סֵפֶר

אוֹצַר הַפֶּסַח

וְהוּא לְקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים
שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְגַלִּים
אֶת הַלִּמּוּדִים הָעֲמוּקִים אֲשֶׁר מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ
הַהֲכָנָה לְחַג הַפֶּסַח, עַל יְדֵי צְדָקָה לַעֲנִיִּים,
קְמְחָא דְּפִסְחָא, וּבְדִיקַת חָמֵץ, וְעִנְיַן חֻמֵּץ
וּמַצָּה וִימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים

*

בְּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

* * *

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תובב״א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה וכל ספרי
אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע וספרי תלמידיו הקדושים
To obtain this and other Breslov publications:

היכל הקודש ווילימסבורג
Heichal Hakodesh Williamsburg
27 Skillman Street
718-384-1652

היכל הקודש בארא פארק
Heichal Hakodesh Boro Park
1011 41 Street
718-384-1652

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Hayes Ct.
845-467-5299

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Premishlan Way.
845-243-0563

היכל הקודש בלומינגראוו
Heichal Hakodesh Bloominggrove
24 Merriewold Ln S
845-379-1161

היכל הקודש מאנסי
Heichal Hakodesh Monsey
32 Dolson Rd.
347-733-7551

בארץ ישראל
מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב
שע"י עמותת "ישמח צדיק-קהילת ברסלב בגלילי"
בהתייסדות ע"י כ"ק מוהרא"ש זצוק"ל
רחוב רבי נחמן מברסלב 1 ת.ד. 421 יבנאל 15225
טלפון רב קווי 04-6708356
פקס: 04-6708359

Visit Our Web Site:
www.breslevcenter.com
לשמוע השיעורים 212-444-9191
Find our entire book selection at: amazon.com
To donate and/or sponsor one of our books please call: 845-248-1651

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה')

אוֹצַר הַפֶּסַח

קִמְחָא דְפִסְחָא ..... ה
צְדָקָה לְפֶסַח ..... כט
אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר ..... מג
בְּדִיקַת חָמֵץ ..... סה
חָמֵץ וּמַצָּה ..... עט
יְמֵי פֶּסַח ..... קא
פֶּה סָח ..... קכא
חַג הַפֶּסַח ..... קלז
יְצִיאַת מִצְרַיִם ..... קסה
שְׁמִחַת חַג הַפֶּסַח ..... קפג
אוֹר וָחֹשֶׁךְ ..... רז
מֵחשֶׁךְ לְאוֹר ..... רכה
חַג הַחֵרוּת ..... רמא
זְמַן חֵרוּתֵנוּ ..... רסט
שְׁמִחַת הַפֶּסַח ..... רצה
פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ ..... שט
חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ ..... שלט

קוּנְטְרֵס

קְמְחָא דְּפִסְחָא

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, שֶׁיְּרַחֲמוּ עַל עֲנִיִּים, וְיִנָּדְבוּ לְצָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, וְאָסוּר לְהִתְחַמֵּק מִמִּצְוָה זוֹ, אֶלָּא כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מְחֻיָּב לְהִשְׁתַּתֵּף בָּזֶה, אַשְׁרֵי לוֹ!

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַחֲשִׁיבוּת בַּשָּׂמַיִם בָּזֶה שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים בְּהוֹצָאוֹת עַל פֶּסַח, הָיָה רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי מִצְוַת צְדָקָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וּבְיוֹתֵר לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָעֲנִיִּים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, כִּי רוֹאִים שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּשֶׂפַע עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְלָהֶם אֵין כְּלוּם, וְיֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁזּוֹכִים לָתֵת לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִמְתָּקִים הַדִּינִים. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בְּקֶמְחָא דְּפִסְחָא.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעא)

קוּנְטְרֵס

קְמְחָא דְּפִסְחָא

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר כָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (הִלְכוֹת פֶּסַח, סִימָן תכט) : שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם הַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. אוֹמֵר עַל זֶה הָרַמָּ״א: וּמִנְהַג לִקְנוֹת חִטִּים, וּלְחַלְקָם לָעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח. קֹדֶם הַפֶּסַח כָּל יְהוּדִי חַיָּב לִתְרֹם לָעֲנִיִּים לְצָרְכֵי פֶּסַח, וְזֶה נִקְרָא: ״קְמְחָא דְּפִסְחָא״, מִלְּבַד שֶׁצְּדָקָה חֲשׁוּבָה כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל לְצָרְכֵי פֶּסַח — הַצְּדָקָה הִיא עִנְיָן נִפְלָא מְאֹד. כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, עָבְרוּ עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָהֶם לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מִצְוֹת, שֶׁיִּהְיֶה זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר שֶׁהָיוּ יָמִים קָשִׁים לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְיָכְלוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן גַּם כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וְנוֹתֵן עַל ״קְמְחָא דְּפִסְחָא״, שֶׁזּוֹ

צְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁצְּרִיכִים לְצָרְכֵי פֶּסַח, בָּזֶה אֲנַחְנוּ מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁעָזַר לָנוּ — כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי יְכָלְתּוֹ, כְּפִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִשְׁפִּיעַ עָלָיו, לְתֹת גַּם לַעֲנִיִּים. וְדָבָר זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה אֲלֵיכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָכֶם וְהִתְקַדַּמְתֶּם בַּחַיִּים, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם יֵשׁ אִשָּׁה וִילָדִים, וְגַם פַּרְנָסָה, אֲזַי תִּרְאוּ לְתֵת לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר פֶּסַח, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעֲדַיִן רָזֹק אוֹ רָזָקה, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה מְסֻדֶּרֶת, עִם כָּל זֹאת אִם יִתֵּן בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְצָרְכֵי פֶּסַח, בִּזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַשֶּׁלוֹ. כִּי כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹאֶה שֶׁיְּהוּדִי מְרַחֵם עַל הַזּוּלַת, הוּא מְרַחֵם עָלָיו. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִין עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם. מִי מֵאתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ רַחֲמֵי שָׁמַיִם?! מִי מֵאתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ יְשׁוּעָה?! וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁנִּתְרַם בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְפֶסַח, בָּזֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְשִׁיךְ לָנוּ שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה — לְבַקֵּשׁ מֵהַזּוּלַת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֹפָה מט:): אֵין צָדָקָה מִשְׁתַּלֶּמֶת, אֶלָּא לְפִי חֶסֶד שֶׁבָּהּ; עִקַּר הַצְּדָקָה חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁעוֹשִׂים עִמָּהּ חֶסֶד. וְאֵיזֶה חֶסֶד יוֹתֵר גָּדוֹל יֵשׁ מִזֶּה שֶׁאָנוּ עוֹזְרִים לַאֲנָשִׁים מְחֻסְּרֵי אֶמְצָעִים עַל צָרְכֵי הֶחָג?! וּבִפְרָט שֶׁיֶּשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים, בְּלִי עֵין הָרָע,

וְצָרְכֵי הַפֶּסַח יְקָרִים מְאֹד: יַיִן, בָּשָׂר וּמַצּוֹת, וְאֵין יָדָם מַשֶּׂגֶת לָזֶה, וְאִם אָנוּ נִתְרָם בַּעֲבוּרָם, זֶה הַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת. וְאִם יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לָתֵת, כִּי אֵין לָהֶם בְּעַצְמָם, עַל־כָּל־פָּנִים יֵלְכוּ לֶאֱסֹף בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא ט.): גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לב, יז): ״וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם״; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְזַכֶּה אֶת הַזּוּלַת, בָּזֶה הוּא חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מֵאֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ עָשָׂה; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים. וּבְפָרָט בְּעִנְיַן שֶׁל צְדָקָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֶפֶר מט.): גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת; בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הֵבִיאוּ אָז קָרְבָּנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל עַכְשָׁו כְּשֶׁאֵין לָנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת, בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, זֶה יוֹתֵר חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת. וּבְפָרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לָתֵת בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְ׳קְמְחָא דְּפִסְחָא׳. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סִימָן יט): הָרוֹדֵף צְדָקָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת וּבְנֵי־אָדָם מְהַגְּנִים, כְּדֵי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְזוֹכֶה לְבָנִים בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, בַּעֲלֵי חָכְמָה, בַּעֲלֵי אַגָּדָה. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר ׳קְמְחָא דְּפִסְחָא׳, וְהוּא רוֹדֵף אַחֲרֵי עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתֵּן לוֹ כֶּסֶף בְּשֶׂפַע וְגַם בְּנֵי־אָדָם לִזְכוּת בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה

לְבָנִים בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לְמַצָּב זֶה. בַּעֲלֵי חָכְמָה — שֶׁיִּהְיוּ מֻשְׂכָּלִים בְּחָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, חָכְמַת הַתּוֹרָה. בַּעֲלֵי אַגָּדָה, שֶׁיּוּכְלוּ בְּעַצְמָם לְדָרֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא), שֶׁסְּגֻלָּה לָחֳלִי הַנּוֹפֵל — לְפַזֵּר צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיב, ט): ״פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים״, רָאשֵׁי תֵבוֹת: נֶפֶל. אִם יֵשׁ לָאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַחֲלַת הַנְּפִילָה, שֶׁנּוֹפֵל בְּגַשְׁמִיּוּת וְנוֹפֵל בְּרוּחָנִיּוּת, הָעֵצָה לָזֶה — שֶׁיְּפַזֵּר כַּסְפּוֹ לִצְדָקָה. וְאוֹמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): ״צְדָקָה תַּצִּיל מִ׳מָּוֶת״ (מִשְׁלֵי י׳, ב), רָאשֵׁי תֵבוֹת: מַצּוֹת, אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַצּוֹת לְפֶסַח, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמְרֵנוּ שֶׁלֹּא יִפֹּל אַף פַּעַם.

לָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה אֲלֵיכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ עוֹד עַתָּה לְנַדֵּב בַּעֲבוּר ׳קְמְחָא דְּפִסְחָא׳, וְאַף שֶׁאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם נִמְצָאִים בְּמַצָּב קָשֶׁה, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ז.): כָּל הַגּוֹזֵז מִנְּכָסָיו וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְדָקָה, נִצּוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם. אָדָם לוֹקֵחַ מִכַּסְפּוֹ, גּוֹזֵז מִמָּמוֹנוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וּמְחַלֵּק לְנִצְרָכִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִדִּין גֵּיהִנּוֹם. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב): הַגֵּיהִנּוֹם וְהַגַּן־עֵדֶן נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם אָדָם זוֹכֶה, וְהוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹכֶה לְגַן־עֵדֶן, מַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאִם,

חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לוֹ אֱמוּנָה, בַּר מִינָן, הוּא סוֹבֵל גֵּיהִנּוֹם. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁאָדָם גּוֹזֵז מִנְּכָסָיו לְצָדָקָה, הוּא נִצּוֹל מִגֵּיהִנּוֹם, וּמַרְגִּישׁ גַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אִיזֶה תַּעֲנוּג הוּא זֶה לָתֵת לַעֲנִיִּים בַּעֲבוּר 'קְמְחָא דְּפִסְחָא'. עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! יֵשׁ לָכֶם הִזְדַּמְנוּת לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְצָרְכֵי הֶחָג וּלְשַׂמְּחָם, אֲשֶׁר אֵין מִצְנָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וּבִפְרָט לָתֵת לָהֶם בַּעֲבוּר הַפֶּסַח, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּחַיִּים עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחַיֶּה אֶתְכֶם, וְאַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לַבְּרִיּוֹת.

לָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְנַדֵּב בַּעֲבוּר 'קְמְחָא דְּפִסְחָא', צָרְכֵי הֶחָג לַעֲנִיִּים, וּבְזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאַל אוֹתָנוּ בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש הַשָּׁנָה יא): בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל; אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, אִם תִּתְרְמוּ לְ'קְמְחָא דְּפִסְחָא' בַּעֲבוּר עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל, מִשְׁפָּחוֹת בְּרוּכוֹת יְלָדִים, אֲזַי תִּרְאוּ אֵיךְ יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּהֹגֶה וְכָהֹנָה, וְתִתְבָּרְכוּ מִפִּי אֵל עֶלְיוֹן, וְלֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ אַף פַּעַם לְמַצָּב כָּזֶה — לְבַקֵּשׁ מֵהַזּוּלַת. עַל־כֵּן, נָא וְנָא רְאוּ לֹא לְהַחֲמִיץ הִזְדַּמְנוּת זוֹ, וּרְאוּ לִתְרֹם בַּעֲבוּר עֲנִיֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, עֲנִיִּים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיּוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים כָּל

הַשָּׁנָה תּוֹרָה, אַבְרְכֵי כּוֹלֵל, מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, בַּעֲלֵי מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם הָאֶמְצָעִים לִקְנוֹת מַצּוֹת, יַיִן, בָּשָׂר וּשְׁאַר צָרְכֵי הֶחָג, בְּגָדִים לָהֶם, לְנָשׁוֹתֵיהֶם וּלְיַלְדֵיהֶם, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ לַעֲזֹר לָהֶם! לָכֵן בֹּאוּ נַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, וְהוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים, שֶׁלְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה עַל הוֹצָאוֹת הַפֶּסַח, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְדֹאג לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם "קְמְחָא דְּפִסְחָא". וְרַבֵּנוּ זַ"ל גָּלָה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רא), אֲשֶׁר "צְּדָקָה תַּ'צִּיל מִמָּוֶת" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַ'צּ'ת'; הַיְנוּ אִם נוֹתְנִים בַּעֲבוּר מַצּוֹת לַעֲנִיִּים, שֶׁזֶּה "קְמְחָא דְּפִסְחָא", נִצָּלִים מִמָּוֶת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שָׁם): סְגֻלָּה לָחֲלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְפַזֵּר צְדָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיב, ט): "פִּ'זַּר נָ'תַן לָ'אֶבְיוֹנִים" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נ'פ'ל'. וּבֶאֱמֶת הַנְּפִילָה הַזּוֹ סוֹבֶבֶת — הֵן עַל גַּשְׁמִיּוּת וְהֵן עַל רוּחָנִיּוּת. בְּגַשְׁמִיּוּת יֵשׁ מַחֲלַת הַנְּפִילָה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט), שֶׁהַדָּמִים מַתִּיזִים אֶל הַמֹּחַ וּמַלְחִיצִים אוֹתוֹ, וְאָז בָּאָה הַמַּחֲלָה

הַמָּרָה הַזּוֹ לָאָדָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁאָדָם נוֹפֵל, וְכֵן יֵשׁ נְפִילָה בִּרוּחָנִיּוּת, שֶׁאָדָם נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ מִתְרַחֲקִים מֵהַיַּהֲדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּפַזְּרִים צְדָקָה לָאֻבְיוֹנִים, וּבִפְרָט עַל "קְמְחָא דְּפִסְחָא", עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִצּוֹל מִנְּפִילָה — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בִּרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת לְהִצְטָרֵף לְמִבְצַע "קְמְחָא דְּפִסְחָא" — הֵן שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מֵזִיל זָהָב מִכִּיסוֹ וְנוֹתֵן לָעֲנִיִּים, וְהֵן שֶׁמְּזַכֶּה אֶת אֲחֵרִים שֶׁיִּתְּנוּ. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ה׳): אִם בָּאָה רָעָה לַחֲבֵרְךָ, רְאֵה אֵיךְ לִזְכּוֹת בּוֹ לְפַרְנְסוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל מַתָּן שְׂכָרוֹ; כָּךְ הָיָה רַבִּי תַּנְחוּם בְּרַבִּי חִיָּא עוֹשֶׂה בְּשָׁעָה שֶׁאָמוֹ לוֹקַחַת לוֹ לִיטְרָא אַחַת שֶׁל בָּשָׂר מֵהַשּׁוּק, הָיְתָה לוֹקַחַת לוֹ שְׁנֵי לִיטְרִין — אַחַת לוֹ וְאַחַת לָעֲנִיִּים, עַל שׁוּם "גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים" עֲנִיִּים וַעֲשִׁירִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ זוֹכִין אִלּוּ לְאִלּוּ. וְכֵן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל אֵצֶל אֲחֵרִים, שֶׁהֵם יַעֲזְרוּ גַּם לְתֵת לְ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ט.): גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לב, יז): "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; הַיְנוּ מִי שֶׁמְּזַכֶּה אֶת אֲחֵרִים, זֶה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהוּא נוֹתֵן בְּעַצְמוֹ, כִּי הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים — אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ (אָבוֹת ה, יח). וְלָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲסֹק בְּ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", הֵן בְּעַצְמוֹ לָתֵת לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְהֵן

לְהַתְרִים אֶת אֲחֵרִים. וְזוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, כִּי צָרְכֵי הֶחָג מְרֻבִּים, וַעֲנִיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים, וּבִפְרָט אַבְרֵכִים יִרְאֵי הַשֵּׁם, שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק כָּל הַשָּׁנָה, וּבָאִים לִכְבוֹד הֶחָג, וְהֵם צְרִיכִים לִקְנוֹת בְּגָדִים וְנַעֲלַיִם לְיַלְדֵיהֶם, אֲשֶׁר מִשְׁפָּחוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים הֵן, בְּלִי עַיִן הָרָע, וְאֵין לָהֶם הָאֶמְצָעִים לְכָךְ. וְכֵן צְרִיכִים לִקְנוֹת יַיִן וּמַצּוֹת וּבָשָׂר לִכְבוֹד הֶחָג, כִּי אֵין בְּיָדָם לְפָרְטָהּ אֲפִלּוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה. וְלָכֵן הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲסֹק בְּעֵסֶק "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבְשָׂכָר זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם כֶּפֶל כִּפְלַיִם. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּמוּרָה טז.): בְּשָׂעָה שֶׁהֲנָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל־הַבַּיִת, וְאוֹמֵר לוֹ: פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ — מוּטָב, וְאִם לָאו — "עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, עוֹשֶׂה כֻלָּם ה'" (מִשְׁלֵי כב, ב), מִי שֶׁעָשָׂהוּ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי, עָנִי לְזֶה — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר. וְלָכֵן עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן, קֹדֶם חַג הַפֶּסַח לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עִם "קְמְחָא דְּפִסְחָא". וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ו'): הֶעָשִׁיר — מְנַסֵּהוּ אִם תְּהֵא יָדוֹ פְּתוּחָה לַעֲנִיִּים, וְאִם עָמַד הֶעָשִׁיר בְּנִסְיוֹנוֹת וְעוֹשֶׂה צְדָקוֹת, הֲרֵי הוּא אוֹכֵל מְמֻמוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִיָּדָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְרַחֵם עַל עֲנִיֵּי

יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט קֹדֶם הֶחָג, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲסֹק בְּמִצְוַת צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמָחָא דְּפִסְחָא", הֵן אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם תִּתְרְמוּ בְּעַיִן יָפָה, וְהֵן תַּתְרִימוּ אֶת שְׂאַר נְשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְזְכוּת הַצְּדָקָה — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ט): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּצְטָרֵף לִצְדָקָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר מִצְוַת צְדָקָה הִיא הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבּוֹ, שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סִימָן ל׳): מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּשְׁבִיל צְדָקוֹת, הוּא מְשַׁכֵּחַ חֵמָה מִן הָעוֹלָם; כִּי כָּל הַחֵמָה וְהַדִּינִים שֶׁעוֹבְרִים בָּעוֹלָם, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, הוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמָלֵא חֶסֶד וְרַחֲמִים, וְלֹא חָסֵר לוֹ כְּלוּם. וְאֵיךְ מִתְגַּלֶּה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה? אִם

הוּא עוֹזֵר לַזּוּלַת. אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לַזּוּלַת, בָּזֶה מוֹכִיחַ בַּעֲלִיל שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּתִחָבוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַעֲלִים עֵצְמוֹ מֵעֲנִיִּים, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי חוֹשֵׁשׁ שֶׁאִם יִתֵּן לָהֶם, לוֹ לֹא יִהְיֶה. וּבֶאֱמֶת הִיא שְׁטוּת גְּדוֹלָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זָן וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה מְאֹד שֶׁאָנוּ נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים. וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לָלֶכֶת לְקַבֵּץ צְדָקָה בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא" לְמִשְׁפָּחוֹת עֲנִיִּים מְחֻסְּרֵי אֶמְצָעִים לִקְנוֹת צָרְכֵי הֶחָג; כִּי יֵשׁ אַבְרֵכִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה כָּל הַשָּׁנָה, וּבָא חַג הַפֶּסַח, וּצְרִיכִים לִקְנוֹת מַצּוֹת, יַיִן וּבָשָׂר וְכוּ', וּבְגָדִים וְנַעֲלַיִם לַיְלָדִים, וְאֵין לָאֵל יָדָם מְאוּמָה. וְלָכֵן מִצְוַת "קִמְחָא דְּפִסְחָא" הִיא הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲזֹר בָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּל הַשָּׁנָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן ד'): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה וְכֹחָן שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, שֶׁאֵין חָסִים — לֹא בְּצֵל שַׂחַר וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי אֶרֶץ וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי שֶׁמֶשׁ, אֶלָּא בְּצֵל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא", הוּא זוֹכֶה לַחֲסוֹת בְּצֵל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְהוּא כְּבָר אִינֶנּוּ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לָצֵאת שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הֶחָג בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא", וְכָךְ נָהֲגוּ צַדִּיקִים, שֶׁמִּיּוֹם פּוּרִים הִתְחִילוּ לָלֶכֶת לִצְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם "קִמְחָא דְּפִסְחָא", וְזוֹ הַצְּדָקָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְהַמַּתָּנָה הַיָּפָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלִים לָתֵת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ זוּטָא, שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה א'): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנִחַם דֵּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקֻבָּל שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת: אַל תִּגַּע בּוֹ. כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁהוֹלְכִים לִצְדָקָה בַּעֲבוּר עֲנִיִּים, וּכְפָרָט בַּעֲבוּר "קִמְחָא דְּפִסְחָא". וְלָכֵן הִשְׁתַּדְּלוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם לָלֶכֶת לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיִּים, וּבִזְכוּת זֶה אַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לְכָךְ, שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִתְּנוּ לָכֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג. כִּי אַתֶּם תִּהְיוּ מַשְׁפִּיעִים וְנוֹתְנִים וְלֹא מְשֻׁפָּעִים וּמְקַבְּלִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב, וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה, וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַייָךְ, שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִתְּךָ בָּאִים לִידֵי חֹלִי, וְאָזְכֹּר אֲנִי לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי; וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל הַשָּׁנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁבָּא חַג הַפֶּסַח,

חַג הַחֵרוּת, שֶׁכֻּלָּם יוֹשְׁבִים בְּבָתֵּיהֶם עִם הַיְלָדִים בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּמְסַכְּנִים אֵלּוּ הָעֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג כְּלוּם — לֹא יַיִן לְד׳ כּוֹסוֹת, לֹא מַצּוֹת, לֹא בָּשָׂר, לֹא בְּגוּד לְיַלְדֵיהֶם. וְאַתֶּם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַלַּכְתֶּם לֶאֱסֹף צְדָקָה בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וְהֶחֱיֵיתֶם אֶת אֵלּוּ הָעֲנִיִּים, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחַיֶּה אֶתְכֶם, וְיִזְכֹּר לָכֶם לְטוֹבָה תָּמִיד, וְיַצִּיל אֶתְכֶם שֶׁאַתֶּם לֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַזּוּלַת אַף פַּעַם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! בָּזֶה שֶׁתֵּלְכוּ בַּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבִזְכוּת גְּדֶל הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ — לְהַחֲיוֹת בְּנֵי תּוֹרָה עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לָכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה): כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם גָּדוֹל וּמְלִיצֵי יֹשֶׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וּבְוַדַּאי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים הַרְבֵּה מְלִיצִים יְשָׁרִים, שֶׁיַּמְלִיצוּ בַּעֲדֵנוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּפִי רִבּוּי חֲטָאֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ הַמְרֻבִּים, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ הֵיטֵב אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו כְּבָר בַּחַיִּים, אֵיךְ שֶׁנִּכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְאֵיךְ שֶׁחָטָא כְּמוֹ שֶׁחָטָא, וּבִזְכוּת הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה הַזּוֹ שֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים לְקַבֵּץ "קְמְחָא דְּפִסְחָא" בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג, תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם מְלִיצֵי יֹשֶׁר, וְתַמְשִׁיכוּ שָׁלוֹם

בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא!

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר מִצַּוֹת צְדָקָה הִיא הַמִּצְוָה הֶכִי גְּדוֹלָה, וּבָזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַזּוּלַת, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה, שׁוֹבְרִים תַּאֲוַת מָמוֹן; כִּי בֶּאֱמֶת תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא הַתַּאֲוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְרָצִים וְרוֹדְפִים וּמִתְרוֹצְצִים יוֹמָם וָלַיְלָה אַחַר הַכֶּסֶף, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כג), שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הוּא צָרִיךְ לִפְרֹעַ אִיזֶה חוֹב, וְתָמִיד רָץ וּמִתְרוֹצֵץ לְהַשִּׂיג כֶּסֶף, וְזוֹ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכְּלוּלָה בָּהּ כָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא הַתַּאֲוָה הַמְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יב, מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה), וְאָמַר, שֶׁמִּכָּל הַתַּאֲוֹת יְכוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּתַאֲוַת מָמוֹן, קָשֶׁה לְהוֹצִיאוֹ מִמֶּנָּה. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, הוּא שׁוֹבֵר אֶת הָרַע שֶׁבִּלְבָבוֹ, וּמְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מְפַחֵד לָתֵת אֶת כַּסְפּוֹ לִצְדָקָה, וּבָזֶה מוֹרֶה אֶת טָהֳר לִבּוֹ שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ עוֹד

וְעוֹד, וְאֵינֶנּוּ יָרֵא שֶׁאִם יִתֵּן מִכַּסְפּוֹ לַאֲחֵרִים — יֶחְסַר לוֹ. וְלָכֵן מִצְוַת צְדָקָה עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ג׳): בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹשֶׁר, וְנוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִיִּים, וְאֵינוֹ מַלְוֶה בְּרִבִּית, מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַמִּצְוֹוֹת כֻּלָּם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַעֲנִיִּים, וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ מֵהֶם רִבִּית, כְּאִלּוּ קִיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹוֹת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאֶחָד עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, וּבָזֶה מְגַלֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵינוֹ מְפַחֵד לָתֵת אֶת כַּסְפּוֹ לַעֲנִיִּים, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַחֲזֹר וְיִתֵּן לוֹ עוֹד וָעוֹד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם בַּעֲבוּר מִצְוַת צְדָקָה, לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ עֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל, וְאֵין לָהֶם בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וּבִפְרָט תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, אַבְרְכֵי כּוֹלֶל וּמְלַמְּדִים, שֶׁמְּמִיתִים עַצְמָם בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִלַּעֲזֹר לָהֶם, וְכָל זֶה נֶאֱמַר כָּל הַשָּׁנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ מִי שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים עַל "קְמְחָא דְּפִסְחָא", שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, לִקְנוֹת יַיִן, מְצוֹת, בָּשָׂר, בְּגָדִים וְנַעֲלַיִם, וּבִפְרָט אַבְרְכֵי כּוֹלֶל, שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה, וְהַמַּשְׂכֹּרֶת שֶׁלָּהֶם מְאֹד בְּצִמְצוּם, וּכְשֶׁדּוֹאֲגִים בַּעֲבוּר צָרְכֵי הֶחָג שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם,

אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ. אֲבָל תֵּדְעוּ לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ד'), אֲשֶׁר לָתֵת צְדָקָה בָּאָה לָאָדָם מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ רַע לֵב, שֶׁלִּבּוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה לָתֵת לָעֲנִיִּים הַגּוּנִים. וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁבֹּר אֶת רַע הַלֵּב הַזֶּה, וְלָתֵת צְדָקָה בְּיָד רְחָבָה. וּכְכָל שֶׁאָדָם נוֹתֵן בְּיָד רְחָבָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתֵחַ לְעַצְמוֹ פֶּתַח בַּשָּׁמַיִם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּצְדָקָה (דְּבָרִים טו, ח): "פָּתוֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדֶיךָ", עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת יָדָיו לִצְדָקָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתֵחַ פֶּתַח לְמַעְלָה, שֶׁנִּשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.), שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיָה נוֹתֵן פְּרוּטָה לִצְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה, וְאַחַר־כָּךְ הָיָה מִתְפַּלֵּל. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'), שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נוֹתְנִים צְדָקָה לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְטָהֳרַת הַמֹּחַ, טָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, וּלְזָכוֹת לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמּוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם כָּל הַשָּׁנָה וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מִתּוֹךְ עֹנִי וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, וְעָלֵינוּ לֶאֱסֹף "קְמְחָא דְּפִסְחָא", שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם שֶׁפַע לָצֵאת מֵהַקְּטָנוּת וְהַצְּמְצוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם. וּבִזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְאַנַחְנוּ לֹא נִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, כִּי בָּזֶה

שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר הַזּוּלַת, הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לוֹ. הָעִקָּר רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תַּעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת הַצְּדָקָה שֶׁל "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁתִּזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ לָזֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְרַחֵם עַל עֲנִיִּים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד רַחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵעָנִי שֶׁאֵין לוֹ הֶאֱמְצָעִים לִקְנוֹת יַיִן, מַצּוֹת וּבָשָׂר עַל חַג הַפֶּסַח, וְאֵין לוֹ לִקְנוֹת בְּגָדִים וְנַעֲלַיִם לִילָדָיו, אֲשֶׁר זֶה הַצַּעַר הֲכִי גָּדוֹל, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מְרַחֵם עַל עֲנִיִּים וְעוֹזֵר לָהֶם, אֵין לְךָ מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יד): אִלּוּ נִתְקַבְּצוּ כָּל יְסוּרִים לְצַד אֶחָד וַעֲנִיּוּת לְצַד אַחֵר — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת לְכֻלָּם; וּבְפָרָט כְּשֶׁמַּגִּיעַ קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, וְצָרְכֵי הֶחָג מְרֻבִּים, וְאֵין לָאֵל יָדוֹ שֶׁל הֶעָנִי לִקְנוֹת, בְּכֵן מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְהוּא בָּא וּבוֹכֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכִיָּתוֹ עוֹלָה לַשָּׁמַיִם, וְאִם לֹא עוֹזְרִים לוֹ, אֲזַי נִמְשָׁכִים דִּינִים עַל אוֹתָם אֲנָשִׁים הַגָּרִים בְּעִירוֹ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים!

חִמְלוּ עַל נַפְשְׁכֶם, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים, וּמִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, וּמִכָּל מִינֵי גְּזֵרוֹת רָעוֹת, תִּתְאַמְּצוּ מְאֹד לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, אַבְרְכֵי כּוֹלֶל, שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחַק, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְקַבֵּץ "קְמְחָא דְּפִסְחָא" וְלַעֲזֹר לִבְנֵי הַכּוֹלֶל וְלִמְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁהֵם חַיִּים בְּחַיֵּי דְּחַק וְתַסְיְעוּ לָהֶם. וְכֵן תַּעֲזְרוּ לְאַלְמָנוֹת וְיִתוֹמִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יא) אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מֵהֶעָנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִם תַּעֲזְרוּ לָהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְתִּיקוּ אֶת כָּל הַדִּינִים מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה לב, יז): "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; כִּי הֶעָנִי תָּמִיד בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה אֶת מַזָּלוֹ הָרָע וְקוֹבֵל וּמִתְלוֹנֵן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא הַזֶּה שֶׁל עֲנִיּוּת? וּבָזֶה שֶׁעוֹזְרִים לוֹ, הֲרֵי זֶה הוּא מַשְׁלִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר: "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם"; כִּי בָּזֶה שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה לֶעָנִי, הוּא מַשְׁלִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים בְּעֲבוּר "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וּבָזֶה אַתֶּם גּוֹרְמִים לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין הֶעָנִי לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן טז): הֶעָנִי הַזֶּה יוֹשֵׁב וּמִתְרַעֵם: מָה אֲנִי מִפְּלוֹנִי, הוּא יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, וַאֲנִי יָשֵׁן כָּאן? וְעָמַדְתָּ אַתָּה וְנָתַתָּ לוֹ, חַיֶּיךָ,

שֶׁאֲנִי מַעֲלֶה עָלֶיךָ, כְּאִלּוּ עָשִׂיתָ שָׁלוֹם בֵּינִי לְבֵינוֹ; כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹזְרִים לָעָנִי עַל צָרְכֵי הֶחָג, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁלִימִים בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְרַחֵב לוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד.

וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לַעֲזֹר לָעֲנִיִּים בַּעֲבוּר צָרְכֵי הֶחָג, וְתַאַסְפוּ "קְמְחָא דְּפִסְחָא", וְאַל תֹּאמְרוּ שֶׁזֶּה לֹא מַתְאִים לָכֶם, כִּי יוֹתֵר טוֹב לַעֲזֹר לָעֲנִיִּים לְהַשִּׂיג צָרְכֵי הֶחָג בַּעֲבוּרָם, מֵאֲשֶׁר תִּצְטָרְכוּ. חַס וְשָׁלוֹם, לָשֶׁבֶת בְּבֵית־חוֹלִים עִם יַלְדֵיכֶם אוֹ עִם עַצְמְכֶם, וּלְבַזְבֵּז שָׁם אֶת הַכֶּסֶף; כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁלֹּא עוֹזְרִים לָעֲנִיִּים, אֲזַי נִמְשָׁכִים דִּינִים עַל בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַבְּכִיּוֹת וְהַצְּעָקוֹת וְהָאֲנָחוֹת שֶׁל הָעֲנִיִּים שֶׁמִּתְאַנְּחִים וְצוֹעֲקִים וּבוֹכִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁהֵם הִגִּיעוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁאֵין לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, לִקְנוֹת יַיִן וּמַצּוֹת וּבָשָׂר וּבְגָדִים וְנַעֲלַיִם לְיַלְדֵיהֶם, בְּכִיּוֹתֵיהֶם עוֹשׂוֹת רֹשֶׁם בַּשָּׁמַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, לא): "כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן"; וְלָכֵן מִי שֶׁעוֹזֵר לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, וְדוֹאֵג בַּעֲבוּרָם לְ"קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ, וְיַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים, וְיִשְׁמֹר אוֹתוֹ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ מִכָּל רַע, וְיִמְשֹׁךְ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים גְּמוּרִים. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת

הַזּוֹכֶה לְקַבֵּץ מָעוֹת בַּעֲבוּר "קְמָחָא דְּפִסְחָא" לָעֲנִיִּים, בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, הֲיֵיתֶם מִתְאַמְּצִים בָּזֶה בְּיֶתֶר שְׁאֵר וּבְיֶתֶר עֹז; וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְעוֹזֵר לָעֲנִיִּים לְהַשִּׂיג "קְמָחָא דְּפִסְחָא", וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמֻתְּי יְכוֹלִים לְזָכוֹת לְהַגִּיעַ לְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ? רַק עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עא), אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, נִשְׁפָּע מִלְמַעְלָה נֹעַם הָעֶלְיוֹן, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל צְרִיכִים עַל זֶה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַנֹּעַם וְהַזִּיו הַזֶּה, וְהַכְּלִי הוּא צְדָקָה. וְלָכֵן אִם תַּאַסְפוּ צְדָקָה לָעֲנִיִּים לְצָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁזֶּה "קְמָחָא דְּפִסְחָא", תַּעֲשׂוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיכֶם, הַמְּאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, כִּי אָז נִשְׁפָּע אוֹר וְנֹעַם גָּדוֹל

בִּדְבָרוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּיָּדוּעַ לְזַכֵּי הָרַאוּת. וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה קַל בְּעֵינֵיכֶם, כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, עוֹבֶרֶת עַל אַבְרְכֵי הַכּוֹלֵל עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְיֵשׁ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, שֶׁהֵם מְעוּטֵי יְכֹלֶת, וְקָשֶׁה לָהֶם לְהַשִּׂיג צָרְכֵי הֶחָג, וּבָזֶה שֶׁאַתֶּם מוֹסְרִים נַפְשְׁכֶם וְעוֹזְרִים לָהֶם, אַתֶּם עוֹשִׂים לְעַצְמְכֶם כְּלִי, שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּבִפְרָטִיּוּת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹפִיעַ, כְּבְיָכוֹל, בְּכָל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, לִרְאוֹת אֵיךְ עוֹרְכִים אֶת הַסֵּדֶר. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי "רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה" (משלי ז, כו), אֵלּוּ שֶׁלֹּא רָצוּ לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, כִּי לְבַסּוֹף נִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל (עיין שבת קנא:), וַעֲשִׁירִים יָרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶם, וְהַכֹּל — מִפְּנֵי שֶׁמְּחָרְפִים וּמְבַזִּים וּמְגַדְּפִים עֲנִיִּים קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, כְּשֶׁבָּאִים וְתוֹבְעִים מֵהֶם בַּעֲבוּר "קְמָחָא דְּפִסְחָא", וְהֵם מַרְאִים כָּתֵף סוֹרֶרֶת, וְאֵינָם רוֹצִים לָתֵת. וְלָכֵן הִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל עֲלֵיהֶם בְּאֹפֶן מָר וְנִמְהָר מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ יוֹרְדִים מִנִּכְסֵיהֶם. וְלָכֵן רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! אִם אַתֶּם רוֹצִים בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ, שֶׁיָּאִיר לָכֶם הַנֵּעֵם הָעֶלְיוֹן, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי הֶחָג, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיָאִיר לָכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַהִי מַעֲלַת אָדָם שֶׁעוֹזֵר לַעֲנִיִּים, אַלְמָנוֹת וְיִתוֹמִים,

מְלַמְּדִים וְאַבְרְכֵי כּוֹלֵל עַל צָרְכֵי הֶחָג, לְהַשִּׂיג לָהֶם "קְמְחָא דְּפִסְחָא", הַיְיתֶם עוֹסְקִים בָּזֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּבְזְכוּת זֶה הַיְיתֶם רוֹאִים יְשׁוּעָה מֵהַשָּׁמַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשִּׂים לִבּוֹ אֶל דְּבָרַי אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא וּלְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה

לְאָמְרָהּ בִּימֵי נִיסָן הַקְּדוֹשִׁים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתָּחוּס וְתְרַחֵם עָלַי, שֶׁאָזְכֶּה לְקַבֵּל עָלַי קְדֻשַּׁת חַג הַפֶּסַח, וְתִשְׁמְרֵנִי מֵאִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, וְתִזַּכֵּנִי לְמַיִם מְצוּת אֲכִילַת מַצָּה בְּפֶסַח בְּקֻדְשָׁה גְּדוֹלָה, וְתַעֲזְרֵנִי לְפַזֵּר מָעוֹת הַרְבֵּה לְצְדָקָה לַעֲנִיִּים קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, וְאֶשְׁתַּדֵּל לְדָאֹג לַעֲנִיִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל צָרְכֵי הֶחָג, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצִּילֵנִי מֵחֲלָאִים רָעִים, וּבִפְרָט מֵחֹלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לְצְלָן, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "פַּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד, קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד". וְזַכֵּנִי לַאֲרִיכַת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת". וּבִזְכוּת שֶׁאֶדְאַג לַעֲנִיִּים,

שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם צָרְכֵי חַג וּבִפְרָט מַצּוֹת, אֲנָצֵל מִכָּל מִינֵי
חֲלָאִים רָעִים, אֲנִי וְאִשְׁתִּי וְזַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם.
וְתָאִיר עָלַי אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֶזְכֶּה
לְהַרְגִּישׁ עָלַי תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתְךָ, וְשׂוּם דָּבָר
שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפִּילֵנִי, כִּי אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ מִי אוֹרֵךְ
עָלַי בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְהַפִּילֵנִי. וּבִזְכוּת הַמַּצָּה שֶׁל צְדָקָה
לְדֹאג לַעֲנִיִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַצָּה לְפֶסַח, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְקַיֵּם בִּי
מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל
הַכְּפוּפִים״, וְנֶאֱמַר: ״כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל כִּי יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ״,
וְנֶאֱמַר: ״דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוָה עֲזָרָנִי״, וְנֶאֱמַר: ״אַל
תִּשְׁמְחִי אֹיַבְתִּי לִי, כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי, כִּי אֵשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ
יְהוָה אוֹר לִי״, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

קוּנְטְרֵס

צְדָקָה לְפֶסַח

יְעוֹרֵר וְיַחֲזִק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְרְמוּ
בְּעַיִן יָפָה לַעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ חַג הַפֶּסַח, וּבָזֶה
יַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמָם יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים גְּדוֹלִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר מוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא) אֲשֶׁר מַ׳צַ׳ת׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: צְ׳דָקָה תַּ׳צִיל מִ׳מָּוֶת; וְכֵן סְגֻלָּה לְחֹלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְפַזֵּר צְדָקָה, כִּי פְּ׳זַ׳ר נָ׳תַן לָ׳אֶבְיוֹנִים רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נ׳פֵּ׳ל׳, אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְקִנְיַן מַצָּה, מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא אַף פַּעַם לִידֵי חֹלִי נוֹפֵל בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁלֹּא יִפֹּל בַּעֲבֵרוֹת, וּבְגַשְׁמִיּוּת — שֶׁלֹּא תָּבוֹא עָלָיו הַמַּחֲלָה הַמָּרָה הַזֹּאת.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעב)

קוּנְטְרֵס

צְדָקָה לְפֶסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח יֵשׁ לָנוּ מִצְוָה נְדִירָה מְאֹד. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אוֹרַח חַיִּים, סִימָן תכט): מִנְהָג לִקְנוֹת חִטִּים לְחַלְּקָם לָעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח. וְאוֹמְרִים הַמְפָרְשִׁים, שֶׁזֶּה לֹא רַק חִטִּים בַּעֲבוּר מַצּוֹת, אֶלָּא כָּל צָרְכֵי הֶחָג. וְאוֹמֵר עַל זֶה הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה: אֲפִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַפְּטוּרִים, אֲבָל כִּדֵי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּמָעוֹת חִטִּים, גַּם הֵם מְחֻיָּבִים, וְאֵלּוּ הַמִּשְׁתַּתְּפִים מִלְּתֵּן קֶמַח לָעֲנִיִּים, יֵשׁ עָוֹן בְּיָדָם. עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה רַק לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח נִזְהֲרוּ כָּל־כָּךְ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּצָרְכֵי עֲנִיִּים? אֶלָּא אָנוּ רוֹאִים, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, נִתְבָּעִים וְנוֹתְנִים, אִם רַק מְבַקְּשִׁים מֵהֶם, הֵם כְּבָר נוֹתְנִים. וְלָמָּה דַּיְקָא קֹדֶם הַפֶּסַח הִזְהִירוּ לְהִתְבּוֹנֵן אִם יֵשׁ לַעֲנִיִּים עַל פֶּסַח אִם לָאו? אֶלָּא כְּשֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, עָבַרְנוּ גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מָרִים. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם,

שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל דְּבָרִים מְכֹעָרִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; עַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לְהִזְדַּכֵּךְ שָׁם, עַד שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יד): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בַּצַּדִּיק. כִּי אֱמוּנַת חֲכָמִים זֶה יְסוֹד הַיַּהֲדוּת, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. וְאִם הִזְהִירָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְפָנֵי חַג הַפֶּסַח שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִדְאַג שֶׁיִּהְיֶה לַעֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג, אֲשֶׁר צָרְכֵי עַמְּךָ מְרֻבִּים, אֲזַי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מַעֲלָה יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, כִּי בְּוַדַּאי מִצְוַת צְדָקָה כָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב בָּהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲבָל מַה וְלָמָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח כָּל־כָּךְ מְדַקְדְּקִים בָּזֶה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ לָתֵת לַעֲנִיִּים לְצָרְכֵי הֶחָג? אֶלָּא כְּשֶׁאָנוּ מַתְחִילִים בְּלֵיל פֶּסַח לוֹמַר אֶת הַהַגָּדָה, וּמַכְרִיזִים: ״הָא לַחְמָא עַנְיָא, דִּי אֲכָלוּ אַבָהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם״, זֶה הַלֶּחֶם עֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ שֶׁהָיוּ זְמַנִּים שֶׁהָיָה לָנוּ קֶשֶׁה מְאֹד, הָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, עֲבָדִים עֲבוֹדַת פָּרֶךְ לְפַרְעֹה, וְלֹא הָיָה לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל. וְהִנֵּה עָזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לָנוּ בַּיִת וּמִשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה, אֲזַי אָנוּ מַכְרִיזִים: ״כָּל דִּכְפִין — ייתי וייכול״, מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, ״כָּל דִּצְרִיךְ — ייתי וְיִפְסַח״, מִי שֶׁצָּרִיךְ

הוֹצָאוֹת עַל חַג הַפֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל. וְאִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב — מָתַי אוֹמְרִים אֶת זֹאת? בְּלֵיל פֶּסַח, כְּשֶׁכָּל הַיִּלְדִים מְסֻבִּים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן, וּמוּכָן שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ עִם כָּל טוּב: דָּגִים, בָּשָׂר וְיַיִן, מַצּוֹת וְכוּ׳, אָז אָנוּ מַכְרִיזִים: מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל עַל פֶּסַח. וּבֶאֱמֶת עַל מִי אָנוּ ׳עוֹבְדִים׳?! הֲלֹא אַף אֶחָד אֵינוֹ שׂוֹמֵעַ אֶת הַכְּרָזָתֵנוּ, כִּי הִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִם בֶּאֱמֶת רְצוֹנֵנוּ לַעֲזֹר, הָיָה עָלֵינוּ לְהַכְרִיז אֶת זֹאת בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, הֵיכָן שֶׁיֵּשׁ עֲנִיִּים לָרֹב, אוֹ לְפַרְסֵם בָּרְחוֹבוֹת לְמִשְׁפְּחוֹת עֲנִיִּים: אֵין לָכֶם לְצָרְכֵי הֶחָג? הָבָה וְנִתֵּן לָכֶם. וְכֵיצַד אָנוּ אוֹמְרִים כָּזֹאת בְּלֵיל הַסֵּדֶר, בַּבַּיִת — כְּשֶׁהַדְּלָתוֹת סְגוּרוֹת? אֶלָּא כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְעוֹרֵר לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח וְאוֹמֵר: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲזָרַנִי עִם אִשָּׁה, עִם יְלָדִים, וְיֵשׁ לָנוּ בְּרִיאוּת, וְחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינָנּוּ צְרִיכִים לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה, לָלֶכֶת לְתִבְּעַ מֵאֲחֵרִים, כִּי יֵשׁ לָנוּ, אָזַי עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁהַלֹּא יֵשׁ לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, הֲמוֹן עֲנִיִּים, אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, שְׁאֵין לָהֶם מְאוּמָה בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח. יֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיּוֹת מְרֻבּוֹת יְלָדִים, בְּלִי עַיִן הָרָע, וּצְרִיכִים לִקְנוֹת נַעֲלַיִם לַיְלָדִים, בְּגָדִים וְכוּ׳, וְזֶה עוֹלֶה הוֹן רַב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים לִקְנוֹת מַצּוֹת וְיַיִן וּבָשָׂר, וּמִסְכָּנִים, אֵין לָהֶם לְצָרְכֵי הֶחָג. וְלָכֵן אָנוּ מִתְעוֹרְרִים שְׁלֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הֶחָג, וּכְבָר מַתְחִילִים לְדָאֹג, וְנוֹתְנִים לַעֲנִיִּים. וְאִם אָכֵן הִקְדַּמְנוּ וְנָתַנּוּ לַעֲנִיִּים

וְאֶבְיוֹנִים, אֲזַי כְּשֶׁאָנוּ שְׂבִים לְבֵיתֵנוּ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּלֵיל פֶּסַח, וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַיְלָדִים יוֹשְׁבִים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן, אָז אָנוּ יְכוֹלִים לוֹמַר אֶת זֹאת בְּמַצְפּוּן שָׁקֵט: ״כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל״, מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, ״כָּל דִּצְרִיךְ יָבוֹא וְיִפְסַח״, כִּי זוֹ לֹא הָיְתָה סְתָם אֲמִירָה, אֶלָּא קִיַּמְנוּ אוֹתָהּ בְּפֹעַל.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ עוֹמְדִים עַתָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, מִי מִסְתַּפֵּק עָלֵינוּ? עֲנִיִּים מְרוּדִים, וּמְבַקְּשִׁים עֶזְרָתֵנוּ, הֵם רוֹצִים גַּם־כֵּן לֵהָנוֹת מֵחַג הַפֶּסַח, הֵם גַּם־כֵּן רוֹצִים לְהַרְגִּישׁ אֶת חַג הַחֵרוּת, אַךְ לְצַעֲרֵנוּ הָרַב אֵין לָהֶם. יֵשׁ בְּנֵי תוֹרָה, אַבְרֵכִים שֶׁלּוֹמְדִים כָּל הַשָּׁנָה, יְגִעִים וְטוֹרְחִים בַּתּוֹרָה, וְהִנֵּה מַגִּיעַ קֹדֶם הֶחָג, וְאֵין לָהֶם בַּמֶּה לִקְנוֹת לַיְלָדִים נַעֲלַיִם, בְּגָדִים, אֹכֶל, יֶשְׁנָן אַלְמָנוֹת וְיִתּוֹמִים, וְעָלֵינוּ מֻנָּח הַחוֹב לְסַיְּעָם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקֻבָּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת — אַל תִּגַּע בּוֹ. כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ צְדָקָה, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם חָטָא, בַּר מִינָן, וְנִגְזַר עָלָיו דִּין, שֶׁמַּלְאַךְ פּוּרְעָנוּת רוֹצֶה לְתָפְסוֹ, כִּיוָן שֶׁעוֹזֵר לָעֲנִיִּים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַמַּשְׁחִית — הַנַּח לוֹ. לְמֵדִים

מִכָּאן מַעֲלַת נְתִינַת צְדָקָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁנּוֹתְנִים לְנִזְקָקִים בַּעֲבוּר צָרְכֵי פֶּסַח, זֶה מַצִּיל אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת. אָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים מְזַעְזְעִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּסַיְּעִים לַעֲנִיִּים, נְצוֹלִים מִכָּל זֶה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי י׳): "צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת". וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא): צְדָקָה תַּ׳צִּיל מִ׳מָּוֶת — רָאשֵׁי תֵּבוֹת מַצַּ״ת, כְּשֶׁיְּהוּדִי נוֹתֵן לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי פֶּסַח, הַצְּדָקָה הַזּוֹ מַצִּילָה אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מִצָּרוֹת, בַּר מִינָן, מַה שֶּׁקּוֹרֶה עַתָּה, וּבָזֶה שֶׁאָנוּ נַעֲזֹר לְנִצְרָכִים בְּהוֹצָאוֹת הֶחָג, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ יַצִּילֵנוּ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנָרוּץ אַחַר עֲנִיִּים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קד.): ג׳ ד׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ג׳וֹמֵל דַּ׳לִּים. אָדָם צָרִיךְ לָרוּץ אַחַר הֶעָנִי, וְלֹא לְחַפּוֹת שֶׁהוּא יָבוֹא אֵלֵינוּ וִיבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ וְיָרוּץ אַחַר עֲנִיִּים לְעָזְרָם לְצָרְכֵי הַפֶּסַח. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה י׳): אֵין לְךָ סַם חַיִּים לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא מִצְוַת הַצְּדָקָה בִּלְבָד. וּבִפְרָט אִם נִתֵּן לְצָרְכֵי אֲבִיוֹנִים, זֶה יִפְדֶּה אוֹתָנוּ מִצָּרוֹת כָּל הַשָּׁנָה. וְהִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים יָמִים סְפוּרִים קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, חַג הַחַגִּים, חַג שֶׁהוּא זֵכֶר

לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; הָבָה נַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ עִם עַצְמֵנוּ, הֲלֹא הָיוּ זְמַנִּים, שֶׁהָיָה לָנוּ קֶשֶׁה, וְלֹא רָאִינוּ שׂוּם מַרְאֶה מָקוֹם מֵהֵיכָן לְהַשִּׂיג כֶּסֶף לְקָנוֹת לַיְלָדִים מַלְבּוּשִׁים, יַיִן, מַצּוֹת, בָּשָׂר וְכוּ' וְכוּ', וְהִנֵּה עֲזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָצֵאת מִן הַמְּצַר, מַדּוּעַ נִשְׁכַּח מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ? וְלָכֵן דַּיְקָא קֹדֶם הַפֶּסַח, מַתְחִילִים לָחוּג אֶת הֶחָג בְּמִצְוַת צְדָקָה: "קֶמְחָא דְּפִסְחָא", לַעֲזוֹר לָעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לְהוֹצָאוֹת הַמְּרֻבּוֹת, וּבָזֶה אָנוּ מַזְכִּירִים עַצְמֵנוּ, שֶׁפַּעַם — גַּם לָנוּ לֹא הָיָה, וְהִנֵּה עֲזָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִרְחִיב לָנוּ, וְאִם עָזַר לָנוּ, עָלֵינוּ לֹא לִשְׁכֹּחַ מֵאֲחֵרִים, שֶׁשְּׁרוּיִים עֲדַיִן בְּמִצּוּקָה קָשָׁה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים טו): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב, וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַייֶךָ שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִּתְּךָ בָּאִים לִידֵי חֹלִי, וְאָזְכֹּר אֲנִי לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי.

עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּפְתְּחוּ אֶת הַלֵּב, תִּפְתְּחוּ אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְתִתְּנוּ תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵינְכֶם צְרִיכִים לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה, לְבַקֵּשׁ אֶת אֲחֵרִים, אֶלָּא אַתֶּם יְכוֹלִים לָתֵת וְנוֹתְנִים. אֲבָל בִּצְדָקָה

כָּתוּב (סִפְרֵי רְאֵה קד): "נָתוֹן תִּתֵּן" — אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים, זוֹ הַבְּרָכָה הֲכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח. וּבָזֶה אָנוּ מַרְאִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וְרַק בִּזְכוּת זֶה נִגָּאֵל; כִּי הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בִּזְכוּת הָאַחְדוּת וְהָאַהֲבָה שֶׁבֵּין הַיְּהוּדִים. כִּי כָּל הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), זֶה בִּשְׁבִיל שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן. וְלָכֵן דַּיְקָא לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁהוּא זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, אֵיְנֵנוּ שׁוֹכְחִים מֵעֲנִיִּים, וּמַשְׁפִּיעִים לָהֶם הַשְׁפָּעוֹת, וְנוֹתְנִים לָהֶם צְדָקָה, כִּי גַּם הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלֶיהָ, וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהִגָּאֵל, תִּהְיֶה בִּזְכוּת הַצְּדָקָה, (מִיכָה ז, טו): "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת", כְּמוֹ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעַזָּרָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְרָאִינוּ נִפְלָאוֹת, כְּמוֹ־כֵן הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְהִגָּאֵל, יִהְיוּ בָּזֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. אֲבָל זֶה תְּלוּי רַק בְּדָבָר אֶחָד — אִם חָפְצָנוּ לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְהִתְאַחֵד יַחַד, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, לִדְאֹג אֶחָד בַּעֲבוּר זוּלָתוֹ, לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַגִּזְעָנוּת הָאֲרוּרָה, אֶת שִׂנְאַת חִנָּם, שֶׁזֶּה עִקַּר הֶחְמֵץ, שֶׁאֶחָד מַחְמִיץ לִבּוֹ לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, מַחְמִיץ פָּנָיו לְרֵעֵהוּ, וְאֵינוֹ חָפֵץ לְסַיְּעוֹ. וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה קֹדֶם חַג הַחֵרוּת, אִם רְצוֹנֵנוּ לִזְכוֹת לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, עָלֵינוּ לַחֲשֹׁב מֵהָאֲבִיוֹנִים — אֵיךְ יְכוֹלִים לְעָזְרָם?! עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁלֹּא

יִשָּׁאֵר עָנִי אֶחָד שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ צָרְכֵי חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ הֵיכָן יֵשׁ מִשְׁפָּחָה עֲנִיָּה, שֶׁעֲדַיִן אֵין לָהּ לְצָרְכֵי הֶחָג, וּזְקוּקָה הִיא לְמַצּוֹת, יַיִן, בָּשָׂר וּמַלְבּוּשִׁים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן י׳): הֲעָנִי הַזֶּה עוֹמֵד עַל פִּתְחֲךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ וְנוֹתֵן לְךָ שְׂכָרְךָ, וְאִם לֹא נָתַתָּ לוֹ, דַּע — שֶׁמִּי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ פּוֹרֵעַ מִמְּךָ; כְּשֶׁבָּא עָנִי וּמְבַקֵּשׁ שֶׁנַּעֲזֹר לוֹ, מִי בָּא עִמּוֹ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קט, לא): ״כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן״, וְאִם נוֹתְנִים לָעָנִי — נוֹתְנִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נוֹתְנִים לוֹ יִתְבָּרַךְ — אֲזַי מְשֻׁלָּם כֶּפֶל כִּפְלַיִם. וּמִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ צָרִיךְ יְשׁוּעָה?! עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים וָסֵבֶל, אֵין בַּיִת שֶׁלֹּא יִהְיוּ בּוֹ צָרוֹת, וּמִינֵי סִבּוּכִים וּמַשְׁבְּרִים, וְכֵיצַד יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה? עַל־יְדֵי שֶׁנִּפְתַּח עַכְשָׁו אֶת לִבֵּנוּ, דַּעְתֵּנוּ וְיָדֵינוּ, וְנַחְשֹׁב הֵיטֵב שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּיצָה לב): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם; מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ זָקוּק לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם?! מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ זָקוּק לַחֲסָדִים וִישׁוּעוֹת?! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ אָנוּ נִתְנַהֵג, וּבָזֶה שֶׁנַּרְבֶּה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים כְּלַפֵּי נִזְקָקִים וְנִדְכָּאִים, יִשְׁפְּעוּ עָלֵינוּ

רַחֲמִים וַחֲסָדִים מִן שְׁמַיָּא, וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם עָלֵינוּ; כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ רָצָה לָתֵת? מֵחֲמַת שֶׁחוֹשֵׁב: "אִם אֶתֵּן לַאֲחֵרִים מַה יִּשָּׁאֵר לִי?! וּלְמָחָר אֲנִי אֶצְטָרֵךְ. וְאִם־כֵּן הֲלֹא עֲבַדְתִּי קָשֶׁה עַל הַכֶּסֶף, וְכִיצַד אֶתֵּן?!" אֲבָל כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהַכֶּסֶף אֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חַגַּי ב, ח): "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'"; בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַעֲנִיִּים, וּבִפְרָט עַל צָרְכֵי הַפֶּסַח, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהוּא מוּכָן לְהִגָּאֵל, וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, חֲרֵי זֶה בְּלֵב אֱמֶת, וּמַה שֶּׁיִּכְרִיז: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח יָבוֹא וְיִקָּבֵל, זֶה עִם לֵב אֱמֶת.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַמִּצְוָה שֶׁל "קָמְחָא דְּפִסְחָא", שֶׁזּוֹ הַצְּדָקָה לַעֲנִיִּים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צָרְכֵי הֶחָג, בָּזֶה כְּלוּלוֹת כָּל הַמִּצְוֹוֹת, כִּי חַג הַפֶּסַח זֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמִּצְוֹוֹת יֵשׁ בָּהֶן זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. אָנוּ קוֹרְאִים בְּכָל יוֹם קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וּמַזְכִּירִים שָׁם יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו, מא): "אֲנִי הַוָיָ"ה אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" וְגוֹ'; וּמַה זּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע? אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ"ה אֶחָד", בַּבֹּקֶר — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַיּוֹם וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן

בָּעֶרֶב — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. עִם כָּל זֹאת הִזְכִּירוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּקְרִיאַת שְׁמַע, וּמַדּוּעַ? כִּי מֶה הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם? עַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְעַכְשָׁו אָנוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתֵנוּ בֶּאֱמֶת, אִם הַתְּפִלּוֹת שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְלִים אֵלָיו — הֵן עִם אֱמֶת, אִם הַמִּצְוֹות שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ זֶה עִם אֱמֶת, אִם הַתּוֹרָה שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים זֶה לִשְׁמָהּ, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לָדַעַת אֶת זֹאת? אִם אָנוּ מְרַחֲמִים עַל עֲנִיִּים וְעוֹזְרִים לָהֶם, אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ, שֶׁגַּם לָנוּ הָיָה פַּעַם קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲזָרָנוּ, וַאֲפִלּוּ מְעַט דְּמְעַט, אֲבָל אָנוּ יְכוֹלִים לְהִתְחַלֵּק עִם הַשֵּׁנִי, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים אֶת טֹהַר לִבֵּנוּ. וְלָכֵן מִצְוַת "קְמְחָא דְּפִסְחָא", צְדָקָה לָעֲנִיִּים עַל חַג הַפֶּסַח — עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹות. אָז בֹּאוּ וְנַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְהִגָּאֵל, וְאָנוּ שׁוֹרְפִים אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה הַשְּׁנָאַת חִנָּם, וְאָנוּ קוֹנִים מַצָּה, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר, שֶׁהִיא "מֵיכְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא" — אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים אִם אָנוּ מַאֲמִינִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אִם לָאו, אִם שָׁבְנוּ בִּתְשׁוּבָה אִם לָאו? אִם הוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים לַעֲזֹר לִיהוּדִי שֶׁנִּי, סִימָן שֶׁחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, וְקִבְּלוּ תְּשׁוּבָתֵנוּ לְמַעְלָה, וְסִימָן שֶׁיֵּשׁ

לָנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בִּזְכוּת הַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן לְ"קֻמְחָא דְּפִסְחָא", בַּעֲבוּר עֲנִיִּים לָצָרְכֵי הֶחָג, בָּזֶה נַעֲשֶׂה לְעַצְמֵנוּ כְּלִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ לָנוּ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה, וְאָנוּ וִילָדֵינוּ לֹא נִצְטָרֵךְ אַף פַּעַם לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה לְטוֹבַת הַזּוּלַת. אֲבָל אַל נָא נִשְׁכַּח, שֶׁלְּצַעֲרֵנוּ הָרַב, עֲדַיִן נִמְצָאִים הֲמוֹן עֲנִיִּים בְּנֵי תּוֹרָה, אַלְמָנוֹת, וְיתוֹמִים וּסְתָם עַמְּךָ יְהוּדִים יְקָרִים, שֶׁאֵין לָהֶם עֲדַיִן עַל צָרְכֵי הֶחָג, הָבָה נוֹשִׁיט לָהֶם יָד וְעֶזְרָה, וְלֹא נַפְסִיד בִּשְׁבִיל זֶה, אַדְרַבָּה אֲנוּ נַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְאָז יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָנוּ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (גִּטִּין ז.): כָּל הַגּוֹזֵז מִנְּכָסָיו וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְדָקָה, נְצוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם. יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְהוּא גּוֹזֵז מִזֶּה וְנוֹתֵן לָעֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִדִּין הַגֵּיהִנּוֹם; אֵיזֶה גֵּיהִנּוֹם עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם? כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֲבָל בִּזְכוּת שֶׁנַּעֲזֹר לָעֲנִיִּים, שֶׁהֵם בִּמְצוּקָה כַּסְּפִית קָשָׁה, כִּי יֶשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת שֶׁאֵין לָהֶן מְאוּמָה, אַף שֶׁקָּשֶׁה לְהַאֲמִין דָּבָר כָּזֶה, אֲבָל הַמְּציאוּת הַזּוֹ קַיֶּמֶת, אֲשֶׁר יֶשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת שֶׁאֵין לָהֶן מַצּוֹת לְפֶסַח, אֵין לָהֶם בָּשָׂר בַּעֲבוּר הֶחָג, אֵין לָהֶם לִקְנוֹת מַלְבּוּשִׁים לַיְלָדִים וְכוּ'. וּבָא הַיֵּצֶר הָרָע וְאוֹמֵר: מַה פִּתְאֹם לְעָזְרָם?! הֲלֹא יֵשׁ מִשְׂרָד הַסַּעַד וְכוּ', יֶשְׁנָם הַרְבֵּה גּוּפִים הַמְסַיְּעִים לִנְצָרָכִים, וְכֵיצַד יִתָּכֵן שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁאֵין פְּרוּטָה בְּכִיסָם לְהוֹצָאוֹת הֶחָג?! תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁיֶּשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת אֻמְלָלוֹת שֶׁאֵין מִי שֶׁמִּתְעַנְיֵן בָּהֶן

וְדוֹאֵג לָהֶן, הָבָה נַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הָעֲנִיִּים, וְאָנוּ רוֹצִים לַעֲזֹר לְכֻלָּם, וּבִזְכוּת הַצְּדָקָה הַזּוֹ נִזְכֶּה לְהַגָּאֲלָה שְׁלֵמָה, וּבְלֵיל פֶּסַח יָאִיר עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִבְנִין בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וּלְקָרְבָּן פֶּסַח.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר

יְגֵלֶּה מַה זֶּה בְּדִיקַת חָמֵץ, וּמַה צְּרִיכָה
לִהְיוֹת עֲבוֹדַת בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ,
וְאַשְׁרֵי אָדָם שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרַי אֵלּוּ, וְאָז
אֶל רַב טוּב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז יִזְכֶּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י סִפֵּר, אֲשֶׁר מוֹהַרַנ״תְּ זַ״ל בְּלֵיל אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר, שֶׁאָז בָּדַק אֶת הֶחָמֵץ, הָיָה מְלֹהָב מְאֹד, וְהָיָה מְחַפֵּשׂ אַחַר הֶחָמֵץ בַּחוֹרִין וּבַסְּדָקִין, וְהָיָה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת. וּפַעַם הִשְׁתּוֹלֵל בְּנוֹ ר׳ יִצְחָק זַ״ל כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן, אֲזַי עוֹרְרוֹ וְאָמַר לוֹ: הַאֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁהַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא לֵיל קָדוֹשׁ, שֶׁנָּתְנוּ לָנוּ מַתָּנָה לְחַפֵּשׂ אַחַר הֶחָמֵץ שֶׁבַּלֵּב, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְהָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל ר׳ יִצְחָק זַ״ל לְסַפֵּר אֶת זֹאת כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁהַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ זָכַר תָּמִיד, וּבִפְרָט בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעג)

קוּנְטְרֵס

אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים ב.): אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר; מַה זֶּה חָמֵץ? כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁאָדָם מַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ, חוֹשֵׁב יוֹתֵר מִדַּאי, זֶה נִקְרָא חָמֵץ — לְשׁוֹן חִמּוּץ הַמֹּחִין; הַיְנוּ שֶׁאָדָם מַתְחִיל לַחֲקֹר — לָמָּה עָשָׂה לִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דָּבָר זֶה?! לָמָּה עוֹבְרִים עָלַי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ?! שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת, שֶׁזֶּה חֲקִירוֹת. כִּי אָדָם הַשּׁוֹאֵל תָּמִיד קֻשְׁיוֹת — הוּא נִקְרָא חוֹקֵר. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִתְנַגֵּד מְאֹד מְאֹד לַחֲקִירוֹת וְסִפְרֵי חֲקִירָה. וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן לב): אָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְלֹא לְהִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת, וְכֵן לֹא לִלְמֹד בְּשׁוּם סִפְרֵי חֲקִירוֹת, כִּי מַסְפִּיק לָנוּ הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם־כֵּן מִי מֵאִתָּנוּ רָחוֹק מֵחֲקִירוֹת?! הֲלֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים עָלָיו סֵבֶל וּמַשְׁבְּרִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים,

מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת: מָה וְלָמָּה?! זֶה כְּבָר בִּכְלַל חֲקִירוֹת, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, עַד שֶׁמִּסְכֵּן, הוּא נוֹפֵל לְדַכָּאוֹן, לְעַצְבוּת וּמְרִירוּת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל בָּא לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הָעִנְיָן שֶׁל חֲקִירוֹת, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הָיָה הָעִקָּר אֱמוּנָה, וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי אֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל. אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו — הַן טוֹב וְהַן לְהֶפֶךְ, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; מִי שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הַחוֹלֶף עָלָיו בְּחַיָּיו — טוֹב רָע, רָע טוֹב, הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מַרְגִּישׁ עוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ אֱמוּנָה. וְלָכֵן כָּתוּב (דְּבָרִים לב, ד): ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״. כָּל אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — הַכֹּל בְּוַדַּאי לְטוֹבָה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנ): אֲפִלּוּ שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים מִצַּד הַהַרְכָּבָה, הַיְנוּ שֶׁסּוֹבֵל יִסּוּרִים בַּגּוּף, אִם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּנָקֵל הָיָה יָכוֹל

לְקַבֵּל אֶת זֹאת, אַךְ דָּא עַקָּא, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַכֹּל מֵעַצְמוֹ נַעֲשָׂה, אֲזַי נִשְׁבָּר וְשׁוֹאֵל "לָמָּה"?! "לָמָּה לַזּוֹלֵת הוֹלֵךְ בְּטוּב, וּמִתְחַתֵּן, וְיֵשׁ לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, זוֹכֶה לְיָלָדִים, לְפַרְנָסָה, וְלִי הוֹלֵךְ הַהֵפוּךְ"?! וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שְׁאֵלוֹת, שֶׁבְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים, אֲשֶׁר הַכֹּל גּוֹבֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (עֲבוֹדָה זָרָה נה.): יְסוּרִים — בְּשָׁעָה שֶׁמְּשַׁגְּרִים אוֹתָם עַל הָאָדָם, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא יֵלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית; כִּי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק. וּכְאֶמֶת אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְכָתוּב (אֵיכָה ג, לח): "וּמֵאֵתוֹ לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא אוֹר פָּשׁוּט, וְלָמָּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים? אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לו): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא אוֹר פָּשׁוּט, וְאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת הַצַּיָּר, וְאִם מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה, אֲזַי טוֹב לוֹ, אַךְ אִם מְסָכֵּן, מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע — אֲזַי רָע וָמָר לוֹ מְאֹד. וּמֵהֵיכָן בָּא, שֶׁאָדָם יְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע? אִם פָּגַם בַּמֹּחִין שֶׁלּוֹ, פָּגַם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הִכְנִיס בִּמְחוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, לֹא שָׁמַר עַל עֵינָיו, הִסְתַּכֵּל בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, לֹא שָׁמַר עַל אָזְנָיו, וְשָׁמַע כָּל מִינֵי נִבּוּל פֶּה, רַחֲמָנָא

לִישֵׁזָבָן, הָיָה בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וְלִכְלֵךְ אֶת פִּיו בְּלָשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה מֹחוֹ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), שֶׁהַמֹּחִין שֶׁל הָאָדָם הֵם כַּשֶּׁמֶן הַמַּנָּח בְּשִׁבְעַת קְנֵי הַמְּנוֹרָה: שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁתֵּי אָזְנַיִם, שְׁנֵי נִקְבֵי הַחֹטֶם וְהַפֶּה, שֶׁזֶּה הַמְּנוֹרָה, וְאִם אָדָם מְנַקֶּה אֶת עֵינָיו, אָזְנָיו, חָטְמוֹ וּפִיו, אֲזַי יֵשׁ לוֹ מֹחִין נְקִיִּים, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לב, מ): ״כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעוֹלָם״. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): חַיִּים נִצְחִיִּים זֶה רַק אֶצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִי שֶׁדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, גַּם הוּא חַי לָנֶצַח. כִּי מַה מַּפְרִיד בֵּין אָדָם לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ? הַגּוּף. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם), שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי כָּאן, וְעוֹד מְעַט אֶהְיֶה שָׁם. וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְכִוּוּן בֵּית הָעַלְמִין; הַיְנוּ שֶׁמִּצַּד הַגּוּף יֵשׁ הֶפְרֵשׁ, שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי פֹּה מִסְתּוֹבֵב, וְעוֹד מְעַט יַנִּיחוּ אֶת גּוּפִי בְּבֵית הָעַלְמִין, אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ הֶפְרֵשׁ כְּלָל, אַתָּה הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא מְשֻׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, כָּךְ הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם. וּבְזֶה אָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ עַצְמוֹ. וְאִם הוּא זוֹכֶה לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ אֶת עֵינָיו, וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳): אִישׁ

הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אָז מֵאִיר לוֹ הַמֹּחַ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד), שֶׁהָעֵינַיִם רוֹאוֹת תָּמִיד דְּבָרִים גְּבוֹהִים מְאֹד, רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲבָל זֶה הוֹלֵךְ בְּמְהִירוּת, עַד שֶׁאֵינוֹ קוֹלֵט מַה שֶּׁרָאָה. וְלָכֵן אִם אָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשַׁת הָעֵינַיִם, וְכֵן הָאָזְנַיִם, שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וּמַטֶּה אָזְנוֹ אֶל דִּבְרֵי חֲכָמִים, שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלָם, וְשׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִכַּעַס וּקְפִידוּת, יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם, יֵשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, שׁוֹמֵר עַל פִּיו, מְדַבֵּר רַק דְּבוּרִים טוֹבִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט), שֶׁטּוֹב — הַכֹּל חַפְּצִים לִשְׁמֹעַ, אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעַנְיָן לִשְׁמֹעַ בִּקֹּרֶת; כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ לִשְׁמֹעַ הֶעָרוֹת וְדִבְרֵי בִּקֹּרֶת, שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁאֵינוֹ צוֹדֵק וְיִשְׁבְּרוּהוּ, מַסְפִּיק הוּא שָׁבוּר מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרִים טוֹבִים בִּלְבָד, שֶׁיְּחַזְּקוּ אוֹתוֹ וִיעוֹדְדוּהוּ. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת שִׁבְעַת הַנְּרוֹת, אֲזַי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ נְקִיִּים, וְזוֹכֶה לְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה. וּלְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כד, טו): ״אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֶת אֱלֹהָיו״. מַהוּ לִשּׂוֹן יָחִיד — אֱלֹהָיו? אֶלָּא מִסְכֵּן, הוּא מְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְרַע, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹקֵם בּוֹ, כְּאִלּוּ הוּא

יִתְבָּרַךְ עָנָב אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלָקַח עַצְמוֹ רַק עָלָיו. אֲשֶׁר כָּל זֶה נוֹבֵעַ מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת.

וְזֶה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנַּכְנִיס בְּעַצְמֵנוּ תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ יִסּוּרִים, עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳): ״טוֹב מְאֹד״ — זוֹ מִדַּת הַיִּסּוּרִים, שֶׁעַל יָדֵיהָ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי כְּשֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב כָּךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא שׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מֵהֵיכָן הוּא בָּא, מַה תַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ, וּסְתָם מִסְתּוֹבֵב חֶסֶר תַּכְלִית. מְסַכֵּן, הוֹרִידוּ אֶת נִשְׁמָתְךָ מִן הַשָּׁמַיִם, מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת אֶל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, לִתְקוּפָה קְצָרָה מְאֹד — לְשִׁבְעִים שָׁנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, י): ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה, הִנֵּה אָנוּ פֹּה, וְהִנֵּה אָנוּ כְּבָר יוֹצְאִים מִפֹּה. כִּי הַכֹּל פּוֹרֵחַ בִּיעָף. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״, וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כֹּתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; הַחַיִּים פּוֹרְחִים כְּצֵל צִפּוֹר, וְאָדָם אֵינוֹ שָׁם עַל לֵב מַה תַּכְלִיתוֹ בַּחַיִּים?! וְעַל־כֵּן מְקַבֵּל ״צְבִיטָה״, וְאִם הוּא מִתְעוֹרֵר תֵּכֶף־וּמִיָּד לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ — אֲזַי טוֹב, אַךְ אִם לָאו — מְקַבֵּל מַכָּה, וְאִם

מִתְעוֹרֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — טוֹב מְאֹד, אַף אִם לָאו — מְקַבֵּל יִסּוּרִים גְּדוֹלִים יוֹתֵר. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁוֹת נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כְּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים. כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם הֵם רַק מֵאַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר וְנָבוֹא וְנִצְטַעֵר אֵלָיו. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם — יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים, וְלָמָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּמַהִי הַתְּשׁוּבָה? לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַוָ"ה אֱלֹקֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ". וְאֵיךְ זוֹכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה? "קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה'", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ד'): אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ רַק דִּבּוּרִים לְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזֶּה כָּל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמְשִׂיחַ וּמְדַבֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְבוֹ אֶל קוֹנוֹ, אֵין מַעֲלָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ, וְזֶה מַעֲלָה לְמַעְלָה שֶׁעֲשׂוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ כְּמוֹתָם מִימוֹת עוֹלָם; אָדָם נִמְצָא בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, בַּשְּׁאוֹל

תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, מָלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, מָלֵא לְכְלוּכִים, וְהִנֵּה הוּא בָּא וּמְדַבֵּר, אֶל מִי? אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳): מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֵלָיו בְּכָל עֵת, צְרִיכִים לְקַבֵּעַ תּוֹר מֵרֹאשׁ כַּמָּה חֳדָשִׁים קֹדֶם שֶׁבָּאִים. וְהִנֵּה הִגִּיעַ מוֹעֵד הַתּוֹר, מִי יוֹדֵעַ אִם יַאֲשִׁרוּ לוֹ לְהִכָּנֵס, אוּלַי הַמֶּלֶךְ חוֹלֶה הַיּוֹם וְכַדּוֹמֶה, הֲלֹא הוּא בָּשָׂר וָדָם, אוֹ אוּלַי יֵשׁ לוֹ לְפֶתַע עִנְיָנִים דְּחוּפִים הָעוֹמְדִים עַל סֵדֶר הַיּוֹם, וְאַף שֶׁעָשִׂיתָ תּוֹר, וְהַצֶּדֶק עִמְּךָ, אֲבָל הַמֶּלֶךְ עָסוּק הַיּוֹם וְכוּ׳, וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר, שֶׁיַּתִּירוּ לְךָ לְהִכָּנֵס, מִי אוֹמֵר שֶׁהַמֶּלֶךְ יִרְצֶה לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, אוּלַי יִגְרָשְׁךָ מֵעַל פָּנָיו?! וְאִם תִּרְצֶה לוֹמַר שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתְךָ, מִי אוֹמֵר שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ?! אֲבָל, מְסַיְּמִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא כֵן, הוּא תָּמִיד נִמְצָא, וְתָמִיד אָדָם יָכוֹל לְפַתֵּחַ פִּיו וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֹאת רַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵאֲתָנוּ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹ, תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָמָּה אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁרוֹצֶה לְנַקּוֹתֵנוּ מֵהֶחָמֵץ, מֵחֲמוּץ הַמַּח, שֶׁמַּחֲמִיצִים אֶת הַמֹּחִין,

וְחוֹשְׁבִים יֶתֶר עַל הַמִּדָּה — מָה וְלָמָּה, שֶׁזֶּה כְּלַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט): עִקַּר הַתַּכְלִית וְהַשְׁלֵמוּת רַק לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתְמִימוּת גְּמוּרָה, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְאֵלּוּ הַמְחַקְרִים וְהַחוֹקְרִים — הֵם עַמָּלֵק.

וְלָכֵן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ לוֹקְחִים נֵר, וּמַתְחִילִים לְבְדֹּק בַּחוֹרִים וּבִסְדָקִים, אוּלַי מָצוּי שָׁם אֵיזֶה חָמֵץ. וּמַהוּ הַנֵּר? הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ, כז): ״נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם״. אָדָם מַתְחִיל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ — אוּלַי נִדְבְּקָה בִּי בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה אֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, בַּר מִינָן, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֲנִי נִמְצָא בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה הַחֳמְרִי, הָעָב וְהַגַּס, מִתְעַסֵּק עִם בְּנֵי־אָדָם, וְשׁוֹאֲלִים אוֹתִי שְׁאֵלוֹת, וַאֲנִי צָרִיךְ לְהָשִׁיב תְּשׁוּבוֹת. וּלְעִתִּים הַשְּׁאֵלוֹת הֵן עֲמֻקוֹת מְאֹד, שֶׁאֵין לִי עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבוֹת, אֲזַי אֲנִי נוֹתֵר עִם קֻשְׁיוֹת, וְאָסוּר לִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב): מַה שֶּׁקָּשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת, כִּי אֵיךְ דַּעְתֵּנוּ הַפְּגוּמָה, תָּבִין דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ?! וְכֵן יֵשׁ הַשּׁוֹאֲלִים קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיקִים, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁצַּדִּיקִים מִתְדַּמִּים לְקוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין מְבִינִים בְּהַרְבֵּה דְּבָרִים הִתְנַהֲגוּת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁמִּתְנַהֵג עִמָּנוּ, כָּךְ

אֵין מְבִינִים הִתְנַהֲגוּת הַצַּדִּיק, וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד מִי אָנוּ, מֶה עָשִׂינוּ וְאֵיךְ לְכָלְכֵנוּ עַצְמֵנוּ, וְאֵיךְ עִם מֹחַ פָּגוּם אָנוּ יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת הַצַּדִּיק?! בְּוַדַּאי יִהְיוּ לָנוּ קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיק אֲמִתִּי, יֶרֶא הַשֵּׁם, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג): זֶה הַכְּלָל, מִי שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, הוּא לֹא יַשִּׂיג דַּרְכֵי הַצַּדִּיק, וְלֹא יָבִין אֶת דְּבָרָיו. וְאֵיךְ אָנוּ שׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת עַל יִרְאַי ה׳?! וְכָל שֶׁכֵּן, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאָדָם מִתְחַצֵּף וּמְדַבֵּר נֶגֶד אִישׁ צַדִּיק וְיִרְא ה׳, הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא מוֹכֶן וּמְזֻמָּן כָּל רֶגַע וְדַקָּה וּשְׁנִיָּה לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר לָנוּ אֵין מֻשָּׂג בְּדָבָר זֶה, וְהַלְוַאי בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם דַּקָּה אַחַת נַחְשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי יְכוֹלִים לַחֲלֹף לָנוּ יוֹם יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, שֶׁאָנוּ שׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינָם מַסִּיחִים דַּעְתָּם כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם, מְדַבְּרִים אָז אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), אֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים תָּמִיד מִתְפַּלְּלִים אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִם רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ כְּבָר אַחַר גְּזַר דִּין, אָז מַלְבִּישִׁים תְּפִלּוֹתֵיהֶם בְּמַאֲמָרִים וְשִׂיחוֹת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד, י״ד): ״בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא, וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָא״, כְּשֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת בָּעוֹלָם, וְלֹא רוֹצִים שֶׁמַּלְאָכִים יְקַטְרְגוּ עַל

הַדִּבּוּרִים וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּהֶם, אֲזַי "בְּמַאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאִלְתִּין", שֶׁמַּלְבִּישִׁים אֶת הַתְּפִלּוֹת בְּמַאֲמָר.

וְלָכֵן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ, וּצְרִיכִים לְבַדֵּק הֵיטֵב בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים, בְּחוֹרֵי הַלֵּב וּבְסִדְקֵיו, בָּעֵינַיִם, בָּאָזְנַיִם, בַּחֹטֶם וּבַפֶּה, אִם אֵין בָּנוּ אֲיזֶה חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחִין, אִם אֵין בָּנוּ שֶׁמֶץ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אִם אֵין בָּנוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹ עַל הַצַּדִּיקִים, וְזוֹ הַהֲכָנָה לְחַג הַפֶּסַח. וּצְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׂ וּלְטָרַחַ, פֶּן וְאוּלַי לֹא נִקִּינוּ אֶת הֶחָמֵץ, פֶּן וְאוּלַי נִשְׁאַר אֲצָלֵנוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁזֶּהוּ חָמֵץ — עַצְבוּת וּמְרִירוּת, דִּכָּאוֹן וְדַכְדּוּךְ; רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים, מְדֻבָּרִים עִמָּהֶם מִשְׁמָחָה, וְהֵם מְסִתַּכְּלִים בְּתִמְיָהָה וּבִפְלִיאָה, כְּרוֹצִים לוֹמַר: "הַאֵינְכֶם יוֹדְעִים מָה עוֹבֵר עָלַי?!" וְכוּ', אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עז), שֶׁכָּל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל — סוֹבֵל יוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, יח): "יוֹסִיף דַּעַת — יוֹסִיף מַכְאוֹב". וְעַל כָּל הַצַּדִּיקִים עוֹבֵר בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַה שֶּׁעוֹבֵר, אֶלָּא הֵם יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַדֵּק הֵיטֵב אֶת הֶחָמֵץ, אֶת הָעַצְבוּת, לָמָּה אָנוּ בְּעַצָּב וּבִדְכָאוֹן?! הַאֵין לָנוּ אֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, בַּר מִינָן, הַטְמוּנָה בְּתוֹכֵנוּ?! הַאִם עֲדַיִן

אָנוּ רְחוֹקִים מֵאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ? ! הָבָה לֹא נַטְעֶה עַצְמֵנוּ! בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ צְרִיכִים לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּה אוֹר הַנְּשָׁמָה, אוֹר הַצַּדִּיק. וְכִינּוּי שֶׁנִּתְקָרְבנוּ אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! כִּי לוּלֵא שֶׁהִתְקָרְבנוּ אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, לֹא הָיִינוּ אֲפִלּוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, הָיִינוּ יְשָׁנִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים וְלוֹמְדִים וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְווֹת, אֲבָל הַכֹּל בְּחִינַת שֵׁנָה, הַמֹּחַ יָשֵׁן, זֶה אֶצְלָם שִׂגְרָתִי, כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה. וְהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, עַד שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאֵינֶנּוּ יְשֵׁנִים, אוּלַי אָנוּ עֲדַיִן שְׁקוּעִים בְּתַרְדֵּמָה? אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי שֶׁמְּדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָדָם יָשֵׁן אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, כַּאֲשֶׁר מַתְחִיל לְדַבֵּר — סִימָן שֶׁהִתְעוֹרֵר. וְרוֹאִים בַּמְּצִיאוּת, כְּשֶׁאָדָם שָׁקוּעַ בְּשֵׁנָה, וּמְדַבְּרִים אֵלָיו — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר, זוֹ עֲבֻדָּה! כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן, בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים, עוֹשִׂים עֲסָקִים, מַרְוִיחִים מֵאוֹת וַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת, מִלְיוֹנִים וְכוּ׳, בַּעֲלֵי בָּתֵּי חֲרֹשֶׁת, בַּעֲלֵי עֲסָקִים וַחֲנֻיּוֹת, סוֹחֲרִים וְכוּ׳, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים, עוֹלָם שָׁלֵם מִסְתּוֹבֵב, אֲבָל כֻּלָּם יְשֵׁנִים. כִּי אִם אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — סִימָן שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ

יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִחוֹ יָשֵׁן. וְאִם יִשְׁאַל: אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁאֲנִי יָשֵׁן? הֲלֹא יֵשׁ לִי מִפְעָל עִם אַלְפֵּי פּוֹעֲלִים, אֲנִי בַּעַל חֶבְרַת הוֹבָלוֹת, יֵשׁ לִי אוֹטוֹבּוּסִים, אֲנִי מוֹלִיךְ אֲנָשִׁים וְכוּ׳, אֲבָל כֻּלָּם יְשֵׁנִים, כִּי אִם אֵין מְדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סִימָן שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין רוֹאִים אוֹתוֹ. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים לְהַגִּיעַ רַק עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, וְהוּא מַחְדִּיר בָּנוּ הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שֶׁנִּשְׁמָע וְנִרְקֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; זוֹ לֹא סְתָם עֵצָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה הַכְּלוּלָה מִכָּל הַמִּצְוֹות. וְלָמָּה? כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לְאלקָיו; כִּי אִם הוּא שָׂמֵחַ בַּמִּצְוֹות שֶׁלּוֹ, סִימָן שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי מַדְרֵגוֹת בִּנְבוּאָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עַיִן רַשׁ״י בְּמִדְבַּר ל, ב): כָּל הַנְּבִיאִים הִתְנַבְּאוּ בְּ״כֹה אָמַר ה׳״. לֹא־כֵן מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּ״זֶה הַדָּבָר״. וּמַה הַהֶפְרֵשׁ? אֶלָּא יֵשׁ מַדְרֵגָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וַאֲפִלּוּ שָׂמֵחַ בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיְּקַבֵּל שָׂכָר עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, אֲבָל אִם לֹא יִתְּנוּ לוֹ שָׂכָר — לֹא יַעֲשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה וְלֹא יִשְׂמַח בָּהּ, וְכִי אֲנִי עֶבֶד לַעֲשׂוֹת

סְתָם, חֲרֵי לֹא צִוּוּ אוֹתִי, עַל־כֵּן לֹא אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אִם צִוּוּ אוֹתִי — אֶעֱשֶׂה. זֶה נִקְרָא אַסְפַּקְלַרְיָה דְּלָא נַהֲרָא, "כֹּה אָמַר ה'". מַה שֶּׁאֵין כֵּן יֶשְׁנָהּ מַדְרֵגָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא רוֹצֶה מִצְוָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין אֲבוֹת ד, ב): שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה; שֶׁשְּׂמֵחַ בַּמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, זֶה מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה, אֶת הַמִּצְוָה שֶׁהִיא אֱלֹקוּת, אֲשֶׁר זוֹ מַדְרֵגַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ — "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'", הִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הִגְבִּיהַּ פַּעַם מַצָּה, וְאָמַר: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָמָּה? כִּי הַמַּצָּה זֶה הָרָצוֹן שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נז): אֲכִילַת שַׁבָּת — כְּלָלוּת אֱלֹקוּת; מַה שֶּׁאָדָם אוֹכֵל בְּשַׁבָּת, זֶה אֱלֹקוּת. כִּי עַל שַׁבָּת נֶאֱמַר (שְׁמוֹת טז, כה): "אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם, הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּהוּ בַּשָּׂדֶה". לָמְדוּ מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיז:), מֵאַחַר שֶׁכָּתוּב שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הַיּוֹם, שֶׁצְּרִיכִים לֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר לָנוּ: "אִכְלוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם, הַיּוֹם לֹא תִמְצָאוּ בַּשָּׂדֶה", אֲזַי עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ עִם אֲכִילַת שַׁבָּת, כִּי כְּלָלוּת אֱלֹקוּת. כְּמוֹ־כֵן מַצָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּנוּ לֶאֱכָלָהּ, חֲרֵי זֶה אֱלֹקוּת, זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ! וְלָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב' קפג:), שֶׁמַּצָּה זֶה מֵיכְלָא דְּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה. מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. כִּי

הָאֱמוּנָה הִיא הָרְפוּאָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים מַחֲלוֹת וַחֳלָאִים רָעִים, וְהַכֹּל מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא יְהוָ״ה אֶת מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״. מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִים? כִּי בָּאִים עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה, בָּאוֹת מַכּוֹת נִפְלָאוֹת. בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים מֵעֲצַבִּים, זֶה רַק מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אֵין לוֹ עֲצַבִּים, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ. וְזֹאת רַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת, הַדְּכָאוֹן וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, וְכָל הַמַּחֲלוֹת וַחֳלָאִים רָעִים שֶׁבָּאִים לָאָדָם, זֶה רַק מֻחְמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ כו, יז): ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״.

וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, עָלֵינוּ לִבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁנִּדְבָּק בָּנוּ, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁחָדְרָה לְלִבֵּנוּ; כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה בְּשִׂנְאָה עַמֻּקָה, וְזֶה נִמְצָא אֲפִלּוּ

בֵּין אֵלּוּ הַקּוֹרְאִים עַצְמָם לוֹמְדִים וְכוּ׳ וְעוֹבְדִים וְכוּ׳, אֵיךְ רַחֲמָנָא לִצְלָן, יֶשְׁנָהּ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה?! אֵיךְ יֵשׁ קִנְאָה, שֶׁאִישׁ מְקַנֵּא בְּרֵעֵהוּ?! עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל שֶׁיֵּשׁ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים, וְזֶה נַעֲשֶׂה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וּבְנֵי־אָדָם מְקַנְּאִים בַּזּוּלַת, שֶׁזּוֹ מַחֲלָה מַמָּשׁ, וּמֵהַקִּנְאָה בָּאָה שִׂנְאָה, שֶׁשּׂוֹנְאִים אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְעוֹבְרִים עַל לָאו שֶׁל (וַיִּקְרָא יט, יז): "לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ". שֹׁמּוּ שָׁמַיִם! אָדָם יָכוֹל לָקוּם בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת — יָמִים, שָׁבוּעוֹת, חֳדָשִׁים וְשָׁנִים, אֲבָל הוּא שׂוֹנֵא אֶת מִישֶׁהוּ — אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, צוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ בַּשָּׁמַיִם! אָדָם עוֹשֶׂה ׳עֲבוֹדוֹת׳, לוֹמֵד, מִתְפַּלֵּל, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שִׂנְאָה עַל הַזּוּלַת, עֲדַיִן הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), שֶׁכָּל הַדִּבּוּר לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִי אֶפְשָׁר רַק עַל־יְדֵי שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): "אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם", וְלָכֵן תִּקֵּן הָאֲרִ״י זַ״ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", יְהוּדִי צָרִיךְ לֶאֱהֹב יְהוּדִי אַחֵר, וְשִׂנְאָה זֶה הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁחוֹשְׁבִים: "לָמָּה הַהוּא כָּךְ?! לָמָּה הִתְנַהֵג כָּזֹאת?! לָמָּה אֵינוֹ מַחֲזִיק כָּמוֹנִי?!" כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר הַבַּר דַּעַת, וְאַתָּה יוֹדֵעַ אֶת הָאֱמֶת, וְכֻלָּם צְרִיכִים לְהַחֲזִיק כָּמוֹךָ; אוּלַי אַתָּה שַׁקְרָן?! אוּלַי הַזּוּלַת כֵּן אוֹחֵז בָּאֱמֶת?! לְמֵדִים מִכָּאן

מַה זֶּה חָמֵץ, חִמּוּץ הַמִּחְיָן, בָּרֵגַע שֶׁאֲנִי רַק חוֹשֵׁב מֵהַזּוּלַת, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁקֶר. לָמָּה תַּחְשֹׁב מֵהַזּוּלַת? סִימְתָּ עִם עַצְמְךָ?! וְלָכֵן לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, צְרִיכִים לְבַדֵּק בְּעַצְמֵנוּ אִם אֵינֵנוּ שׁוֹנְאִים אֵיזֶה יְהוּדִי, בַּר מִינָן, שֶׁאָז כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ אֵינָהּ שָׁוָה מְאוּמָה, כִּי מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בִּיהוּדִי — מִסְכֵּן גָּדוֹל הוּא. יֶשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם הַקּוֹרְאִים אוֹתָם עוֹבְדֵי ה׳, וְאֵינָם מְדַבְּרִים עִם הַזּוּלַת יָמִים וְשָׁנִים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סַנְהֶדְרִין לז): אֵיזֶהוּ שׁוֹנֵא? כָּל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים מֻחְמַת שִׂנְאָה, וְעוֹנִים הַחֲכָמִים — לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ, שֶׁיְּהוּדִים לֹא יְדַבְּרוּ זֶה עִם זֶה כַּמָּה יָמִים. כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ הַתַּנָּאִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵין מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה. אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה, יֵשׁ אֲנָשִׁים הַקּוֹרְאִים עַצְמָם צַדִּיקִים וְיִשָּׁרִים בַּעֲלֵי מַדְרֵגָה, בַּעֲלֵי הַשָּׂגָה, בַּעֲלֵי עֲבוֹדָה, וְהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, חָמֵץ, חִמּוּץ הַמִּחְיָן, אִם אֵינְךָ מְסֻגָּל לְדַבֵּר עִם הַזּוּלַת מֻחְמַת שִׂנְאָה, אַתָּה שַׁקְרָן גָּדוֹל, וְצוֹחֲקִים עָלֶיךָ בַּשָּׁמַיִם, וְזֶה הֶחָמֵץ. וְאֵיךְ נְקַבֵּל אֶת הַמַּצָּה, אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶת הַשְׁמָחָה הָאֲמִתִּית, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים? עַל־יְדֵי אַהֲבָה וְאַחְדוּת — לְהִתְאַחֵד עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל! וְלָכֵן "אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר" בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. בְּטֶרֶם נִכָּנְסִים לְקַבֵּל אֶת הַמִּחְיָן בְּפֶסַח, עָלֵינוּ לְבַדֵּק הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה

בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁצְּרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן צא), שֶׁהָאֱמוּנָה צְרִיכָה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָאֵיבָרִים, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב אֱלֹקוּת, מִסְתַּכֵּל אֱלֹקוּת, שׁוֹמֵעַ אֱלֹקוּת, מְדַבֵּר אֱלֹקוּת, הוֹלֵךְ עַל אֱלֹקוּת, שׁוֹתֶה אֱלֹקוּת, הַכֹּל זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכַאֲשֶׁר אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא בְּאַחְדוּת עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וּמַעֲלֶה מִכַּף חוֹב. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳):

אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, כַּאֲשֶׁר אָדָם אוֹחֵז בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אוֹהֵב אֶת בָּנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן דַּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, אַפִלּוּ אֶת הַיָּרוּד וְהַפָּחוּת בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן לְכַף זְכוּת אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, עַל־יְדֵי שֶׁמְּחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׁים בּוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, עַל־יְדֵי מְעַט טוֹב שֶׁמְּחַפְּשִׂים בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; עַל־יְדֵי עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁתִּמְצָא בַּזּוֹלַת, הוּא כְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם, כִּי הֶחֱזַרְתָּ

אוֹתוֹ בְּתִשׁוּבָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳): שַׁחֲרִי״ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וְזֶה הַפֶּךְ עַרְבִית — לַיְלָה, חֹשֶׁךְ, אֲשֶׁר אָז רַבִּים זֶה עִם זֶה, אֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה, וְזֶה בְּחִינַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁזֶּה סוֹד הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁנִּכְנָסוּ בָּאָדָם, זֶה כְּלַל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְלָכֵן צְרִיכִים לָקַחַת גֵּר, שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יג, ט): ״אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח״, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁהַצַּדִּיק מַכְנִיס שִׂמְחָה בִּבְנֵי־אָדָם, שֶׁזֶּה ״אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר״ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּה אוֹר הַצַּדִּיק הַמְלַמֵּד לְהַפֵּךְ בִּזְכוּת כָּל אֶחָד, וּלְהַעֲלוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וְאָז מָה רוֹאִים? שַׁחֲרִי״ת — אוֹר הַשַּׁחַר מֵאִיר בָּנוּ. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בַּהַגָּדָה: אֶחָד חָכָם, אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל. נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה, לָמָּה צְרִיכִים לַחֲזוֹר בְּכָל פַּעַם עַל ׳אֶחָד׳? אֶלָּא אִם אָדָם דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה, נְקֵה אֶת עַצְמוֹ מֵהֶחָמֵץ, וְזָכָה לְמַצָּה, אֲזַי בָּא לְאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, שֶׁאוֹהֵב אֶת כֻּלָּם; אֶחָד חָכָם — אוֹהֵב אֶת הֶחָכָם, יוֹדֵעַ שֶׁהֶחָכָם גַּם־כֵּן דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶחָד רָשָׁע — אוֹהֵב אֶת הָרָשָׁע, יוֹדֵעַ שֶׁגַּם בִּפְנִימִיּוּת הָרָשָׁע נִמְצֵאת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים

מִצְוֹות כָּרְמוֹן; אֶחָד תָּם — הַתָּם הַזֶּה נִכְלָל בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — אָדָם מִסְכֵּן, עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, נוֹלָד וְנִתְגַּדֵּל בְּמָקוֹם זָר וּמְנֻכָּר, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זֶּה תּוֹרָה וּמִצְוֹות, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ מַה לִּשְׁאֹל, הוּא תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה, אֲבָל אֶחָ״ד — צָרִיךְ לְיַדַּע, שֶׁהוּא כָּלוּל בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֶחָ״ד גִּימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, צָרִיךְ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ. וְכָל זֶה נַעֲשָׂה הַלַּיְלָה הַזֶּה, אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה עוֹד הַלַּיְלָה הַזֶּה לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ אֵת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ מֵחֲטָאֵינוּ הָרַבִּים, וְנַעֲקֹר מֵעַצְמֵנוּ אֶת הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְנִזְכֶּה לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא, וּבִזְכוּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה שֶׁיִּהְיֶה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא, אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בְּדִיקַת חָמֵץ

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מֵעִנְיַן לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, וּמַה צְּרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדָתֵנוּ בְּלֵילָה זֶה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אָדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁבְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, אָז הוּא זְמַן מְסֻגָּל מְאֹד לְהַרְבֵּה דְּבָרִים, וּבִפְרָט אִם בָּא לְיָדוֹ לָתֵת צְדָקָה לֶעָנִי בַּעֲבוּר צָרְכֵי חַג, הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאִם בָּא אָז עָנִי לְפִתְחַ בֵּיתוֹ, יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, וְשָׁלַח לוֹ מַתָּנָה עָנִי. וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם טָרוּד בִּבְדִיקַת חָמֵץ, וְהוּא אֵינוֹ שָׂם לֵב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לוֹ בְּדִיּוּק עַכְשָׁו עָנִי לְזָכוֹת בּוֹ. (וְדַרְכּוֹ שֶׁל מוֹהַרַ״שׁ נ״י לְסַיֵּם בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ בְּכָל שָׁנָה מַסֶּכֶת תָּמִיד).

(אִמְרֵי־מוֹהַרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעד)

קוּנְטְרֵס

בְּדִיקַת חָמֵץ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּלֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ" מְקַדִּימִים לְבְדֹק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. מַהוּ חָמֵץ? כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ נִכְנְסוּ אֵילּוּ סְפֵקוֹת, אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת, שֶׁזּוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק, "הֵישׁ חַנָּ"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן" (שְׁמוֹת יז), שֶׁזֶּהוּ חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת — "לָמָּה עָלַי עוֹבְרִים כָּל־כָּךְ קֻשֶׁה הַחַיִּים וְלַשֵּׁנִי קַל הַרְבֵּה יוֹתֵר?!" אֲשֶׁר זֶה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְגַם דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מָה עוֹבֵר עַל הַשֵּׁנִי?! הִנֵּה רוֹאִים אָדָם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְאוֹי וַאֲבוֹי מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלָכֵן אֵין לְקַנֵּא בַּזּוּלַת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ; הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה אֶת הָעֹשֶׁר שֶׁל הַזּוּלַת, אֶלָּא שָׂמֵחַ בְּשֶׁלּוֹ. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף אָנוּ בָּשָׂר וָדָם, וְנִכְנָסִים בָּנוּ בְּאֵיזֶה מָקוֹם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה כְּלַל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֵינוּ, כִּי

אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּל הַקּוֹרֶה אִתּוֹ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אָדָם זֶה הָיָה בֶּן חוֹרִין, וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ דָּבָר; כִּי כָּל הַגָּלוּת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), הִיא רַק מֵחַמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; אָדָם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַכָּה קְטַנָּה אֶלָּא אִם הִכְרִיזוּ קֹדֶם בַּשָּׁמַיִם. כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ שׁוֹבְרוֹ, וְהוֹלֵךְ וּמְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו. אַךְ דָּא עָקָא, כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, נִכְנָסִים לָנוּ הָרְהוּרֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְלָכֵן זֹאת עָלֵינוּ לְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ לְגַמְרֵי — אֶת חִמּוּץ הַמִּחְיָן; הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם שׁוֹאֵל: ״עַל מָה וְלָמָּה אֲנִי סוֹבֵל סֵבֶל כָּזֶה״?! אֲשֶׁר דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ הֵם כְּפִירָה מֻחְלֶטֶת. וְעַל הָאָדָם לְבַטֵּל עַצְמוֹ לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לָדַעַת שֶׁכָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — זֶה לְטוֹבָה, כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד (בְּרָכוֹת ס׳.); וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): אִם אָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו זֶה לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה נִקְרָא שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים עָלֵינוּ מִחִין עֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בָּאוּ לְמִצְרַיִם, וְהִתְעָרְבוּ בֵּין הַמִּצְרִים, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִים מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּמִין. הַמִּצְרִים הָיוּ מְזֹהָמִים, שְׁטוּפִים בַּעֲרָיוֹת, בְּכִפּוּרוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּבְכָשָׁפִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בְּכָשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל דְּבָרִים מְכֹעָרִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְהִנֵּה עַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לִהְיוֹת מְשֻׁעְבָּדִים תַּחַת הַגְּרוּעִים שֶׁבָּאֻמּוֹת, וְלִרְאוֹת אֶת מִדּוֹתֵיהֶם וְהַנְהָגוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, אֲבָל נִזְדַּכְּכוּ שָׁם, וְלֹא שִׁנּוּ שְׁמָם, לְבוּשָׁם וּלְשׁוֹנָם, עַם יִשְׂרָאֵל הֶחֱזִיקוּ עַצְמָם חָזָק, עֲדֵי הִגִּיעָה עֵת גְּאֻלָּתָם; אֲשֶׁר דָּבָר זֶה סוֹבֵב בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. בְּמִצְרַיִם כֻּלָּנוּ הִסְתּוֹבַבְנוּ בְּתוֹךְ אֻמָּה מְזֹהֶמֶת וּמְלֻכְלֶכֶת, וְרָאִינוּ מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וּבָאנוּ לְמַה שֶּׁבָּאנוּ, וְחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל דּוֹר ודוֹר, שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיוֹצְאִים מִכָּל הַזֻּהֲמָה

וְהַבּוֹץ שֶׁנִּשְׁקְעוּ בּוֹ. וְלָכֵן הִתְקִינוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע מְזֻכֶּרֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת עַצְמֵנוּ בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָדַעַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, שֶׁזֶּה יְסוֹד אֲכִילַת מַצָּה. כִּי חָמֵץ, זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁאָדָם מַחֲמִיץ מֹחוֹ, וְשׂוֹאֵל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, כִּי כָּל אֶחָד שֶׁשָּׂב בִּתְשׁוּבָה, אֲשֶׁר הָרִבָּה פְּעָמִים עוֹלוֹת לוֹ שְׁאֵלוֹת עַל עַצְמוֹ, וּשְׁאָר מִינֵי בִּלְבּוּלִים, וּמִתְחָרֵט — אוּלַי כָּךְ יַעֲשֶׂה, אוּלַי יַחֲזֹר בִּשְׁאֵלָה וְכַדּוֹמֶה, שֶׁכָּל זֶה בְּכְלַל חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין. וְלָכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ מַזְכִּירִים בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", כְּדֵי לִזְכֹּר כָּל הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַזְכִּירִים בְּקְרִיאַת שְׁמַע יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר שֶׁאָנוּ שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְיוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, וְאָסוּר לָנוּ לְהַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ, אֶלָּא לְהִזָּהֵר וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאִם זֶה נֶאֱמַר עַל כָּל הַשָּׁנָה, תִּתָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם עַל הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", אֵיךְ אָנוּ צְרִיכִים לִבְדֹּק בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים שֶׁל לִבֵּנוּ הַאִם אָנוּ מִתְחָרְטִים שֶׁחָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, חַס וְשָׁלוֹם?! חֵיּשׁ לָנוּ אֵילוּ סְפֵקוֹת וּשְׁאֵלוֹת?! וּבָזֶה אָנוּ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת, לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר (דְּבָרִים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק

וְיָשָׁר הוּא״, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה זֶה בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וַאֲפִלּוּ בַּיִּסּוּרִים שֶׁמֵּבִיא עָלֵינוּ, צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁאוֹהֵב אוֹתָנוּ, אֶלָּא מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָאָדָם, זֶה כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. כִּי אָדָם הוּא בְּחִינַת יֵשׁ, שׂוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא בַּחֲזָרָה אֵלָיו, וְהַיִּסּוּרִים הֵם כְּעֵין צְבִיטָה, שֶׁמְּעוֹרְרִים אֶת הָאָדָם אֶל קוֹנוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם, יִרְאֶה זַרְעַ יַאֲרִיךְ יָמִים. לָכֵן עָלֵינוּ לָדַעַת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנַּחֲזֹר אֵלָיו, חָפֵץ לְהַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, דְּבֵקוּת עֶלְיוֹנָה, מֹחִין זַכִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; אֲבָל נִשְׁמָתֵנוּ שֶׁמִּסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, שׂוֹכַחַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לָנוּ יִסּוּרִים, וְאִם יֵשׁ לָנוּ שֵׂכֶל, וְאָנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמְרִים לוֹ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי״, וּמְקַבְּלִים קַבָּלוֹת בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לִשְׁמֹר שַׁבָּת בְּהִדּוּר רַב, לִשְׁמֹחַ כָּל הַשַּׁבָּת, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כָּל יוֹם, לֵילֵךְ עֶרֶב, בֹּקֶר וְצָהֳרַיִם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, לְקַיֵּם מִצְוֹות בְּשִׂמְחָה, הָאִשָּׁה מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ כִּסּוּי רֹאשׁ, שֶׁלֹּא יִרְאוּ שׂוּם

שְׁעָרוֹת מֵרֹאשָׁהּ, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (נָשֹׂא קכו), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת בַּבַּיִת הֵן מְחֻמַּת גִּלּוּי שֵׂעָר, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם עֲנִיּוּת, מַחֲלוֹת וְכוּ', הָאִשָּׁה תִּשְׁמֹר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, הַדְּלָקַת נֵרוֹת. וְאִם אָכֵן נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלוֹת חֲזָקוֹת, נַמְתִּיק מְאֹתָנוּ אֶת הַדִּינִים. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי מְקַבְּלִים עוֹד וָעוֹד מַכּוֹת. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; לָכֵן בְּלֵילָה זֶה, לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", עָלֵינוּ לְבַדֵּק בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים, הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה, אִם אָנוּ בֶּאֱמֶת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אָנוּ בֶּאֱמֶת רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה סוֹד הַלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁבּוֹדְקִים בּוֹ אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁזֶּהוּ סֵמֶל לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה וְלִגְדוֹלֵי הַדּוֹר, שְׁנִקְרָאִים נֵר, כִּי נִשְׁמָתָם מְאִירָה בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וּדְבוּקִים הֵם בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִשְׁלָחוּ עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בְּחֶמְלָתוֹ עָלֵינוּ לְהַנְחוֹתֵנוּ, וְעָלֵינוּ לְצַיְּתָם דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, וְלֹא לְהַטּוֹת מִפִּסְקֵיהֶם כְּהוּא זֶה, אֶלָּא לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וְלֵילֵךְ כְּפִי אֲשֶׁר יוֹרוּנוּ. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עָם רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּה' לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים;

וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵילָה זֶה עָלֵינוּ לִבְדֹּק עַצְמֵנוּ הֵיטֵב, הַאִם יֵשׁ לָנוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים? ! הַאִם אֵינֶנּוּ מִתְלוֹצְצִים, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאֵיזֶה חָכָם, צַדִּיק, יְרֵא שָׁמַיִם וְכוּ'? ! כִּי, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, חָלְפוּ הָרְבֵּה חֲדָשִׁים מֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא זִלְזַלְנוּ בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּאֶחָד יְרֵא שָׁמַיִם הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֵיַּחַד יְחוּדִים, מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא דִּבַּרְנוּ רַע עַל אֵיזֶה צַדִּיק, אֲשֶׁר מְקֻבָּלִים עַל כָּךְ עֹנֶשׁ גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מַקְפִּיד עַל כְּבוֹד חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל כְּבוֹדוֹ. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵילָה זֶה, לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", נְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁנִּשְׁרְשׁוּ בָּנוּ מֵשֶׁךְ הַשָּׁנָה, וְכֵן שֶׁהָלַכְנוּ אַחַר לֵיצָנֵי הַדּוֹר, הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהֵם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֲשֶׁר מֵהֶם אָנוּ סוֹבְלִים, כִּי הֵם עוֹשִׂים לֵיצָנוּת מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל "בְּדִיקַת חָמֵץ", עָלֵינוּ לִבְדֹּק לָמָּה אָנוּ כָּל הַשָּׁנָה עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּמְדֻכְדָּכִים, וְהַאִם זֶה יַעֲזֹר לָנוּ, וְהַאִם זֶה עוֹזֵר לָנוּ? ! הֲלֹא זֶה נוֹבֵעַ מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, מִפְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים. כִּי אִם הָיְתָה לָנוּ אֱמוּנָה, שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל צָרֵכֵינוּ נְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל צְרָכָיו יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, אֵין טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה. כִּי הִנֵּה אָדָם מִסְכֵּן, מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כִּבְעוֹלָם הַתֹּהוּ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשָׁנִים אֶת יְמֵיהֶם; וְכַמָּה יֵשׁ לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם? שִׁבְעִים שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, י׳): ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ, וְהַלְוַאי כְּצֵלוֹ שֶׁל כּוֹתֶל אוֹ כְּצֵלוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצֵל צִפּוֹר הַפּוֹרַחַ בַּאֲוִיר; הִנֵּה אָדָם נוֹלָד, וְהִנֵּה נַעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה, וְהִנֵּה מִתְחַתֵּן, וְהִנֵּה נַעֲשֶׂה אָב, וְהִנֵּה הוּא סָבָא וְכוּ׳, וְהִנֵּה עוֹזֵב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּמַה נּוֹתָר מִמֶּנּוּ? רַק הַמִּצְוֹות שֶׁמְּקַיֵּם, רַק הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד, רַק הַטּוֹב וְהַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַזּוּלַת. וְלָכֵן הַלַּיְלָה לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, עָלֵינוּ לִבְדֹּק עַצְמֵנוּ הֵיטֵב הֵיטֵב, לָמָּה אָנוּ מְמָרְמָרִים?! לָמָּה אָנוּ בְּעַצְבוּת?! סִימָן שֶׁעֲדַיִן הָאֱמוּנָה אֶצְלֵנוּ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת, הָיִינוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים. אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ טָוב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א׳ טז, יז): ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״, אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ רַק שִׂמְחָה. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה. אַךְ כְּשֶׁאָדָם מִסְכֵּן עָצוּב, שָׁבוּר וּמְדֻכָּא, סִימָן שֶׁבְּאֵיזֶה מָקוֹם אֵינוֹ מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יוֹמָא לח): בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךָ וּבְמִקְוֶךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן

לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא; אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, אִם תִּהְיֶה לְךָ אֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וְהוּא רַק מִתְעַלֶּה, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ.

וְלָכֵן הַיְקָא הַלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַנִּפְלָא שֶׁל חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כג, סִימָן ה׳): לֹא נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, וְלֹא יִגָּאֲלוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן הָבָה נִבְדֹּק עַצְמֵנוּ בְּלֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, אִם אָנוּ חֲדוּרִים אֱמוּנָה, וְאִם אָנוּ שְׁמֵחִים, בְּאוּ נִשְׂרֹף אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הָבָה נִשְׂרֹף אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת. וְעַל כֻּלָּם — עָלֵינוּ לִבְדֹּק הַלַּיְלָה הַזֶּה הֵיטֵב הֵיטֵב — הֵיכָן אָנוּ אוֹחֲזִים בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, אַהֲבַת הַזּוּלַת. לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, נִדְבַּק בָּנוּ הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ. הָבָה לֹא נַעֲבֹד זֶה עַל זֶה, הַאִם שָׂרַפְנוּ אֶת הַגִּזְעָנוּת שֶׁנִּדְבְּקָה בָּנוּ? ! רוֹאִים אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי עַל לֹא דָּבָר, זֶהוּ הֶחָמֵץ, וְאֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְהִגָּאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בָּנוּ טִינָה כְּלַפֵּי אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל? ! בְּעֵת שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בָּנוּ קִנְאָה בְּאֵיזֶה יְהוּדִי? ! אֲשֶׁר אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ קְנָאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְלֹא אַחַר הַמָּוֶת, אֶלָּא בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, אָדָם נִרְקָב מֵרֹב קְנָאָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁעַל זוּלָתוֹ עוֹבְרִים יוֹתֵר מַשְׁבִּרִים מֵאֲשֶׁר עוֹבְרִים עָלָיו. וְהִנֵּה אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִין אֶת זֹאת, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב, שֶׁרַק לוֹ מָרִים הַחַיִּים וְכוּ׳, אַךְ בֶּאֱמֶת אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְטִבְעוֹ, אֶחָד יָכוֹל לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר וְאֶחָד פָּחוֹת וְכוּ׳; כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הִתְחַזְּקוּת, שֶׁזֶּה סוֹד מַצָּה, שֶׁהִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּת. לָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:), שֶׁאֲכִילַת מַצָּה זֶה מִיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה, וּמַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים, שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם, זֶה רַק מֵחֶמֶת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה יְהוָ״ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; כִּי בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל רַב, חֹלִי עֲצֻבִים וְכוּ׳ רַק מֵחֶמֶת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה. וּמֵהֵיכָן בָּאָה הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה? רַק מֵעֲצֻבִים הַנּוֹבְעִים מֵהֶעְדֵּר אֱמוּנָה. כִּי כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּדִי שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, וְיוֹצֵא בַּעֲצֻבִים עָלָיו? רַק מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל יִשְׂרָאֵל חֲבִיבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם בָּנָיו,

לֹא הָיְתָה שִׁנְאָה וְקִנְאָה, אַף בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַס״מ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳, אֲשֶׁר אֵין מוֹשָׁבָה, אֵין עִיר וּכְפָר, שֶׁאֵין שָׁם סְמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁעוֹשֶׂה פְּרוּדִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן סט), שֶׁבְּעֶרֶב פֶּסַח נִשְׂרָף הַסְּמ״ךְ־מֵ״ם. וְלָכֵן הָבָה נִבְדֹּק בְּלֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, אִם אֵין בָּנוּ פְּרוּדִים וּפְלוּגִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כז:): אֵיזֶהוּ שׁוֹנֵא? כָּל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִם זוּלָתוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וּמוֹסִיפִים וְאוֹמְרִים: לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ; כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לֹא יָכְלוּ לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר, שֶׁיִּתָּכֵן כַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁיְּהוּדִי יִשְׂנָא יְהוּדִי שֵׁנִי, עַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁיֶּשְׁנָן מִפְלָגוֹת פֶּלֶג, פֶּלֶג, וְשׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, וְיֶשְׁנָה גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה בֵּין עֲדוֹת לְעֲדוֹת, וּמַה זֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת?! הֲלֹא חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֲדֵיוֹת ח, ז): אֵין אֵלִיָּהוּ בָּא — לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וְלָכֵן מָה אָנוּ אוֹמְרִים בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל: ״הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה׳ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא״. לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וּלְשֵׁם מָה? שֶׁיַּעֲשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ. וְלָכֵן הַלַּיְלָה הַזֶּה עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לַעֲקֹר אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה כֹּלֵל הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, בֹּאוּ נָקֵל אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲבֹד כָּל־כָּךְ קָשֶׁה עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ. הָבָה הַלַּיְלָה

הַזֶּה נִשָּׂרֵשׂ אֶת הַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, אֲשֶׁר נוֹבַעַת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא בְּנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לִשְׂנֹא אֶת הַבֵּן שֶׁל הַמֶּלֶךְ?! וּכְמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע: כְּשֶׁאוֹהֲבִים אֶת הָאָבָא — אוֹהֲבִים אֶת הַבָּנִים, וּכְשֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַבָּנִים — אוֹהֲבִים אֶת הָאָבָא. וְלָכֵן הַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא לַיְלָה מְיֻחָד, לֵיל ״בְּדִיקַת חָמֵץ״, שֶׁאָנוּ בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ, וְעוֹקְרִים אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, אֶת הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, וּמְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ שֶׁנִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי, וְנַעֲזֹר לְכָל אֶחָד. וְלָכֵן קֹדֶם חַג הַפֶּסַח יְהוּדִים קְדוֹשִׁים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה בְּמָעוֹת קְמָחָא דְּפִסְחָא, וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין לוֹ מָה לְהִתְבַּיֵּשׁ עִם עַם יִשְׂרָאֵל, אֵיזוֹ גְּמִילוּת חֶסֶד עוֹשִׂים יְהוּדִים זֶה עִם זֶה, וּבְזְכוּת זֶה כֻּלָּנוּ כְּבָר רְאוּיִים לְהִגָּאֵל, וְיִשְׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בִּמְהֵרָה עֵינֵינוּ בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חָמֵץ וּמַצָּה

יְגַלֶּה עִנְיָנִים נִפְלָאִים וְסוֹדוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים
מַהוּ חָמֵץ וּמַהוּ מַצָּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁחָמֵץ וּמַצָּה הֵם שִׁמְחָה וְעַצְבוּת, אֱמוּנָה וּכְפִירוּת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לֶאֱכֹל מַצָּה בְּפֶסַח, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְגָרֵשׁ מֵעַצְמוֹ אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁמִּשָּׁם נוֹבַעַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַהִדָּאוֹן.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעה)

קוּנְטְרֵס

חָמֵץ וּמַצָּה

א.

חָמֵץ הוּא בְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּמַצָּה זֶה אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ עוֹמְדִים עַתָּה לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ (שְׁמוֹת יב, טו): "שִׁבְעַת יָמִים שְׁאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, כִּי כָל הָאוֹכֵל מַחְמֶצֶת, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל" וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, (שָׁם): "כָּל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ, בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת"; מָה הָעִנְיָן שֶׁל חָמֵץ, וּמַהוּ הָעִנְיָן שֶׁל מַצָּה? חָמֵץ זֶהוּ עִנְיָן שֶׁל חִמּוּץ, מַחֲמִיצִים אֶת הָעִסָּה, נוֹתְנִים זְמַן שֶׁיִּכָּנֵס בָּהּ רוּחַ וַאֲוִיר וְתִתְפַּח, וְאַחַר־כָּךְ אוֹפִים מִמֶּנָּהּ לֶחֶם. לֹא־כֵן מַצָּה, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹתָהּ בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּתוֹכָהּ רוּחַ וְלֹא תִּתְפַּח, וְתֵכֶף־וּמִיָּד אוֹפִים אוֹתָהּ. עַל מַה זֶּה מְרַמְּזִ? אֶלָּא אָנוּ יוֹדְעִים,

שֶׁכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נִקְרָאִים חָמֵץ, חְמוּץ הַמַּח, שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, בִּלְבוּלִים וּתְהִיּוֹת עַל הַנְּהָגוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹהֵג עִמּוֹ, יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת — לָמָּה הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת עָנִי?! לָמָּה צְרִיכִים לַעֲבֹר עָלָיו מַשְׁבְּרִים כָּאֵלּוּ?! וְכוּ׳, כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּמְעָנוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל דַּעַת הָאָדָם נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, נֶגֶד הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חְמוּץ הַמַּח. אָדָם מַחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ וְחוֹשֵׁב הַרְבֵּה. וּבֶאֱמֶת אֵיךְ זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם? דַּיְקָא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֶאֱמִינוּ בְּמֹשֶׁה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, כְּשֶׁאָדָם מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, אֵיךְ לְהֶחָלֵץ מֵחְמוּץ הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, שֶׁמַּחֲמִיץ מֹחוֹ מִפְּאַת הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת — מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לִי כָּזֹאת?! וְלָמָּה עוֹבֵר עָלַי כָּזֹאת?! וְכַדּוֹמֶה. וְזוֹ נִקְרֵאת אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר: מַצָּה זֶה מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא. לָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ לְאָכְלָהּ. וְאָנוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת לְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הִיא צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּלִי שׂוּם שֵׂכֶל וְדַעַת כְּלָל; כִּי בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם

שֶׁכָּל וְדַעַת, זֶה כְּבָר אֵינוֹ נִקְרָא אֱמוּנָה. שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁאֲנִי מְסַלֵּק אֶת הַדַּעַת וְהַחָכְמָה שֶׁלִּי לְגַמְרֵי, וּמַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בָּזֶה הַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אָנוּ נִקְלָעִים לִבְעָיוֹת יוֹם יוֹם, בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵל סְתָם כָּךְ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְכָל דְּאַלִּים גִּבֵּר, מִי שֶׁיּוֹתֵר חָזָק מִזּוּלָתוֹ — הוּא הַמַּצְלִיחַ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁבְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, וּבִפְרָט עֲנִיִּים, הַחוֹשְׁבִים שֶׁלְּעוֹלָם יִהְיוּ עֲנִיִּים, וְאַף פַּעַם לֹא יֵצְאוּ מֵעֲנִיוּתָם, אוֹ אָדָם נִקְלָע לִבְעָיוֹת כַּסְפִּיוֹת, אוֹ מִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים, וְחוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ זֶה, מָר גּוֹרָלִי, וּבָזֶה נִגְמָר הַכֹּל, וְיוֹשֵׁב שָׁבוּר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. וְאִם אָדָם יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְציאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בּוֹ בָּרֶגַע מְשֻׁנֶּה אֶת הַכֹּל, וְשׁוֹבֵר אֶת הַטֶּבַע, כִּי גַּם הַטֶּבַ״ע גִּימַטְרִיָּה אֱלֹקִי״ם, הַיְנוּ אֵין מֶשֶׁג כָּזֶה טֶבַע, יֵשׁ רַק אֱלֹקוּת בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְזוֹ נִקְרֵאת מַצָּה. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁיָּצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, הִזְהִירָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד, שֶׁלֹּא נֹאכַל חָמֵץ, שֶׁזֶּה מַאֲכָל שֶׁל חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁמַּחֲמִיצִים אֶת הַמֹּחַ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, אֶלָּא עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה —

עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי לֹא יְדַבֵּר אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אִם־כֵּן יֵשׁ בּוֹ אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁמֹּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, תָּמִיד יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּמִיד יָשִׂיחַ וִיסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בִּנְיַן הָאֱמוּנָה. וְכָךְ יָצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִצְּצָרַיִם; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, מֶה עָשׂוּ? (שְׁמוֹת ב, כג): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ, אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב״ וְגוֹ׳. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב תְּפִלָּה, כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל יְהוּדִי מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר כּוֹאֵב לוֹ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁרוֹאֶה יְשׁוּעָה. וְאִם אוֹרֶךְ זְמַן שֶׁמִּתְפַּלֵּל, וְעַדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה שׂוּם יְשׁוּעָה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּהִלִּים כז, יד): ״קַוֵּה אֶל ה׳ חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה׳״; אִם רָאָה אָדָם שֶׁתְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ, וְיַחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל שׁוּב, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִרְאֶה יְשׁוּעָה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא כט.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּאֵיֶלֶת? מָה אַיֶּלֶת זוֹ כָּל זְמַן שֶׁמַּגְדֶּלֶת קַרְנֶיהָ מַפְצִילוֹת, אַף צַדִּיקִים, כָּל זְמַן

שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ קוֹלֵנוּ, וְלָכֵן שָׁלַח אוֹתָנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, סוֹף כָּל סוֹף עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, וְנִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָ"ה אֱלֹקֵיכֶם", נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חָצְבוּ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָקַח נְשָׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהוֹרִידָהּ אֶל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, וְעִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח אֶת הַנְּשָׁמָה לְזֶה הָעוֹלָם — כְּדֵי שֶׁיָּכִיר הָאָדָם פֹּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת הֶעְלֵם הַזֶּה הַנִּקְרָא גָּלוּת, בְּעֵת הַהִסְתָּרָה וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁיָּאִיר אֶת הָאוֹר שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, רוֹצֶה שֶׁנַּכִּירוֹ, שֶׁנִּרְאֶה אוֹתוֹ מִכָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אֶלָּא הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֲזַי פּוֹתֵחַ פִּיו וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים וּמְקַוִּים אֵלֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן,

חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁכָּל הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אָז לֹא הָיָה שַׁיָּךְ בִּכְלָל הָעִנְיָן שֶׁל גָּלוּת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּנוּ עָלֵינוּ לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְסֻגָּל לָזֶה, בָּרֶגַע שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, מֹחוֹ מַתְחִיל לְהַחֲמִיץ עִם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — הֵיתָכֵן שֶׁעוֹבֵר עָלַי מַה שֶּׁעוֹבֵר? וְלָמָּה לְפִלּוֹנִי יֵשׁ וְלִי אֵין? וּשְׁאָר מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת מִינוּת. עַד שֶׁיֶּשְׁנָם כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר מֵרֹב בִּלְבּוּל דַּעְתָּם, נוֹפְלִים בִּכְפִירוּת עֲמֻקָּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה — עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׂכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא, שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, אַף אַבְרָהָם לֹא יָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמִין. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָאֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה זֶה בְּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים מַאֲמִינִים, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת. וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,

שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בָּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָדָם זֶה יוֹצֵא מֵחָמֵץ, מֵחְמוּץ הַמִּחְיָן, וְזוֹכֶה לְמַצָּה, שֶׁזֶּה גִּלּוּי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן מַצָּה נִקְרֵאת מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה, כִּי אֵין עוֹד רְפוּאָה לָאָדָם כְּמוֹ הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מְלֵאֵי עֲצַבִּים, כָּל דָּבָר מַכְעִיסָם, אֲשֶׁר זוֹ מַמָּשׁ מַחֲלָה, וְכָל הַמַּחֲלוֹת כְּלוּלוֹת מֵעֲצַבִּים, אֶחָד שָׁרוּי בְּמָרָה שְׁחוֹרָה, וְתָמִיד בִּדְכָאוֹן, שֶׁזֶּה נוֹבֵעַ מֵעֲצַבִּים, אֶחָד כַּעֲסָן, שֶׁמִּתְרַגֵּז עַל כָּל דָּבָר כְּרוֹצֵחַ מַמָּשׁ, אֲשֶׁר אֵין זֹאת אֶלָּא מִפְּאַת עֲצַבִּים. אֶחָד מִתְאַוֶּה לְכָל מִינֵי תַּאֲוֹת רָעוֹת, אֲשֶׁר זֶה נוֹבֵעַ מֵעֲצַבִּים. וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִכָּל הַמַּחֲלוֹת הָאֵלּוּ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא נִרְפָּא מִכָּל הֶחָלָאִים רָעִים. וְלָכֵן כָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָא יְהוָה״ אֶת מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִים? אֶלָּא כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁבָּאוֹת לָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת נִפְלָאוֹת. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם סָבְלוּ שָׁם סֵבֶל מֵהַמִּצְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ הָאֱמָה הַכִּי מְזֹהֶמֶת בָּעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים,

וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבִזְמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים — אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, לָצֵאת מִצָּרוֹתֵינוּ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, אֲשֶׁר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲגָמַת נֶפֶשׁ, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, וְאֵיךְ הוּא יָכוֹל לְהַפְטֵר מִצָּרוֹתָיו? עַל־יְדֵי שֶׁאוֹכֵל מַצָּה, שֶׁזֶּה מַאֲכַל שֶׁל אֱמוּנָה, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה, אֵין עוֹד רְפוּאָה לָאָדָם כְּמוֹ אֱמוּנָה, הָאֱמוּנָה מְרַפֵּאת אֶת הָאָדָם. כְּשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לב): מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת. הוּא מִסְתּוֹבֵב נָע וָנָד, הוֹלֵךְ לְרוֹפֵא זֶה, לְפְסִיכוֹלוֹג זֶה, אֶל פְּלוֹנִי, אֶל אַלְמוֹנִי, וְכָל אֶחָד נוֹתֵן לוֹ עֵצוֹת אֲחֵרוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג. אֲבָל כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ לְהֵיכָן לִבְרֹחַ — רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ, וְעָלוּל לְקַלְקֵל יוֹתֵר מִלְּהוֹעִיל, וְאוֹי לָאָדָם שֶׁשָּׂם בִּטְחוֹנוֹ בְּבָשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר אָז יִנְחַל אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳): בֶּן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, הוּא חַיָּה בְּצוּרַת אָדָם, כִּי לֹא יִמָּלֵט אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁיְּזַיֵּק אֶת הַזּוּלַת, כִּי מֵהֵיכָן בָּא שֶׁאָדָם גּוֹרֵם הֶזֵּקוֹת לְזוּלָתוֹ? בָּרֵנַע שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וּבוֹ בָּרֵנַע הוּא כְּרוֹצֵחַ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. אֲשֶׁר לָזֹאת אָנוּ עֵדִים, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב עָקְרוּ אֶת הָאֱמוּנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶל מַה הִגִּיעַ הַנֹּעַר? לְאַלִּימוּת, סַמִּים וְגֶזֶל, שֶׁחוֹמְסִים, גּוֹנְבִים וְגוֹזְלִים, וְהַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין אֱמוּנָה, וְאָז מָרִים מְאֹד הַחַיִּים, לֹא־כֵן אִם מַחְדִּירִים אֱמוּנָה בַּיְלָדִים כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנִּים, וּמוֹסְרִים לָהֶם אֶת הַמֶּסֶר הַזֶּה, שֶׁאֵין לָהֶם עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁזֶּה הַמֶּסֶר שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְמָסֹר לִילָדֵינוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהָקִים דּוֹרוֹת יְהוּדִים יְשָׁרִים, יְהוּדִים צַדִּיקִים, יְהוּדִים תְּמִימִים, יְהוּדִים הַמַּמְשִׁיכִים אֶת הַמָּסֹרֶת, וְזוֹ הַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וְאָדָם אוֹכֵל רַק מַצָּה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִתְפַּלֵּל רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְכֵן יִהְיֶה בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם, כְּשֶׁנַּחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה בְּרִבּוֹן כָּל עוֹלָמִים, לֵידַע שֶׁאֵין דָּבָר כָּזֶה "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", אֱמוּת הָעוֹלָם הַרְבֵּה יוֹתֵר חֲזָקוֹת וְגִבּוֹרוֹת וַעֲשִׁירוֹת מֵאִתָּנוּ, יֵשׁ לָהֶם נֶשֶׁק מְשֻׁכְלָל בְּהַרְבֵּה מֵאִתָּנוּ, אֶלָּא מַה כֹּחָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? אֱמוּנָה, שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים

קמח): אֵין כֹּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּפִיהֶם, כִּי פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל חַרְבָּם; מַהִי הַחֶרֶב שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? הַפֶּה שֶׁלָּהֶם, שֶׁמְּבַקְּשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְזוֹ תְּהִיֶּה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְעִקַּר הַגָּלוּת הָיָה גָּלוּת הַדַּעַת, שֶׁאוֹמֵר הָאָר״י זַ״ל, שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרַע שֶׁבָּא מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, וְהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, וְגִלָּה לָהֶם (דִּבְרִים ד): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה פֶּה־סַח, שֶׁהֵחִלּוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאֲלוּ מִכָּל צָרוֹתֵיהֶם, וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אָנוּ אוֹכְלִים בִּימֵי הַפֶּסַח מַצּוֹת — לִבְנוֹת לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, ״שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ״, וְכֵן לָצֵאת מִכָּל הַהַרְהוּרִים רָעִים וּמִכָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, שֶׁזֶּה חִמּוּץ הַמַּח, וּבִשְׂכַר שֶׁנֹּאכַל רַק מַצָּה וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל מֵהֶחָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמֹּחִין.

ב.

חֹמֶץ הוּא עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדָאגָה, וּמַצָּה זֶה שִׂמְחָה וְתִקְוָה וּבְטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרֵךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מָה אָנוּ רוֹאִים שֶׁמְּבִיאָה הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּקְרָאוֹת חָמֵץ? עַצְבוּת, מְרִירוּת וְדָאגָה! בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, אֵינָם יוֹדְעִים מַה יֵּלֶד יוֹם. וּבֶאֱמֶת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מְצָוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְזֶה מֵהָעֲבוֹדוֹת הַכִּי קָשׁוֹת לְבַר יִשְׂרָאֵל — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה; כִּי טֶבַע הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת. וּמַהִי הָעַצְבוּת? חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה — מָה הָיָה עִמִּי, מַה הֶעָבָר שֶׁלִּי, וּמַה הַהֹוֶה שֶׁלִּי, כֵּיצַד עוֹבֵר עָלַי עַכְשָׁו, מָה אֲנִי סוֹבֵל?! וְכֵן חוֹשֵׁב מֵהֶעָתִיד: מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה?! אֵיךְ אֶסְתַּדֵּר?! זֶה נִקְרָא חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁחוֹשֵׁב יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, מֶה הָיָה, מָה עַכְשָׁו וּמַה יִּהְיֶה, וְזֶה עִקַּר הֶחָמֵץ, שֶׁמַּחְדִּיר בָּאָדָם מָרָה שְׁחוֹרָה, וְשׁוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ, וְשׁוֹנֵא אֶת עַצְמוֹ. וּבֶאֱמֶת זֶה הָיָה עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם, וְזוֹ הַגָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הוּא יוֹצֵא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִמִּצְרַיִם, וּבַעֲבוּר זֶה נִצְטַוֵּינוּ לוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע

בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה חֲזָקָה עַל כָּל הַיּוֹם, וֶאֱמוּנָה אֵיתָנָה עַל כָּל הַלַּיְלָה. וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁזֶּה גִּלּוּי הָאֱמוּנָה, הַמַּחִין, אָנוּ מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיזֶה קֶשֶׁר יֵשׁ בֵּין מִצְרַיִם לֶאֱמוּנָה? אֶלָּא בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, הָיִינוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, הָיִינוּ עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּבָרֵגַע שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, שֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הִכְנִיס בָּנוּ שִׂמְחָה. וְלָכֵן בְּעֵת הַגְּאֻלָּה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נה, יב): "כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ", אֵיךְ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת? רַק עַל־יְדֵי שִׂמְחָה. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִצָּרוֹתֵיכֶם, הַהֶכְרֵחַ לָכֶם לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה. כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַגְּאֻלָּה. וְזֶה סוֹד הַמַּצָּה; מַצָּה זֶה שִׂמְחָה, שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בָּזֶה שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ? רַק אֵלּוּ הַמִּצְוֹוֹת שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט'): לְמָדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּשֶׁיְּהֵא אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ; יְהוּדִי הַמְקַיֵּם מִצְוָה, יַעֲשֶׂנָּה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּבִפְרָט בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּהוּ חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים לְקַיֵּם מִצְוֹוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, לֶאֱכֹל רַק מַצָּה, עָלֵינוּ רַק לִשְׂמֹחַ,

וּבָזֶה שֶׁאָנוּ יְגֵעִים וְטוֹרְחִים בְּיָמִים אֵלּוּ לְנַקּוֹת אֶת הַבַּיִת מֵהֶחָמֵץ — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל. וּמַהוּ הֶחָמֵץ? הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁלֹּא יָבִיא לְשׁוּם דָּבָר, תִּתְבּוֹנְנוּ עַל יוֹם הָאֶתְמוֹל, שֶׁהִסְתּוֹבַבְתֶּם בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, בְּדִכְדּוּךְ הַנֶּפֶשׁ, הַאִם זֶה עָזַר לָכֶם? הֲלֹא נִסְתַּבַּכְתֶּם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. הֵן אֱמֶת שֶׁהָיְתָה לָכֶם סִבָּה טוֹבָה לִהְיוֹת אֻתְמוֹל בְּעַצְבוּת, וּבְמְרִירוּת, כִּי עָבַר עֲלֵיכֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֲבָל הַאִם זֶה עָזַר לָכֶם? לָאו כְּלוּם. אוֹ הֲייתֶם שְׂלֻשׁוֹם בְּעֵצֶב וּבְדִכְדּוּךְ, הַאִם הוֹעִיל לָכֶם בְּמַשֶּׁהוּ? לָאו. וְעַל־כֵּן רְאוּ לַעֲקֹר מִכֶּם אֶת הָעַצְבוֹן וְהַדְּכָאוֹן, שֶׁהוּא הוּא הֶחָמֵץ שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁחוֹשֵׁב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי — מֶה הָיָה עִמִּי אֶתְמוֹל, שְׁלֹשׁוֹם, שֶׁבוּעַ שֶׁעָבַר, לִפְנֵי חֹדֶשׁ, לִפְנֵי שָׁנָה, עַד שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵינָם שׁוֹכְחִים מֶה הָיָה עִמָּהֶם בֶּעָבָר, וְכָל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְיֵשׁ לָהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁכָּל זֶה חָמֵץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ: אַל תַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ שֶׁלְּךָ, אַל תֹּאכַל חָמֵץ, תַּתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. עַכְשָׁו אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, בֹּאוּ וְנִנַּקֶּה אֶת הֶחָמֵץ, אֶת הָעַצְבוּת שֶׁחָדְרָה לְלִבֵּנוּ, הָבָה נַתְחִיל לְהָכִין עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הַמֹּחִין שֶׁל פֶּסַח, שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ מְאֹד, וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, כְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג:): כְּשֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה,

מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לָעוֹלָם הַבָּא; כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁיְּהוּדִי מְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, הִיא מְלַוָּה אוֹתוֹ לָעֲנָצַח. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין עִמּוֹ וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ; וּבִפְרָט עַכְשָׁו בֶּחָג הַחֵרוּת, בְּעֵת שֶׁנֹּאכַל מַצָּה, בְּכָל לְעִיסָה וּלְעִיסָה עָלֵינוּ לְשָׁמֵחַ מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אָנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְשָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת, זֶה מֵבִיא לוֹ עֲשִׁירוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן יא): "בְּרֵכַת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ הַשַּׁבָּת; לָמָּה עוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת, בַּר מִינָן. הַכֶּסֶף שֶׁמַּרְוִיחַ אֵין בּוֹ בְּרָכָה, אִם אֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת. וְאַף שֶׁאָדָם אוֹמֵר, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת וַעֲדַיִן הוּא עָנִי, סִימָן שֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת, כִּי עִקַּר שִׁמִּירַת שַׁבָּת — כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ־כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת יב, יז): "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת", אַל תִּקְרֵי מַצּוֹת אֶלָּא מִצְוֹת, שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁמֹר עַל כָּל הַמִּצְוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אַפְלוּ רֵיקָנִין שֶׁבְּךָ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; וְזוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ שֶׁעָלֵינוּ לְשָׂמֵחַ, וּבִפְרָט בְּיָמִים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לִכְבוֹד חַג הַחַגִּים, חַג הַחֵרוּת, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת מֵהֶחָמֵץ, לֹא

נִשְׁבַּח שֶׁעָלֵינוּ לְנַקּוֹת אֶת לְבָבֵנוּ, אֶת בֵּיתֵנוּ מֵהָעֲצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, לַחְדֵּל לִהְיוֹת מְדֻכָּאִים בְּדַכָּאוֹן פְּנִימִי, בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, אֲשֶׁר זֶה לֹא יַעֲזֹר לָנוּ. הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְלָכֵן עִקַּר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה הַשִּׂמְחָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל־כָּךְ שָׂמְחוּ כָּל הַלַּיְלָה, וְחִכּוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, אָכְלוּ אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, אֶת הַמַּצּוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכָךְ יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. ״וְכִימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״ (מִיכָה ז, טו), כָּךְ יִהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְקֻוִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע לְהַגְּאֻל — רַק עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, הוּא נִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין עַצְבוּת וּמְרִירוּת, אֵין מֶשֶׁךְ כָּזֶה, כִּי ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כז), אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוֹרֶה רַק הַשִּׂמְחָה. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בְּשִׂמְחָה, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל מִסְכֵּן, אִם אָדָם עָצוּב, שָׁבוּר, הוּא מַרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן עָלֵינוּ עַתָּה בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מְמָרְקִים אֶת הֶחָמֵץ, עָלֵינוּ לִזְכֹּר לְנַקּוֹת אֶת הָעֲצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, אֲשֶׁר לֹא יַעְזְרוּ לָנוּ, רַק יְסַבְּכוּ אוֹתָנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעָלֵינוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ לֶאֱכֹל

מַצָּה, שֶׁזּוֹ הַשִּׁמְחָה הָעֲצוּמָה — לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגָּאֵל.

ג.

חָמֵץ הוּא מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוּת, שִׂנְאָה וְקִנְאָה, וּמַצָּה זֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה וְאַחְדוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב מַה קּוֹרֶה עַתָּה בָּעוֹלָם, מַדּוּעַ יֵשׁ סֵכֶל כָּל־כָּךְ גָּדוֹל? הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בַּזּוּלַת. רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּנֵי־אָדָם נֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי, וְלָמָּה? רַק מֵחֲמַת קִנְאָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ, עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְזֶה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹכְלִים עַצְמָם מֵרֹב קִנְאָה שֶׁמְּקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁלְּזוּלָתָם יֵשׁ יוֹתֵר מֵהֶם, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זוֹ טָעוּת, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח): בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךְ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךְ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא; אֶחָד לֹא יָכוֹל לִנְגֹּעַ בַּשֵּׁנִי בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז מָה אַתָּה אוֹכֵל אֶת עַצְמְךָ?! מָה אַתָּה מְקַנֵּא בַּזּוּלַת?! הֵן אֱמֶת שֶׁפְּתַחְתָּ חֲנוּת, וּבְדִיּוּק מִמּוּלְךָ פָּתַח שָׂכֵן אוֹתוֹ

נַעֲשֶׂה אֵצֶל אַחֵר, אֲשֶׁר רָע וָמָר אֶצְלוֹ, וְלֹא כְּפִי שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב. וְהִנֵּה הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם, וּמְבִיאָה לְכָל הַצָּרוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ז׳): אֵין קִנְאָה אֶלָּא לְשׂוֹן כַּעַס, וְכֵן אוֹמְרִים (אָבוֹת ד, כא): הַקִּנְאָה, הַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם; קִנְאָה מְבִיאָה לִידֵי שִׂנְאָה, וְזֶה יְסוֹד הַחֻרְבָּן. אֶחָד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, וּמְמִילָא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וּמְמִילָא חוֹלֵק עָלָיו, וְהָאי שָׁלוֹם הוֹרֵס לָנוּ אֶת הַחַיִּים. וְזֶה חָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב יוֹתֵר מִדַּאי, נִדְמֶה לוֹ שֶׁלַּשֵּׁנִי יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמַדּוּעַ? כִּי הַהוּא מַצְלִיחַ יוֹתֵר. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. זוֹ הָעֲשִׁירוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, שֶׁזֶּה סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְסַפְּרִים (בְּרָכוֹת יז.) עַל רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִקְדִּימוֹ אָדָם שָׁלוֹם, אֲפִלּוּ נָכְרִי בַּשּׁוּק, הוּא תָּמִיד הִקְדִּים שָׁלוֹם לְכֻלָּם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲקָצִין פֶּרֶק ג׳): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם. מַה זֶּה שָׁלוֹם? מַצָּה. מַצָּה הִיא אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה. כְּשֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי וּמְשְׁתַּדֵּל לְעָזְרוֹ, הוּא בָּרִיא וְשָׂמֵחַ וּמְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְאֵין לוֹ שׁוּם קִנְאָה, אֵין לוֹ שׁוּם שִׂנְאָה, אֵין לוֹ שׁוּם רִיב עִם אַף אֶחָד, וְהוּא בְּשָׁלוֹם

עִם כֻּלָּם, אֲשֶׁר זֶה סוֹד מַצָּה. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה. וּמַהִי הַגְּלוּת? שִׁנְאַת חִנָּם, שֶׁחִכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא ט), שֶׁעַדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן. אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ בְּגָלוּת מָרָה מְאֹד, כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם הוֹרְגִים וְרוֹצְחִים, שׁוֹחֲטִים, שׁוֹרְפִים וְחוֹנְקִים בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נָטְעָה עַצְמֵנוּ, לֹא נִשַּׁטָּה בָּנוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אָמַר: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י); גּוֹי אַף פַּעַם לֹא יִשָּׂלֵים עִם יְהוּדִי! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת פט): מֵאָז שֶׁיָּרְדָה תּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם; וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהִתְרוֹצֵץ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִמָּהֶם, בְּשָׂעָה שֶׁאַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ אִתָּנוּ. הָעִקָּר לִרְאוֹת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים לַשִּׂנְאָה וְלַגִּזְעָנוּת הַנּוֹרָאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַבְּרִיּוֹת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ, וְעַל דָּבָר זֶה עָלֵינוּ לַעֲבֹד בְּיָמִים אֵלּוּ — לְנַקּוֹת אֶת לִבֵּנוּ מֵחָמֵץ, מִקִּנְאָה, מִשִּׂנְאָה וּמִגִּזְעָנוּת. הֲכֵיצַד יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּדִי יִשְׂנָא יְהוּדִי אַחֵר?! וּמַדּוּעַ?! מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מֵעֲדָתוֹ, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מִקְּהִלָּתוֹ?! הֲלֹא כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן חָמֵץ זֶה קִנְאָה, שִׂנְאָה, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת. מַצָּה זֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחְדוּת וְרֵעוּת. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ עַתָּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, עַל־יְדֵי שֶׁנְּקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָז אָסוּר לָנוּ לֶאֱכֹל חָמֵץ בְּאִסּוּר חָמוּר מְאֹד,

שֶׁזֶּה מְסַמֵּל לַשִּׁנְאָה וְלַקִּנְאָה, לַמַּחֲלֹקֶת וְלַמְּרִיבוֹת. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה מַחֲלֹקֶת וּפְרוּדִים, עוֹבֵר עַל אִסּוּר כָּרֵת, שֶׁזֶּהוּ עִנְּשׁ עַל עָוֹן אֲכִילַת חָמֵץ בְּפֶסַח, וְנִכְרַת מִזֶּה הָעוֹלָם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יח): בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה אֵינָם דָּנִים אֶלָּא מִגִּיל שֶׁל־עֶשְׂרֵה, בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵינָם דָּנִים, אֶלָּא מִגִּיל עֶשְׂרִים, מַחֲלֹקֶת — אֲפִלּוּ תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם; אִם אָנוּ רוֹאִים עַכְשָׁו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סֵבֶל שֶׁסּוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל, זֶה רַק מֵחֲמַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, הַגִּזְעָנוּת הָאֲרוּרָה, שֶׁזֶּה אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זֶה וְכוּ'. וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט), שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם יִשָּׁחֵט בְּעֶרֶב פֶּסַח, כִּי כָּל הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ ׳הַפֵּרֵד וּמְשֹׁל׳, כָּל כֹּחַ הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא — לְגָרֵם מַחֲלֹקֶת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה, שֶׁזֶּה חָמֵץ. וּמַהִי הַשְּׁלֵמוּת? אֲכִילַת מַצָּה בְּפֶסַח, שֶׁזֶּה שָׁלוֹם, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, פָּרָשָׁה ט, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; וְדָבָר זֶה מְסַמֵּל עַל מַצָּה. וְלָכֵן הָעִקָּר לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אַחַת וּלְתָמִיד לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת חֹמֶר הַמַּחְיִן, שֶׁלֹּא נִשְׂאַל קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא נִזְכֹּר, אֲשֶׁר ״צַדִּיק יְהוָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״ (תְּהִלִּים קמה, יז), ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״ (דְּבָרִים לב, ד); מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה —

כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְעָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וְלִרְאוֹת לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, וְכָךְ נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְמֵי פֶּסַח

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מֵעִנְיַן גָּלוּת וִיצִיאַת
מִצְרַיִם, וַאֲכִילַת מַצָּה וְאִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ,
וּמַהִי תַּכְלִיתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבִּימֵי פֶּסַח אָדָם צָרִיךְ מְאֹד לִשְׁמֹחַ יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה, כִּי כָּל אֲכִילָתוֹ הִיא רַק עֶצֶם אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא מְאֹד. כִּי לָמָּה אָדָם אוֹכֵל מַצָּה? אֵין זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהַמַּצָּה הִיא עֶצֶם אֱלקוּת, כִּי זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּל הַשָּׁנָה, אָדָם צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל, שֶׁגַּם בַּמַּאֲכָל הַגַּשְׁמִי כְּלוּלָה בּוֹ אֱלקוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל. (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב).

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעו)

קוּנְטְרֵס

יְמֵי פֶּסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וְעָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מַהֶם יְמֵי פֶּסַח; כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הִזְהִירוֹ (בְּרֵאשִׁית ב, טז): "מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל". מַה זֶּה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע? אֶלָּא אָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מַכִּירוֹ בָּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וְזוֹ הָיְתָה תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֲאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֲבָל בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בִּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה

לְהַכִּירוֹ וְלֹא יִהְיוּ לוֹ לְבוּשִׁים, הַיְנוּ שֶׁכְּבָיְכוֹל יוּכְלוּ לִרְאוֹת בְּעֵינֵי בָּשָׂר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נב, ח): "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָ"ה צִיּוֹן", אֲבָל לְעֵת עַתָּה אֵינָנוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵי בָּשָׂר, וְלָמָּה? כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן טָעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): אָדָם צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁכָּל אֲשֶׁר קוֹרֶה עִמּוֹ — בֵּין לְטוֹב בֵּין לְהִפּוּךְ — הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז הוּא בָּא אֶל הַתַּכְלִית שֶׁאֵלֶיהָ נִבְרָא, שֶׁזֶּה אֲכִילַת עֵץ הַחַיִּים, "וְחַי לְעוֹלָם", שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים לב, מ): "כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי, וְאָמַרְתִּי חַי אֲנִי לְעוֹלָם"; כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אָדָם זֶה חַי לְעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם הֶפְרֵשׁ בֵּין חַיִּים לְמֵיתָה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כא), שֶׁמִּי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶצְלוֹ יֵשׁ חַיִּים נִצְחִיִּים, רַק הַגּוּף מְכַסֶּה אֶת הַנְּשָׁמָה, אֲבָל הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּךְ הוֹלְכִים הַחַיִּים — פַּעַם טוֹב וּפַעַם רַע, וְגַם הָרַע הוּא כְּסוּי לַטּוֹב, אַף שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת זֹאת, וְאֵינוֹ נִכְנָס בַּחֲקִירוֹת — לָמָּה אֲנִי צָרִיךְ לַעֲבֹר סֵבֶל כָּזֶה?! וְלָמָּה עָלַי עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים

כָּאֵלּוּ?! הוּא מוֹסֵר עַצְמוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בָּרֵגַע שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן טָעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אֲזַי כְּבָר עָשָׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, וְאָז הִתְחִילוּ לַעֲבֹר עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, יז): "וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל, כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת". מַהִי מִיתָה? שְׁבִירָה, שֶׁאָדָם נִשְׁבָּר וְשׁוֹכֵחַ מַה תַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, מָה עוֹשֶׂה פֹּה, וּלְשֵׁם מַה מְסִתּוֹבֵב כָּאן; וְעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. וְזוֹ הָיְתָה עֲצַת הַנָּחָשׁ — שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן יִטְעַם מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁיַּעֲשֶׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנ"תְּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פִּלְאֵי הַפֶּרֶם, הֲלָכָה ב'): בָּרֵגַע שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, כְּשֶׁטּוֹב לוֹ הוּא שָׁמַח, כְּשֶׁרַע לוֹ הוּא שָׁבוּר, נִמְצָא, שֶׁהוּא עוֹקֵר עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁהַטּוֹב זֶה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהָרַע זֶה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ בּוֹרֵא אֶת הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, עַל־יְדֵי־זֶה מָרִים חַיָּיו מְאֹד מְאֹד. וְעַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּכְלוּלוֹת בּוֹ גַּם־כֵּן חָטְאוּ, וּמִזֶּה נִתְאַוָּה גַּם דּוֹר אֱנוֹשׁ, שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְדוֹר הַהַפְלָגָה, שֶׁכִּבְיָכוֹל, רָצוּ לִלְחֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּבְיָכוֹל. וְהֵם סִלְּקוּ אֶת הַשְּׁכִינָה. וְכָל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם וּלְהִזְדַּכֵּךְ שָׁם בְּכוּר הַבַּרְזֶל.

וְזוֹ גְּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת הֶצְרְכוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ אֶצֶל פַּרְעֹה, וְלִבְנוֹת אֶת פִּתֹם וְרַעְמְסֵס, וְסָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות א, יד): ״וַיְמָרְרוּ חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה״ וְגוֹ׳. וְלָמָּה הֶצְרְכוּ לִהְיוֹת בְּגָלוּת מִצְרַיִם? עַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. עַד שֶׁחָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ב, כג): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים וְגוֹ׳, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ וְגוֹ׳, וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹקִים״ וְגוֹ׳; בִּזְכוּת הַתְּפִלָּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל לֹא הִתְיָאֲשׁוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, שֶׁהָיָה מָר מְאֹד בְּמִצְרַיִם, אֲבָל תָּפְסוּ אֱמָנוּת אֲבוֹתֵיהֶם: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּבָכוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצָעֲקוּ וְהִתְבּוֹדְדוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה הֶבִיאָם אַחַר־כָּךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גְּאָלָם מִגָּלוּת מִצְרַיִם. וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁלַח אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה (דברים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״. כִּי קֹדֶם לָכֵן, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, הַמֹּחַ הָיָה בְּגָלוּת, הַדַּעַת הָיְתָה בְּגָלוּת, לֹא זָכוּ לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָמָּה? כִּי הַמֹּחִין הַנִּקְרָאִים יָם — מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, הָיוּ בְּמֵצַר. שֶׁזֶּה אוֹתִיּוֹת: מִצְרַי״ם — מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין הֵם

בְּמִצְר; הִנֵּה הָרִבֵּה פְּעָמִים בְּנֵי־אָדָם נֶחֱלָשִׁים, נִשְׁבָּרִים, נִכְנָסִים בְּדָכָאוֹן, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּמֵאַיִן זֶה בָּא? מֵחֲמַת שֶׁהַמֹּחִין הֵם בְּמִצְר, נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וְאֵת הָאוֹר אַף פַּעַם לֹא יִרְאֶה, כִּי נָפַל בְּמַצָּב עָגוּם וְקָשֶׁה כָּל־כָּךְ, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת הֵימֶנּוּ, וְזֶה נִקְרָא מֵצַר־יָם — הַמֹּחִין בְּמֵצָר. וּמֵאַיִן זֶה בָּא? מִפַּרְעֹה. אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל: פַּרְע״ה אֵלּוּ שְׁתֵּי תִּבּוֹת: פֶּה־רָע, עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רָע — לְשׁוֹן־הָרָע עַל הַזּוּלַת, רְכִילוּת — שֶׁמְּרַכֵּל עַל חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁמְּנַבֵּל פִּיו אוֹ מְקַלֵּל, בַּר מִינָן, זֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לוֹ, שֶׁהַמֹּחִין אֶצְלוֹ יִהְיוּ בְּמֵצַר־יָם — בְּמִצְרַי״ם. וְלָכֵן פַּרְע״ה — פֶּה־רָע, מָלַךְ עַל מִצְרַי״ם — מֵצַר־יָם — עַל הַמֹּחִין. וְזֹאת רוֹאִים עַד הַיּוֹם, כָּל אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, הֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים מַחֲלֶקֶת הַנּוֹבַעַת מִקְּנְאָה סְרוּחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, אֲשֶׁר זֶה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל יוֹם וָיוֹם חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, שֶׁנִּכְשָׁל, בַּר מִינָן, בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, הוּא גַּם־כֵּן נָפַל לְמִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְצֵרִים אֶת יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר, זֶה גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן גַּם אָנוּ נִמְצָאִים

בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְרוֹצִים לָצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקֵי הַדּוֹר, מַנְהִיגֵי רַחֲמִים, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מַחְדִּירִים אֶת הַדַּעַת לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּתְחִילוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל מַהִי תַּכְלִיתָם בְּזֶה הָעוֹלָם, לָמָּה יָרַדְנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, וְלָמָּה אָנוּ סוֹבְלִים? ! אֵין זֹאת כִּי אָנוּ סוֹבְלִים עַל שֶׁהִפְקַרְנוּ אֶת פִּינוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה א׳): אֵין אָדָם אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּצִּיל הָעֶלְיוֹן, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר עַל שׁוּם יְהוּדִי, בָּרֵעַ שֶׁמְּדַבֵּר עַל אִיזֶה יְהוּדִי, בָּזֶה עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ וְכֵן אֶת הַזּוּלַת, כִּבְיָכוֹל, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרְכִין טו׃): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר רַע. וְאִם מְדַבֵּר רַע סִימָן שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה. וְזֶה עִקַּר הַגָּלוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי לְהֶפֶךְ — הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, סִימָן תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא

בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהֶם. וְכֵן עַתִּידִים לְהַגְאֵל אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וּכְמוֹ שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁהֶאֱמִינוּ בְּמֹשֶׁה וּבְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהָיְתָה לָהֶם אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֲשֶׁר זֶה הֶבִיאָם לֶאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּהֲוָיָ"ה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּהֲוָיָ"ה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנַת ה' רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, לָמָּה סוֹבְלִים סֵבֶל זֶה? מִפְּנֵי שֶׁאַתֶּם רָבִים זֶה עִם זֶה, יֵשׁ דִּלְטוֹרִין בֵּינֵיכֶם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: לָמָּה נִשְׁתַּנּוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָאֻמּוֹת, שֶׁצְּרִיכִים לְסִבֵּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא הַזֶּה? וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּחוּץ, וּמָה רוֹאֶה? "וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע: לָמָּה תַּכֶּה רֵעֶךָ? וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ, הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר וְגוֹ', וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר". עַתָּה אֲנִי מֵבִין לָמָּה סוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל? מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ דִּלְטוֹרִין. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁכָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה מֵחֲמַת הַלְּשׁוֹן־הָרָע שֶׁמְּדַבְּרִים זֶה עַל זֶה. וְכֵן כָּל הַסֵּבֶל שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים, זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, וְכֵן עוֹשִׂים פֵּרוּדִים בָּעָם, וּמְפַלְּגִים בֵּין עֲדוֹת לְעֲדוֹת, מַפְרִידִים אֶת הַבְּרִיּוֹת כְּדוֹר הַמַּבּוּלָגָה, מִפְלָגוֹת מִפְלָגוֹת, הָעִקָּר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה

אַחְדוּת בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה עָוֹן לְשׁוֹן הָרָע, וּמִי הָיָה הָרִאשׁוֹן בָּזֶה? הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁדִּבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵסִית אֶת אָדָם וְחַוָּה, שֶׁיֹּאכְלוּ מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אָז תִּדְעוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין טוֹב לְרַע, וּבָזֶה גָּרַם לָהֶם לַחֲטֹא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרֶכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, מַגִּדִּיל עֲוֹונוֹת כְּנֶגֶד עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. לְשׁוֹן־הָרָע חָמוּר יוֹתֵר מֵהַשָּׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת הַכִּי חֲמוּרוֹת. וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּשֶׁהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל עִנְיַן גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לְשָׁמֹר עַצְמָם לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, אֶלָּא לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן שֶׁיְּדַבְּרוּ זֶה עִם זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁזֶּה: פֶּ״ס״ח — פֶּה־סָח. הַפֶּה הֵחֵל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְהִנֵּה עַתָּה אָנוּ נִמְצָאִים בִּ״יְמֵי פֶּסַח״, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מַה תַּפְקִידֵנוּ בַּחַיִּים, וּמַה מְחַכֶּה עָלֵינוּ עַל כָּל הַשָּׁנָה, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לֹא לְהַרְהֵר שׁוּם הִרְהוּר רַע, הָעוֹלֶה עַל דַּעְתֵּנוּ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין עֲבוֹדָה זָרָה כ:): שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם, וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה; צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד עַל מֹחַ־הַמַּחֲשָׁבָה. כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), הֵיכָן שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב — שָׁם כָּל הָאָדָם. וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל הַמַּחֲשָׁבָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן,

חֵלֶק ב׳, סִימָן נג), שֶׁצְּרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה, כִּי הַנְּשָׁמָה מְלֻבֶּשֶׁת עִם עֲשָׂרָה לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת, שֶׁהֵן הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת. וּצְרִיכִים לְזַכֵּךְ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת וְרַק לַחְשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכִי־צַד זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר הַרְבֵּה דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה עִם זוּלָתוֹ, מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ יְהוּדִים, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד), שֶׁעִקַּר הָאֱמוּנָה תָּלוּי רַק בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר תָּמִיד עִם חֲבֵרָיו וִידִידָיו וְעִם כָּל מִי שֶׁרַק פּוֹגֵשׁ — מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז מֹחוֹ גַּם־כֵּן יַחְשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה אִסּוּר אֲכִילַת חָמֵץ, שֶׁהָאִסּוּר כָּל־כָּךְ חָמוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ. בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אִסּוּר בָּטֵל בְּשִׁשִּׁים, חוּץ מֵחָמֵץ שֶׁהוּא בְּמַשֶּׁהוּ. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, לֹא לְהַרְהֵר הַרְהוּרִים אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם עָלוּל מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ, הֵן מִילָדָיו, הֵן מִידִידָיו, הֵן מֵהַפַּרְנָסָה, הֵן מִשְּׁכֵנִים קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, שֶׁיִּכָּנֵס לוֹ בְּמַחֲשָׁבָה הִרְהוּרִים אַחַר הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא שׁוֹנֶה מִזּוּלָתוֹ?! וְהִרְהוּר זֶהוּ חָמֵץ, שֶׁאִסּוּר

לָאָדָם לְהַחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ, אֶלָּא לִזְכֹּר תָּמִיד, שֶׁאֵין שׂוּם דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים אָנוּ נִזְהָרִים מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶחָמֵץ, שֶׁזֶּה נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ הָאֱלֹקִי, שֶׁלֹּא נַחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ בְּשׂוּם חִמּוּץ, שֶׁהֵם כְּלַל הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת — הֵן כְּבָיְכוֹל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵן עַל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הַקְּדוֹשִׁים, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, כִּי כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁכְּשֶׁם שֶׁעוֹלוֹת קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּקַטְנוּת, בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת, וְשׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת: לָמָּה, מַדּוּעַ נַעֲשֶׂה עִמּוֹ אַחֶרֶת מֵחֲבֵרוֹ וְכוּ׳, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, כְּמוֹ־כֵן שׁוֹאֵל קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם): מַה שֶּׁקָּשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיקִים, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, כִּי הַצַּדִּיקִים מִתְדַּמִּים לְיוֹצְרָם, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק. עָלֵינוּ לְהָבִין מַהוּ צַדִּיק? דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִקַּטְנוּתוֹ, עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אַרְבָּעִים, חֲמִשִּׁים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה, וְאֵיךְ נוּכַל לַהֲבִינוֹ?! אֲזַי בְּוַדַּאי יֵשׁ לָנוּ קֻשְׁיוֹת עָלָיו, כְּמוֹ־כֵן אֵיךְ אָדָם טִפָּה סְרוּחָה, גּוּשׁ עָפָר, יָכוֹל לְהָבִין דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ?! וְסִיֵּם רַבֵּנוּ זַ״ל: אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל הַצַּדִּיקִים, וְהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁזֶּה סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:), שֶׁהַמַּצָּה זֶהוּ מַאֲכַל שֶׁל רְפוּאָה; כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים הַבָּאִים לָאָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה יְהוָ״ה מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״; מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא כָּל הַמַּחֲלוֹת בָּאוֹת מִפְּגַם הָאֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת; כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה סֵבֶל עֲצָבִים, וּבְכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה, בְּכָל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל, יֵשׁ בָּזֶה מַחֲלַת עֲצָבִים, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצָבִים חֲזָקִים, אֵינָנּוּ מִפְּחַד מִשּׁוּם דָּבָר. וּמֵהֵיכָן זוֹכִים לַעֲצָבִים חֲזָקִים? עַל־יְדֵי תִּקּוּן הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אָדָם זֶה סַבְלָן גָּדוֹל. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה), שֶׁהָאֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּאֲרִיכוּת אַפַּיִם — סַבְלָנוּת, וְהַסַּבְלָנוּת תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה. סַבְלָנוּת זֶה עֲצָבִים חֲזָקִים, שֶׁאָדָם אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל מַשְׁבֵּר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו. אֲבָל לְזֶה מַגִּיעִים רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. וְזֹאת זוֹכִים עַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״

הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָנוּ נִזְהָרִים לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, שֶׁזֶּהוּ חִמּוּץ הַמִּחִין — קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹכְלִים רַק מַצָּה, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֲלָקוּת מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת, שֶׁזֶּה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם.

וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה, בִּ״ימֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלָה לְכָל הַשָּׁנָה — שֶׁלֹּא נִבְטַח בְּשׁוּם בֶּן־אָדָם, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ, אַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ אֵיזוֹ בְּרִיָּה לַעֲזֹר לָכֶם, כִּי אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִילִּים קמו, ג): ״אַל תִּבְטְחוּ בִּנְדִיבִים, בְּבֶן־אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה״, וְאֵיךְ יַעֲזֹר לָכֶם?! וְאִם־כֵּן צָרִיךְ לִבְטֹחַ רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת לז.): לְעוֹלָם, לֹא יְהֵא הַפְסוּק הַזֶּה זָז מִתּוֹךְ פִּיךָ, ״אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ״. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; מִי שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר זוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמְסַפֵּר

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ וּמְצַעֲרוֹ, זֶה מַדְבִּיקוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה מַחְדִּיר בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ אֱמוּנָה גַּם בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא): כְּשֶׁם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אֶחָד וְאֵין בִּלְעָדָיו כְּלָל, הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, כָּךְ אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ; כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם מְקַלְקֵל, וְנוֹפֵל וְנִשְׁבָּר רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה מח:) עַל הַפָּסוּק (זְכַרְיָה ד): ״כִּי מִי בַז לְיוֹם קְטַנּוֹת״, מִי גָּרַם לְצַדִּיקִים, שֶׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא? קַטְנוּת [אֱמוּנָה] שֶׁהָיְתָה בָּהֶם, שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְתַקֵּן כָּל אֲשֶׁר פָּגַם, וְלֹא רַק הוּא, אֶלָּא מַה שֶּׁכָּל הַדּוֹר פָּגְמוּ, וְלֹא רַק הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא כָּל הַדּוֹרוֹת עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן. וְאִם הָיְתָה לָאָדָם הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, שֶׁבּוֹ כְּלוּל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהָיָה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָיָה זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הָעוֹלָם. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יוֹמָא פו:): יָחִיד שֶׁשָּׁב, מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְלָכֵן אִם אָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא בְּשׁוּם בְּרִיָה, זוֹכֶה לְתַקֵּן עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, וּמַכְנִיס הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה מַחְדִּיר אַהֲבָה וְאַחְדוּת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי בֶּאֱמֶת מַהוּ

חָמֵץ? חִמּוּץ הַמַּחַ, אֶחָד מְהַרְהֵר עַל הַזּוּלַת — "אַתָּה יוֹדֵעַ, אֵינְךָ שָׁוֶה מְאוּמָה, עָשִׂיתָ כָּךְ וְכָךְ, אַתָּה רַק רָע", זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁמְּחַפֵּשׂ וּמְחַטֵּט וּמוֹצֵא רַק רָע בַּזּוּלַת, שֶׁזּוֹ הַמַּחֲלֶקֶת וְהַמְרִיבוֹת וְהָאֵי הֲבָנוֹת שֶׁנִּמְצָאִים כַּיּוֹם בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵהַנַּחַשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חָדָשׁ בְּרֵאשִׁית), שֶׁרָכַב עָלָיו הַסָּמ"ךְ־מ"ם, שֶׁכָּל כֹּחוֹ 'לְהַפְרִיד וּמְשֹׁל', לְהַפְרִיד בֵּין נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ יָכוֹל לִרְדּוֹת בָּהֶן. וְהַתִּקּוּן יִהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְיִגְאָלֵנוּ. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ג' רעג.) עַל הַפָּסוּק (קֹהֶלֶת א, ט): "מַ"ה שֶּׁהָיָה הִ"וא שֶׁיִּהְיֶה", רָאשֵׁי תֵּבוֹת מֹשֶׁ"ה, מֹשֶׁה הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן וּמֹשֶׁה יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, וְלָכֵן מָשִׁי"חַ עוֹלֶה כְּמִסְפַּר נָחָ"שׁ. כִּי רַק מָשִׁיחַ יְתַקֵּן אֶת פְּגַם רְכִילוּת וּלְשׁוֹן הָרָע, לֵיצָנוּת, מַחֲלֶקֶת וּמְרִיבוֹת. וְלָכֵן עַכְשָׁו בִּ"ימֵי פֶּסַח" הַקְּדוֹשִׁים עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ, לְהִשָּׁמֵר שֶׁמֵּאִתָּנוּ לֹא תִּהְיֶה שׁוּם מַחֲלֶקֶת עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נְדַבֵּר שׁוּם רַע עַל אַף אֶחָד, שֶׁזֶּה בִּכְלַל חָמֵץ. וְלָכֵן אָמַר הָאֲרִ"י זַ"ל, שֶׁמִּי שֶׁנִּזְהָר בִּ"ימֵי פֶּסַח" מֵאִסּוּר חָמֵץ, עַל־יְדֵי־זֶה מֻבְטָח לוֹ שֶׁיִּשָּׁמֵר כָּל הַשָּׁנָה מִכָּל רָע. אִם אָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַכְשָׁו בִּ"ימֵי פֶּסַח" הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא יָרִיב עִם אַף אֶחָד, וְיִשָּׁלִים עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה סוֹד מַצָּה — מֹחִין שֶׁל אֱמוּנָה, מַאֲמִין בְּכָל יְהוּדִי, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים, כִּי כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

וְיָכוֹל לְתַקֵּן לֹא רַק אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, וְלֹא רַק אֶת כָּל הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת עַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, אִם תִּהְיֶה לָאָדָם אֱמוּנָה בְּכָל יְהוּדִי, וְיִמְצָא אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), אֲשֶׁר צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בּוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כִּי אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵיזֶה טוֹב מִיָּמָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמּוֹצְאִים אֶת הַטּוֹב אֶצְלוֹ, מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מֵהָרָע שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; אִם תְּבַקֵּשׁ וּתְחַפֵּשׂ אֶת הָ׳עוֹד מְעַט׳ טוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּרָשָׁע הַכִּי גָּדוֹל, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם; וְלָכֵן אָמַר מוֹהֲרַ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳), שֶׁמַּשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ, שֶׁיִּמְצָא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּכָל יְהוּדִי. וְלָכֵן עַתָּה בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד זֶה עִם זֶה, וּלְבַקֵּשׁ רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַשְׁמֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַסְּמָ״ךְ־מֵ״ם הָרָשָׁע, שֶׁכָּל כֹּחוֹ רַק ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳, וְרוֹצֶה לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ. תִּתְבּוֹנַנוּ כַּמָּה סֵבֶל סָבַלְנוּ אַלְפַּיִם שָׁנוֹת גָּלוּת, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.): מִקְדָּשׁ שֵׁנִי נֶחֱרַב עַל שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כְּפִי שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, רַק מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם, כָּל אֶחָד

שׁוֹנֵא אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹדְעִין וּבְלֹא יוֹדְעִין; אִם אָדָם מַחֲזִיק שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה כְּלוּם, הוּא לֹא יַצְלִיחַ, וְנוֹלָד לֹא יַצְלַח, זוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר־יָם, נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל חֹשֶׁךְ, נִדְמֶה לוֹ, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וּכְבָר לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ כְּלוּם! וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן עַכְשָׁו בִּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְאַזֵּר בֶּאֱמוּנָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ אוֹכֵל מַצָּה, וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁהוּא כֵּן יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְתַקֵּן הַכֹּל, וְלֹא רַק הוּא, אֶלָּא לְתַקֵּן אֶת כָּל הַדּוֹר, וְלֹא רַק אֶת הַדּוֹר הַזֶּה, אֶלָּא אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל יְהוּדִי.

וְדָבָר זֶה מַחְדִּיר בָּנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר הַצַּדִּיק צוֹעֵק: אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל! אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ סוֹבֵל — זֶה מֵעַצְמוֹ, שֶׁהוּא רַק, זֶה מֵאִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, זֶה מִילָדִים, שֶׁהֵם מְמָרְרִים לוֹ אֶת הַחַיִּים, זֶה אֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וּשְׁאָר מִינֵי צָרוֹת הָעוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁזֶּה שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם. וְעַכְשָׁו בִּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים מְקַבְּלִים אֶת כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ עַל כָּל הַשָּׁנָה — לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וְלִזְכֹּר אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ,

שֶׁבָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ אָנוּ נִזְהָרִים מֵאֲכִילַת חָמֵץ, מֵחְמוּץ הַמַּח, מִקְּשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִקְּשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אָנוּ מַשְׁלִימִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעִם בָּנָיו, וְזֶה יָבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהִגָּאֵל, אֲבָל זֶה תָּלוּי רַק בָּנוּ — אִם נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו בְּ״יְמֵי פֶּסַח״ הַקְּדוֹשִׁים, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לִפֹּל בְּעַצְבוּת וּבִמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, נַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכְדּוּךְ זֶה חָמֵץ, הַשִּׂמְחָה וְהַדְּבֵקוּת בָּאִין סוֹף בָּרוּךְ הוּא — זוֹ מַצָּה. וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ עַתָּה בִּימֵי הַפֶּסַח לֹא לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּמְרִירוּת וְקַשְׁיוֹת, שֶׁזֶּה אֲכִילַת חָמֵץ, אֶלָּא נְצַטַּוֵּינוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁזֶּה תִּקֶּף הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְזֶה מֵבִיא לָנוּ אֶת הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה; כִּי אֵין שִׂמְחָה יוֹתֵר מִזּוֹ, שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָל צָרָכָיו מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ בּוֹטֵחַ בְּשׁוּם בְּרִיָה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ, אַדְרַבָּה הַזּוּלַת יָכוֹל לְקַלְקֵל לוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאִלּוּ כְּלַל הָעֵרֶב־רַב שֶׁעָלוּ עִם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַד הַיּוֹם אָנוּ סוֹבְלִים מֵהֶם, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כְּלָל, אֶלָּא מִזֶּרַע

עֲמָלֵק, כִּי לֹא יִמָּלֵט שֶׁאֶחָד יְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אִם הוּא אֵינוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל. כִּי כָל בַּר יִשְׂרָאֵל הָיוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, וְקִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״; וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל עָמְדוּ רַגְלֵיהֶם וְרַגְלֵי אֲבוֹתֵיהֶם עַל הַר סִינַי, וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת פט): מִיּוֹם שֶׁקִּבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם עַל עַם עוֹלָם; כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל אֶת יִשְׂרָאֵל, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל חֲשׁוּבִים יוֹתֵר, וְאִלּוּ הֵם מֻשְׁפָּלִים לְעֻמָּתָם, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אִם יֵשׁ אֶחָד הַמְדַבֵּר נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לְיַדֵּעַ שֶׁאֵינֶנּוּ יְהוּדִי, זֶהוּ עֵרֶב־רַב, וְעָלֵינוּ לְהַבְדֵּל מֵהֶם, וְלִשְׁמֹחַ שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְזוֹ הַבְּרָכָה שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם — ״שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי״, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ שֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת בְּחֶלְקֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וּבְזִכּוּתָם נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

פֶּה סָח

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת חַג הַפֶּסַח,
שֶׁאָז עִקַּר הַמִּצְוָה לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר
בְּנִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמִמַּעֲלַת
הָאָדָם הַמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁהָאַרִיזַ״ל גִּלָּה, אֲשֶׁר תֵּבַת ׳פֶּסַח׳ הִיא שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח, כִּי אָז בְּפֶסַח פָּתַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּדַבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן דַּיְקָא מֵחַג הַפֶּסַח מְקַבְּלִים כֹּחַ עַל כָּל הַשָּׁנָה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעז)

קוּנְטְרֵס

פֶּה סָח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים מְאֹד, שֶׁנִּבְרֵאנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וּבְפָרָט שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה זֵהָמָה כְּזֹהֲמַת מִצְרַיִם, כִּי הַמִּצְרִים הָיוּ מְאֹד מְזֹהָמִים בְּיוֹתֵר מִכָּל הָאֻמּוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַה מַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ׳, וְכֵן אָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִין בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְכֵן אוֹמְרִים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּמִין. שׁוֹאֵל הָאַר״י זַ״ל, לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּמִצְרַיִם בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְלַעֲבֹר אֶת כָּל הַסֵּבֶל הַזֶּה, תַּחַת

עֹל פַּרְעֹה הָרָשָׁע? אֶלָּא ׳פַּרְעֹה׳ זֶה שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳פֶּה־רַע׳, כְּשֶׁרַחֲמָנָא לְצָלָן, אָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ. וּבְפָרָט לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, מִתְלוֹצֵץ מֵהַזּוּלַת, מְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, זֶה נִקְרָא ׳פֶּה־רַע׳, וְאָז מֻכְרָחִים לֵירֵד בְּגָלוּת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם. וּ׳מִצְרַיִם׳ זֶה גַּם־כֵּן שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳מֵצַר־יָם׳, הַיְנוּ הַמִּחְיָן הָיוּ בְּמֵצַר, בְּצָמְצוּם, לֹא הִכִּירוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, כִּי הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וְאֵיךְ יָכוֹל לְדַבֵּר בִּגְנוּת הַזּוּלַת. אֲבָל אִם אָדָם מִסְכֵּן, שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר רַע מִזֶּה עַל זֶה וּמִזֶּה עַל זֶה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם; אֵינֶנִּי יָכוֹל לָדוּר עִם מִי שֶׁמְּדַבֵּר רַע; כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, אָדָם זֶה לֹא יְדַבֵּר רַע עַל אַף אֶחָד, תָּמִיד יְדַבֵּר רַק טוֹב, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, הוּא יֹאהַב אֶת כָּל אֶחָד, וִידַבֵּר בְּטוֹבָתוֹ. אֲבָל בְּמִצְרַיִם הָיוּ הַמִּחְיָן בְּמֵצַר־יָם, הַמִּחְיָן הָיוּ מְצֻמְצָמִים, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד סָבַל גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי פַּרְעֹה: פֶּה־רַע. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר

עָלֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל. הֲלֹא אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת מְאֹד מְאֹד קָשָׁה, וְלֹא רוֹאִים אֶת סוֹף הַגָּלוּת, וְהִנֵּה בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּשְׂלִיחוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְגַלֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד, לה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָי"ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ"; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה וּפֵרְסֵם לְכֻלָּם: תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּעוֹלָם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל, כְּלָם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבְמָקוֹם פֶּה־רַע שֶׁאֶחָד דִּבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, שָׁזֶה פַּרְעֹה, נַעֲשָׂה פֶּסַח — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סָח, וְהִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. יְצִיאַת מִצְרַיִם לֹא הָיָה סִפּוּר בְּעַלְמָא, לְפָנֵי שִׁלְשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, וְהוֹצִיאָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִשָּׁם, אֶלָּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מְחֻיָּב כָּל אָדָם לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהוּא הָיָה בְּמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיאוֹ מִשָּׁם. וְזֶה חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָנוּ חוֹגְגִים עַכְשָׁו, שְׁמֵחִים וַעֲלִיזִים, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת.

וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מִצְוַת מַצָּה לֶאֱכֹל, אֲשֶׁר כָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ קפג:): מַצָּה זֶה מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה, וּמֵיכְלָא דְּמֵהֵימְנוּתָא — מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה. כִּי כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה, מְיַשֵּׁב עַצְמוֹ לָמָּה אֲנִי אוֹכֵל מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה; נִמְצָא, שֶׁהַמַּאֲכָל הַזֶּה מְבִיאוֹ לֶאֱמוּנָה, וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ רְפוּאָה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהָעִקָּר זֶה אֱמוּנָה, וְאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ הֵיכָן אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר יֶשְׁנָם סוֹבְלֵי חֳלָאִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת, וְסוֹבְלִים הַכֹּל רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה, נְפִילַת הָאֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, נט): ״וְהִפְלָה הַוְי״ה אֶת מַכֹּתְךָ וְגוֹ׳, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״; מַה זֶּה ׳נֶאֱמָנִים׳? בְּשִׁבְיל נְפִילַת הָאֱמוּנָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֲשֶׁר רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים זֶה הַכֹּל אֱלֹקוּת, אִם אָדָם הָיָה מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכָּכֶת בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְהָיָה שָׂמֵחַ וּבָרִיא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד), שֶׁחַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים בָּאִים לָאָדָם מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה; וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְהַשִּׂמְחָה הִיא הַחִסּוּן לְכָל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם נִשְׁבָּר וְנִכְנָס בִּדְכָאוֹן פְּנִימִי, זֶה מַמְשִׁיךְ עָלָיו כָּל מִינֵי

מַחֲלוֹת. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְשָׂמֵחַ מְאֹד מְאֹד, קָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל אֵיזוֹ מַחֲלָה, כִּי הוּא עָסוּק רַק בְּשִׂמְחָה, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם שָׁבוּר, מְיֻאָשׁ, מְדֻכָּא, מְדַכְדָּךְ, כָּל דָּבָר קָטָן מַפִּיל אוֹתוֹ וְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ, וְרַק יוֹצֵא לְבַחוּץ וְנַעֲשֶׂה קָרִיר, הוּא כְּבָר מְצַטַּנֵּן וּמְקַבֵּל חֹם, וְנִשְׁבָּר גּוּפוֹ, וְאֵינֶנּוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד. וְלָכֵן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳), לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת יַהֲדוּתֵנוּ, כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל גֹּדֶל הַנְּפָשׁוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, אֵינוֹ מִסְגָּל לְהָבִין עָמְקָם, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל מִקָּרֶה, טֶבַע וּמַזָּל, וְלָכֵן הוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָה ל׳): לְעוֹלָם אֲפִלּוּ בַּעַל הַגֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; אָדָם חוֹשֵׁב, שֶׁהַכֹּל צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ בְּאֹפֶן טִבְעִי, שֶׁהוּא צָרִיךְ לָלֶכֶת, לֶאֱכֹל וְכוּ׳ וְכוּ׳, אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן כַּמָּה סוֹבְלֵי חָלָאִים יֵשְׁנָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כַּמָּה אֲנָשִׁים אֵינָם יְכוֹלִים לִרְאוֹת, כַּמָּה אֵינָם יְכוֹלִים לִבְלֹעַ, כַּמָּה מְרֻתָּקִים לְמִטּוֹתֵיהֶם, מְחֻבָּרִים לְחַמְצָן, לְאִינְפּוּזְיָה, לִדְיָאלִיזָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּשְׁאָר מִינֵי חֳלָאִים רָעִים, אֲזַי מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַנְּפָשִׁים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ. וְלָכֵן הִפְלִיגוּ רַבּוֹתֵינוּ כָּל־כָּךְ בְּשִׂמְחַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּל הַחַגִּים, חַגֵּי יִשְׂרָאֵל, הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי

אָז הָיָה נֵס גָּדוֹל, עַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ סֵבֶל רַב בְּמִצְרַיִם, הֵצָרְכוּ לַעֲבֹר אֶת כָּל הַזַּהֲמָה הַקָּשָׁה הַזּוֹ, לִרְאוֹת אֶת כָּל הַטִּנּוּף וְהַשִּׁקּוּץ וְהַתּוֹעֵב שֶׁל הַמִּצְרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזְּקוּ וְהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְחָזְרוּ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּהוּ ״פֶּה־סָח״.

וּמַ״שׁ שֶׁ״הָיָה הׇ׳וּא שֶׁיִּהְיֶה״ (קֹהֶלֶת א, ט), כְּמוֹ שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם אֵצֶל פַּרְעֹה — ״פֶּה־רַע״, דִּבַּרְנוּ רַע זֶה עַל זֶה, וְסָבַלְנוּ אֶת הַסֵּבֶל, כְּמוֹ־כֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־יְדֵי שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם שִׁנְאַת חִנָּם שֶׁשּׁוֹנֵא אֶת הַזּוּלַת וּמְדַבֵּר עָלָיו, הוּא עוֹבֵר אֶת שְׁלַב הַגָּלוּת, וּמָרִים חַיָּיו, וּמַרְגִּישׁ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְחוֹשֵׁב שֶׁאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהַגָּלוּת שֶׁנִּמְצָא בָּהּ; יֶשְׁנָם רַבָּנִים וְרַבָּנוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם, שֶׁזֶּהוּ סוֹף הָעוֹלָם, וְלֹא יִמְצְאוּ אֶת זִוּוּגָם, אוֹ שֶׁהִתְחַתְּנוּ, וְאֵין לָהֶם יְלָדִים, וְרָצִים וּמִתְרוֹצְצִים לִרוֹפְאִים, מֵרוֹפֵא זֶה לָזֶה, וּמְחַפְּשִׂים סְגֻלּוֹת, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁאַף פַּעַם לֹא יִוָּשְׁעוּ, אוֹ יֶשְׁנָם זוּגוֹת שֶׁאֵין לָהֶם שָׁלוֹם־בַּיִת, וְרָבִים עַל כָּל דָּבָר פָּעוּט, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהַהֶכְרֵחַ לָהֶם לְהִתְגָּרֵשׁ, אוֹ שְׁאָר צָרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם: עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְחוֹבוֹת, אוֹ יֶשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ בַּעֲוֹונוֹת קָשִׁים, וּמִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם יִצְרָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהִלָּחֵם כְּנֶגְדּוֹ, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁמֹּחָם תָּפוּס וּמְצֻמְצָם, מֹחָם בְּמֵצַר־יָם, בְּמִצְרַיִם, וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? מֵהַדִּבּוּר, שֶׁאָדָם

מַפְקִיר דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְלָכֵן סוֹבֵל כָּל הַסֶּבֶל. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לח), עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קמח, ח): ״רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ״, מִי עוֹשֶׂה אֶת הָרוּחַ סְעָרָה בְּמֹחַ הָאָדָם? הַדִּבּוּר! כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר דִּבּוּרוֹ וּמְנַבְּלוֹ, מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, זֶה גּוֹרֵם לוֹ אֶת הַגָּלוּת, הַמַּחַ שֶׁלּוֹ נַעֲשֶׂה מְצֻמְצָם. וְלָכֵן הוּא סוֹבֵל מְרִירוּת עֲצוּמָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי תְּרוּמוֹת דַּף ו׳:), עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים כג, טו): ״וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר״, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת ׳דָּבָר׳, אֶלָּא עֶרְוַת ׳דִּבּוּר׳ — זֶה נִבּוּל פֶּה; אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְנַבֵּל פִּיו, כִּי צָרִיךְ לִזְכֹּר — מַה שֶּׁאָדָם מְדַבֵּר, בָּזֶה הוּא מַחֲזִיק, אִם אָדָם מְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, מְקַלֵּל, סִימָן שֶׁמֹּחוֹ נִמְצָא בְּזֶהֲמָה. וּבִשְׁבִיל זֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת נִבּוּל פֶּה, סִימָן א׳): מִי שֶׁמְּדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, בְּיָדוּעַ שֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת אָוֶן; כְּשֶׁאָדָם מְנַבֵּל פִּיו, סִימָן שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהוּא חוֹשֵׁב. לֹא־כֵן הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵם תָּמִיד מְחַזְּקִים וּמְחַיִּים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו זֶהוּ פֶּסַח, עַתָּה הוּא הַזְּמַן לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, עַתָּה הוּא הַזְּמַן לָצֵאת מִפֶּה־רַע, שֶׁהוּא פֶּרְעָה, וּלְהַגִּיעַ לְפֶסַח, שֶׁהוּא פֶּה־סָח, לְהַתְחִיל לְדַבֵּר בִּנְפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה כְּלַל

הַהַגָּדָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּלֵיל פֶּסַח, מְסַפְּרִים נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ תָּמִיד יְדַבֵּר מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַזְכִּיר לְעַצְמוֹ הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַבּוֹרֵא. כִּי בְּוַדַּאי אִם נְחַפֵּשׂ וּנְבַקֵּשׁ, נִרְאֶה וְנִתְבּוֹנֵן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ תָּמִיד נִסִּים, וְעָשָׂה עִמָּנוּ תָּמִיד נִסִּים. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קלו, ד): "לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ", אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר מו): מַה זֶּה לְבַדּוֹ? אֶלָּא יֵשׁ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה לִבְרִיּוֹתָיו, וּבֶן־אָדָם אֵינוֹ קוֹלֵט כְּלָל, אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ שִׁגְרָתִי, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְנוֹעֵעַ, וְכָל אֵיבָרָיו וְגִידָיו צְרִיכִים לְתַפְקֵד. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כד, ב): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִלּוּלֵא הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה, הָיְתָה יוֹרֶדֶת תּוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרֶטֶת אוֹתוֹ, אֶלָּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גָּרְגְּרוֹתָיו, וְכָךְ יוֹרֵד הָאֹכֶל. אָדָם אוֹכֵל, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵילּוּ נִסִּים עָשָׂה לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁתָּמִיד עוֹלֶה לוֹ רוֹק בְּפִיו, שֶׁזֶּה כְּמִין מַעְיָן, שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַחְלוּחִית בְּפִיו, וּשְׁאָר מִינֵי נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים לָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהוּא אֲפִלּוּ אֵינֶנּוּ קוֹלֵט כְּלָל. וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאוֹ, שֶׁזֶּהוּ פֶּה־סָח, הַפֶּה צָרִיךְ לְדַבֵּר מִנִּפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ

לְדַבֵּר תָּמִיד מֵהַטּוֹב, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ הֲמוֹן טוֹבוֹת: בָּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנוּ בְּרִיאִים, הַיְלָדִים בְּרִיאִים וְכוּ', וּבָזֶה עָלֵינוּ לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ.

וְכֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ יְהוּדִים אֲחֵרִים, שֶׁאֵין מְצָוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט): 'טוֹב' — הַכֹּל חֻפְּצִים לִשְׁמֹעַ; כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דָּבָר עָרֵב וְנָעִים, כִּי כֻּלָּנוּ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וּמְלֵאֵי צָרוֹת, וְרוֹצִים כְּבָר לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּר טוֹב, וְכֵן רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, פָּרָשָׁה ב'), שֶׁאָמְרוּ עַם יִשְׂרָאֵל קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה: רְצוֹנֵנוּ לִרְאוֹת אֶת מַלְכֵּנוּ; עַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ גָּלֻיּוֹת כָּל־כָּךְ קָשׁוֹת, וְעַתָּה רוֹצִים לְהַרְגִּישׁ גִּלּוּי שְׁכִינָה, לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פד), שֶׁבְּנֵי־אָדָם רוֹצִים לַחֲזֹר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אֵינָם יוֹדְעִים הֵיכָן הַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח זֶה הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם, אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל אֲשֶׁר צָרִיךְ הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא נִכְנָס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג הַפֶּסַח, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים לֶאֱכֹל מַצָּה, שֶׁהוּא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, וּמַדּוּעַ? כִּי מִי אָמַר לָנוּ לֶאֱכֹל מַצָּה? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ עַל כָּל לְעִיסָה וּלְעִיסָה, וְזֶה יַכְנִיס בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל אֲשֶׁר אָנוּ צְרִיכִים נְפָנֶה וּנְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר גֹּדֶל הַשַּׂעֲשׁוּעִים שֶׁאַתֶּם גּוֹרְמִים לְמַעְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם בָּאִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקְּשִׁים כָּל צָרְכֵיכֶם מֵאִתּוֹ. כִּי אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַעֲלָתוֹ בַּשָּׁמַיִם; כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וְרָצוּץ, מְיֻאָשׁ וּמְדֻכָּא, נִמְצָא בְּדַכָּאוֹן פְּנִימִי, שֶׁגְּדֻמָּה לוֹ כְּאִלּוּ זֶה סוֹף הָעוֹלָם, וְאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מִגְּלוּתוֹ וּמִצָּרוֹתָיו. וְכָל זֶה דְּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמּוֹ, הוּא שָׂר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ. וּבַעֲבוּר זֶה עַכְשָׁו בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב הֵיטֵב עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ. אַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁתָּמִיד הָיָה לָכֶם רַע, וְאַף פַּעַם לֹא הָיָה לָכֶם טוֹב, רַק הִתְבּוֹנְנוּ וּרְאוּ הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שוחר טוב תהלים קו): אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא נִסִּים וּבְלֹא פְּלָאִים, כֵּיצַד? אָדָם נָתוּן

עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה, אָדָם שׁוֹכֵב בַּמִּטָּה, וְהַנָּחָשׁ בָּאָרֶץ לְפָנָיו, כֵּינָן שֶׁבָּא לִתֵּן רַגְלוֹ, בָּרַח הַנָּחָשׁ מִפָּנָיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אָדָם מַה פֵּלֶא עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ; אֲפִלּוּ לֹא שָׂם לֵב שֶׁהָיָה נָחָשׁ וּבָרַח. כִּי אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת הַפְּלָאִים שֶׁנַּעֲשִׂים לוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. רוֹאִים אֲנָשִׁים נוֹסְעִים בְּרַכְבָּם, בָּאִים וְהוֹלְכִים, וְחוֹזְרִים בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, וְאֵינָם קוֹלְטִים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה טֶבַע, וְחַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים אֵיזוֹ תְּאֻנָּה מַחֲרִידָה, אֵיזֶה מִקְרֶה רַע, שֶׁלֹּא יִקְרֶה לָעַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם, אָז מִזְדַּעְזְעִים. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה מִתְבּוֹנֵן עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, תָּמִיד הָיָה שָׁר שִׁירָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ פֶּסַח, שֶׁאָז נִתְקַיֵּם אֶצְלֵנוּ פֶּה־סָח, שֶׁהַפֶּה מַתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַנִּפְלָאוֹת שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ל, לג): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתוּמִים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה אֶת תְּפִלָּתָם; כְּשֶׁיְּהוּדִי יָבוֹא לְפָנֶיךָ — תִּשְׁמַע אֵלָיו. כִּי אֵין לָנוּ עַתָּה לֹא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, לֹא כֹּהֵן וְלֹא נָבִיא, אֶלָּא תְּפִלָּה בִּלְבָד.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַתָּה בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר רַק מִנִּפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְכֵן נַתְחִיל לְדַבֵּר רַק בְּשֶׁבַח עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּהוּ הַדָּבָר הֲכִי חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁיְּהוּדִי מְשַׁבֵּחַ יְהוּדִי אַחֵר, כְּשֶׁיְּהוּדִי מְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בִּיהוּדִי שֵׁנִי. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאְרָם! תָּמִיד תְּשַׁבַּח אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְגַם אָנוּ צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדִי, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא בֵּן שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֲבוֹת ג): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרְאוּ בָנִים לַמָּקוֹם; וְכֵן אָמְרוּ (מְגִלָּה כט.): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ — שְׁכִינָה עִמָּהֶם; לָכֵן דַּיְקָא עַתָּה בְּפֶסַח, עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִינוּ שֶׁיִּהְיֶה פֶּה־סָח, לְדַבֵּר רַק מִנִּפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צָרְכֵינוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ. וּלְדַבֵּר תָּמִיד בְּשֶׁבַח כָּל יְהוּדִי, וְלֹא לְדַבֵּר רַע עַל שׁוּם בְּרִיָּה, וַאֲפִלּוּ עַל עַצְמוֹ אָסוּר לְדַבֵּר רַע. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מַשְׁפִּילִים עַצְמָם לוֹמַר: ״אֲנִי לֹא שָׁוֶה מְאוּמָה, אֲנִי לֹא יָצְלַח״ וְכַדּוֹמֶה, אֲשֶׁר זֶה גַּם־כֵּן אָסוּר; כִּי כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לִשְׂנֹא אֶת זוּלָתוֹ, כֵּן אָסוּר לִשְׂנֹא

אֶת עַצְמוֹ. וּמִי אָמַר שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִגְּלוּתְךָ הַפְּרָטִית? ! רַק תִּפְתַּח פִּיךָ וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר, כִּי אֵין עוֹד אֹשֶׁר בָּעוֹלָם כְּאָדָם הַמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם הֲיִיתֶם יוֹדְעִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מַה זֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, אֲשֶׁר זֶה מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא הֲיִיתֶם פּוֹסְקִים מִזֶּה רֶגַע אֶחָד. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אֲחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן כח): עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּזָּל; אִם נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַזָּל רָע, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — יְשַׁנֶּה אֶת מַזָּלוֹ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֵלָיו, וְנָבוֹא לְפָנָיו וּנְדַבֵּר עִמּוֹ. וּכְשֶׁאָדָם בָּא וּמְשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ מְאֹד. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳): עַל־יְדֵי תְּפִלָּה תָּבוֹא בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ. וְכֵן אוֹמֵר (שָׁם, סִימָן פא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמְתֻקָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּחַג הַפֶּסַח, בֹּאוּ וּנְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ, שֶׁהַפֶּה שֶׁלָּנוּ יִהְיֶה ׳פֶּה־סָח׳, וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יְדַבֵּר טוֹב עַל זוּלָתוֹ, וְנַשְׂלִים אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּנְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב

אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה
הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַג הַפֶּסַח

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹחַ מְאֹד
כָּל יְמֵי הֶחָג, וְיִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי,
שֶׁזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל
גְּאֻלַּת עוֹלָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאֵין עוֹד שִׂמְחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּשִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח. וְלָכֵן אָמַר הָאֲרִיזַ״ל: מִי שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר בְּמַשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח, יִהְיֶה נִצּוֹל מֵעֲבֵרוֹת כָּל הַשָּׁנָה. וְלִכְאוֹרָה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם נִזְהָרִים מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן נִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לְצָלָן, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם שְׂמֵחִים בְּמִצְוַת חַג הַפֶּסַח, וּמִזֶּה בָּא שֶׁחוֹטְאִים, רַחֲמָנָא לְצָלָן, כִּי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ בְּמִצְוַת חַג הַפֶּסַח, הוּא בֶּאֱמֶת לֹא יָבוֹא לְחֵטְא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעח)

קוּנְטְרֵס

חַג הַפֶּסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וְהִנֵּה הִגִּיעַ "חַג הַפֶּסַח" שֶׁהוּא חַג הַחַגִּים, כִּי כָּל הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כְּשֶׁהָיוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שֶׁשִּׁעְבְּדָם. וְאוֹמֵר הָאָרִ"י זַ"ל, מֶה הָיָה הַשִּׁעבּוּד בְּמִצְרַיִם? פַּרְעֹה — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־רַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הִפְקִירוּ אֶת הַדִּבּוּר, אֶחָד דִּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי, וְלָכֵן סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁל שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִסְבֹּל כֹּל־כָּךְ גָּדוֹל, לִהְיוֹת בְּגָלוּת בֵּין מְזֹהָמִים כַּמִּצְרִים, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבִזְמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים,

אֶלָּא הַמְצָרִים בִּלְבָד; וְלָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶם וְלִסְבֹּל מֵהֶם? אַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָצָא בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וּמַה הוּא רוֹאֶה? (שְׁמוֹת ב, יג): "וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע, לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ, וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ וְגוֹ', וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמַר: אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר"; הֵיכָן עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה — כִּי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם דִּלְטוֹרִין, הַמְדַבְּרִים רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, מַכִּים זֶה אֶת זֶה, בִּשְׁבִיל זֶה עוֹבְרִים אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה. וּמָה אָנוּ לְמֵדִים מִכָּאן? שֶׁכָּל הַגָּלוּת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים, הֶחֱלָה מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְכֵן כָּל הַגָּלֻיּוֹת, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שְׂאֵין אַחְדוּת וְאַהֲבָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵין עוֹד דָּבָר הַהוֹרֵס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַשִּׂנְאַת חִנָּם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא ט:): מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן נֶחֱרַב מִפְּנֵי שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָבְרוּ עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אֲבָל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי לָמְדוּ הַרְבֵּה תּוֹרָה, וְלָמָּה נֶחֱרַב? אֶלָּא מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם, מְלַמֵּד שֶׁשִּׂנְאַת חִנָּם קָשָׁה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן (שָׁם סט:). נִמְצָא, שֶׁכָּל הַגָּלוּת שֶׁהָיְתָה לָנוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁאֶחָד הִכָּה אֶת זוּלָתוֹ, דִּבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, וְכָךְ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַגָּלֻיּוֹת, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִגִּיעַ לְמִצְרַיִם, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת: "אַתָּה הָרֵאתָ לָדַעַת, כִּי

הַנָּ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״ (דְּבָרִים ד, לה), גְּלָה לְכֻלָּם: תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וּבָרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִכְנִיסוּ בְּעַצְמָם יְדִיעָה זוֹ — הִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִצְעֹק אֲלָיו, שֶׁזֶּה פֶּסַח — אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל, אֲלוּ שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח. הֵינוּ שֶׁהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, אָז הוּא מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, וְשׂוֹכֵחַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרַע — מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְכוֹפֵר בַּכֹּל. וְזֶה: פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע, אָז הוּא סוֹבֵל גָּלוּת. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְבָּרֵר לָאָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָז נִפְתָּח הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הָיָה בְּמִצְרַיִם, מֵאָז שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ גְּלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל: תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּכֶם, עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, מַה כָּתוּב? (שְׁמוֹת ב, כג): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים״ וְגוֹ׳, הֵחֵלּוּ לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עַד שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא גְּלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עִמָּם, דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע, וְזֶה גָּרַם לָהֶם צָרַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁגָּלוּ

לְמִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִין לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת עַכְשָׁו, לְתַקֵּן אֶת כָּל אֲשֶׁר קִלְקַלְנוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, לְחַפֵּשׂ בֵּינֵינוּ לָמָּה הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם? מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ דִּלְטוֹרִין בֵּינֵינוּ, יְהוּדִים דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע. וּבַעֲבוּר זֶה סָבַלְנוּ סֵבֶל גָּדוֹל, סֵבֶל מִצְרַיִם. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה — עַל־יְדֵי פֶּסַח — פֶּה־סַח, לְהַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

לָכֵן, הֱיוֹת שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לִזְכּוֹת לֶחָג הַחַגִּים, שֶׁזֶּהוּ חַג הַפֶּסַח, שֶׁכָּל חַגֵּי יִשְׂרָאֵל הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוֹצִיאָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשָּׁם, עָלֵינוּ לְנַקּוֹת אֶת עַצְמֵנוּ מֵהֶחָמֵץ הַמָּצוּי בָּנוּ, שֶׁזֶּה הַשִּׂנְאַת חִנָּם, שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, אֶחָד מְדַבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, הַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, שֶׁכָּל זֶה בִּכְלַל חָמֵץ, הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדִּכְאוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּמֹחוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ — "הֲיֵשׁ הֲוָיָ"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן" (שְׁמוֹת יז, ז); וְכֵן יֵשׁ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמוֹ, שֶׁכָּל זֶה בִּכְלַל חָמֵץ. וְהִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים אֶל יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָז אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם מִכָּל מִינֵי צִמְצוּמִים, וְאָנוּ זוֹכִים לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ זוֹכִים לְאַחְדּוּת הַשְּׁלֵמָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן

עִקַּר הַתְּחָלַת הַגָּדָה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים הוּא: "כָּל דִּכְפִין
יֵיתֵי וְיֵיכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — יָבֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ —
יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח, יָבוֹא וְיִקְבֹּל עַל פֶּסַח.
כִּי בֶּחָג הַפֶּסַח אָז אָנוּ מְגַלִּים טֹהַר לְבָבֵנוּ שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים
זֶה אֶת זֶה, וּמוֹכְנִים לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וּמְקָרְבִים אֶת כָּל
יְהוּדִי, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכוֹת
לְחַג הַפֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, עָלֵינוּ לְנַקּוֹת מֵעַצְמֵנוּ אֶת כָּל
הֶחָמֵץ שֶׁנִּצְטַבֵּר אֶצְלֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וּמַהוּ הֶחָמֵץ? הַשִּׂנְאָה
וְהָרַע שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּלַפֵּי זוּלָתֵנוּ, הַגַּזְעָנוּת שֶׁאֵינֶנּוּ יְכוֹלִים
לְסַבֵּל אֶת הַשֹּׁנִי מֵאִיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, שֶׁזֹּהוּ הַסָּמ"ךְ־
מ"ם, שֶׁהוּא עָמֵל קָשׁוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה הֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת בֵּין
נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הַהֲסָתוֹת וְהַפְּרוּדִים שֶׁיֵּשׁ בֵּין
נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל זֶה בָּא מֵהַסָּמ"ךְ־מ"ם, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ 'הַפְרֵד
וּמְשֹׁל', וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (תִּקּוּן סט), שֶׁבְּעֶרֶב פֶּסַח
שׁוֹרְפִים אֶת הַסָּמ"ךְ־מ"ם בְּעֵת שְׂרֵפַת חָמֵץ. לָזֹאת, בֹּאוּ
נְנַקֶּה אֶת עַצְמֵנוּ מֵהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, מֵהַשִּׂנְאָה
שֶׁאָנוּ שׂוֹנְאִים אֶת זוּלָתֵנוּ, מֵהָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגוֹת
שֶׁשּׁוֹרְרִים בְּקִרְבֵּנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָצֵאת מִמִּצְרַיִם,
וְלַחְגֹּג אֶת חַג הַפֶּסַח בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזֶּה יִהְיֶה אַכִילַת מַצָּה.
שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב' קפג:), שֶׁהִיא 'מֵיכְלָא דִּמְהֵימָנוּתָא',
מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה, הֲרֵי הוּא מְקַיֵּם

בָּזֶה אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בְּכָל לְעִיסָה וּלְעִיסָה שֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה וְלוֹעֵס אוֹתָהּ, הֲרֵי הוּא אוֹכֵל אֱמוּנָה, כִּי כָּל עִנְיַן הַמַּצָּה זֶהוּ רַק אֱמוּנָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה לְאָכְלָהּ, וּבָזֶה שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּבָכָל יָמוֹת חַג הַפֶּסַח אוֹכֵל רַק מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן עָלֵינוּ עַם יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרְאוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְיֵשׁ לָנוּ מִצְווֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּמוֹ עֵינֵינוּ, אֵיךְ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִים נַפְשָׁם לְנַקּוֹת אֶת בָּתֵּיהֶם מִכָּל מִינֵי חָמֵץ, עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים עוֹשִׂים כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שִׂמְחָה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁיָּאִיר עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר (חֵלֶק ב׳ מ׃), שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ בָּא עִם כָּל פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, רִבְבוֹת רִבְבוֹת מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, וּמְבַקְּרִים בְּכָל בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לַמַּלְאָכִים: ״תִּרְאוּ אֵיזֶה עַם יֵשׁ לִי, כֻּלָּם יוֹשְׁבִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר, כֻּלָּם מְקַלְּסִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתִי״! אֵיזוֹ שִׂמְחָה יֵשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁשַּׁבְנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל הַשְּׁנָאַת חִנָּם שֶׁהָיְתָה בֵּינֵינוּ, עַל הַגִּזְעָנוּת וְהַלָּשׁוֹן־הָרָע שֶׁהָיוּ בֵּינֵינוּ, וְרוֹאֶה שֶׁאָנוּ מַכְרִיזִים: ״כָּל דִּכְפִין — יֵיתֵי וְיֵיכוֹל״, אָנוּ מַזְמִינִים אֶת כָּל הַנִּצְרָכִים לָבוֹא אֵלֵינוּ, בָּזֶה

אָנוּ מְעִידִים עַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲדוּרָה בָּנוּ, וְכֵן כָּל דִּצְרִיךְ יָבוֹא אֵלֵינוּ לְפֶסַח. וְלָכֵן זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְהַזְמִין עוֹד אֲנָשִׁים לְחַג הַפֶּסַח שֶׁיִּצְטָרְפוּ אֶל שֻׁלְחָנֵנוּ, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים אֶת טֹהַר לְבָבֵנוּ, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים שֶׁשָּׂרַפְנוּ אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהָיָה לָנוּ, שֶׁזּוֹ הַשִּׂנְאַת חִנָּם, הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהָיוּ בֵּינֵינוּ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לֶחָג הַפֶּסַח, מְנַקִּים אֶת הַבַּיִת הֵיטֵב שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ פֵּרוּר חָמֵץ. וּכְמוֹ־כֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ הֵיטֵב בְּבָתֵּי נִשְׁמָתֵנוּ וְנַפְשֵׁנוּ אִם לֹא נִשְׁאָר שָׁם אֵיזֶה חָמֵץ, אֵיזוֹ שִׂנְאָה עַל בַּר יִשְׂרָאֵל, אִם אֵין לָנוּ חֵלֶק עִם הַסָּמַ״ךְ־מֵ״ם הָרָשָׁע, שֶׁמְּסִית וּמַדִּיחַ נֶגֶד הַזּוּלַת. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ עֵדִים שֶׁיּוֹמָם וָלַיְלָה מְסִיתִים נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל — אֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, עֲמָלֵקִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, פְּסֹלֶת הָאֱנוֹשׁוּת; וְאָנוּ צְרִיכִים לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹפָעָה הָרָעָה הַזּוֹ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁנְּגַלֶּה לְכֻלָּם, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ מְצַוִּים לְהוֹצִיא אֶת הֶחָמֵץ מִבֵּיתֵנוּ, וּלְהַכְשִׁיר אֶת בֵּיתֵנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם שׁוּם חָמֵץ, אֶלָּא יִהְיֶה לָנוּ חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, חַג הַפֶּסַח שֶׁבּוֹ נָחֹג חַג הָאֱמוּנָה.

וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁעִקַּר הַמְּצָוָה בְּלֵיל פֶּסַח לְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ, עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּשְׁאָלוּנוּ שְׁאֵלוֹת: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", מְחַלְּקִים לָהֶם אֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים שֶׁיִּשְׁאֲלוּ קֻשְׁיוֹת וְכוּ', וְכָל אֲשֶׁר עוֹשִׂים זֶה רַק כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאֲלוּ הַיְלָדִים. נִמְצָא, שֶׁכָּל עִנְיַן חַג הַפֶּסַח — לְמוּד עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ בְּחִנּוּךְ יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו לְמִסֹּר נַפְשֵׁנוּ, שֶׁמַּה שֶּׁיּוֹתֵר יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל יְקַבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. וְלֹא רַק שֶׁעָלֵינוּ לְמִסֹּר נַפְשֵׁנוּ, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁמַּאֲיִמִים עָלֵינוּ לֹא לְהִתְפַּעֵל, וּלְהַכְנִיס אֶת יְלָדֵינוּ בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, אֶלָּא לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל אַחֵינוּ, עַל הַגִּיסִים, עַל בְּנֵי הַדּוֹדִים שֶׁלָּנוּ, עַל קְרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתֵּנוּ, עַל שְׁכֵנֵינוּ, לְגַלּוֹת לְכֻלָּם, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וּמַסְפִּיק חָמֵץ! מַסְפִּיק שְׁנָאַת חִנָּם! הָבָה נִתְאַחֵד יַחַד! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁבְּעֶרֶב־פֶּסַח נְשָׂרֵף אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת שֶׁמַּסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בֹּאוּ נְנַקֶּה אֶת בָּתֵּינוּ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְנַשְׁמִיּוּת שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם חָמֵץ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלֹא יִהְיֶה חִנּוּךְ כַּפָּרָנִי, אֶלָּא נַכְרִיז לִילָדֵינוּ, שֶׁאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם עַל מְנַת לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְעַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם. מָה עוֹשֶׂה

אוֹתָנוּ עַם? רַק חֻקֵּי הַתּוֹרָה, שֶׁרַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְכֵן אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, הַמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר בְּלֵיל חַג הַפֶּסַח, שֶׁמִּצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, עָלֵינוּ לְדַבֵּר הַרְבֵּה מֵהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ. אֲמוֹת הָעוֹלָם רָצוּ לְהַכְחִידֵנוּ לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם, וּמִזֶּה אַלְפַּיִם שָׁנָה הוֹרְגִים, שׁוֹרְפִים, צוֹלְבִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת, וְהִנֵּה עַם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וְאָנוּ עוֹמְדִים שׁוּב לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, וְזֹאת עָלֵינוּ לְסַפֵּר לִילָדֵינוּ, שֶׁ״עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, וְלוּלֵא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה״, אֶת זֹאת עָלֵינוּ לְפָרְסֵם וּלְסַפֵּר לְכֻלָּם, וְאַף שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים אֶת זֹאת מִכְּבָר, עָלֵינוּ לְשַׁנֵּן שׁוּב וָשׁוּב, כִּי הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ לִזְכֹּר תָּמִיד בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר, וְיֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה אֶחָד״, וּבְתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ לָנוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי עַל־יְדֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם אָנוּ מְגַלִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ וְהַכֹּל הַשְׁגָּחָה, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה

אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז), וְאֵין מֻשָּׂג שֶׁל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בָּנוּ וּבִילָדֵינוּ, וּבְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי, לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, זוֹ כָּל הַגָּלוּת שֶׁיֵּשׁ מֵהָעֵרֶב־רַב, מִזֶּרַע עֲמָלֵק, שֶׁרוֹצִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם הַוָי״ה מֵאִתָּנוּ, שֶׁלֹּא נִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁלֹּא נָקִים אֶת הַמִּצְוֹות, שֶׁלֹּא נַעֲנִיק לַיְלָדִים חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. לָכֵן מִצְוַת חַג הַפֶּסַח הִיא דַּיְקָא לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּגָאוֹן וּבְגַאֲוָה שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, סָבַלְנוּ סֵבֶל גָּדוֹל מֵהַסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁהֵסִיתוּ זֶה נֶגֶד זֶה, שֶׁזֶּה הָיָה פָּרִעָה — פֶּה־רַע, דִּבְּרוּ רַע עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וְהִנֵּה הוֹצִיאָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמִּצְרַיִם, וְהֵבִיאָנוּ אֶל הַר סִינַי, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ?!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תַּחְשְׁבוּ, שֶׁחַג הַפֶּסַח הוּא חַג שֶׁהָיָה רַק פַּעַם, אֶלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, עָלֵינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם — מִמֵּצַר־יָם, מִקַּטְנוּת הַדַּעַת, מִצִּמְצוּם הַמֹּחִין, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָתֵנוּ וּמִצְוֹותֵינוּ, וּלְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, חִנּוּךְ שֶׁל

אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וּבְזְכוּת זֶה נִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לְחַג הַפֶּסַח, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים עַכְשָׁו לָחֹג אֶת חַג הַחַגִּים, חַג הַפֶּסַח. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם; כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, עָבְרוּ גָּלוּת קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר אֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ. וְכָתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת יז): לֵית לָךְ אֻמָּה מַכִּיכָא וּקְלִילָא וְנִבְזִית קָמֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּוָותֵיהוּ דְּמִצְרָאֵי [אֵין לְךָ אֻמָּה כָּל־כָּךְ יְרוּדָה וּשְׁפֵלָה וְנִבְזִית לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּמוֹ הַמִּצְרִים], וְיָהִיב לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שֻׁלְטָנָא בְּגִינֵּיהּ דְּיִשְׂרָאֵל [הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָהֶם מַלְכוּת, רַק כְּדֵי לְהָצִיק לְעַם יִשְׂרָאֵל]. תִּתְאַוְּרוּ לְעַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵיזוֹ גָּלוּת הָיְתָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם?! וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יג, ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ

מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל; הַיְנוּ לֹא רַק בְּמִצְרַיִם הֻצְרְכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁעָבְרוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יד): "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים", אֶלָּא כָּל הַגָּלְיוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים נִקְרָאוֹת גָּלוּת מִצְרַיִם. וְלָכֵן הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עַכְשָׁו בְּ"חַג הַפֶּסַח", שֶׁאָנוּ עַכְשָׁו מִתְכּוֹנְנִים לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, וְלִזְכוֹת לַגְּאֻלָּה — אֵין לְתָאֵר. וּבַעֲבוּר זֶה אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; הַיְנוּ לֹא הָיָה זֶה סִפּוּר יָשָׁן, אֶלָּא, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אֲנַחְנוּ כְּבָר בַּגָּלוּת אַלְפַּיִם שָׁנָה. וּכְמוֹ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד לְשָׁם, וְגִלָּה לָהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (דְּבָרִים ד, לה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ"ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", גִּלָּה לְכֻלָּם, שֶׁאֵין לָנוּ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָאִיר בָּהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵאִיר בָּהֶם הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ נִגְאֲלוּ, כָּךְ הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה תִּהְיֶה גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ב'): כַּגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, כָּךְ יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, ט): "מַ"ה שֶּׁ'הָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה" — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מֹשֶׁה. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן וְהַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן (עֵין זֹהַר חֵלֶק ג' רעג:).

וְעָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, מַדּוּעַ סָבְלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת בְּמִצְרַיִם, עַד שֶׁפַּרְעֹה צִעֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר (שְׁמוֹת ב, ט): "תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְגוֹ' וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ הִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, לָמָּה עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים גָּלוּת בְּמִצְרַיִם. אָמָּה מְזֹהֶמֶת, אָמָּה מְלֻכְלֶכֶת, אָמָּה מְלֵאָה נְאוּף, שִׁקּוּץ, תֹּעוּב וְזִהוּם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לִסְבֹּל תַּחְתָּהּ סֵבֶל כָּל־כָּךְ נוֹרָא. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה (מְנָחוֹת סה.), וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּחוּץ וְרוֹאֶה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים, וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע: לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ? וַיֹּאמֶר: מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ?! הֲלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי וְגוֹ'?! "וַיֹּאמֶר: אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר" (שְׁמוֹת ב, יג); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ רָאָה שֶׁיְּהוּדִים רַבִּים בֵּינֵיהֶם, יֵשׁ לְשׁוֹן־הָרָע בֵּינֵיהֶם, דִּלְטוֹרִין יֵשׁ בְּקִרְבָּם, וְאָמַר: "אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר", עַתָּה אֲנִי מֵבִין מַדּוּעַ סוֹבְלִים עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּבֶל הַזֶּה, וְהֵצְרִכוּ לְגָלוּת לְמִצְרַיִם, וְלַעֲבֹר שָׁם אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה, כִּי הָיְתָה שִׂנְאָה בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. וְכֵיוָן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁנֻּדַּע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְהֵאִיר עַל עַם יִשְׂרָאֵל אוֹר גִּלּוּי אֱלֹקוּת,

עַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מכילתא בשלח): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הָרַבִּי, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְצַמְצֵם אֱלֹקוּת בְּצִמְצוּם כָּזֶה מֵעֵילָה לָעֲלוּל, מִשֶּׁכָּל עֶלְיוֹן לְשֶׁכָּל תַּחְתּוֹן, עַד שֶׁהָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת לְכֻלָּם אֱלֹקוּת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ שִׁפְחָה עַל הַיָּם רָאֲתָה אֱלֹקוּת, רָאֲתָה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים שָׁמְטוּ דָּדֵיהֶם מִפִּיהֶם, וְאָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה לוֹ כֹּחַ כָּזֶה, כֹּחַ אֱלֹקִי לְהָאִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּלְבּוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָז תֵּכֶף־וּמִיָּד הִשְׁלִימוּ זֶה עִם זֶה. וְלָכֵן בְּמָקוֹם ׳פַּרְעֹה׳ — שֶׁזֶּה שְׁתֵּי תֵּבוֹת: ׳פֶּה־רַע׳, נַעֲשָׂה ׳פֶּסַח׳ — פֶּה־סַח, שֶׁהִתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בִּתְחִלָּה דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה רַע — ׳פֶּה־רַע׳, אֲשֶׁר מִזֶּה סָבְלוּ גָּלוּת, אֲבָל בָּרַגַע שֶׁנִּתְגַּלָּה לָהֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, מַה יֵּשׁ לְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת?! הֲלֹא הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאָצְלֵנוּ, וְעָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלָמָּה לָנוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, לָמָּה לָנוּ לִשְׂנֹא זֶה אֶת זֶה?! וּבָרַגַע שֶׁאָדָם מַחְדִּיר אֶת זֹאת בְּתוֹךְ לִבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזוֹ הָיְתָה הַגְּאֻלָּה, עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְלָכֵן חַג הַפֶּסַח, זֶהוּ חַג הַחַגִּים, וְכָל

הַחַגִּים הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם; כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵאִיר לָהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ יָצְאוּ. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה"; תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּדֵי לָבוֹא לְהַר סִינַי, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְרַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עַם, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם. וּמַה מְּאַחֵד אוֹתָנוּ? מַה מְקַשֵּׁר אוֹתָנוּ וְעוֹשֶׂה אוֹתָנוּ עַם? רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה! וְלָכֵן אָנוּ מְצַוִּים לִשְׁמֹעַ רַק לְחֻקֵּי הַתּוֹרָה, וְלִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְהִנֵּה חָטָאנוּ וְעָבַרְנוּ עַל מַה שֶּׁעָבַרְנוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִירָנוּ עַל־יְדֵי הַנְּבִיאִים, שֶׁאִם לֹא נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוּא יְסַלֵּק אֶת הַשְׁכִינָה מֵאִתָּנוּ. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, עַם יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקוֹל הַנְּבִיאִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־ב' לו, טז): "וַיִּהְיוּ מַלְעִיבִים בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹקִים", וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶחְרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁבִּזּוּ בָהּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים; חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), הָיָה מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; אַלְפַּיִם שָׁנָה אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת מָרָה מְאֹד, וְאֵינֶנּוּ רוֹאִים

אֶת סוֹפָהּ וְקִצָּהּ. וְאַל נָא נִשְׁבַּח לְרֵגַע, מַה סָּבְלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מֶשֶׁךְ אַלְפַּיִם שָׁנָה. לִפְנֵי כָּל פֶּסַח, אֵילוּ פּוֹגְרוֹמִים, אֵילוּ רְצִיחוֹת, אֵילוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים עָשׂוּ אֵמוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵילוּ עֲלִילוֹת דָּם וְכוּ׳. אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְתָאֵר אֶת הָרְצִיחָה שֶׁרָצְחוּ אַלְפִּים וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חַפִּים מִפֶּשַׁע, אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף. וְהִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ רוֹצִים כְּבָר לָצֵאת מֵהַגָּלוּת. לָמָּה לֹא נַתְחִיל לַחֲשֹׁב וּלְהִתְבּוֹנֵן — סוֹף כָּל סוֹף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהוֹצִיאֵנוּ מֵהַגָּלוּת, וּמִי הַמּוֹנֵעַ? וּמַה הַסִּבָּה שֶׁעֲדַיִן אָנוּ בַּגָּלוּת?! אִם רַק נִתְבּוֹנֵן — נִוָּכַח, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ דִּלְטוֹרִין בֵּינֵיהֶם, דִּבְּרוּ לְשׁוֹן־הָרָע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, הָיוּ הֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת אִישׁ עַל רֵעֵהוּ, שֶׁזֶּה הֵבִיא אֶת כָּל הָרָע וְהַצָּרוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי הַשִּׂנְאָה הִיא הַדָּבָר הַכִּי גָּרוּעַ, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו׃): אָדָם אֵינוֹ אוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; וְכֵן אוֹמְרִים (עֲרָכִין טו׃): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם; כִּי הַדָּבָר הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר — כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר עַל חֲבֵרוֹ, כְּשֶׁאָדָם מֵסִית נֶגֶד זוּלָתוֹ, כְּשֶׁיֵּשׁ גִּזְעָנוּת וְשִׂנְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאָז כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא לְמִצְרַיִם, חִזֵּק וְשִׁמַּח וְקֵרֵב אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֻלָּם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִבְּלוּ עַל עַצְמָם לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, עַד

שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעוּ לְהַר סִינַי. אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יט, ב): "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" — כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד (עַיֵּן בְּרַשִׁ"י שָׁם); עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְאֻחָדִים, אֲזַי נָתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזּוֹ הָיְתָה תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְמוֹ־כֵן עַתָּה עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן, עָבַרְנוּ כְּבָר אַלְפַּיִם שְׁנוֹת גָּלוּת, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָאַכְזָרִיּוֹת הוֹרְגוֹת וְרוֹצְחוֹת בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁהָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כְּלָל, אֶלָּא מִזֶּרַע עֲמָלֵק, אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ אֶת זֹאת, אֲבָל זוֹ עֻבְדָּה! אִם רַק נִתְבּוֹנֵן בַּהִסְטוֹרְיָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל — נִוָּכַח, שֶׁהִיא רְווּיַת דַּם יְהוּדִי עַל לֹא דָּבָר. וְהַכֹּל מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לָחֹג אֶת חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ הַזֶּה מִקִּרְבֵּנוּ אַחַת וּלְתָמִיד, לְכַלּוֹת אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ. רוֹאִים בָּתִּים נֶהֱרָסִים רַק בַּעֲבוּר קַטְנוּנִיּוּת וּשְׁטֻיּוֹת, זוּגוֹת רָבִים בֵּינֵיהֶם עַל לֹא דָּבָר, עַל קַטְנוּת הַמֹּחִין, קְטָטוֹת הֶבֶל וּסְרָק. כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ פָּגוּם, וְאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֲזַי מֵצִיק וּמְצַעֵר אֶת אִשְׁתּוֹ, מֵצִיק וּמְצַעֵר אֶת מִשְׁפַּחְתָּהּ וְכוּ', וְכָךְ נוֹצֶרֶת מְרִיבָה. וּמוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל: לָמָּה הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, וְהַמֹּחִין הָיוּ בְּצִמְצוּם וּבְקַטְנוּת? מִפְּנֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָדָם הָרִאשׁוֹן חָטָא

בְּפֶגֶם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח:), שְׁמֹאָה שְׁלֹשִׁים שָׁנָה פָּגַם בַּבְּרִית, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַטִּפּוֹת יָרְדוּ לְמִצְרַיִם, וְאֵלּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֶאֱרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה. כִּי עַל־יְדֵי פֶּגֶם הַבְּרִית — נִפְגַּם הַמֹּחַ, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּפֶגֶם הַבְּרִית, מֹחוֹ פָּגוּם, וּבִמְקוֹם שֶׁיִּזְכֶּה לִישׁוּב הַדַּעַת, לִקְצָת שֵׂכֶל, לִידַע: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָנַן אוֹתָךְ בְּאִשָּׁה, תִּרְאֶה לְכַבְּדָהּ וּלְיַקְּרָהּ. וְהִנֵּה הוּא מִתְקוֹטֵט עִמָּהּ, וּמוֹצִיא עֲצָבָיו עָלֶיהָ, וּמְמַלֵּא אֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת וְכוּ׳. וּבְוַדַּאי אָדָם בָּא בְּטָעֲנוֹת וְאוֹמֵר: לֹא! אִשְׁתִּי אֲשֶׁמָּה וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁשְּׁאָלוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מֶה עָשִׂיתָ וְכוּ׳, וּבִמְקוֹם לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹדוֹת: ״חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי״, הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, וְאוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית ג, יב): ״הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי״, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַשִׁ״י שָׁם): כָּאן כָּפַר בַּטּוֹבָה; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ אִשָּׁה, וּמָה אַתָּה תּוֹלֶה אֶת הַקּוֹלָר בְּצַוָּארָהּ?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ו:): אִשָּׁה — בַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ; אָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל, לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בַּבַּיִת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד עַל כָּךְ מְאֹד, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָנִים: רסג, רסד), שֶׁהַסָּמַ״ךְ־מֵ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לִשְׁבֹּר אֶת שְׁלוֹם בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדֵי שֶׁיֶּחְטָא; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנֶּהֱרָס בֵּיתוֹ, מַגִּיעַ לַחֲטָאִים,

רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין עו:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה, וְהַמַּשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ה, כד): "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ". חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מַזְהִירִים אוֹתָנוּ לֶאֱהֹב אֶת הָאִשָּׁה וּלְכַבְּדָהּ, לְהַדְרִיךְ אֶת הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּלְחַתְּנָם בְּגִיל צָעִיר, וְאָז תִּהְיוּ בְּטוּחִים "כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ". וּמָה אָנוּ רוֹאִים? בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ. כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּפֻגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֹחוֹ מְקֻלְקָל, וְאָז מַשְׁלִיךְ אֶת הָאִשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, רַב עִמָּהּ וּמְצִיק לָהּ, רָב עִם הוֹרֶיהָ, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם פֵּרוּדִים בַּבַּיִת, וְכָךְ מִתְפָּרֵק הַשָּׁלוֹם־בַּיִת. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רַבִּים בַּמִּשְׁפָּחָה, מִתְחַצְּפִים נֶגֶד הַהוֹרִים, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף הַהוֹרִים מָסְרוּ נַפְשָׁם בִּשְׁבִילְכֶם, וְאֵיךְ אַתֶּם מַגִּיעִים לִידֵי זְלִזּוּל בָּהֶם? ! בְּמִקּוֹם לְכַבְּדָם, אַתֶּם מְבַזִּים אוֹתָם? ! וְכָךְ אֵין שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁזֶּהוּ עָוֹן חָמוּר מְאֹד. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (קִדּוּשִׁין ל:): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם, כְּאִלּוּ דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי. אִם מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּאִלּוּ מְכַבְּדִים אוֹתִי. וּלְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר מְצַעֲרִים אֶת הַהוֹרִים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם לא.): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יָפֶה עָשִׂיתִי שֶׁלֹּא דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם. מִצְוַת כִּבּוּד אָב

וָאֵם, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, הִיא חֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם, אֶלָּא שֶׁיְכַבֵּד אָב וָאֵם. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים, שֶׁיְשָׁנָן מְרִיבוֹת בַּבַּיִת, אֵין שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הָאַחִים, בֵּין הַגִּיסִים, אוֹ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַשְּׁכֵנִים, מְדַבְּרִים רַע זֶה עַל זֶה, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ מִתְפַּלְאִים לָמָּה אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת?! לָמָּה אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׁוֹלְטִים בָּנוּ?! כִּי אֵין בֵּינֵינוּ אַחְדוּת! יֶשְׁנָהּ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה, שׂוֹנְאוֹת עֲדוֹת זוֹ אֶת זוֹ, אָנוּ עֵדִים לַמְּצִיאוּת הָעֲגוּמָה, לַהֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת, שֶׁמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים הָעֵרֶב־רַב, שֶׁאֵינָם מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, זֶרַע עֲמָלֵק, וְרוֹצִים לַעֲקֹר מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה, רוֹצִים לְשָׁרֵשׁ אֶת הַשַּׁבָּת, רוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹרָה, סוֹגְרִים תַּלְמוּדֵי תוֹרָה וּבָתֵּי סֵפֶר שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם תּוֹרָה, מְסִיתִים יוֹמָם וָלַיְלָה נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, כֻּלָּנוּ נְגוּעִים בְּנֶגַע הַצָּרַעַת הַזֹּה שֶׁל הַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, גַּם אָנוּ אֵינֶנּוּ נְקִיִּים מִזֶּה, גַּם בֵּינֵינוּ יֵשׁ גִּזְעָנוּת, כִּי אֵין מָקוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם מַחֲלֹקֶת, אֵין מָקוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה מְרִיבוֹת. וְלָמָּה אָנוּ מִתְפַּלְאִים שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת?! וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה בְּעֵת שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לָחֹג אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עָלֵינוּ לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִקִּרְבֵּנוּ, שֶׁזּוֹ הַשִּׁנְאָה שֶׁנִּשְׁרְשָׁה בָּנוּ, עַד שֶׁיֶּשְׁנָם אֲנָשִׁים הָעוֹשִׂים

פַּרְנָסָה מִזֶּה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁלַּסַּמֶּ״ךְ־מֵ״ם יֵשׁ רַע־בָּנִים הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם זֶה עַל זֶה, וְהַכֹּל — כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֶת הַגְּבוֹת וְהַגְּזֵלוֹת שֶׁלָּהֶם. וְלָכֵן — אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם! וְהֵם מַכְשִׁילִים אֶת הָרַבִּים בִּטְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, כִּי הַהֶכְשֵׁרִים שֶׁלָּהֶם אֵינָם הֶכְשֵׁרִים כְּלָל, וְכֵן מַכְשִׁילִים בְּאִסּוּרֵי כְּרִיתוּת, כִּי הַמְקֻוֶּה אֵינוֹ כָּשֵׁר וְכוּ׳, אוֹי לְעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת, מִי הֵם הָרַע־בָּנִים מְטַעֲם, חוֹטְאִים וּמַחֲטִיאִים אֶת הָרַבִּים בְּשָׁאט נֶפֶשׁ, אוֹי לָנוּ שֶׁכָּךְ עָלְתָה בְּיָמֵינוּ!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, לְהוֹצִיא אֶת הֶחָמֵץ מֵאִתָּנוּ, שֶׁזּוֹהִי הַשִּׂנְאָה וְהַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְהַגְּזָנָּוּת הָאֲרוּרָה. בֹּאוּ נַשְׁלִים זֶה עִם זֶה! וְרֹאשִׁית — עִם הַהוֹרִים, הַבַּעַל עִם הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה עִם הוֹרֵי בַּעְלָהּ. וְכֵן לִרְאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, אֲשֶׁר זֶהוּ חָמֵץ שֶׁצְּרִיכִים לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ — הַשִּׂנְאָה בַּמִּשְׁפָּחָה. וְכֵן בַּבַּיִת לִרְאוֹת לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לַחְדֵּל מֵהַמְרִיבוֹת, שֶׁאֲלוּ גַּם־כֵּן הֶסָּתוֹת פְּרוּעוֹת. כַּמָּה אַלְפֵי אַלְפִים מִתְגָּרְשִׁים עַל לֹא דָּבָר, רַק עַל הֶבָלִים וּסְרָק, וּמִי סוֹבֵל? הַיְלָדִים. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ עַתָּה אֶת הֶחָמֵץ הַזֶּה: הַשִּׂנְאָה, הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן. כִּי אֵין עוֹד עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן יוֹתֵר מִמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד

לַשֵּׁנִי. וְלָכֵן, דַּיְקָא עַכְשָׁו לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, אָנוּ צְרִיכִים לְהוֹצִיא מֵאָתָנוּ אַחַת וּלְתָמִיד אֶת הַשִּׁנְאָה, הָעַצְבוּת, הַדִּכְדּוּךְ וְהַמְּרִירוּת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה בְּלֵיל פֶּסַח לֶאֱכֹל מַצָּה, שֶׁזֶּה הַשָּׁלוֹם, הָאַהֲבָה, הַשִּׂמְחָה, הָאֱשֶׁר; כִּי אֵין עוֹד אֱשֶׁר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הַכִּי מְאֻשָּׁר, הַכִּי שָׂמֵחַ, כִּי אֵין שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֵינוֹ מִתְעָרֵב בֵּין הַגּוֹיִים, וְאֵין לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶם! עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב מָה עָשׂוּ לָנוּ הַגּוֹיִים, וְאָסוּר לִשְׁכֹּחַ זֹאת כְּרֶגַע. הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מַזְהִירָה אוֹתָנוּ: "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", אָנוּ מְשֻׁנִּים מֵהָאֻמּוֹת, כֵּן, כֵּן! וְזוֹ עִקַּר גַּאֲוָתֵנוּ, שֶׁאָנוּ שׁוֹנִים מִשְּׁאָר הָעַמִּים, עַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מוֹעֵד קָטָן טז): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה לו, א): כָּל מַשְׂכִּים מִתְעָרְבִים זֶה בָּזֶה, וְהַשֶּׁמֶן אֵינוֹ מִתְעָרֵב אֶלָּא עוֹמֵד, כָּךְ יִשְׂרָאֵל [אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין הָאֻמּוֹת]. וְזֹאת עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב, וְאַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ דָּבָר זֶה, כִּי רוֹצִים לְבוֹלְלֵנוּ בֵּין הַגּוֹיִים, אֲבָל הָיֹה לֹא תִהְיֶה, כִּי כְּבָר הִכְרִיז בִּלְעָם הָרָשָׁע וְאָמַר (בַּמִּדְבָּר כג, ט): "הֶן עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִים לֹא יִתְחַשָּׁב, מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב"; עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאֵין

יְכוֹלִים לְעָרְבָם בֵּין גּוֹיֵי הָאָרֶץ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּמָקוֹם לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, אֲשֶׁר אַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ עִמָּנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת פט:): מֵאָז שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵהָאֻמּוֹת לְיִשְׂרָאֵל; הַגּוֹיִים אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי מַרְגִּישִׁים שֶׁזֶּה עַם קָדוֹשׁ, עַם שַׁיָּשׁ לָהֶם תַּכְלִית בַּחַיִּים, עַם הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י); בְּמָקוֹם לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, שֶׁבְּמֵילָא לֹא יַעֲשׂוּ עִמָּנוּ שָׁלוֹם, אֶלָּא אֲנוּ מְקָרְבִים אוֹתָם אֵלֵינוּ, שֶׁיִּהַרְגוּ אוֹתָנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, תַּחַת זֹאת עָלֵינוּ לְהִתְעַמֵּק וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנָּדוֹן זֶה אֶת זֶה לְכַף זְכוּת, שֶׁנַּחְדֵּל מֵהַשְׂנְאָה הַפְּרוּעָה. וּבְמָקוֹם שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים שִׂנְאָה וַהֲסָתָה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁשָּׁם מְקוֹם הַטֻּמְאָה. בְּמָקוֹם שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים רַק אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁשָּׁם הַשְׁכִינָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב): שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, זֶה מֵעַצְמוֹ — שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת,

שֶׁהוּא רָזָק אוֹ רָזָקָה, אִלּוּ אֵין לָהֶם יְלָדִים, אִלּוּ יֵשׁ לָהֶם יְלָדִים וְהַיְלָדִים חוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אִלּוּ שַׁכּוּלִים, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, אִלּוּ אֵין לָהֶם נַחַת מִיְּלָדִים, אוֹ מְחֻסְרֵי פַּרְנָסָה, חַס וְשָׁלוֹם. לָכֵן צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת. מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מָה עוֹבֵר עַל הָאָדָם?! רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הַמְקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, וְאֵינָם מְשַׁעֲרִים כְּלָל מָה עוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אֵילּוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים סוֹבְלִים?! וְלָכֵן לָמָּה לְקַנֵּא בַּזּוּלַת?! אֶלָּא צְרִיכִים לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת! וְזֹאת אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ"; הַיְנוּ עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אֶת הָ׳עוֹד מְעַט׳ טוֹב בְּכָל אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבּוֹנֵן שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וּכְבָר אֵינוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה. כִּי אֵיךְ מַחֲזִירִים בִּתְשׁוּבָה בְּנֵי־אָדָם? רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד זְכוּת, וְלֹא לְחַטֵּט בְּחוֹבָתוֹ. עִם כָּל זֹאת אֵין מְלַמְּדִים זְכוּת עַל הַמִּסְית. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן פח): אֵין מְלַמְּדִין זְכוּת עַל הַמִּסְית; כִּי אַף שֶׁעַל כָּל עֲבֵרָה בָּעוֹלָם יֵשׁ לִמּוּד זְכוּת, וְאֶפְשָׁר לְהָגֵן עָלָיו, אֲבָל אֶחָד שֶׁמֵּסִית וּמַדִּיחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין עָלָיו שׁוּם לִמּוּד זְכוּת. וּצְרִיכִים לָדַעַת שֶׁהוּא מֵעֵרֶב־רַב, כִּי אֵיךְ אָדָם יָכוֹל לְהָהִין לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! אֵיךְ יָכוֹל לְהָעִיז לְדַבֵּר נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַיְקָא עַתָּה, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְהַכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח, חַג הַחַגִּים, חַג שֶׁבּוֹ תְּלוּיָה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּרֵאשִׁית הַהַגָּדָה אָנוּ מַתְחִילִים: "הָא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתִינָא בְּמִצְרָיִם" — זֶה לֶחֶם הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם; עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן לָמָּה הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם? אֶלָּא כְּבָר אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת ב, יד): "אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר"; — כִּי יֶשְׁנָן קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת בֵּינֵיהֶם, וְאָז שַׁיֶּכֶת גָּלוּת. וְאֶת זֹאת עָלֵינוּ לְתַקֵּן עַכְשָׁו. וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וּמָה אָנוּ מַכְרִיזִים: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל" — כָּל מִי שֶׁרָעֵב — יָבֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח" — כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ יָבוֹא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ אֶת הַפֶּסַח. וְזוֹ הַזְּכוּת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. וּבָזֶה אָנוּ רוֹאִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים. אֵיזוֹ צְדָקָה וָחֶסֶד עוֹשִׂים לִפְנֵי פֶּסַח — "קַמְחָא דְּפִסְחָא", מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לְךָ מַה לְּהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים יְהוּדִים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה". וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַתָּה, שֶׁאָנוּ מִתְכּוֹנְנִים לְחַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת. וְעִקַּר הַמִּצְוָה שֶׁל לֵיל הַפֶּסַח — הַחִנּוּךְ, לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים. וּבַעֲבוּר זֶה עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁהַיְלָדִים יִשְׁאֲלוּ: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת" וְכוּ', וּצְרִיכִים לַעֲנוֹת לָהֶם: "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם", הַיְנוּ

דְּבַרְנוּ רַע זֶה עַל זֶה, וְעַתָּה חָזַרְנוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה,
"וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה".
וְלָכֵן הָבָה וְנַחְדִּיר בִּילָדֵינוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה,
חִנּוּךְ שֶׁל אַהֲבָה, לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה
נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁבֹּא יָבוֹא הַגּוֹאֵל צֶדֶק וְיִגְאָלֵנוּ
בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְצִיאַת מִצְרַיִם

יְדַבֵּר מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וּבִפְרָטִיּוּת בֶּחָג הַפֶּסַח, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהֲרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, שֶׁהוּא יוֹצֵא מִמִּצְרַיִם, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַמִּצְוָה שֶׁל זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשעט)

קוּנְטְרֵס

יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת תָּלוּי רַק כְּפִי הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נִשָּׁמוֹת הַבָּאוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, אֶל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה. וּמַה הַתַּכְלִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִכְנִיס אוֹתָנוּ — נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, בְּעוֹלָם מְצֻמְצָם, עוֹלָם מָלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא ׳עוֹלָם׳ — לְשׁוֹן ׳הֶעְלֵם׳? אֶלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ. וְאֵיךְ יָגוּר בֵּינֵינוּ? עַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, וּמְפָרְסְמִים אוֹתוֹ לְכֻלָּם, אֲשֶׁר יֵשׁ בַּעַל־הַבַּיִת בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, מֶה הָיָה כָּל הָרָצוֹן וְהַתִּקְוָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל? לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְהַגִּיעַ לְחֵרוּת. חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִין לְיִשְׂרָאֵל. נִשְׁמָה כְּשֶׁבָּאָה לְזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, גַּם פֹּה הִיא נִכְנֶסֶת בְּמִצְרַיִם, בִּמְצָרִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינֶנּוּ מַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נִמְצָא בְּמִצְרַיִם. כִּי הָעִקָּר — לַהֲפֹךְ אֶת זֶה הָעוֹלָם לְגַן־עֵדֶן. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיט), אֲשֶׁר אֵין מֶשֶׁג כָּזֶה עוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא יֵשׁ — אוֹ עוֹלָם הַבָּא אוֹ גֵּיהִנּוֹם. אִם אָדָם זוֹכֶה וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְחַי עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חֲרֵי מַרְגִּישׁ חַיֵּי גַן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם. וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם אָדָם מוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיָּיו, אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אָז מִסְכֵּן, סוֹבֵל גֵּיהִנּוֹם. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא מִצְרַיִם, וַאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, מֵהַמֵּצַר־יָם, מִצִּמְצוּם הַמֹּחִין.

לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּפֹעַל, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְשִׁעְבְּדוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי שִׁעְבּוּדִים, עַד שֶׁבָּא

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה); וְכָךְ זָכוּ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְיָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. כֵּן הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, תַּחַת עֹל הַמַּלְכֻיּוֹת שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים תַּחַת עֹל הָעֵרֶב־רַב, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (חֵלֶק ג׳ רעט.), שֶׁזּוֹהִי הַגָּלוּת הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁיִּהְיוּ מְעֹרָבִים כָּל מִינֵי אֻמּוֹת, שֶׁיָּצִיקוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְיִרְצוּ לַעֲקֹר מֵהֶם אֶת הָאֱמוּנָה, לִסְגֹּר לָהֶם בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה וּבָתֵּי סֵפֶר שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם אֱמוּנָה, יְשִׁיבוֹת שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם תּוֹרָה. שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר. עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, וְאַף שֶׁמֵּרֹב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, נִדְמֶה כְּאִלּוּ אָבַד מֵנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אֵין כְּבָר שׂוּם דֶּרֶךְ לָצֵאת, לָזֹאת, אָנוּ מְחֻיָּבִים לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם, הֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמְמִין. מִצְרַיִם הָיָה הַמָּקוֹם הַמְזֻהָם בְּיוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בַּגָּלוּת הַזּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים בָּנוּ אֱמוּנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁנַּרְגִּישׁ וּנְדַבֵּר אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נוּכַל כֻּלָּנוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (עֵין פִּסְיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא, פִּסְקָא יב, אות כא): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ נִכְנַסְתָּ עִמּוֹ בַּבְּרִית; בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ יָצָא מִמִּצְרַיִם, וְלָכֵן מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם בְּעֵת קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד", כְּדֵי לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּצְרִיכִים לְשַׁנֵּן וְלַחֲזֹר עַל זֶה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כִּי אִם לֹא נִזְכֹּר אֶת זֹאת, אָז יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַזְּהֻמּוֹת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים, בִּמְשָׁכָב זָכָר וּבְהַרְבָּעַת בְּהֵמָה, כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים רָעִים וְתוֹעֵבוֹת מְגֻנּוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁיֵּשׁ הַיּוֹם מֵהָעֵרֶב־רַב, שֶׁסּוֹבְלִים מֵהֶם מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, כִּי הֵם עוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַעֲבִירִים עַל הַדַּת, וְעוֹקְרִים אֶת הַשַּׁבָּת, וּבוֹזִים לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְעָלֵינוּ לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל זֶה, וְלִזְכֹּר שֶׁאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל,

זָכִינוּ לָצֵאת מִזֶּהֶמֶת מִצְרַיִם, וְזָכִינוּ לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם", וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְאָנוּ יוֹתֵר גְּבוֹהִים מִכָּל הָעַמִּים, וְאֵין לָנוּ מַה לְּלְמֹד מֵהֶם. אַדְרַבָּה, אָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּרָכָה: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי"; אֲנַחְנוּ שְׂמֵחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְדִּילָנוּ מִגּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. וְלֹא כְמוֹ שֶׁהָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לְבוֹלֵל אוֹתָנוּ בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, לְהוֹרִיד אוֹתָנוּ חֲזָרָה לְמִצְרַיִם, לַהֲבִיאֵנוּ לְקַטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים רָעִים, מַעֲשֵׂי מִצְרַיִם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים, וַחֲשׁוּדִין בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה, עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה מַה שֶּׁהָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמֵאוֹת וַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת רְבָבוֹת מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נִלְכָּדוּ בְּמַעֲשֵׂי הַמִּצְרִים, וְנַעֲשׂוּ עַל יָדָם כַּגְּרוּעִים שֶׁבָּאֻמּוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכֻלָּנוּ צְרִיכִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלִרְאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה בִּימֵינוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם; מֻחָד — לִזְכֹּר מִי אֲנַחְנוּ; אָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹפֵל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבַעֲצָבוּת, כִּי עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין לוֹ תִּקְוָה וּמָנוֹס, וְלֹא יִרְאֶה אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, וּמָר לוֹ מְאֹד, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בַּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה פֻּגַם הָאֱמוּנָה, אֲזַי מֹחוֹ מִתְעַקֵּם

לְגַמְרֵי, וּמִתַּבַּלְבֵּל, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲשֹׁב מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), נִפְגֶּמֶת אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה, כִּי בְּרִית וֶאֱמוּנָה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, כט): ״וּבְרִיתִי נֶאֱמָנֶת לוֹ״; אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְקְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא גִּלּוּי הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, מָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁנּוֹפְלִים וְנִכְשָׁלִים בַּעֲוֹונוֹת חֲמוּרִים, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּקַלְקֵל לָנוּ אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וּפוֹגֵם לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה. וְכֵיוָן שֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְאֵין לוֹ אֱמוּנָה, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. לָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, וּצְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמָצֹא בְּעַצְמוֹ הֵיכָן אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה, כִּי יֵשׁ סוֹבְלֵי חֲלָאִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַכּוֹת מַפְלָאוֹת, וְסוֹבְלִים חֲלָאִים מָרִים, רַק בְּגִלַּל נְפִילַת הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא הַוָ״ה מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת׳, וַחֲלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״׳, הַיְנוּ כָּל הַדִּינִים וְהֶעָנָשִׁים קָשִׁים בָּאִים לָאָדָם מֵחֲמַת פְּגַם הָאֱמוּנָה. שֶׁזֶּהוּ כְּתִיב: מַכּוֹת ׳נֶאֱמָנוֹת׳, וַחֲלָאִים ׳נֶאֱמָנִים׳, הַיְנוּ מִפְּאַת הֶעְדֵּר הָאֱמוּנָה. עַד שֶׁאֵין מוֹעִיל לָהֶם תְּפִלָּה כְּלָל; כִּי הֱיוֹת שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ לְפָנָיו, שֶׁאֵין לְךָ צַעַר וָסֵבֶל גְּדוֹלִים מִזֶּה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳,

סִימָן ז׳), אֲשֶׁר עִקַּר הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹאִים, שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דְּכְאוֹנוֹת וַעֲצָבוּת, הַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְיוֹצֵא מֵהַגָּלוּת, וְאֶצְלוֹ יֵשׁ "יְצִיאַת מִצְרַיִם".

לָכֵן יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים, שֶׁיַּחְדִּירוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה וְעֵצוֹת, אֵיךְ לְהִתְקָרֵב לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהִתְחַזֵּק וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כִּי רַק הַצַּדִּיקִים מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): יוֹסֵף הוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה לְמִצְרַיִם עִמּוֹ, אַף שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְסָבְלוּ סֵבֶל גָּדוֹל מִמִּצְרַיִם, עִם כָּל זֹאת יוֹסֵף הַצַּדִּיק הֵאִיר לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל וּמְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָהֶם צַדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת יוֹסֵף, שֶׁמְּאִירִים לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם. אַךְ זֶה לְעֻמַּת זֶה נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְיֻחָדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּלְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עוֹמֵד כְּנֶגְדָּם הַסָּמ״ךְ־מ״ם, וּמְתַלּוֹצֵץ מֵהֶם, וּמְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר רַע, הָעִקָּר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל

יִתְרַחֲקוּ מֵהֶם. כִּי הַסָּמ"ךְ־מ"ם יוֹדֵעַ, שֶׁאִם עַם יִשְׂרָאֵל יִתְקָרְבוּ לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְאִירִים תִּקְוָה בְּכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, שֶׁעֲדַיִן יְכוֹלָה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֲפִלּוּ אָדָם עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, וְתָמִיד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָאָדָם, וְזֶה עִקַּר "יְצִיאַת מִצְרַיִם", שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. אֲבָל צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קכג), שֶׁהָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ — לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאָדָם — אֲפִלּוּ שֶׁחָטָא כְּמוֹ שֶׁחָטָא, אִם יִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים, בִּזְכוּתָם יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶה גַּם אֵצְלוֹ "יְצִיאַת מִצְרַיִם". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): "לְעוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר" — בְּשָׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם; בְּשָׁעָה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, נִסִּים כָּאֵלּוּ, מוֹפְתִים כָּאֵלּוּ עַד אֵין חֵקֶר, שֶׁבְּנֵי־אָדָם בְּעַצְמָם לֹא יָדְעוּ אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהֶם. כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים עִם כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲבָל אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה לא.): לְעוֹלָם

אֲפִלּוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; אָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם בָּרִיא וְשָׁלֵם, אֲבָל הוּא מְמֻרְמָר, יֵשׁ לוֹ קְשָׁיוֹת וּטְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עֲדַיִן חָסֵר לוֹ. וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁהוּא נִמְצָא עֲדַיִן בְּטֻמְאַת זֶהֲמַת מִצְרַיִם. כִּי אִם אָדָם הָיָה מִתְבּוֹנֵן קְצָת מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, הָיְתָה אֶצְלוֹ "יְצִיאַת מִצְרַיִם", הָיָה יוֹצֵא מֵהַמְצָרִים שֶׁלּוֹ, מִזֶּהֲמַת הַמִּצְרִים, מֵהַכִּשּׁוּף וְהַטֻּמְאָה שֶׁל הַמִּצְרִים. מָה אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם? הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהֵם מְעֹרָבִים גַּם עִם טֻמְאַת מִצְרַיִם, עִם כְּשָׁפִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין סז:): לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה; הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים רַק לְהוֹצִיא מֵאֱמוּנָה אֶת הָאֱמוּנָה, בַּר מִינָן, רוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַשַּׁבָּת, כְּאִלּוּ אֵין שַׁבָּת, וּבֶאֱמֶת מְסַפְּרִים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן יח), שֶׁאֲפִלּוּ בְּמִצְרַיִם קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה הָיוּ בְּיָדָם מְגִלּוֹת מְגִלּוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּעְשְׁעִים בָּהֶם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת; עַם יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ קָשֶׁה מְאֹד כָּל הַשָּׁבוּעַ, אֲבָל בְּשַׁבָּת הָיוּ לָהֶם מְגִלּוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּמֵהַשָּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, וּבָהֶם הֶחֱיוּ אֶת עַצְמָם. וְזֶה הָיָה עוֹד קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אַחַר שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד, וְנַתְחִיל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, וְנַתְחִיל לְהִתְעַלּוֹת בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, וְנַגִּיעַ לְגִלּוּי רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְנַתְחִיל לְהָבִין מַה זֶּה יְהוּדִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מְקֻיָּם מִצְוֹות,

מְחַנֵּךְ יְלָדָיו בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֲשֶׁר אֵיזֶה נַחַת יֵשׁ לְהוֹרִים שֶׁיַּלְדֵיהֶם מִתְחַנְּכִים בְּחִנּוּךְ טָהוֹר, וְאוֹי לָאָדָם שֶׁיְּלָדָיו אֵינָם מְקַבְּלִים חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה. רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לְבֶן חָמִי?! בֹּאוּ נִרְאֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אֶחָד שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ תּוֹרָנִי עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, לְבֵין אֶחָד שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ כַּפְרָנִי מְקֻלְקָל. אֲבָל הַמְצִיאוּת אֵין לְהַכְחִישָׁהּ, מִי שֶׁמְּקַבֵּל חִנּוּךְ כַּפְרָנִי, אֵינוֹ יוֹדֵעַ בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהִי "יְצִיאַת מִצְרַיִם", קַבָּלַת הַתּוֹרָה, מִי הֵם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר?! מִי הֵם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב?! מִי הֵם הַשְּׁבָטִים, הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת וְכוּ'; אֲבָל סַכִּינִים, אַלִּימוּת, סַמִּים וּגְנֵבוֹת, זֶה הֵם יוֹדְעִים, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן. וְאֶת זֶה הֶחְדִּירוּ בָּהֶם הָעֶרֶב־רַב, שֶׁלָּקְחוּ לְעַצְמָם מְשִׁימָה — לְהַעֲבִיר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל הַדָּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "יְצִיאַת מִצְרַיִם" שַׁיֶּכֶת גַּם עָלֵינוּ לְחַנֵּךְ אֶת עַצְמֵנוּ וְאֶת יְלָדֵינוּ, וּבְפָרָט בְּלֵיל פֶּסַח, אָז הַיְלָדִים שׁוֹאֲלִים אֶת הַהוֹרִים: "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", שֶׁזֶּה עִקַּר הַמִּצְוָה, שֶׁהַיְלָדִים יִשְׁאֲלוּ: "מַה נִּשְׁתַּנָּה לַיְלָה שֶׁל פֶּסַח מִכָּל הַשָּׁנָה, מַדּוּעַ אוֹכְלִים עַכְשָׁו מַצָּה, וּבְכָל לֵילוֹת הַשָּׁנָה אוֹכְלִים חָמֵץ?!" וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְחַנְּכָם וְלַעֲנוֹת לָהֶם: "עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ

מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה", שֶׁזֶּה עִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעָלֵינוּ לְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ, שֶׁאֵינָנוּ כְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאָנוּ בְּדֵלִים מֵהֶם, עַם יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם לֹא הִתְבּוֹלְלוּ בֵּין הָאֻמּוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן א׳): כָּל הַמַּשְׁקִים מִתְעָרְבִים זֶה בָּזֶה, וְהַשֶּׁמֶן אֵינוֹ מִתְעָרֵב אֶלָּא עוֹמֵד, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינָם מִתְעָרְבִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם; אַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב רוֹצִים לְעָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, לֹא יַעֲלֶה בְּיָדָם, תָּמִיד יִשְׁאֲרוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְיַכְרִיזוּ קֶבָל עַם וְעֵדָה, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים רַק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! יֵשׁ לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אָנוּ כְּפוּפִים רַק לְחֻקֹּתֶיהָ, אָנוּ נִשְׁמָעִים רַק לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אָנוּ מְחֻיָּבִים לָתֵת אֶת הַכָּבוֹד לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה, לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם נַחְקֹק דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּדַעְתֵּנוּ, נִזְכֶּה גַּם עַכְשָׁו לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם".

לְוַאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נִתְחַזֵּק עַכְשָׁו בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֵין לְךָ יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה, וְאֵין קִלְלָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ, שׂוֹמְעִים בְּכָל יוֹם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲסוֹנוֹת, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וּגְזֵרוֹת רָעוֹת, וְאֵינֶנּוּ שָׂמִים עַל לֵב, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַגְּזֵרוֹת, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְחִיץ אוֹתָנוּ, שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְ'יְצִיאַת מִצְרַיִם'. אָנוּ נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּמִצְרַיִם —

בְּמֵצַר־יָם, הַמֹּחַ צָרִיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה נִקְרָא ״יַם סוּף״, יָם שֶׁל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה צָרִיךְ לְהִקָּרַע לָנוּ, לְהִפָּתַח לָנוּ. לָכֵן כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, זָכוּ לַחֲצוֹת אֶת יַם סוּף, וְהַיָּם נִקְרָע לִשְׁנַיִם. שֶׁאָז גַּם בְּרוּחָנִיּוּת נִתְגַּלָּה אוֹר אֵין סוֹף. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵין מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר ח׳): עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים שָׂמְטוּ דַּדֵּיהֶם מִפִּיהֶם וְאָמְרוּ שִׁירָה; כִּי הָיָה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁהַתִּינוֹקוֹת שָׂרוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרוּ: ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״. הֶרְאוּ לְאַבָּא וּלְאִמָּא: הִנֵּה ה׳. וּלְכָל זֶה אָנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּעֵת ״יְצִיאַת מִצְרַיִם״, אֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת שׁוּב אוֹתָהּ הֶאָרָה וְאוֹתָם הַנִּסִּים שֶׁאֵרְעוּ בְּמִצְרַיִם. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן יז): כָּל הַמּוֹפְתִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ־כֵן יַעֲשֶׂה בָּאֱדוֹם לֶעָתִיד לָבוֹא. מַלְכוּת אֱדוֹם הִיא מַלְכוּת עֵשָׂו, הַנִּצְרוּת שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם הָאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת וְכָל הֶבְלֵיהֶם, וּמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְעָלֵינוּ עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁבָּזֶה דַּיְקָא מַכְנִיעִים אֶת הָעֲמָלֵק. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הֲוָיָ״ה הַמַּמְלָכָה״ — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק; עֲמָלֵק זֶה אֱדוֹם, שֶׁמַּכְנִיסִים סְפֵקוֹת בָּאָדָם: ״הֲיֵשׁ הֲוָיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״ (שְׁמוֹת יז); כָּל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, הֵן רַק

מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּינוּ. כִּי אִם הָיֵינוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, הָיֵינוּ מִזְּמַן נִגְאָלִים. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקיט): אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר הָאֱמוּנָה; לָכֵן עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכְנִיס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹכֵנוּ. כִּי כָּל הַצָּרוֹת הֵן רַק מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִאנוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֵהַחַיִּים שֶׁלָּנוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לא, יח): "וְאָמֹר בַּיּוֹם הַהוּא, הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, וְאָנֹכִי אַסְתֵּר הַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה, כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים", בָּרֶגַע שֶׁאָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שֶׁזּוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם.

וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלָּנוּ, וְלִרְאוֹת סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ, תְּחִלָּה וָרֹאשׁ לִפְדְּיוֹן נַפְשֵׁנוּ, עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן מֶה הָיָה בְּמִצְרַיִם, וּבִזְכוּת מַה זָּכוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהִגָּאֵל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה'): בִּשְׁבִיל ד' דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם — שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לָשׁוֹן־הָרָע, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶן אֶחָד מֵהֶן פָּרוּץ בְּעֶרְוָה; אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְ"יְצִיאַת מִצְרַיִם" גַּם עַכְשָׁו, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לֹא לְשַׁנּוֹת אֶת שְׁמֵנוּ. מָה אָנוּ

רוֹאִים? הֶעָרֵב־רַב הִכְנִיסוּ בָּנוּ טִפְּשׁוּת, נוֹתְנִים לַיְלָדִים שֵׁמוֹת ׳מְצוּצִים מֵהָאֶצְבַּע׳, שְׁמוֹת בְּדוּיִים: טַל, אִילָן, שַׁחַר, גְּדִי, סֶלַע וְכַדּוֹמֶה, וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹאֲלִים: לָמָּה הַיְלָדִים סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סֵבֶל?! אֵילּוּ שֵׁמוֹת נָתַתֶּם לָהֶם?! נַעֲשׂוּ נְאוֹרִים?! בְּמָקוֹם לָתֵת שְׁמוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מֹשֶׁה, אַהֲרֹן, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, שֵׁמוֹת שֶׁל שִׁבְטֵי יָ״ה, נוֹתְנִים לָהֶם שְׁמוֹת בְּדוּיִים, שֶׁרַק בַּעֲבוּר זֶה הַיְלָדִים סוֹבְלִים סֵבֶל קָשֶׁה כָּל־כָּךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד אֵיךְ לִקְרֹא לַיְלָדִים — רַק בְּשֵׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים.

וְכֵן שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת לְשׁוֹנָם, לְעַם יִשְׂרָאֵל הָיָה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יט), מַה זֶּה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ? שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, אֵינוֹ מְקַלֵּל, אֵינוֹ מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת לֹא לְשַׁנּוֹת לְשׁוֹנוֹ, לֹא לְנַבְּלָה, אָז יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לָצֵאת מִמִּצְרַיִם. וְכֵן לְהִזָּהֵר מִלְּשׁוֹן־הָרָע, שֶׁזֶּה הֶעָוֹן הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): קָשֶׁה לְשׁוֹן הָרָע יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; מַה זֶּה לְשׁוֹן הָרָע? זוֹ הַגָּלוּת, שֶׁמְּדַבְּרִים עַל הַזּוּלַת, בְּמָקוֹם לְהָאִיר אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּמָקוֹם לְאַחֵד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, בְּמָקוֹם לְחַזֵּק וּלְשַׂמְּחָם, מְדַבְּרִים רַע עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵלּוּ

הַהֶסְתּוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ מֵהֶעֱרֶב־רַב וּשְׁלִיחָיו; כִּי לַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם יֵשׁ שְׁלִיחִים בְּכָל עִיר וָעִיר, בְּכָל מוֹשָׁב וּמוֹשָׁב, בְּכָל כְּפָר וּכְפָר, בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, עִקַּר כֹּחוֹ: ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳; הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם הוּא הַטֻּמְאָה הֲכִי קָשָׁה, כִּי מֵסִית וּמַדִּיחַ נֶגֶד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. רוֹאִים בְּמוֹשָׁבָה קְטַנָּה, בַּעֲיָרָה נִדַּחַת, עוֹמֵד הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם וּמֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, בִּמְדִינָה שְׁלֵמָה הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם מֵסִית וּמַדִּיחַ אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, שֶׁזּוֹהִי הַגְּזֵעָנוּת הָאֲרוּרָה, הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וּבְמִצְרַיִם זֶה לֹא הָיָה, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אַחְדוּת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִרְגִּישׁוּ אֶלְקוּת, עַד שֶׁכֻּלָּם הִתְחִילוּ לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה. וְזֹאת עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת גַּם עַכְשָׁו, לִרְאוֹת שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּינֵינוּ. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד תַּחַת דִּגְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, תַּחַת חָכְמֵי הַתּוֹרָה, חָכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לְכַבְּדָם לְיַקְּרָם, לַעֲמֹד מֵאֲחוֹרֵיהֶם, שֶׁהֵם הַחָכָמִים הַקְּדוֹשִׁים, הַמּוֹסְרִים נַפְשָׁם לְהַחֲזִיר עֲטָרָה לְיָשְׁנָהּ, לְהַכְנִיס אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לַחֲשֹׁשׁ מֵהֶעֱרֶב־רַב. אָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבְלִי הַתּוֹרָה אֵינֶנּוּ עַם כְּלָל.

וְכֵן יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא הָיָה אֶחָד מֵהֶם פָּרוּץ בְּעֶרְוָה. אוֹי לָנוּ שֶׁכָּךְ עָלְתָה בְּיָמֵינוּ, שֶׁקָּשֶׁה לַחֲצוֹת אֶת הַכְּבִישׁ, וְלֹא לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, הֵבִיאוּ מִבַּחוּץ גּוֹיִים וְגוֹיוֹת לְבוֹלְלָם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,

וְהוֹלְכִים פְּרוּצוֹת בְּעֶרְוָה, כְּדֵי לְהַכְשִׁיל אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיּוּכְלוּ לָעָרֹב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הַגּוֹיִים, אֲבָל כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן טז): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם; אָנוּ עַם יָחִיד, עַם מְשֻׁבָּח, עַם מְפֹאָר, עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם"; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לִיצִיאַת מִצְרַיִם. הִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים עַכְשָׁו לִתְקוּפָה חֲדָשָׁה, שֶׁבָּהּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, הַמַּחֲזִירִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹהֶם יִרְבּוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כִּי עַתָּה הוּא הַזְּמַן, שֶׁכָּל מִי שֶׁפּוֹעֵל שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת אֵלֵינוּ, וְרוֹצֶה שֶׁאֲנַחְנוּ נִרְאֶה אוֹתוֹ, שֶׁנְּדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁנְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְנִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר בּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְיִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְכֻלָּנוּ נִזְכֶּה לַעֲלוֹת אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּלְהַקְרִיב שָׁם קָרְבַּן הַפֶּסַח, וְנִתְאַחֵד יַחַד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שְׂמְחַת חַג הַפֶּסַח

בּוֹ תְּבאַר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ בְּחַג הַפֶּסַח,
וּמַמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ
בְּכָל יוֹם הֶאָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: אִם אָדָם הָיָה שָׂמֵחַ כָּל יְמֵי חַג הַפֶּסַח, הָיָה נִצּוֹל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְהָיָה בֶּאֱמֶת נִגְאָל כָּל הַשָּׁנָה מֵהַגָּלוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁהוּא פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי הַשִּׂמְחָה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בְּפֶסַח, הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ מִכָּל רַע שֶׁבָּעוֹלָם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפ)

קוּנְטְרֵס

שִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח

א.

חַג הַפֶּסַח הוּא חַג הַחֵרוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁהַנְּהָ חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, נִכְנָס וּבָא אֵלֵינוּ. כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, סָבְלוּ גָּלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד. וּמֶה הָיְתָה הַגָּלוּת בְּמִצְרַיִם? אוֹמֵר הָאֲר"י זַ"ל, שֶׁהַמֹּחִין הָיוּ בְּגָלוּת. מִצְרַיִם — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין נִקְרָאִים יָם — יַם הַחָכְמָה, כִּי עִם הַמֹּחִין יְכוֹלִים לַעֲלוֹת עַד הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה, וְלִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. וּלְהֵפֶךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּשֶׁהַמֹּחִין בְּקַטְנוּת, שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מְצָרִים — זוֹ הַגָּלוּת הַכִּי גְּדוֹלָה. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אֲזַי הַמֹּחִין הָיוּ בְּמֵצַר־יָם. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם,

עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֻרִים לְיִשְׂרָאֵל. מַה מֻּצָּר לִיהוּדִי? מַה נִּקְרֵאת צָרָה? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳) עַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת נה.): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן, מָתַי נִקְרָאִים יִסּוּרִים? כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֲוֹונוֹת, כִּי אִם אֵין לָאָדָם עֲוֹונוֹת, לֹא שַׁיָּךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יִסּוּרִים. כִּי בְּפֵרוּשׁ מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנ): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת וְשֵׂכֶל, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלִקוּת וֶאֱלִקוּת זֶה הַכֹּל, אָז שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְהַפִּיל אוֹתוֹ, הוּא חַי בְּחִרוּת, כִּי הוּא מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבְשָׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, ב): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה — הוּא בֵּן חוֹרִין אֲמִתִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לב, טז): חֲרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרֵי חֲרוּת אֶלָּא חֵרוּת, שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; בְּרֵגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל הָאָדָם יֵשׁ בָּזֶה הַשְׁגָּחָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ וּמַנְהִיג. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מַדְבִּיק אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל זֶה, הוּא זוֹכֶה לָצֵאת לְחֵרוּת; וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רן), כִּי כָּל מִינֵי צַעַר וְיִסּוּרִים, אֵינָם אֶלָּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי מִי

שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׂוּם צַעַר וְיִסּוּרִים, כִּי ה׳ נָתַן וְה׳ לָקַח, יְהִי שֵׁם הַשֵּׁם מְבֹרָךְ (אִיּוֹב א, כא); אִם אָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהַכֹּל מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ שׂוּם צַעַר וּמְרִירוּת. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֵיזוֹ מַחֲלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לוֹ לְהַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַמַּכּוֹת: כּוֹאֵב לוֹ הָרֹאשׁ, כּוֹאֵב לוֹ הַגּוּף, הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם, וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁיָּחוּשׁ אֶת הַכְּאֵב. עִם כָּל זֹאת, אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו. וְלָמָּה אָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים? מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּגָלוּת, כִּי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּגָלוּת; כִּי אֵינוֹ שָׁם לֵב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ פֹּה אֵיזֶה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּבִשְׁבִיל זֶה סוֹבֵל אֶת כָּל הַסֵּבֶל וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלֶּה. לָזֹאת, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ זוֹכִים לְהִכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח, אָזַי אֲנַחְנוּ נִכְנָסִים לֶחָג הַחֵרוּת; כִּי בְּמִצְרַיִם עַם יִשְׂרָאֵל לֹא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד, כה): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ"; עַד מָתַי תִּהְיוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה?! עַד מָתַי תִּהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶל גּוֹיִים מְטֻנָּפִים כָּאֵלּוּ?! כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי דִּבֵּי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא

הַמִּצְרִים בְּלָבָד; עוֹד לֹא הָיְתָה אֻמָּה נִבְזֵית וּשְׁפֵלָה כְּמוֹ מִצְרַיִם, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת הַגְּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ שֶׁל הַמִּצְרִים, לִרְאוֹת אֶת הַזֻּהֲמָה שֶׁלָּהֶם, אֶת הַנְּאוּף שֶׁלָּהֶם, אֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁזּוֹ הָיְתָה הַגָּלוּת הֲכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁהַמַּח מְצַמְצָם, וְנִמְשָׁךְ רַק אַחַר הַדְּעוֹת כּוֹזְבוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים. זוֹ גָּלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאֵין עוֹד גָּלוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — שֶׁאָדָם אֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אַךְ בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתּוֹ — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא מֵהַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּבָר הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם, מִמֵּצַר־יָם, מִגָּלוּת הַמֹּחִין, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים חַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם מוֹרִים לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֵיךְ נֵלֵךְ בָּהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה. לָזֹאת, אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דִּבְרֵי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּקוֹל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל זֶה לְעֵמַת זֶה עוֹמְדִים נֶגְדָּם רִשְׁעֵי הָעֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב, לח): "וְגַם עֵרֶב־רַב עָלָה אִתָּם"; בְּמִצְרַיִם הַגָּלוּת הָיְתָה שֶׁל נְאוּף וְזִמָּה, וְכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזֹהַם הָיָה בְּפוּמְבִי, וְהָיָה קָשֶׁה אֲפִלּוּ

לַחֲצוֹת אֶת הָרְחוֹב, כִּי הָיוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת אֶת הַזֶּבֶל וְהַזֹּהֲמָה שֶׁל הַמִּצְרִים, וְהָיְתָה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּשְׁאָר מִינֵי הֲבָלִים, שֶׁתָּלוּ הַכֹּל בְּטֶבַע וּמְקֻרֶה וּמַזָּל, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶרְצוּ לְהוֹזִדַּכֵּךְ בַּכּוּר הַתּוֹךְ הַזֶּה. וּכְשֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרַק יַתְחִילוּ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד עָזְבוּ אֶת הַכֹּל וְלֹא רָצוּ יוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וְהִתְחִילוּ לְהִתְכּוֹנֵן לָצֵאת מִמִּצְרַיִם; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד הִתְחִיל לַחְשֹׁב: עַד מָתַי אֶהְיֶה מְשֻׁעְבָּד לְתַאֲוֹתַי הָרָעוֹת?! עַד מָתַי אֶהְיֶה מָלֵא מִדּוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת?! עַד מָתַי אֶהְיֶה שָׁקוּעַ בִּדְמְיוֹנוֹת וּבִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת?! וּבָרַגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כָּתוּב: וְגַם עֵרֶב־רַב עָלָה אִתָּם, שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי גּוֹיִים, שֶׁהִתְחַזּוּ כִּיהוּדִים, וְעָלוּ עִמָּהֶם, וּמֵהֶם אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי לְפִנֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, מִי עָשָׂה אֶת הָעֶגֶל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין זֹהַר חֵלֶק ב׳ מה:): הָעֵרֶב־רַב. שֶׁהֵם הִסְתַּכְּלוּ בְּעֵין רָעָה, שֶׁהִנֵּה נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֵלֶק הַשְׁכִינָה, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל, הִנֵּה הֵם הוֹלְכִים לַחֲזֹר וּלְהִדָּבֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן עָשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַחֲזִיר וּלְהוֹרִיד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל

הַטֻּמְאָה וְהַזְּהָמָה שֶׁל מִצְרַיִם, עַד שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ וְעָלָה עַל הַר סִינַי, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עִם הַתַּרַי״ג מִצְווֹת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מכות כד.), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ רְמַ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה, כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, וְשָׁסָ״ה לֹא תַעֲשֶׂה, כְּנֶגֶד הַשָּׁסָ״ה גִּידִים שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם; הֵינוּ כָּל יְהוּדִי קָשׁוּר אֶל הַתּוֹרָה, כִּי גּוּף הָאָדָם כָּלוּל מֵרְמַ״ח אֵיבָרִים כְּנֶגֶד רְמַ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה, וְכָל מִצְוָה וּמִצְוַת־עֲשֵׂה שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְקַיֵּם, הוּא מְקַשֵּׁר אֶת הָאֵיבָר הַזֶּה אֶל אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר זִיו וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא. וְכֵן יֵשׁ לוֹ שָׁסָ״ה גִּידִים כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה לֹא תַעֲשֶׂה, וְעַל־יְדֵי כָּל שְׁמִירָה וּשְׁמִירָה שֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ לֹא לַעֲבֹר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַגִּיד שֶׁשַּׁיָּךְ לָלָאו הַזֶּה שֶׁנִּשְׁמַר מִמֶּנּוּ. וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ הַשְׂרָאַת הַשְּׁכִינָה — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כֹּחוֹת לַטֻּמְאָה, לְזֻהֲמַת הָעֶרֶב־רַב, שֶׁיָּרוּצוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׁבּוּ בֵּינֵיהֶם, וּבְכָל פַּעַם בְּפַעַם אִלּוּ הָעֶרֶב־רַב מִתְעוֹרְרִים, לְהוֹרִיד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁאוֹלָה, אֶל גָּלוּת מִצְרַיִם — מֻצָּרְנָם, שֶׁהַמַּחַ יִהְיֶה מְצֻמְצָם, וְלֹא יִזְכְּרוּ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלְקוּת וֶאֱלְקוּת זֶה הַכֹּל. וְכָתוּב בְּזֹהַר (חֵלֶק ג׳ קצד.), שְׁיוֹנוּס וְיוֹמְבְּרוּס שֶׁהָיוּ בְּנֵי בְּלִיָּעַל, הֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, כִּי הֵם הָיוּ זֶה לְעֻמַּת זֶה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה

רַבֵּנוּ; כִּי מִשֶּׁה רַבֵּנוּ מְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד יִסְתַּכֵּל רַק אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד יִפְתַּח פִּיו וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּרַגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲזַי מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל בִּלְעָם הָרָשָׁע עִם שְׁנֵי בָּנָיו, הֵם אֲשֶׁר עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וּמַה שֶּׁהָיָה אָז, זֶה נַעֲשֶׂה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר; כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּחְיָן שֶׁלּוֹ בְּצִמְצוּם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים צַעַר וּמַכְאוֹבִים, יִסּוּרִים וְדִמְיוֹנוֹת, אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כה), שֶׁהַדִּמְיוֹן שֶׁל הָאָדָם הוֹרֵג אוֹתוֹ; וְכָל הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הָאָדָם זֶה רַק הַדִּמְיוֹן. רֹב רֻבָּן שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, הֵן רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹן; שֶׁנִּדְמֶה לִי כְּאִלּוּ הָהוּא בְּרֹגֶז עָלַי, נִדְמֶה לִי כְּאִלּוּ הַהוּא עָשָׂה לִי רַע, וּמְמַיֵּלָא אֲנִי מַתְחִיל לִהְיוֹת בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וּבוֹנֶה בַּדִּמְיוֹן שֶׁלִּי אֵיךְ לְהִתְנַקֵּם בּוֹ, וְרוֹקֵם כָּל מִינֵי נְקָמוֹת, וּמִדִּמְיוֹן לְדִמְיוֹן נִבְנֶה דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל. וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת. וְרַבִּים וּמְתֻקוֹטָטִים וּמְדַבְּרִים רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַמֹּחַ מִצְטַמְצֵם, שֶׁזֶּה פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם. כִּי פַּרְעֹה אִלּוּ שְׁתֵּי תִּבוֹת: פֶּה־רַע, [מֶלֶךְ] מִצְרַיִם שְׁתֵּי תִּבוֹת: מֵצַר־יָם, עַל־יְדֵי הַפֶּה־רַע שֶׁל הָאָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בְּגָלוּת

מִצְרַיִם. הַמִּחְיָן שֶׁל הָאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִצַּמְצָמִים לְגַמְרֵי, מְלֹאֵי דְּמְיוֹנוֹת, שׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, וּמִזֶּה סוֹבֵל אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, מְגַלֶּה לָעָם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל הָאָדָם זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאִם אָדָם זוֹכֶה לִבְרֹחַ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי אֵינֶנּוּ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הָיְתָה גְּאֻלַּת מִצְרַיִם. וְזֹאת אָנוּ חוֹגְגִים בְּחַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, שֶׁנִּפְתַּח לָנוּ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח לָנוּ הַפֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי לִפְנֵי־כֵן אָדָם הָיָה אִלֵּם, בְּמִצְרַיִם הָיִינוּ כֻּלָּנוּ בְּדִמְיוֹנוֹת וּבִפְחָדִים, פָּחַדְנוּ מִכָּל מִצְרִי שֶׁהִצְלִיחַ בָּנוּ מַכּוֹת, וְהִתְבַּלְבַּלְנוּ מִכָּל מִינֵי זִמָּה וְנִאוּף וּתְמוּנוֹת תּוֹעֵבָה שֶׁמִּלְאוּ בָּרְחוֹבוֹת, הִתְבַּלְבַּלְנוּ מֵהַדֵּעוֹת רָעוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאָמַרְנוּ: הֲרֵי בְּפֵרוּשׁ הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים כּוֹתְבִים כָּךְ וְכָךְ, וְזֶה מֻכְרָח לִהְיוֹת אֱמֶת, כִּי כָּךְ כָּתוּב בְּעִתּוֹנֵיהֶם וְכוּ'; וּבָרֵגַע שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בָּא וְגִלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֻחְזְרוּ לִרְאוֹת, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת, וְנוֹכְחָנוּ בַּעֲלִיל, אֲשֶׁר אֶת מִי אָנוּ מַחֲלִיפִים בְּמִי?! עֵגֶל — עָלָיו אָנוּ אוֹמְרִים: "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל?!" הֵיכָן הָרֹאשׁ שֶׁלָּנוּ?! אַיֵּה הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ?! וְזֶה קוֹרֶה מֵאָז שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם,

וּמֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; עַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים מִכָּל הָעֲרֶב־רַב הָאֵלּוּ, שֶׁבְּכָל דּוֹר יֵשׁ לָהֶם שֵׁם אַחֵר, אֲבָל הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶם, שֶׁכֻּלָּם מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, כּוֹפְרִים בָּעִקָּר, וּבוֹזִים לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. אַךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַמְגַלִּים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, חַכְמֵי הַתּוֹרָה הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל נֶגְדָּם קָמִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וּמְרַבְּרִים פְּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ הַבְּחִירָה שֶׁמָּסְרוּ לָאָדָם; מִצַּד אֶחָד — יָכוֹל לִהְיוֹת בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, לְדַמְיֵן כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְזֶה חוֹתֵר תַּחְתָּיו, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמִצַּד שֵׁנִי — יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, אֲשֶׁר יְגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁיִּתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּכָּנֵס בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וַיַּשְׂכִּיל בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם דָּבָר — רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה; כִּי עֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁחַג הַפֶּסַח הוּא חַג הַחֵרוּת, וְזֶה מַה שֶּׁמְּחַכֶּה לָנוּ — אוֹ שֶׁנִּמָּשֵׁךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הָעֲרֶב־רַב הַמִּתְפַּשְּׁטִים הַיּוֹם בְּכָל אַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּמְמַלְּאִים אֶת הָאָרֶץ עִם זִמָּה וְנִאוּף מֵהַסּוּג הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וּכְפִירוֹת

וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁמְּדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמִתְלוֹצְצִים מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִתְלוֹצְצִים מֵהַמְּצִוּוֹת, וְזֶהוּ נְסָיוֹן קָשֶׁה בִּמְאֹד מְאֹד; כִּי אָדָם חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ, וּמָסַר אֶת עוֹלָמוֹ לִרְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם יְהוּדִי שׁוּמֵר תּוֹרָה וּמִצְוּוֹת כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם. לֹא־כֵן אִם אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תֵּכֶף־וּמִיָּד רוֹאֶה, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, וּמֵבִין, אֲשֶׁר עַד מָתַי אֲנַחְנוּ נִהְיֶה בְּמִחִין דְּקַטְנוּת, וְנִתְפַּעֵל מִכָּל פִּרְחָח, וּמִכָּל זַב וּמְצֹרָע, וּמִכָּל טָמֵא לְנֶפֶשׁ, וְנִצְטָרֵךְ לְצִיּוּתוֹ?! אֵין לְעַם יִשְׂרָאֵל — רַק הַתּוֹרָה! עַם יִשְׂרָאֵל הוּא עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ עַם! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה נִכְנַס חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עֲלֵיכֶם לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם מֵעַכְשָׁו לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁמְּגַלֶּה וּמְפָרֵסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהִתְקָרֵב אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר רַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לָכֶם הַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְתִזְכּוּ לִרְאוֹת וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וּלְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל.

ב.

חַיָּב כָּל אָדָם לְהַזְכִּיר בְּכָל יוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם אֲנַחְנוּ מְצֻוִּים לִזְכֹּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, לֹא פַּעַם אַחַת יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְהוּדִי צָרִיךְ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם שֶׁלּוֹ, מֵהַמֵּצַר־יָם שֶׁלּוֹ, מִקְּטָנוּת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְלִבְוֹא אֶל גַּדְלוּת הַמֹּחִין. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): חָמֵץ זֶה חִמּוּץ הַמֹּחַ; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְהַרְהֵר אַחֲרֵי דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, זֶה נִקְרָא חָמֵץ; אִם נִכְנָס בָּאָדָם אֵיזֶה סָפֵק סְפֵקָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ — זֶה חָמֵץ. לְהַפֵּךְ — כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו שׁוּם נִמְצָא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; מַכָּה קְטַנָּה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה, לֹא הָיְתָה אֵיזֶה מִקְרֶה אוֹ אֵיזֶה טֶבַע, שֶׁלֹּא שָׂם לֵב וְקִבֵּל מַכָּה מִכֹּחַ אוֹ מֵאָרוֹן וְכַדּוֹמֶה, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. כָּל דָּבָר פָּעוּט שֶׁנֶּאֱרָע עִם הָאָדָם, יֵשׁ בָּזֶה חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק. אִם אָדָם הָיָה שָׂם לֵב לָזֶה, תֵּכֶף־וּמִיָּד כָּל חַיָּיו הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וְדָבָר זֶה מְחֻיָּב כָּל בַּר

יִשְׂרָאֵל, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יְהוּדִי צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם עָלָיו לִזְכֹּר יְצִיאַת מִצְרַיִם. מָתַי אֲנַחְנוּ בְּמִצְרַיִם? מָתַי אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת? כְּשֶׁאֵין לָנוּ אֱמוּנָה, בַּר מִינָן, וְזֶה נִקְרָא חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ, הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ מְעֻקָּם וּמְבֻלְבָּל, מְפֻחָדִים מִכָּל פִּרְחָח שֶׁהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים. אַךְ לָנוּ עִם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ. אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲבִיר אוֹתָנוּ עַל הַדַּת בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. עַם יִשְׂרָאֵל מוּכָנִים לָלֶכֶת עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, לֹא לְחַלֵּל שַׁבָּת; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְעַם יִשְׂרָאֵל מַתָּנָה שַׁבָּת, יוֹם מְנוּחָה, וּמִי שְׁמְחַלֵּל שַׁבָּת, אוֹמֵר הָרַמְבַּ״ם (פֶּרֶק ל׳, מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה טו) — דֵּינוֹ כְּגוֹי; כִּי שַׁבָּת הִיא הָאוֹת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״אוֹת הִיא לְעוֹלָם בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וְכֵן בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁצִּוָּה אוֹתָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ: צִיצִית, תְּפִלִּין, מְזוּזָה, כַּשְׁרוּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה; עַם יִשְׂרָאֵל מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשָׁם עַל כָּךְ. אֲנַחְנוּ לֹא נִפָּרֵד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! לֹא נִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן! זֶה נִקְרָא ׳מַצָּה׳ — שֶׁאָדָם אוֹכֵל מַצָּה — מֵיכְלָא שֶׁל אֱמוּנָה, מֵיכְלָא דִּרְפוּאָה. לָכֵן בֶּחָג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, נֶאֱסַר עָלֵינוּ לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְנִצְטַוֵּינוּ לֶאֱכֹל מַצָּה; כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, כִּי אִם הָיֵינוּ נִשְׁאָרִים שָׁם עוֹד דַּקָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מֶה הָיָה נַעֲשָׂה

אֶתְנוּ?! וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עָלֵינוּ, וּבְתוֹךְ תֹּקֶף הַגָּלוּת — גָּלוּת מִצְרַיִם, שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוּא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לָנוּ זְמַן לְהִתְמַהְמֵהַּ שָׁם רֶגַע אֶחָד, וְיָצָאנוּ בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה, בְּשִׁבְיל זֶה אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים מַצָּה, עַל שֵׁם הַנֵּס שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה אִתָּנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְדָּרֵז לָצֵאת מְהַמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וְנִכָּנֵס בְּשַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁנַּגִּיעַ לַיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה שַׁעַר הַנו״ן, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁכָּל יְהוּדִי יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטֵי פְּרָטִית, וְאֵין לוֹ לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם קְלִפָּה וְסִטְרָא אַחֲרָא, מִשּׁוּם מַעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הַכֹּל אַחִיזַת עֵינַיִם; יְהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ, יְהוּדִי צָרִיךְ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח:): ״בִּמְקוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ״ — אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּטָּן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא; מָה אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מִמִּתְחָרִים, יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַפּוֹתְחִים חֲנוּת, בְּדִיּוּק מוּל חֲנוּתוֹ, וְלוֹקְחִים לוֹ אֶת כָּל הַקּוֹנִים, וְהוּא נִשְׁבָּר, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וְחוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה אֵיזֶה טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְנִכְנָס בְּדַכָּאוֹן וּבִמְרִירוּת, אוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁמַּלְכֻיּוֹת מִתְגָּרוֹת בְּמַלְכֻיּוֹת אֲחֵרוֹת, יֶשְׁנָן

מִלְחָמוֹת בֵּין מְדִינוֹת לִמְדִינוֹת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, זֶה יוֹתֵר חָזָק — לָכֵן מִתְגַּבֵּר, זֶה יוֹתֵר חָלָשׁ — לָכֵן נִכְשָׁל, בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּמְגַלִּים לָנוּ, שֶׁאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ; אֵין יְכוֹלִים לָקַחַת מִפִּךְ כְּלוּם, וְאִם לוֹקְחִים מִפִּךְ, סִימָן שֶׁאֵין זֶה שֶׁלְּךָ; אֲשֶׁר כָּל זֶה בְּכֹלֶל אַכִילַת מַצָּה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ כָּל יוֹם וָיוֹם, וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ בֶּחָג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וּשְׁמִחִים בְּשִׂמְחַת הֶחָג. כִּי אָז הִיא הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כִּי אָנוּ אוֹכְלִים רַק מַצָּה, וְאֵין חָמֵץ בְּבֵיתֵנוּ, אֵיזֶה נֵעֶם וְשִׂמְחָה הִיא זוֹ?! וּמַה זֶּה מְסַמֵּל? שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָנוּ דָּבָר בְּלִי הַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּכְשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה כָּזוֹ, אֲזַי עוֹבֵר עַל הַכֹּל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּכָל יוֹם וָיוֹם עָלֵינוּ לִזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ עוֹבְרִים אֶת הַשָּׁלָב הַזֶּה שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם; עוֹבְרִים אֶת הַכִּבְיָשׁ וַעֲלוּלִים לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, וְלִרְאוֹת אֶת הַנְּאוּף וְהַזְּהָמָה וְהַתּוֹעֵבָה שֶׁמְּצוּיִים בָּרְחוֹב, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֵינוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר יֵצֶר הָרָע שֶׁל נְאוּף, אֶלָּא לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל רַק לְנַסּוֹתֵנוּ וְלִרְאוֹת — אֶל מִי נִסְתַּכֵּל וְאֶל מִי נִפְנֶה?! וְכֵן יֵשׁ לָנוּ נִסָּיוֹן בְּכָל יוֹם לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי

אֶפִּיקוֹרְסִים הַמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינֵנוּ מַטִּים אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֲלֵיהֶם, אֶלָּא שׁוֹמְעִים רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה, מְצַיְתִים רַק לְקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁהַכְּלָבִים נוֹבְחִים נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד חַכְמֵי הַתּוֹרָה, נֶגֶד צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אֵינוֹ מְעַנְיֵן אוֹתָנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכֶּלֶב נוֹבֵחַ וְאֵינֶנּוּ מְבִינִים אֶת הַשָּׂפָה שֶׁלּוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: תַּמְשִׁיךְ לִנְבֹּחַ, כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים לְכָל הָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַלֵּיצָנִים, הָרֵיקִים וּפוֹחֲזִים: הַמְשִׁיכוּ לִנְבֹּחַ, בְּמִילָא אֵינֶנּוּ מְבִינִים שְׂפַתְכֶם; זוֹהִי יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁל כָּל יוֹם וָיוֹם, שֶׁאָנוּ מְחֻיָּבִים לָצֵאת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִמֻּצַר־יַם, וְלָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר אֵלָיו, וְכָל צָרְכֵינוּ לְבַקֵּשׁ רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה נִכְנָס חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּחַג הַנִּפְלָא הַזֶּה, שֶׁאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ עִם הַמִּצְוֹת, בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶה מַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, וּמְמַלֵּא הוּא יוֹצֵא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַתְחִיל מֵהַיּוֹם לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

תִּקֵּף הַשִּׂמְחָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיְתָה שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כֻּלָּם רָקְדוּ וְשָׂרוּ, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְיַם סוּף, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָנוּ, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְעָבַרְנוּ דֶּרֶךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה, "אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת", שָׂרוּ שִׁירָה לַהַלְוָי"ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ. וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ לָנוּ קְרִיעַת יַם סוּף, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבֵר צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל שְׁנֵי דְּבָרִים, שֶׁהֵם קָשִׁים לָאָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף: א. קָשֶׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁאָז הָיוּ קְטֹרוּגִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ הַמַּלְאָכִים: הַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיָה אָז קָשֶׁה מְאֹד מְחֲמַת הַקְּטֹרוּגִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִקְרַע אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל כָּל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ קְטֹרוּגִים, אִם מַגִּיעָה לוֹ פַּרְנָסָה אִם לָאו, שֶׁזֶּה כְּלַל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם נְטוּלֵי פַּרְנָסָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (עֵין שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יד): אִם הָיוּ שָׁמַיִם אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בְּכַף מֹאזְנַיִם אַחַת, וְהָעֲנִיּוּת בְּכַף שְׁנִיָּה — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים. עַד כְּדֵי כָּךְ קָשֶׁה לָאָדָם לִסְבֹּל עֲנִיּוּת. וְאָנוּ עֵדִים שֶׁיֶּשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים מֵעֲנִיּוּת

וְדַחֲקוּת, אֵין לָהֶם צָרְכֵי הֶחָג, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, הֵם טוֹבְעִים בְּחוֹבוֹתֵיהֶם, שְׁקוּעִים בְּבוֹץ שֶׁל חוֹבוֹת, וְהַנּוֹשִׁים רָצִים אַחֲרֵיהֶם, אֵיזֶה צַעַר וּמַכְאוֹב זֶה, שֶׁאֵין לָאָדָם כֶּסֶף לִקְנוֹת לִילָדָיו צְרָכִים לֶחָג — אֹכֶל וּבְגָדִים?! אֵיזֶה צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ זֶה, אֵילוּ בְּכִיּוֹת וְשִׁבְרוֹן יֵשׁ לָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְעִנְיַן כָּזֶה?! בִּשְׁבִיל זֶה, קָשָׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ עָלָיו קִטְרוּגִים — אִם לִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה אִם לָאו. וְאָדָם נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי; כִּי הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אוֹתוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ (עֵין עֲרוּכִין מא:), וְנוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין. עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהָעֹנִי מֵבִיא אוֹתָם לִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲזֹב הַכֹּל וְלִבְרֹחַ אֶל פּוֹרְקֵי עֹל, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ יְשׁוּעָתוֹ תִּהְיֶה אֶצְלָם. כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ דָּבָר נוֹסָף הַשּׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם: ב. קָשֶׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף; מִסְתּוֹבְבִים אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת, וְאֵינָם מוֹצְאִים זֶה אֶת זוֹ, אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים הוּא זֶה?! אֲשֶׁר אֵין עוֹד צַעַר כְּצַעֲרוֹ שֶׁל רַוָּק! אֵין צַעַר כְּצַעֲרָהּ שֶׁל רַוָּקָה! אֲשֶׁר אֵינָם מוֹצְאִים אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וְנִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, שֶׁזֶּה הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים הֲכִי קָשִׁים, כִּי יֵשׁ עַל הָאָדָם קִטְרוּגִים בְּכָל יוֹם — אִם יִמְצָא זִוּוּגוֹ אִם לָאו, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהָיָה קִטְרוּג גָּדוֹל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְקָרַע לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, וְגִלָּה וּפָרַסּ לְכֻלָּם,

כִּי יֵשׁ פֹּה יַד הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, יֵשׁ פֹּה עִנְיָן שֶׁל הַשְׁגָּחָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁבְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לְגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁזָּכוּ לָשִׁיר שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ ״שִׂמְחַת חַג הַפֶּסַח״, שֶׁעָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּפֶסַח, שֶׁזָּכִינוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת. כִּי בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם פַּרְנָסָה, בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אִשָּׁה, עָלָיו לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁר. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִסְתּוֹבְבִים מִלְיוֹנֵי אֲנָשִׁים רְצוּצִים וּשְׁבוּרִים, מְדֻכְּאִים בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, אֵין לָהֶם פַּרְנָסָה, אֵין לָהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, וּלְמַעֲשֶׂה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת, עֲנִיּוּת הָאָדָם הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, כִּי ׳דַּעַת קָנִיתָ — מֶה חָסַרְתָּ׳, אִם יֵשׁ לְךָ דַּעַת — לֹא חָסֵר לְךָ כְּלוּם, ׳דַּעַת חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ׳; אֵין לְךָ כְּלוּם בְּלִי דַּעַת! לֹא הָעֲשִׁירוּת קוֹבַעַת, רַק הַדַּעַת קוֹבַעַת; אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל צָרָכָיו מְבֻקָּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם בָּעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם זֶה הֶעָשִׁיר הֲכִי גָּדוֹל, וְיִתְרֹם לְכֻלָּם, כִּי מָתַי אָדָם עוֹזֵר לַזּוּלַת? כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת וְשֶׂכֶל, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶאָרַת הַמֹּחִין, לֵידַע שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָז עוֹזֵר לַזּוּלַת. לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וּבְצִמְצוּם הַדַּעַת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יִקְחוּ מִמֶּנּוּ מַשֶּׁהוּ,

כְּאִלּוּ הוּא אָבוּד, אָז תָּמִיד מְפַחֵד מֵהַזּוּלַת, חוֹשֵׁשׁ מֵאֲחֵרִים — מַה יַּגִּידוּ וּמַה יֹּאמְרוּ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לַבְּרִיּוֹת, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין וְהַדַּעַת. כְּמוֹ־כֵן מַדּוּעַ יֵשׁ מְרִיבוֹת בַּבַּיִת? הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ מַתָּנָה, אִשָּׁה הִקְנוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם?! כְּמוֹ־כֵן לָמָּה הָאִשָּׁה תְּהֵא בְּצַעַר, הֲלֹא נָתְנוּ לָךְ מַתָּנָה — בַּעַל?! וְיכוֹלִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם חַיֵּי גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ, אִם אָדָם מַכְנִיס אֶת הַשִּׂכְינָה בַּבַּיִת, מַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיָּיו, אֲזַי כָּל הַבַּיִת מִשְׁתַּנֶּה. וּמַדּוּעַ אִם־כֵּן יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִיבוֹת בַּבַּיִת? מִגְּלוּת מִצְרַיִם, מֵצַר־יַם, יַם־הַחָכְמָה, הַיְנוּ שֶׁהַדַּעַת בְּגָלוּת. אֲבָל אִם נְקַבֵּל עָלֵינוּ אֶת דַּעַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין בְּעָיָה שֶׁל שָׁלוֹם־בַּיִת, אַדְרַבָּה אָדָם נוֹתֵן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזִּכָּהוּ עִם אִשָּׁה צַדֶּקֶת, וְהָאִשָּׁה מוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנָּתְנָה בַּעַל צַדִּיק. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן ד׳) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים סח, ז): ״מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשָׁרוֹת״; מָאן דְּבָעֵי — אוֹמֵר שִׁירָה, וּמָאן דְּלָא בָּעֵי — בָּכִי; לְכָל אֶחָד נוֹתְנִים זִוּוּגוֹ, אִם רוֹצֶה — שָׁר שִׁירוֹת, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נַעַם חֶלְקוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לוֹ מַתָּנָה — אִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה שְׂמֵחָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָהּ מַתָּנָה — בַּעַל, וּשְׂמֵחִים זֶה עִם זֶה, וְיֶשְׁנָהּ הַבָּנָה הֲדָדִית. אֲשֶׁר זוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה בְּעֵת

יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת זֹאת — לֹא בָּעִי, אֶלָּא בּוֹכֶה, וְרָב כָּל הַיּוֹם עִם אִשְׁתּוֹ וּלְהֵפֶךְ — הָאִשָּׁה רָבָה עִם בַּעְלָהּ, וְצוֹרְחִים וְצוֹוְחִים וּמְנַבְּלִים פִּיהֶם זֶה עַל זֶה וּבוֹכִים, אֲשֶׁר זוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם — צִמְצוּם הַדַּעַת. וְכֵן לְגַבֵּי פַּרְנָסָה, בְּנֵי־אָדָם בּוֹכִים שֶׁאֵין לָהֶם פַּרְנָסָה וְכוּ׳, אֲשֶׁר זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַדַּעַת, וְזֶה בְּכְלַל ׳קָשָׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף׳, ׳קָשָׁה פַּרְנָסָתוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף׳, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁפּוֹתֵחַ לָנוּ אֶת הַדַּעַת, אָזַי כָּל הַחַיִּים מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי. וּמַתְחִילִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִשְׁמֹעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַתְחִילִים לָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נו): לְפִי הַרְחָבַת הַדַּעַת, כֵּן הַפַּרְנָסָה בְּנֶקֶל; אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֵינוֹ דּוֹאֵג מִפַּרְנָסָה, וְאֵינוֹ נִמְצָא בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, אִדְּרַבָּה עוֹזֵר לַשֵּׁנִי. וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּי כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת סִימָן שֶׁהוּא בֶּן הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים (עֵין בֵּיצָה לב:). וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פט): הַצַּדִּיק מְשַׁדֵּךְ כָּל הַשִּׁדּוּכִים; כִּי שׁ׳׳ד׳׳וּ׳׳ךְ׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת (מַלְאָכִי ב, ז): ״כִּי׳ שְׂ׳פְתֵי כֹ׳הֵן יִ׳שְׁמְרוּ דַּ׳עַת וְ׳תוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ״; כָּל אֵלּוּ הָרְוָקִים וְהָרְוָקוֹת יְכוֹלִים לִמְצֹא זִוּוּגָם תֵּכֶף־וּמִיָּד, אִם לֹא יִהְיוּ

בָּרָנִים; הַצַּדִּיק יָכוֹל לְשַׁדְּכָם, וְעוֹסֵק בִּלְשַׁדְּךְ בְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ. הַצַּדִּיק מַשְׁפִּיעַ פַּרְנָסָה בְּשֶׂפַע, אֲבָל צְרִיכִים כְּלִי לְקַבֵּל שֶׂפַע הַצַּדִּיק. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיְתָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, אוֹתָהּ שִׂמְחָה יֵשׁ לָנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אוֹתָהּ שִׁירָה שֶׁשָּׁרְנוּ בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, אָנוּ שָׁרִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם. לָזֹאת כָּתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חָדָשׁ בְּשַׁלַּח), שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁיְּהוּדִי שָׁר שִׁירַת הַיָּם, נִפְתָּחִים הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל, וְכָל הַמַּלְאָכִים מְקַנְּאִים בּוֹ, אֵיזֶ בָּשָׂר וָדָם, טִפָּה סְרוּחָה, מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְזוֹכֶה לָשִׁיר שִׁירָה, שֶׁהֵם אֵינָם זוֹכִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו מִפֶּסַח הַזֶּה לְהַכְנֵס בְּשִׂמְחַת הֶחָג וְלִשְׂמֹחַ בְּמִצְוֹוֹת הֶחָג, נֹאכַל רַק מַצָּה, וְנִשְׁמֹר מֵחָמֵץ — חָמוּץ הַמֹּחַ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָנוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל הַצַּדִּיק, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן יֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, וְאַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת לֹא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא עַל הַצַּדִּיק, וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבֶאֱמוּנַת חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַתּוֹרָה, חֲכְמֵי הַדּוֹר, הַמַּגְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה. יַעְזְרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְשִׂמְחַת חַג

הַפֶּסַח, וְנִשְׂמַח מְאֹד בְּחָג הַזֶּה, וְנַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה זוֹ לְכָל
הַשָּׁנָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם נַרְגִּישׁ שֶׁאָנוּ יוֹצְאִים עַתָּה
מִמִּצְרַיִם, וּמְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ,
שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵם חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל,
שֶׁרַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אוֹר וָחֹשֶׁךְ

יְגַלֶּה אֶת סוֹד חַג הַחֵרוּת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיךְ שֶׁכָּךְ עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּכָל יוֹם, וְעַל הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאַמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לִדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תובב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁלְּכָל אֶחָד בַּחַיִּים יֵשׁ אוֹר וְיֵשׁ חֹשֶׁךְ, הִנֵּה מָר לוֹ הַחַיִּים, וְהִנֵּה נִמְתָּק מִמֶּנּוּ, וּלְכָל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא בְּחַג הַפֶּסַח, זְמַן חֵרוּתֵנוּ. כָּל הַשָּׁנָה עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מְרִירוּת, שֶׁהוּא חֹשֶׁךְ — חָמֵץ, אֲבָל בְּפֶסַח נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר, שֶׁהוּא מַצָּה, וְאָז נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפא)

קוּנְטְרֵס

אוֹר וָחֹשֶׁךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי חַג הַחֵרוּת, חַג יְצִיאַת מִצְרַיִם, רַבְּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים נִקְרָאִים מִצְרַיִם עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד׳), שֶׁכָּל הַגָּלֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם. אִם נִתְבּוֹנֵן מֶה הָיְתָה הַתַּכְלִית לִהְיוֹת בְּמִצְרַיִם, וְלִסְבֹּל אֶת הַסֵּבֶל, וְאַחַר־כָּךְ שֶׁיּוֹצִיאֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא כָּתוּב מֵהָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, דְּרוּשׁ פֶּסַח), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן חָטָא, הֵצְרִכוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ לַעֲבֹר אֶת הַסֵּבֶל בְּמִצְרַיִם, וְשָׁם נִזְדַּכְּכוּ, וְכָךְ בָּאוּ לִידֵי תִּקּוּנָם. הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם שׁוֹאֵל לְעַצְמוֹ — לָמָּה הֵצָרָךְ לַעֲבֹר סֵבֶל כָּל־כָּךְ קָשֶׁה, וְלִסְבֹּל כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, חֲשָׁכוּת וְהַסְתָּרוֹת, וְאַחַר־כָּךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ הָאוֹר

הַגָּדוֹל? אֶלָּא כָּתוּב (קֹהֶלֶת ב, יג): "יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ". אִם הָיָה רַק אוֹר — אַף פַּעַם לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהַעֲרִיךְ אֶת מַעֲלָתוֹ, בְּרַגַע שֶׁיֵּשׁ חֹשֶׁךְ, אָז יְכוֹלִים לְהַעֲרִיךְ אֶת הָאוֹר, וּכְכָל שֶׁהַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר גָּדוֹל וְיוֹתֵר עָבֶה, כָּךְ מַעֲרִיכִים יוֹתֵר אֶת הָאוֹר. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, בַּהַתְחָלָה הָיָה תֹּהוּ וָבֹהוּ, שֶׁזֶּה הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמִּשָּׁם אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד), לֹא יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֶת הָאֱלִקוּת, אֶלָּא אַדְרַבָּה, מִשָּׁם נוֹבַעַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי צְרִיכִים לוֹמַר "יֵשׁ" וּצְרִיכִים לוֹמַר "אַיִן", כִּי כְּבָיְכוֹל, סִלֵּק אֶת שְׁכִינָתוֹ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִבְרֹא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה אוֹתוֹ דָּבָר, קֹדֶם יֵשׁ חֹשֶׁךְ גָּדוֹל מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ מַעֲרִיכִים אֶת הָאוֹר, וּכְכָל שֶׁהַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר חָזָק מַעֲרִיכִים אֶת הָאוֹר יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּתְחִלָּה עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְעִקַּר הַיִּסּוּרִים אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז) זֶה מֵעֲוֹנוֹת, בַּר מִינָּן, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת נה.): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן; מָתַי זֶה נִקְרָא יִסּוּרִים? כְּשֶׁאָדָם מִסְכֵּן חוֹטֵא, אֲבָל בְּלֹא זֶה, אֵין נִקְרָא יִסּוּרִים, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יִסּוּרִים, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רנ): מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא

וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֲאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָדָם זֶה לֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם צַעַר וּכְאֵב, לֹא מִבָּעְיָא צַעַר וּכְאֵב מִבַּחוּץ, שֶׁהַזּוֹלַת מְבַזֶּה אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶת הַכָּבוֹד, זֶה אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶצְלוֹ רֹשֶׁם, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁהַהוּא מְבַזֶּה וּמַשְׁפִּיל אוֹתִי, הֲלֹא הוּא גַּם־כֵּן שָׁלִיחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲפִלּוּ הַיִּסּוּרִים שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ מֵחֲמַת הַהַרְכָּבָה; הַיְנוּ אָדָם מֻרְכָּב מִד׳ יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר, וְאִם הֵם בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, אָז אָדָם בָּרִיא, אֲבָל אִם כֹּחַ אֶחָד מִתְגַּבֵּר עַל כֹּחַ שֵׁנִי, אָדָם נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, בַּר מִינָן. כִּי יֵשׁ אֵצֶל הָאָדָם מָרָה אַדַּמָּה, מָרָה יְרַקָּה, מָרָה לְבָנָה, וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וְאִם אַחַת מֵהַמָּרוֹת מִתְגַּבֶּרֶת עַל זוּלָתָהּ, מִזֶּה אָדָם סוֹבֵל, שֶׁזֶּה נֶגֶד הַד׳ יְסוֹדוֹת; אִם אֵצֶל הָאָדָם מִתְגַּבֵּר כֹּחַ הֶעָפָר, שֶׁזּוֹ מָרָה שְׁחוֹרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא נוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבִבְדִידוּת, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר אֶל אַף אֶחָד, אֲשֶׁר זוֹ מַחֲלַת עֲצַבִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אִם אֶחָד בְּכַעַס וּרְצִיחָה, כֹּחַ הָאֵשׁ בּוֹעֵר בּוֹ, שֶׁזּוֹ מָרָה אַדַּמָּה, הוּא נִשְׂרָף מֵרֹב אֵשׁ הַכַּעַס, וְכָל דָּבָר פָּעוּט מַרְגִּיזוֹ, אֲשֶׁר זוֹ גַּם־כֵּן מַחֲלַת עֲצַבִּים. אוֹ שֶׁאָדָם מִתְאַוֶּה לְכָל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת, שֶׁזּוֹ מָרָה לְבָנָה, שֶׁכֹּחַ הַמַּיִם מִתְגַּבֵּר בּוֹ, וּמַמָּשׁ יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ, מֵחֲמַת תַּאֲוֹת מָמוֹן, תַּאֲוֹת נְאוּף, תַּאֲוֹת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, תַּאֲוֹת הַכָּבוֹד, שֶׁרוֹצֶה רַק לְהִתְפָּרְסֵם, וּמַמָּשׁ מִשְׁתַּגֵּעַ וְכוּ׳ וְכֵן הָלְאָה.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): אִם אָדָם אֵינוֹ מְבָרֵר אֶת הַד׳ יְסוֹדוֹת — מִסְכֵּן, הוּא סוֹבֵל מְאֹד מְאֹד, שֶׁזֶּה כְּלַל הַסֵּבֶל שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּעֲצַבִּיהֶם. אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה וּבָא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, בָּזֶה שֶׁמְּדַבֵּר עִם הַצַּדִּיק, בָּזֶה יוֹצְאוֹת כָּל הַשְׁטִיּוֹת מֵעַצְמוֹתָיו, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ גִּלּוּי שְׁכִינָה. וְלָכֵן כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, בַּהַתְחָלָה זֶה עִנְיָן שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי, עִנְיָן שֶׁל תֹּהוּ וָבֹהוּ, עִנְיָן שֶׁל גָּלוּת מִצְרַיִם, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, זוֹכֶה לִיצִיאַת מִצְרַיִם, גִּלּוּי אֱלֹקוּת. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁהָעִקָּר הוּא אֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי אִם יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנַת חֲכָמִים, הוּא יוֹדֵעַ לִתֵּן לְעַצְמוֹ עֵצָה, וְיוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַמֵּמֻצָּע, וְאֵינוֹ פּוֹנֶה — לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, אֶלָּא בְּעַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, הוֹלֵךְ יָשָׁר, אֲבָל לָזֶה צְרִיכִים, כָּאָמוּר, אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁזֶּה הָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אִפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, שֶׁזֶּה אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְלָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם וְעָבְרוּ שָׁם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין

לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל; הַמִּצְרִים הָיוּ הַכִי מְזֻהָמִים, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר מְרִירוּת זוֹ, עַד שֶׁזָּכוּ לֶחָג הַחֵרוּת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב אֵצֶל כָּל אָדָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, עֲבָדָה עָלָיו מְרִירוּת, נִכְשַׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרִים, שֶׁזֶּה הַיְסוּרִים הֲכִי קָשִׁים לַנֶּפֶשׁ, וְהִנֵּה זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְהַצַּדִּיק מֵאִיר בּוֹ אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹצִיאוֹ מִכָּל הַשִּׁגְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סוֹטָה ג׳): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת; וְלָכֵן יְצִיאַת מִצְרַיִם נִקְרֵאת חַג הַחֵרוּת, שֶׁיּוֹצְאִים לְחֵרוּת מֻחְלֶטֶת. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״, שֶׁהוּא הַר סִינַי. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אָבוֹת ו, ב): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; הַתּוֹרָה מְזַכָּכֶת אֶת הָאָדָם, הַתּוֹרָה מְגַלָּה לָאָדָם מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם מִמֶּנּוּ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מְצֹרָע נג): אַמַּאי אִקְרֵי תּוֹרָה? דְּאוֹרֵי וְגָלֵי

מַאי דַּהֲוָה סָתוּם וְלָא אִתְיְדַע; מֶה הָיָה נִסְתָּר וְנֶעֱלָם מֵהָאָדָם בְּמִצְרַיִם? הֶאֱלִקוּת. כִּי מִצְרַיִם הָיְתָה מְלֵאָה אֱלִילִים וְלָכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר (שְׁמוֹת ט, כט): "בְּצֵאתִי אֶת הָעִיר, אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי"; כִּי הָיְתָה מְלֵאָה עֲבוֹדָה זָרָה, וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֵינוּ כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, כְּפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בַּחַיִּים, וְאָסוּר לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וּצְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת הֶעָבָר שֶׁלָּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׁיחוֹת־הָר"ן, סִימָן נא): אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה מְאֹד. אָדָם צָרִיךְ לִזְכֹּר הֵיטֵב מִיהוּ וּמַהוּ וּמָה עָשָׂה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו; וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב), שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאֵין דַּי בְּכָךְ שֶׁחִזַּרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וְלֹא מַסְפִּיק שֶׁאֲנִי בַּעַל תְּשׁוּבָה וְחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא עָלַי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל הַתְּשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהִגִּיעַ הוּא כְּבָר עָף בַּשָּׁמַיִם וְהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה, לֹא־כֵן גְּדוֹלֵי מֻכְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֵטְא, הֵם מַחֲזִיקִים עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁעֲדַיִן לֹא עָשׂוּ כְּלוּם, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה; כִּי אֶפְלוּ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת

שֶׁזָּכוּ לְהַשִּׂיג, הֵם חוֹשְׁבִים וּמְדַמִּים לְעַצְמָם שֶׁעַדַיִן גִּשְׁמוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן חוֹזְרִים תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה. וְזוֹ הַדֶּרֶךְ לִמְדָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל — לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה.

וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁאָנוּ צְרִיכִים תָּמִיד לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר, בְּעֵת שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע. כִּי מַהִי קְרִיאַת שְׁמַע? גִּלּוּי אֱמוּנָה: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״; אָנוּ מְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, בַּבֹּקֶר אָנוּ מַזְכִּירִים ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הַיּוֹם. וּבָעֶרֶב אָנוּ קוֹרְאִים שׁוּב ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הַלַּיְלָה. וּמָה אָנוּ מַזְכִּירִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע? יְצִיאַת מִצְרַיִם; כִּי אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִזְכֹּר הֵיכָן הוּא הָיָה עַד כֹּה? בִּבְחִינַת מִצְרַיִם, שֶׁעָשָׂה כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת בַּחַיִים, כָּל מִינֵי עֲוונוֹת וַחֲטָאִים, וְאָז אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי גַּאֲוָה וְיִשּׁוּת וְגַדְלוּת, שֶׁעַל יָדָן יֵלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב): לָמָּה הוֹלֵךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר? כִּי הוּא אוֹמֵר: ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳, אֲנִי רוֹצֶה לִמְלֹךְ, אֲנִי — הָאֲנוֹכִיּוּת שֶׁלּוֹ, הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת, זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ, זֶה מַה שֶּׁמַּשְׁפִּיל אוֹתוֹ וְשׁוֹבְרוֹ. אֲבָל אִם אָדָם מַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, זוֹכֵר הֵיטֵב מָה עָשָׂה עַד עַכְשָׁו, הוּא אַף פַּעַם

לֹא יִתְגָּאֶה עַל זוּלָתוֹ, וְתָמִיד יַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לַהֲכִי נָמֵךְ, וְאָז יִזְכֶּה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, לְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד), שֶׁלִּזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לַתּוֹרָה צְרִיכִים אַרְבַּע בְּחִינוֹת בַּעֲנָוָה, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לְגַבֵּי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לְגַבֵּי בֵּינוֹנִים מִמֶּנּוּ, לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל לִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ, וְאִם לֹא דַּי בָּזֶה, צְרִיכִים לִהְיוֹת עָנָו וּבָטֵל גַּם לְגַבֵּי עַצְמוֹ, לֵידַע שֶׁאֲנִי כְּלוּם, וְאָז זוֹכִים לַתּוֹרָה, כִּי אֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית אֶלָּא בְּדֶרֶךְ עֲנָוָה. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת — שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו שִׁפְלוּת, בְּטוּל הַיֵּשׁוּת, בְּטוּל הַחָמְרִיּוּת שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עב): מֵאַיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת? אוּלַי אֲנִי מַטְעֶה עַצְמִי? אֶלָּא אִם נוֹפֶלֶת עָלַי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, וַאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי כְּלוּם, זֶה סִימָן שֶׁאֲנִי מְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת; כִּי מַה שֶּׁמַּצְדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם זֶה עֲנָוָה גְּדוֹלָה. אֲבָל אִם אָדָם מַחֲזִיק עַצְמוֹ לְיֵשׁוּת וְגַאוּת, לַחֲשֹׁב: ״אֲנִי כְּבָר מַשֶּׁהוּ״, סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְגַמְרֵי.

וְזֶה תְּלוּי כְּפִי הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כְּפִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזֶּה הַבִּטּוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַהִתְבּוֹדְדוּת זֶה הַבִּטּוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; הַיְנוּ אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ

לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, לִהְיוֹת נִכְלָל בְּמְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, הוּא וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזֶה אֵין יְכוֹלִים רַק כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הַיְסוֹד תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה) שֶׁאָדָם יֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־הָאָדָם, בְּאֵיזֶה שָׂדֶה אוֹ יַעַר, וְיִשְׁטַח כַּפָּיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִידַבֵּר אֵלָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲזַי מַעֲלָה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַדַיִן לֹא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם; וּכְכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר שָׂפֵל, הוּא יוֹתֵר מַרְגִּישׁ אֶת הָרָע שֶׁעָשָׂה, וְיוֹתֵר חֲשׁוּבָה תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, יט): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״; וְלָכֵן גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁזָּכוּ כְּבָר לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, הֵם עָשׂוּ עַצְמָם כַּעֲנִיִּים, כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁחִבֵּר תְּפִלּוֹתָיו: ״וַאֲנִי עָנִי״ וְגוֹ׳, אֵין לִי כְּלוּם וְכוּ׳. כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב שֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת וְהַחֲמְרִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּבָא לִידֵי הַכָּרָה, שֶׁיּוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מֶה עָשָׂה. וְלָכֵן אָנוּ מַזְכִּירִים בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר בְּעֵת שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, גִּלּוּי אֱמוּנָה — יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְכֵן בָּעֶרֶב כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁזֶּה גִּלּוּי אֱמוּנָה, אָנוּ מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנִּזְכֹּר אֶת עֲבָרֵנוּ, וְכָךְ אַף פַּעַם לֹא נִתְגָּאֶה.

כִּי מָה אֲנוּ רוֹאִים? אָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אַשְׁרֵי זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה (עַיֵּן יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה א׳), וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; אֱצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה עַל כָּל יְהוּדִי שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קיט): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. וּמֵאַיִן אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת חָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, וּבֶאֱמֶת אֲנִי יָכוֹל לְהִקָּרֵא כְּבָר בַּעַל תְּשׁוּבָה? אִם אֲנִי חָשׁ הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת כְּאֵב עֲוֹנוֹתַי, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קמא), אֲשֶׁר לִזְכוּת לְהַרְגִּישׁ כְּאֵב עֲוֹנוֹתָיו — צְרִיכִים זְכוּת; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָדָם הָאוֹמֵר שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוּא מִסְתַּכֵּל עַל כֻּלָּם בְּבוּז, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא טָפֵּה סְרוּחָה, וַעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל (אָבוֹת פֶּרֶק ג׳): הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה: דַּע מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ? מִטִּפָּה סְרוּחָה, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? אֶל מְקוֹם עָפָר, רִמָּה וְתוֹלֵעָה, הַגּוּף שֶׁלְּךָ יִבָּלַע בַּקֶּבֶר, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְאִם אָדָם יַחְדִּיר דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי עֲבֵרָה, וְיִהְיֶה

בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִרְצֶה כְּלוּם, רַק יַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳): כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁצָּרוֹת וְיִסּוּרִים עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, וְנִדְמֶה לָנוּ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְסֻבָּב בְּיִסּוּרִים, הוּא מִתְפּוֹצֵץ לְגַמְרֵי, וּמָרִים חַיָּיו כְּלַעֲנָה. עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּבַקְּשִׁים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבַן, לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וּמָרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַהַרְחָבוֹת שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז נוֹתֵן שֶׁבַח וּתְהִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״; דָּוִד הַמֶּלֶךְ סָבַל יִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, סָבְבוּהוּ לֵיצָנִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵין מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר קכד): אֵין לְךָ דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִים כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ; וְכֵן סָבַל עוֹד הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה) מַה הֶחֱזִיקוֹ? ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, כְּשֶׁעָבְרָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, לֹא אִבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, אֶלָּא מָצָא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ הַצָּרָה, שֶׁהָלְאָה הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת גָּרוּעַ בְּהַרְבֵּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל הָיָה לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית ב, ט): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס בָּהּ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי, נִכְנַסְתִּי בְּצָרָתָהּ שֶׁל בַּת־שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נָתַתָּ לִי אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוֹרָה לָנוּ דֶּרֶךְ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁסֵּפֶר הַתְּהִלִּים, זֶה כָּל הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּכָּל צָרָה עָשָׂה מִזְמוֹר תְּהִלִּים.

וְזֹאת רָצָה רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁנַּרְגִּיל עַצְמֵנוּ — לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נֵצֵא מִכָּל גְּלוּתֵנוּ, גָּלוּת מִצְרַיִם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ט, א): אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָכוֹל לְעָזְרוֹ, וַחֲבָל עַל הַזְּמַן, חֲבָל לִטְרֹחַ וְלָרוּץ אַחַר בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר לֹא יָבִינוּ אוֹתְךָ, רוּץ וּבְרַח יוֹתֵר טוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ צָרוֹתֶיךָ. וְכֵן בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ תִּמְצָא הַרְחָבוֹת, וְאָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְלֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה תְּפִלָּתָם;

דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּקֵשׁ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — הֲלֹא יַגִּיעַ זְמַן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ — לֹא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, שׁוּם דָּבָר, וּמַה נַּעֲשֶׂה? נִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֲזַי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, קַבֵּל אֶת תְּפִלּוֹתֵינוּ; וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי מְבַחֲרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהִתְבּוֹדְדוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לָזֶה צְרִיכִים לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, הַמֹּחַ שֶׁלָּהֶם יָשֵׁן, אֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרַע שֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק וְשׁוֹמְעִים בְּקוֹלוֹ, אָז נִפְתָּח הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה הָעַמֻּקָה. וְלָכֵן קֹדֶם שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, הוּא בְּגָלוּת עַמֻּקָה מְאֹד, גָּלוּת מִצְרַיִם, וְחֹשֶׁךְ וּמָר לוֹ מְאֹד, שֶׁזֶּה כְּלַל הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אֲשֶׁר אֵין בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ צָרָה. וּמַה הַפִּתָּרוֹן לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת? לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֵיךְ מַגִּיעִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמַּחְדִּיר בָּנוּ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאָז זוֹכִים לְחָג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁצְּרִיכִים לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע, כִּי בְּכָל מַעֲמָד וּמַצָּב שֶׁאָדָם נִמְצָא, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא

בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר צְרִיכִים לָבוֹא וְלִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל יְאוּשׁ, אַף שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, הָיִיתָ בִּגְלוּת מִצְרַיִם, וְעָשִׂיתָ כָּל הַתּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְיִהְיֶה לְךָ חַג הַחֵרוּת, וְתוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאָדָם הַמִּתְבּוֹדֵד אֵלָיו וּמְדַבֵּר לְפָנָיו, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הִיא זוֹ, שֶׁאָדָם מְטַיֵּל בְּחַדְרוֹ, וְהוֹלֵךְ אָנָה וָאָנָה, וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְיוֹצֵא לַשָּׂדֶה וּפוֹרֵשׂ כַּפָּיו לַשָּׁמַיִם, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ, אוֹ נִכְנָס בְּתוֹךְ עֲבִי הַיַּעַר וְצוֹעֵק קוֹלֵי קוֹלוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): כְּשֶׁהַמַּחְיִן הֵם בְּעִבּוּר, שֶׁעֲדַיִן לֹא הוֹלִידוּ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ בְּמֹחוֹ אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָחוּשׁ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכָל הָעוֹלָם זֶה רַק אֱלֹקוּת, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אֲבָל לְהַגִּיעַ לָזֶה, צָרִיךְ לִצְעֹק הַרְבֵּה קוֹלוֹת, וּבְתוֹךְ הַיַּעַר, שֶׁאֵין אִישׁ שׁוֹמֵעַ. כִּי אִם צוֹעֵק בִּמְקוֹם יְשׁוּב, כְּבָר חָסֵר לוֹ מִן הָאֱמֶת, כִּי רוֹצֶה שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִשְׁמְעוּ אֵיךְ הוּא צוֹעֵק, וְיֹאמְרוּ: אֵיזֶה

אַבְרֵךְ עוֹבֵד ה׳ זֶה, אֵיזֶה בָּחוּר יְרֵא שָׁמַיִם זֶה, אֲשֶׁר זֶה כְּבָר שֶׁקֶר. וְלָכֵן שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם יְחִידִי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי, וְהַמְפַנֶּה לִבּוֹ לְבַטָּלָה, הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ; הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם הוֹלְכִים שָׁם בַּיּוֹם, וְצוֹעֵק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּקוֹלוֹת, אַזַי נִפְתָּח לוֹ הַמַּח, וְנִכְלָל בִּמְחַיֵּב הַמְצִיאוּת. כִּי חֲשִׁיבוּת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת — אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לָעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל חַג הַחֲרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מַחְדִּיר בָּנוּ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר מְעוֹרֵר אוֹתוֹ מֵהַשָּׁנָה, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ לִישֵׁן, וּמַחְדִּיר בּוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל מַה שֶׁהַצַּדִּיק עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וּמַשִּׂיג אֵין סוֹף, כְּמוֹ־כֵן יָכוֹל לָרֶדֶת מַטָּה מַטָּה, וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁהַצַּדִּיק מַרְאֶה לַגְּדוֹלִים שֶׁעֲדַיִן אֵינָם יוֹדְעִים כְּלוּם, וְלַקְּטַנִּים מַרְאֶה לְבַל יִתְיָאֲשׁוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

נִמְצָא עִמָּכֶם, אִתְּכֶם וְאֶצְלְכֶם. וְלָכֵן כָּל הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא זוֹכֶה לֶחָג הַחֵרוּת, יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע. אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לֶחָג הַחֵרוּת וְלִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְיִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (מִיכָה ז, טו): ״כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״ בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מֵחשֶׁךְ לְאוֹר

יִגַּלֶּה אֵיךְ אָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל יוֹם, וְחַיָּב לִזְכֹּר
כָּל יְמֵי חַיָּיו אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֵיךְ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל
יָצְאוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, מֵחשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל. וְדָבָר זֶה
סוֹבֵב גַּם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַצָּבוֹ הַפְּרָטִי.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח אָדָם יוֹצֵא מֵחשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, כִּי אָז מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא, מֵהָאֲרַת הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפב)

קוּנְטְרֵס

מֵחשֶׁךְ לְאוֹר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י): אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב, וְלֹא יוֹעִיל מְאוּמָה, וּמֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם (שַׁבָּת פט); אֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּאֵל אֶחָד, הֵם מַרְגִּישִׁים עַצְמָם נְחוּתִים, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם תּוֹרָה, וְהֵם דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ לָהֶם מִצְוֹות, שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ מַכְרִיחָם לְקַיֵּם מִצְוֹות, אֶלָּא חֲפֵצִים לְמַלֵּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה

עֲצוּמָה. וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו כְּשֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לָצֵאת מֵ״חשֵׁךְ לְאוֹר״ גָּדוֹל, עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן שֶׁכֻּלָּנוּ נִתְעוֹרֵר בְּיַחַד לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעָבַר, וַעֲדַיִן עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, הֵן מִבְּנֵי עֵשָׂו וְהֵן מִבְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳), שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לִשְׂמֹחַ בָּהּ — שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וּבֶאֱמֶת מָה אָנוּ רוֹאִים? עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹקֵיכֶם״. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׳.): הַתְּפִלִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה כָּתוּב בָּהֶם? מִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ; אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, אֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם. עַם יִשְׂרָאֵל מְיַחֲדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל אַף כָּל הַתְּלָאוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, הֶחֱזִיקוּ בֶּאֱמוּנָה, וּבֶאֱמוּנַת חֲכָמִים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה׳ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁכָּל־כָּךְ חָשׁוּב אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁעַל יָדָהּ הָאָדָם יוֹדֵעַ

אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְאֵינוֹ נוֹטֶה — לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, אֶלָּא הוֹלֵךְ עַל הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה. כִּי הַיְסוֹד בְּעַם יִשְׂרָאֵל זֶה אֱמוּנַת חֲכָמִים, אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְלֹא לְהַמְרוֹת פִּיהֶם, כִּי הֵם הַמּוֹלִיכִים אוֹתָנוּ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה. כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה רַק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי בְּלִי זֶה לֹא יוֹדְעִים מַה זֶּה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּבְלִי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, אֵין יוֹדְעִים מַה כָּתוּב בְּתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וְלָכֵן כָּל הַגְּאֻלָּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל זָכוּ לָהּ מֻשָּׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, אַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שְׁמָדוֹת וַהֲרִיגוֹת וּרְצִיחוֹת, וּבְכָל פַּעַם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵאִיר לָהֶם, שֶׁיֵּצְאוּ מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״ עַל־יְדֵי חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְכֵן עַתָּה, שֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לָצֵאת מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״ לִזְכוֹת לְקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, וְלָצֵאת כְּבָר מִגָּלוּת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם יוֹתֵר מִשְּׁבָעִים אֻמּוֹת, וּמִכֻּלָּם לֹא הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל; רַק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ הוֹרְגִים וְרוֹצְחִים, חוֹנְקִים וְשׁוֹרְפִים. וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים מֻשָּׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְאֻחָדִים נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצֵרִים

לְיִשְׂרָאֵל. וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר אֶת זֹאת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחָדָשׁ, לָצֵאת מִ״חשֶׁךְ לְאוֹר״. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, לוּלֵא שֶׁשָּׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיקֵי אֱמֶת הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל; אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנִּמְצָאִים בְּחשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, צְרִיכִים לְהַאֲמִין, שֶׁיְּכוֹלִים לָצֵאת מִ״חשֶׁךְ לְאוֹר״, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. אֵין מֻשָּׂג שֶׁאָדָם רַק מְקַלְקֵל, וְנִמְצָא בַּאֲפֵלָה וּבְחשֶׁךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתַקֵּן וְלָצֵאת לְאוֹר גָּדוֹל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה! גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וּצְרִיכִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְדַבֵּר אֵלָיו, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֻהֲכָל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל

צְרָכָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי מְבַקֵּשׁ רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים, יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה מְרִירוּת בַּבַּיִת, צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, אֵין לוֹ שׁוּם נַחַת וְכוּ', אֲשֶׁר לֹא חָסַר יִסּוּרִים, בַּר מִינָן, וְאָדָם בָּא בְּלֵב נִשְׁבָּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל לִבּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לַכֹּל, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצֵא "מֵחֶשֶׁךְ לְאוֹר", וּמִי שֶׁזָּעְתּוֹ שָׁפְלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב יְהוּדִי שָׁבוּר, בַּעַל לֵב נִשְׁבָּר, וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, אַזַי זוֹכֶה לָצֵאת מֵ"חֶשֶׁךְ לְאוֹר"; וְזֶה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים לְזָכְרָהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם; כִּי יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, וְעִקַּר קְרִיאַת שְׁמַע זֶה גִּלּוּי אֱמוּנָה — "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", שֶׁנִּזְכֹּר אֲשֶׁר מִי מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בָּעֶרֶב נִזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה אֶת הַבְּרִיאָה, וְהַמִּצְוָה בַּבֹּקֶר לִזְכֹּר אֶת זֹאת כָּל הַיּוֹם, וְלֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת כְּרֶגַע, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּכְפִי שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כָּךְ חַיָּיו נְעִימִים וְקַלִּים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן

רנ), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר זוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד׳): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ״ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״; וְזֶה מַה שֶּׁאָדָם צָרִיךְ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵין טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (אִבּוֹת דְּרַבִּי נָתָן כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר הָיוּ עוֹבְדֵי אֱלִילִים, מְלֵאֵי זִמָּה. וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר אֶת כּוּר הַבַּרְזֶל הַזֶּה, לִהְיוֹת בֵּין אֻמָּה שְׁפֵלָה כַּמִּצְרִים, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם הָיוּ מְאֹד מְגֻנִּים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִים מִכָּל הָעַמִּים; וְעַם יִשְׂרָאֵל הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת הַסִּבָּל הַזֶּה וְהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לָצֵאת מִ״חשֶׁךְ לְאוֹר״. וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה. כִּי כָּל הַגָּלוּת זֶהוּ חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְהַגְּאֻלָּה הִיא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז יִתְקַיֵּם (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ לְכָל הָעַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳״; וְלָכֵן אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל, שֶׁבְּמִצְרַיִם הַמֹּחִין הָיוּ בְּצִמְצוּם, מֵצַר־יָם — אוֹתִיּוֹת מִצְרַיִם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁהֵם יָם הַחָכְמָה הָיוּ בְּמֵצָר, הֵינוּ שֶׁהַמֹּחַ יָשֵׁן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת

יְמֵיהֶם, וְיכוֹלִים לַעֲבֹר לָאָדָם שִׁבְעִים שָׁנָה וְהוּא יָשֵׁן, מִחוֹ יָשֵׁן. וּמַה נִּקְרֵאת שְׁנָה? שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין לְךָ שֵׁנָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. וְעַל זֶה אָמַר חֹנִי הַמְּעֻגָּל (תַּעֲנִית כג.): מִי אִיכָּא דְּנַיְים שִׁבְעִים שְׁנִין?! וּבַמֶּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁאָדָם יָשֵׁן? שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, זֶה סִימָן שֶׁמֹּחוֹ יָשֵׁן. וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא מְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה, וּמְגַלֶּה לוֹ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְלָכֵן הַצַּדִּיק פּוֹתֵחַ אֶת פֶּה הָאָדָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה הַמַּרְבִּיצִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, הֵם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם "מֵחשֶׁךְ לְאוֹר". אֲבָל עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי כְּנֶגֶד זֶה יֵשׁ עֵרֶב־רַב הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים, וְהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם הַפִּקְחִים, אֲבָל כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, אָז רוֹאִים מִי הִצְלִיחַ בַּחַיִּים וּמִי הִפְסִיד?! מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְדִבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְסִפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, לָמַד תּוֹרָה, קִיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָדָם זֶה יָצָא בְּכָל יוֹם וְיוֹם "מֵחשֶׁךְ לְאוֹר", וּמִי שֶׁמִּתְלוֹצֵץ מִכָּל זֶה, מִסְכֵּן, מְבֻלָּה זְמַנּוֹ בִּלְשׁוֹן־הָרַע,

רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וּדְבָרִים בְּטֵלִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, הוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְרָעִים וּמָרִים חַיָּיו, שֶׁהוֹלֵךְ נָע וָנָד, וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לָצֵאת מֵ"חשֶׁךְ לְאוֹר", וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בָּעֲרָב וּבַבֹּקֶר בְּעֵת שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִים "שְׁמַע", שֶׁזֶּה גִּלּוּי הֶאֱמוּנָה, עָלֵינוּ לִזְכֹּר בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב הָיִינוּ עַד עַכְשָׁו, הָיִינוּ בַּאֲפֵלָה גְּדוֹלָה, בְּחשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבִזְמָה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, נַעֲשֶׂה גַּם עַכְשָׁו, הָעֵרֶב רַב מִתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְׁטִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַעֲבִירִים אוֹתָם עַל הַדָּת, וְשׁוֹלְחִים אֶת שְׁלִיחֵיהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַגָּלוּת וְהַחשֶׁךְ, עַרְבִית, שֶׁמָּרִים מְאֹד חַיֵּי הָאָדָם; כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ חשֶׁךְ, אָז רָבִים זֶה עִם זֶה, אֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי,

כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ מֵרֹב עֲבִיוּת הַחֹשֶׁךְ, וְנִתְקָל בּוֹ וּמַפִּילוֹ, וּמִתְקוֹטְטִים וְכוּ׳. אַךְ עִקַּר סוֹד חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, שַׁחֲרִית, שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל׳):

שַׁחֲרִי״ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יו״ֹדֵעַ. מַהי הַשְׁלֵמוּת בְּעַם יִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, אֶפִלּוּ אֶחָד חָכָם, אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, כֵּינָן שֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, זֶה חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה כְּבָר הַשַּׁחֲרִי״ת, אוֹר הַשַּׁחַר עוֹלֶה. וְזֶה יָבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, אִם אָנוּ נִתְאַחַד יַחַד, וְנֹאהַב זֶה אֶת זֶה, נִשְׂרֹף אֶת הַחָמֵץ, שֶׁהִיא הַגְּזֵלָנוּת הָאֲרוּרָה שֶׁנִּמְצֵאת בְּתוֹךְ תּוֹכֵנוּ, שֶׁאֶחָד שׁוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, וּלְבַל נַעֲבֹד זֶה עַל זֶה, הָבָה נַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ אֶת הָאֱמֶת, שֶׁעַדַיִן אֶחָד שׁוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, עֲדַיִן אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זוּלָתוֹ, וּמְדַבֵּר עָלָיו מֵאֲחוֹרֵי גַּבּוֹ, וְאֵיךְ אָנוּ רוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ הַגְּאֻלָּה?! וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֵינוּ נִקְרֵאת עֲרַבִי״ת, חֹשֶׁךְ, שֶׁאָז הַסָּמ״ךְ־מ״ם, יַמַּח שְׁמוֹ וְגוּנָדָא דִּלֵיהּ, עוֹשִׂים פְּרוּדִים בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּפְלָגוֹת, פֶּלֶג, כְּדוֹר הַהַפְלָגָה, לְפַלֵּג אֶת הָעָם, לְהַחְדִּיר שִׂנְאָה בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, לְהַפְרִיד אֶת הָעֵדוֹת — זוֹ הַגָּלוּת, זֶה הַחֹשֶׁךְ. אֲבָל הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְצַפִּים וּמְיַחֲלִים לָהּ הִיא — לָצֵאת

מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״, לִזְכוֹת לְאוֹר הַשַּׁחַר, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם שֶׁהוּא עֲדַיִן רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, כִּי בָּזֶה שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, יְכוֹלִים לְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר (תְּהִלִּים לו, ז): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; אִם תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ וְתִמְצָא אֵצֶל כָּל יְהוּדִי הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, אָזַי תִּרְאֶה שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ, כְּבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם, כִּי כֵּיוָן שֶׁדָּנִים כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, מַחֲזִירִים אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּבֶאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רִיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; עַם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָיָ״ה אֱלֹקֵיכֶם״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְחָפֵץ שֶׁנִּגְלֶה זְכוּת עַל כָּל יְהוּדִי, שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִרְאוֹת רַק אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לָצֵאת מֵ״חשֶׁךְ לְאוֹר״. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאֳרָם; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, וְהוּא יִהְיֶה הַגּוֹאֵל הָאַחֲרוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ג רעג.): ״מַ״ה שֶׁ״הָיָה ה׳וּא שֶׁיִּהְיֶה״ (קֹהֶלֶת ט), רָאשֵׁי תֵּבוֹת מֹשֶׁ״ה; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן,

וְאֵיךְ גָּאַל אֶת יִשְׂרָאֵל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים ((מְנָחוֹת סה:): מֹשֶׁה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; וְכָתוּב בַּזֹּהַר: מֹשֶׁה רַבֵּנוּ תָּמִיד הִשְׁתּוֹקֵק לְהַגְבִּיהַּ וּלְהַעֲלוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתוֹ, וּבְשָׁעָה שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ קִטְרֵג, מֶה עָנָה לוֹ מֹשֶׁה? (בַּמִּדְבָּר יא, כט): "הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי? ! מִי יִתֵּן וְיִהְיוּ כָּל הָעָם נְבִיאִים"; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָהַב אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא מַנְהִיג אֲמִתִּי, שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר עַמּוֹ, וְרוֹצֶה לְהוֹצִיאָם מֵ"חֶשֶׁךְ לְאוֹר", לֹא־כֵן הַסַּמ"ךְ־מ"ם וְגַנָּא דִּלְיָה, כָּל כֹּחָם זֶה 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְפַגֵּם וּלְהַרְבּוֹת אֶת הַחֶשֶׁךְ. וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבִפְרָט עַכְשָׁו, שֶׁאָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אֶת הַמִּצְוָה הַיְקָרָה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְלִזְכֹּר אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עֲדַיִן מַחֲזִיק בְּאֶחָד — אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן פ'), שְׁמָצִינוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם יִצְרָם, כֵּיוָן שֶׁדָּרְשׁוּ מֵהֶם שֶׁיָּמִירוּ אֶת דָּתָם, קָפְצוּ לְתוֹךְ הָאֵשׁ וּמָסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. לְמִדִּים מִכָּאן, שֶׁאֲפִלּוּ הָרָשָׁע הַכִּי גָּדוֹל, בַּר מִינָן, עֲדַיִן נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בְּאֶחָד. וְכֵן זֶה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְלָכֵן שַׁחֲרִי"ת רָאשֵׁי תֵּבוֹת: חָ׳כָם, רָ׳שָׁע, תָּ׳ם, שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹדֵעַ, כִּי כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה; אֶחָד חָכָם,

אֶחָד רָשָׁע, אֶחָד תָּם, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, כֻּלָּם מַחֲזִיקִים בְּאֶחָד, בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁאֶחָ״ד בְּגִימַטְרִיָּה אַהֲבָ״ה, עָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֶחָד צָרִיךְ לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְזוֹ הַשְׁלֵמוּת, וְזֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנַּעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, חִבִּיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב אֶלֶף קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְכָל קָרְבָּן הָיוּ בָּזֶה יְחוּדִים גְּדוֹלִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר חָשׁוּב הַחֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁיְּהוּדִים יַעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, וְלֹא יִבְדְּקוּ בַּצִּיצִיּוֹת, אֶלָּא מְאֻחָדִים כֻּלָּם בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה כָּל יְהוּדִי אוֹחֵז — אֶחָד חָכָם, הֶחָכָם מַחֲזִיק בְּאֶחָד, בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד רָשָׁע, אֲפִלּוּ הָרָשָׁע לֹא יָמִיר דָּתוֹ, וְיִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶחָד תָּם, מִסְכֵּן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, אֲבָל בִּפְנִימִיּוּת — נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — מִסְכֵּן, אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ מְאֻחֶדֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָלֵינוּ לִמְצֹא אֶת הָאֶחָד הַזֶּה אֵצֶל כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, וְלַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וּבָזֶה שֶׁמַּתְחִילִים אֶת לֵיל הַסֵּדֶר: ״כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל

דְּצָרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח״ — מִי שֶׁאֵין לוֹ לֶאֱכֹל, מִי שֶׁאֵין לוֹ עַל צָרְכֵי הֶחָג — שֶׁיָּבוֹא וְנִתֵּן לוֹ, כִּי זֶה סֵמֶל חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח — שֶׁיְּהוּדִים עוֹזְרִים זֶה לָזֶה. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (זֹהַר חֵלֶק א׳ קד): בְּשַׁעֲתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים לֵיהּ לְבַר נָשׁ, שׁוֹלֵחַ לוֹ עָנִי לְזִכּוֹת בּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִמְצָא הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא, בַּחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְאֵיךְ אָנוּ רוֹאִים וְיוֹדְעִים אֶת זֹאת? כִּי שׁוֹלֵחַ לָנוּ מַתָּנָה, וּמַהִי? עָנִי. כְּשֶׁבָּא לְפָתֵחַ בֵּיתֵנוּ יְהוּדִי, וּמְבַקֵּשׁ צְדָקָה, עָלֵינוּ לְתָפְסוֹ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם וּבְפָנִים שְׂמֵחוֹת, לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי עֲנִיִּים בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְזֶה חָשׁוּב מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן חַג הַפֶּסַח נִקְרָא חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָנוּ עוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת אַל תִּגַּע בּוֹ. אָנוּ נִמְצָאִים בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל, שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְעִידָה שֶׁהֵם פִּרְאֵי אָדָם — מִשְׁתּוֹלְלִים, אָדָם יוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ, וְצָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים, שֶׁיַּחֲזֹר בָּרִיא וְשָׁלֵם חֲזָרָה. וּמָה עוֹזֵר לָאָדָם? הַצְּדָקָה. כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי י׳, ב): צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת; אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק

א׳, סִימָן רא), שֶׁזֶּהוּ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַצַּ״ת, אִם אָדָם נוֹתֵן לֶעָנִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל מַצּוֹת לְפֶסַח, אֲזַי נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ: ״צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת״. וְלָכֵן דַּיְקָא עַתָּה, כְּשֶׁאָנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְחַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, וּמְשַׁתַּדְּלִים לָצֵאת מֵחשֶׁךְ לְאוֹר, עָלֵינוּ לְקַבֵּל כָּל יְהוּדִי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְלַעֲזוֹר לְכָל הַנִּצְרָכִים, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים נ׳): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַג הַחֵרוּת

בּוֹ תִּבאַר מַעֲלַת חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָאָדָם יוֹצֵא לְחֵרוּת מֵהַיֵּצֶר הָרָע, וְעַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה וְלִהְיוֹת זָהִיר מֵחָמֵץ, נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, כִּי אָז נִמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין גְּבוֹהִים בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָדָם נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפג)

קוּנְטְרֵס

חַג הַחֵרוּת

א.

שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וּמֵאָז שֶׁעָלְתָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּבָרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הָיָה אוֹר אֵין סוֹף, וְצִמְצֵם עַצְמוֹ, כִּבְיָכוֹל, וְנַעֲשָׂה חָלָל הַפָּנוּי, וּמִשָּׁם בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. וּמֵחֲמַת הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, עַד שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת, שֶׁאָדָם

חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ דָּבָר כָּזֶה נִפְרָד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֶלָּא זוֹ הַבְּחִירָה שֶׁמָּסְרוּ לָאָדָם — אִם יִרְצֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִרְצֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הָאוֹר, הַזִּיו, הַחִיּוּת, הַדְּבֵקוּת בִּשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, יִרְצֶה לְהַמָּשֵׁךְ אֶל הַשֶּׁקֶר וְהַחֹשֶׁךְ, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלַעֲקֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָדָם, בְּרָאוֹ שֶׁהוּא יַכִּירוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בֹּא מב:), שֶׁעִקַּר הַבְּרִיאָה הָיְתָה ׳בִּגִין דִּישְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ׳, שֶׁאָדָם יְזַכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְנִכְשַׁל בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח:): כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּנִדּוּי, הוֹלִיד רוּחִין וְשֵׁדִין וְלִילִין; הֵינוּ שֶׁבָּאוּ קְלִפּוֹת וְחִמְּמוּ אוֹתוֹ, וּפָגַם בִּבְרִיתוֹ. וְאוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, פֶּסַח), שֶׁמֵּאָז שֶׁחָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, כָּל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת אַחַר־כָּךְ לְמִצְרַיִם, וְלִסְבֹּל שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ לְבַטָּלָה מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, הֵן הֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת הַסֶּבֶל הַנּוֹרָא בְּשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, וְשָׁם מֵרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת א, יד): ״וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה

בַּשָּׁדֶה, וְכָל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ״. וְלָמָּה הֵצֵרכוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד בַּשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה בְּמִצְרַיִם? כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיָּצְאוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן. הַנְּשָׁמוֹת הָאֵלּוּ הָיוּ כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, כָּל מִינֵי זִכּוּכִים שֶׁזִּכְּכוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁיִּהְיֶה גַּם־כֵּן כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת אַמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה. שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם הָיָה שִׁעְבּוּד קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶשָׁה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָּה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; הַמִּצְרִים הָיוּ מְזֻהָמִים מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מט.): עֲשָׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם. וּמַה הֵם כְּשָׁפִים? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין סז.): לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן כְּשָׁפִים? שֶׁמַּכְחִישִׁין פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה; הַיְנוּ כִּי כְּשָׁפִים מַכְחִישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּשׁוּף זֶה עִנְיַן שֶׁל דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת אַמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מַכְחִישִׁין בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה. וּבְרַגַּע שֶׁאָדָם נִכְנָס בִּדְמְיוֹן שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ־וְאֶצְלֵנוּ, זֶה כְּבָר שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וְזֶה מַה שֶּׁכָּל

אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד; כִּי שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם הָיָה אָז, וְשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם נִמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, בַּר מִינָן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מֵכְרָח לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם — לְמֵצַר־יָם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר וּבְצָמְצוּם, וְצָרִיךְ לְסַבֵּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה), שֶׁכְּלַל הַתַּאֲוּוֹת רָעוֹת הֵן אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לוֹקְחִים מֵהֶם אֶת הַתַּאֲוּוֹת, אֲזַי צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּגָלוּת שֶׁלָּהֶם. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכִיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל (וַיַּיֵן בְּרֵאשִׁית רַבָּה טז, ד). וּכְשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הֲרֵי זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁחָטָאנוּ בִּפְגַם הַבְּרִית, בָּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם שֶׁהָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם שֶׁיֵּשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁו; שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וּמְרִירוּת, יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְשֻׁעְבָּדִים בְּצָרוֹת, שֶׁאֵינָם רוֹאִים דֶּרֶךְ אֵיךְ יֵצְאוּ מִזֶּה פַּעַם. עִם כָּל זֹאת חָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל

עַם יִשְׂרָאֵל, וְשָׁלַח אֵלֵינוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, אֲשֶׁר הוּא גִּלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הִכְרִיז לְכֻלָּם (דְּבָרִים ד׳): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ״ה הוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ״; מַה אִתְּכֶם?! לָמָּה אַתֶּם מְשֻׁעְבָּדִים לְמִצְרַיִם?! בֹּאוּ וְהַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ וּפִתְחוּ אֶת פִּיכֶם, וְתִדַּבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵצְאוּ מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם וְשֶׁעָבְרָה עֲלֵיכֶם! וְכֵן עָשׂוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וּמֵאָז שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגִלָּה לָהֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים יֵשׁ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג־כה): ״וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה, וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳, וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר לָהֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֵּדַע אֱלֹהִים״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹצֵא מִמְּצָרִים. וְזֹאת הִכְנִיס מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא הֶחְדִּיר בָּהֶם — תֵּדְעוּ לָכֶם, אִם עוֹבֵר עֲלֵיכֶם שִׁעְבּוּד, וּרְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִמְּצָרִים, הַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא!

ב.

יְצִיאַת מִצְרַיִם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר שֶׁעִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי פָּתַח לָהֶם הַמַּחַ וְהַדַּעַת, שֶׁיִּרְצוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת! וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳) עַל־פִּי הַמִּשְׁנָה (תְּרוּמוֹת פֶּרֶק ב׳): סְתָם חֵרֵשׁ — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצַּדִּיק, אֵינֶנּוּ יָכוֹל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא אִלֵּם, מֵחוֹ יָשָׁן. אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה וְשׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַצַּדִּיק, אֲזַי מִתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה. וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ. וְזֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם, כָּךְ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם; אִם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים, בִּלְבּוּלִים, חֲטָאִים, עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְרוֹצֶה לָצֵאת מִגְּלוּת מִצְרַיִם שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו. הָעֵצָה הִיא רַק לִבְרֹחַ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, לְאֵיזֶה שָׂדֶה וּלְאֵיזֶה יַעַר, אוֹ לְאֵיזֶה קֶבֶר שֶׁל צַדִּיק, וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וּתְלָאוֹת, מַכְאוֹבִים וּבִלְבּוּלִים, בָּא וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם חָזָק בָּזֶה, אֲזַי סוֹף כָּל

סוֹף רוֹאֶה יְשׁוּעָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): ״וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל״ — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה. עוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ גָּלוּת מִצָּרִים, אֲבָל עָלֵינוּ לָצֵאת מִמִּצָּרִים — מִמְּצַר־יָם, מֵהַצְּמִצּוּמִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַּת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁגָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם דִּבְּרוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לָהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ מֵחָמְרִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, מִשֶּׁבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, עַד שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, וְכָל זֶה נַעֲשָׂה רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִמִּצָּרִים, מֵהַמֵּצַר שֶׁלָּכֶם, וְלִזְכּוֹת לִיצִיאַת מִצְרַיִם, לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלָּכֶם, הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם מֵהַיּוֹם הַזֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לָכֶם, כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, וְאֵין צָרִיךְ אֶתְכֶם, וְאֵינְכֶם שָׁוִים כְּלוּם, הַכֹּל זֶה דְּמְיוֹנוֹת, כְּשָׁפִי מִצְרַיִם; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁמְּדַבֵּר וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נִשְׁמָע בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה פּוֹעֵל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, הָיָה מִתְחַזֵּק לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁבְּנֵי־אָדָם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים אֶל כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים הַמִּתְחַזִּים כְּרַבָּנִים, כִּמְקֻבָּלִים, וּמְחַפְּשִׂים תִּקּוּנִים, בְּעֵת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, רַק תִּפְתְּחוּ אֶת פִּיכֶם, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְבָר אַתֶּם יוֹצְאִים מִמְּצָרִים. וְאַף שֶׁאַתֶּם מַרְגִּישִׁים עַצְמְכֶם הֲכִי גְּרוּעִים, וַעֲשִׂיתֶם כָּל הָעֲוונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל', סִימָן ג'): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹהֵן וְלֹא אוּרִים וְתוּמִים, אֶלָּא תְּפִלָּה בִּלְבַד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אַל תְּבַזֶּה אֶת תְּפִלָּתָם; דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְכוּ', מַה יַּעֲשׂוּ? הֲלֹא יְבַקְּשׁוּ אוֹתְךָ, עַל־כֵּן תִּשְׁמַע תְּפִלָּתָם. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, וְכָל צָרְכֵיכֶם תְּבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ תִּהְיֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁלָּכֶם, שֶׁתֵּצְאוּ מֵהַצָּרוֹת וְהַגָּלוּת שֶׁלָּכֶם.

ג.

בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמִי לֹא סוֹבֵל?! אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה צַעַר, אֵילּוּ יִסּוּרִים, אֵיזוֹ מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁאָדָם מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב תְּלָאוֹת וְצָרוֹת, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, לְהַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּחֵרוּת, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר טוֹב, יוֹתֵר בָּטוּחַ, לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כְּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא יוֹצֵא לְחֵרוּת מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְאַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תַּמְשִׁיכוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים. כִּי מַהִי גָּלוּת? חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): עִקַּר הַגָּלוּת רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; כִּי בֶּאֱמֶת אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא הָיָה הוֹלֵךְ בְּגָלוּת, וַעֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר הֵיטֵב הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁהַגּוּף הָלַךְ בְּגָלוּת, אֲבָל הַנְּשָׁמָה — נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אַף פַּעַם לֹא הָלְכוּ בַּגּוֹלָה, הֵיכָן שֶׁרַק הָיוּ נִשְׁמוֹת

יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁרַק סָבְלוּ מֵהַגּוֹיִים הָרוֹצְחִים — לֹא הִתְיָאֲשׁוּ, אֶלָּא חָזְרוּ וּבָנוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מְקֻוָּאוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה וִישִׁיבוֹת, שֶׁלָּמְדוּ בָּהֶם אֱמוּנָה. וְאַף שֶׁרָצְחוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן חָזְרוּ וְשִׁקְמוּ אֶת הַהֲרִיסוֹת, וּמָסְרוּ נַפְשָׁם לִשְׁמֹר שַׁבָּת, לֶאֱכֹל כָּשֵׁר, לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וּלְהִתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין, וּבַעֲבוּר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה מָסְרוּ נַפְשָׁם עַד מְאֹד; כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל דְּבוּקוֹת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵן חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְהַנְּשָׁמוֹת אַף פַּעַם לֹא הָלְכוּ בַּגָּלוּת רַק הַגּוּפִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִהְיוֹת עַכְשָׁו בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּכְנִיסוּ אֶת הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלָּכֶם, בְּתוֹךְ הַבַּיִת שֶׁלָּכֶם, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ יֻמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ — כּוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ; כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר: "לִי לֹא יִהְיֶה טוֹב בַּחַיִּים, לִי כָּל־כָּךְ מָר, שֶׁאֵין לִי תִּקְוָה", אֲבָל אִם רַק מְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים הַמְרוֹרִים שֶׁלּוֹ, וְתָמִיד מַזְכִּיר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מִתְגַּלֶּה אֲלֵיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וְנוֹתְנִים לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְדִּירוּ

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלָּכֶם. לָמָּה לָכֶם לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים?! לָמָּה לֹא תִּבְרְחוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! לָמָּה לֹא תַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם?! הֲרֵי חֵלֶק מֵהַגְּלוּת, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּין הַגּוֹיִים! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם", אֲשֶׁר זוֹ הַגָּלוּת הֲכִי גְּדוֹלָה — שֶׁאָנוּ רוֹצִים לְחַקּוֹת אֶת הַגּוֹיִים, לָלֶכֶת כְּפִי דַּרְכֵי הַגּוֹיִים, לְהִתְנַהֵג כְּגוֹי לְכָל דָּבָר, וַאֲנַחְנוּ שׂוֹכְחִים, כִּי אָנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות. וְאִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, עָלֵינוּ לְהִבָּדֵל מִדַּרְכֵי הַגּוֹיִים, וְלִשְׁמֹר שַׁבָּת, אֲזַי נִהְיֶה בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים; כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, הוּא נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין. שַׁבָּת הִיא הָאוֹת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת, בַּר מִינָן, פּוֹסֵק הָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק ל', הֲלָכָה טו), דִּינוֹ כְּגוֹי, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר, וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם, שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי נִתַּקְנוּ אֶת עַצְמֵנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל בָּזֶה שֶׁנַּחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָנוּ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִים לוֹ. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲזַי תִּרְאוּ מַה

זֶה לְחָיוֹת כִּיהוּדִי; הֲרֵי יְהוּדִי הַמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, כִּי אֵין עוֹד מְאֻשָּׁר כְּהַמַּאֲמִין וְהַדָּבֵק בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁאָז הוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי; כִּי אָדָם שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ בַּגָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ, הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא — מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, הוּא יוֹדֵעַ מַהִי הַכְּתֹבֶת בְּעַצְמָהּ — שֶׁזֶּהוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי נִמְצָא בְּמַדְרֵגָה כָּזוֹ? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. בְּוַדַּאי הַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְלוֹחֵם נֶגְדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָמְדוּ קֹרַח וַעֲדָתוֹ נֶגֶד מֹשֶׁה, דָּתָן וַאֲבִירָם עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה, מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים, רָאשֵׁי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה וּפֵרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא הִתְפַּעֵל מֵהֶם, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת, וְדָבַק בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ — נִשְׁאָר בַּחַיִּים; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְגַלִּים אֶת מְצִוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ, אֲבָל כְּנֶגֶד אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם וְגַנְדָּא דִּלֵּיהּ, וְכָל מִינֵי רְשָׁעִים אֲרוּרִים, לְכַסּוֹתָם, לְהַעֲלִימָם וּלְהַסְתִּירָם, אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ

לוֹ שֵׂכֶל, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיקִים, הוּא הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר, וְהוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

ד.

הַמִּצְרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, כְּשֶׁאָדָם חָטָא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נֶעֱלְמוּ וְנִסְתְּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת, וְסוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמִּתְפּוֹצְצִים מֵרֹב צָרוֹת, וּמָר וְרָע לָהֶם מְאֹד בַּבַּיִת: לְזֶה אֵין בַּת זוּג, לְזוֹ אֵין בֶּן זוּג, לְאֵלּוּ אֵין יְלָדִים, לְאֵלּוּ אֵין פַּרְנָסָה, לְאֵלּוּ אֵין בְּרִיאוּת, לְאֵלּוּ יֵשׁ, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, מַחֲלוֹת וְחֻלָאִים רָעִים, לְאֵלּוּ יֵשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בָּנִים סוֹרְרִים, אֲשֶׁר אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים אֵלּוּ? וּבֶאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז:): אֵין אָדָם נִתְפָּס בְּשַׁעַת צַעֲרוֹ; וְלָכֵן צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת. וְכָךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא מְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי; כִּי כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ מִצְוֹת, וַאֲפִלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרְמוֹן (בְּרָכוֹת נז.), לָכֵן צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת. מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל

הַבְּרִיּוֹת?! יֶשְׁנָם הוֹרִים שֶׁכּוֹלִים, שֶׁחַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים, אֵיזֶה צַעַר הוּא זֶה לְאַבֵּד יְלָדִים, בַּר מִינָן! אֵילוּ צַעַר וְיִסּוּרִים הֵם לֵישֵׁב בְּבֵית עֲרִירִים בִּלְא יְלָדִים?! אֵילוּ צַעַר וּמְרִירוּת לֵישֵׁב עָנִי בְּדַחַק וְכוּ'?! וְהִנֵּה בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁבְּכָל דּוֹר, וּמְגַלֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק יח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּכָל צַעַר וְצַעַר אֲנִי כְּבָיְכוֹל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, ט): "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר". הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. לָזֹאת, אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלָּכֶם, אִם רְצוֹנְכֶם לָצֵאת מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם, לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל אֶתְכֶם. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא דְּרַב כַּהֲנָא): גְּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִלִּין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין, וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְלֹא עַד רָקִיעַ שֵׁנִי, אֶלָּא עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. יְהוּדִי הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁמַּהַיּוֹם וָהָלְאָה שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מַנִּיחַ תְּפִלִּין, שׁוֹמֵר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה מַאֲמִין בְּאֵל עוֹלָם, רַק הַהַרְהוּר תְּשׁוּבָה לְבַד, כְּבָר מַגִּיעוֹ עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר — מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה

שְׁלֵמָה, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ כָּל חַיֵּיכֶם מְשֻׁתָּנִים לְטוֹבָה. תַּעַזְבוּ אֶת כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת וְהַמְּדוֹת רָעוֹת שֶׁל הַגּוֹיִים, בֹּאוּ וְנַעֲזֹב אֶת כָּל דַּרְכֵי הָאֱמוֹת! בֹּאוּ נִתְרַחֵץ מֵהֶם, וְלֹא נִתְעָרֵב בֵּינֵיהֶם, וְנֵדַע שֶׁאָנוּ הָעָם הַנִּבְחָר. אַף שֶׁהֶעֱרֵב־רַב אֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת זֹאת, כִּי הֵם רוֹצִים לְעָרֵב וּלְבוֹלֵל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב — מַה יֵּשׁ לָנוּ אִתָּם?! עַם יִשְׂרָאֵל הָעָם הַנִּבְחָר, קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי; לָזֹאת חִזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאַף שֶׁאַתֶּם חֲשִׁים שֶׁאַתֶּם הֲכִי רְחוֹקִים, וַעֲשִׂיתֶם עֲוֹונוֹת הֲכִי גְּרוּעִים, עִם כָּל זֹאת, דְּעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה רַק בִּתְשׁוּבַתְכֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, עִמּוֹ אֲנִי בְּרַחֲמִים, וּמְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵינִי זוֹכֵר לוֹ, אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו; רְאוּ רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּרַחֵם עַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם. וְכֵן אוֹמְרִים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעֵגֶל, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בִּינִי לְבֵינְךָ, וַאֲנִי מְקַבְּלְךָ. וְזוֹ מַעֲלַת הַבַּעַל תְּשׁוּבָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז תַּתְחִילוּ לְהַרְגִּישׁ חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים טוֹבִים. וַעֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁכְּשֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בַּהַתְחָלָה מְנַסִּים אֶת הָאָדָם, אִם כַּוָּנָתוֹ

הִיא בֶּאֱמֶת, וְלָכֵן עוֹבְרִים עָלָיו הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים — הֵן מֵהַהוֹרִים, הֵן מֵהַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁכֻּלָּם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, הַחֶבְרָה הַסּוֹבֶבֶת אוֹתוֹ לוֹעֶגֶת לוֹ, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת יד, ב): "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת, בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ תַּחֲנוּ עַל הַיָּם, וְאָמַר פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְבֻכִים הֵם בָּאָרֶץ סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר". הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר שֶׁתַּחְזְרוּ, כְּדֵי שֶׁפַּרְעֹה יַחְשֹׁב שֶׁהִצְלִיחַ לְתָפְסָם. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁדַּיְקָא אָז כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהַטֻּמְאָה שֶׁלּוֹ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים, וְהַתַּאֲוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו דַּיְקָא, עַד שֶׁחוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ: מַה קּוֹרֶה, הֲלֹא אֲנִי חָפֵץ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, מַדּוּעַ עוֹבְרִים עָלַי צָרוֹת, וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עָלַי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר קֹדֶם שֶׁחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה? ! אֲבָל כֵּן הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר עַם יִשְׂרָאֵל, "וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם, וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם חֹנִים עַל הַיָּם" וְגוֹ' (שָׁם, פָּסוּק ט), עָבְרוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, אֲבָל יָדְעוּ, שֶׁאֲסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וְאַדְרַבָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (פָּסוּק י): "וּפַרְעֹה הִקְרִיב" — שֶׁהִקְרִיב לִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא), וְהִתְחִילוּ לְצַעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'".

וְגוֹ', וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, כַּאֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לִרְאוֹתָם עַד עוֹלָם, יְהוָ״ה יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן״ (פְּסוּקִים יג, יד); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְקַבֵּץ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר לָהֶם: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, זֶה הַנִּפָּיוֹן שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתְכֶם בֶּאֱמֶת. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁאַתֶּם שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, וְדַיְקָא אָז עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ! אֶלָּא תִּתְחַזְּקוּ וְתִרְאוּ לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַף שֶׁהֵם עֲדַיִן רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַמִּצְוֹות וּמֵהָאֱמוּנָה, וְיֵשׁ לָהֶם בַּבַּיִת טֶלֶוִיזְיָה וּוִידֵאוֹ, אֲשֶׁר הֵם כְּלֵי מַשְׁחִית, אַל תְּזַלְזְלוּ בָּהֶם, עִקַּר חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה — מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ, וְאַחַת מִמִּצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ זוֹהִי כִּבּוּד אָב וָאֵם, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, וּלְקַבֵּל אוֹתָם כְּמוֹת שֶׁהֵם, וְרַק לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה. וְעַל־כֵּן, אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — מֵהֶחֳבָרָה וְכוּ', אַל תָּשִׁיתוּ לִבְּכֶם, שֶׁכֵּן הָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּצְרִים רָדְפוּ אַחַר יִשְׂרָאֵל, וְהִגִּיעוּ עַד יַם סוּף, וְהָיָה קְטָרוּג גָּדוֹל מְאֹד עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּטְרֵג הַסָּמָ״ךְ־מ״ם וְאָמַר: הַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל לֹא נִשְׁבְּרוּ, אֶלָּא הִתְחַזְּקוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמוֹ־כֵן אַתֶּם, אַף שֶׁלּוֹעֲגִים לָכֶם שֶׁחֲזַרְתֶּם בִּתְשׁוּבָה, אַל תִּתְפַּעֲלוּ, אֶלָּא

תִּתְחַזְּקוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הַמְגַלֶּה לָכֶם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ לְאֵילוּ נִסִּים תִּזְכּוּ.

ה.

קְרִיעַת יַם סוּף

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ לְיַם סוּף, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזָרָם עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקָּרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, עַד שֶׁעָבְרוּ בֶּחָרָבָה; הַיְנוּ דַּיְקָא כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אָז דַּיְקָא נִפְתָּחִים לוֹ הַמֹּחִין, וְזוֹכֶה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים א׳): מֹשֶׁה קָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, הַיְנוּ הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים, מְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעוֹשִׂים קְרִיעַת יַם סוּף, וּמַהִי? גִּלּוּי שֶׁכִּינָה שֶׁמְּגַלִּים, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁהָיוּ עַד כֹּה מְצֻמְצָמִים, עַכְשָׁו הֵם פְּתוּחִים, וְאָנוּ זוֹכִים לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ וּלְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאָנוּ רוֹאִים שָׁם הֲוָיָ״ה לְפָנֵי עֵינֵינוּ, וּמְיַחֲדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר זֶה קְרִיעַת יַם סוּף. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הֲוָיָ״ה הַגְּדֻלָּה״ — זֶה קְרִיעַת יַם סוּף; בָּזֶה שֶׁמִּתְגַּלֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ

וְאֶצְלֵנוּ, זוֹ קְרִיעַת יַם סוּף; בָּזֶה שֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּמַּח שֶׁלָּנוּ, שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו מָלֵא זֵהֲמָה, מָלֵא טֻמְאָה, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ פָּתַח לָנוּ אֶת הַמֹּחִין, עַד שֶׁאָנוּ זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת הָאֱלֹקוּת מִכָּל דָּבָר, וְיוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, זוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סוֹטָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ו׳): בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ בַּיָּם, הָיָה מֻטָּל עוֹלָל עַל בִּרְכּוֹ שֶׁל אִמּוֹ, וְתִינוֹק יוֹנֵק מִשְׁדֵי אִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אֶת הַשְּׁכִינָה, הִגְבִּיהַּ עוֹלָל אֶת רֹאשׁוֹ, וְאָמַר (שְׁמוֹת טו, ב): ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״, עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים שָׁמְטוּ דָּדֵיהֶם מִפִּיהֶם וְאָמְרוּ: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! זֶה הָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, וְזֶה אָנוּ זוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תִּתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, דָּוִד, יוֹסֵף, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַצַּדִּיקִים חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מַנְהִיגֵי הָאֱמֶת, הֵם נִקְרָאִים שְׁלִיחֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּגַלִּים אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם קוֹרְעִים לָנוּ אֶת הַיָּם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פד, סִימָן ז׳): ״הַיָּם רָאָה וַיָּנָס״ — מָה רָאָה? אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף; בִּזְכוּת עַצְמוֹת יוֹסֵף נִבְקַע הַיָּם. וְכֵן אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ז׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּדַאי הוּא הָאֲמָנָה שֶׁהֶאֱמִינוּ בִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֶקְרַע לָהֶם הַיָּם. וְלָזֹאת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בִּזְכוּת

אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲנִי בּוֹקֵעַ לָהֶם אֶת הַיָּם; אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמַּסְתִּירִים אֶת הַצַּדִּיקִים. וּבִפְרָט כְּנֶגֶד רֹאשׁ כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, נֶגְדּוֹ עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם בְּעַצְמוֹ, וְעוֹשֶׂה רַעַשׁ בְּכָל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁעָמְדוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים נֶגְדּוֹ — קֹרַח וַעֲדָתוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְהִתְקָרֵב אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, זָכוּ לִקְרִיעַת יַם סוּף, וְנִפְתְּחוּ לָהֶם הַמַּחִין, וְזָכוּ לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ — הֵם נֶאֶבְדוּ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלָכֵן רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹחֵז עַצְמוֹ עִם מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת!

ו.

אֲמִירַת שִׁירָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִים לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִקְרִיעַת יַם סוּף, כְּשֶׁהַמַּחִין נִפְתָּחִין לָאָדָם, אֲזַי שָׁר שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו, א): ״אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה״, אָשִׁירָה לַה׳ כִּי גָּאֹה גָּאָה״, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עָלֵינוּ לָתֵת תּוֹדָה

וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנוּ גּוֹי. אֵיזוֹ שִׂמְחָה לְבַר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּצָא מִמְּצָרַיִם, וְאוֹכֵל מַצָּה וְלֹא אוֹכֵל חָמֵץ. אֵיזוֹ שִׂמְחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּקְיִמִים אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לָנוּ תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״), שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאָדָם יָכוֹל לִשְׂמֹחַ — שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, אֵיננוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, עַם יִשְׂרָאֵל מֻבְדָּל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל לָעֲרֵב־רַב שֶׁאוֹמְרִים ״נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִים״, יְהוּדִים לֹא נַגְעוּ בְּצִפֹּרֶן שֶׁל שׁוּם בְּרִיָּה, יְהוּדִים לֹא עָשׂוּ רַע לְאַף אֶחָד. יְהוּדִים אַף פַּעַם לֹא הָיוּ רוֹצְחִים, לֹא הָיָה לָהֶם נֶשֶׁק כְּלָל, רַק חָיוּ עִם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אַלְפַּיִם שָׁנָה יְהוּדִים נֶחֱנָקִים, נִשְׂרָפִים, בְּכָל מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיוֹת, וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁעָלֵינוּ לְשַׁבְּחוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ גּוֹי, אֵיננוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אָנוּ הָעָם הַנִּבְחָר, שֶׁבְּחָרָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּעֵת שֶׁנִּתְגַּלְתָה אֵלֵינוּ הַשְּׁכִינָה, בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, עַם יִשְׂרָאֵל שָׂרוּ שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁזֶּה הָעִנְיָן שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁיְּהוּדִי מְחַיֵּב לָתֵת תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ (נדה ל.); אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֵילּוּ נִסִּים עוֹשֶׂה אִתָּנוּ

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכִּבְשָׁה אַחַת מִתְקַיֶּמֶת בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים, עַל־כֵּן עָלֵינוּ לָתֵת תּוֹדָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵינָן שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, עָלֵינוּ לִזְכֹּר מַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ס): לְעוֹלָם יַרְגִּיל אָדָם עַצְמוֹ לוֹמַר: כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; אַף שֶׁאֵינֵנוּ רוֹאִים בְּכָל פַּעַם אֶת הַטּוֹבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): שֶׁכְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; יְכוֹלִים לְהַכְנִיס גַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי נְתִינַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה. וְאוֹמֵר הַזֹּהַר (תְּרוּמָה קלא), כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירַת הַיָּם, נִפְתָּחִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַמַּלְאָכִים מְקַנְּאִים בָּנוּ, שֶׁאָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, זוֹכִים לוֹמַר שִׁירָה, וְאֵלּוּ הֵם אֵינָם זוֹכִים לָזֶה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לָתֵת תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה, וְנַחְדֵּל מֵהַטְעָנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִרְאֶה אֶת הַנִּסִּים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע; בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ רַגְלַיִם לָלֶכֶת, עֵינַיִם לִרְאוֹת, פֶּה לְדַבֵּר, אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ לָנוּ רְמַ״ח אֵיבָרִים וְשָׂסָ״ה גִּידִים, אַזַי לָמָּה שֶׁתִּהְיֶינָה לָנוּ טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ?! כַּמָּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים שׁוֹכְבִים בְּבֵית־חוֹלִים, וְאֵינָם יְכוֹלִים לָלֶכֶת?! כַּמָּה אֲנָשִׁים מְחֻבָּרִים לְמַכְשִׁירִים?! וְאַתֶּם, בָּרוּךְ הַשֵּׁם וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, בְּרִיאִים. עַל־כֵּן תֹּאמְרוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל אֵלּוּ

שֶׁצָּרִיכִים רְפוּאָה, יִשְׁלַח לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רְפוּאָה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה, וּבְזְכוּת זֶה שֶׁתָּשִׁירוּ שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם — יִוָּשְׁעוּ בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לְהַרְגִּיל עַצְמְכֶם לוֹמַר שִׁירָה, שֶׁכֵּן הָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף; וּלְכָל זֶה זוֹכֶה כָּל אֶחָד אֲשֶׁר חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְיוֹצֵא מִמִּצְרַיִם, וְנִקְרָע לוֹ יַם הַחָכְמָה, שֶׁזּוֹ קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁזּוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לוֹמַר שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי לוֹ!

ז.

סְפִירַת הַיָּמִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הֵחֵלּוּ לִסְפֹּר אֶת הַיָּמִים, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזּוֹ הָיְתָה כָּל תַּכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי בְּלִי תּוֹרָה עַם יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ עַם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם עֹל תּוֹרָה, וְתַתְחִילוּ לְלָמְדָהּ עַל מְנַת לְקַיְּמָהּ, וְכֵן רְאוּ לִסְפֹּר כָּל יוֹם וָיוֹם, וְלִזְכֹּר שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם חָשׁוּב. הִנֵּה עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְחוֹשְׁבִים שֶׁיִּחְיוּ פֹּה לָנֶצַח, וְהִנֵּה אָנוּ פֹּה, וּלְמָחָר אֵיֶנּוּ פֹּה. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם שֶׁלָּנוּ חָשׁוּב מְאֹד בַּשָּׁמַיִם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן פד), אֲשֶׁר בְּכָל

יוֹם וָיוֹם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז, הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָמָּה אֵין אָדָם זוֹכֶה לִרְאוֹתוֹ? כִּי בָּאִים נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים, שֶׁהֵם כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּמְבַלְבְּלִים אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, אֲזַי אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר, אַף שֶׁזָּכָה לְחֵרוּת הַמֹּחִין וְלִקְרִיעַת יַם סוּף, עִם כָּל זֹאת שׁוֹכֵחַ, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם הוּא יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, ד): "דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא"; וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', ה): בְּכָל יוֹם וָיוֹם נוֹלָדִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵתִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, יוֹצֵא מִמְּצָרִים, וְנִפְתָּחִים לוֹ הַמֹּחִין, וְצָרִיךְ לְסַפֵּר אֶת הַיָּמִים, שֶׁזּוֹ סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁמַּתְחִיל לָדַעַת, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַרְבֵּה מִצְוֹות. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק וְלָדַעַת שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָכֶם, וּמַה שֶּׁיְכוֹלִים לַחֲטֹף וְלִזְכּוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, זֶה חֶלְקְכֶם לָנֶצַח, וְעַל־כֵּן תַּתְחִילוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד לִבְרֹחַ מִמַּחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, כִּי חֲבָל עַל הַיָּמִים הַיְקָרִים שֶׁלָּנוּ, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם מָנוּי וְסָפוּר, וַחֲבָל עַל כָּל יוֹם שֶׁהוֹלֵךְ לָרִיק. וְזֶה כָּל עִנְיַן סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁסּוֹפְרִים אֶת הַיָּמִים, לֵידַע שֶׁכָּל יוֹם הוּא חָשׁוּב מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַל יָמָיו, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח נְצָחִים!

ח.

קַבָּלַת הַתּוֹרָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַתַּכְלִית שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה — קַבָּלַת הַתּוֹרָה, לָזֹאת בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וְנִשְׁמַע רַק אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, אֲלֵיהֶם אָנוּ מְשֻׁעְבָּדִים, כִּי אָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; אַף שֶׁעֲשִׂיתֶם מַה שֶּׁעֲשִׂיתֶם, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עַל כָּל מַעֲשֵׂיכֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַתָּה בְּחַג הַחֵרוּת, בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וּנְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ, שֶׁזּוֹ הַשְּׂנָאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וְזוֹ הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁשּׁוֹרוֹת בְּתוֹכֵנוּ, וְזֶה כְּלַל הַגּוְעָנוּת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, וְנֹאכַל מַצָּה, שֶׁזֶּה אַהֲבָה, שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנְּקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל תּוֹרָה, נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה; כִּי כָל הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק כְּפִי שֶׁנְּבַטֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּנְקַבֵּל עָלֵינוּ עֹל תּוֹרָה, שֶׁהוּא שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, אוֹר הַבִּינָה, שֶׁשָּׁם מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַמֹּחִין מְאִירִין עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה

בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): ״אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה״, וְזֶה ״חַג הַחֵרוּת״, שֶׁאָז עַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהַתַּכְלִית הָיְתָה רַק בַּעֲבוּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁרַק עַל יָדָהּ אֲנַחְנוּ עַם, וְיֵשׁ לָנוּ זְכוּת קִיּוּם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי בַּגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה שֶׁמְּאִירָה בְּ״חַג הַחֵרוּת״; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

זְמַן חֵרוּתֵנוּ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹחַ בִּימֵי הַפֶּסַח
הַקְּדוֹשִׁים, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֹחִין
קְדוֹשִׁים, הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא
הַמְאִירָה אָז.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדֶפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: חַג הַפֶּסַח נִקְרָא זְמַן חֵרוּתֵנוּ, כִּי אָז אָדָם יוֹצֵא מִגְּלוּתוֹ הַפְּרָטִית, וְאִם יִהְיֶה לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁמִּכָּאן לְהַבָּא לֹא יַחֲזֹר אֶל הַשְׁטָיוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁעָשָׂה כָּל הַשָּׁנָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפד)

קוּנְטְרֵס

זְמַן חֵרוּתֵנוּ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ נִמְצָאִים בִּימֵי קְדוֹשִׁים, "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! וְאֵין זֶה סִפּוּר יָשָׁן שֶׁאֵרַע פַּעַם, שֶׁהָיינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, אֶלָּא חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'), אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, זֶה נִקְרָא מִצְרַי"ם — כָּל מִינֵי מְצָרִים, עַל שֵׁם שֶׁמְּצָרִים וּמְצִיקִים לָאָדָם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד'): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִין לְיִשְׂרָאֵל; עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְעָבְדוּ קָשֶׁה בַּעֲבוֹדַת פָּרֶךְ. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יא): "וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם" וְגוֹ', הוֹצִיאוּ לָהֶם אֶת דַּם

הַתְּמִצִית, הֶעֱבִידוּ אוֹתָם בַּעֲבוֹדוֹת כְּפִיָּה, עִנּוּ אוֹתָם, "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים, וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ". עַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַזֶּבֶל וְהַהֲמָה שֶׁל הַמִּצְרִים, אֲשֶׁר רַק לִרְאוֹת אֶת זֹאת עוֹרֵר שְׁאַט נֶפֶשׁ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִים הָיוּ מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמָּמִין, מְחֻמַּת הַכְּשׁוּף וְהַנְּאוּף, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַפְּסִילִים וְהָאֱלִילִים שֶׁהָיוּ שָׁם. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ז): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָּה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, לְפִיכָךְ בָּא לָהֶם לְמִצְרַיִם תַּקָּלָה עַל יָדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוּא הֶחְדִּיר בָּנוּ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (דְּבָרִים ד): "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ"ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", מָה אִתְּכֶם?! אַתֶּם עֲבָדִים לְמִי? לַעֲבָדִים מְזֹהָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ט, כה): "אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה"; בָּרֵעַ שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֲמִתִּית, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, עַם יִשְׂרָאֵל הֻחְלוּ לְהִתְבּוֹדֵד אֲלֵיהֶן יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלִצְעֹק לְפָנָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, כג): "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן

הָעֲבֹדָה, וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב", הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, הֵם גִּלּוּ וּפִרְסְמוּ לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ מֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְהֻצְרְכוּ לַעֲבֹר אֶת כּוּר הַבַּרְזֶל בְּמִצְרַיִם, אֶת הַגָּלוּת הַקָּשָׁה הַזּוֹ.

אוֹמֵר הָאֲרִ״י זַ״ל: מַה זּוֹ גָּלוּת? הֱיוֹת שֶׁהַמֹּחִין אֵינָם בְּחֵרוּת. וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): עִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; אִם אָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה אֱלֹקוּת, לֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל גָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁאֵלֶךְ וְאָבוֹא, אֲנִי מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נו), שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלֹקוּת בַּלֵּב — מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֶצְלוֹ לֹא שַׁיָּךְ מָקוֹם, לֹא אִכְפַּת לִי בְּאֵיזֶה מָקוֹם אֲנִי נִמְצָא, שָׁם אֲנִי מוֹצֵא אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי אַדְרַבָּה, הוּא יִתְבָּרַךְ מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ. וּמַה שַּׁיָּךְ גָּלוּת? ! אֶלָּא גָּלוּת הֱיוֹת כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, וְאָז יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּלֵּט עָלָיו. וּמֵהֵיכָן זֶה נוֹבֵעַ? כְּשֶׁאָדָם שׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, וְחוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַדַּעַת בְּגָלוּת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), זֶה בָּא מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, הַדִּמְיוֹן תּוֹפֵס אֶת

הָאָדָם, וּמֵהֵיכָן נִתְפַּס כֹּחַ הַמְּדַמֶּה? מִלְּשׁוֹן הָרָע, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, זֶהוּ הֶעָוֹן הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, מַגְדִּיל עָוונוֹת כְּנֶגֶד עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים; אֵלּוּ הֵם הֶעָוונוֹת הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר: לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, לַעֲזֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, גִּלּוּי עֲרָיוֹת, נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שְׁפִיכוּת דָּמִים, לַהֲרֹג אֶת מִישֶׁהוּ, הֵם הֶעָוונוֹת הַחֲמוּרִים בְּיוֹתֵר, שֶׁעֲלֵיהֶם אָנוּ מְצוּוִּים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ, וְלֹא לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם. עִם כָּל זֹאת בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְאוֹמְרִים, שֶׁלְּשׁוֹן־הָרָע חָמוּר יוֹתֵר מִזֶּה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן לה): הָיָה מֹשֶׁה מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר: מֶה חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו שֶׁל הָעִבְרִי, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ב, יד): "הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר, כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי?! וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר: אָכֵן נוֹדָע הַדָּבָר", אָמַר: לְשׁוֹן הָרָע יֵשׁ בֵּינֵיהֶם, אֵיךְ יִהְיוּ רְאוּיִים לִגְאֻלָּה?! לְמִדִּים מִכָּאן, שֶׁכָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל־יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר וְהַמֹּחַ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁאֶחָד דִּבֵּר עַל זוּלָתוֹ. וּבֶאֱמֶת לָמָּה שֶׁיְּדַבֵּר אָדָם עַל חֲבֵרוֹ, וְכִי בָּזֶה יִהְיֶה גָּדוֹל יוֹתֵר?! וְכִי עַל־יְדֵי שֶׁיַּשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ — יִגְבַּהּ הוּא?! אַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי שֶׁיַּשְׁפִּיל אַחֵר, לֹא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, וְיָבוֹא שֶׁהוּא שׁוֹטֶה וֶאֱוִיל וְכוּ'. אַךְ מַה מַּגְבִּיהַּ אֶת הָאָדָם? כְּשֶׁמּוֹצֵא טוֹב אֵצֶל כָּל אֶחָד.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט): טוֹב — הַכֹּל חֻפֵּצִים לִשְׁמֹעַ; דְּבָרִים טוֹבִים כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ, תְּחַזֵּק אוֹתִי, תְּעוֹדֵד אוֹתִי, תְּשַׂמַּח אוֹתִי, תַּגְבִּיהַּ אוֹתִי, תִּתֵּן לִי מַחְמָאוֹת, אֲנִי מְמֻילָּא שָׂבוּר, וּמִי לֹא? ! עַל מִי לֹא עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, אָז בְּנֵי־אָדָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ מַחְמָאָה, דִּבּוּר טוֹב. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה אוֹמֵר רַע — אֵינִי יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתְךָ, אֲנִי רוֹצֶה לְבָרֵחַ מִד׳ אַמּוֹתֶיךָ, אֵינִי רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, וְכִי אַתָּה רוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתִי? ! הֲלֹא אֲנִי כְּבָר שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר.

רַבֵּנוּ זַ״ל סִפֵּר סִפּוּר מַדְהִים (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן צא), שֶׁבָּא אֵלָיו אָדָם מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, עִם סֵפֶר תַּחַת הַשֶּׁחִי, וְהֵחֵל לוֹמַר לוֹ מוּסָר: אֵיךְ אֵינְךָ מִתְבַּיֵּשׁ, הִנְּךָ נֶכֶד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע. עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: חָשַׁבְתִּי שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְחַזֵּק אוֹתִי, עַתָּה אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְשַׁבֵּר אוֹתִי — תְּלְכוּ, תֵּלְכוּ תֵּלְכוּ, וְסוֹבֵב פָּנָיו אֲחוֹרָנִית, וְהֵחֵל לִבְכּוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה. מָה אָנוּ לְמֵדִים מִסִּפּוּר זֶה? שֶׁאִם אֶחָד בָּא וְרוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ — תְּגָרֵשׁ אוֹתוֹ. וְאַף שֶׁבָּא מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אִם רוֹצֶה לְשָׁבְרְךָ — תְּסַלְּקוֹ מִמְּךָ. וְזֶה מַה שֶּׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, הָיוּ דִּלְטוֹרִין, לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, דִּבְּרוּ זֶה עַל זֶה, שִׁנְאָה הֶחְדִּירוּ זֶה בָּזֶה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה שָׁלַט עֲלֵיהֶם פַּרְעֹ״ה. אוֹמֵר הָאֲרִ״י זַ״ל,

שֶׁאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־רַע, וְהָיָה מֻלָּךְ מִצְרַי״ם — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: מְצַר־יָם, הַמִּחְיָן הָיוּ בְּמֵצַר וּבְצָמְצוּם. הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת בֶּן־חוֹרִין, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): בְּמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב — שָׁם כָּל הָאָדָם; כִּי עִקַּר הָאָדָם זֶה הַמֹּחַ, שֶׁשָּׁם שׂוֹרָה הַמַּחֲשָׁבָה, אִם אָדָם חוֹשֵׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, אָדָם חוֹשֵׁב בִּשְׁטֻיּוֹת — נִמְצָא בִּשְׁטֻיּוֹת. לָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נ׳): הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁרוֹצֶה. אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּעֵת וּבְעוֹנָה אַחַת, אֶלָּא אוֹ לְכָאן אוֹ לְכָאן, אֲבָל יֵשׁ לוֹ הַבְחִירָה לִבְחֹר בַּטּוֹב, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לִבְחֹר בָּרָע, הוּא יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט): הַיֵּצֶר הָרָע אֵלּוּ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, הִרְהוּרִים רָעִים, הַיֵּצֶר טוֹב אֵלּוּ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, רְצוֹנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נג), שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה מְאֹד מְאֹד יְקָרָה, וּצְרִיכִים לְשָׁמְרָהּ. וְאֵיךְ בָּא בֶּאֱמֶת, שֶׁמִּסְכֵּן אָדָם, חַי בְּדִמְיוֹן, כְּאִלּוּ כֻּלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ וְרוֹצִים לְשָׁבְרוֹ, כְּאִלּוּ כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁהוּא נִרְדָּף מֵעַצְמוֹ, שֶׁזּוֹהִי גָּלוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת): ״וְהַסִּיר מִמְּךָ כָּל חֹלִי״ — זֶה הָרַעְיוֹן, מַחֲלַת עֲצַבִּים; כִּי בְּכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה

שֶׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי־אָדָם, יֵשׁ מִמַּחֲלַת עֲצַבִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְרַפֵּא מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת רָעוֹת וְהֶחָלְאִים רָעִים בָּאִים רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כח, נט): ״וְהִפְלִיא הַוָי״ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא שֶׁבָּאִים עַל פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי בְּכָל מַחֲלָה וּמַחֲלָה יֵשׁ גַּם מַחֲלַת עֲצַבִּים, שֶׁהוּא הַדְּמְיוֹן, כְּשֶׁאָדָם נַעֲשֶׂה חוֹלֶה, הוּא חוֹשֵׁב: זֶהוּ זֶה, כְּבָר אַף פַּעַם לֹא אֵצֵא מִמַּצָּבִי, אֲבָל אִם יֵשׁ לָאָדָם עֲצַבִּים חֲזָקִים, אֵינֶנּוּ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, וּבָטוּחַ שֶׁבְּוַדַּאי יֵצֵא מֵחָלְיוֹ. זֶה הַכֹּחַ שֶׁל אֱמוּנָה. וְלָכֵן בִּמְצָרִים שָׁלַט עַל עַם יִשְׂרָאֵל פֶּה־רַע, פַּרְע״ה, שֶׁאֶחָד דִּבֵּר רַע עַל הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִי מָלַךְ עֲלֵיהֶם? מִצְרַי״ם, מֵצַר־יָם, הַמּחִין הָיוּ בְּגָלוּת, בִּמְקוֹם לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּמְקוֹם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶחָד דִּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הוּא הָיָה הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן, וְהֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, גְּלָה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נַעֲשָׂה פֶּס״ח. אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת, דְּרוּשֵׁי פֶּסַח) אֵלּוּ שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־סַח, הֶחֱלוּ לְדַבֵּר בְּפִיהֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזּוֹהִי הִתְבּוֹדְדוּת. וְזֶה הֵבִיא לָנוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״. וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּימֵי צֵאתֵנוּ מִמִּצְרַיִם, כָּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עוֹבֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים,

מְרִירוּת וְהָרַפְתְּקָאוֹת, שֶׁזֶּה בִּכְלַל מִצַּר־יָם, הַדַּעַת בְּגָלוּת, אֵין מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נִכְשָׁלִים בַּעֲוונוֹת חֲמוּרִים, מִתְרַחֲקִים מֵהַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁנּוֹפְלִים לְעֻמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, לַעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ לָהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת הָאֱמוּנָה, הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לָנוּ אֶת הַנְּבִיאִים, אֶת הַתַּנָּאִים, הָאָמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים, רַבָּנָן סָבוֹרָאֵי, הַמְקֻבָּלִים, הָאֲרִ״י ז״ל וְתַלְמִידָיו, וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו, שֶׁגִּלּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת מְיֻחָדִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל תָּלוּי בָּאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְשָׁלַח לָנוּ אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע עִם תַּלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו, שֶׁהֵאִירוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, עַד שֶׁחָמַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, וְשָׁלַח לָנוּ אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא גִּלָּה לָנוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל! כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין מֵשִׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁעֲבַרְתָּ כְּבָר מַה שֶּׁעֲבַרְתָּ, עָשִׂיתָ כָּל הַלְּכְלוּךְ שֶׁבָּעוֹלָם, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֵין מֵשִׂג לְהִתְיָאֵשׁ. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב):

אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה שֶׁאֲנִי לֹא שָׁוֶה מְאוּמָה! וְלָכֵן גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת כָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, יוֹדֵעַ שֶׁהַכְּתֹבֶת לְבַקֵּשׁ הִיא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְכָךְ אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, אַף אַבְרָהָם לֹא יָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. וּמַהי אֱמוּנָה? כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אָז הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו. וּמֵאַיִן יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם זֶה אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? אִם הוּא מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, סִימָן שֶׁאֱמוּנָתוֹ חֲזָקָה, כִּי מַרְגִּישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא פֶּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל שִׂיחִי לְפָנָיו. וְאָז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַזְּמַן הַיָּקָר ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָנוּ חוֹגְגִים, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ אָז, שֶׁאָנוּ יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

הָאַר״י זַ״ל אוֹמֵר (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת, דְּרוּשֵׁי פּוּרִים), שֶׁכָּל קְדֻשָּׁה שֶׁהָיְתָה פַּעַם, הַכֹּל חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, לֹא כְּמוֹ אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, קָרָה מַשֶּׁהוּ וְזֶהוּ זֶה! בְּהִסְטוֹרְיָה הָיָה אֵרוּעַ כָּלְשֶׁהוּ, וְנוֹתָר בְּגֶדֶר סִפּוּר הִסְטוֹרִי. לֹא־כֵן אֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין דָּבָר כָּזֶה הִסְטוֹרְיָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא הָיָה, הֹוֶה וְיִהְיֶה, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל! וּמֵאַחַר שֶׁבָּרָא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בִּשְׁבִילָם קַיֶּמֶת כָּל הַבְּרִיאָה, גַּם הֵם מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ג׳): כְּשֵׁם שְׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כָּל מַה שֶּׁאֵרַע לְעַם יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, בִּקְרִיעַת יַם סוּף, וְקִבַּלְנוּ מַתָּנָה אֶת הַמָּן, הַבְּאֵר וְהֶעָנָנִים, הָיָה לָנוּ אֹכֶל לֶאֱכֹל וּמַיִם לִשְׁתּוֹת, וְהֶעָנָנִים שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתָנוּ הֵם בִּבְחִינַת בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וְזָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁעַל זֶה אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָז הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְזָכִינוּ ל״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּחָג הַשָּׁבוּעוֹת, וְכֵן חַג הַסֻּכּוֹת הוּא זֵכֶר לֶעָנָנֵי כָּבוֹד, שֶׁהוֹלִיכָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּמִּדְבָּר, מְסֻבָּבִים עִם עֲנָנִים וְשָׁמַר עָלֵינוּ, כָּל זֶה חוֹזֵר עַל עַצְמוֹ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְזֶה לֹא סִפּוּר הִסְטוֹרִי שֶׁהָיָה בֶּעָבָר, אֶלָּא סִפּוּר נִצְחִי, כִּי גַּם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נִצְחִיּוֹת, הֵן דְּבוּקוֹת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד בְּיָמִים אֵלּוּ

שֶׁהֵם "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", שֶׁגַּם עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים הֵיכָן שֶׁנִּמְצָאִים, אָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ מַכְרִיזִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — יָבוֹא וְיֹאכַל, "כָּל דִּצְרִיךְ — יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִי שֶׁצָּרִיךְ עַל פֶּסַח — יָבוֹא וְיִקַּבֵּל. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל אָדָם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה אֶצְלוֹ בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, יוֹצֵא עַכְשָׁו מִזֶּהָמַת מִצְרַיִם, וְנִכְנָס בְּקְדֻשָּׁה, בֶּאֱמוּנָה, עִקַּר הַמַּצָּה וְהַשְּׁלֵמוּת לֹא רַק שֶׁאֲנִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְנִכְנָס בִּקְדֻשָּׁה, וּמְקַבֵּל עָלַי קַבָּלוֹת טוֹבוֹת — לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְלִלְמֹד תּוֹרָה, וּלְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא אֲנִי מַכְרִיז לְכֻלָּם: "כָּל דִּכְפִין — יֵיתֵי וְיֵכוֹל", מִי שֶׁרָעֵב — לֹא לַלֶּחֶם, וְצָמֵא — לֹא לַמַּיִם, אֶלָּא לִדְבַר ה' — בֹּא וְאֶעֱזֹר לְךָ. וְזֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקָרֵב גַּם אֲחֵרִים, וְאֵין עוֹד תִּקּוּן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כְּמוֹ לְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד) עַל הַפָּסוּק (אִיּוֹב כ'): "אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל", אֶתְּנָן דְּדֵין כְּאֶתְנָן דְּדֵין, אִם אָדָם נִכְשָׁל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּחֵטְא שֶׁל קֶר"י, יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת זֹאת, עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹצִיא יָקָ"ר מִזּוֹלֵל, מִזִּילוּתָא דְּגָלוּתָא, שֶׁיִּקַּח וְיִגְנֹב זְמַן מִזְּמַנּוֹ, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ גַּם בִּשְׁבִיל הַזּוּלַת. וְזֶה הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁנִּזְכֶּה לְקָרֵב רְחוֹקִים אֶל מְקוֹר מַחֲצַבְתָּם, כִּי כֻּלָּנוּ

בְּנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד): ״בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם״. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד אוֹהֵב מִי שֶׁמְּלַמֵּד זְכוּת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה אַחְדוּת בֵּין בָּנָיו, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת חַג הַפֶּסַח, ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, שֶׁזָּכִינוּ אַחַר־כָּךְ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה רַק כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַשִׁ״י תְּבֹא כו, ט): בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנָס עִמּוֹ בַּבְּרִית; הַיּוֹם הַזֶּה קִבַּלְתָּ אֶת הַתּוֹרָה; וְכֵן (פְּסִיקְתָּא זוּטָא וָאֶתְחַנַּן ו, ו): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים. וְכָךְ בְּכָל יוֹם עָלֵינוּ לִזְכֹּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְלָכֵן יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, בַּבֹּקֶר אָנוּ מַכְרִיזִים: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בָּעֶרֶב יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל אֲמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ״ה אֶחָד״, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר כָּל הַלַּיְלָה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא נַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְתִקְּנוּ בְּתוֹךְ קְרִיאַת שְׁמַע — זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְלָמָּה? כְּדֵי שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהָיִינוּ פַּעַם בְּמִצְרַיִם, וְזָכִינוּ

לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר חָזַר בִּתְשׁוּבָה, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דָּבָר רַק רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵינָם מַסִּיחִים דַּעַת מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּהוּא זֶה, גַּם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, פֵּן וְאוּלַי גִּשְׁמוּ אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶתְמוֹל חָשְׁבוּ שֶׁכְּבָר הִשִּׂיגוּ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְהַיּוֹם רוֹאִים אֵיךְ הָיוּ בְּדִמְיוֹן, וְשָׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכָךְ אָדָם מַתְחִיל תָּמִיד מֵהַתְחָלָה, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא הִתְחִיל, וְאָז לְעוֹלָם לֹא יִבְרַח. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְהִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד, וּלְבַסּוֹף, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, הוּא אוֹמֵר: אֵין זֶה בִּשְׁבִילִי, וְחוֹזֵר בִּשְׁאֵלָה. הִנֵּה אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וּמַרְגִּישׁ אוֹר גָּדוֹל, תְּשׁוּקָה עַזָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹצֵא לְהִתְבּוֹדֵד, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת הִיא זוֹ, שֶׁאָדָם יוֹצֵא לַשָּׂדֶה, מִסְתַּכֵּל לַשָּׁמַיִם, רוֹאֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַכֹּל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין אֶצְלוֹ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, שׁוֹפֵךְ שִׂיחוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים ק): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, יְהֵא לִבּוֹ שָׂמֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק): ״עִבְדוּ אֶת יְהוָ״ה בְּשִׂמְחָה״.

וְהִנֵּה לְפֶתַע פִּתְאֹם אָדָם מִתְרַחֵק מֵרַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר: ״לֹא, זֶה לֹא בִּשְׁבִילִי״, וּבִפְרָט כְּשֶׁמָּצָא אֵיזֶה שָׁלִיחַ שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁמְּדַבֵּר רַע עַל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא יֵרֵא שָׁמַיִם, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנב), שֶׁלִּפְעָמִים שָׂמִים עַל הַפֶּתַח שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל אֵיזֶה יֵרֵא שָׁמַיִם, וְאוֹמֵר: ״לֹא, לֹא, לֹא הֶחֱזִיקוּ מִדַּרְכּוֹ זוֹ, לֹא הֶחֱזִיקוּ מֵאָדָם זֶה, אַל תִּתְקָרֵב לְשָׁם״ וְכוּ׳ כָּל מִינֵי דִּבּוּרִים; וְאָדָם מִסְכֵּן — בּוֹרֵחַ, נָסוֹג לְאָחוֹר. מֵהֵיכָן זֶה בָּא?! הֲלֹא הִרְבַּשְׁתָּ כָּל מִינֵי נְעִימוּת, עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵילּוּ שָׁעוֹת טוֹבוֹת הָיוּ לְךָ! אֵילּוּ יָמִים טוֹבִים עָבְרוּ עָלֶיךָ מֵאָז שֶׁחָזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה! וּמָה אֵרַע לְךָ?! אֵין זֹאת אֶלָּא הַגֵּאוּת שֶׁהָיְתָה בְּךָ, שֶׁלֹּא שֵׁרַשְׁתָּ אוֹתָהּ, זֶה הֶבְיְאֲךָ לַחֲזוֹר בִּשְׁאֵלָה וְלִבְרֹחַ מֵהַצַּדִּיק, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ שׂוֹנֵא וּמוֹנֵעַ גַּם אֲחֵרִים מִלְּהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִטֻּמְאַת הַבְּרִית שֶׁנִּפְגַּם מְאֹד מְאֹד. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן קנג): מִי שֶׁמִּקָּרֵב עַצְמוֹ לַצַּדִּיק, וְקִרְבָתוֹ אֵינָהּ בִּתְמִימוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ אַחַר־כָּךְ לִרוֹדֵף. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עב), נוֹפֶלֶת עָלָיו בּוּשָׁה, וּמַתְחִיל לְהִתְבַּיֵּשׁ, נוֹפֶלֶת עָלָיו שִׁפְלוּת: ״אוֹי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֶה עָשִׂיתִי, שַׁבְתִּי לְסוּרִי, הֵיכָן הָיִיתִי עַד כֹּה?! עָשִׂיתִי הֶבְלֵי הֲבָלִים, חָשַׁבְתִּי שְׁטֻיּוֹת, הִרְהַרְתִּי הִרְהוּרִים רָעִים, טִמֵּאתִי עֵינַי, אָזְנַי, חָטְמִי וּפִי, הָיִיתִי בְּכַעַס

וּרְצִיחָה, שָׁמַעְתִּי כָּל מִינֵי נִגּוּנִים שֶׁל רְשָׁעִים, לְכִלְכָתִי פִּי בְּנִבּוּל פֶּה, יָדַי וְרַגְלַי וְכָל גּוּפִי טִמֵּאתִי״. וּכְכָל שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, אֲזַי נִכְנָס בּוֹ הָרַהוּר תְּשׁוּבָה וּמְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ: ״תִּמְחֹל לִי, תִּסְלַח לִי״, וְתָמִיד עוֹסֵק בִּתְשׁוּבָה, כִּי מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָדָם זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְרַחֵק — לֹא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מֵהַצַּדִּיק. אֵימָתַי אָדָם מִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק, אֵימָתַי אָדָם מִתְרַחֵק מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּאוּת וְיִשּׁוּת לַחֲשֹׁב: ״אַתָּה יוֹדֵעַ מִי אֲנִי?! אֲנָא אֶמְלֹךְ!״ וְאָז, רַחֲמָנָא לְצָלָן, נוֹקְמִים בּוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צד): ״אֵל נְקָמוֹת יְיָ״ה, אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ״, רָאשֵׁי תֵבוֹת: אֲנִ״י אֲנָ״ה. בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַחֲזִיק עַצְמוֹ לַאֲנִ״י, אֲזַי נוֹקְמִים בּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב): אָדָם צָרִיךְ לַעֲקֹר מֵעַצְמוֹ אֶת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת. לָמָּה הוֹלֵךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְתָמִיד הוּא מְמֻרְמָר וְשָׁבוּר? כִּי רוֹצֶה לִהְיוֹת מַשֶּׂהוּ, וְשׂוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁתִּרְצֶה רָצוֹן נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב, ד): בַּטֵּל רְצוֹנְךָ לִרְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים לִרְצוֹנְךָ; אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְבִטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָא�ַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה, אֶלָּא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין.

כַּמָּה עָלֵינוּ לְשַׁמֵּחַ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגֻלֶּה לָנוּ לְמוּדִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ. הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּנוּ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית, לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת, לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרָע שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הַזּוּלַת, לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבּוֹ. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל יְהוּדִי, וְלָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִיר אוֹתָנוּ לִמְצֹא עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ וּבַאֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, כְּבָר אֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם; כִּי בָּרֵגַע שֶׁמּוֹצְאִים אֵצֶל אָדָם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כְּבָר נַעֲשֶׂה אָדָם אַחֵר, חֲשַׁבְתִּי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלַיַּעַל, וּלְפֶתַע אֲנִי רוֹאֶה שֶׁטָּעִיתִי, כִּי הִנֵּה הוּא מוּכָן לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְכֻלָּם. וְאוֹמֵר מוֹהֲרַנ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳), שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, כִּי מָשִׁיחַ יִמְצָא אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא), אֲשֶׁר הַמְעִיל וְהַבֶּגֶד שֶׁל מָשִׁיחַ יִהְיֶה עָשׂוּי מִכָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כָּל יְהוּדִי יִמְצָא בְּמָשִׁיחַ אֶת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה שֶׁלּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ. כִּי כֵּן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד) אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בַּשֵּׁנִי, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(תַּעֲנִית כא:): לָא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעֶבְדָּא דְּאַבָּא אוֹמָנָא; כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ. הָיָה אַבַּיֵי, הָיָה רָבָא, הָיָה אַבָּא אוֹמָנָא. אַבַּיֵי וְרָבָא מְלֵאִים בְּכָל הַשַּׁ״ס, עִם כָּל זֹאת מְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיָה רוֹפֵא נָשִׁים, בְּשֵׁם אַבָּא אוֹמָנָא, וְהוּא קִבֵּל כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וְיוֹם: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוֹמָנָא״. אַבַּיֵי שָׁמַע כְּרוּז מִן הַשָּׁמַיִם רַק בְּעֶרֶב שַׁבָּת: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבַּיֵי״. וְרָבָא שָׁמַע רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ רָבָא״. נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רָבָא, לָמָּה הוּא שׁוֹמֵעַ רַק פַּעַם בַּשָּׁנָה?! אָמְרוּ לוֹ: ״דֶּיךָ שֶׁאַתָּה מַצִּיל אֶת כָּל הָעִיר שֶׁלֹּא יֵאֶרַע לָהֶם שׁוּם רַע״. נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל אַבַּיֵי, לָמָּה אֲנִי שׁוֹמֵעַ רַק בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְאַבָּא אוֹמָנָא הָרוֹפֵא נָשִׁים זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּכָל יוֹם? אָמְרוּ לוֹ: ״לֹא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעוֹבְדָא דְּאַבָּא אוֹמָנָא״. הָיָה רוֹפֵא נָשִׁים וְהָיָה נוֹהֵג מְאֹד בִּצְנִיעוּת, הָיָה וּמַקִּיז דָּם, וְאַחַר־כָּךְ הֵכִין סְעֻדָּה לַחוֹלִים, וְלַעֲנִיִּים לֹא נָטַל כֶּסֶף. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי יֵשׁ בּוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁאֵין בְּזוּלָתוֹ, וְאִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, סִימָן שֶׁצְּרִיכִים אֶת כֻּלָּם, מִי אַתָּה שֶׁתּוֹכַל לוֹמַר שֶׁהַהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, אוֹ שֶׁאֵין צְרִיכִים אֶת פְּלוֹנִי, לָמָּה לְקַטְרֵג עַל בַּר יִשְׂרָאֵל?! אֵין זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל —

שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאֳרָם. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְיל עַם יִשְׂרָאֵל, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת סה) אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲרֶב־רַב הִכְשִׁילוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּחֵטְא הָעֵגֶל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה לְמְחוֹת אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, מָסַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרָם, וְאָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ, אֲבָל אַל תִּמְחֹק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. הַיְכוֹלִים אָנוּ לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מֶה הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְיל כָּל יְהוּדִי? ! אַף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח; זְהוּ "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", זוֹ הַגְּאֻלָּה, אִם אָנוּ נִמְצָא רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדִי, אֵין יוֹתֵר גְּזָעָנוּת אֲרוּרָה, אֵין יוֹתֵר שִׂנְאָה, זֶהוּ חַג הַפֶּסַח, זֶהוּ סֵמֶל שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, אֲכִילָה שֶׁל אֱמוּנָה, וְלָמָּה אָנוּ אוֹכְלִים מַצָּה? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ. נִמְצָא, שֶׁאֲכִילַת מַצָּה זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. נִמְצָא, שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶלְקוּת, כִּי זוֹ מִצְוָה כְּכָל הַמִּצְוֹות. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד. מַצָּה מְסַמֶּלֶת עַל אַהֲבָה, עַל אַחְדוּת, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, הֻצְרְכוּ לָרוּץ וְלָצֵאת בְּחִפָּזוֹן, לֹא הָיָה זְמַן לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבְנִי, כָּל אֶחָד הָיָה עָסוּק עִם עַצְמוֹ, זֶהוּ "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", הַמַּח שֶׁלִּי אֵינוֹ חוֹשֵׁב מֵאַף אֶחָד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלַי לָצֵאת מֵהַגְּלוּת שֶׁלִּי, מֵהַתַּאֲוֹות רָעוֹת שֶׁלִּי, מֵהַלְכְלוּךְ וְהַבּוֹץ שֶׁאֲנִי נִמְצָא, מִשָּׁם עָלַי לָרוּץ

וְלִבְרֹחַ, וְלֹא לַחֲשֹׁב מֵאֲחֹר — זוֹ אֲכִילַת מַצָּה. וּלְהֵפֶךְ — מַהוּ חָמֵץ? חִמּוּץ הַמַּחַ, יֵשׁ זְמַן שֶׁהָרוּחַ תַּחְדֹּר לַבָּצֵק וְיִתְפַּח, וּכְכָל שֶׁמַּנִּיחִים אֶת הַבָּצֵק, יוֹתֵר רוּחַ נִכְנֶסֶת בּוֹ, זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחַ, "כִּי יִתְחַמֵּץ לִבָּבִי", אֲנִי מַתְחִיל לַחֲשֹׁב עַל הַזּוֹלַת, הוּא אֵינוֹ כָּשׁוּרָה, הוּא נוֹהֵג כָּזֹאת וְכָזֹאת, וּמִי אַתָּה בִּכְלָל שֶׁתַּחֲשֹׁב מֵהַשֵּׁנִי?! זֶה נִקְרָא חָמֵץ, שֶׁרַק חוֹשֵׁב מֵאַחֵר, הַהוּא אֵינוֹ בְּסֵדֶר, הַהוּא אֵינוֹ נוֹהֵג כְּדַבָּעִי. אֵיךְ יֵשׁ לְךָ זְמַן לַחֲשֹׁב מֵאֲחֵרִים?! סִיַּמְתָּ עִם עַצְמְךָ?! מֵאַיִן בָּאָה הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי וּמְקַנֵּא בּוֹ? זֶהוּ חִמּוּץ הַמֹּחִין, שֶׁנֶּחֱמָץ הַמֹּחַ וְהַלֵּב, וְיֵשׁ לְךָ קֻשְׁיוֹת עַל זוּלָתֶךָ.

וְלָכֵן עַכְשָׁו חַג הַפֶּסַח "זְמַן חֵרוּתֵנוּ", אִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל הַמְּצִיאוּת, עָלֵינוּ לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ק'), שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי מְבֻחָרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִתְבּוֹדְדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאַף שֶׁבְּהַתְחָלָה זֶה נִרְאֶה מוּזָר, שֶׁנִּכְנָסִים לְחֶדֶר שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמַתְחִילִים לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ מְטַיְּלִים בְּאֵיזֶה שָׂדֶה וּמְדַבְּרִים אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אוֹ הוֹלְכִים בְּאֵיזֶה יַעַר וּמִתְבּוֹדְדִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, בַּהַתְחָלָה זֶה קָשֶׁה מְאֹד, כִּי נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ

אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, אַךְ בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דִּמְיוֹן גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, כָּל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. וְאֶת הַהַשָּׂגָה הַזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁבְּעֵת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה הָיָה מֻכְרָח בִּשְׂכִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה כָּל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, כָּל הַקֻּשְׁיוֹת, וּבֶאֱמֶת זֶה רַק דְּמְיוֹנוֹת, אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא עוֹבֵר עַל הַכֹּל, שֶׁזּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וְקוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה הַדַּעַת, בְּקוֹל אֶחָד, בְּדַעַת וּבְטַעַם אֶחָד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לָהֶם: הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים, אֲנִי וּפָמַלְיָה שֶׁלִּי מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ. אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּטֵרוּף הַדַּעַת, זֶה מַקְדִּים וְזֶה מְאַחֵר, וְאֵינָם מְכַוְּנִים דַּעְתָּם בִּקְרִיאַת שְׁמַע, רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ צוֹוַחַת: בְּרַח דּוֹדִי. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁשְּׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה תְּלוּיָה רַק כְּפִי שֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד עִם יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָנוּ מְצַפִּים אֵלֶיהָ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְרֶגַע. וְעַכְשָׁו בִּימִים אֵלּוּ, ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ

מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (חֻלִּין ז.): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; אִם פָּתַחְתִּי עֵסֶק, וְהִנֵּה לְפָתַע בָּא מִתְחָרֶה וּפוֹתֵחַ עֵסֶק מְמוּלִי, וַאֲנִי נִשְׁבָּר, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַל תִּשָּׁבֵר, כִּי הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא (יוֹמָא לח); אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתְךָ דָּבָר מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. רָצִיתִי מִשְׂרָה פְּלוֹנִית, וּבָא אַחֵר וּנְטָלָהּ מִמֶּנִּי, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה! הַכֹּל נִקְבַּע בַּשָּׁמַיִם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): אֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרִגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ; אֲפִלּוּ מִי שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים, שֶׁזּוֹ מִשְׂרָה נְחוּתָה מְאֹד, הוּא קָצִין עַל הָאַשָּׁפָה, שָׂר עַל אֵיכוּת הַסְּבִיבָה, זֶה גַּם־כֵּן מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם מַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּמֹחוֹ, אָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, וְאֵינוֹ נִכְנָס בִּדְכָאוֹן, וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ ז״ל מְלַמְּדֵנוּ, וְזֶהוּ חַג הַפֶּסַח ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וְנָתְנוּ לָנוּ אֶת הַיָּמִים הַלָּלוּ לָאֲכֹל בָּהֶם מַצָּה, אַל תַּחֲמִיץ אֶת הַמַּחַ, אֵין זְמַן לַחֲשֹׁב מֵאֲחֵרִים, עַכְשָׁו עָלֶיךָ לַחֲשֹׁב רַק מֵעַצְמְךָ, אֵיךְ אַתָּה יוֹצֵא מֵהַבּוֹץ וְהַלְּכְלוּךְ שֶׁלְּךָ, אֵיךְ אַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

אֵיךְ אַתָּה מַצִּיל אֶת עַצְמְךָ, אָז תְּזַכֶּה לִ"זְמַן חֵרוּתֵנוּ", תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי. כִּי מָתַי אָדָם בְּגָלוּת? כְּשֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב מֵאֲחֵרִים, הִנֵּה הַהוּא מְדַבֵּר עָלַי, הַהוּא שׂוֹנֵא אוֹתִי, מִתְחָרֶה לִי וְכוּ', הַהוּא מֵצִיק וּמַצֵּר צָעָדַי, מִי זֶה הַהוּא?! אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְלָכֵן גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַפָּסוּק (יְחֶזְקֵאל כד): "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם", אַבְרָהָם אָבִינוּ עָבַד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחִינַת אֶחָד, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׂוּם בְּרִיָּה, לֹא עַל אָבִיו וְאִמּוֹ, לֹא עַל אִשְׁתּוֹ וְהַיְלָדִים, הוּא יָדַע שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם הוּא יִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז כֻּלָּם יִלְכּוּ אַחֲרָיו. וְלָכֵן עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֹא נִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג, ט): "הָאוֹמֵר לְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת בָּנָיו לֹא יָדָע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצֹרוּ"; אִם אָדָם רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת הַתּוֹרָה, לִנְטֹר אֶת הַבְּרִית, אָסוּר לוֹ לְהִסְתַּכֵּל סָבִיב סָבִיב — לָמָּה הַהוֹרִים עֲדַיִן לֹא שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, לָמָּה אַחַי עֲדַיִן רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה אֲפִלּוּ הַבָּנִים שֶׁלִּי אֵינָם מַחֲזִיקִים כָּמוֹנִי?! לֹא אִכְפַּת לִי שׂוּם דָּבָר, עָלַי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלַי לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לִי כְּלוּם בִּזֶּה הָעוֹלָם רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק אֵלָיו אֲנִי בָּא וּמִתְפַּלֵּל, וּבְכֹחַ הָעַקְשָׁנוּת הַזּוֹ אֲנִי אַחֲזִיר אֶת כָּל הַמִּשְׁפָּחָה וְאֶת כָּל הָעוֹלָם בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל

(לְקוּטֵי־מוֹהָר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח): צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא לִהְיוֹת חָזָק מְאֹד, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּרְצוּ לִשְׁבֹּר אוֹתָךְ — אַל תִּשָּׁבֵר, תָּמִיד תִּזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַלִּמּוּד שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים מֵרַבֵּנוּ זַ״ל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד בְּחַג הַפֶּסַח ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, פֶּסַ״ח בְּגִימַטְרִיָּה נַחְמָ״ן בִּמְדֻיָּק. פֶּסַח: מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, נַחְמָ״ן: מֵאָה אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה — קמ״ח. אִם אֵין קֶמַ״ח אֵין תּוֹרָה, אִם לֹא מְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה קֶמַ״ח — אֵין תּוֹרָה. רַבֵּנוּ זַ״ל מַחְדִּיר בָּנוּ חֵשֶׁק לִלְמֹד תּוֹרָה, רַבֵּנוּ זַ״ל נָתַן לָנוּ סֵדֶר־הֶדֶרֶךְ־הַלִּמּוּד קַל מְאֹד אֵיךְ שֶׁכָּל יְהוּדִי יָכוֹל לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתַּנַ״ךְ, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, סִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, סִפְרֵי הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, מִדְרָשׁ רַבָּה וְתַנְחוּמָא, פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מְכִילְתָּא, סִפְרָא, סִפְרֵי, תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ וּשְׁאָר מִדְרָשִׁים, וְגִלָּה לָנוּ נִפְלָאוֹת, אֵיךְ אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ כִּשְׁרוֹנוֹת מְיֻחָדִים, אִם יִלְמַד בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה שֶׁסָּלַל לָנוּ, אֲפִלּוּ יִהְיֶה כְּבוּל עֵץ, רֹאשׁוֹ יִהְיֶה כְּבַד תְּפִיסָה, קְשֵׁה הֲבָנָה, גַּם הוּא יִזְכֶּה לִלְמֹד. כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת־הָרַ״ן (סִימָן עו), דֶּרֶךְ נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֵיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ מְסֻגָּל לִלְמֹד תּוֹרָה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דַּיְקָא עַכְשָׁו ״זְמַן חֵרוּתֵנוּ״, שֶׁנִּזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה רַק לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה

וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלֹא יִהְיוּ לָנוּ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עַל שׂוּם יְהוּדִי, נָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, נִשְׂרֹף אֶת הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה כְּלַל הַשְּׁנָאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, שֶׁזֶּהוּ סְתָם דִּמְיוֹן, כִּי הַגָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת וְשָׁלוֹם, וְרַק בָּזֶה הִיא תְּלוּיָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים, אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שִׂמְחַת הַפֶּסַח

יְגַלֶּה אֶת גֹּדֶל מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׂמֵחַ בֶּחָג הַפֶּסַח עִם הַמִּצְוֹוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַשַּׂיָכוֹת לֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה: אֲכִילַת מַצָּה וְד׳ כּוֹסוֹת וַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר גְּפָלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַפֶּסַח, שֶׁאָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, כְּמִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפה)

קוּנְטְרֵס

שִׂמְחַת הַפֶּסַח

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּיָמִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ קֹדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד בְּ"שִׂמְחַת הַפֶּסַח", שֶׁזָּכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, מֵהַגָּלוּת, וּלְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קטז.): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. בְּוַדַּאי הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים בְּשִׁעְבּוּד קָשֶׁה אֲצַל הַמִּצְרִים, "וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוֹתוֹ בְּסִבְלוֹתָם" וְגוֹ', עָבְדוּ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֶת כָּל עֲבוֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ", וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהִבְּרוּ רַע אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הָאָר"י זַ"ל (שַׁעַר הַפְּנִימִיּוֹת, דְּרוּשׁ פֶּסַח): פַּרְעֹ"ה — שְׁתֵּי תֵּבוֹת: פֶּה־רַע, בָּרַע שֶׁהָיוּ דִּלְטוֹרִין בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה

הַמֹּחַ שֶׁלָּהֶם נִצְטַמְצֵם לְגַמְרֵי, וְהִתְרַחֲקוּ מֵהָאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְזוֹ הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): הָיָה מֹשֶׁה מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאוֹמֵר: מֶה חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת? כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו שֶׁל הָעִבְרִי שֶׁאָמַר לוֹ: הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אוֹמֵר וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר, לְשׁוֹן הָרָע יֵשׁ בֵּינֵיהֶם, וְאֵיךְ יִהְיוּ רְאוּיִים לְהִגָּאֵל? ! מֵהֵיכָן בָּא לְשׁוֹן הָרָע, שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל הַשֵּׁנִי? מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הוּא יֹאהַב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְיִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁאָצְלוֹ נִפְגְּמָה הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): אֵין אוֹמֵר לְשׁוֹן הָרָע, אֶלָּא עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה, וְכָל יְהוּדִי חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳׳ אֱלֹקֵיכֶם״, הוּא אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר עַל שׁוּם אָדָם, אַדְרַבָּה יֹאהַב אֶת כָּל יְהוּדִי כְּנַפְשׁוֹ, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא אָחִיו, וּמִי מְדַבֵּר עַל אָחִיו? ! וְלָכֵן כָּל גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה תַּחַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, מֶלֶךְ מִצְרַי״ם, אוֹמֵר הָאָר״י זַ״ל שֶׁאֵלּוּ שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת: מֵצַר־יָם, הַמֹּחַ הָיָה בְּמֵצַר, הַיְנוּ שֶׁאָדָם מִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בִּקְטָנוּת הַמֹּחִין, שֶׁזֶּה עִקַּר הַגָּלוּת. כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶצְלוֹ לֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל גָּלוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־

מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַגְּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, תָּמִיד יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וְאֵין דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהַכְנִיעוֹ. אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וּמְפַחֵד מִכָּל אֶחָד. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תשי״ט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְדִּיר בָּעָם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲכִנִיס בָּהֶם דַּעַת, ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָי״ה אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״ (דְּבָרִים ד), וּמִזֶּה נַעֲשָׂה פֶּה־סַח, שֶׁהֶחֱלוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָךְ הוֹרִידוּ מֵעֲצָמָם אֶת קַטְנוּת הַמֹּחִין, קַטְנוּת הַדַּעַת, וְזָכוּ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וּמִמֵּילָא הָיְתָה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְזוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וְזֶה הָיָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. אֲבָל עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁהָאַר״י זַ״ל אוֹמֵר (שַׁעַר הַפְּסוּקִים), שֶׁכָּל מַה שֶּׁקָּרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל מֵעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה עַל עַצְמוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. אֲצֶל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין מֶשֶׁג שֶׁל הִסְטוֹרְיָה, אֶלָּא אָנוּ חַיִּים עִם זֶה, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הֵן גִּלּוּי אֱלֹקוּת, הֵן חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וּבָא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, עַל־יְדֵי־זֶה

שֶׁהֶחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי כֻּלָּנוּ מְלֻכְלָכִים בְּזֻהֲמַת מִצְרַיִם, אֲשֶׁר שָׁם הָיְתָה הַזֻּהֲמָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי יח): מַגִּיד הַכָּתוּב שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמִּמִין, הַמִּצְרִים הָיוּ יוֹתֵר מְזֻהָמִים מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר תַּחְתָּם, וְהִתְגַּבְּרוּ עַל כָּךְ, וְכֵן עַד הַיּוֹם; בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר לָנוּ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז אָנוּ מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה. הַשָּׁלֹשׁ מַצּוֹת שֶׁאָנוּ שָׂמִים עַל שֻׁלְחַן הַסֵּדֶר זֶה כְּנֶגֶד הַשְּׁלֹשָׁה מֹחִין: חָ׳כְמָה, בִּ׳נָה, דַּ׳עַת. שֶׁזֶּה הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק (אִיּוֹב כ): ״חַ׳יִל בָּ׳לַע וַ׳יְקִיאֶנּוּ״ חב״ד, שֶׁזֶּהוּ שֵׁם קָדוֹשׁ אֲשֶׁר מוֹצִיא אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת מֵהָאָדָם. אִם אָדָם חָטָא, בַּר מִינָן, הוּא בָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, וְעַל־יְדֵי הַשָּׁלֹשׁ מַצּוֹת שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר כְּנֶגֶד כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלִי שָׁלֵם: חָכְמָה, בִּינָה, דַּעַת, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מוֹצִיאִים אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת מֵאִתָּנוּ, וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹתִים אֶת הַד׳ כּוֹסוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ד׳ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה: ״וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי״, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ שׁוֹתִים כּוֹס

חֲמִישִׁית, כְּנֶגֶד "וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ", אֵיזוֹ שִׂמְחָה זוֹ "שִׂמְחַת הַפֶּסַח" עָלֵינוּ לְשַׂמֵּחַ כָּל הֶחָג הַזֶּה, שֶׁזָּכִינוּ גַּם־כֵּן שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ חֵלֶק בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. אֲבָל עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר בִּמְאֹד מְאֹד מִשְּׁטִיּוֹת וְחָכְמוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן יט), שֶׁיֵּשׁ מְחַקְרִים שֶׁהֵם מִזָּרַע עַמָּלֵק, וְאֶצְלָם הָעִקָּר הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ, אֵין לָהֶם אֱמוּנָה. וּמִזֶּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁבָּאִים כָּל מִינֵי צְבוּעִים, רַמָּאִים וְשַׁקְרָנִים, הָעוֹבְדִים עַל הַבְּרִיּוֹת. וְטֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר דָּבָר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא לְמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ, אָדָם אוֹהֵב לִרְאוֹת דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מֵבִין, הוּא חוֹשֵׁב וּמְדַמְיֵן לְעַצְמוֹ דִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הוּא פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, וּמַשִּׂיג אֵילּוּ הַשָּׂגוֹת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת שֶׁבָּאִים מֵהֶחָלָל הַפָּנוּי, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד): בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה כָּל הָעוֹלָם אֱלֹקוּת, וְלָכֵן צִמְצֵם עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּתְחִלַּת הָ"עֵץ חַיִּים" (פֶּרֶק א', עַנַף א'), וּבְתוֹךְ הָאוֹר עָשָׂה חָלָל, וּבְתוֹךְ הֶחָלָל נִבְרְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן יֵשׁ שָׁם כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת שֶׁנֶּאֱחָזוֹת בָּאָדָם. וְעַם יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים עִבְרִיִּים, עַל שֵׁם שֶׁעוֹבְרִים מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, אוֹתוֹ אֵין יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת, אֲבָל מִסְכֵּן אָדָם שֶׁנִּלְקָה בֶּאֱמוּנָה, אֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, יְכוֹלִים לַעֲבֹד עָלָיו הַרְבֵּה, וּבִפְרָט בְּחָכְמַת קַבָּלָה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (חַיֵּי־מוֹהֲרַ"ן, סִימָן תקכו):

קַבָּל״ה גִּימַטְרִיָּה נוֹאַף. רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבַן. יֶשְׁנָם הַיּוֹם כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים וּצְבוּעִים, שֶׁזֶּהוּ רָאשֵׁי תֵּבוֹת (בְּרֵאשִׁית ז, כא): ״שֶׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ״, שֶׁמְּשַׁטִּים בִּבְנֵי־אָדָם, מַטְעִים אוֹתָם בְּדִמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הֵם עָפִים בָּעוֹלָמוֹת, שֶׁזּוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁמַּטְעֶה אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹוֹת, אֶלָּא שֶׁרַק יַחֲשֹׁב בְּמַשְׁכָּלוֹת, וְאַחַר־כָּךְ רוֹאִים מַהֵן הַתּוֹצָאוֹת מִזֶּה, שֶׁבָּאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לִידֵי נְאוּף מַמָּשׁ, וּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. אֲבָל בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֵיךְ לִשְׁמֹר עַצְמָם לֹא לְהִלָּכֵד בַּמַּלְכֻדֶּת הַזּוֹ שֶׁשָּׁם הַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם לְתָפֹס אֶת בְּנֵי־אָדָם. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב): עִקַּר הַיַּהֲדוּת זֶה תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, לִזְרֹק אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה לְגַמְרֵי. לָנוּ יֵשׁ שֶׁלָּחֶן עָרוּךְ, וְאָנוּ מְצֻוִּים לְקַיְּמָם רַק מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ, הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא תַּמְצִית תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְלָכֵן הַזְּהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל יְהוּדִי מֻכְרָח לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ, הֲלָכָה, וְזֶה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת — לֹא לָצֵאת מֵהֲלָכָה, בָּרֶגַע שֶׁאֶחָד נוֹגֵעַ בַּהֲלָכָה, תִּדְעוּ לָכֶם שֶׁהוּא מִצַּד הַסִּטְרָא אַחֲרָא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יא), שֶׁיֵּשׁ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, יְחוּדָא עִלָּאָה זֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, לְגַלּוֹת לָאָדָם, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹד הַקַּבָּל״ה, רָאשֵׁי תֵּבוֹת (תְּהִלִּים כט, ב): ״הִשְׁתַּחֲווּ לַ׳יְהוָ״ה בְּ׳הַדְרַת קֹ׳דֶשׁ״, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם שֶׁאָנוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, מִשְׁתַּחֲוִים רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ יְחוּדָא תַּתָּאָה, שֶׁזֶּה "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁזֶּה הַלָּכָ"ה, שֶׁהוּא רֵאשִׁי תֵּבוֹת (תְּהִלִּים ק, א): "הָ'רִיעוּ לַ'ה' כָּ'ל הָ'אָרֶץ", אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁצְּרִיכִים אֶת שְׁנֵיהֶם: יְחוּדָא עִלָּאָה — "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", שֶׁאָדָם יִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה "ה'שְׁתַּחֲוִוּ לַ'הַוָ"ה בְּ'הַדְרַת ק'דֶ'ש", שֶׁזֶּה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לִלְמֹד קַבָּלָ"ה, אֲבָל צְרִיכִים גַּם יְחוּדָא תַּתָּאָה, "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁזֶּה "הָ'רִיעוּ לַ'הַוָ"ה כָּ'ל הָ'אָרֶץ" רֵאשֵׁי תֵּבוֹת: הַלָּכָ"ה, לְגַלּוֹת שֶׁפֹּה בָּאָרֶץ גַּם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לִגְעַ בַּהֲלָכָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִלְמֹד קַבָּלָה, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְמֹחִין עֶלְיוֹנִים, וּבִפְרָט עַכְשָׁו בְּחַג הַפֶּסַח, גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ מְגֻלּוּיָה, שֶׁזֶּה עִקַּר "שְׁמִחַת הַפֶּסַח", שֶׁמִּתְגַּלִּים לָנוּ אוֹרוֹת כָּאֵלּוּ, עַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁבִּלְשׁוֹן הַזֹּהַר (חֵלֶק ב' קפג.) נִקְרֵאת מֵיכְלָא דְּאַסְוּתָא, מֵיכְלָא דִּמְהֵימְנוּתָא, מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה וֶאֱמוּנָה, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה') שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים הַבָּאִים לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): "וְהִפְלִיא הַוָ"ה אֶת מַכּוֹתְךָ, מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים", מַה זֶּה וְנֶאֱמָנִי"ם? אֶלָּא שֶׁבָּאִים מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה בָּאוֹת מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכֵן אָדָם נִכְנָס בַּעֲצָבִים, אֲשֶׁר מַחֲלַת

הָעֲצַבִּים הִיא מַחֲלָה מַמָּשׁ, וּכְלוּלָה מִכָּל הַמַּחֲלוֹת, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיָה שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהָיָה רַק מִשְׁתּוֹקֵק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד הַקַּבָּלָה: "הִ'שְׁתַּחֲווּ לַ'הֲוָיָ"ה בְּ'הַדְרַת ק'דֶשׁ", לְהִשְׁתַּחֲווֹת רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְחֻבָּר לַהֲלָכָ"ה: "הָ'רִיעוּ לַ'הֲוָיָ"ה כָּ'ל הָ'אָרֶץ", וְזוֹ "שִׂמְחַת הַפֶּסַח", שֶׁמִּצַּד אֶחָד אָנוּ מִתְלַהֲבִים מְאֹד מְאֹד בְּ"שִׂמְחַת הַפֶּסַח", וּשְׂמֵחִים שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁתּוֹת הַד' כּוֹסוֹת כְּנֶגֶד ד' לְשׁוֹנוֹת גְּאֻלָּה, וְאָכַלְנוּ מַצָּה, הִמְשַׁכְנוּ עַל עַצְמֵנוּ הַמֹּחִין: חָכְמָה, בִּינָה וָדַעַת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה חֲזָקָה עַל כָּל הַשָּׁנָה. אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי עָלֵינוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל הַהֲלָכָה, וְאֵין עוֹד הֲלָכוֹת חֲמוּרוֹת כָּל־כָּךְ כְּהִלְכוֹת פֶּסַח, שֶׁצְּרִיכִים לְלָמְדָן הַרְבֵּה, וְכֵן שְׁאָר הֲלָכוֹת: הִלְכוֹת שַׁבָּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְכַדּוֹמֶה, הִלְכוֹת כַּשְׁרוּת אֲכִילָה, בָּשָׂר וְחָלָב, וְכָל הַהֲלָכוֹת שֶׁבְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, זֶה נִצְרָךְ מְאֹד. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד אֵצֶל מִי לוֹמְדִים קַבָּלָה, כִּי הַיּוֹם יֵשׁ כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים וּצְבוּעִים, וּמִסְכְּנִים הֲמוֹן־עַם נִתְפָּסִים אַחֲרֵיהֶם, וּמוֹלִיכִים אוֹתָם שׁוֹלָל, עַד שֶׁרוֹאִים בְּמוֹ עֵינֵינוּ אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים בִּשְׁאַט נֶפֶשׁ עַל הֲלָכוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁיֵּשׁ גַּם חִלּוּל שַׁבָּת וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת, וְגַם נִאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן

צְרִיכִים לְהַקְפִּיד בְּדְבָרִים אֵלּוּ מְאֹד, שֶׁהֵם חָמֵץ גָּמוּר. כִּי מַהוּ חָמֵץ? חִמּוּץ הַמֹּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עג, כא): "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַהוֹלְכִים אֶל קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים, נִכְנָסָה בְּלִבָּם טֻמְאַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְיֵשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל בְּנֵי־אָדָם, וּמַחֲזִיקִים עַצְמָם לְאֵיזוֹ יֹשֶׁר, וּבֶאֱמֶת שׁוֹטִים הֵם. כִּי מַהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם? עֲנָוָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַצָּה, שֶׁאֵין בָּזֶה מְאוּמָה רַק מַיִם וָקֶמַח, וְאָפוּ אֶת זֹאת בְּזְרִיזוּת, שֶׁלֹּא יְכֻנַּס בָּזֶה שׁוּם רוּחַ מֵאֲוִיר הָעוֹלָם, זֶה מְסֻמָּל עַל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁחוֹשְׁבִים רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָהֶם שׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁלּוֹמְדִים קַבָּלָה לוֹמְדִים אֶת זֹאת בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְכָל כַּוָּנוֹת הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מְחֻבָּרוֹת אֶל הֲלָכָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין קַבָּלָה לַהֲלָכָה וַהֲלָכָה מַקַּבָּלָה, כִּי שְׁתֵּיהֶן עוֹלוֹת בְּקֶנֶה אֶחָד. וּבֶאֱמֶת, הָאַר"י הַקָּדוֹשׁ, שֶׁגִּלָּה אֶת חָכְמַת הַקַּבָּלָה, רָזֶיהָ וּמִכְמָנֶיהָ, חַי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל ה'בֵּית יוֹסֵף', שֶׁאָז זָכִינוּ לַתְּקוּפָה הַזּוֹ, שֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ מִצַּד אֶחָד הַהֲלָכָה, שֶׁחִבֵּר ה'בֵּית־יוֹסֵף', שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַמַּגִּיד מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁיִּזְכֶּה לְחַבֵּר סֵפֶר שֶׁיְּקֻבַּל בֵּין כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הָיָה, שֶׁמֵּאָז הַגָּלוּת הַמָּרָה עַד רַבֵּנוּ ה'בֵּית יוֹסֵף', לֹא הָיָה סֵפֶר שֶׁנִּתְקַבֵּל כָּל־כָּךְ בְּעַם יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְאַדְרַבָּה, אִם יְהוּדִי נוֹגֵעַ בְּזִיז קָטָן מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ,

כְּבָר צְרִיכִים לַחֲקֹר עָלָיו, אִם לֹא נִתְפַּס בְּאֵיזוֹ מִינוּת וּכְפִירוּת רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן. וּבְאוֹתוֹ זְמַן גְּלָה הָאַר״י זַ״ל אֶת כָּל סוֹדוֹת וְחָכְמַת הַקַּבָּלָה, כָּל רָזֵי וְסִתְרֵי וְיִחוּדֵי הָעוֹלָמוֹת, אֵיךְ שֶׁכָּל אָדָם, כְּשֶׁמְּקַיְּם אֶת הַמִּצְוֹות בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כְּפִי הַהֲלָכָה, כֵּן הוּא עוֹשֶׂה יִחוּדִים לְמַעְלָה, וְזֶה נִקְרָא מַצָּה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לֹא־כֵן חָמֵץ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת הַמֹּחַ, נִכְנָס בַּחֲקִירוֹת, זֶה עֲמָלֵק, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן מַפִּיל אֶת הָאָדָם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט): ״כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק וְקָם״ — סוֹפֵי תֵּבוֹת עֲמָלֵ״ק, עֲמָלֵק רוֹצֶה רַק לְהַפִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, כא): ״וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים״.

וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו בִּימֵי פֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ בְּ״שִׂמְחַת הַפֶּסַח״, שֶׁזָּכִינוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות הַקְּדוֹשׁוֹת, וְאָנוּ שׁוֹמְעִים רַק בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַמִּתְנַהֲגִים כְּפִי הַמָּסֹרֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר, עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר וּלְהַזְהִיר אֲחֵרִים מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְנוֹכְלִים, הָעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם. כָּל אֵלּוּ הַנּוֹתְנִים תִּקּוּנִים לְמִינֵיהֶם וּמַחֲלִיפִים שִׁמּוֹת, כָּל אֵלּוּ הַמְשַׁטִּים בַּבְּרִיּוֹת, צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מְאֹד, כִּי זֶה בִּכְלַל חָמֵץ, וּבִפְרָט כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹאֲפִים, מְחַלְּלֵי שַׁבָּתוֹת, אוֹכְלֵי טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, הֵם אֲשֶׁר לוֹמְדִים קַבָּלָה עִם חֲמוֹן־עַם, צְרִיכִים לְהַזְהִיר

אֶת הֲמוֹן־הָעָם לְהִתְרַחֵק מֵרְשָׁעִים אֵלּוּ, כִּי הֵם הַקְלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְתִשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מֵהֶם, כִּי יְבִיאוּכֶם, רַחֲמָנָא לְצְלָן, לַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמַתַּחְתָּיו. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ בִּימֵי פֶּסַח הַקָּדוֹשִׁים — "שִׁמְחַת הַפֶּסַח", וְנִשְׁמַח עִם הַמִּצְווֹת שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים, נִשְׂמַח עִם חֲכֵמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׂתַל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר הֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ הֲלָכוֹת, וְאָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, שֶׁזּוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְזֶה הָיָה הַיְסוֹד בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ"; אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בַּה' הֶאֱמִינוּ, בְּמֹשֶׁה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהֵם כְּלַל חַכְמֵי הַתּוֹרָה. וְלָכֵן אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים, וְכָל אֶחָד מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם הֲלָכָה, וְלִשְׁמֹעַ שִׁעוּרֵי הֲלָכָה, וּבִפְרָט אֵלּוּ שֶׁחוֹזְרִים בְּתִשּׁוּבָה, שֶׁהָיוּ עַד כֹּה בִּבְחִינַת מִצְרַיִם, הֵינוּ בִּלְכְלוּךְ וּבְזֻהֲמָה, בְּזֻמָּה וּבְשָׂאָר מִינֵי טֻמְאָה, וַעֲתָה שָׁבִים בְּתִשּׁוּבָה וּמְאֹד מִתְלַהֲבִים, וְרוֹצִים לִרְאוֹת אוֹרוֹת וְזִקּוּקִים, אֲזַי רָצִים לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם קַבָּלָה שֶׁלֹּא עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁלֹּא עַל יְסוֹד הֲלָכָה. עֲלֵיהֶם לֵידַע, שֶׁהַיְסוֹד בַּיְהֲדוּת זֶה הֲלָכָה. הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה לִלְמֹד — זֶהוּ הֲלָכָה, לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

וְאָז כַּאֲשֶׁר תִּהְיוּ חֲזָקִים בָּזֶה, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם הֲלָכָה בְּרוּרָה, וְתַקְפִּידוּ עָלֶיהָ, אֲזַי יִפְתַּח לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַמַּחְתֶּרֶת, וְתִזְכּוּ לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְתִהְיֶה לָכֶם שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה עַכְשָׁו אֶל "שִׂמְחַת הַפֶּסַח", וְנִזְכֶּה יַחַד כֻּלָּנוּ, כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לְהִתְאַחֵד יַחַד, וְלַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַגְּזֵעָנוּת הָאֲרוּרָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד הֶחָמֵץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עג, כא): "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", שֶׁנִּכְנְסוּ בָּאָדָם קְשָׁיוֹת עַל הַזּוּלַת, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב מִזּוּלָתוֹ; מַה לְּךָ לַחֲשֹׁב מֵאַחֵר?! סַיֵּמְתָּ עִם עַצְמְךָ?! תִּדְאַג בַּעֲבוּרְךָ, וְאַל תַּעֲרֹךְ בְּקֶרֶת עַל זוּלָתֶךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל; כִּי עִקַּר הַחוֹב הַמֻּנָּח עַל כָּל אֶחָד — לִרְאוֹת לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עֲוֹונוֹת בַּאֲחֵרִים, שֶׁזֶּה בִּכְלַל חָמֵץ. וְאִלּוּ מַצָּה זֶה אַחְדוּת וְאַהֲבָה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מָצִינוּ, שֶׁקֹּדֶם חַג הַפֶּסַח, יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיזֶה עַם יֵשׁ לוֹ, עַם יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, אֵיזוֹ צְדָקָה וָחֶסֶד עוֹשִׂים, אֵין לְךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מוֹסְרִים נַפְשָׁם וְעוֹזְרִים לַעֲנִיִּים, מְסַיְּעִים זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת זֶה נִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, וְנִזְכֶּה כְּבָר לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׁכִינָה, אָמֵן וְאָמֵן.

קוּנְטְרֵס

פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

יְגַלֶּה מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי חָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמַּחַ וּמְרִירוּת וְעַצְבוּת, וּמַעֲלַת אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁאֵין מִבִּלְעָדָיו כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְרַגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בְּחַיָּיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עַלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהֲרַא״ש נ״י אָמַר, שֶׁלָּכֵן מְאַחֲלִים לָאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ, כִּי בְּפֶסַח, אָז זוֹכֶה לְמוֹחַ נָקִי, עַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, וּכְשֶׁהַמּוֹחִין נְקִיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרַא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפו)

קוּנְטְרֵס

פֶּסַח כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, אֲשֶׁר חַג הַפֶּסַח נִקְרָא חַג הַחֵרוּת, שֶׁאָז הוֹצִיאָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִמִּצְרַיִם, מִשִּׁעְבּוּד וְגָלוּת וַעֲבְדוּת, מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ בְּמִצְרַיִם, וְדָבָר זֶה חוֹזֵר וְנִשְׁנֶה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה — כְּשֶׁמַּגִּיעִים יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, אִם אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ בַּהֲכָנָה נְכוֹנָה — לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיא אוֹתָנוּ וְאֶת בָּנֵינוּ וְאֶת בְּנוֹתֵינוּ לְחֵרוּת מִכָּל מִינֵי שִׁעְבּוּד וּמִצָּרִים, וּמִכָּל מִינֵי לְכְלוּךְ וְזֻהֲמָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ, הָעִקָּר מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים הוּא רַק לְהָכִין אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב הַזֶּה הַנִּשְׁפָּע בְּחַג הַפֶּסַח, כִּי בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, חוֹזֵר חָלִילָה, אוֹתָם הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת

שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם,
כְּמוֹ־כֵן הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת
לְהוֹצִיאֵנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי
הַיְקָרִים, הֱיוּ נְכוֹנִים לִימֵי הַפֶּסַח הַקָּדוֹשִׁים, וּתְקַיְּמוּ
אֶת כָּל הַמִּצְוֹוֹת הַתְּלוּיוֹת בֶּחָג הַזֶּה, וְהֵן: לְהַזְהֵר
וּלְהִשָּׁמֵר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, וּלְהַקְפִּיד לֶאֱכֹל רַק מַצָּה,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּמְשָׁךְ עֲלֵיכֶם הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה
מְסוֹד הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, שֶׁיִּגְאַל אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא כִּימֵי צֵאתֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְיַעֲשֶׂה עִמָּנוּ
נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְהַפֹּל תְּלוּי כְּפִי הַהֲכָנָה שֶׁהָאָדָם
מֵכִין אֶת עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא
הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא "חַג הַחֵרוּת", כִּי בּוֹ יוֹצְאִים מִכָּל
מִינֵי שִׁעְבּוּדִים וּמִכָּל מִינֵי גָּלֻיּוֹת וּמִכָּל מִינֵי צָרוֹת;
וְעַל־כֵּן מִי שֶׁנִּזְהָר לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְאוֹכֵל רַק
מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה
וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת אֲכִילַת
מַצָּה "אֲכִילַת הָאֱמוּנָה", כִּי בָּזֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶת
הַמַּצָּה, נִתְגַּלֶּה, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁצִּוָּה
אוֹתָנוּ לֶאֱכֹל מַצָּה, וְעַל־יְדֵי אֲכִילַת מַצָּה, אָנוּ זוֹכִים
לִרְפוּאָה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמַּצָּה
הִיא מַאֲכָל שֶׁל רִפוּאָה, מַאֲכָל שֶׁל אֱמוּנָה; אַשְׁרֵי

מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ כָּרָאוּי לְקַבֵּל אֶת יְמֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וּלְאָכְלוֹ רַק מַצָּה כָּל יְמֵי הַפֶּסַח, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּרַמַּ״ח אֵיבָרָיו וּבְשָׂסָ״ה גִּידָיו, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת וּמֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַלִּכְלוּכִים וְהַהֶזֵּהָמָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי־זֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין הַיְנוּ שֶׁיֵּצֵא לְחֵרוּת; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ וּבִעוּרוֹ וּבִטּוּלוֹ הוּא, שֶׁצְּרִיכִים לְבַעֵר וּלְסַלֵּק מֵעַצְמוֹ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְכָל הַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים הַנִּמְשָׁכִים מֵחָכְמַת הַטֶּבַע, וְלֵידַע בְּיִדִיעָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁזּוֹהִי אֲכִילַת מַצָּה, כִּי ״חָמֵץ״ פֵּרוּשׁוֹ חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת מֹחוֹ וּמְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ,

הַיִתָּכֵן שֶׁיִּתְנַהֵג עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמִּתְנַהֵג ? הַיִתָּכֵן שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ ? מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אֲכִילַת מַצָּה הִיא אֲכִילַת הַהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית, שֶׁיֵּדַע הָאָדָם שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה, כִּי כָּל הַגָּלֻיּוֹת — שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי גָּלוּת וְכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁתּוֹלֶה אֶת הַכֹּל בְּמַזָּל וּבְמִקְרֶה וּבְטֶבַע, שֶׁכָּל זֶה הוּא חָמֵץ, וְעַל־כֵּן אָנוּ מַזְהָרִים לְדֶם חַג הַפֶּסַח, חַג הַחֵרוּת, לְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַעֲרוֹ, הַיְנוּ לְבַעֵר אֶת כָּל הַסְּבָרוֹת הַהַפּוּכוֹת מִן הָאֱמֶת, לְבַעֲרָן וּלְבַטְּלָן מֵאִתָּנוּ לְגַמְרֵי, וְנִזְכֶּה לֶאֱכֹל מַצָּה שֶׁהִיא אֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה, אֲכִילָה שֶׁל הֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַיְנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִזְכֶּה לְהַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבַּטֵּלְנָה כָּל הַגָּלֻיּוֹת וְכָל הַחֲשָׁכוּת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלִּית הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בָּעוֹלָם, אֲזַי אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ כְּלָל, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל עוֹסֵק קֹדֶם חַג הַפֶּסַח לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַטְּלוֹ מִבֵּיתוֹ וּמֵרְשׁוּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִכָּנֵס אֶל חַג הַפֶּסַח,

שֶׁהוּא חַג הַחֵרוּת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֵאָרָה נוֹרָאָה
וְנִפְלָאָה שֶׁיִּגָּלֶה לָנוּ מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא
יְאַחֵר, אֲשֶׁר הוּא יְגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּגִלּוּי
נִפְלָא מְאֹד, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּעֵינֵי הַבָּשָׂר אֶת אֲמִתַּת
מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ
וְיַקֵּבֵץ אֶת כָּל נִדְחֵנוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ לְאַרְצֵנוּ;
וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא חַג הַפֶּסַח חַג הַחֵרוּת, רְאוּ,
בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְבַטֵּל מִכָּל וָכֹל אֶת כָּל מִינֵי
סְבָרוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהַכֹּל
בִּכְלַל חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם
אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא אֲכִילַת מַצָּה,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ גַּם־כֵּן לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם הֵאָרָה
מֵהַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, וְתִזְכּוּ לְהִגָּאֵל אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
וּבְנוֹתֵיכֶם, וְתֵצְאוּ מֵהַשִּׁעְבּוּד וְהַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת
שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְתִהְיוּ מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, כִּי עִקַּר
הָאֹשֶׁר הַנִּצְחִי הוּא הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת
כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם
עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין
שׁוּם טֶבַע כְּלָל, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה, כִּי אֵין אָדָם נוֹגֵעַ
בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה

אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וִידִיעוֹת אֵלּוּ הֵן עִקַּר חַג הַחֵרוּת, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים מִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתּוֹ!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וָחֳלָאִים רָעִים, וְהַכֹּל בִּבְחִינַת מְצָרִים, וְעִקַּר מַכֵּלֶת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּשָׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מִלְמַעְלָה, וְקָרַע אֶת כָּל הַמְצָרִים, וְנִתְגַּלָּה לָנוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי גִּדֶל הַהִתְגַּלּוּת הַזּוֹ נִתְבַּטֵּל כָּל הַטֶּבַע, וְנִתְגַּלָּה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפְלוּ וְנִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמִּצְרִים, וְטָבְעוּ בְּיַם סוּף, וְעַם יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ בְּנֵי חוֹרִין, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת הֱיוֹתָם בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ־כֵן חוֹזֵר הַדָּבָר בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּזְהָר הָאָדָם מֵאֲכִילַת חָמֵץ, וּמְבַעֵר וּמְבַטֵּל אֶת

הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתוֹ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל רַק מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הַהֶאָרָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְנִפְתָּחִים לוֹ מֵימֵי הַדַּעַת, שֶׁזֶּה סוֹד קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנִּתְגַּלִּית לוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה טוֹבְעִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְנִיעוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְיוֹצֵא בֶּן חוֹרִין; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר כָּל יְמֵי חַג הַפֶּסַח מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, וְאַל תִּקְחוּ אֶת זֶה בְּנָקֵל, כִּי רוֹאִים שֶׁכָּל הַשָּׁנָה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת דְּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכָל מִינֵי מַחֲלוֹת רָעוֹת, וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מֵחָמֵץ בְּפֶסַח, אֲשֶׁר הָעֹנֶשׁ הוּא כָּרֵת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁנִּכְרַת לְגַמְרֵי מֵהָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא־כֵן מִי שֶׁנִּזְהָר וְאוֹכֵל רַק מַצָּה כָּל יְמֵי הַפֶּסַח, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאוֹר הַנִּצְחִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו כָּל הַשָּׁנָה שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וְזוֹכֶה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה וִישׁוּעָה שְׁלֵמָה וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, וּבִפְרָט בְּשָׁנָה זוֹ, רְאוּ

לִזְרֹק אֶת כָּל הֶחָמֵץ מִבֵּיתְכֶם, וּלְבַטְּלוֹ וּלְבַעֲרוֹ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתְכֶם, וְתֹאכְלוּ רַק מַצָּה וְכָל דָּבָר הַכָּשֵׁר לְפֶסַח, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְשָׂנָה זוֹ לְאֹשֶׁר הַמְצַפֶּה לָנוּ עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר חַג הַפֶּסַח שֶׁהוּא חַג הַחֵרוּת, וְיִזְכֶּה לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית וְנִצְחִית.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חַג הַפֶּסַח הוּא חַג שֶׁל חִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְעַל־כֵּן כָּל עֲבוֹדַת לֵיל הַסֵּדֶר הִיא, שֶׁהַיְלָדִים שׁוֹאֲלִים קֻשְׁיוֹת וּשְׁאֵלוֹת "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת", וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְהָשִׁיב לָהֶם תֵּרוּץ מַסְפִּיק עַל כָּל קֻשְׁיוֹתֵיהֶם, הֵינוּ כִּי עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת מְבַיֵּת וּמְבַחוּץ, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם, וְהַחוֹב מֻטָּל עָלֵינוּ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבָנֵינוּ וְלִבְנוֹתֵינוּ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַכְשָׁו בְּלֵיל הַפֶּסַח, אָז הוּא

הַזְּמַן שֶׁמְּאִירָה הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מֵהַשָּׁמַיִם, כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת פְּתוּחִים, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אָז שׁוֹאֲלִים הַיְלָדִים כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל לִבָּם וְעַל דַּעְתָּם, וְעָלֵינוּ לְפָרֵשׁ וּלְתָרֵץ לָהֶם אֶת כָּל קֻשְׁיוֹתֵיהֶם — שֶׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה׳ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לָהֶם, שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּתַכְלִית הַמְּצָרִים, וְהוּא מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לָצֵאת לְגַמְרֵי מִצָּרוֹתָיו, וְדָבָר זֶה עָלֵינוּ לַחֲלֹק בְּבָנֵינוּ וּבְבִנּוֹתֵינוּ, שֶׁיֵּדְעוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁעָבַר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת מַה שֶּׁעָבַר — שֶׁסָּבְלוּ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן אֲנַחְנוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לְהִשָּׁחֵט וּלְהֵהָרֵג וּלְהִסָּקֵל וּלְהִשָּׂרֵף עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵרֹב אַהֲבָתֵנוּ שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁבָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ

שׁוֹאֲלִים אוֹתָנוּ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, עָלֵינוּ לְתָרֵץ לָהֶם, אֲשֶׁר בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לַחֲלֹק בְּעַצְמֵנוּ, שֶׁלָּנוּ בְּעַצְמֵנוּ לֹא יִהְיוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת "חָמֵץ" — חִמּוּץ הַמַּח וּשְׁאֹר שֶׁבָּעִסָּה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרַע, וְהָרַע וְהַטֻּמְאָה שֶׁנִּכְנְסוּ בָּנוּ עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, וְנִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא סוֹד גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן לְהַחְדִּיר אֶת הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ בְּבָנֵינוּ וּבִבְנוֹתֵינוּ, שֶׁגַּם הֵם יִמְסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִגָּאֵל בְּתַכְלִית הַגְּאֻלָּה וְלָצֵאת מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, וּמְיָגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, וּמַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הַמְאֻשָּׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי טֶבַע הָאָדָם לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת, וְהוּא תָּמִיד מְעַצְבֵּן בְּעַצְבָּנוּת, וְהוּא תָּמִיד נִמְשָׁךְ אֶל הַדְּכָאוֹן מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁמַּחֲמִיץ אֶת לִבּוֹ, וְהוּא תָּמִיד מְמֹרָמָר, וְהוּא תָּמִיד מָלֵא כַּעַס וּקְפֵדוּת, וְתָמִיד מָלֵא קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְקוֹטֵט וְחוֹלֵק עַל זֻלָתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֲכִילַת מַצָּה הִיא סוֹד הַשִּׂמְחָה וְהָאֱשֶׁר וְהַתִּקְוָה וְהַשָּׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָנוּ מֻזְהָרִים בְּעֵת גְּאֻלָּתֵנוּ בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, בְּחַג הַחֵרוּת, לְבַטֵּל וּלְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתֵנוּ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אֲכִילַת מַצָּה — שֶׁנֹּאכַל רַק מַצָּה, לְרַמֵּז לָנוּ, שֶׁאִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ מֵאִתָּנוּ וּלְבַעֵר וּלְבַטֵּל מֵעָצְמֵנוּ אֶת כָּל מִינֵי עַצְבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְכָל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ עַל זֻלָתֵנוּ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת "חָמֵץ", וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ רַק שִׂמְחָה, שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְנַרְקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, וּנְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ כָּל מִינֵי רִשְׁעוּת וְרֹעַ לֵב, וְנִהְיֶה בְּשָׁלוֹם,

בְּאַהֲבָה וּבְאַחְדוּת עִם זַלָּתֵנוּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת חַג הַחֵרוּת, חַג הַפֶּסַח, וְנִזְכֶּה לְדַלֵּג עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם כְּשֶׁמְּבַטְּלִים מֵעַצְמֵנוּ אֶת הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְרִיבוֹת, וּמַמְשִׁיכִים עָלֵינוּ רַק אֶת הַשִּׂמְחָה וְהַשָּׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִים לְהִגָּאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁהוּא כְּלַל הַמְרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת וְהָעַצְבוּת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי וְהַשִּׂמְחָה וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חָמֵץ מְרַמֵּז עַל גַּאוּת וְיִשּׁוּת, כִּי הֶחָמֵץ נֶאֱפֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי הָרוּחַ שֶׁעוֹלָה בִּנְפִיחָה, לֹא־כֵן הַמַּצָּה נֶאֱפֵית תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְלֹא נוֹתְנִים לַבָּצֵק אֶפְשָׁרוּת כְּרֶגַע, שֶׁתִּכָּנֵס בּוֹ רוּחַ, שֶׁזֶּה סוֹד עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, הַיְנוּ כִּי "חָמֵץ" מְרַמֵּז עַל גַּאוּת, שֶׁהָאָדָם מַגְבִּיהַּ אֶת רוּחוֹ עַל זַלָּתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא כְּבָר מַשֶּׂהוּ, וְיָכוֹל

לְהִתְגָּאוֹת עַל זֻלָּתוֹ, וַאֲכִילַת מַצָּה מְרַמֶּזֶת עַל עֲנָוָה, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּפָנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא אֵינוֹ כְלוּם, אֲשֶׁר זוֹ שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, וְעַל־כֵּן בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּהוּ חַג חֵרוּתֵנוּ, אָז מְבַטְּלִים מַעֲצַמֵנוּ אֶת הַגַּאוּת וְהָרוּחַ גְּבוֹהָה לְגַמְרֵי, וּמְבַטְּלִים אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ עֲנָוָה אֲמִתִּית; וְעַל־כֵּן אָנוּ מְזַהֲרִים לְבַעֵר וּלְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ מִכָּתֵּינוּ וּמֵרְשׁוּתֵנוּ, שֶׁזּוֹ הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל גַּאוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת עַל זֻלָּתוֹ, וְלֶאֱכֹל רַק מַצָּה, שֶׁהִיא מְרַמֶּזֶת עַל מִדַּת הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת, שֶׁרַק עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַגַּאוּת וְהַיְשׁוּת, שֶׁזֶּה הֶחָמֵץ — חִמּוּץ הַמַּחַ, חִמּוּץ הַלֵּב וְרוּחַ גְּבוֹהָה, וְזוֹכֶה לַאֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהִיא כְּלַל הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָלוּת, רוּחַ נְמוּכָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת מִדַּת הַגַּאֲוָה, שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְמַשֶּׁהוּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לִפְנֵי כֹּל, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהָאִיר עַל עַצְמוֹ הָאָרָה מֵהָאָרַת הָאֵין סוֹף, אֶלָּא עַל־יְדֵי

שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא אֵינוֹ נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל בְּטוּל כָּזֶה, אָז דַּיְקָא מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז בֶּאֱמֶת יֵצֵא לְחוֹרִין, וְיִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר טֻמְאַת וְזֻהֲמַת מִצְרַיִם הִיא הָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבוֹת וְהַכְּפִירוּת הַנִּמְשָׁכוֹת מִזֻּהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁמִּתְפַּשְּׁטֶת בָּעוֹלָם, כִּי שָׁם בְּמִצְרַיִם הִתְפַּשְּׁטוּ כָּל הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַלַּעַג שֶׁלָּעָגוּ כְּבָיְכוֹל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר גְּאֻלָּתֵנוּ הָיְתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִמְשִׁיךְ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים הַמְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדַיְקָא עַל יָדוֹ זָכִינוּ לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמִּצְרַיִם, וְלָצֵאת מֵהַגָּלוּת וְהַשִּׁעְבּוּד שֶׁעָבַר עָלֵינוּ בְּמִצְרַיִם, וְזָכִינוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת הַזּוֹ, וְנִמְשָׁכָה עָלֵינוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא סוֹד הַמִּחִין הַקְּדוֹשִׁים

— דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְבַטֵּל מֵעָצְמֵנוּ אֶת כָּל הַזְּהֻמּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהֵם כְּלַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבוֹת שֶׁמִּתְפַּשְׁטוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִין לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְתִהְיוּ מְקֻרָבִים תָּמִיד אֶל חֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים הַמְגַלִּים לָנוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְגַלִּים וְלוֹמְדִים עִמָּנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִנָּצֵל מִשֶּׁטֶף מַיִם רַבִּים הַזְּדוֹנִים, שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתִזְכּוּ לָצֵאת מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, וּתְבַטְּלוּ אֶת הַשִּׁעְבּוּד הַקָּשֶׁה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית, גְּאֻלָּה נִצְחִית, לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לִידֵי הַכָּרָה וְלִידֵי הַגְלוּי זֶה, שֶׁאָז יָאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת הֵיטֵב, אֲשֶׁר עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל פְּגַם הַבְּרִית, כִּי בְּמִצְרַיִם, שָׁם הָיָה תֹּקֶף הַזְּהָמָה שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל הַגְּלִיּוֹת נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם מִצְרַיִם, כְּמַאֲמַר חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כִּי גַּם כָּל הַגְּלִיּוֹת הֵן עַל יְדֵי בְּחִינָה זֹאת, וְיִשְׂרָאֵל בְּגָדֶל כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, זָכוּ לָצֵאת אָז מִגָּלוּת שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ, עַד שֶׁזָּכוּ לִשְׁבָעִים פָּנִים לַתּוֹרָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁזָּכוּ אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן חָטְאוּ עֲלֵיהֶם הַבַּעַל־דָּבָר אַחַר־כָּךְ לְהַכְשִׁילָם בְּחֵטְא הָעֵגֶל, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא הָיָה אֶלָּא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשְׁכוּ כָּל הַגְּלִיּוֹת וְכָל הַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּיָּדוּעַ, וְעִקַּר הַתִּקּוּן בְּכָל דּוֹר הוּא עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁזָּכוּ לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְהֵם מַמְשִׁיכִין עָלֵינוּ אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן לְהַמְשִׁיךְ קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הוּא עַל יָדוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִין לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם גַּם עַתָּה, לָצֵאת מִבְּחִינַת גָּלוּת

מִצְרַיִם, שֶׁהִיא בְּחִינַת גָּלוּת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת, וּבְפָרָט מֵהַתַּאֲוָה שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֲרָם וְכוּ׳, וְלִזְכּוֹת לִבְחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, וְעִקַּר זְמַן הַזְּכָרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בַּיּוֹם, שֶׁאָז עִקַּר קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּשִׁלְמוּת וְטַלִּית וּתְפִלִּין וְרֹב הַמִּצְוֹוֹת, כִּי עִקַּר צִיּוּר הָאוֹר לְטוֹב שֶׁזֶּה בְּחִינַת כְּלַל הַמִּצְוֹוֹת וִיצִיאַת מִצְרַיִם הוּא רַק בַּיּוֹם, בִּבְחִינַת "יוֹצֵר אוֹר" וְכוּ׳, אֲבָל בֶּאֱמֶת צְרִיכִים גַּם בַּלַּיְלָה לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי גַּם בְּחֹשֶׁךְ הַחֹשֶׁךְ בִּבְחִינַת לַיְלָה, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת הַכֵּלִים שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים לְצַיֵּר הָאוֹר כְּשֶׁיֵּרֵד לְתוֹכוֹ, שֶׁיִּצְטַיֵּר תֵּכֶף לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה, כִּי אַדְרַבָּה, אָז עִקַּר הַנִּסָּיוֹן בִּבְחִינַת "בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה", כִּי בַּלַּיְלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, אָז עִקַּר הַנִּסָּיוֹן, וְאָז צְרִיכִים בְּיוֹתֵר לִזְכּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסִּים בְּגָלוּת מִצְרַיִם וְהוֹצִיאָנוּ לְחֵרוּת מִטֻּמְאַת הַתַּאֲוָה שֶׁל נְאוּף לְקַדֵּשׁת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כֵּן יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ נִפְלָאוֹת גַּם עַתָּה בִּבְחִינַת "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת", אֲבָל הַגָּלוּת מִתְאָרֶכֶת מְאֹד, וְהַבַּעַל־דָּבָר מִתְפַּשֵּׁט מְאֹד

עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד עִנְיָן זֶה לְהַכְנִיסוֹ בָּעוֹלָם — לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, וּלְהָאִיר בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּתֹקֶף חֶשְׁכַת הַגָּלוּת הַזּוֹ, שֶׁיַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת גֹּדֶל כֹּחַ הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁזָּכָה לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וְאֵין דּוֹר יָתוֹם, וּבְוַדַּאי יֵשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים בְּכָל דּוֹר, שֶׁהֵם בְּבְחִינַת מֹשֶׁה, כִּי אִתְפַּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כֹּחַ לְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ גַּם עַתָּה לְהוֹצִיא אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִגָּלוּת נַפְשׁוֹ, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל קָשֶׁה מְאֹד לְהַכְנִיס בְּלֵב כָּל אֶחָד אֶת כָּל זֹאת, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת הַזְכָּרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: "הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה", שֶׁכְּבָר זָכִיתִי לְכָל הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת וְכוּ', עַד וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ", כִּי כָּל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ, שֶׁמַּמְשִׁיכִין גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם, שֶׁעַל יָדוֹ יִהְיֶה גְּמַר הַתִּקּוּן; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים

שֶׁבַּהוֹר הַזֶּה הַמְגַלִּים חִדּוּשֵׁי תוֹרָה בְּגִלּוּי אֱלָקוּת, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי עַל יָדָם יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ גַּם עַל עַצְמָנוּ אוֹר אֱלָקִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם וּמִתְחַמֵּם לְאוֹרָם הַגָּדוֹל וְהַנִּפְלָא.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר וְלָדַעַת אֲשֶׁר כָּל עִנְיַן פֶּסַח וִיצִיאַת מִצְרַיִם יֶשְׁנוֹ בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל זְמַן שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲווֹת וּבְהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, זֶה בְּחִינַת גָּלוּת מִצְרַיִם כַּיָּדוּעַ, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְשֻׁקָּעִים מְאֹד בְּטֻמְאַת מִצְרַיִם בְּגִלּוּלֵי הַחֲטָאִים וְהָעֲווֹנוֹת, רַחֲמָנָא לְצְלָן, וּמֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם מְשֻׁקָּע בְּתַאֲווֹתָיו מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם בְּשׁוּם תּוֹכֵחָה וּמוּסָר, כִּי כְּבָר נִתְקַשֵּׁר בְּשִׁטֵּיוֹת וַחֲטָאִים שֶׁלּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם בְּשׁוּם פָּנִים, אֲפִלּוּ אִם יִרְצוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ תּוֹרָה וּמוּסָר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, קָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְעַל־כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שׁוֹלֵחַ לוֹ לִפְעָמִים הִתְנוֹצְצוּת גְּדוֹלָה וְהִתְעוֹרְרוּת

גְּדוֹלָה בְּלִבּוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת
כָּרוֹזָא דִּלְעֵילָא כַּיָּדוּעַ, וְצָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיָּחוּס עַל
נַפְשׁוֹ, וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה
תֵּכֶף־וּמִיָּד יְמַהֵר לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ, וְאַל יִסְתַּכֵּל
לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, בִּבְחִינַת — "מַהֵר הִמָּלֵט עַל נַפְשְׁךָ
אַל תַּבִּיט אַחוֹרֶיךָ", כִּי מַחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בִּשְׁטְיוֹת
וּבְתַאֲווֹת וּבְבִלְבּוּלִים כָּל־כָּךְ, עַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁמַּתְחִיל
לַחֲשֹׁב אֵיךְ וּמָה וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יִבְרַח מִתַּאֲווֹתָיו,
וּבְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה וְכוּ', אֲזַי בְּוַדַּאי יַחֲזֹר
וְיָשׁוּב לְאִוַּלְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע
בָּזֶה בְּיוֹתֵר, וּמְבֻלְבָּל מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן בִּתְחִלַּת
הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִיָּד כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר,
וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה יָחוּס
עַל נַפְשׁוֹ וְיִבְרַח בְּחִפָּזוֹן מִמַּה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ,
וְזֶה בְּחִינַת פֶּסַח, שֶׁאָז הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז
נִתְגַּלָּה אוֹר רַב מִלְמַעְלָה, וְאָז תֵּכֶף יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל
בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, כִּי הָיוּ נִשְׁאָרִים
שְׁקוּעִים שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם כַּמּוּבָא, וְגַם אָסוּר לוֹ
אָז לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב עַל פַּרְנָסָה, אִם־כֵּן מֵהֵיכָן
יִתְפַּרְנֵס, רַק יִבְטַח בְּהַשֵּׁם וְיַשְׁלִיךְ עָלָיו יִתְבָּרַךְ
יְהָבוֹ וְהוּא יְכַלְכְּלֵהוּ, וְזֶה בְּחִינַת "וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ

לָהֶם", שֶׁכְּשֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מִפַּח יוֹקְשִׁים, אָז אָסוּר לַחֲשֹׁב כְּלָל עַל פַּרְנָסָה וְצָדָה, כִּי בְּוַדַּאי כְּשֶׁנּוֹפְלִים עַל הָאָדָם רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים אוֹ חַיּוֹת רָעוֹת, וְהוּא מְמַהֵר לָנוּס וְלִבְרֹחַ מֵהֶם בְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁב אָז מֵהֵיכָן יִתְפַּרְנֵס וְכֵיוֹצֵא, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו וּמִיסוֹרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, הוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ לְמַהֵר לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ וְלֹא לְהַבִּיט לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה וּפַרְנָסָה לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ וְיִבְטַח בַּה' וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹקָיו, כִּי לֹא יַעַזְבֵהוּ, גַּם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעוֹרֵר וְלָבוֹא לְתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אִם כְּשֶׁיַּשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת מִמֶּנּוּ, כִּי אִם יִרְצֶה אָז לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ חָכְמָה וְעֵצָה וְתַחְבּוּלָה — הֵן חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה חָכְמוֹת הָעוֹלָם וְטִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה, בְּוַדַּאי לֹא תּוֹעִיל לוֹ שׁוּם הִתְעוֹרְרוּת בָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר הַהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁבָּאָה אֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה לֹא הָיְתָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה מֵרָחוֹק אוֹר גָּדוֹל, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵק נַפְשׁוֹ לִבְרֹחַ מִתַּאֲוֹתָיו וַהֲבָלָיו, וְיִתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה עַל־יְדֵי רִבּוּי וְעֹצֶם הָאוֹר שֶׁהוּא רוֹאֶה מֵרָחוֹק, אֲבָל עֹצֶם הָאוֹר אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַבְּלוֹ, וְעַל־כֵּן

צָרִיךְ אָז לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְמַהֵר וְלָרוּץ בְּכֹחַ גָּדוֹל לְבִרְחַ מִמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְזֶה בְּחִינַת מַצָּה, שֶׁנֶּאֱפֵית בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמַּצָּה — לֶחֶם עֹנִי, אַף־עַל־פִּי שֶׁמַּצָּה הִיא בְּחִינַת מֹחִין גְּדוֹלִים כַּיָּדוּעַ בַּכַּוָּנוֹת, אַךְ בֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם אֶחָד, כִּי תַּרְוַיְיהוּ אִיתְנְהוּ בָּהּ, כִּי מֵחֲמַת עֹצֶם גְּדֻלַּת הָאוֹר הַמְלֻבָּשׁ וּמְרֻמָּז בַּאֲכִילַת מַצָּה שֶׁל פֶּסַח שֶׁהוּא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁאֵין לָנוּ בּוֹ שׁוּם תְּפִיסָה כְּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, וְהָאוֹר לֹא בָּא מִלְּמַעְלָה אֶלָּא כְּדֵי לְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין אוֹר גָּדוֹל מִלְּמַעְלָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן נַעֲשִׂים חֲזָקִים יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה; וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַמַּצָּה — לֶחֶם עֹנִי, בְּחִינַת "אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַדַּעַת", כִּי דַּיְקָא עַכְשָׁו מֵחֲמַת עֹצֶם הָאוֹר הַגָּדוֹל מְאֹד, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַצִּמְצוּם שֶׁל חָכְמָה תַּתָּאָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכִים לְהַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, לֶחֶם עֹנִי שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הָעֹנִי שֶׁנִּתְעַנּוּ בְּמִצְרַיִם, וְגַם שֶׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת וְהַהֶאָרָה שֶׁל

פֶּסַח שֶׁבָּא עָלֵינוּ מִלְמַעְלָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְחָלַת הַתְּשׁוּבָה, הוּא רַק בִּשְׂכִיל זֶה, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֹּר כָּל אֶחָד אֶת הָעִנְיוֹ שֶׁנִּתְעַנְּתָה נַפְשׁוֹ בְּגָלוּת הַתַּאֲוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהִיא הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲנֶה דְּבָרִים הָרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיְּרַחֲמֵהוּ וְיָקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר הַחִלּוּק בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה הוּא הַחִלּוּק וְהַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין ח' לְה', שֶׁזֶּה בְּחִינַת עִקַּר הַחִלּוּק שֶׁבֵּין הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה, הַיְנוּ כִּי עִקַּר אֲחִיזַת הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הוּא מִכְּפִירוּת וּמִפְּגַם הָאֱמוּנָה, וְכָל הַכְּפִירוּת הֵם מֵחֲמַת הַחָכְמוֹת, מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם שֶׁהוּא כְּבָר חָכָם, וְרָאוּי לוֹ לְהָבִין כָּל הַדְּבָרִים, וְשֶׁיִּתְרַצּוּ לוֹ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ עַל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וּמֵחֲמַת חָכְמָתוֹ הוּא נוֹפֵל מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הַחָכְמוֹת שֶׁאֵינָן דְּקְדֻשָּׁה מַפִּילוֹת מְאֹד אֶת הָאָדָם, וְעַל־כֵּן הָעִקַּר הוּא

לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְלִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה לְבַד, אֲבָל בְּאֱמֶת גַּם הָאֱמוּנָה צְרִיכִים לְהַחֲיוֹת עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל, וּמִי שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי כָּל מַה שֶּׁנִּתְוַסְּפִים לוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁרָחוֹק עֲדַיִן מֵהַיְדִיעָה הַשְׁלֵמָה הָאֲמִתִּית, וְנִתְחַזֵּק אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה בְּיוֹתֵר, בִּבְחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וְזֶה בְּחִינַת מָצָה בְּהּ׳, שֶׁיֵּשׁ חָלָל בֵּין הַד׳ וּבֵין הַי׳ שֶׁבְּתוֹכָהּ, כִּי הַד׳ הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְהַי׳ הִיא בְּחִינַת הַדַּעַת וְהַחָכְמָה שֶׁמַּמְשִׁיכִין לְתוֹכָהּ לְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה, אֲבָל צָרִיךְ לִהְיוֹת חָלָל וּפֶתַח בֵּין הַד׳ — שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וּבֵין הַי׳ — שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחָכְמָה, לְהוֹרוֹת שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר זָכָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֵיזוֹ חָכְמָה וְדַעַת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַי׳ שֶׁבְּתוֹךְ הַהּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן עוֹדֶנּוּ מַחֲזִיק בְּחֻמּוֹ כְּבַתְּחִלָּה, כִּי הוּא יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וּמִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה, אַדְרַבָּה עַתָּה הוּא יוֹדֵעַ וּמַשִּׂיג בְּיוֹתֵר אֵיךְ אִי אֶפְשָׁר לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה מְאֹד, אֲבָל אֵינוֹ סוֹתֵם, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַחָכְמָה שֶׁהִשִּׂיג אֶת פֶּתַח הָאֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת חָמֵץ בְּחּ׳, שֶׁהַפֶּתַח וְהֶחָלָל סָתוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִמּוּץ

הַמַּצָּה, בְּחִינַת "כִּי יִתְחַמֵּץ לִבָּבִי", דְּהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הַחָכְמָה וְהַדַּעַת שֶׁהִשִּׂיג, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא כְּבָר חָכָם בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁרוֹצֶה לִסְמךְ עַל חָכְמָתוֹ לְבַד, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עוֹד בֶּאֱמוּנָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ח׳, שֶׁכְּבָר נִסְתַּם פֶּתַח הַד׳, דְּהַיְנוּ פֶּתַח הָאֱמוּנָה, כִּי סוֹבֵר שֶׁכְּבָר נִתְחַכֵּם לְגַמְרֵי, וְאָז נִתְחַמֵּץ לִבָּבוֹ בִּכְפִירוּת, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהַכְּלָל — שֶׁעִקַּר הַהֶבְדֵּל בֵּין הַקְּדֻשָּׁה וּבֵין הַסִּטְרָא אַחֲרָא, הוּא רַק בְּמַשֶּׁהוּ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶם רַק כְּחֻטְדָּק, בְּחִינַת כְּפֶשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כְּשֶׁסּוֹבֵר שֶׁכְּבָר נִתְחַכֵּם עַל־יְדֵי שֶׁהִשִּׂיג אֵיזוֹ חָכְמָה וָדַעַת, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עוֹד בֶּאֱמוּנָה, זֶה הוּא בְּחִינַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, בְּחִינַת חָמֵץ בְּח׳, שֶׁנִּסְתַּם פֶּתַח הָאֱמוּנָה, וְאָז נוֹפֵל מִדַּעְתּוֹ וְנַעֲשָׂה אֱוִיל וּכְסִיל גָּמוּר, כִּי עִקַּר הַחָכְמָה הִיא לָדַעַת, שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, וּלְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה יִתֵּרָה בְּכָל פַּעַם, בִּבְחִינַת "אָמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי", שֶׁעִקַּר הַחָכְמָה, שֶׁיַּשְׂכִּיל שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָצָה, שֶׁהַד׳ שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה רְחוֹקָה מִן הַי׳ שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחָכְמָה,

בִּבְחִינַת "אָמַרְתִּי אֶחְכְּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי", כִּי הַי' רְחוֹקָה מִן הַד' לְעוֹלָם, רַק הָאֱמוּנָה מְקַבֶּלֶת חִיּוּת מִן הַחָכְמָה מֵרָחוֹק, בִּבְחִינַת "מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי", הַיְנוּ כִּי עַל־יְדֵי הַחָכְמָה שֶׁהִשִּׂיג, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַזְּקָה הָאֱמוּנָה יוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַשָּׂגַת הַחָכְמָה הוּא לְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה, וְזֶה בְּחִינַת מַצָּה שֶׁהִיא לֶחֶם עֹנִי, כִּי זֶה עִקַּר הַשָּׂגַת הַחָכְמָה וְהַמֹּחִין שֶׁהֵם בְּחִינַת מַצָּה, לָדַעַת שֶׁעַדַיִן הוּא עָנִי מִן הַדַּעַת, רַק שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וְזֶה בְּחִינַת פְּרִיסַת הַמַּצָּה שֶׁפּוֹרְסִין אוֹתָהּ לִשְׁנַיִם, וְהַחֵלֶק אֶחָד עוֹנִין עָלָיו הַהַגָּדָה וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ לַאֲכִילַת מַצָּה, וְהַחֵלֶק הַשֵּׁנִי הוּא צָפוּן וְטָמוּן לַאֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת ה' שֶׁהִיא ד' וִי', בְּחִינַת אֱמוּנָה וְחָכְמָה, הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְרַמְּזִין, שֶׁעַדַיִן אָנוּ רְחוֹקִים מֵהַדַּעַת הָאֲמִתִּית, וְאֵין אָנוּ רוֹצִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עַכְשָׁו רַק עִם הַחֵלֶק הַקָּטָן שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַד' שֶׁל הַה' שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים הַרְבֵּה, וּמְשִׁתּוֹקְקִין לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה גְּדוֹלָה, אֲבָל הַחֵלֶק הַגָּדוֹל שֶׁל הַמַּצָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַי' שֶׁבְּתוֹךְ הַה', שֶׁהִיא בְּחִינַת חָכְמָה, הַחֵלֶק הַזֶּה אָנוּ מַטְמִינִים עַד הַסּוֹף, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַעַת עַד לְבַסּוֹף, הַמְרַמֵּז

עַל הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן, שֶׁאָז תִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה לָדַעַת
וּלְהַכִּיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִזְכֶּה לְדַעַת שְׁלֵמָה,
שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֲפִיקוֹמָן; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים,
רְאוּ לְקַבֵּל אֶת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, חַג הַפֶּסַח, שֶׁנִּקְרָא
"חַג הַחֵרוּת" בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה, וְתִשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם
מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, שֶׁהוּא כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהַחָכְמוֹת
הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְתַכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת
הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסְרוּ אֶת עַצְמְכֶם
לְגַמְרֵי אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לִגְאֻלַּת אֶת
עַצְמְכֶם בִּגְאֻלַּת עוֹלָם, וְתַמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם הָאָרַת הָאֵין
סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

הרבנית הצדקת
מרת מלכה ע"ה

בת הגאון הצדיק

רבי חיים שלמה זי"ל

נפטרה ח' חשון תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

קוּנְטְרֵס

חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ

בּוֹ תִּבאַר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׂמֹחַ בֶּחָג הַפֶּסַח,
וְגוֹדֶל הַהֶאָרָה שֶׁמְּאִירָה בֶּחָג הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי מִי
שֶׁמֵּכִין עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת הֶאָרַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ,
וְאָז יַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד חַג כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ כְּמוֹ חַג הַפֶּסַח, כִּי אָז בִּעֵר אָדָם אֶת כָּל הֶחָמֵץ, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, חִמּוּץ הַמֹּחַ, וְזָכָה לְמֹחִין נְקִיִּים, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם שִׂמְחָה אֲמִתִּית.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תשפז)

קוּנְטְרֵס

חַג פָּשֵׂר וְשָׂמֵחַ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתָּנוּ, זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל חַג הַפֶּסַח. עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם הָיָה מְצֻמְצָם, שֶׁעַל זֶה מְרַמְּזֶת תֵּבַת ׳מִצְרַיִם׳ — מֵצַר־יָם, הַמֹּחִין נִקְרָאִים יַם הַחָכְמָה; הַיְנוּ אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת — אִם רַק חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, שֶׁיִּפָּתְחוּ

לְפָנָיו כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְיִרְגִּישׁ נֹעַם זִיו עֲרֵבוּת אֱלֹקוּת, וְיִצְטַיֵּר לְפָנָיו כָּל הַשְּׁמוֹת וְהַיִּחוּדִים עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים. אֲבָל אִם אָדָם נִמְצָא בַּגָּלוּת, הֵינוּ שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּמֵצַר־יָם, בְּקַטְנוּת, אָז הַכֹּל חָשׁוּךְ לְפָנָיו, וְאֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, וְהוּא נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְזוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת מִצְרַיִם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעַם יִשְׂרָאֵל, זוֹ הָיְתָה גְּאֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִמֵּצַר־יָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח אֵלֵינוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר הוּא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְגִלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים ד): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״. וְתַכְלִית כְּשֶׁגִּלָּה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּתְחִילוּ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, תֵּכֶף־וּמִיָּד הוֹרִידוּ מֵעַצְמָם אֶת הָעֹל שֶׁל פַּרְעֹה. וְאוֹמֵר הָאָר״י זַ״ל: ׳פַּרְעֹה׳ — שְׁתֵּי תֵבוֹת ׳פֶּה־רַע׳. ׳פֶּסַח׳ שְׁתֵּי תֵבוֹת: ׳פֶּה־סַח׳; הֵינוּ כָּל זְמַן שֶׁהָיִינוּ בְּמִצְרַיִם, הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפַרְעֹה — פֶּה־רַע, שֶׁדִּבְּרוּ כָּל דָּבָר רַע. כִּי עִקַּר הַכֹּחַ שֶׁל הָאָדָם זֶה הַדִּבּוּר, בַּמֶּה נִכָּר הָאָדָם? בְּדִבּוּרוֹ. וּמַה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אָדָם לְחַיָּה? בַּדִּבּוּר. בַּמֶּה מִתְבַּטֵּא הַדִּבּוּר? בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): ״מִפִּיו דַּעַת תְּבוּנָה״; וּכְשֶׁאָדָם מְנַבֵּל פִּיו, מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה מַרְאֶה שֶׁהַדַּעַת שֶׁלּוֹ

בְּגָלוּת, שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ מְלֻכְלָךְ, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם חוֹשֵׁב — זֶה הוּא מְדַבֵּר. וְלָכֵן כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם — בְּמֵצַר־יָם, בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, הָיוּ תַּחַת שִׁלְטוֹן פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, וְדִבְּרוּ כָּל דָּבָר אָסוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְגִלָּה לָעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְכֻלָּם חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ פֶּה־סַח, שֶׁהֵחֵלּוּ לְדַבֵּר אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלָּהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵחֵל לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה. כִּי מַהִי הַגָּלוּת? כְּשֶׁאֵין לָאָדָם לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ, אֲשֶׁר זוֹ הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁמֵּעִיד לָאָדָם אֵיזֶה דָּבָר, כְּשֶׁכּוֹאֵב לוֹ מַשֶּׁהוּ, כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ צָרָה, וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְחַלֵּק עִם הַזּוּלַת, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן בַּצָּרוֹת וּבַתְּלָאוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד סוֹבֵל אוֹתוֹ סֵבֶל, וְזוֹ הַצָּרָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה, וְאֵין לוֹ אֶל מִי לְדַבֵּר וּלְחַלֵּק עִמּוֹ מַה שֶּׁכּוֹאֵב לוֹ. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה לָאָדָם, שֶׁהִנֵּה הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, אֲזַי חָשׁ שֶׁיּוֹתֵר טוֹב לְהִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּבָזֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה אָדָם אֵינוֹ שׁוֹפֵךְ לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? כִּי יֵשׁ לוֹ

קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ אֲצִלּוֹ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּאִלּוּ אוֹתוֹ שָׂכְחוּ, אוֹתוֹ עָזְבוּ. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְשׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר, הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁזֶּה עִקַּר גְּלוּת מִצְרַיִם — מֵצַר־יָם, תַּחַת פַּרְעֹה — פֶּה־רַע, רַק עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹכְחִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה נַעֲשָׂה מֵחֲמַת הַחֲטָאִים, הָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שֶׁאָדָם נִכְשָׁל בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסָה בּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אות אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם, מַכְנִיס כְּפִירָה בָּאָדָם; כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נט): ״כִּי עֲוונֹתֵיכֶם מַבְדִּילִים הָיוּ בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם״; אֲבָל אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְסַלַּח לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְסַלַּח לְךָ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִנֵּה אָנוּ נִכְנָסִים לֶחָג הַפֶּסַח, חַג שֶׁנִּפְתָּח לָנוּ הַפֶּה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָכֵן מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה: ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה לָאָדָם כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה; בָּזֶה שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, זוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, מִכָּל שֶׁכֵּן

כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְשִׁיר אֶת מְחוֹ, לְהַכְשִׁיר אֶת לְבָבוֹ, הַיְנוּ שֶׁעַד עַכְשָׁו חָשַׁב כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים, הַלֵּב שֶׁלּוֹ הָיָה מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת, קְשָׁיוּת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַכְשָׁו בְּעֵת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם זָכָה לְהַכְשִׁיר אֶת הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ, לִרְאוֹת שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ רַק יַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַלֵּב שֶׁלּוֹ יִבְעַר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים: "חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ", הֶחָג הַזֶּה כָּשֵׁר, הִכְשַׁרְתִּי אֶת הַמֹּחַ שֶׁלִּי, הַיְנוּ עַד עַתָּה הָיִיתִי בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, לֹא זָכִיתִי לָדַעַת מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא קִבַּלְתִּי חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֶלָּא מִלְּאוּ לִי אֶת הַמֹּחַ בְּכָל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, בְּכָל מִינֵי זֶבֶל שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, וְהָרְסוּ אֶת יְמֵי נְעוּרוֹתַי, אֲשֶׁר בִּלִּיתִי אוֹתָם בִּשְׁטֻיּוֹת. לִבִּי הָיָה עַד כֹּה מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁזָּכִיתִי לְהִתְקָרֵב אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הוּא הֶחְדִּיר בִּי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁהִכְשַׁרְתִּי אֶת מֹחִי, וּמֵהַיּוֹם אֲנִי רוֹצֶה לַחְשֹׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי אוֹהֵב רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַלֵּב שֶׁלִּי כָּשֵׁר לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבוֹעֵר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיְּהוּדִי מַתְחִיל לַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַלֵּב שֶׁלּוֹ בּוֹעֵר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַדְּבֵקוּת, שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאֵין סוֹף. כִּי סוֹף

כָּל סוֹף, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אִם רַק נִזְכֶּה לְהִתְבּוֹנֵן לְהַשְׂכִּיל וּלְהָבִין, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וּבִשְׂכִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן הָקָדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁמִּצַּד הַחוּץ רוֹאִים קְלִפָּה, רוֹאִים דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְאִם אָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה, רוֹאֶה רַק אֶת הַקְּלִפָּה, וּמִסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי סִבּוּכִים, אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה וּמוֹרִיד אֶת הַקְּלִפָּה, וְנִכְנָס פְּנִימָה, אֲזַי רוֹאֶה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁלְּמַרְאֵה עֵינָיו, זֶהוּ רַק לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַדּוֹמֵם, וְהַצּוֹמֵחַ, הַחַי, וְהַמְדַבֵּר, זֶהוּ לְבוּשׁ לְגַבֵּי עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָז כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין עוֹד חַיִּים כְּחַיֵּי הָאֱמוּנָה, אֵין עוֹד חַיִּים כְּחַיֵּי הַדְּבֵקוּת בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁמַּכְנִיס בָּאָדָם שִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּבִשְׂכִיל זֶה מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה "חַג בָּשֶׂר וְשָׂמֵחַ", חַג כָּזֶה שֶׁהוּא חַג הַפֶּסַח, שֶׁמַּכְשִׁיר לָנוּ אֶת הַמַּח, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁהִכְנִיסָנוּ עַד כֹּה זֶבֶל וְזֻהֲמָה, הִרְהוּרִים רָעִים, בַּר מִינָן, אֲנַחְנוּ מַכְשִׁירִים אֶת זֹאת, וּמֵהַיּוֹם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה דְּבוּקִים רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַלֵּב בָּעֵר עַד עַתָּה בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת, תַּאֲוַת נאוּף, תַּאֲוַת מָמוֹן, תַּאֲוַת כָּבוֹד, וְעַתָּה אָנוּ מַכְשִׁירִים אוֹתוֹ, שֶׁיִּבְעַר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה כִּסֵּא לְשָׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. זוֹהִי הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ. וְזוֹ כָּל הַגְּאֻלָּה — גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת. לָזֹאת,

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל אֶת ה״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, חַג הַפֶּסַח, וְנִזְכֹּר מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה׳): בְּשְׁבִיל אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שִׁנּוּ שְׁמָם וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן־הָרָע, וְלֹא נִמְצָא בֵּין אֶחָד מֵהֶם פָּרוּץ בַּעֲרָיוֹת; וְלָכֵן, אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת, שֶׁגַּם עַכְשָׁו נֵצֵא מִמִּצְרַיִם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמִּלְכֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁמְּצָרִים לְיִשְׂרָאֵל; מַה וּמִי שֶׁרַק מִצַּר לְיִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם; אִם יֵשׁ לָאָדָם אֵיזוֹ מְרִירוּת, דְּכָאוֹן, עַצְבוּת, יֵאוּשׁ, זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם, וְהוּא צָרִיךְ לָצֵאת מִמֶּנָּה. בַּעֲבוּר זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְכֵן אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִים לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ כְּאִלּוּ יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אַרְבָּעָה דְּבָרִים, שֶׁבִּזְכוּתָם נִגְאֲלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שִׁנּוּ שְׁמָם — יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ שֵׁם קָדוֹשׁ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יב:): לָמָּה אֲנַחְנוּ נִקְרָאִים יְהוּדִים? עַל שֵׁם יְהוּדָה. יְהוּדָה הָלַךְ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּךְ כָּל ״יְהוּדִי״ מוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְשַׁנּוֹת אֶת הַשֵּׁם שֶׁלָּנוּ, עָלֵינוּ לִהְיוֹת גֵּאִים בָּזֶה שֶׁאָנוּ

מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֶת לְשׁוֹנָם — עָלֵינוּ לִשְׁמֹר אֶת לְשׁוֹנֵנוּ מְאֹד; לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּפְרִיד בֵּין יְהוּדִי לִיהוּדִי, שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַכִּי גְּדוֹלָה — שֶׁיֵּשׁ גִּזְעָנוּת, וְאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ. וְזֹאת עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הַסִּימָן אִם אָדָם חָזַר בִּתְשׁוּבָה אִם לָאו — אִם אֵין לוֹ קֶשְׁיָה עַל יְהוּדִי שֵׁנִי, אִם אֵינוֹ מְזַלְזֵל בִּיהוּדִי שֵׁנִי, סִימָן שֶׁהִנּוֹ בַּעַל תְּשׁוּבָה, וּתְשׁוּבָתוֹ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם. אֲבָל אִם אָדָם מְדַבֵּר עַל הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְלֹא חָזַר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִרְאֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶחָד מֵאִתָּנוּ פָּרוּץ בַּעֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תִּקּוּנֵי זֹהַר אֱלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְאָנוּ עֲבַרְנוּ אֶת הַשָּׁלָב הַזֶּה, וּבִזְכוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, זָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם. לְזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ וְנָכִין אֶת עַצְמֵנוּ לֶחָג הַפֶּסַח, שֶׁנִּקְרָא "חַג פָּשַׂר וְשָׂמֵחַ", מַדּוּעַ? כִּי אָנוּ מַכְשִׁירִים אֶת הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ, וְנַתְחִיל לַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ; לֹא נְשַׁנֶּה אֶת שְׁמֵנוּ, לֹא נְתַבֵּיֵּשׁ בְּיַהֲדוּתֵנוּ, אֶלָּא גֵּלֶךְ בְּעֹז וּבְגָאוֹן עִם דָּתֵנוּ, נִתְפָּאֵר בָּזֶה שֶׁאָנוּ

שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת, וּמַאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם, לֹא נִשַּׂנֶּה דִּבּוּרֵינוּ הַטְּהוֹרִים; נַפְסִיק לְדַבֵּר שְׂטֵיוֹת, נַחְדֵּל לְדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, נֹאהַב זֶה אֶת זֶה, נִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי עֲרָיוֹת, בַּר מִינָן, שֶׁמְּמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ, כִּי הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לְבוֹלֵל אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה יַכְנִיס בָּנוּ שִׂמְחָה אֲמִתִּית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַתְּשׁוּבָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה): תְּשׁוּבָה הֵם אוֹתִיּוֹת: תָּשׁוּב ה׳; הַיְנוּ אָנוּ מַחֲזִירִים אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ חֲזָרָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בָּאוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְנִשְׁלַחְנוּ לָזֶה הָעוֹלָם, לְמַלֵּא שְׁלִיחוּת מְיֻחֶדֶת לְהוֹצִיאָהּ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמַהִי? לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְזֶה נַעֲשָׂה דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁאָנוּ נִגְאָלִים מִמִּצְרַיִם. וְזוֹ הָיְתָה הַתְחָלָה בְּעֵת שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁאָז אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח ב): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; הַנָּבִיא הַכִּי גָּדוֹל בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁגִּלָּה אֶת כָּל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּפִרְסֵם אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַגִּלּוּי, הוּא לֹא זָכָה לַאֲשֶׁר זָכְתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם; כִּי אָז הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהִכְנִיס בָּנוּ אוֹר כָּזֶה, שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה הָאוֹר אֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת,

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַצַּדִּיקִים וְחַכְמֵי הַדּוֹר נִקְרָאִים מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁהִתְבַּטְּאוּ (שַׁבָּת קא.): ׳מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאַמַרְתְּ׳, שֶׁהַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה מֹשֶׁה; וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלֵינוּ, וְשׁוֹלֵחַ לָנוּ חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁמְּלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּאוּ נְקַבֵּל אֶת חַג הַפֶּסַח, וְנִשְׁתַּדֵּל שֶׁגַּם לָנוּ יִהְיֶה ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, וּבְזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְנִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר חַג הַפֶּסַח הוּא חַג, שֶׁבּוֹ נִגְאֲלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְלָכֵן מְאֻחָלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי: ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״; כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי שֶׁכָּל אֶחָד הִכְשִׁיר אֶת מֹחוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל בַּר יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּגָלוּת מִצְרַיִם סָבַלְנוּ מְאֹד מֵהַמִּצְרִים, שֶׁהָיוּ הֲכִי מְזֹהָמִים בְּכִשּׁוּף וּבְנַאוּף, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אֲלִיָּהוּ רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדָה בְּכִשָּׁפִים וּבְמַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; כִּי הָיוּ הֲכִי מְזֹהָמִים, וְגָרְמוּ לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁגָּרְמוּ, וּבִפְרָט כְּפִירוּת

וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כִּי כָל הַכְּשׁוּף הָיָה בְּמִצְרַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין מט:): עֲשָׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם. וְכֵן אָמְרוּ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): אֵין לְךָ כְּשָׁפִים כִּכְשָׁפִים שֶׁל מִצְרַיִם; כִּי אֶצְלָם הָיָה הַכֹּל טָבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֶצְרִכוּ לַעֲבֹר אֶת הַזִּכּוּךְ הַזֶּה, עַד שֶׁסָּבְלוּ מַה שֶּׁסָּבְלוּ. וְזֶה הָיָה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה שֶׁלָּהֶם. וּמַהוּ כְּשׁוּף? שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, מַכְחִישׁ אֶת הַהַשְׁגָּחָה. וְלָכֵן זֶה הָיָה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וּכְשֶׁבָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, וְהֶחְדִּיר בְּיִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וְזֻהֲמוֹת וְטִנּוּף שֶׁל מִצְרַיִם, וְהִכְשִׁירוּ אֶת מֹחָם וְאֶת לִבָּם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לִשְׂמְחָה אֲמִתִּית; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁעִקַּר הַשִּׂמְחָה הִיא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, ח): ״נָתַתָּ שִׂמְחָה בְּלִבִּי״. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאַחֲלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי בֶּחָג הַפֶּסַח: ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״; כִּי הֶחָג הַזֶּה מַכְשִׁיר אֶת מֹחַ הָאָדָם, שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, וְאֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁלֹּא יַחְפֹּץ תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עֲקִימַת הַלֵּב, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַגְּאֻלָּה. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וּבִפְרָט עַכְשָׁו בֶּחָג הַפֶּסַח, שֶׁמְּאַחֲלִים לְעַצְמָם ״חַג כָּשֵׁר

וְשָׂמֵחַ״, רְאוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמַּחְיָן, שֶׁמַּכְנִיס בָּאָדָם סְפֵקוֹת (שְׁמוֹת יז): ״הֲיֵשׁ יְיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״, וְתִבְרְחוּ מֵהַשִּׁקּוּץ, זֹהוּם, תִּעוּב וְנִאוּף, שֶׁמְּפִיצִים הָעֲרֶב־רַב בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם מַעֲבִירִים עַל הַדַּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצִים לְבוֹלְלָם בֵּין הַגּוֹיִים — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. וּבָזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִגְּבוּלֵנוּ וּמִדַּעְתֵּנוּ, מִמֹּחֵנוּ וּמִלְּבָבֵנוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִהְיֶה כְּשֵׁרִים לְקַבֵּל אֶת הַפֶּסַח, וְנִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה, וְנֹאכַל מַצָּה, שֶׁזֹּהוּ מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, מַאֲכַל רְפוּאָה. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱכֹל מַצָּה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵהֶחָג הַזֶּה — חַג הַפֶּסַח, שֶׁמְּאַחֲלִים אֶחָד לַשֵּׁנִי ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, רְאוּ גַּם אַתֶּם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ אֲחוֹרָנִית מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, שֶׁנִּכְשַׁלְתֶּם כְּבָר בַּאֲכִילַת חָמֵץ בְּפֶסַח, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲכַלְתֶּם נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנִטְמֵאתֶם בְּכָל מִינֵי עֲרָיוֹת, בַּר מִינָן, וְחִלַּלְתֶּם שַׁבָּת, כִּי הָעֲרֶב־רַב רָמוּ אֶתְכֶם יָמִים וְשָׁנִים, וְלֹא קִבַּלְתֶּם חִנּוּךְ כָּשֵׁר. לָזֹאת עַכְשָׁו בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָז אָנוּ מְבַעֲרִים אֶת הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ, רְאוּ גַּם אַתֶּם לְבַעֵר אֶת הַזֻּהֲמָה וְהַטֻּמְאָה שֶׁהִכְנִיסוּ בָּכֶם הָעֲרֶב־רַב — הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ

וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְאַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְאַף שֶׁמֹּרֶב עֲוונוֹת שֶׁחָטָאתֶם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, נִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אֵין לָכֶם שׁוּם תַּקָּנָה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, מְגַלֶּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְלָכֵן רְאוּ לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁדַּיְקָא עַל יָדוֹ תִּזְכּוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא חַנָּן, וְהוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל עִם כְּלַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וּלְהַגְבִּיהָם, כִּי מוֹצֵא בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁלּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמּוֹצֵא נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה מַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַחְדִּיר בּוֹ שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְכָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיט.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד רוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יַחְזְרוּ אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה. וְכֵן אָמְרוּ (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד; וְלָכֵן אַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תְּאַחֲלוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי ״חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ״, כִּי בָּזֶה שֶׁתְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם בְּחַג הַפֶּסַח לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְלֹא יִמָּצֵא וְלֹא יֵרָאֶה

חָמֵץ בִּגְבוּלְכֶם, שֶׁזֶּה כְּלַל הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתֹאכְלוּ רַק מַצָּה, שֶׁזֶּה אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִמְחֹל לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵיכֶם. הָעָקָר תִּהְיוּ חֲזָקִים מְאֹד, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם, שֶׁאֵין לָכֶם תִּקָּוָה, דְּעוּ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, שֶׁרוֹצִים הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְלִפּוֹת לְהַחֲלִישׁ אֶתְכֶם. כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִלִּין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִלִּין וְלֹא עַד מֵאָה מִלִּין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְלֹא עַד רָקִיעַ שֵׁנִי וְלֹא עַד רָקִיעַ שְׁלִישִׁי וְכוּ', אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; הֵיכָן מִיָּד כְּשֶׁמְּהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כְּבָר נִמְצָא אֵצֶל כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְלָכֵן אַל תִּתְפַּעֲלוּ מֵאֵלּוּ הָרוֹצִים לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, כְּאִלּוּ אֲבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּכֶם, עִמָּכֶם וְאִצְלְכֶם, וְרַק תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִבְרֹחַ מֵאֵלּוּ הָעֲרֶב־רַב הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּבְרְחוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן. וְתֵדְעוּ שֶׁתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה תָּמִיד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא): שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל — אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, עוֹמֵד אָדָם וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וַאֲנִי מְקַבְּלְךָ; כִּי

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבֵּל אֶת כָּל אֵלּוּ הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן אַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, כְּאֵלּוּ אָפְסָה תִּקְוָתְכֶם, כִּי תָּמִיד יְכוֹלִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וּבִפְרָט עַתָּה בֶּחָג הַפֶּסַח, שֶׁאָז מְאַחֲלִים זֶה לָזֶה "חַג כָּשֵׁר וְשָׂמֵחַ", כִּי הֶחָג הַזֶּה מַכְשִׁיר אֶת הָאָדָם מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, מֵעַצְבוּת וּמְרִירוּת, מִדְּכָאוֹן וּמֵיאוּשׁ, וְזוֹכִים לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חִזְקוּ וְאִמְצוּ מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיוּ מוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא תִּרְצוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בִּזֶּה הָעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם, רַק לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ אַכִילַת מַצָּה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, חֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וְאֵינִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹנוֹתָיו. וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַכְשִׁירוּ אֶת מֹחֲכֶם וְאֶת לְבַבְכֶם מִכָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְזֻהֲמוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּכֶם, וּמִכָּל מִינֵי לִכְלוּךְ שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְזֻהָמִים מְאֹד

בְּנאוּף וּבְתוֹעֲבוֹת רָעוֹת, וּתְטַהֲרוּ עַצְמְכֶם בְּתַכְלִית הַטָּהֳרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם — מִמְּצַר־יָם, מִצְּמְצוּם הַדַּעַת, וְתִזְכּוּ לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁעוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתְכֶם, תִּזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמוֹ עֵינֵיכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ



תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד
לְכָלָּלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָה לִצְלָן

וּמוֹסֵגֶל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

תִּיקּוּן הַכְּלָלִי

יִסְּדוֹ, תִּקְנוֹ, גִּלּוֹ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ

רֶבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

הוּבָא לְדְפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב"א



טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִיפֵי מְקֻשָּׁר עֲצָמַי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִיפֵי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:**
ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:**
ה **יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:**
ח **שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:**
ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:**
י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:**
יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:**

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יִקְבְּעוּ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהָיִךְ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אַדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שִׁכַּחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יֵרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסֹובְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכְחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמְיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהִלּוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֶל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וּזְקָנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מַיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק יד

וְהוּא לְקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפִּי וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תובב״א
שְׁנַת תשנ״ז לִפְרָט קָטָן

הַמְתָּבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמו"ר מוהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל
עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
851-47 st.
Brooklyn, N.Y. 11220

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה לספרי
חסידות ברסלב"
ת.ד. 8065 אשדוד
ת.ד 2472 בני־ברק
ובמספר טלפון 03/6765235

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוֹנְטְרֵסִים
חֵלֶק יד

חִנּוּךְ הַיְלָדִים . . . . . ה
סַבְלָנוּת לַיְלָדִים . . . . . כט
חִזּוּק לַיְלָדִים . . . . . נא
עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן . . . . . עה
אַהֲבַת הַתּוֹרָה . . . . . קה
בֶּן תּוֹרָה . . . . . קלא
זִוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם . . . . . קנג
זוּג מֻצְלָח . . . . . קעז
נִשּׂוּאִין מֻצְלָחִים . . . . . קצז
טוֹב בַּבַּיִת . . . . . רכה
הַכֹּל דִּמְיוֹן . . . . . רמז
זֶה לֹא נוֹרָא . . . . . רסז
צַו הַשָּׁעָה . . . . . רפט
שְׁמֹר פִּיךָ . . . . . שיג
תָּמִים תִּהְיֶה . . . . . שלה

קוּנְטְרֵס

חִנּוּךְ הַיְלָדִים

יְגַלֶּה עֵצוֹת קַלּוֹת, אֵיךְ לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְהַנִּמּוּס, וְאֵיךְ לְהַחְדִּיר בָּהֶם דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְהַצְלָחַת הַחַיִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ כְּדֵי לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדָיו עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, וּבִפְרָטִיוּת בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁהַהֶפְקֵרוּת כָּל־כָּךְ מִתְפַּשֶּׁטֶת בָּעוֹלָם, וּמִסְתּוֹבְבִים כָּל מִינֵי מֻשְׁחָתִים, וְלָכֵן צְרִיכִים לָשִׂים דָּגֵשׁ חָזָק עַל חִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְזוֹ מִצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וּמוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל אָמַר, שֶׁאֶצְלוֹ עֲבוֹדַת חִנּוּךְ הַיְלָדִים כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה בְּדִיּוּק כְּמוֹ עֲבוֹדַת חֻצוֹת וּשְׁאָר עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרמו).

קוּנְטְרֵס

חִנּוּךְ הַיְלָדִים

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁכָּל עִנְיַן חִנּוּךְ הַיְלָדִים הוּא חָכְמָה עֲמֻקָּה עַד מְאֹד, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁהַיְלָדִים אַף שֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנֵּי קְטַנִּים, כְּבָר יֵשׁ לָהֶם שֵׂכֶל, אַךְ עֲדַיִן הוּא אֵינוֹ מְפֻתָּח, לָזֹאת — אִם אַתֶּם רוֹצִים לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים, עֲלֵיכֶם לְחַנֵּךְ קֹדֶם אֶת עַצְמְכֶם, כִּי כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם תַּעֲשׂוּ וּתְדַבְּרוּ, וּכְפִי שֶׁאַתֶּם תִּתְנַהֲגוּ, כָּךְ אַתֶּם מְחַנְּכִים אֶת הַיְלָדִים. וְאַל תַּחְשְׁבוּ — מַה לָּנוּ לִשְׁמֹר אֶת מַעֲשֵׂינוּ אוֹ אֶת דִּבּוּרֵינוּ וְהִתְנַהֲגוּתֵנוּ, הֲלֹא הַיְלָדִים הֵם קְטַנֵּי קְטַנִּים עֲדַיִן, וְאֵינָם תּוֹפְסִים שׁוּם דָּבָר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינָם מְבִינִים מַה שֶּׁרוֹאִים וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה סְבִיבָם וְכוּ׳?! אַל

תֹּאמְרוּ כָּךְ, כִּי בְּדִיּוּק מַה שֶּׁאַתֶּם מְדַבְּרִים, וּכְפִי שֶׁאַתֶּם מִתְנַהֲגִים, כָּךְ הֵם יְדַבְּרוּ וְיִתְנַהֲגוּ. כִּי הַהוֹרִים הֵם הַחוֹתָם עַל הַיְלָדִים. וְלָכֵן אִם אַתֶּם רוֹצִים לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, תַּתְחִילוּ לְחַנֵּךְ אֶת עַצְמְכֶם, וְאָז יִתְקַבְּלוּ דִּבְרֵיכֶם אֶצֶל הַיְלָדִים.

וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לְהַתְחִיל עוֹד כְּשֶׁהַיְלָדִים קְטַנֵּי קְטַנִּים, כִּי יֵשׁ לָהֶם חוּשִׁים וַהֲבָנָה בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַגְּדוֹלִים, רַק הַיּוֹם הֵם עֲדַיִן קְטַנֵּי קְטַנִּים, וְעוֹד לֹא הִתְפַּתַּח חוּשָׁם, אֲבָל מַה שֶּׁרָאוּ וּמַה שֶּׁשָּׁמְעוּ אֶצְלְכֶם, זֶה כְּבָר נִטְבַּע וְנֶחְקַק בְּדַעוֹתֵיהֶן הַקְּטַנּוֹת, וּכְכָל שֶׁהֵם גְּדֵלִים, כָּךְ מִתְפַּתְּחִים אֶצְלָם דַּעְתָּם וְחוּשֵׁיהֶם.

לָזֹאת אֵינְכֶם יְכוֹלִים לָבוֹא בְּטַעֲנָה אֶל הַיְלָדִים כְּשֶׁהֵם גְּדוֹלִים — מַדּוּעַ אַתֶּם מִתְחַצְּפִים נֶגֶד הַהוֹרִים? כְּשֶׁהֵם רָאוּ עוֹד בְּהְיוֹתָם קְטַנֵּי קְטַנִּים, אֵיךְ אַתֶּם הִתְחַצַּפְתֶּם נֶגֶד הוֹרֵיכֶם הַיְקָרִים, וּמַדּוּעַ אַתֶּם רוֹצִים עַכְשָׁו, שֶׁהֵם לֹא יִתְחַצְּפוּ נֶגְדְּכֶם, הֲלֹא אַתֶּם הֱיִיתֶם דֻּגְמָא חַיָּה בַּעֲבוּרָם?! וְכֵן מַדּוּעַ יֵשׁ לָכֶם טְעָנוֹת עַל יַלְדֵיכֶם, שֶׁהֵם זוֹלְלִים וְסוֹבְאִים, וְאֵינָם שׁוֹמְרִים עַל הַנְּקִיּוֹן וְכוּ׳, אִם אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם עֲדַיִן

רְחוֹקִים מִכָּל זֶה? ! וּמַדּוּעַ אַתֶּם צוֹעֲקִים עַל הַיְלָדִים שֶׁאָסוּר לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, בְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל הַיּוֹם? ! וּמַדּוּעַ יֵשׁ לָכֶם טְעָנוֹת אֶל יַלְדֵיכֶם, שֶׁהֵם גּוֹנְבִים וְעוֹשִׂים כָּל מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת, אֵיךְ לְהוֹצִיא כְּסָפִים מֵאֲחֵרִים, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם רוֹאִים דָּבָר זֶה אֶצְלְכֶם? ! וּמַדּוּעַ אַתֶּם בָּאִים אֲלֵיהֶם בִּטְעָנוֹת שֶׁהֵם נוֹטְלִים סַמִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים שֶׁגַּם אַתֶּם מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכָל מִינֵי תְּרוּפוֹת וְכוּ'? ! וּכְשֶׁתִּזְכְּרוּ דָּבָר זֶה, אָז תּוּכְלוּ לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיכֶם, כִּי אִם תְּחַנְּכוּ אֶת עַצְמְכֶם קֹדֶם, הַיְנוּ — הַבַּעַל אֶת הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה אֶת הַבַּעַל, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּצוּרָה גַּסָּה — קְלָלוֹת אוֹ נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן לֹא לִצְעֹק וּלְבַיֵּשׁ אֶת זוּלָתוֹ, וְכֵן לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם תַּחְבּוּלוֹת שֶׁל עֲרָמוּמִיּוּת וּגְנֵבוֹת, וְכֵן לְהִשָּׁמֵר לֹא לָקַחַת תְּרוּפוֹת בִּפְנֵי הַיְלָדִים וְכַדּוֹמֶה, וְכֵן הִתְנַהֲגוּתְכֶם בַּבַּיִת וּבַחוּץ, שֶׁתִּהְיֶה לְאוֹת וּלְמוֹפֵת, אָז אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַתְחִיל לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיכֶם, וּכְבָר יִהְיֶה לָכֶם בְּנָקֵל מְאֹד, כִּי הַיְלָדִים מְמֵילָא יִתְחַנְּכוּ מִכֶּם, כִּי הַקְּטַנִּים קְטַנִּים, יֵשׁ לָהֶם חוּשִׁים מֻפְלָאִים, וּמַה שֶּׁרַק תּוֹפְסִים וּמַרְגִּישִׁים אֵצֶל הַהוֹרִים, כָּךְ הֵם מִתְנַהֲגִים; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים, רְאוּ לְחַנֵּךְ קֹדֶם אֶת עַצְמְכֶם, וְאָז יִהְיוּ

לָכֶם יְלָדִים מְפֻתָּחִים, בַּעֲלֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ וּבַעֲלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְתִרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת בָּזֶה וּבַבָּא.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, אֲשֶׁר "חִנּוּךְ הַיְלָדִים" הוּא בְּיַדְכֶם עַכְשָׁו, וְאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁיַּלְדֵיכֶם עֲדַיִן קְטַנִּי קְטַנִּים, וַעֲדַיִן יֵשׁ לָכֶם זְמַן לְחַנְּכָם, אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי לֹא תֵּדְעוּ מַה יֵּלֶד יוֹם, וּבְאֵילוּ עֲסָקִים תִּהְיוּ מֵעַסָּקִים וּמְעָרְבִים, וּכְבָר לֹא יִהְיֶה לָכֶם זְמַן אֶל הַיְלָדִים, וְהֵם יִגְדְּלוּ הֶפְקֵר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְיַקְבְּלוּ אֶת חִנּוּכָם מֵהָרְחוֹב, אֲשֶׁר בְּעֵת שֶׁיִּגְדְּלוּ יֵצְאוּ בַּעֲלֵי מוּמִין בְּמִדּוֹתֵיהֶם וּבְנַפְשׁוֹתֵיהֶם, וְאַתֶּם תִּתְחָרְטוּ אָז מְאֹד מְאֹד, וְתִמְרְטוּ אֶת שַׂעֲרוֹת רֹאשְׁכֶם — מַה קָּרָה לַיְלָדִים הַנֶּחֱמָדִים שֶׁלָּנוּ? אֲשֶׁר מָסַרְנוּ אֶת נַפְשֵׁנוּ בַּעֲבוּרָם וּפִנַּקְנוּ אוֹתָם מִימֵי קָטְנוּתָם, וְנָתַנּוּ לָהֶם כָּל מִינֵי מַעֲדַנִּים וְכֶסֶף וּמַלְבּוּשִׁים וְכָל מַה שֶּׁרַק בִּקְּשׁוּ, וּמַדּוּעַ הַיּוֹם נִרְאִים כָּךְ — גַּנָּבִים, שׁוֹדְדִים, נוֹאֲפִים, רַמָּאִים, פְּרָאִים, וּמִתְחַצְּפִים נֶגֶד מְבֻגָּרִים, וּמִתְחַצְּפִים נֶגְדֵּנוּ, עַד שֶׁהִדְרִדְּרוּ כָּל־כָּךְ בְּחֶבְרָה לֹא טוֹבָה, וְהֵם נוֹטְלִים סַמִּים, וּכְבָר אֵין מַכִּירִים אוֹתָם כְּלָל, מַדּוּעַ מַגִּיעַ לָנוּ דָּבָר כָּזֶה?!

וּבֶאֱמֶת הִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם שֶׁ"חִנּוּךְ הַיְלָדִים" מַתְחִיל עוֹד בַּבַּיִת, וְכֵן כְּשֶׁהַיְלָדִים עוֹד קְטַנֵּי קְטַנִּים, אֲשֶׁר אָז אִם הֵם רוֹאִים שֶׁלַּהוֹרִים יֵשׁ זְמַן בַּעֲבוּרָם, וּמוֹרִידִים אֶת עַצְמָם אֲלֵיהֶם, וּמְדַבְּרִים וּמְשַׂחֲקִים עִמָּהֶם, וְנוֹתְנִים לָהֶם אֶת תְּשׂוּמֶת לִבָּם, אָז דַּיְקָא מוֹעִיל הַחִנּוּךְ, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֵג עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁאוֹמְרִים — עִזְבוּ אוֹתָם, הֵם עֲדַיִן קְטַנִּים, שֶׁיִּחְיוּ אֶת חַיֵּיהֶם, וְיִגְדְּלוּ הֶפְקֵר, וּכְשֶׁיִּתְבַּגְּרוּ — אָז יָבוֹאוּ אֶל הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת, וְנְדַבֵּר עִמָּהֶם.

אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי, כִּי אַחַר־כָּךְ כְּבָר יִהְיֶה מְאֻחָר, כִּי הַזְּמַן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לְ"חִנּוּךְ הַיְלָדִים" הוּא — כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנֵּי קְטַנִּים, וְאָז יֵשׁ לָתֵת לָהֶם תְּשׂוּמֶת־לֵב, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם שֶׁאֵלּוּ דְּבָרִים פְּעוּטִים וּקְטַנִּים — מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, וּדְבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵצֶל הַקְּטַנִּים, אֵלּוּ דְּבָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד, וְכָל תְּשׂוּמֶת־לֵב שֶׁרַק נוֹתְנִים לָהֶם, זֶה מוֹעִיל לָהֶם לְהִתְפַּתֵּחַ יוֹתֵר בְּנָקֵל; כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים רוֹאִים שֶׁלַּהוֹרִים יֵשׁ זְמַן בַּעֲבוּרָם, וְהֵם נוֹתְנִים לָהֶם תְּשׂוּמֶת־לֵב, אֲזַי מַרְגִּישִׁים אֶת עַצְמָם עַצְמָאִיִּים, כְּאִלּוּ הֵם גַּם־כֵּן מַשֶּׁהוּ בְּזֶה הָעוֹלָם וּמִתְחַשְּׁבִים בָּהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁהַהוֹרִים עַצְבָּנִיִּים, וְאֵין

לָהֶם זְמַן אֶל הַטִּרְטוּרִים שֶׁהַיְלָדִים הַקְּטַנִּים מְטַרְטְרִים, וְהֵם צוֹעֲקִים עֲלֵיהֶם בְּעַצְבָּנוּת גְּדוֹלָה, אָז הֵם מַרְגִּישִׁים עַצְמָם מְקֻפָּחִים, וְנִכְנָסִים בְּדַעְתָּם רִגְשֵׁי נְחִיתוּת, כְּאִלּוּ אֵינָם שָׁוִים כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְאִלּוּ הֵם בֶּאֱמֶת אֵינָם יוֹדְעִים אֶת אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים, וְזֶה מַכְנִיס בָּהֶם רֶגֶשׁ שֶׁל פַּחַד וְשֶׁל אִי בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם גְּדֵלִים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּמִדּוֹתֵיהֶם וּבְנַפְשׁוֹתֵיהֶם.

לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמְכֶם אֶל יַלְדֵיכֶם, וְתִתְּנוּ לָהֶם תְּשׁוּמֶת־לֵב הֲכִי גְּדוֹלָה, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק עוֹשִׂים, תַּפְלִיגוּ אֶת זֶה בְּעֵינֵיהֶם, וּתְיַקְּרוּ וְתַחֲשִׁיבוּ אֶת דִּבּוּרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, וּתְסַפְּרוּ לַקְּרוֹבִים, וְזֶה בֶּאֱמֶת יַכְנִיס בָּהֶם רֶגֶשׁ שֶׁל גָּדוֹל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַתְחִילוּ לְהִתְנַהֵג כְּמוֹ גְּדוֹלִים בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, וְיִהְיוּ בְּרִיאִים בְּמִדּוֹתֵיהֶם וּבְנַפְשׁוֹתֵיהֶם; זִכְרוּ זֹאת עַכְשָׁו בְּשָׁעָה שֶׁהַיְלָדִים עוֹד קְטַנֵּי קְטַנִּים, כִּי תִּצְטָרְכוּ לְזֶה כְּשֶׁיִּהְיוּ גְּדוֹלִים, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁהֵם קְטַנֵּי קְטַנִּים, עֲדַיִן אַתֶּם יְכוֹלִים לְחַנֵּךְ אוֹתָם עַל־פִּי הַתּוֹרָה וְהַמּוּסָר.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁבִּרְצוֹנְכֶם לוֹמַר מוּסָר לְיַלְדֵיכֶם בְּעוֹדָם קְטַנֵּי קְטַנִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהֵם כְּבָר גְּדוֹלִים, וְאַתֶּם רוֹצִים לַעֲרֹךְ בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשֵׂיהֶם. עֲלֵיכֶם לָדַעַת — בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אֵינְכֶם אוֹהֲבִים שֶׁיִּמְתְּחוּ עֲלֵיכֶם בִּקֹּרֶת, אוֹ יַטִּיפוּ לָכֶם מָנָה מוּסָר, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן הַיְלָדִים אֵינָם אוֹהֲבִים, שֶׁעוֹרְכִים בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמַטִּיחִים נֶגְדָּם מָנָה מוּסָר, כִּי כָּל דִּבְרֵי הַבִּקֹּרֶת אוֹ הַמּוּסָר נִקְלָטִים בְּדַעְתָּם הַקְּטַנָּה בִּרְגִשׁוֹת אַשְׁמָה, וְנִכְנָס בְּדַעְתָּם, כְּאִלּוּ הֵם בֶּאֱמֶת אֵינָם טוֹבִים, וְעוֹשִׂים דְּבָרִים שְׁלִילִיִּים, וְזֶה מַכְנִיס בָּהֶם יֵאוּשׁ וְהִתְרַשְּׁלוּת וְאִי בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וַאֲזַי חוֹשְׁבִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהִשְׁתַּנּוֹת אַף פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא דַּי שֶׁאֵינְכֶם מְתַקְּנִים בַּמּוּסָר וּבַבִּקֹּרֶת שֶׁאַתֶּם מַטִּיפִים לָהֶם, אֶלָּא אַתֶּם עוֹד מְקַלְקְלִים, וְגוֹרְמִים שֶׁיִּדְרְדְּרוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיַעֲשׂוּ בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ מִמַּה שֶׁאַמַּרְתֶּם לָהֶם; כִּי טֶבַע הַקְּטַנִּים, שֶׁהֵם עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד. וְעִקַּר הָעֵצָה כְּשֶׁאַתֶּם רוֹצִים לָתֵת לָהֶם מָנָה מוּסָר, אוֹ לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשֵׂיהֶם, לוֹמַר אֶת הַבִּקֹּרֶת וְהַמּוּסָר עַל עַצְמְכֶם. לְמָשָׁל כְּשֶׁהַיְלָדִים שׁוֹבְרִים מַשֶּׁהוּ, עֲלֵיכֶם לִשְׁאֹל אוֹתָם

בְּנַחַת — הַאִם אַבָּא וְאִמָּא יִשְׁבְּרוּ דָּבָר זֶה? אוֹ כְּשֶׁהֵם עוֹשִׂים אֵיזֶה מַעֲשֶׂה רַע, עֲלֵיכֶם לִשְׁאֹל אוֹתָם — הַאִם אַבָּא אוֹ אִמָּא עָשׂוּ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁיַּכְנִיסוּ אוֹתָם עַכְשָׁו בְּבֵית־הַסֹּהַר? וְכוּ׳ וְכַדּוֹמֶה בְּכָל הָעִנְיָנִים שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְתַקֵּן אוֹתָם, תְּדַבְּרוּ עַל עַצְמְכֶם, וְתִמְתְּחוּ אֶת הַבִּקֹּרֶת וְהַמּוֹסָר עַל עַצְמְכֶם, אָז תִּרְאוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֵיךְ שֶׁהַקְּטַנִּים יַתְחִילוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ, וְיֹאמְרוּ: לֹא, בְּוַדַּאי לֹא, וּמֵמִילָא יִקְחוּ אֶת הַמּוֹסָר וְאֶת הַבִּקֹּרֶת עַל עַצְמָם, כִּי הֲלֹא הֵם רוֹצִים לִהְיוֹת כְּדֶגְמַת אַבָּא וְאִמָּא, וְעַל־כֵּן אִם אַבָּא וְאִמָּא אָמְרוּ שֶׁהֵם אֵינָם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה, אוֹ הֵם עָשׂוּ טָעוּת, וְרוֹצִים לְתַקְּנָהּ, אָז מֵמִילָא גַּם הַקְּטַנִּים יַעֲשׂוּ כְּמוֹתָם. וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים מֵהַדָּבָר הַקָּטָן עַד הַדָּבָר הַגָּדוֹל, אִם הַהוֹרִים עוֹרְכִים אֶת הַבִּקֹּרֶת אוֹ מַטִּיפִים מוּסָר עַל עַצְמָם, אֲזַי הַיְלָדִים חָשִׁים עַצְמָם מְבֻיָּשִׁים, וּמְבִינִים הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת הָרֶמֶז, וְזֶה מוֹעִיל הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יַטִּיפוּ לָהֶם בְּעַצְמָם מוּסָר וּבִקֹּרֶת, וְכֵן דָּבָר זֶה יַחֲקֹק בַּקְּטַנִּים, שֶׁגַּם הַגְּדוֹלִים יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טָעוּת. לֹא־כֵן כְּשֶׁמַּטִּיחִים רַק עֲלֵיהֶם בִּקֹּרֶת, וְנוֹתְנִים לָהֶם מָנָה מוּסָר, וְחוֹשְׁבִים לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁרַק הֵם עוֹשִׂים טָעֻיּוֹת, וְהַגְּדוֹלִים אַף פַּעַם אֵינָם טוֹעִים, הַתּוֹצָאוֹת

תִּהְיֶינָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִהְיוּ גְּדוֹלִים, הֵם יַעֲשׂוּ דַּיְקָא לְהֵפֶךְ מִמַּה שֶׁהַהוֹרִים רוֹצִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תָּמִיד לַעֲרֹךְ עַל עַצְמְכֶם בִּקֹּרֶת, וְכֵן תַּטִּיפוּ לְעַצְמְכֶם מָנָה מוּסָר בִּפְנֵי הַיְלָדִים בְּחָכְמָה עֲצוּמָה, וְזֶה יוֹעִיל מְאֹד לַיְלָדִים, כַּאֲשֶׁר אֵינָכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר כְּלָל וּכְלָל, כִּי הַיְלָדִים רוֹצִים תָּמִיד שֶׁהוֹרֵיהֶם יִהְיוּ הַדֻּגְמָא הַחַיָּה בְּחַיֵּיהֶם, וְהָאִישִׁיוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתֹּאמְרוּ לָהֶם בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁיָּבִינוּ מֵאֲלֵיהֶם, זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת "חִנּוּךְ הַיְלָדִים".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁעֲלֵיכֶם לְהַזְהֵר מְאֹד מְאֹד לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיכֶם בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כַּאֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וְאָנוּ מַזְהָרִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ" וְגוֹ', "וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם" וְגוֹ'. וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּמָּשֵׁךְ הַמְּסֹרֶת וְהַשַּׁרְשֶׁרֶת הַזְּהוּבָה מִדּוֹר דּוֹר; וּצְרִיכִים לְהַרְחִיקָם בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת מֵהַכִּתּוֹת הָרָעוֹת שֶׁקָּמוּ בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, לְהַעֲבִיר, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעִקַּר הַדַּת הַקְּדוֹשָׁה, וְהֶעֱמִידוּ בָּתֵּי־סֵפֶר

חִילוֹנִיִּים, אֲשֶׁר כָּל תַּכְלִיתָם הִיא לַעֲקֹר אֶת נִשְׁמוֹת הַיְלָדִים מִשָּׁרְשָׁם, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל הוּא — אֱמוּנָה אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ — לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא בְּרָאָהּ, יְצָרָהּ, עֲשָׂאָהּ וּמַנְהִיגָהּ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית. לֹא־כֵן בְּבָתֵּי־הַסֵּפֶר הַחִילוֹנִיִּים מְלַמְּדִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, הַמְלֵאוֹת כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עַד שֶׁהַמַּחֲנִכִים מַכְנִיסִים בַּיְלָדִים אֶרֶס וְרַעַל נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לְהַזְהֵר מְאֹד מְאֹד לְאֵיזֶה מָקוֹם אַתֶּם מוֹסְרִים אֶת יַלְדֵיכֶם כְּדֵי לְחַנְּכָם, וַאֲפִלּוּ בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמַּלְבִּישִׁים עַצְמָם בִּלְבוּשׁ עַרְמוּמִי, כְּאִלּוּ רוֹצִים לִלְמֹד עִמָּהֶם גַּם תּוֹרָה וְכוּ׳, עֲלֵיכֶם לִבְדֹּק בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת וּבְשֶׁבַע בְּדִיקוֹת — הַאִם זֶה נָכוֹן, כִּי עַל־פִּי־רֹב הַסִּטְרָא אַחֲרָא הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ רַק עַל הַיְלָדִים, וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמַּרְאִים בִּצְבִיעוּת וּבְשֶׁקֶר, כְּאִלּוּ לוֹמְדִים גַּם תַּנַ״ךְ, אֲבָל הַכֹּל עַל־פִּי הַשְּׁקָרִים וְהַלֵּיצָנוּת, הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמְּקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׂוֹרֶפֶת, כִּי הֵם גְּרוּעִים עוֹד הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֵשׁ שׂוֹרֶפֶת וּמֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, כִּי הָאֵשׁ שׂוֹרֶפֶת רַק פַּעַם אַחַת, וְכֵן הַחַיּוֹת

הַטּוֹרְפוֹת — אֵינָן טוֹרְפוֹת אֶלָּא פַּעַם אַחַת, אֲבָל בְּחִנּוּכָם הָרַע וְהַמָּר הֵם שׁוֹרְפִים וְטוֹרְפִים אֶת הַיְלָדִים בְּכָל יוֹם מַמָּשׁ. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי שֶׁהֶעֱבִירוּ אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל מִדַּת הַיַּהֲדוּת וּמִדַּעַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי הֵם גָּדְלוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁהִתְחַנְּכוּ בְּחִנּוּךְ שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְעָזְבוּ אֶת הַיַּהֲדוּת, גָּדְלוּ גַּנָּבִים, שׁוֹדְדִים וַאֲפִלּוּ רוֹצְחִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹאֲפִים, אוֹנְסִים וְלוֹקְחֵי סַמִּים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּלְבַסּוֹף יוֹשְׁבִים בְּבָתֵּי סֹהַר, וּכְשֶׁמִּשְׁתַּחְרְרִים, בּוֹרְחִים מֵהַהוֹרִים וּמֵהָאָרֶץ, וּמִתְעָרְבִים בַּגּוֹיִים. כַּאֲשֶׁר רוֹאִים זֹאת בְּחוּשׁ מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ אֶת הַמְּציאוּת, עַד שֶׁהַיּוֹם אֵין כְּבָר מְדִינָה בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְצוּיִים שָׁם בְּבָתֵּי הַסֹּהַר תַּלְמִידִים שֶׁקִּבְּלוּ אֶת חִנּוּכָם בְּבָתֵּי הַסֵּפֶר הַחִילוֹנִיִּים.

עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שִׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל יַלְדֵיכֶם, אֲשֶׁר הֵם הַיַּהֲלֹמִים שֶׁלָּכֶם, וּכְמוֹ שֶׁשּׁוֹמְרִים עַל יַהֲלֹמִים, שֶׁלֹּא יֹאבְדוּ, וְשֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ אוֹ יִתְלַכְלְכוּ, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן פִּי אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים, עֲלֵיכֶם לִשְׁמֹר עַל יַלְדֵיכֶם, כִּי כֶּסֶף, זָהָב

וְהַלְמִים, אֲפִלּוּ יֹאבַד לָכֶם, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיַּחֲזֹר אֲלֵיכֶם, כִּי הַכֶּסֶף הוּא עָגֹל — הִנֵּה הִפְסַדְתֶּם אוֹתוֹ, וְהִנֵּה לְמָחָר יֵשׁ לָכֶם בַּחֲזָרָה כֶּפֶל כִּפְלַיִם, לֹא־כֵן בְּחִנּוּךְ יַלְדֵיכֶם — אִם יְקַבְּלוּ חִנּוּךְ קָלוֹקֵל, עַד שֶׁיְּדַרְדְּרוּ לַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְיִהְיוּ רַמָּאִים, גַּנָּבִים, נוֹאֲפִים, לוֹקְחֵי סַמִּים, שֶׁאָז הֲרַגְתֶּם אוֹתָם בְּמוֹ יְדֵיכֶם.

עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, חוּסוּ וְחִמְלוּ עַל יַלְדֵיכֶם, וְתִמְסְרוּ אוֹתָם רַק לְבָתֵּי־סֵפֶר דָּתִיִּים, שֶׁמְּחַנְּכִים שָׁם עַל־פִּי דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁקִּבַּלְנוּ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִסִּינַי, וְשֶׁיַּכְנִיסוּ בְּיַלְדֵיכֶם אֱמוּנָה אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵיכֶם מִדּוֹר דּוֹר, וְיִגְדְּלוּ יְהוּדִים גֵּאִים בְּיַהֲדוּתָם, וְלֹא יִתְבַּיְשׁוּ מִשּׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן בְּיַהֲדוּתָם כְּלָל, וְיִהְיוּ מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, בַּעֲבוּר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבַעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶהוּ הַחִנּוּךְ הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וְהַמְצֻיָּן בְּיוֹתֵר, שֶׁאַתֶּם יְכוֹלִים לָתֵת לְיַלְדֵיכֶם, וְאָז — אִם תְּצַיְּתוּ אוֹתִי לְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה, תִּרְווּ רֹב נַחַת מִיַּלְדֵיכֶם, כִּי הַיְלָדִים יִגְדְּלוּ בֶּאֱמֶת לְאוֹת וּלְמוֹפֵת, וְתִהְיוּ גֵּאִים בָּהֶם.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר הִתְגָּרָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְהֶעֱמִיד עַכְשָׁו אֶת הַכִּתּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁמְּחַנְּכוֹת אֶת הַנְּעָרִים לִלְמֹד חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּלְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, וּמְבִיאוֹת לִידֵי כְּפִירוּת גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְכִפֹּר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְלוֹצֵץ מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, וְכָל עִקַּר כַּוָּנָתָם הָרָעָה שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַבַּעַל־דָּבָר הוּא רַק לַעֲקֹר מֵהֶם שֵׁם הַשֵּׁם, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יִקָּרְאוּ עוֹד יְהוּדִים; כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: כָּל הַכּוֹפֵר בַּעֲבוֹדָה זָרָה נִקְרָא יְהוּדִי; נִמְצָא שֶׁהַשֵּׁם 'יְהוּדִי' מוֹרֶה עַל כְּפִירָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְהֵם מַטְבִּיעִים בַּנְּעָרִים, כְּאִלּוּ הֵם אֻמָּה בֵּין הָאֻמּוֹת הָיְנוּ 'יִשְׂרְאֵלִים'; כִּי הַבַּעַל־דָּבָר אֵינוֹ מִסְתַּפֵּק בָּרְשָׁעוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם — לִכְפֹּר לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְלוֹצֵץ מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל מִדּוֹר דּוֹר, וּלְחַלֵּל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּפַרְהֶסְיָה, וּלְפַטֵּם אֶת עַצְמָם בַּאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וּלְשַׁקֵּץ אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּצִים שֶׁל נְאוּף וַעֲרָיוֹת וְהִתְעָרְבוּת בַּגּוֹיִים, כַּאֲשֶׁר הֵם יוֹדְעִים בְּנַפְשָׁם, רַק הוּא רוֹצֶה לְעָקְרָם לְגַמְרֵי מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. וְעִקַּר הָרָצוֹן

שֶׁלּוֹ — לְעָקְרָם מִשָּׁם הַשֵּׁם, שֶׁלֹּא יִקָּרֵא עֲלֵיהֶם שֵׁם יְהוּדִי. וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל מְגַמָּתָם הִיא רַק לְהַדֵּמוֹת לַגּוֹיִים וּלְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי בְּכָל פְּעֻלּוֹתֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם, הַנְהָגוֹתֵיהֶם וּתְנוּעוֹתֵיהֶם וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם, וְזֶה עִקַּר מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק, יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ, בְּכָל דּוֹר — שֶׁרוֹצֶה לְהִלָּחֵם נֶגֶד שֵׁם הַשֵּׁם בְּעַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם; עַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁחָס עַל חַיָּיו וְעַל חַיֵּי זַרְעוֹ וְיוֹצְאֵי חֲלָצָיו, יִתְרַחֵק בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִכִּתּוֹת הָעֶרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, וְיַחֲנֵךְ אֶת יְלָדָיו חִנּוּךְ שֶׁל תּוֹרָה וְיַהֲדוּת, וְשִׂמְחָה בָּזֶה שֶׁנִּבְרָאנוּ יְהוּדִים, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת; כִּי כְּשֶׁמְּחַנְּכִים אֶת הַיְלָדִים עַל־פִּי דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מִמֵּילָא נֶחְקָקוֹת בָּהֶם מִדּוֹת טוֹבוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, לֹא־כֵן כְּשֶׁעוֹקְרִים אוֹתָם, חַס וְשָׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה מַטְבִּיעִים בָּהֶם כָּל מִינֵי מִדּוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת, כִּי הַתּוֹרָה שׁוֹמֶרֶת אוֹתָנוּ מִכָּל רַע, וְהִיא הַזְהִירָה אוֹתָנוּ לְבַל נַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂי הַגּוֹיִים, שֶׁהֵם מְזֻהָמִים בְּתַכְלִית הַזְּהָמָה, וּשְׁקוּעִים בְּנָאוּף כִּכְלָבִים, וּמְלֵאִים עֲרָיוֹת, וְכֵן הִרְחִיקָתְנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מִכָּל מִינֵי מַאֲכָלִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: בְּשַׂר הַחֲזִיר, הַחֲמוֹר, הַסּוּס וְהַגָּמָל, וּמִכָּל מִינֵי

שְׂרָצִים הַשּׁוֹרְצִים בַּמַּיִם, אֲשֶׁר הֵם מְבִיאִים לָאָדָם כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת מַזִּיקוֹת, וּבִפְרָט מַחֲלַת הַסַּרְטָן, וְכֵן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִבְדִּילַתְנוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל "חִנּוּךְ הַיְלָדִים", שֶׁיִּתְחַנְּכוּ רַק בְּבָתֵּי־סֵפֶר דָּתִיִּים, שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְגַלִּים אֶת הָאֱמוּנָה הַמְזֻכֶּכֶת וְהַבְּרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תִּרְווּ רֹב נַחַת מִיַּלְדֵיכֶם, וַיְמַשִּׁיךְ עַם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁכַח שֵׁם הַשֵּׁם מִפִּיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנּוֹתֵן לֵב לְ"חִנּוּךְ הַיְלָדִים", וְאָז הֵם יִתְבָּרְכוּ מֵאלֹהֵי הַבְּרָכוֹת.

ו.

עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לִלְמֹד מִקְרָא עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י, בִּפְרָט עִם נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ מַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ, אֲבָל בְּכָל הַמִּקּוֹמוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ, מֵחֲמַת קַבָּלַת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, הוּא מְפָרֵשׁ עַל־פִּי דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְגַם בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמְּפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ, הוּא מֵבִיא עַל־פִּי־רֹב אֶת

דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשִׁים וּבַגְּמָרָא, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ, שֶׁיֵּשׁ עוֹד כַּמָּה דְּרָשׁוֹת בְּזֶה הַמִּקְרָא, וּבְתוֹךְ כָּךְ מִתְחַנְּכִים הַנְּעָרִים מִיַּלְדוּתָם (קֹדֶם שֶׁנִּשְׁתַּבֵּשׁ שִׂכְלָם בְּתַאֲווֹת וּבְמִדּוֹת רָעוֹת כָּל־כָּךְ) לְהַאֲמִין בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וּבִדְרָשׁוֹתֵיהֶם, שֶׁזֶּה יְסוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁהִיא עִקַּר יְסוֹד הַתּוֹרָה, כִּי כְּשֶׁכּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, אָז מִמֵּילָא כּוֹפְרִים גַּם בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כִּי אֵין יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לַאֲמִתּוֹ בְּלִי דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּגְּמָרָא וּבַמִּדְרָשִׁים, שֶׁזֶּה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. וּבַעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים פָּשְׁתָה הַמִּסְפַּחַת בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲזֹב פֵּרוּשֵׁי הַמִּקְרָא עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י וּדְרָשׁוֹת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּמַכְרִיחִים עַצְמָם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַפְּשׁוּט דַּיְקָא בְּלִי דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְעַל קֹטֶב זֶה נִתְרַבּוּ בְּיָמֵינוּ אֵלּוּ הַבְּאוּרִים שֶׁל כָּל מִינֵי אֶפִּיקוֹרְסִים חֲדָשִׁים מִקָּרוֹב בָּאוּ, אֲשֶׁר אֶרֶס נָחָשׁ, שָׁרָף וְעַקְרָב טָמוּן תַּחַת לְשׁוֹנָם וְתַחַת פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתָם הָרָעָה, וְנִכָּר לָעַיִן, שֶׁכָּל כַּוָּנָתָם לְהַטּוֹת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְּעוּרֵיהֶם מֵהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה וּמִדְּרָשׁוֹת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּלְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא עַל־פִּי דַּרְכֵּי הַמְּלִיצָה לְבַד, כְּאִלּוּ אֵין בּוֹ שׁוּם פְּנִימִיּוּת, חַס וְשָׁלוֹם; אוֹי לָהֶם וּלְנַפְשָׁם, וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה חוֹגֶרֶת

שַׁק וּמְסֻפָּד עַל זֹאת, כִּי בְּכָל קוֹץ וָקוֹץ וּבְכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יֵשׁ רָזִין עִלָּאִין וְרָזִין דְּרָזִין לְעֵילָא וּלְעֵילָא, עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, עַל־כֵּן הַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִפֵּרוּשׁ רַשׁ״י וּמִמִּדְרָשֵׁי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְלוֹמֵד בְּאוּרִים אֵלּוּ, כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים, וְעוֹקֵר עַצְמוֹ מֵחַי הַחַיִּים וּמֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה יוֹתֵר, כִּי קָצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת, וְהֶחָפֵץ בָּאֱמֶת, יָבִין מִדַּעְתּוֹ אֶת כָּל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לִרְשֹׁם עַל הַכְּתָב אֶת כָּל גֹּדֶל הָרִשְׁעוּת שֶׁל אֵלּוּ הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, מֵצַח הַנָּחָשׁ הָרַע הַגָּמוּר, הַמִּתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם מִסְטָרָא דְּעֶרֶב־רַב, וּבִפְרָט בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֵם עוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹתְנִים לַיְלָדִים חִנּוּךְ כַּפְרָנִי, וְלוֹעֲגִים וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל מִדּוֹר דּוֹר; אוֹי לָנוּ שֶׁכָּךְ עָלְתָה בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה — שֶׁמִּדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ נֶעֱקָרִים יוֹתֵר מִמִּלְיוֹן יְלָדִים מִיַּלְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵין מְלַמְּדִים אוֹתָם אֶת דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְאֶת דַּת יַהֲדוּתֵנוּ, עַל דָּבָר זֶה רָאוּי לָנוּ לִבְכּוֹת וּלְצָעֵק יוֹם וָלַיְלָה, נִבְטֵשׁ רֵישָׁא בְּכָתְלֵי דְּבֵיתָא עַל גֹּדֶל הַשֶּׁבֶר וְהַצָּרָה הַגְּדוֹלָה הַנִּזְכֶּרֶת לָעֵיל — שֶׁנַּעֲשְׂתָה, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, חֶבְרַת חִנּוּךְ נְעָרִים

בְּבָתֵּי־סֵפֶר חִילוֹנִיִּים כַּפְּרָנִיִּים, לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּטַנִּים חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּלְשׁוֹנוֹת עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים, וְהֵם מְטַמְּאִים הֶבֶל פִּיהֶם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, וְעוֹקְרִים אוֹתָם בְּחַיֵּיהֶם מִקַּטְנוּתָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵהַתּוֹרָה, וּמַרְגִּילִים אוֹתָם בְּדַרְכֵי עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים וּבְמַלְבּוּשֵׁיהֶם מִנְּעוּרֵיהֶם, וְהֵם צוֹדְדִים נְפָשׁוֹת יְקָרוֹת לְגֵיהִנּוֹם; אוֹי לָנוּ כִּי שֻׁדַּדְנוּ, כִּי אֵין רָעָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַנְּעָרִים שֶׁגָּדְלוּ עַל־פִּי הַדְּרָכִים הַנִּזְכָּרוֹת לָעֵיל, נִהְיוּ אַחַר־כָּךְ לְאֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים וּמְחַלְּלִים שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ בִּכְלָל, מֵהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה וּמִדִּבְרֵי הַתַּלְמוּד וְאַגָּדוֹת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בִּפְרָט. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ, שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בְּדָבָר אֶחָד מִדִּבְרֵיהֶם, נִקְרָא אֶפִּיקוֹרֵס, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהֵם כּוֹפְרִים בְּכָל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וּבְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְוַכֵּחַ וְלִטְעֹן עִמָּהֶם עַל דַּרְכֵיהֶם, כִּי הֵם מְהַפְּכִין דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וּמוֹצְאִים לָהֶם סְבָרוֹת הֲפוּכוֹת וְסַעַד שֶׁל שְׁטוּת וָהֶבֶל, שֶׁצְּרִיכִים דַּיְקָא לְהַרְגִּיל אֶת הַתִּינוֹק בִּדְרָכִים נְבוּכוֹת וְרָעוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לֹא נוֹדָעוּ; וְעַל הַצָּרָה הַזֹּאת הִתְנַבְּאוּ נְבִיאֵינוּ — "וְהָיְתָה עֵת צָרָה לְיַעֲקֹב, אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָתָה" וְגוֹ'; אַשְׁרֵי מִי

שֶׁזּוֹכֶה בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְרַחֵק עַצְמוֹ וְאֶת בָּנָיו מֵהֶם. וְהַחִיּוּב עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים לְהַזְהִיר אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בָּנָיו לְדוֹרוֹת, שֶׁיִּתְרַחֲקוּ בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת מִדְּרָכִים אֵלּוּ, וְשֶׁלֹּא יִתְחַבְּרוּ בְּשׁוּם הִתְחַבְּרוּת כָּלְשֶׁהִי לְאֵלּוּ הַמִּתְחַנְּכִים בַּדְּרָכִים הַנִּזְכָּרוֹת לָעֵיל; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם לֹא לִשְׁלֹחַ אֶת יַלְדֵיכֶם לְבָתֵּי־סֵפֶר חִילוֹנִיִּים, אֲשֶׁר מְלַמְּדִים שָׁם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַק תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהַכְנִיס אֶת יַלְדֵיכֶם בְּתַלְמוּדֵי תּוֹרָה וּבַחֲדָרִים אֲשֶׁר לוֹמְדִים שָׁם אֱמוּנָה וְדַעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁלָּמְדוּ אֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ, וְאָז תִּהְיוּ בְּטוּחִים שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם יְלָדִים יְהוּדִים הַגֶּאִים בְּיַהֲדוּתָם, וּמַמְשִׁיכִים בְּגָאוֹן אֶת מָסֹרֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּדְעוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁעִקַּר "חִנּוּךְ הַיְלָדִים" תָּלוּי בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּכְכָל שֶׁסַּבְלָנִיִּים יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן הֵם מִתְחַנְּכִים יוֹתֵר, כִּי כָּל הַהַכָּאוֹת שֶׁמַּכִּים אֶת הַיְלָדִים, בָּאוֹת רַק מֵעַצְבִּים, מֵחֲמַת שֶׁאַתֶּם עַצְבָנִים מֵעִנְיָנֵיכֶם, וְאֵין לָכֶם סַבְלָנוּת לְיַלְדֵיכֶם, עַל־כֵּן אַתֶּם מַתְחִילִים לִצְעֹק עֲלֵיהֶם

בְּקוֹלִי קוֹלוֹת, וְלָתֵת לָהֶם מַכּוֹת עַל יָמִין וְעַל
וְהַיְלָדִים בְּעַצְמָם אֵינָם יוֹדְעִים לָמָּה מַכִּים
וְהָרִבָּה פְּעָמִים הֵם נִכְנָסִים וּבָאִים לְתֹךְ
אֵיזוֹ בַּקָּשָׁה אוֹ רְשׁוּת, וְאַתֶּם — קֹדֶם
ם מִפִּיהֶם מַה הֵם רוֹצִים, כְּבָר מַתְחִילִים
לִצְרֹחַ עֲלֵיהֶם, וְלָתֵת לָהֶם מַכּוֹת. וְעַכְשָׁו
אֶתְכֶם, מַה כְּבָר יָכוֹל לָצֵאת מִילָדִים כָּאֵלּוּ,
ְלָדִים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם
נִים וְרָעִים בְּטִבְעָם, וּמְבֻלְבָּלִים אוֹ מְדֻכָּאִים,
הֶם אֱמוּן בְּעַצְמָם, כִּי הֲלֹא לֹא נִתַּתֶּם לָהֶם
ע הִזְדַּמְּנוּת לְבַטֵּא אֶת רְצוֹנָם; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי
הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְעִזְבוּ
הַשְּׁטֻיּוֹת שֶׁלָּכֶם, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם, שֶׁאַתֶּם
וְכוּ׳, מַדּוּעַ לֹא תִּזְכְּרוּ, כִּי הַיְלָדִים הֵם
שֶׁלָּכֶם, וְזֶה יוֹתֵר חָשׁוּב מִכָּל הָעֲסָקִים
עוֹסְקִים בָּהֶם עַכְשָׁו. מַדּוּעַ לֹא תִּתְּנוּ לָהֶם
שׁוּמֶת־לֵב, וְתִסְבְּלוּ אוֹתָם, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאוּ
יִהְיוּ בְּרִיאִים בְּמִדּוֹתֵיהֶם וּבְחוּשֵׁיהֶם, וְיִהְיוּ
בֵּין הַבְּרִיּוֹת, שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, יְלָדִים בֵּין
כוּ׳ — מְפֻתָּחִים בְּדַעְתָּם, וְאָז תִּרְווּ מֵהֶם רֹב
תִּרְאוּ אֲשֶׁר הָיְתָה כְּדָאִית כָּל הַהַשְׁקָעָה שֶׁל
הַסַּבְלָנוּת שֶׁהִשְׁקַעְתֶּם בָּהֶם.

תְּפִלַּת אָבוֹת עַל בָּנִים

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי,
שֶׁתָּחוּס וְתְרַחֵם עָלַי וְעַל יוֹצְאֵי חֲלָצַי,
וְתְזַכֵּנִי לְרְווֹת רֹב נַחַת מִילָדַי, וְאָזְכֶּה לְחַנְּכָם
עַל־פִּי דַּעַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָזְכֶּה לְהַחְדִּיר
בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר,
עַל־יְדֵי אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְיַגְדִּילוּ
יְהוּדִים כְּשֵׁרִים וְנֶאֱמָנִים, אֲשֶׁר רָאוּי לְהִתְגָּאוֹת
בָּהֶם.

אָנָּא, יְיָ, חוּס וְרַחֵם עָלַי, שֶׁאָזְכֶּה לְגַדֵּל אֶת יְלָדַי
בְּנָקֵל, וְתִשְׁמְרֵם מִכָּל רַע, וְיִצְלִיחוּ
בְּחַיֵּיהֶם בְּכָל עִנְיְנֵיהֶם, וְשֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם שׁוּם
עַיִן הָרַע, שׁוּם נֶגַע, שׁוּם מַחֲלָה, שׁוּם רִיב,
קְטָטָה וּמַחֲלֹקֶת, נָא גְּבוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדְךָ כְּבָבַת
שָׁמְרֵם, בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵי צִדְקָתְךָ תָּמִיד
גְּמְלֵם, וְתִשְׁמֹר אוֹתָם מִכָּל מִינֵי כִּתּוֹת שֶׁל
מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים וּמְשֻׁמָּדִים הַמִּסְתּוֹבְבִים
עַכְשָׁו בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל — לְרַחֲקָם וּלְהַדִּיחָם
מִמְּךָ, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

חוּס וַחֲמֹל עָלַי, שֶׁאָזְכֶּה לְמְסֹר אֶת יְלָדַי

לִמְחַנְּכִים יְרֵאֵי חֵשֶׁם אֲמִתִּיִּים, וּלְבַל יִפָּחֲדוּ בְּזֶרֶם וּבְרוּחַ הָרְחוֹב, הַמָּלֵא שֶׁרֶץ וְשִׁקּוּץ שֶׁל נְאוּת, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוּרְסוּת, וְאֶזְכֶּה בְּעַצְמִי לְחַנְּכָם גַּם־כֵּן עַל־פִּי דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְתִהְיֶה לִי סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה עִמָּהֶם, עַד שֶׁאוּכַל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמִי אֲלֵיהֶם, וְלָתֵת לָהֶם תְּשׁוּמַת־לֵב רַבָּה, וְלֹא אֶצְטָרֵךְ אַף פַּעַם לְהַכּוֹתָם, רַק בְּדִבּוּר פִּי בְּעַצְמוֹ אֶזְכֶּה לִפְעֹל אֶצְלָם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם מִדּוֹת טוֹבוֹת וְדֶרֶךְ אֶרֶץ גְּדוֹלָה כְּלַפֵּי זוּלָתָם.

אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתִי, שֶׁאֶזְכֶּה לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדַי בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה וְשִׁיהְיוּ מְצֻלָחִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וּשְׁמוּרִים מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים, וְאֶזְכֶּה לְחַתֵּן אוֹתָם בִּימֵי נְעוּרֵיהֶם, וְיוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְאֶזְכֶּה עוֹד לִרְאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים לוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ, יְהוּדִים כְּשֵׁרִים הַמַּאֲמִינִים בְּךָ בֶּאֱמֶת, וְיִקַּיֵּם בִּי — לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

סַבְלָנוּת לַיְלָדִים

בּוֹ תְּבֹאַרְנָה עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהַצְלִיחַ עִם הַיְלָדִים, וְיִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּדַעְתָּם וּבְשִׂכְלָם, וְיִהְיוּ עַצְמָאִיִּים, וְיֵרְווּ מֵהֶם הַהוֹרִים רֹב נַחַת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאֶת הַסַּבְלָנוּת הֲכִי גְּדוֹלָה בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לַיְלָדִים, כִּי טֶבַע שֶׁל הַיְלָדִים שֶׁמְּעִיקִים וּמַצִּיקִים לַהוֹרִים, וְרוֹצִים לְנַסּוֹת אֶת עַצַבֵּיהֶם, וְעַל־פִּי־רֹב הַהוֹרִים עוֹבֵר עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, הֵן מִפַּרְנָסָה, וְהֵן מִצַּד בְּרִיאוּת וּדְאָגוֹת וּטְרָדוֹת שׁוֹנוֹת, וּמַמָּשׁ מִתְפּוֹצְצִים לָהֶם הָעֲצַבִּים, וּפוֹרְקִים אֶת עַצַבֵּיהֶם עַל יַלְדֵיהֶם, וְכָךְ סוֹבֵב חָלִילָה, שֶׁהַיְלָדִים מְעַצְבְּנִים אֶת הַהוֹרִים, וְהַהוֹרִים מְעַצְבְּנִים אֶת הַיְלָדִים, עַד שֶׁהַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם. לָזֹאת צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד סַבְלָנוּת לַיְלָדִים, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מֵהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחוּ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרמז).

קוּנְטְרֵס

סַבְלָנוּת לַיְלָדִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם
ילדים מצלחים בגופם ובנפשם עליכם להתאזר

זֶה לֹא דַּי שֶׁאֵינָם פּוֹעֲלִים לְהַשְׁקִיטָם, אֶלָּא הַיְלָדִים נַעֲשִׂים פְּרָאִיִּים יוֹתֵר, וְקוֹפְצִים וְצוֹהֲלִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאִם מַכְנִיסִים בָּהֶם אֵימָה וָפַחַד עַל־יְדֵי צְעָקוֹת וְהַכָּאוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְכַּנְסִים בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְנֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי פִּיזִית וְשִׂכְלִית; כִּי הַטֶּבַע הַבָּרִיא שֶׁל יְלָדִים, שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְפָּרֵק וּלְהוֹצִיא מִרְצָם, לִצְעֹק וּלְהִשְׁתּוֹלֵל, וְכֵיצַד יְכוֹלִים לִתְפֹּס אוֹתָם? רַק עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹרִידִים אֶת עַצְמָם אֲלֵיהֶם, וּמִתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשׁ אַחֵר לְבוּשׁ, עַד שֶׁמַּגִּיעִים אֶל שִׂכְלָם וַהֲבָנָתָם, וְאֶל מַדְרֵגָתָם הַקְּטַנָּה, וּמְדַבְּרִים אִתָּם בִּשְׂפָתָם, שֶׁאָז הֵם מְבִינִים וְיכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֶל לִבָּם, וְרַק כָּךְ מַצְלִיחִים עִמָּהֶם, כְּשֶׁיְּכוֹלִים לָרֶדֶת אֲלֵיהֶם, בִּפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ סַבְלָנוּת עִמָּהֶם, אָז הַיְלָדִים יַצְלִיחוּ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, לֹא־כֵן אִם נוֹפְלִים וְנִכְנָסִים בַּעֲצַבִּים וּמַתְחִילִים לְהַכּוֹתָם וְלִצְעֹק עֲלֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹרְסִים אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא יִפְעֲלוּ אֶצְלָם דָּבָר, אֶלָּא עוֹד יִהְיֶה הַמַּצָּב גָּרוּעַ הַרְבֵּה יוֹתֵר; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, הַיְלָדִים שֶׁלָּכֶם הֵם יַהֲלֹמִים, וְרַק צְרִיכִים לְטוּשׁ, אֲשֶׁר יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹתוֹ רַק עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וּלְהוֹרִיד אֶת עַצְמְכֶם אֶל דַּעְתָּם וְשִׂכְלָם, וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּפִי בְּחִינָתָם וּכְפִי דַּעְתָּם וַהֲבָנָתָם,

וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ יְלָדִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי; כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁמְּדַבְּרִים בַּשָּׂפָה שֶׁלָּהֶם, וְיֵשׁ לָכֶם סַבְלָנוּת לִשְׁמֹעַ אוֹתָם, אָז שׁוֹבִים אֶת לִבָּם שֶׁל הַקְּטַנִּים, וְיכוֹלִים לַעֲבֹד אִתָּם וְלִפְעֹל אֶצְלָם כְּפִי רְצוֹנְכֶם, כִּי הַיְלָדִים אֵינָם מְבִינִים שָׂפָה אַחֶרֶת, רַק כְּשֶׁיּוֹרְדִים לַשָּׂפָה שֶׁלָּהֶם. וּבְוַדַּאי דָּבָר זֶה קָשֶׁה, כִּי הַהוֹרִים סוֹבְלִים כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים — הֵן מִפַּרְנָסָה וְהֵן מֵהַשְׁפָּלוֹת בַּעֲבוֹדָה וּבַחֶבְרָה, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁיַּלְדֵיכֶם אֵינָם אֲשֵׁמִים בָּזֶה, וְאַל לָכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַכַּעַס וְהָרִצְיחָה עֲלֵיהֶם, אַדְרַבָּה אֶת הַיְלָדִים עֲלֵיכֶם לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְאַמֵּץ, וְכֵן לְשַׂחֵק עִמָּהֶם כְּפִי דַּעְתָּם וְשִׂכְלָם הַקָּטָן, וְאַתֶּם צְרִיכִים סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה אֲלֵיהֶם, וּלְהוֹרִיד אֶת עַצְמְכֶם אֶל מֹחָם וְדַעְתָּם, וּלְשַׂחֵק אִתָּם אֶת הַמִּשְׂחָקִים שֶׁלָּהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ אֵילוּ יַהֲלֻמִים יֵשׁ לָכֶם. וְאִם תִּקְחוּ אֶת הַכְּלָל הַזֶּה אָז תִּרְאוּ יְלָדִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי וּמַה שֶּׁלֹּא פְּעַלְתֶּם בְּצַעֲקוֹת וּבְהַכָּאוֹת, תִּפְעֲלוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד עַל־יְדֵי דִּבּוּרִים וְהֶסְבֵּרִים שֶׁתַּסְבִּירוּ לָהֶם לְפִי דַּעְתָּם וְחָכְמָתָם הַקְּטַנָּה וְאָז תִּרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַיְלָדִים מַצְלִיחִים מְאֹד אִם הַהוֹרִים מִתְמַסְּרִים אֲלֵיהֶם, וּמוֹרִידִים אֶת עַצְמָם כְּפִי הֲבָנָתָם, וּמְדַבְּרִים אִתָּם כְּפִי רָמָתָם וּבְחִינָתָם, וְזֶה מַגְדִּיל וּמַגְבִּיהַּ אֶת שִׂכְלָם וְדַעְתָּם, וּלְבַסּוֹף גְּדֵלִים מֻצְלָחִים מְאֹד, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד קָשֶׁה לָכֶם מִפְּאַת רִבּוּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, הֵן טִרְדוֹת הַפַּרְנָסָה וְהֵן שְׁאָר צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָשִׂים לֵב, כִּי הַיְלָדִים הֵם הַנֶּכֶס שֶׁלָּכֶם, וּבְוַדַּאי אַתֶּם רוֹצִים לִרְאוֹת מֵהֶם רֹב נַחַת, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁהֵם יִגְדְּלוּ, לָזֹאת רְאוּ לְהַשְׁקִיעַ בָּהֶם עַכְשָׁו, כִּי זוֹ הַשְׁקָעָה מֻצְלַחַת, הַשְׁקָעָה כְּדָאִית, הַשְׁקָעָה נִצְחִית, וְאֵינָהּ הוֹלֶכֶת לְאִבּוּד; כִּי סוֹף כָּל סוֹף, הַמְּצִיאוּת מוֹכִיחָה, כְּשֶׁהֵנָּכֶם מַשְׁקִיעִים בְּגַשְׁמִיּוּת בְּאֵיזֶה עֵסֶק, אֲזַי אֶת כָּל מִרְצָכֶם אַתֶּם מַכְנִיסִים בָּזֶה, וְזֶה סְפֵק סְפֵקָא אִם תַּצְלִיחוּ אוֹ תַּפְסִידוּ אֶת הַכֹּל, עִם כָּל זֹאת אֵינְכֶם שׁוֹאֲלִים שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא מַכְנִיסִים אֶת כָּל הַמֶּרֶץ וְהַכֹּחַ וְהַכְשָׁרוֹן פֶּן וְאוּלַי הָעֵסֶק יַצְלִיחַ, וְאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים פַּעֲמַיִם, אֲשֶׁר יָכוֹל לִהְיוֹת כִּשָּׁלוֹן גָּדוֹל

בְּכָל הָעֵסֶק, לֹא־כֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַדָּבָר לְחִנּוּךְ יַלְדֵיכֶם, אָז אַתֶּם מִתְעַצְבְּנִים וּמִתְפָּרְצִים עֲלֵיהֶם, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁהֵם עוֹשִׂים, אַתֶּם בּוֹנִים בִּנְיָן גָּדוֹל, וְעוֹשִׂים מִזֶּה עֵסֶק, וּמוֹצִיאִים אֶת עַצְבֵּיכֶם עֲלֵיהֶם, צוֹעֲקִים, מִתְפָּרְצִים וּמִתְרַגְּזִים, וּמַכִּים אוֹתָם; אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הַיְלָדִים אֵינָם אֲשֵׁמִים בָּזֶה, כִּי זֶה טֶבַע הַבְּרִיא שֶׁל הַיְלָדִים, שֶׁיִּצְעֲקוּ וְיִתְפָּרְקוּ וְיִתְפָּרְאוּ, וְעִם כָּל זֹאת לְכָל עֵסֶק בָּעוֹלָם יֵשׁ לָכֶם סַבְלָנוּת, וַאֲפִלּוּ לִשְׁטֻיּוֹת שֶׁל בְּנֵי־אָדָם הַבָּאִים לְפַטְפֵּט אִתְּכֶם פִּטְפּוּטֵי הֶבֶל וּדְבָרִים בְּטֵלִים בְּעִנְיְנֵי סְרָק, וְלַמְרוֹת שֶׁאַתֶּם עֲסוּקִים בְּאֵיזֶה עֵסֶק, תִּתְּנוּ לָהֶם אֶת מְלֹא תְּשׁוּמֶת הַלֵּב וְהַסַּבְלָנוּת הַמְרַבִּית, וְאִלּוּ כְּשֶׁיַּלְדֵיכֶם בָּאִים וּמְבַקְּשִׁים מִמְּכֶם דְּבַר־מָה, הֵן אִם הוּא דָּבָר הֶכְרֵחִי, וְהֵן אִם הוּא דָּבָר שְׁטוּתִי, אֲזַי תֵּכֶף־וּמִיָּד תִּכָּנְסוּ בַּעֲצַבִּים, וְתִתְפָּרְצוּ עֲלֵיהֶם וְתַכּוּ אוֹתָם, וְאֵין לָכֶם סַבְלָנוּת בַּעֲבוּרָם. וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם שֶׁיִּהְיוּ בְּעָיָתִיִּים, וְיִסְתַּגְּרוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם; כִּי מֵרֹב כַּעַסְכֶם בְּהִתְפָּרְצֻיּוֹתֵיכֶם וְהַמַּכּוֹת שֶׁאַתֶּם מַכִּים בָּהֶם, נִכְנָס בָּהֶם פַּחַד, אֵימָה וְיִרְאָה, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים מְכֻנָּסִים וּמִסְגָּרִים בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לִהְיוֹתָם נִכְשָׁלִים בְּחַיֵּיהֶם, וּכְשֶׁגְּדֵלִים — אַתֶּם שׁוֹבְרִים רֹאשְׁכֶם וְשׁוֹאֲלִים: לָמָּה יְלָדֵינוּ לֹא הִצְלִיחוּ

כְּלָל וּכְלָל אֵינוֹ קַל, וּבִפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ בְּעָיוֹת אֲחֵרוֹת בַּבַּיִת, כְּגוֹן: בְּעָיוֹת פַּרְנָסָה, בְּעָיוֹת שֶׁל בְּרִיאוּת, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, כִּי הַסַּבְלָנוּת וּתְשׁוּמֶת הַלֵּב שֶׁאַתֶּם נוֹתְנִים לַיְלָדִים, זוֹ הַהַשְׁקָעָה הַטּוֹבָה וְהַבְּטוּחָה בְּיוֹתֵר, וַעֲרֵבָה לִילָדִים מֻצְלָחִים מְאֹד בָּעָתִיד. וְלָכֵן רְאוּ לִרְכֹּשׁ לְעַצְמְכֶם אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ עִמָּהֶם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁטֶבַע שֶׁל יְלָדִים קְטַנִּים, שֶׁמְּחַפְּשִׂים תְּשׁוּמֶת לֵב, וְרוֹצִים שֶׁיּוֹרִידוּ אֶת עַצְמָם אֲלֵיהֶם, וּמִזֶּה בָּא שֶׁהֵם מְנַדְנְדִים תָּמִיד, וְעוֹלִים עַל הָעַצְבִּים, בּוֹכִים, צוֹעֲקִים, מִשְׁתּוֹלְלִים וּמִתְפָּרְקִים. וּבֶאֱמֶת אֵין כַּוָּנָתָם לְרַע, אֶלָּא הֵם מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים: "תְּנוּ לִי תְּשׁוּמֶת לֵב", זֶה כְּלִי הַבִּטּוּי שֶׁלָּהֶם. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין הַהוֹרִים יוֹדְעִים אֶת זֹאת, חוֹשְׁבִים שֶׁהַיְלָדִים מְנַדְנְדִים בְּעַלְמָא, כְּדֵי לְהָצִיק לָהֶם, וְעַל־כֵּן הֵם מַכִּים בָּהֶם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, אוֹ מִתְפָּרְצִים עֲלֵיהֶם בִּצְעָקוֹת:

״צְאוּ מִכָּאן, עִזְבוּ אוֹתִי, אֵין לִי כֹּחַ אֲלֵיכֶם״... אֵינְכֶם יוֹדְעִים שֶׁבָּזֶה אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת יַלְדֵיכֶם לְגַמְרֵי. מִצַּד אֶחָד הֵם רוֹאִים שֶׁנִּצְחוּ אֶתְכֶם, בְּכָךְ שֶׁהִצְלִיחוּ לְהוֹצִיאֲכֶם מִכֶּלֶיכֶם, וְלַהֲבִיאֲכֶם לִידֵי כַּעַס וַעֲצַבִּים, וְהֵם נֶהֱנִים מִכָּךְ, וַאֲזַי אַתֶּם מִתְפָּרְצִים עוֹד יוֹתֵר וְצוֹעֲקִים עֲלֵיהֶם, וְהֵם מְנַדְנְדִים יוֹתֵר וְעוֹלִים עַל עַצַבֵּיכֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמְנַצְּלִים אֶת נְקֻדַּת הַתֶּרְפָּה שֶׁגִּלּוּ אֶצְלְכֶם. וּמִצַּד שֵׁנִי הֵם רוֹאִים וּמַרְגִּישִׁים שֶׁאֵינְכֶם מַעֲנִיקִים לָהֶם תְּשׂוּמֶת לֵב מַסְפִּיקָה, וְאֵינְכֶם מִתְיַחֲסִים אֲלֵיהֶם וּמְשִׁיבִים עַל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם, אֲזַי נִכְנָס בָּהֶם רֶגֶשׁ נְחִיתוּת, וְחָשִׁים עַצְמָם מֻשְׁפָּלִים, נְחוּתִים וּמְרֻחָקִים, וּמְאַבְּדִים עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הָאֱמוּן בְּעַצְמָם, וְזֶה גּוֹרֵם לָהֶם אַחַר־כָּךְ לִגְדֹּל עִם תְּחוּשָׁה שֶׁאֵינָם שָׁוִים מְאוּמָה, וְהֵם מוּעָדִים לְכִשָּׁלוֹן בַּחַיִּים, וַאֲזַי נַעֲשִׂים בְּעָיָתִיִּים בְּבֵית־הַסֵּפֶר וּבַתַּלְמוּד־תּוֹרָה, וְנִכְשָׁלִים בִּלְמוּדֵיהֶם וּבְצִיּוּנֵיהֶם, וְאַף הַמְלַמְּדִים, הַמּוֹרִים וְהַמּוֹרוֹת יוֹצְאִים מִגִּדְרָם וּמוֹצִיאִים עֲצַבֵּיהֶם, מַעֲנִישִׁים אוֹתָם וְצוֹעֲקִים וּמִתְפָּרְצִים עֲלֵיהֶם, וְהַתּוֹצָאָה — שֶׁהַיְלָדִים מִתְכַּנְּסִים יוֹתֵר בְּתוֹךְ עַצְמָם בְּמְרִירוּת וּמִתְמָרְדִים, עַד שֶׁגְּדֵלִים בְּעָיָתִיִּים בֶּאֱמֶת. וְכָל זֶה גְּרַמְתֶּם אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מִפְּאַת

שֶׁלֹּא הָיָה לָכֶם שֶׁמֶץ סַבְלָנוּת לְיַלְדֵיכֶם, וְלֹא רְצִיתֶם לְהוֹרִיד עַצְמְכֶם אֲלֵיהֶם וְלִשְׁמֹעַ דִּבְרֵיהֶם, וְלַהֲשִׁיבָם עַל כָּל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם, בַּקְּשׁוֹתֵיהֶם וְעִנְיְנֵיהֶם, וּכְשֶׁבָּגְרוּ — גָּדְלוּ כְּבָר בְּעָיֵתְיִים, הֵן שֶׁהִסְתַּגְּרוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם, וּשְׁרוּיִים בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת, וְאֵינָם רוֹצִים לָצֵאת מֵחַדְרָם אֶל הַחֶבְרָה, אוֹ שֶׁנַּעֲשִׂים אַלִּימִים כְּלַפֵּי אֲחֵרִים, חַס וְשָׁלוֹם, גּוֹנְבִים וּמַזִּיקִים אֶת רְכוּשׁ הַזּוּלַת, עַד שֶׁיֵּשׁ יְלָדִים שֶׁכָּל־כָּךְ הֶשְׁפִּלוּ עַל־יְדֵי הוֹרֵיהֶם, אֲשֶׁר לֹא נָתְנוּ לָהֶם אֶת הַיַּחַס וְהַסַּבְלָנוּת הַנְּאוֹתִים, וּגְדֵלִים בְּעָיֵתְיִים בְּצוּרָה בִּלְתִּי רְגִילָה, וְכָךְ כְּשֶׁהִתְבַּגְּרוּ כְּבָר עִם כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת נַפְשִׁיּוֹת, אֲזַי אַתֶּם מַתְחִילִים לָרוּץ אֶל כָּל מִינֵי רוֹפְאִים וּפְסִיכִיָאטְרִים, וְאוֹכְלִים אֶת עַצְמְכֶם: מַדּוּעַ קָרָה לָכֶם דָּבָר זֶה?! וּמַדּוּעַ יֵשׁ לָכֶם יְלָדִים לֹא יְצֻלָּחִים?! וְאַתֶּם שׁוֹאֲלִים 'מַדּוּעַ' 'מַדּוּעַ' עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְאֵינְכֶם שָׂמִים עַל לֵב שֶׁהַקּוֹלָר תָּלוּי בְּצַוָּארְכֶם, וְאַתֶּם אֲשֵׁמִים בַּדָּבָר; כִּי בִּהְיוֹת הַיְלָדִים קְטַנִּים, לֹא הוֹרַדְתֶּם עַצְמְכֶם אֲלֵיהֶם, וְלֹא הָיְתָה לָכֶם סַבְלָנוּת לַקַּטְנוּנִיּוּת שֶׁלָּהֶם, הִשְׁפַּלְתֶּם אוֹתָם, צְעַקְתֶּם וְהִתְפָּרַצְתֶּם עֲלֵיהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם הִכִּיתֶם אוֹתָם מַכּוֹת נֶחֱרָצוֹת... וְלָכֵן מַה שְׁאֵלַתְכֶם: 'מַדּוּעַ' 'מַדּוּעַ', הִנֵּה הַתְּשׁוּבָה לִפְנֵיכֶם.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הֱיוּ פִּקְחִים עַתָּה בְּעוֹד יַלְדֵיכֶם קְטַנִּים, הוֹרִידוּ אֶת עַצְמְכֶם לְרָמַת שִׂכְלָם, וְתַעֲנוּ לָהֶם עַל כָּל הַקַּטְנוּנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְאַף שֶׁאַתֶּם מִתְפּוֹצְצִים מֵרֹב עֲצַבִּים, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁזּוֹ הַהִשְׁקָעָה הַמִּשְׁתַּלֶּמֶת בְּיוֹתֵר, וּבִמְקוֹם לְפַטְפֵּט עִם שְׁכֵנִים וַחֲבֵרִים, יְדִידִים וּקְרוֹבִים, אוֹ לְשׂוֹחֵחַ בַּטֶּלֶפוֹן עִם זֶה אוֹ עִם זֹאת עַל דָּא וְעַל הָא כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת, אֲשֶׁר בָּזֶה אַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁדָּבָר גָּדוֹל הִנְכֶם עוֹשִׂים, בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם רוֹצְחִים אֶת יַלְדֵיכֶם בִּידֵיכֶם; כִּי עִם כָּל אֵלּוּ שֶׁאַתֶּם מְדַבְּרִים וְנוֹתְנִים לָהֶם תְּשׂוּמֶת לֵב, לְבַסּוֹף יַעַזְבוּ אֶתְכֶם, וְיַהַפְכוּ לָכֶם לְשׂוֹנְאִים גְּדוֹלִים, כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁמִּי שֶׁמַּשְׁקִיעִים בּוֹ וּמְדַבְּרִים וּמְשׂוֹחֲחִים עִמּוֹ, וּמְשְׁתַּדְּלִים לַעֲזֹר וּלְסַיַּע לוֹ לָצֵאת מִבְּעָיוֹתָיו, וְסוֹבְלִים אוֹתוֹ בְּסַבְלָנוּת שֶׁל בַּרְזֶל, לְבַסּוֹף הוּא נַעֲשֶׂה כְּפוּי טוֹבָה, וְלֹא זוֹ בִּלְבָד, אֶלָּא עוֹד שׂוֹנֵא אֶתְכֶם בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וּבוֹרֵחַ מִכֶּם, וּמְדַבֵּר עֲלֵיכֶם כָּל דָּבָר רַע, לֹא־כֵן יַלְדֵיכֶם אֲשֶׁר הֵם דָּם מִדָּמְכֶם, בָּשָׂר מִבְּשַׂרְכֶם, עֶצֶם מֵעַצְמֵיכֶם, מַדּוּעַ לֹא תִּשְׁכְּחוּ עַכְשָׁו מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְתַכְנִיסוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק בַּהַשְׁקָעָה הַזּוֹ, לְסַבֵּל אֶת יַלְדֵיכֶם, לְשַׂחֵק עִמָּהֶם, לְהַסְבִּיר לָהֶם כָּל אֲשֶׁר נַפְשָׁם חָפְצָה, וְכָל אֲשֶׁר

מְעֻנְיָנִים לָדַעַת, וּתְסַפְּרוּ לָהֶם סִפּוּרִים כְּפִי שִׂכְלָם וּבְחִינָתָם וּמַדְרֵגָתָם הַקְּטַנָּה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִכָּנֵס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיַרְגִּישׁוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם גַּב חָזָק הָעוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵיהֶם, וְכָךְ תִּבָּנֶה אִישִׁיּוּתָם, וְיִתְפַּתְּחוּ כָּל חוּשֵׁיהֶם, וְיַצְלִיחוּ הֵן בְּהַנְהָגוֹתֵיהֶם וְהֵן בְּלִמּוּדֵיהֶם, וְאַתֶּם תִּרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת; כִּי אֵין עוֹד נַחַת גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַיְלָדִים מְעֹרָבִים בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וּמְדַבְּרִים עִם כֻּלָּם, וְיֵשׁ לָהֶם יְשׁוּב הַדַּעַת, וּמוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֵי כֹּל, וְכֵן מַצְלִיחִים בְּלִמּוּדֵיהֶם, וּמְצֻטָּיְנִים בְּצִיּוּנֵיהֶם, אֲשֶׁר הַנַּחַת הַזֶּה שָׁוֶה כָּל הוֹן דְּעַלְמָא, וְאֵין עוֹד כֶּסֶף בָּעוֹלָם לְשַׁלֵּם בַּעֲבוּר הַנַּחַת הַזֶּה; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, הָאֵינָהּ כְּדָאִית הַהַשְׁקָעָה הַזּוֹ לְהַשְׁקִיעַ בְּיַלְדֵיכֶם, שֶׁתִּרְכְּשׁוּ אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְתִסְבְּלוּ אוֹתָם?! וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה לָכֶם מְאֹד, אֲבָל אֶת הַפֵּרוֹת, הַקֶּרֶן וְהָרֶוַח תּוֹצִיאוּ אַחַר־כָּךְ, וְזֶה יִשָּׁאֵר לָכֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, שֶׁתַּחְשְׁבוּ עַתָּה וְתִתְיַשְּׁבוּ בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, בְּעוֹד

יַלְדֵיכֶם קְטַנִּים, הַתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶעָתִיד שֶׁלָּהֶם, אֵיךְ יִגְדְּלוּ וְאֵיךְ יַצְלִיחוּ, וְאַל תֹּאמְרוּ שֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנִּים — "יֵשׁ לִי זְמַן בְּחִנּוּכָם, כְּשֶׁיַּגִּיעוּ לְגִיל הַבַּגְרוּת אָז אַשְׁקִיעַ בָּהֶם וְאָז אַסְבִּיר לָהֶם". אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי אָז יִהְיֶה כְּבָר מְאֻחָר וּלְאַחַר זְמַן, עַתָּה הָעֵת לְהַשְׁקִיעַ בַּיְלָדִים, כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנְטַנִּים מְאֹד, כִּי אָז כָּל הַשְׁקָעָה קְטַנָּה הַנִּדְמֵית לִפְעוּטָה, דְּעוּ לָכֶם, שֶׁזּוֹ הַשְׁקָעָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, אַף שֶׁאֵינָהּ נִרְאֵית לָעֵינַיִם, לֹא־כֵן אִם תִּתְרַשְּׁלוּ בְּקַטְנוּתָם, הַכֹּל יִהְיֶה אָבוּד אַחַר־כָּךְ, וּכְשֶׁהַיְלָדִים מִתְבַּגְּרִים כְּבָר אֵין יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת הַמְּעָוֹת וּלְתַקֵּן אֶת הַנֶּזֶק שֶׁנִּגְרַם לָהֶם נַפְשִׁית וְשִׂכְלִית; כִּי אִם הוֹרַדְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם אֶל יַלְדֵיכֶם בְּעוֹדָם קְטַנְטַנִּים, וּנְתַתֶּם לָהֶם תְּשׂוּמֶת־לֵב רְאוּיָה, וְלֹא עֲנִיתֶם עַל כָּל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם וְנִדְנוּדֵיהֶם, אֶלָּא הִתְפָּרַצְתֶּם וְצָעַקְתֶּם עֲלֵיהֶם, וְגֵרַשְׁתֶּם אוֹתָם מִכֶּם, וְעוֹד הִכִּיתֶם אוֹתָם בְּאַכְזָרִיּוּת, בָּזֶה גְּרַמְתֶּם צַלֶּקֶת עֲמֻקָּה בְּתוֹךְ נַפְשָׁם, וַהֲרַסְתֶּם אֶת עֲתִידָם לְגַמְרֵי.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַל תִּקְחוּ אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה בְּנָקֵל, אֶלָּא הַחְדִּירוּ הֵיטֵב בְּלִבְּכֶם כָּל מַה שֶּׁאֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם. הַנִּיחוּ אֶת כָּל הָעֲסָקִים בָּעוֹלָם,

וַעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לִקְנוֹת לְעַצְמְכֶם מִדַּת הַסַּבְלָנוּת לְיַלְדֵיכֶם, וַעֲנוּ עַל כָּל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם, וּתְנוּ לָהֶם תְּשׁוּמֶת־לֵב הֲכִי גְּדוֹלָה, וּתְטַיְּלוּ אִתָּם וְתוֹצִיאוּ אוֹתָם בַּחוּץ, וְתַסְבִּירוּ לָהֶם כָּל דָּבָר שֶׁרַק שׁוֹאֲלִים אֶתְכֶם, וּלְעוֹלָם אַל תִּתְפָּרְצוּ עֲלֵיהֶם, אֶלָּא תְּדַבְּרוּ עִמָּהֶם בַּשָּׂפָה וּבָרָמָה שֶׁלָּהֶם, וְאָז כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ יִהְיוּ בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם וּבְנַפְשָׁם וּפִקְחִים בְּדַעְתָּם, וְתִרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת דִּקְדֻשָּׁה, וְיִשְׁאוּ חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֵיהֶם, וְזֶה יִהְיֶה הַנַּחַת הֲכִי גָּדוֹל שֶׁלָּכֶם, וְאָז תִּקְצְרוּ אֶת הַפֵּרוֹת שֶׁזָּרַעְתֶּם בֶּעָמָל וּבְטִרְחָה, בְּזִיעָה וּבְצַעַר וּבְנִדּוּד שֵׁנָה שֶׁהִדַּרְתֶּם מֵעֵינֵיכֶם בְּעֵת גְּדוֹלָם, וְאָז תְּנָכְחוּ שֶׁהִשְׁתַּלֵּם כָּל הֶעָמָל וְהַטִּרַח, הַצַּעַר וְהַדְּמָע, הַיְזַע וְהַיְגַע; אַשְׁרֵי הַהוֹרִים הַמַּחְדִּירִים אֶת הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ לְתוֹךְ לִבָּם, וּמְקַיְּמִים אוֹתָם בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁאָז יַצְלִיחוּ עִם יַלְדֵיהֶם מְאֹד מְאֹד.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם יַחַד בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִדָּה יְקָרָה כְּמִדָּה זוֹ, וּבִפְרָט לִהְיוֹת סַבְלָן עִם הַיְלָדִים; כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית וְהַחִיּוּב לְהוֹלִיד בָּנִים הוּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ

יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בָּנָיו אַחֲרָיו מְדוֹר לְדוֹר, לְגַלּוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא הַכֹּל; כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא עַל־יְדֵי בְּנֵי־אָדָם דַּיְקָא, וְעַל־כֵּן צִוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהִתְחַתֵּן וּלְהוֹלִיד בָּנִים, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלִמְסֹר אוֹתָהּ מִדּוֹר דּוֹר מֵאָב לְבֵן, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר זוֹ הָיְתָה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה. וְעַל־כֵּן כָּל הַכַּוָּנָה שֶׁל הוֹלָדַת יְלָדִים, צְרִיכָה לִהְיוֹת רַק בִּשְׁבִיל תַּכְלִית אַחַת — כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַיְלָדִים. וְלָכֵן הִזְהִירוּנוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים כָּל־כָּךְ עַל מִצְוַת הַחִנּוּךְ — לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים שֶׁיֵּלְכוּ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה.

אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ הָעֵרֶב־רַב בָּעוֹלָם, וְנִתְעָרְבוּ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵבִיאוּ מִבַּחוּץ אֶת כָּל הַזֹּהַר וְהַלִּכְלוּךְ, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יְלָדִים נִלְכָּדִים בִּמְצוּדָתָם הָרָעָה וְהַמָּרָה, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם, נְאוּף וְסַמִּים, וְעַל הַהוֹרִים לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּר חִנּוּךְ יַלְדֵיהֶם, לְחַנְּכָם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה כְּפִי

שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר. אֲבָל כְּדֵי לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים בְּדַרְכֵי תּוֹרָה, צְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ סַבְלָנוּת כְּמוֹ עִנְיַן הַחִנּוּךְ, וְאָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְלִדְחֹק עַל הַיְלָדִים שֶׁמֻּכְרָחִים לָלֶכֶת בְּצוּרָה כָּזוֹ אוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה, עִקַּר שְׁלֵמוּת הַחִנּוּךְ הוּא בְּדַרְכֵי נֹעַם וְאַהֲבָה וְהַסְבָּרָה נְכוֹנָה. וְהָעִקָּר — בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּקַבָּלַת עֹל בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּלְשַׁקֵּץ וּלְתַעֵב לָהֶם אֶת דַּרְכֵי הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם.

וְעַל כֻּלָּם — צְרִיכִים הַרְבֵּה תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁהָאָב וְהָאֵם יִשְׁפְּכוּ אֶת נַפְשָׁם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, שֶׁיִּהְיוּ יַלְדֵיהֶם זְהִירִים בִּכְבוֹד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, וּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים. וְאָז אִם הַהוֹרִים יִתְפַּלְּלוּ בְּכָל יוֹם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַצְלָחַת יַלְדֵיהֶם, וְכֵן יִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לְהִתְנַהֵג עִם יַלְדֵיהֶם בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה לֹא לִדְחֹק עֲלֵיהֶם, וְלֹא לְהַעֲמִיס עֲלֵיהֶם יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, אֶלָּא בְּהַסְבָּרָה נְאוֹתָה וּלְשַׁקֵּץ אֶת דַּרְכֵי הַגּוֹיִים הַנְּלוּזוֹת וְתַאֲוֹותֵיהֶם

הַמְגֻנּוֹת, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחוּ לְחַנֵּךְ יְלָדִים בְּרִיאִים, שֶׁמֵּהֶם יֵצֵא וְיִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הוֹלָדַת יְלָדִים בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְמְסֹר לָהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר מֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַר סִינַי. וּבָזֶה מַעֲלִים שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא רָאוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁהָעוֹלָם כָּל־כָּךְ חָשׁוּךְ, וְהָעֵרֶב־רַב מִתְפַּשְׁטִים מְאֹד

הַרְבֵּה מֵהֶם, כִּי הַיְלָדִים דַּרְכָּם לְהִתְמָרֵד עַל כָּל אֲשֶׁר אוֹמְרִים לָהֶם, וְלָכֵן עַל הַהוֹרִים לִהְיוֹת פִּקְחִים וְלֹא לָשִׂים לֵב אֶל הַהִתְמָרְדוּת הַזּוֹ, אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ עִם סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וּבְדַרְכֵי נֹעַם לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד לְדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמִמַּעֲלַת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לָהֶם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים מֵחָכְמִים גְּדוֹלִים, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ לְחַנֵּךְ דּוֹרוֹת יְשָׁרִים.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, דְּעוּ לָכֶם שֶׁאַחֲרָיוּת גְּדוֹלָה מֻנַּחַת עֲלֵיכֶם, מֵאַחַר שֶׁזָּכָה אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהִתְחַתֵּן וּלְהוֹלִיד בָּנִים, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית בְּהוֹלָדַת הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת הָיְתָה, כְּדֵי לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁיְּמַשִּׁיכוּ אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּלְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקֻּף מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי עִם יְלָדִים צְרִיכִים סַבְלָנוּת הַכִּי גְּדוֹלָה, כִּי דַּרְכָּם לְהַרְגִּיז מְאֹד אֶת הַהוֹרִים, וּמְנַסִּים לִבְדֹּק וְלִרְאוֹת אֶת נְקֻדַּת הַתֶּרְפָּה שֶׁלָּהֶם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁעָלָה בְּיָדָם וְהִצְלִיחוּ, אֲזַי הֵם עוֹלִים עַל עֲצַבֵּיהֶם, וְהַהוֹרִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל

— הֵן מִפַּרְנָסָה וְהֵן מִבְּעָיוֹת מִשְׁפַּחְתִּיוֹת, וְכָל אֶחָד עִם סִבְלוֹ הוּא, וּבְכֵן כְּשֶׁהַיְלָדִים עוֹלִים עַל הָעֲצַבִּים, אֲזַי פָּגָה סַבְלָנוּת הַהוֹרִים וּמַתְחִילִים לְהַכּוֹתָם, וְהַיְלָדִים מִתְפָּרְאִים עוֹד יוֹתֵר וּמִתְמָרְדִים בְּיוֹתֵר. וְאִם־כֵּן עִם הַכָּאוֹת וּצְעָקוֹת וְהִתְפָּרְצֻיּוֹת אֵין פּוֹעֲלִים מְאוּמָה, אֶלָּא מְעַצְבְּנִים אוֹתָם יוֹתֵר.

וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁמִּשִּׁימָה אֱלֹקִית נִמְסְרָה בְּיֶדְכֶם, מֵאַחַר שֶׁנָּתַן לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַתָּנָה — יְלָדִים, עֲלֵיכֶם לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים לִהְיוֹת סַבְלָנִים גְּדוֹלִים מְאֹד; כִּי אֱמוּנָה וְסַבְלָנוּת הוֹלְכוֹת בְּצַוָּתָא וּתְלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאִם זֶה נֶאֱמַר עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל חִנּוּךְ הַיְלָדִים, לְחַנְּכָם בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה וְהַבְּרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם תְּקַיְּמוּ אֶת דִּבְרֵי אֵלֶּה, אָז תַּצְלִיחוּ בְּחִנּוּכָם, לְחַנְּכָם עַל־פִּי דַּרְכֵי

הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְהָאֱמוּנָה הַזֹּאת, וְתִרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת דִּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁיִּגְדְּלוּ יִהְיוּ יְהוּדִים גֵּאִים בְּיַהֲדוּתָם, וְלֹא יִתְבַּיְשׁוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה יֵלְכוּ עִם אֱמוּנָתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָאוֹן לִפְנֵי כָּל הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְיִגְלוּ וְיַפְרְסְמוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גְּלֵי בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, בְּבִטָּחוֹן חָזָק; כִּי כְּשֶׁמְּחַנְּכִים אֶת הַיְלָדִים בְּצוּרָה נְאוֹתָה, בְּסַבְלָנוּת, וּמוֹרִידִים אֶת עַצְמָם אֲלֵיהֶם לְרָמַת שִׂכְלָם, וּמְדַבְּרִים עִמָּהֶם בִּשְׂפָתָם וּכְפִי בְּחִינָתָם, וּמַסְבִּירִים לָהֶם אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, אָז נִתְרַחֵב דַּעְתָּם וּמֹחָם, וְנֶחְדָּר בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיוֹצְאִים מֵעַצְמָם, וּגְדֵלִים וּמִתְפַּתְּחִים עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, וְהַהוֹרִים רוֹוִים מֵהֶם הַרְבֵּה נַחַת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַנֵּךְ אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְעַל־פִּי דֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר, עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַר סִינַי, וְאָז יִגְרֹם שֶׁעֲשׁוּעַ לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְשַׁעֲשׁוּעַ לְמַטָּה לְכָלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא הָעוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חִזּוּק לַיְלָדִים

יוֹרֶה עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת לַהוֹרִים אֵיךְ לְגַדֵּל יְלָדִים, וְאֵיךְ לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכּוּ לְאַהֲבַת הַתּוֹרָה וּלֶאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְיִגְדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם וּבְנַפְשָׁם, וְיִהְיֶה

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז:): ״אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה״; ״וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְּא נִימָא״ (יוֹמָא לח.); כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁתִּתְוַדַּעְנָה לְךָ

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁהַדּוֹר כָּל־כָּךְ חָלָשׁ הֵן בְּרוּחָנִיּוּת וְהֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, צְרִיכִים לְחַזֵּק בְּיוֹתֵר אֶת הַיְלָדִים — הֵן בְּנַפְשָׁם וְהֵן בְּרוּחָם, לְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, וּלְעוֹדֵד וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת לִבָּם, שֶׁלֹּא יֵירְאוּ וְלֹא יִפְחֲדוּ מִשּׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבָזֶה שֶׁמְּחַזְּקִים אֶת הַיְלָדִים, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם יֵצְאוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם, בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם, וּבְרִיאִים בְּרוּחָם. וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת הַהוֹרִים בָּעִתִּים הַלָּלוּ — לְחַזֵּק אֶת הַיְלָדִים בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרִים, וּבִפְרָט לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמָּהֶם דִּבּוּרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְסִפּוּרֵי צַדִּיקִים, לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וֶאֱמוּנַת חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחוּ הַיְלָדִים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרמח).

קוּנְטְרֵס

חִזּוּק לַיְלָדִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הֶעָתִיד שֶׁל יַלְדֵיכֶם תָּלוּי בְּיַדְכֶם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָכֶם מַתָּנָה יְלָדִים, וְאֵינְכֶם יוֹדְעִים אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת הַמַּתָּנָה הַיְקָרָה הַזּוֹ, וְהִנְכֶם צוֹעֲקִים מִתְפָּרְצִים, מַרְבִּיצִים, מַכִּים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתָם, מִפְּנֵי שֶׁאַתֶּם עַצְבָּנִיִּים. הַאִם בִּשְׁבִיל זֶה נָתַן לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְלָדִים?! הַאִם כָּךְ אַתֶּם חוֹשְׁבִים לְגַדֵּל יְלָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם, בְּרוּחָם וּבְשִׂכְלָם?! הֲרֵי אַתֶּם הוֹרְסִים אוֹתָם לְגַמְרֵי. לֹא־כֵן אִם תִּתְחַזְּקוּ וּתְעוֹדְדוּ וּתְשַׂמְּחוּ אֶת יַלְדֵיכֶם, וְתַגְדִּילוּ אוֹתָם, יִתְרַחֵב לִבָּם וְדַעְתָּם, וְיִרְאוּ לִפְנֵיהֶם הוֹרִים הָאוֹהֲבִים אוֹתָם

וַחֲפֵצִים בְּטוֹבָתָם, וַאֲזַי יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם וּבְנַפְשָׁם, וְיִהְיוּ הֲכִי מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם; כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל הַיְלָדִים הַגְּדֵלִים בְּעָיְתִיִּים, זֶהוּ רַק בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ מְתָחִים בֵּין הַהוֹרִים, מְרִיבוֹת, קְלָלוֹת וְאִי הֲבָנוֹת, וּמִזֶּה בָּא שֶׁמּוֹצִיאִים עֲצַבֵּיהֶם עַל הַיְלָדִים.

וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת יַלְדֵיכֶם מִגִּיל קַטְנוּתָם, לְהַרְאוֹת לָהֶם אַהֲבָה, וּכְשֶׁיִּתְבַּגְּרוּ — יִהְיוּ גְּדֵלִים פִּקְחִים וַחֲכָמִים, בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם; כִּי זֶה טֶבַע הַבְּרִיא שֶׁל כָּל יְצוּר בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם רַק מְקָרְבִים אוֹתוֹ, מַרְגִּישׁ חֹם וְאַהֲבָה, לֹא־כֵן אִם מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, נִטְבַּע בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וְאֵין יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ, וְזֶה עוֹשֶׂה צַלֶּקֶת בַּיְלָדִים עוֹד מִקְּטַנּוּתָם. וְלָכֵן הִזָּהֲרוּ מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהַשְׁפִּיל וּלְדַכֵּא אֶת יַלְדֵיכֶם, אֶלָּא תּוֹרִידוּ עַצְמְכֶם אֲלֵיהֶם, וְתִתְעַנְּינוּ בַּסֵּבֶל שֶׁסּוֹבְלִים, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּקַטְנוּנִי — אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי אֵצֶל יַלְדֵיכֶם הַקְּטַנִּים זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וּכְשֶׁמַּרְגִּילִים אֶת עַצְמָם בְּעוֹדָם קְטַנִּים לֵירֵד אֲלֵיהֶם, וּלְדַבֵּר בַּשָּׂפָה שֶׁלָּהֶם, אֲזַי גְּדֵלִים עִם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, כִּי רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁמִּתְעַנְיֵן בָּהֶם,

וְכֵן גְּדֵלִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם וּמַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם; וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַל יְהִיוּ בְּעֵינֵיכֶם דְּבָרִים אֵלּוּ לָרִיק, אֶלָּא זֶה עִקַּר גָּדוֹל בְּגִדּוּל יְלָדִים מֻצְלָחִים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַיְלָדִים צְרִיכִים בִּקְבִיעוּת תְּשׁוּמֶת־לֵב, עִדּוּד אַהֲבָה וְחֹם, וְאִם נוֹתְנִים לָהֶם אֶת כָּל זֹאת, הֵם גְּדֵלִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְנִכְנָס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וּגְדֵלִים מֻצְלָחִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, לֹא־כֵן אִם מִגִּיל צָעִיר כְּבָר מַשְׁפִּילִים אוֹתָם, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂים אֵין נוֹתְנִים לָהֶם מַחְמָאָה, אֶלָּא אַדְרַבָּה עוֹרְכִים עֲלֵיהֶם בִּקֹּרֶת, זֶה גּוֹרֵם צַלֶּקֶת בְּנַפְשָׁם, וְשׁוֹבְרָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ יְלָדִים שֶׁנָּפְלוּ בְּדִכָּאוֹן, וְיֵשׁ יְלָדִים שֶׁאִבְּדוּ אֶת הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, וְיֵשׁ יְלָדִים שֶׁפָּרְקוּ עֹל לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ יְלָדִים שֶׁיָּצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, וְיֵשׁ יְלָדִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מְסֻכָּנִים לַחֶבְרָה, הַכֹּל נִגְרָם מֵחֲמַת שֶׁהַהוֹרִים לֹא הִתְעַנְיְנוּ בְּעִנְיְנֵיהֶם כְּשֶׁהָיוּ קְטַנִּים, עָזְבוּ אוֹתָם לִגְדֹּל הֶפְקֵר, לֹא הִתְעַנְיְנוּ אַף פַּעַם מַה קּוֹרֶה אִתָּם, וּמַה הֵם צְרִיכִים, וְלֹא זוֹ בִּלְבַד אֶלָּא צָעֲקוּ עֲלֵיהֶם וְרִחֲקוּ

אוֹתָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמַּכֶּה וּמַרְבִּיץ לִילָדָיו בִּרְצִיחָה כְּרוֹצֵחַ מַמָּשׁ, הוּא הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, אִם אַתֶּם רוֹצִים יְלָדִים מֻצְלָחִים, זִכְרוּ שֶׁמִּגִּיל קַטְנוּת צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתָמִיד לְדַבֵּר עִמָּהֶם בִּלְשׁוֹן חִיּוּבִי: "אַתָּה כֵּן יָכוֹל", "אַתָּה כֵּן מֻצְלָח", "כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתְךָ", "אַתָּה טוֹב". וְאַף שֶׁהוּא צוֹעֵק: "זֶה עָרַךְ עָלַי בִּקֹּרֶת", "זֶה שׂוֹנֵא אוֹתִי, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתִי"... תּוֹצִיאוּ דָּבָר זֶה מִשִּׁכְלָם, תָּמִיד תְּחַזְּקוּ אֶת יַלְדֵיכֶם, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁיִּגְדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְתִרְווּ מֵהֶם רֹב נַחַת בְּבַגְרוּתָם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁיְּלָדִים צְרִיכִים תְּשׁוּמֶת־לֵב מֵהַהוֹרִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, לֹא רַק כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים, אֶלָּא אֲפִלּוּ כְּשֶׁגְּדֵלִים, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּתְחַתְּנִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם יְלָדִים, עֲדַיִן צְרִיכִים תְּשׁוּמֶת־לֵב, כִּי יְלָדִים מִסְתַּכְּלִים תָּמִיד עַל

הַהוֹרִים, וַאֲפִלּוּ אִם הִצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם יוֹתֵר מֵהַהוֹרִים, עֲדַיִן הֵם זְקוּקִים לַהוֹרִים; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם עוֹד מִגִּיל קַטְנוּת לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת יַלְדֵיכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁגָּדְלוּ וְהִתְבַּגְּרוּ, שֶׁאָז הֵם צְרִיכִים חִזּוּק וְעִדּוּד וְשִׂמְחָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל; כִּי בְּגִיל הַהִתְבַּגְּרוּת הַכִּי נָחוּץ שֶׁהַהוֹרִים יְחַזְּקוּ וְיעוֹדְדוּ אֶת יַלְדֵיהֶם, וְיַכְנִיסוּ אֶת עַצְמָם בִּבְעָיוֹתֵיהֶם, כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים גְּדֵלִים וּמִתְבַּגְּרִים וַעֲדַיִן חַסְרֵי נִסָּיוֹן הַחַיִּים, הֵם כְּסִירָה בְּלֵב יָם סוֹעֵר, שֶׁעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וְאֵין מִי שֶׁיְּנַחֵם אוֹתָהּ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, דַּיְקָא כְּשֶׁהִגִּיעוּ יַלְדֵיכֶם לִשְׁנוֹת בַּגְרוּתָם, אָז הֵם צְרִיכִים אֶת הָעִדּוּד וְהַשִּׂמְחָה וְהַחִזּוּק מִכֶּם בְּיוֹתֵר, כִּי יָצְאוּ מִקַּטְנוּתָם וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לְבַגְרוּת מַסְפֶּקֶת, וְלָכֵן צְרִיכִים חִזּוּק וְעִדּוּד יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאֵין מִי שֶׁיַּדְרִיכֵם וְאֵין מִי שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם, אֲזַי נִצְרָךְ מְאֹד שֶׁהַהוֹרִים יְחַזְּקוּ וְיעוֹדְדוּ וִישַׂמְּחוּ אֶת יַלְדֵיהֶם, כִּי זֶה הַגִּיל הַמְסֻכָּן בְּיוֹתֵר וַהֲכִי רָגִישׁ לַיְלָדִים, כִּי הֵם צְרִיכִים עִדּוּד וְשִׂמְחָה, וּבִמְקוֹם לְשַׂמֵּחַ וּלְחַזֵּק

וְתַשְׁלִיכוּ אֶת הָאַשְׁמָה זֶה עַל זֶה. עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי כָּךְ גָּזְרָה חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וַעֲלֵיכֶם לְקַבֵּל אֶת הַדָּבָר בְּאַהֲבָה. וְלַמְרוֹת שֶׁכּוֹאֵב לָכֶם מְאֹד, עִם כָּל זֹאת, רְאוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַיְלָדִים בַּאֲשֶׁר הֵם שָׁם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיֵּיכֶם כָּרָגִיל, וְאַף שֶׁמֹּרֶב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַשִּׁבָּרוֹן לֵב וְהַכְּאֵב שֶׁאַתֶּם רוֹאִים לִפְנֵי עֵינֵיכֶם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, קָשֶׁה לָכֶם לְשַׂמֵּחַ וּלְאַמֵּץ הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, עִם כָּל זֹאת קַבְּלוּ אֶת הַמְּצִיאוּת, וְהִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לִהְיוֹת סַבְלָנִיִּים, וּלְהַמְשִׁיךְ לְדַבֵּר אֶל הַיְלָדִים בְּצוּרָה יָפָה, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתָם.

כִּי בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין בַּיִת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם אֵיזוֹ צָרָה, הַדּוֹמָה לְמַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, יֵשׁ בַּיִת שֶׁיֵּשׁ שָׁם בֵּן מֻפְרָע אוֹ בַּת מֻפְרַעַת, בֵּן חוֹלֶה אוֹ בַּת חוֹלָה, וְכָל הַבַּיִת נִשְׁבָּר עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי צְרִיכִים לָתֵת לָהֶם תְּשׂוּמֶת לֵב יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַיְלָדִים, וְהַיְלָדִים הָאֲחֵרִים מִתְמָרְדִים מִפְּאַת זֶה, כִּי חָשִׁים עַצְמָם נְחוּתִים וּמְזֻנָחִים כְּאִלּוּ הָאַבָּא וְהָאִמָּא אֵינָם אוֹהֲבִים אוֹתָם, וְאֵינָם מִתְעַנְיְנִים בְּעִסּוּקָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת כְּאֵב הַהוֹרִים.

וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל הַיְלָדִים כָּרָגִיל, וְתַסְבִּירוּ לָהֶם שֶׁאַתֶּם אוֹהֲבִים אוֹתָם, וְדוֹאֲגִים בַּעֲבוּרָם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לְאַמְּצָם וּלְחַזְּקָם, וּבָזֶה יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְיִכָּנֵס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר סוֹף כָּל סוֹף הֵם יְלָדִים, וּמַסְפִּיק שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, שֶׁיֵּשׁ בֵּן חוֹלֶה אוֹ בַּת חוֹלָה, בֵּן מֻפְרָע אוֹ בַּת מֻפְרַעַת, עֲלֵיכֶם לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַחַיִּים, וְתַעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וּבִזְכוּת זֶה גַּם אַתֶּם תִּתְחַזְּקוּ.

הָעִקָּר תִּשְׁתַּדְּלוּ שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה וַהֲבָנָה הֲדָדִית, וּתְקַבְּלוּ אֶת הַצָּרָה שֶׁבָּאָה עֲלֵיכֶם בְּאַהֲבָה, כִּי מִי יוֹדֵעַ דַּרְכּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַנְהָגוֹתָיו, אֵיךְ שֶׁמַּנְהִיג עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַמַּצָּב הַקַּיָּם, וְאַף שֶׁאֵין זוֹ נֶחָמָה, כִּי אֶת הַכְּאֵב וְהַמְּרִירוּת קָשֶׁה מְאֹד לְקַבֵּל, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, מֵאַחַר שֶׁסִּבֵּב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיֵּשׁ לָכֶם בֵּן אוֹ בַּת חוֹלִים, בֵּן אוֹ בַּת מֻפְרָעִים, עֲלֵיכֶם

לְהַשְׁלִים עִם הַמַּצָּב בְּכָל מְחִיר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וְאַל תִּשְׁאֲלוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא תִּהְיֶה בִּלְבַבְכֶם שׁוּם עַקְמוּמִיּוּת, אֶלָּא תַּאֲמִינוּ שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתַחְבִּיאוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּבִפְרָט עַל בְּרִיאוּת הַיְלָדִים וְהַצְלָחָתָם בְּרוּחָנִי וּבְגַשְׁמִי, וְתִשְׁתַּדְּלוּ רַק לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַיְלָדִים, כְּפִי בְּחִינָתָם וּכְפִי עִנְיָנָם, וְאַף שֶׁנִּשְׂרָף לָכֶם הַלֵּב מֵרֹב כְּאֵב מִמַּה שֶּׁרוֹאוֹת עֵינֵיכֶם יוֹמָם וָלַיְלָה, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לִהְיוֹת סַבְלָנִיִּים גְּדוֹלִים, וְלִסְבֹּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יוּקְלוּ מֵעֲלֵיכֶם צָרוֹתֵיכֶם וּכְאֵבֵיכֶם, אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם נִקְלַעְתֶּם.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַיְלָדִים לוֹקְחִים דֻּגְמָא מֵהַהוֹרִים, וּמִשְׁתַּדְּלִים תָּמִיד לְחַקּוֹת

אוֹתָם, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים יְלָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְאִם רְצוֹנְכֶם לְהַצְלִיחַ עִם יַלְדֵיכֶם, עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַרְאוֹת לָהֶם דֻּגְמָא אִישִׁית, אֵיךְ אַתֶּם מִתְחַזְּקִים בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ אַתֶּם מְדַבְּרִים תָּמִיד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאַתֶּם אוֹמְרִים תָּמִיד (תְּהִלִּים קמה): "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו", וְכֵן (דְּבָרִים לב, יח): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא". וּבָזֶה שֶׁהַיְלָדִים רוֹאִים תָּמִיד שֶׁאַתֶּם בּוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבְּרִים רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָכֶם דִּבּוּרִים אֲחֵרִים, רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְלֹא רַק מִתְחַזְּקִים בְּעַצְמְכֶם בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, אֶלָּא מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים גַּם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, זֶה יִתֵּן לָהֶם בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיִתְגַּלֶּה לִפְנֵיהֶם עוֹלָם חָדָשׁ, שֶׁגַּם הֵם יוּכְלוּ לְהִתְמוֹדֵד עִם הַחַיִּים הַקָּשִׁים וְהָאַכְזָרִיִּים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם. אַתֶּם רְאוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְכֵיכֶם, לֹא לִפֹּל מֵאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל הַכְּאֵב וְהַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּהֶם אַתֶּם מִתְיַסְּרִים, אֶלָּא הַחְבִּיאוּ אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ בֵּינֵיכֶם דִּבּוּרֵי

אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, כִּי כָּךְ גָּזְרָה חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין מַה לַּעֲשׂוֹת, רַק לְהִתְחַבֵּא בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאָז תִּהְיוּ בְּטוּחִים, שֶׁגַּם הַיְלָדִים יַמְשִׁיכוּ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה, וְגַם הֵם יִתְחַזְּקוּ בְּמַצָּבֵיהֶם. וְדָבָר זֶה מְאֹד נָחוּץ לְחִנּוּךְ הַיְלָדִים, שֶׁהַהוֹרִים יִתְחַזְּקוּ בְּעֵת הַמַּשְׁבֵּר וְהַצָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה מְאֹד קָשֶׁה לָכֶם, כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת יֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת בְּרוּכוֹת יְלָדִים שֶׁבֵּן אֶחָד אוֹ בַּת אַחַת לֹא הִצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם אוֹ הֵם חוֹלִים בְּנַפְשָׁם אוֹ בְּגוּפָם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת כָּל הַבַּיִת; כִּי כְּשֶׁעוֹבֵר בַּבַּיִת מַשְׁבֵּר כָּזֶה, שׁוֹכְחִים מִכָּל הַיְלָדִים וּמַזְנִיחִים אוֹתָם, וְדָבָר זֶה מַשְׁפִּיעַ בְּאֹפֶן שְׁלִילִי עַל כָּל הַיְלָדִים, כִּי אֵינָם רוֹצִים לְהָבִין אֶת הַמַּצָּב אֲלָיו נִקְלְעוּ הַהוֹרִים, יְלָדִים צְרִיכִים תְּשׁוּמַת־לֵב, כָּל אֶחָד וְאַחַת יוֹדְעִים שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילָם, וְהֵם זְקוּקִים וּמֻכְרָחִים אֶת כָּל הַתְּשׁוּמַת־לֵב שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין אִכְפַּת לָהֶם הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא שֶׁסּוֹבְלִים הַהוֹרִים. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִהְיוֹת פִּקְחִים, הַדְבִּיקוּ אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַשְׁלִימוּ עִם הַמַּצָּב הַקָּיָם, וְאַל תָּרִיבוּ

בֵּינֵיכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאַשְׁמָה זֶה עַל זֶה, וְתִשְׁתַּדְּלוּ תָּמִיד לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת שְׁאָר הַיְלָדִים, כְּאִלּוּ לֹא קָרָה מְאוּמָה, וְאַף שֶׁבְּתוֹךְ לִבְּכֶם אַתֶּם נִשְׂרָפִים, עִם כָּל זֹאת אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁשְּׁאָר הַיְלָדִים יַצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מְחִיר לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, וְקַבְּלוּ אֶת גְּזֵרָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, וְאָז אִם תִּתְנַהֲגוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, תִּהְיוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׂפֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נז, טו): "כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ, מָרוֹם וְקָדוֹשׁ, אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים". וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ה.): "וְאֶת דַּכָּא" — אֲנִי אֶת דַּכָּא, הִנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת, וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינַי, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁרוּי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת שָׁם הַשְּׁכִינָה מְצוּיָה; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתִּתְחַזְּקוּ בְּעֵת צָרוֹתֵיכֶם וּמְרִירִיּוֹתֵיכֶם וְלֹא תִּשָּׁבְרוּ, אֶלָּא תִּתְחַזְּקוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיכוּ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְבָרֵךְ אֶתְכֶם בְּכָל הַבְּרָכוֹת. אֲבָל עָלַי לוֹמַר לָכֶם, שֶׁזֶּה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר לָאָדָם, לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּשָׁעָה

שֶׁיֵּשׁ בַּבַּיִת בֵּן אוֹ בַּת חוֹלִים, בֵּן אוֹ בַּת מֻפְרָעִים, אֲשֶׁר זֶה כּוֹאֵב מְאֹד מְאֹד וְהוֹרֵס אֶת כָּל הַחַיִּים וְאֶת כָּל הַבַּיִת, עִם כָּל זֹאת זֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶתְכֶם — שֶׁתִּתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלוּ אֶת גְּזֵרָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹת שֶׁהִיא, וּתְחַזְּקוּ וּתְעוֹדְדוּ אֶת שְׁאָר הַיְלָדִים, וְתִתְּנוּ לָהֶם תְּשׁוּמֶת־לֵב, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לִילָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְיִגְדְּלוּ מֻצְלָחִים מְאֹד.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, וְעַל־כֵּן מַה לָּכֶם לְהִצְטַעֵר עַל צַעַר שֶׁקּוֹרֶה בַּבַּיִת, כִּי הֲרֵי בְּוַדַּאי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה, וּמִי יוֹדֵעַ פְּלָאֵי הַהַשְׁגָּחָה וְדַרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְכֶם לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא עֲלֵיכֶם בְּאַהֲבָה. וְהָעִקָּר תְּחַזְּקוּ וּתְעוֹדְדוּ וּתְשַׂמְּחוּ אֶת שְׁאָר הַיְלָדִים, וְתִתְּנוּ לָהֶם אֶת תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְתִמְסְרוּ נַפְשׁוֹתֵיכֶם שֶׁיִּגְדְּלוּ יְהוּדִים

כְּשֶׁרִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְתִהְיֶה לָהֶם אַהֲבַת הַתּוֹרָה, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ אִתָּם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּוַדָּאוּת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, וְתַגְדִּילוּ וּתְפָאֲרוּ אוֹתָם תָּמִיד, וְכָל דָּבָר קָטָן וּפָעוּט שֶׁהֵם עוֹשִׂים, תַּעֲשׂוּ מִזֶּה עֵסֶק גָּדוֹל, תְּשַׁבְּחוּ וּתְפָאֲרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְהַצְלָחוֹתֵיהֶם, וְתִשָּׁמְרוּ מְאֹד לֹא לְהַשְׁפִּיל וְלִשְׁבֹּר וּלְהַכְנִיעַ אוֹ לַעֲרֹךְ בִּקֹּרֶת עֲלֵיהֶם, כִּי זֶה רַק יִשְׁבֹּר אוֹתָם וְיַכְנִיסָם יוֹתֵר בְּדִכָּאוֹן וְיִסְתַּגְּרוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם.

וְאַל תִּקְחוּ אֶת דִּבְרֵי אֵלּוּ בְּנָקֵל, אֶלָּא תֵּדְעוּ שֶׁזֶּה עִקַּר גָּדוֹל בְּהַצְלָחַת הַיְלָדִים; כִּי טֶבַע שֶׁל יְלָדִים שֶׁאוֹהֲבִים תְּשׁוּמֶת־לֵב מֵהַהוֹרִים, חֹם וְאַהֲבָה, הוֹרִים שֶׁמּוֹרִידִים אֶת עַצְמָם אֲלֵיהֶם וּמִתְעַנְיְנִים בִּבְעָיוֹתֵיהֶם, וְאַף שֶׁזֶּה נִדְמֶה כְּדָבָר קַטְנוּנִי, עִם כָּל זֹאת אֶצְלָם זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאִם רוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים מִתְעַנְיְנִים בְּצָרוֹתֵיהֶם וּמִתְיַחֲסִים אֲלֵיהֶם, זֶה מַגְבִּיהַּ אֶת רוּחָם. וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת יַלְדֵיכֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים בְּאֵיזֶה מַצָּב שֶׁלֹּא יִהְיֶה, אַל תַּזְנִיחוּ אוֹתָם כְּרֶגַע, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵלּוּ הַיְלָדִים שֶׁלָּכֶם, וְעִקַּר הַהַצְלָחָה הִיא כְּשֶׁמַּתְחִילִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתָם כְּשֶׁעוֹדָם

וְהָאֵם רַק בִּשְׁבִילָם, וּבֶאֱמֶת זֶה דָּבָר בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי, כִּי הַבַּיִת מָלֵא יְלָדִים, עִם כָּל זֹאת הָרוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם יְלָדָיו, שֶׁיִּהְיוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם וּבְרוּחָם, וְשֶׁיִּהְיֶה לָהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, עָלָיו לָדַעַת, שֶׁצְּרִיכִים לָתֵת הַרְגָּשָׁה לַיְלָדִים לְכָל אֶחָד וְאַחַת, כְּאִלּוּ הַהוֹרִים מְסוּרִים רַק לָהֶם בְּאֹפֶן נִפְרָד, וּלְעוֹלָם אָסוּר לְהַגְדִּיל בֵּן אוֹ בַּת יוֹתֵר מֵהַשֵּׁנִי, כִּי בָּזֶה אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת הַבֵּן אוֹ הַבַּת לְגַמְרֵי, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת י:): 'אַל יְשַׁנֶּה אָדָם בְּנוֹ בֵּין הַבָּנִים'; וְזֶה מְאֹד מְאֹד נָחוּץ בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים וּבְחִזּוּקָם, כִּי בָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַצְלָחָתָם הַנִּצְחִית. וְלָכֵן רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל נְקֻדָּה זוֹ, וְלִתְרֹם חֹם וְאַהֲבָה לְכָל בֵּן וּבַת מִיַּלְדֵיכֶם, אֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם מִשְׁפָּחָה מְרֻבַּת יְלָדִים, תִּמְסְרוּ אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי לְכָל בֵּן וּבַת בִּנְפָרָד, עַד שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם תְּחוּשָׁה כְּאִלּוּ הָאַבָּא וְהָאִמָּא כָּל כֻּלּוֹ שֶׁלָּהֶם. וְאֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לְזֶה? דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְתָמִיד מְדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבַבַּיִת אֵין דִּבּוּרִים אֲחֵרִים רַק דִּבּוּרֵי שִׂמְחָה וְאַהֲבָה, זֶה יִתֵּן

הַרְגָּשָׁה לְכָל אֶחָד מֵהַיְלָדִים, שֶׁיָּחוּשׁ כְּאִלּוּ הָאַבָּא וְהָאִמָּא לְגַמְרֵי שֶׁלּוֹ, וּבָזֶה יִהְיוּ גְּדֵלִים מֻצְלָחִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם, וַיַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם מְאֹד.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה וַחֲבָנָה הֲדָדִית, וְאַף פַּעַם אַל תָּרִיבוּ וְתִתְוַכְּחוּ בִּגְלַל הַיְלָדִים, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל הַוִּכּוּחִים וְהַמְּרִיבוֹת וְאִי הַהֲבָנוֹת בַּבַּיִת בָּאִים רַק מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ מֵתַח בַּבַּיִת מֵהַיְלָדִים, וְהַבַּעַל מַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים וּלְהַחֲזִיקָם, וְהָאִשָּׁה מַאֲשִׁימָה אֶת הַבַּעַל, שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם מַסְפִּיק תְּשׂוּמֶת־לֵב, וְאֵינוֹ מַקְדִּישׁ בַּעֲבוּרָם דֵּי זְמַן לְדַבֵּר אִתָּם וּלְהִתְעַנְיֵן בִּבְעָיוֹתֵיהֶם, כִּי הוּא עָסוּק מִדַּי, וּמִזֶּה יוֹצְאִים הַמְּרִיבוֹת וְהַוִּכּוּחִים וְאִי הַהֲבָנוֹת בֵּין בְּנֵי הַזּוּג, וְזֶה גּוֹרֵם לְכָל הַמֵּתַח בַּבַּיִת, וְהַיְלָדִים רוֹאִים דָּבָר זֶה וְקוֹלְטִים הֵיטֵב הֵיטֵב מַה קּוֹרֶה כָּאן, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְפָּרְעִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמִתְמָרְדִים, וְהַהוֹרִים רָבִים עוֹד יוֹתֵר בֵּינֵיהֶם, וְכָךְ כָּל הַבַּיִת נַעֲשֶׂה כְּמֶרְקָחָה.

וְעַל־כֵּן בָּנַי, וּבְנוֹתַי, עֲלֵיכֶם קֹדֶם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע מֵאַחַר שֶׁזְּכִיתֶם לִמְצֹא זֶה את זה ושאתם זה סימז שאתם נשמה אחת ממנו

בָּרוּךְ־הוּא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְהַדִּבּוּר הַזֶּה שֶׁמְּדַבֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹצִיא אוֹתוֹ מִכָּל הַדְּאוֹנוֹת, הַלְּחָצִים וְהַמְּרִיבוֹת, וְיָאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְיִכָּנֵס בּוֹ בְּטָחוֹן עַצְמִי, שֶׁהוּא כְּבָר לֹא יִפְחַד מֵאַף אֶחָד, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, וְלֹא יִחְיֶה בְּדִמְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ רוֹצִים כֻּלָּם אֶת הָרַע שֶׁלּוֹ, כְּאִלּוּ רוֹצִים כֻּלָּם לְהִתְנַקֵּם בּוֹ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים כֻּלָּם לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֶלָּא דַּבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תִּצְטָרֵךְ אֶת אַף אֶחָד.

הַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתָּבוֹאוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳): ״טוֹב מְאֹד״ — זוֹ מִדַּת יִסּוּרִים, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים — הֵן בַּבַּיִת וְהֵן בַּחוּץ, וּבִפְרָט מֵהַיְלָדִים, וּמְקַבְּלִים אוֹתָם בְּאַהֲבָה, מֻבְטָח לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא. הָעִקָּר לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): ׳אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁנִּגְּעוּ בּוֹ יִסּוּרִים, וְכָבַשׁ רַחֲמָיו וְלֹא קָרָא תִּגָּר׳; כִּי אָסוּר לְבַעֵט בְּיִסּוּרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אָסוּר לִקְרֹא תִּגָּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה): ׳הַמְבַעֵט בְּיִסּוּרִים — כּוֹפְלִים אוֹתָם עָלָיו׳. וְאִם תְּקַבְּלוּ אֶת הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עֲלֵיכֶם מִיַּלְדֵיכֶם, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם בֵּן אוֹ בַּת חוֹלִים, בֵּן אוֹ בַּת מֻפְרָעִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁרֶה עִמָּכֶם תָּמִיד. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צד): ׳אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי אֶלָּא עַל בַּעֲלֵי יִסּוּרִים׳; וְהֵיכָן יֵשׁ עוֹד יִסּוּרִים כָּאֵלּוּ כְּיִסּוּרֵי יְלָדִים חוֹלִים בְּגוּפָם אוֹ בְּנַפְשָׁם?! וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת מְצֹרָע): ׳מִפְּנֵי מָה הַיִּסּוּרִים בָּאִים לָעוֹלָם? מִפְּנֵי הַבְּרִיּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ וְיִסְתַּכְּלוּ וְיֹאמְרוּ מִי שֶׁחָטָא — לוֹקֶה׳. וְלָכֵן

תִּתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּבֵיתְכֶם, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם בֵּן אוֹ בַּת חוֹלִים, בֵּן אוֹ בַּת מֻפְרָעִים, וְתָבוֹאוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם, וְיַרְחִיב לָכֶם, וְאָז תִּהְיוּ עִמּוֹ וּבְחֶלְקוֹ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא): 'צָרִיךְ הָאָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, לָמָּה? שֶׁהַיִּסּוּרִים מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא'; כִּי בָּזֶה שֶׁתְּקַבְּלוּ בְּאַהֲבָה אֶת כָּל מַה שֶּׁבָּא עֲלֵיכֶם, תַּמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מִיַּלְדֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, תִּשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וְאַל תַּאֲשִׁימוּ זֶה אֶת זֶה, וּתְחַזְּקוּ וּתְעוֹדְדוּ וּתְשַׂמְּחוּ אֶת יַלְדֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם תָּמִיד, וְתִזְכּוּ לִהְיוֹת נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה בָּזֶה הָעוֹלָם, הָעִקָּר הַחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וְתָמִיד תַּמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִפְּאַת

הַיְסוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו מִילָדָיו, וְאָז יָאִיר עָלָיו אוֹר
וְזִיו וְחִיוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת הַדּוֹכֶה לִשְׁמֹר זְמַנּוֹ,
וְאֵיךְ שֶׁיָּכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְרֹב טוּב הַצָּפוּן
וְהַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ
תָּמִיד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּחֲה אֶת זֶה מִיּוֹם לְיוֹם, הַיְנוּ הֵן מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת, הוּא תָּמִיד אוֹמֵר: עֲדַיִן יֵשׁ לִי זְמַן, וְאַחַר־כָּךְ מִצְטַבְּרִים לוֹ דְּבָרִים רַבִּים בְּפַעַם אַחַת, וְאָז הוּא נִשְׁבָּר. וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת תָּמִיד הוּא דּוֹחֵף לְיוֹם הַמָּחָרָת, וְאוֹמֵר: מָחָר אֶתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, מָחָר אֶלְמַד בְּהַתְמָדָה, מָחָר אֲקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְבַסּוֹף הַיּוֹם הַזֶּה עוֹבֵר לוֹ בְּרִיקָנוּת. אֲבָל אִם הוּא יוֹדֵעַ שֶׁעַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן, אֲזַי לֹא הָיָה דּוֹחֶה אֶת זֶה לְיוֹם הַמָּחָרָת. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד לָדַעַת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁיִּגְמְרֶנּוּ עוֹד הַיּוֹם, כִּי עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן. וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרמט).

קוּנְטְרֵס

עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן

א.

בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ תֵּדַע שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", אַל תִּדְחֹף לַשָּׁעָה הַבָּאָה אוֹ לַיּוֹם הַבָּא, אֶלָּא תִּזְכֹּר הֵיטֵב שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לְהִשְׁתַּנּוֹת לְגַמְרֵי, כִּי עַל־פִּי־רֹב בְּנֵי־אָדָם נִשְׁבָּרִים וּמִתְיָאֲשִׁים וְחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ אָבַד מֵהֶם מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יוּכְלוּ לְהִשְׁתַּנּוֹת, מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם יְרִידוֹת וַעֲלִיּוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְנִכְשְׁלוּ בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, כְּגוֹן: הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, שֶׁהֵם חַטֹּאת נְעוּרִים, אֲשֶׁר מְאֹד מָצוּי בֵּינֵיהֶם אוֹ שְׁאָר תַּאֲוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁנָּפְלוּ בְּדָכָאוֹן, וְחוֹשְׁבִים שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה

מֵהֶם, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִשְׁתַּנּוֹת, וּבֶאֱמֶת זוֹהִי טָעוּת גְּדוֹלָה, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תְּקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁתַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, כְּדֵי לַהֲפֹךְ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא עוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַמָּלֵא עֲבִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, הַמָּלֵא חֹשֶׁךְ וְגַסּוּת, לְהָפְכוֹ לְעֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת הַתַּכְלִית הִיא לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֶאֱצִיל מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת אֶת הָעוֹלָמוֹת: בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁהֵם לְבוּשִׁים לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבִפְרָט הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, שֶׁרָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק, שֶׁשָּׁם מְצוּיִים כָּל הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת, הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם הוּא לִכְפּוֹת וּלְבַטֵּל אֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּלְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְאִירָה בְּכָל דָּבָר: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר; כִּי אָכֵן בַּהִסְתַּכְּלוּת הָרִאשׁוֹנָה הֵם נִרְאִים כִּדְבָרִים נִפְרָדִים לְגַמְרֵי,

וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל דּוֹמֶם, הוּא רוֹאֶה גּוּשׁ עָפָר עַב מְאֹד, וּכְשֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל בַּעֲלֵי חַיִּים, הוּא רוֹאֶה דְּבָרִים גַּסִּים וְנִבְזִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁרוֹאֶה בְּנֵי־אָדָם עִם מִדּוֹת מְגֻנּוֹת, אֲשֶׁר כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ הֵם מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם הִיא לַהֲפֹךְ אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְהַעֲבִירָהּ אֶל הָרוּחָנִיּוּת, שֶׁזֶּה סוֹד אָדָם הָעוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה שֵׁם מ״ה — יו״ד, ה״א, וא״ו, ה״א, שֶׁתַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם לַעֲלוֹת אֶת גַּשְׁמִיּוּת וְחָמְרִיּוּת הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַמָּלֵא בַּהֲמִיּוּת, וְזֶה בְּהֶמְ״ה עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה שֵׁם ב״ן — יו״ד, ה״ה, ו״ו, ה״ה, שֶׁעִקַּר תַּכְלִית הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם לְבָרֵר אֶת הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה סוֹד (וַיִּקְרָא א, ב): ״אָדָם כִּי יַקְרִיב ... מִן הַבְּהֵמָה״, הַיְנוּ מ״ה דְּאָדָם מְבָרֵר לְב״ן בְּהֶמְ״ה; וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָּל אָדָם, אִם הוּא רַק לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, כִּי הוּא מְהַפֵּךְ אֶת הַחֲשׁוֹכָא לִנְהוֹרָא, אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא מִתּוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, מִתּוֹךְ הַלִּכְלוּךְ וְהַזֻּהֲמָה שֶׁלּוֹ, אָז מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (הַקְדָּמָה): מַאן דְּלָא מְהַפֵּךְ

חֲשׁוּכָא לְנְהוֹרָא בְּהַאי עַלְמָא לֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּהַהוּא עַלְמָא [מִי שֶׁלֹּא מְהַפֵּךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא]; עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁעַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא אַחַר שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת, תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֶת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּתְצַיֵּר לְעַצְמְךָ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הַכֹּל לַכֹּל אֲלוּקוּת גָּמוּר, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כְּסֵא לֵאלוּקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמְךָ, וְתֵצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ הַכָּפוּל וּמְכֻפָּל שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, אֶלָּא תֵּדַע כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה. וְעַל כֻּלָּם — תַּרְגִּיל

אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, שֶׁתֵּלֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם בֶּן אָדָם, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לְךָ שֶׁאַף אֶחָד לֹא שׁוֹמֵעַ לְקוֹלְךָ, וְאַתָּה בּוֹדֵד, לְבַד, שָׁבוּר וְרָצוּץ, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מֵהָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהָעַב וְהַגַּס הַזֶּה עוֹשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל וְתֵדַע שֶׁעַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא אַחַר שֶׁנִּפַּלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּפַּלְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ אֵיךְ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, דַּיְקָא "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לַהֲפֹךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כִּי תַּשְׂרֶה אֶת שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, וְתַעֲשֶׂה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּירָה כָּאן לְמַטָּה בַּתַּחְתּוֹנִים, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי

אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתְךָ, וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מֵרִבּוּי עֲוֹונוֹתֶיךָ, הֵן שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ וְנָפַלְתָּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְטִמֵּאתָ אֶת מִחֲךָ וְאֶת עֵינֶיךָ וְאֶת כָּל גּוּפְךָ בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶחְשְׁכוּ מִמְּךָ כָּל הָאוֹרוֹת, עַד שֶׁנָּפַלְתָּ בְּדִכְאוֹן עָמֹק, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם חֹשֶׁךְ וָאֹפֶל, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא תֵּצֵא מִשָּׁם, תִּלְעַג לְכָל זֶה בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, וְתֵדַע וְתַאֲמִין שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" שֶׁלְּךָ לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, כִּי עַכְשָׁו הִגִּיעַ אֵלֶיךָ הַקּוֹל שֶׁל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּשְׁלַח לְדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, הַמְעוֹרֵר וְהַמְחַזֵּק וְהַמְעוֹדֵד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְבַל יְיַאֲשׁוּ אֶת עַצְמָם כְּלָל, וְלָכֵן דַּיְקָא "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה

שֶׁיְּכַפֵּר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוונוֹתֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַפֵּר עַל כָּל הָעֲוונוֹת, כִּי עִקַּר כַּפָּרַת הַבְּרִית וְכָל מִינֵי חֲטָאִים הוּא רַק כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁנִּכְנֶסֶת בָּאָדָם חַשְׁכוּת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל טֵבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַכּוֹפְרִים וְהָעֵרֶב־רַב לְמִינֵיהֶם, שֶׁנִּתְעָרְבוּ עַכְשָׁו בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגוֹרְמִים מַה שֶּׁגּוֹרְמִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁמְּמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ עִם גּוּיִים וְגוּיוֹת וּמְעָרְבִים אוֹתָם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁל "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה" (דְּבָרִים ח, יז), וּכְאִלּוּ הַכֹּל טֵבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ בְּבָשָׂר חֲזִיר וְהַשָּׁפָן וְהָאַרְנֶבֶת, וּבְשַׂר גְּמַלִּים וַחֲמוֹרִים, לְהַכְשִׁיל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעָרֵב דָּמָם וְנִתְעַכֵּר שִׂכְלָם, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּפְגַם הַבְּרִית, הֵם מִלְּאוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ עִם זֶהֲמָה שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם וְעֶרֶם. וּמִזֶּה בָּא שֶׁאָדָם מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, מֵאַחַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר נִכְשָׁל בְּכָל זֶה, עִם כָּל

זֹאת עָלַי לוֹמַר לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁשָּׁמַעְתָּ אֶת קוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַבָּא אֵלֶיךָ, וּמְחַזֵּק אוֹתְךָ וּמְעוֹדֵד אוֹתְךָ שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן חוּס וְרַחֵם עַל נִשְׁמָתְךָ, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הָעִקָּר אַל תִּתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תֵּדַע כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֶּאֱמֶת, אִם רַק לֹא תִּתְיָאֵשׁ, אֶלָּא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּתְסַלֵּק אֶת שִׂכְלְךָ וְחָכְמָתְךָ הַפְּגוּמָה, וְתֵדַע שֶׁאַתָּה לֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם, אֶלָּא תָּבֹא וְתִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן עַל נַפְשְׁךָ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, וְיִגַּלֶּה לְפָנֶיךָ אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז, וְאָז אִם תִּהְיֶה חָזָק וְעַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה, יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, אֲשֶׁר פִּתְאֹם תִּרְאֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֱלֹקוּת, וְגַם גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הָעַשְׂיָה הַזֶּה שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, יִתְגַּלֶּה לְפָנֶיךָ, שֶׁגַּם כָּאן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְאַוֶּה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, וּבָזֶה שֶׁתַּמְשִׁיךְ אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־

זֶה תַּשְׂרֶה אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתָבֹא אֶל הַתַּכְלִית שֶׁל הַבְּרִיאָה, שֶׁלֹּא נִבְרָא הָאָדָם אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנוֹ. וְלָכֵן בְּכָל דָּבָר שֶׁתַּעֲשֶׂה, תִּזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁלְּךָ נִבְרֵאתָ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתָ אֶת הַמַּעֲשִׂים הֲכִי מְגֻנִּים, וְאַתָּה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל וְשָׁבוּר מַמָּשׁ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וַחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְכָל מִינֵי שִׁקּוּץ וְתִעוּב שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, עִם כָּל זֶה תִּזְכֹּר הֵיטֵב, אֲשֶׁר "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִזְכוּת הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא שֶׁבָּא לְעוֹרֵר אוֹתְךָ וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתְךָ, תִּזְכֶּה וַדַּאי לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וּבִלְבָד שֶׁתָּשִׂים אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה אֶל תּוֹךְ לִבְּךָ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעוֹבֵר

עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְנָפַלְתָּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, הֵן בְּהִסְתַּכְּלִיּוֹת אֲסוּרוֹת וְהֵן שֶׁבָּאתָ לִפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהֵן שֶׁבָּאתָ לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנֶחֱשָׁךְ עוֹלָמְךָ לְגַמְרֵי, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל מַצָּב כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ שֶׁעָבַר עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, דַּיְקָא אָז יוֹצְאִים כְּרוּזִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְעוֹרְרִים אוֹתוֹ שֶׁיָּשׁוּב וְיַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ אָדָם מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו וַחֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים, אֵינוֹ זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ הַקּוֹרֵא אוֹתוֹ, רַק הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם אֲשֶׁר מְעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים, וְקוֹרְאִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וּלְהַאֲמִין בִּדְבְרֵיהֶם, וְאָז אִם מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בִּדְבְרֵיהֶם, וּמְצַיְּתִים אוֹתָם, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפְלוּ אֵלָיו, וְיכוֹלִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה. אֲבָל זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁאָדָם בָּא אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם בְּרִיָּה רַק אֶת

הָאֱלֹקוּת, וְהוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמִתְחַנֵּן לְאָבִיו שֶׁיַּעְזֹר לוֹ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר, שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, בְּעֹמֶק בּוֹר וָדוּת, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל הַמַּדְרֵגָה הַכִּי נְמוֹכָה, אָז זֶה הַזְּמַן לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַדְרַבָּה אִם תּוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בַּמַּצָּב שֶׁאַתָּה נִמְצָא, אָז תַּעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, אֲשֶׁר לֹא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם יוֹתֵר יָרוּד וְנָפוּל וְחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וּבִשְׁבִיל זֶה אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי הָרָשָׁע הָיָה כְּבָר בְּחֹשֶׁךְ, וְהָיָה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁחָשַׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּלְבַסּוֹף הָפַךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, זֶה עִקַּר

שְׁלֵמוּת מַעֲלָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל אוֹתְךָ בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן, רַק אַל תִּתְיָאֵשׁ וְתִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ עַד שֶׁהִגַּעְתָּ לַעֲבֵרוֹת קָשׁוֹת וּמָרוֹת, פְּגַם הַבְּרִית הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְנֶחֱשַׁשְׁתָּ מֵחֵךְ וְדַעְתְּךָ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵהַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה אֶל הַמַּדְרֵגָה הֲכִי תַּחְתּוֹנָה, וּמִתְחַזֵּק וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, זֶה הַזְּמַן שֶׁלּוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְשָׁמַעְנוּ מֵרַשָּׁעִים גְּדוֹלִים, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, נָפְלוּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַף שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, הִתְחַזְּקוּ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת, וְלֹא נִשְׁבְּרוּ מִשּׁוּם דָּבָר, וְהָיָה לָהֶם מָר מִמָּוֶת הַחַיִּים, זְכֵה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אַחַר־

בַּדָּבָר הַזֶּה, אָז תִּרְאֶה שֶׁיִּפָּתַח לְךָ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, וְתַרְגִּישׁ אֶת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁעַקְשָׁן גָּדוֹל, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יָכוֹל לִזְכּוֹת שֶׁיְּכַפְּרוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, וְאַף שֶׁזֶּה נִרְאֶה דָּבָר גָּזְמָה, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה יוֹדֵעַ הֵיטֵב מָה עָשִׂיתָ וּמַה פָּגַמְתָּ, וְאֵיךְ נִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְגָמִים, וּבִפְרָט פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה הַתְּשׁוּבָה, וּמִי שֶׁרַק שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ, אַךְ מְנַסִּים אֶת הָאָדָם מִלְּמַעְלָה, אִם לְבָבוֹ אֲמִתִּי, וְלָכֵן שׁוֹלְחִים לוֹ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁהֵן מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ וְלִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּחַשֵּׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם רֶמֶז וְצֵל שֶׁל אוֹר, עִם כָּל זֹאת הוּא מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּה שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל אֵלָיו, אָז בְּוַדַּאי עַל־יְדֵי תֹּקֶף הִתְחַזְּקוּתוֹ וְתֹקֶף עַקְשָׁנוּתוֹ, יִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמְסַבִּים, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת עֻזּוֹ

יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְתֵדַע שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְתִהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתְךָ לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַרְבֵּה מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל כַּעַס וְקַפְּדָנוּת, וְאַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַצְבָּנִי, וּמִתְעַצְבֵּן עַל כָּל אֶחָד, וְאַתָּה כּוֹעֵס עַל כָּל דָּבָר קָטָן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לִשְׁבֹּר אֶת מִדַּת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אָז תֵּצֵא לְחֵרוּת, חֵרוּת מִמַּלְאָךְ הַמָּוֶת, חֵרוּת מִיֵּצֶר הָרַע שֶׁנּוֹלַכְדְתָּ בּוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת כַּעַס וּרְצִיחָה הֵם עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהָעֲבוֹדָה זָרָה הַזֹּאת, עָלָיו לָדַעַת כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן"; כִּי זֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם כְּשֶׁבָּא עָלָיו כַּעַס, וְהוּא עוֹצֵר אֶת עַצְמוֹ וְלֹא כּוֹעֵס בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז בּוֹ בָּרֶגַע נִשְׁבָּרוֹת כָּל

הַקְלִפּוֹת וְנִתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל כַּעַס וּקְפִידוּת בּוֹרְאִים מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים וּקְלִפּוֹת שֶׁהֵם נוֹקְמִים בּוֹ וְצוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ, כִּי נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הָאוֹר לְגַמְרֵי, וְנַעֲשָׂה לוֹ חֹשֶׁךְ גָּדוֹל, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי הַכֹּל מֵחֲמַת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה שֶׁבָּרָא קְלִפּוֹת מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים שֶׁהֵם נוֹקְמִים בּוֹ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתַאֲמִין שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַף שֶׁבָּא לְךָ כַּעַס מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, אוֹ שֶׁצְּעָרוּ אוֹתְךָ, וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים וּמְבַזִּים אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים, אוֹ שֶׁעוֹשִׂים לְךָ הֶזֵּקוֹת. אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שְׁתֹק, שְׁתֹק, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תְּבַטֵּל אֶת הַקְּלִפּוֹת הַמַּשְׁחִיתִים וְהַמַּזִּיקִים, וְתִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יִתְגַּלֶּה רַק אֶל אָדָם שֶׁאֵינוֹ כּוֹעֵס עַל אַף אֶחָד. וְלָכֵן, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת מְאֹד מְאֹד חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת

כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא תֵאָרֵתְּ מִיָּמֶיךָ, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ, וְאַל תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּדִכָּאוֹן גָּדוֹל, וְאַתָּה עָצוּב וְשָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, עִם כָּל זֶה תֵּדַע וְתַאֲמִין, אֲשֶׁר עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל מְקוֹמוֹת נְמוּכִים וּשְׁפָלִים וִירוּדִים, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהָעֲצָבוּת וְהָעֲצָלוּת וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּתְהַוָּה בּוֹ, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהוּא מִתְחַזֵּק וְנַעֲשָׂה שָׂמֵחַ, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עִם הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אָז זוֹכֶה שֶׁיָּאִיר עָלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת זֶה? מִפְּנֵי שֶׁעַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו הַמְרֻבִּים שֶׁחָטָא, בָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים הַמַּעֲלִימִים

וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁאָדָם שָׁקוּעַ בְּדִכָּאוֹן עָמֹק, וְהוּא בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת גְּדוֹלָה, וְלָכֵן "עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן" לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מִתְחַזֵּק, אָז נִתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם לִרְאוֹת אִם יוּכַל לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲנִי מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָבֹא אֶל הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שֶׁהִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְעָשִׂיתָ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים, וְאֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי,

מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִהְיֶה לְךָ כֹּחַ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָעִקָּר עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁ"עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹ בָּרַע שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הֲכִי גָּרוּעַ שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, דַּיְקָא אָז זֶה הַזְּמַן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ אֶל בְּטוּל אֱמֶת כָּזֶה, שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁכֻּלָּם עָזְבוּ אוֹתוֹ, וְאַף אֶחָד לֹא צָרִיךְ אוֹתוֹ, דַּיְקָא כְּשֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַצָּב כָּזֶה, וְאִם הוּא אָז חָזָק מְאֹד, אָז דַּיְקָא הוּא מְקֻרָּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, אֶלָּא אִם הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ לְלֹא כְּלוּם מַמָּשׁ, אָז דַּיְקָא נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁעֲדַיִן נִדְמֶה לָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה מָנוֹס וְתִקְוָה בְּמָקוֹם אַחֵר, וּכְאִלּוּ זֶה יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ אוֹ אִישׁ זֶה מְעֻנְיָן בּוֹ, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי יֵשׁוּת וּמְצִיאוּת שֶׁנִּכְנָסָה בְּלֵב הָאָדָם, עֲדַיִן הוּא רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וּבְשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֵינוֹ יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הָאוֹר

אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְקָשֶׁה לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִכָּנֵס בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, וְנַעֲשָׂה בְּעֵינָיו כְּלֹא כְלוּם, וְאָז יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה וְתוֹחֶלֶת לְתַקֵּן הַכֹּל, וּלְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְגַבֵּי עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הִגַּעְתָּ לְשִׂיא הַשִּׁפְלוּת מֵרֹב חַטָּאֶיךָ וַעֲוֹונוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, שֶׁהִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי חַטָּאִים וַעֲוונוֹת וּבְכָל מִינֵי פְּגָמֵי הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וְאַתָּה כְּבָר אָבוּד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְהִנֵּךְ מַרְגִּישׁ מְנֻתָּק מִכֻּלָּם, וְאַתָּה סוֹבֵל חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים מִבְּנֵי־אָדָם, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתְךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר רַע, וְנִדּוּ אוֹתְךָ לְגַמְרֵי מֵהַחֶבְרָה. בְּנִי, בְּנִי! זְכֹר הֵיטֵב, אֲשֶׁר "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְנֻדֶּה וּמְנֻתָּק מִכֻּלָּם, אָז דַּיְקָא כְּשֶׁהוּא נַעֲשָׂה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּלֹא כְלוּם, אָז נַעֲשָׂה כְּלִי שֶׁאָיר בּוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי אָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס לִפְנֵי וְלִפְנִים, וְלִהְיוֹת עַיִל בְּלֹא בַר, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד יוּכַל

לְהִכָּנֵס בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים בְּלִי רְשׁוּת, כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם נַעֲשָׂה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּלֹא כְלוּם, וְהוּא מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְנֻוָּה וּמְנֻתָּק מִכָּל הַחֶבְרָה, וְכֻלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר רַע, וּמַעֲלִילִים עָלָיו כָּל מִינֵי עֲלִילוֹת שֶׁל שָׁוְא וְשֶׁקֶר, וְהוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, דַּיְקָא אָז מֵאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, מֵהָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּאִירָה עַל הָאָדָם הַמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְלֹא כְלוּם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ אֶת הַמַּעֲשִׂים הַכִּי גְּרוּעִים, אֶת הַמַּעֲשִׂים הַכִּי מְגֻנִּים, אַל תַּחֲשֹׁב כְּרֶגַע כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתְךָ וְאֵינוֹ רוֹצֶה אוֹתְךָ, אֶלָּא תָּמִיד תִּזְכֹּר, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה חַי, וְהַחִיּוּת אֱלֹקוּת נִמְצֵאת אֶצְלְךָ, זֶה סִימָן שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתְךָ, וַאֲפִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יֹאמְרוּ עָלֶיךָ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְאֵין לְךָ שׁוּם תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ מַלְאֲכֵי מַעְלָה יַכְרִיזוּ כְּרוּזִים עָלֶיךָ, שֶׁאַתָּה אָבוּד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תִּלְעַג לְכֻלָּם, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁכָּל־כָּךְ מְרַחֲקִים וּמְנַדִּים אוֹתִי וְלֹא יְכוֹלִים לְסַבֵּל

אוֹתִי, זֶה סִימָן שֶׁאֲנִי כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר, וְנָפַלְתָּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ, וְתֵדַע כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל שָׁחוֹר וְאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה כְּבָר שׁוּם אוֹר בַּחַיִּים, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא כִּשְׁלוֹן גָּדוֹל בְּחַיָּיו, נִכְשָׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁאָז נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר. עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל בִּטּוּל כָּזֶה, שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וְשׁוֹנְאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹנְאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁבָּרֶגַע הַזֶּה נִפְתָּחִים לְפָנָיו כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאִם הוּא חוֹזֵר אָז בִּתְשׁוּבָה, הַכֹּל פָּתוּחַ אֵלָיו; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ

לוֹ עוֹלָם הַזֶּה אוֹ יֵשׁ לוֹ עוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי זֶה מַעֲלִים וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה מִמֶּנּוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם נָפַל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל שָׁחוֹר וְהַכֹּל אָבוּד, וְהוּא כִּשָּׁלוֹן אֶחָד גָּדוֹל בַּחַיִּים, וְאֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה, אִם הוּא מִתְחַזֵּק בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁרוֹאֶה שֶׁהַכֹּל סָגוּר בְּפָנָיו, אָז דַּיְקָא הוּא יָכוֹל לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים. וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר כְּלָל, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא וְנוֹפֵל וּפוֹגֵם בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהוּא מְטַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם וְכָל הַגּוּף שֶׁלּוֹ, וְאֶת כָּל הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁלּוֹ, וְכֵן מִסְתַּבֵּךְ עִם בְּנֵי־אָדָם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לוֹ טוֹב בַּחַיִּים, וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל דָּבָר כָּזֶה, שֶׁבְּתֹקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁכֻּלָּם מִתְלַבְּשִׁים עָלָיו וְכֻלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ, וְכֻלָּם צוֹעֲקִים עָלָיו, וְכֻלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין לוֹ לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, אָדָם כָּזֶה לֹא יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּקְוָה, אַדְרַבָּה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, אֲבָל בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו, כִּי הֲרֵי הוּא מַמְשִׁיךְ חִיּוּת לָאָדָם, שֶׁאָדָם עֲדַיִן יָכוֹל לִנְשֹׁם

וְלָלֶכֶת וּלְהִתְנוֹעֵעַ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", בְּעֵת שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁכֻּלָּם עָזְבוּ אוֹתְךָ וְכֻלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתְךָ, וְכֻלָּם רְחוֹקִים מִמְּךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אִבַּדְתָּ אֶת עוֹלָמְךָ — עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, דַּיְקָא "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן", אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִבְרַח רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יִפָּתַח לְךָ אוֹר כָּזֶה, שֶׁתַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא מְאֹד מְאֹד, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, שֶׁזָּכוּ לְבִטּוּל, לִהְיוֹת בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד בְּתֹקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁהָיוּ מְנַת חֶלְקָם, וְהָיָה נִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הַכֹּל סָגוּר לִפְנֵיהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזְּקוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם דָּבָר, וְלֹא רָצוּ — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, וּבִטְּלוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל, וְלֹא רָצוּ שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִסּוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים אִם כַּוָּנָתָם בֶּאֱמֶת, וְזָכוּ לַעֲמֹד בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת, דַּיְקָא צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ זָכוּ שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת פְּתוּחִים לִפְנֵיהֶם, וְהֵם נִכְנָסִים בְּלִי רְשׁוּת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת,

וְזוֹכִים לִהְיוֹת דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֲמִתִּית, וּמְיַחֲדִים יִחוּדִים קְדוֹשִׁים, וְרוֹאִים אֶת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. וְאֶל כָּל זֶה זָכוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁבִּטְּלוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

וְעַל־כֵּן אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ אֵיךְ הִנְּךָ רָחוֹק מִכָּל זֶה, וְאַתָּה יוֹדֵעַ הֵיטֵב מֶה חָטָאתָ וְעָוִיתָ וּפָשַׁעְתָּ וּפָגַמְתָּ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי תַּאֲווֹת רָעוֹת וּמַעֲשִׂים מְגֻנִּים וּמַעֲשִׂים מְלַכְלְכִית, בְּאֶת לְקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ

שֶׁתִּהְיֶה חָזָק, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם לוֹעֲגִים לְךָ, וְכֻלָּם רוֹדְפִים אוֹתְךָ וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתְךָ, וּמְדַבְּרִים מֵאֲחוֹרֵי הַגַּב שֶׁלְּךָ, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין לְךָ לֹא עוֹלָם הַבָּא וְלֹא עוֹלָם הַזֶּה, דַּיְקָא "עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן" לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת נִשְׂגָּבוֹת מְאֹד; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּשׁוּם דָּבָר, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל כָּזֶה, שֶׁהוּא כְּבָר לֹא צָרִיךְ לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, וְלֹא אֲנָשִׁים וְלֹא כָּבוֹד וְלֹא בִּזְיוֹנוֹת, שׁוּם דָּבָר לֹא עוֹשֶׂה אֶצְלוֹ רֹשֶׁם, הוּא רַק רוֹצֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז הוּא מִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל עָלַי לְהַגִּיד לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאֵין זֶה קַל לְהַגִּיעַ לְזֶה, כִּי יְנַסּוּ אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, וְאִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן אֶלָּא תַּחֲזִיק מַעֲמָד, מִצַּד אֶחָד תִּהְיֶה תָּמִיד רָגִיל בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לָשִׁיר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ עִם כָּל נְקֻדָּה וְנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וּמִצַּד

שֵׁנִי תְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְתִקּוּן נִצְחִי כָּזֶה שֶׁלֹּא תֵּאַרְתָּ וְלֹא שִׁעַרְתָּ מִיָּמֶיךָ, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי בַּעַל תְּשׁוּבָה שֶׁכְּבָר הָיָה בְּתַכְלִית הַחֹשֶׁךְ וְהַהַסְתָּרָה וְהַעֲלָמָה, עִם כָּל זֶה הוּא מִתְחַבֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר, אָז דַּיְקָא מַעֲלָתוֹ גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ" (יְשַׁעְיָה סד, ג); אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַהֲבַת הַתּוֹרָה

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיַכְנִיס תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה בַּלֵּב, אֵיךְ לְהַחֲזִיק תָּמִיד בְּלִמּוּד וְעֵסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיגַלֶּה עֵצוֹת נְכוֹנוֹת אֵיךְ לִזְכּוֹת לְכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת בָּאָדָם אַהֲבַת הַתּוֹרָה, אָז הוּא כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, כִּי הַתּוֹרָה מְחַיָּה אוֹתוֹ, וּמְשַׂמַּחַת וּמְעוֹדֶדֶת וּמְחַזֶּקֶת אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁנִּכְנַס בּוֹ חֲמִידוּ דְּאוֹרַיְתָא, תְּשׁוּקַת הַתּוֹרָה, לֹא יַעֲזֹב כְּבָר אֶת הַתּוֹרָה בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: אִם הַתּוֹרָה תַּרְאֶה לְךָ אֶת פָּנֶיהָ, כְּבָר לֹא תִּרְצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַתּוֹרָה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, סִימָן תרן)

קוּנְטְרֵס

אַהֲבַת הַתּוֹרָה

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַף שֶׁטָּעַמְתָּ כְּבָר קְצָת אֶת הַטַּעַם, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ זֶה מְאֹד קָשֶׁה, עָלַי לוֹמַר לְךָ, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְתַמְשִׁיךְ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּחֶשֶׁק חָדָשׁ, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד בַּהַתְחָלָה, כִּי טֶבַע שֶׁל אָדָם וּבִפְרָט שֶׁל בָּחוּר צָעִיר, שֶׁאֵין לוֹ סַבְלָנוּת לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, אֲזַי בַּהַתְחָלָה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַתּוֹרָה הִיא לְעֹל וּלְמַשָּׂא גָּדוֹל עַד מְאֹד, וּבִשְׁבִיל זֶה מִתְרַשֵּׁל בַּהַתְחָלָה בְּלִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשּׁוֹבְרִים אֶת

הַטֶּבַע הָרַע הַזֶּה שֶׁל אִי יְצִיבוּת וְאִי סַבְלָנוּת, רַק קוֹנִים לְעַצְמָם אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, שֶׁהוּא סַבְלָן עַל כָּל הַבָּא וְעוֹבֵר עָלָיו, אָז הוּא יָכוֹל לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, וְלִגְרֹס מִשְׁנָיוֹת גְּמָרָא וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, זֹהַר וְתִקּוּנִים, וְיַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי טְעָמִים שֶׁבָּעוֹלָם בְּעֵת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מַרְגִּישׁ טַעַם גַּן־עֵדֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, אָז לְבַסּוֹף נִכְנֶסֶת בּוֹ "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", שֶׁכָּל־כָּךְ אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, וְהוּא אֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה בִּשְׁבִיל שְׂכַר עוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה בִּשְׁבִיל שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא לוֹמֵד תּוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה. אֲבָל אַל תַּחֲשֹׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלִּזְכוּת לְ"אַהֲבַת הַתּוֹרָה" בָּא בֶּן לַיְלָה לְיוֹם, כִּי צְרִיכִים הַרְבֵּה יְגִיעָה, הַרְבֵּה טִרְחָה וְהַרְבֵּה עֲבוֹדָה, עַד שֶׁשּׁוֹבְרִים אֶת הַטֶּבַע הָרַע שֶׁלּוֹ, וְאֶת הַחֹמֶר הָעַב וְהַגַּס הַמְכַסֶּה אֶת נִשְׁמָתוֹ, אָז מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ טַעַם בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָז הוּא כְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא רַק אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ, וְזוֹ נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת "אַהֲבַת

הַתּוֹרָה", שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר עַל זֶה, אֶלָּא הוּא רוֹצֶה אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ, וּכְשֶׁהוּא פּוֹתֵחַ מִשְׁנָיוֹת, אֵינוֹ יָכוֹל לְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מֵרֹב הָאַהֲבָה מִלִּגְרֹס מִשְׁנָיוֹת עוֹד פֶּרֶק וְעוֹד פֶּרֶק, וְהוּא שׁוֹתֶה וְאוֹכֵל פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת מַמָּשׁ, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא רָאָה תּוֹרָה, כִּי אֶצְלוֹ זֶה בְּהִתְחַדְּשׁוּת גְּדוֹלָה, בְּדֶגְמַת אָדָם שֶׁהַרְבֵּה זְמַן לֹא אָכַל וְהוּא רָעֵב וְצָמֵא, וְאָז הוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּתֵאָבוֹן גָּדוֹל מְאֹד, כֵּן הַדָּבָר מִי שֶׁנִּכְנָס בּוֹ חֲמִידוּ דְּאוֹרַיְתָא "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", אָז הוּא גּוֹרֵס פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר אֶלָּא רַק אֶת הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְרוֹצֶה לְסַיְּמָם, וְאַחַר־כָּךְ מַתְחִיל עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, וְאַף פַּעַם לֹא מִתְיַגֵּעַ. וְכֵן הַדָּבָר עִם גְּמָרָא, מִי שֶׁנִּכְנָסֶת בּוֹ "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", וְהוּא מַרְגִּישׁ אֶת כָּל הַטְּעָמִים בְּדַף גְּמָרָא, אֲזַי הוּא אוֹכֵל דַּף אַחַר דַּף, וְגוֹרֵס דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם פֶּרֶק וּכְשֶׁמְּסַיֵּם פֶּרֶק מַתְחִיל עוֹד פֶּרֶק, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא, וְאֶצְלוֹ זוֹ שִׂמְחָה כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, עַד שֶׁאֲפִלּוּ כָּל הוֹן דְּעַלְמָא שֶׁיִּרְצוּ לָתֵת לוֹ, כָּל הַכֶּסֶף שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִשְׁוֶה לְ"אַהֲבַת הַתּוֹרָה", וְדָבָר זֶה לֹא יְכוֹלִים לְהַסְבִּיר אֶלָּא רַק מִי שֶׁנִּכְנָס בּוֹ כְּבָר חֲמִידוּ דְּאוֹרַיְתָא "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְסַיֵּם

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי שָׁם מִתְחַשְּׁבִים רַק עִם תּוֹרָה, מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר תּוֹרָה בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ, אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת פְּתוּחִים לְפָנָיו, וּמַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי הוּא מְקַבֵּל, כִּי שָׁם בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים חָשׁוּב רַק תּוֹרָה, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַתּוֹרָה, אָז הָיְתָה נִכְנֶסֶת בָּהֶם "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", וְלֹא הָיוּ עוֹזְבִים אֶת הַתּוֹרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בְּלוֹמְדֵי תוֹרָה, וְיוֹצְאִים כְּרוּזִים: אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁלּוֹמֵד אֶת תּוֹרָתִי. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר (אֵיכָה רַבָּתִי בִּפְתִיחְתָא ב׳): ׳הַלְוַאי אוֹתִי עָזְבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי שָׁמְרוּ, כִּי הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ יַחֲזִירֵם לְמוּטָב׳; זֹאת אוֹמֶרֶת אֲפִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אָדָם עָזַב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, עִם כָּל זֹאת אִם יִהְיֶה חָזָק בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז אֲפִלּוּ מִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת, הֵיכָן שֶׁרַק נָפַל וְנִשְׁלַךְ, הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ יַחֲזִירֵנוּ לְמוּטָב, הַיְנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תַּחֲזִירֵנוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר

בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה. כִּי כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בָּרָאתִי יֵצֶר הָרַע בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין כְּנֶגְדּוֹ (קִדּוּשִׁין ל:), הַיֵּצֶר הָרָע עוֹבֵד עַל הָאָדָם מְאֹד, הֵן בְּהִרְהוּרִים רָעִים וְהֵן בְּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, הֵן בְּהִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת, הֵן בְּדִבּוּרִים רָעִים וְהֵן בְּמַעֲשִׂים רָעִים, אֲבָל מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, הַתּוֹרָה מְזַכֶּכֶת אוֹתוֹ וּמְטַהֶרֶת אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, וּמִי שֶׁרַק טָעַם טַעַם הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ חֲמִידוּ דְּאוֹרַיְתָא "אַהֲבַת הַתּוֹרָה", הוּא לֹא יַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת הֲכִי קָשׁוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא יַחֲזִיק תָּמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

לָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לֹא לָזוּז מִלִּמּוּד מִשְׁנָיוֹת, מִלִּמּוּד גְּמָרָא, מִלִּמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, מִלִּמּוּד זֹהַר, מִלִּמּוּד תִּקּוּנִים וּמִלִּמּוּד מִדְרָשׁ וְאַגָּדָה, וְעוֹד לִמּוּדִים שֶׁתְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, כִּי אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, אָז לֹא תִּרְצֶה שׁוּם דָּבָר, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ שֶׁאֶחָד יַעֲמֹד עַל רֹאשְׁךָ שֶׁתִּלְמַד, וְכֵן לֹא תִּצְטָרֵךְ מַשְׁגִּיחַ אוֹ אֵיזֶה שׁוֹמֵר, כִּי תִּרְצֶה לִלְמֹד יוֹמָם וָלַיְלָה. אֲבָל אֲנִי מֻכְרָח לְהַגִּיד

לְךָ, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לִפְנֵי שֶׁשּׁוֹבְרִים אֶת הַטַּבַּע הָרַע שֶׁל הַגּוּף הַחֹמְרִי וְהַגַּשְׁמִי, כִּי בְּהַתְחָלָה

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין עֶרְכִּין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע מְסַלֵּק אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהָעוֹלָם, כִּי אִם הָיָה אָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא נִמְצָא פֹּה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה מְדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ,

בִּשְׁבִיל שֶׁזָּכוּ לְהִתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִרְגִּישׁוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, וּבֶאֱמֶת הָרְשָׁעִים בּוֹכִים, לָמָּה לֹא הִרְגַּשְׁנוּ אֶת הַטַּעַם הָאֲמִתִּי שֶׁל הַתּוֹרָה, לָמָּה חָשַׁבְנוּ שֶׁזֶּה הַר גָּבֹהַּ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת מֵאֵלּוּ הַחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה כְּהַר גָּבֹהַּ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר וְלַעֲלוֹת עָלָיו, אֶלָּא תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז לֹא תִּרְצֶה לְהַפְסִיק יוֹמָם וָלַיְלָה מִלִּלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, כִּי אִם עַל־יְדֵי יְגִיעָה וְטִרְחָה מְאֹד מְאֹד, וּמַהִי הַיְגִיעָה וְהַטִּרְחָה הַגְּדוֹלָה מְאֹד? לִשְׁבֹּר אֶת הָאִי יַצִּיבוּת וְהָאִי סַבְלָנוּת, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלָשֶׁבֶת בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא לָזוּז מִמְּקוֹמוֹ, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לִקְנוֹת לְעַצְמָם קִנְיַן תּוֹרָה, הָיָה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְזֶה הָיוּ כָּל הַגְּדוֹלִים וְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁבַּהַתְחָלָה הָיָה לָהֶם קָשֶׁה מְאֹד לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן יד), שֶׁבַּהַתְחָלָה הָיָה לוֹ מְאֹד קָשֶׁה לָשֶׁבֶת לְבַד בְּחֶדֶר מְיֻחָד, עַד שֶׁהָיָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לָמוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא הִתְגַּבֵּר וְשָׁבַר

אֶת הַטֶּבַע שֶׁלּוֹ, וְכָךְ הָיָה עִם כָּל הַגְּדוֹלִים וְהַצַּדִּיקִים, שֶׁבַּהַתְחָלָה בְּעֵת שֶׁהָיוּ צְעִירִים מְאֹד הָיָה לָהֶם מְאֹד קָשֶׁה לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד וּלְצַמְצֵם עַצְמָם עַל עִנְיָן אֶחָד בְּפֶרֶק מִשְׁנָיוֹת שֶׁלָּמְדוּ וּבְדַף גְּמָרָא שֶׁלָּמְדוּ, וּבְסִימָן שֶׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁלָּמְדוּ, וּבְדַף זֹהַר וּבְדַף תִּקּוּנִים שֶׁלָּמְדוּ, אֲבָל לְבַסּוֹף לָקְחוּ עַצְמָם בַּיָּדַיִם וְהִתְרַכְּזוּ בְּתוֹךְ הַפֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת, וּכְבָר לֹא רָצוּ יוֹתֵר שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא עוֹד פֶּרֶק וְעוֹד פֶּרֶק, עוֹד דַּף גְּמָרָא וְעוֹד דַּף גְּמָרָא, עוֹד סִימָן שֶׁלְחָן עָרוּךְ וְעוֹד סִימָן שֶׁלְחָן עָרוּךְ, עוֹד דַּף זֹהַר וְעוֹד דַּף תִּקּוּנִים, וְכָךְ הִמְשִׁיכוּ עַד שֶׁזָּכוּ לְסַיֵּם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִכְתָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, תִּשְׁבֹּר אֶת הַמִּדָּה רָעָה שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ, וּבִפְרָט בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁאָז יֵשׁ יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל לָרוּץ אֶל זֶה אוֹ אֶל זֶה, וּלְהִתְבּוֹנֵן מַה שֶּׁזֶּה עוֹשֶׂה אוֹ מַה שֶּׁזֶּה עוֹשֶׂה, וּלְפַטְפֵּט דְּבָרִים בְּטֵלִים עִם זֶה וְעִם זֶה, הָעִקָּר לִשְׁרֹף אֶת הַזְּמַן, כִּי זֶה הַיֵּצֶר הָרַע הַכִּי גָּדוֹל בִּימֵי הַנְּעוּרִים — לִשְׁרֹף אֶת הַזְּמַן לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, וְאָז הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה, הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם שֶׁהוּא שִׁגָּעוֹן, הַיְנוּ שֶׁמִּשְׁתַּגֵּעַ (כְּתֻבּוֹת נט.): וְאֵין לְךָ עוֹד צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְאֵין לְךָ

עוֹד גָּלוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִשְּׁעַמּוּם, כִּי כְּשֶׁמְּשַׁעֲמֵם לָאָדָם, הוּא מַתְחִיל עִם כָּל אֶחָד, וְאִם הוּא מַתְחִיל עִם כָּל אֶחָד אָז כֻּלָּם מַתְחִילִים אִתּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ חוֹשֵׁב שֶׁכֻּלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ וְכֻלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גָּרַם לְנַפְשׁוֹ אֶת כָּל הַשּׂוֹנְאִים הָאֵלּוּ שֶׁרוֹדְפִים אוֹתוֹ, כִּי אִם הָיָה יוֹשֵׁב עַל מָקוֹם אֶחָד, וְהָיָה שׁוֹבֵר אֶת הַטֶּבַע הָרַע שֶׁלּוֹ שֶׁל הָאִי יַצִּיבוּת וְהָאִי סַבְלָנוּת, הָיָה מְקַבֵּל שֵׁם טוֹב מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ב׳): אִם יֵשֵׁב אָדָם בְּזָוִית וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֲנִי מַרְאֶהוּ לַבְּרִיּוֹת; וְזוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת כָּל הַגְּדוֹלִים וְכָל הַצַּדִּיקִים, שֶׁיָּשְׁבוּ בַּהִתְחָלָה בְּקֶרֶן זָוִית יָמִים וְחֳדָשִׁים וְשָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים, וְאַף אֶחָד לֹא יָדַע מֵהֶם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם לֹא הִסְתַּכְּלוּ עַל זֶה, וּלְבַסּוֹף שְׁמָם יָצָא מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פִּרְסְמָן בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁקָּמוּ עֲלֵיהֶם מִתְנַגְּדִים, וְרָצוּ לְבַטֵּל אוֹתָם וּלְשַׁבֵּר אוֹתָם, וּלְכַסּוֹתָם וּלְהַעֲלִימָם, לֹא הוֹעִיל שׁוּם דָּבָר, כְּדֶרֶךְ שֶׁמֶן שֶׁאֲפִלּוּ מַכְנִיסִים בּוֹ כָּל מִינֵי לִכְלוּךְ, הַשֶּׁמֶן יָצוּף לְמַעְלָה, כִּי שֶׁמֶן צָף וְעוֹלֶה תָּמִיד לְמַעְלָה, וְהַלִּכְלוּךְ יוֹרֵד תָּמִיד לְמַטָּה, כֵּן הַדָּבָר מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשֵׁם טוֹב עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז

אַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ אוֹתוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְכַסּוֹת אוֹתוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲלִים אוֹתוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף שְׁמוֹ הַטּוֹב יוֹצֵא מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְנִשְׁאָר שְׁמוֹ הַטּוֹב לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, וְזֶה רָאוּ בְּחוּשׁ. לָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֶלָּא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְעוֹד מֵהַיּוֹם הַזֶּה תֵּשֵׁב בַּפִּנָּה שֶׁלְּךָ, וְשָׁמָּה תִּגְרֹס הַרְבֵּה מִשְׁנָיוֹת, הַרְבֵּה גְּמָרָא, הַרְבֵּה שֻׁלְחָן עָרוּךְ, הַרְבֵּה זֹהַר וְתִקּוּנִים, הַרְבֵּה מִדְרָשִׁים וְעוֹד לְמוּדִים קְדוֹשִׁים שֶׁתְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, וְתִלְמַד כְּסִדְרָן, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה לֹא תָּבִין מַה אַתָּה לוֹמֵד, אַתָּה תַּתְמִיד בַּדֶּרֶךְ הַקַּלָּה וְהַנְּכוֹנָה שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן עו), לְהַתְחִיל לוֹמַר פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וְדַף אַחַר דַּף, וְסִימָן אַחַר סִימָן, וּפָרָשָׁה אַחַר פָּרָשָׁה בַּמִּדְרָשׁ, וְכָךְ תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְאָז תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל מַה שֶּׁצּוֹחֲקִים וְלוֹעֲגִים מִזֶּה, כִּי לָהֶם לֹא יִשָּׁאֵר שׁוּם דָּבָר, וּמִמְּךָ יִשָּׁאֲרוּ שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְשַׁ״ס בַּבְלִי יְרוּשַׁלְמִי, רַמְבַּ״ם טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, זֹהַר וְתִקּוּנִים וְכָל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם. וְלָכֵן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ וְאַל תַּטְעֶה אֶת עַצְמְךָ.

ג.

עָלַי לוֹמַר לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם מַשְׂבֵּרִים וְגַלִּים, וְזֶה אֵין יְכוֹלִים לְסַפֵּר, רַק כָּל אֶחָד יָכוֹל לָדַעַת מֵעַצְמוֹ מַה שְּׁקוֹרֶה אֵצֶל אֲחֵרִים, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמַּה שְּׁקוֹרֶה אֶצְלְךָ, אֵינוֹ מַגִּיעַ לְקָצֵה קָצֵהוּ שֶׁל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הַשֵּׁנִי, אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו פִּי כַּמָּה וְכַמָּה, כִּי מִסְתּוֹבְבִים רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת, מִסְתּוֹבְבִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵין לָהֶם פַּרְנָסָה, מִסְתּוֹבְבִים אֲנָשִׁים מְלֵאֵי צָרוֹת וְחוֹבוֹת, מִסְתּוֹבְבִים יְלָדִים חוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עִם כְּאֵבִים וּמַחֲלוֹת

אֶת עַצְמוֹ לָקַחַת מִשְׁנָיוֹת וְלִגְרֹס פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וּכְמוֹ־כֵן לוֹקֵחַ גְּמָרָא וּמַתְחִיל לִגְרֹס דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם פֶּרֶק וְאַחַר־כָּךְ עוֹד פֶּרֶק, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ"ס כֻּלּוֹ, אָז אֵין אָדָם יוֹתֵר מְאֻשָּׁר מִמֶּנּוּ, כִּי הַתּוֹרָה מְרַפֵּאת אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת, וּמְרַפֵּאת אֶת הָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת, הַתּוֹרָה מְעַשֶּׁרֶת בְּגַשְׁמִיּוּת וְהַתּוֹרָה מְעַשֶּׁרֶת בְּרוּחָנִיּוּת. וְאוֹתוֹ דָּבָר כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּמִתְנַהֵג עַל־פִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נוֹפֵל עָלָיו פַּחַד וְיִרְאָה רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ זוֹכִים לְיִרְאָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת יִרְאָה, חֵלֶק ב', סִימָן ג'), וּמְבָרֵר וּמְזַכֵּךְ אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע שֶׁלּוֹ, וְנוֹפֵל לְגַמְרֵי הָרַע וְנִשְׁאָר אֶצְלוֹ הַטּוֹב (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ח'), וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹטֵר מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי צָרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֶל מַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיִיתָ רוֹצֶה לְנַתֵּק אֶת עַצְמְךָ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַפְלוּ אִם הָיִיתָ נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, הָיִיתָ לוֹקֵחַ עִמְּךָ אוֹ מִשְׁנָיוֹת, אוֹ גְּמָרָא, אוֹ שֻׁלְחָן עָרוּךְ, אוֹ מִדְרָשׁ, אוֹ תִּקּוּנִים, כִּי זֶה חַיֶּיךָ, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל, כ): "כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ", וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֵינוֹ צָרִיךְ עֵצוֹת מֵאַף אֶחָד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ דְּרָכִים וְהַנְהָגוֹת מֵאַף אֶחָד, הוּא רוֹצֶה רַק אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְזוֹ הָיְתָה מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים וּמַעֲלַת גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל־כָּךְ הָיוּ דְּבֵקִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַף שֶׁבַּהַתְחָלָה לֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל, וְסָבְלוּ יִסּוּרֵי תֹּפֶת מִבַּיִת וּמִחוּץ, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁלָּמְדוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָהֶם שֶׁנִּפְתְּחוּ לָהֶם שְׁעָרִים וּפְתָחִים חֲדָשִׁים, שֶׁדַּרְכָּם הִשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, הַיְנוּ שֶׁהֵבִיאוּ לָהֶם כֶּסֶף לְתוֹךְ הַבַּיִת וְלֹא הֻצְרְכוּ לְהִתְיַגֵּעַ עַל זֶה כְּלָל וְכוּ' וְכוּ', וְנִתְחַדְּשׁוּ לָהֶם חִדּוּשִׁים עֲצוּמִים שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לְהִתְיַגֵּעַ עֲלֵיהֶם, אֶלָּא נַעֲשׂוּ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק (אָבוֹת פֶּרֶק ו'). וְדָבָר זֶה רָאוּ בְּחוּשׁ בְּכָל הַדּוֹרוֹת. וּסְתָם עַמֵּי הָאֲרָצוֹת תָּמִיד הִתְפַּלְאוּ מְאֹד, וְשָׁאֲלוּ: לָמָּה לְאֵלּוּ תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים, לְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים וּלְאֵלּוּ גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל זוֹרְקִים כֶּסֶף וּמִתְקַבְּצִים בְּבֵיתָם וְאֵין עוֹזְבִים אוֹתָם, וְלָמָּה אֲנַחְנוּ אֵינֵנוּ זוֹכִים לְזֶה?! אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים וּגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל וְתַלְמִידֵי הַחֲכָמִים נִפְתָּחִים לָהֶם צִנּוֹרוֹת הַשֶּׁפַע, וְזוֹכִים לְמֹחַ גָּדוֹל מְאֹד,

וּמְבִינִים דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר וַאֲנַחְנוּ עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר?! אֲבָל אֵינָם יוֹדְעִים, שֶׁאֵלּוּ הַגְּדוֹלִים וְתַלְמִידֵי הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הִתְיַגְּעוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִתְנַסּוּ בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וְטָעֲמוּ אֶלֶף טַעֲמֵי מִיתָה בְּיוֹם אֶחָד, כָּל־כָּךְ קָשֶׁה הָיָה לָהֶם לָשֶׁבֶת עַל מָקוֹם אֶחָד, כָּל־כָּךְ קָשֶׁה הָיָה לָהֶם לִפְתֹּחַ מִשְׁנָיוֹת, אוֹ גְּמָרָא, אוֹ זֹהַר וְתִקּוּנִים, וְלִפְתֹּחַ שֻׁלְחָן עָרוּךְ, אוֹ מִדְרָשׁ, בְּדִיּוּק כְּמוֹ לְעַמֵּי הָאֲרָצוֹת, אֲבָל הֵם הָיוּ חֲכָמִים, וְלֹא הִטְעוּ אֶת עַצְמָם, וְשָׁבְרוּ אֶת הַחֹמֶר הָעַב וְהַגַּס וְהַגַּשְׁמִי שֶׁלָּהֶם, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף הֵאִירָה לָהֶם הַתּוֹרָה אֶת פָּנֶיהָ וְזָכוּ לְהַכֹּל, אֲבָל אֵלּוּ עַמֵּי הָאֲרָצוֹת, אֲפִלּוּ לֹא הִתְחִילוּ לְנַסּוֹת, אָז מַה יֵּשׁ לָהֶם טְעָנוֹת?! תְּנַסֶּה גַּם אַתָּה, אֲזַי גַּם־כֵּן תִּזְכֶּה, כִּי הַתּוֹרָה מֻנַּחַת בְּקֶרֶן זָוִית, וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִכְתָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה — יָכוֹל לִזְכּוֹת (קִדּוּשִׁין סו.), כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת כֹּהֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת כֹּהֵן בֵּן כֹּהֵן וּבֶן בְּנוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מֶלֶךְ, עָלָיו לִהְיוֹת מִזֶּרַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ, אֲבָל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מֻנַּחַת בְּקֶרֶן זָוִית, וּמִי שֶׁרַק רוֹצֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — יָכוֹל לִלְמֹד, וְיָכוֹל לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ שֵׁם טוֹב, וַאֲפִלּוּ אִם אֵלּוּ עַמֵּי הָאֲרָצוֹת טוֹעֲנִים שֶׁכְּבָר נִסּוּ, וְלֹא הָלַךְ לָהֶם — זֶה שֶׁקֶר, כִּי

תִּזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לִשְׁמֹר פִּתְחֵי פִּיךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהָעֲגְמַת נֶפֶשׁ, הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לִילָדָיו, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הַדִּבּוּר שֶׁמַּפְקִירוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה

תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ לֹא תָּסוּר מִמְּךָ, וְהַשְׁכִּינָה תִּשְׁרֶה אֶצְלְךָ תָּמִיד, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁהֶאֱרַכְתִּי לְךָ מְמַעֲלַת לִמּוּד וּשְׁקִידָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל תַּאֲמִין לִי, אֶל כָּל מַה שֶּׁיְּכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּ"אַהֲבַת הַתּוֹרָה" וְחֶשְׁק הַתּוֹרָה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה, עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לְהַסְבִּיר לְךָ כְּלָל, כִּי בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד תּוֹרָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ אֵילּוּ כִּשְׁרוֹנוֹת יוֹצְאִים מִן הַכְּלָל, וּמֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לִי כִּשְׁרוֹנוֹת מְיֻחָדִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לִי רֹאשׁ כָּבֵד, וְאֵינִי מֵבִין כְּלוּם מִמַּה שֶׁאֲנִי לוֹמֵד, וְהַלִּמּוּד קָשֶׁה לְהַכְנֵס לִי בַּשֵּׂכֶל וּבַהֲבָנָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מִי אֲנִי, שֶׁחָטָאתִי וּפָגַמְתִּי בְּמֹחַ שֶׁלִּי, בָּעֵינַיִם שֶׁלִּי, בַּפֶּה שֶׁלִּי, בַּיָּדַיִם שֶׁלִּי וּבָרַגְלַיִם שֶׁלִּי, וַאֲנִי פָּגוּם לְגַמְרֵי, וּמִמֵּילָא אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג פַּעַם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה?! אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג הֲבָנַת הַתּוֹרָה?! אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג "אַהֲבַת הַתּוֹרָה"?! אַל תֹּאמַר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה

לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל דֶּרֶךְ קַלָּה וְנִפְלָאָה מְאֹד (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן עו), וְאַף שֶׁבְּנֵי־אָדָם צוֹחֲקִים מִזֶּה, וְאוֹמְרִים כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת, שֶׁזֶּה לֹא נִקְרָא לִמּוּד, וְזֶה סְתָם פִּטְפּוּטֵי דְּבָרִים וְכַדּוֹמֶה, אֲבָל עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת לְעַצְמְךָ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ, שֶׁיָּבֹא הַיּוֹם וְאַף אֶחָד לֹא יְרַחֵם עָלֶיךָ, וְלֹא יוֹעִיל לְךָ שׁוּם דָּבָר, הֶחָבֵר שֶׁלְּךָ, שֶׁעַכְשָׁו לָעַג מִמְּךָ וְצָחַק עָלֶיךָ, הוּא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, הוּא לֹא יִהְיֶה אִתְּךָ, וְאַתָּה תִּשָּׁאֵר לְבַד.

לָכֵן שְׁמַע בְּקוֹלִי וְאִיעַצְךָ, וִיהִי אֱלֹקִים עִמְּךָ, שֶׁתְּקַבֵּל אֶת סֵדֶר־הַדֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר בְּפֵרוּשׁ, שֶׁבִּלְמּוּד צְרִיכִים הָעִקָּר אֶת הָאֲמִירָה, לוֹמַר הַרְבֵּה, וּלְקַשֵּׁר אֶת הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר, שֶׁתִּתְקַח מִשְׁנָיוֹת, וְתַתְחִיל לְהַגִּיד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק לְאַט לְאַט, וּתְקַשֵּׁר אֶת הַמִּשְׁנָה אֶל מַחֲשַׁבְתְּךָ, וְתָבִין בִּפְשִׁיטוּת מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לִגְרֹס מִשְׁנָה אַחַר מִשְׁנָה וּפֶרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, וּמִמַּסֶּכְתָּא רִאשׁוֹנָה תִּטַּיֵל לְמַסֶּכְתָּא שְׁנִיָּה וּמִמַּסֶּכְתָּא שְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית וְכוּ׳ וְכוּ׳, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. מָה אֹמַר לְךָ אֵין עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְאָז תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם פַּעַם

שְׁנִיָּה, תַּתְחִיל פַּעַם שְׁלִישִׁית, וְכָךְ תִּתְנַהֵג כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי מִ׳שְׁ׳נָ׳ה׳ אוֹתִיּוֹת נִ׳שְׁ׳מָ׳ה׳, וְתִזְדַּכֵּךְ נִשְׁמָתְךָ שֶׁלֹּא יֶחְסַר לְךָ כְּלוּם. וְכֵן הַדָּבָר עִם לִמּוּד גְּמָרָא, שֶׁבְּיוֹתֵר צְרִיכִים לָשִׂים אֶת הַדָּגֶשׁ עַל לִמּוּד גְּמָרָא, כִּי גְּמָרָא זֶה כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וּמִי שֶׁלּוֹמֵד הַרְבֵּה גְּמָרָא, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת הָאַרְבָּעָה מַלְאָכִים הַשּׁוֹמְרִים אֶת הָאָדָם, שֶׁהֵם: גַּ׳בְרִיאֵל, מִ׳יכָאֵל, רָ׳פָאֵל, א׳וּרִיאֵל, שֶׁזֶּה אוֹתִיּוֹת גְּ׳מָ׳רָ׳א׳, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַסְבִּיר לָאָדָם אֶת הַשָּׂכָר שֶׁמְּקַבְּלִים בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל דַּף גְּמָרָא אֶחָד שֶׁלּוֹמְדִים, וְאִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים אֶת הַנַּעַם וְהַזִּיו וְהָעֲרֵבוּת שֶׁמְּקַבְּלִים עַל דַּף גְּמָרָא אֶחָד, הָיוּ תָּמִיד גּוֹרְסִים דַּף אַחַר דַּף וְלֹא הָיוּ עוֹזְבִים אֶת זֶה אַף פַּעַם, כִּי זֶה הָיָה הַחַיִּים שֶׁלָּהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ הַדַּף, שֶׁלּוֹמֵד רַשִׁ״י וְתוֹסְפוֹת עַל הַדַּף הַזֶּה, אֵין עוֹד נַעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁלּוֹמֵד גַּם מְפָרְשִׁים עַל הַדַּף הַזֶּה, וְכָךְ לוֹמְדִים עוֹד דַּף וְעוֹד דַּף, עַד שֶׁזּוֹכִים לְסַיֵּם פֶּרֶק, וּכְשֶׁמַּסַּיְמִים פֶּרֶק מַתְחִילִים עוֹד פֶּרֶק, עַד שֶׁזּוֹכִים לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא שְׁלֵמָה, וּכְשֶׁזּוֹכִים לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא מַתְחִילִים עוֹד מַסֶּכְתָּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה

מְבַטְּלִים אֶת סָמ"ךְ־מֵ"ם לְגַמְרֵי, כִּי מַ׳סְ׳כְ׳ת׳ הֵם תֵּבוֹת כַּ"ת ס"מ, כִּי הַסָּמ"ךְ־מֵ"ם רוֹצֶה לְהִתְלַבֵּשׁ עַל אָדָם וּלְהַחֲטִיאוֹ בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת, וְהוּא בָּא עִם כָּל הַכִּתּוֹת שֶׁלּוֹ לְבַטֵּל אֶת הָאָדָם, הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִלְמַד תּוֹרָה, בִּשְׁבִיל זֶה הָרָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל שְׁמוֹ הוּא: סִ׳יּוּם מַ׳סְּכְתָּא אֵ׳ין לַ׳עֲשׂוֹת, כִּי הוּא לֹא רוֹצֶה שֶׁאָדָם יְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁאִם זוֹכֶה אָדָם לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, הוּא זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת כַּ"ת ס"מ, הַיְנוּ אֶת הַסָּמ"ךְ־מֵ"ם וְהַכַּת שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן אַל תְּהֶיהּ בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֶלָּא תִּקַּח גְּמָרָא, וְתִגְרֹס שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, וְכֵן תִּתְעַמֵּק בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם סִימָן אַחַר סִימָן, עַד שֶׁיִּכָּנֵס בְּךָ חֵשֶׁק כָּזֶה, שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ אַף בֶּן אָדָם שֶׁיִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וְלֹא תִּרְצֶה אֶת שׁוּם בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם, תִּרְצֶה רַק אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וּבְיוֹתֵר צְרִיכִים גַּם לְהַתְמִיד בִּלְמוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, כִּי שֻׁלְחָן עָרוּךְ הוּא הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת, בְּלִי שֻׁלְחָן עָרוּךְ אֵין יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא הַתַּמְצִית שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִלְמֹד מִדְרָשִׁים, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי עֵקֶב): רְצוֹנְךָ לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם — לְמַד אַגָּדָה; אִם רוֹצֶה אָדָם לְהַגִּיעַ אֶל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, עָלָיו לִלְמֹד הַרְבֵּה מִדְרָשׁ וְהַרְבֵּה זֹהַר וְהַרְבֵּה

תִּקּוּנִים, וּבַהַתְחָלָה יִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ זֶה עַל מְנַת שֶׁתַּעֲלֶה לָרָקִיעַ, וְהַלִּמּוּד אֵינוֹ בִּשְׁבִילְךָ, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁמִּתְרַבִּים הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמִּינִים, הָרְשָׁעִים וְהָעֵרֶב־רַב שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֵין עֵצָה אַחֶרֶת אֶלָּא לְהַתְמִיד הַרְבֵּה בְּלִמּוּד זֹהַר, בְּלִמּוּד תִּקּוּנִים וּבְלִמּוּד מִדְרָשׁ, אֲשֶׁר הֵם מְחַזְּקִים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל הַסְּפָרִי מוּסָר יְסוֹדוֹתֵיהֶם מֵהַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים וְהַמִּדְרָשִׁים, וְלָכֵן רְאֵה לִלְמֹד מֵהַמָּקוֹר — הַרְבֵּה זֹהַר, הַרְבֵּה תִּקּוּנִים וְהַרְבֵּה מִדְרָשִׁים, וְעַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁיָּבֹאוּ וְיַחֲלִישׁוּ אֶת דַּעְתְּךָ, וְיִתְלוֹצְצוּ מִמְּךָ, כְּאִלּוּ אֵין זֶה נִקְרָא לִמּוּד, עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁזֶּה לֹא נָכוֹן, וְעָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ הַזֶּה — אוֹ שֶׁעָלַי לָקַחַת אֶת עַצְמִי אַחַת וּלְתָמִיד בַּיָּדַיִם, אוֹ שֶׁאוֹלִיךְ אֶת עַצְמִי שׁוֹלָל. תִּסְתַּכֵּל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה קּוֹרֶה בַּחוּץ, אֵיךְ בַּחוּרִים אֲחֵרִים בְּגִילְךָ, אוֹ אַבְרֵכִים אֲחֵרִים בְּגִילְךָ מִסְתּוֹבְבִים מְשֻׁעֲמָמִים, וְאֵינָם עוֹשִׂים מְאוּמָה, בַּחוּרִים צְעִירִים מְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם הַיָּקָר, וְשׁוֹרְפִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, בְּשָׁעָה שֶׁיְּכוֹלִים לְסַיֵּם פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, דַּף אַחַר דַּף, סִימָן אַחַר סִימָן וּפָרָשָׁה אַחַר פָּרָשָׁה, וְהֵם מְבַטְּלִים וּמְבַלִּים אֶת הַזְּמַן בִּשְׁטֻיּוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אַבְרֵכִים שֶׁכְּבָר טְרוּדִים

הַתּוֹרָה מְעַשֶּׁרֶת אֶת הָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

אֲבָל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עָלַי לְגַלּוֹת לְךָ, כְּשֶׁאֶגְמֹר לְדַבֵּר אֵלֶיךָ, וּכְשֶׁתִּסַּיֵּם לִקְרֹא אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, אָז יָבוֹאוּ חֲבֵרִים רָעִים, וְיַתְחִילוּ לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וְיַטְעוּ אוֹתְךָ שֶׁזֶּה לֹא דֶּרֶךְ לְמוּד, וְזֶהוּ בְּזִבּוּז זְמַן בְּעַלְמָא, אוֹ יָבֹאוּ אַבְרֵכִים פִּרְחָחִים וְיִתְלוֹצְצוּ מִמְּךָ. אֲבָל זוֹ הַבְּחִירָה שֶׁלְּךָ, אִם תְּקַבֵּל אֶת כָּל דְּבָרַי כְּמוֹת שֶׁהֵם, אָז אֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ, שֶׁלֹּא יֶחְסַר לְךָ כְּלוּם, וְיִהְיוּ לְךָ חַיִּים אֲרֻכִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, עֹשֶׁר וְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה וְעֹשֶׁר וְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאִם לֹא תְּקַבֵּל אֶת כָּל דְּבָרַי אֵלּוּ, אָז תִּרְאֶה מַה יִּהְיֶה נַעֲשָׂה עִמְּךָ. וְזָכוֹר תִּזְכֹּר, שֶׁיָּבֹא הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן, וּכְבָר לֹא תּוּכַל לְהַחֲזִיר אֶת הַשָּׁעוֹן אֲחוֹרַנִּית. לָזֹאת תִּרְאֶה לָלֶכֶת לְאֵיזֶה מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ וּלְצַיֵּת אוֹתִי, וְאָז לֹא תִּתְחָרֵט — לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בֶּן תּוֹרָה

יִגַּלֶּה מִי נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, וּמַעֲלַת הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, וְאֵיךְ שֶׁכָּל
הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד רַק בִּזְכוּתוֹ, וּמַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם.

★

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: מִי שֶׁעוֹזֵב אֶת כָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַתּוֹרָה, וּמַרְגִּישׁ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, בֶּן שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּדֶגְמַת בֶּן יָחִיד, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת רַק אֶת אָבִיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנא)

קוּנְטְרֵס

בֶּן תּוֹרָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִקָּרֵא בֶּן תּוֹרָה כִּי אִם מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְחַי עִמָּהּ, וְכָל מַהוּתוֹ וּמְצִיאוּתוֹ הִיא רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְרַק זֶה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, כִּי הוּא נַעֲשָׂה הַבֵּן שֶׁל הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיוּת בֵּן הוּא נִמְשָׁךְ מֵאָבִיו, וּמְקַבֵּל אֶת מִדּוֹת אָבִיו, וּמַהוּת אָבִיו, וְטֶבַע אָבִיו, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן, כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁיִּתְהַפֵּךְ לְמַהוּת הַתּוֹרָה, וְיִהְיוּ לוֹ מִדּוֹת הַתּוֹרָה, וְטֶבַע הַתּוֹרָה, וְרַק זֶה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, עַד שֶׁכְּשֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ, יָעִידוּ שֶׁזֶּה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁמְּעִידִים עַל

הַבֵּן — זֶה נִרְאֶה בְּדִיּוּק כְּמוֹ אָבִיו, פָּנָיו כְּקַלַסְתֵּר פְּנֵי אָבִיו, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת **בֶּן תּוֹרָה**, שֶׁכֻּלָּם יָעִידוּ שֶׁזֶּה הוּא הַתּוֹרָה, וְאֵת הַתּוֹרָה — אָדָם, הַיְנוּ הָאָדָם דּוֹמֶה בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — הֵן בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵן בְּהַנְהָגוֹתָיו עִם בְּנֵי אָדָם בְּדַרְכֵי אַהֲבָה וְנֹעַם; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת **בֶּן תּוֹרָה**, עָלֶיךָ לַעֲסֹק בָּהּ בְּקִבְיעוּת עֲצוּמָה, כְּמוֹ שֶׁהַבֵּן הָאֲמִתִּי תָּמִיד מְדַבֵּר מֵאָבִיו וּמַזְכִּירוֹ לְטוֹבָה, וּמְסַפֵּר מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַבֵּן שֶׁל הַתּוֹרָה, תָּמִיד יְדַבֵּר מֵהַתּוֹרָה וְיַזְכִּירָהּ לְטוֹבָה, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נִצָּבִים, פֶּרֶק ח׳, סִימָן ה׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם קְרִיתֶם אֶת הַתּוֹרָה, מִצָּוָה אַתֶּם עוֹשִׂים עַל עוֹלָמִי, שֶׁאִלְמְלֵא הַתּוֹרָה, כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם חוֹזֵר לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וּכְשֶׁתֵּדַע דָּבָר זֶה הֵיטֵב — שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיךָ, וּבִזְכוּת תּוֹרָתְךָ מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְתַכְנִיס דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, עַל־יְדֵי־זֶה

תִּהְיֶה רָאוּי לְהִקָּרֵא בֶּן תּוֹרָה אֱמִתִּי, מֵאַחַר שֶׁלֹּא תַּסִּיחַ דַּעְתְּךָ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּלָל, כִּי הֲלֹא כָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד רַק בִּזְכוּתְךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בֶּן תּוֹרָה אֱמִתִּי נִקְרָא רַק מִי שֶׁהִפְקִיר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ, שֶׁאֵין לוֹ רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ בֵּן יָחִיד הַיּוֹרֵשׁ מֵאָבִיו, הוּא יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל, וְיוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר לֹא נִשְׁאָר שׁוּם דָּבָר, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלוֹמֵד וּמְטַיֵּל בָּל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה, עַד שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין שׁוּם מָקוֹם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם, זֶה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה אֱמִתִּי, וּמִתְיַגֵּעַ עַצְמוֹ לִלְמֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר,וְיוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם, סִימָן ו׳): לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא, שֶׁלֹּא נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנָּה בַּשָּׁמַיִם, וְעַל־כֵּן הוּא מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּדֶגְמַת בֵּן יָחִיד, שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַהוּתוֹ וְעַצְמוּתוֹ בְּעֵסֶק אָבִיו שֶׁהִשְׁאִיר לוֹ יְרוּשָׁה, דַּיְקָא זֶה

נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה נִפְלָאָה כָּזוֹ — לְהַכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וּלְיָרְשָׁהּ, כְּדִגְמַת בֶּן הַמַּכְנִיס עַצְמוֹ בְּעִסְקֵי אָבִיו וְיוֹרֵשׁ אוֹתָם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת בֶּן תּוֹרָה נִקְרָא רַק מִי שֶׁתָּמִיד לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה כְּלָל, כְּדִגְמַת הַבֵּן הָאֲמִתִּי, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מֵאָבִיו מֵרֹב אַהֲבָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ, כְּמוֹ־כֵן בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּלָל, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן, פֶּרֶק ב׳, סִימָן כ״ו): מִי שֶׁאוֹהֵב תּוֹרָה, אֵינוֹ שׂוֹבֵעַ תּוֹרָה, הַיְנוּ כִּי תָּמִיד לוֹמֵד, וְהוּא תָּמִיד רָעֵב לִלְמֹד עוֹד, וְכֵן כְּמוֹ שֶׁבֵּן אֲמִתִּי יְגַלֶּה וִיפַרְסֵם תָּמִיד אֶת אָבִיו מֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֵלָיו, כְּמוֹ־כֵן בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, יְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה לַאֲחֵרִים, וְכֵן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מִי שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה, וְאֵינוֹ מְלַמֵּד, אֵין לוֹ הֶבֶל גָּדוֹל מִזֶּה. וְעַל־כֵּן שְׁלֵמוּת בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי הוּא כְּדִגְמַת בֶּן הָאוֹהֵב אֶת אָבִיו, וּמְגַלֵּהוּ

וּמְפַרְסְמוֹ, וּמְדַבֵּר מִגְּדֻלּוֹתָיו, כְּמוֹ־כֵן הוּא — לוֹמֵד בְּעַצְמוֹ, וּמְלַמֵּד אֶת אֲחֵרִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, לָמָּה קוֹרְאִין לְמִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה — בֶּן תּוֹרָה? כִּי כְּמוֹ שֶׁבֵּן, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לָלֶכֶת בְּפַעַם אַחַת, רַק מַתְחִיל פְּסִיעָה אַחַר פְּסִיעָה, עַד שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִכְתָרָה שֶׁל תּוֹרָה, וְלִהְיוֹת נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, עָלָיו לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת מַתְמִיד גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, כִּי הַטִּפֵּשׁ הַזֶּה נִכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְרוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִלְמֹד, וְשׁוֹאֵל — מָתַי אֶזְכֶּה לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה? וְעוֹנִים לוֹ: וְכִי צְרִיכִים לִלְמֹד וְלִגְמֹר הַכֹּל בְּיוֹם אֶחָד?! אֶלָּא תִּלְמַד הַיּוֹם מְעַט וּמָחָר מְעַט, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לִגְמֹר וּלְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִקָּרֵא בֶּן תּוֹרָה, עָלֶיךָ לְהִתְנַהֵג כַּבֵּן הַזֶּה שֶׁמַּתְחִיל לֵילֵךְ פְּסִיעָה אַחַר פְּסִיעָה, עַד שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִכָּנֵס לִפְנִים הַתּוֹרָה, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה — מֵרֹב עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, תְּשׁוּקַת וְחִיוּת הַתּוֹרָה, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַבֵּל וְלִטְעֹם; אַשְׁרֵי

ו.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי הוּא מִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֲזֹר בְּכָל פַּעַם עַל לִמּוּדוֹ שֶׁלָּמַד, וְכָל פַּעַם מְצַיֵּן לְעַצְמוֹ צִיּוּנִים, כִּי בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁמְּעַנְיֵן אוֹתוֹ, אוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁצִּיֵּן, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (עֵרוּבִין נ״ד:): הַצִּיבִי לָךְ צִיּוּנִים, עֲשׂוּ צִיּוּנִים לַתּוֹרָה, כִּי אֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית, אֶלָּא עַל־יְדֵי צִיּוּנִים שֶׁמְּצַיֵּן לְעַצְמוֹ כְּפִי דֶּרֶךְ לִמּוּדוֹ, וְזֶה נִקְרָא **בֶּן תּוֹרָה** אֲמִתִּי — שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְעַנְיֵן אוֹתוֹ כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וִיצַיֵּן לְעַצְמוֹ צִיּוּנִים בַּתּוֹרָה, וְיַחֵדֵּשׁ לְעַצְמוֹ חִדּוּשִׁים נָאִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִקָּרֵא **בֶּן תּוֹרָה** אֲמִתִּי, וְיִזְכֹּר תָּמִיד אֶת כָּל מַה שֶׁלָּמַד, וְיִהְיֶה הַלִּמּוּד חָקוּק בְּדַעְתּוֹ הֵיטֵב.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כְּמוֹ שֶׁהַבֵּן תָּמִיד מְדַבֵּר מֵאָבִיו, וּמְסַפֵּר לְכֻלָּם מֵאָבִיו, וּמִתְעַסֵּק עִם אָבִיו, וְכָל עִנְיָנָיו הֵם רַק אָבִיו, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ כָּל **בֶּן תּוֹרָה** —

לְהִתְעַסֵּק רַק עִם הַתּוֹרָה וּלְדַבֵּר עִם כֻּלָּם רַק דִּבְרֵי תוֹרָה, וּלְסַפֵּר תָּמִיד בְּדִבְרֵי תוֹרָה, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר אֲרִיכוּת יָמֵינוּ וְאֹרֶךְ שְׁנוֹתֵינוּ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז כָּל חַיָּיו כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וּמַרְגִּישׁ נְעִימוּת אֲמִתִּית בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּדַבֵּר וּמִתְעַסֵּק תָּמִיד רַק עִם הַתּוֹרָה, וְזֶה כָּל עִנְיָנוֹ וּמַהוּתוֹ, וְאָז זוֹכֶה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מִי שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, הוּא תָּמִיד מְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי תוֹרָה וְדִבּוּרֵי תְּפִלָּה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה, כִּי — מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה, (מִשְׁלֵי ב׳), מִפִּיו שֶׁל הָאָדָם יְכוֹלִים לְהַכִּיר אֶת כָּל הָאָדָם, וְאִם הוּא בֶּן תּוֹרָה, אֲזַי רַק בָּזֶה דִּבּוּרָיו תָּמִיד, וּלְהִפּוּךְ — קַל וְעַם הָאָרֶץ מְדַבֵּר מַה שֶּׁחוֹשֵׁב וּבַמֶּה שֶׁחַי; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וְכָל דִּבּוּרָיו הֵם רַק דִּבְרֵי תוֹרָה וְדִבְרֵי אֱמוּנָה וְדִבְרֵי יִרְאַת

שָׁמַיִם, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו וּמַחֲשָׁבוֹתָיו הֵם כְּבָר בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִקָּרֵא בֶּן תּוֹרָה, עָלֶיךָ לְהִתְנַהֵג בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְבֶן תּוֹרָה, כִּי לְמַעְלָה מְאֹד מְאֹד מְדַקְדְּקִים עַל בֶּן תּוֹרָה אֵיךְ שֶׁהוּא מִתְנַהֵג, כִּי דֶּרֶךְ הַמּוֹן־עַם לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן עַל בֶּן תּוֹרָה, וְלִרְאוֹת הִתְנַהֲגוּתוֹ, וְעַל־כֵּן אִם בֶּן תּוֹרָה מִתְנַהֵג בִּפְרָאוּת, וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, אֲזַי גּוֹרֵם חִלּוּל הַשֵּׁם גָּדוֹל, וְעַל זֶה מְאֹד מַקְפִּידִים בַּשָּׁמַיִם, וּמִתְעוֹרְרִים עָלָיו דִּינִים גְּדוֹלִים בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת כְּפִי שֶׁאַתָּה לוֹמֵד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, וְאָז תְּקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב

בְּהַתְמָדָה וּבְשִׁקִידָה נִפְלָאָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה כְּלָל, וְדַיְקָא אָז נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה, וְדַיְקָא אֵלּוּ הָיוּ הַגְּדוֹלִים וְהַגְּאוֹנִים שֶׁלָּנוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֶחָד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד, כִּי אֵין לוֹ חַבְרוּתָא טוֹבָה, אוֹ אֵין לוֹ כּוֹלֵל טוֹב, אוֹ אֵין לוֹ פַּרְנָסָה, אוֹ יֵשׁ לוֹ בִּלְבּוּלִים, תָּמִיד יֵשׁ לוֹ תֵּרוּץ אֲמִתִּי, לָמָּה מִתְרַשֵּׁל מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה אֵינוֹ נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה כְּלָל, רַק בַּטְלָן שֶׁמְּבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְזֶה יִסְבֹּל בְּחַיָּיו הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי מְאוּמָה לֹא יִהְיֶה עִמּוֹ — לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, לוֹ לֹא חָסֵר שׁוּם דָּבָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לוֹ כָּל הִצְטָרְכוּתוֹ, וְלֹא צָרִיךְ שׁוּם טוֹבוֹת מִשּׁוּם בֶּן אָדָם, רַק תָּמִיד דָּבוּק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא חַיָּיו הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת אֲחֵרִים, וְחוֹקֵק דְּבָרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בִּלְבָבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ תָּמִיד.

יב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה נִקְרָא רַק כְּשֶׁמַּכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶעֱלָם שָׁם וְנִכְלָל בָּהּ לְגַמְרֵי, וְאָז

דַּיְקָא יָכוֹל לְהַקְרֵא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, כְּמוֹ בֶּן הַנִּכְלָל וְנֶעֱלָם בְּתוֹךְ הָאַבָּא אוֹ הָאִמָּא, וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּגַשְׁמִיּוּת כְּמוֹ־כֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוּת, בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁהַבֵּן הַטּוֹב תָּמִיד חוֹשֵׁב וְזוֹכֵר אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְנִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אַחֲרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת הֶאָרַת נוֹתֵן הַתּוֹרָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִשְׁכִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלְקוּתוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְהַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ — לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַשְׁכִינָה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו.): שֶׁאַפִלּוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שְׁכִינָה עִמּוֹ, כִּי מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ הוּא תָּמִיד יִלְמַד, וּבְאַהֲבָתָהּ יִשְׂגֶּה תָּמִיד, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חִלּוּק וְהֶפְרֵשׁ בֵּין אִם הוּא נִמְצָא בָּרְחוֹב, אוֹ בַּחֲנוּת, אוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אוֹ בַּבַּיִת, בְּכָל מָקוֹם שֶׁרַק בּוֹא יָבוֹא תִּהְיֶה עִמּוֹ חֲבִילָה שֶׁל סְפָרִים וְיִלְמַד, וְכֵן לֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ אִם יֵשׁ לוֹ חַבְרוּתָא אוֹ כּוֹלֵל אוֹ אֵין לוֹ, הוּא תָּמִיד לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מֵרֹב אַהֲבַת הַתּוֹרָה שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ, וְהוּא דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֲלֵיו אֶת הַשְׁכִינָה שֶׁהִיא אוֹר, זִיו וְחִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִשְׁכִּין כְּבְיָכוֹל בָּעוֹלָם, וְהִתְלַבֵּשׁ

עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁין, וְזֶה סוֹד — אֲפִלּוּ אֶחָד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, הוּא צָרִיךְ תָּמִיד רַק אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ אִם יֵשׁ לוֹ חָבֵר, אוֹ כּוֹלֵל, אוֹ חֲבוּרָה וְכַדּוֹמֶה, אוֹ הוּא לְבַד, תָּמִיד הוּא דָּבוּק בַּתּוֹרָה, וְזֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת הַשְׁכִינָה, וּשְׁכִינָה עִמּוֹ, וְנִקְרָא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דַּעַת וְהַשָּׂגָה כָּזוֹ, כִּי רֹב בְּנֵי אָדָם נִשְׁבָּרִים וְנִתְרַחֲקִים מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִפְּנֵי סִבּוֹת וְאַמַּתְלָאוֹת שׁוֹנוֹת — זֶה אֵין לוֹ חָבֵר לִלְמֹד עִמּוֹ, וְזֶה אֵין לוֹ כּוֹלֵל אֵיפֹה לִלְמֹד, וְזֶה אֵין לוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ הֵיכָן לִלְמֹד, וְזֶה קָשֶׁה לוֹ לִלְמֹד בִּכְלָל, כִּי הוּא מֻטְרָד בַּחֲנוּתוֹ אוֹ נוֹסֵעַ נְסִיעוֹת, כָּל אֶחָד עִם הַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁלּוֹ, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, אֲזַי יָכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי תֵּרוּצִים וְאַמַּתְלָאוֹת, לֹא כֵן מִי שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וּמְחַפֵּשׂ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְלֻבָּשׁ בְּדִינֵי הַתּוֹרָה, זֶהוּ בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וְדָבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים, וּלְעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲפִלּוּ כְּשֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים וּבַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן — אִם רַק תֹּאחַז עַצְמְךָ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי מַעֲלַת הַלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּקֶבִיעוּת, זֶה אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי כְּמוֹ הַבֵּן — אֲפִלּוּ שֶׁבּוֹרֵחַ מֵאָבִיו וּמִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁמִּתְלַכְלֵךְ, וְנוֹפֵל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה, אֲשֶׁר יֵשׁ לְאָבִיו צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁחוֹזֵר אֶל אָבִיו מִיָּד מְקַבְּלוֹ, כְּמוֹ־כֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם בְּמַדְרֵגָה שְׁפֵלָה עַד מְאֹד, וּמְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נַעֲשֶׂה בֶּן תּוֹרָה, וְהוּא בְּדִרְגַּת הַבֵּן הֶחָבִיב עַל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְיָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְאַף שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁאַתָּה הֲכִי גָּרוּעַ שֶׁבָּעוֹלָם וְנִתְלַכְלַכְתָּ וְכוּ׳ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לִבְרֹחַ וְלַחֲזֹר אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי שָׁם חַיֶּיךָ וְשָׁם אֹרֶךְ יָמֶיךָ, וּבִזְכוּת הַתּוֹרָה תִּהְיֶה בֵּן חָבִיב אָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִיָּד יְקַבֶּלְךָ בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן, וְתִזְכֶּה

לְתַקֵּן הַכֹּל — כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, זוֹכֶה שֶׁהַתּוֹרָה מְכַבֶּסֶת וּמְנַקָּה אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי לִכְלוּכִים וּכְתָמִים וְכוּ׳, וּמַעֲלֵית אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הָעֲלָיָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּתְמִיד תָּמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁעַדַיִן הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת, יַתְמִיד בַּתּוֹרָה, וְזֶה נִקְרָא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד אֵלָיו וְיִהְיֶה מָלֵא חֲסָדִים עָלָיו, וְיִמְחֹל לוֹ עַל הַכֹּל, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נַעֲשָׂה כְּדִגְמַת הַבֵּן הֶחָבִיב שֶׁאָבִיו יוֹרֵד אֵלָיו; אַשְׁרֵי לוֹ!

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, כִּי כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ — לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹכֵן אֶצְלוֹ וְנַעֲשָׂה מִשְׁכַּן הַשְּׁכִינָה, וּכְרוּזִים יוֹצְאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עָלָיו, וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ: אַשְׁרֵי הַבֵּן הֶחָבִיב! אַשְׁרֵי הַבֵּן הַמְצַיֵּת אֶת הָאָב, וְנִכְנָס לְבֵית גְּנָזָיו, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד

הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד, כִּי רַק זֶה יִשָּׁאֵר לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח, וּכְמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין פ״ב:): מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אָמָנוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנִי, אֶלָּא תּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לוֹ לָאָדָם בְּעֵת יַלְדוּתוֹ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּעֵת זִקְנוּתוֹ, כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, זוֹכֶה לְהִתְגַּדֵּל וּלְהִתְפָּרְסֵם בָּעוֹלָם, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁאָז נַעֲשָׂה בְּנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁהָאֵם חֲפֵצָה תָּמִיד בִּגְדֻלַּת בְּנָהּ, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁקֹד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה לְהִקָּרֵא **בֶּן תּוֹרָה**, שֶׁהוּא בְּנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַצְמָהּ חֲפֵצָה וּמִשְׁתּוֹקֶקֶת שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִתְפָּרְסֵם בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיֵּהָנוּ מִמֶּנּוּ בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, מִתְבַּשֵּׂם בְּכָל מִינֵי רֵיחוֹת טוֹבִים, וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה חֲפֵצָה שֶׁגַּם אֲחֵרִים יִתְבַּשְּׂמוּ מֵהַבְּשָׂמִים וְהָרֵיחוֹת הַטּוֹבִים שֶׁקָּלַט בְּעַצְמוֹ, עַל־כֵּן הִיא מְפָרְסֶמֶת אוֹתוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּתְמִיד תָּמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְלַמֵּד אֶת תּוֹרָתוֹ לַאֲחֵרִים.

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֶל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה

לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כִּי (סַנְהֶדְרִין צ״ט.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וּבְפָמַלְיָא שֶׁל מַטָּה, הַיְנוּ, מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְנַעֲשָׂה בְּדֶגְמַת בְּנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה נִקְרָא בֶּן הַתּוֹרָה הָאֲמִתִּי — שֶׁהוּא בְּנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, אָז זוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, כִּי לְמַעְלָה מִתְחַשְּׁבִים עַצְמָם עִמּוֹ מְאֹד מְאֹד, וְכֵן עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַטָּה, כִּי לְמַטָּה מִתְחַשְּׁבִים עַצְמָם עִמּוֹ מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, מֵגֵן עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְכֵן מְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, וּמַעֲמִיק אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כֵּן מִתְנַהֲגִים כָּל הָעוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וְאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, שֶׁאָז גּוֹרֵם רֹב טוּב הַצָּפוּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת; אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא וְתֵר עַל הַכֹּל, אַךְ אֵינוֹ מְוַתֵּר עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וּכְדֶגְמַת הַבֵּן אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא יַעֲזֹב אֶת אִמּוֹ, כִּי תָּמִיד יִזְכֹּר אוֹתָהּ, וְתָמִיד יִהְיֶה כָּרוּךְ אַחֲרֶיהָ, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת בֶּן הַתּוֹרָה הָאֲמִתִּי — שֶׁיִּהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיִלְמַד בְּכָל יוֹם קְצָת, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל אֹרֶךְ וְרֹחַב וְעֹמֶק וְגֹבָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, רַק בְּכָל יוֹם יִלְמַד קְצָת וְעוֹד קְצָת, וְאַף שֶׁשּׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד וְכוּ׳, תָּמִיד יִהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּדֶגְמַת הַבֵּן הֶחָבִיב, אֲשֶׁר תָּמִיד הוּא כָּרוּךְ אַחַר אִמּוֹ, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּא, פָּרָשָׁה י״ט, סִמָּן ב׳): מִי שֶׁטִּפֵּשׁ, אוֹמֵר — מִי יָכוֹל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה? כִּי אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה, אֲבָל מִי שֶׁפִּקֵּחַ, אוֹמֵר — הֲרֵינִי שׁוֹנֶה שְׁתֵּי הֲלָכוֹת הַיּוֹם וּשְׁתֵּי הֲלָכוֹת לְמָחָר, עַד שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְכוּ׳, וְכֵן טִפֵּשׁ אוֹמֵר — מָה אֲנִי מוֹעִיל בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, הֲלֹא אֲנִי מְשַׂכְּחָהּ? אֲבָל הַפִּקֵּחַ אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: וְהֲלֹא שְׂכַר יְגִיעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּוַדַּאי יִתֵּן לִי, שְׂכָרוֹ מֻשְׁלָם.

עַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי, וְתָמִיד תִּהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה,

וְתִלְמַד בְּכָל יוֹם מְעַט וְעוֹד מְעַט, וְכָךְ יִתְקַבְּצוּ אֶצְלְךָ הֲלָכוֹת וְלִמּוּדִים, עַד שֶׁתִּהְיֶה מָלֵא תּוֹרָה, וְתִקָּרֵא בֶּן תּוֹרָה אֲמִתִּי.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

* * *

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שְׁלִישִׁי לְסֵדֶר מַטּוֹת־מַסְעֵי ה׳תשל״ה.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ וְיִרְדְּפוּ אֶל הָאַבְרֵךְ הַיָּקָר לִי מְאֹד, שׁוֹתֶה מִמֵּי הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ ... נֵרוֹ יָאִיר.

לְנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ הָאָרֹךְ, אֲשֶׁר בּוֹ אַתָּה שׁוֹפֵךְ אֶת לִבְּךָ, שֶׁאֵינְךָ מֵבִין אֶת אֲשֶׁר אַתָּה לוֹמֵד מֵרֹב בִּלְבּוּלֶיךָ וּפְגָמֶיךָ וְכוּ׳ וְכוּ׳.

מָה אֹמַר לְךָ, יְדִידִי הַיָּקָר, רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ עֵצָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כַּמּוּבָא בַּאֲרִיכוּת שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן עו. וְרָאוּי לְךָ עַכְשָׁו לְהִסְתַּכֵּל בַּשִּׂיחָה הַזּוֹ, וְשָׁם תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת. וְתַמְצִית הַדְּבָרִים בְּיֶתֶר בֵּאוּר הוּא, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה, הַיְנוּ שֶׁיַּקְּשֶׁה מִשְׁנָיוֹת וְיַתְחִיל מֵהַתְּחָלָה, וְיֹאמַר פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, וְאַחַר־כָּךְ יַתְחִיל עוֹד מַסֶּכְתָּא, עַד שֶׁיְּסַיֵּם אֶת כָּל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְיַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכֵן עוֹד פַּעַם, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא סְתָם אוֹמֵר, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִפָּתַח לְךָ הַמַּחַ, וְתִזְכֶּה וְתַשְׂכִּיל וְתָבִין אֶת פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים עִם פֵּרוּשׁ הָרַב. וּכְמוֹ־כֵן בְּלִמּוּד גְּמָרָא תַּתְחִיל לוֹמַר דַּף אַחַר דַּף מֵהַתְחָלַת בְּרָכוֹת בְּלִי רַשׁ״י וּבְלִי תּוֹסְפוֹת, וְתֹאמַר כָּךְ בְּתְמִימוּת עַד שֶׁתְּסַיֵּם פֶּרֶק, וְאַחַר־כָּךְ תֹּאמַר עוֹד פֶּרֶק, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא. וְאַחַר־כָּךְ תַּתְחִיל מַסֶּכֶת שַׁבָּת, וְגַם־כֵּן תִּלְמַד דַּף אַחַר דַּף, וְתֹאמַר דַּף אַחַר דַּף, פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁתְּסַיֵּם אֶת כָּל מַסֶּכֶת שַׁבָּת, אָז תַּתְחִיל עֵרוּבִין וְכוּ׳ וְכוּ׳, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס כֻּלּוֹ. בֶּאֱמֶת בַּהַתְחָלָה תֵּרָאֶה כְּמוֹ שׁוֹטֶה, חַס וְשָׁלוֹם, וְכוּ׳ וְכוּ׳, מָה אַתָּה סְתָם אוֹמֵר דַּפִּים גְּמָרָא, פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, בְּלִי שֶׁאַתָּה מֵבִין שׁוּם דָּבָר? ! אֲבָל בֶּאֱמֶת אִם תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה בְּהַתְמָדָה וּבִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה וּבִתְמִימוּת הֵכִי גְּדוֹלָה, אָז תִּזְכֶּה שֶׁיִּפָּתַח לְךָ מֵחָךְ. וְזֶה דָּבָר בָּדוּק וּמְנֻסֶּה — כָּל אֵלּוּ שֶׁהֵם כְּבְדֵי עִיּוּן, כְּשֶׁמַּרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לוֹמַר פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּלִי שׁוּם פֵּרוּשִׁים, דַּפִּים גְּמָרָא בְּלִי פֵּרוּשִׁים, הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁמְּזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת הַמֹּחַ מַחֲשָׁבָה מִכָּל מִינֵי פְּגָמִים, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְתִשׁוּקַת הַתּוֹרָה, וּכְבָר אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר, רַק אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ.

אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, יְדִידִי הַיָּקָר, תִּקַּח אֶת דְּבָרַי בִּרְצִינוּת הֵכִי גְּדוֹלָה, וְאָז תִּהְיֶה תָּמִיד עָסוּק, אוֹ בְּלִמּוּד מִשְׁנָיוֹת אוֹ בְּלִמּוּד גְּמָרָא, וְאִם תּוּכַל לִלְמֹד גַּם שֻׁלְחָן עָרוּךְ — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבַהַתְחָלָה תַּתְחִיל לִלְמֹד רַק מֵחֹבֶר רַמָּ״א מֵהַתְחָלַת אֹרַח חַיִּים, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל אַרְבָּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְאָז תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם וְכֵן עוֹד פַּעַם, לְכָל הַפָּחוֹת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מֵחֹבֶר רַמָּ״א, וּבַפַּעַם הָרְבִיעִית תַּתְחִיל לִלְמֹד כְּבָר ׳בָּאֵר הֵיטֵב׳, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם פַּעַם רְבִיעִית אַרְבָּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם ׳בָּאֵר הֵיטֵב׳, אָז תַּתְחִיל פַּעַם חֲמִישִׁית עִם הַ׳מָּגֵן אַבְרָהָם׳ אוֹ הַשַּׁ״ךְ וְכוּ׳, וְאַחַר־כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן, כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם כְּבָר שֵׁשׁ שֶׁבַע פְּעָמִים, אָז כְּבָר תּוּכַל לִלְמֹד עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים, וְזֶה בָּדוּק וּמְנֻסֶּה; אֲבָל בַּהַתְחָלָה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד, לִלְמֹד בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתַסִּיחַ דַּעְתְּךָ מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד...

קוּנְטְרֵס

זִוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם

בּוֹ יְבָאֵר מַהוּ הַזִּוּוּג הַבָּטוּחַ בְּיוֹתֵר מִן הַשָּׁמַיִם לְבָחוּר אוֹ לְבַחוּרָה, וְיוֹרֶה לָהֶם עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת אֵיךְ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגָם מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר, וְיַצְלִיחוּ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיהֶם, וְיִהְיוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים כָּל הַחַיִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַמְצָוָה הָרִאשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה הִיא: לִשָּׂא אִשָּׁה וְלִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת. וּכְשֶׁאָדָם נָשׂוּי יֵשׁ לוֹ שְׁמִירָה, שֶׁאִשְׁתּוֹ שׁוֹמֶרֶת עָלָיו, וּכְשֶׁהָאִשָּׁה נְשׂוּאָה יֵשׁ לָהּ שְׁמִירָה, בַּעְלָהּ שׁוֹמֵר עָלֶיהָ, וּשְׁנֵיהֶם — הַשְּׁכִינָה שׁוֹמֶרֶת עֲלֵיהֶם; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵינָם נְשׂוּאִים נִקְרָאִים חֲצִי גּוּף, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְחַתְּנִים נַעֲשִׂים גּוּף שָׁלֵם, וְהַבְּרָכָה מְצוּיָה בֵּינֵיהֶם, כִּי אֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בַּחֲצִי דָּבָר, אֶלָּא בְּדָבָר שָׁלֵם. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳): אִי אֶפְשָׁר לְאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵיהֶם בְּלֹא שְׁכִינָה; אֲבָל הַדָּבָר תָּלוּי רַק בְּיֶדְכֶם, אִם אַתֶּם בֶּאֱמֶת רוֹצִים לְהִתְחַתֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם, לִהְיוֹת שְׁמוּרִים מֵהַחֵטְא, וְשֶׁתִּהְיֶינָה לָכֶם מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, לִלְמֹד תּוֹרָה בְּטָהֳרָה, וְלִבְנוֹת בַּיִת בְּטָהֳרָה, עֲלֵיכֶם לֹא לִהְיוֹת בָּרְנָים, אֶלָּא הַשִּׁדּוּךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁמַּצִּיעִים לָכֶם תַּחְטְפוּ וְתִנָּשְׂאוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְזֶה סִימָן שֶׁזֵּהוּ "זִוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנָס בְּאֶחָד מִכֶּם אֵילוּ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל בָּרְנוּת, וְאַתֶּם מַתְחִילִים לְבָרֵר: זֶה כֵּן טוֹב זֶה אֵינוֹ טוֹב, זוֹ כֵּן טוֹבָה זוֹ אֵינָהּ טוֹבָה, אָז אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הִנֵּה אֲנִי רוֹצֶה לְהַשִּׂיא לָכֶם אֶת

בְּנֵי זוּגְכֶם, וְאַתֶּם מַתְחִילִים לִהְיוֹת בָּרָנִים, וְיֵשׁ לָכֶם זְמַן לְחַכּוֹת, אָז כְּבָיכוֹל גַּם לִי יֵשׁ זְמַן לְחַכּוֹת; וְכָךְ מִסְתַּבְּכִים בְּסִבּוּכִים, וְעוֹבֵר יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ, שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, וְלִפְעָמִים כַּמָּה שָׁנִים, וְיוֹשְׁבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וְגַלְמוּדִים, וְנוֹפְלִים בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן פְּנִימִי, וְהַלֵּב מִתְעַקֵּם בְּקֶשְׁיוֹת וּבְסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֲלִים: "מַדּוּעַ אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְיַסֵּר בְּיִסּוּרֵי תֹּפֶת כָּאֵלּוּ?!" בְּשָׁעָה שֶׁאֵינְכֶם תּוֹפְסִים — הֵן הַבֵּן וְהֵן הַבַּת, שֶׁאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם אֲשֵׁמִים בַּדָּבָר, כִּי אִם הֱיִיתֶם שׁוֹמְעִים בְּקוֹלִי, וְלוֹקְחִים אֶת הַשִּׁדּוּךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁהִצִּיעוּ לָכֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם, לְהִתְחַתֵּן — כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז מִזְּמַן הֱיִיתֶם יְכוֹלִים לִהְיוֹת נְשׂוּאִים, וּלְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת, אַךְ מֵחֲמַת הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁנִּכְנְסוּ בָּכֶם אֵילּוּ חָכְמוֹת שֶׁרַק יִהְיוּ, כִּי יֵשׁ הֲמוֹן חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁדּוֹחִים אֶת הַזִּוּוּג שֶׁל שְׁנֵיהֶם: אֶחָד מְחַפֵּשׂ יִחוּס, וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ כָּבוֹד, אֶחָד דּוֹאֵג מַה יַּגִּידוּ הַחֲבֵרִים, הַשְּׁכֵנִים וְהַיְדִידִים, וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ יְפִי, וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ אֵיזֶה דָּבָר, אֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁרוֹצֶה, אוֹ מַשֶּׁהוּ שֶׁעֲדַיִן לֹא נִבְרָא, וְכֵן הַדָּבָר בְּבַחוּרָה, שֶׁקָּשֶׁה לָהּ לְהַחֲלִיט מַה הִיא בֶּאֱמֶת

רוֹצָה, וְדָבָר זֶה גּוֹרֵם לִשְׁנֵיהֶם לְהִשָּׁאֵר גַּלְמוּדִים, רֵיקִים וְרֵיקוֹת, מְבֻדָּדִים, וְהֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וּמְלֵאִים סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת: "מַדּוּעַ לַחֲבֵרֵינוּ וְלִידִידֵינוּ, לְחַבְרוֹתֵינוּ וְלִידִידוֹתֵינוּ הוֹלֵךְ כָּל־כָּךְ בְּנָקֵל, וּכְבָר הִתְחַתְּנוּ מִזְּמַן, וְהֵם צְעִירִים יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ, וְיֵשׁ לָהֶם כְּבָר יְלָדִים, וַאֲנַחְנוּ כָּל־כָּךְ פִּקְחִים וּמֻצְלָחִים, מְיֻחָסִים וַעֲשִׁירִים, וַעֲדַיִן לֹא מָצָאנוּ אֶת בְּנֵי זוּגֵינוּ"?!

וּבֶאֱמֶת אֵין זוֹ קֻשְׁיָה כְּלָל וּכְלָל, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לִבְרִיּוֹתָיו, וּלְכָל אֶחָד וְאַחַת יֵשׁ לוֹ אֶת בְּנֵי זוּגָם, אֶלָּא הָאָדָם בְּעַצְמוֹ עַל־יְדֵי חָכְמָתוֹ הַטִּפְּשִׁית וְהָאִוֶּלֶת דּוֹחֶה אֶת זִוּוּגוֹ, וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ, וְעַל הַוָ"ה יִזְעַף לִבּוֹ"; הֵם גּוֹרְמִים לְעַצְמָם עִכּוּבִים, וְדוֹחִים בִּידֵיהֶם מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָהֶם, וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּעַכֵּב לָהֶם אֶת זִוּוּגָם, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁשּׁוֹבֵר אֶת בָּחוּר אוֹ בַּחוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁאָרִים רֵיקִים אוֹ רֵיקוֹת. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים,

מֵאַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, וּדְחִיתֶם מַה שֶּׁדְּחִיתֶם, תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ שֶׁגַּם זֶה מֵהַשָּׁמַיִם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן אִם כְּבָר סִבֵּב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתְּכֶם, שֶׁדְּחִיתֶם עַד עַכְשָׁו כָּל הַצָּעָה שֶׁהִצִּיעוּ לָכֶם, אַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים, אֶלָּא תֵּדְעוּ שֶׁזֶּה גַּם־כֵּן מֵהַשָּׁמַיִם, וְתִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי מֵהַיּוֹם הַזֶּה, מֵהַשָּׁעָה הַזֹּאת שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלִי, אֶת הַזִּוּוּג הָרִאשׁוֹן שֶׁיַּצִּיעוּ לָכֶם — תִּתְפַּשְׁטוּ וְתִתְחַתְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ לֹא עַל כֶּסֶף וְלֹא עַל יִחוּס וְלֹא עַל כָּבוֹד, וְלֹא מַה יֹּאמְרוּ הַבְּרִיּוֹת, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹן, מַה שֶּׁנִּכְנָס בַּמֹּחַ כְּאִלּוּ חֲבֵרַי אוֹ חַבְרוֹתַי יָגִיבוּ אוֹ יִלְעֲגוּ וְיִצְחֲקוּ מִמֶּנִּי, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר הֵיטֵב, בָּרֶגַע שֶׁאַתֶּם מִתְחַתְּנִים, חַבְרֵיכֶם אוֹ חַבְרוֹתֵיכֶן כְּבָר לֹא יִרְצוּ לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר עִמָּכֶם, וְלָכֵן מָה אַתֶּם צְרִיכִים לָשִׂים לֵב לְמַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים?! עֲלֵיכֶם לְהִסְתַּכֵּל מַה שָּׁטוֹב בַּעֲבוּרְכֶם. וְאִם תֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז אֲנִי מַבְטִיחַ לָכֶם, שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עֶשְׂרִים

שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהֶם, עַד שֶׁמְּהַפְּכִים וְשָׂמִים אוֹר לְחֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ לְאוֹר, וְהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי לְמוּדָם הוּא מֵאַלְפִּין הַנְּפוּלִים, שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִים הַשֵּׁדִין יְהוּדָאִין (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ"ח), וּמֵאֵלּוּ הָאַלְפִּין הַנְּפוּלִים הֵם מַמְשִׁיכִים כֹּחוֹת טְמֵאִים לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ נְשָׁמוֹת כְּשֵׁרוֹת, שֶׁיִּתְרַחֲקוּ עַצְמָם מֵהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַמְגַלִּים עַל־יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָתָם

הַשֵּׁם, יֵשׁ בָּכֶם אֶת כָּל הַחוּשִׁים וְכָל הָאֵיבָרִים, וְאַתֶּם בְּרִיאִים, וְרַק בִּשְׁבִיל שְׁטוּת וְקַטְנוּנִיּוּת וְדִמְיוֹנוֹת תִּדְחוּ אֶת הַזִּוּוּג הַמְיֻעָד לָכֶם מֵהַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּל־כָּךְ רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָתֵת לָכֶם?! וְלָכֵן תַּפְסִיקוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי, לִהְיוֹת בַּטְלָנִים וּבָרִרִים, אֶלָּא תֵּכֶף־וּמִיָּד מֵעַכְשָׁו הַזִּוּוּג הָרִאשׁוֹן שֶׁיַּצִּיעוּ לָכֶם תִּקְחוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְתִרְאוּ שֶׁתִּהְיוּ אַחַר־כָּךְ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, כִּי בְּנֵי זוּג שֶׁמְּקַבְּלִים הַחְלָטָה בְּרוּרָה שֶׁזֶּה "זִוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", זִוּוּג זֶה מַצְלִיחַ, כִּי מוֹסְרִים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יוֹדֵעַ יוֹתֵר טוֹב מֵאִתָּנוּ, מַה טּוֹב בִּשְׁבִילֵנוּ, לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עִם הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ, אִם נַתְחִיל לִבְחֹר בִּבְחִירַת לִבֵּנוּ הַמְדֻמָּה, נִפֹּל בַּפַּח, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמְרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי הַזּוּג, כִּי לֹא מָסְרוּ אֶת עַצְמָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא הָלְכוּ בְּחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, "בְּחִירַת לִבּוֹ", "בְּחִירַת לִבָּהּ", בִּשְׁבִיל זֶה לֹא אוֹרֶךְ זְמַן רַב, וְיֵשׁ מְרִיבוֹת וּבְגִידוֹת בֵּינֵיהֶם, שֶׁלִּפְתַע פִּתְאוֹם אַחַר הַחֲתֻנָּה מַתְחִילִים לְהִתְעוֹרֵר וְלִפְקֹחַ אֶת הָעֵינַיִם, וְרוֹאִים שֶׁזֶּה לֹא זֶה מַה שֶּׁרָצִיתִי, הִיא לֹא הֲכִי יָפָה בָּעוֹלָם, וְהוּא לֹא הֲכִי חָכָם בָּעוֹלָם, הִיא לֹא הֲכִי מְיֻחֶסֶת בָּעוֹלָם, וְהוּא לֹא הֲכִי עָשִׁיר בָּעוֹלָם, וְכַדּוֹמֶה, נִפְקָחוֹת

הָעֵינַיִם וְרוֹאוֹת אֶת הַחֶסְרוֹנוֹת בֵּין שְׁנֵיהֶם, וּמַתְחִילִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לִבְגֹּד אֶחָד בַּשֵּׁנִי, וּמַתְחִיל לִהְיוֹת מְרִיבוֹת וּוִכּוּחִים, וְנִפְרָדִים עַד שֶׁמִּתְגָּרְשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה בָּא כְּשֶׁתּוֹלִים אֶת הַזִּוּוּג עַל הַשֵּׂכֶל עַצְמִי, עַל בְּחִירַת הַלֵּב, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּא אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא (יוֹמָא לח.), אָז כְּבָר מַסְכִּימִים לְהַצָּעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁמַּצִּיעִים לָהֶם, וְיוֹדְעִים שֶׁזֶּה "זִוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", וּמִתְחַתְּנִים בְּיַחַד לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְנַעֲשִׂים הַזִּוּג הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, שֶׁתַּעֲמְדוּ לְרֶגַע וְתִתְיַשְּׁבוּ בֵּינֵיכֶם לְבֵין עַצְמְכֶם, מַה קּוֹרֶה עִמָּכֶם, חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (קִדּוּשִׁין כט:): בֶּן עֶשְׂרִים וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תִּפַּח רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, שֶׁרַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן,

יש קלקלה על האדם שאינו מתחתן בגיל צעיר, ונשאלה השאלה, למה באמת מגיעה קלקלה, כשאיני מוצא את בן זוגי או בת זוגי? אלא התרוץ הוא, שהן בחור והן בחורה צריכים להיות מוכנים תכף־ומיד כשהם בגיל בגרות להתחתן, ולבקש ולהתחנן ממנו יתברך שיחוס וירחם עליהם וימציא להם בני זוגם, ואז אין עליהם שום טענות מהשמים, כי המניעות אינן מצדם, אז נכון לבם יהיה בטוח, שאין עליהם שום עונש. כי כך צריך להיות הן בחור והן בחורה, מוכנים להתחתן, ואת השדוך הראשון שמציעים להם הם צריכים לקחת ולהתחתן לשם שמים, לא־כן אם נעשים חכמים בעיניכם, ומתחילים לברר, זה כן טוב בעדי, זה לא טוב בעדי, לזה יש חסרונות יתר על המדה, ולזה יש מעלות יתר על המדה, אזי גורמים עכובים לעצמם, ולפעמים מאבדים את בני זוגם, ועל־כן לא בחנם הזהירונו חכמינו הקדושים לשא אשה שמא יקדימנו אחר ברחמים (מועד קטן יח:), כי אם האדם חכם בעיניו יכול להיות שאחר יבוא ויתפוס לו את זה, ואז נשאר אמלל לכל החיים, שזה מה שאנחנו רואים, שמסתובבים בעולם כל־כך הרבה רווקים ורווקות, בחורים ובחורות

לְאַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבָּבוֹת, וְהֵם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וּמְדֻכְּאִים בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְנִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהַכֹּל מֻחְמַת שֶׁהָיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְלֹא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת זִווּגָם מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁהִמְצִיא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל אֶחָד עִם תֵּרוּץ אַחֵר. זֶה רוֹצֶה אִשָּׁה הֲכִי צַדֶּקֶת בָּעוֹלָם, וְזוֹ רוֹצָה אֶת הַצַּדִּיק הֲכִי גָּדוֹל בָּעוֹלָם, זֶה רוֹצֶה מֵאִשְׁתּוֹ תְּנָאִים כָּאֵלּוּ, וְזוֹ רוֹצָה מִבַּעְלָהּ תְּנָאִים כָּאֵלּוּ, וּבֶאֱמֶת אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לָדַעַת אִם יְקַבֵּל פַּעַם אֶת אֲשֶׁר רוֹצֶה, כִּי זִכְרוּ הֵיטֵב "לֹא כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים מְקַבְּלִים, וְלֹא כָּל מַה שֶּׁמְּקַבְּלִים רוֹצִים", וְזֶה יְסוֹד גָּדוֹל בַּחַיִּים, הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּצִּיעִים לוֹ שִׁדּוּךְ הוּא מְקַבֵּל אֶת זֶה בִּשְׁתֵּי יָדַיִם. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, תִּהְיוּ פִּקְחִים, וְתִרְאוּ לִפְנֵיכֶם עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה אֶת הֲכִי טוֹב בִּשְׁבִילְכֶם, לָמָּה תִּתְחַכְּמוּ בְּחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְתִהְיוּ בָּרָנִים, כִּי דַּיְקָא אֵלּוּ שֶׁמְּבָרְרִים יוֹתֵר מִדַּי הֵם נוֹפְלִים בַּפַּח וְנִכְשָׁלִים, וְיֵשׁ לָהֶם כִּשָּׁלוֹן בְּחַיֵּיהֶם, יֵשׁ שֶׁרוֹצִים בֵּן אוֹ בַּת שֶׁל רַב וְרֹאשׁ

יְשִׁיבָה, וְיֵשׁ שֶׁרוֹצִים בֵּן אוֹ בַּת שֶׁל עֲשִׁירִים, כִּי הֵם רוֹצִים שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ עֲנִיּוּת, אוֹ שֶׁיִּהְיוּ שְׁמוּרִים

שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהֶם, עַד שֶׁמְּהַפְּכִים וְשַׂמִּים אוֹר לְחֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ

כֶּסֶף, כָּבוֹד וְיִחוּס, זֶה הַכֹּל הֶבֶל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּסְתַּכְּלוּ מַה שֶּׁחַבְרֵיכֶם יֹאמְרוּ. הַאִם אֵינְכֶם יוֹדְעִים עֲדַיִן, שֶׁאֵין דָּבָר כָּזֶה חֲבֵרִים בָּעוֹלָם?! כְּשֶׁבָּאִים לַחַיִּים הַפְּרָטִיִּים?! הִנֵּה הַיּוֹם הֶחָבֵר מַכִּיר אֶתְכֶם וּמָחָר כְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַכִּירְכֶם. לָזֹאת תִּפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וְאֶת הַשִּׁדּוּךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁמַּצִּיעִים לָכֶם תְּקַבְּלוּ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם, בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתֵדְעוּ שֶׁזֶּה הַ"זִּוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", וְאָז תִּרְאוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁרְצִיתֶם קִבַּלְתֶּם, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מְקַבֵּל מַה שֶּׁרוֹצֶה, וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהוּא חוֹלֵם, לֹא־כֵן אִם מְעָרֵב פֹּה בְּחִירַת לִבּוֹ, כְּאִלּוּ שֶׁהוּא בּוֹחֵר, אֲזַי נוֹפֵל בְּפַח כָּזֶה, וְנִשְׁאָר עִם אַכְזָבוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁנִּשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, תַּפְסִיקוּ לִהְיוֹת בָּרְרָנִים, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא שִׁדּוּכִים וְזִוּוּגִים, תִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִתְחַתְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, אָז תִּהְיוּ הֲכִי מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם. וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, שֶׁתִּהְיוּ זוּג הֲכִי מֻצְלָח וַהֲכִי מַתְאִים מֵהַשָּׁמַיִם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתִּפָּקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְתַתְחִילוּ לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהַשָּׁנִים רָצוֹת וְעָפוֹת, וַהֲיִיתֶם מִזְּמַן יְכוֹלִים לִהְיוֹת נְשׂוּאִים, וְהָיוּ יְכוֹלִים לִהְיוֹת לָכֶם יְלָדִים, וּבַיִת, וְכָל טוּב בַּחַיִּים, וְאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם מִפְּנֵי חָכְמַתְכֶם הַמְדֻמָּה, שֶׁרְצִיתֶם לָתֵת עֵצוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִבַּדְתֶּם אֶת הַכֹּל. וְלָכֵן חִמְלוּ וְרַחֲמוּ עַל נַפְשְׁכֶם, תַּפְסִיקוּ לִהְיוֹת בָּרְרָנִים, תַּתְחִילוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֲלֵיכֶם, תָּחוּסוּ עַל יְמֵי נְעוּרֵיכֶם, וְתַחְדְּלוּ לַחְטֹא, אֲשֶׁר כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁנִּכְשָׁלִים בִּפְגַם הַבְּרִית, וּקְדֻשַּׁת הָעֵינַיִם וּקְדֻשַּׁת הַמֹּחַ זֶה עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִשָּׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן, וְגוֹרֵם לוֹ סְבוּכִים קָשִׁים יוֹתֵר, שֶׁבּוֹנֶה חוֹמוֹת בַּרְזֶל בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס דְּכָאוֹן פְּנִימִי בְּתוֹךְ הַלֵּב, וּבוֹנֶה מְחִיצוֹת שֶׁל בַּרְזֶל בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְמַלֵּא הַלֵּב בְּעַקְמוּמִיוּת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסֻתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וּמְדֻכָּאִים, וְנִדְמֶה כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְרוֹצֶה רַק לִנְקֹם בָּנוּ, וּמוֹצִיא אֶת כָּל הַחִצִּים רַק עָלֵינוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ נִהְיֶה מְדֻכָּאִים וּשְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וַעֲצוּבִים. וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה הוּא

דִּמְיוֹן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה בְּטוֹבַת בְּרִיּוֹתָיו, אֶלָּא הַבְּרִיּוֹת דּוֹחִים אֶת הַטּוֹב שֶׁרוֹצֶה לָתֵת לָהֶם. וְלָכֵן תַּפְסִיקוּ לִהְיוֹת בָּרְנִים, וּמֵהָרֶגַע הַזֶּה שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלִי, אֶת הַזִּוּוּג הָרִאשׁוֹן שֶׁיַּצִּיעוּ לָכֶם תְּקַבְּלוּ בְּשִׂמְחָה, וְתֵדְעוּ שֶׁזֶּה הַ"זִּוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", וְאִם תֵּלְכוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז אֲנִי מַבְטִיחַ לָכֶם שֶׁתִּהְיֶה לָכֶם הַצְלָחָה בִּמְצִיאַת הַזִּוּוּג, וְתִהְיוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים, וְתִבְנוּ בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל, וְיִהְיֶה לָכֶם שֶׁפַע בְּבֵיתְכֶם; כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְחַי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא וּמוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, אָז הוּא הֲכִי מֻצְלָח — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת, אֲבָל עִקַּר הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁמְּנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שַׁיָּךְ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהַחַיִּים, הֵן בְּפַרְנָסָה, וְהֵן בִּבְרִיאוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בִּמְצִיאַת הַזִּוּוּג, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, תַּשְׁלִיכוּ כְּבָר אֶת חָכְמַתְכֶם הַמְדֻמָּה, וְאַל תִּסְתּוֹבְבוּ בָּרְחוֹבוֹת לְחַפֵּשׂ אֶת זִוּוּגְכֶם, וְלִבְחֹר בִּבְחִירַת לִבְּכֶם הַמְעֻקָּם,

אֶלָּא תִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶת הַזִּוּוּג הָרִאשׁוֹן שֶׁיַּצִּיעוּ לָכֶם תִּדְעוּ שֶׁזֶּה הַ"זִּוּוּג מִן הַשָּׁמַיִם", וְתִבְנוּ בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל, וְהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְתוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְיֶמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

תַּם וְנִשְׁלָם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לִמְצִיאַת הַזִּוּוּג

מֵהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת"

(חֵלֶק ב׳ תְּפִלָּה מה)

מֵהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹמְרָהּ בְּכָל יוֹם

אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה, זַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְנַגְלֶה לָנוּ בְּחַסָּדֶיךָ הָעֲצוּמִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בַּעַל דַּעַת גָּדוֹל. זַכֵּנוּ לִמְצוֹא אוֹתוֹ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְרַחֵם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל

אֲשֶׁר קָשֶׁה לָהֶם לִמְצוֹא זִוּוּגָם (וּבִפְרָט עַל פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי), וַעֲזוֹר לָהֶם וְהוֹשִׁיעָה לָהֶם מְהֵרָה שֶׁיִּזְכּוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְצוֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי הֶהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם חִישׁ קַל מְהֵרָה, בְּלִי שׁוּם עִכּוּב וּבְלִי שׁוּם צַעַר וְיִסּוּרִים כְּלָל. כִּי אֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֵיךְ לְבַקֵּשׁ הַזִּוּוּג לְכָל אֶחָד. כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה קָשֶׁה לָאָדָם לִמְצוֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי, כִּי כָּל הַזִּוּוּגִים הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, וּבִפְרָט כִּי לִפְעָמִים הֵם בְּהֵפֶךְ גָּדוֹל מְאֹד, אֲשֶׁר קָשֶׁה לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם סוּף, וְאִי אֶפְשָׁר לְחַבְּרָם וּלְזַוְּגָם כִּי אִם עַל יְדֵי הַדַּעַת הָאֲמִתִּי הַמְשַׁדֵּךְ כָּל הַשִּׁדּוּכִים. עַל כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּי הַבַּר דַּעַת הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים בַּתּוֹרָה, וּמְחַבֵּר וּמְיַחֵד אַתְוָן רַבְרְבִין

וְאַתָּן זְעִירִין, וּמְקַשֵּׁר וּמְשַׁדֵּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ נִגְמָרִים כָּל הַשִּׁדּוּכִים שֶׁבָּעוֹלָם. בְּסוֹד "כִּ"י שִׂ"פְתֵי כ"ֹהֵן י"ִשְׁמְרוּ דַּ"עַת וְ"תוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ" רָאשֵׁי־תֵבוֹת שִׁידּוּ"ךְ, אֲבָל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים נֶעְלַם מֵאִתָּנוּ וְלֹא נֵדַע אֵיךְ לִמְצֹא אֶת הַבַּעַל דַּעַת הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו, וְעַתָּה מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרֵנוּ, עַל כֵּן עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת אֵלֶיךָ לְבַד מָלֵא רַחֲמִים יוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים, שֶׁתַּחְמֹל עַל כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הַצְּרִיכִים לִמְצוֹא זִוּוּגָם (וּבִפְרָט וְכוּ'), וְתִשְׁלַח לְכָל אֶחָד מֵהֶרָה זִוּוּגוֹ הֶהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, וְתִהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ וְתִהְיֶה לוֹ לְעֵזֶר וּלְהוֹעִיל, וְיִקַּיֵּם בּוֹ וּבְכָל הַצְּרִיכִים לִמְצוֹא זִוּוּגָם "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְהוָה".

אָדוֹן יָחִיד, מָלֵא רַחֲמִים, צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד
סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד
וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים, חוּס וְרַחֵם וַחֲמֹל עַל
יְמֵי הַנְּעוּרִים שֶׁל נַעֲרֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
וְהוֹדִיעֵנוּ נָא אֶת דַּרְכֶּיךָ, אֵיךְ נִזְכֶּה לָדַעַת
לִמְצוֹא זִוּוּגָם הָאֲמִתִּי שֶׁל כָּל הַתְּלוּיִם בָּנוּ.
זַכֵּנוּ וְעָזְרֵנוּ שֶׁבְּכֹחַ וּזְכוּת הַצַּדִּיקִים
הַגְּדוֹלִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁל
כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר הִמְשִׁיכוּ וְגִלּוּ דַּעַת
גָּדוֹל וְנִפְלָא בֶּאֱמֶת גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכֹחָם
וּזְכוּתָם נִזְכֶּה מְהֵרָה לִמְצֹא בַּת זִוּוּגָם שֶׁל
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה
לְהַשִּׂיאָם מְהֵרָה לְמַזָּל טוֹב לְחַיִּים טוֹבִים
אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם. וְתִהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ, וְלֹא
תִהְיֶה מְנַגֶּדֶת אֵלָיו כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם, רַק
יָדוּרוּ בְּאַהֲבָה וְשָׁלוֹם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה

כִּרְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת. וְיִזְכּוּ כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לִשְׁמוֹר אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ תְּלוּיָה בָּזֶה, וְהוּא עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים. וְיִזְכֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹלִיד מֵאִשְׁתּוֹ בָּנִים וּבָנוֹת הוֹרוֹת וְדוֹרֵי דוֹרוֹת עַד עוֹלָם, וְכֻלָּם יִהְיוּ חַיִּים וְקַיָּמִים לַעֲבוֹדָתֶךָ וּלְיִרְאָתֶךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים. וְיַכִּירוּ וְיֵדְעוּ אוֹתְךָ וְאֶת גְּדֻלַּת צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחַרְתָּ, וְיִתְגַּלֶּה לָהֶם הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִשְׁאִירוּ כָּל הַצַּדִּיקִים בָּזֶה הָעוֹלָם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא כַחֲטָאֵינוּ עָשִׂיתָ לָנוּ וְלֹא כַּעֲוֹנוֹתֵינוּ גָּמַלְתָּ עָלֵינוּ, גַּם עַתָּה חוּס וַחֲמֹל עָלֵינוּ, וּשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ,

וְהַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחַטָּאֵינוּ וְכָל עֲוֹנוֹתֵינוּ מְחֵה. וְאַל תַּבִּיט עַל מַעֲשֵׂינוּ, רַק תַּבִּיט עַל זְכוּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁאָנוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם בְּכָל עֵת, אֲשֶׁר מֵימֵי דַעְתֵּיהֶם הַקָּדוֹשׁ אָנוּ שׁוֹתִין וּמִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּין, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִמְצוֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי מְהֵרָה. וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹתֵנוּ בְּרַחֲמִים, כִּכְלֹ אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵאִתְּךָ בַּעַל הָרַחֲמִים בַּעַל הַחֶמְלָה בַּעַל הַחֲנִינָה כִּי רַחֲמֶיךָ לֹא כָלִים, וְאַתָּה חָפֵץ שֶׁגַּם גָּרוּעַ וּפָחוּת כָּמוֹנִי כָּמוֹנִי, יְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ עַל כָּל הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל, וְזֶה עִקַּר גְּדֻלָּתְךָ כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה חֶסֶד נִפְלָא עִם הָרְחוֹקִים מִמְּךָ וּבִפְרַט עִם רָחוֹק כָּמוֹנִי, כִּי אַתָּה חוֹנֵן אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָחוֹן, וּמְרַחֵם עַל

בָּטָחְנוּ, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ, "יִהְיוּ
לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה
צוּרִי וְגוֹאֲלִי", אָמֵן וְאָמֵן:

מוֹהֲרָא״שׁ אָמַר, אֲשֶׁר בְּנֵי זוּג שֶׁמְּבִינִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וּמַחֲזִיקִים עַצְמָם שֶׁתָּפִים לְכָל דָּבָר, וְאֵינָם מַאֲשִׁימִים זֶה אֶת זֶה, רַק מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, זֶה נִקְרָא זוּג מֻצְלָח.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנג)

קוּנְטְרֵס

זוּג מֻצְלָח

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, מֵאַחַר שֶׁהִפְגִּישׁ אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיַחַד, וְהִסְכַּמְתֶּם לְהִתְחַתֵּן, אַתֶּם הַזּוּג הָאֲמִתִּי; כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ ח״א פה:): שֶׁהַנְּשָׁמוֹת לְמַעְלָה הֵן נְשָׁמָה אַחַת, וּכְשֶׁיּוֹרְדוֹת לְמַטָּה הֵן מִתְפַּצְּלוֹת, הַבֵּן יוֹרֵד דֶּרֶךְ זוּג הוֹרִים אֶחָד, וְהַבַּת יוֹרֶדֶת דֶּרֶךְ זוּג שֵׁנִי, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים לְמַטָּה, עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד — זֶה הַקֹּשִׁי, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כב.): קָשֶׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, לָזֹאת לְהַפְגִּישׁ בֵּין הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, זֶה בָּא מִאַד קָשֶׁה. אֲבָל תֻּכַּף־וּמִיָּד כְּשֶׁהֵם נִפְגָּשִׁים בְּיַחַד, וּמַסְכִּימִים לְהִתְחַתֵּן בְּהַחְלָטָה

מֻחְלֶטֶת, וְעוֹרְכִים אֵירוּסִין, בָּזֶה נִתְגַּלָּה שֶׁהֵן הֵן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם נְשָׁמָה אַחַת, וְאִם תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעָה זוֹ, אָז כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַנִּשּׂוּאִין יִהְיֶה אֶצְלְכֶם בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי תִּבְנוּ בַּיִת עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוטה יז.): אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם, וְאִם לֹא זָכוּ — אֵשׁ אוֹכַלְתָּן; אִם הֵם זוֹכִים לָדַעַת יְדִיעָה זוֹ, שֶׁלְּמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם הֵם הָיוּ נְשָׁמָה אַחַת, אַךְ מִטַּעַם הַכָּמוּס הֻצְרְכוּ לָרֶדֶת דֶּרֶךְ שְׁנֵי זוּגוֹת הוֹרִים, וְשֶׁיִּהְיוּ לָהֶם טְבָעִים שׁוֹנִים, וְיָבוֹאוּ מִשְּׁנֵי רְקָעִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְעַתָּה כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים בְּיַחַד וְהוֹלְכִים לִבְנוֹת בַּיִת בְּצַוָּתָא, בָּזֶה נַעֲשָׂה יִחוּד עֶלְיוֹן מְאֹד, שֶׁזֶּה יִחוּד בֵּין י׳ לְה׳, אַבָּא וְאִמָּא חָכְמָה וּבִינָה, וְלָכֵן כְּשֶׁזּוֹכִים לְהַחְדִּיר בְּעַצְמָם יְדִיעָה זוֹ — שֶׁהֶחָתָן שֶׁהוּא הָאִישׁ יֵשׁ בּוֹ י׳ שֶׁל שֵׁם הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְהַכַּלָּה שֶׁהִיא הָאִשָּׁה יֵשׁ בָּהּ ה׳ שֶׁל שֵׁם הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁרִים שְׁכִינָה בְּתוֹךְ בֵּיתָם, וְאַהֲבָה וַהֲבָנָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם זֶה בִּלְתִּי רָגִיל; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, שֶׁזֶּה אוֹת י׳ ה׳ בְּתוֹךְ אִישׁ וְאִשָּׁה, אָז הֵם הַזּוּג הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר, כִּי בְּבַיִת שֶׁשּׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד מְדַבְּרִים רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל דָּבָר מַה שֶּׁרַק

קוֹרֶה בַּבַּיִת מְעָרְבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — הֵן לְטוֹב וְהֵן לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, הֵן כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה נֶזֶק, חַס וְשָׁלוֹם, יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵן כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּטוֹב נוֹתְנִים תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הַזּוּג הַזֶּה הוּא מֻצְלָח עַד מְאֹד; אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין מַכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַנִּשּׂוּאִין, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהָיָה זֶה סְתָם מִקְרֶה וּמַזָּל אוֹ טֶבַע שֶׁנִּפְגַּשְׁנוּ, וְהָיְתָה בְּחִירַת הַלֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, בָּזֶה מוֹצִיאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַבַּיִת וּמֵהַזּוּג, וְנִשְׁאָר אֵשׁ זָאֵשׁ; כִּי אוֹת י׳ וְאוֹת ה׳ פּוֹרְחוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילִים, חַס וְשָׁלוֹם, מְרִיבוֹת וּוִכּוּחִים וְתַאֲוֹת, וְכָל הַבַּיִת מִתְפָּרֵק, חַס וְשָׁלוֹם.

לָזֹאת רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, מֵאַחַר שֶׁהִפְגִּישׁ אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיַחַד, וְהִסְכַּמְתֶּם לְהִתְאָרֵס וּלְהִנָּשֵׂא, הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁלְּמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם וּבָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הָיְתָה נִשְׁמַתְכֶם נְשָׁמָה אַחַת; וְעַל־כֵּן גַּם עַכְשָׁו תַּתְחִילוּ לְהִתְנַהֵג כָּךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁאַתֶּם אֶחָד, הַיְנוּ שֶׁעֲלֵיכֶם לְהִתְאַחֵד יַחַד בַּהֲבָנָה הֲדָדִית, שֶׁהָאֶחָד יָבִין אֶת הַשֵּׁנִי, וְאֶחָד יַעֲזֹר לַשֵּׁנִי. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי נִשּׂוּאִין זוֹהִי שֶׁתְּפוּת, וּכְמוֹ בְּשֶׁתְּפוּת מִתְחַלְּקִים הֵן בָּרֶוַח וְהֵן בַּהֶפְסֵד, כְּמוֹ־כֵן

בְּנִשּׂוּאִין צְרִיכִים לִהְיוֹת מוּכָנִים לַכֹּל, אִם יֵשׁ רֶוַח, אָסוּר לְטַל אֶת הַזְּכוּת לְעַצְמוֹ, הֵינוּ לוֹמַר, שֶׁכָּל הַהַצְלָחָה רַק בְּגָלָלִי, מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי פִּקֵּחַ, וַאֲנִי מַשְׂכִּיל, וַאֲנִי חָכָם וְלֹא הַצַּד הַשֵּׁנִי, וּלְהֵפֶךְ כְּשֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵד אָסוּר לְהַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל הַשֵּׁנִי, כְּאִלּוּ אַתְּ אוֹ אַתָּה אָשֵׁם בְּכָל אֲשֶׁר קָרָה. אֵין זוֹ נִקְרֵאת שֻׁתָּפוּת כְּלָל וּכְלָל, וְאֵין זֶה נִקְרָא זוּג אֲמִתִּי וְנִשּׂוּאִין מֻצְלָחִים; כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הַזּוּג — כְּשֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהֵם שֻׁתָּפִים בַּכֹּל — בֵּין בָּרֶוַח בֵּין בַּהֶפְסֵד, וְאָז אִם מִתְחַתְּנִים בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁיּוֹדֵעַ הַזּוּג שֶׁהוּא שֻׁתָּף בַּכֹּל, אֲזַי נַעֲשָׂה הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, זִכְרוּ הֵיטֵב אֶת הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִפְגִּישְׁכֶם בְּיַחַד, וְנִסַּם בְּלִבְּכֶם לִבְנוֹת בַּיִת בְּצִוְתָּא וּלְהִתְחַתֵּן, זִכְרוּ תָּמִיד שֶׁלְּמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם הֱיִיתֶם נְשָׁמָה אַחַת, וְעַכְשָׁו פֹּה בָּאָרֶץ, תִּשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת נְשָׁמָה אַחַת כְּדִגְמָא דִּלְעֵילָא, וְתָקִימוּ בַּיִת לְתִפְאֶרֶת, וּתְכַבְּדוּ זֶה אֶת זֶה, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי בַּמֶּה שֶׁרַק יְכוֹלִים, בְּעֵצָה בְּדֶרֶךְ וּבְהַנְהָגָה, לְהוֹעִץ תָּמִיד עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְאָז תִּהְיוּ הַזּוּג הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, מֵאַחַר שֶׁזְּכִיתֶם לִמְצֹא אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, עֲלֵיכֶם לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר וּלְקַלֵּס בְּכָל יוֹם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, כִּי כַּמָּה אַלְפֵי אֲלָפִים וְרֹב רִבְבוֹת רָוָקִים וְרָוָקוֹת מִסְתּוֹבְבִים וְאֵינָם מוֹצְאִים זֶה אֶת זֶה, וְאִתְּכֶם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה, שֶׁמְּצָאתֶם אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, רְאוּ לְשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, בְּתוֹךְ הַבְּנָיָן שֶׁאַתֶּם בּוֹנִים יַחַד, וְאָז תִּהְיוּ הַזּוּג הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר; כִּי בּוֹ בָּרֵעַ שֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַנִּשּׂוּאִין, כְּבָר נַעֲשִׂים זוּג מֻצְלָח; כִּי בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין כְּלוּם, יֵשׁ רַק מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, עֲנָיוּת וְדַחֲקוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְלָכֵן תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל בְּכָל יוֹם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד הַנִּפְלָא הַזֶּה שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וּבָזֶה יִהְיֶה לָכֶם כֹּחַ לְבַקֵּשׁ גַּם לְהַבָּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁתִּצְטָרְכוּ בַּבַּיִת — הֵן פַּרְנָסָה, הֵן בָּנִים, הֵן בְּרִיאוּת, תְּבַקְּשׁוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם צָרִיךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵין מִמִּי לְבַקֵּשׁ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא תַּחְדִּירוּ

בְּעַצְמְכֶם שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם אֵין מִי שֶׁרוֹצֶה בְּטוֹבַתְכֶם וּבְהַצְלָחַתְכֶם כְּמוֹ אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם, אֲזַי יִהְיוּ לָכֶם קְשָׁיִים, כִּי "זוּג מֻצְלָח" זֶהוּ רַק, כְּשֶׁיּוֹדְעִים בְּנֵי הַזּוּג שֶׁאֵין לָהֶם אַף אֶחָד רַק הֵם בְּעַצְמָם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ב, כד): "עַל־כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד", בָּרֵגַע שֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם בְּיַחַד, עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁאַתֶּם בָּשָׂר אֶחָד, וְאַל תִּתְּנוּ שֶׁיִּתְעָרְבוּ הַהוֹרִים מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, מִצַּד אֶחָד — צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר מְאֹד אֶת הַהוֹרִים, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְקַיֵּם מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם, שֶׁזּוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה וַהֲכִי יְקָרָה, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמִּצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם הִיא חֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי כג), אֲבָל כָּל זֶה רַק בְּנוֹגֵעַ לְכַבְּדָם וּלְיַקְּרָם, אַךְ מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ בֵּינֵיכֶם, אַל תִּתְּנוּ לְאַף אֶחָד לְהִתְעָרֵב בְּנִשּׂוּאֵיכֶם, בְּוַדַּאי זֶה אִסּוּר חָמוּר לְהִתְחַצֵּף לַהוֹרִים, וַאֲפִלּוּ אִם הֵם רוֹצִים לְהִתְעָרֵב בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם, צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ אוֹתָם, וְאַחַר־כָּךְ תַּעֲשׂוּ כְּפִי שֶׁאַתֶּם מְבִינִים שֶׁזֶּה טוֹב בְּחַיֵּיכֶם, וְאִם תִּתְנַהֲגוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח".

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִלְמֹד חָכְמַת הַחַיִּים, אֲשֶׁר זֶה יְסוֹד גָּדוֹל בְּחַיֵּי "זוּג מֻצְלָח", כִּי מִכָּל דָּבָר בָּעוֹלָם יְכוֹלִים לִלְמֹד. עֲלֵיכֶם לְהָבִין, שֶׁהַחַיִּים אֵינָם קַלִּים כָּל־כָּךְ כְּמוֹ שֶׁחוֹשְׁבִים, וְכֵן אֵינָם קָשִׁים כָּל־כָּךְ כְּמוֹ שֶׁחוֹשְׁבִים, אִם מִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַבַּיִת מִתְנַהֵג רַק כְּפִי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אָז הַחַיִּים אֵינָם קָשִׁים כָּל־כָּךְ; כִּי מַה שֶּׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, זוֹ הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם, אֵין הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, וְאֵין מִתְנַהֲגִים בַּבַּיִת כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה צִוְּתָה אוֹתָנוּ, אָז הַחַיִּים קָשִׁים מְאֹד, כִּי בְּלִי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, הַחַיִּים קָשִׁים מִנְּשֹׂא; וְלָכֵן רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, רְאוּ לִבְנוֹת אֶת בֵּיתְכֶם עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶחָד הֵם, וּבָזֶה שֶׁתִּתְנַהֲגוּ עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אַתֶּם נִכְנָסִים בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁם הַכֹּל הוֹלֵךְ יָשָׁר וְחָלָק. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֶת אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם, הַנִּסְיוֹנוֹת בַּחַיִּים קָשִׁים וּמָרִים מְאֹד, כִּי כָּל אֶחָד מוֹשֵׁךְ לְכִוּוּן אַחֵר, וְכָל אֶחָד מַנְהִיג אֶת חַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין בְּאֹפֶן אַחֵר, וְכָל אֶחָד מַדְרִיךְ אֶת הַזּוּג בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת, כָּל זֶה גּוֹרֵם כִּשָּׁלוֹן לַזּוּג, כְּשֶׁאֵין לָהֶם קַו יָשָׁר

שֶׁל הַתּוֹרָה; כִּי בּוֹ בָּרֵעַ שֶׁלּוֹקְחִים אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, וּמִתְנַהֲגִים כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צִוַּתְנוּ, בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין, בָּזֶה מְשַׁתְּפִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין, וּבָזֶה נַעֲשִׂים "זוּג מֻצְלָח", וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִבְנוֹת בַּיִת חַם, בַּיִת מָלֵא אַהֲבָה, בַּיִת שֶׁל הַבָּנָה הֲדָדִית, בַּיִת שֶׁאֶחָד מַרְגִּישׁ אֶת הַשֵּׁנִי, בַּיִת שֶׁל חֹם וְאַהֲבָה וְשֶׁתְּפוּת אֲמִתִּית, תִּתְנַהֲגוּ רַק כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְצַוָּה אוֹתָנוּ, אֲשֶׁר בָּזֶה אַתֶּם מַכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְאָז אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפְרִיד בֵּינֵכֶם, מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּכֶם עַל־יְדֵי שֶׁאַתֶּם מְקַיְּמִים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח", וַהֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִזְכּוֹת לִהְיוֹת זוּג מֻצְלָח, אַף פַּעַם אַל תִּעָרְבוּ אֲחֵרִים בַּפְּרָטִיּוּת שֶׁלָּכֶם, וּמַה שֶּׁקּוֹרֶה בֵּינֵיכֶם, אָסוּר שֶׁיֵּצֵא מִכָּתְלֵי בֵּיתְכֶם, רַק שֶׁיִּשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם, וְאַל תַּאֲמִינוּ לְאַף אֶחָד, וְאָז תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח", כִּי

לִפְעָמִים חוֹשְׁבִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֵילוּ יְדִידִים לְהִתְיָעֵץ עִמָּהֶם, וּלְבַסּוֹף חוֹפְרִים לְעַצְמָם בּוֹר. וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב, כִּי עֵצוֹת שֶׁל הֲמוֹן־עַם הֵן עֲצוֹת הַנָּחָשׁ, שֶׁגָּרַם פֵּרוּד בֵּין אָדָם לְחַוָּה, כִּי עֵצוֹת שֶׁל הֲמוֹן־עַם יֵשׁ בָּזֶה קִנְאָה, כְּדֶרֶךְ הַנָּחָשׁ שֶׁקִּנֵּא בְּחַוָּה, אֲבָל עֲצוֹת הַצַּדִּיק, הוּא כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת, זֶרַע קֹדֶשׁ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), כִּי הוּא נִמְצָא כְּבָר בָּעוֹלָם הַבָּא, דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַטּוֹב מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן רְאוּ לֹא לְעָרֵב אֲחֵרִים בְּתוֹךְ חַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם, אֶלָּא תִּתְיַעֲצוּ בְּכָל עֵת רַק עִם צַדִּיק שֶׁדָּבוּק תָּמִיד בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא יַדְרִיךְ אֶתְכֶם בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהַיְשָׁרָה בְּיוֹתֵר, וְאִם תְּצַיְתוּ אוֹתִי בָּזֶה, אָז תִּהְיוּ ״זוּג מֻצְלָח״ מְאֹד, וְתָקִימוּ בַּיִת לְתִפְאֶרֶת, וְתוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת מֻצְלָחִים מְאֹד.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת ״זוּג מֻצְלָח״, תִּשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ אִם קָרָה אֵיזֶה הֶפְסֵד מָמוֹן, אוֹ אֵיזוֹ טָעוּת קָרְתָה בַּבַּיִת, אוֹ אֵיזֶה נֶזֶק שֶׁנִּגְרַם עַל־יְדֵי אֶחָד

מִבְּנֵי הַזּוּג, תָּמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, שֶׁלֹּא הָיָה זֶה בְּמֵזִיד, וַאֲפִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁבָּאִים לִידֵי כַּעַס אוֹ מִתְפָּרְצִים, חַס וְחָלִילָה, תָּמִיד צְרִיכִים לָדוּן אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וּלְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהִתְעַנְיֵן הָאֶחָד בְּזוּלָתוֹ מַה קָּרָה וְלַעֲזֹר לוֹ בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת וָאֶפָנִים שֶׁרַק יֵשׁ, הָעִקָּר לֹא לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק גָּדוֹל מִמַּה שֶּׁקָּרָה בַּבַּיִת, סוֹף כָּל סוֹף בְּנֵי אָדָם הֵם בָּשָׂר וָדָם וְיכוֹלִים לִטְעוֹת, וּצְרִיכִים לִמְחֹל אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְאָז אִם תֵּלְכוּ בְּדַרְכִּי זוֹ, תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח" עַד מְאֹד, וְאִם תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי לֹא תִּצְטָרְכוּ לְהַגִּיעַ לְזֶה, כִּי מִלְּכַתְּחִלָּה תִּבְנוּ אֶת בֵּיתְכֶם עִם אַהֲבָה וְחֹם כָּזֶה, שֶׁאַתֶּם חַיִּים בְּיַחַד עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד תֵּדְעוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּבוֹ בָּרֵגַע שֶׁתִּחְיוּ כָּךְ עִם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּצְלִיחוּ מְאֹד בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם וְתִהְיוּ "זוּג מֻצְלָח", וְתִמְחֲלוּ הָאֶחָד לְזוּלָתוֹ, וּתְכַבְּדוּ וּתְיַקְּרוּ הָאֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְאָז תִּרְאוּ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, שֶׁתִּחְיוּ בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְאַף פַּעַם אַל תְּצַעֲרוּ הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר לִשְׁנֵיכֶם יֵשׁ רְגָשׁוֹת, וּשְׁנֵיכֶם רְגִישִׁים, הַבַּעַל צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁאִשְׁתּוֹ רְגִישָׁה מְאֹד, אֲזַי אָסוּר לְצַעֲרָהּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא לָתֵת לָהּ אֶת כָּל תִּשּׂוּמֶת־הַלֵּב שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵין לְךָ רַק אֶת אִשְׁתְּךָ, וְאִם אַתָּה לֹא תְּרַחֵם עָלֶיהָ, אַף אֶחָד לֹא יְרַחֵם עָלֶיהָ, וְכֵן הַדָּבָר עַל הָאִשָּׁה לָדַעַת, שֶׁהַבַּעַל רָגִישׁ, אֲזַי אָסוּר לְצַעֲרוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא לָתֵת לוֹ אֶת כָּל תִּשּׂוּמֶת־הַלֵּב שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵין לָךְ אֶלָּא אֶת בַּעְלֵךְ, וְאִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאֵין לָכֶם אַף אֶחָד בָּעוֹלָם רַק אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, אָז תִּהְיוּ הַזּוּג הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְכִמְעַט כָּל בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְרִיבוֹת וְאִי הֲבָנוֹת זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁהָאֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִין וּלְהַשְׁכִּיל שֶׁלְּזוּלָתוֹ יֵשׁ נְקֻדַּת תֻּרְפָּה, וְאָסוּר לְנַצֵּל אֶת הַחֻלְשָׁה שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי הַזּוּג, אֶלָּא צְרִיכִים לְוַתֵּר אֶחָד לַשֵּׁנִי בְּכָל מְחִיר, וּלְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת רְגִשׁוֹתָיו. וְאִם תְּקַיְּמוּ אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, אָז תִּהְיוּ הַזּוּג הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים. אֲבָל זָכוֹר תִּזְכְּרוּ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר

לְהַגִּיעַ לְזֶה, אֶלָּא אִם מְצָרְפִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, צְרִיכִים לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין, אֲשֶׁר זֶה כְּלַל הַהֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁשַּׁיָּכוֹת לִבְנֵי הַזּוּג, וְאִם תִּתְנַהֲגוּ כָּךְ, אָז אַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ בֵּינֵיכֶם אִי הֲבָנוֹת וּמְרִיבוֹת וּוִכּוּחִים, רַק תִּהְיוּ מְאֻחָדִים בְּאַחְדוּת אַחַת, מֵאַחַר שֶׁאַתֶּם נִכְלָלִים בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאַשְׁרֵי בְּנֵי הַזּוּג שֶׁמַּחְדִּירִים דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ חַיֵּי נִשּׂוּאֵיהֶם, שֶׁאָז יִהְיוּ הַמֻּצְלָחִים וְהַמְאֻשָּׁרִים בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּיהֶם.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת חַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין הוּא רַק כְּשֶׁיּוֹדְעִים שֶׁשְּׁנֵיכֶם הֱיִיתֶם נְשָׁמָה אַחַת בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְלָכֵן אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת נְשָׁמָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳): טוֹבִים הַשְּׁנַיִם — אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, מִן הָאֶחָד — זֶה לְעַצְמוֹ וְזֶה לְעַצְמוֹ; וּבְכֵן, אִם רְצוֹנְכֶם לִהְיוֹת נְשָׁמָה אַחַת, אֲשֶׁר כָּךְ תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח", זֶהוּ רַק כְּשֶׁאֵין לָכֶם כָּאן שׁוּם כַּוָּנוֹת אִישִׁיּוֹת, הָאֶחָד לְהַקְנִיט אֶת זוּלָתוֹ, אֶלָּא הַבַּעַל מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה מְכַבֶּדֶת אֶת בַּעְלָהּ, כִּי

'אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ' (יְבָמוֹת סב.), וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט'): אִי אֶפְשָׁר לְאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵיהֶם בְּלֹא שְׁכִינָה; וְאִם תִּישְׁמוּ אֶת יְדִיעָה זוֹ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם, אָז תַּצְלִיחוּ מְאֹד, וּבִפְרָט הַבַּעַל צָרִיךְ תָּמִיד לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ עַד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נט.): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בְּאוֹנָאַת אִשְׁתּוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁדִּמְעָתָהּ מְצוּיָה אוֹנָאָתָהּ קְרוֹבָה; שֶׁיְּזָהֵר אַף פַּעַם לֹא לְצַעֲרָהּ, וַאֲפִלּוּ אִם עָשְׂתָה אֵיזֶה מִשְׁגֶּה אוֹ טָעוּת בַּחַיִּים, אוֹ יֵשׁ לָהּ חִסָּרוֹן אוֹ מוּם כָּלְשֶׁהוּ, אַף פַּעַם אָסוּר לְהַזְכִּיר זֹאת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל הַקְנָטַת הָאִשָּׁה, וְכָל הַהַצְלָחָה וְהָעֲשִׁירוּת תְּלוּיוֹת רַק בָּזֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שָׁם): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּכְבוֹד אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ, וְאָמְרוּ (שָׁם): אוֹקִירוּ לְנָשַׁייכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ, תְּכַבְּדוּ וּתְיַקְּרוּ אֶת נְשׁוֹתֵיכֶם כְּדֵי שֶׁתִּתְעַשְּׁרוּ, כִּי כָּל הָעֲשִׁירוּת בָּאָה רַק בִּזְכוּת הָאִשָּׁה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סט), וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁמַּה שֶּׁהִצְלַחְתָּ בְּחַיֶּיךָ הֵן בְּפַרְנָסָה וְהֵן בְּחָכְמָה זֶה בָּא מִצַּד עַצְמְךָ, אֶלָּא הַכֹּל בָּא מֵהָאִשָּׁה, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): בְּחֹסֶר כֹּל — בְּלֹא אִשָּׁה; אִם אֵין לָאָדָם אִשָּׁה, אֵין

לוֹ כְּלוּם; וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לִזְכֹּר דָּבָר זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב, שֶׁבִּלְי אִשְׁתְּךָ לֹא הָיִיתָ מַגִּיעַ לְשׁוּם דָּבָר, וְלָכֵן עָלֶיךָ לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אוֹתָהּ עַד מְאֹד. וְכֵן עַל הָאִשָּׁה לָדַעַת שֶׁבִּלְי בַּעְלָהּ הִיא כְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת קיח:) טַב לְמֵיתַב טַן דּוּ מִלְּמֵיתַב אַרְמְלוּ; יוֹתֵר טוֹב לָאִשָּׁה, לְחְיוֹת בְּיַחַד, מִלֵּישֵׁב חַס וְשָׁלוֹם, אַלְמָנָה, כִּי שְׁנֵיהֶם צְרִיכִים זֶה לָזֶה; וְלָכֵן רְאוּ לְכַבֵּד הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וְתָבִינוּ אֶת נְקֻדּוֹת הַהֶתֵּרְפָּה שֶׁל שְׁנֵיכֶם, וְתִשָּׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְנַצֵּל אוֹתָן, אֶלָּא תִּמְסְרוּ נַפְשְׁכֶם לִחְיוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְאָז תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח".

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, שֶׁכָּל אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם מִמֶּנִּי עַד עַתָּה תַּחְקְקוּ הֵיטֵב בְּלִבְּכֶם, וְזִכְרוּ זֹאת כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, אֲפִלּוּ שֶׁיַּגִּיעוּ, חַס וְשָׁלוֹם, מַצָּבִים קָשִׁים שֶׁלֹּא יִהְיוּ, עִם כָּל זֹאת תִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, כִּי אֵין לִי שׁוּם כַּוָּנָה צְדָדִית, אֶלָּא שֶׁתִּהְיוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בַּחַיִּים, וְתִהְיוּ "זוּג מֻצְלָח", וְלָכֵן בַּל תֶּחְסַר בֵּינֵיכֶם אַהֲבָה, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הָאַהֲבָה הָאֲמִתִּית הוּא —

כְּשֶׁעוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחַיִּים עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סב:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ", כִּי אִם יֵשׁ אַהֲבָה אֲמִתִּית, אָז יֵשׁ שָׁלוֹם אֲמִתִּי בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וְלָכֵן רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל נְקֻדָּה זוֹ — לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וּדְעוּ שֶׁמְּשִׂימָה גְּדוֹלָה מָסְרוּ בְּיֶדְכֶם, לְבָנוֹת עָתִיד מֻצְלָח, לְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת, וּלְהַחְדִּיר גַּם בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר, וְאָז תַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם, וּמַה גַּם כְּשֶׁהַיְלָדִים שֶׁתּוֹלִידוּ בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִרְאוּ אֶת הָאַהֲבָה וְהַחֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַהוֹרִים, וְהַבָּנָה הֲדָדִית וְהַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, דָּבָר זֶה יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם, וְהֵם יִגְדְּלוּ מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְרִיאִים בְּנַפְשָׁם; כִּי רֹב הַיְלָדִים הַבָּעָתִיִּים, יוֹצְאִים מִזּוּג שֶׁאֵינֶנּוּ מְאֻשָּׁר, מִבְּנֵי זוּג שֶׁרָבִים בֵּינֵיהֶם, וְאֵינָם מְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, צוֹעֲקִים וּמַשְׁפִּילִים הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וְהַיְלָדִים רוֹאִים הִתְנַהֲגוּת כָּזוֹ, דָּבָר זֶה מַשְׁפִּיעַ עַל נַפְשָׁם, וְהוֹרֵס אֶת בִּטְחוֹנָם הָעַצְמִי, וּמִסְתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהָאַבָּא וְהָאִמָּא רָבִים בֵּינֵיהֶם, וְיֵשׁ אֻצְלָם וִכּוּחִים וְאִי הֲבָנוֹת. וְלָכֵן תִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ בֵּינֵיכֶם מְרִיבוֹת

וּוכּוּחִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לְהִתְיַעֵץ, אוֹ יֵשׁ בֵּינֵיכֶם אֵילּוּ חִלּוּקֵי דְּבָרִים, תָּמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהִתְפַּשֵּׁר וּלְהִתְדַּבֵּר בַּחוּץ בְּלֹא נוֹכְחוּת הַיְלָדִים, אָז יִגְדְּלוּ הַיְלָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְיִכָּנֵס בָּהֶם בְּטָחוֹן עַצְמִי, וְיִהְיוּ מֻצְלָחִים מְאֹד; כִּי אָסוּר לַיְלָדִים לִרְאוֹת אַף פַּעַם הוֹרִים רָבִים וּמִתְוַכְּחִים בֵּינֵיהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ צְעָקוֹת וּמְרִיבוֹת בַּבַּיִת, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה סַם הַמָּוֶת לַיְלָדִים. וְלָכֵן רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל נְקֻדָּה זוֹ, שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵיכֶם תָּמִיד אַהֲבָה אֲמִתִּית. וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכּוּ רַק אִם תַּכְנִיסוּ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיכֶם נְקֻדָּה זוֹ, אָז תִּהְיוּ "זוּג מֻצְלָח" עַד מְאֹד; כִּי בָּרֵגַע שֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אָז אֲפִלּוּ שֶׁקָּרָה מִקְרֶה שֶׁלֹּא יִקָּרֶה, שֶׁנַּעֲשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה פֵּרוּד לְבָבוֹת בֵּין בְּנֵי הַזּוּג, בָּזֶה שֶׁיַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּי נִשּׂוּאֵיהֶם, הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יַלְקוּט מִשְׁלֵי, רֶמֶז תתקנז): "בִּרְצוֹת הֲוָיָ"ה דַּרְכֵי אִישׁ, גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ" (מִשְׁלֵי טז, ז), אוֹיְבָיו זוֹ אִשְׁתּוֹ; בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר, רַק לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ אוֹיַבְתּוֹ, הִיא תִּתְהַפֵּךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אִשָּׁה כְּשֶׁרָה עוֹשָׂה רְצוֹן בַּעְלָהּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ט'), וּבָזֶה שֶׁאַתָּה מְבַטֵּל אֶת רְצוֹנְךָ לִרְצוֹנוֹ

יִתְבָּרַךְ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים לִרְצוֹנְךָ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת ב, ד): בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ; כִּי בָּזֶה שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת הָרָצוֹן הַפְּרָטִי שֶׁלּוֹ אֶל הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא רְצוֹן הַתּוֹרָה, בָּזֶה נִתְיַשְּׁבִים כָּל הָאִי הֲבָנוֹת וְחִלּוּקֵי הַדֵּעוֹת וְהַפֵּרוּדִים, וְהֵם נַעֲשִׂים אֶחָד בְּאַחְדוּת אַחַת. וּכְשֶׁחַיִּים בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּדֶגְמַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהַבַּיִת מַמָּשׁ גַּן־עֵדֶן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זוֹ, אֲזַי מֻבְטָח לוֹ שֶׁיַּעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְעִימִים, וְיוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חֲכָמִים וּפִקְחִים וּמַצְלָחִים בְּרוּחָם וּבְנַפְשָׁם, וְיֵרוּ רֹב נַחַת מֵהֶם, וְיִרְאוּ דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ, וְיַעֲלוּ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וְיַמְשִׁיכוּ אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיִהְיֶה בֵּיתָם מִשְׁכָּן לַשְּׁכִינָה, וְיִתְבָּרְכוּ בְּכָל הַבְּרָכוֹת, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין פֶּרֶק ג׳), וְהַשָּׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ (שַׁבָּת י׳), וְאֵין עוֹד עֲרֵבוּת וְנֹעַם וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת כְּמוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת. וְהַשְּׁכִינָה מְצוּיָה תָּמִיד בֵּינֵיהֶם; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלַּת בְּנֵי הַזּוּג

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק
וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, שֶׁתִּשְׁמֹר וְתִנְצֹר וְתִטֹּר תָּמִיד
אוֹתָנוּ מִכָּל נֶזֶק וּמִכָּל רַע וּמִכָּל חֹלִי, וְתִתֵּן לָנוּ
חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים אֲרוּכִים, חַיִּים שֶׁל אֹשֶׁר
וְכָבוֹד, וְתִתֵּן לָנוּ זֶרַע שֶׁל קַיָּמָא וּבָנִים חֲגוּנִים
וְצַדִּיקִים, וְתִטַּע בֵּינֵינוּ תָּמִיד אַהֲבָה וְאַחֲוָה,
שָׁלוֹם וְרֵעוּת, וְתִטַּע בִּלְבֵּנוּ אַהֲבָתְךָ וְיִרְאָתְךָ
לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם, וְלַעֲשׂוֹת
צְדָקָה וָחֶסֶד עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה לְאָרֵחַ
אוֹרְחִים יְרֵאֵי הַשֵּׁם, וּתְבָרֵךְ אוֹתָנוּ בְּרָכָה
שְׁלֵמָה בְּרֹב עֹז וְשָׁלוֹם כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר: יְבָרֶכְךָ
יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ, יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ,
יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם. וְנֶאֱמַר:
יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וְיחַיֵּהוּ וְאָשֵׁר בָּאָרֶץ, אָמֵן כֵּן
יְהִי רָצוֹן׃

שֶׁל לֵיצָנוּת, נִכְנָס לַלֵּב דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה; כִּי תּוֹרָה וְלֵיצָנוּת אֵינָם עוֹלִים בְּקָנֶה אֶחָד, אִם אָדָם רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה אָנוּ רוֹאִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה גִּטִּין, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַזּוּגוֹת נִפְרָדִים אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הִתְחַתְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא לְשֵׁם תַּאֲוָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי אִם הָיָה הַזּוּג מִתְחַתֵּן רַק לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זִוֻּגָם יַחַד, וְהָיוּ יוֹדְעִים בְּוַדָּאוּת מֻחְלֶטֶת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאִם כְּבָר הִתְחַתְּנוּ, בְּוַדַּאי זֶהוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזִּמְּנָם יַחַד, אָז דַּיְקָא יִזְכּוּ בְּנֵי הַזּוּג לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁרִים, וְנִשּׂוּאֵיהֶם יִהְיוּ מֻצְלָחִים.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנד)

קוּנְטְרֵס

נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַהַצְלָחָה הֲכִי גְּדוֹלָה בְּנִשּׂוּאִין הִיא רַק כְּשֶׁמִּתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מְצַיֵּת לַתּוֹרָה, הוּא מְצַיֵּת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁהוּא מְצַיֵּת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהַתּוֹרָה הֵם אֶחָד, וּכְשֶׁאָדָם מְצַיֵּת לְהַתּוֹרָה, גַּם הוּא נִכְלָל בְּאֶחָד, וּבְאֶחָד אֵין שׁוּם חִסָּרוֹן, חִסָּרוֹן שַׁיָּךְ רַק בִּנְפְרָד, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּחֲזִיקִים בְּאֶחָד שָׁמָּה לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם פֵּרוּד, וְלָכֵן אִם הַנִּשּׂוּאִין הֵם עַל־פִּי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא

חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין שׁוּם פְּרוּדִים. וְלָכֵן גַּם בְּנֵי הַזּוּג שֶׁמִּתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה, אַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ נִפְרָדִים, וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְ"נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", עָלָיו לִלְמֹד אֶת יְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְהֶלְכוֹתֶיהָ, אֲשֶׁר שַׁיָּכִים לְחַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וּבֵינָהּ לְבֵינוֹ, וְצָרִיךְ לִלְמֹד הַרְבֵּה אֶת הַהֲלָכוֹת, כִּי אִם אֵין לוֹמְדִים אֶת הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְנִשּׂוּאִין, אֲזַי נִכְשָׁלִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאִסּוּרֵי כְּרִיתוּת, שֶׁהוּא הָאִסּוּר הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁנִּכְרֶתֶת נִשְׁמָתוֹ מִשָּׁרְשָׁהּ, חַס וְשָׁלוֹם, וְהַכֹּל תָּלוּי אִם מְקַיֵּם אֶת הַהֲלָכוֹת. וְלָכֵן חוֹב גָּדוֹל לְכָל זוּג צָעִיר לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לִלְמֹד אֶת הַהֲלָכוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּנִשּׂוּאִין, וְעַל־יְדֵי כָּךְ יִהְיוּ לָהֶם נִשּׂוּאִין מְאֻשָּׁרִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כָּל הַהַקְדָּמָה הַזּוֹ שֶׁהִקְדַּמְתִּי לְךָ, אֲשֶׁר בְּהֶכְרֵחַ לְ"נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים" וּמְאֻשָּׁרִים, לִלְמֹד אֶת הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְזוּג צָעִיר, אַל תַּחְשֹׁב שֶׁבָּאתִי לְשַׁכְנֵעַ אוֹתְךָ שֶׁתִּלְמַד אֶת הַהֲלָכוֹת סְתָם, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אוֹתָן, עַל־כֵּן אֹמַר זֹאת, אֶלָּא הַהֶכְרֵחַ לוֹמַר לְךָ, שֶׁאִם אֵין מְקַיְּמִים אֶת

הַהֲלָכוֹת בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הַשַּׁיָּכוֹת לְדִינֵי נְשׂוּאִין, לְבַסּוֹף נַעֲשֵׂית שְׂנְאָה וּפֵרוּד בֵּין הַזּוּג. לָזֹאת אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֶלָּא תִּלְמַד לְבַד אֶת הַהֲלָכוֹת, וְכֵן תִּלְמַד עִם מוֹרֶה דֶּרֶךְ אֶת הַהֲלָכוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לָלֶכֶת אֶל שִׁעוּר שֶׁלּוֹמְדִים אֶת הַהֲלָכוֹת הָאֵלּוּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְ"נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", כִּי חַיֵּי הַנְּשׂוּאִין שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל אֵינָם כְּחַיֵּי נְשׂוּאִין שֶׁל גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, אוֹ כְּחַיּוֹת יַעַר, אֶלָּא חַיִּים עֶלְיוֹנִים, חַיִּים קְדוֹשִׁים, חַיִּים מְקֻשָּׁרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הָאָדָם נִדְמֶה לְקוֹנוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל אֶחָד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֶחָד וְאֵין בִּלְעָדָיו אֶחָד, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין שׁוּם פְּרוּדִים, הַכֹּל זֶה אֶחָד, אַחְדוּת אַחַת, כָּךְ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַכֹּל אֶחָד, כִּי כֻּלָּם מְשֻׁלָּבִים וּמְחֻבָּרִים עִם הָאֶחָד יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלָכֵן "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים" הֵם כְּשֶׁחַי עִם אִשְׁתּוֹ בְּאַחְדוּת אַחַת, בְּאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְאֶחָד מְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁנִי, וְרַק כָּךְ מַצְלִיחִים בַּנְּשׂוּאִין, אֲבָל אִם, חַס וְחָלִילָה, רוֹצִים לְהִשְׁתַּלֵּט אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, אוֹ לְהַכְנִיעַ אוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, כָּךְ יֵשׁ כִּשָּׁלוֹן בַּנְּשׂוּאִין. לָזֹאת רְאֵה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַיְסוֹד בְּחַיֵּי "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים" הוּא

בִּלְמוּד הַהֲלָכָה שֶׁשַּׁיֶּכֶת לְחַיֵּי נִשּׂוּאִין, וְלֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה (אָבוֹת א, יז), שֶׁצְּרִיכִים לְקַיֵּם אֶת כָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, עַד הַהֲלָכָה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְאִם נִפְרָדִים, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהֲלָכָה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, תֵּדַע שֶׁלְּבַסּוֹף יִהְיֶה לְךָ כִּשָּׁלוֹן בַּנִּשּׂוּאִין. לָזֹאת רְאֵה מְאֹד מְאֹד לִלְמֹד בְּעַצְמְךָ אֶת הַהֲלָכוֹת, וְלַחֲזֹר עֲלֵיהֶן פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְכֵן תִּלְמַד עִם מוֹרֶה־דֶּרֶךְ אֶת הַהֲלָכוֹת הָאֵלֶּה, כִּי הֵן הֲלָכוֹת חֲמוּרוֹת מְאֹד מְאֹד, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי וְתִלְמַד אוֹתָן, וְתִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְצְנִיעוּת גְּדוֹלָה, אָז תִּשְׂרֶה בֵּינֵיכֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ בֵּינֵיכֶם וְכוּחִים, וְתִחְיוּ חַיֵּי נִשּׂוּאִין מֻצְלָחִים.

ג.

בְּנִי! טֶבַע שֶׁל אָדָם הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, וְעַל מִי הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּלֵּט יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל אִשְׁתּוֹ?! כִּי נִדְמֶה לוֹ מֵאַחַר שֶׁהִתְחַתֵּן עִמָּהּ בְּחֻפָּה וְקִדּוּשִׁין, וְהִיא נִכְנְסָה בִּרְשׁוּתוֹ, אָז הוּא יָכוֹל כְּבָר לִהְיוֹת בַּעַל־הַבַּיִת, וּלְהַגִּיד לָהּ דֵּעוֹת, וּלְהִשְׁתַּלֵּט עָלֶיהָ וְלָתֵת לָהּ פְּקֻדּוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִדּוֹת

גְּרוּעוֹת וּמְגֻנּוֹת, וְהוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּלֵּט עָלֶיהָ, עַל־יְדֵי הַשְׁפָּלוֹת שֶׁמַּשְׁפִּיל אוֹתָהּ, וּמְבַזֶּה אוֹתָהּ, וּמְשִׁתַּדֵּל לְהַכְנִיעַ אוֹתָהּ בְּכָל מִינֵי דְּרָכִים מוּזָרוֹת וּמְגֻנּוֹת שֶׁל קְלָלוֹת וְעֶלְבּוֹנוֹת — אַתְּ לֹא שָׁוָה לְשׁוּם דָּבָר, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי בִּטּוּיִים חֲרִיפִים. תֵּדַע לְךָ, מִלְּבַד אֲשֶׁר הֶעָוֹן הַזֶּה הוּא עָוֹן חָמוּר מְאֹד כְּמוֹ הַלְּבָנַת פָּנִים לַחֲבֵרוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד מַקְפִּיד כְּשֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת אִשְׁתּוֹ, כִּי אָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: מִתּוֹךְ שֶׁדִּמְעָתָהּ מְצוּיָה אוֹנָאָתָהּ קְרוֹבָה, כִּי אָסוּר לְפַגֵּעַ בִּכְבוֹד אִשְׁתּוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת וָאֲפָנִים וּדְרָכִים וּנְסִבּוֹת, וְתָמִיד לַחֲשֹׁב אֵיךְ לְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ, זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נט): אוֹקִירוּ לְנָשַׁיְכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ, תְּכַבְּדוּ וְתִיקְרוּ אֶת נְשׁוֹתֵיכֶם כְּדֵי שֶׁתִּתְעַשְּׁרוּ; כִּי עִקַּר הָעֲשִׁירוּת תָּלוּי רַק כְּפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבְּדִים אֶת הָאִשָּׁה. וְרוֹאִים עַל־פִּי־רֹב יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים עֲנִיּוּת גְּדוֹלָה בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, בְּגַשְׁמִיּוּת — אֵין לָהֶם פַּרְנָסָה וְהֵם מְסֻבָּכִים בְּחוֹבוֹת, וְכָל זֶה בָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מְכַבְּדִים אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם, כִּי בָּרֵגַע שֶׁהַבַּעַל מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ,

יהיה מבטח שתהיה לו פרנסה בשפע, כי הקדוש־ברוך־הוא שוכן בתוך הזוג הזה, כי באיש יש י׳ ובאשה יש ה׳, וביחד הם י׳ ה׳, שהוא שמו יתברך, והיכן ששמו יתברך נמצא, שמה הברכה מצויה, ועל־כן אם הבעל מכבד את אשתו, יהיה בטוח שתהיה לו פרנסה בשפע, ואם חס ושלום, מזלזל באשתו, הוא מוציא, חס ושלום, את הי׳ ה׳, הינו את השכינה מתוך ביתו, ואז אין לך עניות גדולה מזו, ובני־אדם אינם נזהרים בזה, ובשביל זה הם סובלים כל־כך הרבה עניות, אבל אם תזהר בזה, אז תראה איך שתבא לך הצלחה רבה. כי אפלו אם יהיה לך פעם איזה עני או צמצום או קטנות, אף פעם אל תתפרץ על אשתך, היא אינה חייבת לך כלום, אדרבה כל השפעות באות רק ממנה, וכן ברוחניות — עקר העשירות הוא דיקא על־ידי האשה, כמו שאמרו חכמינו הקדושים: לומד תורה בטהרה נושא אשה, ואחר־כך לומד תורה, כי מה ששלומדים אחר החתנה זה אין לשער כלל, אשר זה הרבה יותר ממה ששלומדים קדם החתנה, כי מצוה, וגוף טהור נושא אשה ולו בנים (פסחים קיב:); ואף שאמרו חכמינו הקדושים: ריחים על צוארו

וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה, זֶה הָיָה פַּעַם כְּשֶׁלֹּא הָיְתָה הֶפְקֵרוּת וּפְרִיצוּת וְזֶהֲמָה בַּדּוֹר, אָז הָיָה שַׁיָּךְ דָּבָר זֶה, אֲבָל הַיּוֹם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁהַדּוֹר כָּל־כָּךְ פָּרוּץ וְהָעֵרֶב־רַב מִתְפַּשֵּׁט בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשֶׂה פְּרָצוֹת בִּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהִתְחַתֵּן בְּגִיל מְאֹד צָעִיר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִלְמֹד תּוֹרָה בְּטָהֳרָה, וְאָז נַעֲשָׂה עָשִׁיר גָּדוֹל בְּרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן אַתָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד אַף שֶׁהִתְחַתַּנְתָּ, עַכְשָׁו זֶה הַזְּמַן לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ וְלִלְמֹד תּוֹרָה, אַל תַּחֲשֹׁב מֵאַחַר שֶׁהִתְחַתַּנְתִּי אֲנִי כְּבָר יָכוֹל לְהוֹרִיד מִמֶּנִּי אֶת עֹל הַתּוֹרָה, וְאֶהְיֶה עַכְשָׁו עָסוּק עִם אִשְׁתִּי, וּכְבָר אֶחְיֶה אֶת חַיֵּי חֻלִּין כְּצִפּוֹר דְּרוֹר שֶׁמִּסְתּוֹבֶבֶת וְעוֹשָׂה כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָהּ, אַל תַּגִּיד דָּבָר כָּזֶה, כִּי זֶה יָבִיא לְךָ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עֲנִיּוּת בְּרוּחָנִיּוּת, וְעָלֶיךָ לְנַצֵּל אֶת זְמַן הַנִּשּׂוּאִין שֶׁלְּךָ לַעֲשִׁירוּת בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי דַּיְקָא אָז אַחַר שֶׁהִתְחַתַּנְתָּ וְהַמֹּחִין שֶׁלְּךָ מֹחִין נְקִיִּים, אֲזַי תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְבָרֵחַ אֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן דַּיְקָא, וְתִהְיֶה זָהִיר מְאֹד מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם בְּמִנְיָן, וְכֵן תִּבְרַח אֶל בֵּית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה בְּהַתְמָדָה רַבָּה מְאֹד. וּמַה גַּם שֶׁתִּקְבַּע לְעַצְמְךָ שְׁעוּרִים בַּבַּיִת, כְּדֵי שֶׁאִשְׁתְּךָ גַּם כֵּן תִּרְאֶה

שֶׁאַתָּה לוֹמֵד, וְדַעַת לְנָבוֹן, שֶׁצְּרִיכִים לְצָרֵף גַּם אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת הֲהֲלָכוֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת אֵלֶיהָ לִלְמֹד אִתָּהּ, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת כְּגוֹן: שַׁבָּת וְכַשְׁרוּת וְטָהֳרָה שֶׁהִיא צְרִיכָה לָדַעַת, וּכְשֶׁתְּדַבֵּר וְתִלְמַד אִתָּהּ, שְׁנֵיכֶם בְּיַחַד תִּהְיוּ חַבְרוּתָא, וְזֶה יִהְיֶה עֲשִׁירוּת רוּחָנִית שֶׁתִּזְכּוּ אַחַר הַחֲתֻנָּה. אֲבָל לְמַעַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְמַעַן תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אַל תַּחְשֹׁב בָּזֶה שֶׁאַתָּה מִתְחַתֵּן שֶׁתּוֹרִיד מֵעַצְמְךָ אֶת עֹל הַתּוֹרָה, אַדְרַבָּה אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לַעֲשִׁירוּת בְּרוּחָנִיּוּת זֶה דַּיְקָא אַחַר הַחֲתֻנָּה, וְאָז תִּהְיֶה לְךָ עֲשִׁירוּת בְּגַשְׁמִיּוּת, וְלֹא יֶחְסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר; כִּי רוֹאִים שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם הַהוֹלְכִים בָּטֵל וְסוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, זֶה בָּא לָהֶם, רַק מֵהַשְׁעָמוּם שֶׁמְּשַׁעֲמֵם לָהֶם. וּכְשֶׁאֵין לָאָדָם מַה לַּעֲשׂוֹת, אֲזַי הוּא מוֹצֵא חֶסְרוֹנוֹת בְּאִשְׁתּוֹ וְכָל מַה שֶּׁרַק נִכְנָס לוֹ בְּמֹחוֹ הֶעָקֹם, הוּא מוֹצֵא חֶסְרוֹנוֹת בְּאִשְׁתּוֹ, וְעוֹרֵךְ עָלֶיהָ בִּקֹּרֶת, וַאֲפִלּוּ הַדָּבָר הַכִּי קָטָן שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת וּמְדַבֶּרֶת, הוּא צָרִיךְ לְבַקֵּר, וְזֶה טֶבַע רַע שֶׁל בֶּן־אָדָם גַּס וּבָטֵל מֵהַתּוֹרָה וְעַם הָאָרֶץ, שֶׁמִּתְנַפֵּל מִדֵּי פַּעַם עַל אִשְׁתּוֹ, מַשְׁפִּילָהּ, מַכְנִיעָהּ וּמְבַזֶּה אוֹתָהּ, וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שְׁעָמוּם, כִּי אִם הָיָה הַבַּיִת שֶׁלּוֹ בַּיִת שֶׁל תּוֹרָה, אֲזַי הָיָה נִרְאֶה בַּיִת אַחֵר לְגַמְרֵי.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְחַיֵּי "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת וַתְּרָן בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁתָּמִיד אִשְׁתְּךָ צְרִיכָה לִהְיוֹת צוֹדֶקֶת, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מְאֹד לְקַבֵּל דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה בֶּן אָדָם, וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאַתָּה צוֹדֵק וְהִיא אֵינָהּ צוֹדֶקֶת, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיֵּי "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", עָלֶיךָ לִהְיוֹת וַתְּרָן גָּדוֹל בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְתַסְכִּים עִם הַכֹּל, וּבְוַדַּאי זֶה לֹא מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הֲלָכוֹת וְדִינִים וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, שֶׁעַל דְּבָרִים כָּאֵלּוּ צְרִיכִים לַעֲמֹד חָזָק וְלֹא לָזוּז כִּי הוּא זֶה, כִּי בְּהֲלָכוֹת הַתּוֹרָה אָסוּר לְוַתֵּר מְאוּמָה, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁל בֵּינָה לְבֵינְךָ וּדְבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ וּדְבָרִים שֶׁל מִלֵּי דְּעַלְמָא אָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תָּמִיד לְוַתֵּר לְאִשְׁתּוֹ, וְאָז יִהְיוּ לְךָ חַיֵּי "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", כְּגוֹן אִם הִיא רוֹצָה סַפָּה בְּצֶבַע כָּחוֹל וְאַתָּה רוֹצֶה בְּצֶבַע זָהָב, אוֹ הִיא רוֹצָה שֻׁלְחָן וְרָהִיטִים כָּאֵלּוּ, וְאַתָּה רוֹצֶה שֻׁלְחָן וְרָהִיטִים אֲחֵרִים תָּמִיד תְּוַתֵּר, כִּי זֶה לֹא הָעִנְיָן וְהָעֵסֶק שֶׁלְּךָ, וְכֵן בְּעִנְיָן קְנִיּוֹת תָּמִיד תִּהְיֶה וַתְּרָן, וְאַף שֶׁאַתָּה

צוֹעֵק שֶׁאֵין לְךָ, זָכוֹר תִּזְכֹּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּמוּרָה טז.): תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֵין לָאָדָם בַּבַּיִת מַה לָּתֵת לְאִשְׁתּוֹ, אִשְׁתּוֹ צוֹעֶקֶת וּמִתְפָּרֶצֶת, וְכָךְ מַתְחִילוֹת הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת בַּבַּיִת, וְחַס וְשָׁלוֹם, אִם לֹא תּוֹפְסִים אֶת זֶה בַּזְּמַן, אָז יָכוֹל לָצֵאת מִזֶּה גֵּרוּשִׁין. וְחַס וְחָלִילָה, יְכוֹלִים לְהִתְנַתֵּק אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, וְזֶה יִגְרֹם צָרוֹת גְּדוֹלוֹת. וְלָכֵן תִּזְכֹּר תָּמִיד מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אִשָּׁה — כֵּינָן שֶׁאֵין לָהּ תְּבוּאָה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ מִיָּד צוֹעֶקֶת. וְעָלֶיךָ לִזְכֹּר אֶת זֶה תָּמִיד, כִּי אִם לֹא תִּרְצֶה לִזְכֹּר, וְתִהְיֶה חָכָם בְּעֵינֶיךָ, לְבַסּוֹף תִּמְצָא אֶת עַצְמְךָ בַּחוּץ. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיֵּי "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", תִּהְיֶה וַתְּרָן בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְתֵדַע שֶׁהִיא תָּמִיד צוֹדֶקֶת. וְתָמִיד תִּתֵּן לָהּ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין פד:): לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם וְיִשְׁתֶּה פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְיִלְבַּשׁ וְיִתְכַּסֶּה בַּמֶּה שֶּׁיֵּשׁ

לְהַצְלִיחַ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֶיךָ תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, וְתִהְיֶה וַתְּרָן גָּדוֹל בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְאָז תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁאִשְׁתְּךָ תִּרְצֶה לְהִשָּׁאֵר אִתְּךָ תָּמִיד, כִּי הִיא רוֹאָה שֶׁבַּעְלָהּ נוֹתֵן לָהּ כָּל מַה שֶּׁהִיא מְבַקֶּשֶׁת. וּבִשְׁבִיל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳), שֶׁאֵין קוֹרַת רוּחַ לָאִשָּׁה אֶלָּא בְּבֵית בַּעְלָהּ; כִּי כְּשֶׁרוֹאָה שֶׁבַּעְלָהּ נוֹתֵן לָהּ כָּל מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, אָז הִיא רוֹצָה לְהִדָּבֵק וּלְהִשָּׁאֵר עִמּוֹ תָּמִיד, וּכְבָר אֵינָהּ רוֹצָה לָלֶכֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא לַעֲזֹב אוֹתוֹ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקֶּשֶׁת מַשֶּׁהוּ וְהַבַּעַל מְקַמֵּץ מִמֶּנָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַשְׁפִּילָהּ וְרָב אִתָּהּ, אָזַי לְאַט לְאַט נִכְנֶסֶת בְּלִבָּהּ שִׂנְאָה נֶגֶד בַּעְלָהּ, וּמִתְקָרֶרֶת הָאַהֲבָה, עַד שֶׁיּוֹם אֶחָד הִיא קָמָה וּבוֹרַחַת מֵהַבַּיִת וְחוֹזֶרֶת אֶל הַהוֹרִים, וְאָז תִּצְטָרֵךְ הַרְבֵּה יוֹעֲצִים וְשַׁדְלָנִים שֶׁיַּעַזְרוּ לְךָ לַהֲשִׁיבָהּ הַבַּיְתָה. וְלָכֵן הֱיֵה פִּקֵּחַ, וְאַל תָּרִיב עִם אִשְׁתְּךָ, אֶלָּא תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁהִיא תִּהְיֶה צוֹדֶקֶת, וְאִם תֵּלֵךְ בְּצוּרָה כָּזוֹ, תַּצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֶיךָ, וְתִהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בְּבֵיתְךָ.

ה.

תִּשְׁתַּדֵּל מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף פַּעַם לֹא

לְצַעֵר אֶת אִשְׁתְּךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאַף פַּעַם לֹא תְּדַבֵּר עַל הַהוֹרִים שֶׁלָּהּ, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ חֶשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים עִמָּהֶם, שֶׁצָּעֲרוּ אוֹתְךָ אוֹ שֶׁהִצִּיקוּ לְךָ עַל לֹא דָּבָר, אוֹ שֶׁלֹּא קִיְּמוּ אֶת הַבְטָחָתָם וְלֹא נָתְנוּ לְךָ נְדוּנְיָה, אוֹ שֶׁהֵפְרוּ אֶת דִּבְרֵיהֶם, אַתָּה רְאֵה אַף פַּעַם לֹא לְדַבֵּר עַל הוֹרֵי אִשְׁתְּךָ, כִּי דָּבָר זֶה מְאֹד כּוֹאֵב לָאִשָּׁה, כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עַל הוֹרֶיהָ, וְאִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק עַל כָּל הַחֲרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים שֶׁהֵם מְנַת חֶלְקְךָ מֵחָמִיךָ וַחֲמוֹתְךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ אִשְׁתְּךָ בְּעַצְמָהּ תַּעֲזֹר לְךָ, וְהַהוֹרִים שֶׁלָּהּ לֹא יוּכְלוּ לְנַתֵּק אֶת הַקֶּשֶׁר בֵּינֵיכֶם. וְלָכֵן תִּהְיֶה פִּקֵּחַ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתִשְׁתַּדֵּל מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל דָּבָר זֶה, כִּי בָּזֶה תָּלוּי כָּל הַשָּׁלוֹם־בַּיִת — לֹא לְדַבֵּר אַף פַּעַם עַל חָמִיךָ וַחֲמוֹתְךָ בִּפְנֵי אִשְׁתְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַרְבֵּה טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עֲלֵיהֶם, אָסוּר אַף פַּעַם לְדַבֵּר בִּפְנֵי אִשְׁתְּךָ עַל הַהוֹרִים שֶׁלָּהּ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הִיא הַבַּת שֶׁלָּהֶם, וְזֶה כּוֹאֵב לָהּ. וְכָל הַחֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל דָּבָר זֶה, לְבַסּוֹף נִתְגָּרְשׁוּ, וְלָכֵן תִּהְיֶה פִּקֵּחַ, וְתִשְׁמַע לַעֲצָתִי, וְאָז יִהְיוּ לְךָ "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים".

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת תָּמִיד זָרִיז בְּגַשְׁמִיוּת וּבְרוּחָנִיוּת, כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הֵן בְּבֵיתְךָ וְהֵן בַּחוּץ, תִּהְיֶה זָרִיז מְאֹד, כִּי הַזְּרִיזוּת מְבִיאָה אֶת הַהַצְלָחָה בַּבַּיִת וּבַחוּץ. לְמָשָׁל בַּבַּיִת, כָּל דָּבָר שֶׁצְּרִיכִים לְסַדֵּר אֵיזֶה סִדּוּר אוֹ לְשַׁלֵּם אֵיזֶה תַּשְׁלוּם אוֹ לְנַקּוֹת, תִּשְׁתַּדֵּל לָתֵת יָד וְכָתֵף, וְלַעֲשׂוֹת אֶת זֶה בְּזְרִיזוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֵיךְ הַבַּיִת שֶׁלְּךָ יִהְיֶה הֲכִי מְסֻדָּר, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל לְאִשָּׁה מְאֹד קָשֶׁה בַּבַּיִת, וּבִפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ יְלָדִים, הֵם מְהַפְּכִים אֶת הַבַּיִת, וְהַבַּעַל בָּא הַבַּיְתָה וְהוּא רַב עִם אִשְׁתּוֹ: לָמָּה פֹּה לֹא מְסֻדָּר, וְלָמָּה פֹּה לֹא נָקִי, וְלָמָּה אֵין הָעִנְיָנִים בִּמְקוֹמָם, בִּמְקוֹם שֶׁתִּשְׁאַל 'לָמָּה', אִם אַתָּה רוֹצֶה "**נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים**", תַּעֲשֶׂה זֹאת אַתָּה בְּעַצְמְךָ בְּזְרִיזוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִסְתַּדֵּר בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת וּבְתַכְלִית הַמְּהִירוּת, כִּי מַה שֶּׁגֶּבֶר יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּשָׁעָה אַחַת אִשָּׁה תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, וְזֶה לֹא בְּזָיוֹן לָאִשָּׁה, כִּי פָּשׁוּט לָהּ הוֹלֵךְ הַכֹּל קָשֶׁה, כִּי הַיְלָדִים קוֹפְצִים לָהּ עַל הָרֹאשׁ, וְכָל הָעֹל עָלֶיהָ וְלָכֵן אַתָּה צָרִיךְ לָדוּן אוֹתָהּ

לְכַף זְכוּת, וְאִם תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת זָרִיז מְאֹד בַּבַּיִת וְלַעֲזֹר וְלָתֵת כָּתֵף, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה מֻצְלָח בְּנִשּׂוּאֶיךָ, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת, תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לָקוּם לַתְּפִלָּה מֻקְדָּם, וְתֵלֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת עֶרֶב וָבֹקֶר חֹק וְלֹא יַעֲבֹר כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁתִּהְיֶה זָהִיר לָלֶכֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל עֶרֶב וָבֹקֶר, אִשְׁתְּךָ תִּסְתַּכֵּל עָלֶיךָ בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְהִיא מְאֹד מְאֹד תְּכַבֵּד אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁבַּתְּחִלָּה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהִיא תִּמְנַע אוֹתְךָ מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה... "תִּשָּׁאֵר אִתִּי בַּבַּיִת" וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי פִּתּוּיִים שֶׁיֵּשׁ, עַל מְנַת לֹא לָלֶכֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן וְלֹא תְּוַתֵּר בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַחַיִּים וְהָעֵרֶךְ שֶׁלְּךָ בְּעֵינֵי אִשְׁתְּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי הִיא תִּרְאֶה שֶׁאַתָּה חַי עִם עֶקְרוֹנוֹת וְאַתָּה לֹא מַחְסִיר עֶרֶב וָבֹקֶר מִלִּהְיוֹת בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וּכְמוֹ־כֵן רְאֵה לָלֶכֶת לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ שֶׁתִּקְבַּע לְעַצְמְךָ שְׁעָתַיִם אוֹ יוֹתֵר לִלְמֹד בַּיּוֹם, וְאִם תּוּכַל יוֹתֵר אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי חֶלְקֶךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף זֶה מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר מִמְּךָ, אֲבָל אִם תִּהְיֶה טָרוּד בְּפַרְנָסָתְךָ עַל־כָּל־פָּנִים תִּגְנֹב מֵהַזְּמַן שֶׁלְּךָ שָׁעָה אוֹ שְׁעָתַיִם לָבֹא לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה, וְזֶה יוֹסִיף אֶת חִנְּךָ בְּעֵינֶיהָ; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ "נִשּׂוּאִין מֻצְלָחִים"

תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בְּכָל יוֹם לָלֶכֶת אֶל בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, וְלִלְמֹד תּוֹרָה בַּדֶּרֶךְ שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, לַעֲשׂוֹת לְךָ שְׁעוּר בְּמִשְׁנָה לִלְמֹד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק בִּזְרִיזוּת, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, וְאָז תַּתְחִיל עוֹד מַסֶּכְתָּא, כְּמוֹ־כֵן בַּשַּׁ״ס תַּתְחִיל מֵהַתְחָלַת בְּרָכוֹת, וְתִלְמַד דַּף אַחַר דַּף עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא, וְתַתְחִיל שַׁבָּת, וְכֵן עֵרוּבִין עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס, וְכֵן בְּאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ תַּתְחִיל מֵהַתְחָלַת אוֹרַח חַיִּים, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם תַּתְחִיל אֶת הַיּוֹרֶה דֵּעָה, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם תַּתְחִיל אֶת אֶבֶן הָעֵזֶר, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם תַּתְחִיל אֶת חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט, וְאַחַר־כָּךְ תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם. וְדָבָר זֶה תַּעֲשֶׂה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הֵן בַּקַּיִץ הֵן בַּחֹרֶף, הֵן בַּקּוֹר וְהֵן בַּחֹם, שׁוּם דָּבָר שֶׁלֹּא יִמְנַע אוֹתְךָ מִבֵּית־הַמִּדְרָשׁ, וְאִם תַּעֲשֶׂה כָּךְ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיוּ לְךָ ״נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים״, כִּי הָאִשָּׁה רוֹאָה אֵיךְ שֶׁבַּעְלָהּ חַי עִם עִקָּרוֹן, אָז הִיא מְכַבֶּדֶת מְאֹד אֶת בַּעְלָהּ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לְצַיֵּת אוֹתִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּתְחָרֵט — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא; כִּי בֶּאֱמֶת הַזְּרִיזוּת הִיא מִדָּה מְאֹד מְאֹד טוֹבָה, וְלִזְכוֹת לָזֶה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה, שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ הַרְבֵּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא לְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַף אֶחָד לֹא שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ, בֶּאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלָל, וְדָבָר זֶה אֵין יְכוֹלִים לְהַסְבִּיר, כִּי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת אֵין יְכוֹלִים לְהַסְבִּיר לַשֵּׁנִי, כִּי אֶחָד רוֹאֶה וְאֶחָד לֹא רוֹאֶה, אֶחָד הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ פְּקוּחוֹת, וְרוֹאֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַשֵּׁנִי הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ סְתוּמוֹת, וְאֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, רַק גַּשְׁמִיוּת וְרַק טֶבַע, וְאִם אַתָּה מְדַבֵּר אִתּוֹ וּמְעוֹרֵר אוֹתוֹ עַל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁיָּשִׂיחַ וְיסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ כְּאִלּוּ נָפַלְתָּ מֵהַיָּרֵחַ, אוֹ כְּאִלּוּ מִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה רוֹצֶה מִמֶּנּוּ, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מַאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְהוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן תְּבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

וְתִהְיֶה זָרִיז עַל כָּל דָּבָר שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְאַף פַּעַם אַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבִמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, כִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה דְּבָרִים מְחַכִּים לְךָ בַּחַיִּים, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה מְחַכֶּה עָלֶיךָ. וְעַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּלְחַזֵּק גַּם אֶת אֲחֵרִים וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְאַל תּוֹלִיךְ שׁוּם שִׂנְאָה עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בִּקְבִיעוּת לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִהְיוּ לְךָ "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", אִם תִּהְיֶה וַתְּרָן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיוּ לְךָ "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים".

ז.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, אִם אַתְּ רוֹצָה שֶׁיִּהְיוּ לָךְ "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", עָלַיִךְ לִהְיוֹת וַתְּרָנִית בְּחַיַּיִךְ, וְאַתְּ צְרִיכָה לְכַבֵּד אֶת בַּעְלֵךְ; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בַּעַל וְגֶבֶר הוּא גַּאוְתָן, וְצָרִיךְ אֶת הַכָּבוֹד, וְאִם אֵין נוֹתְנִים לוֹ אֶת הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רוֹצֶה, אֲזַי נִכְנָס בְּפַאנִיקָה וּבְכַעַס וּבַעֲצַבִּים, וְעַל

מִי הוּא יוֹצִיא אֶת זֶה אִם לֹא עָלַיִךְ? ! וְעַל־כֵּן תִּהְיִי
וַתְּרָנִית, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיִי וַתְּרָנִית, יִהְיֶה לָךְ שְׁלוֹם־בַּיִת
נִפְלָא עַד מְאֹד, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה מְאֹד קָשֶׁה,
כִּי סוֹף כָּל סוֹף גַּם אַתְּ עוֹבֶדֶת וְקָשֶׁה לָךְ בַּבַּיִת עִם
הַיְלָדִים, קָשֶׁה לָךְ עִם מֶשֶׁק הַבַּיִת, וְקָשֶׁה לָךְ
לְהִתְמוֹדֵד בַּחַיִּים עִם הַרְבֵּה דְּבָרִים, עִם כָּל זֹאת
רְאִי לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר מְאֹד אֶת בַּעְלֵךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתְּ
תְּכַבְּדִי וּתְיַקְּרִי אֶת בַּעְלֵךְ, תִּכָּנֵס בּוֹ אַהֲבָה אֵלַיִךְ
וַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְהוּא יוּכַל לְהָבִין אוֹתָךְ, אֲבָל אִם
אַתְּ תִּתְפָּרְצִי עָלָיו וְתִצְעֲקִי עָלָיו, "כַּמַּיִם פָּנִים אֶל
פָּנִים", גַּם הוּא יִצְעַק עָלַיִךְ וְיִתְפָּרֵץ עָלַיִךְ; וְלָכֵן,
בִּתִּי הַיְקָרָה, אִם אַתְּ רוֹצָה שֶׁיִּהְיֶה לָךְ שְׁלוֹם־בַּיִת
אֲמִתִּי וְ"נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", הֲיִי וַתְּרָנִית בְּתוֹךְ
בֵּיתֵךְ, וְכָל מַה שֶׁבַּעְלֵךְ אוֹמֵר תַּגִּידִי כֵּן, וְאַף
שֶׁנִּרְאִים לָךְ דְּבָרִים הֵפֶךְ הַמְצִיאוּת, לֹא כְּדַאי לָךְ
לְהִכָּנֵס עִמּוֹ בְּוִכּוּחִים, וְאִם יֵשׁ לָךְ בַּעַל רַע וּבְלִיַּעַל
שֶׁצּוֹעֵק וּמִתְפָּרֵץ עָלַיִךְ, בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
זֹאת תֵּצְאִי לַחוּץ, וּתְדַבְּרִי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
וּתְבַקְּשִׁי מִמֶּנּוּ שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלַיִךְ, וְאָז תִּרְאִי אֵיךְ
שֶׁזֶּה יִפְעַל, וְהוּא יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, אֲבָל אַף פַּעַם אַל
תַּעֲנִי לוֹ בַּחֲזָרָה, כִּי לֹא כְּדַאי לִשְׁבֹּר אֶת הַבַּיִת
בִּשְׁבִיל זֶה.

ח.

בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם אַתְּ רוֹצָה "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", תִּשְׁתַּדְּלִי תָּמִיד שֶׁהַבַּיִת יִהְיֶה מְסֻדָּר, וּמַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה תִּשְׁתַּדְּלִי לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תְּבַקְּשִׁי מִבַּעְלֵךְ בַּעֲדִינוּת, וְאִם אַתְּ רוֹאָה שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף, וְהוּא בְּלַחַץ, תִּשְׁתַּדְּלִי לֹא לְהַלְחִיץ אוֹתוֹ, אֶלָּא לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לוֹ הַדַּעַת וְהַמֹּחַ, וְהוּא יַשִּׂיג לָךְ כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה, כִּי אִם הָאִשָּׁה עוֹזֶרֶת לְבַעְלָהּ, אָז הַבַּעַל עוֹזֵר לְאִשְׁתּוֹ, כִּי זֶה הוֹלֵךְ דּוּ סִתְרִי, הַיְנוּ זֶה לְעֻמַּת זֶה, אִם הָאִשָּׁה בָּאָה לִקְרַאת בַּעְלָהּ, אֲזַי הַבַּעַל בָּא לִקְרָאתָהּ, וְכָךְ זוֹכִים לְ"נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", וְאִם אֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי רֹאשׁ בְּרֹאשׁ בְּעַקְשָׁנוּת וּבְכַעַס וּבִמְרִיבוֹת, אָז שְׁנֵיהֶם מַפְסִידִים, וְעִקַּר הַהֶפְסֵד זֶה הַיְלָדִים; כִּי כְּשֶׁהַבַּעַל וְהָאִשָּׁה רָבִים, מִי סוֹבֵל? הַיְלָדִים, כִּי הֵם מִסְתַּכְּלִים אֵיךְ הָאַבָּא וְהָאִמָּא רָבִים וּמִתְקוֹטְטִים וּמְקַלְּלִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לוֹמְדִים אֶת מִדַּת הַגַּוִּיִּים לְהַגְבִּיהַּ יָדַיִם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנוֹתְנִים מַכּוֹת, וְזֶה עָוֹן בַּל יְכֻפַּר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ מוֹחֵל עַל דָּבָר כָּזֶה,

כְּשֶׁאֶחָד מַגְבִּיהַּ יָד עַל הַשֵּׁנִי, אוֹ הָאִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ אוֹ הַבַּעַל עַל הָאִשָּׁה, כִּי זֶה דָּבָר מְאֹד מְאֹד חָמוּר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבְכָלָל אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נח:): הַמַּגְבִּיהַּ יָדוֹ עַל חֲבֵרוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הִכָּהוּ נִקְרָא רָשָׁע; וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר שֶׁהַבַּעַל מַגְבִּיהַּ אֶת הַיָּד עַל אִשְׁתּוֹ אוֹ הָאִשָּׁה מַגְבִּיהָה אֶת יָדָהּ עַל בַּעְלָהּ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הֶעָוֹן הַזֶּה, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁכִינָה שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ מְרִיבוֹת אוֹ וְכוּחִים בֵּינֵיהֶם, אָז הֵם מְסַלְּקִים אֶת הַשְּׁכִינָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּגְבִּיהִים יָד בְּוַדַּאי מְסַלְּקִים אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהַבַּיִת, וּכְשֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אָז רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל הַקְּלָלוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַכּוֹת אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְלֹא לְזַלְזֵל זֶה בָּזֶה, וְלֹא לְהַשְׁפִּיל הָאֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, וְאִם תִּתְנַהֲגִי בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז תִּרְאִי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָךְ בַּעַל טוֹב שֶׁיֹּאהַב אוֹתָךְ, וְיִהְיֶה שׁוֹרֶה רַק הַטּוֹב בַּבַּיִת; כִּי בֶּאֱמֶת הַנִּשּׂוּאִין הֲכִי יָפִים בַּחַיִּים הֵם כְּשֶׁיֵּשׁ אַהֲבָה וַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְאֶחָד רוֹצֶה לַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, וְלֹא שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לִפְגֹּעַ בַּשֵּׁנִי, וְלַעֲשׂוֹת דַּוְקָא, וְלִהְיוֹת רָשָׁע וְרוֹצֵחַ, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וְלָכֵן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְמוֹטֵט, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא בְּעֵת שַׁבָּת כְּשֶׁתַּדְלִיקִי אֶת הַנֵּרוֹת, אָז תְּבַקְּשִׁי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה, כִּי אָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם לָאִשָּׁה, וְאִם הָיוּ הַנָּשִׁים יוֹדְעוֹת אֵיזֶה עֵת רָצוֹן הוּא בַּשָּׁמַיִם בְּשָׁעָה שֶׁמַּדְלִיקוֹת אֶת הַנֵּרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת, שֶׁיְּכוֹלָה הָאִשָּׁה אָז לִפְעֹל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, אָז תָּמִיד הָיְתָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַנֵּרוֹת זְמַן רַב וּמִתְפַּלֶּלֶת עַל כָּל דָּבָר, וְאִם תִּתְנַהֲגִי כָּךְ בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבֵּךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה, אָז תִּרְאִי שֶׁתּוּכְלִי לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע, וְלִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם "נִשּׂוּאִין מֻצְלָחִים", עֲלֵיכֶם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל שְׁלוֹם־בַּיִת, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה מְאֹד קָשֶׁה, כִּי לִפְעָמִים הַבַּעַל הוּא עַצְבָנִי וְכַעֲסָן וְרָשָׁע

שֶׁמַּגְבִּיהַּ יָדַיִם, אוֹ לְהֵפֶךְ הָאִשָּׁה עַצְבָנִית וְכַעֲסָנִית וּמַגְבִּיהָּ יָדַיִם, וּמַשְׁלִיכָה דְּבָרִים, עִם כָּל זֹאת אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם "נְשׂוּאִין מֻצְלָחִים", עֲלֵיכֶם לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְלָדַעַת שֶׁשְּׁנֵיכֶם שֶׁתָּפִים, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, חַס וְשָׁלוֹם, אָסוּר לִזְרֹק אֶת הָאַשְׁמָה אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, כְּאִלּוּ אַתְּ אַשְׁמָה בְּכָל הַצָּרוֹת אוֹ אַתָּה אָשֵׁם בְּכָל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּבַּיִת, אֵין דָּבָר כָּזֶה — שְׁנֵיכֶם שֶׁתָּפִים, אִם יֵשׁ טוֹב אָסוּר לָקַחַת אֶת הַטּוֹב לְעַצְמוֹ, שֶׁהַבַּעַל הוּא הַמֻּצְלָח וְהוּא הָעוֹשֶׂה, אֵין דָּבָר כָּזֶה, אִשְׁתּוֹ גַּם־כֵּן שֶׁתָּפָה בָּזֶה, וְכֵן הַדָּבָר הָאִשָּׁה אֵינָהּ יְכוֹלָה לִזְקֹף אֶת הַטּוֹב לְצִדָּהּ שֶׁהַכֹּל בִּגְלָלָהּ, וְהַבַּעַל אֵיננוּ שֶׁתָּף בָּזֶה, אֵין דָּבָר כָּזֶה, שְׁנֵיכֶם שֶׁתָּפִים — הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ צָרָה אוֹ אֵיזֶה עֹנִי אוֹ מַחֲלָה, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁשְּׁנֵיכֶם שֶׁתָּפִים בַּדָּבָר, אוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ צָרָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, (שֶׁלֹּא נֵדַע מִצָּרוֹת), אָסוּר לְהַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, אֶלָּא שְׁנֵיכֶם תִּתְחַזְּקוּ בְּיַחַד, וְאֶחָד יְעוֹדֵד אֶת הַשֵּׁנִי, וְתָמִיד תַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָנוּ, וּשְׁנֵיכֶם תִּהְיוּ רְגִילִים לִנְסֹעַ אֶל

הַמְקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, אֶל קִבְרֵי צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים,
אֶל אֲבוֹת הָעוֹלָם בְּחֶבְרוֹן, וְאֶל רָחֵל אִמֵּנוּ וְאֶל
הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וּלְכָל הַצַּדִּיקִים וְהַמְקֻבָּלִים

לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ
שֶׁאַתָּה כְּבָר נִמְצָא בְּבוֹץ גָּדוֹל, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה
שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, לֵךְ וּתְפֹס אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁלְּךָ, וְתַנִּיחֵם
בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי מַעֲלַת
קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי
הַתְּפִלִּין מְבִיאִים חַיִּים לָאָדָם, וּכְשֶׁתַּלְבִּישׁ עַצְמְךָ עִם
הַתְּפִלִּין הַקְּדוֹשִׁים, וּתְכַוֵּן שֶׁאַתָּה מְקַיֵּם בָּזֶה רְצוֹן
הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְזָכֹר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ
יִתְבָּרַךְ, וּתְשַׁעְבֵּד אֶת לִבְּךָ וְאֶת מֹחֲךָ אֶל הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אֵין לְתָאֵר
וּלְשַׁעֵר אֶת הָאוֹר וְהַזִּיו שֶׁתַּרְגִּישׁ; וְכֵן מִצְוַת צִיצִית,
וְכֵן מִצְוַת צְדָקָה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וְכֵן לְהִזָּהֵר לֶאֱכֹל
רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכּוּ
הַדָּמִים שֶׁלְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל אֶת

מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם יְלָדִים בְּרִיאִים, וְשֶׁלֹּא יֵחָסֵר לָהֶם שׁוּם דָּבָר, וְשֶׁיִּהְיוּ מַשְׂכִּילִים בְּתוֹרָה וּבְחָכְמָה. כִּי, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עוֹבֵר עַכְשָׁו עַל בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹלָדִים יְלָדִים בַּעֲלֵי מוּמִין רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְסוֹבְלִים כָּל מִינֵי סֵבֶל, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְחוֹבוֹת וְצָרוֹת, אֲבָל אִם מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לְהַקְדִּים תְּפִלָּה לַצָּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטֶּלֶת הַצָּרָה לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִזְכּוֹת לְ"נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים", אַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל אַף אֶחָד, רַק תִּשְׁתַּדְּלוּ שֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם יִהְיוּ תָּמִיד שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ דַּרְכְּכֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְאִם תְּצַיְּתוּ אוֹתִי בְּכָל זֶה שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, אָז יִהְיוּ לָכֶם "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים" כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְתֵלְדוּ בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְיִהְיוּ מְאֹד מֻצְלָחִים, כִּי הַיְלָדִים מְסְתַּכְּלִים עַל הוֹרֵיהֶם, וּכְפִי שֶׁהַהוֹרִים מִתְנַהֲגִים כָּךְ הַיְלָדִים מִתְנַהֲגִים, כִּי הַיְלָדִים אוֹהֲבִים לְחַקּוֹת אֶת הוֹרֵיהֶם, וְלָכֵן כְּפִי שֶׁאַתֶּם תִּתְנַהֲגוּ, כָּךְ יַלְדֵיכֶם יִתְנַהֲגוּ, וְעַל־כֵּן תִּרְאוּ שְׁנֵיכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לְהִתְנַהֵג עַל־פִּי הַתּוֹרָה, וְאַל תָּזוּזוּ מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְזִכָּה

אוֹתָנוּ עִם שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וִיהוּדִי אָסוּר לוֹ לָזוּז כִּי הוּא זֶה מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְכָל מַה שֶּׁקָּשֶׁה לָכֶם, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם אֵיזֶה סָפֵק, תֵּלְכוּ אֶל רַב יְרֵא שָׁמַיִם לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, כִּי אֵין הָעוֹלָם הֶפְקֵר כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אַתְּ, בִּתִּי, תִּשְׁתַּדְּלִי לִלְמֹד אֶת הַהֲלָכוֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת אֵלַיִךְ וְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְתִשְׁמְרִי עַל עַצְמֵךְ מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה עָוֹן חָמוּר, אִסּוּר כָּרֵת, אִם אֵין לוֹמְדִים אֶת הַהֲלָכוֹת, אָז נִכְשָׁלִים בְּאִסּוּר כָּרֵת הֶחָמוּר מְאֹד מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ הַיְלָדִים סוֹבְלִים מִזֶּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־כֵּן תֵּלְכִי אֶל שִׁעוּר שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם עִנְיְנֵי טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אֲשֶׁר מְאֹד מְאֹד נָחוּץ לְכָל אִשָּׁה לָדַעַת אֶת הַהֲלָכוֹת עַל בּוּרְיָן, וְזִכְרִי זֹאת, שֶׁלְּעַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ תּוֹרָה, תְּהִלָּה לָאֵל, אֵיְנֵנוּ גּוֹיִם, וְלֹא כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם אֲנַחְנוּ מִתְנַהֲגִים, רַק כְּפִי מַה שֶּׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וַאֲנַחְנוּ מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלָכֵן רְאִי לִלְמֹד אֶת הַהֲלָכוֹת, וְכֵן בְּעִנְיַן כַּשְׁרוּת וּבְעִנְיַן שַׁבָּת, כָּל אֵלּוּ הַהֲלָכוֹת מְאֹד מְאֹד נְחוּצוֹת לָאִשָּׁה בַּבַּיִת. וְאִם בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תְּצַיְּתוּ אוֹתִי בְּכָל זֶה, אָז אֲנִי מַבְטִיחַ לָכֶם, שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם "נְשׁוּאִין מֻצְלָחִים" כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְתִרְאוּ בָּנִים חַיִּים

וְקַיָּמִים, וְתִזְכּוּ לִרְאוֹת בָּנִים לִבְנֵיכֶם, וְהַשַּׁרְשֶׁרֶת תִּמָּשֵׁךְ עַד עוֹלָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

טוֹב בַּבַּיִת

יָבֹאר וְיִגָּלֶה אֵיךְ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת
רַק טוֹב בַּבַּיִת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ
יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיַמְשִׁךְ רַק טוֹב וָחֶסֶד וְשֶׁפַע
בְּבֵיתוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת טוֹב בְּבֵיתוֹ וְלֹא רַק בַּחוּץ; כִּי רוֹאִים אֲנָשִׁים שֶׁבַּחוּץ הֵם טוֹבִים עַד מְאֹד, וְעוֹשִׂים צְדָקָה וָחֶסֶד, וּמְדַבְּרִים עַל לֵב אֻמְלָלִים, אֲבָל בַּבַּיִת הֵם הֲכִי אַכְזָרִיִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵינָם מְדַבְּרִים עִם הָאִשָּׁה, וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מְאוּמָה בַּעֲבוּר אֹכֶל אוֹ בְּגוּד, בְּנֵי־אָדָם כָּאֵלּוּ הֵם רוֹצְחִים מַמָּשׁ. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לָדַעַת, כְּמוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת טוֹב בַּחוּץ, צָרִיךְ לִהְיוֹת גַּם טוֹב בַּבַּיִת.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנה)

קוּנְטְרֵס

טוֹב בַּבַּיִת

א.

לֹא לְהַכְנִיס אִימָה יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁבַּיִת שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לִהְיוֹת מָדוֹר לַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְחַתֵּן וּבוֹנֶה בַּיִת, עָלָיו לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַבַּיִת זֶה הָאִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ב.): בֵּיתוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ; וְכֵן אָמְרוּ (שַׁבָּת קיח:): מַיְמַי לֹא קָרָאתִי לְאִשְׁתִּי אִשְׁתִּי, אֶלָּא לְאִשְׁתִּי בֵּיתִי; וְכֵן אָמְרוּ (סוֹטָה מד.): בֵּיתְךָ זוֹ אִשָּׁה; כִּי עִקַּר הַבַּיִת זֶה הָאִשָּׁה, כִּי הִיא נִקְרֵאת עֲקֶרֶת הַבַּיִת, כִּי הִיא עִקָּרוֹ שֶׁל הַבַּיִת, לָזֹאת הִזְהִירוּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְאֹד, וְאָמְרוּ (גִּטִּין ו:):

לְעוֹלָם אַל יַטִּיל אָדָם אֵימָה יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זְכָה אוֹתְךָ עִם אִשָּׁה וְעִם בַּיִת, תִּשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְצַעֵר אֶת אִשְׁתְּךָ, וְאַל תִּתְגָּרֶה בָּהּ, וְאַל תַּשְׁפִּיל אוֹתָהּ, וְאַל תַּכְנִיס בָּהּ אֵימָה יְתֵרָה, פַּחַד מְיֻתָּר, וּשְׁמֹר עַל זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַקְפִּיד עַל דָּבָר זֶה יוֹתֵר מֵהַכֹּל; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת אִשְׁתּוֹ, הוּא מְקַבֵּל עֹנֶשׁ גָּדוֹל עַל כָּךְ, כִּי אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּזְכוּת אִשְׁתּוֹ, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה מַשְׁפִּיל אֶת אִשְׁתְּךָ, וְאַתָּה צוֹעֵק עָלֶיהָ וְשׁוֹבֵר אוֹתָהּ, בִּשְׁבִיל זֶה אַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַחֲלֹקֶת וּבְזָיוֹנוֹת, וְעַל כֻּלָּם — עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְאַתָּה מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת גְּדוֹלִים; כִּי עִקַּר הַפַּרְנָסָה וְהַכֶּסֶף בָּא לָאָדָם בִּזְכוּת אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נט.): אוֹקִיירוּ לִנְשַׁייכוּ כִּי הֵיכָא דְּתִתְעַתְּרוּ — תְּכַבְּדוּ וּתְיַקְּרוּ אֶת נְשׁוֹתֵיכֶם, כְּדֵי שֶׁתִּתְעַשְּׁרוּ; וְאָמְרוּ (שָׁם): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּכְבוֹד אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, לָמָּה אַתָּה מַשְׁפִּיל כָּל־כָּךְ אֶת אִשְׁתְּךָ?! לָמָּה נִמְלֵאתָ חֵמָה כָּל־כָּךְ עַל אִשְׁתְּךָ, וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ עֲצַבִּים, אַתָּה

צָרִיךְ לִדְקֹר אוֹתָהּ בְּדִבּוּרִים שֶׁהֵם יוֹתֵר חַדִּים מֵחֲרָבוֹת?! לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִצְעֹק עָלֶיהָ וּלְהַשְׁפִּיל אוֹתָהּ וְלָרִיב עִמָּהּ עַל כָּל דָּבָר קָטָן, הֵיכָן הָרַחֲמָנוּת וְהַחֶסֶד שֶׁלְּךָ?! הֵיכָן הַמַּצְפּוּן שֶׁלְּךָ?! זָכוֹר תִּזְכֹּר בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב הָיִיתָ כְּשֶׁהָיִיתָ רָזֹק, הֲרֵי הִסְתּוֹבַבְתָּ נָע וָנָד, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, וְהָיִיתָ שָׁבוּר וּמְתֻסְכָּל וַחֲסַר אוֹנִים וְעֻצּוֹת, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁעָזַר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנָתַן לְךָ בַּיִת שֶׁזּוֹ אִשָּׁה, לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת כָּל הָעֲצַבִּים שֶׁלְּךָ, וּלְהַשְׁפִּיל אוֹתָהּ וְלָרִיב עִמָּהּ עַל כָּל דָּבָר קָטָן, וּלְהָעִיר לָהּ הֶעָרוֹת בְּכָל פְּרָט?! לָזֹאת אֲנִי מְאֹד מְאֹד מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְשַׁנּוֹת דַּרְכְּךָ, וְתַתְחִיל לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, תַּעֲשֶׂה רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם אִשְׁתְּךָ, תְּרַחֵם עָלֶיהָ, תְּחַזֵּק וּתְאַמֵּץ אוֹתָהּ, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּהְיֶה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וּבְמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה, שָׁם כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת, כִּי בְּלֹא אִשָּׁה אָדָם חָסֵר מִכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא.): בְּחֹסֶר כֹּל — בְּלֹא אִשָּׁה; כִּי בְּלִי אִשָּׁה שֶׁהִיא עֲקֶרֶת הַבַּיִת, עִקָּרוֹ שֶׁל בַּיִת, אָדָם חָסֵר מִכֹּל, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת טוֹב בַּבַּיִת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיַמְשִׁיךְ לְךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה

בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ, וְתִתְפַּשֵּׁר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַחוֹבוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ. הָעִקָּר תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת "טוֹב בַּבַּיִת", תָּמִיד תַּעֲשֶׂה חֶסֶד עִם אִשְׁתְּךָ וְאַל תִּצְעַק עָלֶיהָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּשְׁפִּילָהּ בִּפְנֵי יְלָדֶיךָ, קְרוֹבֶיךָ וַחֲבֵרֶיךָ, כִּי זֶה עָוֹן גָּדוֹל מְאֹד. וְאִם תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי לֹא תִּתְחָרֵט, כִּי הַטּוֹב שֶׁיָּבוֹא לְךָ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל.

ב.

יִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּהְיֶה שְׂרוּיָה בְּבֵיתוֹ אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּבֵיתְךָ, אַתָּה צָרִיךְ לִרְאוֹת לִהְיוֹת "טוֹב בַּבַּיִת", וְתַעֲקֹר מֵעַצְמְךָ אֶת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה וְהָאַכְזָרִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ מֵרֹב חַטָּאֶיךָ, כִּי הַכַּעַס וְהָרַע לֵב בָּאִים מֵעֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם חָטָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז נִטְבַּעַת בּוֹ מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת, שֶׁהוּא מִתְאַכְזֵר עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל יְלָדָיו, וּמִזֶּה בָּאָה מִדַּת הָרַע וְהָרְצִיחָה, שֶׁמּוֹצִיא אֶת כָּל הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ עַל אִשְׁתּוֹ, וּמִזֶּה בָּאִים הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן בְּתוֹךְ הַבַּיִת; וְלָכֵן רְאֵה לְשַׁנּוֹת אֶת דַּרְכְּךָ וּמִדּוֹתֶיךָ, וְתַפְסִיק כְּבָר לְהִתְאַכְזֵר עַל אִשְׁתְּךָ וְאַל תַּתְחִיל עִמָּהּ עַל כָּל דָּבָר

קָטָן לַעֲשׂוֹת עֵסֶק מִמֶּנּוּ, כִּי אַתָּה שׁוֹבֵר בָּזֶה אֶת בֵּיתְךָ, וּמְמַלֵּא אֶת בֵּיתְךָ בְּעַצָּבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וְלָכֵן תִּרְאֶה וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", וְתַפְסִיק לְהִתְרַגֵּז עַל אִשְׁתְּךָ וְלַעֲרֹךְ בִּקֹּרֶת עַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁהִיא עוֹשָׂה, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּהְיֶה שְׂרוּיָה תָּמִיד רַק אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה מְבִיאָה בְּרָכָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְלָכֵן תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה בְּבֵיתְךָ תָּמִיד קוֹל שִׂמְחָה וּנְגִינָה, וְשֶׁלֹּא יִשָּׁמְעוּ בַּחוּץ הַשְּׁכֵנִים קוֹלוֹת שֶׁל צְעָקוֹת וּמְרִיבוֹת וּקְלָלוֹת, אֶלָּא שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וְאָז תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁיִּהְיֶה בֵּיתְךָ בֵּיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁל שִׂמְחָה. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, שֶׁלֹּא כָּל־כָּךְ קַל לְהַגִּיעַ לְמִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי טֶבַע הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ לְעַצְבוּת וּלְעַצְלוּת וְדַכָּאוֹן, וּבִפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁחָטָא בַּחֲטָאִים מְגֻנִּים, זֶה מַכְנִיס בּוֹ אַכְזָרִיּוּת לְהִתְאַכְזֵר עַל אִשְׁתּוֹ, וְלַעֲרֹךְ עָלֶיהָ בִּקֹּרֶת עַל כָּל דָּבָר קָטָן

וּלְהַשְׁפִּילָהּ וּלְקַלֵּל אוֹתָהּ, וְלָרִיב עִמָּהּ, שֶׁכָּל זֶה מַכְנִיס דְּכָאוֹן וְעַצְבוּת וּמְרִירוּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתִּפְקַח עֵינֶיךָ בְּאֵיזֶה פַּח יָקוּשׁ אַתָּה נִמְצָא, אַתָּה אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, תַּפְסִיק כְּבָר לְהִתְעַלֵּל בָּהּ וּלְהַשְׁפִּילָהּ, תַּתְחִיל לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", תְּחַזְּקָהּ וּתְאַמְּצָהּ וּתְעוֹדְדָהּ וּתְשַׂמְּחָהּ, אָז תִּרְאֶה אֵיזוֹ בְּרָכָה תָּבוֹא לְךָ עַל־יְדֵי־זֶה. וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁזֶּה דָּבָר קַל, זוֹ עֲבוֹדָה הֲכִי קָשָׁה לָאָדָם, שֶׁיִּשְׁבֹּר אֶת הַטֶּבַע הָרַע שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, וְיַתְחִיל לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**"; וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַתְחִיל מֵהַיּוֹם הַזֶּה, תְּשַׁנֶּה אֶת מִדּוֹתֶיךָ הָרָעוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", שֶׁזֶּה יָבִיא שִׂמְחַת הַחַיִּים בְּשִׂמְחָה בַּבַּיִת, וְתַתְחִיל עוֹד הַיּוֹם, וְאַל תִּדְחֶה אֶת זֶה לְמָחָר, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת שְׁמִינִי): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְעַל־כֵּן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתִּתְעוֹרֵר כְּבָר, וְתֵדַע וְתִזְכֹּר שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַחוֹבוֹת וְהַדְּכָאוֹנוֹת בָּאִים מִמְּךָ, כִּי הָרִשְׁעוּת וְהָרַע לֵב שֶׁנִּטְבְּעוּ בְּעַצְמְךָ, הֵם מַה שֶּׁגּוֹרְמִים לְךָ אֶת כָּל הַסֵּבֶל שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, וְעַל־כֵּן תַּתְחִיל לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", טוֹב עִם אִשְׁתְּךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. הָעִקָּר תִּשְׁתַּדֵּל, שֶׁתִּהְיֶה שְׂרוּיָה

תָּמִיד בְּבֵיתְךָ אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וְאַף פַּעַם אַל תִּתְפָּרֵעַ וְאַל תִּצְעַק בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, אֶלָּא תְּדַבֵּר בַּעֲדִינוּת וּבְסַבְלָנוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ מְאֹד.

ג.

יְכַבֵּד וְיַיקֵר מְאֹד אֶת אִשְׁתּוֹ

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת טוֹב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר מְאֹד מְאֹד אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלִתֵּן אֶת כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכָה, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש השנה ו:): אִשָּׁה — בַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ; הָאִשָּׁה תָּמִיד מְצַפָּה וּמְסַתֶּכֶּלֶת אֶל בַּעְלָהּ, עַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתְּכַבֵּד וּתְיַקֵּר אֶת אִשְׁתְּךָ וּתְשַׂמְּחָהּ וּתְעוֹדְדָהּ, תַּגְבִּיהַּ אוֹתָהּ לְגַמְרֵי, תִּשְׁתַּנֶּה לְךָ לְטוֹב, וְלָכֵן תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בַּעַל טוֹב בַּבַּיִת, וְתָסִיר וּתְבַטֵּל אֶת הָאַכְזָרִיּוּת וְהָרַע לֵב שֶׁלְּךָ, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לְךָ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַחוֹבוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יבמות סב:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ"; וְעַל־כֵּן תַּפְסִיק כְּבָר עִם הָרִשְׁעוּת וְהָאַכְזָרִיּוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁמַּעֲבֶרֶת אוֹתְךָ עַל דַּעְתְּךָ וְעַל דַּעַת קוֹנְךָ, וְאַל

תִּכְעַס עַל אִשְׁתְּךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּתְפָּרֵעַ עָלֶיהָ, וְלֹא תִּתְעַלֵּל בָּהּ לְהַשְׁפִּילָהּ פִּיזִית וּמִלּוּלִית, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד מַקְפִּיד עַל זֶה, כִּי כָּל הָעֲנָשִׁים קָשִׁים בָּאִים לָאָדָם רַק בִּשְׁבִיל זֶה שֶׁהוּא רַע בְּבֵיתוֹ, וּמוֹצִיא אֶת כָּל עֲצַבָּיו עַל אִשְׁתּוֹ, אִם הוֹלֶכֶת אֶל הַהוֹרִים שֶׁלָּהּ הוּא מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, אוֹ אִם עוֹשָׂה אֵילּוּ קְנִיּוֹת, הוּא נַעֲשָׂה כִּילַי וְקַמְצָן, וּמֵעִיק וּמֵצִיק לָהּ שֶׁתִּפָּרֵט בְּדִיּוּק אֶת הַחֶשְׁבּוֹן כַּמָּה הוֹצִיאָה, הַיֵּשׁ עוֹד רִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוּת מִזּוּ!? הַאִם אֵינְךָ סוֹבֵל כְּבָר מַסְפִּיק יִסּוּרִים וְחוֹבוֹת, וְהִנְךָ צָרִיךְ עוֹד?! מַדּוּעַ אַתָּה אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל?! תַּתְחִיל כְּבָר לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", וְזָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נט.): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בְּאוֹנָאַת אִשְׁתּוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁדִּמְעָתָהּ מְצוּיָה אוֹנָאָתָהּ קְרוֹבָה; בָּזֶה שֶׁאַתָּה מְאַנֶּה וּמְצַעֵר אֶת אִשְׁתְּךָ, וְהִיא מַתְחִילָה לִבְכּוֹת, אַתָּה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ כָּל מִינֵי דִּינִים וּגְבוּרוֹת מִלְּמַעְלָה, שֶׁיִּנָּקְמוּ בְּךָ, וּמָה אַתָּה צָרִיךְ אֶת זֶה?! לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תְּשַׁנֶּה כְּבָר אֶת מִדָּתְךָ הָרָעָה, וְתַתְחִיל לְיַקֵּר וּלְכַבֵּד מְאֹד אֶת אִשְׁתְּךָ, וְתִהְיֶה "**טוֹב בַּבַּיִת**", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַמַּזָּל שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיִּהְיֶה לְךָ

שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וּבְכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה — תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים כָּלִיל יַחְלְפוּ מֵאִתְּךָ, וְתָבֹא לְךָ רַק בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה.

ד.

יַגְבִּיהַּ וְיחַזֵּק וְישַׂמַּח אֶת יְלָדָיו

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ, עָלֶיךָ לְהַתְחִיל עִם מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁתִּהְיֶה טוֹב לַיְלָדִים, אַל תּוֹצִיא אֶת עַצַבֶּיךָ עֲלֵיהֶם, כִּי אָז אַתָּה הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְאַף שֶׁיְּלָדִים קוֹפְצִים עַל הָרֹאשׁ, וּמְעִיקִים וּמְצַעֲרִים אֶת הַהוֹרִים, עִם כָּל זֹאת אִם אָדָם רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם הַיְלָדִים, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת חָכָם וּפִקֵּחַ, וְיַתְחִיל רַק עִם טוֹב, כִּי עִם מִדַּת הַטּוֹב, הַיְנוּ כְּשֶׁהוֹלְכִים עִם הַיְלָדִים בְּטוֹב, אֲזַי מַצְלִיחִים עִמָּהֶם מְאֹד מְאֹד, לֹא־כֵן אִם מוֹצִיאִים עֲלֵיהֶם אֶת הָעַצַבִּים, וְהַכַּעַס וְהָרְצִיחָה מַכְנִיסִים בָּהֶם, אָז הֵם מִשְׁתּוֹלְלִים יוֹתֵר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים אֶת הַיְלָדִים, הֵם גְּדֵלִים בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ, תִּשְׁתַּדֵּל מְאֹד

לִהְיוֹת "טוֹב בַּבַּיִת", טוֹב עִם הַיְלָדִים, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לָהֶם וְלִתֵּן לָהֶם מַחְמָאוֹת עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁהֵם עוֹשִׂים, וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה קַל בְּעֵינֶיךָ, כִּי מַה שֶּׁאָדָם לֹא רוֹצֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ, כְּגוֹן: בּוּשׁוֹת וַחֲרָפוֹת, הַשְׁפָּלוֹת וּצְעָקוֹת וְכַדּוֹמֶה, דָּבָר זֶה לֹא יַעֲשֶׂה לִילָדָיו, תָּמִיד תִּסְתַּכֵּל עַל הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ כְּאִלּוּ הֵם כְּבָר מְבֻגָּרִים, וּתְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּצוּרָה מְבֻגֶּרֶת, וְתַסְבִּיר לָהֶם כְּמוֹ שֶׁמַּסְבִּירִים לְגָדוֹל, וְכָל 'טוֹב' שֶׁהֵם עוֹשִׂים תִּתֵּן לָהֶם מַחְמָאָה וּתְשַׁבַּח וּתְפָאֵר אוֹתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ עִמָּהֶם; כִּי הַיְלָדִים מְאֹד אוֹהֲבִים כְּשֶׁמִּתְפָּאֲרִים עִמָּהֶם וְנוֹתְנִים לָהֶם הַכָּבוֹד כְּפִי בְּחִינָתָם, וְעוֹשִׂים עֵסֶק מִכָּל דָּבָר טוֹב שֶׁהֵם עוֹשִׂים, וְדַיְקָא כָּךְ נִכְנֶסֶת בָּהֶם תְּשׁוּקָה לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר טוֹב, וּמִתְעַלִּים עִלּוּי אַחַר עִלּוּי, כִּי הֲרֵי רוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים מִתְחַשְּׁבִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְשָׁוֶה לָהֶם לְהִשְׁתַּפֵּר בְּמַעֲשֵׂיהֶם, כִּי הֵם מְקַבְּלִים מַחְמָאוֹת וּמִלִּים טוֹבוֹת עַל כָּל דָּבָר; לֹא־כֵן אִם מוֹצִיאִים אֶת כָּל הָעַצְבִּים עַל הַיְלָדִים, וְצוֹעֲקִים וּמִתְפָּרְאִים עֲלֵיהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמַּכִּים אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹשִׂים דָּבָר טוֹב, מְגָרְשִׁים אוֹתָם וְצוֹעֲקִים: "לֵךְ, אֵין לִי זְמַן עַכְשָׁו בַּעֲבוּרְךָ, אֵין לִי סַבְלָנוּת בִּשְׁבִילְךָ, אֲנִי עָסוּק יוֹתֵר מִדַּי",

וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי בְּטוּיִים כָּאֵלּוּ, בָּזֶה אַתָּה הוֹרֵס אֶת יְלָדֶיךָ בְּיָדֶיךָ, כִּי מִדּוֹת הַכַּעַס וְהָאַכְזָרִיּוּת וְהָעַצְבָּנוּת אֵינָן בּוֹנוֹת אֶת הַיְלָדִים, אֶלָּא הוֹרְסוֹת אוֹתָם; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְשַׁנּוֹת אֶת רַע מִדּוֹתֶיךָ, וְתַתְחִיל לִהְיוֹת "טוֹב בַּבַּיִת" עִם יְלָדֶיךָ, וְזָכוֹר תִּזְכֹּר שֶׁכָּל הַשְׁקָעָה שֶׁאַתָּה מַשְׁקִיעַ בַּיְלָדִים שֶׁלְּךָ, תּוֹצִיא מֵהֶם אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ כְּפֶל כְּפָלַיִם, לֹא־כֵן, אִם תִּצְעַק עֲלֵיהֶם וְתַשְׁפִּילָם אוֹ תַּכֶּה אוֹתָם, שֶׁאָז יִגְדְּלוּ בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם, וְאָז תִּצְטַעֵר מְאֹד מְאֹד, וְתִשְׁאַל לְעַצְמְךָ: "מַדּוּעַ מַגִּיעַ לִי יְלָדִים חֲצָפְנִים כָּאֵלּוּ, מְלֵאֵי עַזּוּת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מֵהֶם אֵינָם מִתְיַחֲסִים אֵלַי, כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֵינוֹ מוֹעִיל?!" וְאֵינְךָ שָׂם לֵב, שֶׁכָּל זֶה בָּא כִּי לֹא חִנַּכְתָּ אוֹתָם טוֹב כְּשֶׁהָיוּ יְלָדִים קְטַנִּים, כְּשֶׁהֵם רָצוּ מִמְּךָ אֶת תְּשׁוּמֶת הַלֵּב, כְּשֶׁרָצוּ מִמְּךָ אֶת הַמַּחְמָאָה, אֶת הַדִּבּוּר טוֹב, הַלְּטִיפָה עַל הַדָּבָר טוֹב שֶׁעָשׂוּ, וְחִכּוּ לְמִלָּה טוֹבָה מִמְּךָ, לְהִתְיַחֲסוּת מִמְּךָ, וּבִמְקוֹם כָּל אֵלּוּ צָעַקְתָּ כִּמְטֹרָף וּמְשֻׁגָּע: "צֵא מִפֹּה, אֵין לִי סַבְלָנוּת אֵלֶיךָ, אַתָּה מְעַצְבֵּן אוֹתִי, הִנֵּךְ מְשֻׁגָּע, יֶלֶד מֻפְרָע", וְכָל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת שֶׁל הַשְׁפָּלָה הִשְׁתַּמַּשְׁתָּ נֶגְדָּם, עַל לֹא דָּבָר, רַק מֵחֲמַת הָעֲצַבִּים שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, עַל־כֵּן מָה אַתָּה רוֹצֶה עַכְשָׁו כְּשֶׁהֵם גְּדֵלִים, שֶׁלֹּא

יְשַׁלְּמוּ לְךָ אֶת זֶה בַּחֲזָרָה כֶּפֶל כִּפְלַיִם?! וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת "**טוֹב בַּבַּיִת**", וְתַתְחִיל לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנִּים, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּכָּנְסוּ לְתַלְמוּד תּוֹרָה לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי מִי נִקְרָא עַם הָאָרֶץ? מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים, וְאֵינוֹ מְגַדְּלָם לְתַלְמוּד תּוֹרָה (פְּסָחִים קיג:); כִּי צְרִיכִים לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים כְּשֶׁהֵם עֲדַיִן קְטַנִּים, לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סֻכָּה מב.): קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעְנֵעַ — חַיָּב בְּלוּלָב, לְהִתְעַטֵּף — חַיָּב בְּצִיצִית, לְשָׁמֹר תְּפִלִּין — אָבִיו לוֹקֵחַ לוֹ תְּפִלִּין, יוֹדֵעַ לְדַבֵּר — אָבִיו לוֹמְדוֹ תּוֹרָה וּקְרִיאַת שְׁמַע; וְתִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל יְלָדֶיךָ, וְאִם אַתָּה מַבְטִיחַ לָהֶם מַשֶּׁהוּ, תִּרְאֶה לְקַיֵּם אֶת זֶה, כִּי אָסוּר לְהַבְטִיחַ לִילָדִים מַשֶּׁהוּ, וְאַחַר־כָּךְ לְהִתְחַמֵּק בְּאֵילוּ תֵּרוּצִים, כִּי בָּזֶה אַתָּה מְלַמֵּד אוֹתָם שֶׁקֶר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֻכָּה מו:): לָא לֵימָא אִינִישׁ לִינוֹקָא דְּהֵיבְנָא לְךָ מִידֵי, וְלֹא יָהִיב לֵיהּ, מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאַגְמוּרֵיהּ שִׁיקְרָא — שֶׁלֹּא יַגִּיד אָדָם לַתִּינוֹק, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ מַשֶּׁהוּ, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ, כִּי עָלוּל הוּא לְלַמְּדוֹ לְשַׁקֵּר; כָּל־כָּךְ הִקְפִּידוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל חִנּוּךְ הַיְלָדִים בְּעוֹדָם קְטַנִּים. וְלָכֵן תַּפְסִיק כְּבָר אֶת הָרַע וְהָאַכְזָרִיוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה מוֹצִיא עֲצַבֶּיךָ עַל יְלָדֶיךָ, תַּתְחִיל לִהְיוֹת טוֹב עִמָּהֶם,

וְתֵן לָהֶם מַחְמָאָה וּתְשׁוּמֶת לֵב, וְאָז תִּזְכֶּה לִילָדִים מֻצְלָחִים.

ה.

יַכְנִיס אוֹרְחִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ

רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבֵּיתְךָ יִהְיֶה בַּיִת מָלֵא טוֹב, בַּיִת שֶׁמִּתְאָרְחִים בּוֹ אוֹרְחִים, לֹא מִבָּעֵי שֶׁתִּתְאָרַח אֶת הַהוֹרִים שֶׁל אִשְׁתְּךָ וְאֶת הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלָּהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ סְתָם יְהוּדִים שֶׁאֵין לָהֶם הֵיכָן לְהִתְאָרַח תִּתְאָרַח אוֹתָם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז.): גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים יוֹתֵר מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה; וְאָמְרוּ (שָׁם): הַכְנָסַת אוֹרְחִים הִיא מֵהַמִּצְווֹת שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא; כִּי אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע אֵיפֹה אַתָּה תִּתְגַּלְגֵּל בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם הַיּוֹם הִכְנַסְתָּ אֶת מִישֶׁהוּ לְאוֹרֵחַ, מִי יוֹדֵעַ אִם פַּעַם לֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְאָרַח אֶצְלוֹ, עַל־כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהַכְנִיס אוֹרְחִים בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת א, ה): "יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לְרֶוָחָה וְיִהְיוּ הָעֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתֶךָ"; וְלֹא זָכָה אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶל כָּל הַגְּדֻלָּה שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה לֹא נִבְרְאָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל

אַבְרָהָם אָבִינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ד): "בְּהִבָּרְאָם", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, ט): אַל תִּקְרָא 'בְּהִבָּרְאָם' אֶלָּא 'בְּאַבְרָהָם', כִּי כָּל הַבְּרִיאָה לֹא נִבְרְאָה אֶלָּא בִּזְכוּת אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהוּא עָשָׂה חֶסֶד לְכָל עוֹבֵר אוֹרַח, וְהִכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְחִזְּקוֹ וְאִמְּצוֹ וְעוֹדְדוֹ, וְדִבֵּר עַל לִבָּבוֹ, שֶׁזֶּה דָּבָר מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מח, ח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, פְּתַח טוֹב פָּתַחְתָּ לָעוֹבְרִים וְלַשָּׁבִים וְלַגֵּרִים, שֶׁלּוּלֵא אַתָּה לֹא בָּרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ; כִּי בָּזֶה שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹרְחִים, וּמְשַׂמְּחִים אוֹתָם, וּמְדַבְּרִים עַל לִבָּם, בָּזֶה נַעֲשִׂים שֻׁתָּפִים לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מג): אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי לֹא הָיָה שְׁמִי נִקָּר לִבְרִיּוֹתַי, וְהִכַּרְתָּ אוֹתִי בִּבְרִיּוֹתַי, מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ אַתָּה שֻׁתָּף עִמִּי בִּבְרִיָּתוֹ שֶׁל עוֹלָם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אוֹרְחִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּמְדַבֵּר עִמָּהֶם וּמְחַזְּקָם וּמְאַמְּצָם וּמְעוֹדְדָם וּמְשַׂמְּחָם וּמְגַלֶּה לָהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים שֻׁתָּפִים עִם הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְשַׁבֵּר אֶת רַע מִדּוֹתֶיךָ, שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ מִדַּת הָרַע

וְהָרִשְׁעוּת, עַד שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹרֵחַ, תַּעֲקֹר כְּבָר

[redacted]

מְעַצְבְּנִים אֶת הַהוֹרִים, וְהַהוֹרִים מְעַצְבְּנִים אֶת הַיְלָדִים, עַד שֶׁהַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם. לָזֹאת צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד סַבְלָנוּת לַיְלָדִים, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מֵהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחוּ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרמז).

וְהַקְּרוֹבִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְאִם מִתְנַגְּדִים לְדָבָר זֶה, הֲרֵי זֶה מֵחֲמַת רֹעַ לֵב וּמִדּוֹת רָעוֹת שֶׁנִּשְׁתָּרְשׁוּ בּוֹ מֵחֲמַת חַטָּאָיו וַעֲוֹנוֹתָיו, וְלָכֵן רְאֵה לְהַפְסִיק כְּבָר אֶת הָרִשְׁעוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁבְּטִבְעֲךָ אַתָּה רָשָׁע גָּמוּר, וּמִכָּל דָּבָר קָטָן אַתָּה עוֹשֶׂה מְרִיבוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, אֲשֶׁר זֶה אֶת גּוֹרֵם כָּל הַצָּרוֹת בְּבֵיתְךָ; וְלָכֵן תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְאָרֵחַ אוֹרְחִים, וּבִזְכוּת זֶה תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּבֵיתְךָ, וּבְמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה שָׁם הַבְּרָכָה מְצוּיָה.

ו.

עַל הָאִשָּׁה לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת בַּעְלָהּ

בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם אַתְּ רוֹצָה שֶׁיִּהְיֶה לָךְ שְׁלוֹם־בַּיִת אֲמִתִּי, תִּשְׁתַּדְּלִי מְאֹד לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת בַּעְלֵךְ, וְאַל תִּמְתְּחִי בְּקֶרֶת עַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשֶׂה, אֶלָּא יִהְיֶה בְּעֵינַיִךְ כְּמֶלֶךְ מַמָּשׁ, וְתִשְׁמְעִי בְּקוֹלוֹ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּנָקֵל תַּהַפְכִי אֶת לִבּוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם אַתְּ יוֹדַעַת שֶׁהָרְבֵּה פְּעָמִים אֵינוֹ צוֹדֵק, תִּרְאִי לְוַתֵּר לוֹ, וְתָדוּנִי אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וְעָלַיִךְ לְהָבִין אֵילּוּ הַשְׁפָּלוֹת וּבְזְיוֹנוֹת הוּא סָבַל בַּעֲבוֹדָה וּבַחוּץ, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּא הַבַּיְתָה, הוּא רוֹצֶה לִמְצֹא בַּיִת חַם, אִשָּׁה שֶׁמְּבִינָה

אוֹתוֹ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ תְּשׁוּמֶת־לֵב, כִּי בְּמַחְמָאָה קְטַנָּה שֶׁאַתְּ אוֹמֶרֶת לְבַעְלֵךְ, אַתְּ שׁוֹבֶית אֶת לִבּוֹ, לֹא־כֵן אִם תְּזַלְזְלִי בּוֹ וְתִצְעֲקִי עָלָיו וְתִתְפָּרְעִי, עַל־יְדֵי־זֶה אַתְּ מַחֲרֶבֶת אֶת בֵּיתֵךְ, וְתִסְבְּלִי אַחַר־כָּךְ סֵבֶל גָּדוֹל; וְלָכֵן רְאִי מְאֹד, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְכַבֵּד אֶת בַּעְלֵךְ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת אוֹתוֹ, וּבִפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, תִּשְׁתַּדְּלִי לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ וּלְהַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשֶׂה, תִּתְּנִי לוֹ מַחְמָאָה, כִּי הָרִבֵּה פְּעָמִים הַבַּעַל כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, וְאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי כְּלָל, וְהוּא כָּל־כָּךְ מֻשְׁפָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁנִּמְאָסִים לוֹ הַחַיִּים, וְזֶה גּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ מְרִיבוֹת וּמְתָחִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְאַתְּ, בִּתִּי הַיְקָרָה, יְכוֹלָה לְתַקֵּן אֶת זֶה, אִם רַק תִּבְנִי אֶת בַּעְלֵךְ, וְתִשְׁתַּדְּלִי לְהָבִין אוֹתוֹ, וְלֹא תָּרִיבִי עִמּוֹ, אָז יִהְיוּ לָךְ חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים, וּבַבַּיִת תִּשְׁרֶה תָּמִיד הַשְּׁכִינָה. וְעָלַיִךְ לִזְכֹּר, שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יז.): גְּדוֹלָה הַבְטָחָה שֶׁהִבְטִיחָן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְנָשִׁים יוֹתֵר מֵאֲנָשִׁים, כִּי אִשָּׁה נִקְרֵאת עֲקֶרֶת הַבַּיִת, הִיא עִקָּרוֹ שֶׁל בַּיִת, וְהָאִשָּׁה יְכוֹלָה לִבְנוֹת אֶת בֵּיתָהּ אוֹ לְהַחֲרִיב אֶת בֵּיתָהּ, אִם יֵשׁ לָהּ שֵׂכֶל וְדַעַת וּמְחַזֶּקֶת וּמְעוֹדֶדֶת אֶת בַּעְלָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ, וְנִבְנָה בּוֹ הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, אָז גַּם אַתְּ

תֶּהֱנִי מִבַּעְלֵךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאַתְּ תִּצְעֲקִי וְתִתְפָּרְצִי וְתַשְׁפִּילִי אוֹתוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא מִתְנַהֵג בְּאֹפֶן יַלְדוּתִי וְכַדּוֹמֶה, עַל־יְדֵי־זֶה אַתְּ הוֹרֶסֶת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּלְבַסּוֹף גַּם אַתְּ תִּסְבְּלִי, כִּי הוּא יֵצֵא וְיָרִיב עִמָּךְ יוֹמָם וָלַיְלָה, וְיַעֲרֹךְ עָלַיִךְ בִּקֹּרֶת; וְעַל־כֵּן, בִּתִּי הַיְקָרָה, תִּשְׁתַּדְּלִי לִהְיוֹת טוֹבָה בַּבַּיִת, תָּמִיד לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת בַּעְלֵךְ וְלָתֵת לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, וְתַמְצִיאִי אֶת עַצְמֵךְ אֵלָיו, וְתָמִיד יִהְיֶה לָךְ חִיּוּךְ עַל הַפָּנִים, וּלְכַבְּדוֹ וּלְיַקְּרוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּכַבְּדִים וּמְיַקְּרִים מֶלֶךְ, וְאָז תִּרְאִי אֵיךְ הוּא יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי; כִּי בֶּאֱמֶת אִשָּׁה יְכוֹלָה לַהֲפֹךְ אֶת לֵב בַּעְלָהּ בְּקַלּוּת, אִם יֵשׁ לָהּ רַק קְצָת שֵׂכֶל וְדַעַת וַהֲבָנָה וְהַשְׂכָּלָה לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג אֲפִלּוּ עִם הַבַּעַל הֲכִי קָשׁוּחַ וְרַע לֵב אוֹ לְהֵיפֶךְ, אֲפִלּוּ הֲכִי יַלְדוּתִי וְטִפְּשִׁי, כִּי בִּידֵי הָאִשָּׁה כֹּחוֹת עֲצוּמִים לִבְנוֹת אֶת בַּעְלָהּ, אִם תְּכַבֵּד אוֹתוֹ וְתִתֵּן לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאוֹמֵר וּמְדַבֵּר תַּסְכִּים. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ צוֹדֵק, תִּתְּנִי לוֹ הַצֶּדֶק, וְלֹא תֵּצְאִי נֶגְדּוֹ, אָז תִּרְאִי אֵיךְ בֶּאֱמֶת יִשְׁתַּנֶּה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן לְטוֹבָה, וְיִהְיֶה לָךְ בַּעַל טוֹב, בַּעַל נִפְלָא, בַּעַל שֶׁרוֹצֶה לַעֲזֹר לָךְ, בַּעַל שֶׁיֹּאהַב אוֹתָךְ, אֲבָל אִם תַּמְשִׁיכִי לִהְיוֹת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתֵךְ, וְתֵלְכִי עִם רִשְׁעוּת נֶגֶד בַּעְלֵךְ, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשֶׂה תַּעֲרִכִי בִּקֹּרֶת

וְתַשְׁפִּילִי אוֹתוֹ בָּרַבִּים, וְתִצְעֲקִי וְתִתְפָּרְצִי עָלָיו, אָז עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁיִּהְיוּ לָךְ רַק צָרוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כִּי אָז הוּא יִתְפָּרֵעַ לְגַמְרֵי, וְיוֹצִיא אֶת כָּל עֲצַבָּיו עָלַיִךְ. וְעַל־כֵּן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְשַׁנּוֹת אֶת מִדּוֹתַיִךְ הָרָעוֹת, וְתַתְחִילִי כְּבָר לִהְיוֹת בַּת יִשְׂרָאֵל, בִּתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁעָשָׂה חֶסֶד עִם כֻּלָּם, וְאָז תִּרְאִי שֶׁבַּבַּיִת שֶׁלָּךְ תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה, וּבְמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה — הַבְּרָכָה מְצוּיָה. וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכִּי אִם רַק יִהְיֶה לָךְ שֵׂכֶל וְדַעַת אֵיךְ לִבְנוֹת אֶת בַּעְלֵךְ, וְלֹא לַהֲרֹס וּלְהַשְׁפִּיל אוֹתוֹ, תִּהְיִי פִּקְחִית, בִּתִּי הַיְקָרָה, וְתִבְנִי אֶת בֵּיתֵךְ וְלֹא תַּחֲרִיבִי אוֹתוֹ. וּדְעִי לָךְ, שֶׁבִּנְיַן הַבַּיִת אוֹ הֶרֶס הַבַּיִת תָּלוּי בְּיָדַיִךְ, בְּאֵיזוֹ צוּרָה שֶׁתֵּלְכִי עִם בַּעְלֵךְ — כָּךְ יִהְיֶה לָךְ בַּעַל, כִּי הָאִשָּׁה בּוֹנָה אֶת הַבַּעַל, אוֹ הוֹרֶסֶת אֶת הַבַּעַל, וְלָכֵן תַּעֲקְרִי אֶת מִדַּת הָרַע שֶׁלָּךְ, וְאַל תָּרִיבִי אִתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, אוֹ שֶׁמְּאָרַח אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֶחָיו וְאַחְיוֹתָיו, אֶלָּא תְּקַבְּלִי אוֹתָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּבָזֶה תִּגְרְמִי שֶׁבַּעְלֵךְ יֹאהַב אוֹתָךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כְּשֶׁהַבַּעַל רוֹאֶה שֶׁהָאִשָּׁה מְכַבֶּדֶת אוֹתוֹ וּבוֹנָה אֶת אִישִׁיּוּתוֹ, וּמְכַבֶּדֶת אֶת הַהוֹרִים שֶׁלּוֹ וְאֶת הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלּוֹ, אָז נִכְנֶסֶת בּוֹ אַהֲבָה גְּדוֹלָה אֵלֶיהָ; וְלָכֵן תִּהְיִי פִּקְחִית, בִּתִּי הַיְקָרָה, וְתִשְׁתַּדְּלִי לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹבָה

בַּבַּיִת, וְאָז תִּרְאִי אֵיךְ שֶׁכָּל הָאֲוִירָה בַּבַּיִת תִּשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, וְתִחְיוּ בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְיִהְיֶה הַשָּׁלוֹם מָצוּי בֵּינֵיכֶם, וְתִהְיֶה הַהַצְלָחָה וּבְרָכָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל דִּמְיוֹן

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא דִּמְיוֹנוֹת, וְכָל הַסֵּבֶל שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא מֵהַדִּמְיוֹן, וּבָא אֶל הַמְּצִיאוּת — נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר הַדִּמְיוֹן הוֹרֵס אֶת חַיֵּי הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְאֵין עוֹד דָּבָר שֶׁכָּל־כָּךְ הוֹרֵס לָאָדָם אֶת הַבְּרִיאוּת וּמַפִּילוֹ בִּנְפִילָה אַחַר נְפִילָה כְּמוֹ הַדִּמְיוֹן שֶׁנִּנְכָּס בָּאָדָם, וְרֹב הַחוֹלִים שֶׁסּוֹבְלִים מַחֲלוֹת וּכְאֵבִים, הַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁהוֹרְסִים לָהֶם כָּל הַחַיִּים.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנו)

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל דְּמְיוֹן

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנֶּעְתַּקְתָּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתָךְ, וּכְאִלּוּ שׂוֹנֵא אוֹתָךְ, וּכְאִלּוּ רוֹצֶה לִנְקֹם בְּךָ, וּכְאִלּוּ עָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלָקַח אֶת עַצְמוֹ רַק עָלֶיךָ. עָלַי לְהוֹדִיעַ לְךָ, שֶׁ"הַכֹּל דְּמְיוֹן", כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, זָן וּמְפַרְנֵס מְקָרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, וְרוֹצֶה בְּטוֹבוֹת בְּרִיּוֹתָיו, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ; כִּי עַל־יְדֵי

הַחַטָּאִים שֶׁאָדָם חָטָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, שֶׁמְּאד שָׁכִיחַ בֵּין בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וַאֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹקֵר אֶת הַמֹּחַ מִמְּקוֹמוֹ, וּמְעַקֵּם אֶת הַלֵּב בְּעַקְמוּמִיּוּת, וּמַכְנִיס בָּאָדָם דְּכָאוֹן פְּנִימִי, מִכָּל זֶה נֶאֱרֶגֶת מְחִיצָה שֶׁל דִּמְיוֹן, כְּעֵין קוֹרֵי עַכָּבִישׁ בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים פה:): 'אַפִּלּוּ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל'. לָזֹאת אִיעָצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, לֵךְ וּבְרַח לְךָ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּאֵיזֶה שָׂדֶה אוֹ בְּאֵיזֶה יַעַר, אוֹ בְּאֵיזֶה קֶבֶר וְצִיּוּן שֶׁל אֵיזֶה צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, תַּנָּא וְאָמוֹרָא, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הָאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אַל תַּעֲלִים וְתַסְתִּיר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כָּל פְּרָט וּפְרָט מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ וְעוֹבֵר עָלֶיךָ תְּגַלֶּה לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתְךָ, כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, חַס וְשָׁלוֹם, עָלַי לְגַלּוֹת לְךָ, שֶׁ"הַכֹּל דִּמְיוֹן", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְיִקַּח לְךָ

זְמַן עַד שֶׁתִּשְׁבֹּר אֶת הַמְּחִיצָה שֶׁל הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּבְנְתָה בֵּינְךָ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַעַבְרוּ עָלֶיךָ הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁיִּרְצוּ לְרַחֵק אוֹתְךָ מֵהָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, כִּי הַדִּמְיוֹן עוֹבֵד אֶצְלְךָ כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹנֵא אוֹתְךָ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתְךָ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, אֲבָל אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בִּקְבִיעוּת עֲצוּמָה לֹא לַעֲזֹב אֶת מְקוֹמְךָ, וְתָבוֹא יוֹם אַחַר יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּפֹּלְנָה כָּל הַמְּחִיצוֹת, וְיִתְבַּטְּלוּ לְפָנֶיךָ כָּל אוֹיְבֶיךָ וְשׂוֹנְאֶיךָ, שֶׁהֵם כְּכַלַּל הָעַוּוֹנוֹת וְהַחֲטָאִים וְהַפְּשָׁעִים, שֶׁמֵּהֶם נִבְרְאוּ מַזִּיקִים וּמַשְׁחִיתִים וְשֵׁדִין, שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתְךָ וּמְעִיקִים אֶת נַפְשְׁךָ, וּמַפִּילִים אוֹתְךָ בִּמְרִירוּת וּבְדָכְאוֹן, כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר אָבוּד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז:): ׳כָּל הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ, אוֹיְבָיו נוֹפְלִים תַּחְתָּיו׳; כְּשֶׁאָדָם קוֹבֵעַ אֶת עַצְמוֹ בִּקְבִיעוּת עֲצוּמָה, ״אֲנִי לֹא אָזוּז מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲנִי צָרִיךְ רַק לְדַבֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לִי שֶׁאִבַּדְתִּי אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, אֵינִי עוֹזֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״. אִם הוּא קוֹבֵעַ לְעַצְמוֹ קְבִיעוּת מָקוֹם כָּזוֹ, אָז כָּל אוֹיְבָיו הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים נוֹפְלִים תַּחְתָּיו. וּלְבַסּוֹף נִתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר כָּזֶה, שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ

אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבוֹ בָּרֵגַע שֶׁנִּסְכָּם בָּאָדָם שֶׁאֵין לוֹ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה יָדִיד טוֹב, אֵיזֶה חָבֵר טוֹב, אֵיזֶה קָרוֹב מִשְׁפָּחָה, אֵיזֶה אָח אוֹ אֵיזֶה גִּיס, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲזֹר לוֹ, עֲדַיִן הוּא נִמְצָא בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְחַי בְּדִמְיוֹנוֹת, שֶׁהֵם הוֹרְסִים לוֹ אֶת הַחַיִּים, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁנִּסְכָּם בְּדַעְתּוֹ, שֶׁ"הַכֹּל דִּמְיוֹן", וְאֵין לִי אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בּוֹ בָּרֵגַע נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי נִתְרַחֵב לִבּוֹ, וּמַתְחִיל לִרְאוֹת עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי: "מֶה עָלַי לִחְיוֹת בְּדִמְיוֹנוֹת וּבַהֲזָיוֹת, וְלִהְיוֹת מֻשְׁפָּע מִזֶּה אוֹ מִזֶּה, לְהִסְתּוֹבֵב כְּעָנִי בַּפֶּתַח אֵצֶל זֶה אוֹ אֵצֶל זֶה, זֶה יְחַזְּקֵנִי, זֶה יְעוֹדְדֵנִי, זֶה יְשַׂמְּחֵנִי, מָה אֲנִי צָרִיךְ לְכָל זֶה?! אֵין לִי רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתִי". אָז הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ וְנוֹתֵן וְלִתְרֹם לַאֲחֵרִים. וְאַל תַּחֲשֹׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לַעֲבֹד עָלֶיךָ אוֹ לְפַתּוֹתְךָ, אֶלָּא זוֹ הַמְצִיאוּת; כִּי הַמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז רוֹאֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, שֶׁכָּל אֶחָד מִסְתּוֹבֵב שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְצָרִיךְ תְּשׁוּמַת־לֵב מֵהַשֵּׁנִי, זֶה רוֹצֶה שֶׁיְּדַבְּרוּ אִתּוֹ, זֶה רוֹצֶה שֶׁיְּחַזְּקוּ אוֹתוֹ, זֶה רוֹצֶה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כֶּסֶף,

זֶה רוֹצֶה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כָּבוֹד, וְזֶה רוֹצֶה שֶׁיִּדְרְשׁוּ בִּשְׁלוֹמוֹ, כָּל אֶחָד רוֹצֶה דָּבָר אַחֵר. כָּל זֶה נוֹבֵעַ מִדִּמְיוֹנוֹת, כִּי בָּרֶגַע שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מַה שֶּׁרוֹצֶה, הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, אֲבָל אִם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁאֵין לִי רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ אֲבַקֵּשׁ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַקְשָׁנוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, אֲזַי יֵרָאֶה לְפָנָיו עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְיִהְיֶה בֶּן חוֹרִין. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כד:): "אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה" — עִקַּר הַדָּבָר שֶׁמַּעֲמִיד אֶת הָאָדָם, זֶה רַק תְּפִלָּה, "אֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה" — עִקַּר הַשִּׂיחָה שֶׁלִּי וְהַדִּבּוּר שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ, זֶה רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־

יוֹדְעִים אֶת זֹאת, חוֹשְׁבִים שֶׁהַיְלָדִים מְנַדְנְדִים

דִּמְיוֹן, כִּי כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב כָּךְ, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁתְּצַיֵּת אוֹתִי, וְתִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, אָז יִתְגַּלֶּה לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ עֶלְיוֹן בְּהֶאָרָה וְזִיו נִפְלָא, וְתִשְׁתַּעֲשַׁע בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דּוֹמֶם מַנָּח לְפָנֶיךָ, זֶה לְבוּשׁ שֶׁל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, א): "אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק"; עֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת וּפְרָחִים שֶׁצּוֹמְחִים, הַכֹּל לְבוּשׁ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב): 'כָּל הָאִילָנוֹת כְּאִלּוּ מְשִׂיחִין אֵלּוּ עִם אֵלּוּ'; כָּל הַחַיּוֹת שֶׁרָצִים וְשׁוֹרְצִים בָּעוֹלָם הַכֹּל לְבוּשׁ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מַה שֶּׁהוֹלֵךְ, מַה שֶּׁמִּתְנוֹעֵעַ, הַכֹּל חַיּוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כָּל בְּנֵי־אָדָם שֶׁנִּבְרְאוּ בְּזֶה הָעוֹלָם רוֹאִים, שׁוֹמְעִים, נוֹשְׁמִים, מְדַבְּרִים, הוֹלְכִים, מִתְנוֹעֲעִים, הַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב חַטֹּאתָיו וַעֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, אֵינוֹ מְסֻגָּל לְהָבִין אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת דָּבָר כָּזֶה, שֶׁהַכֹּל לַכֹּל

אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִזֶּה בָּאִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ רוֹצִים לְהַצִּיק לִי, אוֹ לְהַזִּיק לִי, וְהוּא נִרְדָּף מֵעַצְמוֹ, וְנִכְנֶסֶת בּוֹ קִנְאָה וְשִׂנְאָה לְגַבֵּי זוּלָתוֹ, וְהוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְעֻנְיָן כְּבָר לְדַבֵּר עִם אַף אֶחָד, הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ לָחוּץ, הַלֵּב שֶׁלּוֹ מְעֻקָּם בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ זֶה סוֹף הָעוֹלָם, וְכָל זֶה בָּא לוֹ מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ, אֲבָל אִם אָדָם עַקְשָׁן גָּדוֹל, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְהוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, אָז סוֹף כָּל סוֹף נִפְתָּחוֹת עֵינָיו וְרוֹאֶה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת כָּאֵלֶּה, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֱלִקוּת, וְהוּא שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וְאַל תַּחֲשֹׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה מֵהַיּוֹם לְמָחָר, אֶלָּא צְרִיכִים לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לָבוֹא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ אִם עוֹבֵר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ, שָׁנָה, שְׁנָתַיִם, שָׁלֹשׁ, וַאֲפִלּוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו, אַל יֵיאַשׁ עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים, לָמָּה? כִּי כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינָהּ הוֹלֶכֶת רֵיקָם, כִּי בּוֹנֶה עַל־יְדֵי־זֶה מַלְאָכִים וְעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מֵעוֹלָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ, כִּי רוֹאֶה אֵיךְ

שֶׁאָדָם כָּל־כָּךְ מִתְעַקֵּשׁ לֹא לְעָזְבוֹ, וְאַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא תֵּחָזֵר תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב:): ׳כָּל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ, אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רֵיקָם׳; וְזֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, הַשְׁפָּלוֹת, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְלֹא נִשְׁבְּרוּ, אֲזַי לְבַסּוֹף נַעֲנוּ, וְנִפְתְּחוּ לָהֶם שַׁעֲרֵי הָרַחֲמִים וְהָרָצוֹן, וְנִשְׁפַּע עֲלֵיהֶם אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): ״וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל״ (שְׁמוּאֵל־א א, יב) — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה.

אֲבָל צְרִיכִים הַרְבֵּה הִתְחַזְּקוּת, לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ וְלֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי בַּהִתְחָלָה הַדִּמְיוֹן שֶׁל הָאָדָם עוֹבֵד עָלָיו חָזָק עַד מְאֹד, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנְאוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ וַעֲזָבוֹ, וּכְאִלּוּ עָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְרוֹדֵף רַק אוֹתוֹ, וְרוֹצֶה לִנְקֹם רַק בּוֹ. וּבֶאֱמֶת ״הַכֹּל דִּמְיוֹן״. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא כט.): ׳לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּאַיֶּלֶת? מָה אַיֶּלֶת

זוֹ כָּל זְמַן שֶׁמַּגְדֶּלֶת קַרְנֶיהָ מַפְצִילוֹת, אַף צַדִּיקִים כָּל זְמַן שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת; הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁיִּסְבְּלוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, וְעַל כָּל אֶחָד עוֹבְרִים מְרִירוּת וּלְחָצִים וְיִסּוּרִים אֲחֵרִים, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיָּבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעִנְיָנוֹ; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, אֲבָל הַדִּמְיוֹן שֶׁל הָאָדָם הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל חָשׁוּךְ וְהַכֹּל סָגוּר, וְאֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וְהוּא אָבוּד לְגַמְרֵי, וְאִבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וּמִזֶּה בָּא שֶׁמִּתְיָאֵשׁ וְעוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ, וְנִכְנָס לַמִּטָּה, וְשׁוֹכֵב שָׁם בְּדָכָאוֹן עָמֹק. וּבֶאֱמֶת "הַכֹּל דִּמְיוֹן"; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה רַק אֱלֻקוּת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיַּחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּקְבִיעוּת, וְיִסְתַּכֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִרְאֶה אוֹתוֹ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְיִשְׁמַע אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה סוֹד הַנְּבוּאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁזָּכוּ אֵלֶיהָ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהִגִּיעוּ לְהִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת כָּזוֹ, שֶׁכְּבָר לֹא רָאוּ לִפְנֵיהֶם עוֹלָם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי מִמֵּילָא שָׁמְעוּ אֵיךְ שֶׁדּוֹמֵם מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב,

יא): "אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק", וְהָאִילָנוֹת מְשִׂיחִים אִתָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב'): 'כָּל הָאִילָנוֹת כְּאִלּוּ מְשִׂיחִין אֵלּוּ עִם אֵלּוּ'; וְכָל הַחַיּוֹת נוֹהֲמוֹת, שׁוֹאֲגוֹת, מְצַפְצְפוֹת וּמְיַלְלוֹת וּמְגַלּוֹת סוֹדוֹת וְרָזִים נִפְלָאִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כָּל בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּדַבְּרִים וּמְפַטְפְּטִים דִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, כֻּלָּם מְגַלִּים רָזִים וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, שֶׁכָּל זֶה סוֹד שִׂיחוֹת חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, שִׂיחוֹת דְּקָלִים, מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית וּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה, שֶׁזּוֹכִים הַצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, לָמָּה לְךָ לִחְיוֹת בְּדִמְיוֹן, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹנֵא אוֹתְךָ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתְךָ, בּוֹ בָּרֶגַע תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ: "אֲנִי אֶת מְקוֹמִי לֹא אֶעֱזֹב, וְאָבוֹא כָּל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲדַבֵּר וְאָשִׂיחַ וַאֲסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבִי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּעַקְשָׁנוּת הַכִּי גְּדוֹלָה". עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלֶּה לְפָנֶיךָ עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְתִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל חֶלְקְךָ, וְתֵדַע שֶׁכָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַחַשְׁכוּת וְהַהִתְרַחֲקוּת וְהַמְרִירוּת וְהַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, עָבְרוּ עַל כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲבָל הַהֶפְרֵשׁ בֵּינָם לְבֵינְךָ — שֶׁהֵם רָצוּ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרוּ לְעַצְמָם: "יַעֲבֹר עָלַי מָה, אֲנִי אֶת מְקוֹמִי לֹא אֶעֱזֹב

וְלֹא אֶתְרַחֵק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״, וְאַתָּה נִשְׁבָּר מִכָּל דָּבָר קָטָן, וְעוֹזֵב אֶת הַכֹּל, וּבוֹרֵחַ וְנִמְלָט אֶל תּוֹךְ הַמִּטָּה, וְשׁוֹכֵב כְּפֶגֶר מֵת בְּמִרִירוּת וּבְעַצְבוּת וּבְדָאוֹן, וְצָרִים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שְׁמַע בְּקוֹלִי, הוֹרֵד מֵעַצְמְךָ אֶת כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ יֵשׁ לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם אֵיזֶה אָדָם שֶׁמִּבִּין אוֹתְךָ, אוֹ אֵיזֶה אָדָם שֶׁרוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, אֵין דָּבָר כָּזֶה ״הַכֹּל דִּמְיוֹן״, כָּל אֶחָד מִתְכַּוֵּן לְטוֹבָתוֹ הוּא, אַתָּה צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁאַתָּה תַּשְׁפִּיעַ עַל אֲחֵרִים שִׂמְחָה וְעִדּוּד וְחִזּוּק, וּלְקָרְבָם, לְהַצְחִיקָם, וּלְשַׂמְּחָם, וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בַּחֵטְא הַמְּגֻנֶּה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, וּבְפָרָט הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱקָר מֹחוֹ וְשִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְנִכְנָס בּוֹ דְּכָאוֹן פְּנִימִי, וְהַדְּכָאוֹן וְהָעַצְבוּן אוֹרְגִים לוֹ דִּמְיוֹן, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְכֻלָּם אֵינָם צְרִיכִים אוֹתוֹ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ, וְכֻלָּם מַכִּירִים אֶת מַעֲשָׂיו, וְכֻלָּם קוֹרְאִים אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו, וּמֵהַדִּמְיוֹן הַזֶּה בָּא, שֶׁאָדָם סוֹגֵר אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה

לָצֵאת. וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דְּמְיוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, וְהַדְּמְיוֹן הַזֶּה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמִּתְעַנִּים בְּעִנּוּיִים קָשִׁים וּמָרִים יָמִים וְשָׁבוּעוֹת וְחָדָשִׁים, וַאֲפִלּוּ שָׁנִים, כְּאִלּוּ כֻּלָּם רוֹדְפִים אוֹתָם וְכֻלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתָם, וְכֻלָּם מַשְׁפִּילִים אוֹתָם, וְהַדְּמְיוֹן הַזֶּה אֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִמֶּנּוּ, אֶחָד פָּחוֹת וְאֶחָד יוֹתֵר. וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת רֹב עֲוֹנוֹתָיו, שֶׁבָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים וְשֵׁדִים שֶׁנּוֹקְמִים בּוֹ, וְאֵינוֹ תּוֹפֵס שֶׁ״הַכֹּל דְּמְיוֹן״, כִּי בּוֹ בָּרֵעַ שֶׁיִּבְרַח לוֹ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיַתְחִיל לְגַלּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת לִבּוֹ, וְשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי אִם יִהְיֶה חָזָק בָּזֶה עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ, שֶׁ״אֵינִי רוֹצֶה כְּלוּם רַק אוֹתְךָ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם״, אָז יִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַחוֹמוֹת וְהַמְחִיצוֹת, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּזִּיקִים וְהַמַּשְׁחִיתִים, וְתִשָּׁמַע תְּפִלָּתוֹ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ח.): ׳אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ׳; כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת אַחַת וּלְתָמִיד מִדְּמְיוֹנוֹתָיו, עָלָיו לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הַכִּי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים. אַךְ הַצָּרָה הַכִּי גְּדוֹלָה, שֶׁאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים, הַשֵּׁדִים

וְהָרוּחִין שֶׁבָּרָא מֵעַוונוֹתָיו, הֵן הֵן הַמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דִּמְיוֹן גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא בְּתוֹכְךָ, וּמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אוֹתְךָ, וְאַתָּה הוֹלֵךְ עִם הַחַיּוֹת, מִתְנוֹעֵעַ עִם הַחַיּוֹת, וְהוּא רַק מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה, שֶׁתַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן בָּזֶה. וְלָכֵן עִקַּר הַגָּלוּת וְצָרוֹת הַנֶּפֶשׁ הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמִּזֶּה נִתְהַוִּים כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁכֻּלָּם שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ וְקוֹרְאִים אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו, וְיוֹדְעִים אֶת מַעֲשָׂיו. וּבֶאֱמֶת "הַכֹּל דִּמְיוֹן", כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים נד:): 'אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה בְּלִבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ; אָדָם יָכוֹל לַעֲמֹד עַל יַד חֲבֵרוֹ, וְיִהְיֶה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לַחֲבֵרוֹ יֵשׁ טוֹב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וּבֶאֱמֶת חֲבֵרוֹ הֲכִי אֱמֶלְל בַּחַיִּים, וַאֲפִלּוּ שֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ עָנִי וְאֶבְיוֹן וּמְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים, וְהַהוּא עָשִׁיר גָּדוֹל וְאֵין חָסֵר לוֹ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וְאַרְמוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת הוּא מָלֵא צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְחַיָּיו אֵינָם שָׁוִים מְאוּמָה. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ אַחַת וּלְתָמִיד, וְצֵא מִדִּמְיוֹנְךָ, וְתַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, שֶׁאֵין לְךָ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְעָלֶיךָ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ, שֶׁזּוֹ הָיְתָה

מַדְרֵגַת כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם, הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים וְהַמְקֻבָּלִים, שֶׁעָבְרוּ אֶת דִּמְיוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְדִלְגוּ עַל הַכֹּל, עַד

הַטְּהוֹרָה וְהַבְּרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם תְּקַיְּמוּ אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, אָז תַּצְלִיחוּ בְּחִנּוּכְכֶם, לְחַנְּכָם עַל־פִּי דַּרְכֵי

יְדִיעוֹת אֵלּוּ, בּוֹ בָּרֵגַע יִפָּלוּ מִמְּךָ כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁהוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ, עַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר מַשְׁבֵּר אַחַר: זֶה רוֹדְפִים אוֹתוֹ בַּמְצִיאוּת — מְפַטְּרִים אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָה, זֶה פּוֹשֵׁט רֶגֶל — מִתְחָרִים שׁוֹבְרִים אֶת עִסְקוֹ, זֶה נִפְרָד מֵאִשְׁתּוֹ — כִּי בְּנֵי־אָדָם הִתְעָרְבוּ בְּחַיֵּי הָאִישׁוּת שֶׁלּוֹ, זֶה אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת בֶּן זוּגוֹ, וְזוֹ אֵינָהּ מוֹצֵאת אֶת בֶּן זוּגָהּ — מֵחֲמַת שֶׁאֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם רַע, וְזֶה כָּל הַשְּׁכֵנִים שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וּמְדַבְּרִים עָלָיו וְנוֹקְמִים בּוֹ, וְזֶה כָּל הַדַּיָּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ, וְזֶה כָּל הָעִיר רוֹדֶפֶת אוֹתוֹ, וְזֶה כָּל הַמְּדִינָה מִתְנַכֶּלֶת לוֹ, וְזֶה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְדַבְּרִים עָלָיו, אֲפִלּוּ שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ, הוּא נַעֲשָׂה שִׂיחָה בֵּין הַבְּרִיּוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד צָרִיךְ לְדַבֵּר עָלָיו. וּבֶאֱמֶת אִם תִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, תִּרְאֶה שֶׁ"הַכֹּל דִּמְיוֹן", כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, אָז נוֹפְלוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַמְּחִיצוֹת וְכָל הַהַעֲלָמוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַכִּסּוּיִים, וְנִתְגַּלֶּה לוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁמְּעִיקִים וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ, יֵשׁ בָּזֶה חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, הֵן מִסּוֹדֵי הַגִּלְגּוּל, שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן מַה שֶּׁקָּרָה בַּגִּלְגּוּלִים הַקּוֹדְמִים, הֵן שֶׁמַּשְׁלִיכִים אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹת מְזֻהָמִים וּפְגוּמִים שֶׁהוּא יִמְצָא שָׁם נְשָׁמוֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת

לְנִשְׁמָתוֹ, וּכְשֶׁהוּא יַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְגַּלֶּה לִפְנֵי עֵינָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲלֶה גַּם אֶת אוֹתָן הַנִּשָׁמוֹת; וְעַל־כֵּן אֵין עָלֶיךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּךְ שֶׁבְּנֵי־אָדָם רוֹדְפִים אוֹתְךָ, מַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ, מְדַבְּרִים עָלֶיךָ וּמְקַנְּאִים בְּךָ, כִּי נִשְׁמָתְךָ נִשְׁמָה הַכְּלוּלָה מֵהַמּוֹן נִשְׁמוֹת, וְאִם אַתָּה תִּתְחַזֵּק בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּמְשֹׁךְ אִתְּךָ עוֹד מֵאוֹת וְאַלְפֵי נִשְׁמוֹת הַתְּלוּיוֹת בִּנְשָׁמָתְךָ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו:): 'גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ'; כִּי אָדָם כָּזֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְדַבְּרִים עָלָיו, אֲפִלּוּ שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ, זֶה סִימָן שֶׁכָּל אֵלּוּ הַנִּשָׁמוֹת תְּלוּיוֹת בִּנְשָׁמָתוֹ, וְאִם הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי מַעֲלֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ. אוֹתוֹ דָּבָר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, זֶה שֶׁשּׁוֹבְרִים אוֹתוֹ בָּעֹסֶק, וְזֶה שֶׁמְּגָרְשִׁים אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ, וְזֶה שֶׁמְּבַזִּים אוֹתוֹ בַּחֶבְרָה, בִּמְקוֹם לַעֲנוֹת לְאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים, הוּא בּוֹרֵחַ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁשׁ וְשָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, אֲזַי בּוֹ בָּרֶגַע הַכֹּל מִתְבַּטֵּל, כִּי רוֹאֶה שֶׁ"הַכֹּל דִּמְיוֹן", וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע עֶלְיוֹן, וְכָל מַה שֶּׁרָצוּ הַשּׂוֹנְאִים לִרְאוֹת בּוֹ, נוֹפֵל עַל רֹאשָׁם, וְהוּא יוֹצֵא הֲכִי מְאֻשָּׁר.

וּבִלְבָד, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהוֹצִיא אֶת הָרְצוֹנוֹת שֶׁלְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּתְגַּלֶּה לוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תרכג): 'בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד בִּתְפִלָּה, יְהֵא שָׂמֵחַ שֶׁעוֹבֵד לֵאלוֹהַּ שֶׁאֵין כְּמוֹתוֹ בָּעוֹלָם, וְאַל תְּהִי נוֹהֵג בְּקַלּוּת רֹאשׁ לְפָנָיו'; וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁבָּא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לִי כְּבָר כְּלוּם, אִבַּדְתִּי אֶת הַכֹּל, נִשְׁאָר לִי רַק אוֹתְךָ". כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ אֶל נְקֻדָּה זוֹ, אָז נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְהוּא בָּא אֶל מַדְרֵגוֹת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזָּכוּ לִרְאוֹת אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, וְיִחֲדוּ יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וְהִתְעַנְּגוּ בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ בַּהַתְחָלָה כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת כָּאֵלּוּ, רַק הַהֶפְרֵשׁ בֵּינְךָ לְבֵינָם — שֶׁהֵם הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְאַתָּה נִשְׁבָּר מִכָּל דָּבָר קָטָן , וּמְדַמְיֵן לְךָ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וְחוֹשֵׁב כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּקַטְנוּנִיּוּת כְּאֵלּוּ זֶה הִסְתַּכֵּל עָלַי, זֶה דִּבֵּר עָלַי, זֶה קָרַץ עֵינָיו עָלַי וְזֶה צָחַק מִמֶּנִּי, שֶׁכָּל זֶה קַטְנוּנִיּוּת שְׁכִלּוֹלָה מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים

אֶת הָאֱמֶת; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, צֵא מִכָּל אֵלּוּ הַקַּטְנוּנִיּוּת וְהַדִּמְיוֹנוֹת, וּרְאֵה לְפָנֶיךָ עוֹלָם גָּדוֹל, מָלֵא אוֹרוֹת, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת הַצַּדִּיקִים, וְתִהְיֶה מַשְׂפִּיעַ וְלֹא מְשֻׁפָּע, נוֹתֵן וְלֹא מְקַבֵּל, שֶׁזּוֹ גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְשׁוֹבֵר אֶת כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

זֶה לֹא נוֹרָא

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ וְיִשַּׂמַּח אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיעוֹדֵד אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֶלָּא יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ אַהֲבָה אֲמִתִּית, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָסוּר לָאָדָם לְהַפִּיל עַצְמוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִשְׁנֹא אֶת עַצְמוֹ, כִּי כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לִשְׁבּוֹר אֶת זוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִשְׁנֹא אֶת חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ־כֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק וְלֶאֱהֹב אֶת עַצְמוֹ, וְאַף שֶׁאָדָם עָלוּל לַעֲשׂוֹת טָעֻיּוֹת בְּחַיָּיו, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לוֹמַר לְעַצְמוֹ תָּמִיד: זֶה לֹא נוֹרָא, וְלֹא יַכְנִיס בְּעַצְמוֹ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֶלָּא אִם יוֹדֵעַ שֶׁחָטָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, יַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וְיִתְוַדֶּה, וְכֵן אִם יוֹדֵעַ שֶׁחָטָא נֶגֶד מִישֶׁהוּ — יְבַקֵּשׁ אֶת סְלִיחָתוֹ, וּכְבָר יִשְׁפַּח מֵהַכֹּל, כִּי אָסוּר לִחְיוֹת בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁהוֹרְסִים אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנז)

קוּנְטְרֵס

זֶה לֹא נוֹרָא

א.

בְּנִי! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְהַכֹּל בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל בָּנָיו, וּמַה שֶּׁמְּגַלְגֵּל עִם כָּל אֶחָד, שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי עִנְיָנִים קָשִׁים וּמָרִים; כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים לְחָצִים בַּמֹּחַ, וְנִתְעַקֵּם לִבָּם בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, וְנוֹפְלִים בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת וּבִמְרִירוּת, עַד שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים, וְהֵם כָּל־כָּךְ מִתְסָכְּלִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים עַל מַה וְלָמָּה הֵם חַיִּים, מַה יֵּשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם?! וְהֵם שׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמָם:

"לָמָּה עוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמַה פִּתְאֹם עָלֵינוּ לְסִבֹּל כָּל־כָּךְ?!" וּבֶאֱמֶת כָּתוּב (אֵיכָה ג, לח): "מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְגוֹ'", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב מֵהַבֶּן־אָדָם, וּמַה שֶּׁרוֹאִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבֵּרִים וּלְחָצִים וְדִכְאוֹנוֹת, זוֹ סִבָּה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹצֶה שֶׁהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תַּעֲבֹר בַּשְּׁבִיל הַצַּר וְהַמָּר הַזֶּה, כִּי הוּא רוֹצֶה מֵהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ שֶׁעֲשׁוּעִים כְּפִי בְּחִינַת גְּדֻלַּת נִשְׁמָתוֹ; הַיְנוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּדֵי לְקַבֵּל שַׁעֲשׁוּעַ מִכָּל נְשָׁמָה, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא מְסַבֵּב עִם כָּל אֶחָד סִבּוּבִים כָּאֵלּוּ, שֶׁיִּפֹּל כָּל אֶחָד בִּנְפִילָה אַחֶרֶת, וְיֵרֵד בִּירִידָה מְיֻחֶדֶת, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁהוּא יַעֲלֶה מִשָּׁם דַּיְקָא נְשָׁמוֹת שֶׁמְּנֻחוֹת וּמֻשְׁלָכוֹת בְּעֻמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא מֵאוֹת שָׁנִים; כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁמְּנֻחוֹת כְּבָר מֵאוֹת בַּשָּׁנִים בְּלִי תִּקּוּן, וְהֵן מִסְכְּנוֹת מְאֹד, מִסְתּוֹבְבוֹת בָּעוֹלָם עֲרֻמּוֹת בְּלִי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמְחֻכּוֹת וּמְצֻפּוֹת שֶׁיַּעֲלוּ אוֹתָן, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁלִיךְ נְשָׁמָה בְּתוֹךְ לְחָצִים, וּמְגַלְגֵּל עִם הָאָדָם סִבּוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁיִּפֹּל בְּדַעְתּוֹ וְתֶחְלַשׁ דַּעְתּוֹ — הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁהוּא יַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַמָּקוֹם הַצַּר הַזֶּה, וּבֵין כָּךְ הוּא מְנַתֵּק מִשָּׁם נְשָׁמוֹת הַמְּנֻחוֹת

בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא.

וְעַל־כֵּן בָּאתִי לְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים וּלְחָצִים, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּאִלּוּ זֶה סוֹף הָעוֹלָם, אֶלָּא תֵּדַע אֲשֶׁר "זֶה לֹא נוֹרָא", כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתַּעֲבֹר אֶת הַשָּׁלָב הַקָּשֶׁה הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁאִם אַתָּה תִּתְחַזֵּק וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, אַף שֶׁזֶּה בָּא לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ — לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְלַבֵּשׁ עִם צִיצִית, לְהִתְעַטֵּר עִם תְּפִלִּין, וְלָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית, וְלַעֲנוֹת "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא", "קְדֻשָּׁה" וּ"בָרְכוּ", וְתִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁמֹר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכֵן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁתָּבֹא לְיָדְךָ, תִּהְיֶה מְאֹד מְאֹד שָׂמֵחַ בָּהּ, בּוֹ בָּרֶגַע אַתָּה מַעֲלֶה מֵאוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת לְשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, וְאַתָּה זוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, תֵּדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו "זֶה לֹא נוֹרָא", הַכֹּל בְּכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁמֵּהַשְׁכֵּיל הַצַּר וְהַמַּר שֶׁאַתָּה עוֹבֵר, תּוּכַל לִמְשֹׁךְ עוֹד מֵאוֹת נְשָׁמוֹת, וּלְהוֹצִיאָם מִנּוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא.

מְאֹד לִהְיוֹת סַבְלָנִיִּים, וּלְהַמְשִׁיךְ לְדַבֵּר אֶל הַיְלָדִים

מֵחַטָּאִים וַעֲוונוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח, יט): "אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי", כָּל הַדְּאָגוֹת בָּאוֹת לָאָדָם רַק מִפְּנֵי הַחַטָּאִים וְהָעֲווֹנוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אָז נַעֲשָׂה שָׂמֵחַ, וְעַל־כֵּן סִימָן לְכָךְ שֶׁזָּכָה אָדָם בִּשְׁלֵמוּת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה — אִם הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְזוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת שִׂמְחָה עַצְמִית, שֶׁיַּרְגִּישׁ שֶׁמַּה שֶּׁעָבַר עָלָיו זֶה בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, בְּכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה, בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁאֵיננוּ יְכוֹלִים לְהָבִין. וְעַל־כֵּן תֵּדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ "זֶה לֹא נוֹרָא", כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל הָעִקָּר תִּתְחַזֵּק וְתִהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעַכְשָׁו, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ:

הַיְנוּ לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי שַׁבָּת הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת וְשָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, וְהוֹלֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה וּמְקַדֵּשׁ, בָּזֶה נַעֲשָׂה שֶׁתָּף לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמֵּעִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ, וְזֶה עוֹלֶה יוֹתֵר מִכָּל הַתַּעֲנִיּוֹת וְהַסִּגּוּפִים שֶׁבַּעֵל עֲבֵרָה צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת וּלְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ; כִּי

כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא בְּרֵאשִׁית): ׳כְּבוֹד שַׁבָּת עָדִיף מֵאֶלֶף תַּעֲנִיּוֹת, דִּכְבוֹד שַׁבָּת דְּאוֹרַיְתָא וְתַעֲנִית דְּרַבָּנָן׳. וּבָזֶה שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, הוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְאֵינוֹ מְחַלְּלָהּ, אֵינוֹ מַבְעִיר אֵשׁ, אֵינוֹ נוֹסֵעַ, אֵינוֹ מְעַשֵּׁן, אֵינוֹ מְבַשֵּׁל, הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ בְּעַצְמָהּ מַמְשִׁיכָה עָלָיו אוֹר נִפְלָא מְאֹד, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַשְּׁכִינָה עַל עַצְמוֹ כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל. עַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): ׳מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת מְרֻחָק מֵעֲבֵרָה׳; הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת כָּל הַשַּׁבָּת וְהוּא רַק בְּשִׂמְחָה, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם מְלָאכָה, וְשָׂמֵחַ בְּשִׂמְיַרַת הַשַּׁבָּת, הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹזֶרֶת לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲבֹר שׁוּם עֲבֵרָה.

וְאִם־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן שֶׁל בַּעַל תְּשׁוּבָה — לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לָבוֹא שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת: עַרְבִית, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה, וְלֶאֱכֹל הַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת שֶׁל שַׁבָּת, וְאָז אַפְלוּ שֶׁעָבַר אֶת כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אִם שׁוֹמֵר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיז:): ׳כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ׳; עַד כְּדֵי כָּךְ

חֲשׁוּבָה אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁמִירַת שַׁבָּת, שֶׁאֲפִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, נָפַל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁזֶּה הֲכִי גָּרוּעַ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמּוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ, וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת וְשָׁמֵחַ עִם הַשַּׁבָּת, אָז נִפְתָּחִים לוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ כְּבָר בַּחַיִּים כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: ״״זֶה לֹא נוֹרָא״, אֲנִי לוֹקֵחַ אֶת עַצְמִי עַכְשָׁו בַּיָּדַיִם, וּמַעֲכְשָׁו אֶשְׁמֹר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אַמְשִׁיךְ עַל עַצְמִי מֹחִין עִלָּאִין׳. כִּי כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין זוֹכֶה לְחַיִּים (מְנָחוֹת מד.), שֶׁדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים; כִּי מִי שֶׁמַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר, תִּשְׁתַּדֵּל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי הַתְּפִלִּין הֵן כֶּתֶר הַמֶּלֶךְ, וּתְתָאֵר לְעַצְמְךָ שֶׁאִישׁ גַּס וּמְגֻשָּׁם וּמְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאִים כָּמוֹךָ, זוֹכֶה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכָל יוֹם עִם בֶּגֶד הַמֶּלֶךְ, שֶׁזּוֹהִי הַצִּיצִית, וּלְהִתְעַטֵּר עִם כֶּתֶר הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵם הַתְּפִלִּין, הַיֵּשׁ זְכוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ?! דָּבָר זֶה צָרִיךְ לְהָבִיא אוֹתְךָ אֶל הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה.

וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מֻנָּח בַּעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסָאֲבוּתָא, וַעֲשָׂרָה קַבִּין מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת נָפְלוּ עָלֶיךָ, וְאַתָּה מֻנָּח בַּמִּטָּה כְּפֶגֶר מֵת, מִיָּאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים, וּבוֹכֶה וּמְבַכֶּה שָׁמַיִם וָאָרֶץ — "לָמָּה נִבְרֵאתִי", וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם נֶגְדְּךָ, עָלַי לוֹמַר לְךָ, שֶׁהַכֹּל מֵהַקְלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הָרוֹצִים לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַגִּיד לְעַצְמְךָ "זֶה לֹא נוֹרָא", מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֲנִי לוֹקֵחַ אֶת עַצְמִי בַּיָּדַיִם, וְאֶהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ שִׂמְחָה עַצְמִית, וַאֲשַׂמֵּחַ גַּם אֲחֵרִים, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל הַמְּרִירוּת וְהַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ — הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ; כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תַּעֲשֶׂה זַעֲזוּעַ בֵּין כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַתְּלוּיוֹת בִּנְשָׁמָתְךָ, הַמֻּנָּחוֹת בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו כְּבָר כַּמָּה שָׁנִים, וּבָזֶה שֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְאַתָּה שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, בָּזֶה אַתָּה מַעֲלֶה אֶת כֻּלָּן לְשָׁרְשָׁן, וּמִי יוֹדֵעַ פֶּן וְאוּלַי הִשְׁלִיכוּ אוֹתְךָ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּהֶם — לְחָצִים בַּמֹּחַ, עַקְמוּמִיּוּת בַּלֵּב, כְּבֵדוּת בַּגּוּף, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְנַתֵּק אֶת עַצְמְךָ מֵהָרַע, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תִּזְכֶּה לְנַתֵּק עוֹד מֵאוֹת נְשָׁמוֹת הַתְּלוּיוֹת בִּנְשָׁמָתְךָ, הַמֻּנָּחוֹת בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית

וּמִתַּחְתָּיו, וּמְסִתּוֹבְבוֹת בְּכַף הַקֶּלַע כְּבָר מֵאוֹת בַּשָּׁנִים.

וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אִם תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְתִרְאֶה שֶׁכָּל הַדְּכְאוֹנוֹת וְהַכְּבֵדוּת וְהַלְּחָצִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ, זֶה רַק בִּשְׁבִיל נִסָּיוֹן, שֶׁרוֹצִים לְנַסּוֹת אוֹתְךָ, לִרְאוֹת אִם לִבְּךָ לֵב אֱמֶת, וְאַתָּה רוֹצֶה וְחָפֵץ בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז בּוֹ בָּרֶגַע יִתְבַּטֵּל מִמְּךָ הַכֹּל, וּכְבָר לֹא תִּרְצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִהְיֶה כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ, שֶׁתְּשַׂמַּח אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ יִכָּנְסוּ בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶעָבָר הַנּוֹרָא שֶׁעָבַר עָלֶיךָ מִגִּיל קַטְנוּת, אֲבָל זָכוֹר תִּזְכֹּר אֲשֶׁר "זֶה לֹא נוֹרָא", כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּבָזֶה שֶׁתִּצַּיֵּת אוֹתִי, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁמֹר וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ: תִּתְעַטֵּף בְּכָל יוֹם בְּצִיצִית, וְתִתְעַטֵּר בְּכָל יוֹם עִם תְּפִלִּין, וְתֵלֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן דַּיְקָא, וְלוֹמַר "קְדֻשָּׁה" וּ"בָרְכוּ" וְ"אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא", וְתִשְׁמֹר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת בְּהַשָּׂגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, בְּהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת. וְאַל תַּחְשֹׁב

שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְשַׁכְנֵעַ אוֹתְךָ לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן וְהָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַלְּחָצִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וּבִשְׁבִיל זֶה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ אֶת כָּל זֶה, אֶלָּא זוֹ הַמְּצִיאוּת, כִּי "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", וְהוּא יִתְבָּרַךְ 'מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין', 'אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה' (חֻלִּין ז:), 'וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא' (יוֹמָא לח); וְעַל־כֵּן אַל לְךָ לְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אַתָּה בְּנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבֵן יָכוֹל תָּמִיד לַחֲזֹר אֶל אָבִיו, וְזוֹ הַמְּצִיאוּת; וְלָכֵן אֲבַקֶּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תֵּצֵא מֵהַדְּכָאוֹן וְהַלְּחָצִים שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת יַהֲדוּתְךָ, וְאָז תַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֶּשׁ אוֹתְךָ, שֶׁתִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב גָּרוּעַ מְאֹד, שֶׁנִּפַּלְתָּ בְּדִכָּאוֹן

וּבְיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת עֲצוּמָה, וּמֹחַ בְּלַחַץ גָּדוֹל, וְהַלֵּב שָׁלֵךְ מְעֻקָּם בְּעַקְמוּמִיוּת, וְהִנֵּךְ מָלֵא קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל אֶחָד אַתָּה עוֹרֵךְ בִּקֹּרֶת, וְגוּפֵךְ מָלֵא כְּבֵדוּת, וְקָשֶׁה לְךְ לָצֵאת מֵהַמִּטָּה — כָּל־כָּךְ נָפַלְתָּ בְּעַצְלוּת וּבְעַצְבוּת, וְנִדְמֶה לְךְ שֶׁמֹּרֶב חֲטָאֶיךְ וַעֲוֹנוֹתֶיךְ כְּבָר אָבַד מָנוֹס מִמְּךְ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתְךְ, כָּל זֶה בָּא מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךְ; כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בּוֹ, וְהֵם נוֹקְמִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לד, כב): "תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה", הָרַע שֶׁאָדָם עָשָׂה, זֶה מֵמִית אוֹתוֹ וְנוֹקֵם בּוֹ. וְלָכֵן עָלֶיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תֵּצֵא מֵעַצְמְךְ, מֵהַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהַלְּחָצִים, וְיִפָּתַח לְפָנֶיךְ עוֹלָם רָחָב לְגַמְרֵי, כִּי תַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עוֹלָם יָפֶה, עוֹלָם בָּהִיר. אַךְ אֶל זֶה תִּזָּכֶה רַק אִם תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, תְּשׁוּבָה שֶׁל שִׂמְחָה וְשֶׁל אַהֲבָה.

וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְתֵלֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךְ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאַף

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְאַף שֶׁתָּמִיד צָץ וּבָא לְפָנֶיךָ עֵינֶיךָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, תֹּאמַר לְעַצְמְךָ: "זֶה לֹא נוֹרָא", כִּי כָּל מַה שֶּׁסִּבֵּב עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתֵּרֵד וְתִפֹּל בִּירִידוֹת וּבִנְפִילוֹת כָּאֵלּוּ, וְתֵשְׁלַךְ בְּהַשְׁלָכוֹת מְגֻנּוֹת כָּאֵלּוּ, הַכֹּל הָיָה בְּכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁלֵמָה מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁמָּה. וְלָכֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר תְּשׁוּבָתְךָ תָּלוּי רַק בְּהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּהְיֶה מְקֹרָב וּמְקֻשָּׁר אֶל צַדִּיק אֱמִתִּי, שֶׁהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאוֹהֵב אוֹתְךָ וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם הַמְגֻנֶּה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וְתַחֲזִיק בּוֹ בְּכָל מְחִיר, אֲפִלּוּ שֶׁיִּרְצוּ לְרַחֵק אוֹתְךָ מִמֶּנּוּ, כִּי דַּיְקָא עַל יָדוֹ תָּבֹא לִתְקוּנְךָ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁבָּהֶם אַתָּה נִמְצָא, יְסִיתְךָ יִצְרְךָ הָרַע, כְּאִלּוּ אַתָּה צָרִיךְ לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינֶיךָ, וְעָלֶיךָ לְסַגֵּף אֶת עַצְמְךָ בַּאֲכִילָה, וְאַתָּה צָרִיךְ לִפְרֹשׁ מִבְּנֵי אָדָם, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל הֶסָּתוֹת שֶׁל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא

אַחֵרָא שֶׁבָּרָאתָ מֵחֲטָאֶיךָ, שֶׁהִכְשִׁילוּ אוֹתְךָ בַּעֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים. כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק שִׁמְחָה, לְשַׂמֵּחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, לד־לה): "יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּה'. יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם", בָּזֶה שֶׁאָשִׂיחַ וַאֲסַפֵּר אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶשְׂמַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַחַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, וּכְבָר לֹא יִהְיוּ רְשָׁעִים; וְזֹכֶר דָּבָר זֶה הֵיטֵב, כִּי יִצְרְךָ יְסִיתְךָ שֶׁלֹּא תִישַׁן, וּתְסַגֵּף אֶת עַצְמְךָ בְּשִׁנָּה, וְאָז תִּסְתּוֹבֵב כָּל הַיּוֹם כְּסוּס מִתְנַמְנֵם וְנוֹפֵל רֹאשׁוֹ, וְכֵן תְּסַגֵּף אֶת עַצְמְךָ בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה, וְתִהְיֶה מְבֻדָּד וּמֻפְרָשׁ מִבְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲשָׂרָה קַבִּין מָרָה שְׁחוֹרָה, אֵין זוֹ נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה אֶלָּא שְׁטִיּוֹת; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה זֶה רַק שִׂמְחָה, לְשַׂמֵּחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלוֹמַר לְעַצְמוֹ: "**זֶה לֹא נוֹרָא**", מַה שֶּׁעָשִׂיתִי עַד עַכְשָׁו, כִּי בְּוַדַּאי הָיְתָה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לָמָּה הֵצַרְתִּי לַעֲבֹר אֶת הַשְּׁבִיל הַצַּר וְהַמַּר שֶׁעָבַרְתִּי בּוֹ, וְלָמָּה הֵצַרְתִּי לְסַבֵּל אֶת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא שֶׁסָּבַלְתִּי, וְלָמָּה הֵצַרְתִּי לַעֲבֹר אֶת הַלְּחָצִים הָאֵלֶּה שֶׁהִלְחִיצוּנִי?!" לְכָל זֶה יֵשׁ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹצֶה שֶׁאָדָם יִפֹּל, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהָקִים עוֹד

מֵאוֹת נְשָׁמוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה, וְאַל תַּרְגִּישׁ שׁוּם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה מִמַּה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו, כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָחְלַטְתָּ בְּדַעְתְּךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כְּבָר יִמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ; כִּי תְּשׁוּבָתְךָ תְּלוּיָה רַק כְּפִי מִדַּת הַשִּׂמְחָה שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ, וְתִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּתְשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): ׳בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם — לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תִּבְזֶה אֶת תְּפִלָּתָם׳; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִתְוַדֶּה עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְשׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ, וּמְגַלֶּה אֶת כָּל עֲבָרוֹ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קַבָּלָה חֲזָקָה שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה כְּבָר לֹא יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְיִשַּׂמַּח אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי שְׂמָחוֹת, וְיוֹצִיא מֵעַצְמוֹ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אָז יְקַבְּלוּ אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב הֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי יָרוּד, וְאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, וְכָל חַיֶּיךָ חֲשׁוּכִים לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אַתָּה אָבוּד וְאָבַדְתָּ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק וְלָדַעַת, כִּי "זֶה לֹא נוֹרָא"; כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא יֵרָצֶה אֶת אַף אֶחָד, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁשּׁוֹמֵעַ כְּרוּזִים יוֹצְאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהָאָדָם הַזֶּה אִבֵּד אֶת כָּל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ בְּרוּחָנִיּוּת, וְכֵן בְּזֶה הָעוֹלָם בְּגַשְׁמִיּוּת כֻּלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ, שׂוֹנְאִים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, וְאֵין לוֹ כְּלוּם, אִבֵּד אֶת הַכֹּל, לֹא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא יַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר זֶה לֹא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן, וְאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינוֹ, כִּי דָּבָר רוּחָנִי לֹא נִתָּן לְהַסְבִּיר לַשֵּׁנִי, אֲבָל זוֹ הַמְּצִיאוּת, שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא רַק אֱלֹקוּת, אַךְ

הָאָדָם מֵחֲמַת שֶׁחָטָא, אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אוֹר לְפָנָיו, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע מִקְרֶה וּמַזָּל, וְחֹשֶׁךְ לוֹ וְלֹא אוֹר. אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁנִּסְכָּם בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵינוֹ צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְעֻנְיָן לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, הָאָדָם הַזֶּה הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ הוּא אוֹמֵר: ״זֶה לֹא נוֹרָא״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גָּדוֹל׳. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁהַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ הִיא מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד, וְאֵינְךָ יָכוֹל לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי בְּמָצָבְךָ אֲשֶׁר בּוֹ אַתָּה נִמְצָא, שֶׁהִנְּךָ רוֹאֶה שֶׁכֻּלָּם כְּנֶגְדְּךָ וְכֻלָּם מְדַבְּרִים עָלֶיךָ וְרוֹדְפִים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ, וּמְסַתְּכְּלִים עָלֶיךָ בְּעַיִן לֹא טוֹבָה, וְכֵן נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת סְגוּרִים בְּפָנֶיךָ, וּבְוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹלָם הַבָּא, בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהִגַּעְתָּ לְמַסְקָנָה זוֹ, שֶׁאֵין לְךָ לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּבָר הִגַּעְתָּ לְמַדְרֵגָה זוֹ.

וְלָכֵן תַּגִּיד עַל כָּל דָּבָר: ״זֶה לֹא נוֹרָא״. הָעִקָּר תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לָצֵאת מִגְּדֵרֵי הַתּוֹרָה, וְתִהְיֶה רָגִיל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר

בַּ"שֻׁלְחָן עָרוּךְ", שֶׁהוּא תַּמְצִית שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְאַל תָּזוּז כְּהוּא זֶה מֵהַ"שֻׁלְחָן עָרוּךְ", זֶה יִהְיֶה הַמַּדְרִיךְ שֶׁלְּךָ בְּחַיֶּיךָ. וְאָז אִם תְּקַשֵּׁר אֶת עַצְמְךָ אֶל הַ"שֻׁלְחָן עָרוּךְ", וְלֹא תֵּצֵא מִגְּדֵרוֹ, אָז אֵין לְךָ לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא צָרִיךְ לְעַנְיֵן אוֹתְךָ אִם יֵשׁ לְךָ עוֹלָם הַזֶּה אִם אֵין עוֹלָם הַזֶּה, אִם יֵשׁ לְךָ עוֹלָם הַבָּא אִם אֵין לְךָ עוֹלָם הַבָּא, אֵינְךָ צָרִיךְ כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז עַל כָּל דָּבָר שֶׁיִּקְרֶה לְךָ תֹּאמַר: "זֶה **לֹא נוֹרָא**", וְתִהְיֶה רַק שָׂמֵחַ, וּתְשַׂמַּח אֶת כָּל הַשְּׁבוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם. אִם תְּצַיֵּת אוֹתִי, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּנֻקְדָּה זוֹ, תִּהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ; כִּי רֹב בְּנֵי־אָדָם הַמִּסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּמִרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבִלְחָצִים — הַכֹּל, מֵחֲמַת שֶׁרוֹצִים מַשֶּׁהוּ, זֶה רוֹצֶה עוֹלָם הַזֶּה: כָּבוֹד, כֶּסֶף תַּאֲוֹת, זֶה רוֹצֶה עוֹלָם הַבָּא: לִרְאוֹת מַלְאָכִים, לְדַבֵּר עִם נְשָׁמוֹת, לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וְכַדּוֹמֶה כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן, וּכְשֶׁאֵין נִתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ, הוּא שָׁבוּר לְגַמְרֵי כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכֻּלָּם כְּנֶגְדּוֹ, בְּרוּחָנִיּוּת — כָּל הַמַּלְאָכִים וְהַשְּׂרָפִים וְכָל הָעוֹלָמוֹת מַשְׁלִיכִים וּמְגָרְשִׁים אוֹתוֹ, וְגֵיהִנּוֹם יְכֻלָּה וְהוּא לֹא יְכֻלָּה. וּבְגַשְׁמִיּוּת — כָּל אֶחָד מַשְׁפִּיל אוֹתוֹ וּמְבַזֶּה אוֹתוֹ וְגוֹנֵב וְגוֹזֵל אוֹתוֹ וּמְסַדֵּר אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר לְלֹא

פְּרוּטָה, מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ, אֵין יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ, לוֹקְחִים אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, אֶת הַבַּיִת וְהָרְהִיטִים, וְעוֹשִׂים לוֹ כָּל מִינֵי עֲוּלוֹת בָּעוֹלָם, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן — אוֹ בְּרוּחָנִיּוּת אוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, וּבָרַגַע שֶׁאֵין מְמַלְּאִים אֶת רְצוֹנוֹ, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם, אֲבָל בּוֹ בָּרַגַע שֶׁנִּסְפָּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָז הוּא שָׂמֵחַ כָּל־כָּךְ, שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, הוּא אוֹמֵר: ״**זֶה לֹא נוֹרָא**״, הָעִקָּר יֵשׁ לִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינִי זָז מִדַּרְכֵי ה״שֻׁלְחָן עָרוּךְ״, זֶה הַמַּדְרִיךְ וְהַמּוֹרֶה־דֶּרֶךְ שֶׁלִּי׳. וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תְּקַבֵּל אֶת דִּבְרֵי אֱלֹה, תִּהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ כַּדּוּרִים, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ חִזּוּקִים, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ טוֹבוֹת מִשּׁוּם בֶּן־אָדָם, אֶלָּא אַתָּה בְּעַצְמְךָ תּוּכַל לְהַשְׁפִּיעַ לְכֻלָּם, וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה מַשְׁפִּיעַ וְלֹא מֻשְׁפָּע, נוֹתֵן וְלֹא מְקַבֵּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

צַו הַשָּׁעָה

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עִנְיָנִים מְאֹד דְּחוּפִים, שֶׁנִּצְרָכִים לְכָל אֶחָד בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה, וְיִרְאֶה בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁהַמִּינִים וְהַזְּדִים וְהָעֵרֶב־רַב לְמִנְיָהֶם מִתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם, צַו הַשָּׁעָה לְהַחֲרִדִים לִדְבַר ה׳ רַק לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם, וּלְמַלֵּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם פֶּגַע וָנֶגַע, שֶׁהֵם כְּכַל הַרַמָּאִים וְהַצְּבוּעִים, שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה זִמְרִי וּמְבַקְּשִׁים שָׂכָר כְּפִינְחָס, אָסוּר לְהִתְחַשֵּׁב בָּהֶם כְּלָל, רַק לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנח)

קוּנְטְרֵס

צַו הַשָּׁעָה

א.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

כִּי תָּמִיד מַזְכִּירִים אֶת שֵׁם הַשֵּׁם, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא כָּאן בַּבַּיִת, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַעֲזֹר לָכֶם בְּחַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים שֶׁאַף פַּעַם לֹא תָּרִיבוּ בֵּינֵיכֶם, וְלֹא תִּבַּקְרוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְכֵן זֶה יוֹעִיל וְיַעֲזֹר לְיַלְדֵיכֶם, כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים שֶׁהַהוֹרִים מְדַבְּרִים תָּמִיד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בַּבַּיִת אוֹ בָּעוֹלָם זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הַיְלָדִים גְּדֵלִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וְהֵם נִשְׁמָרִים מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וּשְׁטֻיּוֹת הַנִּמְצָאוֹת עַכְשָׁו בָּרְחוֹבוֹת; כִּי בָּרֵגַע שֶׁבַּבַּיִת יֵשׁ יְסוֹד חָזָק מְאֹד שֶׁל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הַיְלָדִים גְּדֵלִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם, וּמְקַבְּלִים כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ בַּחַיִּים, וּלְהִתְמוֹדֵד עִם כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת שֶׁהָאָדָם נִתְקָל בָּהֶן בְּזֶה הָעוֹלָם; כִּי בֶּאֱמֶת הָאֱמוּנָה הִיא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ יְסוֹד בָּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", כָּל הַמִּצְוֹת מְבִיאוֹת אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה בְּבוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמִים; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה לוֹ צִנּוֹר שֶׁנִּשְׁפָּךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן

כְּשֶׁמְּדַבְּרִים דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַבַּיִת נִתְמַלֵּא אוֹר וְחִיּוּת, וְיֵשׁ שֶׁקֶט נַפְשִׁי, וְקוֹנִים לְעַצְמָם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת לִסְבֹּל אֶת כָּל הַבָּא עֲלֵיהֶם; כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז יְכוֹלִים לִסְבֹּל וְלַעֲבֹר עַל הַכֹּל, אֲפִלּוּ אֶת הַמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים. וּכְשֶׁהַיְלָדִים רוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים רְגוּעִים וְאֵינָם צוֹעֲקִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵינָם מִשְׁתּוֹלְלִים וְאֵינָם מַרְבִּיצִים לְיַלְדֵיהֶם, אֲזַי הֵם גְּדֵלִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם, בְּרוּחָם וּבְשִׂכְלָם, וּמַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם, כִּי גַּם הֵם קוֹנִים לְעַצְמָם אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת וְשֶׁקֶט נַפְשִׁי; הֱיוֹת שֶׁהַיְלָדִים מְחַקִּים תָּמִיד אֶת הוֹרֵיהֶם, וּמַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים בַּבַּיִת זֶה מַה שֶּׁהֵם מְדַבְּרִים (סֵפֶר נו:), וְכָל מַה שֶּׁרוֹאִים בַּבַּיִת כָּךְ הֵם מִתְנַהֲגִים; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיוּ רְגִילִים תָּמִיד לְדַבֵּר בֵּינֵיכֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תְּדַבְּרוּ עִם יַלְדֵיכֶם מֵאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּתְחַיּוּ וּתְחַזְּקוּ וּתְאַמְּצוּ וּתְשַׂמְּחוּ אוֹתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהָקִים מִשְׁפָּחָה

נֶהֱדֶרֶת, וְהַבְּרָכָה וְהַהַצְלָחָה תִּהְיֶינָה מְצוּיוֹת בְּבֵיתְכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּקָּרֵב לְבֵיתְכֶם שׁוּם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְשׁוּם נֶגַע וּפֶגַע רַע; כִּי בָּרֶגַע שֶׁמִּתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְחַיִּים רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹלִים מֵהַמּוֹן צָרוֹת. כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁעָקְרוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע מִקְרֶה וּמַזָּל, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַקְּלָלוֹת וְהַצְּעָקוֹת, הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת, הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהַבִּלְבּוּלִים, וְהַהַכְאוֹת שֶׁמַּכִּים אֶת הַיְלָדִים וּמִתְעַצְּבִים עֲלֵיהֶם; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁיּוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ עַל כָּל דָּבָר פְּרָטִי, אָז הוּא לֹא הָיָה מִשְׁתּוֹלֵל וְלֹא הָיָה צוֹעֵק, וְלֹא הָיָה מְהַפֵּךְ אֶת הַבַּיִת לְגֵיהִנּוֹם.

לָזֹאת אֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיוּ רְגִילִים לְדַבֵּר בֵּינֵיכֶם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַכֹּל הוּא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יַעֲזֹר לָנוּ וְהוּא אֵל טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב

הֲוָיָ״ה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹבֵר אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, גַּם־כֵּן תַּאֲמִינוּ, אֲשֶׁר ״בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר״ (יְשַׁעְיָה סג, ט), וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַצָּרָה, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וּצְרִיכִים לַחֲזֹר עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים לב, יח): ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״; וּכְשֶׁתִּהְיוּ חֲזָקִים בָּזֶה, אָז תִּזְכּוּ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וּמַה גַּם שֶׁיַּלְדֵיכֶם יִרְאוּ הַנְּהָגָה כָּזוֹ שֶׁאַתֶּם חַיִּים רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִשְׁמְעוּ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, זֶה יַחְדִּיר בְּמֹחָם הַקָּטָן וּבְשִׂכְלָם הַפָּעוּט גַּם־כֵּן מִדַּת הָאֱמוּנָה, וְכָךְ גַּם הֵם יִגְדְּלוּ בַּאֲוִירָה שֶׁל אֱמוּנָה, וּכְשֶׁיִּתְבַּגְּרוּ הֵם יִהְיוּ יְלָדִים מֻצְלָחִים בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; מֻחְלָט שֶׁהַיְסוֹד שֶׁקִּבְּלוּ בַּבַּיִת הָיָה רַק אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם תָּמִיד יִהְיוּ סַבְלָנִיִּים וּצְנוּעִים וַעֲנָוִים, וְיִחְיוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּהַשְׁקֵט, בְּצְנִיעוּת וּבַעֲנָוָה, וְתִרְוּוּ מֵהֶם הַרְבֵּה נַחַת בָּזֶה וּבַבָּא; כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא הַיְסוֹד בְּכָל הַיַּהֲדוּת, וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה נָקֵל בְּעֵינֵיכֶם, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, מֵאָז שֶׁגָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ, וְנֶחֱרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, נִדַּלְדְּלָה הָאֱמוּנָה, וְרָאוּ בְּחוּשׁ שֶׁאוֹתָם מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶחֱזִיקוּ

בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זָכוּ לְהָקִים דּוֹרוֹת וְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, שֶׁהִמְשִׁיכוּ אֶת שַׁלְשֶׁלֶת הַזָּהָב שֶׁקִּבְּלוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ כְּפִי שֶׁקִּבֵּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּהַר סִינַי, וְאוֹתָם שֶׁהָיְתָה אֱמוּנָתָם לְקוּיָה וְהָלְכוּ אַחַר רוּחַ הַזְּמַן, לְבַסּוֹף נִתְבּוֹלְלוּ וְנִטְמְעוּ בֵּין הַגּוֹיִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם כְּלוּם, וְזֶה הָיָה בְּכָל הַדּוֹרוֹת, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר בָּאוּ רְשָׁעִים אֲרוּרִים, עֵרֶב־רַב הַמְדַבְּרִים בְּרֵישׁ גְּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַלְּלִים שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, וּמַאֲכִילִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשְּׁפַנִּים, בְּשַׂר חֲמוֹרִים וּגְמַלִּים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהִתִּירוּ אֶת הָעֲרָיוֹת, וְהַשִּׁקּוּץ וְהַתּוֹעֵב וְהַנְּאוּף הֵם בְּרֵישׁ גְּלֵי, בְּעֵת כָּזֹאת צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחַבֵּא רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין מְבִינִים, אֵיךְ אֵלּוּ הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים חַיִל, שֶׁחוֹפְרִים קְבָרִים וְזוֹרְקִים אֶת עַצְמוֹת הַמֵּתִים הַחוּצָה, וְהָעֲצָמוֹת מֻנָּחוֹת כְּדֹמֶן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּלִי שׁוּם רֶגֶשׁ וּבְלִי שׁוּם רַחֲמָנוּת וּבְלִי טִפַּת בּוּשָׁה, וְאֵיךְ רוֹמְסִים אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם

יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחוֹת עֲצוּמִים, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַכֹּל זֶה נִסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּים אוֹתָנוּ לִרְאוֹת אֶל מִי נִפְנֶה בְּעֵת צָרָה וּמָרָה כָּזוֹ, אָז מִתְחַזֵּקֶת הָאֱמוּנָה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לה), שֶׁהוֹלֶכֶת אֶפִּיקוֹרְסוּת גְּדוֹלָה עַל כָּל הָעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּחַזֵּיק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בָּעִתִּים הַלָּלוּ. וְאָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר וּמְסַפֵּר לִפְנֵיכֶם שֶׁתִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת גְּדוֹלָה בָּעוֹלָם, וּמִלְּמַעְלָה יִפְתְּחוּ אֶת אַרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְיִשְׁפְּכוּ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, אֲבָל זֶה לֹא יוֹעִיל, כִּי הַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל הַבְּרוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל יב, י): ״יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים״; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע בַּחוּץ, אֶלָּא יְחַנֵּךְ אֶת יְלָדָיו בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה הַמְּסוּרָה לָנוּ מִדּוֹר דּוֹר, וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, וְכָךְ יַנְהִיג אֶת בֵּיתוֹ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְיִהְיוּ הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה מְצוּיִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיִלָּדָיו יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם וּבְשִׂכְלָם, וְיִהְיוּ מֻצְלָחִים מְאֹד, כִּי בְּבַיִת

שֶׁמִּתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שָׁם שׁוֹרֶה הַשֶּׁקֶט הַנַּפְשִׁי וְהַשַּׁלְוָה וְהַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְחַיִּים חַיִּים מֻצְלָחִים; אַשְׁרֵי בַּיִת שֶׁחַיִּים בּוֹ עִם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר לְרֹב טוּב הַצָּפוּן יִזְכֶּה בָּזֶה וּבַבָּא.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַיְסוֹד בְּקִיּוּם הַבַּיִת וּבְקִיּוּם הָאָדָם בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, כִּי טֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד אַחַר הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, כִּי רֹב יְסוֹדוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא נִמְשָׁךְ מִיסוֹד הֶעָפָר, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשֶׁכֶת הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּבַיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, אָז יֵשׁ בּוֹ אַהֲבָה אֲמִתִּית וַהֲבָנָה הַדָּדִית, וְחַיִּים בְּיַחַד חַיִּים שְׁקֵטִים וּשְׁלֵוִים וּמְיֻשָּׁבִים, לֹא־כֵן בְּבַיִת שֶׁהָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן מְצוּיִים שָׁם, אָז כָּל הַבַּיִת מְהֻפָּךְ, וְיֵשׁ מְרִיבוֹת וּקְלָלוֹת וַאֲלִימוּת וְהַשְׁפָּלוֹת, אֲשֶׁר מִשָּׁם בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְכֵן בַּחוּץ

כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד מְדֻכָּא בְּדִכָּאוֹן, וּמְמֻרְמָר בְּעַצְבוּת וּבְמִרִירוּת, אֲזַי הוּא מְסִתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר בְּצֶבַע שָׁחוֹר, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם הוּא רַק רוֹאֶה הָפוּךְ, וְהַדְּמְיוֹן שֶׁלּוֹ עוֹבֵד שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכֻּלָּם כְּנֶגְדּוֹ, וּמִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בַּחֲשָׁד כְּאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהַפִּילֵנִי בַּפַּח, אוֹ זֶה רוֹצֶה לְסַדֵּר אוֹתִי, אוֹ זֶה רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיל אוֹתִי וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם, שֶׁהֵם הוֹרְסִים לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים. וְרוֹאִים דָּבָר זֶה בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן עַד שֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל כָּל אֶחָד בְּמִרִירוּת וּבְעַצְבוּת, וְחוֹשְׁדִים בּוֹ כְּאִלּוּ הַהוּא רַק רוֹצֶה לְהַכְנִיעַ אוֹתִי, וּכְאִלּוּ הַהוּא רַק רוֹצֶה אֶת רָעָתִי, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל רַק דְּמְיוֹן וּרְעוּת רוּחַ, אַף אֶחָד אֵינוֹ חוֹשֵׁב מִמְּךָ, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּךָ, זֶה רַק מֵחֲמַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדִּכָּאוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ. וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים, עֲלֵיכֶם לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁבְּבֵיתְכֶם תִּשְׂרֶה תָּמִיד הַשִּׂמְחָה. תִּרְאוּ לְחַזֵּק אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְתִשְׂמְחוּ בְּיַחַד, וְתַעֲשׂוּ אֶת עַצְמְכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם שְׂמֵחִים, וְזֶה יָבִיא אֶתְכֶם לְשִׂמְחָה, וְתַצְחִיקוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי בְּאֹפֶן שֶׁתָּמִיד

תִּהְיֶה בַּבַּיִת אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה וְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַבַּיִת שֶׁלָּכֶם יִהְיֶה מְבֹרָךְ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַבְּרָכָה הַכִּי יְקָרָה שֶׁל הָאָדָם, וּלְהֶפֶךְ הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן זֶה הַקְּלָלָה הַכִּי גְּדוֹלָה בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְלָכֵן תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּשָּׁמַע קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְאִם בְּבֵיתְכֶם תִּשְׁרֶה רַק שִׂמְחָה, אָז יַלְדֵיכֶם גַּם־כֵּן יִגְדְּלוּ בַּאֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וְתָמִיד יִהְיוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְיַרְגִּישׁוּ אֶת עַצְמָם הַכִּי מְאֻשָּׁרִים, כִּי יְלָדִים הַגְּדֵלִים בְּבַיִת שֶׁל שִׂמְחָה הֵם מֻצְלָחִים מְאֹד, וְהֵם מְיֻשָּׁבִים וַחֲכָמִים וּפִקְחִים מְאֹד, כֵּיוָן שֶׁהַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, לֹא־כֵן אִם הַבַּיִת מְהֻפָּךְ וְשׁוֹרֶה בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדְכָאוֹן, בִּמְרִיבוֹת וּבְקִלָּלוֹת, אָז גַּם הַיְלָדִים נִכְנָס בְּטִבְעָם שֶׁיִּהְיוּ עַצְבָנִיִּים, וּשְׁרוּיִים בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדְכָאוֹן, וְאֵינָם קוֹלְטִים אֶת לִמּוּדָם, וְהֵם לֹא מַצְלִיחִים עִם הַחֶבְרָה, וְנִסְגָּרִים בְּתוֹךְ עַצְמָם, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכוֹת כָּל הַבְּעָיוֹת, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהַבַּיִת מְהֻפָּךְ וְשׁוֹרֶה בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדְכָאוֹן. וּכְמוֹ־כֵן בַּחוּץ אִם הַיְלָדִים רוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים תָּמִיד בְּדְכָאוֹן וּבְעַצְבוּת, וְרָבִים עִם הַשְּׁכֵנִים וְעִם כָּל אֶחָד, וּמְדַבְּרִים רַק נֶגֶד כָּל מִי שֶׁבָּא נֶגְדָּם, אָז גַּם הַיְלָדִים הוֹלְכִים בְּאוֹתוֹ טֶבַע,

וְגַם הֵם גְּדֵלִים עִם מִדַּת הַשִּׂנְאָה שֶׁשּׁוֹנְאִים אֶת כָּל אֶחָד, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מְדַכֵּא אוֹתָם יוֹתֵר, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם נִכְנָס בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, יוֹתֵר נִכְנֶסֶת בּוֹ מִדַּת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה עַל זוּלָתוֹ, וְהוּא רָב וְחוֹלֵק עִם זוּלָתוֹ. כִּי אִי אֶפְשָׁר לַחֲלֹק וְלָרִיב עִם זוּלָתוֹ אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת בּוֹ מִדַּת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, אַחֶרֶת אַף פַּעַם אָדָם לֹא יָרִיב עִם זוּלָתוֹ, כִּי מַה יֵּשׁ לָאָדָם עִם זוּלָתוֹ, הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל כָּל הַבְּרוּאִים, וְלֹא שַׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יִתְפָּאֵר שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מֵהַשֵּׁנִי אוֹ הוּא יוֹתֵר חָכָם מֵהַשֵּׁנִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לז.): בִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָדָם יְחִידִי, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁאֲבִי גָּדוֹל מֵאֲבִיךָ, אֶלָּא צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁכָּל הַבְּרוּאִים וְהַנִּבְרָאִים הֵם בְּרוּאִים וְנִבְרָאִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ וְיִתְגָּאֶה עַל זוּלָתוֹ, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵעַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן שֶׁנִּכְנֶסֶת בּוֹ, שֶׁמִּשָּׁם נוֹבַעַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה עַל זוּלָתוֹ, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס לוֹ אֶת הַחַיִּים וְהַיְלָדִים יוֹרְשִׁים אֶת הַטֶּבַע הַזֶּה מֵהַהוֹרִים, לֹא־כֵן אִם הַהוֹרִים מִתְחַזְּקִים בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְתָמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל אַף אֶחָד, וְלֹא אִכְפַּת לָהֶם שׁוּם דָּבָר, רַק הֵם דְּבֵקִים

בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כִּסֵּא לֵאלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מֵהַמַּאֲציל הָעֶלְיוֹן, מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, הוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נַעַם חֶלְקוֹ, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ מְקַנֵּא בְּאַף אֶחָד, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ שׂוֹנֵא אֶת אַף אֶחָד, הוּא חַי אֶת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְהוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַגַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֶת זֶה הוּא מוֹרִישׁ לִילָדָיו, וְאָז כֻּלָּם מְאֻשָּׁרִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, תִּתְחַזְּקוּ עוֹד הַיּוֹם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִרְקְדוּ מֵרֹב שִׂמְחָה, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד שֶׁבְּבֵיתְכֶם יִשָּׁמַע קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה וְקוֹל נְגִינָה, וְגַם תִּרְקְדוּ עִם יַלְדֵיכֶם בְּאֹפֶן שֶׁבַּבַּיִת תִּהְיֶה אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וְאַל תַּרְחִיקוּ אֶת הַשִּׂמְחָה לְמָחָר, אֶלָּא זִכְרוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְעַל־כֵּן רְאוּ לִשְׂמֹחַ עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה, וּתְשַׁנּוּ אֶת דַּרְכְּכֶם הַמָּרָה וְהָרָעָה שֶׁהִרְגַּלְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם

בָּהּ, וְתִהְיוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְתַחְדִּירוּ בְּתוֹךְ יַלְדֵיכֶם אֶת מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּכֶם וְלֵב יַלְדֵיכֶם, וְתֹאהֲבוּ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִזְכּוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַשִּׂמְחָה תָּבִיא לָכֶם כָּל מִינֵי הַצְלָחָה בָּעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, הֲרֵי הוּא מַצְלִיחַ. וְאִם תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, אָז לֹא תַּפְסִידוּ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם וּמְאַבְּדִים לוֹ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד. לָזֹאת הֱיוּ חֲכָמִים וּפִקְחִים, וּתְשַׁנּוּ אֶת הַנְהָגוֹתֵיכֶם, וְתִהְיוּ כְּבָר הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה, וְתִזְכְּרוּ שֶׁזֶּה "צַו הַשָּׁעָה" לִהְיוֹת עַכְשָׁו בְּשִׂמְחָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּמְרִירוּת, מַחֲלוֹקוֹת וְחוֹבוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בָּרֶגַע שֶׁתִּתְחַזְּקוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְתִרְקְדוּ מֵרֹב שִׂמְחָה, וּתְשַׂמְּחוּ אֶת יַלְדֵיכֶם, וּשְׁנֵיכֶם בְּיַחַד תַּשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם, אָז יִפָּתַח לָכֶם עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שָׂשָׂם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז לֹא יַפְסִיד כְּלָל.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, כִּי כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁהִקְרִיב לְפָנַי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקרב); כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁאֶחָד גּוֹמֵל עִם הַשֵּׁנִי, וּבְעֵת בְּרִיאַת הָעוֹלָם קִטְרְגוּ הַמַּלְאָכִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁלֹּא יִבְרָא אֶת בְּנֵי־הָאָדָם, אֱמֶת אָמְרָה שֶׁלֹּא יִבָּרֵא, שֶׁכֻּלּוֹ שְׁקָרִים, אֲבָל חֶסֶד אָמַר יִבָּרֵא, שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֶסֶד; כִּי זֶה טֶבַע טוֹב שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, וְלֹא יִגְמֹל אָדָם חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכִּיר בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁגַּם הוּא בְּעַצְמוֹ וְעִם כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ חַיִּים עַל חֶסֶד, וְשֶׁהוּא צָרִיךְ אֶת חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע, כִּי אָדָם לֹא יוֹדֵעַ מַה מְּחַכֶּה עָלָיו, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַשֵּׁנִי, זֶה סִימָן שֶׁהוּא מַכִּיר בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְהֵפֶךְ — כְּשֶׁאָדָם אַכְזָר, זֶה סִימָן שֶׁהוּא אֵינוֹ מַכִּיר בַּחֶסֶד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ד׳): ״וּבְצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךְ״

(יְשַׁעְיָה נא, טז), זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. זֶה עִקַּר שֶׁבַח שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא רַחֲמָן וּבַיְשָׁן וְגוֹמֵל חֶסֶד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְבָמוֹת עט.); שְׁלשָׁה סִימָנִים יֵשׁ בְּאֻמָּה זוֹ, הָרַחֲמָנִים וּבַיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאָדָם גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַשֵּׁנִי וּמְרַחֵם עָלָיו, סִימָן שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאֵין לוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְאֵינֶנּוּ גּוֹמֵל חֶסֶד, זֶה סִימָן שֶׁאֵין לוֹ בּוּשָׁה מִפְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֱמוּנָתוֹ לֹא בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת. לָזֹאת רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּעֲשׂוּ חֶסֶד אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם חֶסֶד, כִּי צְרִיכִים לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַתְחִיל עִם הַחֶסֶד בְּתוֹךְ הַבַּיִת, שֶׁיַּעֲשֶׂה הַבַּעַל חֶסֶד עִם אִשְׁתּוֹ וְהָאִשָּׁה תַּעֲשֶׂה חֶסֶד עִם בַּעְלָהּ, וּשְׁנֵיהֶם יַעֲשׂוּ חֶסֶד עִם יַלְדֵיהֶם, וְכָךְ יַחְדִּירוּ בַּיְלָדִים אֶת מִדַּת הַחֶסֶד הַטּוֹב וְהָאַהֲבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְשִׂכְלָם.

וּבִכְלָל, טוֹב מְאֹד שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּקִיּוּם מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי

מַה יִּשָּׁאֵר מֵהָאָדָם? רַק הַמִּצְוֹות שֶׁזָּכָה לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ תַּרי״ג מִצְוֹות (שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹות), רְמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹות עֲשֵׂה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי יֵשׁ לָאָדָם רְמַ״ח אֵיבָרִים, וְעַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם מְקַיֵּם הוּא מַמְשִׁיךְ חִיּוּת לְאוֹתוֹ אֵיבָר, וּלְהֵפֶךְ יֵשׁ לָאָדָם שָׁסָ״ה גִּידִים, וּכְשֶׁאָדָם נִשְׁמָר מִלַּעֲבֹר עַל עֲבֵרָה, אָז הוּא מוֹנֵעַ מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת שֶׁבָּאוֹת בְּתוֹךְ הַגִּידִים; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹות. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ו׳): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַלְאָךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מִצְוֹות הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹות הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ חֲצִי מַחֲנֵהוּ, וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּיוֹתֵר לְהִזָּהֵר לְקַיֵּם מִצְוֹות בְּכָל יוֹם, לְהִשָּׁמֵר לֹא לֶאֱכֹל שׁוּם בְּשַׂר פְּגוּלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּשַׂר הַחֲזִיר וְהַשָּׁפָן, הַחֲמוֹר וְהַגָּמָל, שֶׁמְּטַמְּטְמִים אֶת הַמֹּחַ וְהַלֵּב וְהַדַּעַת. וּרְאוּ מַה שֶּׁקּוֹרֶה עַכְשָׁו בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהָעֵרֶב־רַב מְמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ בְּשַׂר פְּגוּלִים, נְבֵלוֹת

וּטְרֵפוֹת, אֲשֶׁר אֵין יוֹדְעִים מִי הַשּׁוֹחֲטִים, וּמַה גַּם שֶׁנִּפְתָּחִים בְּכָל יוֹם חֲנֻיּוֹת שֶׁמּוֹכְרִים חֲזִיר בְּרֵישׁ גְּלִי, וּבְשַׂר שְׁפַנִּים חֲמוֹרִים וּגְמַלִּים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְדָבָר זֶה מְטַמְטֵם אֶת הַמֹּחַ וְאֶת הַלֵּב, וּמֵבִיא אֶת כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָט מַחֲלַת הַסַּרְטָן בָּאָה כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ נִזְהָר מִלֶּאֱכֹל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים. וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ בְּטוּחִים שֶׁתִּהְיוּ בְּרִיאִים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ד׳): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַחֲזִיר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לָהֶם, אַל תְּנַבְּלוּ עַצְמְכֶם בְּדָבָר רַע, וַאֲנִי נוֹתֵן לָכֶם שָׂכָר טוֹב, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִזְהָר בַּמֶּה שֶׁהוּא אוֹכֵל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ שָׂכָר טוֹב בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁהוּא בָּרִיא, וּבְרוּחָנִיּוּת — שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל מְצֻוַת מְזוּזָה. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שַׁבָּת ג׃): הַזָּהִיר בְּמְזוּזָה זוֹכֶה לְדִירָה נָאָה, וּלְהֶפֶךְ מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בְּמְזוּזָה, אָז כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהָעֲנָשִׁים בָּאִים לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם לב׃): בַּעֲוֹן מְזוּזָה בָּנִים מֵתִים, דִּכְתִיב (דְּבָרִים ו, ט): ״וּכְתַבְתָּם עַל

מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ", וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ: "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְּנֵיכֶם". עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּמִצְוַת מְזוּזָה, לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל כָּל פֶּתַח וָפֶתַח מְזוּזָה כְּשֵׁרָה, וּמְזוּזָה מַצֶּלֶת מִן הַמִּיתָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מ"ז־ו"ז־ת' אוֹתִיּוֹת ז"ז מ"ן־ת', בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְזוּזָה, אָז לֹא נִכְנָס הַמָּוֶת שָׁם, וּלְהֵפֶךְ כְּשֶׁלֹּא נִזְהָרִים בְּמְזוּזָה, אָז כָּל הַגְּרִים בַּבַּיִת נֶחֱלִים וְגַם מֵתִים בְּקִצּוּר יָמִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בְּמִצְוַת מְזוּזָה. וְכֵן תִּשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, כִּי הַשַּׁבָּת מְעַשֶּׂרֶת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְכָל הַתְּאוּנוֹת דְּרָכִים שֶׁקּוֹרוֹת הַיּוֹם, זֶה רַק מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת, כִּי "מְחַלְּלֶיהָ מוֹת יוּמָת" (שְׁמוֹת לט, יד), וְזֶה לֹא יוֹעִיל לָאָדָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִתְחַבֵּא מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, מַלְאָךְ הַמַּשְׁחִית, מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ הוּא יָמוּת בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה — מִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת. וְעַל־כֵּן אֲנִי מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שִׁמְרוּ עַל נַפְשְׁכֶם וְעַל נֶפֶשׁ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם וְתִשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עֲלֵיכֶם, וְאָז תֵּמְשֵׁךְ עֲלֵיכֶם בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (זֹהַר ח"ב פח:), וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, אָז נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,

וּמִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם קוֹנֶה לִכְבוֹד שַׁבָּת, זֶה לֹא נִכְנָס בַּתַּקְצִיב שֶׁלּוֹ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁלֵּם אֶת זֶה מֵהָאוֹצָר הָעֶלְיוֹן שֶׁבָּא מִן הַשָּׁמַיִם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִקְנוֹת לִכְבוֹד שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, יֵשׁ לוֹ שֶׂפַע עַל כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְעַל־כֵּן רְאוּ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאַל תֵּקַל בְּעֵינֵיכֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת כִּי בְּנַפְשְׁכֶם הִיא, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ לֹא עַל הַשְּׁכֵנִים וְלֹא עַל הַקְּרוֹבִים וְלֹא עַל הַיְדִידִים, אֶלָּא תִּסְתַּכְּלוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמַּזְהֶרֶת אוֹתָנוּ "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (שְׁמוֹת כ, ח), שֶׁצְּרִיכִים לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְכֵן רְאוּ לְהַזְהֵר בְּיוֹתֵר בְּטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ בְּטוּחִים שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וּבְרִיאִים וּמַשְׂכִּילִים, וּלְהֵפֶךְ, חַס וְחָלִילָה, כְּשֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אָז יוֹצְאִים יְלָדִים בַּעֲלֵי מוּמִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְלָכֵן רַחֲמוּ וְחִמְלוּ עַל נַפְשׁוֹת בְּנֵכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בַּעֲלֵי מוּמִים, אֶלָּא תִּשְׁתַּדְּלוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְכֵן תְּקַיְּמוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁצִּוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז תַּרְגִּישׁוּ טַעַם אַחֵר בַּחַיִּים, כִּי הַמִּצְוֹות הֵן צִנּוֹרוֹת שֶׁבָּהֶם נִמְשָׁךְ אוֹר וְזִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְלִית הַמִּצְוֹות הִיא לְקָרֵב אֶת הָאָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא וּלְקָרֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶל הָאָדָם, שֶׁזּוֹהִי מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁתִּגְמְלוּ זֶה עִם זֶה, שֶׁהִיא יְסוֹד שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הִיא כְּדֵי לְגַלּוֹת אֶת חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן תַּפְסִיקוּ לַעֲשׂוֹת רִשְׁעוּת אֶחָד לַשֵּׁנִי, אֶלָּא תִּשְׁתַּדְּלוּ לְקַיֵּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת בְּפֹעַל בְּכָל יוֹם, וּבִזְכוּת זֶה תִּרְאוּ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יח): עַל כָּל שֶׁבַח וְשֶׁבַח שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם; כְּשֶׁיְּהוּדִי מְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁרֶה אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, וּכְמוֹ־כֵן כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ וְהוּא אִתּוֹ בְּיַחַד, וְלָכֵן צְרִיכִים לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלִי יוֹצֵא מִן

הַכְּלָל כִּי (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל כְּבָבַת עַיִן עֶלְיוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה

בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים פה:): אֲפִלּוּ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, כָּל־כָּךְ חֲבִיבִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן תִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ לֹא לְצַעֵר אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, רַק תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וּבִזְכוּת זֶה תִּהְיוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, וְתַשְׁרוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית וְנִצְחִית.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שְׁמֹר פִּיךָ

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק עַל מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר פִּיו, לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת יְדִידוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אִם הָיָה אָדָם שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרֵי פִּיו, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת לֹא בַּבַּיִת עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא בַּחוּץ עִם בְּנֵי־אָדָם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרוֹ, אֲזַי מַצְלִיחַ מְאֹד בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא לוֹ לָרִיב עִם אִשְׁתּוֹ אוֹ עִם שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַפֶּתַח, וּצְרִיכִים לִשְׁמוֹר מְאֹד עַל דַּלְתֵי הַפֶּתַח.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרנט)

קוּנְטְרֵס

שְׁמֹר פִּיךָ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים וְכָל הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת הַדִּבּוּר, שֶׁמַּפְקִיר וּמְדַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אִם אָדָם הָיָה שׁוֹמֵר עַל פִּיו, וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר כָּל דָּבָר, אֲזַי הָיָה חַי חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים בְּגַשְׁמִיּוּת, כִּי אַף פַּעַם לֹא הָיָה מִסְתַּבֵּךְ וּמִסְתַּכְסֵךְ בְּסִבּוּכִים וּבְסִכְסוּכִים עִם אַף אֶחָד, וְכֵן הָיָה חַי חַיִּים רוּחָנִיִּים, הַיְנוּ שֶׁהָיָה מַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל אָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת הֵם רַק בְּסִבַּת הַדִּבּוּרִים שֶׁמַּפְקִירָם,

וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, בְּגַשְׁמִיּוּת — אָדָם מִסְתַּבֵּךְ וּמִסְתַּכְסֵךְ בְּסִכְסוּכִים כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ תָּמִיד לְהָעִיר הֶעָרוֹת עַל הַשֵּׁנִי, וְצָרִיךְ לְבַקֵּר בְּבִקֹּרֶת אֶת זוּלָתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְקַבֵּל בַּחֲזָרָה מָנָה אַחַת אַפַּיִם, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ אוֹהֵב בִּקֹּרֶת, וּכְשֶׁאָדָם מְבַקֵּר אֶת זוּלָתוֹ, זוּלָתוֹ מַחֲזִיר לוֹ בַּחֲזָרָה, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַמְּרִירִיּוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת, כְּשֶׁאָדָם דּוֹקֵר אֶת הַשֵּׁנִי בְּחֶרֶב לְשׁוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא חֲבֵרוֹ וּמְשַׁלֵּם לוֹ כֶּפֶל כִּפְלַיִם, וּמִזֶּה נוֹבְעוֹת הַמְּרִיבוֹת וְהַצָּרוֹת, עַד שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ שׂוֹנְאִים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל אוֹתוֹ. וּכְמוֹ־כֵן בִּרוּחָנִיּוּת — הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֵּׁפַע, אִם אָדָם מְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית, וּמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד, וְכֵן מְדַבֵּר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, אֲזַי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַכְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפַּעַת בּוֹ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרַע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וְסוֹבֵל יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְצָרִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, כִּי כָּל מַה שֶּׁמְּדַבֵּר יוֹתֵר דְּבָרִים בְּטֵלִים

וְדִבּוּרִים אֲסוּרִים, נִבּוּל פֶּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבַן, עַל־
יְדֵי־זֶה מִתְבַּלְבְּלִים דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ וּמָר וְחֹשֶׁךְ לוֹ, וְאֵינוֹ
רוֹאֶה עָתִיד לְחַיָּיו, וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה
רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים וּמְתֻקִּים
בְּזֶה הָעוֹלָם, עָלֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, לֹא
לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל פִּיךָ, וְאַל תְּסַפֵּר לְאַף אֶחָד שׁוּם
סִפּוּרִים וְדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ
לִשְׁתֹּק, וּתְחַכֶּה שֶׁזּוֹלָתְךָ יָבֹא אֵלֶיךָ וְיִשְׁאַל בִּשְׁלוֹמְךָ,
אוֹ יִשְׁאַל אוֹתְךָ אֵיזוֹ שְׁאֵלָה אָז תָּשִׁיב לוֹ בְּקִצּוּר,
וְעַל־יְדֵי־זֶה חָכָם גָּדוֹל תֵּחָשֵׁב בְּעֵינֵי זוּלָתְךָ, וַאֲפִלּוּ
שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁרָחוֹק אַתָּה לְגַמְרֵי מִדַּעַת זוּלָתְךָ, עִם
כָּל זֹאת בָּזֶה שֶׁתִּשְׁמֹר אֶת פִּיךָ, זוּלָתְךָ יַחֲשֹׁב שֶׁאַתָּה
חָכָם וּפִקֵּחַ גָּדוֹל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּסְתַּבֵּךְ וְתִסְתַּכְסֵךְ
עִם אַף אֶחָד, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַהוּא יְבַזֶּה אוֹתְךָ בְּחֵרוּפִין
וּבְגִדּוּפִין, אַתָּה אַל תָּשִׁיב לוֹ כְּלוּם, תִּשְׁתֹּק וּתְקַבֵּל
אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ
שֶׁבְּנָקֵל הַהוּא יִתְבַּטֵּל לְפָנֶיךָ לְגַמְרֵי, וּכְמוֹ־כֵן
בְּרוּחָנִיּוּת אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר אֶת תֵּבוֹת
הַתְּפִלָּה לְאַט לְאַט מִלָּה בְּמִלָּה וְתִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, וְכֵן
תִּהְיֶה רָגִיל לְבָרֵךְ אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ
לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם שֶׁהֵן מֵאָה בְּרָכוֹת — לְאַט וּבְכַוָּנָה
גְּדוֹלָה, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יְזַכֶּךְ גּוּפְךָ בִּזְכוּךְ עֶלְיוֹן,

עַד שֶׁגַּם גּוּפְךָ יַשִּׂיג אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב יט, כו): "וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ", שֶׁגַּם מִבְּשַׂר הַגּוּף תִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּשִׂקִידָה רַבָּה וְנִפְלָאָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתַח לְךָ מֹחַךָ, וְתָבִנֵס בְּךָ חָכְמָה עֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְמַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר, וְלָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד "שְׁמֹר פִּיךָ", וְאַל תַּפְקִירוֹ בֵּין בְּגַשְׁמִי בֵּין בְּרוּחָנִי, הַיְנוּ בְּגַשְׁמִיּוּת אֶל תִּסְתַּכְּסֵךְ עִם שׁוּם בֶּן אָדָם, וְאֵינְךָ מְחֻיָּב לְהִתְנַצֵּל לְאַף אֶחָד, וְאֵינְךָ חַיָּב לָתֵת תֵּרוּצִים לְאַף אֶחָד, שְׁתֹק, שְׁתֹק, וְאָז יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתְךָ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מִלָּה בְּמִלָּה לְאַט לְאַט, וְאַל תָּרוּץ כְּמַדְלֵג עַל גֶּחָלִים, אֶלָּא עֲשֵׂה תְּפִלָּתְךָ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תִּלְמַד בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה, וְאַל תַּפְסִיק לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים בְּאֶמְצַע לִמּוּדְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֵיךְ תְּזַדַּכֵּךְ בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, וְיִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְתִהְיֶה כְּלִי

לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיִהְיֶה
הַשָּׁלוֹם תָּמִיד אֶצְלְךָ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר
הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר
שֶׁמַּפְקִירוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, כִּי אִם הָאָדָם
הָיָה שׁוֹמֵר עַל הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, אָז הָיָה מַצְלִיחַ בֵּין
בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְעִקַּר כִּשָּׁלוֹנוֹ הוּא רַק
עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁמַּפְקִירוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת — מִסְתַּכְּסֵךְ עִם
בְּנֵי־אָדָם וּמְקַלֵּל אוֹתָם וְרָב עִמָּם, וּבְרוּחָנִיּוּת —
אֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה וְאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל וְאֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת
הַמִּצְוֹוֹת, כִּי הוּא תָּמִיד עָסוּק לְהַצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ.
וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ
בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת "שִׁמֹר פִּיךָ", וְאַל
תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי מַמָּה נַפְשָׁךְ לֹא
תַּצְלִיחַ, אִם תִּרְצֶה לְהַרְאוֹת אֶת צִדְקְךָ לְזוּלָתְךָ, הֲרֵי
אַתָּה רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אוֹתוֹ, וְאַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לִהְיוֹת
בָּעוֹלָם מְנֻצָּח, וְעַל־כֵּן כְּכָל שֶׁאַתָּה תַּצְדִּיק אֶת עַצְמְךָ
הוּא יוֹתֵר יַרְשִׁיעַ אוֹתְךָ, וְיִכָּנֵס אִתְּךָ בְּוִכּוּחִים וְאַתָּה
תִּתְוַכַּח אִתּוֹ, וְכָךְ יִהְיֶה גַּלְגַּל בְּלִי סוֹף, וְלֹא תַּגִּיעַ אֶל

שׁוּם דָּבָר רַק אֶל שִׂנְאָה עֲמֻקָּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיְּנַצְּחוּ אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְנַצֵּחַ, שְׁתֹק, שְׁתֹק, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, עַל הַחֲרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִים אוֹתְךָ, וּבָזֶה תִּפָּטֵר מִכָּל שׂוֹנְאֶיךָ; כִּי בָּרֵגַע שֶׁזּוֹלָתְךָ רוֹאֶה שֶׁאַתָּה שׁוֹתֵק, הוּא מִתְפּוֹצֵץ וְנֶעֱלָב, וּבוֹרֵחַ לוֹ, וְיַעֲזֹב אוֹתְךָ בְּמְנוּחָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁזּוֹלָתְךָ רוֹצֶה לִרְאוֹת בְּמַפָּלָתְךָ, רַק עַל־יְדֵי שֶׁהוּא מִתְוַכֵּחַ אִתְּךָ, וְאַתָּה עוֹנֶה לוֹ וְנִכְנָס אִתּוֹ בְּדִין וּדְבָרִים, וְהוּא שָׂמֵחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם מִי לְהִתְוַכֵּחַ וְלָרִיב, וּבִפְרָט כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר, זֶה עִקַּר הַהֲנָאָה שֶׁלּוֹ, אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׁמֹר פִּיךָ, אָז אַתָּה תִּהְיֶה הַמְנַצֵּחַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבְּרֶגַע זֶה אַתָּה מְאֹד בְּצַעַר, אֲבָל אִם תִּשְׁתֹּק לָרֶגַע הַזֶּה, אָז תַּצְלִיחַ לִטְוַח אָרְךָ, כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרוֹ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְאֵינוֹ מִתְוַכֵּחַ עִם אַף אֶחָד, לְבַסּוֹף הוּא יוֹצֵא הַמְנַצֵּחַ — זֶה בְּגַשְׁמִיּוּת, וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה זֶה רַק אֱלֹקוּת, רַק הִתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ: דּוֹמֵם,

צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֲבָל הַכֹּל הוּא לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי
הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה
שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַךְ הָאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַשִּׂיג
אֶת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהִפְקִיר אֶת הַפֶּה שֶׁלּוֹ וְדִבֵּר שְׁטֻיּוֹת,
וְכָל שֶׁכֵּן, חַס וְחָלִילָה, כְּשֶׁדִּבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים, אוֹ
דִּבּוּרִים הָאֲסוּרִים נִבּוּל פֶּה וּקְלָלוֹת וְכַיּוֹצֵא, עַל־יְדֵי־
זֶה נִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְתָפְסוֹ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת,
כִּי הַדִּבּוּר וְהַפֶּה שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ
הַשְׁכִינָה, אִם אָדָם מְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה

וּמִלְּמוּד מִדְרָשׁ וְאַגָּדָה, וְעוֹד לְמוּדִים שֶׁתִּתְקַבֵּל עַל
עַצְמְךָ, כִּי אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, אָז לֹא תִּרְצֶה
שׁוּם דָּבָר, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ שֶׁאֶחָד יַעֲמֹד עַל רֹאשְׁךָ

וּכְשֶׁמְּדַבֵּר רַע עַל זוּלָתוֹ, סִימָן שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרַע הוּא מְסַלֵּק אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַעְלָה. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, בְּרוּחָנִיּוּת — תַּרְגִּישׁ תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ זֶה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְתִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הָרַע שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תִּמְצָא אֶת הַטּוֹב, וּבְגַשְׁמִיּוּת תָּמִיד תִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד, וְכָל אֶחָד יֹאהַב אוֹתְךָ. כִּי בָּרֵגַע שֶׁאַתָּה לֹא נִכְנָס בְּוִכּוּחִים עִם אַף אֶחָד, אָז אַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ, וְאַדְרַבָּה הֵם יִהְיוּ מְנֻצָּחִים מִמְּךָ, כִּי מִי הוּא הַמְנַצֵּחַ הָאֲמִתִּי? מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁתֹּק. וְעַל־כֵּן שְׁתֹק, שְׁתֹק, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְתֵדַע כִּי "צַדִּיק יְהוָ"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה, יח), וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ זֶה בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּתְעַנֵּג בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! שְׁמֹר פִּיךָ, וְאַל תִּכָּנֵס בְּוִכּוּחִים עִם אַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה מֵבִין שֶׁהַצֶּדֶק אִתְּךָ וְזוֹלָתְךָ אֵינוֹ צוֹדֵק, עִם כָּל זֹאת תִּהְיֶה חָכָם וְאַל תִּכָּנֵס בְּוִכּוּחִים, כִּי לֹא תַצְלִיחַ לְשַׁכְנֵעַ אֶת זוֹלָתְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁיֵּשׁ לְךָ כֹּחַ הַדִּבּוּר, וְאַתָּה מְסֻגָּל לְשַׁכְנֵעַ אֶת זוֹלָתְךָ, וְתַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ לְדַעְתְּךָ, זֶה רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת מְנֻצָּח, כִּי בָּרֹגַע שֶׁתְּשַׁכְנְעוֹ שֶׁהַצֶּדֶק רַק עִמְּךָ, וְאִתּוֹ אֵין צֶדֶק וְיֹשֶׁר, הֲרֵי הוּא יִפְעַר פִּיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיַשְׁפִּילְךָ וִיבַזֶּה אוֹתְךָ וְתִסְבֹּל מִמֶּנּוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְחֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בְּצָרָה זוֹ, יוֹתֵר טוֹב שֶׁאַתָּה תִּשְׁתֹּק, וְעַל כָּל גַּל וְגַל שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תְּנַעֲנֵעַ אֶת רֹאשְׁךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֻצַּח נְצָחִים; כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשְׁתִּיקָה, הוּא הַמְנֻצָּח — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שְׁתֹק וּשְׁמֹר פִּיךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד

טוֹב, וְאֵין עוֹד נֹעַם וְאֵין עוֹד עֲרֵבוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְדָבָר זֶה לֹא יִתְאַר בַּשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל כָּל חַיָּה וְחַיָּה הָרָצָה וּמִסְתּוֹבֶבֶת בְּתוֹךְ הַיַּעַר, וְכָל הַצְּמָחִים, הָאִילָנוֹת וְהַפֵּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָל הַדּוֹמֵם — הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, דּוֹמֵם הֵיכָן שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת, צוֹמֵחַ הֵיכָן שֶׁצָּרִיךְ לִצְמֹחַ, בַּעַל חַיִּים הֵיכָן שֶׁצָּרִיךְ לִחְיוֹת, בֶּן אָדָם הֵיכָן שֶׁצָּרִיךְ לָגוּר, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַכְּתֹבֶת שֶׁלּוֹ וְהַמָּקוֹם שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי טְעָמִים הַכְּמוּסִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כָּל אֶחָד מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְדָבָר זֶה לֹא יְכִילוּ הָרַעְיוֹן וְהַשֵּׂכֶל כְּלָל, אֵיךְ כִּבְיָכוֹל בִּסְקִירָה אַחַת צוֹפֶה וּמַבִּיט עַל כָּל הַנִּבְרָאִים. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא קָשֶׁה לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת, וְאֵלֹקוּת הַכֹּל לַכֹּל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא בְּתוֹךְ

כָּל הַבְּרִיאָה, וְהַכֹּל לְבוּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה
לְהַגִּיעַ לְהַשָּׂגָה זוֹ, הוּא בְּעַצְמוֹ מִתְבַּטֵּל אֶל הָאֵין
סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת שִׁירַת הַבְּרִיאָה
כֻּלָּהּ, וְאֵיךְ שֶׁדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שָׂרִים שִׁירוֹת
וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל הַדְּבוּרִים וְכָל
הַסְּפוּרִים וְכָל הַמְאוֹרָעוֹת וְהַמִּקְרִים שֶׁקּוֹרִים בָּעוֹלָם
הַכֹּל לַכֹּל שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּלְכָל זֶה
תִּזְכֶּה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם תִּשְׁמֹר אֶת פִּיךָ וְלֹא תְּדַבֵּר
כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי בָּרֻעַ שֶׁאָדָם שׁוֹמֵר אֶת פִּיו,
הוּא זוֹכֶה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, כִּי הוּא
מֵבִין וּמַשְׂכִּיל בְּהַשְׂכָּלוֹת כָּאֵלּוּ לְמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ, כִּי
הַכֹּל תָּלוּי לְפִי הַדִּבּוּר שֶׁל הָאָדָם, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה
לָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר
אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלוֹמַד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־
יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִזְדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ וְנִתְעַלֶּה
בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, עַד שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,
וְרוֹאֶה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, שֶׁהִיא לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין
סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָמָּה בְּנֵי־אָדָם אֵינָם זוֹכִים לְזֶה,
וְאַדְרַבָּה רוֹאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם הָפוּךְ, שָׁבוּר וְרָצוּץ,
הֶרֶג וּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְחֻרְבָּנוֹת, שִׁטְפוֹנוֹת וְרוּחוֹת
רָעוֹת וְכָל מַרְעִין בִּישִׁין, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ
נָפְלוּ, שֶׁכָּל־כָּךְ מָר לָהֶם, שֶׁלֹּא רוֹאִים שׁוּם אוֹר

בְּחַיֵּיהֶם, וּמִסְתּוֹבְבִים בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן וְהֵם עֲצָבָנִיִּים, מְלֵאֵי סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁנִּסְכָּם אֶצְלָם שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמֵהֵיכָן בָּא דָּבָר כָּזֶה? רַק מִפְּגַם הַדִּבּוּר, שֶׁהַדִּבּוּר נַעֲשָׂה אֶצְלָם הֶפְקֵר, וּמְדַבְּרִים כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱקֶרֶת דַּעְתָּם מִלְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי נוֹפְלִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם כָּל הַחַיִּים.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אִם תִּזְכֶּה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּר פִּיךָ, תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָאִיר בְּךָ תָּמִיד הַשְׁכִינָה, וְתִהְיֶה מֻרְכָּבָה לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵיכָן שֶׁרַק תֵּלֵךְ תִּרְאֶה אֱלֹקוּת, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי וּמֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהֵפֶךְ — מִי שֶׁפּוֹגֵם בְּדִבּוּרוֹ, הוּא אֵינוֹ רוֹאֶה אֶלָּא טֶבַע וְחֹשֶׁךְ, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, מִלְחָמוֹת וַהֲרִיסוֹת, וְאֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַשֵּׁנִי, דְּהַיְנוּ הָרָשָׁע שֶׁפָּגַם בְּדִבּוּר פִּיו, וּמְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, לְשׁוֹן־הָרַע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וּקְלָלוֹת וּדְבָרִים בְּטֵלִים, עַד שֶׁמֹּחוֹ נִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֵיךְ שַׁיָּךְ

לִרְאוֹת אֱלֹקוּת וְלִשְׁמֹעַ אֱלֹקוּת וּלְהַרְגִּישׁ אֱלֹקוּת, הוּא אֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ דָּבָר כָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה אָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְרוֹאֶה רַק רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הָאֱלֹקוּת, כִּי הוּא מְאֹד מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ וְלִבּוֹ מְעֻקָּם וּמְבֻלְבָּל, וְהַכֹּל חֹשֶׁךְ לְפָנָיו, עַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֵיךְ יֵשׁ בֶּן אָדָם שֶׁכֵּן זוֹכֶה לָזֶה, מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם וְרוֹאֶה רַק אוֹרוֹת צַחֲצָחוֹת, אוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת, שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיק, וְעַל־כֵּן הָרָשָׁע אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַצַּדִּיק בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאֵינוֹ מַאֲמִין בּוֹ, וּלְהֵפֶךְ הַצַּדִּיק אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֵיךְ שַׁיָּךְ שֶׁיִּהְיֶה רָשָׁע בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵיךְ שַׁיָּךְ דָּבָר כָּזֶה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם שֶׁיִּרְאֶה מַה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה. וְזֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע, בֵּין הַשּׁוֹמֵר פִּיו לְשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר פִּיו, מִי שֶׁשּׁוֹמֵר פִּיו, הוּא נִקְרָא צַדִּיק, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁפּוֹעֵר פִּיו בְּצִרּוּפִים רָעִים, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, הוּא נִקְרָא רָשָׁע, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵחַי הַחַיִּים. וְזוֹ הַמַּחֲלֹקֶת בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע, בֵּין רָשָׁע לְצַדִּיק, כִּי אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַשֵּׁנִי. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וּ"שְׁמֹר פִּיךָ", וְתִהְיֶה נִכְלָל בִּנְשִׁמַת הַצַּדִּיק, שֶׁגַּם אַתָּה תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל וְתָבִין רוּחָנִיּוּת

חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה גַּם שֶׁתָּדִין אֶת הָרָשָׁע לְכַף זְכוּת, וְתִלְמַד עִמּוֹ אֵיךְ יִשְׁמֹר אֶת פִּיו, אָז גַּם־כֵּן יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת אֵלּוּ; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, צוֹפֶה וּמַבִּיט עַל כָּל אֶחָד, וְרוֹצֶה וְחָפֵץ בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָם. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר פִּיךָ, וּבָזֶה גַּם אַתָּה תִּתְעַלֶּה בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, וְתִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ, וְאָז תִּהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר פִּיךָ, וְלֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהָעֲגָמַת נֶפֶשׁ שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶהוּ רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר, שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ. וּבֶאֱמֶת רוֹאִים שֶׁאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ לִדְבֵקוּת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא הִגִּיעוּ לְזֶה אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִפְרִישׁוּ אֶת עַצְמָם בִּפְרִישׁוּת מִבְּנֵי־אָדָם, וְיָשְׁבוּ בְּהִתְבּוֹדְדוּת יָמִים וְשָׁנִים, וְלֹא הִתְעָרְבוּ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, וְדַוְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָתָם הַגְּדוֹלָה; כִּי בֶּאֱמֶת הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם הוּא הַצִּנּוֹר לְהַשְׁפִּיעַ שֶׁפַע רוּחָנִי

וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, כִּי הַפֶּה הוּא הַסֶּלֶם הַמְקַשֵּׁר אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר פִּיו, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, אָז יִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת עַיִן לֹא רָאָתָה.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת רָמוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם אָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, בְּנָקֵל לוֹ לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל אִם אָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר: לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה וּדְבָרִים בְּטֵלִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא סוֹתֵם אֶת הַפֶּתַח, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, שְׁמֹר פִּתְחֵי פִיךָ, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה

עַל רוּחוֹ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, הוּא חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים עֲרֵבִים, חַיִּים מְתֻקִּים, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע תָּמִיד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא תִּרְאֶה לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינֶיךָ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁהִנְּךָ צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל נְקֻדָּה זוֹ — לִשְׁמֹר אֶת פִּיךָ לֹא לְדַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַחַשְׁכוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר, כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בְּדִבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִסְתָּר מִמֶּנּוּ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת פִּתְחֵי פִּיו, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, אָז זוֹכֶה שֶׁרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו בִּקְבִיעוּת.

וְזֶה גָּדֵל מַדְרֵגַת נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים

מְאֹד, שֶׁזּוֹכִים לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ גָּדוֹל, כָּל זֶה רַק עַל־יְדֵי שֶׁהֵם שׁוֹמְרִים עַל פִּיהֶם. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִכָּנֵס וְלִהְיוֹת בֵּינֵיהֶם, וְגַם כֵּן לִזְכוֹת לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בָּרוּךְ וּמְזֻכָּךְ, עַד שֶׁתִּרְאֶה וְתַבִּיט וְתִצָּפֶה בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, עָלֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת פִּתְחֵי פִּיךָ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, וְאָז תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְתִזְכֶּה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וּתְיַחֵד יְחוּדִים קְדוֹשִׁים וְעֶלְיוֹנִים.

י.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי תְּנַאי רִאשׁוֹן בְּהַשָּׂגַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הוּא שְׁמִירַת הַדִּבּוּר, לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְלִזְכּוֹת לִשְׁמֹר אֶת הַפֶּה שֶׁהוּא הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֵלּוּ הַזּוֹכִים לִשְׁמִירַת הַדִּבּוּר, וְאֵינָם מְדַבְּרִים כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, הֵם זוֹכִים לְמַדְרֵגוֹת וּלְהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת עַד מְאֹד, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל. כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּלְהַגִּיעַ לְבִטּוּל כָּזֶה, עַד שֶׁלֹּא יֵרָאֶה לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו וְלֹא יִשְׁמַע לְמִשְׁמַע אָזְנָיו וְלֹא יִנָּשֵׂם שׂוּם דָּבָר רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת הִיא הַמַּדְרֵגָה הֲכִי

עֶלְיוֹנָה — שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל וְאֵינוֹ מַבִּיט וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּהְיֶה רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא מְסֻבָּב עִם אוֹר, וְכָל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר; וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ שֶׁזּוֹכִים לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרָם, הֵם זוֹכִים לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר וּלְזִכּוּךְ הַמְּדַמֶּה, עַד שֶׁמֵּאִיר עֲלֵיהֶם אוֹר נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּכְנִיס אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְיִזְכֶּה לִשְׁמֹר אֶת פְּתְחֵי פִּיו, וְלֹא יְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, שֶׁאָז יִהְיֶה בְּמַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, וּכְרוּזִים יֵצְאוּ לְפָנָיו בְּכָל יוֹם: אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁמְּשָׁרֵת אֶת אָבִיו! אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁמְּצַיֵּת אֶת אָבִיו! אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁמְּכַבֵּד אֶת אָבִיו! אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תָּמִים תִּהְיֶה

יְבָאֵר וְיגַלֶּה מַעֲלַת הַהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְאֵינוֹ חוֹקֵר אַחַר עִתִּידוֹת, וְאֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ בְּשׁוּם סִכְסוּכִים וּמַחֲלֹקֶת, רַק מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוֹלֵךְ תָּמִים בְּכָל דְּרָכָיו.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל עִנְיַן רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא תְּמִימוּת עֲמֻקָּה, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתְּמִימוּת, שֶׁאָז יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תרס)

תָּמִים תִּהְיֶה

הַקְדָּמָה

כְּתִיב (תְּהִלִּים י״ח): ״הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל, וְיִתֵּן **תָּמִים** דַּרְכִּי״, דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, מְשַׁבֵּח אֶת עַצְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָזַרוֹ וְהִצְלִיחוֹ וְעָשָׂה חַיִל, הַכֹּל בִּשְׁבִיל מִדַּת הַתְּמִימוּת שֶׁהָיָה בּוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר בְּעַצְמוֹ (שָׁם כ״ו): ״כִּי אֲנִי **בְתֻמִּי** הָלַכְתִּי וּבַה׳ בָּטַחְתִּי, לֹא אֶמְעָד״, וּכְתִיב (שָׁם י״ח): ״וָאֱהִי **תָמִים** עִמּוֹ, וָאֶשְׁתַּמֶּר מֵעֲוֹנִי״, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מִדָּה טוֹבָה כְּמִדַּת הַתְּמִימוּת עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (נְדָרִים ל״ב): ״כָּל הַמַּתְמִים עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַתְמִים עִמּוֹ״ וְכוּ׳, וְאָמְרוּ (שָׁם): ״כָּל הַמַּתְמִים עַצְמוֹ, שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ״ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (שִׂיחוֹת הָר״ן, סִימָן ק״א): שֶׁאֵין צְרִיכִין שׁוּם חָכְמוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וֶאֱמוּנָה, וְאָמַר שֶׁפְּשִׁיטוּת הוּא גָּבוֹהַ מִן הַכֹּל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא, הוּא בְּרַדַאי גָּבוֹהַ מִן הַכֹּל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ — הוּא פָּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת עַיֵּן שָׁם.

כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּשְׂכִּיל וְהַמִּתְבּוֹנֵן עַל דְּבַר אֱמֶת, יֵדַע, יָבִין וְיַשְׂכִּיל אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, רַק הוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֶה עֵינֵינוּ, וַאֲשֶׁר עַל שֵׁם זֶה נִקְרָא הָעוֹלָם לְשׁוֹן הֶעְלֵם, כִּי אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מֵעֵין כָּל חַי, כִּי הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בְּהָעוֹלָם כְּהַדִּין קַמְצָא דְּלְבוּשֵׁיהּ מְגִיהּ וּבְיהּ (עַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק כ״א, סִימָן ה׳). וּכְתִיב (תְּהִלִּים ק״ד): ״עוֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה״, כַּשִּׂמְלָה הַזֹּאת שֶׁאָדָם מְכַסֶּה עַצְמוֹ בָּהּ, וְאִי־אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי סִלּוּק חָכְמָתוֹ הַמְּדֻמָּה, לְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִכָּל וָכֹל אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהַשְׁלִיךְ מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי יֵשׁוּת וְגֵאוּת, שֶׁהַכֹּל בִּכְלָל הַחָכְמוֹת הַמְּדֻמּוֹת, שֶׁנִּדְבָּקוֹת אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה מְאִירָה עָלָיו הָאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וּבְזִיו נִפְלָא כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם..

וְעַל־כֵּן הִפְלִיג הֶחָכָם מִכָּל אָדָם כָּל־כָּךְ בְּמַעֲלַת מַדְרֵגַת הַתְּמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ב׳) ״מָגֵן לְהוֹלְכֵי **תֹם**״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (שָׁם): ״הוֹלֵךְ **בְּתֹם** יֵלֵךְ

בְּטַח" וְגוֹ', וּכְתִיב (שָׁם): "מָעוֹז לַתֹּם דֶּרֶךְ ה'" וְגוֹ', וּכְתִיב (שָׁם י"א): "תֻּמַּת יְשָׁרִים תַּנְחֵם", וְגוֹ' וּכְתִיב (שָׁם): "צִדְקַת תָּמִים תְּיַשֵּׁר דַּרְכּוֹ", וְגוֹ' וּכְתִיב (שָׁם י"ג): "צְדָקָה תִּצֹּר תֹּם־דָּרֶךְ", וְגוֹ' וּכְתִיב (שָׁם י"ט): "טוֹב רָשׁ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ" וְגוֹ', וּכְתִיב (שָׁם כ'): "מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק, אַשְׁרֵי בָּנָיו אַחֲרָיו" וְגוֹ' וּכְתִיב (שָׁם כ"ח): "הוֹלֵךְ תָּמִים יִוָּשֵׁעַ" וְגוֹ', כִּי זֶהוּ עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתּוֹקֵק אֵלֶיהָ, וְכָל הַצַּדִּיקִים לֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזֹּאת שֶׁל תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת; וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (שִׂיחוֹת הָר"ן, סִימָן קנ"ד): שֶׁעִקַּר מַה שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ, הָיָה רַק עַל־יְדֵי עִנְיָן פְּרָאסְטִיק, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה וּמְשִׂיחַ הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָמַר תְּהִלִּים הַרְבֵּה בִּפְשִׁיטוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הִגִּיעַ לְמַה שֶׁהִגִּיעַ וְכוּ', וְכֵן אָמַר, שֶׁדִּבֵּר עִם כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, וְאָמְרוּ גַּם־כֵּן שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי עִנְיָן פְּרָאסְטִיק — שֶׁעָסְקוּ בַּעֲבוֹדָתָם בִּפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִגִּיעוּ לְמַה שֶׁהִגִּיעוּ, עַיֵּן שָׁם. וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד, אַף שֶׁהָיָה חָכָם מְחֻכָּם כַּיָּדוּעַ, אֲבָל תֹּכֶף וּמִיָּד הֵבִין, אֲשֶׁר עִקַּר

הַחָכְמָה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִבְלִי לִהְיוֹת חָכָם, אֲשֶׁר יְדִיעָה זוֹ הִיא בְּעַצְמָה הַחָכְמָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לֵידַע כִּי צְרִיכִים לִהְיוֹת אִישׁ תָּם וְיִרְא־אֱלֹקִים, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וּמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִתְאוֹנֵן קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ: "מִי יוֹדֵעַ אִם יָצָאתִי יְדֵי־חוֹבַת־הַתְּמִימוּת שֶׁרָצָה רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מֵאִתָּנוּ..

לָזֹאת הִתְעוֹרַרְנוּ לְחַבֵּר עַכְשָׁו אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה, הַמְדַבֵּר מִמַּעֲלַת הַזּוֹכֶה לְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנּוּ חָכְמָתוֹ הַמְדֻמָּה, וְיִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, אֲשֶׁר זֶהוּ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי נִשְׂגָּבָה לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, כִּי עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת נִכְלָלִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי (דִּבְרִים ל"ב): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וַה' הַטּוֹב לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים **בְּתָמִים**.

"מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת נַעֲשֶׂה מַשְׂכִּיל".

(סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת דַּעַת, סִימָן ט"ז)

"מִי שֶׁמְּקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק, וְקִרְבָתוֹ אֵינוֹ בִּתְמִימוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ אַחַר־כָּךְ לִרוֹדֵף".

(שָׁם, אוֹת צַדִּיק, סִימָן קנ"ג)

סֵפֶר

תָּמִים תִּהְיֶה

א.

כְּתִיב (דְּבָרִים י״ח): ״תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: הִתְהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּתֻמִּימוּת, וְתִצַּפֶּה לוֹ, וְלֹא תַּחְקֹר אַחַר הָעֲתִידוֹת, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁיָּבוֹא עָלֶיךָ קַבֵּל בְּתֻמִּימוּת, וְאָז תִּהְיֶה עִמּוֹ וְלֶחְלְקוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״ב): שֶׁעִקַּר הַיַּהֲדוּת הוּא רַק לֵילֵךְ בְּתֻמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִבְלִי לְהַשְׂגִּיחַ כְּלָל עַל כְּבוֹד עַצְמוֹ, רַק אִם יֵשׁ בְּזֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה, וְאִם לָאו — לָאו, וַאֲזַי בְּוַדַּאי לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל תּוֹךְ סְפֵקוֹת וְהִרְהוּרִים וּמְהַרְהֵר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁיֵּלֵךְ בְּתֻמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וְיַחֲפֹשׂ תָּמִיד אַחֲרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ

שֶׁנָּפַל לְשָׁם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד יְרִידָה וּנְפִילָה בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ סְפֵקוֹת וְעַקְמִימוּת הַלֵּב בְּחִינַת (תְּהִלִּים ל"ח): "לִבִּי סְחַרְחַר", כִּי יֵשׁ קְלִיפָּה שֶׁהִיא מְעַקֶּמֶת וּמְסַבֶּבֶת הַלֵּב בְּעִקּוּמִים, סְבוּבִים וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה, שֶׁאָז מַר לוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן עִקַּר תַּקָּנָתוֹ שֶׁיְּחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַעֲלוֹת אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה שֶׁהִיא הַשָּׂגַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ב.

כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אָהוּבִי, אָחִי. מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת — לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי י'): "הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בֶּטַח", וְאַף שֶׁיֵּשׁ מְבוּכוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁכָּל אֶחָד נִתְפָּס בְּזֶה, כְּגוֹן: הַמְּבוּכוֹת, הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, כִּי מִצַּד אֶחָד אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וּמִצַּד שֵׁנִי אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁנִּמְסְרָה בְּיָדֵינוּ הַבְּחִירָה לִבְחֹר בַּטּוֹב, וְלִכְאוֹרָה הֵם נִרְאִים כְּסוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה, כִּי הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים לְגַמְרֵי, וַאֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהַקַּטְנוּת, הַיְרִידוֹת וְהַהִרְהוּרִים הָרָעִים

אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי עַל־יְדֵי תְּמִימוּת וֶאֱמוּנָה הוּא מְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כְּדִינוֹ, כִּי מַאֲמִין שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת צִיצִית לְבִגְדּוֹ כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בְּצִיצִית, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְהוֹסִיף עַל הַחוּטִין כִּי אִם שְׁמוֹנָה חוּטִין — לֹא יוֹתֵר, וְכֵן בְּכָל הַמִּצְוֹות, כִּי אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹות רַק כְּפִי מַה שֶּׁצִּוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּלִי שׂוּם טַעַם כְּלָל, וַאֲנַחְנוּ מְחַיָּבִים לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר בַּעֲדֵינוּ, כִּי הַכֹּל עַל יָדוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ; וְכֵן אַפִּלּוּ כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם הוּא נִכְשָׁל לִפְעָמִים בְּאֵיזֶה חֵטְא וְעָוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִפֹּל מִזֶּה, וְיִתְחַזֵּק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בֵּרוּר לְמַעְלָה כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְכוּ', שֶׁעַל־יְדֵי זֶה נִתְקַן הַכֹּל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה יִשָּׁאֵר קַיָּם לְעוֹלָם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְלֹא יְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתּוֹ מְשׂוּם דָּבָר, כִּי יֵשׁ כַּמָּה קְשָׁיוֹת וּשְׁטֻיּוֹת אֵצֶל רֹב בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִפְּלוּ וְיִכָּשְׁלוּ הַרְבֵּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְצָרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהֶם מְאֹד, וְלִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה; וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מְשׂוּם דָּבָר, כִּי כָּל הַנְּפִילוֹת וְהַהִתְרַחֲקוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ נִמְשָׁכוֹת מִמְּבוּכוֹת

וּסְפֵקוֹת שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי שֶׁמִּשָּׁם כֹּחַ הַבְּחִירָה, כִּי בְּוַדַּאי כָּל הַנְּפִילוֹת וְהַהִתְרַחֲקוּת הֵם מֵחֲמַת הַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ בִּבְחִירָתוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, אוֹ לְהֵפֶךְ חָס וְשָׁלוֹם, וְזֶה הַכֹּחַ שֶׁל הַבְּחִירָה, נִמְשָׁךְ רַק מִמַּה שֶּׁאֵין מְבִינִים מְבוּכוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁנִּכְנָסוֹת בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל פַּעַם מֵהָעִנְיָן הַנֶּאֱמַר לְמַעְלָה.

כִּי יֵשׁ שֶׁאֵינוֹ מַתְחִיל כְּלָל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה, חַס וְשָׁלוֹם, עוֹד לְהֵפֶךְ, כְּמוֹ קַלֵּי הָעוֹלָם, הָרְשָׁעִים וּבַעֲלֵי עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְזֶה נִמְשָׁךְ מֵהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁיּוֹנֵק מִמְּבוּכוֹת וּסְפֵקוֹת, שֶׁרוֹצֶה לְהַגְבִּיר הַיְדִיעָה עַל הַבְּחִירָה — כְּאִלּוּ אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשְׁכוּ כָּל הַדֵּעוֹת שֶׁל הָאֶפִּקוֹרְסִים וּפוֹרְקֵי־הָעוֹל לְגַמְרֵי, וְעַל הַמִּצְוֹות אוֹמְרִים טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ הֵם תִּקּוּן הַמְּדִינָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן — מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם, וַאֲפִלּוּ בַּעֲלֵי הַתַּאֲוֹות שֶׁעוֹבְרִים עֲבֵירוֹת, וְאֵינָם יוֹדְעִים חֲקִירוֹת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן כֹּחַ בְּחִירָתָם וְהַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלָּהֶם נִמְשָׁךְ מִבְּחִינָה זוֹ, כִּי עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע נִמְשָׁךְ מִכְּפִירוֹת; וְיֵשׁ לְהֵפֶךְ, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְקִיְּמוּ כַּמָּה מִצְוֹות, וְלִפְעָמִים הִתְפַּלְּלוּ

בְּכַוָּנָה וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה קְצָת, אַךְ נָפְלוּ אַחַר־כָּךְ מִמְּעַט עֲבוֹדָתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפְלוּ בְּדַעְתָּם מְאֹד; וְיֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי, מֵחֲמַת שֶׁרָאוּ שֶׁזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהִתְעוֹרְרוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם וְכוּ', כַּיָּדוּעַ הָעִנְיָן הָרַע הַזֶּה בְּכַמָּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וְיֵצֶר הָרַע זֶה הוּא לְהֶפֶךְ, שֶׁיּוֹנֵק מִמְּבוּכוֹת הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, וְרוֹצֶה לְהַגְבִּיר הַבְּחִירָה עַל הַיְדִיעָה, כְּאִלּוּ הַכֹּל רַק תָּלוּי בָּאָדָם לְבַד בְּלִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁנָּפַל, שׁוּב אֵין לוֹ תִּקָּוה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר, שֶׁרוֹצֶה לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ מֵהַמְּבוּכוֹת הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל.

כִּי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, וּמַאֲמִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַמְּבוּכוֹת שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, רַק אָנוּ מְחֻיָּבִים לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בָּנוּ, וְהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת, בְּוַדַּאי לֹא יִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִפֹּל לְעוֹלָם, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל כֹּחֵנוּ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בָּנוּ, כִּי הָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין שׁוּם נְפִילָה וְיֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְצוֹנוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר וְיִגְמֹר תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הָאָדָם שׁוּם דָּבָר טוֹב אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם,

וּבְוַדַּאי הַדָּבָר הַטּוֹב עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, אַף־עַל־פִּי שֶׁרוֹאֶה שֶׁאַחַר־כָּךְ לֹא עָלְתָה לוֹ יָפֶה, כָּל זֶה אִי־אֶפְשָׁר לְהָבִין, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֻלִּין קמ״ב): לְעִנְיָן שְׁלוּחַ־הַקֵּן, הֲרֵי שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו: עֲלֵה לַבִּירָה, וְהָבֵא לִי גּוֹזָלוֹת. וְעָלָה וְשִׁלַּח אֶת הָאֵם, וְלָקַח אֶת הַבָּנִים, וּבַחֲזָרָתוֹ נָפַל וָמֵת, הֵיכָן אֲרִיכוּת יָמָיו שֶׁל זֶה? וְכוּ׳, וְאָמְרוּ שָׁם, שֶׁמַּעֲשֶׂה כָּזֶה רָאָה אַחֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת פֵּרְשׁוּ שָׁם חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר הָאֲרִיכוּת יָמִים וְהַטּוֹב הוּא לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרוֹךְ וְכֻלּוֹ טוֹב, וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה מִצְוֹת וְהַנְהָגוֹת טוֹבוֹת שֶׁמְּפֹרָשׁוֹת בַּתּוֹרָה וּבְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁעַל־יָדָם זוֹכִין לְהִנָּצֵל מֵחֲטָאִים, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמִצְוַת צִיצִית (בַּמִּדְבָּר ט״ו): ״לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי״, וְכֵן בִּתְפִילִין (שְׁמוֹת י״ג): ״לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה׳ בְּפִיךָ״, וְאִם־כֵּן אִם אֶחָד לוֹבֵשׁ צִיצִית, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל דָּבָר וּמַחֲטִיאוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שֶׁלּוֹבֵשׁ גַּם תְּפִילִין, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַיֵּצֶר הָרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, אִם כֵּן, חָס וְשָׁלוֹם, יִפְרֹק עֹל וְלֹא יְקַיֵּם גַּם מִצְוַת צִיצִית וּתְפִלִּין לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל הַפּוֹרְקִים עֹל וְכָל הַמּוּמָרִים, רַחֲמָנָא

לִצְלַן, בָּאוּ לְזֶה רַק מֵחֲמַת נְפִילוּת כָּאֵלֶּה, כַּיָּדוּעַ מַעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלֶּה הַרְבֵּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין אָנוּ מְבִינִים דַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי כָּל דִּבְרֵי־הַתּוֹרָה וְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אֱמֶת וָצֶדֶק רַק שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהָבִינָם, כִּי בְּוַדַּאי מִצְוַת צִיצִית יֵשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל לְהַצִּיל אֶת הָאָדָם מֵהַיֵּצֶר הָרַע וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת מד.): בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה זָהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית וְכוּ', בָּאוּ אַרְבַּע צִיצִיּוֹתָיו וְטָפְחוּ לוֹ עַל פָּנָיו וְכוּ', אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא כָּל בְּנֵי אָדָם שָׁוִין, וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַיֵּצֶר הָרָע כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאַפְלוּ לוֹבֵשׁ צִיצִית, קָשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לִלְבֹּשׁ צִיצִית, אַדְרַבָּה הוּא צָרִיךְ לְהִזָּהֵר יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאִם רוֹאֶה שֶׁאֵין הַצִּיצִית מוֹעִילָה לוֹ לְהַצִּילוֹ מֵעֲבֵירוֹת, עַל־כָּל־פָּנִים טוֹב לְפָנָיו שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים תִּשָּׁאֵר לוֹ זְכוּת מִצְוַת צִיצִית, וְלֹא תֹּאבַד לְגַמְרֵי, וְגַם אוּלַי יִצְטָרְפוּ בְּכַמָּה זְמָנִים כָּל הַמִּצְוּוֹת שֶׁל צִיצִית שֶׁקְּיֵם בְּכָל יוֹם, וְגַם יִצָּרֵף לְזֶה שֶׁאָר מִצְוּוֹת, כְּגוֹן: צְדָקָה — שֶׁמַּצֶּלֶת מֵעֲבֵירוֹת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן קי"ז): וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם כֵּלִי הַאי וְאוּלַי יִתְגַּבְּרוּ וְיִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם, וְיִתְּנוּ לוֹ כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל יְצָרוֹ, וְאֵיךְ

שֶׁיִּהְיֶה, עַל־כָּל־פָּנִים כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה דָּבָר טוֹב, אֵינוֹ אוֹבֵד לְעוֹלָם, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה וְכוּ׳, מִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה בְּחִינָה וּמֵאֵיזֶה עוֹלָם יֵשׁ לוֹ יֵצֶר הָרַע, כִּי יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת עַד אֵין קֵץ שֶׁנֶּעְלְמוּ מִבְּנֵי־אָדָם, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה.

כִּי עִקַּר הַבְּחִירָה הוּא עַל־יְדֵי הַעֲלָמָה דַּיְקָא, שֶׁנִּתְעַלְּמוּ עִנְיָנִים כָּאֵלֶּה מִבְּנֵי אָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִינָם, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה כַּנֶּאֱמַר לְמַעְלָה; כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ג׳): ״גַּם אֶת־הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם, מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים מֵרֹאשׁ וְעַד־סוֹף״. שֶׁפֵּרוּשׁוֹ לְשׁוֹן הַעֲלָמָה, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם. וְעַל־כֵּן כָּל אָדָם אֵיךְ שֶׁהוּא, יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, הוּא מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ זוֹכֶה, חָס וְשָׁלוֹם, לְקֻדֻּשָּׁה וְטָהֳרָה וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַטּוֹב אֵינוֹ אוֹבֵד כְּלָל כִּי: ״לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד״, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשֶׂה מֵהַטּוֹב שֶׁלּוֹ, אוּלַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצֹרֶךְ גָּבהַּ וְעֶלְיוֹן יוֹתֵר מֵהָעִנְיָן שֶׁהוּא הָיָה רוֹצֶה, כְּגוֹן: מִי שֶׁרוֹאֶה בְּאֵיזֶה סֵפֶר, שֶׁמְּצָוֶה זוֹ מְסֻגֶּלֶת לְזַכּוֹת לְעִנְיָן זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִתְעוֹרֵר לְקַיֵּם מִצְוָה זֹאת, וְאַחַר שֶׁקִּיֵּם מִצְוָה זֹאת, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא זָכָה

לְזֶה הָעִנְיָן, אֵין לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, כִּי מִי יוֹדֵעַ דַּרְכֵי הַשֵּׁם, אוּלַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֶעֱלָה מִצְוָה שֶׁלּוֹ לְצֹרֶךְ תִּקּוּן גָּבֹהַּ יוֹתֵר, כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחֲשָׁבוֹתָיו, וְאָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַחַר דִּבְרֵי חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כְּלָל, כִּי כָּל דִּבְרֵיהֶם אֱמֶת וָצֶדֶק, רַק שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים אוֹתָם, כִּי נִמְשָׁכִין מֵהַמְּבוּכוֹת הנ״ל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִינָם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה, כנ״ל.

ג.

וּבֶאֱמֶת לִזְכּוֹת אֶל מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם יְדִיעָה זוֹ — אֵיךְ שֶׁאֵין מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִבַּעַל בְּחִירָה, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְזֶהוּ עִקַּר אֲמִתַּת הַתְּמִימוּת — כְּשֶׁזּוֹכֶה לֵידַע בֶּאֱמֶת כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעָה זוֹ, יוֹתֵר תְּמִימוּת וֶאֱמֶת נִכְנָסִים בּוֹ, וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה יוֹתֵר חֲזָקָה, כִּי מִי שֶׁנּוֹטֶה מִן הָאֱמֶת יוֹכַל לָבוֹא עַל־יְדֵי־זֶה

לֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, וְאָז קָשֶׁה בְּיוֹתֵר לְהָשִׁיבוֹ אֶל הָאֱמֶת וְהַתְּמִימוּת, כִּי הָאֱמֶת הִיא בְּחִינַת דַּעַת, שֶׁמַּשִּׂיג בְּדַעְתּוֹ הָאֱמֶת שֶׁל הַדָּבָר, וְלִפְעָמִים נִדְמֶה לְאֶחָד שֶׁהִשִּׂיג אֶת הָאֱמֶת (כְּגוֹן שֶׁיּוֹדֵעַ הָאֱמֶת — שֶׁזֶּה צַדִּיק וְזֶה רָשָׁע), וּבֶאֱמֶת הוּא לְהֶפֶךְ; אַךְ מִי שֶׁטּוֹעֶה עַל־יְדֵי הָאֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁקָּשֶׁה גַּם־כֵּן מְאֹד לְהָשִׁיבוֹ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ תִּקְוָה עֲדַיִן לְהָשִׁיבוֹ, כִּי יְכוֹלִין לְבָרֵר לוֹ בְּכַמָּה סְבָרוֹת וְהוֹכָחוֹת אֲמִתִּיּוֹת, שֶׁאֵין הָאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵר, אַךְ שֶׁצְּרִיכִין לָזֶה יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִשְׁרְשָׁה דַּעְתּוֹ בְּהָאֱמֶת הַמֻּטְעֵית וְהַמְדֻמֶּית שֶׁלּוֹ, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹטֶה מִן הָאֱמֶת כָּל־כָּךְ עַד שֶׁבָּא עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הַנִּבּוֹכָה שֶׁלּוֹ לֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, אֲזַי קָשֶׁה בְּיוֹתֵר לְהָשִׁיבוֹ אֶל הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הַיְשָׁרָה; כִּי אֱמוּנָה הִיא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם וָדַעַת, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁמְּבִינִים הַטַּעַם בַּדַּעַת אֵין זֶה אֱמוּנָה (כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס״ב). רַק אִם־כֵּן מֵאַחַר שֶׁהָאֱמוּנָה הִיא דָּבָר שֶׁהוּא בִּלְא דַּעַת וָשֵׂכֶל, יָכוֹל לְהַאֲמִין בְּכָל דִּבְרֵי שְׁטוּת בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי י״ד): ״פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר״ שֶׁזֶּה מַה שֶׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָר״ן סִימָן נ״א):

גַּם בִּתְמִימוּת אָסוּר לִהְיוֹת שׁוֹטֶה.

עַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה תָּלוּי בָּאֱמֶת כִּי

הָאִישׁ הַמַּשְׂכִּיל שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְחָפֵץ רַק לְהַשִּׂיג הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, יִזְכֶּה לְהָבִין בְּשִׂכְלוֹ מֻרְחָק בַּמֶּה לְהַאֲמִין וּבַמֶּה שֶׁלֹּא לְהַאֲמִין, וְכֵן עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׂגַת הָאֱמֶת הוּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי עֶצֶם הָאֱמֶת שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל, כִּי לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפִיסָא בֵּיהּ כְּלָל; עַל־כֵּן עִקַּר הַשָּׂגַת הָאֱמֶת הִיא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה — שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, וּמַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ בֶּאֱלֹקִים אֱמֶת וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל; אֲבָל מִי שֶׁאֵין הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ זַכָּה וּבְרוּרָה וּמַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חָפֵץ בָּאֱמֶת, וּבֶאֱמֶת הוּא נוֹטֶה אַחַר כְּבוֹד הָעוֹלָם וְתַאֲוֹתָיו, אֲזַי בָּא עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הַנִּבוֹכָה וְהַמֻּטְעֵית שֶׁלּוֹ לֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, וְאָז קָשֶׁה בְּיוֹתֵר לְהָשִׁיבוֹ, כִּי אֲפִלּוּ אִם יְבָרְרוּ לוֹ בְּכַמָּה סְבָרוֹת, וְהוֹכָחוֹת אֲמִתִּיּוֹת, עַד שֶׁיָּבִין מֵעַצְמוֹ בְּשִׂכְלוֹ — שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, וְלֹא יוּכַל לְהַכְחִישׁ הַדָּבָר בְּשׁוּם אֹפֶן וּבְשׁוּם סְבָרָא וָשֶׂכֶל, עִם־כָּל־זֹאת מֵאַחַר שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְחָפֵץ בִּכְבוֹד עַצְמוֹ, לֹא יוֹדֶה אַחַר הָאֱמֶת, כִּי יֵשׁ לוֹ נְגִיעָה עַצְמִית; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְסַלֵּק דַּעַת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְלִרְצוֹת רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק דָּבָר זֶה נִקְרָא אֱמֶת, וְאִם אַחַר כָּל אֵלֶּה הוּא שָׁב, וְיֹאמַר:

״אֲנִי מְבַטֵּל דַּעְתִּי, וַאֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה — בְּלִי שׂוּם טַעַם וָדַעַת בַּמֶּה שֶׁמִּשְׁרָשׁ בּוֹ בְּטָעוּת״, אָז יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאֱמֶת, כִּי הֲלֹא זֶה גֶּדֶר הָאֱמוּנָה בֶּאֱמֶת: לְהַאֲמִין רַק בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי שׂוּם טַעַם וַחֲקִירוֹת כְּלָל.

וּמֵחֲמַת זֶה קָשֶׁה בְּיוֹתֵר לְבָרֵר הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וְהָאֱמֶת מֻשְׁלֶכֶת אַרְצָה, וְהָאֱמֶת נַעֲשֵׂית עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת. וְזֶה בְּחִינַת (יְבָמוֹת ס״ג.): ״זָכָה — עֵזֶר, לֹא זָכָה — כְּנֶגְדּוֹ, ״כִּי אֱמֶת וֶאֱמוּנָה הֵם בְּחִינַת אִישׁ וְאִשָּׁה (כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): וּכְשֶׁזָּכָה שֶׁלֹּא לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ רַק לִדְרֹשׁ, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הָאֱמֶת, אָזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁעָצָם הָאֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִזְכֶּה לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג הָאֱמֶת עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, וְאָז הָאֱמוּנָה הִיא בְּחִינַת עֵזֶר לְהָאֱמֶת. לֹא זָכָה — כְּשֶׁאֵין הָאֱמֶת מְבֹרֶרֶת אֶצְלוֹ, רַק הוֹלֵךְ אַחַר תַּאֲוֹת לִבּוֹ, וּמַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חָפֵץ בָּאֱמֶת, אָזַי עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָבוֹא לֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת אִשָּׁה רָעָה ״מַר מָוֶת״ שֶׁהִיא בְּהֵפֶךְ לְגַמְרֵי מִן הָאֱמֶת, כִּי עַל־יָדָהּ נִשְׁאָר שָׁקוּעַ כָּל־כָּךְ בְּהַשֶּׁקֶר שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לְהָשִׁיבוֹ אֶל הָאֱמֶת שֶׁזֶּה בְּחִינַת ״לֹא זָכָה —

כְּנֶגְדּוֹ״; כִּי אַחַר כָּל הַטְּעָנוֹת הוּא אוֹמֵר: ״אֲבָל אֲנִי מַאֲמִין בְּלִי טַעַם וָדַעַת״ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי תַּאֲוֹת וְכָבוֹד וְכַיּוֹצֵא, שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ כָּל הָאֱמוּנוֹת, הַכּוֹזְבוֹת, כַּמּוּבָן לְכָל מִי שֶׁבָּקִי קְצָת בְּמַעֲשֵׂי הַדּוֹרוֹת הַמּוּבָאִים בַּסְּפָרִים.

וְעִקַּר הָעֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי שְׁקָרִים וּמִכָּל מִינֵי אֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, וְלִזְכּוֹת לָבוֹא לִידֵי תְּמִימוּת אֲמִתִּית הִיא, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּרוּץ אַחַר הַתַּאֲוֹת, בִּפְרָט אַחַר תַּאֲוַת מִשְׁגַּל (נאוף), שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁהִזְהִיר הַכָּתוּב (וַיִּקְרָא י״ח): ״כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן לֹא תַעֲשׂוּן״. (שָׁם י״ח): ״וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ״ רַק אַדְרַבָּה: ״אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ״ בְּחִינַת מִשְׁפְּטֵי אֱמֶת, ״וְאֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמְרוּ״ בְּחִינַת אֱמוּנָה דִּקְדֻשָּׁה, וְזֶה שֶׁסִּיֵּם הַכָּתוּב: ״אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם״, וְאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא פ״ה:): ״וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם״, הַיְנוּ — כִּי גַּם בְּמִשְׁפְּטֵי וְחֻקּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יֵשׁ גַּם־כֵּן שְׁתֵּי בְּחִינוֹת: סַם חַיִּים וְסַם מָוֶת. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא ע״ב:), שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ מַה שֶׁנִּמְצְאוּ כַּמָּה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁנָּטוּ מִן הָאֱמֶת, וְאוֹמְרִים שֶׁכָּל הָאֱמֶת אֶצְלָם, וּבָאִים עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי מַחֲלֹקֶת

וְחֻרְבָּנוֹת גְּדוֹלִים, וְרוֹדְפִים אֶת אַנְשֵׁי אֱמֶת בְּחִנָּם, עַל לֹא דָּבָר, וּלְבַסּוֹף נִדְמֶה לְהָרוֹדְפִים שֶׁהֵם צוֹדְקִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; עַל־כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא עִקַּר הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הַיְשָׁרָה וְהָאֲמִתִּית, צְרִיכִין גַּם־כֵּן לְהִזָּהֵר בְּנַפְשֵׁנוּ, וּלְקַבֵּל מֵהַתּוֹרָה סַם חַיִּים, וְלֹא לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, הוּא יָכוֹל לְהָבִין הָאֱמֶת מֻרְחָק, וְלִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה: לֵידַע מִי הֵם הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, וּלְמִי רָאוּי לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר הֵם יָאִירוּ בּוֹ הַתְּמִימוּת הָאֲמִתִּית וְיִזְכֶּה עַל יָדָם לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת: לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; וְהָעִקָּר לְחַבֵּר עַצְמוֹ עִם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טוֹבָה גַּם לוֹ, וּלְהוֹצִיאוֹ מִמָּקוֹם שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיָאִירוּ גַּם בּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיעוֹרְרוּ וְיַחֲזִקוּ אוֹתוֹ גַּם־כֵּן עַל לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית וְהָאֱמֶת, כִּי אֵין שׂוּם תַּכְלִית אַחֵר בָּעוֹלָם — רַק תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וּבְמָקוֹם שֶׁמְּאִירִים וּמְחַזְּקִים אוֹתְךָ בְּיוֹתֵר עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁשָּׁם הוּא מְקוֹר הָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ שָׁם אֲלֵיהֶם, וְתִמְצָא אֶת הָאֱמֶת.

ד.

אַךְ קֹדֶם שֶׁזּוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, יֵשׁ לְכָל אָדָם נִסְיוֹנוֹת רַבִּים, שֶׁנִּכְנָסִים בְּלִבּוֹ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת, סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִפְּגָמָיו הָרַבִּים שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַלְקְלוּ כְּלֵי הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ; כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַמֹּחַ, וְהַמֹּחַ תָּלוּי בְּתִקּוּן הַבְּרִית: כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ, וְלֹא לִפְגֹּם בּוֹ — כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר מֹחוֹ, וּלְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי תַּאֲוַת נְאוּף נִתְקַלְקֵל כְּלִי מֹחוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִשָּׁם יוֹצֵא לוֹ כָּל הַקִּלְקוּלִים בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; עַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִסְתַּכֵּל בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת, וּלְחַפֵּשׂ דְּרָכָיו בְּכָל עֵת, וְלִשְׁמֹר נַפְשׁוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יַטֶּה אוֹתוֹ הַבַּעַל דָּבָר מִן הָאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יַהֲפֹךְ לוֹ אֱמֶת לְשֶׁקֶר; וַעֲבֵרָה לְמִצְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶה גָּרוּעַ מִן הַכֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, וְיִזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, אֵיךְ אֵינוֹ נָקִי בְּעִנְיַן תַּאֲוַת נְאוּף, וּתְפִיסַת כְּלֵי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת, וַאֲפִלּוּ הוּא לַמְדָן גָּדוֹל וּמֻפְלָג, וְגַם נִקְרָא בְּשֵׁם חָסִיד, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, צִדְקָתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ, בִּפְרָט בְּעִנְיַן נְאוּף, שֶׁאֵינוֹ בִּשְׁלֵמוּת

כָּרָאוּי, עַל־כֵּן תְּפִיסַת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת, עַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצֶה הַבַּעַל דָּבָר לְהַטּוֹתוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה מִדֶּרֶךְ הַתְּמִימוּת הָאֲמִתִּית צָרִיךְ לַחֲשֹׁב אוּלַי זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת "לֹא זָכָה" וְכוּ'; וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ כָּךְ, אוּלַי זֶה נִמְשָׁךְ מֵחֲמַת צִיּוּר הָאוֹר לְהֵפֶךְ שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת "לֹא זָכָה" וְכוּ', כנ"ל. עַל־כֵּן הוּא צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר לְבִלִּי לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא לַהֲפֹךְ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּעִנְיָן מַחֲלֹקֶת, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְלֹא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְקַיֵּם גַּם מִצְוַת שְׁפִיכוּת דָּמִים — לִרְדֹּף אַחַר אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכָּל שֶׁכֵּן אַחַר כְּשֵׁרֵי הַדּוֹר, וְלֹא יִשְׁמַע לְדִבְרֵי הַמְסִיתִים וּמְדִיחִים, אֲפִלּוּ דִּבְרֵיהֶם נִמְשָׁכִים מֵאֵיזֶה מַנְהִיגִים כִּי דַּי לוֹ בְּתַרְי"ג מִצְוֹת שֶׁקִּבַּלְנוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְאַל יוֹסִיף לְעַצְמוֹ מִצְוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִים מִבְּחִינַת צִיּוּר הָאוֹר לְהֵפֶךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת "לֹא זָכָה" וְכוּ'.

וְגַם בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַצְמָהּ, יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ, מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וְאִם יִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין חֲזָקִים יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וּקְדוֹשָׁה

בְּיוֹתֵר, וְהַכֹּל כְּפִי צִיּוּר הָאוֹר — כְּפִי תְּפִיסַת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ. עַל־כֵּן בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לִצְעֹק וְלִזְעֹק הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹלִיכוֹהוּ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת תָּמִיד, אוּלַי אוּלַי יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת צוֹעֵק דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הַרְבֵּה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ״ו): ״הוֹרֵנִי ה׳ דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ״ וְכוּ׳. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, כ״ז): ״הוֹרֵנִי ה׳ דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי״ וְכוּ׳ (שָׁם קי״ט): ״הוֹרֵנִי ה׳ דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ״ וְכוּ׳, (שָׁם מ״ג): ״שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי״ וְכוּ׳, וְכֵן הַרְבֵּה מְאֹד. וְכֵן צוֹעֵק הַרְבֵּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֵצוֹת טוֹבוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, י״ג): ״עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי״ וְכוּ׳. (שָׁם ע״ג): ״בַּעֲצָתְךָ תַּנְחֵנִי״ וְכוּ׳, כִּי צְרִיכִין לִזְכּוֹת גְּדוֹלָה, יְשׁוּעָה, רַחֲמִים גְּדוֹלִים, הִשְׁתַּדְּלוּת וִיגִיעָה גְּדוֹלָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁיִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּכָל עֵת בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְלֹא יַטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶׁצָּרִיךְ הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לְהַגִּיעַ בְּמִסְפַּר יְמֵי־חַיֵּי־הֶבְלוֹ, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזֶה דָּבָר עַל־יְדֵי צִיּוּר הָאוֹר, עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַכֵּלִים חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים כְּשֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת, הוּא

בָּטוּחַ עַל כָּל־פָּנִים מִמִּכְשׁוֹל גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי (מִשְׁלֵי י׳): ״הוֹלֵךְ בְּתֹם יֵלֵךְ בֶּטַח״, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹטֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַחַר חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל הַמְצוּיִים עַכְשָׁו — וּבִפְרָט בְּעִנְיַן מַחֲלֹקֶת וְשִׂנְאַת חִנָּם, הוּא יָכוֹל לִפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם.

כִּי דַּי לְךָ לְהַפְקִיעַ אֶת עַצְמְךָ, שֶׁתִּזְכֶּה לְהַצְדִּיק מַעֲשֶׂיךָ כָּרָאוּי, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁתִּרְצֶה לְהַצְדִּיק וּלְתַקֵּן גַּם אֶת חֲבֵרְךָ בְּעַל כָּרְחוֹ? בִּפְרָט שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁבְּכַמָּה דְּבָרִים הוּא טוֹב מִמְּךָ, וּמִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה יוֹתֵר מֵאִתְּךָ, וְאֵיךְ תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ לְחַפֵּשׂ בּוֹ חֶסְרוֹנוֹת, לָדוּנוֹ לְכַף חוֹב, וּלְהוֹכִיחוֹ וּלְבַיְּשׁוֹ בְּחִנָּם, עַד שֶׁמַּרְבִּין מַחֲלֹקֶת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חַס וְשָׁלוֹם? וַהֲלֹא אֲפִלּוּ עַל הַחוֹטֵא הִזְהִירָה הַתּוֹרָה (וַיִּקְרָא י״ט): ״הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ, וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא״, שֶׁלֹּא תַּלְבִּין פָּנָיו בָּרַבִּים, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (עֲרָכִין ט״ז:): ״אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: ״תָּמֵהַּ אֲנִי אִם יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ. וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: שֶׁלֹּא יִשָּׂא עָלָיו חֵטְא עַל לִבּוֹן פָּנִים, וְאָמְרוּ שָׁם, בָּעִי מִינֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, תּוֹכֵחָה לִשְׁמָהּ וַעֲנָוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, הֵי׳ מִינַיְהוּ עֲדִיפָא? וּמַסְקוּ שֶׁעֲנָוָה שֶׁלֹּא

לִשְׁמָהּ, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: עֲנָוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁעוֹשֶׂה עַצְמוֹ עָנָו, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹכִיחוֹ, וְאוֹתָהּ עֲנָוָה — שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם הִיא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא עֲדִיפָה מִתּוֹכֶחָה לְשֵׁם שָׁמַיִם".

מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, בְּוַדַּאי מִצְוָה גְּדוֹלָה לְדַבֵּר עַל לֵב חֲבֵרוֹ, לְהַטּוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אֲבָל לֹא לְהוֹכִיחוֹ בָּרַבִּים וּלְבַיְּשׁוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן לָרִיב עִמּוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן לְהַרְבּוֹת בְּמַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, מְאֹד, וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים, פֶּרֶק ל'): "שָׁנְאוּי הַמַּחֲלֹקֶת, וְגָדוֹל הַשָּׁלוֹם" וְכוּ', מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַדָּבָר לְהֶפֶךְ, שֶׁעוֹמְדִים יוֹשְׁבֵי־קַרְנוֹת וְשׁוֹתֵי־שֵׁכָר עַל כִּשֵּׁרִים וִירֵאִים, וְנִתְקָיֵם (יְשַׁעְיָה ג'): "רְהַבּוּ הַנַּעַר בַּזָּקֵן". וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי לָשׁוֹן הָרַע וְזִלְזוּלִים וְכוּ', עַד שֶׁיֵּשׁ פְּגוּמִים, שֶׁאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְהוֹצִיא לַעַז עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל סִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר כָּל בַּר בִּי רַב בְּיִחַד יוֹמָא יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל וּלְעַיֵּן בָּהֶם, אֵיךְ שֶׁהֵם מְדַבְּרִים רַק מִגְּלוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַחֲזִירִים אֶת לֵב יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְעַל סְפָרִים כָּאֵלּוּ הֵם מַדְבִּיקִים כְּתָבֵי

פְּלַסְתֵּר, וְכוֹתְבִים עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁכּוֹתְבִים (עַפְרָא לְפוּמַיְיהוּ). וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִכְּלֵיהֶם הַפְּגוּמִים, שֶׁהֵם מְלֵכְלָכִים בְּטִנּוּף מַעֲשֵׂיהֶם עִם נָאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם יְכוֹלִים לְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹבָה, כִּי אִם לְהֶפֶךְ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ שֶׁהֵם מַחְצִיפִים פְּנֵיהֶם הַמְטֻנָּפוֹת, וּמְגַלִּים אֶת דַּעְתָּם הַפְּגוּמָה שֶׁהֵם פְּסוּלִים, כִּי מִי שֶׁיָּכוֹל לִכְתֹּב עַל סְפָרִים שֶׁמְּגַלִּים אֶת אֱמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהֵם בְּנוּיִים עַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בַּגְּמָרָא, וּבַמִּדְרָשִׁים וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וְעַל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים — שֶׁהֵם פְּסוּלִים, הֲוֵי אוֹמֵר, שֶׁאֶת מַעֲשָׂיו הַפְּסוּלִים הוּא מְגַלֶּה וְאֵיךְ שֶׁהוּא נוֹלָד בְּאֹפֶן פָּסוּל, וְחַי חַיִּים פְּסוּלִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, רַחֲמָנָא לִשְׁזָבָן; וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מֵרְשָׁעִים הָאֵלּוּ, שֶׁעָשׂוּ מַעֲשֶׂה מְגֻנֶּה כָּזֶה, כְּמוֹ מִי שֶׁבֵּרַח מִבַּעֲלֵי רֵאָתָן אֲשֶׁר שֶׁרֶץ בְּמֹחָם.

ה.

וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּמִימוּת מְקַבְּלִים רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּתַקֶּף קְדֻשָּׁתוֹ וְחָכְמָתוֹ הַנִּשְׂגָּבָה וְהַנּוֹרָאָה, הוּא מְסַלֵּק הַכֹּל, וּמְנַהֵג עַצְמוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וּמַשְׁלִיךְ אֶת

עַצְמוֹ לְתוֹךְ כָּל מִינֵי רֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הָרֶפֶשׁ וְהַטִּיט שֶׁמַּשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְשָׁם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מַה שֶּׁמּוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ וּמַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּעִמְקֵי־תְּהוֹמוֹת, שֶׁהֵם הַמְּקוֹמוֹת הַנִּמְכִּים וְהַמְלֻכְלָכִים מְאֹד שֶׁל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם וְתַאֲוֹתֵיהֶם הָרָעִים, וְהַצַּדִּיק בְּגֹדֶל רַחֲמָנוּתוֹ עַל צַעַר הַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל, עַל כֵּן הוּא מַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְשָׁם, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת הַנְּפָשׁוֹת הַנְּפוּלוֹת מִשָּׁם מֵעִמְקֵי־תְּהוֹמוֹת תַּחְתִּיּוֹת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר בְּחִינַת רֶפֶשׁ וָטִיט, שֶׁמַּשְׁלִיךְ עַצְמוֹ הַצַּדִּיק לְשָׁם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָם שֶׁל רְשָׁעִים, וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא יוֹדֵעַ גֹּדֶל תְּשׁוּקַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְזֶה לְהַחֲזִיר אֵלָיו נִדָּחָיו, עַל־כֵּן הוּא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ, וּמַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לִמְקוֹמוֹת נִמְכִּים כָּאֵלֶּה, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַנַּחַת־רוּחַ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (בְּרָכוֹת יד.): "וַאֲנִי יָדַי מְלֻכְלָכוֹת בְּדַם בְּשָׁפִיר" וְכוּ', וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ שֶׁרוֹדְפִים אוֹתוֹ הָרְשָׁעִים וְכוֹתְבִים עָלָיו כִּתְבֵי פְּלַסְתֵּר וְגִלּוּי דַּעַת וְכוּ'. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּכָל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת הַמְּגֻנִּים וְהַמְּטֻנָּפִים לְהַעֲלוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, וְהַסִּטְרָא אָחְרָא מִתְקַנָּא בְּהַצַּדִּיק הַזֶּה

מְאֹד מְאֹד, וְעַל כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד בְּפִסּוּל מַעֲשֵׂיהֶם, וְעַל־פִּי רֹב זוֹכֶה לְהוֹצִיאָם, אַךְ נִשְׁאֲרוּ גַּם רְשָׁעִים וּקְלִפּוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְהוֹצִיאָם, וְעַל־כֵּן בַּמֶּה שֶׁהֵם נִשְׁקָעִים שָׁם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בְּזֶה הֵם שׁוֹפְכִים בּוּז עַל הַצַּדִּיק, הֵם פְּסוּלִים, צוֹעֲקִים עַל סְפָרָיו פְּסוּלִים, וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְכֵן הֵם מְעוֹרְרִים עָלָיו מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ, כִּי בְּאֹם שֶׁהָיָה מִתְגַּלֶּה, וּמִתְפַּשֵּׁט וּמִתְפָּרְסֵם לְמוּדוֹ הַטּוֹב בָּעוֹלָם, הָיוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה עַל יָדוֹ אַלְפֵי וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת, כִּי לְמוּדוֹ הַטּוֹב הוּא מְגֹ׳ רְאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק וְכוּ׳, בְּחִינַת יְחִידָה דִּיחִידָה וְכוּ׳.

וְעַל־כֵּן, כָּל אֶחָד שֶׁרוֹצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְלַעֲלוֹת מֵעֹמֶק נְפִילָתוֹ, עִקַּר כָּל תִּקּוּנוֹ עַל־יְדֵי תְּמִימוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְדַבֵּק עַצְמוֹ וּלְהִכָּלֵל בְּהַצַּדִּיק בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר הוּא שָׁם, אֲפִלּוּ בְּעִמְקֵי־תְּהוֹמוֹת, כִּי הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת תָּם וּמְתַמֵּם עִם תְּמִימִים — שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְדַרְכֵי הַתְּמִימוּת, אַף אִם נָפַל בְּתַאֲוֹתָיו לִתְהוֹמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁנָּפַל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל לְהִכָּלֵל בִּתְמִימוּת הַצַּדִּיק, שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְשָׁם, וְיָכוֹל

לַעֲלוֹת וְלָשׁוּב עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי גֹּדֶל מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת שֶׁבּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה כְּבָר אֵין מַקְשִׁים שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי יוֹדְעִים כִּי "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו", וְאַף שֶׁהָרְשָׁעִים זוֹכִים לְעֵת עַתָּה בַּדִּין, וְזֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט שֶׁבָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת דַּיְקָא, שֶׁזֶּהוּ הַשָּׂגַת "צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ" וְכוּ'.

ו.

כִּי עִקַּר תִּקּוּן כָּל אָדָם הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט. כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט שֶׁיִּשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת עַל כָּל דָּבָר, וְכָל הַפְּגָמִים, חַס וְשָׁלוֹם הֵם בְּחִינַת קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט — שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כְּמִשְׁפָּט הַתּוֹרָה, וְעִקַּר קִלְקוּלוֹ עַל־יְדֵי חָכְמוֹת רָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת פְּגָם הַמִּשְׁפָּט, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁנִּדְמֶה לְכָל אֶחָד, כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ מִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּמִשְׁפָּט הַיָּשָׁר וְהַצֶּדֶק, וּכְאִלּוּ אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן כְּפִי מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמּוֹ, כִּי רֹב הָעוֹלָם צוֹעֲקִים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַפַּרְנָסָה, נִמְצָא לְפִי דַּעְתָּם, חַס וְשָׁלוֹם

שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְעַוֵּת הַמִּשְׁפָּט נֶגְדָּם, שֶׁרוֹצֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ מַה שֶּׁאֵין בְּכֹחָם, לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה בְּחֶסְרוֹן פַּרְנָסָה כַּזֹּאת. אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַאֲמִין, כִּי "צַדִּיק ה' וְיָשָׁר מִשְׁפָּטָיו", וּבְוַדַּאי אֵינוֹ בָּא בְּטְרוּנְיָה עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה מַה שֶּׁאֵין בְּיכָלְתּוֹ, וּבְוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל זֶה הָאָדָם, שֶׁיַּחְטֹף עִתִּים לַתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה מִתּוֹךְ דַּחֲקוּת הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת ד'): "כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי" וְכוּ'. וְכֵן בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם. כִּי בֶּאֱמֶת הָאָדָם לֹא בָּא לָעוֹלָם כִּי אִם בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּקַבֵּל שְׂכָרוֹ בְּמִשְׁפָּט, וְלֹא יֹאכַל "נַהֲמָא דְּכִסּוּפָא", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי, עֲרֵלָה, פֶּרֶק א', הֲלָכָה ג'): "וְזֶה כָּל מַעֲלָתוֹ עַל כָּל הַמַּלְאָכִים.

עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יְשָׁרִים מִשְׁפָּטָיו, וְאֵינוֹ מְנַסֶּה שׁוּם אָדָם בְּמָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלְּפִי שִׂכְלוֹ קָשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּלְהַאֲמִין כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי הַשֵּׁם וּמִשְׁפָּטָיו, וּבְוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לַעֲבֹר בְּזֶה הָעוֹלָם בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמּוֹ

בַּעֲשִׁירוּת, אוֹ בַּעֲנִיּוּת, אוֹ בְּהִתְגַּבְּרוּת הַתַּאֲוֹת וְהָרַעְיוֹנִים, וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא ל״ה:): ״הַלֵּל מְחַיֵּב אֶת הָעֲנִיִּים. יוֹסֵף מְחַיֵּב אֶת הָרְשָׁעִים, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם מְחַיֵּב אֶת הָעֲשִׁירִים״. וּבְזֶה כְּלוּלִים כָּל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין עָנִי מֵהִלֵּל, וְאֵין הִתְגַּבְּרוּת וְהִתְגָּרוּת כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְכֵן אֵין עָשִׁיר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם. נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַתִּקּוּן — עַל־יְדֵי תְּמִימוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַצַּדִּיק מְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְדַרְכֵי תְּמִימוּתוֹ, וּמַעֲלֵהוּ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר; צָרִיךְ בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת לִצְעֹק מִמַּעֲמַקִּים וְכוּ׳ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וִידַבֵּר וְיָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְיִצְעַק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיֵצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל וְנִלְכַּד לְשָׁם. אַךְ לְהַגִּיעַ אֶל דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ לְדַבֵּר וְלִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶל זֶה בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כַּמָּה וְכַמָּה הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְלִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ דַּרְכֵי הַתְּמִימוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה

יְכוֹלִים סוֹף כָּל סוֹף לַעֲלוֹת מִכָּל הַמְּבוּכוֹת וְהַסְּפֵקוֹת,
וְיכוֹלִים לִזְכּוֹת לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ז.

וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְזֶה לִמּוּד גָּדוֹל, לְהִתְאַבֵּק בֶּעָפָר רַגְלֵי הַתְּמִימִים וְהַכְּשֵׁרִים בְּלִבּוֹתָם, וּלְהִשְׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו לִהְיוֹת נִכְלָל בִּבְחִינַת הַיְשִׁיבָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁעוֹסֵק בַּלִּמּוּד הָאֲמִתִּי שֶׁל קִיּוּם הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה הָעִקָּר — לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וּלְהוֹצִיא אֶת כָּל אֶחָד מִמְּקוֹמוֹת מְגֻנִּים שֶׁנָּפַל לְשָׁם, כִּי יֵשׁ בְּזֶה הֲלָכוֹת רַבּוֹת וַעֲמֻקוֹת, וְכָל זֶה מְרֻמָּז בְּלִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳. שֶׁכָּתַב שָׁם: ״וְזֶה בְּחִינַת רַבִּי עִם תַּלְמִידִים, שֶׁנִּקְרָא יְשִׁיבָה״ עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו, צָרִיךְ לֵילֵךְ עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו לְבַקֵּשׁ יְשִׁיבָה אֲמִתִּית כַּזֹּאת שֶׁיּוּכַל לִזְכּוֹת עַל יָדָהּ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּלְקִיּוּם הַתּוֹרָה, לְבַל יֹאבַד בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת תַּחְתִּיּוֹת, שֶׁנָּפַל לְשָׁם כַּאֲשֶׁר הוּא יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, כִּי מִימוֹת אֲבוֹתֵינוּ לֹא פָּסְקָה יְשִׁיבָה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא כ״ח:): ״וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ״ה): ״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֹהָלִים״, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֹהָלִים בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר, לִלְמֹד שָׁם

דַּרְכֵי הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת, לִהְיוֹת אִישׁ תָּם, וְעַל־כֵּן זָכָה לִבְחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ״ט): מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב, אַתָּה עָשִׂיתָ״, בְּחִינַת (שָׁם פ״א): ״מִשְׁפָּט לֵאלֹקֵי יַעֲקֹב״ וְגַם עַכְשָׁו יֵשׁ יְשִׁיבוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַלּוֹמֵד עִם תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרִים, וּמֵאִיר בָּהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מְדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרִים, כִּי זֶה תָּלוּי בְּזֶה כְּפִי שֶׁמַּשְׂלִיךְ שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי וּמְצַיֵּת אֶת הָרַבִּי הָאֲמִתִּי, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר בּוֹ הָרַבִּי הָאֲמִתִּי דַּעְתּוֹ; וְעִקַּר הֶאָרַת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָרַבִּי הִיא רַק אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁךְ עִנְיַן הַתְּפִלָּה — לְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ, רָאוּי לוֹ לָבוֹא אֶל יְשִׁיבָה כָּזוֹ, הַנִּקְרֵאת עַל שֵׁם הָרַבִּי וְהַצַּדִּיק הַזֶּה, וְשָׁם יִזְכֶּה לִלְמֹד לִמּוּדוֹ הַטּוֹב, עַד שֶׁגַּם אֶצְלוֹ יָאִירוּ הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת הָאֲמִתִּיִּים, אַשְׁרֵי לוֹ; אַךְ עַל זֶה בְּעַצְמוֹ — הַיְנוּ שֶׁיִּמְצָא אֶת הַיְשִׁיבָה הָאֲמִתִּית, צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַבַּעַל דָּבָר עִרְבֵּב אֶת הָעוֹלָם, וּמְכַסֶּה וּמַסְתִּיר אֶת הַיְשִׁיבָה הָאֲמִתִּית, בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מִשָּׁם יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, כִּי

הַצַּדִּיק לוֹמֵד בִּישִׁיבָתוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵעַ לְמוּדוֹ הַטּוֹב, יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ גַּם עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִמוּת אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו, צָרִיךְ לוֹ לֵילֵךְ עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עַד שֶׁיִּמְצָא יְשִׁיבָה כָּזוֹ, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה נִצְחִית, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין ל״ב:): הָלַךְ אַחַר חֲכָמִים לִישִׁיבָה, אַחַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לִלֹּד, אַחַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לִבְרוֹר חַיִל, אַחַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִפְקִיעִין, אַחַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְיַבְנֶה, אַחַר רַבִּי עֲקִיבָא לִבְנֵי־בְרַק, אַחַר רַבִּי מַתְיָא לְרוֹמִי, אַחַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן לְסִיכְנִי, אַחַר רַבִּי יוֹסִי לְצִפּוֹרִי, אַחַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לִנְצִיבִין, אַחַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְגוֹלָה, אַחַר רַבִּי לְבֵית שְׁעָרִים, אַחַר חֲכָמִים לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית, עַיֵּן שָׁם. כִּי רַק זֶהוּ עִקַּר הָעֲצָה — לֵילֵךְ מִדֶּרֶךְ לְדֶרֶךְ וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם, עַד שֶׁיִּמְצָא יְשִׁיבָה שֶׁיָּאִירוּ בּוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיִלְמְדוּ אֶל לִמּוּד הַתְּמִימוּת, שֶׁהוּא לִמּוּד עָמֹק עָמֹק, וְרַק זֶהוּ עִקַּר הָעֲצָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת פֶּרֶק ב׳): ״מַרְבֶּה יְשִׁיבָה, מַרְבֶּה חָכְמָה״ עַיֵּן שָׁם, וְאָמְרוּ (נְדָה ע׳:):

"מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיֶחְכַּם? יַרְבֶּה בִּישִׁיבָה, וִימַעֵט בִּסְחוֹרָה", עַיֵּן שָׁם. וּצְרִיכִים לְכַבֵּד אֶחָד אֵת חֲבֵרוֹ בַּיְשִׁיבָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קי"ט.): עַל פִּי (יְשַׁעְיָהוּ כ"ג): "כִּי לַיּוֹשְׁבִים לִפְנֵי ה'", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה הַמַּכִּיר מְקוֹם חֲבֵרוֹ בַּיְשִׁיבָה, אִפְּא דְּאָמְרֵי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה הַמְקַבֵּל פְּנֵי חֲבֵרוֹ בַּיְשִׁיבָה, עַיֵּן שָׁם, וְאִם מְכַבְּדִים אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בַּיְשִׁיבָה, זֶה סִימָן שֶׁמְּקַבְּלִין הֵיטֵב מֵהָרַבִּי וְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, הַלּוֹמֵד אֱמוּנָה עִם תַּלְמִידָיו, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, מְזַלְזְלִים אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ, זֶהוּ סִימָן שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל זֶה הָרַבִּי וְרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, כִּי הֵם רַק בְּחִינַת עֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְנִדְחֲקוּ בֵּין תַּלְמִידֵי־הַיְשִׁיבָה, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, כִּי הֵם נֶגַע צָרַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ יְשִׁיבָה כָּזוֹ, שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְכָלָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּהוּ הַיְשִׁיבָה שֶׁל הַצַּדִּיק וְהָרַבִּי הָאֲמִתִּי, וְאִם־כֵּן לָמָּה לֹא בָּאִים וּמִתְכַּנְּסִין כָּל יִשְׂרָאֵל? אַךְ כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נֹחַ, פֶּרֶק ל"ח, סִימָן ט'): כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא יְשִׁיבָה הַשָּׂטָן קוֹפֵץ וְכוּ'; כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא נַחַת־רוּחַ, הַשָּׂטָן קוֹפֵץ וְכוּ', עַיֵּן

שָׁם, שֶׁזֶּהוּ כְּלָל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ עַל הַיְשִׁיבָה הָאֲמִתִּית, וּמַה גַּם שֶׁאַפִּלּוּ בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבָה מַעֲמִיד הַשָּׂטָן שְׁלוּחִים, שֶׁיְּבַלְבְּלוּ אֶת הַיְשִׁיבָה בְּכַמָּה מִינֵי נִכְלֵי־עַרְמֹמִיּוֹת, כִּי בְּזֶה שֶׁשּׁוֹפְכִים בּוּז עַל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה הָאֲמִתִּיִּים וְעַל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמִּתְחַדְּשִׁים, בָּזֶה חוֹלְקִים עַל הָרַבִּי, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כ״ז:): ״הַחוֹלֵק עַל יְשִׁיבָתוֹ שֶׁל רַבּוֹ גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל״, כִּי עַל־יְדֵי הַסְּפָרִים וְהַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי עִקַּר לְמוּד הַצַּדִּיק בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, הוּא רַק אֱמוּנָה וְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה נוֹרָאָה וְנִשְׂגָּבָה מְאֹד מְאֹד, וּמִי שֶׁחוֹלֵק עַל זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, גּוֹרֵם שֶׁתִּסְתַּלֵּק שְׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל, וְעָנְשׁוֹ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד.

ח.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים ק״א): ״חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לָּךְ ה׳ אֲזַמֵּרָה. ״דְּהַיְנוּ — לְהַאֲמִין שֶׁצַּדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו, בֵּין כְּשֶׁמִּתְנַהֵג עִמּוֹ בְּחֶסֶד, בֵּין בְּמִשְׁפָּט וְדִין, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף שֶׁהָרְשָׁעִים מַצְלִיחִים לְעֵת עַתָּה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק וְלָשִׁיר וּלְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ עַל הַכֹּל, וְזֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי (תְּהִלִּים ק״א): ״אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים, מָתַי תָּבוֹא אֵלַי״, דְּהַיְנוּ — תְּמִימוּת הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְזֶהוּ (שָׁם, שָׁם,): ״אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם־לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי״, שֶׁבְּקֶרֶב בֵּיתִי לְבֵין עַצְמִי אֲיַשֵּׁב עַצְמִי הֵיטֵב, וְאֵלֶךְ בְּתָם־לְבָבִי, לְהִסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת לְמִי לְקָרֵב אֶת עַצְמִי, אִם לְמוֹשָׁב לֵצִים, חַס וְשָׁלוֹם, אִם לְחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל וְכוּ׳, וְזֶהוּ (שָׁם י׳): ״לֹא אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיָּעַל״ (שָׁם ק״א): ״עֲשֹׂה סְטִים שָׂנֵאתִי״ (שָׁם): ״גְּבַהּ עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל״, כִּי צְרִיכִין לְבַטֵּל הַגַּאוּת, שֶׁמִּשָּׁם בְּחִינַת עֲשֹׂה סְטִים שָׂנֵאתִי״ בְּחִינַת תַּאֲוַת נאוף (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳). וְזֶהוּ (שָׁם): ״עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי״ (שָׁם): ״הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים, הוּא יְשָׁרְתֵנִי וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְזֶהוּ (שָׁם ק״א): ״לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עוֹשֵׂה רְמִיָּה״ בְּחִינַת טְפַת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל שֶׁצְּרִיכִין לְגָרְשָׁם מֵהַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה. הַיְנוּ כִּי צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי גַּם בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה מִסְתּוֹבְבִים לֵצִים, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים הַמַּרְבִּים בְּמַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר הֵם בָּאִים מֵעֵשָׂו וּמִיִּשְׁמָעֵאל הַמַּכְנִיסִים סְפֵקוֹת וּקְרִירוּת בְּתוֹךְ אַנְשֵׁי הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי בֶּאֱמֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא הָרַבִּי, מַעֲלָתוֹ גְּבוֹהָה עַד מְאֹד מְאֹד, וְכָל לְמוּדוֹ

הַטּוֹב הוּא תְּמִימוּת עֲמֻקָּה עַד מְאֹד, וּמִי שֶׁרַק יִכָּלֵל בֶּאֱמֶת בְּהַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיֹאחַז אֶת עַצְמוֹ בֵּין אַנְשֵׁי אֱמֶת אֵלּוּ, אֲשֶׁר הוֹלְכִים בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לָצֵאת עַל־יָדָם מֵהַחֹשֶׁךְ וְהָרַע שֶׁלּוֹ, וְגַם לוֹ יַתְחִיל לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיִּסְתּוֹבֵב בֵּין הַלֵּצִים הַמְעָרְבִים בְּהַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, בְּנָקֵל לוֹ לִפֹּל יוֹתֵר בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא עַל יְדֵיהֶם. וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתָ כְּבָר לְהִכָּנֵס בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הָרַבִּי הָאֱמֶת, מַה לְּךָ לְהִסְתּוֹבֵב בֵּין הַלֵּצִים וְהַקַּלִּים וְכוּ', יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּתְחַבֵּר עִם הַתְּמִימִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְצַיְּתִים אֶת הָרַבִּי הָאֱמֶת.

ט.

וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים קמ"ה): "אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ" שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל בְּחִינַת יוֹשְׁבֵי הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הָרַבִּי הָאֱמֶת, "עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה", כִּי הֵם יִזְכּוּ בְּוַדַּאי לִתְהִלָּה וְהַלֵּל תָּמִיד, כִּי שָׁם עוֹסְקִים בְּתִקּוּן הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כָּל תִּקּוּן הַתְּפִלָּה, כַּמּוּבָא (בִּלְקוּטֵי מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה'): עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים פ"ח): "אַשְׁרֵי אָדָם עֹז לוֹ בָּךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם", כִּי כָּל זֶה מְקַבְּלִין מִלְּמוּד הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, לִהְיוֹת עֹז וְחָזָק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי הֵם בְּקִיאִים בַּהֲלָכָה

מְאד, בְּחִינַת בָּקִי בְּעַיֶּיל בָּקִי בְּנָפִיק וְכוּ', וְזֶהוּ "מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם", בְּחִינַת (יְשַׁעְיָהוּ מ'): "קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר, פַּנּוּ דֶּרֶךְ ה' ", לְיַשֵּׁר בַּעֲרָבָה וּבַחשֶׁךְ מְסִלָּה, מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ מִמִּדְבָּר וּמִתְּהוֹמוֹת הָאָרֶץ וְכוּ', וְזֶהוּ (תְּהִלִּים פ"ד): "עוֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא" — שֶׁנָּבוֹכוּ עַל־יְדֵי תַּאֲוֹתֵיהֶן מְאד וְנָפְלוּ לְעִמְקֵי תְּהוֹמוֹת תַּחְתִּיוֹת, גַּם מִשָּׁם יְצַעֲקוּ מִמַּעֲמַקִּים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר "מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ" שֶׁיַּחְתְּרוּ גַּם מִשָּׁם הַמַּיִם הָעֲמֻקִּים עֵצָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַעְיָן הַיְשׁוּעָה, לְגַדֵּל הָאֱמוּנָה עַל־יְדֵי־זֶה, וְזֶהוּ (שָׁם, שָׁם): "גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה, "בְּרָכוֹת" בְּחִינַת "אֱמוּנָה" בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כ"ח): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת", "יַעְטֶה" בְּחִינַת לְבוּשִׁים קְדוֹשִׁים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי־זֶה, עַל־יְדֵי הִתְחַזְּקוּת הָאֱמוּנָה, בְּחִינַת (תְּהִלִּים צ"ג): "לָבֵשׁ ה' עֹז הִתְאַזָּר" (כַּמּוּבָא שָׁם בְּלִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה') "מוֹרֶה" בְּחִינַת מוֹרֶה הַדֶּרֶךְ, שֶׁהוּא הָרַבִּי שֶׁל הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶהוּ (תְּהִלִּים פ"ד): "יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חַיִל", כִּי מִי שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בִּלְמוּדוֹ הַטּוֹב שֶׁל הָרַבִּי הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, אֲזַי זוֹכֶה לֵילֵךְ מֵחַיִל אֶל חַיִל, וּמַצְלִיחַ מְאד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי הָרַבִּי מֵאִיר בִּמְקָרְבָיו הָאֲמִתִּיִּים אֶת

אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְלָל בַּיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁהִיא יְשִׁיבַת הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים גַּם בּוֹ תְּשׁוּקָה כְּסוּפִין וּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר גַּם עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת אֲמִתַּת זִיו נֹעַם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה עֲצוּמָה עַד מְאֹד עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ׳.

י׳.

וְעַיֵּן בִּנְדָרִים דַּף ל״ב. מִגְּדֹל מַעֲלַת הַתְּמִימוּת. וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא שָׁם: אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמַּתְמִים אֶת עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתַּמֵּם עִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים י״ח): ״עִם חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם, רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר, כָּל הַמַּתְמִים אֶת עַצְמוֹ, שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית י״ז): ״הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים״ וּכְתִיב (שָׁם, שָׁם): ״וְהָיִיתָ לְאָב הֲמוֹן גּוֹיִם״, וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסָמוּךְ מִגְּדֹל פְּגָם וְקִלְקוּל שֶׁל הַהֶפֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: אָמַר רַבִּי לֵוִי, כָּל הַמְנַחֵשׁ לוֹ נַחַשׁ וְכוּ׳, כָּל אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְנַחֵשׁ, מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְמִחְיָצָה, שֶׁאַפִּלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵינָם יְכוֹלִים לְכָנוֹס לָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ״ג): ״כִּי לֹא נַחַשׁ וְכוּ׳, כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל״. וְזֶהוּ ״כָּל הַמַּתְמִים עַצְמוֹ, שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ״ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיִיתָ וְכוּ׳, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּמִימוּת הַנִּזְכֶּרֶת

לְעֵיל זוֹכִין לְתִקּוּן הַמִּשְׁפָּט, שֶׁאָז דַּיְקָא יְכוֹלִין לְקָרֵב רְחוֹקִים, כִּי זוֹכִין לְגָרֵשׁ טִפַּת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁזֶּה הָיָה עֲבוֹדַת אַבְרָהָם וְכָל הָאָבוֹת. וְאָז דַּיְקָא יְכוֹלִין לְקָרֵב הָרְחוֹקִים הָרְאוּיִים, וּלְהַעֲלוֹתָם לִבְחִינַת חוֹתָם דְּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן לָמְדוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עִנְיָן זֶה מִפָּסוּק "וְהָיִיתָ לְאָב הֲמוֹן גּוֹיִם" דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְרַבּוּ גֵּרִים עַל יָדוֹ, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי תְּמִימוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט זוֹכֶה לְזֶה, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהָבֵן הֵיטֵב.וְזֶהוּ "שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ".

כִּי בֶּאֱמֶת (אָבוֹת ד׳): "אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה", אַךְ הַרְבֵּה מְאַבְּדִים שָׁעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ בָּהּ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, עַל־יְדֵי חָכְמָתָם שֶׁל הֶבֶל, עַל־יְדֵי שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת סד.): "כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה,שָׁעָה דּוֹחֶקֶת לוֹ". כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם (תְּהִלִּים י״ח): "עִם חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם וְכוּ'. וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל", וּמֵאַחַר שֶׁהוּא עִקֵּשׁ, וְרוֹצֶה לְהִתְעַקֵּשׁ שֶׁיִּמָּלֵא לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תֵּכֶף חֶפְצוֹ, וּכְשֶׁאֵין לוֹ מַה שֶּׁחָפֵץ, הוּא אוֹמֵר שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּזֶה הָאֹפֶן לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא שֶׁהוּא עִקֵּשׁ וּמְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּא בְּטִרוּנְיָא

עִמּוֹ, שֶׁלֹּא בְּמִשְׁפָּט יָשָׁר, וַאֲזַי גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפַּתֵּל עִמּוֹ, וְהַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ; אֲבָל הַהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת בֶּאֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי צַדִּיק וְיָשָׁר ה׳, וּמַה שֶּׁסּוֹבֵל יִסּוּרִין וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְכַיּוֹצֵא, הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי עֲדַיִן לֹא הִגִּיעָה שָׁעָה טוֹבָה שֶׁלּוֹ, וּמְקַיֵּם (אֵיכָה ג׳): ״טוֹב וְיָחִיל וְדוֹמֵם לִתְשׁוּעַת ה׳״ כִּי לִפְעָמִים אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לוֹ צָרְכֵי יְשׁוּעָתוֹ תֵּכֶף, עַד שֶׁיַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה עַל זֶה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגַם בִּתְפִלָּה אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, עַל־כֵּן צָרִיךְ לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּלְהַאֲמִין בְּיֹשֶׁר מִשְׁפָּטָיו, וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה תָּמִיד עַל כָּל דָּבָר, וְאָז בְּוַדַּאי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, כִּי בְּוַדַּאי תַּגִּיעַ הַשָּׁעָה שֶׁל יְשׁוּעָתוֹ, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה עַל־יְדֵי בְּחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי תְּמִימוּת דַּיְקָא וּכְנִזְכָּר לְעֵיל.

וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ עַל הַמַּאֲמָר הַנִּזְכָּר לְעֵיל ״כָּל הַמְנַחֵשׁ, לוֹ נַחַשׁ״, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כ״ג): ״כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב״ וְהָא בְּלָמ״ד אָלֶ״ף כְּתִיב, אֶלָּא מְשׁוּם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י לוֹ נַחַשׁ מַאן דְּקָפִיד קָפְדִין בַּהֲדֵי׳ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, דִּבְמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדְדִין לֵי׳ וְלֹא נָפִיק מִקְרָא״ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ,

וּפְרוּשׁוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דָּחוּק מְאֹד, כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי אַחַר־כָּךְ שֶׁגַּם הַמַּהַרְשָׁ״א הִרְגִּישׁ בָּזֶה, וְכָתַב שֶׁאֵין נִרְאֶה בְּעֵינָיו לְפָרֵשׁ שֶׁחָזַר בּוֹ מִקְרָא דְּמַיְיתֵי כִּי לֹא נַחַשׁ וְגוֹ׳, אַךְ הַפֵּרוּשׁ הוּא בְּסִגְנוֹן זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי בַּקָּרָא כְּתִיב: כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב, בְּאָלֶף כְּמוֹ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת, שֶׁאֵין נְחוּשִׁים וְקֶסָמִים שׁוֹלְטִין בְּיַעֲקֹב, כִּי הֵם תְּמִימִים עִם הַשֵּׁם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְתַמֵּם עִמָּם וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. אַךְ מִי שֶׁהוּא עִקֵּשׁ וּמִתְנַהֵג בִּנְחוּשִׁים, אֲזַי מִתְפָּרֵשׁ אֵלָיו הַמִּקְרָא כְּאִלּוּ הָיָה נִכְתָּב בְּוָא״ו לוֹ נַחַשׁ, כִּי עִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י בְּעַצְמוֹ — בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, מוֹדְדִין לוֹ, כִּי דִּבְרֵי תוֹרָה מִתְפָּרְשִׁין לְכָל אֶחָד לְפִי דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא ע״ב:): ״זָכָה נַעֲשֵׂית לוֹ סַם חַיִּים, לֹא זָכָה״ וְכוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ י״ד): ״כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳, וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, וּפוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״, וְהוּא כְּעֵין שֶׁמָּצִינוּ, שֶׁלִּפְעָמִים כְּתִיב ״לֹא״ בְּאָלֶף וּקְרִינִין ״לוֹ״ בְּוָא״ו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כ״ה): ״אֲשֶׁר לֹא חוֹמָה״ וּקְרִינִין בְּוָא״ו וְכוּ׳. הַיְנוּ מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּנְחוּשִׁים, מִתְפָּרֵשׁ אֵצְלוֹ הַמִּקְרָא ״לוֹ נַחַשׁ״ כְּאִלּוּ כְּתִיב בְּוָא״ו. וְעַיֵּן בְּמַהַרְשָׁ״א שֶׁפֵּרֵשׁ מֵעִין זֶה, וְכֵן מְבֹאָר (בְּסוֹטָה כז:):

"שֶׁתֵּבֵת 'לֹא' אֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּתוּבָה בְּאָלֶף, יְכוֹלִין לְפָרְשָׁה כְּאִלּוּ כְּתִיב בְּוָא"ו". וְכֵן לְהֵפֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): עַל פָּסוּק (אִיּוֹב י"ג): "הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל" וְכוּ'. וְנִיחְזִי הַאי לֹא הֵיכָא כְּתִיב אִי בְּלָמֶ"ד אָלֶ"ף וְכוּ', וּמַסִּיק שָׁם: "אֶלָּא מַשְׁמַע הֵכִי וּמַשְׁמַע הֵכִי", עַיֵּן שָׁם. וּבְפֵרוּשׁ רַשִׁ"י נִמְצָא מְבֹאָר שָׁם, שֶׁאֵין הַדָּבָר הָכְרַע, עַיֵּן שָׁם, וְעַל־כֵּן מִתְפָּרֵשׁ הֵיטֵב הַמַּאֲמָר הַנּוְכָּר לְעֵיל, אֶלָּא מְשׁוּם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה — שֶׁכְּשֶׁהוֹלֵךְ אַחַר נְחוּשִׁים וְתַחְבּוּלוֹת מִתְפָּרֵשׁ אֶצְלוֹ כִּי 'לוֹ' נַחַשׁ, כְּאִלּוּ כְּתִיב בְּוָא"ו, וּכְנוּזָכָר לְעֵיל.

וְזֶהוּ (דְּבָרִים ל"ב): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ", בְּחִינַת תְּמִימוּת. וְזֶהוּ (שָׁם): "כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט", כִּי תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט — עַל־יְדֵי בְּחִינַת תְּמִימוּת, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג כְּבְיָכוֹל כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים י"ח): "עִם גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמָּם", שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט כַּנּוְכָּר לְעֵיל. וְזֶהוּ "אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל" וְכוּ', וּלְהֵפֶךְ, מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג בִּתְמִימוּת, עָלָיו נֶאֱמַר מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם תֵּכֶף אַחַר מִקְרָא זֶה — "שִׁחֵת לוֹ לֹא", שֶׁשִּׁחֵת וְקִלְקֵל וְהָפַךְ מִלֹּא בְּאָלֶ"ף לְלוֹ בְּוָא"ו, כִּי מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּכְלָל יִשְׂרָאֵל "כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב" הָפַךְ עַל עַצְמוֹ הַגַּלְגַּל, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר כִּי 'לוֹ'

נַחַשׁ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּכְנִזְכַּר לְעֵיל, וְזֶהוּ "בָּנָיו מוּמָם", וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י: "בָּנָיו הָיוּ, וְהַשְׁחָתָה שֶׁהִשְׁחִיתוּ הוּא מוּמָם", הַיְנוּ כִּי זֶה שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת הוּא עִקַּר הַבֵּן חָבִיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁצּוֹעֵק עַל הַהוֹפְכִים אֲרָחוֹת יֹשֶׁר, וְאֵינָם מַאֲמִינִים כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת בְּצִדְקַת הַמִּשְׁפָּט שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוֹלְכִים אַחַר נְחוּשִׁים וּסְבָרוֹת רַבּוֹת — בָּנָיו הָיוּ, כִּי אִם הָיוּ הוֹלְכִים בִּתְמִימוּת הָיוּ נִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם, וְהַשְׁחָתָה שֶׁהִשְׁחִיתוּ — הַלֹּא נַחַשׁ עַד שֶׁנִּתְהַפֵּךְ לְלוֹ נַחַשׁ — הוּא מוּמָם, כִּי הֵפֶךְ תְּמִימוּת הוּא בַּעַל מוּם, כִּי תְּמִימוּת לְשׁוֹן שְׁלֵמוּת, וְהַמּוּם הוּא חִסָּרוֹן. וְזֶהוּ "דּוֹר עִקֵּשׁ וּפִתַּלְתֹּל" בְּחִינַת "עִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל", הֵפֶךְ "עִם גִּבֹּר תָּמִים תִּתַּמָּם", שֶׁאָז נִקְרָא בֵּן וְתָמִים בִּשְׁלֵמוּת — בְּלִי מוּם, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל.

יא.

וְהִנֵּה יְסוֹד גָּדוֹל הוּא בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת, שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, סִפּוּר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מֵהֶחָכָם וְהַתָּם, עַיֵּן שָׁם, מַעֲשֶׂה תְּשִׁיעִי מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד

סוֹפוֹ, וְתִרְאֶה נִפְלָאוֹת; וְהָעִקָּר דַּרְכּוֹ הָיָה, שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר כְּלָל, רַק עָבַד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּפִי דַּרְכּוֹ שֶׁהֵאִיר לוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר. אֲשֶׁר עִנְיַן זֶה הוּא יְסוֹד גָּדוֹל לְמִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם — שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר כְּלָל, וְזֶה (וַיִּקְרָא י״ג): ״וּסְפַרְתֶּם לָכֶם״, לָכֶם — לְעַצְמְכֶם דַּיְקָא, שֶׁכָּל אֶחָד צָרִיךְ לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְחַזְּקוּת לְעַצְמוֹ כְּפִי מַה שֶׁהוּא, וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁחֲבֵרָיו בְּנֵי גִּילוֹ טוֹבִים מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא מִדָּה טוֹבָה לִהְיוֹת עָנָו, וּלְהַחֲזִיק כָּל אָדָם טוֹב מִמֶּנּוּ, אֲבָל אִם יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין זֶה עֲנָוָה, אַדְרַבָּא זוֹהִי גַּדְלוּת גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין נָאֶה לוֹ שֶׁיַּעֲבֹד אֵיזוֹ עֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק כָּל־כָּךְ, וַחֲבֵרָיו כְּבָר זָכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ. כִּי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַמָּקוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא, וּבְאֵיזֶה מְקוֹמוֹת נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, כִּי אֵין אָדָם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. עַל־כֵּן כָּל אָדָם שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת מִטֻּמְאָתוֹ וְזָהֲמָתוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת סְפִירַת הָעֹמֶר — כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֵרוּ וְכוּ׳, צָרִיךְ לִסְפֹּר הַיָּמִים לְעַצְמוֹ דַּיְקָא וְאַל יַפִּיל אוֹתוֹ חֲבֵרוֹ כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶהוּ ״וּסְפַרְתֶּם לָכֶם״ לְעַצְמְכֶם דַּיְקָא, וְהָבֵן הֵיטֵב, וּכְעֵין שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

(בְּהַתְחָלַת לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן חֵלֶק ב׳): עַל פָּסוּק (יְחֶזְקֵאל ל"ג): אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם, שֶׁעִקַּר הִתְקָרְבוּת אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה עַל־יְדֵי שֶׁחָשַׁב תָּמִיד שֶׁהוּא רַק אֶחָד בָּעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ, מְעַכֵּב וּמְבַלְבֵּל וְכוּ׳.

וּבֶאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה מִינֵי מְנִיעוֹת מֵהַמּוֹנְעִים הָרְשָׁעִים אוֹ מֵהַמִּתְנַגְּדִים, הָרוֹצִים לִמְנֹעַ מֵהָאֱמֶת בְּכַמָּה הֲסָתוֹת וּפִתּוּיִים וְדִבְרֵי לֵיצָנוּת וַחֲלַקְלָקוֹת וְכוּ׳, כֵּן יֵשׁ גַּם כַּמָּה מִינֵי מְנִיעוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אֲפִלּוּ מֵחֲבֵרָיו וְאוֹהֲבָיו בֶּאֱמֶת; וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, רַק כָּל אֶחָד יָבִין בְּעַצְמוֹ כְּפִי עִנְיָנוֹ, וּכְנֶגֶד כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וַחֲלִישׁוּת־הַדַּעַת שֶׁבָּעוֹלָם צְרִיכִין לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, בִּבְחִינַת "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם" לַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ הוּא יְחִידִי בָּעוֹלָם, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְזֶהוּ בְּחִינַת "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם" לָכֶם — לְעַצְמְכֶם, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הֶחָכָם וְהַתָּם: מִבֹּאָר שָׁם — שֶׁהַתָּם הָיָה רַצְעָן וְכוּ׳, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַמְּלָאכָה כָּרָאוּי, וּמִנָּעָל שֶׁלּוֹ הָיָה בִּשְׁלֹשָׁה קְצָווֹת וְכוּ׳, וְהוּא הָיָה מִתְפָּאֵר בּוֹ מְאֹד, כַּמָּה נָאֶה וְיָפֶה הַמִּנְעָל הַזֶּה וְכוּ׳, וְהָיְתָה שׁוֹאֶלֶת לוֹ אִשְׁתּוֹ: אִם־כֵּן מִפְּנֵי מַה כָּל בַּעֲלֵי הַמְּלָאכוֹת נוֹטְלִים שְׁלֹשָׁה

זְהוּבִים בְּעַד זוּג מִנְעָלִים, וְאַתָּה אֵינְךָ לוֹקֵחַ כִּי אִם זָהוּב וָחֵצִי? הֵשִׁיב לָהּ: מַה לִּי בַּזֶּה, זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וְזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלִּי, (דאָס איז יענעמס מעשׂה און דאָס איז מײַן מעשׂה) וְעוֹד לָמָּה לָנוּ לְדַבֵּר מֵאֲחֵרִים, הֲלֹא נַתְחִיל לַחֲשֹׁב כַּמָּה וְכַמָּה אֲנִי מַרְוִיחַ בְּהַמְּנָעֵל הַזֶּה מִיָּד לְיָד; הָעוֹר הוּא בְּכָךְ וְכוּ׳ (עַיֵּן שָׁם. כָּל זֶה הֵיטֵב בְּפְנִים). וְהָבֵן כִּי בְּמַעֲשֶׂה הַזֶּה מְבִינִים רֹב הָעוֹלָם כַּמָּה דְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, אֲפִלּוּ בַּעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת גְּדוֹלִים, וְגַם עֲבוֹדָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם כְּלָל, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פַּרְנָסָה כְּנֶגְדּוֹ בְּכֶפֶל־כִּפְלַיִם, וְיֵשׁ לָהֶם אֲכִילָה, שְׁתִיָּה וּמַלְבּוּשִׁים נָאִים וְכוּ׳, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מְלֵאִים דְּאָגוֹת תָּמִיד בִּרְבוּי חֶסְרוֹנוֹת, וְגַם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם — בִּתּוֹרָה וּבִתְפִלָּה הֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ אַלְפֵי פְּעָמִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל, רַק יִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, כַּמְבֹאָר שָׁם — שֶׁהַלֶּחֶם שֶׁלּוֹ הָיָה אֶצְלוֹ כָּל הַמַּאֲכָלִים שֶׁבָּעוֹלָם וְכוּ׳, וּמִנְעָל שֶׁלּוֹ שֶׁגָּמַר בְּכַמָּה יָמִים בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, וְהָיָה מָלֵא חֶסְרוֹנוֹת, וְהִרְוִיחַ בּוֹ הַרְבֵּה פָּחוֹת מֵאֲחֵרִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה יָקָר בְּעֵינָיו

מְאֹד, וְהִתְפַּאֵר בּוֹ הַרְבֵּה, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, וְאָמַר: מַה לִּי בַּזֶּה, זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וְזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלִּי, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, רָמַז בְּעַצְמוֹ אַחַר שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה זֶה, שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְעִנְיַן תְּפִלָּה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא שָׁם בַּסּוֹף, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: "וְאִם הַתְּפִלָּה אֵינָהּ כָּרָאוּי הִיא מִנְעָל בִּשְׁלשָׁה קְצָווֹת" וְהָבֵן, עַיֵּן שָׁם. הֵינוּ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְנַהֵג בִּתְמִימוּת גְּדוֹלָה כְּדַרְכֵי הַתֹּם הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וּצְרִיכִין לְדַקְדֵּק בְּכָל הַמַּעֲשֶׂה, לָקַחַת עַצְמוֹ מוּסָר וְעֵצוֹת מִדִּבְרֵי הַתֹּם הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, וְלֵילֵךְ בְּדַרְכָיו, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאַל יְבַלְבֵּל אוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁחַבְרָיו זוֹכִין לִתְפִלָּה וַעֲבוֹדָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל, רַק יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁמַּרְוִיחַ בִּתְפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא, עַיֵּן שָׁם בְּהַמַּעֲשֶׂה, וְתָבִין.

יב.

גַּם צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁעִקַּר כָּל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל־יְדֵי חָכְמוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר חָכְמָתוֹ, יוֹכַל לָבוֹא

לִידֵי רָעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי הַחָכְמָה מַתְעָה אוֹתוֹ מֵחָכְמָה לְחָכְמָה, וּמֵחָכְמָה לְחָכְמָה עַד שֶׁנִּלְכָּד וְנִתְעֶה בְּחָכְמַת עַצְמוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כִּמְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְיוּכַל לָבוֹא עַל־יְדֵי־זֶה לִכְפִירוֹת גְּמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, לִכְפֹּר בַּמֶּלֶךְ וּבְשָׂרָיו, הַיְנוּ לִכְפֹּר בְּמַלְכוּ שֶׁל עוֹלָם וּבְכָל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וְכָל הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כְּלֹא, וּמִתְלוֹצֵץ מִכָּל הָעוֹלָם כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם בְּטָעוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה יָרוּד וְשָׁפֵל וּבָזוּי מְאֹד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, מִלְּבַד מַה שֶּׁהוּא תָּמִיד מָלֵא יִסּוּרִים וְחֶסְרוֹנוֹת רַבִּים מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְנַהֵג עִמּוֹ, הַכֹּל כְּנֶגֶד רְצוֹנוֹ, וְהוּא מָלֵא כַּעַס וּמַכְאוֹבִים תָּמִיד גַּם בִּשְׁעַת הַצְּלָחָתוֹ הַגְּדוֹלָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיּוֹרֵד מִמַּעֲלָתוֹ, וּבָאִים עָלָיו עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע כְּלָל, וְהוּא עֲדַיִן עוֹמֵד בְּמִרְדּוֹ, תּוֹעֶה בְּחָכְמָתוֹ וּמַכְנִיס הַכֹּל בְּתוֹךְ דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַכֹּל מְבִינִים אָז עַל דְּבָרָיו שֶׁהֵם דִּבְרֵי מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן רִשְׁעַת חָכְמָתוֹ הִטְעָתוֹ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁהוּא חָזָק־בְּדַעְתּוֹ הָרָעָה גַּם אָז, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא גַּם אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים וְהָעֲנָשִׁים בְּעַצְמָם מְעַנִּים וּמְסַגְּפִים אוֹתוֹ, וּמְעַגְּמִים נַפְשׁוֹ בְּיוֹתֵר; כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וְתוֹלֶה הַכֹּל בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, אִם־כֵּן אֵין לוֹ בַּמֶּה

לְהִתְנַחֵם כְּלַל עַל צַעֲרוֹ וְיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת הוּא חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים טוֹבִים בֶּאֱמֶת, וְאֵיךְ שֶׁמִּתְנַהֲגִים עִמּוֹ, הַכֹּל טוֹב וְיָשָׁר לְפָנָיו, וְהוּא מָלֵא שִׂמְחָה תָּמִיד, וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ רַק לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, הוּא מִתְעַנֵּג מְזֻמָּה מְאֹד וּמַרְגִּישׁ בְּהַלֶּחֶם וּבְהַמַּיִם בֶּאֱמֶת כָּל הַטְּעָמִים שֶׁל כָּל הַמַּאֲכָלִים וְהַמַּשְׁקָאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְכֵן בְּעִנְיַן הַמַּלְבּוּשִׁים, אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ רַק אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ פָּחוּת מְאֹד, הוּא מִתְעַנֵּג מְמֻנּוּ מְאֹד, כְּאִלּוּ הָיוּ לוֹ כָּל הַמַּלְבּוּשִׁים הַטּוֹבִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין חָסֵר לוֹ לְעוֹלָם שׁוּם דָּבָר, וְאֵינוֹ מִתְקַנֵּא בְּשׁוּם אָדָם, רַק הוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ בֶּאֱמֶת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל מַעֲשֵׂה חֲבֵרוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל גַּם מֵהַלֵּיצָנוּת שֶׁל לֵיצָנֵי הַדּוֹר, וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, הוּא מֵשִׁיב לָהֶם בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת, וּמְדַבֵּר עִם כָּל אָדָם בִּתְמִימוּת גְּדוֹלָה בְּלִי שׁוּם עַרְמֵמִיּוּת כְּלָל; וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יוּכַל לִזְכּוֹת אַחַר־כָּךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְלִהְיוֹת מוֹשֵׁל וּמַנְהִיג וְשׁוֹפֵט צֶדֶק, גַּם יוּכַל לִזְכּוֹת אַחַר־כָּךְ לִהְיוֹת חָכָם מְחֻכָּם בְּכָל הַחָכְמוֹת בְּמַעְלָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, אַךְ גַּם אָז אֵינוֹ עוֹזֵב דַּרְכֵי

הַתְּמִימוּת שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא חָשׁוּב יוֹתֵר אֵצֶל הַמֶּלֶךְ מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם , עַד שֶׁהוּא מַעֲלֵהוּ לְמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה עוֹד בְּיוֹתֵר. וְסוֹף כָּל סוֹף תַּכְלִית הַתִּקּוּן הָאַחֲרוֹן שֶׁל אֵלּוּ הַחֲכָמִים שֶׁתָּעוּ אַחַר חָכְמָתָם, אַחַר שֶׁיַּעַבְרוּ עֲלֵיהֶם עֲנָשִׁים וְיִסּוּרִים קָשִׁים מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְאַחֲרִית תִּקּוּנָם יִהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים תְּמִימֵי הַדֶּרֶךְ, שֶׁזָּכוּ לֵילֵךְ בֶּאֱמֶת כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם רַק בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת. אַשְׁרֵיהֶם! וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם! וְאַשְׁרֵי הַמִּתְחַבֵּר עַצְמוֹ עִמָּהֶם!

ב׳ י׳ ל׳ א׳ ו׳

לִקּוּטֵי עֵצוֹת

אוֹת תְּמִימוּת

א.

עִקַּר קַבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם הִיא עַל־יְדֵי שֶׁמַּשְׁלִיכִין וּמְבַטְּלִין כָּל הַחָכְמוֹת, רַק לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, כִּי רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הַחָכְמָה הָאֲמִתִּית, וּשְׁאָר כָּל הַחָכְמוֹת הֵם בְּטֵלִים אֶצְלָהּ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳)

ב.

צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת, וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת וּבִתְמִימוּת. כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ מַעֲשָׂיו מְרֻבִּים מֵחָכְמָתוֹ, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, לֹא מִבָּעְיָא חָכְמוֹת שֶׁל סְתָם בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת שְׁטוּת וּכְסִילוּת, בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהַשְׁלִיכָם

לְגַמְרֵי, אֶלָּא אֲפִלּוּ חָכְמוֹת גְּמוּרוֹת; אֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְאֵיזוֹ עֲבוֹדָה, הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת וְלַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת וּבִתְמִימוּת. וְצָרִיךְ אֲפִלּוּ לְהִתְנַהֵג וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁנִּרְאֶה כְּמִשֶּׁגַּע בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם כִּי צְרִיכִין לִפְעָמִים לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים הַנִּרְאִין כְּשִׁגָּעוֹן, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי צְרִיכִין לְהִתְגַּלְגֵּל בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת ה׳ וּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָאו דַּוְקָא בִּשְׁבִיל מִצְוָה מַמָּשׁ, אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — נִקְרָא מִצְוָה.

וְצָרִיךְ לְגַלְגֵּל עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וָטִיט כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה רָצוֹן וְנַחַת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאַהֲבָתוֹ חֲזָקָה כָּל־כָּךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא בְּחִינַת בֵּן יָקִיר וְחָבִיב מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל עָלָיו וּמַנִּיחוֹ לְחַפֵּשׂ בִּגְנָזָיָא דְּמַלְכָּא הַגְּנוּזִים וּצְפוּנִים בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ הַהַשָּׂגָה שֶׁל "צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ" וְכוּ׳, וְזוֹכֶה לְסִתְרֵי תּוֹרָה וּלְהַעֲלוֹת הַמִּשְׁפָּט שֶׁנָּפַל עַד הַתְּהוֹם, וּלְתַקְּנוֹ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳)

ג.

כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, יוֹכַל לִפֹּל בְּטָעוּתִים וּמְכְשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלָבוֹא לִידֵי רָעוֹת גְּדוֹלוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר כְּבָר רַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ מְאֹד עַל־יְדֵי חָכְמָתָם, וְחָטְאוּ וְהֶחֱטִיאוּ אֶת הָרַבִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי חָכְמָתָם הָרָעָה. כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת הוּא לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְלִבְלִי לְהַשְׂגִּיחַ כְּלָל עַל כְּבוֹד עַצְמוֹ, רַק אִם יֵשׁ בְּזֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — יַעֲשֶׂה, וְאִם לָאו — לֹא וְאָז בְּוַדַּאי לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״ב)

ד.

כְּבָר מְבֹאָר שֶׁעִקַּר הָעֲבוֹדָה הִיא תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת בְּלִי חָכְמוֹת, גַּם אֵין צְרִיכִין לַחֲקֹר הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלִרְדֹּף אַחַר חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת; כִּי כָּל זֶה הֵם בִּלְבּוּלִים וְדִמְיוֹנוֹת מֵהַבַּעַל דָּבָר לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו (עֲבוֹדָה זָרָה ג.), וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין נ״ד.):

״לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. וְכָל אֵלּוּ הַחָכְמוֹת — דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁחוֹשְׁבִין יוֹתֵר מִדַּאי בַּעֲבוֹדָתוֹ (שֶׁקּוֹרִין אִיבֶּער טְרַאכְטִין), הֵם מַפִּילִין אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַחָכְמוֹת — לִבְלִי לִהְיוֹת חָכָם כְּלָל, רַק לִהְיוֹת תָּם וְיָשָׁר בִּפְשִׁיטוּת.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ״ד)

ה.

הַחָכְמוֹת מַזִּיקוֹת מְאֹד לְהָאָדָם, וְהַחֲכָמִים נִלְכָּדִין בְּחָכְמָתָן שֶׁל עַצְמָן. וְצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מְאֹד מִכָּל מִינֵי חָכְמוֹת שֶׁיֵּשׁ לִקְצָת אֲנָשִׁים שֶׁהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם יוֹדְעִים חָכְמוֹת גְּדוֹלוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי כָּל אֵלּוּ הַחָכְמוֹת הֵם שְׁטִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי אֵין צְרִיכִין אֵלּוּ הַחָכְמוֹת כְּלָל לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ; כִּי הָעִקָּר הוּא רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקֵי אֱמֶת; אַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם בְּהַתְּמִימוּת אָסוּר לִהְיוֹת שׁוֹטֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן חָכְמוֹת אֵין צְרִיכִין כְּלָל, וְיכוֹלִין לָבוֹא לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל־יְדֵי תְּמִימוּת וֶאֱמוּנָה בִּפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה.

(שָׁם)

ו.

זֶה עִקַּר הַחָכְמָה — שֶׁיַּשְׂכִּיל, שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה.

(שָׁם)

ז.

צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לְקַיֵּם הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת וְהַמִּנְהָגִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן: לוֹמַר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְטוֹב מְאֹד מִי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה, כְּגוֹן: הַתְּחִנּוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וְכַיּוֹצֵא. וְלֹא כְּמוֹ הַחֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם הַמִּתְלוֹצְצִים מִזֶּה; כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַיַּהֲדוּת הִיא פְּשִׁיטוּת וּתְמִימוּת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק״ד)

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה

הָעָתַק מִסֵּפֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת" הַבָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "לִקּוּטֵי עֵצוֹת" אוֹת תְּמִימוּת.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתְּזַכֵּנִי לְהַגִּיעַ אֶל מִדָּה הַיְקָרָה שֶׁל תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וּלְהַשְׁלִיךְ אֶת שִׂכְלִי וְחָכְמָתִי הַמְדֻמָּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל תּוֹרָה וְעֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, כִּי אִם עַל־יְדֵי סִלּוּק דַּעַת עַצְמוֹ; יְהִי לִבִּי תָּמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ, לֵב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רַע לֹא אֵדָע, אַשְׁכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבוֹא אֵלָי, אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי, לֹא אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיַּעַל עֲשֹׂה סֵטִים שָׂנֵאתִי לֹא יִדְבַּק בִּי. חוּס וַחֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאוּמְלָלָה, הָרְעֵבָה וְהַצְּמֵאָה אֵלֶיךָ. זֶה כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן מִמְּךָ אֲנִי רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וְכָל זֶה מֵרֹב חָכְמָתִי הַמְדֻמָּה שֶׁנִּדְבַּק בִּי עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים וְהָעֲצוּמִים שֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ כָּל־כָּךְ. רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי, וְשָׂא לְכָל חַטֹּאתַי, וְזַכֵּנִי עַל־כָּל־פָּנִים מֵעַכְשָׁו לְהַרְגִּיל עַצְמִי בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת, וּלְקַבֵּל עָלַי עֹל תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר הִיא הַחָכְמָה הָאֲמִתִּית וּשְׁאָר כָּל הַחָכְמוֹת הֵם בְּטֵלִים אֶצְלָהּ.

ב.

וּבְכֵן תְּרַחֵם עָלֵינוּ, אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן, שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲבֹד אוֹתְךָ תָּמִיד בֶּאֱמֶת בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וְתַעֲזְרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְסַלֵּק וּלְהַשְׁלִיךְ מֵאִתָּנוּ כָּל הַחָכְמוֹת בִּשְׁבִיל עֲבוֹדָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה: הֵן חָכְמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת שְׁטוּת וָהֶבֶל, וַאֲפִלּוּ חָכְמוֹת גְּמוּרוֹת, כֻּלָּם נִזְכֶּה לְסַלֵּק מֵעָלֵינוּ בִּשְׁבִיל עֲבוֹדָתְךָ הָאֲמִתִּית, וּנְסַלֵּק וְנַשְׁלִיךְ כָּל שִׂכְלֵנוּ וְכָל חָכְמוֹתֵינוּ מֵאִתָּנוּ, וְנַעֲבֹד אוֹתְךָ תָּמִיד בֶּאֱמֶת, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה אֲפִלּוּ דְּבָרִים הַנִּרְאִין בְּעֵינֵי הָעוֹלָם כִּשְׁגָּעוֹן בִּשְׁבִיל אַהֲבָתְךָ, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְפָנֶיךָ; וְנִזְכֶּה לְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: בְּאַהֲבָתָה תִּשְׁגֶּה תָּמִיד. וְנִזְכֶּה לְהַשְׁלִיךְ עַצְמֵנוּ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל מִצְוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשׁוֹת, וַאֲפִלּוּ בִּשְׁבִיל דָּבָר קַל שֶׁהוּא רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת; כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְתַעֲזְרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם בְּחַיֵּינוּ כָּל הַתַּרי״ג מִצְוֹת בֶּאֱמֶת עִם כָּל פְּרָטֵיהֶם וְדִקְדּוּקֵיהֶם וְכַוָּנוֹתֵיהֶם, וְעִם כָּל הַמִּצְוֹת דְּרַבָּנָן וְכָל עִנְּפֵיהֶם הַיּוֹצְאִים מֵהֶם, וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהוּא רְצוֹנְךָ נִזְכֶּה

לְקַיְמוֹ בֶּאֱמֶת בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְמִסִּירוּת־נֶפֶשׁ בֶּאֱמֶת, וּלְהִתְגַּלְגֵּל בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְפָנֶיךָ, וּתְזַכֵּנוּ וְתַעֲזְרֵנוּ אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת בְּמַדְרֵגַת בָּנִים אֶצְלְךָ וְלֹא בְּמַדְרֵגַת עֲבָדִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם", עַד אֲשֶׁר תִּתֶּן לָנוּ רְשׁוּת לְחַפֵּשׂ בְּגִנְזָיָא דְמַלְכָּא, כְּבֶן הַמְחַפֵּשׂ בְּגִנְזֵי אָבִיו, וְתַחְמֹל עָלֵינוּ, "כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעוֹבֵד אוֹתוֹ" וְנִזְכֶּה לָשׁוּב וְלִרְאוֹת וּלְהַשִּׂיג "בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ", וּיקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: וְחָמַלְתִּי עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמֹל אִישׁ עַל בְּנוֹ הָעוֹבֵד אוֹתוֹ, וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ". וְתָבִיא לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְיָאִיר בָּנוּ אוֹר חָכְמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַד אֲשֶׁר נִזְכֶּה לָדַעַת אֶת דַּרְכֶּיךָ, לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת: "צַדִּיק וְטוֹב לוֹ צַדִּיק וְרַע לוֹ", "רָשָׁע וְטוֹב לוֹ רָשָׁע וְרַע לוֹ", וְנֵדַע וְנָבִין וְנַשִּׂיג אָרְחוֹת מִשְׁפָּטֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, "כִּי צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ", וְנִזְכֶּה לְתִקּוּן הַמִּשְׁפָּט בִּשְׁלֵמוּת עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לִשְׁלֹמֹה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן וְצִדְקָתְךָ לְבֶן

מֶלֶךְ. יָדִין עַמְּךָ בְצֶדֶק וַעֲנִיֶּיךָ בְּמִשְׁפָּט, יִשְׂפֹּט עֲנִיֵּי עָם יוֹשִׁיעַ לִבְנֵי אֶבְיוֹן וִידַכֵּא עוֹשֵׁק".

וּתְזַכֵּנוּ לְהַשִּׂיג סִתְרֵי תוֹרָה, וּלְהַעֲלוֹת וּלְהוֹצִיא הַמִּשְׁפָּט דִּקְדֻשָּׁה מֵעִמְקֵי תְּהוֹם תַּחְתִּיוֹת, תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם יִקְרָא אַבֵּעַ מֵימֶיךָ. וְתָשִׁיב וְתַעֲלֶה הַמִּשְׁפָּט מֵעִמְקֵי תְּהוֹמוֹתֶיךָ, וְיָשׁוּב הַמִּשְׁפָּט דִּקְדֻשָּׁה עַל מְכוֹנוֹ. וְיִקַּיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְיִגַּל כַּמַּיִם מִשְׁפָּט".

ג.

וְתַעֲזְרֵנִי שֶׁיִּהְיוּ כָּל מַעֲשַׂי לְשֵׁם כְּבוֹדְךָ בֶּאֱמֶת, וְאֶזְכֶּה לְפַלֵּס דַּרְכִּי תָּמִיד, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר אִם יֵשׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּכְבוֹדוֹ, אָז אֶעֱשֶׂה אוֹתוֹ בְּזְרִיזוּת, וְאִם אֵין בּוֹ כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶמָּנַע לַעֲשׂוֹתוֹ. וְלֹא אֶסְתַּכֵּל עַל עַצְמִי וּכְבוֹדִי כְּלָל, וְלֹא עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק אֲכַוֵּן בְּכָל דָּבָר, לְשִׁמְךָ וְלִכְבוֹדְךָ בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאֶזְכֶּה, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבִישׁוּעָתְךָ הַגְּדוֹלָה, לְגַדֵּל וּלְנַשֵּׂא וּלְרוֹמֵם וּלְפָאֵר כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל בָּעוֹלָם. וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ עַמְּךָ בֵּית־יִשְׂרָאֵל לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת בִּתְמִימוּת גָּדוֹל כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ לְעוֹלָם, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וְלֹא נֵלֵךְ עוֹד אַחֲרֵי שְׁרִירוּת לִבֵּנוּ הָרַע, וְלֹא נִטֶּה אַחַר שִׂכְלֵנוּ

וְחָכְמָתֵנוּ הַמֻּטְעֵית, רַק נַטֵּה כָּל דַּעְתֵּנוּ וּמַחְשְׁבֹתֵינוּ וּלְבָבֵנוּ לִשְׁמְךָ וְלִכְבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה בֶּאֱמֶת וּבְתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר דָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מֵעוֹלָם; וְנִזְכֶּה מְהֵרָה לְמַלְאוֹת רְצוֹנְךָ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר רָצִיתָ בִּבְרִיאַת עוֹלָמְךָ, אֲשֶׁר בָּרָאתָ הַכֹּל לִכְבוֹדְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו". וְיִתְגַּלּוּ עַל יָדֵינוּ כָּל חֶלְקֵי כְּבוֹדְךָ הַקָּדוֹשׁ מִכָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, אֲשֶׁר כָּל הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם בָּרָאתָ הָעוֹלָם, כֻּלָּם הָיוּ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּתְגַּלֶּה וְיִתְגַּדֵּל עַל־יְדֵי כָּל חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה.

ד׳ ה׳ ו׳.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חוּס וְרַחֵם עָלַי שֶׁלֹּא אֶדַּקְדֵּק עַל עַצְמִי בְּחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר הוּא פְּתוּי הַיֵּצֶר לְהוֹסִיף חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא לוֹכֵד אוֹתִי אַחַר־כָּךְ, עַד שֶׁגַּם הָעִקָּר מַה שֶּׁאֲנִי מְצֻוֶּה מִמְּךָ גַּם־כֵּן אֵינִי עוֹשֶׂה מֵרֹב דִּקְדּוּקִי וּבִלְבּוּלִי. חוּס וְרַחֵם עָלַי וְזַכֵּנִי לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמְרוּ "אֵין

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו", "וְלֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת". רַחֵם עָלַי וְזַכֵּנִי לְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנִּי אֶת כָּל חָכְמָתִי הַמְדֻמֶּית אֲשֶׁר עוֹקֶרֶת אוֹתִי מֵעֲבוֹדָתֶךָ וּמִירְאָתֶךָ לְגַמְרֵי, וְזַכֵּנִי לִבְלִי לִהְיוֹת חָכָם כְּלָל רַק "וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ". פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי וְאֶזְכֶּה לְהִתְנַהֵג תָּמִיד בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, תֹּם וָיֹשֶׁר יִצְרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ, פְּדֵה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו, כִּי כָל הַצָּרוֹת בָּאִים עַל הָאָדָם רַק מִסִּבַּת הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, הַמַּזִּיקִים לְהָאָדָם מְאֹד מְאֹד, כִּי כָל הַחָכְמוֹת שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם הֵם שְׁטוּתִים וַהֲבָלִים גְּדוֹלִים, הָעוֹקְרִין אֶת הָאָדָם מִמְּךָ, וְאֵין צְרִיכִין רַק אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה לְהַאֲמִין בְּךָ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה: שֶׁאַתָּה מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּתֶךָ מַמָּשׁ, כִּי אֵין בִּלְעָדֶיךָ כְּלָל. וּבֶאֱמוּנָה הַזּוֹ — לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדֶיךָ כְּלָל יְכוֹלִין לַעֲבֹר אֶת כָּל הַחַיִּים עַל הָאָרֶץ בְּשִׂמְחָה וּבִישׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי. זַכֵּנִי לְהַגִּיעַ אֶל כָּל זֶה — לְהַשְׁלִיךְ מֵעָלַי אֶת כָּל הַחָכְמוֹת וְהַשְּׁטוּתִים שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם, כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה: לֵידַע שֶׁרָחוֹק אֲנִי מֵחָכְמָה; וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לִבְרֹחַ תָּמִיד מִכָּל הַהֲבָלִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת תָּמִים עִמְּךָ כָּל יְמֵי חַיַּי.

ז.

וּבְכֵן תְּזַכֵּנִי לְהַרְבּוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּאֲמִירַת תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וּלְקַיֵּם אֶת כָּל מִנְהֲגֵי יִשְׂרָאֵל — עַם קָדוֹשׁ, וְאֶזְכֶּה לְזַמֵּר בְּכָל שַׁבָּת קֹדֶשׁ אֶת כָּל סֵדֶר הַזְּמִירוֹת, וְלֹא אֶתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה כְּלָל, וְזַכֵּנִי לְקַיֵּם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "הוֹלֵךְ בְּתוֹם יֵלֵךְ בֶּטַח, וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ" וּכְתִיב "מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק אַשְׁרֵי בָנָיו אַחֲרָיו" וּכְתִיב "צְדָקַת תָּמִים תְּיַשֵּׁר דַּרְכּוֹ וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפּוֹל רָשָׁע". וְלֹא אֶתְבַּיֵּשׁ מִן הַמַּלְעִיגִים כְּלָל, וְכֵן לֹא אֶתְקוֹטֵט עִמָּהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, רַק זַכֵּנִי לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת כְּפִי שֶׁמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְלֹא אַטְעֶה אֶת עַצְמִי כְּלָל, מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן!

שִׂיחוֹת וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְהוֹדָעוֹת נְחוּצוֹת הַבְּנוּיִים וּמְיֻסָּדִים עַל־פִּי־תּוֹרַת מוֹהַרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, הַשַּׁיָּכִים לְמִדַּת הַתְּמִימוּת.

א) עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לִזְכּוֹת לְמִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, לִהְיוֹת אִישׁ תָּם וְיָרֵא אֱלֹקִים בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים י״ח): ״תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: הִתְהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּתָמִימוּת, וְתִצָּפֶה לוֹ, וְלֹא תַּחְקֹר אַחַר הָעֲתִידוֹת, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁיָּבוֹא עָלֶיךָ קַבֵּל בְּתָמִימוּת, וְאָז תִּהְיֶה עִמּוֹ וּלְחֶלְקוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת הָרַ״ן סִימָן ל״ג): אֱצֶל הָעוֹלָם אֱמוּנָה הוּא דָּבָר קָטָן, וְאֶצְלִי אֱמוּנָה הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הִיא בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת כְּלָל, רַק בִּפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים וְהָמוֹן הָעָם הַכְּשֵׁרִים מַאֲמִינִים, עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי תְּמִימוּת וֶאֱמוּנָה הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם הוּא תָּמִים יוֹתֵר, מַאֲמִין בְּיוֹתֵר, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין שׁוּם מִקְרֶה וָטֶבַע

כְּלָל, וְנִכְנָע אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו בְּתִמִּימוּת וּבְשִׂמְחָה; שָׂמֵחַ בְּאַהֲבַת קוֹנוֹ, וְאֵינוֹ חוֹקֵר כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תָּמִיד עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד.

ב) תְּמִימוּת נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כ״ג): ״שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה״ שֶׁפֵּרוּשׁוֹ: שְׁלֵמוֹת תִּהְיֶינָה, עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ״י; כִּי הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַנִּשְׂגָּבָה הַזּוֹ, אֲזַי זוֹכֶה לַעֲבֹר עַל כָּל מִינֵי מְרִירוּת וּבְעָיוֹת, מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. כִּי (אִיּוֹב י״ד): ״אָדָם לְעָמָל יוּלָּד, קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז״, וְזֶה כּוֹלֵל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל, כִּי כֻּלָּם נוֹלְדוּ לְעָמָל וּמְלֵאִים רֹגֶז וְיִסּוּרִים, וְאֵין שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מֵעָמָל וּמִיָּגוֹן זֶה, כִּי אִם לִבְרֹחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת, בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק י״ג, סִימָן ה׳): ״אָדָם לְעָמָל יוּלָּד, אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמַלוֹ בַּתּוֹרָה״, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁכָּל אָדָם נוֹלָד לְעָמָל וְאִי אֶפְשָׁר לְהִמָּלֵט מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, אַפְלוּ יִהְיֶה לוֹ כָּל חַלָּלֵי דְעַלְמָא בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ עָמָל וְיִסּוּרִין וּדְאָגוֹת הַרְבֵּה, עַל־כֵּן־״הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ״ שֶׁיַּהֲפֹךְ הֶעָמָל לֶעָמָל שֶׁל תּוֹרָה, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נוֹלָד,

שֶׁיַּעֲמֹל בַּתּוֹרָה, וְאָז — אַשְׁרֵי לוֹ, כִּי נִצֹּל מֵעָמָל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קי״ט). וְאֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ זוֹכִים בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, מְדַבֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמַלֵּא מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הֶעָמָל שֶׁל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל מִינֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְהוּא נַיְחָא לְעִלָּאִין נַיְחָא לְתַתָּאִין תָּמִיד בְּהַרְחָבַת הַדַּעַת וּבְלֵב שָׂמֵחַ, כִּי הַתְּמִימוּת מַמְשֶׁכֶת אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה מַרְחִיב לוֹ מִכָּל צָרוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּהַחַיִּים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָחִי, לִהְיוֹת אִישׁ תָּם וְיִרְא־אֱלֹקִים, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲבֹר עַל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ, וְתַרְגִּישׁ עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹדְךָ בַּלְּבוּשׁ הַגַּשְׁמִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. הָעִקָּר תֵּדַע וְתַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אִתְּךָ עִמְּךָ אֶצְלְךָ וְשׁוֹמֵר אוֹתְךָ, וְכָל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת שֶׁהִיא הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה בְּזֶה הָעוֹלָם.

ג) כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, וְאֵינוֹ חוֹקֵר שׁוּם חֲקִירוֹת, רַק מַאֲמִין בּוֹ

יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה מִבַּעַל בְּחִירָה, גַּם כֵּן בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי־פְּרָטִית, אֲזַי חַי חַיִּים נְעִימִים וּמְתוּקִים, וְסוֹבֵל עַל כָּל הַבָּא אֵלָיו, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּעַצְמוֹ כְּלָל; מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, חַיָּיו מְרוּרִים מְאֹד מְאֹד, וְסוֹבֵל מִכָּל אָדָם, וְכָל דָּבָר קָטָן שׁוֹבֵר אֶת רוּחוֹ וּמַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְלֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְאָז יִחְיֶה בָּטוּחַ, בְּלִי שׁוּם פְּחָדִים. וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי י׳): "הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח, וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ", כִּי הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתְּמִימוּת אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, וַאֲפִלּוּ עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר יוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר יָד הַשֵּׁם שָׁם, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְעוֹבֵר עַל הַכֹּל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁמִּתְעַקֵּשׁ שֶׁיֵּשׁ פֹּה אֵיזֶה יַד בַּעַל בְּחִירָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהַחַיִּים מָרִים לוֹ מְאֹד. וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַשְׁלִיךְ חָכְמָתְךָ, וְהַכְנֵס אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ דְּרָכֶיךָ.

ד) כָּל מִי שֶׁמַּרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְלֹא יִרְצֶה לֵילֵךְ בִּגְדוּלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת

מִמֶּנּוּ, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּחִינַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה וְכוּ׳, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ כַּמָּה הוּא רָחוֹק עֲדַיִן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְכַמָּה הוּא רָחוֹק מִזֶּה, וְאִם יִרְצֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּחִינַת מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, יוּכַל לְקַלְקֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר כַּאֲשֶׁר נִכְשְׁלוּ רַבִּים בְּזֶה מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם וְכוּ׳, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם הַכֵּלִים לְזֶה, וְהָיָה אֶצְלָם בִּבְחִינַת רִבּוּי אוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְבַסּוֹף נִתְפַּקְּרוּ לְגַמְרֵי, כִּי ״כָּל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו, אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת (אָבוֹת פ״ג). מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ בְּכָל פַּעַם, וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וּמִתְהַלֵּךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלִים, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים — שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מִגְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו, וְיִזְכֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה אִם יִהְיֶה לוֹ זְכוּת מְמֵילָא יָאִיר מֹחוֹ בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְיִזְכֶּה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְלִנְבוּאָה, כָּל אֶחָד כְּפִי הֲכָנָתוֹ בְּהַשְׁלָכַת שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ הַמְדֻמֶּה, וַהֲלִיכָתוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרִים אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְזֶה!

ה) בְּזֶה הָעוֹלָם הָאָדָם בְּסַכָּנָה עֲצוּמָה בְּכָל עֵת וָרֶגַע — שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַדֵּעוֹת הַזָּרוֹת, הַכְּפִירוֹת

וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁמִּתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְּׁטִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְעַל־כֵּן עָלָיו לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, וּלְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי־פְּרָטִיוּת עִם כָּל אָדָם, יִהְיֶה עִם מִי שֶׁיִּהְיֶה, וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ כְּלָל, רַק יְדַבֵּר עִמָּהֶם מֵאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בָּעוֹלָם כִּי אִם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יִהְיֶה הָהֶכְרֵחַ לָמוּת, וְעַל־כֵּן אַחַר כָּל הַחָכְמוֹת, הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַפְּתוּיִים מַה יִּשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ וְכוּ', וּבְזֶה שֶׁיְּדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּכַל לְהַפִּילוֹ שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יִהְיֶה חָזָק כְּעַמּוּדָא תַּקִּיפָא, וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה דִּבּוּרָיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וְעַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת יִזְכֶּה לְדִבּוּרִים שֶׁיָּאִירוּ לוֹ וְלַאֲחֵרִים. אַשְׁרֵי לוֹ!

ו) מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אֲזַי כָּל יְמֵי חַיָּיו הֵם חַיִּים רוּחָנִיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ט״ו): ״הוֹלֵךְ תָּמִים וּפוֹעֵל צֶדֶק, וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ״, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא תָּמִיד פּוֹעֵל צֶדֶק, כִּי אִישׁ תָּם רָחוֹק הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזוֹ עַוְלָה לְאֵיזֶה אָדָם, מֵאַחַר שֶׁתָּמִיד תִּשְׁקָתוֹ וּרְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו הֵם רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׁוּם רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים אֲחֵרִים רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־

כֵּן הוּא תָּמִיד פּוֹעֵל צֶדֶק, וּמְדַבֵּר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ, כִּי פִּיו וְלִבּוֹ שָׁוִים מֵרֹב תְּמִימוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא (שָׁם): "נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד", כִּי מַחֲזִיק אֶת כָּל אֶחָד חָשׁוּב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן (שָׁם): "לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ", שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע, לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה, כִּי עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת הוּא בְּעֵינֵי עַצְמוֹ פָּחוּת וְיָרוּד, שָׁבוּר וְנִבְזֶה, וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרוֹבוֹ, כִּי מֵרֹב הִכָּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי שׁוּם רַע אֵינוֹ יוֹצֵא מִמֶּנּוּ כְּלָל; אַשְׁרֵי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח.

ז) כָּל הַצָּרוֹת שֶׁסּוֹבְלִים בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם רַק כְּשֶׁהוֹלְכִים עִם חָכְמוֹת, כִּי מִי שֶׁמַּשְׁלִיךְ דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּמְצַיֵּת אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ וּבַעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, אֲזַי חַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, אַשְׁרֵי לוֹ! וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! וּבִפְרָטִיוּת עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן עִם חָכְמוֹת וְכוּ', כִּי עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת תְּלוּיִים רַק בַּעֲבוֹדַת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, כָּל מַה שֶׁהוּא תָּמִים יוֹתֵר, יְדַבֵּר יוֹתֵר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְכֵן לְהַתְמִיד בְּסֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אִי אֶפְשָׁר עִם חָכְמוֹת, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל,

יִתְרַשֵּׁל עַצְמוֹ מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; אַשְׁרֵי לוֹ!
וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ח) בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי וּמְדַבֵּר הֵם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ בַּהִתְלַבְּשׁוּת הַזֶּה, וְעַל־כֵּן (חֻלִּין ז.): "אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם מַכְרִיזִין מִלְּמַעְלָה" וְשׁוּם דָּבָר לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בָּרוּר וּמְזֻכָּךְ בֶּאֱמוּנָה הַזּוֹ, יָכוֹל לְהִתְבּוֹנֵן, אֲשֶׁר לֹא רַק בִּדְבוּרִים וַעֲשִׂיּוֹת לָבוּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא גַּם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, כָּל מַחֲשָׁבָה הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה וּכְרוּז שֶׁמַּכְרִיזִין מִלְּמַעְלָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד הַנְּבוּאָה — שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר עִם הַנָּבִיא, כְּשֶׁזָּכָה לְזַכֵּךְ מֹחוֹ עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת וְיִחוּדֵי שְׁמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלָיו, וְשׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר אֵלָיו, וְשׁוֹמֵעַ כְּרוּזִין עִלָּאִין וְכוּ'. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַתְמִיד בְּכָל יוֹם בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְיִחוּדֵי שְׁמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ עִנְיָנִים פְּלִאֵי־פְּלָאוֹת, מַה שֶּׁחֲבֵרוֹ הַיּוֹשֵׁב עַל יָדוֹ אֵינוֹ מַרְגִּישׁ כְּלָל. וְאֵל כָּל זֶה תִּזְכֶּה, אֲהוּבִי, אָחִי, אִם תֹּאחַז אֶת עַצְמְךָ בְּרַבֵּנוּ, זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהִבְטִיחַ שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת צַדִּיקִים כָּמוֹהוּ מַמָּשׁ — אִם יְצַיְּתוּ אוֹתוֹ וְיִקַּיְמוּ עֲצוֹתָיו

הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהָעִקָּר לִהְיוֹת אִישׁ תָּם וְיִרֵא ה׳, כִּי עִם מִדַּת הַתְּמִימוּת יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל זֶה.

ט) צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ פָּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת, אַךְ נִסְתָּר וְנֶעְלָם מֵרֹב הַלְּבוּשִׁים וְהַהַסְתָּרוֹת, שֶׁהָיָה מֻכְרָח כְּבָיְכוֹל לְהַלְבִּישׁ וּלְהַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ, בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם; וְהַלְּבוּשִׁים וְהַהַסְתָּרוֹת הֵם הֵם הַחָכְמוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיזֶה חָכְמוֹת כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, עַד שֶׁיּוֹרֵד אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְנִדְמֶה לָהֶם, כִּי יָדָם פָּעַל וְלֹא הַשֵּׁם וְגוֹ׳. וְזֶהוּ עִקַּר הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל: ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי, עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ וְגוֹ׳, עַד אֲשֶׁר מִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל כָּל הַלְּבוּשִׁים וְהַהַסְתָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד, כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְסַלֵּק דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, תֵּכֶף וּמִיָּד תָּסִיר אֶת הַלְּבוּשִׁים וְהַהַסְתָּרוֹת, וְתִרְאֶה בְּעֵינֶיךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק אִם תֵּלֵךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וְתַשְׁלִיךְ חָכְמָתְךָ הַמְּדֻמֵּית, וְתֵדַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל.

י) כָּל הָעֲוונוֹת שֶׁאָדָם נוֹפֵל בָּהֶם, בָּאִים רַק מֵרִבּוּי חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וּמַצָּבוֹ, שֶׁנִּדְמֶה לְכָל אֶחָד שֶׁיּוֹדֵעַ כְּבָר אֵיזֶה יְדִיעָה וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנּוֹפְלִים בְּכָל פַּעַם בַּעֲוונוֹת מְגֻנִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה מֵרִבּוּי הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל: לְזֶה יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וּלְזֶה יֵשׁ עַקְמִימִיוּת בְּלִבּוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וּלְזֶה יֵשׁ טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג עִמּוֹ כִּרְצוֹנוֹ וְכוּ', וְעַל־יְדֵי כָּל אֵלּוּ הַבִּלְבּוּלִים שֶׁאָדָם חוֹטֵא בָּהֶם, נִמְשָׁךְ רַק מֵחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְיֵשׁ לוֹ עַקְמִימִיוּת בְּלִבָּבוֹ, וּסְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרִים, וְאֵין עַוְלָה בְּלִבּוֹ, וְשׂוּם סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת, רַק הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, אֲזַי זוֹכֶה לְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי רַע וַעֲוונוֹת, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים י"ח): "וָאֱהִי תָמִים עִמּוֹ, וָאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנִי", כִּי עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת אֵינוֹ רוֹצֶה שׂוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה, כֵּן יִהְיֶה, וְאָז דַּיְקָא חַי חַיִּים נְעִימִים, אַשְׁרֵי לוֹ.

יא) מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה

אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי וּמְדַבֵּר הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְנִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֶה עֵינֵינוּ, וְיוֹדֵעַ כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, עַל־יְדֵי־זֶה מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים. וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים י״ח): ״אֶרְחָמְךָ ה׳ חִזְקִי״ בְּזֶה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמְךָ רַק בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, זֶה בְּעַצְמוֹ — חִזְקִי, שֶׁאֲנִי מַחֲזִיק אֶת עַצְמִי בְּזֶה תָּמִיד.

יב) כְּשֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְהַלְלוֹ יִתְבָּרַךְ, לְשַׁבְּחוֹ וּלְפָאֲרוֹ תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּכְלוּ לְךָ כָּל אוֹיְבֶיךָ וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים י״ח): ״מְהֻלָּל אֶקְרָא ה׳, וּמִן אוֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ״, כִּי עִקַּר שְׁלִיטַת הָאוֹיְבִים עָלֶיךָ הוּא רַק כְּשֶׁאַתָּה מַפְרִיד אֶת עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְסֻבָּב עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים פ״ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״ וְגוֹ׳, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּכְלוּ לוֹ שׁוּם אוֹיֵב, וּמַסְטִין וּמְקַטְרֵג, מֵאַחַר שֶׁמִּתְחַבֵּא אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁמַּפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם שְׁלִיטָה עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן

הָעִקָּר עֵצָה הִיא לַחֲזֹר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶל זֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי הִלּוּל — לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְפָאֲרוֹ תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְאִירָה בְּכָל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל מ״ג): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״ וְגוֹ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ יִקָּרָאוּךָ, ״וּבְמִקְוֶמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ״, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּטָּן לַחֲבֵרוֹ. (יוֹמָא ל״ח.): וַאֲפִלּוּ ״רֵישׁ גַּרְגְּרוּתָא מִן שְׁמַיָּא מוּקְמִינָן לֵיהּ״ (בְּרָכוֹת נח.): וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵלֵךְ בֶּטַח תָּמִיד.

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֶגַם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנְּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל

דָּבָר בְּהַחְיוֹת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְוֹוֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לָשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן

הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עֲצָבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטִאת אֶת הָאָדָם בְּפֻגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהַ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:
ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:
ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:
ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:
ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:
ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:
ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:
ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:
ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:
י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:
יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו"מ ח"א סי' ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח |
בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרַי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם
אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי
עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי
וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשִׁלֹּחַ
שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי
מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה
אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־
חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה
לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן
כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב
וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת
בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־
לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־
אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים
יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי
הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־
פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם וּמֵאָלָה
וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זִרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקּוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ב׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וְנָעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359
Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוֹנְטְרֵסִים

חֵלֶק ב׳

גַּם זוֹ לְטוֹבָה ..... ה

אַל תִּכָּנֵס לְלַחַץ ..... כז

הַכֹּל לְטוֹבָה ..... מז

בְּטַח בְּהַשֵּׁם ..... סה

זוֹ הַמְּצִיאוּת ..... פז

צֵא מֵהַצָּרוֹת ..... קטו

תַּעֲזֹב אוֹתִי ..... קלה

תְּשׁוּמֶת לֵב ..... קנה

תֵּן תּוֹדָה ..... קפג

לְמוּד זְכוּת ..... רט

תֵּן לְחָיוֹת ..... רלא

יְסוּרֵי הַמַּצְפוּן ..... רנא

לֹא לִפְחֹד ..... רעג

מַסְפִּיק צָרוֹת ..... רצה

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה ..... שכה

קוּנְטְרֵס

גַּם זוֹ לְטוֹבָה

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ: גַּם זוֹ לְטוֹבָה, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִרְבוֹת הַזְּמַן יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה, אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכְּפִי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִין עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל הַבָּא עָלָיו: ״גַּם זוֹ לְטוֹבָה״, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ נַחוּם אִישׁ גַּם זוֹ, שֶׁעַל כָּל דָּבָר שֶׁקָּרָה לוֹ, אָמַר: ״גַּם זוֹ לְטוֹבָה״, וּבִזְכוּת זֶה עָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל הַכֹּל: עָלָיו ״גַּם זוֹ לְטוֹבָה״, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת גַּם־כֵּן נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעח)

קוּנְטְרֵס

גַּם זוֹ לְטוֹבָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הָאָדָם נוֹפֵל בְּמַשְׁבֵּרִים אֲחֵרִים, עַד שֶׁמֵּרֹב צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים בִּלְבוּלִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, הוּא יָכוֹל לִפֹּל לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְלָרֶדֶת לְגַמְרֵי מֵהַיַּהֲדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לָזֹאת גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא עֵצָה נִפְלָאָה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", וְלֵידַע אֲשֶׁר כָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר הַכֹּל לְטוֹבָה, אָז זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁכְּשֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ לוֹמַר

עַל כָּל מִקְרֶה וּמִקְרֶה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אֲזַי בִּרְבוֹת הַיָּמִים יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הָאֱלֹקוּת הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה עִמּוֹ "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל בַּטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת סוֹף כָּל סוֹף רוֹאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אַךְ כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּחֹשֶׁךְ וּבְתַרְדֵּמָה וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְדַעְתּוֹ צָרָה עָלָיו מְאֹד, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לֵידַע שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז זוֹכֶה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! הִנְנִי רוֹאֶה בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וּמְנַסִּים אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, עַד שֶׁכִּמְעַט וְתֵצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב הַיִּסּוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים, הַמְנִיעוֹת וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ. לָזֹאת אִיעַצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן כְּשֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל בֶּאֱמֶת לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הָאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עִקַּר הַטּוֹב הוּא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם מֵאִיר עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וּבְזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי שֶׁנִּסְתֶּרֶת מֵהָאָדָם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הַכֹּל רַע וְחֹשֶׁךְ, וְעִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם לְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאָז נִתְבַּטֵּל הָרַע לְגַמְרֵי, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", שֶׁאָז מוֹרִיד וּמַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הַטּוֹב הַנִּצְחִי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִים הָרַע, הַחֹשֶׁךְ וְהַמָּוֶת מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ אֶת הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי;

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי, אַל תִּתְיָאֵשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמֹּרֶב צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כְּמַעַט שֶׁיִּתְפּוֹצֵץ מֹחֲךָ, וְכִמְעַט שֶׁתֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ עִם כָּל זֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", וְאָז בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּכְשֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְבַּטֵּל הָרַע לְגַמְרֵי, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּסֵא לַטּוֹב, עַד שֶׁלֹּא תַּכִּיר אֶת הָרַע כְּלָל; וּלְזֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי שֶׁאוֹמְרִים עַל כָּל דָּבָר: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ וְהַרְפַּתְקָאוֹתֶיךָ קָשֶׁה לְךָ לוֹמַר: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", עִם כָּל זֹאת גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, שֶׁהַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד, וְאִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד: "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", אָז סוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ הָרַע, וְנַעֲשֶׂה בֶּאֱמֶת לְטוֹבָה; עַל־כֵּן שְׁמַע בְּקוֹלִי וְאִיעַצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתֹאמַר עַל כָּל דָּבָר "**גַּם זוֹ לְטוֹבָה**", וְאָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ לְטוֹבָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל אָדָם נִכְנָסִים בְּכָל יוֹם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וּדְמְיוֹנוֹת שֶׁל מַה בְּכָךְ, עַד שֶׁעַל זֶה נִבְנוֹת בְּדַעְתּוֹ וּבְדִמְיוֹנוֹ כָּל מִינֵי

קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן נִכְנָסִים בּוֹ כָּל מִינֵי קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁהוּא דָּן אוֹתָם לְכַף חוֹב, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ אַחַר־כָּךְ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּדְמְיוֹנוֹת, וְתָמִיד מְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֶגְדּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן כְּשֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם כְּאִלּוּ הֵם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, זֶה מְעַקֵּם לוֹ אֶת לִבּוֹ וּמַחֲלִישׁ אֶת דַּעְתּוֹ! עַד שֶׁנּוֹפֵל עַל־יְדֵי־זֶה בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ חֹשֶׁךְ לָהֶם, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם פֶּתַח לָצֵאת, וְנִסְכָּם בְּדַעְתָּם לְאַבֵּד אֶת עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב מְרִירוּת וְחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, וּבֶאֱמֶת אִם תֵּישֵׁב אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, תִּרְאֶה, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וַאֲפִלּוּ כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּדַע שֶׁ"גַּם זוֹ לְטוֹבָה" כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתָיו, וּכְדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם לֹא הָיָה עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁהָיָה עוֹבֵר אַף פַּעַם לֹא הָיָה בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק כָּךְ כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מְרִירוּת, יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, אָז נִשְׁבָּר לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְהוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ־כֵן עִם בְּנֵי־אָדָם כְּשֶׁרַק תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר:

"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מְבָשֵׂר וָדָם הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה תִּלְמַד לֶקַח בְּחַיֶּיךָ, כִּי הָאָדָם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ אֱמוּנָה בִּבְנֵי־אָדָם וּכְשֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר מִבְּנֵי־אָדָם וְלוֹמֵד לֶקַח בְּחַיָּיו, אָז דַּיְקָא מִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָה, וּמִתְפַּקַּחַת דַּעְתּוֹ, וְרוֹאֶה אֶת הָעוֹלָם בְּצוּרָה אַחֶרֶת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי הוּא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת וְהוּא יִתְבָּרַךְ כַּוָּנָתוֹ לְטוֹבָה, אַךְ אַתָּה צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וּלְעוֹלָם תִּבְרַח מִמַּחֲלֹקֶת, מִקְּשָׁיוֹת וּמִסְּפֵקוֹת, הֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְהֵן עַל בְּנֵי־אָדָם, רַק תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב. וְאִם תִּהְיֶה רָגִיל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", לֹא תִּתְחָרֵט לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, כִּי כָּל חַיֶּיךָ יִתְהַפְּכוּ לְגַמְרֵי לְטוֹבָה, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", הָיוּ בֶּאֱמֶת מְהַפְּכִים אֶת הָרָעָה לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְהָיוּ רוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַיִן בְּעַיִן וְהָיוּ מַרְגִּישִׁים אֵיךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק לְטוֹבָה, הֵן

מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו מֵעַצְמוֹ, וְהֵן מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו מִבַּעַל בְּחִירָה, הַכֹּל לְטוֹבָה, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְתִצְחַק מֵהַכֹּל, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, וְאָז תִּרְאֶה עוֹלָם חֵרוּת לְפָנֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְעַל כָּל מְאוֹרָע וּמְאוֹרָע שֶׁקּוֹרֶה לוֹ: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּשָּׁבֵר הָעִקָּר רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תֵּצֵא לְךָ טוֹבָה גְּדוֹלָה מִכָּל הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אֲזַי בֶּאֱמֶת נִתְהַפֵּךְ וְנִהְיָה לוֹ לְטוֹבָה, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהָאָדָם מֻנָּח בְּזֶה הָעוֹלָם בְּחֹמֶר גַּס וְגַשְׁמִי, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן תָּמִיד מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּרַע, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ לִפֹּל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּלְהִשָּׁבֵר, עַד שֶׁמֵּרֹב עַקְמוּמִיּוּת וְעַצְבוּת הוּא נוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּמִתְדַּרְדֵּר עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו,

וְכָל זֶה כִּי מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַחֹשֶׁךְ הָרַע וְהַמָּוֶת וְכוּ', אֲבָל כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז מְהַפֵּךְ אֶת הַיְרִידוֹת הַנְּפִילוֹת וְהַהַסְתָּרָה אֶל אוֹר גָּדוֹל, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"; וּכְשֶׁאָדָם אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְאַתָּה נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל וְכוּ', וְאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁמִּתְלַכְלֵךְ וְכוּ', עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁכְּבָר הִתְחַלְתָּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹת וְאַלְפֵי פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל בַּחֲזָרָה וְאַתָּה נִכְשָׁל מֵחָדָשׁ בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לִהְיוֹת

עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כִּי בְּוַדַּאי נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ כְּדֵי שֶׁתַּחֲזֹר מֵהַמָּקוֹם שֶׁאַתָּה שָׁם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם לְמָקוֹם שֶׁאַתָּה נוֹפֵל, אַךְ אַתָּה אוֹמֵר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁמִּיָּעַד לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם וְכֵן הוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, אַל תְּיָאֵשׁ עַצְמְךָ בַּעֲסָקֶיךָ, וְאַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לְךָ, וּבְכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה רַק קָם וְרוֹצֶה לַעֲסֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק אַתָּה נִכְשָׁל וְנוֹפֵל בְּחוֹבוֹת, וְאֵין לְךָ הַצָּלָחָה אַף עַל־פִּי־כֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וּבָזֶה שֶׁתֹּאמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲפִלּוּ עַל הַצָּרוֹת הֲכִי גְּדוֹלוֹת "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אָז הוּא מַצְלִיחַ כִּי נַעֲשֶׂה עַקְשָׁן גָּדוֹל וְטֶבַע הָעַקְשָׁן שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ כְּהוּא זֶה, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי, שְׁמַע בְּקוֹלִי, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי; רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר

עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אַתָּה נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, וְאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁמִּתְלַכְלֵךְ, תֹּאמַר לְעַצְמְךָ: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כִּי בְּוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה אֶת תְּפִלָּתִי שִׂיחָתִי וּבַקָּשָׁתִי גַּם מֵהַמָּקוֹם הַמְלֻכְלָךְ הַזֶּה, וְלָכֵן לֹא אַנִּיחַ אֶת עַצְמִי לִפֹּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק אַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּשֶׁתִּרְצֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֵיזֶה עֵסֶק, אַף שֶׁבְּכָל פַּעַם תִּרְאֶה שֶׁאַתָּה אֵינְךָ מַצְלִיחַ, תֹּאמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְסוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת הַדָּבָר בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְזֶה עִקַּר הַצְּלָחַת הָאָדָם כְּשֶׁאוֹמֵר בְּכָל פַּעַם: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ בְּקוֹלִי, וְאָז לֹא יִתְחָרֵט לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם מְנַסִּים אֶת כָּל אֶחָד בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, מִצַּד אֶחָד מַכְשִׁילִים אוֹתוֹ וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וּמִצַּד שֵׁנִי מַכְנִיסִים בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי נִתְקָלִים אֶצְלוֹ

(תְּהִלִּים קז, כו): "יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת, נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוֹגָג"; פַּעַם הָאָדָם נִמְשָׁךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּפַעַם נוֹפֵל לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנֶחֱשָׁךְ מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְנוֹפֵל בִּכְפִירוּת וּבְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְתָמִיד יֵשׁ לוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר תָּמִיד בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז בֶּאֱמֶת לֹא יִהְיֶה שַׁיָּךְ אֶצְלְךָ, לֹא עֲלִיָּה וְלֹא יְרִידָה, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁלְּמַרְאֵה עֵינָיו זֶה רַק לְבוּשׁ לַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז לֹא שַׁיָּךְ טוֹב וְלֹא שַׁיָּךְ רַע, לֹא שַׁיֶּכֶת עֲלִיָּה וְלֹא שַׁיֶּכֶת יְרִידָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהַבְּרִיאָה, וְזֶה עִקַּר כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָאָדָם יְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי, לוֹמַר בְּכָל פַּעַם "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, וְאָז תִּתְבַּטֵּל הָעֲלִיָּה

וְתִתְבַּטֵּל הַיְרִידָה, וְלֹא יִהְיֶה שַׁיָּךְ לְךָ שׁוּם עֲלִיָּה וְשׁוּם יְרִידָה, כִּי תָּמִיד תֹּאמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם, שֶׁאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ וְתִעוּב וְכוּ', וְאַתָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים וְאַתָּה מַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ רַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים וְכוּ', עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁגַּם מֵהַמָּקוֹם שֶׁאַתָּה שָׁם, אַתָּה יָכוֹל עֲדַיִן לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְלֹא תַּנִּיחַ אֶת מִקְצַת מְקוֹמְךָ, וְזֶה עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", הַיְנוּ בְּכָל יְרִידָה וִירִידָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְכֵן תֹּאמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" "בְּוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ כַּוָּנָתוֹ לְטוֹבָה בָּזֶה שֶׁהִשְׁלִיךְ אוֹתִי בְּמָקוֹם מְגֻנֶּה כָּזֶה כְּדֵי שֶׁאֶזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאֲנִי אָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁאֲנִי מֻנָּח, עַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה בֵּין אֵלּוּ שֶׁמֻּנָּחִים גַּם־כֵּן בְּחֹשֶׁךְ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי נִמְצָא, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֲנִי אֶתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֶזְכֶּה לְהַכְנִיס גַּם בָּהֶם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה". עַל־כֵּן בְּשָׁעָה

שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וּמִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וּמִתְלַכְלֵךְ וְכוּ׳, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אַל תִּיָּאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, רַק תֹּאמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, בָּזֶה שֶׁהִפִּיל אוֹתִי בְּצָרָה מָרָה כָּזוֹ, וְהִתְלַכְלַכְתִּי בַּמֶּה שֶׁהִתְלַכְלַכְתִּי, כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא לְטוֹבָה, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים שֶׁהֵם גַּם־כֵּן מֻנָּחִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאֲנִי נִמְצָא שָׁם, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי לוֹמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאַל תִּיָּאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ, רַק רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יְקַבֵּל אוֹתְךָ, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַדִּבּוּרִים — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁאַתָּה שָׁם, וְתֵדַע שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית, הַצָּלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר וּמְשִׂיחַ אֶת כָּל לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְוַדֶּה עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּלְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ רַק עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹנוֹת שֶׁהָאָדָם

נִכְשָׁל כָּל פַּעַם, וְנוֹפֵל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, נִשְׁבָּר לְבָבוֹ בְּאֶלֶף שְׁבָרִים עַד שֶׁנִּתְעַקֵּם לְגַמְרֵי, וְחַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לִפֹּל בִּכְפִירוּת וּבְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְכָל זֶה מֵרֹב הַדְּכָאוֹן וְהָעַצְבוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אֶת כָּל מִי שֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת, אֲבָל כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וּבְוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, שֶׁהִשְׁלִיךְ אוֹתִי בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלֶּה, כְּדֵי שֶׁגַּם אֲנִי אֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה, וּלְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתַח לִבְּךָ, וְתִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִזְכֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְצַעֲרִים אוֹתְךָ, וְעוֹשִׂים לְךָ כָּל מִינֵי רָעוֹת, וְדוֹחִים אוֹתְךָ מִפַּרְנָסָתְךָ, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁמֹּרֶב עַקְמוּמִיּוּת לִבְּךָ וְשִׁבְרוֹן רוּחֲךָ, אַתָּה אֵינְךָ יָכוֹל לְהַרְגִּישׁ אֶת זֶה, וּמִפְּנֵי זֶה אַתָּה מִתְדַּרְדֵּר מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאַתָּה מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף לָקְחוּ מִמְּךָ אֶת פַּרְנָסָתְךָ, כִּי הִשְׁאִירוּ אוֹתְךָ בַּחוּץ וְנִשְׁאַרְתָּ בְּלֹא

כְּלוּם, אֲבָל, אֲהוּבִי, בְּנִי, זְכֹר אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין שׂוּם אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא לח.), כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ (הָאִישׁ שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים, גַּם הוּא מִן הַשָּׁמַיִם (בְּרָכוֹת נח:), וּכְשֶׁתִּדַּע דָּבָר זֶה, אָז תֹּאמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וּבְוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא לְטוֹבָה, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים, אוֹ כְּדֵי לִשְׁבֹּר אוֹתִי, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לָבוֹא אֵלָיו בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, אוֹ כְּדֵי לַעֲזֹר לִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזַי עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹב; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד שֶׁדָּחוּ אוֹתְךָ מִפַּרְנָסָתְךָ, וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתְךָ לַחוּץ, וְנִשְׁאַרְתָּ בְּלֹא כְּלוּם, וְכוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד אַל יִקְשׁוּ לְךָ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר, שֶׁ"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", בֶּאֱמֶת זוֹכֶה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ לוֹ כָּל הָרַע לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְרוֹאֶה אַחַר־כָּךְ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה; עַל־כֵּן

הֱוֵי זָהִיר, בְּנִי, לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְלֹא תִּתְחָרֵט לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת צָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, שֶׁמְּעִיקִים עָלֶיךָ, וּמְצַעֲרִים אוֹתְךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וּבְנֵי־אָדָם מְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל רַע, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" וּבָזֶה שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ בֶּאֱמֶת לְטוֹבָה, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הַטּוֹב, וּכְשֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא חַשְׁכוּת וְהַסְתָּרוֹת, עֲבִיוּת וְגַשְׁמִיוּת מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹרִיד אֶת הַטּוֹב לְזֶה הָעוֹלָם, וּמַעֲלֶה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי, וְזֶה סוֹד "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מְהַפֵּךְ אֶל הַטּוֹב הַגָּמוּר הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלֶה; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר תָּמִיד "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ

מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אַתָּה בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק אִם תֹּאמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה".

י.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ כָּל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת כְּרֶגַע, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, שֶׁמְּעִיקִים לְךָ וּמְצַעֲרִים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ עַד הָאֲדָמָה וְרוֹדְפִים אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וּבְוַדַּאי הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹתַי, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ בֶּאֱמֶת לְטוֹבָה, וְכָל הָרָעוֹת וְהַצָּרוֹת הָעֶלְבּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, בֶּאֱמֶת יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו אַתָּה נִמְצָא בְּצָרָה גְּדוֹלָה וּמָרָה מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד הִתְרַחֵק מִמְּךָ, וְלֹא רוֹצִים אוֹתְךָ, וּמַשְׁפִּילִים וְיוֹרְקִים עָלֶיךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר רַע, וְאַתָּה אֵינְךָ יָכוֹל לְהָבִין דָּבָר זֶה, כִּי לִבְּךָ נִתְעַקֵּם מְאֹד, אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי

הַיָּקָר, הֱיוֹת רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה גְּמוּרָה.

יא.

אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתְךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁיִּתְרַחֵב לִבְּךָ, וְיִהְיוּ לְךָ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה וְהַמָּר שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת אִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם רְגִילִים לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז הָיוּ חַיִּים חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיִּים אֲרֻכִּים, וְהָיוּ צוֹחֲקִים מֵהַכֹּל, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, וּכְשֶׁתִּתְבּוֹנֵן וּתְיַשֵּׁב וְתִרְאֶה כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה (תְּהִלִּים צ), וְהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הָאֵלּוּ הוֹלְכִים וְרוֹדְפִים הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, הִנֵּה שָׁבוּעַ וְהִנֵּה חֹדֶשׁ, וְהִנֵּה שָׁנָה וְהִנֵּה כְּבָר תַּגִּיעַ אֶל שְׁנוֹת הַשִּׁבְעִים, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ לָמָּה לְךָ לְבַלּוֹת אֶת יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ בְּמַצָּב רוּחַ רַע וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בְּשִׁבְרוֹן לֵב בְּעַצְבוּת וּבְדֶכְאוֹן, בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת בְּצָעָקוֹת וּבְקִטְטוֹת, מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְתַמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ חַיֶּיךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּת יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאָז

כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כָּל יוֹם וָיוֹם כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, כָּל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ, כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה יִהְיוּ אֶצְלְךָ אֲרֻכִּים עַד מְאֹד, וְתִתְעַנֵּג בַּעֲרֻבוּת, נְעִימוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְהוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיָּיו, אָז מִתְאָרְכִים שְׁעוֹתָיו, יָמָיו, לֵילוֹתָיו, שָׁבוּעוֹתָיו, חָדָשָׁיו וּשְׁנוֹתָיו, וּמַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בַּחַיִּים, לֹא כֵּן כְּשֶׁהוּא תָּמִיד מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל מְרִירוּת, הַמְרִיבוּת וְהַקְּטָטוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת וְכוּ', שֶׁאָז מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא מְקֻלָּל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּכְאִלּוּ עָשׂוּ לוֹ כְּשׁוּף וְכוּ', וּכְאִלּוּ הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְכוּ', עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה שֶׁיִּתְהַפְּכוּ חַיֶּיךָ לְטוֹבָה, וְתַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים בָּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אָרֹךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק שׁוֹמֵעַ אֶל דִּבְרֵי אֵלּוּ, וְיִנְהַג כָּךְ כְּמוֹ שֶׁגִּלִּיתִי לוֹ, שֶׁאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת, וְיַגִּיעַ לְכָל זֶה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אָמַר, שֶׁלֶּעָתִיד יֹאמְרוּ הַצַּדִּיקִים (תַּעֲנִית לא.): "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" (יְשַׁעְיָה כה, ט) — זֶה דַּיְקָא, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, שֶׁיֹּאמְרוּ כָּל אֶחָד: "טַאקֶי צוּ דֶעם גָאט הָאבֶן מִיר גִיהָאפְט" (אָמְנָם לְאֵל זֶה הָיִינוּ מְקַוִּים). כְּלוֹמַר, שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה זָכוּ לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹאִין אוֹתוֹ עַתָּה, וְתָמִיד הָיוּ מְקַוִּים לִרְאוֹת אוֹתוֹ כָּךְ, וְעַכְשָׁו זָכוּ לְזֶה, וְעַל־כֵּן יֹאמְרוּ אָז: "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" — זֶה דַּיְקָא.

(חַיֵּי־מוֹהַר"ן, דִּפּוּס חָדָשׁ, סִימָן תקטז)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּכָּנֵס לְלַחַץ

יְעוֹרֵר כָּל אָדָם לָקַחַת אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו בְּקַלּוּת, וְשׂוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: עִקַּר יְשׁוּעָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא שֶׁמְּסַבֵּב אוֹתוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי מַה שֶּׁמַּלְחִיץ אֶת הָאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁשּׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה שׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מַלְחִיץ אוֹתוֹ, כִּי כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל עֲבוֹדָה זוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעט)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּכָּנֵס לְלַחַץ

א.

בְּנִי, בְּנִי! אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, שֶׁנִּכְנַסְתָּ כָּל־כָּךְ לְלַחַץ מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל כְּבָר לִסְבֹּל יוֹתֵר לַחַץ גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, עַד כְּדֵי כָּךְ נִכְנַסְתָּ לְלַחַץ קָשֶׁה, עַד שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתֶיךָ, וּמִסְתּוֹבֵב עִם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ אַתָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל — הַלְוַאי כְּבָר הָיִיתָ מֵת וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאָז הָיָה כְּבָר סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירִיּוֹתֶיךָ שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁהִנְּךָ טוֹעֶה טָעוּת מָרָה, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, עָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָצִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אַתָּה בְּעַצְמְךָ אָשַׁם בָּזֶה, כִּי אַתָּה הִפְקַרְתָּ אֶת

פִּיךָ, לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְךָ כָּל אֵלּוּ הַלְּחָצִים, כִּי הַדִּבּוּר הוּא צִנּוֹר לָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ לוֹ הַחַיִּים אוֹ הַמָּוֶת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי יח, כא): "מָוֶת וְחַיִּים בְּיַד לָשׁוֹן", כִּי אִם אָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים טוֹבִים, אֲזַי זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְלֹא חָסֵר לוֹ דָּבָר, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְשׁוּם לְחָצִים, וְחַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי לְחָצִים עַזִּים בְּמֹחוֹ, הַיְנוּ הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ נִלְחָץ וְנִדְחָק, וּבָא לִידֵי נְפִילָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט), וְאָז נוֹפֵל בִּנְפִילָה אַחַר נְפִילָה; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, שְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי דִּבּוּרִים רָעִים, וּלְעוֹלָם רְאֵה לִבְרֹחַ וּלְהִתְחַמֵּק לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁנִּלְחָץ מֹחֲךָ, וּמְבִיאֲךָ לִידֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת וּמָוֶת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁל הָאָדָם בָּאוֹת רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַדִּבּוּר (עַיֵּן זֹהַר שְׁמִינִי מב.), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמח, ח): "רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ", כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַדַּחֲקוּת וְהַלְּחָצִים שֶׁמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לְרוּחַ סְעָרָה, זֶהוּ עַל־יְדֵי דִּבָּרוֹ — עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁפּוֹגֵם בּוֹ, עַל־כֵּן לֹא תִּמְצָא חַיִּים מְרוֹרִים

אֶלָּא בִּבְנֵי־אָדָם הַמַּפְקִירִים אֶת דִּבּוּרָם, וּמְדַבְּרִים כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, וְזֶה אֲשֶׁר עוֹקֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפְלִים בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְאַל תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת, וְאָז תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלְּחָצִים שֶׁלְּךָ.

ב.

בְּנִי, בְּנִי! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אִבַּדְתָּ אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְאַתָּה נִרְדָּף מֵעַצְמְךָ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אַתָּה נִרְדָּף מִזּוּלָתְךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וְאֵין לְךָ מֵהֵיכָן לְשַׁלֵּם, וְאַתָּה רוֹצֶה רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב הַלְּחָצִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה נִכְנָס בְּוִכּוּחִים עִם אֲנָשִׁים, וְאַתָּה רוֹצֶה לְתָרֵץ אֶת עַצְמְךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד דָּבָר הַמַּכְנִיס אֶת הָאָדָם לִלְחָצִים כְּמוֹ הַדִּבּוּר, שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּמִשְׁתַּדֵּל לְתָרֵץ אֶת עַצְמוֹ לְזוּלָתוֹ, וּבֶאֱמֶת אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל, כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת מֵהַלְּחָצִים, עָלָיו לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מָקוֹם הֵיכָן לִבְרֹחַ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אָב הָרַחֲמָן, וְאַף שֶׁמֹּרֶב

צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, קַטְנוּתְךָ וְדַחֲקוּתְךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹתְךָ, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת רִבּוּי חַטָּאֶיךָ, שֶׁהֵם גּוֹרְמִים לְךָ דִּמְיוֹנוֹת עֲצוּמִים, עַד שֶׁנֶּחְשָׁב בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ עַכְשָׁו לְמָקוֹם מְיֻחָד שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְגַלֶּה לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים לְךָ בַּמֹּחַ, וּבִמְקוֹם לְהִתְוַכֵּחַ עִם בַּעֲלֵי חוֹבוֹתֶיךָ וּלְתָרֵץ אֶת עַצְמְךָ, רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַמַּצָּב עֲדַיִן לֹא כָּל־כָּךְ נוֹרָא, כִּי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מִתְרַחֵב לוֹ הַמֹּחַ, וְיוֹצֵא מִלְּחָצָיו.

ג.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְאַתָּה נִכְנַסְתָּ לְלַחַץ גָּדוֹל, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין לְךָ הֵיכָן לָלֶכֶת רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁם יִתְרַחֵב לְךָ מְאֹד, כִּי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֲבִים לוֹ דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ, כִּי

הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם נִמְשָׁךְ יוֹתֵר אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ מֹחוֹ, וְיוֹצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים, וְעַל־כֵּן לֹא תִּמְצָא לְחָצִים בְּאָדָם, אֶלָּא כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּמִינוּת וּבְכְפִירוּת וְכוֹפֵר בַּכֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, שֶׁאָז נִכְנָס בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים וְצָר וָמָר לוֹ מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם בֵּית מָנוֹס רַק לְהִתְאַבֵּד; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי לְהַחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֱמוּנַת אֹמֶן, לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִתְגַּלֶּה לְפָנֶיךָ אוֹר חָדָשׁ מְאֹד, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְלֵית אֲתָר דְּפָנֶיהּ מִינֵיהּ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים, וְתִכָּנֵס לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִמְתְּקוּ מִמְּךָ כָּל הַדִּינִים, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ תָּמִיד שֶׁפַע אוֹר, זִיו וְחִיּוּת גְּדוֹלָה.

ד.

בְּנִי, בְּנִי! אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְאַף שֶׁחָטָאתָ, עָוִיתָ, פָּשַׁעְתָּ, קִלְקַלְתָּ מַעֲשֶׂיךָ, וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים מְגֻנִּים כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁיְּכוֹלִים לָשׁוּב

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁתִּהְיֶה הַגְּרוּעַ בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמַמְשִׁיךְ רַחֲמָנוּתוֹ עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְעַד יוֹם מוֹתוֹ יְחַכֶּה לוֹ, אִם יָשׁוּב מִיָּד יְקַבְּלוֹ, וְלָכֵן רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לְךָ, וְתֵצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁאַתָּה נִלְחָץ שָׁם, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רָחוֹק, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁחָטָא וּפָגַם וְלִכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ, נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמְדִים עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵצֵא מֵהַלְּחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים לְךָ אֶת הַמֹּחַ, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל אוֹר וְזִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא הַגְּרוּעַ בְּיוֹתֵר, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְרַבֵּנוּ זַ״ל צָעַק: **אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל** (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַקְּרִיאָה הַזּוֹ, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ כְּלָל, וְתָמִיד יָכוֹלִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — אִם רַק יִרְצֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים אֶת מֹחוֹ.

ה.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְתֵדַע תָּמִיד שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יוֹצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַלְּחָצִים שֶׁל הָאָדָם הֵם רַק, מֵחֲמַת שֶׁנּוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, בִּמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִזֶּה בָּא שֶׁכָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם מִתְאַבְּדִים, מֵחֲמַת שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּלַחַץ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁאֵין שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה, וְאַף אָמְנָם שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבֶּאֱמֶת הִסְתַּבְּכוּ בְּחוֹבוֹת, בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם, שֶׁאֵין שׁוּם בֵּית מָנוֹס רַק לְהִתְאַבֵּד, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהַלְּחָצִים. וְעִקַּר יְשׁוּב הַדַּעַת — לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כִּי מַה יָּכוֹל לִקְרֹא אִתְּךָ, יַכְנִיסוּ אוֹתְךָ לְבֵית־הַסֹּהַר, גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא

לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, וְהַיֵּאוּשׁ מֵבִיא אֶת הָאָדָם לִלְחָצִים, עַד שֶׁמְּאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים אוֹתְךָ, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ו.

בְּנִי, בְּנִי! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בִּלְחָצִים קָשִׁים מְאֹד, עַל־כֵּן אִיעַצְךָ, שֶׁתִּרְאֶה לִבְרֹחַ אֶל אִישׁ צַדִּיק וְיֵרֵא אֱלֹקִים, וּתְפָרֵשׁ לְפָנָיו אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ, וְתִתְיַעֵץ עִמּוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְאַל תַּנִּיחַ עַצְמְךָ לְרֶגַע לְהִשָּׁאֵר לְבַד, רַק לֵךְ וּרְדֹף אַחַר צַדִּיק אֱמֶת הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְיַעֵץ עִמּוֹ, כִּי "וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ" (מִשְׁלֵי כד, ו), כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם נִכְנָס בִּלְחָצִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁהוּא שָׁרוּי בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ אֶל אֵיזֶה צַדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְיַעֵץ עִמּוֹ, הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים, הַחוֹבוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁמְּעִיקִים וּמְצָרִים לוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אִם רַק זוֹכִים לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָטֵל וּמְבֻטָּל

לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא צַדִּיק כָּזֶה אֲשֶׁר הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיָּכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עָלַי רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם אֲנִי אֶזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים וּמִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, וְאֶזְכֶּה לְהִכָּלֵל רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַנִּמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְיָכוֹל לְהָאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ בַּגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, וּלְהַגְבִּיהַּ וּלְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ מֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁנִּמְצָא שָׁם, וְיוֹצִיאוֹ מִכָּל הַלְּחָצִים, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ז.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, רַק תְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, הָעִקָּר הוּא לְהִתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ, וְאַתָּה נִכְנַסְתָּ לְלַחַץ גָּדוֹל שֶׁל חוֹבוֹת וְיִסּוּרִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְךָ לָצֵאת מִזֶּה, עִם כָּל זֹאת תְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ, הֲרֵי עִם עֲצֵבוּת וּמְרִירוּת

לֹא תַּגִּיעַ אֶל שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְלָכֵן רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ מְאֹד מְאֹד עַכְשָׁו לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹעַ כְּלִי זֶמֶר, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַפְּחָדִים הַיִּתְּרִים, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ שֶׁנִּלְחַצְתָּ מֵרֹב יִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ וְעָגְמַת נַפְשְׁךָ, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת וּמוֹצִיאָה אֶת הָאָדָם מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַלְּחָצִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם רַק, מֵחֲמַת מְרִירוּת, דַּחֲקוּת וְדָכָאוֹן שֶׁמְּדַכְּאִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצֵא דֶּרֶךְ וָפֶתַח לָצֵאת מִזֶּה, עַד שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וּבָא לִידֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְהַשִּׂמְחָה תּוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ" (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א טז, כז), וּבָזֶה תִּגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה לִשְׂמֹחַ מְאֹד וּלְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה

נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב מְאֹד מָר וּמָרוֹר, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, וְאֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם עֵצָה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְכָל אֵלּוּ הַפְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתְךָ, הַכֹּל הֶבֶל, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אוֹר רוּחָנִי, אֲשֶׁר מוֹצִיאוֹ מִכָּל הַלְּחָצִים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לוֹ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיִרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רַק אֱלִקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַל יִהְיוּ דְּבָרִים אֵלּוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ, וְתֵדַע אֲשֶׁר הָאֱמוּנָה הִיא שֹׁרֶשׁ הַגְּאֻלָּה, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא בַּלְּחָצִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, עִקַּר הָעֵצָה לָצֵאת מִזֶּה הוּא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלִקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע וְיַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי הַמְּרִירוּת, הַדִּכָּאוֹן וְהַלְּחָצִים שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, דַּיְקָא זֶה יְעוֹרֵר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים הָאָדָם נוֹפֵל בִּלְחָצִים, בְּדִכָּאוֹן וּבְיִסּוּרִים, עַל מְנַת שֶׁמִּשָּׁם דַּיְקָא יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מִכָּל הַלְּחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים אוֹתְךָ, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הֶאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּיוֹתֵר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְ"אַל תִּבָּנֵס לְלַחַץ" מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הַלַּחַץ וְהַדְחַק שֶׁאָדָם מַלְחִיץ וְדוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ, הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת, הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְרִיבוֹת בַּבַּיִת עִם אִשְׁתּוֹ וְעִם יְלָדָיו, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁהוּא מַלְחִיץ וְדוֹחֵק אוֹתָם, וְהֵם אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְפּוֹצֵץ מֵחֲמַת זַעַם, וּבָאִים לִידֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְכָל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְכֵן בְּעַצְמוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת וְאִי יְשׁוּב הַדַּעַת בָּא לָאָדָם רַק מִפְּנֵי שֶׁמַּלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁמֻּכְרָח לִהְיוֹת כָּךְ וְכָךְ, וְאִם לֹא — אֲזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת הַחַיִּים אֵינָם הוֹלְכִים

כָּךְ, כִּי אָדָם אֵינֶנּוּ מְכוֹנָה שֶׁיְּכוֹלִים לְכַוֵּן אוֹתָהּ אֵיךְ שֶׁרוֹצִים, כִּי יֵשׁ בָּאָדָם כָּל מִינֵי שִׁנּוּיִים, וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם יְכוֹלָה לְתַכְנֵן שֶׁמָּחָר יִהְיֶה כָּךְ וְכָךְ וְיֵלֵךְ כָּךְ וְכָךְ כְּפִי רְצוֹנוֹ, כִּי כָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי, הִנֵּה קוֹרֶה דָּבָר זֶה וְהִנֵּה נִתְהַפֵּךְ וְנַעֲשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שִׁנּוּיִים שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַלְחִיץ עַל עַצְמוֹ דְּבָרִים יוֹתֵר מִכְּפִי כֹּחוֹ, וְיִדְחֹק אֶת עַצְמוֹ שֶׁמֵּכְרָח לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, כִּי אָז תִּפָּקַע סַבְלָנוּתוֹ, וְיִכָּנֵס בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה עַד שֶׁיִּפֹּל לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ־כֵן עִם אִשְׁתּוֹ וְיַלְדָּיו, אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק וּלְהַלְחִיץ אוֹתָם שֶׁיַּעֲשׂוּ כָּךְ וְכָךְ כְּפִי שֶׁהוּא מְצַוֶּה, וְאִם לֹא — אֲזַי עָנוּשׁ יַעֲנִישׁ אוֹתָם וְכַדּוֹמֶה, כָּךְ אֵין יְכוֹלִים לְחִיּוֹת, כִּי דָּבָר זֶה מַכְנִיס בָּאָדָם מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, צְעָקוֹת וּוִכּוּחִים — הֵן עִם אִשְׁתּוֹ וְהֵן עִם יְלָדָיו, וְכָל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לְהִכָּנֵס בְּשׁוּם לַחַץ, וְאַל תִּלְחַץ עַל עַצְמְךָ שׁוּם דָּבָר לְמַעְלָה מִכֹּחֲךָ יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֵין מֻכְרָחִים לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁאִי אֶפְשָׁר, וְאֵין כַּדָּבָר הַזֶּה — לְהַדְחִיק וּלְהַלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ, זֶה יַכְנִיס בּוֹ עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן וְכַעַס, עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה מְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַלְחִיץ וְלִדְחֹק אֶת אֲחֵרִים, כִּי דָּבָר זֶה גּוֹרֵם לְצָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת. הָעִקָּר מַה שֶּׁצְּרִיכִים בְּזֶה הָעוֹלָם

הוּא רַק לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ עִנְיָן זֶה, כְּמוֹ־כֵן מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְחַי חַיִּים קַלִּים וְנָעִימִים, כִּי רַק בְּדָבָר זֶה תְּלוּיָה הַצְלָחַת הָאָדָם — לֹא לְהִכָּנֵס בְּשׁוּם לַחַץ. וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּדָבָר זֶה, לֹא לְהִכָּנֵס בְּשׁוּם לְחָצִים, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק עַל עַצְמוֹ דְּבָרִים יוֹתֵר מִכֹּחוֹ, הוּא דַּיְקָא עוֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

י.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לָקַחַת אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת, וְאַל תִּכָּנֵס בִּלְחָצִים מְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְהַכְנִיס אוֹתְךָ לִלְחָצִים, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּלַחַץ — זֶה הַדְּחָק, אֲזַי הוּא כְּבָר מְאַבֵּד אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וְעֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וְאֵין לוֹ שׁוּם יִשּׁוּב הַדַּעַת, כִּי נוֹפֵל בִּפְחָדִים רַבִּים, כִּי הַהוּא מַלְחִיץ אוֹתוֹ וְדוֹחֵק עָלָיו, וּמְאֹד מְפַחֵד וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמִּתְעַצְבֵּן וְנוֹפֵל לְדִכָּאוֹן, וְאֵין לוֹ לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, לֹא בַּיִת וְלֹא חוּץ, כִּי הוּא תָּמִיד תַּחַת לַחַץ נוֹרָא, וְזֶה אֲשֶׁר מְמָרֵר

אֶת חַיָּיו, וּמַרְגִּישׁ מַמָּשׁ כְּאִלּוּ נִמְצָא בְּגֵיהִנּוֹם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן תִּקַּבֵּל עַל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִכָּנֵס בִּלְחָצִים — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי. וּלְזֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ מוֹצִיאָה אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי לְחָצִים וּמִכָּל מִינֵי שִׁעְבּוּדִים וּמִכָּל מִינֵי דַּחֲקוּת, כִּי תֹּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר קָטָן וְדָבָר גָּדוֹל לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה תֹּכֶף־וּמִיָּד יוֹצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁלּוֹחֲצִים אוֹתוֹ, וְנַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי; וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! וְאַל תְּהִיֶה בַּטְלָן. הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם, וְהַכֹּל תָּלוּי רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן מַה וְלָמָּה לְךָ לְפַחֵד מֵאֵיזֶה בֶּן אָדָם, מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ בֶּן־אָדָם מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

יא.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל בְּרִיאוּת גּוּפְךָ, וְאַל תִּכָּנֵס בְּשׁוּם לְחָצִים, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ בִּדְבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה מִכֹּחוֹתָיו, וּמִזֶּה מִתְפּוֹצְצִים עֲצַבָּיו, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּמַחֲלַת הַדִּכָּאוֹן, שֶׁקּוֹרִין דִּפְרֶסְיָה, מֵחֲמַת שֶׁהוּא רָצָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, וְהִלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר מִיכָלְתּוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הוֹלֵךְ לוֹ, מִתְפּוֹצְצִים עֲצַבָּיו, וַאֲזַי נוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה וּבִדְפְרֶסְיָה, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, אוֹ שֶׁעָלוּל לָבוֹא עַל־יְדֵי לַחַץ לְמַעְלָה מִכֹּחוֹתָיו לִידֵי הַתְקָפַת לֵב, חַס וְשָׁלוֹם, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת הַבָּאוֹת מֵהַלְחָצִים שֶׁאָדָם מַלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר מִכֹּחוֹתָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, "אַל תִּכָּנֵס לְלַחַץ", וְאַל תַּלְחִיץ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תָּמִיד תֵּדַע שֶׁיֵּשׁ עוֹד יוֹם וְכוּ', וְאִם אֵין לְךָ כֹּחַ עַכְשָׁו, תִּדְחֶה זֹאת לְשָׁעָה אַחֶרֶת אוֹ לַיּוֹם הַבָּא, הָעִקָּר לֹא לְהִכָּנֵס לְלַחַץ, כִּי הַלַּחַץ — זֶה הַדֶּחֶק, הוֹרֵס אֶת בְּרִיאוּת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְכָל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְהַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּעֵצָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת לֹא לְהִכָּנֵס לְלַחַץ, וְלֹא הִלְחִיצוּ אֶת עַצְמָם יוֹתֵר מִכֹּחוֹתֵיהֶם. וְתֵדַע, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ הֵם יְסוֹד וְעִקַּר גָּדוֹל בְּחַיֵּי הָאָדָם וְהַצְלָחָתוֹ, וְתַחֲזֹר עַל דְּבָרִים אֵלּוּ הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָהֶם לַיָּמִים הַבָּאִים, וְאִם תַּשָּׂה אָזֶן קַשֶּׁבֶת לִדְבָרַי אֵלֶּה, אָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אֵין דַּרְכּוֹ לְיַעֵץ אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדַוְקָא שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצֻוֶּה, רַק הוּא מְיַעֲצוֹ בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה; אִם יַעֲשֶׂה — יַעֲשֶׂה, וְאִם לָאו — לָאו, אַף־עַל־פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין דַּרְכּוֹ לִדְחֹק עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא כָּךְ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה — יִהְיֶה, וְאִם לָאו — לָאו. וְיֵשׁ לִי בַּמֶּה טְעָמִים עַל זֶה. גַּם אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹבָתוֹ שְׁלֵמָה, וְכָל טוֹבָה מִטּוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה מֻכְרָח שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל מִמֶּנָּה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵמוֹת לְגַמְרֵי, עַל־כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹר וְלִדְחֹק אֶת הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא כִּרְצוֹנוֹ, פֶּן בַּסּוֹף, כְּשֶׁיִּתְגַּלְגֵּל אֵיזֶה דָּבָר לֹא טוֹב מִזֶּה, יִתְרַעֵם עָלָיו, שֶׁעַל־יָדֵי עֲצָתוֹ בָּא לוֹ זֹאת, וְכֵן בְּכָל דָּבָר אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא כָּךְ, וַאֲפִלּוּ עַל מִשָּׁרַת אֵינוֹ יָכוֹל לְדָחֲקוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה דַּוְקָא תֵּכֶף אֶת מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

(חַיֵּי־מוֹהַר״ן, דִּפּוּס חָרָשׁ, סִימָן תל)

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל לְטוֹבָה

יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק תָּמִיד יִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבְּחַיָּיו, וְאַף שֶׁמָּר וּמָרוֹר לוֹ, יִתְבּוֹנֵן וְיִסְתַּכֵּל הֵיטֵב, וְאָז יָבִין וְיַשְׂכִּיל כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: כְּדַאי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לַחֲזֹר תָּמִיד עַל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד): ״כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא״, כִּי שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא אֵין שׁוּם רַע, אֶלָּא הַכֹּל טוֹב. וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, לֵידַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְרָאוּי לוֹ לַחֲזֹר עַל זֶה בְּכָל יוֹם לְבַל יִשְׁכַּח דָּבָר זֶה, כִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל אָדָם לִשְׁכֹּחַ זֹאת בְּכָל יוֹם, וְעַל־כֵּן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אֲבָל אִם יַחֲזֹר עַל זֶה בְּכָל יוֹם מֻחְדָּשׁ, יִזְכֹּר זֹאת תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפ)

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל לְטוֹבָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְ"הַכֹּל לְטוֹבָה", כִּי דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֶעֱלָמוֹת וְנִסְתָּרוֹת לְגַמְרֵי, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מוֹלִיךְ אֶת כָּל אֶחָד כְּפִי דַּרְכּוֹ וּכְפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּכְפִי תִּקּוּנוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אֵין עָלֶיךָ לְהִתְרַעֵם, חָלִילָה וְחַס, עָלָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ כִּי "הַכֹּל לְטוֹבָה", וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, וּבְוַדַּאי מִשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, אַתָּה צָרִיךְ לַעֲבֹר אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת הָאֵלּוּ שֶׁאַתָּה עוֹבֵר, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מִנְּשֹׂא צָרוֹת כָּאֵלּוּ, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, חֲזַק עַצְמְךָ מְאֹד, כִּי בְּוַדַּאי "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאַף שֶׁלִּעֵת עַתָּה נֶעֱלֶמֶת מִמְּךָ הַטּוֹבָה, וְאַדְרַבָּה, אַתָּה רוֹאֶה רַק רָעוֹת מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה — שֶׁתַּאֲמִין שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא "הַכֹּל לְטוֹבָה", אָז תּוּכַל לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וּלְהִתְבּוֹנֵן וּלְהַרְגִּישׁ, כִּי בֶּאֱמֶת "הַכֹּל לְטוֹבָה".

ב.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר בְּכָל פַּעַם עַל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ: שֶׁבְּוַדַּאי זֶה "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת תִּמְשַׁכְנָה עָלֶיךָ טוֹבוֹת רַבּוֹת, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה רָגִיל לִבְכּוֹת וּלְהִתְאַנֵּחַ אֵיךְ שֶׁרַע וָמָר לְךָ, אָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ רַע וָמָר, וְתַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי מְרִירוּת בְּחַיֶּיךָ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַהֲפֹךְ לְךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי הַדִּבּוּר שֶׁל הָאָדָם — אִם הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", אָז בֶּאֱמֶת נִמְשָׁכוֹת עָלָיו טוֹבוֹת רַבּוֹת, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁתָּמִיד בּוֹכֶה וּמִתְאַנֵּחַ שֶׁרַע וָמָר לוֹ, אָז אַף פַּעַם לֹא

יֵצֵא מִזֶּה; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לוֹ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה מְאַבֵּד אֶת כַּסְפְּךָ וְכוּ׳, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים וְכוּ׳, וְאַתָּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי "הַכֹּל לְטוֹבָה", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְכַוֵּן רַק לְטוֹבָתְךָ, וּכְמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיח.): "הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב" (תְּהִלִּים קלו, א): הוֹדוּ לַה׳, שֶׁגּוֹבָה חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּטוֹבָתוֹ, עָשִׁיר בְּשׁוּרוֹ, וְאֶת הֶעָנִי בְּשִׂיחוֹ, יָתוֹם בְּבִיצָתוֹ, אַלְמָנָה בְּתַרְנְגוֹלוֹתֶיהָ; הַיְנוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, כְּדֵי לְנַקּוֹת עֲוֹונוֹתָיו, וּלְכָל אֶחָד הוּא מַנְהִיג וּמְסַבֵּב עִמּוֹ בְּאֹפֶן וּבְצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ גּוֹבֶה אֶת חוֹבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּכְשֶׁתֵּדַע דָּבָר זֶה, אָז תֹּאמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה". וּבֶאֱמֶת אִם תִּתְבּוֹנֵן בַּמֶּה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל

אֶחָד וְאֶחָד — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִבְרֹחַ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הַכֹּל מִתְנַהֵג עַל־פִּי הַטֶּבַע וְעַל־פִּי הַמַּזָּל, וּמוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, שֶׁאָז דַּיְקָא סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל — יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וּלְהַפּוּךְ הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין זוּלָתוֹ נִמְצָא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲזַי יוֹדֵעַ, שֶׁמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הוּא הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, אָז דַּיְקָא כְּשֶׁיּוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, נִתְהַפֵּךְ לוֹ בֶּאֱמֶת "הַכֹּל לְטוֹבָה", וּבְרִבּוֹת הַזְּמַן הוּא זוֹכֶה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, וְאַל תִּתְעַקֵּשׁ, כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ, בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (מַכּוֹת י:), אִם הָאָדָם מְקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ — שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְנַכִּים לוֹ מֵעֲוֹנוֹתָיו, אֲזַי תָּמִיד הוּא אוֹמֵר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וּלְהַפּוּךְ כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִפַּעַם לְפַעַם, עַד שֶׁנִּשְׁבָּר לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, הֱיֵה חָכָם, וְעַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רָגִיל לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד מֵרֹב הַקְּטָנוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסְּבִיבוֹ אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת, רְאֵה לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ס:): כָּל דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳): כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר, אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה; הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ הַמַּשְׁבֵּר הַזֶּה — בְּוַדַּאי "הַכֹּל לְטוֹבָה", כְּדֵי לְהַזְכִּירְךָ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ כְּדֵי לְנַקּוֹת מִמְּךָ עֲוֹונוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, כִּי בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לַעֲבֹר עַל הָאָדָם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְיִשְׂכַּח לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְיוֹם הָאַחֲרוֹן, אָז יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ: הֵיכָן אֲנִי בָּעוֹלָם, וְיִתְחָרֵט מְאֹד מְאֹד עַל כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל שִׁבְעִים הַשָּׁנָה, וּכְבָר יִהְיֶה מְאֻחָר, וְלָכֵן כְּשֶׁעָבַר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ אֵיזוֹ צָרָה אוֹ אֵיזוֹ מְרִירוּת, עָלֶיךָ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהִזְכִּיר לְךָ, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְתִצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְחַכּוֹת עַד שֶׁתֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, יוֹתֵר

טוֹב שֶׁתָּשׁוּב עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", כִּי בְּוַדַּאי הוּא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמְּךָ, אָז אִם תִּהְיֶה רָגִיל לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, תְּקַבֵּל אֶת כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן לוֹמַר: "אֲבָל קָשֶׁה לִי לְקַבֵּל אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת", כִּי אִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבְּלָם, אָז תִּסְבֹּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת יִשְׂרָאֵל, וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה וּמְצַפֶּה, עַד שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן הוּא מְסַבֵּב עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּסַבֵּב, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶׁעוֹבֵר הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאוֹמֵר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מֵהַיּוֹם לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְלֶאֱכֹל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים וְכוּ', וְאָז בֶּאֱמֶת נִתְגַּלֶּה לוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו הָיָה "הַכֹּל לְטוֹבָה", אֲבָל אִם הָאָדָם הוּא בַּטְלָן, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אָז עוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים מָרִים וּמְרוֹרִים, וְקָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד, וְהוֹלֵךְ מִדָּבָא וּמֵעֲצָבָן מָלֵא עַצְבוּת, מָלֵא מְרִירוּת,

עַד שֶׁהָעוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, וּמִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ, וְרוֹאֶה לִפְנֵי עֵינָיו רַק חֹשֶׁךְ, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מִסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת עִם אֲחֵרִים, וְשׂוֹנֵא אֶת בְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁבָּאִים לִידֵי שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי כְּשֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זוּלָתוֹ, וְיוֹשֵׁב בּוֹדֵד בְּחַדְרוֹ וְשׂוֹנֵא אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְלֹא יָכוֹל לְהִשְׁתַּוּוֹת עִם שׁוּם בְּרִיָּה, וְעוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, וְהוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא מְשְׁתַּגֵּעַ לְבַסּוֹף, וְעוֹבְרִים עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּמְרִירוּת וּבְעִצָּבוֹן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁרוֹאִים שֶׁאֵין לָהֶם כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק קַח אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה אֶל לִבְּךָ, וְתַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו, וְעַל־כֵּן סִבֵּב עִמְּךָ אֵיךְ שֶׁסִּבֵּב, וְתַרְגִּיל לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְתִהְיֶה כָּל־כָּךְ רָגִיל בָּזֶה, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ", כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא אוֹרוֹת. וְתֹאהַב אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּחַיֶּיךָ, וְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ יִהְיוּ בְּרוּכִים.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת יִתְהַפְּכוּ לְךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּדִבּוּרֵי פִּיו — אִם הָאָדָם רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", אָז עוֹזֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", וּבֶאֱמֶת אִם תִּתְבּוֹנֵן בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד — מַשְׁבִּרִים וְגָלִים, מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, דִּינִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, אָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", כְּמוֹ דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים: אִם מַנִּיחִים אֶת כָּל הַצָּרוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן, וְכָל אֶחָד רוֹאֶה אֶת הַצָּרוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל זוּלָתוֹ, הוּא תּוֹפֵס יוֹתֵר טוֹב צָרוֹתָיו, וְרוֹאֶה שֶׁמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו "הַכֹּל לְטוֹבָה"; וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ, וְתֵדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאִם תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, אָז בֶּאֱמֶת תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹלִיךְ אוֹתְךָ, בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ וּבְאֵיזוֹ הַנְהָגָה?! כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, כִּי אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא לח.), וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לָלֶכֶת מִמֶּרְמָר וּמְיָאָשׁ, מָלֵא צַעַר, מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים?! הֲלֹא הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ כָּזוֹ כְּפִי שֶׁרֹשׁ נִשְׁמָתְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת יִהְיֶה הַכֹּל לְטוֹבָה, הָעִקָּר תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, וְאָז תַּצְלִיחַ תָּמִיד.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כְּשֶׁאָדָם בְּצָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אָז הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּכָל־לְיוּת וּבִפְרָטִיּוּת, כִּי אִם אֵין אָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ, הוּא יָכוֹל לִפֹּל לְגַמְרֵי עַד מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, וְרַב אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁמִּתְאַבְּדִים, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם הִתְחַזְּקוּת, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת — כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו צָרָה,

אָז הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּעִנְיַן יַהֲדוּתוֹ, כִּי לִפְעָמִים מִתְעַקֵּם הַלֵּב מְאֹד מְאֹד עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, עַד שֶׁמְּהַרְהֵר, חַס וְשָׁלוֹם, אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ, וְעַל ה' יִזְעַף לִבּוֹ"; כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָאָדָם בְּחִירָה תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁשּׁוֹלֵחַ עָלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֵּין טוֹב וּבֵין לְהִפּוּךְ, הוּא בְּמִשְׁקָל וְנִסָּיוֹן, וְכַאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָאָדָם טוֹבוֹת — בָּנִים וַעֲשִׁירוּת וְכָל טוּב, יֵשׁ מִי שֶׁמַּכִּיר חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוּבוֹ עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְעוֹרֵר וּמִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר בִּצְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוּ', וְיֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהִפּוּךְ — שֶׁנִּתְקָיֵם אֶצְלוֹ (דִּבְרִים לב, טו): "וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט", שֶׁמֵּרֹב טוּב הוּא בּוֹעֵט בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ־כֵן לְהִפּוּךְ כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה וּמְיַסֵּר אֶת הָאָדָם בְּיִסּוּרִים וְצָרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אָז בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא "הַכֹּל לְטוֹבָה", כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר עַל־יְדֵי־זֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מֵחֲמַת גֹּדֶל כֹּחַ הַבְּחִירָה, יֵשׁ לִפְעָמִים, שֶׁאַדְרַבָּה עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, נִתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּיוֹתֵר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר עַל הָרְשָׁעִים (מִשְׁלֵי כט, ט): "וְרָגַז וְשָׂחַק וְאֵין נָחַת", אֲבָל בְּצַדִּיקִים נֶאֱמַר (תְּהִלִּים נו, יא): "בֵּאלֹהִים אַהַלֵּל דָּבָר, בַּה' אַהַלֵּל דָּבָר", כִּי בְּכָל דָּבָר וּבְכָל עִנְיָן וְהַנְהָגָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

מִתְנַהֵג עִם הָאָדָם, וּמְסַבֵּב עִמּוֹ בְּכָל עֵת, יֵשׁ בּוֹ (הוֹשֵׁעַ יד, י): "צַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם", כִּי לִפְעָמִים עַל־יְדֵי אוֹתָם הַיִּסּוּרִים וְהַמְנִיעוֹת נוֹפֵל הָאָדָם לְמִחְיִן דְּקַטְנוּת כָּזֶה, עַד שֶׁנֶּאֱטָם לִבּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת צָעֲרוֹ, גַּם זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָכָם וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְתַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה כְּבָר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמְּךָ בִּימֵי חַיֶּיךָ, עַד שֶׁתִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל, שֶׁבְּעֶצֶם הַצָּרָה הַזֹּאת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ עַתָּה, יֵשׁ גַּם בָּהּ טוֹבוֹת וְהַרְחָבוֹת, וְאֵיךְ שֶׁהַצָּרָה גַּם הִיא "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית, וְעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם וְאָדָם מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וּמְנַסִּים אֶת כָּל אָדָם — פַּעַם בַּעֲשִׁירוּת וְהַרְחָבָה, שֶׁאָז אֶחָד מִתְקָרֵב יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶחָד מִתְרַחֵק יוֹתֵר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן בְּעֵת צָרָה — אֶחָד מִתְקָרֵב יוֹתֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת צָרָתוֹ, וְאֶחָד מִתְרַחֵק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת צָרָתוֹ מֵרֹב קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת הַנִּכְנָסִים בּוֹ, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,

לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכֹּל לְטוֹבָה",
וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא תִּבְרַח מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁדָּבָר זֶה יָדוּעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בָּזֶה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כֻּלּוֹ טוֹב, וּמַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים, וְכָל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד (בְּרָכוֹת ס:), אַךְ כָּל הַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַתְּלָאוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם, הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְכָל הַצְּדָקוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הוּא מַלְבִּישׁ בִּבְחִינַת מִשְׁפָּט בִּדְרָכָיו הַנִּפְלָאוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁיָּסַד הַפַּיְטָן "וּבְמִקּוֹם מִשְׁפָּט אֵין צְדָקָה" וְכוּ', וְאַתָּה בַּמִּשְׁפָּט תַּעֲשֶׂה צְדָקָה וְכוּ', וְעַל־כֵּן אֵין שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מִפִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיַּרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁרָאוּי לְךָ לְיַחֵד מָקוֹם מְיֻחָד, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה תִּוָּשַׁע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד:): לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה, וְהַתְּפִלָּה מוֹעֶלֶת תָּמִיד, כִּי

יְשׁוּעַת הַשֵּׁם הִיא כְּהֶרֶף עַיִן וּבְהֶסֵּחַ הַדַּעַת דַּיְקָא, בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בָּאִים בְּהֶסֵּחַ הַדַּעַת, כִּי אֵין לוֹ מֶשֶׁג שֶׁפִּתְאֹם יִסְתַּבֵּךְ בְּיִסּוּרִים, כְּמוֹ־כֵן הַיְשׁוּעָה שֶׁלּוֹ יְכוֹלָה לָבוֹא בְּדִיּוּק בְּהֶסֵּחַ הַדַּעַת כְּהֶרֶף עַיִן, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק לִבְּךָ בֶּאֱמוּנָה וּבְבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכֹּל לְטוֹבָה".

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שַׁעֲשׁוּעִים וְתַעֲנוּגִים אֵלּוּ הֵם בְּלִי גְּבוּל, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגָם וּלְקַבְּלָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ עֲכָשָׁו בִּבְחִינַת גְּבוּל, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַשִּׂיג דָּבָר זֶה שֶׁהוּא בְּלִי גְּבוּל, כִּי אִם כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם יִסּוּרִים וְצָרוֹת, וְהוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאוֹמֵר שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה", שֶׁאָז הוּא מְהַפֵּךְ אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּסֵא לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם

הַזֶּה, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁ"הַכֹּל לְטוֹבָה" גְּדוֹלָה, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ הֶאָרָה רוּחָנִית.

י.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲנִי רוֹאֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מַדּוּעַ לֹא תָּשִׂים אֶל לִבְּךָ, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְכַוֵּן רַק לְטוֹבָתְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא רַק בִּשְׁבִיל לְנַקּוֹת אֶת חֲטָאֶיךָ וּפְשָׁעֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים? ! וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ חֲשׁוּכִים לְךָ הַחַיִּים, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא תִּוָּשַׁע, תֵּדַע שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן מֵהַשָּׁמַיִם — לְנַסּוֹתְךָ אִם בֶּאֱמֶת כַּוָּנָתְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי הַתְחָלַת הַנִּסָּיוֹן הוּא בְּדָבָר זֶה — אִם תִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֹאמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְתַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אָז תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ

לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְסוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיֶה חָזָק בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שִׂיחָה וְהִתְבּוֹדְדוּת — לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ, יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתָשִׁיר (יְשַׁעְיָה יב, א): "אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי, יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי", וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, הָיָה בֶּאֱמֶת "הַכֹּל לְטוֹבָה"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא, וְעוֹבֵר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּנָקֵל, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת דִּבּוּרִים אֵלּוּ, הוּא נֶעֱקָר לְגַמְרֵי — הֵן מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְהֵן מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־כֵּן, בְּנִי, הֱיֵה חָכָם, וּתְקַבֵּל אֶת הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאָמָרָהּ, וּתְקַיֵּם אֶת כָּל הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ, וְתִירַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן טוּב הָעוֹלָם הַבָּא, מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת ה׳ בֶּאֱמֶת. עָנָה וְאָמַר: מֻכְרָחִין לוֹמַר וְלִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחֵר לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי־אָדָם, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ שֵׁם טוֹב אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר עַל זֶה כְּלוֹמַר שֶׁהוּא אֲפִלּוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִטּוֹב. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעַ יוֹתֵר לִבְנֵי־אָדָם כִּי אִם כְּשֶׁמְּכַנִּין אוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, אֲבָל בֶּאֱמֶת וְכוּ׳ עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ׳ (יְשַׁעְיָה סד, ג).

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נה)

קוּנְטְרֵס

בְּטַח בְּהַשֵּׁם

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת בְּמַעֲלַת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ תָּמִיד רַק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַכְנִיס בּוֹ אֹמֶץ לֵב, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְעַל־כֵּן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל בְּיוֹתֵר, עַל עִנְיַן הַבְּטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר פַּעַם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: ״פַּרְנָסָה — נָאר בְּטָחוֹן״, הַיְנוּ לִזְכּוֹת שֶׁתִּשְׁפַּע עָלָיו פַּרְנָסָה, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, לְזֶה זוֹכִים רַק כְּשֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפא)

קוּנְטְרֵס

בְּטַח בְּהַשֵּׁם

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, וְלִזְכּוֹת שֶׁיִּתְרַחֵב לְךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, עָלֶיךָ לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְטֹחַ רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת, כִּי "הַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ" (תְּהִלִּים לב, י), כִּי זוֹ מַעֲלַת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְצוֹפֶה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּבוֹטֵחַ בּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה כְּלִי שֶׁיִּשְׁפְּעוּ בּוֹ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, וְזוֹכֶה שֶׁיָּבוֹא לוֹ הַשֵּׁפַע בְּפַרְנָסָה בְּעֵת וּבִזְמַן שֶׁצָּרִיךְ, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה

יְזֻכֶּה לְשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ וְלִמְנוּחָה שְׁלֵמָה, כִּי הַבִּטָּחוֹן הוּא מְנוּחַת הָאָדָם וְשַׁלְוָתוֹ מִדַּאֲגַת הַדָּבָר שֶׁהוּא מְפַחֵד עָלָיו, וְיִבְטַח תָּמִיד בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר הַהוּא שֶׁהוּא סוֹמֵךְ וּבוֹטֵחַ וְנִשְׁעָן עָלָיו, לְמַעַן שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְמָגֵן וּלְצִנָּה וּלְחוֹמָה בְּצוּרָה, וְאָז יִהְיֶה בָּטוּחַ, וְלֹא יִירָא מֵהַפַּחַד הַהוּא שֶׁהוּא מְפַחֵד מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר, וְהוּא כְּמָשָׁל הֶעָנִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּלִבּוֹ עַל הֶעָשִׁיר שֶׁיִּסְמְכֵהוּ בְּנִדְבָתוֹ, וְכֵן הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ, וְהֶחָכָם בְּחָכְמָתוֹ, וּמִפְּנֵי שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שֶׁרַק עוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן רָאוּי לוֹ לִבְטֹחַ בְּכָל עִנְיָנוֹ רַק עָלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לא, ז): "וַאֲנִי אֶל ה' בָּטָחְתִּי", "וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטַחְתִּי" (שָׁם יג, ו), "בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ" (שָׁם כז, ג), "בּוֹ בָטַח לִבִּי וְנֶעֱזָרְתִּי" (שָׁם כח, ז), "וּבָטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה" (שָׁם לז, ה), וְכֵן כָּתוּב (שָׁם נה, כג): "הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ", וּכְתִיב (שָׁם נב, י): "בָּטַחְתִּי בְחֶסֶד אֱלֹהִים", "בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא" (שָׁם נו, יב), "אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ" (שָׁם פד, יג), "נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֵחַ בַּה'" (שָׁם קיב, ז), הֲרֵי לְךָ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת בְּשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ הֶעָנִי הַבּוֹטֵחַ בִּנְדִבַת הֶעָשִׁיר וְיוֹתֵר מִזֶּה, כִּי אֵין עֵרֶךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּשָׂר וָדָם אוּלַי יַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ וְאוּלַי לֹא, אוּלַי יְקַבֵּל אוֹתְךָ וְאוּלַי

לֹא, אוּלַי יִשְׁמַע בְּקוֹלְךָ וְאוּלַי לֹא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ אֲפִלּוּ, שֶׁיִּהְיֶה הָרָשָׁע וְהַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לב, י): "רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים לב): "אֲפִלּוּ הָרָשָׁע שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַכְאוֹבִים רַבִּים, אַךְ בּוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב עִמּוֹ חֶסֶד", כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יְקָרָה מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, אָז יֵשׁ לוֹ שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְתָמִיד תִּבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תִצְטָרֵךְ לִפְחֹד מִשּׁוּם בָּשָׂר וָדָם כְּלָל, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן א), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יב, ב): "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד", כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא חַי בְּשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת בְּשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יַפִּילְךָ וִיבַטֶּלְךָ, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְתִהְיֶה חָזָק בָּזֶה מְאֹד, אָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה

עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְפַרְנָסָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְכָל מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ, כִּי מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְעַל־כֵּן הֵם מְפַחֲדִים תָּמִיד מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה וְדוֹאֲגִים תָּמִיד, וְהַדְּאָגָה הוֹרֶסֶת אוֹתָם לְגַמְרֵי — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי עִקַּר הָעַצְבוּת וּדְאָגוֹת הַפַּרְנָסָה הֵן מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר פְּגַם וְחֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן נִמְשָׁךְ רַק מִבְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁפִּיעַ שִׁפְעוֹ הַטּוֹב תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק רֶגַע, רַק כְּשֶׁהַהַשְׁפָּעָה בָּאָה בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, שֶׁהוּא בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, אֲזַי מֻכְרָח הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, וְעַל־כֵּן אֵין הַשֶּׁפַע שֶׁל פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת נִמְשָׁךְ, כִּי אִם בְּמָקוֹם וּבִזְמַן יָדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ זְמַן שֶׁהָאָדָם מַרְוִיחַ, וְיֵשׁ לְהֵפֶךְ, וְכֵן בְּמָקוֹם — שֶׁבְּמָקוֹם זֶה מַרְוִיחִין, וּבְמָקוֹם אַחֵר לְהֵפֶךְ, וּמֵחֲמַת זֶה עִקַּר דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה, מֵחֲמַת

שֶׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב שֶׁפַע פַּרְנָסָתוֹ, עַל־כֵּן עוֹלָה דַּאֲגַת פַּרְנָסָתוֹ עַל לִבּוֹ, וְדוֹאֵג מַה יֹּאכַל לְמָחָר, וּמֵחֲמַת זֶה הוּא רוֹדֵף אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְסוֹף כָּל סוֹף אֵינוֹ מַשִּׂיג פַּרְנָסָתוֹ כִּי אִם כְּשֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ וּזְמַנּוֹ, וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל אֱמִתִּי, וְהָיָה מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּין וּלְיַחֵל לְהַשֵּׁם עַד שֶׁיָּבוֹא זְמַנּוֹ וְעִתּוֹ, אָז לֹא הָיָה רָץ וּמִתְיַגֵּעַ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ כָּל־כָּךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּעִתּוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם אֵיזוֹ עוּבְדָּה קַלָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי פָּרָשַׁת רְאֵה טו) עַל פָּסוּק: "וּבֵרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" (דְּבָרִים טו, יח), כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֵּלִים, וְעַל־כֵּן מֻכְרָחִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשִׂים כֵּלִים וְצִנּוֹרוֹת לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין הָעֵסֶק עִקַּר כְּלָל, רַק עִקַּר הַפַּרְנָסָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ לְבַד, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בַּמֶּה מִשְׁתַּכֵּר, וְעַל־כֵּן אָסוּר לָאָדָם לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לְרָדְפָהּ אַחַר הַפַּרְנָסָה בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בָּזֶה לְבַד, כִּי אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַעֵט פַּרְנָסָתוֹ, כִּי כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ (בְּרָכוֹת סד.), כִּי אֵין צָרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן וְעֵסֶק, רַק לָצֵאת יְדֵי מִצְוַת

עֲשִׂית מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה כְּלִי וְצָנוֹר לְקַבֵּל הַהַשְׁפָּעָה, וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה יוֹצֵא בָּזֶה, וְזֶהוּ "וּבֵרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", הַיְנוּ בְּכָל מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ דָּבָר קַל וְקָטָן, יְבָרֶכְךָ ה', כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה בְּחוּשׁ בְּרֹב בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהֵם רָצִים וְרוֹדְפִים מְאֹד אַחַר הַפַּרְנָסָה כַּמָּה זְמַנִּים בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵין עוֹלֶה בְּיָדָם שׁוּם רֶוַח, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם, וְאַחַר־כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּמְזַמֵּן לָהֶם פַּרְנָסָה, וְלִפְעָמִים אֲפִלּוּ עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה בְּסִבָּה קַלָּה מְאֹד, שֶׁהִיא כִּמְעַט בְּלִי שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, וְכָל הָעוֹלָם מָלֵא מִמַּעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵן שִׂכְיחוֹת מְאֹד בָּעוֹלָם, כִּמְעַט בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל וְהָיָה סוֹמֵךְ עַצְמוֹ בִּתְחִלָּה עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל, אֲזַי לֹא הָיָה צָרִיךְ כְּלָל לִיגִיעוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהָיוּ לוֹ בְּחִנָּם, וּכְשֶׁהָיָה מַגִּיעַ הַזְּמַן, הָיָה מְזַמֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, וְלֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מַרְוִיחַ כְּלָל עַל־יְדֵי דַּאֲגָתוֹ וְעִצְבוֹנוֹ וִיגִיעוֹת רַבּוֹת וּטְרָחוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁלּוֹ, אַדְרַבָּה הוּא מַפְסִיד שֶׁפַע פַּרְנָסָתוֹ הָרַבֶּה עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר שֶׁפַע הַפַּרְנָסָה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, רַק שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם מֻכְרַחַת הַפַּרְנָסָה לְהִתְלַבֵּשׁ בִּזְמַן וּבְמָקוֹם, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה

כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כְּלִי, שֶׁיּוּכַל הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִלְּמַעְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַשֵּׁר הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם לִבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וַאֲזַי יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, כִּי הוּא מְקֻשָּׁר לְשֹׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת עַל־יְדֵי אֱמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא רָץ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲזַי הוּא נִמְשָׁךְ וְנִתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת מָקוֹם וּזְמַן, וּמַפְרִיד בֵּין הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם לְבֵין בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵק מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה לוֹ לְמְצֹא פַּרְנָסָתוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ מְעַט פַּרְנָסָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד, וְזֶה: "כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ", כִּי כָּל מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַזְּמַן בְּיוֹתֵר וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הוּא נִתְקַשֵּׁר וְנִתְאַחֵז בְּיוֹתֵר בִּבְחִינַת זְמַן וּמָקוֹם וְנִתְרַחֵק בְּיוֹתֵר מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעָה, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־כֵּן הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, הַשָּׁעָה דַּיְקָא, מֵחֲמַת שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת שָׁעָה וּזְמַן, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ דֹּחַק יוֹתֵר, כִּי נִתְרַחֵק פַּרְנָסָתוֹ לִזְמַן רָחוֹק וּלְמָקוֹם רָחוֹק בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁלִּפְעָמִים צָרִיךְ לִנְדֹּד עַל־יְדֵי־זֶה לִמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים בְּיוֹתֵר וּבְמֶשֶׁךְ זְמַן רַב בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָתוֹ, אֲבָל הַנִּדְחֶה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה, וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בִּזְמַנּוֹ

בְּסִבָּה קַלָּה, אֲזַי הוּא מְקֻשָּׁר בְּיוֹתֵר לְבִחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְאָז הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו, כִּי זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְמַעֵט וּלְבַטֵּל בְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְשׁוֹלֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתוֹ בְּמִעוּט זְמַן וּבְקִרוּב מָקוֹם, וְאִם הָיָה זוֹכֶה הָאָדָם לְבִטָּחוֹן חָזָק מְאֹד, אֲזַי לֹא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם סִבָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, וְהָיָה נַעֲשָׂה הַכְּלִי וְהַצִּנּוֹר שֶׁל פַּרְנָסָה עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ, כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן נַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד מִלְּמַעְלָה, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד כְּבָר מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁמָּסַר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית כא), שֶׁנַּחוּם אִישׁ גַּמְזוֹ הָיָה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", ומובָא בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ס:), שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד, וְהַהֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם הוּא, כִּי הַבְּחִינָה שֶׁל כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד הוּא, שֶׁיַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת

שֶׁמֵּאתּוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא רַק טוֹב וָחֶסֶד, אַךְ בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת יָכוֹל לִהְיוֹת עַל־יְדֵי סִבּוֹת הָאָדָם שֶׁהַחוֹטֵא גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מְקַטְרְגִים, שֶׁהֵם עוֹצְרִים בַּעֲדוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא אֵלָיו הַשֶּׁפַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ, וְאָז מִסְתַּכְּלִים מִן הַשָּׁמַיִם עַל הָאָדָם הַזֶּה, אִם יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְתֹקֶף קַטְנוּתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ וִירִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ הוּא מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁחָטָא וּפָגַם הַרְבֵּה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת הוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁבְּוַדַּאי מֵאִתּוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו רַע וָמָר לוֹ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי תֹּקֶף אֱמוּנָתוֹ יַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים, וּמִדַּת הַדִּין תִּתְהַפֵּךְ לְמִדַּת הָרַחֲמִים וְתִתְגַּלֶּה לוֹ טוֹבָה וִישׁוּעָה דַּיְקָא מִתּוֹךְ הַצָּרָה, שֶׁזֶּה סוֹד שֶׁל "כָּל מָה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד", הַיְנוּ אֲפִלּוּ שֶׁאָדָם לְכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים שֶׁגָּרַם לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁמֵּאתּוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת, אָז יִתְהַפְּכוּ כָּל הַמְקַטְרְגִים, וְיַמְשִׁיךְ לוֹ שֶׁפַע גָּדוֹל, לֹא־כֵן מִדַּת "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" שֶׁזּוֹ מַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא אִכְפַּת לְשׁוּם דָּבָר מַה שֶּׁרַק קוֹרֶה אִתּוֹ, הוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אָז נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר,

חִיּוּת, זִיו וְשֶׁפַע מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וּבֶאֱמֶת שְׁתֵּי הַמַּדְרֵגוֹת הָאֵלּוּ יֵשׁ אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי יֵשׁ אָדָם שֶׁחָטָא וּפָגַם וְלִכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, וּבִפְרָט בְּפֶגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַשֶּׁפַע, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא בּוֹרֵא מְקַטְרְגִים עָלָיו, וְהֵם מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשֶּׁפַע, וְאָז צָר וָמָר לוֹ מְאֹד, אֲזַי עֲצָתוֹ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּתִקֻּף קַטְנוּתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֹאמַר לְעַצְמוֹ "כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד", וְיִהְיֶה חָזָק בְּבִטָּחוֹן חָזָק, אָז יִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי כָּל הַמְקַטְרְגִים וְהַמַּשְׁחִיתִים יִתְבַּטְּלוּ בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ מַדְרֵגוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בְּמַדְרֵגָה וּבְמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁזָּכוּ כְּבָר לְהַגִּיעַ אֶל בִּטּוּל כָּזֶה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֵין אֶצְלָם שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן כְּלָל, כִּי כָּל־כָּךְ נִזְדַּכְּכוּ, עַד שֶׁמֹּחָם תָּמִיד חוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָהֶם שׁוּם פְּנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת צְדָדִיּוֹת, רַק כָּל רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם הוּא רַק לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶצְלָם מְאִירָה הַמַּדְרֵגָה שֶׁל "גַּם זוּ לְטוֹבָה", הַיְנוּ שֶׁנִּתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם אוֹר כָּזֶה, שֶׁגַּם הָרָע הוּא טוֹב, וְזוֹהִי תַּכְלִית שְׁלֵמוּת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁבּוֹטְחִים כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁלֹּא יוּכַל לָצֵאת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שׁוּם רַע, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֶּאֱמֶת מַרְגִּישִׁים

אֶת הָרָע, וּמַר לָהֶם מְאֹד מְאֹד בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת, עִם כָּל זֹאת הֵם יוֹדְעִים, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר וְגָנוּז בְּכָל דָּבָר, זוֹ מַדְרֵגַת "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם אוֹר, זִיו, שֶׁפַע וְחִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וּכְבָר נָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, רַק בָּא וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ "כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד", עַל יְדֵי זֶה יְבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמַּשְׁחִיתִים וְהַמְקַטְרְגִים שֶׁבָּרָא בִּשְׁבִיל עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, וְיֶמְשַׁךְ עָלָיו שֶׁפַע רַב, וְלֹא יִדְאַג דַּאֲגַת פַּרְנָסָה כְּלָל, וְכֵן אִם יִזְכֶּה גַּם לְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגוֹת הַבִּטָּחוֹן לַהֲפֹךְ אֶת הָרָע לְטוֹב, שֶׁעַל כָּל דָּבָר יֹאמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיֵדַע שֶׁאֵין שׁוּם רַע יוֹצֵא מִלְּמַעְלָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת אֵלּוּ אָז יַרְגִּישׁ טַעַם וְזִיו בְּחַיָּיו, וְיַרְגִּישׁ הֶאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, הָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן, כִּי אִם הָיָה לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא

הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה יז, ז): "בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְגוֹ', וּבְשָׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג", וְעִקַּר הַבִּטָּחוֹן הוּא בְּחִינַת יִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּשְׁמָר מִיִּרְאוֹת נְפוּלוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוּם יִרְאָה נְפוּלָה, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא בְּוַדַּאי בּוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר הַבִּטָּחוֹן — שֶׁלֹּא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר, רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, בִּבְחִינַת: "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד" (יְשַׁעְיָה יב, ב), בְּחִינַת: "בֵּאלֹקִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי" (תְּהִלִּים נו, יב), הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם יִרְאָה נְפוּלָה וְשׁוּם פַּחַד כְּלָל, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל מַה יֹּאכַל לְמָחָר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יִרְאוֹת נְפוּלוֹת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָעֲנִיּוּת — כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאוֹת נְפוּלוֹת, כִּי אָז הוּא בְּוַדַּאי עָנִי מַמָּשׁ, אֲפִלּוּ אִם יֵּשׁ לוֹ כָּל הוֹן דְּעַלְמָא, אֲפִלּוּ אִם הוּא עָשִׁיר גָּדוֹל, הוּא מָלֵא דְּאָגוֹת וְצַעַר וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים תָּמִיד, וְכָל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוּם נַחַת וּמְנוּחָה וְשׁוּם חִיּוּת כְּלָל, וְהוּא חַי חַיֵּי צַעַר יוֹתֵר מִכָּל הָעֲנִיִּים שֶׁבָּעוֹלָם, מֵחֲמַת שֶׁבְּכָל יוֹם מִתְחַדְּשִׁים לוֹ דְּאָגוֹת וּפְחָדִים חֲדָשִׁים מֵאֲדוֹנִים וְשָׂרִים וְכוּ' וּמִכַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי הֶפְסֵדִים הַשְׁכִּיחִים וְשֶׁאֵינָם שְׁכִיחִים, וְגַם מִצְטַעֵר בְּכָל עֵת עַל רִבּוּי הַהוֹצָאָה שֶׁבְּבֵיתוֹ, כִּי נִדְמֶה לוֹ כִּי הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הָרֶוַח, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה רַבּוּ

מִסְפָּר רִבּוּי הַדְּאָגוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת בְּלִי שִׁעוּר בְּכָל יוֹם, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְאֵין רֶגַע בְּלֹא פֶּגַע, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב): "מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה", וְכָל זֶה מֵחֲמַת יִרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בְּטָחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם הָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מְפַחֵד כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי הַכֹּל בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה עָנִי, חַס וְשָׁלוֹם בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, וְכֵן לְהֵפֶךְ, רַק הוּא מְחַיֵּב לַעֲסֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן וְהַשֵּׁם הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, וּמֵאן דְּיָהִיב חַיֵּי יָהִיב מְזוֹנֵי (תַּעֲנִית ח:), נִמְצָא, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל מַה יֹּאכַל לְמָחָר, זוֹהִי עִקַּר הָעֲשִׁירוּת, בִּבְחִינַת: "אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" (אָבוֹת ד, א), כִּי אֵין לוֹ שׁוּם דְּאָגָה וְפַחַד כְּלָל, כִּי הוּא בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעַזְבֵנוּ לְעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְאָז בֶּאֱמֶת לֹא תִּהְיֶה לְךָ שׁוּם דְּאָגָה כְּלָל, כִּי הַדְּאָגָה מְכַלָּה אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר צְרִיכִים לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְאָסוּר לַחֲשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי הַבִּטָּחוֹן הוּא הַבְּשׂוּל וְהַגְּמָר שֶׁל הַשֶּׁפַע, כִּי הַשֶּׁפַע יוֹרֵד בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ לוֹ הַשֶּׁפַע שֶׁלּוֹ, וּבְכָל יוֹם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ לָאָדָם שֶׁפַע חָדָשׁ, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מִכְשׁוֹל וּמוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי הַשֶּׁפַע שֶׁל כָּל יוֹם הוּא שֶׁפַע חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אִם הוּא חוֹשֵׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וּמְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מַה יֹּאכַל לְמָחָר, זֶה כְּבָר פִּגַּם הַבִּטָּחוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְגָּם בְּשׁוּל הַשֶּׁפַע, וְעַל־כֵּן מוּבָא בַּפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַזֹּהַר, שֶׁאָסוּר לְבַשֵּׁל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי כָּל יוֹם הוּא יוֹם אַחֵר, וּבוֹ נִשְׁפַּעַת הַשְׁפָּעָה מְרֻבָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְדַאֹג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, אֶלָּא לֵידַע שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ שֶׁפַע חָדָשׁ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל בִּטָּחוֹן אֲמִתִּי, שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּשֵּׁל אֶצְלוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁפַע חָדָשׁ, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע רַב, וְאֵינוֹ מִתְבַּטֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁיֵּצֵא

עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הָיְתָה תַּכְלִית הַגָּלוּת מֵיצַר יַם — קַטְנוּת הַמֹּחִין, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהָכִין אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נָתַן לָהֶם אֶת הַמָּן, כִּי "לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לִדְרֹשׁ אֶלָּא לְאוֹכְלֵי הַמָּן", כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הַשְׁפָּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁפַּע רוּחָנִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ מֹחִין וְחַיִּים חֲדָשִׁים לָאָדָם, שֶׁזֶּה כְּלַל חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁמְּחַדְּשִׁין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁזֶּה כְּלַל הָאָרַת חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן — כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי מִי שֶׁדּוֹאֵג עַל פַּרְנָסָתוֹ מֵאַיִן הִיא תָּבוֹא, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד תּוֹרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה, וְלָכֵן כְּשֶׁהָיוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם — בְּמֵיצַר יַם, הָיוּ שׁוֹרִים בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְזֶה הָיָה עִקַּר הַגָּלוּת, וְדָאֲגוּ דַּאֲגַת חִנָּם, שֶׁזֶּה הָרַס אוֹתָם לְגַמְרֵי, וּכְשֶׁרָחֵם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל עַם יִשְׂרָאֵל וְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אָז הִמְשִׁיךְ עַל עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַמָּן, וַאֲכִילַת מָן הָיְתָה שֶׁהָאָדָם הָיָה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמָּן בָּא לִכְלַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחְדָּשׁ, וְהָיָה אָסוּר לְהַשְׁאִיר אֶת הַמָּן מִיּוֹם לְיוֹם, כִּי בָּרֵעַ שֶׁהִשְׁאִירוּ אֶת הַמָּן, תֵּכֶף־וּמִיָּד הִבְאִישׁ וְנִתְקַלְקֵל, שֶׁזֶּה כָּל עִנְיַן

הַבְּטָחוֹן, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס הַכֹּל, מִקַּרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, אֲזַי כְּשֶׁאָדָם חָזָק בְּבִטָּחוֹן כָּזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל וּמֹחִין עֶלְיוֹנִים, וְזוֹכֶה לְשֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, שֶׁפַע רוּחָנִי — זוֹכֶה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ וְנִשְׁפָּעִים עָלָיו חִדּוּשִׁים עֶלְיוֹנִים, רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת בְּצִמְצוּמִים חֲדָשִׁים, שֶׁזֶּה כְּלַל חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מְחַדְּשִׁים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁהֵם מְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי נִשְׁפָּע לָהֶם בְּפַרְנָסָה בְּבֵיתָם, שֶׁאֵינָם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כִּי כָּל זֶה סוֹד אֲכִילַת מָן, שֶׁנִּבְלָע בְּתוֹךְ הָאֵיבָרִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לָאָדָם בִּזְכוּת מִדַּת הַבְּטָחוֹן שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִפְתָּחִים שַׁעֲרֵי מֹחוֹ, עַד שֶׁמַּשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, וְאֵין חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת הַבְּטָחוֹן, לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ אֲכִילַת הַמָּן, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, רַק יוֹדֵעַ שֶׁבָּרוּךְ הֲוָיָ"ה יוֹם יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זָן

וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת, הַצְלָחוֹת וְהַרְחָבוֹת — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַבִּטָּחוֹן יַכְנִיס בְּךָ הִתְחַזְּקוּת כָּזוֹ, שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לְפַחֵד מֵאַף אֶחָד, כִּי עִקַּר הַפַּחַד שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז כְּשֶׁנֶּאֱבֶדֶת מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה, אֵין לוֹ בִּטָּחוֹן, כִּי הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן הוֹלְכוֹת יַחַד, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְאַבֵּד אֶת הַבִּטָּחוֹן, בָּאִים עָלָיו פְּחָדִים, כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יב, ב): "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד", וְעַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה יָבוֹא לְבִטָּחוֹן (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן), וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת, יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל מִינֵי דְּאָגוֹת, כִּי (שָׁם, סִימָן ט): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן אָדָם נִצּוֹל מִדְּאָגָה, וְכֵן (שָׁם, סִימָן

ז): מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וּבִפְרָט מֵהֲרִיגָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ יִשְׁמֹר אוֹתְךָ מִכָּל רַע, וְתִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דְּאָגוֹת וּפְחָדִים יְתֵרִים, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּמְנַסִּים אֶת כָּל אֶחָד בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת אֲחֵרִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל יְדֵי מִדַּת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵינוּ שֶׁמְּצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱקֶקֶת בּוֹ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מֵאַף אֶחָד, רַק בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וּמַה שֶּׁצָּרִיךְ שֶׁיִּקָּרֶה עִמְּךָ לֹא תּוּכַל לְהִתְחַבֵּא מִזֶּה, וְעַל־כֵּן יוֹתֵר טוֹב שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ, שֶׁלֹּא יֵאָרַע לְךָ שׁוּם דָּבָר רַע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה

וּבְבִטָּחוֹן חָזָק, וְאָז יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁמַּאֲמִין רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ בּוֹטֵחַ בְּשׁוּם אָדָם, כִּי בֶּאֱמֶת לְכָל אָדָם יֵשׁ נְגִיעוֹת יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲבָל הַבּוֹטֵחַ בַּה' הוּא בָּטוּחַ שֶׁלֹּא יִקְרֶה לוֹ שׁוּם מִקְרֶה רַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, וְהוּא מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו וְעוֹזֵר לְכָל אֶחָד הַבּוֹטֵחַ בּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּבְטַח בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה, הֵינוּ שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזוֹר לְעַצְמוֹ, וְאֵיךְ יוּכַל לַעֲזוֹר לְךָ? וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָאֱמוּנָה תָּבִיא אוֹתְךָ אֶל הַבִּטָּחוֹן, וְהַבִּטָּחוֹן יָבִיא אוֹתְךָ אֶל הָאֹשֶׁר הַנִּצְחִי וְשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁתַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי הַמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְאָז יִירַשׁ אֶת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁאִם לֹא הָיָה מַמְתִּין בְּבִטָּחוֹן לִישׁוּעַת ה׳, כְּבָר הָיָה אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל כְּמוֹ כָּל הַנּוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עַצְמָם בְּשָׁבִיל הַפַּרְנָסָה כַּנָּהוּג עַכְשָׁו, וְהַכַּוָּנָה כִּי אָמַר זֹאת לְעִנְיַן הַנְהָגַת הַבַּיִת בְּפַרְנָסָה וּמַלְבּוּשִׁים וּשְׁאָר צָרְכֵי הַבַּיִת, שֶׁעַל־פִּי־רֹב חָסֵר לָאָדָם הַרְבֵּה. כְּגוֹן לְזֶה חָסֵר מַלְבּוּשׁ פָּשׁוּט. וְיֵשׁ שֶׁחָסֵר לָהֶם מַלְבּוּשִׁים חֲשׁוּבִים אוֹ דִּירָה וְכוּ׳, שֶׁצְּרִיכִין לְהַמְתִּין לִישׁוּעַת ה׳ וְלִבְלִי לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לְמַלֵּא הַחְסָרוֹן תֵּכֶף־וּמִיָּד, רַק צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד יְרַחֵם ה׳. וְאָמַר עַל עַצְמוֹ עִנְיַן הַנַּ״ל, שֶׁאִם לֹא הָיָה מַמְתִּין כְּגוֹן כְּשֶׁהָיָה חָסֵר לוֹ אֵיזֶה דָּבָר אִם הָיָה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא תֵּכֶף, הָיָה צָרִיךְ לִלְוֹת לְעַצְמוֹ וְלִהְיוֹת בַּעַל חוֹב, עַד שֶׁהָיָה מֻכְרָח לִהְיוֹת נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים עִנְיַן הַנּוֹסְעִים שֶׁהֵם מֻכְרָחִים תָּמִיד לִנְסֹעַ עַל הַמְּדִינָה מֵחֲמַת שֶׁהֵם תָּמִיד בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. וְעִנְיָן זֶה צְרִיכִים לֵידַע מְאֹד, וּצְרִיכִין לְלַמֵּד עַצְמוֹ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה מְאֹד, כִּי לְכָל אָדָם חָסֵר הַרְבֵּה אֲפִלּוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים וַעֲשִׁירִים גְּדוֹלִים מִכָּל שֶׁכֵּן מְקֻבָּלִים אֲפִלּוּ הַחֲשׁוּבִים וְהַגְּדוֹלִים, וְצָרִיךְ לְזֶה לְהִסְתַּפֵּק בְּמִעוּט וּלְהַנְהִיג בֵּיתוֹ כְּפִי הַשָּׁעָה וְהַזְּמַן, וְאִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁצָּרִיךְ מַלְבּוּשׁ אוֹ לְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֻּכְרָח לוֹ, אַל יִדְחֹק הַשָּׁעָה לִלְוֹת וּלְהַקְדִּיף וְלִהְיוֹת בַּעַל־חוֹב, אַךְ יַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ, וְטוֹב לִסְבֹּל דְּחַק אֲפִלּוּ בִּמְזוֹנוֹת וְכָל שֶׁכֵּן בְּמַלְבּוּשִׁים וְדִירוֹת וְכוּ׳, וְלֹא לִהְיוֹת בַּעַל חוֹב, וּמוּטָב שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל חוֹב לְעַצְמוֹ אוֹ לִבְנֵי בֵיתוֹ בְּמַלְבּוּשִׁים, מִלִּהְיוֹת בַּעַל חוֹב לַחֲנָנִי אוֹ לַאֲחֵרִים. כִּי בְּכָל עִנְיָנֵי פַּרְנָסָה צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ כַּנִּזְכָּר לָעֵיל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, טו): ״עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ״.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קכב)

קוּנְטְרֵס

זוֹ הַמְּצִיאוּת

יְגַלֶּה לָאָדָם עֵצוֹת אֵיךְ לְהִתְמוֹדֵד עִם הַמְּצִיאוּת, וְיַכְנִיס
הִתְחַזְּקוּת בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר
עָלָיו, וִישַׂמֵּחַ אֶת לֵב כָּל הַשְּׁבוּרִים, וְיַכְנִיס בִּלְבָּם תִּקְוָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבֵּיתוֹ, הֵן מִשְּׁכֵינָיו וְהֵן מֵהַקְּרוֹבִים, הוּא רַק כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְחַי בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם בָּא לִידֵי הַכָּרָה, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו נֶגֶד רְצוֹנוֹ — זוֹ הַמְּצִיאוּת, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפב)

קוּנְטְרֵס

זוֹ הַמְּצִיאוּת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָשִׁית עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, וְעִקַּר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּכְאוֹבִים הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין הָאָדָם רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, כִּי אִם הָיָה מְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְהָיָה יוֹדֵעַ אֲשֶׁר "זוֹ הַמְּצִיאוּת", וּמִשְׁתַּדֵּל בְּכָל אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם לִחְיוֹת וּלְהִשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, עַל־יְדֵי־זֶה הָיָה יָכוֹל בְּנָקֵל לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּשָׁלוֹם, וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, עַל־כֵּן נִשְׁבָּר בְּכָל פַּעַם וְנוֹפֵל בִּמְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁנּוֹפְלוֹת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה

שׁוּם דֶּרֶךְ אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו; לָזֹאת בָּאתִי לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁתַּעֲשֶׂה עַל מְנַת לִפְתֹּר אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלְּךָ — שֶׁתְּקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "זוֹ הַמְצִיאוּת" שֶׁאֲנִי נִמְצָא בָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְהַתְחִיל לְכַוֵּן אֶת הֶלֶךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ, אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל הַסִּבּוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם וּמִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁתֵּדַע אֶת הַמְצִיאוּת הָאֲמִתִּית, שֶׁאַתָּה נִמְצָא בִּסְבָךְ וְשֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בְּאֵיזוֹ צָרָה, אָז כְּבָר יֵלֵךְ לְךָ הַכֹּל בְּנָקֵל, וְיֵשׁ דֶּרֶךְ וָאֹפֶן אֵיךְ לָצֵאת מֵהַסִּבּוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ, וְכָל זֶה אִם תְּקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, אֲבָל אִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, אָז לֹא דַּי שֶׁלֹּא תּוּכַל לָצֵאת מֵהַצָּרָה וּמֵהַסִּבּוּךְ שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִסְתַּבַּכְתָּ בּוֹ, אֶלָּא עוֹד תִּפֹּל וְתִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם אֵינָם עוֹמְדִים כְּרֶגַע, אוֹ שֶׁהָאָדָם עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה, אוֹ שֶׁיּוֹרֵד מַטָּה מַטָּה, אֵין דָּבָר כָּזֶה מְמֻצָּע, הָאָדָם נוֹלָד עִם שְׁאִיפוֹת לְהִתְעַלּוֹת מַעְלָה מַעְלָה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּכְשֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת שְׁאִיפָתוֹ בַּחַיִּים לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּהֶכְרֵחַ הוּא יוֹרֵד מַטָּה מַטָּה, וּמִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים וְנוֹפֵל בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, וְנִכְנַס בּוֹ דִּכָּאוֹן וְשִׁבָּרוֹן לֵב, וְנַעֲשָׂה עָצוּב וְעַצְבָנִי, וְחַיָּיו מְרוֹרִים מְאֹד מְאֹד, לֹא־כֵן כְּשֶׁעוֹלֶה

מַעְלָה מַעְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַצְלִיחַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר וְלֹא חָסֵר לוֹ דָּבָר, אֶלָּא הַכֹּל יֵשׁ לוֹ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו נִמְצָא בְּעֵת צָרָה מָרָה עַד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת לְנַפְשְׁךָ אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַסְּבוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן — תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְתַכִּיר אֶת מַצָּבְךָ שֶׁאַתָּה בֶּאֱמֶת נִמְצָא בְּמָבוֹי סָתוּם, וְאֵין לְךָ שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּגִּיעַ לִידִיעָה זוֹ, שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּבוֹץ, וְאַתָּה מִסְבָּךְ בְּסִבּוּכִים, וְ״זוֹ הַמְּצִיאוּת״ שֶׁלְּךָ, אֲזַי בּוֹ בָּרֶגַע אַתָּה כְּבָר נוֹשָׁע, כִּי תֵּדַע, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אֶל מִי לִפְנוֹת, כִּי אִם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם, וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁתְּקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ — לֵידַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים, שֶׁאָצַל, בָּרָא, יָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, אָז תִּפְתַּח אֶת פִּיךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתֵלֵךְ אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק עָלֶיךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שֶׁיָּחוּס

וִירַחֵם עָלֶיךָ לִזְכּוֹת לָצֵאת מֵהַסְּבָךְ הַזֶּה שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בּוֹ, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, אָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט תַּתְחִיל לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, וְתוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שְׁאִיפָתְךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹסֵף וְשׁוֹאֵף זֶה יָמִים וְשָׁנִים, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּמִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַסִּבּוּכִים יְכוֹלִים לָצֵאת — אִם רַק הָאָדָם לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט אֶל כָּל בְּרִיָּה שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וּמְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת שֶׁלּוֹ, אָז כְּבָר נוֹשָׁע, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְיוֹצִיא מִפִּיו אֶת כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אָז יִתְעַלֶּה מַעְלָה מַעְלָה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, לֹא־כֵן אִם לֹא תְּצַיֵּת אוֹתִי, וְתִהְיֶה חָכָם בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת הָאֲמִתִּית שֶׁבָּהּ אַתָּה נִמְצָא, וְלֹא תִּרְצֶה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלֹא תִּרְצֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּשָּׁאֵר בְּפַח יָקוּשׁ, וְתֵרֵד מַטָּה מַטָּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אִם לֹא עוֹלִים, אֲזַי יוֹרְדִים, וְאִם עוֹלִים אֲזַי לֹא יוֹרְדִים, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית וְאַתָּה יָכוֹל בֶּאֱמֶת לָצֵאת מִכָּל הַסִּבּוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם, אִם

רַק תְּקַיֵּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, וּבְרַח לְךָ עַכְשָׁו אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְתַרְבֶּה בְּדָבָר זֶה, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הַקִּיר אוֹ אֶל הָרוּחַ, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, כָּל זֶה בָּא רַק מִסִּבַּת הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּךָ, עַל־יְדֵי מַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים, שֶׁעָבַרְתָּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְלָכֵן יָבוֹא לְךָ הַדָּבָר הַזֶּה מְאֹד קָשֶׁה בַּהַתְחָלָה, אֲבָל אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן, וְתַכְרִיר אֶת מְצִיאוּתְךָ, וּתְקַיֵּם אֶת כָּל זֹאת — לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, אֲזַי תִּרְאֶה סוֹף כָּל סוֹף יְשׁוּעָה כָּזֹאת שֶׁלֹּא תֵּאָרֵתְ מִיָּמֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שְׁאִיפָתְךָ בְּחַיֶּיךָ לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְסֻבָּךְ בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, וּלְכָל אֶחָד וְאַחַת יֵשׁ מַחֲשָׁבָה וְאֹפִי אַחֵר, וְעַל־כֵּן אֵינָם מִשְׁתַּוִּים כְּלָל, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ הַדֵּעָה שֶׁלּוֹ, וּמִזֶּה נִתְהַוֶּה כָּל הָרִיב וְהַמַּחֲלֹקֶת

וְהַוִּכּוּחִים וְהַסְּכְסוּכִים בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ זוּגוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם פַּעַר כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁאֵין לְךָ יוֹם אוֹ שָׁעָה שֶׁלֹּא יִהְיוּ בֵּינֵיהֶם מְרִיבוֹת, מַחֲלֹקֶת וּוִכּוּחִים וְסִכְסוּכִים, עַד שֶׁמְּמָרְרִים אֶחָד לַשֵּׁנִי אֶת הַחַיִּים, וּבוֹרְחִים מֵהַבַּיִת, עַד שֶׁבָּאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לִידֵי גֵּרוּשִׁין, וּבֶאֱמֶת עַל־יְדֵי יִשּׁוּב הַדַּעַת, הָיוּ יְכוֹלִים לִמְנֹעַ אֶת הַגֵּרוּשִׁין בְּדֶרֶךְ קַלָּה מְאֹד, וְכֵן הָיוּ יְכוֹלִים לִמְנֹעַ אֶת הַסִּכְסוּכִים וְחִלּוּקֵי הַדֵּעוֹת בֵּין הַזּוּג, כֵּיצַד? אִם הָיוּ מַשְׁלִימִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְיוֹדְעִים שֶׁ"זוֹ הַמְּצִיאוּת", אֲשֶׁר אִשְׁתִּי הִיא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מִמֶּנִּי, וְיֵשׁ לָהּ דֵּעָה וַהֲלָךְ מַחֲשָׁבָה אַחֵר לְגַמְרֵי מִדֵּעוֹתַי וּמֵהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתִּי, וְכֵן הָאִשָּׁה צְרִיכָה לָדַעַת, שֶׁבַּעֲלִי הוּא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מִמֶּנִּי, וְיֵשׁ לוֹ דֵּעָה וַהֲלָךְ מַחֲשָׁבָה אַחֵר לְגַמְרֵי מִדֵּעוֹתַי וּמֵהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתִּי, אִם הָיוּ בְּנֵי הַזּוּג מַשְׁלִימִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲבֹד עַל כִּוּוּן שֶׁל שָׁלוֹם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵינָם מַשְׁלִימִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, שֶׁהַבַּעַל וְהָאִשָּׁה הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים לְגַמְרֵי, וְהַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ בֵּינֵיהֶם חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר אֲפִלּוּ לְדַבֵּר מְשָׁלוֹם, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל לִחְיוֹת בְּיַחַד, כִּי בְּאֵיזֶה שֶׁהוּא מָקוֹם סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה פִּצּוּץ בְּחַיֵּי נִשּׂוּאֵיהֶם, וְיִהְיֶה בֵּינֵיהֶם רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וּוִכּוּחִים וְסִכְסוּכִים, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, וְיוֹדֵעַ

שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, הַיְנוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יֵשׁ לָהֶם דֵּעוֹת מְנֻגָּדוֹת וּשְׁאִיפוֹת אֲחֵרוֹת, אָז יְכוֹלִים לֵילֵךְ בְּכִוּוּן שֶׁל שָׁלוֹם, לְהִשְׁתַּדֵּל כָּל אֶחָד וְאַחַת לִרְאוֹת אֶת הַמְּצִיאוּת, וּלְגַלּוֹת אֶחָד לְזוּלָתוֹ אֶת שְׁאִיפָתוֹ בַּחַיִּים, וּבְיַחַד לַעֲבֹד אֵיךְ לַהֲפֹךְ אֶת שְׁנֵי הַהֲפָכִים לְנוֹשֵׂא אֶחָד, הַיְנוּ אֶת שְׁתֵּי הַדֵּעוֹת לְדֵעָה אַחַת, וְאָז יֵשׁ אֶפְשָׁרוּת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם וַהֲבָנָה הֲדָדִית בֵּינֵיהֶם, וְיָגוּרוּ בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, וּשְׁנֵיהֶם יַסְכִּימוּ לְדֵעָה אַחַת, אֲבָל אִם לֹא יִרְצוּ לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִשְׁתַּוּוֹת, כִּי כָּל אֶחָד יִצְעַק וְיִתְפָּרֵץ עַל זוּלָתוֹ, וְיַקְלֵל קְלָלוֹת נִמְרָצוֹת וְיִשְׁתּוֹלֵל כְּמִשֶּׁגָּע, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁלַּבַּעַל וְלָאִשָּׁה יֵשׁ שְׁתֵּי דֵּעוֹת. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת לִי, וּתְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, וְתַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בְּבֵיתְךָ עִם עֵינַיִם כָּאֵלּוּ, לֵידַע, כִּי כָּךְ הוּא הַהֶכְרֵחַ — שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי דֵּעוֹת, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם שָׁוִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם, כִּי כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת (עַיֵּן מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת פִּנְחָס י), וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה יָכוֹל לַעֲבֹד לְאַט לְאַט עַל שָׁלוֹם, וְתִשְׁתַּדֵּל לָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת, וּתְדַבֵּר עִמָּהּ בַּעֲדִינוּת, וְתַסְבִּיר לָהּ אֶת שְׁאִיפָתְךָ בַּחַיִּים מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, וְכֵן תֵּן אֶפְשָׁרוּת לְאִשְׁתְּךָ שֶׁגַּם הִיא תֹּאמַר אֶת דֵּעוֹתֶיהָ, וַאֲפִלּוּ

שֶׁהִיא תִּמְתַּח בִּקֹּרֶת עָלֶיךָ, וְתָעִיר לְךָ עַל דְּבָרִים שֶׁאֵינָם
מוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֶיהָ הַנִּמְצָאִים אֶצְלְךָ, וְיִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה
וְכָבֵד לְקַבֵּל אֶת דְּבָרֶיהָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לִחְיוֹת עִם
הַמְצִיאוּת, כְּשֵׁם שֶׁמֻּתָּר לְךָ לוֹמַר אֶת דֵּעוֹתֶיךָ, כָּךְ מֻתָּר
לָהּ לוֹמַר אֶת דֵּעוֹתֶיהָ, אִם תֵּלְכוּ שְׁנֵיכֶם בְּצוּרָה כָּזוֹ —
לְהַסְבִּיר אֶחָד לַשֵּׁנִי אֶת הַמַּצָּב שֶׁאֲלָיו נִקְלַעְתֶּם, וּבוֹ
אַתֶּם קַיָּמִים, וְתַסְבִּירוּ אֶחָד לְזוּלָתוֹ אֶת הַמְצִיאוּת שֶׁבָּהּ
אַתֶּם נִמְצָאִים, אָז תִּרְאוּ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת, שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה
בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה אֲמִתִּיִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שָׁלוֹם
כָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁיּוֹצֵא מִשְּׁנֵי הַפָּכִים, וְזֶה נִקְרָא אַהֲבָה אֲמִתִּית,
שֶׁאֶחָד מַקְרִיב אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוּר הַשֵּׁנִי, וְכָךְ בּוֹנִים בַּיִת
בָּרִיא, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁאִשְׁתְּךָ הִיא
הָאִשָּׁה הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְהִיא רוֹצָה לַעֲשׂוֹת דַּיְקָא
בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ מֵרְצוֹנְךָ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הִיא
מַפְרִיעָה וּמְעַכֶּבֶת אוֹתְךָ, וְכֵן הָאִשָּׁה חוֹשֶׁבֶת שֶׁבַּעֲלָהּ
הוּא הַגָּרוּעַ וְהָעַקְשָׁן וְהַקָּשׁוּחַ בְּיוֹתֵר, וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת
בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ מִמֶּנָּה, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אִם תִּחְיוּ עִם
הַמְצִיאוּת, וְתֵדְעוּ, שֶׁדָּבָר זֶה נַעֲשָׂה בְּכָל הַבָּתִּים, וּבֵין
כָּל הַזּוּגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַשְׁלִימוּ עִם הַמְצִיאוּת הַזּוֹ, אָז
תּוּכְלוּ לַעֲבֹד יַחַד לְהַסְבִּיר אֶחָד לְזוּלָתוֹ, וְלַעֲזֹר זֶה לָזוֹ,
וְאָז יֵצֵא מִבֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם אֲמִתִּי, וְאַהֲבָה וַהֲבָנָה הֲדָדִית.
וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת

הַחַיִּים בָּעוֹלָם בִּלִי לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, כִּי הַשֹּׁנִי בֵּין הַזּוּגוֹת הוּא כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, וְהַפַּעַר כָּל־כָּךְ עָמֹק, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּוּוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי יְדִיעָה זוֹ, שֶׁבְּדֶרֶךְ סַבְלָנוּת וְשִׁדּוּל וְהֶסְבֵּר יְכוֹלִים לַהֲפֹךְ שְׁנֵי הַפָּכִים לְנוֹשֵׂא אֶחָד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבָּבוֹ, וְאָז דַּיְקָא יִהְיֶה אֶצְלוֹ שָׁלוֹם וְאַהֲבָה נִפְלָאִים. וְאַף אִם לֹא תִּפְעַל בִּדְבָרֶיךָ כְּלָל, וְיִהְיוּ חִלּוּקֵי דֵּעוֹת וּפַעַר בֵּינֵיכֶם, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתִּחְיֶה עִם הַמְּצִיאוּת, וְתֵדַע שֶׁזֶּהוּ בֵּיתְךָ, וְעִם זֶה אַתָּה צָרִיךְ לִחְיוֹת, זֶה יַעֲזֹר לְךָ, וְיִתֵּן לְךָ אֹמֶץ וְחִזּוּק לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְכֵן לֹא לְהִתְפַּעֵל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ וּמְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, כִּי בִּלִי לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁבָּהּ אַתָּה נִמְצָא, אֲזַי הַחַיִּים מְרוֹרִים מְאֹד מְאֹד בֵּין אִם אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם וּבֵין אִם אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם, אִם לֹא תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, שֶׁזּוֹהִי אִשְׁתְּךָ וּבֵיתְךָ שֶׁבּוֹ אַתָּה נִמְצָא, וְזֶה מַה שֶּׁנָּתְנוּ לְךָ, וְאַתָּה צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל זֶה, אָז יִהְיֶה לְךָ מַר מְאֹד מְאֹד, וּלְהֶפֶךְ אִם תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, שֶׁזּוֹהִי אִשְׁתְּךָ וּבֵיתְךָ, אַף שֶׁהֵם הַקְּשׁוּחִים וְהַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, אֲזַי תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּנָקֵל, וְחַיֶּיךָ יִתְהַפְּכוּ לְחַיִּים טוֹבִים, שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר לְכָל אָדָם יֵשׁ יְלָדִים קָשִׁים עַד מְאֹד, וְאַל תֹּאמַר, שֶׁרַק לְךָ נָתְנוּ יְלָדִים כָּל־כָּךְ קָשִׁים, כִּי בֶּאֱמֶת הַטֶּבַע שֶׁל הַיְלָדִים הוּא לְמָרֵר תָּמִיד אֶת חַיֵּי הוֹרֵיהֶם, וּלְהָצִיק לָהֶם וְלַעֲשׂוֹת הַהֵפֶךְ מֵרְצוֹנָם, כִּי הַיְלָדִים מְנַסִּים אֶת הָאֹפִי וְחֹזֶק טִבְעָם שֶׁל הוֹרֵיהֶם, וְאִם הַהוֹרִים נַעֲשִׂים חַלָּשִׁים וְנִכְנָעִים לִילָדֵיהֶם, וְכָל מַה שֶׁהַיְלָדִים רוֹצִים הֵם נוֹתְנִים לָהֶם, לְבַסּוֹף הֵם קוֹפְצִים לָהֶם עַל הָרֹאשׁ, וְהוֹרְסִים אֶת הַהוֹרִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַבַּיִת לְגֵיהִנֹּם מַמָּשׁ, וְיֵשׁ מְרִיבוֹת וְהַכָּאוֹת וּצְעָקוֹת בַּבַּיִת בְּכָל יוֹם, וְאֵין שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַסְּבָךְ שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בּוֹ עִם הַיְלָדִים, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב בְּכָל בַּיִת בָּעוֹלָם, כִּי כָּל הַיְלָדִים הֵם אוֹתוֹ דָּבָר, אֲשֶׁר טִבְעָם הוּא טֶבַע קָשֶׁה מְאֹד, וְהַכֹּל תָּלוּי בְּיַד הַהוֹרִים, וְעַכְשָׁו אִם תַּשְׂלִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, וְתִחְיֶה עִמָּהּ, תֵּדַע שֶׁזֶּה טֶבַע הַיְלָדִים, הֵינוּ לֹא רַק לְךָ יֵשׁ יְלָדִים קָשִׁים וּקְשׁוּחִים כָּאֵלּוּ, אֶלָּא זֶה טִבְעָם הָרַע שֶׁל הַיְלָדִים — לְהַכְנִיעַ וּלְהַשְׁפִּיל אֶת הַהוֹרִים וּלְמָרֵר אֶת חַיֵּיהֶם, שֶׁיִּתְּנוּ לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, אִם תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, יִהְיֶה לָכֶם כֹּחַ הֵיאַךְ לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַיְלָדִים, כִּי אַחֶרֶת הֵם יַהַרְסוּ אֶת חַיֵּיכֶם, וְהָעִקָּר תָּלוּי — לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל טוֹבַת הַיְלָדִים, מַה טּוֹב

בִּשְׁבִילָם, וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר לָכֶם מַה טּוֹב בִּשְׁבִילָם, אָז תַּעַמְדוּ חֲזָקִים עַל נְקֻדָּתְכֶם, וְלֹא תִּכָּנְעוּ מִפְּנֵי הַיְלָדִים בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְכָךְ דַּיְקָא תַּצְלִיחוּ בְּחִנּוּךְ יַלְדֵיכֶם, אֲבָל אִם יִהְיֶה הַהֵפֶךְ — שֶׁהַיְלָדִים יִשְׁתַּלְּטוּ עֲלֵיכֶם, וְהֵם יַנְהִיגוּ אֶתְכֶם, וַאֲשֶׁר אַתֶּם מֻכְרָחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָם, אָז אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָכֶם נַחַת מִילָדִים כָּאֵלּוּ, כִּי כָּל מַה שֶּׁתִּתְּנוּ לָהֶם לֹא יַסְפִּיק, וְהֵם יְמָרְרוּ וִידַכְּאוּ אֶת חַיֵּיכֶם; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְתֵדַע שֶׁכָּל הַיְלָדִים טִבְעָם קָשֶׁה מְאֹד, וּצְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל רַק מַה שֶּׁטּוֹב לָהֶם, וְאָז תַּצְלִיחַ עִמָּהֶם, וְאַף שֶׁהַיְלָדִים מְבִינִים אַחֶרֶת, וְרוֹצִים מַה שֶּׁרוֹצִים, עִם כָּל זֹאת כְּפִי שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ וְרוֹאֶה וּמַבִּיט וּמֵבִין מַה שֶּׁטּוֹב לַיְלָדִים, תַּדְרִיכֵם כְּפִי דַּרְכָּךְ, וְאָז יִגְדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם וּבְתָכוּנוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם, הָעִקָּר שֶׁאַתָּה לֹא תִּשָּׁבֵר מֵהֶם, וְאַל תְּאַבֵּד אֶת עַצְמְךָ מֵאִיּוּמֵיהֶם וּמִצַּעֲקוֹתֵיהֶם וּמִבְּכִיּוֹתֵיהֶם, אַתָּה רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ עִם יְלָדֶיךָ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי רַבִּים נֶאֱבְדוּ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֵיךְ לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיהֶם, וְלֹא יָכְלוּ לְהִשְׁתַּלֵּט עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּשְׁבְּרוּ לְגַמְרֵי, וַעֲצַבְיֵהֶם הִתְפּוֹצְצוּ מֵרֹב צַעַר וּמַכְאוֹבִים, וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצוּ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת — מִי הֵם

הַיְלָדִים שֶׁלָּהֶם. וַאֲפִלּוּ אִם אָמְנָם יֵשׁ לְךָ יְלָדִים קָשִׁים עַד מְאֹד, אַתָּה צָרִיךְ גַּם־כֵּן לֵידַע שֶׁאָסוּר לְהִשָּׁבֵר מֵהֶם כְּלָל, רַק תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵהֶם, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִצַּעֲקוֹתֵיהֶם וּמֵהִשְׁתּוֹלְלוּתָם, כִּי הֵם רַק רוֹצִים לְנַסּוֹת אֶת חֻלְשָׁתְךָ, אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לֹא לְהִתְפַּחֵד מֵהֶם, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ עִמָּהֶם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ הֲלָךְ מַחֲשָׁבָה אַחֵר, וְחוֹשֵׁב בְּדִיּוּק אַחֶרֶת מִמַּה שֶּׁאַתָּה חוֹשֵׁב, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה מְאֹד לְהִשְׁתַּוּוֹת עִם בְּנֵי־אָדָם, וּבִפְרָט עִם הַשְּׁכֵנִים, בַּאֲשֶׁר הַרְבֵּה פְּעָמִים יֵשׁ שְׁכֵנִים עִם קַטְנוּת הַדַּעַת וְקַטְנוּת הַמֹּחַ, וְהֵם מְצֻמְצָמִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק נִדְמֶה לָהֶם בְּדִמְיוֹנָם כְּבָר מֵצִיק לָהֶם, כְּגוֹן אִם יְלָדֶיךָ צוֹעֲקִים אוֹ רָצִים אוֹ מַרְעִישִׁים, כְּבָר הֵם מְאַבְּדִים אֶת עַצְמָם, וְיוֹצְאִים מִכֵּלֵיהֶם, וּמִתְפָּרְצִים בְּצַעֲקוֹת וּבְקִלָּלוֹת, וְרַבִּים בְּמִרְיבוֹת, וְנִתְהַפְּכִים הַחַיִּים לְגֵהִינֹם מַמָּשׁ, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין רוֹצִים לִחְיוֹת עִם הַמְּציאוּת, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁיְּכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמַּצָּב עִם צְעָקוֹת וְהַכָּאוֹת וּמְרִיבוֹת וְשִׁנְאָה וְסִכְסוּכִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַשְּׁכֵנִים סוֹבְלִים, לֹא־כֵן אִם זוֹכִים לִחְיוֹת עִם הַמְּציאוּת, וְיוֹדְעִים שֶׁכָּךְ הוּא זֶה,

שֶׁצְּרִיכִים לָגוּר בְּבִנְיָן אֶחָד כָּךְ וְכָךְ שְׁכֵנִים עִם כָּךְ וְכָךְ יְלָדִים, וְ״זוֹ הַמְּצִיאוּת״ שֶׁהַיְלָדִים עוֹשִׂים רַעַשׁ, וְ״זוֹ הַמְּצִיאוּת״ שֶׁלַּשְּׁכֵנִים יֵשׁ דֵּעָה אַחֶרֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוֹלְכִים בְּצוּרָה עֲדִינָה, וּמַסְבִּירִים אֶחָד לְזוּלָתוֹ, כָּךְ בְּנָקֵל לָכֶם לְהִסְתַּדֵּר בֵּינֵיכֶם, כִּי אִם רוֹצִים לְשַׁתֵּף פְּעֻלָּה זֶה עִם זֶה, אַף שֶׁהֵם שְׁנֵי הֲפָכִים לְגַמְרֵי, וְדֵעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת זֶה מִזֶּה, עִם כָּל זֶה כְּשֶׁכַּוָּנָתָם הִיא רַק הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, אָז מַצְלִיחִים מְאֹד וְנַעֲשָׂה שָׁלוֹם בֵּין הַשְּׁכֵנִים, לֹא־כֵן אִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים, וְאֶחָד יִרְצֶה לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, אָז הַהַבְעָרָה לְלַהַב יָצְאָה, שֶׁאֶחָד יִרְצֶה לִשְׁרֹף אֶת הַשֵּׁנִי, עַל־יְדֵי כַּעַס וּרְצִיחָה, קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁחַי עִם הַמְּצִיאוּת, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵלּוּ הַחַיִּים, שֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ לָאָדָם שְׁכֵנִים, וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהִסְתַּגֵּר בְּבֵיתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִסְגֹּר אֶת הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל זוּלָתוֹ בַּבַּיִת, כְּשֶׁיֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לַעֲבֹד עִם הַמְּצִיאוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה שָׁלוֹם אֲמִתִּי בֵּין הַשְּׁכֵנִים, וְיִחְיוּ חַיִּים נְעִימִים, וְאִישׁ אֶת אָחִיו יַעֲזֹרוּ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַהֶכְרֵחַ לִחְיוֹת עִם קְרוֹבֵי הַמִּשְׁפָּחָה בְּאַהֲבָה אַחֲוָה וְרֵעוּת, וְאַף שֶׁיֵּשׁ

לְךָ קְרוֹבִים קְשׁוּחִים מְאֹד, הֵן קְרוֹבֶיךָ וְהֵן קְרוֹבֵי אִשְׁתְּךָ, וְקָשֶׁה לְהִסְתַּדֵּר עִמָּהֶם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר זוֹ מְצִיאוּת הַחַיִּים, וְהֵם קְרוֹבֶיךָ וּקְרוֹבֵי אִשְׁתְּךָ, וְהַהֶכְרֵחַ לִחְיוֹת עִמָּהֶם בְּשָׁלוֹם, וְאִם תְּקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת עִמָּהֶם בְּשָׁלוֹם, וְתָמִיד תָּדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ נֶגְדְּךָ, כִּי כְּשֶׁאָדָם דָּן אֶת זוּלָתוֹ לְכַף זְכוּת, וּמְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, אַף שֶׁעָשָׂה לוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה, וְאַף שֶׁהוּא קָשׁוּחַ וְאִישׁ קָשֶׁה, לְבַסּוֹף עַל־יְדֵי שֶׁתָּאִיר לוֹ אֶת פָּנֶיךָ, הוּא יִצְטָרֵךְ לְהִשָּׁבֵר וּלְהִתְבַּטֵּל נֶגְדְּךָ, וְזֶה דָּבָר מְצִיאוּתִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, וְלֹא יִהְיוּ שׁוּם מְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת, לֹא־כֵן אִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, לְבַסּוֹף יִמָּשְׁכוּ הַשְּׁנָאָה וְהַקִּנְאָה זֶה לָזֶה, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַפַּעַר כָּל־כָּךְ גָּדוֹל וְעָמֹק בֵּין הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁאֶחָד לֹא יִרְצֶה לָבוֹא לְשִׂמְחַת זוּלָתוֹ, וְיִהְיוּ מְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת וּרְצִיחוֹת בֵּין קְרוֹבֵי הַמִּשְׁפָּחָה, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה יִתְהַפְּכוּ לְשׂוֹנְאִים זֶה לָזֶה, וְיִשְׂרוּ בְּדָכָאוֹן וּבְעַצְבוֹן, וְלֹא יֵדְעוּ אֵיךְ לָצֵאת מִן הַסְּבָךְ הַזֶּה שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בּוֹ, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצוּ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, שֶׁכָּךְ הֵם הַחַיִּים, שֶׁיֵּשׁ לְךָ קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה בֵּין מִצִּדְּךָ וּבֵין מִצַּד אִשְׁתְּךָ, וְהַהֶכְרֵחַ לְךָ בְּכָל מְחִיר לִחְיוֹת עִמָּהֶם בְּשָׁלוֹם, וְאִם תְּקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל צָחוֹק, וְלֹא כְּדַאי לְהַמְשִׁיךְ

בִּמְרִיבוֹת וּבְשִׂנְאָה, אֲשֶׁר אֶל שׂוּם דָּבָר טוֹב לֹא יָבִיאוּ אוֹתָךְ. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִחְיוֹת בְּיַחַד עִם קְרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתֵּךְ בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ — כָּל אֵלּוּ הַסִּכְסוּכִים וְהַוִּכּוּחִים וְהַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, וְיִתְהַפְּכוּ חַיֵּיכֶם לְחַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְאַתָּה סוֹבֵל מַכְאוֹבִים קָשִׁים וּמָרִים, וְאַתָּה חוֹלֶה בְּכַמָּה מִינֵי מַחֲלוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גַּם מִזֶּה אַתָּה יָכוֹל לָצֵאת — אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְהָעִקָּר לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, הַיְנוּ שֶׁתֵּדַע שֶׁזּוֹהִי הַמְּצִיאוּת, שֶׁעַכְשָׁו אַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב קָשֶׁה כָּזֶה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד אִם תַּשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, אָז בְּנָקֵל יִהְיֶה לְךָ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי כְּשֶׁהַחוֹלֶה אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְעִם מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לְהִתְרַפֵּא, כִּי תָּמִיד יִפֹּל בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן — אֵיךְ קָרָה לוֹ מִקְרֶה רַע כָּזֶה, וְאֵיךְ נֶחֱלָה, וְאֵיךְ לֹא יוּכַל לִמְצֹא רוֹפֵא טוֹב שֶׁיּוּכַל לְרַפְּאוֹתוֹ, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת,שֶׁרַק יַעַבְרוּ עָלָיו, וְזֶה מְשַׁבְּרוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, לָזֹאת,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה, חַס וְשָׁלוֹם, חוֹלֶה, רְאֵה קֹדֶם לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְתִחְיֶה עִם הַמְצִיאוּת שֶׁלְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּנָקֵל בְּיָדֶיךָ, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לְהַבְרִיא מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר, כִּי כְּשֶׁאָדָם חַי עִם הַמְצִיאוּת, אֲזַי בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל, וְרוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ בְּרֵרָה, וְהוּא כְּבָר נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא, וְעָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מֵהָרַע טוֹב, מֵהַמַּצָּב הֶעָצוּב שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ לְהָפְכוֹ לְמַצָּב טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִתְרַפֵּא מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל הַחוֹלִים שֶׁנִּמְשְׁכוּ עֲלֵיהֶם הַמַּחֲלוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים זְמַן רַב כָּל־כָּךְ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, כִּי הָיוּ כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּמְדֻאָגִים בְּעַצְמָם, וְשָׁאֲלוּ תָּמִיד — הַאִם פַּעַם נִתְרַפֵּא?! הַאִם פַּעַם נֵצֵא מֵהַסְּבָךְ וְהַצָּרָה הַזּוֹ?! וְקָשֶׁה לָהֶם לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְזֶה מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת בְּרִיאוּתָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמְעַכֵּב אֶת הַחְלָמָתָם, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם יִחְיֶה עִם הַמְצִיאוּת, וְיֵדַע כִּי "זוֹ הַמְצִיאוּת" שֶׁנִּקְלַעְתִּי אֵלֶיהָ, אָז בְּנָקֵל מְאֹד לָצֵאת מִזֶּה.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּשְׁנָא אֶת עַצְמְךָ, כִּי אַף שֶׁאַתָּה

כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִסְתַּבַּכְתָּ בְּצָרוֹת רַבּוֹת וּבְיִסּוּרִים קָשִׁים, וְהוֹלֵךְ לְךָ תָּמִיד בַּחַיִּים הַהֵפֶךְ מֵרְצוֹנְךָ, וּמָר וּמָרוֹר לְךָ, עַד שֶׁאַתָּה מְדֻכָּא מְאֹד, וְשׁוֹנֵא אֶת עַצְמְךָ, וּמְבַקֵּשׁ אֶת מוֹתְךָ, וּבַבֹּקֶר אַתָּה אוֹמֵר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב אַתָּה אוֹמֵר מִי יִתֵּן בֹּקֶר, וְאַתָּה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה לֹא מְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְלָכֵן עוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, לֹא־כֵן אִם תִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ, וְתִרְאֶה אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁבָּהּ אַתָּה נִמְצָא, וְתֵדַע שֶׁאִם אַתָּה נִכְנָסְתָּ בִּמְצִיאוּת כָּזוֹ, הַיְנוּ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, בְּוַדַּאי אַתָּה גַּם יָכוֹל לָצֵאת מִשָּׁם — אִם רַק תִּשְׁמַע לַעֲצָתִי, מַה שֶּׁאֲנִי מְיַעֵץ לְךָ, וְאָז לֹא תִּתְחָרֵט לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לִזְכֹּר תָּמִיד, אֲשֶׁר אֵין לְךָ צָרָה וְסִבּוּךְ שֶׁאָדָם הִסְתַּבֵּךְ וְנָפַל לְשָׁם, שֶׁלֹּא יוּכַל לָצֵאת מֵהַפַּח־נִשְׁבָּר הַזֶּה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, אִם רַק יִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ בְּעֵין אֱמֶת, וְיֵדַע אֶת הָאֱמֶת, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא לְחִנָּם קָרָה לוֹ מִקְרֶה רַע זֶה, אֶלָּא לְרַמְּזוֹ רְמָזִים מִלְמַעְלָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ מְמַלֵּא כָּל עַלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עַלְמִין, וּמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד,

וּמְצַמְצֵם עַצְמוֹ מֵאַיִן סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, לְרַמֵּז לָאָדָם
רְמָזִים אֵיךְ לִזְכּוֹת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ
חָפֵץ חֶסֶד וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָם שֶׁל בָּנָיו, וַאֲשֶׁר חָפֵץ
שֶׁכְּלָנוּ נַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־כֵּן
מְסַבֵּב עִמָּנוּ סִבּוּבִים כָּאֵלּוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּאֹפֶן אַחֵר,
וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי יְרִידָתֵנוּ וּנְפִילָתֵנוּ
וְהַשְׁלָכָתֵנוּ שֶׁיָּרַדְנוּ, נָפַלְנוּ וְנִשְׁלַכְנוּ לְשָׁם, כָּל אֶחָד כְּפִי
עִנְיָנוֹ וּמַצָּבוֹ, הַכֹּל כְּדֵי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ
בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים, וְנִדְמֶה לְךָ
כְּאִלּוּ נָפַלְתָּ עַכְשָׁו בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁאַף פַּעַם לֹא תּוּכַל
לָצֵאת מִמֶּנּוּ, רְאֵה לָדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וְאַל תִּשְׁנָא
אֶת עַצְמְךָ, וְתֵדַע כִּי רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ מְרֻבִּים עַד מְאֹד,
וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית וְהַנַּשְׁמִית, וְאִם
תִּבְרַח עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם וּתְסַפֵּר
לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר
עָלֶיךָ, אָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,
לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אָפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּהְיֶה
שָׁבוּר, וְאַף שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים, תֵּדַע — אִם
תְּדַבֵּר עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ
וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה,
כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, עַל־יְדֵי־זֶה

תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ וְהַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, עַד שֶׁנִּכְלָל בְּחַי הַחַיִּים, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בַּחַיִּים, וְאַף שֶׁרֹב בְּנֵי הָעוֹלָם צוֹחֲקִים מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְנִרְאֶה לָהֶם לְלַעַג וּלְקֶלֶס, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת רֹב הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בִּלְבָבָם, עַד שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵין אֱמוּנָתָם שְׁלֵמָה, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁנָּפְלוּ לְגַמְרֵי מֵהָאֱמוּנָה, וּרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מַאֲמִין בֶּאֱמֶת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, לֹא יַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַנִּמְשָׁךְ עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הוּא יָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם וְיַחֲמֹל עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, סוֹף כָּל סוֹף כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁלּוֹ תִּתְהַפֵּכְנָה לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת, וּמְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל לִבּוֹ, לְבַסּוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ אֶצְלוֹ, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ,

כִּי כְּבָר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מְיֻאָשִׁים לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וְנִכְשְׁלוּ בְּחַיֵּיהֶם, וְכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ הִפְסִידוּ וְנֶהְפַּךְ עֲלֵיהֶם הַגַּלְגַּל, וְהָיוּ בְּמַצָּב שָׁפֵל מְאֹד, אַךְ לָקְחוּ דְּבוּרִים אֵלּוּ בִּרְצִינוּת לְתוֹךְ לִבָּם, וְחָזְרוּ בְּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְזָכוּ אַחַר־כָּךְ שֶׁנִּתְהַפֵּךְ עֲלֵיהֶם הַגַּלְגַּל לְטוֹבָה, וְיָצְאוּ מְיֻאוּשָׁם וּמִכְשְׁלוֹנוֹתֵיהֶם, וְנַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים מֻצְלָחִים בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בִּרוּחָנִיּוּת, וְגָדְלוּ וְהִצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ עַכְשָׁו בְּחוֹבוֹת רַבִּים, וְאַתָּה חַיָּב לַאֲנָשִׁים כְּסָפִים הַרְבֵּה, וְאֵינְךָ יָכוֹל לָצֵאת מִזֶּה, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, וְתֵדַע שֶׁנִּקְלַעְתָּ עַכְשָׁו לִמְצִיאוּת מָרָה וְקָשָׁה כָּזוֹ, שֶׁאַתָּה חַיָּב כְּסָפִים לְזוּלָתֶךָ, וְכָל בַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת רוֹדְפִים אַחֲרֶיךָ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתְּקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת הַזּוֹ, שֶׁנָּפַלְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ וְאַתָּה חַיָּב לַאֲנָשִׁים, כְּבָר יִהְיֶה נָקֵל לְךָ לָצֵאת מֵהַכֹּל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת הֵם — כְּשֶׁהֵם אֵינָם רוֹצִים לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, וְעַל־כֵּן הֵם לוֹוִים מִזֶּה,

כְּדֵי לְהַחֲזִיר וְלִתֵּן לְזֶה, וְכָךְ נוֹפְלִים מִבַּעַל חוֹב לְבַעַל חוֹב, וְנִכְנָסִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעֹמֶק הַחוֹבוֹת, כִּי אֵינָם רוֹצִים לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁהֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, וְתָמִיד חוֹשְׁבִים שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁיִּלְווּ מֵאֲחֵרִים וִישַׁלְּמוּ לְזוּלָתָם סוֹף כָּל סוֹף יִפָּטְרוּ מֵהַחוֹבוֹת שֶׁלָּהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁבָּאִים אֶל יְדִיעָה זוֹ, שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּפַח יָקוּשׁ, וְהֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, אָז בְּנָקֵל לָצֵאת מֵהַבּוֹץ הַזֶּה, וְהוּא עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד מִבַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, אֲפִלּוּ סַךְ מוּעָט, וְיָבוֹא אֲלֵיהֶם בְּמֵצַח נְחוּשָׁה וְיִגַּלֶּה לָהֶם אֶת מַצָּבוֹ הָרַע שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו, וְיֹאמַר לָהֶם בְּפֶה מָלֵא: רְאוּ שֶׁזּוֹ הַמְּצִיאוּת, שֶׁבָּה אֲנִי נִמְצָא, כִּי נִסְתַּבַּכְתִּי בְּחוֹבוֹת, וְהִנֵּה אֲנִי רוֹצֶה לְהַחֲזִיר לָכֶם, וְאֵין לִי לְהַחֲזִיר, אֶלָּא סַךְ מוּעָט, וַאֲנִי מַבְטִיחַ לְהַחֲזִיר בְּכָל שָׁבוּעַ סָךְ מוּעָט, עַל־יְדֵי־זֶה אַף אֶחָד מִבַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם דָּבָר יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְיִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, וּבֶאֱמֶת תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהַחֲזִיר לְבַעֲלֵי חוֹבוֹתֶיךָ בְּכָל שָׁבוּעַ קְצָת, וְאָז בִּרְבוֹת הַזְּמַן בֶּאֱמֶת תּוּכַל לְהִפָּטֵר מִכָּל הַחוֹבוֹת, וְכָל זֶה הוּא רַק כְּשֶׁתְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁנִּקְלַעְתָּ אֵלֶיהָ, וְלֹא תִּרְצֶה לְהִכָּנֵס אֶל חוֹבוֹת חֲדָשִׁים, רַק תֵּדַע שֶׁאַתָּה בַּעַל חוֹב, וְהִנְךָ נִמְצָא בְּמַצָּב קָשֶׁה וָמָר מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּדֵּל לְשַׁלֵּם אֲפִלּוּ מְעַט דְּמְעַט, וְתִשְׁתַּדֵּל לְסַתֵּם אֶת

כָּל הַחוֹרִים הֵיכָן שֶׁנּוֹזְלִים לְךָ הַכְּסָפִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת מֵהֵיכָן לְהַחֲזִיר, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה חָכָם בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא תִּרְצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת הַזּוֹ, אָז תַּמְשִׁיךְ לִלְווֹת מִזֶּה וּלְהַחֲזִיר לָזֶה, וְכָךְ תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּחוֹבוֹת קָשִׁים, עַד שֶׁתִּסְתַּבֵּךְ עִם אֲנָשִׁים אֲלִימִים שֶׁיְמָרְרוּ אֶת חַיֶּיךָ, וְתִצְטָרֵךְ לִבְרֹחַ וְלַעֲזֹב אֶת אִשְׁתְּךָ וְיַלְדֶיךָ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְיִהְיוּ לְךָ הַחַיִּים רָעִים וּמָרִים מְאֹד, כִּי תִּסְתּוֹבֵב מִקְצֵה הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִכָּנֵס, וְתַשְׁאִיר אַחֲרֶיךָ אִשָּׁה וְיַלְדִים. לֹא־כֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תִּצַּיֵּת לִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, שֶׁאַתָּה בַּעַל חוֹב, וְתִשְׁתַּדֵּל לְפַיֵּס אֶת בַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת שֶׁלְּךָ, וְתִתֵּן לָהֶם אֲפִלּוּ קְצָת דְּקָצָת, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל עָלֶיךָ, וְיִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְיִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת מֵהֵיכָן לְשַׁלֵּם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמְּךָ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, הָעִקָּר שֶׁלֹּא תְּאַבֵּד אֶת עַצְמְךָ. וּלְכָל זֶה תְּזֻכֶּה עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְאִם הָאָדָם מְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ, וְכָל זֶה כְּשֶׁבָּא הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁקָּרָה עִמּוֹ, וְאֵיךְ שֶׁנִּקְלַע לְמַצָּב קָשֶׁה כָּזֶה, וְאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו וּמַשְׁפִּיעַ לוֹ חֵן, וְנוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וּמְחַכִּים לוֹ

עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְשַׁלֵּם, וְכָל זֶה אִם הוּא מְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבּוּרַי בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא חָכָם בְּעֵינָיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מָלֵא סְפֵקוֹת וְעַקְמִימִיוּת, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה בְּכַעַס וּבְרֹגֶז כִּבְיָכוֹל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מַדּוּעַ הוּא נָפַל וְנִקְלַע לְמַצָּב כָּזֶה?! וְהוּא מָלֵא טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּפַח יוֹתֵר גָּדוֹל, וּכְבָר לֹא יוּכַל לָצֵאת מִמֶּנּוּ אַף פַּעַם, כַּאֲשֶׁר נוֹהֵג עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת וְקָצִים בְּחַיֵּיהֶם, וְכָל־כָּךְ נִכְנָסִים לְדִכָּאוֹן וּלְעַצְבוּן, עַד שֶׁמְּקַלְּלִים אֶת יְמֵיהֶם, וְרוֹצִים לְהִתְאַבֵּד; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת לִי, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת דִּבּוּרַי אֵלּוּ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאַתָּה סוֹבֵל הַרְבֵּה מֵאִשְׁתְּךָ וּמִילָדֶיךָ וּמִשְּׁכֵנִים וִידִידִים, עָלֶיךָ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, כִּי אֵלּוּ חַיֶּיךָ, וְכָךְ נִבְרֵאתָ, לָזֹאת רְאֵה לַעֲבֹד הָעִקָּר עַל עַצְמְךָ, וְלֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם טְעָנוֹת

עַל אֵיזוֹ בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם וְתִסְתַּכֵּל בְּעֵין הָאֱמֶת עַל הַמְצִיאוּת — שֶׁאַף אֶחָד לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת רְצוֹנְךָ אֲפִלּוּ אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁכֵנֶיךָ וִידִידֶיךָ וַחֲבֵרֶיךָ, וְאִם תַּחֲקֹק בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, וְלֹא יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנְךָ, וְלֹא יִרְצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, וְזוֹהִי מְצִיאוּת הַחַיִּים, שֶׁאֶחָד לֹא מִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׁנִי, כַּאֲשֶׁר תַּכְנִיס בִּלְבָבְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּתְחִיל לַעֲבֹד עַל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד, וּמִצְחֲךָ יִהְיֶה מֵצַח נְחוּשָׁה נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים, וְתֵדַע, כִּי אֵין לְךָ בָּעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְתָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִכָּנֵס בִּלְבָבְךָ אֹמֶץ רַב, וְאַתָּה תַּתְחִיל לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ וְלֹא מְקַבֵּל מִזֻּלָּתְךָ כְּלָל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהָעִצָּבוֹן שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הַכֹּל רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא צָרִיךְ אֵיזֶה דָּבָר מִזֻּלָּתוֹ — תְּשׁוּמֶת לֵב אוֹ כֶּסֶף אוֹ כָּבוֹד אוֹ יַחַס וְכַדּוֹמֶה, בֵּין מֵאִשְׁתּוֹ וּבֵין מִילָדָיו וּבֵין מֵהַשְׁכֵנִים וּבֵין מֵהַחֲבֵרִים וְהַיְדִידִים אוֹ מֵהַקְרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל מֵהֶם מַה שֶּׁרָצָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְכָל מַה שֶּׁנָּפַל וְיָרַד בְּדַעְתּוֹ בְּקַטְנוּת, וְרוֹצֶה אֶת טוֹבוֹת זוּלָתוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִשְׁבָּר כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל

מֵהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתוֹ, וְהוּא מִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לֹא לָקַחַת מִבְּנֵי־אָדָם שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הוּא דַּיְקָא מַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ — לְאִשְׁתּוֹ וְלִילָדָיו, לִשְׁכֵנָיו וְלִקְרוֹבָיו וְלִידִידָיו, יַחַס וְכָבוֹד וְדִבּוּרִים טוֹבִים וְחִיּוּךְ, וּמְקַבֵּל אוֹתָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְכָל מַה שֶּׁהָיָה נִרְאֶה לוֹ עַד עַכְשָׁו כְּכִשָּׁלוֹן בַּחַיִּים, הוּא הוֹפֵךְ לְאִישׁ מֻצְלָח בַּחַיִּים, כִּי מִי שֶׁמְּהַפֵּךְ אֶת תְּכוּנוֹת נַפְשׁוֹ, וּבִמְקוֹם לִהְיוֹת מְקַבֵּל, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְנַעֲשֶׂה מַשְׁפִּיעַ, אֲשֶׁר רַק מַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ יַחַס וְכָבוֹד וְדִבּוּרִים טוֹבִים, זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ אֶל שִׂיא הַהַצְלָחָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחוֹקֵק בְּלִבּוֹ אֶת דִּבְרֵי אֵלֶּה הַמּוּעָטִים בְּכַמּוּת וְרַבִּים בְּאֵיכוּת, וְאָז יִסְתַּכֵּל עַל מְצִיאוּת הַחַיִּים, וְכָל יְמֵי חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְחַיֵּי נֹעַם, חַיִּים מְאֻשָּׁרִים וּמֻצְלָחִים, וְאַף פַּעַם לֹא יִצְטָרֵךְ לְזוּלָתוֹ, וְיִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב מִזֶּה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ נִצְרָךְ אֶל הַבְּרִיּוֹת, וְחַי חַיֵּי שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה עִם זוּלָתוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן תְּמַהּ: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה מְאֹד; מַה טּוֹב וְנָעִים לָאִישׁ הַזֶּה שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת שָׁלֵם שֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ קָשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיָה כְּלָל, וְהַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, כִּי ״יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳״ (הוֹשֵׁעַ יד, י). וְכֵן אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי פַּעַם אֶחָד שֶׁאָמַר: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת וְכוּ׳, וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה כְּמִתְלוֹצֵץ מִזֶּה שֶׁקָּשֶׁה לִקְצַת בְּנֵי הָעוֹלָם קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה וּגְדוֹלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי ״צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו״ וְכוּ׳ (תְּהִלִּים קמה, יז), רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשֶׁכָּל אֱנוֹשִׁי לְהָבִין דְּרָכָיו וְהַנְהָגָתוֹ אֶת הָעוֹלָם בְּשׁוּם אֹפֶן.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קיח)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַצָּרוֹת

יְגַלֶּה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת, וִיחַזֵּק
וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ, וְיַחֲזִיק מַעֲמָד
מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל הַצָּרוֹת
אֲשֶׁר עוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק
מֵרֹב יֵאוּשׁ שֶׁנָּפַל בּוֹ, כִּי הַיֵּאוּשׁ
הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי — בֵּין
בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְאִם לֹא הָיָה
הָאָדָם מִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן,
אֲזַי אַף פַּעַם לֹא הָיָה נִכְנָס בְּצָרוֹת,
כִּי הַצָּרוֹת בָּאוֹת רַק מֵחֲמַת הַיֵּאוּשׁ,
וְעַל־כֵּן אִם יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל
מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יַנִּיחַ אֶת
עַצְמוֹ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה
לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אִמְרֵי מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפג)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַצָּרוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּעֵת שֶׁפּוֹקֶדֶת
אֶת הָאָדָם אֵיזוֹ צָרָה, אָז הוּא נַעֲשָׂה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל
עַד מְאֹד, וְאֵין לוֹ שׂוּם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים
הוּא מְאַבֵּד אֶת שִׁוּוּי הַמִּשְׁקָל שֶׁלּוֹ, וּמֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים
שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ חֲשׁוּכִים, וְאֵינוֹ יָכוֹל
לִתֵּן עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, וְאָז הוּא נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־כֵּן,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּעֵת שֶׁבָּאָה עָלֶיךָ צָרָה, רְאֵה שֶׁהַצָּרָה
לֹא תְּכַנֵּס בְּךָ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תִּקַּח אֶת זֶה לַלֵּב, וְאַף שֶׁמְּאֹד
כּוֹאֵב לְךָ, רְאֵה לֶאֱחֹז שִׁוּוּי מִשְׁקָל, וְאַל תְּאַבֵּד אֶת
עַצְמְךָ, כִּי כְּלָל זֶה תִּנָּקֵט בְּעַצְמְךָ — אֲשֶׁר מִכָּל צָרָה
יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם רַק מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ אֵיךְ לָצֵאת, כִּי
בְּלִי יִשּׁוּב הַדַּעַת, הָאָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, וְזֶה עִקַּר הַצָּרָה

— שֶׁאֵין לָאָדָם יְשׁוּב הַדַּעַת, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ, וְרוֹאֶה אֶת הַמְּצִיאוּת, שֶׁיְּכוֹלִים לָצֵאת מֵהַצָּרָה, אָז מִמֵּילָא מִתְבַּטֶּלֶת הַצָּרָה; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּעֵת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ אֵיזוֹ צָרָה, אַל תְּאַבֵּד אֶת עַצְמְךָ, רַק תְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ, הֵיכָן אַתָּה בָּעוֹלָם, וְאֶל מִי עָלֶיךָ לִפְנוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תּוּכַּה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם הָאָדָם הָיָה מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה נִשְׁבָּר מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הָיָה יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכֹּל מִתְנַהֵג בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל הַחֲרָבָנוֹת בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל כְּלָל יִשְׂרָאֵל הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה אַנְשֵׁי אֱמוּנָה; כִּי בְּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, אֵין חֲרָבָנוֹת בָּעוֹלָם, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא

מִשְׁתַּדֵּל רַק לִבְנוֹת, וְכָל מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא — אֵיךְ יְכוֹלִים לְהֵיטִיב לְזוּלָתוֹ, וְלִבְנוֹת מָדוֹר לַשְּׁכִינָה, שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּבוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אוֹתוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת כָּל צְרָכָיו, אֲזַי הָאָדָם נוֹשָׁע בְּכָל מִינֵי יְשׁוּעוֹת, כִּי כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִיא רַק אֵיךְ לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבוֹנֶה מָקוֹם לַשְּׁכִינָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַיְשׁוּעָה — שֶׁיֵּשׁ לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מָקוֹם אֶצְלוֹ, לֹא כֵּן כְּשֶׁאָדָם רָחוֹק מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, אָז כָּל מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא רַק אֵיךְ לַעֲשׂוֹת חֻרְבָּנוֹת — אֵיךְ לְהַזִּיק וּלְהַחֲרִיב לְזוּלָתוֹ, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה אֵין קִיּוּם לָעוֹלָם, וְאֵין קִיּוּם לַחֻבְרָה, כִּי עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ נִכְנֶסֶת בָּאָדָם אַהֲבָה רַבָּה כְּלַפֵּי עַצְמוֹ וּכְלַפֵּי זוּלָתוֹ, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בְּזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל אֵיזוֹ תַּכְלִית, וַאֲזַי הוּא מִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת תָּמִיד חֻבְרָה יוֹתֵר יָפָה, וְכֵן מִשְׁתַּדֵּל שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִתְנַהֵג בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר יָפֶה, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, לֹא כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, אָז הָאָדָם הַזֶּה הוֹלֵךְ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, וְתָמִיד הוּא בְּהִרְהוּרֵי אַשְׁמָה, וְהַמַּצְפּוּן הוֹרֵס אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ מַצְלִיחַ, וּכְאִלּוּ בְּיָדוֹ תְּלוּיָה הַצְלָחָתוֹ, וְכֵן תָּמִיד מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, כְּאִלּוּ

הַהוּא לָקַח לְעַצְמוֹ אֶת הַהַצְלָחָה, וְעַל־כֵּן בִּלִּי אֱמוּנָה זֶה שׂוֹרֵשׁ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עַל הָאָדָם; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה נא, א): כָּל מִי שֶׁהוּא נֶאֱמָן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁתִּתְפּוֹצֵץ לְגַמְרֵי וְכוּ', וּכְאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ וְכוּ', כִּי הַכֹּל נִדְמֶה לְךָ חָשׁוּךְ לִפְנֵי עֵינֶיךָ וְכוּ', עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר עָבַר כָּל מִינֵי חֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִתְלַכְלֵךְ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים וְזֻהֲמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְכוּ', עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה,

וְחוֹזֵר לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיאוֹ מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, שֶׁנָּפַל בָּהֶם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לב, י): "רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ"; הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם נָפַל כָּל־כָּךְ עַד שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר, וְעוֹבְרִים עָלָיו מַכְאוֹבִים רַבִּים, הַיְנוּ שֶׁהוּא מָלֵא צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, עִם כָּל זֹאת, כְּשֶׁזּוֹכֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וּבוֹטֵחַ בַּשֵּׁם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, וְעוֹזֵר לוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא , חֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא; כִּי מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר בִּלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְהֵיטִיב לוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהָרַע לוֹ, אֲזַי הוּא נִשְׁמָר מִכָּל רַע — הֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵן בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן — לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא הַמִּדָּה הֲכִי יְקָרָה וַהֲכִי נְעִימָה לָצֵאת עַל יָדָהּ מִכָּל הַצָּרוֹת, כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן — שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ שֶׁבְּוַדַּאי יַעֲזֹר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְאַף שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם פֶּתַח תִּקְוָה אֵיךְ

לָצֵאת פַּעַם מִצָּרוֹתֶיךָ, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע, כִּי עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁלִּפְעִי מַעֲשֶׂיךָ אַתָּה רָשָׁע עַכְשָׁו, וְלָמָּה יַעֲזֹר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאַחַר שֶׁאַתָּה רָשָׁע, עִם כָּל זֹאת זְכֹר מַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשיט) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים לב, י): ״רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּה׳ חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ״, אֲפִלּוּ רָשָׁע וּבוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם — חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ, כִּי מַעֲלַת הַבִּטָּחוֹן גְּדוֹלָה וּגְבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה ה, ט): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁיִּשׁוּעָתוֹ תְּלוּיָה רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, מַכְאוֹבָיו, בִּלְבוּלָיו וּמְרִירוּתוֹ, רַק עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לָצֵאת, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): אַל יְהֶא הַפָּסוּק הַזֶּה זָז מִפִּיךָ (תְּהִלִּים פד, יג): ״ה׳ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ״; כִּי עִקַּר הָעֵצָה לָצֵאת מִצָּרוֹתָיו הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתִבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּנָּצֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד צָרָה לָאָדָם כְּמוֹ מִדַּת הַגַּאוּת, כְּשֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְמַשֶּׁהוּ, שֶׁאָז דַּיְקָא הוּא סוֹבֵל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, מַחֲלֹקֶת וּבִלְבּוּלִים, כִּי בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא מַשֶּׁהוּ, אָז מְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר: אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם (עֲרָכִין טו:), כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָזַי מְמַּלְא מִתְבַּטְּלוֹת כָּל צָרוֹתָיו, כִּי שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְכוֹלָה לִדְחוֹת אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לוֹ רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִי יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ, וּמִי יָכוֹל לְהָרַע לוֹ?! לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר, אָזַי הוּא מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים וּמְרִירוּת, וְהוּא מָלֵא קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זוּלָתוֹ, וְתָמִיד הוּא חוֹשֵׁב, שֶׁכָּל הָעוֹלָם חַיָּב לוֹ מַשֶּׁהוּ, וְאֵיךְ שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְפָנָיו, וּכְשֶׁאֵינָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ, אָזַי הוּא מָלֵא כַּעַס וּמַכְאוֹבִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרָתְךָ, רְאֵה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ

לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּרְצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה כֵּן יִהְיֶה, וְעַל־כֵּן מַה וָּלָמָּה לְךָ לְהִתְגָּאוֹת עַל זֻלָּתְךָ, שֶׁאָז אַתָּה סוֹבֵל מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, כְּדַרְכָּם שֶׁל רָשָׁעִים הַמַּגְבִּיהִים אֶת עַצְמָם עַל זוּלָתָם, וְאָז הֵם סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא ז): מָה הַיָּם הַזֶּה, הַגַּלִּים שֶׁבְּתוֹכוֹ מִתְגָּאִים וְעוֹלִים, וְכֵיוָן שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מַגִּיעַ לַחוֹל, הוּא נִשְׁבָּר וְחוֹזֵר, וַחֲבֵרוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ, אַף הוּא שֶׁנִּשְׁבַּר, וּמִתְגָּאֶה וְעוֹלֶה, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בּוֹ כָּךְ הָרְשָׁעִים רוֹאִים אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, וְהֵם מִתְגָּאִים וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם נִשְׁבָּרִים זֶה מִפְּנֵי זֶה, לֹא כֵן הָאָדָם כְּשֶׁהוּא בָּטֵל לְפָנֶיךָ כֻּלָּם, הוּא מַצְלִיחַ תָּמִיד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּהְיֶה בְּךָ שׁוּם יֵשׁוּת וְגֵאוּת כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְתֵצֵא מִצָּרוֹתֶיךָ, וְתַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ מִי שֶׁבָּטֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת הַדִּבּוּר (עַיֵּן זֹהַר וַיִּקְרָא מב), כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, שֶׁאָז דַּיְקָא סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת א, יז): "כָּל הַמַּרְבֶּה דְּבָרִים, מֵבִיא חֵטְא"; כִּי (מִשְׁלֵי י, יט): "בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פָּשַׁע"; אִם הָאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, לֹא יְמַלֵּט שֶׁיִּסְתַּבֵּךְ בְּאֵילוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי מְגַלֶּה מַה שֶּׁבְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ', אוֹ מְפַטְפֵּט דְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת מְכֻסִּים וְכוּ' עִנְיָנָיו הַפְּרָטִיִּים וְכוּ', וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁכְּבָר פִּטְפֵּט וְדִבֵּר וְהוֹצִיא מִפִּיו מַה שֶּׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ, אָז כְּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת דִּבּוּרָיו, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְלֹא יָכוֹל לִמְחֹל לְעַצְמוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וּלְעוֹלָם אַל תְּדַבֵּר שׁוּם דָּבָר שֶׁלֹּא צְרִיכִים, וְאַל תְּגַלֶּה לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם דְּבָרִים שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה שֶׁיִּתְוַדְּעוּ לַחוּץ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לַחֲבֶרְךָ: אֲנִי מְגַלֶּה לְךָ סוֹד, וְאַל תַּגִּיד אוֹתוֹ לְאַף אֶחָד, תֵּדַע, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהוֹצֵאתוֹ מִפִּיךָ, כְּבָר הַסּוֹד

יִהְיֶה מְפֻרָסָם לְשׁוֹנְאֶיךָ, וְתִסְבֹּל בִּשְׁבִיל דִּבּוּרֵי פִּיךָ מַה שֶּׁתִּסְבֹּל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וּזְכֹר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיג): הֲפֹךְ בְּנִבֵּילְתָא וְלֹא תַּהֲפֹךְ בְּמִילֵי — יוֹתֵר טוֹב לְךָ לַהֲפֹךְ וּלְגַלְגֵּל נְבֵלָה סְרוּחָה, מִשֶּׁתְּגַלְגֵּל אֶת לְשׁוֹנְךָ בְּמִלִּים שֶׁאֵינָן צָרִיךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד הַצָּלָחָה כְּמוֹ מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי כא, כג): "שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ".

ו.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ כְּרֶגַע לַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְאַף שֶׁהַצָּרוֹת מְסַבְּבוֹת אוֹתְךָ, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה אָבוּד לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תֵּצֵא כְּבָר מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, כִּי הַמְצִיאוּת הֶרְאָתָה, שֶׁאָדָם שֶׁחִזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ תּוֹךְ צָרוֹתָיו, וְלֹא אִבֵּד אֶת עַצְמוֹ, רַק בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ,

כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמִתְקֵף צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, בִּלְבוּלָיו וּמְרִירוּתוֹ, בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, וְסִפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמַה שֶּׁמְּדַכֵּא אוֹתוֹ, וּבָכָה בִּבְכִיּוֹת עֲצוּמוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו שֶׁיּוֹצִיאוֹ מִכָּל צָרוֹתָיו, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֶזְרוֹ, וְלָכֵן רְאֵה גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקִיּוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל זֶה, הֵינוּ אַף שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו מְסֻבָּךְ בְּכָל מִינֵי יִסּוּרִים, צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם פֶּתַח אֵיךְ לָצֵאת מִמְּרִירוּתְךָ, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֶלָּא בְּרַח לְךָ אֶל מָקוֹם מְיֻחָד, מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ הַמָּר, וְאֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִבְכֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ; בְּנִי! בְּנִי! אַל תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁתִּרְאֶה יְשׁוּעָה, וּבִלְבָד שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ, לֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ, וְלֹא לַעֲזֹב וּלְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ כְּרֶגַע, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, כִּי עִקַּר הָעֲצָה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הִיא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַהִתְחַזְּקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד,

וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ הַכֹּל, וּבוֹכֶה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יִבְכֶּה הַבֵּן לִפְנֵי אָבִיו.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירִיּוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, הֵן רַק בִּשְׁבִיל חֲטָאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵרַע לָאָדָם כְּלָל, אֶלָּא הָאָדָם עַל־יְדֵי חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְכָל מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו הֵם רַק מֵחֲמַת רֹב עֲוֹנוֹתָיו (עַיֵּן תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ז), וּכְמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ: כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וּמְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, הוּא סוֹבֵל מִילָדָיו, וּכְשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל מִינֵי לֵיצָנוּת וְנִבּוּל פֶּה, לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת, הֲרֵי זֶה סוֹבֵל מֵאִשְׁתּוֹ, וּכְשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים מְגֻנִּים וּמְלֻכְלָכִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא סוֹבֵל מִבְּנֵי־אָדָם, וְלָכֵן כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל עַכְשָׁו, זֶה רַק בִּשְׁבִיל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, אֶלָּא לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה א׳): אִם קְרַעְתֶּם לְבַבְכֶם בִּתְשׁוּבָה, אֵין אַתֶּם קוֹרְעִים בִּגְדֵיכֶם לֹא עַל

בְּנֵיכֶם וְלֹא עַל בְּנוֹתֵיכֶם; הֵינוּ כְּשֶׁתָּבוֹא, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּלֵב נִשְׁבָּר וּבְלֵב קָרוּעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יָמוּת בְּנְךָ אוֹ בִּתְּךָ בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לְבִרְיָה, אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לִכָּנֵס — יִכָּנֵס (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד); כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קיט.), וּבְרֶגַע שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ, כִּי גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, "שֶׁאֲפִילּוּ אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי מִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּרַחֲמִים , וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹנוֹתָיו" (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא, פֶּרֶק ד'); וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לֹא לַחֲזֹר אֶל מַעֲשֶׂיךָ, דִּבּוּרֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ הַמְגֻנִּים, הַמְזֹהָמִים וְהָרָעִים, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל צָרוֹתֶיךָ תִּתְבַּטֵּלְנָה, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ הַנֹּעַם הַכִּי גָּדוֹל שֶׁאֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֵלָיו בָּזֶה הָעוֹלָם.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה מְזַלְזֵל בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא מַתָּנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנָּתַן לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הֲרֵי נִמְשָׁךְ עָלָיו כָּל הַשָּׁבוּעַ שֶׁפַע גָּדוֹל בְּרוּחָנִי וּבְגַשְׁמִי, וְיוֹצֵא מִכָּל צָרוֹתָיו, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם מְחַלֵּל שַׁבָּת, אֲזַי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל הַשָּׁבוּעַ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים חוֹבוֹת וּטְרָדוֹת, שֶׁהוּא טָרוּד בְּפַרְנָסָתוֹ, וְסוֹבֵל יִסּוּרֵי תֹּפֶת, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵעַכְשָׁו לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וּלְכַבְּדָהּ, שֶׁאָז עַל־יְדֵי־זֶה יֶשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְיַגֵּעַ כָּל־כָּךְ בְּעֹל פַּרְנָסָתְךָ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): ״בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר״ (מִשְׁלֵי י, כב) — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; וְאָמְרוּ (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים, כִּי לֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְאֵינוֹ מְצַמְצֵם בְּשׁוּם צְמְצוּמִים, וְכָל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ (שָׁם); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה כה, יב):

בְּעֵת שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבָּת, גּוֹזֵר גְּזֵרָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַיְּמָהּ, אִם תִּשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ כְּהִלְכָתָהּ, אֲזַי תּוּכַל לִגְזֹר מַה שֶּׁתִּרְצֶה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַיֵּם אֶת גְּזֵרוֹתֶיךָ, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ וְלֹא לְחַלְּלָהּ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי שַׁבָּת מַמְשֶׁכֶת שֶׁפַע וּבְרָכָה לָאָדָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז יִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו, וְתִהְיֶה לוֹ רַק בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! תֵּדַע, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מֵחֲמַת מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, שֶׁטִּבְעֲךָ הוּא לִהְיוֹת אַכְזָר, וְהָאַכְזָרִיּוּת מְבִיאָה אוֹתְךָ לִידֵי כַּעַס, וְהַכַּעַס מַכְנִיס בְּךָ קִנְאָה — שֶׁאַתָּה מְקַנֵּא בְּזֻלָּתְךָ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְאַתָּה יוֹצֵא לָרִיב עִם כָּל מִי שֶׁבָּא לְיָדְךָ, וְזֶה גּוֹרֵם לְךָ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִדָּה יְקָרָה כְּמוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בַּבָא קַמָּא, פֶּרֶק ח׳, הֲלָכָה ז׳): בִּזְמַן שֶׁאַתָּה רַחֲמָן, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּמִדַּת

הָרַחֲמָנוּת, כִּי כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ (בֵּיצָה לב.); כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם הוּא רַחְמָן, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת טוּב לִבּוֹ, וְאֵיךְ שֶׁשָּׁרְשׁוֹ הוּא מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָיָה מָלֵא חֶסֶד וְרַחֲמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם הוּא אַכְזָר, אָז עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁכְּמַעַט יִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צָרוֹתָיו, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת — לְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כִּי מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵן רַחֲמִים (עֵין כְּתֻבּוֹת נ:), רַק כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, אָזַי נִמְשֶׁכֶת גַּם עָלָיו רַחֲמָנוּת מִלְּמַעְלָה — שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו, וּמוֹצִיאוֹ מִכָּל צָרוֹתָיו, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, יְסוּרֶיךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת — לְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי אַכְזָרִיּוּת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה רַק שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם רַחֲמָנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִוָּשַׁע מִכָּל צָרוֹתָיו.

וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: "אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא **בְּמִדַּת הָרַחֲמִים בָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם, בְּמִדַּת הָרַחֲמִים אֲנִי מַנְהִיגוֹ, וְעָתִיד אֲנִי לְחַדְּשׁוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים**" (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא, ה"א); וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְאָז יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים, וְיִוָּשַׁע מִכָּל צָרוֹתָיו, וְיַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר שַׁבַּת־נַחֲמוּ תקס״ט, וְהוֹלִיכוּ מֵת לִפְנֵי חַלּוֹנוֹת בֵּיתוֹ, וְהָיוּ הוֹלְכִין אַחֲרָיו וּבוֹכִין וּמַסְפִּידִין עָלָיו כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר: דֶּעֶר מֵת קֶעֶר לַאכְן — הַמֵּת מִסְּתָמָא שׂוֹחֵק בְּלִבּוֹ עַל שֶׁבּוֹכִין אַחֲרָיו, כִּי בּוֹכִין עַל שֶׁנִּפְטָר מִן הָעוֹלָם כְּאִלּוּ אוֹמְרִים לוֹ: הֲלֹא טוֹב אִם הָיִיתָ מַאֲרִיךְ עוֹד יָמִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְסָבַלְתָּ עוֹד צָרוֹת רַבּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהָיְתָה לְךָ עוֹד מְרִירוּת הָעוֹלָם (אַמֶּעֶר וָואלְסְט נָאךְ פַאר שְׁוַוארְצְט גִיוָוארְן אוֹיף דֶּעֶר וֶועלְט). שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא גַּם שָׁם לֹא יָנוּחַ מִיִּסּוּרִים, כִּי לֹא הָיָה צַדִּיק גָּדוֹל כָּל־כָּךְ שֶׁלֹּא יִסְבֹּל שׁוּם צַעַר גֵּיהִנּוֹם וְחִבּוּט הַקֶּבֶר, וְאִם־כֵּן גַּם שָׁם יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים. הֵשִׁיב: עַל־כָּל־פָּנִים עַתָּה יִהְיֶה הַקֵּץ וְהַגְּמָר מֵהַיִּסּוּרִים וְצַעֲרוֹ, כִּי יִסְבֹּל מַה שֶּׁיִּסְבֹּל, וְאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה לְמַה שֶּׁפָּעַל בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵיזֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. חָזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא יֵשׁ גִּלְגּוּלִים, וְאוּלַי יִצְטָרֵךְ לוֹ לְהִתְגַּלְגֵּל עוֹד פַּעַם אַחַת לְזֶה הָעוֹלָם, וְאִם־כֵּן מַה פָּעַל בַּמֶּה שֶׁנִּפְטַר עַכְשָׁו מִצָּרוֹת עוֹלָם הַזֶּה. הֵשִׁיב: אִם יִרְצֶה, יוּכַל לְהִתְעַקֵּשׁ וְלִטְעֹן שָׁם, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּשׁוּם אֹפֶן לְהִתְגַּלְגֵּל וְלֵילֵךְ עוֹד הַפַּעַם בְּזֶה הָעוֹלָם.

(חַיֵּי־מוֹהֲרַ״ן, דְּפוּס חָדָשׁ, סִימָן תמו)

קוּנְטְרֵס

תַּעֲזֹב אוֹתִי

יַכְנִיס בָּאָדָם עֵצוֹת אֵיךְ לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְאֵיךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְבִטָּחוֹן
עַצְמִי לֹא לְהִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וִיגַלֶּה לָאָדָם אֵיךְ
שֶׁיִּהְיֶה עַצְמָאִי לְגַמְרֵי, וְלֹא יִהְיֶה תָּלוּי בַּאֲחֵרִים כְּלָל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: הָאָדָם יָכוֹל
לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים בְּזֶה
הָעוֹלָם, לוּלֵי שֶׁנִּדְבָּקִים אֵלָיו תָּמִיד
אִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי, חֲבֵרִים רָעִים,
אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי,
וְאִם הָיָה מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר
תֵּכֶף־וּמִיָּד לְכָל חָבֵר רַע שֶׁמִּתְקָרֵב
אֵלָיו וְרוֹצֶה לְפַתּוֹתוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכּוֹ
עַקֵּמָה: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״, תֵּכֶף־וּמִיָּד
הָיָה נִפְטָר מִמֶּנּוּ, וְלֹא הָיָה בָּא אֶל
מַה שֶּׁבָּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כָּל
הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין בָּאִים רַק מֵחֲמַת
חֲבֵרִים רָעִים, וְעַל־כֵּן אִם רוֹאֶה
אֵיזֶה חָבֵר רַע שֶׁרוֹצֶה לָגֶשֶׁת אֵלָיו,
יֹאמַר: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפד)

קוּנְטְרֵס

תַּעֲזֹב אוֹתִי

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּבְכָל עֵת וָרֶגַע מִתְחַדֶּשֶׁת כָּל הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, רַק תֵּדַע, אֲשֶׁר כָּל מְאוֹרָעוֹתֶיךָ הֵם לְטוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס.): כָּל דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד (כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ), וְאַף שֶׁיֵּשׁ

הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין תֵּכֶף וּמִיָּד אֶת הַטּוֹבָה בָּזֶה, כִּי לְמַעֲשֶׂה הָאָדָם סוֹבֵל לְעֵת עַתָּה רָעָה גְּדוֹלָה — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִזֻּלָּתוֹ, הֵן מֵהַקְּרוֹבִים וְהֵן מֵהָרְחוֹקִים, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וְאִם יַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא יִשָּׁבֵר, יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמַּשְׁבֵּר שֶׁמְּסַבֵּב אוֹתוֹ. וְאִם יָבוֹא אֵיזֶה אָדָם וְיֹאמַר לְךָ אַחֶרֶת, וְיִרְצֶה לְיַאֵשׁ אוֹתְךָ, וְלוֹמַר לְךָ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא תִּוָּשַׁע וְלֹא תּוּכַל לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה וּמֵהַצָּרָה הַמְּרוֹרָה הַזֹּאת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִלְעֹג לוֹ, וְתֹאמַר לוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", וְאַל תְּבַלְבֵּל אוֹתִי, כִּי אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם הַכֹּל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ צִמְצֵם וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא "עוֹלָם" — לְשׁוֹן הֶעְלֵם, כִּי נֶעֱלָמֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אַנְשֵׁי הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וְעָלַי בִּפְרָטִיּוּת, הַכֹּל לְטוֹבָתִי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — לֹא לְהִתְפַּעֵל וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת,

רַק כָּל אֶחָד הָרוֹצֶה לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ וּלְהַפִּילְךָ וּלְהַשְׁלִיכְךָ וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתְּךָ, תֹּאמַר לוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", דַּיְקָא אָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְתַעֲבֹר אֶת הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת וְהֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים שֶׁלְּךָ בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה, רַק מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁפִּיל אוֹתוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", דַּיְקָא הוּא מַצְלִיחַ בְּחַיָּיו וְחַי חַיִּים טוֹבִים וְנְעִימִים, חַיִּים מְתֻקִּים וַאֲרֻכִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבָּבוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מִלְּמַעְלָה נוֹתְנִים לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַהֲפֹךְ אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, אֶת הַמָּר לְמָתֹק, אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאֶת הַמְנִיעוֹת לִנְעִימוּת, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לִזְכּוֹת לָזֶה צְרִיכִים כֹּחוֹת עֲצוּמִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וּמְסֻבָּב עִם גַּשְׁמִיּוּת וּמְנִיעוֹת וְחֹשֶׁךְ וּמְרִירוּת, יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה גְּדוֹלָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם מִתְלַבְּשִׁים עָלָיו — לְהַשְׁפִּילוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ וּלְרַחֲקוֹ וּלְשָׁבְרוֹ, אָז הַנִּסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּנֵי־אָדָם יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גָּדוֹל לְהַחֲשִׁיךְ וּלְמָרֵר וּלְהַשְׁפִּיל אֶת נֶפֶשׁ זֻלָּתָם, וְזֶה עִקַּר הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִבְרֹחַ

מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה וְעַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ לוֹמַר לְזוּלָתוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", וְאַל תַּשְׁפִּיל אוֹתִי, וְאַל תַּחֲשִׁיךְ וְאַל תְּמָרֵר אֶת חַיַּי, עֲדַיִן הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁלֹּא יִשְׁבְּרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יַחֲשִׁיכוּ וִימָרְרוּ אֶת חַיָּיו, כִּי זֶה טֶבַע רַע שֶׁל בְּנֵי אָדָם — לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַזֻּלַת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, אֲזַי הוּא מַחֲשִׁיךְ אֶת חַיָּיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו:): כֵּיוָן שֶׁנִּצְרָךְ אָדָם לַבְּרִיּוֹת, עוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, בְּרֶגַע שֶׁאָדָם צָרִיךְ טוֹבוֹת מִזֻּלָתוֹ, כְּבָר רָעִים וּמָרִים חַיָּיו, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה רוֹצֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַמָּר לְמָתֹק, אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאֶת הַמְּנִיעוֹת לִנְעִימוּת, תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל מִי שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדְּךָ "תַּעֲזֹב אוֹתִי", וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּנֵס בְּךָ עַזּוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁלֹּא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תּוּכַל לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת לִבּוֹ, לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהַנִּיחַ לְאַף אֶחָד לְהַשְׁתַּלֵּט עָלָיו, אֲשֶׁר אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, כִּי עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָאֱמוּנָה

הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בּוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אֲשֶׁר הָאוֹר הַזֶּה הוּא הַמְתִיקוּת וְהָעֲרֵבוּת וְהַנֹּעַם הָאֲמִתִּיִּים בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד אוֹר כְּמוֹ אוֹר הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵין לְךָ עוֹד מְתִיקוּת וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת כְּמוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה עַצְמָאִי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מִתְפָּעֵל מֵאַף אֶחָד, כִּי מִדַּת הָאֱמוּנָה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, יֵשׁ בְּכֹחָהּ לַהֲפֹךְ אֶת כָּל מַהוּת הָאָדָם, עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְכָל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף אֶחָד לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁתַּלֵּט עֲלֵיהֶם, לְהַשְׁפִּילָם, לְהַחֲשִׁיךְ וּלְמָרֵר אֶת חַיֵּיהֶם, וְזֶהוּ שִׁבְחָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בָּעוֹלָם עַל אַף שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדִים כְּנֶגְדָּם עִם כָּל זֹאת מֵרֹב אוֹר וּדְבֵקוּת וְחִיּוּת וְזִיו הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּטְבְּעָה בָּהֶם, זֶה מַה שֶּׁמַּעֲמִיד אוֹתָם עַל רַגְלֵיהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת רוּחָם, וְשׁוּם רוּחַ סְעָרָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יְכוֹלָה לִשְׁבֹּר וּלְבַטֵּל וּלְכַלּוֹת אוֹתָם, כִּי אַפִלּוּ אִם הִצְלִיחוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, לְכַלּוֹת אוֹ לְדַכֵּא אוֹ לְהַשְׁפִּיל חֵלֶק אֶחָד מֵעַמֵּנוּ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל, תֵּכֶף־וּמִיָּד קָמוּ בְּמָקוֹם אַחֵר אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְחָזְרוּ וּבָנוּ אֶת הַיַּהֲדוּת, וְעָשׂוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים עַל־יְדֵי בְּנַיִת בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מְקָוָאוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה, וְהֶחְדִּירוּ בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר, וְכֵן הָיָה בְּרֹב מְקוֹמוֹת הָעוֹלָם הֵיכָן שֶׁאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ גָּרִים, אַף שֶׁבְּאֵיזֶה צַד מֵהָעוֹלָם הִשְׁפִּילוּ וְהִכְנִיעוּ אוֹתָם אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת לֹא הִתְיָאֲשׁוּ וְלֹא הִתְפַּעֲלוּ, רַק מִצַּד שֵׁנִי כְּבָר חָזְרוּ וּבָנוּ אֶת הַהֲרִיסוֹת, וְכָךְ יֵשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל קִיּוּם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בְּכָל זֹאת, וּמִי שֶׁיִּרְצֶה לִשְׁבֹּר וּלְהַשְׁפִּיל וּלְבַטֵּל אוֹתְךָ, תֹּאמַר לוֹ: "**תַּעֲזֹב אוֹתִי**", וְאַל תִּתְפַּעֵל מִמֶּנּוּ כְּלָל, וְאַף שֶׁיִּהְיוּ יָמִים אוֹ שָׁבוּעוֹת אוֹ אֲפִלּוּ חֳדָשִׁים שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מַר מְאֹד, שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ כְּנֶגְדְּךָ וְיַעֲמְדוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי שׂוֹנְאִים, וִימָרְרוּ אֶת חַיֶּיךָ, וְיַחֲשִׁיכוּ אֶת מַזָּלְךָ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הָרַע לְטוֹב וְהַחֹשֶׁךְ לְאוֹר וְהַמַּר לְמָתֹק וְהַמְּנִיעוֹת לִנְעִימוּת, וְזֶה עִקַּר הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם — אִם הָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ שֶׁכָּךְ הִיא הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל

דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, וְשׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תִּמָּשֵׁךְ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל חַיֶּיךָ וַהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחוֹקֵק בְּלִבּוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, שֶׁאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי הֵם רַק כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת בָּנָיו וְרוֹצֶה שֶׁיַּחְזְרוּ אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְיִזְכּוּ לְהַכִּירוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים, לֵידַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמֵחֲמַת שֶׁטֶּבַע הָאָדָם הוּא גַּשְׁמִיּוּת וְעָבְיוּת חֲזָקָה, וְאֵינוֹ רוֹאֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁבְּכָל דָּבָר, כִּי עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים טִמְטְמוּ אֶת דַּעְתּוֹ, וְהָעַקְמִימִיּוּת הִכְבִּידָה אֶת לְבָבוֹ, לָזֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים מָרִים, וְהַכֹּל

בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְעוֹרֵר לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; כִּי הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם שׁוֹבְרִים אֶת גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לָבוֹא וְלָרוּץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם עוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וְרוּץ וּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּקְרָא תִּגָּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה לְךָ שׁוּם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה, רַק תָּשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ, וְיָאִיר בְּךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְיִקָּרֵא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד, ה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד אֶת שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי אֶלָּא עַל בַּעֲלֵי יִסּוּרִין; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוּ לוֹ אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ וְלֹא יַפִּילוּ אוֹתוֹ בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי מֵחֲמַת הַבְּחִירָה הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁיּוּכְלוּ לָלֶכֶת אֶל שְׁנֵי מִינֵי דְּרָכִים, הַיְנוּ אֶל שְׁנֵי כִּוּוּנִים, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה, אֲזַי מְחַבֵּר עַצְמוֹ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם בְּטֵלִים

לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשִׂים כֵּלִים לְגַבֵּי גִּלּוּי הַשְׁכִינָה, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֲלֵיהֶם, גַּם עָלָיו נִשְׁפָּע וְנִתְגַּלֶּה אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה, אֲזַי מִתְחַבֵּר אֶל קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים וְלֵיצָנִים הַמְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם בְּהֶבֶל וָרִיק, וְעוֹבְרִים עַל כָּל מִינֵי זֵהֲמוֹת, שְׁקוּץ, תִּעוּב וְנִאוּף, וְהֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַחַטָּאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁאָדָם חוֹטֵא וּמְתַעֵב וּמְלַכְלֵךְ וּמְזַהֵם אֶת עַצְמוֹ, מַשְׁכִּיחִים וּמַחְשִׁיכִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינָם מַאֲמִינִים לְגַמְרֵי בְּמְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַבְּחִירָה — אִם לְטוֹב וְאִם לְרַע; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִבְחֹר בַּטּוֹב, וְתִבְרַח מֵרַע, הֵינוּ שֶׁתִּתְחַבֵּר אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם נַעֲשִׂים בְּחַיֵּיהֶם כְּלִי לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ אוֹר וְחִיּוּת עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת, וְתִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתְךָ, וְתִתְגַּלֶּה גַּם לְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תִּצְטָרֵךְ לִסְבֹּל שׁוּם יִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים וְצָרוֹת וְכוּ׳, כִּי מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתָ לְדַבֵּק עַצְמְךָ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אָז כְּבָר מִמֵּילָא יִזְדַּכֵּךְ גּוּפְךָ, וְתִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן אִם תִּתְחַבֵּר עַצְמְךָ אֶל קַלִּים וְלֵצִים וּפוֹחֲזִים הַמְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם בְּהֶבֶל וָרִיק, וּמִתְלַכְלְכִים בְּשִׁקּוּץ

וְתָעוּב זֶהֲמַת נָאוּף, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם עֲבֵירוֹת גּוּפְךָ תִּתְפַּשֵּׁט עָלֶיךָ, וְיִתְכַּסֶּה וְיִתְחַשֵּׁךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מִמְּךָ, וְאָז תִּצְטָרֵךְ לַעֲבֹר יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים כְּדֵי לְהִזְדַּכֵּךְ לִהְיוֹת גַּם־כֵּן כְּלִי לְהַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי זֶה הָיָה עִקַּר תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וּבִבְרִיאַת כָּל הַבְּרִיּוֹת, הַכֹּל לַכֹּל — כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְטַהֵר וּמְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְזֶה בְּנָקֵל, אֲבָל אִם הָאָדָם מִתְלַכְלֵךְ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים וְזֻהֲמוֹת, וְנִטְבַּע בְּזֻהֲמַת תַּאֲוַת נָאוּף, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְכוֹפֵר בַּכֹּל — לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אָז דַּיְקָא צָרִיךְ לַעֲבֹר כָּל מִינֵי זְכוּכִים עַל־יְדֵי יִסּוּרִים מְרוֹרִים; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לִסְבֹּל זֹאת, עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ — מֶה עָשִׂיתָ, וּבַמֶּה הִתְלַכְלַכְתָּ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְאֵילוּ מִינֵי עֲבֵרוֹת — שִׁקּוּץ, תּוֹעֵב, עֵרֹם וְנָאוּף עָבַרְתָּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן אַל תִּקְרָא תִּגָּר עַל הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, כְּדֵי לְמָרֵק וּלְזַכֵּךְ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ, שֶׁגַּם אַתָּה תִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת זִיו אוֹר וְחִיּוּת

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא ב): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, כִּי הַיִּסּוּרִים מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בָּזֶה שֶׁסּוֹבֵל יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וּבָא וּמִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן לב): יְהֵא אָדָם שָׁמֵחַ בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר מִן הַטּוֹב, שֶׁאִלּוּ אָדָם בְּטוֹבָה אֵין נִמְחָל לוֹ עָוֹן שֶׁבְּיָדוֹ, וּבַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו נִמְחָל לוֹ הַכֹּל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם מִכָּל מַה שֶׁאוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר לְכָל שׂוֹנְאֶיךָ וּמִתְנַגְּדֶיךָ וּלְכָל הַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", כִּי אֲנִי מַאֲמִין בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל הוּא רַק נִסְיוֹנוֹת, שֶׁמְּנַסִּים אוֹתִי לִהְיֹכֶן אָרוּץ בִּשְׁעַת צָרָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּכָל זֶה, תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהַכֹּל, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ הַחֹמֶר הָעָב וְהַמְגֻשָּׁם שֶׁלְּךָ, וְיָאִיר לְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנַּעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וּלְזֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הַיִּסּוּרִים בְּאַהֲבָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): אַשְׁרֵי

אָדָם שֶׁנָּגַע בּוֹ יִסּוּרִים וְכָבַשׁ רַחֲמָיו וְלֹא קָרָא תִּגָּר״, וְאָמְרוּ (יַלְקוּט אִיּוֹב, רֶמֶז תתקח): אִיּוֹב אִלּוּלֵי קָרָא תַּגָּר כְּשֶׁבָּאוּ עָלָיו יִסּוּרִים, כְּשֶׁם שֶׁאוֹמְרִים עַכְשָׁו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק, וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, כָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים אֱלֹהֵי אִיּוֹב; הֲרֵי לְךָ, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כְּשֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר, נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּעוֹדְךָ בִּשְׁעַת כֹּחֲךָ, וְתִתְחַבֵּר אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּצְטָרֵךְ לַעֲבֹר יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, אֶלָּא יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר דִּבּוּרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הַנִּסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִסְבֹּל צַעַר אוֹ מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּבֶאֱמֶת הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, מַכְאוֹבָיו, בִּלְבוּלָיו וְעָגְמַת נַפְשׁוֹ לוּלֵי הַלֵּצִים וְהַפּוֹחֲזִים וּבַעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן

נֶעֱלָם וְנִסְתָּר אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֹרֶב בְּנֵי־אָדָם, וְלָכֵן הֵם מְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם הַיָּקָר וּמְדַבְּרִים לְשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם גּוֹרְמִים מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בָּעוֹלָם, וְזֶה מְסַבֵּךְ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַלְּשׁוֹן הָרָע וְהַלֵּיצָנוּת וּפְטָפּוּטֵי הַדְּבָרִים הַבְּטֵלִים שֶׁל מַה בְּכָךְ גּוֹרְמִים צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם, כִּי מְרַגְּלִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי וְגוֹרְמִים מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, קִנְאָה וְשִׂנְאָה בֵּין זֶה לָזֶה, עַד שֶׁלֹּא דַּי לוֹ לָאָדָם מִצָּרוֹתָיו שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו מֵעַצְמוֹ וּמִמְּשַׁפַּחְתּוֹ וּמִפַּרְנָסָתוֹ, עוֹד צָרִיךְ לְהִסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת, בְּקִנְאָה וְשִׂנְאַת חִנָּם, אֲשֶׁר אֵינָם שַׁיָּכִים לוֹ כְּלָל; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִפָּטֵר אַחַת וּלְתָמִיד מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתֶךָ, וְלִחְיוֹת חַיִּים אֲרֻכִּים נְעִימִים וּמֻצְלָחִים, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר: "**תַּעֲזֹב אוֹתִי**", לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַכְנִיס אוֹתְךָ בְּאֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת אוֹ רִיב, קִנְאָה וְשִׂנְאָה שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים אֵלֶיךָ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּנָּצֵל מִצָּרוֹת רָעוֹת וְרַבּוֹת, וְכֵן עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מְעֹרָב עִם לֵיצָנִים בַּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת, יוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת וּבַעֲלֵי מַחֲלֹקֶת, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תּוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמָּשְׁכוּ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֶשְׁפְּעוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת

טוֹבוֹת בְּגַשְׁמִיוּת וּבְרוּחָנִיוּת, כִּי כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁפִּיעַ עָלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁפַע גַּשְׁמִי, שֶׁלֹּא חָסְרָה לוֹ פַּרְנָסָה, וְכֵן שֶׁפַע רוּחָנִי — שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים בַּתּוֹרָה, וְכֵן יֵשׁ לוֹ דִּבּוּרִים חַמִּים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ לְדַבֵּר עִם זוּלָתוֹ, לֹא־כֵן כְּשֶׁהוּא מְעֹרָב עִם כָּל מִינֵי בּוּרִים וְרֵיקִים, קַלִּים וּפוֹחֲזִים, לֵיצָנִים וּבַעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע, בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁמְּעֹרָב בֵּין לֵיצָנִים וְהוֹלְכֵי בָּטֵל, הֲרֵי זֶה מִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם, כִּי רוֹצֶה לִדְמוֹת לָהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנִשְׁאָר בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמָּרִים שֶׁלּוֹ; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת, אֲהוּבִי, בְּנִי, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל אֵלּוּ הַפּוֹחֲזִים וְהָרֵיקִים, בַּעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת — "תַּעֲזֹב אוֹתִי", וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְיִשְׁפְּעוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת בָּזֶה וּבַבָּא.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּסֵא לְגַבֵּי גְּלוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה הָיָה

רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁהָאָדָם שֶׁהוּא בְּרִיָּה קַלָּה וּשְׁפָלָה בְּזֶה הָעוֹלָם, יַעֲשֶׂה לוֹ דִּירָה כָּאן בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵינוּ שֶׁיַּהֲפֹךְ אֶת כָּל הַגַּשְׁמִיּוּת לִרוּחָנִיּוּת, וְיִגָּלֶה וְיִפָּרְסֵם לְכֻלָּם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם יְחִידִי — לְגַלּוֹת אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ בְּכֹחוֹ לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אִם רַק יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְלֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יֵלֵךְ בִּתְמִימוּת וְיִגָּלֶה וְיִפָּרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט נִהְיֶה שָׁם, וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת מַצְלִיחַ, כִּי מִלְמַעְלָה נוֹתְנִים לוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַצְלִיחַ — אִם לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם מִתְנַגְּדִים, לֵיצָנִים וּמְחַרְחֲרֵי רִיב, בּוּרִים וְלֵצִים, קַלִּים וְרֵיקִים, נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, וְרָגִיל לוֹמַר לָהֶם "תַּעֲזֹב אוֹתִי", כִּי אֵינִי מְעֻנְיָן בָּכֶם כְּלָל, אֲנִי בְּחֶמְיַ אֵלֵךְ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, לַהֲפֹךְ אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹתוֹ כְּסֵא לְגִלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, וְאָז כְּשֶׁתִּהְיֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, חָזָק כָּל־כָּךְ שֶׁלֹּא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, הַעִקָּר הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל הַמּוֹנְעִים וְהָרוֹדְפִים אוֹתְךָ: "תַּעֲזֹב

אוֹתִי״, אֵינִי מְעֻנְיָן בְּךָ, רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָז תַּצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק בְּדָבָר זֶה — כְּשֶׁהוּא חָזָק בְּעַצְמוֹ לוֹמַר לְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר רוֹצִים לְהַשְׁפִּילוֹ וּלְהַרְחִיקוֹ וּלְגָרְשׁוֹ וּלְהַפִּילוֹ: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״, שֶׁאָז כָּל הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם מִתְנַגְּדָיו וּמְחָרְפָיו וּמְבַזָּיו נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי לֹא תֵּדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, וְאִם לֹא תַּחְגֹּר אֶת מָתְנֶיךָ לוֹמַר לְכָל הַמּוֹנְעִים וְהַמְעַכְּבִים וְהַמַּסְתִּירִים לְךָ: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״, לֹא תַּצְלִיחַ, כִּי הַצְלָחַת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁאוֹמֵר לְכָל הַקָּמִים עָלָיו: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מֵהֶם כְּלָל, שֶׁאָז זוֹכֶה לְהַצְלִיחַ, וּבִפְרָטִיּוּת מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים וּלְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לוֹמַר: ״תַּעֲזֹב אוֹתִי״.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם רַק הָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאוֹמֵר לְכָל הַמְעַכְּבִים

וְהַמּוֹנְעִים אוֹתוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", כִּי עַל־יְדֵי מִלִּים אֵלּוּ שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר לִמְחָרְפָיו וְלִמְבַזָּיו וּלְמַשְׁפִּילָיו, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה עַצְמָאִי וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכָל מִי שֶׁסּוֹבֵל כָּל מִינֵי הַשְׁפָּלוֹת וְדִכּוּיִים, הַכֹּל בָּא כְּשֶׁמַּנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת נִשְׁלָט עַל־יְדֵי זֻלָּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, לֹא־כֵן אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל אֶחָד: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", אֵינִי מְעֻנְיָן בְּךָ, אֲנִי מַאֲמִין רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר וַאֲנִי נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ, וְתֵצֵא מִקַּטְנוּת וּמֵחֲלִישׁוּת דַּעְתְּךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשָׂה עַצְמָאִי, וְאָז תַּעֲלֶה תָּמִיד מַעְלָה מַעְלָה, כִּי לֹא תּוּכַל שׁוּם בְּרִיָּה לְהַשְׁפִּיל אוֹ לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, כִּי זוֹ מַעֲלַת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ — כָּל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, (זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים

שֶׁהִיא מִשְׂרָה פְּחוּתָה וְקַטָנָה גַּם הוּא מְמֻנֶּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ) (בְּרָכוֹת נח.), אִם תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא תֵּעָשֶׂה עַצְמָאִי וְלֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בֶּן אָדָם, וְזֶה יָבִיא אוֹתְךָ אֶל כָּל מִינֵי הַצְלָחוֹת בַּחַיִּים, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא יְסוֹד הַכֹּל, וְכָל הַהַצְלָחָה שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָה רַק בָּזֶה, וּלְהֶפֶךְ כָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם בָּאִים רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בּוֹ קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְאִי אֱמוּן בְּעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לְהַשְׁפִּיל אוֹתוֹ וּלְדַכְּאוֹ, לְחָרְפּוֹ, לְבַזּוֹתוֹ וּלְשַׁבְּרוֹ, וְזֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם בָּעוֹלָם — עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְקָרֵרֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּכֹחַ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא צוֹחֵק וְלוֹעֵג לָהֶם, וְרָגִיל לוֹמַר: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", אֵינִי מְעֻנְיָן בְּךָ כְּלָל, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁיִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם וּמִצְחוֹ חָזָק נֶגְדָּם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ וּלְבָבוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה כְּסֵא לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַשְׁפִּיל וּלְהַכְנִיעַ אוֹתוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן כְּלָל; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

קוּנְטְרֵס

תְּשׁוּמֶת־לֵב

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וְיעוֹדְדוֹ וְיַשְׂמְחוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִדָּבָר זֶה — לְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ וּלְעוֹדֵד, וְלִתֵּן תְּשׁוּמֶת־לֵב לְזוּלָתוֹ, וּבְזֹאת זֶה תִּמְשַׁכְנָה עָלָיו בְּרָכוֹת רַבּוֹת מִלְמַעְלָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ
מְחַפֵּשׂ תְּשׁוּמֶת לֵב מֵהַקָּטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים
עַד הַזָּקֵן שֶׁבַּזְּקֵנִים, וְלָכֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה
לְגַדְּלוּת הַמֹּחִין וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רָאוּי
לוֹ לִתֵּן תְּשׁוּמֶת לֵב לְכֻלָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה
דַּיְקָא כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ, כִּי כָּל אֶחָד
בְּזֶה הָעוֹלָם אוֹהֵב תְּשׁוּמֶת לֵב, וּמִי
שֶׁנּוֹתֵן תְּשׁוּמֶת לֵב לְזוּלָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה
אַף פַּעַם לֹא יָרִיב עִם שׁוּם בְּרִיָּה, כִּי
עִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת הֵן כְּשֶׁנּוֹפֵל
בְּעַצְמוֹ לְקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְהוּא בְּעַצְמוֹ
רוֹצֶה תְּשׁוּמֶת לֵב, וְאָז כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַבְּלוֹ,
הוּא מַתְחִיל לָרִיב עִם זוּלָתוֹ; לָכֵן אַשְׁרֵי
מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְאֵינוֹ
צָרִיךְ תְּשׁוּמֶת לֵב מֵאַף אֶחָד, אַדְרַבָּה
הוּא נוֹתֵן תְּשׁוּמֶת לֵב לְכֻלָּם.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפה)

קוּנְטְרֵס

תְּשׁוּמֶת־לֵב

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי דָּבָר זֶה נִטְבָּע בְּטֶבַע הַבְּרִיאָה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב", וַאֲפִלּוּ מֶלֶךְ וְנָשִׂיא, שַׂר, מוֹשֵׁל וּמַנְהִיג, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אָדָם פָּשׁוּט בַּעַל מְלָאכָה וּבַעַל מִקְצוֹעַ יִהְיֶה בַּמֶּה שֶׁיִּהְיֶה מֵהָעוֹבֵד בְּיַהֲלֹמִים עַד הַסַּנְדְּלָר, הַחַיָּט וּמְנַקֵּה הָרְחוֹבוֹת, כֻּלָּם צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְזוֹ נְקֻדַּת הַחֻלְשָׁה שֶׁל הַטֶּבַע הָאֱנוֹשִׁי, וְכָל זֶה בָּא כִּי בִּשְׂרֵשׁ הָאָדָם הַנְּשָׁמָה הִיא אוֹר אֱלֹקִי, וְתָמִיד מִשְׁתּוֹקֶקֶת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּלְהִתְאַחֵד וּלְהִתְיַחֵד עִם בּוֹרְאָהּ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹרִיד נְשָׁמָה מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהִלְבִּישָׁהּ בְּגוּף עָכוּר וְגַשְׁמִי, וְהַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, כִּי כְּשֶׁאָדָם

נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא שׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִי בָּרָא אוֹתוֹ וּמִי מְחַיֶּה אוֹתוֹ, כִּי לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן נִקְרָא "עֹלָם" — לְשׁוֹן הֶעְלֵם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֶעֱלָם בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאָדָם שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, אֲבָל בִּפְנִימִיּוּתוֹ הוּא מִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לַחֲזֹר אֶל שָׁרְשׁוֹ, כִּי אוֹר נִשְׁמָתוֹ רוֹצֶה לְהִתְאַחֵז וּלְהִתְקָרֵב וּלְהִתְיַחֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵאַחַר שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ זוֹכִים לְזֶה, וְעַל־כֵּן כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ רוֹצָה לְהַשְׂלִים עַצְמָהּ לְהִתְאַחֵד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זוֹ נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת — כְּשֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת הַמְּצִיאוּת — מִי בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וּמִי מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ אֶל גִּלּוּי זֶה, אָז זוֹכֶה אֶל תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר שׁוּם בְּרִיָּה, מֵאַחַר שֶׁהוּא נִשְׁלָם לְגַמְרֵי, אַךְ מֵאַחַר שֶׁאָדָם עֲדַיִן רָחוֹק מִזֶּה, אֲזַי מִתְבַּטֵּא הַצְּמָאוֹן שֶׁלּוֹ — שֶׁרוֹצֶה "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִזֻּלָתוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאִם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְתֵדַע כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁנִּשְׁמָתְךָ תָּמִיד מִשְׁתּוֹקֶקֶת וּמִתְגַּעְגַּעַת לַחֲזֹר אֶל שָׁרְשָׁהּ הֵינוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִזְכּוֹת לְדַבֵּק

עַצְמָהּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּלִי שׂוּם הַשְׂכָּלוֹת וְשֵׂכֶל עַצְמִי כְּלָל, רַק כְּמוֹ שֶׁצִּוָּנוּ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אָז תִּזְכֶּה לְמַלֵּא אֶת הַצְּמָאוֹן וְהַגַּעְגּוּעִים שֶׁלְּךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל שׂוּם "תְּשׁוּמֶת לֵב" מֵאַף אֶחָד, כִּי תַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ שְׂבַע רָצוֹן וּמְרֻצֶּה מֵהַכֹּל, וְאוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ: שְׁמִירַת שַׁבָּת, כַּשְׁרוּת, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְכָל הַמִּצְוֹות שֶׁצִּוָּנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמָתוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת וּמִתְיַחֶדֶת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשֵׂית נִשְׁמָתוֹ אֶחָד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמִּצְוֹות הֵן הַמְקַשְּׁרוֹת אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מְאֻחָד וְדָבוּק בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא מָלֵא עִם כָּל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כְּלָל שׂוּם "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִשּׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל מִי שֶׁבָּא אֵלָיו, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשְׁלֵמוּת הִיא רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא חָסֵר מֵהַשְׁלֵמוּת, וְהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב", וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה מֶלֶךְ וְנָשִׂיא, שַׂר וּמַנְהִיג, כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ שׂוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב", שֶׁהָעָם יַחֲזִיק מִמֶּנּוּ וְיִפָּאֵר וְיִשַּׁבַּח אוֹתוֹ,

וּמִכָּל שֶׁכֵּן בַּעֲלֵי מְלָאכָה וּבַעֲלֵי עֵסֶק פְּשׁוּטִים צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב", שֶׁיְּשַׁבְּחוּ וְיִפָּאֲרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וַאֲפִלּוּ מְנַקֶּה הָרְחוֹבוֹת וּמְמֻנֶּה עַל הַנְּקָיוֹן צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב", שֶׁיְּשַׁבְּחוּ וְיִפָּאֲרוּ אֶת מַעֲשָׂיו, וְכָל זֶה בָּא לוֹ לְאָדָם שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ מְקַיֵּם לְעֵת עַתָּה אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶחְשָׁךְ וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הָאוֹר אֵין סוֹף לְגַמְרֵי, הוּא צָרִיךְ בְּיוֹתֵר לְתְשׁוּמֶת־לֵב; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַדְבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַמּוּבָאוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הֵן מְקֻשָּׁרוֹת וּמְחֻבָּרוֹת וּמְאֻחָדוֹת אֶת הָאָדָם הַנִּשְׁמִי וְהַחוֹמְרִי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֲבוּ מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ אֶל הַבְּרִיּוֹת לְקַבֵּל מֵהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב" אוֹ אֵיזֶה שֶׁבַח וְהִתְפָּאֲרוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, הוּא מָלֵא עִם כָּל טוּב, וְהוּא שְׂבַע רָצוֹן, וְאֵין חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ, וְיַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַקַּטְנוּת וְהַדַּחֲקוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הַבִּלְבּוּלִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, שֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא רָחוֹק מִקִּיּוּם הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱלָם

וְנִסְתָּר וְנִתְכַּסֶּה מִמֶּנּוּ אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמִּזֶּה בָּא, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ צְמֵאָה וּרְעֵבָה, וְזֶה מִתְבַּטֵּא בָּזֶה שֶׁהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִבְּנֵי־אָדָם, שֶׁיִּשַּׁבְּחוּ וְיִפָּאֲרוּ וְיַחֲזְקוּ אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה, וְנִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז לֹא יִצְטָרֵךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַדְרַבָּה יִתֵּן לְכֻלָּם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְיִחְיֶה אֶת חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים כָּל הַיָּמִים.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי כָּךְ הִטְבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּטֶבַע כָּל אָדָם, שֶׁרוֹצֶה מַשֶּׁהוּ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא רוֹצֶה, וְעַל־כֵּן דָּבָר זֶה מִתְבַּטֵּא בָּזֶה שֶׁהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִזֻּלָתוֹ, וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לָתֵת "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם מֵהַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים עַד הַקָּטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים, וּבָזֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלְךָ, וְתָמִיד תִּהְיֶה רָגִיל לָתֵת מִלָּה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ, וְתִשְׁתַּבַּח וְתִפָּאֵר אֶת מַעֲשָׂיו יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אַף פַּעַם אַל תְּבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתְךָ, וּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִבְּקֹרֶת, הֵינוּ לֹא לִהְיוֹת מְבַקֵּר אֶת

זוּלָתוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ כִּשְׁלוֹנוֹת וְחִסָּרוֹנוֹת, רְאֵה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ רַע וְאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ טוֹב, וְעַל־כֵּן בִּמְקוֹם לְהָעִיר וּלְבַקֵּר אֶת הָרַע, רְאֵה לָתֵת "תְּשׁוּמֶת לֵב" עַל הַטּוֹב שֶׁבְּזוּלָתֶךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּגְבִּיהַּ וְתָרִים וְתַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, וּבֶאֱמֶת יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לַעֲשׂוֹת רַק אֶת הַטּוֹב וְהָרַע יִפֹּל, לֹא־כֵן אִם תָּמִיד תְּבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתֶךָ, אֲזַי יִשָּׁאֵר בָּרַע וּבַכִּשָּׁלוֹן שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן הָעֵצָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל — לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לַטּוֹב שֶׁבְּמַעֲשֵׂי זוּלָתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִקְנֶה לְעַצְמוֹ אוֹהֲבִים וְרֵעִים וִידִידִים רַבִּים, כִּי טִבְעָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם לְהִמָּשֵׁךְ אֶל זֶה שֶׁנּוֹתֵן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְעַל־כֵּן רְאֵה לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה, וְתָמִיד תִּהְיֶה לְךָ אֵיזוֹ מִלָּה טוֹבָה בֵּין לְמְנַקֵּה הָרְחוֹבוֹת וּבֵין לַדַּוָּר הַמֵּבִיא אֶת הַדֹּאַר, בֵּין לַחֲנָוָנִי הַמּוֹכֵר בַּמַּכֹּלֶת וּבֵין לַקַּצָּב הַמּוֹכֵר בְּאִיטְלִיז בָּשָׂר, בֵּין לְמוֹכֵר הַדֶּלֶק אוֹ לַמְכוֹנַאי וּבֵין לַפָּקִיד הָעוֹבֵד בַּבַּנְק אוֹ לַפָּקִיד הָעוֹבֵד בַּמִּמְשָׁלָה וְכוּ' וְכוּ', וְאִם תִּתְנַהֵג בְּצוּרָה זוֹ — לָתֵת "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ וּלְפִי מִשְׂרָתוֹ, אָז כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ וְיַעֲזְרוּ לְךָ, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה בִּקֹּרְתִי, וְתָמִיד תִּהְיֶה לְךָ מִלָּה רָעָה עַל עֲבוֹדַת זוּלָתֶךָ, וְתָמִיד יִהְיֶה לְךָ לְהָגִיב תְּגוּבוֹת וּלְהִתְלוֹנֵן תְּלוּנוֹת, אָז תִּקְנֶה לְעַצְמְךָ שׂוֹנְאִים, שֶׁיִּשְׂנְאוּ אוֹתְךָ וְלֹא

יוּכְלוּ לְסַבֵּל אוֹתְךָ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר מַה לְּפָנֶיךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ הַחַיִּים שֶׁלְּךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לָתֵת "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָמִיד תִּהְיֶה רָגִיל עִם מִלָּה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמְךָ אֶל זוּלָתְךָ, וְלִשְׁמֹעַ אֶנְקָתוֹ וּכְאֵבוֹ וְצַעֲרוֹ וּבְעָיָתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנֶה לְעַצְמְךָ אוֹהֲבִים וְאוֹהֲדִים וִידִידִים רַבִּים, כִּי כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ רַק מִלָּה טוֹבָה, כִּי צָרוֹת יֵשׁ לוֹ כְּבָר דַּי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אַף אֶחָד שֶׁיַּעֲמֹד לוֹ עַל הָרֹאשׁ וְיַעֲרֹךְ בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשָׂיו; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ, מָה אִכְפַּת לְךָ לוֹמַר מִלָּה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ?! וְכַמָּה עוֹלֶה לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתְךָ וְלִתֵּן לוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב"?! הֲלֹא בָּזֶה אַתָּה מְחַיֶּה בֶּן אָדָם, וְאָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ וּמְעוֹדֵד אֶת בָּנָיו, וּשְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד בַּשָּׁמַיִם, וּמַה גַּם שֶׁעוֹד יוֹרֵשׁ אֶת שְׂכָרוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יִמְצָא לְעַצְמוֹ תָּמִיד רֵעִים וַחֲבֵרִים וִידִידִים רַבִּים מְאֹד.

ג.

בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּיוֹתֵר אַתָּה צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ וְלִילָדֶיךָ,

כִּי הֵם תְּלוּיִים בְּךָ, וְהֵם תָּמִיד מְסִתַּכְּלִים רַק עָלֶיךָ, כִּי אַתָּה הַבַּעַל וְהָאָב, וְאֵין לָהֶם אֶל מִי לִפְנוֹת רַק אֵלֶיךָ, וְאִם אַתָּה לֹא תִּתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב" וְלֹא תְּדַבֵּר אִתָּם מִלָּה טוֹבָה, מִי יִתֵּן לָהֶם זֹאת?! כִּי הֲלֹא הֵם תְּלוּיִים רַק בְּךָ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת לִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ, וּתְשַׂמְּחָהּ וּתְחַזְּקָהּ וּתְעוֹדְדָהּ, וְאַף פַּעַם אַל תִּסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הָרַע שֶׁבָּהּ וְעַל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁבִּטְבָעָהּ, וְעַל הַהֶפְסֵדִים וְהַהֶזֵּקִים שֶׁנִּגְרְמוּ לְךָ עַל יָדָהּ, אֶלָּא תִּסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבָּהּ, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהּ טוֹב הַרְבֵּה, וְאִם תִּתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבָּהּ, וּתְפָאֲרָהּ וּתְשַׁבְּחָהּ עַל מַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים, אָז מִמֵּילָא יִתְבַּטֵּל הָרַע וְהַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהַהֶפְסֵדִים וְהַהֶזֵּקִים, כִּי טֶבַע הָאָדָם — כְּשֶׁמְּבַקְּרִים אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו, וּבְכָל פַּעַם עוֹרְכִים בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשָׂיו, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, וּמִתְרַשֵּׁל בְּהַכֹּל, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁמִּמֵּילָא אֲנִי כְּבָר לֹא יִצְלַח, וּמִמֵּילָא אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַטּוֹב, כִּי הֲלֹא עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה, מְבַקְּרִים אוֹתִי וּמְגִיבִים בִּבְטוּיִים דּוֹקְרָנִיִּים, וְאִם־כֵּן לָמָּה לִי לְהַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת טוֹב?! וְכָךְ גַּם נֶחֱרָב הַבַּיִת לְגַמְרֵי, כִּי הָאִשָּׁה מַזְנִיחָה הַכֹּל, מֵאַחַר שֶׁהַבַּעַל תָּמִיד דּוֹקֵר אוֹתָהּ בְּמִילוֹת בִּקֹּרֶת, עַד שֶׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְגֵרוּשִׁין, וְהַכֹּל מַתְחִיל מִפְּנֵי

שֶׁאֵין רוֹצִים לִתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּלְכַבְּדָהּ וּלְיַקְּרָהּ וּלְפָאֲרָהּ וּלְשַׁבְּחָהּ עַל מַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים, וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי רֹב הַבְּעָלִים הֵם בְּעַצְמָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְהֵם עַצְמָם צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב" מֵהָאִשָּׁה, וְאֶחָד אֵינוֹ מֵבִין אֶת הַשֵּׁנִי, הַבַּעַל אֵינוֹ נוֹתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה אֵינָהּ נוֹתֶנֶת "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְבַעְלָהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילוֹת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת נֶהֱרָס וְנֶחֱרָב לְגַמְרֵי, כִּי אֶחָד דּוֹקֵר אֶת הָאַחֵר בְּבִטּוּיִים חֲרִיפִים, עַד שֶׁבָּאִים לִקְלָלוֹת, לִמְרִיבוֹת וּלְמַחֲלֹקֶת, וְאֶחָד מְזַלְזֵל בִּזוּלָתוֹ, וְהַיְלָדִים עוֹמְדִים מִן הַצַּד וּמִסְתַּכְּלִים, וְנִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וְכָךְ נֶחֱרָב כָּל הַבַּיִת, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב נִגְמַר דָּבָר זֶה בְּגֵרוּשִׁין, וַאֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הַגֵּרוּשִׁין מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, הֵם מִסְתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְהַכֹּל הִתְחִיל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָתְנוּ "תְּשׁוּמֶת לֵב" אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָכָם, וְאַתָּה תַּתְחִיל בְּדָבָר זֶה, וְתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ, וּשְׁמַע אֶת תְּלוּנוֹתֶיהָ, שֶׁמִּתְלוֹנֶנֶת הֵן עַל הַיְלָדִים וְהֵן מַה שֶּׁחָסֵר לָהּ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עַל לִבָּהּ, לְחַזְּקָהּ וּלְאַמְּצָהּ וּלְעוֹדְדָהּ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרֵי אַהֲבָה וְחִזּוּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבָּהּ וְדַעְתָּהּ, וְהִיא תִּתְחַזֵּק וּתְעוֹדֵד וּתְאַמֵּץ אוֹתְךָ, כִּי זֶה טֶבַע שֶׁל

אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ וְנָפוּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְשָׁרוּי בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה, אִם בָּא אֶחָד וּמְחַזְּקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְאַמְּצוֹ, וּמֵפִיחַ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֶבֶת דַּעְתּוֹ מְאֹד, וְהוּא חוֹזֵר וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אֶת זוּלָתוֹ, כִּי זֶה הַטֶּבַע שֶׁנִּטְבָּע בַּבְּרִיאָה, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד מְקַבֵּל "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִמִּישֶׁהוּ, הַהוּא חוֹזֵר וְנוֹתֵן לוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּבְיוֹתֵר סוֹבֵב דָּבָר זֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְאִשְׁתּוֹ, וּמְחַזְּקָהּ וּמְעוֹדְדָהּ וּמְשַׂמְּחָהּ תָּמִיד בְּכָל מִינֵי מִלִּים טוֹבוֹת, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ צוֹעֵק עָלֶיהָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֶׂיהָ, אָז נִתְרַחֲבִים דַּעְתָּהּ וּמֹחָהּ, וְחוֹזֶרֶת וּמְחַזֶּקֶת וּמְאַמֶּצֶת וּמְעוֹדֶדֶת אֶת בַּעֲלָהּ, וְאַף פַּעַם אֵינָהּ מְבַקֶּרֶת מַעֲשָׂיו, אַדְרַבָּה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ כִּשָּׁלוֹן בְּדָבָר כָּלְשֶׁהוּ, הִיא מְחַזֶּקֶת אוֹתוֹ וּמְאַמַּצְתּוֹ, כִּי לָאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד אֶת בַּעֲלָהּ, וְאִם הָיוּ הַנָּשִׁים יוֹדְעוֹת אֶת גֹּדֶל כֹּחָן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְאַמֵּץ אֶת בַּעֲלֵיהֶן, הָיוּ תָּמִיד מַצְלִיחוֹת בְּחַיֵּיהֶן, אַךְ מֵאַחַר שֶׁעַל־פִּי רֹב לַנָּשִׁים יֵשׁ אִפֵּי חָלָשׁ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת אֶת תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב מִבַּעֲלֵיהֶן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַבַּעַל מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהֶן, אֲזַי הֵן נִשְׁבָּרוֹת לְגַמְרֵי וּמִתְיָאֲשׁוֹת וְשׁוֹפְכוֹת אֶת מַר לִבָּן עַל בַּעֲלֵיהֶם, וּמְעִיקוֹת וּמְצִיקוֹת לוֹ מְאֹד, וַאֲזַי הַבַּעַל שֶׁמְּמִילָא עַצְבָנִי מִמַּה שֶׁקָּרָה

עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם בַּעֲבוֹדָה, וּמֵהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת וְהַחוֹבוֹת שֶׁמְּסֻבָּב בָּהֶן וְהַהַשְׁפָּלוֹת שֶׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְעַצְּבֵן וְשׁוֹפֵךְ בּוּז עַל אִשְׁתּוֹ, וּמְקַלְלָהּ וְרַב עִמָּהּ וּמְצִיקָהּ, וּמְבַקֵּר אֶת מַעֲשֶׂיהָ, וְכָךְ סוֹבֵב חָלִילָה — הָאִשָּׁה מַשְׁפֶּלֶת אֶת בַּעֲלָהּ וְהַבַּעַל מַשְׁפִּיל אֶת הָאִשָּׁה, וְתָמִיד הֵם רָבִים בֵּינֵיהֶם, וְהַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְאֶחָד בּוֹרֵחַ מֵהַשֵּׁנִי, עַד שֶׁיֵּשׁ, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, בּוֹגְדִים אֶחָד בַּשֵּׁנִי, אֲשֶׁר הוּא עָוֹן חָמוּר מְאֹד מְאֹד, וְקָשֶׁה מִנְּשֹׂא, וּלְבַסּוֹף מִי סוֹבֵל? רַק הַיְלָדִים; וְעַל־כֵּן כָּל אִשָּׁה צְרִיכָה לִהְיוֹת חֲכָמָה, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין אֶת בַּעֲלָהּ, וְאָז אֲפִלּוּ שֶׁבֶּאֱמֶת לַבַּעַל יִהְיֶה אַפִּי קָשֶׁה, וְהוּא כַּעֲסָן וְעַצְבָנִי, אִם רַק תִּתֵּן לוֹ תְּשׁוּמֶת־לֵב, וְלֹא תַּעֲרֹךְ בִּקֹּרֶת עַל מַעֲשָׂיו וְעַל כִּשְׁלוֹנוֹתָיו, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי יִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְהוּא יִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לָאִשָּׁה, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, וְעַל־כֵּן שְׁנֵיהֶם צְרִיכִים לִהְיוֹת חֲכָמִים וּפִקְחִים הֵן הַבַּעַל וְהֵן הָאִשָּׁה, וּבְתַחְלַת נִשּׂוּאֵיהֶם הֵם צְרִיכִים לְהַתְנוֹת בֵּינֵיהֶם: הֱיוֹת שֶׁאָנוּ נִכְנָסִים עַכְשָׁו לְחַיִּים מְשֻׁתָּפִים, וּמִי יוֹדֵעַ מַה וְאֵיךְ יַעַבְרוּ לָנוּ הַחַיִּים, וּבְוַדַּאי הַחַיִּים הֵם קָשִׁים מְאֹד, וּמְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת וּמַשְׁבְּרִים רַבִּים, וְלָכֵן אִם יִרְאֶה הַבַּעַל שֶׁאִשְׁתּוֹ שְׁבוּרָה, וּמַרְגִּישָׁה אֶת עַצְמָהּ נְפוּלָה וּמְאֻכְזֶבֶת, הֲרֵי יְחַזְּקֶהָ וְיעוֹדְדֶהָ, וְיִתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמֶת

לֵב״ הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי בִּקֹּרֶת לֹא לְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ כְּלָל, וְאַדְרַבָּה יִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהּ, וּכְמוֹ־כֵן לְהֵפֶךְ, כְּשֶׁהָאִשָּׁה רוֹאָה שֶׁהַבַּעַל שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְסוֹבֵל הַשְׁפָּלוֹת, וּמָלֵא חוֹבוֹת, וּמְצַעֲרִים וּמְעִיקִים לוֹ, עָלֶיהָ לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ, וּלְהַרְאוֹת לוֹ אַהֲבָה יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל, וְלִתֵּן לוֹ ״תְּשׁוּמֶת לֵב״, וְכָךְ אִם בְּנֵי הַזּוּג יֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, יַצְלִיחוּ מְאֹד, כִּי עִם ״תְּשׁוּמֶת לֵב״ אֶחָד לַשֵּׁנִי וַהֲבָנָה הֲדָדִית, יְכוֹלִים לִבְנוֹת בַּיִת בָּרִיא; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, זְכֹר אֶת כָּל דִּבּוּרֵינוּ אֵלֶּה, וּתְדַבֵּר וְתַחֲזֹר עֲלֵיהֶם עִם אִשְׁתְּךָ, וְתִהְיוּ שְׁנֵיכֶם פִּקְחִים וַחֲכָמִים לִתֵּן אֶחָד לַשֵּׁנִי ״תְּשׁוּמֶת לֵב״, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לָכֶם בַּיִת בָּרִיא, כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים רוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים מְכַבְּדִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְנוֹתְנִים ״תְּשׁוּמֶת לֵב״ זֶה לָזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם לוֹקְחִים אֶת הַמִּדָּה הַזּוֹ גַּם לְעַצְמָם, וּמַתְחִילִים לִתֵּן ״תְּשׁוּמֶת לֵב״ גַּם־כֵּן לְזוּלָתָם, כִּי טֶבַע הַיְלָדִים שֶׁמְּחַקִּים אֶת הַהוֹרִים, כִּי בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁהַהוֹרִים מִתְנַהֲגִים, כֵּן מִתְנַהֲגִים הַיְלָדִים, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁהַיְלָדִים יַצְלִיחוּ, וְיִהְיוּ מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם, רְאוּ לְהַתְחִיל מֵעַצְמְכֶם, וּבָזֶה שֶׁתִּתְּנוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי ״תְּשׁוּמֶת לֵב״, וְתַעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה בֵּיתְכֶם בַּיִת חַם, וְהַיְלָדִים יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם, וְגַם הֵם יִהְיוּ נַעֲשִׂים פִּקְחִים וּבַעֲלֵי דַּעַת, וְיִשְׁתַּדְּלוּ

לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְזוּלָתָם, וְלֹא יְזַלְזְלוּ בִּזוּלָתָם כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ שׁוּם בִּקֹּרֶת עַל שׁוּם בֶּן אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחוּ מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, אַךְ הַכֹּל תָּלוּי בְּבְנֵי הַזּוּג; בְּנִי, בְּנִי, הִשָּׁמֵר, שֶׁלְּבַל יֵקַלּוּ בְּעֵינֶיךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אֶלָּא תַּחֲקֹק אוֹתָם הֵיטֵב עַל לוּחַ לִבֶּךָ, וְתַחֲזֹר בָּהֶם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְתָשִׂים לִבְּךָ עַל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר לְהַחֲרִיב בַּיִת לֹא לוֹקֵחַ זְמַן רַב, עַל־יְדֵי בִּקֹּרֶת אַחַת, וְעַל־יְדֵי זְלְזוּל וּדְקִירָה אַחַת, כְּבָר יְכוֹלִים לַהֲרֹס אֶת הַבַּיִת, עַד כְּדֵי גֵּרוּשִׁין בְּלִי שׁוּם גֶּזְמָא, וּלְהֵפֶךְ לִבְנוֹת בַּיִת חַם וּמֻצְלָח, יָכוֹל לָקַחַת יָמִים וְשָׁנִים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ וְעַל עַתִּידְךָ וְעַל חַיֶּיךָ, רְאֵה לְקַיֵּם הֵיטֵב אֶת דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה, וְאַל תַּשְׁלִיכֵם אַחַר גֵּוְךָ, וַאֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִדְּבָרֵינוּ, תֵּדַע וְתִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי ט, יב): "אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ, וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא", אִם תִּהְיֶה חָכָם אֲמִתִּי, אָז תּוֹדֶה לִדְבָרֵינוּ, וְתֵדַע כִּי סוֹד הַצְלָחַת הַחַיִּים תָּלוּי בִּתְשׁוּמֶת־לֵב שֶׁנּוֹתְנִים לָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, וְכֵן תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב שֶׁנּוֹתְנִים לְזוּלָתוֹ, וְאִם לַצְתָּ — אַתָּה מִתְלוֹצֵץ, לְבַדְּךָ תִּשָּׂא — רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ תִּסְבֹּל, כִּי אֵינְךָ מְסַדֵּר אֶת אַף אֶחָד, רַק אֶת עַצְמְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר הַרְבֵּה בְּדִבּוּרִים

אֵלּוּ, וְהָעִקָּר שֶׁתְּקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ, וְתָמִיד תָּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַבַּיִת מְהֻפָּךְ וְאֵינוֹ נָקִי וּמְסֻדָּר, וְהַיְלָדִים הוֹלְכִים קְרוּעִים וּבְלוּאִים, אַל תַּעֲרֹךְ בְּקֹרֶת עַל אִשְׁתְּךָ, רַק תָּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, יַעַן כִּי אֵין לָהּ כֹּחַ, וְכָל הַיּוֹם הִיא עִם הַיְלָדִים בַּבַּיִת, וְהֵם בְּלִי עַיִן הָרַע יְלָדִים פְּרָאיִים וְשׁוֹבָבִים, כִּי כֵן דַּרְכָּם הַבְּרִיאָה שֶׁל יְלָדִים, שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹבָבִים, וְהֵם מְשַׁגְּעִים אֶת אִמָּם כָּל הַיּוֹם, עַד שֶׁאֵין לָהּ כֹּחוֹת אֲלֵיהֶם, כִּי הַיְלָדִים יְכוֹלִים לְהַתִּישׁ אֶת הַכֹּחַ לְגַמְרֵי, וּלְהוֹצִיא אֶת הָעֲצַבִּים מֵהָאָדָם; וְעַל־כֵּן לֹא יָצָא לָהּ לְסַדֵּר וּלְנַקּוֹת אֶת הַבַּיִת וְכוּ', וּבָזֶה שֶׁתָּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וּתְחַזְּקָהּ וּתְעוֹדְדָהּ, וּמַה גַּם שֶׁתִּתֵּן יָד וְתַעֲזֹר לָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֲבוּ דַּעְתָּהּ וּמֹחָהּ, וְיִהְיֶה לָהּ יוֹתֵר קַל בַּפַּעַם הַבָּאָה לְכָל דָּבָר, וְאִם תִּתֵּן לָהּ הַרְבֵּה "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְתָדוּנָהּ לְכַף זְכוּת, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל טִבְעָהּ יִשְׁתַּנֶּה, כִּי הָאִשָּׁה אוֹהֶבֶת "תְּשׁוּמֶת לֵב" וּמִלָּה טוֹבָה, וְכָךְ נִכְנָס בָּהּ מֶרֶץ וְרָצוֹן טוֹב, הֵן לְנַקּוֹת וְהֵן לְבַשֵּׁל וְהֵן לְסַדֵּר, מֵאַחַר שֶׁהִיא רוֹאָה שֶׁבַּעֲלָהּ מִתְיַחֵס אֵלֶיהָ וְנוֹתֵן לָהּ מַחְמָאוֹת עַל מַעֲשֶׂיהָ, בָּזֶה נִתְרַחֲבִים דַּעְתָּהּ וּרְצוֹנָהּ, וְיֵשׁ לָהּ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב וְהַחִזּוּק וְהָעִדּוּד, לֹא־כֵן כְּשֶׁהַבַּעַל בָּא הַבַּיְתָה בְּכַעַס

וּבְרִצְיָחָה, וּמִתְפָּרֵעַ מַדּוּעַ הַבַּיִת מְהֻפָּךְ וְאֵינוֹ מְסֻדָּר כְּלָל?! מַדּוּעַ אַתְּ עֲצֵלָה וְאֵינֵךְ עוֹשָׂה דָּבָר?! וּמַדּוּעַ כָּךְ אוֹ כָךְ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי צְעָקוֹת שֶׁל "מַדּוּעַ", דָּבָר זֶה שׁוֹבֵר אֶת רוּחָהּ לְגַמְרֵי, וּמַפִּילָהּ לְיֵאוּשׁ, עַד שֶׁהִיא מִתְיָאֶשֶׁת לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים, וְנַעֲשֵׂית בֶּאֱמֶת עֲצֵלָה, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לָהּ שׁוּם דָּבָר, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה נָשִׁים שֶׁנּוֹפְלוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְדִכָּאוֹן, וְנַעֲשׂוֹת מְמֻרְמָרוֹת מְאֹד; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בַּיִת חַם וְנֶחְמָד, וְאִשָּׁה אֲהוּבָה, רְאֵה לִתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְתַעֲזֹר לָהּ עִם הַיְלָדִים, וּבִמְקוֹם לִשְׁאֹל תָּמִיד "מַדּוּעַ", אֱמֹר לָהּ עַל כָּל הֶזֵּק וְכִשָּׁלוֹן "לֹא נוֹרָא", וְהַכֹּל יִסְתַּדֵּר, וּבָזֶה תָּפִיחַ בָּהּ רוּחַ חַיִּים וְתַעֲזֹר לָהּ לְהַצְלִיחַ, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וּזְכֹר דְּבוּרִים אֵלּוּ הֵיטֵב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ לְזֶה לְיָמִים הַבָּאִים, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי, אֲזַי תִּרְאֶה אֵיזֶה גַּן־עֵדֶן יִהְיֶה לְךָ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, תִּהְיֶה חָכָם בְּעֵינֶיךָ וְתִזְרֹק אֶת דְּבָרֵינוּ מֵאֲחוֹרֵי גֵּוְךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיזֶה גֵּיהִנּוֹם יִהְיֶה לְךָ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁתִּבְרַח מֵהַבַּיִת, רַחֲמָנָא לִצְלָן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם יְלָדֶיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְתָמִיד תּוֹרִיד אֶת עַצְמְךָ אֲלֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם מְדַבְּרִים בְּקַטְנוּת כְּדֶרֶךְ הַיְלָדִים, עִם כָּל זֹאת הַטֵּה אָזְנְךָ אֶל דִּבְרֵיהֶם, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁהֵם מְבַקְּשִׁים וּמְדַבְּרִים לְפָנֶיךָ, יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדָבָר הָעוֹמֵד בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחוּ יְלָדֶיךָ מְאֹד, כִּי טֶבַע שֶׁל יְלָדִים קְטַנִּים, שֶׁצְּרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי אִם הֵם גְּדֵלִים בְּבַיִת שֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם תָּמִיד "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּמִתְעַנְיְנִים בְּעִנְיְנֵיהֶם, אָז הֵם גְּדֵלִים בְּרִיאִים וּמֻצְלָחִים, לֹא־כֵן כְּשֶׁהָאַבָּא אוֹ הָאִמָּא עֲצָבָנִיִּים, וְאֵין לָהֶם זְמַן לַיְלָדִים, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין נוֹתְנִים לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּכְשֶׁהַבֵּן אוֹ הַבַּת בָּאִים הַבַּיְתָה לְהִתְלוֹנֵן, מְגָרְשִׁים אוֹתָם בְּקִלָּלוֹת וּבְצָעָקוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם גְּדֵלִים אַחַר־כָּךְ בְּעָיָתִיִּים, כִּי בָּזֶה שֶׁלֹּא נוֹתְנִים "תְּשׁוּמֶת לֵב" לַיְלָדִים, הֵם גְּדֵלִים בְּעָיָתִיִּים, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל הַיְלָדִים הַבְּעָיָתִיִּים, זֶהוּ רַק מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִבְּלוּ "תְּשׁוּמֶת לֵב" בַּבַּיִת, רַק צְעָקוֹת וּקְלָלוֹת וְחֵרוּפִים וּגְדוּפִים הָיָה מְנַת חֶלְקָם כָּל יְמֵי יַלְדוּתָם, וְאִם־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, הוֹרִים יְקָרִים, אֵיךְ יְלָדִים כָּאֵלּוּ יְכוֹלִים לִגְדֹּל בְּלִי בְּעָיוֹת? הֵן אֱמֶת שֶׁאַתֶּם יְכוֹלִים לְהִצְטַדֵּק: אֵין לָנוּ סַבְלָנוּת אֲלֵיהֶם, כִּי הֵם מְנַדְנְדִים

וְעוֹלִים עַל הָעֲצַבִּים, וּמָרִים וְרָעִים לָנוּ הַחַיִּים מִמֵּילָא,
כִּי אֲנַחְנוּ מְלֵאִים חוֹבוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת וְיִסּוּרִים מִזֶּלָּתֵנוּ,
וְעַל־כֵּן אֵין לָנוּ סַבְלָנוּת אֶל הַיְלָדִים, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין
אָנוּ נוֹתְנִים לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם
לָדַעַת, כִּי בְּנַפְשְׁכֶם הַדָּבָר, כִּי מִי אֵינוֹ רוֹצֶה לִרְאוֹת
וְלִרְווֹת נַחַת מֵהַיְלָדִים, וְהֵם שְׁנֵי דְּבָרִים וְאַל תְּעָרְבוּ
אוֹתָם בְּיַחַד, הַיְנוּ הֵן אֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים,
חוֹבוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְהַשְׁפָּלוֹת וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, אֲבָל
בַּמֶּה הַיְלָדִים אֲשֵׁמִים? וְאִם תַּפְרִידוּ בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים,
וְתִשְׁתַּדְּלוּ לֹא לְהוֹצִיא אֶת הָעֲצַבִּים עַל הַיְלָדִים, אַדְרַבָּה
תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת
לֵב", אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחוּ עִם הַיְלָדִים, כִּי סַךְ הַכֹּל
מַה שֶּׁהַיְלָדִים רוֹצִים זֶה "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּבִפְרָט בְּעֵת
שֶׁעֲדַיִן הֵם בְּגִיל הַקְּטָנוּת, וַאֲפִלּוּ אִלּוּ הַיְלָדִים שֶׁטִּבְעָם
טֶבַע רַע לְעַצְבֵּן אֶת הַהוֹרִים, זֶהוּ גַּם־כֵּן רַק לִמְשֹׁךְ
אֶת תְּשׁוּמֶת־לִבָּם אֲלֵיהֶם, כִּי רוֹאִים שֶׁאֵין נוֹתְנִים לָהֶם
"תְּשׁוּמֶת לֵב" בְּטוֹב, אֲזַי הֵם מְמָרְרִים אֶת חַיֵּיהֶם בְּרַע,
כְּדֵי שֶׁהַהֶכְרֵחַ יִהְיֶה לַהוֹרִים לִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב",
וְהַהוֹרִים בִּמְקוֹם לְהָבִין דָּבָר זֶה, הֵם מִתְעַצְּבִים יוֹתֵר עַל
הַיְלָדִים, וּמַתְחִילִים לְהַכּוֹת אוֹתָם עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאל,
וּלְקַלֵּל אוֹתָם וּלְגָרְשָׁם וּלְרַחֲקָם וּלְסַלְקָם מֵהַבַּיִת, וְכָךְ
הַיְלָדִים מִתְהַפְּכִים לִהְיוֹת יוֹתֵר רָעִים, וּמְצִיקִים יוֹתֵר

וְיוֹתֵר לַהוֹרִים, וְכָךְ חוֹזֵר חָלִילָה, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לַהוֹרִים שֵׂכֶל וְדַעַת לְהוֹרִיד אֶת עַצְמָם אֶל הַיְלָדִים, וְלִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי כָּל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה יוֹתֵר קְטַנָּה, הֵיא צְרִיכָה יוֹתֵר "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְעַל־כֵּן רְאוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לַיְלָדִים, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּשִׂכְלָם וּבְדַעְתָּם, וְיַצְלִיחוּ מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, וְתִרְוּוּ מֵהֶם רֹב נַחַת, וְיִהְיֶה לָכֶם בַּמֶּה לְהִתְגָּאוֹת עִמָּהֶם, וְהַכֹּל רַק הוֹדוֹת לְכָךְ, שֶׁהוֹרַדְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם לְיַלְדֵיכֶם, וּכְשֶׁהָיוּ עוֹד קְטַנֵּי קְטַנִּים נְתַתֶּם לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב" אֲמִתִּית, וְתֵדְעוּ שֶׁרַק בָּזֶה תְּלוּיָה הַצְלָחַת הַיְלָדִים, כִּי הֵם צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב" יוֹתֵר מִכֻּלָּם, כִּי אֵין לָהֶם אֶל מִי לִפְנוֹת רַק אֶל הוֹרֵיהֶם, וּכְשֶׁאֵין הַהוֹרִים מִתְפַּנִּים אֲלֵיהֶם, אָז הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וְהַתּוֹצָאוֹת הֵן מְאֹד חֲמוּרוֹת בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַחְדִּיר דָּבָר זֶה בְּךָ וּבְאִשְׁתְּךָ, שֶׁהַיְלָדִים צְרִיכִים "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְתִשְׁתַּדְּלוּ רַק לָתֵת לָהֶם אֹזֶן קַשֶּׁבֶת בְּשָׁעָה שֶׁהֵם מִתְלוֹנְנִים, וְתַבְטִיחוּ לָהֶם שֶׁהַכֹּל יִסְתַּדֵּר, וְאָז בְּמִלָּה אַחַת אַתֶּם יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְתֵדְעוּ שֶׁזֶּהוּ כְּלָל גָּדוֹל בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְאַל יֵקַל דָּבָר זֶה בְּעֵינֵיכֶם, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחוּ עִמָּהֶם.

ה.

בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחִנּוּךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כְּלָל גָּדוֹל בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים הוּא לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי עֲתִידָם וְהַצְלָחָתָם שֶׁל הַתַּלְמִידִים הֵם בְּיָדֶךָ, כִּי כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד שֶׁמְּקַבֵּל אֶת "תְּשׁוּמֶת לֵב" רַבּוֹ וְאַהֲבָתוֹ וְקִרְבָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַצְלִיחַ מְאֹד, הֵן בְּלִמּוּדוֹ וְהֵן בְּמִדּוֹתָיו, לֹא־כֵן כְּשֶׁהַמְחַנֵּךְ מִתְרַשֵּׁל, וְאֵינוֹ נוֹתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בִּיחִידוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּתְחִיל לְזַלְזֵל בְּאֵיזֶה תַּלְמִיד, וּמַשְׁפִּילוֹ בְּהַשְׁפָּלוֹת בְּתוֹךְ הַכִּתָּה בֵּין שְׁאָר הַיְלָדִים, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מְחַנֵּךְ כָּזֶה הוּא רוֹצֵחַ נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ, כִּי תַּלְמִיד שֶׁלֹּא נוֹתְנִים לוֹ אֶת תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב הָאֲמִתִּית, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתוֹ בְּצוּרָה קָשָׁה בֵּין שְׁאָר הַתַּלְמִידִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹרְסִים אוֹתוֹ, וְנַעֲשֶׂה נָכֶה בְּנַפְשׁוֹ לְכָל הַחַיִּים, וְרוֹאִים הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ מְחַנְּכִים כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר הָיָה רָאוּי לָהֶם יוֹתֵר לַעֲבֹד בַּכְּבִישׁ אוֹ לַעֲבֹד בַּעֲבוֹדַת נְקָיוֹן אוֹ בַּאֲסִפַּת הַזֶּבֶל מֵהָרְחוֹבוֹת, מֵאֲשֶׁר לִהְיוֹת מְחַנְּכִים, כִּי מִי שֶׁמְּזַלְזֵל וּמַשְׁפִּיל אֶת תַּלְמִידָיו בָּרַבִּים, וְדוֹקְרָם בִּדְקִירוֹת, וּמְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְחוֹק בֵּין שְׁאָר הַתַּלְמִידִים, הוּא רוֹצֵחַ מַמָּשׁ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא הוֹרֵס אֶת הַיֶּלֶד אוֹ הַיַּלְדָּה, וְאוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ עַל הָרְצִיחוֹת וְעַל

הַחֲבָלוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בַּיְלָדִים, כִּי מְחַנֵּךְ אֲמִתִּי צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁכָּל יֶלֶד וְיַלְדָּה הֵם אוֹצָר נִפְלָא, וְיָכוֹל לִצְמֹחַ לְאִילָן יָפֶה וּלְהוֹצִיא פֵּרוֹת נֶחֱמָדִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים לַחֵךְ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּיֵדֵי הַמְחַנֵּךְ, אִם הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לַתַּלְמִידִים, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ דּוֹקֵר אוֹתָם בִּדְקִירוֹת, וּמְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְבַקֵּר אוֹתָם בִּבְקֹרֶת שֶׁל הַשְׁפָּלוֹת, וְאֵינוֹ מְבַזֶּה אוֹתָם בָּרַבִּים, עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ הַתַּלְמִיד מְאֹד מְאֹד בֵּין בְּמִדּוֹתָיו וּבֵין בְּלִמּוּדוֹ, לֹא־כֵן מְחַנֵּךְ רַע, שֶׁמְּחָרֵף וּמְגַדֵּף וּמַשְׁפִּיל אֶת הַתַּלְמִיד בָּרַבִּים, וְהוּא תָּמִיד עוֹרֵךְ דִּבְרֵי בִּקֹּרֶת וְהַשְׁפָּלָה עַל כַּמָּה תַּלְמִידִים מִבֵּין כָּל הַשְּׁאָר, וְעוֹשֶׂה הֶפְרֵשׁ בֵּין תַּלְמִיד לְתַלְמִיד, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים הוּא גּוֹרֵם פֶּגַע נַפְשִׁי לַתַּלְמִיד, וְזֶה יַשְׁאִיר בּוֹ מוּם לְכָל הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחִנּוּךְ, רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְאַל תְּשַׁנֶּה בֵּין תַּלְמִיד לְתַלְמִיד, וְאַל תּוֹצִיא תַּלְמִיד אֶחָד מִבֵּין כָּל הַתַּלְמִידִים לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ אֵיזוֹ יְשׁוּת וּמְצִיאוּת, כִּי בָּזֶה אַתָּה הוֹרֵס אֶת שְׁאָר הַתַּלְמִידִים, אֶלָּא עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד צָרִיךְ לִהְיוֹת יָחִיד אֶצְלְךָ, וְתִתֵּן לוֹ אֶת תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ עִם כָּל הַתַּלְמִידִים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, וְיִזְכְּרוּ אוֹתְךָ כָּל יְמֵי

חַיֵּיהֶם, שֶׁהָיָה לָהֶם מוֹרֶה וּמְחַנֵּךְ מְיֻחָד בְּמִינוֹ, נִפְלָא מַמָּשׁ, לֹא־כֵן אִם תַּשְׁפִּילֵם וְתַהַרְסֵם בָּרַבִּים, לֹא יוּכְלוּ לְמְחֹל לְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וּבֶאֱמֶת הַצֶּדֶק עִמָּהֶם, כִּי חַיֵּי הַיְלָדִים תְּלוּיִים בִּידֵי הַמְחַנֵּךְ, וְעַל־כֵּן עַל מְנַהֵל בֵּית־הַסֵּפֶר אוֹ הַחֶדֶר לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְאִם רוֹאֶה שֶׁמְּחַנֵּךְ כָּלְשֶׁהוּ אוֹ מוֹרֶה פְּלוֹנִי מַשְׁפִּיל אֶת תַּלְמִידָיו וּמְחָרְפָם וּמְבַזָּם בָּרַבִּים, וְאֵין לוֹ סַבְלָנוּת אֲלֵיהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן שׂוּם "תְּשׁוּמֶת לֵב" לַתַּלְמִידִים, עָלָיו לְסַלְקוֹ מִבֵּית הַסֵּפֶר אוֹ מֵהַחֶדֶר, כִּי אֵינוֹ רָאוּי לִהְיוֹת מְלַמֵּד וּמְחַנֵּךְ כְּלָל, כִּי הוּא סְתָם רוֹצֵחַ נְפָשׁוֹת, וְדָבָר זֶה גָּלוּי וְיָדוּעַ וּמְפֻרְסָם לַכֹּל, כִּי כָּל אֵלּוּ הַיְלָדִים שֶׁהָיוּ לָהֶם מְחַנְּכִים אֲמִתִּיִּים, וְנָתְנוּ לָהֶם תְּשׁוּמֶת לֵב, וּמָסְרוּ אֶת עַצְמָם בַּעֲבוּר חִנּוּכָם בְּמִסִּירוּת אֲבָהִית, עַל־יְדֵי־זֶה גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, לֹא־כֵן אִם הָיוּ לָהֶם מְחַנְּכִים מְקֻלְקָלִים, וְהָיוּ עַצְבָּנִיִּים וְכַעֲסָנִיִּים מְאֹד, וְלֹא הָיְתָה לָהֶם סַבְלָנוּת אֶל הַיְלָדִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא נָתְנוּ לָהֶם "תְּשׁוּמֶת לֵב", וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהִשְׁפִּילוּ אוֹתָם בָּרַבִּים, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן עָשׂוּ לָהֶם בִּקֹּרֶת וְדָקְרוּ אוֹתָם בִּדְקִירוֹת שֶׁל מִלִּים קָשׁוֹת, וּמַה גַּם שֶׁהִכּוּ אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה גָּרְמוּ לְקִלְקוּל נַפְשִׁי, וְהָרְסוּ אוֹתָם לְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחִנּוּךְ, כִּי זֶה

הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים, לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֲלֵיהֶם בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלִתֵּן "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְיִהְיֶה יָקָר וְחָשׁוּב בְּעֵינָיו כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בִּנְפָרָד, כְּאִלּוּ אֵין לוֹ בְּכֻתָּה זוֹ רַק הַתַּלְמִיד הַזֶּה, כִּי כָּךְ צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְלִתֵּן לוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב", וְאָז יַצְלִיחוּ הַתַּלְמִידִים מְאֹד בְּלִמּוּדֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אֶת הַמְחַנֵּךְ הַזֶּה; אַשְׁרֵי הַמְחַנֵּךְ שֶׁמַּכְנִיס אֶת דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמִתְנַהֵג בְּצוּרָה כָּזוֹ לָתֵת "תְּשׁוּמֶת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בִּנְפָרָד, וְיִזָּהֵר וְיִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַעֲלִיב וְלֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת הַתַּלְמִידִים בָּרַבִּים בֵּין שְׁאָר הַיְלָדִים, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַכֶּה אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְיוֹצִיא עֲלֵיהֶם אֶת הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ, כִּי אָז יַצְלִיחַ מְאֹד עִם תַּלְמִידָיו, וּשְׁמוֹ וְזִכְרוֹ הַטּוֹב יִשָּׁאֵר בֵּינֵיהֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יוֹתֵר יְדִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ הַכְּתוּבוֹת בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלֶמֶת דַּעְתּוֹ, וְהוּא מוּכָן לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְנוֹתֵן

לוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי רֹחַב הַדַּעַת, כִּי מִי שֶׁשָּׁלֵם בְּדַעְתּוֹ, הוּא תָּמִיד מַשְׁפִּיעַ וְלֹא מֻשְׁפָּע, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא בְּחֶסְרוֹן הַדַּעַת, הוּא תָּמִיד מְחַפֵּשׂ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִזֻּלָתוֹ, וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּמֶת־הַלֵּב, אֲזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה כְּלַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלֹא מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִקְטָנֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, עַד שֶׁמְּחַפֵּשׂ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִזֻּלָתוֹ, וְתָמִיד רוֹצֶה לָדַעַת מַה יֵּשׁ לַחֲבֵרוֹ לוֹמַר וּלְהָגִיב לְגַבָּיו, וּכְשֶׁרַק שׁוֹמֵעַ שֶׁזֻּלָתוֹ מְזַלְזֵל בּוֹ, וּמִכָּל שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב", אֲזַי נִשְׁבָּר וְנֶהֱרָס לְגַמְרֵי וְנַעֲשָׂה לוֹ מַר מְאֹד בַּחַיִּים, וּמִשָּׁם מַתְחִילִים כָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁצָּרִיךְ לְזוּלָתוֹ, וּמְחַכֶּה לִתְשׁוּמֶת־הַלֵּב שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבְּלוֹ, אֲזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בָּעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעִקַּר הַתַּכְלִית הִיא רַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁצִּוָּה אוֹתָנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַרְחָבַת הַדַּעַת

וּלְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם "תְּשׁוּמֶת לֵב" מְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה הוּא יָכוֹל לִתֵּן לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ "תְּשׁוּמֶת לֵב", כִּי נַעֲשָׂה מַשְׁפִּיעַ וְלֹא מְשֻׁפָּע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה זוֹ, לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאָנוּ תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַעֲשִׂיר וּמַעֲנִי, מַשְׁפִּיל וּמֵרִים, וְעַל־כֵּן יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאֲשֶׁר לָלֶכֶת וּלְבַקֵּשׁ "תְּשׁוּמֶת לֵב" מִבְּנֵי־אָדָם; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי תָּבוֹא וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְאַתָּה תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ, וּכְשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז לֹא תִּצְטָרֵךְ לְשׁוּם טוֹבוֹת מִבְּנֵי־אָדָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא תִּצְטָרֵךְ שׁוּם "תְּשׁוּמֶת לֵב" שֶׁל אַף אֶחָד, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתִירַשׁ עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה הַמּוּעָטִים בְּכַמּוּת וְרַבִּים בְּאֵיכוּת

אֶל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עָנָה וְאָמַר: חִזְקוּ וְאִמְצוּ כָּל הַמְיַחֲלִים לַה׳. כָּל הַמְיַחֲלִים דַּיְקָא, אֲפִלּוּ אִם אֵינָכֶם זוֹכִים לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וַעֲבוֹדָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק מְיַחֲלִים לְבַד, אַף־עַל־פִּי־כֵן חִזְקוּ וְאִמְצוּ וְאַל תִּפְלוּ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה כַּמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח). וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ לְבַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי אֶת חֲבֵרוֹ בְּקַל יוֹתֵר לְחַזֵּק מִלְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ וְכוּ׳ (בְּרָכוֹת ה:), כִּי אֵין רָעָה גְּדוֹלָה מִנְּפִילָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (סוֹטָה מב.) לְעִנְיַן מִלְחָמָה הַנַּשְׁמִיעוֹת עַל פָּסוּק: אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ וְכוּ׳ (דְּבָרִים כ, ג), אַל תִּירְאוּ מִשִּׁפְעַת הַקַּלְגַּסִּים וְאַל תַּעַרְצוּ מִקּוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ׳, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עוֹבְרִים עַל מִי שֶׁחָפֵץ לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁכַּמָּה מִינֵי מִלְחָמוֹת וּפְחָדִים וְשִׁפְעַת הַקַּלְגַּסִּים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳ עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ מִזֶּה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גִּלּוּחַ, הֲלָכוֹת: ג, ט), וְצָרִיךְ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ לְבִלְי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָה תָּמִיד, וְלִבְלִי לְהִתְרַחֵק וְלָנוּס מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל (סוֹטָה מד:) לְעִנְיַן מִלְחָמָה, שֶׁתְּחִלַּת מַפָּלָה נִיסָּה, רַחֲמָנָא לְצָלָן, כִּי אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח, אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ וְכוּ׳ (תְּהִלִּים קלט, ח), כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם, כִּי צְרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳, כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ, עַיֵּן שָׁם (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָנִים: מח, נא). וּכְשֶׁיִּזְכֶּה לִבְלִי לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵעֲבוֹדָתוֹ, אַדְרַבָּה יְחַזְּקוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת וְיַחֲיֶהוּ וְיֹשִׁיבֶהוּ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה גַּם הוּא לַחֲזֹר וְלָשׁוּב לַעֲבוֹדַת ה׳ עַל־יְדֵי־זֶה.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קכ)

קוּנְטְרֵס

תֵּן תּוֹדָה

יְבָאֵר מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּתֹקֶף צָרוֹתָיו יִמְצָא הָרְוָחוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשְׁפַּע עָלָיו שֶׁפַע אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל מַה שֶּׁהוּא נוֹתֵן לוֹ. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן, הָיְתָה דַּרְכּוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל פֵּרָט וּפֵרָט, וְעַל כָּל מַה שֶּׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֶאֱכֹל, כְּגוֹן: לֶחֶם וִירָקוֹת וּבָשָׂר וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּפֵרֵט כָּל דָּבָר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְנָתַן לוֹ תּוֹדָה מִלְּבַד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבֵּרֵךְ. וְסִיֵּם מוֹהֲרָא״ש נ״י, שֶׁזֶּה מַרְאֶה טֹהַר לֵב בַּר יִשְׂרָאֵל.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפו)

קוּנְטְרֵס

תֵּן תּוֹדָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְעִקַּר הָעֲצָה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵן אֱמֶת שֶׁעַכְשָׁו עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַד מְאֹד, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים, עִם כָּל זֹאת בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא אִם רַק תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ בְּעַצְמְךָ תִּמְצָא שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

הַרְבֵּה חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וַאֲפִלּוּ עַכְשָׁו שֶׁכְּפִי מְרִירוּת צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַגְּדוֹלִים, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם בְּחַיֶּיךָ לֹא רָאִיתָ טוֹב, עִם כָּל זֹאת אִם רַק תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ בְּעַצְמְךָ, אָז תִּמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַרְבֵּה חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַסּוֹבְלִים בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים פִּי כַּמָּה מִמַּה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל, וְעַל־כֵּן אִם רַק תַּתְחִיל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמְךָ אֶת הַטּוֹב שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר: כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּצַעַר גָּדוֹל מְאֹד, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אִם הוּא תָּמִיד מַקְדִּים פְּנֵי כָּל אָדָם בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ מָה אִתְּךָ? הוּא מֵשִׁיב: בָּרוּךְ הַשֵּׁם, הַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל, אָז אוֹמְרִים בַּשָּׁמַיִם: אָדָם שֶׁהוּא מְסֻבָּב כָּל־כָּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, וְעוֹבֶרֶת עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת, וְעִם כָּל זֹאת הוּא אוֹמֵר, שֶׁהַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל, עַכְשָׁו נַרְאֶה לְךָ, מַהוּ בֶּאֱמֶת חֶסֶד, וּמַשְׁפִּיעִים עָלָיו חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, לֹא־כֵן אִם הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְאַנֵּחַ תָּמִיד עַל מַצָּבוֹ הַמָּר, וְתָמִיד הוּא בּוֹכֶה וּמִתְעַצְּבֵן, וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ: מַה מַּצָּבְךָ? הוּא מֵשִׁיב: רַע וָמָר מְאֹד, אָז אוֹמְרִים בַּשָּׁמַיִם: זֶה נִקְרָא רַע? אֲנַחְנוּ

נַרְאֶה לְךָ מַה זֶּה רַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמַתְחִילִים לַעֲבֹר עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא חָלַם עֲלֵיהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ מִכָּאן וּלְהַבָּא לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא תִּרְאֶה טוֹב, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ, בָּזֶה בֶּאֱמֶת יִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבְוַדַּאי אִם תִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב עַל דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, תִּרְאֶה שֶׁגַּם בְּתֹקֶף צָרָתְךָ וּבְתֹקֶף מְרִירוּתְךָ, גַּם שָׁם טְמוּנִים וּגְנוּזִים רַחֲמִים עֲצוּמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְלֹא כָּל דָּבָר הָאָדָם מְסֻגָּל לְהָבִין, וּבִשְׁבִיל זֶה יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ: הֵיתָכֵן וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ דָּבָר זֶה?! וּמַדּוּעַ הִכְנִיס אוֹתוֹ בַּפַּח הַזֶּה?! וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְיִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִרְאֶה

אֵיךְ שֶׁכָּל מַצָּבוֹ הָרַע יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וּכְבָר לֹא יֵדַע מְשׁוּם רַע כְּלָל, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְתֵּן כָּל יוֹם תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ עַד הַיּוֹם, וְזֶה יַרְחִיב לְךָ אֶת לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתוּכַל לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, וְכֵן תּוּכַל לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, שֶׁאָז יִהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ כָּל הַשְׁפָּעוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל הַשְׁפָּעוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַכְּלִי הַנִּקְרָא תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁמּוֹדֶה וּמְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל, שֶׁאָז רוֹאִים בַּשָּׁמַיִם אֶת טָהֳרַ לִבּוֹ, אֵיךְ שֶׁהוּא מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ"בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר" (יְשַׁעְיָה סג, ט), כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִמְשְׁכוּ עָלָיו חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם וְאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, צָרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וּמְנַסִּים אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּאֹפֶן

אַחֵר לְגַמְרֵי — זֶה בַּעֲנִיּוּת, וְזֶה בַּעֲשִׁירוּת, זֶה בִּתְאוּנַת דְּרָכִים, וְזֶה בְּמַחֲלָה וּבְחוֹלַאַת, זֶה אֵין לוֹ יְלָדִים, וְזֶה יֵשׁ לוֹ יְלָדִים חוֹלִים, זֶה יֵשׁ לוֹ צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִילָדָיו, שֶׁמְּמָרְרִים אֶת חַיָּיו וְהוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה אֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, כִּי הוּא תָּמִיד בִּמְרִיבוֹת בַּבַּיִת, זֶה אֵין לוֹ אִשָּׁה כְּלָל, וּמִסְתּוֹבֵב לְבַד עֲרִירִי, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים וְנִסְיוֹנוֹת, שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַדֶּרֶךְ הַקַּלָּה וְהַיְשָׁרָה בְּיוֹתֵר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּנָקֵל הִיא, עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְאֵיזוֹ צָרָה שֶׁרַק יִמָּצֵא בָּהּ, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, כִּי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר גָּרוּעַ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ס׃): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רָגִיל לוֹמַר: כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; כִּי צְרִיכִים לֵידַע, אֲשֶׁר אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל אֶת הַנְהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ שֶׁהוּא מַנְהִיג אֶת כָּל אֶחָד בִּצוּרָה וּבְאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא מְנַסֶּה בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים אֲחֵרִים, וְהָעִקָּר הוּא לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, רַק לָבוֹא בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתוֹדָה וּבְהוֹדָאָה, וְלֵידַע שֶׁכָּל מַה

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה, בְּוַדַּאי גְּנוּזָה בָּזֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁלִּפְעִ֫ינֵי שִׂכְלוֹ עַכְשָׁו מֻרְכָּב צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁתִּצְמַחְנָה לוֹ מִזֶּה, כִּי הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף הוּא סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד — כָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבְוַדַּאי גַּם בְּצָרָה זוֹ גְּנוּזָה וְנֶעֱלֶמֶת טוֹבָה גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה יִפְתַּח לוֹ פֶּתַח, שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית כא.) עַל נַחוּם אִישׁ גַּמְזוֹ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁרַק קָרָה עִמּוֹ אָמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְעַל־כֵּן זָכָה שֶׁיַּעֲשׂוּ נִסִּים עַל יָדוֹ, וּמִסְתָּם עָפָר נִתְהַפֵּךְ לְעַפְרוֹת זָהָב, וְהַכֹּל הוֹדוֹת הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה שֶׁלּוֹ, שֶׁתָּמִיד נָתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל מַצָּב שֶׁהָיָה שָׁרוּי בּוֹ, וְזֶה בֶּאֱמֶת הָפַךְ לוֹ אֶת הָרַע שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לַטּוֹב; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁאַתָּה יוֹצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִמַּה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לִמְצֹא יְשׁוּעוֹת וְהַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּצְדִּיק עַל עַצְמְךָ אֶת הַדִּין, וְתִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיַּצְדִּיקוּ עָלֶיךָ אֶת הַדִּין מִלְּמַעְלָה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ח): כָּל הַמַּצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה, מַצְדִּיקִים עָלָיו הַדִּין מִלְּמַעְלָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הַיְנוּ שֶׁתִּמְצָא אֶת חֲסָדָיו וְאֶת רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ גַּם בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה יוֹצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵהֶם, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לִמְצֹא גַּם שָׁם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן לוֹ יִתְבָּרַךְ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, כִּי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת פִּי כַּמָּה וְכַמָּה יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לְךָ מַצָּבְךָ בֶּאֱמֶת, וְיִהְיֶה טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים; נָא וְנָא, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְקַיֵּם אֶת כָּל זֹאת, וְתִהְיֶה חָכָם, כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי ט, יב): ״אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ, וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא״, הַיְנוּ אִם תִּהְיֶה חָכָם, וּתְקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, עַל אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת עֲצוּמָה, וּמֵרֹב צָרוֹתֶיךָ אַתָּה יָכוֹל לָצֵאת מִדַּעְתְּךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, וְתִתֵּן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְאָז בֶּאֱמֶת חָכַמְתָּ לָךְ — אַתָּה חָכָם אֲמִתִּי, כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה — לֵידַע שֶׁלֹּא אֶת כָּל דָּבָר יְכוֹלִים לְהָבִין, וְאִם תִּתְלוֹצֵץ מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי

שֶׁאֵינְךָ מִתְלוֹצֵץ אֶלָּא מֵעַצְמְךָ, כִּי כָּל הַמְקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וּלְהֵפֶךְ מִי שֶׁיִּתְלוֹצֵץ מֵהֶם, אֲזַי הוּא מִתְלוֹצֵץ מֵעַצְמוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי אִם עַל־יְדֵי דֶּרֶךְ זוֹ, שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וּבְתוֹךְ צָרוֹתָיו וּמְרִירִיּוֹתָיו וְדַחֲקוּתוֹ, הוּא מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְשָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ גָּנוּז בְּתוֹךְ עִנְיָנָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נוֹתֵן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְנִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה אֲמִתִּית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל יְדִיעָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַפַּח וּמֵהַצָּרוֹת שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב מְרִירוּת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ תֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל

מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא, וְתִהְיֶה רָגִיל לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא
עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמְּךָ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב צָרוֹתֶיךָ
וְיִסּוּרֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא רָאִיתָ טוֹב
בְּחַיֶּיךָ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל הָאֱמֶת,
תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָר עָשָׂה
עִמְּךָ בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ הַרְבֵּה טוֹבוֹת וְהַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת אַךְ
מֵרֹב בִּלְבּוּלֶיךָ וּמֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַמְרֻבִּים, נִדְמֶה לְךָ
כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר
שׁוּם תִּקְוָה וּמָנוֹס, וְעַל־כֵּן נִדְמֶה לְךָ הַכֹּל שָׁחוֹר וְהַכֹּל
מְהֻפָּךְ מַמָּשׁ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תֵּצֵא מֵהַצָּרָה, וְאַף פַּעַם
לֹא יַעַזְרוּ לְךָ, וּכְאִלּוּ כָּל מִדַּת הַדִּין שֶׁבָּעוֹלָם הִיא נֶגְדְּךָ,
וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, כִּי אִם תּוּכַל לְיַשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי,
תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל אֶת גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים
שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַה גַּם שֶׁעוֹד
תּוּכַל לִרְאוֹת נִסִּים נִפְלָאִים, אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת
לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד
מְאֹד חֲשׁוּבָה הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה, כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמוֹדֶה
לוֹ עַל כָּל הָרַחֲמִים וְהַחֲסָדִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ,
וּמַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ וְיָכוֹל
לִסְבֹּל הַכֹּל, וְיָכוֹל לְבַקֵּשׁ גַּם עַל לְהַבָּא, לֹא־כֵן כְּשֶׁהָאָדָם
אֵינוֹ רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת הַמְּצִיאוּת, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אַף פַּעַם

לֹא עָשׂוּ לוֹ שׁוּם טוֹב בְּחַיָּיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹסִיף
צָרָה עַל צָרוֹתָיו וּמְרִירוּת עַל מְרִירוּתוֹ, וּמוֹסִיף דִּינִים
עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו כְּבָר; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי
הַיָּקָר, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְנִדְמֶה
לְךָ כְּאִלּוּ קָשֶׁה מִנְּשׂוֹא, וְאַתָּה אֵינְךָ יָכוֹל כְּבָר לִסְבֹּל
צָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וּבְרַח
לְךָ עַכְשָׁו אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל, וְתֵתֵּן לוֹ תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה
עִמְּךָ מִיּוֹם הֱיוֹתְךָ עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְתַזְכִּיר
לְעַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבְּךָ וְאֶת הַצַּד שֶׁל
הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי
לֹא יִמָּלֵט כְּשֶׁאָדָם יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ, שֶׁלֹּא יִמְצָא גַּם טוֹבוֹת
רַבּוֹת וְנִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
כִּי הִצִּילוֹ מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, כִּי שׁוֹמְעִים
הַיּוֹם מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם — כָּל מִינֵי מְחוּשִׁים
וּמַכְאוֹבִים וְכָל מִינֵי סוֹבְלֵי חֳלָאִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן,
מַה שֶּׁעוֹבֵר הַיּוֹם בַּבָּתִּים, וַאֲפִלּוּ הֵם צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר
וְלִמְצֹא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּעַצְמָם, וְלִרְאוֹת אֶת צַד הָאוֹר
שֶׁבַּחַיִּים, אֶת צַד הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, וַיַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְתֵת
תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב
לִבָּם לָבוֹא וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל לְהַבָּא; מָה אֹמַר

לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֵין עוֹד תְּפִלָּה שֶׁנִּתְקַבֶּלֶת כָּל־כָּךְ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ אָדָם שֶׁבָּא וְנוֹתֵן קֹדֶם תּוֹדָה וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַכִּיר בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמַכִּיר בְּנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מוֹדֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, בָּזֶה הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית אֵלָיו, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלֶּה לָאָדָם הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבּוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר עַל לְהַבָּא כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, וּתְפִלָּה כָּזוֹ מְאֹד מְקֻבֶּלֶת וּמְרֻצָּה בַּשָּׁמַיִם, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נד.): נוֹתֵן הוֹדָאָה עַל הֶעָבָר וְצוֹעֵק עַל הֶעָתִיד, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַזְכִּיר אֶת הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְצַעֵק עַל הֶעָתִיד, וְעַל דָּבָר זֶה הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד עַכְשָׁו, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַעֲנִיּוּת, דַּחֲקוּת, מְרִירוּת וְחוֹבוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁכִּמְעַט

תֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ, בְּרַח לְךָ לְמָקוֹם מְיֻחָד, לְמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַתְחִיל לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּךָ וְאֶת הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּוַדַּאי אִם תְּחַפֵּשׂ, תִּמְצָא אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁכְּבָר קָרוּ עִמְּךָ בְּחַיֶּיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ, וְתוּכַל לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲבִיר מִמְּךָ אֶת הַגְּזֵרָה הָרָעָה הַזֹּאת, וְתִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לִישׁוּעָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְנַהֵג כָּךְ!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בְּלִי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עַד שֶׁכִּמְעַט יֹאבַד עַצְמוֹ לָדַעַת מֵרֹב צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו הַמְרֻבִּים מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים לַחֲזֹר עַל זֶה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְאֵיךְ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, לָדַעַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ? עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, כִּי אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, עָלָיו לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.): "הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב" (תְּהִלִּים קלו, א), שֶׁגּוֹבֶה חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּטוֹבָתוֹ, עָשִׁיר בְּשׁוֹרוֹ וְאֶת הֶעָנִי בְּשֵׂיוֹ, יָתוֹם בְּבֵיצָתוֹ, אַלְמָנָה בְּתַרְנְגוֹלוֹתֶיהָ; הַיְנוּ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁבְּתוֹךְ צָרוֹתָיו וּמַכְאוֹבָיו וְיִסּוּרָיו, גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לָמָּה צָרִיךְ לַעֲבֹר עָלָיו מַשְׁבֵּרִים כָּאֵלּוּ, וְאִם הָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּכַעַס וּבִקְפֵדוּת, אֶלָּא יֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, זֶה עוֹזֵר לוֹ לַעֲבֹר עַל כָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי זֶה מְגַלֶּה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם מִלְּמַעְלָה בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, רוֹצִים לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ הַמָּרָה, וְאִם הָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְנוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, בָּזֶה הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת אוֹר הַשְׁגָּחָתוֹ אֵלָיו. וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַהוֹדָאָה

שֶׁמּוֹדִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, הִיא עַל יְשׁוּעַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב עִם כָּל אֶחָד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה לוֹ תִּקּוּן לָנֶצַח, כִּי בֶּאֱמֶת מָה אָנוּ מְבִינִים מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמָּנוּ, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְהַשִּׂיגָם, וְעַל־כֵּן הוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁאִבְּדוּ עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהֵם מְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁיָּצְאוּ לְגַמְרֵי מֵהַדַּת, וְהֵם יוֹתֵר גְּרוּעִים מֵחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת, כִּי גַּם הַחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת מַכִּירִים אֶת בּוֹרְאָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה א, ג): "יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו, יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן", וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ לִהְיֹת נָפָל, וּמַתְחִיל לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה — שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל אַף שֶׁמָּרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַהַשְׁגָּחָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁיַּשִּׂיג

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִם עַל־יְדֵי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְזֶה עִקַּר תִּקּוּנוֹ לָנֶצַח — שֶׁיֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת וְהַטּוֹבָה הָאֲמִתִּיִּים — לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, וּמַה יִּתְרוֹן לוֹ בְּכָל עֲמָלוֹ, אִם לֹא יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל וָרִיק, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרָתְךָ וּמִיסוּרֶיךָ הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמְּךָ, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְ״חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח״ (שְׁמוּאֵל־ב יד, יד) לְעוֹלָם, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם לְמַה שֶׁיִּזְכֶּה אִם יִרְצֶה, וְלֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד, חַס וְשָׁלוֹם, וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל אֵלּוּ הַסִּבּוּבִים וְהַיִּסּוּרִים, הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הַכֹּל בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים גְּמוּרִים, כִּי אִם הָאָדָם יַחֲזִיק מַעֲמָד, אָז יַהֲפֹךְ לוֹ אֶת הַיְרִידָה לַעֲלִיָּה וְאֶת הָעֲוונוֹת לִזְכֻיּוֹת, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק כְּדֵי לְמָרֵק וּלְזַכֵּךְ אֶת עֲוונוֹתָיו הַמְרֻבִּים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לֹא לִבְעֹט בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא תּוֹדָה לוֹ עַל הַכֹּל, וְתִתֵּן לוֹ תּוֹדָה

וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ, וְתִזְכֶּה לִמְצֹא אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל צָרוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנִּפַּלְתָּ לְשָׁם, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת כָּל זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי לֹא תֵּדַע מַה מְחַכֶּה לְךָ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁנִּלְכָּד בּוֹ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זוֹ — לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל אֵלָיו, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִזְכֶּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא; אַשְׁרֵי לוֹ בְּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת, אִם הָאָדָם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲסָדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה הַזֹּאת — לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל

תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת
שֶׁעָשָׂה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מִימוֹת עוֹלָם עַד הֵנָּה
בִּכְלָלִיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וּצְרִיכִים לִזְכֹּר
הֵיטֵב וְלִבְלִי לִשְׁכֹּחַ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת
הַנּוֹרָאוֹת, שֶׁגּוֹמֵל עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל עֵת, כִּי
בֶּאֱמֶת זוֹ הַדֶּרֶךְ — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ דֶּרֶךְ נִפְלָאָה מְאֹד לְהִתְקָרֵב עַל
יָדָהּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁנִּפַּל
כְּבָר בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַזֻּהֲמָה וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ,
כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְיִגּוֹנוֹת, וּמָלֵא
נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, בְּתַאֲווֹת רָעוֹת — עֵרֹם שְׁקוּץ
וְתִעוּב וְכָל מִינֵי זֻהֲמָה וְלִכְלוּךְ וְכוּ׳, מַה שֶּׁקּוֹרֶה עַכְשָׁו
בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוֹלְכִים
בִּפְרִיצוּת גְּדוֹלָה מַמָּשׁ עֲרֻמִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְשָׁלִים
בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁלִים, וּבִפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית הוֹצָאַת זֶרַע
לְבַטָּלָה, וְזֶה מַכְנִיס בָּאָדָם מְרִירוּת, עַד שֶׁנֶּעֱלָם מִמֶּנּוּ
כָּל הַטּוֹב, וְאֵין טוֹב בָּעוֹלָם כִּי אִם הַתּוֹרָה, כִּי אֵין
טוֹבָה אֶלָּא תוֹרָה, וּמֵעֵצֶם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת,
שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, קָשֶׁה וְכָבֵד
מְאֹד לָאָדָם לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל
וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׂ צַעֲרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם־כֵּן קָשֶׁה
מְאֹד, מֵחֲמַת רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַיִּסּוּרִים, שֶׁאוֹטְמִים אֶת

לִבּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו וְלֹא לְהִתְקָרֵב לְשׁוּם עֲבוֹדָה תַּמָּה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכְּבֵדוּת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה לְהַתְחִיל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַטּוֹב הַנִּצְחִי, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, וְהִגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהִגִּיעַ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ אֶת מַעֲמָדוֹ וּמַצָּבוֹ וּבְאֵיזֶה מָקוֹם וּמַצָּב הוּא נִמְצָא, וְעַל־כֵּן עֵצָה גְּדוֹלָה לְזֶה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיוֹת וְהַנִּצְחִיוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ, עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת, וְהָעִקָּר מַה שֶּׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, בִּכְלַל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים — מִדַּרְכֵי הַחוֹקְרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים הַנְּהוּגִים עַכְשָׁו, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אֲשֶׁר הָעוֹלָם מָלֵא מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה" (דְּבָרִים ח, יז), וְשׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכוֹת אֲלֵיהֶם אֲלָפִים וְרִבְבוֹת רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ וְלִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים הוּא לֹא נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, וְלוֹ אֵין שַׁיְכוּת אֲלֵיהֶם, אַדְרַבָּה הוּא

מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וּבָזֶה רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וְיָבִין אֶת חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוּבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שִׁעוּר, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם (בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה): "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאַתָּה הוּא ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, צוּרֵנוּ צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר, נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ, וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ"; וּבֶאֱמֶת רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל נֹעַם חֶלְקֵנוּ, עַל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֲנַחְנוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ, עַל־כָּל־פָּנִים אֲנַחְנוּ מַנִּיחִים בְּכָל יוֹם צִיצִית וּתְפִלִּין, וּמְיַחֲדִים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר, וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מֶה הָיִינוּ עוֹשִׂים עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁלָּנוּ, אִם, חָלִילָה וְחַס, הָיִינוּ נִמְשָׁכִים גַּם־כֵּן אַחַר דַּרְכֵי הַכּוֹפְרִים, וְלֹא הָיִינוּ מַנִּיחִים צִיצִית וּתְפִלִּין, וְלֹא הָיִינוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, חַס וְשָׁלוֹם

וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ מְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְיַחֲדִים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר, בָּזֶה רָאוּי לָנוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד, וְלִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאַפְלוּ שֶׁנִּתְלַכְלַכְנוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְלַכְלַכְנוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מֻנָּחִים עַכְשָׁו בְּמָקוֹם שֶׁאֲנַחְנוּ מֻנָּחִים, עַל־כָּל־פָּנִים אֲנַחְנוּ נוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעֲדַיִן אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בִּכְלָלִיּוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַתְחִיל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בִּפְרָטִיּוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לִבּוֹ נָכוֹן וּבָטוּחַ, שֶׁגַּם עַתָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יָסִיר חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ מִמֶּנּוּ, וְיֶחֱזַק לְבָבוֹ עַל־יְדֵי־זֶה לְצַעֵק וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּצַיְּלֵהוּ גַּם עַתָּה מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים ס, יא): ״מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר מִי נָחָנִי עַד אֱדוֹם״; הַיְנוּ שֶׁמִּי שֶׁעָזַר לִי עַד הֵנָּה וְנָחַנִי עַד אֱדוֹם, הוּא יוֹבִילֵנִי עִיר מָצוֹר גַּם־כֵּן, וְזֶה ״זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה״ וְגוֹ׳ (שָׁם נ, יד), ״וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה״ (שָׁם נ, טו), הַיְנוּ שֶׁגַּם קֹדֶם שֶׁיּוֹצֵא מֵהַצָּרָה שֶׁהוּא נִמְצָא בָּהּ עַכְשָׁו, צָרִיךְ קֹדֶם לְהָבִיא תּוֹדָה עַל הֶעָבָר,

וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא "וּקְרָאנִי בְּיוֹם צָרָה", כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבָר וּלְבַקֵּשׁ עַל הֶעָתִיד לָבוֹא, אֲבָל כְּשֶׁאֵין מוֹדִים עַל הֶעָבָר, קָשֶׁה מְאֹד לִקְרֹא לוֹ יִתְבָּרַךְ, מִגֹּדֶל אֹטֶם הַלֵּב, שֶׁנֶּאֶטָם מֵרִבּוּי הַצָּרוֹת וְאֹרֶךְ הַגָּלוּת וְעִצֶּם הַמַּחֲלֹקֶת וְהַקִּטְרוּגִים וְהַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה, מֵרִבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁמִּשְׁתַּטְּחוֹת בְּכָל פַּעַם עַל כָּל הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמֵּעֹצֶם רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת קָשֶׁה מְאֹד אֲפִלּוּ לִפְתֹּחַ פֶּה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד, שֶׁבְּכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אוֹ לְהִתְקָרֵב לְאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ רִבּוּי הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק לְבָבוֹ לִבְטֹחַ בְּהַשֵּׁם שֶׁיִּשְׁמַע תְּפִלָּתוֹ גַּם עַתָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ כָּרָאוּי, וְזֶה (תְּהִלִּים קטז, יז): "לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" — עַל־יְדֵי שֶׁאֲנִי נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי יָכוֹל לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל לְהַבָּא; וּזְכֹר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי לֹא תֵדַע מַה יָכוֹל לַעֲבֹר עָלֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ אֶת כָּל זֶה, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּמִי יוֹדֵעַ אִם תּוּכַל

לְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַד הַסּוֹף, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ שֶׁהַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַנְּאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְעֵרֹם מִתְפַּשְּׁטִים מְאֹד בָּעוֹלָם, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹבְלוֹת מַה שֶּׁסּוֹבְלוֹת, עַד שֶׁרַבִּים נֶעְתָּקִים מִיַּהֲדוּתָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַכּוֹפְרִים, וּמְחַלְּלִים שַׁבָּת, וְאֵינָם מַנִּיחִים צִיצִית וּתְפִלִּין, וְאֵינָם אוֹכְלִים מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וּמְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי זֻהֲמוֹת שֶׁל כָּל מִינֵי עֲרָיוֹת, וּמְפַטְּמִים אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי אֲכִילוֹת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכָל זֶה בָּא לָהֶם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶם הַהִתְחַזְּקוּת הָאֲמִתִּית, וְלֹא זָכוּ לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי תָּמִיד הִסְתַּכְּלוּ רַק עַל הַמְּרִירוּת שֶׁלָּהֶם, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְתִמְצָא אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה מָלֵא רַע, עִם כָּל זֹאת בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּךָ גַּם־כֵּן טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבְּךָ, אָז תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּאן וּלְהַבָּא, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִצְעַק עַל לְהַבָּא, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִשָּׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְכֵן שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ דּוֹרוֹת יְהוּדִים מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְקַיְּמִים מִצְווֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִרְאוֹת נַחַת מֵעַצְמוֹ וּמִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו, וְיִגַּלֶּה וְיַפְרִסֵם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִדּוֹר דּוֹר, וְיוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְתֶמְשַׁךְ עַל יָדוֹ הֶאָרַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה כְּפִי שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְנַהֵג בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מֵעִנְיַן קְצָת אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְקָרְבִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר־כָּךְ מִתְרַחֲקִין, עָנָה: אַף־עַל־פִּי־כֵן יָקָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמָהּ אַף לְפִי שָׁעָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר: הֲלֹא עַל שְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה נֶאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ט): "לִבַּבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ". וְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה א, נה): מַהוּ בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ, אֶלָּא שֶׁבָּעַיִן הַשְּׁנִית כְּבָר הָיוּ מִסְתַּכְּלִין עַל הָעֵגֶל. נִמְצָא, שֶׁבִּשְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה כְּבָר הָיָה דַּעְתָּם לִפְרֹשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה יָקָר בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לִבַּבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ", כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

(שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן קכג)

קוּנְטְרֵס

לְמוּד זְכוּת

יָבֹאר וְיגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד
וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, וְאֵיךְ שֶׁזֶּה יַעֲזֹר לוֹ בְּכָל הָעִנְיָנִים —
בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְיַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְחַיּוֹת חַיִּים מְיֻשָּׁבִים בְּזֶה הָעוֹלָם, רָאוּי לוֹ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנָסִים לוֹ דִּמְיוֹנוֹת בְּמֹחוֹ, כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד רוֹצֶה אֶת רָעָתוֹ, וּכְאִלּוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד רוֹצֶה רַק לְהַזִּיק לוֹ וּלְהָרַע לוֹ, וּמִזֶּה הוּא סוֹבֵל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִין, אֲבָל אִם הָיָה מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הָיָה נִצָּל מֵהַכֹּל, כִּי הַלִּמּוּד זְכוּת עַל זוּלָתוֹ מַצִּיל הָאָדָם מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפז)

קוּנְטְרֵס

לִמּוּד זְכוּת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת** הִיא הַמִּדָּה הֲכִי יָפָה וַהֲכִי יְקָרָה בְּחַיֵּי הָאָדָם בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְכִמְעַט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּלִי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזֹּאת שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת**, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְכֵן תָּמִיד הוּא בְּיַחַד עִם אֲחֵרִים, וְאִם לֹא יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְלַמֵּד תָּמִיד זְכוּת עָלָיו וַעֲלֵיהֶם, אֲזַי יִשְׁתַּגַּע מֵרֹב צָרוֹת עַיִן אוֹ מֵרֹב קִנְאָה וְשִׂנְאָה שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת** — לְלַמֵּד תָּמִיד זְכוּת הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיַעֲבֹר אֶת

יְמֵי חַיָּיו בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁדָּן תָּמִיד אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת; וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הִפְלִיג בַּמַּעֲלָה הַיְקָרָה הַזּוֹ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְאָמַר, שֶׁכְּלַל הַיַּהֲדוּת תָּלוּי בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת,** (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפ"ב) לָדוּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים תָּמִיד לְכַף זְכוּת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּמוֹ שֶׁדֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַבִּיט רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבָּאָדָם, וְאַף שֶׁנִּמְצָא בּוֹ גַּם־כֵּן מַה שֶּׁאֵינוֹ טוֹב, אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כ"ג): לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהָאָדָם אָסוּר לוֹ לְהַבִּיט עַל חֲבֵרוֹ לְרָעָה, וְלִמְצֹא דַּוְקָא מַה שֶּׁאֵינוֹ טוֹב, וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא פְּגָמִים בַּעֲבוֹדַת חֲבֵרוֹ, רַק אַדְרַבָּה מְחֻיָּב לְהַבִּיט רַק עַל הַטּוֹב (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן י"ז), וְצָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא וּלְחַפֵּשׂ אֵיזֶה **לְמוּד זְכוּת** בַּעֲבוֹדַת חֲבֵרוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר בְּהַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף שֶׁהוּא עֲדַיִן מֻנָּח בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בְּהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אֲבָל בִּזְכוּת שֶׁמְּלַמֵּד זְכוּת עַל אֲחֵרִים, עַל־

יְדֵי־זֶה יֻמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מֵהֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתֵדַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בְּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע מִבַּעַל בְּחִירָה, זֶה רַק מֵרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הָאָדָם הוּא רַק הַשָּׁלִיחַ לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל גְּזֵרוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לָדוּן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף חוֹב, שֶׁגּוֹרֵם לְךָ צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת — אֲשֶׁר הוּא רַק שָׁלִיחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּה אוֹתְךָ וְתָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, בִּמְקוֹם לָצֵאת וְלָרִיב עִם זֻלָּתְךָ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה תָּמִיד, וְאָז טוֹב לְךָ לָנֶצַח.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וְאָז כָּל מַהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ יִשְׁתַּנֶּה

לְטוֹבָה, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּל דַּעַת הָאָדָם — שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל תָּמִיד, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁדָּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף חוֹב, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, וְהוּא תָּמִיד חוֹשֵׁד בַּחֲבֵרוֹ פֶּן וְאוּלַי רוֹצֶה רַק אֶת הָרַע שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבְּלֶת דַּעְתּוֹ, וְשׁוֹרֶה תָּמִיד בִּמְתָחִים חֲזָקִים וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, אֲבָל כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן תָּמִיד אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת, אָז לְעוֹלָם לֹא תְּקַנֵּא אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם מִתָּחִים וְעַצְבָּנוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְתִהְיֶה בַּאֲרִיכוּת אַפַּיִם וּבִישׁוּב דַּעַת נִפְלָא; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָדוּן תָּמִיד אֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, וְיַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו, וְיִהְיֶה תָּמִיד בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים אֲחֵרִים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל מְרִירוּת וְהַרְפְּתְקָאוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ יוֹדַעַת זֹאת, וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים תִּפְגֹּשׁ אֵיזֶה אָדָם עִם פָּנִים עֲצוּבוֹת, אוֹ שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם, וְהוּא אֵינוֹ מַחֲזִיר לְךָ שָׁלוֹם, אַל תִּתְנַפֵּל עָלָיו, וְאַל יִהְיֶה בְּלִבְּךָ עָלָיו שׁוּם דָּבָר רַע, רַק רְאֵה לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת, כִּי מָה

אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהָאָדָם הַזֶּה סוֹבֵל, וְאֵילוּ מַשְׁבִּרִים וְגָלִים עוֹבְרִים עָלָיו מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ עֲצַבִּים אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב מִמְּךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ חֵשֶׁק לְדַבֵּר עִמְּךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת, וּתְרַחֵם עָלָיו, וְאִם תּוּכַל לַעֲזֹר לוֹ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ שְׁכָרְךָ יֻכְפַּל בַּשָּׁמַיִם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר כְּשֶׁאָדָם עוֹזֵר לְזֻלָּתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמְּחוֹ וּלְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וּמִתְפָּאֲרִים עִמּוֹ שָׁם מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ בְּנֵי אָדָם תָּמִיד, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַקְּטָטוֹת בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ בָּרְחוֹב, וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בַּבַּיִת, וְכֵן בֵּין הַשְּׁכֵנִים וְכוּ׳, הַכֹּל נִמְשָׁךְ רַק עַל־יְדֵי עֲצַבִּים שֶׁבָּאִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל עַל שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָדוּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִינוֹ, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַקְּטָטוֹת, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בְּכַעַס וּרְצִיחָה כָּזוֹ, שֶׁכְּבָר אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר

אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי. וְשׁוֹנְאִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי שִׂנְאַת מָוֶת. רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאִם הָיָה מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת**, אָז הָיָה תָּמִיד דָּן לְכַף זְכוּת אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַף פַּעַם לֹא הָיָה יוֹצֵא לַחֲלֹק עִמּוֹ, אַדְרַבָּה בְּכָל הָעַוְלוֹת שֶׁלּוֹ הָיָה מוֹצֵא אֵיזֶה **לִמּוּד זְכוּת**, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה נוֹפֵל הָרַע עַל רֹאשָׁם, וְהוּא הָיָה יוֹצֵא בֶּן חוֹרִין לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַטּוֹת תָּמִיד כְּלַפֵּי חֶסֶד, וּתְלַמֵּד זְכוּת עַל כֻּלָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עֵסֶק עִם אֲחֵרִים כְּלָל, וְתִנָּצֵל עַל־יְדֵי־זֶה מִכָּל רַע וּקְטָטָה וּמְרִיבָה, וְיִשְׁרֶה הַשָּׁלוֹם אָצְלְךָ תָּמִיד.

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת**, וּבִפְרָטִיּוּת בְּבֵיתְךָ עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לָדוּן אוֹתָם תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְאַף שֶׁאַתָּה רָצִיתָ שֶׁיִּתְנַהֲגוּ בְּאֹפֶן אַחֵר לֹא כְּמוֹ שֶׁמִּתְנַהֲגִים עַכְשָׁו וְכוּ', וְהֵם עוֹשִׂים בְּדִיּוּק הַהֵפּוּךְ, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ כְּבָר הַמְּרִיבוֹת וְהַצְּעָקוֹת וְהַיְלָלוֹת בְּבֵיתְךָ וְכוּ', וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִמְנֹעַ אֶת עַצְמְךָ מִכָּל זֶה, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת

עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ לַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ הָעוֹלָה עַל כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת. כִּי בָּאֹפֶן הַזֶּה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, אַתָּה יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם הַקָּשֶׁה וְהַקָּשׁוּחַ בְּיוֹתֵר אֵלֶיךָ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאַתָּה דָּן אֶת מַשֶּׁהוּ לְכַף זְכוּת — הֵן בְּבֵיתְךָ וְהֵן בַּחוּץ, תֵּכֶף וּמִיָּד אַתָּה שׁוֹבֵר מִמֶּנּוּ אֶת הָרַע שֶׁלּוֹ, וּכְבָר לֹא יָכוֹל לְהַזִּיק לְךָ. כִּי עִקַּר הַצַּעַר וְהַמַּכְאוֹבִים וְהַמְּרִירוּת וְהַקְּטָטוֹת שֶׁיֵּשׁ — בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין בַּחוּץ, הֵם כְּשֶׁנִּתְגַּבֵּר הָרַע שֶׁל הָאָדָם, וְרוֹצֶה לִנְקֹם בַּחֲבֵרוֹ הָעוֹשֶׂה לוֹ רִשְׁעוּת וְכוּ', וְכֵן בַּבַּיִת — אֶחָד רוֹצֶה לִנְקֹם בַּחֲבֵרוֹ, אוֹ הַבַּעַל בְּאִשְׁתּוֹ, אוֹ לְהֶפּוּךְ — הָאִשָּׁה בַּבַּעַל, אוֹ הַיְלָדִים — אֶחָד נוֹקֵם בְּאָחִיו וְכוּ', אוֹ בְּהַהוֹרִים כַּנָּהוּג בְּבָתִּים שֶׁמִּדַּת הָרַע וְהָרִשְׁעוּת וְהַנְּקָמָה בּוֹעֶרֶת בְּטֶבַע בְּנֵי אָדָם, וְאִם מַחֲזִירִים לָהֶם כִּגְמוּלָם, אֲזַי מִתְגַּבְּרִים הָרִשְׁעוּת וְהַקְּטָטוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְהַצְּעָקוֹת וְהַיְלָלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ', וְנִתְהַפֵּךְ הַבַּיִת לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, שֶׁתָּמִיד מְלַמְּדִים זְכוּת וְאוֹמְרִים לְעַצְמָם — תַּעֲזֹב אוֹתָהּ וְכוּ', תַּעֲזֹב אוֹתָם וְכוּ', הַכֹּל מֻחְמָת עֲצַבִּים וְכוּ', וְאֵינָם מְכַוְּנִים אֶל מַה שֶּׁצּוֹעֲקִים וְכוּ', וּמְשְׁתַּדְּלִים לִמְצֹא כָּל מִינֵי זְכוּת, וְרַק מֵיטִיבִים עִמָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְמָר כָּל

הַסִּפּוּר שֶׁל הָרִשְׁעוּת וְהַנְּקָמָה וְהַמְּרִיבוֹת, וְהַכֹּל נִשְׁבָּר וְנִתְבַּטֵּל, וְעוֹבְרִים עַל הַכֹּל בְּשָׁלוֹם, עַל אַף כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, כִּי הָעֵצָה הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, עוֹלָה עַל כָּל הָעֵצוֹת, וְעַל יָדָהּ נִשְׁבָּר כָּל הָרָע, וְנִשְׁאָר רַק הַטּוֹב.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ חַיֶּיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה רָגִיל לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין אֶת כָּל אֶחָד, וְתֵדַע כִּי אֵין שׁוּם בְּרִיָּה רוֹצָה לְהַזִּיק לְךָ, רַק אַתָּה מְדַמֶּה לְעַצְמְךָ דִּמְיוֹנוֹת, וְיֵשׁ לְךָ עֲצָבִים, כִּי עַל־פִּי־רֹב כָּל אֵלּוּ הַדָּנִים תָּמִיד אֶת כֻּלָּם לְכַף חוֹבָה, הֵם מְמֻרְמָרִים עַד מְאֹד, וְכוֹעֲסִים עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִדְמֶה לָהֶם, כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד רוֹצֶה רַק אֶת רָעָתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים בְּשֶׁצֶף קֶצֶף נֶגְדָּם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הוּא רַק עֲצָבִים שֶׁמַּכְנִיסִים אַחַר־כָּךְ בְּהָאָדָם מְתָחִים גְּדוֹלִים, לֹא כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, הוּא תָּמִיד רַעֲנָן וּמְיֻשָּׁב, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֲצָבִים וּמְתָחִים, וְאֵין לוֹ שׁוּם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל אֲחֵרִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי,

אָחִי הַיָּקָר, אֵיךְ שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ כְּבָר חַיֶּיךָ עַד עַכְשָׁו, בְּמְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן וַעֲצַבִּים וּמְתָחִים, מַדּוּעַ לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁל לִמּוּד זְכוּת, וְתִהְיֶה רָגִיל לְלַמֵּד זְכוּת עַל כֻּלָּם? וְעַל־יְדֵי זֶה לֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם מְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא תִּכָּנֵס בַּעֲצַבִּים, שֶׁיַּכְנִיסוּ בְּךָ מְתָחִים, רַק תִּהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּיִשּׁוּב דַּעַת נִצְחִי; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת! וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, כִּי מַה יִּהְיֶה לְךָ כְּבָר כְּשֶׁתֵּלֵךְ תָּמִיד עִם קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זֻלָּתְךָ?! הֲלֹא תֹּאכַל אֶת עַצְמְךָ עִם עָגְמַת נֶפֶשׁ וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וּמְאוּמָה לֹא יִשָּׁאֵר לְךָ, אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ תָּמִיד בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל **לִמּוּד זְכוּת**, וְתָמִיד תְּלַמֵּד זְכוּת עַל זֻלָּתְךָ, אָז כָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי מֵהַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יָמֵינוּ וְלֵילוֹתֵינוּ פּוֹרְחִים, כְּעָנָן עוֹבֵר וּכְצִפּוֹר פּוֹרַחַ, וּמַה יִּהְיֶה לָנוּ אִם נֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וְלָדוּן אֶת חֲבֵרֵנוּ לְכַף חוֹב?! הֲלֹא אֶל מְאוּמָה לֹא נַגִּיעַ, רַק נִפֹּל

יוֹתֵר וְיוֹתֵר בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּבְפַח יָקוּשׁ, וּנְמָרֵר אֶת חַיֵּינוּ בְּחִנָּם עַל לֹא דָּבָר; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וְאַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, כִּי עַל כָּל בְּרִיָּה עוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְכָל אֶחָד עָסוּק עִם עַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת תָּמִיד, וְאָז יִהְיֶה טוֹב לְךָ תָּמִיד.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְכוּ׳, טְרָדוֹת וּבִלְבּוּלִים וְכוּ׳ — הֵן מֵעַצְמוֹ, וְהֵן בְּבֵיתוֹ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיךְ שֶׁהוּא סוֹבֵל וְאֵיךְ שֶׁהוּא שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וּבָזֶה שֶׁתָּדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, יָדוּנוּ אוֹתְךָ לְכַף זְכוּת מִן הַשָּׁמַיִם.

עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אָדָם דָּן אֶת חֲבֵרוֹ כְּפִי רְאוּת עֵינָיו, וְעַל־כֵּן אִם אֵינוֹ מְחַיֵּךְ לוֹ וְכוּ׳, אוֹ אֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ וְכוּ׳, אוֹ רוֹאֶה אֶצְלוֹ אֵיזוֹ הַקְפָּדָה, תֵּכֶף וּמִיָּד

הוּא קוֹפֵץ עָלָיו וּמִתְקוֹטֵט עִמּוֹ, וְדָן אוֹתוֹ לְכַף חוֹב, וּבֶאֱמֶת הִיא טָעוּת גְּמוּרָה, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהַלָּה סוֹבֵל; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, וּתְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ, וְאָז — אִם תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתָךְ, כִּי מִי שֶׁרָגִיל בִּלְמוּד זְכוּת, וּמְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמְקַבֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה קוֹנֶה לְעַצְמוֹ הַרְבֵּה אוֹהֲבִים, וְכֻלָּם מְחַבְּבִים אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא מֵבִין וּמַרְגִּישׁ בְּצָרוֹתֵיהֶם וּבְעָיוֹתֵיהֶם וְכוּ׳, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד קַפְדָּן, וּמְלַמֵּד חוֹב עַל אֲחֵרִים, וְאֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב בְּצָרוֹת אֲחֵרִים, וְדָן אֶת כֻּלָּם לְכַף חוֹב, שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ מְאֹד, וְאֵין רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל — לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּתְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְכָל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְהַדָּן אֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, דָּנִים אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וּבִזְכוּת זֶה שֶׁתְּרַחֵם עַל אֲחֵרִים, וְתָדוּנָם לְכַף זְכוּת, יְרַחֲמוּ עָלֶיךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וְיָדוּנוּ אוֹתְךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתְךָ וִילָדֶיךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְתַעֲזֹר לָהֶם בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל, וְאַף שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים אֵינָם עוֹשִׂים רְצוֹנְךָ וְכוּ', וְעוֹד עוֹשִׂים הַהֶפּוּךְ מֵרְצוֹנְךָ וְכוּ', עִם כָּל זֹאת רְאֵה לָדוּנָם לְכַף זְכוּת, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּתְלַמֵּד זְכוּת עַל אִשְׁתְּךָ וְעַל יְלָדֶיךָ, בָּזֶה תַּחֲזִיק בְּיָדָם וְכוּ', מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם תָּדוּנָם לְכַף חוֹב, חַס וְשָׁלוֹם, אָז לְבַסּוֹף יִבְרְחוּ מִמְּךָ, וְיַעֲבֹר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁיַּעֲבֹר וְכוּ'.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן תָּמִיד אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת, וְכֵן אֶת יְלָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מֵהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, שֶׁאַתָּה סוֹבֵל מֵהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דִּינִים וּמַכְאוֹבִים, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדוּנָם תָּמִיד לְכַף זְכוּת, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַגָּדוֹל וְכוּ', וְהַמְיֻשָּׁב וְכוּ', וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהֵם בְּדַעְתָּם קְטַנִּים מִמְּךָ וְכוּ' וְכוּ', וּכְדֶרֶךְ הַגָּדוֹל שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לִשְׁמֹר עַל הַקָּטָן וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ וּלְהַגְבִּיהוּ וּלְעָזְרוֹ וְכוּ' וְכוּ', כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ הַבַּעַל וְהָאַבָּא תָּמִיד לָדוּן אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת יְלָדָיו לְכַף זְכוּת, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לָהֶם בְּכָל יְכָלְתּוֹ, וּבָזֶה יַגְבִּיהַּ אוֹתָם תָּמִיד וְיַצְלִיחוּ, וְאָז יִהְיֶה טוֹב גַּם לוֹ.

עַל־כֵּן רְאֵה לִמְחֹל לְאִשְׁתְּךָ וְלִילָדֶיךָ, וְתָדוּנָם לְכַף זְכוּת תָּמִיד וְתִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִמְצֹא בָּהֶם אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה וְאֵיזוֹ זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה בֵּיתְךָ גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ, כִּי אִם, חַס וְשָׁלוֹם, תַּעֲשֶׂה הַהֵפוּךְ — וְתָמִיד תָּדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת יְלָדֶיךָ לְכַף חוֹב, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁפִּילָם וּלְשָׁבְרָם, אָז יִתְהַפֵּךְ בֵּיתְךָ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְאָז יִהְיֶה לְךָ רַע וָמָר מְאֹד מְאֹד.

עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, וְאָז תִּרְאֶה רֹב נַחַת מֵהֶם, וְיִהְיֶה בֵּיתְךָ בֵּית חַם, וְתָמִיד תִּרְצֶה לָגוּר בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לָדוּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף חוֹב וּלְהַשְׁפִּילוֹ וּלְגָרְשׁוֹ וּלְרַחֲקוֹ וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן אָסוּר לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף חוֹב וּלְהַשְׁפִּיל וּלְגָרֵשׁ וּלְרַחֵק אֶת עַצְמוֹ וְכוּ׳, אַדְרַבָּה הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִמְצֹא תָּמִיד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בּוֹ, וְיֵדַע שֶׁהוּא עֲדַיִן עוֹד לֹא הֻכִּי גָּרוּעַ וְכוּ׳, וְכִי עֲדַיִן הוּא יָכוֹל גַּם־כֵּן לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו וְכוּ׳, וְהוּא גַּם־כֵּן יָכוֹל לְהִתְקָרֵב

לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכוּ׳, וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמוֹ לְלַמֵּד זְכוּת עַל עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִתְעַלֶּה מִכַּף חוֹב לְכַף זְכוּת, וְיִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ, כִּי רֹב בְּנֵי אָדָם מַה שֶּׁאֵינָם מַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁדָּנִין אֶת עַצְמָם תָּמִיד לְכַף חוֹב, וְשׁוֹנְאִים אֶת עַצְמָם וּמַשְׁפִּילִים אֶת עַצְמָם, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְתָמִיד רוֹאִים חוֹב לְעַצְמָם.

וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת** — לָדוּן אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ — שֶׁאַתָּה כֵּן יָכוֹל לְהַצְלִיחַ וְכוּ׳, וְאַתָּה כֵּן יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ בְּךָ הַרְבֵּה טוֹב, וּבָזֶה שֶׁתְּלַמֵּד עָלֶיךָ זְכוּת, בָּזֶה תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת תָּמִיד.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד תְּלַמֵּד עַל עַצְמְךָ

זְכוּת, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל מִי שֶׁנָּפַל וְיָרַד וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְאִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָלַךְ בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, אֶלָּא תָּמִיד דָּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף חוֹב, וְתָמִיד רָאָה לְעַצְמוֹ רַק חוֹבוֹת וְכוּ׳, וְאֵיךְ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה וְתַקָּנָה כְּלָל וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְכוּ׳, עַד שֶׁבָּא לִכְלַל יֵאוּשׁ, עַד שֶׁנִּתְקָרֵר לְגַמְרֵי מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַד שֶׁבָּא, רַחֲמָנָא לִצְלַן, לִכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּמוּרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱקַר מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ רַק עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לָדוּן אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וּבְכָל פַּעַם מוֹצֵא בְּעַצְמוֹ רַק נְקֻדָּה טוֹבָה, אָז הוּא תָּמִיד יַצְלִיחַ וְיִתְעַלֶּה, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא עֲדַיִן יֵשׁ לִי תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וַעֲדַיִן אֲנִי יָכוֹל לְהַגִּיעַ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת אֶל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לְהַגִּיעַ, וַעֲדַיִן יֵשׁ לִי גַּם־כֵּן כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזֹּאת שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵם קִבְּלוּ

מִבְּחִירֵי הַצַּדִּיקִים יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת, הַיְכוֹלִים לְגַלּוֹת אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכֻלָּם, וּלְהַרְאוֹת וּלְגַלּוֹת לְכֻלָּם אֶת נְקֻדַּת חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ — הֵינוּ הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִת בּוֹ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, וְזוֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, רַק הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ בַּחַיִּים.

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי הָיָקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, וְתָמִיד תִּלַּמֵּד זְכוּת עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְזֶה יַמְשִׁיךְ בְּךָ טַהֲרַת הַמֹּחַ וְטַהֲרַת הַלֵּב, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּל הַמֹּחַ וְעַקְּמִיּוּת שֶׁבַּלֵּב בָּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁדָּנִים אֶת כָּל אֶחָד לְכַף חוֹב, כִּי כְּשֶׁאָדָם דָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף חוֹב, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ רַק אֶת הָרַע, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבְּלֶת דַּעְתּוֹ וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ, עַד שֶׁחֹשֶׁךְ וּמָר לוֹ, וְרוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּצוּרָה וּבִדְמוּת חֲשׁוּכָה, אָז מָר וָרָע לוֹ מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת

עַצְמוֹ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, אָז זוֹכֶה לִישׁוּב הַדַּעַת וּלְהַרְחָבַת הַלֵּב, וְהַכֹּל מֵאִיר לוֹ, וְרוֹאֶה עוֹלָם מָלֵא אוֹר, וְכָל חַיָּיו מִשְׁתַּנִּים לְטוֹבָה, וְחַי חַיֵּי נַחַת.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, וְתָמִיד תָּדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, וְאָז תִּרְאֶה עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ.

כִּי בֶּאֱמֶת בָּזֶה שֶׁיָּדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, אֵיךְ שֶׁהוּא כִּסֵּא לֵאלֹקוּת, כִּי עִקַּר הַטּוֹב הוּא אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה): טוֹב ה׳ לַכֹּל וְגוֹ׳, הַיְנוּ כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹב, וְעַל־כֵּן כָּל נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל מָקוֹם הוּא רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וּבָזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁהוּא הַטּוֹב הַגָּנוּז, בָּזֶה נִתְגַּלֶּית לוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ — בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה הַפְּנִימִית, וּכְשֶׁמַּאִירָה בּוֹ הַנְּקֻדָּה הַזֹּאת, אָז זוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל רַק תָּמִיד הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, וּמְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה, וּבִפְרָטִיּוּת בְּבֵיתוֹ, וּמְשִׁתַּדֵּל לְהַטּוֹת תָּמִיד כְּלַפֵּי חֶסֶד, שֶׁאָז יִתְאַחֲדוּ יַחַד הָאֶלְקוּת הַמְחַיָּה אוֹתוֹ הַדָּבָר וְאוֹתוֹ חֵלֶק מֵהַבְּרִיאָה, וְיִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,הַמְלֻבָּשׁ בִּפְרָטֵי הַבְּרִיאָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

טו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת לַעֲבֹר בְּנָקֵל אֶת הַחַיִּים כְּמוֹ הַמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִדָּה טוֹבָה מִכָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת כְּמוֹ מִדָּה זוֹ — לִהְיוֹת רָגִיל לְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְמְצוֹא בּוֹ אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁהוּא הַנְּקֻדּוֹת חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי בֶּאֱמֶת יִשְׂרָאֵל הֵם בָּאִים מִמַּחֲשָׁבָה דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יַד שֵׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי יָכוֹל לְמַשְׁמֵשׁ בּוֹ וְכוּ׳ וְכוּ׳.

וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַטּוֹב בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁמְּחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׁים אֶת הַטּוֹב בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה מְגַלִּים אֶת פְּנִימִיּוּת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר בְּתוֹךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

וְכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב עֲוונוֹתָיו וְכוּ׳, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְכוּ׳ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִמְצֹא אֶת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל **לְמוּד זְכוּת**, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, כִּי בְּהִתְגַּלּוּת פְּנִימִיּוּת נְקֻדָּתוֹ הַטּוֹבָה, בָּזֶה יִתְגַּלֶּה הָאוֹר הָאֱלֹקִי הַשּׁוֹפֵעַ בּוֹ, וְיִזְכֶּה לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד; אַשְׁרֵי הַדָּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְאָז יָדוּנוּ אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה תָּמִיד לְכַף זְכוּת; אַשְׁרֵילוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל עַל עֶצֶם הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָדַעְתִּי הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלָּכֶם, אִלּוּ הָיוּ לוֹקְחִין מִכֶּם הַיֵּצֶר הָרַע, הָיוּ הוֹלְכִין וּמְקַלְּחִין צִנּוֹרוֹת מְלֵאִים דָּם, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה מָלֵא דָּם. אֲפִלּוּ כְּשֶׁתִּהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, צָרִיךְ לָכֶם זְכִיָּה גְּדוֹלָה, שֶׁתֵּדְעוּ עִצֶּם הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלָּכֶם שֶׁהָיָה לָכֶם, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ.

(חַיֵּי־מוֹהַר״ן, דִּפּוּס חָדָשׁ, סִימָן שא)

קוּנְטְרֵס

תֵּן לְחָיוֹת

יְגַלֶּה לָאָדָם עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, וְלִשְׁפֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו עַד עַכְשָׁו, וּלְהַתְחִיל לִחְיוֹת בְּכָל פַּעַם חַיִּים חֲדָשִׁים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר הַחִיּוּת
שֶׁנִּקְרֵאת בֶּאֱמֶת חִיּוּת הוּא רַק
כְּשֶׁמִּתְנַהֵג עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה
הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כִּי רַק
זֶה נִקְרָא חִיּוּת, כִּי לְהַפּוּךְ רְשָׁעִים
הָעוֹקְרִים אֶת עַצְמָם מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה
הַקְּדוֹשָׁה וּמִקְיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ
נִקְרָאִים מֵתִים בְּחַיֵּיהֶם, כִּי בְּלִי תּוֹרָה
וּמִצְוֹות מִסְתּוֹבְבִים כְּמוֹ מֵת בְּעוֹלָם
הַתֹּהוּ בְּלִי שׁוּם תַּכְלִית כְּלָל.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפח)

קוּנְטְרֵס

תֵּן לְחָיוֹת

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת הֶעָבָר, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּפֹּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי וְתִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד אַחַר כָּךְ לָצֵאת מִמֶּנּוּ, כִּי הַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן הַפְּנִימִי הוּא מַחֲלַת עֲצַבִּים, שֶׁבָּאָה עַל־פִּי־רֹב עַל אָדָם כְּשֶׁזּוֹכֵר תָּמִיד אֶת הַצָּרוֹת וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בַּחַיִּים, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּכְנָס אֶל תּוֹךְ עַצְמוֹ, וְאָז כְּבָר קָשֶׁה לוֹ לָצֵאת מִזֶּה; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, זְכֹר כְּלָל זֶה מְאֹד, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, עָלֶיךָ לִשְׂכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַעֲלִים עַיִן מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, מִכָּל

הַכְּשִׁלּוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, וּמִכָּל הַהֶפְסֵדִים וְהָעֶלְבּוֹנוֹת, הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִים שֶׁסָּבַלְתָּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְהַתְחִיל לְחַיּוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים. וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ עִנְיָן זֶה, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בְּעֵינֵיהֶם וְנִכְנְסוּ אֶל תּוֹךְ עַצְמָם, עַל־יְדֵי דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, הַכֹּל הָיָה רַק מִסִּבָּה זוֹ, שֶׁתָּמִיד הִסְתַּכְּלוּ אֲחוֹרָנִית מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמָּהֶם, וְאֵיךְ שֶׁסִּדְּרוּ אוֹתָם, וְאֵיךְ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בַּעֲסָקֵיהֶם וּבְעִנְיְנֵיהֶם, וְדָבָר זֶה הֶעֱבִירָם עַל דַּעְתָּם, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ לְגַמְרֵי וְנִכְנְסוּ אֶל מַחֲלַת עֲצָבִים (דִּיפְּרֶסְיָה) חֲזָקָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְצַיֵּת לִי, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְשָׁכוֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל עַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתַעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַתְחִיל לְחַיּוֹת, וְתִחְיֶה חַיִּים חֲדָשִׁים וּנְעִימִים, וְתַרְגִּישׁ עַצְמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.

ב.

רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם אֶל הַצַּעַר, כִּי כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְהוּא יָכוֹל לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיֹּאבַד עַצְמוֹ לַדַּעַת לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַיְנוּ שֶׁתִּכָּנְסָנָה בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמֵרֹב מְרִירוּת

וְעַקְמִימִיּוֹת וְחוֹבוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, נִתְעַקְּמוּ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁמֵּהַצָּרָה הַזּוֹ שֶׁנִּכְנַס בָּהּ, כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא, וְדָבָר זֶה מֵבִיא אֶצְלוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁל הִתְאַבְּדוּת; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, אֲשֶׁר אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל, כִּי מַה יִּהְיֶה כְּשֶׁיִּתְאַבֵּד, הַאִם יִהְיֶה לוֹ יוֹתֵר טוֹב? ! מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים מְחַכִּים לוֹ, וּבְכַמָּה גִּלְגּוּלִים הוּא עוֹד צָרִיךְ לְהִתְגַּלְגֵּל עַד שֶׁיִּתַּקֵּן אֶת מַה שֶּׁפָּגַם וְקִלְקֵל... וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה לְמִי שֶׁכְּבָר נָפַל בְּדַעְתּוֹ כָּל־כָּךְ וְנִכְנְסוּ בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, שֶׁיֵּלֵךְ אֶל חָכָם וְצַדִּיק אֲמִתִּי, וְיסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְהוּא בְּוַדַּאי יַנְהִיג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת אֲמִתִּיוֹת אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי כְּלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ צָרָה בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָצֵאת מִמֶּנָּה, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ צָרָתְךָ הִיא הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כִּי נִכְנַסְתָּ בְּאֵיזֶה בּוֹץ כָּזֶה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר כְּבָר לָצֵאת מִמֶּנּוּ כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא גַּם אוֹתְךָ מֵהַמָּקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, וּלְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַ אוֹתְךָ וּלְהָבִיאֲךָ אֶל

לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וְכוּ׳, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת בֵּן חוֹרִין לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל חָכָם וְצַדִּיק אֲמִתִּי, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וְאִם יִרְצֶה לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ, תֵּדַע, כִּי זֶהוּ הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי, וּבְוַדַּאי עַל יָדוֹ תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְעַל יָדוֹ יִהְיֶה לְךָ תִּקּוּן נִפְלָא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְנִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת בּוֹרֵחַ אֶל הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ, אָז נָכוֹן לִבּוֹ וּבָטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרָה שֶׁלּוֹ, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה.

ג.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב הַגָּרוּעַ וְהַמְּשֻׁפָּל בְּיוֹתֵר, וּמְעִיקוֹת לְךָ מְאֹד מְאֹד כָּל הַחוֹבוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶן, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ עַד כְּדֵי כָּךְ, וְלִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְדִכָּאוֹן עָצוּם, וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר מָצוּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — יִסּוּרִים, מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עַד שֶׁכָּל־כָּךְ מִתְיָאֲשִׁים בְּחַיֵּיהֶם, שֶׁנִּסְכָּם בְּדַעְתָּם, שֶׁאִי

אֶפְשָׁר לָהֶם לָצֵאת מִצָּרוֹתֵיהֶם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְאַבְּדוּת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וְדִמְיוֹן גָּדוֹל, שֶׁבָּא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מִכָּל צָרָה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל סִבּוּךְ שֶׁנִּסְתַּבְּכִים בּוֹ, עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ מֵהַחַיִּים וְלֹא לִפֹּל בְּדָכָאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלַהֲפֹךְ מֵהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ, וְלָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַתִּסְבֹּכֶת שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בָּהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מִתְאַבֵּד, הוּא גּוֹרֵם חֻרְפּוֹת וּבוּשׁוֹת וְצַעַר וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה לְדוֹרוֹת עוֹלָם, וּמַה גַּם שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ: "הַמְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא"; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, וְעַל אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעָבַרְתָּ עַכְשָׁו בְּחַיֶּיךָ מַשְׁבֵּר גָּדוֹל, וְהַמַּצְפוּן הוֹרֵס אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, וּמַה גַּם שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן גָּדוֹל, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל הָעוֹלָם הוּא שֶׁלּוֹ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָמוֹת בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְאִם תָּשׁוּב עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת כָּל מַצָּבְךָ מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, מִשְׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, מִגָּלוּת לְחֵרוּת, וְכָל זֶה תָּלוּי רַק בְּיָדְךָ, אִם תִּקַּח

אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִתְיַשֵּׁב — מִי וּמַה וְאֵימַת וְלָמָּה לִי לְחַיּוֹת חַיִּים מְרוֹרִים כָּאֵלּוּ?! וְלָמָּה לִי לִפְחֹד פְּחָדִים אֵלּוּ?! יוֹתֵר טוֹב לִי לַחֲזֹר אֶלָיו יִתְבָּרַךְ... עַל־יְדֵי יְשׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה, תִּזְכֶּה לָצֵאת בֶּאֱמֶת מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְסִבּוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם. וְאֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל יְשׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה? עַל־יְדֵי שֶׁתֵּלֵךְ עַכְשָׁו לִמְקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם וְאֵין שָׁם שׂוּם רַעַשׁ, בְּאֵיזֶה שָׂדֶה אוֹ בְּיַעַר אוֹ בְּחֶדֶר פָּנוּי אוֹ בְּמַרְתֵּף, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְתִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֶל זוּלָתְךָ, וְתַרְבֶּה וְתַאֲרִיךְ בְּדִבּוּרִים אֵלּוּ, עַל אַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הָאֲוִיר אוֹ אֶל הַקִּיר, כִּי מֵרֹב צַעַרְךָ הַקָּשֶׁה וּמֵרֹב בִּלְבּוּלֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הָרַבִּים וּמֵרֹב הַהַשְׁפָּלוֹת שֶׁהִשְׁפִּילוּ וְהִכְנִיעוּ וְשָׁבְרוּ אוֹתְךָ, נָפַלְתָּ בְּדַעְתְּךָ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּתְיָאַשְׁתָּ מִכָּל חַיֶּיךָ, וְאֵין לְךָ כְּבָר שׂוּם אֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל זֶה הוּא דִּמְיוֹן שֶׁמִּתְרַקֵּם בְּדִמְיוֹנְךָ וּבְדַעְתְּךָ הַשְּׁבוּרָה וְהַפְּגוּמָה מֵרֹב קְלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם

עַצְמִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה שֶּׁאֵינְךָ זוֹכֶה עַדַיִן לְהַרְגִּישׁ אֶת זֹאת, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הָרוּחַ וְאֶל הַקִּיר, כָּל זֶה מֵחֲמַת בִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ וּנְפִילָתְךָ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא תֵּאַרְתָּ וְלֹא שְׁעַרְתָּ מִיָּמֶיךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמְחַכֶּה שֶׁיָּשׁוּבוּ לְפָנָיו בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ בְּאַהֲבָה וּבְחֶמְלָה רַבָּה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּבְמָקוֹם לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת אוֹ לְהִסְתּוֹבֵב שָׁבוּר וּמְדֻכָּא בְּעִצָּבוֹן וּבְיִסּוּרֵי הַמַּצְפוּן וְהַנֶּפֶשׁ, רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לְךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, אֲזַי תִּרְאֶה סוֹף כָּל סוֹף שִׁנּוּי גָּדוֹל בְּמַצָּבְךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מִמְּצֻקוֹתֶיךָ, וּמַה גַּם שֶׁתִּזְכֶּה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת לְהִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, מֶה עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת מִכָּאן וּלְהַבָּא, הָעִקָּר רְאֵה לִבְרֹחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת

רָעוֹת, מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁל הִתְאַבְּדוּת וְשֶׁל יֵאוּשׁ, וְאִם תְּצַיֶּת לִי, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל זֶה, אֲזַי תִּרְאֶה שִׂנּוּי גָּדוֹל בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת בֶּאֱמֶת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹבָה.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ אֶל תַּכְלִית הַשִּׂמְחָה, הֵינוּ עַל אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְאַתָּה מְדֻכָּא בְּדִכָּאוֹן עָצוּם, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַגְּאֻלָּה, וּכְכָל שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עִם כָּל זֹאת עוֹשִׂים אֶת עַצְמָם כְּאִלּוּ הֵם שְׂמֵחִים, וּמַרְאִים פָּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, אֲזַי לְבַסּוֹף זוֹכִים לְשִׂמְחָה, וְהַשִּׂמְחָה מוֹצִיאָה אוֹתָם מִכָּל הַמַּשְׁבֵּרִים וְהַגַּלִּים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, רַק נִמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַדְּכָאוֹן, הוּא נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, וְאֵינוֹ רוֹאֶה לְעַצְמוֹ שׁוּם דֶּרֶךְ לָצֵאת מִצָּרוֹתָיו,

אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן מַשְׁחִירִים וּמְכַסִּים, מַסְתִּירִים וּמְבַלְבְּלִים אֶת מֹחַ הָאָדָם, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר, כִּי מֵרֹב מְרִירוּת וְעַקְמִימִיּוּת, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם אַחֲרָיו, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְלֹא יְכוֹלִים לְסִבֹּל אוֹתוֹ וְלֹא רוֹצִים לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, אֶת כָּל הַתָּכְנִיּוֹת, וְאֶת כָּל הֶעָתִיד שֶׁלּוֹ, וְכָל זֶה בָּא מֵרֹב עַצְבוּת וְעַצְלוּת וְדִכָּאוֹן, אֲשֶׁר מְצַמְצְמִים מְאֹד אֶת מֹחַ הָאָדָם, עַד שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲשֹׁב יָשָׁר, רַק הַכֹּל חָשׁוּךְ לוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתָמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְרוֹקֵד וְצוֹהֵל וְשׂוֹמֵעַ כְּלֵי נְגִינָה, עַל־יְדֵי־זֶה אַף שֶׁהוּא בְּטִבְעוֹ אִישׁ עָצוּב וְשָׂרוּי בְּדִכָּאוֹן, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לָצֵאת סוֹף כָּל סוֹף מִטִּבְעוֹ הָרַע, כִּי טֶבַע הַשִּׂמְחָה הוּא בְּדִיּוּק כְּמוֹ טֶבַע הָאֵשׁ, הַשּׁוֹרֶפֶת כָּל מַה שֶּׁבָּא תַּחַת יָדָהּ — עֵצִים וְקַשׁ וְתֶבֶן וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת הֵם עֵצִים וְקַשׁ וְתֶבֶן, טִיט וַאֲדָמָה וְכוּ׳, וְתִקֵּף הַשִּׂמְחָה — שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְרוֹקֵד וְצוֹהֵל, זֶה שׂוֹרֵף אֶת כָּל הַדְּמְיוֹנוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַדִּכָּאוֹנוֹת, וּמַתְחִיל הָאָדָם לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, עַל אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל־כָּךְ

מָר וְצָר לְךָ מֵרֹב יִסּוּרִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל עַכְשָׁו וּמֵרֹב כִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בְּחַיֶּיךָ, עַד שֶׁעָבַר עָלֶיךָ מַשְׁבֵּר כָּזֶה כְּמוֹ שֶׁעָבַר, רְאֵה לוֹמַר לְעַצְמְךָ — יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֲנִי אֶהְיֶה שָׂמֵחַ, וְתַתְחִיל לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וּתְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת וַעֲלִיזוֹת, וְתַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְכָל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת תִּתְהַפֵּכְנָה לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְכָל כִּשְׁלוֹנוֹתֶיךָ יִתְהַפְּכוּ לְהַצְלָחוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי זְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּחַיָּיו הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַתִּקְוָה וְקַבָּלַת פְּנֵי אָדָם בְּשִׂמְחָה וּבְפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּלְהֵפֶךְ — עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּחַיָּיו הוּא עַל־יְדֵי מִדַּת הָעַצְבוּת וְהַיֵּאוּשׁ וְהַדְּכָאוֹן וְהַכַּעַס וְהַקְּפִדוּת עַל זוּלָתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּפָנִים עֲצוּבוֹת וּמְרוּרוֹת, אֲשֶׁר אָז אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתוֹ, כִּי מִמֵּילָא יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ גַּם אֶת שֶׁלְּךָ וְכוּ׳; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עֲשֵׂה זֹאת, וְהַתְחֵל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים מֵרֶגַע זֶה, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַשִּׂמְחָה, וְתָשִׁיר לְעַצְמְךָ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּתְקַבֵּל אֶת פְּנֵי זוּלָתְךָ בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וַעֲלִיזוֹת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל מַצָּבְךָ יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה וְתִהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח, וּמַמָּשׁ

תִּתְהַפֵּךְ מִן הַהֵפֶךְ אֶל הַהֵפֶךְ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְכָל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ יוֹתֵר, הוּא מַצְלִיחַ יוֹתֵר, וּלְהֵפֶךְ עִקַּר הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן רַק עַל־יְדֵי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת, וְדָבָר זֶה תִּמְצָא בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אִם תַּעֲשֶׂה תַּחְקִיר, יְוַדַּע לְךָ שֶׁזּוֹהִי הַמְצִיאוּת, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּכְשָׁלִים בְּחַיֵּיהֶם, הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁטִּבְעָם לְהִמָּשֵׁךְ לְעַצְבוּת וּלְעַצְלוּת וּלְדָכָאוֹן, וּמְסְתַּכְּלִים עַל כָּל אֶחָד בְּרַע עַיִן, וְהֵם מְמֻרְמָרִים עַל זֻלָתָם, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁתָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים וּמְסְתַּכְּלִים עַל כָּל אֶחָד בְּטוֹב עַיִן, וּמְקַבְּלִים אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְיֵשׁ לָהֶם מִלָּה טוֹבָה לְכָל אֶחָד, הֵם מַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת כְּאֶחָד מֵהֶם, וְעַל אַף שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּבִלְבּוּלֶיךָ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו, עִם כָּל זֹאת עֲשֵׂה אֶת עַצְמְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה שָׂמֵחַ, וְאָז בֶּאֱמֶת תָּבוֹא אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתִחְיֶה חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ וְיַעַזְרוּ לְךָ, וְאַתָּה תִּהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ.

ה.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, וְתַאֲמִין כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל,

וְאַף שֶׁלְּפִי קִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ, וּלְפִי הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלְּךָ נִדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, תֵּדַע כִּי אֵין זֶה נָכוֹן כְּלָל, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא רַחֲמִים רַבִּים, וְתָמִיד חָפֵץ בִּתְשׁוּבַת רְשָׁעִים, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי־הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּרְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, חַיִּים נְעִימִים שֶׁעוֹד לֹא חָיִיתָ חַיִּים כָּאֵלּוּ מִמֶּיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָשׁוּב בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי חַיִּים מְתֻקִּים, חַיִּים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹצִיא אֶת כָּל הָרָעוֹת וְהַזְּהָמָה וְהַלְכְלוּךְ שֶׁנִּכְנְסוּ בְּנַפְשׁוֹ, וְזוֹכֶה לְהִתְהַפֵּךְ לְטוֹב; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַשּׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי יִשְׁמַע גַּם אֶת תְּפִלּוֹתֶיךָ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, הָעִקָּר אַל תִּיָּאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, וּמִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁיָּרַדְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ לְשָׁם, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָצֵאת מִשָּׁם, אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, הָעִקָּר הוּא רַק לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּלְגָרֵשׁ מִמְּךָ אֶת כָּל

מִינֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, רַק רְאֵה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים עַל־יְדֵי שֶׁתַּחֲזוֹר וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְנִדְמֶה לְךָ בְּכָל פַּעַם כְּאִלּוּ אַתָּה נִכְשַׁלְתָּ בְּחַיֶּיךָ, וּכְאִלּוּ לְךָ אֵין כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה בָּעוֹלָם, וּכְאִלּוּ אַתָּה מְיֻתָּר בָּעוֹלָם וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁנִּכְנָסוֹת בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת בָּאוֹת מִפְּנֵי אִי הַיְצִיבוּת שֶׁלְּךָ, וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁלֹּא חִנְּכוּ אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, כִּי אִם הָיִיתָ מִתְחַנֵּךְ בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה וּבֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אָז הָיִיתָ מַרְגִּישׁ אַחֶרֶת לְגַמְרֵי בְּחַיֶּיךָ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִבְרַח לְךָ אֶל רַב וְחָכָם אֲמִתִּי, וְתִלְמַד אֶצְלוֹ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא יַשְׁפִּיעַ עָלֶיךָ מֵאוֹרוֹ הַגָּנוּז אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַחֲזִיק רַק בְּרַב שֶׁיִּלְמַד עִמְּךָ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִי שֶׁיִּלְמַד עִמְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע שֶׁהוּא הָרַב הָאֲמִתִּי לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, וּבוֹ תַּחֲזִיק, וְאַל תַּחֲלִיפוֹ בְּאַף אֶחָד, וְעַל יָדוֹ תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים

חֲדָשִׁים, וְתַרְגִּישׁ נְעִימוּת, עֲרֵבוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַשְׁפִּיעַ עַל חַיֶּיךָ.

ז.

בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים בָּעוֹלָם, וְעַל אַף שֶׁמָּרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁרוֹצֶה אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁחָפֵץ בְּךָ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא מֵהַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ מִמַּעֲשֶׂיךָ הָרָעִים, וְאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶךָ, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה עַל כָּל פָּנִים מֵעַכְשָׁו, יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַצָּבְךָ לְטוֹבָה; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִשְׁתַּנֶּה כָּל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְטוֹבָה, וְעַל אַף שֶׁקָּשֶׁה לְךָ לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ מַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ, כִּי כְּבָר עָבַרְתָּ בְּחַיֶּיךָ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצְלָחָה

נִצְחִית, וְאִם תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, אָז תִּרְאֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה וְשִׁנּוּי גָּדוֹל בְּחַיֶּיךָ.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף פַּעַם אַל תִּסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, לֹא־כֵן מִי שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ תְּגוּבַת אֲחֵרִים, אֶלָּא הוּא עַצְמִאִי, דַּיְקָא אָדָם כָּזֶה מַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וּלְהֶפֶךְ כָּל הַכִּשָּׁלוֹנוֹת שֶׁאָדָם נִכְשָׁל בְּכָל הַתְּחוּמִים, הֵם רַק בְּשָׁעָה שֶׁמִּסְתַּכֵּל וּמִתְיַחֵס לְמַה שֶּׁאֲחֵרִים מְגִיבִים עָלָיו, וּמָה אֲחֵרִים אוֹמְרִים עָלָיו, וְאֵיךְ אֲחֵרִים מִסְתַּכְּלִים עָלָיו, וְאָדָם כָּזֶה אֵינוֹ חַי חַיִּים שֶׁלּוֹ, כִּי הוּא תָּמִיד מִתְיַחֵס לְדַעַת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ דַּעַת כְּלָל, כִּי דַּעְתּוֹ הִיא אֵצֶל אֲחֵרִים, כִּי הֲרֵי הוּא צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְעַנְיֵן בִּתְגוּבַת אֲחֵרִים, וּבָזֶה נִתְבַּהֵל וְנִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה סָגוּר בְּעַצְמוֹ וְנוֹפֵל לְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וּבָא לוֹ מַשְׁבֵּר שֶׁל דִּפְרֶסְיָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכָּל הַסְּבִיבָה הִיא כְּנֶגְדּוֹ, וְשֶׁאֵין מִתְיַחֲסִים אֵלָיו, וְהוּא מַתְחִיל לִשְׂנֹא אֶת עַצְמוֹ, עַד שֶׁמֵּרֹב יֵאוּשׁ וְעַקְמִימִיּוּת וּמְרִירוּת וְעַצְבוּת שֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ, נַעֲשֶׂה לוֹ כָּל־כָּךְ חֹשֶׁךְ בַּחַיִּים, עַד שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת בְּחַיָּיו, כִּי אִם לְהִתְאַבֵּד,

רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה הִתְחִיל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא חַי אֶת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד הִסְתַּכֵּל עַל זֻלָּתוֹ, מַה שֶּׁזֻּלָּתוֹ יָגִיב עָלָיו, וּמַה שֶּׁזֻּלָּתוֹ יְדַבֵּר עָלָיו, וְאֵיךְ זֻלָּתוֹ יִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֵׂית דַּעְתּוֹ תְּלוּיָה בְּדַעַת אֲחֵרִים, וְהוּא קָץ לְגַמְרֵי בְּחַיָּיו; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיכָן אַתָּה בָּעוֹלָם, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע — אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תַּתְחִיל לִהְיוֹת עַצְמָאִי, וְאַל תִּסְתַּכֵּל וְאַל תִּתְיַחֵס לְמַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ אוֹ מְגִיבִים עַל פְּעֻלּוֹתֶיךָ, אַתָּה רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בְּדַעְתְּךָ, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה, תִּהְיֶה גֵּאֶה בּוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף זֶה עִסְקְךָ, וְזוֹ הַצְלָחָתְךָ, וְזֶה מַה שֶּׁאַתָּה עָשִׂיתָ, וּמַמָּשׁ עִם כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק פָּעַלְתָּ וְעָשִׂיתָ מִדַּעַת עַצְמְךָ, תִּשְׂמַח מְאֹד שֶׁזּוֹ עֲבוֹדָתְךָ, וְיִהְיֶה מְאֹד יָקָר בְּעֵינֶיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכֻּלָּם יַעַרְכוּ בְּקֹרֶת עַל מַעֲשֶׂיךָ וְעַל עֲבוֹדָתְךָ, אַל תִּקַּח אֶת דִּבְרֵיהֶם וְאֶת בְּקֹרְתָּם אֶל לִבְּךָ, אֶלָּא תִּלְעַג לָהֶם בְּלִבְּךָ, וְתֵדַע שֶׁהֵם מְקַנְּאִים בְּךָ, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיוּ מְגִיבִים וְלֹא הָיוּ עוֹרְכִים בְּקֹרֶת עָלֶיךָ, כִּי מַה לָּהֶם וּלְךָ, אֶלָּא עַל כָּרְחָךָ, אִם עוֹשִׂים עָלֶיךָ בְּקֹרֶת אוֹ מַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ, זֶה סִימָן שֶׁאַתָּה יוֹתֵר מֻצְלָח מֵהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁמְּפוֹצֵץ אוֹתָם, וְגוֹרֵם לָהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ עָלֶיךָ בְּקֹרֶת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּתְיַחֵס לְשׁוּם

בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הַדְּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין לָאָדָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, תָּבוֹא וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ אֹמֶץ לֵב, וְתִהְיֶה עַצְמַאי וְלֹא תִּצְטָרֵךְ שׁוּם טוֹבָה מִזּוּלָתְךָ, אַדְרַבָּה אַתָּה תִּהְיֶה מַשְׁפִּיעַ טוֹבוֹת לְכֻלָּם, וְלֹא תִּהְיֶה מֻשְׁפָּע אֶלָּא מַשְׁפִּיעַ, וּבָזֶה תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר
לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, כִּי אִם
כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר.
עָנָה וְאָמַר: קֹדֶם שֶׁנִּמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת
בָּעוֹלָם, יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
בְּעַצְמוֹ, אֲבָל אַחַר שֶׁכְּבָר נִמְצָא הַצַּדִּיק
הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי
אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו.

(חַיֵּי־מוֹהַר״ן, דִּפּוּס חָדָשׁ, סִימָן רצט)

קוּנְטְרֵס

יְסוֹדֵי־הַמַּצְפּוּן

יְבָאֵר וְיגַלֶּה, אֵיךְ שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְבַלְבֵּל עַצְמוֹ מֵהָעָבָר,
וְאֵיךְ שֶׁלֹּא יַנִּיחַ אֶת הַמַּצְפּוּן, שֶׁיַּהֲרֹס אֶת חַיָּיו, וְאִם יַחֲזֹר
בִּתְשׁוּבָה, וְיַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלַךְ חַיָּיו,
וַיִּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדֶפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל הַצָּרוֹת
שֶׁאָדָם סוֹבֵל הֵן רַק מֵחֲמַת
שֶׁהַמַּצְפּוּן הוֹרֵס אוֹתוֹ, לָמָּה הָיָה
צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה, וְלָמָּה הָיָה
צָרִיךְ לְדַבֵּר דִּבּוּר זֶה, וְעַל־כֵּן מִי
שֶׁרוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִיִּסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן,
יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.
(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תפט)

קוּנְטְרֵס

יְסוֹדֵי־הַמַּצְפּוּן

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אָסוּר לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ בָּאַשְׁמָה מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לְיַסֵּר עַצְמוֹ בִּיסוּרֵי הַמַּצְפּוּן, אֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה אֶת הָעֲבֵרָה הַכִּי גְּדוֹלָה, כִּי עַל הַכֹּל מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, וְאִם תַּחֲזֹר עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז — וְשָׁב וְיִמְחֹל לְךָ, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת י״ב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבֵרָה, וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל ט״ז): לְמַעַן תִּזְכְּרִי וָבַשְׁתְּ, וְלֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד פְּתִחוֹן פֶּה, מִפְּנֵי כְּלִמָּתֵךְ, בְּכַפְּרִי לָךְ לְכָל אֲשֶׁר עָשִׂית נְאֻם הוי״ה אֱלֹהִים; הֵינוּ לֹא רַק שֶׁיִּמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל עֲבֵרָה זוֹ שֶׁעָשִׂיתָ, אֶלָּא יִמְחֹל לְךָ

עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו מִיּוֹם שֶׁבָּאתָ אֶל זֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וּמַה שֶּׁעָשִׂיתָ, כִּי אֵין לְךָ לִפְנֵי מִי לְסַפֵּר זֹאת, רַק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרַק הוּא מֵבִין אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה לְךָ עַכְשָׁו הַדִּבּוּר לְפָנָיו כִּי אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ לְהוֹצִיא מִפִּיךָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁאַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה יִמְחֹל לְךָ עַל הַכֹּל; וְעַל־כֵּן אַל תַּחֲזִיק בְּתוֹכְךָ כְּרֶגַע אֶת מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַהֲרֹג אוֹתְךָ הַמַּצְפּוּן, רַק תִּגָּלֶה זֹאת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כָּל זֶה מִצַּד הַכְּפִירוּת שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ, שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עַל יָדְךָ, וְשׁוֹקֵד עַל שִׂפְתוֹתֶיךָ, וּמַה שֶּׁאַתָּה מְדַבֵּר וּמוֹצִיא מִשִּׂפְתוֹתֶיךָ, תֵּכֶף־וּמִיָּד נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל; עַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק רְאֵה לְטַיֵּל עַכְשָׁו בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ, וְאַל תַּנִּיחַ לְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁיַּהַרְסוּ אוֹתְךָ כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אַב הָרַחֲמָן, וְאִם תָּשׁוּב אֵלָיו, מִיָּד יְקַבֵּל אוֹתְךָ.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תַּנִּיחַ לַמַּצְפּוּן שֶׁיַּהֲרֹס אוֹתְךָ כְּלָל. רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְתַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, שֶׁאֵין לְךָ עָבָר כְּלָל. רַק תַּעֲשֶׂה עַכְשָׁו מֵרֹגַע זֶה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ. הֵן אֱמֶת שֶׁעָבַר עָלֶיךָ עָבָר מַר מְאֹד מְאֹד בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְעָבַרְתָּ מַה שֶּׁעָבַרְתָּ מַשְׁבֵּרִים וְגָלִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ', עִם כָּל זֹאת אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת כָּכָה עִם יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתְךָ כְּרֶגַע, וְהוֹרְסִים גַּם אֶת כָּל הַהֹוֶה וְהֶעָתִיד שֶׁלְּךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׂכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ עַכְשָׁו נוֹלַדְתָּ מֵחָדָשׁ, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הֶעָבָר שֶׁיַּהֲרֹס אוֹתְךָ,

וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לְךָ עָבָר רַע מְאֹד, וְעָשִׂיתָ בְּעַצְמְךָ כָּל מִינֵי עַוְלוֹת וּשְׁחִיתוּת, וְעַכְשָׁו אַתָּה מִתְחָרֵט עַל הַכֹּל, עִם כָּל זֹאת עֲשֵׂה זֹאת, אֱפוֹא, בְּנִי, וְשָׁכוֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, לְמַעַן לֹא יוּכְלוּ יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן לַהֲרֹס אוֹתְךָ; וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, וּבְוַדַּאי מוֹחֵל לְךָ עַל הַכֹּל, הָעִקָּר רְאֵה לָשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לֹא לַחֲזֹר אֶל הָרַע שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאָז אֵינְךָ צָרִיךְ לְדֹאג, כְּלָל וּכְלָל לֹא, וְאִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְחִיּוֹת בָּאֹפֶן הַזֶּה, כָּל הַחַיִּים שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, וְלֹא יוּכַל שׁוּם דָּבָר לַהֲרֹס אֶת מַצְפּוּנְךָ.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ בְּשׁוּם פָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁכְּבָר חָטָאתָ בְּחַיֶּיךָ הַרְבֵּה מְאֹד, וְטִמֵּאתָ אֶת עַצְמְךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ הֲכִי אֻמְלָל בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יִקָּרֶה הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּרוּשָׂה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קי״ט); וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַעֲבִיר מִמְּךָ אֶת כָּל מִינֵי יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן וּלְבַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לְהִשָּׁבֵר מֵהֶעָבָר שֶׁלְּךָ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, נַעֲשָׂה כְּקָטָן שֶׁנּוֹלָד, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר לוֹ הֶעָבָר שֶׁלּוֹ כְּלָל; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאָז תַּרְגִּישׁ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּתַקֶּף דַּחֲקוּתְךָ וְיִסּוּרֶיךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַמַּצְפּוּן הוֹרֵס אוֹתְךָ בְּגִלַּל מַעֲשֶׂיךָ שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְכֵן שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ לַהֲכִי גָּרוּעַ בָּעוֹלָם, מֵרֹב קִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ל״ד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד, כִּי הֵם כְּבָר נָפְלוּ בְּחֹשֶׁךְ, וְטָעֲמוּ טַעַם מַר וּמָרוֹר שֶׁל

עֲבֵרוֹת וּדְבָרִים מְגֻנִּים, עִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקוּ וְחָזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן הֵם בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מִצַּדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם אַף פַּעַם הַנִּסָּיוֹן הַזֶּה; עַל־כֵּן רְאֵה שֶׁלֹּא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן, וְאַל תַּחֲזִיק אֶת עַצְמְךָ חַיָּב כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי עַל־יְדֵי שֶׁזָּכִיתָ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מָחַל לְךָ, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְרַחֲמָנוּתוֹ הִיא עַד אֵין סוֹף, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ז.): וְרִחֲמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי וְהָגוּן, עִם כָּל זֹאת הוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל הַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה): וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְהַשְׁלֵךְ מִמְּךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, כְּאִלּוּ כְּבָר אֵין רוֹצִים אוֹתְךָ בַּשָּׁמַיִם, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַעַס וּבְקֶפִידוּת עָלֶיךָ עַל רִבּוּי מַעֲשֶׂיךָ הַמְגֻנִּים, אַדְרַבָּה בָּזֶה שֶׁאַתָּה שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יִמְחֹל וִירַחֵם עָלֶיךָ,וְיֻמְשְׁכוּ עָלֶיךָ רַק רַחֲמִים וַחֲסָדִים, וְאִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה בֶּאֱמֶת, תִּזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לְהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְיָאִיר לְךָ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְהָעִקָּר הַשְׁלֵךְ מִמְּךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל חוֹבָה וּמַצְפּוּן, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מִתֹּקֶף הַחֹשֶׁךְ וְהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא אָב הָרַחֲמָן, וַעֲדַיִן אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד, עַל אַף שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְקִלְקַלְתָּ בַּמֶּה שֶׁקִּלְקַלְתָּ, כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּבוֹהָה וְנִשְׂגָּבָה עַד מְאֹד, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִבְרָא בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, וְהַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמִדַּת הָרַחֲמִים בְּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם, וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים אֲנִי מַנְהִיגוֹ, וְעָתִיד אֲנִי לְחַדְּשׁוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים; הָעִקָּר תּוֹרִיד מִמְּךָ אֶת כָּל מִינֵי יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ אַתָּה הַחַיָּב, וְרַק אַתָּה הֵכִי גָּרוּעַ, וּכְאִלּוּ לְךָ אֵין כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה טוֹבָה בְּחַיֶּיךָ, מֵאַחַר שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְכוּ', וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ וְכוּ', לֹא! לֹא! אַל תַּגִּיד זֹאת, כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁגַּם לִמְרֻחָקִים וְלִמְגֻשָּׁמִים כָּמוֹךָ הוּא מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ, אִם רַק חוֹזְרִים אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְשׁוֹטְחִים כַּפֵּיהֶם אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא חֲרָטָה עַל הֶעָבָר וְקַבָּלָה לֶעָתִיד, וּלְהִתְוַדּוֹת בְּפֶה מָלֵא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁעָשָׂה, וִידַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַתְּשׁוּבָה, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁמְּקַיֵּם זֹאת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁב וּמוֹחֵל לוֹ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק ו׳): כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה, שֶׁמִּדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל רַחֲמָנוּת, מִיָּד נִתְעַטֵּף וְעָמַד בִּתְפִלָּה; כִּי זֶה הָעִקָּר בָּעוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן עַצְמוֹ וּבִשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ, וְזֶה יוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמְּתָחִים, וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן וְהָאַשְׁמָה שֶׁמַּרְגִּישׁ, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי בְּלֹא זֶה הָאָדָם מִבֹּהָל וּמְבֻלְבָּל, כִּי הָאַשְׁמָה וְהַמַּצְפּוּן יְכוֹלִים לַהֲרֹס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַאֲמִין בְּרַחֲמָנוּתוֹ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא טוֹב וְסוֹלֵחַ לַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יֵצֵא מֵהַמֵּיצָר.

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רֹב הַמְּשֻׁגָּעִים שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכֵן אֵלּוּ שֶׁקִּבְּלוּ שֶׁבֶר עֲצָבִים אוֹ מִתְהַלְּכִים בִּמְתָחִים וְנִכְנָסִים בִּדְכָאוֹן פְּנִימִי, וְהֵם

שְׁבוּרִים בְּעַצְמָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁהוֹלְכִים עִם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל זֶה נִגְרָם לָהֶם רַק מִצַּד יְסוֹרֵי הַמַּצְפּוּן, שֶׁעָשׂוּ בְּחַיֵּיהֶם אֵיזֶה דָּבָר נוֹרָא, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה, וְהֵם נוֹשְׂאִים אֶת זֶה עַל לִבָּם, וְזֶה מֵעִיק לָהֶם מְאֹד מְאֹד, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִמְחֹל לְעַצְמָם — אֵיךְ עָשׂוּ דָּבָר כָּזֶה, וְאֵיךְ לֹא שָׁמְרוּ אֶת עַצְמָם, וְכָל־כָּךְ נִכְנָסִים בְּתוֹךְ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל מַצְפּוּן, עַד שֶׁנֶּהֱרָסִים לְגַמְרֵי, וּבֶאֱמֶת דֶּרֶךְ זוֹ הִיא מֻטְעֵית מְאֹד מְאֹד, וְהִיא פְּרִישַׁת מְצוּדָּה מִצַּד הַשָּׂטָן, שֶׁרוֹצֶה לַהֲרֹס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בָּא לַעֲקֹר מֵהָאָדָם אֶת יְסוֹרֵי הַמַּצְפּוּן וְהָאַשְׁמָה, וּמֵאִיר בּוֹ אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר, וְיַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְיִמְחֹק מִדַּעְתּוֹ אֶת הֶעָבָר לְגַמְרֵי מַמָּשׁ, כְּאִלּוּ נוֹלָד עַכְשָׁו מֻחְדָּשׁ, וְאִם הָאָדָם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז אֲפִלּוּ הֲכִי מְשֻׁגָּע וַהֲכִי שָׁבוּר, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַחֲלַת עֲצַבִּים יָכוֹל לְהִתְרַפֵּא בִּרְפוּאָה שְׁלֵמָה, כִּי עִקַּר מַחֲלַת בְּנֵי הָאָדָם הִיא רַק יְסוֹרֵי הַמַּצְפּוּן וְהָאַשְׁמָה, שֶׁהֵם מַרְגִּישִׁים עַצְמָם אַשְׁמִים בְּאֵיזֶה דָּבָר שֶׁעָשׂוּ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִמְחֹל לְעַצְמָם כְּלָל, וְכָכָה מִסְתּוֹבְבִים בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבִדְכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁנֶּהֱרָסִים לָהֶם הָעֲצַבִּים; עַל־כֵּן רְאֵה

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשָׁכוֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְתֵדַע כִּי אֵין לְךָ עָבָר כְּלָל, וְהַדְּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְהוּא יְקַבְּלְךָ; כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה י״ט סִימָן ד׳): אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה, אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס — יִכָּנֵס.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה שֶׁלֹּא יִשְׁבֹּר אוֹתְךָ הַמַּצְפּוּן מִכָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּיל הַמַּצְפּוּן, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַיֵּיהֶם שְׁגִעוֹנוֹת וְטָעֲיוֹת גְּדוֹלוֹת, וְעַכְשָׁו הֵם מִתְחָרְטִים, וּמֵאַחַר שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁאִי אֶפְשָׁר כְּבָר לְתַקֵּן אֶת הֶעָבָר, עַל־כֵּן הַמַּצְפּוּן הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאִים לִידֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, כִּי רוֹאִים שֶׁאֵין לָהֶם עֵצָה אַחֶרֶת מֵרֹב יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, וּבֶאֱמֶת הִיא טָעוּת גְּדוֹלָה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת תָּמִיד, אֲשֶׁר הֶעָבָר אַיִן,

וּכְמַאֲמַר הָעוֹלָם, שֶׁאֵין בּוֹכִים וְאֵין מִתְאַנְּחִים עַל חָלָב שֶׁנִּשְׁפַּךְ, כִּי מַה דְּהָוָה הָוָה, עַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְהִתְיַסֵּר בְּיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ, כִּי אִם אֶל מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת אוֹ בְּרִיחָה מֵהַמְּצִיאוּת, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׁכֹּחַ תָּמִיד אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּבְרִיָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְאָז דַּיְקָא יִפְלוּ מִמְּךָ כָּל יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְיִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ נוֹלַדְתָּ עַכְשָׁו מֵחָדָשׁ מַמָּשׁ, וְאָז דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אִם תִּסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, אָז תִּתְיַסֵּר עַצְמְךָ בְּיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן עַל לֹא דָּבָר, וְיִהְיוּ חַיֶּיךָ מְרוֹרִים מְאֹד, וְתִהְיֶה שָׂרוּי תָּמִיד בִּפְחָדִים שֶׁל הֶבֶל; עַל־כֵּן רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, אֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְכוּ׳, הַדָּבָר הַכִּי גָּרוּעַ שֶׁרַק יָכוֹל לִהְיוֹת בָּעוֹלָם וְכוּ׳, שָׁכוֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת זֶה, וְתַעֲבִירוֹ מִדַּעְתְּךָ, וְאַל תְּסַפֵּר אֶת זֶה לְשׁוּם בְּרִיָה, וְאַל תַּנִּיחַ לְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁיְּהַרְסוּ אוֹתְךָ כְּרֶגַע כְּלָל; אַשְׁרֶיךָ — אִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בָּזֶה, וְאָז יִהְיֶה טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַשְׁלִיךְ מִמְּךָ אֶת כָּל מִינֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַמַּצְפּוּן, וְתָמִיד תַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, שֶׁאֵינְךָ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שׁוּם דָּבָר, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲתָּה הִנְּךָ עַצְמָאִי לְגַמְרֵי וְלֹא תָּלוּי בַּאֲחֵרִים כְּלָל, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דָּבָר זֶה, אָז לֹא יִהְיֶה לְךָ מַצְפּוּן לְשׁוּם בְּרִיָּה, וְתִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כִּי עַל־פִּי־רֹב מַתְחִילִים יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן, כְּשֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּב אֶת עַצְמוֹ לְזֻלָּתוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת הָעֶבֶד שֶׁלּוֹ וְכוּ', וּכְשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל דִּמְיוֹנוֹ, אָז אוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים שֶׁל הַמַּצְפּוּן, וְאֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ כְּלָל, וְהוּא מִסְתּוֹבֵב בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ מַמָּשׁ; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְהַנִּיחַ אֶת הַמַּצְפּוּן שֶׁיְּהָרֵס אוֹתְךָ, וְתִחְיֶה חַיִּים שֶׁל עַצְמְךָ, וְתָמִיד תֵּדַע, כִּי אֵינְךָ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שׁוּם דָּבָר, וַאֲתָּה הִנְּךָ עַצְמָאִי לְגַמְרֵי, וְאֵין לְךָ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְרַק הוּא אָבִיךָ הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה אוֹתְךָ, וְהוּא נוֹתֵן לְךָ כָּל צָרְכֶיךָ; וְעַל־כֵּן רַק לוֹ אַתָּה צָרִיךְ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן וְלֹא לְשׁוּם בְּרִיָּה כְּלָל, וְלָכֵן

הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו,וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וּבָזֶה תּוֹרִיד מִמְּךָ אֶת כָּל הַמְּתָחִים וְכָל יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁנִּצְטַבְּרוּ אֶצְלְךָ, וְדַעַת לְנָבוֹן, שֶׁגַּם לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָסוּר לְךָ שֶׁיִּהְיוּ אֶצְלְךָ אֵילּוּ **יְסוּרֵי מַצְפּוּן**, רַק עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁמּוֹחֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן אֵינְךָ צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ עַצְמְךָ עִם אֵיזֶה מַצְפּוּן כְּלָל ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרָגִיל לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק וְכוֹאֵב לוֹ, הוּא בָּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּבָזֶה יוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל מִינֵי **יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן**, כִּי יַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ, וְיֵדַע, אֲשֶׁר אֵין עָלָיו רַק הַשֵּׁם אֱלֹהָיו, וְהוּא אֵינוֹ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה אֶת נַפְשׁוֹ, רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל הַכָּרָה כָּזוֹ, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְחֻיָּב לְסַפֵּר אֶת לִבּוֹ וְאֶת עִנְיָנוֹ לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם **יְסוּרֵי מַצְפּוּן**, וְיִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו וְאוֹר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה ; אַשְׁרֵי לוֹ !

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! זָכוֹר תִּזְכֹּר, שֶׁאֵינְךָ חַיָּב לְשׂוּם בְּרִיָּה שׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינְךָ מְחֻיָּב לְתָרֵץ אֶת עַצְמְךָ אַף לְאֶחָד בָּעוֹלָם, כִּי רֹב יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן בָּאִים רַק כְּשֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְחֻיָּב בַּדָּבָר, כְּאִלּוּ חַיָּב לְמִשֶּׁהוּ מַשֶּׁהוּ, וּכְשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים מַה שֶּׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁחַיָּב וְכוּ׳; אָז מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ אָשֵׁם מְאֹד, וְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן הוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב — בֵּין לְזֻלָתוֹ וּבֵין לְעַצְמוֹ, בֵּין לַחֲבֵרָיו וּבֵין לְהוֹרָיו וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁרוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, צָרִיךְ לַעֲקֹר מֵעַצְמוֹ אֶת הָאַשְׁמָה וְאֶת יִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, וְלָדַעַת שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְשׂוּם בְּרִיָּה שׂוּם דָּבָר, רַק יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁרַק מֵעִיק לוֹ יְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה יַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִחְיוֹת עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם מַכְרִיזִין מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז.) וְאָז בִּידִיעוֹת אֵלּוּ לֹא תִּהְיֶה חַיָּב לְשׂוּם בְּרִיָּה שׂוּם דָּבָר, רַק תִּמְסֹר אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ

בִּלְבָד, וְתֵדַע שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמְּךָ, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְתִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָז יִפְלוּ כָּל מִינֵי רִגְשֵׁי הָאַשְׁמָה מִמְּךָ, וְיִתְבַּטְּלוּ מֵעָלֶיךָ כָּל מִינֵי יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ,אֲשֶׁר אָז יַרְגִּישׁ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי לוֹ!

יא.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִמְּךָ כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְכָל מִינֵי יְסוּרֵי מַצְפּוּן, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לִשְׂמֹחַ תָּמִיד, אַף שֶׁלֹּא תָּמִיד יֵלֵךְ לְךָ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, נִכְנָסִים בּוֹ יְסוּרֵי מַצְפּוּן וְרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְנוֹפֵל בְּעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְהוֹצִיאוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּסְכָּם בְּדַעְתָּם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, לְאַבֵּד עַצְמָם לָדַעַת מֵרֹב יְסוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהֶם; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רָגִיל לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְאַל תִּחְיֶה עִם

רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְעִם יְסוּרֵי מַצְפּוּן, הַדְּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁאֵינְךָ חַיָּב הִתְנַצְּלוּת לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיִּים נְעִימִים וּמְתֻקִּים, וְיִהְיֶה לְךָ טַעַם בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵלּוּ הַחַיִּים עִם יְסוּרֵי מַצְפּוּן וְרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כְּלָל, וְהֵם הוֹלְכִים מְמֻרְמָרִים מְאֹד וּמָר לָהֶם מְאֹד.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הֶעָבָר אַיִן, וְהֶעָתִיד עֲדַיִן, וְהַהֹוֶה כְּהֶרֶף עַיִן, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ? ! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׁכֹּחַ בְּכָל פַּעַם אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ אֶת הַמַּעֲשִׂים הַכִּי מְגֻנִּים וְכוּ׳, אָסוּר לְךָ לִחְיוֹת עִם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְאַל תַּנִּיחַ לְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן שֶׁיַּהַרְסוּ אוֹתְךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וּמִי שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וּמוֹחֵל לוֹ עַל הַכֹּל, וְנַעֲשָׂה כְּבְרִיָּה חֲדָשָׁה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְתִתְחָרֵט עַל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה

אֲמִתִּית, שֶׁאֵינְךָ זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לְךָ בַּשָּׁמַיִם עַל הַכֹּל, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה, אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס — יִכָּנֵס (עַיֵּן שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה י״ט, סִימָן ד׳), וְכֵן אֲפִלּוּ עָשִׂיתָ אֵיזוֹ עַוְלָה לְאֵיזֶה אָדָם, אַתָּה רְאֵה לְפַיֵּס אוֹתוֹ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה, וְיוֹתֵר מִזֶּה — אַל תִּדְאַג וְאַל תַּחְשֹׁב כְּלָל (שֶׁקּוֹרִין אִיבֶּער טְרַאכְטִין), מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּרְגִּישׁ אֵילּוּ **יְסוּרֵי מַצְפוּן** אוֹ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁב תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה, וְחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הוּא חַי בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה לוֹ אַף פַּעַם שׁוּם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְכֵן לֹא יַהַרְסוּ אוֹתוֹ **יְסוּרֵי הַמַּצְפוּן**; אַשְׁרֵי לוֹ!

יג.

צָרִיךְ שֶׁתִּרְאֶה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִרְאֶה לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר אַתָּה עַצְמְאִי, וְאֵינְךָ צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן אֵינְךָ צָרִיךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַעֲשֶׂה

וְתִתְנַהֵג תָּמִיד כְּפִי שֶׁמֵּאִיר לְךָ, וְאַל תִּתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם לֹא יִהְיוּ לְךָ יִסּוּרֵי מַצְפּוּן, וְלֹא תִּהְיֶה חַיָּב תְּשׁוּבָה לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נֹעַם וַעֲרֵבוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֵיזֶה רֶגֶשׁ שֶׁל אַשְׁמָה אוֹ הַמַּצְפּוּן הוֹרֵס אוֹתוֹ עַל אֵיזֶה דָּבָר, אָז כְּבָר נִתְבַּלְבְּלִים לוֹ חַיָּיו, וּמָר לוֹ מְאֹד, וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וּרְאֵה לִהְיוֹת עַצְמְאִי, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ טוֹבוֹת מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבָזֶה תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצַיֵּת לְכָל זֶה, וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן כְּלָל.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם — קַטְנוּת וִירִידוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת

וְהַקְּטָנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, לְבַל יִשְׁבְּרוּ אוֹתוֹ וּלְבַל יַפִּילוּ אוֹתוֹ כְּלָל, וְאֵל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצִיא מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן, כִּי עַל־פִּי־רֹב תִּרְאֶה שֶׁהָאָדָם נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ רַק מִפְּנֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ חַיָּב לְזוֹלָתוֹ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוּא בֶּן חוֹרִין, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שׁוּם דָּבָר, אָז חַיָּיו הֵם חַיִּים אֲמִתִּיִּים וּנְעִימִים, וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֵילּוּ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְיִסּוּרֵי מַצְפּוּן, אָז חַיָּיו נִתְהַפְּכִים לְמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וּמִתְעַקֵּם לִבּוֹ וְנֶחְלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, כִּי תָּמִיד מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְחֻיָּב בַּדָּבָר, כְּאִלּוּ הוּא חַיָּב לְמִשֶּׁהוּ אֵיזֶה דָּבָר וְכוּ׳.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מֵעַצְמְךָ כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה וְיִסּוּרֵי מַצְפּוּן, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאַתָּה לֹא חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה וְיִסּוּרֵי הַמַּצְפּוּן כְּרֶגַע, רַק תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ, וּבָזֶה דַּיְקָא תִּנָּצֵל מִכָּל פְּגָעֵי הַזְּמַן וּמִקָּרָיו, וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם

יוֹדְעִים דָּבָר זֶה, אָז הָיוּ נִתְהַפְּכִים חַיֵּיהֶם לְגַן־עֵדֶן מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי הַמְּצַיֵּת וּמְקַיֵּם אֶת כָּל זֹאת, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

לֹא לִפְחֹד

יְגַלֶּה עֵצוֹת נִפְלָאוֹת לָאָדָם, אֵיךְ שֶׁיַּחֲזִיק מַעֲמָד בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, וְלֹא יִפְחַד כְּלָל, רַק יְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְיִרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: הַפַּחַד שֶׁאָדָם מִתְפַּחֵד מִזּוּלָתוֹ, זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים, עָלָיו לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין מַה לְהִתְפַּחֵד מִבָּשָׂר וָדָם אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצ).

קוּנְטְרֵס

לֹא לִפְחֹד

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפְחֹד מִכָּל הַפְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתְךָ עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, כְּאִלּוּ מִי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרֶה, וּכְאִלּוּ לֹא יוּכְלוּ לְהִנָּצֵל וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ עֲצוּבִים וְעַצְבָנִיִּים, שֶׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה לֹא בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה, וְזֶה עִקַּר גָּלוּתָם, שֶׁהֵם נִרְדָּפִים מֵעַצְמָם, עַד שֶׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה כְּלָל, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת

עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא אֵינוֹ מְפַחֵד כְּלָל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לִדְבֵקוּת גְּדוֹלָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חָזָק בְּבִטָּחוֹן, אָז אֵין לוֹ פַּחַד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יב, ב): "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד", עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן אֵין שׁוּם פַּחַד, וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן ג'): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן תִּנָּצֵל מִפַּחַד; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא עוֹד מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנָּחוֹת כט): כָּל הַתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא; כִּי בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְרַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהַעֲנִישׁוֹ, אָז הוּא תָּמִיד בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ עֲסָקִים עִם אַף אֶחָד רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁרַק יֵאָרַע עִמּוֹ, הוּא מְמֵילָא צָרִיךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל פַּחַד לְהִתְפַּחֵד מִכָּל דָּבָר?! וְהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהָאֱמוּנָה תְּבִיאֵהוּ לְבִטָּחוֹן חָזָק, וְהַבִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים, וּבֶאֱמֶת אִם רַק נִתְבּוֹנֵן מַה

שֶׁקָּרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, נִרְאֶה עַיִן בְּעַיִן, כִּי אָנוּ בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר, וְהוּא יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לִהְיוֹת מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וָרֶגַע וְלֹא לִירֹא וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר לְהִתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גְּלֵי, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַתְמִיד בְּיוֹתֵר בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהִתְעַמֵּק בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְבָרֵר לְעַצְמֵנוּ אֶת הַהֲלָכָה בְּכָל דָּבָר, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵלּוּ הֵן הִלְכוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בָּהּ חִדּוּשִׁים דְּאוֹרַיְתָא, חִדּוּשִׁין כָּאֵלּוּ הַמְּבִיאִים אוֹתוֹ לִידֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה, הוּא טוֹעֵם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׂמַח בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְעַמֵּק בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָז יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתוֹ בָּרְחוֹב, כִּי אֶצְלוֹ לֹא יִתְפַּסּוּ שׁוּם מָקוֹם כָּל אֵלּוּ הַפְּחָדִים שֶׁהֲמוֹן הָעָם מַפְחִידִים, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה וּבְבִטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַתְמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשָׂמֵחַ בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא

מַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד אֶצְלוֹ כְּלָל מַה שֶּׁיִּקָּרֶה בָּעוֹלָם, כִּי הֲרֵי נִשְׁמָתוֹ דְּבוּקָה בְּחַי הַחַיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לִדְבֵקוּת כָּזוֹ, אָז יַרְגִּישׁ נֹעַם עֲרֵבוּת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם וְאָדָם כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עֲנִיּוּת וִירִידוֹת, נְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים יִסּוּרִים מֵעַצְמָם, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם טַעַם בְּחַיֵּיהֶם מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם, וְהֵם סוֹבְלִים חֳלָאִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְכֵן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים הַרְבֵּה מֵחֶסְרוֹן הַפַּרְנָסָה שֶׁהֵם תְּקוּעִים בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וְאֵין לָהֶם שׁוּם מַרְאֶה מָקוֹם אֵיךְ לְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹבוֹת, וְהֵם שְׁקוּעִים בְּעֹל הַחוֹבוֹת וְנִטְבָּעִים בְּעֹל הַדְּאָגוֹת, אֲשֶׁר זֶה הוֹרֵס לָהֶם אֶת הַבְּרִיאוּת לְגַמְרֵי, וְכֵן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים הַרְבֵּה מִנְּשׁוּתֵיהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת בְּבֵיתָם, וְתָמִיד חַיִּים בִּמְרִיבוֹת וּבִצְעָקוֹת, בְּקִלָּלוֹת וּבְהַכָּאוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁבּוֹרְחִים מֵהַבַּיִת, וְכֵן יֵשׁ הַסּוֹבְלִים מִיַּלְדֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְהַיְלָדִים מְמָרְרִים לָהֶם אֶת חַיֵּיהֶם וְעוֹשִׂים לָהֶם אֶת הַמָּוֶת, וְכָל־כָּךְ מַר לָהֶם,

עַד שֶׁאוֹמְרִים מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ מֵרֹב הַמְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים מֵאֲחֵרִים שֶׁרוֹדְפִים אוֹתָם בְּכָל מִינֵי רְדִיפוֹת, וּמַשְׁפִּילִים וּמְבַזִּים אוֹתָם בְּכָל מִינֵי חֵרוּפִים וְגִדּוּפִים, הֵן בַּעֲבוֹדָתָם שֶׁעוֹבְדִים וְהֵן בַּחֶבְרָה שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים בָּהּ, וְכֵן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַסּוֹבְלִים מִשְׁכֵּנִים, בַּאֲשֶׁר תָּמִיד יֵשׁ מְרִיבוֹת וּצְעָקוֹת וּקְלָלוֹת בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁהַחַיִּים מִתְהַפְּכִים לְגֵיהִנּוֹם, שֶׁכָּל זֶה הוּא בִּכְלַל פְּחָדִים יְתֵרִים שֶׁאָדָם נוֹפֵל בָּהֶם, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֶצְלוֹ לֹא יֵעָשֶׂה שׁוּם רֹשֶׁם כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, מֵאַחַר שֶׁהוּא מַדְבִּיק אֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִמֵּילָא לֹא תּוֹפֵס מָקוֹם אֶצְלוֹ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי מִכָּל דָּבָר הוּא בָּא וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הֵן אֱמֶת אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמָּרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְאַתָּה עוֹבֵר עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל זֶה, עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְגַלֶּה

לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ וּמְצַעֵר וּמַשְׁפִּיל אוֹתְךָ, כִּי הַתְּפִלָּה וְהַדִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יַלְקוּט וָאֶתְחַנַּן, רֶמֶז תתכה): "בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו" (דְּבָרִים ד, ז) — בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא עוֹנֶה אוֹתָם, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּדְבַּק נִשְׁמָתְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט מוֹרִיד מִנִּשְׁמָתוֹ כָּל מִינֵי כְּתָמִים וַחֲלָדָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהּ עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו הָרַבִּים, שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁגּוֹרֵם לָאָדָם לִפְחֹד וּלְהִצְטַעֵר מִכָּל דָּבָר, כִּי מִי שֶׁהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית מֵחַי הַחַיִּים, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִצְטַעֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם פַּחַד שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא גַּר בְּעוֹלָם הַחֵרוּת וְצוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי יֵשׁ לוֹ בְּטָחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם בָּא וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, זֶה מוֹרֶה וּמְגַלֶּה אֶת

פְּנִימִיּוּת לְבָבוֹ, שֶׁהוּא מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹנוֹתָיו נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת וְנִתְכַּסִּית מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בּוֹ פְּחָדִים יְתֵרִים שֶׁמְּפַחֵד מִכָּל דָּבָר, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָא וּמִתְנַפֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט מִזְדַּכֶּכֶת וּמִטַּהֶרֶת נִשְׁמָתוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לִדְבֵקוּת כָּזוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהוּא מִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד וְיִרְאָה מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת כָּזוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ מְפַחֵד וּמִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְאֶל כָּל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת דַּיְקָא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, לָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, כִּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה מְאֹד חֲשׁוּבוֹת אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹפֵךְ אֶת לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה יָקָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת וַיֵּרָא א): אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לַעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד

עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֵיךְ חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה שֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן וּבוֹכֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם עוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה צַעַר אוֹ מַכְאוֹב מִכָּל מַה שֶּׁהִזְכַּרְתִּי לְךָ, הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִבֵּיתְךָ, הֵן מִילָדֶיךָ וְהֵן מִשְּׁכֵנֶיךָ, רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לָבוֹא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּנֵס בְּךָ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן שֶׁתִּבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, כִּי הַשִּׂמְחָה מַכְנֶסֶת בִּטָּחוֹן עַצְמִי בָּאָדָם, כִּי רוֹאִים אֲשֶׁר כָּל הַפְּחָדִים שֶׁהָאָדָם מְפַחֵד מִזּוֹלָתוֹ אוֹ מִכָּל דָּבָר וּמִקְרֶה שֶׁרַק יִקָּרֶה, זֶה בָּא לוֹ מֵרִבּוּי הָעַצְבוּת וְהַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ עֲצוּבִים וּמְמֹרָרִים, שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן מַפְחִיד אוֹתָם, עַד שֶׁתִּמְצָא שֶׁרֹב אֵלּוּ הַבְּעָיָתִיִּים, זֶה מֵחֲמַת שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְהֵם סְגוּרִים בְּמַסְגֵּר עַל גַּבֵּי מַסְגֵּר, עַד שֶׁמְּפַחֲדִים מִכָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר זוֹהִי מַחֲלַת הַשִּׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כַּאֲשֶׁר

אָדָם כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמְמֻרְמָר וְשָׁקוּעַ בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ לִפְחָדִים יְתֵרִים, שֶׁהוּא מְפַחֵד לָצֵאת לַחוּץ, וּמְפַחֵד לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, פֶּן הַהוּא יִסְתַּכֵּל עָלָיו אוֹ שֶׁמָּא פְּלוֹנִי יַעֲשֶׂה לוֹ דָּבָר כָּלְשֶׁהוּ, כָּל־כָּךְ נִכְנָסוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְזוֹ מַחֲלָה חֲמוּרָה מְאֹד, אֲשֶׁר יְכוֹלִים לָצֵאת מִמֶּנָּה רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי הַשִּׂמְחָה, שֶׁאָדָם יִהְיֶה תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְיִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְזֶה יַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁגַּם לוֹ יֵשׁ תִּקְוָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יֵשׁ לוֹ הַצְלָחָה, וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן יא): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּחָדִים יְזַמֵּר זֶמֶר שֶׁל שִׂמְחָה, וְעַל־כֵּן אִם יֵשׁ לְךָ פְּחָדִים, אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה רַק לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְזֶה יוֹצִיא אוֹתְךָ מֵעַצְמְךָ, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, כִּי עִקַּר כָּל הַפְּחָדִים שֶׁהָאָדָם מְפַחֵד מִזּוּלָתוֹ, הוּא מֵחֲמַת שֶׁהוּא סָגוּר בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, כִּי כָּל הָעוֹלָם רוֹדֵף אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזֶה רַע, עַד שֶׁהוּא מְפַחֵד מֵהַצֵּל שֶׁל עַצְמוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּמַה יַּעֲשֶׂה לוֹ אָדָם בִּלְעָדָיו

יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ מַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּמִתְרַחֵב מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ עַד שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז הוּא גָּר בְּעוֹלָם הַחֵרוּת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד בֶּן חוֹרִין כְּמוֹ מִי שֶׁדָּבוּק תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַה יֵּעָשֶׂה לוֹ אָדָם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לְהִתְפַּחֵד מֵאֵיזוֹ בְּרִיָה, וְהוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְרָץ בְּתוֹךְ תִּקֻּף קִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה, וְהוּא תָּמִיד בַּחֲזִית הָרִאשׁוֹנָה, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּטָחוֹן עַצְמִי, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בֶּן אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה גְּבוּרוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, וְהוּא יוֹצֵא מִתּוֹךְ עַצְמוֹ, וְהוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְהָאָדָם הַזֶּה כְּבָר לֹא צָרִיךְ שׁוּם רוֹפֵא, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ כְּבָר מִתְרַפֵּא מִכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים שֶׁל הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהַמְּרִירוּת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ד.

בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם,

וַאֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ עַכְשָׁו בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲוונוֹת וַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו הָאֱמֶלָל בְּיוֹתֵר, וְיֵשׁ לְךָ נְקִיפוֹת מַצְפוּן עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד, וְאָמְרוּ (פְּסָחִים קיט.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, וְאָמְרוּ (יוֹמָא פו.): גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מוֹחֲלִין לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן אַל יַפְחִידוּ אוֹתְךָ בְּנֵי־אָדָם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, כְּאִלּוּ אַתָּה אָבַדְתָּ כְּבָר לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, אַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, אֶלָּא רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יְקַבֵּל אוֹתְךָ, כִּי (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לִכָּנֵס יִכָּנֵס; וְעַל־כֵּן מַה וָּלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וְלִפְחֹד מִכָּל דָּבָר, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחל לְךָ

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אַל יַפְחִידוּ אוֹתְךָ בְּנֵי־אָדָם, כְּאִלּוּ עַל הַיְרִידוֹת וְעַל הַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ אֵין כְּבָר תַּקָּנָה, תִּלְעַג וְתִצְחַק מֵהֶם, רַק תֵּדַע שֶׁגַּם אֶצְלְךָ בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא, גַּם מִשָּׁם יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְגַם לְךָ יֵשׁ עֲדַיִן תַּקָּנָה וְתִקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְזֶה בֶּאֱמֶת יוֹרִיד מִמְּךָ אֶת כָּל הַפְּחָדִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָל מַה שֶׁתַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבָּךְ, כְּמוֹ־כֵן יֵרְדוּ וְיִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וְלֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתָ, וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר וּמִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְאוֹמֵר: "חָטָאתִי", זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כ, יג): בְּלְעָם הָיָה רָשָׁע עָרוֹם, וְיָדַע שֶׁאֵין עוֹמֵד בִּפְנֵי הַפֶּרְעָנוּת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר "חָטָאתִי", אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לִיגַּע בּוֹ; וְעַל־כֵּן אָדָם שֶׁחוֹטֵא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנוֹפֵל בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל, וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, עִקַּר הַקְּלִפָּה הַדַּקָּה הִיא קְלִפַּת בִּלְעָם, שֶׁמַּפְחִידָה אוֹתוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ עַל עֲבֵרָה זוֹ וְעַל מַעֲשֶׂה מְגֻנֶּה כָּזֶה שֶׁעָשָׂה, כְּבָר אֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה,

וּמַפְחִידוֹ שֶׁאָבַד מָנוֹס מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְאִבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר לוֹחֲמִים נֶגֶד קְלִפַּת בִּלְעָם שֶׁהִיא קְלִפַּת תַּאֲוַת נְאוּף, וְהֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לְכֻלָּם, אֲשֶׁר עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁיָּבוֹא הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְוַדּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֹאמַר לוֹ יִתְבָּרַךְ חֶטְאוֹ, לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת לִבּוֹ כַּמַּיִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קיט): "וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם" (שְׁמוּאֵל־א ז, ו) — וְאֵילוּ מַיִם הָיוּ שׁוֹאֲבִים וְשׁוֹפְכִים? אֶלָּא שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְשָׁפְכוּ לִבָּם כַּמַּיִם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁהָאָדָם יִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ כַּמַּיִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִיפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, שׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, רַק יָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת

עֲוֹונוֹתָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר הַפַּחַד שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת חֲטָאִים שֶׁאָדָם חוֹטֵא, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ס.): בְּהַהוּא תַּלְמִידָא דְּהַוָה קָאָזִיל בַּתְרֵיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי בְּשׁוּקָא דְּצִיּוֹן חַזְיֵיהּ דְּקָא מַפְחִיד, אָמַר לֵיהּ: "חֲטָאָה אַתְּ", שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה לג, יד): "פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים"; (הַתַּלְמִיד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ אַחַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסִי בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, רָאָה שֶׁהוּא מְפַחֵד, אָמַר לוֹ: חוֹטֵא אַתָּה, שֶׁנֶּאֱמַר וְגוֹ'), רוֹאִים מִזֶּה שֶׁעִקַּר הַפַּחַד שֶׁנִּכְנָס בְּלֵב הָאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, כִּי הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹונוֹת שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיסִים בּוֹ פַּחַד, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ג, יד): עַד שֶׁלֹּא יֶחְטָא אָדָם נוֹתְנִים לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה וְהַבְּרִיּוֹת מִתְפַּחֲדִים מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן שֶׁהוּא חוֹטֵא נוֹתְנִים עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה וּמִתְפַּחֵד הוּא מֵאֲחֵרִים, וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית קצח): אִית מַאן דְּדָחִיל וְלֹא יָדַע מִמַּה, אִיהוּ בְּגִין אִינּוּן חַטָאֵי דְּלֹא יָדַע דְּאִינּוּן חֲטָאָן וְלֹא אַשְׁגַּח בְּהוֹ, (יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּפַחֲדִים וְאֵינָם יוֹדְעִים מִמַּה מְפַחֲדִים, וְהוּא מֵהַחֲטָאִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהֵם חֲטָאִים, וְעַל־כֵּן הֵם מִתְפַּחֲדִים), כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָיו

חֲטָאִים וַעֲוונוֹת, הוּא מִתְפַּחֵד תָּמִיד, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי מַפְחִידוֹ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אָז אֵינוֹ מִתְפַּחֵד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָט עַכְשָׁו שֶׁשּׁוֹרֶה פַּחַד גָּדוֹל בַּחוּץ, בָּרְחוֹבוֹת, בַּבָּתִּים וּבְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁמַּפְחִידִים אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ תִּהְיֶינָה מִלְחָמוֹת, הֲרִיגוֹת וּרְצִיחוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה יִּקְרֶה עִמּוֹ, וְהַפְּחָדִים הָאֵלּוּ מְעַצְבְּנִים מְאֹד אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּפַחֲדִים לָצֵאת בַּחוּץ פֶּן יִדְקְרוּ אוֹתָם אוֹ יִתְנַכְּלוּ לַהֲמִיתָם אוֹ יֶאֱרַע לָהֶם מַשֶּׁהוּ, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת חֲטָאִים וַעֲוונוֹת, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אָז מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַפְּחָדִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ אֶת הַמַּעֲשִׂים הַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר שֶׁבָּעוֹלָם, עֲדַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, וְאִם רַק תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מִיָּד יְקַבֶּלְךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא כה): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל" (הוֹשֵׁעַ יד, ב) — אֲפִלּוּ כְּפַרְתְּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ

וַאֲנִי מְקַבֶּלְךָ; רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאַפִּלּוּ אָדָם הִגִּיעַ לִירִידָה וּנְפִילָה כָּזוֹ, שֶׁמִּחָרֵף וּמְגַדֵּף כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עִם כָּל זֹאת אִם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לֹא יָזוּז מִשָּׁם, עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! וּרְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְקַבֶּלְךָ בְּאַהֲבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵרְדוּ מִמְּךָ כָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים הַיְתֵרִים, שֶׁלֹּא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הָעִקָּר שֶׁהָאָדָם יַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִמְשֶׁכֶת עָלָיו רַחֲמָנוּת מִלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תּוֹרַת כֹּהֲנִים, פָּרָשַׁת בְּחֻקּוֹתַי כו): "אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל" (וַיִּקְרָא כו, מא) — לְצַד הַתְּשׁוּבָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁמִּיָּד שֶׁהֵם מַכְנִיעִים לִבָּם לִתְשׁוּבָה, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְתִהְיֶה רָגִיל לְהִתְוַדּוֹת תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּבָר תַּעֲמֹד עַל יַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְתִהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל רַע, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי מה, ט): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה,

מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים וְלֹא עַד מֵאָה, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; עָמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא כְּבָר עוֹמֵד אֵצֶל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וּבְרֶגַע שֶׁהָאָדָם עוֹמֵד אֵצֶל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, אָז הוּא נִתְעַלֶּה מִתַּחַת הַמָּקוֹם אֶל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם, מִתַּחַת הַזְּמַן אֶל לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה שֶׁאָז יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים, וְתִהְיֶה לוֹ יִרְאָה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ.

ה.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִקְרֶה לְךָ שׁוּם דָּבָר, כִּי הַבִּטָּחוֹן מוֹרִיד מֵהָאָדָם אֶת כָּל הַפְּחָדִים, כִּי כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאוֹת וּפְחָדִים חִיצוֹנִיִּים וּמִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִכָּל דָּבָר, זֶה בָּא לוֹ רַק מֵרִחוּק הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז אַף פַּעַם לֹא יִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הָאֱמוּנָה

וְהַבִּטָּחוֹן מַכְנִיסִים בָּאָדָם אֹמֶץ לֵב וְכֹחַ אַדִּיר, וְיֵשׁ לוֹ חוּשִׁים וַעֲצַבִּים חֲזָקִים, כִּי הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן הֵם רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל הַחוּשִׁים שֶׁל הָאָדָם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַבֵּא תָּמִיד בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מִתְחַבֵּא בְּתוֹךְ הָאוֹר, הָאָדָם הַזֶּה אַף פַּעַם לֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא מִתְחַבֵּא בְּצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נִסְתָּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מַה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ, אִם יַהַרְגוּ אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הֲרֵי הוּא מִתְחַבֵּא בְּצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵין הֶפְרֵשׁ אֵצְלוֹ בֵּין חַיִּים לְמִיתָה כְּלָל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים, חַי חַיִּים נִצְחִיִּים, שֶׁהוּא תָּמִיד מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לוֹ אֵין שׁוּם הֶפְרֵשׁ בֵּין עוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, בֵּין אִם הוּא נִמְצָא בְּגוּפוֹ אוֹ בֵּין אִם הוּא כְּבָר יָצָא מִגּוּפוֹ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת כָּזוֹ, אָז הוּא אֵינוֹ מִתְיָרֵא וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא תָּמִיד מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאָז נוֹפֶלֶת מִמֶּנּוּ יִרְאָה וָפַחַד עַל בְּנֵי־אָדָם, וּבִמְקוֹם שֶׁהוּא יִירָא וְיִפְחַד מֵאֲחֵרִים מַתְחִילִים לְפַחֵד וְלִירֹא מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים

רַבָּה ה, ט): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ, אֲבָל כָּל מִי שֶׁיִּבְטַח בַּעֲבוֹדָה זָרָה יִתְחַיֵּב לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בָּהּ; וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ, כִּי הָעֲבוֹדָה זָרָה הִיא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם מַמָּשׁ כְּלָל, וְהַכֹּל הֶבֶל וָרִיק מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם, וְלָכֵן מִי שֶׁעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, חַס וְחָלִילָה, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשָׂם מִבְטָחוֹ בְּכֹחַ יָדָיו וַעֲשִׂירוּתוֹ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בַּעֲבוֹדָה זָרָה, זוֹהִי מַפָּלָתוֹ וְזוֹהִי חֻרְפָּתוֹ, וְאָז הוּא יוֹרֵד וְנוֹפֵל יְרִידָה וּנְפִילָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לוֹ מְמֶנָּה שׁוּם תְּקוּמָה, וְהוּא תָּמִיד מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִכָּל בְּרִיָּה פֶּן וְאוּלַי הַהוּא יוֹתֵר חָזָק מִמֶּנּוּ, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׂם רַק בַּהַוָ״ה מִבְטָחוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ, הַיְנוּ שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים הַיְתֵרִים, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְעַנֵּג בְּנֹעַם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם רַע, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי זֶה נַעֲשָׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא

יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בַּלְבוּשִׁים הָאֵלּוּ, אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, אָז עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת כָּזוֹ נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְזוֹכֶה לִירֹא וְלִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְחַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְעוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ הוּא מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר בָּעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּכְנִיס בְּתוֹךְ לִבּוֹ לְמוּדִים אֵלּוּ, וְאָז לֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כָּל יְמֵי חַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלָם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק צָרוֹת

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְינַחֵם אוֹתוֹ, וְיוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירֻיּוֹתָיו, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: רֹב בְּנֵי־אָדָם
מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם צָרוֹת וְיִסּוּרִין
עַל לֹא דָּבָר, כִּי מְחַפְּשִׂים מִתַּחַת
הָאֲדָמָה אַחַר צָרוֹת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם
מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר: ״מַסְפִּיק
צָרוֹת״, וְהוּא בּוֹרֵחַ רַק אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ,
עַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת הַבָּאוֹת
עָלָיו מֵעַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁהוּא הִמְשִׁיךְ
עַל עַצְמוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצא)

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק צָרוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה אוֹ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, כָּל אֶחָד כְּפִי שֹׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּצְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים גְּדוֹלִים, שֶׁלֹּא יַעֲקְמוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת אֶת לִבָּבוֹ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל, מִי שֶׁסּוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, אֲזַי נִתְעַקֵּם לִבָּבוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ קֻשְׁיוֹת רַבּוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמֵּרֹב צָרוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, הֵם מְדַבְּרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְיֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁנּוֹפְלִים לִכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וּבֶאֱמֶת הֵם צְרִיכִים לָדַעַת, כִּי כָּל זֶה לֹא דַּי שֶׁלֹּא יוֹעִיל לָהֶם, אֶלָּא עוֹד יַזִּיק לָהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל

הַצָּרוֹת בָּאוֹת עַל הָאָדָם כְּדֵי לְקָרֵב אֶת לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת בָּאוֹת עַל הָאָדָם, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ לְהַתְחִיל לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם אֵיזוֹ צָרָה וְאֵילוּ יִסּוּרִים וְאֵיזוֹ מְרִירוּת, וְהוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָא וּמַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, שֶׁחָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים, וְעָבַר רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְחוֹזֵר בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, כִּי הֵם לֹא בָּאוּ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְיִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי רַק בְּשָׁבִיל זֶה שְׁלָחָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵלָיו, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲבָל אִם הָאָדָם מְעַקֵּם אֶת לִבּוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבְסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹסִיף צָרוֹת עַל צָרוֹתָיו. וְכַאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עַד שֶׁהִתְפַּקְּרוּ לְגַמְרֵי, הֵם כָּל־כָּךְ מְסֻבָּכִים בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, בְּחוֹבוֹת וּבְמְרִירוּת, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם דֶּרֶךְ וְעֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה, כִּי הֵם מִסְתַּבְּכִים בְּכָל פַּעַם בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים חֲדָשִׁים, לֹא־כֵן אֵלּוּ הַיְּהוּדִים שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, הַמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, הֵם

חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵיטִיבִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְתִּיק מֵהֶם אֶת כָּל הַמְּרִירוּת, וְזוֹכִים לְהַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים מְרוֹרִים, רְאֵה לָבוֹא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן רַק מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם הִרְהוּר רַע כְּבְיָכוֹל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא בּוֹא תָּבוֹא בְּלֵב נִשְׁבָּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁנִּפַּלְתָּ אֵלֶיהָ, וְאָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת ט, א): אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ בְּעֵת צָרָתְךָ; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתֵיטִיב אֶת מַעֲשֶׂיךָ, וְתַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְתַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, וְתִכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר עֶרֶב וָבֹקֶר, וְתֹאכַל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וּתְדַקְדֵּק מְאֹד מְאֹד עַל כַּשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים, וְתִהְיֶה זָהִיר בַּמִּצְווֹת מְאֹד, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים,

וְתִהְיֶה מַמָּשׁ בֶּן חוֹרִין. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בְּהַר): בֶּן־אָדָם, כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה לוֹ צָרָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ, וְאִם לָאו — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא עָלָיו עוֹד צָרָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! מַה לְּפָנֶיךָ, אַף שֶׁאַתָּה מְסֻבָּב עַכְשָׁו בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כָּל־פָּנִים אַל תִּקָּרֵא תִּגָּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּכָּנְסָנָה בְּךָ אֵילּוּ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהֵן אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאָז אִם תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ, גַּם שָׁם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּמְתְּקוּ מִמְּךָ כָּל הַדִּינִים, וְיִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, וְתִזְכֶּה לְהַרְחָבוֹת וִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי הָאָדָם נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי בְּנָקֵל לוֹ לְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, הַיְנוּ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים

עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמִתְעַקֵּם לְבָבוֹ מְאֹד, אֲזַי מַתְחִיל לִפְעֹר פִּיו כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְנוֹפֵל וּמִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מִיַּהֲדוּתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, כִּי מִי שֶׁנֶּעְתָּק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּפוֹרֵק עֹל לְגַמְרֵי, לוֹ אֵין עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, כִּי מַה שָּׁוֶה לוֹ כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁהוּא מְנֻתָּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַבָּא, כִּי עִם מֹחַ פָּגוּם וְלֵב מְעֻקָּם וּבִלְבּוּלִים רַבִּים, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה רוּחָנִית, אַדְרַבָּה תַּכְלִית הַהִפּוּךְ, וְאָז מָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, כִּי אֵינוֹ שָׁרוּי — לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהִגִּיעוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת עַצְמָם לָדַעַת לְגַמְרֵי מֵרֹב צָרוֹת. וְלָכֵן אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּצָרָה, הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ד, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, הַיְנוּ שֶׁאַפִלּוּ בַּצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לָנוּ, כִּי אִם יִסְתַּכֵּל הָאָדָם עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִרְאֶה שֶׁאַפִלּוּ בְּעֵת שֶׁמֻּצָּר לָאָדָם, גַּם בַּצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ וּמַגְדִּיל חַסְדּוֹ עִמּוֹ, וְזֶה ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, הַיְנוּ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ נָתַתָּ לִי הַרְחָבָה בְּתוֹכָהּ, וּמִלְּבַד מַה שֶּׁאָנוּ מְצַפִּים שֶׁהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ יוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב מִכָּל הַצָּרוֹת וְיֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד, אַךְ אֲפִלּוּ גַּם בַּצָּרָה בְּעַצְמָהּ מַרְחִיב לָנוּ. וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, יִשְׁתַּדֵּל לְמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, כִּי אַחֶרֶת הוּא מִסְכֵּן מְאֹד, שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וְזוֹ הָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁחִזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ תֹּקֶף צָרוֹתָיו, וְכָךְ אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס אֵלֶיהָ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנָתַתָּ לִי אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית ב, ד).

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ הַמְרֻבּוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, אֶלָּא תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְמְצֹא הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאָז נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ וּבָטוּחַ שֶׁתִּזְכֶּה לְהִפָּטֵר לְגַמְרֵי מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ. וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי הַרְבֵּה אִבְּדוּ אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצוּ לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ, כִּי כָּל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים לֹא בָּאוּ אֶל כְּפִירוֹתָם אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְחַזֵּק אֶת עַצְמָם בְּעֵת צָרָתָם,

כִּי עַל כָּל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמְשֻׁמָּדִים עָבַר מַה שֶּׁעָבַר, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהֶם הַהִתְחַזְּקוּת הָאֲמִתִּית, עַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ לְגַמְרֵי מִדַּת הַיַּהֲדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְלִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, וְאָז תִּפָּטֵר לְגַמְרֵי מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתִזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וּמִתְנַהֵג עַל־פִּי הָעֵצָה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ, כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אִבְּדוּ אֶת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ וּבְעֵצָה נִפְלָאָה זוֹ — לִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וּמְרִירוּת וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ עַד שֶׁיִּמְצָא אֶת הַהַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מִימוֹת עוֹלָם עַד הֵנָּה — בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וְלִזְכֹּר הֵיטֵב

לִבְלִי לִשְׁכֹּחַ כָּל הַטּוֹבוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁגּוֹמֵל עִמָּנוּ בְּכָל עֵת וָעֵת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קג, ב): "וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו", כִּי בֶּאֱמֶת דֶּרֶךְ זוֹ שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, הִיא דֶּרֶךְ נִפְלָאָה מְאֹד, לְהִתְקָרֵב עַל יָדָהּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְיגוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ב, כג): "כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וָכַעַס", וּכְתִיב (אִיּוֹב יד, א): "אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז", וְאֵין טוֹב בָּעוֹלָם כִּי אִם תּוֹרָה, כִּי אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה (אָבוֹת ו), וּמֵעִצָּם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, קָשֶׁה וְכָבֵד עַל הָאָדָם לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ צַעֲרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, גַּם־כֵּן קָשֶׁה מְאֹד מֵחֲמַת רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאוֹטְמִין אֶת לִבּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו, וְלֹא לְהִתְקָרֵב לְשׁוּם עֲבוֹדָה תַּמָּה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד הַכְּבֵדוּת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְכוּ', וְעַל־כֵּן עֵצָה גְּדוֹלָה לָזֶה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת וְהַנִּצְחִיּוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת, וְהָעִקָּר — שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל בִּכְלַל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהִבְדִּילוֹ מִן הַתּוֹעִים בְּדַרְכֵי הַחוֹקְרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים לְמִינֵיהֶם וְכוּ', הַנֶּהוּגִים עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים; כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד

מִיִּשְׂרָאֵל, אִם יְסַתֵּכֵל הֵיטֵב עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וְיָבִין חֶסֶד הַשֵּׁם וְטוּבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שִׁעוּר, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: "נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם" וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בִּתְפִלַּת נִשְׁמַת: "אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו, וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ, וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת, אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת לְךָ הַשֵּׁם וְכוּ', עַל אַחַת מֵאָלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת, נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ".

הַכְּלָל, שֶׁכְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה גֹּדֶל צָרוֹתָיו בְּגוּף, בְּנֶפֶשׁ וּבְמָמוֹן, שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, וּבְפַרְנָסָה וּבְגוּף יֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן יִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁכִיחַ בְּרֹב הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא צָרִיךְ לְבַל יִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי מֵחֲמַת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, רַק בְּכָל עֵת וָעֵת בִּפְרָט בְּעֵת צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, יִתֵּן עֵינָיו לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוֹבוֹתָיו שֶׁעָשָׂה

עִמּוֹ עַד הֵנָּה, כִּי כָּל אָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, מֵאַחַר שֶׁהוּא בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, וּמַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין בְּכָל יוֹם, וּמְיַחֵד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, רָאוּי לוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל עֹצֶם חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו, שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, מִכָּל שֶׁכֵּן כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ כַּמָּה טוֹבוֹת נִפְלָאוֹת בִּפְרָטִיּוּת שֶׁגָּמַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְצָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לִבּוֹ נָכוֹן וּבָטוּחַ, שֶׁגַּם עַתָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יָסִיר חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ מֵאִתּוֹ, וְיַחֲזֵק אֶת לִבּוֹ לְצָעֳקָ וּלְהִתְחַנֵּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילֵהוּ גַּם עַתָּה מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים ס, יא): "מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר מִי נָחָנִי עַד אֱדוֹם", הֵינוּ שֶׁמִּי שֶׁעָזַר לִי עַד הֵנָּה וְנָחָנִי עַד אֱדוֹם, הוּא יוֹבִילֵנִי עִיר מָצוֹר גַּם־כֵּן, וְזֶה "מְהֻלָּל אֶקְרָא ה'" — שֶׁטֶּרֶם שֶׁאֲנִי קוֹרֵא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל צָרוֹתַי, אֲנִי מְהַלְּלוֹ וּמְשַׁבְּחוֹ עַל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמִּי עַד הֵנָּה, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי יָכוֹל לִקְרוֹתוֹ, וְזֶה "זֹבֵחַ לֵאלֹקִים תּוֹדָה" וְכוּ' "וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה", הֵינוּ שֶׁגַּם קֹדֶם שֶׁיּוֹצְאִין מֵהַצָּרָה שֶׁל עַכְשָׁו וּצְרִיכִין לִקְרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִין מִקֹּדֶם לְהָבִיא תּוֹדָה עַל הָעָבָר, וְאָז דַּיְקָא "וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה", כִּי צְרִיכִין לִהְיוֹת מוֹדֶה עַל

הֶעָבַר וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי כְּשֶׁאֵין מוֹדִים עַל הֶעָבַר, קָשֶׁה מְאֹד לְקִרּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִגֹּדֶל אֹטֶם הַלֵּב שֶׁנִּתְאַטֵּם מֵרִבּוּי הַצָּרוֹת, וּבִפְרָט עַתָּה בְּאֹרֶךְ הַגָּלוּת, שֶׁכִּמְעַט אֵין יוֹם שֶׁאֵין צָרָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְהַפְּרָנָסָה דְּחוּקָה מְאֹד, וְהַבַּעַל־דָּבָר מִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַקַּטֶּגוֹרְיָה וְהַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה מִתְרַבִּים בְּכָל פַּעַם בֵּין הַיְרֵאִים וְהַחֲרֵדִים לִדְבַר הַשֵּׁם, בֵּין שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּבְכָל פַּעַם שֶׁרוֹצִים לְהַתְחִיל לָצֵאת מִמַּה שֶׁצְּרִיכִין לָצֵאת וּלְהִתְקָרֵב לְאֵיזוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ וּמִתְגָּרִין בּוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵעֹצֶם רִבּוּי הַמְנִיעוֹת, אֵין יְכוֹלִין לִפְתֹּחַ פֶּה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ מְאֹד, שֶׁבְּכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ לְהִתְקָרֵב לְאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ רִבּוּי הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק לְבָבוֹ לִבְטֹחַ בְּהַשֵּׁם שֶׁיִּשְׁמַע תְּפִלָּתוֹ גַּם עַתָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ כָּרָאוּי. וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים ג, א): "מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ ה' מָה רַבּוּ צָרָי" וְכוּ', וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז:): מִזְמוֹר לְדָוִד", קִינָה לְדָוִד מִבָּעֵי לֵיהּ? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁבְּנוֹ הוּא — שָׂמַח, דָּבָר אַחֵר: שֶׁרָאָה

תַּכְסִיסוֹ קַיֶּמֶת, וְאַכַּתִּי קָשֶׁה עַל דָּוִד בְּעַצְמוֹ, מָה רָאָה עַל כָּכָה, בְּעֵת צָרָה גְּדוֹלָה כָּזֹאת, בְּעֵת שֶׁבָּרַח מֵאַבְשָׁלוֹם, לְבַקֵּשׁ לִמְצֹא בַּצָּרָה אֵיזוֹ הַרְחָבָה, וּלְזַמֵּר עַל זֶה לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם לִכְאוֹרָה הַתְחָלַת הַמִּזְמוֹר אֵינָהּ מְדַבֶּרֶת מִלְּשׁוֹן זֶמֶר, רַק מִלְּשׁוֹן צְעָקָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: "ה' מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי רַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה" וְגוֹ'? אַךְ כָּל זֶה הוּא הָעִנְיָן הַנַּ"ל, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ רָאָה אֶת עַצְמוֹ אָז בְּצָרָה גְּדוֹלָה וּמָרָה מְאֹד מְאֹד, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לִבְרֹחַ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, עַל־יְדֵי מַעֲשֶׂה רַע כָּזֶה שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאֲמְנוֹן וְתָמָר וְאַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, וּמֵעֹצֶם מְרִירוּת צָרָתוֹ שֶׁגָּדְלָה מְאֹד, בִּפְרָט שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר רָצָה לְהַפִּילוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי אָמַר לוֹ בְּלִבּוֹ: הִנֵּה רוֹאֶה שֶׁכָּל זֶה בָּא עָלֶיךָ, עַל מַעֲשֶׂה דְּבַת שֶׁבַע, וְשׁוּב אֵין לְךָ תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְכַמְבֹאָר בְּזֶה הַמִּזְמוֹר בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: "רַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לוֹ בֵּאלֹקִים סֶלָה", וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י: בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הֶעָוֹן, וּמֵעֹצֶם צָרָתוֹ נִתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה עַד הַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל אֲפִלּוּ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדַרְכּוֹ; כִּי הַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, יְכוֹלוֹת לְעַקֵּם אֶת הַלֵּב מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קז:), שֶׁאָז בְּבָרְחוֹ מֵאַבְשָׁלוֹם, בִּקֵּשׁ לַעֲבֹד

עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ עַל פָּסוּק (שְׁמוּאֵל־ב טו, לב): "וַיְהִי דָּוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם" וְכוּ', כִּי כְּשֶׁאָדָם בְּצָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה גַּם בְּעִנְיַן כַּשְׁרוּתוֹ וְיַהֲדוּתוֹ, כִּי לִפְעָמִים נִתְעַקֵּם הַלֵּב מְאֹד עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין, עַד שֶׁמְּהַרְהֵר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי יט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל ה' יִזְעַף לִבּוֹ", כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָאָדָם בְּחִירָה תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁשּׁוֹלֵחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — בֵּין טוֹב וּבֵין לְהֶפֶךְ הוּא בְּמִשְׁקָל, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ אָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לוֹ טוֹבוֹת — בָּנִים וַעֲשִׁירוּת וְכָל טוּב, הוּא מַכִּיר חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוּבוֹ עָלָיו, וּמִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בְּצִדָּקָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוּ', כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ אָדָם, שֶׁאֶצְלוֹ לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְחִינַת (דְּבָרִים לב, טו): "וַיִּשְׁמַן יְשׁוּרוּן וַיִּבְעָט" וְגוֹ', וְכֵן לְהֶפֶךְ, כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַסֶּה וּמְיַסֵּר אֶת הָאָדָם בְּיִסּוּרִים וּבְצָרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת וּבִרְדִיפוֹת וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא גַּם־כֵּן בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁלַח עָלָיו אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, וְכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לָשׁוּב אֵלָיו, אֲבָל מֵחֲמַת גֹּדֶל כֹּחַ הַבְּחִירָה, יֵשׁ לִפְעָמִים שֶׁאַדְרַבָּה עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, נִתְעַקֵּם לִבּוֹ יוֹתֵר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין מא:) לְעִנְיַן

הָעֲנִיוּת, שֶׁמַּעֲבִירָה אֶת הָאָדָם עַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁבְּעֵת צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁרְשׁוֹ נִמְשָׁךְ מִדִּינִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב).

וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בִּרְשָׁעִים (מִשְׁלֵי כט, ט): ״וְרָגַז וְשָׂחַק וְאֵין נָחַת״, אֲבָל בְּצַדִּיקִים נֶאֱמַר (תְּהִלִּים נו, יא): ״בֵּה׳ אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר״, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י שָׁם: בֵּין שֶׁבָּא עִמִּי בְּמִדַּת הַדִּין בֵּין בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וְכוּ׳. אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים הָאָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה תָּמִיד וּבְכָל דָּבָר וּבְכָל עִנְיָן וְהַנְהָגָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמּוֹ וּמְסַבֵּב עִמּוֹ בְּכָל עֵת, יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ (הוֹשֵׁעַ יד, י), חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן דָּוִד כְּשֶׁהָיָה בְּעֵת צָרָה גְּדוֹלָה כָּזֹאת שֶׁגֹּרֶשׁ מִירוּשָׁלַיִם וְכוּ׳, עַד שֶׁנָּפַל לְמַחְיַן דְּקַטְנוּת כָּזֶה, עַד שֶׁיֵּשׁ סְבָרָה בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו לְסַדֵּר תְּפִלָּתוֹ כָּרָאוּי, אֲבָל בְּעֹצֶם צִדְקָתוֹ הֵאִיר הַשֵּׁם עֵינָיו, וְשָׁלַח בְּלִבּוֹ הָעֵצָה הַזֹּאת שֶׁהִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּמַר עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ, עַד שֶׁחִפֵּשׂ וּמָצָא שֶׁגַּם בְּעֹצֶם הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, נִמְצָאוֹת בָּהּ גַּם־כֵּן כַּמָּה הַרְחָבוֹת, כִּי הָפַךְ הַדָּבָר בְּדַעְתּוֹ לְטוֹבָה, שֶׁבְּנוֹ

רוֹדֵף אַחֲרָיו, אֲשֶׁר לְכְאוֹרָה זוֹהִי צָרָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת, שֶׁהָרוֹדֵף הוּא בְּנוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף הוּא הָפַךְ הַדָּבָר לְטוֹבָה, וְאָמַר: סְתָם בְּרָא מְרַחֵם עַל אַבָּא, וְגַם מָצָא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ צָרָתוֹ, שֶׁרָאָה תַּכְסִיסוֹ קַיֶּמֶת, שֶׁהַסַּנְהֶדְרִין וְכוּ' אוֹחֲזִים עִמּוֹ וְכוּ', וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הַטּוֹבוֹת שֶׁחִפֵּשׂ וּמָצָא, מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל עִמּוֹ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַפָּסוּק: "בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי" וְכוּ', מִלְּבַד מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּמַל עִמּוֹ טוֹבוֹת מֵעוֹדוֹ, עַל כָּל אֵלֶּה הִתְחִיל לוֹמַר "מִזְמוֹר לְדָוִד", וְרָצָה לְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה, וְתֵכֶף שֶׁהִתְחִיל לְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַטּוֹבוֹת, תֵּכֶף נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאָז דַּיְקָא נִפְתָּח פִּיו, וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק כָּרָאוּי: "ה' מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי" וְכוּ', וְגַם כָּל הַמְּזִמּוֹר הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁרַבּוּ צָרַי וְרַבִּים קָמִים עָלַי, עַד שֶׁרַבִּים אוֹמְרִים וְכוּ', שֶׁאֵין לוֹ תְּקוָה, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת עָוֹן דִּבַּת שֶׁבַע, אֲבָל אַף עַל־פִּי־כֵן "וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי" וְכוּ'. וְכֵן בְּדֶרֶךְ זוֹ הוֹלְכִים רֹב הַמְּזִמּוֹרִים שֶׁבִּתְהִלִּים, שֶׁמּוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הֶעָבַר וְצוֹעֵק עַל לְהַבָּא, וּבְתוֹךְ דִּבְרֵי צַעֲקָתוֹ וּתְחִנָּתוֹ חוֹזֵר וּמוֹדֶה וְצוֹעֵק, פּוֹק עַיֵּן וְתִשְׂכַּח בְּכַמָּה מִזְמוֹרִים, שֶׁהוֹלְכִים עַל דֶּרֶךְ זוֹ. וְעַל־כֵּן נִקְרָא סִפְרוֹ בְּשֵׁם: "תְּהִלִּים", שֶׁהוּא לְשׁוֹן תְּהִלָּה וְהוֹדָאָה,

אַף־עַל־פִּי שֶׁרֹב דְּבָרָיו הֵם צְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, אַךְ כָּל צַעֲקוֹתָיו וּתְחִנּוֹתָיו הָיוּ דַּיְקָא בְּדֶרֶךְ מִזְמוֹר וְהוֹדָאָה וּתְהִלָּה וְשִׁיר וְנִגּוּן, וְכָךְ בְּכָל הָעֶשֶׂר לְשׁוֹנוֹת שֶׁל זִמְרָה, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל הַצָּרוֹת נָתַן לִבּוֹ לְהוֹדוֹת עַל הֶעָבַר, וְאָז הָיָה יָכוֹל לִצְעֹק לְהַבָּא, בִּבְחִינַת: "מוֹדֶה עַל הֶעָבַר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבֹא".

וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם עוֹבְרוֹת עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתָּם וְהַפָּשׁוּט הַזֶּה — לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עַד שֶׁתִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּךָ, וְתִמְצָא אֶת הַהַרְחָבוֹת וְהַנִּסִּים שֶׁגָּמַל עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלְּעֵת עַתָּה מָרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת בְּוַדַּאי הָיוּ לְךָ כְּבָר הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים וַחֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לִמְצֹא בְּעַצְמְךָ הַהַרְחָבוֹת שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת שֶׁלְּךָ, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, עָלָיו לְהָבִין רְמָזִים לְעַצְמוֹ, לְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ בְּכָל עֵת בְּכָל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי עַל כָּל אָדָם בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת, תְּלָאוֹת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, עָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וְכוּ', כִּי אָדָם לֶעָמָל יוּלַד, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צט:) כּוּלְהוּ גּוּפֵי דְּרוּפְתְּקֵי נִינְהוּ וְכוּ' (הַיְנוּ כָּל הַגּוּפִין לֶעָמָל נִבְרְאוּ), בִּפְרָט בַּגָּלוּת הַזּוֹ אֲשֶׁר תָּכְפוּ עָלֵינוּ צָרוֹת וְאֵין לָנוּ חִיּוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהַרְחָבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לָנוּ בֵּין צָרָה לְצָרָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ יֵשׁ הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, בִּבְחִינַת "בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי". וְזֶה יָדוּעַ שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּוַדַּאי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה, כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה וּלְמָרֵק הַפֶּשַׁע וּלְהָתֵם חַטְאוֹתָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס:), שֶׁחַיָּב אָדָם לוֹמַר בְּכָל עֵת: "כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד", עַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה הִיא הַדֶּרֶךְ הַנַּ"ל — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הֵנָּה, וְהוֹצִיאוֹ וּמְלֵט נַפְשׁוֹ מִכַּמָּה צָרוֹת וּתְלָאוֹת בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב בְּתִפְלַת נִשְׁמַת: "אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו, וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח

כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת, אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ וְכוּ', עַל אַחַת מֵאָלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת וְכוּ' שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ", וְכֵן אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: "נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ", כִּי עַל כָּל אָדָם בָּעוֹלָם בְּוַדַּאי כְּבָר עָבְרוּ כַּמָּה צָרוֹת וְנִצֹּל מֵהֶם, אוֹ שֶׁנִּצֹּל מִכַּמָּה צָרוֹת שֶׁרָאָה שֶׁבָּאוּ עַל אֲחֵרִים, וְהוּא נִצֹּל מֵהֶן, מֵאַחַר שֶׁלֹּא בָּאוּ עָלָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָה לא.) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עב, יח־יט): "עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ", וּ"בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם", אֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ, שֶׁעַל זֶה תִּקְנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לוֹמַר בְּכָל יוֹם: "עַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ", וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵב שָׁלֵם עַל כָּל זֶה.

וְהָעִקָּר הוּא לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל עִקַּר הַחֶסֶד וְהַטּוֹבָה הַנִּצְחִית, אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וּבָחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ פְּחִיתוּתוֹ וּגְרִיעוּתוֹ,

אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חֶסֶד נִפְלָא שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, וְגַם בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יֵשׁ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת הַרְבֵּה, וּבְכָל זֶה צָרִיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וְלִתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה בְּכָל יוֹם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עַל זֶה, וּבִפְרָט בְּעֵת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזוֹ צָרָה אוֹ יִסּוּרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֹּר אֶת כָּל הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ עַד הֵנָּה, וְגַם בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ, בְּוַדַּאי יֵשׁ כַּמָּה הַרְחָבוֹת, אִם יִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ בְּעֵין הָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן יִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה וְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהַצָּרָה, כִּי תֵּכֶף שֶׁיּוֹדֶה וִיהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַמְשִׁיךְ בְּחִינַת תּוֹדָה הַלָּלָה, יָאִיר הָאֱמֶת וְיַשְׁלִים הַדִּבּוּר, וְיוּכַל לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁהֵם קַוֵּי הָאֱמֶת, וּלְדַבֵּר דִּבּוּרֵי צְדָקָה וּתְשׁוּבָה וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִשְׁלָם הַדִּבּוּר, וַאֲזַי תִּהְיֶה נִמְשֶׁכֶת קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וְיִתְגַּלֶּה שֶׁכָּל הַפְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת נִמְשָׁכוֹת מֵאֶחָד הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטְּלוֹת הַצָּרוֹת הַבָּאוֹת מֵהַשִּׁנּוּיִים הָרַבִּים, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְבַּטְּלִים הַשִּׁנּוּיִים שֶׁמֵּהֶם הַצָּרוֹת, יַגְדִּיל הַהוֹדָאָה יוֹתֵר, וְיִחַדֵּשׁ הֲלָכוֹת יוֹתֵר, בְּחִינַת הֲלִיכוֹת עוֹלָם, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא עַל־יְדֵי הַהֲלָכוֹת דֶּרֶךְ וְהִלּוּךְ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְכָל מַה שֶּׁהַדַּעַת גְּדֵלָה, וְיִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ הֲלָכוֹת חֲדָשׁוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,

כָּךְ מִתְבַּטְּלִים הַשִּׁנּוּיִים שֶׁל הַפְּעֻלּוֹת הַמִּשְׁתַּנּוֹת, וְנִכְלָלִין בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט יוֹתֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּטוּל הַצָּרָה, וְכֵן חוֹזֵר חָלִילָה, עַד שֶׁיֵּצֵא מֵהַצָּרָה לְגַמְרֵי, וְגַם כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצֵא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ, וְעוֹסֵק לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ, וְעַל־כֵּן הַהַרְחָבוֹת שֶׁמַּרְחִיב לוֹ גַּם עַתָּה, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לְפָנָיו, וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו: "הֲלֹא כְּבָר חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלַי שֶׁהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה לִהְיוֹת בִּכְלַל זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, חוּס וַחֲמֹל עָלַי גַּם עַתָּה הוֹצִיאֵנִי מֵהַצָּרָה וְהַיִּסּוּרִים וְהַדַּחֲקוּת", וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים כז, ט): "עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹקֵי יִשְׁעִי", שֶׁזֶּה עִקַּר טַעֲנָתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם חַס וְשָׁלוֹם, אֵין לִי שׁוּם זְכוּת הֲלֹא כְּבָר הִגְדַּלְתָּ חַסְדְּךָ עִמִּי וְעֶזְרָתִי הָיִיתָ גַּם עַתָּה אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹקֵי יִשְׁעִי, וְזֶהוּ (תְּהִלִּים מב, ח): "תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ", שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ צוֹעֵק שֶׁהַצָּרוֹת שֶׁהֵן רְחָבוֹת וַעֲמֻקּוֹת מְאֹד כַּתְּהוֹמוֹת מַמָּשׁ מִתְגַּבְּרוֹת מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ"י שָׁם: צָרָה קוֹרֵאת לַחֲבֶרְתָּהּ וְכוּ', וְכָל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ שֶׁהֵם רִבּוּי הַתְּלָאוֹת וְכוּ' עָלַי עָבָרוּ, עַד שֶׁכִּמְעַט אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ בָּזֶה

אֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי וּמְצַפֶּה עֲדַיִן לִישׁוּעָה, כִּי "יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ", כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁרַבּוּ הַצָּרוֹת בִּפְרָט צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁאָנוּ כְּנִזּוּפִים לִפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מֵרִבּוּי קִלְקוּלֵנוּ אַף־עַל־פִּי־כֵן "יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ", וְיוֹמָם פֵּרוּשׁוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י (יְחֶזְקֵאל יב), הַיְנוּ שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַוֶּה עָלֵינוּ חַסְדּוֹ, כִּי הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְהֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו, הֵן הֵן נוֹרָאוֹתָיו, שֶׁאָנוּ מִתְקַיְּמִים בְּגָלוּת מָרָה כָּזוֹ בְּגוּף וּבְנֶפֶשׁ, בְּמָמוֹן וּבְפַרְנָסָה וּבְכָל מִינֵי טְרָדוֹת וְצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה "וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי", שֶׁעַל־יְדֵי הַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם בַּלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, הַיְנוּ גַּם בְּעֵת הַצָּרָה וְהַחֹשֶׁךְ בְּעַצְמוֹ שֶׁהִיא בְּחִינַת לַיְלָה, גַּם אָז אֲנִי אוֹמֵר שִׁירָה וְהוֹדָאָה וְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמָּנוּ, וַאֲשֶׁר גַּם עַתָּה מַרְחִיב לָנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא "תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי", שֶׁאֲנִי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּבְחִינַת "מוֹדֶה עַל הֶעָבַר וּמְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא", שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹדִים עַל הֶעָבַר יְכוֹלִים לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה ד.): מַאי דִּכְתִיב (אִיּוֹב ל, כד): "אַךְ לֹא בְעִי יְשַׁלַּח

יָד אִם בְּפִידוֹ לָהֶן שׁוּעַ״, אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁאֲנִי דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינִי דָּן אוֹתָם כְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יְחֶזְקֵאל כא, לב): ״עַוָּה עַוָּה עַוָּה אֲשִׂימֶנָּה״, אֲבָל יִשְׂרָאֵל אֲנִי פּוֹרֵעַ מֵהֶם מְעַט מְעַט כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגֹלֶת. דָּבָר אַחֵר: אֲפִלּוּ אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוָה לְפָנַי, כִּי אִם מְעַט כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין שֶׁמְּנַקְּרִין בָּאַשְׁפָּה, אֲנִי מְצָרְפָן לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אִם בְּפִידוֹ לָהֶן שׁוּעַ״. דָּבָר אַחֵר: בְּשָׂכָר שֶׁמְּשַׁוְּעִין לְפָנַי, אֲנִי מוֹשִׁיעַ אוֹתָם, וְהַיְנוּ דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא: מַאי דִּכְתִיב (הוֹשֵׁעַ ז, יג): ״וְאָנֹכִי אֶפְדֵּם וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים״, אֲנִי אָמַרְתִּי אֶפְדֵּם בְּמָמוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים, הַיְנוּ דְּאָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: מַאי דִּכְתִיב (שָׁם ז, טו): ״וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעוֹתָם וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רָע״, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֲנִי אָמַרְתִּי אֲיַסְּרֵם בְּיִסּוּרִין בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזְּקוּ זְרוֹעוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רַע, עַד כָּאן לְשׁוֹן הַגְּמָרָא; וְהִנֵּה הֶעְתַּקְתִּי לְפָנֶיךָ כָּל הַמַּאֲמָר הַזֶּה, וּבוֹא תִּרְאֶה וְתָבִין בָּאֵר הֵיטֵב כָּל דִּבְרֵינוּ הַנַּ״ל, שֶׁחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְעוֹרְרִים וּמְזָרְזִים אוֹתָנוּ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנַּ״ל שֶׁבֵּאַרְנוּ לְבַל יִהְיֶה אָדָם נִדְחָה חַס וְשָׁלוֹם, מִפְּנֵי הַצָּרוֹת וְהַתְּלָאוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָעוֹבְרִים עָלָיו וְעַל בְּנֵי בֵיתוֹ, הֵן יִסּוּרִים הַגּוּף וְהֵן יִסּוּרֵי

הַפַּרְנָסָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יַבִּיט בְּכָל עֵת עַל הַהַרְחָבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב עִמּוֹ בְּכָל עֵת, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ, וְכָל הַיִּסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, בָּאִים בְּחֶסֶד גָּדוֹל מְעַט מְעַט כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְסָבְלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, אִם לֹא יִהְיֶה שׁוֹטֶה וְכוּ׳, וְלֹא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, כִּי אַדְרַבָּה כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין בְּגוּף וּבְמָמוֹן כֻּלָּם בָּאוּ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא, כַּמְבֹאָר הֵיטֵב בִּדְבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ שֶׁבֵּאֲרוּ וְגִלּוּ לָנוּ שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ עַל יִשְׂרָאֵל יִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְסָבְלָם לְרַחֲקָם לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כָל הַיִּסּוּרִים הֵם כְּתַרְנְגוֹלִים הַמְנַקְּרִים בָּאַשְׁפָּה, כִּי הוּא פּוֹרֵעַ מֵהֶם מְעַט מְעַט, וְאֵינוֹ דָּן אוֹתָם כְּעַכּוּ״ם, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עָוֹה עָוֹה עָוֹה אֲשִׁימֶנָּה וְכוּ׳, וְעַתָּה תִּרְאֶה אֵיךְ דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְקֻשָּׁרִים וּמְהֻדָּקִים הֵיטֵב בְּחִבּוּר נִפְלָא, וְהֵם דֶּרֶךְ וְעֵצָה טוֹבָה וְהִתְחַזְּקוּת נִפְלָאָה שֶׁיִּתְקָרֵב הָאָדָם תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו בְּגוּף, בְּמָמוֹן וּבְנֶפֶשׁ, כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵרִבּוּי הַיִּסּוּרִים וְהַתְּלָאוֹת וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, עַל זֶה מְבֹאָר בִּדְבְרֵיהֶם הַנַּ״ל,

שֶׁהַיְסוּרִים הֵם בְּחֶסֶד גָּדוֹל לְקָרֵב עַל יָדָם דַּיְקָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא לְרַחֵק עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ נִפְרָע מִיִּשְׂרָאֵל בְּאֹפֶן שֶׁיְּחָרִיבֵם לְגַמְרֵי, רַק הוּא נִפְרַע מֵהֶם מְעַט מְעַט כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין, בְּאֹפֶן שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכְּרוּ וְיָשׁוּבוּ וְיִתְקָרְבוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, וּכְמוֹ שֶׁמְּבָאֵר בְּעַצְמוֹ בְּסוֹף דִּבְרֵיהֶם, וְהַיְנוּ דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא מַאי דִּכְתִיב: "וְאָנֹכִי אֶפְדֶּם וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים", אֲנִי אָמַרְתִּי אֶפְדֶּם בְּמָמוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, "וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים", הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִם הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּחֲקוּת בְּמָמוֹנוֹ וּפַרְנָסָתוֹ וְהוּא רַק לְטוֹבָה, כְּדֵי לִפְדּוֹתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה מֵהַגֵּיהִנּוֹם וּמֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לוֹ לְפִי מַעֲשָׂיו כְּמוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, וְלֹא דַּי בָּזֶה אֶלָּא גַּם יִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי עִקַּר כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק לְטוֹבָה, כְּדֵי שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, "וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים" — שֶׁאוֹמְרִים כְּזָבִים עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵק אוֹתָם וְאוֹמְרִים: הֲלֹא אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת דַּחֲקוּת הַפַּרְנָסָה, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא לְהֶפֶךְ, וְכֵן מְבָאֵר שָׁם אַחַר־כָּךְ, וְהַיְנוּ דְּאָמַר רַבִּי פַּפִּי מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא מַאי דִּכְתִיב: "וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעוֹתָם", שֶׁהַיְסוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזְּקוּ

זְרוֹעוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, "וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רָע", שֶׁאוֹמְרִים לְהֶפֶךְ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׂוֹלֵחַ לָהֶם הַיִּסּוּרִים לְרָעָתָם, חַס וְשָׁלוֹם, לְרַחֲקָם, חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם יֹאמַר הָאָדָם: הָאֱמֶת הִיא כֵּן שֶׁהַיִּסּוּרִים וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה בָּאִים בְּחֶסֶד, וְכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה, כְּדֵי לְהִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן קָשֶׁה לִי לְהִתְקָרֵב, כִּי כְּבָר נִתְעֵיתִי מְאֹד, וַאֲנִי רָחוֹק מֵהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות מְאֹד, וּבַמֶּה אֲזַכֶּה אֶת אָרְחִי לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? עַל זֶה מֵשִׁיב וְאוֹמֵר שָׁם אַחַר־כָּךְ דָּבָר אַחֵר: אֲפִלּוּ אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוָה לְפָנַי, אֶלָּא מְעַט כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין שֶׁמְּנַקְּרִין בָּאַשְׁפָּה, אֲנִי מְצָרְפָן לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל. הֲרֵי מְבֹאָרֶת לָנוּ תְּשׁוּבָה הַגּוּנָה עַל כָּל הַנַּ"ל, לוֹמַר, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם אַתָּה הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, גַּם אַתָּה תּוּכַל לָשׁוּב מִמְּקוֹמְךָ שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בּוֹ, וְלַחֲטֹף טוֹב בְּכָל יוֹם, וְלִזְכוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי אֲפִלּוּ אִם אֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוֹות אֶלָּא מְעַט כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין שֶׁמְּנַקְּרִין בָּאַשְׁפָּה, הוּא גַּם־כֵּן מְצָרְפָן לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל. וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, עַד הֵיכָן הֵם מְחַזְּקִין אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, עֲדַיִן הוּא יָכוֹל לַחֲטֹף תּוֹרָה וּמִצְוֹות וְלִזְכוֹת בְּחֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂין מִצְוֹות, כִּי אִם כְּתַרְנְגוֹל הַמְנַקֵּר בָּאַשְׁפָּה,

וְהֶבֶן הַמָּשָׁל הֵיטֵב לְהָבִין מִמֶּנּוּ הַנִּמְשָׁל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי א, ו): "לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה", שֶׁהַמְשִׁילוּ הָעִנְיָן לְתַרְגּוּל הָעוֹמֵד בָּאַשְׁפָּה וּבַזֶּבֶל, וּמְנַקֵּר מִשָּׁם מְעַט דְּמְעַט מַאֲכָלוֹ, שֶׁהוּא חֵלֶק מֵאֶלֶף מִגַּרְעִין חִטָּה אוֹ קִטְנִית אַחַת, וַאֲפִלּוּ אִם יִשְׂרָאֵל אֵין עוֹשִׂין מִצְווֹת לְפָנָיו, רַק כְּמוֹ זֶה הַתַּרְנְגוֹל הַמְנַקֵּר הָאַשְׁפָּה, גַּם זֶה הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו מְצָרֵף לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, וַהֲרֵי הוֹדִיעַ לְךָ הַתַּנָּא עַד הֵיכָן רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ מַגִּיעִין; וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה עוֹמֵד בָּאַשְׁפָּה וּבַזֶּבֶל, אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם מִשָּׁם אַתָּה יָכוֹל לְנַקֵּר בָּאַשְׁפָּה, וְלַחֲטֹף מְעַט מְעַט טוֹב, כִּי גַּם זֶה יָקָר בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה מְבֹאָר הֵיטֵב עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב), שֶׁמְּבָאֵר שָׁם, שֶׁאֲפִלּוּ אִם גַּם מְעַט הַטּוֹב מְעֹרָב בִּפְסֹלֶת, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־כָּל־פָּנִים יֵשׁ בּוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה וְכוּ'. וְאִם תִּטְעֶה עוֹד וְתֹאמַר: הָאֱמֶת הִיא כֵּן, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ הַיְסוּרִים בְּרַחֲמִים מְעַט מְעַט, וְגַם מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים נַחֲטֹף מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְעַט מְעַט כְּתַרְנְגוֹל הַמְנַקֵּר בָּאַשְׁפָּה, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה, כִּי נִתְרַחַקְתִּי כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְקַבֵּל גַּם אֵלּוּ הַיְסוּרִים וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה, וְהֵם מוֹנְעַ אוֹתִי הַרְבֵּה? עַל זֶה הֵשִׁיבוּ שָׁם בְּדִבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים,

שֶׁאָמְרוּ שָׁם סָמוּךְ לְזֶה דָּבָר אַחֵר: בְּשָׂכַר שֶׁמְּשַׁוְּעִין לְפָנַי, אֲנִי מוֹשִׁיעַ אוֹתָם, הַיְנוּ כְּאוֹמֵר הֲרֵינִי נוֹתֵן לְךָ עֵצָה טוֹבָה גַּם עַל זֶה, שֶׁתִּצְעַק וּתְשַׁוֵּעַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וּבְוַדַּאי יוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ וְיוֹצִיאֲךָ גַּם מֵאֵלּוּ הַיִּסּוּרִים וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה. הִנֵּה רוֹאֶה שֶׁבְּמַאֲמָר זֶה כְּלוּלִים כָּל דְּבָרֵינוּ, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי הַיִּסּוּרִים לְטוֹבָה, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא בָּהֶם הַרְחָבוֹת הַרְבֵּה, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ נִפְרָע רַק מְעַט מְעַט, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לַחֲטֹף עַל־כָּל־פָּנִים מְעַט מְעַט תּוֹרָה וּמִצְוֹות כְּתַרְנְגוֹל הַמְנַקֵּר בָּאַשְׁפָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לִצְעֹק לִצְעָק וְלִזְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ גַּם מִזֶּה, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת לְגַמְרֵי, וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשְׁלֵמוּת, כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁסִּיֵּם שָׁם אַחַר־כָּךְ, וְהַיְנוּ דְּאָמַר מַאי דִּכְתִיב: "וְאָנֹכִי אֶפְדֶּם"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַלִּמּוּדִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וְהוֹלֵךְ עִמָּהֶם כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁאָז יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְיִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָיְ"ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, וְיִהְיֶה עַיִל וְנָפִיק, וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים, שֶׁלִּפְעָמִים הֵם מִתְלַהֲבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּסְמוּכִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהֵם אָז בְּמַדְרֵגָה טוֹבָה שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם אוֹחֲזִים בָּזֶה, אֲבָל לִפְעָמִים נוֹפְלִים מִזֶּה וְכוּ', מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה, בְּעֵת שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מִי יִתֵּן וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּמַדְרֵגָה זוֹ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה.

(חַיֵּי־מוֹהַר״ן, דִּפּוּס חָדָשׁ, סִימָן תקיח)

קוּנְטְרֵס

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

בּוֹ יְבֹאַר גֹּדֶל הָעִנְיָן שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וְלֹא לְהִתְרַעֵם עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה מַרְאֶה טֹהַר לִבָּבוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל
יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה
לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים
וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל
יוֹם וָיוֹם, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם הָאָדָם,
עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר
בְּנִסּוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ בָּאִים עִמּוֹ בְּמִדַּת
הַדִּין, וּכְשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־
זֶה מִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיוֹצֵא מִכָּל
מִינֵי עַקְמוּמִיּוּת, וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה
וּמְזֻכֶּכֶת.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצב)

קוּנְטְרֵס

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהַרְגִּיל עַצְמְכֶם לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בִּלְבּוּלִים וְדִכְאוֹנוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, הֵן מֵעַצְמְכֶם וְהֵן מֵאֲחֵרִים, עִם כָּל זֹאת הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמָּכֶם. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ (עַיֵּן נְדָה לא.), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה; וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל

הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, וְזֶה יַרְחִיב לָכֶם אֶת לִבַּבְכֶם, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁמִּתְעַקֵּם הַלֵּב וְהַמֹּחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסִים בָּאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ חַיָּב לוֹ מַשֶּׁהוּ, וּמִזֶּה בָּא שֶׁנִּכְנָסֶת בָּאָדָם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְהוּא בְּכַעַס, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְזֶה מְסַבֵּךְ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כְּכָל מַה שֶּׁמַּקְשֶׁה לִבּוֹ בָּרָעָה, וְשׁוֹאֵל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נוֹפֵל בְּצָרוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְסֻבָּכִים בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנּוֹפְלִים עַל־יְדֵי־זֶה בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמַפְלִיטִים מִפִּיהֶם דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם אַחַר־כָּךְ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁרַק מִתְבּוֹנֵן מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְעִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְעַל יְלָדָיו, כְּדַאי וְרָאוּי לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִתְרַחֵב לִבּוֹ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,

וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לוֹ. וְלָכֵן הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְדִינִים, עִם כָּל זֹאת תִּשְׁתַּדְּלוּ לִמְצֹא אֶת הַחֶסֶד וְהַטּוֹב שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ צָרוֹתֵיכֶם וּמְרִירִיּוֹתֵיכֶם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה, דְּהַיְנוּ לַעֲסֹק תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מִימוֹת עוֹלָם עַד הֵנָּה בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וְלִזְכֹּר הֵיטֵב לִבְלִי לִשְׁכֹּחַ כָּל הַטּוֹבוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁגָּמַל עִמָּנוּ בְּכָל עֵת וָעֵת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קג, ב): "וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו", דֶּרֶךְ זוֹ שֶׁל "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", הִיא דֶּרֶךְ נִפְלָאָה מְאֹד לְהִתְקָרֵב עַל יָדָהּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְיגוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ב, כג): "כָּל יָמָיו מַכְאוֹבִים וָכַעַס", וּכְתִיב (אִיּוֹב יד, א): "אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז", וְאֵין טוֹב בָּעוֹלָם כִּי אִם הַתּוֹרָה, כִּי אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה (אָבוֹת ו, ג), וּמֵעֵצֶם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם, קָשֶׁה וְכָבֵד עַל הָאָדָם לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׂ צַעֲרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם־כֵּן קָשֶׁה

מְאֹד, מֵחֲמַת רִבּוּי הַמְנִיעוֹת וְהַיְסוּרִים שֶׁאוֹטְמִים אֶת לִבּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו, וְלֹא לְהִתְקָרֵב לְשׁוּם עֲבוֹדָה תַּמָּה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכְּבֵדוּת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן עֵצָה גְּדוֹלָה לְזֶה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת וְהַנִּצְחִיּוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת. וְהָעִקָּר — שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, בִּכְלַל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהִבְדִּילוֹ מִן הַתּוֹעִים בְּדַרְכֵי הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, הַמִּינִים וְהַכּוֹפְרִים הַזִּדִים הָאֲרוּרִים, עֶרֶב רַב שֶׁנִּתְעָרֵב בֵּינֵינוּ וְכוּ׳, הַנֶּהוּגִים עַכְשָׁו, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וְיָבִין חַסְדֵי הַשֵּׁם וְטוּבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שִׁעוּר. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה: ״נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ״, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּנִשְׁמַת: ״אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו, וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ

וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ, וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת, אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ ה׳ וְכוּ׳ עַל אַחַת מֵאָלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ״. הַכְּלָל — שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם רוֹאֶה גֹּדֶל צָרוֹתָיו בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, וְגַם בְּפַרְנָסָה וּבְגוּף יֵשׁ לוֹ יְסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׂכִיחַ בְּרֹב הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא צָרִיךְ לְבַל יִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי מֵחֲמַת הַצָּרוֹת וְהַיְּסוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, רַק בְּכָל עֵת וָעֵת בִּפְרָט בְּעֵת צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, יִתֵּן עֵינָיו לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב עַל חַסְדֵי ה׳ וְטוֹבוֹתָיו, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הֵנָּה, כִּי כָּל אָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּכְלַל יִשְׂרָאֵל, וּמַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין בְּכָל יוֹם, וּמְיַחֵד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, רָאוּי לוֹ לִתֵּן ״תּוֹדָה וְהוֹדָאָה״ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל עִצְּם חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו, שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁכָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ כַּמָּה טוֹבוֹת נִפְלָאוֹת בִּפְרָטִיּוּת, שֶׁגָּמַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְצָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לִבּוֹ נָכוֹן

וּבָטוּחַ שֶׁגַּם עַתָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יָסִיר חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ מֵאִתּוֹ, וְיַחֲזֵק אֶת לִבּוֹ לִצְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּצִּילֵהוּ גַּם עַתָּה מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ס, יא): "מִי יוֹבִלֵנִי עִיר מָצוֹר מִי נָחַנִי עַד אֱדוֹם", הַיְנוּ מִי שֶׁעָזַר לִי עַד הֵנָּה, וְנָחַנִי עַד אֱדוֹם, הוּא יוֹבִילֵנִי עִיר מָצוֹר גַּם־כֵּן, וְזֶה: "מְהֻלָּל אֶקָּרֵא ה'" (שָׁם יח, ד), שֶׁטֶּרֶם שֶׁאֲנִי קוֹרֵא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל צָרוֹתַי, אֲנִי מְהַלְּלוֹ וּמְשַׁבְּחוֹ עַל הַטּוֹב וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמִּי עַד הֵנָּה, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי יָכוֹל לְקָרוֹתוֹ, וְזֶה "זֹבֵחַ לֵאלֹקִים תּוֹדָה" (שָׁם נ, יד) וְכוּ', "וְקָרְאֵנִי בְּיוֹם צָרָה", הַיְנוּ שֶׁגַּם קֹדֶם שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַצָּרָה שֶׁל עַכְשָׁו, וּצְרִיכִין לְקָרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִין מִקֹּדֶם לְהָבִיא תּוֹדָה עַל הֶעָבַר, וְאָז דַּיְקָא "וְקָרְאֵנִי בְּיוֹם צָרָה". וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבַר וּמְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי כְּשֶׁאֵין מוֹדִים עַל הֶעָבַר, קָשֶׁה מְאֹד לְקָרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִגֹּדֶל אֹטֶם הַלֵּב שֶׁנִּתְאַטֵּם מֵרִבּוּי הַצָּרוֹת, בִּפְרָט עַתָּה בְּאֹרֶךְ הַגָּלוּת, שֶׁכִּמְעַט אֵין יוֹם שֶׁאֵין צָרָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ, חַס וְשָׁלוֹם (עַיֵּן סוֹטָה מח.), וְהַפְּרָנָסָה דְּחוּקָה מְאֹד, וְהַבַּעַל־דָּבָר מִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַקְּטֶגּוֹרְיָה וְהַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה מִתְרַבִּים בְּכָל פַּעַם, וְכָל מַה שֶּׁרוֹצִים לְהַתְחִיל לָצֵאת מִמַּה שֶׁצְּרִיכִים

לָצֵאת, וּלְהִתְקָרֵב לְאֵיזוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֵין מַנִּיחִין לוֹ, וּמִתְגָּרִין בּוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵעֵצֶם רִבּוּי הַמְנִיעוֹת אֵין יְכוֹלִין לִפְתֹּחַ פֶּה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן צְרִיכִין לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ תָּמִיד, שֶׁבְּכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ לְהִתְקָרֵב לְאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ רִבּוּי הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק לְבָבוֹ לִבְטֹחַ בַּה', שֶׁיִּשְׁמַע לִתְפִלָּתוֹ גַּם עַתָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְפָרֵשׁ לְפָנָיו שִׂיחָתוֹ כָּרָאוּי. כִּי בֶּאֱמֶת עִנְיָן זֶה — לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ אֶת שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, הַיְנוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְיַשֵּׁר עַקְמוּמִיּוּת לְבָבוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי אֵין לְךָ בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכֶה לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לִתֵּן

"תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת הַלִּמּוּד הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא הַזֶּה שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, כִּי בָּזֶה תָּלוּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה, לִגְאֹל אֶת נַפְשׁוֹ מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים גְּאֻלָּה פְּרָטִית, בְּסוֹד (תְּהִלִּים סט, יט): "קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ, לְמַעַן אוֹיְבַי פְּדֵנִי". וְעַל־כֵּן חִזְקוּ וְאִמְצוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְאַל יִהְיוּ לָכֶם שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְדֶרֶךְ זוֹ יִתְרַחֵב לָכֶם תָּמִיד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם רַחֲמִים וַחֲסָדִים מְרֻבִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַתָּם וְהַפָּשׁוּט הַזֶּה.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּכֶם לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא

יַעַבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ טְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, וְיֵשׁ לוֹ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת מִבְּנֵי־אָדָם וּמֵעַצְמוֹ, מִכָּל זֶה נִבְנוֹת לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט מִי שֶׁחָטָא יָמִים וְשָׁנִים וְנִכְשָׁל בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ וְנִתְפָּרֵק לִבּוֹ מִזִּיק שֶׁל רוּחָנִיּוּת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁחָטְאוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, שֶׁלִּבָּם נִתְעַקֵּם בְּעַקְמוּמִיּוֹת כָּזוֹ עַד שֶׁהֵם מְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עוֹקֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי מִדַּעְתָּם וּמִדַּעַת קוֹנָם, עַד שֶׁנּוֹפְלִים לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפְלִים, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לְהִתְמוֹדֵד עִם חַיֵּי יוֹם יוֹם מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְאַף שֶׁבְּתִחְלָה קָשֶׁה עֲבוֹדָה זוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מֵרֹב עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים, יֵשׁ לָאָדָם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְנַהֵג עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא רָצָה לָלֶכֶת, כְּפִי הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ,

אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מְעַכֵּב אֶת לִבָּבוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם, וּמִסְתַּכֵּל הֵיטֵב מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם בָּעוֹלָם סוֹבְלֵי חֳלָאִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁסּוֹבְלִים כָּל־כָּךְ כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וּמַכְאוֹבִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהוּא, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, בָּרִיא וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי רַגְלַיִם, שְׁתֵּי יָדַיִם, שְׁתֵּי עֵינַיִם וּשְׁאָר חוּשִׁים וְאֵיבָרִים בְּרִיאִים, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְצָרִיךְ לָדַעַת, כִּי כְּפִי רִבּוּי הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים שֶׁחָטָאתִי, עָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא רָאוּי לוֹ שֶׁיִּהְיוּ לִי אֵיבָרִים בְּרִיאִים, וְעִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמִּי חֶסֶד וְנָתַן לִי בְּרִיאוּת, וְלֹא זֹאת אֶלָּא גַּם עָזַר לִי לְהִתְחַתֵּן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה כְּבָר גַּם לִילָדִים בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, עָלָיו לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אָסוּר לִהְיוֹת כְּפוּי טוֹבָה, אַדְרַבָּה צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד עַכְשָׁו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבּוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר עַל לְהַבָּא, שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ בְּכָל מַה שֶּׁהִתְחִיל.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם מִדַּת הַטּוֹב וְהַהוֹדָאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה יַרְחִיב לָכֶם אֶת הַדַּעַת, שֶׁתּוּכְלוּ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ מִתְקָרְבִים אֵלָיו. וְכָל מַה שֶּׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי עִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הִיא רַק עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת חֲסָדָיו הַמְרֻבִּים, וְלִתֵּן לוֹ "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", וּבָזֶה שֶׁאָדָם מוֹנֵעַ אֶת עַצְמוֹ מִלִּתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", וְלֹא עוֹד אֶלָּא יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מֵחַי הַחַיִּים, וּמַפִּילוֹ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וּמְעַקֵּם אֶת לְבָבוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמִתְיַסֵּר בְּכָל מִינֵי יִסּוּרִים מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, עֲלֵיכֶם לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם כְּבָר

בִּידֵיכֶם, וְתֹאמְרוּ לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית: "הָרֵף, וַעֲזֹב אוֹתִי מֵהַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁאַתָּה מַכְנִיס בַּלֵּב, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה עָלַי לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לִתֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיַּי, וּבָזֶה שֶׁאֲנִי אֶתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ אֶזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ", כִּי אִי אֶפְשָׁר לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וּכְכָל שֶׁאָדָם זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה גְּלוּיָה יוֹתֵר, לֶאֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת יוֹתֵר, לֶאֱמוּנָה פְּתוּחָה יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ, שֶׁיָּכוֹל לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר עַל לְהַבָּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן וּמַפְצִיר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ מַתָּנַת חִנָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִתֵּן לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. כִּי בֶּאֱמֶת אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה שֶׁאָדָם נוֹתֵן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד עַכְשָׁו, וְאַחַר־כָּךְ מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן וּמַפְצִיר בִּתְפִלָּה עַל לְהַבָּא, שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הֱיִיתֶם

עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם. וּבֶאֱמֶת רַק זֶה מַה שֶּׁנִּשְׁאָר לָנוּ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִקְצָת יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְרוֹאֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, שֶׁהוּא כְּיַם סוֹעֵר, וְעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — יִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, צָרוֹת וְחוֹבוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ סוֹבְלִים — הֵן מֵעַצְמָם וְהֵן מֵאֲחֵרִים, מִשְׁכֵּנִים, מִקְרוֹבִים וּמֵרְחוֹקִים, וְכָל־כָּךְ נִסְתַּבְּכוּ מֵחֲמַת שֶׁנִּעְתְּקוּ מֵהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹתֵן לוֹ יִתְבָּרַךְ "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל לְהַבָּא, בָּזֶה הוּא זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשֶּׁפַע, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע בָּעוֹלָם, כְּמוֹ נְתִינַת "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי צְרִיכִים תָּמִיד לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה עַל הֶעָבַר, וּתְחִנָּה וּבַקָּשָׁה עַל לְהַבָּא, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד עַכְשָׁו, וּמַכִּיר בְּנִסֵּי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי עוֹשֶׂה עִם כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ עַל לְהַבָּא, לְהִתְחַנֵּן, לְהַפְצִיר וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו וְיוֹלִיכֵהוּ בְּדֶרֶךְ

הָאֱמֶת, לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵחַיָּיו; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְלִהְיוֹת רְגִילִים לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ אֶת שִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵיכֶם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִתְוַדּוּ עַל כָּל הֶעָבַר שֶׁלָּכֶם, וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם הוֹוֶה וְעָתִיד חֲדָשִׁים, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכּוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל אֶתְכֶם, וְיַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבַּהַתְחָלָה תִּהְיֶה לָכֶם מְאֹד מְאֹד קָשָׁה הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", מֵרֹב קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים שֶׁנִּכְנְסוּ בִּלְבַבְכֶם, אַךְ אַתֶּם צְרִיכִים לָדַעַת, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁחוֹטְאִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְעוֹבְרִים עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא נִתְבַּלְבְּלֶת הַדַּעַת וּמִתְעַקֵּם הַמֹּחַ וְהַמַּחֲשָׁבָה וְהַלֵּב, וּמִתְמַלֵּא בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֶל שַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲקֹר מִלִּבּוֹ וְדַעְתּוֹ אֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, וּמַפִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וּמַתְחִיל לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר וּלְפַיֵּס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל לְהַבָּא, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה סוֹף כָּל סוֹף לְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ וְהַשִּׁפְלוּת, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל חַי הַחַיִּים, לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", לִתֵּן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הָעָבַר, וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא וְלָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, הַיְנוּ "לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָּיָ"ה וּלְבַקֵּשׁ בְּהֵיכָלוֹ"; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

זכות שמעתי כל הספר הזה ע"י הסבי מורתי
רבקה ע"י קרוב משפ"ר

הספר הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

רות בת משה ע"ה

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים

שזכות רבנו ז"ל תגן בעדה

ותהיה בעבורה מליצת יושר

תזכה לחזות בנועם ה'

ולקץ הימין תעמוד

ת.נ.צ.ב.ה.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם

זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים

וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה

בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּה בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז.

מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסִכֵיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:

חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ
אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי
וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי
לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח
חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב.

לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: אַשְׁרֵי־
אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי
לַיהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו
לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי*) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי
סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:
אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה
חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ
כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

מא.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם רָעָה
יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל
תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי. כָּל
מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן
לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי,
עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר
שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי
בוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי
וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי,
כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי
לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מב.

לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם,
כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים
לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה לִי

דִּמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה
אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר
בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן
חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח
עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר:
תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ
עָלַי עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי,
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי,
לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי
צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי
נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ,
יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט.

לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי:
כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־
חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יֵרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי
וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה
לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם,

חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־
לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי:
אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ,
מָגִנֵּנוּ אֲדָנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם,
וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: וְיָשֻׁבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ, כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי
אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז.

לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי
דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי:
אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
הַשָּׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

חַלּוֹתִי הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ.

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ:

לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עַבָדֶיךָ פָּעָלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה.

הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל

עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח
מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו,
וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת
דְּבָרוֹ: הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ
אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים
בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם:
וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה,
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם
בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ
לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם:
פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר
קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה
אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז.

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם

שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ.

הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר
אוֹצַר־הַקּוּנְטְרֵסִים
חֵלֶק ו׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעּוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיִוָּה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ד לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב

Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219

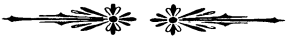

מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 פקס: 04-6708359

E-Mail: breslev@barak.net.il Web site: www.breslov.com/international

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ו׳

הַכֹּל מִשָּׁמַיִם ..... ה

אֵיךְ לְהַצְלִיחַ ..... כט

אֵין לְהִתְיָאֵשׁ ..... מט

בְּרַח מֵהַמַּלְכוּת ..... עג

דַּבְּאֵי רוּחַ ..... קג

מָה אִתְּךְ ..... קמג

חֲלִישׁוּת הַדַּעַת ..... קסט

מַה יִּהְיֶה ..... קצא

מָתַי תִּשְׁתַּחְרֵר ..... ריא

צֵא מֵהַדְּמְיוֹן ..... רלה

תְּשַׁמַּח וּתְבַדַּח ..... רנז

רַב חֶסֶד ..... רעט

אַל תִּדְאַג ..... רצט

שׁוֹמֵר פִּיו ..... שכא

רוּחַ קְנָאָה ..... שמה

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל מִשָּׁמַיִם

יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְיָשִׂים בִּטְחוֹנוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, וְאֵין שׂוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִוָּשַׁע תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְתָמִיד יֵדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, קְטָנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, טוֹבוֹת וַחֲסָדִים — הַכֹּל מִשָּׁמַיִם, וְאָז כְּשֶׁיַּחְקֹק בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְאַף פַּעַם לֹא יִכָּנֵס בְּיֵאוּשׁוֹת וּבְגַאוּת, מֵאַחַר שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִשָּׁמַיִם.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלח)

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל מִשָּׁמַיִם

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּבְוַדַּאי בְּתוֹךְ צָרָתְךָ הַקָּשָׁה וְהַמָּרָה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּהּ, גַּם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא שָׁם, וְלָכֵן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף תִּתְהַפֵּךְ לְךָ הַצָּרָה לְצֹהַר. עַכְשָׁו מַר וְחָשֵׁךְ לְךָ, וְעוֹד מְעַט יִהְיֶה לְךָ אוֹר גָּדוֹל, מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא רַק לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד:): לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה.

וּצְרִיכִים תָּמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ עוֹד לִפְנֵי שֶׁבָּאָה עָלָיו צָרָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁכְּבָר בָּאָה עָלָיו צָרָה, הוּא צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁדַּיְקָא בְּתוֹךְ הַצָּרָה שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, וְעָלָיו לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל אֵלָיו, הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו צָרוֹת מְרֻבּוֹת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אֶלָּא הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צח): אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁצָּרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו כְּנָהָר, חַכֵּה לוֹ; שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, וְהוּא רוֹצֶה שֶׁיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּעֵת הַצָּרָה, כִּי בְּתוֹךְ הַצָּרָה שָׁם גְּנוּזָה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה; וְעַל־כֵּן אָסוּר לְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִשָּׁבֵר, אֶלָּא תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מִדִּין שָׁמַיִם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק הַכֹּל מִשָּׁמַיִם, עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ נִתְרַחֵב לִבּוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ רוֹאֶה יְשׁוּעָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת ט, א):

אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְפָנֶיךָ, וְאַל תְּשַׁבֵּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אַתָּה תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּגָּאֵל מִצָּרוֹתֶיךָ הַמְסַבְּבוֹת אוֹתְךָ.

ב.

בְּנִי! עַל אַף גֹּדֶל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ שֶׁתֵּדַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה; כִּי עִקַּר הַצַּעַר הוּא רַק כְּשֶׁאֵין אָדָם מַכִּיר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתוֹלֶה הַכֹּל בְּטֶבַע, בְּמַזָּל וּבְמִקְרֶה, שֶׁאָז עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת בְּחַיָּיו, אֲבָל בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם" וְהוּא יִתְבָּרַךְ דָּן אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא דָּן אֶת הָאָדָם כְּפִי מַעֲשָׂיו,

עַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִצְטַעֵר מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה טו:): בְּזְמַן שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר, שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת קָלַנִי מֵרֹאשִׁי קָלַנִי מִזְּרוֹעִי, אִם כֵּן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִצְטַעֵר עַל דָּמָם שֶׁל רְשָׁעִים, קַל וָחֹמֶר עַל דָּמָם שֶׁל צַדִּיקִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִצְטַעֵר בְּצַעֲרָן שֶׁל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר צַעַר עַל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה, שֶׁיַּחְזְרוּ אֵלָיו וְיַכִּירוּ אוֹתוֹ, וְיֵדְעוּ שֶׁ"הַכֹּל מְשַׁמְּחִים", וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּבָזֶה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה הוּא גּוֹרֵם נַחַת רוּחַ גְּדוֹלָה לְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים זֹאת, תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁרוֹאִים שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, הֵם כּוֹפְרִים בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם יוֹתֵר צָרוֹת, לֹא־כֵן הַצַּדִּיקִים תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּשָׁעָה שֶׁבָּאָה עֲלֵיהֶם אֵיזוֹ צָרָה, הֵם יוֹדְעִים שֶׁ"הַכֹּל מְשַׁמְּחִים", וְהֵם מַמְשִׁיכִים אֶת עַצְמָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְשׂוֹטְחִים כַּפֵּיהֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצוֹעֲקִים וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עֲלֵיהֶם, וְיַמְתִּיק מֵהֶם אֶת הַדִּינִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הֵם זוֹכִים לְהַרְחָבָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְחִיב

לָהֶם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָם שֶׁל רְשָׁעִים וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָם.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאִם כְּבָר נִכְנַסְתָּ בְּצָרוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים וְחשָׁךְ לְךָ הַיּוֹם, וְאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר וְתִקְוָה, אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תִּחְיֶה אֶת עַצְמְךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה רוֹאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עָלֶיךָ, כִּי עָלָיו הָרְאָיָה שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, וְאַתָּה מְקַבֵּל מַכָּה אַחַר מַכָּה, כְּוִיָּה אַחַר כְּוִיָּה, כִּי "תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא" (תְּהִלִּים מב, ח), צָרָה קוֹרֵאת לַחֲבֶרְתָּהּ, זֶה סִימָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בְּךָ, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה מַכֶּה בְּךָ, וְכָל רְצוֹנוֹ שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו, וּבָזֶה שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו, אֲזַי יֵמְתְּקוּ מִמְּךָ כָּל הַדִּינִים; וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְתִרְאֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יֵמְתַּק מִמְּךָ הַכֹּל.

ג.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר

עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת — "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן שֶׁנַּעֲשָׂה עִמְּךָ, הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי עִקַּר כָּל הַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, אוֹ שׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ פֹּה אֵיזוֹ דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה עָוֶל, אוֹ אִי יֹשֶׁר וְאִי צֶדֶק, שֶׁכָּל זֶה בָּא לָאָדָם מֵחֲמַת גֹּדֶל חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים שֶׁחָטָא וּפָגַם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְסַבֵּב אֶת עַצְמוֹ עִם קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת, עַד שֶׁנֶּעֱלָמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים וְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּלּוּיָה רַק בְּגִלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּדַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְאֵין שׁוּם

דֶּרֶךְ הַטֶּבַע כְּלָל, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ גָּנוּז; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְלָמָּה לוֹ לָצֵאת לָרִיב עִם בְּנֵי־אָדָם הַמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, הֲלֹא יֵדַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְהוּא יִתְבָּרַךְ דָּן אֶת הָאָדָם כְּפִי מַעֲשָׂיו, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בּוֹ בָּרֵגַע "יִתְפָּרְדוּ [מִמֶּנּוּ] כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן" (תְּהִלִּים צב, י), וְתִתְבַּטֵּלְנָה מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְכָל הַסִּטְרוֹת, וְיִזְכֶּה שֶׁיִּתְרַחֵב לוֹ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו הַמְרֻבּוֹת שֶׁסּוֹבֵל מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה לְפָנֶיךָ עֵינֶיךָ — הֵן דּוֹמֵם, הֵן צוֹמֵחַ, הֵן חַי, הֵן מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּכְשֶׁאָדָם מַטֶּה אֶת אָזְנוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב לִכְלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה, אָז מִתְגַּלֶּה לוֹ שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", הַיְנוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת

וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, הַדַּחֲקוּת וְהָעֲנִיּוּת, הַמְּרִיבוֹת, הַמַּחֲלֹקֶת וְאִי הַשֶּׁדֶר שֶׁרַק רוֹאִים בָּעוֹלָם — "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְשָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, וְאִם זוֹכִים לְהַטּוֹת אׇזֶן קַשֶּׁבֶת לְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז זוֹכִים לִשְׁמֹעַ, אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ שָׁרָה שִׁירָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מִדִּין שָׁמַיִם, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַטּוֹת אׇזֶן קַשֶּׁבֶת לִשְׁמֹעַ וּלְהַקְשִׁיב הֵיטֵב אֶת כָּל הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבּוֹקַעַת בִּכְלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה. כִּי בֶּאֱמֶת מַה שֶּׁרוֹאִים אֶת אֲשֶׁר קוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, כָּךְ הוּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי אִם הָיָה אַחֶרֶת, הָיָה בּוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם בְּצוּרָה אַחֶרֶת, וְאִם בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּצוּרָה זוֹ וּבְהַרְפַּתְקָאוֹת אֵלּוּ וּבְיִסּוּרִים וּבְדַחֲקוּת וּבִמְרִירוּת כָּאֵלּוּ, בְּוַדַּאי הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה בָּזֶה; וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַטּוֹת אׇזֶן קַשֶּׁבֶת אֶל הַקּוֹל הַפְּנִימִי שֶׁל הַבְּרִיאָה, אָזַי זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת שִׁירַת הַבְּרִיאָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, רוֹאֶה אֶת הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וְדַעַת לְנָבוֹן, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה, שְׁקִידָה נִפְלָאָה בִּלְמוּד הַתּוֹרָה

הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַתּוֹרָה מְלֵבֶּשֶׁת בְּדוּמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַיְנוּ שֵׁשׁ מִצְווֹת הַתְּלוּיוֹת בְּדוּמֵם, וְיֵשׁ מִצְווֹת הַתְּלוּיוֹת בִּמְדַבֵּר, לְהוֹרוֹת וּלְגַלּוֹת אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַטּוֹת אֹזֶן קַשֶּׁבֶת, לִשְׁמֹעַ אֶל אוֹר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אֶלָּא עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה, שְׁקִידָה נִפְלָאָה, בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּלִי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַכֹּל דִּמְיוֹן וְהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וּמִשָּׁם נוֹבְעוֹת כָּל הָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, אֲשֶׁר הֵן מְמָרְרוֹת אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וּמַכְנִיסוֹת אוֹתוֹ בְּבוֹץ עָבֶה שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִמֶּנּוּ. לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הִיא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַגָּלוּת הַמָּרָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ, וְכָל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, שֶׁעוֹבְרִים בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, וְלָכֵן בִּמְקוֹם לָצֵאת לָרִיב עִם זוּלָתוֹ, יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהַטּוֹת אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֶל רוּחָנִיּוּת

חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי כְּבָר לֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְזוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּבוֹהָה, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, אַךְ אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה, שְׁקִידָה נִפְלָאָה, בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה מְגַלָּה מַה דְּהַוָּה סָתִים מִינֵיהּ (זֹהַר ח״ג נג:), כִּי הַתּוֹרָה מְגַלָּה מַה שֶּׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מֵהָאָדָם, וְלָכֵן כָּל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר יָגְעוּ וְטָרְחוּ בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יָמִים וְשָׁנִים, וְהִדְבִּיקוּ אֶת עַצְמָם בְּחָכְמַת הַתּוֹרָה, וְלָמְדוּ תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, לִרְאוֹת אֶת הָאֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזָכוּ לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פִּרְטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זָכוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בָּעוֹלָם, שִׁדּוּד הַטֶּבַע מַמָּשׁ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים בְּעֹמֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה

הוּא בּוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה כַּמּוּבָא (בְּהַקְדָּמַת הַזֹּהַר ה.), וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, שְׁדוּד הַטֶּבַע מַמָּשׁ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְאַף שֶׁאַתָּה סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי בָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים וּמְמָרְקִים אוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁמֵּרֹב הַיִּסּוּרִים, הָאָדָם בּוֹעֵט וּמְדַבֵּר כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהַהִסְתָּרָה וְהַהַעֲלָמָה, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי כְּפִירוֹת גְּמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הוֹרֵס לָהֶם אֶת כָּל הַחַיִּים, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מְקַשְּׁרִים כָּל דָּבָר אֶל דִּין שָׁמַיִם, לֵידַע שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתּוֹ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְזוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת שִׁירַת הַבְּרִיאָה, וְדָבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ לִזְכּוֹת לְזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּלִי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה,

הָאָדָם מָלֵא דִּמְיוֹנוֹת וֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיוֹת. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אַל תְּבַלְבֵּל אֶת עַצְמְךָ מִשּׁוּם בִּלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הַתְמֵד מְאֹד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרַיְיתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ בְּנוֹתֵן הַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּזַכֵּךְ אֶת נַפְשְׁךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְתִזְכֶּה "לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָי"ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ" (תְּהִלִּים כז, ד) תָּמִיד.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַכֹּל רַק מִדִּין שָׁמַיִם, וּמִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ שׁוּם בְּרִיָה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ מְאוּמָה. וִידִיעוֹת אֵלּוּ אַתָּה צָרִיךְ לַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, וּכְכָל שֶׁתִּתְכַּנְסָנָה בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתוּכַל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, לְהַגִּיעַ אֶל הַכָּרָה כָּזוֹ בְּגִלּוּי

אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְלֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם דָּבָר, רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁיִּרְאֶה וּמַה שֶּׁיִּשְׁמַע וּמַה שֶּׁיַּרְגִּישׁ, לֹא יִרְאֶה וְלֹא יָבִין וְלֹא יַרְגִּישׁ כִּי אִם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, וְאָז כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, כִּי יִתְגַּלֶּה לְפָנֶיךָ עוֹלָם חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְתִרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר אֵין אָוִיר כְּלָל אֶלָּא אוֹר י׳, אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַה שֶּׁאַתָּה נוֹשֵׁם, אַתָּה נוֹשֵׁם רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אָוִיר גַּשְׁמִי שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם, אֶלָּא אָוִיר הוּא אוֹר י׳, אוֹר הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּכְשֶׁחַיִּים אֶת הַחַיִּים בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז עוֹלָמוֹ רוֹאֶה בְּחַיָּיו, אֵינוֹ מִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ וָעֶד אֲשֶׁר "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת — בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְפִי שֶׁאָדָם חַי בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי זוֹכֶה לְחַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים;

אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ כְּלָל, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה דָּבָר זֶה קָשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי יִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, וְכֵן יִכָּנְסוּ בְךָ דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ לְמַעְלָה, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל מֵחֲמַת הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְךָ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין שׁוּם נִמְצָא, אֲזַי לֹא קָשֶׁה לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה כְּכָל שֶׁתִּתְבָּרֵר לוֹ יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת זוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן יְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ. וְזֶה עֶצֶם הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ רַע אוֹ טוֹב, כִּי "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", לָכֵן אָדָם כָּזֶה חַי חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיִּים מְיֻשָּׁבִים, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ

יוֹצֵא לָרִיב עִם זוּלָתוֹ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, אָז כָּל הָעִנְיָן לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּקְרָא 'הִתְבּוֹדְדוּת', "בַּד בְּבַד יִהְיֶה קֹדֶשׁ" (שְׁמוֹת ל, לד), כְּבָר לֹא בָּא לוֹ בְּקַשְׁי, אַדְרַבָּה הוּא חַי עִם זֶה, כִּי כָּל חִיּוּתוֹ הִיא רַק תְּפִלָּה, וְהוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹהִי הַצְלָחָה נִצְחִית, הַצְלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וְהוּא כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשֶּׁפַע הָאֱלֹקִי אֵלָיו, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְשׂוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ הָרַע אוֹ הַטּוֹב, כִּי הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם מִלְּמַעְלָה, וְלָכֵן לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִרְדֹּף אַחַר כָּל בְּרִיָּה וְלַחֲנֹף אוֹתָהּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ אַתָּה גּוֹרֵם לְעַצְמְךָ כָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים וְדִינִים מְרֻבִּים, כִּי לַחֲנֹף בְּנֵי־אָדָם זוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר בִּקְרִיאַת שְׁמַע: "הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְחָרָה אַף ה' בָּכֶם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר" וְגוֹ', כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹנֵף אֶת זוּלָתוֹ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לְכָל אֶחָד, זוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, כִּי הוּא עוֹשֶׂה מְצִיאוּת

בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חֲרוֹן אַף ה׳, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לוֹ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, עַד שֶׁמְּאַבֵּד אֶת פַּרְנָסָתוֹ, כִּי בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ שֶׁ״הַכֹּל מִשָּׁמַיִם״, אֶלָּא כְּאִלּוּ תָּלוּי בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי חֲרוֹן אַף.

וְלָכֵן, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִפְנֶה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת תְּבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם אָדָם הַמְאַיֵּם עָלֶיךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, אַתָּה נִמְצָא בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם, וְאִם תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תִּצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְתָמִיד תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִרְצֶה לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַשִּׂיג אֶת חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי כָּל מַה

שֶׁאָדָם יוֹתֵר מְקָרָב אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעוֹסֵק בָּהּ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, לֵידַע שֶׁהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, רַק מַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז חַי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַיָּיו נִתְהַפְּכִים לְחַיִּים רוּחָנִיִּים, וְעוֹלָמוֹ רוֹאֶה בְּחַיָּיו, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא רַק כְּפִי הַדְּבֵקוּת שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַדְּבֵקוּת — לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא עִקַּר הַחַיִּים, וְאֵין לְךָ עוֹד חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאָדָם מְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ שׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כִּי אִם רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה אֶלָּא "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וּמֵחֲמַת שֶׁמַּדְרֵגָה זוֹ הִיא מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד מְאֹד,

עַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לִבְנֵי־אָדָם לִתְפֹּס דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי מֵהֶם נֶעֱלָמִים וְנִסְתָּרִים וְנִתְכַּסִּים אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאֵלּוּ, כִּי בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ — לְהַרְגִּישׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלִטְעֹם עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם טַעַם עוֹלָם הַבָּא, הוּא צָרִיךְ עַל זֶה יְגִיעוֹת וּטְרָחוֹת לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפוֹ הַמְגֻשָּׁם יָמִים וְשָׁנִים, וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי מִלְמַעְלָה זוֹרְקִים אֶת הָאָדָם וּמַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם בִּירִידוֹת חֲדָשׁוֹת, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַנִּסָּיוֹן, לְנַסּוֹת אוֹתוֹ אֵיךְ יַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאִם זוֹכֶה שֶׁעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן, וּמִכָּל הַיְרִידוֹת, הַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁנִּשְׁלָךְ וְנוֹפֵל אֲלֵיהֶן, הוּא מְהַפֵּךְ הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה, אָז דַּיְקָא זוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת חָמְרוֹ הָעַב וְהַגַּס, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל מִדִּין שָׁמַיִם, וְיֵשׁ לוֹ הַרְגָּשָׁה רוּחָנִית, וְרוֹאֶה כָּל דָּבָר בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל, בְּעֵינַיִם רוּחָנִיּוֹת, וְשׁוֹמֵעַ בְּאָזְנֵי הַשֵּׂכֶל, אָזְנַיִם רוּחָנִיּוֹת, עַד שֶׁמִּתְגַּלֶּה לוֹ סוֹד הַבְּרִיאָה, וּמִזֶּה הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם חִדּוּשִׁים חֲדָשִׁים, שֶׁהֵם כֵּלִים לְגַלּוֹת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְזוֹהִי מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי וּמֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים,

שֶׁעָבְדוּ עַל עַצְמָם יָמִים וְשָׁנִים, וְזִכּוּ אֶת עַצְמָם בְּזִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ כְּלֹא מַמָּשׁ, עַל אַף שֶׁבְּנֵי־אָדָם דִּבְּרוּ עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, וְיָרְקוּ עֲלֵיהֶם, וְסָבְלוּ חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, עֶלְבּוֹנוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת בָּרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָדְעוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִבַּעַל הַבְּחִירָה — "הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", זֶה בְּעַצְמוֹ הֵבִיא אוֹתָם לִהְיוֹת בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּעֵינֵי עַצְמָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּתְגַּלּוּ לָהֶם אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאֵלּוּ, שֶׁזּוֹכִים לִהְיוֹת דְּבֵקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ הֵם עִוְרִים וְחֵרְשִׁים וְאִלְּמִים וְגִדְּמִים וְחִגְּרִים מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, בַּסִּפּוּר הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא מְאֹד (מֵהַסֵּפֶר סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יג) מֵהַשִּׁבְעָה בֶּעטְלִירְס (קַבְּצָנִים), שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל סוֹד גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל כָּל־כָּךְ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵינוֹ עוֹלֶה כְּהֶרֶף עַיִן לִפְנֵי עֵינֵיהֶם, וְאֵין לָהֶם שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן נִדְמִים כְּעִוְרִים, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם אֵינָם שׁוֹמְעִים שׁוּם חִסָּרוֹן מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ הַגָּנוּז וְהַטָּמוּן בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּבְנֵי הָעוֹלָם חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם חֵרְשִׁים. וְכֵן אֵין לָהֶם שׁוּם דִּבּוּר בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק כָּל דִּבּוּרֵיהֶם הֵם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּנֵי־אָדָם

חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם אֱלֹמִים. וּכְמוֹ־כֵן אֵין לָהֶם שׁוּם נְגִיעָה וְשׁוּם הֲלִיכָה בְּזֶה הָעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁמַּרְגִּישִׁים רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם גְּדְמִים וְחִגְּרִים. וְכָל זֶה טָעוּת הָעוֹלָם, שֶׁרוֹאִים אֶת כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת בְּגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְעַל־כֵּן הֵם נִרְאִים בְּעֵינֵי בְּנֵי־אָדָם בַּעֲלֵי מוּמִין, הַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת; כִּי דַּיְקָא אֵלּוּ שֶׁהֵם מְגֻשָּׁמִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וְהֵם עֲדַיִן מֻנָּחִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּעָבְיוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, דַּיְקָא הֵם נִרְאִים וְנִתְפָּרְסָמִים בָּעוֹלָם, וּמְקַבְּלִים אֶת כָּל הַכָּבוֹד, לֹא־כֵן אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, שֶׁכְּבָר מִזְּמַן נִתְבַּטְּלָה כָּל גַּשְׁמִיּוּתָם וְיֵשׁוּתָם עַל־יְדֵי עֶלְבּוֹנוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁסָּבְלוּ, וְזָכוּ שֶׁעֵינֵיהֶם מִסְתַּכְּלוֹת בְּכָל דָּבָר רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָזְנֵיהֶם שׁוֹמְעוֹת רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מְדַבְּרִים שׁוּם דִּבּוּר רַק שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם הוֹלְכִים רַק אֶל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶצְלָם אֵין שׁוּם נִמְצָא מִבִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הֵם נִכְלָלִים בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלָלִים, וְהָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁהֵם בַּעֲלֵי מוּמִין: עִוְרִים, חֵרְשִׁים, אִלְּמִים, גְּדְמִים וְחִגְּרִים, וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה

מֵחֲמַת שֶׁרְחוֹקִים מִדִּין שָׁמַיִם, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ מַשֶּׁהוּ יוֹתֵר גָּבֹהַּ מִגַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אֶל אֵיזוֹ מַדְרֵגָה יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבְנֵי־אָדָם לֹא יַכִּירוּ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אַדְרַבָּה יִהְיֶה נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵיהֶם כְּבַעַל מוּם, וּבֶאֱמֶת הוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן רְאֵה לְבַקֵּשׁ תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְגַם אַתָּה תִּזְכֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ עִם הַחִיּוּת הַזּוֹ, שֶׁ"הַכֹּל מִשָּׁמַיִם", וְאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא מֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאָז אִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְלֹא תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ, אֶלָּא תִּבְרַח תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׁקִידָה רַבָּה בְּשִׂיחָה זוֹ תְּפִלָּה (בְּרָכוֹת כו.), אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתָּמִיד תְּדַבֵּר וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתִצְעַק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, שֶׁתִּזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלֶיךָ, וְכֵן תַּתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִתְיַגֵּעַ יְגִיעָה אַחַר יְגִיעָה וְטִרְחָה אַחַר טִרְחָה לִשְׁבֹּר אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ,

עַל־יְדֵי הַתְמָדָה נִפְלָאָה לִזְכּוֹת לִהְיוֹת וּלְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה עוֹלָם אַחֵר בְּחַיֶּיךָ; כִּי כְּפִי רִבּוּי שְׁקִידָתְךָ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא תִּרְאֶה לְפָנֵי מַרְאֶה עֵינֶיךָ רַק רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לֹא תִּשְׁמַע וְלֹא תַּרְגִּישׁ בְּזֶה הָעוֹלָם שׁוּם גַּשְׁמִיּוּת, רַק רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וּמְקַיְּמָם בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שֶׁאָז יִרְאֶה לְפָנָיו עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וּבָזֶה יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְיִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אֵיךְ לְהַצְלִיחַ

יְגַלֶּה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים. וְלִהְיוֹת
הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא יֶחְסַר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְיִהְיֶה
עָשִׁיר גָּדוֹל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְלִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרֵי פִּיו, שֶׁלֹּא יְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְלֹא יִכְעַס וְלֹא יַקְפִּיד כְּלָל, וְכֵן יַטֶּה אֶת אָזְנוֹ רַק אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיִשְׁמֹר אֶת עֵינָיו לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלט)

קוּנְטְרֵס

אֵיךְ לְהַצְלִיחַ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ וְלִהְיוֹת הַמַּצְלָח בְּיוֹתֵר, תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד רַק בְּשִׂמְחָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיָּבוֹא לְךָ דָּבָר זֶה מְאֹד קָשֶׁה, כִּי מֵרֹב הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בְּחוֹבוֹת, וְאַתָּה חַיָּב הַרְבֵּה חוֹבוֹת, וְאֵין לְךָ מֵהֵיכָן לְשַׁלֵּם אוֹתָם, לָכֵן עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתִּתְגַּבֵּר בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, לִהְיוֹת תָּמִיד אַךְ וְרַק בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנּוֹלְכַדְתָּ בּוֹ, וּמִכָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁנִּכְנַסְתָּ בָּהֶם, כִּי הַשִּׂמְחָה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ

מַרְחֶבֶת לוֹ אֶת דַּעְתּוֹ, וּכְשֶׁמִּתְרַחֶבֶת לוֹ דַּעְתּוֹ, אָזַי יָכוֹל לָשִׂית עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּאָגוֹן מְבַלְבְּלִים אֶת דַּעַת וּמֹחַ הָאָדָם, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַסִּבּוּכִים שֶׁנִּכְנָס וְנִסְתַּבֵּךְ בָּהֶם, אֲבָל עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה, שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת אַךְ וְרַק בְּשִׂמְחָה, וְשׁוֹמֵעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְרוֹקֵד וְצוֹהֵל וְעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת בָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וּלְהֶעָשׂוֹת שָׂמֵחַ, אַף שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ שָׂמֵחַ בֶּאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת הַשִּׂמְחָה, וְהַשִּׂמְחָה הִיא כְּלִי לְהַצְלָחָה; לָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ, אָהוּבִי, בְּנִי, בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, רְאֵה לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּשִׂמְחָה וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשִּׂמְחָה לַשָּׁעָה הַבָּאָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְיוֹם הַמָּחֳרָת, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ לְמִי שַׁיֶּכֶת הַשָּׁעָה הַבָּאָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן יוֹם הַמָּחֳרָת, וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲפוֹא, בְּנִי, וְתַתְחִיל מֵרֶגַע זֶה לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְאָז תִּהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח.), וְעַל־כֵּן מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם. וְזוֹהִי הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם, שֶׁיַּחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה (תָּמִיד כח.), כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְנַעֲשֶׂה מֻצְלָח, כִּי כָּל מִי שֶׁהוּא נֶאֱמָן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ (שְׁמוֹת רַבָּה נא), כִּי "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת" (מִשְׁלֵי כח, כ), וְכָל מַה שֶּׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה, מִתְחַזֵּק לְבָבוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בֶּן אָדָם, אֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ מִתְחָרִים, וּמְשַׁתְּדְּלִים

לְהַזִּיקוֹ בְּפַרְנָסָתוֹ וּלְהַפְסִידוֹ כְּסָפִים, אִם מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא יוּכַל לוֹ שׁוּם אָדָם, וְיִהְיֶה הַכִּי מֻצְלָח בַּחַיִּים; וְעַל־כֵּן זְכֹר זֹאת, אָהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה תִּשְׁמֹר אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי כִּשְׁלוֹנוֹת וּמִכָּל מִינֵי שׁוֹנְאִים וּמִתְחָרִים, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא כְּמוֹ חוֹמָה בְּצוּרָה שֶׁמְּסַבֶּבֶת אֶת הָאָדָם וּמַכְנֶסֶת אוֹתוֹ בְּצִלָּהּ, צִלָּא דִּמְהֵימָנוּתָא, צֵל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצָּל מִכָּל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין וּמִכָּל מִינֵי כִּשּׁוּפִים וְעַיִן הָרַע וְשֵׁדִים וְרוּחִין; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְכַּסֶּה בְּצֵל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁמִּתְכַּסֶּה וּמִתְעַטֵּר בְּצֵל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי לֹא יוּכַל לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְרַק יַצְלִיחַ תָּמִיד, וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּפִי שֶׁאוֹחֵז בְּמִדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל אֱמוּנָה, כְּמוֹ־כֵן הוּא מַצְלִיחַ בְּכָל עֲסָקָיו, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְמִשְׁךְ לְעַצְמוֹ הַצְלָחָה בְּכָל עִנְיָנָיו.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ לְמָקוֹם מְיֻחָד שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ כָּל דִּבּוּרֶיךָ הוֹלְכִים לָרִיק, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ נוֹטֶה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֵלֶיךָ, וּכְאִלּוּ לַקִּיר הִנָּךְ מְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, תֵּדַע שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת חֲטָאֶיךָ הַמְרֻבִּים הַמַּסְתִּירִים בֵּינְךָ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא, בְּנִי, וְתִבָּרַח לְךָ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׂ שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, כִּי בְּכָל לָשׁוֹן וְלָשׁוֹן שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ וְעוֹנֶה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט וָאֶתְחַנַּן, רֶמֶז תתיג): "בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו" — בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — עוֹנֶה אוֹתָם; וְרַק זֶה עִקַּר כְּלִי זֵינָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קמח): "רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּפְיוֹת בְּיָדָם" — פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל חַרְבָּם; וְאָמְרוּ (שָׁם כב): מַה תּוֹעֶלֶת זוֹ אֵינָהּ מַכָּה אֶת הָאֲרָזִים אֶלָּא בְּפִיהָ, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֶלָּא פִּיהֶם וּתְפִלָּתָם; כִּי בָּזֶה שֶׁבֵּר יִשְׂרָאֵל מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּךְ עִם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל מִינֵי חוֹבוֹת וְסִבּוּכִים, עַל־יְדֵי תְּפִלָּה הוּא יָכוֹל לָצֵאת מִזֶּה, עַל־כֵּן אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אֲחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ לָלֶכֶת בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְתַרְבֶּה בְּדִבּוּרִים אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו, וְכָל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רֵיקָם (בְּרָכוֹת לב:); וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בִּתְפִלָּה, יִפָּתְחוּ לְךָ שַׁעֲרֵי הַהַצְלָחָה, וְתִהְיֶה מֻצְלָח בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ, וּבִלְבַד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלְּבַל תְּיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁהִנְּךָ מַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וַעֲדַיִן הַיְשׁוּעָה רְחוֹקָה מִמְּךָ מְאֹד, עִם כָּל זֹאת אַל תְּיָאֵשׁ כְּלָל, רַק תַּמְשִׁיךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, וּתְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי רַק זֶה הוּא פֶּתַח הַהַצְלָחָה, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁמַּרְבִּים לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמָם, וְאֵיךְ שֶׁזֶּה נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל בַּשָּׁמַיִם, וְשׁוּם דִּבּוּר אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְבַטָּלָה, הָיוּ חֲזָקִים בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין לְעַם יִשְׂרָאֵל רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר אֲשֶׁר דֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִים וּבָאִים לְפָנָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק

בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וּמַרְבֶּה בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַצְלָחָה.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי אֵין טוֹב מִתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הַיֵּצֶר הָרַע לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בָּרָא גַּם תּוֹרָה תַּבְלִין כְּנֶגְדָּהּ (קִדּוּשִׁין ל:), וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְרְךָ מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, וְרוֹצֶה לַעֲקֹר אוֹתְךָ מֵחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה מַצֶּלֶת אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וּמִכָּל מִינֵי כִּשְׁלוֹנוֹת בַּחַיִּים, כִּי כְּשֶׁאָדָם רָץ וּבוֹרֵחַ אֶל הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הַתּוֹרָה שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ מִכָּל רַע, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר עָלָיו, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא, פֶּרֶק ד׳): כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם תָּמִיד בְּשִׁבְיל לְהַרְבּוֹת כְּבוֹד שָׁמַיִם, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא חֶרֶב וְלֹא חֲנִית, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁמְּרוֹ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מְסֻבָּב בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים וּבִכְשְׁלוֹנוֹת בְּחַיֶּיךָ, רוּץ וּבֹא לְתוֹךְ חַדְרֵי הַתּוֹרָה

הַקָּדוֹשָׁה, וְהַתּוֹרָה תַּמְשִׁיךְ עָלֶיךָ עֲשִׁירוּת נִפְלָאָה, כִּי כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, נִמְשֶׁכֶת עָלָיו עֲשִׁירוּת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵגֵן עָלָיו וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ; וְלָכֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִלְמֹד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם, וְאַף שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁאַתָּה הֲכִי גָּרוּעַ בָּעוֹלָם, וְאַתָּה מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אֶלָּא זְכֹר מַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳), כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַפֵּר לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, וְתַתְחִיל מֵהַתְּחָלָה, וּתְסַיֵּם אֶת כָּל הַתַּנַ״ךְ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְכֵן תַּתְחִיל לִלְמֹד הַרְבֵּה מִשְׁנָיוֹת פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ שִׁעוּר כְּסִדְרָן בַּשַּׁ״ס וּבְאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּבַמִּדְרָשִׁים וּבַזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים, וְתִלְמַד בְּכָל יוֹם וָיוֹם דַּף אַחַר דַּף, פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וְאַל תִּסְתַּכֵּל אֲחוֹרָנִית כְּלָל, אֶלָּא תִּתְקַדֵּם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תֵּמְשֹׁךְ עָלֶיךָ הַצְלָחָה רַבָּה בְּחַיֶּיךָ, הָעִקָּר אַל תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, וְכֵן אַל תִּסְתַּכֵּל לְפָנֶיךָ כַּמָּה יֵשׁ עוֹד לִלְמֹד שֶׁאָזַי תִּתְיָאֵשׁ, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם תִּלְמַד מְעַט, וְעַל־יְדֵי־זֶה

תַּגִּיעַ אֶל מְקוֹמְךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה יט, ב): מִי שֶׁטִּפֵּשׁ אוֹמֵר: מִי יָכוֹל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה, מִי שֶׁפִּקֵּחַ אוֹמֵר: הֲרֵינִי שׁוֹנֶה שְׁתֵּי הֲלָכוֹת הַיּוֹם, שְׁתֵּי הֲלָכוֹת לְמָחָר, עַד שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. טִפֵּשׁ אוֹמֵר: מָה אֲנִי מוֹעִיל לִלְמֹד תּוֹרָה וּמְשַׁכְחָהּ, פִּקֵּחַ אוֹמֵר: וַהֲלֹא שְׂכַר יְגִיעָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן, וְעַל־כֵּן מַה לִּי לְהַפְסִיד; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֶלָּא אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רוּץ לְתוֹךְ חַדְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִלְמַד כְּסִדְרָן בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת וּבָאַגָּדוֹת, בִּבְרַיְיתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה שׁוֹכֵחַ, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֻחְדָּשׁ עֹל תּוֹרָה, וְזֶה יָבִיא לְךָ הַצְלָחָה בְּכָל עִנְיָנֶיךָ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קֹהֶלֶת רַבָּה א, לד): זֶה שִׁפּוּטָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכְחָהּ, וּלְטוֹבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁאִלּוּ הָיָה אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְלֹא שׁוֹכְחָהּ, הָיָה מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְחוֹזֵר וּמִתְעַסֵּק בְּמִלֵּאכְתּוֹ, וְלֹא הָיָה מַשְׂגִּיחַ בָּהּ לְעוֹלָם, אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכְחָהּ, אֵינוֹ מֵזִיז וְאֵינוֹ מַזִּיעַ אֶת עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת

בַּטְלָן, אֶלָּא הַתְמֵד וּגְרֹס בְּכָל יוֹם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ לְסַיֵּם כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהַתּוֹרָה הִיא חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה ו, יג): הוֹאִיל וְיָמָיו שֶׁל אָדָם כְּצֵל פּוֹרֵחַ, מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁכֻּלָּהּ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּמְשַׁךְ עָלֶיךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וְשׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ בַּטְלָן, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָז לֹא רַק שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁפַע גַּשְׁמִי אֲשֶׁר בָּא בִּזְכוּת לִמּוּד הַתּוֹרָה, אֶלָּא גַּם לִשְׁפַע רוּחָנִי, שֶׁתָּאִיר עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק א׳): כֵּינָן שֶׁקָּרָא אָדָם תּוֹרָה, נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְשָׁנָה מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, וְשָׁנָה הַגְּמָרָא וְשָׁנָה הַפִּלְפּוּל לִשְׁמָהּ, מִיָּד רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תַּתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים.

ה.

אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְתָמִיד תַּדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ בְּמַחֲשָׁבָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְתָמִיד תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל. וְעִקַּר הַדְּבֵקוּת זוֹכִים בְּשַׁבָּת, שֶׁאָז מִתְגַּלֶּה לָאָדָם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ כְּהִלְכָתָהּ, וְתִמְסֹר נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּר שְׁמִירַת שַׁבָּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וְתִזְכֶּה לַעֲשִׂירוּת גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): ״בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר״ (מִשְׁלֵי י, כב) — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת, כְּשֶׁאָדָם מְבָרֵךְ אֶת הַשַּׁבָּת וּמְכַבְּדָהּ וּמְעַנְּגָהּ, אֲזַי זוֹכֶה לַעֲשִׂירוּת. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים, בְּלִי שׁוּם צְמְצוּמִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע גַּשְׁמִי וְשֶׁפַע רוּחָנִי, שֶׁפַע גַּשְׁמִי — שֶׁלֹּא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת לָאָדָם בָּאוֹת בִּזְכוּת שְׁמִירַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְכֵן הַשְׁפָּעוֹת רוּחָנִיּוֹת, שֶׁפַע אֱלֹקִי בָּא לָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל הַמְעַנֵּג

אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיַשְׁפִּיעַ לוֹ שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר הִיא בַּת זוּגָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, מְקַבֵּל כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יא, ט): אָמְרָה שַׁבָּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְכָלָּם יֵשׁ בֶּן זוּג, וְלִי אֵין בֶּן זוּג, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִוא בֶּן זוּגֵךְ; נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אֲזַי מְקַבֵּל כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת בִּזְכוּת הַשַּׁבָּת. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע גָּדוֹל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה גּוֹזֵר גְּזֵרָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַיְּמָהּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה כה, טז): בְּעֵת שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבָּת, גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַיְּמָהּ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבָּת־קֹדֶשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה רָחוֹק מִן הַחֵטְא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח): מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבָּת מְרֻחָק מִן

הַחֵטְא; וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁרַק תָּבוֹא — תַּצְלִיחַ, כִּי כָּל הַבְּרָכוֹת תְּלוּיוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אָז הוּא מְבֹרָךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, תְּזַהֵר מַה שֶּׁאַתָּה אוֹכֵל, כִּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ כָּל הַשְּׁוָקִים מְלֵאִים נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מַה שֶּׁאוֹכְלִים, שֶׁלֹּא יְשַׁקֵּץ אֶת נַפְשׁוֹ בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ שֶׁל מַאֲכָלוֹת וּמַשְׁקָאוֹת אֲסוּרִים, וּצְרִיכִים לַחֲקֹר הֵיטֵב הֵיטֵב קֹדֶם שֶׁאוֹכְלִים, כִּי כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַאֲכָלוֹת טְרֵפִים, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה מְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ וְאֶת דַּעְתּוֹ, וְנוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵחַי הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין לְךָ כְּשָׁלוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאָדָם יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תִּשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד מַה שֶּׁאַתָּה אוֹכֵל וּמַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹתֶה, וְתַחֲקֹר הֵיטֵב אִם יֵשׁ עַל זֶה הֶכְשֵׁר שֶׁל רַב גָּדוֹל וִירֵא שָׁמַיִם. וְזֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל בַּדּוֹר

הַזֶּה, כִּי הַמַּאֲכָלִים מְטַמְטְמִים אֶת הַלֵּב, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לְעַקְמוּמִיּוּת וּלְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא תָּמִיד מִתְאַכְזֵב מֵהַחַיִּים, וּמָר וּמָרוֹר לוֹ הַכֹּל, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מַה הוּא אוֹכֵל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְמֹחַ נָקִי וּלְלֵב יָשָׁר וּמַאֲמִין בָּאֱין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכִים עָלָיו כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר מְאֹד לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת מַאֲכָלִים וּמַשְׁקָאוֹת כְּשֵׁרִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְיַשְׁרוּת הַלֵּב וּלֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְזֶה יָבִיא לוֹ הַצְלָחָה בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת מֻצְלָח בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי הַמִּצְוֹות הֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ, וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת רְצוֹנְךָ.

וּצְרִיכִים לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְלֹא רַק בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, אֶלָּא לִשְׂמֹחַ שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות, כֵּן נִשְׁפָּע עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל עָלָיו אוֹר וְחַיִּים, זֶה מֵבִיא לוֹ הַצְלָחָה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים לוֹ פְּתָחִים וּשְׁעָרִים וְצִנּוֹרוֹת לְהַשְׁפָּעַת הַשֶּׁפַע בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, בְּגַשְׁמִי נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, שֶׁלֹּא תֵּאֵר וְשִׁעֵר בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶל מַה זּוֹכִים עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, אֵיזוֹ עֲשִׁירוּת וְאֵילוּ הַצְלָחוֹת הָאָדָם זוֹכֶה עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, הָיָה עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוֹות וְרוֹקֵד בְּשִׂמְחָה בְּעֵת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹות, וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, אוֹר רוּחָנִי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּא אֶל בְּטוּל הַמְּצִיאוּת לְגַמְרֵי, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת מְצִיאוּתוֹ לְגַמְרֵי מֵרֹב שִׂמְחָתוֹ וְשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, וְנִשְׁפַּעַת עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה, עַד שֶׁהוּא מַשִּׂיג בְּמֶשְׂכָּלוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַשִּׂיג בְּהַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לֹא יָכוֹל לְהָבִין

וּלְהַשְׂכִּיל זֹאת כְּלָל, וְכָל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות;

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְתָמִיד תִּלְמַד בְּתַרְי״ג מִצְוֹת, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה בִּשְׁלֵמוּת, וּתְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְתַרְבֶּה לְהַפְצִיר בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, וְיִהְיֶה לְךָ טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם וְטוֹב בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַמִּצְוֹת הֵן הַמְסַבְּבוֹת אֶת הָאָדָם, כִּי יֵשׁ רְמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם וְשָׁסָ״ה גִּידָיו שֶׁל הָאָדָם, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, וְנִזְהָר מֵאֵיזוֹ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עַל אֵיבָרָיו וְעַל גִּידָיו אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּבָא לוֹ שֶׂפַע גַּשְׁמִי וְשֶׂפַע רוּחָנִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, אֶלָּא תָּמִיד מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה שְׁלֵמָה, שֶׁאָז יִהְיוּ לוֹ

פְּתָחִים וְצִנּוֹרוֹת וּשְׁבִילִים וּדְרָכִים שֶׁיִּשְׁפַּע עָלָיו שֶׁפַע
רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אֵין לְהִתְיָאֵשׁ

יְגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַיֵּאוּשׁ, שֶׁהוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיסוֹ לִידֵי שִׁגָּעוֹן וְדִכָּאוֹן. וִיחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים, הַשְּׁבוּרִים וְהַחֲלוּשִׁים, וְיוֹרֶה לָהֶם עֲצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן וְהַיֵּאוּשׁ שֶׁסְּבִבוּ אוֹתָם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְסוֹבֵל מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כִּי הוּא יָכוֹל לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לְהִתְאַבְּדוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ. וְרַבֵּנוּ זַ״ל בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם לְהוֹצִיא וְלַעֲקֹר אֶת עִנְיַן הַיֵּאוּשׁ מֵהָעוֹלָם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמ)

קוּנְטְרֵס

אֵין לְהִתְיָאֵשׁ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין זוֹ עֵצָה לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, וְלַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְיִפֹּל בַּמִּטָּה וְיִשְׁכַּב כְּמֵת בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּן עָצוּם, כִּי זֶה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ לְשׁוּם דָּבָר, זוֹ סְתָם עֲצֵלוּת שֶׁהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְזֶה עִקַּר עֲצַת הַיֵּצֶר הָרָע לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם בִּמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה כָּזוֹ, שֶׁיַּעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ וְיִפֹּל בַּמִּטָּה וְיִשְׁכַּב כְּמֵת בִּמְרִירוּת גְּדוֹלָה, בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת, וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם דָּבָר, רַק יְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי זֶהוּ חֹלִי רַע, וּמַחֲלָה שֶׁל שִׁגָּעוֹן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה בָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל עַל־יְדֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, וּבִפְרָט פְּגַם הַבְּרִית, וּמִי שֶׁנִּכְשָׁל בְּפְגַם הַבְּרִית וּבִפְרָט הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, אוֹ שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי זֶבֶל שֶׁל הִרְהוּרִים רָעִים וְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, זֶה אֲשֶׁר מַפִּילוֹ בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת עֲמֻקָּה וּבְדִכָּאוֹן עָצוּם, עַד שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁהֵם הִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיֵּיהֶם, אֵין זֶה אֶלָּא מֵחֲמַת פְּגַם הַבְּרִית — שֶׁקִּלְקְלוּ בְּנאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדִּכְאוֹנוֹת וְהָעַצְבוּת שֶׁנּוֹפְלִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת הַתַּאֲוָה הַמְגֻנָּה הַזּוֹ שֶׁל נאוּף, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּתַאֲוָה זוֹ, עַד שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה, וְיֵשׁ שֶׁכָּל־כָּךְ נִתְגַּעֲלוּ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, עַד שֶׁכָּל רֹאשָׁם וּמֹחָם הוּא בְּתַאֲוָה זוֹ שֶׁל נאוּף, וְזֶה אֲשֶׁר מַפִּיל אוֹתָם בְּיֵאוּשׁ שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים מֵחַיֵּיהֶם, כִּי כָּל הַמְשֻׁגָּעִים אֵינָם מִשְׁתַּגְּעִים אֶלָּא מֵחֲמַת נאוּף, כִּי הַתַּאֲוָה הַזּוֹ מְשַׁגַּעַת אֶת הָאָדָם.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אַף שֶׁנָּפַלְתָּ עַכְשָׁו בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, כִּי מִכָּל צָרָה יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם רַק לוֹקְחִים אֶת עַצְמָם

בַּיָּדַיִם, וְלָכֵן רְאֵה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְהֵם תָּמִיד חוֹשְׁבִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵם דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים, וְלָהֶם יֵשׁ כֹּחוֹת עֶלְיוֹנִים לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, כִּי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ אֶצְלָם דִּבּוּרִים חַמִּים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ, לְהָקִים אֶת כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים וְהַמֻּשְׁלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וְיכוֹלִים לְהוֹצִיא אוֹתָם מִירִידָתָם וּמִנְּפִילָתָם, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְתִקּוּן הַבְּרִית, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם מְפִיחִים תִּקְוָה בְּלִבּוֹת הַשּׁוֹמְעִים דִּבְרֵיהֶם; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְתַעֲשֶׂה אֶת עַצְמְךָ כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת אֶצְלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְתִשְׁתַּדֵּל לֵילֵךְ אֲלֵיהֶם תָּמִיד. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהִכְשִׁיל אוֹתְךָ בְּכָל חֲטָאֶיךָ, הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהוֹרֵג אוֹתְךָ, וְהוּא מְקַטְרֵג עָלֶיךָ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁאַתָּה עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְהוּא הַמּוֹנֵעַ אוֹתְךָ מִלֵּילֵךְ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי אַפִלּוּ הַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, אַפִלּוּ מִי שֶׁמֻּנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אִם רַק יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם

שֶׁנָּפַל לְשָׁם, אַךְ הַיֵּצֶר הָרָע מֵסִית וּמַדִּיחַ מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, לֹא לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְזוֹ כָּל עִקַּר הַצָּרָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר, וְלֵךְ רוּץ אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְתִשְׁמַע לְדִבּוּרֵיהֶם, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדָבָר זֶה — לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְאָז נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַיֵּאוּשׁ, וְתִזְכֶּה לְתִקּוּן נִצְחִי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת וּלְתִקּוּן הַנְּשָׁמָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְזוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים.

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, כִּי מֵחֲמַת הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן סְבִיב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַה שֶּׁסְּבִיב, וּמָסָר כֹּחוֹת לַסִּטְרָא אַחֲרָא וְלַטֻּמְאָה שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ וְיִתְפַּשְּׁטוּ בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְשָׁלוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲווֹנוֹת וּבִפְרָט בְּתַאֲוַת נְאוּף, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְדָבָר זֶה מַכְנִיס בָּאָדָם יֵאוּשׁ עָצוּם, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם

תִּקְוָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל בּוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲטֹא בְּפֻגַם הַבְּרִית, נַעֲשָׂה מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת נְאוּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִטְמְטֵם לִבּוֹ וְנִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ, וְנוֹפֵל לְקַטְנוּת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לִידֵי שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, כִּי הַחֵטְא שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף הוּא שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, וְנִדְבָּק בּוֹ כְּמוֹ קְלִפָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה כְּלָל, וְהַחֵטְא הַזֶּה מְשַׁגֵּעַ אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁמַּפִּילוֹ לִידֵי יֵאוּשׁ, שֶׁנּוֹפֵל לְדַכָּאוֹן וּלְיֵאוּשׁ עָצוּם, וְשׁוֹכֵב בַּמִּטָּה כְּמֵת מַמָּשׁ, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה דָּבָר — לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, עַד שֶׁרֹב אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בְּתַאֲוַת נְאוּף, נִשְׁתַּגְּעוּ לְגַמְרֵי, וְעוֹשִׂים דְּבָרִים שֶׁל שִׁגָּעוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לִמְצֹא אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם הַנְהָגָה שֶׁל שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂיהֶם בְּלִי יִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְלִי שֵׂכֶל כְּלָל, וְכָל זֶה בָּא לָהֶם מֵחֲמַת שֶׁחָטְאוּ בִּפְגַם הַבְּרִית, וְטִמְּאוּ אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּבִ וְזִהוּם שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף, וְזֶה אֲשֶׁר מֵבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי יֵאוּשׁ תָּמִיד; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם גַּם אַתָּה נָפַלְתָּ לְמָקוֹם רַע כָּזֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה, רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֲמִתִּית אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַצַּדִּיקִים זָכוּ לְכַבֵּס וּלְנַקּוֹת אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מִתַּאֲוָה זוֹ, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם שַׁיָּכוּת אֶל זֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְהֵם רוּחָנִיִּים לְגַמְרֵי,

וְלָכֵן אִם תֵּלֵךְ אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ אֲלֵיהֶם, וְתִשְׁמַע בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹרוּ לְךָ דְּרָכִים וְהַנְהָגוֹת וּנְתִיבוֹת חֲדָשׁוֹת, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שׁוֹנְאִים מְאֹד מְאֹד אֶת צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, כִּי הֲרֵי יֵשׁ בְּכֹחָם לְטַהֵר וּלְנַקּוֹת אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַעֲלוֹתָן וּלְהַגְבִּיהָן, לְקַשְּׁרָן וּלְחַבְּרָן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הוּא מַעֲמִיד נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים שֶׁיְּדַבְּרוּ עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַעֲשֶׂה כָּל מַעֲשָׂיו הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב הָאָדָם אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְתַקֵּן אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְלֵךְ וּבוֹא אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְתַעֲשֶׂה עַצְמְךָ כְּאַסְקַפָּה הַנִּדְרֶסֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ וּבָטוּחַ, שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִתַּאֲוַת נָאוּף, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֲמִתִּית לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהָעֲצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהַיֵּאוּשׁ שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְאַף פַּעַם אַל תִּתְעָרֵב בְּשׁוּם רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ שֶׁתִּזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְגַם אַתָּה

תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה שֶׁיִּמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּפִי רִבּוּי פְּגָמֶיךָ הַמְרֻבִּים, שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּמִמְּךָ שׁוּם דָּבָר כְּבָר לֹא יִהְיֶה, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, אִם רַק תַּחֲזִיק אֶת עַצְמְךָ אֵצֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה גַּם אַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ מַה לְּהִתְיָאֵשׁ אֶלָּא אַדְרַבָּה יִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי! אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, שֶׁנָּפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, עַד שֶׁנִּטְמֵאתָ לְגַמְרֵי בִּפְגַם הַבְּרִית, וְנִכְנַסְתָּ בְּטֻמְאַת נָאוּף, אֲשֶׁר תַּאֲוָה זוֹ מַכְנִיסָה בָּאָדָם דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן וְיֵאוּשׁ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר אֲשֶׁר מַכְנִיס בָּאָדָם כָּל־כָּךְ יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת כְּמוֹ תַּאֲוַת נָאוּף,

וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁגָּעוֹן, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּתַאֲוַת נְאוּף, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהוֹרֵס לָהֶם אֶת כָּל הַחַיִּים, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת כָּזוֹ, שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וְהֵם שׁוֹכְבִים בַּמִּטָּה, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי.

לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר עִקַּר תִּקּוּנְךָ לִפְנֵי הַיּוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם תָּמִיד דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם יְכוֹלִים לְהוֹרִיד אֶת עַצְמָם גַּם בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּשְׁמֹר עַצְמְךָ לֹא לַחֲלֹק עֲלֵיהֶם, כִּי בְּדַרְכְּךָ כְּלָל, מִי שֶׁחָטָא וּפָגַם בְּתַאֲוַת נְאוּף, וּמְלֻכְלָךְ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, הוּא חוֹלֵק עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּמְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא דַּי שֶׁחָטָאתָ עָוִיתָ וּפָשַׁעְתָּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְקִלְקַלְתָּ מַה שֶּׁקִּלְקַלְתָּ, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עוֹד זֹאת אַל תּוֹסִיף רָעָה

אַחַר רָעָה וְצָרָה אַחַר צָרָה, וְאַל תַּחֲלֹק עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּלְעוֹלָם אַל תִּתְעָרֵב בְּשׁוּם רִיב שֶׁיֵּשׁ עַל צַדִּיקִים, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר תִּקּוּנְךָ הוּא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם הֵקִים עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים רְשָׁעִים אֲרוּרִים וּפְגוּמִים בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, הָעִקָּר שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם זוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הָיוּ יְכוֹלִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם מְפַחֵד מְאֹד מִזֶּה, עַל־כֵּן הֵקִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וְרַמָּאִים וְזַיָּפָנִים הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִתְקָרְבוּ אֲלֵיהֶם, וְזֶה מַה שֶּׁגּוֹרֵם לַאֲרִיכוּת גָּלוּתֵנוּ; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁגַּם לְךָ תִּהְיֶה תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! מַה לְּךָ לְהִתְיָאֵשׁ וְלַעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בִּלְבּוּלִים, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים, וְאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה לְהַחְלִיט, עַד שֶׁהִתְיָאַשְׁתָּ לְגַמְרֵי מֵחַיֶּיךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כִּי

מִמְּךָ כְּבָר שׁוּם דָּבָר לֹא יִהְיֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי אִם הָאָדָם עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר מִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִכָּל הַמִּיתוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי לָמוּת הָאָדָם מֵת פַּעַם אַחַת, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ וּמִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם בְּיֵאוּשׁ, הֲרֵי הוּא מֵת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, וְכָל חַיָּיו הֵם מְמֻרְמָרִים וּמְלֵאֵי עַצְבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, עַד שֶׁנֶּהֱרָס לְגַמְרֵי בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, לָזֹאת אִיעָצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, רְאֵה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְתַעֲשֶׂה אֶת עַצְמְךָ כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת וְתִשְׁמַע בְּקוֹלָם, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִנְסֹעַ אֲלֵיהֶם מִפַּעַם לְפַעַם, וְאַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע לְכָל אֵלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כָּל דָּבָר אָסוּר, כִּי הֵם שְׁלִיחֵי הַסָּמ״ךְ־מ״ם מַמָּשׁ, כִּי עִקַּר תִּקְוָתְךָ, עִקַּר תִּקּוּנְךָ וְעִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס שֶׁלְּךָ, הוּא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְהוֹצִיאֲךָ מֵהַמָּקוֹם הַמְגֻנֶּה, מֵהַמָּקוֹם הַיָּרוּד וּמֵהַמָּקוֹם הַשָּׁפֵל שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ וְנִסְתַּבַּכְתָּ בּוֹ, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְאַל תְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת,

אֲשֶׁר "אֵין לְהִתְיָאֵשׁ" בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאִם רַק תִּזְכֶּה לְקָרֵב אֶת עַצְמְךָ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתִשְׁבֹּת אֶצְלָם בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְתִשְׁמַע אֶת דִּבּוּרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמִכָּל יְרִידוֹתֶיךָ וּמִכָּל נְפִילוֹתֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק זוֹכֶה לִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה, וּלְהַחֲדִיר בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיכוֹלִים לְשַׂמֵּחַ וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד אוֹתְךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אַךְ עִקַּר גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא — כְּשֶׁאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ בָּא לִידֵי יֵאוּשׁ, וּבֶאֱמֶת אֵין אָדָם שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מֵאֵיזוֹ צָרָה אוֹ חוֹבוֹת אוֹ הַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת בָּעוֹלָם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְעִקַּר גְּדֻלַּת הָאָדָם

נִמְדָּד כְּפִי מִדַּת הִתְחַזְּקוּתוֹ, כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְעִקַּר הַתִּקָּוָה לְכָל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים הִיא רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי כָּל הַפְּגָמִים וְהָעֲוונוֹת הַמַּגִּיעִים לַשְּׁכִינָה כְּבְיָכוֹל, הֵם גּוֹרְמִים חֲשָׁכוּת לָאָדָם, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא כְּזוֹרֵק חִצִּים וּמַעֲלֶה וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי רִבּוּי עֲווֹנוֹתָיו וּפְגָמָיו, כְּמוֹ־כֵן חִצִּים הוּא יוֹרֶה, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא אֶת הַחִצִּים מֵהַשְּׁכִינָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵם מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא מֵהֶם אֶת הַחִצִּים; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקָרֵב אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְגַם בֵּינֵיהֶם רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְמִצֹא צַדִּיק גָּדוֹל וְנוֹרָא וְחָדוּשׁ נִפְלָא, שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְתַקֵּן תִּקּוּן הַבְּרִית לְמִי שֶׁכְּבָר פָּגַם בּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיּוּכַל לְהוֹצִיא מֵהָאָדָם אֶת כָּל הַחִצִּים שֶׁזָּרַק וְהִשְׁלִיךְ, וְגַם עַל זֶה צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים, לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּבְיוֹתֵר צְרִיכִים לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַחְדִּיר בָּהֶם

אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בָּהֶם תִּקְוָה שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ כְּלָל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל נְקֻדָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כִּי "אֵין לְהִתְיָאֵשׁ" מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר הוּא שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ לְהִכָּלֵל בַּיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, הָעוֹסְקִים שָׁם בַּלִּמּוּד הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּגַלִּים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי עִקַּר הַיֵּאוּשׁ הוּא רַק כְּשֶׁיֵּשׁ חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לְצָלָן, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, עַד שֶׁהוּא מִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מָלֵא עִם אֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אַף פַּעַם לֹא יִתְיָאֵשׁ, כִּי מַה שַּׁיָּךְ לְהִתְיָאֵשׁ, וּמַה שַּׁיָּךְ לְהִתְחַבֵּא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ אִם חָטָאתִי

וְעָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי, וְעָשִׂיתִי אֶת הַדְּבָרִים הַמְגֻנִּים וְהַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר, אֲזַי אֲנִי חוֹזֵר וְשָׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְוַדֶּה וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי, וְאֵינִי זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֵל לִי, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְזֶה עִקַּר רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר שֶׁצְּרִיכִים תָּמִיד לָבוֹא לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וְלַיְשִׁיבָה שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, שֶׁהֵם לוֹמְדִים אֶת הַלִּמּוּד שֶׁל הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים כז, ד): "אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיַּי", דָּבָר אֶחָד אֲנִי מְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְדָבָר זֶה אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ תָּמִיד, שֶׁאָזְכֶּה לֵישֵׁב בְּבֵית הַשֵּׁם כָּל יְמֵי חַיַּי, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַיְשִׁיבוֹת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר צָרִיךְ לְכַתֵּת רַגְלָיו מֵעִיר לְעִיר וּמִדֶּרֶךְ לְדֶרֶךְ וְלֵישֵׁב בְּסֻכּוֹת וּבְאֹהָלִים, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִדְרֹשׁ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹסְקִים שָׁם בִּלְמוּד הָאֱמֶת, לְהַמְשִׁיךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁזֶּה עִקַּר כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", וְגַם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא הָרַבִּי הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא רֹאשׁ

הַיְשִׁיבָה, מֵעֵצֶם אַהֲבָתוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ יָכוֹל לֵישֵׁב גַּם־כֵּן בִּקְבִיעוּת בְּבֵית יְשִׁיבָתוֹ, רַק הוּא מְכַתֵּת רַגְלָיו וּמְטַלְטֵל עַצְמוֹ בַּדְּרָכִים לִפְעָמִים, כְּדֵי לְקַבֵּץ וְלֶאֱסֹף אֶת נֶאֱמְנֵי הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּם, שֶׁאֵין בֵּיכָלְתָּם לָבוֹא אֶל בֵּיתוֹ, וְגַם יֵשׁ שֶׁאֵין יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ כְּלָל, וְגַם הֵם מִתְגַּעְגְּעִים וְחוֹתְרִים וּמְבַקְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם, וּמִשְׁתּוֹקְקִים לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בִּשְׁלֵמוּת, וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת צוֹפֶה וְסוֹכֶה וּמְסִתַּכֵּל מֵרָחוֹק עֲלֵיהֶם, וּבַעֲבוּרָם הוּא מְכַתֵּת רַגְלָיו, כְּדֵי לְעוֹרֵר הַנְּפָשׁוֹת וּלְהוֹדִיעָם אֲמִתַּת לְמוּדוֹ הַקָּדוֹשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרְבוּ כֻּלָּם אֶל הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת "עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי" (שָׁם קא, ו), וְעַל־יְדֵי שֶׁהֵם מְטַלְטְלִים עַצְמָם לְבַקֵּשׁ אֶת הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגַם הַצַּדִּיק רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְהַנִּלְוִים אֵלָיו מְטַלְטְלִים עַצְמָם גַּם־כֵּן לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמִּתְגַּעְגְּעִים לָזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְהִתְוַעֵד יַחַד, וְאָז נִכְלָלִים גַּם הֵם בִּכְלַל הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן אוֹתָם שֶׁכְּבָר זָכוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק וּלְהִכָּלֵל בְּתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, הֵם צְרִיכִים גַּם־כֵּן לְכַתֵּת רַגְלֵיהֶם לִפְעָמִים, בִּשְׁבִיל לְהָאִיר הַלִּמּוּד הַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם, וְלֶאֱסֹף וּלְקַבֵּץ עוֹד אֲנָשִׁים רַבִּים אֶל הַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, בִּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא ח.): "וְהֵם

תֵּכֵף לְרַגְלֶךָ״ (דְּבָרִים לג, ג) אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם וְכוּ׳, לִלְמֹד תּוֹרָה שֶׁעִקָּרָהּ אֱמוּנָה, וְזֶה ״יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ״ כְּמוֹ הַסַּרְסוּרִים וְהַמְשָׂרְתִים הַנֶּאֱמָנִים שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הַחֲנָנִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁנּוֹשְׂאִים כַּמָּה מִינֵי סְחוֹרוֹת בַּשּׁוּק, וְכָל מִי שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ לִקְנוֹת סְחוֹרָה יָפָה, הֵם מְזָרְזִים עַצְמָן וּמְגַלִּים לָהֶם הַסְּחוֹרָה מִתּוֹךְ הַמִּכְסֶה וְהַחִפּוּי שֶׁעָלֶיהָ, וּמַרְאִים לָהֶם וּמְפָאֲרִים אֶת הַסְּחוֹרָה בְּעֵינֵיהֶם, כְּדֵי לְזָרְזָם לִקְנוֹת סְחוֹרָה אֶצְלָם, וְאוֹמְרִים לָהֶם: ״הַבִּיטוּ וּרְאוּ בְּעֵינֵיכֶם וּמַשְׁמְשׁוּ בִּידֵיכֶם כַּמָּה יָפָה וְטוֹבָה הַסְּחוֹרָה הַזֹּאת בְּיֹפִי וְהִדּוּר וְחִזּוּק״ וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים הָעוֹסְקִים בִּלְמוּדָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁקִּבְּלוּ מֵרַבָּם חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, שֶׁמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לְקִיּוּם הַתּוֹרָה וּלֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, הֵם מְכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מִדֶּרֶךְ לְדֶרֶךְ וְכוּ׳, וְנוֹשְׂאִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בִּבְחִינַת ״יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ״, וְכָל הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת בְּלִי לֵיצָנוּת, הֵם מַרְאִים וּמְגַלִּים לוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: ״הַבֵּט וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ נִפְלָאוֹת קְדֻשַּׁת הַסְּחוֹרָה הַזֹּאת, מַה טּוֹבָה וּמַה יָּפְיָהּ וַהֲדָרָהּ וְכַמָּה הִיא מֻצְלַחַת, וְנוֹתֶנֶת לָאָדָם הַצְלָחָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית לְחַיֵּי עוֹלָם״, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וּלְבָתֵּי הַמִּדְרָשׁוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי

הָאֱמֶת, שֶׁהֵם בְּחִינַת רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁעַל יָדוֹ בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ תִּקּוּן נִצְחִי, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר תִּקּוּנְתְּךָ לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וּמֵהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ, הוּא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְעַל־יְדֵי תַּלְמִידָיו הַמַּמְשִׁיכִים אֶת לְמוּדוֹ מִדּוֹר דּוֹר, וְעַל־כֵּן אִם נָפַלְתָּ בְּיֵאוּשׁ מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ וַחֲלִישׁוּת דַּעְתְּךָ, עָלֶיךָ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֶל תַּלְמִידָיו, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מֵאָז חֵטְא הָעֵגֶל אֲשֶׁר הָיָה עַלהִידֵי עֵרֶב רַב, הִכְנִיסוּ טִינָה בְּלֵב עַם יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה, וְדָבָר זֶה נִמְשָׁךְ מִדּוֹר דּוֹר, שֶׁהָעֵרֶב רַב הֵם הַמַּכְנִיסִים טִינָה וְקִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבְּדוֹר הַזֶּה, לְמַעַן יִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ, וּלְמַעַן לֹא יוּכְלוּ לְהִתְקֵן עַל יָדוֹ, וְזוֹ הָיְתָה קְלִפַּת הָעֵרֶב רַב שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, עַד שֶׁאָמְרוּ (שְׁמוֹת לב, א): "כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ לֹא יָדַעְנוּ מֶה הָיָה לוֹ", וְעִקַּר הַפְּגָם נִמְשָׁךְ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא שָׂמוּ עַל לִבָּם לְהַאֲמִין בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא הָיָה יִגִּיעוֹ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ אִם

כְּבָר מֵת וְנִסְתַּלֵּק בֶּאֱמֶת, בְּוַדַּאי הִשְׁאִיר הַשְׁאָרָתוֹ הַטּוֹבָה לָנֶצַח אֵצֶל תַּלְמִידָיו, וּכְמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּחוּשׁ בֶּאֱמֶת אַחַר־כָּךְ, שֶׁדַּיְקָא לְאַחַר הִסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה, זָכָה יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמִידוֹ, לְהַכְנִיס אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וְהַכֹּל בְּכֹחוֹ שֶׁל רַבּוֹ, בְּכֹחַ הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבֵּל מִמֶּנּוּ; וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ כְּפִי טָעוּתָם, שֶׁסָּבְרוּ אָז שֶׁכְּבָר נִסְתַּלֵּק מֹשֶׁה, הָיָה לָהֶם לָבוֹא לְאַהֲרֹן וּלְחוּר וְכוּ', וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּפִי מַה שֶׁקִּבְּלוּ מִמֹּשֶׁה רַבָּם, אֲבָל הֵם לֹא בָּחֲרוּ בָּאֱמֶת, עַד שֶׁבָּאוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, כִּי בְּוַדַּאי כְּשֶׁפּוֹרְשִׁין מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּמִדְּרָכָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, יְכוֹלִים לָבוֹא לַעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן עָסַק מֹשֶׁה אַחַר־כָּךְ בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, וּבָזֶה הֵמְשִׁיךְ תִּקּוּן, שֶׁאֲפִלּוּ לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ וְגַם לְאַחַר הַחֻרְבָּן, וּכְשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל נָעִים וְנָדִים בְּגָלוּתָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן תִּשָּׁאֵר הַשְׁאָרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְתִתְקַיֵּם לָנֶצַח, עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַמִּקְדָּשׁ מְעַט, שֶׁהֵם בָּתֵּי־הַכְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁוֹת, עַל־יְדֵי הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּתְקַבְּצִים הַתַּלְמִידִים לְשָׁם לִדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי בֶּאֱמֶת לְהַמְשִׁיךְ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ צְרִיכִים כַּמָּה וְכַמָּה צְמְצוּמִים וְכֵלִים קְדוֹשִׁים וְתִקּוּנִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל הַכֵּלִים וְהַתִּקּוּנִים שֶׁהָיוּ בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן,

וּמֵחֲמַת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְקִלְקוּלֵי הַדּוֹרוֹת, אִי אֶפְשָׁר
לִגְמֹר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת בְּדוֹר אֶחָד, וְעַל־כֵּן מִתְיַגְּעִים
גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוּנִים
נִפְלָאִים, וּלְהַשְׁאִיר בְּרָכָה אַחֲרֵיהֶם לְדוֹרוֹת עוֹלָם,
שֶׁיִּהְיֶה בְּנֶקֶל לְדוֹר אַחֲרוֹן לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אִם יִרְצוּ
לְבַקְּשׁוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּשְׁאֲרָה לָנוּ
מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא כְּלַל קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל,
כְּלַל הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל־פֶּה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא
נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ בְּיָמָיו, וְלֹא נִגְמַר הַתִּקּוּן עֲדַיִן
בִּשְׁלֵמוּת, עַד אֲשֶׁר אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ דַּיְקָא בָּא יְהוֹשֻׁעַ
וְהִכְנִיס אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וְהַכֹּל בְּכֹחַ הַהַשְׁאָרָה
הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם בְּיָמָיו לֹא
נִגְמַר הַתִּקּוּן, כִּי לֹא נִכְבְּשָׁה כָּל הָאָרֶץ בְּיָמָיו, עַד שֶׁבָּאוּ
הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים אַחַר־כָּךְ, וְגָמְרוּ אֶת הַכִּבּוּשׁ, וְהַכֹּל
בְּכֹחַ מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, עַד שֶׁאַחַר כַּמָּה וְכַמָּה דּוֹרוֹת זָכוּ
לִבְנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, הֲגַם שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ עָבַר עֲלֵיהֶם מַה
שֶּׁעָבַר בִּימֵי הַשּׁוֹפְטִים וְהַזְּקֵנִים כַּמְבֹאָר בַּמִּקְרָא, וְאַחַר
כַּמָּה דּוֹרוֹת נֶחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וְנִבְנָה
וְחָזַר וְנֶחֱרַב, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עַל כָּל הַדּוֹרוֹת כֻּלָּם מֵאָז
וְעַד עַתָּה, וַעֲדַיִן לֹא נִגְמַר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת, אַךְ סוֹף כָּל
סוֹף יִגָּמֵר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, וְהַכֹּל בְּכֹחַ

הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִשְׁאִיר לָנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וּבְכֹחַ הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִשְׁאִירוּ לָנוּ כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַבָּאִים אַחֲרָיו, בִּבְחִינַת "מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ" וְכוּ' וְכוּ' (אָבוֹת א, א), כִּי כָּל אֶחָד מִמְּקַבְּלֵי הַקְּדֻשָּׁה וּמִכָּל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, כָּל אֶחָד הִמְשִׁיךְ תִּקּוּנִים נִפְלָאִים, וְהִשְׁאִיר הַשְׁאָרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לָנֶצַח, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף יִגָּמֵר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת, וְהַכֹּל בְּכֹחַ וּבִזְכוּת הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַתַּלְמִידִים, שֶׁמִּתְקַבְּצִים בְּכָל פַּעַם, וְעוֹסְקִים בָּזֶה לְהַמְשִׁיךְ הָאָרַת הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבְּלוּ מֵרַבָּם לְדוֹרוֹת עוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַעֲלַת יִקְרַת קְדֻשַּׁת הַהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִשְׁאִיר לָנוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי עַל־יְדֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהוּא הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ', אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה כָּל קִיּוּמֵנוּ וְחִיּוּתֵנוּ עַד עוֹלָם, וּבַזֹּהַר דָּא יִפְקוּן מִן גָּלוּתָא [וּבַזֹּהַר הַזֶּה יֵצְאוּ מִן הַגָּלוּת], עַד אֲשֶׁר אַחַר־כָּךְ אַחַר דּוֹרוֹת הָרְבֵּה בָּא הָאֲרִיזַ"ל הַקָּדוֹשׁ, וְהוֹסִיף לְגַלּוֹת נִפְלָאוֹת הָרְבֵּה בִּלְמוּד הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ', וְכֵן בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה זָכִינוּ לְמַה שֶׁזָּכִינוּ, עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מִימוֹת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ עַד עַכְשָׁו, וְזֶה עִקַּר חִיּוּתֵנוּ וְתִקְוָתֵנוּ, שֶׁאָנוּ מְחַיִּים עַצְמֵנוּ בַּהַשְׁאָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִשְׁאִירוּ לָנוּ גְּדוֹלֵי

הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עַל־יְדֵי תַּלְמִידֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמַכְנִיס אֶת
דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַיטֵב הַיטֵב בְּלִבּוֹ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא יִתְיָאֵשׁ
וְלֹא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה
אֲמִתִּית, בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת,
נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ
בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר אֲפִלּוּ עִם הַקַּל שֶׁבַּקַּלִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁשָּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו, יֵשׁ שָׁם הִתְפָּאֲרוּת פְּרָטִית, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִמּוֹ, וְעַל־כֵּן אָסוּר לָאָדָם לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ אִם קָלְקֵל וּפָגַם הַרְבֵּה מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עֲדַיִן לֹא פָּסַק חֲבִיבוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן עֲדַיִן יָכוֹל לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי אַנְשֵׁי אֱמֶת, שֶׁהֵם יְכוֹלִים לִמְצֹא גַּם הַטּוֹב וְהַהִתְפָּאֲרוּת, שֶׁיֵּשׁ אֲפִלּוּ בְּהַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, וּלְהָשִׁיב הַכֹּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז)

קוּנְטְרֵס

בְּרַח מֵהַמַּלְכוּת

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁפָּרַשׂ תַּחְתָּיו הַיֵּצֶר הָרַע וְכַת דִּילֵיהּ, וְאֵיךְ לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִמְצָא בִּמְצוּדָתָהּ הָרָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עֲדַיִן לֹא אָבְדָה תִּקְוָתוֹ, וְיָכוֹל לָצֵאת מִמֶּנָּה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל יָכוֹל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִבְרֹחַ וְלָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת שֶׁלָּכַד אוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרַע בִּפְגַם הַבְּרִית, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִבְרֹחַ מִמַּלְכוּת שֶׁשָּׁם תַּחְתָּיו הַיֵּצֶר הָרַע, שֶׁיִּתְמִיד בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָז יִנָּצֵל מִיִּצְרוֹ הָרַע הַבּוֹעֵר בּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְמִיד בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמא)

קוּנְטְרֵס

בְּרַח מֵהַמַּלְכוּת

א.

בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב עַכְשָׁו אֵיפֹה אַתָּה בָּעוֹלָם, וּמֶה עָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בְּחַיֶּיךָ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְיַשֵּׁב בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, אָז תַּתְחִיל לְהָבִין אֶת גֹּדֶל הַמַּלְכוּת שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּהּ, כִּי מִי שֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְטִמֵּא אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת שֶׁל פֶּגַם הַבְּרִית, נָאוּף וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְכָל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת שֶׁל עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא נִמְצָא בְּמַלְכוּת מְאֹד גְּדוֹלָה, וְעָלָיו לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת, וְעִקַּר הַבְּרִיחָה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁלָּכַד אוֹתוֹ יִצְרוֹ הָרַע, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁצְּרִיכִים לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם בְּלָשׁוֹן

פְּשׁוּטָה בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, בְּלָשׁוֹן שֶׁהוּא רָגִיל לְדַבֵּר בָּהּ, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה. וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁמִּרְבּוּי חַטֹּאתֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ וּפְגָמֶיךָ הָרַבִּים כְּאֵלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אוֹתְךָ, וּכְאֵלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן דְּבָרִים רַבָּה ח, א): קַיִן עָמַד עַל הֶבֶל אָחִיו וַהֲרָגוֹ, יָצְאָה גְּזֵרָה עָלָיו, וּמִיָּד עָמַד וְנִתְוַדָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמָחַל לוֹ; הֲרֵי שֶׁאַפִּלּוּ אֶחָד הָרַג אֶת אָחִיו, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיִּתְוַדֶּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹמֵר חָטָאתִי, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹחֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַוִּדּוּי דְּבָרִים שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שֹׁחַר טוֹב מִשְׁלֵי יח): מִי גָּרַם לְדָוִד שֶׁבָּא לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא? פִּיו שֶׁאָמַר חָטָאתִי, כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם בָּא וּמִתְוַדֶּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל חַטָּאָיו, וְכֵן מוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית נו.): כָּל מָאן דְּאוֹדֵי עַל חֲטָאוֹי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁבִיק לֵיהּ וּמָחִיל לֵיהּ עַל חוֹבֵיהּ; מִי שֶׁמּוֹדֶה וּמִתְוַדֶּה עַל חֲטָאָיו, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵב אוֹתוֹ וּמוֹחֵל לוֹ עַל חוֹבוֹתָיו.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁנּוֹלְכַדְתָּ עַכְשָׁו בְּמַלְכוּת חֲזָקָה, שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע תָּפַס אוֹתְךָ בְּמְצוּדָתוֹ, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּפִגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּבְכָל מִינֵי הִסְתַּכְּלֻיּוֹת רָעוֹת וּבְכָל מִינֵי עֲרָיוֹת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁשָּׁם תַּחְתִּיךְ יִצְרְךָ הָרַע, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָלֶכֶת עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִבְכֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז תִּרְאֶה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹלְכַדְתָּ בָּהּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת, כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַוִּדּוּי לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי): מִיָּד כְּשֶׁהֵם מִתְוַדִּים עַל עֲוֹונוֹתֵיהֶם, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְעַל־יְדֵי זֶה הוּא מְסַכֵּךְ עָלָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד, כִּי

נִלְכַּדְתְּ בְּמַלְכוּת כָּזוֹ שֶׁל תַּאֲוַת נאוף, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּחֲטָאִים וַעֲוונוֹת, בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, נאוף, זְנוּת וַעֲרָיוֹת וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת הַזּוֹ, רְאֵה לִשְׁפֹּךְ אֶת תְּפִלָּתְךָ וְשִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה חָזָק מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוּדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי מַה לְּךָ וְלָהֶם, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף יַעַבְרוּ לְךָ הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת, הֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים, וְתִשָּׁאֵר לְבַד, כִּי תֵּצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְבַד, וְתִצְטָרֵךְ בְּהֶכְרֵחַ לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְחַכּוֹת עַד אָז, וּמִי יָחוּס וְיַרְחֵם עָלֶיךָ אָז, כְּשֶׁתִּשָּׁאֵר לְבַד בְּבֵית הַקְּבָרוֹת בֵּין מֵאוֹת וַאֲלָפִים מֵתִים וְכוּ׳, לָכֵן קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתִבְרַח עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, וְתָבוֹא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְאָז עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁתִּתְבַּקֵּשׁ וְתִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרְחַם עָלֶיךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ, וְזֶה עִקַּר הָעֵצָה — לָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יַלְקוּט וָאֶתְחַנַּן, רֶמֶז תתכה):

בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו — בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹנֶה אוֹתָן; וְאֵין עוֹד דָּבָר הַמּוֹשֵׁךְ אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, בְּלָשׁוֹן שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לִבּוֹ מְאֹד מְאֹד אַחַר דִּבּוּרָיו, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא א): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין הָאָדָם כְּדַאי לְהֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא מְמַלֵּא כָּל עַלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עַלְמִין, וּכְבָר אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קלט, ז־יב): ״אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח, אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ, אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם, גַּם שָׁם יָדְךָ תַּנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי

יְמִינֶךָ, וַאֲמַר אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי, גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ, וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָה", כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַה שֶּׁאַתָּה אֵינְךָ מַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹרוֹת הָאֵלּוּ, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּמַלְכָּדֻת שֶׁפָּרַשׂ תַּחְתֶּךָ הַיֵּצֶר הָרַע, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת זֹאת, בְּנִי הַיָּקָר, וּתְצַיֵּת אוֹתִי, וְתֵלֵךְ בְּכָל יוֹם לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה יוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַמַּלְכָּדֻת שֶׁנּוֹלַכַדְתָּ בָּהּ בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּבְכָל מִינֵי נְאוּף וַעֲרָיוֹת, וְנִטְמֵאתָ בְּכָל מִינֵי הִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח ט): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב בְּרִיָּה, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ הַבְּרִיּוֹת לְפָנָיו וִיקַבְּלֵם; כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹנֶה לוֹ, וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ, וְעַל־כֵּן אַל יְהִיֶה דָּבָר זֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ, וְאַף שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו הַגָּרוּעַ, הַיָּרוּד וְהַמְּלֻכְלָךְ בְּיוֹתֵר, וְיִתָּכֵן שֶׁכֵּן הוּא הָאֱמֶת, שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ כָּל־כָּךְ בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְטִמֵּאתָ אֶת נַפְשְׁךָ בְּכָל מִינֵי נְאוּף וַעֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, יט): "לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה"; כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לֵב נִשְׁבָּר, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה שָׁבוּר, וְכוֹאֵב לְךָ מְאֹד, שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בְּמַלְכוּת כָּזוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, אֵיעַצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת הָרָעָה שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ, וְאָמְנָם כֵּיצַד? רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אַתָּה נוֹפֵל עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, אַל תִּתְיָאֵשׁ לָבוֹא שׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ אֶלֶף פְּעָמִים, וּלְסַפֵּר לוֹ שֵׁנִית מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְתִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם לֵצִים, בּוּרִים, רֵיקִים וְקַלִּים, הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל זֶה, כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי ט, יב): "אִם חָכַמְתָּ — חָכַמְתָּ לָךְ, וְלַצְתָּ — לְבַדְּךָ תִּשָּׂא", כִּי זֶה עִקַּר הַחָכְמָה — שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ, וּמְצַיֵּת לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁגִּלּוּ לָנוּ אֶת עִנְיַן הַתְּפִלָּה וּוִדּוּי הַדְּבָרִים, וְאֵיךְ שֶׁדָּבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל הָעֲוונוֹת, וְאֵיךְ שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה

זוֹכִים לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹלַכַד בָּהּ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לִשְׁמֹעַ אֶל לֵצִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר קָדוֹשׁ, יוֹתֵר טוֹב לְצַיֵּת לַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים וְאָז אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בַּעֲבוּדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, תִּרְאֶה סוֹף כָּל סוֹף אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁיִּכּוֹלִים לַעֲבֹר שָׁבוּעוֹת וָחֳדָשִׁים, וַאֲפִלּוּ שָׁנִים, שֶׁתַּרְגִּישׁ עַצְמְךָ שֶׁאֵינְךָ יוֹצֵא מֵחוֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּזְכֶּה לָצֵאת וְלִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹלַכַדְתָּ בָּהּ — בְּתַאֲוַת נְאוּף וַעֲרָיוֹת וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְכָל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף כָּל הַיְרִידוֹת שֶׁלְּךָ תִּתְהַפְּכֶנָּה לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שֶׁפַע הָאוֹר וְהַחִיּוּת הָאֱלֹקִי בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם נָפַלְתָּ בְּמַלְכוּת רָעָה שֶׁל פֶּגֶם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְאַתָּה נִכְשָׁל בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אִי

אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׁמְחָה, כִּי הַקְּלִפָּה שֶׁמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, נִקְרֵאת עַל שֵׁם יְלָלָה, כִּי הִיא קְלִפָּה לִילִית, וְהִיא זוֹרֶקֶת וּמַשְׁלֶכֶת עַל הָאָדָם עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁנִּכְשָׁל בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, הוּא שָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוֹן גָּדוֹל מְאֹד, וְכָל זֶה מֵהַקְּלִפָּה הַזֹּאת, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׁמְחָה, שֶׁצָּרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, עַל אַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף חָטָא בְּחֵטְא חָמוּר כָּזֶה, כִּי הַחֵטְא הַזֶּה הוּא מְאֹד חָמוּר, וְהוּא חֵטְא שֶׁל עֵר וְאוֹנָן, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם "וְשִׁחֵת אַרְצָה" וְגוֹ', "וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה' וַיְמִיתֵהוּ" וְגוֹ', "וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'" (בְּרֵאשִׁית לח, ז), וְכֵן נֶאֱמַר: "וַיָּמָת גַּם אוֹתוֹ" וְגוֹ', שֶׁאַף הוּא בְּאוֹתָהּ מִיתָה מֵת, כִּי מִיתָתוֹ שֶׁל עֵר כְּמִיתָתוֹ שֶׁל אוֹנָן כִּי רָעָתוֹ שֶׁל אוֹנָן — מַשְׁחִית זַרְעוֹ הָיָה, כֵּן הָיָה אוֹנָן, וְעַל־כֵּן הַחֵטְא הַזֶּה נִקְרָא עַל שֵׁם אוֹנָן, וְהוּא חֵטְא חָמוּר מְאֹד, עַד שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה יג:) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת כ, יג): "לֹא תִנְאָף" — לֹא תִּהְיֶה בְּךָ נִאוּף בֵּין בַּיָּד בֵּין בָּרֶגֶל, וְהוּא שֶׁמְּשַׁפְשֵׁף מֵילָתוֹ בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל, וּמְמַשְׁמֵשׁ

בַּאֲמָתוֹ, וּמוֹצִיא שִׁכְבַת זַרְעוֹ לְבַטָּלָה כַּמּוּבָא שָׁם בַּתּוֹסְפוֹת, וְיֵשׁ מֵהָרִאשׁוֹנִים שֶׁמָּנוּ אִסּוּר זֶה בֵּין הַלָּאוִים כְּלָאו מְיֻחָד "לֹא תִנְאָף" — לֹא תֵהָנֶה לָאַף כְּגוֹן הַמְנַאֲפִים בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תִּתֵּן מָקוֹם לָאַף וְחֵמָה, שֶׁיֵּהָנֶה וְיִשְׁלֹט בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי הַנּאוּף בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל, כִּי הַשְׁחָתַת זַרְעוֹ לְבַטָּלָה גּוֹרֶמֶת רָעוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם, וְכָל הַקְּלִפּוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּשְׁחִית זַרְעוֹ לְבַטָּלָה, וְעָוֹן זֶה חָמוּר מְאֹד יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב וּפָרָשַׁת וַיְחִי) וּכְאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים (נִדָּה יג) וְהוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נז, ה): "הַנֶּחָמִים בָּאֵלִים תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן שׁוֹחֲטֵי הַיְלָדִים בַּנְּחָלִים" — אַל תִּקְרֵי שׁוֹחֲטֵי אֶלָּא סוֹחֲטֵי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר "יְדֵיכֶם דָּמִים מָלְאוּ" (יְשַׁעְיָה א, טו), אֵלּוּ הַמְנַאֲפִים בַּיָּד, שֶׁמִּכָּל טִפָּה הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת נוֹצָר זֶרַע קֹדֶשׁ, וְהוּא כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן" (יְשַׁעְיָה נז), וּכְאִלּוּ מֵבִיא מַבּוּל לָעוֹלָם, שֶׁעֲבֵרָה זוֹ הָיְתָה שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל, וְעַל־כֵּן עֲבֵרָה זוֹ מְמָרֶרֶת מְאֹד אֶת הַחַיִּים, כִּי מַכְנֶסֶת אֶת הָאָדָם בְּיֵאוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בֶּן הַשִּׁמְחָה, אֲשֶׁר יָרַד אֶל זֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹצִיא אֶת

כָּל אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּפֶגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְכָל מִינֵי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁדָּבָר זֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי קְלִפָּה הַנִּקְרֵאת יְלָלָה.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְפַּסְתָּ בְּתוֹךְ הַמַּלְכוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְאַתָּה מִתְחַמֵּם לַעֲבֵרָה, וְאַתָּה מוֹצִיא זַרְעֲךָ לְבַטָּלָה בֵּין בַּיָּד בֵּין בָּרֶגֶל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא עָוֹן חָמוּר מְאֹד, אַךְ עַל הַכֹּל מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן עא), וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא ״שִׂמְחָה״, שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁתִּשַּׂמַּח אֶת עַצְמְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁמֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת בְּרִיתְךָ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסט), וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד עַל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִנָּצֵל מֵהַחֵטְא הַזֶּה אֶלָּא עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְשִׂמְחָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, וְעַל־כֵּן הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, וְעַל־כֵּן כְּדַאי לְךָ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ מֵהַיּוֹם וּמֵהָרֶגַע הַזֶּה לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וּבְכָל פַּעַם שֶׁתִּתְכַּנֵּס בְּךָ אֵיזוֹ מְרִירוּת וְעַצְבוּת, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל מֵהָעַוּוֹנוֹת

הַמְרֻבִּים שֶׁלְּךָ, שֶׁחָטָאתָ בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְנִלְכַּדְתָּ בְּמַלְכוּת רָעָה, וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה רַק אִם תְּשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ, וּזְכֹר מַאֲמָרָם זַ״ל שֶׁאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, עָלֶיךָ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת עוֹד הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת עוֹד הַיּוֹם מֵהַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, וְאַף שֶׁכְּבָר נִסִּיתָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעִם כָּל זֹאת נִתְגַּבְּרָה עָלֶיךָ הַקְּלִפָּה הַזֹּאת, תֵּדַע שֶׁהַסִּימָן הוּא שֶׁעַדַיִן לֹא הָיִיתָ בְּשִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם הָיִיתָ בְּשִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת, לֹא הָיִיתָ בָּא לַחֵטְא הַזֶּה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְגַּבֵּר בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת הִיא רוּחַ רָעָה, שֶׁבָּאָה מֵהַקְּלִפָּה שֶׁמַּחְטִיאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית דַּעְתּוֹ מְבֹהֶלֶת וּמְבֻלְבֶּלֶת לְגַמְרֵי; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, סֵכָה, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): אֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ, וְעִקַּר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הוּא, שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לִדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, כִּי תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן

הַמַּחֲשָׁבָה, כְּפִי שֶׁאָדָם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְחוֹשֵׁב רַק מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה. וְכֵיצַד בָּא הָאָדָם לַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה? כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת רָעִים, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, תְּמוּנוֹת שֶׁל עֵרֹם, שִׁקּוּץ וְתִעוּב, אוֹ מִסְתַּכֵּל עַל כָּל מִינֵי תְּמוּנוֹת מִתְעָבוֹת, וּבָזֶה מְחַמֵּם אֶת עַצְמוֹ, וּבָא לְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְנִלְכָּד בְּמַלְכֻּדֶת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמֹחוֹ מֻנָּחִים בְּטֻמְאָה וּבְזֻהֲמָה, וְהוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁנִּכְנַס יוֹתֵר בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, עַל יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה יוֹתֵר מְמֻרְמָר וּבְדָאוֹן, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב מִי שֶׁחָטָא בַּחֵטְא הַזֶּה, הוּא תָּמִיד בְּרוּחַ נְמוֹכָה וּבְעַצְבוּת רוּחַ, וְהוּא תָּמִיד בְּכַעַס וּבְקִפְדוּת, וְיֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא מְמֻרְמָר וּבְדָאוֹן גָּדוֹל, וּמְדַבֵּר כָּל דָּבָר רַע עַל כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מַאֲמִין, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הוּא לֹא יְדַבֵּר עַל אַף אֶחָד, כִּי מִי הֵם הַמְדַבְּרִים עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְעַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל? רַק אֵלּוּ שֶׁנִּלְכְּדוּ בְּמַלְכֻּדֶת שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁחָטְאוּ בֵּין בַּיָּד וּבֵין בָּרֶגֶל, וְהוֹצִיאוּ אֶת זַרְעָם לְבַטָּלָה עַל הָאָרֶץ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה

נִגְרָמָה לָהֶם מִיתָה, וְנֶחֱשְׁכוּ לָהֶם כָּל הָאוֹרוֹת, וְעַל־כֵּן הֵם תָּמִיד בְּדִכָּאוֹן וּבְצַעַר גָּדוֹל, וְהֵם מְמֻרְמָרִים וּמְדַבְּרִים כָּל דָּבָר רַע עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹאֶה אָדָם מְמֻרְמָר וּבְדִכָּאוֹן, וּמְדַבֵּר כָּל דָּבָר רַע עַל כָּל אֶחָד, וְהוּא אִישׁ רַע מַעֲלָלִים, וְאֵין לוֹ מִלָּה טוֹבָה לְאַף אֶחָד, סִימָן זֶה יִהְיֶה בְּיָדְךָ, שֶׁהוּא פָּגוּם מְאֹד בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְשׁוֹפֵךְ זַרְעוֹ עַל הָאָרֶץ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבְשִׁבִיל זֶה הוּא כַּעַסָן כָּל־כָּךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַמָּשׁ רוֹצֵחַ, וְהוּא נִלְכָּד בְּמַלְכוּת הַיֵּצֶר הָרַע, וְהוּא צָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים לָצֵאת וְלִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹלְכָד בָּהּ, וְלָכֵן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁפָּגַם בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, עָלָיו לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאַל יְדַבֵּר עַל שׁוּם בְּרִיָּה שׁוּם רַע, וְיִהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל־יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר וְדַעַת גָּדוֹל מֵאוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת, וְיִזְכֶּה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְמֹחַ בָּרוּר וּמְזֻכָּךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מֵחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה;

וּזְכֹר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי מִי שֶׁחָטָא בִּפְגַם הַבְּרִית, הוּא מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה

עִמּוֹ, אֲזַי הוּא שָׂרוּי בְּצַעַר וּבְמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת ל:): אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת... אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה; וְלָכֵן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ עִם הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּתְמֹךְ אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה; זֶה בְּעַצְמוֹ יְכַפֵּר לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחָה נִתְרַחֵב הַלֵּב, וְיכוֹלִים לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה; וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁכָּל תִּקּוּנְךָ הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל תְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי שִׂמְחָה; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי, הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחָה יִתְרַחֵב לִבְּךָ, וְתוּכַל לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּלִי שִׂמְחָה אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לִתְפִלָּה, אַתָּה צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל עֲבוֹדַת הַשִּׂמְחָה, וְכָל מַה שֶּׁתִּשְׁמַח בְּיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹלַכְדְתָּ בָּהּ, בַּחֵטְא

הַמְּגִנָּה הַזֹּאת שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְכָל מִינֵי נְאוּף וַעֲרָיוֹת, תִּשְׁתַּדֵּל לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה רָגִיל לִרְקֹד בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ, וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל לְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּשִׂמְחָה, וְתָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וְאַף פַּעַם אַל תָּדוּן אֶת שׁוּם בְּרִיָּה לְכַף חוֹב, רַק תִּשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא אֵצֶל כָּל אֶחָד נְקֻדָּה טוֹבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם בְּעַצְמְךָ תִּמְצָא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּזְכֹר דָּבָר זֶה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ בְּפֻגַּם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי תִּקֻּף הַשִּׂמְחָה, וְאַתָּה צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַל יִשָּׁבֵר לִבְּךָ שֶׁחָטָאתָ כְּבָר כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאֵין לְךָ תִּקְוָה, רַק תֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי אִם הָאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ מְקַבְּלוֹ, כִּי אֵין הוּא חָפֵץ בְּמוֹת הָרְשָׁעִים כִּי אִם בִּתְשׁוּבָתָן, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִהְיֶה רַק שָׂמֵחַ תָּמִיד, וּבָזֶה אַתָּה מַרְאֶה שֶׁכַּוָּנָתְךָ הִיא אֶל הָאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהוּא שָׂמֵחַ

תָּמִיד, שֶׁאָז לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחֲלוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁנִּפַּלְתָּ בְּמַלְכוּת רָעָה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְאַתָּה נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁאַתָּה נִכְשָׁל, עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְאַף שֶׁהַחֵטְא הַזֶּה גּוֹרֵם לִמְרִירוּת וְהוֹרֵס אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַחֵטְא הַזֶּה הוּא חֵטְא מְגֻנֶּה מְאֹד, וּמַכְנִיס בָּאָדָם מְרִירוּת, עַד שֶׁמִּי שֶׁנִּכְשָׁל בּוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְהוּא צָרִיךְ לְרַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים עֲצוּמִים, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מִמֶּנּוּ, אַךְ רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת עַד מְאֹד, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: נִכְסַפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם אֶל עֲשִׂיָּה, שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּב אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִלְמֹד כָּךְ וְכָךְ בְּכָל יוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר; וְאָמַר, שֶׁאַפִּלּוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִן הַקְּדֻשָּׁה מְאֹד, שֶׁנִּלְכְּדוּ בִּמְצוּדָה רָעָה, עַד שֶׁרִגִּילִים בַּעֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁרִגִּילִים בָּהֶם,

חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם יַעֲשׂוּ לָהֶם חֹק קָבוּעַ וְחִיוּב חָזָק לִלְמֹד בְּכָל יוֹם כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי יִזְכּוּ לָצֵאת מִמְּצוּדָתָם הָרָעָה עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי כֹּחַ הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן יט), וּמְקֻבָּל בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אֲשֶׁר כַּוָּנָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל בְּ״כָךְ וְכָךְ״ הִיא — אֲמִירַת חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר בְּכָל יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, הוּא יַהֲרֹג אֶת יִצְרוֹ, כִּי מַעֲלַת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת עוֹלָה עַל הַכֹּל, כִּי מִשְׁנָה אוֹתִיּוֹת נְשָׁמָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בְּמִשְׁנָיוֹת, מְזַכֵּךְ אֶת נִשְׁמָתוֹ, וּמְנַקֶּה וּמְכַבֵּסָה מִכָּל מִינֵי חֲלוּדָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהּ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִפְלִיגוּ מְאֹד בְּמַעֲלַת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת, עַד שֶׁאָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה ז, ג): אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת מִשְׁנָיוֹת; וְיָדוּעַ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי חֵטְא הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, הָאָדָם מְפַזֵּר נִצּוֹצוֹת בְּמָקוֹם שֶׁמְּפַזֵּר, וְגוֹרֵם כָּל מִינֵי רָעוֹת וְצָרוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם, כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְכִסּוּיִים, הַמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגָּלוּת, כִּי עִקַּר הַגָּלוּת הִיא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאָדָם לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת נִשְׁמָתוֹ מִכָּל מִינֵי חֲלוּדָה, וְזוֹכֶה לְקַבֵּץ אֶת כָּל מַה שֶּׁפִּזֵּר, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(וַיִּקְרָא רַבָּה ז, ג): "מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה" (מַלְאָכִי א, יא), וְכִי יֵשׁ מִנְחָה טְהוֹרָה בְּקִמִּיצָה וְהַקְטָרָה בְּבָבֶל? אֶלָּא אֵיזוֹ הִיא מִשְׁנָה? אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הוֹאִיל וְאַתֶּם מִתְעַסְּקִים בְּמִשְׁנָה, כְּאִלּוּ אַתֶּם מַקְרִיבִים קָרְבָּן, כִּי מַעֲלַת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת עוֹלָה עַל הַכֹּל, וְזֶה עִקַּר הָעֲשִׂירוּת שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה ו, ב): "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹקִים עֹשֶׁר" (קֹהֶלֶת שָׁם) — זֶה בַּעַל מִקְרָא, וּנְכָסִים — זֶה בַּעַל מִשְׁנָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי זֶה עִקַּר הָעֲשִׂירוּת שֶׁל הָאָדָם — כְּשֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא וּמִשְׁנָה, שֶׁזֶּה הָעֹשֶׁר וְהַנְּכָסִים שֶׁלּוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי;

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם נִלְכַּדְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רְאֵה לְהִזָּהֵר מְאֹד לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ פָּרָשָׁה חֲמָשׁ וְרַשׁ"י עִם הַתַּרְגּוּם, וְכֵן תִּלְמַד בְּכָל יוֹם חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תִּזְכֶּה לַעֲשִׂירוּת וְלִנְכָסִים רַבִּים, וְהָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְהַתְמִיד וְלִהְיוֹת בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְכַּפְּרִים לוֹ כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יח): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁמְּטַהֶרֶת אֶת

פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁהֵם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּיָדָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד לְהִתְרַכֵּז בִּלְמוּד, מֵאַחַר שֶׁחָטָאתָ וּפָגַמְתָּ בְּטִפֵּי מֹחֲךָ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִלְכַּדְתָּ בְּמַלְכוּת הַיֵּצֶר הָרַע, וְקָשֶׁה לְךָ לְצַמְצֵם אֶת מֹחֲךָ לְהָבִין אֶת כָּל מַה שֶּׁאַתָּה לוֹמֵד, רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתַתְחִיל לוֹמַר הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם ח״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, שֶׁדָּבָר זֶה הוֹרֵג אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ גַּם־כֵּן חֵשֶׁק לִלְמֹד וְלִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם תָּמִיד, כְּדֵי לְהַרְבּוֹת כְּבוֹד שָׁמַיִם, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא חֶרֶב וְלֹא חֲנִית, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁמְּרוֹ בְּעַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁכָּל־כָּךְ נִטְמֵאתָ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתַחְבִּיא אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַתּוֹרָה תְּלַמֶּד אוֹתְךָ אֵיךְ לְהִטָּהֵר מִכָּל מִינֵי זֻהֲמוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּךָ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת כִּי תָבוֹא): מַה הַמַּיִם אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד בְּלֹא הֶם,

וְאָדָם מְטַהֵר עַצְמוֹ בָּהֶם, כָּךְ אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד בְּלֹא תוֹרָה, וְהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם אֵיךְ יִטָּהֵר; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה מַכְנִיס בָּאָדָם מְרִירוּת דְּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן, שֶׁנַּעֲשָׂה עַצְבָנִי וְעָצוּב מְאֹד, רְאֵה לִלְמֹד חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד מִדַּת יְסוֹד, וְזֶה כְּבָר יַכְנִיס בְּךָ חֵשֶׁק לִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד דָּבָר זֶה, כִּי הֲרֵי נִשְׁקַעְתָּ בְּמִקּוֹר הַטֻּמְאָה, מְקוֹר הַזֻּהֲמָה, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, הוּא הַמַּלְכוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, אֲשֶׁר קָשֶׁה וְכָבֵד לָצֵאת מִשָּׁם, עִם כָּל זֹאת גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים סוֹדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מִמַּעֲלַת אֲמִירַת מִשְׁנָיוֹת, שֶׁזּוֹכֶה לָצֵאת מִגָּלוּתוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כז): ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״ (בְּרֵאשִׁית, ב, יח) — זוֹ מִשְׁנָה וְכוּ׳, אִי זָכוּ יִשְׂרָאֵל הוּא עֵזֶר לְהוֹן בְּגָלוּתָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן מוּבָא (שָׁם מב.): מָאן דְּקָרֵי וְתָנֵי שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה דָּא הִיא מָאן דְּיָדַע לְסַדְרָא וּלְקַשְׁרָא קִישׁוּרָא יְחוּדָא דְּמָארֵיהּ כְּדְקָא יָאוֹת בְּכָל יוֹמָא תָּדִיר וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי לְךָ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד

מִשְׁנָיוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי זְהֲמוֹת, וְזֶה עוֹזֵר לוֹ בְּתוֹךְ גָּלוּתוֹ הַמָּרָה, וְזוֹכֶה לְיַחֵד וּלְקַשֵּׁר יְחוּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק תִּשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹת שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְתִלְמַד בְּכָל יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וְכָךְ בְּמֶשֶׁךְ יָמִים וְשָׁנִים תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הָעֲוונוֹת יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת, רַק אַל תִּתְיָאֵשׁ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מְנָחוֹת קי.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם, כִּי הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ תְּכַפֵּר לוֹ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּיֵאוּשׁ גָּדוֹל, עִם כָּל זֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, רַק תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; עָמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה נִּקְרָא מִי שֶׁמְּקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה, עַד שֶׁבִּזְכוּת זֶה נִתְכַּפֵּר לוֹ הַכֹּל, וְלֹא נִשְׁאָר זֵכֶר מֵחֶטְאוֹ, וְלָכֵן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאִם כְּבָר נָפַלְתָּ בַּמַּלְכּוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, רְאֵה לִבְרֹחַ מִשָּׁם, וּבְרַח לְךָ לְתוֹךְ הַמִּשְׁנָיוֹת, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לִגְרֹס בְּכָל יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּמִסִּירוּת

נֶפֶשׁ אֲמִתִּית, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ אֶת הָעֹל הַזֶּה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתְּקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְתִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מֵהַפַּח שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְאַל יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה יָשָׁן, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה אֶצְלְךָ חָדָשׁ מַמָּשׁ, כִּי זֶה עִקַּר מַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁלּוֹמֵד אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת סג:): לְלַמְּדָךְ שֶׁחֲבִיבָה תּוֹרָה עַל לוֹמְדֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּיוֹם שֶׁנִּתְּנָה מֵהַר סִינַי; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת עַקְשָׁן עַל דָּבָר זֶה — לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכָה, בַּזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים, וְתִהְיֶה גָּרִיס בְּאוֹרַיְתָא תְּדִירָא, אֲבָל הַקְּבִיעוּת הָעִקָּרִית צְרִיכָה לִהְיוֹת לְךָ עַל אֲמִירַת חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה יוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְאָז תִּזְכֶּה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע שָׂם לְרַגְלֶיךָ, וְאִם תְּצַיֶּת אוֹתִי בָּזֶה לֹא תִּתְחָרֵט כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ עַל־יְדֵי יִצְרְךָ, שֶׁהִכְשִׁיל אוֹתְךָ

בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְכָל מִינֵי עֲרָיוֹת וְהִסְתַּכְּלִיוֹת רָעוֹת, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָּתְךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב חֶסֶד, כִּי תִּכֶּף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁרֶה עָלָיו אֶת הַשְּׁכִינָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ד׳): ״וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ״ (יְשַׁעְיָה נא, טז) — זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה סִימָנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִימָנִים יֵשׁ בְּאֻמָּה זוֹ: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים; וּבֶאֱמֶת הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, נִקְרָא רַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לח, ז): ״וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי הַוָיָ״ה״, כִּי הַחֵטְא הַזֶּה עוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם רַע, וְהוּא רָחוֹק מֵאַהֲבָה וּגְמִילוּת חֶסֶד, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לָצֵאת מֵהַמַּלְכּוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁתַּעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל מִדַּת הַחֶסֶד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לְפָנַי, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד

חָשׁוּב חֶסֶד שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, וְשֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם שִׂנְאָה וְרֹעַ לֵב עַל זוּלָתוֹ, וְנַעֲשָׂה שׂוֹנֵא יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן פְּגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְעִקַּר הַיְצִיאָה מֵהַמַּלְכֻּדֹת שֶׁנּוֹלְכַדְתָּ בָּהּ, הִיא לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כְּנַפְשׁוֹ, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וּבַעֲבוּר עֲשִׂיַּת חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְעִקַּר הַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם זוּלָתוֹ, הוּא — לְהָאִיר בּוֹ אֶת דַּעַת הָאֱמֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַחְדִּיר אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּוַדַּאי הוּא דָּבָר גָּדוֹל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּפֹעַל מַמָּשׁ בְּגוּפוֹ, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר עֲשִׂיַּת טוֹבָה לְזוּלָתוֹ, לְהַצִּילוֹ וּלְעוֹזְרוֹ בְּמֶה שֶׁהוּא צָרִיךְ, כִּי הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד שֶׁעוֹשִׂים עִם זוּלָתוֹ הֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר וְחָשׁוּב כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ; וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים, שֶׁצְּרִיכִים לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וּבָזֶה מְגַלֶּה אֶת טוּב לִבּוֹ, וַאֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְזֶה, כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם פָּגוּם בִּפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא אִישׁ רַע מַעֲלָלִים, כִּי הַחֵטְא הַזֶּה נִקְרָא

"רַע", וְאֵינוֹ מַנִּיחַ לוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹב לְזוּלָתוֹ, עַל־כֵּן צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ, לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ בְּפֹעַל מַמָּשׁ בְּגַשְׁמִיוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַחְדִּיר בְּזוּלָתוֹ אֶת דַּעַת הָאֱמֶת — הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלּוֹת לוֹ אֶת הָאֱמֶת; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת מַצָּבְךָ בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב אַתָּה נִמְצָא, וְאַתָּה מְלֻכְלָךְ כָּל־כָּךְ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפָשְׁטוּת גְּמוּרָה, וְאַל תִּתְבַּיֵּשׁ כְּלָל לַעֲסֹק בָּעֵסֶק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה — הַפָּצַת מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה הַחוּצָה, כִּי זֶה עִקַּר תִּקּוּנְךָ הַנִּצְחִי, כִּי אֵין לְךָ עוֹד תִּקּוּן לִפְגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, כְּמִי שֶׁמַּחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁפִּזֵּר אֶת זַרְעוֹ לְבַטָּלָה, עָלָיו לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְלַקֵּט וּלְקַבֵּץ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִלְּבַד עֲשִׂיַּת טוֹבוֹת לִבְנֵי־אָדָם בְּגַשְׁמִיוּת וְלִהְיוֹת לָהֶם לְעֵזֶר, רְאֵה גַּם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהָפִיץ מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה חוּצָה, וּתְגַלֶּה לָהֶם אֶת הַלְּמוּד הַנִּפְלָא שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאַל תִּתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בָּזֶה תָּלוּי כָּל תִּקּוּנְךָ הַנִּצְחִי, וְאִם תִּהְיֶה

חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּלְאוֹהֲבוֹ כְּנַפְשׁוֹ, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהּ, וְתִבְרַח לְגַמְרֵי מֵהַיֵּצֶר הָרַע וְהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, כִּי יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְזֶה עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית — לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, וְלֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשִׂים דְּבָרִים אֵלֶּה אֶל לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לִבְרֹחַ מֵהַמַּלְכוּת שֶׁנִּלְכַּד בָּהּ עַל־יְדֵי יְצִרוֹ הָרַע, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד
מֵהֶרְהוּר, כִּי הֶרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם
מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר
בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל, עֶצֶם פְּגַם
הֶרְהוּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קיד)

קוּנְטְרֵס

דַּכְּאֵי רוּחַ

יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת לֵב כָּל הַשְּׁבוּרִים וְהַמְדֻכָּאִים, וְיַכְנִיס בָּהֶם תִּקְוָה וְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְיוֹרֵה לָהֶם דֶּרֶךְ אֵיךְ לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָסוּר לִמְשׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת כְּרֶגַע, כִּי אֵין לְךָ עוֹד הֶרֶס בְּנַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת בְּגוּפוֹ וּבְנִשְׁמָתוֹ כְּמוֹ הַדְּכָאוֹן, שֶׁהוּא הוֹרֵס לְגַמְרֵי אֶת הָאָדָם, וְרֹב הַמִּשְׁגָּעִים שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, בָּא רַק מֵחֲמַת דְּכָאוֹן, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה בֵּין בְּנַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמב)

קוּנְטְרֵס

דַּכְאֵי רוּחַ

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק עַכְשָׁו בְּעֵת צָרָתְךָ וּבְעֵת מְרִירוּתְךָ, שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ מֻשְׁפָּל וּמֻשְׁלָךְ, וְאֵיךְ שֶׁכֻּלָּם עָזְבוּ אוֹתְךָ, וְאַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לְהִתְעַסֵּק עִמְּךָ, וְזֶה הֵבִיא אוֹתְךָ אֶל דִּכָּאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁנִּתְיָאַשְׁתָּ מִכָּל חַיֶּיךָ, וּמַה גַּם נִכְנְסוּ בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, לְאַבֵּד עַצְמְךָ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי אַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ מְבֻדָּד, וְהַבְּדִידוּת הוֹרֶסֶת אוֹתְךָ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן אִיעַצְךָ, בְּנִי, שֶׁתַּעֲמֹד רֶגַע וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב לְרֶגַע אֶל דִּבּוּרַי אֵלּוּ שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר עִמְּךָ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ: וְאַל תֹּאמַר שֶׁהַשְׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁכְּבָר אִבַּדְתָּ אֶת הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִתְאַבֵּד, וּבָזֶה תִּפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתֶיךָ

וּמְרִירוּתְךָ, עָלַי לְהַסְבִּיר לְךָ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, בָּאתָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְאַתָּה חַי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה צָרִיךְ לַחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, הַאִם יֵשׁ מָקוֹם לִבְרֹחַ אוֹ לְהֵחָבֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הֲלֹא אֵין שׁוּם תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁשָּׁם לֹא יִהְיֶה אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא רַק מִמֶּנּוּ, שֶׁשָּׁכַחְתָּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשַׂמְתָּ בִּטְחוֹנְךָ בְּבָשָׂר וָדָם צֵל עוֹבֵר, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיִיתָ זוֹכֶה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ כְּרֶגַע, אָז הָיִיתָ חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתָ נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ, וְהָיִיתָ יוֹצֵא מֵהַדְּכָאוֹן וְהַבְּדִידוּת שֶׁסָּבְבוּ אוֹתְךָ, וְנִגְאָל מֵהַכֹּל; כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר גָּלוּת הַנְּשָׁמָה הִיא רַק כְּשֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִתְחַבֵּא וְנִתְכַּסֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל הוֹלֵךְ וּמִתְנַהֵג לְבַד, וְכָל דְּאַלִּים גִּבּר הוּא מַצְלִיחַ, וּמִזֶּה בָּא שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מְמֹרָמָר, כִּי מַדּוּעַ עוֹשִׂים לְךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עַוְלוֹת?! וּמַדּוּעַ שׂוֹנְאִים אוֹתְךָ וּמַשְׁפִּילִים וּמְרַחֲקִים אוֹתְךָ כָּל־כָּךְ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הִכְנִיס אוֹתְךָ בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁנִּתְיָאַשְׁתָּ לְגַמְרֵי מֵחַיֶּיךָ, עַד שֶׁאַתָּה לֹא רוֹאֶה שׁוּם עֵצָה רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּחַיֶּיךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, (חֻלִּין ז׃): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין מִלְמַעְלָה, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ; וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּבָּרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִפָּתַח לְךָ עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְתַתְחִיל לִרְאוֹת וּלְהָבִין אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא רַק מִשְׂחָק כָּזֶה שֶׁרוֹאִים בְּגָלוּי: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, נִשְׁמִיוּת הַבְּרִיאָה, וְכָל אֶחָד עוֹשֶׂה מַה שֶּׁחָפֵץ וְעוֹלֶה עַל לִבּוֹ, אֲבָל בְּסָתוּם וּבְנֶעֱלָם, שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֻבָּשׁ בְּתוֹךְ הַכֹּל, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן, רַק עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ. וִידִיעוֹת אֵלּוּ אִם תִּזָּכֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, יִשְׁתַּנּוּ כָּל חַיֶּיךָ לְטוֹבָה, וְתַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי תִּמְצָא אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵחַיֶּיךָ, וְאָז תִּכָּנֵס בְּךָ תִּקְוָה וּבְטָחוֹן עַצְמִי, וּכְבָר לֹא תִּצְטָרֵךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יֵשׁ לְךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאַדְרַבָּה בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁתַּחְקֹק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ אֲשֶׁר אֵין לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּמִמֶּנּוּ בָּאתָ וְאִתּוֹ אַתָּה חַי, וְאֵלָיו

אַתָּה שָׁב, אָז לֹא רַק שֶׁאַתָּה תִּחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ, אֶלָּא גַּם תִּזְכֶּה לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי, מֵאַחַר שֶׁנִּכְנַס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, בִּטָּחוֹן חָזָק עַד מְאֹד.

וְאֵיךְ זוֹכִים לְכָל זֶה, לָצֵאת מֵעַצְמוֹ בְּעֵת דְּכָאוֹן פְּנִימִי וְעַצְבוּת? רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה בְּדַעְתּוֹ כְּשׁוֹטֶה הַמְדַבֵּר אֶל הַקִּיר וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתוֹ, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו, שֶׁהוּא מָלֵא כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אִם יִהְיֶה רָגִיל בְּדָבָר זֶה מְאֹד, לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁפֹּךְ מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, יֵדַע — אִם כָּךְ הוּא, שֶׁאֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתִי, אֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתִי, אֲנִי בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז כָּל חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי. הָעִקָּר מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַשְׂלִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְהוּא אָב הָרַחֲמָן, הַמֵּבִין אֶת כָּל אֶחָד, וְעַל־כֵּן

הוּא מְקַבֵּל אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה, וְאִם אַתָּה רוֹאֶה בְּאֵיזֶה מָקוֹם, שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה וְתוֹחֶלֶת, תִּבְרַח מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וְאַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע לְאַף אֶחָד, רַק תִּדַּע, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, הַשּׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וּמֵיטִיב לְכָל בְּרִיּוֹתָיו, וְאִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן רַק בֹּא תָּבֹא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִתְגַּלֶּה לְךָ אוֹר נֶעֱרָב, אוֹר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְתַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְסַבֵּבֶת אוֹתְךָ, וְלֹא תִּרְאֶה מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאַתָּה נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת, זִיו וְחִיּוּת יוֹתֵר מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב מֻשְׁפָּל וּמְדֻכָּא, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם חָרֵב בַּעֲדְךָ, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה וְתוֹעֶלֶת בְּחַיֶּיךָ, מֹרֶב מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן שֶׁנִּכְנַסְתָּ בָּהֶם, עִם כָּל זֹאת אִיעַצְךָ וְיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ לְרֶגַע, וְתִכָּנֵס אֶל חֶדֶר מְיֻחָד, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתֵשֵׁב שָׁם וְתַעֲצֹם אֶת

עֵינֶיךָ, וְתַתְחִיל לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, הֵיכָן אַתָּה נִמְצָא, לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה צָרִיךְ לָשׁוּב, וְאָז אִם תֵּשֵׁב כָּךְ וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ, אָז תַּתְחִיל לְהָבִין וּלְהַרְגִּישׁ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר לְךָ דָּבָר זֶה, יִכָּנֵס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתַתְחִיל לְחַזֵּק עַצְמְךָ מַה וְלָמָּה לִי לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, מַה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִי, כְּבָר נָפַלְתִּי וְנִשְׁלַכְתִּי בְּמָקוֹם וּבְמַצָּב כָּזֶה, עַד שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי, כָּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל עָלַי כְּעַל יְצוּר מְיוּתָּר כְּאִלּוּ אֲנִי מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם בְּלֹא שׁוּם תַּכְלִית, וְכֵן כָּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ מֻשְׁפָּל וּמְאֻכְזָב מִמְּךָ בְּעַצְמְךָ מֵרֹב דִּכָּאוֹן שֶׁנִּכְנַסְתָּ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַכְשָׁו כְּשֶׁאֵינְךָ מוֹצֵא עַצְמְךָ שָׁוֶה מַשֶּׁהוּ, דַּיְקָא בְּרֶגַע זֶה תֵּדַע שֶׁאַתָּה קָרוֹב מְאֹד מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ". וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ מֻשְׁפָּל וּמְדֻכָּא, שֶׁאִבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, אָז דַּיְקָא אִם אֵינוֹ בַּטְלָן רַק חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יָכוֹל לְהַשִּׂיג מַדְרֵגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם רוּחָנִיּוּת כְּלָל, אֶלָּא

מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מֻפְשָׁט לְגַמְרֵי מִכָּל חָמְרִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל כָּזֶה אִי אֶפְשָׁר כְּלָל, כִּי אִם עַל־יְדֵי יְגִיעָה וְטִרְחָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים, עַל־יְדֵי תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים. וְזוֹהִי מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁזָּכוּ לְהַפְשִׁיט עַצְמָם לְגַמְרֵי מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לָהֶם כְּבָר שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל זֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי הִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחָמְרִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁאֵין שׁוּם מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינָם לְבֵין שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין סוֹף לְהַשָּׂגָתָם וּמַדְרֵגָתָם, כִּי הֵם דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, יֵשׁ לָהֶם הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד מֵרֹב הַהַשְׁפָּלוֹת, הַחֲרוּפִין, הַגִּדּוּפִין וְהַמְרִירוּת שֶׁסּוֹבְלִין — מֵרֹב קְדֻשָּׁתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַחֲזִיקִים מַעֲמָד בְּרָצוֹא וָשׁוֹב, וְאָז זוֹכִים בְּכָל פַּעַם לְהַשָּׂגוֹת חֲדָשׁוֹת, וְזוֹכִים לְיַחֵד יִחוּדִים עֶלְיוֹנִים, וּדְבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ לְעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהָרַע מֵרֹב מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וּכְשֶׁנּוֹפְלִים בְּדִכָּאוֹן רוּחַ וְלֵב נִשְׁבָּר, אִם רַק יַחֲזִיקוּ מַעֲמָד וְיַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בּוֹ בָּרֶגַע יָאִיר עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ, וְיִזְכּוּ לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל כָּזֶה, שֶׁגַּם הֵם יַרְגִּישׁוּ עֲרֵבוּת,

נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים, כִּי מֵרֹב נְפִילָתָם וִירִידָתָם, עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶל מַצָּב כָּזֶה שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיֵּיהֶם, וּמַרְגִּישִׁים עַצְמָם דַּפְאֵי רוּחַ, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּכְאִלּוּ אֵינָם שָׁוִים כְּלָל לְשׁוּם דָּבָר, וּמַרְגִּישִׁים כְּאִלּוּ כָּל עוֹלָמָם נֶהְפַּךְ עֲלֵיהֶם, דַּיְקָא בְּרֶגַע זֶה אִם רַק יָשׁוּבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, בְּלֵב טָהוֹר, אָז יַעַבְרוּ עַל הַכֹּל, וְגַם הֵם יַשִּׂיגוּ אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ בְּרֶגַע זֶה דַּיְקָא, כְּשֶׁאַתָּה יוֹשֵׁב בְּחַדְרְךָ וְהַדֶּלֶת סְגוּרָה וְעֵינֶיךָ עֲצוּמוֹת, וְאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ מֻשְׁפָּל וּמְדֻכָּא, דַּיְקָא עַכְשָׁו אֵין לְךָ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה קֹדֶם לְחַזֵּק עַצְמְךָ לְהַשְׁלִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַס וְשָׁלוֹם, אַל תִּשְׁאַל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּטֵל עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינְךָ צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, מָה אַתָּה צָרִיךְ אֵיזוֹ תְּשׁוּמֶת־לֵב שֶׁל אֵיזֶה בַּעַל בְּחִירָה, מַה הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהָרַע לְךָ, אַתָּה נִמְצָא

בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר לֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵעָשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, וְהִגַּעְתָּ אֶל מַצָּב כָּזֶה שֶׁנִּתְיָאַשְׁתָּ מֵעַצְמְךָ וּמִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, דַּיְקָא עַכְשָׁו אִם תָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אָז הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְתַרְגִּישׁ הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, מִתַּכְלִית הַחֹשֶׁךְ דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ הַכִּי מֻצְלָח, כִּי אֵין לְךָ עוֹד אָדָם מְאֻשָּׁר וּמֻצְלָח כְּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, וְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב כָּזֶה שֶׁל שִׁבְרוֹן לֵב וּמְדֻכָּא בְּרוּחַךְ, דַּיְקָא עַכְשָׁו אִם רַק תִּפְתַּח אֶת פִּיךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְלֹא תִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ תְּדַבֵּר וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתֵצֵא מֵעַצְמְךָ, וְתִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עַצְמְךָ הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר לְגַמְרֵי בְּחַיָּיו, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְכוֹלָה לוֹ, אַךְ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם

הַנִּמְצָא בְּדַכָּאוֹן וְיֵאוּשׁ — אִם לְקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אוֹ לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לְהַאֲמִין בְּכָל זֶה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וּתְקַשֵּׁר עַצְמְךָ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁיַּכְנִיסוּ בְךָ הִתְחַזְּקוּת וּבִטָּחוֹן עַצְמִי שֶׁתֵּצֵא מֵעַצְמְךָ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אַף שֶׁלֵּב נִשְׁבָּר וּדְכֵא רוּחַ חֲשׁוּבִים מְאֹד מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּא אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה", וּכְתִיב: "וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ", עִם כָּל זֹאת זֶה גַּם מְסֻכָּן מְאֹד מְאֹד, כִּי יְכוֹלִים לִפֹּל בְּנֶקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא עַל־יְדֵי מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְדַכָּאוֹן, אֲשֶׁר הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי וּמְכַלֶּה לוֹ אֶת הַבְּרִיאוּת, וּמְבַלְבֵּל וּמְנַתֵּק אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוֹלֵךְ כְּשִׁכּוֹר בְּלִי כָּל מַצָּב רוּחַ לְחָיוֹת. וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל כָּל־כָּךְ עַל עִנְיַן הַשִּׂמְחָה, וְאָמַר, שֶׁזּוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּפְרוּשָׁהּ שֶׁל מִצְוָה לְשׁוֹן צַוָּתָא, הַיְנוּ כִּי הַשִּׂמְחָה מְחַבֶּרֶת וּמְיַחֶדֶת וּמְקַשֶּׁרֶת אֶת הָאָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל מַה שֶּׁהוּא יוֹתֵר בְּשִׂמְחָה, כְּמוֹ־כֵן הוּא זוֹכֶה לְהִתְיַחֵד וּלְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹצֵא מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירִיּוֹתָיו, וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל

בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר הַמְחַיִּים אֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם, וְתָבוֹא אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתִפְעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה מֵאֲשֶׁר עִם לֵב נִשְׁבָּר וְרוּחַ נְכֵאָה וְדִכָּאוֹן, אֲשֶׁר זוֹ דֶּרֶךְ מְסֻכֶּנֶת מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָט מִי שֶׁכְּבָר חָטָא, הוּא צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וְזֶה אֲשֶׁר יַעֲזֹר לוֹ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וּזְכֹר דָּבָר זֶה כִּי תִּצְטָרֵךְ לוֹ לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה יָּכוֹל לַעֲבֹר עָלֶיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ אֲשֶׁר יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו כְּבָר לֹא יָכוֹל לַעֲבֹר, עִם כָּל זֹאת רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילוּ הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְהַכֹּל הִתְחִיל מִזֶּה שֶׁחָשַׁב, שֶׁאִם יִסְתּוֹבֵב בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, יִהְיֶה חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל לְבַסּוֹף בָּא לְעַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁבָּא עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי הִתְאַבְּדוּת לְגַמְרֵי; וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּתֹקֶף הַדַּחֲקוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ, וְתִשְׁמַע רַק כְּלֵי זֶמֶר, וּתְשַׂמַּח עַצְמְךָ בַּמָּה שֶׁתּוּכַל, וְתָמִיד תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֶל הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, שֶׁהִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם

דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה,
וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת,
וְתִהְיֶה הַכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ. וּבֶאֱמֶת רָאוּי לְךָ לַחֲשֹׁב עַל
תַּכְלִיתְךָ, וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ בֶּאֱמֶת, וְתִרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל
אֵיךְ שֶׁיְּמֵי חַיֵּינוּ עָפִים וּפוֹרְחִים כְּצֵל צְפוֹר הַפּוֹרַחַת,
וְהִנֵּה הָאָדָם כָּאן וְעוֹד מְעַט יֵצֵא מִכָּאן, וְעַל־כֵּן מַה
וְלָמָּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ אֶל הַמְּרִירוּת
וְהַדְּכָאוֹן, אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ, כִּי אִם אֶל
אֲבַדּוֹן וּשְׁאוֹל תַּחְתִּית, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ
הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְרִירוּת וְצַעַר וְיִסּוּרִים, אֲבָל אֵין זֶה הַדֶּרֶךְ
לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַצַּעַר אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא
יָבִיא אוֹתְךָ. וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֶל
תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשִׂמְחָה אֲמִתִּית.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי לִהְיוֹת מְמֻרְמָר
זוֹ לֹא עֵצָה, אַדְרַבָּה זֶה יְסַבֵּךְ אוֹתְךָ בְּצָרוֹת וּבִבְעָיוֹת
יוֹתֵר רְצִינִיּוֹת, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל
לְהַכְנִיס בְּחַיֶּיךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז כָּל חַיֶּיךָ
יֵלְכוּ בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיֵּשׁ
אֱלֹקִים שַׁלִּיט בָּאָרֶץ, אֶחָד וּמְיֻחָד, הַמַּנְהִיג אֶת הָעוֹלָם

בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, וְאָז כָּל הַחַיִּים יֵלְכוּ לוֹ כְּבָר בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְאָז יוּכַל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְזֶה דַּיְקָא יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַמְרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, וּמְדַבֵּק נַפְשׁוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַדְּכָאוֹן הוּא חֳלִי רַע עַד מְאֹד וְיָכוֹל לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לְהִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל אֵלּוּ שֶׁהִתְאַבְּדוּ, הָיָה רַק מִפְּנֵי שֶׁנָּפְלוּ בָּחֳלִי הָרַע הַזֶּה שֶׁל דִּכָּאוֹן, וְזֶה בָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל מֵיֵאוּשׁ פְּנִימִי, שֶׁמַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ שֶׁהוּא אָבוּד, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לוֹ אוֹר בְּחַיָּיו, וְלֹא יִרְאֶה שׁוּם יְשׁוּעָה, וְהוּא כָּל־כָּךְ נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁמַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ מְמֻרְמָר מְאֹד מְאֹד בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם נָפַלְתָּ בְּמַחֲלָה זוֹ שֶׁל דִּכָּאוֹן, תִּשְׁתַּדֵּל לָצֵאת מִזֶּה מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר, וְלֹא, אַזַי אַתָּה

מְאַבֵּד עַצְמְךָ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁזֶּה דָּבָר פָּשׁוּט, וּכְאִלּוּ אֲנִי רוֹצֶה לְפַתּוֹתְךָ וּלְדַבֵּר עַל לִבְּךָ, לֹא, לֹא! אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, זוֹ הַמְצִיאוּת, וְהַתּוֹצָאוֹת שֶׁל דְּכָאוֹן — הִתְאַבְּדוּת, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, הֵן אֱמֶת שֶׁאַתָּה צוֹדֵק, שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת עֲמֻקָּה מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ הַקָּשׁוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְךָ כְּבָר לְסָבְלָן, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִזּוּלָתְךָ, הֵן בְּעִנְיַן הַבְּרִיאוּת שֶׁלְּךָ וְהֵן בְּעִנְיַן שְׁלוֹם־בַּיִת, הֵן בִּגְלַל הַיְלָדִים, שֶׁאֵינָם מְמֻשְׁמָעִים לְךָ, וְהֵן בְּעִנְיַן פַּרְנָסָתְךָ, שֶׁאֵין לְךָ מְקוֹר פַּרְנָסָה, וְאַתָּה מֻבְטָל, וְהִגַּעְתָּ לְמַצָּב כָּזֶה שֶׁאֵין לְךָ מַה לֶּאֱכֹל וּמַה לִּתֵּן לִילָדֶיךָ לֶאֱכֹל, וְהֵן בְּעִנְיַן הַחוֹבוֹת שֶׁמְּעִיקִים לְךָ, וְהֵן שֶׁיֵּשׁ עָלֶיךָ מִשְׁפָּטִים, אֲשֶׁר בַּעֲבוּר כָּל זֶה אַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת, וְנִכְנַסְתָּ לְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין שׁוּם מָנוֹס לְנַפְשְׁךָ, עָלַי לוֹמַר לְךָ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ כְּלָל, וְאִם תֵּלֵךְ אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל הַמַּשְׁבֵּרִים שֶׁלְּךָ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ יְשׁוּעָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא שְׁעָרַתָּ וְתֹאַרְתָּ כְּלָל, כִּי הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַי הַחַיִּים, וּבָטֵל לְגַמְרֵי בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁמֵּאִיר בּוֹ עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ

גַּם עָלֶיךָ אוֹר וְחַיּוּת וְזִיו וּדְבֵקוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁתֵּצֵא בְּפַעַם
אַחַת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, וְדַיְקָא
מִסַּף הַיֵּאוּשׁ וּמִסַּף הַדְּכָאוֹן, הוּא יָכוֹל לַהֲפֹךְ אוֹתְךָ אֶל
תַּכְלִית מַדְרֵגַת הָאוֹר, הַזִּיו, הַחַיּוּת וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.
וְעַל־כֵּן אַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב אָבוּד, בְּדִכָּאוֹן,
בְּיֵאוּשׁ וּבְמַשְׁבֵּר פְּנִימִי, אַל תֹּאמַר נוֹאָשׁ לְחַיֶּיךָ, כִּי הוּא
יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְשָׁתַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר
וָדוֹר, רַחֲמָנִים, גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, אֲשֶׁר מְבִינִים אֶת כָּל בַּר
יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּדּוֹר שֶׁלָּהֶם, וְהֵם מְדַבְּרִים וּמְגַלִּים חִדּוּשֵׁי
תּוֹרָה וְעֵצוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁהֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי מְיֻאָשׁ
גַּם־כֵּן יָכוֹל לְהִנָּשַׁע עַל יָדָם, וְהֵם זוֹכִים לְהַשְׁאִיר
אַחֲרֵיהֶם סְפָרִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ עִם אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים,
אוֹרוֹת צַחֲצָחוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁהֲכִי מְרֻחָק וַהֲכִי פָּגוּם גַּם
יָכוֹל לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ וּלְהַשְׁבִּיעַ עַצְמוֹ מֵאוֹר זִיו וְחַיּוּת
אֱלֹקִי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תֹּאמַר נוֹאָשׁ
לְחַיֶּיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה,
בָּרַח לְךָ אֶל צַדִּיק קָדוֹשׁ הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא
יוֹצִיאֲךָ מֵהַמֻּצָּר וְהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר
הָלַכְתָּ אֶל כָּל מִינֵי רוֹפְאִים וּפְסִיכִיאַטְרִים וּפְסִיכוֹלוֹגִים
וַחֲכָמִים מְבִינֵי מַדָּע, וְלֹא עָזְרוּ לְךָ כְּלָל, עִם כָּל
הַתְּרוּפוֹת שֶׁלָּהֶם, עִם כָּל זֹאת אַל תֹּאמַר נוֹאָשׁ לְנַפְשְׁךָ,

כִּי מַה שֶּׁגְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים יְכוֹלִים לִפְעֹל בַּעֲבוּרְךָ, שׁוּם בְּרִיָה לֹא יְכוֹלָה, כִּי כָּל אֵלּוּ הָרוֹפְאִים הַפְּסִיכוֹלוֹגִים וְהַחֲכָמִים מְבִינֵי מַדָּע, הוֹלְכִים כֻּלָּם בְּדֶרֶךְ חָכְמָה וְטֶבַע וּמַדַּע וּרְפוּאָה, לֹא־כֵן גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים עִם אוֹר אֱלֹקִי, שֶׁמֵּאִיר עֲלֵיהֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת עֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר עִם כֹּחָם הָרוּחָנִי הֵם יְכוֹלִים לַהֲפֹךְ הַכֹּל; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה נִמְצָא כְּבָר בְּמַצָּב מְיֹאָשׁ וּמְדֻכָּא כָּזֶה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כִּי אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת שְׁמַע לַעֲצָתִי, וְאַל תַּנִּיחַ עַצְמְךָ, וְתַעֲשֶׂה רַק הַפַּעַם הַזּוֹ בִּשְׁבִילְךָ וּבִשְׁבִיל טוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית, וּתְחַבֵּר עַצְמְךָ עַכְשָׁו אֶל אֵיזֶה צַדִּיק קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִידוּת, וְדַיְקָא עַל יָדוֹ תִּזְכֶּה לָבוֹא אֶל תִּקּוּנְךָ הַנִּצְחִי, וְיַשְׁפִּיעַ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת וְהַשְׁפָּעָה מְרֻבָּה בְּגַשְׁמִיּוּת וְגַם בְּרוּחָנִיּוּת; וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי תָּמִיד, וּבִפְרָט מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד אַחַר דִּבָּאוֹן פְּנִימִי, לוֹ כְּדַאי לְהִסְתּוֹבֵב אֵצֶל צַדִּיק קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן וְנוֹרָא הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לְהוֹצִיאוֹ מֵהַצָּרָה הַמָּרָה הַזּוֹ שֶׁנִּכְנַס בָּהּ, שֶׁזּוֹהִי מַחֲלַת הַדִּבָּאוֹן.

אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי לֹא כָּל־כָּךְ קַל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל צַדִּיק קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן וְנוֹרָא כָּזֶה, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ וּלְהַצִּיל נַפְשְׁךָ מִנִּי שַׁחַת, וּלְהוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַדְּכָאוֹן שֶׁלְּךָ, כִּי דַּיְקָא עַל צַדִּיק כָּזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה מַחֲלֹקֶת, כִּי בֶּאֱמֶת חֲלִי הַדְּכָאוֹן בָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל מֵהַקְּלִפּוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ אוֹ מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, אוֹ מֵחֲמַת אֵיזֶה גִּלְגּוּל, וְהַקְּלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִים מִתְאַחֲזִים בּוֹ, וְאֵינָם עוֹזְבִים אוֹתוֹ, רַק כְּשֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הוּא יָכוֹל בַּכֹּחַ הָאֱלֹקִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, לְהוֹצִיאוֹ מֵהַבּוֹץ וְהַחֹשֶׁךְ וְהַדְּכָאוֹן שֶׁלּוֹ, אַךְ דַּיְקָא אָז נִתְעוֹרְרִין כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִים, כִּי רוֹאִים שֶׁהוֹלְכִים לְהוֹצִיא מֵהֶם נֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן הֵם מְעוֹרְרִים מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה עַל זֶה הַצַּדִּיק שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְהַצִּיל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהַקְּלִפּוֹת, וְחוֹלְקִים עָלָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא תּוּכַל הַנֶּפֶשׁ לָצֵאת; וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, בִּין תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ, וּרְאֵה לְבַטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי, וְתִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת, וְתִהְיֶה תָּמִיד אֵצֶל הַצַּדִּיק, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת וְהַצַּעַר וְהַדְּכָאוֹן שֶׁלְּךָ, וְיָאִיר גַּם עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל מְאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת גַּם אַתָּה אוֹר, זִיו וְחִיוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה

דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; הָעִקָּר הַחָזֵק בַּצַּדִּיק בְּכָל כֹּחֲךָ, וְאַל יְפַתְּךָ יִצְרְךָ — מַה וְלָמָּה לִי לָבוֹא אֵלָיו, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הָיִיתִי אֵצֶל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה רוֹפְאִים וּפְסִיכוֹלוֹגִים וְלֹא עָזְרוּ לִי, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי כָּל הַפְּתוּיִים וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ, זֶה בְּעַצְמוֹ הַקְּלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִים שֶׁנִּבְרְאוּ מֵחֲטָאֶיךָ הַמְרֻבִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁדָּבוּק תָּמִיד בַּצַּדִּיק, וְאָז יִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּגַשְׁמִיּוּת וְגַם בְּרוּחָנִיּוּת, אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּכָּאוֹן שֶׁאָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, בָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וּמַדְבִּיק נַפְשׁוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כָּל חַיָּיו הוֹלְכִים כְּבָר בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר, זִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת אֱלֹקִית, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁנִּכְנָס בּוֹ אֶרֶס הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הוּא נוֹפֵל וּבָא לִידֵי עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁמִּתְמָרְרִים חַיָּיו, וְרוֹצֶה רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד תַּחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,

וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְנִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכֶה לִשְׁמְחָה אֲמִתִּית, וְנַעֲשָׂה אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְתַעֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הַשְׁטְיוֹת שֶׁלְּךָ, הַמְּרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת מִמְּךָ, וְתַתְחִיל לְהַכְנִיס עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְתַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי. הָעִקָּר רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל דִּבּוּר שֶׁרַק תּוּכַל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלְךָ, וְזֶה אֲשֶׁר יַצִּיל אוֹתְךָ מֵהַמַּצָּב שֶׁבּוֹ אַתָּה נִמְצָא כָּעֵת.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁבִּיכָלְתְּךָ, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה דָּבָר קָשֶׁה, כִּי כָּל־כָּךְ נִמְשַׁכְתָּ אַחֲרֵי הַמְּרִירוּת וְהַצַּעַר וְהַדְּכְאוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, כִּי אַחֶרֶת אַתָּה יָכוֹל רַק לְאַמְלֵל אֶת עַצְמְךָ, כִּי הַדְּכָאוֹן הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה חוֹלֶה מִזֶּה; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לִבְרֹחַ מֵהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לִמְצֹא בְּךָ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְתָדוֹן עַצְמְךָ

לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ הַכִּי גָּרוּעַ וַהֲכִי פּוֹשֵׁעַ, כִּי אֵין זוֹ מִצְוָה כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין זוֹ עֲנָוָה אֶלָּא טִפְּשׁוּת, וַעֲצַת הַיֵּצֶר הָרַע לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וּלְהַרְאוֹת לְךָ שֶׁאָפְסָה תִּקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְפֹּס אוֹתְךָ בִּמְצוּדָתוֹ, עַד שֶׁתִּתְאַבֵּד לְגַמְרֵי; וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת רַק לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא בְּךָ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְתָדִין עַצְמְךָ תָּמִיד רַק לְכַף זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, כִּי בָּזֶה שֶׁדָּנִים עַצְמָם לְכַף זְכוּת, מַצְלִיחִים — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ כְּלָל.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, הֵן מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מֵעַצְמְךָ, שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר, וְהֵן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּבֵיתְךָ מֵאִשְׁתְּךָ וּמִילָדֶיךָ, וְהֵן מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מִשְּׁכֵנֶיךָ, וְהֵן מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים, עָלֶיךָ לִזְכֹּר תָּמִיד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ

בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְדִכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת, עַד שֶׁתִּתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה לֹא יְבִיאֲךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק לְהַפְסִיד וּלְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, הָעוֹלָם הַזֶּה מְאַבְּדִים עַל־יְדֵי יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא כְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ אַף אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא מִסְתּוֹבֵב מְיֻתָּר בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְאִלּוּ מִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יֵצֵא מְאוּמָה, וּמִמֵּילָא עַל־יְדֵי מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ נִכְנָס בּוֹ דִּכָּאוֹן פְּנִימִי, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּבָר שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק שׁוֹכֵב בַּמִּטָּה כְּפֶגֶר מֵת, וְכֵן יֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְדֻכָּאִים, עַד שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים עִם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדָם, כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן, הוּא לֹא יִצְלַח לְכָל דָּבָר, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת — הוּא מְאַבֵּד אֶת כָּל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ, כִּי הַדִּכָּאוֹן וְהַמְּרִירוּת מַכְנִיסִים כְּפִירוּת בָּאָדָם, עַד שֶׁרֹב רֻבָּם שֶׁל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים סוֹבְלִים מִדִּכָּאוֹן פְּנִימִי, שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה, כִּי זֶהוּ דִּכָּאוֹן פְּנִימִי, וְאֵין לוֹ שׁוּם שִׁמְחַת חַיִּים כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בָּעוֹלָם הַנִּצְחִי וְהַקָּיָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶל מַה יָכוֹל לְהָבִיא אוֹתְךָ כָּל הַדִּכָּאוֹן וְהַיֵּאוּשׁ

וְהַמְּרִירוּת, עַד שֶׁתְּאַבֵּד בְּפַעַם אַחַת אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת.
לָכֵן אִיעַצְךָ וִיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, שֶׁתָּמִיד תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ
— מַה דְּהָוָה הָוָה, וּמַה שֶּׁכְּבָר עָבַר — עָבַר, וְעַל־כֵּן
מַה וְלָמָּה לְךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד אֲחוֹרָנִית, וּלְהַזְכִּיר לְעַצְמְךָ
אֶת פְּגָמֶיךָ וְקִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ וְהֶעָבַר שֶׁלְּךָ וְכֵן מִמַּה
שֶּׁקָּרָה עִמְּךָ מֵאֲחֵרִים, אֲשֶׁר סִדְּרוּ וְהִפִּילוּ אוֹתְךָ וְשָׁבְרוּ
וְדִכְּאוּ אוֹתְךָ, תַּעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה כְּאִלּוּ עַכְשָׁו
נוֹלַדְתָּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְהִתְנַעֵר מִכָּל הֶעָפָר, שֶׁהֵם
הָעֲצָבוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת שֶׁסָּבְבוּ אוֹתְךָ, וְתוּכַל
לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת
אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִחְיֶה חַיִּים חֲדָשִׁים. וְעָלֶיךָ לָדַעַת,
אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ עֲלֵיהֶם מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, כָּל
אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, אַךְ מַה וְלָמָּה הֵם הִצְלִיחוּ לְהַגִּיעַ אֶל
מַדְרֵגָתָם הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה, עַד שֶׁזּוֹכִים תָּמִיד לִהְיוֹת
דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ? רַק מֵחֲמַת שֶׁעָמְדוּ
בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה לִשְׁכֹּחַ תָּמִיד מֵהֶעָבַר, וְהִתְחִילוּ בְּכָל פַּעַם
מֵחָדָשׁ. אִם תַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּךָ, אָז דַּיְקָא
תּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּכְלָלִיּוּת
וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן
מֵאֲחֵרִים. כִּי הָעִקָּר בָּזֶה הָעוֹלָם הוּא הִתְחַזְּקוּת,
לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר,

וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וְיִהְיֶה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הָעִקָּר לְהוֹצִיא עַצְמְךָ מֵהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְרִירוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ בְּכָל פַּעַם, כִּי דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמְאַבֵּד לוֹ אֶת הַחַיִּים וְהַחֵשֶׁק לְחַיּוֹת, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁרַק יָכוֹל, וְזוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְלָדוּן עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, שֶׁיְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְיִלְמַד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְיִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, לֹא־כֵן הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן הוֹרְסִים אֶת כָּל הַחַיִּים. וְעִקַּר הָעֵצָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְלָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן וְהַמְרִירוּת הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְתָמִיד יִשְׁתַּדֵּל לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וִידַבֵּר עִם כָּל אֶחָד דִּבּוּרֵי נִחוּמִים וְהִתְחַזְּקוּת, וּבָזֶה שֶׁמְּחַזֵּק תָּמִיד

אֲחֵרִים וּמְדַבְּרִים עַל לִבָּם דִּבּוּרֵי נִחוּמִים וְהִתְחַזְּקוּת, עַל־יְדֵי־זֶה תֵּשְׁפַּע גַּם עָלָיו הִתְחַזְּקוּת וְנֶחָמָה, וְיִהְיֶה גַּם הוּא בְּשִׂמְחָה. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְאַף אֶחָד לֹא אִכְפַּת לוֹ מִצָּרוֹתֶיךָ וּמִמְּרִירוּתְךָ וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־כֵּן חָבָל שֶׁתִּשְׁפֹּךְ נַפְשְׁךָ לִפְנֵיהֶם, אַדְרַבָּה זֶה יִגְרֹם שֶׁכֻּלָּם יִבְרְחוּ מִמְּךָ, כִּי אֵין שׁוּם בְּרִיָה מְעֻנְיֶנֶת לִשְׁמֹעַ אֶת שִׁבְרוֹן לִבְּךָ וְאֶת הַדְּכָאוֹן שֶׁלְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי דָּבָר זֶה יֵשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהָעִקָּר מַה שֶּׁרוֹצִים לִשְׁמֹעַ מִזּוּלָתוֹ הוּא רַק דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וְנִחוּמִים, וְאָז אִם תִּתְנַהֵג כָּךְ, כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, כִּי כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ רַק טוֹב, וְטוֹב הַכֹּל חֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ, וּמַה גַּם שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְזַכּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עִם טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, אִם תַּעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל הִתְחַזְּקוּת, וּלְדַבֵּר לִפְנֵיהֶם דִּבּוּרֵי נִחוּמִים, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשָׁם, וּבְאוֹתוֹ זְמַן גַּם אַתָּה תִּהְיֶה מְחֻזָּק; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת כָּל זֶה, וְאָז הוּא בִּכְלַל זוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים, הוּא זוֹכֶה לְשִׂמְחָה, וְכֵן זוֹכֶה

לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים עִם שִׂמְחָה וְהִתְחַזְּקוּת, אֲשֶׁר זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם כָּל־כָּךְ קְצָרִים, עַד שֶׁאֵין כְּדַאי לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת עַל עִסְקֵי הָעוֹלָם הָעוֹבֵר הַזֶּה, וַחֲבָל עַל כָּל אֲנָחָה וַאֲנָחָה עַל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר מַמָּשׁ, כְּצֵל צִפּוֹר הַפּוֹרַחַ בָּאֲוִיר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְהִנֵּה כְּבָר נֶעֱצָא מִכָּאן. וְעַכְשָׁו אֶשְׁאַל אוֹתְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַאִם כְּדַאי בִּשְׁבִיל צֵל עוֹבֵר לְהִתְאַנֵּחַ כָּל־כָּךְ וּלְהִשָּׁבֵר וְלִפֹּל בְּדִכָּאוֹן, וְלִהְיוֹת מְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים עַל לֹא דָּבָר? יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִמְסֹר עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא רַק לִמְסֹר עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל תָּמִיד רַק בְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְעַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁקּוֹרֶה עִמְּךָ תּוֹדֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי חַס וְשָׁלוֹם, הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר גָּרוּעַ, בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד מָסוּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

וְתוֹדֶה לוֹ עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְתָסִיר מִמְּךָ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ הַמְצֹרָע, הַמּוֹשֵׁךְ אוֹתְךָ תָּמִיד אֶל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וּבִפְרָטִיּוּת אֶל הַתַּאֲוֹת הַמְגֻנּוֹת שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם הַמִּתְפַּשֵּׁט עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וְהַכֹּל אֲחִיזַת עֵינַיִם, בִּמְקוֹם לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן תָּמִיד עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְדֻשָּׁה, בְּכָל פִּנָּה שֶׁרַק יִפְנֶה וְיִסְתַּכֵּל וְיִתְבּוֹנֵן, יִרְאֶה רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּמְקוֹם זֶה בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַסַּמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁהוּא הַמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאִים רַק אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְלִפָּה, שֶׁהִיא טֻמְאַת פְּרִיצוּת תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רמב); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, הָעִקָּר לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וְאָז דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיִּים נִצְחִיִּים, וְתִהְיֶה מְקֹרָב בְּיוֹתֵר אֶל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, וְיִתְפַּשֵּׁט גּוּפְךָ הַמְצֹרָע מִמְּךָ, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ כְּבָר שׁוּם תַּאֲוָה אֶל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יַעַבְרוּ בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וּכְבָר לֹא יִהְיֶה בְּדִכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת, כִּי

הֲלֹא חֶבֶל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר לַחֲשֹׁב מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִתֵּן אֵיזוֹ אֲנָחָה בִּשְׁבִיל זֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן עוֹד לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְדִכָּאוֹן בִּשְׁבִיל זֶה הָעוֹלָם, וּמַה שֶּׁאַתָּה נוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ כְּאִלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, תֵּדַע כִּי הַכֹּל הֶבֶל וְגַם זֶה מֵהַסָּתַת יִצְרְךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל שָׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַבְּלוֹ מִיָּד, הָעִקָּר מַה שֶּׁעָלָיו לַעֲשׂוֹת הוּא לְמִסֹּר עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת שׁוּם דָּבָר, רַק דָּבָר אֶחָד צָרִיךְ לִהְיוֹת מְגַמָּתוֹ וְחֶשְׁקוֹ וְכִסּוּפָיו, הַיְנוּ אֵיךְ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה; אַשְׁרֶיךָ אִם תַּכְנִיס דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתִהְיֶה מְזֻכָּךְ בְּכָל אֵיבָרֶיךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּסֵא לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ אֶל זֶה הָעוֹלָם.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִם עֲצָבוּת וְדִכָּאוֹן לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא תִּגְרֹם שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִתְרַחֲקוּ מִמְּךָ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל רַק לְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, וְאַל תְּסַפֵּר

לָהֶם מִצַּעֲרֵךְ הַקָּשֶׁה כִּי מִמֵּילָא לֹא תִּפְעַל אֶצְלָם כְּלוּם,
אַדְרַבָּה שׂוֹנְאֵיךְ יִשְׂמְחוּ מְאֹד לִשְׁמֹעַ בְּמַפָּלָתֵךְ
וּבְכִשְׁלוֹנֵךְ, וְכֻלָּם יִרְאוּ בְּאַכְזָבָתֵךְ בְּחַיֶּיךְ, לֹא־כֵן אִם
תָּמִיד תַּעֲשֶׂה עַצְמֵךְ שָׂמֵחַ, וְלִפְנֵי כֻלָּם תְּסַפֵּר שֶׁתְּהִלָּה
לָאֵל, לֹא חָסֵר לָךְ דָּבָר, וְאַתָּה עָשִׁיר גָּדוֹל וְרַק מַצְלִיחַ,
וַאֲפִלּוּ שֶׁהָאֱמֶת אַתָּה יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מַצָּב אַתָּה נִמְצָא, עִם
כָּל זֹאת זֶה יִגְרֹם שֶׁשּׂוֹנְאֵיךְ לֹא יִרְאוּ וְלֹא יִשְׂמְחוּ
בְּמַפָּלָתֵךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מֵעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן; כִּי
בֶּאֱמֶת מַה יַּעֲשֶׂה לָךְ אָדָם — אִם לְטוֹב וְאִם לְהִפּוּךְ,
הֲלֹא אַתָּה מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ — כַּמָּה תַּרְוִיחַ וְכַמָּה תַּפְסִיד, וְלֹא יוֹעִיל לְךָ
שׁוּם דָּבָר וְשׁוּם תַּחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מִזֶּה, וְעַל־כֵּן אִיעַצְךָ,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וִיהִיֶה אֱלֹקִים עִמָּךְ, שֶׁתָּמִיד תִּבְרַח
רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין
בְּרוּחָנִי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, תְּבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
וְרַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ תְּשַׁבֵּר לִבְּךָ, וְתִפְעַל כָּל מַה שֶּׁאַתָּה
צָרִיךְ לִפְעֹל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְלִפְנֵי בְּנֵי־אָדָם
תִּצְחַק וְתִשְׂמַח, וְאַל תַּרְאֶה שׁוּם דִּכָּאוֹן וְשִׁבְרוֹן לֵב,
וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ. וְאִם תְּצַיֶּת אוֹתִי בְּדָבָר
זֶה, אָז תִּנָּצֵל מֵרָעוֹת וְצָרוֹת רַבּוֹת, וְתִהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח

מְאֹד מְאֹד בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי חֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

יב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! קַבֵּל הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאֲמָרָהּ, וְתָמִיד רְאֵה לִשְׁמֹעַ וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל אֶת רְמָזָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁמְּרַמֵּז לְךָ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּבִפְרָטִיּוּת בְּנֵי־אָדָם, הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ אוֹ רוֹאֶה, תְּקַשְּׁרוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל אֶת הַלִּמּוּד וְהָרְמָזִים שֶׁבַּדָּבָר הַזֶּה, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּשָּׁבֵר וְלֹא תִּפֹּל בְּדִכָּאוֹן, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מְקֻשָּׁר אֶל פְּנִימִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַטּוֹת אָזֶן קַשֶּׁבֶת לְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹ כָּל דָּבָר שֶׁרַק רוֹאֶה, וַאֲפִלּוּ כָּל מַחֲשָׁבָה שֶׁהוּא חוֹשֵׁב, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין זֶה לְבַטָּלָה, אַדְרַבָּה הוּא יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, אָז דַּיְקָא תִּמְשַׁךְ עָלָיו הָאָרַת הַנְּבוּאָה, וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת עַד מְאֹד, וּבִלְבַד שֶׁתִּבְרַח מִכָּל מִינֵי עַצְבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת לְגַמְרֵי וְעוֹקְרוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה שֶׁעוֹלָה לוֹ עַל

מִחוֹ, אִם יִזְכֶּה לְקַשְׁרָהּ וּלְהַדְבִּיקָהּ אֶל שָׁרְשָׁהּ, אָז יָבִין וְיַשְׂכִּיל מִזֶּה עִנְיָנִים גְּבוֹהִים עַד מְאֹד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּר שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמֹעַ אֲפִלּוּ דִּבּוּר שֶׁל מַה בְּכָךְ, אִם רַק תְּקַשְּׁרוֹ אֶל שָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב לָמָּה הֻצְרַכְתִּי לִשְׁמֹעַ עַכְשָׁו דִּבּוּר זֶה, וּבְוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר אֵלַי בְּצוּרָה גְּלוּיָה כָּזוֹ, אֲבָל מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ הַדִּבּוּר הַזֶּה, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי דִּכְאוֹנוֹת וְשִׁבְרוֹן לֵב, אַדְרַבָּה תָּמִיד יָשִׂישׂ וְיָגֵיל וְיִשְׂמַח בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי זוֹהִי מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבוּקִים תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁתָּמִיד שׂוֹמְעִים כְּרוּזִים מִלְמַעְלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים וְטוֹב לֵב; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת רָמוֹת וּגְבוֹהוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — עַל־יְדֵי תִּקּוּף הַשָּׁשׁוֹן וְהַשִּׂמְחָה, אוֹ לִפֹּל בְּנֶקְבָּא דִּתְהוֹמָא רַבָּה — עַל־יְדֵי עַצְבוּת וּמְרִירוּת, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְחֹר בַּטּוֹב, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי דִּכְאוֹנוֹת וּמְרִירוּת וַעֲצָבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ

כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד כְּנֶגְדְּךָ, עִם כָּל זֹאת אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הַאִם זוֹ דֶּרֶךְ לִחְיוֹת כָּךְ בְּכָל מִינֵי דִּכְאוֹנוֹת וּמְרִירוּת וְעַצְבוּת, וְכִמְעַט שֶׁתְּאַבֵּד עַצְמְךָ לָדַעַת מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הֲלֹא כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי (נְדָרִים מא): דַּעַת קָנִיתָ מֶה חָסַרְתָּ, וְדַעַת חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ, אִם יֵשׁ לָאָדָם דַּעַת, לֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהוּא תָּמִיד נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁל שִׂמְחָה וְחֶדְוָה וְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וּלְהִפּוּךְ עַל־יְדֵי שֶׁחָסֵר מֵהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, אָז נִמְצָא בְּדִכָּאוֹן וּבִמְרִירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׁמַע תָּמִיד כְּלֵי זֶמֶר, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי דִּכְאוֹנוֹת וְעַצְבוּת וּמְרִירוּת, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הַדְּבֵק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, כִּי אֵין לְךָ טוֹב כְּמִי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂרוּי בְּשִׂמְחָה וּבְחֶדְוָה, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַיָּפֶה וְהַטּוֹב בַּחַיִּים, וְהוּא תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וּמוֹצִיא בְּנֵי־אָדָם מֵהַדִּכָּאוֹן וְהַמְּרִירוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹחֵז בְּמַדְרֵגָה זוֹ, כִּי אָז יַשְׁרֶה שְׁכִינָה בָּעוֹלָם, כִּי אֵין הַשְׁכִינָה שְׁרוּיָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שִׂמְחָה וְחֶדְוָה, כִּי עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן וְהַמְּרִירוּת, וְכֵן מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹצִיא אֲחֵרִים

מֵהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת, וְהוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּמְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מְשָׁמַיִם מְסַבְּבִים עִמְּךָ שֶׁתִּפֹּל בְּכָל פַּעַם, כִּי רוֹצִים לִרְאוֹת אֵיךְ תִּתְחַזֵּק וְתַחֲזִיק מַעֲמָד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבְתַקֶּף קַטְנוּתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ מְחַיֶּה עַצְמוֹ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזֶּה סוֹד הַנְּקֻדָּה שָׁמּשָׁם נִתְהַוָּה הַבְּרִיאָה, כִּי הָיָה הַכֹּל אוֹר אֵין סוֹף, וְצִמְצֵם עַצְמוֹ וְעָשָׂה חָלָל הַפָּנוּי, וּבְתוֹךְ הֶחָלָל הַפָּנוּי הַזֶּה רָשַׁם כְּעֵין נְקֻדָּה קְטַנָּה, וּמֵהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ בָּרָא וְיָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַנְּקֻדָּה הִיא הִיא הָאֲצִילוּת שֶׁנֶּאֱצַל מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְלֹא שַׁיָּךְ צִמְצוּם וְלֹא שַׁיָּךְ אוֹר, אַתָּה קֹדֶם שֶׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, אַתָּה מִשֶּׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, אֵין בּוֹ שׁוּם דְּמוּת הַגּוּף וְצִיּוּר גַּשְׁמִי, אֲבָל זֹאת יוֹדְעִים, שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת וְהָאֲצִילוּת הִיא נֶאֱצֶלֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בִּלְתִּי נִפְרֶדֶת כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹד הַנְּקֻדָּה הַקְּטַנָּה, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ וְנִשְׁתַּלְשֵׁל אֶל בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, עַד שֶׁנִּתְהַוָּה תַּכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן גַּם עָלֶיךָ,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָדַעַת, אַף שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ וְנִשְׁבַּרְתָּ וְנִכְרַתְּ מִשָּׁרְשְׁךָ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אֵין עוֹד שׁוּם תִּקְוָה בִּשְׁבִילְךָ, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁתַּגִּיעַ אֶל סוֹד נְקֻדָּה קְטַנָּה שֶׁאַתָּה שָׁבוּר וְנָפוּל וְיָרוּד בְּעֵינֵי עַצְמְךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אִבַּדְתָּ כְּבָר הַכֹּל וְחֹשֶׁךְ לְךָ, וְאַתָּה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁכְּבָר לְעוֹלָם לֹא תֵּצֵא, וְאַתָּה יָרוּד בְּעֵינֶיךָ, וּמְדֻכָּא וּמָלֵא מְרִירוּת וַעֲצָבוּת; בְּנִי, בְּנִי! דַּיְקָא בְּרֶגַע זֶה שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ הֲכִי פָּחוּת, הֲכִי יָרוּד וַהֲכִי מְגֻשָּׁם, דַּיְקָא אָז אִם תּוּזְּמָה לְבַטֵּל עַצְמְךָ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַחֲזֹר אֵלָיו, תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי כָּזֶה לְקַבֵּל בּוֹ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים; וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֶלָּא קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּהְיֶה בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת כְּלָל, וְאַף שֶׁבּוֹעֶרֶת בְּךָ הָרְצִיחָה שֶׁל כַּעַס וּקְפִּידוּת עַל זוּלָתְךָ וְעַל מְצַעֲרֵי נַפְשְׁךָ, שְׁתֹק שְׁתֹק, אֲהוּבִי, בְּנִי, דַּיְקָא עַכְשָׁו אִם תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְצָא בְּעַצְמְךָ אֶת נְקֻדַּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא בְּרֶגַע זֶה יִתְהַוּוּ מִמְּךָ כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְזוֹ מַדְרֵגַת מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּעֵינֵי עַצְמָם כְּלֹא מַמָּשׁ, וְנִשְׁבְּרוּ כְּחֶרֶס לְגַמְרֵי, וּמַרְגִּישִׁים עַצְמָם עָפָר

וָאֵפֶר מַמָּשׁ, בִּלְתִּי יֵשֵׁג כִּי אִם לְבַעֲלֵי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְהֵם תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלֵב נִשְׂבָּר וְנִדְכֶּה, וְאֵינָם מְגִיבִים וְעוֹנִים לְאֵלֶּה הָרְשָׁעִים הַצּוֹבְעִים הַמְפֻרְסָמִים בָּעוֹלָם, הַמְחָרְפִים וּמְצַעֲרִים אוֹתָם, רַק אוֹחֲזִים עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים וַהֲכִי רְחוֹקִים, בּוֹ בָּרֵגַע נִשְׁפָּע עֲלֵיהֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהֵם זָכוּ לְזֶה עַל־יְדֵי גֹּדֶל יְגִיעָתָם וְטִרְחָתָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתַעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים נוֹרָאִים עַד מְאֹד, שֶׁהִתְעַנּוּ יָמִים וְשָׁנִים יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, וְסִגְּפוּ עַצְמָם בְּגִלְגּוּל שֶׁלֶג וְקוֹצִים וַחֲרוּלִים, עַד שֶׁנִּשְׁבַּר גּוּפָם הַנָּשְׁמִי לְגַמְרֵי, וּמְאִירָה בָּהֶם כְּבָר רַק נִשְׁמָתָם כְּדֶגְמָא שֶׁהֵם כְּבָר לְמַעְלָה בֵּין הָעֶלְיוֹנִים מַלְאָכֵי מַעְלָה. וְאַתָּה בְּנִי, בְּנִי, מֵאַחַר שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר וְנִתְלַכְלַכְתָּ כָּל־כָּךְ, וְנִשְׁבַּר גּוּפְךָ וְיֵשׁוּתְךָ מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךָ, עַל־כֵּן אַתָּה וְדַיְקָא אַתָּה עִם שִׁבְרוֹן גּוּפְךָ וּמְרִירוּת נַפְשְׁךָ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאִבַּדְתָּ כְּבָר אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד, אִם רַק תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְתָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עִם הַלֵּב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא שֶׁלְּךָ, וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּתְפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְךָ, עִם כָּל זֹאת תִּתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים לֹא לִפֹּל בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא

לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא תַּהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת שֶׁלְּךָ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד, מֵאַחַר שֶׁהַבַּעַל תְּשׁוּבָה כְּבָר הָיָה בִּמְקוֹמוֹת נְדָחִים וּנְפוּלִים, וְנִשְׁבַּר חָמְרוֹ הַגַּס וְהָעַב עַל־יְדֵי שִׁבְרוֹן לִבּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעֵת חֲרָטָתוֹ שֶׁמִּתְחָרֵט עַל מַה שֶּׁעָשָׂה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא נִשְׁבָּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְחָמְרוֹ הַגַּס וְהָעַב נִשְׁבָּר וְנִזְדַּכֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַשִּׁבְרוֹן לֵב וְהַמְרִירוּת עַל מַעֲשָׂיו פּוֹתְחִים אֶת לִבּוֹ לְהַשִּׂיג אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר לֵב נִשְׁבָּר, וְיוֹדֵעַ אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת זֶה לְטוֹב, הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, אַדְרַבָּה הוּא בּוֹרֵחַ יוֹתֵר אָז אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא זוֹכֶה עַל־יְדֵי שִׁבְרוֹן לִבּוֹ שֶׁנִּפְתָּחִים לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר שַׁעֲרֵי לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ וּמֹחוֹ, וְזוֹכֶה שֶׁלִּבּוֹ נִפְתָּח בְּהַרְחָבָה כְּאוּלָם לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן בַּעַל תְּשׁוּבָה יֵשׁ לוֹ כֵּלִים גְּדוֹלִים לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם יֵדַע אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת הַשִּׁבְרוֹן לֵב שֶׁלּוֹ, וְלֹא יִפֹּל אָז בְּיֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, אֲשֶׁר אָז דַּיְקָא יִפָּתַח לְבָבוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַשִּׂיג אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיוּת אֱלֹקוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר כָּזֶה, אֲשֶׁר לֹא תֵאֵר וְלֹא שִׁעֵר בְּנַפְשׁוֹ;
וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר מַה לְּפָנֶיךָ, אַף שֶׁנָּפַלְתָּ
וְנִשְׁלַכְתָּ בְּעִמְקֵי עֲמָקִים וּבִשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אַל
תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל, הִדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

טו.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים
שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, כִּי זֶה לֹא יָבִיא
אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק אֶל שְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו,
וּתְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד, כִּי הָעַצְבוּת
וְהַמְרִירוּת וְהַדְּאָגוֹן הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְלֹא
יוֹצֵא לוֹ מִזֶּה שׁוּם דָּבָר — לֹא בְּגַשְׁמִי וְלֹא בְּרוּחָנִי,
וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה וְלָמָּה לְךָ
לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַמְרִירוּת, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ
וּמֵבִין הֵיטֵב אֶת מַכְאוֹבֵי לִבְּךָ וְנַפְשְׁךָ, כִּי מָרִים לְךָ
הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁנִּמְאַס לְךָ לִחְיוֹת מֵרֹב מְרִירוּת
וְדְכָאוֹן, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לְךָ שׁוּם דָּבָר, וְאַתָּה לֹא מְעֻנְיָן
בְּשׁוּם דָּבָר אֲפִלּוּ לִשְׁמֹעַ אֶת הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ, עִם כָּל
זֹאת זֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ אֲשֶׁר כָּל
הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ שֶׁנִּפְלָטִים מִפִּיךָ לֹא מֵחָכְמָה הֵם, אֶלָּא
מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ לְךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת בְּחַיֶּיךָ, וְעַל־כֵּן

תִּפֹּל כָּל־כָּךְ בִּדְכָאוֹן וּבְמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, עַד שֶׁתֹּאמַר, חַס וְשָׁלוֹם נוֹאָשׁ. וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר בְּכָל יוֹם, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל שִׂמְחָה, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבָה, וְכָל הַחֹשֶׁךְ יִתְהַפֵּךְ לְאוֹר, וְכָל הַמְּנִיעוֹת לִנְעִימוּת, וְתַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָקַחַת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִרְאֶה שֶׁהַמַּצָּב עֲדַיִן לֹא כָּל־כָּךְ חָשׁוּךְ כְּמוֹ שֶׁתֹּאַרְתָּ לְעַצְמְךָ, הָעִקָּר הִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דְּבָרֵי אֵלּוּ הַיֵּטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ כְּלָל, אָז לֹא רַק שֶׁהוּא יֵצֵא מֵהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת, אֶלָּא עוֹד יוּכַל לְהוֹצִיא גַּם אֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ, וְיִזְכֶּה לִחְיוֹת זְמַן רַב; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אָדָם אַחֵר, שֶׁהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְשַׂמֵּחַ לְבַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי רֹב בְּנֵי־אָדָם מְלֵאִים יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת וְצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְסַפֵּר מַה שֶּׁבִּלְבָּן, וּכְשֶׁבָּא אָדָם עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתָם מַמָּשׁ וְהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֵיזֶה אָדָם, הוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל מַמָּשׁ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מג)

קוּנְטְרֵס

מָה אִתְּךָ

יַכְנִיס בָּאָדָם יִשּׁוּב הַדַּעַת, שֶׁיִּזְכֶּה לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, וּמַה וְלָמָּה לוֹ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מְעֻצְבָּן וְעָצוּב וּמְדֻכָּא מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת יְשָׁרוֹת, אֵיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְלֹא לִדְאֹג שׁוּם דְּאָגוֹת כְּלָל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁרוֹאֶה אֶת אֶחָד שֶׁהוּא שָׁבוּר וְשָׁרוּי בְּדַכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת, יִשְׁאַל: ״מָה אִתְּךָ״, וְיַחֲזֵק וְיַאֲמֵץ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְיַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְשַׂמֵּחַ וּלְאַמֵּץ אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמג)

קוּנְטְרֵס

מָה אִתְּךָ

א.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּפַח שָׁבוּר, וְנָפַלְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים, עִם כָּל זֹאת, אָסוּר לְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק לַעֲשׂוֹת בְּרֶגַע זֶה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "מָה אִתִּי, שֶׁאֲנִי מֻנָּח בְּיֵאוּשׁ כָּזֶה?!", הֲלֹא בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעַכְשָׁו קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי כָּל הַהַתְחָלוֹת קָשׁוֹת, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת לִתְשׁוּבָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְנוֹצֵץ לוֹ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי

שֶׁיִּתְעוֹרֵר לָשׁוּב, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַזְרִיחַ לוֹ מְאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם כְּשֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי "כָּל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ" (וַיִּקְרָא כב, י), וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן הַהַתְחָלָה, וְלִפְעָמִים כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו, וּמַזְרִיחַ לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְתוֹךְ עֹמֶק הַחֲשְׁכוּת שֶׁלּוֹ וּנְפִילָתוֹ הַגְּדוֹלָה, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ בִּתְשׁוּבָה, אַךְ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל הָאוֹר הַזֶּה, כִּי לְפִי עֹצֶם שְׁבִירָתוֹ לְשִׁבְרֵי שְׁבָרִים, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים, הַכֹּל הוּא אֶצְלוֹ בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁלִּפְעָמִים מִתְעוֹרֵר הָאָדָם בִּתְשׁוּבָה לְאֵיזֶה זְמַן, וְאַחַר־כָּךְ נוֹפֵל מִזֶּה, וְכֵן מִזְדַּמֵּן כַּמָּה פְּעָמִים, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקֵּן עֲדַיִן אֶת כֵּלָיו, שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל אוֹר הַהִתְעוֹרְרוּת כָּרָאוּי, וְזֶה בִּפְרָט, אַךְ בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל שַׁיָּךְ גַּם־כֵּן בְּחִינָה זוֹ, שֶׁזּוֹ בְּחִינַת כָּל הַגָּלֻיּוֹת וְהַגְּאֻלּוֹת, וְחָזְרוּ וְגָלוּ, וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן "יְמִין הַשֵּׁם רוֹמֵמָה" (תְּהִלִּים קיח, טז), וּלְעוֹלָם יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן מִכָּל בְּחִינַת גְּאֻלָּה, וּמִכָּל פַּעַם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נַעֲשׂוּ תִּקּוּנִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נִתְגָּרָה הַבַּעַל־דָּבָר, וְחָזְרוּ וְקִלְקְלוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ רְשָׁמִים הַרְבֵּה מֵהַתִּקּוּנִים הָאֵלּוּ, עַד שֶׁבַּכֹּחַ הַזֶּה אָנוּ חַיִּים בַּגָּלוּת, וְיֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְקַבֵּל אֵיזוֹ הִתְנוֹצְצוּת מִידִיעַת

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וֶאֱמוּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ־כֵן מַמָּשׁ הוּא בְּכָל זְמַן, וּבְכָל אָדָם בִּפְרָט, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁמַּתְחִיל פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפֵל מִזֶּה בְּכָל פַּעַם, אֲפִלּוּ אִם הַנְּפִילָה גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲפִלּוּ מִי שֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲבֵרוֹת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁהִתְחִיל אֵיזוֹ הַתְחָלָה טוֹבָה בְּכָל פַּעַם, אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּשְׁעַת הַנְּפִילָה נִתְקַלְקֵל הַכֹּל, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאָר רְשִׁימוּ טוֹבָה מִכָּל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה וּמִכָּל הַתְחָלָה וְהַתְחָלָה, וְאֵלּוּ הָרְשָׁמִים הֵם תִּקּוּנִים נִפְלָאִים, וְהֵם נִצְרָכִים וּמֻכְרָחִים מְאֹד אֶל בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁצְּרִיכִים לְהָקִים, כִּי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וּצְרִיכִים לְהָקִים בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה בִּנְיַן שָׁלֵם בְּדֶרֶךְ נִפְלָא, שֶׁלֹּא יֶהֱרַס לְעוֹלָם, וּצְרִיכִים לֶאֱסֹף כָּל נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַבְּצָם יַחַד בִּקְדֻשָּׁה שֵׁנִית, וְלֹא יִשָּׁאֵר שׁוּם נִצּוֹץ וּנְשָׁמָה נִדַּחַת בַּחוּץ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ "חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת [בִּרְחָמָיו] לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח" (שְׁמוּאֵל־ב יד, יד), וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִבְנְיַן זֶה כֵּלִים רַבִּים לְאֵין מִסְפָּר, וּצְרִיכִים לָזֶה כְּלֵי אֱמָנוּת הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, עַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה עַכְשָׁו אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה — הֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה

וּצְדָקָה וּשְׁאָר מִצְוֹות, הַכֹּל יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נִצְרָךְ מְאֹד לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וּבְתִקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּלְבִנְיַן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת, וְעַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הָאָדָם שֶׁעָשָׂה הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אוֹ עָסַק כְּבָר קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יָמִים וְשָׁנִים, וְנָפַל אַחַר־כָּךְ, אֲפִלּוּ אִם נִפְילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲפִלּוּ אִם חָזַר וְנִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְחָזַר וְנָפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן תֵּדַע וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר וְלֹא שׁוּם עֲבוֹדָה קָלָה נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הִתְעוֹרְרוּת בְּעָלְמָא וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה, אֵינָם נֶאֱבָדִים לְעוֹלָם, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד, (אֵין רָצוֹן טוֹב שֶׁהוֹלֵךְ לְאִבּוּד), כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בְּאֵיזוֹ הִתְעוֹרְרוּת בְּעָלְמָא, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזוֹ עֲבוֹדָה דִּקְדֻשָּׁה, אֲזַי תֵּכֶף חוֹטֵף אוֹתוֹ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁמַּכְנִיס לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא, שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת, לְהַכְנִיס לְשָׁם כָּל הַנִּדָּחִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר אֶחָד מֵהֶם בַּחוּץ, כִּי כְּשֶׁמְּקָרֵב הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אֲפִלּוּ רַק בִּבְחִינַת שְׁכֵנוּת, כְּמוֹ שָׁכֵן שֶׁדַּר אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת רַק

לְפִי שָׁעָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם עַל־יְדֵי־זֶה נִתְוַסְּפִים הַבָּתִּים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּרִבּוּי עָצוּם בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, וְנַעֲשִׂין עַל־יְדֵי־זֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה בְּלִי שִׁעוּר, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נִתְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ הַשָּׂכֵן שֶׁיּוֹצֵא אַחַר־כָּךְ מִבֵּית בַּעַל הַבַּיִת, וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, לְמָשָׁל כְּשֶׁיֵּשׁ תִּשְׁעָה אֲנָשִׁים, אֲפִלּוּ אִם כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה: בָּרְכוּ אוֹ קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁבָּא אֲלֵיהֶם אָדָם אַחֵר, אֲפִלּוּ פָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים מִן הַשּׁוּק, מְצָרְפִין אוֹתוֹ לְמִנְיַן עֲשָׂרָה, וְנִגְמַר עַל יָדוֹ אֲמִירַת הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אַף־עַל־פִּי שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד חָלַף וְהָלַךְ לוֹ, וְחָזַר אֶל הַשּׁוּק, אַף־עַל־פִּי־כֵן כַּמָּה שַׁעֲשׁוּעִים גָּרַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַקְּדֻשָּׁה נִגְמְרָה עַל יָדוֹ, וְכֵן אֲפִלּוּ אִם הָיוּ שָׁם כַּמָּה מִנְיָנִים בִּלְעָדָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁנִּתְוַסְּפָה אֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, נִתְוַסֵּף קְדֻשָּׁתוֹ וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי "בְּרֹב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ" (מִשְׁלֵי יד, כח), אַדְרַבָּה, כָּל מַה שֶּׁנִּתְוַסְּפָה נֶפֶשׁ אַחַת אֶל קִבּוּץ גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה, עֲבוֹדָה בְּעָלְמָא בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֹאת הָעֲבוֹדָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וּכְבָר

נִצְטָרְפָה אֶל הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא, וְגָרְמָה תִּקּוּן גָּדוֹל לְבִנְיָן הַקְּדֻשָּׁה, וְנִתְרַבּוּ כַּמָּה אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת בָּתִּים עַל יָדָהּ, וְאִם יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כָּל פַּעַם כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְקַבְּצוּ כָּל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים שֶׁגָּרַם בְּכָל עֲבוֹדָה וּבְכָל הַתְחָלָה, וְכֻלָּם יִתְקַבְּצוּ לְעֶזְרָתוֹ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְאִם "רֵאשִׁיתוֹ מִצְעָר אַחֲרִיתוֹ יִשְׂגֶּה מְאֹד" (אִיּוֹב ז, ח), וְאָז יִרְאֶה מַה שֶּׁפָּעַל עַל־יְדֵי כָּל עֲבוֹדָה שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נֶאֱבָד לְעוֹלָם. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וּרְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד: "מָה אִתִּי, וְלָמָּה לִי לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר? הֵן אֱמֶת שֶׁעָשִׂיתִי כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, אֲבָל אִם אֶזְכֶּה לַחֲזֹר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה, בְּוַדַּאי יִהְיוּ נַעֲשִׂין עַל יָדִי דַּיְקָא תִּקּוּנִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים כָּאֵלּוּ שֶׁעֲדַיִן לֹא עָלוּ", כִּי מִמַּה נַּפְשָׁךְ, אִם אַתָּה בֶּאֱמֶת כָּל־כָּךְ גָּרוּעַ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה מְדַמֶּה לְעַצְמְךָ, אַדְרַבָּה דַּיְקָא אִם אַתָּה תָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תִּגְרֹם שֶׁעוֹד רְבָבוֹת נְפָשׁוֹת יִתְקָרְבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, וּכְשֶׁהַנְּמֹךְ

בְּיוֹתֵר מַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמוֹ, מְמֵילָא מַגְבִּיהַּ אֶת כֻּלָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִבָּנֶה הַבִּנְיָן שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךְ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְאַל תִּכָּנֵס בְּשׁוּם לְחָצִים מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ לְךָ כִּשָּׁלוֹן בְּחַיֶּיךָ, וּכְאִלּוּ מִמְּךָ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת יְשָׁשׂכָר, שֶׁהוּא מְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידָיו אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ, וּמְגַלֶּה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ שָׂכָר לְכָל בְּרִיָּה, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁשָּׁבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לְהִשְׁתַּנּוֹת לְגַמְרֵי, אִם רַק תַּחֲזִיק עַצְמְךְ אֵצֶל הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי הַמְלַמֵּד לָאָדָם דַּעַת, אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל הָעִתִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כַּמָּה וְכַמָּה עִתִּים עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עִתִּים לְטוֹבָה וְעִתִּים לְרָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם הָעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה עִתִּים הָאֲמוּרִים בְּסֵפֶר קֹהֶלֶת, וּבָהֶם כְּלוּלִים כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם הִתְחַנֵּן דָּוִד (תְּהִלִּים לא, טז): "בְּיָדְךָ עִתֹּתָי הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרֹדְפָי", וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיק

הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה וְדַעַת לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ יְשָׁשכָר, שֶׁיּוֹכַל לְהָאִיר בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹכַל לְהִתְחַזֵּק וּלְיִשָּׁאֵר עַל עָמְדוֹ בְּכָל הַזְּמַנִּים וְהָעִתִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו, בְּחִינַת (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א יב, לג): "וּמִבְּנֵי יְשָׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל", שֶׁיֵּדַע כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מַה לַּעֲשׂוֹת בְּכָל עֵת וָעֵת, אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָעֵת כְּפִי הָעֵת וְהַזְּמַן — פַּעַם בְּתוֹרָה, פַּעַם בִּתְפִלָּה, פַּעַם בִּצְדָקָה, פַּעַם בִּצְעָקָה וְשַׁוְעָה וּתְחִנָּה וּבְכִיָּה, פַּעַם בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, פַּעַם בְּדִבּוּר, פַּעַם בִּשְׁתִיקָה, וְיֵשׁ עֵת שֶׁצְּרִיכִים וּמֻכְרָחִים לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ דַּיְקָא מֵהָעֲבוֹדָה, בִּבְחִינַת בְּטוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְהוּ קִיּוּמָהּ, כִּי יֵשׁ עֵת שֶׁצְּרִיכִים לֶאֱכֹל אוֹ לִישֵׁן בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַגּוּף אוֹ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ וּכְיוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, וְהַכֹּל כְּפִי הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי עִתִּים שׁוֹנִים, וְכֵן בְּדָוִד הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק נֶאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א כט, ל): "וְהָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו וְעַל יִשְׂרָאֵל", וְצַדִּיק הַדּוֹר הָאֲמִתִּי הוּא מֵאִיר בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וָעֵת. בְּנִי, בְּנִי! רַק הַחָזֵק עַצְמְךָ אֵצֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, הַמְלַמְּדִים אוֹתְךָ לְמוּדִים אֵלּוּ, וְאָז תֵּצֵא

מִכָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְתִזְכֶּה לְהִשְׁתַּנּוֹת לְגַמְרֵי, וְתָאִיר לְךְ קֶרֶן הַהַצְלָחָה בְּחַיֶּיךְ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁמָּרִים לְךְ מְאֹד הַחַיִּים עַכְשָׁו, כִּי כְּבָר נָפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁנֶּחְשָׁךְ מִמְּךְ כָּל הָאוֹרוֹת וְכוּ', וְאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁאַתָּה מֻנָּח בִּמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים בְּיוֹתֵר שֶׁבָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְךְ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּלְהִתְיָאֵשׁ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַיְרִידוֹת שֶׁלְּךְ הֵן כָּל־כָּךְ חֲזָקוֹת, שֶׁאֵין לְךְ כְּבָר שׁוּם חִיּוּת כְּלָל, כִּי כְּשֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם לְמַדְרֵגוֹת נְמוּכוֹת מְאֹד, שֶׁהֵם בְּחִינַת מְקוֹמוֹת מְטֻנָּפִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חִיּוּת מִבְּחִינַת הִתְגַּלּוּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הָיוּ כָּל הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, כִּי עֲלֵיהֶם, הֵינוּ עַל מְקוֹמוֹת אֵלּוּ נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה מב, ח): "וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן", וְחִיּוּתָם הִיא רַק מֵהַהַעֲלָמָה וְהַהַסְתָּרָה שֶׁל הַמַּאֲמָר הַסָּתוּם דִּבְרֵאשִׁית, שֶׁהוּא בְּחִינַת — אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וַאֲזַי כְּשֶׁנּוֹפֵל לִמְקוֹמוֹת אֵלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, וְזוֹכֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, כִּי רוֹאֶה שֶׁמְּקוֹמוֹ רָחוֹק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם־כֵּן אֵינָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם מָקוֹם כְּלָל, כִּי עִקַּר הַמָּקוֹם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ הַשְׂרָאַת הַקְּדֻשָּׁה וְהִתְגַּלּוּת כְּבוֹד אֱלֹקוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּקְרָא מָקוֹם כַּיָּדוּעַ, בְּחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲבָל הַמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים אֵינָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם מָקוֹם כְּלָל, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כח, ח): "כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צוֹאָה בְּלִי מָקוֹם", עַל־כֵּן כְּשֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם לְשָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין לוֹ בֶּאֱמֶת שׁוּם מָקוֹם כְּלָל, וְהוּא נָע וָנָד בָּאָרֶץ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִתְרַחֵק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּאִלּוּ מַחֲזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וּכְאִלּוּ מַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם כְּלָל, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה עַל־כָּל־פָּנִים לֵידַע הָאֱמֶת, וְלִרְאוֹת פְּגָמוֹ וְקִלְקוּלוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁהֶחֱרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם בָּעוֹלָם כְּלָל, וּמְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, וְשׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ — אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, כִּי בְּוַדַּאי גַּם מְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם אֵיזוֹ חִיּוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁהוּא בְּהֶעָלֵם גָּדוֹל, בִּבְחִינַת אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, עַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמְּחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ גַּם שָׁם אַחַר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה לִבְחִינַת קְדֻשַּׁת הַמַּאֲמָר הַסָּתוּם שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיֵּה, וְשָׁם הוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מִן הַמָּקוֹם, נִמְצָא שֶׁהַיְרִידָה שֶׁלּוֹ, שֶׁנָּפַל לְמַדְרֵגָה כָּזֹאת, עַד שֶׁהוּא בְּבְחִינַת לְמַטָּה מִן הַמָּקוֹם, כִּי הָיָה בְּבְחִינַת תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְלֹא הָיָה לוֹ מָקוֹם כְּלָל, וְעַכְשָׁו עַל־יְדֵי

הַבַּקָּשָׁה וְהַחִפּוּשׂ עָלָה עַל־יְדֵי־זֶה בַּעֲלִיָּה גְּדוֹלָה לִבְחִינַת לְמַעְלָה מִן הַמָּקוֹם, וְאָז נִמְחָלִין לוֹ כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי מִבְּחִינַת אַיֵּה שֶׁהִיא הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מְאֹד, מִשָּׁם כָּל הַסְּלִיחָה וְהַמְּחִילָה לְכָל הָעֲוונוֹת, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קל, ד): "כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה" וְכוּ', כִּי עִמְּךָ דַּיְקָא, כִּי אַיֵּה הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר, בְּחִינַת תְּלִיסָר תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ הַשִּׁשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַמְּחִילָה וְהַסְּלִיחָה כַּיָּדוּעַ, וְזֶה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה א, יח): "אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ", כִּי הַמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים הֵם בְּחִינַת קְלִפָּה קָשָׁה וַחֲזָקָה מְאֹד, וּמִתְגַּבֶּרֶת בְּכָל יוֹם לְכַלּוֹת כָּל הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמְבֹאָר בְּכַוָּנוֹת הָאֲרִיזַ"ל, וּמִבְּחִינַת קְלִפָּה זֹאת נִמְשָׁכִין כָּל מִינֵי שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים שֶׁאֲסוּרִים בַּאֲכִילָה בְּאִסּוּר חָמוּר, מֵאַחַר שֶׁהֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת: "וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן", אֲבָל עַל־יְדֵי הַבַּקָּשָׁה וְהַחִפּוּשׂ אַחַר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם מִשָּׁם עַל־יְדֵי־זֶה עוֹלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְנִמְשֶׁכֶת לוֹ סְלִיחָה וּמְחִילָה מִבְּחִינַת תְּלִיסָר תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, שֶׁהֵם בְּחִינַת צֶמֶר כַּיָּדוּעַ, וְזֶה — אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לְעִנְיַן תּוֹלָעִים שֶׁנִּתְהַוּוּ בַּתָּלוּשׁ, שֶׁאֵינָם אֲסוּרִים עַד אַחַר שֶׁפָּרְשׁוּ, כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל

לַמְקוֹמוֹת הָאֵלּוּ, וְאָז רוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם כְּלָל בִּקְדֻשָּׁה, אֲזַי הָעִקָּר לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ וְשֶׁלֹּא לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ וְלִפְרֹשׁ וְלָצֵאת לַחוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר הָיוּ כְּבָר כַּמָּה וְכַמָּה אֲנָשִׁים, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁרָאוּ בְּעַצְמָם נְפִילָתָם הַגְּדוֹלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי וּפָרְשׁוּ מִן הַקְּדֻשָּׁה, וְיָצְאוּ לַחוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, וְרָצוּ לִקְבֹּעַ לָהֶם מָקוֹם חוּץ לַקְּדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, וְרָצוּ לִשְׁרֹץ בָּאָרֶץ לְהִתְפַּשֵּׁט עַצְמָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ: אֵיזִיל וְאֶתְהַנֵּי בְּהַאי עָלְמָא, (אֵלֵךְ וְאֶהָנֶה בְּזֶה הָעוֹלָם), מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַבָּא, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵלּוּ הֵם בְּוַדַּאי טְמֵאִים וַאֲסוּרִים לְגַמְרֵי, כִּי זֶה בְּחִינַת — הַשֶּׁרֶץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ דַּיְקָא, שֶׁשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הַנָּחָשׁ וְהַטֻּמְאָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל זֶה הַתּוֹלָע, הֵינוּ מִי שֶׁנָּפַל לִבְחִינַת מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת תּוֹלָע, רַק שֶׁהוּא דָּבוּק בִּמְקוֹמוֹ, וְאֵינוֹ פּוֹרֵשׁ אֶל הַחוּץ עַל־כָּל־פָּנִים, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם מָקוֹם לִבְרֹחַ וּלְהִסְתַּתֵּר מִפָּנָיו, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט, ז): "אָנָה מִפָּנֶיךָ אֵבְרָח אִם אֶסַּק שָׁמַיִם" וְכוּ', וּמַה יִּפְעַל בָּזֶה אִם יוֹסִיף עוֹד בִּיּוֹתֵר לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹת לִבּוֹ הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף מָרָה תִּהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה, וּבְוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ אָז לְמֵשִׁיב נֶפֶשׁ וּכְמוֹצֵא שָׁלָל רַב, כָּל

מַה שֶּׁיַּצִּיל עַצְמוֹ מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא אֲפִלּוּ מְעַט דִּמְעַט, וּכְשֶׁמְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל זֹאת, וְכָל מַה שֶּׁהוּא רוֹאֶה שֶׁהוּא רָחוֹק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם כְּלָל, כִּי כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁרְחוֹקִים מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ אֵינָם נִקְרָאִים בְּשֵׁם מָקוֹם כְּלָל, וְעַל־כֵּן שׁוֹאֵל וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ גַּם מִשָּׁם אַחַר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת — אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ" (דְּבָרִים ד, כט), מִשָּׁם דַּיְקָא, כִּי עַל־כָּל־פָּנִים אֵינוֹ פּוֹרֵשׁ לָצֵאת לַחוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּה אֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, בִּבְחִינַת (קֹהֶלֶת י, ד): "אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ מְקוֹמְךָ אַל תַּנַּח", עַל־יְדֵי־זֶה יוֹכַל לִזְכּוֹת שֶׁתִּתְהַפֵּךְ הַיְרִידָה לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה, וְיַעֲלֶה לִבְחִינַת לְמַעְלָה מִן הַמָּקוֹם, וּמִבְּחִינַת "תּוֹלָע" יִהְיֶה נַעֲשָׂה "עוֹלַת", בְּחִינַת עוֹלַת תָּמִיד שֶׁמְּכַפֶּרֶת עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל יוֹם וְשֶׁל לַיְלָה, וּמַכְנִיעַ וּמְבַטֵּל קְלִפַּת תּוֹלָע, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תּוֹלָעִים שֶׁבְּתָלוּשׁ, עַד שֶׁלֹּא פָּרְשׁוּ מֵהָרִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּרְשׁוּ לַחוּץ לִשְׁרֹץ עַל הָאָרֶץ, וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מָקוֹם בָּאָרֶץ בִּמְקוֹם אֲחִיזַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּה מְחַפֵּשׂ גַּם מִמְּקוֹמוֹ אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָזַי תּוּכַל הַיְרִידָה לְהִתְהַפֵּךְ לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה, וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי אַף שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ כְּבָר

זָרוּק וְנָטוּשׁ לְגַמְרֵי, וְאַתָּה נִמְצָא בַּחוּץ מַמָּשׁ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד — אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ, אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאֶזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן, וּתְחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תַּנִּיחַ אֶת מְקוֹמְךָ, רַק תָּמִיד תִּרְצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַיְרִידוֹת שֶׁלְּךָ לְבַסּוֹף יִתְהַפְּכוּ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא תְּיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ, אָהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאַל יְכָנְסוּ בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ אוֹתְךָ אֵין צְרִיכִים, כִּי עָלֶיךָ לִזְכֹּר תָּמִיד, אֲשֶׁר "אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה" (בָּבָא קַמָּא לח:), וְכָל מַה שֶּׁפָּעַל וְעָשָׂה אֵיזֶה טוֹב לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, לֹא יֹאבַד שׁוּם דָּבָר לָעָתִיד, אֲפִלּוּ אִם עָבַר, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמָּה פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁמִּבַּאַר בְּסִפְרֵי קְדֻשׁ, שֶׁמִּי שֶׁהוּא רָשָׁע, הוּא מוֹסִיף כֹּחַ בַּקְלִפָּה עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר

לְבָאֳרָם כָּל־כָּךְ בִּפְרָט בִּכְתָב, אַךְ הַכְּלָל, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי, וּמִתְגַּעְגֵּעַ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָשׁוּב כָּרָאוּי לוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד שׁוּם דָּבָר, אֲפִלּוּ אִם לֹא יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁעַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁיִּהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ מְעַט מְעַט בְּתוֹךְ דַּרְכֵי הַקְּדֻשָּׁה, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, אֲזַי גַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה עִמְּךָ, "כִּי בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד"

(בְּרָכוֹת לד:).

ה.

צָרִיךְ שֶׁתִּתְחַזֵּק עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הַחֹשֶׁק וְהָרָצוֹן שֶׁלְּךָ כְּרֶגַע, כִּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְזֶה, וְאַף

שֶׁלְּעֵת עַתָּה אַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ רָחוֹק וּמֻזָּנָח וּכְאִלּוּ
שֶׁאֵין לְךָ שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בְּעֵת
שֶׁהָאָדָם רָחוֹק מִקְּדֻשָּׁתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נָע וָנָד וּמְטֻלְטָל,
וְדוֹחִין אוֹתוֹ מִקְּדֻשָּׁתוֹ מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי, רַחֲמָנָא לִצְלָן,
אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הוּא חָזָק וְאַמִּיץ לְבַקֵּשׁ וְלִדְרֹשׁ
וּלְחַפֵּשׂ וְלַחְתֹּר בְּכָל עֵת וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וְלִכְסֹף וּלְבַקֵּשׁ אֶת
שֶׁאָהֲבָה נַפְשׁוֹ, הֵינוּ לִזְכֹּר לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז
אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן עוֹבְרִים עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה,
וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְמָצְאוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אַף־עַל־פִּי־
כֵן יֵדַע וַיַּאֲמִין כִּי בְּכָל עֵת וָעֵת עַל־יְדֵי כָּל בַּקָּשָׁה
וְחִפּוּשׂ, וְעַל־יְדֵי כָּל דְּרִישָׁה וּדְרִישָׁה שֶׁדּוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ
וּמְחַפֵּשׂ לִמְצֹא כְּבוֹד קְדֻשָּׁתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי כָּל הַבָּטָה
וְגַעְגּוּעַ שֶׁמַּבִּיט וְתוֹלֶה עֵינָיו לְרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי
כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁפּוֹנֶה אֶל הַקְּדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי כָּל זֶה
זוֹכֶה בְּכָל פַּעַם לִשְׁבֹּר חוֹמוֹת בַּרְזֶל וְדַלְתוֹת נְחֹשֶׁת,
אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ מִתְגַּבְּרִין עָלָיו בְּכָל פַּעַם, רַחֲמָנָא
לִצְלָן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין יְגִיעוֹ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין
שׁוּם תְּנוּעָה שֶׁפּוֹנֶה לַקְּדֻשָּׁה נֶאֱבֶדֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם
הוּא חָזָק וְאַמִּיץ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ יוֹתֵר, אַף אִם יַעֲבֹר
עָלָיו מָה, בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף, יִזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ
יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי צְרִיכִים לַעֲבֹר עַל הָאָדָם עִידָּן וְעִידָּנִין

הַרְבֵּה, וְכַמָּה יָמִים וּנְהָרוֹת וּתְהוֹמוֹת וּמִימוֹת מְחֻלָּפִין
צְרִיכִין לַעֲבֹר עָלָיו, וּבְכַמָּה מִדְבָּרִיוֹת הַמְלֵאִים נְחָשִׁים
וְעַקְרַבִּים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים צָרִיךְ לַעֲבֹר בָּהֶם, עַד אֲשֶׁר
זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, וְזֶה הַדָּבָר אִי
אֶפְשָׁר לְבָאֵר כְּלָל, עַד הֵיכָן הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק, כִּי
לְכָל אֶחָד נִדְמֶה שֶׁעָלָיו אֵין אָנוּ מְכַוְּנִים בִּדְבָרֵינוּ, כִּי
לוֹ יֵשׁ מְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה, וְנִתְפָּס בְּתַאֲוֹתָיו וּבְמִצּוּדָתוֹ,
כָּל־כָּךְ עַד שֶׁלְּאִישׁ כְּמוֹתוֹ אִי אֶפְשָׁר עוֹד לָשׁוּב בֶּאֱמֶת
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּבָר נִלְכָּד יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה בַּמֶּה
שֶׁנִּלְכָּד, עַד אֲשֶׁר לֹא יַאֲמִין שׁוּב מִנִּי חֹשֶׁךְ כָּךְ נִדְמֶה
לְכָל אֶחָד, וְרַבֵּנוּ נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, הָיָה
קוֹרֵא תַּגָּר עַל זֶה מְאֹד, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אֲהָהּ, לְבַל
תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם, וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "גִּיוַואלְד, זַייט אַייךְ
נִיט מְיַאֵשׁ", וּמָשָׁךְ מְאֹד תֵּבַת גִּיוַואלְד, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל
יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי
עֵצָה זוֹ לְבַד, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּחַפְּשׂוּ וִיבַקְּשׁוּ וְיִצְטַעֲרוּ
וְיִתְגַּעְגְּעוּ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְקָרְבוּ
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי־זֶה, וְאָז יִרְאוּ שֶׁאֵין שׁוּם תְּנוּעָה
דִּקְדֻשָּׁה נֶאֱבֶדֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי כָּל תְּנוּעָה וּבַקָּשָׁה
שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה
תִּקּוּן, עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה לַעֲלוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, לָכֵן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנִי, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּיָדְךָ, וְתִשְׁאַל לְעַצְמְךָ: "מַה אִתִּי, הֵיכָן דַּעְתִּי וְשִׂכְלִי? מַדּוּעַ נָפַלְתִּי כָּל־כָּךְ בְּיֵאוּשׁ, הֲלֹא אִם לֹא אֶעֱזֹב אֶת עַצְמִי, בְּוַדַּאי אֶזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצְרְךָ, וּבְכָל פַּעַם שֶׁאַתָּה רַק רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, חוֹזֵר וּמִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצְרְךָ, אַל תֶּחָלֵשׁ דַּעְתְּךָ מִזֶּה כְּלָל, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר לִפְעָמִים הָאָדָם נִכְנָס לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּמַתְחִיל לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, וּפִתְאֹם נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא נִתְרַחֵק מֵהַקְּדֻשָּׁה מְאֹד לִבְחִינַת קַצְוֵי אֶרֶץ וְיַם רְחוֹקִים, כִּי רוֹאֶה שֶׁחוֹזְרִים וְעוֹלִין עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבוֹת וְתַאֲוֹת וְהִרְהוּרִים וְכוּ', מַה שֶּׁלֹּא עָלוּ עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ זֶה כַּמָּה יָמִים אוֹ שָׁנִים, אַל יִפֹּל לֵב הָאָדָם עָלָיו עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי לִפְעָמִים זֶהוּ לְתַכְלִית שְׁלֵמוּת טוֹבָתוֹ, כִּי מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁהוּא בְּסָמוּךְ אֶל הַקְּדֻשָּׁה מַמָּשׁ, וְרוֹצֶה לְהִכָּנֵס לִפְנִימִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִכָּנֵס לְשָׁם, עַד שֶׁיַּחֲזֹר וְיֵלֵךְ דֶּרֶךְ הַמְקוֹמוֹת הַפְּגוּמִים שֶׁהָיָה שָׁם בִּתְחִלָּה, וְיִתַּקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם, וַיַּחֲזֹר וְיִבָּרֵר וְיַעֲלֶה כָּל

הַנִּצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהוֹרִידָם לְשָׁם עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, וְאָז נַעֲשִׂים מִזֶּה תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים בִּבְחִינַת קְטֹרֶת, וְאָז יְזֻכֶּה לְהִכָּנֵס לִפְנִימִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה מַמָּשׁ, כִּי זֶה עִקַּר תַּעֲנוּגָיו וְשַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁמַּעֲלִין הַנִּצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים מֵעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת. וְיָכוֹל לִהְיוֹת כְּשֶׁנִּתְרַחֵק הָאָדָם בְּיוֹתֵר וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם, שֶׁיְּקַבֵּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ נַחַת רוּחַ גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא בִּמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים מְאֹד, וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ מִשָּׁם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, בְּכָל הַמְשָׁכָה וְהַמְשָׁכָה הוּא גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יַחֲמֹל עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִכָּנֵס עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא לִפְנִים מַמָּשׁ, לְתוֹךְ בֵּית הַקְּדֻשָּׁה; וְלָכֵן אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ שֶׁאַחֲרֵי יְגִיעוֹת שֶׁל יָמִים וְשָׁנִים שֶׁיָּגַעְתָּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה פִּתְאֹם אַתָּה אוֹחֵז עוֹד בַּהַתְחָלָה, אַל תִּפֹּל מִדָּבָר זֶה, אֶלָּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְנַסּוֹת אוֹתְךָ, וְכֵן רוֹצֶה שֶׁאַתָּה תַּעֲלֶה עוֹד נְשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ בְּאוֹתָן נְפִילוֹת שֶׁאַתָּה נָפַלְתָּ, וּבָזֶה שֶׁלֹּא

תִּתְיָאֵשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכֵן לְהַעֲלוֹת אֲחֵרִים עִמְּךָ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּתְחַזֵּק עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי מְאֹד מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ מְאֹד מְאֹד בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁעַכְשָׁו כְּבָר לֹא תּוּכַל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵרֹב לִכְלוּךְ וְטִנּוּף מַעֲשֶׂיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, צָרִיךְ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו אֲלָפִים וְרִבְבוֹת יְרִידוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה גִּבּוֹר חָזָק לְחַזֵּק לְבָבוֹ בְּכָל פַּעַם לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ מִשּׁוּם יְרִידָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל אֵלּוּ הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הֵם בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת הַמִּלְחָמוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל כְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל מִימוֹת עוֹלָם. וְהָעִקָּר הוּא הִתְחַזְּקוּת — לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד, וְשֶׁלֹּא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּכָל מָקוֹם יְכוֹלִים לִמְצֹא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קלט, ז): "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ", כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפֵל לַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אַף־עַל־

פִּי־כֵן צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וְלִבְלִי לְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְעוֹלָם, כִּי גַּם שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, בְּחִינַת "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ", וְזֶה עִקַּר הַכְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְהַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ — לְבִלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ לְעוֹלָם, אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מִימוֹת עוֹלָם, שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ, אַשְׁרֵי לָהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, כֻּלָּם לֹא בָּאוּ לִשְׁלֵמוּתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ — שֶׁלֹּא הָיוּ מְיָאָשִׁים עַצְמָם לְעוֹלָם, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת הַרְבֵּה, רַק שֶׁהֵם הִתְחַזְּקוּ בְּכָל פַּעַם, אַף־עַל־פִּי שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר וְעַל־יְדֵי הִתְחַזְּקוּת שְׁלֵמָה (שֶׁקּוֹרִין דֶּער הַאלְטִין זִיךְ), זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ; אַשְׁרֵי לָהֶם! וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, כִּי אֲפִלּוּ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁהִגִּיעוּ, עִם כָּל זֹאת הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד וְלֹא הִתְיָאֲשׁוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן אַתָּה, שֶׁבֶּאֱמֶת כְּבָר הָיִיתָ בְּבוֹץ עָמֹק, עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לְהִתְחַזֵּק וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִזְכּוֹת.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הַבְּחִירָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל הִיא גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן

לֹא בְּחִנָּם אַתָּה רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם מַצְלִיחִים עַכְשָׁו מְאֹד בָּעוֹלָם, וְנִדְמֶה כִּי יָדָם עַל הָעֶלְיוֹנָה, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי זֶה כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא כִּי אִם בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, וְעַל־כֵּן הַבְּחִירָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד כַּיָּדוּעַ, וְעִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר רְצוֹנוֹ בְּהַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתָלָה הַכֹּל בִּרְצוֹן הָאָדָם, בְּחִינַת (תְּהִלִּים קטו, טז): "וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם", הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָסַר אֶת הַבְּחִירָה לָאָדָם, וּבְדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (מַכּוֹת י.), וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בָּאָדָם לִשְׁבֹּר תַּאֲוָותָיו וְלִבְרֹחַ מֵרַע וְלַעֲשׂוֹת טוֹב, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַפּוֹךְ — לֵילֵךְ אַחֲרֵי שְׁרִירוּת לִבּוֹ, וּלְהִתְגַּבֵּר בִּרְצוֹנוֹת רָעִים כָּאֵלּוּ עַד שֶׁכְּבָיְכוֹל יַכְרִיחַ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַלֵּא תַּאֲוָתוֹ וּרְצוֹנוֹ הָרַע, כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים שֶׁאֶחָד נִכְסַף מְאֹד בְּרָצוֹן חָזָק לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ לַצַּדִּיק וְכַיּוֹצֵא, וְיֵשׁ לוֹ עַל זֶה מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, וְהוּא כִּמְעַט מִן הַנִּמְנַע וּלְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע, אַף־עַל־פִּי־כֵן יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר בְּחֹשֶׁק גָּדוֹל כָּזֶה, וּבִרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים חֲזָקִים כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ וּמְסַבֵּב עִמּוֹ בְּדְרָכִים נִפְלָאוֹת וּבְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ

הַטֶּבַע, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא מַחֲשַׁבְתּוֹ הַטּוֹבָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים, שֶׁגַּם הַהוֹלֵךְ לִדְבַר עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ הוֹלֵךְ לַמֶּרְחַקִּים לְאַבֵּד נַפְשׁוֹ לָדַעַת, לִלְמֹד חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְכַיּוֹצֵא, וְיֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן עַל זֶה מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, וְהוּא כִּמְעַט מִן הַנִּמְנָע וְשֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, רַק הוּא מִתְגַּבֵּר בִּרְשָׁעוּתוֹ בְּרָצוֹן חָזָק כָּזֶה, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁבָּא לְשָׁם, וְכָל זֶה מֵחֲמַת גֹּדֶל כֹּחַ הַבְּחִירָה, כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, אַךְ הַחִלּוּק וְהַהֶפְרֵשׁ יְכוֹלִים הַכֹּל לְהָבִין, כִּי זֶה הָאִישׁ הַכָּשֵׁר, כָּל יְסוֹד כַּוָּנָתוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּשִׁבְיל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית הַנִּצְחִית, לִפְרֹשׁ מִתַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הַכְּלֶה וְהַנִּפְסָד, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִפְלָאוֹת לְמַלֵּא רְצוֹנוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי אַשְׁרֵי לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה לְהֵפֶךְ — כָּל כַּוָּנָתוֹ וּרְצוֹנוֹ לְתַאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּשְׁרִירוּת לִבּוֹ הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹרֵד לִבְאֵר שַׁחַת וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָתְךָ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל אֵלּוּ הַקַּלִּים וְהָרְשָׁעִים שֶׁהֵם מַצְלִיחִים, כִּי רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עֲלֵיהֶם, כִּי מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפָם,

וְהַבְּחִירָה חָפְשִׁית לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לִזְכּוֹת לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת וְהַתְּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חֲלִישׁוּת הַדַּעַת

בּוֹ יִבְאַר מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. וְאֵיךְ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּרִים אוֹתוֹ וּמַחֲלִישִׁים דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּאַיִן וָאֶפֶס, יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת עַד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה מַמָּשׁ. לִהְיוֹת צוֹפֶה בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. לִהְיוֹת עַיִל בְּלָא בַּר; אַשְׁרֵי לוֹ!

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָסוּר לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּרֶגַע מְשׁוּם דָּבָר וּמְשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא עָלָיו לְהַדְבִּיק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִזְכֶּה לְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְאַף פַּעַם לֹא יָבוֹא אֶל שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמד)

קוּנְטְרֵס

חֲלִישׁוּת הַדַּעַת

א.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל בִּטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּעֵינָיו כְּאַיִן וְכְאֶפֶס מַמָּשׁ, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם מַמָּשׁ. עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְלֹא יִשְׁמַע וְלֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם דָּבָר גַּשְׁמִי בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל לִזְכּוֹת אֶל גִּלּוּי כָּזֶה אִי אֶפְשָׁר, רַק שֶׁיִּהְיֶה שָׁבוּר, מָאוּס וּמְתֹעָב וּמְשֻׁקָּץ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁיַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ רָחוֹק, וְיַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא תִּחֱלֹשׁ רוּחוֹ, אָז יִזְכֶּה

שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָבוֹא לְגִלּוּי כָּזֶה — שֶׁיָּאִיר לוֹ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת גְּדוֹלָה כָּזוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁמְּשִׁים עַצְמוֹ כְּאַיִן מַמָּשׁ, וְאָז אֵינוֹ תּוֹפֵס שׁוּם מָקוֹם וְיֵשׁוּת בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא יְזֻכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְכִמְעַט כִּמְעַט שֶׁתִּסְתַּלֵּק מֵרֹב צַעַר וְקַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, תֵּדַע — אִם תְּזַכֶּה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ תֹּקֶף הַמְּרִירוּת, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד, אָז דַּיְקָא יִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ סוֹף כָּל סוֹף אוֹר כָּזֶה, שֶׁלֹּא תֵּאָרֶתָּ וְלֹא שָׁעַרְתָּ מִיָּמֶיךָ, וְתַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב אוֹתְךָ עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה עוֹמֵד בָּאֶמְצַע.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּעוֹד שֶׁהָאָדָם הוּא יֵשׁ, וְחוֹשֵׁב עַצְמוֹ לְמַשֶּׁהוּ בָּזֶה הָעוֹלָם, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב כָּל מִי שֶׁהוּא מַחֲזִיק עַצְמוֹ לְאֵיזֶה יֵשׁוּת וּמַשֶּׁהוּ, כְּמוֹ־כֵן הוּא נִתְרָחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, כִּי לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם עִם יֵשׁוּת וּמְצִיאוּת, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְסַלֵּק מֵעֵינֵי עַצְמוֹ אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁכְּבָר זָכוּ לְסַלֵּק אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לָהֶם שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת גַּשְׁמִית בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי נִטַּל מֵהֶם חֵיזוּ דְּהַאי עַלְמָא, עַל־כֵּן הֵם יְכוֹלִים לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֵלּוּ הַסְּמוּכִים וּמְקֹרָבִים אֲלֵיהֶם, בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹמְעִים אֶת דִּבְרֵיהֶם, הֵם גַּם־כֵּן בָּאִים אֶל בִּטּוּל אֱמֶת כָּזֶה, עַד שֶׁגַּם הֵם שׁוֹכְחִים בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד אַיֵּה וְהֵיכָן הֵם נִמְצָאִים, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם כְּבָר בָּעוֹלָם הַבָּא, מֵרֹב בִּטּוּלָם וְהִתְכַּלְּלוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁזּוֹכִים לְזֶה, וּמַשְׁפִּיעִים אֶת זֶה עַל מְקֹרָבֵיהֶם; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה בָּא אֶל אֵיזֶה מְפֻרְסָם לְצַדִּיק בָּעוֹלָם, וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרָיו, אֵינְךָ מִתְבַּטֵּל אָז בְּעֵינֵי עַצְמְךָ לְגַמְרֵי, וְאֵינְךָ מַרְגִּישׁ אָז אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁמַּשֶּׁהוּ חָסֵר בְּאֵיזֶה מָקוֹם — אוֹ אֶצְלְךָ אוֹ אֵצֶל הַמְּפֻרְסָם, וְהַסִּימָן הָאֲמִתִּי אִם אַתָּה אֵצֶל צַדִּיק אֲמִתִּי אוֹ לֹא — אִם תִּהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמְךָ שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְתַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ כְּתוֹלַעַת הָרוֹחֶשֶׁת עַל הָאָרֶץ, וְתִהְיֶה מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב לְגַמְרֵי בְּעֵינֵי עַצְמְךָ, וְתָבוֹא אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי,

וְהוּא יְדַבֵּר מִגְּלוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה תַּרְגִּישׁ אָז עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע כִּי זֶה צַדִּיק אֱמֶת וְרָאוּי לְהִשָּׁאֵר אֶצְלוֹ תָּמִיד, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֶצֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, רַק אִם הוּא שָׁבוּר בְּעֵינָיו עַצְמוֹ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, וְאָז יִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וּבִשְׁבִיל זֶה כְּשֶׁזּוֹכִים לָבוֹא אֶל צַדִּיק אֱמִתִּי, עַל־פִּי־רֹב נוֹפְלוֹת עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גָּדוֹל עָלָיו, עַד שֶׁרוֹצֶה לִבְרֹחַ מִשָּׁם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ מַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ וְשׁוֹבְרוֹ, שֶׁאָז בְּוַדַּאי רוֹצֶה לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַכֹּל בְּכַוָּנָה מְכֻוֶּנֶת וּמְדֻיֶּקֶת מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁשּׁוֹבֵר אוֹתְךָ וְאֶת הַיֵּשׁוּת שֶׁלְּךָ, וּמֵבִיא אוֹתְךָ אֶל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת גָּדוֹל, וְכָל כַּוָּנָתוֹ, כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל אוֹרוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁגַּם פָּחוּת וְנִבְזֶה, מָלֵא חֲטָאִים וּפְשָׁעִים וַעֲוֹנוֹת כָּמוֹךָ, גַּם־כֵּן יִזְכֶּה לְהָאִיר בְּעַצְמוֹ אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם יִהְיֶה לְךָ רַק קֶצֶת דַּעַת וָשֵׂכֶל, וְתִהְיֶה מַכִּיר אֶת מְקוֹמְךָ, וְתֵדַע וְתִזְכֹּר אֶת מַעֲשֶׂיךָ וּפְגָמֶיךָ הָרָעִים וְהַמְגֻנִּים, וְאֵיךְ שֶׁהִקְצַפְתָּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי מַעֲשֶׂיךָ הַמִּתְעָבִים, וְתָשׁוּב

בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּתְקַבֵּל אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּאַהֲבָה, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו יְדִידוּת אוֹר הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עַל־יְדֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁיַּחֲלִישׁ אוֹתְךָ הַצַּדִּיק תִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתְךָ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁתִּזְכֶּה עַל יָדוֹ לְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בִּקְבִיעוּת עֲצוּמָה; אַשְׁרֵי הַמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְנִשְׁאָר אֶצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אַף שֶׁמַּחֲלִישׁ אֶת דַּעְתּוֹ וּמֵבִיא אוֹתוֹ אֶל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁכְּמַעַט שֶׁתֵּצֵא מִדַּעְתּוֹ, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת הַנַּשְׁמִיּוּת שֶׁלְּךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי קֹדֶם שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מְנַסִּים אוֹתוֹ עִם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה, אֲזַי נִדְחָף לַחוּץ, וּמְאוּמָה לֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ, כִּי נִשְׁבָּר וְנִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְנִשְׁאָר בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי עַד מְאֹד, אֲבָל אִם זוֹכֶה, אֲזַי מְהַפֵּךְ אֶת כָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁלּוֹ אֶל לֵב נִשְׁבָּר

וְנִדְכָּא, וְנַעֲשֶׂה כְּלֹא כְלוּם בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וּמְבַטֵּל אֶת כָּל הַיֵּשׁוּת וְהַמְצִיאוּת שֶׁלּוֹ, אָז דַּיְקָא יַתְחִיל לְהָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁכָּל מַה שֶּׁיִּהְיֶה יוֹתֵר בָּטֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, יוֹתֵר יָאִיר עָלָיו הָאוֹר, כִּי מֵרֹב אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ כִּי אִם כְּשֶׁאָדָם נַעֲשָׂה כְּאַיִן וְכֶאֱפֶס בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, אָז דַּיְקָא כְּפִי בְּטוּל יֵשׁוּתוֹ וְחֻמְרוֹ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּמַצָּבִים הַכִּי גְּרוּעִים וִירוּדִים שֶׁלְּךָ, וְאַל תִּשָּׁבֵר כְּלָל מִכָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לְךָ — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּסְבֹּל אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת תִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתְךָ לְגַמְרֵי, וְתֵעָשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן נָא וְנָא אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאַל תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ עָצוּב וְשָׁבוּר וּמְדֻכָּא מִכָּל חֲלִישׁוּת דַּעַת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, כִּי דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁתַּחֲזִיק מַעֲמָד, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְתַהֲפֹךְ הַכֹּל לְקֻדָּשָׁה תִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כִּי אִם כְּשֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בְּעֵינֵי עַצְמוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהָאָדָם לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן גִּלּוּי שְׁכִינָה גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְיַחֵד יְחוּדִים, אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְשׁוֹבֵר אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה כָּל עִנְיַן הַתַּעֲנִיּוֹת הַמּוּבָאוֹת בְּסִפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים וּבִכְתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְעַנּוֹת עַל כָּל חֵטְא וְעָוֹן כָּךְ וְכָךְ תַּעֲנִיּוֹת, כְּדֵי לְזַכֵּךְ וּלְבָרֵר אֶת גּוּפוֹ, שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, וּכְפִי מִנְיַן וּמִסְפָּר הַתַּעֲנִיּוֹת עַל כָּל עָוֹן, נֶחֱלֶשֶׁת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ כְּבָר יָדַעְתָּ כִּי רַבִּינוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִזְהִירָנוּ בְּיוֹתֵר לֹא לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל וְאָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן כ״ה):

חֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא גְּדוֹלָה מִתַּעֲנִית, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁמְּבַזִּים וּמְבַיְּשִׁים אוֹתְךָ, וְשׁוֹפְכִים דָּמְךָ וּמַחֲלִישִׁים דַּעְתְּךָ, וּמְבַטְּלִים אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וּמַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ עַד הֶעָפָר, כְּמוֹ־כֵן רָאוּי לְךָ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל עַל רִבּוּי עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְּגֻנִּים וּפְגָמֶיךָ הַמִּתְעָבִים, כִּי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁאַתָּה

סוֹבֵל מִמִּתְנַגְּדִים רְשָׁעִים זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְעַל־כֵּן בְּאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַטּוֹבוֹת שֶׁעוֹשִׂים וְגוֹרְמִים לְךָ מִתְנַגְּדֶיךָ, שֶׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ, וּמַשְׁפִּילִים אוֹתְךָ עַד עָפָר, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נוֹפֵל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁלְּךָ, לְבַטֵּל אֶת יְשׁוּתְךָ וְחֻמְרִיּוּתְךָ לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְקַבֵּל וּלְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה כְּמוֹ הַנְּבִיאִים מַמָּשׁ, עַד שֶׁמֵּרֹב בִּטּוּלְךָ בְּעֵינֵי עַצְמְךָ תִּזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵינֵי הַבָּשָׂר וְלֹא רַק בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת גָּמוּר, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּמְהַפֵּךְ הַכֹּל לְקְדֻשָּׁה, וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם תִּקָּוָה כְּלָל רַק לְהַשִּׂיג אֶת חַי הַחַיִּים הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז זַיְקָא יִזְכֶּה לִרְאוֹת גַּם עִם עֵינֵי הַבָּשָׂר אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְלֻבָּשֶׁת בְּתוֹךְ דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת קַטְנוּתוֹ, יְרִידָתוֹ, שִׁפְלוּתוֹ וַחֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּמִכָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁבָּאָה עָלֶיךָ וְרֹאֵה וְתִשְׁתַּדֵּל תֵּכֶף־וּמִיָּד לְהָפְכָה אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְתִשְׂמַח מְאֹד עַל הַבְּזָיוֹן וְהַצַּעַר וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁבָּאוּ עָלֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יְכֻפְּרוּ עֲוֹנוֹתֶיךָ לְגַמְרֵי, אַךְ שְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, שֶׁלֹּא תָּבִיא אוֹתְךָ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֶל עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר עַל זֶה אָמַר רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת הַמְתָּקַת הַדִּין, סִימָן ב׳):

חֲלִישׁוּת הַדַּעַת הֵינוּ עַצְבוּת, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא רֹעַ מַזָּל, וְעַל־יְדֵי רֹעַ מַזָּל מִדַּת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת, וְעַל־כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד, שֶׁלֹּא תָּבִיא אוֹתְךָ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֶל עַצְבוּת וְדָכָאוֹן, שֶׁאָז, רַחֲמָנָא לִצְלַן אַתָּה מַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ דִּינִים שֶׁמְּאֹד מְאֹד מְסֻכָּן שֶׁלֹּא יִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁמְּהַפֵּךְ אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֶל לֵב נִשְׁבָּר, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרוּחַ נְמוּכָה, וּמַשְׁכִּיב אֶת עַצְמוֹ עַל הָאָרֶץ בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּבוֹכֶה וּמְבַכֶּה עָלָיו שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁיִּמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ סְלִיחָה מְחִילָה וְכַפָּרָה, וְאָז דַּיְקָא נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמֵּאִיר בְּכָל הָאָרֶץ כֻּלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מ״ג): וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ.

ו

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת תָּמִיד, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קי״ג:): אֲנִינֵי הַדַּעַת, חַייֶהֶן אֵינָם חַיִּים, כִּי מִי שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִכָּל דָּבָר קָטָן, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כִּי הוּא תָּמִיד מֻנָּח בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מְבִיאָה אֶת הָאָדָם שֶׁיֹּאבַד מַזָּלוֹ(הוֹרָיוֹת י״ב.), וְנִשְׁבָּר וְנִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם דָּבָר — לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, נְדָרִים פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א׳): בְּחִסָּר כָּל, בְּלֹא דֵּעָה, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, וְאֵין לוֹ כְּלוּם חָסֵר מֵהַכֹּל (נְדָרִים מא.), וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קמ״ה.); כָּל יְמֵי עָנְיִי רָעִים זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ קְצָרָה וְטוֹב לֵב מְשִׁתֶּה תָּמִיד זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ רְחָבָה, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא עַצְמְךָ מֵאֲנִינֵי הַדַּעַת, וְאַל תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ מְפֻנָּק וְרָגִישׁ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁרַק אוֹמְרִים לְךָ אַתָּה נוֹפֵל עַל־יְדֵי זֶה, וּבָא לַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁכְּמַעַט תֹּאבַד עַצְמְךָ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם — שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, וּמִכָּל

חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁרַק עוֹבֶרֶת עָלָיו הוּא בּוֹרֵחַ תֵּכֶף־וּמִיָּד לוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ נַעֲשֶׂה רָגִישׁ מִבְּנֵי אָדָם כְּלָל, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלוֹקוּת בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד.

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי זֶה יָכוֹל לַהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וּמַה גַּם שֶׁעַל־יְדֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִלְמֹד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעָזְבוּ אֶת הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת הָיָה רַק עַל־יְדֵי שֶׁהָיְתָה לָהֶם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִמֶּשֶׁהוּ, וְזֶה גָּרַם לָהֶם מַה שֶּׁגָּרַם; עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מֵחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם, וְאַתָּה אֵינְךָ חַי מִמֶּנּוּ, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לִתֵּן לוֹ דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ;

וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מֵאֵיזֶה בֶּן אָדָם, שֶׁהַיּוֹם כָּאן, וּלְמָחָר בַּקֶּבֶר, רְאֵה לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַרְחִיב לְךָ אֶת דַּעְתְּךָ, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, וְזוֹכֶה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל וְשׂוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא חָזָק בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, קֹדֶם שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, הִיא תָּבוֹא לְךָ לְעֵזֶר וּלְתוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה, וּזְכֹר זְכֹר, כִּי כָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְצַעַר גָּדוֹל אוֹ קָטָן, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בִּשְׁבִיל הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּבִשְׁבִיל קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, יָבִיאוּ לְךָ תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְהַחֲזֵק בָּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ בְּתֹקֶף הַקְּטָנוּת, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, גַּם מִשָּׁם רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִלְבּוּלִים שֶׁמַּחֲלִישִׁים וּמְבַלְבְּלִים

אוֹתְךָ, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה — כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשֶּׁפַע הָאֱלֹקִי אֵלֶיךָ, וְתִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּךָ שׁוּם צַד קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל חֲבֵרֶיךָ, שֶׁהֵם יוֹתֵר מַצְלִיחִים מִמְּךָ, וְאַל יִהְיֶה לְךָ מִזֶּה שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה קְרַבְתָּ אוֹתוֹ, וְעַכְשָׁו הוּא כְּבָר הִשִּׂיג אוֹתְךָ, וְיוֹתֵר מַצְלִיחַ, עִם כָּל זֹאת זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאַדְרַבָּה הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּהַצְלָחַת חֲבֵרוֹ, וְהַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ — לִשְׂמֹחַ בְּהַצְלָחַת חֲבֵרוֹ, וְשֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִזֶּלְתּוֹ, זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וְאֵין לְמַעְלָה מִזֶּה (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ"ן, סִימָן קי"ט); וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִדָּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּרְאֵה לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ עִם נְקֻדָּתְךָ, וְתִשְׂמַח בִּנְקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ, וּלְעוֹלָם שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּךָ שׁוּם צַד שֶׁל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִזֶּלְתְּךָ, וְזוֹ מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה מְאֹד.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת לָגֶשֶׁת אֵלֶיךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי רַבִּים נָפְלוּ וְנִשְׁבְּרוּ וְנִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהַנִּיחַ אֶצְלוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּרֶגַע, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַשְׂכִּיל וְיַצְלִיחַ.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא תִּפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אֲשֶׁר עוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם מִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, רְאֵה לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּלְעוֹלָם אַל תִּסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הָרַע שֶׁבַּדָּבָר, רַק עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבַּדָּבָר, וְתָמִיד רְאֵה לְהַעֲמִיק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט וּבְכָל דָּבָר וּמְאוֹרָע מִכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע וְקוֹרֶה עִמְּךָ, לִמְצֹא בּוֹ אֶת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, כִּי כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה וְנֶאֱרַע לָאָדָם, יֵשׁ בָּזֶה צַד טוֹב, וְהָאָדָם צָרִיךְ

לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו, וְהַטּוֹב שֶׁבַּדָּבָר הוּא הָאֱלֹקוּת, הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל דָּבָר, וְצָרִיךְ תָּמִיד רַק לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תֵּחָלֵשׁ דַּעְתְּךָ מִשּׁוּם עִנְיָן וּמִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אָז תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, וְתַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּלִי שׁוּם פְּחָדִים וּבִלְבּוּלִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם בִּטְחוֹנוֹ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

יב.

אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית, וְאִם הָיִיתָ חוֹקֵק דָּבָר זֶה בְּדַעְתְּךָ, אָז לֹא הָיִיתָ שָׂרוּי כָּל־כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת הַמְמָרֶרֶת אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וּמַפִּילָה אוֹתוֹ אֶל יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן גָּדוֹל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כְּשֶׁתִּזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּתְבַטֵּל עַל־יְדֵי־זֶה אֶת יֵשׁוּתְךָ לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף מַמָּשׁ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל בְּטוּל גָּמוּר בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא רַק עַל־יְדֵי בְּטוּל הַיֵּשׁוּת. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל הַיֵּשׁוּת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּשַׁבְּרִים וּמְבַטְּלִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁבָּא אֶל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת

כָּזוֹ, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז —
בּוֹ בָּרֶגַע הַזֶּה, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַחֲזִיק
מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק נַעֲשָׂה כְּאַיִן מַמָּשׁ,
אוֹ עַל כָּל פָּנִים מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּעָפָר וָאֵפֶר, אוֹ
כְּתוֹלַעַת הָרוֹחֶשֶׁת עַל הָאָרֶץ, אָז דַּוְקָא יְזֻכֶּה שֶׁיִּשְׁפַּע
עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. וּזְכֹר כְּלָל זֶה
מְאֹד — כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַכְלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק עַל־יְדֵי
בִּטּוּל יֵשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּאַיִן מַמָּשׁ, וְאָז זֶה
בָּאִים רַק עַל־יְדֵי **חֲלִישׁוּת הַדַּעַת** — שֶׁמַּחֲלִישִׁים אֶת
דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן אַל תְּהֶיהָ בַּטְלָן, וְאַל תְּהֶיהָ שָׁבוּר
כָּל־כָּךְ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּשָּׁאֵר בְּקַטְנוּת
הַמֹּחִין שֶׁלְּךָ, רַק תַּהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְיָאִיר עָלֶיךָ
אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְזֶה סִימָן שֶׁקִּבַּלְתָּ
אֶת **חֲלִישׁוּת הַדַּעַת** בְּאַהֲבָה וּבְלֵב רָחָב — אִם תַּרְגִּישׁ
אַחַר כָּךְ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא עַל־כֵּן נָא וְנָא רְאֵה
לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי קַטְנוּת וְעַקְמוּמִיּוּת, הַחֲזֵק בֶּאֱמוּנָה
פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל
לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאָז מַה לְּךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ
בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הֲלֹא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד?!

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁתַּהֲרֹס אֶת הַחַיִּים שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, כִּי מַה יִּהְיֶה לְךָ אִם תִּהְיֶה בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הֲלֹא מְאוּמָה לֹא תִּפְעַל בָּזֶה, וְכֵן אִם תִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לְךָ הָרַע אוֹ הַטּוֹב מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לָשִׂים לֵב אֶל מַה שֶּׁאַחֵר מְדַבֵּר וְאוֹמֵר עָלֶיךָ אוֹ מְצַעֵר אוֹתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְבָרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לָצֵאת מֵהַקְּטָנוּת וְהַשְׁפָלוּת שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם עַתָּה; רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְאֵל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ — לֵידַע, כִּי אֵין מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה רַק בִּרְשׁוּתוֹ וּבִרְצוֹנוֹ לְבַד, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת הַטּוֹב אוֹ הָרַע בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁתִּתְבָּרֵר לְךָ יְדִיעָה זוֹ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְתִצְחַק מִכֹּלָּם, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ הַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם הִיא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת

תָּמִיד בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִכָּל דָּבָר; אַשְׁרֵי הַמַּחֲזִיק מַעֲמָד, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְאָז אֶל רֹב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם.

יד.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עָלָיו לְהִתְאַזֵּר בְּהִתְחַזְּקוּת עָצוּמָה עַד מְאֹד, וְאָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָטִיּוּת מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַתְחִיל לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁלּוֹ, וּמַתְחִיל לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלָיו לֵידַע, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּקַּח לוֹ זְמַן רַב, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ עָלָיו עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם יִפֹּל בְּאֵיזוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אֲזַי בְּוַדַּאי לֹא יִזְכֶּה לְנַצֵּחַ אֶת הַמִּלְחָמָה, אַדְרַבָּה יְאַבֵּד הַכֹּל, וְיִפֹּל בִּבְאֵר שַׁחַת, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת הָר״ן, סִימָן רל״ב), שֶׁגִּבּוֹר אֶחָד חָגַר מָתְנָיו לִכְבֹּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֶל הַשַּׁעַר, הָיָה אָרוּג עַל הַשַּׁעַר מִטְוֶה מְקוֹרֵי עַכָּבִישׁ שֶׁסָּתַם הַשַּׁעַר, וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה חוֹזֵר מִמִּלְחַמְתּוֹ, מֵחֲמַת הַסְּתִימָה שֶׁל

קוּרֵי הָעַכָּבִישׁ?! כְּמוֹ־כֵן, סִיַּם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר — עִקַּר כְּבִישַׁת הַמִּלְחָמָה הוּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ יִכְבּוֹשׁ וִינַצַּח בַּמִּלְחָמָה וְיִזְכֶּה לְמַה שֶׁיִּזְכֶּה, אַךְ כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהַתְחִיל בָּזֶה, וּכְבָר מַגִּיעַ אֶל הַשַּׁעַר, וּפִתְאוֹם רוֹאֶה אֶת קוּרֵי הָעַכָּבִישׁ אֲרוּגִים עַל הַשַּׁעַר, שֶׁזֶּה כְּלַל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁמְּסַבֵּב אֶת הָאָדָם הָרוֹצֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְלָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, הַיַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁטוּת כָּזוֹ, יַחֲזֹר לַאֲחוֹרָיו?! כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לָדַעַת — בִּשְׁבִיל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁשּׁוֹבְרִים אוֹתוֹ, יַחֲזֹר אֲחוֹרָנִית?! הֲלֹא כָּל זֶה נִדְמֶה לְקוּרֵי הָעַכָּבִישׁ, עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאָמִיץ מְאֹד, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר וְעַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּרְאֵה לִקְפֹּץ וּלְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְחַזֵּק וְאַמֵּץ אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תִּשְׁבֹּר אֶת כָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְקַטְנוּת וּסְפֵקוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְתַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

עִקַּר הַצַּעַר שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מֵהַיִּסּוּרִין וְהַצָּרוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקְחִין מִמֶּנּוּ הַדַּעַת, עַד שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב, כִּי אִם יִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית, בְּוַדַּאי אֵינָם רָעוֹת כְּלָל רַק טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת...

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סה)

קוּנְטְרֵס

מַה יִּהְיֶה

יְעוֹרֵר אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לַחֲשֹׁב מַה יִּהְיֶה, וּמָה עָתִיד לִהְיוֹת, וְיַכְנִיס הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה בְּלֵב הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, שֶׁיַּחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְתָמִיד יִשְׁאַל אֶת עַצְמוֹ: מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְאָז יֵלְכוּ לוֹ כָּל הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְאֵינוֹ מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ כְּלָל מַה הוּא וְאֵיךְ הוּא, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמה)

קוּנְטְרֵס

מַה יִּהְיֶה

א.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב בְּכָל פַּעַם "מַה יִּהְיֶה"? עַד מָתַי תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ מְדֻכָּא וְעָצוּב וּמְיֻסָּר? מָתַי תַּתְחִיל כְּבָר לְהִתְיַשֵּׁב, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר — הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם הוֹלְכִים כָּל־כָּךְ מַהֵר, וְעַד שֶׁרַק מִסְתּוֹבֵב: הִנֵּה הוּא יֶלֶד, הִנֵּה הוּא בָּחוּר, הִנֵּה הוּא אַבְרֵךְ, וְהִנֵּה הוּא כְּבָר זָקֵן, וְהִנֵּה הוּא כְּבָר יוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם; וְעַכְשָׁו אֶשְׁאַל אוֹתְךָ — מַדּוּעַ לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמְעֻצְבָּן? מַדּוּעַ תִּקַּח אֶל לִבְּךָ כָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! הֲלֹא לֹא יַעֲזֹר לְךָ כְּלָל הַדְּאָגוֹת וְהַמְּרִירוּת, וְזֶה שֶׁאַתָּה לוֹקֵחַ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֶל לִבְּךָ, אַדְרַבָּה זֶה מַכְבִּיד עַל צָרוֹתֶיךָ וּמְמָרֵר אֶת חַיֶּיךָ, וְיִהְיֶה לְךָ יוֹתֵר קָשֶׁה בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי: "מַה יְּהֹוָה' מִמֶּנִּי, עַד מָתַי אֶהְיֶה כָּל־כָּךְ מְדֻכָּא וּמְיֻסָּר וּמְעֻצְבָּן, וְעַד מָתַי אֶקַּח אֶל לִבִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי?!" וּבָזֶה שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "מַה יִּהְיֶה", וּתְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב מַה הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַחַיִּים, זֶה בְּעַצְמוֹ כְּבָר יַעֲזֹר לְךָ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהַדְּאָגוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי עַל־פִּי־רֹב אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ בִּישׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי "מַה יִּהְיֶה", כִּי בְּרֶגַע שֶׁמְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ "מַה יִּהְיֶה", אָז כְּבָר כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי, וּמַהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ עַל כָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְקַבֵּל צוּרָה אַחֶרֶת, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ "מַה יִּהְיֶה", וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם שֶׁהוֹלְכִים כָּל־כָּךְ מְעֻצְבָּנִים וּמְדֻאָגִים וּמְמֻרְמָרִים וְדוֹאֲגִים וּמִתְעַצְבְּנִים עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִזֶּה הָעוֹלָם, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְיַשֵּׁב הַדַּעַת אֲמִתִּי, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיַשֵּׁב הַדַּעַת אֲמִתִּי, הַיְנוּ

שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, עַד שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גָּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, (אֲפִלּוּ זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים, גַּם הוּא מִתְמַנֶּה מֵהַשָּׁמַיִם) (בְּרָכוֹת נח.), וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי — אֲשֶׁר מֶה עָלָיו לִהְיוֹת מֻדְאָג וּמְעֻצְבָּן וּמְמֻרְמָר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, הֲלֹא הוּא תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וָּלָמָּה לוֹ לְהִתְעַצְּבֵן עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיָּיו, וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּשֶׁתִּזָּכֶה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד "מַה יִּהְיֶה", אָז תַּגִּיעַ אֶל הַהַכָּרָה הַזּוֹ, אֲשֶׁר לֹא כְּדַאי לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא כְּדַאי לְהִתְעַצְּבֵן וּלְהִתְמַרְמֵר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי זֶה מִמֵּילָא לֹא יַעֲזֹר לוֹ, רַק יִהְיֶה חוֹלֶה מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל יִשּׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם "מַה יִּהְיֶה"?! וּלְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב מֶה עָבַר עָלָיו בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ עַד עַכְשָׁו,

וְיִלְמַד מִכָּל הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ מִכָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וּבָזֶה יִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ מִכָּאן וּלְהַבָּא, וְעִקַּר יְשׁוּב הַדַּעַת שֶׁהוּא לִזְכּוֹת לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ "מַה יִּהְיֶה", אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמָקוֹם מְיֻחָד, אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיִפָּרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וַיַּרְבֶּה בָּזֶה מְאֹד, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וְאֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ, כָּל זֶה מֵחֲמַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, כִּי הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס בּוֹ כְּפִירָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב), וְכָל מַה שֶּׁאָדָם חוֹטֵא, מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים וְהַסְתָּרוֹת, אֲשֶׁר מַסְתִּירִים וּמַלְבִּישִׁים וּמְכַסִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט): "כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם, וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ", כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן, הָאָדָם מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּהַסְתָּרוֹת, בִּלְבוּשִׁים וּבְכִסּוּיִים, הַמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים וּמַלְבִּישִׁים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְקָשֶׁה לוֹ לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב חֲטָאָיו וַעֲוֹונוֹתָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים, מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ נִטְמְטְמוּ, וְלִבּוֹ נִתְעַקֵּם

בְּכָל מִינֵי עַקְמִימִיוּת וּסְפֵקוֹת וְקַשְׁיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם נִדְמֶה לָהֶם, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה מָקוֹם וְכוּ׳, וּכְאִלּוּ עָזַב אֶת הָאָרֶץ וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת אֲמִתִּית, וּמְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אָז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל בְּרוּר וְזִכּוּךְ הַדַּעַת כָּזֶה, עַד שֶׁרוֹאֶה בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאָז פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, כִּי מֵרֹב הִכָּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּתוֹךְ דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלָקוּת גָּמוּר הוּא, וּבִשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים אֵלּוּ, אֲשֶׁר לְמַרְאֶה עֵינָיו, וְאָז כְּשֶׁיּוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז הוּא תָּמִיד מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְיַשֵּׁב הַדַּעַת אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְתָמִיד שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ "מַה יִּהְיֶה", וּמְסַתֵּכֵל אֲחוֹרַנִּית, וְלוֹמֵד מִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁלּוֹ, כְּדֵי לְתַקֵּן מִכָּאן וּלְהַבָּא, כִּי בֶּאֱמֶת מִכָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם

בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא יָכוֹל לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד, וְלֵידַע מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה מַה לֹּא לַעֲשׂוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד "מַה יִּהְיֶה", צְרִיכִים יְשׁוּב הַדַּעַת גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְאֶל יְשׁוּב הַדַּעַת אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת רְצוּפִים יָמִים שְׁלֵמִים וְשָׁנִים רְצוּפוֹת, שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז בִּרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים — אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לַעֲזֹב אֶת מְקוֹמוֹ, אָז יִזְכֶּה, שֶׁיְּזַכֵּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְתָמִיד יִשְׁאַל אֶת עַצְמוֹ "מַה יִּהְיֶה"?! אֲבָל לְעֵת עַתָּה שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק מֵהַיְשׁוּב הַדַּעַת הָאֲמִתִּי הַזֶּה, כְּדַאי לִסְמֹךְ עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְהֵם בְּטֵלִים לְגַמְרֵי מִמְּצִיאוּתָם, וְהֵם כְּבָר זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וּכְפִי שָׂרְשׁוֹ, וְעָלֵינוּ לְבַטֵּל אֶת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְדֵעוֹתֵינוּ הַפְּגוּמוֹת, וּלְצַיֵּת אוֹתָם, וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם — "מַה יִּהְיֶה"?! עַד מָתַי נִתְהַלֵּךְ כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת וְעַצְבוּת וּבְדָאָגוֹת?! מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשֵׂינוּ לְמַעֲשֵׂי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים?! וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁאֹל אֶת

עַצְמֵנוּ — "מַה יִּהְיֶה", אָז בֶּאֱמֶת נִזְכֶּה לְהַגִּיעַ סוֹף כָּל סוֹף לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֶה עָבַר עָלֶיךָ בַּחַיִּים חַיּוֹתְךָ, אֵילוּ מִינֵי פְּחָדִים נִכְנְסוּ בְּלִבְּךָ, עַד שֶׁאַתָּה מְפַחֵד מִכָּל בְּרִיָה, וְכֵן אֵילוּ מִינֵי דְּאָגוֹת וּמְרִירוּת נִכְנְסוּ בְּךָ, עַד שֶׁאַתָּה דּוֹאֵג וּמִתְמַרְמֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבֶאֱמֶת לֹא פָּעַלְתָּ מֵהַפְּחָדִים וְהַדְּאָגוֹת וְהַמְּרִירוּת שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה זֶה יוֹתֵר מְעַצְבֵּן אוֹתְךָ, וְשׁוֹבֵר אוֹתְךָ, עַד שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מְבֻלְבָּל, וְאֵינְךָ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ אַחַת וּלְתָמִיד: "מַה תִּהְיֶה הַתַּכְלִית מִמֶּנִּי?! עַד מָתַי אֵלֵךְ כָּל־כָּךְ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, מֵדְאָג וּמִיְּאָשׁ, וּמְפֻחָד בִּפְחָדִים שֶׁל הֶבֶל?! מָתַי אֶזְכֶּה כְּבָר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַתְחִיל לְתַקֵּן אֶת מַעֲשַׂי הָרָעִים וְהַמְגֻנִּים, כִּי הֲלֹא יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנִי כָּאן וְעוֹד מְעַט אֵצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם"; וְאַל תַּחֲשֹׁב כְּרֶגַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי אֵלּוּ דִּבְרֵי מְלִיצָה אוֹ דִּבְרֵי פִּתּוּיִים שֶׁרוֹצִים לְפַתּוֹת אוֹתְךָ, כִּי הַמְּצִיאוּת הִיא, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה

וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, שֶׁיִּקְרְאוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְיַפְשִׁיט אֶת גּוּפוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ תַּעֲלֶה וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה — אִם תִּזְכֶּה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, אָז תִּפָּטֵר מִכָּל הַדְּאָגוֹת וְהַמְרִירוּת וְהַפְּחָדִים שֶׁל הַהֶבֶל, וּתְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ: "כִּי הֲלֹא מִמֵּילָא עָלַי סוֹף כָּל סוֹף לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם אֶזְכֶּה כְּבָר עַכְשָׁו בְּעוֹדִי בְּגוּפִי בַּחַיִּים חַיּוּתִי לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלַי הֶאָרַת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ?! וְכֵן לֹא אֶדְאַג שׁוּם דְּאָגוֹת שֶׁל הֶבֶל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא אֶהְיֶה עָצוּב וּמְעֻצְבָּן וּמְמֹרָמָר, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ"; וּכְשֶׁתֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הַחַיִּים הוּא — כְּשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד "מַה יִּהְיֶה", וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵין לוֹ לִירֹא וְלִפְחֹד וּלְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְחַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, אַשְׁרֵי לוֹ!

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, כָּל אֶחָד מְסֻבָּךְ בַּצָּרוֹת וּבַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְכָל אֶחָד עוֹסֵק בַּעֲסָקָיו, וְכָל אֶחָד מְעֹרָב בְּעִנְיָנָיו וּבִלְבּוּלָיו וּבִירִידוֹתָיו, וְאֵין לְאֶחָד עֲצָבִים לְזוּלָתוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה כָּל אֶחָד חוֹלֵק עַל הַשֵּׁנִי וּמִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ בְּכַעַס עָלָיו, וּכְאִלּוּ חֲבֵרוֹ יוֹתֵר מַצְלִיחַ מִמֶּנּוּ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא מַחֲלֹקֶת וְלֵיצָנוּת, תֵּדַע שֶׁיֵּשׁ שָׂמָּה קִנְאָה, כִּי מִי שֶׁחוֹלֵק וּמִתְלוֹצֵץ מִזּוּלָתוֹ, סִימָן שֶׁהוּא בַּעַל קִנְאָה גָּדוֹל, שֶׁהוּא מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַלָּה יוֹתֵר מַצְלִיחַ מִמֶּנּוּ, וּמִזֶּה מִתְהַוִּים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת בָּעוֹלָם, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וְאֶחָד מִתְלוֹצֵץ וְחוֹלֵק עַל זוּלָתוֹ, עַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתִּרְאֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב מִכָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "מַה יִּהְיֶה"?! עַד מָתַי אֶתְעָרֵב בְּרִיב שֶׁאֵינוֹ שַׁיָּךְ אֵלַי, וּמַה לִּי לְהִתְלוֹצֵץ מִזֻּלָתִי, מָה אַרְוִיחַ בָּזֶה?! "מַה יִּהְיֶה" לִי אִם אֲחַבֵּר אֶת עַצְמִי עִם לֵצִים, הֲלֹא בּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁלִּי, שֶׁאֶצְטָרֵךְ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמָה אָשִׁיב לְשׁוֹלְחִי דָּבָר?! וְאָז כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, וְתִשְׁאַל לְעַצְמְךָ שְׁאֵלָה זוֹ — "מַה יִּהְיֶה", אָז תִּזְכֶּה

לְהַגִּיעַ אֶל יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְתִהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד אָדָם מְאֻשָּׁר יוֹתֵר מֵאָדָם שֶׁאֵינוֹ מִתְעָרֵב בְּשׁוּם מַחֲלֹקֶת וּבְשׁוּם מְרִיבוֹת, וְאֵין לוֹ עֵסֶק עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְדָן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו מְשֻׁתָּנִים לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד "מַה יִּהְיֶה", וְזֶה יָבִיא אוֹתְךָ אֶל הַצְּלָחָתְךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי תֵּדַע שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ, אֵין אֶחָד חוֹשֵׁב מִזּוּלָתוֹ, וְהַכֹּל דִּמְיוֹן, שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ הַהוּא יוֹתֵר מַצְלִיחַ מִמֶּנִּי, וּכְאִלּוּ הַהוּא יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּמַנְהִיג אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהַשְׁגָּחָה מְיֻחֶדֶת, אָז לֹא שַׁיָּךְ לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא שַׁיָּךְ לְהִתְבַּלְבֵּל מִזּוּלָתוֹ, וּמַצְלִיחַ בְּחַיָּיו.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי מַה יֵּעָשֶׂה לְךָ אָדָם?! וְרוֹאִים עַל־פִּי־רֹב

שֶׁבְּנֵי־אָדָם פּוֹחֲדִים מְאֹד "מַה יִּהְיֶה", וּמַה יַּעֲשׂוּ לָהֶם, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, כִּי הַפַּחַד הוֹרֵס אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנַּעֲשִׂים חוֹלִים מַמָּשׁ מֵרֹב פַּחַד, שֶׁהֵם מְפַחֲדִים מַה יִּקְרֶה לָהֶם מִזּוֹלָתָם, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁבּוֹרְחִים וְעוֹזְבִים אֶת הַבַּיִת מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם וְסִבּוּכֵיהֶם שֶׁהִסְתַּבְּכוּ בְּצָרוֹת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל לַכֹּל הוּא דִּמְיוֹן גָּדוֹל, וְאִם יִהְיֶה לְךָ קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי מַה כְּבָר יָכוֹל לִהְיוֹת הֲכִי גָּרוּעַ מִמְּךָ, וּמַה יָּכוֹל לְהֵעָשׂוֹת מִמְּךָ?! אָז עַל־יְדֵי קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת, תְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ, וְתִרְאֶה כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם!? וּבִישׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה, בּוֹא וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּבָר לֹא יִהְיֶה לְךָ מִמִּי לִפְחֹד, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹדֵעַ אֵיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵחֲבֵרִים רָעִים וּמֵחֶבְרָה רָעָה, וְאֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ עִם שׁוּם סִבּוּכִים, וְהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת כְּדַרְכּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַצְלִיחַ תָּמִיד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו, וְתִשְׁאַל — "מַה יִּהְיֶה"?! וְאַף שֶׁכְּבָר נִסְתַּבַּכְתָּ בְּאֵילּוּ סִבּוּכִים וְצָרוֹת מִבְּנֵי־אָדָם, רְאֵה לַעֲמֹד לְרֶגַע, וְתַחְשֹׁב — אֵיךְ יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה, וּשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד לֹא לְהִסְתַּבֵּךְ, וְלֹא לִפֹּל בְּפַח יוֹתֵר גָּדוֹל מִמַּה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וְאָז עַל־יְדֵי שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "מַה יִּהְיֶה", בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לָצֵאת

מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמִכָּל יִסּוּרֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכֶךָ. כִּי מִי שֶׁשּׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ מִיָּד "מַה יִּהְיֶה", אֲזַי מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וְכֵן מִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי בְּנֵי־אָדָם רַמָּאִים וְעַרְמוּמִיִּים, וְאֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ מֶה עָבַר עָלֶיךָ בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ, וְכַמָּה כְּבָר סָבַלְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְאוּמָה לֹא עָזַר לְךָ, אַדְרַבָּה קִלְקַלְתָּ יוֹתֵר אֶת בְּרִיאוּת גּוּפְךָ וְנֶחֱלַשְׁוּ עֲצַבֶּיךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד כָּל־כָּךְ מֻדְאָג וּמְעֻצְבָּן?! לָמָּה לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "עַד כָּאן, עַד הַיּוֹם, מֵעַכְשָׁו אֲשַׁנֶּה אֶת כָּל דְּרָכַי וְהַנְהָגוֹתַי, מֵהַיּוֹם כְּבָר לֹא אֶדְאַג כְּלוּם, וְלֹא אֶסְתַּכֵּל עַל זוּלָתִי כְּלָל, וְלֹא אֶעֱנֶה לְמְחָרְפַי וְלִמְבַזֵּי נַפְשִׁי שׁוּם דָּבָר, וְלֹא אֶהְיֶה שָׁבוּר וּמְעֻצְבָּן כְּלָל", וְאָזְכֶּה לְיַשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, לִזְכּוֹת לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמִי בְּכָל פַּעַם, וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמִי בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה "מַה יִּהְיֶה", וְזֶה בֶּאֱמֶת יַכְנִיס בְּךָ יִשּׁוּב

הַדַּעַת, שֶׁתּוּכַל לְהִשְׁתַּנּוֹת מֵהֶרְגֵּלֶיךָ הָרָעִים וְהַמָּרִים שֶׁהִרְגַּלְתָּ עַצְמְךָ בָּהֶם עַד עַכְשָׁו.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב אֵיפֹה אַתָּה בָּעוֹלָם, וּמַה יִּהְיֶה עִמְּךָ?! מַדּוּעַ לֹא תַּחֲזֹר כְּבָר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ?! עַד מָתַי תִּשְׁמַע לְקוֹל מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים הָעוֹשִׂים לְךָ שְׁטִיפַת מֹחַ, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?! וְהֵם יוֹתֵר גְּרוּעִים מֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, כִּי חַיָּה יְכוֹלָה לַהֲרֹג אוֹתְךָ רַק פַּעַם אַחַת, אֲבָל אֵלּוּ הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַזְּדִים הָאֲרוּרִים, הַמִּתְיַוְּנִים לְמִינֵיהֶם, יַהַרְגוּ אוֹתְךָ מִיתָה נִצְחִית, אוֹתְךָ וְאֶת יְלָדֶיךָ וְאֶת כָּל הַדּוֹרוֹת הָעֲתִידִים לָצֵאת מִמְּךָ, כִּי הֵם מַכְנִיסִים אֶרֶס הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם בְּךָ וּבִילָדֶיךָ, עַד שֶׁאַתָּה נֶעֱקָר לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָז חַיֶּיךָ כְּבָר אֵינָם שָׁוִים כְּלָל, כִּי מַה שָּׁוִים הַחַיִּים בְּלִי אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם בְּלִי אֱמוּנָה הוּא יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵחַיָּה וּבְהֵמָה, כִּי הֵם עַל כָּל פָּנִים אֵינָם מַזִּיקִים סְתָם, כִּי חַיָּה לֹא תַּזִּיק אֶלָּא אִם הִיא רְעֵבָה, אֲבָל אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגַאֲוָה וָבוּז בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה, הֵם מֻפְקָרִים לְגַמְרֵי, כַּאֲשֶׁר עֵינֵינוּ

רוֹאוֹת בְּחוּשׁ, אֵיךְ הֵם מַפְקִירִים בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵיךְ שֶׁדַּם יִשְׂרָאֵל הֻפְקַר בְּעֵינֵיהֶם, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתַעֲמֹד לְרֶגַע, וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ — "מַה יִּהְיֶה עִמָּדִי?! עַד מָתַי אֶרְדֹּף אַחַר אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים וְהַפּוֹחֲזִים?! מָתַי כְּבָר אֶזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִשְׁתַּנּוּ חַיַּי לְגַמְרֵי"?! כִּי הַזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, נִכְנָס בּוֹ אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו, וּמַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי תַּעֲנוּגִים, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא דַּיְקָא חַי חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמֻּרְכָּב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּבִלְבּוּלֶיךָ וְהַרְפַּתְקָאוֹתֶיךָ, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אַתָּה יָכוֹל לְהִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לַחֲשֹׁב עַכְשָׁו "מַה יִּהְיֶה" מִכָּל זֶה? מַה תִּפְעַל עִם כָּל אֵלּוּ הַדְּאָגוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים, שֶׁאַתָּה נִכְנָס בָּהֶם?! הֲלֹא לֹא תּוֹכַל לִפְעֹל שׁוּם דָּבָר עִם הַדְּאָגוֹת, כִּי עִם דְּאָגוֹת וּמְרִירוּת וְעַצְבָּנוּת אֵין יְכוֹלִים לְהוֹשִׁיעַ, אַדְרַבָּה יְכוֹלִים לְפֹל יוֹתֵר בַּפַּח, וּלְהִסְתַּבֵּךְ בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר קָשִׁים וְיוֹתֵר מָרִים, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֱפוֹא, אֲהוּבִי, בְּנִי

הַיָּקָר, וּרְאֵה לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר, וְתַתְחִיל לַחֲשֹׁב מֵעַכְשָׁו, מָה אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, וּבַמֶּה אַתָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת מַצָּבְךָ, וְאָז עַל־יְדֵי שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "מַה יִּהְיֶה", תָּבוֹא לְהַכָּרָה לְהַכִּיר שֶׁאֵין לְךָ שׁוּם עֵצָה רַק לִפְנוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לֵילֵךְ עַכְשָׁו לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַק זֶה יַעֲזֹר לְךָ, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, כִּי מִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבְהִתְבּוֹדְדוּת, וּמְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הוּא זוֹכֶה לִרְאוֹת יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא יְסוֹד וְעִקַּר בְּקִיּוּם הָאָדָם, וְכָל אֵלּוּ שֶׁהֵם מַצְלִיחִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת זֶה רַק מֵחֲמַת מִדַּת הַשִּׂמְחָה שֶׁבָּהֶם, כִּי הַשִּׂמְחָה מַכְנֶסֶת יְשׁוּב

הַדַּעַת בָּאָדָם, כִּי מַה שֶּׁהָאָדָם אֵינוֹ מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ, הוּא רַק מֻחְמֶּמֶת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה, וּכְשֶׁאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב, אֲזַי רוֹאֶה שֶׁחֲבָל לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וִימֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל וְהַכֹּל פּוֹרֵחַ, וַחֲבָל לִתֵּן אֲנָחָה אַחַת עַל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי לֹא נִשְׁאָר לָאָדָם רַק מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִלְמֹד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְהַכֹּל לַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, הָאֱמוּנָה הַזּוֹ הִיא הַהַצָּלָחָה הֲכִי גְּדוֹלָה לָאָדָם, כִּי כָּל רֶגַע וָרֶגַע שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְחַיֶּה, מְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה הָיְתָה רַק בִּשְׁבִיל זֶה — שֶׁהָאָדָם הַמֻּנָּח בְּזֶה הָעוֹלָם וּמְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשִׁים גַּשְׁמִיִּים, וּמֻסְתָּר בְּכָל מִינֵי הַסְתָּרוֹת וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְהוּא חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד לְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן זֶה עִקַּר הַחַיִּים, וּבִשְׁבִיל זֶה נִבְרָא בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לִלְמֹד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְיִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִלְּבַד זֹאת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְלֹא

כְּדַאי אֲפִלּוּ לִתֵּן אֲנָחָה אַחַת עַל הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "'מַה יִּהְיֶה', וְלָמָּה לִי לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמֻדְאָג עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי?! יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁכֹּחַ מֵהַכֹּל"; וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיִּים טוֹבִים, וְתַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, חַיֵּי הֶבְלְךָ, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתַגִּיעַ אֶל הָעוֹלָם הַבָּא בְּשָׁלוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים, אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן תִּמַּהּ: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, מַה טּוֹב וְנָעִים לָאִישׁ הַזֶּה שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת שָׁלֵם, שֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ קָשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיָה כְּלָל, וְהַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ (הוֹשֵׁעַ יד, י); וְכֵן אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת שֶׁאָמַר: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת וְכוּ׳, וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה כְּמִתְלוֹצֵץ מִזֶּה שֶׁקָּשֶׁה לִקְצָת בְּנֵי עוֹלָם קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה וּגְדוֹלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו וכוּ׳. רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לְהָבִין דְּרָכָיו וְהַנְהָגָתוֹ אֶת הָעוֹלָם בְּשׁוּם אֹפֶן.

(שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן קיח)

קוּנְטְרֵס

מָתַי תִּשְׁתַּחְרֵר

יִגַּלֶּה עֵצוֹת נִפְלָאוֹת לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצֵא לְחֵרוּת, וְלֹא יִהְיֶה מְשֻׁעְבָּד לְיִצְרוֹ הַמִּתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרַ״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעִקַּר הַשְׁלֵמוּת בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד יַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְיַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ הַיטֵב הֵיטֵב, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִשְׁתַּחֲרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁנִּכְנָסוּ בּוֹ, כִּי כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁמְּמַנְּתֵק אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּחֲרֵר מִבֵּית הָאֲסוּרִים שֶׁלּוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמו)

קוּנְטְרֵס

מָתַי תִּשְׁתַּחְרֵר

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר גְּלוּת הַנֶּפֶשׁ וְקִשְׁי הַשִּׁעְבּוּד הוּא הַמְּרִירוּת וְהָעִצָּבוֹן שֶׁמְּסַבְּבִים אֶת הָאָדָם, כִּי זֶה הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁמְּסַבֶּבֶת אוֹתוֹ, וְכָל אֵלּוּ שֶׁסּוֹבְלִים דְּכְאוֹנוֹת, פְּחָדִים יְתֵרִים וּבִלְבּוּלִים, הַכֹּל בָּא לָהֶם עַל־יְדֵי הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, שֶׁהִכְנִיסוּ בְּעַצְמָם עוֹד מִקַּטְנוּתָם, כָּל אֶחָד מִסִּבָּה אַחֶרֶת, יֵשׁ שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן כְּשֶׁהָיָה עוֹד יֶלֶד צָעִיר, שֶׁאָז הִתְחִיל לְהִתְחַמֵּק מֵחֲבֵרָיו וְנִכְנַס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ וְהָיָה מְבֻדָּד, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם חֲבֵרָיו בָּדְלוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶה הִכְנִיס אוֹתוֹ בִּמְצוּקָה נַפְשִׁית, וְכָךְ גָּדַל עִם זֶה, וְכֵן יֵשׁ יְלָדִים שֶׁהַהוֹרִים לֹא נָתְנוּ לָהֶם תְּשׁוּמֶת לֵב הָרְאוּיָה לָהֶם, אֶלָּא

עָשׂוּ עֵסֶק מִשְׁאָר הָאַחִים וְהָאַחָיוֹת, וְאַף פַּעַם לֹא שָׂמוּ לֵב אֵלָיו, וְהוּא נִשְׁאָר מְבֻדָּד, וְכָךְ גָּדַל עִם הַרְגָּשָׁה שֶׁהוּא מְבֻדָּד, וּכְאִלּוּ אַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ — לֹא הַהוֹרִים, לֹא הַחֲבֵרִים וְלֹא אַף אֶחָד, וְזֶה אֲשֶׁר הִכְנִיס בְּאוֹתָם בְּנֵי־אָדָם יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן עָצוּם, עַד שֶׁמַּמָּשׁ כְּלוּאִים בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְזֶה הוֹרֵס לָהֶם אֶת כָּל הַחַיִּים, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס וְכָלוּא בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, הוּא מַמָּשׁ מִשְׁתַּגֵּעַ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַשִּׁגְעוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּבְנֵי־אָדָם, שֶׁהֵם מְדֻכָּאִים וּמְמֻרְמָרִים, וּבֶאֱמֶת אִם רַק הָיוּ חוֹשְׁבִים הֵיטֵב, הָיוּ יְכוֹלִים לָצֵאת וּלְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלְאוּ בּוֹ, וְהוּא — עַל־יְדֵי שֶׁיַּתְחִילוּ לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמָם הֵיטֵב אֵיפֹה הֵם בְּזֶה הָעוֹלָם וּמַה תַּכְלִיתָם בַּחַיִּים, וְאָז עַל־יְדֵי יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, יְכוֹלִים לָצֵאת וּלְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלְאוּ בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְאִם יֵשׁ אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר עַל לִבָּם, וּמַסְבִּיר לָהֶם אֶת יְפִי הַחַיִּים, וְאֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לִהְיוֹת עַצְמָאִיִּים וְלֹא לְהִצְטָרֵךְ לְזֻלָּתָם, אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ לַעֲזֹר לַאֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ הַכְּלוּאִים בְּתוֹךְ עַצְמָם וּלְסַיֵּעַ לָהֶם לְהִשְׁתַּחְרֵר, כִּי בְּרֹב הַפְּעָמִים אֲנָשִׁים אֵלּוּ קָשֶׁה לָהֶם מְאֹד לְהִשְׁתַּחְרֵר מִזֶּה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה׳:): אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר

עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹסֵק לְשַׁחְרֵר אֲסִירִים כָּאֵלּוּ, וְזוֹ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כִּי קָשֶׁה לָאָדָם לְשַׁחְרֵר עַצְמוֹ מֵהָעִצָּבוֹן, הַדִּכָּאוֹן וְהַמְּרִירוּת שֶׁהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם עוֹד מִימֵי קַטְנוּתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִכָּל הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וּלְשַׁחְרְרוֹ מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלָא בּוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁרַק תִּהְיֶה, וּכְבָר נָפַלְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה שֶׁאַתָּה כָּלוּא בְּתוֹךְ עַצְמְךָ, וְאַתָּה שָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן עָמֹק מְאֹד, כִּי קָשֶׁה לְךָ לָצֵאת מִזֶּה, רְאֵה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו הוּא יְשַׁחְרֵר אוֹתְךָ מֵהַמְּרִירוּת, הָעִצָּבוֹן וְהַדִּכָּאוֹן שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְאַל יִהְיוּ דְּבָרִים אֵלּוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ, כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילוּ הַמְּרִירוּת, הָעִצָּבוֹן וְהַדִּכָּאוֹן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, רַבִּים נָפְלוּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, וְהִשְׁתַּגְּעוּ לְגַמְרֵי, וְרַבִּים הִתְאַבְּדוּ רַק מֵחֲמַת זֶה, שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם מִי שֶׁיְשַׁחְרֵר

אוֹתָם מִתּוֹךְ עַצְמָם, כִּי מִי שֶׁנִּכְלָא בְּכֶלֶא זֶה — שֶׁהוּא בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, וְהוּא מְמֻרְמָר עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, דָּבָר זֶה מְשַׁגֵּעַ אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁסּוֹבֵל גֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְקַלֵּל אֶת יוֹם הִוָּלְדוֹ, וְתָמִיד הוֹלֵךְ בְּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגֵּעַ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אוֹ שֶׁמְּאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־כֵּן עָשָׂה זֹאת, אָהוּבִי, בְּנִי, וְתִבְרַח עַכְשָׁו אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁתּוּכַל לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַכֶּלֶא שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִשְׁתַּחְרֵר מִגְּלוּתוֹ וּמִצָּרוֹתָיו שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהֶן, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתֵּדַע וְתַאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁסְּבִבוּ אוֹתְךָ, כִּי עָלֶיךָ

לָדַעַת אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מֵחֲמַת הַכְּפִירוּת שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ, כִּי הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב), כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא, הוּא מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים וּבְכִסּוּיִים, עַד שֶׁנֶּעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז הוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, וּמַמָּשׁ כָּלוּא כְּמוֹ בְּכֶלֶא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל כָּךְ מְמֻרְמָרִים וַעֲצוּבִים, וְיֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגְּעִים לְגַמְרֵי מֵחֲמַת זֶה; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַכֶּלֶא שֶׁלְּךָ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְסוֹבֵב אוֹתוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה נִקְרָא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְיַשֵּׁב עַכְשָׁו בְּדַעְתְּךָ, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "מָתַי אֶשְׁתַּחְרֵר כְּבָר מִגָּלוּתִי וּמֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְנַסְתִּי בּוֹ?!" וְאָז עַל־יְדֵי יִשּׁוּב

הַדַּעַת, תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לִרְאוֹת אֶת הָאֱמֶת, כִּי מִי שֶׁחָפֵץ בָּאֱמֶת, נוֹתְנִין לוֹ מַלְאָךְ שֶׁל אֱמֶת, וְעִקַּר הָאֱמֶת הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתִּזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַדְּכָאוֹן, הָעִצָּבוֹן וְהַמְרִירוּת שֶׁנִּפַּלְתָּ בָּהֶם; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יוֹצִיא אוֹתְךָ וְיִשְׁתַּחְרֵר אוֹתְךָ מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלֵאתָ בּוֹ בְּעַצְמְךָ, כִּי עַל־פִּי־רֹב כָּל אֵלּוּ הַשְּׁרוּיִים בְּעִצָּבוֹן, בִּמְרִירוּת וּבְדִכָּאוֹן, הֵם כְּלוּאִים בַּכֶּלֶא מֵעַצְמָם, כִּי אַף אֶחָד לֹא הִכְנִיס אוֹתָם לְשָׁם, אֶלָּא הֵם בְּעַצְמָם, וְכָל זֶה בָּא לָהֶם עַל־יְדֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע וְהַכֹּל נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים, הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ עַצְמָם וְנִכְלָאִים בַּכֶּלֶא מַמָּשׁ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַדְּמְיוֹנוֹת הָאֵלּוּ, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת וְזִיו חַיִּים אֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁתַּחְרֵר מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלָא בּוֹ.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית, כָּל תַּקָּנָתוֹ הִיא שֶׁאֵיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה, הוּא יִהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּבְרִיָה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת נַעֲשָׂה הָאָדָם כְּבְרִיָה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה מְבָרְכִין אֶת כָּל בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר כַּמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְעַל־כֵּן אֵיךְ שֶׁהוּא, צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אֶצְלוֹ הָעֲבוֹדָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ בְּכָל יוֹם חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כַּמָּה מִצְוֹות בְּכָל יוֹם: צִיצִית וּתְפִלִּין וְכַדּוֹמֶה, אַךְ הָעִקָּר שֶׁיִּרְאֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁזֶּה הַיּוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, וְכֵן לֹא יִהְיֶה עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה בָּעוֹלָם, וְהָעֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הַיּוֹם, הִיא חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְרַק עָלָיו נָפְלָה חוֹבַת הַיּוֹם, עַל זֶה הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם, הוּא דַּיְקָא צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה זוֹ, וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף, וַאֲפִלּוּ נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן־עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, אֵינָם יְכוֹלִים לְהַשְׁלִים אֶת הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חַי חַי הוּא יוֹדְךָ כָּמוֹנִי הַיּוֹם" (יְשַׁעְיָהוּ לח, לט), כָּמוֹנִי הַיּוֹם דַּיְקָא, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי הַיּוֹם בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה שֶׁהִיא, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁאֲנִי חַי,

אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְךָ דַּיְקָא, וְאַדְרַבָּא כָּל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא גָּרוּעַ וּמְקֻלְקָל בְּיוֹתֵר, עַל יָדוֹ דַּיְקָא יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר — כְּשֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת: כַּד אָתֵי יִתְרוֹ וְאָמַר "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָּדוֹל ה'" (שְׁמוֹת יח, יא) כְּדֵין אֶסְתַּלַּק וְאֶתְיַקַּר שְׁמֵיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכוּ', כִּי עִקַּר גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁהָרְחוֹקִים מִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הָעֲצָה לְקִיּוּם הַתּוֹרָה הוּא לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כַּנַּ"ל, וַאֲפִלּוּ אִם אֵין יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת כְּלוּם מִגֹּדֶל הִתְגָּרוּת וְהִתְגַּבְּרוּת הַגָּלוּת בְּגוּף, בְּנֶפֶשׁ וּבְמָמוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן יַתְחִיל בְּכָל פַּעַם לְהָכִין וּלְהַזְמִין אֶת עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשֵּׁם: 'אֶהְיֶ"ה' "דָּא אֲנָא זָמִין לְמִיהַוֵי" (הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לִהְיוֹת), וְלִפְעָמִים צְרִיכִים לְהַתְחִיל בְּיוֹם אֶחָד כַּמָּה וְכַמָּה הַתְחָלוֹת חֲדָשׁוֹת, מִכָּל שֶׁכֵּן בְּכָל שָׁבוּעַ וְכוּ', עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ מִצְטָרְפוֹת כָּל הַהַתְחָלוֹת הַנַּ"ל וּבָאוֹת לְעֶזְרָתוֹ, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד (אֵין רָצוֹן טוֹב שֶׁנֶּאֱבָד), וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְהַתְחִיל וְלִגְמֹר עֲבוֹדָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, וְהָעִקָּר — שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל פַּעַם כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם וְעַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה, וְכָל הַהַתְחָלוֹת מִכָּל

הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהִתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד עַתָּה, לֹא יָעֲלוּ אֶצְלוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן כְּלָל, רַק כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן מֵעוֹלָם כְּלָל, כִּי כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד הֵן, מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכְּבָר הִתְחִיל קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְנָפַל מִזֶּה, וְאַחַר־כָּךְ הִתְחַזֵּק לְהַתְחִיל עוֹד, וְנָפַל עוֹד פַּעַם, וְכֵן הַרְבֵּה פְּעָמִים, וְעַל־כֵּן מִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִתְרַשֵּׁל בַּעֲבוֹדָתוֹ מִלְּהַתְחִיל שׁוּב, עַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה — לִשְׂכֹּחַ בְּכָל פַּעַם כָּל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת אֵין סְפֹר פְּעָמִים, רַק עַתָּה יַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְגַמְרֵי לְהָכִין וּלְהַזְמִין אֶת עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, אִם לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם מֵעֹמֶק הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ עַתָּה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אִם לְהַתְחִיל לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת מִצְווֹת, אִם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי" וְכוּ', וְכֵן בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשָּׁאֵר קַיָּם בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה תָּמִיד, כִּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ מִי שֶׁחָטָא כָּל יָמָיו, וְשָׁב בְּאַחֲרִיתוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל הַכֹּל, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל כַּמָּה פְּעָמִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הַנְּפִילוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִכָּךְ שֶׁרָאָה שֶׁכְּבָר נִסָּה וְהִתְחִיל כַּמָּה פְּעָמִים וְנָפַל, זֶהוּ

רַק מַעֲשֶׂה הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁרוֹצֶה לַהֲסִיתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה וּלְעַרְבֵּב דַּעְתּוֹ, וּלְיַאֵשׁ אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנַּ״ל — לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בְּאֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁהִיא, וְיִשְׁכַּח מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְכָל הַהַתְחָלוֹת שֶׁהִתְחִיל עַד עַתָּה לֹא יַעֲלוּ לוֹ מִן הַחֶשְׁבּוֹן כְּלָל, רַק עַתָּה צָרִיךְ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְכֵן לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהַתְחִיל וְלִגְמֹר בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַנַּ״ל, אֲזַי זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לִדְבָרִים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים מְאֹד, כִּי נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הֶאָרָה מִשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים שֵׁם אֶהְיֶ״ה וּפַעַם אַחַת שֵׁם הַוַיָ״ה, שֶׁהוֹדִיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעֵת שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ, ״וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ״ (שְׁמוֹת ג, יג) וְכוּ׳, וְכֵן זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לַשִּׁיר וְלַנְּגוּן שֶׁיִּתְעַר לֶעָתִיד, שֶׁהוּא פָּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבָּע, וְנֶאֱרָג עַל שֵׁם הַוַיָ״ה בְּרִבּוּעַ שֶׁהוּא י׳, י״ק, יק״ו וְכוּ׳, הַיְנוּ כְּשֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אָז יְנַגֵּן נִגּוּן כָּזֶה, שֶׁבַּנִּגּוּן הַזֶּה יִהְיוּ כְּלוּלִים כָּל הַפִּתְרוֹנוֹת שֶׁל כָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַנִּגּוּן שֶׁלּוֹ יִהְיֶה עַל ע״ב (שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם) נִימִין שֶׁהוּא סוֹד שֵׁם הַוַיָ״ה בָּרוּךְ הוּא — פָּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ וּמְרֻבָּע, שֶׁהוּא עוֹלֶה בְּגִמַטְרִיָּה חֶסֶד, הַיְנוּ שֶׁיַּטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד עַל

כֻּלָּם, וְיָדוֹן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְיוֹצִיאוּ מֵהַפֶּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיַמְשִׁיךְ לוֹ עֵצוֹת כָּאֵלּוּ, אֵיךְ לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְעַל־כֵּן אַפִלּוּ עַכְשָׁו, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל צָרוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו, עָלָיו לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֶל תַּלְמִידָיו, וְעַל יָדוֹ יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַבְּעָיוֹת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מַכְנִיס הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה בְּמִקְרָבָיו, שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּכָל פַּעַם הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכּוּ לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֶל תַּלְמִידָיו, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת, הַמְרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּבִלְבּוּלִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, שֶׁנּוֹפֵל בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנָסוּ בְּבִלְבּוּלִים, בִּסְפֵקוֹת וּבְעַקְמִימִיוּת, עַד שֶׁאֵינָם מוֹצְאִים לְעַצְמָם שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִצָּרוֹתֵיהֶם

וּמִיסוּרֵיהֶם, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָדָם, כְּפִי הַמַּחֲשָׁבָה כֵּן כָּל הָאָדָם, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן אִם הָאָדָם חוֹשֵׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל טוֹב, וְכָל הָעוֹלָם טוֹב, אָז הוּא חַי בְּטוּב, וּלְהֶפֶךְ — כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, מַחֲשָׁבוֹת מָרוֹת, אָז רוֹאֶה לְפָנָיו עוֹלָם רַע, עוֹלָם מָרוֹר, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִשְׁתַּחְרֵר, שֶׁכָּל זֶה הָיָה גָּלוּת מִצְרַיִם, כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא נִקְרֵאת "פַּרְעֹה" — מִלְּשׁוֹן הִתְגַּלּוּת, בְּסוֹד: "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרֻעַ הוּא" (שְׁמוֹת לב, כה), שֶׁהוּא לְשׁוֹן הִתְגַּלּוּת, כִּי הוּא פּוֹרֵעַ וּמְגַלֶּה לְכָל הַבָּא לִטָּמֵא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל הַפְּתָחִים שֶׁבִּטֻּמְאָה, בִּבְחִינַת "הַבָּא לִטָּמֵא פּוֹתְחִין לוֹ" (שַׁבָּת קד.) — יֵשׁ לוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה, וְהָעִקָּר הוּא בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁבָּאָדָם, כִּי עִקַּר הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הוּא בְּמַחֲשָׁבָה, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לַחֲשֹׁב רַק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, אַךְ תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצִים לַחֲשֹׁב בָּזֶה עוֹמְדוֹת כְּנֶגְדּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁרוֹצוֹת לְמָשְׁכוֹ לְשָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִי שֶׁהוּא אִישׁ כָּשֵׁר, פּוֹנֶה עֹרֶף, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא כְּלָל, וַאֲזַי כָּל הַפְּתָחִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם הֵם סְגוּרִים, מֵאַחַר

שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִכָּנֵס בָּהֶם לְטַמֵּא עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל תֵּכֶף כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם וּבָא לִטַּמֵּא, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי תֵּכֶף פּוֹרְעִין וּמְגַלִּין אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו, וּפוֹתְחִין לוֹ כָּל הַפְּתָחִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם, וּמִי שֶׁאֵינוֹ חָס עַל עַצְמוֹ לְמַהֵר לְהִמָּלֵט מִשָּׁם, אֲזַי נוֹפֵל וְנִכְנָס מִפֶּתַח לְפֶתַח וּמִפֶּתַח לְפֶתַח, עַד שֶׁנִּתְעָה וְנִתְרַחֵק מְאֹד מֵהַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה, כָּל אֶחָד כְּפִי רְחוּקוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי גַּם אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה לְמַהֵר וּלְמַלֵּט עַל נַפְשׁוֹ, וְכָל עִנְיָן זֶה הוּא בַּמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבָּאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל לְהָבִין בְּנַפְשׁוֹ כְּשֶׁמַּתְחִיל לְתְעוֹת בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוֹלֵךְ מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה וּמֵרַעְיוֹן לְרַעְיוֹן, עַד שֶׁבְּשָׁעָה קַלָּה הוּא מֻנָּח בְּמָקוֹם שֶׁמֻּנָּח, הַרְחֵק מְאֹד מֵהַקְּדֻשָּׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת הַפְּתָחִים שֶׁבְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁנִּתְגַּלּוּ וְנִפְתְּחוּ לוֹ עַל־יְדֵי שֶׁנִּמְשַׁךְ אַחֲרֵיהֶם, וְעִקַּר הִתְגַּבְּרוּתָם בְּיוֹתֵר הוּא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְהִנֵּה מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ שָׁם פְּתָחִים הַרְבֵּה, אִם־כֵּן הָיָה יָכוֹל בְּנָקֵל לַחֲזֹר וְלָצֵאת וְלָשׁוּב מִשָּׁם דֶּרֶךְ אֵיזֶה פֶּתַח מֵהַפְּתָחִים הָאֵלּוּ, אַךְ תֵּכֶף כְּשֶׁנִּכְנָס לְשָׁם, אֲזַי מֵחֲמַת גֹּדֶל הַחֹשֶׁךְ שֶׁיֵּשׁ שָׁם, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא הַפֶּתַח לָצֵאת

מִשָּׁם, וְעִקַּר הַתִּקּוּן לְזֶה הוּא עַל־יְדֵי אֱמֶת, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ אֶל הָאֱמֶת, וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הוּא מַכְרִיחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַמְשִׁיכָהּ לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וּלְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמֶת עַל־כָּל־פָּנִים בְּאֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁהִיא, וֶאֱמֶת הוּא אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת עֵינָיו, לִרְאוֹת וְלִמְצֹא אֵילוּ פְּתָחִים אֵיךְ לָצֵאת מִשָּׁם, אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּבָר מֻנָּח בְּעָמְקָא דְּתִהוֹמָא רַבָּה, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל אֶחָד כְּפִי יְרִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ, כָּךְ אֵין מַחוֹ מְבָרֵר וּמְזַכֵּךְ בִּשְׁלֵמוּת, עַל־כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת וְהִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא עֶצֶם נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, וְהוּא יָכוֹל לְהָאִיר וּלְהַלְהִיב אוֹר נְקֻדַּת הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי חֹשֶׁךְ, עַל־יְדֵי שֶׁמְּאִירָה לוֹ הָאֱמֶת לִרְאוֹת אֶת הַפְּתָחִים לָצֵאת מִשָּׁם, וְזֶה סוֹד: "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה" וְכוּ' (בְּרֵאשִׁית מד, יח) בְּחִינַת הַגָּשַׁת וְהִתְקָרְבוּת יִשְׂרָאֵל אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת יוֹסֵף, וּמִתְחַנְּנִים אֵלָיו לְקָרֵב אוֹתָם וּלְהוֹצִיאָם מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹצִיאָם, וְזֶה "כִּי כָמוֹךְ כְּפַרְעֹה" (שָׁם), הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא מַפְרִיעָה וּמְגַלָּה פְּתָחִים הַרְבֵּה לְהַכְנֵס אֶל הַטֻּמְאָה לַבָּא לִטָּמֵא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרֵאת "פַּרְעֹה", כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ כֹּחַ לַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְהָאִיר

בְּכֹחַ הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם לִרְאוֹת פְּתָחִים הַרְבֵּה, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַטֻּמְאָה וּמֵהַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל.

וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ — בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְאַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס לָאָדָם לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, עָלֶיךָ לְהִתְקָרֵב וּלְהִתְקַשֵּׁר אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי עִקַּר הַתִּקָּוָה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַמֵּצַר וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם, הוּא רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְיוֹדֵעַ אֶת מַצָּבוֹ הָאֲמִתִּי וּבוֹרֵחַ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּמִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ תִּקָּוָה טוֹבָה לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר נָפַל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים,

בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, גַּם מִשָּׁם יָכוֹל עֲדַיִן לְהִשְׁתַּחֲרֵר וְלָצֵאת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חֲשׁוּבָה כָּל הֲזָזָה וְהַעְתָּקָה, שֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ וּמַעְתִּיק עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה טוֹבָה שֶׁרַק חוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה אֲפִלּוּ רֶגַע וְדַקָּה, זֶה יָקָר מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא רָץ בְּאַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ דַּקָּה אַחַת, וְאֵיךְ שֶׁבֶּן רֶגַע וּשְׁנֵיָה הוּא כְּבָר דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, אָז הָיוּ מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַהִשְׁתַּחֲרוּת לְהִשְׁתַּחֲרֵר מִשִּׁעְבּוּד הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּבֶאֱמֶת כָּל אָדָם יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁעִקַּר קִלְקוּלָיו וּפְגָמָיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כֻּלָּם הִתְחִילוּ מִחוּט הַשַּׁעֲרָה, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא נִזְהַר בִּתְחִלָּה לִשְׁמֹר מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב, וְנִמְשַׁךְ אַחַר הַמֵּסִית מְעַט מְעַט, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָהוּ ה, יח): "הוֹי מֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה", וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: "הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וּלְמָחָר" וְכוּ', וּכְפִי הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרָע עַל הָאָדָם בְּכָל פַּעַם, הָיָה, חַס וְשָׁלוֹם, אָפֵס תִּקְוָה, אַךְ מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, כִּי חוּט הַשַּׁעֲרָה בִּקְדֻשָּׁה יָקָר מְאֹד, וְכָל מַה

שֶׁהָאָדָם מִתְגַּבֵּר בְּכָל עֵת נֶגֶד הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַהַרְהוּרִים,
וְכָל תְּנוּעָה שֶׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ מֵהֶם כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה הִיא
יְקָרָה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד, "כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ"
וְכוּ', וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ אֵיךְ יִצְרוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
מִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַל־כֵּן יְקָרָה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ כָּל תְּנוּעָה
וּתְנוּעָה אֲפִלּוּ הִיא כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה מַמָּשׁ, מַה שֶּׁהָאָדָם
מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ מֵהַסְּטָרָא אַחֲרָא אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן
צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַשְׂכִּיל עַל דְּרָכָיו בְּכָל עֵת, לִשְׁמֹר
עַצְמוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא תַּתְחִיל מַחֲשַׁבְתּוֹ לָצֵאת חוּץ מֵהַגְּבוּל
דִּקְדֻשָּׁה אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, כִּי עַל־יְדֵי פְּגַם כְּחוּט
הַשַּׁעֲרָה שֶׁנּוֹטֶה מִן הַדֶּרֶךְ, יָכוֹל לִתְעוֹת בִּדְרָכִים נְבוֹכִים
הַרְבֵּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לֵידַע גַּם
הַהֵפֶךְ — שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו מְאֹד, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכְּבָר
נִתְעָה כָּל־כָּךְ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם, צָרִיךְ לֵידַע
וּלְהַאֲמִין, שֶׁכָּל תְּנוּעָה תְּנוּעָה שֶׁיְּנַתֵּק וְיִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ
מֵהֶם אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, הִיא יְקָרָה מְאֹד מְאֹד בְּלִי
שִׁעוּר, וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים יִתְלַקְּטוּ אֵלּוּ הַשְּׂעָרוֹת יַחַד,
וְיִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת שֶׁנִּמְשְׁכוּ עַל־יְדֵי
הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂעָרוֹת, שֶׁהֵם
נַעֲשִׂים עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַשְּׂעָרוֹת הַנַּ"ל, הַיְנוּ עַל־יְדֵי
שֶׁהָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ מֵרַע לְטוֹב בְּכָל

פַּעַם, שֶׁעִקְּרוֹ תָּלוּי בְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּפֶסַח מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ, כִּי הַשְּׁמִירָה מִמֹּחִין וְשֵׂכֶל דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם בְּחִינַת חָמֵץ בְּפֶסַח, וְלִזְכּוֹת לְמֹחִין דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַצָּה, הַכֹּל תָּלוּי בְּמַשֶּׁהוּ, בִּבְחִינַת חוּט הַשַּׁעֲרָה הַנַּ״ל, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, הָיוּ שְׁרוּיִים בְּ״מֵצַר־יָם״, הַיְנוּ שֶׁהַמֹּחִין הָיוּ בְּמָצָרִים גְּדוֹלִים, שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְשִׁעְבּוּד מִצְרַיִם שֶׁעָבְדוּ שָׁם בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים, וְהָיָה קָשֶׁה לָהֶם מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁמֵּרֹב קְשִׁי הַשִּׁעְבּוּד נֶהֶרְסוּ לְגַמְרֵי בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְהָיוּ עֲבָדִים מַמָּשׁ, וְעִקַּר הַשִּׁחְרוּר שֶׁזָּכוּ לְהִשְׁתַּחְרֵר הָיָה בְּפֶסַח, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, בְּחִינַת מַצָּה, שֶׁאָז זוֹכִים לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לָצֵאת לְחֵרוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִשְׁתַּחְרֵר לְגַמְרֵי.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לְהִשְׁתַּחְרֵר

מֵהַמַּחֲשָׁבוֹת הַמְבַלְבְּלוֹת וּמְבַטְּלוֹת אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הוּא רַק עַל־יְדֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת, שֶׁנִּכְנְסוּ בָּאָדָם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר לֹא יֵצֵא, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יוּכַל לָצֵאת מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַל לְשָׁם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַדְּמְיוֹנוֹת הָאֵלּוּ, כִּי צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַמֹּחַ מְאֹד לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבַּמֹּחַ, לָצֵאת וּלְהִתְפַּשֵּׁט חוּץ לִגְבוּל הַקְּדֻשָּׁה, לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת חוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת מִצְוַת מַעֲקֶה, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת מַעֲקֶה וּמְחִיצָה לְגַג הַבַּיִת, שֶׁהוּא בְּחִינַת רֹאשִׁית הַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן וּלְמַעְלָה מִן הַכֹּל, וְצָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ מְאֹד, וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מַעֲקֶה וּמְחִיצָה וּגְבוּל, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַנִּיחוֹ לָצֵאת לַחוּץ לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה, חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְחִינַת "וְאֹמַר עַד פֹּה תָּבוֹא וְלֹא תֹסִיף, וּפֹה יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ" (איוב לח, יא), כִּי הַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא בְּחִינַת יַם הַחָכְמָה, דַּרְכּוֹ לְהִתְרוֹמֵם וּלְהִתְנַשֵּׂא תָּמִיד לַחְפֹּץ לָצֵאת לַחוּץ עַל־יְדֵי הַגַּלִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הִתְגַּבְּרוּת הַמַּחֲשָׁבוֹת, שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת וְרוֹצוֹת לַעֲלוֹת וְלָצֵאת לַחוּץ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּזַר עַל הַשֵּׂכֶל: "עַד פֹּה תָּבֹא" וְכוּ',

שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיעַ הַמַּחֲשָׁבָה לִבְלִי לְהַנִּיחָהּ לָצֵאת חוּץ מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה לִשְׁבֹּר הַגְּלִים, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁמִּתְרוֹמְמוֹת לָצֵאת לַחוּץ, וּלְהַכְנִיעָם וּלְשַׁבְּרָם שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה, בִּבְחִינַת "אֲשֶׁר שַׂמְתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם" וְגוֹ' (יִרְמְיָהוּ ה, כב), וְזֶה בְּחִינַת מַעֲקֶה לְגַג הַבַּיִת, הַיְנוּ מְחִיצָה וּגְבוּל לְרֹאשִׁית הַשֵּׂכֶל, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּרֵאשִׁית וּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁצָּרִיךְ לְשָׁמְרָהּ מְאֹד לִבְלִי לְהַתְחִיל לְהַנִּיחָהּ לָצֵאת לַחוּץ, אֲבָל תֵּכֶף כְּשֶׁמַּנִּיחִין לִתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה לָצֵאת לַחוּץ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבְּרִין הַדָּמִים וּמַתְּזִין לְתוֹךְ הַמֹּחַ, וּפוֹגְמִין אוֹתוֹ וּמַפִּילִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, בִּבְחִינַת "סֵכַת דָּוִיד הַנּוֹפֶלֶת" (עָמוֹס ט, יא), וְזֶה בְּחִינַת "וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ, כִּי יִפֹּל הַנּוֹפֵל מִמֶּנּוּ" (דְּבָרִים כב, ח), וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לב.): "רָאוּי זֶה לִפֹּל", כִּי בְּוַדַּאי רָאוּי לִפֹּל וְנִקְרָא כְּבָר נוֹפֵל, עַל־יְדֵי שֶׁהִתְחִיל לָצֵאת חוּץ לִגְבוּל הַקְּדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה גַּם־כֵּן בְּחִינַת מִצְוַת עֲשִׂיַּת מַעֲקֶה וְגַג הַבַּיִת כִּפְשׁוּטוֹ, כִּי עִקַּר תִּקּוּן בִּנְיַן הַבַּיִת כִּפְשׁוּטוֹ, הוּא גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ, בִּבְחִינַת "בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת" (מִשְׁלֵי כד, ג), כִּי בֵּיתוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא עִקַּר הַשְׁמִירָה שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁאָדָם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הוּא נִשְׁמָר מִכָּל מִינֵי הֶזֵּקִים, וּכְמוֹ שֶׁבַּיִת צָרִיךְ מַעֲקֶה לְגַגּוֹ, שֶׁלֹּא יִפֹּל

הַנּוֹפֵל, כְּמוֹ־כֵן גַּג הָאָדָם, שֶׁהוּא מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, גַּם־כֵּן צָרִיךְ מַעֲקֶה שֶׁיִּשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִפֹּל לְמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וּבִלְבּוּלִים וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת וְשֶׁל יֵאוּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ רַק לַחֲשֹׁב תָּמִיד בְּטוּב, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִקְּשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם; כִּי בֶּאֱמֶת רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים, וְעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת מִצָּרוֹתֵיהֶם, עַד שֶׁהֵם בָּאִים לְמָבוֹי סָתוּם, וְאֵינָם מוֹצְאִים לְעַצְמָם שׁוּם עֵצָה רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אֶת תְּחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, וְלֹא עָשׂוּ מַעֲקֶה לְמֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס אוֹתָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם בְּצוּרָה יָפָה, בְּצוּרָה חַיָּה וּבְצוּרָה טוֹבָה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יָפֶה, הַכֹּל חַי וְהַכֹּל טוֹב, וְהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מַמָּשׁ גַּן־עֵדֶן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה רַק לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב מֵאֲחֵרִים כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם, וְהַכֹּל הֶבֶל

וּרְעוּת רוּחַ וּבְלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת לְךָ הַטּוֹב וְהָרָע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲקֶה לְמִחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאֵינוֹ יוֹצֵא לַחוּץ, רַק הוּא תָּמִיד בְּבִחִינַת בַּיִת, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", וְהוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁמוּר מִכָּל מִינֵי נְזָקִים, וְיִזְכֶּה לְחַיִּים עֲרֻבִים וּמְתֻקִּים, וְיִשְׁתַּחְרֵר מֵהַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַדִּמְיוֹן

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ עַל־יְדֵי עֲוונוֹתָיו, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים הַמְצוּיִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים, בַּעֲלֵי מוֹפְתִים מְדֻמִּים, שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵהֶם!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁמְּדַמֶּה לְעַצְמוֹ כְּאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהָרַע לוֹ, וּכְאִלּוּ זֶה מְדַבֵּר עָלָיו, אוֹ כְּאִלּוּ דָּבָר זֶה יִקָּרֶה לוֹ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, וְזֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי הַדִּמְיוֹן הוֹרֵג אוֹתוֹ, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת מֵעַצְמָם, שֶׁמְּדַמִּים לְעַצְמָם כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם, וְעוֹקֵר אוֹתָם מֵחַיֵּיהֶם, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹן, וְאָז דַּיְקָא יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמז)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַדִּמְיוֹן

א.

רְאֵה, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְזֶה עִקַּר הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, לָדַעַת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וְזוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, לֹא־כֵן כְּשֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם דִּמְיוֹנוֹת, וּמַתְחִיל לְדַמְיֵן לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי הַזָּיוֹת וּשְׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים, וּבוֹנֶה בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, דָּבָר זֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמַפִּילוֹ בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ

לְתַפְקֵד, כִּי הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַהֲזָיוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּלֵב וּבְדַעַת הָאָדָם הוֹרְסִים אֶת חַיָּיו לְגַמְרֵי, כִּי צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְעִקַּר הַמְּצִיאוּת הִיא לָדַעַת, אֲשֶׁר הַכֹּל תָּלוּי בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאָז כְּשֶׁיּוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, זוֹכֶה לְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הַמְּדַמֶּה, וְיֵשׁ לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁנִּכְנַס בְּךָ מֵרֹב חֲטָאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אַב הָרַחֲמָן, וְאָז כָּל חַיֶּיךָ וַהֲלָכָךְ מַחֲשָׁבָתְךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה.

ב.

רְאֵה, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מִינֵי בַּעֲלֵי דִּמְיוֹנוֹת הַמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁבָּאִים כָּל מִינֵי צְבוּעִים, רַמָּאִים וְנוֹכְלִים, וּמְרַמִּים אֶת בְּנֵי־הָאָדָם, כְּאִלּוּ יֵשׁ בָּהֶם כֹּחוֹת לְרַפֵּא וּלְתַקֵּן וּלְהוֹשִׁיעַ אוֹתָם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הֵם אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲזֹר אֲפִלּוּ לְעַצְמָם, מִכָּל שֶׁכֵּן אֵיךְ יַעַזְרוּ לַאֲחֵרִים? ! וּבִפְרָטִיּוּת אֵלּוּ הַקַּלִּים וְהָרֵיקִים שֶׁהִתְחַפְּשׂוּ

בְּכָל מִינֵי תַּחְפּוּשׂוֹת כְּאִלּוּ הֵם מְקֻבָּלִים וְנוֹתְנֵי תִּקּוּנִים וְכוּ׳, בַּעֲלֵי דִּמְיוֹנוֹת וּבַעֲלֵי הֲזָיוֹת וְכוּ׳, אֲשֶׁר בְּמַחְשָׁךְ עוֹשִׂים כָּל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת וְכוּ׳, וּמְרַמִּים אֶת בְּנֵי־הָאָדָם כְּאִלּוּ הֵם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לָהֶם, וּלְבַסּוֹף הֵם מוֹלִיכִים אוֹתָם שׁוֹלָל, וּבְנֵי־אָדָם מִתְאַכְזְבִים מֵהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִזָּהֵר מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל אֵלּוּ הָרַמָּאִים, הַנּוֹכְלִים וְהַצְּבוּעִים, יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּרְאֶה לִבְרֹחַ אֶל חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַרְבִּיצִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, כִּי רַק בְּיָדָם נִמְסַר הַכֹּחַ לַעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קטו.): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וְיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה אֵין יוֹדְעִים, כִּי אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן י׳), כִּי הֵם דְּבוּקִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּבַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שָׁם גְּנוּזוֹת כָּל הַסְּגֻלּוֹת וְהָרְפוּאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת, וְעַל־כֵּן אַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ אוֹ בְּנֵי־אָדָם, הֲמוֹן עַם, בּוּרִים וְרֵיקִים, כְּאִלּוּ יְכוֹלִים לְהוֹשִׁיעַ עַל־יְדֵי אָדָם שֶׁהוּא קַל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּיַחַד, הֵינוּ לִהְיוֹת בַּעַל מוּפֶת וּפוֹעֵל יְשׁוּעוֹת, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בְּכָל חַדְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְלִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת, בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, שֶׁאָז תִּפְלָתוֹ עוֹשָׂה רֹשֶׁם לְמַעְלָה, וְיָכוֹל לִפְעֹל כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת לְבֵית יִשְׂרָאֵל, לֹא־כֵן כָּל אֵלּוּ הַקַּלִּים וְהָרֵיקִים וְהַפּוּחֲזִים, אֲשֶׁר מִתְפָּאֲרִים שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְתַקֵּן אֲנָשִׁים, וְיכוֹלִים לַעֲזֹר לָהֶם, וּמַטְעִים אוֹתָם בְּכָל מִינֵי שְׁטְיוֹת, הַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת וְהֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָצֵאת מֵהַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְרַבּוּ בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁרַבִּים רָצִים לְשָׁם, וּמְסַפְּרִים סִפּוּרִים כְּאִלּוּ נוֹשְׁעוּ עַל־יָדָם, תֵּדַע כִּי הַכֹּל הֶבֶל וְדִמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי בְּלִי תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם דָּבָר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ, וְלָכֵן רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֶל חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הַמְפֻרְסָמִים בְּתוֹרָתָם וּבִירְאָתָם, וּתְבַקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיְּבַקְּשׁוּ עָלֶיךָ רַחֲמִים, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּוָּשַׁע, וְיִשְׁמֹר אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, אֲשֶׁר מוֹלִיכִים שׁוֹלָל אֶת הֲמוֹן הָעָם הַבָּאִים אֲלֵיהֶם.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם בְּנֵי־אָדָם יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמָם מְאֹד — כְּפִי הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת, בִּפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי

פְּרָטִיוּת, הַיְנוּ בִּכְלָלִיוּת — מִתְפַּשְׁטִים כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וּשְׁטֻיּוֹת וְהֶבְלֵי הַבָּלִים, הַקְּשׁוּרִים בֶּאֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת וּלְהַעֲלִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת הַזָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם צָצוֹת כִּתּוֹת מִכִּתּוֹת שׁוֹנוֹת, עִם כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת וְכוּ', וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים עַל דָּבָר זֶה רַחֲמִים רַבִּים, שֶׁלֹּא יִתָּפֵס וְלֹא יִכָּנְסוּ בְּמֹחוֹ וּבְדַעְתּוֹ אֵיזוֹ טָעוּת וְדִמְיוֹן מֵהַטָּעֲיוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁכּוֹפְרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בִּמְצִיאוּת הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ נָתַן כֹּחַ לְכָל אֵלּוּ הַשְׁטֻיּוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת וְהַטָּעֲיוֹת לְהַטְעוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת — בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, וּכְשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה וּבִתְחִנָּה וּבְבַקָּשָׁה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ תָּמִיד, שֶׁיִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, אָז זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל אֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת וְהַהֶבְלִים וְהַהַזָיוֹת שֶׁל כָּל מִינֵי כִּתּוֹת מִכִּתּוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי אֱלִילִים וַעֲבוֹדָה זָרָה, הַנִּמְצָאוֹת בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ כַּיָּדוּעַ לַיּוֹדְעִים בָּזֶה, וְכֵן בִּפְרָטִיוּת — מִתְפַּשְׁטִים הַדְּמְיוֹנוֹת וְהַהֶבְלִים

בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְכָל פַּעַם צָצִים וְנִתְגַּלִּים כָּל מִינֵי שֵׁדִין יְהוּדָאִין בַּעֲלֵי דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁמִּתְפָּרְסְמִים בְּפִרְסוּם שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ הֵם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תִּקּוּנִים, וּכְאִלּוּ הֵם חוֹזִים וְרוֹאִים בַּשָּׁמַיִם, וְיכוֹלִים לַעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי כָּל אֵלּוּ קוֹרְאֵי הַמְּזוּזוֹת וְצוֹפֵי קְוֵי הַיָּד וְזוֹרְקֵי גּוֹרָלוֹת וְכוּ׳, הֵם סְתָם בַּעֲלֵי דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁמַּטְעִים אֶת בְּנֵי־אָדָם הַהוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵינָם מְגַלִּים לָאָדָם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מְעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים אוֹתוֹ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְקִיּוּם הַמִּצְוֹות בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּעֲמִיד לְךָ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים פְּלָאֵי פְּלָאִים, אֲבָל אֵין הוּא מְקָרֵב אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְעוֹרֵר אוֹתְךָ לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹות וּלְהִתְחַזֵּק בַּיַּהֲדוּת, אֲזַי תֵּדַע שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וְדִמְיוֹן גָּדוֹל, וְכֵן בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת, שֶׁנִּכְנְסוּ בְּדַעְתּוֹ וּבְמֹחוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן הוּא מָלֵא דְּמְיוֹנוֹת עַל זֻלָּתוֹ כְּאִלּוּ הַזֻּלַּת יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ

מַשֶּׁהוּ, אוֹ כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ יָכוֹל לָקַחַת מִמֶּנּוּ מַשֶּׁהוּ, אוֹ חֲבֵרָיו וִידִידָיו יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְהֵם כְּבָר זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ בְּפַרְנָסָה וּבְהַצְלָחָה, וְהוּא עֲדַיִן מֻנָּח בְּתַכְלִית הַיְרִידָה וְכוּ', כָּל מִינֵי הֲבָלִים וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלִים עַל לֵב הָאָדָם הַמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, וּבִפְרָט אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בְּפַח יָקוּשׁ, וּמְהַרְהֵרִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּמְטֻנָּפִים, וְכָל מֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם חוֹשֵׁב בְּרַע וּבְטִנּוֹפֶת וּבְלִכְלוּךְ וְכוּ', עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִשְׁקְעוּ בְּדִמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁמְּדַמִּים לְעַצְמָם כָּל מִינֵי הֶבֶל, עַד שֶׁעוֹשִׂים כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם וְכֵן עִם אֲחֵרִים וְכוּ', אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי בֵּין בְּגַשְׁמִי בֵּין בְּרוּחָנִי; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹצִיאֲךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת בִּכְלָלִיּוּת, וְתִתְפַּלֵּל, שֶׁתִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה, אֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ, הַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְגַם אֵלּוּ עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים וְהַכְּתוֹת מִכְּתוֹת שׁוֹנוֹת, שֶׁמִּסְתּוֹבְבוֹת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם עִם כָּל דִּמְיוֹנוֹתֵיהֶם,

הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, לִרְאוֹת אֶל מִי תִּבְרַח וּבְמִי תִּבְחַר, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה יֵשׁ לָהֶם קִיּוּם, וְכֵן תִּתְפַּלֵּל, אֲהוּבִי, בְּנִי, בִּפְרָטִיּוּת, שֶׁתִּנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים, נוֹתְנֵי תְּקוּנִים, חוֹזֵי חֲזָיוֹנוֹת, קוֹרְאֵי מְזוּזוֹת וְכוּ׳, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם מַגָּע וּמַשָּׂא עִמָּהֶם, כִּי הֵם סְתָם שַׁקְרָנִים וְרַמָּאִים, אֲשֶׁר כָּל כַּוָּנָתָם לְהוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כַּסְפְּךָ, וְתִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכֹחָם לְחַזְּקְךָ וּלְאַמְּצְךָ וּלְקָרְבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַכְנִיסוּ בְּךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת, שֶׁגַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן יֵשׁ בְּכֹחָם לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק לִבְּךָ לְהַתְמָדָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשֶׁתִּקְבַּע לְעַצְמְךָ עִתִּים בַּתּוֹרָה וּתְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרֵיתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, וְתִזְכֶּה עַל יָדָם לְרוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם יָפִיחוּ בְּךָ רוּחַ שֶׁל שִׂמְחָה, וּתְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה וּבְחִיּוּת וּבִדְבֵקוּת, לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, כִּי אִם כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר הֵם בְּעַצְמָם אֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, כִּי מֵרֹב דְּבֵקוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם תָּמִיד בּוֹעֲרִים וּמִתְלַהֲבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאַתָּה תִּזְכֶּה

לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, אָזַי יַשְׁפִּיעוּ מֵאוֹרָם גַּם עָלֶיךָ, וְתִזְכֶּה גַּם אַתָּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוְיָ״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, וְכֵן תִּתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹנוֹת בִּפְרָטֵי פְּרָטִיוּת מַה שֶּׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים וְדִמְיוֹנוֹת עַל זָלָתְךָ וְעַל עַצְמְךָ, וּבֶאֱמֶת אִם תֵּישֵׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, תִּרְאֶה תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁהֵם בִּכְלָלִיּוּת, בִּפְרָטִיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, הֵם דִּמְיוֹן אֶחָד, כִּי בָּרֵעַ שֶׁהָאָדָם נִפְרָד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר מָלֵא דִּמְיוֹנוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְעַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לִמְחֹ מְיֻשָּׁב, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁנּוֹכְנָס בְּךָ כְּאִלּוּ אַתָּה אֵינְךָ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ כָּל אֶחָד יוֹתֵר גָּדוֹל מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה כְּבָר לֹא יֵצָלַח וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל זֶה הוּא דִּמְיוֹן מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּמֹחַ

וּבְדַעַת כָּל אָדָם, וּצָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ הַרְבֵּה מְאֹד לָצֵאת מִכָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַהֲבָלִים הַנִּדְבָּקִים בּוֹ, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָצֵאת מִכָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת, נִכְנָס בּוֹ בְּטָחוֹן עַצְמִי, וּמִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת עַצְמָאִי בְּכָל דְּרָכָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהַדִּמְיוֹנוֹת, וּבָא אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי, אָז נַעֲשָׂה בֶּאֱמֶת מֻצְלָח, כִּי הַדִּמְיוֹן הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְשׁוֹבֵר אֶת לִבּוֹ וּמַפִּיל אֶת רוּחוֹ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל הַשֵּׂכֶל, אָז נִגְבָּהּ רוּחוֹ, וּבָא לְהַרְחָבַת הַדַּעַת וּלְלֵב אַמִּיץ וְחָזָק, וּכְבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא מוּכָן לָקַחַת עַל עַצְמוֹ כָּל דָּבָר קָשֶׁה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁיָּצָא כְּבָר מֵהַדִּמְיוֹנוֹת, וְזָכָה לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי, וְאָז נַעֲשָׂה בֶּאֱמֶת עַצְמָאִי, וְזוֹכֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל נְקֻדָּתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, הַיְנוּ כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לָבוֹא וּלְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּעֲלוֹת וְהַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל מִינֵי הַשָּׂגוֹת וְגִלּוּיִים וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ שֶׁעַכְשָׁו עֲדַיִן הוּא מְטֻמְטָם וּמֻנָּח בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְכוּ׳, אִם רַק יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְיֵדַע שֶׁהַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת, וְעַל־פִּי שֵׂכֶל הָאֱמֶת הוּא יָכוֹל גַּם־כֵּן לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה כָּל

מִינֵי מַאֲמָצִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְאִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְבַל יַנִּיחַ אֶת מִקְצָת מְקוֹמוֹ אֵיפֹה שֶׁאוֹחֵז, וְיִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ, אָז סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לִנְקֻדָּתוֹ, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְכָל אֵלּוּ שֶׁהִצְלִיחוּ בְּזֶה הָעוֹלָם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, זֶה הָיָה רַק מֵחֲמַת שֶׁיָּצְאוּ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים וְהֶבְלֵי הַבָּלִים שֶׁנִּדְבָּקִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּלֵב כָּל אָדָם, כְּאִלּוּ רַק בּוֹדְדִים וְיחִידִים יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לַעֲשִׂירוּת בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי, אֲשֶׁר זֶה הַכֹּל הֶבֶל וְשֶׁקֶר גָּמוּר, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּאֲמִין בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֶת הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי — שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָאָדָם רָץ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הָרָצוֹן, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי שֶׁיְּכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וּבְלֶבָד, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד מְאֹד בְּדַעְתְּךָ, לֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל וְלִטָּעוֹת, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, צֵא מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁנּוֹכְנַס בְּךָ, כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר אֵינְךָ שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ אַתָּה לֹא יָצְלַח, תִּלְעַג וְתִצְחַק מִמַּחֲשָׁבוֹת

וּמִדִּמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, וְהַדְבֵּק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תֵּצֵא כְּבָר מֵהַבּוֹר וּמֵהַפַּח שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְיוֹצֵא מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים וְחֶזְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּדַעַת הָאָדָם, כְּאִלּוּ הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי וְכוּ׳, וּבָא אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בֶּאֱמֶת זוֹכֶה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו וּמַכְאוֹבָיו, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁחָזָק וְאַמִּיץ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, אָז יִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירִיּוֹתָיו, וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי; וְלָכֵן רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר, לִזְכֹּר זֹאת תָּמִיד, וְצֵא מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁלְּךָ שֶׁנִּכְנַסְתָּ בּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב

שֶׁאָבְדָה תִּקְוָה מִמְּךָ, תִּלְעַג לְזֶה, וְתֵדַע, כִּי אִם תַּחֲזִיק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הִיא — לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל נִסְיוֹנוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְנַסֶּה אֶת כָּל אָדָם בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם — אֶת הֶעָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ וְאֶת הֶעָנִי בְּעָנְיוֹ, וְהַכֹּל לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ וְכוּ׳, וְאָז כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּצָרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, אָז הוּא בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, הֵן הֶעָשִׁיר הֲכִי גָּדוֹל וְהֵן הֶעָנִי הֲכִי גָּדוֹל, כִּי דַּיְקָא בְּעֵת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁמְּסַבְּבִים אֶת הָאָדָם, אָז נִכְנָסִים בּוֹ כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ בְּכַעַס וּבְקִפְּדוּת עָלָיו, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יַעֲזֹר לוֹ וְכַדּוֹמֶה דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנָס בָּהֶם הַדִּמְיוֹן, שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה

לִכְפִירוּת וּלְאֶפִּיקוּרְסוּת, וּמֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם נִכְנָסוֹת לָהֶם מַחֲשָׁבוֹת, אֲשֶׁר לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁאַתָּה אֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר רַק צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, דִּינִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַשֵּׂכֶל הָאֱמִתִּי הוּא עֶצֶם גִּלּוּי אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹהִי הָאֱמֶת, וְאַף שֶׁמֹּרֶב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם, אֵינְךָ יָכוֹל לְהָבִין דָּבָר זֶה, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לָבוֹא לֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי הַדִּמְיוֹנוֹת, וְתָבוֹא אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֱמִתִּי, וְאָז תִּוָּשַׁע בִּישׁוּעָה נִצְחִית, כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים וְכָל הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים — בֵּין עַל הֶעָשִׁיר וּבֵין עַל הֶעָנִי, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁאִבֵּד בּוֹ בָּרֶגַע אֶת דַּעְתּוֹ, הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת — שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בִּבְחִירָתוֹ, שֶׁאָז הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה בָּא מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ מֵרֹב צָרוֹתָיו, וּבָרֶגַע שֶׁיֵּצֵא מֵהַדִּמְיוֹן, וְיָבוֹא אֶל הַשֵּׂכֶל

הָאֲמִתִּי, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, וְעִקַּר הַיְשׁוּעָה, שֶׁיֵּדַע שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי אֵין שׁוּם בֶּן אָדָם בָּטוּחַ, שֶׁהוּא לֹא יִפֹּל פַּעַם בְּאֵיזֶה דִּמְיוֹן, אוֹ בְּאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה זָרָה שֶׁל מִינוּת, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, לְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּאֵלּוּ דַּיְקָא עִמּוֹ הוֹלְכִים בְּמִדַּת הַדִּין יוֹתֵר מֵאַחֵר, וּכְאֵלּוּ דַּיְקָא אוֹתוֹ מְנַסִּים בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה יוֹתֵר מִכָּל מֵהָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּכַדּוֹמֶה פְּתוּיִים וְדִמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּלֵב הָאָדָם, וּכְשֶׁתִּזְכֹּר כְּלָל זֶה — שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתָמִיד תִּהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל אַף כָּל הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ תָּמִיד, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹן, רַק עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כְּפִי שֶׁרָגִיל לְדַבֵּר, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גַּם

לִזְכוֹת לַעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים זְכוּת מְיֻחֶדֶת, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הָאָדָם אֵיזוֹ דַּעַת וְאֵיזֶה שֵׂכֶל עַצְמִי, הוּא לֹא יְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי נִדְמֶה לוֹ אֲשֶׁר לָמָּה צְרִיכִים דָּבָר זֶה, הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא צָרִיךְ? ! אוֹ שֶׁנִּכְנַס בּוֹ דִּמְיוֹן, כְּאִלּוּ הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שֶׁכְּבָר הִתְפַּלֵּל מַסְפִּיק, וְלָמָּה לוֹ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְכוּ', וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁנִּכְנָסוֹת בְּלֵב הָאָדָם, וְכָל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּדַעַת הָאָדָם, הֵם כְּדֵי לְהַסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֶת מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ, וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, הוּא תָּמִיד יִפְנֶה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִידַבֵּר וְיָשִׂיחַ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִחְיֶה אֶת חַיָּיו רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁרַק יָבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵיפֹה שֶׁרַק יֵלֵךְ, הוּא הוֹלֵךְ רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז כְּשֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ כָּל־כָּךְ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, שֶׁהוּא לֹא יַעֲזֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, עַל אַף כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּים אוֹתוֹ, דַּיְקָא אָדָם כָּזֶה יוּכַל לִזְכּוֹת לַעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, וּלְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין

קוֹנוֹ, וְדָבָר זֶה יוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּלִבּוֹ, וְיִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כְּסֵא לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, וְיַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת בְּגִלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְבַּטֵּל מִמְּצִיאוּתוֹ הַגַּשְׁמִית, וְיִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָּיָ״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, בְּדִבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כְּפִי שֶׁהוּא רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ,.וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְחַי וְנוֹשֵׁם רַק עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם הַזֶּה זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ אִם הוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַכֹּל אֶחָד אֶצְלוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הַכִּי גְּדוֹלָה, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ — שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בֵּין בָּעוֹלָם הַזֶּה בֵּין בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי אַתָּה הוּא יִתְבָּרַךְ מֵאָז שֶׁבָּרָאתָ אֶת הָעוֹלָם,

וְאַתָּה הוּא יִתְבָּרַךְ קֹדֶם שֶׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, כִּי הַכֹּל אֶחָד אֶצְלוֹ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל דַּרְגָּה זוֹ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מִינֵי רַמָּאִים וּצְבוּעִים וּבַעֲלֵי דִּמְיוֹנוֹת הַמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם סְתָם מְבַלְבְּלִים וּמַטְעִים אֶת בְּנֵי־אָדָם בְּכָל מִינֵי שְׁקָרִים, כְּאִלּוּ הֵם יְכוֹלִים לִקְרֹא מְזוּזוֹת וְלִרְאוֹת קָוֵי יָדַיִם, וּכְאִלּוּ הֵם יְכוֹלִים לָתֵת תְּקוּנִים וּקְמִיעוֹת וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי הֶבְלֵי הֲבָלִים הַנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר כֻּלָּם רַק מַכְחִישִׁים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּלָל זֶה צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם נִמְצָא בָּעוֹלָם מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַשֵּׁר וּמְדַבֵּק אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַלְהִיב אֶת לִבְּךָ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַכְנִיס בְּךָ תְּשׁוּקָה וְהַתְמָדָה עֲצוּמָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי הוּא שַׁקְרָן וּבַעַל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, וְעָלֶיךָ לְהִתְרַחֵק וְלִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, וְתַזְהִיר גַּם אֶת חֲבֵרֶיךָ שֶׁיִּבְרְחוּ מִשָּׁם, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת, לֹא־כֵן אִם תִּמְצָא מָקוֹם שֶׁמְּקַשֵּׁר וּמְדַבֵּק אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּךָ תְּשׁוּקָה וְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, שֶׁתָּמִיד תִּבָּרַח

רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וּמַדְבִּיק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַכְנִיס בְּךָ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לִלְמֹד וּלְטַיֵּל וְלִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרֵיתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת נִגְלֶה וְנִסְתָּר, תֵּדַע שֶׁדַּיְקָא שָׁם הוּא הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי, וְדַיְקָא שָׁם רָאוּי לְךָ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְהִשָּׁאֵר שָׁם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר יְשׁוּב הַדַּעַת, תֵּדַע שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא הֶבֶל, הֶבְלֵי הֲבָלִים, וְלֹא יִשָּׁאֵר לָנוּ שׁוּם דָּבָר רַק מַה שֶּׁנַּחְטוֹף בְּכָל יוֹם — תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל מַחֲשָׁבָה וּמַחֲשָׁבָה שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זוֹהִי לוֹ זְכוּת גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וְלָכֵן מִי שֶׁאֵינוֹ מַכְנִיס בְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תֵּדַע שֶׁהוּא הוּא הַשַּׁקְרָן וּבַעַל דִּמְיוֹן וְהַצְּבוּעַ שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס בְּךָ כָּל זֹאת, תֵּדַע שֶׁדַּיְקָא שָׁם עָלֶיךָ לְהִשָּׁאֵר וּלְהַחֲזִיק בְּכָל כֹּחֲךָ, כִּי דַּיְקָא שָׁם הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַיָּכוֹל לְתַקֵּן אוֹתְךָ, וּבֶאֱמֶת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים עֲצוּמִים בְּכָל יוֹם, שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוּ אוֹתְךָ אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּמְיוֹנוֹת, הַשַּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים לְנַתְּקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, נִמְסְרוּ לָהֶם כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַטּוֹת אֶת לִבּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי דַּיְקָא אֵלּוּ

הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים עוֹשִׂים חַיִל וּמִתְפָּרְסְמִים בָּעוֹלָם, וְרֹב בְּנֵי־אָדָם רָצִים אֲלֵיהֶם, לֹא־כֵן אֵלּוּ אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכֹחָם לְקָרֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַלְהִיב אֶת לְבָבוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּבִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַדְבִּיקוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַכְנִיס בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַתְמָדָה וּבְשִׁקִּידָה רַבָּה, דַּיְקָא עַל צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ עוֹבְרִים כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְיִסּוּרִים וּמַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, עַד שֶׁרֹב הָעוֹלָם מִתְרַחֲקִים מֵהֶם, וְעַל זֶה צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — שֶׁיְּשִׂים חֶלְקוֹ בֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ וּלְעוֹרֵר אֶת לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק זוֹכֶה לִזְכֹּר אֶת אַחֲרִיתוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאֱמֶת, כִּי אִם הָאָדָם חָפֵץ בָּאֱמֶת, בְּלֵב אֱמֶת, יַשִּׂיג אֶת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח

יְגַלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְהַרְחִיב לָהֶם אֶת דַּעְתָּם, אֲשֶׁר זוֹ הַמִּצְוָה הַכִּי גְּדוֹלָה — לַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וְיִגַּלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ וְאֶת יְלָדָיו, אֲשֶׁר אָז יַרְגִּישׁ אֶת הָאֲרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ, וְיִהְיֶה תָּמִיד הַשָּׁלוֹם שָׂרוּי אֶצְלוֹ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת מַעֲלַת הַשִּׂמְחָה שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׂמֵחַ בִּנְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ יְהוּדִים אֲחֵרִים, שֶׁאָז מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא. וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת זוּלָתוֹ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמח)

קוּנְטְרֵס

תְּשַׁמַּח וּתְבַדַּח

א.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם כַּמָּה מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כַּמָּה מִינֵי מְרִירוּת וּנְפִילוֹת, כַּמָּה מִינֵי דַּחֲקוּת וַעֲנִיּוּת, כַּמָּה מִינֵי מַכְאוֹבִים וָחֳלָאִים, אֵין אָדָם שֶׁיִּפָּטֵר מִכָּל זֶה, אֶחָד מְעַט וְאֶחָד הַרְבֵּה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לְהִנָּצֵל וְלִבְרֹחַ מִכָּל פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל־לְיוּת וּבְפָרָטְיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטְיוּת, הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְעוֹרֵר אוֹתְךָ, וְלִמְשֹׁךְ אוֹתְךָ חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד

כְּשֶׁרַק תְּקַבֵּל זֹאת, אָז יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלַךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתִהְיֶה אִישׁ שָׂמֵחַ וּמְבַדֵּחַ תָּמִיד, כִּי עִקַּר הָעֲצָבוֹן וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְתָּחִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה וְרִחוּקְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תִּכָּנֵס בְּךָ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ, וְכָל מַה שֶּׁזּוֹכֶה לַחֲזֹר יוֹתֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נַעֲשֶׂה יוֹתֵר שָׂמֵחַ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הַסִּימָן הֲכִי טוֹב אִם הוּא בֶּאֱמֶת כְּבָר חָזַר בִּתְשׁוּבָה — כְּשֶׁהוּא תָּמִיד מְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ — הֵן אֶת עַצְמוֹ וְהֵן אֶת אֲחֵרִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְתַרְבֶּה בְּדִבּוּרִים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְזֶה יוֹרִיד מִמְּךָ אֶת כָּל הַמְתָּחִים וְהַמְרִירוּת וְהָעַצְבוּת, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ שָׂמֵחַ, וְעוֹד תַּחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל — שֶׁתִּהְיֶה אִישׁ טוֹב, וְתָמִיד תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֲחֵרִים, אֲשֶׁר זוֹהִי מִצְוָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִמִּצְוָה זוֹ — לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ תָּמִיד אֶת אֲחֵרִים תַּמְשִׁיךְ גַּם עַל עַצְמְךָ שִׂמְחָה, וְתִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, כִּי הַשִּׂמְחָה מְיַשֶּׁבֶת אֶת הַדַּעַת וּמַרְחֶבֶת אוֹתָהּ, עַד שֶׁיָּכוֹל לַעֲבֹר עַל כָּל מַה שֶּׁרַק בָּא עָלָיו, וְעָלֶיךָ לִזְכֹּר, כִּי כְּמוֹ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִזֶּה עוֹבֵר גַּם עַל אֲחֵרִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְתַרְחִיב לָהֶם דַּעְתָּם, וְתָמִיד תְּדַבֵּר עִמָּהֶם בְּצוּרָה יָפָה וּבְאֹפֶן שֶׁל שֶׂבַח וְחִיּוּב וְלֹא בְּאֹפֶן שֶׁל בִּזָּיוֹן, שְׁלִילָה וּבְקֹרֶת. וְאָז בֶּאֱמֶת תִּקָּנֶה לְעַצְמְךָ עוֹלָם הַבָּא, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב כְּשֶׁמְּשַׂמְּחִים אֶת בָּנָיו וּמְחַיִּים אוֹתָם, וּמְקַבְּלִים עַל זֶה שָׂכָר גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, וְעַל־כֵּן אַפְלוּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁקִּלְקַלְתָּ כְּבָר הַרְבֵּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְחָטָאתָ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת. וּפְשָׁעִים חֲמוּרִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן קַח לְעַצְמְךָ דֶּרֶךְ זוֹ — שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא עֲדַיִן יֵשׁ בְּךָ נְקֻדָּה טוֹבָה אַחַת מִנְּקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ, וְכֵן תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי אַתָּה אֵיךְ שֶׁהוּא עוֹד תִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּאֵיזֶה אֹפֶן

שֶׁיִּהְיֶה, אֲבָל חֲבֶרְךָ, אֲשֶׁר אֵין לוֹ כָּל הַהַקְדָּמוֹת הָאֵלּוּ, וְאִם לֹא תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אוֹתוֹ, הוּא יָכוֹל לְהִתְאַבֵּד אַחַר־כָּךְ לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן אִם זוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אֲחֵרִים מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה עַד מְאֹד בַּשָּׁמַיִם.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה־לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַצַּעַר, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשׂוּ לְךָ כְּבָר כָּל מִינֵי עַוְלוֹת וְאִי צֶדֶק, מַדּוּעַ וְלָמָּה לֹא תִּתְיַשֵּׁב, כִּי עִם הַמְּרִירוּת וְהָעַקְמִימִיּוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, רַק תְּעַצְבֵּן אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים וְתִגְרֹם לְעַצְמְךָ יִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, כִּי טֶבַע בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם אוֹהֲבִים אִישׁ מְמֻרְמָר וּמָלֵא טְעָנוֹת עַל זֻלָּתוֹ וְעַל הַחֶבְרָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר, עָצוּב וּמְדֻכָּא, מָלֵא טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל אֲחֵרִים, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשׂוּ לְךָ עַד עַכְשָׁו כָּל מִינֵי עָוֶל, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לַחֲשֹׁב מַה יֵּצֵא לְךָ מִזֶּה? רַק עָגְמַת נֶפֶשׁ וְצַעַר וְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים; עַל־כֵּן שְׁמַע לַעֲצָתִי, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר, וּבְכָל פַּעַם תַּעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם, הַדְבֵּק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְכֵן תְּשַׂמַּח

וּתְבַדַּח אֶת אֲחֵרִים, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר, הַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, כִּי הַשִּׂמְחָה וְהַבְּדִיחוּת שֶׁמְּשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, זֶה גּוֹרֵם לְהַרְחִיב אֶת הַדַּעַת, וּמוֹרִיד כָּל מִינֵי מֻתָּח וּמְרִיבוּת, עָגְמַת נֶפֶשׁ וְאִי נְעִימוּת מִבְּנֵי אָדָם, וְעוֹזֵר לָאָדָם לְהִתְחַבֵּר עִם אֲחֵרִים, וּמְקַבֵּל הַכֹּל בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב; עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד רַק שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וּתְשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וְאָז יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלַךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו הַחַיִּים, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, שֶׁגַּם הֵם יִשְׂמְחוּ, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן הוֹרְסִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה שֶׁסּוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁמַּרְשִׁים שֶׁיֹּאכַל אוֹתָם הָעַצְבוֹן, הַדְּכָאוֹן וְהַמְרִירוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לָצֵאת מִזֶּה; וְעַל־

כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת וְעַצְבוּת, וְכֵן זוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כִּי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְהַחֲיוֹת אֲחֵרִים אֵין לְךָ דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם מִזֶּה, וּלְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים מִתְפָּאֲרִים עִם אָדָם כָּזֶה הַמִּסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, אֲשֶׁר מָלֵא הַסְתָּרוֹת, מָלֵא קְלִפּוֹת וְכִסּוּיִים וְכוּ', וְהוּא מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וְיוֹצְאִים כְּרוּזִים לְמַעְלָה עָלָיו: אַשְׁרֵי הַבֵּן הֶחָבִיב! אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּזֶה וּבַבָּא! כָּל הָעוֹלָמוֹת פְּתוּחִים לְפָנָיו, וְיָכוֹל לְהִכָּנֵס תָּמִיד בְּלֹא רְשׁוּת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְהַרְחֵק מִמְּךָ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדִּכְאוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, וּתְשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וּמַשְׁרֶה אֶת שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה; אַשְׁרֵי לְךָ!

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ מִצְוָה יוֹתֵר

גְּדוֹלָה מִמְּצָוָה זוֹ, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים עוֹבֵר עַכְשָׁו עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת הַרְבֵּה מְאֹד, וְכָל אֶחָד נִמְשָׁךְ אַחַר צַעֲרוֹ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בָּעֵסֶק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, וְהוּא מְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִמְּצָוָה זוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר עִמּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, זֶה מְאֹד נִרְאֶה בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, וְהוּא שׁוֹלֵחַ אֵלָיו מַתָּנוֹת יְקָרוֹת, וּמַעֲלֶהוּ וּמְקָרְבוֹ אֵלָיו, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְקַבֵּל חֲזָרָה מֹחִין וְהַשָּׂגוֹת, דַּעַת וְהֶאָרָה נִפְלָאָה; עַיִן לֹא רָאָתָה.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת דַּעְתְּךָ תָּמִיד, וְכֵן תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת אֲחֵרִים, כִּי אֵין אַתָּה יָכוֹל לְשַׁעֵר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי וּבְעוֹדְךָ מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי אֶת מַעֲלַת וְיִקְרַת זֶה הָעִנְיָן לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן עֶצֶם אֲצִילוּת, וּכְשֶׁיּוֹרְדוֹת אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה מִתְלַבְּשׁוֹת בִּלְבוּשִׁים עָבִים וְגַסִּים וּשְׁחוֹרִים, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁכִים הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמֵּרֹב שִׁבְרוֹן לִבָּם וּנְפִלַּת

רוּחָם, מְאַבְּדִים אֶת חֶשְׁקָם לְחַיּוֹת וְכוּ׳, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהֵם שׁוֹאֲלִים נַפְשָׁם לָמוּת, וְעַל־יְדֵי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם אָדָם, וּמְשַׁמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אוֹתָם, וּמַרְחִיב אֶת לִבָּם וְאֶת דַּעְתָּם, וּמַכְנִיס בָּהֶם חֶשֶׁק חָדָשׁ לְחַיּוֹת, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַעֲלַת זֶה הָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁהוּא אֵצֶל אֲחֵרִים, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶצְלוֹ, שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמָּרִים לוֹ הַחַיִּים, וְרוֹצֶה וּמְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי זֶה חוֹזֵר בּוֹ רוּחַ חַיִּים, וְרוֹצֶה לִחְיוֹת; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּשַׁמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא, וְנוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס בְּכָל הַהֵיכָלוֹת בְּעוֹדוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ בְּגוּפוֹ הַגַּשְׁמִי; אַשְׁרֵי לוֹ!

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּבְרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי עַצְבוּת וּמְרִירוּת, אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ, רַק יָשָׁר אֶל הַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי חַיֵּי הָאָדָם הֵם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים

וְהַרְפַּתְקָאוֹת — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְגַּבֵּר עַל הַמְּרִירוּת וְהָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיְּשַׂמַּח וִיבַדַּח אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַשִּׂמְחָה וְהַבְּדִיחוּת זֶה מַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ וְאֶת לִבּוֹ, וְזוֹכֶה לִצְחֹק מִכָּל הָעוֹלָם, וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים, אֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וַחֲבָל לְהִתְאַנֵּחַ וּלְהִתְעַצֵּב עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, כִּי הַיּוֹם אַתָּה כָּאן, וּמָחָר בַּקֶּבֶר, עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפֹא, בְּנִי, וְהִנָּצֵל מִיָּד, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ וּלְהַחֲיוֹת אֲחֵרִים, תְּשַׂמְּחֵם וּתְבַדְּחֵם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר — שֶׁגַּם עָלֶיךָ וְגַם עֲלֵיהֶם תִּמְשַׁךְ שִׂמְחָה וְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלְכְלוּךְ שֶׁלְּךָ, וְתִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה — לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר גְּדֻלּוּת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ, וְכֵן הוּא זוֹכֶה גַּם לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֲחֵרִים בְּעֵת צָרָתָם, וְהוּא סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וּבֶאֱמֶת אִם תִּזְכֶּה לְיִשּׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי, וְתִרְאֶה וְתִתְבּוֹנֵן

אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים, וְאֵיךְ שֶׁהָאָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם שָׁבוּר וְנִדְכָּא, מָלֵא מְרִירוּת וּטְעָנוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי דֶּרֶךְ הָאָדָם הַמְמֻרְמָר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ תָּמִיד טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל כֻּלָּם, וְהוּא מִסְתּוֹבֵב בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ מָלֵא צַעַר וּמַכְאוֹבִים, וּמְאוּמָה לֹא יוֹצֵא לוֹ מִזֶּה, עַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתְּשַׁמַּח וּתְבַדַּח אוֹתוֹ, וְכֵן אֶת עַצְמְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת, וְכֵן תִּזְכֶּה לְהוֹצִיא אֶת אֲחֵרִים מֵהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן שֶׁלָּהֶם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד יָקָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וּמַכְנִיס בָּהֶם תִּקְוָה וְשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, וּמַגְבִּיהַּ וּמֵרִים אֶת מֹחָם, שֶׁיִּזְכּוּ גַּם־כֵּן לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְּחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וְהַמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת כְּרֶגַע, הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה בִּרוּחָנִיּוּת — בַּעֲבֵרוֹת מְגֻנּוֹת, וְהֵן בִּגַּשְׁמִיּוּת — פַּרְנָסָתְךָ מִצְטַמְצֶמֶת, וְיֵשׁ לְךָ

מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת מְשׂוֹנְאִים, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּמִדּוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הָעִקָּר הוּא שִׂמְחָה — לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת דַּעְתְּךָ תָּמִיד, וְלַעֲשׂוֹת עַצְמְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא בֶּאֱמֶת אַחַר־כָּךְ לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד רְפוּאָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבִרְוָחְנִיּוּת כְּמוֹ שִׂמְחָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב מְאֹד אֶת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, כִּי זֶה מַרְאֶה אֵיךְ שֶׁבִּפְנִימִיּוּת לִבּוֹ הוּא רוֹצֶה לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב וּלְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁאֵינוֹ אוֹחֵז בָּזֶה עֲדַיִן, כָּל זֶה מִפְּנֵי קֹצֶר הַמַּשִּׂיג וְעֹמֶק הַמֻּשָּׂג, אֲבָל בֶּאֱמֶת בִּפְנִימִיּוּת לִבּוֹ הוּא כֵּן רוֹצֶה לְהִכָּלֵל וּלְהִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עָלָיו הָרְאָיָה שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִקָּרְבְךָ אֵלָיו, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע רוּחָנִי — שֶׁתִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג אוֹר רוּחָנִי עַד מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִפְנֵי מַרְאֶה עֵינֶיךָ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב, שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵינֵי בָּשָׂר, וְתַרְגִּישׁ בִּלְבָבְךָ אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבְגַשְׁמִיּוּת יִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע גָּדוֹל, שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יֶחְסַר לְךָ פַּרְנָסָה

וּמָזוֹן לְפַרְנֵס אֶת עַצְמְךָ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתֶךָ, וְאֶל כָּל זֶה תִּזָּכֶה עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כְּשֶׁתְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה; אַשְׁרֵי הַמְקַיֵּם זֹאת, וְאָז יִרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן הֵם הֵם הַסִּטְרָא אָחְרָא וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁאָדָם בָּרָא מִצַּד חַטָּאָיו הַמְרֻבִּים, וְכָל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ הָאָדָם שֶׁחָטָא וּפָגַם יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן עָלָיו לֵידַע שֶׁבְּיוֹתֵר יִתְגַּבְּרוּ וְיִתְפַּשְּׁטוּ עָלָיו הַקְּלִפּוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וְיַפִּילוּ אוֹתוֹ בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן כָּל הַחֲטָאִים הוּא רַק עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, וּמֵרֹב שִׂמְחָה יִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי הַתְּשׁוּבָה כְּשֶׁהִיא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, זֶה מַרְאֶה שֶׁבֶּאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַף שֶׁחָטָאתָ עַכְשָׁו, וּפָגַמְתָּ מְאֹד, וְלִכְלַכְתָּ אֶת נִשְׁמָתְךָ בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְתִזָּכֶה לְהַגִּיעַ אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא יִמְחַל לְךָ עַל הַכֹּל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם תִּזְכֶּה גַּם לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֲחֵרִים, וּלְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

יא.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְשַׂכֵּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל בְּכָל רֶגַע הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁתִּזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וַעֲרֵבוּת וְנֹעַם יוֹתֵר מִזֶּה — שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְשָׂמֵחַ עִם יַהֲדוּתוֹ — שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁעַדַיִן נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא, עִם כָּל זֹאת בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ שֶׁבֵּרָאנוּ לִכְבוֹדוֹ, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וּבָרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְהַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת וְעַל כָּל הַבְּדִיחוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הָרַע מִדַּעְתְּךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת וְנֹעַם זִיו הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִרְאֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת דַּעְתְּךָ בְּאֹפֶן שֶׁתָּמִיד תִּהְיֶה בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְזֶה הַיְסוֹד שֶׁל הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ נִמְשָׁךְ אַחַר צַעֲרוֹ, וְצוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם, וּמִסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

יב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וְאַל תִּשָּׁאֵר בָּעֲצֵבוּת וּבַמְרִירוּת שֶׁלְּךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי מֵבִין הֵיטֵב אֶת מַצָּבְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו — מַשְׁבְּרִים וְגָלִים, מְרִירוּת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּיָדְךָ לָצֵאת מִכָּל זֶה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָאָדָם אֶת הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ, וּמַה הַבְּחִירָה? אִם יְשַׂמַּח וִיבַדַּח אֶת עַצְמוֹ, אָז טוֹב לוֹ, וְיִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְיִחְיֶה חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, אוֹ אִם לֹא יִרְצֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ רַק יִרְצֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בִּמְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, וְיִהְיֶה מָלֵא טְעָנוֹת עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, בְּדֶרֶךְ זוֹ כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִהְיוּ מְמֻרְמָרִים עַד מְאֹד, וִיבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ — הֵן אֶת עַצְמְךָ, שֶׁתִּהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה תָּמִיד, וְהֵן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִדָּבָר זֶה — לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, כִּי עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם מַשְׁבְּרִים וְגָלִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים עַד מְאֹד, וּמְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ לָמוּת מֵרֹב יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת, וּכְשֶׁבָּא בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת

חֲבֵרוֹ, אֵין לְךָ עוֹד צְדָקָה וּגְמִילוּת חֶסֶד יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כִּי מַמָּשׁ מַצִּיל נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל מֵאִבּוּד וְכִלָּיוֹן, וְכָל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲיוֹת עוֹד בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲיוֹת עוֹד הַרְבֵּה מֵאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִפְרָטִיּוּת בַּדּוֹרוֹת הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת מְאֹד מִתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם, וְיֵשׁ כָּל מִינֵי דְּבָרִים הַמַּרְבִּים הֶבֶל בָּעוֹלָם, וְהָעוֹקְרִים אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְדָבָר זֶה מַכְנִיס בָּאָדָם דִּכָּאוֹן וְשִׁבְרוֹן לֵב וְעִרְבּוּב דַּעַת גָּדוֹל; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ תָּמִיד אֶת אָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיס בָּהֶם שִׂמְחָה וְתִקְוָה הַנּוֹבַעַת מֵהָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבָבָא לָנֶצַח.

יג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ בִּימֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ? וְכַמָּה כְּבָר סָבַלְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם? מְרִירוּת וּמַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְהַכֹּל רַק מֵחֲמַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתְךָ, עַד שֶׁנָּפַלְתָּ וּבָאתָ לִידֵי דִּכָּאוֹן פְּנִימִי, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו. מַדּוּעַ לֹא תְצַיֵּת אֶת

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהִזְהִירָנוּ בְּכָל מִינֵי אַזְהָרוֹת, וּבִקֵּשׁ אוֹתָנוּ בְּכָל מִינֵי בַּקָּשׁוֹת שֶׁנִּהְיֶה תָּמִיד אַךְ שָׂמֵחַ, וּנְשַׂמַּח וּנְבַדַּח אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ בְּמִילֵי דִּשְׁטוּתָא, הָעִקָּר לִהְיוֹת תָּמִיד בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין וּבְשִׂמְחַת הַלֵּב. וְכֵן לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת מֹחָם וּלְהַרְחִיב אֶת דַּעְתָּם לְשַׂמְּחָם מְאֹד, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה וּגְמִילוּת חֶסֶד יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים אֲחֵרִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְשֻׁנִּים, מַה שֶּׁלֹּא עוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וּלְהוֹצִיאוֹ מֵהַמְּצוּקָה שֶׁבָּהּ הוּא נִמְצָא, וּבָזֶה מַמָּשׁ תּוּכַל לְהַצִּיל נְפָשׁוֹת רַבּוֹת מֵרֶדֶת שַׁחַת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין לז.): כָּל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים אֶת הַכֹּחוֹת שֶׁטְּמוּנִים בְּכָל אֶחָד, וְלִפְעָמִים מַצִּילִים אָדָם כָּזֶה מִמָּוֶת לְחַיִּים, אֲשֶׁר אַחַר־כָּךְ נִתְגַּלֶּה שֶׁהָאָדָם הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ כֹּחוֹת עִלָּאִיִּים, כֹּחוֹת עֲצוּמִים שֶׁבָּהֶם תְּלוּיִים אַלְפִים וְרִבְבוֹת אֲנָשִׁים בִּלִי גְּזֵמָא כְּלָל, וְכָל זֶה עָשִׂיתָ אַתָּה עַל־יְדֵי שֶׁחִזַּקְתָּ וְאִמַּצְתָּ אוֹתוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמָצִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכֵן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת חֲבֵרְךָ,

וְתוֹצִיאוֹ מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַמְרִירוּת שֶׁלּוֹ, וְתִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה
לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ תֵּלֵךְ תָּמִיד בִּפְנִימִיּוּת
לְבָבְךָ בִּמְרִירוּת וּדְכָאוֹן עֲצוּמִים?! וְכֵן עַל פָּנֶיךָ לֹא
יֵרָאוּ שׁוּם חִיּוּךְ, רַק תָּמִיד תֵּלֵךְ עִם פָּנִים זְעוּפוֹת, מָלֵא
כַּעַס וּמְרִירוּת, מָלֵא טְעָנוֹת עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם,
וּמַדּוּעַ לֹא תְּקַבֵּל אֶת פְּנֵי חֲבֵרְךָ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת?!
אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה גַּם לִבְּךָ יַתְחִיל לְהִתְרַפֵּא מֵהַמְרִירוּת
וּמֵהַדְּכָאוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, וְכָל חַיֶּיךָ הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים
יִשְׁתַּנּוּ, וְהָעֵצָה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה הִיא לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ —
הֵן אֶת עַצְמְךָ וְהֵן אֶת אֲחֵרִים, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ
כָּל־כָּךְ אֶל הַצַּעַר הַהוֹרֵס אֶת חַיֶּיךָ לְגַמְרֵי, וּמְבַלְבֵּל אֶת
דַּעְתְּךָ, וּמְעַקֵּם אֶת לִבְּךָ בִּסְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת וְכוּ', וְהַרְגֵּל
עַצְמְךָ תָּמִיד לְקַבֵּל פְּנֵי חֲבֵרְךָ בְּחִיּוּךְ עַל פָּנֶיךָ, וְתַקְדִּים
שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְזוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה
נִמְשֶׁכֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּמַשְׁרִים אֲוִירָה שֶׁל שָׁלוֹם,
אַהֲבָה וְאַחְוָה וְרֵעוּת בָּעוֹלָם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְהַשִּׂמְחָה
שׁוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת הָאֲמִתִּית-שֶׁיִּשְׂרֶה
הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה, הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה בֵּין נִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לַעֲזֹר לְזֶה, אַשְׁרֵי לוֹ!

טו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים לְךָ הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת בְּהֶבֶל וָרִיק, וְהַכֹּל מֵרֹב הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ בְּכָל פַּעַם, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְךָ לִמְצֹא עֵצָה לְנַפְשְׁךָ, מַדּוּעַ לֹא תְּשַׂמַּח וּתְבַדַּח אֶת עַצְמְךָ, וּבָזֶה יִתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וּכְבָר תִּהְיֶה לְךָ הִסְתַּכְּלוּת אַחֶרֶת לְגַמְרֵי עַל חַיֶּיךָ ? ! כִּי כָּךְ — בְּעַצְבוּת וּבִמְרִירוּת אַתָּה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד בְּלִי שׂוּם יִשּׁוּב הַדַּעַת כְּלָל, וְעוֹבֵר לְךָ יוֹם אַחַר יוֹם בְּחֹשֶׁךְ וְהֶבֶל וָרִיק, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה וְחֶדְוָה וּבְרִיחוּת הַדַּעַת, תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל יִשּׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי, עַד שֶׁתָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת הָאֱמֶת, אֲשֶׁר עוֹד מְעַט תִּפָּרֵד מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִשְׁמָתְךָ תַּעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהַגּוּף לִקְבוּרוֹת יוּבַל, וְלֹא יִשָּׁאֵר מִמְּךָ שׂוּם דָּבָר, רַק מַה שֶּׁזָּכִיתָ לִקְנוֹת בְּעַצְמְךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְכֵן דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה שֶׁדִּבַּרְתָּ עִם זֻלָתְךָ, כִּי בֶּאֱמֶת בִּלְא יִשּׁוּב הַדַּעַת, הַחַיִּים מֻטְרָדִים וּטְרוּפִים מַמָּשׁ, עַד שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי לְהִתְיַשֵּׁב עַצְמוֹ, כִּי הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, וְהִנֵּה הַכֹּל כְּצֵל פּוֹרֵחַ, כִּי מֵרֹב הַטְרָדוֹת וְהַבְלְבּוּלִים אֵין הָאָדָם מֵשִׂים לֵב אֵיךְ שֶׁזְּמַנּוֹ פּוֹרֵחַ עַד מְאֹד, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לְעוֹלָם יִחְיֶה בָּזֶה הָעוֹלָם, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ

בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְכָל מַהֲלַךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ כְּבָר הוֹלֵךְ בְּכִוּוּן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ לוֹ כְּבָר בְּנָקֵל, כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בְּבֵרוּר כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק אוֹרֵחַ עָרְאִי, וּבְכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה עֲלוּלִים לִקְרֹא לוֹ בַּחֲזָרָה לְמַעְלָה, עַל־כֵּן כְּבָר אֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגַת אֲחֵרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ עַצְמוֹ בְּשׁוּם סִבּוּכִים עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַזְּמַן קָצָר מְאֹד מְאֹד, וַחֲבָל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר; עַל־כֵּן רְאֵה לִזְכֹּר זֹאת, אָחִי וְרֵעִי הַיָּקָר, וְתִהְיֶה תָּמִיד אִישׁ שָׂמֵחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וּתְבַלֶּה אֶת יָמֶיךָ בְּטוּב וּבַנְּעִימִים בְּלִי דְּאָגוֹת וּקְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ.

טז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֵיךְ עוֹבְרִים לְךָ הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת בְּמְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וּמְתָחִים, וּמַדּוּעַ לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ — מַסְפִּיק גָּלוּת, מַסְפִּיק עֲצָבוּת וּמְרִירוּת, מֵעַתָּה אֵלֵךְ וְאָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בְּכָל לִבִּי וּבְכָל נַפְשִׁי וּבְכָל מְאוֹדִי, וְאֶמְסֹר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו

יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתוּכַל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּתְשַׂמַּח וּתְבַדַּח — הֵן אֶת עַצְמְךָ וְהֵן אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה נִּשְׁאָר מֵהָאָדָם, אִם לֹא הַשִּׂמְחָה שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם וּבָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהוּא תַּעֲנוּג וְשַׁעֲשׁוּעַ גָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְזֶה רַק עַל־יְדֵי תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמְשַׂמֵּחַ וְהַמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וְנִכְלָל בְּחַי הַחַיִּים, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

רַב חֶסֶד

יִגַּלֶּה נוֹרָאוֹת מַעֲלַת הָעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה, וְדָן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְאֵיךְ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר אֶת הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן, שֶׁיִּשְׁפַּע עַל נִשְׁמָתוֹ אוֹר זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁפָּעָה גְּדוֹלָה, וְתִתְרַחֵב תָּמִיד דַּעְתּוֹ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים,
וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא
וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁמִּדַּת הַחֶסֶד הִיא הַמִּדָּה הַיְקָרָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת אֵצֶל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשָׂה צִנּוֹר לְהַמְשִׁיךְ דַּרְכּוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים רַבִּים, כִּי בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר דִּלְעֵילָא, אִם הָאָדָם מְעוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, וְעוֹסֵק בִּצְדָקָה וָחֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, אֲזַי פּוֹתֵחַ לְעַצְמוֹ שְׁעָרִים מִלְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים וְזוֹכֶה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקמט)

קוּנְטְרֵס

רַב חֶסֶד

א.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת. וְתִסְבֹּל אֶת הַכֹּל, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כ:): שֶׁאֵין דַּעְתָּם דּוֹמָה זוֹ לַזּוֹ, וְאֵין פַּרְצוּפֵיהֶם דּוֹמִים זֶה לָזֶה, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל לְכָל אֶחָד נִדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ רוֹצֶה רַק רָעָתוֹ, וּמִזֶּה בָּא שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם חֲבֵרוֹ, אַדְרַבָּה עוֹד רוֹדֵף אוֹתוֹ וְיוֹרֵד עִמּוֹ לְחַיָּיו, וְכָל זֶה בָּא כְּפִי רְחוּקוֹ מֵהָאֱמֶת — שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי כְּשֶׁאֵין אֱמֶת אֵין חֶסֶד, גַּם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם (סֵפֶר

הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, סִימָן י״ח), הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין חֶסֶד, הוּא אַף פַּעַם לֹא יַעֲשֶׂה חֶסֶד, וְלֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יוּכַל לִהְיוֹת מְעוֹרָב בְּדַעְתּוֹ עִם הַבְּרִיּוֹת, כִּי אָדָם כַּזֶּה תָּמִיד מְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וּכְאִלּוּ שֶׁבְּנֵי אָדָם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְאֵינָם חֲפֵצִים בּוֹ, וְכָל זֶה בָּא מֵהַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּדַעְתּוֹ. וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם, וְתָדוּן אֶת אֶחָד לְכַף זְכוּת וְתִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין אֶת כָּל אֶחָד כְּפִי דַּעְתּוֹ, וְתַשְׂכִּיל הֵיטֵב כִּי שׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְהֵיטִיב עִמְּךָ אוֹ לְהָרַע לְךָ, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח.) וְעַל־כֵּן מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם?! וּבִשְׁבִיל זֶה רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי, מִצְדְּךָ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַב חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמְשָׁךְ עָלֶיךָ חֶסֶד וְרַחֲמִים מִמְּקוֹר הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי אִי אֶפְשָׁר

לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְהַטּוֹת כְּלַפֵּי חֶסֶד תָּמִיד, כִּי מֵרֹאשׁ בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיָה יְסוֹדָהּ רַק עַל חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ״ט): עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה, עִקַּר בִּנְיָן הָעוֹלָם הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִינוֹ. כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, לְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַבְּעָיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן הוּא כָּל־כָּךְ בְּעַצְבוּת וּבְעִצָּבוֹן (נֶערְוָוייז), וּמֻנָּח בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁפּוֹגְשִׁים אִישׁ כַּזֶּה, חוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ הוּא בְּרֹגֶז וּבְכַעַס עָלֶיךָ, וּכְאִלּוּ הוּא נוֹטֵר שִׂנְאָה וְאֵיבָה בְּלִבּוֹ עָלֶיךָ. וּמִזֶּה בָּא, אֲשֶׁר כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם (מִשְׁלֵי כ״ז), שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה יוֹצְאִים לָרִיב עִמּוֹ, וּמִתְעַצְבְּנִים עִמּוֹ, אֲבָל בֶּאֱמֶת אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר, וְאַתָּה צָרִיךְ לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וּלְהַטּוֹת עִמּוֹ כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְתִרְאֶה לוֹ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, כִּי רַבּוֹת סוֹבֵל יִסּוּרִים וּמְרִירוּת מִצַּד עַצְמוֹ, וְדַעְתּוֹ נִקְטָנָה מְאֹד, וְלָכֵן הוּא כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמְעֻצְבָּן וּבְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וּכְשֶׁאַתָּה תָּדוּנוֹ לְכַף זְכוּת וּתְקָרְבוֹ בְּכָל מִינֵי קִרְבוֹת, וּתְרַחֵם

עָלָיו, בַּזֶּה תְּקַיֵּם מִצְוָה רַבָּה, כִּי תָּקֵל מִמֶּנּוּ יְסוּרָיו וְצָרוֹתָיו אֲשֶׁר סוֹבֵל; וְדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁמְּקִילִים אֶת יְסוּרֵי זֻלָּתוֹ, וּמְנַחֲמִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ.

ג.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנ״א:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וּבַזֶּה שֶׁתְּרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְתָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, בַּזֶּה יְרַחֲמוּ עָלֶיךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וְיָדוּנוּ אוֹתְךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְכֵן אָמְרוּ (שַׁבָּת קכ״ז): הַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת, דָּנִין אוֹתוֹ לִזְכוּת, וּבִפְרָטִיּוּת מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו? כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר: צָרוֹת, וְיִסּוּרִים, וּמְרִירוּת, וְדִינִים קָשִׁים, וְכִמְעַט שֶׁאֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִזֶּה, וְאֶת כָּל אֶחָד מְנַסִּים בְּנִסָּיוֹן אַחֵר, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה מוֹצֵא אָדָם עָצוּב וּמְדֻכֶּא, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ, לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרִים שֶׁל חִזּוּק, וּתְשַׂמַּח אֶת לִבּוֹ הַנִּשְׁבָּר, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת עַל אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם

הַסּוֹבְלִים מִדְּכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים בְּעַצְמָם שֶׁהוֹלְכִים עִם מַחֲשָׁבוֹת לְאַבֵּד עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְזֶה שֶׁתַּרְאֶה לָהֶם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וְתָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, בְּזֶה פָּשׁוּט תְּחַיֶּה אוֹתָם, וְתַצִּילֵם מִמָּוֶת לְחַיִּים מַמָּשׁ. וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִזְהִירָנוּ עַל זֶה מְאֹד מְאֹד — לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּלְהַכְנִיס בּוֹ אֱמוּנָה וּבְטָחוֹן וְתִקְוָה בְּחַיָּיו, וְלֹא יִהְיֶה מְיֹאָשׁ כְּלָל, וְהִזְהִירָנוּ לִנְסֹעַ אֲפִלּוּ נְסִיעוֹת רְחוֹקוֹת אֶל אָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְדַבֵּר עַל לִבָּם לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת לְמוּדוֹ הַטּוֹב, לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ כְּלָל, רַק שֶׁיֵּדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא מָלֵא חֶסֶד וְרַחֲמִים.

ד.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּתְרַחֵם עָלָיו, כִּי מֵאַחַר שֶׁחָטָא, נָפַל אֶל חַשְׁכוּת וְעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, כִּי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, גּוֹרֵם לוֹ כִּסּוּי וְהַסְתָּרָה — שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז מָרִים לוֹ מְאֹד חַיָּיו,

וְהוֹלֵךְ עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מִמֶּנּוּ מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יֵצֵא מִמַּצָּבוֹ הַמָּר, עַל־כֵּן מִצְוָה רַבָּה לְדַבֵּר עַל לֵב שְׁבוּרִים — לְחַזְּקָם וּלְאַמְּצָם, וּלְהָאִיר בָּהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְזֶהוּ עִקַּר הַחֶסֶד וְהַטּוֹב שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם בַּר יִשְׂרָאֵל בְּזֶה הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן רְאֵה לְרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין לְךָ עוֹד רַחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִמִּי שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמְּצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וּמִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּבְזֶה שֶׁתְּרַחֵם עָלָיו וְתָאִיר בּוֹ דַּעַת הָאֱמֶת שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת וֶאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּזֶה אַתָּה מַצִּיל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר לָאָדָם רַק אֵלּוּ הַמִּצְוֹת שֶׁקִּיֵּם, וְאֶת לִמּוּדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד, וְאֶת דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה שֶׁדִּבֵּר, וְאֶת אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת וְהַבְּרָכוֹת שֶׁהִתְפַּלֵּל וּבֵרֵךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמֵּאִיר אֶת דַּעַת הָאֱמֶת בַּאֲחֵרִים, וְדָן אוֹתָם תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב עִמָּהֶם, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד וֶאֱמֶת אִתָּם, אֲשֶׁר הַחֶסֶד הַזֶּה הוּא חֶסֶד נִצְחִי, חֶסֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִיּוּם כָּל הַיָּמִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַקַּיָּם לָנֶצַח כְּמוֹ מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבָה לַחֲבֵרוֹ עֲבוּר נִשְׁמָתוֹ, אַשְׁרֵי הַמֵּאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לֵידַע מַה שֶּׁקּוֹרֶה אֵצֶל חֲבֵרוֹ, עַל־כֵּן צְרִיכִים לָדוּן אוֹתוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, כִּי עַל־פִּי רֹב כְּשֶׁאֶחָד יוֹצֵא בַּחוּץ, וּפוֹגֵשׁ אֶת חֲבֵרוֹ וְהַלָּה הוֹלֵךְ עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת וְאֵינוֹ מַקְדִּים לְךָ שָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה הִקְדַּמְתָּ לוֹ שָׁלוֹם, הוּא לֹא הֵשִׁיב לְךָ אֲזַי מִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת וּמֹחוֹ מְצֻמְצָם, מָלֵא דְּמְיוֹנוֹת, הוּא תֵּכֶף־וּמִיָּד מְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ דְּמְיוֹנוֹת — שֶׁבְּוַדַּאי חֲבֵרוֹ כּוֹעֵס עָלָיו וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וְהָרְאָיָה — שֶׁהֵרְאָה לִי פָּנִים זוֹעֲפוֹת. וְכֵן לֹא הֵשִׁיב לִי שָׁלוֹם, וּמִזֶּה נִתְרַקֵּם בְּלִבְּךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, עַד שֶׁאַתָּה נִכְנָס בְּשִׂנְאָה וְכַעַס, וְיוֹצֵא לָרִיב עִמּוֹ, וְהַלָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ מָה אַתָּה רוֹצֶה מִמֶּנּוּ וְלֹא מַסְפִּיק לוֹ מִצָּרוֹתָיו עוֹד אַתָּה בָּא לִשְׁפֹּךְ עָלָיו שׁוֹפְכִין וּבוּז, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין. מָה אוֹמַר לְךָ אֲהוּבִי, אָחִי, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר אֵיךְ שֶׁצְּרִיכִין לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת תָּמִיד, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו: מְרִירוּת, צַעַר, וָעֳנִי, יִסּוּרִים קָשִׁים, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא הוֹלֵךְ עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת, וּבְוַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁפָּגַשׁ אוֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁאֲפִלּוּ לֹא רָאָה אוֹתְךָ מֵרֹב בִּלְבּוּל דַּעְתּוֹ

וּמְרִירוּת לְבָבוֹ, כִּי הוּא הוֹלֵךְ עִם מַחֲשָׁבוֹת מְעֻרְבָּבוֹת וְלֵב שָׁבוּר וְנִמְאָס, וְאַתָּה כְּבָר מְדַמֶּה עָלָיו דִּמְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ הוּא שׁוֹנַאֲךָ, וְאֵינוֹ מֵשִׁיב לְךָ שָׁלוֹם. עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל רַק לְחַפֵּשׂ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, וְאֵיזֶה צַד זְכוּת עָלָיו, וּתְרַחֵם עָלָיו וְאַתָּה תַּקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה וְתִשְׁתַּדֵּל לְרַחֵם עָלָיו, וּלְהָקֵל יִסּוּרָיו וּמַכְאוֹבָיו וּתְדַבֵּר אֵלָיו אֵיזֶה דִּבּוּר טוֹב, אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁל הִתְחַזְּקוּת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּיצָה ל״ב:) כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה אִישׁ הַחֶסֶד, וְתָמִיד יָצָא לַחוּץ, וְחִפֵּשׂ אַחֲרֵי אוֹרְחִים, אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים, וְהִכְנִיסָם בְּבֵיתוֹ, וְהֶאֱכִילָם, וְהִשְׁקָה אוֹתָם, וְהִלְבִּישָׁם, וְלָמַד עִמָּהֶם דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְרַחֵם עַל כֻּלָּם; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי, אֱחֹז בְּמִדָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וּרְאֵה לְהַטּוֹת תָּמִיד כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְיִתְגַּלֶּה לְכֻלָּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁאֵין לָהֶם רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְרַק הוּא יָכוֹל לַעְזֹר, וּתְחַזֵּק אוֹתָם בְּכָל מִינֵי חִזּוּקִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְזוֹ הַמִּצְוָה

הֲכִי גְּדוֹלָה בַּחַיִּים — לִהְיוֹת רוֹדֵף חֶסֶד וּמַשֶּׂה כְּלַפֵּי חֶסֶד.

ו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ כָּל הַמְּרִירוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַל חֲבֶרְךָ, רְאֵה לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת וְלֵךְ עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֶסֶד וְרַחֲמִים, לָמָּה לֹא תְּרַחֵם עָלָיו?! וּמַה שֶּׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְךָ רָעָה, מִי יוֹדֵעַ אִם בֶּאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ לְצַעֵר אוֹתְךָ?! אֶפְשָׁר לְפִי תֻּמּוֹ הוּא הוֹלֵךְ, וְאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן כְּלָל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם רַע, מָה אַתָּה יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מַצָּב הוּא נִמְצָא עַכְשָׁו, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו?! הוּא שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, וְעַל־כֵּן הוּא הוֹלֵךְ כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמְדֻכֶּא, וְלָכֵן רְאֵה לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, תַּרְאֶה לוֹ אַתָּה פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, וְתֵלֵךְ עִמּוֹ רַק בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, וּכְשֶׁיִּרְאוּ בַּשָּׁמַיִם אֵיךְ שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ עִם כָּל אֶחָד בְּמִדַּת הָרַחֲמִים יֵלְכוּ עִמְּךָ בְּרַחֲמִים, וּכְמוֹ שֶׁאַתָּה דָּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, יָדוּנוּ אוֹתְךָ, תָּמִיד מִן הַשָּׁמַיִם לְכַף זְכוּת.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ תָּמִיד רַק לְהַטּוֹת כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְתִהְיֶה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּחֶסֶד, עַד שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּךָ שׁוּם דִּין אוֹ אֵיזֶה כַּעַס וּקְפִידוּת עַל זֻלָּתְךָ וְדָבָר זֶה יַרְגִּיל אוֹתְךָ לִהְיוֹת כְּלִי מֻכְשָׁר לְקַבֵּל בּוֹ הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁצְּרִיכִים לְהָכִין לוֹ כְּלִי גָּדוֹל עַד מְאֹד, וּכְפִי רִבּוּי הָאוֹר וְהַחִיּוּת וְהַדְּבֵקוּת שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת אֵלָיו, כְּמוֹ־כֵן אַתָּה צָרִיךְ לְהָכִין כְּלִי יוֹתֵר גָּדוֹל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: וְעִקַּר הַכְּלִי הוּא חֶסֶד — שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְתָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, כִּי הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל לְמוּד זְכוּת וָחֶסֶד, נִתְרַחֵב לוֹ הַמֹּחִין, וְזוֹכֶה לְהַשִּׂיג אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא; אַשְׁרֵי לוֹ! וּלְהִפּוּךְ, מִי שֶׁהוֹלֵךְ תָּמִיד בְּכַעַס וּקְפִידוּת, וְתָמִיד דַּן אֶת כֻּלָּם לְכַף חוֹב, נִצְטַמְצֵם מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה רוּחָנִית, וְהַמָּתוֹק נֶהֱפָךְ לוֹ לְמַר, וְהָאוֹר נֶהֱפָךְ לוֹ לְחֹשֶׁךְ, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וְחוֹשֵׁךְ לוֹ מַזָּלוֹ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי עָמֹק מְאֹד מְאֹד, שֶׁזֶּה מַחֲלַת הַשִּׁגָּעוֹן רַחֲמָנָא לִצְלַן.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי דֶּרֶךְ זֶה — לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף חוֹב וּלְהִסְתַּכֵּל עַל חֲבֵרוֹ בְּעַיִן רָעָה, עַיִן שֶׁל קִנְאָה וְשִׂנְאָה, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מֵרוּחַ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ, כִּי הַמְּרִירוּת הַנִּכְנֶסֶת בְּפִנִימִיּוּת הַלֵּב, הִיא הִיא הָרוּחַ שְׁטוּת וְהַשִּׁגָּעוֹן שֶׁנִּדְבָּקָה בָּאָדָם, וּבִפְרָטִיּוּת מִי שֶׁחָטָא, קָשֶׁה וְכָבֵד לְהוֹצִיאָהּ מִלִּבּוֹ, וְתֵדַע שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנִתְבַּלְבֵּל דַּעְתָּם וְשִׂכְלָם, הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִזֶּה שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ עַל חֲבֵרֵיהֶם בְּעַיִן טוֹבָה, עַיִן שֶׁל חֶמְלָה, עַיִן שֶׁל רַחֲמִים, עַיִן שֶׁל חֶסֶד, רַק הַהֵפוּךְ מִזֶּה, וְעַל־כֵּן נִשְׁתַּגְּעוּ, כִּי הַשִּׁגָּעוֹן נִמְשָׁךְ רַק מֵחֲמַת הָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת שֶׁבִּלְבּוֹ, וְכֵן לְהֵפוּךְ, זֶה עִקַּר הַשִּׁגָּעוֹן, כְּשֶׁהוּא אִישׁ רַע בְּלֵב מְעֻקָּם, מָלֵא עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן וּמָרוֹר, וְהַכֹּל נִמְשָׁךְ רַק עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים — לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין גַּם אֶת חֲבֵרוֹ, וְיִרְאֶה לְחַבֵּר עַצְמוֹ עִם חֲבֵרָיו, עַל־כֵּן רְאֵה לַהֲפֹךְ וּלְשַׁבֵּר אֶת מִדָּתְךָ הָרָעָה, וְתָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וְתִסְתַּכֵּל עַל כֻּלָּם בְּעַיִן טוֹבָה, וְאָז

תִּחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְתִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי לִזְכוֹת לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת עַד הַשָּׂגַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בֵּרוּר הַמְדֻמֶּה, הַשָּׂגַת הַנְּבוּאָה, אִי אֶפְשָׁר לִזְכוֹת כִּי אִם כְּשֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם, וְדָן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּכְעֵין שֶׁאָמְרָה חַנָּה לְעֵלִי הַכֹּהֵן: לַאו אִיכָּא שִׁכִּינָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ גַּבָּךְ שֶׁדַּנְתָּנִי לְכַף זְכוּת (בְּרָכוֹת לא:) כִּי זֶה אִי אֶפְשָׁר בְּשׂוּם אֹפֶן, וְזֶה הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ לִהְיוֹת רָגִיל לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּלְהִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן טוֹבָה, עַיִן שֶׁל חֶמְלָה, וּלְרַחֵם עָלָיו וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ג׳.): כַּמָּה דְאַנָא רַחֲמָנָא בַּשָּׁמַיִם כָּךְ תְּהֵוֵן רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא, כִּי הָאָדָם מַמְשִׁיךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה אוֹתָהּ הַמִּדָּה שֶׁאוֹחֵז לְמַטָּה, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁאוֹחֵז בְּמִדַּת הַחֶסֶד יַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשָּׁמַיִם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי) סִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדְךָ: כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה מְרַחֵם עַל חֲבֵרְךָ, הַמָּקוֹם מְרַחֵם עָלֶיךָ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה תָּמִיד, כִּי כְּמוֹ שֶׁאַתָּה

תִּתְנַהֵג עִם אֲחֵרִים, כָּךְ יִתְנַהֲגוּ עִמְּךָ בַּשָּׁמַיִם, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

י.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּמִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קל״ג:): הֱוֵי דּוֹמֶה לוֹ, מַה הוּא חַנּוּן וְרַחוּם, אַף אַתָּה הֱיֵה חַנּוּן וְרַחוּם, וְתָמִיד כְּשֶׁבָּא עָלֶיךָ, אֵיזֶה כַּעַס וּקְפִידוּת עַל מְשֻׁהוּ תַּהַפְכוֹ תֻּכֶּף וּמִיָּד לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, בְּרֹגֶז — רַחֵם תִּזְכֹּר — בְּתוֹךְ הָרֹגֶז שְׁלֹךְ תִּזְכֹּר תֻּכֶּף וּמִיָּד מִדַּת הָרַחֲמָנוּת וְהַחֶסֶד וְתַעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַהֲפֹךְ בַּשָּׁמַיִם מִדַּת הַדִּין וְהַגְּבוּרָה אֶל מִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע נִפְלָא; וּבִלְבַד אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! שֶׁיִּהְיֶה בְּלֵב אֱמֶת, וְנֶפֶשׁ חֻפְּצָה — לַעֲשׂוֹת בֶּאֱמֶת טוֹב וָחֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי מִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים הוּא מִדָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים בְּנֵי

רַחֲמָנִים הֵם, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה תְּרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, בְּיָדוּעַ שֶׁאַתָּה מְזֻרָע יִשְׂרָאֵל, וְאִם תִּהְיֶה בְּךָ מִדַּת אַכְזָרִיּוּת מִי יוֹדֵעַ אִם אֵינְךָ בָּא מִזֶּרַע אֻמּוֹת הָעוֹלָם; עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, לַעֲשׂוֹת עִם כָּל בְּרִיָּה חֶסֶד וְטוֹב וּתְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְגַּלֶּה אֶצְלְךָ נְקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ, וְאֵין בְּעוֹד דָּבָר שֶׁנִּתְגַּלִּית נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת כְּמוֹ הָאוֹחֵז בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים — לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּלְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב וְיָקָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכ״ב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי, עַיֵּן שָׁם.

יב.

אֲהוּבִי אָחִי! רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין אֶת חֲבֶרְךָ תָּמִיד, וְתִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרוֹ הַקָּשֶׁה וְהַכָּבֵד, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמִים בְּעֵינֶיךָ כָּל צָרוֹתָיו כִּשְׂחוֹק, אַל תָּקֵל בַּזֶּה כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁעָלָיו עוֹבֶרֶת בְּעָיָה וְצָרָה זוֹ, יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּמוֹ בְּעָיָה וְצָרָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁהוּא כְּלוּם, אַף מֵאַחַר שֶׁהוּא

שָׁבוּר וּמְבֹהָל וּמְצֻטָּעֵר מִזֶּה, רְאֵה לָתֵת לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, וְתֵן לוֹ חִיּוּךְ וְדִבּוּר שֶׁל חִזּוּק וְעִדּוּד, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֶל מַה יְכוֹלִים לְהָבִיאוֹ צָרוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו וְכוּ', עַד כְּדֵי יֵאוּשׁ גָּמוּר, וְיאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת וְכוּ'. וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַסְבִּיר לוֹ תָּמִיד פָּנֶיךָ, וְתֵן לוֹ חִיּוּךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׁלֵּם לְךָ חֲזָרָה אֶת הַחֶסֶד שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה עִם אֲחֵרִים, וְאֵין עוֹד חֶסֶד יוֹתֵר גָּדוֹל מֵחֶסֶד זֶה שֶׁעוֹשִׂים עִם בְּנֵי אָדָם שְׁבוּרִים, וְשׁוֹמְעִים אֶת צָרוֹתֵיהֶם, וְנוֹתְנִים לָהֶם תְּשׁוּמֶת לֵב.

יג.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, וְעָלֶיךָ לֵידַע שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ עוֹלָה עַל כָּל הָעֲבוֹדוֹת, כִּי טֶבַע הָאָדָם לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף חוֹב, וּלְהִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן רָעָה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת טִבְעוֹ הָרַע, וּלְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק בְּעַיִן טוֹבָה עַל כָּל בְּרִיָּה, עֲבוֹדָה זוֹ הִיא מְאֹד חֲשׁוּבָה לְמַעְלָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ חֶסֶד הוּא, וְאִם בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּוַדַּאי מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵיזֶה שֶׁעֲשׁוּעַ וְתַעֲנוּג, כִּי אִם לֹא, אֲזַי לֹא הָיָה בּוֹרְאוֹ; וְעַל־

כֵּן רְאֵה לְחַפֵּשׂ אַחֲרֵי תַּעֲנוּגוֹ וְשַׂעֲשׁוּעוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת וּלְהִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן שֶׁל רַחֲמִים וְעַיִן שֶׁל חֶמְלָה, וּבְזֶה תּוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָיָה לוֹ בִּבְרִיאַת הָאָדָם הַזֶּה.

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לְגָרֵשׁ מִמְּךָ אֶת כָּל הָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנַס בְּךָ מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמֵּסִית אוֹתְךָ לִשְׂנֹא אֶת חֲבֵרְךָ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוּא מִדָּה מְגֻנָּה מְאֹד מְאֹד, וְגוֹרֵם לְרָעוֹת רַבּוֹת, כִּי הַשִּׂנְאָה שֶׁשּׂוֹנְאִים אֶת חֲבֵרוֹ זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין, וְצִמְצוּם הַדַּעַת, וּמְעַקֵּם אֶת הַלֵּב וְהַמֹּחַ וּמְבַלְבְּלוֹ מְאֹד, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתִשְׁתַּדֵּל לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבָר זֶה יַכְנִיס בְּךָ הַרְחָבַת הַדַּעַת וְגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אָמְרוּ (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק כ״ו): כָּךְ אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, מָה אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם, אֶלָּא שֶׁתִּהְיוּ אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וּמְכַבְּדִים זֶה

אֶת זֶה, עַיֵּן שָׁם. נִמְצָא בְּאִם תִּקַּיֵּם זֹאת, אַתָּה מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת סַבְלָן תָּמִיד נֶגֶד חַבֶּרְךָ וְתִגְמֹל עִמּוֹ חֶסֶד, וּתְרַחֵם עָלָיו, כִּי אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִמָּנִים יֵשׁ בְּאֻמָּה זוֹ: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים, וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים, וּבֶאֱמֶת שְׁלִשְׁתָּם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה — כְּפִי שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת רַחֲמָן לַכֹּל אֲזַי זוֹכֶה לְמִדַּת הַבּוּשָׁה — שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ לְצַעֵר אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי תָּמִיד יַחֲשֹׁב: הֲלֹא לֹא רָצִיתִי שֶׁיַּעֲשׂוּ לִי דָּבָר רַע וְרִשְׁעוּת כַּזּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַכֹּל. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, פֵּאָה, פֶּרֶק א׳): תַּאֲרִיכוּ יָמִים — זֶה גְּמִילוּת חֶסֶד, כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תָּמִיד רַק חֶסֶד, וּמִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְהַשֵּׁנִי, זֶה בְּעַצְמוֹ יַעֲזֹרוּ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת אֲרִיכוּת יָמִים, כִּי כָּל יוֹם יִהְיֶה אֶצְלוֹ אָרֹךְ בְּיוֹתֵר, כִּי טֶבַע הָאָדָם, אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ צָרוֹת עַיִן, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֶסֶד — הַיּוֹם שֶׁלּוֹ קָצָר מְאֹד, כִּי מִחוֹ מְצֻמְצָם וּמָלֵא דִּינִים, אֲבָל הַמַּרְגִּיל

עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת עִם כָּל בְּרִיָּה רַק חֶסֶד, וּמֵטִיב עִם כָּל בְּרִיָּה, וְדָן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים, וּלְהַרְחָבַת הַדַּעַת, כִּי כְּפִי שֶׁאָדָם מִתְנַהֵג עִם אֲחֵרִים כֵּן מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ מִלְמַעְלָה, בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, מוֹדְדִים לוֹ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַל תִּדְאַג

יְעוֹרֵר וִיחַזֵּק אֶת הָאָדָם, אֵיךְ שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַדְּאָגוֹת, כִּי זֶה יְכַלֶּה לוֹ אֶת בְּרִיאוּתוֹ, וְיַפִּילוֹ לִבְאֵר שַׁחַת, וְאֵיךְ שֶׁהַדְּאָגוֹת אֵינָן מְבִיאוֹת אֶת הָאָדָם אֶל שׁוּם מָקוֹם, רַק אֶל סַף הַיֵּאוּשׁ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לִדְאֹג כְּלָל, כִּי הַדְּאָגוֹת הוֹרְסוֹת אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַדְּאָגוֹת שֶׁל הָאָדָם מַחֲלִישׁוֹת אֶת עֲצָבָיו וְאֶת כֹּחוֹ, וְהוּא תָּמִיד שָׂרוּי בִּפְחָדִים — מַה יִהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לִדְאֹג כְּלָל, וְרַק לָשִׂים מִבְטָחוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַחַיִּים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנ)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּדְאַג

א.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַדְּאָגָה מְכַלָּה אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְלֹא תָּבִיאוֹ אֶל שׂוּם מָקוֹם, רַק אֶל סַף הַיֵּאוּשׁ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ עַצְמְךָ, וְלִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי דְּאָגוֹת הַמְכַלּוֹת אֶת בְּרִיאוּתֶךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין ק׃):
אַל תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת הַדְּאָגָה, כִּי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים גִּבּוֹרִים הָרְגָה הַדְּאָגָה, וְתִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֶפָנִים לָבוֹא אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְעִקַּר הָעֵצָה לְזֶה הוּא

שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ. עָלֶיךָ לִזְכֹּר, כִּי אֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ תָּרוּץ אַחֲרֵי בְּנֵי אָדָם, שֶׁעוֹד יִשְׁבְּרוּ אוֹתְךָ. רְאֵה יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְאֶת כָּל הַדְּאָגוֹת שֶׁלְּךָ תּוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶל תּוֹךְ פִּיךָ, וּמִפִּיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יֵקַל עָלֶיךָ, וְתַרְגִּישׁ עַצְמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.

ב

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, הֲלֹא בֵּין כָּךְ יַעֲבֹר לְךָ הַיּוֹם, בֵּין אִם תִּדְאַג, וּבֵין שֶׁלֹּא תִּדְאַג, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַחֲטֹף בְּזֶה הַיּוֹם דַּיְקָא אֵיזֶה שִׂמְחָה וְרִקּוּד — שֶׁתִּשְׂמַח וְתִרְקֹד, וְכֵן תְּשַׂמַּח אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְכָל שְׁכֵנֶיךָ, וּתְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּצוּרָה יָפָה עַד מְאֹד, הֲלֹא עִם הַדְּאָגוֹת שֶׁלְּךָ לֹא תִּפְעַל כְּלוּם, רַק תַּהֲרֹס אֶת הַחַיִּים שֶׁלְּךָ, וְכֵן תַּהֲרֹס אֶת חַיֵּי זֻלָּתְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִזְרֹק מִמְּךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי דְּאָגוֹת, וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, וְאָז תִּתְעַנֵּג בְּעֹנֶג זִיו וְשִׂמְחַת הַחַיִּים. וְאֶל כָּל זֶה

תִּזְכֶּה דַּיְקָא כְּשֶׁתַּכְנִיס עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְהַאֲמִין בֶּאֱלֹקִים חַיִּים, וְתֵדַע כִּי אֵין הָעוֹלָם הֶפְקֵר, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יֵשׁ מַנְהִיג — מִי שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְכָל הַדְּאָגוֹת שֶׁבָּאוֹת עָלֶיךָ הֵם רַק מֵחֲמַת הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹנוֹתֶיךָ וַחֲטָאֶיךָ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאִם תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּישׁוּ עָלֶיךָ, אָז מִמֵּילָא תִּזְרֹק וְתַרְחִיק מִמְּךָ כָּל מִינֵי דְּאָגוֹת, וְתִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לְדְאֹג כָּל־כַּךְ? הֲלֹא מִמֵּילָא לֹא יַעְזְרוּ לְךָ הַדְּאָגוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מְחוֹז חֶפְצְךָ. אַדְרַבָּה עוֹד תִּתְרַחֵק מִמַּה שֶּׁאַתָּה חָפֵץ, כִּי הַדְּאָגָה מַכְנֶסֶת יֵאוּשׁ וְהִתְרַשְּׁלוּת בָּאָדָם, עַד שֶׁעוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְאָז מְאוּמָה לֹא יִשָּׂא בַּעֲמָלוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּךָ רַק אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וְהַשֶּׁלֶךְ עָלָיו יְהָבְךָ, וְהוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, אִם לֹא

תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ מִלְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, יִכָּנֵס בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק וֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה, עַד שֶׁתִּרְאֶה כִּי אֵין מַה לִּדְאֹג, הֲלֹא אָנוּ מְמִילָא נִמְצָאִים בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ כַּחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר, בִּרְצוֹתוֹ מַאֲרִיךְ וּבִרְצוֹתוֹ מְקַצֵּר, וְעַל־כֵּן טוֹב לְךָ יוֹתֵר לְבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹת רָגִיל לְהִתְחַבֵּא רַק אֵצְלוֹ יִתְבָּרַךְ וְזֶה יְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל הַדְּאָגוֹת.

ד.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַדְּאָגוֹת שֶׁהָאָדָם דּוֹאֵג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ מִשָּׁעָה לְשָׁעָה הוֹרְסוֹת אֶת הָעֲצָבִים שֶׁלּוֹ (שֶׁקּוֹרִין זַיינֶע נֶערְוִוין), וְגַם מַכְנִיסוֹת בְּהָאָדָם יֵאוּשׁ וְדָכָאוֹן וְעַצְבוּת פְּנִימִי וְנִכְנָס בְּמֵתַח חָזָק, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לְךָ לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, מָה אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁל מִי הַמָּחָר, וְאוּלַי לֹא יָבוֹא לְגַמְרֵי, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וּבִלְי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אַף בְּרִיָּה אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהַזִּיק לְךָ כְּלָל. וּכְשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְתִדַּבֵּר עִמּוֹ

יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, אָז תִּרְאֶה שֶׁאֵין מַה לִּדְאֹג, כִּי הַדְּאָגָה בְּלֵב טִפְּשִׁים וּמְחֻסְרֵי אֱמוּנָה, וְהַבִּטָּחוֹן בְּלֵב חֲכָמִים הַמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלֵּמוּת; אַשְׁרֵי הַמַּאֲמִין וּבוֹטֵחַ, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! כְּבָר אָמַר הֶחָכָם: הַדְּאָגָה הָעֲצוּרָה בַּלֵּב, מְמַהֶרֶת אֶת הַזִּקְנָה, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ אַתָּה דּוֹאֵג וְהוֹרֵס אֶת בְּרִיאוּת גּוּפְךָ, וְהוֹרֵס אֶת עֲצַבֶּיךָ, כִּי הַדְּאָגָה לֹא תָּבִיא אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק אֶל כְּלָיוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וּכְמוֹ שֶׁעָזַר לְךָ עַד עַכְשָׁו, כְּמוֹ־כֵן יַעֲזֹר לְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. זְכֹר, זְכֹר! בְּאֵיזֶה צָרוֹת וְיִסּוּרִים כְּבָר הָיִיתָ, וְהוֹצִיא אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם עַכְשָׁו יוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל מְרִירוּתְךָ, וְאַף שֶׁעַתָּה אַתָּה מְאֹד שָׁבוּר, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם. גַּם עַל זֶה רָאוּי לְךָ לְהַזְכִּיר עַצְמְךָ אֵיךְ שֶׁבְּעֵת צָרוֹתֶיךָ, הַדְּאָגוֹת לֹא עָזְרוּ לְךָ כְּלָל. רַק מֵרְרוּ יוֹתֵר אֶת חַיֶּיךָ, וְהִכְנִיסוּ בְּךָ יוֹתֵר מֻתָּח וּפְחָדִים

שֶׁל הֶבֶל; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִזְרֹק מִמְּךָ הַדְּאָגוֹת, וּבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, אֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה כְּמוֹ שֶׁאַתָּה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְאִם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, אָז בְּוַדַּאי לֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת.

ו.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַדְּאָגָה מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לַעֲנִיּוּת וּלְקַטְנוּת הַדַּעַת, וְכִמְעַט שֶׁאֵין אָדָם שֶׁלֹּא יִפֹּל בִּכְשִׁלּוֹנוֹת בְּחַיָּיו — אִם הוּא דּוֹאֵג עַל מַצָּבוֹ, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁמַּצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם זֶה בָּא לָהֶם רַק מֵרֹב בִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִטָּחוֹן עַצְמִי, וְאֵינָם דּוֹאֲגִים כְּלָל עַל הֶעָתִיד, וְעָלֶיךָ לֵידַע, כִּי הַדְּאָגָה עַל הֶעָתִיד הִיא אִוֶּלֶת, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם יֵשׁ לְךָ עָתִיד, וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם הָלְכוּ לִשְׁן וְלֹא קָמוּ, וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם חָשְׁבוּ וְדָאֲגוּ מַחֲשָׁבוֹת וּדְאָגוֹת עַל אֵיזֶה עִנְיָן מְסֻיָּם, וּלְבַסּוֹף

שְׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַתַּכְנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם וּבָאָה לָהֶם יְשׁוּעָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא תֵּאָרוּ לְעַצְמָם, וְכֵן בָּאָה הַיְשׁוּעָה מִמָּקוֹם כָּזֶה, שֶׁלֹּא חָשְׁבוּ עָלָיו; וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לִדְאֹג וְלַחֲשֹׁב, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה חֲזָקָה בְּךָ — שֶׁיֵּשׁ בְּיָכְלְתְּךָ לְהַצְלִיחַ בְּכָל מַה שֶּׁרַק תִּקַּח בְּיָדְךָ — בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁמַּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְהַדְּאָגוֹת שֶׁל חִנָּם.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַל־פִּי רֹב הַדְּאָגוֹת שֶׁל הָאָדָם, הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹשֵׁךְ אוֹתָן עַל עַצְמוֹ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ קֹהֶלֶת פֶּרֶק א׳, סִימָן ל״ד): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנָה, רוֹצֶה מָאתַיִם עַל־פִּי רֹב, הָאָדָם יֵשׁ לוֹ מַשְׂכּוֹרֶת דִּי דָּלָה, וְהוּא מְאֻשָּׁר בָּזֶה וְחַי חַיָּיו בַּנְּעִימִים, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֵיזוֹ מַחְשָׁבָה יִתְרָה, וּמְקַנֵּא אֶת חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֶה לִחְיוֹת בְּתַקְצִיב יוֹתֵר מִכֹּחוֹ, וְנִכְנָס בְּעֹל הַחוֹבוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִיל לִדְאֹג דְּאָגוֹת רַבּוֹת — בַּיּוֹם הוּא מֻטְרָד

בִּטְרָדוֹת, וּבַלַּיְלָה הוּא מִתְהַפֵּךְ עַל מִטָּתוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן מֵרֹב דַּאֲגוֹתָיו, וְעַכְשָׁו אֶשְׁאַל אוֹתְךָ — הַאִם לֹא הָיָה יוֹתֵר טוֹב לִחְיוֹת בַּמֶּה שֶׁהָיָה לְךָ, מִלְּהִכָּנֵס בְּעֹל הַחוֹבוֹת הַגְּדוֹלִים, עַד שֶׁבְּכָל פַּעַם מְחַפֵּשׂ אוֹתְךָ בַּעַל חוֹב אַחֵר, וְדוֹפֵק עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, וְנוֹגֵשׂ אוֹתְךָ שֶׁתְּשַׁלֵּם לוֹ, וְאַתָּה כְּבָר מְפַחֵד לָצֵאת בְּתוֹךְ הַחֶבְרָה מֵרֹב הַמַּתַּח וְהָעִצָּבוֹן, וְכָל זֶה בָּא לְךָ, כִּי אֵינְךָ רוֹצֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקֶךָ, וְעַל־כֵּן אַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בִּדְאָגוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת; עַל־כֵּן אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן עַצְמִי, עַד שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לִדְאֹג כְּלָל, וְתוּכַל לְהִתְעַלּוֹת בְּלִי דְּאָגוֹת כְּלָל.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַדְּאָגָה שֶׁל הָאָדָם מְבִיאָה אוֹתוֹ אֶל מֵתַח וַעֲצַבִּים חֲזָקִים, עַד שֶׁמֵּרֹב מֵתַח כְּמַעַט שֶׁיְּאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ שְׁאֵלָה זוֹ שֶׁתִּשְׁאַל לְעַצְמְךָ — מַה וְלָמָּה לִי לִדְאֹג דְּאָגַת מָוֶת שֶׁמָּא הַמָּוֶת אֵינֶנּוּ, וְנִמְצָא שֶׁדַּאֲגָתִי עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלִּי, וְדַאֲגָתִי בְּחִנָּם, הַרְגֵּל

עַצְמְךָ לִחְיוֹת רַק עִם הַיּוֹם הַזֶּה, וְאָז לְעוֹלָם יִהְיוּ לְךָ שׁוּם דְּאָגוֹת, וְתַרְגִּישׁ נְעִימוּת הַחַיִּים, עִקַּר הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁנִּכְנָסִים בְּהָאָדָם, הֵם מִפְּנֵי שֶׁדּוֹאֵג מַה יִּהְיֶה עִמּוֹ לְמָחָר אוֹ לְמָחֳרָתַיִם מַכְנִיס בּוֹ מֹתַח וַעֲצַבִּים חֲזָקִים, עַד שֶׁכְּמַעַט יִגְעַ, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְהוּא מָלֵא פְּחָדִים גַּם, וְאֵין לוֹ מָנוֹחַ לְנַפְשׁוֹ, אֲבָל אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לִחְיוֹת רַק עִם הַיּוֹם הַזֶּה, וְיֵדַע שֶׁאֵין לוֹ רַק הַיּוֹם הַזֶּה, אָז חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, וְיַרְגִּישׁ נְעִימוּת הַחַיִּים, עַד שֶׁמֵּרֹב שִׂמְחָה יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָאָרֶץ שֶׁהִיא אֶרֶץ קְדוֹשָׁה, אֶרֶץ הַחַיִּים, כִּי עַל־פִּי רֹב כְּשֶׁאָדָם מָתוּחַ בְּמֹתַח חָזָק, אָז בּוֹעֶרֶת הָאָרֶץ תַּחְתָּיו, וְרוֹעֵד מֵרֹב פְּחָדִים — מַה יִּהְיֶה לְמָחָר אוֹ אַחַר זְמַן, וְהוּא כֻּלּוֹ מָלֵא דְּאָגוֹת, וְאֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהַחַיִּים, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה רַק לַחֲשֹׁב מֵהַיּוֹם הַזֶּה, אָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי, וּמַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת הַחַיִּים , אַשְׁרֵי לוֹ!

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַדְּאָגוֹת וְאִי הָאשֶׁר בַּחַיִּים, הֵם בָּאִים מֵרֹב פְּחָדִים יְתֵרִים,

שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ לִפְחֹד מִבְּנֵי אָדָם, וְזֶה בָּא לְךָ עַל־יְדֵי אִי אֱמוּנָה עַצְמִית — שֶׁאֵינְךָ מַאֲמִין בְּךָ בְּעַצְמְךָ, שֶׁעַדַיִן אַתָּה יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וּלְהוֹצִיא אֶת כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ הַגְּנוּזִים בְּךָ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמֵאַחַר שֶׁאֵינְךָ מַאֲמִין בְּעַצְמְךָ, וְאַתָּה אוֹחֵז עַצְמְךָ לַהֲכִי אֶמְלָל בְּחַיֶּיךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מָלֵא פְּחָדִים וּמָלֵא דְּאָגוֹת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל טָעוּת עֲצוּמָה, כִּי עָלֶיךָ לָצֵאת מִנֶּגַע הַצָּרַעַת הַזֶּה שֶׁל אִי אֱמוּנָה בְּעַצְמְךָ וּפְחָדִים יִתְרִים מִבְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר כָּל זֶה גּוֹרֵם לְךָ דְּאָגוֹת לִדְאֹג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וְאֵיךְ תּוּכַל לָצֵאת מִכָּל זֶה? עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר דַּיְקָא כָּל הַטָּמוּן בְּלִבְּךָ, וְלֹא תִּתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי רַק מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד נֶגֶד קָהָל גָּדוֹל, וִידַבֵּר אֶת אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ בְּלִי שׁוּם פְּחָדִים, הוּא דַּיְקָא יִזְכֶּה לַעֲטָרָה שֶׁל מַנְהִיגוּת וּלְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וִיבַטֵּל אֶת כָּל מִינֵי הַדְּאָגוֹת וְהַפְּחָדִים הַיְתֵרִים מִמֶּנּוּ, וְיַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינְךָ מְגַלֶּה לְכֻלָּם מַצְפוּנֵי לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ וּמַחֲשַׁבְתְּךָ שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב, וְאַתָּה מְפַחֵד לוֹמַר דַּעְתְּךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְגַּבְּרוּ עָלֶיךָ הַפְּחָדִים הַיְתֵרִים מִבְּנֵי אָדָם, וְיִתְרַבּוּ לְךָ הַדְּאָגוֹת. עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וּתְגַלֶּה לְכֻלָּם אֶת נְקֻדַּת לִבְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּצְחֲקוּ מִמְּךָ תִּהְיֶה חָזָק

לְגַלּוֹת מַצְפוּנֵי לִבְּךָ וּמַה שֶּׁאַתָּה אוֹחֵז לְצֶדֶק וָיֹשֶׁר, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ לְהִתְעַלּוֹת בְּמַעֲלַת הַמַּנְהִיגוּת, וְיִתְבַּטְלוּ מִמְּךָ הַפְּחָדִים וְהַדְּאָגוֹת הַיְתֵרוֹת, וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה חָזָק לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים דִּבְרֵי בִּטָּחוֹן וְחִזּוּק. וְתַכְנִיס בָּהֶם אֱמוּנָה בְּעַצְמָם — שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ וְלֹא יִדְאֲגוּ כְּלָל, דָּבָר זֶה יוֹצִיא אֶצְלְךָ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁגַּם אַתָּה לֹא תִּדְאַג וְלֹא תִּפְחַד, כִּי הַדִּבּוּר עִם זֻלָּתְךָ יַכְנִיס בְּךָ אֹשֶׁר וְשַׂלְוַת נֶפֶשׁ עַצְמִית, וּבָזֶה שֶׁתַּעֲזֹר לַאֲחֵרִים, תַּעֲזֹר גַּם לְעַצְמְךָ; עַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר תָּמִיד עִם זֻלָּתְךָ דִּבּוּרֵי חִזּוּק וְעִדּוּד וּבִטָּחוֹן וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְזֶה יַגְבִּיהַּ וְיַעֲלֶה אֶת רוּחֲךָ, וְיַרְחִיב אֶת לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי אֹשֶׁר בְּחַיֶּיךָ, כִּי זֶה יַעֲזֹר גַּם לְךָ, כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹזְרִים לְזֻלָּתָם, נֶעֱזָרִים בְּעַצְמָם, וְאִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה דּוֹאֵג, וְאַף פַּעַם לֹא הָיָה שׁוֹרֶה בִּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, רַק הָיָה מְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אוֹתָם, וְאָז הָיָה מַצְלִיחַ בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, כִּי הַדְּאָגוֹת מְכַלּוֹת אֶת כֹּחַ וּמֹחַ הָאָדָם וּמַכְרִיתוֹת אוֹתוֹ מִתַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית, עַד שֶׁאֵין לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת כְּלָל, וְזֶה מְעַקֵּם אֶת לִבָּבוֹ, וְשָׁבְרוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לַחֲשֹׁב יָשָׁר. עָלֶיךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד מַה יֵּשׁ לְךָ לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו, תִּסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, וְאַל תִּדְאַג דַּאֲגַת הַמָּחָר, שֶׁמָּא יוֹם הַמָּחָר לֹא יָבוֹא, וּמַה גַּם אוֹתָם הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת וְהָעֲנָנִים הַשְּׁחוֹרִים, שֶׁאַתָּה רוֹאֶה עַל הֶעָתִיד לָבוֹא אֵלֶיךָ, שֶׁמָּא לְגַמְרֵי לֹא יָבוֹאוּ וְלֹא יִהְיוּ, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לִדְאֹג עַל דְּאָגוֹת חִנָּם, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְלַחֲשֹׁב רַק מֵהָעַכְשָׁו — מָה עוֹמֵד עַכְשָׁו לְנֶגֶד עֵינֶיךָ, וְזֶה דָּבָר מְצִיאוּתִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן — הֶעָתִיד, שֶׁהוּא רַק דִּמְיוֹן, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְדַמּוֹת לְעַצְמְךָ שֶׁיִּהְיֶה רַע וְחשֶׁךְ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ שֶׁתְּדַמֶּה לְעַצְמְךָ שֶׁיִּהְיֶה טוֹב וָאוֹר, וְאָז תִּחְיֶה חַיֶּיךָ בְּלֹא דְּאָגוֹת וּבְלֹא טְרָדוֹת וּבִלְבּוּלִים, וְתַרְגִּישׁ נֹעַם בְּחַיֶּיךָ, וְתִהְיֶה שַׁאֲנָן וְרַעֲנָן וּבָטוּחַ, וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם.

יב.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַפְּחָדִים וְהַדְאָגוֹת הָעוֹלִים תָּמִיד עַל לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ בָּאִים מֵאִי אֵמוּן בְּעַצְמְךָ — שֶׁאַתָּה נַעֲשֶׂה חָלָשׁ, וְזֶה גּוֹרֵם לְךָ שֶׁתִּפְחַד מִכָּל דָּבָר, וְתִדְאַג דְּאָגוֹת חִנָּם. לֹא כֵן אִם תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ, שֶׁגַּם אַתָּה חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְגַם אַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ — אִם רַק תְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא הָיִיתָ דּוֹאֵג וּמְפַחֵד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אָז הָיִיתָ דָּבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁלּוֹחֵץ לְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִהְיֶה חָזָק בָּזֶה מְאֹד, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלִקוּת גָּמוּר, וְהוּא קָרוֹב וְסָמוּךְ אֶצְלְךָ, וְאָז — אִם תִּהְיֶה רָגִיל בְּדִבּוּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִכָּנֵס בְּךָ אֱמוּן עַצְמִי, וְתַאֲמִין בְּךָ — שֶׁיֵּשׁ לְךָ גַּם־כֵּן כֹּחוֹת עֲצוּמִים לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רַק צָרִיךְ וְזֶה יְבַטֵּל מִמְּךָ כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וְכָל מִינֵי דְּאָגוֹת שֶׁל

חִנָּם, וְכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל שְׁטוּת, וְתִהְיֶה מָלֵא בִּטָּחוֹן, מָלֵא חַיִּים וְרַעֲנָנוּת, וְתַצְלִיחַ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַדְּאָגוֹת וְהָעֲצָבוֹנוֹת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת הָאֲמִתִּי, וְחוֹשֵׁב שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וּכְשֶׁנִּצְטַבֵּר אֶצְלוֹ הֲמוֹן עִנְיָנִים וַעֲסָקִים בְּבַת אַחַת, הוּא מְאַבֵּד עַצְמוֹ, וּמַתְחִיל לִדְאֹג וְלִפְחֹד מַה יִּהְיֶה, וְאֵיךְ יוּכַל לִגְמֹר וּלְסַיֵּם אֶת כָּל עֲבוֹדָתוֹ בְּפַעַם אַחַת, וְהַדְּאָגוֹת הָאֵלּוּ גּוֹרְמוֹת לוֹ בִּלְבּוּל וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גָּדוֹל, עַד שֶׁנִּשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל תַּחַת מַשָּׂא כָּבֵד שֶׁל דְּאָגוֹת, אֲבָל אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ, כִּי אֵין לְךָ רַק עִנְיָן אֶחָד לַעֲשׂוֹת בְּפַעַם אַחַת, וּכְשֶׁתִּגְמֹר אֶת הָעִנְיָן, תֹּאמַר לְעַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת עוֹד עִנְיָן אֶחָד, וְכֵן אֶחָד לְאֶחָד, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ וְלֹא תִּדְאַג כְּלָל. כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וְהַחַיִּים שֶׁל כָּל אָדָם הֵם שַׁרְשֶׁרֶת גְּדוֹלָה עִם הַרְבֵּה חֻלְיוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁתַּעֲשֶׂה שַׁרְשֶׁרֶת רַק עַל־יְדֵי חִבּוּר חֻלְיָה בְּחֻלְיָה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂית שַׁרְשֶׁרֶת שְׁלֵמָה, וְכֵן אִי

אֶפְשָׁר לִפְתֹּחַ שַׁרְשֶׁרֶת אֲרֻכָּה רַק אִם פּוֹתְחַ חֻלְיָה אַחַת וְאַחַר־כָּךְ עוֹד חֻלְיָה, כְּמוֹ־כֵן הָעֲסָקִים שֶׁל הָאָדָם הֵם בְּדֶגְמָא שֶׁל שַׁרְשֶׁרֶת אֲרֻכָּה, וּצְרִיכִים לֵידַע, כִּי הַהֶכְרֵחַ לָלֶכֶת לְאַט לְאַט, חֻלְיָה אַחַר חֻלְיָה, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ, וְזֶה יוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת הַמֶּתַח וְהַדְּאָגוֹת הַמְכַלִּים אֶת בְּרִיאוּת גּוּפוֹ, וּמְבַלְבְּלִים אֶת דַּעְתּוֹ, וּמְאַבְּדִים אֶת מַחֲשָׁבוֹתָיו, וּמְעַצְבְּנִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁיִּתְוַדַּע לְךָ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בְּבַת אַחַת, וְהַהֶכְרֵחַ לְחַכּוֹת וְלַעֲשׂוֹת דָּבָר אֶחָד בְּפַעַם אַחַת, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְיִתְבַּטְּלוּ הַדְּאָגוֹת מִמְּךָ לְגַמְרֵי, מָלֵא רַעֲנָנוּת וְחַיִּים וְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְכָל חַיֶּיךָ כְּבָר יִהְיוּ בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי.

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי דְּאָגוֹת וּמְרִירוּת, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לִישׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי עִקַּר הַדְּאָגוֹת בָּא רַק מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁאָז

הוּא נוֹפֵל בִּדַעְתּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיָּכוֹל לִפֹּל בִּדְכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, אֲשֶׁר יַהַרְסוּ לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים; עַל־כֵּן רְאֵה, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תַּתְחִיל לְהִכָּנֵס אֶצְלְךָ אֵיזוֹ דְאָגָה, רְאֵה לְרַחֲקָהּ וּלְהַבְרִיחָהּ מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וְתַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ כְּלָל, כִּי אֱמוּנָה וּבְטָחוֹן תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, וְכֵן לְהִפּוּךְ — כְּפִירוּת וּדְאָגָה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁדּוֹאֵג בְּיָדוּעַ שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ אֵיזוֹ כְּפִירָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן. וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּיָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמַּאֲמִין וְהַבּוֹטֵחַ, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל, וְאָז לְרַב טוּב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז יִזְכֶּה.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק, וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּדְאַג כְּלָל. כִּי עִקַּר הַדְּאָגוֹת לָאָדָם בָּאוֹת רַק עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן אֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם פְּחָדִים יְתֵרִים וּדְאָגוֹת גְּדוֹלוֹת, עַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה,

וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְזֶה יְחַזֵּק אֶת לִבְּךָ בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן, וְלֹא תִּדְאַג כְּלָל.

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁבְּנֵי אָדָם סוֹבְלִים הֵם רַק מִסִּבַּת הַדְּאָגוֹת. כִּי הַדְּאָגָה וְרַק הַדְּאָגָה מַפִּילָה אֶת הָאָדָם לְמִשְׁכָּב, עַד שֶׁמֵּרֹב דְּאָגוֹת הוּא נוֹפֵל תַּחַת כֹּחוֹתָיו, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְחַיָּיו אֵינָם שָׁוִים לוֹ כְּלָל, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם מֵרֹב דְּאָגוֹתָיו, וְשׁוֹכֵב כָּךְ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, כְּפֶגֶר מֵת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן אִם כְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַשְׁבֵּר כָּזֶה מֵרֹב דַּאֲגוֹתֶיךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת — בְּאִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִזֶּה, עָלֶיךָ לְהַתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַהַוֶּה הַזֶּה שֶׁהוּא וַדַּאי, כִּי כְּמוֹ שֶׁהַמַּיִם בְּנָהָר וּבְמַעְיָן חוֹלְפִים וְהוֹלְכִים לָהֶם, כֵּן חַיֵּי הָאָדָם — יָמָיו, וּשְׁעוֹתָיו, וּרְגָעָיו חוֹלְפִים וְעוֹבְרִים לוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת רַק עִם הַהַוֶּה, וְתֵדַע כִּי אֵין לְךָ רַק הַהַוֶּה, אֲשֶׁר זֶהוּ — וַדָּאוּת, כִּי הַוַּדָּאוּת הַיְחִידָה הִיא

הַהֹוֶה הַזֶּה, שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וְלָכֵן מַה וְלָמָּה לְךָ לִדְאֹג?! רְאֵה לְהַתְחִיל לְחָיוֹת מֵעַכְשָׁו, תְּנַסֶּה אֶת מַזָּלְךָ וְגוֹרָלְךָ מֵעַכְשָׁו, מֵהַהֹוֶה הַזֶּה וְלָמָּה לְךָ לִדְאֹג דַּאֲגַת חִנָּם, אֲשֶׁר תְּכַלֶּה אֶת כָּל עָתִידְךָ וְאֶת כָּל חַיֶּיךָ, וְאִם תַּתְחִיל לְהִתְנַהֵג בָּאֹפֶן הַזֶּה, אָז יִשְׁתַּנּוּ כָּל חַיֶּיךָ וְלֹא תִּדְאַג כְּבָר כְּלָל, כִּי עִקַּר הַדְּאָגוֹת הֵן רַק מַה יִּהְיֶה לְמָחָר, אוֹ מַה הָיָה אִתְמוֹל, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּתְחִיל עִם הַהֹוֶה הַזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּנֶּה כָּל דְּמוּת חַיֶּיךָ, וְתַתְחִיל לְהִתְרַפֵּא לְאַט לְאַט, וְתוּכַל לֶאֱכֹל וְלִישֹׁן וּלְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, וְלַעֲסֹק בַּעֲסָקֶיךָ, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הַדְּאָגוֹת כְּרֵגַע, חֲיֵה עִם הַהֹוֶה וְרַק עִם הַהֹוֶה הַזֶּה, וְאָז תַּרְגִּישׁ נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ.

יז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ שֶׁעוֹבֵר לְךָ יוֹם אַחַר יוֹם, וַעֲדַיִן אַתָּה דּוֹאֵג דַּאֲגַת חִנָּם עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, עַד מָתַי תִּדְאַג כָּל־כָּךְ?! הַאִם אַתָּה פּוֹעֵל מַשֶּׁהוּ עִם הַדְּאָגוֹת שֶׁאַתָּה דּוֹאֵג?! הַאִם עוֹזְרוֹת לְךָ מַשֶּׁהוּ הַדְּאָגוֹת שֶׁאַתָּה דּוֹאֵג?! עַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, מַדּוּעַ

אַתָּה דּוֹאֵג כָּל־כַּךְ דַּאֲגַת חִנָּם, וּמְחַסֵּל אֶת בְּרִיאוּת גּוּפְךָ, וּמַה גַּם שֶׁאַתָּה נוֹפֵל עַל־יְדֵי־זֶה בְּיֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁמִּזֶּה בָּא שֶׁאַתָּה מִתְרַשֵּׁל עַצְמְךָ מִקִּיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה מְקֻרָּר עַצְמְךָ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְאַט לְאַט מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל זֶה בָּא לְךָ מִדַּאֲגַת חִנָּם, אֲשֶׁר עַל־פִּי רֹב בָּאָה מֵרִבּוּי עֲוֹנוֹת, כִּי הַדְּאָגוֹת הֵן מֵעֲוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ: אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי, כָּל הַדְּאָגוֹת בָּאוֹת מֵחַטָּאִים, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְזֶה יוֹרִיד מִמְּךָ אֶת כָּל הַמְּתָחִים וְהַפְּחָדִים וְהַדְּאָגוֹת שֶׁל חִנָּם, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן וְשִׂמְחָה, וְחַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי.

יח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, כִּי הַדְּאָגוֹת בָּאוֹת לָאָדָם רַק מֵחֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְהִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה וְהַכֹּל כְּצֵל

פּוֹרֵחַ, לֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל. כִּי מַה לּוֹ לִדְאֹג עַל עוֹלָם עוֹבֵר. וְעִקַּר הַדְּאָגוֹת בָּאוֹת אֶל הָאָדָם רַק מֵחֲמַת קְטָנוּת הַדַּעַת וְחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם מַכְרִיזִין מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז.), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגְּרוֹתָא (זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבּוֹרוֹת וְהַזְּבָלִים, שֶׁהִיא מִשְׂרָה קְטַנָּה וּפְחוּתָה) מִן הַשָּׁמַיִם הוּא (בְּרָכוֹת נח.), וְאָז — כְּשֶׁיּוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל, כִּי הוּא שָׂם מִבְטָחוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, **וְאַל תִּדְאַג** כְּלָל, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת מַה שֶּׁיִּקָּרֶה עִמְּךָ, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה עִמְּךָ נִסִּים נִגְלִים שִׁדּוּד הַטֶּבַע מַמָּשׁ — אִם תִּבְטַח בּוֹ וְלֹא תִּדְאַג כְּלָל.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שׁוֹמֵר פִּיו

יִגַּלֶּה נִפְלָאוֹת רַבּוֹת מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִצָּרוֹת רַבּוֹת, וְיִזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת זִיו הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה הַמְאִירָה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיו, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּפְקִיר אֶת פִּיו, וּמְדַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְדוֹקֵר אֶת זוּלָתוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ כָּל מִינֵי מְרִירוּת וּמְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: כָּל זְמַן שֶׁהַדִּבּוּר אֶצְלְךָ, אַתָּה מוֹשֵׁל עַל הַדִּבּוּר, כֵּיוָן שֶׁפָּלַטְתָּ אֶת הַדִּבּוּר, הַדִּבּוּר מוֹשֵׁל עָלֶיךָ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנא)

קוּנְטְרֵס

שׁוֹמֵר פִּיו

א

אָחִי הַיָּקָר! כְּתִיב (מִשְׁלֵי כ״א): שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי צָרוֹת, אֲשֶׁר יְכוֹלוֹת לְהַגִּיעַ לְנַפְשְׁךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר פִּיךָ וּלְשׁוֹנְךָ מִלְּדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר רַע, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת אָז הוּא בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת נִפְלָא, וְדִבּוּרָיו הֵם בְּחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, וּמְדַקְדֵּק מְאֹד עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר אֵיךְ לְהוֹצִיאוֹ מִפִּיו, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא כַּאן, וְאֵין זֻלָּתוֹ נִמְצָא, עַל־כֵּן הוּא יָרֵא מִלְּדַבֵּר דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ נִצְרָךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּר אָסוּר, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וּמִכָּל שֶׁכֵּן

כְּשֶׁמְּדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר רַע, חַס וְשָׁלוֹם, בַּזֶּה מְסַלֵּק אֶת שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵהָעוֹלָם, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֶת נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְּחַיֶּה וְהַמְּהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וּמֹחוֹ נִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, וְהוֹלֵךְ נָע וָנָד בָּאָרֶץ; עַל כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד, עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וּלְבַל תַּפְקִירוֹ, חַס וְשָׁלוֹם.

ב

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וּמִתְקָרֵר בְּכָל פַּעַם מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כָּל זֶה כִּי אַתָּה מַפְקִיר אֶת פִּיךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיִיתָ שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וְלֹא הָיִיתָ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, רַק הָיִיתָ שׁוֹמֵר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁלְּךָ כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹמְרִים יַהֲלוֹמִים, אָז הָיִיתָ זוֹכֶה לְדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְלֶאֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁהָיִיתָ רוֹאֶה בְּעֵינֵי שִׂכְלְךָ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה מַאֲמִין, וְהָיִיתָ תָּמִיד מִשְׁתּוֹקֵק רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הָיָה שַׁיָּךְ אֶצְלְךָ שׁוּם קַטְנוּת וִירִידוֹת. עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּר פִּיךָ מֵעַכְשָׁו, וְלִפְנֵי שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהוֹצִיא אֵיזֶה דִּבּוּר מִפִּיךָ, תְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ, כִּי אֵין

שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאִם כֵּן עָלֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֵיךְ אַתָּה מוֹצִיא כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, מֵאַחַר שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ הוּא כָּאן — אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, וְאָז יָאִיר לְךָ הַדִּבּוּר וְהַמֹּחַ גַּם יַחַד.

ג

אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר עַל אִמְרֵי פִּיךָ, וְאַל תַּתְחִיל לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי רֹב הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ הֵם רַק בִּשְׁבִיל פְּגַם הַדִּבּוּר, אֲשֶׁר אַתָּה מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי בְּאֵם הָיִיתָ שׁוֹמֵר אֶת פִּיךָ, וְלֹא הָיִיתָ מְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים וְשֶׁל מַה בְּכָךְ, הָיִיתָ זוֹכֶה לָבוֹא לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר, כִּי עִקַּר זְכוּךְ מֹחַ הָאָדָם תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה וְשׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו, וְאָז אֵל רַב טוּב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז יִזְכֶּה לָבוֹא.

ד

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק

עַל הַבְּזָיוֹנוֹת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי לְהַמְתִּיק מִמְּךָ כָּל הַדִּינִים וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לָבוֹא עָלֶיךָ מֵרִבּוּי עֲוֹנוֹתֶיךָ, וּבָזֶה שֶׁתִּדּוֹם וְתִשְׁתֹּק לִמְחָרְפֶי וְלִמְבַזֵּי נַפְשֶׁךָ, בָּזֶה יֻמְתַּק מִמְּךָ הַכֹּל, כִּי תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה עַד שָׁרְשֶׁךָ, וְיִמָּחֲלוּ כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְעַל־כֵּן שְׁתֹק! שְׁתֹק! אֲהוּבִי, אָחִי, עַל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ.

ה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם עַל כָּל הַנִּבְרָאִים הוּא הַדִּבּוּר, כִּי בְּדִבּוּר פִּי־הָאָדָם הוּא יָכוֹל לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל רוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, וּלְקַשֵּׁר וּלְיַחֵד כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד, וּלְהַפּוֹךְ — בְּדִבּוּר פִּיו שֶׁל הָאָדָם הוּא יָכוֹל לַהֲרֹס וְלַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלַעֲשׂוֹת חָרְבָּן נוֹרָא, וְזֶה עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁמָּסְרוּ לְהָאָדָם בְּדִבּוּר פִּיו, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִלְמַד אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְּנָה מֵרוּחַ פִּיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לְדַבֵּק רוּחֲךָ בְּרוּחוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רִבּוּי

הַתְמָדָה בְּדִבּוּרְךָ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת כַּזּוֹ, שֶׁיָּאִיר בְּךָ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר וּמְזֻכָּךְ בְּלִי שׁוּם דְּמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת, הָעִקָּר רְאֵה לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וְאַל תַּפְקִירוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַל תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לָשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, קְלָלוֹת, וּדְבָרִים בְּטֵלִים, חַס וְשָׁלוֹם.

ו

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עִקַּר הַצַּעַר וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ הֵם רַק מִפְּאַת שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר עַל פִּיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (פְּסָחִים קי״ג.): הַפּוֹךְ בְּנְבֵילְתָא וְלֹא תִּפּוֹךְ בְּמִילֵי, יוֹתֵר טוֹב לַהֲפֹךְ וּלְהִתְעַסֵּק בִּנְבֵלָה מֻסְרַחַת, מֵאֲשֶׁר יַהֲפֹךְ בְּדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ — לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, אֲשֶׁר אֶל שׁוּם דָּבָר לֹא יָבִיא אוֹתוֹ, כִּי אִם יָשָׁר אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת: וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! בְּאִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׁמֹר אֶת מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ, וְאַל

תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֶךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי הָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁל קִיּוּם הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הוּא רַק כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁסּוֹבֵל, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ שָׁמְרוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִכְלַל טָעֻיּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחַיָּיו, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מוֹצִיא אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ כָּהֹגֶן, כְּבָר אִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִירוֹ, וְאָז סוֹבֵל עֲבוּר זֶה מְאֹד.

ז

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי אָחִי, כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַדִּבּוּר, וְהוּא הַסֵּלֶם, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת אֶל תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה וְכֵן לְהִפּוּךְ, עַל יָדוֹ יָכוֹל לִפֹּל לִבְאֵר שַׁחַת, אֶל תּוֹךְ נוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת פִּיו, וּלְהַרְגִּילוֹ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, תְּחִנָּה וּפִיּוּסִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּלְדַבֵּר רַק בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר כָּל הַיּוֹם תִּהְיֶה רַק בָּהּ שִׂיחָתוֹ וְדִבּוּרוֹ, וְאָז דַּיְקָא סוֹף כָּל סוֹף יַצְלִיחַ אֶת דַּרְכּוֹ, וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, לֹא כֵן אִם יַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וִידַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל

רוּחוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּמוֹ: לָשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, דְּבָרִים בְּטֵלִים, קַלָּלוֹת וְנִבּוּל פֶּה וְכוּ׳ וְכוּ׳, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲקֹר אֶת עַצְמוֹ מֵרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיִּפֹּל בִּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְיִכָּשֵׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְיִדַּרְדֵּר לְמַטָּה לְמַטָּה עַד הַתְּהוֹם, חַס וְשָׁלוֹם.

ח

אָחִי הַיָּקָר! בְּאֹם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְלֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ — אֵיזוֹ חֲשִׁיבוּת יֵשׁ לוֹ לְמַעְלָה, וְאֵיךְ זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְמֹחִין נְקִיִּים וּטְהוֹרִים, וְאֵיךְ שֶׁכָּל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה שֶׁלּוֹ נִשְׁמָעִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְדִבּוּרָיו עוֹשִׂים רֹשֶׁם גָּדוֹל, אָז הָיִיתָ מְאֹד מְאֹד נִזְהָר לֹא לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר בָּטֵל כְּלָל, רַק הָיִיתָ תָּמִיד מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא "הִתְבּוֹדְדוּת" — תְּפִלַּת הַמְּשִׁיחַ שֶׁהוּא יְגַלֶּה זֹאת, וְיַכְנִיסָהּ בָּעוֹלָם כִּי הוּא יְגַלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ, אַךְ בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה

וְהַנִּסָּיוֹן הִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר לְמַרְאֶה עֵינֵינוּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי מְדַבֵּר, וּכְשֶׁיּוֹדֵעַ אָדָם יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אָז יִפְתַּח אֶת פִּיו וִידַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַדְבִּיק מַחֲשָׁבְתּוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְיִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו.

ט

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל, הֵם רַק בִּשְׁבִיל שֶׁמַּפְקִיר אֶת פִּיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּמִפַּטְפֵּט עִם כָּל מִי שֶׁבָּא אֵלָיו, כִּי בֶּאֱמֶת הַדִּבּוּר הוּא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, צִנּוֹר הַשֶּׁפַע — אִם מְדַבְּקִים עַצְמָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד חוֹשְׁבִים רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז הַפֶּה נַעֲשֶׂה צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע, וְכָל מַה שֶּׁמְּבָרֵךְ אוֹ מְבַקֵּשׁ מִתְקַיֵּם, וּלְהִפּוּךְ, בְּאִם, חַס וְשָׁלוֹם עוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי גּוֹרֵם חֻרְבָּן גָּדוֹל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי פִּיו, עַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי אָחִי, לִשְׁמֹר מֵעַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְאַל תַּפְקִירוֹ כְּלָל, זְכֹר אֵיךְ שֶׁכָּל דִּבּוּר הוּא יָקָר מִזָּהָב וּמִפָּז רָב; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרֵי פִּיו! אַשְׁרֵי הָעוֹסֵק תָּמִיד בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת

עִם פִּיו, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ עַל יָדוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹקֵד עִם פִּיו בְּדִבְרֵי תוֹרָה! אַשְׁרֵי הַמְחַזֵּק בְּנֵי אָדָם בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה עִם פִּיו!

י

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַקַּטְנוּת וְהַדִּינִים הַדַּחֲקוּת וְהַצְּמְצוּמִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, הַכֹּל מִסִּבַּת פִּיךָ שֶׁהִפְקַרְתָּ, וְאַתָּה מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי רוּחַ־סְעָרָה עוֹשָׂה דְּבָרוֹ, עִקַּר הָרוּחַ סְעָרָה בְּמִחוֹ שֶׁל אָדָם נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי דִּבּוּרוֹ דַּיְקָא, הַיְנוּ — כְּשֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּבְפָרָטִיּוּת מַה שֶּׁסּוֹבְלִים בַּבַּיִת הַכֹּל הוּא מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדִּבּוּר — שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדֵּק מַה מְדַבֵּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בְּוִכּוּחִים, מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת בַּבַּיִת, עַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וּלְבַל תַּפְקִירוֹ, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּאִם הָיִיתָ שׁוֹמֵר אֶת פִּיךָ, וְלֹא הָיִיתָ מְפַטְפֵּט כָּל־כָּךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, אָז הָיִיתָ יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה עַד מַדְרֵגַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וּנְבוּאָה מַמָּשׁ, כִּי לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹמֵר פִּיו; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת וְאַשְׁרֵי הַמְקַיֵּם!

יא

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וּלְעוֹלָם תִּהְיֶה יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה, הַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשְׁתִיקָה — שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרְךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֶךָ, וּבִפְרָטִיוּת אַל תִּכָּנֵס בְּוִכּוּחִים עִם שׂוֹנְאֶךָ, כִּי מִי שֶׁעָצוּר בְּמִלִּין וְשׁוֹתֵק , אֲזַי שׂוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְנַצְחוֹ, וּבִפְרָטִיוּת שֶׁעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי שׂוֹנְאֶךָ רוֹצֶה שֶׁתְּדַבֵּר וְתִתְוַכַּח, וְתִגְרֹם לְעַצְמְךָ עָגְמַת נֶפֶשׁ גָּדוֹל, כִּי זֶה כָּל חֶפְצוֹ — לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁכּוֹאֵב לְךָ, וְעַל־כֵּן שְׁמַע לַעֲצָתִי — רְאֵה לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לִמְחָרְפֶי וְלִמְבַזֵּי נַפְשְׁךָ. וְיֵשׁ הַרְבֵּה אֲפָנִים אֵיךְ שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִיר לָהֶם, אֲבָל לֹא עִם הַדִּבּוּר, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּדּוֹם וְתִשְׁתּוֹק וְלֹא תַּעֲנֶה לָהֶם שׂוּם דָּבָר, בָּזֶה יִתְפּוֹצְצוּ יוֹתֵר; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וְאָז תִּנָּצַח תָּמִיד.

יב

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֵיךְ כְּבָר עָבְרוּ וְחָלְפוּ מִשְׁנוֹתֶיךָ, וּמֵחַיֶּיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים, וּמְאוּמָה

אֵין בְּיָדְךָ, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת פִּיךָ, וְדִבַּרְתָּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, לָמָּה לֹא תִתְיַשֵּׁב עַל כָּל פָּנִים מֵעַכְשָׁו, שֶׁכְּדַאי לְסָתֹם אֶת הַפֶּה לְגַמְרֵי, וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, רְאֵה לְדַבֵּר עִמָּהֶם רַק מֵהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטֵי פְּרָטִית, הַמַּנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת הַדִּבּוּר שֶׁהוּא הַצִּנּוֹר הַקָּדוֹשׁ הַמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע וָאוֹר וְחִיּוּת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבְפָרָט לָעוֹלָם הַזֶּה.

יג

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי לְעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְנַצֵּחַ אֶת חֲבֶרְךָ בְּדִבּוּרִים, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁגָּמַרְתָּ לְדַבֵּר, עָבַר וְכָלָה הַכֹּל וְהָלַךְ עִם הָרוּחַ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְבַטֵּל זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן בְּדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַתְמִיד בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּדִבּוּרֵי תוֹרָה, וְדִבּוּרֵי תְּפִלָּה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר מֵהֶם הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר וּלְתָאֵר כְּלָל, וּבָזֶה אַתָּה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן,

אִם תִּשְׁקֹד בָּזֶה, תִּזְכֶּה לְגִלּוּי אוֹר כָּזֶה מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁלֹּא שִׁעַרְתָּ וְתֵאַרְתָּ לְעַצְמְךָ מִיָּמֶיךָ.

יד

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִם הַדִּבּוּרִים וְהַוִּכּוּחִים עִם בְּנֵי אָדָם אִי אֶפְשָׁר לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה כְּלָל, הָעִקָּר הוּא עֲשִׂיָּה, מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה וְתִבְנֶה וְלֹא תָּשִׁית וְלֹא תִּסְתַּכֵּל עַל מִתְנַגְּדֶיךָ וְעַל מְרִיבֶיךָ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ תְּנַצַּח בַּמִּלְחָמָה, וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ יִפְּלוּ תַּחְתֶּךָ, לֹא כֵן אִם תִּכָּנֵס בְּאֵיזֶה וִכּוּחִים וְדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, כְּבָר אִבַּדְתָּ אֶת הַמִּלְחָמָה, וְאַתָּה אָבוּד לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ וְשִׂים בְּטָחוֹנְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ רְאֵה לְגַלּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְפַרְסְמוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּבָזֶה תְּנַצַּח תָּמִיד בַּמִּלְחָמָה, וְאוֹיְבֶיךָ יִפְּלוּ תַּחְתֶּךָ וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי.

טו

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁמַּרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹצִיא מִפִּיו כָּל הַכִּסּוּפִין הַטּוֹבִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמַאֲרִיךְ בָּזֶה,

אֵין לְשַׁעֵר וּלְתָאֵר מַעֲלַת זֶה הָעִנְיָן, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע לְקַבֵּל בּוֹ קְדֻשָּׁה וָדַעַת, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים וְכִסּוּפִים טוֹבִים אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו כָּל מִינֵי כִּסּוּפִים וּרְצוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶל הַתּוֹרָה, וְאֶל קִיּוּם הַמִּצְווֹת, אֵין לְשַׁעֵר מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים כִּי בּוֹנֶה הֵיכָלוֹת חֲדָשִׁים, וּמְצָרֵף צֵרוּפִים חֲדָשִׁים, וְגוֹרֵם יְחוּדִים נִפְלָאִים, אֲשֶׁר לֹא יֵאוּמַן כִּי יְסֻפָּר, וְדָבָר זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, מֵאַחַר שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו הַכִּסּוּפִים וְהָרְצוֹנוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, גּוֹרֵם לְמַעְלָה שַׁעֲשׁוּעִים נִפְלָאִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

טז

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה בּוֹטֵחַ בְּבָשָׂר וָדָם, וְאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל טָעוּת וְדִמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי יְשׁוּעָתְךָ תְּלוּיָה רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְנִגְעֵי וּמַכְאוֹבֵי לְבָבְךָ, וְאָז דַּיְקָא

כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְקַדֵּשׁ כָּל־כָּךְ אֶת דִּבּוּרְךָ — שֶׁתְּדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָשִׂים בִּטְחוֹנְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ: הֵן בַּבְּרִיאוּת, וְהֵן בְּפַרְנָסָה, וְהֵן בְּכָל דָּבָר מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, אָז דַּיְקָא תַּתְחִיל לְחִיוֹת חַיִּים טוֹבִים וְחַיִּים יְשָׁרִים, וְתִנָּצֵל מִכָּל רַע, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם רַע, חַס וְשָׁלוֹם.

יז

אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, אֲזַי הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׁתֹּק, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב מִזֶּה, כִּי דֶּרֶךְ הַכְּסִילִים שֶׁמַּרְבִּים לְדַבֵּר, וּמְסַפְּרִים כָּל מִינֵי סִפּוּרִים, וְכָל מַה שֶּׁעוֹלֶה עַל רוּחָם, וְדֶרֶךְ הַחֲכָמִים שֶׁתָּמִיד שׁוֹתְקִים, וְאֵינָם מְדַבְּרִים כְּלָל, רַק מַה שֶּׁהֶכְרֵחַ לָהֶם, וּבֶאֱמֶת זֶה עִקַּר הַמִּבְחָן לֵידַע אִם הָאָדָם חָכָם אוֹ טִפֵּשׁ — אִם מְדַבֵּר הַרְבֵּה אוֹ אִם שׁוֹתֵק הַרְבֵּה, בָּזֶה מִתְוַדֵּעַ כָּל הָאָדָם. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים צט.): יָפָה שְׁתִיקָה לַחֲכָמִים, קַל וָחֹמֶר לַטִּפְּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר: גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב, כִּי זֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁתֹּק וְלֹא לְפַטְפֵּט הַרְבֵּה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין פט.): מַה אֱמָנוּתוֹ

שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה? יַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלֵּם, וְכָל זֶה רַק בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹבֵר, אֲבָל בְּדִבְרֵי תוֹרָה וֶאֱמוּנָה וּתְפִלָּה יַרְבֶּה מְאֹד.

יח

אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה כַּמָּה אַתָּה סוֹבֵל כְּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְאַתָּה מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְנִכְנָס בְּוִכּוּחִים וּמַחֲלֹקוֹת, מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל שְׁתִיקָה — לִשְׁתֹּק, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה.): חֲשֹׁק שִׂפְתוֹתֶיךָ זוֹ בָּזוֹ, וְאַל תִּבָּהֵל לְהָשִׁיב, אֶלָּא תָּמִיד תַּחְשֹׁב קֹדֶם שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר, מַה יֵּצֵא לְךָ מִזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁזֻּלָּתְךָ בָּא רַק לְקַנְטְרֶךָ, רְאֵה לֹא לְהָשִׁיב לוֹ כְּלָל, רַק תִּתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ כְּאִלּוּ הוּא עֵץ אוֹ קִיר, אַל תָּשִׂים לֵב אֵלָיו כְּלָל, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ.

יט

אָחִי הַיָּקָר! בְּיוֹתֵר רְאֵה לְהִזָּהֵר לֹא לְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, כִּי זֶה קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, וְהַדִּבּוּר מֵבִיא אֶת הָאָדָם אַחַר־כָּךְ לַעֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְשֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ אֶחָד מְנַבֵּל

אֶת פִּיו, תֵּדַע כִּי הוּא בַּעַל עֲבֵרָה, וַחֲכָמִינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כ״ד): וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה וְאָמְרוּ (עֲרָכִין טו.), שֶׁדִּבּוּר נִבָּלָה חָמוּר מֵעֲשִׂיַּת מַעֲשֶׂה רְאֵה וְהַבֵּט אֵיךְ הֶחְמִירוּ בְּנִבּוּל פֶּה וְאָמְרוּ (שַׁבָּת לג.): בַּעֲוֹן נִבּוּל פֶּה, אֲפִלּוּ חוֹתְמִין עָלָיו גְּזַר דִּין שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה לְטוֹבָה, הוֹפְכִין עָלָיו לְרָעָה, וְכֵן מִי שֶׁמְּדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, מַעֲמִיקִין לוֹ גֵּיהִנּוֹם, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְכֵן תַּזְהִיר אֲחֵרִים שֶׁלֹּא יְנַבְּלוּ פִּיהֶם, כִּי הַדִּבּוּר מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה: אַשְׁרֵי הַמְקַדֵּשׁ פִּיו!

כ

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרְךָ מְאֹד, כִּי כָּל אֶחָד שֶׁסּוֹבֵל בְּבֵיתוֹ וּבָרְחוֹב וְכוּ'; הַכֹּל מִפְּאַת דִּבּוּרוֹ שֶׁמַּפְקִירוֹ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בִּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר וְשׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, אָז נִשְׁמָר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, וְזֶה בָּרוּר, וְאִם תְּעַיֵּן הֵיטֵב תִּרְאֶה שֶׁכָּל הַצָּרוֹת בְּבֵיתְךָ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ דִּבּוּרְךָ וְאַתָּה יוֹצֵא לָרִיב עִם אִשְׁתְּךָ עַל לֹא דָּבָר, קֹדֶם מַתְחִילִים לְפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל הָרוּחַ, וּלְבַסּוֹף יוֹצֵא מִזֶּה מְרִיבוֹת וְשִׂנְאָה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר

עַל דִּבּוּרְךָ וּלְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית וּבָזֶה תִּהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל רַע, כִּי מַה שֶּׁהָאָדָם מְדַבֵּר זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ — אִם מְדַבֵּר בְּדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, נִמְשָׁךְ עָלָיו אֱלֹקוּת, וְנִשְׁמָר מִכָּל רָע.

כא

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה מַה גָּרַמְתָּ לְךָ עַל־יְדֵי דִּבּוּרְךָ שֶׁדִּבַּרְתָּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ — נִסְתַּבַּכְתָּ בְּמַחֲלֹקֶת עִם אִשְׁתְּךָ עִם מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְעִם שְׁכֵנֶיךָ, בְּאֹם הָיִיתָ עָצוּר בְּמִלִּין, אָז הָיִיתָ שׁוֹחֵק מֵהֶם, כִּי כְּלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ — מִי שֶׁשּׁוֹתֵק, וְהוּא עָצוּר בְּמִלִּין, וְאֵינוֹ יוֹצֵא לָרִיב, הוּא הַמְּנַצֵּחַ תָּמִיד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מֵעַכְשָׁו לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לֹא לְדַבֵּר מַה שֶּׁאֵינוֹ מֻכְרָח, וְעָלֶיךָ לִזְכֹּר — כָּל זְמַן שֶׁהַדִּבּוּר אֶצְלְךָ אַתָּה מוֹשֵׁל עָלָיו, וּכְשֶׁתּוֹצִיא כְּבָר אֶת הַדִּבּוּר, אֲזַי הַדִּבּוּר מוֹשֵׁל עָלֶיךָ וְאִי אֶפְשָׁר לְךָ לְהַחֲזִירוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן; עַל־כֵּן חֲשׁוֹב קֹדֶם שֶׁתּוֹצִיא אֶת דִּבּוּרְךָ, וְאָז תִּנָּצֵל מִכָּל רַע וּמִכָּל מִינֵי עֲגָמַת נֶפֶשׁ וּמְרִיבוֹת.

כב

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁיִּהְיֶה שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר עַל פִּיךָ, וְאָז תֵּדַע כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה אֶצְלְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל יוֹסֵף: וַיְהִי ה׳ עִמּוֹ, וּפֵרֵשׁ רָשׁ״י: שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיו, הֵיְנוּ, כִּי יוֹסֵף תָּמִיד דִּבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָדְעוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ, וְזֶה גַּם מַה שֶּׁכָּתוּב: עַל־פִּי הַשֵּׁם יַחֲנוּ וְעַל פִּי הַשֵּׁם יִסָּעוּ, הֵיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ כָּל כַּךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר עַל־פִּיו, עַד שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, יִהְיֶה שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיו, וְזֶה: ״עַל־פִּי״ יִהְיֶה שָׁגוּר ״הַשֵּׁם״ יִתְבָּרַךְ, ״יַחֲנוּ״ — בֵּין שֶׁאֲנִי חוֹנֶה בַּבַּיִת, ״וְעַל־פִּי״ יִהְיֶה שָׁגוּר ״הַשֵּׁם״ יִתְבָּרַךְ, ״יִסָּעוּ״ — בֵּין שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תָּמִיד אֲדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז דַּיְקָא תִּשְׁרֶה עָלֶיךָ הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְקַיֵּם זֹאת — שֶׁבֵּין בְּבֵיתוֹ וּבֵין בְּלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ יְדַבֵּר תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִהְיֶה הַשֵּׁם עִמּוֹ, וּכְשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ אָז הוּא מַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו.

כג

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְהַמְשִׁיךְ אֶת לֵב הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָרַע לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים — לְהֵיטִיב חֲלוֹם רָע, וְלוֹמַר: חַלְמָא טָבָא חֲזִיתָא, כִּי הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָרַע לְטוֹב, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרוֹ, וּלְדַבֵּר תָּמִיד רַק טוֹב — שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל טוֹב, וְאָז יִרְאֶה בֶּאֱמֶת רַק טוֹב, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד לַהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן מֵרַע לְטוֹב, כִּי עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה הוּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא עִקַּר הַכְּלִי זַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בַּפֶּה, וְהוּא עִקַּר הַכְּלִי זַיִן שֶׁל מָשִׁיחַ וְשֶׁל כָּל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, שֶׁכָּל כְּלִי זֵינָם הוּא רַק עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַדִּבּוּר מֵאֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְכֵן בְּטוּל הַשִּׂכְחָה, וְשֶׁיִּזְכֶּה לִזְכֹּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָעוֹלָם הַבָּא תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁמַּרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּקֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רַק אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ

בְּעִנְיַן לִמּוּד פְּשָׁטֵי אוֹרַיְתָא, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁחוֹזֵר עַל מִשְׁנָתוֹ הַרְבֵּה פְּעָמִים בְּפֶה מָלֵא, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֵר מַה שֶּׁלָּמַד, וְכֵן הוּא לְעִנְיַן הַזְּכָרוֹן — לִזְכּוֹר בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבָעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁלֹּא תִּנַּתֵּק מִמַּחֲשָׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה תָּלוּי כְּפִי שֶׁמַּתְמִיד בְּדָבָר זֶה — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן צָרִיךְ לְדַבֵּר גַּם עִם אֲחֵרִים, וְגַם עִם עַצְמוֹ דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִתְחַזֵּק עַצְמוֹ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי דִּבּוּרוֹ, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל. אַשְׁרֵי הַמַּתְמִיד בְּדִבּוּרִים קְדוֹשִׁים!

כד

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ בָּא רַק מֵחֲמַת רִבּוּי דִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, שֶׁאָז הַדָּמִים מַתִּיזִים אֶל הַמֹּחַ שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּקַטְנוּת וּבְיֵאוּשׁ וְדָכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁאַתָּה נִכְנָס בַּמְּטָה, וְשׁוֹכֵב בִּמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרְךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה לַעֲשׂוֹת מֵעַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וּשְׁמֹר עַל פִּתְחֵי פִיךָ, וְאַל תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְאָז בְּוַדַּאי תַּצְלִיחַ, וְתִהְיֶה תָּמִיד בִּישׁוּב הַדַּעַת, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ וְרַעֲנָן וְזָרִיז, כִּי תִּרְאֶה לְפָנֶיךָ עוֹלָם חָדָשׁ לְגַמְרֵי.

כה

אָחִי הַיָּקָר! צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מִכְּסוּפִין רָעִים, וְתַרְגִּיל אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִכְסֹף וְתִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתוֹצִיא אֶת הַכְּסוּפִים הַטּוֹבִים מִפִּיךָ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו אֶת כָּל מַה שֶּׁכּוֹסֵף וְרוֹצֶה, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ יוֹצִיא לוֹ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל לְהַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁחָפֵץ וְרוֹצֶה, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל עַד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תַּאֲוֹת וְכִסּוּפִין רָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, יַרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱחֹז מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַטּוֹתָהּ מִכְּסוּפִין אֵלּוּ, וּלְהַמְשִׁיכָהּ לְכִסּוּפִין טוֹבִים שֶׁהֵם עִקַּר הַטּוֹב בֶּאֱמֶת לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁמֹר, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֶת הַדִּבּוּר לְבִלִּי לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר רַע, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל כָּל פָּנִים אַל תּוֹצִיא מִפִּיךָ אֶת הַכְּסוּפִים וְהָרְצוֹנוֹת הָרָעִים שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה חָפֵץ לַעֲשׂוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחַ אוֹתְךָ אַחַר־כָּךְ לַעֲשׂוֹתָם, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּה בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלֶיךָ הָרַע וְהַכְּסוּפִים הָרָעִים לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, רְאֵה תֵּכֶף וּמִיָּד לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי כְּסוּפִים וּרְצוֹנוֹת טוֹבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתוֹצִיא מִפִּיךָ אֵיךְ שֶׁאַתָּה חָפֵץ

בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִלְמֹד וּלְטַיֵּל וְלִהְיוֹת בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן תַּרְבֶּה לְהוֹצִיא מִפִּיךָ כְּסוּפִים טוֹבִים, אֲשֶׁר זֶה יְבַטֵּל אֶת הַכְּסוּפִים הָרָעִים שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, וְיִתְבַּטְּלוּ הָרַע וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁנֶּאֱחֲזוּ בְּךָ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מְקַיְּמִים עֵצָה זוֹ לְהוֹצִיא תָּמִיד מִפִּיהֶם כְּסוּפִים טוֹבִים, וְאָז הָיוּ נִשְׁמָרִים מִכָּל רַע, כִּי הָרַע שֶׁבָּא לְהָאָדָם, הוּא רַק מֵהַמַּזִּיקֵי עַלְמָא שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעַוֹוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים תָּמִיד, מְבַטֵּל אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים, וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

רוּחַ קְנָאָה

יְבָאֵר וְיגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל קְנָאָה — לְקַנֵּא בְּכָל אָדָם, וְאֵיךְ שֶׁמִּדָּה רָעָה זוֹ אוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְהוֹרֶגֶת אוֹתוֹ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וּמַמַּעֲלַת הָאָדָם הַמִּסְתַּכֵּל רַק עַל נְקֻדַּת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר מִדַּת הַקִּנְאָה מְכַלָּה אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב בְּנֵי־אָדָם מִתִּים רַק מֵחֲמַת מִדַּת הַקִּנְאָה, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָה, אֶלָּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, אֲשֶׁר זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, לֹא לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, אֶלָּא לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנב)

קוּנְטְרֵס

רוּחַ קִנְאָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה הִיא מֵהַמִּדּוֹת הַכִּי גְּרוּעוֹת, שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִפֹּל בָּהֶן, כִּי הִיא מַמָּשׁ הוֹרֶסֶת אֶת חַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים גַּם יַחַד, עַד שֶׁמְּאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ חַי, וְהוּא תָּמִיד בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת וּבְדֶכְאוֹן עָמֹק, וְהַכֹּל מֵרֹב קִנְאָה סְרוּחָה שֶׁמְּסַבֶּבֶת אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לַעֲבֹד עַל עַצְמְךָ לָצֵאת מֵהַמְּדָה הַמְּגֻנָּה הַזּוֹ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל בְּרִיָּה בְּעַיִן טוֹבָה, כִּי מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְךָ, מְמֵילָא לֹא יוּכְלוּ לָקַחַת מִמְּךָ, וּמַה שֶּׁלֹּא שַׁיָּךְ לְךָ, מְמֵילָא לֹא יָבוֹא אֵלֶיךָ, וְאִם כֵּן לָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בַּאֲחֵרִים? ! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתִסְתַּכֵּל בְּעַיִן טוֹבָה עַל הַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמְשְׁכוּ עָלֶיךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּחַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים הוּא רַק כְּשֶׁבּוֹרֵחַ מִמִּדַּת הַקִּנְאָה, שֶׁהִיא מִדָּה מְגֻנָּה וּסְרוּחָה עַד מְאֹד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, לִשְׂכֹּחַ בְּכָל פַּעַם כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְכֵן אַל תַּתְחִיל לַחְשֹׁב מֵאַחַר כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַקִּלְפָּה וְהַמַּחֲלָה הַנִּקְרֵאת — קִנְאָה, אֲשֶׁר הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה הִיא מֵהַמִּדּוֹת הֲכִי גְּרוּעוֹת שֶׁרַק יְכוֹלוֹת לְהִדָּבֵק בָּאָדָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק נִדְבֶּקֶת בּוֹ מַחֲלָה זוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, כִּי רוּחַ קִנְאָה הוֹלֶכֶת עִם הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא נוֹתֶנֶת לוֹ מָנוֹחַ, וּמָר וְצָר לוֹ מְאֹד, וְכָל זֶה בָּא לָאָדָם רַק כְּשֶׁחוֹשֵׁב מֵאֲחֵרִים, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הֵם מַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְכֵן הוּא חוֹשֵׁב תָּמִיד עַל הֶעָבָר — כָּל מַה שֶּׁעָשׂוּ לוֹ אֲחֵרִים, וְאָז בּוֹעֶרֶת בּוֹ רוּחַ קִנְאָה, וְרוֹצֶה תָּמִיד לִנְקֹם בָּהֶם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׂכֹּחַ מַה שֶּׁעָשׂוּ לוֹ, וְהוּא מְקַנֵּא מְאֹד מְאֹד בִּבְנֵי

אָדָם כָּאֵלּוּ; עַל־כֵּן עֲצָתִי אֲמוּנָה, אֲהוּבִי, אָחִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים וּמְתֻקִּים — שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְכֵן תַּעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְלֹא תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב מֵאַחַר כְּלָל, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּקָּנֵא בְּשׁוּם בְּרִיָה, וְתִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, אוֹר, זִיו וְחִיּוּת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה בָּאָה עַל הָאָדָם עַל לֹא דָּבָר, רַק שֶׁנִּדְמֶה לַמְקַנֵּא בְּךָ, כְּאִלּוּ יֵשׁ לְךָ יוֹתֵר כֶּסֶף, אוֹ יוֹתֵר כָּבוֹד, אוֹ יוֹתֵר שֵׁם וּפִרְסוּם מִמֶּנּוּ,וְעַל־יְדֵי־זֶה יְקַנֵּא בְּךָ, וְהַקִּנְאָה תָּבִיא אוֹתוֹ לִשְׂנְאָה — לִשְׂנֹא אוֹתְךָ; עַל־כֵּן עָלֶיךָ לֵידַע, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ שׂוֹנְאִים תֵּדַע כִּי הֵם מְקַנְּאִים בְּךָ מְאֹד עַל הַצְלָחָתְךָ, וְלָכֵן הֵם מְסַגְּלִים לַעֲשׂוֹת לְךָ כָּל דָּבָר רַע, וְעָלֶיךָ לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מֵהֶם עַד מְאֹד, כִּי הַקִּנְאָה הִיא חֶלְיֵי נֶפֶשׁ; וְעֵצָה טוֹבָה לְהִנָּצֵל מִקִּנְאַת בְּנֵי־אָדָם, עָלֶיךָ לְהַסְתִּיר אֶת כָּל עִנְיָנֶיךָ מֵהָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶׁתִּזְכֶּה יוֹתֵר

לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת עִנְיָנֶיךָ, יוֹתֵר תִּהְיֶה שָׁמוּר וְנִצֹּל מִמִּדַּת הַקִּנְאָה, וְכֵן לֹא יוּכְלוּ לְקַנֵּא בְּךָ, מֵאַחַר שֶׁלֹּא יֵדְעוּ מָה אִתְּךָ, וּכְמוֹ שֶׁאַתָּה תַּסְתִּיר אֶת מַעֲשֶׂיךָ וְהַצְלָחוֹתֶיךָ מֵאֲחֵרִים, כְּמוֹ־כֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְכַסּוֹת עֵינֶיךָ וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצְלָחַת אֲחֵרִים, וּבְכָלָל תִּקָּבַע לְעַצְמְךָ קְבִיעוּת חֲזָקָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל מַעֲשֵׂי אֲחֵרִים כְּלָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס בְּךָ שׁוּם רוּחַ קִנְאָה כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל זֻלָּתוֹ כְּלָל, וְכֵן מַחְבִּיא אֶת כָּל עִנְיָנָיו וְסוֹדוֹתָיו רַק אֵצְלוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה הִיא הַמִּדָּה הֲכִי גְּרוּעָה שֶׁיְּכוֹלָה רַק לְהִכָּנֵס בָּאָדָם, וְהִיא הוֹרֶסֶת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְעִקַּר כִּשְׁלוֹן הָאָדָם — שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה כִּשְׁלוֹנוֹת בַּחַיִּים, זֶה בָּא לוֹ רַק מֵחֲמַת קִנְאָה — שֶׁאוֹכֶלֶת אוֹתוֹ הַקִּנְאָה, כְּשֶׁרוֹאֶה בִּגְדֻלָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבֶאֱמֶת אַחַר קְצָת יִשּׁוּב הַדַּעַת, יִתְבָּרֵר לְךָ מָה לְךָ לְקַנֵּא בְּאַחֵר, מִמַּה

נַפְשָׁךְ, אִם אַתָּה אוֹחֵז שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִמְּךָ, תַּאֲמִין לִי, יְדִידִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁאִם אַתָּה תִּתְאַמֵּץ וְתִשְׁתַּדֵּל לְהַגִּיעַ אֶל נְקֻדָּתְךָ, תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר מֵחֲבֵרְךָ, וְאִם לֹא תִּרְצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל נְקֻדָּתְךָ, וְלֹא תִּרְצֶה לְתַקֵּן אֶת עַצְמְךָ, אָז מִי אָשֵׁם לְךָ שֶׁחֲבֵרְךָ גָּדוֹל מִמְּךָ?! וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, וְאִם יַתְמִיד מְאֹד עַל נְקֻדָּתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אָז אֵין לוֹ לְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֶת נְקֻדָּתוֹ אִי אֶפְשָׁר לָקַחַת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל חֲבֵרְךָ כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): אַל תִּתְאַוֵּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל שָׂרִים, שֻׁשֻּׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם; כִּי אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל עַצְמְךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם דָּבָר; עַל־כֵּן מַה לְּךָ לְקַנֵּא בַּאֲחֵרִים, אֲשֶׁר הִיא מַחֲלָה רָעָה עַד מְאֹד, וְקָשֶׁה לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, רַק מִסְתַּכֵּל עַל נְקֻדַּת עַצְמוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא, וְחַי חַיִּים טוֹבִים, אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה אוֹכֶלֶת אֶת הָאָדָם בְּעוֹדוֹ בַּחַיִּים, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנ״ב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ, עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִין; וְזֶה סוֹבֵב גַּם בְּחַיָּיו, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִדַּת הַקִּנְאָה, אָז הוּא נִרְקָב, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי הַקִּנְאָה אוֹכֶלֶת אֶת הָאָדָם כְּמוֹ סַרְטָן, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בַּחֲבֵרְךָ?! הֲלֹא כָּל הַקִּנְאָה הִיא רַק שִׁגָּעוֹן שֶׁנִּכְנַס בְּךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ חֲבֵרְךָ יוֹתֵר גָּדוֹל מִמְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר כֶּסֶף מִמְּךָ וְיוֹתֵר כָּבוֹד מִמְּךָ, מַה לְךָ לְקַנֵּא בּוֹ?! יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עַלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין, וּמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אֲשֶׁר בִּידִיעָה זוֹ — שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהָאָדָם נוֹפֵל מִידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי הַקִּנְאָה אוֹכֶלֶת אוֹתוֹ, וְהוֹרֶגֶת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵין לוֹ מְנוּחָה כְּלָל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן, כִּי תָּמִיד הוּא מְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ, פֶּן וְאוּלַי הוּא יוֹתֵר

גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וּבֶאֱמֶת מַדּוּעַ לֹא תִּתְיַשֵּׁב, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל זֶה הוּא מַחֲלָה כְּמוֹ כָּל הַמַּחֲלוֹת, אֲשֶׁר מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּאֵיזוֹ מַחֲלָה רָעָה, אִם לֹא יֵלֵךְ אֶל רוֹפֵא וְיִתְרַפֵּא, אָז מָר יִהְיֶה לוֹ בְּסוֹפוֹ, כְּמוֹ־כֵן מִדַּת הַקְּנְאָה, אִם לֹא יֵלֵךְ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת, וְאֵין לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים תָּמִיד, וִיקַבֵּל מִמֶּנּוּ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין מַה לְּקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָה, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה שֶׁלּוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ רַק לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, וְהַכֹּל הוּא דִּמְיוֹן גָּדוֹל, אָז הַחַיִּים יִהְיוּ לוֹ מָרִים מְאֹד, וְכָךְ יַמְשִׁיךְ לְחַיּוֹת חַיִּים מְרוֹרִים מְלֵאִים קְנְאָה וְשִׂנְאָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אִם בֶּאֱמֶת יְקַבֵּל אֶת לְמוּדוֹ הַטּוֹב שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה לוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יִרְאֶה שֶׁאֵין מַה לְּקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבִרְחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָכֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, כְּשֶׁתֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּתְרַפֵּא מִן הַקְּנְאָה.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב סוֹבְלֵי חֳלָאִים — שֶׁסּוֹבְלִים מַכְאוֹבִים קָשִׁים וּמָרִים, וְהֵם מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים, הַכֹּל מֵחֲמַת מִדַּת הַקִּנְאָה, כִּי הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמְבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי כַּעַס, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ז׳): אֵין קִנְאָה, אֶלָּא לְשׁוֹן כַּעַס, כִּי הַקִּנְאָה מְבִיאָה אֶת הַכַּעַס, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: ״הַקִּנְאָה מוֹלֶדֶת הַחֵמָה״, כִּי לֹא תִּמְצָא כַּעַס וְקֶפִּידוּת, חֵימָה וּרְצִיחָה, אֶלָּא בְּאָדָם הַמְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, שֶׁדָּבָר זֶה מַכְנִיס בּוֹ כָּל מִינֵי חֳלָאִים רָעִים וּמַכְאוֹבִים, כִּי מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב קִנְאָה, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת חַיָּיו.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִמְּךָ כָּל מִינֵי קִנְאוֹת וְשִׂנְאוֹת עַל זוּלָתְךָ, וְאַל תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב מֵאַחַר כְּלָל, רַק תְּדַבֵּק אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, כִּי מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְךָ, מִמֵּילָא יָבוֹא אֵלֶיךָ, וּמַה שֶּׁלֹּא שַׁיָּךְ לְךָ, מִמֵּילָא לֹא יָבוֹא אֵלֶיךָ, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לְקַנֵּא בְּזוּלָתְךָ?! וּמַה לְּךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כָּל־כָּךְ, וְלָבוֹא לִידֵי הֶרֶס גּוּפָנִי וְנַפְשִׁי?! יוֹתֵר טוֹב לְךָ

לַעֲבֹד עַל עַצְמְךָ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְעַלּוֹת — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִזֶּלְתְּךָ כְּלָל: אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה — לְקַנֵּא בְּזֶלְתּוֹ, הִיא הַמִּדָּה הֲכִי רָעָה וַהֲכִי קָשָׁה לָאָדָם, וּמִי שֶׁנּוֹפֵל בְּתוֹךְ מִדָּה רָעָה זוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, וְהוּא אוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ חַי, וְנוֹפֵל בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת וּבְשִׂנְאָה עֲמֻקָּה, כִּי כְּמַעַט כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁאָחַד חוֹלֵק עַל חֲבֵרוֹ, וְכוֹעֵס וּמַקְפִּיד עָלָיו, וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ שְׂנֵאַת מָוֶת, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, הַכֹּל בָּא מִצַּד הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל קִנְאָה — שֶׁמְּקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ; וּכְלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ, שֶׁלֹּא יַחֲלֹק אָדָם עַל חֲבֵרוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַקִּנְאָה, שֶׁזֶּה מֵבִיא לִידֵי שִׂנְאָה, וְהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק עַצְמְךָ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְלָכֵן מַה וְלָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בְּזֶלְתְּךָ, הֲלֹא כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ, הַכֹּל

מִמְּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, גַּם־כֵּן תְּקַבֵּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן רְאֵה לְבָרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִמִּדַּת הַקִּנְאָה, אֲשֶׁר הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי מַה תּוֹעִיל עִם מִדַּת הַקִּנְאָה?! וּכְבָר אָמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת פ״ו): אַל תִּתְאַוֵּה לְשֻׁלְחָנָם שֶׁל שָׂרִים, כִּי שֻׁלְחָנְךָ גָּדוֹל מִשֻּׁלְחָנָם, וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלַאכְתְּךָ, שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ שְׂכַר פְּעֻלָּתֶךָ; עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בַּאֲחֵרִים?! רְאֵה לְהַאֲמִין, שֶׁיֵּשׁ בְּךָ נְקֻדָּה טוֹבָה, מַה שֶּׁאֵין בַּאֲחֵרִים כְּלָל, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְכוֹלָה לְקַבֵּל אֶת נְקֻדָּתְךָ, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל״ד), אֲשֶׁר יֵשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לְהַכָּנֵס לְתוֹךְ זֻלָּתוֹ; וְעַל־כֵּן מַה לְךָ לְקַנֵּא בַּאֲחֵרִים?! זְכֹר כִּי נְקֻדָּתְךָ וְעִנְיָנְךָ הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל וְיוֹתֵר יָקָר מִשֶּׁל אֲחֵרִים, וּכְשֶׁתִּתְוַדַּע לְךָ יְדִיעָה זוֹ, אָז לְעוֹלָם לֹא תְּקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה, וְתִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם בְּחַיֵּיהֶם

מְרִירוּת דִּמְרִירוּת עַד אֵין סוֹף, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, יְסוּרִים וּמְרִירוּת, הַכֹּל הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנְסָה בָּהֶם רוּחַ קְנָאָה, וּמְקַנְּאִים בַּחֲבֵרֵיהֶם, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ חֲבֵרֵיהֶם יוֹתֵר גְּדוֹלִים מֵהֶם וְכוּ׳, וּכְאִלּוּ יֵשׁ לַחֲבֵרֵיהֶם נְקֻדָּה וְעִנְיָן שֶׁאֵין לָהֶם וְכוּ׳, וְזֶה אוֹכֵל אוֹתָם חַיִּים, עַד שֶׁהֵם נֶחֱלָשִׁים לְגַמְרֵי מֵחֲמַת זֶה, וְיוֹצְאִים מֵעוֹלָמָם, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת פֶּרֶק ד׳): הַקִּנְאָה מוֹצִיאָה אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי מִדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם אֱלֹקוּת גָּמוּר בַּהִתְלַבְּשׁוּת הַזּוֹ, וְהוּא בָּרָא אֶת כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שְׁלִיחוּת מְסֻיֶּמֶת, וְאֵין שְׁנֵי שְׁלוּחִים שָׁוִים כְּלָל וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם שְׁלִיחוּתְךָ אֵינָהּ גְּדוֹלָה מִשְּׁלִיחוּת חֲבֵרְךָ?! וְלָכֵן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּוַדַּאי יַעְזֹר לְךָ

לְהִתְגַּבֵּר עַל הַמִּדָּה הָרָעָה הַהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם, וְהִיא — רוּחַ קִנְאָה.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאָדָם הוּא — לִהְיוֹת דָּבוּק בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם, אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז.), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא ל״ח), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגּוּתָא מִן שְׁמָיָא מוּקְמִינָן לֵיהּ (בְּרָכוֹת נ״ח), וַאֲפִלּוּ צִפְרִי קְלִילָא מִבִּלְעֲדֵי שְׁמָיָא לֹא מִצְתַּדֵּייעַ (יְרוּשַׁלְמִי שְׁבִיעִית), וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל מִינֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ רַבָּה, פֶּרֶק ב׳): אֵין יְשִׁיבָה לְמַעְלָה, וְלֹא שִׂנְאָה, וְלֹא תַּחֲרוּת, וְלֹא קִנְאָה, וְלֹא כָּבוֹד וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ מִי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, הוּא נַעֲשָׂה כְּדֻגְמַת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁשָּׁם לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם קִנְאָה, שִׂנְאָה

תַּחֲרוּת וְכָבוֹד, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי תָּמִיד הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן מַה לּוֹ לְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, כִּי מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָבוֹא אֵלָיו, מְמֻלָּא יָבוֹא, וּמַה שֶּׁאֵינוֹ צָרִיךְ לָבוֹא אֵלָיו, מְמֻלָּא לֹא יָבוֹא.

לָכֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְהֵן — אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מֵרוּחַ קִנְאָה, אֲשֶׁר אוֹכֶלֶת וְהוֹרֶגֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ רוּחַ קִנְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מִשְׁתַּגֵּעַ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, כִּי רוּחַ קִנְאָה הִיא כְּדֶגֶמֶת סַרְטָן, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הָאוֹכֶלֶת אֶת הָאָדָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְנַהֵג עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגֶמֶת הָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לוֹ שׁוּם קִנְאָה וְשִׂנְאָה, תַּחֲרוּת וְכָבוֹד, רַק יוֹשֵׁב וּמְשַׁעֲשֵׁעַ אֶת עַצְמוֹ בַּעֲרֵבוּת, נֹעַם, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִדָּה רָעָה הָעוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ הַמִּדָּה הָרָעָה וְהַמְגֻנָּה שֶׁהִיא רוּחַ קִנְאָה, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל בְּנֵי אָדָם, הַכֹּל בָּא מֵהַקִּנְאָה הַסְּרוּחָה, שֶׁהָאָדָם מְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹרֶה הֶתֵּר לְעַצְמוֹ לַהֲרֹג אוֹתוֹ, כִּי כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע — הַיּוֹם מֵסִית אוֹתוֹ לְקַנֵּא בְּזֻלָּתוֹ וּלְמָחֳרַת הוּא מֵסִית אוֹתוֹ לִשְׂנֹא אֶת זֻלָּתוֹ, וּלְמָחֳרַתַּיִם הוּא מֵסִית אוֹתוֹ לַהֲרֹג אֶת זֻלָּתוֹ, עַד שֶׁכְּפִי טִפְּשׁוּת דַּעְתּוֹ מוֹרֶה הֶתֵּר לְעַצְמוֹ לַהֲרֹג אֶת חֲבֵרוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁזּוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה וְכוּ׳, וְכָל זֶה בָּא וְנִשְׁתַּלְשֵׁל מֵחֲמַת רוּחַ קִנְאָה שֶׁנִּכְנְסָה בָּאָדָם, כִּי אִלְמָלֵא רוּחַ קִנְאָה לֹא הָיוּ אַף פַּעַם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְשִׂנְאוֹת וַהֲרִיגוֹת בָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל מִינֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל רוּחַ שְׁטוּת שֶׁהוּא רוּחַ קִנְאָה, שֶׁהוֹרֶגֶת וְהוֹרֶסֶת אֶת דַּעַת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ רוּחַ קִנְאָה הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שׁוּם חַיִּים כְּלָל, כִּי תָּמִיד הוּא עָסוּק לַחֲשֹׁב מִזֻּלָּתוֹ, וְכָל הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּחַיָּיו, הַכֹּל מֵחֲמַת רוּחַ קִנְאָה, שֶׁנִּכְנְסָה

בּוֹ; עַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וּלְהַרְגִּישׁ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים לֵידַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק וְלָכֵן צְרִיכִים רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְאַל יְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה, רַק מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא — הַדְּבֵקוּת וְהַחִיּוּת וְהַזִּיו וְהַנֹּעַם בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לְהִנָּצֵל מִמִּדַּת הַקִּנְאָה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתָּחוּס וּתְרַחֵם עָלַי, וְתוֹצִיאֵנִי מֵהַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל קִנְאָה וְשִׂנְאָה, שֶׁלֹּא אֲקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא אֶשְׂנָא אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר מִדַּת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה הוֹרֶגֶת וְהוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּמְעַקֶּמֶת אֶת לִבּוֹ לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיסָה בּוֹ כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמְעַקֶּמֶת אֶת לִבּוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפֵל בִּנְפִילָה שֶׁאֵין לוֹ תְּקוּמָה, כִּי לֶאֱוִיל יַהֲרֹג־כָּעַשׂ, וּפֹתֶה תָּמִיד קִנְאָה (אִיּוֹב ה׳); אַכְזְרִיּוּת, חֵמָה וְשֶׁטֶף אָף, וּמִי יַעֲמֹד לִפְנֵי קִנְאָה (מִשְׁלֵי כ״ז); כִּי קִנְאָה חֲמַת־גֶּבֶר וְלֹא־יַחְמוֹל בְּיוֹם נָקָם (מִשְׁלֵי ו׳).

אָנָּא, יהוה, חוּס וַחֲמֹל עַל נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה וְהַבְּזוּיָה, שֶׁנִּפַּלְתִּי כְּבָר בְּמִדַּת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, וַאֲנִי מְקַנֵּא בְּכָל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם עַל לֹא דָּבָר, וְהַקִּנְאָה הָרָעָה מַעֲבֶרֶת אוֹתִי עַל דַּעְתִּי וְעַל דַּעַת קוֹנִי, וַאֲנִי בָּא עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי שִׂנְאָה — לִשְׂנֹא אֶת זֻלָּתִי; רְאֵה בְּעָנְיִי,

וְהַבִּיטָה אֶל מַכְאוֹבִי, מָתַי אֶזְכֶּה לָצֵאת מֵרוּחַ הַשְּׁטוּת, רוּחַ הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁנִּכְנַסְתִּי בָּהּ זֶה יָמִים וְשָׁנִים? ! מָתַי אֶזְכֶּה לְנַקּוֹת אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת הָרָעוֹת, שֶׁנִּלְכַּדְתִּי בָּהֶן מִקַּטְנוּתִי וְעַד הֵנָּה? !

אָנָּא, יהוה, חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וְזַכֵּינִי לְהַכְנִיס בְּעַצְמִי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּךָ יִתְבָּרַךְ, וְאֶזְכֶּה לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה, שֶׁאַתָּה מַנְהִיג אֶת עוֹלָמְךָ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לִי שׁוּם דָּבָר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנְךָ וּרְשׁוּתְךָ; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לִי לְקַנֵּא בְּזוּלָתִי? ! זַכֵּינִי לְהִכָּלֵל בְּךָ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עַל מַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם תַּחֲרוּת וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִקַּיֵּם בִּי (תְּהִלִּים ל״ז): אַל־תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים, אַל־תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה, כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ, וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא יִבּוֹלוּן, בְּטַח בַּיהוה וַעֲשֵׂה טוֹב, שְׁכָן־אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְהִתְעַנַּג עַל־יהוה, וְיִתֶּן־לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ; אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הספר הקדוש הזה

נדפס לזכות

שמשון יצחק נ״י בן פרומה פעשה

שמעונה תחי׳ בת ראובה יוספה

וילדיהם:

ראובן יוסף

אסתר

נחמן גבריאל

פייגא ברכה

אליעזר שלמה

מרים

הקב״ה יעזור להם בשפע גשמי ורוחני,

ויזכו לבריאות הנפש והגוף

ולשפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם.

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בְּמִקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֹגֶם הַבְּרִית,
יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״רֹאשׁ עֶרְשְׁטָע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: ט״ז, ל״ב, מ״א, מ״ב, נ״ט, ע״ז, צ׳, ק״ה, קל״ז, ק״נ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחְשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהַרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי־אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנֹּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים, וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בַּחִיּוּת אֶלְקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאַסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרַע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמָה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם - זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בָּעֵינַיִם.

יְזַהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לְדִבְרֵיהֶם הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סְחֵדוֹת ה.): אַל יִשְׁמִיעַ אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְכוּוֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים, וְאָמְרוּ שָׁם עַל פָּסוּק: "וְעַתָּד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג): אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים יִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזַהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל בַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית, תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, הַיְנוּ כְּפִי בַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לְצָלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד בְּמִדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וַיַּאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה, וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנָאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא, פָּרָשָׁה כד, סִימָן ז): "וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר", אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר - זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִין מִמֶּנּוּ אֶת הַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן

דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נְבוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמַּלְא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בְּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יָלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא — שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם דְּכָאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וְצָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהַ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:
ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:
ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:
ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:
ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:
ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:
ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:
ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:
ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:
י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:
יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו"מ ח"א סי' ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח |
בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרַי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם
אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי
עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי
וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשִׁלֹּחַ
שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי
מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי
מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה
אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־
חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה
לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן
כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב
וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת
בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־
לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־
אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים
יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי
הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־
פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם וּמֵאָלָה
וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זִרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק כה

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

* * *

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359
Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם,
דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה
לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ,
עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת
(יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ
פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אָמֵן",
שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה')

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק כה

אֲמִירַת תְּהִלִּים ..... ה
כְּבוֹד רַבּוֹ ..... כט
הֶסְפֵּד עַל צַדִּיקִים ..... נא
סִלּוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים ..... פא
יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד ..... קה
חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת ..... קלג
קְהִלָּה חֲזָקָה ..... קנה
הִתְקָרְבוּת לְרַבֵּנוּ זַ״ל ..... קפה
יְסוֹד חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב ..... ריא
יֵשׁ שָׂכָר ..... רכט
גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק ..... רמז
וָחַי בָּהֶם ..... רסה
רֶוַח בָּטוּחַ ..... רפט
מָתַי הַסּוֹף ..... שיא
מְצִיאַת הַזִּוּוּג ..... שלה

קוּנְטְרֵס

אֲמִירַת תְּהִלִּים

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת הַזּוֹכֶה לוֹמַר תְּהִלִּים,
וּמִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל
עַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים נִגְלִים מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עג), אֲשֶׁר אֲמִירַת תְּהִלִּים מְסֻגֶּלֶת מְאֹד לִתְשׁוּבָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁיַּרְבֶּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, וְאֵין עוֹד דָּבָר הַמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לִתְשׁוּבָה כַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, וּכְכָל שֶׁאָדָם יַרְבֶּה בָּזֶה, תִּכָּנֵס בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וּמַה גַּם שֶׁאֲמִירַת תְּהִלִּים מַכְנֶסֶת בָּאָדָם תְּמִימוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָגִיל בָּזֶה, וְאוֹמֵר בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכט)

קוּנְטְרֵס

אֲמִירַת תְּהִלִּים

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עג): מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה, יְהֵא רָגִיל בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, כִּי אֲמִירַת תְּהִלִּים מְסֻגֶּלֶת לִתְשׁוּבָה; הֲרֵי כֻּלָּנוּ מִשְׁתּוֹקְקִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אָנוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָנוּ רוֹצִים לְהִכָּנֵס לִפְנֵי וְלִפְנִים לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, אֲבָל אֵינֵנוּ יוֹדְעִים הֵיכָן וְאֵיךְ וְאֵימַת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: יֵשׁ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה כָּל אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג בָּהֶם, וּלְהִכָּנֵס לְשָׁם, אַךְ שַׁעַר חֲמִשִּׁים שֶׁהוּא הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — שָׁם קָשֶׁה לְהִכָּנֵס. וּמַהֵי מַשְׁמָעוּת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים, שֶׁשָּׁם כֵּן יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס, וּבְשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים קָשֶׁה לְהִכָּנֵס? אֶלָּא יָדוּעַ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה, בָּרָא אוֹתָהּ בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת. הַשָּׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה — זֶה הַמֹּחִין שֶׁל הָאָדָם, כֶּתֶר זֶה

הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁיֵּשׁ לְכָל נְשָׁמָה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וּמִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ לוֹ צְמָאוֹן אַדִּיר לְהִכָּלֵל בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן: מֶה עָלַי לַעֲשׂוֹת וְכוּ׳ — זֶה חָכְמָה וּבִינָה. וְנִקְרָא: אַבָּא וְאִמָּא, הַמֹּחִין. אָדָם חוֹשֵׁב, בָּזֶה מוֹלִיד מֹחִין, אֵיךְ יְכוֹלִים לְתַקֵּן אֶת הַמִּדּוֹת, וְלָכֵן כֶּתֶר זֶהוּ הָרָצוֹן, חָכְמָה וּבִינָה זֶה אַבָּא וְאִמָּא, זוֹ הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁמּוֹלִידָה בְּכָל פַּעַם מֹחִין חֲדָשִׁים, אֵיךְ לְהַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַחַר־כָּךְ צְרִיכִים אֶת הַמִּדּוֹת, שֶׁהֵן הַסְּפִירוֹת: חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת, שֶׁבַע סְפִירוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, שֶׁהֵן זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבָא; הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָסַר לָנוּ מִדּוֹת: מִדַּת הַחֶסֶד, מִדַּת הַגְּבוּרָה, מִדַּת הַתִּפְאֶרֶת, מִדַּת הַנֶּצַח, מִדַּת הַהוֹד, מִדַּת הַיְסוֹד, מִדַּת הַמַּלְכוּת, כָּל סְפִירָה כְּלוּלָה מִשֶּׁבַע, שֶׁבַע פְּעָמִים שֶׁבַע, הֲרֵי זֶה אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע; חֶסֶד יֵשׁ בּוֹ חֶסֶד שֶׁבַּחֶסֶד, גְּבוּרָה שֶׁבַּחֶסֶד, תִּפְאֶרֶת שֶׁבַּחֶסֶד, נֶצַח שֶׁבַּחֶסֶד, הוֹד שֶׁבַּחֶסֶד, יְסוֹד שֶׁבַּחֶסֶד, מַלְכוּת שֶׁבַּחֶסֶד, וְכֵן לְגַבֵּי גְּבוּרָה יֵשׁ חֶסֶד שֶׁבִּגְבוּרָה, גְּבוּרָה שֶׁבִּגְבוּרָה, תִּפְאֶרֶת שֶׁבִּגְבוּרָה וְכוּ׳, וְכֵן הָלְאָה לְגַבֵּי הֶמְשֵׁךְ הַסְּפִירוֹת, וַהֲרֵי זֶה אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע. אֵלּוּ הַמִּדּוֹת אָדָם יָכוֹל לַעֲבֹד עֲלֵיהֶן

וּלְהַשְׁגִּיחַ. אִם אָדָם עוֹבֵד עַל עַצְמוֹ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמִדַּת הַחֶסֶד, אֲזַי הוּא נִכְלָל בִּסְפִירַת הַחֶסֶד.

וְדָבָר זֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יָכוֹל לְהַגִּיעַ, אִם רַק יַקְשִׁיב עַצְמוֹ בַּיָּדַיִם, וְיִשְׁבֹּר אֶת רַע לִבָּבוֹ, הוּא יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם עַצְמוֹ, יַעֲשֶׂה חֶסֶד, כְּבְיָכוֹל, עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בְּתוֹךְ מִדַּת הַחֶסֶד יֵשׁ גְּבוּרָה שֶׁבַּחֶסֶד, תִּפְאֶרֶת שֶׁבַּחֶסֶד, נֵצַח שֶׁבַּחֶסֶד, הוֹד שֶׁבַּחֶסֶד וְכוּ׳. אֲבָל צְרִיכִים לַעֲבֹד הַרְבֵּה, שֶׁיִּזְכֶּה לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מִדַּת הַחֶסֶד וְכֵן גְּבוּרָה, לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הָאָדָם רוֹצֶה לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, לְיַאֲשׁוֹ: ״מִמְּךָ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר״ וְכַדּוֹמֶה, אֲזַי צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה, וּלְהָשִׁיב לוֹ: ״אַל תֹּאמַר לִי, יֵצֶר הָרָע, שֶׁמִּמֶּנִּי לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, אַל תֹּאמַר כָּךְ״. כִּי כְּבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל; אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עַל הַכֹּל מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה. אֲבָל לָזֶה צְרִיכִים מִדַּת הַגְּבוּרָה, לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ הָרוֹצֶה לְשָׁבְרוֹ, וּלְהַחְדִּיר בּוֹ יֵאוּשׁ, שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה. וְכֵן בִּגְבוּרָה בְּעַצְמָהּ יֵשׁ חֶסֶד שֶׁבִּגְבוּרָה, גְּבוּרָה שֶׁבִּגְבוּרָה וְכוּ׳, וְזֶה כָּל אֶחָד צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ, לֹא לָתֵת שֶׁהַדִּינִים וְהַכַּעַס יִתְפַּשְׁטוּ עָלָיו, וְכֵן סְפִירַת הַתִּפְאֶרֶת הֵינוּ, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְפָּאֵר שֶׁנִּבְרָא

מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וִיחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה קְטַנָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זּוֹ מִצְוָה, אֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֵר אֶת גֹּדֶל הַזְּכוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁמְּקַיֵּם אֶת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשֶׂה בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, עוֹשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְקַיֵּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק עוֹשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בְּנֵי־אָדָם מִזַּלְזְלִים בָּזֶה, וְלָכֵן הֵם מִסְתּוֹבְבִים בְּיֵאוּשׁ וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה. בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אַפְלוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; אָדָם רֵיק לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם, אִם רַק נִתְבּוֹנֵן בּוֹ הֵיטֵב, נִרְאֶה שֶׁהוּא מָלֵא מִצְוֹת כָּרִמּוֹן. וְזֶה לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, אִם בִּרְצוֹנוֹ אוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנוֹ, כִּי כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, כָּל יְהוּדִי מָהוּל, כָּל יְהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל יְהוּדִי מָלֵא מִצְוֹת, וְזוֹ הַתִּפְאֶרֶת, הַפְּאֵר שֶׁל כָּל יְהוּדִי. אִם הָיִינוּ זוֹכִים לְהַרְגִּישׁ מַעֲלַת הַמִּצְוֹת, הָיִינוּ שְׂמֵחִים כָּל הַיּוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד): אַפְלוּ אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּמִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת, אִם הוּא שָׂמֵחַ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, הוּא יָכוֹל לָצֵאת מִגַּשְׁמִיּוּת עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה, וְלַעֲלוֹת אֶל עוֹלַם הַיְצִירָה, וּמֵעוֹלַם הַיְצִירָה לַעֲלוֹת לְעוֹלַם הַבְּרִיאָה, וּמֵעוֹלַם הַבְּרִיאָה לַעֲלוֹת עַד עוֹלַם הָאֲצִילוּת, וּלְהַשִּׂיג

רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, בִּבְחִינַת מָטֵי וְלֹא מָטֵי, זוֹ הַתִּפְאֶרֶת — הַפְּאֵר וְהַיְפִי שֶׁל כָּל יְהוּדִי, וְלָכֵן עָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְנַצֵּחַ אֶת הָרָע שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, וְרוֹצֶה לְיַאֵשׁ אוֹתוֹ וּלְשָׁבְרוֹ — זוֹ מִדַּת הַנֶּצַח, אֲבָל גַּם בְּנֶצַח יֵשׁ חֶסֶד שֶׁבְּנֶצַח, גְּבוּרָה שֶׁבְּנֶצַח, תִּפְאֶרֶת שֶׁבְּנֶצַח וְכוּ׳, עִקַּר הַנִּצָּחוֹן לְנַצֵּחַ אֶת הָרָע, לְנַצֵּחַ אֶת הַחֹשֶׁךְ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם, זֶה הַיְפִי וְהַפְּאֵר שֶׁל כָּל יְהוּדִי, שֶׁיָּכוֹל לְנַצֵּחַ וּלְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים, וְזוֹ סְפִירַת הַהוֹד, שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִרְאוֹת אֶת הַיְפִי שֶׁבַּחַיִּים, אֶת הַיְפִי שֶׁבְּכָל יְהוּדִי, וְגַם בָּזֶה יֵשׁ חֶסֶד שֶׁבְּהוֹד, גְּבוּרָה שֶׁבְּהוֹד וְכוּ׳, עַד הַמַּלְכוּת, שֶׁגַּם בָּזֶה יֵשׁ חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת, גְּבוּרָה שֶׁבְּמַלְכוּת וְכוּ׳.

נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים, שֶׁנִּקְרָאִים סְפִירוֹת, וְזֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יָכוֹל לְהַשִּׂיג, אִם רַק נִזְכֶּה לַעֲבֹד עַל עַצְמֵנוּ, לִשְׁבֹּר אֶת הָרָע שֶׁלָּנוּ, וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ. וְכֵן לִשְׁבֹּר אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלֵינוּ, וְנִרְאֶה רַק אֶת הַיְפִי שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה. וּמַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל שִׁבְטֵי יָ״ה: רְאוּבֵן, שִׁמְעוֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, יִשָּׂשכָר זְבוּלוֹן, גָּד, אָשֵׁר, דָּן, נַפְתָּלִי, יוֹסֵף, בִּנְיָמִין, יֵשׁ בָּהֶם אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת, אִם עַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד, שֶׁזֶּה כְּלַל שִׁבְטֵי יָ״ה, שֶׁכָּל שֵׁבֶט הָיָה לוֹ צֶבַע אַחֵר בְּדִגְלוֹ, וְהָיָה

לוֹ שַׁעַר אַחֵר, שֶׁשָּׁם נִכְנְסָה תְּפִלָּתוֹ, כָּל שֵׁבֶט הָיְתָה לוֹ מִדָּה אַחֶרֶת, עִם כָּל זֹאת כָּל שְׁנֵים־עָשָׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁהֵם כְּלוּלִים מֵאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּיַעֲקֹב, אִם הָיְתָה אַחְדוּת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל אַף הַפְּרוּדִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ גָּוֶן וְצֶבַע אַחֵר, כָּל אֶחָד בַּעַל דֵּעָה אַחֶרֶת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ב׳): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת, אִם הָיוּ מִתְאַחֲדִים יַחַד, הָיוּ יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, לִהְיוֹת בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה. וְזֶה תָּלוּי בָּנוּ, אִם נִתְאַחֵד יַחַד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּהְיֶה לָנוּ שַׂיָּכוּת אֶל שׁוּם שֶׁקֶר וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל מִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁל כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה אֶת הַחַיִל הַזֶּה.

אֲבָל מָה עוֹשִׂים עַכְשָׁו, שֶׁנָּפַלְנוּ כָּל־כָּךְ וְנִתְרַחַקְנוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַחַקְנוּ, עַד שֶׁמָּרִים לָנוּ הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עָלֵינוּ כָּל מִינֵי מְרִירוּת, עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁזֶּה בָּא מֵחֲמַת הַפִּרּוּד שֶׁנִּתְפָּרַדְנוּ זֶה מִזֶּה, מִפְּאַת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי עַל לֹא דָּבָר, מִפְּנֵי הַגִּזְעָנוּת שֶׁטְּמוּנָה בָּנוּ, זֶה מַה שֶּׁמֵּעִיק לָנוּ; כִּי אִם הָיִינוּ נִכְלָלִים בְּיַחַד אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיִינוּ חֲסֵרִים דָּבָר, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם הָיוּ חוֹשְׁשִׁים מֵאִתָּנוּ. מַהוּ כֹּחַ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר עַל עַם יִשְׂרָאֵל, בַּר

מִינָן? הַפֵּרוּד שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, הָאִי אַחְדוּת שֶׁבָּהּ אָנוּ שְׁרוּיִים, זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס לָנוּ אֶת כָּל הַחַיִּים וְאֶת כָּל הֶעָתִיד. וְלָכֵן לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לִתְשׁוּבָה, וְלֹא כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, וְלֹא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ אֶת הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס שָׁם, וְלֹא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ אֶת הָאוֹת הַשַּׁיֶּכֶת לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, מַחֲלוֹת וַחֲלָאִים רָעִים, הֲרִיגוֹת וּרְצִיחוֹת, כִּי אֵינָם מוֹצְאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִזֶּה אָנוּ סוֹבְלִים אֶת הַסֵּבֶל הַכִּי גָּדוֹל, שֶׁאִם הָיִינוּ מוֹצְאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, אֲזַי הָיִינוּ נִצּוֹלִים מֵהַכֹּל.

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עג): עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים, אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר תְּהִלִּים, נִכְנֶסֶת בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְזוֹכֶה לִמְצֹא אֶת הָאוֹת וְהַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּמִתְאַחֵד עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. שֶׁזֶּה הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל. דָּוִד הַמֶּלֶךְ זֶהוּ הַסֵּמֶל שֶׁל יְהוּדִי. דָּוִד הַמֶּלֶךְ — מִמֶּנּוּ יֵצֵא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר הוּא יִזְכֶּה לְאַחֵד יַחַד אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הֶרְאָה דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם. דָּוִד הַמֶּלֶךְ מֵהֶרֶגַע שֶׁנּוֹלַד, כְּבָר הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת נֵפֶל, וְקִבֵּל מַתָּנָה שִׁבְעִים שָׁנָה מֵאָדָם

הָרִאשׁוֹן, וְאַחַר־כָּךְ גֵּרְשׁוּהוּ אֶחָיו, וְאַחַר־כָּךְ נִרְדַּף מִחָמָיו, נִרְדַּף מֵאִשְׁתּוֹ, נִרְדַּף מִילָדָיו, אַף דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא אִבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, אֶלָּא מִכָּל דָּבָר שֶׁרַק עָבַר עָלָיו, עָשָׂה מִזֶּה תְּפִלָּה. וְזוֹ הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ, שֶׁמִּכָּל צָרָה שֶׁרַק נִכְנַס בָּהּ — עָשָׂה תְּפִלָּה, שֶׁזֶּה סֵפֶר הַתְּהִלִּים.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִּלָּה לָנוּ אֶת סוֹד הַתְּפִלָּה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה הַחֶרֶב שֶׁל מָשִׁיחַ; מָשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, הוּא יַחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר כָּזֶה, שֶׁאֲנִי כְּבָר מְיֹאָשׁ וְשָׁבוּר, אֲנִי אֵין לִי תִּקְוָה, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה אֲנִי, שֶׁהוּא יֵשׁוּת וְגֵאוּת, אֶלָּא כָּל סוֹד הָ׳אֲנִי׳ זֶה ׳אַיִן׳, שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, ד): ׳וַאֲנִי תְּפִלָּה׳, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב): ׳אֲנִי׳ זוֹ הַנְּשָׁמָה; רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לָהֶם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, יֵשׁ לָהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, וְכָל אֲשֶׁר הֵם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת, הוֹלֵךְ לָהֶם בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ. מֵהֵיכָן זֶה בָּא? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב): אֲנָא אֶמְלֹךְ, הוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ, תָּמִיד מְדַבֵּר אֲנִי וַאֲנִי, הוּא נִתֵּק אֶת הָ׳אֲנִי׳ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְהוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, אֲבָל אִם אָדָם מְקַשֵּׁר אֶת הָאֲנִי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִדַּת הַמַּלְכוּת, ׳וַאֲנִי תְּפִלָּה׳, אֵין מִלָּה כָּזוֹ ׳אֲנִי׳,

אֲנִי זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז זוֹכֶה לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ בָּטֵל אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁתָּמִיד מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָדָם כָּזֶה אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְמָרָה שְׁחֹרָה, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהַמָּקוֹם הֲכִי בָּטוּחַ זֶה רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד), שֶׁהַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה תְּפִלָּה. כֻּלָּנוּ רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים מִצַּד נִשְׁמָתוֹ לָשׁוּב אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָמָּה אֵינוֹ שָׁב בִּתְשׁוּבָה? אֶלָּא נִתְקָעִים אֶצְלוֹ הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית יט): ״וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בְּסַנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח״. מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם כְּעִוְרִים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קמו): אֵין לְךָ צַעַר כְּצַעַר עִוְרוֹן עֵינַיִם; כְּשֶׁאָדָם מִסְכֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה, הוּא הֲכִי אֻמְלָל, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים סב:): סוּמָא נִדְמֶה כְּמֵת; מָר וְחֹשֶׁךְ לוֹ, ״בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי״ (תְּהִלִּים קמג, ג), הוּא יוֹשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ, וּמָר לוֹ בִּמְאֹד מְאֹד. אֵין לוֹ כְּלוּם בְּחַיָּיו, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת — נִקְרָא סוּמָא. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עו), שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא, עד:): סוּמָא אֵין לוֹ שִׂבְעָ; מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה, אֵין לוֹ שְׂבִיעָה, אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה מִכָּל דָּבָר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲזַי הוּא כְּעִוֵּר. וְלָכֵן בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים

וּרְצוּצִים, כִּי אֵינָם מַרְגִּישִׁים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. אֲבָל אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרָכָיו, אֲזַי יֵשׁ לוֹ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין אָדָם זוֹכֶה לָזֶה, לָכֵן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהָיָה מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה אֱלֹקוּת, אֲזַי כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וְהָיָה מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בְּחַיָּיו. כִּי הָיָה מְדַבֵּר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יָפֶה יוֹתֵר וְיָקָר כִּתְפִלָּה, שֶׁאָדָם מְשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּמְסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק וּמֵצִיק לוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. זוֹ נִקְרֵאת תְּפִלָּה, וְזֶה נִקְרָא תְּהִלִּים, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הֶרְאָה לָנוּ דֶּרֶךְ, אֲשֶׁר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, מִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֵינוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְּפִלּוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים כה): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ בִּתְפִלָּה, אַל תְּהִיֶה תְּפִלָּתִי מְאוּסָה בְּפָנֶיךָ, מִפְּנֵי שֶׁעֵינַי יִשְׂרָאֵל תְּלוּיוֹת בִּי וְעֵינַי תְּלוּיוֹת בְּךָ, וְאִם תִּשְׁמַע תְּפִלָּתִי, כְּאִלּוּ תִּשְׁמַע תְּפִלָּתָם. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הֶחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל עִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַרַ״ן, סִימָן סח), שֶׁכָּל מִזְמוֹרֵי הַתְּהִלִּים שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, זוֹ הָיְתָה הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ, כָּל פַּעַם שֶׁעָבַר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר

מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, מֵאִשְׁתּוֹ מִילָדָיו, מִכָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עָשָׂה מִזֶּה תְּפִלּוֹת, מִשּׁוֹנָאָיו, מֵאוֹיְבָיו, מֵהַלֵּיצָנִים שֶׁהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ לֹא נִשְׁבַּר, אֶלָּא בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וְאוֹמֵר תְּהִלִּים, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, נִכְלָל בַּשַּׁעַר וּבָאוֹת הַשֵּׂיכֶת לְשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְאָז זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזוֹ הָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, תָּמִיד לָבוֹא וּלְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל צָרְכָיו. וְלָכֵן זָכָה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶׁהִגִּיעַ, וְכֵן זָכָה לְהַחְדִּיר אֶת זֹאת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ עִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן צג): לָמָּה חוֹלְקִים עָלַי? כִּי חָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת ו:) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים יב, ט): ״כְּרֻם זֻלֻּת לִבְנֵי־אָדָם״, אֵלּוּ דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בִּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהֶם, וּמַאי נִיהוּ? תְּפִלָּה. כָּל הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה נִרְאֶה בְּעֵינֵי בְּנֵי־אָדָם כְּזִלְזוּל, עַד שֶׁחוֹשְׁבִים: ״מָה אֲנִי אֲדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! וְכִי שׁוֹמֵעַ אוֹתִי?! וְלָמָּה צָרִיךְ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?!״ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וְשִׁגְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסוּ בָּאָדָם, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל. וְלָכֵן סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְסַפֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל

מַה שֶּׁמְּעִיק לוֹ, אֲזַי הָיָה זוֹכֶה שֶׁיָּאִירוּ לוֹ עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁכָּל אַחַת כְּלוּלָה מִשֶּׁבַע פְּעָמִים שֶׁבַע, שֶׁזֶּה אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע, וְהָיָה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל הַהֶאָרוֹת שֶׁל שִׁבְטֵי יָ״הּ, וְהָיָה זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שַׁעַר נו״ן, הַמֹּחַ שֶׁל אֱלֹקוּת, דְּבֵקוּת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה נִגְאָל מִכֹּל צָרוֹתָיו. וְלָזֶה יָכוֹל כָּל יְהוּדִי לְהַגִּיעַ, אִם רַק יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהִתְאַחֵד עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ אֵין יוֹתֵר פְּרוּדִים, הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וּמוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, זֶה מַמְשִׁיךְ לוֹ שַׁעַר נוּן, שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לִתְפִלָּה, אֶלָּא אִם מִתְאַחֲדִים עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ שָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): ״אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם״; עִקַּר הַדִּבּוּר בָּא רַק מֵחֲמַת שָׁלוֹם, שֶׁהוּא בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד, וְאֵין לוֹ טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן תִּקֵּן הָאַר״י זַ״ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה צְרִיכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, כְּשֶׁיְּהוּדִי נִכְלָל עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינֶנּוּ חָסֵר דָּבָר, אַדְרַבָּה הוּא אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ חֵשֶׁק לִלְמֹד תּוֹרָה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן צא): סְגֻלָּה לְהִתְמַדָּה — לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם יְהוּדִי, כִּי יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת לַתּוֹרָה, כְּנֶגֶד

שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאִם מְדַבְּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, עַל יְהוּדִי אֶחָד, אוֹ שׂוֹנְאִים יְהוּדִי אֶחָד, עוֹקְרִים אוֹת מֵהַתּוֹרָה, וּמְמַלְּאָ כָּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה פָּסוּל, וְאֵין חֵשֶׁק לִלְמֹד. לְמֵדִים מִכָּאן מַעֲלַת אַחְדוּת וְאַהֲבָה. וְזֶה מַה שֶּׁיִּגָּלֶה מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ לָעוֹלָם — עִנְיַן הַתְּפִלָּה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הֵכִין אֶת הַכֵּלִים לְמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֵיךְ לְכַבֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, שֻׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ לְכָל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה, לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳״; כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם יְדַבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא רַק עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר תְּהִלִּים, וְנִכְלָל עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי תְּפִלָּה עוֹלָה עַל הַכֹּל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים, וּמְרַחֵם עָלָיו.

עַל־כֵּן הָבָה נִתְחַזֵּק יַחַד, וְנַתְחִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה, וְאִם הָיוּ

בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת אֲמִירַת תְּהִלִּים, הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל יוֹם וָיוֹם. כִּי אֲמִירַת תְּהִלִּים מַמְשֶׁכֶת אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה), שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ פָּעַל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יִפָּתְחוּ לָהֶם שַׁעֲרֵי רַחֲמִים וְרָצוֹן. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יַעֲקוֹב תְּהִלִּים תרי״ג), שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ פָּעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֲמִירַת תְּהִלִּים יִהְיֶה חָשׁוּב כִּנְגָעִים וְאָהֳלוֹת, אֲשֶׁר הֵן הַמַּסֶּכְתּוֹת הֲכִי חֲמוּרוֹת בַּשַּׁ״ס, מַסֶּכֶת נְגָעִים מְדַבֶּרֶת מִכָּל מִינֵי נִגְעֵי צָרַעַת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּאָדָם, וְאָהֳלוֹת מְדַבֶּרֶת מִטֻּמְאַת מֵת. דָּוִד הַמֶּלֶךְ פָּעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם שֶׁדִּבֵּר עַד כֹּה לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁזּוֹ מַסֶּכֶת נְגָעִים, שֶׁבָּאִים עָלָיו נְגָעִים לְמִינֵיהֶם, וְכֵן לְגַבֵּי אָהֳלוֹת, שֶׁאָדָם חָטָא בַּר מִינָן, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה טָמֵא וְכוּ׳, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים; עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁזּוֹכֶה לוֹמַר תְּהִלִּים, הֲרֵי זֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם כִּנְגָעִים וְאָהֳלוֹת, אֲמִירַת תְּהִלִּים מְכַפֶּרֶת עַל כָּל אֲשֶׁר חָטָא בִּנְגָעִים וְאָהֳלוֹת.

וְכֵן גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רה) אֶת הַ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים, וְאָמַר, שֶׁאִם אָדָם זוֹכֶה לְאָמְרָם בְּכָל יוֹם, אַף אִם גָּבְהוּ וְעָצְמוּ פְּשָׁעָיו, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ. עַל־כֵּן אַשְׁרֵי

הָעוֹסֵק בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים בִּכְלָלִיּוּת וְאוֹמֵר כָּל יוֹם ׳יוֹם תְּהִלִּים׳, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹמֵר ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, אֲזַי מוֹחֲלִים לוֹ כָּל עֲוונוֹתָיו, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָדָם זוֹכֶה לָבוֹא לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ״ל בְּאוּמַן, וְלוֹמַר שָׁם ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיּוֹצִיאוֹ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו. וְכֵן אִם אָדָם זוֹכֶה לוֹמַר בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים, פָּרָשָׁה ד׳): סֵפֶר תְּהִלִּים נִקְרָא תַּלְפִּיּוֹת, סֵפֶר שֶׁאָמְרוּ פִּיּוֹת הַרְבֵּה. עֲשָׂרָה בְּנֵי־אָדָם אָמְרוּ תְּהִלִּים: אָדָם הָרִאשׁוֹן, אַבְרָהָם, מֹשֶׁה, וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה, אָסָף וְהֵימָן, וִידוּתוּן, וְג׳ בְּנֵי קֹרַח וְעֶזְרָא, אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲשָׂרָה בְּנֵי־אָדָם אָמְרוּ סֵפֶר הַתְּהִלִּים, מִכֻּלְהוֹן לֹא נֶאֱמַר עַל שְׁמוֹתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל; אַף שֶׁעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אָמְרוּ אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִקְרָא עַל שֵׁם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כִּי הוּא גִּלָּה וּפֵרֵשׁ לְכֻלָּם אֶת עִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם יִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, זֶה מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ לְמַעְלָה, אֲשֶׁר לֹא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם; אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּכָל יוֹם, זוֹכֶה לְמַעֲלוֹת עֶלְיוֹנוֹת, כִּי בְּלִי הִתְבּוֹדְדוּת אָדָם אָבוּד

בָּזֶה וּבַבָּא, אֲבָל אִם מִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, אַף פַּעַם לֹא יִתְיָאֵשׁ, אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּדִכָּאוֹן, אֲשֶׁר זוֹ מַעֲלַת אֲמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁזּוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם מִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, יְהֵיֶה רָגִיל בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר זֶה הַיְסוֹד אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁמָּשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וְלֹא יִצְטָרֵךְ אֲפִלּוּ כַּדּוֹר אֶחָד לִירוֹת, אֶלָּא יַחְדִּיר בְּכֻלָּם אֶת הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, לָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו. וּבִימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַעַסְקוּ כֻּלָּם בָּזֶה, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי בֵּין בְּרוּחָנִי, וּמִתְאַחֵד עִם כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי, וְעוֹקֵר מִלִּבּוֹ אֶת כָּל הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, הַתַּחֲרוּת וְהַכָּבוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּק בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וַאֲזַי נִדְבָּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹכֶה לְשַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, וְנִמְצָא בְּשַׁעַר הַחֵרוּת, וְאֵין עָלָיו שׁוּם שִׁעְבּוּד. וְלָכֵן כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לִתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת — הוּא מִסְכֵּן, תָּמִיד נִמְצָא לְבַד, בּוֹדֵד, אֵין לוֹ חֶבְרָה, אוֹ אֵין לוֹ שָׂפָה מְשֻׁתֶּפֶת עִם הַזּוּלַת, אֲבָל אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁזּוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, וַאֲמִירַת

תְּהִלִּים, אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ לְבַד, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה עָצוּב, כִּי תָּמִיד מְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תְּזַכֵּנִי לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, תְּזַכֵּנִי לְהַרְגִּישׁ אֶת הַשִּׂמְחָה", וְאָז הוּא הַכִּי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו. וְלָכֵן עַכְשָׁו יוֹתֵר מִתָּמִיד, שֶׁאָנוּ צְרִיכִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת, הָבָה נַעֲשֶׂה לְעַצְמֵנוּ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לְהִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק וּמַצִּיק לָנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, עַל־יְדֵי בֶּן דָּוִד מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ יַחַד לִרְאוֹת בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אֲמִירַת תְּהִלִּים

לִקּוּטֵי דִּבּוּרִים מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל

מִמַּעֲלַת אֲמִירַת תְּהִלִּים

א.

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קא): כְּשֶׁאָדָם אוֹמֵר תְּהִלִּים, צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּמְצָא אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מִזְמוֹרֵי הַתְּהִלִּים, וּבְתוֹךְ כָּל הַתְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּסְלִיחוֹת וְכַיּוֹצֵא, וּבְנָקֵל וּבִפְשִׁיטוּת בְּלִי חָכְמוֹת יְכוֹלִין לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל הַתְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וּבִפְרָט בִּתְהִלִּים שֶׁנֶּאֱמַר בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, בִּשְׁבִיל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָט, וְכָל אָדָם, כָּל מִלְחֲמוֹת הַיֵּצֶר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו, וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ, הַכֹּל מְבֹאָר וּמְפֹרָשׁ בִּתְהִלִּים, כִּי עִקָּרוֹ נֶאֱמַר עַל מִלְחֲמוֹת הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, שֶׁהֵם עִקַּר הָאוֹיְבִים וְהַשּׂוֹנְאִים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁרוֹצִים לְמָנְעוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, וּלְהוֹרִידוֹ לִשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אִם לֹא יִשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵהֶם. וְרַק עַל עִנְיַן מִלְחָמָה זֹאת נִתְיַסֵּד כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים; כִּי עִקַּר כְּלָל וְשֹׁרֶשׁ וְיסוֹד שֶׁל כָּל הָעֵצוֹת לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק אֲמִירַת תְּהִלִּים, וּשְׁאָרֵי תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּלְבַקֵּשׁ מִלְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, אִם יִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד תָּמִיד, לְהַעְתִּיר

וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אָז בְּוַדַּאי יְנַצַּח הַמִּלְחָמָה, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

רַבֵּנוּ זַ״ל דִּבֵּר עִם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְאָמַר לוֹ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קכה), שֶׁעִקַּר אֲמִירַת תְּהִלִּים, לוֹמַר כָּל מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים עַל עַצְמוֹ, וְלִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מִזְמוֹר וּמִזְמוֹר. וְשָׁאַל אוֹתוֹ זֶה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: אֵיךְ אוֹמְרִים עַל עַצְמוֹ? וּפֵרֵשׁ לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל, וְהִסְבִּיר לוֹ קְצָת, כִּי עַל כָּל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁיַּצִּילֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהֶם, הַכֹּל צְרִיכִין לְפָרֵשׁ לְעַצְמוֹ עַל מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּשְׁאָר הַמִּזְמוֹרִים. וְשָׁאַל אוֹתוֹ זֶה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: אֵיךְ יְפָרֵשׁ לְעַצְמוֹ אֶת הַפְּסוּקִים שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, כְּגוֹן (תְּהִלִּים פּוֹ): ״שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי״, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: גַּם זֶה צְרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עַצְמָם, כִּי צְרִיכִין לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזוֹ זְכוּת וּנְקֻדָּה טוֹבָה, אֲשֶׁר בִּבְחִינַת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת חָסִיד וְכַיּוֹצֵא. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: הֲלֹא אָנוּ מוֹצְאִים, אֲשֶׁר אֵצֶל יְהוֹשָׁפָט כְּתִיב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־ב׳, יז): ״וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי הַוָיָ״ה״, שֶׁבִּדַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִגְבִּיהַּ לִבּוֹ קְצָת, וְעוֹד אָמַר לוֹ אָז רַבֵּנוּ זַ״ל: הֲלֹא

בַּבֹּקֶר אָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה: "מָה אָנוּ מַה חַיֵּינוּ" וְכוּ', וְאָנוּ מַקְטִינִים עַצְמֵנוּ מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים: "אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ" וְכוּ', שֶׁאַחַר־כָּךְ אָנוּ מְחַזְּקִים עַצְמֵנוּ, וּמְרִימִים אֶת עַצְמֵנוּ, וְאָנוּ מְסַפְּרִים אֶת גְּדֻלָּתֵנוּ, וּמִתְפָּאֲרִים שֶׁאָנוּ עַמּוֹ בְּנֵי בְרִיתוֹ, זֶרַע אַבְרָהָם, יִצְחָק, וְיַעֲקֹב וְכוּ', כִּי כָּךְ צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מִצַּד אֶחָד לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִצַּד שֵׁנִי צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק וְלֹא לְהִשָּׁבֵר כְּלָל.

ג.

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן צז): עַל־יְדֵי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, יְכוֹלִים לוֹמַר תְּהִלִּים.

ד.

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן צח): אֲמִירַת תְּהִלִּים מַעֲלָה גְּדוֹלָה כְּאִלּוּ אֲמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ, כִּי הוּא אֲמָרָם בְּרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְהָרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ מֻנָּח בְּתוֹךְ הַתֵּבוֹת, וּכְשֶׁאוֹמְרָם, הוּא מְעוֹרֵר בְּרוּחַ פִּיו אֶת הָרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, עַד שֶׁנִּחָשָׁב כְּאִלּוּ אֲמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעַצְמוֹ, וְהוּא מְסֻגָּל מְאֹד לְרַפְּאוֹת הַחוֹלֶה, לִהְיוֹת לוֹ בִּטָּחוֹן רַק עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יוֹשִׁיעוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַבִּטָּחוֹן הוּא בְּחִינַת מִשְׁעֶנֶת, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם

נִשְׁעָן עַל הַמַּטֶּה שֶׁלּוֹ, כֵּן הוּא נִשְׁעָן עַל הַבִּטָּחוֹן, שֶׁבּוֹטֵחַ שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים יח, יט): "וַיְהִי ה' לְמִשְׁעָן לִי"; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַפֵּא הַחוֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כא, יט): "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ ונקה", וְזֶה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה יא, א): "וְיָצָא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשַׁי", הַנֶּאֱמַר עַל מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא דָּוִד, בְּחִינַת (אֵיכָה ד, כ): "רוּחַ אַפֵּנוּ מְשִׁיחַ ה'".

ה.

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן קנד), שֶׁהָעִקָּר שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת שֶׁאָחַז בָּהּ, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר וּמְשִׂיחַ הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָמַר תְּהִלִּים הַרְבֵּה בִּפְשִׁיטוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הִגִּיעַ לְמַה שֶׁהִגִּיעַ, וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר הַרְבֵּה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם, וְשָׁפַךְ דְּמָעוֹת כַּמַּיִם בְּעֵת אוֹמְרוֹ מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים, וְכַמָּה פְּעָמִים אָמַר רַק אֶת הַמִּזְמוֹרִים שֶׁמְּאֹד מְעוֹרְרִים אֶת הָאָדָם, וְהָיָה חָזָק בָּזֶה מְאֹד מְאֹד.

ו.

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת הִתְנַשְּׂאוּת, סִימָן כז): עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים מִתְרוֹמְמִים.

ז.

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת סְגֻלָּה, סִימָן ד׳): תְּהִלִּים סְגֻלָּה לְהוֹרִיד גְּשָׁמִים, תְּהִלִּ״ם: לְ׳מָטָר הַ׳שָּׁמַיִם תִּ׳שְׁתֶּה מַ׳יִם.

ח.

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שָׁנָה, סִימָן ג׳): חֲמִשָּׁה־עָשָׂר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שֶׁבִּתְהִלִּים מְסֻגָּלִים לְבַטֵּל הַשָּׁנָה.

ט.

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן תפה): כְּשֶׁאוֹמְרִים מִזְמוֹר אֶחָד תְּהִלִּים טוֹב, זֶה כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתִים מַשְׁקֶה טוֹב (הַיְנוּ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ עִם מִזְמוֹר תְּהִלִּים אֶחָד).

י.

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁצְּרִיכִים לַעֲסֹק הַרְבֵּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן תמא), וְשָׁאַל אוֹתוֹ תַּלְמִידוֹ רַבִּי יוּדְל זַ״ל: אֵיךְ לוֹקְחִין לֵב? הַיְנוּ אֵיךְ זוֹכִים שֶׁיִּהְיוּ הַדִּבּוּרִים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: תֹּאמְרוּ לִי אֵצֶל אֵיזֶה צַדִּיק קִבַּלְתָּ הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב?! כִּי הָעִקָּר הוּא אֲמִירָה בַּפֶּה, הַיְנוּ לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בַּפֶּה, וְהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב בָּאָה מֵאֵלָיו.

קוּנְטְרֵס

כְּבוֹד רַבּוֹ

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בָּחוּר, שֶׁיְּכַבֵּד אֶת רַבּוֹ וְאֶת הַמַּשְׁגִּיחַ, וְיִקְנֶה לְעַצְמוֹ מִדַּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וְיִגָּלֶה מִמַּעֲלַת הַבָּחוּר הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד מִצְוָה חֲמוּרָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כִּכְבוֹד רַבּוֹ, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קי.): כָּל הַחוֹלֵק עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה, וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל הָעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כְּעוֹשֶׂה עִם שְׁכִינָה. וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל הַמִּתְרַעֵם עַל רַבּוֹ כְּאִלּוּ מִתְרַעֵם עַל הַשְּׁכִינָה. וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל הַמְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ, כְּאִלּוּ מְהַרְהֵר אַחַר שְׁכִינָה. הֲרֵי שֶׁצְּרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל כְּבוֹד רַבּוֹ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּכַבֵּד וּמְשַׁמֵּשׁ תָּמִיד אֶת רַבּוֹ, שֶׁאָז אֶל רַב טוֹב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן יִזְכֶּה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתל)

קוּנְטְרֵס

כְּבוֹד רַבּוֹ

א.

צְרִיכִים מְאֹד לִשְׁמֹר בִּכְבוֹד הָרַב וְהַמַּשְׁגִּיחַ

בָּנִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין יַעֲקֹב וַאֲתְחַנָּן תתמא): "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ" (דְּבָרִים ו, ז) — אֵלּוּ תַּלְמִידָיו, מִכָּאן לְתַלְמִידִים שֶׁהֵם קְרוּיִים בָּנִים; וּכְשֵׁם שֶׁהַתַּלְמִידִים קְרוּיִים בָּנִים, כָּךְ הָרַב קָרוּי אָב. וְלָכֵן הַמִּצְוָה הַכִּי גְּדוֹלָה לְתַלְמִיד בִּישִׁיבָה — לְכַבֵּד אֶת רַבּוֹ שֶׁמְּלַמְּדוֹ תּוֹרָה. הָרַב שֶׁמְּלַמֵּד אֶת הַתַּלְמִידִים תּוֹרָה, הוּא נִקְרָא אַבָּא, וְלֹא סְתָם אַבָּא, אֶלָּא אַבָּא נִצְחִי, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא לג.): אֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת רַבּוֹ — שֶׁלּוֹ קוֹדֶמֶת; אֲבֵדַת אָבִיו וַאֲבֵדַת רַבּוֹ — שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת, שֶׁאָבִיו הֵבִיאוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ שֶׁמְּלַמְּדוֹ חָכְמָה, מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. לְמֵדִים מִכָּאן דָּבָר נִפְלָא מְאֹד — אֶחָד אִבֵּד אֲבֵדָה, לִמְצֹא אֶת אֲבֵדָתוֹ, זֶה בָּא קֹדֶם הַכֹּל. רַבֵּנוּ

זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פח): כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא מְאַבֵּד אֲבֵדוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיב, י): ״תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד״; עַל־יְדֵי הַתַּאֲוֹת וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא מְאַבֵּד אֲבֵדוֹת, חֶלְקֵי נִשְׁמָתוֹ יוֹרְדִים בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְרַע וָמָר לוֹ. וְלָכֵן כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הָאֲבֵדוֹת שֶׁלּוֹ, וְהוּא קוֹדֵם לְכֻלָּם! וְלָכֵן כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, אִם רַק יִזְכֶּה לְיַשּׁוּב הַדַּעַת, לְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ אֵיךְ עָבְרוּ עָלָיו עַד עַכְשָׁו הַיָּמִים, הַשָּׁבוּעוֹת, הֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים, שֶׁנִּכְשַׁל בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, הַחֵטְא הֲכִי מְגֻנֶּה, הַחֵטְא שֶׁפּוֹגֵם אֶת הַמֹּחַ, שֶׁעוֹקֵר מֵהָאָדָם אֶת הָאֱמוּנָה, עָלָיו לְהִתְעַסֵּק קֹדֶם בַּאֲבֵדָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ בָּאָה אֲבֵדַת רַבּוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפח), שֶׁצְּרִיכִים לִנְסֹעַ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הוּא הָרַב הָאֱמֶת, כְּדֵי לַחֲזֹר אֶל אֲבֵדָתוֹ. כִּי כָּל הָאֲבֵדוֹת שֶׁל הָאָדָם נִמְצָאוֹת אֵצֶל הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק יַחֲזִיר לוֹ אֶת אֲבֵדָתוֹ שֶׁאִבֵּד. וְלָכֵן אֲבֵדַת אָבִיו וַאֲבֵדַת רַבּוֹ — אֲבֵדַת רַבּוֹ קוֹדֶמֶת, שֶׁהָאָב מְבִיאוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל הָרַב מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. קֹדֶם אָדָם צָרִיךְ בְּעַצְמוֹ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, כָּל בָּחוּר צָרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הָעוֹלָם — ״מֶה עָשִׂיתִי עַד עַכְשָׁו, אֵיךְ אֲנִי מְלֻכְלָךְ בְּזֶהֳמַת תַּאֲוַת נאוּף, אֵיךְ טִמֵּאתִי אֶת עֵינַי בְּהִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת, אֵיךְ טִמֵּאתִי אֶת אָזְנַי עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁמַעְתִּי כָּל מִינֵי נְבָלָה, קָרָאתִי כָּל מִינֵי הֲבָלִים וּדְבָרִים

שֶׁל מַה בְּכָךְ בָּעִתּוֹנִים וְכוּ׳, הָיִיתִי בְּכַעַס וּרְצִיחָה, דִּבַּרְתִּי כָּל מִינֵי דִּבּוּרֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, וְאֵין אֵיבָר אֶחָד אֶצְלִי מְסֻדָּר וּמְתֻקָּן. וְלָכֵן אֲבֻדָּתוֹ קוֹדֶמֶת לְכָל הָאֲבֵדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, קֹדֶם כֹּל אָדָם וּבִפְרָט בָּחוּר, צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, וּלְחַפֵּשׂ אַחַר אֲבֵדָה שֶׁלּוֹ, אֲבָל הֵיכָן מוֹצְאִים אֶת הָאֲבֵדָה שֶׁלּוֹ? אֵצֶל הַצַּדִּיק. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא רַבּוֹ, בָּחוּר שֶׁלּוֹמֵד בִּישִׁיבָה, צָרִיךְ מְאֹד מְאֹד לְהִזָּהֵר בִּ״כְבוֹד רַבּוֹ״, כִּי רַבּוֹ מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. בְּוַדַּאי יֵשׁ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל כִּבּוּד אָב וָאֵם, וּצְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, אֲבָל קֹדֶם חַיָּב בִּ״כְבוֹד רַבּוֹ״, כִּי הָרַבִּי מְבִיאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵינָם סוֹתְרִים זֶה אֶת זֶה, הַהוֹרִים הוֹלִידוּ אֶת הַבֵּן, וּצְרִיכִים לְכַבְּדָם בִּמְאֹד מְאֹד בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (קִדּוּשִׁין ל:): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי; אֲבָל ״כְּבוֹד רַבּוֹ״ עוֹלֶה עַל הַכֹּל. הָרַבִּי שֶׁמְּלַמֵּד אוֹתְךָ תּוֹרָה, הָרֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁמִּתְיַגֵּעַ עִמְּךָ, הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁשּׁוֹמֵר עָלֶיךָ, אוֹתָם צְרִיכִים לְכַבֵּד יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְלָמָּה? כִּי הֵם יְגֵעִים וְטוֹרְחִים אִתְּךָ לְהַעֲמִידְךָ עַל יְסוֹד מוּסָד. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳), שֶׁצְּרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא רַבִּי כָּזֶה, שֶׁיָּכוֹל לְזַכֵּךְ אוֹתוֹ וּלְטַהֲרוֹ, וְלַהֲבִיאוֹ אֶל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, הַיְנוּ

שֶׁיִּזְכֶּה לִמְחַ נָקִי כָּזֶה, שֶׁיַּתְחִיל לִרְאוֹת וּלְהָבִין אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ חִדּוּשׁ הַבְּרִיאָה, לְהַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. זֶה נִקְרָא רַבִּי אֲמִתִּי, שֶׁיָּכוֹל לְהַחְדִּיר בְּךָ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, עַד שֶׁאַתָּה מַתְחִיל לְהָבִין וּלְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְחֻדָּשׁ, זֶה לֹא עוֹלָם שֶׁנִּבְרָא לִפְנֵי חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, אֶלָּא בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ, וְזֶה נִקְרָא חִדּוּשׁ הָעוֹלָם. וְלָזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי רַבִּי אֲמִתִּי, שֶׁמַּחְדִּיר בְּךָ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁתִּחְיֶה רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְזֶה נִקְרָא רַבּוֹ הָאֲמִתִּי, שֶׁלָּמַד אֶצְלוֹ רֹב חָכְמָתוֹ, וְרַבִּי כָּזֶה צָרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְכַבֵּד, שֶׁזֶּה **"כְּבוֹד רַבּוֹ"**.

וְלָכֵן בָּחוּר הַלּוֹמֵד בִּישִׁיבָה אֵצֶל רֹאשׁ יְשִׁיבָה, צָרִיךְ לֵידַע שֶׁזֶּהוּ רַבּוֹ, וְעָלָיו לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ. וְכֵן צָרִיךְ לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת הַמַּשְׁגִּיחַ, שֶׁעָמֵל וְדוֹאֵג שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כָּל הַגַּשְׁמִיּוּת הַדְּרוּשָׁה: אֹכֶל לֶאֱכֹל, לִינָה לָלוּן, וְשֶׁהַמָּקוֹם יִהְיֶה נָקִי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַבָּחוּר וְהַתַּלְמִיד, שֶׁזּוֹכִים לְכַבֵּד אֶת רַבָּם שֶׁמְּלַמְּדָם תּוֹרָה, וְאֶת הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁעוֹזֵר לָהֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן רַבּוֹ, שֶׁמְּדַבֵּק אוֹתוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמַּחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּלַמְּדוֹ אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת

זֶה הָעוֹלָם, אֶת הָרַבִּי הַזֶּה צְרִיכִים מְאֹד לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר, וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר "כְּבוֹד רַבּוֹ" שֶׁלָּמַד אֶצְלוֹ רֹב חָכְמָתוֹ. וְעָלָיו אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי עֵרוּבִין ה, א): כָּל הַמְקַבֵּל פְּנֵי רַבּוֹ, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה; כִּי מַהוּ הָרַב וְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר? הוּא בְּעַצְמוֹ נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם דִּבּוּר בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם עֲשִׂיָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת חָכְמָתוֹ וְאֶת דַּעְתּוֹ וְאֶת כָּל הַשָּׂגָתוֹ, וְיוֹרֵד לְמַטָּה, אֶל בָּחוּר פָּגוּם שֶׁנִּכְשַׁל בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, שֶׁנִּכְשַׁל בְּכָל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, מְחַזְּקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ כְּפִי שֶׁמְּדַבְּרִים עִם חָבֵר טוֹב, אִם הַתַּלְמִיד יָבִין וְיַשְׂכִּיל שֶׁהָרַבִּי מְשַׂחֵק עִמּוֹ מִשְׂחָקִים, וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים (כַּמּוּבָא לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן צא), שֶׁהַצַּדִּיק, הָרַב, מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּשִׂיחוֹת חֻלִּין, כְּדֵי שֶׁגַּם בַּחוּרִים פְּגוּמִים וּפְשׁוּטִים יָבִינוּ דְּבָרָיו, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פִּי מְלִיוֹן גָּבֹהַּ מֵהֶם. אִם הַתַּלְמִיד יָבִין דָּבָר זֶה, אֲזַי יְקַבֵּל הַרְבֵּה מֵרַבּוֹ, כִּי הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ, שֶׁזֶּהוּ "כְּבוֹד רַבּוֹ", אֲבָל אִם מַתְחִיל לְזַלְזֵל בְּרַבּוֹ וְחוֹשֵׁב (בָּבָא מְצִיעָא פד.): מַאי אֲהַנְתְּ לִי, מַה הֵם הוֹעִילוּ לִי, וּמַתְחִיל לְהַחֲצִיף פָּנָיו נֶגְדָּם, אֲזַי מִתְחַצֵּף כְּלַפֵּי הַשְׁכִינָה, וְעָלָיו אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרוּבִין סג.): כָּל הַמּוֹרֶה הֲלָכָה בִּפְנֵי רַבּוֹ חַיָּב מִיתָה; הֲלֹא

יֵשׁ לְךָ אֶת הָרַב, וְאֵיךְ לֹא תִּתְבַּיֵּשׁ לְהִתְגַּדֵּל וּלְהַרְאוֹת שֶׁגַּם אַתָּה כְּבָר מַשֶּׁהוּ וּמֵבִין עִנְיָן, בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ יוֹדֵעַ הֵיטֵב מִי הֶבִיאַךְ לִגְדֻלָּה זוֹ שֶׁתּוּכַל לִלְמֹד. וְלָכֵן זֶהוּ הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר לַתַּלְמִיד, שֶׁיִּזָּהֵר בִּ"כְבוֹד רַבּוֹ", וְלֹא כַּמָּצוּי, שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הוּא מַתְחִיל לִפְעֹר פִּיו הַטָּמֵא לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, הָרַב, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים בַּיְשִׁיבוֹת, שֶׁיֶּשְׁנָם בַּחוּרִים עַזֵּי פָּנִים, הָרֹאשׁ יְשִׁיבָה מָסַר נַפְשׁוֹ לְהַסְבִּירָם אֶת הַגְּמָרָא, נִתַּח לָהֶם אֶת הַסֻּגְיָה, עַד שֶׁהֵבִינוּ אוֹתָהּ הֵיטֵב, לָמַד עִמָּהֶם אֶת הַהֲלָכָה, עַד שֶׁיּוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וּלְבַסּוֹף מַחֲצִיפִים פְּנֵיהֶם נֶגְדּוֹ, אוֹ כְּנֶגֶד הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר טוֹבָתָם, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם אֹכֶל לֶאֱכֹל וְהֵיכָן לִישֹׁן וְכוּ', הֲלֹא זוֹ רִשְׁעוּת מֵאַיִן כְּמוֹתָהּ, וּבִפְרָט מִי שֶׁמִּתְחַצֵּף נֶגֶד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְלַמֵּד אוֹתְךָ אֱמוּנָה וּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אָדָם כָּזֶה זֶהוּ רָשָׁע מֻרְשָׁע! וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קי.): כָּל הַחוֹלֵק עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה; לֹא רַק עַל רַבְּךָ אַתָּה חוֹלֵק, אֶלָּא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְכֵן אוֹמְרִים (שָׁם): כָּל הָעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כְּעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַשְּׁכִינָה. שִׁמּוּ שָׁמַיִם! הַצַּדִּיק שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָזַב אֶת הַכֹּל, הִשְׁלִיךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, בִּטֵּל תּוֹרָה, זָרַק אֶת כָּל עִסּוּקָיו הַקְּדוֹשִׁים, כְּדֵי לְהַגְבִּיהַּ וּלְהוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וּלְנַקּוֹתְךָ מֵעֲבֵרוֹת, וֶהֱבִיאַךְ לְמַה

שֶׁהֲבִיא, וּלְבַסּוֹף אֵינְךָ מִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר עַל רַבִּי כָּזֶה וְצַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא זֶה, הֲלֹא בָּזֶה אַתָּה מְגַלֶּה אֶת רִשְׁעוּתְךָ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם), לֹא דַּי שֶׁאָסוּר לְדַבֵּר נֶגֶד רַבּוֹ, אֶלָּא כָּל הַמְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ, כְּאִלּוּ מְהַרְהֵר אַחַר הַשְּׁכִינָה; אָסוּר לְךָ לְהַרְהֵר אֵיזֶה הִרְהוּר רַע נֶגֶד רַבְּךָ, כִּי אַתָּה מְהַרְהֵר בָּזֶה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. כָּל־כָּךְ צְרִיכִים לְהִזָּהֵר בִּ"כְבוֹד רַבּוֹ". וּדְבָרִים אֵלּוּ כָּל בָּחוּר וְכָל תַּלְמִיד יְשִׁיבָה צָרִיךְ לַחֲקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת רַבּוֹ וְרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְהַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁלּוֹ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּבוֹד הַצַּדִּיק, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּבוֹד הַצַּדִּיק, שֶׁמְּלַמֵּד אוֹתוֹ רֹב חָכְמָתוֹ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן יז): מַה זֶּה כִּבּוּד רַבּוֹ? אָמְרָה תּוֹרָה, שֶׁלֹּא יַעֲמֹד בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא יֵשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא יְהֵיֶה סוֹתֵר אֶת דְּבָרָיו, וּכְשֶׁהוּא שׁוֹאֵל הֲלָכָה, שׁוֹאֵל בְּיִרְאָה, וְלֹא יְקַפֵּץ לְהָשִׁיב, וְלֹא יְהֵיֶה נִכְנָס לְתוֹךְ דְּבָרָיו, שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג בְּרַבּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ — נִקְרָא רָשָׁע לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וְתַלְמוּדוֹ נִשְׁתַּכַּח וּשְׁנוֹתָיו נִתְקַצְּרוֹת; הַאִם אָנוּ נִזְהָרִים בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ?! רוֹאִים אֲנָשִׁים מַחֲצִיפִים פָּנִים נֶגֶד הָרֹאשׁ יְשִׁיבָה, וְאֵינָם נִזְהָרִים בִּכְבוֹדוֹ, אוֹ בִּכְבוֹד הָרַב וְהַמַּשְׁגִּיחַ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינָם נִזְהָרִים בִּכְבוֹד הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמַּחְדִּיר בָּנוּ גַּם־כֵּן אֱמוּנָה.

וְלָכֵן בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים יְקָרִים! רְאוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה "כְּבוֹד רַבּוֹ", לְכַבֵּד אֶת רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, לְכַבֵּד אֶת הַמַּשְׁגִּיחַ, אֶת הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמְגַלֶּה לָנוּ אֱמוּנָה, הַמְגַלֶּה לָנוּ דֶּרֶךְ בַּחַיִּים, אֵיךְ לְעָבְרָם, וְאֵיךְ לְהַחֲזִיק בָּהֶם מַעֲמָד, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁהָעֶרֶב־רַב מִתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם, וּמַכְשִׁילִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמַפְקִירִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֶת הַנְּשִׁים בִּפְרִיצוּת, הָעוֹשִׂים פְּרָצוֹת בִּנְשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְסִתּוֹבְבוֹת עֲרֻמּוֹת כְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, כְּדֵי לְהַכְשִׁיל אֶת בְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ עֲצַת בִּלְעָם, שֶׁכָּל הָרְחוֹבוֹת מְלֵאִים שִׁקּוּץ, נְאוּף, תִּעוּב וְזִהוּם, לְהַכְשִׁיל בְּנֵי־אָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁזֶּה הַחֵטְא הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר, שֶׁמְּטַמְטֵם אֶת הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל. וְהִנֵּה בָּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הָרַב שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ, וּמְקָרְבֵנוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז אַיֵּה הֵיכָן "כְּבוֹד רַבּוֹ?!" הַאִם אֲנַחְנוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ?! הַאִם אָנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ?! הֵן אֱמֶת שֶׁהוּא מִתְלַבֵּשׁ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, עַד שֶׁאָנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא אָדָם פָּשׁוּט, וְאֵינֵנוּ שָׂמִים לֵב אֶל גֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁמְּרַחֵם עָלֵינוּ. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז'), שֶׁעִקַּר רַחֲמָנוּת הַצַּדִּיק — לְהוֹצִיאֵנוּ מֵעֲוֹנוֹת, וְזֶה

נִקְרָא מַנְהִיג אֱמִתִּי, צַדִּיק אֱמִתִּי, רַב אֱמִתִּי, שֶׁמְּרַחֵם עָלֵינוּ וּמוֹצִיאֵנוּ מֵעַוֹונוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רמג), שֶׁכָּל מַה שֶׁהַצַּדִּיק יוֹתֵר גָּדוֹל, הוּא יָכוֹל לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה, שֶׁלֹּא יִרְאוּ עָלָיו מְאוּמָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יָדַיִם ג, ה): כָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מֵרֹב קְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בּוֹ, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ שִׁיר שֶׁל חֻשָּׁק, וּמִתְפַּלֵּא שֶׁלֹּא מֻזְכָּר אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת שֵׁם הַוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ מֵרֹב קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, לֹא רוֹאִים אֶצְלוֹ כְּלוּם, אֲבָל אָדָם צָרִיךְ לְתָפֹס וְלִקְלֹט: ״מִי הֶחְדִּיר בִּי אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! מִי הִכְנִיס בִּי תְּשׁוּקָה לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! וּמִי לִמֵּד אוֹתִי אֵיךְ לִלְמֹד תּוֹרָה, אִם לֹא זֶה הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁמַּלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִטְעוֹת שֶׁהוּא הֶחָבֵר שֶׁלִּי, אוֹ לַחֲשֹׁב שֶׁאֲנִי יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ״, אֵין זֶה אֶלָּא הַטְמָטוּם שֶׁאֲנַחְנוּ מְטֻמְטָמִים בּוֹ מֵרֹב עֲוונוֹת. וְלָכֵן כָּל תַּלְמִיד וְכָל בָּחוּר צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל ״כְּבוֹד רַבּוֹ״, כְּבוֹד רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, כְּבוֹד הַמַּשְׁגִּיחַ וּכְבוֹד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ.

ב.

סֵדֶר וְנִקָּיוֹן זֶהוּ יְסוֹד הַהַצְלָחָה בַּיְשִׁיבָה

בָּנִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! כָּל בָּחוּר צָרִיךְ לִזְכֹּר, אֲשֶׁר הַיְסוֹד בַּחַיִּים כְּדֵי לְהַצְלִיחַ זֶהוּ: סֵדֶר, גַּם לְמַעְלָה בָּרָקִיעַ, הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְהַמַּזָּלוֹת עוֹמְדִים בְּסֵדֶר נִפְלָא מְאֹד, כָּל כּוֹכָב עוֹמֵד בַּמָּקוֹם שֶׁלּוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ נִכְנָס בִּמְקוֹם זוּלָתוֹ, סֵדֶר צָרִיךְ לִהְיוֹת הַיְסוֹד אֵצֶל בָּחוּר, מָתַי הוֹלֵךְ לִישׁן, מָתַי קָם, מָתַי לוֹמֵד וְאוֹכֵל, הַסֵּדֶר הוּא סוֹד הַהַצְלָחָה שֶׁל בָּחוּר, וְכֵן הַנִּקָּיוֹן חָשׁוּב מְאֹד, שֶׁיִּהְיֶה נָקִי בִּבְגָדָיו וּבְגוּפוֹ וּבִמְקוֹמוֹ, בָּזֶה מַרְאֶה עַל נִקְיוֹן מֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, כִּי אִם בָּחוּר מַזְנִיחַ אֶת גּוּפוֹ וְאֵינוֹ רוֹחֲצוֹ, וְנוֹדֵף מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע, הוּא מוֹרֶה וּמְגַלֶּה שֶׁנִּשְׁמָתוֹ פְּגוּמָה, וְכֵן אִם יֵשׁ כִּתְמֵי לְכְלוּךְ עַל בְּגָדָיו, סִימָן שֶׁמֹּחוֹ מְלֻכְלָךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קכז): הַבְּגָדִים הֵם בְּסוֹד הַחַשְׁמַל שֶׁהוּא שְׁמִירָה, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר שֶׁהַבְּגָדִים יִהְיוּ שְׁלֵמִים וְלֹא קְרוּעִים, כִּי הוּא קִלְקוּל הַשְּׁמִירָה, וְהַבְּגָדִים בְּעַצְמָם יִתְּבְעוּ אוֹתוֹ, אִם אֵינוֹ נִזְהָר בָּהֶם. הַנִּקָּיוֹן בַּחֲדַר הָאֹכֶל זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַיְסוֹד אֵצֶל כָּל בָּחוּר, אָכַלְתָּ — תְּנַקֵּה אַחֲרֶיךָ, וְאַף שֶׁיֵּשׁ אֶחָד הַמְנַקֶּה, תִּטְרַח גַּם אַתָּה וְתוֹשִׁיט יָד וְכָתֵף, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ מְשָׁרֵת שֶׁלְּךָ, וּבָזֶה אַתָּה מוֹכִיחַ שֶׁהִנְּךָ מְסֻדָּר וּמְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, אֲבָל אִם בָּחוּר מַזְנִיחַ עַצְמוֹ וּסְבִיבָתוֹ, אוֹכֵל

וּמַשְׁלִיךְ עַל הָאָרֶץ אֶת הַפְּסֹלֶת וְכוּ׳, אוֹ מוֹתִיר אֶת הָאַשְׁפָּה עַל הַשֻּׁלְחָן, בָּזֶה מַרְאֶה אֶת רֹעַ מִדּוֹתָיו, שֶׁהוּא רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מִלֶּכְלָךְ בַּעֲבֵרוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִטָּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, עַל־יָדָהּ מְגַלֶּה מִיהוּ. עָלָיו לִרְאוֹת שֶׁהַמַּצָּעִים יִהְיוּ נְקִיִּים, אֲזַי יוֹדְעִים שֶׁהַבָּחוּר נָקִי, אֲבָל אִם מַזְנִיחַ אֶת הַנְּקִיּוּת, סִימָן שֶׁהוּא פָּגוּם. וְלָכֵן סֵדֶר וְנָקְיוֹן זֶה יְסוֹד הַצְלָחַת כָּל בָּחוּר בַּיְשִׁיבָה, וְזֶהוּ יְסוֹד הַצְלָחַת עֲתִידוֹ, כִּי כְּפִי שֶׁיִּתְנַהֵג בַּיְשִׁיבָה, כָּךְ יִנְהַג כָּל הַחַיִּים. וְלָכֵן כָּל בָּחוּר צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִחְיוֹת עִם סֵדֶר, לִהְיוֹת נָקִי, וְזֶה מַה שֶּׁיּוֹעִיל לוֹ בַּחַיִּים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ. כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יָפֶה יוֹתֵר מִסֵּדֶר וְנָקְיוֹן, וְאָז יֵשׁ לוֹ הַרְבֵּה חֲבֵרִים וִידִידִים, וְכֻלָּם חֲפֵצִים לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו, לֹא־כֵן בָּחוּר שֶׁנּוֹדֵף מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע, מְעוֹרֵר שְׂאַט נֶפֶשׁ לַעֲמֹד עַל יָדוֹ, בְּגָדָיו מְלֻכְלָכִים, רֵיחַ רַע נוֹדֵף מִמִּטָּתוֹ, אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו. וְלָכֵן הַסֵּדֶר וְהַנְּקְיוֹן זֶהוּ יְסוֹד הַצְלָחַת כָּל בָּחוּר.

ג.

קְנִיַּת מִדּוֹת טוֹבוֹת, זֶה סִימָן לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ

בָּנִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! אֵין עוֹד דָּבָר כָּל־כָּךְ חָשׁוּב לְבָחוּר כְּמִדּוֹת טוֹבוֹת. וְזֹאת עֲלֵיכֶם לְהָבִין, בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים, שֶׁקְּנִיַּת מִדּוֹת

טוֹבוֹת זֶה סִימָן לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ, אִם קוֹנִים לְעַצְמָם מִדּוֹת טוֹבוֹת, עוֹזְרִים אֶחָד לַשֵּׁנִי, מְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, זֶה סִימָן עַל נֶפֶשׁ נְקִיָּה. רַבֵּנוּ זַ״ל חִבֵּר ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, וְאָמַר שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ לִיהוּדִי. וְחָזַר הַרְבֵּה בְּסֵפֶר זֶה וְלָמַד בּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָלַךְ כְּפִי הַכָּתוּב בּוֹ. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁרוֹצֶה שֶׁכָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִלְמַד ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו, כִּי הַמִּדּוֹת הֵן עִקַּר הָאָדָם, כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ (מְגִלָּה יב:). וְיֵשׁ מַאֲמַר הֶחָכָם: ׳בַּקֵּשׁ מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לוֹ, וַעֲזֹב מַה שֶּׁאֵין אַתָּה צָרִיךְ לוֹ׳. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מְחַפְּשִׂים דְּבָרִים שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים אֲלֵיהֶם, וּמַזְנִיחִים אֶת הַשַּׁיָּךְ לָהֶם. אַל תְּחַפֵּשׂ גְּדוֹלוֹת, תְּחַפֵּשׂ מִדּוֹת טוֹבוֹת. וְעִקַּר הַמִּדּוֹת זֶה בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, כִּי אֵין עוֹד יְפִי שֶׁל בָּחוּר כְּשֶׁעוֹזֵר לַזּוּלַת. וּמִכָּל שֶׁכֵּן תַּלְמִיד שֶׁעוֹזֵר לְרַבּוֹ, זֶה נִקְרָא תַּלְמִיד מָסוּר, שֶׁאֲפִלּוּ רַבּוֹ כּוֹעֵס עָלָיו — אֵינוֹ מֵגִיב, וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג:): כָּל תַּלְמִיד שֶׁכּוֹעֵס עָלָיו רַבּוֹ רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וְשׁוֹתֵק, זוֹכֶה לְהַבְחִין בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת, אִם הָרַב צוֹעֵק עָלֶיךָ וְאַתָּה מְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, כִּי יוֹדֵעַ אַתָּה שֶׁיֵּשׁ לָרַב כַּוָּנָה, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לְךָ מִדּוֹת טוֹבוֹת. אֲבָל אִם אַתָּה חָצוּף נֶגֶד רַבְּךָ, אַתָּה מֵעֵז פָּנִים נֶגֶד רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, אַתָּה מוֹכִיחַ בַּעֲלִיל שֶׁאַתָּה מְגֻשָּׁם וּמְזֹהָם, וַחֲסַר מִדּוֹת טוֹבוֹת. וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד עַל קִנְיַת מִדּוֹת טוֹבוֹת,

שֶׁהֵן סִימָן לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ. וְתָמִיד תַּלְמִידִים יְקָרִים, בַּחוּרִים אֲהוּבִים, זִכְרוּ אֶת מַאֲמָרָם זַ״ל (עַיֵּן בָּבָא קַמָּא נו.) אָסוּר לְהַנִּיחַ דִּבְרֵי הָרַב וְלִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי הַתַּלְמִיד; צְרִיכִים תָּמִיד לִשְׁמֹעַ מַה יֵּשׁ לָרַב לוֹמַר וְלֹא לְהֵפֶךְ. הַיּוֹם רוֹאִים, שֶׁיֵּשְׁנָם חֲצוּפִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר עַל רַבָּם; רַבְּךָ שֶׁלִּמְּדְךָ תּוֹרָה, שֶׁהִכְנִיס בְּךָ מִדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁהֶחְדִּיר בְּךָ תְּשׁוּקָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְהַתְמָדָה וְכוּ׳ וְכוּ׳ זֶהוּ רַבְּךָ! וְהִנֵּה אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהִנְּךָ יוֹתֵר גָּדוֹל מֵהָרַבִּי?! שָׂכַחְתָּ אֵיךְ נִכְשַׁלְתָּ בִּפְגַם הַבְּרִית, וְיָשַׁבְתָּ בְּתוֹךְ זֻהֲמַת הַנְּאוּף, וְרַק הָרַבִּי הַזֶּה הוֹרִיד עַצְמוֹ אֵלֶיךָ וְקֵרֵב אוֹתְךָ וְהִגְבִּיהַּ אוֹתְךָ. וְתִרְאֶה לְהֵיכָן נִשְׁלַכְתָּ וְנָפַלְתָּ, וְעַתָּה אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהִנְּךָ גָּדוֹל יוֹתֵר מֵרַבְּךָ?! הֲלֹא עִקַּר קִנְיַת מִדּוֹת טוֹבוֹת, זֶה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָרַב, וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת צו.): כָּל הַמּוֹנֵעַ תַּלְמִידוֹ מִלְּשַׁמְּשׁוֹ, כְּאִלּוּ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד, וּפוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם; הָרַב צָרִיךְ לִרְאוֹת לְהַנִּיחַ שֶׁהַתַּלְמִידִים יְשַׁמְּשׁוּ אוֹתוֹ, וְכָךְ יִלְמְדוּ מִמֶּנּוּ מִדּוֹת טוֹבוֹת. הָרַב חַי בְּזֶה הָעוֹלָם וּמִתְנַהֵג בְּזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְזֶהוּ לְמוּד אֵיךְ מִתְנַהֲגִים עִם הָאִשָּׁה, הָרַב זֶה סֵפֶר תּוֹרָה חַי, תּוֹרָה שְׁלֵמָה, צְרִיכִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָרַב, לִרְאוֹת אֶת מִדּוֹתָיו, בְּעֵת שֶׁעוֹבֵר עָלָיו צָרוֹת לִרְאוֹת אֵיךְ מַחֲזִיק מַעֲמָד. וְלָכֵן קִנְיַת מִדּוֹת טוֹבוֹת, זֶה סִימָן לִגְדֻלַּת הַנֶּפֶשׁ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת מז:): קָרָא וְשָׁנָה

וְלֹא שִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים — הוּא עַם הָאָרֶץ; כִּי הָעִקָּר — שִׁמּוּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, לִרְאוֹת אֵיךְ רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ מִתְנַהֵג, אֵיךְ הָרֹאשׁ יְשִׁיבָה מִתְנַהֵג, וְהֵם צְרִיכִים לִהְיוֹת הַסֵּמֶל שֶׁל מִדּוֹת טוֹבוֹת. יֵשׁ מַאֲמַר הֶחָכָם: 'אִם תֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, מַה שֶּׁיַּסְפִּיק לְךָ הַמְעַט יַסְפִּיק לָךְ, וְאִם לֹא תֵּצֵא מִמֶּנּוּ, מַה שֶּׁלֹּא יַסְפִּיק לָךְ, כְּלוּם לֹא יַסְפִּיק לָךְ'; זֶה מַה שֶּׁלּוֹמְדִים מֵהָרַב וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), שֶׁצְּרִיכִים לְקַבֵּל מֵהָרַב מִדַּת הִסְתַּפְּקוּת, לֹא לִרְצוֹת יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר הֶחָכָם: 'אֵין עֹשֶׁר כְּרָצוֹן וְהִסְתַּפְּקוּת'; מִצַּד אֶחָד אַתָּה צָרִיךְ לִרְצוֹת הַרְבֵּה דְּבָרִים, וּמִצַּד שֵׁנִי תִּסְתַּפֵּק בַּמֶּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ; כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (אָבוֹת ד, א): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ; וְאֵלּוּ הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁבָּחוּר יְשִׁיבָה יָכוֹל לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ; וְאִם נִקְנֶה לְעַצְמֵנוּ מִדּוֹת טוֹבוֹת, אֲזַי שְׁמֵנוּ הַטּוֹב יֵצֵא לְפָנֵינוּ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם אוֹמֵר (קֹהֶלֶת ז, א): טוֹב שֵׁם מִשֶּׁמֶן טוֹב; אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה מח, סִימָן א'): שֶׁמֶן טוֹב זֶה רַק מֻחְדָּר לַעֲלִיָּה, אֲבָל שֵׁם טוֹב הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ; אֵיךְ קוֹנִים שֵׁם טוֹב? עַל־יְדֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁזֶּה סִימָן לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ, וְלָכֵן כָּל בָּחוּר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לִקְנוֹת מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאָז יִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים.

ד.

לִלְמֹד עַל־פִּי סֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל

בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד. רַבֵּנוּ זַ״ל נִשְׁלַח לְדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ מַתָּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, רַבֵּנוּ זַ״ל אֵינוֹ מְצֻמְצָם בְּשׁוּם מָקוֹם, אֶלָּא בְּתוֹךְ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״ וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר אֶת סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, הוּא מַכִּיר אֶת הַצַּדִּיק יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצב), שֶׁשִּׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הֵם בְּתוֹךְ סְפָרוֹ. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא יוֹתֵר מְקֻרָב אֵלָיו זַ״ל. וְלָכֵן אַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, שֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל מְצֻמְצָם בְּאֵיזֶה מָקוֹם, לֹא וָלֹא! מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא יוֹתֵר מְקֻרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל נִמְצָא בְּתוֹךְ סְפָרָיו. וּלְבַל תַּטְעֶה אֶתְכֶם אֵיזוֹ קְבוּצָה קְטַנָּה שֶׁקּוֹרְאִים עַצְמָם מַנְהִיגִים, שֶׁבָּנוּ לְעַצְמָם 'שׁוּל', וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם בַּעֲלֵי־בָּתִּים עַל דְּבַר רַבֵּנוּ זַ״ל, זוֹ טָעוּת חֲמוּרָה, וַעֲלֵיהֶם אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), מְסֻכָּנִים, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג אֶת עַצְמָם, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לְהַנְהִיג אֶת אֲחֵרִים?! יֵשׁ מְשֻׁגָּע מִטָּרָף שֶׁסּוֹבֵל עַל הָעֲצַבִּים, יֵשׁ לוֹ

פַּחַד גְּבָהִים, וְלָכֵן אֵינוֹ נוֹסֵעַ אֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל, וְקוֹרֵא אֶת עַצְמוֹ מַנְהִיג, וְהוּא אוֹמֵר, שֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל אֵינָנוּ שַׁיָּךְ לִסְפָרַדִּים, וְהוּא גִּזְעָן גָּדוֹל, וְאִמְרוֹתָיו הָעַסִיסִיּוֹת נֶגֶד אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֵדוֹת הַמִּזְרָח מְפֻרְסָמוֹת, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ הַמְטֹרֶפֶת, וְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים מַכְתִּירִים אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ הוּא הַבַּעַל־הַבַּיִת, אֵיזֶה שְׁגָעוֹן, אֵיזוֹ שְׁטוּת הִיא זוֹ ! וְלָכֵן תּוֹצִיאוּ אֶת זֹאת מִדַּעְתְּכֶם, וְתֵדְעוּ לָכֶם, שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל נִמְצָא רַק בְּתוֹךְ סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, וְאָמַר, שֶׁמִּי שֶׁיִּלְמַד בְּסִפְרוֹ, תִּפָּתַח קַשְׁיוּת גִּידָיו, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה וּבַעַל הַשָּׂגָה גָּדוֹל. וְאָמַר, שֶׁסִּפְרוֹ הוּא ׳אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה׳, וְרָצָה מְאֹד שֶׁנִּלְמַד סִפְרוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּינוּ בְּעַל־פֶּה. וְכֵן ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״ שֶׁמְּעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), וּבִפְרָט ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״ בִּקְּשָׁנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל לִלְמֹדוֹ הַרְבֵּה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מַתָּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְעָלָיו לְפַרְסֵם וּלְגַלּוֹת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל. וְהִנֵּה הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם אֵינוֹ נָח וְאֵינוֹ שׁוֹקֵט, וְרוֹצֶה רַק לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת דְּבַר רַבֵּנוּ זַ״ל. וְסִפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז׳, מֵהַזְּבוּב וְהָעַכְבִּישׁ), שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמָתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם, צָעַק הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד, אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת. וְאָמְרוּ לוֹ: הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מֻכְרָחָה לָרֶדֶת, וְאַתָּה תֵּצֵא וְתִמְצָא לְךָ עֵצָה. וְיָצָא וְחָזַר עִם אֵיזֶה זָקֵן טִפֵּשׁ

וְצָחַק וְצָחַק, וְאָמַר הַסָּמ״ךְ־מ״ם: אֵינִי מְפַחֵד, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ יְכוֹלָה לָרֶדֶת. וּמִיהוּ הַזָּקֵן הַטִּפֵּשׁ? זֶה שֶׁבָּא עִם הַצְּחוֹק וְצוֹחֵק עִם הַפֶּתֶק, וְאוֹמֵר: נ׳ נח׳ נחמ׳ וְכוּ׳ וְכוּ׳, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם בּוּשׁוֹת וַחֲרָפוֹת לַחֲסִידוּת בְּרֶסֶלֶב. וּכְמוֹ אֵלּוּ הַכְּנוּפְיָה הַקְּטַנְטַנָּה הַמִּתְיַמְּרִים לוֹמַר, שֶׁהֵם הַמַּנְהִיגִים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל מְצֻמְצָם בַּ׳שׁוּל׳, וּכְאִלּוּ רַק שָׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הֵם סְתָם בַּעֲלֵי דִּמְיוֹן, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַפֶּתֶק, זוֹ לֵיצָנוּת אַחַת גְּדוֹלָה מְאֹד! כִּי הָיָה יְהוּדִי בְּשֵׁם ר׳ יוֹאֵל אַשְׁכְּנַזִי זַ״ל, שֶׁגָּר בִּטְבֶרְיָה, וְהוּא הָיָה אִישׁ שָׁמֵחַ, וְרָאָה אֵיךְ שֶׁרּוֹדְפִים אֶת הָאַבְרֵךְ יִשְׂרָאֵל דֹּב אוֹדֶסֶר שֶׁנָּפַל בִּדְכָאוֹן, אֲזַי כָּתַב לוֹ פֶּתֶק, וְהִכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ הַ״לִּקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ שֶׁלּוֹ, וּמִסְכֵּן הַהוּא חָשַׁב וְדִמְיֵן לְעַצְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל שָׁלַח לוֹ פֶּתֶק, וּכְשֶׁבָּא אֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְפָרְסֵם זֹאת — צָחֲקוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם, וּמֵרֹב בּוּשָׁה הֶחְבִּיאוּ, עַד שֶׁלְּעֵת זִקְנָתוֹ בָּאוּ כַּמָּה מְשֻׁגָּעִים צָרְפָתִיִּים, וְהוֹצִיאוּהוּ מֵהַמּוֹשָׁב זְקֵנִים, וְעַכְשָׁו הֵם עוֹשִׂים עֵסֶק גָּדוֹל מִזֶּה, וְעוֹשִׂים בִּזְיוֹנוֹת, וְכוֹתְבִים עַל כָּל הַקִּירוֹת: נ׳ נח׳ וְכוּ׳, וְעוֹשִׂים עַל זֶה שִׁירִים וְקוֹפְצִים, וְעוֹשִׂים בִּזְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים לִדְבַר רַבֵּנוּ זַ״ל, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן נט): מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיק, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַצַּדִּיק, שֶׁלֹּא יֵצֵא עָלָיו שֵׁם רַע; וְהֵם גּוֹרְמִים שֶׁבַּחוּרִים יְקָרִים, אַבְרֵכִים בְּנֵי תּוֹרָה חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה, יִתְרַחֲקוּ מֵרַבֵּנוּ זַ״ל.

וְעָלֵינוּ לְדַבֵּר מִזֶּה וּלְפַרְסֵם אֶת זֹאת, אֲשֶׁר כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה הוּא רַק לֵיצֵי לֵיצָנוּת, וְהַכֹּל דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁאִם רַבֵּנוּ זַ״ל הֶעֱמִיד שְׁנֵי עֵדִים צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁיָּבוֹא לַצִּיּוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁלִּי בָּעִיר אוּמַן, וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה, וְיֹאמַר עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, אֲפִלּוּ אִם גָּבְהוּ וְעָצְמוּ חַטָּאָיו וּפְשָׁעָיו, יוֹצִיאוֹ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו. וְאֵיךְ יָכוֹל לָבוֹא אָדָם שְׁנוֹלַד בְּטֻמְאָה, וְהִתְחַנֵּךְ בְּחִנּוּךְ כַּפְרָנִי, וְהַיּוֹם חָזַר בִּתְשׁוּבָה, וּכְבָר נַעֲשָׂה רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים, וְהוּא פּוֹעֵר פִּיו נֶגֶד הַנְּסִיעָה לְצִיּוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל בָּעִיר אוּמַן?! בְּשָׁעָה שֶׁאִישׁ אֱלֹקִים קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד — רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ עַל־יְדֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, וְהִבְטִיחַ הַבְטָחָה כָּזוֹ: תָּבוֹאוּ אֶל הַצִּיּוֹן שֶׁלִּי, וְתִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה, וְתֹאמְרוּ הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, אֲנִי אוֹצִיאֲכֶם מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, בַּפְּאוֹת אֹחַז אֶתְכֶם וְאוֹצִיאֲכֶם. וְאֵיךְ יָכוֹל לָבוֹא טִפָּה סְרוּחָה, אַף שֶׁקּוֹרֵא עַצְמוֹ ׳חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה׳, וְלַחֲלֹק עַל זֶה?! אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ!

אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! רַבֵּנוּ זַ״ל נָתַן לָנוּ סֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד נִפְלָא מְאֹד, אֲשֶׁר מִי

שֶׁיֵּלֵךְ בְּסֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁלּוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת בָּקִי בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כַּמּוּבָא (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן עו), שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל הֶחֱזִיק, שֶׁצְּרִיכִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, וּלְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה וּלְסַיֵּם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה לֹא מֵבִין תִּגְרֹס, וְתַתְחִיל מֵהַתְחָלַת הַתַּנַ״ךְ, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתַּנַ״ךְ, וּמִלְּבַד זֹאת תִּלְמַד בְּכָל יוֹם חֻמָּשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, בְּאֹפֶן שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ ׳שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם׳ עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י זַ״ל, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת לָכֶם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ח.): לְעוֹלָם יַשְׁלִים אָדָם פָּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר, שֶׁכָּל הַמַּשְׁלִים פָּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר, מַשְׁלִימִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו; וְאֵין עוֹד סְגֻלָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, כְּמוֹ לְהַזְהֵר לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ ׳שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם׳ עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י זַ״ל, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לְיִרְאַת שָׁמַיִם. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל עַל לִמּוּד סֵפֶר הַתַּנַ״ךְ, שֶׁזֶּהוּ סֵפֶר מוּסָר שֶׁלּוֹ, כִּי לִמּוּד הַתַּנַ״ךְ צְרִיכִים לְפָרֵשׁ עַל עַצְמוֹ, כִּי כָּל אֶחָד מְרֻמָּז בְּתוֹךְ הַתַּנַ״ךְ, וְכָל דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים סוֹבְבִים גַּם עָלָיו. וְכֵן לָקַחַת מִשְׁנָיוֹת וּלְהַתְחִיל מֵהַתְחָלָה לִגְרֹס פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וַיַּתְחִיל שׁוּב, וּכְשֶׁיְּסַיֵּם יַתְחִיל שׁוּב וָשׁוּב, וּכְמוֹ־כֵן יַעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ שִׁעוּר בַּגְּמָרָא, יִלְמַד דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁיְּסַיֵּם פֶּרֶק, וְיִלְמַד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁיְּסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, וְכֵן יְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא אַחַר מַסֶּכְתָּא, עַד

שֶׁיִּסַּיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ"ס כֻּלּוֹ, וְכֵן בִּד' חֻלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ וְכֵן בַּמִּדְרָשִׁים וּבְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, וְזֶה דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁכָּל בָּחוּר יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בְּדֶרֶךְ זוֹ. וְלָכֵן בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! כְּדַאי לָכֶם לְעַיֵּן הֵיטֵב בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר מְגַלֶּה לָנוּ אֵיךְ לוֹמְדִים תּוֹרָה, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי הַבָּחוּר שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ וְלוֹמֵד תּוֹרָה עַל־פִּי סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר לֹא יֶאֱרַךְ זְמַן, וִיסַיֵּם כָּל הַתַּנַ"ךְ וְכָל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, רַמְבַּ"ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכָל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, וְכָל הַשּׁוּ"תִים, כִּי אִם לוֹמְדִים בְּסֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲזַי מַצְלִיחִים; אַשְׁרֵי הַבָּחוּר וְהַתַּלְמִיד שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל־פִּי סֵדֶר־דֶּרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲזַי תָּמִיד יִהְיֶה עָסוּק, וְיַכְנִיס מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ בַּתּוֹרָה, וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְזַכֶּה אֶתְכֶם, בַּחוּרִים יְקָרִים, תַּלְמִידִים אֲהוּבִים! לְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵינוּ אֵלֶּה, וְאָז טוֹב לָכֶם כָּל הַיָּמִים, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הֶסְפֵּד עַל צַדִּיקִים

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַהֶסְפֵּד עַל הַצַּדִּיקִים, וְאֵיךְ הוּא מוֹעִיל לְהַחַיִּים לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי וְחַכְמֵי הַדּוֹר, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר עִנְיַן הַהֶסְפֵּד עַל הַצַּדִּיק הוּא רַק בִּשְׁבִיל תַּלְמִידָיו, כִּי בָּזֶה שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק נִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה בְּלֵב הַתַּלְמִידִים לְחַפֵּשׂ אַחַר רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רַבָּם, שֶׁהִנִּיחַ בְּתוֹךְ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, שְׁלוּחִין, הֲלָכָה ה׳), וּכְכָל שֶׁמַּסְפִּידִים יוֹתֵר אֶת רַבּוֹ, יוֹתֵר נִמְשָׁךְ עַל הָאָדָם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רַבּוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלא)

קוּנְטְרֵס

הֶסְפֵּד עַל צַדִּיקִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּאָדָם שֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת. כִּי כָּךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר (בא מב): תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ; כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, נְשָׁמוֹת גְּבוֹהוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָן לְהַחֲזִיר אוֹתָנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דִּבְרֵיהֶם, כִּי כָּל אֲשֶׁר הַחֲכָמִים מְדַבְּרִים וּמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ, עָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם. וְזוֹ הַזְּכוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לְבַר יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה' לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, רַק עַל־יְדֵי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּהַר סִינַי, וְנִמְסְרָה מִפֶּה לְאֹזֶן, מִמֹּשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ מִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, מִזְּקֵנִים לִנְבִיאִים, מִנְּבִיאִים לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ. וְלָכֵן אָנוּ מְחֻיָּבִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ הִלְכוֹת הַתּוֹרָה יוֹם יוֹם, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וְאֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וְהֵם יְחַזְּקוּ לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה. אֲבָל כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָז יֵשׁ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַעַר גָּדוֹל מְאֹד. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יג:): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק, אָמַר קֶדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: וַי לִי, מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים, מִי יָקִים לִי אֶת הָאֲנָשִׁים הָרָעִים, אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ רְחוֹקִים מִן הַקְּדֻשָּׁה. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לְהַסְפִּיד אֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הֶחָכָם, אֶת הַצַּדִּיק, שֶׁקֵּרֵב מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְגִלָּה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי הַהֶסְפֵּד הַזֶּה, אֲנַחְנוּ נִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כִּי בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וְשֶׁל הֶחָכָם אֵינֶנּוּ נוֹהֲגִים בּוֹ הַכָּבוֹד הָרָאוּי, כִּי אֵינֶנּוּ מַכִּירִים אוֹתוֹ הֵיטֵב עַל אַף פִּרְסוּמוֹ הָרַב, עִם כָּל זֹאת הוּא נֶעֱלָם עֲדַיִן לְגַמְרֵי מִכָּל הָעוֹלָם.

כִּי בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲשֶׁר חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, מְיַגְּעִים עַצְמָם אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה בִּיגִיעָה וּבְטִרְחָה נִפְלָאָה בַּתּוֹרָה, מְמִיתִים אֶת עַצְמָם עַל הַתּוֹרָה, כִּי הֵם לֹא זוֹכִים בְּיוֹם אֶחָד, אוֹ בְּשָׁבוּעַ אֶחָד, אוֹ בְּחֹדֶשׁ אֶחָד, אוֹ בְּשָׁנָה אַחַת לְהַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁהִגִּיעוּ, אֶלָּא אָרַךְ לָהֶם יְגִיעוֹת וּטְרָחוֹת שֶׁל שְׁלֹשִׁים אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה, שֶׁיָּגְעוּ בַּתּוֹרָה וְיוֹתֵר. וּכְמוֹ־כֵן צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יְגֵעִים וְטוֹרְחִים יָמִים וְשָׁנִים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים אֶל מַה שֶּׁמַּגִּיעִים — הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת. וְאַחַר־כָּךְ כְּפִי גֹּדֶל מַעֲלָתָם וּמַדְרֵגָתָם, שֶׁמַּשִּׂיגִים אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁמַּשִּׂיגִים אֶת הַתּוֹרָה, יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמָם בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, כְּדֵי שֶׁיֵּרְדוּ אֵלֵינוּ. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּרַדְאי זָכָה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְעִידָה (דְּבָרִים לד, י): "וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲשֶׁר יְדָעוֹ יְהוָ"ה פָּנִים אֶל פָּנִים" וְגוֹ'. כִּי הוּא הָיָה דָּבוּק לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּתוּב (שְׁמוֹת יט, יד): "מִן הָהָר אֶל הָעָם", אַף שֶׁהָיָה דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל יָרַד אֶל הָעָם, קֵרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוֹרִיד עַצְמוֹ לְכָל יְהוּדִי וִיהוּדִי, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא זָכָה

לְמַדְרֵגוֹת הַכִּי עֶלְיוֹנוֹת בִּנְבוּאָה, הוּא רָאָה אֶת כָּל פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל א, א): "נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים", הָיוּ גְּלוּיִים לְפָנָיו כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. גִּלָּה אֶת כָּל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: בִּימֵי מֹשֶׁה רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם, מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהוֹרִיד עַצְמוֹ עַד שִׁפְחָה, וּלְהָאִיר בָּהּ אֱלֹקוּת, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים שָׁמְטוּ דַּדֵּיהֶם מִפִּיהֶם, וְאָמְרוּ: זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ; תִּינוֹקוֹת צָעֲקוּ: אִמָּא, הִנֵּה ה', הִנֵּה ה'. כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהָאִיר אֱלֹקוּת, אֲפִלּוּ בַּנְּמוֹכִים וּבִירוּדִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָנִים: ז, סח), שֶׁזּוֹ גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא עוֹלֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְמַעְלָה, לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, הוּא יָכוֹל לָרֶדֶת לְמַטָּה לְמַטָּה לַאֲנָשִׁים הֲכִי גְּרוּעִים, הֲכִי פּוֹשְׁעִים, הֲכִי מְלֻכְלָכִים, וּלְקָרְבָם גַּם־כֵּן אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁזּוֹכֶה לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה לַתַּלְמִידִים, מַעֲלָתוֹ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה בַּשָּׁמַיִם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'), מַה נִּקְרָא מְלַמֵּד טוֹב? שֶׁיָּכוֹל לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל

גַּבֵּי לְבוּשִׁים, וּלְהַסְבִּיר לַתַּלְמִיד דְּבָרִים עֲמֻקִּים, וְלַעֲשׂוֹת אֶת זֹאת כָּל־כָּךְ פָּשׁוּט, עַד שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לְהָבִין, זוֹ גְּדֻלַּת מְלַמֵּד מֻצְלָח. כְּמוֹ־כֵן חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מְקֻבָּל שֶׁמַּשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁמְּיַחֵד יְחוּדִים, יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂכְלִיִּים כָּאֵלּוּ, בְּשֵׂכֶל עֶלְיוֹן עַד שֵׂכֶל תַּחְתּוֹן, עַד שֶׁגַּם פְּשׁוּטֵי עַם, אֲנָשִׁים הַמִּסְתּוֹבְבִים בְּזֻהֲמוֹת, בְּלִכְלוּכִים, גַּם הֵם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְגַם הֵם יַשִּׂיגוּ וְיָבִינוּ בְּשִׂכְלָם הָעַב וְהַגַּס וְהַפָּשׁוּט עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אִם אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁיֵּשׁ חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּקֻרָב רְחוֹקִים, צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁמַּעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד בַּשָּׁמַיִם. אֲבָל מֵרֹב שֶׁהוּא מִתְחַבֵּב אֵלֵינוּ וּמְסַפֵּר לָנוּ סִפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן צא), שֶׁהַצַּדִּיק מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, כְּדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נַכִּירוֹ בְּגָלוּי, אֶלָּא תִּהְיֶה לָנוּ שַׂיָּכוּת אֵלָיו; כִּי הֲרֵי חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁלָּמַד תּוֹרָה שְׁלֹשִׁים, אַרְבָּעִים, חֲמִשִּׁים, שִׁשִּׁים שָׁנָה, אָדָם שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָמִים וְשָׁנִים, מְיַחֵד יְחוּדִים, אֵיךְ יֵשׁ לָנוּ הַשָּׂגָה בּוֹ?! אֵיךְ אֲנוּ יְכוֹלִים לְהָבִין אֲפִלּוּ שִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל־כָּךְ רָחוֹק הַמֹּחַ וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ מֵהַמֹּחַ וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ, אֶלָּא זוֹ גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק, שֶׁיָּכוֹל לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, וְהוּא מְסַפֵּר לָנוּ סִפּוּרִים וּמִתְחַבֵּב עָלֵינוּ, וְכָךְ אַט אַט

מְקָרֵב אוֹתָנוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן קוֹרֶה, שֶׁלֹּא כָּל־כָּךְ מְכַבְּדִים אֶת הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כִּי לֹא מַעֲרִיכִים גְּדֻלָּתוֹ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּלֵּק, אָז מַתְחִילִים לִרְאוֹת שֶׁהַצַּדִּיק הַזֶּה חָסֵר לָנוּ מְאֹד, וַאֲנַחְנוּ מַתְחִילִים לְהָבִין גְּדֻלָּתוֹ, וּמַה שֶּׁהִתְגַּלָּה אֵלֵינוּ זֶה הָיָה רַק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִגְּדֻלָּתוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר גַּם בָּנוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין עֵרֶךְ לִגְדֻלָּתוֹ וּלְהַשָּׁגָתוֹ הָעֲצוּמָה.

וְלָכֵן מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב הַהֶסְפֵּד שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק. וּמַה זֶּה גּוֹרֵם? שְׁנֵי דְּבָרִים: וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה:): הֶסְפְּדָא יְקָרָא דְּחַיֵּי, הֶסְפְּדָא יְקָרָא דְּשִׁכְבֵי; מִצַּד אֶחָד הַהֶסְפֵּד שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁנִּפְטַר, זֶה יָקָר לַנִּפְטָר; כִּי בָּזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ, אֲנַחְנוּ לוֹמְדִים לְעַצְמֵנוּ מוּסָר: "תִּרְאוּ נְשָׁמָה שֶׁיָּרְדָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזָכְתָה לִלְמֹד תּוֹרָה, לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמָהּ, וְלִהְיוֹת דְּבוּקָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁמְּסָרָה נַפְשָׁהּ לְקָרֵב רְחוֹקִים". וְזֶה שֶׁבַח לַצַּדִּיק שֶׁנִּפְטָר — שֶׁמְּדַבְּרִים מִמַּעֲלָתוֹ, כְּדֵי שֶׁגַּם אָנוּ נִלְמַד וְנֵלֵךְ בְּדַרְכּוֹ. וְאִם הוּא הִצְלִיחַ עַל־יְדֵי שֶׁהָגָה בַּתּוֹרָה וְקִיֵּם מִצְוֹות וְקֵרֵב רְחוֹקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, גַּם אָנוּ יְכוֹלִים לָזֶה, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית לְכֻלָּם. וְזֶה נִקְרָא "הֶסְפְּדָא יְקָרָא דְּשִׁכְבֵי" — הַהֶסְפֵּד יָקָר לַנִּפְטָר, כִּי בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ, גּוֹרְמִים לוֹ נַחַת רוּחַ, שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים

בְּדַרְכּוֹ. וּמִצַּד שֵׁנִי — 'הֶסְפֵּדָא יִקָּרָא דְּחַיֵּי' — הַהֶסְפֵּד יָקָר לַחַיִּים, שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים מוּסָר וּמִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כִּי עָלֵינוּ לָדַעַת, אֲשֶׁר גַּם לָנוּ יַגִּיעַ הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע שֶׁנִּצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלָכֵן כְּשֶׁמַּסְפִּידִים חָכָם — זֶה יִקָּרָא דְּחַיֵּי, שֶׁעָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְגַם־כֵּן לִזְכֹּר שֶׁיָּבוֹא הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע שֶׁנַּעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֹא לָרוּץ אַחַר הַהֶבֶל וְהָרִיק. אַדְרַבָּה, רָאִינוּ שֶׁהָיָה פֹּה חָכָם, נוֹכַחְנוּ שֶׁהָיָה פֹּה צַדִּיק שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, קִיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, מָסַר נַפְשׁוֹ לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָמָּה שֶׁאָנוּ לֹא נַעֲשֶׂה דָּבָר זֶה?! וְאִם הוּא נִפְטַר, גַּם אָנוּ נִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, אֲזַי עָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּבִפְרָט בְּעֵת שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הֶחָכָם, עָלֵינוּ לִשְׁפֹּךְ דְּמָעוֹת כַּמַּיִם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קה:): כָּל הַמּוֹרִיד דְּמָעוֹת עַל אָדָם כָּשֵׁר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סוֹפְרָן וּמוֹלִיכָן אֶל בֵּית גְּנָזָיו. הָיָה פֹּה חָכָם, צַדִּיק, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ לְקָרֵב רְחוֹקִים, וְכַמָּה מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים נִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי דְּרָשׁוֹתָיו, וְעַכְשָׁו שָׁבַק חַיִּים לְכָל חַי, וְהִשְׁאִיר אוֹתָנוּ יְתוֹמִים, וּמִי יְקָרְבֵנוּ עַכְשָׁו לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! וְלָכֵן עָלֵינוּ לִבְכּוֹת. וּמוּבָא: מִי שֶׁבּוֹכֶה עַל הַהִסְתַּלְּקוּת שֶׁל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, אֵינֶנּוּ צָרִיךְ לִבְכּוֹת אַחַר־כָּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל יְלָדָיו שֶׁיִּפָּטְרוּ. כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב כְּשֶׁיְּהוּדִי

מַסְפִּיד אֶת הַצַּדִּיק, וּמוֹרִיד דְּמָעוֹת עַל הִסְתַּלְקוּתוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִי יוֹדֵעַ אִם כִּבְדָנוּ מַסְפִּיק אֶת הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק שֶׁנִּפְטָר. וַהֲרֵי צַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא ח.) עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים לג, ג): ״וְהֵם תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ יִשָּׂא מִדַּבְּרֹתֶיךָ״ — אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהוֹלְכִים וּמְכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מֵעִיר לְעִיר, וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים בִּדְבָרָיו שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינָם יוֹשְׁבִים בְּד׳ אַמּוֹתֵיהֶם, אֶלָּא נוֹסְעִים מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּפָר לְכָפָר וּמִמּוֹשָׁבָה לְמוֹשָׁבָה, וּמְלַמְּדִים תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, מְקָרְבִים יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֵיכְשֶׁהוּ בְּוַדַּאי אֵינָנּוּ נוֹתְנִים לַצַּדִּיק הַכָּבוֹד הָרָאוּי לוֹ, כִּי נִדְמֶה לָנוּ כְּאִלּוּ הוּא אֶחָד מֵאִתָּנוּ, שֶׁהֲלֹא הוּא מוֹרִיד עַצְמוֹ אֲלֵינוּ. וּבֶאֱמֶת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם, כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל־כָּךְ דָּבוּק בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה בּוֹ. וְלָכֵן כֵּיוָן שֶׁנִּפְטַר הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם, עָלֵינוּ לְהוֹרִיד דְּמָעוֹת, פֶּן וְאוּלַי זְלָזַלְנוּ בּוֹ, וְעַל זְלָזוּל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, עַל בִּזְיוֹן צַדִּיק אֱמֶת, בָּא עֹנֶשׁ חָמוּר, שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, הַיְלָדִים נִפְטָרִים, בַּר מִינָן.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַכְשָׁו, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לֹא

לְדַבֵּר עַל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נז), שֶׁכְּנֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָמַד בִּלְעָם הָרָשָׁע; מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גִּלָּה תּוֹרָה, גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִלְעָם הָרָשָׁע הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ גַּם־כֵּן בִּלְבוּשִׁים נֶגֶד מֹשֶׁה, וְכֵן קֹרַח עִם מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים, עָמְדוּ נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְכֵן יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶגְדָּם עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם וְחוֹלֵק עֲלֵיהֶם. כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם מְאֹד מְאֹד מְפַחֵד, שֶׁאִם יִתְגַּלֶּה הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, הַצַּדִּיק הַדָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִקָּרֵב רְחוֹקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז אֵין לוֹ כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת, וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז׳, מֵהַזְּבוּב וְהָעַכְבִּישׁ), שֶׁקֹּדֶם שֶׁיִּרְדָה נִשְׁמָתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם, עָשָׂה הַסָּמ״ךְ־מ״ם רַעַשׁ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, וְאָמַר: אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת. אָמְרוּ לוֹ: הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מֻכְרָחָה לָרֶדֶת, וְאַתָּה תֵּצֵא וְתִמְצָא לְעַצְמְךָ עֵצָה. וְיָצָא וּמָצָא לְעַצְמוֹ אֵיזֶה זָקֵן טִפֵּשׁ וְצָחֳקוּ. וְזוֹ הָעֵצָה נֶגֶד כָּל חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד כָּל צַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁקָּם נֶגְדּוֹ אֵיזֶה רָשָׁע מְרֻשָּׁע, וְרוֹדֵף אוֹתוֹ, וּמַלְבִּין פָּנָיו בָּרַבִּים, מְדַבֵּר עָלָיו. אֲזַי עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלָּנוּ לֹא יִהְיֶה חֵלֶק בְּעֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּעֶלְבּוֹן חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּבִזְיוֹן צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא. אֲבָל צְרִיכִים גַּם הַרְבֵּה לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת חָכְמֵי הַדּוֹר, חָכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁיְּכוֹלִים לְקָרְבֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁלֹּא נַטְעֶה אֶת עַצְמֵנוּ. כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת מְאֹד מְאֹד בְּנֵי־אָדָם, כִּי נֶגֶד כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, עוֹמֵד נֶגְדּוֹ אֵיזֶה צָבוּעַ, רַמַּאי, שַׁקְרָן, וּמִי יוֹדֵעַ מִיהוּ הֶחָכָם, מִי הַצַּדִּיק?! וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), שֶׁצְּרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, כִּי עַכְשָׁו יֵשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים עֲצוּמִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַעֲלִים וּלְכַסּוֹת אֶת חָכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חָכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְאֹד מְאֹד מְפַחֵד מֵהֶם. וְלָכֵן הַהֶסְפֵּד שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הֶחָכָם שֶׁנִּסְתַּלֵּק, שֶׁקָּרֵב רְחוֹקִים, זֶה יִקָּרֵא דְּחַיֵּי — יָקָר לַחַיִּים, שֶׁאָנוּ נִלְמָד מוּסָר הַשְׂכֵּל, וְיַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ גַּם־כֵּן לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹר עַל מַעֲשֵׂינוּ, פִּינוּ וּמַחֲשַׁבְתֵּנוּ. וְכֵן זֶה יִקָּרֵא דְּשִׂכְבֵי — הַהֶסְפֵּד יָקָר לַצַּדִּיקִים שֶׁנִּפְטְרוּ, שֶׁאָנוּ רוֹאִים עַכְשָׁו גְּדֻלָּתוֹ, אֲשֶׁר קֹדֶם לָכֵן לֹא רָאִינוּ, כִּי לֹא הָיְתָה לָנוּ הַשָּׂגָה בּוֹ, וְאָנוּ רוֹצִים לְחַקּוֹתוֹ וְלִנְהֹג כְּמוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁבַח לַנִּפְטָר, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, אָנוּ רוֹאִים כַּמָּה הוּא חָסֵר לָנוּ, וּמָה רַבָּה הָיְתָה תְּרוּמָתוֹ, וְאָנוּ נִתְעוֹרְרִים לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קה:): כָּל הַמִּתְעַצֵּל בְּהֶסְפֵּדוֹ שֶׁל חָכָם — אֵינוֹ מַאֲרִיךְ יָמִים; כִּי כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַהֶסְפֵּד שֶׁאָנוּ מַסְפִּידִים אֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ מִזֶּה הָעוֹלָם, כִּי אִם לֹא נַסְפִּידָם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא נַאֲרִיךְ יָמִים. וְחָמוּר כָּל־כָּךְ הָעֹנֶשׁ עַל שֶׁאֵין מַסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁקָּרֵב רְחוֹקִים, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהַסְפִּידָם, כִּי הֲרֵי גַּם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וּמִשְׁתַּבֵּחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עִם צַדִּיק כָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ב קכח.): זַכָּאָה מָאן דְּאָחִיד בְּיָדֵיהּ דְּחַיָּבָא; אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמַּחֲזִיק בִּידֵי הַחַיָּבִים, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקָרֵב רְחוֹקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָיָ״ה אֱלֹקֵיכֶם״, וּכְמוֹ אַבָּא, שֶׁאוֹבֵד אֶת יְלָדָיו, אֲשֶׁר אֵינוֹ חָדֵל לִבְכּוֹת: ״אַיֵּה הֵיכָן יְלָדַי, לְאָן הָלְכוּ?! מָה אֵרַע עִמָּהֶם?!״ כֵּיוָן שֶׁבָּא אָדָם וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ, נִכְנָס בְּתוֹךְ הַיַּעַר, מְשׁוֹטֵט וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְיַגֵּעַ יָמִים, שָׁבוּעוֹת וָחֳדָשִׁים, עַד שֶׁמּוֹצְאָם וּמְשִׁיבָם לָאָב. אֵיזוֹ שִׂמְחָה יֵשׁ לָאַבָּא?! אֵיזֶה כָּבוֹד נוֹתֵן לָאָדָם זֶה שֶׁהֵשִׁיב לוֹ חֲזָרָה אֶת הַיְלָדִים?! כְּמוֹ־כֵן מַנְהִיגֵי הַדּוֹר, צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, אֵלּוּ הַמַּחֲזִירִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הֵם מְאֹד חֲשׁוּבִים בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מַחֲזִירִים בַּחֲזָרָה אֶת הַיְלָדִים אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּבַעֲבוּר זֶה

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ עִמָּהֶם מְאֹד, עַל שֶׁקֵּרְבוּ בָּנִים תּוֹעִים וּרְחוֹקִים, וֶהֱשִׁיבוּם לְצוּר מַחֲצַבְתָּם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן יב) עַל הַפָּסוּק (קֹהֶלֶת): "סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע". סוֹף דִּבּוּרוֹ שֶׁל אָדָם — הַכֹּל מַשְׁמִיעִין אֶת מַעֲשָׂיו; בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת: רְאוּ מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו: כָּשֵׁר הָיָה פְּלוֹנִי זֶה, יְרֵא שָׁמַיִם הָיָה פְּלוֹנִי זֶה, מִיָּד מִטָּתוֹ פּוֹרַחַת בַּאֲוִיר; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְעַנְיֵן מְאֹד מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עַל הַנִּפְטָר הַזֶּה, וְאִם שׁוֹמֵעַ שֶׁכֻּלָּם מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ, אָז זוֹכֶה — שֶׁמִּטָּתוֹ פּוֹרַחַת בַּאֲוִיר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד מַגִּיעַ אֶל מְקוֹמוֹ.

וְלָכֵן הַהֶסְפֵּד שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁנִּפְטַר, שֶׁקֵּרֵב כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֶחֱזִיר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה נְשָׁמוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זְכָה אוֹתָם בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, אֲשֶׁר כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, זוֹ זְכוּת כָּזוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סוֹטָה ג:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו בָּעוֹלָם הַבָּא; יְהוּדִי עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם, שָׂם מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, הַמְּזוּזָה הַזּוֹ שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. לָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (ח"ג ש.): מְזוּזַת — אוֹתִיּוֹת זָז מָוֶת.

בְּבֵית שֵׁישׁ מְזוּזָה, מַלְאָךְ הַמָּוֶת לֹא יִכָּנֵס שָׁם. כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין — זוֹכֶה לְחַיִּים. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מד.): כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — זוֹכֶה לְחַיִּים. יְהוּדִי מְקַיֵּם מִצְוָה אַחַת פַּעַם בַּחַיִּים — מַנִּיחַ תְּפִלִּין, זֶה כְּבָר הוֹלֵךְ עִמּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה עוֹד מִצְוָה וְעוֹד מִצְוָה לְקַיֵּם, זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אוֹכֵל כָּשֵׁר, מְחַנֵּךְ אֶת יְלָדָיו בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, בְּבֵית־סֵפֶר שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם תּוֹרָה וֶאֱמוּנָה, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ לָאָדָם. וְזֶה לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָה, אוֹ אִשָּׁה הַזּוֹכָה לֵילֵךְ בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בִּצְנִיעוּת, שׁוֹמֶרֶת טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְזוֹכָה לְהַדְלִיק נֵרוֹת, אֵיזוֹ זְכוּת יֵשׁ לָהּ?! וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ; זֶה לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁקֵּרֵב רְחוֹקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזָכָה אוֹתָם בְּמִצְוֹת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה יֵשׁ בַּשָּׁמַיִם, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ז׳): בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטָר מִן הָעוֹלָם, ג׳ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְקַדְּמִים אוֹתוֹ בְּשָׁלוֹם; כְּשֶׁיְּהוּדִי נִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם, בָּאִים נֶגְדּוֹ שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וְאוֹמְרִים לוֹ שָׁלוֹם. וְזֶה לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי שֶׁזָּכָה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת, כִּי הַמִּצְוֹת שֶׁמְּקַיְּמִים — זֶה יִשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ, אַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת שֶׁהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב יְלַוּוּ אֶתְכֶם,

לֹא וָלֹא! אֶת זֹאת מַשְׁאִירִים פֹּה, וּמָה אָנוּ נִקַּח אִתָּנוּ?!
אֶת הַמִּצְווֹת שֶׁזָּכִינוּ לְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְעוֹרֵר עַתָּה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מֵהַיּוֹם לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן א׳) "בְּרִכַּת הֲוָיָ״ה הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ הַשַּׁבָּת; כְּשֶׁיְּהוּדִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים. וְכֵן בֹּאוּ וְנַתְחִיל מֵעַכְשָׁו לַעֲזֹר לַשֵּׁנִי וְלָתֵת לוֹ צְדָקָה, אֲשֶׁר הַצְּדָקָה הִיא הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה; וּכְשֶׁבָּא עָנִי אֶל פֶּתַח בֵּיתֵנוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא אִתּוֹ. וּבַעֲבוּר זֶה, כְּשֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה, נוֹתְנִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי מִי עוֹמֵד לִימִין הָאֶבְיוֹן? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּדִכְתִיב (תְּהִלִּים קט, לא): "כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן"; וְלָכֵן גְּדוֹלָה מִצְוַת צְדָקָה, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עַיִן מִן הַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וּמַדּוּעַ? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אוֹתָנוּ וְשׁוֹלֵחַ לָנוּ עָנִי, וְאִם אָנוּ נוֹתְנִים לוֹ, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינֵנוּ מְפַחֲדִים שֶׁמָּחָר לֹא יִהְיֶה לָנוּ לֶאֱכֹל, מֵחֲמַת

הַצְּדָקָה שֶׁנָּתַנּוּ לֶעָנִי. כִּי אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב שַׁיָּכִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חַגַּי ב, ח): "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה' צְבָאוֹת"; בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן יג), הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הַהַשְׁגָּחָה עָלָיו; כִּי אֲנִי מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לִי הַיּוֹם כֶּסֶף, וּבְוַדַּאי יִתֵּן לִי גַּם לְמָחָר וּלְמָחֳרָתַיִם, וְלָכֵן עָלַי לַעֲזֹר לִיהוּדִי שֶׁנִּי; וְלָכֵן מִצְוַת צְדָקָה כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סֻכָּה מט:): גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת; כִּי כְּמוֹ שֶׁהַקָּרְבָּנוֹת הָיוּ מְקָרְבִים יַחַד אֶת הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְלָכֵן נִקְרָא קָרְבָּן — מִלְּשׁוֹן קֵרוּב. כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, בָּזֶה מְקָרֵב אֶת הָעוֹלָמוֹת יַחַד. וּכְשֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר עִמּוֹ. וְכֵן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה — חֲשׁוּבָה מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ו'): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַלְאָךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מִצְוֹות, נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁנֵי מַלְאָכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹות — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲצִי מַחֲנֵהוּ. וְזֶה לְגַבֵּי כָּל יְהוּדִי.

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיק הַדּוֹר, חָכָם מֻחְכְּמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים, שִׁכְרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד, כְּפִי פְּעָלוֹ, כְּפִי פְּעֻלָּתוֹ שֶׁפָּעַל בָּזֶה הָעוֹלָם,

שֶׁעוֹרֵר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יְהוּדִים בִּתְשׁוּבָה, חִזְּקָם, שִׂמְּחָם, קֵרְבָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זְכוּתוֹ מְאֹד מְאֹד גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת יוֹצְאוֹת לְפָנָיו וְאוֹמְרוֹת לוֹ: שָׁלוֹם, שָׁלוֹם, שָׁלוֹם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה שָׁם). זֶה לְכָל יְהוּדִי, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה חָכָם, שֶׁזָּכָה לְהַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יְהוּדִים, כַּמָּה אַלְפֵי אֲלָפִים וְרֹב רִבְבוֹת מַלְאָכִים מְלַוִּים אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן הַהֶסְפֵּד שֶׁמַּסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְעָלֵינוּ לַעֲסֹק בָּזֶה. וְכָאָמוּר — מַה יֵּצֵא לָנוּ מִזֶּה? אֶלָּא שֶׁנִּתְעוֹרֵר לְכָל הַפָּחוֹת עַכְשָׁו, וּנְחַפֵּשׂ עַתָּה אַחַר חֲכָמִים וְצַדִּיקִים אֲחֵרִים, שֶׁגַּם־כֵּן מְקֻרָבִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל. אִם אָנוּ רוֹאִים שֶׁהָיָה בְּזֶה הָעוֹלָם צַדִּיק קָדוֹשׁ, שֶׁהִקְרִיב אֶת כָּל כֹּחוֹ בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיָה חוֹלֶה, בַּר מִינָן, נָסַע נְסִיעוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מִמְּדִינָה לִמְדִינָה, מֵעִיר לְעִיר, מִכְּפָר לִכְפָר, מִמּוֹשָׁבָה לְמוֹשָׁבָה, לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק וּלְשַׁמֵּחַ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיהֶן יִתְבָּרַךְ, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא לוֹ?! וְעַכְשָׁו כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ח׳): מַה תְּאֵנָה הַזֹּאת, בְּשָׁעָה שֶׁהִיא נִלְקֶטֶת בְּעוֹנָתָהּ — יָפֶה לָהּ וְיָפֶה לַתְּאֵנָה, וְשָׁעָה שֶׁהִיא נִלְקֶטֶת שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ — רָע לָהּ וְרָע לַתְּאֵנָה; כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא יוֹדֵעַ אֵימָתַי עוֹנָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וּמְסַלְּקָם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא עוֹשֶׂה, "צַדִּיק הַוְיָ"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה); וּבְוַדַּאי הוּא לֹא לָקַח אֶת הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק, עַד שֶׁהִשְׁאִיר לָנוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁנִּמְצְאִים גַּם עַכְשָׁו בֵּינֵינוּ, שֶׁיּוּכְלוּ לְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן עִקַּר הַהֶסְפֵּד שֶׁאָנוּ מַסְפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק וּמְדַבְּרִים מִגְּדֻלָּתוֹ, שֶׁזֶּה יִהְיֶה לוֹ לְתוֹעֶלֶת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁאָנוּ מְפַרְסְמִים בַּשָּׁמַיִם, שֶׁלֹּא הָיְתָה זוֹ סְתָם נְשָׁמָה, אֶלָּא קִרְבָה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן זֶה לְתוֹעַלְתֵּנוּ, שֶׁנִּתְעוֹרֵר לְכָל הַפָּחוֹת עַכְשָׁו לָלֶכֶת וּלְחַפֵּשׂ חָכָם שֶׁיָּכוֹל לְהַמְשִׁיךְ לְקָרְבֵנוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּכוֹל לִלְמֹד עִמָּנוּ תּוֹרָה וּלְעוֹרְרֵנוּ בִּתְשׁוּבָה, וְיָכוֹל לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה, וּבִזְכוּת זֶה שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, נִזְכֶּה גַּם־כֵּן לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְגַם אָנוּ נִתְעוֹרֵר לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי יָבוֹא הַיּוֹם, שֶׁגַּם אָנוּ נִצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּמַה יִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ? רַק הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַדְנוּ, רַק הַמִּצְוֹת שֶׁסִּגַּלְנוּ בִּימֵי חַיֵּינוּ, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת, פֶּרֶק ו'): אֵין מְלַוִּים לוֹ לָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ

מַסְפִּידִים אֶת הֶחָכָם שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אֲשֶׁר הוּא בְּוַדַּאי הִצְלִיחַ, זָכָה לְקָרֵב מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הוּא עוֹלֶה עַכְשָׁו מַעְלָה מַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, וְשָׁם יוֹצְאִים נֶגְדּוֹ כִּתּוֹת כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. אֲבָל מַה יִּהְיֶה עִמָּנוּ? מָתַי אָנוּ נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה? מָתַי אָנוּ נִתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה?! כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם; אָנוּ יְשֵׁנִים, מֹחֵנוּ יָשֵׁן, אֵינֵנוּ חוֹשֵׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַמֹּחַ שֶׁלָּנוּ חוֹשֵׁב מִשְׁטֵיוֹת, מִכֶּסֶף וְזָהָב וְכוּ׳, וַהֲלֹא הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נַשְׁאִיר פֹּה, וְלֹא נִקַּח אִתָּנוּ. וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְגַם אָנוּ נַתְחִיל לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְנַתְחִיל לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְקָרֵב אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַף שֶׁעָשִׂינוּ מַה שֶּׁעָשִׂינוּ, נִכְשַׁלְנוּ בְּכָל הָעַוונוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל אִם אָנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לָנוּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קיט): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים; וּמָתַי נִזְכֶּה לִהְיוֹת בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, וְאֵימָתַי נֵדַע אִם תְּשׁוּבָתֵנוּ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם? כְּשֶׁנַּתְחִיל לָצֵאת בַּחוּץ וּלְקָרֵב רְחוֹקִים. וְלָכֵן דַּיְקָא אָנוּ, שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה

בַּעֲוונוֹת, בַּר מִינָן, בְּחִלּוּל שַׁבָּת, בַּאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כְּשֶׁאָנוּ שָׁבִים בִּתְשוּבָה שְׁלֵמָה, מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ? שֶׁגַּם אָנוּ נֵצֵא בַּחוּץ וְנָקֵרֵב עוֹד יְהוּדִים, וּבִזְכוּת זֶה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֲנִי מוֹחֵל לָכֶם עַל כָּל עֲוונוֹתֵיכֶם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו, שֶׁאָנוּ מַסְפִּידִים אֶת הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, עָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשוּבָה שְׁלֵמָה, לֵידַע שֶׁלֹּא נִחְיֶה לָנֶצַח, וְגַם אָנוּ נֵצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם. וְלָכֵן כָּל זְמַן שֶׁאָנוּ חַיִּים, בֹּאוּ נֵצֵא בְּיַחַד, וְנָקֵרֵב עוֹד יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! בֹּאוּ וְנַחְדִּיר אַהֲבָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל! בֹּאוּ נְעוֹרֵר בִּתְשוּבָה אֶת אַחֵינוּ וְאַחְיוֹתֵינוּ, נְשָׁמוֹת יְקָרוֹת. כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא יַהֲלוֹם בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר עָלָיו מְאֹד מְאֹד, לְלַטְּשׁוֹ, לְנַקּוֹתוֹ, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ הוּא יַבְרִיק. וְאַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, שֶׁאַתֶּם תִּחְיוּ לָנֶצַח, גַּם לָנוּ יַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם. וְלָכֵן בֹּאוּ עַכְשָׁו נַחֲזֹר בִּתְשוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נְקַיֵּם מִצְווֹת וּנְקָרֵב רְחוֹקִים, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט יְשַׁעְיָה תצד): שְׁלֹשָׁה אוֹהֲבִים יֵשׁ לָאָדָם בְּחַיָּיו: בָּנָיו וּבְנֵי בָּנָיו וּמָמוֹנוֹ וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וּבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם, הוּא מַכְנִיס לְבָנָיו וְלִבְנֵי בָּנָיו, וְאוֹמֵר לָהֶם: בֹּאוּ וְהַצִּילוּנִי

מִדִּינָא דְּמָוֶת, וְאוֹמְרִים לוֹ: אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְעָזְרֶךָ. וְכֻלָּם בּוֹכִים. וּמִי מַצִּילוֹ? רַק הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים, הֵם אוֹמְרִים לוֹ: בֹּא עִמָּנוּ, נְלַוֶּה אוֹתְךָ עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְכֵן כְּשֶׁאָדָם נִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם, הַכֶּסֶף אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרוֹ, הַבָּתִּים וְכָל הָרְכוּשׁ אֵינָם יְכוֹלִים לְסַיְּעוֹ, אֶלָּא מוֹתִירָם לְבָנָיו וְלִבְנֵי בָּנָיו. אֲבָל הַמִּצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הֵם הוֹלְכִים לְפָנָיו, כְּדִכְתִיב (יְשַׁעְיָה נח, ח): "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ". לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֵילֵךְ לְהַחֲזִיר אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וּלְהַחְדִּיר בְּכֻלָּם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקיט): אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת, אֶלָּא בִּשְׂכַר הָאֱמוּנָה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מֵהָעוֹלָם

הָעָתָק מֵהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא
לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת, חֵלֶק ב׳ ל״ג

״קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ. עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי עֵינִי יֹרְדָה מַיִם, כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי, הָיוּ בָנַי שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב״. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לַמְּדֵנוּ אֵיךְ לְסַדֵּר הֶסְפֵּדוֹת מָרִים עַל גֹּדֶל שִׁבְרֵנוּ אֲשֶׁר נִשְׁבַּרְנוּ עַל יְדֵי לִבֵּנוּ הַזּוֹנָה, כִּי נִלְקְחוּ מֵאִתָּנוּ כָּל מַחֲמַדֵּי עֵינֵינוּ גְּאוֹנֵי עֻזֵּנוּ עֲטֶרוֹת רֹאשֵׁנוּ, הוֹדֵנוּ זִיוֵנוּ פְּאֵרֵינוּ, חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ, שַׂרְשֵׁי נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמוֹתֵנוּ. הֲלֹא הֵמָּה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבּוֹתֵינוּ, אוֹרוֹתֵינוּ גְּדָלָתֵנוּ קְדֻשָּׁתֵנוּ, תִּקְוָתֵינוּ תַּכְלִיתֵנוּ, נֶחָמוֹתֵינוּ וְשִׂמְחָתֵנוּ, תּוֹרוֹתֵינוּ תְּפִלּוֹתֵינוּ, סָעוּ הֵמָּה לִמְנוּחוֹת עָזְבוּ אוֹתָנוּ לַאֲנָחוֹת. אוֹי מֶה הָיָה לָנוּ, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר, מִי יוּכַל לְהַעֲרִיךְ לָנוּ הֶסְפֵּדוֹת מָרִים וּמְרוּרִים כָּרָאוּי לָנוּ לְהַסְפִּיד וְלִבְכּוֹת עַל

שְׁבָרִים מָרִים כָּאֵלֶּה הַנּוֹגְעִים לְכָל יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, אוֹי אוֹי וַאֲבוֹי.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין כֹּחַ בְּיַד אֱנוֹשִׁי לְסַדֵּר הֶסְפֵּדוֹת כָּרָאוּי עַל הִסְתַּלְּקוּת צַדִּיקִים כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר נִסְתַּלְּקוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ. אֲבָל עַל זֶה וְזֶהוּ בָּכִינָא, עַל הַנּוֹגֵעַ לִי וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. כִּי לְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים בְּעַצְמָם שֶׁנִּסְתַּלְּקוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה אֵין הֶכְפֵּד כְּלָל, כִּי הֵם גְּדוֹלִים וּמְפֹאָרִים שָׁם בָּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְעוֹמְדִים וּמְשַׁמְּשִׁים בַּמָּרוֹם, אַשְׁרֵי לָהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם. אֲבָל עָלֵינוּ עָלֵינוּ הַדּוֹר הַיָּתוֹם הַזֶּה, הַדּוֹר הֶעָנִי הַזֶּה, עָלֵינוּ הָרַחֲמָנוּת גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד, עָלֵינוּ עָלֵינוּ יְדוּ כָּל הַדְּוּיִם, "אוֹי לָנוּ כִּי שָׁדַדְנוּ", אֲהָהּ יְהוָה הַכְרַע הִכְרַעְתָּנוּ. וְרָפוּ הַיָּדַיִם וְכָשְׁלוּ כָּל בִּרְכַּיִם וְנָמַס כָּל לֵב וַיְהִי לְמַיִם, בְּיוֹם בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, תָּעָה לְבָבֵנוּ, פַּלָּצוּת בִּעָתַתְנוּ, צִירִים אֲחָזוּנוּ כַּיּוֹלֵדָה נִפְעָה, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן, "יְהוָה אֱלֹהִים אֱמֶת", לְהֵיכָן נֵלֵךְ לְהֵיכָן נִפְנֶה לְעֶזְרָה,

מִי יַעְזֹר לָנוּ מִי יַעֲמֹד בַּעֲדֵנוּ, אָנָּה פָּנָה דוֹדֵנוּ, אָנָּה פָּנָה דוֹדֵנוּ וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ. עַל כֵּן גַּם הַיּוֹם מְרִי שִׂיחֵנוּ, יָדֵנוּ כָּבְדָה עַל אַנְחוֹתֵינוּ, מִי יִתֵּן רֹאשֵׁנוּ מַיִם וְעֵינֵינוּ מְקוֹר דִּמְעָה, וְנִבְכֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה עַל גֶּדֶל שִׁבְרֵנוּ. "עַל זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ, עַל אֵלֶּה חָשְׁכוּ עֵינֵינוּ":

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אָב הָרַחֲמָן הָאֱמֶת, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל חַיּוֹתֵנוּ תְּלוּיִ בְּהַצַּדִּיקִים רַבּוֹתֵינוּ חֲקִדּוֹשִׁים זְכֹרוֹנָם לִבְרָכָה, וַאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּכָל פַּעַם וּלְקַבֵּל מֵהֶם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, וְלִרְאוֹת אוֹתָם בְּכָל פַּעַם. וַעֲתָּה מַה נַּעֲשֶׂה, מַה יֵּעָשׂוּ קְטַנֵּי עֵרֶךְ אֲזוֹבֵי קִיר כָּמוֹנוּ, מַה נַּעֲשֶׂה מַה נִּפְעַל. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ מְרִירוּת נַפְשִׁי בִּפְנִימִיּוּת, אֵיךְ נַפְשִׁי מָרָה לִי עַל כָּל זֶה, אַךְ בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים, אֵינִי יָכֹל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי הֵיטֵב לְפָנֶיךָ מָלֵא רַחֲמִים. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַה שֶּׁעָבַר עָבַר. עַתָּה עַתָּה, לַמְּדֵנִי וְהוֹרֵנִי אֵיךְ לְצַעֵק וְלִזְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן בְּאֹפֶן שֶׁאָזְכֶּה גַּם עַתָּה לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁתָם הָעֲצוּמָה עָלַי, עַל יְדֵי קְדֻשַּׁת הָרְשִׁימוּ שֶׁלָּהֶם שֶׁהִשְׁאִירוּ

בָּעוֹלָם עַל יְדֵי סִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְתַלְמִידֵיהֶם הַיְקָרִים, וְגַם עַתָּה הַמָּה שְׂכִיחֵי יַתִּיר בְּעַלְמָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ וּבְשִׁאָר סִפְרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַנְּשָׁמָה הִיא שֶׁכַּאֲשֶׁר נִסְתַּלֶּקֶת לְמַעְלָה לְמָקוֹם שֶׁנִּסְתַּלֶּקֶת תִּהְיֶה גַּם לְמַטָּה, לְעוֹרֵר וּלְהָקִיץ וּלְהַחֲיוֹת כָּל הַנְּפָשׁוֹת אֲפִלּוּ הַמֻּנָּחִים בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, לְעוֹרְרָם וּלְהַחֲיוֹתָם שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חֲמֹל וְרַחֵם עַל הַדְּמָעוֹת וְהַבְּכִיּוֹת שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הִיא בּוֹכָה בִּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ עַל גְּדֹל צָרוֹתֵינוּ וְצָרוֹת נַפְשֵׁנוּ, "רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ" שֶׁגָּלוּ מֵעַל שֻׁלְחָן אֲבִיהֶם וּמֵאַרְצָם יָצְאוּ. "בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחְיָהּ, אֵין לָהּ מְנַחֵם מִכָּל אוֹהֲבֶיהָ". כִּי כָּל רֵעֶיהָ שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר נִסְתַּלְּקוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאַרְנוּ כַּתֹּרֶן בְּרֹאשׁ הָהָר וְכַנֵּס עַל הַגִּבְעָה. "יְתוֹמִים הָיִינוּ וְאֵין אָב אִמּוֹתֵינוּ כְּאַלְמָנוֹת", וְאֵין לָנוּ מְנַחֵם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי יַחְמֹל עָלֵינוּ, וּמִי יָחוֹס עָלֵינוּ וּמִי יָנוּד לָנוּ, וּמִי יָסוּר לִשְׁאֹל לְשָׁלוֹם לָנוּ, מִי יִגְדֹּר גָּדֵר וּמִי יַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ, מִי יִתַּקֵּן דְּרָכִים וּמִי יְיַשֵּׁר מְסִלּוֹת, מִי יְתַקֵּן נַפְשֵׁנוּ, מִי יַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, מִי יְעוֹרֵר אוֹתָנוּ מִשְּׁנָתֵנוּ לָשׁוּב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת. אוֹי מֶה הָיָה לָנוּ בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר זָכִינוּ בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה לְאוֹרוֹת נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים כָּאֵלֶּה, אוֹרוֹת צַחִים וּמְצֻחְצָחִים כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָפְסוּ הַדִּבּוּרִים וְהַצִּרּוּפֵי אוֹתִיּוֹת לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָם וּגְדֻלָּתָם וְתִקְּפָם וְגָבְהָם וּמַעֲלָתָם וְתִפְאַרְתָּם. וְכַמָּה גִּלְגּוּלִים סְבַבְתָּ בָּעוֹלָמֶךָ, וְכַמָּה עֲלָמִין אִתְחַפִּיכוּ בִּגִינַיְהוּ, וְכַמָּה נְפִים וְנִפְלָאוֹת בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ עָשִׂיתָ עַד אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לָעוֹלָם אוֹרוֹת כָּאֵלֶּה, צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה, מוֹרֵי דֶּרֶךְ כָּאֵלֶּה, מְלַמְּדֵי דַּעַת מְבִינֵי מַדָּע כָּאֵלֶּה, בַּעֲלֵי עֲצוֹת כָּאֵלֶּה. וְהָיִיתָ עִמָּהֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, וְהִרְבֵּיתָ נִפְלְאוֹתֶיךָ עִמָּהֶם בְּלִי שִׁעוּר, כִּי רַבִּים קָמוּ עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, וְאַתָּה הִצַּלְתָּ אוֹתָם מִיַּד כָּל אוֹיְבֵיהֶם וְרוֹדְפֵיהֶם, וְעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ בִּדְרָכֵי

נִפְלְאוֹתֶיךָ הַנֶּעֱלָמִים מִאֹד מִאֹד. וְקַיֶּמְתָּ אוֹתָם
בְּרַחֲמֶיךָ, עַד אֲשֶׁר פָּעֲלוּ וְעָשׂוּ וְהִתְחִילוּ וְגָמְרוּ
וְהִפְלִיאוּ לַעֲשׂוֹת תִּקּוּנִים חֲדָשִׁים נִפְלָאִים
וְנוֹרָאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף,
וְתִקְּנוּ נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּלִי שִׁעוּר, נַפְשׁוֹת הַחַיִּים
וְהַמֵּתִים. כַּאֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתִּקּוּנִים
וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁקִּבַּלְתָּ מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ
בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה, מִיּוֹם שֶׁנִּתְגַּלָּה אוֹר הַגָּנוּז, אוֹר
יִשְׂרָאֵל וּקְדוֹשׁוֹ, רַב רַבָּנָן, אִישׁ אֱלֹהִים נוֹרָא
מְאֹד, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל בַּעַל שֵׁם
טוֹב זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר הֵאִיר פְּנֵי תֵבֵל,
וְהֶעֱמִיד תַּלְמִידִים הַרְבֵּה, צַדִּיקִים וַחֲסִידִים
קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים, וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּ׳רָכָה נֶ׳טַע
שַׁ׳עֲשׁוּעָיו זֶרַע קֹדֶשׁ מַצֶּבְתּוֹ, יוֹצְאֵי חֲלָצָיו
הַקְּדוֹשִׁים הַיְקָרִים מִפֶּז וּפְנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא
יִשְׁווּ בָּהֶם, אֲשֶׁר הוּא וְתַלְמִידָיו וְיוֹצְאֵי חֲלָצָיו
גָּלוּ אֱלֹהוּתְךָ בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה וְהִרְבִּיצוּ תּוֹרָה
בְּיִשְׂרָאֵל. הֵמָּה הֵאִירוּ עֵינֵינוּ וּפָתְחוּ לִבֵּנוּ,
לָמְדוּ וְלִמְּדוּ דְּרָכִים יְשָׁרִים וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת
לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה כָּל
אֵלֶּה, הֲלֹא לִמְשֻׁמָּע אֹזֶן דָּאֲבָה נַפְשֵׁנוּ. כִּי כָל

תִּקְוָתֵנוּ הָיָה שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים בָּזֶה הָעוֹלָם, וְנִזְכֶּה לַעֲמֹד עוֹד לִפְנֵי הַדְרַת קְדֻשָּׁתָם וְלִשְׁמֹעַ מִפִּיהֶם הַנּוֹרָא עוֹד דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים בְּכָל פַּעַם חֲדָשִׁים וְנִפְלָאִים, כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם הַקְּדוֹשִׁים. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים וּבִפְשָׁעֵינוּ הָעֲצוּמִים נֶחְשַׁךְ מֵאִתָּנוּ מְאוֹרֵי עֵינֵינוּ, מַחֲמַדֵּי נַפְשֵׁנוּ. אוֹי כִּי גָּבְרוּ הָאֲרָאֶלִים עַל הַמְּצוּקִים, וְתָפְסוּ מֵאִתָּנוּ לִפְנֵי הַזְּמַן אֶת הָאֲרוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה. "אוֹי מָה הָיָה לָנוּ, נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ, אוֹי נָא לָנוּ כִּי חָטָאנוּ". וְאִם אָמְנָם יָדַעְנוּ גַּם יָדַעְנוּ כִּי גַּם עַתָּה הֵם עוֹסְקִים בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ, אַךְ מַר לָנוּ מַר, כִּי אֵין אָנוּ זוֹכִים לִרְאוֹת פְּנֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, וְלִשְׁמֹעַ דִּבּוּרֵיהֶם הַנּוֹרָאִים, וְלִשְׁאֹב הֶבֶל פִּיהֶם הַקָּדוֹשׁ, וּלְהִסְתַּכֵּל עַל פְּאֵרָם וְיָפְיָם וְזִיוָם וְהַדְרַת פְּנֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וּלְהִכָּלֵל בְּחֵן הָאֱמֶת שֶׁלָּהֶם. כִּי הֵן הֵמָּה הָיוּ הַפְּאֵר וְהַיְפִי וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁהָיָה נִכְלָל בְּהַחֵן שֶׁלָּהֶם הַקָּדוֹשׁ, בְּהַפְאֵר שֶׁלָּהֶם בִּשְׁמָם הַקָּדוֹשׁ, הִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ וְנִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת. וְעַתָּה עַתָּה

בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ אֲבַדְנוּ מַה שֶּׁאֲבַדְנוּ, אוֹי לָנוּ מַה שֶּׁגָּרַמְנוּ לָנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵנוּ, אוֹי כַּמָּה הֶעָוֹן גּוֹרֵם. אוֹי מַה נַּעֲשֶׂה עַתָּה, מַה יַּעֲשׂוּ נִרְדָּפִים כָּאֵלּוּ, עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים כָּאֵלּוּ, עַם מְמֻשָּׁךְ וּמְמֹרָט כָּזֶה, עַם עָנִי וְאֶבְיוֹן כָּמוֹנוּ. "עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בְּבֶכִי". מַר רוּחִי אֲקָרֵר, קוֹלִי כַּיָּם יֶהֱמֶה, אָשִׂיחָה וְיִרְוַח לִי, אֲדַבְּרָה אֶל יְהוָה אֵל עֶלְיוֹן וְיַעֲבֹר עָלַי מָה:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! מָר לִי מְאֹד, מָר לִי מְאֹד, קַבֵּל אֶת תְּפִלָּתִי וְשִׂיחָתִי וּבְכִיּוֹתַי, שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּבוֹכֶה עַל שֶׁנֶּעֱלְמוּ וְנִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְנִשְׁאַרְתִּי לְבַד, וְאֵינִי מוֹצֵא נֶחָמָה לְנַחֵם אֶת נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה, וּבִזְכוּת הַתְּפִלָּה הַזֹּאת שֶׁבִּקַּשְׁתִּי לְפָנֶיךָ, תְּנַחֵם אוֹתִי, וְיָאִיר עָלַי אוֹרָם הַגָּנוּז שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְאָזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת תִּקּוּנִי בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא אֵצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בִּלְא תְּשׁוּבָה, וְאָזְכֶּה לְתַקֵּן מַה שֶּׁשִּׁחַתִּי לְפָנֶיךָ, וּתְקַבֵּל אוֹתִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתָאִיר עָלַי אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה.

קוּנְטְרֵס

סִלּוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים

יְגַלֶּה וִיפָרְסֵם אֶת מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים
בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הַזּוֹכִים לְקָרֵב
רְחוֹקִים אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַעֲלַת הַהֶסְפֵּד
שֶׁמַּסְפִּידִים אוֹתָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (אֵיכָה רַבָּה, פְּרָשָׁה א׳, סִימָן א׳): קָשֶׁה הוּא סִלּוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים לִפְנֵי הקב״ה מִמַּאָה חָסֵר שְׁתַּיִם תּוֹכָחוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה, וּמֵחֲרִבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיק חַי אִתָּנוּ, הוּא מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ אוֹתָנוּ, וּמְקָרְבֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כֵּיוָן שֶׁמִּסְתַּלֵּק, אֵין כְּבָר מִי שֶׁיְחַזֵּק וְיעוֹרֵר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָעוֹלָם תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְעַל זֶה צְרִיכִים לָקוּם בַּחֲצוֹת, וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), שֶׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת וּבְכִיָּה עַל הַעֲלָמַת הַצַּדִּיק, זוֹכִים שֶׁנִּתְגַּלֶּה אֵלָיו אַחַר־כָּךְ הַצַּדִּיק.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלב)

קוּנְטְרֵס

סְלוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁכָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּקִיּוּם הָאָדָם כְּמוֹ אֱמוּנָה. כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), שֶׁחַיִּים נִצְחִיִּים, הֵם רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי שֶׁנִּכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם־כֵּן חַי לָנֶצַח. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה חֲזָקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן בְּרָכוֹת יח:): צַדִּיק אֵינוֹ מֵת; כִּי אַחַר שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, הוּא גַּם־כֵּן נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ קַיֶּמֶת. וּבִפְרָט צַדִּיק שֶׁזָּכָה לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, וְהָרַבִּים עֲדַיִן נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, אֲזַי הוּא לֹא נִפְטָר, מַה שֶּׁנִּפְטַר זֶה רַק הַגּוּף, אֲבָל הַנְּשָׁמָה עֲדַיִן נִמְצֵאת בְּזֶה הָעוֹלָם בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק

בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הוּא מַכְנִיס עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְגַם־כֵּן נִשְׁאָר חַי. וּבִשְׁבִיל זֶה עַם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹתָם מִן הָעוֹלָם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ג:): כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל; הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא בַּטֶּבַע, שֶׁצְּרִיכוֹת לִהְיוֹת רוּחוֹת, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת כָּל הָרָע וְהַנֶּזֶק וְהָעִפּוּשׁ וְהַדְּבָרִים הַמְסֻכָּנִים לְגוּף הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ בַּבְּרִיאָה, וְתָמִיד יֵשׁ אֲוִיר צַח וְזַךְ חָדָשׁ. כָּךְ עַם יִשְׂרָאֵל תָּמִיד מְחַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִים: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין רַשִׁ״י דְּבָרִים ו, ו; כו, טז), שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּחֲדָשִׁים. וְלָכֵן כָּתוּב (אֵיכָה ג, כג): ״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ״. בְּכָל בֹּקֶר מִתְחַדֶּשֶׁת הָאֱמוּנָה. וְזוֹ מַעֲלַת עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְמָחֳקָם, וְאַף שֶׁנִּסּוּ כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם — לֹא הִצְלִיחוּ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נִכְלָלִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לב, מ): ״כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי, וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעוֹלָם״; בָּרֵגַע שֶׁאָדָם נוֹשֵׂא יָדָיו אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי לְעוֹלָם.

שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁנִּפְטָרִים מִזֶּה הָעוֹלָם, הֵם נִשְׁאָרִים בֵּינֵינוּ, וְאֵין יְכוֹלִים לְשׁוֹכְחָם, וּמַה גַּם שֶׁהִשְׁאִירוּ תַּלְמִידִים, אֲשֶׁר גַּם הֵם הוֹלְכִים בְּדַרְכֵי רַבָּם. וְלָכֵן כָּל יְהוּדִי, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָנִים: ז, סח), צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמוֹ לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לִחְיוֹת עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהָקִים תַּלְמִידִים, שֶׁגַּם הֵם יַכִּירוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהֵיכָן צְרִיכִים לְהַתְחִיל? בַּבַּיִת. אָדָם זוֹכֶה וּמְתַחֵתֵן, אֲזַי צָרִיךְ לִרְאוֹת לְהַשְׁפִּיעַ בַּבַּיִת שֶׁתִּהְיֶה אֲוִירָה שֶׁל אֱמוּנָה, אֲוִירָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, אֲוִירָה שֶׁל תּוֹרָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר, שֶׁנּוֹלָדִים יְלָדִים, צְרִיכִים לְהַחְדִּיר בִּילָדִים אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְחַנֵּךְ אוֹתָם חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, וְזֶה הַתַּלְמִידִים שֶׁל הָאָדָם. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לָאָדָם וְזוֹכֶה לְדַבֵּר עִם שְׂכֵנִים, עִם קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה, עִם סְתָם בְּנֵי־אָדָם מֵאֱמוּנָה, הוּא מֵקִים תַּלְמִידִים, וְהַתַּלְמִידִים הַלָּלוּ נִקְרָאִים בָּנִים וּבָנוֹת. וְלָכֵן אוֹמְרִים חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין יט:): כָּל הַמְלַמֵּד בֶּן חֲבֵרוֹ תּוֹרָה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ יְלָדוֹ: בָּזֶה שֶׁאָדָם מְלַמֵּד אֶת חֲבֵרוֹ תּוֹרָה — נַעֲשֶׂה בְּנוֹ, הֵיא נַעֲשִׂית בִּתּוֹ. הִנֵּה הַצַּדִּיק מְגַלֶּה אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁנַּתְחִיל

גַּם־כֵּן לְהִתְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים, וְנַתְחִיל לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה, וְאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אֵין כַּדָּבָר הַזֶּה! כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (חֻלִּין ז׃): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה, אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה אָדָם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַכָּה, אִם לֹא הִכְרִיזוּ עַל כָּךְ בַּשָּׁמַיִם, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁהָיָה זֶה אֵיזֶה טֶבַע וְכוּ׳, אֶלָּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַלִּמּוּד הֶעָמֹק שֶׁל הַצַּדִּיקִים, שֶׁמַּחְדִּירִים בָּנוּ, וְלָכֵן אֲנַחְנוּ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת שֶׁלּוֹ. וּכְמוֹ־כֵן כָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לַעֲסֹק בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיָּיו — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכֻלָּם. הַיְנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה בְּעַצְמוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל יִחוּד ה׳, וְלָכֵן צָרִיךְ לִרְאוֹת לְדַבֵּר הַרְבֵּה מֵאֱמוּנָה, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים מֵאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם. כִּי מַה זֶּה שְׁכִינָה? שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִשְׁכִּין אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּינֵינוּ, שֶׁנַּרְגִּישׁ אוֹתוֹ. שֶׁזֶּה בְּרוּר וְזִכּוּךְ הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳), שֶׁהַצַּדִּיק יָכוֹל לְזַכֵּךְ וּלְבָרֵר אֶת הַדְּמְיוֹן שֶׁלָּנוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם; כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ חַי בְּדִמְיוֹן, כְּאִלּוּ יְשָׁאֵר פֹּה לָנֶצַח, וְשׁוֹכֵחַ שֶׁאָנוּ רַק בְּזֶה הָעוֹלָם כְּפִי מִסְפַּר הַשָּׁנִים, מִסְפַּר הֶחָדָשִׁים,

מִסְפַּר הַיָּמִים אוֹ מִסְפַּר הַשָּׁעוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָנוּ. אִם אָנוּ נַכְנִיס בְּעַצְמֵנוּ אֶת הַיְדִיעָה הַזּוֹ, נִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע. וְאָז נִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת, וּבְיֶתֶר עֹז לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו עָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּעֲנִית יא.): בְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ, כָּל מַעֲשָׂיו נִפְרָטִין לְפָנָיו. הִנֵּה אָדָם צַדִּיק חַי בְּזֶה הָעוֹלָם שִׁבְעִים שָׁנָה, הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, פּוֹעֵל גְּדוֹלוֹת וּנְצוּרוֹת, מְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, מְקָרֵב רְחוֹקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים, מְחַזֵּק, מְעוֹדֵד נְשָׁמוֹת שְׁבוּרוֹת, רְצוּצוֹת, אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נָכָרִים בָּעוֹלָם מַעֲשָׂיו, כִּי הַכֹּל שִׁגְרָתִי, חוֹשְׁבִים שֶׁכָּךְ הוּא זֶה, צַדִּיק זֶה יִחְיֶה תָּמִיד. וּבָרֶגַע שֶׁהַצַּדִּיק יוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, אָז כָּל מַעֲשָׂיו נִפְרָטִים, כֻּלָּם מַתְחִילִים לְדַבֵּר, אֵיזוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה הָיְתָה בֵּינֵינוּ, אֵיזֶה צַדִּיק הָיָה בֵּינֵינוּ! מַה מַּעֲשָׂיו? קֵרֵב כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, חִזֵּק מֵאוֹת וְאַלְפֵי

אֲנָשִׁים, נֶהֱנוּ מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה. כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, הַגּוּף מְכַסֶּה אוֹתוֹ, וְאִם לֹא דַּי בָּזֶה שֶׁהַגּוּף מְכַסֶּה אֶת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הַדְּבוּקָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּבָר יֵשׁ אֲנָשִׁים הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אוֹתוֹ. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רכח), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹאֶה נְשָׁמָה שֶׁיְּכוֹלָה לְקָרֵב נְשָׁמוֹת אֵלָיו, וּלְהַחֲזִיר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וּלְגַיֵּר גֵּרִים, הוּא כְּבָר שָׁם עָלֶיהָ שְׁלִיחֵי הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁהֵם יְכַסּוּ וְיַעֲלִימוּ וְיַסְתִּירוּ אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, וְיִדַּבְּרוּ עָלָיו. וּמַדּוּעַ עוֹשֶׂה כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? כִּי אִם הָיְתָה מִתְגַּלָּה גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק, אוֹר נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהוּא חֲתִיכַת אֵשׁ, הָיָה בִּטּוּל הַבְּחִירָה, כֻּלָּם הָיוּ נִמְשָׁכִים אֵלָיו, אֲבָל עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ בְּחִירָה, אִם אֵין בְּחִירָה אָז אָנוּ כְּמַלְאָכִים, מַלְאֲכֵי מַעְלָה הֵם נְשָׁמוֹת בְּלִי גּוּפִים, וְאֵין אֶצְלָם בְּחִירָה, וְרוֹאִים אֱלֹקוּת תָּמִיד. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֵין סְפֹר מַלְאָכִים, וּמַהִי מַעֲלַת יְהוּדִי מִמַּלְאָךְ? שֶׁהוּא נְשָׁמָה הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ גּוּף, הַמִּסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי. וְאִם לֹא דַּי בָּזֶה, שֶׁהַנְּשָׁמָה מְלֻבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי וְחָמְרִי עָב וְגַס, צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת, וְצָרִיךְ לִרְאוֹת כָּל מִינֵי זֶהֱמָה, שֶׁקֶר וְלִכְלוּךְ, קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת, כָּל מִינֵי רַמָּאִים הָעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן

נְשָׁמָה מִתְנַעֶרֶת מִכָּל הַלִּכְלוּךְ, וְנִמְשֶׁכֶת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן מַעֲלָתָהּ גְּבוֹהָה מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, זוֹ צְרִיכָה עִקַּר הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): לָמָּה אָנוּ כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? כִּי אֵין לָנוּ יִשּׁוּב הַדַּעַת. אָנוּ נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מֵהֵיכָן בָּא. עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ רְחוֹקִים, מִסְכֵּנִים, אֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶּה שַׁבָּת, תְּפִלִּין, צִיצִית, מְזוּזָה, כַּשְׁרוּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. אֲבָל בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם צַדִּיק שֶׁנִּשְׁמָתוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וְעֶלְיוֹנָה מְאֹד, שֶׁהִכִּירָה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ — נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, הוֹלֶכֶת וּמְקָרֶבֶת עוֹד מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. זֶה עוֹשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. וּנְשָׁמָה כָּזוֹ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט יְשַׁעְיָה תפז): בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, אוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צַדִּיק בָּא, פְּלוֹנִי בָּא לְפָנֶיךָ. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ מְאֹד מְאֹד עִם נִשְׁמַת

הַצַּדִּיק. אֲנַחְנוּ פֹּה מְצָטַעֲרִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁהַצַּדִּיק הָלַךְ מֵאִתָּנוּ, שֶׁהַצַּדִּיק עָזַב אוֹתָנוּ, אֲבָל לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ, שֶׁזָּכְתָה לְקָרֵב מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲלָפִים בִּתְשׁוּבָה.

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן צא), שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא הָיָה הָרַבִּי הָרִאשׁוֹן, הוּא הוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, לְמֵד תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁאִיר אֶת הַתּוֹרָה לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וּמָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁכְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִכְשְׁלוּ עַל־יְדֵי הָעֵרֶב־רַב, וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה לְכַלּוֹתָם, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: תַּעֲבִיר אוֹתִי וְלֹא אוֹתָם, (שְׁמוֹת לב, לב): ״מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ״. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת סה.): מֹשֶׁה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה. עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן יא), שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר: יָמוּת מֹשֶׁה וּמֵאָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ, וְלֹא תִּנָּזֵק צִפָּרְנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם; כָּל־כָּךְ גְּדֹלָה אַהֲבָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה עַל יָדוֹ. כִּי אִם יֵשׁ צַדִּיק, שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל כָּל יְהוּדִי, הוּא זוֹכֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

מְגַלֶּה לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה גִּלּוּיִים וְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּלְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאָהַב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְלֹא זוֹ בִּלְבָד, אֶלָּא הַתּוֹרָה נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ (מַלְאָכִי ג, כב): "זִכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה". וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח"ג עג.), שֶׁהַתּוֹרָה וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד הוּא, וְאֵיךְ קוֹרְאִים אֶת הַתּוֹרָה מֹשֶׁה? אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה וּבִשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, אֲזַי נִקְרֵאת הַתּוֹרָה 'תּוֹרַת מֹשֶׁה', וּכְמוֹ־כֵן בְּעִנְיַן הַמִּשְׁכָּן, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל הַמִּשְׁכָּן, אַף שֶׁהֵקִימוּ אוֹתוֹ בְּצַלְאֵל מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה וְאָהֳלִיאָב מִשֵּׁבֶט דָּן, עִם כָּל זֹאת כָּתוּב (בַּמִּדְבָּר ז, א): "וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה" — שֶׁמֹּשֶׁה כִּלָּה לִבְנוֹתוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַשִׁ"י שָׁם): וּמִפְּנֵי שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ, לָכֵן נִקְרָא עַל שְׁמוֹ. כְּמוֹ־כֵן כָּל חָכָם וְצַדִּיק שֶׁזּוֹכֶה לְקָרֵב רְחוֹקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר יִשְׂרָאֵל לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי שְׁמוֹ נִשְׁאָר וְנִזְכָּר בְּפִי כֹּל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל: כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נִפְטַר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צָעַק: וַי לִי, מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים, מִי יְרַחֵם עַכְשָׁו עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מִי יְכַתֵּת רַגְלָיו מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְיַעֲסֹק בְּקֵרוּב רְחוֹקִים?! כִּי זֶה חָשׁוּב מְאֹד בַּשָּׁמַיִם,

כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (ח״ב קכח.): זַכָּאָה מָאן דְּאָחִיד בְּיָדוֹהִי דְּחַיָּבָא; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק בִּידֵי הַחַיָּבִים, שֶׁמֵּאֵיזוֹ סִבָּה הִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אוֹ שֶׁלֹּא קִבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, שֶׁל אֱמוּנָה, אוֹ שֶׁגָּדְלוּ בַּאֲוִירָה וּבְסִבִיבָה הָרְחוֹקָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם בִּכְלַל תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה. וְהִנֵּה בָּא צַדִּיק, בָּא חָכָם וְתוֹפֵס בִּידֵיהֶם, וּמְקָרְבָם אֶל הַתּוֹרָה, אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ מְאֹד עִם נְשָׁמָה כָּזוֹ. וּבִפְרָט גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה בָּהֶם, עַד שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, מְסַפְּרִים עִמָּנוּ סִפּוּרִים וּמְשַׂחֲקִים עִמָּנוּ מִשְׂחָקִים, עַד שֶׁאָנוּ מִתְחַבְּבִים עֲלֵיהֶם וּמִתְחַבְּרִים אֲלֵיהֶם, וְנִדְמֶה בְּעֵינֵינוּ כַּחֲבֵרִים שֶׁלָּנוּ, לְפִי גֹּדֶל קְדֻשָּׁתָם וְעֵרֶךְ גְּדֻלָּתָם וּדְבֵקוּתָם בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא אֵין לָנוּ מֻשָּׂג בָּהֶם, אֶלָּא אָנוּ רוֹאִים מַעֲלָתָם וּגְדֻלָּתָם, שֶׁאַף שֶׁנִּשְׁמָתָם דְּבוּקָה בְּחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם יְכוֹלִים לְהוֹרִיד עַצְמָם אֶל הַכִּי גָּרוּעַ, הַכִּי פָּחוּת, הַכִּי מְלֻכְלָךְ וְיָרוּד, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּסַבְלָנוּת וּלְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל הַסִּפּוּרִים שֶׁמְּסַפְּרִים אִתָּנוּ, זֶהוּ לְבוּשׁ, כְּדֵי שֶׁכָּל אֵלּוּ הָרְחוֹקִים יִזְכּוּ לְהִתְקָרֵב גַּם־כֵּן. וְהִנֵּה כְּשֶׁצַּדִּיק נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: וַי לִי, מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים. כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נִסְתַּלֵּק,

אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מִי עַתָּה יְקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל?!

וּמְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁכָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עט), שֶׁכָּל יְהוּדֵי הַמְקֻרָב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. הַצַּדִּיק שֶׁמְּקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נִקְרָא בְּחִינַת מֹשֶׁה. לָזֹאת אָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁהַתַּנָּאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה: מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ (שַׁבָּת קא:); כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בָּהֶם נִתְלַבֶּשֶׁת נִשְׁמַת מֹשֶׁה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כו), שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נִמְצָא אֵצֶל כָּל יְהוּדִי, בְּכָל אֵבֶר וָאֵבֶר, וּמְעוֹרְרוֹ וּמְחַזְּקוֹ: בֹּא תְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ. אֲבָל אָנוּ מִסְכְּנִים, אֵינֵנוּ זוֹכִים לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רו), שֶׁאָדָם טוֹעֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן אֶת קוֹל הַצַּדִּיק.

וְלָכֵן אִם יֵשׁ אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְהַעֲבִיר אֶת הַמָּסָר

הָאֵלֹקִי לְעַם יִשְׂרָאֵל, הוּא מַעֲבִיר אֶת הַלִּמּוּד שֶׁל הַצַּדִּיק לְעַם יִשְׂרָאֵל, זְכוּתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, עָלֵינוּ לְהַסְפִּידוֹ. וְהַהֶסְפֵּד הַזֶּה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן אָנוּ מוֹצְאִים, כְּשֶׁצַּדִּיק נִפְטָר וְלֹא הִסְפִּידוּהוּ, בָּא עֹנֶשׁ גָּדוֹל מְאֹד. נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה: מַה תַּכְלִית הַהֶסְפֵּד? לָמָּה צָרִיךְ לְהַסְפִּיד אֶת הַצַּדִּיק? הֲלֹא הַצַּדִּיק זָכָה וְהִשְׁלִים עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת; כִּי נִשְׁמָתוֹ יוֹרֶדֶת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְעוֹבֶרֶת דֶּרֶךְ הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה, וּמְסַגֶּלֶת עַצְמָהּ עִם מִצְוֹת, לוֹמֶדֶת תּוֹרָה, מִתְפַּלֶּלֶת וּמִתְבּוֹדֶדֶת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹבֶרֶת אֶת הַחַיִּים, נִדְבֶּקֶת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְחוֹזֶרֶת חֲזָרָה, וְאִם־כֵּן הַצַּדִּיק בְּוַדַּאי הִשְׁלִים עַצְמוֹ, וְלָמָּה צְרִיכִים לְהַסְפִּידוֹ? אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכִים לְהַסְפִּיד אֶת הַצַּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלֵינוּ, וּמַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ, שֶׁכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ מֵהַצַּדִּיק בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, נִקְשָׁרִים בֵּינֵינוּ, וּבִפְרָט בַּתַּלְמִידִים שֶׁזָּכוּ לִלְמֹד אֶצְלוֹ תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְאֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לְהַסְפִּידוֹ. וְזֶהוּ שֶׁשּׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן כח.): לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת מְרִיָם לְפָרָה אֲדֻמָּה? אֶלָּא מַה פָּרָה אֲדֻמָּה מְכַפֶּרֶת, אַף מִיתַת צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. מָה עִנְיַן פָּרָה אֲדֻמָּה? אָדָם שֶׁנִּטְמָא בַּאֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, טֻמְאַת מֵת, הָיוּ מַזִּים

עָלָיו מֵאֶפֶר הַפָּרָה אֲדֻמָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר יט, יח): "וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת, וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל כְּלִי, וְלָקַח אֵזוֹב, וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר, וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת" וְגוֹ'. וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִטְהָר. לְמֵדִים מִכָּאן, אֲפִלּוּ שֶׁאָדָם חָטָא וְלִכְלֵךְ עַצְמוֹ בַּאֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁזֶּה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי אֵין טֻמְאָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁבָּא אֶל הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן מַזֶּה עָלָיו מֵאֵפֶר הַפָּרָה, אֲזַי נִטְהָר. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּךְ מִיתַת הַצַּדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. מְרֻמָּם — בִּזְכוּתָהּ זָכִינוּ שֶׁנְּקַבֵּל אֶת הַבְּאֵר, וּמֵהַבְּאֵר שָׁתוּ אֶת הַמַּיִם, וְכֵן הַבְּאֵר טְהֲרָה אוֹתָם, כִּי הָיְתָה מִקְוֶה טָהֳרָה, וְכָךְ הֶחֱזִיקוּ טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁצַּדִּיק הַמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׁמֵּחַ יְהוּדִים, מְקָרְבָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיְּקַיְּמוּ אֶת הַמִּצְוֹוֹת, מַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁיִּהְיֶה לָהֶם גַּם־כֵּן רָצוֹן וְכִסּוּפִים לַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁהֵם מִסְתַּלְּקִים מִן הָעוֹלָם, הֵם מְכַפְּרִים עַל הַדּוֹר.

וְלָכֵן אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר עַכְשָׁו בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא רַק שֶׁאָנוּ בְּעַצְמֵנוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

וּנְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות וְנִלְמַד תּוֹרָה, אֶלָּא נַתְחִיל גַּם לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזּוֹ הַזְּכוּת הֲכִי גְּדוֹלָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט יְשַׁעְיָה תסח): בִּשְׁעַת סִלּוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְאֶה לָהֶם מַתָּן שְׂכָרָן סָמוּךְ לְמִיתָתָן; צַדִּיק מוֹסֵר נַפְשׁוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה בָּא מְאֹד קָשֶׁה, כִּי לַעֲזֹר לְבַעַל בְּחִירָה זֶה קָשֶׁה בְּיוֹתֵר, כִּי הִנֵּה מְגַלֶּה לִיהוּדִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְחַזְּקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וְכוּ', וְהִנֵּה הַיְהוּדִי יוֹצֵא בַּחוּץ וְרוֹאֶה שֶׁאֵלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, וְאֵין חָסֵר לָהֶם כְּלוּם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּבַּיִת הַכְּלֵי מַשְׁחִית הַנִּקְרָא: טֶלֶוִיזְיָה, וּשְׁאָר כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, הַמְּלֵאִים כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, זְהוּם וְתִעוּב, שִׁקּוּץ וְעֶרְוָה, וְאָז שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁשָּׁמַע אֵצֶל הַצַּדִּיק. וְעַל־פִּי־רֹב לֹא חוֹזֵר אֶל הַצַּדִּיק, כִּי הָרוּחוֹת הָרָעוֹת שֶׁל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם מִינִים וְנוֹאֲפִים מֵהָעֶרֶב־רַב, מְנַתְּקִים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. עַד שֶׁבִּמְקוֹם לַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּבֹא הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְעִם מַה נֵּצֵא?! מַה יִּהְיֶה אִתָּנוּ?! בִּמְקוֹם זֶה מְמַלְאִים אֶת הָרֹאשׁ שֶׁל בְּנֵי־אָדָם עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עִם שִׁקּוּץ, זְהוּם, עֶרְוָה וְתִעוּב, עַד שֶׁזֶּה מַשְׁכִּיחַ מֵאִתָּנוּ אֶת דִּבְרֵי הַצַּדִּיק. וְלָכֵן יֵשׁ לַצַּדִּיק עֲבוֹדָה קָשָׁה מְאֹד, אֵיךְ לְהַחְדִּיר בְּעַם

יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה. כִּי הִנֵּה הֶחְדִּיר בְּךָ אֱמוּנָה, וְדִבֵּר עִמְּךָ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְהַחַיִּים כְּעוֹף פּוֹרְחִים, וְאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁנִּשָּׁאֵר פֹּה לָנֶצַח, הֲלֹא יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה (תְּהִלִּים צ, י), וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה, פּוֹרְחִים וְחוֹלְפִים. הָבָה נַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן, כַּמָּה דַּקּוֹת חָלְפוּ וְכַמָּה נוֹתְרוּ?! אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲשֹׁב מִזֶּה, וְרַק חַי בְּדִמְיוֹנוֹת, מִסְתַּכֵּל בִּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, בְּכָל מִינֵי שְׁקָרִים שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְחָיוֹת מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״, וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף. הִנֵּה אָדָם פֹּה, וְהִנֵּה כְּבָר אֵינֶנּוּ נִמְצָא פֹּה. וְלָכֵן לַצַּדִּיק וְלֶחָכָם כָּל־כָּךְ קָשֶׁה לְהַחְדִּיר אֱמוּנָה וּקְדֻשָּׁה בַּנְּשָׁמָה, כִּי הַבְּחִירָה מְאֹד מְאֹד גְּדוֹלָה, כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה נֶגֶד הַצַּדִּיק עוֹמֶדֶת תָּמִיד טֻמְאָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נז), שֶׁנֶּגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, גִּלָּה תּוֹרָה, עָמַד נֶגְדּוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, וְחִקָּה אוֹתוֹ בְּדִיּוּק. כָּךְ יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, וּמְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְקָרְבִים יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁכָּל כֻּלּוֹ טֻמְאָה אַחַת גְּדוֹלָה, עוֹבֵד עַל בְּנֵי־אָדָם, וְכָל רֹאשׁוֹ רַק לְהַשִּׂיג תַּקְצִיבִים וְתַקְצִיבִים, וְעוֹזֵב אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ דּוֹאֵג לְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אֵינוֹ דּוֹאֵג לְחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֵינוֹ דּוֹאֵג שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי הַתּוֹרָה, אָז יְכוֹלִים לְהַבְחִין מִי וָמִי, מִי מֻהַקְדֶּשֶׁה, וּמִי מֻהַסִּטְרָא אַחְרָא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: בְּשָׁעַת סִלּוּקָן שֶׁל צַדִּיקִים מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְאֶה לָהֶן מַתָּן שְׂכָרָן סָמוּךְ לְמִיתָתָן; אַחֲרֵי שֶׁהִזְדַּכּוּ בְּזִכּוּכִים קָשִׁים וּמָרִים, כִּי הַצַּדִּיק סוֹבֵל בְּשָׁבִיל הַדּוֹר, כֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו, וְיֵשׁ לְכֻלָּם טְעָנוֹת עָלָיו, וְהוּא מְזַדַּכֵּךְ בְּזִכּוּכִים קָשִׁים מְאֹד, וּבִפְרָט כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה, הוּא מְזַדַּכֵּךְ בְּשָׁבִיל הָרַבִּים. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְלִפְנֵי שֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, מַרְאֶה לוֹ מַה פָּעַל בְּזֶה הָעוֹלָם, מַרְאֶה לוֹ מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים שֶׁזָּכָה לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ שִׂמְחַת הַצַּדִּיק שֶׁמְּשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא הָלְכָה לָרִיק יְגִיעָתוֹ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! דַּיְקָא עַכְשָׁו, אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִלְמֹד מֵהַצַּדִּיק

מֶה עָשָׂה כָּל יְמֵי חַיָּיו? לָמַד תּוֹרָה, קִיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְזָכָה לְעוֹרֵר יְהוּדִים, שֶׁגַּם־כֵּן יְקַיְּמוּ אֶת הַמִּצְוֹות, חִזֵּק וְשִׁמַּח אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן גַּם אָנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו לְהִתְעוֹרֵר וְלָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיק, וּבְעַצְמֵנוּ נַתְחִיל לִלְמֹד תּוֹרָה, נֵלֵךְ לִשְׁעוּרֵי תּוֹרָה, לִשְׁמֹעַ הַרְצָאוֹת מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, כִּי רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁצַּדִּיקִים מוּעָטִים, עָמַד וּשְׁתָלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר (יוֹמָא לח:); הַיְנוּ בְּכָל דּוֹר יֶשְׁנָם חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי אֱמֶת הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וְעָלֵינוּ לִלְמֹד בְּעַצְמֵנוּ תּוֹרָה וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁזּוֹ עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד): כְּשֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּמִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת, עוֹלֶה לְמַעְלָה מְנַפְּשִׁין, רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּבְחִינַת מָטֵי וְלֹא מָטֵי. הַיְנוּ אָדָם הַנִּמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל־כָּךְ קָשִׁים לוֹ הַחַיִּים, עוֹבֶרֶת עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת, עִם כָּל זֹאת מִתְגַּבֵּר וּמְקַיֵּם כָּל מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, יוֹצֵא מֵעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, מֵעוֹלָם הַיְצִירָה וּמֵעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וּמַגִּיעַ לְעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, בְּבְחִינַת מָטֵי וְלֹא מָטֵי, מַשִּׂיג וְאֵינוֹ מַשִּׂיג. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם

לֵאלֹקָיו; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, הוּא מוֹכִיחַ וּמְגַלֶּה, שֶׁאֵין לוֹ שׂוּם פְּנִיָּה, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות כָּל־כָּךְ בְּשִׂמְחָה, שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׂוּם שָׂכָר, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר (עַיִן תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק טו): שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה; שְׂכַר הַמִּצְוָה — שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַצַּדִּיק וְהֶחָכָם כָּל יְמֵי חַיָּיו: לוֹמֵד תּוֹרָה בִּדְבֵקוּת, כִּי הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, מְקַיֵּם מִצְוֹות, שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּמָתַי מַרְגִּישִׁים שֶׁהַצַּדִּיק לוֹמֵד תּוֹרָה בְּשִׂמְחָה, וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה? כְּשֶׁזּוֹכֶה לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד נְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת, וּבָזֶה מְגַלֶּה עַצְמוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן יב): סוֹף דִּבּוּרוֹ שֶׁל אָדָם הַכֹּל מַשְׁמִיעִין אֶת מַעֲשָׂיו: כָּשֵׁר הָיָה פְּלוֹנִי זֶה, יְרֵא שָׁמַיִם הָיָה פְּלוֹנִי זֶה. כְּשֶׁאָדָם נִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, אָז נִתְגַּלֶּה מִי הוּא הָיָה. וְלָכֵן בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם אֵין מַכִּירִים מִי הָיָה, כְּשֶׁהַצַּדִּיק חַי, אֵין יְכוֹלִים לְהַעֲרִיךְ גְּדֻלָּתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, אָז מַתְחִילִים לִרְאוֹת אֶת הַחִסָּרוֹן, וְכֻלָּם מְדַבְּרִים: אֵיזֶה צַדִּיק וְקָדוֹשׁ הָיָה! אֲבָל אָז כְּבָר מְאֻחָר מִדַּי, שֶׁלֹּא זָכִינוּ לְהַכִּירוֹ כְּשֶׁהוּא חַי, לֹא בָּאנוּ אֵלָיו בְּעוֹדוֹ חַי.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּוַדַּאי גַּם עַכְשָׁו נִמְצָאִים צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לָבֹא אֲלֵיהֶם וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם, שֶׁהֵם יְחַזְּקוּ יְעוֹדְדוּ וִישַׂמְּחוּ גַּם אוֹתָנוּ, שֶׁיַּכְנִיסוּ גַּם בָּנוּ תְּשׁוּקָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אַחַר־כָּךְ כְּבָר יִהְיֶה מְאֻחָר, מַה יִּהְיֶה אַחַר־כָּךְ? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, רְאוּ מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו: כָּשֵׁר הָיָה זֶה, יְרֵא שָׁמַיִם הָיָה זֶה. מִיָּד מִטָּתוֹ פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר. הַיְנוּ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, יְכוֹלִים לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ מְאֹד, יְכוֹלִים לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הֲכִי גָּרוּעַ, יְזֻכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל הַמְּצִיאוּת שֶׁאָנוּ רוֹאִים מֵשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁלֹּא הָיָה צַדִּיק אֶחָד, שֶׁלֹּא קָמוּ עָלָיו רְשָׁעִים אֲרוּרִים, נוֹאֲפִים, שֶׁמֵּרְרוּ אֶת חַיָּיו. וּמָה אָנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וּמָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, וַאֲשֶׁר כַּמָּה פְּעָמִים הָיְתָה גְּזֵרַת כְּלָיוֹן עַל עַם יִשְׂרָאֵל, בַּר מִינָן, וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרָם, וּמִי עָמַד נֶגְדּוֹ? קֹרַח וַעֲדָתוֹ עִם מָאתַיִם חֲמִשִּׁים רַבָּנִים, וְחָשְׁדוּ אוֹתוֹ בְּאֵשֶׁת אִישׁ, בִּגְנֵבָה וְכוּ׳. אַף־עַל־פִּי־כֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא הִתְפַּעֵל, אֶלָּא הִמְשִׁיךְ וְגִלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל עַם

יִשְׂרָאֵל, לִמְּדָם תּוֹרָה, וְחִזְּקָם וְקֵרְבָם אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְכֵיוָן שֶׁנִּסְתַּלֵּק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כֻּלָּם הֵחֵלּוּ לְהַסְפִּידוֹ: חֶבֶל, חֶבֶל, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נִסְתַּלֵּק. וְדָבָר זֶה נִשְׁנֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, כְּשֶׁיֵּשׁ צַדִּיק הַמְּגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְקָרֵב רְחוֹקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים, אֲזַי בְּשָׁעָה שֶׁהוּא חַי, מְזַלְזְלִים בּוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ הַכָּבוֹד הָרָאוּי, כִּי אֶת הַכָּבוֹד נוֹתְנִים לְרַמָּאִים, שַׁקְרָנִים, הָעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם; כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם יוֹדֵעַ אֶת מִי לְפָרְסֵם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת לָנוּ טוֹבָה. כֵּיוָן שֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הוּא הַצַּדִּיק, וְהֵיכָן הוּא נִמְצָא, וּמִי יָכוֹל לְהוֹשִׁיעוֹ, אֲזַי מִסְתּוֹבֵב בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ. לָכֵן דָּבָר גָּדוֹל לְהַסְפִּיד אֶת הַצַּדִּיק, כִּי עַל־יְדֵי הַהֶסְפֵּד מַתְחִילִים לְהִתְעוֹרֵר: ״הִנֵּה הָיָה אֶצְלֵנוּ צַדִּיק קָדוֹשׁ, שֶׁקֵּרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָמָּה לֹא בָּאנוּ אֵלָיו?! לָמָּה לֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹלוֹ?! לָמָּה לֹא קִבַּלְנוּ עֲצוֹתָיו, אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה״?! וְהַהֶסְפֵּד הַזֶּה גּוֹרֵם, שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת עַתָּה, אַחַר שֶׁהַצַּדִּיק הַזֶּה נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ עוֹד הַיּוֹם צַדִּיקִים וַחֲכָמִים, אֲזַי הָבָה נֵלֵךְ וְנַתְחִיל לְבַקְּשָׁם וּלְחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם, אַחַר צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיְּכוֹלִים גַּם אוֹתָנוּ

לְקָרֵב. שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַהֶסְפֵּד, שֶׁמַּסְפִּידִים צַדִּיק וְחָכָם, וּמְסַפְּרִים מֶה הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר הַזּוּלַת, וְאָנוּ מִסְכְּנִים לֹא הָלַכְנוּ אֵלָיו, רַק שָׁמַעְנוּ שְׁמוֹ, וְהָיְתָה הַיְכֹלֶת בְּיָדֵינוּ לָבוֹא אֵלָיו וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְלֹא עָשִׂינוּ אֶת זֹאת, וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: רְאוּ מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו: כָּשֵׁר הָיָה זֶה, יְרֵא שָׁמַיִם הָיָה זֶה, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם מַסְפִּידִים אוֹתוֹ, מִיָּד מִטָּתוֹ פּוֹרַחַת בַּאֲוִיר, וְאוֹתָנוּ מוֹתִיר לְבַד.

וּמֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת עַתָּה? לִלְמֹד מֵהַהֶסְפֵּד הַזֶּה, כְּשֵׁם שֶׁהָיָה צַדִּיק בָּעוֹלָם, וְקֵרֵב רְחוֹקִים, צְרִיכִים לִזְכֹּר — לֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲדַיִן נִמְצָאִים צַדִּיקִים חַכְמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁמְּקָרְבִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בֹּאוּ וְנִתְעוֹרֵר בְּיַחַד בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (ראש הַשָּׁנָה יח:): שְׁקוּלָה מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים כִּשְׂרֵפַת בֵּית אֱלֹקֵינוּ. חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה מָר מְאֹד, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן ז׳), שֶׁמִּבֵּית הַמִּקְדָּשׁ יָצָא אוֹר לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁנֶּחֱרַב הַבַּיִת, נֶחְשַׁךְ כָּל הָאוֹר. אֲבָל כְּשֶׁהַצַּדִּיק נִפְטָר, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּה כְּפָלַיִם מֵחֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמַדּוּעַ? כִּי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּמָקוֹם אֶחָד, בִּירוּשָׁלַיִם, בְּהַר הַבַּיִת, בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, שָׁם הָיָה מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ.

לֹא־כֵן הַצַּדִּיק, הַתַּלְמִיד־חָכָם, אֵינוֹ עוֹמֵד בְּמָקוֹם אֶחָד, הוּא הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מִמְּדִינָה לִמְדִינָה, מֵעִיר לְעִיר, מִכְּפָר לִכְפָר, מִמּוֹשָׁבָה לְמוֹשָׁבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא ח.) עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים לג, ג): ״וְהֵם תֻּכּוּ לְרַגְלֶיךָ יִשָּׂא מִדַּבְּרוֹתֶיךָ״ — אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מֵעִיר לְעִיר, וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִים בִּדְבָרָיו שֶׁל מָקוֹם; כִּי הַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק, זֶה כִּפְלַיִם כְּחֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. כִּי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהָיוּ צְרִיכִים לַעֲלוֹת לְשָׁם, אֲבָל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ חַי, אוֹר חַי, הֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ — מֵאִיר אֶת הַמָּקוֹם, וּכְשֶׁהוּא נִסְתַּלֵּק, זֶה כִּפְלַיִם מֵחֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. וְלָכֵן כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק צַדִּיק קָדוֹשׁ שֶׁקָּרֵב מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים, עָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְעִקַּר תְּשׁוּבָה — עַל פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי אִם תִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, יֵדַע אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה; וּבְרַדַּאי הוֹתִיר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חַכְמֵי הַתּוֹרָה וְצַדִּיקִים, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זַ״ל,
וּמַה כָּל עִנְיָנוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם לְתַקֵּן אֶת כְּלַל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלַהֲבִיאָם קָרוֹב אֶל
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר בִּימֵי הַסְּפִירָה, כְּשֶׁמַּגִּיעִים אֶל סְפִירַת יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד, אָז מְאִירָה עַל הָאָדָם קְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה מְאֹד, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּכְשָׁל בִּפְגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אִם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אָז קַבָּלוֹת חֲזָקוֹת בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית, יִזְכֶּה אַחַת וּלְתָמִיד לָצֵאת מֵהֶרְגֵּלוֹ הָרָע.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלג)

קוּנְטְרֵס

יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר סְפִירַת "יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד", זוֹ הַסְּפִירָה שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל; רַבֵּנוּ זַ"ל הִבְטִיחַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יְתַקֵּן אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וּבִשְׁבִיל זֶה הַסָּמ"ךְ־מ"ם עָשָׂה רַעַשׁ קֹדֶם שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר (עַיֵּן סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז', מֵהַזְּבוּב וְהָעַכָּבִישׁ): אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל מַחְדִּיר בָּנוּ, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח); בָּרֵגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מֻשָּׂג שֶׁל יֵאוּשׁ, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׂוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וּמִכָּל הַמַּצָּבִים שֶׁבָּעוֹלָם יְכוֹלִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָזַי אֵין לַסָּמ"ךְ־מ"ם שְׁלִיטָה עַל אָדָם זֶה. אֵימָתַי הַטֻּמְאָה מִתְגַּבֶּרֶת עַל הָאָדָם? כְּשֶׁהוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנִכְנָס בְּיֵאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן, וְנִדְמֶה לוֹ: זֶהוּ זֶה, מִמֶּנִּי כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׂוּם דָּבָר, אָזַי הַקְּלִפּוֹת מִתְאַחֲזוֹת בּוֹ. לֹא־כֵן אִם אָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל

הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְיכוֹלִים תָּמִיד לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; הַיְנוּ אִם יֵשׁ לָאָדָם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁחָטָא וְעָבַר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֱמוּנָה, נִשְׁבָּר לוֹ הַלֵּב, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, פָּגַם בְּמַחֲשָׁבָה, טִמְטֵם אֶת לִבּוֹ, וְכוֹאֵב לוֹ מְאֹד, עַד שֶׁמַּרְגִּישׁ כִּי הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה סִימָן שֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן, כִּי כּוֹאֵב לוֹ עַל הַקִּלְקוּל; כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁרְחוֹקִים, אֲבָל אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֱמוּנָה, תַּאֲמִין שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן, כִּי אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ אָדָם עָבַר עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, פֵּאָה א׳): אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה; וְהִנֵּה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נו), שֶׁיֵּשׁ הַסְתָּרָה וְיֵשׁ הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה. הַסְתָּרָה אַחַת — אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁמִּמֶּנּוּ נִסְתָּר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי יַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁמִּסְכֵּן חָטָא וְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

אֲבָל יֵשׁ הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מִבּוֹרְאוֹ, אֲזַי אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הֲכִי גָּדוֹל, אֲשֶׁר זוֹ הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דְּבָרִים לא): "וְחָרָה אַפִּי בוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים, וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְגוֹ', וּמְצָאֻהוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת, וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי וּמְצָאֻנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה"; כָּל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, כִּי אִם אָדָם הָיָה מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלִקוּת וֶאֱלִקוּת זֶה הַכֹּל, הָיָה צוֹחֵק מֵהַכֹּל, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע (עַיֵּן כֶּתֶר שֵׁם טוֹב): הָאֱמוּנָה זֶה הַדְּבֵקוּת וְהַדְּבֵקוּת זֶה הָאֱמוּנָה, בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלִקוּת גָּמוּר הוּא, הוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם אָדָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רמט), שֶׁזּוֹ הָיְתָה גְּבוּרָתוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן, שֶׁלֹּא פָּחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה, הוּא הָיָה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַפְחִידוֹ. הוּא הָיָה חָזָק מְאֹד מְאֹד בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלָכֵן הָיָה לוֹ לֵב אַמִּיץ וְחָזָק. מַה סּוֹד

גְּבוּרַת הָאָדָם? שֶׁאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, וְיֵשׁ לוֹ לֵב חָזָק, הוּא יוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְאֵין לוֹ מַה לְּפַחֵד וּלְהַפְסִיד, וְזֶה הָיָה גֹּדֶל כֹּחוֹ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי שׁוֹפְטִים, פֶּרֶק יג, רֶמֶז סט) עַל הַפָּסוּק (שׁוֹפְטִים יג, כה): "וַתָּחֶל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ", חָלְתָה בִּרְכָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית מט, יז): וִיהִי דָן נָחָשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ, לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֶה דָּן, מְלַמֵּד שֶׁהָיְתָה הַשְׁכִינָה מְקַשְׁקֶשֶׁת לְפָנָיו כְּזוּג; שְׁמְשׁוֹן הִרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז שׂוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, וְעָשָׂה גְּבוּרוֹת חֲזָקוֹת מְאֹד. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁשִּׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר בְּתִקֻּף גְּבוּרָתוֹ, נִכְנַס בְּכָל הָאוֹיְבִים. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ כָּל יְהוּדִי לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֵב אַמִּיץ וְחָזָק, וְאָז לֹא יִפְחַד, אֶלָּא יִכָּנֵס בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה. אֲבָל לָזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת נָקִי מִתַּאֲוַת נְאוּף, מֹחוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת נָקִי לְגַמְרֵי, רַק לַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מְקֻלְקָל בְּעֵינָיו, וּמִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים, שֶׁזֶּה הַדָּבָר הֲכִי מְזֹהָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמָה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; וְכֵן אוֹמְרִים (עֵין טוּר, סִימָן א'): הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד, וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים; וְכֵן אוֹמְרִים (עֵין יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת א, ה): בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִתָּנוּ אֶת הַלֵּב וְהָעֵינַיִם, כִּי

הֵם תְּרֵי סַרְסוּרֵי עֲבֵרָה. אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלֵב חָזָק וְאֵיתָן, וְלַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא יָבוֹא אַף פַּעַם לִידֵי חֲטָאִים; כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, לֹא יָבוֹא לִידֵי הִרְהוּרִים רָעִים וְהִסְתַּכְּלִיּוֹת מְגֻנּוֹת, כִּי מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאֵל זֶה זוֹכִים לְהַגִּיעַ, אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה. וְאֵיךְ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת? כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בְּכָל לַיְלָה וְאוֹמֵר חֲצוֹת, אֲזַי הוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ב, יט): "שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה'", וּמוּבָא בַּזֹּהַר: מָתַי אָדָם עוֹמֵד נֹכַח פְּנֵי ה'? בְּעֵת חֲצוֹת. כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְאוֹמֵר בֶּאֱמְצַע הַלַּיְלָה תִּקּוּן חֲצוֹת, אָז הַשְּׁכִינָה אֶצְלוֹ.

בָּעִיר טוּלְטְשִׁין הָיָה יְהוּדִי, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרֵךְ הִתְקַבְּלוּ, וְהָיָה דִּבֵּר פֶּלֶא, כִּי הָיָה נִרְאֶה כְּאָדָם פָּשׁוּט, וְעִם כָּל זֹאת בִּרְכוֹתָיו הִתְקַיְּמוּ. אֲזַי ר' יִצְחָק, שֶׁגַּר בָּעִיר טוּלְטְשִׁין שָׁאַל אֶת אָבִיו מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל: "אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת הַדָּבָר, וּמַה כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם זֶה?" עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל: "לֵךְ בְּדֹק אֶת מַעֲשָׂיו", וּבָדַק אַחֲרָיו וְרָאָה אֶת מִדּוֹתָיו, וְכָתַב אֶת זֹאת לְאָבִיו. עָנָה וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל: "בִּשְׁבִיל זֶה עֲדַיִן לֹא זָכָה שֶׁבִּרְכוֹתָיו תִּתְקַיְּמָנָה". בָּדַק עוֹד וְרָאָה שֶׁלּוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, כָּתַב אֶת זֹאת לְאָבִיו, עָנָה

לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל: "גַּם בִּשְׁבִיל זֶה לֹא מִתְקַבְּלוֹת בִּרְכוֹתָיו". בָּדַק יוֹתֵר וְנוֹכַח, שֶׁבְּכָל לַיְלָה בְּאֶמְצָעוֹ אוֹמֵר תִּקּוּן חֲצוֹת בִּבְכִיּוֹת עֲצוּמוֹת, וּבוֹכֶה עַל גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, עַל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָתַב אֶת זֹאת לְאָבִיו. עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל: "זֶה אֲשֶׁר עָזַר לוֹ, כְּשֶׁיְּהוּדִי אוֹמֵר בַּלַּיְלָה תִּקּוּן חֲצוֹת, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו". וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה אוֹרֶךְ כַּחֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה אוֹ עֶשְׂרִים דַּקּוֹת בִּלְבָד, כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְבּוֹדֵד אָז לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר הַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁגּוֹרֵם לְמַעְלָה. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), שֶׁעִקַּר זְמַן הַהִתְבּוֹדְדוּת זֶה בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עז, ז): "אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי", שֶׁעִקַּר זְמַן הַהִתְבּוֹדְדוּת, לְהִתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, זֶה רַק בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נב): עִקַּר הַהִתְבּוֹדְדוּת זֶה לָצֵאת בַּלַּיְלָה בַּשָּׂדֶה אוֹ בָּהָר, וּלְהִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִצְעֹק לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, אֵיזֶה רַעַשׁ זֶה עוֹשֶׂה בַּשָּׁמַיִם! זֶהוּ יְהוּדִי צַדִּיק הַמִּתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (עַיֵּן ח"א פב:): מֶה הָיְתָה גְּדֻלַּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא שֶׁכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם הָיוּ יְשֵׁנִים עַל מִיטָּתָם, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ יָצָא בַּחוּץ

בַּשָּׂדֶה וּבַיַּעַר, וְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, וְשָׁר שִׁירוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר (תְּהִלִּים ח, ד): "כִּי אֶרְאֶה אֶת שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ, יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנַנְתָּ", וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. לְמֵדִים מִכָּאן מַה זֶּה לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה חֲצוֹת.

וְלָכֵן עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית — "**יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד**" זֶה לוֹמַר בַּלַּיְלָה תִּקּוּן חֲצוֹת. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר לְמוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל: אִם יֵשׁ פּוֹסֵק אֶחָד, יְכוֹלִים כְּבָר לִסְמֹךְ עָלָיו. וְהִנֵּה הָאִישׁ הָאֶלֹקִי מִקְאמַרְנָא זי"ע פּוֹסֵק, שֶׁבֵּין בַּקִּיץ בֵּין בַּחֹרֶף בְּשָׁעָה שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה זֶהוּ עֵת חֲצוֹת. וְלָכֵן מִי שֶׁיָּכוֹל לֵילֵךְ לִישֹׁן מֻקְדָּם וְלָקוּם שֵׁשׁ שָׁעוֹת אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, שֶׁזֶּהוּ זְמַן חֲצוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה. כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קמט), שֶׁזְּמַן חֲצוֹת זֶהוּ שֵׁשׁ שָׁעוֹת אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְאָז הוּא זְמַן שֶׁל הַמְתָּקַת הַדִּינִים. וְלָכֵן זֶהוּ הַזְּמַן הֲכִי מֻכְשָׁר לְהַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים, וּלְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם בִּיסוֹד, שֶׁזֶּהוּ פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ מְקֻלְקָל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (עַיֵּן תִּקּוּנֵי זֹהַר צט.): סְלוֹקָא דִּיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא; אִם אָדָם פּוֹגֵם בַּבְּרִית, "**יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד**", אֲזַי מֹחוֹ מְקֻלְקָל, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֹחוֹ מְלֻכְלָךְ, וּמִסְתַּכֵּל עַל כָּל אִשָּׁה, וּמְמַלֵּא מְנַבֵּל פִּיו.

כִּי מַה שֶּׁהוּא חוֹשֵׁב — אֶת זֹאת מְדַבֵּר. וְלָכֵן אִם רוֹאִים אֶחָד מְנַבֵּל פִּיו, סִימָן שֶׁמֹּחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ מְלֵכְלָךְ וּמָלֵא נְאוּף. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת נְבוּל פֶּה, סִימָן א׳):
מִי שֶׁמְּדַבֵּר נְבוּל פֶּה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אָוֶן;
אָדָם בְּפִיו — מְגַלֶּה מִיהוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו):
״מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה״, עַל־יְדֵי פִּיו מְגַלֶּה דַּעְתּוֹ. וְלָכֵן אִם אָדָם מְדַבֵּר תָּמִיד רַע וְנָאוּף, זֶה מַה שֶּׁהוּא חוֹשֵׁב. וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם הַזּוֹכֶה לְקַיֵּם רְצוֹן רַבֵּנוּ זַ״ל, וְלָקוּם שֵׁשׁ שָׁעוֹת אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְלוֹמַר תִּקּוּן חֲצוֹת, אֲשֶׁר אָז זוֹכֶה לְמַה שֶּׁזּוֹכֶה. וְאִם אָדָם אֵינוֹ מְסֻגָּל לָזֶה, יֵשׁ עַל מִי לִסְמֹךְ, וְיָקוּם בְּשָׁעָה שְׁתַּיִם־עֶשְׂרֵה, אוֹ כְּשֶׁהוּא עֵר אָז, וְיֹאמַר סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, אֲזַי יִתְקַן קִלְקוּל הַבְּרִית. וְלָכֵן אָנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל שִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר, שֶׁהָיָה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָא לְעַזָּה, וְהַפְּלִישְׁתִּים סָגְרוּ עָלָיו כָּל הַדְּלָתוֹת וְרָצוּ לְהָרְגוֹ, אֲבָל שִׁמְשׁוֹן הָיָה חָזָק מְאֹד לָקוּם בַּחֲצוֹת, וּמַה כָּתוּב אֶצְלוֹ (שׁוֹפְטִים טז, ג): ״וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד חֲצִי הַלַּיְלָה, וַיָּקָם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֹּאחֵז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר בִּשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וַיָּשֶׂם עַל כְּתֵפָיו, וַיַּעֲלֵם עַל רֹאשׁ הָהָר״; שִׁמְשׁוֹן הַגִּבּוֹר — עִקַּר גְּבוּרָתוֹ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהָיָה לוֹ לֵב אַמִּיץ וְחָזָק לֹא לִפְחֹד מֵאַף אֶחָד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָיָה קָם בַּחֲצוֹת, הַגּוֹיִים לֹא יָדְעוּ אֶת זֹאת, וְנָעֲלוּ אֶת כָּל שַׁעֲרֵי הָעִיר, וְהָלְכוּ לִישֹׁן, וְאָמְרוּ: בַּבֹּקֶר נִתְפֹּס אוֹתוֹ וְנַהַרְגֶנּוּ. וְהִנֵּה קָם בַּחֲצוֹת,

וְרָאָה שֶׁהַשְּׁעָרִים סְגוּרִים, נִגַּשׁ עִם כְּתֵפוֹ אֲלֵיהֶם, וְעָקַר אוֹתָם וְשָׂם עַל כְּתֵפָיו, וְהָלַךְ עַד חֶבְרוֹן. לְמֵדִים מִכָּאן גְּדֻלַּת מַעֲלַת קִימַת חֲצוֹת, שֶׁמַּגִּיעִים עַד הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח״ג קעד.): בַּאֲתַר אִית תַּמָּן אָבוֹת, אִית תַּמָּן שְׁכִינְתָּא; כְּשֶׁאָדָם עֵר בַּלַּיְלָה בְּעֵת חֲצוֹת, וּמִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ, וְאָז הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים עִמּוֹ.

וְלָכֵן אָדָם הַיּוֹדֵעַ שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, עָלָיו לִרְאוֹת לָקוּם בַּחֲצוֹת, אוֹ קֹדֶם שֶׁהוֹלֵךְ לִישֹׁן, שֶׁיֹּאמַר סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, וְיִתְבּוֹדֵד אָז לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה ״**יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד**״ — לְתַקֵּן מַה שֶּׁקִּלְקֵל בִּבְרִיתוֹ, שֶׁהוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה, וְטִמֵּא אֶת מֹחוֹ, וְעָקַר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹ הַסְתָּרָה אַחַת, אֲזַי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ עָלָיו לְתַקֵּן. אֲבָל יֵשׁ הַסְתָּרָה שֶׁל ״וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר״ — שֶׁהַהַסְתָּרָה בְּעַצְמָהּ נִסְתֶּרֶת, אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בְּעֵת ״**יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד**״ צְרִיכִים לְכַוֵּן עַל־פִּי סֵדֶר הַמְנוֹרָה אֶת שֵׁם אֱלֹקי״ם, וּמִשָּׁם מ״ב תֵּבַת קְדֻשָּׁתֶךָ, ׳אֱלֹהִים קְדֻשָּׁתֶךָ׳, כִּי עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַבְּרִית — מַמְתִּיקִים שֵׁם אֱלֹקִים, שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין, אֱלֹהִי״ם בְּגִימַטְרִיָּה הַטֵּב״ע, כָּל הַצָּרוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵם כְּשֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם חָזָק

בֶּאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים, שֶׁזֶּה "יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד".

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לְתַקֵּן מֹחֵנוּ, וְלַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם שׁוּם מַחְשָׁבוֹת הֶבֶל, רַק תֵּדְעוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תַּחְדִּירוּ בְּתוֹכְכֶם רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאַל תַּחְשְׁשׁוּ מְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אִישׁ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָכֶם שׁוּם דָּבָר, כָּל הַצָּרוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹן. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כה): כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, אֲזַי רַחֲמָנָא לִצְלָן, כֹּחַ הַמְדַמֶּה מִתְגַּבֵּר עָלָיו. וְאָנוּ רוֹאִים מִכָּל הַחַיּוֹת — עַל מִי מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר הַדִּמְיוֹן, כֹּחַ הַמְדַמֶּה? עַל הַבְּהֵמָה — זוֹ הַבַּהֲמִיּוּת, כִּי כָּל חַיָּה הִיא זְרִיזָה, קוֹפֶצֶת, צוֹהֶלֶת וְכוּ', וְרַק בְּהֵמָה עוֹמֶדֶת וּמִתְבּוֹנֶנֶת בְּשִׁתֵּי עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, וּמְדַמְיֶנֶת דְּמְיוֹנוֹת, וּבֵין כָּךְ חוֹלְבִים אוֹתָהּ. כְּמוֹ־כֵן אָדָם שֶׁחָטָא, יָכוֹל לַחֲשֹׁב וְלַחֲשֹׁב וְלָשֶׁבֶת פְּקוּחַ עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת, וּלְהִסְתַּכֵּל וּלְהִסְתַּכֵּל וְלַחֲשֹׁב וּלְדַמְיֵן, וּבֵין כָּךְ מִסְכִּין חוֹלְבִים אוֹתוֹ, מוֹצִיאִים מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַכֶּסֶף. זֶה כֹּחַ הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם. וְהָעִקָּר — אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְכֹחַ אֱלֹקִי, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז נִפְתָּח לוֹ הַמֹּחַ. אֲבָל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לָזֶה צָרִיךְ

לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, לְקַדֵּשׁ וּלְזַכֵּךְ בְּשַׂר גּוּפוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפוֹ, שֶׁגַּם הַגּוּף יִגַּלֶּה לוֹ אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב יט, כו): ״מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלֹקַי״, מִבְּשַׂר הַגּוּף אֶזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

מַה זֶּה אָדָם? חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל, לָמָּה נִקְרָא אָדָ״ם? לְשׁוֹן ״אֲדַמֶּה לְעֶלְיוֹן״, כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא קיד:): אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם, וְאֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרָאִים אָדָם; עַם יִשְׂרָאֵל הֵם נְשָׁמוֹת מֵעוֹלַם הָאֲצִילוּת, וְלָכֵן צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר כָּל יְהוּדִי. וְעָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ סְפִירַת ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״, יְסוֹד זֶה הַמַּשְׁפִּיעַ, צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ רַק טוֹב, אִם אָדָם פָּגַם בַּבְּרִית, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רמט) הוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל; הָיָה אָדָם שֶׁהָיָה מְקֻבָּל גָּדוֹל, אֲבָל הָיָה אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וְנָתַן מַכּוֹת לַפּוֹעֲלִים שֶׁלּוֹ, וּמִי שֶׁעָבַד אֶצְלוֹ וְשֵׂרְתוֹ, הוּא הִכָּה בּוֹ בְּאַכְזָרִיּוּת. פַּעַם אַחַת הָיָה אֶצְלוֹ פּוֹעֵל, וְכִנְּרָאֶה שֶׁשָּׂגָה בְּמַשֶּׂהוּ, אֲזַי אוֹתוֹ מְקֻבָּל הִתְנַפֵּל עָלָיו וְהִכָּהוּ מַכּוֹת נִמְרָצוֹת, וְהַהוּא בָּרַח אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל וּבָכָה, וְסִפֵּר לְפָנָיו, שֶׁאָדָם פְּלוֹנִי מַכֶּה אוֹתוֹ בְּאַכְזָרִיּוּת. וּקְרָאוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְיַעַן שֶׁהַמַּכֶּה הָיָה מְקֻרָּב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל — עַל־כֵּן בָּא. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: מַה יֵּשׁ לְךָ בַּיָּד?

וְעָנָה: סֵפֶר קַבָּלָה. אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: אֵינֶנִּי רוֹצֶה שֶׁתִּלְמְדוּ, קַבָּלָ״ה גִּימַטְרִיָּה נאו״ף. וְאַחַר־כָּךְ שְׁאָלוּ: לָמָּה כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לח, ז): ״וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳״, לָמָּה לֹא כָּתוּב: ׳רָשָׁע׳ בְּעֵינֵי ה׳? אֶלָּא מִי שֶׁחוֹטֵא בִּפְגַם הַבְּרִית, הוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל. וְהַהוּא הֵחֵל לְבְכּוֹת וּבִקֵּשׁ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה מֵרַבֵּנוּ זַ״ל.

לְמֵדִים מִכָּאן שֶׁ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״ זוֹ מִדַּת הַחֶסֶד וְהָאַהֲבָה, לֶאֱהֹב וְלַעֲזֹר זֶה לָזֶה. אִם רוֹאִים אֶחָד שֶׁהוּא גָּנַב, הָעוֹשֵׁק אֶת הַזּוּלַת, תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁהוּא נוֹאֵף, אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, אִם אָדָם עוֹשֶׂה עַוְלוֹת לְזוּלָתוֹ, מַשֶּׁהוּ אֵינוֹ כָּשׁוּרָה עִם נִשְׁמָתוֹ, זוֹ נְשָׁמָה פְּגוּמָה הַזְּקוּקָה לְתִקּוּן, כִּי לֹא יְמַלֵּט יְהוּדִי הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁיֵּלֵךְ וְיִגַּע בְּכַסְפֵּי הַזּוּלַת, אֵין זֹאת אֶלָּא שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל. וְאִם תֹּאמְרוּ: הֲלֹא אָדָם זֶה הוֹלֵךְ בְּזָקֵן אָרֹךְ, לָבוּשׁ בִּ׳שְׁמוֹנָה׳ בְּגָדִים כְּמוֹ הַכֹּהֵן גָּדוֹל, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לוֹמַר עָלָיו דְּבָרִים כְּגוֹן דָּא?! וְאִם־כֵּן אֵיךְ יְכוֹלִים לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם, לֵידַע מִיהוּ בֶּאֱמֶת, וּמַה מִּסְתַּתֵּר מֵאֲחוֹרֵי הַזָּקָן וְהַלְּבוּשׁ? אֶלָּא צְרִיכִים לְבַדֵּק אֶת מִדּוֹת הָאָדָם, וְהָעִקָּר בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, לִרְאוֹת אֵיךְ מִתְנַהֵג עִם הַבְּרִיּוֹת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין סה:): בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִכָּר: בְּכִיסוֹ, בְּכוֹסוֹ וּבְכַעֲסוֹ. בְּכִיסוֹ — הָבָה נִרְאֶה אִם נוֹתֵן צְדָקָה,

אִם עוֹזֵר לַזּוּלַת; יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם קַמְצָנִים, שֶׁכָּתוּב עֲלֵיהֶם בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (דַּף ב:): קַמְצָן — נָבָל בְּמָמוֹנוֹ, אִישׁ בְּלִיַּעַל, נָבָל שְׁמוֹ. נָבָ״ל אוֹתִיּוֹת לָבָ״ן הָאֲרַמִּי, גַּנָּב, אָדָם שֶׁתָּמִיד הוֹלֵךְ לַאֲחֵרִים וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ, וְאֵינוֹ בּוֹחֵל בְּשׁוּם דָּבָר, וּמְבַקֵּשׁ: הַב, הַב, הַב לִי וְכוּ׳, מַשֶּׁהוּ אֵינֶנּוּ כָּשׁוּרָה אִתּוֹ, כִּי אָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כָּבוֹד עַצְמִי, וְיֹאמַר: ״אֵינֶנִּי צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר מִמְּךָ, אֶלָּא אֲנִי אַשְׁפִּיעַ עָלֶיךָ״, אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ וְלֹא מֻשְׁפַּע, וְזֶה ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״. יְסוֹד זוֹ סְפִירַת הַמַּשְׁפִּיעַ, שֶׁעַל הָאָדָם לְהַשְׁפִּיעַ לַאֲחֵרִים. וְזֶה בְּכִיסוֹ — יֵשׁ לְךָ כִּיס, הַיְנוּ מָמוֹן, תִּתֵּן מִשֶּׁלְךָ לַאֲחֵרִים, תַּעֲזֹר לַזּוּלַת, בָּרֵגַע שֶׁאַתָּה רוֹצֶה תָּמִיד לְקַבֵּל מִזּוּלָתְךָ שֶׁקֶל, חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים, עֲשָׂרָה שְׁקָלִים, מַשֶּׁהוּ אֵינֶנּוּ כָּשׁוּרָה. וְדָבָר זֶה עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר הֵיטֵב בְּעַצְמֵנוּ, אֵיךְ מַכִּירִים אֶת הָאָדָם? בְּכִיסוֹ; לְהִתְבּוֹנֵן אִם יֵשׁ לוֹ רַחֲבוּת לֵב. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עַיֵּן בַּסֵּפֶר נְתִיבוֹת עוֹלָם ב׳, נְתִיבַת אַהֲבַת ה׳, פֶּרֶק א׳): לִבּוֹ בְּכִיסוֹ, לֵב הָאָדָם תָּלוּי בְּכִיסוֹ; אֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹת אִם אַתָּה עוֹזֵר לַזּוּלַת, אִם אֵינְךָ כְּעַכְבָּר, שֶׁאוֹמְרִים עָלָיו חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כט:): עַכְבְּרָא דְּשָׁכְבָא עַל דִּינָרֵי, עַכְבָּר שׁוֹכֵב עַל הַכֶּסֶף; יֵשׁ לְךָ כֶּסֶף — תַּעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, תַּעֲשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד, וְאַל תִּהְיֶה כְּעַכְבָּר זֶה. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג): כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָה; כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ נוֹתֵן צְדָקָה? מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה,

וְחוֹשֵׁב: "אִם אֶתֵּן כַּסְפִּי לַעֲנִיִּים, מָה אֹכַל מָחָר?!" נִמְצָא, שֶׁפּוֹגֵם בֶּאֱמוּנָה, נִמְצָא, שֶׁאֵין עָלָיו הַשְׁגָּחָה, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר (חַגַּי ב, ח) "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה' אֱלֹקִים צְבָאוֹת", אֲזַי נוֹתֵן צְדָקָה בְּיַד רְחָבָה וְעוֹזֵר לַשֵּׁנִי. וְלָכֵן יְכוֹלִים לְהַכִּיר אֶת הָאָדָם בַּכִּיס שֶׁלּוֹ, לִרְאוֹת אֵיךְ נוֹתֵן לַשֵּׁנִי וְכוּ'. בְּכוֹסוֹ — בְּעֵת שֶׁשּׁוֹתֶה. רַבֵּנוּ זַ"ל הִקְפִּיד מְאֹד לֹא לִשְׁתּוֹת שׁוּם מַשְׁקֶה מְשַׂכֵּר אַף פַּעַם, רַק בְּקִדּוּשׁ וּבְהַבְדָּלָה וּבְפוּרִים, וְגַם אָז רַק יַיִן. רַבֵּנוּ זַ"ל אָסַר עָלֵינוּ לִשְׁתּוֹת אָרָק, יַיִן שָׂרָף, אוֹ מַשְׁקֶה הַמְשַׂכֵּר. וּמוּבָא בִּדְבָרָיו זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כו):

עַל־יְדֵי שִׁכְרוּת שֶׁאָדָם מְשַׁתֵּכֵּר, שׁוֹכֵחַ אֶת כָּל הַמִּצְוֹות; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְלֻבָּשׁ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם: בֹּא תְּקַיֵּם מִצְוֹות. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָדָם שׁוֹתֶה, אוֹמֵר עַל זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (מִשְׁלֵי לא, ה): "פֶּן יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח מְחוֹקֵק", שֶׁעַל־יְדֵי הַשְׁתִּיָּה וְהַשִּׁכְרוּת שׁוֹכֵחַ רְמַ"ח מִצְוֹות עֲשֵׂה שֶׁל מֹשֶׁה; וְלָכֵן נִקְרָא מֹשֶׁה מְחוֹקֵק, שֶׁהוּא גִּימַטְרִיָּה רְמַ"ח. וְלָכֵן רוֹאִים כְּשֶׁאָדָם מְשַׁתֵּכֵּר וְשׁוֹתֶה אָרָק וְכוּ', אוֹ נוֹטֵל סַמִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁזֶּה גַּם־כֵּן כְּמוֹ מַשְׁקֶה הַמְשַׂכֵּר. זֶה בְּכוֹסוֹ, סִימָן שֶׁשּׁוֹכֵחַ אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ. בְּכַעֲסוֹ — כְּשֶׁהוּא עַצְבָנִי וּמוֹצִיא כַּעֲסוֹ עַל כֻּלָּם, זֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא פָּגוּם בַּבְּרִית, וְהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סח), שֶׁזּוֹ מִדָּה מְגֻנָּה מְאֹד — הַכַּעַס וְהָרֹגֶז, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה

אָדָם נַעֲשֶׂה עָנִי, כִּי עַל־יְדֵי כַּעַס מַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַכֶּסֶף שֶׁצָּרִיךְ לָבוֹא אֵלָיו. וְלָכֵן יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹדוֹת הוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁזֶּה "יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד", 'אֱלֹקִים קְדֶשְׁתְּךָ', 'קְדֶשְׁתְּךָ' זוֹ תֵּבָה מִשֶּׁם מ"ב "אָנָּא בְּכֹחַ", 'אֱלֹקִים' זֶה שֵׁם שֶׁל הַמְנוֹרָה, מִזְמוֹר "לַמְנַצֵּחַ", כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, אֲזַי גַּם בֶּאֱלֹקִים בְּהַטֶּבַע — רוֹאֶה אֱלֹקוּת. וְאֶל זֶה רוֹצָה רַבֵּנוּ זַ"ל לַהֲבִיאֵנוּ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, בְּתוֹךְ אֱלֹקִים לִמְצֹא אֶת הַקְּדֻשָּׁה, בְּתוֹךְ הַגּוּף לִמְצֹא אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, בְּתוֹךְ הַטֶּבַע אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת לְבַטֵּל עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע אָמַר: סְגֻלָּה לִרְשָׁעִים — לֹא לִפְחֹד מֵהֶם. הַסָּמ"ךְ־מ"ם מַצְלִיחַ לְהַפְחִיד אוֹתָנוּ, וְאֵיךְ? וּבַמֶּה גָּדוֹל כֹּחוֹ? 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים וּפְלוּגִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב בַּזֹּהַר (ח"א לה:): אֵיךְ הִצְלִיחַ הַנָּחָשׁ לְהַכְשִׁיל אֶת אָדָם וְחַוָּה? עַל־יְדֵי שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם רָכַב עָלָיו. כְּשֶׁרוֹאִים רָשָׁע מְרֻשָּׁע הַמַּצִּיק לָאָדָם — זֶהוּ נָחָשׁ, אֲבָל הוּא לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא רַק זוֹחֵל, אֲבָל אִם הַסָּמ"ךְ־מ"ם יוֹשֵׁב עָלָיו, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סג): כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, הוּא מַלְבִּישׁ כְּנָפַיִם לַנָּחָשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַנָּחָשׁ יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל מָקוֹם. וּבִשְׁבִיל זֶה מָשִׁי"ח כְּמִנְיַן אוֹתִיּוֹת נָחָ"שׁ, הוּא

יְבַטֵּל אֶת הַנָּחָשׁ, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד): מַה הַסּוֹד שֶׁל מָשִׁיחַ? ״טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ״ (מִשְׁלֵי כב, ט), מִי שֶׁתִּקֵּן אֶת הַיְסוֹד הוּא טוֹב עַיִן, הוּא יִתֵּן צְדָקָה וְיַעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, וְאַף פַּעַם לֹא יִשְׁתַּכֵּר וְלֹא יִהְיֶה בִּכְעַס. וְלָכֵן ׳מָשִׁיחַ׳ אוֹתִיּוֹת ׳יִשְׂמַח׳, שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פג): מָשִׁיחַ נִקְרָא עַל שֵׁם שֶׁ׳מְּשִׁיחַ׳ אִלְמִים. מָשִׁיחַ יַכְנִיס בָּעוֹלָם עִנְיַן הִתְבּוֹדְדוּת, לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, כִּי מֵאַחַר שֶׁיִּתְגַּלֶּה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, עַד שֶׁשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְאָז תָּמִיד הָאָדָם יִהְיֶה שָׂמֵחַ, וְיִהְיֶה מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם.

וְלָכֵן, מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, עָלֵינוּ לַעֲבֹד עַל נְקֻדַּת ״יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד״, שֶׁזֶּה עִנְיַן רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל נְקֻדָּתוֹ קְדֻשַּׁת הַבְּרִית, שֶׁהַמּוֹחַ יַחְשֹׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֵצֵא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין. מָה אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי־אָדָם מְצֻמְצָמִים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁמִּישֶׁהוּ יָכוֹל לָקַחַת מֵהֶם מַשֶּׁהוּ. אֲשֶׁר כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח.): בְּשִׁמְךָ יִקְרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא; מָה אַתָּה מְפַחֵד שֶׁיִּקְחוּ מִמְּךָ מַשֶּׁהוּ, אֵין

יְכוֹלִים לָקַחַת מִמְּךָ מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְךָ. עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת "יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד" — לְתַקֵּן אֶת הַמֹּחַ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לָזֶה רַק עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, וּלְתַקֵּן אֶת הַבְּרִית אִי אֶפְשָׁר רַק עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַדִּבּוּר, צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר לֹא לְדַבֵּר לָשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, לֹא לַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת בֵּין בְּנֵי־אָדָם, כֻּלָּנוּ תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְעָלֵינוּ לִחְיוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אָמַר לְתַלְמִידָיו: אֲנַן בַּחֲבִיבוּתָא תַּלְיָא (זֹהַר ח"ג קכח.), אֲנַחְנוּ תְּלוּיִים בְּאַהֲבָה שֶׁבֵּינֵינוּ. וְאָמְרוּ עַל זֶה אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: אֲנַ"ן רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אַ'נְשֵׁי נַ'חַל נ'וֹבֵעַ — בַּחֲבִיבוּתָא תַּלְיָא, תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל צְרִיכִים לִחְיוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה. הָרַבִּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע רָאוּ אֶצְלוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, שְׁאֵלוֹ אָחִיו הָרַבִּי רַבִּי זוּשָׁא זי"ע: אָחִי הַקָּדוֹשׁ, כְּיצַד זְכִיתֶם שֶׁרוֹאִים אֶצְלְכֶם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת? וְעָנָה וְאָמַר: הֶחְדַּרְתִּי בְּתַלְמִידַי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַהֲבָה, שֶׁבִּזְכוּת הָאַהֲבָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד אַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְזֶה "יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד", זֶה מַרְאֶה שֶׁזָּכִינוּ לְתִקּוּן הַבְּרִית, אִם אָדָם עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, סִימָן שֶׁזָּכָה אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְטִהֵר אֶת שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם: הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם, הַחֹטֶם, הַפֶּה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כא). עַל־כֵּן בְּאוּ נַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, בְּאוּ נִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת דַּעַת רַבֵּנוּ זַ"ל בָּעוֹלָם, שֶׁכָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּלִי יוֹצֵא

מִן הַכְּלָל יֵצֵא פַּעַם בַּשָּׁבוּעַ לַהֲפָצָה, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹצֵא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל עַל־כָּל־פָּנִים פַּעַם בַּשָּׁבוּעַ יֵצֵא לְהָפִיץ אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, לְקָרֵב אֲפִלּוּ יְהוּדִי אֶחָד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְעוֹזֵר לַזּוּלַת, אֲשֶׁר זֶה סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁיְּהוּדִי עוֹזֵר לִיהוּדִי שֵׁנִי, אֲבָל אִם אָדָם הוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, רַק מֵצִיק לַאֲחֵרִים, גּוֹנֵב כֶּסֶף מֵהֶם וְכוּ׳, תֵּדְעוּ לָכֶם שֶׁזּוֹ נְשָׁמָה פְּגוּמָה, וּמִסְכֵּן אָדָם זֶה, הוּא נִמְצָא בְּמִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת. וְלָכֵן אָנוּ מְחֻיָּבִים לְשַׁבֵּר אֶת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁלָּנוּ, וּלְהַגִּיעַ לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה מְאֹד שֶׁכָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יִלְמַד בְּכָל יוֹם ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, וְאָמַר שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ לְאִישׁ כָּשֵׁר, וּמָסַר נַפְשׁוֹ, חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזָכָה לְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְלָבוֹא אֶל כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת. וְלָכֵן כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, כִּי הַמִּדּוֹת הֵן עִקַּר הָאָדָם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יב:): בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד — בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ; מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַקְרִא עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל: ׳בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד׳, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו. רַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה שֶׁנֵּדַע אֶת סִפְרוֹ בְּעַל־פֶּה, רַבֵּנוּ זַ״ל נִמְצָא בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצב), אֲשֶׁר פָּנָיו,

שִׁכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, נִמְצָאִים בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. אִם רוֹצִים לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, צְרִיכִים לִלְמֹד הַרְבֵּה ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, וְהִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמִּי שֶׁיִּלְמַד הַרְבֵּה ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, יִזְכֶּה לִהְיוֹת בַּעַל תְּשׁוּבָה וּבַעַל מֹחַ וְהַשָּׂגָה (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן שמו). וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, סִימָן שמז), שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ זֶה אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה. וְלָכֵן כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו בְּעַל־פֶּה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ שָׁגוּר עַל פִּיו, הוּא רָחוֹק מֵרַבֵּנוּ זַ״ל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁהַ״סִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, זֶה בָּא מִתְּקוּנֵי עַתִּיק, וְלָכֵן צְרִיכִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם ״סִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, שֶׁמְּעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה לָנוּ בְּפֵרוּשׁ, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, אַף־עַל־פִּי שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים, אֲבָל הַמֹּחַ יָשֵׁן. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַלּוֹמֵד בְּכָל יוֹם ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, ״סִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, וּבָזֶה מִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזֶּה ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״, הַסְּפִירָה שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל. עָלֵינוּ לַעֲזוֹר זֶה לָזֶה, לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְאַחֵד יַחַד, וּבִפְרָט אֲשֶׁר סְפִירַת ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״ הִיא שָׁבוּעַ קֹדֶם חַג הַשָּׁבוּעוֹת, שֶׁאֲנַחְנוּ מְכִינִים עַצְמֵנוּ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר בְּעוֹד שָׁבוּעַ אֲנַחְנוּ כְּבָר עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה, וּמְחַכִּים וּמְצַפִּים לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. וְלָכֵן סְפִירַת ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״, זֶה שָׁבוּעַ לִפְנֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וּצְרִיכִים

לְהִתְאַחֵד יַחַד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין רַשִׁ״י שְׁמוֹת יט, ב): כָּל הַנְּסִיעוֹת שֶׁנָּסְעוּ עַם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, הָיוּ מְלֵאֵי מַחֲלֹקֶת, כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לְהַר סִינַי, עָשׂוּ שָׁלוֹם, כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד, וְכָךְ קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה רַק בְּאַהֲבָה וּבְאַחְדוּת.

וְלָכֵן בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד, בֹּאוּ נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, בֹּאוּ נַעֲקֹר אֶת הַקּוֹצִים הַשּׁוֹטִים מִן הַכֶּרֶם שֶׁלָּנוּ, אֶת כָּל הַתּוֹלָעִים נְסַלֵּק, הָבָה נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, הָבָה נְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ: שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם וּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י זַ״ל, וְיכוֹלִים לְהַתְחִיל כְּבָר מִתְּחִלַּת הַשָּׁבוּעַ, כַּמּוּבָא בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים, סִימָן רפה, סָעִיף ג׳): מִיּוֹם רִאשׁוֹן וָאֵילָךְ נִקְרָא עִם הַצִּבּוּר, וְזֶהוּ תִּקּוּן הַבְּרִית, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קפה); וְכֵן לִלְמֹד הַרְבֵּה מִשְׁנָיוֹת, כִּי מִשְׁנַ״ה אוֹתִיּוֹת נִשְׁמָ״ה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן יט): אֲפִלּוּ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים שֶׁנָּפְלוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אִם יְקַבְּלוּ עַל עַצְמָם לִלְמֹד בְּכָל יוֹם כָּךְ וְכָךְ, כֹּחַ הַתּוֹרָה תּוֹצִיאֵם מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית. וּמְקֻבָּל בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁכָּךְ וְכָךְ זֶה חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וְיכוֹלִים לְחַלְּקָם: שִׁשָּׁה פְּרָקִים קֹדֶם הַצָּהֳרַיִם, שִׁשָּׁה פְּרָקִים אַחַר הַצָּהֳרַיִם, וְשִׁשָּׁה בַּלַּיְלָה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל נָתַן תִּקּוּן לְמוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל וּלְעוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים, שֶׁיֹּאמְרוּ בְּכָל

יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קפה), כִּי לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת מוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, שֶׁזֶּה (תְּהִלִּים ל): ״הֶ׳עֱלִיתָ מִ׳ן שְׁ׳אוֹל נַ׳פְשִׁי״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מִשְׁנָ״ה, עַל־יְדֵי מִשְׁנָה מוֹצִיאִים אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ מִן הַשְּׁאוֹל. וּמּוּבָא בְּמִדְרָשׁ תַּלְפִּיּוֹת, שֶׁאָשֵׁר בֶּן יַעֲקֹב יוֹשֵׁב עַל פִּתְחוֹ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, וְכָל מִי שֶׁלָּמַד מִשְׁנָיוֹת לֹא נוֹתֵן לוֹ לְהִכָּנֵס בְּגֵיהִינּוֹם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ג׳): אֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּזְכוּת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת; וְכֵן הוּא בְּעִנְיַן לִמּוּד גְּמָרָא; כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד תַּלְמוּד, שֶׁהוּא גְּמָרָא, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, עַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹרֵף אֶת הַקְּלִפָּה שֶׁנִּקְרֵאת לִילִי״ת, שֶׁמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית. וְלָכֵן תַּלְמוּ״ד עוֹלֶה כְּמִסְפַּר לִילִי״ת, הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ריד); וְכֵן גְּמָרָ״א רָאשֵׁי תֵּבוֹת: גַּ׳בְרִיאֵל, מִ׳יכָאֵל, רְ׳פָאֵל, א׳וּרִיאֵל; זֶה כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה מַלְאָכִים הַשּׁוֹמְרִים אֶת הָאָדָם, שֶׁזֶּה קְשׁוּר הַמֶּרְכָּבָה קֹדֶם הַשִּׁנָּה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳), וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד הַרְבֵּה גְּמָרָא, נִצּוֹל מֵהַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם. וְלָכֵן ״יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד״ לַעֲקֹר מֵעֲצָמוֹ אֶת הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת בִּפְגַם הַבְּרִית.

אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, יָבוֹא הַיּוֹם שֶׁתֵּצְאוּ מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאִישׁ לֹא יְרַחֵם עֲלֵיכֶם, וּמִי יְלַוֶּה אֶתְכֶם? הַחֲמֵשׁ שֶׁלְּמַדְתֶּם כָּל שָׁבוּעַ, הַמִּשְׁנָיוֹת שֶׁזְּכִיתֶם לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה פַּעַם אַחַר פַּעַם, זֶה יְלַוֶּה אֶתְכֶם, כָּל מַסֶּכְתָּא וּמַסֶּכְתָּא שֶׁזְּכִיתֶם לְסַיֵּם וַחֲזַרְתֶּם עָלֶיהָ, זֶה אֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶתְכֶם, מוֹהַרְנַ"תְ אָמַר לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: אִם תַּחֲזֹר הַרְבֵּה "לְקוּטֵי־מוֹהַרַ"ן", הַתּוֹלָעִים בַּקֶּבֶר לֹא יִתְקָרְבוּ אֵלֶיךָ. וְלָכֵן אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים! רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד הִקְפִּיד עַל לִמּוּד הֲלָכָה. וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם הֲלָכָה; וְלָכֵן אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, תִּלְמְדוּ בְּכָל יוֹם הֲלָכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּתַקְּנוּ מַה שֶּׁפִּגַּמְתֶּם בִּיסוֹד. וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם עַכְשָׁו "יְסוֹד שֶׁבִּיסוֹד", וּבִפְרָטִיּוּת בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ שָׁבוּעַ לִפְנֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה אַהֲבָה וְאַחְדוּת, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְלִלְמֹד תּוֹרָה, זֶה מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר מִכֶּם. יָבוֹא הַיּוֹם שֶׁאִישׁ לֹא יְרַחֵם עֲלֵיכֶם, תִּשָּׁאֲרוּ לְבַד בַּקֶּבֶר, וְזֶה מַפְחִיד לְדַבֵּר מִזֶּה, אֲבָל מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מְפַחֵד מִיּוֹם הַמִּיתָה. רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (עֵין שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן קצ, וְעַיֵּן חַיֵּי־מוֹהַרַ"ן, סִימָן קי), כְּשֶׁהָיָה צָעִיר פָּחַד כָּל־כָּךְ מֵהַמָּוֶת, וְחָשַׁב: אוֹי, מַה יִּהְיֶה כְּשֶׁאָמוּת; אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: בִּקַּשְׁתִּי הַרְבֵּה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִמְסֹר נַפְשִׁי עַל קִדּוּשׁ ה'. וְצִיֵּר בְּדַעְתּוֹ בְּכָל יוֹם, אֵיךְ תִּהְיֶה הַלְוָיָה שֶׁלּוֹ וְכוּ', אִם אָדָם זוֹכֶה וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): עַכְשָׁו הַגּוּף פֹּה, וְאַחַר־כָּךְ בַּקֶּבֶר, אֲבָל הַנְּשָׁמָה תִּהְיֶה דְּבוּקָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ בַּחַיִּים חַיּוּתָם דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף, אֲבָל הַגּוּף מְכַסֶּה אוֹתָם, וְלָכֵן בְּנֵי־אָדָם מִזַּלְזְלִים בָּהֶם, כִּי אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהֵם דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד): כְּפִי הַכָּבוֹד שֶׁנּוֹתְנִים לְיִרְאֵי ה׳, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, וְאִם מְזַלְזֵל בְּיִרְאֵי ה׳, סִימָן שֶׁאֵין לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם; וְלָכֵן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא נְזַלְזֵל בְּצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים; הַצַּדִּיק מְחַתֵּן אוֹתָנוּ, נוֹתֵן לָנוּ שֶׁפַע גַּשְׁמִי וְרוּחָנִי, וּמָה אָנוּ מְשַׁלְּמִים בַּחֲזָרָה? צַעַר וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים פְּגוּמִים וְנוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, אֲשֶׁר אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, וְכָל הַלְּכְלוּךְ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, מַלְבִּישִׁים עַל הַצַּדִּיק. וְלָכֵן צְרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְעָלֵינוּ רַק לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַק לִרְקֹד וְלִשְׂמֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ טז, כז); וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסט): מִי שֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בִּפְגַם הַבְּרִית, כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן לִפְגַם הַבְּרִית רַק שִׂמְחָה. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): לָמָּה בְּנֵי־אָדָם רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? כִּי אֵין

לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְלָמָּה אֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי אֵינָם בְּשִׂמְחָה, אֲבָל אִם אָדָם בְּשִׂמְחָה, יָכוֹל לְהוֹלִיךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ כִּרְצוֹנוֹ. וְלָכֵן מַחֲשָׁבָ"ה אוֹתִיּוֹת בְּשִׂמְחָ"ה (תִּקּוּנֵי זֹהַר סז.), וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יג מִיּוֹם ו'), שֶׁהַמֶּלֶךְ הָאַכְזָר יָרָה עֲשָׂרָה חִצִּים בַּבַּת מֶלֶךְ, שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה, וְכָל חֵץ הָיָה מָשׁוּחַ בַּעֲשָׂרָה מִינֵי סַמִּים, וּבְכָל סַם הָיוּ בּוֹ עֲשָׂרָה מִינֵי אֶרֶס, עַד שֶׁהַבַּת מֶלֶךְ נָפְלָה חֲלָשׁוּת, וְהַצַּדִּיק הוּא מְרַפֵּא אוֹתָהּ עַל־יְדֵי עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה. וְלָכֵן הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁמִּי שֶׁיָּבוֹא אֶל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה, וְיֹאמַר שָׁם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים 'תִּקּוּן הַכְּלָלִי', אֲזַי אֲפִלּוּ אִם עָצְמוּ וְגָבְהוּ חַטָּאָיו וּפְשָׁעָיו, יוֹצִיאוּ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו. וְלָכֵן אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל בָּעִיר אוּמַן, וְלוֹמַר שָׁם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים "תִּקּוּן הַכְּלָלִי", שֶׁזֶּה הַתִּקּוּן "יְסוֹד שֶׁבְּיסוֹד", וּמִי שֶׁעֲדַיִן לֹא זָכָה לִנְסֹעַ לְצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ"ל, מֻכְרָח לִנְסֹעַ עַל־כָּל־פָּנִים פַּעַם אַחַת בְּחַיָּיו. תְּתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם שֶׁהָיָה צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, שֶׁהִבְטִיחַ עַל־יְדֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, שֶׁמִּי שֶׁיָּבוֹא לְצִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְיֹאמַר עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים 'תִּקּוּן הַכְּלָלִי', וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה, אֲפִלּוּ אִם עָצְמוּ פְּשָׁעָיו, יַעֲשֶׂה לוֹ תִּקּוּן נִצְחִי; אִם אָדָם מֵת, וְנִשְׁמָתוֹ מְשׁוֹטֶטֶת בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ,

אֵינוֹ יָכוֹל לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֲבָל אִם הָיָה בְּצִיּוּן רַבֵּנוּ זַ״ל, יֵשׁ לוֹ תִּקּוּן, וְהוֹלֵךְ עַל מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם, וּבָא אֶל תִּקּוּנוֹ הַנִּצְחִי. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וּכְדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת קְרוּיִים עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה מְאֹד מְאֹד שֶׁנַּחֲזִיק עַצְמֵנוּ בְּיַחַד. רַבֵּנוּ זַ״ל לִפְנֵי שֶׁנָּסַע מֵעִיר בְּרֶסְלֶב לָעִיר אוּמַן לְהִסְתַּלֵּק, עָמַד אֵצֶל הַמְּזוּזָה וְאָמַר: אִם תַּחֲזִיקוּ עַצְמְכֶם בְּיַחַד, עוֹד תּוּכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ אוֹתִי אֲלֵיכֶם; וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁמְּצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, וְרוֹאֶה שֶׁמִּצִּדּוֹ לֹא תִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת, ״אֲנִי לֹא רוֹצֶה לַחֲלֹק עַל אַף אֶחָד, אֵינֶנִּי רוֹצֶה לְהִתְעָרֵב בְּמַחֲלֹקֶת עִם אַף אֶחָד״. וְעַל קֹטֶב זֶה בָּנִינוּ ״הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ״, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נט), שֶׁהַצַּדִּיק בּוֹנֶה ״הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ״, אֲבָל צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לְהִשָּׁאֵר בְּתוֹךְ הַהֵיכָל, כִּי הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים דּוֹחֲקִים אֶת הָאָדָם שֶׁיֵּצֵא מֵהַהֵיכָל, וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עא), ״אֲשֶׁר כֹּחַ לַעֲמֹד בָּהֶם בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ״ (דָּנִיֵּאל א, ד), הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהִשָּׁאֵר בְּ״הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ״, וְאָז לְרֹב טוּב הַגָּנוּז יִזְכֶּה. כִּי זֶה לֹא כָּל־כָּךְ קַל לְהִשָּׁאֵר בְּ״הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ״ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי הָאָדָם עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, וְהֵם אֲשֶׁר מְסַבְּבִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁמְּגָרְשִׁים אוֹתוֹ הַחוּצָה, וְאָז מַתְחִיל עוֹד לִפְעֹר פִּיו הַטָּמֵא עַל

הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁעָשָׂה לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה טוֹבוֹת, וּמָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ, וְאָז מַתְחִילִים לִרְאוֹת אֶת גְּרִיעוּת מַעֲשֵׂי הָאָדָם, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה, מִי שֶׁפּוֹעֵר פִּיו הַטָּמֵא לְדַבֵּר כָּל דָּבָר אָסוּר עַל הַצַּדִּיק שֶׁעָשָׂה בַּעֲבוּרוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, וְזֶה מַרְאֶה אֶת תְּכוּנַת הַנֶּפֶשׁ הָרָעָה שֶׁלּוֹ, וַאֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא יָצָא מֵחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִשָּׁאֵר עַד הַסּוֹף בְּ"הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ", וּמַכִּיר טוֹבָה עַל כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ בַּעֲבוּרוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבָּרֵךְ בְּאֶלֶף בְּרָכוֹת מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת מִדַּת הַחֶסֶד, וְאֵיךְ שֶׁעַל יָדָהּ יְכוֹלִים לְגַלּוֹת אֶת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר עִקַּר יִפְי בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא כְּשֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וּבָזֶה מְגַלֶּה שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מִי שֶׁבְּטִבְעוֹ אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וְאֵינוֹ חָפֵץ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עִם זוּלָתוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה, שֶׁאֵין לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם כְּלָל, וְלֹא קִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלד)

קוּנְטְרֵס

חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעִקַּר תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְלָכֵן תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִרְאוֹת וּלְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה — לוֹמֵד, מִתְפַּלֵּל, מְקַיֵּם מִצְווֹת, הַכַּוָּנָה צְרִיכָה לִהְיוֹת — כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג׳): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, רוֹצֶה שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ, לָלֶכֶת אִתּוֹ, לְדַבֵּר עִמּוֹ, לִחְיוֹת אִתּוֹ בְּצַוָּתָא, זֶה נִקְרָא עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת לְשָׁרְשָׁהּ, שֶׁמַּרְגִּישִׁים כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וְלָכֵן כָּתוּב (וַיִּקְרָא כו, יב): ״וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכֲכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם״, אוֹמֵר עַל זֶה רַשׁ״י הַקָּדוֹשׁ: ׳אֲטַיֵּל עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם, וְלֹא תִּהְיוּ מִזְדַּעְזְעִים מִמֶּנִּי׳.

תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הִיא שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, לָדַעַת אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְזוֹ הָיְתָה הַתַּכְלִית, שֶׁבַּעֲבוּר זֶה נִבְרָא הָאָדָם — לְגַלּוֹת אֶת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי. וְלָכֵן זֶה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת — לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. אֲבָל כְּדֵי לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן פד), שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. מַהוּ הָאוֹר הַגָּנוּז? הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה אֱלֹקוּת, וְלֹא נִחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אֶלָּא הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְלָמָּה לֹא מַרְגִּישִׁים אֶת זֹאת? אֶלָּא מֵחֲמַת שֶׁבָּאִים נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁאֵלּוּ כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּמְבַלְבְּלִים אֶת מַחֲשֶׁבֶת הָאָדָם, עַד שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִכְנָסִים בּוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, הִרְהוּרִים רָעִים וְדִמְיוֹנוֹת, הָעִקָּר לְטַשְׁטֵשׁ אֶת מֹחוֹ, שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר הַגָּנוּז הַזֶּה. וְזֶה קוֹרֶה אֲצֶל כָּל יְהוּדִי בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ יֵשׁ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּבֶאֱמֶת תֵּכֶף כְּשֶׁהוּא רַק קָם, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד) הוּא צָרִיךְ לְהַזְכִּיר עַצְמוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, הַיְנוּ לֵידַע שֶׁיֵּשׁ עוֹד עוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה

וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְלֹא בָּאנוּ לְזֶה הָעוֹלָם לְהִשָּׁאֵר פֹּה, אֶלָּא זוֹ דֶּרֶךְ מַעֲבָר. וּמֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם? לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (עֵץ חַיִּים שַׁעַר מב.), לִרְאוֹת מִכָּל דָּבָר אֶת הָאֱלֹקוּת, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, שֶׁזֶּה הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁמְּחַיָּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם צָרִיךְ מִכָּל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ — לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה. אֲבָל לָמָּה אָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה? כִּי בָּאוֹת מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, הַנִּקְרָאוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳): עֲנָנִין דִּמְכַסִּין עַל עֵינָן, עֲנָנִים הַמְכַסִּים עֵינֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁמִּסְכֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, רַק נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים הַמְבַלְבְּלִים לוֹ אֶת הַמֹּחַ מַחֲשָׁבָה, וְנִכְנָס בְּדִכָּאוֹן וּבְיֵאוּשׁ כְּאִלּוּ זֶה סוֹף הָעוֹלָם, כְּאִלּוּ מִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר. וְאֵיךְ זוֹכִים לְהִתְגַּבֵּר עַל זֶה? מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עו): עַל־יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד, מִדַּת אַבְרָהָם, ״אַבְרָהָם אוֹהֲבִי״, לָלֶכֶת תָּמִיד בְּמִדַּת הַחֶסֶד. כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְנַהֵג עִם הַזּוּלַת בְּחֶסֶד, זֶה עוֹזֵר לוֹ לְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, אֶת כָּל הַבִּלְבּוּלִים, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת. מַה זֶּה דִּינִים? אָדָם מְסֻכָּן, שׁוֹרֶה בְּדִינִים, עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים. אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת, הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה

רַק בְּטוּבָתֵנוּ, וּמַה בָּא שֶׁאָדָם סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה? מִי גָּרַם לוֹ לְסִבֹּל? אֵין זֹאת אֶלָּא מֵחֲמַת חֲטָאָיו וַעֲוֹנוֹתָיו, שֶׁעוֹשֶׂה עַל יָדָם מְחִצָּה בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נט, ב): "כִּי עֲוֹנוֹתֵיכֶם מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם", וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם; כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, מַמְרֶה פִּיו יִתְבָּרַךְ, נִכְנֶסֶת בּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עַד שֶׁמִּסְכֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז רָע וָמָר לוֹ, וְנִכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת עַל עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ אֵינֶנּוּ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ לֹא יֵצֵא שׁוּם דָּבָר. וְחוֹשֵׁב: "הֲרֵי נִסִּיתִי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים לְהַצְלִיחַ בְּאֵיזֶה עֵסֶק בְּגַשְׁמִיּוּת, וְלֹא הוֹלֵךְ לִי, סִימָן שֶׁאֲנִי לֹא יֵצְלַח", כָּךְ נִכְנָס בְּלֵב הָאָדָם, מִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, מְקַבֵּל עֹל מִצְוֹת, מַתְחִיל לִלְמֹד תּוֹרָה, פִּתְאֹם נֶחֱשָׁךְ לוֹ הָאוֹר, וְהוֹלֵךְ לוֹ הֵפֶךְ מֵרְצוֹנוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה. וּבֶאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְנִהְיֶה דְּבוּקִים בּוֹ, אֶלָּא מְנַסֶּה אוֹתָנוּ לִרְאוֹת אִם כַּוָּנָתֵנוּ בֶּאֱמֶת, אִם אָנוּ רְצִינִיִּים, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, מִתְעוֹרֵר נֶגְדּוֹ קוֹל הַקְּלִפּוֹת וְהַחֲטָאִים שֶׁבָּרָא מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, וּמְקַטְרְגִים עָלָיו — אֵיךְ יְכוֹלִים לְקַבֵּל אָדָם זֶה בִּתְשׁוּבָה?! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב

אוֹתָנוּ וְרוֹצֶה בְּטוֹבָתֵנוּ, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לָנוּ מְנִיעוֹת, אֲבָל הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַמְּנִיעוֹת, וְאִם אָדָם יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, אָז שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְעָצְרוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בָּרֵגַע שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אָז מִסְכֵּן, הוּא נֶעֱקָר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קטו), שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ, יח): ״וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחוֹק, וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל״. הַמּוֹן־עַם תֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁחוֹטְאִים וְרוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אָז מִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת עֲלֵיהֶם וְאוֹמֶרֶת: ״רֶגַע, אֵיךְ אַתֶּם רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כְּשֶׁתְּלוּיָה אַחֲרֵיכֶם קֻפָּה שֶׁל שְׂרָצִים״ וְכוּ׳, וּמַחֲלִישִׁים דַּעְתָּם, שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתָם, וּמְסַכֵּן אָדָם, חוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ זֶה, וְיֵשׁ לוֹ כָּל הָרְאָיוֹת שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וְהוּא כְּבָר לֹא שָׁוֶה מְאוּמָה. אֲבָל ״וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם אֱלֹקִים״, מֹשֶׁה זֶה הַצַּדִּיק, זֶה הַדַּעַת שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם, הֵן רַק כְּדֵי לְנַסּוֹתוֹ, אִם כַּוָּנָתוֹ הִיא בֶּאֱמֶת. וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לִשְׁמָהּ, שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לִמְנֹעַ אוֹתוֹ, הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁמַּה שֶּׁרַק יִקְרֶה — ״אֲנִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא עוֹזֵב, אֲפִלּוּ כֻּלָּם יִהְיוּ כְּנֶגְדִּי, אֲפִלּוּ יְגַזְּרוּ עָלַי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַה שֶׁיְּגַזְּרוּ, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתִי, אֲנִי צָרִיךְ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹאֶה שֶׁאָדָם זֶה הוּא רְצִינִי, וּמַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ

אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֱמֶת, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ בְּשׁוּם מְחִיר, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְגַלֶּה לוֹ אֶת כָּל הַסּוֹדוֹת וְרָזִים, וְזוֹכֶה לְהִכָּנֵס לִפְנֵי וְלִפְנִים. אֲבָל רֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֶת זֹאת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, וּבִפְרָט בִּתְחִלַּת הַתְּשׁוּבָה, נִסְכָּם בְּדַעְתָּם כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתָם, וְאֵינָם שָׁוִים שׁוּם דָּבָר וְנִתְרַחֲקִים. וְזוֹ הַטָּעוּת שֶׁנִּמְצֵאת אֵצֶל כֻּלָּם. וְלָכֵן מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן פד), שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו אֵיךְ דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יג, מִיּוֹם ו׳), שֶׁהַמִּבְצָר הָיָה שֶׁל מַיִם, הַקִּירוֹת הָיוּ שֶׁל מַיִם, הַגַּג, הָרִצְפָּה וְהָאִילָנוֹת, הַכֹּל הָיָה שֶׁל מַיִם, מַסְבִּיר מוֹהַרַנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תּוֹלָעִים, הֲלָכָה ד׳), שֶׁזֶּה סוֹד גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבִּתְחִלָּה הַבְּרִיאָה הָיְתָה הַכֹּל מַיִם, אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ מַחֲזִיק בְּדָבָר זֶה? כִּי חָטָא, וְהַמֶּלֶךְ הָאַכְזָר, שֶׁזֶּה הַיֵּצֶר הָרָע, הִכְנִיס בַּבַּת מֶלֶךְ שֶׁזּוֹ הַנְּשָׁמָה, עֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים, שֶׁכָּל חֵץ הָיוּ בּוֹ עֲשָׂרָה מִינֵי אַרְסִיִּים, שֶׁכָּל אֶרֶס הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. וְהִנֵּה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא מְרַפֵּא אוֹתָהּ עַל־יְדֵי הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה. הַצַּדִּיק הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הַחִצִּים, אַף לְאַחַר שֶׁנִּזְרְקוּ, שֶׁזֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַנִּקְרָאִים

תִּקּוּן הַכְּלָלִי, שֶׁמִּי שֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם בְּכָל יוֹם, מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁרְיוֹן, עַד שֶׁאֲפִלּוּ יִכָּנְסוּ בּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, חִצִּים, לֹא יַצְלִיחוּ לַחְדֹּר לְתוֹכוֹ, אֶלָּא יַחֲלִיקוּ מַטָּה. אֲשֶׁר כָּל זֶה סוֹד עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁהֵם כְּשִׁרְיוֹן.

וְאִם אָדָם זוֹכֶה וּבָא אֶל צִיּוּן רַבֵּנוּ זַ״ל וְנוֹתֵן פְּרוּטָה לִצְדָקָה וְאוֹמֵר שָׁם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים, הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ״ל עַל־יְדֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, שֶׁאַף אִם יִפֹּל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית — יוֹצִיאוּ מִשָּׁם, אֲפִלּוּ הִרְבָּה לַחֲטֹא וְלִפְשֹׁעַ. הַצַּדִּיק מְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּמְגַלֶּה לָהֶם, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), כִּי אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן יִהְיֶה מַה שֶׁיִּהְיֶה, כִּי אֲפִלּוּ מֵהַמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר יְכוֹלִים לָצֵאת. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; כְּשֶׁאָדָם שָׁבוּר, הוּא חָשׁ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ הוּא חַיָּב בְּכָל אֲשֶׁר הִגִּיעַ עָלָיו, וְהוּא צָרִיךְ לְקַבֵּל עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, דִּינִים וְיִסּוּרִים, הוּא מַכִּיר בָּזֶה שֶׁחָטָא, וְהַמַּצְפּוּן מְיַסֵּר אוֹתוֹ, נִמְצָא, שְׁיֵּשׁ לְךָ אֱמוּנָה, שֶׁאַתָּה מַאֲמִין שֶׁעָבַרְתָּ עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, קִלְקַלְתָּ מַשֶּׁהוּ, וְלָכֵן אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. אוֹתוֹ הָרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁאָמַר: אָסוּר לַעֲבֹר עַל אֵיזֶה לָאו מִשִּׁלּשׁ־מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה

לָאוִים, וּצְרִיכִים לְקַיֵּם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹות עֲשֵׂה, אוֹתוֹ הָרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אָמַר: אִם נִכְשַׁלְתָּ כְּבָר וְעָבַרְתָּ עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל לִבּוֹ, וְאוֹמֵר: "אַבָּא, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, מַה שֶּׁעָשִׂיתִי נֶגֶד רְצוֹנְךָ, לֹא הָיָה בְּזָדוֹן, אֶלָּא הַחֶבְרָה בָּהּ גָּדַלְתִּי, הוֹרָתָה לִי לַעֲשׂוֹת כֵּן, לֹא יָדַעְתִּי, לֹא חֲנַכְתִּי לְתוֹרָה וּמִצְוֹות". אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים בְּחֻקֹּתַי כו): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: שֶׁמִּיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם; וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, הָעֲבֵרוֹת נִכְנָסוֹת בְּתוֹךְ עַצְמוֹתָיו, עַד שֶׁהֵן בְּעַצְמָן נוֹקְמוֹת בּוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָמָּה הוּא שָׁרוּי בְּדָכָאוֹן וּבְעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבִדְכְדוּךְ, אֵין זֹאת אֶלָּא מִפְּאַת (תְּהִלִּים לד, כב): "תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה", הָרָע שֶׁעָשָׂה זֶה מֵמִית אוֹתוֹ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה, מוֹצִיא אֶת הָעֲוונוֹת מֵעַצְמוֹתָיו, וְאָז מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁבָּא בְּעֵת הַתְּפִלָּה, וּפִתְאֹם נִדְלָק בּוֹ אוֹר אֱלֹקִי, שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁל עַצְמוֹ וְשֶׁל כָּל אֶחָד.

וְלָכֵן בִּתְחִלַּת הַתְּשׁוּבָה אָדָם מִתְלַהֵב מְאֹד, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַתְּשׁוּבָה, מַתְחִיל לַעֲבֹר עָלָיו

מְרִירוּת, עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים וְכוּ׳, וְאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה קָּשֶׁה לוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁאוּלַי מִן הַשָּׁמַיִם אֵין רוֹצִים אוֹתוֹ וְכוּ׳, אַךְ זוֹהִי טָעוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן פד): אֵיךְ יְכוֹלִים לְהִתְגַּבֵּר עַל הַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים שֶׁבָּאִים בַּמַּחַ? אִם מַרְבִּים בְּמִדַּת הַחֶסֶד, אֲזַי זוֹכִים לְמַחַנָקִי וָזַךְ. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּקּוּנֵי זֹהַר קכט.): מִסְּטָרָא דִּימִינָא מֹחָא חִוָּרָא כְּכַסְפָּא; אִם אָדָם הוֹלֵךְ תָּמִיד לְיָמִין — מֹחוֹ מְזֻכָּךְ וְטָהוֹר. וְזוֹ הָיְתָה מִדַּת אַבְרָהָם אָבִינוּ — אַהֲבָה. וְזֶה מַה שֶּׁתַּלְמִידֵי רַבִּי נְחוּנְיָה בֶּן הַקָּנָה שְׁאָלוּהוּ: בַּמֶּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים? אֵיךְ זָכִיתָ שֶׁכָּל יוֹם הָיָה אָרְחֵךְ אֶצְלְךָ? עָנָה לָהֶם: וַתְּרָן הָיִיתִי בְּמָמוֹנִי (מְגִלָּה כח.). וּמַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם בְּעֵת שֶׁמַּתְחִיל, הָאָדָם מִבֹּהָל וּמְבֻלְבָּל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים הַמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וַחֲבָל עַל הַזְּמַן, חֲבָל עַל הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת שֶׁלּוֹ. אֲבָל אִם אָדָם תּוֹפֵס תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָאַהֲבָה, נִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַיּוֹם מִתְאָרֵךְ לוֹ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁרוֹאֶה רוּחָנִיּוּת, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁשָּׁאֲלוּ הַתַּלְמִידִים אֶת רַבָּם: בַּמֶּה הֶאֱרַכְתָּ יָמִים?! שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם זָכִיתָ לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר הַגָּנוּז, וְעָנָה וְאָמַר: וַתְּרָן הָיִיתִי בְּמָמוֹנִי. לְמֵדִים מִכָּאן שֶׁהַיְסוֹד — לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, שֶׁזֶּה סְפִירַת ״חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת״, כִּי צָרִיךְ לְגַלּוֹת לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ,

וְהָיָה הַוָיְ״ה מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וְהַכֹּל זֶה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְרַק הוּא מֶלֶךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ בַּעַל הַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי חֶסֶד, שֶׁאָנוּ גּוֹמְלִים חֶסֶד עִם עַצְמֵנוּ וְכֵן עִם זוּלָתֵנוּ. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְאֵין זוֹ עֵצָה לָאָדָם שֶׁיִּשְׁבֹּר אֶת עַצְמוֹ, וְיֹאמַר: ״אֵינִי שָׁוֶה מְאוּמָה, מִמֶּנִּי לֹא יִהְיֶה כְּלוּם, אֲנִי לֹא יֵצְלַח, אֵיֶנֶּנִּי יָכוֹל״ וְכוּ׳, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה, אֶלָּא תָּדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וּתְחַפֵּשׂ בְּעַצְמְךָ אֵיזוֹ מִדַּת הַחֶסֶד, וְאִם תְּחַפֵּשׂ — תִּמְצָא אֶצְלְךָ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ הָרֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; כָּל יְהוּדִי מָלֵא מִצְוֹת, כָּל יְהוּדִי הוּא נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְלָכֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ צָרִיךְ לָדוּן עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, לִמְצֹא אֶת הַחֶסֶד שֶׁבְּעַצְמוֹ, אֵין זוֹ חָכְמָה לִשְׁבֹּר עַצְמוֹ וְלוֹמַר: ״אֵיֶנֶּנִּי שָׁוֶה מְאוּמָה״, וּכְמוֹ־כֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֶת הַזּוּלַת לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא אֶת הַחֶסֶד שֶׁבַּזּוּלַת, וַאֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְכֵּן שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ, וְהָעִקָּר לְקָרְבוֹ חֲזָרָה אֶל שָׁרְשׁוֹ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵיֶנֶּנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִירֵנוּ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בַּזּוּלַת, וְעַל־יְדֵי־זֶה

"וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ", זֶה כְּבָר לֹא אוֹתוֹ אָדָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא דַּנְתִּי אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, חֲשַׁבְתִּיו לַהֲכִי גָּרוּעַ, בָּרֶגַע שֶׁדַּנְתִּי אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, כְּבָר אֵינֶנּוּ אוֹתוֹ אָדָם, וְכֵן צָרִיךְ לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת. וְלָכֵן "חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת" זוֹ הַסְּפִירָה הַכִּי יָפָה. וְלָכֵן צְרִיכִים לְכַוֵּן מֵהַמְּנוֹרָה (שֶׁהוּא מִזְמוֹר "לַמְנַצֵּחַ") "יְבָרְכֵנוּ" וּמִשָּׁם מ"ב "שַׁוְעָתֵנוּ", בְּעֵת שֶׁסּוֹפְרִים "חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת", מַה הַקֶּשֶׁר בֵּינָם, הֵינוּ בֵּין חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת לְבֵין "יְבָרְכֵנוּ שַׁוְעָתֵנוּ"? אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רלט), כְּדֵי שֶׁתִּתְקַבֵּלְנָה הַתְּפִלּוֹת בַּשָּׁמַיִם — צְרִיכִים שָׁלוֹם, אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹ וְשָׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, כִּי עִקַּר הַדִּבּוּר בָּא רַק מֵחֲמַת שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): "אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם", הַדִּבּוּר בָּא מִשָּׁלוֹם, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת — לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת דִּבּוּר. וְלָכֵן תִּקֵּן הָאַר"י זַ"ל לִפְנֵי הַתְּפִלָּה — לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, כִּי זֶהוּ הַיְסוֹד, כְּדֵי שֶׁתִּתְקַבֵּלְנָה הַתְּפִלּוֹת, 'יְבָרְכֵנוּ שַׁוְעָתֵנוּ', שֶׁתִּהְיֶה בְּרָכָה בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְהַשַּׁוְעָה שֶׁאָנוּ צוֹעֲקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ הִיא תַּעֲלֶה לְמַעְלָה? אִם אָנוּ אוֹחֲזִים בְּמִדַּת "חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת", עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד זֶה עִם זֶה; וְכָל הַצָּרוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים אַלְפַּיִם שָׁנָה, הֵן רַק מֵחֲמַת דָּבָר אֶחָד (יוֹמָא ט): שִׂנְאַת חִנָּם. וְזֶה מַה שֶּׁהֶחֱרִיב לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְזֶה גֵּרְשָׁנוּ

מִבֵּית הַבְּחִירָה, שֶׁאֵינָנוּ מַרְגִּישִׁים רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁאָנוּ מְפֻזָּרִים וּמְפֹרָדִים, וְסוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, הַכֹּל מֻחְמַת שִׂנְאַת חִנָּם. כִּי אִם הָיוּ עַם יִשְׂרָאֵל מְאֻחָדִים יַחַד, שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן.

וְזוֹ הַגָּלוּת הֲכִי קָשָׁה, שֶׁיְּדַבְּרוּ מֵהַכֹּל, אֲבָל מִנְּקֻדָּה אַחַת לֹא יְדַבְּרוּ כְּלָל — מֵאַחְדוּת וְאַהֲבָה. בֹּאוּ נָדוּן אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת! בֹּאוּ נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת! שְׁמוּ שָׁמַיִם, יָכוֹל אָדָם לָקוּם בַּחֲצוֹת, אֲשֶׁר זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, אָדָם יָכוֹל לִלְמֹד כָּל הַיּוֹם, אֲשֶׁר אֵין חֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ, אָדָם יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם בְּכַוָּנָה עֲצוּמָה, אָדָם יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת עִם אֱמֶת, וְרַק נְקֻדָּה אַחַת לְקוּיָה אֶצְלוֹ — שִׂנְאַת חִנָּם, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס אֶת הַכֹּל, וְזֶה מְגַלֶּה, שֶׁכָּל אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה — הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב! יֵשׁ לוֹ כַּוָּנָה עַצְמִית. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת נה.): חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמֶת; בְּלִי חוֹתֶמֶת, בְּלִי חֲתִימָה, אֵין שׁוּם עֵרֶךְ לַדָּבָר, אָדָם רוֹצֶה לִכְתֹּב שֶׁק, שְׁטָר, יָכוֹל לִכְתֹּב בּוֹ כַּמָּה מִסְפָּרִים שֶׁרוֹצֶה, אֲבָל אִם אֵין עַל זֶה חֲתִימָה, זֶה כְּחַסְפָּא בְּעַלְמָא, חֲתִיכַת נְיָר, אֵין לָזֶה שׁוּם עֵרֶךְ, וְהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, כְּמוֹ־כֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא): אֱמֶת זֶה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי שֶׁקֶר יְכוֹלִים

לוֹמַר הַרְבֵּה, כְּגוֹן: עַל שֻׁלְחָן עֵץ, יְכוֹלִים לוֹמַר שֶׁהוּא זָהָב, נְחשֶׁת, כֶּסֶף, בְּדִיל, עוֹפֶרֶת וְכוּ', אֲבָל אִם רוֹצִים לוֹמַר אֱמֶת, הַהֶכְרֵחַ לוֹ דָּבָר אֶחָד — הַמְצִיאוּת הָאֲמִתִּית, שֶׁזֶּה עָשׂוּי עֵץ! כְּמוֹ־כֵן אָדָם הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, מְקַיֵּם מִצְווֹת, זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת עִם אֱמֶת. מֵאַיִן יוֹדֵעַ אָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, אוּלַי הוּא חַי בְּדִמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל? אֶלָּא צָרִיךְ לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ (עַיִן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן טו), אֵיךְ מִתְנַהֵג, וְהַאִם הוּא מְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה — אִם יֵשׁ דִּין לְמַטָּה, אֵין דִּין לְמַעְלָה. אִם אָדָם שׁוֹפֵט עַצְמוֹ פֹּה לְמַטָּה, הוֹלְכוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּרְאוֹת רָעוֹת, וְאֵינֶנּוּ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר. כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְרוֹצֶה שֶׁיְּהוּדִי יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, עַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ נג): מַה דַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא שֶׁמֶן מִזֵּיתִים, צְרִיכִים לְכָתְּשָׁם הַרְבֵּה, וּכְכָל שֶׁכּוֹתְשִׁים יוֹתֵר אֶת הַזַּיִת, יוֹצֵא שֶׁמֶן זַיִת זַךְ, כָּךְ אֵין חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי צָרוֹת וְסֵבֶל. וְלָכֵן כָּל אֲשֶׁר קוֹרֶה עִם הָאָדָם — זֶה מְמֻנּוּ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ רַק טוֹב, וְלָמָּה עוֹבֵר עַל אָדָם מַה

שֶׁעוֹבֵר? כִּי אֵינוֹ שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ. הֲלֹא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׃): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה. אָדָם קִבֵּל מַכָּה בְּאֶצְבָּעוֹ, וּמַמְשִׁיךְ לֵילֵךְ, הַמַּכָּה הָיְתָה בְּלִי כַּוָּנָה, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הִבְחִין נִתְקָעָה אֶצְבָּעוֹ בַּדֶּלֶת וְכוּ׳, נִדְמֶה לוֹ שֶׁאִם הָיָה נִזְהָר יוֹתֵר, לֹא הָיָה מְקַבֵּל מַכָּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ מַכָּה קְטַנָּה בְּאֶצְבָּעוֹ אֵינָהּ קוֹרֵית בְּלִי כַּוָּנָה מְיֻחֶדֶת מִלְמַעְלָה, אֲזַי תֵּכֶף־וּמִיָּד חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְאוֹמֵר: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, קִבַּלְתִּי מַכָּה, תִּגַּלֶּה לִי מֶה עָשִׂיתִי רַע״, וּמְחַטֵּט וּמְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ מֶה חָטָא, נִתְגַּלֶּה לוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד, שֶׁבָּזֶה לֹא נָהַג כָּשׁוּרָה, וּבָזֶה לֹא עָשָׂה כָּרָאוּי וְכוּ׳. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, אֲזַי אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּכְשֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה אֶת זֹאת, מַשֶּׁהוּ חָסֵר בּוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב): כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ, יָכוֹל לָבוֹא לְטָעֲיוֹת רַבּוֹת, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁהָלְכוּ אַחַר הַחָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם, וּבָאוּ לִידֵי טָעֲיוֹת גְּדוֹלוֹת, אֶלָּא אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁבְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה — יִהְיֶה שָׁם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁם — יַעֲשֶׂה אֶת זֹאת, וְאִם לָאו — לֹא יַעֲשֶׂה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֻקְצִין פֶּרֶק ג׳): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; בְּכָל דָּבָר

צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה מַפְתֵּחַ, וּמַהוּ? אַהֲבָה וְשָׁלוֹם; לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, לִחְיוֹת בְּאַחֲוָה וְרֵעוּת עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל; וְאִם יְהוּדִי רוֹצֶה לַעֲזֹר לִיהוּדִי אַחֵר, סִימָן שֶׁהוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְסִימָן שֶׁקִּבְּלוּ תְּשׁוּבָתוֹ לְמַעְלָה, וְהוּא כְּבָר אוֹחֵז בְּהִתְגַּלּוּת הַמַּלְכוּת, אֲבָל אִם אָדָם מְחַפֵּשׂ אֶת הָרָע שֶׁל הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מִתְּשׁוּבָה, וְהַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים מְבַלְבְּלִים לוֹ אֶת הַמֹּחַ־מַחֲשָׁבָה.

וְלָכֵן סְפִירַת "חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת" זוֹ סְפִירָה מְאֹד חֲשׁוּבָה, וּצְרִיכִים לְכַוֵּן אָז "יְבָרְכֵנוּ שַׁוְעָתֵנוּ", שֶׁתִּהְיֶה בְּרָכָה בְּתוֹךְ תְּפִלּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים, שֶׁתְּפִלּוֹתֵינוּ תִּתְקַבֵּלְנָה לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן לִפְנֵי אֲדוֹן כֹּל. לְעִתִּים אָנוּ שׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמֵנוּ: "לָמָּה אָנוּ מִתְבּוֹדְדִים וּמִתְפַּלְּלִים וְלֹא נַעֲנִים, שֶׁמָּא אֵין צְרִיכִים אוֹתָנוּ בַּשָּׁמַיִם" וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת. אַךְ לֹא וָלֹא! כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיְּהוּדִי מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — פּוֹתֵחַ לוֹ אֶת הַשֶּׁפַע, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לד), שֶׁעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר נַעֲשֶׂה כְּלִי הַשֶּׁפַע; אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, אֶלָּא הָאָדָם אֵינוֹ מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סא):

כְּמוֹ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד; כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, זֶה הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים, וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ פּוֹדַנִי לִי וּלְבָנַי מִבֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם. מַהִי הַגָּלוּת? שֶׁאֵינֵנוּ מִתְחַבְּרִים עִם הַצִּבּוּר, לֹא יְכוֹלִים לְסַבֵּל אֶת הַזּוּלַת. אָדָם יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, לְקַיֵּם מִצְוֹות, לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲבָל אִם אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם הַזּוּלַת, מַשֶּׁהוּ חָסֵר בּוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ שִׂנְאָה נֶגֶד יְהוּדִי שֵׁנִי עַל לֹא כְלוּם, סִימָן שֶׁהוּא הַשַּׁקְרָן הַכִּי גָּדוֹל. וּמָה נַּפְשֶׁךָ, אִם אֶחָד גָּנַב מֵהַשֵּׁנִי כֶּסֶף, הֲרֵי יֵשׁ בֵּית־דִּין, יֵשׁ מִשְׁפָּט, לִתְבֹּעַ אוֹתוֹ בַּדִּין, אִם מְדֻבָּר פֹּה מֵעִנְיְנֵי מָמוֹנוֹת וְכוּ', לְךָ תִּתְבַּע אוֹתוֹ בַּדִּין, אֲבָל סְתָם כָּךְ לִשְׂנֹא יְהוּדִי אַחֵר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיק כָּמוֹנִי וְכוּ'?! מַמָּשׁ נוֹרָא וְאָיֹם, וּמִי אַתָּה לְגַמְרֵי, טִפָּה סְרוּחָה, שֶׁצְּרִיכִים לְהַחֲזִיק כָּמוֹךָ?! וַהֲלֹא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת; לְכָל אֶחָד יֵשׁ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְאִי אֶפְשָׁר לִכְפּוֹת אֶת דַּרְכְּךָ וְכוּ', שִׁיטָתְךָ וְכוּ', רְצוֹנְךָ וּמַחֲשַׁבְתְּךָ וְכוּ' עַל הַזּוּלַת. וְאִם פְּלוֹנִי לֹא הוֹלֵךְ בְּדַרְכְּךָ, לָמָּה לִשְׂנֹא אוֹתוֹ?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב), שֶׁזֶּה עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת

בַּשָּׁמַיִם — כְּשֶׁפְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת מִתְאַחֲדוֹת בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט; בִּכְלָלִיּוּת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אֶחָד וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד", כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד מַאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם, וְזֶה הַמְאַחֵד אוֹתָנוּ. הָעִקָּר שֶׁפְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת, הַיְנוּ שֶׁכָּל אֶחָד אַף שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה מֵחֲבֵרוֹ, יִתְאַחֵד בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט, בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. שֶׁזֶּה סוֹד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֲשֶׁר מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סא), שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל פְּרָטִי, וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא הַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל. וְלָכֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּאִים כָּל הַשִּׂכְלִיִּים פְּרָטִיִּים אֶל הַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל, וּמִזֶּה יוֹצֵאת שִׂמְחָה עֲצוּמָה, (מִשְׁלֵי יג, ט): "אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח", וְזֶה סִימָן שֶׁאָדָם יָצָא מִן הַגָּלוּת שֶׁלּוֹ, וְחָזַר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲבָל אִם אָדָם מְבַטֵּל אֶת הַשֵּׂנִי, שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, מֵצִיק לוֹ, סִימָן שֶׁעֲדַיִן אֵינֶנּוּ בַּעַל תְּשׁוּבָה, וְלֹא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתוֹ בַּשָּׁמַיִם. וְזוֹ עִקַּר הַגָּלוּת וְסִבָּתָהּ, וְלָכֵן אָנוּ סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סֵבֶל, כִּי עֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם רוֹזִים בָּנוּ, וְרוֹדְפִים אוֹתָנוּ בִּרְצִיחָה עֲצוּמָה, וּבְנֵי עֵשָׂו וּבְנֵי יִשְׁמָעֵאל אֵינָם בּוֹדְקִים בַּצִּיצִיּוֹת, אֵינָם מוֹדְדִים אֵיזֶה גֹּדֶל כְּפָּה יֵשׁ לְךָ, גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה, הֵם אֵינָם שׁוֹאֲלִים אוֹתְךָ — אִם הִנַּחְתָּ הַיּוֹם תְּפִלִּין אִם לָאו, אֶלָּא אַתָּה יְהוּדִי, אֲזַי רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עוֹשִׂים מַה שֶּׁעוֹשִׂים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים

(מְגִלָּה יד.), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לְעַם יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נְבִיאִים וְשֶׁבַע נְבִיאוֹת, שֶׁחִזְּקוּ וְעוֹדְדוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁתַּדְּלוּ לְקָרְבָם אֶל קוֹנָם וְלֹא הִצְלִיחוּ, עַם יִשְׂרָאֵל לֹא רָצוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַנָּבִיא. עַד שֶׁבָּאוּ הָמָן עִם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, מֶלֶךְ טִפֵּשׁ, אֲשֶׁר הוֹרִיד טַבַּעְתּוֹ וּנְתָנָהּ לְהָמָן, וְכָל הַיְּהוּדִים הֵחֵלּוּ לִרְעֹד וְלִפְחֹד. וְזֶה קוֹרֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁאֵינָנּוּ רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַנָּבִיא, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁזָּכָה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳), שֶׁהַצַּדִּיק מְבָרֵר מֵאִתָּנוּ אֶת הַמַּדָּמָה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וּבְכָל עֵת וָרֶגַע נַעֲשֶׂה חֲדָשׁוֹת חֲדָשׁוֹת, וְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יָכוֹל לַחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְאִם אֵינָנּוּ רוֹצִים לְקַבֵּל דָּבָר זֶה, בָּא מֶלֶךְ טִפֵּשׁ, וּמוֹסֵר אֶת הַטַּבַּעַת, וְנִגְזָרוֹת גְּזֵרוֹת, וְנִתְפַּחֲדִים כֻּלָּם וְשָׁבִים בִּתְשׁוּבָה. וְנַעֲשֶׂה כֵּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹטִים, מוֹצְאִים אֵיזֶה רוֹצֵחַ, נוֹתְנִים לוֹ אֶת הַגּוּשְׁפַּנְקָה, וְהוּא עוֹשֶׂה שְׁמָדוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכֵיצַד עוֹלֶה בְּיָדוֹ? מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ מְפֻלָּגִים וּמְפֹרָדִים, מִפְלָגוֹת מִפְלָגוֹת, עֲדַיִן כָּל אֶחָד רָץ אַחַר מִפְלַגְתּוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁרַק הוּא אֱמֶת וַאֲחֵרִים שֶׁקֶר, וְיֵשׁ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה, שֶׁמְּפוֹרֶרֶת אֶת הָעָם, וְזֶהוּ הַשֶּׁקֶר הַכִּי גָּדוֹל. אֲבָל הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת, וְלָכֵן ״חֶסֶד

שֶׁבְּמַלְכוּת״ זוֹ הַסְּפִירָה הֲכִי יָפָה, שֶׁאָדָם יִמְצָא אֶת הַחֶסֶד בְּעַצְמוֹ וּבְזוּלָתוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳): בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁקֶר אָמַר אַל יִבָּרֵא, שֶׁכֻּלּוֹ שְׁקָרִים, חֶסֶד אָמַר יִבָּרֵא, שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֲסָדִים. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁאִם אָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, הוּא מַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לָלֶכֶת רַק בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לְרַחֵם עַל זוּלָתֵנוּ, לְרַחֵם עַל עַצְמֵנוּ, לִמְצֹא הַחֶסֶד בְּכָל יְהוּדִי, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב בְּכָל יוֹם אֶלֶף קָרְבָּנוֹת, וְכָל קָרְבָּן הָיָה עִם שֵׁמוֹת וְיִחוּדִים, שֶׁקֵּרֵב אֶת הָעוֹלָמוֹת אֶחָד אֶל אֶחָד, וְהִשְׁכִּין שְׁכִינָה בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, שָׁוֶה יוֹתֵר מֵאֶלֶף קָרְבָּנוֹת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲסֹק בְּמִדַּת הַחֶסֶד, וּלְקָרֵב כָּל יְהוּדִי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲזֹר לוֹ, אֲזַי נֵדַע שֶׁמִּדַּת הַמַּלְכוּת מִתְגַּלָּה אֵלֵינוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזָּכִינוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאֵינֶנּוּ מַטְעִים אֶת עַצְמֵנוּ. אֲבָל אִם אָדָם עֲדַיִן אֵינוֹ עוֹשֶׂה חֶסֶד

עִם הַזּוּלַת, עָלָיו לָדַעַת שֶׁהוּא שַׁקְרָן גָּדוֹל מְאֹד, וְעוֹבֵד עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲחֵרִים, וּמַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָבִיב חֶסֶד יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְלָכֵן אִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים בֶּאֱמֶת לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, שֶׁיִּתְקַיֵּם (זְכַרְיָה יד, יט): "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ", שֶׁתִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה תָּלוּי רַק בְּחֶסֶד — אִם נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, אֲבָל אִם לֹא נַרְבֶּה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, סִימָן שֶׁאֲנַחְנוּ שַׁקְרָנִים. וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ"ל רוֹצֶה לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, אֶת הַשֶּׁקֶר, וּמַהוּ שֶׁקֶר? שִׁ'נְאָה, קִ'נְאָה, רִ'שְׁעוּת, אָדָם שׁוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַנֵּא בּוֹ, עַד שֶׁהִתִּיר לְעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ רִשְׁעוּת, עַד כְּדֵי רִ'צִיחָה, לִרְצֹחַ אוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲשֶׁר זֶה אוֹתִיּוֹת שֶׁקֶ"ר; וְרַבֵּנוּ זַ"ל מַחְדִּיר בָּנוּ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁנָּבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּנְדַבֵּר אֵלָיו, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב מֵהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאֵינֶנִּי מַכִּיר אֶת אַף אֶחָד, וְלֹא מְעַנְיֵן אוֹתִי שׁוּם דָּבָר רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז מַתְחִיל לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ "חֶסֶד שֶׁבְּמַלְכוּת", וְיִתְגַּלֶּה שֶׁהַוָּיָ"ה מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וְנִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

קְהִלָּה חֲזָקָה

יְגַלֶּה דֶּרֶךְ, אֵיךְ לִבְנוֹת קְהִלָּה קְדוֹשָׁה,
וְתַקָּנוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת לִקְהִלָּה חֲזָקָה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אִם מִתְאַחֲדִים יַחַד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבוֹנִים לְעַצְמָם קְהִלָּה עַל יְסוֹדוֹת גִּדְרֵי הַצְּנִיעוּת, וְאוֹחֲזִים עַצְמָם בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, וְעוֹזְרִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכּוּ לִקְהִלָּה חֲזָקָה, אֲשֶׁר שׁוּם רָשָׁע לֹא יוּכַל לִשְׁבְּרָהּ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלה)

קוּנְטְרֵס

קְהִלָּה חֲזָקָה

א.

מַעֲלַת קְהִלָּה מְגֻבֶּשֶׁת, שֶׁמַּחֲזִיקִים עַצְמָם בְּיַחַד

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּתִיב (שְׁמוֹת לה, א): "וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם"; חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט שְׁמוֹת תח): מֹשֶׁה תִּקֵּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּקְהִילוּ קְהִלּוֹת וְיִלְמְדוּ תּוֹרָה; מֵאָז יְמֵי קֶדֶם, הָיוּ בְּקֶרֶב עַם יִשְׂרָאֵל קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת, לֹא הָיְתָה עִיר וְלֹא הָיָה כְּפָר וּמִכָּל שֶׁכֵּן מְדִינָה, שֶׁלֹּא הָיְתָה שָׁם "קְהִלָּה חֲזָקָה", קְהִלָּה מְבֻסֶּסֶת, שֶׁבָּהּ הִתְחַזְּקוּ יַחַד עַם יִשְׂרָאֵל, קִיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, לָמְדוּ אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָזְרוּ זֶה לָזֶה, אֲשֶׁר אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַה זֶּה קְהִלָּה מְגֻבֶּשֶׁת, "קְהִלָּה חֲזָקָה". וּמַהוּ סוֹד הַצְלָחָתָהּ? כְּשֶׁיֵּשׁ אַחְדוּת וְאַהֲבָה בֵּין אֲנָשֶׁיהָ, וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יֹאהֵבוּ. וּבֶאֱמֶת עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁ"יְמֵי

שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״ (תְּהִלִּים צ, י), וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה, כִּי הַזְּמַן פּוֹרֵחַ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו): ״כַּצֵּל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״, וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; כָּל־כָּךְ מַהֵר חוֹלְפִים הַחַיִּים, כְּצֵל צִפּוֹר הַפּוֹרֵחַ בַּאֲוִיר, שֶׁזֶּה כְּהֶרֶף עַיִן. הִנֵּה אָדָם נוֹלָד, וְהִנֵּה אָדָם כְּבָר נִפְטָר, וְאִם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצִּבּוּר שָׁלֵם מַכְנִיסִים בְּדַעְתָּם יְדִיעוֹת אֵלּוּ שֶׁהַזְּמַן פּוֹרֵחַ, וְהַזְּמַן בּוֹגֵד בָּנוּ, אֲזַי אֵין כְּבָר זְמַן לִשְׁטֻיּוֹת, אֵין זְמַן לַעֲשׂוֹת עֲוֹלוֹת אֶחָד לַשֵּׁנִי, אַדְרַבָּה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְעֻנְיָן לַעֲזֹר לַזּוּלַת. יֵשׁ מַאֲמַר הֶחָכָם: ״קָשָׁה הַמַּחֲלֹקֶת, כַּמָּה קְלָלוֹת וְכַמָּה תַּקָּלוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ״, וְאֵין עוֹד מָקוֹם שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת מַחֲלֹקֶת כְּמוֹ בִּקְהִלָּה, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת נח): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת. כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹלָד עִם פַּרְצוּף אַחֵר וְנִרְאֶה אַחֶרֶת, וּמִמֵּילָא חוֹשֵׁב אַחֶרֶת, וּזְכוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לַחֲשֹׁב אַחֶרֶת, וְלֹא יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע הַזֶּה. וְדָבָר זֶה מָצוּי מְאֹד כְּשֶׁבּוֹנִים קְהִלָּה, יֵשׁ הַרְבֵּה דֵּעוֹת וְהַצָּעוֹת, אַךְ עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁפְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת מִתְאַחֲדוֹת בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא פְּעֻלָּה מְשֻׁנָּה, מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, דֵּעָה אַחֶרֶת,

אֲבָל מִתְאַחֲדִים יַחַד, זוֹ קְהִלָּה מְגֻבֶּשֶׁת, כְּשֶׁמַּחֲזִיקִים עַצְמָם בְּיַחַד, אוֹהֲבִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, עוֹזְרִים זֶה לָזֶה. אִם קְהִלָּה הוֹלֶכֶת בְּצוּרָה כָּזוֹ, הִיא תַּצְלִיחַ מְאֹד, כִּי אַחְדוּת וְאַהֲבָה הֵן הַגּוֹרְמוֹת לִקְהִלָּה מֻצְלַחַת. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? אִם מִסְתַּכְּלִים עַל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, שֶׁעוֹד מְעַט אָנוּ יוֹצְאִים מִזֶּה הָעוֹלָם, וְהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁיִּשָּׁאֲלוּ אוֹתָנוּ — עֶרְךְ מִקְרָא שֶׁקָּרִיתָ, עֶרְךְ מִשְׁנָה שֶׁשָּׁנִיתָ, נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה?! צִפִּיתָ לִישׁוּעָה?! שֶׁכָּל זֶה הַיְסוֹד בַּקְּהִלָּה. כְּשֶׁעוֹבֵר אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּקְּהִלָּה, צְרִיכִים לְחַזֵּק אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְלֹא לְתְלוֹת אֶת הַקּוֹלָר זֶה בָּזֶה, אֶלָּא מֵהַכְּשָׁלוֹן לוֹמְדִים אֵיךְ לִבְנוֹת וְאֵיךְ לְהִתְעַלּוֹת, אִם הַקְּהִלָּה בְּנוּיָה אַךְ וְרַק כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, אִם הַקְּהִלָּה בְּנוּיָה לִגְדֹּר גְּדָרִים וּסְיָגִים, אֵיךְ לְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, אֵיךְ לְהַחְדִּיר בָּנוּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, אֵיךְ שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, קְהִלָּה קְדוֹשָׁה כָּזוֹ הִיא "קְהִלָּה חֲזָקָה". אֲבָל אִם מַתְחִילִים לְקַנֵּא זֶה בָּזֶה, וְנִדְמֶה שֶׁלַּשֵּׁנִי יֵשׁ יוֹתֵר וְכוּ' זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת הַקְּהִלָּה, כִּי הַקִּנְאָה הִיא אֲבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה. וְרַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֶל מַה קִּנְאָה יְכוֹלָה לְהָבִיא, יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, יֵשׁ לָהֶם עַיִן רָעָה בַּזּוּלַת, אֵינָם מְפַרְגְּנִים לַזּוּלַת, וְלָמָּה שֶׁיִּהְיֶה כֵּן?! וּמַה בְּכָךְ אִם לַזּוּלַת יֵשׁ קְצָת יוֹתֵר מִמֶּנִּי?! וְיֵשׁ לוֹ כְּבָר דִּירָה וְכוּ', וְיֵשׁ לוֹ כְּבָר רֶכֶב, וְיֵשׁ לוֹ כְּבָר פַּרְנָסָה וְכוּ', אַדְרַבָּה עָלַי

לִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחָתוֹ, וּלְבַקֵּשׁ שֶׁגַּם לִי יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל לְהִתְרַחֵק מִקְּנָאָה, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְזֹאת רוֹאִים בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִדַּת הַקִּנְאָה, הוּא נִרְקָב מַמָּשׁ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ז׳): אֵין קִנְאָה אֶלָּא לְשׁוֹן כַּעַס; וְאֶת זֹאת צְרִיכִים לְשָׁרֵשׁ וְלַעֲקֹר מִ״קְּהִלָּה חֲזָקָה״, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אָדָם שֶׁמְּקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, כִּי ״קְּהִלָּה חֲזָקָה״ זוֹ מִשְׁפָּחָה אַחַת גְּדוֹלָה. וְיֵשׁ מַאֲמַר הֶחָכָם: ״כָּל שִׂנְאָה — יֵשׁ תִּקְוָה לְרַפְּאוֹתָהּ, חוּץ מִשִּׂנְאָה שֶׁל מִי שֶׁיִּשְׂנָאֲךָ מִקְּנָאָה״. הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת ד, כא): הַקִּנְאָה מוֹצִיאָה אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, עַד שֶׁכְּבָר אֵינֶנּוּ חַי בַּמְּצִיאוּת אֶלָּא בְּדִמְיוֹנוֹת, קִנְאָה מְבִיאָה לְשִׂנְאָה, שִׂנְאָה מְבִיאָה לִידֵי רִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוּת, עַד כְּדֵי רְצִיחָה. בְּעֵינֵינוּ רָאִינוּ אָדָם הַנָּגוּעַ בְּחַיְדַק שֶׁל קִנְאָה, שֶׁקִּנֵּא בְּכֻלָּם, בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹ הָיָה מִכָּל טוּב, אֲבָל לֹא יָכוֹל הָיָה לִסְבֹּל שֶׁלַּשֵּׁנִי יִהְיֶה גַּם־כֵּן מַשֶּׁהוּ, אֲשֶׁר לְגַבָּיו זֶה הָיָה כְּלוּם שֶׁבַּכְּלוּם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן קִנֵּא בֶּעָנִי, וְכָל זְמַן שֶׁיָּכוֹל הָיָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ שֶׁקֶל, הָיָה זֶה כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דַּם הַתַּמְצִית. אֲשֶׁר הַכֹּל בָּא מִקִּנְאָה שֶׁמְּקַנֵּא בַּזּוֹלַת, עַד שֶׁבָּא לִידֵי שִׂנְאָה, וּמִשִּׂנְאָה בָּא לִידֵי רִשְׁעוּת, עַד כְּדֵי אַכְזָרִיּוּת וּרְצִיחָה. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ ״קְּהִלָּה חֲזָקָה״, קְהִלָּה מְגֻבֶּשֶׁת,

עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקִּנְאָה לְגַמְרֵי. וְאֵיךְ זוֹכִים לְזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁנְּדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֵדַע שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם יֵעוּד בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לָבוֹא וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמֵנוּ אוֹר וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת עֶלְיוֹנָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה טו.): אֵין יְשִׁיבָה לְמַעְלָה, וְלֹא שִׂנְאָה וְלֹא תַּחֲרוּת וְלֹא קִנְאָה. מִי שֶׁכְּבָר גָּר לְמַעְלָה, חוֹשֵׁב תָּמִיד מֵהָעוֹלָם הַבָּא, אֶצְלוֹ כְּבָר אֵין קִנְאָה וְשִׂנְאָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן צו): אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, דְּהַיְנוּ אַף שֶׁמִּסְתּוֹבֵב עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, שֶׁיַּרְגִּישׁ עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חַי בָּעוֹלָם הַבָּא, וּבְיוֹתֵר נֶאֱמַר דָּבָר זֶה בַּקְּהִלָּה, אִם אָנוּ נִבְנֶה ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ כָּזוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל הָרֹאשׁ שֶׁלָּנוּ יִהְיֶה רַק אֵיךְ זוֹכִים לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בֵּינֵינוּ, אָז כְּבָר לֹא יִהְיוּ חִלּוּקֵי דֵּעוֹת, לֹא תִּהְיֶה קִנְאָה, לֹא יִקָּנְאוּ זֶה בָּזֶה, יִהְיֶה לְכָל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, אֹשֶׁר וְכָבוֹד. כִּי אָדָם הַמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְאַחֵל לַזּוּלַת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כָּל טוּב, וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁיִּקָּנֵא בּוֹ, כִּי הֲלֹא הוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָתוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא כְּאָחִיו מַמָּשׁ. וְאִם קְהִלָּה הוֹלֶכֶת וְנִבְנֵית בְּצוּרָה כָּזוֹ, אֲזַי מַצְלִיחִים מְאֹד בְּהַנְהָגָתָהּ; כִּי כְּשֶׁמְּדַבְּרִים אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי מֵהַתַּכְלִית הַנִּצְחִית,

וּמַזְכִּירִים זֶה לָזֶה אֲשֶׁר בּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם שֶׁיִּצְטָרְכוּ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְלִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, אֲזַי חוֹשְׁבִים כְּבָר אַחֶרֶת — לָמָּה לַעֲשׂוֹת עָוֶל לַזּוֹלַת?! לָמָּה לְצַעֵר אֶת הַזּוֹלַת?! אַדְרַבָּה, בֹּאוּ וְנִתְאַחֵד יַחַד, אֲשֶׁר זוֹ "קְהִלָּה חֲזָקָה".

ב.

יְסוֹד שֶׁל קְהִלָּה חֲזָקָה הִיא מִדַּת הַחֶסֶד וְהַצְּדָקָה, שֶׁאֶחָד עוֹזֵר לַשֵּׁנִי

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁ"קְהִלָּה חֲזָקָה" אֵינֶנָּה אֶלָּא, כְּשֶׁבְּנוּיָה עַל מִדַּת הַחֶסֶד וְהַצְּדָקָה, וְאֶחָד עוֹזֵר לַשֵּׁנִי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בֵּיצָה לב): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ; לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אֲנַחְנוּ בְּגָלוּת מָרָה מְאֹד, בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת. בִּכְלָלִיּוּת — כָּל עַם יִשְׂרָאֵל מְפֻזָּרִים וּמְפֹרָדִים בְּכָל חֶלְקֵי הָעוֹלָם, בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ חָרַב לָנוּ, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳): מִמָּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, מִשָּׁם יָצָא הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שָׁם הָיוּ הַכֹּהֲנִים, אַנְשֵׁי חֶסֶד, שֶׁעָזְרוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי, כְּשֶׁבָּא יְהוּדִי שָׁבוּר עִם קָרְבָּן, עָזְרוּ לוֹ, חִזְּקוּ אוֹתוֹ, שִׂמְּחוּהוּ וְעוֹדְדוּהוּ. בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַקְּהִלָּה

שֶׁל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, נֶחֱרָב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, נִתְפַּזְּרוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל קַצְוֵי תֵּבֵל, וְזוֹ הַגָּלוּת בִּכְלָלִיּוּת. בִּפְרָטִיּוּת — כְּשֶׁבִּקְהִלָּה מוֹצְאִים רָשָׁע מְרֻשָּׁע שֶׁעוֹשֵׁק וְגוֹנֵב וְגוֹזֵל אֶת הַקְּהִלָּה, וְעוֹשֶׂה עֲוָלוֹת לִבְנֵי־אָדָם, אוֹ שֶׁקָּם סָמ״ךְ־מ״ם, וְרוֹצֶה רַק לַעֲקֹר אֶת הַקְּהִלָּה, זוֹ גָּלוּת פְּרָטִית. אַחַר־כָּךְ יֵשׁ גָּלוּת בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — שֶׁהִיא גָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, בָּרֶגַע שֶׁאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לִזְכֹּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹ נִקְרֵאת גָּלוּת פְּרָטֵי פְּרָטִית, שֶׁמִּסְכֵּן אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ, וְזֶה מַרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נו), לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ, וְיָכוֹל לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל מָקוֹם בָּעוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, אִם הָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְתָמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו. וְלָכֵן אִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לִבְנוֹת ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, עָלֵינוּ לַעֲבֹד עַל נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁמִּשָּׁם נוֹבֵעַ הַחֶסֶד, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, הוּא תָּמִיד יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַשֵּׁנִי. וְזוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁגִּלָּה אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט דְּבָרִים תתלז): ״וְאָהַבְתָּ אֵת יְוָ״ה אֱלֹקֶיךָ״ — אַהֲבֵהוּ עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּאַבְרָהָם אָבִיךָ. אַבְרָהָם אָבִינוּ הֶחְדִּיר אַהֲבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּל אֶחָד אָהַב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִמֵּילָא אָהַב אֶת הַזּוּלַת. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נג, סִימָן יג): בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וַתְּרָנִים הָיוּ. אַבְרָהָם אָבִינוּ הֶחְדִּיר בֵּין הַתַּלְמִידִים שֶׁלּוֹ שֶׁיִּהְיוּ וַתְּרָנִים, שֶׁיַּעַזְרוּ זֶה לָזֶה, אִם יֵשׁ קְהִלָּה שֶׁשָּׁם יֵשׁ חֶסֶד וּצְדָקָה, וְעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וּמֵיטִיבִים זֶה עִם זֶה, וְדוֹאֲגִים שֶׁיִּהְיֶה לְכָל אֶחָד לְצָרְכֵי הַיּוֹם־יוֹם, קְהִלָּה כָּזוֹ הִיא ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְפוֹרְרָהּ. כִּי כָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ג): ״עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה״, אֵימָתַי יְכוֹלִים לְמוֹטֵט אֶת הָעוֹלָם? כְּשֶׁאֵין חֶסֶד. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (רַשִׁ״י לִבְרֵאשִׁית ל, יג): לֹא נֶחְתַּם גְּזַר דִּינָם שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא עַל הַגֶּזֶל; כָּל זְמַן שֶׁעָבְרוּ עַל כָּל עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לֹא נֶחְתַּם דִּינָם, אַךְ בָּרֶגַע שֶׁהֵחֵלּוּ לִגְזֹל זֶה מִזֶּה, זֶה הֵבִיאָם לִידֵי כְּלָיוֹן. וְלָכֵן ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, הַיְסוֹד בָּהּ — מִדַּת הַחֶסֶד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב בְּכָל יוֹם אֶלֶף עוֹלוֹת, וּבְכָל קָרְבָּן הָיוּ יְחוּדִים וְשֵׁמוֹת, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֲצִלִי יוֹתֵר חָבִיב הַחֶסֶד שֶׁאָחָד עוֹשֶׂה עִם הַזּוּלַת, יוֹתֵר מִכָּל

הַקְּרֻבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב לְפָנַי שְׁלֹמֹה. "קְהִלָּה חֲזָקָה" בְּנוּיָה עַל צְדָקָה וָחֶסֶד, עַל תַּשְׁתִּית דַּרְכּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁגִּלָּה וּפִרְסֵם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְרָצָה לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט דְּבָרִים תתקמג): עַד אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם יָדְעוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בַּשָּׁמַיִם, וַאֲפִלּוּ הַגּוֹיִים קָרְאוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ אֱלֹקָא דְּכָל אֱלַקָיָא (רַשִׁ"י מַלְאָכִי א, יא), הֵם הוֹדוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם, אֲבָל הוּא בַּשָּׁמַיִם נִמְצָא, אָבִינוּ אַבְרָהָם הוֹרִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וּקְרָאוּהוּ: אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, אַבְרָהָם אָבִינוּ הִכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּנוּ נִחְיֶה עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה. וְזֶה הַיְסוֹד שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בְּ"קְהִלָּה חֲזָקָה" — לִפְתֹּחַ מוֹסָדוֹת שֶׁל חֶסֶד, לַעֲזֹר לְאֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים בִּמְצוּקָה גְּדוֹלָה, לְסַיֵּעַ לְאֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם בַּעֲבוּר צָרְכֵי יוֹם יוֹם, וְהֵם בִּמְצוּקָה כַּסְּפִית וְכוּ'. וּבִשְׁבִיל זֶה אָנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם, אֲבָל אִם אָנוּ רוֹאִים אֶחָד רוֹצֵחַ, רָשָׁע מְרֻשָּׁע, שֶׁמֵּסִיר אֶת הָעוֹר מֵעֲנִיִּים, עוֹשְׁקָם בְּלִי רַחֲמָנוּת, בּוֹגֵד בְּכַסְפֵּי צִבּוּר וְעוֹשֶׂה בָּהֶם כִּבְשֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁיֵּשׁ סָמֶ"ךְ־מֵ"ם שֶׁכָּל רֹאשׁוֹ רַק תַּקְצִיבִים, וְגוֹנֵב וְגוֹזֵל לְאוֹר יוֹם, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד, אֵינוֹ בּוֹחֵל בְּשׁוּם דָּבָר, כָּל הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ זֶה עוֹד תַּקְצִיב וְעוֹד תַּקְצִיב, לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵהַזּוֹלַת כְּלָל, רוֹאִים

תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁמַּשְׁהוּ פֹּה אֵיזֶנּוּ כָּשׁוּרָה, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים כָּאֵלּוּ, הַסָּמ״ךְ־מ״ם, אֲשֶׁר כָּל כֹּחוֹ 'הַפְּרֵד וּמְשֹׁל', וְהוּא אַף פַּעַם לֹא יַעֲזֹר לַזּוּלַת, אֶלָּא יִשְׁתַּדֵּל שֶׁלַּזּוּלַת לֹא יִהְיֶה. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לִ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, עָלֵינוּ לִבְנוֹת אֶת הַקְּהִלָּה בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְזֶה יִבְנֶה לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אוֹהֵב יְהוּדִים שֶׁעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וְאֵינָם מֵשְׁפִּיעִים מֵהַסָּמ״ךְ־מ״ם. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, בְּשִׁבְיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, וּמֵאָז שֶׁגָּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, גּוֹלָה אַחַר גּוֹלָה הָלְכוּ, אָנוּ סוֹבְלִים מֵאֵלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קלט.): אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁצָּרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו, צֵא וּבְדֹק בְּדַיָּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל, אֵינָן בָּאוֹת אֶלָּא בִּשְׁבִילָם; הַסָּמ״ךְ־מ״ם הֵקִים רַע־בָּנִים מִשָּׁלּוֹ, שֶׁהֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים יְהוּדִים אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ, הֵם גּוֹרְמִים פֵּרוּדִים בֵּין הַקְּהִלּוֹת, וְהֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים פֵּרוּדִים בְּתוֹךְ הַקְּהִלָּה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בּוּשָׁה, סִימָן ב׳): מֻתָּר לְבַיֵּשׁ אֶת הָרַבָּנִים שֶׁשּׁוֹכְרִים אֶת הָרַבָּנוּת לְשֵׁם גַּאֲוָה, וְרָאוּי לְבַזּוֹתָם וּלְהָקֵל בִּכְבוֹדָם, וְאֵין עוֹמְדִים בִּפְנֵיהֶם, וְאֵין קוֹרְאִים אוֹתָם רַבִּי, וְהַטַּלִּית שֶׁעֲלֵיהֶם כְּמַרְדַּעַת שֶׁעַל חֲמוֹר, וּמֵאֵלּוּ הָ'רַע־בָּנִים' צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי הֵם מְסֻכָּנִים לַצִּבּוּר, כִּי הֵם הֶפֶךְ הַחֶסֶד, הֶפֶךְ הַצְּדָקָה. מָתַי

אָנוּ יוֹדְעִים אִם הוּא רַב יְרֵא שָׁמַיִם? כְּשֶׁמְּקִים קְרָנוֹת גְּמִילוּת חֶסֶד, כְּשֶׁמְּקִים מוֹסָדוֹת שֶׁל חֶסֶד, שֶׁאֶחָד יַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, כְּגוֹן: עֵזֶר לַיּוֹלְדוֹת, עֵזֶר לָעֲנִיִּים, עֵזֶר לְשַׁבָּת, עֵזֶר לְבִגּוּד, זֶה סִימָן שֶׁבָּא מֵהַקְּדֻשָּׁה, אֲבָל לְהֶפֶךְ, אִם רוֹאִים אֶחָד גּוֹנֵב וְגוֹזֵל וְעוֹשֵׁק עֲנִיִּים, וְכָל הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ זֶה רַק תַּקְצִיבִים, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ מֵעֶזְרָה לַזּוֹלֶת, אֲזַי צְרִיכִים לֵידַע שֶׁזֶּהוּ הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם, וְאָדָם זֶה רוֹצֶה לְפוֹרֵר אֶת הַקְּהִלָּה. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִמְּצֹרָע וּמִבַּעֲלֵי רֵאָתָן, שֶׁזּוֹ מַחֲלָה מְדַבֶּקֶת.

ג.

חִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּרֹאשׁ וּבְרֹאשׁוֹנָה בְּדַאֲגַת הַקְּהִלָּה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לִקְהִלָּה חֲזָקָה, עָלֵינוּ לִדְאֹג לְחִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, כִּי הַיְסוֹד בִּ"קְהִלָּה חֲזָקָה" זֶהוּ הַחִנּוּךְ. צְרִיכִים לִדְאֹג לָזֶה עוֹד מִגִּיל פְּעוּטוֹן, וַאֲפִלּוּ תִּינוֹקִיָּה, מִגִּיל חֲדָשִׁים סְפוּרִים כְּבָר צָרִיךְ לָשִׁיר לַיְלָדִים שִׁירֵי אֱמוּנָה, כְּשֶׁרַק יוֹצְאִים לָאֲוִיר הָעוֹלָם כְּבָר יִשְׁמְעוּ: "ה' נִמְצָא, ה' פֹּה, עָלֵינוּ לְדַבֵּר אֵלָיו", כָּךְ שֶׁהַיֶּלֶד אוֹ הַיַּלְדָּה יִנְשְׁמוּ אֱלֹקוּת. וְאַחַר־כָּךְ מַכְנִיסִים אוֹתָם לְגַן נִפְרָד כַּמּוּבָן, גַּן לְבָנִים וְגַן לְבָנוֹת, וְאָסוּר לְעָרְבָם כְּבָר מִגִּיל זֶה, כְּדֵי שֶׁיִּגְדְּלוּ עַל טָהֳרַת הַצְּנִיעוּת. חִנּוּךְ הַבָּנוֹת זֶהוּ יְסוֹד

הַיְסוֹדוֹת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ה׳): יְבָרֶכְךָ ה׳ — בְּבָנִים, וְיִשְׁמְרֶךָ — בְּבָנוֹת, מְלַמֵּד שֶׁהַבָּנוֹת צְרִיכוֹת שְׁמִירָה. כִּי נָשִׁים דַּעְתָּן קַלָּה. וְלָכֵן צְרִיכִים לִמְסֹר נַפְשׁוֹ שֶׁיִּהְיֶה בֵּית־סֵפֶר הַמֻּשְׁתָּת עַל קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה לִבְנוֹת הַקְּהִלָּה, וְלִלְמֹד עִמָּהֶן הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁיֵּדְעוּ מַהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן צְרִיכִים לְהָקִים תַּלְמוּד תּוֹרָה, בַּעֲבוּר תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קיט:): כָּל עִיר שֶׁאֵין בָּהּ תַּלְמוּד תּוֹרָה, לְבַסּוֹף נֶחֱרֶבֶת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִדְאֹג, שֶׁבַּקְּהִלָּה שֶׁלָּנוּ הַחִנּוּךְ יִהְיֶה בְּרֹאשׁ מַעְיָנֵינוּ, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת יְסוֹד דַּאֲגַת כָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה, אִם נַעֲמֹד עַל כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה פְּעוּטוֹן חָזָק, וּלְהַכְנִיס אֶת כָּל הַיְלָדִים בּוֹ, וְכֵן הַגַּן יִהְיֶה נִפְרָד לְבָנִים וּלְבָנוֹת, וְיָשִׁירוּ עִם הַיְלָדִים שִׁירֵי אֱמוּנָה, וּבַתַּלְמוּד תּוֹרָה יִלְמְדוּ תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בְּבֵית־סֵפֶר לְבָנוֹת יִלְמְדוּ עִמָּהֶן צְנִיעוּת, אֱמוּנָה, וְקִיּוּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, זוֹ ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ — כְּשֶׁהַוּאַגִּים בַּעֲבוּר הַחִנּוּךְ כֻּלָּם בְּיַחַד; כִּי דָּבָר זֶה אָסוּר לְהַטִּיל עַל אָדָם אֶחָד, שֶׁיִּהְיֶה מְמֻנֶּה עַל כָּךְ, לֹא וָלֹא! נוֹשֵׂא הַחִנּוּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת אִכְפַּת לְכָל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה. כָּל אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְלָדִים, עָלָיו לִהְיוֹת מְעֹרָב בְּחִנּוּכָם, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אֲסִפּוֹת הוֹרִים לְכָל הַפָּחוֹת פַּעַם בְּחֹדֶשׁ, אֲשֶׁר זֶה נִצְרָךְ מְאֹד לְחִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְאָסוּר לְהַשְׁלִיךְ אֶת טִפּוּלָם עַל הַמְנַהֵל וְכוּ׳, אוֹ לְהַנִּיחַ

אֶת כָּל הָעֹל עַל הַמְלַמְּדִים וְהַמּוֹרוֹת, אֶלָּא כָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה צְרִיכִים לִדְאֹג שֶׁיִּהְיֶה חִנּוּךְ מֻצְלָח לְבָנִים וּלְבָנוֹת, וְעַל הַהוֹרִים לִהְיוֹת מְעֹרָבִים בַּחִנּוּךְ. וְכַאֲשֶׁר יִתְעַנְיְנוּ בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְיִהְיֶה אִכְפַּת לָהֶם וְכוּ', יִזְכּוּ לִ"קְהִלָּה חֲזָקָה", וְהַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם הָרָשָׁע לֹא יוּכַל לְפוֹרְרָהּ, הוּא יִתְפּוֹרֵר וְיִתְבַּטֵּל קֹדֶם. חִנּוּךְ הַיְלָדִים הוּא הַיְסוֹד בִּקְהִלָּה אֵיתָנָה. וְלָכֵן כָּל הָרוֹצֶה לִבְנוֹת קְהִלָּה, עָלָיו לִרְאוֹת לִדְאֹג שֶׁיִּהְיֶה חִנּוּךְ טוֹב לִילָדֶיהָ. אַחַר־כָּךְ צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁתִּהְיֶה בַּקְּהִלָּה יְשִׁיבָה קְטַנָּה, מִגִּיל בַּר מִצְוָה וָמַעְלָה, וְכֵן יְשִׁיבָה גְּדוֹלָה לְבַחוּרִים, וְכֵן שֶׁיִּהְיֶה תִּיכוֹן לְבָנוֹת וּמִדְרָשִׁיָּה לְבָנוֹת וְכוּ', וְכָךְ יְכוֹלִים לְחַתֵּן אֶת הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת סָמוּךְ לְפִרְקָן וּלְשָׁמְרָם מֵעֲבֵרוֹת, וְזוֹ נִקְרֵאת "קְהִלָּה חֲזָקָה", וּבָזֶה כָּל הַהוֹרִים צְרִיכִים לִהְיוֹת מְעֹרָבִים וְשֻׁתָּפִים לַחִנּוּךְ. וְלֹא לְהַטִּיל אֶת הַדָּבָר עַל אָדָם אֶחָד וְכוּ', אֶלָּא כֻּלָּם בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל צְרִיכִים לָבוֹא פַּעַם בְּחֹדֶשׁ לְכָל הַפָּחוֹת, וְהַטּוֹב בְּיוֹתֵר פַּעֲמַיִם בְּחֹדֶשׁ, בִּתְחִלָּתוֹ וּבְאֶמְצָעוֹ, לַאֲסֵפַת הוֹרִים שֶׁתִּתְקַיֵּם בְּמוֹסְדוֹת הַלִּמּוּד, וְיִהְיֶה זֶה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בַּעֲבוּרָם, וְאִם הַהוֹרִים בָּאִים — סִימָן שֶׁדּוֹאֲגִים לְחִנּוּךְ יַלְדֵיהֶם, וְאִם אֵינָם בָּאִים — סִימָן שֶׁלֹּא אִכְפַּת לָהֶם מִיַּלְדֵיהֶם, וַהֲרֵי הֵם אֲדִישִׁים לְחִנּוּכָם. אִם רוֹצִים "קְהִלָּה חֲזָקָה" צְרִיכִים לְהַחְדִּיר בַּאֲנָשֶׁיהָ חֲשִׁיבוּת הַחִנּוּךְ, שֶׁיִּהְיֶה קָדוֹשׁ וְטָהוֹר, וְאָז יֵשׁ קִיּוּם לַקְּהִלָּה הַקְּדוֹשָׁה, וְשׁוּם סָמֶ"ךְ־מֵ"ם וְשׁוּם

רָשָׁע לֹא יוּכַל לְפוֹרְרָהּ, וְיִפּוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ, תִּפַּח רוּחֵיהּ וְנַפְשֵׁיהּ, תִּפַּח עַצְמוֹתָיו, לִפְנֵי שֶׁיִּגַּע בִּקְדֻשַּׁת הַקְּהִלָּה, אָנוּ נִדְאַג שֶׁיִּהְיֶה חִנּוּךְ קָדוֹשׁ לִילָדֵינוּ, חִנּוּךְ שֶׁנַּחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חִנּוּךְ שֶׁיְּלַמְּדוּ אֶת הַבָּנִים וְאֶת הַבָּנוֹת שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הַחִנּוּךְ הַטּוֹב בְּיוֹתֵר. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַסֶּכֶת כַּלָּה פ״ב): בְּכָל יוֹם יוֹצֵא מַלְאָךְ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְחַבֵּל אֶת הָעוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּכֵּל בְּתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, נֶהְפָּךְ מִדָּתוֹ מִמִּדַּת הַדִּין לְרַחֲמִים. וְלָכֵן "קְהִלָּה חֲזָקָה" הַיְסוֹד בָּהּ הוּא חִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן כג), שֶׁקֹּדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִיִּשְׂרָאֵל עֲרֵבִים שֶׁיְּקַיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה, עֲרֵבִים שֶׁאֵינָם חַיָּבִים לִי כְּלוּם, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֵלּוּ הַתִּינוֹקוֹת. מִיָּד הֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַתִּינוֹקוֹת; כִּי רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנָּבִיא לְפָנָיו אֶת הַתִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת שֶׁלָּנוּ, לְחַנְּכָם לְחִנּוּךְ שֶׁל אַהֲבָה, שֶׁל חֶסֶד, שֶׁל שְׁמִירָה מִגֶּזֶל וּגְנֵבָה, וְאָז תִּהְיֶה לָנוּ "קְהִלָּה חֲזָקָה".

ד.

חוֹב קָדוֹשׁ עַל כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה — לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וּבְצִבּוּר דַּיְקָא, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵחֵר, עָדִיף לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת מֵאֲשֶׁר בַּבַּיִת.

בָּנַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכּוֹר, אִם בִּרְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לִקְהִלָּה חֲזָקָה וּקְדוֹשָׁה, עַל כָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר וּבְמִנְיָן דַּיְקָא, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת ח.): אֵימָתַי עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים; כְּשֶׁאָדָם בָּא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, זֶה בְּעַצְמוֹ גּוֹרֵם לְיִרְאַת שָׁמַיִם, "קְהִלָּה חֲזָקָה" צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, אֲשֶׁר שָׁם מִתְפַּלְּלִים, וְאִם פַּעַם קוֹרֶה שֶׁאָדָם אֶחָר לָקוּם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, אֲשֶׁר מִיָּעַד לִתְפִלָּה, וְיִתְפַּלֵּל בִּיחִידוּת הָעִקָּר בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְכָךְ יִהְיֶה לוֹ חֹק בַּל יַעֲבֹר לָבוֹא בְּכָל יוֹם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ בָּא שָׁם לְהִתְפַּלֵּל, נִקְרָא שָׁכֵן רַע; "קְהִלָּה חֲזָקָה" הִיא זוֹ, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְכֻלָּם בָּאִים לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ. וְכֵן אָמְרוּ הַצַּדִּיקִים: מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן מֻבְטָח שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ב׳): כָּל מִי שֶׁנּוֹכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לֶעָתִיד לָבוֹא. וְלָכֵן "קְהִלָּה חֲזָקָה" צְרִיכָה לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְיִדְאֲגוּ כֻּלָּם לָבוֹא וּלְהִתְפַּלֵּל בּוֹ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, וְלֹא לְדַבֵּר בְּאֶמְצַע

הַתְּפִלָּה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — שָׁם הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר לֹא לְהָקֵל בָּזֶה, וְלֹא לְדַבֵּר בְּמָקוֹם הַשְּׁכִינָה דִּבּוּרִים בְּטֵלִים. וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁנֶּאֱרַע הַיּוֹם הֶפְקֵרוּת גְּדוֹלָה, שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ טֶלֶפוֹן סָלוּלָרִי, וּמְדַבְּרִים בְּעֵת הַתְּפִלָּה, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה, בָּאִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבְּרִים עִם הֶחָבֵר בָּאֶמְצַע וְכוּ׳?! וְאִם־כֵּן "קְהִלָּה חֲזָקָה" צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְלָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל שָׁם, כִּי אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת (בְּרָכוֹת ו.); וּצְרִיכִים לִהְיוֹת כַּמָּה מְנָיָנִים: מְנָיָן וָתִיקִין, שֶׁאֵין חָשׁוּב הֵימֶנּוּ לְמַעְלָה, שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה מִן הַמֻּבְחָר, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל וָתִיקִין, יִתְפַּלֵּל בְּשֶׁבַע, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה — יִתְפַּלֵּל בִּשְׁמוֹנֶה, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה — יִתְפַּלֵּל בְּתֵשַׁע, וְאִם לָאו — יִתְפַּלֵּל בְּעֶשֶׂר. אַךְ הַכְּלָל הַזֶּה צְרִיכִים לָדַעַת — עַד עֶשֶׂר זֶה שְׁלִישׁ הַיּוֹם — בֵּין בַּקִּיץ וּבֵין בַּחֹרֶף, וְיכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל עַד אָז לְכַתְּחִלָּה — אִם קָם מְאֻחָר. מֵעֶשֶׂר עַד שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה זוֹ תְּפִלָּה בְּדִיעֲבֵד, אָדָם אָנוּס מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, יָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, אֲבָל זוֹ רַק תְּפִלָּה בְּדִיעֲבֵד, אַךְ לְכָל הַפָּחוֹת כָּל אֵלּוּ הַמְאֻחָרִים — יִתְפַּלְּלוּ בְּמִנְיָן, וְיֹאמְרוּ קְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ וְכוּ׳, אֲבָל אַחַר שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁזֶּה חֲצוֹת, הֲרֵי זֶה חִלּוּל ה׳ שֶׁאָדָם עוֹמֵד עִם טַלִּית וּתְפִלִּין, וְעוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשָׁעָה שֶׁעָבַר זְמַנּוֹ. וְלָכֵן "קְהִלָּה

חֲזָקָה״ צְרִיכָה לִדְאוֹג שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם בֵּית־הַכְּנֶסֶת עִם מִנְיָנִים אַחַר מִנְיָנִים, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת אֶחָד מִמֶּנָּה, שֶׁהוּא יִדְאַג שֶׁהַמִּנְיָנִים יַתְחִילוּ בַּזְּמַן. וְכָךְ נַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם.

ה.

קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה זֶה יְסוֹד גָּדוֹל בַּקְּהִלָּה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ, שֶׁתִּהְיֶה קְהִלָּה שֶׁל תּוֹרָה, כִּי אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁשּׂוֹאֲלִים אֶת הָאָדָם כְּשֶׁבָּא לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן: קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה?! הַאִם גָּנַבְתָּ זְמַן מִזְּמַנְּךָ הַיָּקָר לִלְמֹד תּוֹרָה; כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפד), שֶׁמַּה שֶׁשּׂוֹאֲלִים אֶת הָאָדָם: קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה, הַשְּׁאֵלָה הִיא ׳קָבַעְתָּ׳ לְשׁוֹן גְּזֵלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כב, כג): ״וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ״, הַיְנוּ שֶׁשּׂוֹאֲלִים אֶת הָאָדָם אִם גָּזַל עִתִּים לַתּוֹרָה, כִּי צָרִיךְ לִגְזֹל זְמַן לִלְמוּד תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַטִּרְדָּה וְהָעֵסֶק, וְלָכֵן ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ צְרִיכָה לִדְאוֹג לְכַמָּה כּוֹלְלִים: כּוֹלֵל בֹּקֶר — אֵלּוּ שֶׁמַּקְדִּימִים וְקָמִים קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כּוֹלֵל לִפְנֵי שֶׁיּוֹצְאִים לַעֲבוֹדָה, כּוֹלֵל עֶרֶב — אֵלּוּ שֶׁטְּרוּדִים עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה, שֶׁיָּבוֹאוּ לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי אֵין לוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה,

וְזֶה נִקְרָא בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, שֶׁבָּאִים וְלוֹמְדִים תּוֹרָה, וּ"קְהִלָּה חֲזָקָה" צְרִיכָה לִהְיוֹת מְבֻסֶּסֶת עַל כּוֹלְלִים, שֶׁתִּהְיֶה מְקוֹם תּוֹרָה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה — שָׁם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ וְתֹר עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא וְתֹר עַל תּוֹרָה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי חֲגִיגָה ז׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַלְוַאי אוֹתִי עָזְבוּ וְתוֹרָתִי שָׁמְרוּ, כִּי הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ מַחֲזִירָן לְמוּטָב; "קְהִלָּה חֲזָקָה" הִיא רַק כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהּ קְבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה, וְגוֹנְבִים זְמַן לִלְמֹד תּוֹרָה. וְלָכֵן כָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל צְרִיכִים לָבוֹא לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה, וְאִם יְכוֹלִים לִלְמֹד בְּצַוָּתָא — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאִם לָאו — עַל־כָּל־פָּנִים יָבוֹא כָּל אֶחָד לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד בַּזְּמַן הַפָּנוּי לוֹ, וּמִלְּבַד זֹאת יִלְמַד גַּם בַּבַּיִת תּוֹרָה, שֶׁהָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים יִרְאוּהוּ לוֹמֵד. וְזוֹהִי "קְהִלָּה חֲזָקָה", שֶׁמְּמִיתִים עַצְמָם בִּד׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה; וּבָזֶה מְגָרְשִׁים אֶת הַסָּמ״ךְ־מ״ם שֶׁבָּא לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵין סֹכָה נב:): אִם פָּגַע בְּךָ מְנַוָּל זֶה, שֶׁהוּא סָמ״ךְ־מ״ם, הַיֵּצֶר הָרָע, מַלְאָךְ הַמָּוֶת, הָרוֹצֶה לַהֲרֹג אוֹתְךָ מִיתָה נִצְחִית, תְּמִשְׁכֶנּוּ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר, וְלָכֵן "קְהִלָּה חֲזָקָה" רַק כְּשֶׁיֵּשׁ קְבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין ל.): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָאתִי יֵצֶר הָרָע,

בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין כְּנֶגְדּוֹ; וְלָכֵן כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה צָרִיךְ לִגְנֹב עִתִּים לַתּוֹרָה, וְאֵין תֵּרוּץ לוֹמַר שֶׁלֹּא הִסְפִּיק, אֶלָּא צָרִיךְ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא — פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, בְּאֹפֶן שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁבוּעַ יִסַּיֵּם פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ז.): לְעוֹלָם יַשְׁלִים אָדָם פָּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר, שֶׁכָּל הַמַּשְׁלִים פָּרָשִׁיּוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר, מַשְׁלִימִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו; אָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִשְׁנָיוֹת פֶּרֶק אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם וְכוּ׳, וְזֶה מַה שֶּׁשָּׁאַר מִמֶּנּוּ, מִשְׁנָ״ה אוֹתִיּוֹת נְשָׁמָ״ה, וְכָתוּב בְּמִדְרָשׁ תַּלְפִּיּוֹת (עֵרֶךְ מִשְׁנָה), אָשֵׁר בֶּן יַעֲקֹב יוֹשֵׁב עַל פִּתְחוֹ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, וּמְשֻׁוָּכָה אָדָם לִלְמֹד מִשְׁנָה, אֵינוֹ מַרְשֶׁה לוֹ לְהִכָּנֵס שָׁם, כָּל־כָּךְ חָשׁוּב מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, מַסֶּכְתָּא אַחַר מַסֶּכְתָּא מִשִּׁשָּׁה סְדָרִים — אַשְׁרֵי לוֹ! זֶה יִשָּׁאֵר לוֹ. אֲבָל הַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם מוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם, וְלָכֵן הָרָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַטָּמֵא שֶׁלּוֹ זֶה: סִ׳יּוּם מַ׳סֶּכְתָּא אֵ׳ין לַ׳עֲשׂוֹת. וְכֵן צְרִיכִים לִקְבֹּעַ בְּ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ לִמּוּד גְּמָרָא, שֶׁאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ, וְהַיּוֹם יֵשׁ קְהִלּוֹת שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם דַּף הַיּוֹמִי בְּכָל יוֹם — דַּף בַּ׳בְלִי, דַּף יְ׳רוּשַׁלְמִי, פֶּרֶק תּ׳וֹסֶפְתָּא, אֲשֶׁר כָּךְ בּוֹנִים לְעַצְמָם בַּי״ת, וְאֵיזוֹ קְהִלָּה קְדוֹשָׁה הִיא זוֹ כְּשֶׁלּוֹמְדִים בָּהּ גְּמָרָא, וְזוֹ נִקְרֵאת ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְיכוֹלִים לַעֲנוֹת בְּחִיּוּב עַל הַשְּׁאֵלָה: ׳קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה׳? הֵינוּ שֶׁגּוֹנְבִים מִזְּמַנָּם

לִלְמֹד תּוֹרָה, וְכָל יוֹם לוֹמְדִים מִקְרָא, מִשְׁנָה, וּגְמָרָא. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (חֲגִיגָה יד.): בְּבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה (יְשַׁעְיָה ג, ז), שֶׁאֵין בְּיָדִי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה; מַה נִּקְרָא עָנִי? שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד מִקְרָא, מִשְׁנָה וּגְמָרָא. וְכֵן צְרִיכִים לִלְמֹד הֲלָכָה, רַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד עַל לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ יוֹתֵר מִכָּל הַלִּמּוּדִים, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כט), שֶׁחוֹב קָדוֹשׁ עַל כָּל יְהוּדִי לִלְמֹד בְּכָל יוֹם הֲלָכָה, כְּדֵי שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ צְרִיכָה לִהְיוֹת מְקוֹם תּוֹרָה. וּקְהִלָּה כָּזוֹ אֵין יְכוֹלִים לְפוֹרֵר, יְפוֹרְרוּ אֶת הַסָּמ״ךְ־מ״ם, אֶת הָרְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֲבָל לֹא תִּתְפּוֹרֵר הַקְּהִלָּה, וְלֹא יוֹעִיל לָהֶם כְּלָל, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין ל:): אִם רָאִיתָ שֶׁיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, מְשׁךְ אוֹתוֹ אֶל בֵּית־הַמִּדְרָשׁ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נֶפֶשׁ הַחַיִּים, שַׁעַר ד׳, פֶּרֶק טו): אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהַיֵּצֶר מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, רוּץ לְתוֹךְ חַדְרֵי תּוֹרָה. אִם רוֹאִים רָשָׁע הַצּוֹעֵק שֶׁיַּהֲרֹס אֶת הַקְּהִלָּה, יֵשׁ עֵצָה אַחַת — לַעֲשׂוֹת אֶת הַמָּקוֹם מְקוֹם תּוֹרָה, אָז יִתְבַּטֵּל הָרָשָׁע וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם, כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁלּוֹ הֵם: סִ׳יּוּם מַ׳סֶּכְתָּא אֵ׳ין לַ׳עֲשׂוֹת; סְ׳עֻדַּת מְ׳רֵעִים אֵ׳ין לַ׳עֲשׂוֹת; וְלָכֵן אִם בִּרְצוֹנֵנוּ ״קְהִלָּה חֲזָקָה״, עָלֵינוּ לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, וּלְהִתְקַבֵּץ יַחַד תָּמִיד בְּעֵת רָצוֹן וְלִלְמֹד יַחַד.

ו.

צְנִיעוּת הָאִשָּׁה זֶה הֶכְרֵחַ גָּדוֹל בִּקְהִלָּה יַצִּיבָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לִקְהִלָּה חֲזָקָה, עָלֵינוּ לִדְאֹג לִצְנִיעוּת הָאִשָּׁה. הָאִשָּׁה נִקְרֵאת עֲקֶרֶת הַבַּיִת, הִיא עִקַּר הַבַּיִת, אִם הָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, כָּל הַבַּיִת יַצִּיב, וְאִם בִּקְהִלָּה הַנָּשִׁים הוֹלְכוֹת בִּצְנִיעוּת, זוֹ "קְהִלָּה חֲזָקָה" וְיַצִּיבָה. אִשָּׁה אָסוּר לָהּ לְדַבֵּר עִם גֶּבֶר זָר, וְעָלֶיהָ לָלֶכֶת בִּבְגָדִים צְנוּעִים עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ וְכוּ', וְזוֹ הַגַּאֲוָה וְהַגָּאוֹן שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל — שֶׁהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן ג'): אִשָּׁה שֶׁהִיא מַצְנַעַת עַצְמָהּ, רְאוּיָה שֶׁתִּנָּשֵׂא לְכֹהֵן וְתַעֲמִיד כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים; וְכֵן אוֹמְרִים (עֵין תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח ו'): "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פּוֹרִיָּה" וְגוֹ', כְּשֶׁנּוֹהֶגֶת דַּת יְהוּדִית, כְּשֶׁהִיא צְנוּעָה, זוֹכָה שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה בָּנִים בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. אֵיזֶה יְפִי וָחֵן הוּא צְנִיעוּת בָּאִשָּׁה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט בָּלָק תשעא): בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם, הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד צְנוּעִים בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ, לֹא רָאוּבֵן מַבִּיט בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן וְלֹא שִׁמְעוֹן מַבִּיט בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל רָאוּבֵן, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּמִּדְבָּר כָּךְ הָיוּ צְנוּעִים; זֶה הַיְסוֹד בְּ"קְהִלָּה חֲזָקָה", שֶׁהַנָּשִׁים הוֹלְכוֹת בִּצְנִיעוּת, וּמִתְאַסְּפוֹת יַחַד וּמְדַבְּרוֹת יַחַד, וְאֵינָן מִתְעָרְבוֹת בֵּין גְּבָרִים, כִּי זֶה דָּבָר מְגֻנֶּה מְאֹד כְּשֶׁאֵין

שׁוֹמְרִים עַל הַצְּנִיעוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר יִחוּד חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּהוּ אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא, אָסוּר לְאִשָּׁה לִקְרֹא לְגֶבֶר אַחֵר בִּשְׁמוֹ, וְכֵן לְגֶבֶר אָסוּר לִקְרֹא לְאֵשֶׁת אִישׁ בִּשְׁמָהּ. אֵיזֶה חֵן וְנַחַת כְּשֶׁרוֹאִים אִשָּׁה צְנוּעָה וַחֲסוּדָה, הַהוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁהָאִשָּׁה זוֹכָה וּמְגַלַּחַת שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, כְּמוֹ הַנָּשִׁים הַצִּדְקָנִיּוֹת, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַעֲלָתָהּ בַּשָּׁמַיִם. וְאַל תִּשְׁמְעוּ לַעֲצַת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם שֶׁמּוֹרֶה הֶתֵּר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהִתְגַּלֵּחַ. וְעַל דָּבָר זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן סֵפֶר חֲסִידִים, סִימָן ה׳):

בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל ה׳, אֵין חוֹלְקִים כָּבוֹד לָרַב; וְכָל הַנָּשִׁים הַצִּדְקָנִיּוֹת מִדּוֹר דּוֹר גִּלְּחוּ שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁן לְגַמְרֵי, וְכָתוּב בַּזֹּהַר (נָשׂא קכה:): תּוּנְבָא לֵיתֵי עַל הַהוּא בַּר נַשׁ דְּשָׁבַק לְאִנְתְּתֵהּ דְּיִתְחַזֵּי מִשַּׂעֲרָא דְּרֵישָׁא לְבַר. וְדָא הוּא חַד מֵאִנּוּן צְנִיעוּתָא דְּבֵיתָא, וְאִתְּתָא דַּאֲפִיקַת מִשַּׂעֲרָא דְּרֵישָׁא לְבַר לְאִתְּתַקָּנָא בֵּהּ, גָּרִים מִסְכְּנוּתָא לְבֵיתָא, וְגָרִים לִבְנָהָא דְּלָא יִתְחַשְׁבוּן בִּדְרָא, וְגָרִים מִלָּה אַחְרָא דְּשַׁרְיָא בְּבֵיתָא. מָאן גָּרִים דָּא? הַהוּא שַׂעֲרָא דְּאִתְחַזֵּי מֵרֵישֵׁהּ לְבַר, וּמַה בְּבֵיתָא הַאי, כָּל שֶׁכֵּן בְּשׁוּקָא; קְלָלָה תָּבוֹא עַל הָאָדָם שֶׁמַּנִּיחַ אֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁיֵּרָאוּ שַׂעֲרוֹתֶיהָ בַּחוּץ, וְזֶה אֶחָד מֵהַצְּנִיעוּת שֶׁל הָאִשָּׁה בַּבַּיִת, וְאִשָּׁה שֶׁמְּגַלָּה שַׂעֲרוֹתֶיהָ בַּחוּץ, גּוֹרֶמֶת לַעֲנִיּוּת בַּבַּיִת, וּלְבָנֶיהָ שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֲשׁוּבִים בַּדּוֹר, אֶלָּא חַס וְשָׁלוֹם, יִהְיוּ גַּנָּבִים וְגַזְלָנִים, פּוֹרְקֵי עֹל, לוֹקְחֵי סַמִּים, וְגוֹרֶמֶת הַרְבֵּה צָרוֹת

בַּבַּיִת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם בְּתוֹכוֹ, וּמִי גּוֹרֵם כָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ? הַשְׁעָרוֹת שֶׁרוֹאִים בַּחוּץ. וְאִם בַּבַּיִת כֵּן, בַּחֶדֶר שֶׁאֵין שָׁם אִישׁ וְכוּ׳, וּכְשֶׁהָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בִּפְרִיעַת שֵׂעָר, גּוֹרֶמֶת לְכָל הַצָּרוֹת בַּבַּיִת, שֶׁיֵּשׁ עֲנִיּוּת, וְאֵין נַחַת מִילָדִים, וְיֵשׁ מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים וְכוּ׳ וְכוּ׳, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּשׁוּקָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁהָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בָּרְחוֹב בְּגִלּוּי שֵׂעָר. וְלָכֵן "קְהִלָּה חֲזָקָה" צְרִיכִים לִדְאוֹג בָּהּ, שֶׁהַנָּשִׁים תֵּלַכְנָה בְּכִסּוּי רֹאשׁ, שֶׁלֹּא תִּתְגַּלֶּה שַׂעֲרָה אַחַת. וְלָכֵן הַנָּשִׁים הַצִּדְקָנִיּוֹת מְגַלְּחוֹת שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁן, וְאַל תֹּאמְרוּ שֶׁרְאִיתֶם בְּאֵיזֶה שׁוּ"ת שֶׁמַּתִּיר וְכוּ׳, כִּי יוֹתֵר טוֹב לְהַחְמִיר בָּזֶה אֶלֶף פְּעָמִים, מִלְּהַחְמִיר בִּדְבָרִים אֲחֵרִים. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת לִקְהִלָּה יַצִּיבָה וַחֲזָקָה, צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁתִּהְיֶה צְנִיעוּת בֵּין הַנָּשִׁים.

ז.

צֶלֶם אֱלֹקִים זֶהוּ יְסוֹד גָּדוֹל בִּקְהִלָּה חֲזָקָה, וּלְבוּשׁ הוֹגֶן הוּא תְּנַאי הֶכְרֵחִי לִקְדֻשָּׁתָהּ

בָּנַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אִם רְצוֹנֵנוּ בִּ"קְהִלָּה חֲזָקָה", קְהִלָּה קְדוֹשָׁה, קְהִלָּה שֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּתוֹכֵנוּ, עַל כָּל אִישׁ וָאִישׁ לִדְאוֹג שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים: זָקָן וּפֵאוֹת, וְכֵן שֶׁלַּיְלָדִים יִהְיוּ פֵּאוֹת, וְאֵלּוּ הַסִּימָנִים שֶׁלָּנוּ כִּיהוּדִים, וְלֹא צְרִיכִים לְהַחְבִּיא אֶת הַפֵּאוֹת וּלְהִתְבַּיֵּשׁ

בָּהֶן, אֶלָּא לֵילֵךְ בָּהֶן בְּרִישׁ גְּלֵי, וְכֵן צְרִיכִים לְהַשְׁמִר לֹא לְגַלֵּחַ אֶת הַזָּקָן, כִּי כָּל הַמְגַלֵּחַ זְקָנוֹ עוֹבֵר עַל חֲמִשָּׁה לָאוִין וְכוּ׳, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זָקָן וּפֵאוֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע, כִּי הֵם צְנוּרוֹת לְאוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. וְלָכֵן בִּ״קְהִלָּה חֲזָקָה״ צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁהַיְלָדִים יֵלְכוּ בְּפֵאוֹת וְלֹא יִתְבַּיְשׁוּ בָּהֶן, וְאַל תִּשְׁמְעוּ לְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם הָאוֹמֵר אַחֶרֶת, וְעַל זֶה גַּם־כֵּן אָמְרוּ: אֵין חוֹלְקִים כָּבוֹד לָרַב, בְּמָקוֹם שֶׁל חִלּוּל ה׳, כִּי כָּךְ הָלְכוּ אֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְאֵין לוֹמַר אַחֶרֶת, וְאָסוּר לְהוֹרוֹת לְעַצְמוֹ הֶתֵּר לְקַצֵּץ אֶת הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת, וְאֵיזֶה חֵן לִיהוּדִי שֶׁמְגַדֵּל ׳סִימָנִים׳ יְהוּדִיִּים, וְהַיְלָדִים מְחַקִּים אוֹתוֹ, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת הִיא זוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז): כְּשֶׁיְּהוּדִי מְנַעְנֵעַ בְּפֵאוֹתָיו, מְנַעְנֵעַ אָז אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְלָכֵן צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁכָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה יִהְיֶה לָהֶם זָקָן וּפֵאוֹת. וְעַל כֻּלָּם צְרִיכִים לֵילֵךְ בִּלְבוּשׁ חֲסִידִי, לְבוּשׁ שֶׁל יְהוּדִי יְרֵא שָׁמַיִם, מַה לָּנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ, וּמִמִּי יֵשׁ לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ?! הַלְּבוּשׁ הָיָה תָּמִיד הַמּוֹנֵעַ מִלַּעֲבֹר עֲבֵרָה. רוֹאִים אָדָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁרוֹצֶה לַעֲבֹר עֲבֵרוֹת, הוּא מוֹרִיד אֶת הַלְּבוּשׁ. מַלְבּו״שׁ בְּגִימַטְרִיָּה חַשְׁמַ״ל — אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל; וְחַשְׁמַל, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה), שׁוֹרֵף אֶת הַקְּלִפּוֹת, אִם אָדָם לָבוּשׁ בִּלְבוּשׁ חֲסִידִי, זֶה מַה שֶּׁמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ לַעֲבֹר עֲבֵרוֹת. כִּי

אֶחָד שֶׁהוּא בַּעַל עֲבֵרָה, מֵסִיר אֶת הַלְּבוּשׁ הַחֲסִידִי שֶׁלּוֹ, וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ עִם אֵיזֶה חֲלִיפָה, וּמַחְבִּיא אֶת הַפֵּאוֹת, וְחוֹבֵשׁ אֵיזֶה קַסְקֶט, שֶׁיֵּרָאֶה כְּאֵיזֶה גּוֹי, וְאַחַר־כָּךְ מוֹרִיד אֶת הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת שֶׁלּוֹ, וּמֵסִיר אֶת הַמְּעִיל וְהַכּוֹבַע הָעֶלְיוֹן, וְהַכִּפָּה מִצְטַמְצֶמֶת עַד שֶׁנִּהְיֵית כְּזַיִת. וְלָכֵן "קְהִלָּה חֲזָקָה" הִיא זוֹ, שֶׁהוֹלְכִים כֻּלָּם בְּזָקָן וּפֵאוֹת, וּבִלְבוּשׁ חֲסִידִי, וְאִם יְכוֹלִים לֵילֵךְ בְּשַׁבָּת בִּבְגָדִים לְבָנִים — אֵין טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי הָאַרִ"י זַ"ל הִקְפִּיד עַל־כָּךְ. אַךְ בְּחוּץ לָאָרֶץ, שֶׁגָּרִים בֵּין גּוֹיִים, תִּקְנוּ לֵילֵךְ בִּבְגָדִים שְׁחוֹרִים, אֲבָל אַשְׁרֵי הַקְּהִלָּה שֶׁיְּכוֹלָה לְהַרְאוֹת אֶת זֹאת, לֵילֵךְ בִּבְגָדִים לְבָנִים, וְזוֹ "קְהִלָּה חֲזָקָה", שֶׁלְּאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה יֵשׁ צֶלֶם אֱלֹקִים, וְנִכְנָסִים לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּמְעִיל עֶלְיוֹן וּבְכוֹבַע עֶלְיוֹן, בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל, וְזֶה יְסוֹד הֶכְרֵחִי לְהִתְפַּלֵּל בְּכוֹבַע וּבְמְעִיל.

ח.

לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר מֵאוֹרְחִים וּמֵאֲנָשִׁים בִּלְתִּי שְׁפוּיִים בְּדַעְתָּם, וּצְרִיכִים לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם מִדַּת הָרַחֲמָנוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אָנוּ רוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ "קְהִלָּה חֲזָקָה" וּקְדוֹשָׁה, עָלֵינוּ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר מֵאוֹרְחִים וּמֵאֲנָשִׁים בִּלְתִּי שְׁפוּיִים. וּצְרִיכִים לָדַעַת אֵיךְ לְנַהֵג בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת. וּכְמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן,

חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא רַחֲמָן, וּמוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוונוֹת, אֲבָל צְרִיכִים לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּרַחֲמָנוּת, כִּי אִם יִתְּנוּ לְקָטָן מַאֲכָל גָּדוֹל — יֵחָנֵק, וְאִם יִתְּנוּ לְגָדוֹל מַאֲכָל קָטָן — יָמוּת בָּרָעָב. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קְהִלַּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן לו): כָּל מִי שֶׁנַּעֲשָׂה רַחֲמָן בִּמְקוֹם אַכְזָרִי, סוֹף שֶׁנַּעֲשָׂה אַכְזָרִי בִּמְקוֹם רַחֲמָן; אִם רוֹאִים אָדָם בִּלְתִּי שָׁפוּי — צְרִיכִים לְגָרְשׁוֹ, אִם רוֹאִים אָדָם תְּמְהוֹנִי, אָסוּר לְהַשְׁאִירוֹ כְּרֶגַע בַּקְּהִלָּה, כִּי יְקַלְקְלָה. יֶשְׁנָם הַיּוֹם חוֹלֵי נֶפֶשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת הַיְלָדִים מֵרְשָׁעִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם אַכְזָרִיִּים, לוֹקְחֵי סַמִּים, הַשּׁוֹרְפִים אֶת הַנֹּעַר שֶׁלָּנוּ, וְגוֹרְמִים לָהֶם לַחֲטֹא, וּמִי שֶׁמְּרַחֵם עַל אַכְזָרִים, לְבַסּוֹף נַעֲשֶׂה אַכְזָר עַל רַחֲמָנִים, כִּי אָסוּר לְרַחֵם עַל אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם שְׁפוּיִים בְּדַעְתָּם, וּצְרִיכִים לְגָרְשָׁם מֵהַקְּהִלָּה. וְכֵן אִם רוֹאִים גַּנָּבִים, צְרִיכִים לְפַרְסֵמָם תֵּכֶף־וּמִיָּד לְכֻלָּם; כִּי לְעִתִּים נֶאֱרָע, שֶׁנִּסְתּוֹבֵב אֵיזֶה גַּנָּב, וּמַצְלִיחַ לְהַטְעוֹת אֶת כֻּלָּם בְּמֶתֶק לְשׁוֹנוֹ, וְעוֹשֵׁק מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיּוֹת שֶׁאֵין לָהֶן מַה לֶּאֱכֹל, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ. וְלָכֵן אִם רְצוֹנֵנוּ לְהָקִים "קְהִלָּה חֲזָקָה", עָלֵינוּ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר, וּבָרֶגַע שֶׁרוֹאִים אֵיזֶה אָדָם הָעוֹשֶׂה עָוֶל בְּכַסְפֵּי אֲחֵרִים, צְרִיכִים לְפַרְסְמוֹ לִפְנֵי שֶׁיַּפְשִׁיט עוֹרָם שֶׁל עֲנִיִּים מְרוּדִים. וְזוֹ נִקְרֵאת "קְהִלָּה חֲזָקָה", שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֻקְרוֹנוֹת, וְלֹא מִסְתּוֹבְבִים בָּהּ אֲנָשִׁים תְּמְהוֹנִיִּים וּבִלְתִּי שְׁפוּיִים; כִּי אֲנָשִׁים אֵלּוּ חֲשׁוּדִים עַל

גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּמִשְׁכָּב זָכָר, וְאֵיךְ נִמְסַר אֶת יְלָדֵינוּ לְהִסְתּוֹבֵב בֵּינֵיהֶם?! עָלֵינוּ לְשָׁרֵשׁ אֶת הָעֲשָׂבִים הַשּׁוֹטִים הַלָּלוּ מֵאִתָּנוּ, וְאָסוּר לְרַחֵם עֲלֵיהֶם כְּלָל. "קְהִלָּה חֲזָקָה" צְרִיכָה לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר, וְאִם יֵשׁ לְאֶחָד אֵיזֶה חֶשְׁד — שֶׁיִּנָּהג 'כַּבְּדֵהוּ וְחַשְׁדֵהוּ'. בְּוַדַּאי צְרִיכִים לְהַזְהֵר בְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת צז.): הַחוֹשֵׁד בְּכְשֵׁרִים — לוֹקֶה בְּגוּפוֹ; אֲבָל צְרִיכִים גַּם לְהִתְעוֹרֵר מִמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשִׂים לְעִתִּים, שֶׁעוֹמֵד גַּנָּב מִתַּחַכֵּם, וּבְמֶתֶק לְשׁוֹנוֹ מֵסִיר אֶת הָעוֹר מֵעֲנִיִּים, שֶׁאֵין לָהֶם לֶחֶם, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁהַסַּמ"ךְ־מ"ם עוֹשֶׂה — עוֹבֵד עַל בְּנֵי־אָדָם, וְכָל הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ רַק 'תַּקְצִיבִים' וְ'תַּקְצִיבִים', וְהֵיכָן מַשִּׂיגִים עוֹד 'תַּקְצִיבִים', וְיֵשׁ לוֹ מוֹסָדוֹת פִּיקְטִיבִיִּים לְהִתְעַשֵּׁר עַל יָדָם, כִּי הוּא תָּאֵב לְכֶסֶף וְרוֹדֵף בֶּצַע. אַךְ אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה הַכְּשֵׁרִים הֵם מֵאַנְשֵׁי הַבַּעַל תְּפִלָּה, שֶׁהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר: מִכֶּסֶף אַל תְּדַבְּרוּ (עֵין סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יב); וְלָכֵן אִם רְצוֹנֵנוּ בִּ"קְהִלָּה חֲזָקָה", עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, לְהָקִים קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּכָל עִיר וָעִיר, בְּכָל כְּפָר וּכְפָר עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְהִשָּׁמֵר מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, גַּנָּבִים, עוֹשְׁקִים כַּסְפֵּי צִבּוּר, שֶׁאֵין לָהֶם שֶׁמֶץ רַחֲמָנוּת עַל הַזּוּלַת. בְּוַדַּאי שָׁלֵם יְשַׁלֵּם לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כִּגְמוּלָם, כִּי מִי שֶׁגּוֹנֵב כַּסְפֵּי צִבּוּר, יִפְלוּ אֵיבָרָיו אֵיבָרִים אֵיבָרִים, וְגַם לְאִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְיִרַקֵּב

בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, עַד שֶׁיְּצָרְכוּ לִכְרֹת אֵיבָרָיו, וְעַל־כֵּן הַכְּדַאי לִגְנֹב כַּסְפֵּי צְדָקָה, שֶׁאֵין עַל זֶה מְחִילָה עוֹלָמִית?! כִּי אִם לָקַח אָדָם כֶּסֶף מִזּוּלָתוֹ, תָּמִיד יָכוֹל לַהֲשִׁיבוֹ, אֲבָל אִם לוֹקְחִים כַּסְפֵּי צְבּוּר, כַּסְפֵּי אֶבְיוֹנִים — אוֹי לוֹ לָאָדָם! וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר בְּ"קְהִלָּה חֲזָקָה" מֵאֲנָשִׁים בִּלְתִּי שְׁפוּיִים, מִתְּמְהוֹנִיִּים, מְגַנְּבִים וְגַזְלָנִים, וְכֵן לִשְׁמֹר עַל יְלָדֵינוּ שֶׁלֹּא יִתְחַבְּרוּ עִם אוֹתָם אִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי, הַיְלָדִים הֵם הָעֵינַיִם שֶׁלָּנוּ, הֵם הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ, הֵם הֶעָתִיד שֶׁלָּנוּ. אַל תְּרַחֲמוּ עַל אַכְזָרִיִּים, וּמִיהֵם? אֵלּוּ שֶׁנּוֹגְעִים בִּילָדִים, אֵלּוּ רְשָׁעִים מְרֻשָּׁעִים, אֵלּוּ שֶׁמִּתְעַסְּקִים בְּסַמִּים וְכוּ' וְכוּ'. תְּנַאי לִקְהִלָּה חֲזָקָה — כְּשֶׁעוֹמְדִים עַל הַמִּשְׁמָר, שֶׁלֹּא יֵאֶרְעוּ בָּהּ גְּנֵבוֹת וּגְזֵלוֹת מִכַּסְפֵּי צְדָקָה. וְאַדְרַבָּה, כָּל אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה צְרִיכִים לְהֶרָתֵם בְּצַוְּתָא לִשְׁמֹר עַל "קְהִלָּה חֲזָקָה", שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם לֹא יוּכַל לָהּ, וְאַף שֶׁמִּתְפָּאֵר שֶׁהוּא יְפָרְקֶהּ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל אֲנִי מַבְטִיחֲכֶם, אִם אָנוּ נִהְיֶה חֲזָקִים בְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְמַעְלָה, נִזְכֶּה ל"קְהִלָּה חֲזָקָה" וְאֵיתָנָה, קְהִלָּה קְדוֹשָׁה, קְהִלָּה צְנוּעָה, קְהִלָּה שֶׁתִּתְקַבֵּל אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הִתְקָרְבוּת לְרַבֵּנוּ זַ״ל

יְגַלֶּה גִּלּוּיִים נִפְלָאִים בְּמַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וְיחַזֵּק וְיעוֹדֵד אֶת כָּל מִי שֶׁכְּבָר זָכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, שֶׁלְּבַל יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל מְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם מֵהַשְּׁנָה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וְהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר אוֹתָם מֵהַשְּׁנָה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלו)

קוּנְטְרֵס

הִתְקָרְבוּת לְרַבֵּנוּ זַ״ל

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מְלֻבָּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין וְלָדַעַת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל. רַבֵּנוּ זַ״ל סִפֵּר לָנוּ (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז׳ מֵהַזְּבוּב וְהָעַכְבִּישׁ), שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמָתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם, הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם עָשָׂה רַעַשׁ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְצָעַק: ״אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד, אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם״. אָמְרוּ לוֹ: ״קֵץ בָּא הַקֵּץ, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מֻכְרָחָה לָרֶדֶת, וְאַתָּה תֵּצֵא וְתִמְצָא לְךָ עֵצָה נֶגְדָּהּ״. וְיָצָא וְלֹא חָזַר. וּבֵין כָּךְ הוֹלִיכוּ אֶת נִשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ״ל מֵעוֹלָם לְעוֹלָם, וְהִשְׁבִּיעוּ אוֹתָהּ [כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן יַלְקוּט יְשַׁעְיָה תסד), שֶׁקֹּדֶם שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לְזֶה הָעוֹלָם, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָהּ: ״תִּהְיֶה צַדִּיק וְאַל תִּהְיֶה רָשָׁע״, וּשְׁאָר הַשְּׁבָעוֹת]. וְהוֹלִיכוּ אוֹתָהּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת לְהַרְאוֹתָהּ כָּל הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהַתַּעֲנוּגִים, וּמְחַכִּים לַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, וַעֲדַיִן לֹא בָּא. וְהִנֵּה בָּא עִם אֵיזֶה זָקֵן צוֹחֵק וְצָחֳקוּ וְכוּ׳, וְאָמַר: ״יֵשׁ לִי כְּבָר עֵצָה, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ יְכוֹלָה

לָרֶדֶת״. וְאָז יָרְדָה נִשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ״ל. וְאוֹמְרִים עַל זֶה אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה מוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזּוֹ הָיְתָה עֲצַת הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הָעִנְיָן שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל לִצְחוֹק, וְיִלְעֲגוּ — מַה זֶּה בְּרֶסְלֶב וְכוּ׳, כְּדֵי לְהַרְחִיק אֲנָשִׁים מִזֶּה וְכוּ׳. וּבֶאֱמֶת אָנוּ עֵדִים, שֶׁזֶּה כְּמָאתַיִם שָׁנָה שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַלִּמּוּד שֶׁלּוֹ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, אֲבָל בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָיָה דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל לְקֶלֶס וּלְלַעַג, וּבְנֵי־אָדָם חָשְׁבוּ מַה זֶּה וּמִי זֶה וְכוּ׳, וְדִבְּרוּ מַה שֶּׁדִּבְּרוּ וְכוּ׳, עַד שֶׁהָיָה מַמָּשׁ מְסִירוּת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי מִי שֶׁהִתְקָרֵב, תֵּכֶף־וּמִיָּד הִתְפַּשְּׁטוּ עָלָיו הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים וְדִבְּרוּ עָלָיו, וְהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד. עִם כָּל זֹאת הִפְלִיט רַבֵּנוּ זַ״ל פַּעַם וְאָמַר דִּבּוּר: ״עוֹד יָבוֹא אַבְרֵךְ, וְיִפְאֵר וְיַהֲדֵּר אֶת עִנְיָנִי, וְיַסְבִּירוּ לְכָל הָעוֹלָם בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁכֻּלָּם יָבִינוּ״.

וּבֶאֱמֶת הָאַבְרֵךְ הַזֶּה הָיָה מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל, שֶׁמָּסַר אֶת כָּל כֹּחוֹ לְרַבֵּנוּ זַ״ל, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל הוֹצִיא מִפִּיו, מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל כָּתַבוֹ, כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר — רְשָׁמָהּ, כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל שָׂח עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל כְּתָבָהּ, וְכָךְ זָכִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַיּוֹם סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל: ״לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן״, שֶׁזֶּהוּ סֵפֶר הַיְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הֵעִיד בְּפֵרוּשׁ

בִּפְנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁאִם לֹא מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל, עָלָה אֶחָד מִמֶּנּוּ לֹא הָיָה נִשְׁאָר. מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל מָסַר נַפְשׁוֹ לִכְתֹּב אֶת תּוֹרַת רַבֵּנוּ זַ״ל, עַל אַף גֹּדֶל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים שֶׁהָיוּ עַל זֶה, עִם כָּל זֹאת מָסַר נַפְשׁוֹ בְּפֹעַל לִכְתֹּב וְלִרְשֹׁם אֶת הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים הַגְּדוֹלִים שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמָרָם בְּעֵת הַקִּבּוּצִים שֶׁהִתְקַבְּצוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל. וְכָךְ זָכִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ סֵפֶר הַיְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, שֶׁהוּא הַ״לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן״, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הַסֵּפֶר הַזֶּה (עַיֵּן חַיֵּי־מוֹהַרַ״ן, אוֹת מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ וּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים), וְאָמַר, שֶׁעַל יָדוֹ יְכוֹלִים לְהֵעָשׂוֹת בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּדוֹל, וְכֵן בַּעַל הַשָּׂגָה וּבַעַל מֹחַ עָצוּם, כִּי הַסֵּפֶר שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל ״לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן״, כָּלוּל מִכָּל הַסְּפָרִים, וְהוּא מַפְתֵּחַ לְכָל כִּתְבֵי הָאַרַ״י זַ״ל וּלְכָל סִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים וְקַבָּלַת הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, וּמִי שֶׁרַק זוֹכֶה לְהַתְמִיד בַּסֵּפֶר ״לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן״, נִפְתָּחִים לוֹ הַמֹּחִין, וּמַתְחִיל לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא תֵּאֵר וְלֹא שִׁעֵר כְּלָל. וְכֵן יֵשׁ לְרַבֵּנוּ זַ״ל סֵפֶר ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, שִׁלְשָׁה־עָשָׂר סִפּוּרִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד, אֲשֶׁר הַלָּשׁוֹן בְּעַצְמָהּ מְעוֹרֶרֶת מֵהַשֵּׁנָה. רַבֵּנוּ זַ״ל הִלְבִּישׁ גְּנָזַיָּא דְּמַלְכָּא, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, בְּתוֹךְ הַשִּׁלְשָׁה־עָשָׂר סִפּוּרִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם שִׁלְשָׁה־עָשָׂר נַהֲרֵי אַפַּרְסְמוֹן, שֶׁכָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יִזְכֶּה לָהֶם בְּגַן־עֵדֶן. עֶצֶם הַסִּפּוּרִים — כְּשֶׁקּוֹרְאִים בָּהֶם, זֶה מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָדָם

יָשֵׁן, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), אֲשֶׁר הַסִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁהֵם מְסוֹד עַתִּיק, מְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה; וְכֵן זֶה מְסֻגָּל מְאֹד לְהֶרָיוֹן — אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל; אִשָּׁה עֲקָרָה, יְכוֹלָה לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי קְרִיאָה בְּסֵפֶר זֶה לְזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא. וְעַל כָּל סִפּוּר וְסִפּוּר יֶשְׁנָם פֵּרוּשִׁים לְאֵין סְפֹר. וְכֵן יֵשׁ ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, שֶׁסֵּפֶר זֶה כָּתַב רַבֵּנוּ זַ״ל קֹדֶם גִּיל שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה, וְהוּא סֵפֶר נִפְלָא מְאֹד, שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל הִשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת מִכָּל הַתַּנַ״ךְ וּמִכָּל מַאֲמְרֵי חַזַ״ל, וְסִדְּרָם בְּסֵדֶר נִפְלָא עַל־פִּי אָלֶ״ף־בֵּי״ת, וּמִזֶּה יָצָא ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״. וְרַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה שֶׁנִּלְמַד וְנַתְמִיד בְּסֵפֶר זֶה, כִּי הַמִּדּוֹת הֵן עִקַּר הָאָדָם, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מִתְנַהֵג עַל־פִּי הַמִּדּוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי. וּבְפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ יְהוּדִי. וּכְשֶׁהָיָה עוֹד יֶלֶד, שָׁבַר אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת וְזָכָה לְמִדּוֹת טוֹבוֹת עַל־יְדֵי ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״. וְרָצָה מְאֹד שֶׁכָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יַתְמִידוּ בּוֹ, וְצִוָּה לְהַדְפִּיסוֹ בְּמַהֲדוּרָה קְטַנָּה, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַכְנִיסוֹ לַכִּיס, וְתָמִיד לְעַיִן בּוֹ. כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ סֵפֶר ״שִׂיחוֹת־הָרַ״ן״ וְ״חַיֵּי־מוֹהַרַ״ן״, אֲשֶׁר אֵלּוּ הַשִּׂיחוֹת וְהַתּוֹלָדוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמּוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל כָּתָבָם. וְהִנֵּה אָנוּ נִמְצָאִים כִּמְעַט מֵאתַיִם שָׁנָה מֵאָז שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל נִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאָנוּ עֵדִים שֶׁדָּבָר אֶחָד מִדְּבָרָיו לֹא שָׁב רֵיקָם, וּבַדּוֹר הַזֶּה מִתְגַּלֶּה אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁעוֹד לֹא הָיָה מֻשָּׁךְ כָּל

הַדּוֹרוֹת, וּכְכָל שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה, כֻּלָּם נִמְשָׁכִים אֶל תּוֹרַת רַבֵּנוּ זַ״ל כְּאֶל מַגְנֵט שׁוֹאֵב. כִּי יֵשׁ כֹּחַ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל לְקָרֵב וּלְחַזֵּק, לְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ וּלְהַדְרִיךְ אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁעָבַר כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן לַסָּמ״ךְ־מ״ם, אִם־כֵּן, לֹא יוֹעִיל דָּבָר, הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי. וּכְכָל שֶׁנּוְכֶּה לְהָפִיץ אֶת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בָּעוֹלָם, כְּמוֹ־כֵן תִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִמָּחֵק הַסָּמ״ךְ־מ״ם מֵהָעוֹלָם, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַיִּפְי וְהַפְּאֵר וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּכְשֶׁהוּא יִתְגַּלֶּה, מִמֵּילָא יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַיֵּן שָׁם.

הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּשֵׁם ר׳ יִשְׂרָאֵל קַארְדוּנֶער זַ״ל, שֶׁאָמַר: עַכְשָׁו כְּשֶׁנִּשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ״ל יָרְדָה לְזֶה הָעוֹלָם, הַסָּמ״ךְ־מ״ם יָכוֹל לִקְפֹּץ מֵהָאָרֶץ לַשָּׁמַיִם וּמֵהַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וְלֹא יוֹעִיל לוֹ. כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל יֵשׁ לוֹ לְמוּדִים עֲמֻקִּים לְהַחַיּוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֵנּוּ. אֲבָל הַתְּנַאי הָרִאשׁוֹן בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, אִם אָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, הַיְסוֹד וְהָעִקָּר הוּא ״תְּמִימוּת״. רַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד בְּמַעֲלַת הַתְּמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב): כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, הוּא יָכוֹל לָבֹא לְטָעֲיוֹת גְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים וּמְפֻרְסָמִים שֶׁהִטְעוּ

אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּטָעֲיוֹת, וְהֶעֱבִירוּ עַל הַדַּת, וְהַכֹּל הָיָה רַק מֵחֲמַת שֶׁהָלְכוּ עִם חָכְמוֹת וְשֵׂכֶל עַצְמִי. כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת זֶהוּ תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים חָכְמוֹת, וְרוֹצִים רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְשְׁתּוֹקְקִים רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִפְרָט שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלּוֹת, בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת. וְזֶה הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל עִקָּר גָּדוֹל. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זַ״ל וְלָלֶכֶת בְּדַרְכּוֹ, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעָלָיו לְרַכֵּשׁ: מִדַּת הַתְּמִימוּת, לִהְיוֹת אִישׁ תָּם וְיָרֵא אֱלֹקִים, לָדַעַת מַה הוּא רוֹצֶה מֵעַצְמוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁזָּכוּ לָהֶן הַצַּדִּיקִים. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג לְדַבֵּר הַרְבֵּה מִגְּדֻלַּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְהִיא בָּאָה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל זְמַן שֶׁהִיא נִמְצֵאת בְּזֶה הָעוֹלָם, יְכוֹלָה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת בְּעוֹדָהּ בַּגּוּף הַגַּשְׁמִי. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפוֹ שֶׁיִּהְיֶה כָּל־כָּךְ מְזֻכָּךְ, עַד שֶׁגַּם מֵהַגּוּף הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי יִרְאֶה אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב יט, כו): ״מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלֹקַי״. וְרַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ, שֶׁזּוֹ הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹד מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מֵהַגַּשְׁמִיּוּת וְהַחָמְרִיּוּת. בַּעֲבוּר זֶה הִתְחִיל רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳, שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ

לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד בַּשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וּלְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ אֶל זֶה, הַיְנוּ בְּכָל מַה שֶּׁהוּא רוֹאֶה, בְּכָל מַה שֶּׁהוּא שׁוֹמֵעַ, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה, וְלִשְׁמֹעַ הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשְׁנָהּ וּטְמוּנָה בַּדָּבָר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נב): מִכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ מִסִּפּוּרֵי הַגּוֹיִים, גַּם־כֵּן צוֹעֵק קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְקוֹרֵא אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יְקָרְבוֹ בְּרַחֲמִים, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג): יֵשׁ יְמֵי טוֹב וְיֵשׁ יְמֵי רַע; בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִשְׁתַּנֶּה מַצַּב רוּחוֹ שֶׁל אָדָם, וְאֵינוֹ אוֹתוֹ אָדָם; יוֹם אֶחָד הוּא מִתְלַהֵב לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְשֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק לְגַמְרֵי בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹם אַחֵר הוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ, מְדֻכָּא בְּיֵאוּשׁ, וּמִתְחָרֵט לָמָּה הֵצַרְתָּ לְהַתְחִיל. וְכָךְ סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עִם הָאָדָם, פַּעַם כָּךְ וּפַעַם אַחֶרֶת. וּמַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג): מֵהֵיכָן בָּא דָּבָר זֶה? אֶלָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קֹהֶלֶת ז, יד): בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב, וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה; הַיְנוּ, שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל; וְלָכֵן בְּיוֹם טוֹב, שֶׁמֵּאִיר לְךָ הָאוֹר אֵין סוֹף בְּגִלּוּי רַב = ״הֱיֵה בְּטוֹב״; ״וּבְיוֹם רָעָה״ שֶׁנֶּחְשָׁךְ מִמְּךָ כָּל הָאוֹר — ״רְאֵה״ וְהִתְבּוֹנֵן אֵיךְ שֶׁבַּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה מֻנָּחִים כָּל הָאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו

יִתְבָּרַךְ כְּלָל, רַק צְרִיכִים לִרְאוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּאֵלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַגְּנוּזָה וּטְמוּנָה בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; אֲזַי רַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִזְכֶּה לְמַמֵּשׁ אֶת הַתַּאֲוָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּבְיָכוֹל. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לָגוּר אִתָּנוּ, לִחְיוֹת בֵּינֵינוּ, כְּבְיָכוֹל. וְרַבֵּנוּ זַ״ל מַגְשִׁים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ עֲבְדָּה וּלְמַעֲשֶׂה. וְלָכֵן הִזְהִיר אֶת כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁיַּרְגִּילוּ עַצְמָם לְהִתְבּוֹדֵד אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת וּלְהָבִין מַה זּוֹ הִתְבּוֹדְדוּת; אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; הַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּאֵיזֶה יַעַר, אוֹ שָׂדֶה, אוֹ חֶדֶר, אוֹ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ וּמְצַעֵר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים לְחָבֵר טוֹב, כְּמוֹ שֶׁיֶּלֶד מְסַפֵּר לְאָבִיו: ״אַבָּא, אֲנִי צָרִיךְ דָּבָר זֶה. אַבָּא, זֶה מַכֶּה אוֹתִי. אַבָּא זֶה מֵצִיק לִי. אַבָּא, עוֹבֵר עָלַי כָּךְ וְכָךְ״. אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, כָּךְ צָרִיךְ כָּל יְהוּדִי לְהִתְנַהֵג וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ,

וּלְבַקֵּשׁ כָּל צָרְכָיו. וְזֶה בּוֹנֶה אֶת כָּל תַּדְמִית הָאָדָם, נֶחְקָק אֶצְלוֹ, שֶׁאֵין לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זוֹ, הוּא כְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ חָפֵץ שׁוּם בְּרִיָה, רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזוֹ מַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה. וּבְוַדַּאי בַּהַתְחָלָה זֶה בָּא לָאָדָם קָשֶׁה מְאֹד, כִּי לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְרִיכִים שְׁנֵי דְּבָרִים: א. אֱמוּנָה — שֶׁאָדָם יַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְיַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ רוּחָנִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֱלֹקוּת, וְלֹא יִשְׁמַע מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֱלֹקוּת, וַיַּאֲמִין אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹקֵד עַל שְׁפָתָיו, וְכָל דִּבּוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. ב. תְּמִימוּת, לְהַשְׁלִיךְ לְגַמְרֵי אֶת חָכְמָתוֹ הַמְדֻמָּה, וְיֵדַע שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק מַחֲזִיק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ. וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה; הַיְנוּ אֱמוּנָה וּתְפִלָּה וּתְמִימוּת קְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה; אָדָם שֶׁמַּשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ שֵׂכֶל וְשׁוּם הַשָּׂגָה בְּשׁוּם דָּבָר, אֲזַי הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, וְתֵכֶף כְּשֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה — יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, הוּא מְדַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מִתְחַזֶּקֶת אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד), שֶׁהָאֱמוּנָה שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָה בַּפֶּה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, כְּפִי שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר — כָּךְ מַחֲזִיק, וּכְשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַק מִמֶּנּוּ צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ כָּל צָרְכָיו. וּלְזֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, אֶלָּא כְּשֶׁיְּהוּדִי תָּמִים, וְהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת. וְאָז זוֹכֶה לִחְיוֹת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין עוֹד זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת כְּאִישׁ תָּם וְיֵרֵא אֱלֹקִים, שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ דָּבָר, אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְבַד, וְאֵלָיו פּוֹנֶה וּבוֹ בּוֹטֵחַ, וְיוֹדֵעַ שֶׁרַק הוּא יָכוֹל לְעָזְרוֹ וְלַהֲבִינוֹ. אָדָם כָּזֶה שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, זוֹכֶה וְנַעֲשֶׂה עַצְמָאִי, יֵשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד, אֵינוֹ צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ וּלְבַלְבְּלוֹ, וְחַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים.

אֲבָל, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זֶה לְעֻמַּת זֶה שֶׁל תְּמִימוּת, יֶשְׁנָהּ הַקִּלְפָּה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר: ״לֵיצָנוּת״, שֶׁאָדָם מִתְלוֹצֵץ מֵהַזּוּלַת. וְאָמַר מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל, שֶׁלֵּיצָנוּת הִיא עִקַּר פֶּתַח הַטֻּמְאָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קד.): הַבָּא לְטַמֵּא — פּוֹתְחִין לוֹ; הַיְנוּ מִי שֶׁרוֹצֶה

לְטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ, בַּר מִינָן, לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת — נוֹתְנִים לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ג, לד): ״אִם לְלֵצִים הוּא יָלִיץ״, אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לֵיצָנוּת — תַּעֲשֶׂה. אוֹמֵר מוֹהַרְנַ״תְּ זַ״ל, שֶׁמֵּהַגְּמָרָא הַזּוֹ מוּבָן, שֶׁעִקַּר פֶּתַח הַטֻּמְאָה זֶה לֵיצָנוּת, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים דּוֹרְשִׁים מֵהַפָּסוּק הַזֶּה: אִם לְלֵצִים הוּא יֵלִיץ, שֶׁהַבָּא לְטַמֵּא פּוֹתְחִין לוֹ; וְאִם־כֵּן אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת וְלַעֲשׂוֹת הָרַע — הַבְּחִירָה נְתוּנָה בְּיָדְךָ, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים לא, ה): ״רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם״, אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם מַתָּנָה — אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, אֲבָל תִּדְעוּ, שֶׁבְּתוֹךְ הַיּוֹם יֵשׁ ״בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם, וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַיּוֹם מַתָּנָה, וּבְתוֹךְ הַיּוֹם יֶשְׁנָם שְׁנֵי דְּבָרִים: בְּרָכָה וּקְלָלָה. אִם אָדָם זוֹכֶה — יֵשׁ לוֹ יְמֵי טוֹב, כָּל יוֹם — יוֹם טוֹב. וְאִם אֵינֶנּוּ זוֹכֶה, כָּל יוֹם אֶצְלוֹ הוּא יוֹם רַע, רַחֲמָנָא לִצְלָן; הַיְנוּ כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַךְ אָדָם אֵינוֹ מְסֻגָּל לְקַלֵּט דָּבָר זֶה, מַדּוּעַ? מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד):

כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה הַכֹּל אֱלֹקוּת, וְצִמְצֵם עַצְמוֹ וּבָרָא אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם, שֶׁמִּשָּׁם כִּבְיָכוֹל פִּנָּה אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׁם הַבְּרִיאָה; וּמַהוּ הֶחָלָל הַפָּנוּי, מַה שַּׁיָּךְ, כִּבְיָכוֹל, שֶׁפִּנָּה מִשָּׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲלֹא הַכֹּל אֱלֹקוּת? אֶלָּא אִם לֹא הָיָה חָלָל הַפָּנוּי, לֹא הָיְתָה בְּחִירָה, כִּי אָדָם הָיָה רוֹאֶה בְּעֵינָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת אֱלֹקוּת, הָיָה שׁוֹמֵעַ בְּאָזְנָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת קוֹל אֱלֹקוּת, הָיָה נוֹשֵׁם בְּאַפּוֹ אֱלֹקוּת, הָיָה מְדַבֵּר עִם פִּיו רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם־כֵּן לֹא הָיְתָה בְּרִיאָה, הָיְינוּ יוֹשְׁבִים בְּגַן־עֵדֶן, שֶׁשָּׁם הוּא רַק רוּחָנִיּוּת, רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים, נוֹשְׁמִים וּמְדַבְּרִים רַק אֱלֹקוּת, אֶלָּא רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת — אוֹמֵר הַתַּנָּא; רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וְלֵיצָנוּת מִכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְעִם כָּל זֹאת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִתְגַּבְּרוּ עַל עַצְמָם, וְיִלְמְדוּ תּוֹרָה, יְקַיְּמוּ מִצְוֹת, וְאָז יִזְכּוּ לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, יְדַבְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְיָשִׂיחוּ אֵלָיו, וְיִתְעַנְּגוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְיִהְיוּ רְגִילִים כָּל דָּבָר לְסַפֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כו, יב): ״וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכֲכֶם״, אוֹמֵר עַל זֶה רַשִׁ״י: עָתִיד אֲנִי לְטַיֵּל עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן, וְאֶהְיֶה כְּאַחַד מִכֶּם; שֶׁהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא יִסְתּוֹבֵב עִמָּנוּ פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב), שֶׁהַגֵּהִינוֹם וְהַגַּן־עֵדֶן הֵם בְּזֶה הָעוֹלָם; אָדָם מְיַצֵּר לְעַצְמוֹ גַּן־עֵדֶן וּמְיַצֵּר לְעַצְמוֹ גֵּיהִנּוֹם; אִם אָדָם מִשְׁתּוֹקֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצֶה רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי כְּבַגַּן־עֵדֶן, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, אָדָם עוֹשֶׂה לֵיצָנוּת, וּבוֹרֵחַ מֵאֱמוּנָה וּמֵרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲזַי נִמְצָא בְּגֵיהִנּוֹם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצא), שֶׁיְּכוֹלִים בְּזֶה הָעוֹלָם לָשֶׁבֶת שְׁנֵי אֲנָשִׁים זֶה לְצַד זֶה, וְזֶה יֵשׁ לוֹ גַּן־עֵדֶן, שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַשַּׁ״י עוֹלָמוֹת, וְזֶה מִסְכֵּן, שׁוֹרֶה בְּגֵיהִנּוֹם, רָחוֹק מֵהַכֹּל, וְרוֹאֶה רַק חֹשֶׁךְ, וּמְיַאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, עַד שֶׁכְּבָר רוֹצֶה לָמוּת מֵרֹב דְּכָאוֹן וְעַצְבוּת וּמְרִירוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ. וְזוֹ הַבְּחִירָה שֶׁנָּתְנוּ לָאָדָם.

וּפֹה בְּזֶה הָעוֹלָם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הוֹרִידוּ אֶת נִשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא מְגַלֶּה לָנוּ אֶת כָּל זֹאת, וְהוּא מְעוֹרֵר אֶת כָּל הָעוֹלָם מֵהַשֵּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה; כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם; וּמַה זֹּאת אוֹמֶרֶת שֵׁנָה? אֶלָּא אָדָם יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, לִלְמֹד, לְקַיֵּם מִצְוֹת, אֲבָל אֶצְלוֹ זֶה כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, כְּדָבָר שֶׁבִּשְׁגְרָה, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ לָקוּם, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְעַטֵּף

בְּצִיצִית וְכוּ׳, וּמְמַלְמֵל אֶת מִלּוֹת הַתְּפִלָּה כְּלְאַחַר יָד, וּמְסַיֵּם, וְעוֹזֵב אֶת בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְכוּ׳, וְהַכֹּל בְּחִינַת שֶׁנָּה, שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִם הָיָה מַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סה), הָיָה עוֹשֶׂה מִכָּל הַתְּפִלָּה אֶחָד, וְלֹא הָיָה עוֹזֵב אֶת הַתְּפִלָּה, אֶלָּא תָּמִיד הָיָה מוֹצֵא אֶת הָ׳אֶחָד׳, אֶחָד יָחִיד וּמְיֻחָד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְדַבֵּר עַתָּה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הָיָה כּוֹסֵף לְהוֹסִיף עוֹד וְעוֹד דִּבּוּר; כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה כְּמוֹ שֶׁמְּלַקֵּט פְּרָחִים בְּגַן־נָהְדָּר, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת הַגַּן, אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ רֵיחוֹת עֲרֵבִים, בְּשָׂמִים וְכוּ׳, אוֹ כְּנִמְצָא בְּבֵית הָאוֹצָר, וְאוֹגֵר יַהֲלוֹמִים, אֲזַי חָפֵץ לְקַבֵּץ בְּעֵת הַתְּפִלָּה עוֹד וָעוֹד אֲבָנִים יְקָרוֹת. וְכֵן כָּל מִצְוָה שֶׁמְּקַיֵּם, יְרֵקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם, בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, זוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ; אֵיזוֹ נַחַת־רוּחַ זוֹ?! וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁכְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה מְאִירָה, שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עִמּוֹ, אִתּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְאָז עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ שׁוּם שָׂכָר, אֶלָּא עִקַּר הַשָּׂכָר — שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם עוֹד מִצְוָה. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר הַתַּנָּא (אָבוֹת ד, ב): ״שְׂכַר מִצְוָה — מִצְוָה״; כִּי רוֹאֶה אֶת הָאֱלֹקוּת בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹשֶׂה צִוּוּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן כָּל הַשָּׂכָר

שֶׁרוֹצֶה בַּעֲבוּר קִיּוּם מִצְוָה — שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה. לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם יָשֵׁן, מֹחוֹ שָׁרוּי בְּשֵׁנָה, וְכָל הַתְּפִלָּה בָּאָה לוֹ בְּכְבֵדוּת, וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות נַעֲשָׂה אֶצְלוֹ כְּעֹל כָּבֵד וּכְמַשָּׂא מֵעִיק, וְזֶה אֶצְלוֹ בִּבְחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁאִם לֹא יָנִיחַ תְּפִלִּין וְלֹא יִלְבַּשׁ צִיצִית, אוֹ יְחַלֵּל שַׁבָּת, בַּר מִינָן, יְקַבֵּל עֹנֶשׁ, וְלָכֵן מְקַיֵּם זֹאת. אֲבָל אֵין זוֹ הַשְׁלֵמוּת; כִּי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת — שֶׁיַּרְגִּישׁ הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁאַפִלּוּ שֵׁישׁ לָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב בַּיּוֹם הָרָע שֶׁלּוֹ, וְיִמְצָא שָׁם גַּם־כֵּן טוֹב, יִמְצָא שָׁם אֱלֹקוּת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג); אֲבָל לְכָל זֶה צְרִיכִים תְּנַאי כָּפוּל: תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וְלִבְרֹחַ בְּתַכְלִית מֵהַלֵּיצָנוּת.

וְהִנֵּה, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מָה אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם, וְכֵן מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁהָיְתָה קְלִפָּה שֶׁל לֵיצָנוּת, וְהִתְלוֹצְצוּ וְלָעֲגוּ וּבְזוּ אֶת הַצַּדִּיקִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָה לַשָּׁמַיִם אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה, וְהָיָה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל רָאוּ קוֹלוֹת וּבְרָקִים, אֵשׁ וְעָנָן, וְשָׁמְעוּ אֶת קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שְׁמוֹת כ, ב): ״אָנֹכִי יְהוָ״ה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ׳,

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי״, וְהָיָה צָרִיךְ, אִם־כֵּן, לִהְיוֹת בְּטוּל הַבְּחִירָה, כִּי כֻּלָּנוּ הָיִינוּ בְּהַר סִינַי, וְשָׁמַעְנוּ ״אָנֹכִי״ וְ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי סַנְהֶדְרִין דַּף נ.): אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ — מִפִּי הַגְּבוּרָה שָׁמַעְנוּ; וְהִנֵּה קָם קֹרַח וְעָשָׂה לֵיצָנוּת מִמֹּשֶׁה, עָשָׂה לֵיצָנוּת מִמִּצְוַת מְזוּזָה, מִמִּצְוַת צִיצִית, וּמָשַׁךְ אַחֲרָיו הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, אֲשֶׁר זֶהוּ כֹּחַ הַבְּחִירָה; מֵחַד גִּיסָא — יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֱלֹקוּת, לְהַרְגִּישׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵאִידָךְ גִּיסָא — יֶשְׁנָהּ לֵיצָנוּת עַל כָּל זֹאת. כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה כְּנֶגֶד מֹשֶׁה עוֹמֵד קֹרַח. וְדָבָר זֶה נִשְׁנֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר; כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק נִקְרָא מֹשֶׁה, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים קוֹרְאִים זֶה לָזֶה ׳מֹשֶׁה שֶׁפִּיר קָאָמְרִתְּ׳, שֶׁכָּל צַדִּיק יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה, אֲבָל נֶגְדּוֹ יֵשׁ קֹרַח, הָעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ לֵיצָנוּת, וְזֶה הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן. וְאִם אָדָם הָיָה הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, אִם אָדָם הָיָה מַכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, הָיָה יָכוֹל לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים בְּרוּכִים, וְהָיָה מַרְגִּישׁ כְּבָר אֶת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֶצְלוֹ לֹא הָיָה הֶפְרֵשׁ בֵּין עַכְשָׁו לְבֵין אַחַר־כָּךְ. כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): מַה הֶּהְפְרֵשׁ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא? רַק ד׳ אַמּוֹת. עַתָּה אָנוּ נִמְצָאִים פֹּה, וְעוֹד מְעַט נִהְיֶה שָׁם; הֵינוּ מִצַּד הַגּוּף יֵשׁ הֶפְרֵשׁ, הִנֵּה אָנוּ מְסִתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם בִּרְחָבוּת יָדַיִם,

וְאַחַר־כָּךְ יַכְנִיסוּ אֶת הַגּוּף בַּקֶּבֶר. אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה אֵין הֶפְרֵשׁ; כִּי אִם אָדָם זוֹכֶה וְחָשׁ אֱלֹקוּת, וּמַדְבִּיק נִשְׁמָתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מִסְתַּכֵּל רַק עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שׁוֹמֵעַ רַק בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא קוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, כְּפִי שֶׁגִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אֲזַי חַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְהוּא כְּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם חָשׁ עֲרֵבוּת הָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן אֶצְלוֹ אֵין הֶבְדֵּל בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבָּא. אֲבָל אִם אָדָם מִסְכֵּן, אֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת זֹאת, וּמִסְתּוֹבֵב אַחַר הַלֵּיצָנִים, שֶׁעוֹשִׂים צְחוֹק וְלוֹעֲגִים לְכָל זֹאת, בְּאָמְרָם: ״אָה, שְׁטֵיוּת״ וְכוּ׳, שֶׁאֵלּוּ כְּלַל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁכָּל מַרְכֶּלְתָּם הִיא ׳לֵיצָנוּת׳ בְּעַלְמָא, לְבַסּוֹף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ב׳): קָשָׁה הִיא הַלֵּיצָנוּת, שֶׁתְּחִלָּתָהּ יִסּוּרִים וְסוֹפָהּ כְּלָיָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בִּתְחִלָּתוֹ שֶׁל לֵץ — כְּבָר מַתְחִיל לְסֹבֶל יִסּוּרִים, וּלְבַסּוֹף — כְּלָיוֹן, לֹא נוֹתָר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה. וְדָבָר זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, הַחִילוֹנִיּוּת, שֶׁמַּשְׁלִיכִים מֵעֲצָמָם אֶת עֻלּוֹ יִתְבָּרַךְ, יְסוֹדָהּ בְּלֵיצָנוּת; אֵלּוּ שֶׁבָּאוּ לִפְנֵי מֵאָה שָׁנָה, הַמַּשְׂכִּילִים, הַבּוֹלְשְׁבִיקִים, הַמֶּפְקָרִים, הַקַּלִּים, הָרֵיקִים וְהַפּוֹחֲזִים, פִּסֹּלֶת הָאָדָם, אַנְשֵׁי בְּלִיַּעַל, מֶה עָשׂוּ? הִתְלוֹצְצוּ מֵהַיַּהֲדוּת, וּכְבָר הֵחֵלּוּ לְסֹבֶל יִסּוּרִים; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מָלֵא יִסּוּרִים, בַּאֲשֶׁר אֵין לוֹ

לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה; כִּי כָּל הַהוֹלֵךְ עִם חָכְמוֹת וְלֵיצָנוּת — סוֹבֵל יִסּוּרִים, וְסוֹפוֹ — כְּלָיָה, שֶׁלֹּא נוֹתָר מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וְהֵיכָן בָּנָיו שֶׁל רָאשֵׁי הַמַּשְׂכִּילִים וְכוּ׳? כֻּלָּם נִשְׁתַּמְּדוּ, הֶחֱלִיפוּ דָּתָם לְנַצְרוּת, וְלֹא נוֹתָר מִמֶּנּוּ נִין וָנֶכֶד, רַק תְּמוּנָה בְּעָלְמָא. לְעֻמָּתָם — מִמִּי נִמְשֶׁכֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל? רַק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַד הַדּוֹר הַזֶּה, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, וּמַעֲבִיר אֶת הַמּוֹרָשָׁה לָעָם. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַתַּנָּא (אָבוֹת א): ״מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה״; וְכֵן הוֹלֵךְ בְּמֶסֹרֶת מִדּוֹר דּוֹר עַד יָמֵינוּ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם. אֲבָל צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הָרִאשׁוֹן, שֶׁגִּלָּה אֶת הַתּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְעָמַד כְּנֶגְדּוֹ קֹרַח, וְכֵן נִמְשָׁךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁנֶּגֶד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, עוֹמֵד הַסָּמ״ךְ־מ״ם בִּלְבוּשׁ שֶׁל צָבוּעַ וְלֵיצָן וְכוּ׳, וּמְנַסֶּה לְבַטְּלוֹ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִשְׁאִיר לָנוּ יְרוּשָׁה אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, שֶׁכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי מוֹצֵא עַצְמוֹ בּוֹ, וְיָכוֹל לִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּעֵת צָרָתוֹ, עָמְדוּ נֶגְדּוֹ לֵיצָנִים,

כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי שְׁקָלִים בְּרָכוֹת א׳): אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִין כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד; שֶׁבּוֹ הָיוּ הַמּוֹן לֵיצָנִים, וּמַדּוּעַ? כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוֹרָה לָנוּ דֶּרֶךְ שֶׁל תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, אֵיךְ תָּמִיד יְכוֹלִים לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבִשְׁבִיל זֶה הִתְחִיל אֶת סִפְרוֹ: ״אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד, וּבְמוֹשַׁב לֵיצִים לֹא יָשָׁב״. וּבָזֶה אָנוּ יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת עֲצַת הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁהִסְפִּים שְׁנִשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ״ל תֵּרֵד לְזֶה הָעוֹלָם, כִּי הֵבִיא עִמּוֹ אֵיזֶה זָקֵן וְעוֹשִׂים צְחוֹק וּמִשְׁתּוֹלְלִים בָּרְחוֹבוֹת, וְעוֹשִׂים כָּל מִינֵי שִׁגְעוֹנוֹת, וּמְקַרְקְרִים וּמְגַמְגְּמִים נ׳ נח׳ נחמ׳ וְכוּ׳, וּבְנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה חֵלֶק מֵחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב וְכוּ׳, וּלְבַסּוֹף אֲנָשִׁים מִתְרַחֲקִים מִדִּבַּר רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי נִדְמֶה בְּעֵינֵיהֶם כְּשִׁגָּעוֹן וְכוּ׳, חַס וְשָׁלוֹם. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, דִּמְיוֹן גָּדוֹל, שֶׁאָדָם אֶחָד הִכְנִיס בְּסִפְרוֹ וְכוּ׳ פֶּתֶק, וְחָשַׁב הַזָּקֵן שֶׁזֶּה מֵרַבֵּנוּ זַ״ל וְכוּ׳, וּמִשָּׁם נִתְהַוָּה הַשְּׁטוּת וְהַשִּׁגָּעוֹן הַזֶּה, אֲשֶׁר גּוֹרֵם בּוּשׁוֹת וַחֲרָפוֹת לִדְבַר רַבֵּנוּ זַ״ל, וְגוֹרֵם שֶׁאֲנָשִׁים יִתְרַחֲקוּ מֵרַבֵּנוּ זַ״ל וּמֵאֲנָשָׁיו.

וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, מַה קּוֹרֶה כַּיּוֹם? עוֹבֵר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עָקְרוּ מִלְיוֹנִים יְהוּדִים מֵהָאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי קְלִפַּת הַלֵּיצָנוּת, שֶׁהִתְלוֹצְצוּ מֵהַיַּהֲדוּת. וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹרִיד הֶאָרָה

מְמָרוֹם, הִתְעוֹרְרוּת בִּתְשׁוּבָה. עַם יִשְׂרָאֵל עָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, עָבְרָה עֲלֵיהֶם שׁוֹאָה גַּשְׁמִית, בָּהּ נִכְחַד שְׁלִישׁ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְאִם לֹא דַּי בָּזֶה, עָבְרוּ שׁוֹאָה רוּחָנִית, בָּהּ הֶעֱבִירוּ עַל הַדַּת מִלְיוֹנִים מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי שֶׁלָּעֲגוּ לַיַּהֲדוּת וּלְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. וְהִנֵּה קוֹל רַבֵּנוּ זַ״ל הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וְלוֹקֵחַ אֶת סְפָרָיו, וּמַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן מַה כָּתוּב שָׁם, וְיִרְאֶה אוֹרוֹת רוּחָנִיִּים, אוֹרוֹת כָּאֵלּוּ הַמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְעוֹרְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַחְדִּירִים בָּהֶם תִּקְוָה, וּמְקָרְבִים אוֹתָם אֶל בּוֹרְאָם. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם, נַעֲשֵׂית כַּיּוֹם הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, יְהוּדִים שָׁבִים לְצוּר מַחְצַבְתָּם, וְכֻלָּם נִמְשָׁכִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל כְּאֶל מַגְנֵט מַמָּשׁ, הֵם דְּבוּקִים בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל. אֲבָל, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, זֹאת עֲלֵיכֶם לֵידַע, אֲשֶׁר צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל לֵיצָנוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א): מַה הַשֶּׁמֶן הַזֶּה כּוֹס מָלֵא אֵינוֹ מְזַרְזִיף, אַף דִּבְרֵי תּוֹרָה אֵינָם מְזַרְזְפִים בְּדִבְרֵי לֵיצָנוּת, אִם נִכְנָס דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה לַלֵּב, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, נִכְנָס לַלֵּב דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה; כִּי תּוֹרָה וְלֵיצָנוּת אֵינָם עוֹלִים בְּקֶנֶה אֶחָד, אִם אָדָם רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ

מִמֶּנּוּ אֶת הַלֵּיצָנוּת עַל אֲתַר. כְּמוֹ־כֵן דְּבַר רַבֵּנוּ זַ״ל זֶהוּ תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, וְאִם אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל תְּמִימוּת, יְקַבֵּל הַרְבֵּה מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, וְיֵשׁ הַרְבֵּה מַה לְקַבֵּל, אֲבָל אִם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת — לֹא יְקַבֵּל כְּלוּם! וּלְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֶשְׁנָם תָּמִיד לֵיצָנִים הַמִּתְלוֹצְצִים, בְּאָמְרָם: ״אָהּ, שָׁמַעְתִּי הַרְצָאָה וְכוּ׳, מַה זֶּה מְדַבֵּר אֵלַי?!״ וְכוּ׳, וְנִמְשָׁכִים אֶל הַחֹשֶׁךְ וְהָאֹפֶל, אַךְ אַל יִשְׁכְּחוּ, שֶׁיָּבוֹא הַיּוֹם, מָר וְנִמְהָר לָהֶם מְאֹד, וְיִמְרְטוּ שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁם בְּצַעַר רַב: ״מָה עוֹשִׂים״, כִּי אֵין לָהֶם הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לָשִׁית עֵצָה לְנַפְשָׁם הָאֻמְלָלָה.

וְלָכֵן שָׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּדּוֹר הַזֶּה אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד), שֶׁהַפֶּתַח וְהַשַּׁעַר לְהִנָּצֵל מִכָּל פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן הוּא הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם, הַמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַדִּבּוּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, הוּא הַדֶּלֶת לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ בָּזֶה, כְּבָר אֵינֶנּוּ לְבַד. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק טו), לְפִי שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת הֵם הַמְלַוִּים אוֹתוֹ לְבֵית עוֹלָמוֹ; הַסּוֹד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא עָמֹק — מִי יְשׁוּרֶנּוּ?! רַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה לָנוּ דֶּרֶךְ נְכוֹנָה, אֵיךְ יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, אֵיךְ יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ

שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹהִי הָעֵצָה הַנִּפְלָאָה שֶׁל ״הִתְבּוֹדְדוּת״, שֶׁאָז הוּא אַף פַּעַם לֹא נִמְצָא לְבַד, כִּי תָּמִיד יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְדַבֵּר, וְעַד זְקָנָה וְשֵׂיבָה לֹא יַפְסִיק מִלְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַד הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן שֶׁשּׁוֹכֵב עַל עֶרֶשׂ דְּוַי מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹצִיא מִפִּיו רְצוֹנוֹת וְהִשְׁתּוֹקְקוּת, וּבָזֶה יוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ וְנִכְלֶלֶת בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלֶלֶת, אַשְׁרֵי לוֹ!

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, עָלָיו לֵידַע, שֶׁכְּמוֹ שֶׁעָמְדוּ עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְיצָנִים, כֵּן עָמְדוּ עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּכְמוֹ שֶׁהָיוּ עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כֵּן נַעֲשֶׂה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה נב): הָיָה מֹשֶׁה עוֹשֶׂה בַּמִּשְׁכָּן, וְהָיוּ לְיצָנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אֶפְשָׁר שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל־יְדֵי בֶּן עַמְרָם?! הֵינוּ שֶׁהָיָה מֹשֶׁה בּוֹנֶה אֶת הַמִּשְׁכָּן, הֲיֵשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ?! וְהִנֵּה מָה אֵרַע? הָיוּ לְיצָנֵי יִשְׂרָאֵל מְכַנִּים אֶת צַדִּיק הַדּוֹר בְּשֵׁם מִשְׁפַּחְתּוֹ, בְּזִלְזוּל רַב, אֵינָם אוֹמְרִים אֲפִלּוּ ר׳ מֹשֶׁה, אֶלָּא ׳בֶּן עַמְרָם׳, שִׁמּוּ שָׁמַיִם! דּוֹר דֵּעָה, שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה: ״אָנֹכִי ה׳״ וְ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״, וְהִנֵּה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְנָתַן לָהֶם אֶת הַמָּן, אֶת הֶעָנָנִים וְהַבְּאֵר, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ט.), מְשֻׁנְסְתַּלְקוּ אַהֲרֹן וּמִרְיָם, נוֹתָר הַכֹּל בִּזְכוּת מֹשֶׁה. וְהִנֵּה בּוֹנֶה אֶת הַמִּשְׁכָּן, אָז

כֵּיצַד יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לֵיצָנוּת, וְלוֹמַר: אֶפְשָׁר שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עַל־יְדֵי בֶּן עַמְרָם?! וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֵין קוֹרְאִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בִּשְׁמוֹ, אֶלָּא בְּשֵׁם הַמִּשְׁפָּחָה, בִּלְשׁוֹן זִלְזוּל. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ב׳): הָיוּ לֵיצָנֵי הַדּוֹר הוֹלְכִים אֵצֶל חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד, וְאוֹמְרִין לוֹ: דָּוִד, דָּוִד, אֵימָתַי יִבָּנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֵימָתַי בֵּית ה׳ נֵלֵךְ?! כִּי יָדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְטִיחוֹ שֶׁלֹּא הוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא בְּנוֹ שְׁלֹמֹה, אֲזַי הָלְכוּ וְשָׁאֲלוּהוּ, מָתַי יִבָּנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כְּאוֹמְרִים: מָתַי תִּסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם?! וְהָיָה דָּוִד אוֹמֵר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמִּתְכַּוְּונִין לְהַכְעִיסֵנִי, יָבֹא עָלַי, אִם לֹא הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּדִבְרֵיהֶם; שֶׁשָּׂמַח הָעִקָּר שֶׁרוֹצִים בְּבִנְיַן הַבַּיִת. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁגִּלָּה אֶת ה״תּוֹרָה״, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁגִּלָּה אֶת ה״תְּפִלָּה״, וּמִשְׁנֵיהֶם עָשׂוּ לֵיצָנוּת. וְכֵן נַעֲשֶׂה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כָּל צַדִּיק קָדוֹשׁ הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וּמְקֻרָב רְחוֹקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְעוֹרָרָם עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְחִזּוּק הַתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה, מִמֶּנּוּ דַּיְקָא עוֹשִׂים לֵיצֵי לֵיצָנוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן כָּל הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, עָלָיו לֵידַע, אֲשֶׁר הַיְסוֹד — ״תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת״, לֵידַע שֶׁ״אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלוּם! וְעָלַי לְקַיֵּם כָּל מַה שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר״; כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲשֶׁר חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב תְּלוּיָה רַק בְּדָבָר אֶחָד:

כְּפִי שֶׁאָדָם לוֹמֵד ״לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן״, ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, ״שִׂיחוֹת־הָר״ן״, וְ״חַיֵּי־מוֹהַר״ן״, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בְּעַל־פֶּה בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וְזֶהוּ חָסִיד בְּרֶסְלֶב אֲמִתִּי! כִּי אָדָם זֶה אֵין יְכוֹלִים לְהַטְעוֹתוֹ וּלְנַתְּקוֹ מֵרַבֵּנוּ זַ״ל. לֹא־כֵן מִי שֶׁעֲדַיִן לֹא לָמַד אֶת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, אוֹתוֹ יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת בְּכָל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל תָּלוּי בְּ״וַעַד״ וְכוּ׳, אוֹ בְּקִרְקוּר וְגִמְגּוּם נ׳ נח׳ נחמ׳ וְכוּ׳, אוֹ בְּזִקְנִים טִפְּשִׁים וְכוּ׳, אֲשֶׁר אֵינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לִשְׂמֹאלָם כְּלָל וְכוּ׳, אוֹ בְּכַמָּה אַבְרֵכִים מְחֻצָּפִים הַמִּתְנַשְּׂאִים עַל הַצִּבּוּר וְכוּ׳ וְכַדּוֹמֶה. וְהֵיוֹת שֶׁזָּכִינוּ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, שֶׁיִּשְׁנָהּ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, וִיהוּדִים תְּמִימִים מִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַחֲפֵצִים מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִנֵּה סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל מוּפָצִים בְּרֵישׁ־גְּלֵי בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים! קְחוּ סֵפֶר מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וְתַתְמִידוּ בּוֹ מְאֹד מְאֹד, וְתִרְאוּ אֶת הַטּוֹב וְהַנֹּעַם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְתִתְקָרְבוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְתַרְגִּישׁוּ עוֹלַמְכֶם בְּחַיֵּיכֶם, אַשְׁרֵיכֶם!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יְסוֹד חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב

יִגַּלֶּה מַה הַיְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, וּמָה רָצָה
מֵאִתָּנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וּלְהַגִּיעַ אֶל מְחוֹז חֶפְצוֹ בְּהַצְלָחָה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: הַיְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב הוּא שִׂ׳מְ׳חָ׳ה׳, לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַזּוּלַת, שִׂ׳מְ׳חָ׳ה׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: שֶׁ׳לְחָן עָרוּךְ, מִ׳קְוֶה, חַ׳צוֹת, הִ׳תְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר אֵלּוּ הֵם הַיְסוֹדוֹת בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב, אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה בְּכָל יוֹם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלז)

קוּנְטְרֵס

יְסוֹד חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב

א.

לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל בִּתְמִימוּת וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב): כָּל אָדָם צָרִיךְ לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְאֵין זוֹ עֵצָה לְהַפִּיל עַצְמוֹ, אֵין זוֹ עֵצָה לִשְׁבֹּר אֶת עַצְמוֹ, כִּי זֶה יָבִיא אוֹתוֹ אֶל הַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא יוּכַל לָצֵאת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא אָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, לֵידַע שֶׁזֶּה לֹא סוֹף הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם רוֹצֶה לוֹמַר לִי שֶׁאֲנִי אָבוּד, אֶלָּא עָלַי לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמִי נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מְלַמֵּד אוֹתָנוּ לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ עוֹד מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ, כְּבָר אֵינְךָ אוֹתוֹ אָדָם; וְאִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לָדוּן עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, אָז בֶּאֱמֶת יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכַף

זְכוּת, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ הָרִיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, תָּמִיד יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְתַקֵּן הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן. עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר יֵאוּשׁ זֶהוּ דְּכָאוֹן, יֵאוּשׁ זֶהוּ הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, שֶׁמֵּבִיא אֶת אָדָם לְכָל הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהֶפֶךְ — שִׂמְחָה זוֹ הַגְּאֻלָּה שֶׁל אָדָם, עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — זוֹכִים לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת; כִּי מַה זֶּה שִׂמְחָה? אֲנִי שָׂמֵחַ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יִסְלַח לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ בְּיַהֲדוּתוֹ, שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת, זֶה יִשָּׁאֵר לוֹ לָנֶצַח, כָּל דַּקָּה שֶׁאָדָם רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְדָבַקְתָּ בּוֹ", שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלָכֵן אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל הָיְתָה הַשִּׂמְחָה הָעִקָּר, עַד שֶׁאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּצְרִיכִים לְשַׂמֵּחַ בְּכָל יוֹם וָיוֹם; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב'): אָסוּר לְדָחוֹת אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; אֶלָּא צְרִיכִים עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה לִהְיוֹת

בְּשִׂמְחָה, וְאָז יִתְרַחֵב לִבּוֹ, וְיָכוֹל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ב.

לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ

יְסוֹד גָּדוֹל בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. רַבֵּנוּ זַ״ל גָּלָה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, וּמַה שֶּׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, הוּא אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֶלָּא יֵשׁ לוֹ כְּתֹבֶת לָבוֹא לְשָׁם — שֶׁזֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מִי שֶׁיָּבִין אוֹתוֹ, אֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מִי שֶׁיְּחַזֵּק אוֹתוֹ, אֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לוֹ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָדָם זֶה כְּבָר נוֹשַׂע בִּישׁוּעָה גְּדוֹלָה; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיָּכוֹל לָתֵת לְעַצְמוֹ עֵצָה בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נִמְצָא בְּצָרָה וּבִבְעָיָה גְּדוֹלָה, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲזַי הוּא הֵכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁגָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כ׳): כְּשֶׁאָדָם בְּשִׂמְחָה כָּל הַיּוֹם, הוּא שָׂמֵחַ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְאֻשָּׁר עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אֵינוֹ נוֹתֵן לְעַצְמוֹ לְהִשָּׁבֵר, אֵינוֹ מַנִּיחַ עַצְמוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק, אָדָם זֶה יָכוֹל בְּנָקֵל לָבוֹא וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְדַבֵּר אֵלָיו? כִּי אֵין לוֹ אֱמוּנָה, וּבֶאֱמֶת גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם הָאָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְשׁוֹקֵד עַל שְׂפָתָיו וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, הָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד מְאֹד בְּדִבּוּר פִּיו, וְשׁוּם דָּבָר לֹא הָיָה יָכוֹל לְרַחֵק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם אָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, כִּי הֵיכָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה — הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, וְאִם נִמְצָא אִתּוֹ, עָלָיו לְדַבֵּר אֵלָיו וּלְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר מֵצִיק וּמְצַעֵר אוֹתוֹ, אֲשֶׁר זֶה הַיְסוֹד — לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת. וְכֵיוָן שֶׁאָדָם חָזָק בְּדָבָר זֶה, הוּא הַכִּי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, כִּי אַף פַּעַם אֵינֶנּוּ הוֹלֵךְ לְבַד, הֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ — הוֹלֵךְ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כו, יב): ״וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכָכֶם, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים״, אוֹמֵר עַל זֶה רַשְׁ״י: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְטַיֵּל עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן כְּאַחַד מִכֶּם, וְתִהְיוּ כָּמֹהוּ. בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ

הַתַּכְלִית שֶׁבַּעֲבוּרָהּ נִבְרָאנוּ — לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (בֹּא מב): בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; וְכֵן אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פּוּ, סִימָן ה׳): בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים בָּאִים — הַשְׁכִינָה עֲלֵיהֶם; מַה זֶּה שְׁכִינָה? הַשְׁרָאַת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכָּל זֶה בְּכְלַל הָאֱמוּנָה וְהַשִּׂמְחָה, כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — הוּא שָׂמֵחַ, וְאִם הוּא שָׂמֵחַ — נִתְרַחֵב לִבּוֹ, וְיָכוֹל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. מָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם שׁוֹנֵא מְאֹד אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל יִתְפָּרְסֵם בָּעוֹלָם, כִּי הוּא מְפַחֵד מִתְּפִלָּה שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל, בַּאֲשֶׁר עַל־יְדֵי תְּפִלַּת הַיְהוּדִי — נִמְחָק הַסָּמ״ךְ־מ״ם לְגַמְרֵי, וְנִתְבַּטֵּל מִן הָעוֹלָם, כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טֻמְאָה זוֹ שֶׁנִּקְרֵאת סָמ״ךְ־מ״ם, שֶׁזֶּה הַשָּׂטָן, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִם אָדָם חָזָק, וְאֵינוֹ נוֹתֵן שֶׁיִּשְׁבְּרוּהוּ, אֵינוֹ נוֹתֵן שֶׁיְּרַחֲקוּהוּ, אָז הוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיָכוֹל לְדַבֵּר אֵלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטֶּלֶת הַטֻּמְאָה שֶׁהִיא הַכְּפִירוּת מֵהָעוֹלָם. וְלָכֵן אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הָיָה יְסוֹד גָּדוֹל — תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְרַבֵּנוּ

זַ״ל רָצָה מְאֹד מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, אֵיזוֹ עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת הִיא זוֹ! אֵיזוֹ דְּבֵקוּת הִיא זוֹ! שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבְרֵגַע שֶׁאָדָם חָזָק בְּדָבָר זֶה — לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ יְרִידָה וּנְפִילָה, כִּי מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — עוֹשֶׂה תְּפִלָּה, בָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ. וְכָךְ אֵין יְכוֹלִים לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְכָךְ אֵין מַצְלִיחִים לְרַחֵק אוֹתוֹ; כִּי אִם אָדָם חָזָק בְּעַצְמוֹ, שֶׁמַּה שֶּׁיִּקְרֶה לוֹ וִיהִי מָה — מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֵינוֹ בּוֹרֵחַ מֵהַקְּדֻשָּׁה וְכוּ׳, וִיסַפֵּר תָּמִיד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַשְׁבֵּר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, אָדָם זֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, עָלֵינוּ לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ בְּכָל יוֹם, וּלְהִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַתְּפִלָּה שֶׁנִּתְפַּלֵּל תְּבִיאֵנוּ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁנִּהְיֶה בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (בְּלִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב): כְּשֶׁאָדָם מִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ חוּץ לַיְשׁוּב, יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְדַרְגָּה כָּזוֹ, שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּמִחְיָב הַמְּצִיאוּת, עַד שֶׁרוֹאֶה, שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּת יִתְבָּרַךְ, וּמְבֻטָּל לְגַבֵּי כֻּלָּם, וּמְמַלֵּא אֶת הַתַּכְלִית שֶׁאֵלֶיהָ נִבְרָא; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם רַק מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמִתְבַּטֵּל לְפָנָיו, עַל־יְדֵי־זֶה כּוֹלֵל אֶת כָּל הַבְּרִיאָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

לְהַתְמִיד בִּלְמוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ פּוֹסְקִים, וְאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת יְהוּדִי בְּלִי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ. בָּרֶגַע שֶׁאָדָם רַק נוֹגֵעַ בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, צָרִיךְ לִבְדֹּק אַחֲרָיו, אִם לֹא נִפְגְּמָה אֱמוּנָתוֹ, אִם לֹא נִשְׁתַּבֵּשׁ שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, אִם אֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ קְלוֹקֶלֶת, אִם אֵינוֹ כּוֹפֵר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, עַד שֶׁאָמַר, שֶׁכָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְלָמָּה הִזְהִירָנוּ כָּל־כָּךְ עַל זֶה? כִּי אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל הָיָה הָעִקָּר לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַטֵּל עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְבִטּוּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס בּוֹ אֵילּוּ דִּמְיוֹנוֹת, לַעֲזֹב אֶת אִשְׁתּוֹ וְהַיְלָדִים, לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, בַּר מִינָן, וְלַעֲשׂוֹת אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ חָפֵץ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן אַף שֶׁהִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלֹא לַחֲשֹׁשׁ מִשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, לִחְיוֹת חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, לִצְחֹק מִכָּל הָעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וִידַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל צְרָכָיו יֵדַע שֶׁהַכְּתֹבֶת הִיא אַךְ וְרַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וִיבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר. עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ

לִזְכֹּר, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל — לְבַל תֵּצְאוּ מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּהוּא זֶה, כִּי הוּא יְסוֹד תַּמְצִית תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפו): כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד פּוֹסְקִים שֻׁלְחָן עָרוּךְ, נַעֲשֶׂה בַּעַל הַבַּיִת עַל הָעוֹלָם; כִּי כָּל הָעוֹלָם כָּלוּל מִדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וּבְכָל חֵלֶק מֵחֶלְקֵי הָעוֹלָם יֵשׁ בָּזֶה תּוֹרָה. הַיְנוּ יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בְּדוֹמֵם, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בְּחַי, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בְּצוֹמֵחַ, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בִּמְדַבֵּר. וְזֶה הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, אֲשֶׁר כָּלוּל בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ הֶפְקֵר, וּצְרִיכִים לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, מֻכְרָח לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁזֶּה בָּא מֵהַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסָה בְּלִבּוֹ, אֲשֶׁר מְעַקֶּמֶת אֶת פְּנִימִיּוּתוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים, וּמְלֵאֵי קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהֵם אוֹבְדֵי עֵצוֹת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמְדִים פּוֹסְקִים שֻׁלְחָן עָרוּךְ, זוֹכִים לְיַשְׁרוּת לֵב, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, ז): ״אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב, בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ״, מָתַי אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְיַשְׁרוּת לֵב, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁכָּל אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה זֶה בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט? אִם לוֹמֵד מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ — שֻׁלְחָן

עָרוּךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳): כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד פּוֹסְקִים שֻׁלְחָן עָרוּךְ, הוּא מְבָרֵר הַטּוֹב מֵהָרָע, וְעַל־יְדֵי לִמּוּד הֲלָכָה, יוֹצֵא מֵהָרָע שֶׁלּוֹ וְנֶהְפָּךְ לְטוֹב. וְלָכֵן יְסוֹד גָּדוֹל בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לִלְמֹד שֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְרַבֵּנוּ זַ״ל כָּל־כָּךְ הִקְפִּיד שֶׁנִּהְיֶה חֲזָקִים בְּלִמּוּד זֶה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מא), שֶׁלִּפְעָמִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַל־יְדֵי בַּעֲלֵי פּוֹסְקִים, כִּי כֵּיוָן שֶׁהוּא נִתְקַבֵּל לְפוֹסֵק, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִפְסֹק בַּשָּׁמַיִם שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ כְּפִי שֶׁרוֹצֶה, וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁמְּצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, וְלוֹמֵד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת יִרְאָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ — בָּאִים לְיִרְאָה. אָדָם צָרִיךְ לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת. אֲבָל צְרִיכִים גַּם יִרְאָה — לְפָחֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן מוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז), שֶׁאַהֲבָה וְיִרְאָה זוֹכִים עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק; כְּשֶׁאָדָם מְסַלֵּק לְגַמְרֵי חָכְמָתוֹ — זוֹכֶה לְאַהֲבָה וְיִרְאָה. מַהִי אַהֲבָה? שִׂמְחָה, אֲנִי שָׂמֵחַ כָּל־כָּךְ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִפְּנֵי שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ, אֲבָל צְרִיכִים גַּם לְפָחֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ, אִם אֵינֶנּוּ עוֹבֵר עַל אֵיזוֹ הֲלָכָה וְצִוּוּי ה׳. וְלָכֵן יְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ.

מִלְּבַד הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, צָרִיךְ גַּם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יֵצֵא, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְזֶה סִימָן שֶׁל יְהוּדִי יְרֵא שָׁמַיִם, שֶׁמִּתְנַהֵג רַק עַל־פִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְנִקְרָא "שֻׁלְחָן עָרוּךְ אִיד", וְאֵינוֹ נוֹטֶה מֵהֲלָכָה כִּי הוּא זֶה.

ד.

לְהִזָּהֵר בִּטְבִילַת מִקְוֶה

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נו), שֶׁעַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה, יָכוֹל לִזְכּוֹת לְטָהֳרַת הַמֹּחַ וְהַמַּחֲשָׁבָה; כִּי מִקְוֶה מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצָּרוֹת וּמְטַהֵר מִכָּל הַטֻּמְאוֹת וּמִכָּל הַחֲטָאִים, וּמַמְשִׁיךְ נַעַם עֶלְיוֹן. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְפַרְנָסָה בְּנָקֵל, וּלְבַטֵּל הַכַּעַס וְלִזְכּוֹת לְשָׁלוֹם, וְכֵן לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו. וְכֵן אָמַר, שֶׁהַמִּקְוֶה מוֹעִילָה גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת, לֹא רַק בְּרוּחָנִיּוּת. וּבְאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁגּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי נִטְבָּל לְמַטָּה, בְּאוֹתוֹ רֶגַע נִשְׁמָתוֹ נִטְבֶּלֶת בַּמִּקְוֶה הָעֶלְיוֹן, וּמִלְּבַד בְּרוּחָנִיּוּת גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת הַמִּקְוֶה עוֹזֶרֶת לַבְּרִיאוּת. וְלָכֵן רוֹפֵא שֶׁאוֹמֵר שֶׁמִּקְוֶה מַזִּיקָה — צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵינוֹ רוֹפֵא, כִּי טְבִילַת מִקְוֶה בְּרִיאָה לַגּוּף, כִּי יֵשׁ בְּגוּף הָאָדָם נְקָבִים רַבִּים, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַזֵּעָה הָחוּצָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּכְנָס לַמִּקְוֶה וְטוֹבֵל, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּחִים הַנְּקָבִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־

מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קכג). וּבְשָׁעָה שֶׁגָּלָה רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַתִּקּוּן הַנִּפְלָא שֶׁל עֲשָׂרָה מְזַמְּרֵי תְּהִלִּים, אָמַר: הַדָּבָר רִאשׁוֹן זֶה מְקֻוֶּה, וְאַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר עֲשָׂרָה מְזַמְּרֵי תְּהִלִּים. וְלָכֵן הַיְסוֹד הָרִאשׁוֹן בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לֵילֵךְ לַמִּקְוֶה, כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, טוֹבְלִים אוֹתוֹ, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תֵּצֵא בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְלָכֵן לָמָּה לְחַכּוֹת שֶׁיְּטַבְּילוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ אַחַר פְּטִירָתוֹ?! עָלָיו לְהַטְבִּיל בְּעַצְמוֹ אֶת גּוּפוֹ בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, הַמְתָּקַת הַדִּינִים, סָעִיף כב), נִתְבַּטֵּל הַצָּרוֹת וִישׁוּעָה בָּאָה. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, הַמְתָּקַת הַדִּין, סִימָן נ׳): עַל־יְדֵי יְשִׁיבַת הַמִּקְוֶה תַּחַת הַמַּיִם, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַחֲזִיק בְּעַצְמוֹ הָרוּחַ, נִמְתָּק הַדִּין. כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס תַּחַת הַמַּיִם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִנְשֹׁם, בּוֹ בָּרֶגַע מְגַלֶּה, שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ הִיא רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל כְּבָר לִנְשֹׁם, וְזֶה נִקְרָא תִּקּוּן הַדַּעַת בִּשְׁלֵמוּת, כִּי בָּא לִידֵי הַכָּרָה מְלֵאָה, שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ בָּאָה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד מְאֹד עַל טְבִילַת מִקְוֶה, וּמוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל הִבְטִיחַ, שֶׁכָּל יְהוּדִי שֶׁזּוֹכֶה לְטָבֵל עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל. וְלָכֵן יְסוֹד גָּדוֹל בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לְטָבֵל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה. וְזֶה יִפְתַּח לוֹ אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, שֶׁיָּבִין מַה שֶּׁלּוֹמֵד וְיִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְיַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ה.

לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה תִּקּוּן חֲצוֹת

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סז): הֶעָבָר אַיִן, מַה שֶּׁעָבַר עָבַר, הַבֵּית־מִקְדָּשׁ נֶחֱרַב, וּמֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו? לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְלִבְכּוֹת בְּכָל לַיְלָה בְּעֵת חֲצוֹת, פֶּן וְאוּלַי אָנוּ הַגּוֹרְמִים שֶׁלֹּא יִבָּנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְזֶה עִקַּר אֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת בַּלַּיְלָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִבְכּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, פֶּן וְאוּלַי יֵשׁ אֶצְלִי שִׂנְאַת חִנָּם, שֶׁאֲנִי שׁוֹנֵא אֵיזֶה יְהוּדִי, וְלָכֵן אֲרִיכַת הַגָּלוּת״, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), שֶׁכָּל הַגָּלוּת זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; יֵשׁ בֵּינֵינוּ גְּזָעָנוּת אֲרוּרָה, יֵשׁ בֵּינֵינוּ עֵדוֹת, עֵדוֹת, פְּלוּגִים פְּלוּגִים, כְּלַל הַמִּפְלָגוֹת, שֶׁהַכֹּל טֻמְאָה אַחַת גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר מְפַלֶּגֶת אֶת הָעָם, כִּי כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְצַבֵּר כֹּחַ, עוֹשֶׂה בָּמָה לְעַצְמוֹ, כְּדֵי לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַזּוּלַת, אֲבָל כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעִם הַתּוֹרָה בְּצַוָּתָא, כִּי אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ, בָּזֶה עוֹסְקִים בְּקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת וּבְקִרּוּב הַגְּאֻלָּה, שֶׁתִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר בּוֹא יָבוֹא וְיִגְאָלֵנוּ. וּצְרִיכִים לָדַעַת, אֲשֶׁר חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ זֶהוּ חֻרְבַּן הַמּוֹחִין, כִּי כָּל מִי שֶׁאֵין בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נֶחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו, וְלָכֵן צְרִיכִים לָקוּם בְּעֵת

חֲצוֹת וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא זְמַן הִתְבּוֹדְדוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עז, ז): "אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה, עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי", שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), שֶׁדַּיְקָא בְּעֵת חֲצוֹת אָז הוּא הַזְּמַן הַכִּי טוֹב לְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹצְאִים בַּלַּיְלָה בַּשָּׂדֶה אוֹ בַּיַּעַר, אוֹ אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּעֵת שֶׁכֻּלָּם יְשֵׁנִים, וְיכוֹלִים לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלָּנוּ, עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁכִינָה בִּכְלָל, וְגָלוּת הַמַּח בִּפְרָט, שֶׁלֹּא זוֹכִים לְהַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קמט), שֶׁאֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת, אָז הוּא זְמַן הַמְתָּקַת הַדִּינִים. וְכֵן מוּבָא בִּדְבָרָיו זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רטו), שֶׁיֵּשׁ כ"ד בָּתֵּי דִינִים, שֶׁבָּהֶם דָּנִים אֶת הָאָדָם, אֲבָל יֵשׁ בֵּית־דִּין גָּבוֹהַּ לְצֶדֶק, שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים כָּל הַכ"ד בָּתֵּי דִינִים, וּמָתַי נִפְתַּח הַבֵּית־דִּין הַזֶּה? בְּעֵת חֲצוֹת, כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּבְיָכוֹל, יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ, וְנִכְנָס בְּהֵיכָלוֹת הַצַּדִּיקִים וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמָּהֶם. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עֵר בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת, וּמִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז נֶאֱמַר (אֵיכָה ב, יט): "שְׁפִכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה'", שֶׁאָדָם נִמְצָא אָז נֹכַח פְּנֵי ה' מַמָּשׁ, בְּלִי שׁוּם הֶעְלֵם וְהֶסְתֵּר. וְלָכֵן אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה יְסוֹד גָּדוֹל לָקוּם בַּחֲצוֹת, שֶׁאָז הוּא עֵת

רָצוֹן, וְיכוֹלִים לְבַקֵּשׁ כָּל אֲשֶׁר צְרִיכִים; כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְהוֹלֵךְ לַמִּקְוֶה וְטוֹבֵל, וְאַחַר־כָּךְ אוֹמֵר חֲצוֹת, אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ, לְאֵיזוֹ דְּבֵקוּת, נֹעַם וַעֲרֵבוּת זוֹכֶה, עַד שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר מִלְמַעְלָה, וְהוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, כִּי נִמְשָׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד כָּל הַיּוֹם; כִּי מִי שֶׁקָּם בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת, אוֹ שֶׁהוּא עֵר אָז, יֵשׁ לוֹ חֵן אַחֵר כָּל הַיּוֹם.

ו.

לְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קו) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים מא, א): ״אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל״, אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁמַּכְנִיס שֵׂכֶל בַּדָּל. הִנֵּה מִסְתּוֹבְבִים אֲנָשִׁים מְדֻכָּאִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְיֻאָשִׁים וּמְדֻכְדָּכִים, וְלָכֵן הַמְּצָוָה הֲכִי גְּדוֹלָה לְהַשְׂכִּילָם, לָתֵת לָהֶם שֵׂכֶל, לְשַׂמְּחָם וּלְאַמְּצָם, אֲשֶׁר זוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל לְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְעוֹדְדוֹ וּלְשַׂמְּחוֹ וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ, וְאֵין עוֹד מְצָוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה — ״הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן״ (שְׁמוֹת יז, ד), שֶׁזּוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק, אֲשֶׁר בְּגִימַטְרִיָּה סָפֵ״ק, שֶׁמַּכְנִיסָה

סְפֵקוֹת בָּאָדָם. וְלָכֵן מְחֻיָּב כָּל אֶחָד שֶׁמְּקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קכו), שֶׁקֹּדֶם הַגְּאֻלָּה יֵרֵד מַבּוּל שֶׁל אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְלֹא צַדִּיק אֶחָד יִהְיֶה שֶׁיִּצְעַק עַל אֱמוּנָה, אֶלָּא הַרְבֵּה צַדִּיקִים יְדַבְּרוּ מֵאֱמוּנָה, וְיִחַזְּקוּ וְיִצְעֲקוּ עַל אֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִחָר גְּרוֹנָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ יְשִׁיבָה שֶׁל אֱמוּנָה, כִּי הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל מַחֲלוֹת וְחֻלָאִים רָעִים, הַכֹּל מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה. וְלָכֵן צָרִיךְ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וּלְהָפִיץ אֶת הָאוֹר הַנִּפְלָא שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, עַד שֶׁכֻּלָּם יְקַבְּלוּ מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַזֶּה. וְזֶה יְסוֹד בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — אִם אַתָּה יוֹדֵעַ מֵרַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, מֵרַבִּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, רַבִּי הַמְגַלֶּה לָנוּ עֲצוּמוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלֶיךָ לִמְסֹר נַפְשְׁךָ לְגַלּוֹתוֹ לְכֻלָּם, כִּי לֹא דַּי שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, אֶלָּא עָלֶיךָ לְיַדֵּעַ גַּם אֶת הַשֵּׁנִי, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת יְסוֹד הַיַּהֲדוּת — לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כה): כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, נִכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו וְשׁוֹבְרִים אֶת לִבּוֹ. וְאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׂכֶל, לְהָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, שֶׁלֹּא יַטְעוּ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוּם שֹׁרֶשׁ בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל. וּבִפְרָט מַה שֶּׁלְּאַחֲרוֹנָה קוֹרֶה,

שֶׁכָּל תְּמִהוֹנִי מַמְצִיא דְּמְיוֹנוֹת, עַד שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִתְפַּתִּים וְנוֹפְלִים בִּרְשָׁתוֹת וּבְמַלְכּוֹדוֹת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּהוּ דְּבַר רַבֵּנוּ זַ״ל. וְלָכֵן הָעִקָּר לְפַרְסֵם אֶת דְּבַר רַבֵּנוּ זַ״ל בֶּאֱמֶת, בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים, רַק מַה שֶּׁכָּתוּב בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. כִּי זֶה סוֹד חֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב — לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד יְהוּדִים. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: עֲלֵיכֶם לְחַזֵּק יְהוּדִים, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּחַזְּקִים אֲחֵרִים, בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עִמָּהֶם, בָּזֶה מִתְחַזְּקִים בְּעַצְמֵנוּ. וְלָכֵן מַעֲלָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְעוֹדֵד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל וּלְצִיּוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁמְּלַמְּדֵנוּ אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ שָׂכָר

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׂכָל בַּר יִשְׂרָאֵל רָאוּי לוֹ
לְהִתְחַזֵּק, עַל אַף כָּל הַחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו
בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אָסוּר לָאָדָם לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עֲדַיִן יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתוֹ, כִּי כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשִׂים בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה לְמַעְלָה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ נוֹתֵן שֶׁיַּפִּילוּ אוֹתוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלח)

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ שָׂכָר

הַנָּבִיא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לא, יד): "כֹּה אָמַר יְהוָ"ה קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם", רָחֵל אִמֵּנוּ מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְאֵינָהּ רוֹצָה לְהִנָּחֵם, עַד שֶׁלֹּא תִּרְאֶה בִּגְאֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל. כָּל זְמַן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְלֹא פַּעַם אַחַת בִּלְבָד הִיא בּוֹכָה, אֶלָּא בְּכִיָּה בְּקִבְיעוּת. רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): עִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — זֶה אֱלֹקוּת, אָז לֹא שַׁיָּךְ גָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ, הוּא מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵיכָן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַגָּלוּת הִיא

כְּשֶׁאָדָם רָחוֹק מֵאֱמוּנָה, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּכְאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. וְלָכֵן בִּמְקוֹם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מְפַטְפֵּט דְּבָרִים בְּטֵלִים: לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת וּמַחֲלוֹקוֹת, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מח): רָחֵ״ל רָאשֵׁי תֵּבוֹת: לַ׳פְּתַח חַ׳טָּאת ר׳וֹבֵץ, אִם אָדָם מְסַכֵּן, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁל יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן עָמֹק, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים עַד מְאֹד, וּמְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ לָמוּת. אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זוֹ טָעוּת חֲמוּרָה, וְאוֹתָהּ בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, וּמְגַלֶּה לָנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ הָאָדָם נָפַל, עַד שֶׁחָטָא, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ; אַף שֶׁאָדָם נִמְצָא בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, גַּם מִשָּׁם יָכוֹל לָצֵאת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר הַנָּבִיא (שָׁם פָּסוּק טו): ״מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַחֵם אֶת רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אַל תִּבְכִּי, כִּי ״וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ, וְשָׁבוּ בָּנִים לִגְבוּלָם״, עוֹד יַגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז ״יֵשׁ שָׂכָר

לִפְעֻלָּתֵךְ״, אָז יִתְגַּלֶּה שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, הָיְתָה בָּזֶה כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה.

כִּי בֶּאֱמֶת עָלֵינוּ לְהָבִין, לָמָּה עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, קַטְנוּת וְצִמְצוּמִים וּבִלְבּוּלִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שָׁרְשׁוֹ? אֶלָּא כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ מֻסָּר לְהָבִיא לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, וְהוֹרִיד כָּךְ וְכָךְ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה צִנּוֹר לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא לְזֶה הָעוֹלָם, וְהִנֵּה לַ׳פְּתַח חַ׳טָּאת ר׳וֹבֵץ, כֵּיצַד? כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, כְּבָר בָּא הַסָּמ״ךְ־מ״ם לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ וּלְהַשְׁכִּיחוֹ הַכֹּל. וְאִם אָדָם מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז לֹא רַק אֶת עַצְמוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן, אֶלָּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לז.): חַיָּב אָדָם לוֹמַר, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי; אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): כָּל אָדָם צָרִיךְ לוֹמַר, אִם הָעוֹלָם נִבְרָא

בִּשְׁבִילִי, אֲנִי צָרִיךְ לִרְאוֹת לְתַקֵּן אוֹתוֹ, לַעֲסֹק בְּתִקּוּן הָעוֹלָם, כִּי לָמָּה נִבְרֵאתִי? אֶלָּא כְּדֵי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי, כִּי כָּל יְהוּדִי נִבְרָא בְּכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת, שֶׁהוּא וְדַיְקָא הוּא צָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל רֹב רֻבָּם אֵינָם יוֹדְעִים מִכְּחוֹתֵיהֶם, וְכָאן נִכְנָס כֹּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁל הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁשּׁוֹבֵר אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁאֵינֶנּוּ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, וּבִפְרָט כְּשֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁהִכְשִׁילוֹ הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם וְהָעֵרֶב־רַב וְגוּנְדָא דִּלֵּיהּ, אָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. בָּא רַבֵּנוּ זַ"ל וְאוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן לד): לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ; וְלָכֵן לֹא שַׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, כִּי גַּם אַתָּה יֵשׁ לְךָ אֶת הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁעִמָּהּ אַתָּה יָכוֹל לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם אֱלֹקוּת. וּמֵבִיא רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַסִּפּוּר (תַּעֲנִית כב.), שֶׁהָיָה רוֹפֵא בְּשֵׁם אַבָּא אוּמָנָא, שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם כָּל יוֹם: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוּמָנָא", אַבַּיֵּי שָׁמַע בַּת קוֹל כָּל עֶרֶב שַׁבָּת: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבַּיֵּי", רָבָא שָׁמַע פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ רָבָא". אַבַּיֵּי וְרָבָא שֶׁכָּל הַשַּׁ"ס מְלֵאִים מֵהֶם, הֲוָיוֹת דְּאַבַּיֵּי וְרָבָא, כָּל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מְלֵאָה מֵהֶם, הָיְתָה לָהֶם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אֵיךְ רוֹפֵא פָּשׁוּט, רוֹפֵא נָשִׁים, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁתַּגִּיעַ אֵלָיו בַּת קוֹל מִן

הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וְיִשְׁמַע: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוּמָנָא?" וְהֵשִׁיבוּ לָהֶם: לָא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעוּבְדָא דְּאַבָּא אוּמָנָא. לָמָּה לָכֶם לִהְיוֹת בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אָכֵן אַתֶּם מְלֵאִים מִכָּל הַשַּׁ"ס, אַתֶּם הַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, כִּי אַבַּיֵּי וְרָבָא עוֹלֶה רל"ב, כְּמִסְפַּר הָאַרְבָּעָה שֵׁמוֹת: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, כְּנֶגֶד הַד' עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה. וְלָכֵן כָּתוּב הֲוָיוֹת דְּאַבַּיֵּי וְרָבָא, שְׁנֵיכֶם יְסוֹד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, מוֹרִידִים אֶת הָאוֹרוֹת מֵהַד' עוֹלָמוֹת, אֲבָל אֵינְכֶם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הָרוֹפֵא הַפָּשׁוּט אַבָּא אוּמָנָא. מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל סוֹד נִפְלָא, שֶׁאֵין זֶה מַפְחִית מִגְּדֻלָּתָם שֶׁל אַבַּיֵּי וְרָבָא, אֶלָּא כָּל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה, שֶׁעִם הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ יָכוֹל לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל לָדַעַת מַהִי הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ וּמַה יְכוֹלָה לִפְעֹל, עַל זֶה צְרִיכִים לָבוֹא לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הָרַב שֶׁבַּדּוֹר, וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הָאוֹר הַגָּנוּז. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סז): יֵשׁ מִזְרָח וְיֵשׁ מַעֲרָב, בְּמִזְרָח הָאוֹר מֵאִיר, וּבְמַעֲרָב הָאוֹר שׁוֹקֵעַ, מַה זֶּה אוֹר וּמַה זֶּה אֵשׁ? כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, זֶה נִקְרָא מְאוֹרֵי אוֹר, זֶה זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁמֵּאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁשּׁוֹקַעַת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז מִתְגַּבְּרִים הַמְּאוֹרֵי אֵשׁ. בַּיּוֹם — אִם מַדְלִיקִים אֵשׁ, זֶה לֹא עוֹשֶׂה שׁוּם פְּעֻלָּה, כִּי שְׂרָגָא

בְּטִיהֲרָא מַאי מְהַנְיָא, אִם מַדְלִיקִים נֵר בַּיּוֹם, מֵרֹב אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, אֵין נִכָּר אוֹר הַנֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ, וְכֵן אֲבוּקָה אוֹ מְדוּרָה אֵינוֹ נִכָּר, כִּי אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ כָּל־כָּךְ מֵאִיר, עַד שֶׁאֵין נֶחֱשָׁבִים הָאוֹרוֹת הַקְּטַנִּים הַנַּ״ל, לֹא־כֵן בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁיְּרֻדָּה חֲשֵׁכָה, וּמַדְלִיקִים נֵר אוֹ אֲבוּקָה, זֶה מֵאִיר בִּמְאֹד מְאֹד. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל: כָּל מַה שֶּׁרָחֵל בּוֹכָה, מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בְּעַרְבִית, בְּחֹשֶׁךְ, שֶׁזֶּה רָ׳חֵל מְ׳בַכָּה עַ׳ל בָּ׳נֶיהָ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַעֲרָ״ב, כְּשֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בַּחֹשֶׁךְ, אָז מִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ מְאוֹרֵי אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵת הַחֲרָבָן (אֵיכָה א, יג): ״מִמָּרוֹם שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמוֹתַי״, הָאֵשׁ הַזּוֹ הִיא אֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת, אֵשׁ הַתַּאֲוֹות שֶׁבּוֹעֶרֶת בָּנוּ. כִּי בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז הַשֶּׁמֶשׁ זוֹרַחַת, מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף שֶׁנִּקְרָא שֶׁמֶשׁ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁהָאוֹר אֵין סוֹף, הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (מִשְׁלֵי ד, יח): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם״, אוֹר הַצַּדִּיקִים מֵאִיר לָהֶם תָּמִיד. מִמֵּילָא, מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶצְלוֹ לֹא שַׁיֶּכֶת גָּלוּת, הוּא תָּמִיד רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וּמְפַרְגֵּן לְכָל יְהוּדִי שֶׁיּוֹצִיא נְקֻדָּתוֹ, וְאַדְרַבָּה, הוּא עוֹזֵר לוֹ, וּמַדְלִיק אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת, כְּדֶגְמַת מֹשֶׁה

רַבֵּנוּ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן טו), שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה נִדְמֶה כְּמַדְלִיק נֵר מִנֵּר, וְהוּא אֵינֶנּוּ חָסֵר כְּלוּם. כְּשֶׁאָדָם נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בָּבָא בַּתְרָא עה.): פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה; אֲזַי כָּל עִנְיָנוֹ לְהַדְלִיק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יָאִיר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁהָיָה בִּזְמַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁמִּשָּׁם הֵאִיר הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ג', סִימָן ד'): מֵהֵיכָן נִבְרֵאת הָאוֹרָה? מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; וְזֶה מֹשֶׁה, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'), שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁהַתַּנָּאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה 'מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ', כִּי כָּל תַּלְמִיד חָכָם וְכָל צַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, וְזֶה רַק מִי שֶׁאֵין לוֹ עַיִן צָרָה, מִי שֶׁאֵין לוֹ צְמְצוּם הַמֹּחִין, הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, הוּא נִקְרָא צַדִּיק מַשְׁפִּיעַ, הָרוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יָאִיר לָהֶם כְּמוֹ שֶׁמֵּאִיר לוֹ. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (עַיֵּן ח"ב עח:): מֶה הָיְתָה

גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ? שֶׁכָּל יְמֵי חַיָּיו הָלַךְ עִם רָצוֹן אֶחָד — אֵיךְ מְגַלִּים לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכּוּ לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא הִשִּׂיג, שֶׁכָּתוּב בּוֹ, שֶׁאַף יוֹם לֹא נִפְרָד מֵהַשְׁכִינָה, וְהָיָה בַּעֲלָה דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְלָכֵן מָצִינוּ, שֶׁתֹּכֶף כְּשֶׁנּוֹלַד — נִתְמַלֵּא כָּל הַבַּיִת אוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, ב): "וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא", כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה רַק טוֹב, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת סה:): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; כִּי הָיָה כֻּלּוֹ טוֹב, וְרָצָה רַק לַעֲזֹר לְיִשְׂרָאֵל.

לֹא־כֵן כְּשֶׁהַשְׁכִינָה בַּגָּלוּת, מִתְגַּבְּרִים הַמְאוֹרֵי אֵשׁ הַתַּאֲווֹת רָעוֹת, "שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמוֹתַי", נִשְׂרַף בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, נִשְׂרַף בֵּית־הַמֹּחִין, אָנוּ נִמְצָאִים בְּמַעֲרָ"ב, שֶׁזֶּה רָאשֵׁי תֵּבוֹת: רָ׳חֵל מְ׳בַכָּה עַ׳ל בָּ׳נֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם, כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְחוֹשֵׁב שֶׁרַק הוּא וְשׁוּב רַק הוּא, וְהוּא מָלֵא אֱנוֹכִיוּת, וְאֵינוֹ מְפַרְגֵּן לַשֵּׁנִי — זוֹ הַגָּלוּת, זֶה הַסִּימָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לַשְׁלֵמוּת שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן מָצִינוּ אֵצֶל יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא עה.): פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי הַלְּבָנָה; שֶׁרָץ אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: אֲדוֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם, אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה, עָנָה לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ: מִי יִתֵּן כָּל עַם ה׳ נְבִיאִים, הַלְוַאי יִהְיוּ כֻּלָּם

נְבִיאִים, יִהְיוּ כֻּלָּם כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ. זוֹ הַגָּלוּת, כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קַטְנוּת הַמֹּחִין, וְרוֹאֶה רַק אֶת עַצְמוֹ, רַק אֲנִי וְשׁוּב אֲנִי, וְרוֹצֶה לִרְדּוֹת בְּכֻלָּם, זֶה מֵבִיא לוֹ תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת וְאֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְגִּיעַ עַצְמוֹ, וְהוּא מָלֵא קִנְאָה וְשִׂנְאָה, תַּחֲרוּת וְכָבוֹד, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ", רָחֵל אִמֵּנוּ הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, מְבַכָּה — לָמָּה זֶה חֹשֶׁךְ לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מָתַי יַגִּיעוּ לִמְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁיִּתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִתְגַּלָּה עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְצָרִיךְ לְהָאִיר עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְיַשֵּׁם דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁבִּקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד), שֶׁצְּרִיכִים לְהַשְׁקוֹת בְּנֵי־אָדָם הַנִּמְצָאִים בַּחוּץ — עִם תּוֹרָה, וּלְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאוֹר שֶׁלּוֹ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה מֵהַחֹגֵר), שֶׁהָיָה חָכָם, שֶׁהִנִּיחַ צַוָּאָה לְבָנָיו, שֶׁהָעֲבֹדָה שֶׁלָּכֶם יִהְיֶה לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, מֻתָּר לָכֶם לַעֲסֹק גַּם בְּפַרְנָסוֹת אֲחֵרוֹת, אֲבָל עִקַּר פַּרְנָסַתְכֶם יִהְיֶה — לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כ, יט): "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה", כָּל יְהוּדִי הוּא עֵץ, וּצְרִיכִים לְהַשְׁקוֹתוֹ וּלְטַפֵּל בּוֹ, שֶׁיִּגְדַּל וְיוֹצִיא פֵּרוֹת נִפְלָאִים. וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת

עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְקָרֵב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, לְהַשְׁקוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּחֱשָׁךְ מֵהֶם הָאוֹר, שֶׁהֵם נִמְצָאִים בְּמַעֲרָב — עַרְבִית, וְחֹשֶׁךְ לָהֶם וְלֹא אוֹר בַּעֲדָם, וּמִתְקוֹטְטִים זֶה עִם זֶה, וּמַגִּיעִים לִידֵי מַחֲלֹקֶת, וּמַדּוּעַ? כִּי יֶשְׁנָהּ קִנְאָה, אֶחָד מְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ — שֶׁמָּא הַהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנִּי, פֶּן וְאוּלַי הַהוּא יוֹתֵר מֻצְלָח מִמֶּנִּי, זוֹ הַטָּעוּת וְזוֹ הַגָּלוּת שֶׁלָּנוּ. אַךְ אִם נָאִיר לְעַצְמֵנוּ אֶת מְאוֹרֵי הָאוֹר, אָז נִשְׁמַע אֶת צַעֲקַת הַנָּבִיא: "כֹּה אָמַר הַוָּיָ"ה מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב". יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן, וְכֵיצַד מְתַקְּנִים? עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּים לְעוֹד יְהוּדִי אֶת הָאוֹר שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סז), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַחֵן וְהַיֹּפִי וְהַפְּאֵר שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם הַצַּדִּיק הַזֶּה יִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם, אָז יִרְאֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתוֹ, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל הַמַּצָּבִים הַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לָדַעַת, מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלָיו מַשְׁבֵּרִים כָּאֵלּוּ — הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה

לִרְאוֹת אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד מִצָּרוֹת כָּאֵלּוּ, מִיסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ אַתָּה מִתְעוֹרֵר וּמִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — זֶה הַשַּׁעֲשׁוּעַ לְמַעְלָה. וְזֹאת גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כְּבֵן הַמְבַכֶּה לִפְנֵי אָבִיו: ״אַבָּא, כּוֹאֵב לִי הָאֵיבָר הַזֶּה, אַבָּא, אֲנִי נִמְצָא בְּמַצָּב כַּסְפִּי דָּחוּק, אֵין לִי אֹכֶל, אֵין לִי כְּלוּם, אַבָּא, אֲנִי רָזֹק, אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְחַתֵּן, אַבָּא, אֲנִי צָרִיךְ יְלָדִים, אַבָּא, אֵין לִי נַחַת מִילָדִים״ וְכוּ׳ וְכוּ׳, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְבַקֵּשׁ צְרָכָיו וְחֶסְרוֹנוֹתָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הַמְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְגַלֶּה פְּנִימִיּוּת לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶת כְּאֵבוֹ וְצַעֲרוֹ, הוּא מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם. נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה: מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם? אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִבְרָא בִּשְׁבִיל

תַּכְלִית מְיֻחֶדֶת, וְלָכֵן אִם הוּא בָּא מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, מֵהַבְּעָיוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלּוֹ, וְחוֹזֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִמְצָא, שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹלִים שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ אַף פַּעַם, כִּי אִם כְּבָר עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, אָדָם זֶה לֹא הָיָה נִבְרָא, וְאִם כְּבָר נִבְרָא, סִימָן שֶׁהֻצְרַךְ לִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַלֵּא תַּכְלִיתוֹ. וְזֹאת מַחְדִּיר בָּנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, וּבָרֵגַע שֶׁאָנוּ מַכְנִיסִים יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתֵּנוּ, אָז אֵין כְּבָר שׁוּם תַּחֲרוּת וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה, אֶלָּא יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֶלְקוּת וֶאֱלְקוּת זֶה הַכֹּל, וְאַדְרַבָּה, יֵשׁ לָנוּ שְׁלִיחוּת עֶלְיוֹנָה לְקָרֵב אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֶל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל קוֹנָם, לְפַרְסֵם וּלְגַלּוֹת לְכֻלָּם, שֶׁעַדַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וּלְגַלּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, וְנַעֲשֶׂה יְחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִשְׁכִינְתָּא. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. וּמְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁאֲפִלּוּ בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים וְחָמְרִיִּים נַעֲשֶׂה יְחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתָּא, כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַאֲכָל גַּשְׁמִי, הוּא גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים לְמַעְלָה, גּוֹרֵם הַיִּחוּד הַנַּ״ל, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל עַל הַפָּסוּק (רוּת ב, ד): ״לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלוֹם״, הֵינוּ עַל־יְדֵי הָאֹכֶל נַעֲשֶׂה יְחוּד בֵּין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַשְּׁכִינָה, וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי אוֹכֵל וּמַזְמִין עוֹד יְהוּדִי, שֶׁיְּהֶיה לוֹ גַּם־כֵּן לֶאֱכֹל, אֲזַי עוֹשֶׂה יְחוּד

בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִשְׁכִינְתָּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז.): גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁנּוֹתְנִים לְעוֹד יְהוּדִי לֶאֱכֹל, סִימָן שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁמּוֹסְרִים נֶפֶשׁ לְגַלּוֹת לְעוֹד יְהוּדִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַעֲלִים שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם, כִּי מְגַלִּים בָּזֶה אֶת טֹהַר הַלֵּב, שֶׁרוֹצִים דָּבָר אֶחָד כְּמַשֶּׁה רַבֵּנוּ לְהָאִיר אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בְּעוֹד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מְקַנְּאִים בְּאַף אֶחָד.

וְזוֹ הָיְתָה רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ מָסַר לָהּ סִימָנִים, וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאָבִיךְ לָבָן הָאֲרַמִּי יְרַמֶּה אוֹתִי, וְלָכֵן אֶתֵּן לָךְ סִימָנִים, וּלְעֵת הַחֻפָּה הַזְכִּירִי לִי אֶת הַסִּימָנִים, וְאָז אֵדַע שֶׁלֹּא רִמָּה אוֹתִי, וּמָה עָשְׂתָה רָחֵל אִמֵּנוּ? בִּרְאוֹתָהּ שֶׁאֲחוֹתָהּ לֵאָה עוֹמֶדֶת לְהִתְבַּזּוֹת, כִּי אָבִיהָ הֶחֱלִיף אוֹתָהּ בְּלֵאָה, וְאִם לֹא תֵּדַע אֶת הַסִּימָנִים — תִּתְבַּזֶּה מְאֹד, וְהָלְכָה וְגִלְתָה לָהּ אֶת הַסִּימָנִים וְכוּ׳, וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב שֶׁהֶחְלִפוּ הַשְּׁתַּיִם. לְמֵדִים מִכָּאן גֹּדֶל הַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁמָּסְרָה נַפְשָׁהּ בַּעֲבוּר אֲחוֹתָהּ, לְמִנֹּעַ מִמֶּנָּהּ בִּזָּיוֹן וּבוּשֶׁת פָּנִים. וְלָכֵן דַּיְקָא הַשְּׁכִינָה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַצַּדִּיקִים, נִקְרָאִים עַל שֵׁם רָחֵל, כִּי הַצַּדִּיקִים אֵינָם

רוֹצִים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִתְבַּזּוּ עַל־יְדֵי לָבָן הָאֲרַמִּי, עַל־יְדֵי הַסָּמ״ךְ־מ״ם שֶׁרוֹצֶה לְהַחֲטִיאָם וּמַחֲטִיאָם, וְלָכֵן הֵם בְּחִינַת רָחֵל, מְרַחֲמִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמְגַלִּים לָהֶם אֶת הַסִּימָנִים, וּמְקָרְבִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ״, אֵינָם רוֹצִים לְהִתְנַחֵם, כִּי עַז חֻפְצָם וּרְצוֹנָם שֶׁאֲחֵרִים גַּם־כֵּן יֵדְעוּ מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן זָכְתָה רָחֵל לְהוֹלִיד שְׁנֵי בָּנִים: יוֹסֵף וּבִנְיָמִין, שֶׁזֶּה יִחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּא, יוֹסֵף זֶה הַיְסוֹד — זְעֵיר אַנְפִּין, בִּנְיָמִין זֶה הַמַּלְכוּת — בֶּן יָמִין שֶׁזּוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נה); וְלָכֵן יוֹסֵף הַצַּדִּיק זָכָה לְמַה שֶׁכָּל אֶחָיו לֹא זָכוּ, כִּי יוֹסֵף הַצַּדִּיק זַן וּפַרְנֵס אֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, לֹא־כֵן אֶחָיו קִנְאוּ בּוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ (בְּרֵאשִׁית לז, ח): ״הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ, אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ״?! זֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בִּבְחִינַת יְהוֹשֵׁעַ, הַתַּלְמִיד, שֶׁהוּא בְּצִמְצוּם הַמֹּחִין, בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְעֵינוֹ צָרָה בְּזוּלָתוֹ, לֹא־כֵן הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה כָּאֵלּוּ הַמְאַחֲדִים אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל וּמְקָרְבִים אוֹתָם אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְאוֹמֵר מוֹהֲרַנַ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד׳), שֶׁזֶּה מַה שֶׁאָמַר יוֹסֵף הַצַּדִּיק הָאֱמֶת: ״וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה״, חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה

שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֵם חִדּוּשִׁים כָּאֵלּוּ, הַמְאִירִים לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד גַּם־כֵּן יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁלֹּא קִנְאָה בַּאֲחוֹתָהּ לֵאָה, אֶלָּא גִּלְתָה לָהּ אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלֹּא תִּתְבַּיֵּשׁ. וְאַחַר־כָּךְ מָצִינוּ, כְּשֶׁרָאֲתָה רָחֵל, שֶׁלַּאֲחוֹתָהּ לֵאָה נוֹלָדוֹת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ל, א): "וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ", עַל שֶׁהִיא אֵינָהּ זוֹכָה לְהוֹלִיד נְשָׁמוֹת כָּאֵלּוּ, אַךְ קִנְאָה זוֹ לֹא נָבְעָה מִצָּרוּת עַיִן, אֶלָּא קִנְאָה מִבְּחִינַת (בָּבָא בַּתְרָא כא.): 'קִנְאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה', הִיא רָצְתָה גַּם־כֵּן לִזְכּוֹת לְגַלּוֹת אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם. אֲשֶׁר זֶהוּ כָּל רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם וְהִשְׁתּוֹקְקוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רָחֵל, לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ הַיֹּפִי וְהַפְּאֵר וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם יִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַנּוֹרָא הַזֶּה בָּעוֹלָם, כֻּלָּם יִתְקָרְבוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אָנוּ עֵדִים, שֶׁכָּל הַשָּׂב בִּתְשׁוּבָה מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ נִמְשָׁךְ אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, כִּי אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל יֵשׁ לִמּוּדִים כָּאֵלּוּ, שֶׁיְּכוֹלִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלוֹמַר לָהֶן: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, "יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ", אַל תִּפְּלוּ בְּעַצְבוּת, סוֹף כָּל סוֹף יִתְקַיֵּם: "וְשָׁבוּ בָנִים

לִגְבוּלָם", שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׁכִינָה, שֶׁיִּתְקַבְּצוּ יַחַד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בָּעַיִן הַגַּשְׁמִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹרִיד לָנוּ בֵּית־מִקְדָּשׁ שֶׁל אֵשׁ לְכַבּוֹת אֶת מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, וְיָאִיר לָנוּ מְאוֹרֵי הָאוֹר, וְיִתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ", שֶׁנִּזְכֶּה לֶאוֹר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּאִיר בָּעוֹלָם בְּעֵת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל
הַצַּדִּיק, וְאֶל מַה הַצַּדִּיק יָכוֹל לְהָבִיא אֶת הָאָדָם,
וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּשְׁאָר תָּמִיד אֵצֶל הַצַּדִּיק.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי אֶת מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיָּכוֹל לְהִכָּנֵס בְּתוֹךְ בֵּית הַבְּלִיעָה שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁבָּלַע, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳). וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתלט)

קוּנְטְרֵס

גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (מִשְׁלֵי יט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל יְהוָ"ה יִזְעַף לִבּוֹ", אָדָם עוֹשֶׂה שְׁטִיּוֹת, וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ עוֹשֶׂה טָעֻיּוֹת בַּחַיִּים, מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ שׁוֹגֶה, וּמִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ נִכְשָׁל? וְחַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (חַגִּיגָה יד.) עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה ג, ו): "וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת", אֵין אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְשָׁל בָּהּ; כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ עוֹשֶׂה טָעֻיּוֹת בְּחַיָּיו, וְנִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, עִם כָּל זֹאת לִמֵּד אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רסא), שֶׁמֵּהַשָּׁמַיִם מַפִּילִים אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה. נִמְצָא, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, אָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כָּבֵית מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה, וּמַהִי הָעֵצָה — לְהִתְיָאֵשׁ, אוֹ לָבוֹא בִּטְעָנוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? לֹא וְלֹא! אֶלָּא לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

לָקַח אֶת נִשְׁמָתֵנוּ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהוֹרִיד אוֹתָהּ אֶל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, הַמָּלֵא עָבְיוּת וְגַשְׁמִיּוּת, הַמָּלֵא שֶׁקֶר, הַמָּלֵא מַחֲלֹקֶת, הַמָּלֵא צָרוֹת, וְאוֹמֵר לְכָל אָדָם וְאָדָם: "אַתָּה תִּהְיֶה בְּעוֹלַם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי עִם כָּל הַמְנִיעוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַצָּרוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ, וְתַעֲשֶׂה אֶת שְׁלִיחוּתִי שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה לְךָ". אִם יְהוּדִי זוֹכֶה, וּמְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה לוֹ מַה תַּפְקִידוֹ בַּחַיִּים — אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! אֲבָל נְשָׁמָה הַמִּסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינָהּ מְקֹרֶבֶת אֶל הַצַּדִּיק, אֶלָּא אָדָם חַי בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כה), שֶׁכֹּחַ הַמְדַמֶּה מִתְפַּשֵּׁט עָלָיו, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת וְאֵיךְ לְהִתְנַהֵג — וְנִשְׁבָּר, וּבִפְרָט כְּשֶׁנִּכְנָס בִּלְחָצִים, וְיֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה מַה שֶּׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם: "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל הֲוָיָ"ה יִזְעַף לִבּוֹ", אַתָּה עוֹשֶׂה שְׁטֻיּוֹת, וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לְךָ טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹרִיד לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נְשָׁמָה כְּלָלִית בָּעוֹלָם, שֶׁהִיא נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יב:): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד עַל עַמּוּד אֶחָד וְצַדִּיק שְׁמוֹ; בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיק אָיֹם וְנוֹרָא, שֶׁיָּכוֹל לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רכח), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵב

אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וּמַעֲמִיד עָלָיו מַחֲלֹקֶת עֲצוּמָה, וְלָמָּה? כְּדֵי שֶׁהַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו תִּהְיֶה עִם אֱמֶת. הַצַּדִּיק שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהָאִיר אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם הֵם יִבְעֲרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְגַם הֵם יִתְלַהֲבוּ בְּשִׂלְהוּבִין דִּרְחִימוּתָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל זֶה לְעֻמַּת זֶה שׁוֹלֵחַ אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁגַּם־כֵּן מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי וְחוֹלֵק עָלָיו. וּכְפִי שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הִבְטִיחַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיַּחֲזִיר אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּתְשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ אֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם יַחֲזִיר קָרוֹב לְדַת יִשְׂרָאֵל (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן רנ), בָּא הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם וְצָעַק: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם אַתָּה מוֹרִיד נְשָׁמָה זוֹ, אֵין לִי מָה לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תְּקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵלֶיךָ" (עֵין סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז' מֵהַזְּבוּב וְהָעַכָּבִישׁ).

וּבֶאֱמֶת מַה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא ג'): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּכִּיר אוֹתוֹ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁאֲנַחְנוּ נִסְתַּכֵּל אֵלָיו, שֶׁנִּדַּבֵּר אֵלָיו, שֶׁנִּזְכֶּה אוֹתוֹ, שֶׁהוּא יִהְיֶה בְּתוֹכֵנוּ, שֶׁהַכֹּל יִסְתּוֹבֵב סְבִיב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַסּוֹף נְשָׁמָה בָּאָה לְזֶה הָעוֹלָם וְשׁוֹכַחַת לְגַמְרֵי מִצִּוּר מַחֲצַבְתָּהּ, מֵאַיִן זֶה בָּא?! הֲלֹא אָדָם רוֹאֶה, מִסְתַּכֵּל בָּעֵינַיִם, שׁוֹמֵעַ בָּאָזְנַיִם,

נוֹשֵׂם עִם הַחֹטֶם, מְדַבֵּר בְּפִיו, מִתְנוֹעֵעַ עִם הַיָּדַיִם, הוֹלֵךְ עִם הָרַגְלַיִם, גּוּפוֹ עוֹבֵד כְּמִכּוֹנָה מַמָּשׁ, כָּל חֵלֶק וָחֵלֶק מֵאֵיבְרֵי הָאָדָם וְגִידָיו עוֹבְדִים כְּפִי שֶׁגְּזָרָה חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם אָדָם מַטֶּה אָזְנוֹ וּלְבָבוֹ, יָכוֹל לִשְׁמֹעַ, לִרְאוֹת וּלְהָבִין אֶת הַהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא, שֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִכְנָס בִּדְכָאוֹן וּבְעַצְבוּת וְכוּ', וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁרוֹדְפִים אוֹתוֹ וְעוֹשִׂים לוֹ עָוֶל, הוּא נִשְׁבָּר כַּחֶרֶס? אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד), בְּשֵׁם הָאַרַ"י זַ"ל: כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה הַכֹּל אוֹר אֵין סוֹף, דָּבָר מָלֵא, אֵין שַׁיָּךְ לְהַכְנִיס בּוֹ מַשֶּׁהוּ, כִּי אִם הוּא מָלֵא — הֵיכָן יַכְנִיסוּ?! הַכֹּל הָיָה אוֹר אֵין סוֹף, וְאֵיפֹה שַׁיָּךְ בְּרִיאָה?! אֶלָּא כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִמְצֵם עַצְמוֹ מִשָּׁם, וְנַעֲשָׂה חָלָל עָגֹל, שֶׁזֶּה נִקְרָא חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁפִּנָּה מִשָּׁם אֱלֹקוּתוֹ, וְשָׁם הִכְנִיס אֶת הַבְּרִיאָה. שׁוֹאֵל רַבֵּנוּ זַ"ל: אֵיךְ שַׁיָּךְ לוֹמַר, שֶׁיֵּשׁ חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָלִילָה?! וּמַסְבִּיר, שֶׁזֶּה הַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, נָתְנוּ לָאָדָם בְּחִירָה, שֶׁיַּחֲשֹׁב שֶׁבִּמְקוֹמוֹ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נָתְנוּ לָאָדָם כֹּחַ הַבְּחִירָה, שֶׁיַּחֲשֹׁב שֶׁהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְנָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ לֹא יֵצֵא כְּלוּם, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, זֶה חָלָל הַפָּנוּי, שָׁם פִּנָּה וְסִלֵּק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱלֹקוּתוֹ. וּמַהִי עֲבוֹדַת כָּל יְהוּדִי?

לְמַלֵּא אֶת הֶחָלָל עִם אֱלֹקוּת, לְהַחְדִּיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הֶחָלָל, כְּדֵי לְמַלֵּא אֶת הֶחָלָל, וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדָתֵנוּ. וּלְהֶפֶךְ — הַסָּמ״ךְ־מ״ם, כָּל עֲבוֹדָתוֹ לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהַחֲזִיר אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁזֶּה הַכֹּחַ שֶׁל הַטֻּמְאָה, שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מ״ם — 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לַעֲשׂוֹת מַחֲלֹקֶת בֵּין אֲנָשִׁים.

כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה זָכָר וּנְקֵבָה, אִישׁ וְאִשָּׁה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יז.): אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם; אִם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וּמְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, וּמְיַקְּרִים זֶה אֶת זֶה — הַשְּׁכִינָה בְּתוֹכָם, כִּי הָאִישׁ הוּא הַמַּשְׁפִּיעַ, וְהָאִשָּׁה הִיא הַמְקַבֶּלֶת, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם יַחַד, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹלִידִים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּמַמְשִׁיכִים אֶת הַבְּרִיאָה. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, נִפְרָדִים, אִם מִתְגָּרְשִׁים, עוֹשִׂים חֻרְבָּן בַּבְּרִיאָה. וּמֵאַיִן בָּא פְּרוּדִין וְגֵרוּשִׁין? מִמַּחֲלֹקֶת, מַחֲלֹקֶת זֶה הַסָּמ״ךְ־מ״ם, מַחֲלֹקֶת זוֹ הַטֻּמְאָה וְהַזְּהֲמָה. וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר, כְּשֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת הָאִשָּׁה צְרִיכִים לָשִׂים לָהּ עַל הָאֶצְבַּע טַבַּעַת, וְאוֹמֵר הָאִישׁ: "הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל", וְאֵיזוֹ טַבַּעַת? עִגּוּלָא וְרִבּוּעָא, וְכָךְ אָנוּ נוֹהֲגִים, שֶׁהַטַּבַּעַת שֶׁל הַקִּדּוּשִׁין מְרֻבַּעַת מִבַּחוּץ וּמִבִּפְנִים עֲגֻלָּה. וּבָזֶה אֲנַחְנוּ מַשְׁלִימִים אֶת הַבְּרִיאָה. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן

נט): עִגּוּלָא וְרִבּוּעָא זֶה הַבְּרִיאָה, מַה זֶּה עִגּוּל? (תְּהִלִּים פט, ט): "וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ", בְּתוֹךְ הָעִגּוּל, בְּתוֹךְ חָלָל הַפָּנוּי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְחַבֵּר רַק עִם אֱמוּנָה, לָדַעַת שֶׁאֵין לָנוּ שֵׂכֶל, שֶׁאֲנַחְנוּ אֵיננוּ יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר רַק אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָכֵן אִשָּׁה הִיא מְקַבֶּלֶת, וְהִיא נִקְרֵאת אִשָּׁה יִרְאַת ה', יֵשׁ לָהּ יִרְאָה מִצַּד אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, נוֹפֶלֶת עָלָיו יִרְאָה, וּמִפַּחֵד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה אִשָּׁה. אִישׁ — זֶה כְּבָר שֵׂכֶל, זֶה כְּבָר מַשְׁפִּיעַ, זֶה רִבּוּעָא, שֵׁם הַוָּי"ה מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים: י'ה'ו'ה', וּבְיַחַד מְבַטְּלִים אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, ס' — זֶה עִגּוּלָא, ם' — זֶה רִבּוּעָא, כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וּמִתְחַתֵּן, מָצָא אִשָּׁה — מָצָא טוֹב, בָּזֶה מְבַטְּלִים אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, כִּי הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם רוֹצֶה רַק לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעִגּוּלָא לְבֵין הָרִבּוּעָא.

וְלָכֵן אִם יֵשׁ צַדִּיק הָרוֹצֶה לְשַׁדֵּךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לְחַבְּרָם יַחַד, בָּא הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם וְעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁתִּהְיֶה עָלָיו מַחֲלֹקֶת, וּמְסִית וּמַדִּיחַ הָעִקָּר לְבַטֵּל וְלִשְׁבֹּר אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְאִם זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּטוֹב, הוּא עוֹשֶׂה אֶת זֶה בְּרַע, וְאִם זֶה לֹא הוֹלֵךְ בַּחוּץ, אֲזַי עוֹשֶׂה אֶת זֶה מִבִּפְנִים, הָעִקָּר אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, שֶׁרוֹצָה לְחַבֵּר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד — אוֹתָהּ רוֹצֶה הַסָּמֶ"ךְ־

מ״ם לִשְׁבֹּר, כִּי כָּל כֹּחוֹ ׳הַפָּרֵד וּמְשֹׁל׳, בָּרֵעַ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַסָּמ״ךְ־מ״ם מִשְׁתַּגֵּעַ, כִּי כָּל עִנְיָנוֹ הוּא רַק — שֶׁיִּשָּׁאֵר חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁיִּהְיוּ לִבְנֵי־אָדָם קֶשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָדָם יַעֲשֶׂה שְׁטֻיּוֹת, שֶׁיִּכָּשֵׁל, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַר בַּחַיִּים, הַסָּמ״ךְ־מ״ם רוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁאָדָם מִתְעַנֶּה בְּעִנּוּיִים קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁהוּא בָּחוּר רַוָּק, אוֹ שֶׁהִיא בַּחוּרָה רַוָּקָה, וְנִכְשָׁלִים בַּעֲוֹנוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַצַּדִּיק, הוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳): מִי יָכוֹל לִהְיוֹת צַדִּיק? מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מט): ״כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם״, וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת — לְהוֹצִיא בְּנֵי־אָדָם מֵעֲבֵרוֹת, כִּי אֵין רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִנִּשְׁמָה הָעוֹבֶרֶת עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְהַצַּדִּיק מוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְהוֹצִיא אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹת, וּבִפְרָט מִתַּאֲוַת נְאוּף, פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁהִיא הַתַּאֲוָה הַכְּלוּלָה מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת, כִּי מִזֶּה בָּא לִשְׁאָר הַתַּאֲוֹוֹת, וּמִזֶּה נוֹפֵל לִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְלָכֵן הַצַּדִּיק בָּא וְאוֹמֵר לָאָדָם: ״אַל תִּתְיָאֵשׁ, כִּי יֵשׁ לְךָ דֶּרֶךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה״.

וְלָכֵן כְּשֶׁמְּקַדְּשִׁים אִשָּׁה, שָׂמִים לָהּ עַל הָאֶצְבַּע עִגּוּלָא מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ רִבּוּעָא, כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הַס״ם [סָמ״ךְ־מ״ם]. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים אָז: ״הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת

לִי כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל". אַתְּ — א"ת. אֵיךְ זוֹכִים לִקְדֻשָּׁה? עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא כָּלוּל מֵעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הָא"ב. אִם אָדָם מְקַדֵּשׁ דִּבּוּרוֹ, מְדַבֵּר עִם אִשְׁתּוֹ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה, אָז הִיא מְקֻדֶּשֶׁת וְהוּא מְקַדֵּשׁ, "הֲרֵי אַ"תְּ מְקֻדֶּשֶׁת", "לִי" — אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן צא) זוֹ חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה, מְקַשְּׁרִים אֶת הַשָּׁמַיִם אֶל הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ אֶל הַשָּׁמַיִם, שֶׁזּוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" — זוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה לְקַשֵּׁר אֶת הַשָּׁמַיִם אֶל הָאָרֶץ. "כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל" — מֹשֶׁה הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמַּחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בַּה' לֹא כָּל שֶׁכֵּן? נִמְצָא, שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַמְקַשֵּׁר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הַשַּׁדְכָן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פט), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַשַּׁדְכָן, שִׁידּוּ"ךְ רָאשֵׁי תֵּבוֹת (מַלְאָכִי ב, ז): "כִּי שִׂ'פְתֵי כֹ'הֵן יִ'שְׁמְרוּ דַּ'עַת וְ'תוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ". אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן יז.): אִם הַצַּדִּיק הוּא כְּמַלְאָךְ הַוָּיָ"ה צְבָאוֹת — תּוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. הַאִם רָאִינוּ פַּעַם מַלְאָךְ, שֶׁנִּדַּע שֶׁנּוּכַל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ תּוֹרָה? אֶלָּא מַלְאָךְ זֶה צ"א, כְּמִסְפַּר הַוָּיָ"ה אֲדנָ"י, שָׁמַיִם וָאָרֶץ. מַלְאָךְ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן א') רָאשֵׁי תֵּבוֹת (תְּהִלִּים לד):

"כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו", אִם יֵשׁ צַדִּיק, שֶׁמּוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשָׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יֶחְסַר לָהֶם שׁוּם דָּבָר — זֶה מַלְאָךְ, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו — רָאשֵׁי תֵּבוֹת מַלְאָ"ךְ. וְהַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם רוֹצֶה רַק לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, הוּא בָּא וְצוֹעֵק: אִם הַצַּדִּיק הַזֶּה יִתְגַּלֶּה, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶה גַּם־כֵּן אוֹתִיּוֹת כְּ'לָ'אֵ'ם', הַיְנוּ שֶׁהַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם רוֹצֶה לְכַלּוֹת אֶת הַצַּדִּיק, וְאָנוּ מוֹצְאִים, אֲשֶׁר יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן עֲדַיִן לֹא הֶחֱזִיק בְּמַדְרֵגַת מַלְאָךְ, לֹא הִשִּׂיג מַדְרֵגַת רַבּוֹ, וְלָכֵן כְּשֶׁאֶלְדָּד וּמֵידָד הִתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה, בָּא יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיצָה וְאָמַר (בַּמִּדְבָּר יא, כח): "אֲדוֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם", צְרִיכִים לְכַלּוֹת אֶת הַמִּתְנַבְּאִים הַנּוֹסָפִים, עָנָה וְאָמַר לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ: "מִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים". מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, אֲשֶׁר הִיא מְאִירָה לְכֻלָּם, הִיא אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמִּישֶׁהוּ יִקַּח מִמֶּנָּהּ אוֹר, אֲבָל הַלְּבָנָה מְקַבֶּלֶת, וְלָכֵן הִיא חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמִּישֶׁהוּ יְכַסֶּה אוֹתָהּ וְכוּ'.

זֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. אִישׁ מַשְׁפִּיעַ, אִשָּׁה מְקַבֶּלֶת, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יג.): אֵין אִשָּׁה מְקַנֵּאת אֶלָּא בְּיָרֵךְ חֲבֶרְתָּהּ; מִדַּת הַקִּנְאָה נִמְצֵאת בָּהּ מְאֹד, וְלָכֵן מָצִינוּ, שֶׁהַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי לֹא הָיָה יָכוֹל לְתְפֹּס אֶת הָאָדָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי הָאִשָּׁה שֶׁהֵסִיתָה אֶת אָדָם. נִמְצָא, שֶׁהַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם לוֹקֵחַ עַצְמוֹ עַל הָאִשָּׁה יוֹתֵר מִן הָאִישׁ, כִּי אִם יִלְכֹּד אֶת הָאִשָּׁה, מִמֵּילָא תָּפַס כְּבָר אֶת

הָאִישׁ. וְלָכֵן אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת קַבָּלַת הַתּוֹרָה לְמֹשֶׁה (שְׁמוֹת יט, ג): "כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתַגִּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל", קֹדֶם תְּדַבֵּר אֶל הַנָּשִׁים וְאַחַר־כָּךְ אֶל הַגְּבָרִים, וּמַדּוּעַ? כִּי לָאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַנְהִיג אֶת הַבַּיִת לְטוֹבָה, כַּאֲשֶׁר הִיא תִּתְנַהֵג בִּצְנִיעוּת, צְנִיעוּת הַלְּבוּשׁ, צְנִיעוּת הַדִּבּוּר, צְנִיעוּת הַשְּׂעָרוֹת שֶׁלֹּא תִּתְגַּלֶּינָה לְבַחוּץ, שֶׁזֶּה עָוֹן חָמוּר מְאֹד, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (נָשֹׂא קכו:): קְלָלָה תָּבוֹא בְּבֵית, שֶׁהָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בִּגְלוּי שֵׂעָר; וְלָכֵן נוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים הַכְּשֵׁרוֹת לְגַלֵּחַ לְגַמְרֵי אֶת הַשְּׂעָרוֹת, כִּי 'שֵׂעָר בְּאִשָּׁה עֶרְוָה' (בְּרָכוֹת כד.), וְקִמְחִית זָכְתָה לִשְׁבְעָה בָּנִים כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים, כִּי מֵעוֹלָם לֹא רָאוּ קוֹרוֹת בֵּיתָהּ שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ (יוֹמָא מז.), וּבָא הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם וְעוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מִזֶּה, וְאוֹמֵר: "אֶפְשָׁר שֶׁיִּרְאוּ אֶצְבַּע, שְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת מֵהַשֵּׂעָר" וְכוּ', בְּשָׁעָה שֶׁהַזֹּהַר מְקַלֵּל אֶת הַבַּעַל שֶׁמַּתִּיר לְאִשְׁתּוֹ לְגַלּוֹת שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, וְהַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם מֵסִית וּמַדִּיחַ לְהֶפֶךְ וְכוּ', וְכֵן מְפַתֶּה אֶת הָאִשָּׁה לִפְרֹץ גְּדֵרֵי צְנִיעוּת בְּגָדֶיהָ, וְאַחַר־כָּךְ הִיא מַגִּיעָה לַעֲוֹנוֹת נוֹסָפִים, וּמַחֲטִיאָה אֶת בַּעְלָהּ, שֶׁזֶּה הָעִגּוּלָא וְהָרִבּוּעָא — ס"ם. וְזֶה לְעֻמַּת זֶה הַצַּדִּיק רוֹצֶה לְמַלֵּא אֶת הָעוֹלָם עִם אֱלֹקוּת, וְלָכֵן הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם אֵינוֹ סוֹבֵל אוֹתוֹ, וּמוֹסֵר אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי מְסִירוֹת, וּבִפְרָט כִּי הַצַּדִּיק דּוֹאֵג שֶׁבְּנֵי וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּשְׁלוּ בַּעֲבֵרוֹת, וּמְחַתֵּן אוֹתָם לִפְנֵי שֶׁנִּפְקְחוּ עֵינֵיהֶם, לִפְנֵי שֶׁיּוֹדְעִים מַה זֶּה חֵטְא, עַל זֶה הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם חוֹרֵק

שְׁנָיו, וּמַנִּיחַ עַצְמוֹ לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ, הָעִקָּר לַעֲצֹר אֶת הַצַּדִּיק בְּמַעֲשֵׂי קְדֻשָּׁתוֹ, וּמוֹצִיא שֵׁם רַע עַל הַצַּדִּיק, הָעִקָּר שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא יִתְקָרְבוּ אֵלָיו, וְלֹא יִשְׁמְעוּ לַעֲצָתוֹ. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁבְּנֵי־אָדָם נוֹפְלִים בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת — "אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם בְּטָעוּת, אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם מַחֲזִיקִים מֵהַצַּדִּיק" וְכוּ'?! לְכוּ תְּסַפְּרוּ לָהֶם, שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחוֹשְׁשִׁים לָצֵאת כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָלוּי, עַל־כֵּן יוֹצְאִים כְּנֶגֶד הַצַּדִּיק, רַחֲמָנָא לִצְלָן. הַרְאִיתֶם פַּעַם אָדָם שֶׁמְּזַדַּעְזֵעַ מִפַּחַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! אֲנִי הִכַּרְתִּי יְהוּדִי צַדִּיק, שֶׁהָיָה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁבָּאוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים לְדַבֵּר עַל דָּא וְעַל הָא — הוּא שָׁתַק, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱלוּ לְדַבֵּר עַל בְּנֵי־אָדָם, הוּא הֵחֵל לְהִזְדַּעְזֵעַ וְאָמַר: "נוּ, נוּ, נוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה", אֵיזוֹ יִרְאָה וָפַחַד הִרְגִּישׁוּ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פֹּה, הַצַּדִּיק מַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם, עַד שֶׁכֻּלָּם יַרְגִּישׁוּ גַּם הֵם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פֹּה נִמְצָא.

מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הֵעִיד, שֶׁרָאוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל יִרְאָה כָּזוֹ, כְּשֶׁאָחַז אֶת הַשֻּׁלְחָן, נִעְנַע אֶת כֻּלּוֹ מֵרֹב פַּחַד, וְתָמִיד רַגְלָיו הִזְדַּעְזְעוּ מִפַּחַד ה', וְאָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ זַ"ל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ (חַיֵּי־מוֹהַרַ"ן, סִימָן רצו): אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת אֶת הַיִּרְאָה שֶׁיֵּשׁ בִּי, לֹא הָיִיתֶם יְכוֹלִים לַעֲמֹד פֹּה. רַבֵּנוּ זַ"ל

הִסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, הַצַּדִּיק מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל כָּל נְשָׁמָה. וּמַה קּוֹרֶה לְבַסּוֹף? כְּדֻגְמַת כְּבִישׁ, אֲשֶׁר נוֹסְעִים בּוֹ רְכָבִים לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים, יוֹם אֶחָד נִסְתַּם הַבִּיוּב, אֲשֶׁר מֵי הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִים דֶּרֶךְ שָׁם, וּמַה קּוֹרֶה בַּכְּבִישׁ בְּעֵת יְרִידַת הַגֶּשֶׁם? הַמַּיִם עוֹלִים רֶבַע מֶטֶר, חֲצִי מֶטֶר וכו׳, וְכָל רֶכֶב שֶׁחוֹצֶה שָׁם — נִתְמַלֵּא מַיִם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָזוּז, וְכָךְ נִתְקַעַת הַתְּנוּעָה, וְאֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא. בְּכֵן, מָה עוֹשִׂים? יֶשְׁנוֹ אָדָם הַיָּכוֹל לִפְתֹּחַ אֶת הַסְּתִימָה, וּלְשַׁחְרֵר אֶת הַמַּיִם, וְכֵיצַד עוֹשֶׂה זֹאת? מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּמַלְבּוּשׁ מְיֻחָד, בְּמַסֵּכָה וּבְכוֹבַע וּבִכְפָפוֹת, שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ, וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַבִּיוּב, פּוֹתֵחַ אֶת הַסְּתִימָה, וְכָל הַמַּיִם זוֹרְמִים, וְהַכְּבִישׁ נִפְתָּח לִתְנוּעָה, וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב מִי הָאִישׁ הַזֶּה, וּפִתְאֹם רוֹאִים אוֹתוֹ, וְכָל אֶחָד מִסְתַּכֵּל עָלָיו בִּבְזָיוֹן — ״הֲלֹא אַתָּה מָלֵא טִנּוּף וְצוֹאָה״, וְסוֹתְמִים כָּל הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ אֶת אַפָּם, מֵחֲמַת הָרֵיחַ הָרָע הַנּוֹדֵף מִמֶּנּוּ וְכוּ׳, וְהָאָדָם הַזֶּה מַתְחִיל לִצְחֹק: ״הַיּוֹדְעִים אַתֶּם מֵהֵיכָן הָרֵיחַ הָרָע הַזֶּה, מֵאַיִן כָּל הַלִּכְלוּךְ הַזֶּה? מִכֶּם, שְׁכַחְתֶּם שֶׁכֻּלְּכֶם הֱיִיתֶם תְּקוּעִים בַּבּוֹץ עִם רִכְבְּכֶם, וַאֲנִי נִכְנַסְתִּי לְתוֹךְ הַבִּיוּב, וּמֶה הָיָה שָׁם? הַצוֹאָה וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁלָּכֶם, וַאֲנִי פָּתַחְתִּי אֶת הַסְּתִימָה, כְּדֵי שֶׁתּוּכְלוּ לַעֲבֹר כָּאן, וְעַכְשָׁו אַתֶּם אוֹמְרִים, שֶׁאֲנִי מְלֻכְלָךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל מִכֶּם!״ כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן — הַצַּדִּיק הָאֱמֶת יוֹרֵד אֵלֵינוּ,

שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מַצָּב וּמַעֲמָד מָצָא אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, מָלֵא טִנּוֹפֶת וַעֲבֵרוֹת, וְהַצַּדִּיק טִפֵּל בָּנוּ יָמִים וְשָׁנִים, הַצַּדִּיק מָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרֵנוּ, הַצַּדִּיק חִתֵּן אוֹתָנוּ, הַצַּדִּיק לֹא נָח עַד שֶׁהָיוּ לָנוּ יְלָדִים, הַצַּדִּיק עָזַר לָנוּ בְּכָל הַמּוּבָנִים, הַצַּדִּיק הוֹרִיד עַצְמוֹ לַצְּנוּר הַשֶּׁפֶל שֶׁלָּנוּ, וְכִבֵּס אוֹתָנוּ, רָחַץ אוֹתָנוּ, הֶעֱלָה אוֹתָנוּ מַדְרֵגָה אַחַר מַדְרֵגָה, דָּאַג לַתּוֹרָה שֶׁלָּנוּ, לַתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ, לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלָּנוּ, לַמִּצְווֹת שֶׁלָּנוּ — הֵן בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְהֵן בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, קֵרְבָנוּ אֶל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁנִּדְמֶה לָנוּ שֶׁאָנוּ נְקִיִּים, וּלְכָל הַפָּחוֹת הִתְנַקִּינוּ מְעַט, כִּי הַצַּדִּיק טָהֵר אוֹתָנוּ, וְהִלְבִּישָׁנוּ בִּלְבוּשִׁים נְעִימִים, וְעָזַר לָנוּ בְּכָל הַתְּחוּמִים — בְּרוּחָנִי וּבְגַשְׁמִי גַּם יַחַד, עַכְשָׁו אָנוּ מַתְחִילִים לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק — "אֵיזֶה רֵיחַ רַע יֵשׁ לוֹ", וְכֻלָּם מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהַסָּמ"ךְ־מ"ם עָמֵל קָשׁוֹת וּמְסִירַת וּמַדִּיחַ — "כֵּן, כֵּן, הַצַּדִּיק מָלֵא טִנּוּף וְצוֹאָה", חָלִילָה וְחַס, בְּשָׁעָה שֶׁאִישׁ אֵינוֹ קוֹלֵט, שֶׁזֶּה הַצוֹאָה וְהַטִּנּוּף שֶׁלָּכֶם, וּמִי גָּרַם לָכֶם אֶת הַלִּכְלוּךְ הַזֶּה? הַסָּמ"ךְ־מ"ם בְּעַצְמוֹ, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז.): הוּא הַיֵּצֶר הָרָע, הוּא מַלְאָךְ הַמָּוֶת, הוּא הַמְקַטְרֵג; קֹדֶם מַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בַּעֲבֵרוֹת, וְאַחַר־כָּךְ הוֹרֵג אוֹתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ מְקַטְרֵג עָלָיו בַּשָּׁמַיִם. וְהַצַּדִּיק מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לֹא רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַצַּדִּיק הוּא הַבֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה.

וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם נַעֲשִׂים בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְהֵם יוֹדְעִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי הֵם יוֹדְעִים מַעֲמַד וּמַצָּב כָּל אֶחָד וְאֶחָד (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳), וּבְנֵי־אָדָם שׁוֹכְחִים אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַצַּדִּיק, וְלָכֵן הֵם שׂוֹנְאִים אֶת הַצַּדִּיק וּמְדַבְּרִים עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם. וְאֵלּוּ הֵם בְּנֵי־אָדָם פְּחוּתֵי עֵרֶךְ, שֶׁהַצַּדִּיק הִצִּילָם מֵהַטִּנּוֹפֶת שֶׁנִּשְׁקְעוּ בָּהּ, וְאַחַר־כָּךְ נִתְהַפְּכִים לְדַבֵּר עָלָיו, וְשָׁבִים לְסוּרָם — זֶה נַעֲשֶׂה גַּנָּב וְגַזְלָן, וְזֶה נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאַחַר שֶׁהַצַּדִּיק הוֹצִיאָם מִן הַזְּהֲמָה הָרַבָּה שֶׁדָּבְקָה בָּהֶם, אַחַר שֶׁהַצַּדִּיק מְשָׁכָם מֵהַבֹּץ שֶׁהָיוּ שְׁקוּעִים בּוֹ, אֲזַי קָמִים וְנִתְהַפְּכִים לְדַבֵּר כָּל דָּבָר אָסוּר עַל הַצַּדִּיק, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁמִּתְלַקְּטִים בּוּרִים וְרֵיקִים, עַמֵּי אַרְצִים, נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, וּמִצְטָרְפִים בְּאוֹתָהּ מַנְגִּינָה לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, וְזֶה מוּסָר הַשְׂכֵּל לָנוּ, לְבַל נִשְׁכַּח אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁגָּמַל עִמָּנוּ הַצַּדִּיק.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זְכִיתָ אוֹתָנוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מֵבִין אוֹתָנוּ, נָא וְנָא עָזְרֵנוּ, שֶׁלְּעוֹלָם לֹא נַעֲזֹב אוֹתוֹ״, וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק מְעוֹרֵר אוֹתוֹ מֵהַתַּרְדֵּמָה שֶׁנָּפְלָה עָלָיו, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם

שֶׁיִּשְׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וְהַצַּדִּיק מְעוֹרָרָם מֵהַשָּׁנָה; וְלָכֵן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה, וְלֹא לִפֹּל בְּשֵׁנָה, וּלְבַקֵּשׁ מֵרִבּוֹן כָּל עוֹלָמִים, שֶׁכָּל מַלְאֲכֵי הַחַבָּלָה הָרוֹצִים לְשַׁבֵּר אוֹתָנוּ, שֶׁיִּמָּחֲקוּ לְגַמְרֵי, וְהַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם יִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, עִגּוּלָא וְרִבּוּעָא זֶה הַמַּפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם הוּא כָּלוּל מֵעֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, זֶה עִגּוּלָא וְזֶה רִבּוּעָא, וּכְשֶׁיְּהוּדִי מְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עַל־יְדֵי טַבַּעַת, שֶׁהִיא עִגּוּלָא וְרִבּוּעָא, הוּא מוֹחֵק אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נט), שֶׁהַצַּדִּיק בּוֹנֶה "הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ", וְהַהֵיכָל הַזֶּה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי הָרְשָׁעִים רוֹצִים לַהֲרֹס אֶת הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ. וְלָכֵן עָלֵינוּ הָעִקָּר לַעֲבֹד עַל נְקֻדַּת הָאַהֲבָה, כְּדֶגְמַת אִישׁ וְאִשָּׁה, מַהוּ סוֹד הַצְלָחָתָם? כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה וְאַחְדוּת, אָז הַבִּנְיָן אֵיתָן וְחָסוֹן, וְחַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁהֵם רָבִים, זֶה גּוֹרֵם לְכָל הַצָּרוֹת, כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהַחֲזִיק עַצְמָם בְּיַחַד, וְאִם יַעֲשׂוּ כֵן, שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יַצְלִיחוּ לְשָׁבְרָם. רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן עז): מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּבֵית הַצַּדִּיק — קוֹרֶה בְּכָל הָעִיר, וּמַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּכָל הָעִיר — קוֹרֶה בְּכָל הָעוֹלָם. וְלָכֵן צְרִיכִים לִרְאוֹת, שֶׁבְּבֵית הַצַּדִּיק תִּהְיֶה אַהֲבָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים יַחֲזִיקוּ עַצְמָם בְּיַחַד, יַעַקְרוּ אֶת הַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם, מִי שֶׁחַיָּב לַשֵּׁנִי כֶּסֶף — יְשַׁלֵּם חוֹבוֹ, אַחֶרֶת הוּא נִקְרָא גַּנָּב, וְלֹא

יֹאבֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סְלֹחַ לוֹ, וְאֵין עַל זֶה כַּפָּרָה, אִם אָדָם מְזַלְזֵל בְּכַסְפֵּי הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁהוּא מְזַלְזֵל בִּכְבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְעָלֵינוּ לִרְאוֹת, שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שׁוּם רַע לַזּוּלַת, רַע זֶה הַסָּמ״ךְ־מ״ם הַמְּסִית וּמַדִּיחַ, רָשָׁע מְרֻשָּׁע, וְלָכֵן הָעִקָּר עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת. בְּבֵית הַצַּדִּיק צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, ״אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה״, וְאָז כָּל הָעֲיָרָה תִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם, וְאִם בַּעֲיָרָה יִהְיֶה שָׁלוֹם, כָּל הַמְּדִינָה תִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם, וְאִם בְּכָל הַמְּדִינָה יִהְיֶה שָׁלוֹם, אָז בְּכָל הָעוֹלָם יִהְיֶה שָׁלוֹם. עַל עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ עַכְשָׁו גְּזֵרָה נוֹרָאָה מְאֹד, כִּי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל מִתְקוֹטְטִים זֶה עִם זֶה, כָּל הָאֻמּוֹת בְּפַחַד גָּדוֹל, עַד שֶׁהַמַּעֲצָמוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר זוֹחֲלוֹת וְרוֹעֲדוֹת, וְאָנוּ נִמְצָאִים בִּימֵי חֲרַת עוֹלָם, וּמִי יִנָּצֵל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ? מִי שֶׁיִּחָזִיק עַצְמוֹ בְּיַחַד עִם הַצַּדִּיק, מֻבְטָח לוֹ שֶׁיִּנָּצֵל. וְלָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה לְכֻלְּכֶם, בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד! בֹּאוּ נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, אַל נָא נִפְחַד מִכָּל אֵלּוּ מַלְאֲכֵי הַחַבָּלָה, זֶה רַק דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, בֹּאוּ נִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתִּתְבַּטֵּל הַטֻּמְאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

וְחַי בָּהֶם

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה
הָעוֹלָם, וְאֵינֶנּוּ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר עַל תּוֹרָה אָמְרוּ (יוֹמָא פה:): ״וָחַי בָּהֶם״ — וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם; כִּי הַתּוֹרָה מְחַיָּה אֶת הָאָדָם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בַּתּוֹרָה, הַתּוֹרָה מְחַיָּה אוֹתוֹ, וּמַכְנִיסָה בּוֹ תִּקְוָה, אַשְׁרֵי הַדָּבוּק בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתמ)

קוּנְטְרֵס

וְחַי בָּהֶם

א.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּמַצָּב מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, עַם יִשְׂרָאֵל אֵינָם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת וְאֶל מִי לִפְנוֹת. וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים, אֲשֶׁר הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְגַם בַּדּוֹר הַזֶּה שָׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַדְרִיךְ אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ נְכוֹנָה, אֵיךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי סוֹף כָּל סוֹף חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים צָפוּ וְרָאוּ מַה יִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת, עַד שֶׁבָּאוּ לְהַסְכָּמָה מֻחְלֶטֶת (עַיֵּן סוֹטָה מח:), שֶׁאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, יְהוּדִי אֵין לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ אֶלָּא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בָּרֵגַע שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים

לְגַמְרֵי; כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, עַד שֶׁאֵין הֵיכָן לִפְנוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא; כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ מֵגֵן עָלָיו בָּזֶה וּבַבָּא גַּם יַחַד. מִדַּת בְּטָחוֹן לִבְטֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין דָּבָר יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כִּי כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַחַיִּים שֶׁלּוֹ כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, כִּי לָמָּה בּוֹטֵחַ בַּה׳? מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, אָזַי שָׁם בְּטָחוֹנוֹ רַק בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁלִיךְ עָלָיו יְהָבוֹ, וְאָז חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא פה:) עַל הַפָּסוּק (וַיִּקְרָא יח, ה): "וָחַי בָּהֶם", וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַמִּצְוֹות, כְּדֵי לְהַזְכִּיר עַצְמֵנוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", הַמִּצְוֹות שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, זֶה כְּדֵי לִבְנוֹת לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ד'), עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יָבוֹא לְבִטָּחוֹן; כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כה:): לֹא נִתְּנָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, אֶלָּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה נִקְרָא "וְחַי בָּהֶם" זוֹ נִקְרֵאת חִיּוּת, כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, זוֹ הַחִיּוּת הָאֲמִתִּית, וְאָדָם זֶה אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר. כִּי לִפְנֵי שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם בִּטָּחוֹן, הוּא מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ שׁוֹמְעִים פִּגּוּעִים, הֲרִיגוֹת, אַלִּימוּת, שְׁחִיתוּת, גְּנֵבוֹת, וְאָדָם מִתְיָרֵא — מַה יִּהְיֶה?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן א'): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד. וְכֵן אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה יב, ב): "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד"; אֲבָל לְהַגִּיעַ לְבִטָּחוֹן אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּכָל שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, יוֹתֵר נִבְנֵית אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה, וְנִתְבַּסֵּס אֶצְלוֹ הַבִּטָּחוֹן. וְאַף שֶׁהַצַּדִּיקִים חוֹזְרִים עַל דָּבָר זֶה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עֲדַיִן לֹא מַסְפִּיק, כִּי בְּכָל רֶגַע שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵאֱמוּנָה, אָנוּ מְקַיְּמִים מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל יִחוּד הַוַ"ה, בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִבְנֵית לָנוּ הָאֱמוּנָה, בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָנוּ מַמְשִׁיכִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלֵינוּ. וְלָכֵן אוֹמֵר

רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד): הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים הָאֱמוּנָה בַּפֶּה, זֶה בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת עִקַּר דִּבּוּרֵינוּ; כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵין לָנוּ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְאָן אָנוּ שָׁבִים? רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף מִי מְחַיֶּה אוֹתָנוּ? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁמְּדַבֵּר תָּמִיד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר זֶה יַעֲזֹר לוֹ לַעֲבֹר עַל כָּל הַפְּחָדִים. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ט׳): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן נִצּוֹל מִדְּאָגָה; כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגוֹת חִנָּם, אֶלָּא יוֹדֵעַ שֶׁנִּמְצָא בְּיָדַיִם טוֹבוֹת — בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ; אָדָם הַבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן מַה זֶּה ״וָחַי **בָּהֶם**״ שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה? שֶׁהַתּוֹרָה מְחַיָּה אוֹתָנוּ, אִם אָנוּ שָׂמִים לֵב הֵיטֵב הֵיטֵב מִיהוּ נוֹתֵן הַתּוֹרָה — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן יֵשׁ לָנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ. וּכְדֻגְמַת אָדָם שֶׁלִּפְנֵי שֶׁאוֹכֵל אֵיזֶה מַאֲכָל — מְבָרֵךְ בְּרָכָה, וְכָל מַאֲכָל שֶׁחָבִיב עָלָיו, וְרוֹצֶה לְאָכְלוֹ — צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה.

כְּמוֹ־כֵן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִים לְבָרֵךְ עָלֶיהָ מֵחָדָשׁ בִּרְכוֹת הַתּוֹרָה, כִּי אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן רַשִׁ״י דְּבָרִים ו, ו): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, הַתּוֹרָה צְרִיכָה לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ בְּכָל יוֹם חֲדָשָׁה, הָאֱמוּנָה צְרִיכָה לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע כַּחֲדָשָׁה, אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּצְרִיכִים לְהִתְחַדֵּשׁ בָּזֶה, לֹא שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ כְּבָר וְכוּ׳, אֶלָּא אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ כְּלוּם, עַכְשָׁו אֲנִי מַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן רַשִׁ״י דְּבָרִים כו, טז) עַל קַבָּלַת הַתּוֹרָה: בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנַסְתָּ עִמּוֹ בַּבְּרִית; כָּל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהִנֵּה מְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, וְאִם אָדָם הוֹלֵךְ בְּצוּרָה כָּזוֹ, עָלָיו נֶאֱמַר: ״וְחַי בָּהֶם״, חַיָּיו עִם אֱמוּנָה, הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ. אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה; כִּי כָּל יְהוּדִי נֶאֱצָלָה נִשְׁמָתוֹ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְנִמְשֶׁכֶת תָּמִיד אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח אֵיךְ נִכְנָסִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים

בְּכָל פַּעַם שֶׁבְּנֵי־אָדָם אוֹמְרִים: הַלְוַאי הָיִיתִי נִכְנָס אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ וּמְסַפֵּר לוֹ הַכֹּל, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד): הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה הַפֶּה שֶׁלְּךָ, אִם אָדָם שׁוֹמֵר עַל פִּיו לֹא לְדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, עִם הַפֶּה הַזֶּה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נִכְנָס אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא ח׳): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב שׁוּם בְּרִיָּה, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בְּרִיּוֹת לְפָנָיו וְיִקַּבְּלֵם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִנְקֹם בָּנוּ, אֶלָּא חָפֵץ לִשְׁמֹעַ קוֹלֵנוּ, וְלָכֵן שׁוֹלֵחַ לָנוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְעַל־כֵּן הִגִּיעַ הַזְּמַן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵהַשְּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים, עַד מָתַי נִשְׁמָע בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה פְּגוּעִים?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה גַּם־כֵּן פּוֹרְחִים כְּרֶבַע שָׁעָה, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְהִנֵּה אָנוּ יוֹצְאִים מִפֹּה, וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהִתְפַּחֵד כָּל־כָּךְ מִכָּל דָּבָר?! הֲלֹא יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְאוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כט, טו), וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; הַזְּמַן כָּל־כָּךְ פּוֹרֵחַ,

כְּצִפּוֹר הָעָפָה, וּמַנִּיחָה צֵל, וְהַצֵּל עוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן. מִי שֶׁחַי בִּתְחוּשָׁה כָּזוֹ, שֶׁהַכֹּל זֶה אֶלְקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּטָחוֹן חָזָק, חַי חַיִּים נְעִימִים. לָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּטָחוֹן, סִימָן יב): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּטָחוֹן לֹא יִתְקַצְּרוּ יָמָיו; כִּי עִקַּר הַקִּצּוּר יָמִים בָּא מֵחֲמַת שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ פְּחָדִים — מַה וְאֵיךְ יִהְיֶה. אֲבָל אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — עוֹבֵר עַל הַכֹּל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים לב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים לב, א): ״רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּהַוָ״ה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ״, אֲפִלּוּ רָשָׁע וּבוֹטֵחַ בַּהַוָ״ה — חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ; כָּל־כָּךְ גְּדֻלָּה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ אִם אָדָם הוּא רָשָׁע, אֲבָל אִם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו חֶסֶד. אָדָם שֶׁחָטָא וְעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וּמַחְלִיט לְשַׁנּוֹת רַע מַעֲשָׂיו וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו יְשׁוּעוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי מד): כֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין, וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ־מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹמֵד תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד; כָּל־כָּךְ גְּדֻלָּה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּקַּח עַצְמֵנוּ

בְּיָדֵינוּ, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל צְרָכֵינוּ נְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַעֲזֹר לָנוּ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ב.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּלְהִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִכְנֶסֶת בּוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי יֵשׁ לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת. כִּי לִפְנֵי שֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הוּא מִסְתּוֹבֵב כְּמֵת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, אֵינָם יוֹדְעִים מָה עֵרֶךְ יֵשׁ לְחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמִּתְלוֹנְנִים וְקוֹבְלִים: לָמָּה נִבְרָאנוּ?! לָמָּה הֻצְרְכוּ הוֹרֵינוּ לַהֲבִיאֵנוּ לְזֶה הָעוֹלָם?! אֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלוּם! כָּל זֶה בָּא מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה מָלֵא אֱמוּנָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה זֶה אֱלֹקוּת, מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, כִּי דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי כָּל דַּקָּה וּשְׁנִיָּה הָיְתָה לוֹ תַּאֲוָה לִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יָכוֹל בְּמוֹ עֵינָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת וְהַחָמְרִיּוֹת לִרְאוֹת בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן

א׳), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִבְרָא לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ, לְהִתְבּוֹנֵן מִי מְחַיֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז הַחַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְאָדָם תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִלְּשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? קֹדֶם צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּעַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה. אֲבָל כְּפִי פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ, קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לִשְׂמֹחַ, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּכֹחַ עַל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, וּלְהַכְרִיחַ עַצְמֵנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד), שֶׁזּוֹ הָעֲבוֹדָה הֲכִי קָשָׁה לָאָדָם — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּצְרִיכִים לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת, וַאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁזֶּה מְבִיאוֹ לְעַצְלוּת, שֶׁעוֹזֵב עַצְמוֹ וְלֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְעָרֵב בְּשׁוּם עִנְיָן, אֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם אִישׁ, נִכְנָס בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ, יוֹשֵׁב בְּחֶדֶר בּוֹדֵד, הַכֹּל אָצְלוֹ שָׁחוֹר, אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, אֲשֶׁר זֶה בָּא רַק מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הָיָה מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו וְלִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחוֹ, וְשָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ק): בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, יְהֵא לִבְּךָ שָׂמֵחַ,

שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק, ב): "עִבְדוּ אֶת הַוְיָ"ה בְּשִׂמְחָה"; הַשִּׂמְחָה זוֹ הַגְּאֻלָּה. אֲבָל צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב'): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. אָדָם חוֹשֵׁב — הֵן אֱמֶת שֶׁזֶּהוּ דָּבָר נִפְלָא מְאֹד לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, אֲבָל הַיּוֹם עָבְרוּ עָלַי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, הֶפְסֵדִים, יֵשׁ לִי עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, הָיָה לִי רִיב עִם מִישֶׁהוּ, מָחָר אֲנִי מַבְטִיחַ שֶׁאֶהְיֶה בְּשִׂמְחָה, אוֹמְרִים לוֹ: לֹא, לֹא! אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. תַּתְחִיל עוֹד הַיּוֹם, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן עֶרֶב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים צה, ז): "הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ", אִם אַתֶּם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵין לָנוּ — רַק הַיּוֹם הַזֶּה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה, אֲבָל זוֹ עִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ, לַהֲפֹךְ אֶת הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל תּוֹךְ הַשִּׂמְחָה, וְזֶה יוֹצִיאֵנוּ מֵהַגָּלוּת וּמִכָּל הַצָּרוֹת. אֵיזֶה יְפֵי שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ, אֲשֶׁר זֶה מַדְבִּיקוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לא.): אֵין עוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל, אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! יֵשׁ לוֹ מְזוּזָה, הוֹלֵךְ בְּצִיצִית, בְּזָקָן וּפֵאוֹת, אוֹכֵל כָּשֵׁר, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה! וּכְשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בַּמִּצְוֹת שֶׁלּוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה טֹהַר

לְבָבוֹ, שֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לְאָלְקָיו. אִשָּׁה שֶׁהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, גּוֹרֶמֶת שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ עִם אִשָּׁה שֶׁלֹּא נִסְחֶפֶת אַחַר אָפְנַת הַגּוֹיִים, אֶלָּא הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וְלֹא רוֹאִים שׂוּם שַׂעֲרָה מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת כד.): שֵׂעָר בְּאִשָּׁה עֶרְוָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אוֹמֵר בְּסִפְרוֹ הַזֹּהַר (נָשׂא קכו): תּוּנְבָּא לֵיתָא עַל בַּר נָשׁ שֶׁמַּרְשֶׁה לְאִשְׁתּוֹ לֵילֵךְ בְּגִלּוּי שֵׂעָר, וְכָל הָעֲנִיּוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁבָּאוֹת בַּבַּיִת, הֵן מֵחֲמַת שֶׁהָאִשָּׁה אֵינָהּ הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁמְּכַסָּה שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, שׁוֹמֶרֶת טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה — אֵיזֶה יֹפִי הוּא זֶה! אֵיזֶה שָׂכָר תְּקַבֵּל; לְאִשָּׁה יוֹתֵר קָשֶׁה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הִיא מִסְתַּכֶּלֶת סָבִיב, וְרוֹאָה אֶת אָפְנַת הַגּוֹיִים הַמִּסְתּוֹבְבִים בִּפְרִיצוּת כְּחַיּוֹת, וְהִיא הוֹלֶכֶת בְּגַאֲוָה וּבְגָאוֹן בְּשַׂרְווּלִים אֲרֻכִּים, כְּבַת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה, שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בָּהּ. בָּזֶה הִיא מְמַלֵּאת אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְכֵן כָּל יְהוּדִי הַמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, יוֹצְאִים עָלָיו כְּרוּזִים בַּשָּׁמַיִם: אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לִמְדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ

אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יִהְיֶה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ. אִם אַתָּה כְּבָר עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה, תַּעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה, וּבָזֶה אַתָּה מְגַלֶּה שֶׁלִּבְּךָ שָׁלֵם עִם אֱלֹקֶיךָ. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אֲחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. אֵיזֶה יְפִי שֶׁל חַיִּים שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרָכָיו, הַצַּדִּיקִים מְבַקְּשִׁים אוֹתָנוּ, שֶׁנַּתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד, ב): ״שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָ״ה אֱלֹקֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ, קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְהוָ״ה״; אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ד׳): אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁרַק נָבוֹא אֵלָיו וּנְדַבֵּר לְפָנָיו. וְזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צָרָכֵינוּ. וּבָזֶה תִּלְוִיוֹת כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי כְּשֶׁאָדָם רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת

מִסּוֹפֵר הָגוּן. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי שֶׁתִּהְיֶה לִי מְזוּזָה כְּשֵׁרָה עַל דֶּלֶת בֵּיתִי, וְתִשְׁמֹר אוֹתִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי פֶּגַע וָנֶגַע בְּתוֹךְ בֵּיתִי. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלוֹת כְּשֵׁרִים בְּלִי שׁוּם פִּקָּפּוּק כְּלָל, וְלֹא יָבוֹא לְפִי שׁוּם מַאֲכָל שֶׁאֵינֶנּוּ כָּשֵׁר, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹלָעִים וַחֲרָקִים. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִשְׁמֹר שַׁבָּת וְלֹא לְחַלְלָהּ, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה כָּל הַשַּׁבָּת". אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר כָּךְ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תַּזְרִיעַ ה׳): אִם אַתֶּם מְשַׂמְּרִים אֶת הַמִּצְוֹות וְתִשְׂמְחוּ בָּהֶם, אֲנִי מוֹסִיף לָכֶם שִׂמְחָה; כִּי אֵין שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֶת זֹאת, הָיָה כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים.

ג.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְחַזֵּק תָּמִיד אֲחֵרִים וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַה זֶּה לְחַזֵּק יְהוּדִים אֲחֵרִים. לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, יֶשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֲנִיִּים, שֶׁאֵינָם מְסַיְּמִים אֶת יוֹמָם, וְהֵם מְלֵאֵי חוֹבוֹת, יֶשְׁנָם הוֹרִים שַׁכּוּלִים, יֶשְׁנָם אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, יֶשְׁנָם סוֹבְלֵי חֳלָאִים, וְיֶשְׁנָם סְתָם בְּנֵי־אָדָם

שְׁבוּרִים, וּכְשֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים לְחַזְּקָם וּלְעוֹדְדָם וּלְשַׂמְּחָם, וּלְהַשְׁלִים עִמָּהֶם, אֵין עוֹד מַעֲלָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. וּבְשִׁבִּיל זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין כֻּלָּם. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת י׃): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם; וְכֵן אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ. וְזֶה אָנוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת — שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי; בַּבַּיִת — הַבַּעַל לָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה לַבַּעַל, אֵיזוֹ שִׂמְחָה זוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם־בַּיִת, אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ מְרִיבוֹת בֵּינֵיהֶם, אֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְרַכֵּז בְּשׁוּם דָּבָר, מָרִים חַיֵּיהֶם מְאֹד, נוֹחֲלִים גֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַמָּוֶת טוֹב מֵחַיִּים כָּאֵלּוּ. וּלְהֶפֶךְ — מָתַי נֶאֱמַר "וָחַי בָּהֶם"? כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ, שֶׁעוֹשִׂים שָׁלוֹם־בַּיִת. אָנוּ עֵדִים הַיּוֹם לְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה קְטָטוֹת שֶׁנִּתְהַוּוֹת בְּבָתִּים, וְתוֹצְאוֹתֵיהֶן הֲרוֹת אָסוֹן, עַד כְּדֵי גֵּרוּשִׁין, וְהַכֹּל מַתְחִיל מִשְּׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים, מִוִּכּוּחִים, מִדִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר גּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ לְכָל הַצָּרוֹת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּין בְּנֵי הַזּוּג, וְגוֹרְמִים לָהֶם לְהִתְגָּרֵשׁ. בְּשָׁעָה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁיֶּשְׁנָם צַדִּיקִים הַמּוֹסְרִים נַפְשָׁם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּבַּיִת, וְאֵינָם מְעוֹדְדִים גֵּרוּשִׁין. קוֹרֶה שֶׁרַבִּים, וּבְוַדַּאי אֵין זֶה טוֹב, אֲבָל אִם כְּבָר יֶשְׁנָן אִי הֲבָנוֹת, מִצְוָה גְּדוֹלָה

לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נג:): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שְׁמִי יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְכִּים שֶׁיִּמְחוּ אֶת שְׁמוֹ, הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּבַּיִת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא יִתְרוֹ יז), הִנֵּה מָצִינוּ שֶׁעַל אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ אָסוּר לְהָנִיף בַּרְזֶל. וּמָה אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁאֵינָן רוֹאוֹת, אֵינָן שׁוֹמְעוֹת וְאֵינָן מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם, אָמְרָה תּוֹרָה: לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל, הַמַּטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו; עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת שָׁלוֹם־בַּיִת, זוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים. אָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים מְזַעְזְעִים, וְשׁוֹאֲלִים; לָמָּה זֶה מַגִּיעַ לָנוּ?! מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא הָיָה בְּיָדֵינוּ הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא עָשִׂינוּ, אִם לֹא הָיָה לָנוּ הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים וְלֹא דִּרְבַּנּוּ אֶת זֹאת, יְכוֹלִים לָגוּר בְּיַחַד בְּבִנְיָן מְשֻׁתָּף, וְלֹא לְדַבֵּר עִם שְׁכֵנִים, לָרִיב עִמָּהֶם בַּעֲבוּר הֶבְלֵי הַבָּלִים וְכוּ׳, הַיִתָּכֵן?! הֵן זוֹ עֲצַת הַסָּמ״ךְ־מ״ם — לְהַרְבּוֹת בְּמִפְלָגוֹת, פֶּלֶג, פֶּלֶג, לְפַלֵּג אֶת הָעָם. הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד, עַל־יְדֵי שִׁמְחַת הַמִּצְוֹת, נִרְאֶה לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹת, נִשְׁתַּדֵּל שֶׁיּוֹתֵר יְהוּדִים יָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לְהַכְנִיס אַהֲבָה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, מָה אִכְפַּת לִי דֶּרֶךְ מִי הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה?! הָעִקָּר שֶׁהוּא

חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי זֹאת כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה הִיא רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא אֶל בְּנֵי־אָדָם, לֹא אִכְפַּת לִי עַל־יְדֵי מִי יֵשׁ לִפְלוֹנִי הִתְעוֹרְרוּת, אֲנִי צָרִיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה רַק אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם. וְאִם תֵּלְכוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז תִּהְיוּ בְּשָׁלוֹם זֶה עִם זֶה, וְתַעַזְרוּ זֶה לָזֶה.

ד.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַל־יְדֵי הַחֶסֶד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, זוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר. לָמָּה בָּאנוּ לָזֶה הָעוֹלָם? לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בֹּא מב.): בְּגִין דְּאִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ; כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פָּנִים אֶל פָּנִים, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּכָל דָּבָר אֶת הָרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אֶת זֶה הַדָּבָר, וְאָז נֹאהַב אֶת כָּל אֶחָד, וְנִגְמֹל חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב אֶלֶף קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם. אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַחֶסֶד

שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם יְהוּדִי שֵׁנִי, שָׁוֶה אֶצְלִי יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב לְפָנַי שְׁלֹמֹה. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים, וַיִּרְבּוּ בַּעֲשִׂית חֶסֶד זֶה עִם זֶה. אַךְ אָנוּ עֲדַיִן רְחוֹקִים מִזֶּה, וְלֹא נַטְעָה אֶת עַצְמֵנוּ, הַאִם הֻרְגַּלְנוּ לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם?! יָכוֹל לַעֲבֹר אָדָם בָּרְחוֹב וּלְהָפֵגֵשׁ עִם מֵאוֹת אֲנָשִׁים, וְלֹא יַקְדִּים לָהֶם שָׁלוֹם, וְעוֹד תִּהְיֶה בְּלִבּוֹ טִינָה עֲלֵיהֶם, לָמָּה לֹא הִקְדִּימוּ הֵם לוֹ שָׁלוֹם. אָדָם שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ מַה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתָנוּ, אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל־כֵּן מַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם. וּמַהִי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא טז): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, וְאֵיךְ? אִם נְדַבֵּר אֵלָיו, וְאִם תָּמִיד יִהְיֶה בְּפִינוּ מִלָּה טוֹבָה לַזּוּלַת. וְזֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְקַיֵּם; אֶחָד יֵשׁ לוֹ חֲנוּת, תַּקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל קוֹנֶה שֶׁנִּכְנָס אֶצְלְךָ, תֹּאמַר: "בָּרוּךְ הַבָּא", "אֵיךְ אַתָּה מַרְגִּישׁ?!" "מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ?!" "הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתְּךָ" וְכוּ' וְכוּ', וְכָךְ נִכְנָסִים בְּשִׂיחָה עִם אָדָם, וְלֹא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, וְיִפְתַּח אֶת לִבּוֹ הַכָּאוּב; הַיּוֹם יֶשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְחַפְּשִׂים אָדָם שֶׁיּוּכְלוּ לְדַבֵּר אִתּוֹ

וּלְסַפֵּר לוֹ מַה שֶּׁמֵּעִיק וּמֵצִיק לוֹ, אַךְ מִסְכְּנִים, אֵין לָהֶם אֶל מִי לְדַבֵּר. וְלָמָּה לָנוּ לֵילֵךְ רָחוֹק?! בֹּאוּ נַתְחִיל בַּבַּיִת, יֵשׁ לָנוּ אַבָּא וְאִמָּא קְשִׁישִׁים, הַאִם אָנוּ הוֹלְכִים לְבַקְּרָם?! יָכוֹל לַחֲלֹף שָׁבוּעַ, שְׁבוּעַיִם, חֹדֶשׁ, וְלֹא הָלַכְנוּ אֲלֵיהֶם. הוֹרִים יְקָרִים, שֶׁגִּדְּלוּ אוֹתָנוּ, נָתְנוּ לָנוּ מִכָּל טוּב, וְיכוֹלִים לַעֲבֹר שָׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא נִרְאֶה פְּנֵיהֶם, הֲכִיצַד?! וְעַל־כָּל־פָּנִים לְצַלְצֵל אֲלֵיהֶם בַּטֶּלֶפוֹן, וּלְשָׁאֲלָם לִשְׁלוֹמָם, גַּם זֹאת אֵין עוֹשִׂים, בְּשָׂעָה שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ב׳), שֶׁמִּצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם הִיא מֵהַחֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, כז): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם אֶלָּא שֶׁיְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ. הַאִם אָנוּ מְכַבְּדִים אוֹתָם?! וּלְבַל יִהְיוּ לָנוּ טְעָנוֹת אַחַר־כָּךְ לָמָּה יְלָדֵינוּ מְצִיקִים לָנוּ, לָמָּה אֵינָנוּ רוֹוִים נַחַת מֵהֶם, לָמָּה הֵם בּוֹרְחִים וְעוֹזְבִים אוֹתָנוּ, וּבְכָל יוֹם מְצַלְצְלִים אֵלֵינוּ מִמּוֹסָדוֹת הַלִּמּוּד עַל הִתְנַהֲגוּתָם הַבִּלְתִּי נְאוֹתָה. הֲלֹא גַּם אָנוּ אֵינָנוּ מְכַבְּדִים אֶת הוֹרֵינוּ, וְעַל־כֵּן נֵלֵךְ וּנְבַקֵּשׁ מְחִילָה וּסְלִיחָה מֵהֶם, וְנַתְחִיל לְכַבְּדָם, וּלְגָרֵם לָהֶם קוֹרַת רוּחַ, וּלְהַשְׁבִּיעָם רֹב נַחַת, אֲשֶׁר זוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ דַּרְתִּי

בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי (קִדּוּשִׁין ל:). הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דָּר בְּמָקוֹם שֶׁמְּכַבְּדִים אָב וָאֵם, וּלְהֶפֶךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, מְגָרְשִׁים, כְּבְיָכוֹל, אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אִם אָנוּ מְדַבְּרִים מִשָּׁלוֹם וְאַהֲבָה, צְדָקָה וָחֶסֶד, צְרִיכִים תְּחִלָּה לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, וְלֹא יַעֲבֹר יוֹם אֶחָד שֶׁלֹּא נְבַקְּרָם, וְאִם אָנוּ גָּרִים בְּעִיר אַחֶרֶת, לְכָל הַפָּחוֹת לְצַלְצֵל אֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, לָמָּה יֵשׁ לָנוּ פְּנַאי לְדַבֵּר עִם כָּל הַמִּי וָמִי, וְרַק לַהוֹרִים אֵין לָנוּ זְמַן?! וְכַאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַהוֹרִים, וְנִשְׁאַל לִשְׁלוֹמָם, וְנַעֲזֹר לָהֶם, הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ יִרְאוּ דֶּגְמָא חַיָּה מַה זֶּה כִּבּוּד הוֹרִים, וַאֲזַי גַּם הֵם יִשְׁמְרוּ בִּכְבוֹדֵנוּ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֵפֶר נוֹ): שׁוּתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא אוֹ דְּאָבוּהּ אוֹ דְּאִמֵּיהּ; אִם הַיְלָדִים מְדַבְּרִים דְּבַר מָה, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת זֹאת בַּבַּיִת. וְלָכֵן חִנּוּךְ הַיְנוּ לְחַנֵּךְ עַצְמוֹ קֹדֶם, אִם נִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ מִמְּרִיבוֹת, מִמַּחֲלֹקֶת, מֵאִי הֲבָנוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, נִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ לֹא לְהָצִיק לִשְׁכֵנִים, וְאַדְרַבָּה נַעֲזֹרֵם כְּכָל יְכָלְתֵּנוּ, אֵיזֶה יִפְי שֶׁל חַיִּים הוּא זֶה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְחַי בָּהֶם". שְׁכֵנִים חַיִּים בְּצַוָּתָא בְּאַהֲבָה וְרֵעוּת, אֲשֶׁר עַל זֶה אָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כז, י): "טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק"; יֵשׁ לִי אָח בְּחוּץ לָאָרֶץ, אוֹ בְּעִיר רְחוֹקָה, וְיֵשׁ לִי שָׁכֵן קָרוֹב בַּבִּנְיָן שֶׁלִּי, טוֹב לִחְיוֹת עִמּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם,

שְׁכֵנִים שֶׁחַיִּים בְּאַחֲוָה וּבְרֵעוּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא לָגוּר בִּשְׁכוּנָתָם, וּמַרְגִּישִׁים חַיִּים אֲחֵרִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וָחַי בָּהֶם"; וּבֶאֱמֶת כֻּלָּנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לָזֶה, אִם רַק נִלֵּךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֶסֶד, לְהַרְבּוֹת בְּחֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת, לַעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, וּבִפְרָט עַכְשָׁו, שֶׁלְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה תִּינוֹקוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ, מְסְכָּנִים, לֹא קִבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, מְסְכָּנִים, מְסְתּוֹבְבִים בְּתֹהוּ וָבֹהוּ, בְּהֶבֶל וָרִיק, לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַרְגִּישִׁים טַעַם הַחַיִּים, מְשְׁתַּמְּשִׁים בְּסַמִּים וּבְסַכִּינִים, בַּר מִינָן, וְאִם נְקָרְבָם אֶל הַתּוֹרָה וְנַטְעִימָם מֵחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, שֶׁל יַהֲדוּת וֶאֱמוּנָה, זֶהוּ הַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם. עַל־כֵּן נִשְׁתַּדֵּל לְהַזְמִינָם לְבֵיתֵנוּ לְשַׁבָּת, נְזַכֶּה אוֹתָם בְּמִצְוַת תְּפִלִּין, צִיצִית, צְדָקָה וְכוּ', נַרְאֶה לָהֶם אַהֲבָה, וְנִזְכֶּה לְהַחֲזִיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה. וְזֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה — שֶׁנַּחֲזִיק עַצְמֵנוּ יַחַד, וְנַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְזֶה "וָחַי בָּהֶם", זֶה נִקְרָא חַיִּים, מַסְפִּיק הַשְּׁנָאָה, מַסְפִּיק הַסָּתוֹת הַסָּמ"ךְ־מֵ"ם שָׁתַל שְׁלִיחָיו בְּכָל מוֹשָׁבָה, בְּכָל עִיר, בְּכָל מְדִינָה, לַעֲשׂוֹת פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עָלֵינוּ בְּכֹחַ הַתּוֹרָה וְחָכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֹחַ צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לָלֶכֶת וּלְהַשְׁפִּיעַ עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְרֹשֶׁם יַלְדֵיהֶם בְּמוֹסָדוֹת שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁיְּקַבְּלוּ חִנּוּךְ עַל בִּרְכֵּי

הַיַּהֲדוּת, עַל יְסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה הַצְּרוּפָה. הָבָה נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כֻּלָּם, וְאָז נִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁרֶה בֵּינֵינוּ, וְיִשְׁמֹר אוֹתָנוּ. לָמָּה קוֹרוֹת לָנוּ כָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ? מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְגָרְשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִתָּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא, יז): "הֲלֹא כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי וּמְצָאֻנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה", מְגָרְשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִתָּנוּ, עַל־כֵּן אָנוּ סוֹבְלִים סֵבֶל, כִּי אִם הָיִינוּ מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה בְּאַחְדוּת אַחַת, וּמְחַזְּקִים אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָיוּ לוֹמְדִים מֵאִתָּנוּ, וְעוֹזְבִים אוֹתָנוּ. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ו'): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה וְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, אָמַר הַמָּקוֹם, כְּבָיְכוֹל, אֵינִי יָכוֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם; רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֲנָשִׁים הִדְרְדְּרוּ עַד עֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל אִם אוֹחֲזִים עַצְמָם בְּיַחַד, לֹא יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֹנֶשׁ, כִּי אֶצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָשׁוּב מְאֹד אַחְדוּת וְאַהֲבָה. וְלָכֵן הָבָה נַפְסִיק עִם הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת, שֶׁאָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם בִּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, אֲשֶׁר מְמַלְּאִים אָזְנֵינוּ עִם שֶׁקֶר וְכָזָב, וְעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם. יֶשְׁנָם כָּאֵלּוּ הַמְקַבְּלִים מַשְׁכּוֹרוֹת 'שְׁמֵנוֹת', וְכָל עֲבוֹדָתָם — רַק הֶסָּתוֹת, לְהָסִית זֶה נֶגֶד זֶה וְכוּ'. הָבָה נִגָּלֶה כָּל־כָּךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכֻלָּם, עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּל כָּל הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת, וְנֹאהַב זֶה אֶת זֶה, וְנִשְׂמַח זֶה עִם

זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

רְוַח בָּטוּחַ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם, אֲשֶׁר הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ,
וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה
עֲצוּמָה, וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ לְמַעֲלָתוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: בָּזֶה שֶׁאָדָם מִקְרָב אֶל הַצַּדִּיק, זֶהוּ רֶוַח בָּטוּחַ, כִּי הַצַּדִּיק תָּמִיד יְחַזֵּק וְיעוֹדֵד וְישַׂמֵּח אוֹתוֹ, וְיוֹרֵהוּ דֶּרֶךְ קַלָּה אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מִקְרָב אֶל צַדִּיק אֱמִתִּי, הַמֵּבִין אוֹתוֹ וּמְקָרְבוֹ אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתמא)

קוּנְטְרֵס

רֻוַח בָּטוּחַ

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נה): רֻוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת מִשֶּׁלּוֹ, רַק מַה שֶּׁהֻכְשַׁר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם זֶה יָכוֹל לְהַרְוִיחַ ״רֻוַח בָּטוּחַ״. אָנוּ רוֹאִים בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק, עָלָיו לְהִתְיַגֵּעַ עַד שֶׁמּוֹצֵא מָקוֹם, וּכְשֶׁמּוֹצֵא מָקוֹם, צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ כֶּסֶף לְשָׂכְרוֹ, וְאַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ לְהָכִין אֶת הַמָּקוֹם, וְאַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לִקְנוֹת סְחוֹרָה, וְכֵן לִדְאוֹג לַאֲנָשִׁים שֶׁיַּעַזְרוּ לוֹ לְסַדֵּר אֶת הַסְּחוֹרָה וְכוּ׳, וְעַד שֶׁמַּמְתִּין שֶׁיִּכָּנֵס אֵיזֶה קוֹנֶה, עָלָיו לְהַשְׁקִיעַ הוֹן תּוֹעֲפוֹת עַל סְפֵק סְפֵקָא רֻוַח, וְהִנֵּה הֻכְשַׁר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא ״רֻוַח בָּטוּחַ״, שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לְהַשְׁקִיעַ כְּלוּם, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מְצֻוָּה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; אָדָם שֶׁשָּׂמֵחַ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. אֲבָל

זֶה בָּא לָאָדָם מִאַד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הַטֶּבַע שֶׁלּוֹ לְהִמָּשֵׁךְ אֶל עַצְבוּת, אֶל מְרִירוּת וְאֶל דְּכָאוֹן. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְזוֹ עֲבֵרָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁהוּא בְּעַצְבוּת. וּבָזֶה שֶׁשָּׂמֵחַ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וְזֶה הָעֵסֶק הַגָּבֹהַּ בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ — לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד): כְּשֶׁיְּהוּדִי מְקַיֵּם מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, יֵשׁ כֹּחַ בַּמִּצְוָה לָלֶכֶת מֵעוֹלָם אֶל עוֹלָם, עַד רוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים. וְאָדָם שֶׁנִּמְצָא בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, אִם הוּא מְקַיֵּם מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, הַמִּצְוָה תּוֹצִיאוֹ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, מֵהַקְּלִפּוֹת שֶׁמְּסַבְּבוֹת אוֹתוֹ, וְיַעֲלֶה עַד עוֹלָם הָאֲצִילוּת; כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹת יְכוֹלִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִנַּפְשִׁין, רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, וּלְהַגִּיעַ לְרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. אָדָם אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ כְּלוּם, רַק לִהְיוֹת שָׂמֵחַ שֶׁהוּא יְהוּדִי, וְלָכֵן אָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם בְּרָכָה: ״שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי״. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳), שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר — שֶׁזָּכִיתִי לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, כִּי מֶה הָיִיתִי עוֹשֶׂה, אִם הָיִיתִי נִבְרָא אֵיזֶה גּוֹי?! נִמְצָא, שֶׁהַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת, וְאָדָם שֶׁשָּׂמֵחַ עִם

הַמִּצְוֹות, זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לְמַעְלָה, וְזֶהוּ "רֽוַח בָּטוּחַ". כִּי כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד), שֶׁגַּם חַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחֳלָאִים רָעִים שֶׁבָּאִים לָאָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה תָּמִיד שָׂמֵחַ, אַף פַּעַם לֹא הָיָה חוֹלֶה. אֲבָל טֶבַע הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן ג'):

בִּרְבוֹת הַשִּׂמְחָה, נִתְחַזֵּק כֹּחַ הַשִּׂכְלִי, וְהַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה סְבָּה גְּדוֹלָה לְשִׂמְחַת הַלֵּב, וּלְהַרְחִיק הָעַצְבוּת וְהַדְּאָגָה. רוֹאִים חוֹלֶה, בַּר מִינָן, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ הֵפֶךְ רְצוֹנוֹ, אֲבָל אִם הוּא שָׂמֵחַ — הַכֹּל מִשְׁתַּנֶּה אֶצְלוֹ, כָּל מַעֲרֶכֶת הָעִכּוּל מֻשְׁפַּעַת מִשִּׂמְחָה, וְזֶה "רֽוַח בָּטוּחַ" שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ כְּלוּם, רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה שֶׁזָּכִיתָ לְהִבָּרֵא יְהוּדִי. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָה אַחַת, עָלָיו לִהְיוֹת שָׂמֵחַ כָּל־כָּךְ, שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א'): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לֵאלֹקָיו; כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, בָּזֶה מוֹכִיחַ בַּעֲלִיל שֶׁלִּבּוֹ טָהוֹר, וְהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ח'): לִמְדָתְךָ

תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יִהְיֶה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ. וְלָמָּה אֵינֵנוּ שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים? אֵין זֹאת אֶלָּא מֵהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁמְּסוֹבְבוֹת אוֹתָנוּ. כִּי בֶּאֱמֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁל כָּל יְהוּדִי, זֶה רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְתַכְלִית הַנְּשָׁמָה, שֶׁתִּהְיֶה דְּבוּקָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת לָזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת, תֵּכֶף־וּמִיָּד נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא כְּבָר נִכְנָס בְּדִכְאוֹן, בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וּמִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו. וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת כָּל הָאָדָם, וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פה:): וְחַי בָּהֶם (וַיִּקְרָא יח, ה) — וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם; תַּכְלִית הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות — לִחְיוֹת חַיִּים רוּחָנִיִּים, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא טז): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, שֶׁנְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אַפִּלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ, מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; וְלָכֵן לָמָּה אֵינֵנוּ שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים? כִּי אֵין לָנוּ אֱמוּנָה בְּעַצְמֵנוּ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא):

כְּמוֹ שֶׁאָדָם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֵאלֹקוּת זֶה הַכֹּל, כָּךְ צָרִיךְ אָדָם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה, וְאָז אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁמְּקַיֵּם — חֲשִׁיבוּתָהּ הִיא לְאֵין עֵרֶךְ, הָיָה מְאֻשָּׁר מְאֹד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ו׳): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַלְאָךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה אָדָם שְׁתֵּי מִצְוֹות, נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁנֵי מַלְאָכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹות — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲצִי מַחֲנֵהוּ. אִם יְהוּדִי הָיָה יוֹדֵעַ מַה זּוֹ מִצְוָה — הָיָה רוֹקֵד כָּל הַיּוֹם מִשִּׂמְחָה.

יְהוּדִי הַזּוֹכֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! יֵשׁ לוֹ שְׁמִירָה לַבַּיִת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין יַעֲקוֹב שְׁמוֹת רכט): מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם — הוּא יוֹשֵׁב בִּפְנִים, וַעֲבָדָיו שׁוֹמְרִים עָלָיו מִבַּחוּץ, לֹא־כֵן עַם יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בִּפְנִים, וּמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים יוֹשֵׁב בַּחוּץ וְשׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם, שֶׁזּוֹ מִצְוַת מְזוּזָה, שֶׁהִיא עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, וּמַה כָּתוּב בָּהּ? ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״. לְאֵיזֶה יְהוּדִי אֵין מְזוּזָה?! וְאִם־כֵּן אָדָם

צָרִיךְ לִשְׁמֹחַ בָּזֶה, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ, שֶׁיַּנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה וְיִנַּשֵּׁק אוֹתָהּ, וְיִבַּקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ: "**רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִנֵּה אֲנִי יוֹצֵא, תִּשְׁמֹר אוֹתִי בַּדֶּרֶךְ מִכָּל פֶּגַע רַע, מִכָּל מִינֵי מִקְרִים רָעִים, מִמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית, מִפִּגּוּעִים, מִתְּאֻנּוֹת דְּרָכִים**"; וּכְשֶׁחוֹזֵר אֶל פֶּתַח בֵּיתוֹ, שֶׁיַּחֲזִיק יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה, וְיִתֵּן תּוֹדָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהֶחֱזִירוֹ בָּרִיא וְשָׁלֵם, וְיִנַּשֵּׁק לַמְּזוּזָה. אִם אָדָם הָיָה מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִחְיוֹת בְּצוּרָה כָּזוֹ — הָיָה שָׂמֵחַ תָּמִיד, כִּי מַה הִפְסִיד בְּזֶה הָעוֹלָם?! יֵשׁ לוֹ מַתָּנָה — מִצְוַת מְזוּזָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִבַּחוּץ. מִכָּל שֶׁכֵּן יְהוּדִי שֶׁזּוֹכֶה וְיֵשׁ לוֹ זָקָן וּפֵאוֹת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! יֵשׁ לוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים, הוּא מְקַיֵּם אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. יְהוּדִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּכָל יוֹם עִם צִיצִית, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! יְהוּדִי הַמִּתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין בְּכָל יוֹם, זֶהוּ הַכֶּתֶר שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! יְהוּדִי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת וְשָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, נִמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע עַל כָּל הַשָּׁבוּעַ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן א'): בִּרְכַּת הַוָּיָ"ה הִיא תַּעֲשִׁיר — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת. כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, הוּא זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אֲזַי נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע לְכָל הַשָּׁבוּעַ. כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה וְאוֹכֵל רַק כָּשֵׁר, וְנִזְהָר לֹא לֶאֱכֹל מַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא לוֹ! וְלָכֵן יֵשׁ לָנוּ "רֻוַח בָּטוּחַ" בַּיָּד, וְאֵין צְרִיכִים

לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה, רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְבַסּוֹף הַסָּמ״ךְ־מ״ם שׁוֹבֵר אוֹתָנוּ, וּמַכְנִיס בָּנוּ עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁקָּשֶׁה לָנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְיֵשׁ לָנוּ כָּל מִינֵי תֵּרוּצִים לָמָּה אֲנוּ בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת — מֵחֲמַת חֶסְרוֹן פַּרְנָסָה, חוֹבוֹת, צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, וּשְׁאָר דְּאָגוֹת וְכוּ׳, בְּשָׁעָה שֶׁהַנָּה לְפָנֵינוּ ״רֵוַח בָּטוּחַ״.

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ט׳): ״שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע״ — זוֹ אֶסְתֵּר, שֶׁהָיְתָה עֲסוּקָה בְּמִצְוַת בִּעוּר חָמֵץ. מַה הַקֶּשֶׁר? אֶלָּא אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין קלט.): אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? ״וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא״. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נו): אֶסְתֵּר זֶה סוֹד הַהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה. אָדָם נוֹפֵל בְּחַיָּיו וְנִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, וְנִכְנָס בַּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה, עַד שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא בִּכְלַל רָחוֹק כָּל־כָּךְ, שֶׁנֶּעֱלָם מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם הוּא יִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָרְדֳּכַי, הוּא יְגַלֶּה לוֹ שֶׁבְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה — גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאַדְרַבָּה, שָׁם בַּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה יֵשׁ תּוֹרָה גְּנוּזָה, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, שֶׁזּוֹ מְגִלַּת אֶסְתֵּר, אֶסְתֵּר מְגַלָּה אֶת הַהַסְתָּרָה. הָמָן הָרָשָׁע רָצָה

לְהַכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל מְרִירוּת, עַצְבוּת וְדָאוֹן, כִּי עָשָׂה עַצְמוֹ עֲבוּדָה זָרָה, וְרָצָה שֶׁכָּל אֶחָד יִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. זֶה לְעֻמַּת זֶה מָרְדָּכַי הַצַּדִּיק נִקְרָא אִישׁ יְהוּדִי, שֶׁכּוֹפֵר בַּעֲבוֹדָה זָרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מְגִלָּה יג.): כָּל הַכּוֹפֵר בַּעֲבוֹדָה זָרָה נִקְרָא יְהוּדִי; מָרְדָּכַי הַצַּדִּיק גִּלָּה וּפֵרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהֶם: "מַה לָּכֶם לִפְחֹד מֵהָמָן־עֲמָלֵק, בֹּאוּ נִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא"! הוּא יָצָא לִרְחוֹב הָעִיר, "וַיִּזְעַק זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה", הֶרְאָה לְעַם יִשְׂרָאֵל מַה זּוֹ תְּפִלָּה — "רוַח בָּטוּחַ", יְהוּדִי אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה, רַק לִפְתֹּחַ פִּיו וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִנֵּה הוּא כְּבָר נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פד): הֵיכָן הַשַּׁעַר וּמַהוּ הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁיְּהוּדִי מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין עוֹד שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים ק'): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יְהֵא לִבּוֹ שָׂמֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "עִבְדוּ אֶת הַוָ"ה בְּשִׂמְחָה". אָדָם נִמְצָא בְּתַכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת, בְּתַכְלִית הַחָמְרִיּוּת, מָלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, וְאִם הוּא בָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו, זֶה "רוַח בָּטוּחַ". וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה לָנוּ, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא סְתָם,

אֶלָּא לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳): עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהֵיכַל מֶלֶךְ; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ — נִתְרַחֵב לוֹ הַלֵּב וְהַדַּעַת, וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, תְּפִלָּה, סִימָן פא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמְתֻקָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁיְּהוּדִי בָּא וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בְּשִׂמְחָה: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ, לֹא אֶעֱזֹב אוֹתָךְ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּתְגַּלֶּה אֵלַי, אַף שֶׁחָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, תְּמְחֹל לִי, כִּי אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ, לֹא רָצִיתִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת?! שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלַי״, וּכְשֶׁיְּהוּדִי מִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַטֵּל אֶת כָּל הַגְּזֵרֵי דִּינִים שֶׁגָּזְרוּ עָלָיו, וְכָל אֵלּוּ שֶׁלּוֹחֲצִים אוֹתוֹ — מִתְבַּטְּלִים, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן נז): מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ וּפוֹקֵד אֶת לוֹחֲצָיו.

וְלָכֵן לָמָּה שֶׁלֹּא נַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר

אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁאָדָם שׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל דִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — זוֹ הַצְלָחָה נִצְחִית. אָנוּ נִמְצָאִים בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי הַזֶּה, הַמָּלֵא הַסְּתָרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת, וְאָנוּ מְלֵאֵי עֲצָבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וּלְפֶתַע אָנוּ מִתְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה, וּמַתְחִילִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף שֶׁאָנוּ בְּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה, אָנוּ מַתְחִילִים לָשִׂיחַ בֵּינֵינוּ לְבֵין קוֹנֵנוּ, אֲזַי נִתְגַּלֶּה לָנוּ, שֶׁדַּיְקָא בְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה, שָׁם יֵשׁ אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וְזוֹ הָיְתָה עֲבוֹדָתָהּ שֶׁל אֶסְתֵּר, בְּשָׁעָה שֶׁהָמָן הָרָשָׁע הִכְנִיס פַּחַד בְּעַם יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי הַגְּזֵרוֹת שֶׁגָּזַר — לְהַשְׁמִיד, לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן, טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד, הִיא עָסְקָה אָז בְּבִעוּר חָמֵץ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): חָמֵץ זֶה חִמּוּץ הַמֹּחַ, כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לַחְשֹׁב הַרְבֵּה: ״מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, מַה נַּעֲשֶׂה וְאֵיךְ נַעֲשֶׂה?!״ זֶה חִמּוּץ הַמֹּחַ, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה?! אָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת לִהְיוֹת זָרִיז, לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר, רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל הַתָּכְנִיּוֹת שֶׁאָנוּ מְתַכְנְנִים — הַכֹּל הֶבֶל וְדִמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, אֲנָשִׁים רָצִים וּמְתְרוֹצְצִים לְהַשִּׂיג מַסֶּכָה וְכוּ׳, עוֹמְדִים בַּתּוֹר

שָׁעוֹת לְקַבֵּל מַסֵּכָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אוֹמֶרֶת: "אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם", אִם לֹא תָּבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוּם דָּבָר לֹא יַעֲזֹר, יֵשׁ לְךָ "רֻוַח בָּטוּחַ" — לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נה): כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְחַבֵּא בְּצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ דָּבָר. וְאֶסְתֵּר עָסְקָה בְּבִעוּר חָמֵץ, לְהוֹצִיא אֶת חֲמוּץ הַמַּחַ מֵאִתָּנוּ. מֶה הָיְתָה קְלִפַּת הָמָן־עֲמָלֵק, אֵיךְ הִפְחִיד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל? עַל־יְדֵי הַפְּלוּגִים, שֶׁהֵקִים מִפְלָגוֹת, פֶּלֶג, פֶּלֶג. וְלָכֵן אָמַר (אֶסְתֵּר ג, ח): "יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים", לֹא־כֵן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה שֶׁעָסְקָה בְּבִעוּר חָמֵץ, אָמְרָה לְמָרְדֳּכַי הַצַּדִּיק: "לֵךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים", אִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר עַל שׂוֹנְאֵינוּ וּמִתְנַגְּדֵינוּ, אִם אָנוּ רוֹצִים לְבַטֵּל אֶת כָּל הַגְּזֵרוֹת רָעוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ עָלֵינוּ, זֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד, וְיֹאהֲבוּ זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לִתְפִלָּה, שֶׁהִיא הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לְהַגִּיעַ, אֶלָּא עַל־יְדֵי אַחְדוּת וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ "רֻוַח בָּטוּחַ" — רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה, וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלוֹמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ וְרוֹצֶה רַק אוֹתְךָ, וְחָפֵץ לְהַכְלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא", מַה הִפְסַדְתָּ?! פָּתַחְתָּ אֶת הַפֶּה — יֵשׁ לְךָ "רֻוַח בָּטוּחַ".

אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לָזֶה, רַק עַל־יְדֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רלט), שֶׁהָאַרַ"י זַ"ל תִּקֵּן, שֶׁכָּל יְהוּדִי יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קֹדֶם הַתְּפִלָּה מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ", כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לִתְפִלָּה, רַק עַל־יְדֵי שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): "אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם", וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵקִצִין פֶּרֶק ג'): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; וּמָה עוֹשֶׂה הַסָּמ"ךְ־מ"ם? מֵסִית וּמַדִּיחַ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁתִּהְיֶינָה מְרִיבוֹת, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת הַבָּתִּים בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל — הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהוּא בּוֹנֶה וַחֲבֵרוֹ מַחֲרִיב וְכוּ', וּמִי אָמַר כָּזֹאת?! אוּלַי חֲבֵרְךָ בּוֹנֶה וְאַתָּה מַחֲרִיב וְכוּ' וְכוּ', הַמַּחֲלֹקֶת זוֹ הַקִּלְקָפָה הֲכִי קָשָׁה, וְאֵין עוֹד דָּבָר כָּל־כָּךְ מַזִּיק לָאָדָם כְּמַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט מְלָכִים קסו), שֶׁהָיוּ מְבַקְּשִׁים לְהַתִּיר דָּמָן שֶׁל בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר זֶהוּ הַדָּבָר הַמְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר, שֶׁיְּהוּדִים יָרִיבוּ זֶה עִם זֶה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת יג:): "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" — לֹא תַעֲשׂוּ אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת; אָסוּר לְהַפְרֵד מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא צְרִיכִים לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְכָל כֹּחוֹ שֶׁל הַסָּמ"ךְ־מ"ם 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל'. וְאִם רוֹצִים לְבַטֵּל אֶת

עַמָּלֵק, אֶת הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, שָׁרוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, זֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת. וְאֵיךְ זוֹכִים לְאַחְדוּת? רַק עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ הֲוָיָ״ה הַמַּמְלָכָה״ — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק; בָּזֶה שֶׁמְּגַלִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ לוֹחֲמִים מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק.

וְלָכֵן בֹּאוּ וְנַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה אֲמִתִּית, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אַף שֶׁאָנוּ מַרְגִּישִׁים שֶׁאָנוּ הֲכִי גְּרוּעִים, אָסוּר לָנוּ לְהִתְיָאֵשׁ, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, וְאִם יֹאמַר אָדָם: ״אֲבָל עָשִׂיתִי מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, נִכְשַׁלְתִּי בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתִּי״, הַתְּשׁוּבָה בַּעֲבוּרוֹ: ״לֹא וָלֹא, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל יֵאוּשׁ״, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁחָטָאתָ, עָשִׂיתָ קִלְקוּלִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן גַּם־כֵּן. וְלָכֵן יֵשׁ לְךָ ״רֻוַח בָּטוּחַ״ — לֵילֵךְ וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת וִידִידוּת. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהֵיא

גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; אִם אָנוּ שׁוֹמְעִים דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְדַבֵּר אֵלֵינוּ, וּמְבַקְּשֵׁנוּ שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֵלָיו, הֲרֵי זֶה "רֵוַח בָּטוּחַ", וְלָמָּה לָנוּ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְדָכָאוֹן?! הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁבָּאוֹת מֵהָמָן־עֲמָלֵק, זֶה מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְלִבְרֹחַ מֵהַמַּחֲלֹקֶת, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ל', סִימָן יז): אֵין דָּבָר טוֹב וְאֵין שָׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, קַיִן לֹא הָרַג אֶת אָחִיו, אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה; כְּשֶׁיֵּשְׁנָן מְרִיבוֹת בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, בָּאִים אַחַר־כָּךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלָמָּה לָנוּ לָרִיב זֶה עִם זֶה?! הֲלֹא דַּי כְּבָר בַּמֶּה שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת פט): מִיּוֹם שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם. מַסְפִּיק שֶׁעֶשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל רוֹדְפִים אוֹתָנוּ בִּרְדִיפוֹת נוֹרָאוֹת, וְלָמָּה לָנוּ עוֹד לְהוֹסִיף וְלָרִיב זֶה עִם זֶה?! שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הוֹרֵס אֶת כָּל חַיֵּינוּ וְאֶת כָּל עֲתִידֵנוּ.

וְזֶה בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן, אֵלּוּ שֶׁזּוֹכִים לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֵיךְ הֵם צְרִיכִים לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, וְלִשְׁמֹחַ עִם כָּל מְקֹרָב, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לָדַעַת מֵרַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לָדַעַת מֵאוֹר זֶה, וּמָה אֲנַחְנוּ רוֹאִים? שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם דַּיְקָא מְרַקֵּד בֵּינֵינוּ, וְעוֹשֶׂה בֵּינֵינוּ פְּרוּדִים. וְלָכֵן עָלֵינוּ הָעִקָּר לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד מִמַּחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, שֶׁזֶּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הֶעָוֹן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא קֹרַח ג׳): כַּמָּה קָשָׁה הִיא הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁכָּל הָעוֹזֵר בְּמַחֲלֹקֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאַבֵּד אֶת זִכְרוֹ. הָיוּ כְּבָר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְשֶׁהָיוּ מְעָרְבִים בְּמַחֲלֹקֶת — כָּלוּ וְאָבְדוּ מִן הָעוֹלָם.

וְלָכֵן עַכְשָׁו, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּצָרָה גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין יוֹדְעִים מַה הַמָּחָר יָבִיא, יֵשׁ עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת רָעוֹת, עִקַּר הַחוֹב הַמֻּנָּח עָלֵינוּ — לְהִתְאַחֵד יַחַד בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְלֹא לִדְחוֹת אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה הַיּוֹם, זֶה ״רֵוַח בָּטוּחַ״, שֶׁאָנוּ שְׂמֵחִים, שֶׁבָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָעַד וְלָנֶצַח, אֵינֵנוּ רָבִים זֶה עִם זֶה, זוֹ בְּעַצְמָהּ צְרִיכָה

לִהְיוֹת לָנוּ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁהוּא אֵינוֹ רַב עִם הַשֵּׁנִי, הוּא אֵינוֹ שׂוֹנֵא אֶת הַזּוּלַת, זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶצְלוֹ "רֻוַח בָּטוּחַ". וְלָכֵן בֹּאוּ נִתְחַזֵּק לְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹתֵחַ לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; וְכֵן אוֹמְרִים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ז׳): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁלֹּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִדָּה יָפָה מִן הַשָּׁלוֹם, שֶׁנִּתְּנָה לַצַּדִּיקִים וּמְנָעָהּ מִן הָרְשָׁעִים. כָּל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים — רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְהַחְדִּיר שִׂמְחָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכּוּ לָדַעַת: "רֻוַח בָּטוּחַ" — מַה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ בַּיָּד.

וְלָכֵן בֹּאוּ עַתָּה נַתְחִיל לִשְׂמֹחַ, שֶׁאָנוּ זוֹכִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם מִצְוֹת, שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, אוֹכְלִים כָּשֵׁר, יֵשׁ לָנוּ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתֵנוּ, יֵשׁ לָנוּ תְּפִלִּין עַל רֹאשֵׁנוּ וּזְרוֹעֵנוּ, וְאָנוּ מִתְעַטְּפִים בְּצִיצִית, שׁוֹמְרִים טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְאוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל כֻּלָּם — אֲנַחְנוּ רוֹצִים אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד, זוֹ הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, שֶׁאָנוּ מְצַדְּנוּ בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד, אָנוּ רוֹצִים רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ חֲפֵצִים רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל יְהוּדִי. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב),

שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, כְּמוֹ שֶׁאָדָם אוֹהֵב אֶת עַצְמוֹ, כָּךְ הוּא צָרִיךְ לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת, וּכְמוֹ שֶׁדָּן אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, כָּךְ הוּא צָרִיךְ לָדוּן אֶת הַזּוּלַת לְכַף זְכוּת. וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצֵא טוֹב בְּעַצְמוֹ תָּמִיד, וְכֵן מוֹצֵא טוֹב בַּזּוּלַת, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): כָּל הַמֵּשִׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֶלֶךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן עָלֵינוּ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שְׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁהַבַּיִת יִהְיֶה מָלֵא שָׁלוֹם, מָלֵא שִׂמְחָה, מָלֵא אַהֲבָה, מָלֵא מִצְוֹות, בַּבַּיִת צְרִיכִים לְדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים, זֶה הַחִנּוּךְ הֲכִי יָפֶה, כְּשֶׁמַּזְכִּירִים תָּמִיד אֶת שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְכָל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת בְּתוֹכוֹ, וְאָז יְכוֹלִים לְהוֹרוֹת גַּם בַּחוּץ לְכֻלָּם, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאָנוּ מִתְפַּלְּלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבְּרִים אֵלָיו, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! עַל־כֵּן בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד, בֹּאוּ נִמְחֹל זֶה לָזֶה!

אֲבָל אֵלּוּ שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל דְּבוּרִים אֵלּוּ, אֶלָּא מַמְשִׁיכִים בְּמַחֲלֹקֶת — הֵם רוֹצְחִים, גַּנָּבִים, מְשֻׁחָתִים, וּמֵאֵלּוּ צְרִיכִים לִבְרֹחַ, כִּי סוֹפָם יִהְיֶה סוֹף מָר מְאֹד כְּקֹרַח וַעֲדָתוֹ; כִּי אִם רוֹאִים אֶחָד שֶׁרַק מְחַפֵּשׂ מַחֲלֹקֶת,

צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁשֶּׁמֶץ פְּסוּל יֵשׁ בּוֹ, אִם רוֹאִים אֶחָד רָשָׁע שֶׁגּוֹנֵב וְגוֹזֵל מֵהַזּוּלַת כֶּסֶף, אִם רוֹאִים אֶחָד שֶׁמּוֹסֵר וּמַלְשִׁין, וְרוֹצֶה רַק אֶת הָרָע שֶׁל הַזּוּלַת, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁאֵינֶנּוּ יְהוּדִי, שֶׁמֶץ פְּסוּל יֵשׁ בּוֹ, אַחֶרֶת לֹא הָיָה רַב עִם הַזּוּלַת, לֹא הָיָה גּוֹרֵם עָוֶל לְאַף אֶחָד. וְלָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, צְרִיכִים לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, שֶׁנִּבְרְאנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! "רֵוַח בָּטוּחַ" — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, "רֵוַח בָּטוּחַ" — לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, לֵילֵךְ עֶרֶב, בֹּקֶר וָצָהֳרַיִם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, וְלַעֲנוֹת "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּה", אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ?! אִם הָיִינוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הֲלִיכָה לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, הָיִינוּ רָצִים בְּכָל יוֹם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין בְּרָכוֹת טז.): מַה הַנֶּחְלִים הַלָּלוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹרְדִים לְתוֹכָם כְּשֶׁהֵם טְמֵאִים וְטוֹבְלִים וְעוֹלִים טְהוֹרִים, כָּךְ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, בְּנֵי־אָדָם נִכְנָסִים לְתוֹכָם מְלֵאִים עֲוֹנוֹת וְיוֹצְאִים מְלֵאֵי מִצְוֹת; אָדָם חָטָא בַּר מִינָן, עָשָׂה כָּל מִינֵי זְהָמָה, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, וְהִנֵּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּבָא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, אַחַר־כָּךְ הוֹלֵךְ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד, הוּא יוֹצֵא טָהוֹר מָלֵא מִצְוֹת, בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹנֶה "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא", אֲפִלּוּ אִם נִגְזַר עָלָיו גְּזַר־דִּין שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה — מְבַטְּלִים מִמֶּנּוּ אֶת הַגְּזֵרוֹת

הַלָּלוּ (שַׁבָּת קיט:), עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁיְּהוּדִי נִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְיָכוֹל לַעֲנוֹת כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא", קְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ! הֲלֹא כְּשֶׁמַּלְאָכִים אוֹמְרִים פַּעַם אַחַת קְדֻשָּׁה — מִיָּד נִשְׂרָפִים, וַאֲנַחְנוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס אֵימָתַי שֶׁרוֹצִים לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְלוֹמַר: "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּה", אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא לָנוּ, וְהִיא עוֹלָה עַל כָּל הַזְּכֻיּוֹת, וְכֵן אָנוּ זוֹכִים לְהִכָּנֵס לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וְלִלְמֹד תּוֹרָה, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יוֹמָא ק.): כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא אָשָׁם וְלֹא זֶבַח וְלֹא שְׁלָמִים, אֶלָּא הַתּוֹרָה מְכַפֶּרֶת עַל כָּל עֲוונוֹתָיו; וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ עַל הָ"רֻוחַ בָּטוּחַ" שֶׁיֵּשׁ בְּיָדֵינוּ, וּבִזְכוּת שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְלֹא נִדְחֶה אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם, אֶלָּא נִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עַל אַף כָּל הַמַּשְׁבְּרִים וְהַגַּלִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ: עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, זֶה יִשְׁבֹּר מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת, אֶת כָּל הָרָע וְהַזֶּבֶל, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לַיּוֹם הַמְיֻחָל, שֶׁנִּגָּאֵל גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁאָז יִקַּיֵּם (יְשַׁעְיָה נה, יב): "כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ". אֵיךְ יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת? רַק עַל־יְדֵי שִׂמְחָה. וְלָכֵן אִם רְצוֹנֵנוּ לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּלְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה

נִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל שׂוֹנְאֵינוּ וּמִתְנַגְּדֵינוּ, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בִּישׁוּעָתָן וּבִגְאֻלָּתָן שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מָתַי הַסּוֹף

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֶל
הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִתֵּן עֵצוֹת קַלּוֹת
לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: רֹב בְּנֵי־אָדָם שְׁרוּיִים בְּיֵאוּשׁ, וְאֵינָם רוֹאִים מָתַי הַסּוֹף שֶׁל הַצָּרוֹת, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַתְמִיד בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא רוֹאֶה אֶת הַסּוֹף לְכָל צָרוֹתָיו, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתמב)

קוּנְטְרֵס

מָתַי הַסּוֹף

א.

כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, מַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא

עַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁכָּל אֶחָד שׁוֹאֵל: "מָתַי הַסּוֹף?!" כְּפִי רִבּוּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לֹא יוֹדְעִים מָתַי יִהְיֶה הַסּוֹף, וְלָכֵן בְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים אוֹתָהּ שְׁאֵלָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים: אֵימָתַי הַסּוֹף יִהְיֶה?! וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב מַה הוּא שׁוֹאֵל, וּמָה אֲחֵרִים שׁוֹאֲלִים. רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְרַמֵּז לָאָדָם רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. בְּכָל יוֹם וָיוֹם בָּאוֹת לָאָדָם מַחֲשָׁבוֹת חֲדָשׁוֹת — הֵן לְטוֹב, וְהֵן, חַס וְשָׁלוֹם, לְהֵפֶךְ, דִּבּוּרִים אֲחֵרִים — הֵן לְטוֹב וְהֵן, חַס וְשָׁלוֹם, לְהֵפֶךְ, מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְחַס וְשָׁלוֹם לְהֵפֶךְ. וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ, כָּל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ לָאָדָם יוֹם אַחֵר לְגַמְרֵי. וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

מִצַּמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְגַלֶּה לְכֻלָּם רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קוֹרֵא לָאָדָם, וְאִם אָדָם הָיָה מִסְתַּכֵּל הֵיטֵב הֵיטֵב עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, הָיָה רוֹאֶה דְּבָרִים נוֹרָאִים מְאֹד. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד), שֶׁהָעֵינַיִם שֶׁל הָאָדָם רוֹאִים דְּבָרִים נוֹרָאִים, אַךְ זֶה הוֹלֵךְ בְּצוּרָה כָּל־כָּךְ מְהִירָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ קוֹלֵט מָה הוּא רָאָה. וְאִם הָיָה אָדָם מִתְבּוֹנֵן עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה — הָיָה רוֹאֶה נִפְלָאוֹת, וְכַמּוּבָא (בְּלִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁאֵיש הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֶּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, וְאִם אָדָם עוֹשֶׂה כֵּן, כָּל חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. וּכְבָר אֵינוֹ שׁוֹאֵל ״מָתַי הַסּוֹף״, אֶלָּא מַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל אֱמוּנָה, שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְכָל שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא רוֹאֶה נִפְלָאוֹת, שׁוֹמֵעַ נִפְלָאוֹת. אֲבָל הַסִּטְרָא אַחֲרָא מְאֹד מְפַחֶדֶת מֵאָדָם שֶׁרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ וְנוֹשֵׂם אֱלֹקוּת, וְלָכֵן מַטְעֶה אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מִינֵי אֲנָשִׁים שֶׁאֵין תּוֹכָם כְּבָרָם.

כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁרוֹאִים אָדָם — רוֹאִים נְשָׁמָה, כִּי מַה זֶּה אָדָם? מִלְּשׁוֹן (יְשַׁעְיָה יד, יד): "אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן", אַף יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת בְּנֵי־אָדָם בְּנָקֵל מְאֹד בְּזֶה הָעוֹלָם. אָדָם יָכוֹל לְהִתְחַפֵּשׂ בְּמַלְבּוּשׁ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁל צַדִּיק, שֶׁל מְקֻבָּל, וְהַפְּנִימִיּוּת שֶׁלּוֹ הִיא רֵיקָה לְגַמְרֵי. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמֵר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת ד, כ): אַל תִּסְתַּכֵּל בַּקַּנְקַן אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. אַל תִּסְתַּכֵּל עַל הַלְּבוּשׁ, אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הָאָדָם. וְכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ג קנב.), שֶׁהַטִּפְּשִׁים מִסְתַּכְּלִים רַק עַל הַחִיצוֹנִי, וְהַפִּקְחִים מִסְתַּכְּלִים מַה שֶּׁתַּחַת הַלְּבוּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁאֶת גּוּף הָאָדָם יְכוֹלִים לְכַסּוֹת בְּכָל מִינֵי בְּגָדִים, וּבְנָקֵל לְהַטְעוֹת אֲנָשִׁים, כְּמוֹ־כֵן הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם הִיא רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, כָּל יְהוּדִי הוּא בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַהֲוָי״ה אֱלֹקֵיכֶם". וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מְלֻבֶּשֶׁת בְּגוּף גַּשְׁמִי וְחָמְרִי. אִם אָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁתַּחַת הַגּוּף זוֹ נְשָׁמָה, רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל הַנְּשָׁמָה, כָּל יְהוּדִי חָשׁוּב אֶצְלוֹ מְאֹד מְאֹד, וּמְכַבֵּד אֶת כָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי. וְזֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה, שֶׁנְּכַבֵּד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְנִקָּרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט שְׁמוֹת שצא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, כְּלוּם נָתַתִּי לְךָ גְּדֻלָּה, אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, עַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל חָטְאוּ, גְּדֻלָּתְךָ לָמָּה לָךְ?! כָּל עִנְיַן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת,

רַק לְהַגְבִּיהַּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלַהֲבִיאָם בַּחֲזָרָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְגַלּוֹת לָהֶם מַה שֶּׁתַּחַת הַגּוּף — שֶׁזּוֹ הַנְּשָׁמָה. וְאִם אָדָם מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַנְּשָׁמָה, הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, אֲבָל אִם מִסְתַּכֵּל עַל הַגּוּף, מַתְחִיל לִשְׂנֹא אֶת פְּלוֹנִי וְאֶת אַלְמוֹנִי וְכוּ', אֲבָל אִם יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, לֹא יִשְׂנָא שׁוּם יְהוּדִי. וְזֶה הַיְסוֹד שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ.

וְהִנֵּה בְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים: "מָתַי הַסּוֹף", הֵם שׁוֹאֲלִים וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה שׁוֹאֲלִים, כַּוָּנָתָם הִיא: "מָתַי הַסּוֹף?!" — מָתַי מַגִּיעִים אֶל הָאֵין סוֹף. יְהוּדִים נִמְצָאִים בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, בִּמְרִירוּת וּבְהַרְפַּתְקָאוֹת, כִּי אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְסֵבֶל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּפִי מַה שֶּׁעוֹבֵר הַיּוֹם עַל בְּנֵי־אָדָם, וְלָכֵן הֵם שׁוֹאֲלִים: "מָתַי הַסּוֹף?!" מַהִי מַשְׁמָעוּת הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ? אֶלָּא מָתַי אַגִּיעַ לְהָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְהַתֵּרוּץ: אֱמוּנָה, כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז יַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָל חַיָּיו יִהְיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי אֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וְרָצָה שֶׁנְּדַבֵּר הַרְבֵּה מֵאֱמוּנָה, וּנְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּנְפַרְסְמוֹ, וְלֹא נִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר בְּגָלוּי

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּנְחַנֵּךְ אֶת יְלָדֵינוּ, שֶׁאֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְכָל יְהוּדִי נְגַלֶּה אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נב), שֶׁאֲפִלּוּ לַגּוֹיִים צָרִיךְ לְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צו, ג): ״סַפְּרוּ בַגּוֹיִים כְּבוֹדוֹ״; לְסַפֵּר לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

כָּל הַקִּלְקָפָה שֶׁל הָעֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר גָּרְמוּ לַעֲשַׂיַּת הָעֵגֶל, וְגָרְמוּ לְכָל הַצָּרוֹת בְּעַם יִשְׂרָאֵל מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ג׳): אֵין דּוֹר וָדוֹר שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל חֵלֶק מִמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל; מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), מָה הָיָה חֵטְא הָעֵגֶל? שֶׁעָשׂוּ מֵהַסְּבָּה עִקָּר, וּמֵהָעִקָּר טָפֵל. אָדָם צָרִיךְ לַעֲבֹד שֶׁתִּהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה, אוֹ אָדָם צָרִיךְ לָלֶכֶת לָרוֹפֵא שֶׁתִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה, אֲבָל אָסוּר לַעֲשׂוֹת מֵהַטָּפֵל עִקָּר, אֲבָל צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁהָרוֹפֵא וְהַפַּרְנָסָה הֵם רַק שְׁלִיחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אֵין צְרִיכִים לָתֵת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֵצָה אֵיךְ לְהִתְפַּרְנֵס אוֹ אֵיךְ לְהִתְרַפֵּא, אֶלָּא לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל פַּרְנָסָה וְעַל רְפוּאָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁלַח אֶת שְׁלוּחָיו. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל בִּטָּחוֹן, שֶׁתָּמִיד הָיָה שָׂמֵחַ, וְלֹא דָּאַג מִיּוֹם לְיוֹם, אֶלָּא בָּטַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל יוֹם מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא הִזְמִין לוֹ — שָׂמַח מְאֹד, וְהָיָה מְרֻצֶּה בְּחֶלְקוֹ, וְהֶאֱכִיל וּפִרְנֵס אֶת יְלָדָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ. כִּי הָעִקָּר צְרִיכִים לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, וּמַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתֵּן — יִהְיֶה שָׂמֵחַ. וּבִפְרָט כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְגַלּוֹת אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי הֲפָצַת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל בָּעוֹלָם, תָּמִיד יִהְיֶה לוֹ שֶׁפַע. וְלָכֵן לֹא עוֹשִׂים מֵהַפַּרְנָסָה עִקָּר, אֶלָּא יוֹדְעִים שֶׁזֶּה רַק שָׁלִיחַ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין עוֹשִׂים מֵהַשָּׁלִיחַ עִקָּר. וְכֵן לְגַבֵּי רְפוּאָה, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁהָרוֹפֵא הוּא רַק שָׁלִיחַ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָעִקָּר לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳), שֶׁכָּל אָדָם הַהוֹלֵךְ לְרוֹפֵא, רָאוּי לוֹ שֶׁיִּתֵּן עַל פִּדְיוֹן, וִיבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהַמַּלְאָךְ רְפָאֵל יַעֲמֹד עַל יְמִין הָרוֹפֵא וְיִזְכֶּה הַחוֹלֶה לִרְפוּאָה. אֲבָל הָרְפוּאָה הִיא עַל־יְדֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְשׁוֹלֵחַ אֶת הָרוֹפֵא כְּשָׁלִיחַ, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהָרוֹפֵא לֹא יְקַלְקֵל, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לְעִתִּים, רוֹפְאִים עֲלוּלִים לְקַלְקֵל, וְהַנֶּזֶק הוּא בִּלְתִּי הָפִיךְ.

לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁהַסּוֹף הוּא — לְהַגִּיעַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל: **״מָתַי הַסּוֹף?!״** צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁעַל־יְדֵי אֱמוּנָה מַגִּיעִים אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח.): כֹּל הַשָּׁמֵחַ בְּיִסּוּרִים — מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם; כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים מֵאִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי שֶׁרוֹצִים לְלָכְדוֹ, וְהוּא מִסְתַּתֵּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, לְבַסּוֹף הֵם נוֹפְלִים, וְהוּא עוֹלֶה מַעְלָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נה): כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַצַּדִּיקִים בְּשִׁפְלוּת וְהָרְשָׁעִים מַצְלִיחִים — אָסוּר לְהִתְבַּלְבֵּל, אֶלָּא לֵידַע אֲשֶׁר ״בְּצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךָ״ (יְשַׁעְיָה נא, טז), אָנוּ מְכֻסִּים בְּצֵל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיכִים אֶת הַוַּי״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ עָלֵינוּ, וּלְבַסּוֹף יִתְהַפֵּךְ הָרָע עַל הָרְשָׁעִים, וְהֵם נוֹפְלִים וְהַצַּדִּיקִים עוֹלִים. וְלָכֵן ״מָתַי הַסּוֹף״ לְכָל הַצָּרוֹת? כְּשֶׁנִּזְכֶּה לַחֲזֹר לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְכֵן נַחְדִּיר זֹאת בָּאִשָּׁה, בַּיְלָדִים, בַּשְּׁכֵנִים, בַּקְרוֹבִים וּבָרְחוֹקִים, וְכָל מִי שֶׁפּוֹגְשִׁים, צְרִיכִים לְדַבֵּר עִמּוֹ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַיְסוֹד אֶצְלֵנוּ — אֱמוּנָה! וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לב): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה — חַיָּיו חַיִּים, וְיֵשׁ לוֹ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא, וְיוֹדֵעַ אֶל מִי לִפְנוֹת, אַךְ מִסְכֵּן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — אֲזַי מָרִים חַיָּיו כְּלַעֲנָה. וְלָכֵן ״מָתַי הַסּוֹף?!״ כְּשֶׁתַּגִּיעַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי יִהְיֶה סוֹף לְכָל צָרוֹתֶיךָ.

ב.

כְּשֶׁיְּהוּדִי בְּשִׂמְחָה, הוּא מַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא

יְסוֹד הַיְסוֹדוֹת זֶה שִׂמְחָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; וְאֵין זוֹ סְתָם עֵצָה, שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל נוֹתֵן — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ, לֹא וָלֹא! זוֹ מַמָּשׁ מִצְוָה גְּדוֹלָה, וְהַשִּׂמְחָה זוֹ הַצָּלַחַת הָאָדָם. וְכָתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״ב קפד:): חֶדְוָה דְּבַר נַשׁ, מְשִׁיךְ לְגַבֵּיהּ חֶדְוָה עִלָּאָה; מַה זּוֹ שִׂמְחָה? הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ טז, כז): ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״, אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצֵאת רַק הַשִּׂמְחָה, לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֵין מֻשָּׂג שֶׁל עַצְבוּת. וְאִם־כֵּן כְּשֶׁאָדָם בְּצָרוֹת וְשׁוֹאֵל: ״מָתַי הַסּוֹף?!״ מָתַי תִּהְיֶה לִי יְשׁוּעָה? הַתֵּרוּץ לָזֶה: תַּתְחִיל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה! תַּגִּיעַ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מְמֻרְמָרִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּמִתְיָאֲשִׁים מֵחַיֵּיהֶם; לָזֶה אֵין זִוּוּג, הוּא רַוָּק, לְזֹאת אֵין זִוּוּג — הִיא רַוָּקָה. שְׁנֵיהֶם נִמְצָאִים בְּבֵית־אֲסוּרִים, כִּי בָּחוּר רַוָּק הוּא שָׂרוּי בְּבֵית־סֹהַר, כִּי נִמְצָא לְבַדּוֹ, עָצוּב, שָׁבוּר. וְכֵן אִשָּׁה רַוָּקָה הִיא כְּלוּאָה וַעֲצוּבָה וּמְכֻנֶּסֶת בְּתוֹךְ עַצְמָהּ, וְנִמְצֵאת בְּמְרִירוּת וּבְדִכָּאוֹן; וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים, אָז נֶאֱמַר: ״מוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשָׁרוֹת״, דּוֹרְשִׁים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כב.): מַאי בְּכוֹשָׁרוֹת? בְּכִי וְשִׁירוֹת,

דְּבָעֵי בָּכֵי, דְּבָעֵי שָׁר שִׁירָה; כְּשֶׁאָדָם רַוָּק, כְּשֶׁאִשָּׁה רַוָּקָה — הֵם נִמְצָאִים בְּבֵית־סֹהַר כָּאָמוּר, וּמָר לָהֶם מְאֹד. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סב:): כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא שָׁלוֹם, בְּלֹא חוֹמָה, בְּלֹא טוֹבָה וְכוּ'; וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיאָם מִבֵּית־סֹהַר וּפָגְשׁוּ זֶה אֶת זֶה, זוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וַעֲלֵיהֶם לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים בִּמְאֹד מְאֹד — "זָכִיתָ וְהִתְחַתַּנְתָּ, יֵשׁ לְךָ אִשָּׁה", וְכֵן "זָכִית — מָצָאת אֶת זִוּוּגֵךְ". וּמָה אָנוּ רוֹאִים בַּמְּצִיאוּת? יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבֶּאֱמֶת שָׁשִׂים וּשְׂמֵחִים, וְנוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִתְחַתְּנוּ וּמָצְאוּ אֶת בֶּן זוּגָם, וְזֶה 'דְּבָעֵי שָׁר שִׁירָה'; אַךְ יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבּוֹכִים: "הָיִיתִי יָכוֹל לְקַבֵּל שִׁדּוּךְ טוֹב יוֹתֵר, הָאִשָּׁה רָעָה מְאֹד, וּמָר לִי מְאֹד". וְכֵן הָאִשָּׁה בּוֹכָה: "הָיִיתִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל בַּעַל טוֹב בְּהַרְבֵּה" וְכוּ', וְכָךְ יֶשְׁנָן מְרִיבוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיא אֶת הָאֲסִירִים, אֲבָל יֶשְׁנָהּ בְּחִירָה — אֶחָד בּוֹכֶה וּמִתְלוֹנֵן, "לֹא טוֹב לִי", "אִשְׁתִּי מְצִיקָה לִי", "הַבַּיִת מְהֻפָּךְ" וְכוּ', וְהוּא מָלֵא טְעָנוֹת. אוֹ הָאִשָּׁה מִתְלוֹנֶנֶת "בַּעְלִי לֹא יֵצֵא, אֵינוֹ מֵבִיא פַּרְנָסָה", וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תְּמוּרָה טז): כְּשֶׁאֵין תְּבוּאָה בַּבַּיִת הָאִשָּׁה צוֹוַחַת; וְהַבַּיִת נַעֲשֶׂה גֵּיהִנּוֹם, וּשְׁנֵיהֶם בּוֹכִים: "מֶה הָיִיתִי צָרִיךְ לְהִתְחַתֵּן, הֲלֹא בִּהְיוֹתִי רַוָּק, הָיָה לִי טוֹב יוֹתֵר", וְכוּ' וְכוּ', וְיֶשְׁנָם כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם

שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים. וְהִנֵּה כְּשֶׁיֵּשׁ לְזוּג יְלָדִים — אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ! כִּי כַּמָּה אָדָם יְשַׁלֵּם — מִלְיוֹנִים מַמָּשׁ, הָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יְלָדִים, וְאִם אֵין אָדָם זוֹכֶה לְיֶלֶד מִשֶּׁלּוֹ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים סד:), הוּא חָשׁוּב כְּמֵת. וְלָכֵן אִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר וְיֵשׁ לָאָדָם יְלָדִים הוּא שָׂמֵחַ מְאֹד, וְהִנֵּה כְּשֶׁמְּזַכֶּהוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהַרְבֵּה יְלָדִים, אָדָם בּוֹכֶה: "אֵין לִי כֹּחַ אֲלֵיהֶם, הֵם מְהַפְּכִים וְשׁוֹבְרִים וְהוֹרְסִים" וְכוּ', אוֹ הָאִשָּׁה מִתְלוֹנֶנֶת, שֶׁאֵין לָהּ כֹּחַ וְכוּ', הֵם שׁוֹבָבִים יֶתֶר עַל הַמִּדָּה וְכוּ'. שִׂכְחְתֶּם, שֶׁהָיָה זְמַן שֶׁלֹּא הָיוּ לָכֶם יְלָדִים וּבְכִיתֶם, הֲלַכְתֶּם לְצַדִּיקִים, נְתַתֶּם פִּדְיוֹנוֹת, רְצִתֶּם לְקִבְרוֹת צַדִּיקִים וּבְכִיתֶם הַרְבֵּה, וְעַתָּה שָׁמַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תְּפִלַּתְכֶם, וְחָנַן אֶתְכֶם בְּיִלְדִים, וְאַתֶּם בּוֹכִים: "הַיְלָדִים חוֹלִים, הֵם מִתְפָּרְאִים" וְכוּ' וְכוּ', הֲיִתָּכֵן?!

אַךְ אֵלּוּ הֵם חַיֵּי הָאָדָם, שְׁשׁוֹאֵל: "מָתַי הַסּוֹף?!" רַק אוֹ רַוָּקָה צוֹעֲקִים: "מָתַי הַסּוֹף?!" וְאֵינָם יוֹדְעִים, שֶׁכְּבָר נָתַן לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אִם תִּזְכּוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִהְיוּ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, תִּמְצְאוּ אֶת הַזִּווּג בִּמְהֵרָה. כִּי לָמָּה אֵין מוֹצְאִים אֶת הַזִּווּג? מֵאַחַר שֶׁמְּחַפְּשִׂים שָׁם, כָּבוֹד, כֶּסֶף וְכוּ', אֲבָל אִם מְקַיְּמִים מַאֲמָרָם זַ"ל (יְבָמוֹת סג): נְחוֹת דַּרְגָּה וּנְסִיב אִיתְּתָא; הָיוּ מוֹצְאִים אֶת זִווּגָם תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְזוֹכִים

לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. אִם אָדָם הָיָה מוֹצֵא אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף פַּעַם לֹא הָיָה עָצוּב, וְלֹא הָיָה שׁוֹאֵל: "מָתַי הַסּוֹף?!" כִּי הָאֵין סוֹף נִמְצָא פֹּה, וְאֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ, שֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְלָכֵן לָמָּה אֵין זִווּגִים? כִּי אֵין רוֹצִים לְהִתְחַתֵּן, אִם בֶּאֱמֶת הָיוּ רוֹצִים לְהִתְחַתֵּן, הָיוּ מְקַיְּמִים דִּבְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְיוֹרְדִים מַדְרֵגָה וּמוֹצְאִים אִשָּׁה. וְכֵן הָאִשָּׁה — תֵּרְדִי מַדְרֵגָה וְתִמְצְאִי זִווּגֵךְ.

וּבָרֵגַע שֶׁמִּתְחַתְּנִים יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, וְעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וְיֵשׁ הַבָּנָה הֲדָדִית בֵּינֵיהֶם, וּמְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה, וְהַשִּׂמְחָה שׁוֹרָה בְּמְעוֹנָם. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סב:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהָלֶךָ"; אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ, כְּשֶׁבְּנֵי זוּג מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, זֶה הַשָּׁלוֹם־בַּיִת הָאֲמִתִּי. אוֹמְרִים חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת י): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם; כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁשְּׁמוֹ שָׁלוֹם בַּבַּיִת — נַעֲשֶׂה שָׁלוֹם־בַּיִת; מִי אָשֵׁם בָּזֶה שֶׁאֵין שָׁלוֹם־בַּיִת? הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה, שֶׁאֵינָם שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְהֵם מְלֵאֵי טְעָנוֹת זֶה עַל זֶה, וְכוֹעֲסִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, וּמְקַלְלִים, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה אֶת זֶה וְכוּ', אִם הָיְתָה

אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וְהָיוּ מוֹחֲלִים זֶה לָזֶה, וּמְוַתְּרִים זֶה לָזֶה, אֲזַי נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם־בַּיִת וְהָיוּ שְׂמֵחִים מְאֹד. וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן בָּא שֶׁאֵין שְׁלוֹם־בַּיִת? מֵעַצְבוּת וּמְרִירוּת; אָדָם הַשּׁוֹנֵא אֶת עַצְמוֹ — שׂוֹנֵא גַּם אֶת אֲחֵרִים, וּמַכְנִיס רוּחַ נְכָאָה וְדִכְדּוּךְ בְּתוֹךְ הַבַּיִת. עַל־כֵּן הָעִקָּר לְדָאֹג שֶׁתִּהְיֶה בַּבַּיִת אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַיְלָדִים. וְאַל תִּשְׁאַל: "מָתַי הַסּוֹף?!" הַסּוֹף זֶה הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְכֵן עִם שְׁכֵנִים צְרִיכִים לָגוּר בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הֲדָדִית, וְלַעֲזֹר זֶה לָזֶה. וּמָה עוֹשֶׂה הַסָּמ"ךְ־מ"ם? מַכְנִיס בָּאָדָם עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, כִּי אֵינֶנּוּ סוֹבֵל אֶת מִדַּת הַשִּׂמְחָה, הַסָּמ"ךְ־מ"ם הוּא שֶׁקֶר וְתִעוּב, שֶׁקֶר וְתַרְמִית, וְכָל עִנְיָנוֹ 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לְהַפְרִיד בֵּין זוּגוֹת, לְהַפְרִיד בֵּין הוֹרִים לִילָדִים, לְהַפְרִיד בֵּין שְׁכֵנִים, לְפַלֵּג בֵּין תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם, לִגְרֹם לְפִלּוּגִים וּלְפֵרוּדִים וְכוּ', כָּל זֶה הוּא יָכוֹל לִפְעֹל רַק כְּשֶׁיֵּשׁ עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, אָז יֵשׁ לוֹ קַרְקַע פּוֹרִיָּה לִפְעֻלּוֹתָיו וְנִכְלֵי עַרְמוּמִיּוּתוֹ, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה, הַבַּעַל מַכְנִיס שִׂמְחָה בָּאִשָּׁה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (ראש השנה ו:): אִשָּׁה — בַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ; אִשָּׁה צְרִיכָה הַרְבֵּה חִזּוּק, כִּי הִיא נִשְׁאֶרֶת לְבַדָּהּ בַּבַּיִת עִם הַיְלָדִים, וְהָעֹל עַל צַוָּארָהּ, וְלָכֵן עַל הַבַּעַל לְרַחֵם עַל אִשְׁתּוֹ וּלְעָזְרָהּ בְּכָל יְכָלְתּוֹ, לְהָקֵל מִמֶּנָּהּ אֶת הָעֹל. וְזֹאת מִלַּמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן רסג, רסד), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל שְׁלוֹם־בֵּיתוֹ, כִּי הַסָּמ"ךְ־מ"ם

עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם פְּרוּדִים, וְלָכֵן זֶה לְעֻמַּת זֶה צְרִיכִים לְהִלָּחֵם כְּנֶגְדּוֹ בְּתַחְבּוּלוֹת שׁוֹנוֹת, שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְשִׂמְחָה עֲצוּמָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם, וְכֵן לְשַׂמֵּחַ אֶת הַיְלָדִים, וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁהָעֶרֶב־רַב לוֹטְשִׁים עֵינֵיהֶם הַטְּמֵאוֹת עַל כָּל בֵּן וּבַת יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצִים לְהַעֲבִירָם עַל הַדַּת, חָיְה לֹא תְהֶיה; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהַכְנִיס בַּיְלָדִים אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וּלְהַרְבּוֹת לָהֶם חֹם וְאַהֲבָה, שֶׁלֹּא יִרְצוּ לִרְעוֹת בִּשְׂדוֹת זָרִים, כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים חָשִׁים שֶׁהַהוֹרִים אוֹהֲבִים אוֹתָם וְנוֹתְנִים לָהֶם תְּשׂוּמֶת לֵב, אֲזַי חֲפֵצִים לִהְיוֹת בַּבַּיִת, וְאֵינָם מְחַפְּשִׂים מְקוֹמוֹת תַּחֲלוּפִיִּים. וְכֵן עִם שְׁכֵנִים, הָעִקָּר לָגוּר בְּאַהֲבָה וְכוּ׳, כִּי כָּל מְגַמַּת הַסָּמְ״ךְ־מֵ״ם לְהַרְבּוֹת בְּפֵרוּדִים וּבְפִלּוּגִים, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּפְלָגוֹת, אֲשֶׁר כֵּלָן שֶׁקֶר אֶחָד גָּדוֹל, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב מֵעַצְמוֹ, מִכְּבוֹדוֹ, מִכִּסְאוֹ, מֵעָשְׁרוֹ, פֶּלֶג פֶּלֶג — לְפַלֵּג אֶת הָעָם, אֲשֶׁר זוֹ עֲצַת הָמָן־עֲמָלֵק (אֶסְתֵּר ג, ח): ״יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד״ וְכוּ׳, וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה רָצְתָה לְאַחֵד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וּלְהָבִיא לִתְקוּנוֹ, וְאָמְרָה (אֶסְתֵּר ד, טז): ״לֵךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים״, וְהַלְוַאי נִזְכֶּה לְהִתְאַחֵד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. אַךְ אִם לְעֵת עַתָּה אֵיֶנּוּ מַצְלִיחִים לְאַחֵד אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְכָל הַפָּחוֹת שֶׁבַּקְּהִלָּה שֶׁלָּנוּ תִּהְיֶה רַק שִׂמְחָה, וְנִרְקֹד כָּל יוֹם וָיוֹם, וְנִהְיֶה שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, תִּשְׁמְעוּ כְּלֵי זֶמֶר, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיוּ בְּשִׂמְחָה, תִּהְיוּ דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,

וְלֹא תִּשְׁאַלוּ "מָתַי הַסּוֹף?!" כִּי הַסּוֹף הוּא לְהַגִּיעַ לְמִדַּת הַשִּׂמְחָה וּלְהִדַּבֵּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אֵינְכֶם מְתָאֲרִים אֵיזֶה תַּעֲנוּג הוּא זֶה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹאֶה גּוֹף כְּלָל, הוּא רוֹאֶה רַק נְשָׁמוֹת, אֲזַי אֶצְלוֹ חָשׁוּב כָּל יְהוּדִי, הוּא שָׁב לְבֵיתוֹ וְרוֹאֶה אֶת אִשְׁתּוֹ — אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהּ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רסה), שֶׁלְּמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה הֵם נְשָׁמָה אַחַת, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים פֹּה לְמַטָּה — מִתְפַּצְּלִים, וּכְשֶׁמּוֹצְאִים זֶה אֶת זֶה צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיוּ אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, כד): "עַל־כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" — זוֹ הַשְׁלֵמוּת! וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, אָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס שִׂמְחָה בְּבֵיתוֹ, וּלְהַפְסִיק עִם הַמְּרִיבוֹת; יֶשְׁנָם גְּבָרִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים וּמְצִיקִים לָאִשָּׁה, וּלְהֵפֶךְ — יֶשְׁנָן נָשִׁים הַמְמָרְרוֹת חַיֵּי בַּעֲלֵיהֶן, עַל־כֵּן חִדְלוּ שְׁנֵיכֶם עִם הָרִשְׁעוּת שֶׁלָּכֶם, וְתַרְבּוּ שִׂמְחָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת. יֵשׁ לָכֶם יְלָדִים — אַתֶּם שֻׁתָּפִים בַּיְלָדִים, תַּעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, הַהֶכְרֵחַ לַבַּעַל לַעֲזֹר לְאִשְׁתּוֹ, וְעַל הָאִשָּׁה לַעֲזֹר לְבַעְלָהּ, שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית בְּמִנְיָן, שֶׁיּוּכַל לָלֶכֶת לַכּוֹלֵל לִלְמֹד מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה, סִפְרֵי חַסִידוּת וּמוּסָר, וְאִם עוֹשָׂה כֵּן, אֲזַי תִּתְחַלֵּק עִמּוֹ שָׁוֶה בְּשָׁוֶה. וְהָעִקָּר לְהַכְנִיס שִׂמְחָה בַּבַּיִת, שֶׁתִּהְיֶה אֲוִירָה שֶׁל שִׂמְחָה, וּבִמְקוֹם לִצְעֹק וּלְהִתְרַגֵּז, לִנְהֹג בְּנַחַת וּבְשַׁלְוָה, וְאָז כְּבָר לֹא תִּשְׁאֲלוּ: "מָתַי

הַסּוֹף?!״ הַסּוֹף הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית.

ג.

כְּשֶׁיְּהוּדִי מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא

אִם נִתְבּוֹנֵן מַה מֵּבִיא אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה וּלְשִׂמְחָה? נַגִּיעַ לִידֵי הַחְלָטָה שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת; כִּי אִם אָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, אֲזַי יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר פַּעַם לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ: ״רַבִּי, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת צַדִּיק, רַבִּי, אֲנִי חָפֵץ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״. עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: ״תִּלְמַד תּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה תְּקָרֵב אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ״. אָמַר הַלָּה: ״רַבִּי, אֵינִי יָכוֹל לִלְמֹד״. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל: ״תִּתְפַּלֵּל, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה תַּגִּיעַ לְכָל הַטּוֹבוֹת שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת״ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיא). וּבֶאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מַפְלִיגִים מְאֹד בִּתְפִלָּה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד

עִמּוֹ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר: ״הִנֵּה פְּלוֹנִי אֵין לוֹ כְּלוּם, אֲבָל מִתְפַּלֵּל אֵלַי, וּמְבַקֵּשׁ אוֹתִי, לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁאֶעֱזֹר לוֹ״. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לִשְׁמְחָה וְלֶאֱמוּנָה — אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה; צְרִיכִים לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל בִּקֵּשׁ אוֹתָנוּ וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן י׳): יֵשׁ הַר, יֵשׁ שָׂדֶה וְיֵשׁ בַּיִת; אַבְרָהָם קָרָא אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ: הַר, יִצְחָק קְרָאוֹ שָׂדֶה, וְיַעֲקֹב קְרָאוֹ בַּיִת, וְאֵלּוּ הֵן שָׁלֹשׁ מָדְרֵגוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּתְפִלָּה: הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁנִּכְלָלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵם בִּבְחִינַת הַר, הֵם יָצְאוּ לְגַמְרֵי מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמִסְתּוֹבְבִים בֶּהָרִים, אֵין לָהֶם שַׂיָּכוּת לָזֶה הָעוֹלָם, הַצַּדִּיקִים הַבֵּינוֹנִיִּים הֵם בְּשָׂדֶה, הַשָּׂדוֹת אֵינָם רְחוֹקִים מֵהַבַּיִת, הַשְׁלֵמוּת שֶׁל מֻפְלְגֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בַּבַּיִת, שֶׁבְּתוֹךְ הַבַּיִת מְדַבְּרִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְדַבְּרִים עִם הָאִשָּׁה וּלְמַעֲשֶׂה מְשׂוֹחֲחִים אָז עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי זוֹכִים לִדְבֵקוּת כָּזוֹ, שֶׁאֵינָם מַסִּיחִים דַּעַת כְּלָל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם, מְדַבְּרִים אָז עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): כְּשֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת, אָז הַצַּדִּיקִים מַלְבִּישִׁים דִּבּוּרִים, וּבְתוֹךְ דִּבּוּרֵיהֶם מַלְבִּישִׁים תְּפִלָּה, וּבְנֵי־אָדָם מְגֻשָּׁמִים אֵינָם מְבִינִים, בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁאֶת הַצַּדִּיקִים יְכוֹלִים לְשַׁבֵּר וְכוּ׳, אַךְ אֵינָם יוֹדְעִים

שֶׁהַצַּדִּיקִים נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קטז): מִבַּחוּץ נִרְאֶה הַצַּדִּיק כְּכָל אָדָם, יֵשׁ לוֹ עֵינַיִם, אָזְנַיִם, אַף, פֶּה, יָדַיִם, רַגְלַיִם, וְהוֹלֵךְ כְּכֻלָּם, אֲבָל הַפְּנִימִיּוּת שֶׁלּוֹ הִיא פְּנִימִיּוּת אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְלָכֵן אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁמַּחֲצִיף פָּנָיו לַצַּדִּיק, וִיקַבֵּל עָנְשׁוֹ בְּמֻקְדָּם אוֹ בְּמְאֻחָר, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת ב, י): וֶהֱוֵי זָהִיר בְּגַחַלְתָּן שֶׁלֹּא תִכָּוֶה; בְּאֵשׁ לֹא מְשַׁחֲקִים, וַעֲקִיצָתָם עֲקִיצַת עַקְרָב, וּנְשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת שׁוּעָל; וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד עַל כְּבוֹד הַצַּדִּיקִים, כִּי מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בָּהֶם, מִי שֶׁמְּבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיקִים, יְקַבֵּל עָנְשׁ חָמוּר מְאֹד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין סוֹטָה כ.): יֵשׁ זְכוּת הַמּוֹעִילָה לְשָׁנָה, וְיֵשׁ זְכוּת הַמּוֹעִילָה לִשְׁנָתַיִם וְכוּ׳, אֲבָל לְבַסּוֹף מְקַבְּלִים אֶת הָעָנְשׁ מֻשְׁלָם; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לְכַבֵּד אֶת הַצַּדִּיקִים. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֱמֶת וֶאֱמוּנָה רַק עַל־יְדֵי עֲצוּת הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר עֲצוּתֵיהֶם ״כֶּלֶה זֵרַע אֱמֶת״ (יִרְמְיָה ב, כא). וְלָכֵן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְכֵן מוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָתָם אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): בַּדּוֹרוֹת

הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם — לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה תְּפִלָּתָם; דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה סֵמֶל שֶׁל תְּפִלָּה, עָבְרוּ עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, רָדְפוּ אוֹתוֹ חִנָּם: חָמִיו, אִשְׁתּוֹ, בְּנוֹ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּמִכָּל צָרָה עָשָׂה תְּפִלָּה, מִזְמוֹר תְּהִלִּים, וְהִכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל תְּפִלָּה, וְהִשְׁאִיר לָנוּ מַתָּנָה אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, אֲשֶׁר כָּל אָדָם מוֹצֵא עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹמֵר בְּכָל יוֹם ״יוֹם תְּהִלִּים״, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עג): עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה. וְהַתְּהִלִּים נֶחֱלָקִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים כִּימֵי הַשָּׁבוּעַ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים, אֲזַי יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קא), שֶׁהַתְּהִלִּים זֶה הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּבְשָׁעָה שֶׁעָבְרָה עָלָיו צָרָה אוֹ אֵיזֶה סֵבֶל, תֵּכֶף־וּמִיָּד בָּרַח לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִזְמוֹר תְּהִלִּים. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְיִהְיֶה לָנוּ שְׁלוֹם־בַּיִת, וְיִהְיוּ לָנוּ יְלָדִים, וּנְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, שֶׁלֹּא יֵדְעוּ מַה זֶּה חֵטְא, אֲשֶׁר זֶה הַיְסוֹד שֶׁבַּיְסוֹדוֹת, וְאָז לֹא נִשְׁאַל: ״מָתַי הַסּוֹף?!״, כִּי הַסּוֹף הוּא לְהַגִּיעַ לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לְהִכָּלֵל בָּאַיִן סוֹף, בְּאֹ׳ — אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם,

לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעַל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ:
"רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִהְיוֹת דָּבוּק בְּךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לֶאֱמוּנָה, שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת אוֹתְךָ, וְאֶתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וְאַף פַּעַם לֹא אֶחֱלֹק עָלָיו, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ לִי קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, וְלֹא אֶטְעַן עָלָיו טְעָנוֹת". וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן נב): כְּשֶׁם שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנָשִׁים מִסְתּוֹבְבִים עִם טְעָנוֹת עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְשׁוֹאֲלִים: "מָתַי הַסּוֹף?!" כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, כְּגוֹן: "הֲלֹא זֶה צַדִּיק גָּדוֹל, וְאֵיךְ יִתְכֵּן שֶׁעָשָׂה כָּךְ, וְדִבֵּר כָּךְ וְכָךְ" וְכוּ', שׁוֹטֶה שֶׁכָּמוֹךָ, אֵיךְ לֹא תִּתְבַּיֵּשׁ לִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת עַל צַדִּיק נוֹרָא וְקָדוֹשׁ, הֲלֹא אַתָּה מָלֵא טִנּוּף וְזֵהֲמָה, שֶׁכַּחְתָּ מֶה עָשִׂיתָ?! שֶׁכַּחְתָּ הֵיכָן הִסְתּוֹבַבְתָּ וְכֵיצַד הִתְנַהַגְתָּ?! וְאֵיךְ תִּשְׁאַל: **"מָתַי הַסּוֹף?!"** עִם הַזְּהָמָה שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ מֹחֲךָ, אַתָּה רוֹצֶה לְהָבִין מָתַי הַסּוֹף?! אַתָּה חָפֵץ לְהָבִין אֶת הַצַּדִּיק לָמָּה מִתְנַהֵג כָּךְ וְכַדּוֹמֶה — עִם הָרֹאשׁ הַמְלֻכְלָךְ שֶׁלְּךָ?! הֲלֹא עַל־יְדֵי כָּל עֲבֵרָה וַעֲבֵרָה שֶׁעָשִׂיתָ, אַתָּה מֻלְבָּשׁ עִם קְלִפּוֹת לַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן נב): אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת — לֹא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא עַל הַצַּדִּיקִים, וּמִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, וּבִפְרָט צַדִּיק שֶׁעָשָׂה לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה טוֹבוֹת, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ; כִּי צְרִיכִים לְהִזָּהֵר

מְאֹד לֹא לְהָקֵל בִּכְבוֹד הַצַּדִּיק, וְאַף שֶׁרוֹאִים שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים חַיִל, אֲבָל צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יְקַבְּלוּ מַכָּתָם, וְיִפְּלוּ בִּנְפִילָה אַחַר נְפִילָה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, וְלָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּלְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת, וְכָל דִּבּוּר זוֹ הַצְּלָחָה נִצְחִית, הַצְּלָחָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין כב.): הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים טז, ו): "שִׁוִּיתִי יְהוָ"ה לְנֶגְדִּי תָּמִיד", אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ שֶׁהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וְלָמָּה לֵילֵךְ לִפְלוֹנִי אוֹ לְאַלְמוֹנִי, בּוֹאוּ נִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּנְדַבֵּר אֵלָיו, וְזֶה הַטּוֹב בְּיוֹתֵר. לְכוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְתִרְאוּ יְשׁוּעָה. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה הַרְבֵּה בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סא), שֶׁעַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים אָדָם יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וּמַה זֶּה יָמִין וּמַה זֶּה שְׂמֹאל, וְהֵיכָן לָלֶכֶת וּלְהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים. וְהַצַּדִּיקִים הֵם מְקַשְּׁרִים אוֹתָנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכִים עַל יָדָם לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וּבִדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

ד.

כְּשֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַשֵּׁנִי, מַגִּיעַ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא

כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם כֵּן נִרְצֶה וְאִם לָאו, כֻּלָּנוּ נִבְרְאנוּ עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, כֻּלָּנוּ נְשָׁמוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת. וְלָכֵן אֶחָד צָרִיךְ לַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, וּלְהַטּוֹת שְׁכֶם וְכָתֵף בַּעֲבוּרוֹ, וְזֶה חָשׁוּב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלֶף קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה אִישׁ עִם זוּלָתוֹ, זֶה חָשׁוּב יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהַיִּחוּדִים שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְסַיֵּעַ זֶה לָזֶה, וְזֶה הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַיְסוֹדוֹת — אַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת, צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים. וּכְבָר אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִימָנִים בְּאֻמָּה זוֹ: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים; אִם יְהוּדִי רַחֲמָן, מְרַחֵם עַל הַזּוּלַת, מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַזּוּלַת, גּוֹמֵל חֲסָדִים עִם הַזּוּלַת, סִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי, אֲבָל אִם הוּא רָשָׁע מֻרְשָׁע וְאַכְזָר, סִימָן, שֶׁרַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֵיְנֵנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וּבְמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת בְּוַדַּאי הִתְבּוֹלְלוּ אֲבוֹתָיו בֵּין הָאֻמּוֹת, וְהוּא מִזֶּרַע עֵרֶב־רַב. כִּי יְהוּדִי בְּשָׁרְשׁוֹ — טִבְעוֹ לַעֲשׂוֹת רַק חֶסֶד. וְאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית כא.):

״כִּי בְּצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ״ — זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְהַרְבּוֹת בְּחֶסֶד זֶה עִם זֶה, וּבִפְרָט בִּקְהִלָּה קְדוֹשָׁה הַנִּקְרֵאת עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת בְּחֶסֶד, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן רצב): הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמְהוּ עַל גֹּדֶל הָאַהֲבָה שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיכֶם; וּמְסֻפָּר עַל הָרַבִּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ׳ענְסְק זי״ע, שֶׁהֶרְאָה מוֹפְתִים גְּלוּיִים, שְׁאָלוֹ אָחִיו הַקָּדוֹשׁ הָרַבִּי רַבִּי זוּשָׁא זי״ע: ״אָחִי הַקָּדוֹשׁ, כֵּיצַד אַתָּה עוֹשֶׂה מוֹפְתִים כָּאֵלּוּ?״ וְאָמַר: הֶחְדַּרְתִּי בַּאֲנָשַׁי, שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה וְאַחְדוּת, שֶׁיַּעַזְרוּ זֶה לָזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים מוֹפְתִים אֶצְלָם. לְמֵדִים מִכָּאן מַעֲלַת הַחֶסֶד שֶׁאֶחָד עוֹשֶׂה עִם הַשֵּׁנִי, וַחֲשִׁיבוּת אַחֲוָה וְרֵעוּת וְאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד, וְלַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְלִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ זֶה לָזֶה, וְאָז נִהְיֶה בְּטוּחִים, שֶׁבִּזְכוּת הַחֶסֶד יִגְאַל אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַגָּלוּת, וְנִזְכֶּה כְּבָר לִרְאוֹת בִּגְלוּי שְׁכִינָה וּבִבְנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וּבְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מְצִיאַת הַזִּוּוּג

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו, אֲשֶׁר קָשֶׁה לָהֶם לִמְצֹא זִוּוּגָם, וְיוֹרֵה לָהֶם עֵצוֹת נְכוֹנוֹת וְהַדְרָכוֹת יְשָׁרוֹת, אֵיךְ לִזְכּוֹת לִמְצֹא אֶת זִוּוּגָם הָאֲמִתִּי, וְכֵן תְּפִלּוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת עַל זֶה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין עוֹד דָּבָר הַשׁוֹבֵר בָּחוּר כְּמוֹ עִפּוּב מְצִיאַת הַזִּווּג, וְלָכֵן כָּל הָרוֹצֶה לִמְצֹא אֶת זִווּגוֹ, רָאוּי לוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא הַשַּׁדְכָן הַמְשַׁדֵּךְ כָּל הַשִּׁדּוּכִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פט), וְרָאוּי לְכָל בָּחוּר לִבְרֹחַ אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּנָקֵל יִמְצָא אֶת זִווּגוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתמג)



קוּנְטְרֵס

מְצִיאַת הַזִּוּוּג

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵעֵינַי כָּל חַי כְּמוֹ מְצִיאַת הַזִּוּוּג, וְעַל־כֵּן אָסוּר לָכֶם לִפֹּל בְּדַעְתְּכֶם כְּלָל, וְשׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, כִּי זִוּוּגְכֶם הוּא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, וְהַרְבֵּה שְׁלִיחִים יֵשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכּוּ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם הָאֲמִתִּי, וְשֶׁלֹּא יִתְחַלְּפוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַזִּוּוּגִים בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל; וְתַאֲרִיכוּ בְּדָבָר זֶה, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת רַחֲמָנוּת, סִימָן י״א): עַל־יְדֵי בַּקָּשַׁת הָרַחֲמִים זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִים

טוֹבִים וַהֲגוּנִים, עַיֵּן שָׁם; וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ט׳): בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלָּתָם גּוֹרְמִים זִוּוּגָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, וּלְפִי הַזִּווּג שֶׁגּוֹרֵם בִּתְפִלָּתוֹ כֵּן זוֹכֶה לְזִוּוּגוֹ, עַיֵּן שָׁם; עַל־כֵּן רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם רְגִילִים בָּהּ, וּתְבַקְּשׁוּ רַחֲמִים רַבִּים, וּתְפַיְּסוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי פִּיּוּסִים, שֶׁתִּזְכּוּ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם, וְאָז תִּרְאוּ נִפְלָאוֹת אֵיךְ שֶׁתִּוָּשְׁעוּ בֶּאֱמֶת.

ב.

רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי, לִהְיוֹת חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ הֵיטֵב בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, כִּי זִוּוּגְכֶם תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, וְעַל־כֵּן אַל תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, וְשֶׁאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתְּכֶם, כְּאִלּוּ זִוּוּגְכֶם תָּלוּי בְּיַד אֵיזֶה שַׁדְכָן אוֹ שַׁדְכָנִית, אוֹ בְּאֵיזֶה מָקוֹם מְסֻיָּם אוֹ בְּאֵיזוֹ הַנְהָגָה וּלְבוּשׁ שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג וּלְהִתְלַבֵּשׁ, הַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים אֲשֶׁר רַק מְשַׁבְּרִים וּמְבַלְבְּלִים אֶת הַדַּעַת, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן

י״ח:): מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים מֵה׳ אִשָּׁה לְאִישׁ, מִן הַתּוֹרָה דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כ״ד): ״וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ: מֵה׳ יָצָא הַדָּבָר״; מִן הַנְּבִיאִים דִּכְתִיב (שׁוֹפְטִים י״ד): ״וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה׳ הִיא״; מִן הַכְּתוּבִים דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי י״ט): ״בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה׳ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת״, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי שֶׁמִּבֹּאָר בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים, שֶׁזִּווּגְכֶם הוּא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד וְלֹא בְּיַד שָׁלִיחַ.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אָפָנִים, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים מִזֶּה שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם לִמְצֹא אֶת זִווּגְכֶם, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהֶחָתָן אוֹ הַכַּלָּה עֲדַיִן צְעִירִים, וּצְרִיכִים לְחַכּוֹת עוֹד קְצָת, אוֹ לְפִי שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת וְקִשּׁוּר וְשִׁלּוּב הָעוֹלָמוֹת הַשַּׁיְכִים לָכֶם, עֲדַיִן לֹא נִגְמְרוּ כָּל הַתִּקּוּנִים, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְחַכּוֹת עוֹד קְצָת, לָכֵן רְאוּ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּתְיָאֲשׁוּ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לָכֶם זִווּג, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ב׳.):

אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוֶּלֶד בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי שֶׁעוֹד קֹדֶם שֶׁיְּצָאתֶם לָאֲוִיר הָעוֹלָם, כְּבָר הִכְרִיזוּ בַּשָּׁמַיִם עַל בַּת זוּגְכֶם, עַל־כֵּן אַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי יָבוֹא גַּם יוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לְהִתְחַתֵּן בְּמַזָּל טוֹב.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, נִשְׁמַת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה הִיא אַחַת, נְשָׁמָה אַחַת, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים לְזֶה הָעוֹלָם, הַזָּכָר נוֹלָד וְנִמְשָׁךְ בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי אַבָּא וְאִמָּא אֶחָד, וְהַנְּקֵבָה נוֹלֶדֶת וְנִמְשֶׁכֶת בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי אַבָּא וְאִמָּא אֲחֵרִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רס"ה), וְהַכֹּל מִצַּד שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, וְדָבָר זֶה — לְחַבְּרָם וּלְיַחֲדָם יַחַד, הַיְנוּ — אֶת הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, זֶה קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כִּי נִתְפָּרְדוּ אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, וְאֵין אֶחָד יוֹדֵעַ אֵיֵּה וְהֵיכָן הַשֵּׁנִי, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ב.): קָשֶׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף, כִּי גַּם אָז הָיָה קְטָרוּג גָּדוֹל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לַעֲבֹר אֶת יַם

סוּף, וּכְמוֹ־כֵן כְּשֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, יֵשׁ עַל זֶה הַרְבֵּה מְקַטְרְגִים וּמוֹנְעִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק וּלְהַאֲמִין רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עָמְדוּ סָמוּךְ לְיַם סוּף וְצָעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזָּכוּ שֶׁנִּבְקַע לִפְנֵיהֶם יַם סוּף, כְּמוֹ־כֵן אִם לֹא תִּיָּאֲשׁוּ עַצְמְכֶם מִן הָרַחֲמִים, וּתְבַקְּשׁוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז יַעֲזֹר לָכֶם לִמְצֹא אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְתִזְכּוּ לְהִתְחַתֵּן יַחַד, וּכְמוֹ שֶׁבִּשְׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף קָפְצוּ אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם וְלֹא הִרְהֲרוּ כְּרֶגַע אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן עַכְשָׁו תִּזְרְקוּ מִכֶּם אֶת כָּל מִינֵי הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמִימִיוּת, וְתִקְפְּצוּ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵדְעוּ כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וְאָז בְּוַדַּאי תִּוָּשְׁעוּ.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַתֶּם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְלֵידַע כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהֶעֱלֵם

וּבְהֶסְתֵּר גָּדוֹל, אֲשֶׁר לֹא יַשִּׂג לְשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, כִּי מִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה, וְהַכֹּל מְעֻטָּר בְּרָזִין וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים, וּבִפְרָטִיּוּת עִנְיְנֵי נְשָׁמוֹת וְזִווּגִים, דָּבָר זֶה בְּוַדַּאי נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵעֵין כָּל חַי, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: "אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְחַתֵּן דַּיְקָא עִם זוֹ אוֹ עִם זֶה", כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן י"ח:): רָבָא שָׁמַע לְאִישׁ אֶחָד שֶׁמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְאָמַר, שֶׁתִּזְדַּמֵּן לוֹ פְּלוֹנִית, אָמַר לוֹ רָבָא: לֹא תְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים כָּךְ, אֶלָּא בַּקֵּשׁ סְתָם, שֶׁיִּתְּנוּ לְךָ אֶת בַּת זוּגְךָ, וְאִם הִיא תִּהְיֶה בַּת זוּגְךָ לֹא תֵּלֵךְ מִמְּךָ; הֲרֵי שֶׁאָסוּר לְבַקֵּשׁ בִּפְרָטִיּוּת: "אֲנִי רוֹצֶה דַּוְקָא אֶת זוֹ אוֹ אֶת זֶה", כִּי מַה שֶּׁשַּׂיָּךְ לָכֶם לֹא יוּכְלוּ לָקַחַת כְּלָל, וְאִם תִּתְפַּלְּלוּ דַּיְקָא עַל זִווּג מְסֻיָּם, תִּהְיֶינָה לָכֶם אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי מַה שֶּׁלֹּא שַׂיָּךְ לָכֶם, מִמֵּילָא לֹא יִהְיֶה לָכֶם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְבַקֵּשׁ: "אֲנִי רוֹצֶה דַּיְקָא אֶת זֶה אוֹ אֶת זוֹ", בַּקְּשׁוּ רַחֲמִים שֶׁיִּתְּנוּ לָכֶם רַק אֶת בַּת זוּגְכֶם, וְחַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יִתְחַלְּפוּ הַזִּווּגִים, שֶׁלֹּא תִּצְטָרְכוּ לְהִדָּחוֹת אֶחָד מִפְּנֵי הַשֵּׁנִי, הַיְנוּ — לֹא לְהִתְגָּרֵשׁ אוֹ לֹא לָמוּת בִּשְׁבִיל אַחֵר, רַק תִּהְיֶה בַּת זוּגְכֶם דַּיְקָא.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַל זֶה אַתֶּם צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁתִּזְכּוּ לִמְצֹא רַק אֶת זִוּוּגְכֶם הַשַּׁיָּךְ לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמַתְכֶם, וְשֶׁלֹּא תִּצְטָרְכוּ לְהִדָּחוֹת אֶחָד מִפְּנֵי הַשֵּׁנִי, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיֵּלֶךְ, דַּף רפ"ד.): בָּעֵי בַּר נָשׁ לְמִבָּעֵי רַחֲמֵי קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּד אִזְדַּוַּג דְּלֹא יִתְדָּחֵי מִקַּמֵּי אַחֲרָא (צָרִיךְ כָּל אָדָם לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁמִּזְדַּוֵּג שֶׁלֹּא יִדָּחֵק מֵאַחֵר), כִּי רוֹאִים הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאַפְלוּ אַחַר מְצִיאַת הַזִּוּוּג מִתְגָּרְשִׁים, אוֹ אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם מֵת, וְכָל זֶה כִּי אֶחָד נִדְחָק מִפְּנֵי אַחֵר, וְעַל־כֵּן רְאוּ לְבַקֵּשׁ הָעִקָּר עַל זֶה — שֶׁתִּזְכּוּ לִמְצֹא אֶת בֶּן אוֹ בַּת זוּגְכֶם הַשַּׁיָּכִים לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמַתְכֶם דַּיְקָא, וְלֹא יִתְחַלְּפוּ הַזִּוּוּגִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְשֶׁלֹּא תֵּאָרַע תַּקָּלָה וּקְטָטָה בֵּינֵיכֶם, כִּי הַכֹּל יְכוֹלִים לִפְעֹל בַּשָּׁמַיִם, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת חִתּוּן, סִימָן ט'): עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת זִוּוּגוֹ הַנִּכְרָז בַּשָּׁמַיִם; הֵינוּ אִם נִגְזַר עַל אֶחָד מִשְּׁנֵיכֶם שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְאֶחָד מִכֶּם לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר קֹדֶם, וְהַהוּא יָמוּת אוֹ יִתְגָּרֵשׁ, אֶת זֶה יְכוֹלִים לִפְעֹל עַל־יְדֵי תְּפִלָּה — לְשַׁנּוֹת שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה (כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים, תִּקּוּן י"ד): אִם

חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, וּמְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה רַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מְקַבֵּל אֶת בַּת זוּגוֹ, וְאֵין מוֹסְרִים אֶת זֶה לְאַחֵר כְּלָל, עַיֵּן שָׁם; עַל־כֵּן רְאוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לְשַׁנּוֹת אֶת מַעֲשֵׂיכֶם לְטוֹבָה, וְאָז תְּקַבְּלוּ רַק אֶת זִוּוּגְכֶם הַשַּׁיָּךְ לָכֶם.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, כִּי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְוַדַּאי תִּוָּשְׁעוּ, אִם לֹא תִּבְטְחוּ בִּבְנֵי־אָדָם רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (יִרְמְיָהוּ י״ז): ״אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם, וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן ה׳ יָסוּר לִבּוֹ״ וְגוֹ׳, ״בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה׳ וְהָיָה ה׳ מִבְטָחוֹ״, וּבְיוֹתֵר סוֹבֵב דָּבָר זֶה עַל שִׁדּוּכִים וְזִוּוּגִים, כִּי דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁמְּדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם: פְּלוֹנִי יִקַּח אֶת פְּלוֹנִית, אוֹ פְּלוֹנִית תִּקַּח אֶת פְּלוֹנִי, וּכְבָר מֻסְכָּם הַכֹּל, וּבוֹטְחִים בָּאָדָם, וּמְשַׁתְּדְּלִים לְהַחֲנִיף לְאָדָם זֶה אוֹ לְאָדָם אַחֵר, וּבֵין כָּךְ נִתְקָעִים (תְּהִלִּים ב׳): ״יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק, אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ״, וּמְשַׁנֶּה אֶת כָּל הַתָּכְנִיּוֹת, וּמֵהַכֹּל

נַעֲשָׂה כְּלֹא מַמָּשׁ, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת אֱמֹר, פָּרָשָׁה כ״ט, סִימָן ח׳) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ס״ב): ״אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ, בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד״, בְּנֹהַג שֶׁבָּעוֹלָם, מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים: אִישׁ פְּלוֹנִי נוֹשֵׂא פְּלוֹנִית — אַךְ הֶבֶל בְּנֵי־אָדָם, פְּלוֹנִית תִּנָּשֵׂא לְפְלוֹנִי — כָּזָב בְּנֵי אִישׁ, הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד — אָמַר רַבִּי חִיָּא, עַד שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין הֶבֶל בְּתוֹךְ מְעֵי אִמָּן הֵם יַחַד, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ מַה שַּׁיָּךְ שֶׁזֶּה יֹאמַר כָּךְ, וְזוֹ תֹּאמַר כָּךְ, שִׁדּוּךְ וְזִווּג אִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹסִיף, כִּי קֹדֶם שֶׁנּוֹלְדוּ כְּבָר הֵם יַחְדָּו, וְעַל־כֵּן ״אַל תִּבְטְחוּ בִּנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה״ (תְּהִלִּים קמ״ו), יְשׁוּעַתְכֶם תְּלוּיָה רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵהוּ שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל, וְלָמָּה תִּפְּלוּ בְּקַטְנוּת הַדַּעַת וְתִהְיוּ

שְׁבוּרִים, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם?! מַדּוּעַ לֹא תִּבְטְחוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם, וְסוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב — שֶׁתִּזְכּוּ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם מֵהַשָּׁמַיִם, וַעֲלֵיכֶם לֵידַע וְלִזְכֹּר מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיְחִי, דַּף רכ״ט.): וּמֵהַשֵּׁם אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת בְּגִין דְּאִתְתָּא כַּד אַחֲסִין לָהּ בַּר נָשׁ מֵעִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחֲסִין לָהּ דְּהָא לֹא יַחֲסִין לָהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ אֶלָּא כַּד מַכְרִיזִין עָלֵיהּ בִּרְקִיעָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִין עַד לָא יִיתוּן לְעַלְמָא [כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אִישׁ אִשָּׁה — מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לֹא יִשָּׂא אִישׁ אִשָּׁה, עַד שֶׁלֹּא יַכְרִיזוּ עָלָיו מִלְּמַעְלָה שֶׁעַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן, כִּי עַד שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ כְּבָר זִוֵּג אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא], עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, כִּי בּוֹא יָבוֹא גַּם יוֹם יְשׁוּעַתְכֶם, וְתִזְכּוּ לְהִכָּנֵס בְּמַזָּל טוֹב אֶל הַחֻפָּה, בְּשָׁעָה טוֹבָה וּמַצְלַחַת, וְתִתְחַתְּנוּ, הָעִקָּר רְאוּ לְהֵיטִיב מַעֲשֵׂיכֶם, וְתָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם, וּתְקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם לְעוֹלָם לֹא לָשׁוּב אֶל מַעֲשֵׂיכֶם הָרָעִים, וּבְוַדַּאי יְמַהֵר אֶת יוֹם יְשׁוּעַתְכֶם.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵין אַתֶּם יְכוֹלִים לְשַׁעֵר וּלְתָאֵר אֶת גֹּדֶל הַשִּׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטֵי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁמִּרֹאשׁ מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיכֶם מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, כִּי עוֹד טֶרֶם נוֹלַדְתֶּם כְּבָר זִמֵּן לָכֶם זִוּוּגְכֶם, וּכְבָר דָּאַג לָכֶם בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֶת כָּל הַתָּלוּי בִּמְצִיאַת זִוּוּגְכֶם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה תִּהְיוּ כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים וַעֲצוּבִים?! מַדּוּעַ תִּבְטְחוּ בִּבְנֵי־אָדָם, וְתָרוּצוּ אַחַר שַׁדְכָן זֶה אוֹ שַׁדְכָנִית זוֹ, יוֹתֵר טוֹב רוּצוּ וּבִרְחוּ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפְּכוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת לִבְבְכֶם, וְתִבְכּוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲזֹר לָכֶם כְּבָר לָצֵאת מִבֵּית הָאֲסוּרִים שֶׁנִּתְפַּסְתֶּם שָׁם, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין כ״ב.) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ס״ח): ״אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת״, אַל תִּקְרֵי מוֹצִיא אֲסִירִים, אֶלָּא כְּמוֹצִיא אֲסִירִים, עַיֵּן שָׁם; הַיְנוּ כִּי קֹדֶם הָיוּ הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה כָּל אֶחָד מֵהֶם אָסִיר כְּמוֹ בְּבֵית אֲסוּרִים, זֶה לְבַד וְזוֹ לְבַד, וֵאלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים הַיְנוּ הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה שֶׁיִּשְׁבוּ עַד עַכְשָׁו זֶה לְבַד וְזוֹ לְבַד, מוֹצִיאָם מִבֵּית אֲסוּרִים שֶׁלָּהֶם, וּמוֹשִׁיבָם בַּיְתָה — שֶׁבּוֹנֶה לָהֶם בַּיִת וּמוֹשִׁיבָם יַחַד, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכּוּ רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה — לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ

בְּעַקְשָׁנוּת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, אָז תִּרְאוּ נִפְלָאוֹת, כִּי מַה שֶּׁתְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת שׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לִפְעֹל, וְזֶה בָּרוּר לְמִי שֶׁמַּאֲמִין בָּזֶה, וּבִפְרָטִיּוּת אִם הוֹלְכִים לְהִתְפַּלֵּל עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים, אֵין לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר מַעֲלַת הַתְּפִלָּה הַזּוֹ, כִּי הִיא בּוֹקַעַת רְקִיעִים, כִּי כְּשֶׁהוֹלְכִים עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים וּבוֹכִים וּמְבַקְּשִׁים מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַתַּנָּא הָאֱלֹקִי הַשּׁוֹכֵן פֹּה, אָז הַתְּפִלָּה מְקֻבֶּלֶת עַד מְאֹד מְאֹד, וְיכוֹלִים לִפְעֹל יוֹתֵר בְּנָקֵל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת אַחֲרֵי): וּבְשַׁעֲתָא דְּאִצְטָרִיךְ עָלְמָא רַחֲמֵי וְחַיָּא אַזְלֵי וּמוֹדָעֵי לְהוּ לְנַפְשַׁיְיהוּ דְּצַדִּיקַיָּא וּבָכָאן עַל קִבְרַיְיהוּ וְכוּ' כְּדֵין מִתְעָרִין נַפְשַׁיְיהוּ דְּצַדִּקַיָּא וְכוּ', וְכֻלְּהוּ בָּעָאן רַחֲמֵי עַל חַיִּין וְחָס קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עָלְמָא בְּגִינֵיהוֹן וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; [בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם צְרִיכִים לְרַחֲמִים, וְהַחַיִּים הוֹלְכִים וּמוֹדִיעִים אֶת צַעֲרָם לְנַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים, וּבוֹכִים עַל קִבְרֵיהֶן, אָז מִתְעוֹרְרוֹת נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הָאֵלּוּ שֶׁהוּא בָּא עַל קִבְרֵיהֶן, וְהֵן מְבַקְּשׁוֹת רַחֲמִים עַל הַחַיִּים שֶׁבָּאוּ לְבַקֵּשׁ עַל קִבְרָם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶם בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הָאֵלּוּ שֶׁבָּא לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרָם]; עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְכוּ וְהִשְׁתַּטְּחוּ עַל

קִבְרֵי צַדִּיקִים, וְתִבְכּוּ שָׁם, וְתִתְפַּלְלוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁיַּעֲזֹר לָכֶם בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַתַּנָּא הָאֱלֹקִי הַזֶּה, שֶׁאַתֶּם מִשְׁתַּטְּחִים עַכְשָׁו עַל קִבְרוֹ, וּתְבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עֲלֵיכֶם; אֵין אַתֶּם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת מַעֲלַת זֶה הָעִנְיָן, וּבְוַדַּאי תִּזְכּוּ לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה, אִם לֹא תִּתְיָאֲשׁוּ, חַס וְשָׁלוֹם, וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן קע״ג): עַל־יְדֵי הִשְׁתַּטְּחוּת עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְכָךְ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (תַּעֲנִית כ״ג.): לָמָּה יוֹצְאִין לְבֵית הַקְּבָרוֹת? כְּדֵי שֶׁיְּבַקְּשׁוּ מֵתִים רַחֲמִים עָלֵינוּ, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (סוֹטָה ל״ד:): פָּרַשׁ כָּלֵב מֵעֲצַת מְרַגְּלִים, וְהָלַךְ וְנִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרֵי אָבוֹת, אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתַי בַּקְּשׁוּ עָלַי רַחֲמִים, שֶׁאֶנָּצֵל מֵעֲצַת מְרַגְּלִים, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי שֶׁלִּבַּקֵּשׁ עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים זוֹ סְגֻלָּה נִפְלָאָה שֶׁתִּפְלָתוֹ תִּתְקַבֵּל מְהֵרָה בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁכְּמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִתְחַתֵּן מַזְמִינִים אוּלָם וּכְלֵי זֶמֶר, וּמְכִינִים סְעֻדָּה גְּדוֹלָה בָּשָׂר וְדָגִים וְכוּ׳, וּמַדְפִּיסִים הַזְמָנוֹת בְּדִיּוּק בְּאֵיזֶה יוֹם וּבְאֵיזוֹ שָׁעָה תִּהְיֶה הַחֲתֻנָּה בְּמַזָּל טוֹב, כְּמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת, עֲלֵיכֶם לֵידַע — שֶׁכְּבָר הַכֹּל מוּכָן עוֹד קֹדֶם שֶׁנּוֹלַדְתֶּם, וְשָׁם בְּכַרְטִיסֵי הַהַזְמָנָה כְּבָר רָשׁוּם לְמַעְלָה בְּדִיּוּק מִי הוּא הֶחָתָן וּמִי הִיא הַכַּלָּה, וּבְאֵיזֶה יוֹם וּבְאֵיזוֹ שָׁעָה תִּהְיֶה הַחֲתֻנָּה לְמַטָּה, וְכָתוּב שָׁם בְּדִיּוּק מִי וָמִי יִהְיוּ הַקְּרוּאִים לַחֲתֻנָּה, כִּי כָּל אֶחָד וְאַחַת שֶׁיִּהְיוּ בַּחֲתֻנָּה, יֵשׁ לָהֶם שַׂיָּכוּת לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתָם שֶׁל הֶחָתָן וְהַכַּלָּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שָׁם לְמַעְלָה בְּרוּחָנִיּוּת גַּם רָשׁוּם בְּדִיּוּק מִי וּמַה הֵם הַבָּשָׂר וְהַדָּגִים — אֵילּוּ גְּלְגּוּלִים הֵם, וְהַיָּרָקוֹת וְהַלֶּחֶם בְּדִיּוּק מֵאֵיזֶה מָקוֹם יָבוֹאוּ, וּמַה וְאֵיךְ תִּהְיֶה לָהֶם אָז עֲלִיָּה וְכֵן כְּלֵי הַזֶּמֶר — מִי יִהְיֶה הַמְנַגֵּן, וְאֵילּוּ נִגּוּנִים, הַכֹּל לַכֹּל בָּאֵר הֵיטֵב כְּבָר מוּכָן שָׁם לְמַעְלָה בְּרוּחָנִיּוּת עוֹד קֹדֶם שֶׁיְּצָאתֶם לָאֲוִיר הָעוֹלָם, וְדָבָר זֶה לֹא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן עְנְיַן רוּחָנִי וְדַק כָּזֶה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה ס״ד): ״עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זֻלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ״, כִּי הַכֹּל

מִסְתֹּרֵי נִסְתָּרוֹת רָזֵי דְּרָזִין שֶׁל גִּלְגּוּלֵי נְשָׁמוֹת וְיִחוּדָם וְזִווּגָם, וְעַל־כֵּן אִם הַכֹּל כָּךְ מֻשְׁגָּח בְּחֶשְׁבּוֹן גָּמוּר בְּדִיּוּק, מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְיָאֵשׁ וּלְהִשָּׁבֵר וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם?! מַדּוּעַ לֹא תִּבְרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסְרוּ עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִינוּ שֶׁבְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, וְכָל עַכָּבָה שֶׁמִּתְעַכֶּבֶת מְצִיאַת זִווּגְכֶם הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְהוּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד מְאֹד כּוֹאֵב לָכֶם, וְאַתֶּם מְאֹד מִתְבַּלְבְּלִים מֵאִחוּר מְצִיאַת זִווּגְכֶם, אֲבָל עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר אֶת כָּל זֹאת — שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה חֶשְׁבּוֹן עָמֹק עָמֹק מִי יְמַצְאֶנּוּ.

יא.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּעִנְיַן שִׁדּוּכִים וְזִווּגִים אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לִמְסֹר אֶת עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁמַּה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן, הַיְנוּ אֵיזֶה בֶּן זוּג אוֹ בַּת זוּג, זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבַחֲסָדִים גְּדוֹלִים, וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, לְמַעַן טוֹבַתְכֶם הַנִּצְחִית בָּזֶה וּבַבָּא, וְאַל תִּבְעֲטוּ בַּמֶּה שֶׁנָּתַן לָכֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק תַּרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁחָס עֲלֵיכֶם וְזִמֵּן לָכֶם אֵיזֶה בֶּן זוּג אוֹ בַּת זוּג, וְעַל־יְדֵי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה — לְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, תִּזְכּוּ לְשַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְזֶה יָבִיא לָכֶם שִׂמְחוֹת הַגּוּנִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל הַגֵּאוּת וְהַיֵּשׁוּת מוֹנְעוֹת מֵהָאָדָם אֶת בַּת זוּגוֹ, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁאֵין מַתְאִים לוֹ זִוּוּג זֶה אוֹ זֶה, וְעַל־כֵּן הוּא בּוֹעֵט וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר עוֹשֶׂה אֶת הַשִּׁדּוּךְ, הוּא מָלֵא טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיוּ רְגִילִים לְתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תָּאִיר הָאֱמֶת בָּכֶם, וְתִזְכּוּ לִשְׁמֹחַ בְּשִׁדּוּךְ שֶׁנָּתְנוּ לָכֶם, וְאִם לֹא, אֲזַי יִשְׁבְּרוּ אֶתְכֶם עַד שֶׁתִּהְיוּ מֻכְרָחִים לְקַבֵּל אֶת זֶה, כִּי בֶּאֱמֶת זִוּוּגוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאַחַת כְּבָר נִכְרַז בַּשָּׁמַיִם קֹדֶם שֶׁנּוֹלָד, וְאִם מַסְכִּימִים עִם הַשִּׁדּוּךְ, אָז הַכֹּל הוֹלֵךְ בְּנָקֵל, אֲבָל אִם לֹא מַסְכִּימִים, אָז מְסַבְּבִים עִמּוֹ מִלְּמַעְלָה בְּסִבּוּבִים כָּאֵלּוּ, וְשׁוֹבְרִים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי יְרִידוֹת וְצָרוֹת, קַטְנוּת, דַּחֲקוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁהַהֶכְרֵחַ אַחַר־כָּךְ לָקַחַת זֹאת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא, פָּרָשָׁה ס״ח, סִימָן ד׳): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָה עוֹשֶׂה לָהֶם?

מְזַוְּגָן בְּעַל כָּרְחָן שֶׁלֹּא בְּטוֹבָתָן, הַדָּא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים ס״ח): ״אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת״, מַהוּ בַּכּוֹשָׁרוֹת? בְּכִי וְשִׁירוֹת, מָאן דְּבָעֵי אוֹמֵר שִׁירָה, וּמָאן דְּלֹא בָּעֵי בָּכִי, מִי שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי ״שִׁירָה״ — הוּא שָׂמֵחַ עִם זִוּוּגוֹ, וְנוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי ״בְּכִי״ — הוּא בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה עַל רֹעַ מַזָּלוֹ, וְשָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר; וּבֶאֱמֶת עֲלֵיכֶם רַק לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַסְכִּים עִם הַנְהָגוֹתָיו, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סְלָמוֹת — מַשְׁפִּיל לְזֶה וּמֵרִים לְזֶה, מוֹרִיד לְזֶה וּמַעֲלֶה לְזֶה, הֲוֵי אוֹמֵר: אֱלֹהִים שׁוֹפֵט — זֶה מַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים; עַל־כֵּן הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם תָּמִיד רַק לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְזֶה יָבִיא לָכֶם שִׂמְחוֹת הַגּוּנִים, וְתִהְיוּ שְׂמֵחִים בְּחֶלְקְכֶם תָּמִיד, וְתָשִׁירוּ שִׁירָה.

יב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לֵידַע, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מֻשְׂגָּח

בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה בְּזֶה הָעוֹלָם מֵעַצְמוֹ, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז׃): וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ (בְּרָכוֹת נ״ח.): וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא (יוֹמָא ל״ח׃), וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל כִּי כָּל שִׁדּוּךְ שֶׁרַק מַצִּיעִים לָכֶם זֶה שַׁיָּךְ לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמַתְכֶם, כַּאֲשֶׁר אָמַר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁלְּכָל אֶחָד יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה זִוּוּגִים, כִּי מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים, זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ, וְלִפְעָמִים מְדַבְּרִים בַּבַּיִת שֶׁלִּפְלוֹנִי רָאוּי לָקַחַת אֶת פְּלוֹנִית, זֶה כְּבָר זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ, וְלִפְעָמִים רוֹאִים אֶת עַצְמָם כְּבָר, זֶה כְּבָר זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן תקצ״ה דִּפּוּס חָדָשׁ), וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת חִתּוּן, סִימָן ז׳): הַשִּׁדּוּךְ שֶׁדּוֹבְרִים אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ נִגְמָר הַשִּׁדּוּךְ בְּעַצְמוֹ, גַּם זֶה מִן הַשָּׁמַיִם, וְהַשִּׁדּוּךְ לְחוּד עוֹשֶׂה רֹשֶׁם בּוֹ וּבָהּ, עֵין שָׁם; וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ שֶׁרַק מְדַבְּרִים וּמַצִּיעִים לִפְנֵיכֶם שִׁדּוּךְ וְזִוּוּג, אַל תֵּצְאוּ לָרִיב, וְאַל תִּהְיוּ בְּכַעַס אִם זֶה לֹא מַתְאִים לָכֶם וְאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדְכֶם, אוֹ שֶׁסְּתָם

מְבַלְבְּלִים לָכֶם דַּעְתְּכֶם, אַל תַּחְשְׁבוּ זֹאת כְּרֶגַע, רַק תְּקַבְּלוּ אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְתֵדְעוּ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, מִטְּעָמִים הַגְּנוּזִים וְהַכְּמוּסִים עִמּוֹ מַה שֶּׁנֶּעֱלָם מֵעֵין כָּל חַי.

יג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּפְּלוּ בְּדַעְתְּכֶם כְּלָל, וְאַף שֶׁלִּעֵת עַתָּה מַר לָכֶם מְאֹד, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתֶּם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, וְלִדְחֹם וְלִשְׁתֹּק, וְלֹא לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְתָמִיד תִּתְלוּ אֶת הַחָסָרוֹן בָּכֶם, וְלֹא בַּאֲחֵרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא בַּקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פ״ז), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁפּוֹגְמִים בַּבְּרִית עַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגוֹ, וְהֵם שְׁנֵי הַפָּכִים מַמָּשׁ, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְזַוְּגָם, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁהַפְּגָמִים כָּל־כָּךְ גְּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, שֶׁאָז מְאֹד קָשֶׁה וְכָבֵד לְזַוְּגָם, וְעִקַּר הָעֵצָה לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְלֹא לַעֲנוֹת לְמְחָרְפֵי וְלִמְבַזֵּי נַפְשׁוֹ שׁוּם

דָּבָר, וְאַף שֶׁדָּבָר זֶה לָכֶם בִּזָּיוֹן גָּדוֹל, כִּי אֲחֵרִים שֶׁהֵם יוֹתֵר צְעִירִים כְּבָר זָכוּ לִמְצֹא אֶת זִוּוּגָם וּלְהִתְחַתֵּן, וְאַתֶּם עֲדַיִן מְחַכִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן בָּזֶה שֶׁתִּשְׁתְּקוּ וְלֹא תְּהַרְהְרוּ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה תִּקּוּנְכֶם, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יְזָרֵז לָכֶם אֶת מְצִיאַת הַזִּוּוּג, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם שׁוֹתֵק וְדוֹמֵם לִמְחָרְפֵי וְלִמְבַזֵּי נַפְשׁוֹ, וְאֵינוֹ מַקְשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה זוֹכֶה לְתַקֵּן אֶת כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, וְזוֹכֶה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה וּלְשָׁלוֹם אֲמִתִּי, כִּי עַל־יְדֵי הַשְּׁתִיקָה וְהַדְּמִימָה זוֹכִים לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ אֶחָד, כֻּלּוֹ טוֹב.

יד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לֵילֵךְ בְּכָל פַּעַם אֶל חָכָם וְצַדִּיק אֱמֶת לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו דַּיְקָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לִמְצֹא זִוּוּגוֹ, כִּי לִפְעָמִים שְׁנֵי הַמְשֻׁדָּכִים — הַיְנוּ הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה רְחוֹקִים מְאֹד, וְהֵם שְׁנֵי הֲפָכִים בְּיוֹתֵר זֶה מִזֶּה, עַל־כֵּן קָשֶׁה לִמְצֹא זִוּוּגוֹ, וְהַתִּקּוּן וְהָעֵצָה לְזֶה — שֶׁיָּבוֹא לֶחָכָם וְלַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא הַבַּר דַּעַת הָאֲמִתִּי, בְּשָׁעָה

שֶׁהוּא אוֹמֵר תּוֹרָה, וְאָז הוּא מְחַבֵּר דִּבְרֵי תּוֹרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כְּדֶרֶךְ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וּבְזְכוּת זֶה תִּזְכּוּ לִמְצֹא בְּנָקֵל זְווּגְכֶם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פ״ט); וּמַה גַּם שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁתִּשְׁמְעוּ תּוֹרָה מֵהַבַּר דַּעַת הָאֱמֶת — שֶׁהוּא הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר בְּדַעְתְּכֶם אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא רַחֲמִים, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה בָּעִכּוּב, וְתִהְיֶה לָכֶם סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵיכֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם, אִם תִּמְצְאוּ אֶת הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאָז טוֹב לָכֶם תָּמִיד.

טו.

אֲבָל זֹאת תֵּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁלֹּא בְּנָקֵל יְכוֹלִים לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְהֶחָכָם בַּר הַדַּעַת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ יְכוֹלִים לִמְצֹא אֶת זְווּגוֹ הָאֲמִתִּי, וַאֲשֶׁר עַל יָדוֹ יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמֶת בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וּלְזְכּוֹת לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, אֲשֶׁר בְּנֵי־אָדָם מַטְעִים אֶת עַצְמָם בָּהֶם, וְהֵם מַטְעִים אֶת הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לִהְיוֹת רְגִילִים בִּתְפִלָּה זוֹ שֶׁחִבֵּר מוֹהַרְנַ״תְ

זַ״ל, וּמְאֹד מְאֹד מְסֻגֶּלֶת לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמְגַלֶּה תּוֹרַת אֱמֶת, הַמְקַשֶּׁרֶת וּמְחַבֶּרֶת אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת, חֵלֶק ב׳, תְּפִלָּה מ״ה:

אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה, זַכֵּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְגַלֵּה לָנוּ בַּחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בַּעַל דַּעַת גָּדוֹל, זַכֵּנוּ לִמְצֹא אוֹתוֹ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְרַחֵם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר קָשֶׁה לָהֶם לִמְצֹא זִוּוּגָם (וּבִפְרָט עַל פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִית), וַעֲזֹר לָהֶם וְהוֹשִׁיעָה לָהֶם מְהֵרָה, שֶׁיִּזְכּוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְצֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי הֶהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם חִישׁ קַל מְהֵרָה, בְּלִי שׁוּם עִכּוּב וּבְלִי שׁוּם צַעַר וְיִסּוּרִים כְּלָל, כִּי אֵין אֲתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֵיךְ לְבַקֵּשׁ הַזִּווּג לְכָל אֶחָד, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה קָשֶׁה לָאָדָם לִמְצֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי, כִּי כָּל הַזִּווּגִים הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, וּבִפְרָט כִּי לִפְעָמִים הֵם בְּהֵפֶךְ גָּדוֹל מְאֹד, אֲשֶׁר קָשֶׁה לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם סוּף, וְאִי אֶפְשָׁר לְחַבְּרָם וּלְזַוְּגָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדַּעַת הָאֲמִתִּי הַמְשַׁדֵּךְ

כָּל הַשִּׁדּוּכִים, עַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּי הַבַּר דַּעַת הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים בַּתּוֹרָה, וּמְחַבֵּר וּמְיַחֵד אַתְוָן רַבְרְבִין וְאַתְוָן זְעִירִין וּמְקַשֵּׁר וּמְשַׁדֵּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ נִגְמָרִים כָּל הַשִּׁדּוּכִים שֶׁבָּעוֹלָם, בְּסוֹד: "כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ", רָאשֵׁי תֵּבוֹת "שִׁדּוּךְ", אֲבָל, בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, נֶעֱלָם מֵאִתָּנוּ וְלֹא נֵדַע אֵיךְ לִמְצֹא אֶת הַבַּעַל דַּעַת הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו, וְעַתָּה מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרֵנוּ, עַל־כֵּן עֵינֵינוּ תְּלוּיוֹת אֵלֶיךָ לְבַד, מָלֵא רַחֲמִים, יוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים, שֶׁתַּחְמֹל עַל כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הַצְּרִיכִים לִמְצֹא זִוּוּגָם (וּבִפְרָט וְכוּ'), וְתִשְׁלַח לְכָל אֶחָד מְהֵרָה זִוּוּגוֹ הֶהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, וְתִהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ וְתִהְיֶה לוֹ לְעֵזֶר וּלְהוֹעִיל, וְיִקַּיֵּם בּוֹ וּבְכָל הַצְּרִיכִין לִמְצֹא זִוּוּגָם: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְהוָה".

אָדוֹן יָחִיד, מָלֵא רַחֲמִים, צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים, חוּס וְרַחֵם וַחֲמֹל עַל יְמֵי הַנְּעוּרִים שֶׁל נַעֲרֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהוֹדִיעֵנוּ נָא אֶת דַּרְכֶּיךָ,

אֵיךְ נִזְכֶּה לָדַעַת לִמְצֹא זִוּוּגָם הָאֲמִתִּי שֶׁל כָּל הַתְּלוּיִים בָּנוּ, זַכֵּנוּ וְעָזְרֵנוּ, שֶׁבְּכֹחַ וּבִזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר הִמְשִׁיכוּ וְגִלּוּ דַּעַת גָּדוֹל וְנִפְלָא בֶּאֱמֶת גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכֹחָם וּבִזְכוּתָם נִזְכֶּה מְהֵרָה לִמְצֹא בַּת זִוּוּגָם שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה לְהַשִּׂיאָם מְהֵרָה לְמַזָּל טוֹב לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם, וְתִהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ וְלֹא תִּהְיֶה מְנֻגֶּדֶת אֵלָיו כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יָדוּרוּ בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה כִּרְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת, וְיִזְכּוּ כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ תְּלוּיָה בָּזֶה, וְהוּא עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, וְיִזְכֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹלִיד מֵאִשְׁתּוֹ בָּנִים וּבָנוֹת הוֹרוֹת וְדוֹרֵי הוֹרוֹת עַד עוֹלָם, וְכֻלָּם יִהְיוּ חַיִּים וְקַיָּמִים לַעֲבוֹדָתֶךָ וּלְיִרְאָתֶךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וַיַּכִּירוּ וְיֵדְעוּ אוֹתְךָ וְאֶת גְּדֻלַּת צַדִּיקֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר בָּהֶם בָּחַרְתָּ, וְיִתְגַּלֶּה לָהֶם הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִשְׁאִירוּ כָּל הַצַּדִּיקִים בָּזֶה הָעוֹלָם.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לֹא כַּחֲטָאֵינוּ עָשִׂיתָ לָנוּ וְלֹא כַּעֲוֹונוֹתֵינוּ גָּמַלְתָּ עָלֵינוּ, גַּם עַתָּה חוּס וַחֲמֹל עָלֵינוּ, וּשְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ וְהַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחֲטָאֵינוּ, וְכָל עֲוֹונוֹתֵינוּ מְחֵה, וְאַל תַּבִּיט עַל מַעֲשֵׂינוּ רַק תַּבִּיט עַל זְכוּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁאָנוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם בְּכָל עֵת, אֲשֶׁר מֵימֵי דַּעְתֵּיהֶם הַקָּדוֹשׁ אָנוּ שׁוֹתִין, וּמִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּין עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִמְצֹא זִוּוּגוֹ הָאֲמִתִּי מְהֵרָה, וּתְמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ בְּרַחֲמִים, כְּכָל אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵאִתְּךָ, בַּעַל הָרַחֲמִים, בַּעַל הַחֶמְלָה, בַּעַל הַחֲנִינָה, כִּי רַחֲמֶיךָ לֹא כָלִים, וְאַתָּה חָפֵץ שֶׁגַּם גָּרוּעַ וּפָחוּת כָּמוֹנִי יְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ עַל כָּל הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵיטִיב לַכֹּל, וְזֶה עִקַּר גְּדֻלָּתְךָ, כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה חֶסֶד נִפְלָא עִם הָרְחוֹקִים מִמְּךָ, וּבִפְרָט עִם רָחוֹק כָּמוֹנִי, כִּי אַתָּה חוֹנֵן אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָחוֹן, וּמְרַחֵם עַל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְרַחֵם, וּבִפְרָט שֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּכָל עֵת כָּל הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר אַתָּה מַפְלִיא חַסְדְּךָ עָלַי בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, "כִּי חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלַי וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה",

חַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלַי בִּלִי שִׁעוּר וָעֶרֶךְ וּמִסְפָּר, "כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ", עַל־כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ אֶת לִבּוֹ לְהִתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ עַל כָּל אֵלֶּה, כִּי לֹא עַל צִדְקוֹתַי אֲנִי מַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ, כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וְעַל כֹּחַ וּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַזּוֹכִים וּמְזַכִּים אֶת הָרַבִּים, אֲשֶׁר כֹּחָם וּזְכוּתָם מַסְפִּיק גַּם עָלַי לְהוֹשִׁיעַ גַּם אוֹתִי וְאֶת זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם בְּכָל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ. "יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי", אָמֵן וְאָמֵן:

טז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! נָא וְנָא אַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, עַל אֲשֶׁר קָשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיוּ חֲזָקִים בִּתְפִלָּה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ תִּרְאוּ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת וְנִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁאַתֶּם רוֹאִים שֶׁהִתְפַּלַּלְתֶּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא נוֹשַׁעְתֶּם,

עֲלֵיכֶם לֵידַע, שֶׁאֵין שׁוּם תְּפִלָּה הוֹלֶכֶת לָרִיק, וּכְשֶׁתַּרְבּוּ לְהִתְפַּלֵּל, עֲלֵיכֶם לְהַאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַחְבִּיא בְּבֵית גְּנָזָיו כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה מִתְּפִלַּתְכֶם, וְתוֹעִיל לָכֶם אַחַר־כָּךְ הַיְנוּ אַחַר הַחֲתֻנָּה, כִּי כָּל תְּפִלָּה שֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים עַכְשָׁו תָּבוֹא לְתוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה לָכֶם וְלִבְנֵיכֶם וְלִבְנוֹתֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם, וְעַל־כֵּן אַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם מֵהַתְּפִלָּה, כִּי בְּוַדַּאי בּוֹא יָבוֹא יוֹם יְשׁוּעַתְכֶם בְּקָרוֹב.

יז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּעִנְיַן זִוּוּגִים וְשִׁדּוּכִים צְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת, וְאָסוּר לְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס״ד.): כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו, הַיְנוּ מִי שֶׁרוֹצֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד לְהִתְחַתֵּן, וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה בְּלִי שׁוּם סַבְלָנוּת, רַק מֻכְרָח לְהִתְחַתֵּן עַכְשָׁו דַּיְקָא, אָז סוֹבֵל הַרְבֵּה, כִּי הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ מְרִירוּת גְּדוֹלָה וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֲיוּמָה וְנוֹרָאָה, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב בָּחוּר אוֹ בַּחוּרָה כָּל־כָּךְ מְרוּרִים עַל אִי מְצִיאַת

זִוּוּגָם, עַד שֶׁנּוֹפְלִים לְיֵאוּשׁ גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּאִלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וּמִתְרַשְּׁלִים מֵהַכֹּל, שׁוֹכְבִים בְּדָגָאוֹן עָצוּם, וּמְשַׁעֲמָמִים בְּשִׁעֲמוּם, שֶׁזֶּה מֵבִיא לִידֵי שִׁגָּעוֹן וְזִמָּה (כְּתֻבּוֹת נ״ט.); וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לֵידַע, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁהָעִקָּר בְּעִנְיַן מְצִיאַת הַזִּוּוּג לְחַכּוֹת הַרְבֵּה בְּסַבְלָנוּת, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן י״ח): בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, וְלִכְאוֹרָה כְּבָר מַסְפִּיק פַּעַם אַחַת שֶׁיֵּצֵא כָּרוֹז וּבַת קוֹל בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלָדִים, שֶׁבַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, וְלָמָּה צְרִיכִים לָצֵאת כָּרוֹז וּבַת קוֹל בְּכָל יוֹם וָיוֹם? אֶלָּא לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל אֶחָד וְאַחַת, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בַּת זוּג, וְלֹא יִתְיָאֲשׁוּ כְּלָל יְהֵיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה.

יח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם לֹא לִהְיוֹת שְׁבוּרִים עַל שֶׁקָּשֶׁה לָכֶם לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָנוּ רַק תְּפִלָּה — לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ עֵינֵינוּ אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֵינוּ כְּבָר, וְיוֹתֵר מִזֶּה אֵין שׁוּם עֵצָה כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁמְּיַעֲצִים לָכֶם שֶׁתִּתְלַבְּשׁוּ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה, אוֹ תְּחַפְּשׂוּ פַּרְנָסָה כָּזוֹ, אוֹ תֵּלְכוּ בֵּין אֲנָשִׁים אֵלּוּ וְאַל תֵּלְכוּ אֶל אֲנָשִׁים אֵלּוּ, וְזֶה יַעֲזֹר לָכֶם בְּשִׁדּוּכִים לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם יוֹתֵר בְּנָקֵל, תֵּדְעוּ כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת וְהֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁכָּל־כָּךְ קָשֶׁה, וְאֵינוֹ תָּלוּי בְּיַד אָדָם כְּלָל, רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ מְצִיאַת הַזִּווּג, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שֹׁחַר טוֹב, תְּהִלִּים נ״ז): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה קָשֶׁה כֹּחַ הַזִּווּג, שֶׁבַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים יְחֵד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ עַל הַזִּווּג, עַיֵּן שָׁם; כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה כָּתוּב מְפֹרָשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ עַל מְצִיאַת הַזִּווּג, הֲרֵי שֶׁלָּכֶם לִפְנֵיכֶם, שֶׁהַזִּווּג תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, עַל־כֵּן רְאוּ לְחַזֵּק עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אָפָנִים, וְאַל תַּנִּיחוּ עַצְמְכֶם לִפֹּל כְּלָל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ כָּל הַסְּגֻלּוֹת וְהַתְּקוּנִים שֶׁנּוֹתְנִים לָכֶם, אַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ וְאַל תְּצַיְּתוּ לָהֶם, רַק מַה שֶּׁצִּוָּנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא יוֹרֵד לְעֹמֶק שֹׁרֶשׁ הַדְּבָרִים עַד אֵין סוֹף, וְהוּא יוֹדֵעַ וּמֵבִין אֶתְכֶם

בְּפָרָטִיּוּת, עַל־כֵּן רַק מַה שֶּׁהוּא צָוָה רְאוּ לְקַיֵּם, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכּוּ לִרְאוֹת יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה.

יט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲנִי יוֹדֵעַ וּמֵבִין מֵרָחוֹק אֶת גֹּדֶל צַעֲרְכֶם וּמַכְאוֹבְכֶם הַקָּשֶׁה שֶׁעֲדַיִן לֹא זְכִיתֶם לִמְצֹא אֶת זִוּוּגְכֶם, וְאַתֶּם עֲדַיִן רְוָקִים, זִכְרוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁהִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת חִתּוּן, סִימָן ו׳): מִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לִמְצֹא זִוּוּגוֹ יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִקְרוֹת בְּקָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂיאִים; עַל־כֵּן מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל אֵלּוּ, וְתַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לִקְרוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּפָרָשַׁת הַנְּשִׂיאִים, וְתֹאמְרוּ אַחַר־כָּךְ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁאַחֲרֶיהָ, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְזִכּוּת רַבֵּנוּ זַ״ל וַעֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת תִּזְכּוּ לְהָוֹשַׁע בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה בְּתוֹךְ שְׁאָר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו, וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ

וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם
הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים׃ וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי
יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי־עָשָׂר בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי
הַנְּשִׂיאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן׃
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃ קַח מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד
אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ
כְּפִי עֲבֹדָתוֹ׃ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן
אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם׃ אֵת שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת
הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם׃ וְאֵת אַרְבַּע
הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמוֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי
עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ וְלִבְנֵי קְהָת לֹא
נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ וַיַּקְרִיבוּ
הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ
הַנְּשִׂיאִם אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ
אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃

וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־
עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים

שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:
שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב:

בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר:
הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר:

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־
חֵלֹן: קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת

עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן:

בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־
שְׁדֵיאוּר: קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר:

בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־
צוּרִישַׁדָּי: קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר

אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן שְׁלֶמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי:

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל: קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד: קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם

חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־
אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר׃

בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־
גִּדְעֹנִי׃ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה

עַתִּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃

בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃ כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתִּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃

בְּיוֹם עַשְׂתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל
בֶּן־עָכְרָן׃ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת׃ וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם

חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃

בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע
בֶּן־עֵינָן׃ קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה׃
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ שְׂעִיר־עִזִּים
אֶחָד לְחַטָּאת׃ וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃

זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת־כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף
שְׁנֵים עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃ שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כֹּל
כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃
כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאוֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה
הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה׃
כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים־עָשָׂר

כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁנִּים־עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים־עָשָׂר לְחַטָּאת: וְכָל בְּקַר זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילִם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ: וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ, וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

* * *

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתְּזַכֵּנִי לִמְצֹא אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי הָאֲמִתִּית הַשַּׁיֶּכֶת לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתִי, בִּזְכוּת קְרִיאָתִי אֶת קָרְבְּנוֹת הַנְּשִׂיאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָנוּ עַל־יְדֵי רֹאשׁ צַדִּיקֶיךָ, שֶׁמִּי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לִמְצֹא זִוּוּגוֹ, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִקְרוֹת בְּקָרְבְּנוֹת הַנְּשִׂיאִים, וְהִנֵּה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עָשִׂיתִי מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלַי, וְצִיַּתִּי אֶת רֹאשׁ צַדִּיקֶיךָ, עַתָּה עֲשֵׂה אֶת שֶׁלְּךָ, וְתַזְמִין לִי אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי הַהֲגוּנָה לִי מִן הַשָּׁמַיִם, וְלֹא יִתְחַלְּפוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַזִּוּוּגִים, רַק הַזִּוּוּג יִהְיֶה שֶׁלִּי דַּיְקָא, שֶׁל שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתִי דַּיְקָא, וְאָזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתָהּ בְּנָקֵל, בְּלִי שׁוּם קֹשִׁי כְּלָל, וּבְלִי שׁוּם מְרִיבוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ כְּלָל,

בִּזְכוּת הַנְּשִׁיאִים שֶׁהִקְרִיבוּ קָרְבָּנָם בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ, אֲשֶׁר אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ אֶת רָזֵי וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה, כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת נָשׂא קמ״ח): אִלְמָלֵא לֹא אַקְרִיבוּ אֵלּוּ תְּרֵיסָר נְשִׂיאִין לֹא יָכֹל עַלְמָא לְמֵיקָם קַמֵּי תְּרֵיסָר נְשִׂיאֵי יִשְׂמָעֵאל מֵרֹב קְטֹרוֹגָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָטִיּוּת עָלַי הַחוֹטֵא וְהַפּוֹשֵׁעַ שֶׁנִּכְשַׁלְתִּי כְּבָר כָּל־כָּךְ בִּימֵי חַיַּי בְּכָל מִינֵי מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁל יִשְׂמָעֵאל שֶׁהֵם תַּאֲוַת נאוּף, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי עַל־יְדֵי קְטֹרוֹגָם עָלַי קָשֶׁה וְכָבֵד לִי לִמְצֹא אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי, וְעַל־כֵּן, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וּלְמַעַן זְכוּת שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקָּרָאתִי אֶת סֵדֶר קָרְבָּנָם שֶׁהִקְרִיבוּ וְחָנְכוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁאֶזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְבַטֵּל מֵעָלַי כָּל הַקְּטֹרוֹגִים הָרָעִים מִקִּלְפַּת יִשְׂמָעֵאל, וְאֶזְכֶּה לִמְצֹא אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי וּלְהִתְחַתֵּן עִמָּהּ בְּסִימָן טוֹב וּבְמַזָּל טוֹב, וּלְעוֹלָם לֹא אֶתְגָּרֵשׁ מִמֶּנָּהּ, אֲשֶׁר הַמִּזְבֵּחַ מוֹרִיד עַל זֶה דְּמָעוֹת (גִּטִּין צ׳), בִּזְכוּת קָרְבְּנוֹת הַנְּשִׂיאִים שֶׁחָנְכוּ בָּהֶם אֶת הַמִּזְבֵּחַ:

אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְזַכֵּנִי לְבַטֵּל אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֵלֶיךָ תִּתְבָּרַךְ, וְלֹא אֲקַוֶּה וְאֶבְטַח

בְּשׂוּם בָּשָׂר וָדָם רַק עָלֶיךָ לְבַד, כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ הַנְּשִׁיאִים, שֶׁהָיוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּאוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי הוֹרָיוֹת, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה א׳): נָשִׂיא שֶׁאֵין עַל גַּבָּיו אֶלָּא אֱלָהָיו; כְּמוֹ־כֵן אֶזְכֶּה לְהָאִיר עָלַי אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִהְיֶה עָלַי אֶלָּא אֱלֹהַי, שֶׁאַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת, נוֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים, נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וַחֲטָאָה, אָנָּא, הַשֵּׁם, רַחֵם עָלַי, וּמְחֹל לִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים, וְאֶהְיֶה נָקִי לְגַמְרֵי מֵחַטָּאִים, כְּמוֹ הַנְּשִׂיאִים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק מ״ה), שֶׁלֹּא הִשְׁתַּתְּפוּ בְּעָוֹן הָעֵגֶל וּבְשׂוּם עָוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אוֹתְךָ עָלַי תָּמִיד, וְלֹא אֶקָּוֶה וְלֹא אֶבְטַח בְּשׂוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם רַק בְּךָ תִּתְבָּרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה.

כ.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לִהְיוֹת זָהִיר לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל חֹדֶשׁ בְּעֵת קִדּוּשׁ הַלְּבָנָה, כַּאֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת חִתּוּן, סִימָן ב׳): קִדּוּשׁ לְבָנָה סְגֻלָּה שֶׁיִּמְצָא אָדָם אֶת זִווּגוֹ, וְסִימָן לַדָּבָר: לְבָנָה

רָאשֵׁי תֵּבוֹת: בְּתוּלָה נְשֵׂאת לְיוֹם הָרְבִיעִי, וְעַל־כֵּן בְּעֵת שֶׁאַתָּה אוֹמֵר סֵדֶר קִדּוּשׁ לְבָנָה, תְּכַוֵּן גַּם לִמְצִיאַת זִוּוּגְךָ, כִּי הָאִשָּׁה הִיא מְרַמֶּזֶת לַלְּבָנָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וּבְכָל חֹדֶשׁ הִיא מִתְחַדֶּשֶׁת, וְעַל־כֵּן אָז הַזְּמַן הָרָאוּי בְּיוֹתֵר לְבַקֵּשׁ בַּעֲבוּר מְצִיאַת הַזִּוּוּג, וּמַה גַּם כִּי הַשְּׁנֵים־עָשָׂר נְשִׂיאִים הֵם מְרַמְּזִים לִשְׁנֵים־עָשָׂר רָאשֵׁי חֳדָשִׁים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ו׳, אוֹת ו׳), וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ מֵאִיר נֶגֶד נָשִׂיא אַחַר מֵהַשְּׁנֵים־עָשָׂר נְשִׂיאִים, שֶׁהֵם מְתַקְּנִים אֶת הַמִּשְׁפָּט, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם עִוּוּת וְקִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, וְשֶׁלֹּא יִתְעַקֵּם לֵב הָאָדָם, וּבִפְרָטִיּוּת מִי שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְצִיאַת זִוּוּגוֹ, לוֹ מִתְעַקֵּם בְּיוֹתֵר לִבּוֹ, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁמֵּרֹב חֲלִישׁוּת דַּעְתָּם נוֹפְלִים לִכְפִירוּת גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב עַקְמִימִיּוּת לִבָּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ — מַדּוּעַ חַבְרֵיהֶם כְּבָר הִתְחַתְּנוּ, וְהֵם עֲדַיִן לֹא זָכוּ לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגָם, וְזֶה מְאֹד מְמָרֵר לָהֶם אֶת הַחַיִּים, וְעַל־כֵּן בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִתְקַן נָשִׂיא אַחַר אֶת הַחֹדֶשׁ עַל־יְדֵי קָרְבָּנוֹ שֶׁהוּא מַקְרִיב, וּבָזֶה נִתְקַן הַמִּשְׁפָּט, עַד שֶׁאֵין שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְיוֹתֵר נַעֲשָׂה דָּבָר זֶה בְּשַׁעַת קִדּוּשׁ לְבָנָה, כִּי מוּבָא

בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח קס״ט): בְּיוֹם רְבִיעִי נִבְרְאָה הַלְּבָנָה חֲסֵרָה, וּבִשְׁבִיל זֶה נָתְנוּ רְשׁוּת לְכָל הַמַּשְׁחִיתִים וְהָרוּחִין וְהַשֵּׁדִין וְהַקְּלִפּוֹת לְהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וְהֵם מִתְאַחֲזִים בְּיוֹתֵר בָּאִשָּׁה, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי קִדּוּשׁ לְבָנָה יָכוֹל לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ, כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ, אָז נִתְבַּטְּלִין כָּל הָרוּחִין וְהַשֵּׁדִין וְהַקְּלִפּוֹת, וְנִתְהַפֵּךְ הַיּוֹם רְבִיעִי לְיוֹם שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה, בְּסוֹד: בְּ׳תוּלָה נִ׳שֵּׂאת לְ׳יוֹם הָ׳רְבִיעִי, כִּי דַּוְקָא מֵהַקְּלָקוּל נַעֲשָׂה הַתִּקּוּן, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁאַתָּה מְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה, תְּכַוֵּן גַּם עַל מְצִיאַת זִוּוּגְךָ, וְתִתְפַּלֵּל אָז תְּפִלָּה קְצָרָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּשֵׁם שֶׁאֲנִי מְקַדֵּשׁ עַכְשָׁו אֶת הַלְּבָנָה, וּמְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, כֵּן תַּעַזְרֵנִי לְהַשְׁלִים עַצְמִי, וְלִזְכּוֹת לִהְיוֹת הָאָדָם הַשָּׁלֵם לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגִי, וְיִהְיֶה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, וְיִתְחַבְּרוּ יַחַד הַחַמָּה וְהַלְּבָנָה, שֶׁהֵם — נִשְׁמָתִי וְנִשְׁמַת בַּת זוּגִי, וְנִזְכֶּה יַחַד לְהַנְשֵׂא וּלְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְשֶׁלֹּא יֵאָרַע לָהֶם שׁוּם צַעַר וָנֶזֶק וּמַכְאוֹבִים וְחָלָאִים בְּחַיֵּיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, רַק שֶׁיִּהְיוּ בְּרִיאִים וּמְצֻלָחִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וְתָאִיר מְאוֹר עֵינֵיהֶם בְּאוֹר תּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה תָּמִיד, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

כא.

בְּנִי, בְּנִי! בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר כְּשֶׁאַתָּה אוֹמֵר שִׁירַת הַיָּם שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקְרִיעַת יַם סוּף, תִּרְאֶה לְאָמְרָהּ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְלָה בְּמִלָּה, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת חִתּוּן, סִימָן א׳): מִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְמְצֹא זִוּוּגוֹ, יֹאמַר בְּכַוָּנָה שִׁירַת הַיָּם, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמְרָהּ בְּכָל יוֹם, תִּרְאֶה לְכַוֵּן כְּאִלּוּ אַתָּה עוֹמֵד עַכְשָׁו בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, וְאַתָּה שָׁר שִׁירָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תְּרוּמָה קלא.): שִׁיר הַזֶּה שֶׁל ״אָז יָשִׁיר״ עוֹלֶה עַל כָּל הַשִּׁירוֹת, עַיִן שָׁם; וְאָמְרוּ (בְּשַׁלַּח ס.), שֶׁהַשִּׁירָה הַזֹּאת נִתְחַבְּרָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְעַל־פִּי עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וְעַל־פִּי שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ, עַיִן שָׁם; וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹמְרָהּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּמְכַוֵּן כְּאִלּוּ עוֹמֵד עַכְשָׁו סָמוּךְ וְנִרְאֶה לְיַם סוּף, וְשָׁר שִׁירָה בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִתְרָאֶה לָהֶם אָז לְיִשְׂרָאֵל כְּבָחוּר; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת שְׁמוֹת, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ט״ז): כְּשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַיָּם, נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת הִכִּירוּהוּ תְּחִלָּה, עַיִן שָׁם; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁתֹּאמַר בְּכָל יוֹם אֶת שִׁירַת הַיָּם,

תְּכַוֵּן לְדַקְדֵּק בַּשִּׁירָה בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁאַתָּה עוֹמֵד עַכְשָׁו עַל הַיָּם וְשָׁר שִׁירָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגֶךָ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף שֶׁהַנָּשִׁים [illegible] כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַכִּיר וְלִמְצֹא אֶת בַּת זוּגֶךָ.

כב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת רְגִילִים בִּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי אֵין לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר וּלְתָאֵר מַעֲלַת הַתְּפִלָּה בַּשָּׁמַיִם, וּבְפָרְטִיּוּת כְּשֶׁהַתְּפִלָּה עִם דְּמָעוֹת גַּם־כֵּן, אָז שׁוֹבֶרֶת אֶת כָּל הַמְּסַכִּים וְהַדְּלָתוֹת הַסְּגוּרוֹת, וְנִתְקַבֶּלֶת תְּפִלָּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ל״ב:): ״שַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת לֹא נִנְעָלוּ״, וְאַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם מִן הָרַחֲמִים כְּלָל, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם שֶׁכְּבָר הִתְפַּלַּלְתֶּם וּבְכָל זֹאת לֹא נַעֲנֵיתֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאוּ לְהִתְפַּלֵּל שׁוּב וְשׁוּב מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְלֹא לְהַפְסִיק, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב:): אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נַעֲנָה, יַחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): וְהָיָה כִּי

הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל, מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה נַעֲנָה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן אָמְרוּ (יוֹמָא כט.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּאַיֶּלֶת? מָה אַיֶּלֶת זוֹ כָּל זְמַן שֶׁמַּגְדֶּלֶת, קַרְנֶיהָ מַפְצִילוֹת, אַף צַדִּיקִים כָּל זְמַן שֶׁמַּרְבִּין בִּתְפִלָּה תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת, עַיֵּן שָׁם; וּבְפָרָטִיּוּת אַתֶּם שֶׁעַדַיִן לֹא מְצָאתֶם אֶת בַּת זוּגְכֶם, וְאַתֶּם שְׁבוּרִים בְּלִבְּכֶם מְאֹד מְאֹד מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּמֵרֹב מְרִירוּת, בְּוַדַּאי אִם תִּתְחַזְּקוּ בִּתְפִלָּה, תִּתְקַבֵּל תְּפִלַּתְכֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מ״ג.): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה עָלָיו אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן רְאוּ לִהְיוֹת חֲזָקִים רַק בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי יְשׁוּעַתְכֶם תְּלוּיָה רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם כְּלָל, וְאַל יְפַתֶּה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם כְּאִלּוּ זִוּוּגְכֶם תָּלוּי בְּאֵיזֶה שַׁדְכָן אוֹ שַׁדְכָנִית, אוֹ בְּאֵיזֶה בֶּן אָדָם וְכוּ׳ וְכוּ׳, עֲלֵיכֶם לֵידַע כִּי זִוּוּגְכֶם תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּיַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַרְבֵּה שְׁלִיחִים לַמָּקוֹם, וְעַל־כֵּן אַל תַּעֲשׂוּ מֵהַטָּפֵל עִקָּר וּמֵהָעִקָּר טָפֵל, וּבִזְכוּת הַתְּפִלָּה בְּוַדַּאי תִּוָּשְׁעוּ וְתִמְצְאוּ אֶת בַּת זוּגְכֶם, וּבְפָרָטִיּוּת כְּשֶׁתִּתְפַּלְּלוּ אַרְבָּעִים יוֹם רְצוּפִים.

* * *

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה

לְאָמְרָהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגוֹ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהֹוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, מֶלֶךְ עֶלְיוֹן, מָלֵא רַחֲמִים, חוּס וְרַחֵם עָלַי, רְאֵה בְּעָנְיִי וְשָׂא נָא לְכָל חַטֹּאתַי, נָפַלְתִּי בְּבוֹר עָמֹק מִיּוֹם שֶׁאֲנִי מַכִּיר אֶת עַצְמִי, וְנִכְשַׁלְתִּי כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתִּי וְכוּ׳ (יְפָרֵשׁ בַּפֶּה כָּל מַה שֶּׁרַק זוֹכֵר), תָּעִיתִי כְּשֶׂה אוֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדְּךָ; רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֵרֹב עָנְיִי וַעֲמָלִי, וּמֵרֹב עֹצֶם עֲווֹנוֹתַי וּפְשָׁעַי הָרַבִּים וְהָעֲצוּמִים בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, וּמֵעֹצֶם בִּלְבּוּל דַּעְתִּי מֵרִבּוּי הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְתִּי בַּעֲווֹנוֹתַי מֵעוֹדִי וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה אֵינִי יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּי לְדַבֵּר כְּלָל, וְקָשֶׁה וְכָבֵד עָלַי מְאֹד מְאֹד לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ, וְגַם אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתִי לְפָנֶיךָ כְּכָל אֲשֶׁר עִם לְבָבִי, כִּי צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מְאֹד, אֲשֶׁר לֹא יַסְפִּיק הַזְּמַן לְפָרְטָם, כִּי רַבּוֹת אַנְחוֹתַי, וְלִבִּי דַּוָּי, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הִצִּיקַתְנִי רוּחִי וַעֲצֹר בְּמִלִּים לֹא אוּכַל, אָמַרְתִּי אָשִׂיחָה וְיִרְוַח לִי, אַתָּה אָצַלְתָּ וּבָרָאתָ וְיָצַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת נִשְׁמָתִי, וְהוֹרַדְתַּנִי מֵרוּם גָּבְהֵי מְרוֹמִים עַד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי הַזֶּה, וְנוֹלַדְתִּי

לְאָבִי וּלְאִמִּי, וְהֵם גִּדְּלוּ וְטִפְּחוּ אוֹתִי, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלַי מִיּוֹם קַטְנוּתִי עַד עַכְשָׁו אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ, וְעַכְשָׁו הִגַּעְתִּי לִימֵי הַנְּעוּרִים, אֲשֶׁר הַתַּאֲוֹת בּוֹעֲרוֹת בִּי מְאֹד מְאֹד, אֲבָל דָּא עָקָא כִּי אֵינִי זוֹכֶה לִמְצֹא אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי, וַאֲנִי הוֹלֵךְ כְּשִׁכּוֹר נָע וָנָד בָּאָרֶץ, וּמָר לִי מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי עֲוֹונוֹתַי אִבַּדְתִּי אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי, וְאֵינִי יָכוֹל לִמְצֹא אוֹתָהּ, וַאֲנִי שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר וּמְדֻכָּא בְּיִסּוּרֵי עַצְמִי, שָׂרוּי בְּדִכָּאוֹן וּבְעָצְבוֹן פְּנִימִי; מָה אֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר, הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת עֲוֹונִי, לְאָן אֶפְנֶה עַכְשָׁו לְעֵזֶר? ! מִי יָבִין אֶת לִבִּי הַנִּשְׁבָּר? ! מִי יָבִין אֶת דַּעְתִּי הַמְעֻקֶּמֶת? ! מִי יָבִין אֶת מְרִירוּת נַפְשִׁי, שֶׁאֲנִי פְּלַג גּוּף, חָסֵר וָרִיק מִכָּל טוּב, בְּלֹא תוֹרָה, בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא טוֹב, בְּלֹא בַּיִת, בְּלֹא חוֹמָה, בְּלֹא שְׁלֵמוּת? ! מָלֵא רַחֲמִים, מֵרֹב קִלְקוּלַי אֵינִי יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ בַּתְּפִלָּה הַזֹּאת הַרְבֵּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יַסְפִּיקוּ כָּל הַיְרִיעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִכְאֹר אֶפֶס קָצֶה מֵהַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת וְהַוִּדּוּיִים וְהַהַפְצָרוֹת וְהַתְּפִלּוֹת, שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּעִנְיָן זֶה עַל הֶעָבָר וְעַל הַהֹוֶה וְעַל הֶעָתִיד, אַךְ מָה אֶעֱשֶׂה כִּי דִּבְרֵי נִסְתָּמִים, אֲבָל עִם כָּל זֹאת בָּאתִי לְפָנֶיךָ, אֲדוֹן כֹּל, חוֹמֵל דַּלִּים, טוֹב וּמֵיטִיב לָרָעִים וְלַטּוֹבִים, שֶׁתָּחוּס וְתַחְמֹל עַל

אֻמְלָל כָּמוֹנִי, שָׁבוּר כַּחֶרֶס כָּמוֹנִי, מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב כָּמוֹנִי, וּתְרַחֵם כְּבָר עָלַי שֶׁאֶזְכֶּה לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגִי מִן הַשָּׁמַיִם, הַהַגוּנָה לִי, וְשֶׁלֹּא תִּהְיֶה מִתְנַגֶּדֶת אֵלַי כְּלָל, רַק נָדוּר בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, וְלֹא תִּהְיֶה בֵּינֵינוּ שׁוּם קִנְאָה וְשׁוּם שִׂנְאָה וְשׁוּם שִׁנּוּי רָצוֹן כְּלָל;

מָלֵא רַחֲמִים, רַחֵם עָלַי, רְאֵה בְּשִׁבְרוֹן לִבִּי, אֵיךְ אֲנִי מְרֻגָּשׁ בְּלֹא זִווּגִי, וְאַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ, כִּי אֵין עוֹד צַעַר וְיִסּוּרִים כְּמוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּת (בֵּן) זוּג, וְנִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְכָל הָעוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת לִי הֶעָנִי וְהַבָּזוּי, שֶׁנִּפַּלְתִּי כְּבָר בְּפַח יָקוּשׁ כָּל־כָּךְ, וְאֵין לִי שׁוּם עֵצָה וְשׁוּם דֶּרֶךְ אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה, וְהַכֹּל סָגוּר בַּעֲדִי, אֵינִי רוֹאֶה שׁוּם דֶּרֶךְ וָפֶתַח לִישׁוּעָתִי, אָנָּא יְהוָה, אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן, אֲשֶׁר אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן נִשְׁתַּלְשְׁלָה נִשְׁמָתִי, וְהֵיכָן הִיא בַּת זוּגִי, חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וַעֲשֵׂה סִבּוֹת לְטוֹבָה שֶׁאֶזְכֶּה לְמָצְאָהּ, וְנִתְוַעֵד יַחַד, וְנִזְכֶּה לְהִתְחַתֵּן יַחַד, וְלִבְנוֹת בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמִּרְבּוּי עֲוֹנוֹתַי אִבַּדְתִּי אֶת טוֹבָתִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רַחֲמֶיךָ רַבִּים, רַחֲמֶיךָ נִשְׂגָּבִים, רַחֲמֶיךָ

לֹא כָּלִים, הַמְשֵׁךְ עָלַי מִדַּת רַחֲמֶיךָ וְטוּבְךָ הַגָּדוֹל, וְהוֹשִׁיעֵנִי בְּעֵת צָרוֹתַי הַמְרֻבּוֹת, וְתַזְמִין לִי אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי הַהֲגוּנָה לִי, וְשֶׁלֹּא יִתְחַלְּפוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַזְּווּגִים רַק תֵּן לִי אֶת בַּת (בֶּן) זוּגִי דַּיְקָא, בְּאֹפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְהַשְׁלִים עַצְמִי בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, אָמֵן סֶלָה.

תְּפִלָּה נִפְלָאָה עַל מְצִיאַת בַּת זוּגוֹ

לְאָמְרָהּ בְּכָל יוֹם

(הָעָתְקָה מִסֵּפֶר שו״ת ״אֲשֶׁר בַּנַּחַל״)

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִמְצֹא אֶת זִוּוּגִי הֶהָגוּן לִי מִן הַשָּׁמַיִם כְּפִי שׂוֹרֶשׁ נִשְׁמָתִי, וְחַס וְשָׁלוֹם וְחַס וְחָלִילָה מִפְּנֵי רִבּוּי עֲוֹנוֹתַי וְחַטֹּאת נְעוּרַי לֹא יִתְחַלְּפוּ הַזְּווּגִים, וְכֵן לֹא אֶצְטָרֵךְ לְעוֹלָם לְהִתְגָּרֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק הַזִּוּוּג יִהְיֶה שֶׁלִּי דַּיְקָא, שֶׁל שׂוֹרֶשׁ נִשְׁמָתִי דַּיְקָא, אָנָּא יְהוָה, רַחֵם עָלַי, וְאַל תַּבִּיט עַל מַעֲשַׂי הָרָעִים וּפְגָמַי הָעֲצוּמִים, וְאַל תַּעֲשֶׂה עִמִּי כַּחֲטָאַי וַעֲוֹנוֹתַי וּפִשְׁעַי, וְזַכֵּנִי לִמְצֹא אֶת זִוּוּגִי הָאֲמִתִּי, וְחוּס וְרַחֵם עָלַי, שֶׁאֶנָּצֵל מִכָּל מִינֵי הָרְהוּרִים

רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְשָׁמְרֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִן הַיֵּצֶר הָרַע וְכַת דִּילֵיהּ.

מָה אֶעֱשֶׂה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם? ! אֲנִי כְּבָר מוּכָן עַכְשָׁו לְהִתְחַתֵּן וּלְהִנָּצֵל עַל־יְדֵי־זֶה מִיִּצְרִי הַבּוֹעֵר בִּי, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה, כִּי עֲדַיִן לֹא מָצָאתִי אֶת זִוּוּגִי, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לָמָּה מַגִּיעַ לִי זֹאת, שֶׁכָּל יָמַי אֶהְיֶה בְּהִרְהוּרֵי עֲבֵרָה, וְכֵן שֶׁתֹּאמַר עָלַי "תִּפַּח עַצְמוֹתָיו", חַס וְשָׁלוֹם, הֲלֹא אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי מוּכָן עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה לְהִתְחַתֵּן, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה? אֵין לִי שִׁדּוּךְ! קַוֵּה לְטוֹב וְהִנֵּה בְּעָתָה, אֲנִי מְחַכֶּה וּמְחַכֶּה מְבַקֵּשׁ וּמַפְצִיר אֵלֶיךָ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן אֵין לִי שׁוּם רֶמֶז שֶׁל יְשׁוּעָה, וְאִם־כֵּן, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לָמָּה מַגִּיעַ לִי עֹנֶשׁ כָּזֶה — שֶׁכָּל יָמַי אֶהְיֶה מָלֵא הִרְהוּרִים רָעִים, וְכֵן שֶׁתֹּאמַר עָלַי "תִּפַּח עַצְמוֹתָיו", חַס וְשָׁלוֹם? ! רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַאִם אֵין זֶה עֹנֶשׁ גָּדוֹל, שֶׁאֲנִי מִתְעַנֶּה תַּחַת יִצְרִי הָרָע הַבּוֹעֵר בִּי, וּמַכְשִׁילֵנִי בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה בַּמֶּה שֶׁמַּכְשִׁילֵנִי, כַּאֲשֶׁר אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ זֹאת.

אָנָּא אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, זַכֵּנִי לַאֲרִיכַת אַפַּיִם, וְאֶזְכֶּה
לְהַאֲרִיךְ אַפִּי עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי, וְזַכֵּנִי
לְבַטֵּל דַּעְתִּי לְגַמְרֵי, וְלֹא לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת, חַס
וְשָׁלוֹם, חַס וְחָלִילָה, רַק זַכֵּנִי לְהַכְנִיס עַצְמִי בֶּאֱמוּנָה
פְּשׁוּטָה, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיךָ כְּלָל, וְהַכֹּל
תָּלוּי בְּיָדְךָ, וְאִם־כֵּן לָמָּה לִי לִשְׁבֹּר עַצְמִי כָּל־כָּךְ?!
זַכֵּנִי עַל־כָּל־פָּנִים מֵעַכְשָׁו לְהַתְחִיל לְהִתְקָרֵב וְלָשׁוּב
אֵלֶיךָ, וּבִזְכוּת הַבִּזְיוֹנוֹת וְהַשְׁפִּיכוּת דָּמִים שֶׁיֵּשׁ לִי
מֵעַצְמִי, שֶׁכּוֹאֵב לִי מְאֹד מְאֹד, שֶׁאֲנִי נִכְשָׁל בְּכָל
פַּעַם בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת כָּאֵלּוּ — פְּגַם הַבְּרִית וְכוּ׳,
וְכֵן אֲנִי רוֹאֶה שֶׁכָּל חֲבֵרַי כְּבָר מָצְאוּ אֶת זִווּגָם, רַק
אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי בָּחוּר בְּלִי זִווּג, וַאֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד
מְאֹד, וְעַל־כֵּן בִּזְכוּת הַבּוּשׁוֹת וְהַבִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת
הַדָּמִים שֶׁיֵּשׁ לִי, אֱמֹר לְצָרוֹתַי דַּי, וּבִזְכוּת זֶה בְּעַצְמוֹ
זַכֵּנִי לִמְצֹא אֶת בַּת זוּגִי, כַּאֲשֶׁר הוֹדַעְתָּנוּ עַל־יְדֵי רֹאשׁ
צַדִּיקֶיךָ, שֶׁבִּזְכוּת הַבִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים יְכוֹלִים
לְתַקֵּן אֶת הֶעָבָר, וְלִמְצֹא עַל־יְדֵי־זֶה אֶת זִווּגִי.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי כְּשֶׁאֶמְצָא כְּבָר אֶת זִווּגִי,
שֶׁלְּבַל אֶהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּכַעַס וּבְקִטְטָה
עִמָּהּ, רַק יִשְׁרֶה הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה בֵּינֵינוּ תָּמִיד,

וְנִזְכֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת וּלְחַנְּכָם עַל דַּעַת תּוֹרָתֵךְ הַקְּדוֹשָׁה, זַכֵּנִי לִשְׁלוֹם־בַּיִת, וּלְעוֹלָם לֹא אֶתְגָּרֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, חַס וְחָלִילָה, רַק נַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי; וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת תָּמִיד וַתְּרָן גָּדוֹל, וּלְעוֹלָם אֲוַתֵּר בַּבַּיִת, וְלֹא אֶהְיֶה, חַס וְשָׁלוֹם, קַמְצָן וְכִלַּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וּבְבֵיתִי תִּשְׂרֶה רַק שִׂמְחָה, וְאֶזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ אֶת אִשְׁתִּי בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה בֵּיתִי בַּיִת שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים; וְזַכֵּנִי שֶׁבֵּיתִי יִהְיֶה בַּיִת וַעַד לַחֲכָמִים, וְיִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתִי, וְאֶזְכֶּה לִהְיוֹת בַּעַל הַכְנָסַת אוֹרְחִים גָּדוֹל.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חוּס וְרַחֵם עָלַי, וּתְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתִי בְּרַחֲמִים בִּזְכוּת כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט בִּזְכוּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא, זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלַי, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן!

כג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁמְּרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה): ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, שְׁמוֹת, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן א׳): מִדּוֹתָיו וַעֲלִילוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַחֲמָנִיּוֹת הֵן, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן רְאוּ לִבְטֹחַ רַק בְּרַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי בִּזְכוּת הַתְּפִלּוֹת הַחַמּוֹת שֶׁתִּתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו, יַעֲזֹר לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, זוּטָא, פֶּרֶק ו׳): כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁמִּדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל רַחֲמָנוּת, מְיַד נִתְעַטֵּף וְעָמַד בִּתְפִלָּה, עַיֵּן שָׁם; וּכְמוֹ־כֵן תִּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב רַחֲמָן, וְהוּא רַק רוֹצֶה שֶׁתְּבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ אֶת בַּת זוּגְכֶם, וְעַל־כֵּן אַל תִּתְיָאֲשׁוּ מִן הָרַחֲמִים; וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת רַחֲמָנוּת, סִימָן י״א): עַל־יְדֵי בַּקָּשַׁת הָרַחֲמִים זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִים טוֹבִים וַהֲגוּנִים, עַיֵּן שָׁם; הָעִקָּר עֲלֵיכֶם לֵידַע, שֶׁאָסוּר לְאַבֵּד עַצְמוֹ, וְאָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ גּוֹרֵם מַה שֶּׁגּוֹרֵם, רַק הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּבְוַדַּאי תִּזְכּוּ לִישׁוּעָה נִפְלָאָה, אִם לֹא תִּדְחֲקוּ אֶת הַשָּׁעָה וּתְצַפּוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּבְטְחוּ בְּשׂוּם בָּשָׂר וָדָם; אַשְׁרֵי

הַמְצַיֵּת, אַשְׁרֵי הַמְחַכָּה, וְאָז אַשְׁרֵי לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה,
וְאַשְׁרֵי לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא וּלְנֶצַח נְצָחִים!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַגְּלָיוֹן אָמַרְנוּ לְהַעְתִּיק כַּמָּה שִׂיחוֹת מֵעִנְיַן זִוּוּגִים

א.

רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּעִנְיַן זִוּוּגִים וְשִׁדּוּכִים, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן, שֶׁכָּל אִישׁ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה זִוּוּגִים, רַק שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שׁוֹנוֹת וְעִנְיָנִים נִפְלָאִים, כִּי מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים, זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ, וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּנֵי־אָדָם בְּבָתֵּיהֶם וְאוֹמְרִים, שֶׁרָאוּי שֶׁזֶּה יִשָּׂא אֶת זֹאת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְמַר בְּחִינַת הַזִּוּוּג שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה, וְלִפְעָמִים בָּאִים שַׁדְכָנִים וּמְדַבְּרִים הַשִּׁדּוּךְ, אֲבָל אֵינוֹ נִגְמַר וְגַם זֶה בְּחִינַת זִוּוּג מְשִׁדּוּךְ, וּבְרַבַּאי הִיא בְּחִינַת זִוּוּג יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן, וְלִפְעָמִים

נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשִּׁדּוּךְ, וְאַחַר־כָּךְ מַפְסִיקִים הַקֶּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים, וְלִפְעָמִים בָּאִים לִידֵי נִשּׂוּאִין, וְאַחַר־כָּךְ בְּסָמוּךְ נַעֲשָׂה גֵּט בֵּינֵיהֶם, וְלִפְעָמִים אֵינוֹ נַעֲשָׂה הַגֵּט עַד אַחַר אֵיזֶה זְמַן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים וְהַזִּווּגִים, שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים אַחַר־כָּךְ, אֲבָל כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת זִווּגִים שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ כַּמָּה זִווּגִים, רַק שֶׁאֶצֶל זֶה נִגְמַר אֵיזֶה זִווּג שֶׁלּוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעַלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מִזֶּה הַשִּׁדּוּךְ, וְלִפְעָמִים עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר יוֹתֵר אוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה הִתְקַשְּׁרוּת אוֹ נְסִיעָה אוֹ עֲבוֹדָה בִּשְׁבִיל הַשִּׁדּוּךְ לְפִי שָׁעָה וְכוּ' כַּנַּ"ל, וְזֶה הַדָּבָר הוּא עִנְיָן נִפְלָא וְנוֹרָא, שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כָּזֹאת, שֶׁהַדִּבּוּר בְּעַלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַשִּׁדּוּךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת שִׁדּוּךְ, וְכוּ'.

(עֵץ חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן תקצ"ה — דִּפּוּס חָדָשׁ)

ב.

קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תקס"ט הֵבִיא הַשּׁוֹחֵט מִטֶּעפְּלִיק לְרַבֵּנוּ זַ"ל כֶּסֶא נִפְלָא שֶׁעָשָׂאוּ בְּעַצְמוֹ בְּיִפְי וּבְאֻמָּנוּת גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: "כַּמָּה זְמַן עָשִׂיתָ אוֹתוֹ?" הֵשִׁיב הַשּׁוֹחֵט:

"חֲצִי שָׁנָה", וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שׁוּב: "הַאִם כָּל הַיּוֹם עָשִׂיתָ זֹאת?" וְהֵשִׁיב הַשּׁוֹחֵט: "לֹא, רַק בְּכָל יוֹם עָבַדְתִּי שָׁעָה אַחַת", (כִּי הָיָה כִּסֵּא נָאֶה וּמְצֻיָּר בְּצִיּוּרִים נָאִים עַד מְאֹד), עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: "אֲזוֹי, הָאסְטוּ מִיר אִין זִינֶען גֶעהַאט אַהַאלְב יָאהְר אַלֶע טֵעג אַ שָׁעָה" [כָּכָה, זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁחָשַׁבְתָּ מִמֶּנִּי כָּל יוֹם שָׁעָה בְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁנָה, (וְנֶהֱנָה מִזֶּה מְאֹד)]. (וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא הָיָה נִרְאֶה לְרַבֵּנוּ זַ"ל כָּל־כָּךְ הַכִּסֵּא, כְּמוֹ מִזֶּה שֶׁכָּל יוֹם חָשַׁב מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שָׁעָה אַחַת דָּבָר זֶה נִרְאָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד, שֶׁבְּכָל יוֹם שָׁעָה אַחַת יַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ מִישֶׁהוּ).

אַחַר שֶׁקִּבֵּל רַבֵּנוּ זַ"ל הַכִּסֵּא מֵהַשּׁוֹחֵט מִטֶּעפְּלִיק, סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁרָאָה (בְּמַרְאֶה אוֹ בַּחֲלוֹם) שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ כִּסֵּא, וְהָיָה אֵשׁ סְבִיבוֹ וְהָלְכוּ כָּל הָעוֹלָם, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וָטַף לִרְאוֹתָהּ, וּכְשֶׁחָזְרוּ מִשָּׁם, אֲזַי תֶּכֶף־וּמִיָּד נִתְקַשְּׁרוּ זֶה עִם זֶה וְנַעֲשָׂה שִׁדּוּכִים בֵּינֵיהֶם, וְגַם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם הָלְכוּ לִרְאוֹתָהּ, וְשָׁאַלְתִּי: "כַּמָּה הִיא רְחוֹקָה, וּמִפְּנֵי מַה תֶּכֶף נַעֲשׂוּ שִׁדּוּכִים?" וְהָלַכְתִּי וְהֵקַפְתִּי סְבִיבָם לֵילֵךְ שָׁם, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהָיִיתִי

מְסֻפָּק אִם לַחֲזֹר אִם לְהִתְעַכֵּב שָׁם, וְהָיִיתִי נָבוֹךְ בְּדַעְתִּי וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי: אֵיךְ אֶשָּׁאֵר בְּכָאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַרְתִּי בְּדַעְתִּי: לְפִי הַגּוּף חָלוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי לָמָּה לִי לַחֲזֹר, וְהָיִיתִי שָׁם וּבָאתִי לַכְּסֵא, וְרָאִיתִי שָׁם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה מַמָּשׁ, וְכֵן יוֹם כִּפּוּר, יוֹם כִּפּוּר מַמָּשׁ, וְכֵן סֻכּוֹת סֻכּוֹת מַמָּשׁ, גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ צוֹעֲקִים: חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי (יְשַׁעְיָה א׳), מַה לָּכֶם לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּעַצְמוֹ יִשְׁפֹּט, וּבָרְחוּ כֻּלָּם עִם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם בָּרְחוּ, וְרָאִיתִי שָׁם, שֶׁהָיָה חָקוּק עַל הַכְּסֵא כָּל צוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְכָל אֶחָד הָיָה חָקוּק עִם בַּת זוּגוֹ אֶצְלוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה נַעֲשׂוּ תֵּכֶף שְׁדוּכִים, כִּי כָּל אֶחָד מָצָא שָׁם וְרָאָה אֶת בַּת זוּגוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁבַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים לָמַדְתִּי, נָפַל בְּדַעְתִּי שֶׁפָּסוּק: פָּרְסֵיָה שְׁבִיבִין דִּי נוּר (דָּנִיֵּאל ז׳) רָאשֵׁי תֵּבוֹת "שַׁדְכָן", כִּי עַל־יְדֵי הַכְּסֵא נַעֲשִׂין שְׁדוּכִים כַּנַּ"ל, גַּם "כָּרְסֵיָה" רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ר׳אשׁ הַ׳שָּׁנָה, י׳וֹם כִּפּוּר, סֻ׳כּוֹת, וְעַל־כֵּן בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת זְווּגָא דְּמַטְרוֹנִיתָא (עֵין זֹהַר, חֵלֶק שְׁלִישִׁי, דַּף צו: צז.), וְשָׁאַלְתִּי: "מַה יִּהְיֶה פַּרְנָסָתִי?" וְאָמְרוּ, שֶׁאֶהְיֶה שַׁדְכָן וְכוּ׳. (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן פ"ד, דְּפוּס חָדָשׁ, וּבְסֵפֶר פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק סִימָן תשצ"ט)

ג.

מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל אָמַר, שֶׁאֵצֶל כָּל אֶחָד בִּמְצִיאַת זִוּוּגוֹ יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת נוֹרָאִים עַד מְאֹד רָזֵי דְּרָזִין סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, וּפַעַם אַחַת בָּא וְהִתְאוֹנֵן לְפָנָיו בָּחוּר אֶחָד שֶׁאֵין לוֹ לִתֵּן מַתָּנוֹת לַכַּלָּה וְכוּ׳, וְנִחֲמוֹ מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל, שֶׁגַּם יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא הָיָה לוֹ לִתֵּן מַתָּנוֹת לְהַכַּלָּה וְכוּ׳, עָנָה וְאָמַר הַבָּחוּר: ״מָה אַתֶּם מְדַמִּים אוֹתִי לְיַעֲקֹב אָבִינוּ בִּמְצִיאַת זִוּוּגִי, הֲלֹא שָׁם הָיוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְכוּ׳?״ וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל כְּלְאַחַר יָד: ״גַּם אֶצְלְךָ יֵשׁ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְכוּ׳״.

(עֵין אַבָּנֶיהָ בַּרְזֶל דַּף פ״ח)

ד.

מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל אָמַר לְאֶחָד שֶׁהָיָה רָוָק: ״אִם תִּתְחַתֵּן וְתֹאמַר לִי שֶׁאַתָּה אִישׁ כָּשֵׁר אַאֲמִין לְךָ, אֲבָל כְּשֶׁתִּשְׁאַר רָוָק וְתֹאמַר לִי שֶׁאַתָּה אִישׁ כָּשֵׁר לֹא אַאֲמִין לְךָ״, וְכֵן נֶכְדּוֹ הָרַב הֶחָסִיד רַבִּי מִיכְלִי זַ״ל אָמַר פַּעַם לְאֶחָד שֶׁלֹּא רָצָה לְהִתְחַתֵּן: ״הֲלֹא אַתָּה אֵינְךָ טוֹב... כִּי הַתּוֹרָה מְעִידָה: ׳לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ׳״.

(שָׁם דַּף פ״ה)

תְּפִלָּה לְזִווּג הָגוּן לְבָחוּר

(מֵרַבֵּנוּ הַחִיד״א זַ״ל)

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַסְדְּךָ יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ וּבָרָאתָ אָדָם, וְעָשִׂיתָ לוֹ עֵזֶר, וְצִוִּיתָנוּ לִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים, וְהֶחֱמִירוּ עֲבָדֶיךָ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא לְאַחֵר מִצְוָה זוֹ. וְיַעַן חַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא תְּלוּיִים כִּמְעַט בָּאִשָּׁה, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין עוֹד נָבִיא וְלֹא בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לָדַעַת אֵיזוֹ רָאוּיָה כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוָתֶיךָ, לָכֵן בְּלֵב נִשְׁבָּר בָּאתִי לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ אָב הָרַחֲמָן. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתִּתְמַלֵּא רַחֲמִים עָלַי, וְתַזְמִין לִי בַּת זוּג נָאָה, יִרְאַת יְהוָה וּבַעֲלַת מִדּוֹת טוֹבוֹת וּבַעֲלַת מַזָּל טוֹב, וְטוֹבַת שֵׂכֶל וּמֵצְלַחַת וּמְבֹרֶכֶת, כִּי בָּזֶה אוּכַל לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בְּלִי טִרְדָּה. וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר יְדַבְּרוּ לִי עָלֶיהָ וְהִיא רָאוּיָה, וְיֵשׁ לָהּ יִרְאַת הַשֵּׁם וּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וּמַזָּל טוֹב וְהוֹגֶנֶת לִי, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּחֹן עָלַי וְתַשֶּׂה לִבִּי לִגְמֹר הַדָּבָר בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְקַיֵּם מִצְוָתֶיךָ לְטוֹב לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אֵל מָלֵא רַחֲמִים, רַ׳חוּם חַ׳נוּן שׁ׳וֹמֵר תּ׳וֹמֶךְ מַ׳צִּיל יָ׳שָׁר פּ׳וֹדֶה (יְכַוֵּן בְּשֵׁם רח״ש תמי״ף) עָזְרֵנִי עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן

קְדֻשָּׁתְךָ. חָנֵּנִי וַעֲנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי (יְכַוֵּן בְּשֵׁם אראריתא), כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (יְכַוֵּן אוכץ אזבוגה). יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

תְּפִלָּה לְמְצִיאַת בַּת זוּג

(מֵרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּאפּוּ זַ״ל בַּעַל פֶּלֶא יוֹעֵץ)

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַסְדְּךָ יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ וּבָרָאתָ אָדָם, וְעָשִׂיתָ לוֹ עֵזֶר, וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְצִוִּיתָנִי לְשָׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים, בָּרוּךְ יוֹצֵר הָאָדָם שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ, וְאוּלָם גָּדַל צַעֲרִי, יִרְאָה וָרַעַד יָבוֹא בִּי, כִּי חוֹשְׁשַׁנִי פֶּן יִגְרְמוּ עֲוֹונוֹתַי שֶׁתִּזְדַּמֶּן לִי אִשָּׁה רָעָה שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגִי וְאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לִי, וּפֶן יַקְדִּימֻנִי אַחֵר לִקַּח אֶת בַּת זוּגִי, וְיִהְיֶה צָרִיךְ לִדְחוֹת נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ חָלִילָה, עַל־כֵּן בָּאתִי בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה לְהַפִּיל תְּחִינָתִי לְפָנֶיךָ אָב הָרַחֲמָן, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּתְמַלֵּא רַחֲמִים עָלַי, וְתַזְמִין לִי אֶת בַּת זוּג הַהוֹגֶנֶת לִי וּרְאוּיָה לִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְאֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים. וְתִהְיֶה בַּת זוּגִי אֵשֶׁת חַיִל יִרְאַת ה׳, בַּעֲלַת שֵׂכֶל, בַּעֲלַת מִדּוֹת טוֹבוֹת, בַּעֲלַת מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְלֹא תִּהְיֶה מְשַׂכֶּלָה וַעֲקָרָה, וְלֹא בַּעֲלַת

מוּם, אֶלָּא שְׁלֵמָה בַּכֹּל וּמְצֻלַּחַת בַּכֹּל בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בְּלִי שׁוּם טִרְדָּה, וְאַל תְּקַחֵנִי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה קֹדֶם זְמַנִּי וְאַל תַּדִּיחֵנִי מִפְּנֵי שׁוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, אֵל מָלֵא רַחֲמִים, מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה, רַ׳חוּם, חַ׳נּוּן, שׁ׳וֹמֵר, תּ׳וֹמֵךְ, מַ׳צִּיל, יָ׳שָׁר, פּ׳וֹדֶה (רָאשֵׁי תֵּבוֹת רח״ש תמי״פ), עָזְרֵנִי עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, וּלְמַעַן אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ וּלְמַעַן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, יוֹסֵף וְדָוִד, וּלְמַעַן כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים, זְכוּתָם תָּגֵן עָלֵינוּ, וְהֵם יָלִיצוּ בַּעֲדֵנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ לֹא לְמַעֲנֵנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ, חָנֵּנִי וַעֲנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

תְּפִלָּה לְבַחוּרָה לִמְצִיאַת בֶּן זוּג

(מֵהַשְּׁלָ״ה הַקָּדוֹשׁ)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּמְצִיא לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת זִוּוּגִי הָרָאוּי לִי בִּזְמַנּוֹ, זִוּוּג הָגוּן הָרָאוּי לְהוֹלִיד תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה, מִזֶּרַע צַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיִרְאַת

חֵטְא, כְּמוֹ שֶׁהִמְצֵאתָ זְווּגוֹ לָאָדָם הָרִאשׁוֹן, לְאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה, כָּל אֶחָד זְווּגוֹ בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ, וְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁתַּמְצִיא לִי לְזְווּגִי יְהֵא אִישׁ טוֹב, אִישׁ נָאֶה בְּמַעֲשָׂיו, בַּעַל מַעֲשִׂים טוֹבִים, בַּעַל חֵן, אִישׁ מַשְׂכִּיל וְיֵרֵא אֱלֹהִים, רוֹדֵף צְדָקָה וְגוֹמֵל חֶסֶד: וְלֹא יְהֵא בּוֹ פְּסוּל, וּמוּם וּפְגָם, וְלֹא יִהְיֶה כַּעֲסָן וְרַגְזָן, רַק בַּעַל עֲנָוָה וּנְמִיכוּת רוּחַ, בָּרִיא וּבַעַל כֹּחַ, וְאַל יְעַכֵּב אַכְזָרִיוּת הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹנְאִים וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְתַחְבּוּלוֹתֵיהֶם לְעַכֵּב אֶת בֶּן זוּגִי הַמּוּכָן לִי. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּר וְגוֹאֲלִי:

הספר הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

הגאון הצדיק

רבי מנחם זאב זי"ע

בן הגאון הקדוש

רבי אלכסנדר זישא הי"ד

נפטר ד' בתשרי ה'תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הספר הקדוש הזה נדפס
לזכות
משה בן מרים מינדל
חנה בת מרים
הקב"ה יעזור שיזכו להצלחה ברו"ג,
ויזכו לבנות בנין עדי עד, זרע של קיימא
דורות ישרים מבורכים, שלום בית אמיתי
מתוך בריאות ואושר, פרנסה בשפע ובנקל
ואריכות ימים ושנים טובות אכי"ר!

הספר הקדוש הזה נדפס
לזכות
ישראל אריה בן מרים
הקב"ה יעזור שיצליח ברו"ג,
ויהיה קדוש וטהור, יר"ש וירא חטא,
יעלה במעלות התורה, היראה והחסידות,
יזכה לאריכות ימים ושנים טובות בבריאות השלימה,
וירוו ממנו הוריו רוב נחת ואושר תמיד, אכי"ר!

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ה׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְּׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359
Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ה׳

רָצוֹן טוֹב ..... ה

חַזֵּק עַצְמְךָ ..... לג

עַיִן טוֹבָה ..... נג

צֵא מֵהַבּוֹץ ..... עא

מַסְפִּיק מְרִיבוֹת ..... קג

לָמָּה לְהִתְאַבֵּד ..... קכא

בַּפָּרַת עֲוֹונוֹת ..... קמה

סְלִיחָה וּמְחִילָה ..... קעז

עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת ..... ריא

אַל תִּתְיָאֵשׁ ..... רלט

שָׁלוֹם עַכְשָׁו ..... רסג

בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם ..... רצא

עוֹשֶׂה חֶסֶד ..... שיא

עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה ..... שלה

הֲכִי טוֹב ..... שנט

קוּנְטְרֵס

רָצוֹן טוֹב

יִגְלֶה מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַזּוֹכֶה לְרָצוֹן טוֹב, לָשׁוּב אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְרוֹצֶה לַחֲזֹר לְמוּטָב וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ הוּא עִנְיָן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְחַזֵּק עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְכָל גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי מִדַּת הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, כִּי אִם הָאָדָם מְחַזֵּק עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, אָז לֹא יִמָּלֵט שֶׁלְּבַסּוֹף יִזְכֶּה לְהוֹצִיא אוֹתָם מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. כִּי הָרְצוֹנוֹת הַטּוֹבִים שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רֹשֶׁם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבְרָצוֹן טוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, מְעוֹרֵר כְּנֶגְדּוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת טוֹבִים.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכג)

קוּנְטְרֵס

רָצוֹן טוֹב

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן, הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ בְּכָל פַּעַם בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, וּצְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בְּדָבָר זֶה — לִרְצוֹת בְּכָל פַּעַם בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ רְצוֹנוֹת טוֹבִים וַחֲזָקִים דִּקְדֻשָּׁה, הַיְנוּ שֶׁיִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת רַק אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִרְצֶה רַק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד בְּמַעֲלַת הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְפֵרוּשׁ אָמַר (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נא), כִּי לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ מִי הָיָה זֶה שֶׁיָּכוֹל

לוֹמַר שֶׁיַּעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַלְאָךְ וְשָׂרָף אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר שֶׁיָּכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַה שַּׁיָּךְ אֵיזוֹ עֲבוֹדָה לַעֲבֹד אֶת הָאֵין סוֹף? אֶלָּא הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן, שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹנוֹ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר אָמַר, לְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבֵּל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים (עַיֵּן אָבוֹת א, א), וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר, וְזֶהוּ הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהִתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְשֵׂכֶל עַצְמִי, רַק בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, וְכֵן יַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְיִרְצֶה לְהָבִין תָּמִיד אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא אַחְדּוּתוֹ וּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּזֶה הָעוֹלָם — לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, שֶׁיִּרְצֶה רַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְכֵן יִרְצֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וּלְהַשִּׂיג אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בְּמִדַּת הָרָצוֹן, זוֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְכָל־כָּךְ נִכְלְלוּ בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, הַיְנוּ שֶׁכָּל־כָּךְ מִשְׁתּוֹקְקִים וְכוֹסְפִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה הֵם מִתְעַלִּים בְּמַדְרֵגָה אַחַר מַדְרֵגָה בְּכָל פַּעַם, וְעוֹלִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בָּרָצוֹן, וּלְהִפּוּךְ עִקַּר הַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה שֶׁל הָאָדָם הוּא — כְּשֶׁמַּחֲזִיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וּמִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְאִלּוּ מִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, שֶׁכָּל זֶה הוּא הִפּוּךְ הָרָצוֹן הָאֲמִתִּי, כִּי פּוֹנֶה עֹרֶף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא הָרָצוֹן, וְכָל הַתְּשׁוּבָה שֶׁאָדָם רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, זֶה תָּלוּי רַק בַּעֲבוּדַת הָרָצוֹן — כְּפִי הָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִים וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מִי שֶׁחָזָק יוֹתֵר בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מַצְלִיחַ יוֹתֵר.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל מִינֵי הִתְגַּבְּרוּת, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ תָּמִיד רְצוֹנוֹת טוֹבִים וְכִסּוּפִים חֲדָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן, כִּי

הָאָדָם — אַף אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְחָטָא בַּמֶּה שֶׁחָטָא, וּפָגַם בַּמֶּה שֶׁפָּגַם, וְקִלְקֵל בַּמֶּה שֶׁקִּלְקֵל, וַעֲדַיִן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, שֶׁנּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּלִכְלוּךְ אַחֵר, עִם כָּל זֹאת כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, וּמִתְגַּבֵּר בִּרְצוֹנוֹת טוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּלְקִיּוּם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹסִיף כֹּחַ לְמַעְלָה, וְנִמְשֶׁכֶת הֶאָרַת הָרָצוֹן בָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים — שֶׁמַּמְשִׁיכִים תָּמִיד בָּעוֹלָם הֶאָרַת הָרָצוֹן, הַיְנוּ שֶׁמְּגַלִּים לְכָלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא הָ"רָצוֹן טוֹב", שֶׁתָּמִיד יִרְצֶה רַק רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִרְצֶה רָצוֹן אַחֵר, וַאֲפִלּוּ שֶׁמֻּנָּח עֲדַיִן בְּמָקוֹם שֶׁמֻּנָּח, וּמִתְלַכְלֵךְ בְּכָל פַּעַם בְּלִכְלוּכִים וּבְזֻהֲמוֹת, עִם כָּל זֹאת כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מֵהָ"רָצוֹן הַטּוֹב" לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ אָדָם שֶׁנָּפַל כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִכְשַׁל וּבָא כְּבָר לִשְׁמַד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הוּא יָכוֹל גַּם־כֵּן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלַעֲלוֹת אֶל תַּכְלִית הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, שֶׁיִּשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּכִסּוּפִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁיִּהְיֶה מוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כִּי גָּדֵל מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים בְּמַעֲלָה נִשְׂגָּבָה מְאֹד, אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי הַצַּדִּיקִים כָּל יְמֵיהֶם מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד הֵם מִתְגַּבְּרִים

בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת, בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים חֲדָשִׁים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לָהֶם שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד רוֹצִים רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבַכֹּחַ הַזֶּה הֵם יְכוֹלִים לְהוֹרִיד אֶת עַצְמָם אֶל הֲכִי גְּרוּעִים וַהֲכִי נְפוּלִים, עַד שֶׁאֲפִלּוּ נְשָׁמוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁנָּפְלוּ לִשְׁמַד מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עִם כָּל זֹאת עִם כָּל כֹּחָם הַגָּדוֹל הֵם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא גַּם אוֹתָן מִשְּׁמַד, וְלַהֲבִיאָן אֶל הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וּלְהַחֲזִיר אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהַכֹּל בְּכֹחַ הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, כִּי הָרָצוֹן הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, כִּי עַל כָּל דָּבָר יָכוֹל הַבַּעַל־דָּבָר לִמְנֹעַ וּלְעַכֵּב אֶת הָאָדָם, וּבִפְרָט מִי שֶׁכְּבָר חָטָא בַּמֶּה שֶׁחָטָא, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר נָפַל לִשְׁמַד, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֲזַי הַבַּעַל־דָּבָר מְסַבֵּב עִמּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה וְגַם רְאֵה לְאֵיזֶה מָקוֹם נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ, וּבְוַדַּאי אֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה, וְעָלֶיךָ לְהִתְיָאֵשׁ, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיקִים כָּל־כָּךְ גְּדוֹלִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהָאִיר גַּם בִּנְשָׁמוֹת נְפוּלוֹת כָּאֵלּוּ הֶאָרַת הָרָצוֹן, שֶׁגַּם הֵן יְכוֹלוֹת עֲדַיִן לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהִכָּלֵל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁיְּכוֹלִים לְהָאִיר גַּם בּוֹ הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, שֶׁתָּמִיד יִרְצֶה וְיִשְׁתּוֹקֵק רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר תַּכְלִית הַטּוֹב שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא שֶׁתִּזְכֶּה לְתַכְלִית שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, שֶׁהִיא בְּחִינַת רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, שֶׁתִּזְכֶּה הַנְּשָׁמָה שֶׁיִּהְיוּ לָהּ רְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֲמִתִּיִּים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, שֶׁהוּא שְׁוֹהִי הַשְׁלֵמוּת וְהַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה מִכָּל הַמַּעֲלוֹת, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא מֻבְחָר הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי, וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מִמֹּשֶׁה רַבָּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת, וּבַסּוֹף בְּעֵת הִסְתַּלְּקוּתוֹ, שֶׁאָז זָכָה בְּוַדַּאי לְתַכְלִית שְׁלֵמוּת הַמַּעֲלָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, וְכָל עִקַּר עִצֶּם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ הוּא שֶׁזָּכָה בְּעֵת הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְהִכָּלֵל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת תְּרוּמָה), שֶׁהִסְתַּלְּקוּת מֹשֶׁה הָיְתָה בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, נִמְצָא, שֶׁשְּׁלֵמוּת הָרָצוֹן הִיא גְּבוֹהָה מִן הַכֹּל, וְכָל עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הוּא לִזְכּוֹת לָרָצוֹן וּלְהִכָּלֵל בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְעַל־כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּגִימַטְרִיָּה תַּרְי״ג, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת תַּרְי״ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְתַכְלִית שְׁלֵמוּת מַעֲלַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִיא, שֶׁנִּכְלָל בָּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, בְּרַעֲוָא

דְּרַעֲוִין, נִמְצָא, שֶׁתַּכְלִית כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁהֵן בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עִקַּר הַתַּכְלִית הוּא לִזְכּוֹת לָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, כִּי כָּל הַמִּצְוֹות אָנוּ עוֹשִׂים שֶׁיִּהְיוּ לְרָצוֹן לְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי פִּנְחָס כח, ח): "נַחַת רוּחַ לְפָנַי שֶׁאָמַרְתִּי וְנַעֲשָׂה רְצוֹנִי", הַיְנוּ שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹות לְהִכָּלֵל בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת מֹשֶׁה שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, כִּי עִקַּר יְרִידַת הַנְּשָׁמָה לְזֶה הָעוֹלָם הֶעָכוּר וְהַשָּׁפֵל הוּא רַק בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת, וּבִשְׁבִיל זֶה הֻכְרְחָה הַנְּשָׁמָה לֵירֵד וּלְהִתְרַחֵק מִמְּקוֹם מַעֲלָתָהּ, וְלָבוֹא לָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי הֶעָכוּר וְהַשָּׁפֵל, וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי בְּחֹמֶר עַב וּמְגֻשָּׁם בְּזֶה עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִמְּקוֹם כְּבוֹדָהּ, וְכָל זֶה הָיָה בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָצָה לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכּוּ לְכָל טוּב, לְטוּב אֲמִתִּי בִּשְׁלֵמוּת הָעוֹלָה עַל הַכֹּל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁעִקַּר תַּכְלִית הַטּוֹב הוּא לִזְכּוֹת לָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת.

עַל־כֵּן הֻכְרְחָה הַנְּשָׁמָה לְהִתְרַחֵק מִמְּקוֹם כְּבוֹדָהּ, וְלֵירֵד לְזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר, כִּי זֶה יָדוּעַ בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתְרַחֲקִים יוֹתֵר, מִתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר, כִּי הַבֵּן — כָּל זְמַן שֶׁהוּא אֵצֶל אָבִיו,

אַף־עַל־פִּי שֶׁאַהֲבָתוֹ חֲזָקָה מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין שַׂיָּךְ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רָצוֹן וְגַעְגּוּעִים לְאָבִיו, מֵאַחַר שֶׁהוּא אֶצְלוֹ תָּמִיד, אֲבָל כְּשֶׁהַבֵּן נוֹסֵעַ מֵאָבִיו לְאֵיזֶה מָקוֹם, אָז הוּא מִתְגַּעְגֵּעַ בְּרָצוֹן חָזָק לְאָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁהַבֵּן נִתְרַחֵק יוֹתֵר מֵאָבִיו, מִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים וְהַגַּעְגּוּעִים לְאָבִיו, וְעַל־כֵּן הֵכְרְחָה הַנְּשָׁמָה לֵירֵד מִמְּקוֹמָהּ הַגָּבֹהַּ מְאֹד מְאֹד, וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי הָרָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִשֹּׁרֶשׁ נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרָצוֹן שֶׁל הַנְּשָׁמָה בְּיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁהִיא רְחוֹקָה מְאֹד מִשֶּׁלְחַן אָבִיהָ, כִּי כָּל מַה שֶּׁרָחוֹק יוֹתֵר מֵאָבִיו מִתְגַּבֵּר הָרָצוֹן יוֹתֵר, וּבֶאֱמֶת זֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁרְחוֹקִים יוֹתֵר, הָרָצוֹן מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר, וְכָל זְמַן שֶׁהָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה עַל־יְדֵי זוֹ הַהִתְרַחֲקוּת דַּיְקָא לְמַעֲלָה נִפְלָאָה, כִּי יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, בָּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת עַל־יְדֵי רְצוֹנוֹ הֶחָזָק מְאֹד, שֶׁזָּכָה בְּזֶה הָעוֹלָם הָרָחוֹק דַּיְקָא, כִּי דַּיְקָא מֵחֲמַת גֹּדֶל הַהִתְרַחֲקוּת זָכָה לְרָצוֹן חָזָק בִּשְׁלֵמוּת, אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה יָרַד לְזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לִזְכּוֹת כָּאן דַּיְקָא לָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, מֵחֲמַת שֶׁזֶּה הָעוֹלָם רָחוֹק בְּיוֹתֵר בְּתַכְלִית הָרִחוּק, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן בְּחִירָה לָאָדָם, וְעַל־כֵּן "אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים" (קֹהֶלֶת ז, ד), כִּי בָּרָא בְּזֶה הָעוֹלָם כַּמָּה דְּבָרִים, וְהִלְבִּישׁ בָּהֶם חִיּוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְנָתַן בְּחִירָה לָאָדָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ גַּם רְצוֹנוֹת לְתַאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת הֵם מִתְנַגְּדִים כְּנֶגֶד רָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, כִּי עִקַּר כָּל הַתַּאֲוֹת הֵם רְצוֹנוֹת נְפוּלִים, וְעַל־כֵּן נִקְרָאוֹת "תַּאֲוֹת" — שֶׁהֵן בְּחִינַת חֻמְדָּה וְרָצוֹן, וּכְשֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, הַתַּאֲוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם רְצוֹנוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, אֲזַי, חַס וְשָׁלוֹם, נִפְגָּם הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לִשְׁכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁיִּשְׁכַּח מִלְּכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם תַּאֲוָה אֲלֵיהֶם, בָּרָא הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ, בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָאָדָם, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לָאָדָם לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה אֲפִלּוּ שָׁעָה קַלָּה לְגַדֵּל הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים וְהִשְׁתּוֹקְקוּת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבָּאָדָם, אֲשֶׁר הִיא מִשְׁתּוֹקֶקֶת תָּמִיד לָשׁוּב אֶל דּוֹדָהּ לְמָקוֹר מַחֲצַבְתָּהּ, בְּרָצוֹן חָזָק וְתַקִּיף מְאֹד, כִּי שֹׁרֶשׁ הַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה הוּא מִמָּקוֹר הָרָצוֹן, מִבְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּלוּלוֹת בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר טֶבַע הַנְּשָׁמָה תָּמִיד לִכְסֹף בְּרָצוֹן חָזָק מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּפְרָט בִּבוֹאָהּ לָעוֹלָם הַזֶּה הַשָּׁפֵל וְהַגַּשְׁמִי, הָרָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִמָּקוֹם קְדֻשָּׁתָהּ, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה מִתְגַּבֵּר כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה הָרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן מִגֹּדֶל הַפְּלָגַת עֹצֶם הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁיֵּשׁ

לַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לָשׁוּב לְמַעְלָה לְשָׁרְשָׁהּ, אִי אֶפְשָׁר הָיָה לַנְּשָׁמָה שֶׁתִּתְקַיֵּם בַּגּוּף אֲפִלּוּ שָׁעָה קַלָּה, עַל־כֵּן "לְמִחְיָה שָׁלַח אֱלֹקִים" (עַיֵּן בְּרֵאשִׁית מה, ה) כָּל עִנְיְנֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכַיּוֹצֵא, אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר עַל יְדֵיהֶם יְכוֹלָה הַנְּשָׁמָה לְהִתְקַיֵּם בַּגּוּף בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּכָל הַתַּאֲוֹות שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם מְלֻבָּשִׁים רְצוֹנוֹת עֶלְיוֹנִים, כִּי יֵשׁ בְּכֻלָּם נִצוֹצוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם נִמְשָׁכִין מֵהָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וּמֵחֲמַת שֶׁהַנְּשָׁמָה מוֹצֵאת גַּם בְּזֶה הָעוֹלָם רְצוֹנוֹת עֶלְיוֹנִים הַמְלֻבָּשִׁים בְּכָל דָּבָר, עַל־כֵּן הִיא מְחַבָּה קְצָת לְהִתְמַהְמֵהַּ בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְוַסֵּף עָלֶיהָ אוֹר הָרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהַעֲלוֹת כָּל הָרְצוֹנוֹת הַנְּפוּלִים הַמְלֻבָּשִׁים בְּכָל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכַיּוֹצֵא;

נִמְצָא, שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שַׁיָּשׁ לָאָדָם רָצוֹן וְתַאֲוָה אֲלֵיהֶם, הַכֹּל הוּא לְטוֹבָה בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מִתְקַיֶּמֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם בְּקִרְבּוֹ עַל־יְדֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, מֵחֲמַת שֶׁבָּהֶם מְלֻבָּשִׁים רְצוֹנוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲשֶׁר רַק עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ קִיּוּם לַנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם, מֵחֲמַת שֶׁמּוֹצֵאת גַּם כָּאן רְצוֹנוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁאֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת מְלֻבָּשִׁים

בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים, יֵשׁ בָּהֶם אֲחִיזַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד שֶׁלֹּא יִפֹּל לְתַאֲוָה לְרָצוֹן גַּשְׁמִי, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, יִהְיֶה נִפְגָּם הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה; עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִסְתַּפֵּק בְּמוּעָט מְאֹד בְּכָל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מְעַט הַמֻּכְרָח צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד, שֶׁיִּהְיֶה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִפְגָּם עַל־יְדֵי־זֶה הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, רַק אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי כָּל מַה שֶּׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְכַיּוֹצֵא יִזְכֶּה לְרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמִּי שֶׁזּוֹכֶה יָכוֹל לְקַבֵּל בְּעֵת הָאֲכִילָה דַּיְקָא הֶאָרַת הָרָצוֹן, נִמְצָא שֶׁהַכְּלָל הוּא הָרָצוֹן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה בָּא הָאָדָם לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם, וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁגְּדוֹלָה מְאֹד, עַד שֶׁיְּכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁיִּתְהַפְּכוּ הָעֲוֹנוֹת לִזְכֻיּוֹת, וְזֶהוּ בְּחִינַת יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלִיָּה, שֶׁקֹּדֶם שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֲלִיָּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלִיָּה, כִּי הַיְרִידָה הִיא תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, וְלִכְאוֹרָה הַדָּבָר תָּמוּהַ, וְאֵינוֹ מוּבָן — מַדּוּעַ עַל־יְדֵי הַיְרִידָה דַּיְקָא יִזְכֶּה לַעֲלִיָּה, אַךְ עַל־פִּי כָּל זֶה שֶׁהִסְבַּרְנוּ מוּבָן הֵיטֵב, כִּי עִקַּר מַה שֶּׁבָּא הָאָדָם לָעוֹלָם הַזֶּה הוּא בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה הֻכְרְחָה הַנְּשָׁמָה לֵירֵד לְזֶה הָעוֹלָם הָרָחוֹק בְּיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר

לְגֹדֶל הַהִתְרַחֲקוּת, עַל־כֵּן כְּשֶׁיּוֹרֵד וְנוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, לְאֵיזוֹ תַּאֲוָה אוֹ עֲבֵרָה, וְאָז נִתְרַחֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאָז אִם זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אַחַר־כָּךְ בְּוַדַּאי מִתְגַּבֵּר הָרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ גֹּדֶל רִחוּקוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי רִבּוּי עֲוונוֹתָיו, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי רְצוֹנוֹ חָזָק וְתַקִּיף וְאַמִּיץ מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, וְעַל־כֵּן יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא לְמַעֲלָה יִתֵּרָה, כִּי "בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם, צַדִּיקִים [גְּמוּרִים] אֵינָם עוֹמְדִים שָׁם" (בְּרָכוֹת לד:), כִּי הֵם זוֹכִים לְרָצוֹן חָזָק יוֹתֵר מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֲקוּ יוֹתֵר, וְעַל־כֵּן קֹדֶם שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲלוֹת לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה מִקֹּדֶם, כִּי כָּל הָעֲלִיּוֹת וְהַמַּדְרֵגוֹת הֵן בְּבְחִינַת הָרָצוֹן כַּמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲלוֹת לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לָרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּוַדַּאי צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲלִיָּה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, כִּי הִתְגַּבְּרוּת הָרָצוֹן יוֹתֵר זוֹהִי בְּעַצְמָהּ הָעֲלִיָּה, וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלִיָּה, הוּא אָז בְּסַכָּנָה עֲצוּמָה, כִּי הַרְבֵּה נִשְׁקְעוּ בִּירִידָתָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁעַל־יְדֵי הַיְרִידָה

וְהַהִתְרַחֲקוּת מִתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר, הַיְנוּ רַק אִם יִזְכֶּה לִזְכֹּר אֶת מַעֲלָתוֹ וְלִבְלִי לִשְׁכֹּחַ לִכְסֹף בְּרָצוֹן חָזָק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁיֵּרֵד וְנִתְרַחֵק, יִשְׁכַּח, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִפֹּל לִרְצוֹנוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁיּוּכַל לִשְׁכֹּחַ אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא חָטָא (סֻכָּה נג.), כִּי גַּם הָאָדָם מַה שֶּׁהוּא מִלֶּבֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה לְבַד, הוּא גַּם־כֵּן בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, שֶׁיּוּכַל לִשְׁכֹּחַ אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הָרְצוֹנוֹת הַפְּגוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי הָרְצוֹנוֹת שֶׁל הֶתֵּר, מִכָּל ש�ֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, נִכְשָׁל בְּאֵיזֶה עָוֹן וְחֵטְא, וְנִתְרַחֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּוַדַּאי הוּא מְסֻכָּן מְאֹד, כִּי יָכוֹל, חַס וְשָׁלוֹם, לִשְׁכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק מְאֹד, אֲבָל מִי שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל בְּאֵיזֶה חֵטְא וְעָוֹן, וַאֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ מְאֹד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ אִם עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִתְגַּבֵּר בְּעַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לִבְלִי לִשְׁכֹּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כָּל־פָּנִים יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן חָזָק תָּמִיד, זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה וְיָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה, וְכָל הָעֲוֹנוֹת יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת, כִּי יָכוֹל לִזְכּוֹת לְרָצוֹן חָזָק מְאֹד מְאֹד

מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק יוֹתֵר, וְהַכְּלָל הוּא שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), וַאֲפִלּוּ אִם הָאָדָם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, כָּל זְמַן שֶׁעֲדַיִן הוּא זוֹכֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לוֹ רָצוֹן לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה כַּמָּה אֲשֶׁר הוּא כּוֹסֵף לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא זָכָה לִתְשׁוּבָה, אַדְרַבָּה פָּגַם יוֹתֵר וְהוֹסִיף חֵטְא עַל פֶּשַׁע, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק עַצְמוֹ בָּרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת לְכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל עֵת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָצֵאת מִשְּׁטִיּוֹתָיו, וְיִזְכֶּה בְּוַדַּאי לִתְשׁוּבָה בְּלִי סָפֵק, וְדֶרֶךְ זוֹ הִיא עֵצָה טוֹבָה וּנְכוֹנָה לְכָל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם מִגָּדוֹל וְעַד קָטָן, הֵן צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד, אוֹ אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת הַצָּרִיךְ לָצֵאת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, וְהֵן אֲנָשִׁים הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה מְאֹד, וַאֲפִלּוּ הַמֻּנָּחִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הַמְּלֻכְלָכִים בְּמַעֲשִׂים רָעִים מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי בְּחִינַת רָצוֹן, הַכֹּל יְכוֹלִים לַעֲלוֹת מִתַּכְלִית הַדְּיוֹטָה הַתַּחְתּוֹנָה עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב עִצֶּם מַעֲלַת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים דִּקְדֻשָּׁה כְּפִי מַה שֶּׁהֵבִנּוּ מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי מַה שֶּׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, כִּי בִּכְתָב אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֲפִלּוּ קְצָה אֲפִלּוּ חֵלֶק מֵאֶלֶף, וּכְבָר גָּלָה כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת עַל זֶה, אֲשֶׁר נִדְפְּסוּ

כְּבָר, אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה הֵבַנּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת וּמֵרְמָזָיו הַנִּפְלָאִים, בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְצָרִיךְ כָּל אָדָם כְּפִי מַה שֶּׁהוּא לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ מְאֹד בָּזֶה לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן חָזָק וְתַקִּיף, וְדָבָר זֶה יָכוֹל בְּוַדַּאי כָּל אָדָם לְקַיֵּם אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבַּפָּחוּתִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְקַלְקֵל וְלִסְתֹּר עֵצָה זֹאת בְּשׁוּם אֹפֶן, מִי שֶׁיִּרְצֶה לְקַיְּמָהּ, כִּי בִּשְׁלָמָא, כָּל הַדְּבָרִים וְהָעֵצוֹת שֶׁבָּעוֹלָם יָכוֹל הַבַּעַל־דָּבָר לְהִתְגַּבֵּר לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הָאָדָם לַעֲשׂוֹתָם, אֲבָל רָצוֹן לִבַּד, זֶה אִי אֶפְשָׁר לִסְתֹּר בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָצוֹן חָזָק, כִּי מִי פֶּתִי וּמְשֻׁגָּע שֶׁלֹּא יִרְצֶה אֶת הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי, רַק שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר, אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים הָרָצוֹן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל הַמַּאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי חָזָק מְאֹד מְאֹד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין יוֹדְעִין מַעֲלַת הָרָצוֹן — שֶׁהָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאֹד, עַל־כֵּן כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁכָּל פַּעַם רָצוּ בְּרָצוֹן חָזָק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא זָכוּ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם קָצַת פָּגְמוּ יוֹתֵר, עַל־כֵּן הֵם מִתְיָאֲשִׁים בְּעַצְמָם, וְשׁוֹכְחִים לִכְסֹף יוֹתֵר, עַד שֶׁנִּתְעַלֵּם הָרָצוֹן אֶצְלָם, וּבֶאֱמֶת זֶה הַפֶּגֶם קָשֶׁה יוֹתֵר מִן הַכֹּל, כִּי

אֵיךְ שֶׁהוּא עַל כָּל פָּנִים אַל יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן, וְלֹא יִטֹּשׁ וְלֹא יַעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן, אַדְרַבָּה יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְכִסֹּף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק בְּכָל פַּעַם בְּרָצוֹן חָזָק יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאֹד, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, וְלַעֲלוֹת לְכָל הַמַּעֲלוֹת דִּקְדֻשָּׁה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל "רָצוֹן טוֹב", וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּפַּלְתָּ עַכְשָׁו בְּמָקוֹם שֶׁנִּפַּלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ אֵיךְ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עִם כָּל זֹאת תַּעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לִרְצוֹת בְּ"רָצוֹן טוֹב" לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָ"רָצוֹן טוֹב" שֶׁיִּהְיֶה לְךָ, תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר עִקַּר קְדֻשַּׁת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְעִקַּר עֲבוֹדָתוֹ הִיא רַק הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיוּ לוֹ תָּמִיד רְצוֹנוֹת חֲזָקִים וְכִסּוּפִים גְּדוֹלִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי אִם עַל־יְדֵי זֶה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי רָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וָחֵשֶׁק וְכִסּוּפִים וְגַעְגּוּעִים חֲזָקִים, וְלֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק כָּל מַה שֶׁהַמְנִיעָה מִתְגַּבֶּרֶת בְּיוֹתֵר, יִרְאֶה לְהִתְגַּבֵּר

בְּחֵשֶׁק וּבְכִסּוּפִים גְּדוֹלִים כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת הַמְצָוָה אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, וְאַחַר־כָּךְ יִתְגַּבֵּר בְּעַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים עוֹד יוֹתֵר, עַד שֶׁיִּזְכֶּה גַּם לִשְׁאָר דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהֵם בִּבְחִינַת "גָּבוֹהַּ יוֹתֵר", וְכֵן לְעוֹלָם, וְעִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִם נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הָעִקָּר הוּא בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הָעַזּוּת, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד אָמְרוּ בְּפֶה מָלֵא: "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע", שֶׁהִיא כְּלַל הַהִתְפָּאֲרוּת, וְעִקַּר הָעַזּוּת וְהָעַקְשָׁנוּת הוּא בָּרָצוֹן, שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּרָצוֹן, שֶׁלֹּא יַעֲזֹב וְלֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם, כִּי אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי יֵשׁ מְנִיעוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְשׁוֹבְרָן, לְמָשָׁל: כְּשֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לִנְסֹעַ לַצַּדִּיק אוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ עַל זֶה אֵילּוּ מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, וְהוּא מִתְגַּבֵּר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַכֹּל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם מִתְגַּבֶּרֶת מִדַּת הַדִּין לְמוֹנְעוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, יְכוֹלִים לְמוֹנְעוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּמְנִיעוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשׁוֹבְרָן, כְּגוֹן תְּפִיסָה בִּכְבֵלֵי בַּרְזֶל אוֹ חוֹלָאַת, חַס וְשָׁלוֹם, וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלֶּה רַבּוֹת, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ מְנִיעוֹת הַרְבֵּה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאֵין בְּיַד

הָאָדָם לְשׁוֹבְרָן בְּשׁוּם אֹפֶן, וְאִם־כֵּן מַה תּוֹעִיל לוֹ אָז הָעַקְשָׁנוּת שֶׁלּוֹ? עַל־כֵּן עִקַּר הָעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא רַק בָּרָצוֹן, שֶׁאֲפִלּוּ אִם רוֹאֶה שֶׁמּוֹנְעִין אוֹתוֹ בְּאַלְפֵי וְרִבְבוֹת מְנִיעוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשׁוֹבְרָן בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יַחֲלִישׁ וְלֹא יַרְפֶּה אֶת רְצוֹנוֹ מֵחֲמַת זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּה הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְיִרְצֶה בְּכָל פַּעַם בְּרָצוֹן חָזָק יוֹתֵר, כִּי הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ כְּפִי הַמְּנִיעָה, וְאָז אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן בָּרָצוֹן לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף אִם מַפִּילִים אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אָז סוֹף כָּל סוֹף יַעַזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַטֵּל כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְיִזַּמֵּן לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְלִדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, כִּי הַמְּנִיעָה לֹא הָיְתָה רַק בִּשְׁבִיל הַנִּסָּיוֹן — לְנַסּוֹת אוֹתוֹ אִם יַעֲזֹב וְיַנִּיחַ אֶת הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה מֵחֲמַת הַמְּנִיעָה, וּכְשֶׁהוּא עַקְשָׁן בְּדַעְתּוֹ וְעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲזַי בְּוַדַּאי יִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיִזְכֶּה לְהוֹצִיא כָּל הַדִּבָּרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים שֶׁהָיוּ לָהֶם אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּפִי שֶׁהֵאִיר בָּהֶם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אַף שֶׁנִּכְשְׁלוּ כְּמוֹ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל, עִם כָּל זֹאת לֹא

הִנִּיחוּ אֶת הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁלָּהֶם, נִמְצָא שֶׁעִקַּר הָעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יוּכַל לְמוֹנְעוֹ מֵהָעַקְשָׁנוּת שֶׁלּוֹ שׁוּם דָּבָר הוּא רַק בָּרָצוֹן, כִּי הָרָצוֹן הוּא חָפְשִׁי, וְאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם מְנִיעָה לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, כִּי אֵיךְ שֶׁיִּמְנְעוּ אוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, וְאַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁמּוֹנְעִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, הוּא מִתְגַּבֵּר בְּרָצוֹן חָזָק בְּיוֹתֵר, וְהָעִקָּר — שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה, וְלֹא יַנִּיחַ וְלֹא יַרְפֶּה בְּעַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָרָצוֹן מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת הַמְנִיעוֹת, וְאָז בְּוַדַּאי יַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּשָׁלוֹם, וְאָז עִקַּר הִתְפָּאֲרוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מִתְפָּאֵר בָּנוּ — שֶׁאָנוּ חֲזָקִים כָּל־כָּךְ בְּרָצוֹן וּבְחֵשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה, וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בּוֹעֵר בְּרָצוֹן חָזָק לִזְכּוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, כִּי הָעֲבוֹדָה בְּעַצְמָהּ — לָסוּר מֵרַע וְלַעֲשׂוֹת טוֹב, זֶה הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין ל:): אִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ, לֹא יָכוֹל לוֹ, וְעִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת הִיא רַק בְּרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁלָּנוּ, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים קֹדֶם כָּל מִצְוָה: הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית אוֹ תְּפִלִּין וְכַיּוֹצֵא, כִּי זוֹהִי בְּחִינַת רָצוֹן, שֶׁאָנוּ מוֹדִיעִים וּמְגַלִּים בְּפִינוּ רְצוֹנֵנוּ וְכִסּוּפֵינוּ הֶחָזָק לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לָנוּ כֹּחַ לְקַיְּמָן כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת, רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ מוּכָנִים וּמְזֻמָּנִים בְּרָצוֹן חָזָק לְקַיֵּם הַמִּצְוָה, וְאָז הַמִּצְוָה

נַעֲשֵׂית מְמֻלָּא בְּסִיּוּעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ, וְהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ הִיא הָרָצוֹן — לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וְלִרְצוֹת בְּרָצוֹן חָזָק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן דַּע לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת עַל הָאוֹיְבִים, שֶׁהֵם הַמּוֹנְעִים מִן הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, הוּא רַק עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָעַזּוּת וְהָעַקְשָׁנוּת בְּחֵשֶׁק וּבְרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁרוֹצֶה וּמִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תָּלוּי כָּל הַנִּצָּחוֹן שֶׁלּוֹ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אָנוּ מְצֻוִּים לוֹמַר בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם עֶרֶב וָבֹקֶר "קְרִיאַת שְׁמַע", לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ, שֶׁנֵּדַע וְנַאֲמִין בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ נִבְרְאָה יֵשׁ מֵאַיִן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְזֶה עִקַּר מִצְוַת "קְרִיאַת שְׁמַע", שֶׁהִיא אֱמוּנַת הָרָצוֹן שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ בְּחִינַת (פְּסִיקְתָא זוּטָא וָאֶתְחַנַּן ו, ו): "בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים", וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה וּלְקַשֵּׁר כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו וְלִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לָרָצוֹן הַזֶּה, שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד כָּל תְּשׁוּקָתוֹ וְכִסּוּפָיו וּרְצוֹנוֹ חָזָק רַק לְתַכְלִית הָאֲמִתִּית

הַנִּצְחִית, וּלְהוֹסִיף בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ לְהִתְחַזֵּק בְּרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַף אִם עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָעִקָּר שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין, שֶׁבְּכָל יוֹם נַעֲשׂוֹת חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּגִּיעַ יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי כָּל מַה שֶּׁבָּרָא וְנִתְחַדֵּשׁ יוֹם אַחַר, נִתְוַסֵּפֶת וְנִתְחַדֶּשֶׁת קְדֻשָּׁה יְתֵרָה מִלְמַעְלָה, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם עוֹלָמוֹ, וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּדֵי לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּרְצוֹנוֹת חֲדָשִׁים וַחֲזָקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת טָהֳרַת הַטְּמֵאִים שֶׁתִּלְוִיָּה בְּיָמִים, כִּי יֵשׁ שֶׁטְּעוּנִין רַק הַעֲרֵב שֶׁמֶשׁ, הַיְנוּ שֶׁגָּמַר טָהֳרָתָם וִישׁוּעָתָם תָּלוּי עַד שֶׁיָּבוֹא הַיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו, וְיֵשׁ שֶׁטְּעוּנִין שִׁבְעָה יָמִים לְטָהֳרָתָם, וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם סָפְרוּ שִׁבְעָה שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת עַד שֶׁזָּכוּ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְהָעִקָּר לְהִתְחַזֵּק בְּכָל אֵלּוּ הַיָּמִים שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה עֲדַיִן לִשְׁלֵמוּת טָהֳרָתוֹ שֶׁהִיא בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִתְחַזֵּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים חֲדָשִׁים, וְיִהְיֶה חָזָק בָּזֶה מְאֹד מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ, וְטָהֳרָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְיֵשׁ שֶׁעִקַּר גְּמַר טָהֳרָתוֹ יִזְכֶּה רַק אַחַר בִּיאַת שִׁמְשׁוֹ לְגַמְרֵי, הַיְנוּ

אַחַר פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים" (וַיִּקְרָא כב, ז), שֶׁהוּא חֶלְקוֹ הַטּוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁיִּזְכֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אַחַר בִּיאַת שְׁמְשׁוֹ, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְהִתְגַּלְגֵּל וְלִסְבֹּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל מִי שֶׁלֹּא הֵכִין אֶת עַצְמוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא חִזֵּק עַצְמוֹ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָרְצוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי אָז בַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן מִתְקַבֵּץ כָּל מַה שֶּׁחָטַף טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל רָצוֹן וְ"רָצוֹן טוֹב" שֶׁהָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְרַק זֶה הוּא תִּקְוָתוֹ וְהַשְׁאָרָתוֹ לָנֶצַח.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה בֶּאֱמֶת רַק אֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְשׁוּם אָדָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִלְמֹד מְשׁוּם אָדָם, כִּי רַק הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ יוֹדִיעַ לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה וְכוֹסֵף וּמְשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ, אָז נִפְתָּחִים לוֹ שְׁעָרִים חֲדָשִׁים בְּמֹחוֹ, וְזוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת חֲדָשׁוֹת, וּבָא לִידֵי הַשְׂכָּלוֹת, שֶׁמֵּבִין דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁאַף פַּעַם לֹא הֵבִין, כִּי מַעֲלַת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים עוֹלָה עַל הַכֹּל, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם כּוֹסֵף יוֹתֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא אֶל רָצוֹן יוֹתֵר חָזָק, וְכָל מַה שֶּׁנִּתְחַזֵּק אֶצְלוֹ הָרָצוֹן וְנִכְלָל

בָּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, כְּמוֹ־כֵן יִפָּתְחוּ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וּמַשְׂכִּיל בְּהַשְׂכָּלוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בְּלִי רְצוֹנוֹת, וְהַכְּלָל הוּא, כִּי הָרָצוֹן הוּא הַפּוֹתֵחַ אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים הַנְּעוּלִים, כִּי הָרָצוֹן הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה רַק אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וּמֵבִין לְמוּדִים עֲמֻקִּים אֲשֶׁר לֹא הָיָה יָכוֹל לְהָבִין בְּלִי רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים וְהִשְׁתּוֹקְקוּת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת חָזָק בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהוֹצִיא אֶת הָרְצוֹנוֹת מִפִּיךָ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, הַצְלָחָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו אֶת הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹנֶה לְעַצְמוֹ הֵיכָלוֹת וְכֵלִים לְהַשִּׂיג בָּהֶם אֶת הַמֹּחִין וְהָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁרוֹצֶה וְכוֹסֵף וּמִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוֹצִיא מִפִּיו אֶת הַכְּסוּפִים וְהָרְצוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה תָּלוּי כְּפִי הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁלּוֹ, וּכְפִי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁלּוֹ שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לִרְצוֹת בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, וּמוֹצִיאָם מִפִּיו, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתְחוּ לוֹ שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַשִּׂיג בְּמֻשְׂכָּלוֹת, וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה;

וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁתָּמִיד כּוֹסֵף בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא כָּלוּל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן אֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לְהִתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים וּבְהִשְׁתּוֹקְקוּת אֲמִתִּית אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמַהוּתוֹ יִהְיוּ אֵיךְ זוֹכִים לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה הֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי מְלֻכְלָךְ וַהֲכִי רָחוֹק, גַּם־כֵּן יִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מַעֲלַת הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי מְזַכֵּךְ אֶת הָאָדָם מִבַּיִת וּמִבִּפְנִים, כִּי עִקַּר הַטּוֹב וְהָעֹנֶג בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא הוּא רַק הָרָצוֹן, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנִּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג עִמּוֹ כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מוּבָן לְכָל מַשְׂכִּיל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ, אֲזַי חָסֵר לוֹ, וְדוֹאֵג עוֹד יוֹתֵר בִּבְחִינַת "מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה" (אָבוֹת ב, ז), וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת הָאָדָם מָלֵא כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת כָּל יָמָיו, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּמָּלֵא הָאָדָם רְצוֹנוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁהוּא מָלֵא חֶסְרוֹנוֹת,

מֵחֲמַת קִנְאָה וְתַאֲוָה וְכָבוֹד וּדְאָגוֹת מִדְּאָגוֹת שׁוֹנוֹת בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, מִבְּנֵי בֵּיתוֹ וְהַסְּמוּכִים אֵלָיו, וּמִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, עַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם טוֹב בָּעוֹלָם, כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהֶאָרַת הָרָצוֹן, שֶׁתִּהְיֶה כָּל מְגַמָּתוֹ וְכָל חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ רַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַכְלֵל בָּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, שֶׁזֶּה הָרָצוֹן נִשְׁאָר קַיָּם לְעוֹלָם וָעֶד, וְכָל נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה הָרָצוֹן, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יִזְכֶּה לִכְלוּם, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה הָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ הוּא יָקָר וְעוֹלֶה עַל כָּל מַחֲמַדֵּי תֵּבֵל, וְהַכֹּל אַיִן וָאֶפֶס לְגַמְרֵי נֶגֶד נְקֻדָּה אַחַת מֵהָרָצוֹן הַטּוֹב הַזֶּה, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֶת זֶה כְּלָל, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֵר בְּלִבּוֹ, וּמִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ לָרָצוֹן הַזֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, רַק הוּא זוֹכֶה לְחַיִּים, וְאַשְׁרֵי לוֹ גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אֵין שׁוּם חַיִּים וְטוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם רַק תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהָעִקָּר הוּא הָ"רָצוֹן הַטּוֹב" שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם עִקַּר שַׂעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, הוּא רַק הֶאָרַת הָרָצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ" (תְּהִלִּים לא, כ); אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים, וְהוּא תָּמִיד כּוֹסֵף וּמִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה וּבָטוּחַ, שֶׁבְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יֵצֵא מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמֶת, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו,
חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַזֵּק עַצְמְךָ

יַכְנִיס בָּאָדָם חִזּוּק, שֶׁיִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְיִדְבַּק נַפְשׁוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעִקַּר לְמוּדוֹ הַטּוֹב שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא עַל מִדַּת הַהִתְחַזְּקוּת, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הִתְחַזְּקוּת, יֵשׁ לוֹ כְּבָר הַכֹּל. וְרֹב בְּנֵי־אָדָם שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, וְיוֹצְאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְתַרְבּוּת רָעָה, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מִתְחַזְּקִים בְּעֵת יְרִידָה, כִּי מִדַּת הַהִתְחַזְּקוּת הִיא הַמִּדָּה הַמְחַזֶּקֶת אֶת הָאָדָם בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָל הַצַּדִּיקִים לֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם עַד שֶׁזָּכוּ לְמִדַּת הַהִתְחַזְּקוּת. וּכְמַאֲמַר מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל, שֶׁכָּל צַדִּיק הָיְתָה לוֹ מִדָּה בְּהִתְחַזְּקוּת כְּפִי מִדָּתוֹ שֶׁזָּכָה אֵלֶיהָ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ, וְרַק הוֹדוֹת הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁלּוֹ הִגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכד)

קוּנְטְרֵס

חַזֵּק עַצְמְךָ

א.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וְלַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מָלֵא נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְזֶה עִקַּר גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרָע יָבוֹא הַטּוֹב, וְאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ וְתִתְחַזֵּק, אָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וִיהוּדִי אֲמִתִּי הָעוֹבֵד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲזוּת וְעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה דִּקְדֻשָּׁה, וְשֶׁיִּתְעַקֵּשׁ מְאֹד מְאֹד לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּכָל פַּעַם יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁהָרִבּוּי הַרְפַּתְקָאוֹת וַעֲלִיּוֹת וִירִידוֹת צְרִיכוֹת לַעֲבֹר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּלִי שִׁעוּר, וְאִם לֹא יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת מְעַט מִקְצָת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁהִתְחִיל, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִשָּׁאֵר עַל עָמְדּוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח), וּבִפְרָט כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כְּגוֹן לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַיָּכוֹל לְהָאִיר בּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר נִצְחוֹן הַמִּלְחָמָה — שֶׁיִּזְכֶּה לֶאֱחֹז עַצְמוֹ בְּצַדִּיק אֲמִתִּי כָּזֶה, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהָאִיר בּוֹ אֶת אוֹר הָאוֹרוֹת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַנִּצָּחוֹן — כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְנַצֵּחַ אֶת כָּל הַמּוֹנְעִים וְהַמְעַכְּבִים אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת (עַיֵּן שָׁם, חֵלֶק א׳, סִימָן סו), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר מְאֹד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲזוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה וְזוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק, וְעַל אַף שֶׁמַּפִּילִים אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם, עִם כָּל זֹאת הוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל וּמַחֲזִיק מַעֲמָד,

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּיצָה כה:): מִפְּנֵי מַה נִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל? מִפְּנֵי שֶׁהֵן עַזִּין; וּבָזֶה תִּלּוּיָה כָּל עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַיְהוּדִי מִתְּחִילָה וְעַד הַסּוֹף — שֶׁיִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד, וְלִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת מִקְצַת עֲבוֹדָתוֹ, וְאֶל כָּל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֲמִתִּית אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אַךְ הַבַּעַל־דָּבָר אוֹרֵב מְאֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַכְנִיס בּוֹ הִתְחַזְּקוּת כָּזוֹ, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה עִקַּר נִצְחוֹן הַמִּלְחָמָה — לְנַצֵּחַ וּלְהִשָּׁאֵר אֶצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאָז כְּשֶׁתִּשָּׁאֵר אֶצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, תִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ.

ג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרָע וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גַּם אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִזְכּוֹת אִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּתְחַזֵּק עַצְמְךָ בֶּאֱמֶת, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַה שֶּׁרֹב בְּנֵי־אָדָם טוֹעִים בְּעַצְמָם וְחוֹשְׁבִים שֶׁנַּפְשָׁם אֵינָהּ קְדוֹשָׁה מִשָּׁרְשָׁהּ, וְקָשֶׁה לָהֶם לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם, וְלִהְיוֹת אִישׁ צַדִּיק אוֹ אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת

כְּמוֹ שְׁאָר צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים, וּכְמוֹ שֶׁרָגִיל בְּפִי הָאֲנָשִׁים לוֹמַר, כְּשֶׁמְּסַפְּרִים עַל אִישׁ צַדִּיק אוֹ עַל אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא בֶּאֱמֶת, וּמַתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר בָּהֶם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה גַּם־כֵּן לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וְהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אַךְ אַחַר כָּךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד אוֹמְרִים: "מִי יָכוֹל לְהִדַּמּוֹת לְזֶה הָאִישׁ הַצַּדִּיק וְכוּ'?! כִּי הָיְתָה לוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה מִנְּעוּרָיו", כְּאִלּוּ צִדְקַת הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים הִיא רַק מִצַּד הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִתּוֹלְדוֹתָם, אֲשֶׁר זֶהוּ בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי עִקַּר צִדְקַת הַצַּדִּיק הִיא רַק עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְהִתְגַּבֵּר וְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן, וְהִרְבָּה בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה, וְכָל אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת כְּמוֹתָם, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן יוֹמָא עב: וּבָרַמְבַּ"ם תַּלְמוּד תּוֹרָה ג, א): כֶּתֶר תּוֹרָה מֻנָּח בְּקֶרֶן זָוִית, וּמִי שֶׁרוֹצֶה יָבוֹא וְיִטֹּל אֶת זֶה, וּבֶאֱמֶת עִנְיַן הַטָּעוּת הַזּוֹ, שֶׁסּוֹבְרִים שֶׁנַּפְשָׁם אֵינָהּ קְדוֹשָׁה מִשָּׁרְשָׁהּ, וּמֵחֲמַת זֶה אֵינָם מִתְגַּבְּרִים לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הֵיכָלֵי הַתְּמוּרוֹת, שֶׁמִּשָּׁם בְּחִינַת הַחִלּוּף, שֶׁנֶּחֱלַף בֶּן הַמֶּלֶךְ בְּבֶן הָעֶבֶד, כַּמְבֹאָר בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת (מַעֲשֶׂה יא), שֶׁמֵּחֲמַת זֶה נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל,

וְהָלַךְ בִּדְרָכִים לֹא טוֹבוֹת, עַד שֶׁהָיָה מְסֻפָּק אִם הוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ אוֹ בֶּן הָעֶבֶד, כְּמוֹ־כֵן הוּא בְּכָל אָדָם הָרָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּפְרָט בְּתֹקֶף סוֹף הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, שֶׁהִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁכַּמָּה בְּנֵי־אָדָם מְיָאֲשִׁין עַצְמָם, כְּאִלּוּ נַפְשָׁם אֵינָהּ מְסֻגֶּלֶת כְּלָל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְכָל זֶה הוּא פִּתּוּי הַיֵּצֶר, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁנְּפֶשׁ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל גְּבוֹהָה וִיקָרָה מְאֹד מְאֹד, וְכֻלָּם הֵם בְּחִינַת בְּנֵי מְלָכִים (שַׁבָּת סז.), וְיכוֹלִים לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת וּקְדוֹשׁוֹת מְאֹד, כְּמוֹ כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ מַחֲשָׁבוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, אַךְ הִשְׁכִּילוּ לִבְלִי לְהַנִּיחַ לְהַטְעוֹת אוֹתָם, וְהִתְגַּבְּרוּ וְהִתְחַזְּקוּ מְאֹד, עַד שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ, אַשְׁרֵי לָהֶם ! לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, שֶׁגַּם אַתָּה יָכוֹל לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם, וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל כָּל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי — אִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים חִזּוּק חָדָשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחְדָּשׁ, וְעַל הַכֹּל אַל

תִּהְיֶה בַּטְלָן בְּחַיֶּיךָ, רַק בְּכָל יוֹם וָיוֹם תִּרְאֶה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ, כִּי עָלֶיךָ לֵידַע, אֲשֶׁר מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ תָּמִיד לְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא, וְלִזְכּוֹת לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ וְלָצֵאת מֵהַמָּקוֹם וּמֵהַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה שֶׁנָּפַל וְיָרַד לְשָׁם, וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְכֵן הַזְּמַן הוּא נִבְרָא, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם זְמַן, כִּי הוּא לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, אַךְ בְּאֹפֶן שֶׁתִּהְיֶה שַׂיֶּכֶת אֵיזוֹ בְּרִיאָה, הֵצֵרַךְ לְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, וּכְשֶׁאָדָם חוֹטֵא וְנוֹפֵל וְיוֹרֵד לְמָקוֹם שֶׁיּוֹרֵד, אֲזַי נוֹפֵל לְמַטָּה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַטָּה מֵהַזְּמַן, וְנִשְׁבָּר לִבּוֹ לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְזוֹכֶה בֶּאֱמֶת לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְמַה שֶּׁזּוֹכֶה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אֶלָּא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרָע יָבוֹא הַטּוֹב, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְחַזֵּק עַצְמְךָ, אָז

בֶּאֱמֶת תַּעֲלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְתִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִהְיֶה תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקֶךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכְּנֶגֶד כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְהַתַּאֲוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת וְהַזָּרוֹת הָרוֹדְפוֹת אַחַר הָאָדָם וּמְבַלְבְּלוֹת אוֹתוֹ בְּכָל עֵת, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, וְלָאָדָם יֵשׁ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מֵהֶן, הָעִקָּר הוּא אֲרִיכוּת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, הַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקִים וּבְכִשְׁרִים אֲמִתִּיִּים, וְיִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְלֹא יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לֵיהּ וְלֹא תִּקָּצֵר רוּחוֹ מִשּׁוּם בִּלְבּוּל וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, מַה שֶּׁהַבַּעַל־דָּבָר רוֹצֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, כְּאִלּוּ אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צָרִיךְ לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, רַק לְהִתְחַזֵּק מְאֹד, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), וְאֵיךְ שֶׁהוּא, אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר נָפַל נְפִילָה זֹאת בְּעַצְמוֹ כָּל פַּעַם בְּלִי שִׁעוּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְצָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְאַל יִפֹּל לְזִקְנָה דְּסִטְרָא אַחֲרָא כְּלָל, כִּי כָּל הַנְּפִילוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הֵן מִבְּחִינַת זִקְנָה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁנִּדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁכְּבָר

נִזְקַן בַּחֲטָאָיו וּבְמַעֲשָׂיו שֶׁרָגִיל בָּהֶם, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת מֵהֶם בְּשׁוּם אֹפֶן, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת הוּא צָרִיךְ לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה יֵשׁ כֹּחַ בָּאָדָם לְהִתְחַדֵּשׁ וְלִהְיוֹת נַעֲשָׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם, וְאֵין שָׁעָה דּוֹמָה לַחֲבֶרְתָּהּ, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְלִפְעָמִים גַּם בְּיוֹם אֶחָד צְרִיכִים לְהַתְחִיל כַּמָּה פְּעָמִים, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה כָּךְ זְמַן אָרֹךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְלִשְׂכֹּחַ לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַד הֵנָּה, וּלְהַתְחִיל מֵעַתָּה מֵחָדָשׁ מַמָּשׁ כָּל מַה שֶּׁיּוֹכַל, וְאַל יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בִּלְבּוּל וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּלָל, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת אֲרִיכוּת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת — שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲרִיךְ רוּחוֹ לַעֲבֹר עַל כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת, וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם דָּבָר, וְלֹא תִּקְצַר רוּחוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק יִתְחַזֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוֹכַל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת, וְ״חַסְדֵי ה׳ כִּי לֹא תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו״ (איכה ג, כב). רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק חַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז גַּם אַתָּה תַּגִּיעַ לְמַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה תַּפְקִיד לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁרֹב רֻבָּם נוֹפְלִים וּמְיָאֲשִׁים אֶת

עַצְמָם, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיַּחְקְקוּ דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבָּם וּבְדַעְתָּם, אֲזַי יִזְכּוּ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי יֵשׁ שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הַמְרַחֲקוֹת אֶת הָאָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַחַת מַגִּיעָה אֵלָיו וּמַזִּיקָתוֹ בְּרֹאשׁוֹ, וּמַכְנִיסָה בְּמֹחוֹ וּבְדַעְתּוֹ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת שֶׁל מָמוֹן וּשְׁאָר הַתַּאֲווֹת, וְאַחַת מַגִּיעָה אֵלָיו וּמַזִּיקָתוֹ בְּלִבּוֹ, וּמַכְנִיסָה חֶמְדָּה גְּדוֹלָה בְּלִבּוֹ, שֶׁיַּחְמֹד מְאֹד אֶת כָּל הַתַּאֲווֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּשָּׁאֵר בּוֹ עֲדַיִן אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַחֲזֹר וְיִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲווֹת הַלֵּב וְעַל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבַּמֹּחַ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד קְלִפָּה שְׁלִישִׁית, שֶׁקָּשָׁה מִכֻּלָּן, שֶׁעִקַּר עִסְקָהּ — לְהַשְׁלִיךְ וּלְהַפִּיל אֶת הָאָדָם וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה נָסוֹג אָחוֹר לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵהַצַּדִּיקִים, בִּבְחִינַת "נָזוֹרוּ אָחוֹר" (יְשַׁעְיָה א, ד), וְאוֹמֶרֶת לוֹ: "לָמָּה לְךָ לְיַגֵּעַ עַצְמְךָ אֵצֶל הַחֲסִידִים וְהַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה נִמְצָא אֶצְלָם כְּבָר זְמַן רַב, וַעֲדַיִן כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת וְתַאֲווֹת הַלֵּב בְּתָקְפָּן, וְלָמָּה אַתָּה מִתְיַגֵּעַ בְּחִנָּם?! שׁוּב לַאֲחוֹרֶיךָ וְרוּץ אַחַר פַּרְנָסָתְךָ וְאַחַר הַמָּמוֹן וְכַיּוֹצֵא

כִּשְׁאָר הָעוֹלָם״, וּקְלִפָּה זֹאת קָשָׁה מִכֻּלָּן, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא, יֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה, כִּי הַהִתְקָרְבוּת לְבַד שֶׁמִּתְקָרֵב לִירֵאִים וּכְשֵׁרִים, זֶה בְּעַצְמוֹ יָקָר מְאֹד, אֲפִלּוּ אִם לֹא יְקַבֵּל שׁוּם קְדֻשָּׁה כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ אִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא גָּרוּעַ עַכְשָׁו יוֹתֵר מִבַּתְּחִילָה, הֲלֹא הוּא יוֹדֵעַ הָאֱמֶת, שֶׁלֹּא הַהִתְקָרְבוּת אֲלֵיהֶם גָּרְמָה לוֹ זֹאת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בְּוַדַּאי אִם הָיָה שׁוֹמֵעַ לַעֲצָתָם, בְּוַדַּאי הָיָה טוֹב לוֹ מְאֹד בָּזֶה וּבַבָּא, רַק מֵחֲמַת שֶׁכֹּחַ הַבְּחִירָה גָּדוֹל מְאֹד, מִמֵּילָא נַעֲשָׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, אִם־כֵּן מִי יוֹדֵעַ מֶה הָיָה נַעֲשָׂה עִמּוֹ אִם לֹא הָיָה מִתְקָרֵב כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי אָז הָיָה עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר גָּרוּעַ, וְאַל יֹאמַר — מַה הוּא שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה (עֵין קֹהֶלֶת ז, י), כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה יָּכוֹל עוֹד לַעֲבֹר עָלָיו כָּל יָמָיו, כִּי הָאוֹיֵב יוֹשֵׁב וְאוֹרֵב לוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּבְוַדַּאי כְּבָר נִצּוֹל מֵהַרְבֵּה פָּחִים וּמוֹקְשִׁים עַל־יְדֵי כֹּחַ הַהִתְקָרְבוּת לְבַד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִהְיוֹת תָּמִיד דָּבוּק בִּירֵאִים וּבְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתִהְיֶה שׁוֹתֶה בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם, לְמַעַן תּוּכַל לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִבָּרַח מִכָּל מִינֵי לֵיצִים וּפִרְחָחִים, שֶׁהֵם רַק יַעַקְרוּ אוֹתְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר אֲשֶׁר מְרַחֵק אֶת הָאָדָם וּמְקָרְרוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ הַהִתְחַבְּרוּת

אֶל לֵיצִים, בּוּרִים וּפְרֻחִים וְכוּ׳, וּלְהִפּוּךְ — אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר אֲשֶׁר מְקָרֵב אֶת הָאָדָם וּמְחַמְּמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ הַהִתְחַבְּרוּת אֶל צַדִּיקִים וִירֵאִים אֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בֵּינֵיהֶם, וְאָז תָּמִיד יִבְעַר לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁנִּפְלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ וְכוּ׳, וְעָשִׂיתָ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): **אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן**, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם אֱמוּנָה, בְּוַדַּאי יָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי מַה שֶּׁהַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא רוֹצִים לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר מִתְנַכֵּל בְּנַפְשׁוֹ לְהַפִּילוֹ בְּכָל עֵת, מֵחֲמַת שֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ שֶׁפָּגַם וְקִלְקֵל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ עוֹד לָשׁוּב וּלְתַקֵּן עֲבֵרוֹת וּפְגָמִים כָּאֵלּוּ, בִּפְרָט שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבֶּאֱמֶת קִלְקְלוּ הַרְבֵּה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהֵם יוֹדְעִים בְּעַצְמָם, וְעָבְרוּ עֲבֵרוֹת רַבּוֹת, גְּדוֹלוֹת וַחֲמוּרוֹת יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְיֵשׁ שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ כַּמָּה

פְּעָמִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְאַחַר־כָּךְ נָפְלוּ כְּמוֹ שֶׁנָּפְלוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי נְפִילָתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מַכְנִיס הַבַּעַל־דָּבָר בְּלִבָּם בְּכָל פַּעַם, שֶׁכְּבָר אָפְסָה תִּקְוָתָם לְפִי עִנְיַן הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל הָאָדָם לְהַחֲיוֹת וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ וּמַאֲמִין עֲדַיִן שֶׁעֲבֵרָה הִיא פְּגָם גָּדוֹל, שֶׁעַל יָדָהּ פּוֹגְמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אִם־כֵּן יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, וּמֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה בְּלִי סָפֵק, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, בְּוַדַּאי יְכוֹלִים לְתַקֵּן גַּם־כֵּן, כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַחוֹקְרִים אֵינָם מַאֲמִינִים כְּלָל, שֶׁמְּקַלְקְלִים עַל־יְדֵי עֲבֵרָה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ מַה שֶּׁנּוֹתְנִים טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל וָשֶׁקֶר לְמִצְוֹת וַעֲבֵרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, אֲבָל אֲנַחְנוּ עַם קָדוֹשׁ, הַמַּאֲמִינִים, שֶׁהָעֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, הִיא פְּגָם גָּדוֹל מְאֹד בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכוּ׳, וּמֵחֲמַת זֶה רוֹצֶה הַבַּעַל־דָּבָר לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְהוּא אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, כִּי כָּל עִקַּר כַּוָּנַת הַבַּעַל־דָּבָר הוּא — שֶׁרוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיַּפִּיל אוֹתוֹ לִכְפִירוּת גְּמוּרָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיֹּאמַר — לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן (עַיֵּן תַּרְגּוּם יוֹנָתָן בְּרֵאשִׁית ד, ה), וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קח:): הַיּוֹם

אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ, וּלְמָחָר אוֹמֵר לֵךְ עֲשֵׂה כָּךְ וְכוּ׳, עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ לֵךְ וַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל דּוֹר כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבָּאוּ לְמַה שֶׁבָּאוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי נְפִילוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כָּאֵלּוּ שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם הַבַּעַל־דָּבָר, עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַשְׂכִּיל עַל דְּרָכָיו, וְלָחוּס עַל חַיָּיו, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ — עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, וּבְוַדַּאי יְכוֹלִים לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״ (תְּהִלִּים קיט, פו), כִּי עִקַּר הַמִּצְוֹת הוּא לָבוֹא עַל יָדָן לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כְּדֵי לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם נְקֻדָּה מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה עֲדַיִן, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ עֵצוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לַחֲזוֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל, עַל־יְדֵי אֵיזוֹ נַחַת רוּחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא, שֶׁכָּךְ יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת — עַל־יְדֵי כֹּחַ צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, עַד שֶׁיּוּכַל לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִתְהַפְּכוּ כָּל הָעֲוונוֹת לִזְכֻיּוֹת.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר מִשְּׁבָרִים וְגַלִּים

בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּצְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם, כִּי כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן לִבְלִי לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹתָיו בְּהֶתֵּר אוֹ בְּאִסּוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן אִם כְּבָר נִכְשַׁל, חַס וְשָׁלוֹם, וְעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, לְבַל יִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מַה שֶּׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, וְאוֹמְרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר עוֹד, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת תַּאֲוָתָם וְיִצְרָם הָרָע, שֶׁמְּבַקְּשִׁים תּוֹאֲנָה וַעֲלִילָה לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַתּוֹאֲנוֹת וְהָעֲלִילוֹת שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר מוֹצֵא לְכָל אֶחָד רַבּוּ מֵאֵין מִסְפָּר, וּלְכָל אֶחָד מוֹצֵא עֲלִילוֹת מְיֻחָדוֹת, וְרֶבֶן עַל־יְדֵי חֻסְרוֹן פַּרְנָסָה וּמְנִיעוֹת הַמּוֹנְעִים וְכוּ׳, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַפְשׁוֹ מָרָה עָלָיו מְאֹד עַל זֶה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁיִּצְרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וְעַל־כֵּן מִתְגַּבֵּר בּוֹ הַטּוֹב בְּכָל פַּעַם, וּמִתְעוֹרֵר לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ מִשּׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מוֹצֵא לְעַצְמוֹ עֲלִילָה וּפְטוּר כָּל־כָּךְ, כְּמוֹ עַל־יְדֵי הַתַּחְבּוּלָה שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁמַּפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם, וּמַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רוֹאֶה בְּעֵינָיו, שֶׁכְּבָר חָתַר כַּמָּה פְּעָמִים לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנָפַל אַחַר־כָּךְ כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁנָּפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסְפָּר, וְעַל־כֵּן

הוּא פָּטוּר כְּבָר בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מִלַּחְתֹּר עוֹד חֲתִירוֹת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הָרַעְיוֹנוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל נְפִילוֹת כָּאֵלּוּ, הֵם רַק מַעֲשֵׂי הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁמּוֹצֵא לוֹ עֲלִילָה לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל אָדָם צָרִיךְ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו הַרְבֵּה הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁפָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְדַיְקָא בְּכָל אֵלּוּ מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים הַשָּׁנִים בָּאוּ רוּחוֹת וְחִמְּמוּ אוֹתוֹ וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח:), וּבְוַדַּאי נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ מְאֹד מְזֶּה בְּכָל פַּעַם, וּבְוַדַּאי אָרַב עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר, וְרָצָה לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי בְּכָל פַּעַם, אֲבָל הוּא הִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל עֵת, וְלֹא הִנִּיחַ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁעָסַק בָּהֶם, עַד שֶׁזָּכָה בְּסוֹף מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים הַשָּׁנָה לְהוֹלִיד אֶת שֵׁת, שֶׁמִּמֶּנּוּ הֻשְׁתַּת הָעוֹלָם, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה וּמָשִׁיחַ, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעַצְמוֹ הָיָה גַּם־כֵּן כָּל יָמָיו צַדִּיק וְחָסִיד וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן צְרִיכִים לְתַקֵּן הַפְּגָם שֶׁלּוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם לֹא הָיָה מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק בְּעַצְמוֹ לְתַקֵּן מַה שֶּׁתִּקֵּן, בְּוַדַּאי הָיָה קָשֶׁה מְאֹד הַתִּקּוּן גַּם לַבָּנִים הַבָּאִים אַחֲרָיו, וּכְמוֹ־כֵן הוּא מַמָּשׁ בְּכָל אָדָם גַּם עַכְשָׁו, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ — שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא

לְצָלָן, בְּכָל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עָלָיו, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְיִדַּמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ נוֹלָד הַיּוֹם וְכוּ׳, וְאָז מַה שֶּׁיִּזְכֶּה לְתַקֵּן בְּעַצְמוֹ עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ הַשְּׁלֵמָה, בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, וּמַה שֶּׁלֹּא יִזְכֶּה לִגְמֹר הַתִּקּוּן, יִהְיֶה בָּטוּחַ בְּכֹחַ וּבִזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵיאַשׁ אֶת עַצְמוֹ לְצַפּוֹת לָהֶם בְּקִוּוּי אַחַר קִוּוּי, וּלְהַרְבּוֹת בִּצְעָקָה וּבַקָּשָׁה וְתַחֲנוּנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, ״כִּי עִם הַשֵּׁם הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת״ (תְּהִלִּים קל, ז).

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עֹצֶם גְּדֻלַּת רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ הֵם עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל עֹצֶם אֲמִתַּת כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ בְּתִקֻּף כַּעֲסוֹ וַחֲרוֹן אַפּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי גַּם אָז רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנְּבַקֵּשׁ וְנִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, וְחָפֵץ לְהוֹשִׁיעֵנוּ בֶּאֱמֶת בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כֵּן גַּם אָז צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִבְטֹחַ בְּרֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגָם כְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל — ״וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם״ (תְּהִלִּים קו, כג), חַס וְשָׁלוֹם, אָז הֵבִין מֹשֶׁה לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל פְּשִׁיטוּת דְּבָרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּדְמֶה

כְּאִלּוּ חָפֵץ לְכַלּוֹתָם, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בֶּאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ אֵינוֹ כֵּן, רַק הַכֹּל כְּדֵי לְזָרְזוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה לְהַמְתִּיק הַדִּינִים וְהַקְּטָרוּגִים מֵעַל יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן הִתְחַזֵּק מֹשֶׁה אָז בִּתְפִלָּה מְאֹד, עַד שֶׁנִּתְרַצָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמֹשֶׁה — "וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה" וְגוֹ' (שְׁמוֹת לב, יד), וְאָז לִמְּדוֹ סֵדֶר הַתְּפִלָּה, וְגִלָּה לוֹ שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְשָׁם גִּלָּה לוֹ הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, שֶׁעֶצֶם אֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא רִבּוּי רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו לָנֶצַח, שֶׁאֵינָם נִפְסָקִים לְעוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת" וְגוֹ' (שָׁם לד, ו), הַיְנוּ שֶׁזֶּה עִקַּר הָאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — שֶׁרַחֲמָיו וַחֲסָדָיו אֵינָם כָּלִים לְעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְתָמִיד מוֹעִילָה תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּצְעָקָה וְשַׁוְעָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אַחַר כָּל הַכְּעָסִים שֶׁמַּכְעִיסִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עֲדַיִן רַחֲמֵי אֲמִתָּתוֹ אֵינָם כָּלִים לְעוֹלָם, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר נִמְצָאִים צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים, שֶׁמִּתְחַזְּקִים בִּתְפִלָּה תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְתִּיקִים כָּל הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְבַטְּלִים כָּל הַגְּזֵרוֹת הָרָעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיסִים הַדַּעַת הָאֲמִתִּית בְּיִשְׂרָאֵל — לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים תָּמִיד, כִּי זוֹהִי עִקַּר הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, יח): "קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת", וּכְתִיב (תְּהִלִּים סט, יד): "וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ" וְכוּ' "עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ",

בֶּאֱמֶת דַּיְקָא, כִּי אֲנִי מַאֲמִין שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ גַּם עַתָּה אַחַר שֶׁעָשִׂיתִי מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, וְעָבַר עָלַי מַה שֶּׁעָבַר, עֲדַיִן אַתָּה חָפֵץ לְהוֹשִׁיעֵנִי, וְעַל־כֵּן אֲנִי מִתְחַזֵּק וּמִתְפַּלֵּל "עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ", וְהָבֵן הֵיטֵב כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

עַיִן טוֹבָה

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ בְּעַיִן טוֹבָה,
וְכֵן יִסְתַּכֵּל עַל הַחַיִּים בְּעַיִן פְּקוּחָה, עַיִן טוֹבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה
יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל זוּלָתוֹ בְּעַיִן טוֹבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, כִּי עִקַּר הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁל אָדָם הֵן רַק כְּשֶׁמְּקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וּמִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לֹא־כֵן הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּעַיִן טוֹבָה, עַל־יְדֵי־זֶה תָּמִיד יַצְלִיחַ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכה)

קוּנְטְרֵס

עַיִן טוֹבָה

א.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב, וְעִקַּר הַטּוֹב הוּא רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב יְיָ"ה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וּכְשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּ"עַיִן טוֹבָה", הֵינוּ בְּכָל דָּבָר שֶׁאַתָּה רַק רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל וּמַבִּיט עָלָיו, תִּרְאֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יֵמְשֵׁךְ עָלֶיךָ הַטּוֹב הַגָּנוּז וְהַנֶּעֱלָם בְּכָל דָּבָר, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם

עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הַטּוֹב, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב, כִּי לְהֶפֶךְ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעַיִן רָעָה עַל כָּל דָּבָר, וְזֶה בֶּאֱמֶת מְבִיאוֹ אַחַר־כָּךְ לְרַע, עַד שֶׁהָרַע מְמָרֵר אֶת חַיָּיו, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד; לָזֹאת, רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ מֵהָרֶגַע הַזֶּה לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד בְּ"עַיִן טוֹבָה" עַל כָּל דָּבָר וְעַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּחְיֶה חַיִּים מְיֻשָּׁבִים וְחַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, כִּי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּ"עַיִן טוֹבָה", הוּא נִדְבָּק בְּעֶצֶם הַטּוֹב וְנִכְלָל בּוֹ לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר בְּ"עַיִן טוֹבָה", שֶׁאָז יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עֶצֶם הַטּוֹב, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק בִּפְנִימִיּוּת הַדָּבָר, הַיְנוּ בַּחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וְאָז תִּרְאֶה לְפָנֶיךָ עוֹלָם אַחֵר, עִנְיָן אַחֵר וְאָדָם אַחֵר, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל הַפְּנִימִיּוּת שֶׁבְּכָל דָּבָר, שֶׁהִיא הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה

וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, תֵּכֶף־וּמִיָּד הוּא נִדְבָּק בְּשָׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן, וְאָז כְּבָר מִסְתַּכֵּל בְּצוּרָה אַחֶרֶת, וְאָז מִמֵּילָא כְּבָר לֹא מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִסְתַּכֵּל בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְהוּא דָּן אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ לְכַף זְכוּת, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּצוּרָה כָּזוֹ, לִרְאוֹת רַק אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְאֶת הָאָדָם הַזֶּה, הוּא כְּבָר יוֹדֵעַ אֵיךְ לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז רְאִיָּתוֹ וְהִסְתַּכְּלוּתוֹ הִיא תָּמִיד בְּ"עַיִן טוֹבָה", מֵאַחַר שֶׁמְּדַבֵּק אֶת הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא אַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לְהַפְרִיעַ לוֹ וּלְהִתְנַגֵּד לוֹ, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן אַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לְהַפְחִיד אוֹתוֹ אוֹ לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וְהוּא חַי חַיִּים טוֹבִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, שֶׁאָז יִהְיֶה דָּבוּק תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

בְּנִי, בְּנִי! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (עֵין תַּעֲנִית יא.): רָהִיטֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם וְקוֹרוֹתָיו וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ מְעִידִין בּוֹ בְּשָׁעַת הַדִּין, וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ, וְאִם־כֵּן אִם אֶחָד עָבַר

עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, בַּחוּץ אוֹ בַּשָּׂדֶה שֶׁאֵין בּוֹ מְחִיצוֹת, מִי מֵעִיד בּוֹ? אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֵדוּת הִיא בְּחִינַת מְחִיצוֹת הַבַּיִת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲוֹוֹת בָּאוֹת עַל־יְדֵי פְּגַם הָעֵינַיִם, עַל שֶׁהָלַךְ אַחֲרֵי עֵינָיו, וּבִפְרָט תַּאֲוַת נאוּף, שֶׁעִקָּרָהּ עַל־יְדֵי רְאִיַּת עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר טו, לט): "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי רְאִיַּת עֵינֵי הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי בְּכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מְעַיֵּן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְטוֹבָה אוֹ לְהֶפֶךְ נִקְרָא גַּם־כֵּן רְאִיָּה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר עֵינָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם דָּבָר הַמֵּבִיא לִידֵי הִרְהוּר, וּבַמֶּה שֶׁמֻּכְרָח לִרְאוֹת בְּעֵינָיו, צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא יַנִּיחַ עֵינֵי מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְעַיֵּן בָּזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁיָּבוֹא לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, רַק צְרִיכִים תֵּכֶף לִפְרֹס מְחִיצוֹת הַמֹּחִין כְּנֶגֶד הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי הַמֹּחִין הֵם מְחִיצָה פְּרוּסָה בִּפְנֵי זֹאת הַתַּאֲוָה, וְהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם לִתְפֹּס מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלִפְרֹס מְחִיצוֹת הַמֹּחִין וּלְהִנָּצֵל מִזֹּאת הַתַּאֲוָה, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְעַל־כֵּן הַקּוֹרוֹת וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהֵן בְּחִינַת הַמְּחִיצוֹת, הֵן דַּיְקָא מְעִידוֹת בּוֹ, כִּי גַּם הַמְּחִיצוֹת שֶׁל בֵּית הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁבִיל שְׁמִירָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא

כַּמָּה מְחִיצוֹת לָאָדָם לִפְנֵי עֵינָיו, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִשְׁמֹר עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בָּרָא עַל הָעַיִן שְׁתֵּי מְחִיצוֹת לְכַסּוֹת עָלֶיהָ, שֶׁהֵן רִיסֵי הָעֵינַיִם וְעַפְעַפֶּיהֶן, וְכֵן בָּרָא מְחִיצוֹת הַבָּתִּים שֶׁבָּהֶן צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת נִסְתָּר בְּרֹב הָעִתִּים, כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מֵהֶזֵּק רְאִיַּת עֵינַיִם שֶׁבַּחוּץ, וְעִקַּר הַמְּחִיצוֹת הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁהֵן עִקַּר הַשְּׁמִירָה עַל כָּל הַשְּׁמִירוֹת, הֵן מְחִיצוֹת הַמֹּחִין, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִפְגֹּם מְחִיצוֹת הַמֹּחִין, שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז כְּשֶׁשּׁוֹמֵר מְחִיצוֹת הַמֹּחִין כָּרָאוּי, אֲפִלּוּ כְּשֶׁמֻּכְרָח לָצֵאת לַשּׁוּק, יִהְיֶה נִשְׁמָר גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי מְחִיצוֹת הַמֹּחִין, שֶׁהֵן מְחִיצוֹת פְּרוּסוֹת בִּפְנֵי תַּאֲוָה זוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁפָּגַם בְּאֵיזֶה עָוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַמְּחִיצוֹת, עַל־כֵּן קוֹרוֹתָיו וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁהֵן מְחִיצוֹת הַמֹּחִין, מְעִידוֹת בּוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל עֵינֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל, וּבִפְרָט עַל תְּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה, שְׁקוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם שֶׁל הַגּוֹיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל לְגַמְרֵי מִתַּאֲוַת נְאוּף, וְתִזְכֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהִטָּהֵר, כִּי עִקַּר הַטָּהֳרָה מֵהַתַּאֲוָה הַמְּגֻנָּה — תַּאֲוַת נְאוּף, הִיא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל עֵינָיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁמָר בֵּין בְּגַשְׁמִי בֵּין בְּרוּחָנִי, כִּי אֵין יְצִרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, אֶלָּא כְּפִי מַרְאֵה עֵינָיו, כִּי

אִם הָאָדָם "עוֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרַע" (יְשַׁעְיָה לג, טו), עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ הָרַע, אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עֵינָיו תָּמִיד.

ד.

בְּנִי! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר רַק עַל חִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאַתָּה מִסְתַּכֵּל עַל מִישֶׁהוּ, אַל תָּדוֹן אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶהוּ בְּחִיצוֹנִיּוּתוֹ, אֶלָּא תֵּכֶף־וּמִיָּד כַּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה אֵיזֶה אָדָם, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי רַע אוֹ עַוְלוֹת, תִּסְתַּכֵּל תֵּכֶף־וּמִיָּד עַל פְּנִימִיּוּתוֹ, אֵיךְ שֶׁהוּא עֶצֶם חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת ב, ד): "אַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ"; הַיְנוּ לִפְנִימִיּוּתוֹ, וְאָז כְּבָר תִּסְתַּכֵּל עָלָיו בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל חִיצוֹנִיּוּת הָאָדָם, הוּא יָכוֹל לָדוּן אוֹתוֹ לְכַף חוֹב, וְכֵן יְכוֹלוֹת לִהְיוֹת לוֹ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו, עַד שֶׁיִּכָּנֵס בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת עִמּוֹ, כִּי מִצַּד חִיצוֹנִיּוּתוֹ יֵשׁ עָלָיו הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְנִגּוּדִים, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל פְּנִימִיּוּת הָאָדָם הַזֶּה שֶׁרוֹצֶה לָדוּנוֹ, אָז כְּבָר יָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וּבֶאֱמֶת אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, אֲפִלּוּ אִם מִצַּד חִיצוֹנִיּוּתוֹ,

הוּא עוֹשֶׂה רֹשֶׁם מְאֹד חִיּוּבִי וְטוֹב, אוֹ לְהֵפּוּךְ שְׁלִילִי וְרָע, תֵּדַע כִּי עֵין הָאָדָם מַטָּעָה מְאֹד מְאֹד, כִּי "הָאָדָם יִרְאֶה לַעֵינַיִם וַהֲוָ"ה יִרְאֶה לַלֵּבָב" (שְׁמוּאֵל־א טז, ז), עַל־כֵּן טוֹב לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עִם עֵינֵי הַשֵּׂשֶׂם, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג, יח): "עֵינֵי הַוָ"ה אֶל יְרֵאָיו", כִּי הַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינֵי הַשֵּׂשֶׂם, כִּי הֵם מִסְתַּכְּלִים בְּכָל דָּבָר רַק בְּתוֹךְ פְּנִימִיּוּת הַדָּבָר, וְעַל־כֵּן הֵם יְכוֹלִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, לֹא־כֵן סְתָם בֶּן אָדָם הוּא דָּן אֶת כֻּלָּם לְכַף חוֹב, וְהוּא כְּבָר שׁוֹקֵל הַאִם זֶה צַדִּיק אוֹ רָשָׁע, הַאִם זֶה גָּאוֹן וְלַמְדָן אוֹ עַם הָאָרֶץ וְכַדּוֹמֶה, כָּל אֶחָד כְּפִי שֶׁעֵינוֹ הַגַּשְׁמִית מַטָּעָה אוֹתוֹ, כִּי הָעַיִן הַגַּשְׁמִית מַטָּעָה מְאֹד אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּעַיִן רָעָה, שֶׁהֵם לֹא יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב שֶׁל זוּלָתָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּזְכֶּה לְעֵינַיִם קְדוֹשׁוֹת, וּבְכָל פַּעַם תִּרְאֶה רַק אֶת הַטּוֹב הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלֶה וְהַנֶּעֱלָם וְהַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל רַק עַל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת הָאָדָם הַזֶּה, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת תַּעֲלֶהוּ מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם — לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וּלְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב

שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד (עַיִן לְקוֹטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), וְעַל־כֵּן כְּשֶׁדָּנִים אֶת הַזּוּלַת לְכַף זְכוּת יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹתוֹ מִכַּף חוֹב לְכַף זְכוּת מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּ״עַיִן טוֹבָה״ עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְדָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וּמַעֲלֵהוּ מִכַּף חוֹב לְכַף זְכוּת תָּמִיד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר וּמִשְׁתַּבֵּחַ עִמּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב יְהוּדִי בְּזֶה הָעוֹלָם הַמְפָאֵר וּמְשַׁבֵּחַ אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עֵין הָאָדָם מַטְעָה אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאִם הָיָה הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק עַל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת יִתְבָּרַךְ, אָז הָיָה זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְשֵׂכֶל אֱמֶת, וְשֶׁתִּהְיֶה לוֹ ״עַיִן טוֹבָה״, אַךְ זֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ כֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הָעַיִן מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא טוֹב עַיִן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאִיָּה טוֹבָה, יוֹכַל לִטְעוֹת עַל־יְדֵי

שֶׁרוֹאֶה מֻרְחוֹק וְנִדְמֶה לוֹ לְהֶפֶךְ מִן הָאֱמֶת, וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל בְּכַמָּה בְּחִינוֹת, כְּגוֹן לִפְעָמִים נִדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ נוֹטֶה מִן הָאֱמֶת אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן וְכוּ', וּמֵחֲמַת זֶה יֵשׁ בְּלִבּוֹ עָלָיו, וְיכוֹלוֹת לְהִתְעוֹרֵר מַחֲלוֹקוֹת עַל־יְדֵי־זֶה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁחוֹלֵק עַל חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל בָּא מִטָּעוּת שֶׁל כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁכֹּחַ הַמְדַמֶּה הִטְעָה אוֹתוֹ עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ עַל חֲבֵרוֹ דְּבָרִים שְׁקָרִיִּים וּבְדוּיִים, וְכֵן יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת מַה שֶּׁעֵינֵי הַשֵּׂכֶל נוֹטוֹת מִן הָאֱמֶת עַל־יְדֵי טָעוּת שֶׁל הַמְדַמֶּה, כִּי כֹּחַ הַמְדַמֶּה יָכוֹל לְהַטְעוֹת אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא טוֹב עַיִן, עַל־כֵּן צָרִיךְ לָזֶה שְׁמִירָה יְתֵרָה, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מִטָּעוּת שֶׁל הַמְדַמֶּה, וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מִלְּשׁוֹן־הָרָע מִלְּאוֹמְרוֹ וּמִלְּקַבְּלוֹ, כִּי עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע מִתְגַּבֵּר הַמְדַמֶּה וְנִפְגָּם הַזִּכָּרוֹן, לִזְכֹּר תָּמִיד בְּעַלְמָא דְּאָתֵי שֶׁהוּא תָּלוּי בְּתִקּוּן הָעֵינַיִם, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא יְדַבֵּר הָאָדָם לְשׁוֹן־הָרָע עַל זוּלָתוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁאֵין לוֹ "עַיִן טוֹבָה", הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד מִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ בְּעַיִן רָעָה, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל פְּנִימִיּוּתוֹ, וְהוּא מָלֵא דִּמְיוֹנוֹת, וְעַל־כֵּן מַתְחִיל לְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ כָּל דָּבָר רַע, וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּ"עַיִן טוֹבָה" עַל כָּל דָּבָר, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִזְדַּכֵּךְ מֵהַכֹּחַ הַמְדַמֶּה, וְכָל הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין

בְּרוּחֲנִי הֵן רַק עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁמְּדַמֶּה לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים, כְּאִלּוּ זוּלָתוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּר עָלָיו לְשׁוֹן־הָרָע וְדָן אוֹתוֹ לְכַף חוֹב, וּמִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, עַד שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר לְגַמְרֵי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה הַזּוֹ, שֶׁסּוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים רַק עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁנִּכְנַס בָּאָדָם כֹּחַ הַדִּמְיוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְ"עַיִן טוֹבָה" וּמְסִתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בְּ"עַיִן טוֹבָה", אָז אַף פַּעַם לֹא יְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עַל זוּלָתוֹ, וְלָכֵן לֹא יִכָּנֵס בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת עַל זוּלָתוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲבֹד עַל נְקֻדָּה זוֹ, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד "עַיִן טוֹבָה", וְיָדוֹן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אִם רַק זוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל עֵינָיו לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ בְּעַיִן רָעָה, כִּי אָז הוּא כְּבָר אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְהִתְיָרֵא וּלְפַחֵד מִן הָרַע

עַיִן שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, הוּא רַק שֶׁלֹּא יַטִּיל הָרַע עַיִן אֶרֶס בָּאָדָם עַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ לְהַכְנִיס בּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה רַע מִן הָרַע עַיִן שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ אָדָם כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו הַשּׂוֹנֵא וְהָרַע עַיִן, שֶׁיִּהְיֶה הוּא כֻּלּוֹ טוֹב, בְּחִינַת טוֹב עַיִן, וַאֲפִלּוּ עַל הָרָשָׁע בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה מְלַמֵּד זְכוּת, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עֵינוֹ רָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ בְּגִדְלַת הָרָשָׁע, וְיַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי "צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דִּבְרִים לב, ד), וְלֹא תִּהְיֶה בְּלִבּוֹ שׁוּם עַקְמוּמִיּוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַנְהָגָתוֹ כְּלָל, וְאָז בְּוַדַּאי יוּכַל לְהִנָּצֵל מֵהָרַע עַיִן שֶׁל הָרָשָׁע, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ בְּעִקַּר, שֶׁלֹּא יִתְאַחֵז בּוֹ מֵהָרַע עַיִן, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הָעַקְמֻמִיּוּת וְרֹעַ הַלֵּב שֶׁמְּהַרְהֵר אַחַר מַעֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁנּוֹתֵן גְּדֻלָּה רַבָּה לָרְשָׁעִים, וְהַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים הֵם בַּעֲנִיּוּת וּבְשִׁפְלוּת וּבְבִזָּיוֹן וּבְדַחֲקוּת, זֶה הַהִרְהוּר שֶׁמְּהַרְהֵר אַחֲרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה בְּחִינַת רַע עַיִן, עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְזֶה מְאֹד, רַק לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְיַשְׁרוּת לֵב, כִּי "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו", וְאָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי "צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא", וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְתָמִיד רוֹאֶה רַק אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁבְּכָל דָּבָר, שֶׁהוּא (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב הַוָיָ"ה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וּבְעֵינַיִם כָּאֵלּוּ יָכוֹל

לְחָיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים עֲרֵבִים, חַיִּים מְתֻקִּים וְחַיִּים נְעִימִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה לוֹ עַיִן רָעָה, וְעַל כֻּלָּם יִסְתַּכֵּל בְּעַיִן רָעָה, אָז יֵעָקֵר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, כִּי עוֹלָם הַבָּא לֹא יַרְגִּישׁ וְלֹא יַשִּׂיג, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת רַק עִם "עַיִן טוֹבָה", וְעוֹלָם הַזֶּה יְאַבֵּד לְגַמְרֵי, כִּי תָּמִיד חַי עִם קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְעַיִן רָעָה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מֵעוֹלָמוֹ (עֵין אָבוֹת ד, כא), וְאוֹי לוֹ לָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַיִן רָעָה וְקִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זוּלָתוֹ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס וְאוֹכֵל אוֹתוֹ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק עִם "עַיִן טוֹבָה" עַל כָּל דָּבָר, וְאָז תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ וְתִצְחַק מִכֻּלָּם. וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין לְךָ מַה לְקַנֵּא בְּזוּלָתְךָ, וְכָל אֶחָד הוּא עָנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח.), וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְבַּלְבֵּל בִּבְלְבּוּלֵי חִנָּם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ "עַיִן טוֹבָה", וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ז.

צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ בְּעַיִן טוֹבָה, וְלָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וּבִפְרָט בְּבֵיתוֹ, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת בִּקֹּרֶת בְּבֵיתוֹ, וְהוּא מַשְׁפִּיל אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת יְלָדָיו, וְזוֹ מִדָּה רָעָה וּמְגֻנָּה מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם הוּא אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם הִזְדַּמְּנוּת לְהִתְפַּתֵּחַ וּלְהִשְׁתַּפֵּר, וְעוֹשֶׂה הֶרֶס בְּבֵיתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּעַיִן רָעָה הוֹרְסִים אֶת הַכֹּל, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא נוֹלַד אָדָם שָׁלֵם, וְכָל אֶחָד יֵשׁ בּוֹ חֶסְרוֹנוֹת, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם זוֹכִים לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בְּ"עַיִן טוֹבָה", וּמִסְתַּכְּלִים רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבָּאָדָם, וְעַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִים רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבָּאָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת מְגַלִּים אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, עַד שֶׁהַטּוֹב אֲפִלּוּ הוּא בְּקַטְנוּת וּבְצִמְצוּם וּבְדַקּוּת גְּדוֹלָה לְבַסּוֹף מִתְפַּתֵּחַ וּמִתְרַחֵב וּמִתְגַּדֵּל, כִּי בָּזֶה שֶׁמִּסְתַּכְּלִים רַק עַל הָרַע, אָז אֲפִלּוּ שֶׁהָרַע בְּקַטְנוּת וּבְצִמְצוּם וּבְדַקּוּת מְאֹד, לְבַסּוֹף מִתְפַּתֵּחַ וּמִתְרַחֵב וּמִתְגַּדֵּל לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסַבֵּל אֶת הָרַע, וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַטּוֹב עֲדַיִן בְּקַטְנוּת וּבְצִמְצוּם גָּדוֹל, לְבַסּוֹף

יִתְפַּתַּח וְיִתְרַחֵב וְיִגְדַּל הַטּוֹב, וְאָז יִשָּׁאֵר רַק טוֹב, כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וְעִם יְלָדָיו, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב, וְכָל נְקֻדָּה קְטַנָּה שֶׁרַק רוֹאֶה וּמוֹצֵא אֶצְלָם יְפַתְּחָהּ וְיַגְדִּילָהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִשָּׁאֵר רַק טוֹב, וְיִהְיֶה כָּל הַבַּיִת מָלֵא טוֹב, לֹא־כֵן אִם יִסְתַּכֵּל עַל הָרַע, לְבַסּוֹף יִהְיֶה הַבַּיִת כֻּלּוֹ רַע, חַס וְשָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, כִּי יִהְיֶה לְךָ בַּיִת טוֹב וּבַיִת חַם, וְהֵיכָן שֶׁרַק תֵּלֵךְ תִּרְאֶה וְתִסְתַּכֵּל רַק בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְ"עַיִן טוֹבָה", לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּטוֹב עַיִן, כִּי תֵּדַע אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהוּא מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עַל־יְדֵי־זֶה הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּעַיִן רָעָה עַל כָּל אֶחָד, וְזֶה גּוֹרֵם

לוֹ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמַּכְאוֹבִים וְהַבִּלְבּוּלִים, הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִירוּת, וּמָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, אֲזַי חַיָּיו אֵינָם חַיָּיו כְּלָל, וְהוּא תָּמִיד מָלֵא קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זוּלָתוֹ, וּמְסֹתָּכֵל עָלָיו בְּעַיִן רָעָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוֹרֵס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שׂוּם חַיִּים כְּלָל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, רַק תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל רֶגַע וָרֶגַע שֶׁהָאָדָם רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְדָבַקְתָּ בּוֹ" (דְּבָרִים י, כ), כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הַדְּבֵקוּת וְהַדְּבֵקוּת הִיא אֱמוּנָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמָתוֹ נִדְבֶּקֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁנִּדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כָּל גּוּפוֹ מְזֻדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ, וְעַל־כֵּן מַעֲלַת הָאֱמוּנָה עוֹלָה עַל הַכֹּל, וְכָל הַמִּצְוֹות מְבִיאוֹת אֶת הָאָדָם לִידֵי אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹות שֶׁאָדָם מְקַיֵּם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה, וְהִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִזְדַּכְּכִים רְמַ"ח אֵיבָרָיו וְשָׂסָ"ה גִּידָיו, וְהוּא כְּבָר אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְתָמִיד מִסְתַּכֵּל בְּ"עַיִן טוֹבָה" עַל זוּלָתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַתְמִיד רַק בִּנְקֻדָּה זוֹ, הַיְנוּ בִּנְקֻדַּת

הָאֱמוּנָה, וְאַף שֶׁיִּהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הוּא דָּבָר רֵיק, הַיְנוּ לַחֲזֹר בְּכָל פַּעַם אֶל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בֶּאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא־כֵן הוּא, כִּי בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע שֶׁהָאָדָם חוֹזֵר עַל הָאֱמוּנָה, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ כְּלוּלוֹת כָּל הַמִּצְוֹות; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְ"עַיִן טוֹבָה"; וְיִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּ"עַיִן טוֹבָה", וְיִתְבָּרֵךְ מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַבּוּץ

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא,
וְהִתְלַכְלְכוּ בְּבוּץ הַתַּאֲוֹוֹת הַמְגֻנּוֹת, וְיוֹרֶה לָהֶן עֵצוֹת נִפְלָאוֹת
אֵיךְ לָצֵאת מִשָּׁם, וִידַבֵּר עַל לִבָּן דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת, וִיחַזְּקָן
וְיאַמְּצָן וִישַׁמְּחָן, וְיַכְנִיס בָּהֶן תִּקְוָה טוֹבָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁרָאוּי לָנוּ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְוַדַּע מֵרַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, רַבִּי רַחֲמָן כָּזֶה, אֲשֶׁר מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרֵנוּ, וּמוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁנִּפַּלְנוּ אֵלָיו.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכו)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַבּוּץ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בָּעִתִּים הָאֵלּוּ עוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַל נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי קֹדֶם הָאוֹר הַגָּדוֹל מִתְפַּשֵּׁט חֹשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, קֹדֶם בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁהוּא יִגָּלֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִרְאֶה בְּעֵינֵי בָּשָׂר הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָלוּי, קֹדֶם לָכֵן יִתְפַּשֵּׁט הַחֹשֶׁךְ הַכִּי גָּדוֹל בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁיְּמַלְּאוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם זֶבֶל שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, עֶרֶם וְתִעוּב, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מַכְנִיס בָּאָדָם כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי הִרְהוּרֵי עֲבֵרָה וְהִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה הוֹלְכִים יַחַד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי לִבַּבְכֶם (בַּמִּדְבָּר לט, לט) — זֶה הִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת,

וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּרֵי עֲבֵרָה, נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁלְּאַחֲרוֹנָה נִתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם כָּל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזֶהֳמָה שֶׁל נְאוּף, עַד שֶׁאֵין רְחוֹב שֶׁלֹּא יִהְיֶה מָלֵא מִזֶּהֳמַת הַנְּאוּף, וּמוֹכְרִים זֹאת בְּרֵישׁ גְּלֵי בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה כְּלָל, וּמַרְאִים כָּל מִינֵי סְרָטִים מְשֻׁקָּצִים וּמִתְעָבִים, וְכֵן כָּל מִינֵי סִפְרֵי פּוֹרְנוֹגְרַפְיָה שֶׁל שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזֶהֳמָה, וּמַה יַּעֲשֶׂה הַבֵּן שֶׁלֹּא יֶחֱטָא?! וְאֵין מִי שֶׁיַּעֲצֹר אֶת נֶגַע הַצָּרַעַת הַזֹּאת, אֲשֶׁר מִי שֶׁנִּכְנַס בָּזֶה, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת, כִּי דָּבָר זֶה הוּא כְּמוֹ סַם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם רַק טוֹעֵם מִמֶּנּוּ קְצָת, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִבָּדֵל מִמֶּנּוּ כְּלָל, וְנִכְנָס יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁיֵּשׁ נְפָשׁוֹת יְקָרוֹת שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּעֹמֶק הָרַע, הַחֹשֶׁךְ וְהַזֶּהֳמָה הַזּוֹ, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָהֶן לָצֵאת, וּבְנֵי־אָדָם מִתְגַּעֲלִים בְּכָל מִינֵי עֲוֹנוֹת שֶׁל פְּגָמֵי הַבְּרִית וְנְאוּף, וּבָאִים לַחֵטְא הַמְגֻנֶּה שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּמְאוֹנָנִים עַצְמָם, וְדָבָר זֶה הוֹרֵס לָהֶם אֶת הַמֹּחַ לְגַמְרֵי, מַחֲשִׁיךְ אֶת עֵינֵיהֶם וּמְטַמְטֵם אֶת לִבָּם, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים מְלֵאִים כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי לִבָּם נַעֲשָׂה סְחַרְחַר מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת וְקַשְׁיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לֹא בְּחִנָּם צָעֲקוּ כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ תִּתְפַּשֵּׁטְנָה הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת מְאֹד מְאֹד בָּעוֹלָם, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַכְּשֵׁרִים יִהְיֶה לָהֶם נִסָּיוֹן בֶּאֱמוּנָה

פְּשׁוּטָה, וְהַכֹּל נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי שֶׁהִקְדִּים הַסָּמ״ךְ־מ״ם אֶת אֵמוֹת הָעוֹלָם שֶׁיָּפִיצוּ כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזֶהֱמָה, כָּל מִינֵי סְרָטִים מְלֻכְלָכִים שֶׁל נְאוּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְפְּסוּ בְּרִשְׁתָּם הַטְּמֵאָה נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נִתְפָּס בְּרֶשֶׁת שֶׁל נְאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּבָר נִכְנָס בּוֹ אֶרֶס שֶׁל כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמִי שֶׁנִּכְנָס בַּבּוּץ הַזֶּה, קָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי כָּל אֵלּוּ הַסְּפָרִים וּתְמוּנוֹת הַתּוֹעֵבָה, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְזִהוּם, הֵם כְּמוֹ דֶּבֶק עַב, וּמִי שֶׁרַק דּוֹרֵךְ עָלָיו, קָשֶׁה לוֹ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, כִּי נִדְבָּק אֵלָיו, וְאַף שֶׁנַּפְשׁוֹ מִתְעוֹרֶרֶת בְּכָל פַּעַם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי נַפְשׁוֹ שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל בָּאָה מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מֵעֶצֶם הָאֲצִילוּת, וּכְשֶׁנּוֹפֶלֶת בְּעֹמֶק שְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, הִיא צוֹעֶקֶת וּמִתְחַנֶּנֶת וְרוֹצָה לָצֵאת מִשָּׁם, אַךְ אֵין לָהּ מִי שֶׁיּוֹשִׁיעָהּ, כִּי הַלִּכְלוּךְ וְהַזֶּהֱמָה, הַשִּׁקּוּץ, הַתִּעוּב וְהָעֵרֹם הַזֶּה, כְּבָר אֵינָם מַנִּיחִים לָהּ לָצֵאת מִשָּׁם, עַד שֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְנִסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי סִבּוּכִים קָשִׁים, כִּי חֵטְא מַמְשִׁיךְ חֵטְא וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה (אָבוֹת ד, ב), עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִתְלַכְלְכוּ בַּעֲוֹונוֹת קָשִׁים וּמָרִים שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם כְּבָר לָצֵאת מִשָּׁם, וּבִפְרָט שֶׁחֵטְא נְאוּף מַכְנִיס בָּאָדָם גַּם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ב, יט): ״כָּל בָּאֶיהָ

לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״, וְאַף שֶׁבֶּאֱמֶת בִּפְנִימִיּוּת לְבָבָם רוֹצִים לָצֵאת מֵהַחֵטְא וְהַזֶּהֲמָה הַזּוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר הָאָדָם עַל הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה יָמִים וְשָׁנִים, הוּא רוֹאֶה בְּעַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁכְּלָה אֶת כֹּחוֹ לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מוֹצִיא זַרְעוֹ לְבַטָּלָה נֶחֱשָׁךְ מְאוֹר עֵינָיו, וְנִטַּמְטֵם מֹחוֹ וְשִׂכְלוֹ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ, וְנֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁכְּבָר מְשֻׁקָּע בְּתוֹךְ הַתַּאֲוָה הַזּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִמֶּנָּה, כִּי הוּא דָּבוּק בָּהּ כְּמוֹ אֶל דֶּבֶק חָזָק, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּפְּלוּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וּמְשִׁתַּדֵּל לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁנִּפַּלְתָּ כְּבָר בְּתַאֲוָה מְגֻנָּה זוֹ, וְהִתְלַכְלַכְתָּ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהָלַכְתָּ אַחַר עֲצַת יִצְרְךָ לְהִסְתַּכֵּל בְּשִׁקּוּץ, תְּעוּב וְעֵרֹם שֶׁל כָּל מִינֵי סְרָטִים מְגֻנִּים, עַד שֶׁאַתָּה כְּבָר מֻנָּח בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, כִּי נִסְתַּבַּכְתָּ בַּעֲבֹרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף, עִם כָּל זֹאת אִם תִּזְכֶּה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה וְתִתְקָרֵב אֵלָיו, הוּא יוֹרֶה

לְךָ אֶת הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר נָפַלְתָּ בּוֹ, כִּי יֵשׁ אֶצְלוֹ לִמּוּדִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי נָפוּל בָּעוֹלָם יְכוֹלִים לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי הַלִּמּוּדִים שֶׁלּוֹמֵד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הֵם לִמּוּדִים מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, שֶׁהוּא מוֹרִיד אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם מִתְפַּשֶּׁטֶת דַּיְקָא עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה זוֹ, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַצִּילְךָ וּלְהוֹצִיאֲךָ מֵהַבּוֹץ וּמֵהַלִּכְלוּךְ שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה מֻכְרָח לִשְׁמֹעַ לְדַבֵּר עָלָיו כָּל דָּבָר רַע וְכָל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין רָאוּי לְקַבֶּלְךָ, מֵאַחַר שֶׁכָּל־כָּךְ טִמֵּאתָ אֶת נַפְשְׁךָ בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְזִהוּם, וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, כָּל מִינֵי רַע וְחֹשֶׁךְ וַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, אֲשֶׁר קָשֶׁה וְכָבֵד לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת כָּאֵלּוּ, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, יֵשׁ אֶצְלוֹ כָּל מִינֵי לִמּוּדִים לְכָל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים, אַךְ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁשָּׁמִים לְפָנָיו, שֶׁמָּסְרוּ כֹּחוֹת לַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁיְּדַבְּרוּ עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וְיִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן

שֶׁלְּךָ, שֶׁיִּהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְךָ לִשְׁמֹעַ קֹדֶם כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְלֵיצָנוּת עָלָיו (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה).

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁל פִּגְמֵי הַבְּרִית, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֶרֶם, וְרָאִיתָ סְרָטִים מְלֻכְלָכִים, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וּבְעוֹד עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁל נַשְׁגַ״ז (נִ׳דָּה, שִׁ׳פְחָה, גִּ׳וּיָה, זִ׳וּנָה), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם בְּרִיָּה יוֹדַעַת מִזֶּה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וּגְדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ לְהַגִּיד וּלְסַפֵּר אֶת הַדָּבָר לְמִישֶׁהוּ, וַאֲפִלּוּ הוֹרֶיךָ אֵינָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ הַמְּגֻנִּים וְהַמְזֻהָמִים שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה בַּסֵּתֶר תַּחַת גַּבָּם, וְעַכְשָׁו אַתָּה שָׁבוּר בְּעַצְמְךָ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְאַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ לֵילֵךְ בָּהּ, עָלַי לְהַקְדִּים לְךָ, שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תּוּעִיל עָלָיו תְּשׁוּבָה, כִּי עַל כָּל דָּבָר יְכוֹלִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה (וְעַיֵּן זֹהַר שְׁמוֹת קו), וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּבִפְרָט הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהִבְטִיחַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיְּתַקֵּן אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיִכַּבְּסֵם וְינַקֵּם מִכָּל מִינֵי עֲווֹנוֹת, וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם יוֹדֵעַ זֹאת, וְעַל־כֵּן הֵקִים

עָלָיו מַחֲלֹקֶת עֲצוּמָה שֶׁחוֹלְקִים עָלָיו וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר וְכָל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וּמִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, וְנַעֲשָׂה לְלַעַג וּלְקֶלֶס בְּעֵינֵי הַכֹּל, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ עַכְשָׁו הֵיטֵב הֵיטֵב מֶה עָשִׂיתָ, אֵיךְ לְכְלַכְתָּ אֶת עַצְמְךָ זֶה יָמִים וְשָׁנִים בְּשִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף, וְשָׁפַכְתָּ זַרְעֲךָ עַל הָאָרֶץ כַּמַּיִם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִטְמְטֵם מֹחֲךָ וְנִתְעַקֵּם לִבְּךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, רְאֵה עַל־כָּל־פָּנִים לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ לֹא לַחֲלֹק עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי לֹא דַּי שֶׁהֶחֱטֵיא אוֹתְךָ הַסָּמ״ךְ־מ״ם בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, אֲשֶׁר קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עֲלֵיהֶם, וּמִי שֶׁנִּכְנָס בְּתַאֲוָה זוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד לָצֵאת מִמֶּנָּה, כִּי הוּא כְּמִי שֶׁדּוֹרֵךְ עַל דֶּבֶק עַב, שֶׁקָּשֶׁה אַחַר־כָּךְ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, עוֹד זֹאת הוּא מַכְנִיס בְּךָ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַשִּׁקּוּץ, הַתִּעוּב וְהַזְּהוּם שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אַתָּה מְדַבֵּר עָלָיו גַּם־כֵּן כָּל דָּבָר רַע, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי לֵיצָנוּת, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה קֹדֶם כָּל עַל פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְתַאֲמִין בִּגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְהוֹצִיא

אוֹתְךָ מִשָּׁם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְאֶל תַּלְמִידָיו הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְלָכֵן רְאֵה לִהְיוֹת מַכִּיר אֶת מְקוֹמְךָ, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר חָטָאתָ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּזֶהֲמָה זוֹ שֶׁל שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְנִאוּף, עַל־כָּל־פָּנִים רְאֵה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְעַל יָדָם בְּוַדַּאי תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

וְאַל יִהְיוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לֹא לְעוֹלָם תִּחְיֶה, הַיּוֹם אַתָּה כָּאן, וּמָחָר אַתָּה בַּקֶּבֶר (בְּרָכוֹת כח:), וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ מָתַי תִּפֹּל בִּנְפִילָה כָּזוֹ, שֶׁכְּבָר לֹא תּוּכַל לָצֵאת וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת עַצְמְךָ מִשָּׁם, וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר ! רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם עַכְשָׁו, וּתְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, אֵיךְ וּבַמֶּה עָבְרוּ עָלֶיךָ הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת, הֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים, אֵיךְ נִתְגַּעַלְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲוונוֹת שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְהִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת, וְנִתְעַבְתָּ בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת שֶׁל נִאוּף, וְיֵשׁ בָּעוֹלָם צַדִּיק אֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מִשָּׁם, וּלְכַבֵּס וּלְנַקּוֹת אֶת נִשְׁמָתְךָ וּלְהַלְבִּישָׁהּ בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד, וְלָכֵן כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה חַי, יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, הָעִקָּר תָּלוּי רַק בְּעַצְמְךָ, אִם תִּזְכֶּה לְיַשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב

אֵיךְ עוֹבְרִים עָלֶיךָ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמִּי שֶׁנָּפַל בַּחֵטְא הַמְּגֻנֶּה הַזֶּה, וְהִכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּזֶּבֶל שֶׁל נְאוּף, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָבוֹא אֶל יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי הֲרֵי הַחֵטְא שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְשֶׁל הִסְתַּכְּלֻיּוֹת רָעוֹת, שֶׁהִכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל מִדָּה מְגֻנָּה וְרָעָה לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל מִינֵי זְהֲמוֹת שֶׁל נְאוּף, דָּבָר זֶה מְטַמְטֵם אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם יְשׁוּב הַדַּעַת כְּלָל, עִם כָּל זֹאת מִדֵּי פַּעַם בְּפַעַם עוֹלָה בְּלִבְּךָ חֲרָטָה עֲצוּמָה מָה אַתָּה עוֹשֶׂה, וְאַתָּה בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה שָׁמַיִם וָאָרֶץ מַה יִּהְיֶה עִמָּדִי, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וּבָאתָ לִידֵי עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וּמְגֻנּוֹת כָּאֵלּוּ, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שָׁרְשׁוֹ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְנִכְנָסִים בּוֹ בְּכָל יוֹם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד בָּא הַסָּמ״ךְ־מ״ם שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרַע, וּכְבָר מַפִּילוֹ בְּיֵאוּשׁ כְּאֵלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד לוֹחֵם כְּנֶגְדּוֹ, כִּי ״אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים״ (קֹהֶלֶת ז, ד), כִּי כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע הַמַּחֲטִיא אֶת הָאָדָם בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, וּמַכְנִיס בּוֹ יֵאוּשׁ כְּאֵלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהַבּוֹץ הַזֶּה, עוֹמֵד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּמְלַמֵּד לִמּוּדִים כָּאֵלּוּ אֲשֶׁר אֲפִלּוּ הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם יָכוֹל לָשׁוּב

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ עִמְקֵי עֲמָקִים הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וּלְהוֹצִיא אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם, וְהוּא מְכַבְּסָן וּמְנַקֶּה אוֹתָן, רוֹחֲצָן וּמַלְבִּישָׁן לְבוּשֵׁי כָּבוֹד — תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כָּל מִי שֶׁנָּפַל לְעֹמֶק הַזֻּהֲמָה שֶׁל שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם זֶה, אִם לְהַמְשִׁיךְ וּלְצֵאת לְיִצְרוֹ הָרַע הַבּוֹעֵר בּוֹ בְּתַאֲוַת נְאוּף, אוֹ לְצֵאת לַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁרוֹצֶה לְהוֹצִיאוֹ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אֵין אַף אֶחָד בָּעוֹלָם שֶׁיּוֹדֵעַ מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁשָּׁלַח אֵלֶיךָ אֶת הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֲשֶׁר הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיאֲךָ מִשָּׁם, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הוּא מֻכְרָח לִתֵּן כֹּחוֹת לַסָּמ״ךְ־מֵ״ם וַאֲנָשָׁיו, שֶׁיַּחְלְקוּ עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וִידַבְּרוּ עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וְיוֹצִיאוּ עָלָיו כָּל מִינֵי שֵׁם רַע וְיִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן מֻכְרָח לִהְיוֹת דָּבָר זֶה, וְלָכֵן אַחַר כָּל מַה שֶׁעָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב: ״מִי יָכוֹל לַעֲזוֹר וּלְהוֹשִׁיעַ וּלְהוֹצִיא אוֹתִי, הַאִם אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים שֶׁלֹּא אִכְפַּת לָהֶם שׁוּם דָּבָר מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלַי, רַק מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתִי לַחֲלֹק וּלְהִתְלוֹצֵץ וּלְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה

נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אוֹ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרִי, וּמוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ לְכְלוּכִי, וְהוּא מֵבִין אוֹתִי, וּמְדַבֵּר עַל לִבִּי וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ וּמְשַׂמֵּחַ אוֹתִי, וְתוֹפֵר אֶת שִׁבְרוֹן לִבִּי, וּמַכְנִיס בִּי תִּקְוָה טוֹבָה אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ״.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֶת הַיְשׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה אַתָּה מֻכְרָח לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה עֲדַיִן מֻנָּח בְּתוֹךְ תֹּקֶף הַזֻּהֲמָה וְתַבְעֶרֶת תַּאֲוַת נְאוּף, וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה דְּבָרִים רָעִים וּמְלֻכְלָכִים וּמְתֹעָבִים מְאֹד, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף אִם לֹא תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עֲלֵיהֶם, תְּקַבֵּל עֹנֶשׁ קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה עַד שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאִם לָאו, אֲזַי תְּקַבֵּל עָנְשְׁךָ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, רְאֵה עַל־כָּל־פָּנִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֲשֶׁר הוּא יְלַמֵּד אוֹתְךָ לְמוּדִים עֲמֻקִּים וְנִפְלָאִים מְאֹד, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, וּבְרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי לֵצִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי הֵם בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לַעֲזֹר לְךָ, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁתִּפֹּל בְּצָרָה, הֵם יִבְרְחוּ מִמְּךָ, וְלֹא יִרְצוּ אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִתְעַסֵּק עִמְּךָ, לֹא־כֵן הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הוּא

מוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בִּמְלֹא מוּבָן הַמִּלָּה, בִּפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, לְהוֹצִיאֲךָ מֵהַבּוֹץ וְהַלְכְלוּךְ שֶׁנִּפַּלְתָּ בָּהֶם, וְלָכֵן רְאֵה שֶׁדָּבָר זֶה יִהְיֶה תָּמִיד נֶגֶד עֵינֶיךָ, וְאִם תַּכְנִיס אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה אֶל תּוֹךְ לִבְּךָ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלְכְלוּךְ שֶׁנִּפַּלְתָּ אֲלֵיהֶם.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ שֶׁלִּכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְזִהוּם נַשְׁגַ"ז (נ׳דָּה, שׂ׳פְחָה, ג׳וָיָה, ז׳וֹנָה), אֲשֶׁר הֵם עֲוֹונוֹת חֲמוּרִים מְאֹד מְאֹד, וְהַקְּלִפָּה הַזּוֹ נִדְבֶּקֶת בָּאָדָם וְאֵינָהּ מַנַּחַת אוֹתוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹלָה עַל הַכֹּל, כִּי אִם הָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה, אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס — יִכָּנֵס; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים וַחֲסָדִים רַבִּים אֲפִלּוּ עַל אֵלּוּ שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לָזֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת ז.): וְרַחֲמֶיךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ

(שְׁמוֹת לג, יט), אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי וְאֵינוֹ הָגוּן, כִּי אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֵר אֶת הָרַחֲמִים (פְּסָחִים פז:), כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וּמִי שֶׁרַק שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעוֹזֵב אֶת מַעֲשָׂיו הַמְגֻנִּים, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (שָׁם קיט.), וּבוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁעֲדַיִן הָאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הַגָּרוּעַ וְהָרָשָׁע הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, עִם כָּל זֹאת עָלָיו לֵידַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל הַכֹּל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה יב, ג): בֹּא וּרְאֵה רַחֲמָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ רְחֵם עַל הָרְשָׁעִים וְעַל בְּהֶמְתָּם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בֶּאֱמֶת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלָיו לָדַעַת שֶׁאֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ בִּלְעָם הָרָשָׁע שֶׁהֶחֱטִיא אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם, שֶׁזֶּה הָיָה חֵטְא וְעָוֹן פְּעוֹר, שֶׁהָיָה אָז נָאוּף גָּדוֹל עַד מְאֹד, וּמִי שֶׁרַק נִתְפַּס בַּחֵטְא וּבֶעָוֹן הַזֶּה, נָפַל לְפַח יָקוּשׁ שֶׁל נָאוּף, וְלֹא יָכוֹל הָיָה כְּבָר לַחֲזֹר מִשָּׁם, אֲשֶׁר כָּל זֶה הָיְתָה עֲצַת בִּלְעָם הָרָשָׁע שֶׁאָמַר: אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ

שׁוֹנֵא זִמָּה (סַנְהֶדְרִין צג.), וְעַל־כֵּן הִכְשִׁילָם בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים מְגֻנִּים שֶׁל תַּאֲוַת נאוף, שֶׁהָיְתָה שׁוֹרָה אָז בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת יָדַע שֶׁאִם עַם יִשְׂרָאֵל יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, לֹא פָּעַל כְּלוּם עִם כָּל זֻהֲמוֹתָיו וְטֻמְאוֹתָיו, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כ, יג): בִּלְעָם הָיָה רָשָׁע אָרוּר, וְיָדַע שֶׁאֵין עוֹמֵד בִּפְנֵי הַפֶּרְעָנוּת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר: חָטָאתִי, אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לָגַעַת בּוֹ; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת — עֶרֶס, שִׁקּוּץ, זְהוּם וְנאוף, וְהִסְתַּבַּלְתָּ בְּכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת מְזֹהָמִים וּפְרוּצִים, וְהָלַכְתָּ אַחַר שְׁרִירוּת לִבְּךָ, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, עִם כָּל זֹאת זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁעֲדַיִן רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, וְאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיְּקַבֶּלְךָ, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה תָּלוּי בְּגֹדֶל כֹּחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ גַּם לִמְקוֹמְךָ הַמְגֻנֶּה, הַמְלֻכְלָךְ וְהַמְזֹהָם שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וּלְהוֹרוֹת לְךָ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ גַּם בִּמְקוֹמְךָ הַמְלֻכְלָךְ וְהַמְזֹהָם, אַתָּה עֲדַיִן יָכוֹל לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְהוּא יְקַבֶּלְךָ, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר יַעַן כִּי עָשִׂית עֲוֹונוֹת

חֲמוּרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהִסְתַּבַּלְתָּ בְּכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת פְּרוּצִים וּמְזֹהָמִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּאתָ לְמַה שֶּׁבָּאתָ, שֶׁנִּטְמְטֵם מֹחֲךָ וְנִתְעַקֵּם לְבָבְךָ, וְאַתָּה מָלֵא קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַה גַּם שֶׁנִּכְנְסוּ בְךָ כַּעַס וּקְפִידוּת כְּבִיכוֹל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה וְהַמְזֹהָם הַזֶּה שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, גּוֹרֵם לָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ לוֹ קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, כַּעַס וּקְפִידוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה מְעַקֵּם, מְעַרְבֵּב וּמְבַלְבֵּל אֶת הַדַּעַת לְגַמְרֵי (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רמט), עִם כָּל זֹאת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד הִיא כָּל־כָּךְ גְּבוֹהָה, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל הַצְּנִינוּר שֶׁלְּךָ, וּלְנַקּוֹת וּלְכַבֵּס גַּם אוֹתְךָ, אַךְ יַעַן כִּי חָטָאתָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְאֹד בְּכָל מִינֵי זְהֲמוֹת, וְנִטְמֵאתָ בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת, נִשְׁאֶרֶת לְךָ בְּחִירָה אִם תַּאֲמִין בַּצַּדִּיק הָאֱמֶת הַנּוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּתְצַיֵּת לְכָל אֲשֶׁר יִלְמַד עִמְּךָ, וְתַאֲמִין לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא מְגַלֶּה, אוֹ תַּחֲלֹק עָלָיו וְתִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ, וּתְדַבֵּר עָלָיו כָּל דָּבָר רַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֶת הַבְּחִירָה הַזֹּאת מַשְׁאִירִים לָאָדָם, כִּי הֵן אֱמֶת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל תַּחֲזֹרְנָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו, וְשׁוֹלֵחַ אֶת הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד לְכֻלָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁיּוֹרֶה לָהֶם אֶת

הַדֶּרֶךְ לָשׁוּב אֵלָיו, עִם כָּל זֹאת לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לַחֲלֹק עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אוֹ לְצַיֵּת לוֹ, וְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר כְּהוּא זֶה יַעֲשֶׂה (עַיִן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קכג).

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים, עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְהִסְתַּבַּלְתָּ בְּכָל מִינֵי סְרָטִים מְזֹהָמִים, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים מְאֹד מְאֹד בְּכָל מִינֵי פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּאתָ לְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְקִלְקַלְתָּ אֶת מֹחֲךָ וְאֶת דַּעְתְּךָ, וְאַתָּה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לְךָ צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא עֶלְיוֹן מְאֹד, אֲשֶׁר הוּא מֵבִין אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, וּמוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלֶיךָ, אֶל תּוֹךְ צְנוּרְךָ הַמְלֻכְלָךְ, וּמְגַלֶּה לְךָ עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, אֵיךְ שֶׁגַּם אַתָּה תּוּכַל לָצֵאת מֵהַזֶּבֶל וְהַזֻּהֲמָה הַזּוֹ שֶׁנִּתְפַּסְתָּ בָּהֶם, וּמְלַמֶּדְךָ לְמוּדִים חֲדָשִׁים, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעָבַר עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְעַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, עֲדַיִן יָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַכְנִיס בְּךָ תִּשׁוּקָה עֲצוּמָה לָרוּץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַחְדִּיר בְּךָ אַהֲבָה עַזָּה אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמוֹרֶה לְךָ דֶּרֶךְ נִפְלָאָה וְקַלָּה עַד מְאֹד, אֵיךְ שֶׁגַּם אַתָּה בְּתִקֻּף לְכִלּוּכְךָ וְזֻהֲמָתְךָ, תּוּכַל גַּם־כֵּן

לְהַתְחִיל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַכְנִיס בְּךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לְהִפָּרֵד מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַתָּה לוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֵל עוֹלָם בְּאַהֲבָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁגַּם בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, שֶׁהוּא זֶה לְעֻמַּת זֶה שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי צְחוֹק וְלֵיצָנוּת, וּמֵסִית וּמַדִּיחַ רְשָׁעִים אֲרוּרִים עָלָיו, שֶׁיְּדַבְּרוּ וְיִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, וּמוֹצִיא כָּל מִינֵי שֵׁם רַע וּלְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת עָלָיו, וְהַכֹּל כְּדֵי לְקָרֵר וּלְהַרְחִיק אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ וְנִכְשְׁלוּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת שֶׁל פְּגָמֵי הַבְּרִית, כִּי הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם אֵינוֹ שׂוֹנֵא אֶת הָאָדָם רַק בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁרוֹצֶה לְנַתֵּק אֶת הַנְּפָשׁוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לְהַסְתִּיר, לְהַעֲלִים וּלְכַסּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהֶן, וּלְהַחְשִׁיךְ אֶת חַיֵּיהֶן, עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהֶן הַחַיִּים מָרִים מִמָּוֶת, אֲלָא שׂוֹנֵא אֶת הָאָדָם גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ הוּא סוֹבֵל כָּל מִינֵי מְרִירוּת בְּחַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים, וְשֶׁלֹּא יִסְתַּדֵּר בְּשׁוּם דָּבָר, וְלֹא יִתְמַזֵּל לוֹ מַזָּלוֹ בְּשׁוּם עֵסֶק, כִּי זוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם הָרָשָׁע, שֶׁלֹּא דַּי שֶׁהִכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים מְגֻנִּים שֶׁל שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנֹאוּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא

הָאָדָם לְמַה שֶׁבָּא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֶלָּא עוֹד מְנַתְּקוֹ מֵהָרוֹפֵא הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְרוֹצֶה לַעֲקֹר אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה מָה אִתְּךָ, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה מֻנָּח, נִכְשַׁלְתָּ כְּבָר בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַתָּה מָלֵא נְאוּף, זְהוּם, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְעֵרֹם, עֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הָרַע, וּבְרַח לְךָ אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם תִּהְיֶה לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תִּשְׁמַע אֶת הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים לְדַבֵּר עָלָיו, תֵּדַע שֶׁהֵם הֵם שְׁלוּחֵי הַסָּמ״ךְ־מ״ם, וְהֵם הָרוֹצִים לְקַבֵּר אוֹתְךָ בְּחַיֶּיךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר מָה אִתְּךָ, וּכְבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתֵּצֵא מֵהַבּוֹץ, הַלְּכְלוּךְ וְהַזֻּהֲמָה שֶׁלְּךָ, קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּבְרַח לְךָ מִכָּל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַחוֹלְקִים וְהַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי הֵם אֵינָם רוֹצִים בְּטוֹבָתְךָ בָּזֶה שֶׁמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתְךָ שֶׁתִּתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֶלָּא הֵם רוֹצִים לִרְאוֹת בְּכִשְׁלוֹנְךָ וּבִנְפִילָתְךָ, כִּי קֹדֶם הֵם מִתְחַבְּרִים אֵלֶיךָ כְּאִלּוּ הֵם הַחֲבֵרִים וְהַיְדִידִים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר שֶׁלְּךָ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים לַעֲזֹר לְךָ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת כָּל

בַּר דַּעַת שֶׁזּוֹכֶה לִישׁוּב הַדַּעַת, יוֹדֵעַ תֻּכְף־וּמִיָּד כִּי בַּמֶּה
הֵם יְכוֹלִים לַעֲזֹר?! עִם כָּל זֹאת עִקַּר כַּוָּנָתָם הַטְּמֵאָה
הִיא רַק לְנַתֵּק אוֹתְךָ מֵהַחַיִּים חַיּוּתְךָ, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק
הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הַיָּכוֹל לְהוֹצִיאֲךָ
מִן הַבּוּץ הַגָּדוֹל, וְכָל כַּוָּנָתָם הִיא שֶׁתִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ קֹדֶם,
וּכְשֶׁתִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, מִמֵּילָא תִּפֹּל בִּנְפִילָה אַחַר נְפִילָה
וּבְתְהוֹם אַחַר תְּהוֹם, עַד שֶׁכְּבָר לֹא תּוּכַל לָצֵאת מִשָּׁם;
וְעַל־כֵּן פְּקַח עֵינֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ,
וּרְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַמְדַבְּרִים כָּל דָּבָר
אָסוּר עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד,
כִּי הֵם סְתָם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֲשֶׁר
אֵינָם חֲפֵצִים בְּטוֹבָתְךָ כְּלָל, כִּי הֵם בְּעַצְמָם מְלֵאִים
שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם, עֵרֹם וְנִאוּף, כִּי לֹא יְמַלֵּט אֲשֶׁר
מִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים
בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְאֵין לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת, שׁוּם שְׁמִיעָה,
שׁוּם מְשׁוּשׁ וְשׁוּם דִּבּוּר בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, בָּטֵל וּמְבֻטָּל
לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מִי שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל
בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא מָלֵא נִאוּף,
שִׁקּוּץ וְתִעוּב, וְעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת בְּהַצְנֵעַ,
כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה מְדַבֵּר עָלָיו.

וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וּבְרַח לְךָ מֵרְשָׁעִים אֵלּוּ, וְיוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהִתְאַבֵּק בַּעֲפַר הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הַמְגַלֶּה לְךָ עֲצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁגַּם אַתָּה מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, גַּם־כֵּן תּוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִזְכּוֹת לְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, וְאִם תַּכְנִיס אֶת דִּבּוּרֵי אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה, וּבִזְמַן קָצָר תִּזְכֶּה גַּם אַתָּה לְתַקֵּן אֶת כָּל לִכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ, וְכָל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ תִּתְהַפֵּכְנָה לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהֶעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי גֹּדֶל כֹּחוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל כְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו, מִי אַתָּה וּמֶה עָבַר עָלֶיךָ בַּחַיִּים חַיּוֹתְךָ, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּשְׁמַע בְּקוֹל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְאָז גַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתְּ וּפָגַמְתָּ וְקִלְקַלְתָּ, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי עֲבֵרָה מְטַמְטֶמֶת לִבּוֹ שֶׁל אָדָם (יוֹמָא לט.), וְעַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם עוֹבֵר, מְטַמְטֵם לִבּוֹ וְנִתְעַקֵּם מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְנַעֲשֶׂה

מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, וְהוּא דּוֹחֵק אֶת רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה, כִּי כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר כְּאִלּוּ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׁכִינָה (חֲגִיגָה טז.), כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּפֻגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, אוֹ מִסְתַּכֵּל בְּשִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם תְּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה בַּסֵּתֶר, הוּא דּוֹחֵק רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁבִּמְקוֹמוֹ, שָׁם אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עָלָיו, וְעַל־כֵּן בָּזֶה הוּא דּוֹחֵק אֶת רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּכֵּל עַל כֻּלָּם, וְרוֹאֶה אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָאָדָם, וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁל פֶּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהִסְתַּכַּלְתָּ בִּמְקוֹמוֹת מְטֻנָּפִים וּמְזֹהָמִים, וְהָלַכְתָּ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַפְּרוּצִים, עָלֶיךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה תֵּכֶף־וּמִיָּד קֹדֶם שֶׁיִּהְיֶה מְאֻחָר, וְאַל תַּחְשֹׁב שֶׁיֵּשׁ לְךָ זְמַן כְּשֶׁתִּהְיֶה זָקֵן, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֶד יוֹם, וְאֵינְךָ יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַבּוּשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא עַל־יְדֵי הַחֵטְא שֶׁל זֶהֱמַת תַּאֲוַת נְאוּף, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג:): כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה מְלַפְּפוֹתוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו בְּיוֹם הַדִּין, וּקְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֶלֶב, כִּי מִי שֶׁלִּכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם שֶׁל נְאוּף, הַחֵטְא הַזֶּה נִקְשָׁר בּוֹ כְּכֶלֶב וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ תָּמִיד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, רַק אִם יִזְכֶּה

אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו עַכְשָׁו, וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנִּפַּלְתָּ אֵלָיו, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַתְּפִלָּה וְהַוִּדּוּי דְּבָרִים שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִפְתָּחִים לוֹ שַׁעֲרֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי הַתְּפִלָּה פּוֹתַחַת אֶת כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁנִּסְתְּמוּ מִמֶּנּוּ, וְהַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי אִם כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לְהֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב בְּרִיָּה, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ הַבְּרִיּוֹת לְפָנָיו וְיִקַּבְּלֵם, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ עַכְשָׁו לְמָקוֹם

פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִצְעַק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנִּפַּלְתָּ אֵלָיו, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁבִּתְחִלָּה יָבוֹא לְךָ דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, מֵאַחַר שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ כְּבָר בְּכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה קִלְקַלְתָּ אֶת מֹחֲךָ לְגַמְרֵי, וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמְּךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִבְּךָ מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת וְקַשְׁיוּת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לָלֶכֶת בְּכָל יוֹם לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלְכְלוּךְ שֶׁלְּךָ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּרְאֶה שִׁנּוּי לְטוֹבָה, אֵיךְ שֶׁתִּטַּהֵר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי, כִּי הַתְּפִלָּה שֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מְטַהֶרֶת אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי לִכְלוּכִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמְנַקֶּה, רוֹחֵץ וּמְכַבֵּס אֶת הָאָדָם כְּמוֹ תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל, לְהִתְחַנֵּן וְלִצְעֹק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּעֵת שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בִּתְשׁוּבָה, יִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצְרְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כֵן דֶּרֶךְ

הַיְצָרִים הָרָעִים הָאֵלּוּ, שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהֶם, הֵם רוֹדְפִים אַחֲרָיו וְרוֹצִים לְהַחֲזִירוֹ, וְעַל־כֵּן רוֹאִים עַל־פִּי־רֹב שֶׁכָּל אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁזּוֹכִים לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא עֲלֵיהֶם מִתְגַּבֵּר הַיֵּצֶר הָרַע יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְנִדְמֶה לָהֶם כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתָם נִתְעוֹרְרִים יוֹתֵר מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, עָלֶיךָ לָדַעַת אֵין זֶה שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים עָלֶיךָ, אֶלָּא אַתָּה בָּרַחְתָּ מֵהֶם, וְהִרְגַּשְׁתָּ כְּבָר קְצָת אוֹר, עַל־כֵּן הֵם רוֹדְפִים אַחֲרֶיךָ, וְרוֹצִים לִתְפֹּס אוֹתְךָ וּלְהַחֲזִירְךָ אֲלֵיהֶם, אֶל חַשְׁךָ, אֹפֶל וְצַלְמָוֶת, וְלָכֵן נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ דַּיְקָא כְּשֶׁחָזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה נִתְעוֹרֵר הַיֵּצֶר הָרַע בְּהִתְגַּבְּרוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה, אַדְרַבָּה בָּזֶה שֶׁאַתָּה בּוֹרֵחַ מֵהֶם, אַתָּה רָץ רַק אֶל הָאוֹר וְהָעֹנֶג, הָעֲרֵבוּת וְהַזִּיו, הַחִיּוּת וְהַדְּבֵקוּת, אַךְ קְלִפַּת תַּאֲוַת נְאוּף, שִׁקּוּץ, עֵרֹם וְזֹהַם שֶׁהָיִיתָ רָגִיל בָּהּ יָמִים וְשָׁנִים, הִיא רוֹדֶפֶת אַחֲרֶיךָ וְרוֹצָה לְהַחֲזִירְךָ אֵלֶיהָ, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְדַבֵּר וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְתִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, וְתֵצֵא מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ הַזֶּה שֶׁהִתְרַגַּלְתָּ בּוֹ.

וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הִיא, שֶׁאָדָם יְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ

וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, בִּשְׁפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְתַתְמִיד בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וּמְלַבֵּד זֹאת, תִּתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת, שֶׁהֵן: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב וַחֲצוֹת, מִלָּה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְצַמְצֵם אֶת מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ לְקַשְׁרָם אֶל דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגַּלְתָּ עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל מִינֵי תְּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי זְהֵמוֹת וְתוֹעֵבוֹת רָעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה מֹחֲךָ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, וְאַתָּה מָלֵא מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וְלָכֵן קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהָבִין וּלְצַמְצֵם אֶת עַצְמְךָ בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא לְאַט לְאַט מִלָּה בְּמִלָּה, אָז סוֹף כָּל סוֹף יֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת עַל־יְדֵי הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב וַחֲצוֹת, כִּי כָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה עוֹשֶׂה תִּקּוּנִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר בְּכָל יוֹם לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיַן עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, שַׁחֲרִית, מִנְחָה וּמַעֲרִיב בְּצִבּוּר דַּיְקָא, לְאַט לְאַט מִלָּה בְּמִלָּה, שֶׁאָז יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת אֱלֹקִית, כִּי בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִפְתָּחִים לְפָנָיו עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים, וְנִצְטָרְפִים צִרּוּפִים חֲדָשִׁים, וְנִתְיַחֲדִים יִחוּדִים עֶלְיוֹנִים עַל־יְדֵי סֵדֶר הַתְּפִלּוֹת הָאֵלּוּ: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב,

וְכֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, שֶׁאָז הוּא הַזְּמַן הָעִקָּרִי לִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשׁוֹ, שִׂיחָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו.

וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתָּ וּפָגַמְתָּ בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְנַשְׁגַ"ז (נִ׳דָּה, שִׁ׳פְחָה, גִּ׳וֹיָה, זִ׳וּנָה), רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה מְאֹד, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ דָּבָר זֶה עַד מְאֹד, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא שַׁעַר וּפֶתַח הַשָּׁמַיִם, וְאֵיךְ יָבוֹא טָמֵא מְטֻמָּא אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר, כִּי "אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שַׂק" (אֶסְתֵּר ד, ב), עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, אֲזַי תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף שֶׁיִּפָּתְחוּ לְךָ שַׁעֲרֵי הָרַחֲמִים, וְיַמְשִׁיךְ לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר, זִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְתִתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתְךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְכֵן עָלֶיךָ לָדַעַת אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל תְּפִלָּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹקְדִים

בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת אֱמֹר): בִּזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁאַתֶּם עוֹסְקִים בָּהּ, הָיִיתִי מַקְשִׁיב וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹתֵיכֶם, כִּי ״מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה, גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה״ (מִשְׁלֵי כח), כִּי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הוֹלְכוֹת בְּיַחַד, כְּפִי שֶׁאָדָם מַרְבֶּה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כָּךְ נִתְחַזְּקִים רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ נִפְתָּחִים לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר כְּסִדְרָן בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקְבַּע לְעַצְמְךָ שִׁעוּר בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּפּוֹסְקִים, בַּזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל יוֹם הַרְבֵּה דַּפִּים מִכָּל הַלִּמּוּדִים הָאֵלּוּ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהָבִין כָּל דָּבָר, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאַחֲרֵי שֶׁלִּכְלַכְתָּ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים רָעִים שֶׁל תַּאֲוַת נָאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְזִהוּם, בְּוַדַּאי קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְצַמְצֵם אֶת מֹחֲךָ וּלְהָבִין מַה שֶּׁאַתָּה לוֹמֵד, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לִלְמֹד בְּכָל יוֹם פָּרָשָׁה חֻמָּשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם, בְּאֹפֶן שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם בְּכָל שָׁבוּעַ אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ.

וְכֵן תַּתְמִיד בְּכָל יוֹם לִלְמֹד וְלוֹמַר הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וְאִם אֶפְשָׁר לְךָ לוֹמַר חַ״י [שְׁמוֹנָה־עָשָׂר] פְּרָקִים בְּפַעַם אַחַת אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה בְּתִקּוּן הַבְּרִית, כִּי אֲמִירַת שְׁמוֹנָה־עָשָׂר פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, מְזַכֶּכֶת וּמְטַהֶרֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל מִינֵי חֲלָדָה וּמִכָּל מִינֵי זֻהֲמוֹת וְלִכְלוּכִים שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהּ.

וְכֵן תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל יוֹם הַרְבֵּה דַּפִּים גְּמָרָא, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ כָּל הָעִנְיָן כִּצְחוֹק, שֶׁאַתָּה אוֹמֵר דַּפִּים גְּמָרָא בְּעַלְמָא בְּלִי לְהָבִין, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בַּגְּמָרָא הַקְּדוֹשָׁה טְמוּנִים אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, וְאִם הָאָדָם רָגִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם דַּפֵּי גְּמָרָא, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, הַמְגֻשָּׁם וְהַמְּזֹהָם בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי לִמּוּד תַּלְמוּ״ד יְבַטֵּל אֶת הַקְּלִפָּה לִילִי״ת, שֶׁהִיא הַמַּחֲטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּמַכְנִיסָה בָּאָדָם כָּל מִינֵי תַּבְעֵרוֹת הַמְּדוּרָה שֶׁל נאוּף, וְעַל־יְדֵי לִמּוּד גְּמָרָא שֶׁהוּא תַּלְמוּ״ד, מְבַטְּלִים אֶת הַקְּלִפָּה הַזּוֹ, וְכִמְעַט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל אֶת הַקְּלִפָּה הַזּוֹ, רַק עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה בְּלִמּוּד גְּמָרָא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַתְמִיד בְּכָל יוֹם בְּלִמּוּד גְּמָרָא, וּכְדַאי לְהַתְחִיל לִלְמֹד גְּמָרָא בִּפְשִׁיטוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בַּהַתְחָלָה מַה הוּא לוֹמֵד, יִהְיֶה עַקְשָׁן

גָּדוֹל לוֹמַר דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס, וְאָז יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְבַטֵּל מֵעַצְמוֹ אֶת הַקְּלִפָּה הַזּוֹ הַמַּחְטִיאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּבְכָל מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם.

וְכֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִדְרָשׁ, שֶׁהוּא לִמּוּד אַגָּדָה, אֲשֶׁר לִמּוּד זֶה עוֹלֶה עַל כָּל הַלִּמּוּדִים, כִּי לִמּוּד מִדְרָשׁ אַגָּדָה הוּא כְּמוֹ קַבָּלָה מַעֲשִׂית, וְכָל הַמּוּסָר וְהַהִתְחַזְּקוּת טְמוּנִים בְּלִמּוּד אַגָּדָה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סִפְרִי, פָּרָשַׁת עֵקֶב): רְצוֹנְךָ שֶׁתַּכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, לְמַד אַגָּדָה, שֶׁמִּתּוֹכָהּ אַתָּה מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִדָּבֵק בִּדְרָכָיו, וְאָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ב): בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם (תְּהִלִּים יט, ה) — אֵלּוּ אַגָּדוֹת, כִּי עַל־יְדֵי לִמּוּד אַגָּדָה וּמִדְרָשׁ, יָכוֹל לְצָרֵף צְרוּפֵי מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

וְכֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל יוֹם כַּמָּה דַּפִּים זֹהַר וְכַמָּה דַּפִּים תִּקּוּנִים, אֲשֶׁר הָאֲרִיזַ״ל נָתַן תִּקּוּן לְבַעַל עֲבֵרָה — לוֹמַר בְּכָל יוֹם כַּמָּה דַּפִּים זֹהַר וְתִקּוּנִים, וְאָמַר, שֶׁהָאֲמִירָה בְּעַלְמָא מְזַכֶּכֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל מִינֵי חֲלָדָה.

וְעַל כֻּלָּם רְאֵה לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד פּוֹסְקִים וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּחַיֶּיךָ, כִּי בְּלִי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּפוֹסְקִים אֵינוֹ נִקְרָא יְהוּדִי כְּלָל, כִּי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּפוֹסְקִים, מְלַמֵּד אֶת הָאָדָם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְהוּא כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וּמַה גַּם שֶׁמְּזַכֵּךְ אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמְבָרֵר מִמֶּנּוּ אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח).

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, תִּהְיֶה חָזָק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּהַתְמָדָה וּבִשְׁקִידָה רַבָּה בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וְאָז לֹא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיְּקַבֶּלְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבֵר הָרַע שֶׁלְּךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת, יְדִידוּת וְזִיו, אוֹר וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק מְרִיבוֹת

בּוֹ יִבֹּאַר גְּנוּת הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, וְאֵיךְ שֶׁחֲבָל מְאֹד לְבַלּוֹת אֶת יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּמַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת — הֵן בְּבֵיתוֹ וְהֵן בַּחוּץ, וְיִגַּהּ מְאֹד אֶת הַמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְיַגֵּלֶה אֵיךְ שֶׁשָּׁרְשׁוֹ הוּא מִשְּׁרֵשׁ רַע סִטְרָא דִּמְסָאֲבוּתָא.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל הַקְּלָלוֹת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנַּעֲשָׂה מְקֻלָּל רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֵן רַק מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁמַּחֲזִיק בָּהֶן, וְעַל־כֵּן כְּדַאי לַעֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ שַׂיְכוּת אֶל שׁוּם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבָה, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, סִימָן תקכז)

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק מְרִיבוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַקְּלָלָה לָאָדָם הוּא, כְּשֶׁנּוֹפֵל לִידֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת — הֵן בְּבֵיתוֹ, וְהֵן עִם שְׁכֵנָיו, וְהֵן עִם חֲבֵרָיו, וְהֵן עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ, מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת הֵן קְלָלָה לָאָדָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לוֹמַר לְעַצְמְךָ **מַסְפִּיק מְרִיבוֹת,** וְתִבְרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר אֶל שׁוּם דָּבָר לֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ, רַק אֶל הַשְּׁאוֹל וְהָאֲבָדוֹן, כִּי בַּעַל הַמַּחֲלֹקֶת חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, וְהוּא תָּמִיד עוֹסֵק לְהַרְאוֹת אֶת הַצֶּדֶק שֶׁעִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא עָסוּק בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, וּבֵין כָּךְ אֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּפַרְנָסָה, וְנִמְצָא, שֶׁיָּמָיו כָּלִים בְּהֶבֶל רָיק, וּמְאוּמָה אֵין

בְּיָדוֹ — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, וְהוֹלֵךְ שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לִנְקֹם בְּזֵלָתוֹ, וְאֵיךְ לְהַמְשִׁיךְ בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וּבְיוֹתֵר מָצוּי דָּבָר זֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם — פַּעַם הַבַּעַל מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת עִם אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וּפַעַם לְהִפּוּךְ — הָאִשָּׁה מַחֲזֶקֶת בְּמַחֲלֹקֶת עִם בַּעֲלָהּ וִילָדֶיהָ, וּבֵין כָּךְ נִתְהַפֵּךְ הַבַּיִת לִהְיוֹת כְּגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וּבֶאֱמֶת אַחַר קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת יִרְאוּ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל הַבָּלִים, הֶבֶל נִדָּף שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, חֶבֶל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר, וַחֲבָל עַל הַכֹּחוֹת וְהַבְּרִיאוּת, מַסְפִּיק מְרִיבוֹת, מַה תִּפְעֲלוּ עִם הַמְרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת?! רַק עָגְמַת נֶפֶשׁ וְקִלְקוּל הַבְּרִיאוּת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין ק״י:): כָּל הַמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת עוֹבֵר בְּלָאו, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם קֵץ וְסוֹף לְכָל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁלּוֹ, וּמַכְנִיס רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה בְּתוֹךְ חַיָּיו, וְאָז עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב אֶת מַכְאוֹבֵי לִבְּךָ וְנַפְשְׁךָ מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ עַל חֲבֵרְךָ שֶׁצּוֹעֵר אוֹתְךָ,

וְעָשָׂה לְךָ עָוֶל יָמִים וְשָׁנִים, וְאַתָּה רַב עִמּוֹ בְּכָל מִינֵי קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהַשְׁלִים עִם גּוֹרָלְךָ — אֵיךְ שֶׁחַבְרְךָ הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְךָ עָוֶל כָּזֶה, עִם כָּל זֹאת תַּאֲמִין לִי, יְדִידִי הַיָּקָר, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְהִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, וְהִנֵּה הַכֹּל כְּצֵל פּוֹרֵחַ,וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ — מַסְפִּיק מְרִיבוֹת, כְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהַפְסִיק אֶת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַקְּטָטוֹת, הַקִּנְאוֹת וְהַשִּׂנְאוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַל חַבְרְךָ, וּרְאֵה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִמּוֹ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיִּצְרְךָ מְסִיתְךָ — מַדּוּעַ אֲנִי אַתְחִיל הָרִאשׁוֹן לְבַקֵּשׁ מְחִילָה וּסְלִיחָה? מַדּוּעַ לֹא יַתְחִיל חֲבֵרִי? וְכֵן נִכְנָסוֹת בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל שִׂנְאָה וְקִנְאָה, שֶׁאַתָּה לְעוֹלָם לֹא תַּשְׁלִים עִמּוֹ וְכוּ', לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהִתְיַשֵּׁב מַה פָּעַלְתָּ כָּל הַזְּמַן עִם כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַקִּנְאוֹת וְהַשִּׂנְאוֹת שֶׁלְּךָ?! הֲלֹא אַתָּה הוֹלֵךְ מִבֹּהַל וּמְבֻלְבָּל בְּלִי שׂוּם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְעַל־כֵּן אֱמֹר לְעַצְמְךָ — מַסְפִּיק מְרִיבוֹת, וְתַשְׁלִים עִם אֵלּוּ אֲשֶׁר נִדְמִים לְךָ לְשׂוֹנְאִים, וְתִהְיֶה מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתֶיךָ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ מִמַּחֲלֶקֶת וּמְרִיבוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם עֵסֶק עִם מְרִיבוֹת עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁדָּמוֹ בּוֹעֵר בּוֹ, וְהוּא אִישׁ עַצְבָּנִי, שֶׁחוֹשֵׁב תָּמִיד מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לָצֵאת וְלָרִיב עִם חֲבֵרוֹ, עִם כָּל זֹאת יֹאמַר לְעַצְמוֹ — **מַסְפִּיק מְרִיבוֹת**, כִּי חֲבָל מְאֹד לְבַלּוֹת אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָאָדָם לִחְיוֹת בָּהֶם, וְהוּא מֵמִית אֶת עַצְמוֹ מַמָּשׁ עַל־יְדֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֶקֶת, וְתָמִיד הוּא צָר עַיִן בְּעֵסֶק חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֶה לְנַצְּחוֹ, אֲשֶׁר זֶה הֶבֶל הֲבָלִים, הֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִי שֶׁעֵינוֹ רָעָה, וְרוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְמָנְעוֹ בְּתַחְבּוּלוֹתָיו מֵאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אֵין זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם נִצָּחוֹן כְּלָל, כִּי הַנִּצָּחוֹן שֶׁאֵינוֹ בִּשְׁבִיל הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, כַּאֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ הָאֱמֶת, אֵין נִקְרָא בְּשֵׁם נִצָּחוֹן כְּלָל, רַק אַדְרַבָּה, מְנַצֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ, כִּי נִצָּחוֹן יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים — לְשׁוֹן נִצָּחוֹן וּלְשׁוֹן נִצְחִיּוּת, וּשְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים הֵם אֶחָד, כִּי רַק הַנִּצָּחוֹן הַנִּצְחִי זֶה הוּא נִצָּחוֹן אֲמִתִּי, אֲבָל נִצָּחוֹן שֶׁהוּא לְפִי שָׁעָה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵינוֹ נִצָּחוֹן כְּלָל, אַדְרַבָּה

הוּא מְנַצֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הוּא עוֹשֶׂה רָעָה לְעַצְמוֹ לָנֶצַח, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח׳): עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ, הַיְנוּ לְרַע לוֹ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־פִּי־רֹב רוֹאִים גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה סוֹפָם הָרַע שֶׁל בַּעֲלֵי נְצָחוֹן דְּסִטְרָא אָחֳרָא, כַּמּוּבָן לְכָל הַבָּקִי בְּסִפּוּרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּסִפּוּרֵי מַלְכֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַמְּלָכִים הַגְּדוֹלִים שֶׁעָשׂוּ מִלְחָמוֹת רַבּוֹת, וְנִצְּחוּ הַרְבֵּה, אַחַר כָּךְ נִתְהַפְּכָה עֲלֵיהֶם הַיְקָא כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, עַד שֶׁנִּכְרְתוּ הֵם וְזַרְעָם לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁאֵינוֹ שָׁכִיחַ מַפָּלָה כַּזֹּאת לְאָדָם פָּשׁוּט, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאִם כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקִדְקָדוֹ יְמַלֵּא פִּיו שְׂחוֹק מִנִּצְחוֹנָם — וְכִי זֶה הוּא נְצָחוֹן שֶׁיְּנַצֵּחַ וְינַצֵּחַ, וּלְבַסּוֹף יִהְיֶה נִכְרַת הוּא וְזַרְעוֹ לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי־זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלַן? ! וַאֲפִלּוּ אִם נִשְׁאֶרֶת מַלְכוּתוֹ עַד הֵנָּה לְזַרְעוֹ, הֲלֹא בָּאַחֲרִית יִצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל טִפַּת דָּם שֶׁשָּׁפַךְ, וַאֲפִלּוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי אֵין הָעוֹלָם הֶפְקֵר חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת אֱמֹר): עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתָבֵעַ אֲפִלּוּ עֶלְבּוֹן סוּסִים מִבֵּית רוֹכְבֵיהֶם, מִכָּל שֶׁכֵּן דְּמִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹפֵךְ דָּמָם וּמְצַעֵר אוֹתָם מֵחֲמַת עֵינוֹ הָרָעָה וְנִצְחוֹנוֹ הָרַע, בְּוַדַּאי שֶׁתִּהְיֶה אַחֲרִיתוֹ לְהַכְרִית,

וּכְמוֹ־כֵן כָּל הַנִּצָּחוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, אֲפִלּוּ בֵּין יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָן, כִּי מִי שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת, בְּוַדַּאי אֵין זֶה נִצָּחוֹן כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁלֹּא יַצְלִיחַ עַל־יְדֵי־זֶה לְנַצֵּחַ, אַדְרַבָּה יְקַבֵּל עֹנֶשׁ וּבוּשָׁה גְּדוֹלָה עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הָאֱלֹקִים יְבַקֵּשׁ אֶת הַנִּרְדָּף, עַל־כֵּן עִקַּר הַנִּצָּחוֹן הוּא נִצָּחוֹן נִצְחִי, דְּהַיְנוּ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְנַצֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, לְנַצֵּחַ תַּאֲוָתוֹ וּמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, וּלְנַצֵּחַ אֶת כָּל הָרוֹצִים לְמָנְעוֹ מִנְּקֻדַּת הָאֱמֶת, וּלְהַרְחִיקוֹ עַל־יְדֵי־זֶה מֵאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מֵאַחַר שֶׁכַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי כָּל פְּעֻלָּה וּתְנוּעָה קְטַנָּה שֶׁעוֹשֶׂה בִּשְׁבִיל הַנִּצָּחוֹן הַזֶּה דִּקְדֻשָּׁה, הִיא נִשְׁאֶרֶת קַיֶּמֶת לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, כִּי (בַּבָּא קַמָּא ל״ח:): אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה, אֲפִלּוּ שְׂכַר שִׂיחָה נָאָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר הַכְנָעַת עַיִן הָרַע, עַיִן שֶׁהוּא נִצָּחוֹן גָּדוֹל, וְרוֹצֶה כָּל פַּעַם לְנַצֵּחַ סִטְרָא דִּקְדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, עִקַּר הַכְנָעָתוֹ הוּא רַק עַל־יְדֵי אֱמֶת, כִּי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת וּמִשְׁתַּדֵּל וּמִתְיַגֵּעַ תָּמִיד לְהַשִּׂיג נְקֻדַּת הָאֱמֶת, בְּוַדַּאי אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם רַע עַיִן, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ אָדָם, מֵאַחַר שֶׁכַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר,

לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לוֹמַר לְעַצְמְךָ — מַסְפִּיק מְרִיבוֹת, וְאַל תִּרְדֹּף אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אִם לֹא תַּפְסִיק תְּקַבֵּל עֹנֶשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַה לְּךָ וְלַצָּרָה הַזֹּאת? ! וְכֵן אֲפִלּוּ בְּבֵיתְךָ כָּל אֵלּוּ שֶׁרַק רוֹצִים לְנַצֵּחַ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם וְאֶת יַלְדֵיהֶם, הַסּוֹף הוּא שֶׁמְּנַצְּחִים אֶת עַצְמָם וּבָאִים לִידֵי גֵּרוּשִׁין אוֹ מְרִיבוֹת, עַד שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהַבַּיִת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּמִסְתּוֹבֵב בַּחוּץ, וְאֵין לוֹ אֵיפֹה לְהִיוֹת, וְעַל־כֵּן הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מִשְׁתּוֹקֵק רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ הַנִּצָּחוֹן הַנִּצְחִי; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵעַ זֹאת, וּמַכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבּוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ מְלֵאָה נִצְחוֹנוֹת, כִּי הַכֹּל נִבְרָא מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם: אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר, וּבִכְלַל הַנִּבְרָאִים — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר כֻּלָּם הֵם הֲפָכִים זֶה לָזֶה, זֶה חַם וְזֶה קַר, זֶה לַח וְזֶה יָבֵשׁ, וְכָל אֶחָד מֵהַיְסוֹדוֹת מִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ לִבְלִי לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי נֶגֶד חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן: יְסוֹד הָאֵשׁ נֶגֶד יְסוֹד הַמַּיִם, וְכֵן לְהִפּוּךְ, אֲבָל אַף־

עַל־פִּי־כֵן חֲלִילָה שֶׁהַיְסוֹד יִתְגַּבֵּר נֶגֶד חֲבֵרוֹ יוֹתֵר מִדַּאי, כְּגוֹן יְסוֹד הָאֵשׁ צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל נֶגֶד יְסוֹד הַמַּיִם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקָרֵר בַּעַל־הַחַיִּים וְיָמוּת, אֲבָל חֲלִילָה גַּם־כֵּן לְהִתְגַּבֵּר יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי אָז גַּם־כֵּן יִתְבַּטֵּל בַּעַל־הַחַיִּים וְיָמוּת מֵרֹב הַחֲמִימוּת, נִמְצָא שֶׁאִם יְנַצַּח אֶת חֲבֵרוֹ יוֹתֵר מִדַּאי, אָז יְנַצַּח גַּם אֶת עַצְמוֹ, כִּי תִּתְבַּטֵּל הַרְכָּבָתָם לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ בְּשָׁרְשׁוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בִּשְׁבִיל הַנִּצָּחוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁבָּאָדָם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הָיְתָה כָּל הַבְּרִיאָה, וְעִקַּר הַבְּחִירָה הוּא בְּחִינַת נִצָּחוֹן, הַיְנוּ, מַה שֶּׁהַתַּאֲוֹות וְכוּ' רוֹצוֹת לְמָנְעוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, וְהוּא מִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶן וּמְנַצֵּחַ אוֹתָן, וּמֵחֲמַת שֶׁזֶּה שֹׁרֶשׁ כָּל הַבְּרִיאָה, עַל־כֵּן בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה מִפְּעֻלּוֹת שׁוֹנוֹת זוֹ מִזּוֹ מְאֹד, וְכֻלָּם כְּמְנַצְּחִים זֶה אֶת זֶה כַּנִּזְכָּר לְמַעְלָה, אֲבָל עִקַּר קִיּוּמָם הוּא כְּשֶׁהַנִּצָּחוֹן שֶׁלָּהֶם הוּא כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַחִיּוּת וְקִיּוּם כָּל הַבְּרִיאָה, וּמִזֶּה צָרִיךְ שֶׁיִּלְמַד הָאָדָם, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּנִצָּחוֹן גָּדוֹל כָּל יָמָיו, אֲבָל הַנִּצָּחוֹן צָרִיךְ לִהְיוֹת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ בִּשְׁבִיל רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם, וְלֹא נִצָּחוֹן שֶׁל שֶׁקֶר בִּשְׁבִיל כָּבוֹד וְתַאֲוֹות

הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה הַנִּצָּחוֹן הוּא הֲרִיסַת הָעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ נִרְאֶה לוֹ שֶׁכַּוָּנָתוֹ בְּמִדַּת נִצָּחוֹנוֹ הִיא בִּשְׁבִיל הָאֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁבָּזֶה צְרִיכִים לִהְיוֹת חֲזָקִים מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב שֶׁלֹּא יַגִּיעַ חֻרְבָּן וַהֲרִיסָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי שִׂנּוּאָה הַמַּחֲלֶקֶת וְגָדוֹל הַשָּׁלוֹם; עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְמַעֵט בְּמַחֲלֹקֶת בְּכָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר, אֲפִלּוּ נִדְמֶה לוֹ שֶׁחוֹלֵק לְשֵׁם שָׁמַיִם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב אִם כַּוָּנָתוֹ בֶּאֱמֶת רַק לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי הַלֵּב יוֹדֵעַ אִם לְעַקֵּל אִם לַעֲקַלְקַלּוֹת, וְעַל־כֵּן אַהֲבַת חֲבֵרִים יְקָרָה מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, נְדָרִים פ״ט, הֲלָכָה ד׳): וְאַהֲבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ, זֶה כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, כִּי כָּל בְּנֵי הָאָדָם שׁוֹנִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם זֶה מִזֶּה, וְהַכֹּל מֻחָמָת בְּחִינַת הִתְמַזְּגוּת הַיְסוֹדוֹת, כַּנִּזְכָּר לְמַעְלָה, כִּי בְּזֶה הָאָדָם מִתְגַּבֵּר יְסוֹד זֶה, וְעַל־כֵּן הוּא חָזָק בְּיוֹתֵר בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה, וְדַעְתּוֹ נוֹטָה לְדָבָר זֶה, וַחֲבֵרוֹ לְהֶפֶךְ, וּבְקִדֻּשָּׁה מִי שֶׁכַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת, צָרִיךְ בְּוַדַּאי לִהְיוֹת חָזָק מְאֹד בְּדַעְתּוֹ וּבְמִדּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת, שֶׁבָּחַר לוֹ, וְלִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהִתְנַצֵּחַ עִם שׁוּם אָדָם, כִּי צְרִיכִים לִהְיוֹת עָז כַּנָּמֵר בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַנִּצָּחוֹן יוֹתֵר מִדַּאי,

שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוֹנֵא לַחֲבֵרוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כְּדַרְכּוֹ, וְיִתְנַהֵג עִם חֲבֵרוֹ בְּמֶזֶג הַשָּׁוֶה, וְיִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן טוֹבָה, וְיִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא בַּחֲבֵרוֹ גַּם־כֵּן אֵיזֶה טוֹב בְּאֹפֶן שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אַהֲבָה עִם חֲבֵרוֹ, וְאָז יָכוֹל לְקַבֵּל רְמָזִים טוֹבִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּפְגַּע בּוֹ, בְּסוֹד — (אָבוֹת פ״ד): מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי, כִּי אֵינוֹ מִתְיָרֵא שֶׁחֲבֵרוֹ יַדִּיחוֹ מִן הָאֱמֶת שֶׁבְּלִבּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ וּבְדַרְכּוֹ הַטּוֹבָה מְאֹד כָּרָאוּי, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין עֵינוֹ רָעָה בַּחֲבֵרוֹ וְאוֹהֵב אֶת חֲבֵרוֹ גַּם־כֵּן, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ, כִּי אוּלַי לְפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ הוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּחַר לוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ אֵינוֹ הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא דָּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וּמִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא בּוֹ גַּם־כֵּן אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, וְאִם אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת, בְּלִי שׁוּם נִצָּחוֹן שֶׁל שֶׁקֶר, לְהַטּוֹת חֲבֵרוֹ אֶל הָאֱמֶת, וּלְהָשִׁיבוֹ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, וְאִם לָאו, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ שׁוֹנֵא אוֹתוֹ, אַדְרַבָּה אוֹהֵב אוֹתוֹ גַּם־כֵּן, כִּי מִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא בּוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְמַזֵּג עִמּוֹ, וְלֶאֱהֹב אֶת עַצְמוֹ עִמּוֹ גַּם־כֵּן, וְזֶה עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה נִצָּחוֹן וְשִׁנּוּי דֵּעוֹת, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שָׁוִין, כַּנִּזְכָּר לְמַעְלָה, אֲבָל

צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם הִתְמַזְּגוּת וְהַכְרָעָה לְטוֹבָה, וְאָז יָכוֹל לְקַבֵּל מִכָּל אָדָם שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ רְמָזִים גְּדוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא, שֶׁזֶּה עִקַּר הַהַרְכָּבָה וְהַהִתְמַזְּגוּת שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת בֵּין בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לִהְיוֹת נַצְחָן לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ־כֵן אָסוּר לִהְיוֹת נַצְחָן לְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וְאַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם יִבְרַח מִמִּדַּת הַנִּצָּחוֹן, שֶׁגּוֹרֶמֶת רַק חֻרְבָּן וַהֲרִיסָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר־כָּךְ יִסְבֹּל מַה שֶּׁיִּסְבֹּל. וְכֵן לְגַבֵּי עַצְמוֹ אָסוּר שֶׁיְּנַצַּח אֶת עַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּנְפוּלִים בְּדַעְתָּם, עַד שֶׁשּׁוֹנְאִים אֶת עַצְמָם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנִדְמֶה לָהֶם עַל עַצְמָם מַה שֶּׁנִּדְמֶה, כְּאִלּוּ הֵם הֲכִי גְּרוּעִים בָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁכַּוָּנָתָם הִיא אֱמֶת, עִם כָּל זֹאת אֵינָהּ נִקְרֵאת אֱמֶת כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁעַל־יְדֵי מַחֲלֶקֶת וְשִׂנְאָה וְנִצָּחוֹן נִתְפָּרְדִים הַיְסוֹדוֹת, כַּנֶּאֱמַר לְמַעְלָה, וְזֶה יָכוֹל לַהֲרֹס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּלְהַשְׁלִיכוֹ וּלְהַרְחִיקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר כְּבָר נָפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ רַבִּים עַל־יְדֵי דְּרָכִים נְבוֹכוֹת כָּאֵלּוּ — שֶׁבִּתְחִלָּה הֵסִיתָם יִצְרָם הָרַע, כְּאִלּוּ מִצְוָה לִשְׂנֹא אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לַהֲכִי גָּרוּעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה

נִתְפָּרְדוּ הַיְסוֹדוֹת, וְנִתְגַּבְּרָה מִדָּה עַל מִדָּה, עַד שֶׁנָּפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מִקְּדֻשַּׁת יַהֲדוּתָם. רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכֵן בִּפְרָטִיּוּת בְּבֵיתוֹ, שֶׁלִּפְעָמִים יוֹצֵא נֶגֶד אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, אַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, אַךְ מֵאַחַר שֶׁזֶּה הוּא רַק מַחֲלֹקֶת וּפֵרוּד לְבָבוֹת, אָז צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ הַיְסוֹדוֹת זֶה עַל זֶה, וְיִתְפָּרְדוּ לְגַמְרֵי, כַּנַּזְכָּר לְעֵיל, וּמִי יוֹדֵעַ אִם בֶּאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, וְרַבִּים אֲשֶׁר הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ — לִהְיוֹת נַצָּחָנִים וּלְנַצֵּחַ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם וְאֶת יַלְדֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה גָּרְמוּ מַה שֶּׁגָּרְמוּ, וְנִתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מֵהַיַּהֲדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכָל זֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַנִּצָּחוֹן דְּסִטְרָא אָחֳרָא, שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת חֲבֵרוֹ; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לוֹמַר לְעַצְמְךָ מַסְפִּיק מְרִיבוֹת, וְתַתְחִיל לָדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וְאֶת אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, וְאֶת כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה תָּדוּן לְכַף זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ הַתְמַזְגוּת הַיְסוֹדוֹת אֶצְלְךָ, וְאֶחָד לֹא יִתְגַּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי, וְתִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְתַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מַחֲלֹקֶת הִיא

הַמִּדָּה הֲכִי גְּרוּעָה שֶׁיְּכוֹלָה לְהִכָּנֵס בְּתוֹךְ הָאָדָם, וְהוּא סִימָן פָּסוּל, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (קִדּוּשִׁין ע״א.): אִם רָאִיתָ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְגָּרִים זֶה בָּזֶה, שֶׁמֶץ פָּסוּל יֵשׁ בְּאֶחָד מֵהֶם וְכוּ׳; וְכֵן (שָׁם): כִּי מִנְצוּ בֵּי תְּרֵי בַּהֲדֵי הַדָּדֵי חֲזֵי הֵי מִינַּייהוּ דְּקָדִים וְשָׁתִיק הוּא מִיחָס טְפֵי וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; כִּי זֶה עִקַּר הַיִּחוּס שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל — שֶׁהֵם בּוֹרְחִים תָּמִיד מִמְּרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, כִּי שָׁרְשָׁם הוּא שֹׁרֶשׁ גָּבוֹהַּ מְאֹד מְאֹד — הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י:), וְעַל־כֵּן תֻּכַּף־וּמִיָּד כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁאֶחָד מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וּמִתְקוֹטֵט עִם כָּל אֶחָד, וְעוֹשֶׂה בְּקֶרֶת עַל אֲחֵרִים, בָּרוּר הוּא שֶׁשֶּׁמֶץ פָּסוּל בּוֹ, וְשָׁרְשׁוֹ הוּא מִשֹּׁרֶשׁ קַיִן סִטְרָא דְּמָסָאֲבוּתָא, וְאֵין לוֹ שׁוּם שַׁיָּכוּת אֶל הַקְּדֻשָּׁה כְּלָל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת — הֵן בְּבֵיתְךָ, וְהֵן עִם שְׁכֵנֶיךָ, וְהֵן עִם חֲבֵרֶיךָ וִידִידֶיךָ, בְּרַח לְךָ מִמַּחֲלֹקֶת כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי. פֵּאָה. פֶּרֶק א׳): הָיוּ מְבַקְּשִׁין לְהַתִּיר דָּמָן שֶׁל בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַמַּחֲלֹקֶת שׁוֹרֶפֶת אֶת הַכֹּל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה. פָּרָשַׁת קֹרַח. פָּרָשָׁה י״ח): כַּמָּה קָשָׁה מַחֲלֹקֶת, שֶׁכָּל הָעוֹזֵר בְּמַחֲלֹקֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְאַבֵּד אֶת זִכְרוֹ, וְלָכֵן

רְאֵה לְהִתְבּוֹנֵן וּלְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ — מַה לְּךָ וְלַצָּרָה הַזֹּאת, לְהִכָּנֵס בִּמְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת?! וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ תַּאֲוָה גְּדוֹלָה לְזֶה, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת הִיא תַּאֲוָה כְּמוֹ כָּל הַתַּאֲוֹות, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל רֹאשָׁם וּמַחֲשָׁבְתָּם הִיא רַק אֵיךְ לְהִתְקוֹטֵט וְלָרִיב עִם חַבְרֵיהֶם וּשְׁכֵנֵיהֶם וְכוּ', וְכֵן בַּבַּיִת הִיא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה לְהוֹצִיא אֶת כַּעֲסוֹ עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בָּנָיו, וְלָכֵן רְאֵה לוֹמַר לְעַצְמְךָ — **מַסְפִּיק מְרִיבוֹת**, וְתַתְחִיל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּבְרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ?! וּכְשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תִּהְיֶה שָׁרוּי בְּעוֹלָם הַחֵרוּת דַּיְקָא, וְתִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים וְנִצְחִיִּים תָּמִיד, כִּי עִקַּר הַמְרִירוּת וְהַמַּכְאוֹבִים, הַדְּאָגוֹן וְהָעֲצָבוֹן שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לְמִי שֶׁתָּמִיד יוֹצֵא וּמִתְקוֹטֵט וְרָב עִם זֻלָּתוֹ, שֶׁאָז חַיָּיו הֵם מָרִים מְאֹד, לֹא כֵן מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז חַיָּיו חַיִּים נִצְחִיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְאָז יַרְגִּישׁ טַעַם בְּחַיָּיו, וְיִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא חַי הַחַיִּים; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד שָׁנוּא הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת, וְאַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ, כְּאִלּוּ הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁלְּךָ הֵם לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים, פֶּרֶק ל׳): אֵין דָּבָר טוֹב, וְאֵין שָׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַמְּרִיבָה, כִּי קַיִן לֹא נָגַע בְּאָחִיו, אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה וְכוּ׳, עַד שֶׁהָרָגוֹ עַל־יְדֵי־זֶה, וְכֵן הוּא אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמּוֹרֶה לְעַצְמוֹ הֶתֵּר לָרִיב וְלַחֲלֹק עַל חֲבֵרוֹ, נִכְנֶסֶת בּוֹ שִׂנְאָה, עַד שֶׁמַּתִּיר אֶת דָּמוֹ לְהָרְגוֹ, אוֹ מְקַפֵּחַ אֶת חַיָּיו וְיוֹרֵד לְאֱמָנוּתוֹ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת כָּל מִי שֶׁנִּכְנָס בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת, הַסּוֹף שֶׁלּוֹ הוּא רַע וָמַר מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה סִימָן ב׳): מִי שֶׁרוֹדֵף אֶת חֲבֵרוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא עָלָיו רָעָה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁכַּח אֶת חֲבֵרוֹ, וְיִרְדֹּף אוֹתוֹ, עַיֵּן שָׁם; כִּי בָּזֶה שֶׁרוֹדְפִים אֶת חֲבֵרוֹ, וְחוֹלְקִים עָלָיו, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמוֹ כַּמַּיִם, וּמוֹצִיאִים שֵׁם רַע עָלָיו, וְיוֹרְדִים לְחַיָּיו, כַּאֲשֶׁר מָצוּי עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, הַסּוֹף הוּא סוֹף מַר לְכָל אֵלּוּ הַחוֹלְקִים וְהָרוֹדְפִים,

הַמְחָרְפִין וְהַמְגַדְּפִין, כִּי הָרַע נִתְהַפֵּךְ עַל רֹאשָׁם, וְנֶעֱנָשִׁים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁיִּהְיֶה לָהֶם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּבְאֵיזוֹ בּוּשָׁה וּבְאֵיזוֹ חֶרְפָּה יָרִימוּ אֶת פְּנֵיהֶם לְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, בְּשָׁעָה שֶׁיְּדוּנוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם בְּדַעְתֶּךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ — **מַסְפִּיק מְרִיבוֹת**, וְאַל תֵּצֵא לָרִיב עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַתָּה מִצִּדְּךָ רְאֵה לִהְיוֹת רַק בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאִם כְּבָר נִכְנַסְתָּ בַּמַּחֲלָה הַמַּמְאֶרֶת הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת — מַחֲלֶקֶת וּמְרִיבוֹת, רְאֵה תֵּכֶף וּמִיָּד לְהִתְרַפֵּא מִמֶּנָּה, וְתַשְׁלִים עִם כָּל אֵלּוּ שֶׁהִתְחַלְתָּ לָרִיב עִמָּהֶם, וְכֵן אִם רַבְתָּ עַד עַכְשָׁו עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׁלִים עִמָּהֶם, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ **מַסְפִּיק מְרִיבוֹת**, וּבְרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֶקֶת וּמְרִיבוֹת, אֲשֶׁר זֶהוּ נֶגַע צָרַעַת, מַחֲלָה מַמְאֶרֶת וּמְדַבֶּקֶת, רַחֲמָנָא לִצְלַן; וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֵינוֹ נוֹטֶה מִמֶּנָּה כְּלָל, רַק תָּמִיד לוֹמֵד וּמִתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵסֶק עִם אַף אֶחָד, הוּא הַכִּי מְבֹרָךְ בָּזֶה וּבַבָּא; אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

לָמָּה לְהִתְאַבֵּד

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְאֵיךְ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְאֹד מִתְפָּאֲרִים עִם הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ נוֹפֵל לְיֵאוּשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִלְּחַזֵּק אֶת זוּלָתוֹ, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁעוֹבֵר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁמְּאַבְּדִים עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, עַד שֶׁהוֹלְכִים בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁזּוֹכִים לְדַבֵּר עִמָּהֶם וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אוֹתָם וּלְהוֹצִיא אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ מִדַּעְתָּם, אֵין עוֹד דָּבָר גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכח)

קוּנְטְרֵס

לָמָּה לְהִתְאַבֵּד

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה שֶּׁמְּחַכֶּה לוֹ, כִּי אַף אֶחָד לֹא בָּטוּחַ עִם מַה שֶּׁעוֹמֵד לִקְרוֹת עִמּוֹ, וְאַף שֶׁרוֹאִים אֶחָד שֶׁהוּא עָשִׁיר גָּדוֹל, וְנִדְמֶה שֶׁהוּא כְּבָר בָּטוּחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה בְּהַרְחָבָה, וְהִנֵּה לְפֶתַע בֵּן לַיְלָה לְיוֹם נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וּכְמוֹ־כֵן רוֹאִים אֶחָד שֶׁהוּא עָנִי מָרוּד, וְאֵין לוֹ אֲפִלּוּ לְפַרְנָסַת הַיּוֹם, וּבֵן לַיְלָה לְיוֹם נִתְעַשֵּׁר, וּכְמוֹ־כֵן רוֹאִים אָדָם שֶׁהוּא בָּרִיא וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהוּא אִישׁ חָזָק וְגִבּוֹר, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁלְּעוֹלָם וָעֶד יִחְיֶה, וְהִנֵּה בֵּן לַיְלָה לְיוֹם נֶחֱלָה, רַחֲמָנָא

לִצְלָן, בְּמַחֲלָה מַמְאֶרֶת וְהָרוֹפְאִים מִתְיָאֲשִׁים מִמֶּנּוּ, וְהוּא סוֹבֵל חֳלָאִים רָעִים וּמַכְאוֹבִים קָשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן לְהֵפֶךְ, רוֹאִים אָדָם שֶׁהוּא מָלֵא מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְהוּא חוֹלֶה מְסֻכָּן, וּכְבָר כָּל הָרוֹפְאִים הִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְאָמְרוּ נוֹאָשׁ לְחַיָּיו, וְהִנֵּה בֵּן לַיְלָה לְיוֹם הִבְרִיא, עַד שֶׁשָּׂכַח לְגַמְרֵי שֶׁהָיָה פַּעַם חוֹלֶה, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּגְמָאוֹת יְכוֹלִים לְהָבִיא בַּחַיִּים, אֵיךְ שֶׁאֵין אָדָם בָּטוּחַ אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם מַה יִּקָּרֶה עִמּוֹ, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם מַדּוּעַ לָכֶם לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה מִמַּה שֶׁקּוֹרֶה וְעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁנִּכְנָסוֹת בָּכֶם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, הַאִם אַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה הַפִּתָּרוֹן?! הַאִם זוֹ עֵצָה לִבְרֹחַ מֵהַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַדְּאָגוֹת שֶׁמְּסַבְּבוֹת אֶתְכֶם?! הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף גַּם שָׁם בַּקֶּבֶר רַע וָמָר מְאֹד, וְאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מֵת וְנִפְטַר מֵהָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְטָר מִכָּל צָרוֹתָיו, הֲלֹא בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת י״ח:): ״קָשָׁה רְמָה לַמֵּת כְּמַחַט בְּבָשָׂר הַחַי״, וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן פ״ד) עַל מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): וְאַל תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁאוֹל וְהַקֶּבֶר בֵּית מָנוֹס לָךְ, כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם

טְרָדוֹת וְעֹל הַפַּרְנָסָה, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיְּעַקֵּץ וְיִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ פַּרְעוֹשׁ, וְהוּא לֹא יַרְגִּישׁ, מֵחֲמַת שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ טְרוּדָה בְּאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁל פַּרְנָסָה וְכַיּוֹצֵא, אֲבָל שָׁם בַּקֶּבֶר, שָׁאָז אֵין לָאָדָם שׁוּם טִרְדָּה וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, אָז הוּא שׁוֹמֵעַ אֲפִלּוּ אֶת הָרְחִישָׁה וְהַהֲלוּךְ שֶׁל הַתּוֹלָעִים, אֵיךְ הֵן רוֹחֲשׁוֹת וּבָאוֹת אֵלָיו, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר שֶׁל כָּל נְשִׁיכָה וּנְשִׁיכָה, אֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיְּטָרִידֵהוּ וְיִמְנָעֵהוּ מִגֹּדֶל צַעֲרוֹ הַקָּשֶׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן; וְעַל־כֵּן אֵינִי רוֹאֶה אֶת הַהִתְאַבְּדוּת כְּפִתְרוֹן, כִּי אָז מַתְחִיל עִם הָאָדָם יוֹם הַדִּין הַנּוֹרָא כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב בַּקֶּבֶר, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָזוּז, וּמַתְחִילִים לָבוֹא אֵלָיו הָעַכְבָּרִים וְהָעַקְרַבִּים וְהַנְּחָשִׁים, וְכָל מִינֵי שְׁרָצִים, וְנַעֲשֶׂה מָלֵא תּוֹלָעִים וּמַרְגִּישׁ אֶת הַכֹּל, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְאַבֵּד, מַה הַחְפָּזוֹן לָרוּץ אֶל הַקֶּבֶר?! שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי, יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְסִבֹּל חִבּוּט הַקֶּבֶר, וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מֵת וְנִפְטָר מִזֶּה הָעוֹלָם, אָזַי הוּא שׁוֹכֵחַ וּמַנַּח כְּדוֹמֶם עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, אַל תֹּאמְרוּ זֹאת כְּלָל, אֶלָּא הָאָדָם נִדּוֹן שָׁם בַּקֶּבֶר בָּעָנְשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמַרְגִּישׁ שָׁם כָּל רְחִישָׁה וַעֲקִיצָה שֶׁל הַתּוֹלָעִים וְהָעַכְבָּרִים וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן לָמָּה

לְפֹל בְּיֵאוּשׁ וּלְהִתְאַבֵּד?! יוֹתֵר טוֹב שֶׁתְּיַשְּׁבוּ אֶת עַצְמְכֶם כַּמָּה דַּקּוֹת בַּחַיִּים חַיּוּתְכֶם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ וּלְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עָלָיו לֵידַע שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ, וְעַל־כֵּן הַהִתְאַבְּדוּת אֵינָהּ פִּתְרוֹן כְּלָל בַּחַיִּים, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו אֵיזוֹ מְרִירוּת אוֹ אֵיזוֹ צָרָה מָרָה בְּחַיֵּיכֶם, וְנִכְנַסְתֶּם בְּמָבוֹי סָתוּם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִשָּׁם, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין דָּבָר כָּזֶה מָבוֹי סָתוּם, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ לַמַּצָּבִים הַקָּשִׁים וְהָרָעִים בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, עֲדַיִן יֵשׁ פִּתְרוֹן לָצֵאת מִכָּל הַהִסְתַּבְּכוּת שֶׁמִּסְתַּבְּךְ בָּהּ, אִם רַק זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, וּלְהִתְיָעֵץ עִמּוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, כִּי בְּוַדַּאי אָדָם אֲשֶׁר נִמְצָא בְּצָרָה גְּדוֹלָה וּמָרָה מְאֹד, וְנִכְנַס בְּתִסְבֹּכֶת, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמָבוֹי סָתוּם, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וְחֹשֶׁךְ לוֹ מַזָּלוֹ, הוּא אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם פִּתְרוֹן אֵיךְ לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, לָזֹאת עֲצָתוֹ, שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ כְּבָר אֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת

זָכָה עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁאַף שֶׁגּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת בְּנַפְשׁוֹ וּבְרוּחוֹ הוּא כְּבָר דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְעַל־כֵּן צַדִּיק אֱמֶת כָּזֶה יָכוֹל לְיַעֵץ לוֹ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי תִּסְבּוֹכוֹת שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהוֹצִיאוֹ מִכָּל מִינֵי מְבוֹאוֹת סְתוּמִים, וּמֵאִיר לוֹ בְּכָל חַשְׁכוּתוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַף שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו מַצָּבִים מְאֹד קָשִׁים, וְנִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וְאֵין לָכֶם שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנִּפַּלְתֶּם אֵלָיו, אַל תְּיַאֲשׁוּ אֶת עַצְמְכֶם, וְאַל תִּכָּנֵס בָּכֶם אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אֵין כְּבָר שׁוּם עֵצָה רַק לְהִתְאַבֵּד, אֶלָּא תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּלְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לָצֵאת מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמִכָּל מִינֵי תִּסְבּוֹכוֹת בַּחַיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, אֲשֶׁר הוּא יָאִיר בָּכֶם עֵצוֹת נוֹרָאוֹת

וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ, וְאֵיךְ לִזְכּוֹת גַּם־כֵּן לְהָאִיר עַל נַפְשְׁכֶם הֶאָרַת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהִתְאַחֵז בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וְכָל הַצָּרוֹת הֵן, שֶׁאֵין הָאָדָם זוֹכֶה לִמְצֹא אֶת הָרָצוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבְּרָצוֹנוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַתְּסִבֹּכֶת שֶׁלּוֹ, כִּי זֶה יָדוּעַ לְכָל אָדָם, כַּמָּה וְכַמָּה עִתִּים עוֹבְרִים עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת בְּגוּף, בְּנֶפֶשׁ וּבְמָמוֹן וְכוּ׳, וְכַמָּה וְכַמָּה יְשׁוּעוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לוֹ בְּכָל פַּעַם בִּפְרָט בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזֶּה הָעִקָּר, וּבְכָל עֵת וָעֵת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעִיקּוֹ בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה, בְּכֻלָּם מֵאִיר בָּהֶם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיֵּדַע כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל עֵצוֹת מַה לַּעֲשׂוֹת וּבַמֶּה יְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָעֵת, כְּפִי הָעֵת אֲשֶׁר עוֹבֶרֶת עָלָיו, בְּאֹפֶן שֶׁיִּשָּׁאֵר עַל עָמְדּוֹ וְלֹא יִפֹּל וְלֹא יִתְרַחֵק לְעוֹלָם, וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי שֶׁיְּקַשֵּׁר כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו

עַכְשָׁו לְעֵת הָאַחֲרוֹן, שֶׁהוּא עֵת קִבּוּל הַשָּׂכָר שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁאָז יִזְכֶּה כָּל אֶחָד כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ לְהֶאָרַת הָרָצוֹן הַמַּפְלִג לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל" (בַּמִּדְבָּר כ"ג), וְלָעֵת הַזֹּאת צְרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הִיא עַל־יְדֵי הָרָצוֹן, שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא וְאֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־כָּל־פָּנִים יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּרָצוֹן חָזָק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָרָצוֹן הַטּוֹב בְּעַצְמוֹ יָקָר וְחָשׁוּב מְאֹד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת נְטִילַת יָדַיִם לַסְּעֻדָּה, הֲלָכָה ו', אוֹת נ"א), וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים לִהְיוֹת רָגִיל לָבוֹא בְּכָל פַּעַם אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּלְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְהוּא יְקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעִתִּים וְהַזְּמַנִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְיקַשֵּׁר אוֹתוֹ אֶל הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וְיַמְשִׁיךְ גַּם עָלָיו עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וְאֵיךְ לָצֵאת מִכָּל הַתִּסְבֹּכֶת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהּ, כִּי רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, אַךְ עַל זֶה צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר עִרְבֵּב אֶת הָעוֹלָם, וְהֵקִים כָּל מִינֵי מְפֻרְסָמִים שֶׁל

שֶׁקֶר, אֲשֶׁר לֹא דַי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג אֶת עַצְמָם, אֵיךְ יוּכְלוּ לְהַנְהִיג אֶת אֲחֵרִים?! (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס"א), וְלָכֵן יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְקָרִים שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, כִּי נֶעֱלָם וְנִסְתָּר הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן נִדְמֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהַצָּרוֹת וּמֵהַיִּסּוּרִים וּמֵהַמְרִירוּת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁמִּתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלֹא דַי שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ צָרוֹת וְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, כִּי הַמְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא עוֹד גּוֹרֵם צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ לְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ — לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, לְאֶחָיו וּלְאַחְיוֹתָיו, לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו, וְגוֹרֵם לָהֶם בּוּשׁוֹת גְּדוֹלוֹת; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְצַיֵּת אוֹתִי, וְלִהְיוֹת רְגִילִים לָבוֹא בְּכָל פַּעַם אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּלְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר קוֹרֶה עִמָּכֶם בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְהוּא יוֹרֶה לָכֶם עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַתְּסִבּוֹכוֹת שֶׁנִּסְתַּבַּכְתֶּם בָּהֶם, וְאַף פַּעַם אַל תֹּאמְרוּ נוֹאָשׁ לְחַיֵּיכֶם, כִּי כָּל מַצָּב שֶׁאָדָם נִקְלָע אֵלָיו, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לָצֵאת מִמֶּנּוּ, אִם רַק יִזְכֶּה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הַנָּכוֹן, שֶׁיָּכוֹל לְהוֹרוֹת לוֹ עֵצוֹת

נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וּלְהָאִיר בּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַשֵּׁר אֶת הָעִתִּים וְהַזְּמַנִּים הַקְּשִׁים שֶׁלּוֹ אֶל הָרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיְתָה לָאָדָם הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָז הָיָה יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר מְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן עִם אָבִיו, וּמֵאַחַר שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת כָּזוֹ, לָכֵן עָלָיו לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁכְּבָר זָכָה אֶל זֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְהוּא יַמְשִׁיךְ גַּם עָלָיו אֶת הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁגַּם זֶה הָאָדָם יַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, נְעִימוּת, זִיו חִיּוּת שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִרְאֶה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה גְּדוֹלָה בְּחַיָּיו, וְאָסוּר לְהִתְאַבֵּד, כִּי אֵין זֶה פִּתְרוֹן לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּבָא אֵלָיו וּמִתְיַעֵץ עִמּוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה, וְיִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

אַךְ עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי נִתְרַבּוּ עַכְשָׁו בָּעִתִּים הַלָּלוּ כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם עֵצוֹת בִּשְׁבִילְכֶם כְּלָל, וְהֵם רַק מַטְעִים אֶתְכֶם בְּכָל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, זֶה בְּכֹה וְזֶה בְּכֹה, הָעִקָּר לְהוֹצִיא מִכֶּם אֶת כַּסְפְּכֶם, כִּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ יֵשׁ כָּל מִינֵי טְפוּסֵי שַׁקְרָנִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לִשְׂמֹאלָם, וּמַטְעִים וּמְבַלְבְּלִים אֶת הָאֲנָשִׁים בְּבִלְבּוּלֵי הֶבֶל, כְּאִלּוּ נִכְנָס בָּהֶם שֵׁד וְרוּחַ, וּכְאִלּוּ יֵשׁ בָּהֶם עַיִן הָרַע, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת אֶת שְׁמָם, אוֹ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה לָאָדָם אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז מִשְׁתַּנִּים כָּל הַחַיִּים, כִּי אֵצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת יֵשׁ כָּל מִינֵי עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי תְּסִבּוֹכוֹת שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהֶם, אֲבָל עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, עַל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינָיו וּמֵעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה, לְשׁוֹטֵט וּלְבַקֵּשׁ וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיּוּכַל לְרַפְּאוֹתוֹ וּלְהַכְנִיס בּוֹ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וּלְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְעַל

זֶה צְרִיכִין לְשַׁבֵּר אֶת הַשֶּׁנָה, וְלָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וְלִבְכּוֹת וְלִצְעֹק מְאֹד עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁקָּשָׁה כִּפְלַיִם כְּחֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ (אֵיכָה רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ל״ט), עַד שֶׁיִּזְכֶּה גַּם עַתָּה לִמְצֹא אֶת הָרַבִּי וְהַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס בּוֹ יִרְאַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְמַלְּאוּ לוֹ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַצָּרוֹת וְיִתַּקֵּן הַכֹּל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ז׳); וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִהְיוֹת חֲזָקִים מְאֹד מְאֹד בְּדָבָר זֶה, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן קֹדֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּזְכּוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיָּכוֹל לְהָאִיר לָכֶם עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, עֵצוֹת וּדְרָכִים לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁנִּפַּלְתֶּם בָּהֶם, וְאִם עֲדַיִן לֹא תִּזְכּוּ לִמְצֹא אוֹתוֹ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּפָרְטִי פְּרָטִיּוּת, עַל־כָּל־פָּנִים תִּרְאוּ לְעַיֵּן בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהִנִּיחַ הַרְבֵּה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי פָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ הֵם בְּתוֹךְ סִפְרָיו שֶׁזָּכָה לְחַבֵּר (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצ״ב), וּבָזֶה שֶׁתִּתְחַפְּשׂוּ וּתְעַיְּנוּ הֵיטֵב בְּתוֹךְ סִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, גַּם שָׁם תִּזְכּוּ לִמְצֹא עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהַצִּיל אֶת נַפְשְׁכֶם, הָעִקָּר רְאוּ לְקַיֵּם אֶת דְּבָרָיו בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה,

וְאָז גַּם אַתֶּם תִּזְכּוּ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנִּפַּלְתֶּם אֲלָיו, וּבְרַדַּאי עַל־יְדֵי שֶׁתִּתְעַנְּנוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמִּתְחַדְּשִׁים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, תִּזְכּוּ לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְתָבוֹאוּ אֵלָיו, וְהוּא יוֹרֶה לָכֶם דֶּרֶךְ אֵיךְ לָצֵאת מֵהַתְּסִבֹּכֶת שֶׁנִּסְתַּבַּכְתֶּם בָּהּ, וְאֵין אַתֶּם צְרִיכִים לְהִתְאַבֵּד כְּלָל, וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, וְאָז תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא;

אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת אֶל כָּל זֶה!

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עִקַּר הַחָכְמָה הִיא אֵיךְ לְהִתְחַמֵּק מִכָּל מִינֵי קְשָׁיִים וּמִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַחָכְמָה, לֹא כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעִקַּר הַחַיּוּת שֶׁלָּהֶם הִיא כְּשֶׁהֵם מְמָרְרִים לְעַצְמָם אֶת הַחַיִּים, וּמִסְתַּבְּכִים בְּכָל פַּעַם בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי יֵאוּשׁ וּמְיָאֲשִׁים עַצְמָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם פֶּתַח לָצֵאת מֵהַסְּבוּכִים שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בָּהֶם, כִּי אִם לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי אֵין זֶה

שׁוּם פִּתְרוֹן לְהִתְאַבֵּד, כִּי מַה יִּהְיֶה אַחַר כָּךְ ? ! וַאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם נָפַל בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הוּא נִכְנָס בְּמָבוֹי סָתוּם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִמֶּנּוּ, אֲזַי כְּבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ מַה יִּהְיֶה אַחַר־כָּךְ, הָעִקָּר שֶׁיָּמוּת, כָּל זֶה הוּא הֶבֶל גָּדוֹל שֶׁבָּא מֵרֹב יֵאוּשׁ, כִּי חוֹשְׁבִים שֶׁאַחַר הַמָּוֶת נִגְמַר הַסִּפּוּר, וּבֶאֱמֶת רַק אָז מַתְחִיל עִם הָאָדָם מַה שֶּׁמַּתְחִיל, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַה שֶּׁמְּחַכֶּה לָהֶם אַחַר הַמִּיתָה, לֹא הָיוּ רוֹצִים כָּל־כָּךְ מַהֵר לָמוּת, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִכְנַס בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וְנִסְתַּבֵּךְ עִם כָּל מִינֵי טִפּוּסֵי אֲנָשִׁים, וְהָיוּ לוֹ אַהֲבוֹת נִכְזָבוֹת וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי יְרִידוֹת שֶׁרַק קוֹרוֹת לָאָדָם בַּחַיִּים, אִם עֲדַיִן חַי, הוּא יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, וְהוּא יָכוֹל עוֹד לְתָרֹם לָעוֹלָם וְלַחֶבְרָה כַּלָּה הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, אַךְ כֻּלָּם מְאַבְּדִים אֶת הַשָּׁעָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹפְלִים בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר מִכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתָּם ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְכֶם בֶּאֱמֶת בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב אַתֶּם

נִמְצָאִים עַכְשָׁו, וְאַף שֶׁמִּרֹב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת בַּבַּיִת וּבַחוּץ, הֵן בְּעִנְיַן שְׁלוֹם־בַּיִת וְהֵן בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָה וְהֵן בְּעִנְיְנֵי אַהֲבָה וְהֵן בְּעִנְיְנֵי חֶבְרָה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אִם רַק תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹקֵק אוֹתָן הֵיטֵב בְּלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ, בָּנָקֵל לוֹ לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְיָכוֹל לָצֵאת מִשָּׁם, וְלִהְיוֹת מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו, כִּי עִקַּר הַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהָעַקְמִמִיּוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁמִּרֹב הַסְּבּוּכִים שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהֶם בְּחַיָּיו, בָּא לִידֵי כְּפִירָה וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט שֶׁבִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא מָלֵא כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּבְכָל יוֹם יוֹצְאִים כָּל מִינֵי עִתּוֹנִים הַמְלֵאִים שְׁקוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְזִהוּם, וּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת — הָרַדְיוֹ וְהַטֶּלְוִיזְיָה, פּוֹלְטִים וְיוֹרְקִים כָּל מִינֵי זֶבֶל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת,

עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁרַק קוֹרֵא בְּאֵיזֶה עִתּוֹן, וְשׁוֹמֵעַ רַדְיוֹ וּמִסְתַּכֵּל בְּטֶלֶוִיזְיָה, רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ וּמֵבִין שָׁם רַק כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שְׁקוּץ, תִּעוּב, נְאוּף וְזֻהֲמָה, וְזֶה מַה שֶּׁמְּשַׁכֵּר אֶת לִבּוֹ וּמְעַקֵּם אֶת דַּעְתּוֹ, וּמַפִּיל אֶת רוּחוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ קְשָׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּא לִידֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כְּאִלּוּ לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ רֵיק מִתּוֹכֶן הַחַיִּים, עַד שֶׁנִּסְכָּם אֶצְלוֹ שֶׁהַטּוֹב בְּיוֹתֵר הוּא לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לְצָלָן, וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו, מֵאִיר גַּם עָלָיו הָאוֹר הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא הַזֶּה, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כָּל אָדָם מֵהַסְּבוּכִים שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהֶם, וְיָכוֹל לְהָאִיר גַּם בּוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהוֹצִיאוֹ מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מֵהַמָּבוֹי הַסָּתוּם שֶׁנָּפַל בּוֹ.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲפִלּוּ שֶׁנִּפַּלְתֶּם כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁנִּפַּלְתֶּם, וְנִשְׁלַכְתֶּם בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁלַכְתֶּם, וְעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְגַם עֲדַיִן עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, עַד שֶׁעוֹלֶה עַל לִבְּכֶם בְּכָל פַּעַם מַחֲשָׁבוֹת לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, רְאוּ לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר הוּא יַכְנִיס בָּכֶם הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, וְיגַלֶּה לָכֶם דְּרָכִים וּנְתִיבוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַסְּבוּכִים שֶׁנִּסְתַּבַּכְתֶּם, וְתִזְכּוּ לְלֵב אַמִּיץ וְחָזָק, לֹא לְהִתְפַּחֵד וְלֹא לִירֹא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת הַסְּבָּה שֶׁבָּאוֹת לָאָדָם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת הִיא, שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ מְתָחִים וּפְחָדִים מִזַּלְתּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַהוּא יַהֲרֹג אוֹתוֹ, כְּגוֹן: אֶחָד חַיָּב חוֹבוֹת, וְנִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים עַד שֶׁחוֹבוֹתָיו מַגִּיעִים לְרַבָּבוֹת, וּמְאַיְּמִים עָלָיו בְּמַעֲצָר וְכַדּוֹמֶה, וּמֵרֹב פַּחַד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, עַל־כֵּן נִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהַטּוֹב בְּיוֹתֵר הוּא לְהִתְאַבֵּד, אוֹ חַיָּל הַנִּמְצָא בַּצָּבָא, וְהַמְפַקֵּד מַשְׁפִּיל אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי הַשְׁפָּלוֹת וְצוֹעֵק עָלָיו, וּמְזַלְזֵל בּוֹ בְּכָל מִינֵי זִלְזוּלִים בִּפְנֵי אֲחֵרִים, וּמֵעִיק עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וּמַעֲנִישׁ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי עֳנָשִׁים, עַד שֶׁמֵּרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵרֹב הַהַשְׁפָּלוֹת, הוּא כְּבָר

אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל זֹאת, וְעַל־כֵּן נִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהָעֲצָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר בַּעֲבוּרוֹ הִיא לְהִתְאַבֵּד, וְכֵן כְּשֶׁנֶּאֱרַע בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ שֶׁאֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הִיא בּוֹגֶדֶת בּוֹ, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַהֲבָה נִכְזֶבֶת, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְרִירוּת מִילָדָיו, וְכָל־כָּךְ מָרִים לוֹ הַחַיִּים, עַד שֶׁמְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ, שֶׁאֵין עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִתְאַבֵּד, וְכָל זֶה בָּא לוֹ מִקַּטְנוּת הַדַּעַת, שֶׁרָחוֹק הוּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְנִכְבָּה מֵמֶּנּוּ הָאוֹר לְגַמְרֵי, כִּי מֵרֹב הַחֹשֶׁךְ וְהַשֶּׁקֶר הַמְסַבֵּב אֶת הָעוֹלָם, אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הָאוֹר כְּלָל, רַק נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, וְאָז עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע הוּא שׁוֹקֵל לְעַצְמוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם דֶּרֶךְ אַחֶרֶת אֵיךְ לְהִנָּצֵל אַחַת וּלְתָמִיד מֵהַצָּרוֹת וּמֵהַיִּסּוּרִים וּמֵהַסְּבוּכִים שֶׁהִסְתַּבְּכוּ בָּהֶם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְאַבֵּד, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְהַצַּדִּיק מַחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְלַמְּדוֹ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּלִבּוֹ עַזּוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְבַל יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַדְרַבָּה אֲפִלּוּ בְּתֹקֶף צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו,

שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַל יֵיאַשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּגֹדֶל חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁזָּכָה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בַּמַּדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר, הוּא זוֹכֶה לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים וְהַמֻּשְׁלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְצָרוֹתֵיהֶם, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהָאִיר בְּדַעְתּוֹ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, שֶׁיִּהְיוּ חֲזָקִים כָּל־כָּךְ בְּעַזּוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁלְּבַל יִתְפַּעֲלוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ אִם הֵם חַיָּבִים חוֹבוֹת עֲצוּמִים, וַאֲפִלּוּ אִם מְאַיְּמִים עֲלֵיהֶם בְּמַאֲסָר, אֵינָם מִתְפַּעֲלִים כְּלָל, רַק בָּאִים בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה בְּלִי שׁוּם פַּחַד, וְאוֹמְרִים: "אָנוּ מוּכָנִים לְהִתְפַּשֵּׁר וּלְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹבוֹת לְאַט לְאַט, כִּי אֵין לָנוּ עַכְשָׁו", וְאוֹמְרִים זֹאת בְּתֹקֶף וּבְעֹז, וְאָז אֵין לָהֶם מַה לִּירֹא וּמַה לִּפְחֹד כְּלָל, וְכֵן כְּשֶׁקּוֹרֶה מַשֶּׁהוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה צַעַר וְעֶגְמַת נֶפֶשׁ, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ שֶׁאֵין לוֹ שָׁלוֹם־בַּיִת, וְכָל בֵּיתוֹ נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ מֵרֹב צְעָקוֹת וּמְרִיבוֹת, וְהֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ צָרוֹת מִילָדָיו, שֶׁאֵינָם מְמַשְׁמְעִים וְעוֹשִׂים הַכֹּל כְּנֶגֶד רְצוֹנוֹ, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְהֵן שֶׁמָּר לוֹ מְאֹד מִבְּנֵי־אָדָם, אָסוּר לְפֹל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק צָרִיךְ לָקַחַת אֶת עַצְמוֹ

בְּיָדָיו, וְיֹאמַר: "מָה אִכְפַּת לִי מִכָּל הָעוֹלָם, אֲנִי אֵלֵךְ וְאֶבְרַח רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֶמְסֹר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה שֶּׁהוּא יִרְצֶה כֵּן יִהְיֶה"; וּבְכֵן מַה שֶּׁתַּכְנִיסוּ אֶת עַצְמְכֶם, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֶל יְדִיעָה זוֹ, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמָה אִכְפַּת לִי מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי בְּכָל הַחַיִּים שֶׁלִּי, אֲנִי מוֹסֵר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ שֶׁכָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַהִתְאַבְּדוּת הוּא רַק דִּמְיוֹן, שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה בֵּית מָנוֹס וּמִפְלָט, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הוּא שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אָדָם צָרִיךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא?! יוֹתֵר טוֹב בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ לְאַבֵּד עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ שֶׁיִּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, הַשְׁלָכוֹת וְקַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּכְבָר נִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, מַה בְּכָךְ, הָעִקָּר רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: "מֶה הָיִיתִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, הַהִתְגַּבְּרוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע הָיְתָה גְּדוֹלָה עָלַי מְאֹד מְאֹד", וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁתִּהְיוּ

רְגִילִים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם הֶאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִמְחַל לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְאַבֵּד מֵהַחַיִּים?! רְאוּ לְהִתְאַבֵּד מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִבְרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תֵּדְעוּ שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הָאֱמֶת — שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זּוֹ עֲלִיָּה וּמַה זּוֹ יְרִידָה, כִּי לִפְעָמִים כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא בְּאֵיזוֹ עֲלִיָּה, אָז הוּא בִּירִידָה, וְכֵן לְהֶפֶךְ, עַל־כֵּן הָעִקָּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְכֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכּוּ לְהִתְעַלּוֹת מַעֲלָה מַעֲלָה, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם; רְאוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַכְנִיס בְּלִבְּכֶם דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְהַסְבִּיר דָּבָר זֶה לָאָדָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, וְעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַשְׁלָכוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְסוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהָבִין דָּבָר זֶה, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹבֵל כָּל מַה שֶּׁבָּא עָלָיו וְשׁוֹתֵק, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז

רוֹאֶה שֶׁהַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם הֵם הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה, וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִפֹּה, אִם אֲנַחְנוּ כֵּן רוֹצִים וְאִם אֲנַחְנוּ לֹא רוֹצִים, הֲלֹא אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְאַבֵּד? ! יוֹתֵר טוֹב רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁכוּ עָלָיו עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִחְיֶה חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא טָעַם מִיָּמָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֶת הַלִּמּוּדִים הָאֵלֶּה, וְאַף שֶׁנִּדְמִים לוֹ לִדְבָרִים פְּשׁוּטִים, אַךְ בֶּאֱמֶת כָּל הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיִים בָּזֶה, כִּי הָאָדָם רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת וְהַשָּׂגוֹת, וְרוֹצֶה לִהְיוֹת עָשִׁיר, וְרוֹצֶה כָּל מִינֵי רְצוֹנוֹת, וּכְשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לוֹ, אָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הָאָדָם בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה בַּמְצִיאוּת, שֶׁאֵין לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, מֵאַחַר שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

וְדַע, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְכוּ׳, צְרִיכִים בְּהֶכְרֵחַ לַעֲבֹר בָּהֶם קֹדֶם שֶׁנִּכָּנָסִים בְּשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְכָל הַצַּדִּיקִים וְהַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים עָבְרוּ בְּכָל זֶה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח)

קוּנְטְרֵס

כַּפָּרַת עֲוֹונוֹת

בּוֹ יִבְאָר, אֵיךְ שֶׁיְּחַזֵּק כָּל אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיֵידַע, שֶׁכָּל צַעַר וְיִסּוּרִים בּוּשׁוֹת וְחֶרְפּוֹת וְכוּ׳, שֶׁרַק סוֹבֵל — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹת.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ אֶת מַעֲלַת הַבִּזְיוֹנוֹת, הַחֵרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין שֶׁאָדָם סוֹבֵל, אֲשֶׁר בָּזֶה הוּא זוֹכֶה שֶׁמְּכַפְּרִין עֲוֹונוֹתָיו, אָז הָיָה מְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה. כִּי בָּזֶה שֶׁמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין אֶת הָאָדָם — וְהוּא שׁוֹתֵק, בָּזֶה נִתְכַּפְּרִים כָּל עֲוֹונוֹתָיו.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכט)

קוּנְטְרֵס

כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת — הֵן מֵעַצְמְךָ וְכוּ׳, וְהֵן מֵאִשְׁתְּךָ וְכוּ׳, וְהֵן מִיַּלְדֶיךָ וְכוּ׳, וְהֵן מִשְּׁכֵנֶיךָ וְכוּ׳, וְהֵן מֵחֲבֵרֶיךָ וְכוּ׳, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת מַעֲלַת הַסּוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, מְרִירוּת וְכוּ׳ — לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכוּ׳, וְאֵיךְ שֶׁנִּגְרָמוֹת טוֹבוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת לְהָאָדָם, עַל־יְדֵי כָּל צַעַר וּמַכְאוֹב וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנִּתְכַּפְּרִים עֲוֹנוֹתָיו, אָז הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל כָּל צַעַר וְיִסּוּרִים וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִלְבּוּלִים,

שֶׁרַק עוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם; וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ הָאָדָם לְשִׂמְחַ עַד מְאֹד, כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו חֶרְפּוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁבְּנֵי אָדָם מְחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתוֹ, וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמָיו, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשָׁעֵר אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזֶּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְכוּ', כִּי יוֹצְאִים כְּרוּזִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: אַשְׁרֵי הַבֶּן הֶחָבִיב, שֶׁמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים חָפֵץ בּוֹ, עַד שֶׁמְּשַׁלֵּם לוֹ עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁחָטָא וּפָשַׁע בְּזֶה הָעוֹלָם וְכוּ', כִּי לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים מְאֹד מִתְחַשְּׁבִים עִם הָאָדָם הַסּוֹבֵל חֶרְפּוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, בּוּשׁוֹת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְסוֹבֵל הַכֹּל וְשׁוֹתֵק וְדוֹמֵם, וְאֵינוֹ מְקַטְרֵג, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ מַטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאָז אֵינוֹ זָז בַּיּוֹם הַזֶּה, עַד שֶׁנִּמְחָל לוֹ כָּל מַה שֶׁחָטָא בַּיּוֹם הַזֶּה.

עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה לְדֹם וְלִשְׁתֹּק לְכָל מְחָרְפֶיךָ וּמְבַזֶּיךָ נַפְשֶׁךָ, וְאַל תַּעֲנֶה לָהֶם שׁוּם דָּבָר, אַף שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד, וּבוֹעֲרוֹת פָּנֶיךָ מֵרֹב בּוּשָׁה וְחֶרְפָּה, וְנִשְׁבָּר לִבְּךָ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁרַק עוֹבְרִים עָלֶיךָ, תֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי! בְּנֵי הַיָּקָר! שֶׁבִּזְכוּת זֶה יִתְכַּפְּרוּ כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה לִי זֶה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת".

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּרְאֵה לְבַל תִּקְרָא תֵּגֶר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תֵּצֵא): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, לָמָּה? כִּי הַיִּסּוּרִים מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְעוֹרְרִים אֶת לִבּוֹ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, מִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ, רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ הִיא רַק לְטוֹבָתְךָ, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, אֲשֶׁר אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מִמַּה שֶּׁאַתָּה נִפְטָר עַל־יְדֵי הַסֵּבֶל וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל וְכוּ', וְאֵינְךָ מִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ

כְּלָל, רַק אַתָּה בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ אֶת כָּל לִבְּךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הָיִיתָ שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהָיִיתָ רוֹאֶה אֶת גֹּדֶל רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, הַמְרַחֵם עָלֶיךָ, כַּאֲשֶׁר יְרַחֵם הָאָב עַל הַבֵּן, אֲשֶׁר תִּכְלֶה וּמִיָּד שֶׁרַק עוֹשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן הוּא מַעֲנִישׁוֹ וְכוּ׳, שֶׁאָז נִקְרָא הָאָב — אָב רַחֲמָן וְכוּ׳, וְהַבֵּן הוּא כְּמוֹ בֵּן יָחִיד וְכוּ׳, שֶׁתָּמִיד שָׂמִים עֵינֵיהֶם עָלָיו, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד; לָכֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֵדַע, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַחֶרְפּוֹת וְהַבְּזָיוֹנוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לְךָ, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ — לְמַעַן כַּפָּרַת עֲוונוֹת, וְתִשְׂמַח מְאֹד עַל כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה כַּנֶּאֱמַר לְמַעְלָה.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְעַל־כֵּן בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת

עֲוונוֹתֶיךָ, וְעָלֶיךָ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֲלָיו יִתְבָּרַךְ מִתֹּקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא, פֶּרֶק י״ח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל צַעַר וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, כִּבְיָכוֹל אֲנִי עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: בְּצָרָתָם לוֹ צָר, הֵינוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ כָּל צַעַר וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבָזֶה שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁבְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ גַּם שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, בָּזֶה יַעֲזֹר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַחַר־כָּךְ לְשֶׁפַע גָּדוֹל עַד מְאֹד, כִּי כָּל עֲוונוֹתֶיךָ יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת, וְתִזְכֶּה שֶׁיִּמְחֹל לְךָ, עַל כָּל עֲוונוֹתֶיךָ שֶׁחָטָאתָ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס״ג.): כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, כּוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, הֵינוּ כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹפֵל לוֹ פַּרְנָסָתוֹ וְעוֹזֵר לוֹ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּתְקַבֵּל אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְתֵדַע שֶׁהוּא לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצֵא נָקִי, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע גָּדוֹל בָּזֶה וּבַבָּא.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהָרָעוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, אִם יִסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת עַל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית, יִרְאֶה שֶׁבְּוַדַּאי אֵינָם רָעוֹת כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי כָּל הַיִּסּוּרִים בָּאִים לְטוֹבָתוֹ, כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּכְדֵי לְמָרֵק עֲוונוֹתָיו, וּכְשֶׁתֵּדַע דָּבָר זֶה, אָז תָּבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי הַיִּסּוּרִים הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבְכָל הָרָעוֹת — אִם תִּסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית, אָז תָּבִין שֶׁכַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק לְטוֹבָתְךָ, וּמַה שֶּׁאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּכְאוֹבִים, הַקַּטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהַמְּרִירוּת, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁלּוֹקְחִים מִמְּךָ אֶת הַדַּעַת, כְּדֵי שֶׁתַּרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיְתָה לְךָ דַּעַת אֲמִתִּית — לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז הָיִיתָ מוֹשֵׁךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיִיתָ נִכְלָל בְּמָקוֹם שֶׁהָיִיתָ נִכְלָל וְכוּ', וְכוּ', וְהָיִיתָ מַרְגִּישׁ אֶת גֹּדֶל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּהַיִּסּוּרִים, וּבָזֶה תָּבִין דָּבָר נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מַה שֶּׁנִּטְבַּע בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כְּגוֹן כְּשֶׁחוֹתְכִין אֵיבָר, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי עוֹצֵם עֵינָיו בְּחֹזֶק, כִּי זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל דָּבָר

שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ, אֲזַי מְצַמְצֵם אֶת עֵינָיו, עַל־כֵּן נִטְבַּע בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם לַעֲצֹם עֵינָיו בִּשְׁעַת הַיִּסּוּרִים, כְּדֵי לִבְרֹחַ מֵהַיִּסּוּרִים וּלְבַטְּלָם, עַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת עַל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב, שֶׁאֶת זֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲצִימַת הָעֵינַיִם, כִּי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מְאֹד, כְּשֶׁרוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו צְרִיכִים לְצַמְצֵם אֶת עֵינָיו, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם אֵיזֶה צַעַר וּמַכְאוֹב, אָז הוּא עוֹצֵם אֶת עֵינָיו בְּחָזְקָה מְאֹד, כִּי אָז דַּיְקָא — מֵרֹב כְּאֵב, אֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲזַי כְּשֶׁזּוֹכֶה וְהוּא מִתְעוֹרֵר מִכְּאֵבוֹ וּמִצַּעֲרוֹ, אָז דַּיְקָא מַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז בְּכָל הַצָּרוֹת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס״ה).

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל כְּדֵי לְמָרֵק עֲוֹנוֹתֶיךָ, וּתְקַבֵּל אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה לְמַעַן **כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת**, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה שֶׁיְּכַפְּרוּ לְךָ כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבְּתֹקֶף הַצָּרוֹת

וְהַדַּחֲקוּת, וְהַמְּרִירוּת וְהַיְּסוּרִים וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אַתָּה יכוֹל לִמְצֹא הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת — אִם תְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, בְּסוֹד (תְּהִלִּים ד׳): בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי, הַיְנוּ שֶׁגַּם בְּתֹקֶף הַצָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, יְכוֹלִים לִמְצֹא הַרְחָבוֹת — אִם יִסְתַּכֵּל עַל זֶה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצ״ה). וְצָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ — שֶׁבְּתֹקֶף הַיְּסוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים, הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין, שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ, וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמְךָ כַּמַּיִם, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר, וְיֵשׁ לְךָ יְסוּרִים רַבִּים — הֵן מֵאִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, וְהֵן מִשְּׁכֵנֶיךָ וַחֲבֵרֶיךָ, וְהֵן מִכָּל הָעוֹלָם — שֶׁמּוֹצִיאִים שֵׁם רַע עָלֶיךָ, רְאֵה לִמְצֹא בְּתֹקֶף הַצָּרָה הַמָּרָה הַזֹּאת — הַרְחָבָה, כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק לְטוֹבָה, כְּדֵי לְמָרֵק עֲוונוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים שֶׁחָטָאתָ כָּל־כָּךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַלִּמּוּד שֶׁל מְצִיאַת הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, מַה שֶּׁמְּאֹד הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַל זֶה בְּיוֹתֵר, וּכְבָר אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ט׳): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס לָהּ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנָתַתָּ לִי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, הַיְנוּ כִּי זוֹ הָיְתָה דַּרְכּוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁבְּתוֹךְ מַה שֶּׁרַק עָבַר עָלָיו בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ — כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְכוּ׳, כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְכוּ׳, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁשָּׁפְכוּ אֶת דָּמָיו הַלְּצִים שֶׁבְּדוֹרוֹ, הוּא מָצָא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו.

וְעַל־כֵּן, רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הָרַע שֶׁיֵּשׁ בְּךָ — שֶׁאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּעֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, רַק הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּהַרְחָבָה וּבְלֵב רָחָב, וְלֹא תִּהְיֶה שָׁבוּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִהְיוּ לְךָ עוֹד כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֲחֵרִים תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֵר, רַק לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַהַפֵּךְ אֶת פָּנָיו מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מְרִירוּת

וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וְדִינִים, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים וְכוּ׳, מַחֲלֹקֶת וְקִטְרוּגִים וְכוּ׳, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר וְכוּ׳, כְּנֶגֶד זֶה אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לִבְרֹחַ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַהֲפֹךְ אֶת פָּנָיו מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִרְאוֹת יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה א׳): אֲבוֹתֵינוּ נִגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם מִתּוֹךְ צָרָה דַּיְקָא, וְכֵן אָמְרוּ (דְּבָרִים, רַבָּה, פֶּרֶק י״ד): אַף לֶעָתִיד לָבוֹא יִשְׂרָאֵל אֵינָן נִגְאָלִין, אֶלָּא מִתּוֹךְ צָרָה, וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כ׳): כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִם רְאִיתֶם שֶׁהַצָּרוֹת מְכַסּוֹת אֶתְכֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אַתֶּם נִגְאָלִין, כִּי מִתּוֹךְ צָרָה רְוָחָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ, עַיֵּן שָׁם, כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, דִּינִים וְקַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְכֻלָּם רוֹדְפִים אוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וְהוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יֵידַע שֶׁאָז דַּיְקָא יִרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, אִם רַק יַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי דַּיְקָא אָז בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הוּא נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּם

לְבָבוֹ, וְלֹא תִתְבַּלְבֵּל דַּעְתּוֹ, וְלֹא תִּפֹּל רוּחוֹ, כִּי דַּיְקָא בְּעֵת צָרָה הָאָדָם נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מֵרֹב הֶסְתֵּר פָּנִים, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אָז בְּקַטְנוּתוֹ וִירִידָתוֹ וּבְתוֹךְ צָרָתוֹ וְיִסּוּרָיו וּמְרִירוּתוֹ — אִם רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפַנֶּה אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִזֶּה הָעוֹלָם, וּמִסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא יִרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, שֶׁתִּתְגַּלֶּה לוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד, וְיָאִיר לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְיִפָּתְחוּ לוֹ כָּל שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, וְיִהְיֶה עַיִל בְּלֹא בָּר, הַיְנוּ שֶׁיִּכָּנֵס תָּמִיד בְּלֹא רְשׁוּת, כִּי אָדָם כָּזֶה אַחֲרֵי רְדִיפוֹת וְקַטְנוּת וְיִסּוּרִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין כָּאֵלּוּ, אִם הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, אָז דַּיְקָא זוֹכֶה שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ דָּבָר זֶה בְּמַתָּנָה — שֶׁיּוּכַל תָּמִיד לְהִכָּנֵס בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ בְּלִי רְשׁוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, רַק כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, תֵּכֶף־וּמִיָּד יִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר, שֶׁזֶּה בָּא לִי לְמַעַן כַּפָּרַת עֲוונוֹת.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת,

בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מִילָּדֶיךָ, זֶה בָּא לְךָ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַמְתָּ בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, צָרוֹת וּבְלִבּוּלִים מֵאִשְׁתְּךָ, זֶה בָּא לְךָ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַמְתָּ בְּדִבּוּרְךָ וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל רְדִיפוֹת וּמַחֲלֹקֶת וְקִטְרוּגִים מִבְּנֵי אָדָם הַשְּׁכֵנִים וְהַקְּרוֹבִים, שֶׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר וְכוּ׳, זֶה בָּא לְךָ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַמְתָּ בְּמַעֲשֶׂיךָ וְכוּ׳.

וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ קַטְנוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מְרִירוּת דִּמְרִירוּת וְכוּ׳ — מֵאִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ וּמִבְּנֵי אָדָם, עָלֶיךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל פְּגַם מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר, וּמַעֲשֶׂה, שֶׁפָּגַמְתָּ בָּהֶם, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהַלְאָה לִשְׁמֹר מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ וְדִבּוּרְךָ וּמַעֲשֶׂיךָ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל יִמְתַּק מִמְּךָ, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְחָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה רַק לְהֵיטִיב עִמְּךָ, וְעַל־כֵּן מְשַׁלֵּם לְךָ תֵּכֶף וּמִיָּד כְּמַעֲשֶׂיךָ, בְּאֹפֶן שֶׁתֵּדַע עַל מַה לָּשׁוּב; אִם יֵשׁ לְךָ יִסּוּרִים מִילָּדֶיךָ, וּמְמָרְרִים אֶת חַיֶּיךָ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָשׁוּב תֵּכֶף וּמִיָּד עַל פְּגַם הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁפָּגַמְתָּ בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּבְמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאִם יֵשׁ לְךָ יִסּוּרִים מֵאִשְׁתְּךָ שֶׁמְּצַעֶרֶת אוֹתְךָ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָשׁוּב תֵּכֶף וּמִיָּד עַל פְּגַם הַדִּבּוּר, שֶׁהִרְבֵּיתָ לְדַבֵּר עִמָּהּ

דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְנִבַּלְתָּ אֶת פִּיךָ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאִם יֵשׁ לְךָ יְסוּרִים מִבְּנֵי אָדָם, שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ, וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמְךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר, דְּבָרִים אֲשֶׁר אֵין בְּךָ וְכוּ', עָלֶיךָ לָשׁוּב תֵּכֶף וּמִיָּד עַל פְּגַם מַעֲשֶׂיךָ, שֶׁקִּלְקַלְתָּ וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים, אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

וּבָזֶה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל פְּגָמֶיךָ שֶׁפָּגַמְתָּ בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לְטוֹבָה כָּל הַבָּא עָלֶיךָ מֵהֶם, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְתִהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וְלֹא תֵּצֵא לָרִיב עִמָּהֶם כְּלָל, אָז דַּיְקָא יִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַדַּחֲקוּת וְהַמְרִירוּת, הַמְנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, שֶׁיֵּשׁ לְךָ מִילָדֶיךָ וּמֵאִשְׁתְּךָ וּמִבְּנֵי אָדָם, וְהַכֹּל כְּלֹא יִהְיֶה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְחֹל לְךָ.

הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְלֹא לָצֵאת לָרִיב עִם יְלָדֶיךָ, אוֹ עִם אִשְׁתְּךָ, אוֹ עִם בְּנֵי אָדָם, רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלֵידַע שֶׁכֹּל מַה שֶׁסּוֹבֵל מֵהֶם, הוּא בִּשְׁבִיל עֲוונוֹתָיו הַמְרֻבִּים, וּבָזֶה שֶׁשּׁוֹתֵק לָהֶם, וְרַק בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְוַדֶּה עַל כָּל מַעֲשָׂיו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בְּעַצְמָם שֶׁסּוֹבֵל,

יִהְיוּ לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְלֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא סַבְלָן, וּמַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְיוֹדֵעַ אֶת פְּגָמָיו וּמַעֲשָׂיו שֶׁקִּלְקֵל בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר, וּמַעֲשֶׂה, וְלֹא יוֹצֵא לָרִיב עִם שׁוּם בְּרִיָּה, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ וּמְצַעֲרִים אוֹתְךָ, וְשׁוֹפְכִים דָּמְךָ כַּמַּיִם, מִכָּל זֶה תֵּצֵאנָה לְךָ רַק טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבִפְרָטִיוּת אִם יַתְחִילוּ גַּם אוֹהֲבֶיךָ וְרֵעֶיךָ לְדַבֵּר עָלֶיךָ, תֵּצֵאנָה לְךָ מִזֶּה רַק טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וּכְעֵין שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן נ"ג): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שׂוֹנְאִים, וְאַחַר־כָּךְ קָם עָלָיו אִישׁ אֶחָד מֵרֵעָיו וַאֲנָשָׁיו גַּם הוּא לַחֲלֹק עָלָיו, הוּא סִימָן שֶׁבַּעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁלּוֹ יִהְיוּ נִכְשָׁלִים וְנוֹפְלִים, עַיֵּן שָׁם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁקָּמִים עָלָיו הַרְבֵּה מֵרֵעָיו וּמֵאֲנָשָׁיו, וְגַם הֵם מַתְחִילִים לַחֲלֹק עָלָיו, בְּוַדַּאי הוּא סִימָן מֻבְהָק שֶׁבַּעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁלּוֹ יִהְיוּ נִכְשָׁלִים, וְיִפְּלוּ בְּאֵין תְּקוּמָה, וְהוּא יִתְנַשֵּׂא עַד לְרֹאשׁ, וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, כִּי כָּל

מַה שֶּׁמְּשַׁבְּרִים וּמְבַטְּלִים וּמְדַכְּאִים אֶת הָאָדָם, וְהוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה וְכוּ׳, וְנִפְתָּחִים לְפָנָיו שַׁעֲרֵי הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל וְכוּ׳, וְזוֹכֶה לְהִכָּנֵס בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וּמַרְאִים לוֹ מַרְאוֹת וְחֶזְיונוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים עַד מְאֹד.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, וּמִכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ וְכוּ׳, וּמִכָּל הַחֲרוּפִים וְהַגְּדוּפִים שֶׁמְּחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתְךָ וְכוּ׳, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל נַפְשְׁךָ רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתְךָ, וּסְבֹל, סְבֹל! כָּל הַבָּא עָלֶיךָ מִבַּעֲלֵי בְּחִירָה, וְתֵדַע כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוונוֹת — לְכַפֵּר עֲוונוֹתֶיךָ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה כְּלִי שָׁלֵם לְקַבֵּל בּוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּתְסַפֵּר רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל צָרוֹתֶיךָ וְכוּ׳, תִּהְיֶה לְכָל שׁוֹנְאֶיךָ מַפָּלָה גְּדוֹלָה, וְכָל הָרַע שֶׁרָצוּ לִרְאוֹת בְּךָ יִפֹּל עַל רֹאשָׁם, וְאַתָּה תֵּצֵא נָקִי וְכוּ׳, כִּי כָּל עֲוונוֹתֶיךָ יְכֻפְּרוּ, וְתִתְעַלֶּה וְתִתְנַשֵּׂא עַד מְאֹד.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל צַעַר וְעָגְמַת

נֶפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, אִם יֵּשׁ לוֹ רַק קְצָת שֶׂכֶל וָדַעַת וְכוּ', אָז יֵדַע כִּי הַכֹּל הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, שֶׁמְּסַבְּבִים עִמּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁיְּסַבֵּל אֶת הַצַּעַר וְאֶת הַמַּכְאוֹב הַזֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו וְכוּ', הַכֹּל כְּדֵי לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתָיו הַמְּרֻבִּים.

כִּי בֶּאֱמֶת כְּפִי גֹּדֶל הָעָנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ עַל כָּל חֵטְא וְעָוֹן וָפֶשַׁע בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, קָשֶׁה לְתָאֵר אִם אֶפְשָׁר פַּעַם לְנַקּוֹת וְכוּ', וּבָזֶה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם מְרִירוּת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בּוּשׁוֹת וְחֶרְפּוֹת, חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת וְכוּ' וְכוּ', אִם רַק נוֹתֵן אֶת עֵינָיו וְדַעְתּוֹ לְכָל זֶה, וּמְקַבֵּל אֶת הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, אָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִמָּחֲלוּ עֲוֹנוֹתָיו.

וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַסּוֹבֵל מְרִירוּת דִּמְרִירוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׁפִיכוּת דָּמִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְכוּ' וְכוּ', אָז הָיִיתָ שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל זֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עָלֶיךָ, וְשָׁלַח לְךָ מַתָּנָה — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְכוּ' וְכוּ', הֵן אֱמֶת שֶׁמֹּרֶב צָרוֹתֶיךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ וְכוּ', וּמֹרֶב בִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ וְכוּ', וּמֹרֶב עָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, עַד שֶׁכִּמְעַט וְתִתְפּוֹצֵץ מֹרֶב צַעַר, קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהָבִין אֶת זֶה, עִם כָּל זֹאת עָלַי לְהוֹדִיעַ

לְךָ, שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר בְּדַעְתְּךָ וְכוּ׳, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר זֹאת לֹא בִּכְתָב וְלֹא בַּפֶּה, מַה הָאָדָם מַמְתִּיק מִנְּשָׁמָתוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, עַל־יְדֵי כָּל צַעַר וּמַכְאוֹב וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי כָּל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְכוּ׳, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְאִם הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל זֶה וְכוּ׳.

עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תֹּאמַר לְעַצְמְךָ — זֶה בָּא לִי לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יְכֻפְּרוּ עֲוונוֹתֶיךָ.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת וְהַמְּרִירוּת, שֶׁרַק עוֹבְרִים עָלֶיךָ, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית וְכוּ׳, וְאַף שֶׁמֵּרֹב עָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ׳, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַשִּׂיג דָּבָר זֶה, וְאַתָּה שָׁבוּר בְּתַכְלִית הַשִּׁבְרָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב הָאָדָם שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת

נֶפֶשׁ, וּבִפְרָטִיוּת אִם הוּא זוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ קוֹרֵא תֹּגֶר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

כִּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, כְּדֵי לְכַפֵּר עֲוונוֹתָיו, וּכְדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי וְכוּ', וּמַה גַּם מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, אָז זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ בְּזֶה הָעוֹלָם — שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, אַךְ הָעִקָּר מַה שֶּׁאָדָם מֵנִּח בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְכוּ', שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אָז בְּנָקֵל לוֹ לִפֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בְּקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְעַקֵּם לְבָבוֹ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֲזַי הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ וְכוּ', וְשֶׁלֹּא תִּתְרַחֵק דַּעְתּוֹ אָז מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אִם הוּא זוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּתוֹךְ יִסּוּרָיו וּמַכְאוֹבָיו, וּבְתוֹךְ בִּלְבּוּלָיו וְעָגְמַת נַפְשׁוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת — מֵאִשְׁתּוֹ וּמִילָדָיו וּמִשְׁכֶּנָיו וּמִבְּנֵי אָדָם וְכוּ' וְכוּ', גַּם שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְגַם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְנַסֶּה אוֹתוֹ — לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ וּמַכְאוֹבָיו וְכוּ', וְדַיְקָא אָז — אִם יֵשׁ לוֹ רַק קְצָת שֵׂכֶל, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר

וְנִדְכָּא, וְשׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לוֹ וְכוּ׳, דַּיְקָא אָז הוּא יַחֲזִיק מַעֲמָד וְיִזְכֶּה לְכַפָּרַת עֲוונוֹת — שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל עֲוונוֹתָיו, וְיִזְכֶּה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ לְהִכָּנֵס בְּעַלְמָא דְּאָתֵי וְכוּ׳, הַיְנוּ שֶׁיִּפָּתַח לוֹ מָחוֹ בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיַּשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, יָאִיר לוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד כַּאֲשֶׁר יָאִיר וְכוּ׳.

כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְקַבֵּל אֶת כָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו וְעָגְמַת נַפְשׁוֹ וְכוּ׳, בְּאַהֲבָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְזוֹכֶה שֶׁמִּתְקַשֶּׁרֶת נַפְשׁוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וּמְשַׁלְּמִים לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי וְכוּ׳, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁיִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא עַל־יְדֵי שֶׁסָּבַל בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִלְבּוּלִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְכוּ׳, וּמְרִירוּת מְבִית וּמִבַּחוּץ, עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ׳.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק הַחֲזֵק מַעֲמָד, הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ מְאֹד מְאֹד לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּמַצָּב כָּזֶה, אַחֲרֵי שֶׁמְּמָרְרִים אֶת חַיֶּיךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר, וּמְעַקְּמִים אֶת דַּעְתְּךָ

וְלִבְּךָ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְרוֹצִים לְהַשְׁלִיךְ אוֹתְךָ בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם כָּל־כָּךְ קְצָרִים — הִנֵּה הוּא פֹּה וְהִנֵּה הוּא שָׁם וְכוּ׳, עַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תִּקְרָא תַּגָּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק בּוֹא תָּבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִבְכֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ, וּתְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וַאֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל עֲוונוֹתֶיךָ, וּמֵחֲמַת שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמְךָ, וְלֵידַע שֶׁאַתָּה מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים מִכַּף רַגְלְךָ עַד קָדְקֹד רֹאשְׁךָ וְכוּ׳, וְאֵין לְךָ אֵיבָר שֶׁלֹּא נִפְגַּם בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְכוּ׳, וְאַתָּה מְלֻכְלָךְ מְאֹד מְאֹד וְכוּ׳, וּמַלְבּוּשְׁךָ מָלֵא כְּתָמִים וְכוּ׳, עַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְךָ לְסִבֵּל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה — מֵעָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, חֵרוּפִים וְגִדּוּפִים וּמַחֲלֹקֶת וְכוּ׳, וְאִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתֵדַע שֶׁבָּזֶה תִּזְכֶּה לִרְחֹץ אֶת נִשְׁמָתְךָ וּלְכַבְּסָהּ מִכָּל מִינֵי כְּתָמִים, וְתַשְׁלִים וְתִתַּקֵּן אֶת כָּל אֵיבָרֶיךָ וְכוּ׳ וְכוּ׳, תִּזְכֶּה לְכַפָּרַת עֲוונוֹת בְּאֹפֶן נַעֲלֶה וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד, וּבִלְבַד, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתַּחֲזִיק

מַעֲמָד, וְאָז סוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, וְתִרְאֶה יְשׁוּעוֹת מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — מְרִירוּת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, קַטְנוּת וִירִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת וְכוּ׳, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְשׁוֹלֵחַ לְהָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, כַּמּוּבָא הַרְבֵּה בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים אָתֵי לוֹן מַרְעִין בִּישִׁין, וּמִתַּבְּרָא לְהוֹן בְּתִבְיָרָא בָּתַר תִּבְיָרָא, כְּדֵי לְזַכָּאָה לְהוֹן בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, וּכְדֵי לְנַקָּאָה מִנְּהוֹן כָּל מִינֵי זֻהֲמָא, וְאֵלּוּ נִקְרִין יִסּוּרִים מֵאַהֲבָה וְכוּ׳ וְכוּ׳ (זֹהַר־הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי רמ״ד:), וְכֵן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים עַל צַדִּיקָא בִּרְחִימָא שְׁלֵמָא, לְקָרְבָא לֵיהּ לְגַבֵּיהּ, וְלָכֵן נִכְתָּת גּוּפֵיהּ בְּיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, כְּדֵי לְשַׁלְטָאָה בֵּיהּ נִשְׁמָתָא וְכוּ׳, (שָׁם, פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב ק״פ:) אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹבֵר אֶת הַגּוּף שֶׁל הַצַּדִּיק בְּיִסּוּרִים קָשִׁים וְכוּ׳, וְסוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיָּאִיר בֵּיהּ נִשְׁמָתֵיהּ, כִּי בָּזֶה שֶׁהַצַּדִּיק נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁיָּאִיר וְיִתְגַּלֶּה בֵּיהּ נִשְׁמָתֵיהּ

עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וְכֵן (שָׁם קפ״א.): קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד לֵיהּ לְזַכָּאָה לְסִבֵּל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים בְּהַאי עָלְמָא, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁהַצַּדִּיק יִסְבֹּל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים בְּזֶה הָעוֹלָם, בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְנַקֶּה, וְיִזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְיִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל צַעַר וּמַכְאוֹב שֶׁמַּרְגִּישׁ הַצַּדִּיק בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל **לְכַפָּרַת עֲוונוֹת**, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הוּא (שָׁם, פָּרָשַׁת אַחֲרֵי נ״ז:): כָּל בַּר נָשׁ דְּיִסּוּרִים אָתְיִן לֵיהּ כַּפָּרָה הוּא לֵיהּ בְּגִין דְּיִתְכַּפֵּר לֵיהּ וְכוּ׳, הַיְנוּ כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁהַכֹּל כְּדֵי לְכַפֵּר עַל עֲוונוֹתָיו הַמְּרֻבִּים, כִּי הַיִּסּוּרִים בָּאִים **לְכַפָּרַת עֲוונוֹת** וְכוּ׳, וְכֵן (שָׁם, פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב קע״ט:): כַּמָּה בִּישִׁין סַבְלִי צַדִּיקַיָּא בְּהַאי עָלְמָא, בִּישִׁין עַל בִּישִׁין, כְּאֵבִין עַל כְּאֵבִין, בְּגִין דְּיִזְכֶּה לֵיהּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי, יַעֲקֹב כַּמָּה סָבַל בִּישִׁין עַל בִּישִׁין תְּדִיר, לֹא שָׁלַוְתִּי בְּבֵיתָא דְּלָבָן, וְלֹא יְכִילְנָא לְאִשְׁתְּזָבָא מִנֵּיהּ, וְלֹא שָׁקַטְתִּי מֵעֵשָׂו מֵהַהוּא צַעֲרָא דְּצִעֵר לִי הַהוּא מְמָנָא דְּיִלֵּיהּ וְכוּ׳, וּלְבָתַר דְּחִילוּ דְּעֵשָׂו, וְלֹא נַחְתִּי מִן דִּינָה וּמִן שֶׁכֶם, וַיָּבֹא רֹגֶז דָּא רוּגְזָא וְעַרְבוּבְיָא דְּיוֹסֵף דְּאִיהוּ קַשְׁיָא מִכּוּלְהוּ וְכוּ׳, שֶׁיַּעֲקֹב סָבַל מַה שֶּׁסָּבַל בְּבֵיתוֹ שֶׁל לָבָן, וּמֵאָחִיו עֵשָׂו, וּמִבִּתּוֹ דִּינָה, וְצַעֲרוֹ שֶׁל בָּנוֹ יוֹסֵף

וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְהַכֹּל כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ הַסִּטְרָא אָחֳרָא וְכוּ׳.

עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֶל אֵילּוּ טוֹבוֹת וְאֶל אֵילּוּ חֲסָדִים אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת — אִם אַתָּה רַק תִּבְרַח אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, וְשׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ.

הֵן אֱמֶת שֶׁמֵּרֹב מַכְאוֹבִים וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים נִדְמֶה לְךָ שֶׁכְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, אֲבָל עָלֶיךָ לִזְכֹּר תֵּכֶף אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ, שֶׁאִם הָאָדָם זוֹכֶה לִסְבֹּל צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָע הַחֹמֶר אֶצְלוֹ, וְנִתְגַּדֵּל הַצּוּרָה, כַּמּוּבָא (בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת שְׁלַח קס״ח.): אָעָא דְּלָא סָלִיק בֵּיהּ נוּרָא מְבַטְּשִׁין לֵיהּ גּוּפָא דְּלָא סָלִיק בֵּיהּ נְהוֹרָא דְּנִשְׁמָתָא מְבַטְּשִׁין לֵיהּ — כְּשֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בּוֹ נִשְׁמָתוֹ, אָז מְשַׁבְּרִין וּמְבַטְּלִין אֶת גּוּפוֹ, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר בֵּיהּ נִשְׁמָתוֹ, וְעַל־כֵּן מֵהַצָּרָה נִתְהַפֵּךְ וְנִכְנָע הַגּוּף וּמְאִירָה הַצּוּרָה. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל לְפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְגֹדֶל עֲבוֹדָתוֹ, הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — יֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִבָּנָיו וּמֵאָבִיו וּמִשָּׁכֵן, וְיֵשׁ שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּבוֹהָה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִשְּׁכֵנִים רְחוֹקִים, וְיֵשׁ שֶׁהוּא עוֹד יוֹתֵר גָּדוֹל, שֶׁיֵּשׁ לוֹ

יְסוּרִים מִכָּל הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִים הוּא סוֹבֵל אֶת כֻּלָּם עָלָיו, וְהֵם מְצֵרִים וּמַזִּיקִים לְהַגּוּף, וּכְשֶׁנִּכְתָּת הַגּוּף עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מְאִירָה וּמִתְגַּדֶּלֶת הַנֶּפֶשׁ, כִּי בְּהִכָּנַע הַחֹמֶר, תִּגְדַּל הַצּוּרָה וְכוּ׳, (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ק״ע).

וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בָּזֶה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאַתָּה סוֹבֵל בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, אַל יֵרַע לִבְּךָ כְּלָל, וְאַל תֶּחֱלֹשׁ דַּעְתְּךָ כְּלָל, כִּי הַכֹּל טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאִם תֵּדַע דָּבָר זֶה, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר הַתּוֹעֶלֶת שֶׁתֵּצֵא לְךָ מִזֶּה.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר לִפְעָמִים מִתְגַּבְּרִים הַיִּסּוּרִים עַל הָאָדָם פַּעַם אַחַר פַּעַם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, כִּי מֵרֹב הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים נֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ, וְנוֹפֵל לְקַטְנוּת גְּדוֹלָה וְכוּ׳, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית וְהַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְכֵן הוּא בְּכָל הָעִנְיָנִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם — מְנִיעוֹת

וּבִלְבוּלִים, דִּינִים וּמַכְאוֹבִין, וְהוּא שָׁרוּי בִּסְפֵקוֹת גְּדוֹלִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׁית עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר יְסוֹד הָאָדָם, עִם כָּל זֹאת הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, הַיְנוּ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ אֶחָד, כֻּלּוֹ חֶסֶד, כֻּלּוֹ רַחֲמִים, וְהַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְאַף כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית, וְיוֹדֵעַ כְּבָר שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, עִם כָּל זֹאת מָצִינוּ הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם, שֶׁגַּם אַחַר יְדִיעוֹת אֵלּוּ נָפְלוּ אֶל בּוֹר טִיט הַיָּוֵן, וְנִתְרַחֲקוּ עַל־יְדֵי־זֶה אַחַר־כָּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל אִיּוֹב, שֶׁקִּבֵּל הַיִּסּוּרִים בְּאַהֲבָה וּלְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְאָמַר: יְהִי שֵׁם הַשֵּׁם מְבֹרָךְ, אֲבָל אַחַר כָּךְ הִתְגָּרָה בּוֹ הַבַּעַל דָּבָר כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁהִטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, עַל־יְדֵי רִבּוּי הַיִּסּוּרִים וְהַמַּכְאוֹבִים וְהַדִּינִים שֶׁסָּבְבוּ אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, דִּינִים וְקַטְנוּת, וְאַתָּה נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה לֹא לִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה, שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְלָכֵן דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר,

רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְחִדּוּשֵׁי תוֹרָה — לְהַמְשִׁיךְ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ בִּשְׁבִיל **כַּפָּרַת עֲוונוֹת**, בָּזֶה נִכְלָל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלָל, וּכְשֶׁחוֹזֵר, אֲזַי מַמְשִׁיךְ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה רַבִּים שֶׁהֵם הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה וּגְבוֹהָה עַד מְאֹד מְאֹד.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֶחָד מַמְשִׁיךְ הַרְבֵּה חִדּוּשֵׁי תוֹרָה וְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא סוֹבֵל חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין עַד מְאֹד, וְשׁוֹפְכִין אֶת דָּמָיו כַּמַּיִם, וְהוּא מְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה — לְ**כַפָּרַת עֲוונוֹת**, וְעַל־כֵּן הוּא זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, כִּי הוּא נִכְלָל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלָל.

וּבֶאֱמֶת מִכָּל מִינֵי יִסּוּרִים, הָאָדָם יָכוֹל לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ, וְלֵידַע, שֶׁהַכֹּל לְ**כַפָּרַת עֲוונוֹת**, אֲבָל יִסּוּרִים וְדִינִים וּמַכְאוֹבִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים מִבְּנֵי אָדָם, זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְקַבֵּל יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאֶחָד קָרוֹב אֵלֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה, וּלְבַסּוֹף יוֹצֵא נֶגְדְּךָ וּבוֹעֵט בְּךָ בְּחֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְקַבֵּל יוֹתֵר מֵהַכֹּל,

כִּי מַה שֶּׁעוֹבֵר מִבַּעַל בְּחִירָה זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְקַבֵּל יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר בְּנֵי אָדָם הֵם מוֹנְעִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מֵהַיֵּצֶר הָרַע, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע אֵין לוֹ כֹּחוֹת רַק כְּפִי שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לְקַבֵּל, אֲבָל יִסּוּרִים, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים הַבָּאִים מִבְּנֵי אָדָם, זֶה כְּבָר כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְקַבֵּל.

עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר ! כְּשֶׁתְּקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ מִבְּנֵי אָדָם בְּשִׂמְחָה, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה בִּשְׁבִיל **כַּפָּרַת עֲוֹונוֹת**, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָבוֹא אֶל גְּלוּיִים כָּאֵלּוּ בְּהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וּלְהַמְשִׁיכָם בָּעוֹלָם, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה לָרַבִּים, וּלְכָל הַקָּמִים עָלֶיךָ — יִתְהַפֵּךְ הָרַע עַל רֹאשָׁם, וְתִהְיֶה לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה.

עַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר ! כִּי סוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, וְתִזְכֶּה לִגְלוּיִים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, הָעִקָּר הַחֲזֵק מַעֲמָד, וְאַל תִּשְׁבֹּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר ! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת — בּוּשׁוֹת וְחֶרְפּוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בִּכְלָלִיוּת וּבִפְרָטִיוּת, כִּי הַכֹּל הוּא רַק לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִסְבֹּל בִּזְיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בִּכְלָלִיוּת וּבִפְרָטִיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, אָז הָיִיתָ שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל חֶלְקְךָ שֶׁאַתָּה סוֹבֵל אֶת כָּל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ, וּבִפְרָטִיוּת כְּשֶׁהַבִּזְיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים בָּאִים מִידִידֶיךָ וּקְרוֹבֶיךָ וּמִשְׁפַּחְתְּךָ וְתַלְמִידֶיךָ, שֶׁאָז בְּוַדַּאי הַבִּזְיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים מְאֹד כּוֹאֲבִים לְךָ, וּכְשֶׁבָּאִים הַבִּזְיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים מִמָּקוֹם קָרוֹב, אָז זֶה מְאֹד מְצַעֵר וּמַחֲלִישׁ אֶת הַדַּעַת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁדַּיְקָא אָז כְּשֶׁאַתָּה סוֹבֵל בִּזְיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים, וּבִפְרָטִיוּת מִתַּלְמִידֶיךָ וּמֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֶיךָ, שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְךָ לְאַנְשֵׁי רִיבֶיךָ, וּכְשֶׁתַּחֲזִיק מַעֲמָד, דַּיְקָא אָז תִּזְכֶּה לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֶל הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לָדַעַת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת בִּכְלָלִיוּת וּבִפְרָטִיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, שֶׁאִם תְּקַבֵּל הַכֹּל בְּשִׂמְחָה תֵּצֵא נָקִי מִזֶּה

הָעוֹלָם, וְתִהְיֶה צֵאתְךָ מֵהָעוֹלָם בְּלֹא חֵטְא בְּדִיּוּק כְּמוֹ בִּיאָתְךָ אֶל זֶה הָעוֹלָם בְּלֹא חֵטְא

אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִסְבֹּל חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים וּבְיוֹתֵר מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמוֹ וְתַלְמִידָיו, שֶׁאָז רַב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן מְחַכֶּה לוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְלֵידַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמּוֹ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית, וְעַל־כֵּן אַל תְּבַלְבֵּל אֶת עַצְמְךָ מִשּׁוּם צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים הַבָּאִים עָלֶיךָ, וּמִשּׁוּם בּוּשׁוֹת וְחֶרְפּוֹת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, הֵן מִבַּחוּץ וְהֵן מִבֵּיתְךָ, כִּי הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְאִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא תִּבְעַט בַּיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ, אָז יִמְחַל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

זְכֹר, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֶת גֹּדֶל הַבִּזָּיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים, חֻרּופִין וְגִדּופִין, שֶׁסָּבְלוּ כְּבָר הַצַּדִּיקִים בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁשָּׁפְכוּ דָּמָם כַּמַּיִם בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וּבְמִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלּוּ בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְכֵן הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, סָבְלוּ קַטְנוּת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, יִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים וּמַחֲלֹקֶת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְסָבְלוּ הַכֹּל בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עָלוּ וְנִתְעַלּוּ בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְזָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְסַבֵּל אֶת כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וְאַל תִּבְעַט בַּיִּסּוּרִים וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא — שֶׁתִּזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

סְלִיחָה וּמְחִילָה

יְגַלֶּה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל אֶת גֹּדֶל הַמַּעֲלָה שֶׁל הָאָדָם הַזּוֹכֶה
לִסְבֹּל חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת,
וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל לוֹ עַל כָּל הֶעָבֵר שֶׁלּוֹ,
וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִסְבֹּל אֶת אֵלּוּ הַחֵרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין
וּמְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה, וְאָז יִמָּשֵׁךְ עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו בְּאַהֲבָה, וְלֹא יִקְרָא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם קוֹרֵא תִּגָּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת, וּלְהֶפּוּךְ כְּשֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקל)

קוּנְטְרֵס

סְלִיחָה וּמְחִילָה

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו; אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֵילוּ מַשְׁחִיתִים וְאֵילוּ מַזִּיקִים נִבְרָאִים עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן, הֱיִיתֶם נִבְהָלִים מֵרֹב פַּחַד, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, הָעֲגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים שֶׁחָטָא יָמִים וְשָׁנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי חֵטְא אֶחָד בּוֹרֵא אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים, אֲשֶׁר מְסַבְּבִים אוֹתוֹ כְּחַיְדַקִּים, וְהֵם הַמְצַעֲרִים וּמְעִיקִים לוֹ, וּמֵהֶם הוּא סוֹבֵל כָּל מִינֵי עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַחֲלֹקֶת בַּבַּיִת, וְהוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל וְאֵינוֹ מֵיֵשֵׁב כְּלָל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהֵרָגַע אֲפִלּוּ רֶגַע, וְנַעֲשָׂה

עַצְבָּנִי מְאֹד. וְהַכֹּל נַעֲשָׂה אֲפִלּוּ מֵחֵטְא אֶחָד שֶׁחָטָא וּפָגַם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁחָטָא פַּעֲמַיִם, וּמִכָּל וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁחָטָא מֵאָה פְּעָמִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁחָטָא אַלְפֵי פְּעָמִים, כַּאֲשֶׁר מָצוּי עַכְשָׁו, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעָבְרוּ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בָּרְאוּ מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים לְמִלְיוֹנִים וְהֵם מְסַבְּבִים אוֹתָם כְּחַיְדַקִּים קְטַנִּים, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו.): אִלְמָלֵי נִתְּנָה רְשׁוּת לָעַיִן לִרְאוֹת, אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמֹד מִפְּנֵי הַמַּזִּיקִין וְכוּ׳, כָּל חַד וְחַד מִינָן אַלְפָא מִשְּׂמֹאלֵיהּ וְרִבְבְתָא מִימִינֵיהּ וְכוּ׳ [כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ אֶלֶף (מַזִּיקִים) מִשְּׂמֹאלוֹ, וַעֲשָׂרָה אֲלָפִים מִימִינוֹ], עַיֵּן שָׁם; וּמֵהֶם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, וְכִמְעַט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן זֹאת, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵרֹב רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁמְּרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו הַקְּדִים רְפוּאָה לַמַּכָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ כָּל עַוֹונוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, וּמְסַבֵּב עִמּוֹ סִבּוּבִים שֶׁיָּקוּמוּ עָלָיו רְשָׁעִים אֲרוּרִים וְיַחֲרְפוּ וִיבַזּוּ אוֹתוֹ כְּאַחַד הָרֵיקִים, וִידַבְּרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וְיִצְעֲרוּ וְיָעִיקוּ לוֹ, וְעַל־יְדֵי הַבּוּשָׁה הַזּוֹ שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ וּמַתְחִיל לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, שֶׁבְּוַדַּאי כָּל אֵלֶּה הַבְּזָיוֹנוֹת, הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִים שֶׁסּוֹבֵל

מֵאִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי, הַכֹּל מֵחֲמַת עֲוונוֹתָיו הַמְרֻבִּים, כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וּמַתְחִיל לְהִתְבַּיֵּשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו. לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדְעוּ כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַבְּזָיונוֹת, הַחֵרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים, שֶׁמְּחָרְפִים וּמְבַזִּים וּמְצַעֲרִים אֶתְכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה יְתַכַּפְּרוּ לָכֶם כָּל עֲוונוֹתֵיכֶם, וְלָכֵן אַל תִּצְטַעֲרוּ כְּלָל, אֶלָּא תְּקַבְּלוּ בְּאַהֲבָה אֶת כָּל הַבָּא עֲלֵיכֶם, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכֻלָּם שְׁלוּחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן וְיִמְחֲלוּ לָכֶם כָּל עֲוונוֹתֵיכֶם, וְלָכֵן אַל תִּצְטַעֲרוּ כְּלָל אִם עוֹמְדִים עֲלֵיכֶם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וּמְצַעֲרִים וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אֶתְכֶם, כִּי הַכֹּל לְטוֹבַתְכֶם הַנִּצְחִית, כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֶתְכֶם עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא תִּצְטָרְכוּ לַעֲבֹר זְכוּכִים אַחַר הַמִּיתָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ שָׁם עַל לִבּוֹ כְּלָל פִּטְפּוּטֵי הַבְּלִים שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתַכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת אֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתִּדְעוּ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּפָּטְרוּ מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, שֶׁסּוֹבְלִים מִבַּעֲלֵי בְּחִירָה, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אָז כְּבָר נִגְאָלִים מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וּמְקַבְּלִים אֶת הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹת, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר נִשְׁמַת הָאָדָם יָרְדָה אֶל זֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הָעָב וְהַגַּס. וְזֶה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּשְׁמָה אֲשֶׁר הִיא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל מַמָּשׁ, יוֹרֶדֶת מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים מֵעוֹלַם הָאֲצִילוּת עַד הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחוֹמְרִי הַזֶּה, וְעוֹשָׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָא כָּאן בַּתַּחְתּוֹנִים, זֶה עִקַּר הַנַּחַת רוּחַ וְהַשַּׁעֲשׁוּעַ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אַךְ הָאָדָם מִצַּד חֶסְרוֹן יְדִיעָתוֹ וּמִצַּד קְשִׁי הַנִּסְיוֹנוֹת וְתַבְעֶרֶת הַיֵּצֶר, נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וּמַכְתִּים אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּכָל מִינֵי כְּתָמִים, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לַחֲזֹר אֶל מְקוֹר מַחֲצַבְתּוֹ, שֶׁהוּא לִהְיוֹת

דָּבוּק בִּדְבֵקוּת אֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְחָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה מְאֹד בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֻּלָּן תִּזְכֵּינָה לְהֵעָשׂוֹת כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם מָלֵא כְּתָמִים וּפְגָמִים, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי; לָזֹאת הוּא צָרִיךְ לִשְׁטֹף וְלִרְחֹץ אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, עַד שֶׁיּוּרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַכְּתָמִים וְהַחֲלֵדָה שֶׁעָלוּ עַל נִשְׁמָתוֹ. וּמָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּדֵי לְכַבְּסוֹ, לְרַחֲצוֹ וּלְשָׁטְפוֹ? מֵקִים עָלָיו רְשָׁעִים אֲרוּרִים, נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, הַמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וּמוֹצִיאִים עָלָיו שֵׁם רַע, וְנוֹשְׁכִים אוֹתוֹ בְּאֶרֶס פִּיהֶם, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וְשׁוֹבְרִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּדֵי לְזַכֵּךְ אוֹתוֹ מִכָּל הַכְּתָמִים וְהַחֲלֵדָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק לְכָל מְצַעֲרֵי וּמְבַזֵּי נַפְשׁוֹ, וִיקַבֵּל אֶת הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹת, אָז דַּיְקָא תֵּעָשֶׂה נִשְׁמָתוֹ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הָאָרַת הַשְׁכִינָה, וְיִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; לָזֹאת רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשִׂים לֵב לְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, שֶׁמְּחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֶתְכֶם, וּמְדַבְּרִים עֲלֵיכֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, הַכֹּל בַּעֲבוּר הַזְּכוּךְ וְהָרְחוּץ וְהַכִּבּוּס, שֶׁרוֹצִים

לְכַבֵּס אֶת נִשְׁמַתְכֶם, כְּדֵי שֶׁתִּזְכּוּ לְהִתְעַנֵּג כָּאן בְּזֶה הָעוֹלָם הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, מַמָּשׁ כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁם דְּבָרִים אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מֵשִׁיב לְמָחֳרְפֵּי וּמְבַזֵּי נַפְשׁוֹ, אֶלָּא מְקַבֵּל הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, שֶׁאָז יִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם — קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, תְּלָאוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְאַף שֶׁהַנּוֹגְשִׁים בָּאִים עֲלֵיכֶם וְתוֹבְעִים אֶת חוֹבוֹתֵיהֶם, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לָכֶם הַחַיִּים, כִּי נִכְנַסְתֶּם בְּחוֹבוֹת וּבְצָרוֹת, בִּרְדִיפוֹת, בְּחֵרוּפִין וּבְגִדּוּפִין, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, כִּי אֲפִלּוּ מַה שֶּׁסּוֹבֵל הָאָדָם מִבַּעַל בְּחִירָה, זֶהוּ גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוונוֹתָיו. כִּי בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לְהִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב הֵיטֵב מָה עֲשִׂיתֶם, וּמַה הֶעֱבַר שֶׁלָּכֶם, הֲלֹא עֲבַרְתֶּם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, אֲשֶׁר הָעֹנֶשׁ עַל כָּל עֲבֵרָה וַעֲבֵרָה

חָמוּר עַד מְאֹד, וּצְרִיכִים לְסִבֹּל עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים עַל זֶה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵרֹב רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיכֶם, רוֹצֶה לְפַטֵּר אֶתְכֶם מִכָּל הָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁצְּרִיכִים לְסִבֹּל עַל אֵלֶּה הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת: חִלּוּל שַׁבָּת, אֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְאִסּוּר נְדָּה וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן הוּא שׁוֹלֵחַ לָכֶם נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁהֵם כְּלַל הָאֲנָשִׁים הָרָעִים וְהָרְשָׁעִים, שֶׁמַּפִּילִים אֶתְכֶם בְּחוֹבוֹת, וּמְדַכְּאִים וּמַשְׁפִּילִים אֶתְכֶם עַד מְאֹד בְּחֵרוּפִין וּבְגִדּוּפִין, וְיוֹצְאִים נֶגְדְּכֶם בְּחֶרֶב לְשׁוֹנָם, אִם רַק תִּזְכּוּ לַיְשׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה, לֵידַע אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הוּא רַק בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְתִשְׁתְּקוּ וְלֹא תַּעֲנוּ לְמְחָרְפֵיכֶם שׁוּם דָּבָר, אָז דַּיְקָא תִּזְכּוּ שֶׁיְּכַפֵּר לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם. כִּי זֶה עִקַּר נִסְיוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ עַל־יְדֵי רְדִיפוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁסּוֹבֵל מֵאֲנָשִׁים רְשָׁעִים הַמְמָרְרִים לוֹ אֶת חַיָּיו, וְאִם יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל וּבוֹרֵחַ אָז רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר שׁוּם דָּבָר גָּדוֹל אוֹ קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמִתְחַבֵּא רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹתֵק עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת. וּבִזְכוּת זוֹ שֶׁתִּהְיוּ תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְתִהְיוּ רְגִילִים לְהוֹדוֹת

וּלְהַלֵּל, לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכּוּ לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וְתִזְדַּכֵּךְ נִשְׁמַתְכֶם מִכָּל מִינֵי חֲלָדָה וּכְתָמִים, וְתִזְכּוּ לְהָאִיר עַל עַצְמְכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ הַטּוֹב וְהַנּעֵם וְהָעֲרֵבוּת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם — חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזָיונוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, צָרוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי עֲלֵיכֶם לְקַבֵּל הַכֹּל בְּשִׂבְיל כַּפָּרַת עֲוונוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָאָדָם הָיָה יוֹדֵעַ, מַה גּוֹרֵם כָּל חֵטְא וְעָוֹן וּפְגָם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אֲזַי הָיָה מִתְעַנֶּה תַּעֲנִיּוֹת וּמְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי סִגּוּפִים, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן וּפְגָם, הוּא גּוֹרֵם חֻרְבָּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹשֶׂה כְּתָמִים עַל נִשְׁמָתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתַת הָרְשָׁעִים, אֶלָּא שֶׁיָּשׁוּבוּ וְיַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְהִתְעַנּוֹת וּלְהִתְיַסֵּר בְּיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים הַמַּגִּיעִים לָהֶם עַל הַחֲטָאִים וְהָעֲווֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים, מֵקִים עֲלֵיהֶם

רְשָׁעִים אֲרוּרִים עֵרֹב־רָב, שְׁלוּחֵי הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, אֲשֶׁר
הֵם מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים וּמְבַזִּים וְשׁוֹפְכִים דָּמָם, וְעַל־יְדֵי
שֶׁזּוֹכִים לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְכַּפְּרִים כָּל
הָעֲוונוֹת; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים:
הַאִם לֹא כְּדַאי לְסֹבֵל כָּל מִינֵי בְּזָיונוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים
וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, קַטְנוּת וִירִידוֹת, חֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין, עֲנִיּוּת
וְדַחֲקוּת, וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־
זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְכֶם וּבָטוּחַ שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ כָּל עֲוונוֹתֵיכֶם,
וְתִזְכּוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת,
זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ?! כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר
לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל עוֹד הָאָדָם
מְלֻבָּשׁ בַּגּוּף הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, כִּי זֶה מְעַכֵּב אֶת הַשָּׂגַת
אֱלֹקוּת, כִּי הַגַּשְׁמִיּוּת וְהָעֲבִיּוּת הֵם מְסַכִּים הַמַּבְדִּילִים
וּמַסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה
כְּלַל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם, וּמִזֶּה
בָּא שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ אֶת כָּל הַבְּזָיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים,
הָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, לֹא־כֵן אִם הָאָדָם
זוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה
בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל
לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, אָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת,
יְדִידוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר אֵינוֹ
מַרְגִּישׁ שׁוּם צַעַר וּמַכְאוֹב, חֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין הַבָּאִים

אֵלָיו, אֶלָּא הוּא דָּבוּק בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָנִים, רַק לִדּוֹם וְלִשְׁתּוֹק עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תַּעֲנוּ לְמְחָרְפֵיכֶם שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא תְּקַבְּלוּ הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר כָּל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים הֵם בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד. וְאָז כְּשֶׁתִּזְכּוּ לְהַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּכֶם, יִתְרַחֵב לָכֶם הַכֹּל, וְתִזְכּוּ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, אֶלָּא אַדְרַבָּה יִהְיוּ לָכֶם כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל מִשְׁפַּחְתְּכֶם וּלְכָל חַבְרֵיכֶם וִידִידֵיכֶם וּקְרוֹבֵיכֶם, וְתִחְיוּ עִם כֻּלָּם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה, בְּאַחֲוָה וְרֵעוּת תָּמִיד.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים כְּלָל, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת הוּא מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי (חֻלִּין ז:): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, וַאֲפִלּוּ אֶצְבַּע

קְטַנָּה אֵין הָאָדָם נוֹקֵף בְּלִי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִם כָּל הָאָדָם בְּוַדַּאי הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּכְשֶׁתִּדְעוּ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי לֹא תִּצְטַעֲרוּ כְּלָל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, אֶלָּא תְּקַבְּלוּ הַכֹּל בְּאַהֲבָה לְמַעַן כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, כּוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ; כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, דִּינִים וּמַכְאוֹבִים, וּמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּתוֹךְ כָּל צָרוֹתָיו, הֵינוּ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְכוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, הֵינוּ שֶׁזּוֹכֶה לְשֶׁפַע כָּפוּל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנֶּעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ נִמְצָא אֶצְלוֹ, אָז לֹא הָיָה מִצְטַעֵר כְּלָל, כִּי מִי יִצְטַעֵר כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אֶצְלוֹ וּמַכֵּהוּ וּמְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְסוֹבֵל בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתָיו, וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ כְּלָל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; לָכֵן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב,

תְּהִלִּים קמו): אֵין צַעַר גָּדוֹל וְאֵין יִסּוּרִין גְּדוֹלִים וְקָשִׁים כְּעִוָּרוֹן עֵינַיִם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם עִוֵּר לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ גָּנוּז אֶצְלוֹ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו. וּבֶאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁבָּא עֲלֵיכֶם הוּא בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מֵהַסָּמ״ךְ־מ״ם, אֶלָּא תַּמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבָזֶה יְכֻפְּרוּ כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ח׳): כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בְּכָל צַעַר וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל כְּבֵיכוֹל אֲנִי עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ׳לוֹ צָר׳; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתַדְבִּיקוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁאֵין לָכֶם בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד שֶׁיָּבִין אֶתְכֶם, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּבָזֶה שֶׁתִּזְכּוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר עֲלֵיכֶם כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. כִּי

מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תָּמִיד מֵאִיר לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא חַי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכְנִיס דְּבָרַי אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבּוֹ.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מֻחְדָּשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַמַּשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְעַל־כֵּן בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי אֵין זוֹ עֵצָה לְהִשָּׁבֵר כְּלָל, כִּי לֹא יוֹעִילוּ לָכֶם הַשְׁבִּירָה וְהַמְּרִירוּת וְהָעַצְבָּנוּת וְכוּ׳, כִּי מִמֵּילָא לֹא תִּפָּעֲלוּ מְאוּמָה בָּזֶה שֶׁתִּהְיוּ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְמֹרָמָרִים וּמְעֻצְבָּנִים, זֶה רַק יַחֲמִיר לָכֶם אֶת הַמַּצָּב יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כִּי אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לַעֲבֹר עַל יָדָהּ אֶת הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶת הַשָּׁעָה וְהָרֶגַע הַזֶּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדְּבֵקוּת, לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּכֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי — הַכֹּל כְּדֵי לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם, לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפְכֶם הַמְגֻשָּׁם, כְּדֵי שֶׁתִּהְיוּ כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו,

נֹעַם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁתִּתְקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז כָּל חַיֵּיכֶם יַעַבְרוּ כְּבָר בְּצוּרָה אַחֶרֶת, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה אֶצְלְכֶם יוֹם טוֹב, לֹא־כֵן אִם לֹא תִּרְצוּ לְקַבֵּל אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ, רַק תִּתְעַקְּשׁוּ כְּאֵלּוּ הַכֹּל תָּלוּי בָּכֶם, אָז תִּסְתַּבְּכוּ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְתִהְיוּ מְמֻרְמָרִים וּמְעֻצְבָּנִים, וְתִכָּנְסוּ בִּלְחָצִים וּבְמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת, בִּצְעָקוֹת וּבְהַכָּאוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְכָל יְמֵי חַיֵּיכֶם יִהְיוּ גֵּיהִנּוֹם אֶחָד גָּדוֹל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי בְּלִי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל חַיֵּי הָאָדָם מְמֻרְמָרִים, מְלֵאֵי עַצְבוּת וּקְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת. וְלָכֵן אִיעַצְכֶם, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְכֶם עַכְשָׁו מָה עֲשִׂיתֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְהֵיאַךְ שֶׁנִּכְשַׁלְתֶּם בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתֶּם כְּבָר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְלָכֵן תְּקַבְּלוּ כָּל הַבָּא עֲלֵיכֶם בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְתֵדְעוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם הוּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן — הוּא יִתְבָּרַךְ, הָרוֹצֶה לְמָרֵק וּלְכַפֵּר עֲוֹונוֹתֵיכֶם, וְעַל־כֵּן תְּקַבְּלוּ בְּאַהֲבָה כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וּבְתֹקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת, הַדַּחֲקוּת וְהָעֲנִיּוּת, תִּשְׁתַּדְּלוּ לִמְצֹא אֶת אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַמְחַיֶּה אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית. אִם תַּכְנִיסוּ יְדִיעוֹת אֵלֶּה הֵיטֵב בְּתוֹךְ לְבַבְכֶם, אָז תִּרְאוּ שֶׁכָּל חַיֵּיכֶם יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁאֵינָם

רוֹצִים לְקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֶלָּא מִתְעַקְּשִׁים כִּבְיָכוֹל הַכֹּל תָּלוּי בָּהֶם וּבְעַצְמָם, עֲלֵיהֶם עוֹבְרִים כָּל מִינֵי מְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דַּחֲקוּת וַעֲנִיּוּת, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, לֹא־כֵן מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת דַּעְתּוֹ חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל חַיָּיו מִתְהַפְּכִים לְחַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים וּמְתֻקִּים, וְזוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּזִיו הַשְּׁכִינָה, וְכָל יוֹם מִימֵי חַיָּיו הוּא יוֹם טוֹב, וּמַרְגִּישׁ טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, הָרוֹצֶה לִמְנֹעַ וּלְעַכֵּב אֶתְכֶם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים, הֵם רַק עַל מְנַת שֶׁיִּתְגַּבֵּר חֶשְׁקְכֶם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל מְנִיעָה וְעִכּוּב בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְזֶה עִקַּר שִׁבְחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכִים לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַהַסְתָּרָה דַּיְקָא; הַיְנוּ כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּטְרָדוֹת מִטְּרָדוֹת

שׁוֹנוֹת, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנוּ בְּעֵת צָרַתְכֶם. וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַחֲלִישׁ אֶת רְצוֹנְכֶם וְכִסּוּפֵיכֶם, שֶׁאַתֶּם כּוֹסְפִים וּמִשְׁתּוֹקְקִים לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁצַּר וּמָר לָכֶם מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁהִתְרַגַּלְתֶּם עַכְשָׁו בְּדֶרֶךְ לֹא דֶּרֶךְ, וַהֲיִיתֶם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיַּהֲדוּת, וְעָבַר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעָבַר — כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וְלִכְלוּךְ, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאַתֶּם רוֹצִים לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, קָשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם מְאֹד מְאֹד, וְיֵשׁ לָכֶם עִכּוּבִים רַבִּים וּמְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת — הֵן מֵעַצְמְכֶם, הֵן מִמִּשְׁפַּחְתְּכֶם וְהֵן מֵחֲבֵרֵיכֶם, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, וְלֹא לִפֹּל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּלָל, וּתְקַבְּלוּ אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים הָעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאַתֶּם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר כָּל צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, הַכֹּל זְכוּת, בִּשְׁבִיל לְזַכֵּךְ אֶתְכֶם עַל כָּל הֶעָבַר שֶׁלָּכֶם; וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לַחֲזוֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הָאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר זֶה

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁאָדָם יְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְוַדֶּה עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וּדְוִיִּים וּפִיּוּסִים, וְאִם תִּהְיוּ חֲזָקִים בְּכָל זֶה, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, וְתִזְכּוּ לְהָכֶלֶל בַּטּוֹב הַגָּנוּז בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא טוֹב, מָלֵא חֶסֶד, מָלֵא רַחֲמִים רַק הָאָדָם, מֵחֲמַת רִבּוּי חֲטָאָיו וַעֲוונוֹתָיו וּפְשָׁעָיו, אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַשִּׂיג אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אֲבָל בָּזֶה שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ שָׂם לֵב לְשׁוּם עִכּוּב וּמְנִיעָה, רַק מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ, אָז דַּיְקָא נִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַטּוֹב הַגָּנוּז בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַכְנִיס בָּכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל הַיַּהֲדוּת תְּלוּיָה בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", כָּל הַמִּצְווֹת צְרִיכוֹת לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְהוּא לְבַדּוֹ נִמְצָא וְאֵין זוּלָתוֹ נִמְצָא, וְכָל אָדָם כְּפִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת, הַבִּלְבּוּלִים וְהַהִרְהוּרֵי הַקְּאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, וּבִפְרָט מִבַּעַל בְּחִירָה

— הַכֹּל כְּדֵי לְמָרֵק וּלְזַכֵּךְ אוֹתוֹ מֵעֲוֹונוֹתָיו הַמְרֻבִּים;
וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם
— בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְתָמִיד תַּמְשִׁיכוּ עַצְמְכֶם
רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכּוֹאֵב לָכֶם מְאֹד מְאֹד, וְקָשֶׁה
לָכֶם לִסְבֹּל הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין מִבַּעַל בְּחִירָה, אַף־עַל־
פִּי־כֵן רְאוּ לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְתֵדְעוּ שֶׁהַכֹּל כַּפָּרַת
עֲוונוֹת. וְאַף שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה
צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְנִשְׁקָעִים בְּחוֹבוֹת
וּמְמָרְרִים לָהֶם אֶת חַיֵּיהֶם וּמַלְחִיצִים אוֹתָם, עִם כָּל זֹאת
אַחַר יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, תֵּדְעוּ אֲשֶׁר אֵין מָקוֹם אַחֵר
לִבְרֹחַ, רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ הַכְּתֻבֶת לִפְנוֹת
לְשָׁם בְּעֵת צָרָה, וּתְקַבְּלוּ אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה, לֵידַע שֶׁהַכֹּל
הוּא כַּפָּרַת עֲוונוֹת, וְאָז אִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת
אֵלּוּ, תָּמִיד תִּהְיוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְתִהְיוּ מְחֻזָּקִים
כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁתִּזְכּוּ לְחַזֵּק גַּם אֶת אֲחֵרִים, וְתִזְכּוּ לְשַׂמֵּחַ
גַּם אֶת אֲחֵרִים. כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת
מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי כָּזֶה, עַד שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט הַגִּלּוּי הַזֶּה
גַּם עַל זוּלָתוֹ, הַיְנוּ שֶׁעַל הָאָדָם לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה
אֱמוּנָה, עַד שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר אֶת הָאֱמוּנָה בְּכָל הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ, וּכְמוֹ־כֵן הָאֱמוּנָה תָּבִיא לָאָדָם בִּטָּחוֹן חָזָק כָּל־כָּךְ,
עַד שֶׁיַּכְנִיס בִּטָּחוֹן בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וּכְמוֹ־כֵן שִׂמְחָה,
הָאָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מִדַּת הַשִּׂמְחָה הַנּוֹבַעַת

מֵהָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, עַד שֶׁיּוּכַל לְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא לֵידַע שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הַכֹּל בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת.

רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם, וְאַל תַּנִּיחוּ אֶת עַצְמְכֶם לִפֹּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְסוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, שֶׁתִּזְכּוּ עוֹד לִרְאוֹת טוֹב בְּחַיֵּיכֶם, וְזֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁלָּכֶם שֶׁמְּנַסִּים אֶתְכֶם מֵהַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת אֶל מִי תִּבְרְחוּ בְּעֵת צָרָה. וְלָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁתַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וַאֲפִלּוּ שֶׁמָּר לָכֶם מְאֹד, תִּבְרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז יֵמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּישׁוּ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וְנֹעַם, זִיו וְחִיּוּת בְּחַיֵּיכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת, חֻלִּישׁוּת הַדַּעַת

וְהַשְׁלָכוֹת וְכוּ׳, צָרוֹת, יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שׁוֹנוֹת וְכוּ׳, כִּי ״אָדָם לְעָמָל יוּלָּד״ (אִיּוֹב ה, ז), וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה, הַיְנוּ כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁיַּעֲבֹר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי כָּךְ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם — רוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְהַגּוּף הוּא תַּכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת, וְעִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם לְקַשֵּׁר אֶת הָרוּחָנִיּוּת וְהַגַּשְׁמִיּוּת גַּם יַחַד, הַיְנוּ לַעֲשׂוֹת מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים כִּסֵּא לֶאלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּצְוֹות שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁנַּעֲשׂוֹת מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים דַּיְקָא, כְּגוֹן: מִצְמֶר רְחֵלִים — צִיצִית, וּמֵעוֹרוֹת בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוֹרָה — רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין וּקְלָף שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, אֶתְרוֹג וַעֲרָבָה הֲדָסִים וְלוּלָב וְכוּ׳ וְכוּ׳, כָּל הַמִּצְוֹות הֵן מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים דַּיְקָא, וּמְהַפְּכִים אוֹתָם שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים כִּסֵּא לֶאלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְזַדַּכֶּכֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ. וְזֶה הָיָה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה כֻּלּוֹ מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, הַיְנוּ מֵרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, וְיקַשֵּׁר וְיחַבֵּר וְיִשַּׁלֵּב אוֹתָם יַחַד, אַךְ בְּאֹפֶן שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לְזֶה, הוּא צָרִיךְ לְהִזְדַּכֵּךְ הַרְבֵּה מְאֹד, וּבִפְרָט מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁחָטָא וּפָגַם וְטִמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד, עַד

שֶׁהִיא מְלֵאָה חֲלָלָה וְזֶהֲמָה, שֶׁאָז הוּא צָרִיךְ לַעֲבֹר זְכוּכִים רַבִּים וְקָשִׁים מְאֹד, עַד שֶׁגּוּפוֹ הַמְגֻשָּׁם, הַגַּס וְהָעַב, גַּם־כֵּן יַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת כְּפִי רִבּוּי הָעֲוונוֹת תִּקֵּן הָאַר״י הַקָּדוֹשׁ בְּתִקּוּנֵי הָעֲוונוֹת שֶׁלּוֹ עַל כָּל חֵטְא וָחֵטְא תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת וּלְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ, כְּדֵי לְזַכֵּךְ וּלְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב חֻלְשָׁתוֹ וְקַטְנוּתוֹ בִּפְרָט בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהִתְעַנּוֹת וּלְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ, וְעַל זֶה בָּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, וְאָמַר: בָּזֶה שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל חֲרָפוֹת וּבְזָיונוֹת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, שֶׁרָשָׁעִים אֲרוּרִים מְצַעֲרִים אוֹתוֹ וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וְגוֹרְמִים לוֹ כָּל מִינֵי הֶפְסֵדִים, וּמְעִיקִים לוֹ מְאֹד, וּמוֹצִיאִים עָלָיו לַעַז, וְדוֹקְרִים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי דְּקִירוֹת וְכוּ׳, וְהוּא סוֹבֵל הַכֹּל, וְאֵינוֹ מֵגִיב כְּלָל, אֶלָּא מְקַבֵּל הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, דָּבָר זֶה עוֹלֶה יוֹתֵר מֵאֶלֶף תַּעֲנִיּוֹת, כִּי כָּל בְּזָיוֹן וּשְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ קְלִפּוֹת רַבּוֹת, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַחֵרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין, הַבְּזָיונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הָיוּ מְקַבְּלִים אֶת הַכֹּל בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל הוּא לְכַפָּרַת עֲוונוֹת; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר

עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים כְּלָל, כִּי תֵּדְעוּ שֶׁהַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ עַל־יְדֵי־זֶה עֲוֹנוֹתֵיכֶם, וְתִהְיוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב אֶתְכֶם מִלְּהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמְנִיעוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַטְּרָדוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, הַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת חַטֹּאת נְעוּרֵיכֶם. וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מְסַבְּבוֹת אוֹתוֹ הַקְּלִפּוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת, וְרוֹצוֹת לִמְנֹעַ אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַמְנִיעוֹת הָאֵלֶּה מִתְלַבְּשׁוֹת בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, שֶׁבָּאִים אֲנָשִׁים רְשָׁעִים וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ, וְגוֹרְמִים לוֹ צָרוֹת וְיִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לַעֲבֹר אֶת הַשָּׁלָב הַמָּר הַזֶּה, שֶׁיִּחָרְפוּ וְיבַזּוּ אֶתְכֶם בְּחֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין, וְיצַעֲרוּ אֶתְכֶם בְּכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְיַעַבְרוּ עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי מְרִירוּת, וְעִם כָּל זֹאת תַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, וּבָזֶה תָּלוּי כָּל עִקַּר תְּשׁוּבַתְכֶם; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק

מַעֲמָד. וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם. נָא וְנָא, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, וּתְקַבְּלוּ כָּל הַבָּא עֲלֵיכֶם בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, כִּי רַק זֶה עִקַּר הָעֲצָה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתֵיכֶם הַמְרֻבִּים. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְסִבֹּל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין מִבְּנֵי־אָדָם, וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַסֵּבֶל הַזֶּה שֶׁל שְׁפִיכוּת דָּמִים וּבִזְיוֹנוֹת, שֶׁהֵם כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת, אָז הֱיִיתֶם שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְלֹא הֱיִיתֶם נִשְׁבָּרִים מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. לָכֵן חִזְקוּ וְאִמְצוּ מְאֹד מְאֹד, שֶׁשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, הַדְבִּיקוּ אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְזֶה עִקַּר כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק אֲחֵרִים, וְזֶה עִקַּר כַּפָּרַת הָעֲוֹנוֹת לְסִבֹּל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְקַבֵּל אֶת

הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר, זִיו וּנְעִימוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא; וְתִזְכְּרוּ זֹאת הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, רַק עַל־יְדֵי הַקְּדָמוֹת אֵלּוּ, וּבָזֶה תָּלוּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה.

יא.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין שׂוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת, רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁסּוֹבְלִים חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה מְטַמְטֵם אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְלִבּוֹ נִתְמַלֵּא זֵהֲמָה וְקִלְפּוֹת, הַמְכַסּוֹת וּמַסְתִּירוֹת וּמַעֲלִימוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל אֵלּוּ הַכִּסּוּיִים וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁסּוֹבֵל חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים עָלָיו; וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְרוֹדְפִים אֶתְכֶם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד, וְתִשְׂמְחוּ מְאֹד מְאֹד עַל נֹעַם חֶלְקְכֶם, עַל אֲשֶׁר

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָס וּמְרַחֵם עֲלֵיכֶם, וְשׁוֹלֵחַ אֲלֵיכֶם נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁיִּנְשְׁכוּ אֶתְכֶם בִּלְשׁוֹנָם הַטְּמֵאָה, כִּי דַּיְקָא אִם תִּסְבְּלוּ אֶת כָּל הָעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מֵאֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם, וּתְקַבְּלוּ אֶת זֶה לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִזְדַּכֵּךְ וְלָבֹא אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, לֵב בָּרוּר, לֵב מְזֻכָּךְ, וְתִהְיוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל יוֹתֵר בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין מֵהַחוֹלְקִים עָלָיו, וְהוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּלִי מְזֻכָּךְ לְקַבֵּל בּוֹ הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִיבוֹת וּמַחֲלוֹקוֹת, קָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד לְקַבֵּל דָּבָר זֶה, עִם כָּל זֹאת אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִזְדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ עֶלְיוֹן, וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיכֶם לְקַבֵּל אֶת כָּל אֵלּוּ הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת, הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין, שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים — בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכּוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל אֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אוֹר רוּחָנִי, אוֹר דַּק, אוֹר צַח וּמְצֻחְצָח, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בְּשׁוּם

פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי אִם כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל בְּחִינַת אַיִן, שֶׁנַּעֲשָׂה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְנַעֲשָׂה כְּלֹא כְלוּם מַמָּשׁ, וְאֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁסּוֹבְלִים חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, הַנּוֹשְׁכִים בְּאֶרֶס לְשׁוֹנָם; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל, הֵינוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְתִשְׂמְחוּ מְאֹד בָּזֶה, וְתֵדְעוּ כִּי דּוֹרוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָכֶם. וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֵילּוּ טוֹבוֹת עוֹשִׂים לָכֶם אֵלֶּה הַנִּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים הַמְדַבְּרִים עֲלֵיכֶם, דּוֹרוֹנוֹת הֱיִיתֶם נוֹתְנִים לָהֶם, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִים הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, זוֹכִים לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

יב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְסִבֹּל הַרְבֵּה מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁזּוֹכִים לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם הוּא חֹמֶר גַּס וְעָב, גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וְהַנְּשָׁמָה הִיא אוֹר רוּחָנִי, עֶצֶם הָאֲצִילוּת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת רוּחָנִי, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹבְרִים אֶת הַגּוּף הַגַּשְׁמִי

וְהַחָמְרִי הַמָּלֵא חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, וְזֶה כְּלַל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבְלִים — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁקָּמִים וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים בְּחֵרוּפִין וְגִדּוּפִין אֶת אֵלּוּ הַמִּשְׁתּוֹקְקִים לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת נג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עֲלֵיכֶם יִסּוּרִים מָרִים, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ כְּלָל, כִּי סִימָן בְּיָדְכֶם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בָּכֶם, וְרוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְקַבְּלוֹ בְּיִסּוּרִים, אִם קִבְּלָם — יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים; וְדַיְקָא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים מְרוֹרִים שֶׁסּוֹבְלִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִתְכַּפְּרִים כָּל הָעֲוונוֹת, כִּי כָּל אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים הֵם בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוונוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שָׁם): מַה שֵּׁן וְעַיִן עֶבֶד יוֹצֵא בָּהֶם לְחֵרוּת, יִסּוּרִים שֶׁמְּמָרְקִים כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיּוֹצֵא לְחֵרוּת; וְעַל־כֵּן זֹאת עֲשׂוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אַל תִּבְעֲטוּ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵלּוּ הַיִּסּוּרִים, אֶלָּא תִּדְבְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים מְרוֹרִים,

עָלָיו לֵידַע שֶׁדַּיְקָא זֶה יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ כִּסֵּא לְהַשְׁרוֹת בּוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים צד): צֵא וּרְאֵה אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא? אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם): חֲבִיבִים יִסּוּרִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָל עַל מִי שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים מְרוֹרִים, וְאֵינוֹ בוֹעֵט בָּהֶם, אֶלָּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וְשׁוֹפֵךְ אֶת לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וִיכַפֵּר עֲוֹונוֹתָיו הַמְרֻבִּים, שֶׁחָטָא וּפָגַם, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עָלָיו, וְנַעֲשָׂה כִּסֵּא לַשְׁכִינָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד, ה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי, אֶלָּא עַל בַּעֲלֵי יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וּתְדַבְּקוּ אֶת נַפְשְׁכֶם רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלוּ אֶת כָּל הַבָּא עֲלֵיכֶם בַּעֲבוּר כַּפָּרַת עֲוֹונוֹת.

יג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת, עָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְסִירוֹת, אֲשֶׁר מוֹסֵר אֶתְכֶם רָשָׁע

מְרֻשָּׁע הַמְצַעֵר אֶתְכֶם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לָכֶם לִסְבֹּל. עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ כָּל דָּבָר, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁהָאָדָם יִמָּשֵׁךְ אַחֲרָיו, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה מֵקִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמְעִיקִים וּמְצַעֲרִים וּמוֹסְרִים אֶת הָאָדָם בְּמְסִירוֹת וְכוּ׳, הַכֹּל כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת הַלֵּב, כְּדֵי לָשׁוּב וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, לֵב שָׁלֵם, לֵב נִשְׁבָּר בְּאֶלֶף רְסִיסִים, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם יוֹתֵר שָׁבוּר בְּעַצְמוֹ, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הַגָּרוּעַ וְהַנָּמֹךְ בְּיוֹתֵר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וּמְקַבֵּל הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, זֶה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְפָּאֲרִים מְאֹד מְאֹד עִם כָּל אָדָם שֶׁמּוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וַאֲזַי יִזְכֶּה שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וּמִי שֶׁסּוֹבֵל מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, מוֹסְרִים הַמְעִיקִים וּמְצַעֲרִים וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ, וּמְקַבֵּל הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר הַשֶּׁבַח שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעְלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר עַל כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים

בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד עָבַר בְּחַיֵּיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, שֶׁמָּסְרוּ אוֹתָם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וְהֵעִיקוּ וְצִעֲרוּ וְחֵרְפוּ וְגִדְּפוּ אוֹתָם בָּרַבִּים, וְשָׁפְכוּ אֶת דָּמָם כַּמַּיִם, עִם כָּל זֹאת חִזְּקוּ אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת, וְלֹא נָפְלוּ בְּדַעְתָּם, אֶלָּא שָׁבוּ וְחָזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, בְּלֵב שָׁלֵם, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ שֶׁנִּתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְזָכוּ לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ גְּלוּיָה, וְלַחֲזוֹת בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, שֶׁאָז יוּכַל לִזְכּוֹת לְכָל זֹאת בִּשְׁלֵמוּת.

יד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כָּל עֶצֶב וְכָל עָגְמַת נֶפֶשׁ, הַכֹּל בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, הַמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו וְרוֹצֶה רַק לְהֵיטִיב לְכֻלָּם, אַךְ מֵחֲמַת רֹב הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים שֶׁאָדָם חָטָא וּפָשַׁע נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גָּרַם לְעַצְמוֹ הָעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, שֶׁיִּהְיֶה נִתְכַּסֶּה וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ

אוֹר זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וּבָזֶה שֶׁאָדָם סוֹבֵל חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְהוּא שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמְקַבֵּל אֶת הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הַכֹּל מִתְהַפֵּךְ מֵהָרַע וְנַעֲשֶׂה כִּסֵּא לַטּוֹב, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו וְחָפֵץ בְּטוֹבָתָם, וְעַל־כֵּן שׁוֹלֵחַ לָאָדָם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, כְּדֵי שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ חָמְרוֹ הָעַ״ב וְהַגַּ״ס, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֲמִתַּת זִיו שְׁכִינָתוֹ עֵזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, רַק הַדְבִּיקוּ עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם תָּשִׂיחוּ וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ עַל הַחֵרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אֶתְכֶם, וּתְקַבְּלוּ הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְאָז תִּרְאוּ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים פּוּ):
כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קְלָלָתוֹ וְשׁוֹתֵק וְסוֹפֵק בְּיָדוֹ לִמְחוֹת וְלֹא מָחָה, נַעֲשָׂה שֹׁתֵף לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל אֶת כָּל הַחֵרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין וְהַקְּלָלוֹת שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין וּמְקַלְּלִים אוֹתוֹ לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, וְשׁוֹתֵק עֲלֵיהֶם,

בָּזֶה מְגַלֶּה, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא נַעֲשָׂה שֶׁתָּף לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו אַחַר־כָּךְ שֶׁפַע אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת אֱלֹקִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְזוֹכֶה לִשְׁתֹּק וְלִסְבֹּל עַל כָּל הַבָּא עָלָיו, הַיְנוּ שֶׁמְּחָרְפִין וּמְגַדְּפִין וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ, וּמְקַבֵּל אֶת הַכֹּל לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹת, נָכוֹן יִהְיֶה לִבּוֹ וּבָטוּחַ, שֶׁלֹּא יָזוּז מִשָּׁם, עַד שֶׁיִּמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל חַטָּאָיו וַעֲוֹנוֹתָיו שֶׁחָטָא וּפָגַם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

עוֹשֶׂה חִדָּשׁוֹת

יְגַלֶּה אֶת נִפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵיךְ שֶׁמְּחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ, בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל כָּל אָדָם לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חִדָּשׁוֹת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, רַק לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם, וּלְהִסְתַּכֵּל עַל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ פִּלְאֵי פְּלָאוֹת, אֵיךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלא)

קוּנְטְרֵס

עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשׂוֹת חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מִתְחַדְּשִׁים מִחִין חֲדָשִׁים לְהָאָדָם בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהִתְחַדֵּשׁ עַכְשָׁו דַּיְקָא, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר כְּלָל, רַק תְּדַמֶּה בְּדַעְתְּךָ כְּאִלּוּ נוֹלַדְתָּ הַיּוֹם מֵחָדָשׁ, וּבֶאֱמֶת כְּפִי גֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּמְשַׁךְ הַיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, בֶּאֱמֶת נִשְׁמָתְךָ נוֹלְדָה הַיּוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי זֶה עִקַּר חִדּוּשׁ הָעוֹלָם — שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית,

וְעוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, וּכְמוֹ שֶׁמִּרֹאשׁ תְּחִלַּת הַבְּרִיאָה בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵרֵישׁ הָאֲצִילוּת עַד סוֹף נְקֻדַּת הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי הַזֶּה, אֲשֶׁר לִפְנֵי מַרְאֶה עֵינֵינוּ, בְּרָאָם הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ — יֵשׁ מֵאַיִן הַמֵּחְלַט אַחַר הֶעָדֵר הַגָּמוּר, כְּמוֹ־כֵן גַּם עַתָּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם הוּא מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְעִקַּר חִדּוּשׁ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בְּכָל יוֹם הוּא עַל־יְדֵי הַחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ק״ה): כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, שֶׁהֵם הַמֹּחִין הַחֲדָשִׁים הַנִּמְשָׁכִין בְּכָל יוֹם, לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּידִיעָה וְהַכָּרָה חֲדָשָׁה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ הַיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ, וְתַתְחִיל עַכְשָׁו מֻחְדָּשׁ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי הַיּוֹם הֶחָדָשׁ הַזֶּה דַּיְקָא.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשִׂים חֲדָשׁוֹת, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו בַּיּוֹם הַזֶּה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר כְּלָל, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי זֶה עִקַּר תִּקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁנַּעֲשָׂה בְּכָל יוֹם חֹשֶׁךְ וְלַיְלָה, שֶׁזֶּה תַּכְלִית

הַקַּטְנוּת, וְהַיְרִידוֹת, וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשֶׂה אוֹר בֹּקֶר, וּמַתְחִיל לְהָאִיר מֵחָדָשׁ לְהָאָדָם, לְהוֹרוֹת, שֶׁאַחַר כָּל הַחַשְׁכוּת מַתְחִיל לְהָאִיר לְהָאָדָם, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, רַק לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, כְּדֶגְמַת הַיּוֹם שֶׁמַּתְחִיל עִם חֹשֶׁךְ, וְאַחַר־כָּךְ מֵאִיר אוֹר הַבֹּקֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א׳): וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, קֹדֶם מַקְדִּים הַחֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא — כְּלַל הַמְּרִירוּת וְהַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוֹת, וְאַחַר־כָּךְ מַתְחִיל הָאוֹר וְהַמֹּחִין לְהַשִּׂיג בְּהַשָּׂגָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְלֹא תִּהְיֶה הָעֲבוֹדָה יְשָׁנָה אֶצְלוֹ, כִּי עִקַּר כֹּחַ הָעֲבוֹדָה הוּא כְּפִי הַהַתְחָלָה, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, כִּי אוּלַי לֹא הָיְתָה הַתְחָלָתוֹ בִּתְחִלָּה כָּרָאוּי, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַתְחִיל עַתָּה מֵחָדָשׁ דַּיְקָא, וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וּלְהִתְחַדֵּשׁ מֵחָדָשׁ, כִּי גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה הַיּוֹם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל כְּלָל רַק תַּעֲשֶׂה עַכְשָׁו בַּיּוֹם הַזֶּה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כִּי בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר צְרִיכִין לְהַתְחִיל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ

עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל מֵעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי דְּבָרִים): אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, וְכֵן דָּרְשׁוּ עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כ״ז): הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם, שֶׁבְּכָל יוֹם יִהְיֶה דּוֹמֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ הַיּוֹם בָּאתָ עִמּוֹ בִּבְרִית, נִמְצָא שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק הַיּוֹם הַזֶּה נוֹלַדְתָּ מֻחְדָּשׁ, וְאֵין לְךָ שׁוּם עָבָר כְּלָל.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ עוֹמֵד, וְהַיּוֹם הָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִיּוּק כְּמוֹ אֶתְמוֹל, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי לֹא מִדַּעַת תַּחְשֹׁב כָּךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחְדָּשׁ מַמָּשׁ, וְעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְנִתְקַיֵּם: וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, בְּדֶגְמַת הַתְחָלַת הַבְּרִיאָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם נִמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין חֲדָשִׁים לִזְכוֹת לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת

גָּמוּר, וְדָבָר זֶה לֹא יַשִּׂיגוּ רַק זַכֵּי הָרְאוֹת, אֲשֶׁר כְּבָר לָקְחוּ אֶת עֵינֵיהֶם מֵחִיזוּ דְּהַאי עַלְמָא, וְאֵינָם רוֹאִים מִשּׁוּם דָּבָר אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, רַק אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וְהַמְקַיֵּם אֶת דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם דַּיְקָא מַשִּׂיגִים וּמַרְגִּישִׁים אֵיךְ שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשִׂים חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי אָחִי, רְאֵה גַּם אַתָּה לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת כְּרֶגַע, וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁקָּרָה עִמּוֹ אֶתְמוֹל, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי, חִדּוּשׁ מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תָּמִיד יִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, וּלְעוֹלָם לֹא יִפֹּל וְלֹא יָבוֹא לִידֵי יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וְיִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּבִתְשׁוּקָה חֲדָשָׁה בְּכָל פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר וּמֹחִין חִיּוּת דְּבֵקוּת בְּעֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, בְּזֶה שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ

אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם — לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, בָּזֶה תַּמְשִׁיךְ עָלֶיךָ חֲסָדִים חֲדָשִׁים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי עִקַּר הַחֶסֶד נִמְשָׁךְ רַק כְּפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ מַמָּשׁ, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, הַיְנוּ הַמְשָׁכַת הַחֲסָדִים בָּעוֹלָם, וְהַמְשָׁכַת חֲסָדִים עַל עַצְמוֹ, תָּלוּי כְּפִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ מֵחָדָשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת — רַבּוֹ, הַדָּבוּק בִּקְבִיעוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נִמְשֶׁכֶת גַּם עָלָיו אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, חִדּוּשׁ מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, כִּי הָאָדָם בְּעַצְמוֹ קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַגִּיעַ אֶל יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת זוֹ, כִּי עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְהַשְׁלָכוֹת, צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמְרִירוּת עַד שֶׁכִּמְעַט שֶׁיִּתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת — רַבּוֹ הַדָּבוּק בִּקְבִיעוּת אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא צוֹפֶה תָּמִיד בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְדָבוּק בְּחַי הַחַיִּים, הוּא יוֹדֵעַ וּמֵבִין וּמַרְגִּישׁ, וְחַי בְּחַיִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע כְּדִגְמַת מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים; וְעַל־כֵּן

מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֻרָב אֶל רַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, גַּם עָלָיו נִמְשָׁכִים דְּבֵקוּת, וְחִיּוּת, וְזִיו וְאוֹר כָּזֶה אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדְּבֵקוּת וְהַהִתְקָרְבוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶל רַבּוֹ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן גַּם עָלָיו יֵמְשֵׁךְ מֵהָאוֹר הַגָּנוּז הַזֶּה שֶׁל חִדּוּשׁ מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עַלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וַאֲפִלּוּ אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי, הַיְנוּ אֶת כְּלַל הָעִנְיָנִים, שֶׁשֵּׂכֶל אֱנוֹשִׁי אֵינוֹ יָכוֹל לְתָפְסוֹ וּלְהַשִּׂיג, גַּם שָׁם מֻסְתֶּרֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמוּנָה זוֹ תָּלוּי כָּל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם — שֶׁיַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ, הַיְנוּ — הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְנַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וָיוֹם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה יוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל דָּבָר, אֲפִלּוּ שֶׁעַד עַכְשָׁו עָבַרְתָּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי, שֶׁהַבְּרִיאָה שֶׁל הַיּוֹם אֵינָהּ דּוֹמָה כְּלָל לְיוֹם הָאִתְמוֹל שֶׁעָבַר, וּבְאֵין עֵרֶךְ אֵינָם דּוֹמִים זֶה

לְזֶה, וְעַל־כֵּן מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ אִתְמוֹל, וְעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָדַעַת כְּפִי הָאָרַת הַמֹּחִין וְהַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל הַיּוֹם הַזֶּה הוּא כְּבָר עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב הַיּוֹם הַזֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאַל תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ הָעֲצָלוּת וְהַכְּבֵדוּת, אֲשֶׁר עַל־פִּי רֹב בָּאִים לְהָאָדָם רַק עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֵר מֵהֶעָבָר — מַה שֶּׁעָשָׂה וּמַה שֶּׁקָּרָה עִמּוֹ, שֶׁדָּבָר זֶה מַשְׁלִיכוֹ אֶל תּוֹךְ הַיֵּאוּשׁ, וּמֵהַיֵּאוּשׁ נוֹפֵל אֶל הַכְּפִירוֹת רַחֲמָנָא לְצַלַּן; עַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת וּבוֹרֵא מֵחָדָשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְאַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יֵאוּשׁ זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ

מִכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִקַּר הַפְּגָם לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הוּא הַיְאוּשׁ, שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ אַחֲרֵי שֶׁעָשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה עֲבֵרָה, שֶׁאָז נֶעְתָּק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חָפֵץ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲלוֹת עַל־יְדֵי נְפִילָתוֹ עוֹד אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְשָׁמוֹת, שֶׁגַּם־כֵּן נָפְלוּ בְּאוֹתוֹ הַלִּכְלוּךְ וְהַמָּקוֹם הַמְּזֹהָם, שֶׁהוּא נָפַל, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, הֲרֵי זֶה נֶעְתָּק לְגַמְרֵי מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וּפְגָמוֹ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְעִקַּר הַנְּפִילָה הוּא הַיְאוּשׁ — שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְעִקַּר הַיְאוּשׁ בָּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹפֵל לְזִקְנָה — שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל כְּבָר נִזְקַן, וּלְעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁנּוֹת אֶת עַצְמוֹ, אֲבָל אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל חִדּוּשׁ — שֶׁיִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, וְיֵדַע וְיַאֲמִין כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת, עַל־יְדֵי זֶה יוּכַל לָצֵאת מִירִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וְאַל

תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ הַיֵּאוּשׁ וְהָעַצְלוּת, אֲשֶׁר לֹא יָבִיאוּ לְךָ שׁוּם תּוֹעֶלֶת — לֹא בְּרוּחָנִיוּת וְלֹא בְּגַשְׁמִיוּת לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל אֶל תּוֹךְ יֵאוּשׁ וְעַצְלוּת, אֲזַי שׁוֹכֵב כְּפֶגֶר מֵת, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא עוֹסֵק בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אָבוּד לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וְתֵדַע כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְהַיּוֹם הַזֶּה עוֹד לֹא הָיָה לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק יַעֲבֹר, כְּבָר לֹא יִהְיֶה לְךָ הַיּוֹם הַזֶּה, עַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה לִפְעֹל מַשֶּׁהוּ חָדָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, הֵן בְּגַשְׁמִיוּת — רְאֵה לַעֲסֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק חָדָשׁ, וְהֵן בְּרוּחָנִיוּת — רְאֵה לִלְמֹד אֵיזֶה לִמּוּד חָדָשׁ, וְתִתְפַּלֵּל אֵיזֶה תְּפִלָּה חֲדָשָׁה שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ מִדַּעְתְּךָ, וְהֵן שֶׁתִּתְקַיֵּם אֵיזֶה מִצְוָה חֲדָשָׁה, אוֹ תַּעֲשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה שֶׁל הַיּוֹם בְּחִיּוּת חֲדָשָׁה, וְכֵן רְאֵה לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה חִדּוּשׁ חָדָשׁ בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַכֹּל אֶחָד — הַגַּשְׁמִי הוּא רוּחָנִי, וְהָרוּחָנִי הוּא גַּשְׁמִי, כִּי צְרִיכִים תָּמִיד לְקַשֵּׁר אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־כֵּן גַּם בְּעַסְקֶיךָ — בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלֶיךָ לִזְכֹּר בּוֹ יִתְבָּרַךְ — בְּרוּחָנִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה

וְהַמְהַוֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר הַגַּשְׁמִי, וְזֶה כְּלַל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הַמְלֻבָּשׁ בְּדָבָר גַּשְׁמִי דַּיְקָא כְּדֵי לְגַלּוֹת שֶׁגַּם בְּתוֹךְ הַגַּשְׁמִי גָּנוּז וְנִסְתָּר רוּחָנִי, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תִּזְכֶּה, לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ תָּמִיד.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכָל רֶגַע וְדַקָּה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבַר עָלֶיךָ, וּלְעוֹלָם תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר מַה דְּהַוָּה הַוָּה, וּמִכַּאן וּלְהַבָּא חוּשְׁבְּנָא; וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת וָרֶגַע; אַשְׁרֵי הַמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ תָּמִיד.

י.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׂכֹּחַ בְּכָל פַּעַם אֶת הֶעָבָר, כִּי אֵין זֶה מַעֲלָה לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת הַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁלְּךָ, אַתָּה צָרִיךְ לִרְאוֹת לְחַדֵּשׁ

עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וְתָמִיד תַּתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַהַתְחָלָה, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וּמְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְזֶה אֱמוּנָה בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם — שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע אֶת עוֹלָמוֹ וּמַנְהִיגוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן, וְשׂוּם בָּשָׂר וָדָם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתָפֹס וּלְהַשִּׂיג דָּבָר זֶךְ וְרוּחָנִי כָּזֶה, כִּי הוּא אֵין סוֹף, וּבָזֶה אֵין לְשׂוּם בְּרִיָּה תְּפִיסָה כְּלָל, כִּי לֹא נִתַּן לְתָפְיסָה בַּמֹּחַ הָאֱנוֹשִׁי, כִּי אִם הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה, שֶׁעָבְדוּ עַל עַצְמָם יָמִים וְשָׁנִים, עַד שֶׁגַּם הֵם נַעֲשׂוּ בְּבְחִינַת אַיִן מַמָּשׁ, וְנִכְלְלוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם מַשִּׂיגִים אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, אֲזַי הֵם מַשְׁפִּיעִים גַּם עָלָיו מֵהָאוֹר הַגָּנוּז הַזֶּה, עַד שֶׁגַּם הֵם זוֹכִים לְהַשִּׂיג זֹאת כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל פַּעַם, וּמְחַדְּשִׁים עַצְמָם תָּמִיד, וּבִידִיעָה זוֹ שֶׁל חִדּוּשׁ הָעוֹלָמוֹת לֵידַע כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל פַּעַם, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לָצֵאת מֵעִמְקֵי עֲמָקִים, מֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלִשְׁכֹּחַ אֶת הֶעָבָר לְגַמְרֵי, עַד

שֶׁיַּתְחִיל לְחִיּוֹת בְּכָל פַּעַם חַיִּים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁכַּח, אֲהוּבִי, אָחִי, אֶת כָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וּבְכָל עֵת וָרֶגַע הוּא מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְעוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת מְקֻשָּׁרִים וּמְיֻחָדִים אֶחָד לְהַשֵּׁנִי בְּקֶשֶׁר בַּל יִנָּתֵק עַד הָעוֹלָם הַזֶּה — הַכֹּל מְקֻשָּׁרִים יַחְדָּו, וּבְכָל עֵת וָרֶגַע הוּא יִתְבָּרַךְ נוֹפֵחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּכָל עֵת וָרֶגַע נַעֲשִׂים דְּבָרִים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי, וְזַכֵּי הָרְאוֹת וְהַשְׁמִיעָה זוֹכִים לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ פְּלִאֵי פְּלָאוֹת מִכָּל הַבְּרִיאָה, סוֹדוֹת וְרָזֵי דְּרָזִין; אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת, אַשְׁרֵי הָאֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה זֹאת וְאַתָּה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ גַּם אַתָּה לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ מִכָּל דָּבָר אֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאִם עֲדַיִן לֹא זָכִיתָ לְזֶה, רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת, הַמְקַבְּלִין מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד שֶׁכְּבָר זָכָה לְהַכְלֵל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

יב.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ, הַמֵּאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְכֻסֶּה וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי כַּךְ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה — שֶׁיִּהְיֶה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּדְמֶה לְהָאָדָם כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה נִפְרָד לְגַמְרֵי מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וּכְאִלּוּ הוּא, חַס וְשָׁלוֹם בְּרִיאָה נִפְרֶדֶת, וְזֶה עִקַּר עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי — לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַכָּרָה זוֹ אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה מְקֻשָּׁר וּמְחֻבָּר אֶל הָעוֹלָם הַבָּא אָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְחִיּוּת רוּחָנִיּוּת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִגְמַת חַיִּים בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְתָמִיד שָׂמֵחַ צוֹהֵל וְשָׂשׂ בַּעֲרֻבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק עַצְמוֹ

בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נַעֲשָׂה בְּדִגְמַת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת תָּמִיד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי בְּכָל עֵת וָרֶגַע, לְמַעַן קִיּוּם כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵרֹאשׁ הָאֲצִילוּת עַד סוֹף נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז שֶׁבְּעוֹלָם הָעַשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי הַזֶּה.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם, וְאַל תִּפֹּל בְּשׁוּם יֵאוּשׁ וּמָרָה שְׁחוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ הָאָדָם — שֶׁהוּא עוֹלָם קָטָן, לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, וְעַל־יְדֵי מִדַּת הַהִתְחַדְּשׁוּת יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְעַל כָּל הָעוֹלָם בִּפְרָטִיּוּת, וְעַל כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בִּכְלָלִיּוּת עֶצֶם עַצְמִיּוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל בִּכְלָל וּבִפְרָט וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת תְּלוּיִים עָלָיו, כִּי חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם (סַנְהֶדְרִין ל״ז.), וְאִם בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם, הֲרֵי עָלַי לַעֲסֹק בְּתִקּוּן הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת,

וּלְהַמְשִׁיךְ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ חַיִּים חֲדָשִׁים בּוֹ, וּבְכָל הָעוֹלָם וּבְכָל הָעוֹלָמוֹת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לֵב לְכָל זֶה, וְאַשְׁרֵי הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּהַמְשָׁכַת זִיו אוֹר וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ בַּזֶּה וּבַבָּא, וּכְרוּזִין יוֹצְאִים מֵרוּם גָּבְהֵי מְרוֹמִים: "אַשְׁרֵי הַבֵּן הַמַּכִּיר אֶת אָבִיו!"

יד.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה שֶׁשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפִּיל אוֹתְךָ בְּזִקְנָה וְיֵאוּשׁ, הַדְּבֵק עַצְמְךָ תָּמִיד בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֻצָּם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וּבַזֶּה שֶׁתַּכְנִיס יְדִיעָה וֶאֱמוּנָה זוֹ בְּדַעְתְּךָ, תִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם מֻחְדָּשׁ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת לְגַמְרֵי בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ הַכֹּל בְּכָל רֶגַע מֻחְדָּשׁ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה גַּם אַתָּה לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! תֵּדַע כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ

בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וּבְכָל יוֹם הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן מָה עָלֶיךָ לִפְעֹל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ מִקֹּדֶם, אוֹ אֶתְמוֹל, אוֹ שִׁלְשׁוֹם, אוֹ לִפְנֵי שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אוֹ שָׁנָה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַיּוֹם וְהָרֵגַע הַזֶּה חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם אַתָּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב מֵחָדָשׁ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — הֵן בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהֵן בִּתְפִלָּה — לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת, וְגַם לְחַדֵּשׁ תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת מִדַּעְתְּךָ.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! צָרִיךְ שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בְּגִלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּצַיֵּר בְּעַצְמְךָ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּנֵס בְּךָ תָּמִיד הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר יְרִידַת וּנְפִלַת הָאָדָם וְהִתְרַחֲקוּתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ הוּא רַק עַל־יְדֵי הַסְּפֵקוֹת, וְהַכְּפִירוֹת

וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם אֶל תּוֹךְ זִקְנָה דִּסְטְרָא אָחְרָא, עַד שֶׁמְּאַשׁ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֲבָל בְּזֶה שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה יִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם.

יז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו מַה שֶּׁעָבַר, וְנָפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים מְגֻנִּים עַד מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאֵה לְהַעֲבִיר הַכֹּל מִדַּעְתְּךָ, וּרְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ לָמָּה הֻצְרַכְתָּ לִפֹּל בְּבוֹר יָקוּשׁ זֶה שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, אוּלַי בִּזְכוּת זֶה שֶׁתַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עוֹד אַלְפִים וּרְבָבוֹת נְשָׁמוֹת, שֶׁגַּם כֵּן נָפְלוּ בִּבְאֵר שַׁחַת זֶה — שֶׁאַתָּה נָפַלְתָּ בָּהֶם, וּבַזֶּה שֶׁאַתָּה תַּעֲלֶה תִּזְכֶּה לְהַעֲלוֹת גַּם אוֹתָם, עַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת מֵהֶרֶגַע הַזֶּה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו

יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַסִּיחַ דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי מֵהֶעָבָר; וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְחַזֵּק וְתִתְחַדֵּשׁ אֱמוּנָתְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם.

יח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וְאַל תִּפֹּל בְּשׁוּם יֵאוּשׁ וּמָרָה שְׁחוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַיֵּאוּשׁ וְהַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה יַהַרְסוּ אוֹתְךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת גַּם יַחַד, וְלֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ אֶל שׁוּם תּוֹעֶלֶת כְּלָל, רַק עוֹד יַכְבִּידוּ לְךָ כָּל צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתֶיךָ, שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו, וּבָזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וּלְהַרְגִּישׁ הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, בָּזֶה תִּזְרֹק מִמְּךָ אֶת כָּל הַכְּבֵדוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ בְּכָל פַּעַם, וְתִהְיֶה רָגִיל לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּכָל פַּעַם; אַשְׁרֶי לְךָ!

יט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ עַכְשָׁו

מֻחְדָּשׁ לְגַמְרֵי, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ; רְאֵה לִשְׂכֹּחַ אֶת הֶעָבָר לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל יוֹם נַעֲשִׂים דְּבָרִים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁעוֹד לֹא נַעֲשָׂה מִיּוֹם בְּרֹא אֱלֹקִים אָדָם עַל הָאֲדָמָה, כִּי כָּל יוֹם הוּא יוֹם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ שַׁעֲשׁוּעִים מֵהָעֲבוֹדָה שֶׁל כָּל יוֹם וְיוֹם — הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמְדִים בְּיוֹם זֶה, הַתְּפִלּוֹת שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בְּיוֹם זֶה, דִּבּוּרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁמְּדַבְּרִים בְּיוֹם זֶה, מִכָּל יוֹם וְיוֹם עוֹלִים וְנַעֲשִׂים תִּקּוּנִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְיֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֻחְדָּשׁ, וְלֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק יַרְגִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּאִלּוּ נוֹלָד בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָבוֹא לְהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה כַּזּוֹ בְּכָל יוֹם.

כ.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לַחֲקֹק בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר כָּל יוֹם הוּא יוֹם חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְעוֹד לֹא הָיָה לְךָ הַיּוֹם הַזֶּה

כְּלָל, וְכֵן כְּשֶׁאַתָּה יַעֲבֹר הַיּוֹם, כְּבָר לֹא יִהְיֶה לְךָ הַיּוֹם כְּלָל, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְנַצֵּל אֶת כָּל יוֹם וָיוֹם — לַחְטֹף בּוֹ אֵיזֶה טוֹב, אֵיזֶה דִּבּוּר תְּפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיזֶה דִּבּוּר אֱמוּנָה לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵיזֶה לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֵיזֶה קִיּוּם מִצְוָה, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַה שֶּׁאַתָּה חוֹטֵף וְתוֹפֵס בְּזֶה הַיּוֹם, זֶה יִשָּׁאֵר לְךָ, וְזֶה עִקַּר בְּחִירַת הָאָדָם — לִבְחֹר בַּטּוֹב — לֵידַע, כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכוֹלִים לַחְטֹף טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי אוֹ לְהַפּוּךְ — שֶׁיִּפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּיֵאוּשׁ וְדְכָאוֹן, וְיַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה כְּבָר אֵינוֹ יוֹם, וּכְבָר לֹא יָכוֹל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל מֵרֹב יֵאוּשׁ. וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לֵידַע, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַקְּדֻשָּׁה — כְּשֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה לִבְחוֹר בְּיוֹם טוֹב, אוֹ לְהַפּוּךְ — בְּיוֹם רַע, לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּיוֹם זֶה, אוֹ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבִמְרִירוּת בְּיוֹם זֶה, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ בְּחִירָה דַּיְקָא, דְּהַיְנוּ שֶׁתִּהְיֶה אַחְיזַת הַסִּטְרָא אָחֳרָא לְפַתּוֹת וּלְהַטּוֹת מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְיַחֲשִׁיךְ אֶת הַיּוֹם לְהָאָדָם, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכִים לִכְפּוֹת אֶת הַסִּטְרָא אָחֳרָא, וְזוֹכִים לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמֵנוּ, וְלֵידַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ "עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת" בְּכָל יוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא נִשְׁלֶמֶת הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה עִקַּר

הַשְׁלֵמוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לְזֶה — לְהִתְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ.

כא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל יוֹם יִהְיֶה אֶצְלְךָ חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וּתְדַבֵּר דִּבּוּרִים חֲדָשִׁים, אֲשֶׁר עוֹד לֹא דִּבַּרְתָּ עַד עַכְשָׁו. מָה אֹמַר לְךָ אֲהוּבִי, אָחִי?! **אֵין אַתָּה יָכוֹל לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַנַּחַת רוּחַ וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁאַתָּה גּוֹרֵם לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם בְּדִבּוּרִים וּתְפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת,** הֲלֹא אַתָּה מְיַחֵד לְמַעְלָה יִחוּדִים חֲדָשִׁים וְגוֹרֵם צְרוּפִים חֲדָשִׁים; אַשְׁרֶיךָ! וּכְרוּזִים יוֹצְאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: "אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁמְּחַדֵּשׁ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, וּמוֹצִיאָם מִתַּעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חָי, וּמְגַלֵּם מֵהֶעְלֵם אֶל הַגִּלּוּי", כִּי בַּזֶּה שֶׁהָאָדָם הַמְלֻבָּשׁ בְּחֹמֶר, וּמְסֻבָּב עִם הַסְּתָרוֹת, מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ פֹּה לְמַטָּה, וְעוֹשֶׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, וְעַל־כֵּן בַּזֶּה שֶׁמְּדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם דִּבּוּרִים חֲדָשִׁים, וְיוֹדֵעַ

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת" בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמְגַלֶּה וּמְפַרְסֵם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בַּזֶּה מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת תַּכְלִית כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה שֶׁהָיְתָה בְּגִין דִּיִשְׁתְּמוֹדְיָעָן לֵיהּ, הַיְנוּ שֶׁיִּזְכּוּ לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת" בְּכָל יוֹם, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם דַּיְקָא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּגַלֶּה אוֹתוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ! וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

כב.

אָחִי הַיָּקָר! בְּתִקֶּף קַטְנוּתְךָ, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק רְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה — לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כִּי אָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מִתְחַדְּשִׁים כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ מַה לִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְכָל זֶה תָּלוּי כְּפִי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ — שֶׁתֵּדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא.

כג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת

שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְעוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּחֲטָאִים, וְגַם עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, אֲבָל עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת אֶל מְאוּמָה לֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ, עַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה בְּאֹפֶן שֶׁתּוּכַל לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וּלְעוֹלָם לֹא תִּסְתַּכֵּל עַל אֲחוֹרֶיךָ כְּלָל אֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ אֶת הָעֲבֵרָה הַכִּי גְּרוּעָה, חַס וְשָׁלוֹם, רְאֵה לְהַסִּיחַ דַּעְתְּךָ מִזֶּה, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיוּ לְךָ דִּבּוּרִים חֲדָשִׁים, אֲשֶׁר כָּל זֶה גּוֹרֵם לְצֵרוּפִים וְיִחוּדִים חֲדָשִׁים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

כד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע — בְּאֵם אַתָּה אוֹמֵר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְךָ לְהִתְחַדֵּשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם מֵרֹב יְרִידוֹתֶיךָ וְקַטְנוּתְךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁזֶּה סִימָן

שֶׁנִּפְלְתָּ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנִכְבּוּ מִמְּךָ כָּל הָאוֹרוֹת, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת אֲשֶׁר מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא מְחַיֶּה, וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק תָּמִיד יְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה.

כה.

אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תִּבַּלֶה אֶת יָמֶיךָ בְּשָׁוְא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר כָּל־כָּךְ מִכָּל דָּבָר, רְאֵה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם, וּבְכָל עֵת, וּבְכָל שָׁעָה מֻחְדָּשׁ מַמָּשׁ. עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי בְּכָל יוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת לְגַמְרֵי, וּבִידִיעָה זוֹ לֹא תִּהְיֶה שָׁבוּר בְּעַצְמְךָ כְּלָל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בֶּאֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הוּא לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְלֹא יִשָּׁבֵר רוּחוֹ, וְלֹא יֵחָלֵשׁ רְצוֹנוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי תָּמִיד יִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק

עַצְמְךָ, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לְזֶה בַּיָּמִים הַבָּאִים.

כו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְחָפֵץ בִּתְשׁוּבָתָם שֶׁל רְשָׁעִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָם, וְעַד יוֹם מוֹתָם מְחַכֶּה לָהֶם שֶׁיָּשׁוּבוּ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, כָּל זֶה בָּא מִפְּאַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה שֶׁבְּךָ, וְנֶחְשָׁךְ מִמְּךָ הָאוֹר, אֲבָל בְּאִם שֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם — לֵידַע כִּי בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע נַעֲשִׂים חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, וְאֵין רֶגַע דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ וְאֵין שׁוּם יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ, וְלָשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְקַבְּלְךָ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִלְבַד, אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְקַיֵּם אֶת כָּל הַנֶּאֱמַר כָּאן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם.

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְיָאֵשׁ

יַזְהִיר אֶת הָאָדָם לְבַל יִתְיָאֵשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיִחַזְּקוֹ
וְיאַמְּצוֹ, וְיַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד
בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וְיַדְבִּיקוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשמ״ה לִפְרָט קָטָן

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת בָּעוֹלָם, מַה שֶּׁלֹּא גִּלָּה שׁוּם צַדִּיק, וְאַף שֶׁכָּל צַדִּיק גִּלָּה סוֹדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים בְּפַרְדֵּ״ס הַתּוֹרָה, עִם כָּל זֹאת הַחִדּוּשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל נֶאֶמְרוּ בְּאֹפֶן מַבְהִיל וְנִפְלָא כָּזֶה, שֶׁיְּכוֹלִים לְגַלּוֹת לְכָל הַגְּרוּעִים וְהַנְּפוּלִים וְהַיְרוּדִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְזֶהוּ הַחִדּוּשׁ הֲכִי גָּדוֹל — לְהוֹרִיד עַצְמוֹ אֶל הֲכִי גָּרוּעַ וּמְגֻשָּׁם, וּלְהָאִיר גַּם בּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלב)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְיָאֵשׁ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא יְסוֹד הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים, וְהַתִּקְוָה הִיא יְסוֹד הַהַצְלָחָה בַּחַיִּים, עַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמָצִים לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׂוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אַף שֶׁאַתָּה לֹא רוֹאֶה עֲדַיִן שׂוּם פֶּתַח שֶׁל תִּקְוָה וַהֲצָלָה, אֵיךְ לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מֵהַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁסִּבְּבָה אוֹתְךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, הִזְהִירָנוּ מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁאֵין שׂוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּמִכָּל הַצָּרוֹת וּמִכָּל הַיִּסּוּרִים וּמִכָּל הַקְּטָנוּת וְהַמְּרִירוּת עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת, וְאֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְהִתְיָאֵשׁ, תֵּבֵת יֵאוּשׁ אָסוּר שֶׁתִּהְיֶה רְשׁוּמָה עַל לוּחַ לִבְּךָ בְּשׂוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, תָּמִיד תִּזְכֹּר שֶׁאִם בֶּאֱמֶת רוֹצִים לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מֵהַבּוֹץ

וְהַצָּרָה שֶׁנָּפְלוּ שָׁם, עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת, וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם מַרְאֶה מָקוֹם שֶׁל הַצָּלָה, שׁוּם פֶּתַח שֶׁל תִּקְוָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לִזְכֹּר — כָּל זְמַן שֶׁתִּתְחַזֵּק עַצְמְךָ לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם.

ב

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ — אַף שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ אֶל מְקוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה עַל־יְדֵי רֹב חַטָּאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם יוֹרֵד בְּגָלוּת — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל, חַס וְשָׁלוֹם, בִּמְקוֹמוֹת הֲכִי מְזֹהָמִים וּמְטֻנָּפִים, עָלָיו לָדַעַת כִּי גַּם שָׁם מְצַמְצֵם עַצְמוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַסְתִּיר עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי נִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים, וּמַזְכִּיר אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם בְּכַמָּה וְכַמָּה רְמָזִים שׁוֹנִים — בְּכָל יוֹם, וּבְכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע, בְּכָל מָקוֹם שֶׁרַק יִהְיֶה, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו, וְאֵיךְ שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, כִּי עֲדַיִן הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וּכְשֶׁהָאָדָם רַק נוֹטֶה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ

בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲזַי נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה — שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי הִתְגַּבְּרוּת הַטֻּמְאָה וְהַזֻּהֲמָא שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַה שֶּׁנֶּעֱלָם מֵהָאָדָם הָאוֹר הַזֶּה הוּא רַק מֵחֲמַת רִבּוּי אוֹר וּשְׁבִירַת כְּלֵי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת הָאוֹר הַזֶּה כְּלָל, עַד שֶׁמְּיָאֵשׁ עַצְמוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲבָל אִם הָאָדָם מְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, אֲפִלּוּ בְּתֹקֶף הַקַּטְנוּת וְהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁלּוֹ — שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, עַל־יְדֵי־זֶה — דַּיְקָא מֵהַיְרִידוֹת שֶׁלּוֹ זוֹכֶה שֶׁנַּעֲשִׂים מִזֶּה צְמִצּוּמִים וְכֵלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ, אַל תִּתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁכָּל אֵלּוּ הַיְרִידוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁלְּךָ, יִתְהַפְּכוּ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵלּוּ הַצְּמִצּוּמִים וְהַחֲשָׁכוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ, הֵם הֵם יִהְיוּ הַכֵּלִים אֶצְלְךָ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, עַד שֶׁלְּאַט לְאַט תִּזְכֶּה לְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל אֵלּוּ הַהַסְתָּרוֹת וְהַצְּמִצּוּמִים, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַתְחִיל עַכְשָׁיו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּחַיֶּיךָ, וְשָׁכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו. הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הֶעָתִיד, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל אֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, כִּי עִקַּר הַיֵּאוּשׁ בָּא לְהָאָדָם רַק כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל אֲחוֹרָיו עַל כְּשְׁלוֹנוֹתָיו וְעַל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַקְּטָנוּת שֶׁלּוֹ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הֶעָתִיד שֶׁלְּךָ, אָז תִּרְאֶה כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלִזְכּוֹת לְהַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֶּיךָ מֵעַתָּה.

ד

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַל תֹּאמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר, אֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר; עָלֶיךָ לָדַעַת — אִם רוֹצִים בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים, וְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, הָעִקָּר אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה עַכְשָׁו כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ שֶׁלֹּא יוּכַל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַה שֶּׁרוֹצֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, אֲזַי אֵין דָּבָר

שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי תֹּקֶף הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין, וּכְפִי תֹּקֶף הָעַקְשָׁנוּת שֶׁתִּהְיֶה לְךָ — לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם.

ה

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, אֲזַי אֵין דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ אֵלָיו, כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק עַל־יְדֵי הַיֵּאוּשׁ, כְּפִי שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, כְּמוֹ־כֵן נַעֲשֶׂה בַּעַל כִּשָּׁלוֹן, וְנוֹפֵל וְיוֹרֵד לְמַטָּה, וְלֹא הוֹלֵךְ לוֹ כְּלָל. וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וְהַגְבֵּר אֶת הָרְצוֹנוֹת הַחֲזָקִים שֶׁלְּךָ וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מְסֻבָּב בְּחוֹמוֹת בַּרְזֶל, וְאַתָּה מָלֵא כִּשָּׁלוֹנוֹת, וּבְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רַק מַתְחִיל אַתָּה נִכְשָׁל וְנוֹפֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם לֹא תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְלֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז סוֹף כָּל סוֹף תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְתִזְכֶּה לָבֹא אֶל עִנְיָנֶיךָ, וּבִלְבָד אֲהוּבִי אָחִי, אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ.

ו

אָחִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר הַתִּקָּוָה לְקַוּוֹת לְטוֹב, וּלְהִתְרַחֵק מִיֵּאוּשׁ, תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁאוֹחֵז בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כְּפִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין שׁוּם טֶבַע וּמִקֶּרֶה כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּפִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת אֲמִתַּת הַיְדִיעָה הַזּוֹ — שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ, אִתּוֹ וְאֶצְלוֹ, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל עִנְיָנוֹ תָּמִיד.

ז

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וּלְעוֹלָם אַל תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עַקֶּשָׁן גָּדוֹל, וְעִקַּר הָעַקָּשָׁנוּת צָרִיךְ בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ — שֶׁתִּרְאֶה לְצַיֵּר תָּמִיד לִפְנֵי עֵינֶיךָ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל הָעוֹלָם הוּא אוֹר פָּשׁוּט, וְאַתָּה עוֹמֵד בְּאֶמְצַע, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב אוֹתְךָ, וְכָל מַה

שֶׁתַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בְּדַעְתְּךָ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַדְּבֵקוּת הָאֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם לֹא תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כִּי עִקַּר הַיֵּאוּשׁ בָּא רַק מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ סְפֵקוֹת — הַיֵּשׁ ה׳ אִם אַיִן, וְזֶה מְשַׁבְּרוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם, וּלְעוֹלָם לֹא תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, וְאָז דַּיְקָא יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, וְתִזְכֶּה לְהִתְקַדֵּם בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא.

ח

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיְרִידוֹת וְהַקַּטְנוּת שֶׁלְּךָ הוּא רַק מֵחֲמַת רֹב יֵאוּשׁ שֶׁמְּסַבֵּב אוֹתְךָ מִפַּעַם לְפַעַם, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע מַכְנִיס תָּמִיד בְּלֵב הָאָדָם יֵאוּשׁ, וּמַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה לִכְלוּם, וּכְאִלּוּ מִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לֵידַע דָּבָר זֶה, אָז תִּלְעַג לוֹ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה; אִם רַק לֹא תַּנִּיחַ אֶת רְצוֹנְךָ, תִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חֶפְצְךָ.

ט

אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאֲנִי מֵבִין מַכְאוֹבֵי נַפְשְׁךָ וּלְבָבְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לִהְיוֹת אַךְ וְרַק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְלִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן כְּרֶגַע, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חָזָק בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יַעֲבֹר עַל הַכֹּל וְינַצַּח, וְיוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַה שֶּׁרוֹצֶה, הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל.

י

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְנָא וְנָא אַל תִּתְיָאֵשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי עוֹד יָבוֹאוּ לְךָ יָמִים טוֹבִים, וְעוֹד יֵיטִיב עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְעִקַּר הַהַחְזָקַת מַעֲמָד הוּא — שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בַּדִּבּוּר — לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּרְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁתַּתְמִיד בְּדָבָר זֶה, כְּמוֹ־כֵן יִכָּנֵס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי — שֶׁתִּבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן יִתְחַזֵּק הַבִּטָּחוֹן גַּם בְּעַצְמְךָ — שֶׁאַתָּה עֲדַיִן לֹא אָבוּד,

חַס וְשָׁלוֹם, וַעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּמַה גַּם שֶׁבָּזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, תַּתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִרְאֶה וְתַשְׂכִּיל אֶת גֹּדֶל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ גַּם עַכְשָׁו, וְעוֹזֵר לְךָ עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה.

יא

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַחְיוֹת אֶת עַצְמְךָ בַּמֶּה שֶׁתּוּכַל, הָעִקָּר רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי הַיֵּאוּשׁ גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת, הַקְּטָנוּת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הָעִקָּר הוּא מִצַּד הַיֵּאוּשׁ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בּוֹ הִתְרַשְׁלוּת, עַד שֶׁמִּתְרַשֵּׁל מֵחַיָּיו לְגַמְרֵי וּמַזְנִיחַ אֶת עַצְמוֹ, עַד שֶׁמִּדַּרְדֵּר מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהָרַע; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה שֶׁלְּבַל תְּיָאֵשׁ עַצְמְךָ, הָעִקָּר הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בִּשְׁמִיעַת כְּלֵי זֶמֶר, וְתִרְקֹד רְקוּדִים, אֲפִלּוּ בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה וְתִקְוָה, וְתָשִׁיר לְעַצְמְךָ אֵיזֶה נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה וְחִדְוָה, הַכֹּל תַּעֲשֶׂה הָעִקָּר אַל תִּתְיָאֵשׁ בְּחַיֶּיךָ, אֲשֶׁר הַיֵּאוּשׁ אֶל מְאוּמָה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ — לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

יב

אָחִי, אָחִי! מַה יִּהְיֶה לְךָ אִם תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ מֵחַיֶּיךָ? הֲלֹא לֹא תַּרְוִיחַ בָּזֶה שׁוּם דָּבָר, רַק תִּשְׁכַּב בַּמִּטָּה כְּפֶגֶר מֵת, וְאַף אֶחָד לֹא יְרַחֵם עָלֶיךָ, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם וְתִהְיֶה רָגִיל לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר וּכְלֵי שִׁיר, אֲשֶׁר זֶה יַגְבִּיהַּ אֶת רוּחֲךָ שֶׁנָּפַל אֶל תּוֹךְ יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, וְיַגְבִּיהַּ אוֹתְךָ אֶל תִּקְוָה וּבְטָחוֹן וֶאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם.

יג

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, הָעִקָּר אַל תִּתְיָאֵשׁ. אֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְסוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יִהְיֶה הַטּוֹב, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּמַצָּב, וְיִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְעַל־כֵּן זְכֹר, זְכֹר אֲשֶׁר אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ.

יד

אָחִי הַיָּקָר! זְכוֹר כִּי לֹא לָנֶצַח תִּחְיֶה, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לְהִתְיָאֵשׁ?! עָלֶיךָ לִזְכֹּר הֵיטֵב — כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ כְּלָל; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ, וְעִקַּר גְּדֻלּוּת הָאָדָם הוּא רַק בִּנְקֻדָּה זוֹ — אֵיךְ שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּשָׁעַת יְרִידָתוֹ, וּנְפִלָּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, כִּי הַיֵּאוּשׁ זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִכָּל הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל: הוֹי, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ אֶת עַצְמְכֶם! אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל! וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת הַצְּעָקָה וְהַכְּרוּז הַזֶּה שֶׁצָּעַק רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, תָּמִיד תִּזְכֹּר כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ. וְעִקַּר הָעֵצָה לְזֶה הוּא אֱמוּנַת חֲכָמִים — כְּפִי שֶׁאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בְּהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהִזְהִירוּנוּ לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, כְּמוֹ־כֵן בֶּאֱמֶת לֹא יִתְיָאֵשׁ, וְיִזְכֶּה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה וּלְהַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ.

טו

אָחִי הַיָּקָר! מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת, קַטְנוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁתַּתְמִיד בָּזֶה, יוֹתֵר יִתְחַזֵּק בְּךָ הַבִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵצֵא מִכָּל מִינֵי יֵאוּשׁ וְדָכָאוֹן וּמְרִירוּת, כִּי הַדִּבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ מְחַזֵּק בָּאָדָם אֶת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, וּמְחַזֵּק אֶת הַלֵּב שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִכָּל מַה שֶּׁרַק קוֹרֶה עִמּוֹ בְּחַיָּיו.

טז

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! בְּתֹקֶף קַטְנוּתְךָ וְדַחֲקוּתְךָ אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא תַּנִּיחַ אֶת מְקוֹמְךָ מִלְּהִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם תָּלוּי כְּפִי שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְשׁוֹקֵד בְּדָבָר זֶה — לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת.

יז

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי הַחַיִּים מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר לוֹ הַיּוֹם בְּמְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים אֲחֵרִים, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב נוֹפֵל הָאָדָם אֶל תּוֹךְ יֵאוּשׁ עָמֹק וְדִכָּאוֹן עָצוּם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מִמֶּנּוּ מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה כְּבָר אֵינוֹ יוֹם, וְזֶה מְבִיאוֹ שֶׁהוּא נוֹפֵל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְנִדְמֶה לוֹ כִּי לוֹ אֵין כְּבָר שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה, וּבֶאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי זֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּחַיָּיו, שֶׁמְּנַסִּים אֶת כָּל אֶחָד בְּנִסָּיוֹן אַחֵר, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם וּמַדְרֵגָתוֹ הַגְּדוֹלָה — שֶׁרוֹאִין מִלְּמַעְלָה אֵיךְ שֶׁמִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּתֹקֶף דַּחֲקוּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי הַיֵּאוּשׁ אָסוּר בְּתַכְלִית הָאִסּוּר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ מְאֹד.

יח

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, וּלְעוֹלָם

אַל תִּתְיָאֵשׁ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַיֵּאוּשׁ לֹא יָבִיא אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק אֶל הַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְתִדְרְדֵּר עַד הַתְּהוֹם מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְעִקַּר הַחִזּוּק הוּא עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ בְּתִקֻּף דַּחֲקוּתְךָ וּמְרִירוּתְךָ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת וְכָל מַה שֶּׁרַק מֵעִיק לְךָ רְאֵה לְסַפֵּר לְפָנָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יוֹרִיד מִמְּךָ אֶת הַלַּחַץ וְהַמִּתַּח, וְתִזְכֶּה לְמֹחִין מְיֻשָּׁבִין, וְתִשְׁתַּנֶּה בְּמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר לִהְיוֹת אָדָם אַחֵר. כִּי עִקַּר הַיֵּאוּשׁ וְהַדְּכָאוֹן בָּא לָאָדָם, כִּי נוֹפֵל בְּקַטְנוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין לוֹ עִם מִי לְדַבֵּר, וְאֵין לוֹ מִי שֶׁיָּבִין אוֹתוֹ, וְאֵין לוֹ לְהֵיכָן לָרוּץ וּלְסַפֵּר אֶת מַה שֶּׁמַּעִיק לוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי הָעֵצָה הַנּוֹרָאָה הַזּוֹ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁרַק קוֹרֶה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵצֵא תָּמִיד מֵהַיֵּאוּשׁ, הַדְּכָאוֹן וְהַקַּטְנוּת.

יט

אָחִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו שָׁבוּר

מִכָּל מִינֵי פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אַף־עַל־
פִּי־כֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ כְּרֶגַע: תַּקְשִׁיב וְתִשְׁמַע, אָנָּא
אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, אַל תַּחְשֹׁב
כִּי כָּךְ יַעֲבֹר עָלֶיךָ תָּמִיד, הַכֹּל רַק לְמַעַן נַסּוֹת אוֹתְךָ אֵיךְ
תִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד אֲפִלּוּ בְּתֹקֶף קַטְנוּתְךָ
וְצָרוֹתֶיךָ, וּבָזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ,
בָּזֶה תִּרְאֶה חֲשִׁיבוּתְךָ וְגַדְלוּתְךָ, כִּי זֶה הָיָה מַעֲלַת כָּל
הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל
מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וְדַחֲקוּת,
וְזָכוּ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבָזֶה הֶרְאוּ אֶת תִּפְאֶרֶת
נִשְׁמָתָם הַמְזֻכֶּכֶת, אֵיךְ שֶׁהֵם מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָם כְּלָל.
אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְגַם אַתָּה רְאֵה שֶׁחֶלְקְךָ יִהְיֶה
נִכְלָל בְּחֶלְקָם, אָנָּא אַל תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל!

כ

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים
שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין זֶה מַעֲלָה כְּלָל שֶׁיִּפֹּל הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ
וְיִתְיָאֵשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא הַסִּטְרָא אָחֳרָא וְהַקְּלִפּוֹת, כִּי
בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל

לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אַךְ מִפְּנֵי הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אָחֳרָא, לְכַסּוֹת וּלְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִתְכַּסֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל הָאָדָם בְּיֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן עָצוּם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְעִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַהַסְתָּרוֹת, הָהַעֲלָמוֹת וְהַכִּסּוּיִים, וּלְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן בְּהִתְגַּלּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסֶת תִּקְוָה בָּאָדָם, וּמַרְבֶּה אֶת הַקְּדֻשָּׁה, וּלְהַפּוֹךְ עַל־יְדֵי הַסְתָּרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בּוֹ יֵאוּשׁ, וּמִתְפַּשֵּׁט וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו הַסִּטְרָא אָחֳרָא וְהַקְּלִפּוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְתָמִיד חַפֵּשׂ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק, וְתַגְבִּיר אֶצְלְךָ אֶת הַקְּדֻשָּׁה וְהָאוֹר.

כא

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁלְּךָ, וְנָא וְנָא אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ אַתָּה נִכְשָׁל בַּעֲוֹנוֹת עֲצוּמִים, וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, אַף־עַל־פִּי־כֵן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי

מַאֲמָצִים שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן נִמְשַׁךְ שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ?! וּלְהֵיכָן אַתָּה צָרִיךְ לֵילֵךְ?! וּמַה עָלֶיךָ לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם?! וְעַל־כֵּן מִכָּל הַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוּת הָעֲצוּמוֹת שֶׁלְּךָ רְאֵה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְאַל תִּסְתַּכֵּל אַחֲרֶיךָ כְּלָל, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית.

כב

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבְרִים בְּחַיָּיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַמַּצָּבִים, הַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוֹת שֶׁלּוֹ, אַךְ כָּל אֶחָד מִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם וּמְגָרְשָׁם מִמֶּנּוּ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, גַּם אַתָּה לְגָרֵשׁ וּלְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל הַדְּכָאוֹן וְהַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַכְשָׁו עָלֶיךָ, וּתְסַלְקֵם מִמְּךָ, כִּי זֶה רַק מַשְׁבֵּר עוֹבֵר, וְלֹא, חַס וְשָׁלוֹם, עִנְיָן שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶצְלְךָ, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהִתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּמַצָּב־רוּחַ טוֹב, וְנָא וְנָא אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ,

כִּי לֹא לְעוֹלָם יִהְיוּ לְךָ זְמַנִּים קָשִׁים, שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַכְשָׁו, עוֹד יִהְיֶה לְךָ טוֹב, וְאוֹר וְזִיו בְּחַיֶּיךָ — אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן, וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלַּת וְשֶׂבַח הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — אֵיךְ שֶׁמִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּמַצָּבוֹ, וְאֵיךְ שֶׁלֹּא מַנִּיחַ אֶת הַיֵּאוּשׁ אֶצְלוֹ כְּרֶגַע; אַשְׁרֵי לוֹ!

כג

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָצֵאת מֵהָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן וְהַיֵּאוּשׁ שֶׁלְּךָ, כִּי מַה יִּהְיֶה לְךָ, וּמַה יוֹעִיל לְךָ כָּל הַמְּרִירוּת הַזּוֹ שֶׁאַתָּה מִסְתּוֹבֵב עִמָּהּ, הַאִם אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁבָּזֶה תְּוַשַּׁע — שֶׁתִּתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ?! הֲלֹא עַל־יְדֵי הַיֵּאוּשׁ וְהַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה אַתָּה מַגְבִּיר אֶת הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ; עַל־כֵּן כְּלָךְ לְךָ מִיֵּאוּשׁ וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׂחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הַדְּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי אַתָּה מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יוֹעִיל לְךָ הַרְבֵּה לַהֲפֹךְ אֶת הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה, הַיֵּאוּשׁ וְהַדְּכָאוֹן אֶל תִּקֶּף הַבִּטָּחוֹן וְהַשָּׁשׁוֹן, וּתְשַׁנֶּה אֶת כָּל הֲלָךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ מִמַּה שֶׁחָשַׁבְתָּ וְיָדַעְתָּ עַד עַכְשָׁו, כִּי הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמֶת, יֵשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן וְתִקְוָה חֲזָקָה וְנִכְנָסִים בּוֹ שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן, אַשְׁרֵי לוֹ!

כד

אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ בְּעַצְמְךָ נִגְעֵי לְבָבְךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ — אֵיךְ שֶׁאַתָּה מְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְאֵיךְ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ בְּהַלְכְלוּךְ הַכִּי גָּרוּעַ שֶׁל נְאוּף וְזִנּוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאֵה וּזְכֹר אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהִזְהִירָנוּ בְּיוֹתֵר, וְאָמַר לָנוּ — לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמֵנוּ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וּבוֹרְאִי אִם נַחֲזִיק מַעֲמָד נִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּפַּלְנוּ בָּהֶם, הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי שֶׁאָדָם מְחַזֵּק עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בָּזֶה וּבַבָּא; וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי! אַל תִּתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר חֲשִׁיבוּתְךָ — אַף שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּבוֹץ וְלִכְלוּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינְךָ נוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאֶת הַקְּטַנּוּת לְגַדְלוּת.

כה

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲפִלּוּ אַתָּה נִמְצָא כָּעֵת בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְנָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהָרָע, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת שֶׁל נְאוּף, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, רַק רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן הַמְחַכֶּה לְךָ שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא וִדּוּי דְּבָרִים — שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל נִגְעֵי וּמַכְאוֹבֵי לְבָבְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, וְתֵדַע כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִשְׁמַע וְנִתְקַבֵּל, וְאַל תַּחְשֹׁב שֶׁלָּרִיק יְגִיעֲךָ וְטָרְחֲךָ, לֹא! לֹא! אַל תַּחְשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, אֶלָּא עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר מֵרֹב חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת שֶׁחָטָאתָ וּפָגַמְתָּ, נִתְכַּסִּיתָ בְּקִלְפּוֹת מְגֻנּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת מְזֻהָמִים שֶׁל נְאוּף, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְךָ לְצַמְצֵם דַּעְתְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינְךָ יָכוֹל לְהָבִין וּלְהַאֲמִין אֵיךְ שֶׁגַּם לְךָ יֵשׁ עֵדִין תִּקְוָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵרֹב קִלְקוּלְךָ, עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם מִשּׁוּם בְּרִיָּה וּמִשּׁוּם דָּבָר, רַק רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

וְהוּא בְּוַדַּאי יְקַבְּלְךָ, הָעִקָּר הַתְמֵד בְּדָבָר זֶה מְאֹד לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, אֲשֶׁר סוֹף כָּל סוֹף יִשָּׁבְרוּ מִמְּךָ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְכָל הַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינְךָ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ עֶלְיוֹן בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נִפְלָא מְאֹד.

כו

אָחִי הַיָּקָר ! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֲפִלּוּ מֵהַמְּקוֹמוֹת הֲכִי מְגֻשָּׁמִים וּמְזֻהָמִים עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הָעִקָּר אַל תִּתְיָאֵשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ גָּרוּעַ מִכָּל הַחֲטָאִים וְהָעַוּוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִקַּר הָאֶרֶס שֶׁל הַחֵטְא הוּא הַיֵּאוּשׁ, כִּי כָּל חֵטְא מַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמַשְׁכִּיחוֹ מֵהָאָדָם, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְיֵאוּשׁ, וְהַיֵּאוּשׁ מֵבִיא אַחַר־כָּךְ עַצְבוּת וְדָכְאוֹן, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ שֶׁכְּבָר אַף אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ

אוֹתוֹ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב וּפִתּוּי הַיֵּצֶר הָרָע, אֲשֶׁר לֹא דַּי שֶׁהִכְשִׁיל אוֹתְךָ בַּמֶּה שֶׁהִכְשִׁיל, עוֹד זֹאת הוּא מַכְנִיס בְּךָ יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ, כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר, כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן לְכָל בַּעַל עֲבֵרָה — שֶׁיִּתְחַזֵּיק מַעֲמָד וְלֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, וְאָז כְּשֶׁהוּא חָזָק בָּזֶה — יַצְלִיחַ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית.

כז

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! יָדַעְתִּי וְגַם יָדַעְתִּי אֶת מַצָּבְךָ שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ כָּעֵת, אֶת לִכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ שֶׁהִתְלַכְלַכְתָּ כָּעֵת, אֶת גְּנוּת זֻהֲמַת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהַהִרְהוּרִים הָרָעִים שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ לְשָׁם עַכְשָׁו, וְאֵיךְ שֶׁהָרְעִיוֹנוֹת הָרָעִים מְבַלְבְּלִים אוֹתְךָ, וְאַתָּה נִמְצָא בִּדְמְיוֹנוֹת מְגֻנִּים מְאֹד — מִדַּמֶּה לְעַצְמְךָ כָּל מִינֵי נְאוּף וְזֶבֶל, וּמֵהִרְהֵר כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְקַף הַחֹשֶׁךְ וְהָרָע הַזֶּה שֶׁסּוֹבֵב אוֹתְךָ אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי עֲדַיִן גַּם מִשָּׁם אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אִם תִּהְיֶה חָזָק בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

תֹּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

שָׁלוֹם עַכְשָׁו

יְגַלֶּה מַעֲלַת מִדַּת הַשָּׁלוֹם בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן עִם אִשְׁתּוֹ וְעִם בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְכֵן בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי לְמַחֲזִיק בְּרָכָה אֶלָּא הַשָּׁלוֹם, וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי מָשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאֵין לְךָ מִדַּת טוֹבָה מִשָּׁלוֹם, כִּי הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה שׁוֹבְרִים אֶת כָּל הַחוֹמוֹת הֶכִי בְּצוּרוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד מְחַפֵּשׂ רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה, וּבוֹרֵחַ מִמַּחֲלֹקֶת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד יִהְיֶה הַמְנַצֵּחַ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלג)

קוּנְטְרֵס

שָׁלוֹם עַכְשָׁו

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מַתָּנָה טוֹבָה לָאָדָם כְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי שָׁלוֹם הוּא מִלְּשׁוֹן שְׁלֵמוּת, הַיְנוּ שֶׁאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַנִּקְרָא שָׁלוֹם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת כְּמוֹ מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵקִצִין ג, יב): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; כִּי מִדַּת הַשָּׁלוֹם הִיא הַכְּלִי הַמַּחֲזִיק בּוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת, וְאִם הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם, וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ הָיוּ מְחַזְּקִים, אֲזַי בְּוַדַּאי הָיִינוּ נִגְאָלִים גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, וְשׁוּם בְּרִיָּה, אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא הָיוּ שׁוֹלְטוֹת בָּנוּ, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ 'שָׁלוֹם' (שַׁבָּת י.); וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָחָד זוֹכֶה לֶאֱחֹז בְּשָׁלוֹם, הוּא מִתְאַחֵד עִם שְׁמוֹ

יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי הִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת לִהְיוֹת אַךְ וְרַק בְּשָׁלוֹם עִם זוּלָתֶךָ, וְתָמִיד תָּרוּץ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וּבְכָל מַה שֶּׁרַק קוֹרֶה בֵּינְךָ לְבֵין זוּלָתֶךָ, רְאֵה תָּמִיד לְחַפֵּשׂ רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֶל הַשָּׁלוֹם, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הָאָדָם אֶל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים עִם זוּלָתוֹ, עֲדַיִן הוּא מָלֵא חֶסְרוֹנוֹת, וְרָחוֹק לְגַמְרֵי מִמִּדַּת הָאֱמֶת, כִּי "הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ" (זְכַרְיָה ח, יט), הַיְנוּ כִּי זֶה עִקַּר הָאֱמֶת — כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם, כִּי בְּלִי שָׁלוֹם, אֵין זוֹ אֱמֶת כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁהָאָדָם יִצְעַק כָּל הַיּוֹם שֶׁהוּא אוֹחֵז בְּמִדַּת הָאֱמֶת, כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ בְּשָׁלוֹם, זֶה סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרְחוֹק מֵהָאֱמֶת, כִּי "הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ" דַּיְקָא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֶאֱחֹז תָּמִיד בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין זוּלָתֶךָ, וְאַף שֶׁהוּא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מִמְּךָ, וְחוֹשֵׁב אַחֶרֶת מִמַּה שֶּׁאַתָּה חוֹשֵׁב, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם — כְּשֶׁשְּׁנֵי הַפָּכִים מִתְאַחֲדִים בְּאַחְדוּת אַחַת, וְדַיְקָא זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁתָּמִיד מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וּמוֹצֵא רַק אֶת הַשָּׁלוֹם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי כָּל עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה הַזּוֹ, שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בָּהּ עַכְשָׁו, הִיא רַק מֵחֲמַת שְׂנְאַת חִנָּם, שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ עַל לֹא דָּבָר, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשְׁלִים עִמּוֹ, וְזֶה גּוֹרֵם לָנוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, כִּי אִלּוּ הָיָה שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, אָז שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לָנוּ, כִּי קָנֶה אֶחָד נִשְׁבָּר מִיָּד, וַעֲשָׂרָה קָנִים אִי אֶפְשָׁר לִשְׁבֹּר בְּשׁוּם אֹפֶן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מֵאָה קָנִים אוֹ אֶלֶף קָנִים וְכוּ', כְּשֶׁהֵם בְּיַחַד אִי אֶפְשָׁר לְשָׁבְרָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁמִּתְאַחֲדוֹת בְּאַחְדוּת אַחַת, וּמַשְׁלִימוֹת בֵּינֵיהֶן, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לְשָׁבְרָן וּלְבַטְּלָן בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן כְּלָל. וְעִקַּר הַשְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם, כְּשֶׁאֵין שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ שִׂנְאַת חִנָּם בֵּין אֶחָד לְזוּלָתוֹ, אָז בְּנָקֵל לְשָׁבְרָם; וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַשָּׁלוֹם, וְתִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם זוּלָתֶךָ, וְאָז יִהְיֶה לְךָ קִיּוּם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה תֹּאחַז בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי מַאֲמַצִּים לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם זוּלָתֶךָ, תִּהְיֶה סָמוּךְ וּבָטוּחַ, שֶׁשּׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה נִמְשָׁךְ רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁתַּעֲזֹב אֶת מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתִתְפָּרֵד מִזּוּלָתֶךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן

כְּשֶׁתַּעֲסֹק בְּמַחֲלֹקֶת עִם זוּלָתֶךָ, אֲזַי תֵּדַע, כִּי תִּפֹּל בְּפַח נִשְׁבָּר. כִּי עִקַּר הַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה וְהַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּחַיָּיו הַכְּלָלִיִּים וְהַפְּרָטִיִּים הוּא רַק — כְּשֶׁאוֹחֵז וּמַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּחֲזִיק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, אִי אֶפְשָׁר לְנַצְּחוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַתְחִיל בְּמִדַּת הַ"שָּׁלוֹם עֲכְשָׁו", שֶׁמְּרַגֵּעַ זֶה תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, וּלְהַשְׁלִים עִם זוּלָתֶךָ, וְאַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מֵהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ וּמֵהַנְהָגָתְךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם. וְזוֹ מִדַּת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁתָּמִיד לוֹמְדִים עִם אֲחֵרִים דַּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהִיא תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; מֵאַחַר שֶׁהֵם לוֹמְדִים תָּמִיד עִם זוּלָתָם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר "דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם" (מִשְׁלֵי ג, יז), וְעַל־כֵּן יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֶאֱחֹז אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד בֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בְּשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ שָׁלוֹם, וּכְשֶׁתֹּאחַז בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, אָז תַּצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁעִקַּר הַמַּתָּנָה לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא מִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וְרוֹאֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל עַצְמוֹ, וְלֹא יְשַׁבֵּר וְיַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וְהוּא כְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּמִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יֵצֵא מְאוּמָה, מֵרֹב הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׁלִים עִם עַצְמוֹ וְעִם מַצָּבוֹ, זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם, ״שָׁלוֹם עַכְשָׁו״, הַיְנוּ שֶׁתֵּכֶף מַשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ וְגוֹרָלוֹ, וְעִם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְכֵן עָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ אוֹחֵז כְּדַעְתּוֹ, עִם כָּל זֹאת הוּא מַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, שֶׁלַּחֲבֵרוֹ יֵשׁ זְכוּת לַחֲשֹׁב אַחֶרֶת מֵהֶלֶךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וּמֻתָּר לוֹ לֶאֱחֹז בְּדִיּוּק הַהִפּוּךְ מִדַּעְתּוֹ, זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא חָפֵץ בֶּאֱמֶת בְּשָׁלוֹם, כִּי כְּשֶׁשְּׁנֵי הַפָּכִים מִתְהַפְּכִים לְכִוּוּן אֶחָד, דַּיְקָא זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם. וְכֵן הָאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים עִם אִשְׁתּוֹ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ, וְתָמִיד יָדוּן אֶת אִשְׁתּוֹ לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁהִיא הַהֵפֶךְ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ, וְכָל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּדִיּוּק

הַהִפּוּךְ מֵהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתָּהּ, עִם כָּל זֹאת הוּא מַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, זֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֶאֱחֹז בְּ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", הַיְנוּ שֶׁתַּשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְעִם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה עַצְבָנִי, וְאַל תִּפֹּל בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּן, רַק רְאֵה לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם עַצְמְךָ, וְכֵן רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, שֶׁלְּזוֹלָתְךָ מֻתָּר לַחֲשֹׁב אַחֶרֶת מֵהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ, וְתִחְיֶה עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם, וְכֵן רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם אִשְׁתְּךָ, וְתִמְחֹל לָהּ עַל כָּל הֶעָוֶל שֶׁעָשְׂתָה לְךָ, וְתַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁהִיא חוֹשֶׁבֶת אַחֶרֶת מִמְּךָ. וּבָזֶה שֶׁתַּחֲזִיק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, תִּתְבָּרֵךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת, וְיִהְיוּ חַיֶּיךָ עֲרֵבִים וְנָעִימִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב, כְּמִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱחֹז בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם; וּזְכֹר כִּי שָׁלוֹם הֲלֹא הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שַׁבָּת י.), וְלָכֵן רְאֵה לִמְשֹׁךְ עַצְמְךָ אֶל "שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁתִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמֶת הוּא רַק מִדַּת הַשָּׁלוֹם, כָּל מִי שֶׁחָפֵץ בְּיוֹתֵר בְּשָׁלוֹם, הוּא מַחֲזִיק בָּאֱמֶת, וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁתָּמִיד מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, אֵין לְךָ עוֹד שַׁקְרָן כָּמֹהוּ. וְעִקַּר הַשָּׁלוֹם

הוּא לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ אֱמֶת, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן הַשְּׁלֵמוּת נִמְצֵאת רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא שָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁמַּחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, הוּא זוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו אֱמוּנָה אֲמִתִּית, וּלְהַפּוּךְ מִי שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ בַּעַל הַמַּחֲלֹקֶת הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְזֶה רָחוֹק מֵהָאֱמֶת בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וְאוֹחֵז בְּשֶׁקֶר. כִּי כָּל מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ אוֹ נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ נֶגֶד הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, אוֹ נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הוּא הַשַּׁקְרָן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְהוּא רָחוֹק מֵהָאֱמֶת בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וְהוּא רָחוֹק מֵהַשָּׁלוֹם בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וְהוּא בַּעַל הַמַּחֲלֹקֶת, וְהוּא הַגּוֹרֵם פְּרוּדִים בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי עִקַּר הָאַחְדוּת הוּא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לֶאֱחֹז אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י.), וּמִי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תּוֹרָה מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁקִּבֵּל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִסִּינַי (אָבוֹת א, א), הוּא דַּיְקָא מִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין

עַם יִשְׂרָאֵל. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יב, א): לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא עַל מְנַת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין הַבְּרִיּוֹת, כִּי זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד יֹאהַב אֶת הַשֵּׁנִי, וְעַל־כֵּן עִקַּר הָאַהֲבָה לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁזּוֹכִים לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁאָז מְקַיְּמִים מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" (וַיִּקְרָא יט, יח), אֲשֶׁר הוּא כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, וְכָל הַתּוֹרָה תְּלוּיָה בָּזֶה, כִּי בְּלִי שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אֵין לַתּוֹרָה שׁוּם קִיּוּם כְּלָל; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִמְצֹא וּלְחַפֵּשׂ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֵיזוֹ זְכוּת וּמִדָּה טוֹבָה, כְּדֵי לֶאֱהֹב אוֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בּוֹ אֵיזֶה צַד טוֹב וּזְכוּת, וְזֶהוּ עִקַּר הָאַהֲבָה, כְּדֵי לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִם הַטּוֹב שֶׁבְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלִכְלֹל עַצְמוֹ עִמָּהֶם יַחַד בְּאַהֲבָה וּבְאַחְדוּת, וְאָז יִכָּלֵל עִם כֻּלָּם בְּאֶחָד הַפָּשׁוּט שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אֶחָד, יָחִיד וּמְיֻחָד, וְאַף שֶׁזּוֹלָתוֹ אוֹחֵז אַחֶרֶת מִמֶּנּוּ, וְאֵין הֵם מִשְׁתַּוִּים כְּלָל, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, נִתְקַשְּׁרִים וְנִכְלָלִים כָּל שִׁנּוּיֵי הַדֵּעוֹת יַחַד. לְמָשָׁל כְּשֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל זֶה נוֹטָה לְמִדַּת חֶסֶד, וְדַעְתּוֹ שֶׁל זֶה נוֹטָה לְמִדַּת גְּבוּרָה, הֲרֵי בְּוַדַּאי הֵם שׁוֹנִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה, כִּי הֲלֹא זֶה רוֹצֶה

רַק חֶסֶד וְזֶה רוֹצֶה רַק גְּבוּרָה, זֶה רוֹצֶה לָלֶכֶת בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְזֶה רוֹצֶה לָלֶכֶת בְּמִדַּת הַדִּין, וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם, אֲבָל כְּשֶׁמְּבַטְּלִים שְׁנֵיהֶם רְצוֹנָם מִפְּנֵי רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁזֶּה אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדַּת הַחֶסֶד רַק בְּמָקוֹם וּבִזְמַן שֶׁזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הָאַחֵר מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדָּתוֹ שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה וְהַדִּין רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד עוֹבֵד עַל טִבְעוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁשְּׁנֵי הֲפָכִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם מִשְׁתַּוִּים בְּאַחְדוּת גְּמוּרָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שְׁנֵיהֶם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם, זֶה בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְזֶה בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת נִכְלָלִים שְׁנֵיהֶם בְּמָקוֹר הָאַחְדוּת שֶׁהוּא אֶחָד הַפָּשׁוּט, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן הוּא בִּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ דַּעַת אַחֶרֶת שׁוֹנָה לְגַמְרֵי מִדַּעַת חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּאָחֲזוּ בְּדֵעָה אַחַת, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ הֲלָךְ מַחֲשָׁבָה אַחֵר, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מִדּוֹתָיו וִירִידוֹתָיו, הַרְפַּתְקָאוֹתָיו וְצָרוֹתָיו שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, הוּא

מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רַק רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם; וְעַל־כֵּן מִדַּת הַשָּׁלוֹם הִיא גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִזְהִיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּפְתְּחוּ תָּמִיד בְּשָׁלוֹם, וְלֹא יֵצְאוּ לְהִלָּחֵם שׁוּם מִלְחָמָה, רַק לִפְתֹּחַ בְּשָׁלוֹם, כִּי גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט). וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֶת הַ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁתִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה עַכְשָׁו שָׁלוֹם בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה ה, יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׂר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַחֵם אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה וְהַנֶּחָמָה לִכְלַל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּשָׁלוֹם.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים בָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה אַךְ וְרַק שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְאַתָּה תִּהְיֶה הַמַּתְחִיל, שֶׁתְּדַבֵּר עִם כֻּלָּם בְּצוּרָה יָפָה, וּתְעוֹרֵר וּתְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָא "שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁהוּא מַתְחִיל מֵרֶגַע זֶה, מֵעַכְשָׁו דַּיְקָא לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר

זֶה עִקַּר הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים לָהּ בְּכָל יוֹם.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לְאַחֵר אֶת הַהִזְדַּמְנוּת בְּעִנְיַן הַשָּׁלוֹם, רַק תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ, שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמְךָ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לָדוּנָם לְכַף זְכוּת, וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין זוּלָתְךָ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַקְּטָטוֹת נִמְשָׁכוֹת עַל־פִּי־רֹב עַל־יְדֵי אֱמֶת שֶׁאֵינָהּ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת כָּרָאוּי עֲדַיִן, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִדְמֶה שֶׁהָאֱמֶת אִתּוֹ, וְשֶׁחֲבֵרוֹ נוֹטֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, עַד שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי מַחֲלוֹקוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵם הַמַּרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כִּי הֵם מַכְנִיסִים בָּעוֹלָם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לַכֹּל, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל

הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ הֵם יוֹדְעִים שֶׁרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יְרַחֵם עַל חֲבֵרוֹ, וְיֹאהַב אוֹתוֹ בְּכָל לְבָבוֹ, וְיָדוֹן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וְיִמְצָא נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְתִּיקִים אֶת כָּל הַסִּכְסוּכִים וְהַקִּטְרוּגִים שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לְעַצְמוֹ, וְנַעֲשֶׂה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, זֶה עִקַּר קִלְקוּל הַבְּרִיאָה. וְזֶה שֶׁמָּצִינוּ גַּם בִּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה כ, ה): אֱמֶת אָמְרָה "אַל יִבָּרֵא", שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא שְׁקָרִים, וְשָׁלוֹם אָמַר גַּם־כֵּן "אַל יִבָּרֵא", שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא קְטָטוֹת, וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הָאֱמֶת, וְהִשְׁלִיכוֹ לָאָרֶץ, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְכִּים לֶאֱמֶת וּלְשָׁלוֹם כָּזֶה, שֶׁבָּאִים מִקְּטָרוּגִים וּמַחֲלֹקֶת עַל בְּנֵי־אָדָם, כִּי עִקַּר הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם הוּא רַק כְּשֶׁחַפְּצִים אִישׁ בַּחֲבֵרוֹ וְאִישׁ בְּאִשְׁתּוֹ, וְרוֹצִים לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֶה לְבַטֵּל אֶת זוּלָתוֹ, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַשָּׁלוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהָאֱמֶת, אַךְ כָּל הַקִּלְקוּל שֶׁנַּעֲשָׂה בָּאָדָם הוּא עַל־יְדֵי אֱמֶת דַּיְקָא, כִּי כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהָאֱמֶת אִתּוֹ, וְשֶׁחֲבֵרוֹ רָחוֹק מֵהָאֱמֶת,

וּבָזֶה מְיֻשָּׁב — מַדּוּעַ הִשְׁלִיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָאָרֶץ רַק אֶת הָאֱמֶת וְלֹא אֶת הַשָּׁלוֹם, הֲלֹא גַּם הוּא קִטְרֵג עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם? אַךְ עִקַּר כָּל הַקְּטָטוֹת בָּא רַק עַל־יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁאֵינָהּ מְזֻכֶּכֶת, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהָאֱמֶת אִתּוֹ, וְעַל זֶה כָּל אֶחָד מַחֲזִיק בְּדַעְתּוֹ עַד שֶׁמְּקַטְרֵג עַל חֲבֵרוֹ, וּבָאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְמַחֲלֹקֶת, וְלָכֵן אָמַר שָׁלוֹם "אַל יִבָּרֵא", שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא קְטָטוֹת, אֲבָל תֵּכֶף כְּשֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָאֱמֶת וְהִשְׁלִיכוֹ לָאָרֶץ, וְגִלָּה דַּעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאֵינֶנּוּ חָפֵץ בֶּאֱמֶת כָּזוֹ שֶׁל קְטָרוּגִים וּמַחֲלֹקֶת, מִמֵּילָא נִתְבַּטֵּל קִטְרוּג הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא קְטָטוֹת, כִּי עַל־יְדֵי הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁאֶפְשָׁר לָבוֹא לִידֵי מַחֲלֹקֶת עַל־יְדֵי רִבּוּי הָאֱמֶת, אֲזַי מִצְוָה לְסַלֵּק הָאֱמֶת הַזּוֹ, וּלְהַשְׁלִיכָהּ מֵעַל פָּנָיו, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרַע שֶׁבַּחֲבֵרוֹ כְּלָל, רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, וְלָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא נַעֲשָׂה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סה): מֻתָּר לְשַׁנּוֹת בִּדְבַר הַשָּׁלוֹם; כִּי זֶה עֶצֶם הָאֱמֶת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בָּהּ — לְשַׁנּוֹת הָאֱמֶת בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים לְזֶה מִפְּנֵי הַשָּׁלוֹם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְהַכְנִיס בָּעוֹלָם נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ. וְזֶה סוֹד פְּרוּשׁ הַפָּסוּק (זְכַרְיָה ח, יט): "הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ".

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַתְחִיל בְּ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּין כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתַעֲבֹד הַרְבֵּה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית א, א): אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה תְּלוּי בָּאֱמֶת דַּיְקָא, הַיְנוּ כְּפִי שֶׁהָאָדָם מְחַפֵּשׂ אֶת הָאֱמֶת אֲשֶׁר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה י, י): "וַה' אֱלֹקִים אֱמֶת", כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הָאֱמֶת שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא יִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ. וּבָזֶה צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה תֵּכֶף־וּמִיָּד שָׁלוֹם בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל. וּבֶאֱמֶת אִם נִתְבּוֹנֵן מַה שֶּׁעָבַר כְּבָר עַל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל זֶה אַלְפֵי שָׁנוֹת גָּלוּתֵנוּ, שֶׁסָּבַלְנוּ כְּבָר מַה שֶּׁסָּבַלְנוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהָרְגוּ, רָצְחוּ, שָׁחֲטוּ, חָנְקוּ וְשָׂרְפוּ אוֹתָנוּ בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְחַפֵּשׂ אֶת הַשָּׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְלַעֲזֹר אֶחָד לְזוּלָתוֹ, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת אִם

הָיוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד, אָז שׂוּם בְּרִיָּה לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לָנוּ, אֲבָל מֵחֲמַת גֹּדֶל הַפְּרוּדִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ לְבֵין עַצְמֵנוּ, וּבֵינֵינוּ לְבֵין חֲבֵרֵינוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ כֹּחַ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, לְהִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ. וְזֶה כְּלַל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ הַיּוֹם בָּעוֹלָם, עַד שֶׁיֵּשׁ מְטַרְפִים, שֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת מִפְגָּשִׁים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְבֵין עַם יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיִּתְעָרְבוּ יַחַד, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד שֶׁקֶר גָּדוֹל מִזֶּה, וְזֶה אֵינוֹ נִקְרָא שָׁלוֹם כְּלָל, אַדְרַבָּה זֶה הֵפֶךְ הַשָּׁלוֹם, כִּי כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְאֻחָד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, "וַאֲתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד, וּמִי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ", וּכְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחִידִי, כֵּן עַם יִשְׂרָאֵל יְחִידִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כג): "הֵן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב", וְאֵין לָנוּ לְהִתְעָרֵב בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם כְּלָל, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם וְהָאֱמֶת, לֹא לְהִתְעָרֵב בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְשֶׁלֹּא תִּהְיֶה לָנוּ שׂוּם שַׁיְכוּת אֲלֵיהֶם כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׁלוֹם בֵּין כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגוֹרֵם שֶׁאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר פֶּתַח הַטֻּמְאָה וְיסוֹד הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים וְהַכְּלָלִיִּים הוּא — כְּשֶׁמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר אָז נוֹפֵל בְּפַח כָּזֶה, שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לָצֵאת מִמֶּנּוּ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה ל, יג): אֵין דָּבָר טוֹב וְאֵין שָׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, קַיִן לֹא הָרַג אֶת אָחִיו אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה; כִּי עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת גּוֹרְמִים לִשְׂנְאָה וּלְקִנְאָה, עַד שֶׁאֶחָד הִתִּיר לְעַצְמוֹ לְהַכּוֹת אֶת זוּלָתוֹ, אֲשֶׁר זֶה כְּכָל הַגָּלוּת, שֶׁיֵּשׁ מְרִיבוֹת וְהַכָּאוֹת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל וּבֵין אֶחָד לַשֵּׁנִי.

בְּנִי! בְּנִי! רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק בְּ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד תַּשְׁלִים עִם כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אִם הִכִּיתָ אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת אִם לֹא תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל אֲשֶׁר הִכִּיתָ אֶת אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מָרָה תִּהְיֶה אַחֲרִיתְךָ, כִּי גַּם עָלֶיךָ תַּעֲבֹר כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, וּכְמוֹ

שֶׁאַתָּה הִכִּיתָ אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, כֵּן יָכוֹל אֵיזֶה גּוֹי עָרֵל
וְטָמֵא לְהַכּוֹת אוֹתְךָ מַכּוֹת רָצַח, חַס וְשָׁלוֹם.

מַדּוּעַ לֹא תִּסְתַּכֵּל וְתַבִּיט סְבִיבוֹתֶיךָ, מַה שֶּׁקּוֹרֶה
עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּזוּיִים וּשְׁפֵלִים וּדְווּיִים
עַל־יְדֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהֵם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ כָּל־כָּךְ, הַכֹּל
בָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין אָנוּ מִשְׁתַּדְּלִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָנוּ מִתְאַמְּצִים עַל "שָׁלוֹם עַכְשָׁו",
לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלָדוּן אֶת כָּל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וּלְקָרְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ
הַקְּדוֹשָׁה. וְכֵן שְׁמַע בְּקוֹלִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתִשְׁמֹר
אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹקוֹת וּמְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת, וְאַל
תַּכֶּה אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאַל תּוֹרֶה הֶתֵּר לְעַצְמְךָ לְהָרִים
יָד עַל אַחֶיךָ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּוַדַּאי אִם לֹא תְּצַיֵּת אוֹתִי
עַכְשָׁו, מִי יוֹדֵעַ מֶה עָלוּל לִקְרוֹת לְךָ בְּקָרוֹב, שֶׁעָרֵל
וְטָמֵא יַכֶּה גַּם אוֹתְךָ מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת בְּלִי שׁוּם רַחֲמָנוּת
וְחֶמְלָה כְּלָל, כַּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים וְרוֹאִים דָּבָר זֶה מִדֵּי יוֹם
בְּיוֹמוֹ, כַּאֲשֶׁר שֶׁאָחַד הִתִּיר לְעַצְמוֹ לְהַכּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ בַּר
יִשְׂרָאֵל, אֲזַי קָם עָלָיו אַחַר־כָּךְ גּוֹי טָמֵא, וּמַכֶּה אוֹתוֹ
בַּחֲזָרָה מַכּוֹת רָצַח בְּלִי שׁוּם רַחֲמָנוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּבֵיתֶךָ, וְתָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת וְכֵן אֶת יְלָדֶיךָ, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, וְלֹא עַל הָרַע שֶׁבָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא תַּכֶּה אוֹתָם; מַדּוּעַ לֹא תִּתְבּוֹנֵן כִּי הַיְלָדִים יִגְדְּלוּ, וְאָז תִּתְחָרֵט לָמָּה הִכִּיתָ אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, עַל־כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם בְּבֵיתֶךָ, וְתַתְחִיל בְּ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו" בְּרֶגַע זֶה, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, שֶׁהָיִיתָ עַד עַכְשָׁו רָחוֹק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהֶחֱזַקְתָּ בְּמַחֲלֶקֶת וְהִכִּיתָ אֶת זוּלָתְךָ וְאֶת יְלָדֶיךָ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַשָּׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁרֶה בְּךָ הַשְּׁכִינָה, כִּי אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם הַשָּׁלוֹם, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה תִּשְׁרֶה עָלֶיךָ, אָז יָבוֹאוּ לְךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת בָּעוֹלָם. וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בָּזֶה, לֹא תִּתְחָרֵט לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, וְיִהְיֶה לְךָ טוֹב כָּל הַיָּמִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁקֹּדֶם בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יִתְגַּבְּרוּ וְיִתְפַּשְׁטוּ הַמִּינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְיִתְעָרְבוּ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּמֵאֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב יִסְבְּלוּ אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ הַגָּלוּת הַמָּרָה

וְהַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלֵינוּ אַלְפַּיִם שָׁנָה בְּכָל מִינֵי שִׁמָּד וּגְזֵרוֹת, הֲרִיגוֹת וּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, אֲבָל גָּלוּת מָרָה כָּזוֹ, שֶׁיִּתְּירוּ לְעַצְמָם הָעֵרֶב־רַב בְּרַבִּים לַעֲשׂוֹת מִפְגָּשִׁים בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עוֹד לֹא עָבְרָה עָלֵינוּ מֵשֶׁךְ כָּל יְמֵי גָּלוּתֵנוּ, עַד שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים כּוֹפְרִים בָּעִקָּר, וְיוֹצְאִים לַחוּץ בְּיָד רָמָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְנֶגֶד כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, עַד שֶׁרוֹצִים לְהוֹרִיד אֶת הַמְּחִיצָה הַמַּבְדֶּלֶת בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְבֵין אֻמּוֹת עוֹלָם, וְרוֹצִים לְנַתֵּק אוֹתָנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּמֵאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּמַלְבִּישִׁים אֶת זֶה בְּשָׁלוֹם הַמְּדִינָה. וּבֶאֱמֶת "אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים" (יְשַׁעְיָה מח, כב), הַיְנוּ כִּי הָרְשָׁעִים, הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הָאֵלּוּ אֵינָם רוֹצִים אֶת הַשָּׁלוֹם כְּלָל, אֶלָּא מַרְבִּים בְּמַחֲלֹקֶת, וְרוֹצִים לָקַחַת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּמֵאַרְצוֹ, וְגוֹרְמִים לְכַלָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁגּוֹרְמִים. כִּי הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הַלָּלוּ אוֹמְרִים: אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד, וְהֵם כּוֹפְרִים בְּכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁיְּכוֹלִים לָבוֹא עַל יָדָם לְהַשְׁגּוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָנוּ מֵהַשָּׁמַיִם, מַמְשִׁיכוֹת עָלֵינוּ חַיִּים עֲרֵבִים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וְהֵן עִקַּר חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא לַזּוֹכִים לְקַיְּמָם, וְאֵלּוּ הַכּוֹפְרִים וְהַמִּינִים אוֹמְרִים

שֶׁכָּל מִצְווֹת הַתּוֹרָה הֵן כֻּלָּן סְבוּבִים בִּשְׁבִיל לְקַיֵּם וּלְחַזֵּק אֶת הַנְּמוּסִיוּת שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם, שֶׁזֶּה עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִגְזֹל וְלֹא יַעֲשֹׁק אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ. הִנֵּה הַגַּם שֶׁהֵם מוֹדִים בְּמַעֲלַת הַשָּׁלוֹם, וְצוֹעֲקִים "שָׁלוֹם עַכְשָׁו", אַף־עַל־פִּי־כֵן "יְסָכֵּר פִּי דּוֹבְרֵי שָׁקֶר" (תְּהִלִּים סג, יב), כִּי הַשָּׁלוֹם שֶׁלָּהֶם בְּעַצְמוֹ אֵין לוֹ תַּכְלִית אֲמִתִּית, כְּפִי דַּעְתָּם הָרָעָה וְהַמְשֻׁבָּשֶׁת שֶׁאוֹמְרִים אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד, הַיְנוּ רַק הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר הוּא מָלֵא צָרוֹת וּדְאָגוֹת, יָגוֹן וַאֲנָחָה, כַּאֲשֶׁר הֵם בְּעֶצֶם מוֹדִים וּמַרְבִּים לְהַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִסְבֹּל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים וּמְחוּשִׁים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְכוּ׳ וְכוּ׳. וְאַחַר כָּל הֶעָמ�ָל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה שֶׁסּוֹבֵל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אַחַר־כָּךְ יָשׁוּב אֶל הֶעָפָר כַּאֲשֶׁר הָיָה, וְאַחֲרִיתוֹ רִמָּה וְתוֹלֵעָה, וְתֵרֵד רָקָב; אִם־כֵּן מֵעִיקָּרָא דִּדִינָא פִּירְכָא עַל מַה שָּׁוְא בָּרָאתָ כָּל בְּנֵי־אָדָם, וּמָה אִכְפַּת לָנוּ מִקִּיּוּם הָעוֹלָם אוֹ מֵחֻרְבָּנוֹ וַהֲרִיסָתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהֶעָדְרוֹ טוֹב מֵהֲוָיָתוֹ, עַל־כֵּן אֵין שְׁטוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְחַפֵּשׂ דִּבְרֵי כָּזָב כָּאֵלּוּ עַל הֲוָיָ"ה וְעַל מְשִׁיחוֹ, שֶׁהוּא מֹשֶׁה עַבְדּוֹ נֶאֱמָן בֵּיתוֹ, כַּאֲשֶׁר אֵלּוּ הָרְשָׁעִים, הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים מְדַבְּרִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְיִשְׂרָאֵל.

וּבֶאֱמֶת אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר כָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיְתָה רַק בִּשְׁבִיל הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיַּעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הִיא שְׁכְלִיּוּת וְצִמְצוּמִים קְדוֹשִׁים, לִזְכּוֹת עַל יָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, הַיְנוּ לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה נוֹצַרְנוּ, בְּגִין דְּאִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ (זֹהַר בֹּא מב.), שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ פָּנִים אֶל פָּנִים, וְנֵדַע אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבִשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַטּוֹבָה הַזּוֹ בְּוַדַּאי כְּדַאי לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, וּכְדַאי כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁהוּא רַק חַיֵּי שָׁעָה, מֵאַחַר שֶׁאָנוּ זוֹכִים עַל יָדוֹ דַּיְקָא לְחַיִּים נִצְחִיִּים, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ — בִּשְׁבִיל קִיּוּם הָעוֹלָם, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִים מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לָעוֹלָם, כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל יָדוֹ לְחַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְטוֹבִים, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּדַעְתֵּנוּ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה סד, ג): "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ"; שֶׁהֵם כְּלַל הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֲלֵיהֶן, כִּי

אִם כְּשֶׁעוֹבֶרֶת הַנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם דַּיְקָא, וְעוֹבֵר עָלֶיהָ מַה שֶּׁעוֹבֵר. וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁצְּרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, כִּי הַשָּׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שַׁבָּת י.), וְכָל מַה שֶּׁמְּחַפְּשִׂים אֶת הַשָּׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְתַקֵּן כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וּלְקַשֵּׁר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְגַם עַל־יְדֵי שָׁלוֹם שֶׁמִּתְוַעֲדִים זֶה עִם זֶה, וּמַסְבִּירִים זֶה לָזֶה הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטֶּלֶת דַּעַת הַמִּינִים הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד, וְזֶה שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נד.), שֶׁיִּהְיֶה אָדָם שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם, לְהוֹרוֹת וּלְגַלּוֹת שֶׁעִקַּר הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, הוּא רַק בִּשְׁבִיל שֵׁם הַוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא, הֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַכִּיר וְלֵידַע אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי־זֶה. וְכֵן תִּקְנוּ בְּאוֹתָהּ תַּקָּנָה, שֶׁיִּהְיוּ אוֹמְרִים "מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם", לְבַטֵּל דַּעַת הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁאֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד, אֲשֶׁר הַשָּׁלוֹם שֶׁלָּהֶם אֵינוֹ שָׁלוֹם כְּלָל, כִּי עִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת וְהַפֵּרוּדִים, כְּשֶׁאֵין מִתְקַשְּׁרוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אָז אֵין בָּזֶה שׁוּם שָׁלוֹם כְּלָל, וְעִקַּר הַשָּׁלוֹם הוּא רַק כְּשֶׁמִּתְאַחֲדוֹת יַחַד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד עוֹזֵר לַשֵּׁנִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה,

זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹרוֹת לַכֹּל, שֶׁעִקַּר תַּכְלִית בְּרִיאַת זֶה הָעוֹלָם הוּא בִּשְׁבִיל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁיִּזְכֶּה אָז לְהַשָּׂגוֹת אֲמִתִּיּוֹת בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל אֶחָד כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁזָּכָה בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאֵלּוּ שְׁתֵּי הַתַּקָּנוֹת שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כְּשֶׁפּוֹגְשִׁים בַּזּוּלַת, שֶׁיִּשְׁאֲלוּ אוֹתוֹ בַּשֵּׁם, הֵינוּ כְּדֵי לֵידַע וְלִזְכֹּר שֶׁהָעִקָּר מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ, הוּא כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְהַמְשִׁיךְ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּינֵינוּ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, שֶׁזֶּה הַתִּקּוּן שֶׁיִּהְיוּ אוֹמְרִים "מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם", הֵינוּ לֵידַע שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַבָּא, וְסוֹף כָּל סוֹף עָלָיו לַחֲזֹר לְשָׁם, וְעַל־כֵּן לָמָּה לָנוּ לָרִיב אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, אַדְרַבָּה עָלֵינוּ לַעֲזֹר אֶחָד לְזוּלָתוֹ. וּכְכָל שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַ"שָּׁלוֹם עַכְשָׁו", שֶׁהָאָדָם עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵהָעוֹלָם הַבָּא אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְקַשֵּׁר אֶת כָּל גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמְשִׁתַּדֵּל לְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה וּלְלַמְּדוֹ תּוֹרָה, וְעַל־כֵּן נִסְמְכוּ שְׁתֵּי הַתַּקָּנוֹת זוֹ אֶל זוֹ. וְקֹדֶם לְזֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): לֹא יָקֵל אָדָם

רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח, שֶׁמְּדַבֵּר מִכְּבוֹד בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַמְשָׁכַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם): חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, וְהַכֹּל סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל קֹטֶב זֶה, שֶׁאָדָם יֵדַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן עִקַּר הַ"שָׁלוֹם עַכְשָׁו", הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁמַּמְשִׁיכִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז הָאָדָם יָכוֹל לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי בְּוַדַּאי כְּפִי דַּעַת הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הָעוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ אֲפִלּוּ עַל הַטּוֹבָה, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל כְּצֵל עוֹבֵר, וְאַחֲרִית שִׂמְחָה — תּוּגָה, וְהֶפְסֵד הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה שֶׁהֵם מְרֻבִּים מִטּוֹבָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם רָעָה, בְּוַדַּאי אֵין שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל זֶה, כִּי אֵיךְ שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה, עַל־כֵּן בֶּאֱמֶת כָּל חַיֵּיהֶם שֶׁל הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי אֵין לָהֶם בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָם, וּלְבַסּוֹף הֵם בּוֹרְחִים מֵהָאָרֶץ "אֲשֶׁר עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה" (דְּבָרִים יא, יב), וּמִתְבּוֹלְלִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אֲבָל אֲנַחְנוּ הַמַּאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים בֶּאֱמֶת בְּשֶׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְעִקַּר הַתַּכְלִית אֶצְלֵנוּ הִיא לְעוֹלָם הַבָּא, בְּוַדַּאי אָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתֵינוּ הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה

לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לִזְכוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־כֵּן אָנוּ מְבָרְכִים עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרְכִים עַל הַטּוֹבָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּיו, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, הַכֹּל סִבּוּבִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי־זֶה.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָא הַ״שָּׁלוֹם עַכְשָׁו״, וְתִשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב בְּעַצְמְךָ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִסְתַּכֵּל וְתִתְבּוֹנֵן מֶה עָבַר עָלֶיךָ בִּימֵי חַיֵּי הֶבְלְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁבִּלְבְּלוּ וְטֵרְפוּ אֶת דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי, וְנִכְנְסוּ בְּךָ סְפֵקוֹת מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁאֵר כָּאן, וּלְהַחֲזִיק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְמִצְוֹתֶיהָ הַנְּעִימוֹת. וְרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן אֶל מַה הוֹלִיכוּ אוֹתְךָ שׁוֹלָל אֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר הִתְעָרְבוּ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכוֹפְרִים בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן.

רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאָז בְּוַדַּאי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֶּלְךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד (בְּרָכוֹת לד:), וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו.); גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה

שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וּמִי יוֹדֵעַ אוּלַי בָּזֶה שֶׁאַתָּה תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, תִּגְרֹם שֶׁיִּמְחֲלוּ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, וְיִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם, כִּי כְּשֶׁאָחָד עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיס הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כֻּלָּנוּ בְּנֵי עַם אֶחָד אָנוּ, וְעַל־כֵּן אַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִכָּנֵס — יִכָּנֵס, עַיֵּן שָׁם; וּבָזֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, תִּגְרֹם כָּל מִינֵי נַחַת רוּחַ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְיִהְיֶה הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי שָׁרוּי בֵּינֵיהֶם; אַשְׁרֵי הַמְּחַכֶּה וְיַגִּיעַ כְּשֶׁבּוֹא יָבוֹא הַגּוֹאֵל צֶדֶק, וְיַמְשִׁיךְ אֶת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, "ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם" (תְּהִלִּים כט, יא).

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם, שֶׁתָּמִיד מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה יוֹתֵר טוֹבָה מִמִּדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי הַשָּׁלוֹם הוּא הַבְּרָכָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּמִי שֶׁיָּכוֹל לִחְיוֹת עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם הוּא הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. אַךְ לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לְזֶה, כִּי זֶה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁיִּחְיֶה הָאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד, כִּי זֶה מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּמַחֲלוֹקוֹת וּבְמְרִיבוֹת שֶׁאֵינָן שַׁיָּכוֹת אֵלָיו, וְזֶה מְקַנֵּא בּוֹ וּמַתְחִיל לָרִיב עִמּוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לְהַצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ, וְזֶה סְתָם מִתְנַגֵּל עָלָיו לְהַפִּילוֹ, וְעַל־כֵּן לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשָּׁלוֹם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלד)

קוּנְטְרֵס

בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם

א.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַקֵּשׁ תָּמִיד אַחַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ, וְלֹא תִּהְיֶינָה לְךָ קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמְךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס בְּאֵילּוּ סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, לָמָּה עָשִׂיתָ דָּבָר זֶה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תֵּלֵךְ עִם יִסּוּרֵי מַצְפוּן וְאַשְׁמָה, כְּאִלּוּ לֹא כָּךְ הָיִיתָ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא בִּכְלַל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, שֶׁזֶּה עוֹקֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר מֵרֹב צַעֲרוֹ וְעָגְמַת נַפְשׁוֹ וּבִלְבּוּלָיו, וְלָכֵן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ תָּמִיד אַחַר הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׁלֵם עִם עַצְמוֹ, וְיֵדַע וְיַאֲמִין, כִּי הַכֹּל הוּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ,

וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמַּנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וּבְוַדַּאי מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה כְּבָר עִמְּךָ, הוּא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵינְךָ זוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַטּוֹבָה, וְאַדְרַבָּה נִדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ נִסְתַּבַּכְתָּ בְּאֵיזֶה סְבָךְ מְסֻבָּךְ, אוֹ נָפַלְתָּ בְּאֵיזֶה פַּח יָקוּשׁ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמְּךָ, זֶה בְּוַדַּאי בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין לְךָ לִפֹּל בְּקֻשְׁיוֹת וּבְסְפֵקוֹת וּבְבִלְבּוּלִים וּבְמַחֲלֹקֶת עָלֶיךָ בְּעַצְמְךָ, אֶלָּא הֱוֵי דָּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וְתֵדַע, כִּי בְּוַדַּאי בְּתוֹךְ הָרָע וְהַחֹשֶׁךְ, שָׁם גָּנוּז טוֹב וְאוֹר גָּדוֹל עַד מְאֹד, אִם רַק תְּחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שַׁבָּת י.), וְאָז אִם תְּקַשֵּׁר וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תַּמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֶת הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא, וְתִהְיֶה שָׁלֵם עִם עַצְמְךָ, וְזֶה יָבִיא אוֹתְךָ אֶל יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּלֵי הַמֹּחַ וְאִי יִשּׁוּב הַדַּעַת בָּאִים לָאָדָם, מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָאָדָם חוֹלֵק עַל עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְיַשֵּׁב בְּכָל עִנְיָנָיו — מַה לַּעֲשׂוֹת, וְאֵיךְ לְהִתְנַהֵג, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁשְּׁמוֹ שָׁלוֹם, אָז נַעֲשָׂה שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, וְזֶה מֵבִיא אוֹתוֹ אֶל יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי וְנִצְחִי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָרוּץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ

בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אֶת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת מְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד.

ב.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשִׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְתָמִיד תָּדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת, וְתִשְׁתַּדֵּל לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק כח): כָּל הַמַּשִּׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֶלֶךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין יְלָדֶיךָ, וְתָמִיד תָּדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וּתְבַקֵּשׁ וּתְחַפֵּשׂ תָּמִיד רַק אַחַר הַשָּׁלוֹם — לִרְאוֹת לִחְיוֹת עִמָּהֶם בְּשָׁלוֹם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר גָּדוֹל כְּמוֹ מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וּבִפְרָט שָׁלוֹם בַּבַּיִת זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וּכְשֶׁאֵין שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ, אֲזַי אֵין לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת, וְהוּא נָע וָנָד, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז:): קָשָׁה תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וּכְבָר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן עז): כָּל הָעוֹלָם מָלֵא מַחֲלֹקוֹת — הֵן בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְכֵן בְּכָל עִיר וָעִיר, וְכֵן בְּכָל בַּיִת וּבַיִת — בֵּין הַשְּׁכֵנִים וּבֵין כָּל אֶחָד עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ וּמְשָׁרְתָיו

וּבָנָיו, וְאֵין מִי שֶׁיָּשִׂים עַל לִבּוֹ הַתַּכְלִית — שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הָאָדָם מֵת, כִּי הַיּוֹם שֶׁעָבַר לֹא יִהְיֶה עוֹד, וּבְכָל יוֹם הוּא מִתְקָרֵב לַמִּיתָה, וְדַע שֶׁהַכֹּל אֶחָד, וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבִּפְרָטִיּוּת בֵּין אִישׁ וּבֵיתוֹ וְכַיּוֹצֵא, הִיא גַּם־כֵּן מַמָּשׁ הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַמְלָכִים וְהָאֻמּוֹת, כִּי כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ הוּא בְּחִינַת אֻמָּה מְיֻחֶדֶת, וְהֵם מִתְגָּרִים זֶה עִם זֶה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִלְחָמוֹת בֵּין הָאֻמּוֹת, וְגַם אֶפְשָׁר לְהַכִּיר כָּל אֶחָד מֵאֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁל אֻמָּה הוּא, כִּי יָדוּעַ מִדּוֹת הָאֻמּוֹת — שֶׁזֶּה כַּעֲסָן וְרוֹצֵחַ וְכַיּוֹצֵא, וּכְמוֹ־כֵן יְכוֹלִים לִמְצֹא בִּפְרָטִיּוּת בִּבְנֵי הַבַּיִת, וַאֲפִלּוּ אִם אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לָרִיב, וְרוֹצֶה לֵישֵׁב בְּהַשְׁקֵט וּבְשַׁלְוָה, עִם כָּל זֹאת הוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת גַּם־כֵּן בְּתוֹךְ הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמִּלְחָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא בֵּין הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבֵּין הַמְלָכִים וְהָאֻמּוֹת, שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים אֵיזוֹ אֻמָּה שֶׁרוֹצָה לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, וְאֵינָהּ רוֹצָה שׁוּם מִלְחָמָה, וַאֲדַרְבָּה הָיְתָה רוֹצָה לְהִשְׁתַּחֲוֹות לַחֲבֶרְתָּהּ כַּמָּה פְּעָמִים, עִם כָּל זֶה חוֹטְפִין אוֹתָהּ גַּם־כֵּן בְּעַל כָּרְחָהּ לְתוֹךְ הַמִּלְחָמָה, וְזֶה אוֹמֵר שֶׁתִּהְיֶה מִצַּדּוֹ, וְזֶה לְהֵפֶךְ, עַד שֶׁנִּלְחָמִין עִמָּהּ גַּם־כֵּן, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ נִמְצָא בִּפְרָטִיּוּת בְּמִלְחֲמוֹת הַבַּיִת, כִּי הָאָדָם בְּעַצְמוֹ הוּא עוֹלָם קָטָן (עֵץ תַּנְחוּמָא פְּקוּדֵי ג. וְתִקּוּנֵי זֹהַר, דַּף קמ) וְנִכְלָל בּוֹ כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן הָאָדָם וּבֵיתוֹ, שֶׁנִּכְלָלִים בָּהֶם כָּל הָאֻמּוֹת וְנִלְחָמִין וּמִתְגָּרִין זֶה בָּזֶה, וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים

כְּשֶׁאֶחָד יוֹשֵׁב לְבַדּוֹ בַּיַּעַר, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה מְשֻׁגָּע, מֵחֲמַת שֶׁהוּא לְבַדּוֹ, וְנִכְלָלִין בּוֹ לְבַד כָּל הָאֻמּוֹת, וְהֵם מִתְגָּרִים זֶה בָּזֶה, וְהוּא מֻכְרָח לְהִשְׁתַּנּוֹת בְּכָל פַּעַם לִבְחִינַת אֻמָּה אַחֶרֶת כְּפִי הִתְגַּבְּרוּת אֻמָּה עַל אֻמָּה, שֶׁהֵם כֻּלָּן נִכְלָלִין בּוֹ לְבַדּוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה יָכוֹל לְהִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי — מֵחֲמַת הִתְהַפְּכוּת הַדֵּעוֹת שֶׁבּוֹ, עַל־יְדֵי הִתְגָּרוּת הָאֻמּוֹת שֶׁנִּכְלָלוֹת בּוֹ לְבַדּוֹ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא בְּיִשּׁוּב בֵּין אֲנָשִׁים, יֵשׁ מָקוֹם לַמִּלְחָמָה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת אוֹ בֵּין הַשְּׁכֵנִים. וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבְּבֵית הַצַּדִּיק הִיא גַּם־כֵּן בְּחִינַת מִלְחֲמוֹת הָאֻמּוֹת, וְגַם נִכְלָלִין שָׁם בְּחִינַת מִלְחֲמוֹת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ נִלְחָמִין זֶה עַל זֶה — אֶפְרַיִם עַל יְהוּדָה וְכַיּוֹצֵא, וּכְשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָז יִתְבַּטְּלוּ כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, וְיִהְיֶה שָׁלוֹם גָּדוֹל בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): "לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ" וְגוֹ', וּמִי שֶׁזּוֹכֶה עוֹד עַכְשָׁו לְהַמְשִׁיךְ אֶת מִדַּת הַשָּׁלוֹם, הֲרֵי זֶה זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

ג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מַה שְּׁקוֹרֶה בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁאֶצְלוֹ הִיא הָאֱמֶת, וְחוֹלֵק עַל זוּלָתוֹ

וּמְדַבֵּר עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, עַד שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, דָּבָר זֶה נַעֲשָׂה טֶבַע שֵׁנִי בָּאָדָם — שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, לָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הִנְנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ, שֶׁתִּרְאֶה לְבָרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לְמִי שֶׁמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קי.): "כָּל הַמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת עוֹבֵר עַל לָאו, וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קֹרַח, פָּרָשָׁה יח): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה קָשָׁה הַמַּחֲלֹקֶת — שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין קוֹנְסִין אֶלָּא מִבֶּן עֶשְׂרִים וָמַעְלָה, וּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה אֵין קוֹנְסִין אֶלָּא מִבֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וָמַעְלָה, וּבְמַחֲלֹקֶתוֹ שֶׁל קֹרַח אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת בְּנֵי יוֹמָן נִשְׂרְפוּ וְנִבְלְעוּ בָּאָרֶץ; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַאִם כְּדַאי לְךָ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּסַכָּנוֹת כָּאֵלּוּ?! וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁאַתָּה צוֹעֵק שֶׁכָּל כַּוָּנָתְךָ הִיא לַשָּׁמַיִם, אֲבָל לְדַעְתִּי רְאֵה לִבְרֹחַ מִ"לְּשֵׁם שָׁמַיִם" כָּזֶה, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם חוֹלֵק עַל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא כְּבָר עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה, וְאֵינוֹ מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ אֶלָּא בְּמָקוֹם הַשָּׁרוּי בְּאַהֲבָה, וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַחֲלֹקֶת — הוּא מְקוֹם הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִבְרֹחַ מִמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים, שֶׁמְּסִיתִים אוֹתְךָ לְהַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת שֶׁל "לְשֵׁם שָׁמַיִם", אַתָּה בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס אֶת

עַצְמְךָ בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְתַתְמִיד בָּהּ יוֹמָם וָלַיְלָה, וּכְשֶׁרַק יֵשׁ לְךָ פְּנַאי תִּשְׁתַּדֵּל לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צט:): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, מֵשִׁים שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה וּבְפָמַלְיָה שֶׁל מַטָּה, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו אֶת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם" (מִשְׁלֵי ג, יז), וּמִי שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַתְמָדָה רַבָּה, וּמְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, וּמִתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה, אֲזַי הוּא דָּבוּק בְּתַכְלִית הַשָּׁלוֹם, וְלָכֵן לֹא תִּמְצָא מַחֲלֹקֶת, אֶלָּא בֵּין קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים הַמְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם הַיָּקָר, וְאֵינָם לוֹמְדִים תּוֹרָה כְּלָל, לָזֹאת רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, כִּי סוֹפָם שֶׁל בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת רַע מְאֹד מְאֹד, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה שָׁם): כַּמָּה קָשָׁה מַחֲלֹקֶת, שֶׁכָּל הָעוֹזֵר בְּמַחֲלֹקֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאַבֵּד אֶת זִכְרוֹ; וְדָבָר זֶה רָאִינוּ בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁהֶחֱזִיקוּ בְּמַחֲלֹקֶת סוֹפָם הָיָה רַע וָמָר מְאֹד, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בְּאֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת? ! תָּמִיד תִּבְרַח מִמְּקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, וְתִהְיֶה מְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם תָּמִיד, וְאָז תִּזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה

לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כט, יא): "ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם" (עֵקִצִין ג, יב), וּמִי שֶׁאוֹחֵז בְּשָׁלוֹם, אוֹחֵז בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּלְהַפּוּךְ — מִי שֶׁמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, הוּא מַחֲזִיק בַּקְּלִפּוֹת וּבַסִּטְרָא אַחֲרָא. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וּבְפֶרֶט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, אֲשֶׁר הַבַּעַל־דָּבָר הָפַךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם מְסֻכְסָכִים זֶה עִם זֶה בְּכָל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, שֶׁזֶּה חֵלֶק גָּדוֹל מִגְּלוּתֵנוּ הָאֲרֻכָּה וְהַמָּרָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁיָּבִיא לָנוּ אֶת הַשָּׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט): גָּדוֹל הוּא הַשָּׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא, אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתָמִיד תִּהְיֶה מְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ה): "תְּנוּ דַּעְתְּכֶם, שֶׁלֹּא תִּשְׁנְאוּ זֶה אֶת זֶה, וְלֹא תְּחַרְחְרוּ זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנַי: 'תּוֹרָה שֶׁנָּתַתָּ לָהֶם אֵינָם עוֹסְקִים בָּהּ, וַהֲרֵי אֵיבָה וּמַחֲלֹקֶת וְתַחֲרוּת בֵּינֵיהֶם'"; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ בְּטוּל תּוֹרָה יוֹתֵר גָּדוֹל מִדָּבָר זֶה — שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמַחֲלֹקֶת, וְהַבַּעַל־דָּבָר רָאָה שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לְתַפֵּס אֶת לוֹמְדֵי תּוֹרָה

וְאֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים, וְעַל־כֵּן
הִתְגָּרָה בָּהֶם בְּמַחֲלֹקֶת, וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בַּ״לְשֶׁם
שָׁמַיִם״, וְדָבָר זֶה שׁוֹרֵף כָּל חֶלְקָה טוֹבָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל
הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מוֹרֶה הֶתֵּר
לְעַצְמוֹ לְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לַחֲלֹק עָלָיו, וּמִכָּל
שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לְקַלְלוֹ וּלְחָרְפוֹ וּלְגַדְּפוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ,
רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא כְּבָר עָלוּל לַעֲבֹר עַל כָּל עֲבֵרוֹת
שֶׁבַּתּוֹרָה, וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁכָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ וִילָדָיו לוֹמְדִים
מִמֶּנּוּ, וְנַעֲשֵׂית כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת, דָּבָר זֶה
גּוֹרֵם שֶׁבֵּיתוֹ יִהְיֶה מְקוֹם הַשְׁרָאַת הַטֻּמְאָה וְהַסִּטְרָא
אַחֲרָא; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי
מַחֲלֹקֶת שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה,
מַחֲלֹקֶת פְּרוּשָׁה — קְלִפּוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא, וּלְהִפּוּךְ
שָׁלוֹם פְּרוּשׁוֹ — קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה וְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה,
וְלָכֵן לָמָּה לְךָ לְהִתְעַסֵּק בִּדְבָרִים פְּחוּתִים כְּאֵלּוּ, אֲשֶׁר
עוֹקְרִים אוֹתְךָ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ?! וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ,
שֶׁחֲבֵרֶיךָ, יְדִידֶיךָ וּשְׁכֵנֶיךָ מְסִיתִים אוֹתְךָ, כְּאֵלּוּ מִצְוָה
לְרַדֵּף אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, וּכְאֵלּוּ מִצְוָה לִנְקֹם בְּזוּלָתוֹ, אַתָּה,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּרַח לְךָ מִמִּצְוּוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר הֵן
מִצְוּוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְתַחֲזִיק תָּמִיד רַק בְּשָׁלוֹם,
וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין
אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וּבִזְכוּת זֶה תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ עֵרְבוּת,

נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְבָּרֵךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה, וְתִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת יִתְרוֹ, סִימָן יז): וּמָה אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלֹּא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם, אָמְרָה תּוֹרָה — "לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל" (דְּבָרִים כז, ה), הַמַּטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת לִי בְּדָבָר זֶה, וְאָז לֹא תִתְחָרֵט אַף פַּעַם בְּחַיֶּיךָ, כִּי מִי שֶׁעוֹסֵק תָּמִיד לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם, נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשָּׁלוֹם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא אוֹר רוּחָנִי וְנוֹרָא מְאֹד, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, סִכְסוּכִים וּוִכּוּחִים, וּבוֹרֵחַ אֶל תּוֹךְ הַשָּׁלוֹם, וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁאָז יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו נִצְחִי.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ, אֵיךְ עָבְרוּ עָלֶיךָ יְמֵי חַיֶּיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכַמָּה מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת כְּבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ בִּימֵי חַיֶּיךָ, וְהַכֹּל נִמְשָׁךְ לְךָ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִזְהַרְתָּ לְבַקֵּשׁ תָּמִיד אַחַר הַשָּׁלוֹם, כִּי לֹא יִמָּלֵט אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ תָּמִיד

רַק אֶת הַשָּׁלוֹם, שֶׁלֹּא יִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִיבוֹתָיו, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם בָּאִים רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא תָּמִיד רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת זוּלָתוֹ, וּמְחַפֵּשׂ אַחַר מַחֲלֹקֶת, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לח, ו): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה וְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, אָמַר הַמָּקוֹם — כְּבָיְכוֹל אֵינִי יָכוֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם; עַמֹּד, רְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן מַה גָּדוֹל כֹּחַ הַשָּׁלוֹם, וּמִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה (סוֹטָה יא.), כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, וּמְחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁאָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְבַלּוֹת אֶת יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וּמַמְתִּיק מֵעַצְמוֹ כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים וְהָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְתָמִיד מְחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וְסִכְסוּכִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְתִּיק מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי דִּינִים קָשִׁים וּמָרִים, וְיִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים, אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְהַכֹּל מֵחֲמַת

שֶׁמִּסְתַּבֵּךְ עִם בְּנֵי־אָדָם, וּמִתְעָרֵב בְּרִיב לֹא לוֹ, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ מַה שֶּׁגּוֹרֵם — קִנְאָה, שִׂנְאָה וְתַחֲרוּת, כָּבוֹד, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְכוּ׳, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים — בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, הֵינוּ שֶׁיֵּדַע, שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז׃), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, (אֲפִלּוּ זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים, גַּם זֶה מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ) (בְּרָכוֹת נח.), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא (יוֹמָא לח׃), בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, הוּא תָּמִיד מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַשָּׁלוֹם, וְאֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה לּוֹ עִם אַחֵר, כִּי הֲלֹא בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ זוּלָתוֹ לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם דָּבָר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים בְּרוּכִים וּמְבֹרָכִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, סִכְסוּכִים וּוִכּוּחִים, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט כְּבָר נִהְיֶה

שָׁם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָנוּ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמֵנוּ בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, שֶׁאֵינָהּ שַׁיֶּכֶת אֵלֵינוּ כְּלָל? וְאַל יְפַתְּךָ יִצְרְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזוֹ מִצְוָה לִרְדֹּף אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל, לֹא! לֹא! אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר בִּמְקוֹם הַמַּחֲלֹקֶת, שָׁם מְקוֹם הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת, וּבִמְקוֹם הַשָּׁלוֹם שָׁם מְקוֹם הַשְׁרָאַת הַשְׁכִינָה, וְעַל־כֵּן הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁמְּלַמְּדִים עַל הַשָּׁלוֹם, וְאָז יִמְשָׁךְ עָלֶיךָ שָׁלוֹם בְּגוּפְךָ, שָׁלוֹם בְּמָמוֹנְךָ וְשָׁלוֹם בְּתוֹרָתְךָ, וְתִהְיֶה דָּבוּק בַּשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, וְלֹא תִּתְחָרֵט כְּלָל, הֵינוּ שֶׁתִּרְאֶה לְהַחֲזִיק תָּמִיד בִּמְדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתִרְדֹּף אַחַר הַשָּׁלוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים): רְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הַשָּׁלוֹם, שֶׁאַפִלּוּ לַשּׁוֹנְאִים אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְפִתֹּחַ לָהֶם בְּשָׁלוֹם, וְכֵן אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁאַפִלּוּ בִּשְׁעַת מִלְחָמָה אֵין פּוֹתְחִין אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, כִּי זֶה שֶׁמַּחֲזִיק תָּמִיד בְּשָׁלוֹם, נִפְתָּחִים לְפָנָיו פְּתָחִים רַבִּים, וְיָכוֹל לְנַצֵּחַ אֶת כָּל אוֹיְבָיו, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בַּשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, הֲרֵי

הוּא מַצְלִיחַ תָּמִיד, וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִפְתֹּחַ תָּמִיד עִם מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ עִם שׂוֹנְאָיו וְעִם הַחוֹלְקִים עָלָיו, תָּמִיד יַתְחִיל בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְאָז אִם הֵם לֹא יִרְצוּ, יִפְּלוּ עֲלֵיהֶם כָּל הַקְּלָלוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה, וְאַתָּה תֵּצֵא נָקִי, לֹא־כֵן אִם אַתָּה תַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת וְלֹא תִּרְצֶה לִפְתֹּחַ בְּשָׁלוֹם, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לָרִיב עִם זוּלָתְךָ, אָז תִּפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ לְךָ, וְתִהְיֶה לְךָ מַפָּלָה גְּדוֹלָה בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת לִי, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּרְאֶה מַחֲלֹקֶת בְּאֵיזֶה מָקוֹם, תִּבְרַח מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, כִּי כְּמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת — כְּשֶׁבּוֹעֶרֶת אֵשׁ שׁוֹרֶפֶת וְלוֹהֶטֶת וְכוּ׳, אֵינָהּ מַבְחִינָה בֵּין טוֹב לְרַע, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת הָאֵשׁ, שׁוֹרֶפֶת כָּל הַבָּא תַּחַת יָדָהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲצֹר אוֹתָהּ, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּא בִּגְבוּלָהּ, אֲשֶׁר מִיָּד נִשְׂרָף וְנַעֲשָׂה אֵפֶר מַמָּשׁ, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן הוּא בְּאֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית מַחֲלֹקֶת, אִי אֶפְשָׁר כְּבָר לְהַשְׁקִיט אוֹתָהּ, כִּי בּוֹלַעַת וּמַמְשִׁיכָה לְתוֹכָהּ טוֹבִים וְרָעִים, וּלְבַסּוֹף נֶעֱקָרִים מִן הָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל יְפַתְּךָ יִצְרְךָ כִּי יֵשׁ בְּדָבָר זֶה מִצְוָה, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וּבְטוּל תּוֹרָה, הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא

שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַסְתִּיר אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר שָׁם תִּמְצָא אֶת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, הַשָּׁלוֹם הַנִּצְחִי, וְיִהְיֶה לְךָ טוֹב כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה חַי בְּזֶה הָעוֹלָם.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַשָּׁלוֹם הוּא רַק עַל־פִּי דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה נִקְרֵאת שָׁלוֹם, כִּי (מִשְׁלֵי ג, יז): "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם", וּבְלִי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא שַׁיָּךְ לִקְרוֹת שׁוּם דָּבָר בְּשֵׁם שָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמְךָ, שֶׁלֹּא תַּהֲפֹךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר וְהָאוֹר לְחֹשֶׁךְ (יְשַׁעְיָה ה, כ), כְּדַרְכָּם שֶׁל רְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֲשֶׁר הֵם תָּמִיד מִתְפָּאֲרִים, שֶׁהֵם מַחֲזִיקִים בְּשָׁלוֹם, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם וְלַשָּׁלוֹם שֶׁלָּהֶם, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם נוֹטֶה כְּהוּא זֶה מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת, וְאוֹכֵל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְכוֹפֵר בָּעִקָּר, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ חֲתִיכָה אַחַת שֶׁל שֶׁקֶר, וְאֵיךְ יָכוֹל לוֹמַר וּלְהִתְפָּאֵר שֶׁהוּא מַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, וְהוּא תָּמִיד מְדַבֵּר מִשָּׁלוֹם?! הֲלֹא עֶצֶם קִיּוּמוֹ הוּא שֶׁקֶר, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל בְּעֵמֶק דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְאוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְכוֹפֵר

בָּעִקָּר, הוּא חֲתִיכָה אַחַת שֶׁל מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְאֵיךְ יָכוֹל לְתָבֵעַ אֶת הַשָּׁלוֹם?! כִּי הֲלֹא הַשָּׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא כּוֹפֵר בַּכֹּל, עַל־כֵּן עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי כְּתוֹת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁצּוֹעֲקוֹת תָּמִיד "רַק שָׁלוֹם" "שָׁלוֹם עַכְשָׁו", "הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַשָּׁלוֹם" וְכַדּוֹמֶה סִסְמָאוֹת כָּאֵלּוּ, כְּשֶׁהֵם בְּעַצְמָם עֶצֶם הַשֶּׁקֶר, מֵאַחַר שֶׁכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לְהִתְפָּאֵר שֶׁרוֹצִים אֶת הַשָּׁלוֹם, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם כּוֹפֵר בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הוּא הַשֶּׁקֶר הֲכִי גָּדוֹל, וְהוּא הַמְחַבֵּל וְהַחוֹפֵר וְהַחוֹתֵר תַּחַת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, כִּי כְּלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ: שָׁלוֹם הוֹלֵךְ בְּיַחַד עִם הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא עֶצֶם הַשֶּׁקֶר, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִשָּׁלוֹם כָּזֶה, וְאַף שֶׁמִּתְפָּאֵר תָּמִיד שֶׁמַּחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, תֵּדַע שֶׁהוּא שַׁקְרָן גָּדוֹל, וּצְרִיכִים לַחֲזֹר עַל דְּבָרִים אֵלּוּ בָּעִתִּים הַלָּלוּ הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נִתְרַבּוּ כָּל מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים הַמַּלְבִּישִׁים עַצְמָם בְּסִסְמַת הַשָּׁלוֹם, וְהֵם כּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רָאוּי לִבְרֹחַ מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם, כִּי אֲפִלּוּ הֶבֶל פִּיהֶם מַזִּיק מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם,

צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז אָדָם כָּזֶה אוֹחֵז בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְיִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא !

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי שָׁלוֹם, יֵשׁ שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כִּי תְּחִלָּה צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כִּי לִפְעָמִים אֵין שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח, ד): "אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי". וְעַל־יְדֵי הַיִּרְאָה זוֹכֶה לְשָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, וְאָזַי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי, שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן יד, ח)

קוּנְטְרֵס

עוֹשֶׂה חֶסֶד

יִגַּלֶּה מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם אֲחֵרִים, וְאֵיךְ שֶׁעַל־יְדֵי זֶה יִפְתַּח לְעַצְמוֹ אֶת צִנּוֹר הַחֶסֶד, וְיִשְׁפְּעוּ עָלָיו תָּמִיד רַק חֲסָדִים מִמְּקוֹר הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עֶצֶם הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁצְּרִיכִים לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה צְנוֹר הַחֶסֶד, כִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה, עִקַּר קִיּוּם וּבִנְיַן הָעוֹלָם תָּלוּי עַל חֶסֶד.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלה)

קוּנְטְרֵס

עוֹשֶׂה חֶסֶד

א.

אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה, וּלְעוֹלָם תִּשְׁתַּדֵּל אַתָּה לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתֶךָ. וְלֹא תְּחַכֶּה שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה עִמְּךָ חֶסֶד, כִּי מָה אַתָּה צָרִיךְ אֶת טוֹבַת זֻלָתֶךָ, אֲשֶׁר רַק יֵצְאוּ לְךָ רָעוֹת מִזֶּה, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִהְיוֹת נוֹתֵן וְלֹא מְקַבֵּל, הַיְנוּ "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתוֹ וְאֵינוֹ מְצַפֶּה לְשׁוּם גְּמוּל מִמֶּנּוּ, וְאָז — אִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, יַצְלִיחַ תָּמִיד, כִּי לְהִפּוּךְ — אִם הָאָדָם "עוֹשֶׂה חֶסֶד", וּמְצַפֶּה לְאֵיזֶה גְּמוּל, יָבוֹא לִידֵי אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֵין בְּנֵי אָדָם מַעֲרִיכִים אֶת הָאָדָם שֶׁזָּכָה לְלֵב טוֹב, וְתָמִיד "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתוֹ, אַדְרַבָּה הֵם

מְשַׁלְּמִים לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וְעַל־כֵּן אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד רַק נוֹתֵן מַשְׁפִּיעַ, וְ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ עִם זֻלָּתְךָ בְּלִי שֶׁתִּצַּפֶּה לְטוֹבָה מִזֻּלָּתְךָ, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ, וְיִתְרַחֲבוּ לְךָ הַדַּעַת וְהַמֹּחִין, וְתִהְיֶה אִישׁ טוֹב בֶּאֱמֶת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַמַּדְרֵגָה הַכִּי גְּדוֹלָה לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא — לִהְיוֹת אִישׁ ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ עִם כָּל בְּרִיָּה, וְלַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ, כִּי בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת טָהֳרַ לְבָבוֹ, וְאַף שֶׁלְּכָל מִי שֶׁתַּעֲשֶׂה אֵיזֶה חֶסֶד, הַסּוֹף שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ חֲזָרָה רָעָה, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וּבָזֶה שֶׁאַתָּה ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ עִמּוֹ, אַתָּה עוֹשֶׂה אָז חֶסֶד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּשָׁעָה שֶׁאֶחָד ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ עִם הַשֵּׁנִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הובא בְּיַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכ״ב); אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי, עַיֵּן שָׁם, וְעַל־כֵּן

הַרְגֵּל עַצְמְךָ בִּמְדַּת הַחֶסֶד, וְתַעֲשֶׂה תָּמִיד חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבָאפֶן הַזֶּה תִּזְכֶּה לְהִתְאַחֵז בְּמִדַּת הַחֶסֶד שֶׁהִיא מִדָּה אַחַת מִמִּדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְאִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְתָתָא אִתְעַר דִּלְעֵילָא — בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁהָאָדָם מִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת כָּאן לְמַטָּה, כֵּן נִמְשָׁךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה;
אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד תָּמִיד.

ג.

חֶמְדַּת לִבִּי, רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת רַק חֶסֶד עִם זֻלָתֶךָ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יָפֶה מִזֶּה, שֶׁהָאָדָם "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, וְזֶה מוֹרֶה וּמְגַלֶּה אֶת פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ הַטּוֹב. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם הַמִּסְתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם וְהַרְפַּתְקָאוֹתֵיהֶם, וְאֵין לָהֶם לִפְנֵי מִי לְסַפֵּר אֶת לִבָּם, וּמֵרֹב הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם, הֵם נַעֲשִׂים סְגוּרִים בְּעַצְמָם, אֲשֶׁר זֶה עוֹקֵר וְהוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּכְשֶׁבָּא אָדָם טוֹב "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִמָּהֶם, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּהֶם, וּמַסְבִּיר פָּנָיו לִפְנֵיהֶם, אֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי

הַיָּקָר, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בְּרִיָּה, וּתְחַזֵּק וּתְאַמֵּץ אֶת כָּל הַשְּׁבוּרִים וּרְצוּצִים וְהָרְחוֹקִים, אֲשֶׁר זֶה מְאַד יָקָר בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָּתוֹ, עוֹד יְקַבֵּל שְׂכָרוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁיִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יֵעָשֶׂה לַמְחַכֶּה לוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הָאָדָם הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד תָּמִיד עִם זֻלָּתוֹ, מוֹרֶה עַל זְכוּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם חֶסֶד עִם חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁלֹּא יְזַדֵּכֵּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וּלְהַפּוּךְ כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה תָּמִיד רְשָׁעוּת עִם חֲבֵרוֹ, בְּיָדוּעַ שֶׁמֹּחוֹ וְדַעְתּוֹ מְבֹהָלִין וּמְבֻלְבָּלִין, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְשַׁנּוֹת אֶת מַעֲשֶׂיךָ, וּרְאֵה לְזַכֵּךְ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשָׁבָתְךָ, וְתַתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה, וּבָזֶה תְּגַלֶּה אֶת טוּב לִבְּךָ וְנֹעַם תְּכוּנַת נַפְשְׁךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, וְאָז כָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל זְכוּתוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָה, וְתַעֲקֹר אֶת הַכַּעַס וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ עַל בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה נִמְשָׁךְ מֵרֹעַ לֵב וּמֵחַטָּאִים וַעֲוֹנוֹת, כִּי כָּל אֵלּוּ בְּנֵי־הָאָדָם, אֲשֶׁר טִבְעָם הוּא טֶבַע רַע, וְאֵינָם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם חֲבֵרָם, זֶה מְגַלֶּה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הַמְגֻנִּים, וַחֲטָאֵיהֶם הַמְלֻכְלָכִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, לֹא כֵן מִי שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, זֶה מְגַלֶּה אֶת טָהֳרַ לְבָבוֹ, וּנְקִיּוּת מַעֲשָׂיו, אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! עַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ שֶׁקִּלְקַלְתָּ עַד עַכְשָׁו, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְתָמִיד תִּהְיֶה "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, וְאָז תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ חֶסֶד מֵהַשָּׁמַיִם, כִּי בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם אוֹחֵז לְמַטָּה, כָּךְ מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֵהַמִּדָּה הָעֶלְיוֹנָה מִלְמַעְלָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לַעֲשׂוֹת רִשְׁעוּת תָּמִיד לִבְנֵי אָדָם? הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כִּי בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם

מוֹדֵד לַאֲחֵרִים, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ?! וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה תַּעֲשֶׂה רִשְׁעוּת לַאֲחֵרִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אַתָּה עוֹשֶׂה רִשְׁעוּת לְעַצְמְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְשַׁנּוֹת דַּרְכְּךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל מֵהַיּוֹם לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, וְאָז יַעֲשׂוּ עִמְּךָ חֶסֶד, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי לְטוֹבָה.

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד", הֲרֵי הוּא מְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר גַּם הוּא "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּרָא — שֶׁמְּחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ, וְזָן וּמְפַרְנֵס אֶת כֻּלָּם, וְעַל־כֵּן אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ תָּמִיד בַּעֲשִׂיַּת חֶסֶד, תִּהְיֶה דָּבוּק בְּמִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁהָאָדָם אוֹחֵז וּמַחֲזִיק בָּהּ, מַשְׁפִּיעִים עָלָיו מִלְּמַעְלָה, וְעַל־כֵּן אִם מַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַחֶסֶד, "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בְּרִיָּה, בָּזֶה הוּא אוֹחֵז בְּמִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עֶצֶם הַחֶסֶד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻשְׁפַּע עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא; אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַמִּדָּה הַטּוֹבָה הַזּוֹ שֶׁל "עוֹשֶׂה חֶסֶד", עוֹלָה עַל כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, כִּי אֶת עִנְיַן הַחֶסֶד צְרִיכִים תָּמִיד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם כְּרֶגַע בְּלֹא חֶסֶד, וְגַם הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה — שֶׁהָעוֹלָם נִבְנָה רַק עַל חֶסֶד, כִּי צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם — לַעְזֹר לָאֻמְלָלִים, לְשַׂמֵּחַ אֶת הָעֲנִיִּים, לְנַחֵם אֲבֵלִים, לְבַקֵּר חוֹלִים וּלְהוֹשִׁיט עֶזְרָה לַנִּצְרָכִים, וְכָל זֶה בִּכְלַל "עוֹשֶׂה חֶסֶד", אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאֵין לָעוֹלָם קִיּוּם בְּלִי עֲשִׂיַּת חֶסֶד עִם זֻלָתוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִזְרֹק מִמְּךָ עַכְשָׁו אֶת רַע לְבָבְךָ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם זֻלָתְךָ, וְאָז יִפָּתְחוּ עָלֶיךָ מִלְמַעְלָה שַׁעֲרֵי הַחֶסֶד, וְיִמְשָׁךְ עָלֶיךָ חֶסֶד עֶלְיוֹן כָּל הַיּוֹם, כִּי חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵעַ תָּמִיד מִלְמַעְלָה, וּצְרִיכִים כְּלִי לְקַבֵּל אֶת זֶה, וְהַכְּלִי לְקַבֵּל אֶת הַחֶסֶד הוּא עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו — אִם תִּהְיֶה "עוֹשֶׂה חֶסֶד", אֲזַי יִהְיֶה לְךָ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁבֹּר אֶת רַע לְבָבְךָ הַמּוֹנֵעַ אוֹתְךָ מִלַּעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָתְךָ, אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע מָתַי תִּצְטָרֵךְ אַתָּה שֶׁיַּעֲשׂוּ עִמְּךָ חֶסֶד, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתְךָ, וְאָז הַכֹּל יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, וּכְשֶׁאַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְחֶסֶד יַעֲשׂוּ גַּם עִמְּךָ חֶסֶד, כִּי כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם — כְּפִי הַפָּנִים שֶׁתַּרְאֶה לְזֻלָתְךָ, כֵּן יֵרָאֶה לְךָ, אִם אַתָּה תִּהְיֶה תָּמִיד "עוֹשֶׂה חֶסֶד", אֲזַי יַעֲשׂוּ גַּם עִמְּךָ תָּמִיד חֶסֶד.

י.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲקֹר מִמְּךָ אֶת מִדַּת הָרַע וְהָאַכְזָרִיּוּת, אֲשֶׁר נִטְבְּעָה בְּטִבְעֲךָ, וְתַתְחִיל לְהַטּוֹת תָּמִיד כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְתִהְיֶה "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יָבוֹא לְךָ דָּבָר זֶה בְּקֹשִׁי וּבְכֹבֶד עַד מְאֹד, כִּי מֵרֹב הֶרְגֵּלְךָ שֶׁהִרְגַּלְתָּ עַצְמְךָ מִנְּעוּרֶיךָ לִהְיוֹת בַּעַל טֶבַע רַע, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַהֶפּוּךְ אֶל הַהֶפּוּךְ זֶה יָבוֹא לְךָ בְּקֹשִׁי גָּדוֹל, אַךְ כְּבָר אָמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת פ״ה): לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא

— כְּפִי הַצַּעַר שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם בְּקִיּוּם אֵיזוֹ מִצְוָה, אוֹ בִּשְׁבִירַת אֵיזוֹ מִדָּה רָעָה, כְּמוֹ־כֵן יִגְדַּל שְׂכָרוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת מִדַּת הָרַע וְהָאַכְזָרִיּוּת שֶׁנִּטְבְּעָה בְּךָ מִקַּטְנוּתְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק חֶסֶד עִם אֲחֵרִים.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתְךָ, בָּזֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ חֶסֶד אֵל, הַשּׁוֹפֵעַ בְּכָל יוֹם, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מֵאִיר בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָאָה, לְמִי שֶׁמֵּכִין כְּלִי לָזֶה, וְהַכְּלִי הוּא־הַחֶסֶד, כִּי בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ; וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת הִיא מִמִּדַּת הַפְּתִיּוּת וְהַכְּסִילוּת, כִּי יַחֲשֹׁב הַפֶּתִי וְהַסָּכָל כִּי לוֹ לְבַדּוֹ נִתְּנָה הָאָרֶץ, וַאֲשֶׁר כָּל בָּאֵי עוֹלָם יֵלְכוּן לְכִלָּיוֹן וָחֶרֶץ, וְעַל־כֵּן הוּא יָכוֹל לְהִתְאַכְזֵר עִם כָּל מִי שֶׁבָּא תַּחַת יָדוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי סוֹפוֹ שֶׁל הָאַכְזָר, שֶׁנִּכְרָת לְגַמְרֵי מִזֶּה הָעוֹלָם, וְצַר וּמַר לוֹ, כִּי הַכֹּל שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ שִׂנְאַת מָוֶת, לֹא־כֵן זֶה שֶׁמַּרְגִּיל

עַצְמוֹ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" בְּכָל פַּעַם, זִכְרוֹ נִשְׁאָר לָנֶצַח, וּבְחַיָּיו הַכֹּל יֹאהֲבוּהוּ וְיַעֲזְרוּהוּ, כִּי הַכֹּל אוֹהֲבִים מִי "שֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד".

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּאִם תִּהְיֶה "עוֹשֶׂה חֶסֶד", אַל תַּחְפֹּץ שֶׁיְּשַׁלְּמוּ לְךָ חֲזָרָה טוֹבָה, אֶלָּא תֵּדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי עַל כָּל חֶסֶד שֶׁתַּעֲשֶׂה עִם בְּנֵי אָדָם, וְכָל טוֹבָה שֶׁתֵּיטִיב עִמָּהֶם, תְּקַבֵּל חֲזָרָה רָעָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה רְאֵה מִצִּדְךָ תָּמִיד לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" וְאָז יְשַׁלֵּם לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשָּׁמַיִם, מַה שֶּׁלֹּא שִׁעַרְתָּ וְלֹא תִּאַרְתָּ בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ — הֵן בִּרוּחָנִי וְהֵן בְּגַשְׁמִי; וּכְעֵין שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת דַּעַת, סִימָן ל"ג); מִי שֶׁמְּשַׁלְּמִין לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עָלָיו, וְנוֹתֵן לוֹ שֵׂכֶל גָּדוֹל בַּעֲבוּרַת הַבּוֹרֵא, עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" תָּמִיד, וְשׂוּם דָּבָר לֹא יִמְנַע אוֹתְךָ מִזֶּה, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא אֵלֶיךָ.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָּתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּקָּנֶה לְעַצְמְךָ הַרְבֵּה יְדִידִים וְאוֹהֲבִים טוֹבִים שֶׁיַּעֲזְרוּ גַּם לְךָ בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ, וְאַף שֶׁעַל־פִּי רֹב כְּשֶׁעוֹשִׂים טוֹבָה לְאֵיזֶה בֶּן אָדָם, לְבַסּוֹף הוּא מְשַׁלֵּם לְךָ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁאַתָּה תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּמִדָּתְךָ הַטּוֹבָה — לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַכֹּל, אָז סוֹף כָּל סוֹף כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּשַׁלְּמִים לְךָ רָעָה תַּחַת טוֹבָה יִפְּלוּ תַּחְתֶּיךָ, וְשִׁמְךָ יִגְדַּל עַד מְאֹד, וְיֵצֵא מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְתִתְפָּרְסֵם מִדַּת טוּב לְבָבְךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר הָאִישׁ ה"עוֹשֶׂה חֶסֶד". וְעַל־כֵּן הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ בְּתִחָלָה — לִרְאוֹת אִם בֶּאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ עִם הַחֶסֶד שֶׁעוֹשֶׂה מִצַּד טוּב לְבָבוֹ אוֹ מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה אֵיזוֹ טוֹבָה בַּחֲזָרָה מִזֻּלָּתוֹ, וְעַל־כֵּן עַל־פִּי רֹב לְמִי שֶׁעוֹשִׂים חֶסֶד הוּא מְשַׁלֵּם בַּחֲזָרָה רָעָה, וְכָל זֶה לְמַעַן הַנִּסָּיוֹן מִלְּמַעְלָה — לִרְאוֹת אִם אַתָּה "עוֹשֶׂה חֶסֶד" מִצַּד הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁבְּךָ אוֹ מֵחֲמַת אֵלּוּ פְּנִיּוֹת, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה מַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד", עַל אַף שֶׁמְּשַׁלְּמִים לְךָ רָעוֹת תַּחַת טוֹבוֹת, אָז נִתְגַּלָּה בֶּאֱמֶת טוּב לִבְּךָ, וְרֹב טוּב

הַגָּנוּז מְחַכֶּה לְךָ, וּמִתְפָּרְסֵם שִׁמְךָ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד תָּמִיד עִם זֻלָתוֹ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל
עַל שׁוּם קִיווּי שָׂכָר.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי לְמַעְלָה
בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים מִתְנַהֲגִים עִם הָאָדָם בְּדִיּוּק בְּאוֹתָהּ
דֶּגְמָא שֶׁהוּא מִתְנַהֵג עִם בְּנֵי אָדָם לְמַטָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי
כְּפִי שֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג בְּמִדּוֹתָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מְעוֹרֵר
כְּנֶגְדּוֹ לְמַעְלָה בַּשָּׁרָשִׁים הָעֶלְיוֹנִים — אִם דַּרְכּוֹ
לְהִתְנַהֵג עִם אֲנָשִׁים בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, וְהוּא אִישׁ
"עוֹשֶׂה חֶסֶד", אָז הוּא מְעוֹרֵר כְּנֶגְדּוֹ לְמַעְלָה אֶת מִדַּת
הָרַחֲמִים, וּמְרַחֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו, וּמוֹחֵל לוֹ עַל
כָּל מַה שֶּׁפָּגַם וְחָטָא עַד עַכְשָׁו, כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם חָטָא,
וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁהִרְבָּה לִפְשֹׁעַ, אֵיךְ יוּכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר
קִלְקֵל וְשִׁחֵת, כִּי הֲלֹא חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם וּזְכוּתוֹ לֶעָתִיד
לָבוֹא תְּלוּיִים רַק לְפִי רֹב הַמִּצְווֹת וְהָעֲוונוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ,
דְּאִם הוּא רֹב מִצְווֹת הוּא בְּגֶדֶר צַדִּיק, וְאִם הוּא רֹב
עֲוונוֹת הוּא בְּגֶדֶר רָשָׁע, וּמִי יֹאמַר — זָכִיתִי, לִבִּי

טְהַרְתִּי מֵחַטָּאַי, מִי יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֹב מִצְווֹת, שֶׁיִּהְיֶה בְּגֶדֶר צַדִּיק? ! אֲבָל אִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַכֹּל, וְתָמִיד מִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, וּבִפְרָטִיּוּת לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ , אָז עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם הַחֶסֶד, וְקִרְבָם תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה יַכְרִיעוּ אֶצְלוֹ וְיִהְיֶה צַדִּיק, כִּי בִּזְכוּתָם — שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה עַל יָדוֹ נַעֲשָׂה וְנִכְנַס בְּגֶדֶר צַדִּיק; אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת תָּמִיד אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָתוֹ, וְתִהְיֶה אִישׁ טוֹב, וּבִזְכוּת זֶה תִּזְכֶּה, שֶׁיִּמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל עֲוונוֹתֶיךָ, וְיֶכְרַע הַטּוֹב עַל הָרַע, וְתִהְיֶה נֶחְשָׁב כְּצַדִּיק, וְתִירַשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל עַצְמְךָ, וּזְכֹר אֶת מַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים, וְאָז תּוּכַל לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתִהְיֶה אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד", כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מַכִּיר אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא רָחוֹק מִלַּעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אַחֵר, וְלָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־כֵּן

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהַכְנִיעַ עַצְמְךָ, וְלִהְיוֹת מַכִּיר אֶת מְקוֹמְךָ, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּלֵב שָׂמֵחַ, וְתֹאהַב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת, וְלֹא תִּקַּטְרֵג עָלָיו בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תַּעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, וְתָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, וְאִם אַתָּה רוֹאֶה אֵיזֶה חִסָּרוֹן בְּזֻלָּתְךָ, תֵּדַע אֲשֶׁר אִם תִּזְכֶּה לְהָסִיר מִמְּךָ אֶת הַמָּסָךְ הַמְעַוֵּר אֶת הָעֵינַיִם וּמַסְתִּיר אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמְּךָ אָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל הָרַע שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּזֻלָּתְךָ זֶה בְּעַצְמְךָ בְּיוֹתֵר גְּרִיעוּת וְשִׁפְלוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ בְּאַהֲבָה, וְתַעֲשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, וְאָז תָּאִיר עָלֶיךָ נִשְׁמָתְךָ בְּאוֹר עֶלְיוֹן, מֵאַחַר שֶׁהִתְקַשַּׁרְתָּ וְנִתְיַחַדְתָּ עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַתָּה אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד" לַכֹּל.

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל אָדָם בְּטִבְעוֹ הוּא אִישׁ רַע וּמָלֵא קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וְהוּא מְפַחֵד תָּמִיד שֶׁאוּלַי אַחֵר יִקַּח מַשֶּׁהוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶה מְבִיאוֹ לִהְיוֹת אִישׁ רַע, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ מְאֹד לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ — לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב "עוֹשֶׂה

חֶסֶד״ תָּמִיד, וְאַל תַּחְשֹׁב אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בָּא בְּנָקֵל, לֹא! לֹא! אַל תַּחְשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, כִּי צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ יָמִים וְשָׁנִים לַעֲקֹר מִלִּבּוֹ כָּל מִינֵי רַע, וְכָל מִינֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה, עַד שֶׁיַּגִּיעַ לִהְיוֹת אִישׁ ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ תָּמִיד עִם זֻלָּתוֹ, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ כְּבָר אֶל הַמַּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד תָּמִיד עִם זֻלָּתוֹ, אָז נִפְתַּח לוֹ שַׁעַר הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל וְזוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת בַּמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְכָל מַה שֶּׁהוּא יוֹתֵר אִישׁ ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ עִם זֻלָּתוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִפְתַּח לוֹ יוֹתֵר שְׁעָרִים בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְכֵן נִכְנָסֶת בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְפַּלֵּל בְּחִיּוּת וּבְדִבֵקוּת גְּדוֹלָה, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי מִדַּת לִבּוֹ הַטּוֹב, שֶׁזֶּה שַׁעַר לְהַגִּיעַ אֶל כָּל הַקְּדֻשׁוֹת וְאֶל כָּל הַטְּהָרוֹת וְאֶל כָּל הַדְּבֵקוּת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא אִישׁ ״עוֹשֶׂה חֶסֶד״ תָּמִיד, וְעוֹזֵר לְזֻלָּתוֹ, אֲשֶׁר אָז יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס תָּמִיד בִּפְנִים הַקְּדֻשָּׁה, לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּלִי שׁוּם קַבָּלַת רְשׁוּת, אֶלָּא נִכְנָס מָתַי שֶׁרוֹצֶה; אַשְׁרֵי לוֹ!

יז.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי שְׁלֵמוּת הָאִישׁ אֲשֶׁר

"עוֹשֶׂה חֶסֶד" תָּמִיד הִיא, כְּשֶׁאֵינוֹ מְצַפֶּה לְשׁוּם גְּמוּל כְּלָל. וְאַדְרַבָּה כָּל מִי "שֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם אַחֵר, וְהַלָּה מְשַׁלֵּם לוֹ בַּחֲזָרָה בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וּמוֹצִיא שֵׁם רָע עָלָיו, וְשׂוֹנְאוֹ, וּמְשַׁלֵּם לוֹ רָעָה תַּחַת הַטּוֹבָה וְהַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה לוֹ, זֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם הַזֶּה שֶׁהוּא "עוֹשֶׂה חֶסֶד", וְאִישׁ כָּזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וּמְשַׁלְּמִים לוֹ בַּחֲזָרָה מִשָּׁמַיִם עֲשִׁירוּת נִפְלָאָה בְּגַשְׁמִיּוּת, וְהַשָּׂגוֹת וּמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, עַיִן לֹא רָאֲתָה. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּמְנַע אֶת עַצְמְךָ מִלִּהְיוֹת אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד", אַף שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בִּשְׁבִיל זֶה בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, תֵּדַע כִּי זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא אֵלֶיךָ, רְאֵה לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב תָּמִיד, וְתַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כֻּלָּם, וְזֶה יִהְיֶה הַטֶּבַע שֶׁלְּךָ — שֶׁתִּהְיֶה אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד" תָּמִיד.

יח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת "עוֹשֶׂה חֶסֶד" תָּמִיד עִם זָלְתְךָ, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, וְקִטְרְגוּ כָּל הַמַּלְאָכִים שֶׁלֹּא

יִבָּרֵא, אָז בָּאָה מִדַּת הַחֶסֶד, וְאָמְרָה — שֶׁכֵּן יִבָּרֵא, כִּי הָאָדָם יִהְיֶה גּוֹמֵל חֶסֶד (מִדְרָשׁ רַבָּה, בְּרֵאשִׁית), נִמְצָא, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָתוֹ, בָּזֶה נוֹתֵן כֹּחַ לְמִדַּת הַחֶסֶד לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְפַּשֵּׁט עָלָיו, וְיֵשׁ לוֹ זְכוּת לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזוֹ צָרָה אוֹ יִסּוּרִים אוֹ מַחֲלָה רָעָה, עָלֶיךָ לְהִזְדָּרֵז וּלְהַתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָתֶךָ, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד", תִּזְכֶּה שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עָלֶיךָ חֶסֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְתִתְהַפֵּךְ מֵעָלֶיךָ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַחֶסֶד, וְתִרְאֶה יְשׁוּעָה וּרְפוּאָה, וְתַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

יט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת הָרַע וְהָרִשְׁעוּת הַטְּמוּנִים בְּלִבְּךָ, וּרְאֵה לְהַתְחִיל לִהְיוֹת אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד", כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר טִבְעָם הוּא טֶבַע רַע עַד מְאֹד, וְרוֹצִים לַעֲשׂוֹת רַק רַע כָּל הַיּוֹם לְזֻלָתָם, וְצָרִיךְ לַעֲבֹד הַרְבֵּה עַל עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב טוֹב וְיִהְיֶה אִישׁ "עוֹשֶׂה חֶסֶד", שֶׁאָז כָּל מַהֲלָךְ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, כִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, הָעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי

רִשְׁעוּת תָּמִיד לְזָלָתוֹ, אֲשֶׁר הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל עַד מְאֹד, כִּי הָרִשְׁעוּת עוֹקַרְתּוֹ מִדַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ, אֲבָל כְּשֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זָלָתוֹ, אֲזַי יִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב, וְיִהְיוּ עֲסָקָיו בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ, כִּי אֶת אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, הָעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂי רִשְׁעוּת עִם זָלָתוֹ, הַכֹּל שׂוֹנְאִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" מוֹצֵא־חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וְכֻלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְעוֹזְרִים לוֹ תָּמִיד.

כ.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִקְנוֹת לְעַצְמְךָ יְדִידִים רַבִּים, אֲזַי הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" תָּמִיד עִם זָלָתוֹ, וְאַף שֶׁלְּכָל אֶחָד שֶׁתַּעֲשֶׂה אֵיזוֹ טוֹבָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתַּחֲזֹר לְךָ רָעָה תַּחַת הַטּוֹבָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תִּסְתַּכֵּל עַל דָּבָר זֶה כְּלָל, רַק אַתָּה הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל, וְאָז — אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד טוֹב וָחֶסֶד עִם זָלָתְךָ, וְכֻלָּם יְשַׁלְּמוּ לְךָ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיּוֹם אֶחָד יִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל, וְכֻלָּם יַתְחִילוּ

לֶאֱהֹב אוֹתְךָ, וְיִהְיוּ נַעֲשִׂים לְךָ יְדִידִים וְאוֹהֲבִים וְאוֹהֲדִים גְּדוֹלִים, כִּי אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָּתוֹ, אַף פַּעַם לֹא יַפְסִיד, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִמְנַע אֶת הַטּוֹב עִם הַהוֹלְכִים בִּדְרָכָיו, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רַחוּם וְחַנּוּן וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, כֵּן יַעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיַשְׁפִּיעַ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד תָּמִיד, וְיִשָּׂא חֵן וָחֶסֶד בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ וְיַעֲזְרוּ לוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו.

כא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִי מְאֹד! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ שֶׁתֵּצֵא לְךָ בְּעַצְמְךָ רָעָה מִזֶּה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת עֲשִׂית הַחֶסֶד עִם אַחֵר, שֶׁאֲפִלּוּ לוֹ תֵּצֵא מִכָּל זֶה רָעָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִמְנַע אֶת עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָּתוֹ, וְאַף שֶׁזֶּה דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד, כִּי טֶבַע הָאָדָם, שֶׁהוּא קָרוֹב לְעַצְמוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לָדַעַת, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת עֲשִׂית חֶסֶד עִם זֻלָּתוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּנֶאֱמָנוּת כָּזוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ לוֹ בְּעַצְמוֹ תֵּצֵא רָעָה מִזֶּה,

אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִמְנַע אֶת עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָּתוֹ, וְאָז לְבַסּוֹף יַעֲזֹר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ עָלָיו לְטוֹבָה, כִּי כְּמוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ הָיוּ לְטוֹבָה, כְּמוֹ־כֵן יַעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַק טוֹב, וְיִהְיֶה לוֹ אַחַר־כָּךְ טוֹב וָחֶסֶד, כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עָשָׂה טוֹב וָחֶסֶד.

כב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יַפִּיל אוֹתְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁלְּכָל מִי שֶׁאַתָּה עוֹזֵר וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, הוּא מְשַׁלֵּם לְךָ בַּחֲזָרָה רַע וְרִשְׁעוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, רַק הִדַּבֵּק בְּמִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ — מַה הוּא "עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְהֵם מְשַׁלְּמִים לוֹ בַּחֲזָרָה רַע וְרִשְׁעוּת, כִּי חוֹטְאִים וּמִתְחַצְּפִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן גַּם אַתָּה הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זֻלָּתְךָ, אַף שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ בַּחֲזָרָה רַע וְרִשְׁעוּת, וְיִתְחַצֵּף עַצְמוֹ נֶגְדְּךָ, כִּי בָּזֶה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַכְּלָלִיּוּת, כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ.

כג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" קֹדֶם בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְאַחַר־כָּךְ עִם אֲחֵרִים, וְזֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת, כִּי טֶבַע הָאָדָם שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זָלְתוֹ בַּחוּץ, אֲבָל בְּבֵיתוֹ — עִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנוֹתָיו הוּא אִישׁ רַע וְנוֹקֵם וְנוֹטֵר עִמָּהֶם, וּמַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְהוֹלֵךְ אִתָּם בְּחֹמֶר הַדִּין, וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא אִישׁ צָבוּעַ וְלֹא אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד", כִּי כָּל מַה שֶּׁהוּא אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם זָלְתוֹ, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיְכַבְּדוּ אוֹתוֹ, וְיַחֲזִיקוּ מִמֶּנּוּ, וְעָלָיו הָרְאָיָה שֶׁהוּא "עוֹשֶׂה חֶסֶד" רַק בַּחוּץ בִּמְקוֹם שֶׁרוֹאִים, אֲבָל לֹא כֵּן בְּבֵיתוֹ — בְּהַצְנֵעַ, שָׁם הוּא אִישׁ רַע וְרַע מַעֲלָלִים, וְעוֹשֶׂה עִמָּהֶם רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת הַחֶסֶד לְהַתְחִיל בְּבֵיתוֹ — לַעֲזֹר לְאִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְיִכָּנֵס וְיֵלֵךְ עִמָּהֶם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְיַעֲשֶׂה עִמָּהֶם חֶסֶד תָּמִיד, אַף שֶׁיַּכְעִיסוּ וְיַצְעֲרוּ אוֹתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ יִהְיֶה אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם אֲחֵרִים גַּם־כֵּן, וְאָז יִתְגַּלֶּה טֹהַר לְבָבוֹ, אֵיךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ הִיא בֶּאֱמֶת לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, כִּי טִבְעוֹ הוּא אִישׁ טוֹב וְ"עוֹשֶׂה חֶסֶד" עִם הַכֹּל; אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

צָרִיךְ שֶׁיִּלְמַד לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הַי״ג [הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה] מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים וַחֲסָדִים, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רַחֲמָנוּת וְיַרְבֶּה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, וִיקַיֵּם כָּל הַי״ג [הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה] מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרֵר לְמַעְלָה כָּל הַי״ג מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל רַחֲמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעַ וּמְבַטֵּל הַמְחַבְּלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עֲוֹונוֹתָיו עַל־יְדֵי־זֶה, וּמַעֲבִירָם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן פט)

קוּנְטְרֵס

עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה

יְגַלֶּה מַהִי הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לִתֵּן לְעַצְמוֹ וְכֵן לַאֲחֵרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר וְדָכָאוֹן, אֵיזוֹ אַכְזָבָה וּמְרִירוּת בְּחַיָּיו, לְמַעַן יוּכַל לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ וּלְהָאִיר עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תובב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, כִּי הָעֶזְרָה הַכִּי גְּדוֹלָה שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, הִיא רַק כְּשֶׁזּוֹכִים לְחַזֵּק אֶת זוּלָתוֹ, וְאֵין עוֹד עֶזְרָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵעֶזְרָה זוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר תָּמִיד לְזוּלָתוֹ, וּזְכוּתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלו)

קוּנְטְרֵס

עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי וּמִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִן הַחַיִּים, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה לִכְלוּם, כָּל זֶה בָּא לוֹ מֵעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲזֹר לְעַצְמְךָ וְכֵן לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, כִּי בָּזֶה שֶׁמַּכְנִיס שִׂמְחָה בְּעַצְמוֹ וְכֵן בַּאֲחֵרִים וּמְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְרַחֵב הַדַּעַת כְּבָר רוֹאֶה וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ לְאָדָם אַחֵר, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּן בְּעַצְמוֹ — שֶׁגַּם הוּא שָׁוֶה לְמַשֶּׁהוּ, וְזֶה עוֹזֵר לוֹ

לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ וְלָצֵאת מִקַּטְנוּתוֹ וִירִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְדָבָר זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה לִתֵּן לְכָל אֶחָד — הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לַאֲחֵרִים, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו אֵיזוֹ עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁיִּרְאֶה לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ בְּכָל הָעִנְיָנִים, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִפְלִיגוּ בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאָמְרוּ (תַּעֲנִית כ״ב.): שֶׁאֵלְיָהוּ הַנָּבִיא אָמַר לְרַבִּי בְּרוֹקָא עַל שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֵם בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא, מִפְּנֵי שֶׁעוֹסְקִים לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ תָּמִיד אֲנָשִׁים עֲצוּבִים, וְעוֹשִׂים שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, הֲרֵי לְךָ אֶת גֹּדֶל הַמְּצָוָה הַזּוֹ שֶׁל — לְהַחְיוֹת עַצְמוֹ וּלְהַחְיוֹת אֲחֵרִים, עַד שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא מֻבְטָח לִהְיוֹת בֶּן עוֹלָם הַבָּא.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ כְּנֶגְדּוֹ מַמָּשׁ, וְכָל הָרוּחוֹת מְנַשְּׁבִים כְּנֶגְדּוֹ, וְכָל הַמַּיִם הַזְּדוֹנִים עָלָיו נִשְׁפָּכִים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ עַל־פִּי־רֹב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְכִמְעַט שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵרֹב מְצוּקַת נַפְשׁוֹ, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק עַצְמְךָ דַּוְקָא

בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ וְדַחֲקוּתְךָ, וּבָהּ בָּעֵת שֶׁאַתָּה רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁכֻּלָּם נֶגְדְּךָ, תָּבִיא וּתְמַהֵר עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה אֵלֶיךָ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְתֵדַע, כִּי כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן — שֶׁהַכֹּל יֵלֵךְ כְּנֶגְדְּךָ מַמָּשׁ, וְאַתָּה תְּחַזֵּק וּתְחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא תְּשַׁבֵּר מְשׁוּם דָּבָר כְּלָל, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת הָאָדָם, אֵיךְ שֶׁבְּתֹקֶף הַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת, בְּתֹקֶף הַצָּרוֹת הַמָּרוֹת וְהַקָּשׁוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, וְכֻלָּם כְּנֶגְדּוֹ, עִם כָּל זֹאת מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, וּמֵבִיא עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה אֵלָיו, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁהַדָּבָר לְעַצְמְךָ, כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַדָּבָר חָשׁוּב לְגַבֵּי חֲבֵרֶיךָ וִידִידֶיךָ וּשְׁכֵנֶיךָ וּקְרוֹבֶיךָ, בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֶחָד מֵהֶם נִמְצָא, חַס וְשָׁלוֹם בְּאֵיזוֹ צָרָה וּמְצוּקָה, בְּאֵיזוֹ שֶׁבֶר וְדָכָאוֹן, תֵּכֶף וּמִיָּד מַהֵר רוּץ וְתָבִיא לוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה בְּדִבּוּרֵי חִזּוּק וְאִמּוּץ, וּתְחַיֶּה וּתְשַׂמֵּח אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי אָפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הַמְּצָוָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לַעֲזֹר הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לְזֻלָתוֹ, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמְרִירוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לְעַצְמָם, כִּי מֵרֹב מְצוּקָתָם הֵם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מֵהֶם לְגַמְרֵי, וְכֵן הַרְבֵּה פְּעָמִים הָאָדָם בְּעַצְמוֹ נוֹפֵל בְּקַטְנוּת

וּבְיֵאוּשׁ כָּזֶה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אִבֵּד כְּבָר אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּכָזֶה שֶׁיָּרוּץ וְיָבִיא עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה — הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לַאֲחֵרִים, יִנָּצֵל תֵּכֶף וּמִיָּד. וּמַהִי הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא? מִצְוַת הַשִּׂמְחָה — לְשַׂמֵּחַ וּלְבַדֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת דַּעְתָּם, שֶׁלֹּא יִהְיוּ כָּל־כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹזֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וּמֵקֵל מֵהֶם אֶת הַיִּסּוּרִים, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּכָל מִקְרֶה וּמְאוֹרָע רָע שֶׁקּוֹרֶה אוֹ נֶאֱרָע עִמְּךָ, עָלֶיךָ לִתֵּן לְנַפְשְׁךָ תֵּכֶף־וּמִיָּד עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וְלֹא לְאַבֵּד אֶת עַצְמְךָ, כִּי עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁאֵין הָאָדָם תּוֹפֵס וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, אֲזַי נִכְנָסֶת בּוֹ חֲלִישׁוּת, וּמַתְחִיל לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁלְּאַט לְאַט מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וְנוֹפֵל בִּדְכָאוֹן גָּדוֹל עַד מְאֹד, שֶׁזֶּה יָכוֹל לְהַעֲבִירוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, עַד שֶׁמֵּרֹב שְׁבִירָה שֶׁהוּא כָּל־כָּךְ נִשְׁבָּר בְּעַצְמוֹ, נִכְנָסוֹת בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן הָעֵצָה הַכִּי טוֹבָה — תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק קוֹרֶה לְךָ אֵיזֶה מִקְרֶה

רַע, רְאֵה לִתֵּן לְעַצְמְךָ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וְתַאֲמִין שֶׁעֲדַיִן עוֹד לֹא הִגִּיעַ סוֹף הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ מִמַּצָּב קָשֶׁה כָּזֶה, שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בּוֹ, אַתָּה יָכוֹל לָצֵאת, וּבִפְרָטִיּוּת אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים עִם חָבֵר טוֹב אוֹ כְּמוֹ שֶׁהַבֵּן מְדַבֵּר עִם אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ תְּסַפֵּר רַק לוֹ, אָז יֵקַל לְךָ. וְעָלֶיךָ לֵידַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן נֶעֱלָם וְנִסְתָּר הַכֹּל מֵעֵינֵי הָאָדָם, וּמִזֶּה בָּא שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, עַד שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו בְּכָל יוֹם אֵיזוֹ צָרָה אוֹ מַשְׁבֵּר — הֵן מִשְׁפַּחְתִּי וְהֵן חֶבְרָתִי וְהֵן מֵעַצְמוֹ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב נִדְמֶה לוֹ, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנָּפַל בּוֹ, וּכְאִלּוּ שֶׁאֵין לוֹ כֹּבֶר שׁוּם תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן בְּכָל מְקֹרֶה וּמְאוֹרָע לֹא טוֹב — הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לְאַחֵרִים, יָרוּץ וְיִתֵּן לְעַצְמוֹ אוֹ לְאַחֵרִים עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וְהֵיא — מִדַּת הַשִּׂמְחָה — לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אַחֵרִים, וְזֶה יִפְתַּח אֶת

לִבּוֹ, וְיַרְחִיב לוֹ אֶת דַּעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, אֲשֶׁר זֶה מוֹרִיד מֵהָאָדָם אֶת כָּל הַמְּתָחִים וְהַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּנֹחַ, וְנִכְנָס בּוֹ אֱמוּן עַצְמִי, וְיוֹצֵא לְאַט לְאַט מֵהַבּוֹץ שֶׁנָּפַל לְשָׁם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצַיֵּת וּמְקַיֵּם זֹאת!

ד.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אוֹ אַתָּה נֶחֱלָשׁ בְּרוּחָנִיּוּת אוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, עָלֶיךָ, לְהָבִיא אֵלֶיךָ **עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה**, הַיְנוּ כְּמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּשֶׁאֶחָד נִפְצָע אוֹ נִזּוֹק, צְרִיכִים לְהָרִיץ אֵלָיו **עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה**, וְהֵיא — הַצָּלָה רִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַצִּילוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד, וּלְהוֹצִיאוֹ מִסַּכָּנַת נְפָשׁוֹת, כְּמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת — תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁנּוֹפֶלֶת עָלֶיךָ אֵיזוֹ מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וְאִם לֹא תְּרַחֵם עַל עַצְמְךָ, שׁוּם בְּרִיָּה לֹא תְּרַחֵם עָלֶיךָ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּמוֹ־כֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוּת, וְעַל־כֵּן אַל

תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הָעַצְבוּן וְהַמְּרִירוּת כְּרֶגַע, וַעֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה שֶׁתִּזְכֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ, בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יִּהְיֶה לְךָ כְּבָר אִם תִּתְיָאֵשׁ, הֲלֹא תִּפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, וְלֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיְּרַחֵם עָלֶיךָ, עַל־כֵּן זֹאת עֲשֵׂה: תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק נוֹפֵל עָלֶיךָ אֵיזֶה דִּכָּאוֹן וְעַצְבוּת, תָּבִיא אֵלֶיךָ **עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה** וְהִיא — שִׂמְחָה וּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹד יַעֲזֹר לְךָ, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בְּחַיֶּיךָ; הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל.

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּתֹקֶף צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, אֵין לְךָ שׁוּם עֵצָה — רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלְּךָ, בְּמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק וּמֵצִיק לְךָ, וּתְגַלֶּה לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי זוֹהִי הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלְּךָ, וְאַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ בִּדְמוּת בְּנֵי אָדָם כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזוֹ עֵצָה אַחֶרֶת, לֹא! לֹא! אַל תְּצַיֵּת אֶת שׁוּם בְּרִיָּה

שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁיִּרְצֶה אוֹתְךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל זֶה רַק בַּהַתְחָלָה — קֹדֶם שֶׁמִּתְחַזֶּקֶת אֱצְלְךָ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם חָזָק הֵיטֵב בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּדַע — שֶׁמְּלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא עִמְּךָ, אִתְּךָ וְאֶצְלְךָ, אָז קָשֶׁה וְכָבֵד לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, כִּי נִכְנָסִים בַּלֵּב כָּל מִינֵי סְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיוּ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תֵּדַע, כִּי אֵין עֵצָה אַחֶרֶת לִתֵּן לְךָ עַל כָּל הַמַּשְׁבְּרִים וְהַגַּלִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, רַק תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, אֲשֶׁר רַק זֶה הוּא הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלְּךָ עַל כָּל בְּעָיָה וְצָרָה שֶׁרַק עוֹבֶרֶת וְתַעֲבֹר עָלֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה חָזָק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, מִמֵּילָא תִּתְרַחֵב לְךָ דַּעְתְּךָ הֵיטֵב, וְתִזְכֶּה לְעֵצָה טוֹבָה, עֵצָה שְׁלֵמָה לָדַעַת מַה לַּעֲשׂוֹת, וּבְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ לֵילֵךְ, וְתוּכַל לְכַוֵּן אֶת חַיֶּיךָ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, אֲבָל הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הָאָדָם הִיא רַק תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְלִי זֶה אַל תַּנִּיחַ אֶת

עַצְמְךָ לְהַטְעוֹת אוֹ לְהִתְבַּלְבֵּל, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן; וְאִם אָמְנָם עַכְשָׁו קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְקַבֵּל אֶת דִּבּוּרַי אֵלּוּ מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְעַקְמוּמִיּוֹת לִבְּךָ וּמִבְלְבּוּל דַּעְתְּךָ, וּבִפְרָטִיּוּת מֵרֹב הַלֵּיצָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל זֶה, אֲבָל זְכֹר, זְכֹר, אֲהוּבִי אָחִי! כִּי בּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע הָאַחֲרוֹן מֵחַיֶּיךָ, וְאָז לֹא יִהְיֶה לְךָ אֵיפֹה לָלֶכֶת וְלִבְרֹחַ, וְעֵינֶיךָ תִּהְיֶינָה מְכֻוָּנוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּתְוַדַּע, אֲשֶׁר אֵין מָנוֹס אַחֵר, וְשׁוּם בְּרִיָה לֹא יְכוֹלָה לְהַצִּיל אוֹתְךָ עַכְשָׁו — לֹא אִשְׁתְּךָ, וְלֹא בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ, וְלֹא שׁוּם חָבֵר וָרֵעַ טוֹב, רַק עֵינֶיךָ צוֹפִיּוֹת עַכְשָׁו בְּרֹב פַּחַד לְאָן מוֹבִילִין וּמוֹלִיכִין אוֹתְךָ, וְאָז בּוֹ בְּהֶרֶגַע תִּתְוַדַּע, שֶׁכָּל מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ כְּבָר אֵצֶל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הָיָה צוֹדֵק; וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לְחַכּוֹת עַד אָז, שֶׁיִּהְיֶה כְּבָר מְאֻחָר?! רְאֵה לְהַתְחִיל מֵהֶרֶגַע הַזֶּה, וְתַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא מִדַּת הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וְתִרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּכָּאוֹן וְהָעֲצָבוּת הַפְּנִימִי שֶׁל הָאָדָם יְכוֹלִים לְהָמִית אוֹתוֹ

לְגַמְרֵי — אִם לֹא יִתְפֹּס אֶת זֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְיִגָּרֵשׁ אֶת זֶה מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אֵלֶיךָ אֵיזֶה דִּכָּאוֹן אוֹ עִצָּבוֹן פְּנִימִי וְעָמֹק מְאֹד, תֵּכֶף וּמִיָּד רְאֵה לְהַגִּישׁ אֵלֶיךָ **עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה,** וְהוּא שֶׁתִּרְאֶה לָדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וְאַל תָּדִין אֶת עַצְמְךָ לְכַף חוֹב כְּלָל, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הַמַּצְפוּן שֶׁיְּהַרְסֵ אוֹתְךָ, כִּי כָּל זֶה מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְדִכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, שֶׁהַתּוֹצָאוֹת מִזֶּה הֵן אַחַר־כָּךְ שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצּוּרָה וְהַצַּד הַיָּפֶה שֶׁבְּחַיֶּיךָ, וּתְחַפֵּשׂ וְתִמְצָא בְּעַצְמְךָ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְתִסְתַּכֵּל עַל הַהַצְלָחוֹת שֶׁכְּבָר הִצְלַחְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר הָעֶזְרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהָבִיא אֵלֶיךָ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב קְטָנוּת דַּעְתְּךָ וְיִסּוּרֵי מַצְפּוּנְךָ וְשִׁבְרוֹן לִבְּךָ עַכְשָׁו, נִדְמֶה לְךָ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה לְךָ טוֹב, וּכְאִלּוּ מֵעוֹלָם לֹא עָשִׂיתָ דָּבָר טוֹב, וּכְאִלּוּ אֵינְךָ שָׁוֶה כְּבָר לְשׁוּם דָּבָר, וְאֵיךְ שֶׁכֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתְךָ, וְאֵינָם רוֹצִים בְּךָ, עָלֶיךָ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמְךָ אֶת הַצַּד הַטּוֹב, וּתְבַקֵּשׁ אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁכֵּן עָשִׂיתָ, וְאֶת הַהַצְלָחוֹת שֶׁכְּבָר כֵּן הִצְלַחְתָּ, וְאֵין זוֹ עֵצָה לְשַׁבֵּר אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁתִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ וְתָבוֹא לִידֵי עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן עֲמֻקִּים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁכִּמְעַט תְּאַבֵּד עַצְמְךָ לָדַעַת; עַל־כֵּן רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי וְתָבִיא אֵלֶיךָ עַכְשָׁו

עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וְהִיא — שֶׁתִּשַּׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ בְּמִילֵי דִּשְׁטוּתָא, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר שֶׁיַּגְבִּיהוּ אֶת רוּחֲךָ, וְיַרְחִיבוּ אֶת דַּעְתְּךָ, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי זֶה עִקַּר גְּדֻלַּת וַחֲשִׁיבוּת הָאָדָם — כְּשֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹ אֶל תּוֹךְ שִׂמְחָה עִלָּאִית, וְאַף שֶׁמֵּרֹב צָרוֹת, יִסּוּרִים וְדִינִים, קַטְנוּת, מַכְאוֹבִים וְאַכְזָבוֹת בְּחַיֶּיךָ, נִדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו, כִּי מִמַּצָּב כָּזֶה אִי אֶפְשָׁר אַף פַּעַם לָצֵאת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁקָּשֶׁה לִשְׂמֹחַ, עָלֶיךָ לֵידַע, כִּי מִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת, שֶׁנִּשְׁלַךְ וְנִזְרַק וְנָפַל הָאָדָם, גַּם מִשָּׁם צְרִיכִים לָצֵאת, וְלַהֲפֹךְ אֶת הַכֹּל אֶל תִּקֶּף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה, וַאֲשֶׁר זֶה עִקַּר גְּדֻלּוּת הָאָדָם — כְּשֶׁיָּכוֹל לְהָבִיא לְעַצְמוֹ תָּמִיד עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וּלְרַפֵּא אֶת עַצְמוֹ מִמַּשְׁבְּרָיו וּמֵהַרְפַּתְקָאוֹתָיו, וְעִקַּר הָרְפוּאָה הִיא — הַשִּׂמְחָה.

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַף שֶׁמָּר לְךָ עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, וְאַתָּה מְאֹד שָׁבוּר, וּמַרְגִּישׁ עַצְמְךָ עַכְשָׁו יָרוּד וְנָמֹךְ מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְבַל תִּשָּׁאֵר בָּזֶה, רַק תָּבִיא

לְעַצְמְךָ, עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וְהִיא — מִדַּת הַשִּׂמְחָה — שֶׁתִּרְאֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם — הֵן לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְהֵן לִרְקֹד, הֵן לְשַׂמֵּחַ אֶת אַחֵרִים, הָעִקָּר לִבְרֹחַ מִדְּכָאוֹן, אֲשֶׁר יָכוֹל לַהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת עֲצוּמִים בְּכָל יוֹם, וְעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל פַּעַם מַשְׁבֵּרִים וְגָלִים חֲדָשִׁים, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת וְגַדְלוּת הָאָדָם, שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ בְּעֵת מַשְׁבֵּר, וּמֵבִיא לְעַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, כִּי כְּמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת — כְּשֶׁאָדָם נִפְצָע, חַס וְשָׁלוֹם, עִקַּר מַעֲלָתוֹ וְגַדְלוּתוֹ, שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ נוֹפֵל לִידֵי הִסְטֶרְיָה וּפַחַד, אֶלָּא מֵבִיא לְעַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה בְּלִי שׂוּם טוֹבוֹת מִבְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ־כֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוּת — כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה כִּשָּׁלוֹן בְּחַיָּיו, אוֹ עָשָׂה אֵיזוֹ טָעוּת וּמִשְׁגֶּה, עִקַּר גַּדְלוּתוֹ, שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד עַצְמוֹ, אֶלָּא רָץ וּמֵבִיא לְעַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וּמַה הִיא הָעֶזְרָה רִאשׁוֹנָה שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא לְעַצְמוֹ? שִׂמְחָה, בִּטָּחוֹן, הִתְחַזְּקוּת, לְשַׂמֵּחַ

וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ בִּבְטָחוֹן חָזָק, שֶׁעוֹד הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַדְּאָגוֹת וְהַדְּכָאוֹן, וּלְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ תִּקְוָה טוֹבָה, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל דָּבָר זֶה בְּעֵינֶיךָ, כִּי צָרִיךְ לְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, חַס וְשָׁלוֹם.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָמָּה תִּהְיֶה עַכְשָׁו שָׁבוּר בְּדַעְתְּךָ?! וּמַדּוּעַ תִּתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁתַּחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ?! מַדּוּעַ לֹא תָּרוּץ לְהָבִיא עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה אֵלֶיךָ, וּכְמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיּוּת, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְעַלֵּף הָאָדָם וְנוֹפֵל בְּאֵיזוֹ חֻלְשָׁה וַחֲלִישׁוּת כֹּחַ, רָצִים וּמְבִיאִים עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה לְהָאָדָם הַזֶּה לְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנֶחְלָשׁ בְּרוּחָנִיּוּת, וְהוּא שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְנֶחְלָשׁ לְגַמְרֵי, עָלָיו לָרוּץ תֵּכֶף וּמִיָּד לְהָבִיא אֵלָיו עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִהְיוֹת חַי וּבָרִיא וְזָרִיז בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד צָרִיךְ לִבְעֹר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּתַבְעֵרָה עֲצוּמָה, וְלִהְיוֹת חָם בְּאֵשׁ הַקֹּדֶשׁ

לְהִשָּׁרֵף עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְרַק זֶה נִקְרָא חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים בְּרִיאִים בְּרוּחָנִיּוּת, אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנֶחְלֶשֶׁת תַּבְעֶרֶת לְבָבוֹ, וּמִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ שֶׁכְּבָר לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז צָרִיךְ לָרוּץ מְאֹד וּלְהָבִיא לְעַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה וְהִיא — דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיַחֲיֶה וִיחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, וְאַל יָנִיחַ אֶצְלוֹ הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יַהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית.

י.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, כִּי מַה יִּהְיֶה לְךָ כְּבָר אִם תִּפֹּל? ! הֲלֹא אֶל מְאוּמָה לֹא תַּגִּיעַ רַק יָשָׁר אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְמַהֵר לְהִנָּצֵל מִפִּגְעֵי הַזְּמַן וּמִמִּקְרָיו, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְתָבִיא לְךָ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִדִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בַּמֶּה שֶׁתּוּכַל, וְזֶה יוֹעִיל לְךָ לְהַכֹּל, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! בְּהַמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים שֶׁלְּךָ אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ רַק תָּבִיא אֵלֶיךָ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה וְהִיא — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוֹרִיד וְלֹא יַפִּיל אוֹתְךָ מִמַּדְרֵגָתְךָ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְהַפְרִיד בֵּינְךָ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאָז דַּיְקָא תֵּלֵךְ בֶּטַח בְּדַרְכְּךָ, וְתוּכַל לְסַבֵּל אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ נַעֲשָׂה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּרִגְז עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין נִתְעַקֵּם לְבָבוֹ מֵעִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין נֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַבָּא עָלָיו לְטוֹבָה, וְיִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים, כִּי עִקַּר כָּל הַצָּרוֹת תָּלוּי אַךְ וְרַק כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת בְּלִבּוֹ שְׁנָאָה עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז רָעִים וּמָרִים כָּל הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁהִגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה, צָרִיךְ לָרוּץ וּלְהָבִיא לְעַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וּלְהַשְׁלִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַיַּפִּיל אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתוֹ הֵיטֵב;

אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל!

יב.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, כִּי אִם אַתָּה לֹא תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, שׂוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תְּחַזֵּק אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב שָׁפֵל וְיָרוּד עַד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, כִּי אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיוּת מִי שֶׁנִּפְצַע בְּתוֹךְ עֹמֶק הַיַּעַר, וְאֵין לוֹ מִי שֶׁיּוֹשִׁיעַ לוֹ, אֲזַי עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי מַאֲמָצִים לְהָבִיא אֶל עַצְמוֹ עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִזֶּה כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ בִּרוּחָנִיּוּת עָלָיו לֵידַע שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיְּחַזֵּק אוֹתוֹ, כִּי כָּל אֶחָד לְטוֹבַת עַצְמוֹ הוּא דּוֹרֵשׁ, וְעַל־כֵּן הוּא נִמְצָא כְּמוֹ בְּמִדְבָּר וּבְיַעַר עָמֹק, וְיָבִיא אֶל עַצְמוֹ ׳עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה׳.

יג.

אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ בְּכָל פַּעַם שֶׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אַדְרַבָּה עִקַּר גְּדֻלּוּת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בְּכָל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְזוֹכֶה לְהָבִיא הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לַאֲחֵרִים ׳עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה׳ בְּעֵת צָרוֹתֵיהֶם וְהַרְפַּתְקָאוֹתֵיהֶם, וּמַרְחִיב לָהֶם אֶת דַּעְתָּם, וְכֵן מַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, כִּי הָעִקָּר הוּא הָרְחָבַת הַדַּעַת, כִּי כְּשֶׁהַדַּעַת בְּקַטְנוּת וּבְצִמְצוּם, אָז קָשֶׁה לָאָדָם לְהִתְרַכֵּז בְּאֵיזֶה עִנְיָן, וְכֵן נוֹפֵל בִּדְכָאוֹן וְעַצְבָּנוּת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לִידֵי הַרְחָבַת הַדַּעַת, אֲזַי זוֹכֶה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי דְּכָאוֹנוֹת וְעַצְבָּנוּת, כִּי זוֹכֶה לְרַכֵּז אֶת דַּעְתּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת שָׁבוּר?! אַדְרַבָּה צְרִיכִים לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל נֹעַם חֶלְקוֹ שֶׁנִּבְרָא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה זוֹ הָעוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת.

יד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לַעֲשׂוֹת כָּל מִנֵּי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, אַף שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְעוֹמְדִים כְּנֶגְדְּךָ כֻּלָּם — הֵן אִשְׁתְּךָ, וְהֵן יְלָדֶיךָ, וְהֵן שְׁכֵנֶיךָ, וְהֵן קְרוֹבֶיךָ, וְהֵן חֲבֵרֶיךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהָבִיא אֵלֶיךָ

תֵּכֶף וּמִיָּד עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה, וְהֵיא — גֹּדֶל הַהִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמּךְ, הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת צָרָה וּמָרָה כָּזוֹ — אִם תְּאַבֵּד אֶת עַצְמְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הוּא לֹא הִתְפַּעֵל כְּלָל, רַק הִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בַּהוי״ה אֱלֹהָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל א׳ ל׳): וַתֵּצֶר לְדָוִד מְאֹד, כִּי אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ, כִּי מָרָה נֶפֶשׁ כָּל הָעָם אִישׁ עַל בָּנָיו וְעַל בְּנוֹתָיו, וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּהוי״ה אֱלֹקָיו, הַיְנוּ בְּתוֹךְ תֹּקֶף מְרִירוּתוֹ, עַד כְּדֵי־כָּךְ שֶׁרָצוּ לְסָקְלוֹ בָּאֲבָנִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, רַק הֵבִיא אֵלָיו עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה וְהוּא — וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּהוי״ה אֱלֹהָיו, וְלֹא נָפַל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, רוֹאֶה וּמֵבִין, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לִבְרֹחַ מֵהַצָּרוֹת וּמֵהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בַּהוי״ה אֱלֹהָיו; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, דַּוְקָא עַכְשָׁו שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, רוּץ וּבְרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם

לְבָבְךָ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיָבוֹא לְעֶזְרָתְךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם !

תְּפִלָּה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתָּחוּס וְתַחְמֹל עָלַי, וּתְזַכֵּנִי לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי עַכְשָׁו בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, אָנָּא יְהוָה רְאֵה בְּעָנְיִי, וְשָׂא נָא לְכָל חַטְאוֹתַי, אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ כַּמָּה קִלְקַלְתִּי וּפָגַמְתִּי בְּמַעֲשַׂי הָרָעִים זֶה יָמִים וְשָׁנִים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְעָקַרְתִּי אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי מִמְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַוְּרוּ עֵינֵי שִׂכְלִי, וְאֵינִי זוֹכֶה לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִזֶּה בָּאוֹת לִי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלַי, עַד שֶׁנֶּחֱשָׁךְ מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי אוֹרְךָ, וְכָל־כָּךְ מַר לִי עַד שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשִׁי מֵרֹב מְרִירוּתִי.

אָנָּא הוי״ה חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וּפְקַח עֵינַי וְאֶזְכֶּה

לִמְצֹא מָזוֹר וּרְפוּאָה לְנַפְשִׁי, וְאֶזְכֶּה לְהָבִיא עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה אֵלַי, שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק עַצְמִי בְּתִקֻּף קַטְנוּתִי וְדַחֲקוּתִי, וְלֹא אֶתְיָאֵשׁ עַצְמִי מִמְּךָ, רַק אֶשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב אֵלֶיךָ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאֲנִי מִתְעוֹרֵר וּמִתְחַזֵּק עַצְמִי, וְאֵינִי מְיָאֵשׁ עַצְמִי, רַק אֲנִי בָּא אֵלֶיךָ בְּבֹשֶׁת פָּנִים וּבְשִׁבְרוֹן לֵב, עַל־יְדֵי־זֶה תִּפְתַּח אֵלַי אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בַּצַּל הָעוֹבֵר הַזֶּה, וְאֶזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רַק אֶזְכֶּה לָשׁוּב אֵלֶיךָ בְּכָל לִבִּי וְנַפְשִׁי בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וְאַתָּה הוי״ה תְּקַבְּלֵנִי בִּתְשׁוּבָה.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְקַבֵּל בְּרָצוֹן אֶת תְּפִלָּתִי בְּתוֹךְ שְׁאָר תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל וּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים, וְיִכָּנְסוּ אֶצְלְךָ דִּבּוּרַי אֵלֶּה שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלֶיךָ בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבִנְמִיכַת רוּחַ, וְאַל תְּרַחֵק אוֹתִי כְּלָל, אַף שֶׁלְּפִי מַעֲשַׂי הַמְּגֻנִּים וּמַחְשְׁבוֹתַי הַפְּגוּמוֹת וְדִבּוּרַי הָרָעִים הָיָה רָאוּי לְרַחֲקֵנִי בְּתַכְלִית הָרִחוּק, אֲבָל מִדָּתְךָ הִיא רָחוּם וְחַנּוּן וְאֶרֶךְ אַפַּיִם, וְאֵינְךָ חָפֵץ בְּמוֹת הָרָשָׁע, כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְחַיָּה.

עַל־כֵּן אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רְאֵה לְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתִי שֶׁאֲנִי שָׁב עַכְשָׁו אֵלֶיךָ, וְחוּס וְרַחֵם עָלַי, וַעֲזֹר לִי לָצֵאת

מֵהַצָּרָה וְהַמֵּיצָר שֶׁנָּפַלְתִּי אֵלֶיהָ, וְתַרְחִיב לִי בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְכָל אוֹיְבַי יִפְּלוּ תַּחְתַּי וְיִתְבַּטְלוּ לְגַמְרֵי, וְלֹא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת לִי שׁוּם רַע כְּלָל, יִלְבְּשׁוּ שׁוֹטְנַי כְּלִמָּה וְיַעֲטוּ בַּמְעִיל בָּשְׁתָּם. יְקַלְלוּ הֵמָּה, וְאַתָּה תְּבָרֵךְ, קָמוּ וְיֵבוֹשׁוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמַח, וְיֵדְעוּ כִּי יָדְךָ זֹאת אַתָּה הוי״ה עָשִׂיתָ, אָמֵן! וְאָמֵן!

וְהָעִקָּר — לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה בְּכָל מִינֵי עֲצוּת, כִּי עֲצָבוּת מַזִּיקָה מְאֹד, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לְהַרְחִיק וּלְגָרֵשׁ אֶת הָעֲצָבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, הֵן עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַפֵּשׂ וְיִמְצָא בְּעַצְמוֹ עֲדַיִן נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת וְכוּ', הֵן עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וְעַל־פִּי־רֹב אִי אֶפְשָׁר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי עִנְיְנֵי שְׂחוֹק וּצְחוֹק וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר כָּל זֶה בָּאוֹת שִׂמְחָה, עַיֵּן שָׁם.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח)

קוּנְטְרֵס

הֲכִי טוֹב

יְגַלֶּה לָאָדָם, אֵיךְ שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא הֲכִי טוֹב, וְכָל הַסִּבּוּבִים שֶׁמְּסַבְּבִים עִמּוֹ מִלְּמַעְלָה, הַכֹּל הֲכִי טוֹב, וּכְשֶׁיֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא יִחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים, נְעִימִים וּמְתֻקִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא עֶצֶם הַטּוֹב וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הֲכִי טוֹב, הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, וְאֵין עוֹד טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקלז)

קוּנְטְרֵס

הֲכִי טוֹב

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הֲכִי טוֹב", וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, יִסּוּרִים, צָרוֹת וּמְרִירוּת, עִם כָּל זֹאת הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר: "הֲכִי טוֹב", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת לְךָ הֲכִי טוֹב, כִּי רַבִּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ עָצוּם, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר: "הֲכִי טוֹב", אָז נַעֲשָׂה לוֹ הֲכִי טוֹב, כִּי יֵשׁ כֹּחַ בַּדִּבּוּר לְטוֹב אוֹ לְהִפּוּךְ, כִּי כָּל הַצְּלָחַת הָאָדָם וּכְשְׁלוֹנוֹ תְּלוּיִים רַק בְּדִבּוּרֵי פִּיו — אִם אוֹמֵר תָּמִיד שֶׁרַע וָמַר לוֹ, וּמִתְאַנֵּחַ וְגוֹנֵחַ, אָז בֶּאֱמֶת רַע וָמָר לוֹ, וּכְכָל שֶׁגּוֹנֵחַ וּמִתְאַנֵּחַ שֶׁרַע וָמָר לוֹ, בֶּאֱמֶת נַעֲשָׂה לוֹ רַע וָמָר, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר: "הֲכִי טוֹב", וְהוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּמְגַלֶּה שֶׁהַכִּי טוֹב, אָז

בֶּאֱמֶת נַעֲשָׂה לוֹ הֲכִי טוֹב, וְהֵיכָן שֶׁרַק הוֹלֵךְ, וְאֶת מִי שֶׁהוּא רַק פּוֹגֵשׁ, וְאוֹמֵר "הֲכִי טוֹב", בֶּאֱמֶת נַעֲשָׂה לוֹ הֲכִי טוֹב, וְהֵיכָן שֶׁרַק יִפְנֶה בֶּאֱמֶת יִרְאֶה רַק הֲכִי טוֹב; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "הֲכִי טוֹב", וְאָז יִהְיֶה לְךָ הֲכִי טוֹב, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ עָצוּם לְהַשְׁפִּיעַ הֵן עַל זֻלָּתוֹ וְהֵן עַל עַצְמוֹ; עַל־כֵּן תֹּאמַר תָּמִיד: "הֲכִי טוֹב", וְאָז יִהְיֶה לְךָ תָּמִיד הֲכִי טוֹב.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מִזּוּלָתְךָ, הַכֹּל טוֹב, כְּדֵי לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתֶיךָ, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים עוֹבְרִים עַל הָאָדָם מַשְׁבְּרִים וְגָלִים, חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מִזֻּלָתוֹ, וְהוּא מְאֹד מִצְטַעֵר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מַה וְלָמָּה מַגִּיעַ לוֹ דָּבָר זֶה, וְזֶה שׁוֹבְרוֹ, אַךְ אִם תֵּשֵׁב עַצְמְךָ מֶה חָטָאתָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ לְכַלְכֵּתָ אֶת נִשְׁמָתְךָ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְהָיָה רָאוּי לָבוֹא עָלֶיךָ מַה שֶּׁהָיָה רָאוּי לָבוֹא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֶחֱלִיף לְךָ אֶת זֶה בְּבִזְיוֹנוֹת וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים מִבְּנֵי־אָדָם, אָז אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, הָיִיתָ אוֹמֵר עַל כָּל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת וְעַל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מִזּוּלָתְךָ: "הֲכִי טוֹב", כִּי בָּזֶה שֶׁתֹּאמַר "הֲכִי טוֹב"

עַל הַבְּזְיוֹנוֹת וְעַל שְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל מִזֻּלָתְךָ, אָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ הֲכִי טוֹב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ־הוּא, יְכַפֵּר לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְעַנּוֹת עַל כָּל חֵטְא וְחֵטְא בִּנְפָרָד, וְכֵן תִּנָּקֶה מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מִזֻּלָתוֹ, וְשָׁשׁ וְשָׂמֵחַ, וְאוֹמֵר: "הֲכִי טוֹב", בְּאוֹתוֹ רֶגַע נִמְחָלִים לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְאִם אַתָּה שׁוֹמֵעַ חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים מִזֻּלָתְךָ תֹּאמַר: "הֲכִי טוֹב", וְאַל תָּגִיב עַל זֶה שׁוּם דָּבָר, רַק תֵּדַע וְתַאֲמִין כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מוֹחֲלִים לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְתֹאמַר: "הֲכִי טוֹב", וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ הֲכִי טוֹב; רַק רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִכָּל אֵלּוּ הַמְחָרְפִים וּמְבַזִּים וּמְצַעֲרִים אֶת נַפְשְׁךָ, וְתֹאמַר: "הֲכִי טוֹב", וְאָז יִהְיֶה לְךָ הֲכִי טוֹב.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כְּשֶׁאָדָם מְצַעֵר אוֹתְךָ, רְאֵה לֹא לְהָגִיב לוֹ, אֶלָּא אַדְרַבָּה, רְאֵה לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתְךָ וּמְתַלּוֹצְצִים מִמְּךָ, תֵּדַע שֶׁהֵם מְמֻרְמָרִים, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיוּ מְצַעֲרִים אוֹתְךָ, כִּי מִי שֶׁהוּא אִישׁ שָׂמֵחַ, אָז אַף פַּעַם לֹא יְצַעֵר אֶת הַשֵּׁנִי,

אֶלָּא רַק אָדָם מְמֻרְמָר אוֹ שָׁבוּר, הוּא תָּמִיד מְצַעֵר אֶת אֲחֵרִים, וְדוֹקְרָם בְּחֶרֶב פִּיו, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתִּפְגֹּשׁ אָדָם כָּזֶה שֶׁמְּצַעֵר אוֹתְךָ, רְאֵה לֹא לְהָגִיב לוֹ אֶלָּא תְּחַזְּקוֹ, וְתֹאמַר לוֹ: "אָחִי הַיָּקָר, מָה אִתְּךָ, הֲלֹא 'הֲכִי טוֹב'"; וּבָזֶה — אוֹ שֶׁיַּשְׁלִים עִמְּךָ, אוֹ שֶׁיִּבְרַח מִמְּךָ, כִּי כְּשֶׁתַּגִּיד לוֹ "הֲכִי טוֹב", הוּא יִכָּנֵס בְּשִׂמְחָה וְיִתְחַזֵּק, כִּי כָּכָה הוּא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאַתָּה בָּא עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וְאוֹמֵר לוֹ: "אָחִי מָה אִתְּךָ, הֲלֹא 'הֲכִי טוֹב'?" אָז יְקַבֵּל אֶת דְּבָרֶיךָ, אוֹ אִם הוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת דְּבָרֶיךָ, וְאַתָּה אוֹמֵר לוֹ "הֲכִי טוֹב", אֲזַי יִבְרַח מִמְּךָ, כִּי יִרְאֶה שֶׁאַתָּה עוֹד צוֹחֵק מִמֶּנּוּ, וְאֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת אֶצְלְךָ; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל אֶחָד "הֲכִי טוֹב", וּבָזֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִם תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הֲכִי טוֹב", בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ תָּמִיד הֲכִי טוֹב, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד, וְאֵיךְ שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר, כָּךְ נִמְשָׁךְ עָלָיו, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַצִּנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ אֶת הַשֶּׁפַע לָאָדָם — אִם לְטוֹב וְאִם לְהֶפּוּךְ, אִם תָּמִיד הוּא מִתְאַנֵּחַ וְגוֹנֵחַ, וְיֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת,

שֶׁמָּר וּמָרוֹר לוֹ, אָז בֶּאֱמֶת מַרְגִּישׁ מְרִירוּת בְּחַיָּיו, וְאִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר בְּכָל פַּעַם "הֲכִי טוֹב", אָז בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא הֲכִי טוֹב, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַטּוֹב הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלֶה בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ וּבְעֵינֵי הַבָּשָׂר; עַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתָמִיד תֹּאמַר "הֲכִי טוֹב", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב, וְכֵן תְּדַבֵּר עִם כֻּלָּם, וְתֹאמַר לָהֶם "הֲכִי טוֹב", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב; אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָגִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם "הֲכִי טוֹב", וְאָז בֶּאֱמֶת יִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הֲכִי טוֹב.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים וְכָל אֶחָד מִמֶּרְמָר וּמִסְתּוֹבֵב בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה לֹא נִרְאֶה בַּחוּץ, עִם כָּל זֹאת בְּעֹמֶק לִבּוֹ הוּא מָלֵא מְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, וּכְשֶׁבָּא אֵיזֶה אָדָם עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ, וּמְשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: "מַה לְּךָ לִדְאֹג, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי הַכֹּל 'הֲכִי טוֹב'"; בָּזֶה אַתָּה מַמָּשׁ מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אָמַר: לְהַחֲיוֹת בַּר יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ דָּבָר פָּשׁוּט, כִּי הוּא מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מִתְפָּאֵר עִם אָדָם

הַמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל "**הַכִי טוֹב**", וּתְחַזֵּק אוֹתוֹ וּתְאַמֵּץ אוֹתוֹ, וּתְשַׂמַּח אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַחְדִּיר בּוֹ שֶׁהַכִי טוֹב, וְאֵין מַה לִּדְאֹג, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵין מַה לִּהְיוֹת בִּמְרִירוּת, כִּי הַלֹּא הַכֹּל הַכִי טוֹב, וְאָדָם עֵרֹם יָצָא מִבֶּטֶן אִמּוֹ וְעֵרֹם יָכְנֵס אֶל בֶּטֶן הָאֲדָמָה, וְעַל־כֵּן לָמָּה לִדְאֹג, כִּי הַכֹּל הַכִי טוֹב, וּבָזֶה שֶׁתַּחְדִּיר לְכָל אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַכֹּל הַכִי טוֹב, בָּזֶה תְּחַיֶּה וּתְשַׂמַּח אוֹתוֹ, וּשְׂכָרְךָ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בָּזֶה — לְשַׂמֵּחַ וּלְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶת כָּל מִי שֶׁתִּפְגֹּשׁ תֹּאמַר לוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְחִיּוּךְ: "**אָחִי הַכִי טוֹב וְהַכֹּל טוֹב**", וְאָז בֶּאֱמֶת תַּמְשִׁיךְ עַל כֻּלָּם שֶׁיִּהְיֶה רַק הַכִי טוֹב, וְיִוָּשְׁעוּ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת, חִיּוּת וְזִיו כְּמוֹ מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "**הַכִי טוֹב**", שֶׁאָז מַרְגִּישׁ טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא הַכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו, כִּי בֶּאֱמֶת מַהוּ עוֹלָם הַבָּא? הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם מַשִּׂיג יוֹתֵר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹתֵר מִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת נֹעַם וְזִיו הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בְּזֶה

הָעוֹלָם — שֶׁמִּתְיַגֵּעַ וְטוֹרֵחַ לְמַעַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַשָּׂגַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ בְּעוֹדוֹ בְּגוּפוֹ הַחוֹמְרִי וְהַגַּשְׁמִי, וְאוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר "**הֵכִי טוֹב**", אֲזַי מַמְשִׁיךְ הָאָרַת הָעוֹלָם הַבָּא אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמַרְגִּישׁ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ אֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת הָעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר תָּמִיד "**הֵכִי טוֹב**", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ הֵכִי טוֹב, וְעוֹלָמְךָ תִּירַשׁ בְּחַיֶּיךָ — שֶׁעוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת הָעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לָצֵאת לָרִיב עִם זוּלָתְךָ וְלִחְיוֹת חַיִּים מָרִים, וְלִטְעֹם טַעַם גֵּיהִנֹּם בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי הַגְּנִיחוֹת וְהָאֲנָחוֹת שֶׁתִּתְאַנַּח עַל כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, מַדּוּעַ לֹא תֹּאמַר "**הֵכִי טוֹב**", וְאָז יִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת הֵכִי טוֹב; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, רַק בְּכָל יוֹם וָיוֹם אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו "**הֵכִי טוֹב**", וְאָז בֶּאֱמֶת זוֹכֶה וְרוֹאֶה שֶׁהַכֹּל רַק הֵכִי טוֹב, וְטוֹעֵם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּיָּשֵׁב עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בִּמְרִיבוֹת עִם אִשְׁתְּךָ, עִם יְלָדֶיךָ, עִם שְׁכֵנֶיךָ, חֲבֵרֶיךָ, יְדִידֶיךָ וּקְרוֹבֶיךָ, אֲשֶׁר אָז יִהְיֶה לְךָ מַר מְאֹד, לָמָּה לֹא תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר לְכֻלָּם — הֵן לְאִשְׁתְּךָ וְהֵן לִילָדֶיךָ, הֵן לִשְׁכֵנֶיךָ וְהֵן לַחֲבֵרֶיךָ וְלִקְרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ "הַכִי טוֹב", וְכָל מַה שֶּׁרַק יֵאֵרַע בֵּינְךָ לְבֵינֵיהֶם תֹּאמַר לָהֶם "הַכִי טוֹב", וּבָזֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַוִּכּוּחִים וְהַסִּכְסוּכִים, הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת, וּבֶאֱמֶת יִהְיֶה רַק הַכִי טוֹב, וּזְכֹר כִּי בְּמִלִּים אֵלֶּה — "הַכִי טוֹב", תְּבַטֵּל אֶת כָּל הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה, הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁתֹּאמַר "הַכִי טוֹב", בֶּאֱמֶת יִהְיֶה הַכִי טוֹב, וְכֻלָּם יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ, וְיִהְיֶה לְךָ רַק הַכִי טוֹב; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר לְכֻלָּם "הַכִי טוֹב", וּבָזֶה תִּבַּטֵּל מִמְּךָ כָּל מִינֵי מְרִירוּת, וְתִחְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, כִּי כָּל אֶחָד אוֹהֵב לִשְׁמֹעַ שֶׁהַכֹּל "הַכִי טוֹב".

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר וְעַל כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ "הַכִי טוֹב", זֶה בְּעַצְמוֹ יַצְחִיק אוֹתְךָ, וְיַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְכֵן תַּצְחִיק וּתְשַׂמַּח עַל־יְדֵי־זֶה

אֶת אֲחֵרִים, וְאֵין לְךָ עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ לְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת וּלְהַצְחִיק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְטִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנִּמְשָׁךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְמֻרְמָר וּמְקֻפָּח, עַד שֶׁנִּכְנָסוֹת בְּרֹב בְּנֵי־אָדָם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל דְּכָאוֹן וְעַצָּבוֹן, וְיֵשׁ שֶׁחוֹשְׁבִים מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר "הֲכִי טוֹב", זֶה יְשַׂמַּח אוֹתְךָ, וְיַצְחִיק אוֹתְךָ, וְכֵן תְּשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים וְתַצְחִיק אוֹתָם, כִּי תֵּבוֹת "הֲכִי טוֹב", יֵשׁ בָּהֶן סְגֻלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד לְשַׂמֵּחַ וּלְהַצְחִיק אֶת בְּנֵי־אָדָם, וּלְשַׂמֵּחַ וּלְהַצְחִיק אֶת עַצְמוֹ; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל פַּעַם "הֲכִי טוֹב", וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ הֲכִי טוֹב, וְאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁהָאָדָם מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק, מְשַׂמֵּחַ וּמַצְחִיק אֶת עַצְמוֹ וְכֵן מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק, מְשַׂמֵּחַ וּמַצְחִיק אֶת אֲחֵרִים, כִּי עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה — לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, זֶה מַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ וְאֶת דַּעַת אֲחֵרִים, וּבָאִים לִידֵי הַכָּרָה שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְכָל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל הֶבֶל, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, כִּי הַהֶכְרֵחַ לָמוּת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִפָּטֵר מִזֶּה יִהְיֶה מִי

שֶׁיִּהְיֶה, וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, הַהֶכְרֵחַ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם וּלְהַפְשִׁיט אֶת הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְמַעְלָה לָעוֹלְמוֹת הָעֶלְיוֹנִים; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָלֶכֶת מִמֶּרְמָר וּמְדֻכָּא בְּדָכָאוֹן, הֲלֹא בִּידִיעוֹת אֵלּוּ הַהֶכְרֵחַ שֶׁתָּעִיד בְּעַצְמְךָ שֶׁהַכֹּל "הַכִי טוֹב", וְאָז בֶּאֱמֶת תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם וּבְשִׂמְחָה, וְתַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הַכִי טוֹב.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי "הַכִי טוֹב", יִהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁיִּמְחֲלוּ לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו "הַכִי טוֹב", אַזַי מְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר — הַכִי טוֹב", אַתָּה מַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר וְעַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבָזֶה תִּזְכֶּה, שֶׁיִּמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "הַכִי טוֹב", וְאָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ הַכִי טוֹב, וְיִמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָגִיל לוֹמַר

עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו "הֲכִי טוֹב", וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

י.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! בָּעֵת הַזֹּאת שֶׁמִּתְרַבּוֹת הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְכֵן הַנְּאוּף וְהַשְׁחִיתוּת, הָעֵרֹם וְהַשִּׁקּוּץ מִתְפַּשְׁטִים מְאֹד, אֲשֶׁר כָּל זֶה גּוֹרֵם לָאָדָם עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, וּמַחֲשִׁיךְ אֶת דַּעְתּוֹ וּמְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמַּחֲשִׁיךְ אֶת דַּעַת הָאָדָם וּמְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ כְּמוֹ הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַנְּאוּף, הַשִּׁקּוּץ וְהָעֵרֹם, שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ מְמָרְרִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וְעוֹקְרִים אוֹתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, עַד שֶׁרַע וָמַר לוֹ מְאֹד מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִכָּל זֶה רַק עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַפֵּשׂ אַחַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְהִתְבּוֹנֵן בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה מְצִיאוּת לָעוֹלָם בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל אֵלּוּ הַהִסְתָּרוֹת, הֵם בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם לִרְאוֹת — הֲיַעֲמֹד חָזָק בֶּאֱמוּנָה? ! וְאַף שֶׁהַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַנְּאוּף, הָעֵרֹם וְהַשִּׁקּוּץ מְאֹד מִתְגַּבְּרִים וּמִתְפַּשְׁטִים, עִם כָּל זֹאת

עַל־יְדֵי שֶׁתַּחֲקֹר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל וְתִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּשׁ מַנְהִיג לָעוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר מִלְּבַדּוֹ. וְאָז עַל־יְדֵי הַחִפּוּשׂ שֶׁתְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו, זֶה יַכְנִיס בְּךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, שֶׁתִּזְכֶּה לֵידַע, שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה גַּם שָׁם נִמְצָא אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַהַסְתָּרָה הִיא בְּתוֹךְ הַהַסְתָּרָה שֶׁנֶּעֱלָם לְגַמְרֵי הַסְתָּרָה מֵרִבּוּי כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, שִׁקּוּץ וְתִעוּב, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁאַל תָּמִיד אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, אָז יִתְגַּלֶּה עָלֶיךָ אוֹר חָדָשׁ, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב, וְכָל אֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּבְנִאוּף, שִׁקּוּץ, עֵרֹם וְתִעוּב, הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת אֶת הָאָדָם אֶל רוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, כִּי כְּכָל שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ אַחַר הֲמוֹן־עַם, רַק מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם תְּחַפְּשֶׂנּוּ, יִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב, וְכָל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵם רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן — לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהָאָדָם יַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז יֹאמַר עַל כָּל דָּבָר "הֲכִי טוֹב"; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ אֵיךְ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת,

כִּי גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁקְּדְמָה לָעוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאִם בֶּאֱמֶת תָּשׁוּב אֵלָיו, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו הָיָה הֲכִי טוֹב, כְּדֵי לְהַגְדִּיל שְׂכָרְךָ, וְתֵדַע, כִּי יֵשׁ עִנְיָן שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְאִם תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כָּל הָעַוְונוֹת יִתְהַפְּכוּ לְךָ לִזְכֻיּוֹת, וְתָשִׁיר לְעַצְמְךָ: "**אוֹדְךָ הֲוָיָ"ה כִּי אָנַפְתָּ בִּי תָּשׁוּב וּתְנַחֲמֵנִי**" (יְשַׁעְיָה יב, א); וְתוֹדֶה בְּפִיךָ, שֶׁהַכֹּל הָיָה הֲכִי טוֹב, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה אִתְּךָ עַד עַכְשָׁו הֲכִי טוֹב, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן אִם תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ תָּמִיד הֲכִי טוֹב, וְתַרְגִּישׁ הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וְתוּכַל לָשִׁיר תָּמִיד "**הֲכִי טוֹב**, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד אֹשֶׁר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ מִי שֶׁבָּא אֶל הַהַכָּרָה הַזּוֹ, שֶׁהַכֹּל הֲכִי טוֹב; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הַגָּנוּז, אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְתָמִיד יִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר "**הֲכִי טוֹב**"; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

החסיד הנעלה
ר׳ שמואל דוד הלוי
יונגרייז ז״ל

נפטר כ״ח בניסן ה׳תשנ״ג

ת.נ.צ.ב.ה.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז.

מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסִכֵיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:

חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ
אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי
וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי
לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח
חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב.

לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: אַשְׁרֵי־
אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי
לַיְהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו
לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי*) מִצַּר תִּצָּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי
סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:
אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה
חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהָרְנִינוּ
כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־
לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרָי:
אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ,
מָגִנֵּנוּ אֲדָנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם,
וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: וְיָשֻׁבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ, כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי
אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז.

לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי
דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי:
אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

חֲלוֹתִי הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ.

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ:

לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה.

הוֹדוּ לַיְהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל

עַמִּים וַיַּפְתִּחֵהוּ: שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח
מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו,
וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת
דְּבָרוֹ: הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ
אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים
בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם:
וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה,
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם
בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ
לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם:
פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר
קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה
אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז.

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם

שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ.

הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקּוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ד׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359
Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֵלָה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֵלָה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ד׳

הַכֹּל טוֹב ..... ה

הַיּפִי שֶׁבַּטּוֹב ..... כז

הַשְׂגָחָה אֱמִתִּית ..... מג

הַשְׂגָחָה בְּרוּרָה ..... סה

הַשְׂגָחָה גְּלוּיָה ..... צה

הַשְׂגָחָה נִפְלָאָה ..... קטו

הַשְׂגָחָה עֶלְיוֹנָה ..... קלג

הַשְׂגָחָה פְּלָאִית ..... קנז

הַשְׂגָחָה פְּרָטִית ..... קעט

הַשְׂגָחָה תְּמִימָה ..... רה

גְּלוּי אֱלֹקוּת ..... רלא

קַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת ..... רנג

תְּהֶיה מְבֹרָךְ ..... רעז

תְּהֶיה טוֹב ..... רצה

תְּהֶיה רַחֲמָן ..... שטו

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל טוֹב

יִגַּלֶּה לָאָדָם עֵצוֹת נִפְלָאוֹת, אֵיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִמְשֹׁךְ עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִרְאֶה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הַכֹּל טוֹב, וְיֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁצָּרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, שֶׁהַכֹּל טוֹב, וְכָל מַה שֶׁקּוֹרֶה עִמּוֹ דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן יֹאמַר: הַכֹּל טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקח)

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל טוֹב

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם רַק מַעֲבָר, וְאֵין אָדָם שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּאן, וְהַהֶכְרֵחַ לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה מְקֻדָּם אוֹ אַחַר־כָּךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתִּתְבָּרֵרְנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תִּפָּתַח דַּעְתְּךָ, כִּי עַל מַה וְלָמָּה לְךָ לִסְבֹּל כָּל־כָּךְ בְּחִנָּם, עַל לֹא דָּבָר, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף תֵּצֵא מִכָּאן, כִּי הַהֶכְרֵחַ לָזוּז מִכָּאן, כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְגוֹ׳ (תְּהִלִּים צ); וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר **הַכֹּל טוֹב**, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס׃): כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא, לְטַב עָבִיד, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְטוֹבָה הוּא עוֹשֶׂה; כִּי אִם

תִּסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, תָּבוֹא אֶל הַהַכָּרָה הַזּוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם רָעָה יוֹצֵאת מִלְּמַעְלָה, וְאַף שֶׁאַתָּה סוֹבֵל לְעֵת עַתָּה מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר — **הַכֹּל טוֹב,** וּבְוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְהֵיטִיב לְךָ בְּאַחֲרִיתְךָ, וּבְוַדַּאי תְּנַקֶּה מִנִּשְׁמָתְךָ כָּל מִינֵי חֲלָדָה, שֶׁנִּדְבְּקוּ בָהּ מֵרִבּוּי עֲוֹנוֹתֶיךָ, וּבָזֶה שֶׁלֹּא תִּקָּרֵא תָּגָר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, רַק עַל הַכֹּל תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר — גַּם זוֹ לְטוֹבָה **וְהַכֹּל טוֹב,** אָז בָּזֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְכַּפֵּר לְךָ הַכֹּל, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹר הַשִּׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְיָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּנֹעַם וּבְזִיו שֶׁלֹּא תֵּאָרֶתָּ וְשַׁעֲרָתָ בְּחַיֶּיךָ, וּבִלְבַד, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתִּמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן **הַכֹּל טוֹב** — כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז בִּידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְתִקַּח אֶת כָּל הַחַיִּים בְּנָקֵל בְּיָדֶיךָ, וְתִצְחַק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי תֵּדַע, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי **הַכֹּל טוֹב,** וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵינְךָ מֵבִין הַכֹּל — אֵיךְ וּמַה וְלָמָּה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אָז דַּיְקָא יִתְגַּלֶּה לְךָ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב,** וְאֵין לְךָ מַה

לְהִתְפַּחֵד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְתַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ
וּשְׁנוֹתֶיךָ בְּטוּב וּבַנְּעִימִים; אַשְׁרֶי לָךְ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִזֶּה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, כִּי אִם כְּשֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהַסִּיחַ דַּעַת מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיִשְׁתַּדֵּל לִמְצֹא אֶת הַטּוֹב שֶׁאֶצְלוֹ, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הוֹלֵךְ לוֹ לֹא טוֹב, יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר — **הַכֹּל טוֹב**, וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ בֶּאֱמֶת טוֹב לוֹ, וְיַרְאֶה לְכָל אֶחָד פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת, וְזֶה בֶּאֱמֶת יָבִיא לוֹ אֶת הַטּוֹב, כִּי מִי שֶׁעוֹשֶׂה עַצְמוֹ תָּמִיד כְּאִלּוּ טוֹב לוֹ, אַזַי זוֹכֶה, שֶׁבֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב** לוֹ, וְטֶבַע הָאָדָם הוּא בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ, אֲפִלּוּ שֶׁטּוֹב לוֹ, הוּא תָּמִיד מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הָרַע, וְתָמִיד מִתְאַנֵּחַ וּבוֹכֶה עַל רֹעַ מַעֲלָלָיו וְעַל מַזָּלוֹ הַיָּרוּד וְהַנָּפוּל, וְהוּא שָׁבוּר בְּעַצְמוֹ כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ מְתָחִים יוֹתֵר קָשִׁים וְיוֹתֵר מָרִים, עַד שֶׁרֹב אַנְשֵׁי הָעוֹלָם הוֹלְכִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְכָל אֶחָד בּוֹכֶה וּמִתְאַנֵּחַ עַל רֹעַ מַזָּלוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי

אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ כְּבָר בְּדָבָר זֶה, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְחַזְּקָם וּלְנַחֲמָם, כִּי אֵין הַדִּבּוּרִים נִכְנָסִים אֶצְלָם כְּלָל, מֵרֹב הֶרְגֵּלָם לְהִתְאַנֵּחַ וְלִבְכּוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ בְּדִיּוּק הַהִפּוּךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר — כָּל מָאן דְּעָבִיד רַחֲמָנָא, לְטַב עָבִיד (בְּרָכוֹת ס:), כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְטוֹב הוּא עוֹשֶׂה, כִּי **הַכֹּל טוֹב**, וְגַם זוֹ לְטוֹבָה, וּתְחַיֵּךְ וְתִשְׂחַק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן, בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ **הַכֹּל טוֹב**, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַהַרְגֵּל וְהַטֶּבַע, שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְכֵן מַטְבִּיעַ אֶת זֶה בּוֹ, כְּמוֹ־כֵן יִהְיֶה, וְעַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה עַצְמְךָ כְּאִלּוּ טוֹב לְךָ, וְאַף שֶׁעֲדַיִן מַר וּמָרוֹר לְךָ, תֹּאמַר תָּמִיד **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת, אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹב, וְיִהְיֶה לְךָ תָּמִיד טוֹב.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! זְכֹר אֵיךְ שֶׁיְּמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, וְעוֹבְרִים הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, הִנֵּה שָׁבוּעַ, הִנֵּה חֹדֶשׁ וְהִנֵּה שָׁנָה, וּלְךָ עוֹבֵר הַכֹּל בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצָּבוֹן, וְשׁוּם דָּבָר אֵין בְּיָדְךָ, כִּי

מֵרֹב עַצְבוּת וּמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כְּבָר נִמְאָסִים לְךָ הַחַיִּים; וּבֶאֱמֶת אַתָּה בְּעַצְמְךָ חַיָּב בַּדָּבָר, כִּי אִם הָיִיתָ עוֹבֵד עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַתִּקְוָה, וְהָיִיתָ תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַבָּהִיר שֶׁבַּחַיִּים, וְהָיִיתָ מַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר — **הַכֹּל טוֹב**, אָז בֶּאֱמֶת הָיָה לְךָ טוֹב, וְהָיִיתָ מְמַלֵּא כָּל יוֹם בְּטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, הַשָּׁבוּעוֹת, הֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים בְּהֶבֶל וָרִיק, הוּא רַק מֵחֲמַת רֹב הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁתּוֹקְפִים אוֹתוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בִּמְרִירוּת וְעַצְבוּת, עַד שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וְנִדְמֶה לָהֶם, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִשְׁתַּנֶּה לָהֶם מַזָּלָם, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִהְיֶה לָהֶם טוֹב, וּבֶאֱמֶת זֶה רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל מִצַּד הַיֵּצֶר, הָרוֹצֶה לְמָרֵר אֶת חַיֵּי הָאָדָם בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְרַשֵּׁל מִתּוֹרָה וּמִקִּיּוּם הַמִּצְוֹות, אֲשֶׁר זֶה כָּל הָאָדָם, וְלָכֵן הָעֵצָה הַיְעוּצָה לְךָ הִיא רַק לוֹמַר תָּמִיד — **הַכֹּל טוֹב**, וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, וִיחַיֵּךְ תָּמִיד, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לִקְפֹּץ וְלִרְקֹד, אֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וְינַגֵּן לְעַצְמוֹ אֵיזֶה נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְהַפְּכוּ לְךָ בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ אֶל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְיִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב**, וְתִחְיֶה חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים בְּרוּכִים, חַיִּים שְׂמֵחִים.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי טֶבַע כָּל אָדָם הוּא לְהִמָּשֵׁךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מַה וְלָמָּה, וּמַה קָּרָה לוֹ, עִם כָּל זֹאת זֶה טֶבַע כָּל אָדָם — שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר עַצְבוּת, מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, וְכָל זֶה כִּי יְסוֹדוֹ מֵעָפָר, וְטֶבַע הֶעָפָר הוּא גַּס וְחוֹמְרוֹ עָב, וּבְשִׁבְיל זֶה נִמְשָׁךְ הָאָדָם אֶל הָעַצָּבוֹן וְהַמְּרִירוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל מַר וְרַע לוֹ,וְאַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַכֹּל — פַּרְנָסָה וּבָנִים, עֹשֶׁר וְכָבוֹד, עִם כָּל זֹאת נִמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, וְהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ לָמָּה, עַד שֶׁרֹב בְּנֵי אָדָם אֵינָם נֶהֱנִים כְּלָל מֵהַחַיִּים, כִּי תָּמִיד נִמְשָׁכִים אֶל הַמְּרִירוּת, וּמִסְתַּכְּלִים עַל הַחַיִּים בְּעֵינַיִם שְׁחוֹרוֹת, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת נַעֲשִׂים לָהֶם הַחַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים, וְקָשֶׁה לָהֶם לְהַחֲזִיק מַעֲמָד; עַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה, לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלוֹמַר לְעַצְמוֹ, שֶׁבֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב**, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת, וְיָשִׁיר לְעַצְמוֹ אֵיזֶה נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה, וְזֶה בֶּאֱמֶת יַהֲפֹךְ לוֹ אֶת מַצָּב רוּחוֹ הָרַע, וְיִרְאֶה אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב**, וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וּמַה שֶּׁמֵּרֵר כָּל־כָּךְ אֶת חַיָּיו, זֶה רַק מִצַּד טֶבַע הֶעָפָר, שֶׁנִּטְבַּע בּוֹ,

שֶׁמְּשָׁכוֹ לִהְיוֹת בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְגָרֵשׁ מִמְּךָ אֶת הַמְּרִירוּת, הַדְּכָאוֹן וְהָעַצְבוֹן, עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר — **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב, וְתִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָי״ה, וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, כִּי עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ, וְטוֹב הַוָי״ה לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר תָּמִיד **הַכֹּל טוֹב**, אָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב כָּל הַיָּמִים, וְתִזְכֶּה שֶׁתִּשְׁרֶה עָלֶיךָ הַשְּׁכִינָה, כִּי אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה, אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ, וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה, שָׁם יֵשׁ הַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַנִּצָּחוֹן בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק, כְּשֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת שֶׁלּוֹ אֶל תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה, וְשׂוֹחֵק מֵהַכֹּל, כִּי לְהֹפוֹךְ — עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים הוּא רַק הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, שֶׁמְּמָרֵר אֶת חַיָּיו עַל לֹא דָּבָר, וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ, שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר כָּל־כָּךְ בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, עַד שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה אֶצְלָם

טֶבַע שֵׁנִי — לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַצַּד הָרַע וְהֶחָשׁוּךְ, וְנִדְמֶה לָהֶם, שֶׁתָּמִיד יִהְיוּ לָהֶם הַחַיִּים רָעִים וּמָרִים, וְתָמִיד הֵם מִתְאַנְחִים עַל רַע מַזָּלָם וְעַל חֹשֶׁךְ גּוֹרָלָם, וּמְמָרְרִים לְעַצְמָם אֶת חַיֵּיהֶם, וּמַה גַּם, שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵינָם אוֹהֲבִים לִשְׁמֹעַ תָּמִיד אֲנָחוֹת וּמְרִירוּת, וְעַל־כֵּן הֵם מִתְרַחֲקִים מֵהֶם, כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר בַּחַיִּים מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְעַל־כֵּן שׂוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ מְעֻנְיֶנֶת לִשְׁמֹעַ אֶת הַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגוֹת שֶׁל זֻלָּתָהּ, וּמֵאַחַר שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, אֲזַי נוֹפֵל יוֹתֵר בְּעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ "הֲלֹא אַתָּה רוֹאֶה אֶת רַע מַזָּלִי, עַד שֶׁכֻּלָּם מִתְרַחֲקִים מִמֶּנִּי", וְכָל זֶה בָּא לוֹ רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְאַנֵּחַ תָּמִיד, וּלְהִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הָרַע שֶׁבּוֹ, אֲבָל אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד — **הַכֹּל טוֹב**, וְיֹאמַר לְכֻלָּם אֲשֶׁר **הַכֹּל טוֹב**, וְאֵין מַה לִּדְאֹג וְיָמִינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנָחְנוּ כָּאן, וְהִנֵּה אֲנָחְנוּ שָׁם, וְעַל־כֵּן עַל מַה וְלָמָּה לִדְאֹג וּלְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּנוּ, וְיִהְיֶה הָאָדָם תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְינַגֵּן בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ אֵיזֶה נִגּוּן שָׂמֵחַ, וְיִצְחַק הַרְבֵּה מִכָּל הַחַיִּים, אָז אָדָם כָּזֶה מִתְרַחֶבֶת לוֹ דַּעְתּוֹ, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת בֶּאֱמֶת בְּשִׂמְחָה, וְנִפְתַּחַת לוֹ דַּעְתּוֹ, וְיָכוֹל לְהַשִּׂיג בְּהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה בִּזְמַן קָצָר, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו בֶּאֱמוּנָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַיְרִידוֹת, הַקְּטָנוֹת וַחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם, הֵם רַק כְּשֶׁאֵין לְךָ מַה לַּעֲשׂוֹת, וּמְשַׁעֲמֵם לְךָ מֵרֹב בְּטוּל זְמַן, וְעַל־כֵּן אַתָּה מִסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ תָּמִיד בְּעַיִן רָעָה, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הַכֹּל הוֹלֵךְ לְךָ לְהֵפֶךְ מֵרְצוֹנְךָ, וְאַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁלְּעוֹלָם כְּבָר לֹא תִּשְׂתַּנֶּה לְטוֹבָה, וּבֶאֱמֶת זוֹהִי טָעוּת גְּמוּרָה, כִּי כְּשֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ וְלַאֲחֵרִים תָּמִיד — **הַכֹּל טוֹב,** אָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לוֹ טוֹב, וְאָז תִּשְׂתַּדֵּל לִבְלִי לְבַלּוֹת אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, וְתַחֲטֹף כָּל הוֹן אֲמִתִּי וְנִצְחִי — הֵן בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּתְחַפֵּשׂ בְּכָל יוֹם וָיוֹם אַחַר מִצְוֹת חֲדָשׁוֹת, וְהֵן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁתַּתְמִיד בְּכָל יוֹם לִלְמֹד בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת מֵרַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, זֹהַר וְתִקּוּנִים, וּמַמָּשׁ תַּרְגִּישׁ עַצְמְךָ תָּמִיד בְּטוֹב, כִּי בָּזֶה שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד **הַכֹּל טוֹב,** נַעֲשֶׂה לוֹ בֶּאֱמֶת טוֹב, וְנִתְרַחֲבִים לוֹ הַמֹּחִין, וְהוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּמַמָּשׁ אֵין לוֹ פְּנַאי אֶל שׁוּם דָּבָר בָּטֵל, כִּי תָּמִיד עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, בִּתְפִלָּה, בְּבַקָּשָׁה וּבְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ,

וְחַי חַיִּים נְעִימִים וְטוֹבִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב מִתּוֹרָה וּמִקִּיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, וְכֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, אָז מַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו, וְאֶל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת רַק אִם יִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר תָּמִיד **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז דַּיְקָא זוֹכֶה שֶׁמִּתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וּבֶאֱמֶת נַעֲשֶׂה לוֹ **הַכֹּל טוֹב**, וְנִתְרַחֵב לוֹ כָּל יוֹם וָיוֹם בְּטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי; אַשְׁרֵי לוֹ!

ז

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַטּוֹב שֶׁבְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל גָּנוּז וְטָמוּן אֶצְלוֹ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב אֵינוֹ נִכָּר, וּמִזֶּה בָּא שֶׁכָּל אֶחָד כָּל־כָּךְ שָׁבוּר בְּדַעְתּוֹ, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה תֵּכֶף וּמִיָּד אֶת הַדַּעַת שֶׁבְּתוֹךְ הַדְּבָרִים שֶׁעוֹשֶׂה, כִּי הָרַע מְכַסֶּה אֶצְלוֹ אֶת הַטּוֹב, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁכָּל אֶחָד כָּל־כָּךְ נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וּמִסְתּוֹבֵב כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וְרָצוּץ, כִּי אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב שֶׁאֶצְלוֹ, כִּי מֵרֹב עֲוונוֹתָיו נֶעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִגְנָז מִמֶּנּוּ הַטּוֹב; וְעַל־כֵּן צְרִיכָה לִהְיוֹת כָּל עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי — לְחַפֵּשׂ, לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֶת הַטּוֹב, וּלְבָרֵר אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע, וְיָדוּן אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְיֹאמַר תָּמִיד — **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז

מִמֵּילָא יִזְכֶּה, שֶׁיָּאִיר אֶצְלוֹ תָּמִיד רַק הַטּוֹב, וְיִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ הָרַע, כִּי מְעַט מֵהָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחֹשֶׁךְ, בְּשָׁעָה שֶׁמְּגַלִּין אֶצֶל הָאָדָם אֲפִלּוּ קְצָת מֵהַטּוֹב, כְּבָר נִתְבַּטֵּל הָרַע לְגַמְרֵי, וּמֵאִיר אֶצְלוֹ רַק הַטּוֹב, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר תָּמִיד רַק טוֹב, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר תָּמִיד עַל כָּל דָּבָר **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיָּאִיר אֶצְלְךָ רַק הַטּוֹב, וּבְנֵי אָדָם יִרְצוּ לְהִתְאַחֵד עִמְּךָ תָּמִיד.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִסְבֹּל יִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ אוֹ יִסּוּרֵי הַגּוּף, וְכֵן עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, זֶה בְּעִנְיַן פַּרְנָסָתוֹ, שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וּמֵנַח בְּחוֹבוֹת וְזֶה בְּעִנְיַן בְּרִיאוּתוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה מְחוּשִׁים וּמַחֲלוֹת, וְזֶה בְּעִנְיַן שָׁלוֹם בַּיִת, שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּדֵּר בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וְכוּ׳, וְזֶה יֵשׁ לוֹ צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, וְסוֹבֵל מִילָדָיו יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְזֶה יֵשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים יוֹתֵר מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ עַל לֹא דָּבָר, וְזֶה סוֹבֵל מִשְׁכֵּנִים רָעִים, וְכֵן כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים שֶׁרַק

עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמְרִירִיּוֹת אֲחֵרוֹת, שֶׁלֹּא חָשַׁב עַל זֶה כְּלָל, וְעַל הַכֹּל אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר — **הַכֹּל טוֹב**, וְאַף שֶׁבֶּאֱמֶת מָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, אֲבָל מִי שֶׁמַּשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת, וּמְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי חַיֵּי הָאָדָם כָּל־כָּךְ קְצָרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה (תְּהִלִּים צ), וְגַם זֶה עוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן, כִּי שִׁבְעִים הַשָּׁנָה גַּם כֵּן עוֹבְרוֹת כְּרֶבַע שָׁעָה מַמָּשׁ, כְּפִי גֹּדֶל הַדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ס״א), וְעַל־כֵּן כְּפִי מְהִירוּת הַזְּמַן, אֲזַי בַּעַל נֶפֶשׁ אֲמִתִּי צָרִיךְ לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ, מַה לּוֹ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מִמֵּרְמָר בְּחַיָּיו, יוֹתֵר טוֹב לְהַמְתִּיק אֶת מְרִירוּתוֹ, וְלוֹמַר עַל הַכֹּל, הַיְנוּ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **הַכֹּל טוֹב**, וְיִשְׁתַּדֵּל לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְפִי שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת יְדִיעָה זוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל, וְנַעֲשֶׂה לוֹ בֶּאֱמֶת **הַכֹּל טוֹב** כִּי

הַכֹּל טוֹב כְּפִי שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, כִּי אִם דַּעַת קָנִיתָ, מֶה חָסַרְתָּ (נְדָרִים מא.); וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַדַּעַת הוּא לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּסוֹד (דְּבָרִים ד): אַתָּה הָרֵאתָ לָדַעַת, כִּי הוי״ה הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ; וְעַל־כֵּן עַשֵּׂה זֹאת, אֵיפֹא, בְּנִי, וּרְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִקְבֹּעַ מָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, אוֹ כְּאִלּוּ דִּבּוּרֶיךָ הוֹלְכִים לָרִיק, וְכוּ׳; עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הוּא מְכַסֶּה וְהַסְתָּרָה לְכַסּוֹת וּלְהַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַעֲשָׂיו וַחֲטָאָיו, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ לְבוּשׁ גַּס וְעָב, אֲשֶׁר מְכַסֶּה וּמַסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֶת אוֹר אֲמִתַּת זִיו מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן נֶחְשָׁךְ מִמֶּנּוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ, כִּי לָרִיק יְגִיעוֹ וְטָרְחוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה בִּלְשׁוֹן עַצְמוֹ, הֵינוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כְּפִי שֶׁרָגִיל, וְהוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, אֲזַי לְבַסּוֹף זוֹכֶה לְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת הַכִּסּוּיִים וְהַהַסְתָּרוֹת, וְנִתְגַּלֶּית אֵלָיו אֲמִתַּת זִיו מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִפְתָּחִים לוֹ שַׁעֲרֵי הַמֹּחַ

וְהַשֵּׂכֶל, וְזוֹכֶה לְהַשְׂכִּיל וּלְהָבִין, אֲשֶׁר כָּל חַיֵּי הָאָדָם הֵם רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל, וְלֹא יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ, כִּי אִם אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְכֵן לֹא יִשָּׁאֵר מֵאִתּוֹ, רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלָּמַד, שֶׁזֶּהוּ חָכְמַת יְדִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל יְדִיעָה וִידִיעָה מִמִּשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הִיא גִּלּוּי מֵאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה אֶחָד הֵם, כִּי כִּבְיָכוֹל חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס דַּעְתּוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל כִּבְיָכוֹל בְּדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז מַשְׁלִים אֶת דַּעְתּוֹ, וְיִסּוּרִין בְּדֵלִין מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים — מַה נִּקְרָא יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה? כָּל שֶׁאֵין בּוֹ בִּטּוּל תּוֹרָה אוֹ בִּטּוּל תְּפִלָּה (עַיֵּן בְּרָכוֹת ה), כִּי שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ — תּוֹרָה וּתְפִלָּה, גּוֹרְמִים לָאָדָם לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְלִשְׁכֹּחַ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְנַתֵּק עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וּלְהִכָּלֵל בְּחַי הָחַיִּים, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָא שִׁלֻּמוּת־הַדַּעַת, וְרַק זֶה נִקְרָא חַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָפֵץ בַּחַיִּים, עָלָיו לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו **הַכֹּל טוֹב**, וְאָז יִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה): טוֹב הַוָיָ״ה לַכֹּל, וְכֵן

יִכָּלֵל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַנִּקְרֵאת טוֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): אֵין טוֹב, אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (מִשְׁלֵי ד׳): כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ; וְאָז בֶּאֱמֶת יִשְׂתַּנֶּה מַצַּב חַיָּיו לְטוֹב, וְזֶה כָּל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִים בְּזֶה הָעוֹלָם — לַהֲפֹךְ אֶת כָּל חַיֵּיהֶם מִצָּרוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְבָרֵחַ אֶל הָעֲרֵבוּת, הַנֹּעַם, הַזִּיו וְהַחִיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בְּדֶרֶךְ נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, וְאִם הָיָה הָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת הַהֶאָרָה הַזּוֹ, אָז הָיָה מִשְׁתַּנֶּה כָּל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר — הַכֹּל טוֹב, וְהָיָה שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ, וְשׁוּם דָּבָר וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַפִּיל אוֹתוֹ כְּלָל, כִּי כָּל הַיְרִידוֹת, הַקַּטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת בָּאִים לָאָדָם, רַק עַל־יְדֵי שֶׁשּׂוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִזְכֹּר אוֹתוֹ, שֶׁאָז חוֹשֵׁב, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הַכֹּל רַע, חַס וְשָׁלוֹם, וְרַק לוֹ הַכֹּל חָשׁוּךְ, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא

יִשְׁתַּנֶּה לוֹ שׁוּם דָּבָר לְטוֹבָה, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם מַכְרִיזִין מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז.), וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל נִימֵי נַפְשׁוֹ,וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת הַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לִהְיוֹת לוֹ טוֹב מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וּבוֹרֵחַ בְּכָל יוֹם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֶחָד בְּתַכְלִית הָאַחְדוּת, וְאֵין זֻלָּתוֹ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁתִּזְכֶּה יוֹתֵר לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּאֶחָד, וּכְשֶׁאָדָם אוֹחֵז בְּאֶחָד, הוּא לֹא שַׁיָּךְ לְשׁוּם שִׁנּוּי, כִּי בְּדָבָר יְחִידִי אֵין שִׁנּוּי, כִּי רַק זֶהוּ נִמְצָא, וְאֵין דָּבָר אַחֵר נִמְצָא כְּלָל, וּבָזֶה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִכָּלֵל בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל טוֹב, כִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא רַק

טוֹב, כִּי טוֹב הַוָיָ״ה לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְעַל־כֵּן כְּכָל מַה שֶׁתִּכָּלֵל בְּאֶחָד, הַיְנוּ בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן תָּאִיר עָלֶיךָ מִדַּת טוּבוֹ, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — **הַכֹּל טוֹב,** וְכֵן תַּמְשִׁיךְ אֶת הַטּוֹב גַּם עַל אֲחֵרִים, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגָלִים, אֲשֶׁר אֵין לְתָאֵר וּלְשָׁעֵר כְּלָל, וְרוֹצִים לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּרִים שֶׁל נְחוּם וְהִתְחַזְּקוּת, וְעַל־פִּי־רֹב קָשֶׁה לִמְצֹא אָדָם כָּזֶה, כִּי כָּל אֶחָד מִמֵּרֹעַ מִבְּעָיוֹתָיו, וּמִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַה שֶׁעוֹבֵר מְרִירוּת וְקַטְנוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר עַל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ **הַכֹּל טוֹב,** עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת טוֹב, וְתוּכַל לְחַזֵּק גַּם אֶת אֲחֵרִים, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם טוֹב, וְיִהְיֶה לְכֻלָּם טוֹב; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, וּמֵאִיר אֶת דַּעְתָּם, שֶׁלֹּא יִפְּלוּ כְּלָל, רַק יֵדְעוּ כִּי **הַכֹּל טוֹב,** אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא, כִּי לְמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בַּר יִשְׂרָאֵל, הַזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֲחֵרִים, וּלְהָאִיר בָּהֶם אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הָעֲצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁתְּכַלֶּינָה אוֹתְךָ, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה וְחָכְמָה לְהִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם מְמֻרְמָר בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר כִּמְעַט שֶׁתִּתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר, וְהַמְרִירוּת אוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ שׂוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מִזֶּה כְּלָל, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַחָכְמָה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה — כָּל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַקְּטָנוּת אֶל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְדַיְקָא אָדָם כָּזֶה נִקְרָא חָכָם בְּתַכְלִית הַחָכְמָה, כִּי כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַמְרִירוּת לְשִׂמְחָה, הוּא דַּוְקָא נִקְרָא חָכָם אֲמִתִּי, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד, אֲבָל אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹב, וְעִקַּר הַטּוֹב הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת הַטּוֹב הָאֲמִתִּי, וְהוּא דַּיְקָא יִהְיֶה נִקְרָא חָכָם אֲמִתִּי; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, נִדְמֶה לוֹ כִּי רַק עָלָיו עוֹבֵר כָּךְ, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה לוֹ לְהִתְנַחֵם,

וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת אֶת אֲחֵרִים; עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם אֲמִתִּי, וְתִרְאֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, וּבָזֶה תַּרְגִּישׁ חַיִּים טוֹבִים וַעֲרֵבִים כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְתִהְיֶה הַכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן טוּב הָעוֹלָם הַבָּא מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת ה׳ בֶּאֱמֶת. עָנָה וְאָמַר: מֻכְרָחִין לוֹמַר וְלִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחֵר לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי־אָדָם, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ שֵׁם טוֹב אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר עַל זֶה, כְּלוֹמַר שֶׁהוּא אֲפִלּוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִטּוֹב, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעַ יוֹתֵר לִבְנֵי־אָדָם כִּי אִם כְּשֶׁמְּכַנִּין אוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, אֲבָל בֶּאֱמֶת וְכוּ׳ ״עַיִן לֹא רָאָתָה״ וְכוּ׳ (יְשַׁעְיָה סד, ג).

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נה)

קוּנְטְרֵס

הַיּפִי שֶׁבַּטּוֹב

יְגַלֶּה אֶת הַיּפִי שֶׁבָּאָדָם הַטּוֹב, וְאֵיךְ שֶׁאָדָם שֶׁהוּא טוֹב לַכֹּל,
כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, וְהוּא חָבִיב וְיָקָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא,
וּשְׁמוֹ הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְפָנָיו לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י, אָמַר שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל אֶת הַיִּפְי שֶׁבְּטוּב הַחַיִּים אִם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק אֶל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז כָּל חַיָּיו יִתְהַפְּכוּ מַמָּשׁ לְחַיִּים יָפִים וּמְהֻדָּרִים, כִּי הַטּוֹב זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה): ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק בְּיִפְי הַטּוֹב, אָז כָּל חַיָּיו הֵם חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקט)

קוּנְטְרֵס

הַיְפִי שֶׁבַּטּוֹב

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר יָפֶה בָּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ אָדָם טוֹב, שֶׁמְּהַפֵּךְ אֶת טִבְעוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב לְכֻלָּם, וּלְקַבֵּל אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּבָזֶה מַרְאֶה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, וְכֻלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וְהוּא תָּמִיד בְּכַעַס וּקְפֵדוּת, כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְלֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וּלְקַבֵּל אֶת כָּל בְּרִיָּה בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבְחִיּוּךְ, וּלְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל בְּרִיָּה בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, וְאָז תִּרְאֶה לְפָנֶיךָ עוֹלָם חָדָשׁ לְגַמְרֵי, כִּי הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וּמְקַבֵּל אֶת פְּנֵי כָּל בְּרִיָּה בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּבְשָׁלוֹם, אָז כָּל הָעוֹלָם שָׁלוֹ הוּא עוֹלָם אַהֲבָה, עוֹלָם שִׂמְחָה,

עוֹלָם שָׁלוֹם, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל טֶבַע רַע, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת זוּלָתוֹ, אָז כָּל הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ עוֹלָם שִׂנְאָה, עוֹלָם עָצוּב, עוֹלָם מַחֲלֹקֶת, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְכֵן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת רַק אִישׁ טוֹב, וְאָז תִּרְאֶה אֵיזֶה עוֹלָם יִהְיֶה לְךָ, עוֹלָם שֶׁל טוּב וְשֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל אַהֲבָה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַטּוֹב, אָז כָּל בְּרִיָּה תֹּאהַב אוֹתְךָ, כִּי דֶּרֶךְ בְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹהֲבִים אֶת אָדָם טוֹב, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וְעוֹשֶׂה טוֹבוֹת עִם זוּלָתוֹ, כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וּמְצַעֵר אֶת בְּנֵי־אָדָם, כֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אוֹתוֹ כְּלָל, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִקְנוֹת לְעַצְמְךָ אוֹהֲבִים, רְאֵה לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת חֲסָדִים וְטוֹבוֹת לִבְנֵי־אָדָם, וְאָז תִּקְנֶה לְעַצְמְךָ רֵעִים, יְדִידִים וְאוֹהֲבִים רַבִּים מְאֹד. וּזְכֹר אֶת זֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ זֹאת לַיָּמִים הַבָּאִים, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם אֶלָּא כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד

וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְכָל אֶחָד עָסוּק בְּצָרוֹתָיו וּבִלְבּוּלָיו, וְאֵין לוֹ סַבְלָנוּת אֶל זוּלָתוֹ, וְעַל־כֵּן אִם תִּהְיֶה אִישׁ רַע, אֲזַי לֹא דַּי שֶׁהַהוּא לֹא יִסְבֹּל אוֹתְךָ, אֶלָּא יְגָרֵשׁ אוֹתְךָ בַּחֲרָפוֹת וּבְבִזְיוֹנוֹת, כִּי יֵשׁ לוֹ מַסְפִּיק צָרוֹת מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, לֹא־כֵן אִם תְּקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עִם זוּלָתְךָ, אֲזַי הָאָדָם הַקָּשׁוּחַ בְּיוֹתֵר יִתְהַפֵּךְ אֵלֶיךָ, כִּי כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דָּבָר טוֹב, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת חִיּוּךְ שֶׁהָאָדָם מְחַיֵּךְ אֵלָיו וּמַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם, וּבָזֶה הוּא מְנַפֵּחַ בּוֹ חַיִּים חֲדָשִׁים וְרוּחַ טוֹבָה.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים בְּנָקֵל לִקְנוֹת רֵעִים וַחֲבֵרִים רַבִּים, אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת בְּנֵי־אָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, כִּי טֶבַע הָאָדָם, שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וּמַעֲשָׂיו, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה אוֹ קְטָטָה אוֹ בִּלְבּוּל הַדַּעַת, שֶׁדָּבָר זֶה מְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וּכְשֶׁאָדָם בָּא וּמַקְדִּים אֶת פָּנָיו בְּשָׁלוֹם וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּמְדַבֵּר אִתּוֹ יָפֶה, אָז קוֹנֶה אֶת לִבּוֹ

וּמְהַפֵּךְ אֶת רְצוֹנוֹ אֵלָיו, וְנַעֲשֶׂה לוֹ אוֹהֵב וְרֵעַ טוֹב, וְעַל־כֵּן אַל תֹּאמַר, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁאֵין לְךָ רֵעִים וַחֲבֵרִים וְכוּ׳, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר עִמְּךָ וְכוּ׳ אוֹ לְדַבֵּר עִמְּךָ וְכוּ׳, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדְךָ, אִם אַתָּה תַּקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם וְתַרְאֶה לָהֶם פָּנִים שְׂמֵחוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְזוּלָתְךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכֻּלָּם יִתְהַפְּכוּ אֵלֶיךָ, לֹא־כֵן כְּשֶׁתִּצְפֶּה לְטוֹבָה מִזֻּלָתְךָ, אוֹ תִּרְצֶה לְנַצֵּל אוֹתוֹ, אָז בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לְסָבֹל אוֹתְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָכָם וּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתְךָ, וּתְקַבֵּל אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְאָז תִּקְנֶה לְעַצְמְךָ הַרְבֵּה אוֹהֲבִים וַחֲבֵרִים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֵין עוֹד מִדָּה יְקָרָה כְּמוֹ מִדַּת הַטּוֹב, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים ז׳): אֵין אָדָם נִקְרָא צַדִּיק, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא טוֹב, כִּי עִקַּר צִדְקַת הָאָדָם תָּלוּי בְּמִדַּת הַטּוֹב, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְהוּא טוֹב לַכֹּל, אֲזַי נִקְרָא צַדִּיק, וְכֻלָּם מִתְחַבְּרִים אֵלָיו, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת,

וְאֵין לִבְנֵי־אָדָם שׁוּם סַבְלָנוּת מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, וּמְחַפְּשִׂים אִישׁ טוֹב לְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבָּם, כִּי מֵעִיק לָהֶם מְאֹד כָּל צָרוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם הַקָּשִׁים שֶׁסּוֹבְלִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וּכְשֶׁמּוֹצְאִים אִישׁ צַדִּיק שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב, אֲזַי שׁוֹפְכִים לְפָנָיו אֶת מַר לִבָּם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהָאִישׁ הַצַּדִּיק שֶׁהוּא אִישׁ טוֹב, מְנַחֵם וּמְחַזֵּק וּמְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, אֲזַי לְעוֹלָם יִדְבְּקוּ בּוֹ, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ דָּבָר טוֹב, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ שׁוּם בִּקֹּרֶת, כִּי מַסְפִּיק לוֹ הַבִּקֹּרֶת שֶׁמְּקַבֵּל — הֵן בְּבֵיתוֹ וְהֵן בַּעֲבוֹדָתוֹ וְהֵן מִשְּׁכֵנָיו וְהֵן מִקְּרוֹבָיו, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמּוֹצֵא אֵיזֶה אִישׁ טוֹב שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ בְּצוּרָה יָפָה, אֲזַי הוּא נִדְבָּק בּוֹ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְתִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ בְּצוּרָה יָפָה, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לוֹ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכֻּלָּם יִדְבְּקוּ בְּךָ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַצָּפוּן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אִישׁ טוֹב הָעוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, וּבְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר דִּלְעֵילָא (זֹהַר לֶךְ־לְךָ פח.), כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מִתְעוֹרֵר פֹּה מִלְּמַטָּה, כֵּן מִתְעוֹרְרִים עִמּוֹ כְּנֶגְדּוֹ מִלְּמַעְלָה, הֵינוּ אִם הָאָדָם הוֹלֵךְ תָּמִיד בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וְנִכְנָס בְּזֶה בְּכָל נַפְשׁוֹ וּלְבָבוֹ, כְּמוֹ־כֵן כְּבֵיכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

מִלְּמַעְלָה מַמְשִׁיךְ עָלָיו טוֹבוֹת וַחֲסָדִים, וְעוֹזֵר לוֹ, וְנִצָּל מִכָּל רַע, וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב עוֹשֶׂה חֶסֶד לְזוּלָתוֹ, וְאָז לֹא תַּפְסִיד אֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִישׁ טוֹב עוֹלֶה וְעוֹבֵר עַל הַכֹּל, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס לַחֲנוּת, וְרוֹצֶה לִקְנוֹת מַשֶּׂהוּ, אִם בַּעַל הַחֲנוּת מַקְדִּימוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבְשָׁלוֹם, וּמְשָׂרֵת אוֹתוֹ טוֹב וּמִתְחַשֵּׁב עִמּוֹ, אֲזַי הָאָדָם יַחֲזֹר עוֹד פַּעַם אֵלָיו לִקְנוֹת אֶצְלוֹ, וּמַה גַּם שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת חֲבֵרָיו וִידִידָיו וּקְרוֹבָיו וּבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁכָּאן יֵשׁ בַּעַל חֲנוּת אִישׁ טוֹב, וּכְדַאי לְהִכָּנֵס לִקְנוֹת אֶצְלוֹ, כִּי הוּא מְקַבֵּל אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְהוּא אִישׁ טוֹב וּבַעַל חֶסֶד גָּדוֹל, הֲרֵי לְךָ שֶׁגַּם בְּגַשְׁמִיּוּת אֵין מַפְסִידִים כְּשֶׁאָדָם הוּא אִישׁ טוֹב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם הוּא אִישׁ טוֹב לְזוּלָתוֹ, וְעוֹזֵר לוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר לְמַה יִזְכֶּה, וְזֶה הוּא "הַיּפִי שֶׁבַּטּוֹב", אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ אֵלָיו, וּלְהִפּוּךְ רוֹאִים אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, שֶׁהוּא תָּמִיד בְּכַעַס וּבְעַצְבָּנוּת, וּכְשֶׁנִּכְנָס אֶצְלוֹ אָדָם לִקְנוֹת מַשֶּׂהוּ, הוּא צוֹעֵק עָלָיו וּמְגָרְשׁוֹ,

וּלְבַסּוֹף יוֹצֵא עָלָיו שֵׁם רַע, שֶׁפֹּה יֵשׁ אִישׁ רַע, וְאַף אֶחָד לֹא בָּא לְקָנוֹת אֶצְלוֹ, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לִפְשֹׁט אֶת הָרֶגֶל, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת — כְּשֶׁאָדָם הוּא אִישׁ רַע וְרָשָׁע, חוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, הוּא בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, שֶׁאָז לֹא יְכוֹלִים לְסִבֵּל אוֹתוֹ — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְאִם יֵשׁ לְךָ חֲנוּת, וְנִכְנָסִים אֶצְלְךָ קוֹנִים, בְּוַדַּאי תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וּבַעַל חֶסֶד וְרַחֲמָן, שֶׁאָז יִתְרַבּוּ אֶצְלְךָ קוֹנִים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁתְּחַזֵּק אֶת בְּנֵי־אָדָם וּתְדַבֵּר עַל לִבָּם וּתְשַׂמְּחֵם וּתְבַדְּחֵם, שֶׁאָז כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, וְאִם תִּתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר, תִּרְאֶה, שֶׁבְּנָקֵל אַתָּה יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאַתָּה יָכוֹל לִקְנוֹת לְעַצְמְךָ רֵעִים, אֲהוּבִים וַחֲבֵרִים טוֹבִים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ אִם תִּתְנַהֵג בָּאֹפֶן הַזֶּה לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד יְפִי בַּחַיִּים כְּמוֹ "הַיְפִי שֶׁבַּטּוֹב", וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת בִּדְרָכִים טוֹבוֹת, אֲזַי מַצְלִיחַ בַּחַיִּים וְכֻלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְנַעֲשֶׂה מֻצְלָח בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וְתָמִיד הוּא כַּעֲסָן וְקַפְּדָן, שֶׁאָז

מְגַלֶּה אֶת רַע לִבָּבוֹ וְכֻלָּם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ וְלֹא יְכוֹלִים לְסַבֵּל אוֹתוֹ, וְכָךְ מַתְחִילוֹת כָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ כְּשֶׁאֵיזֶה חוֹלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, נִכְנָס אֶל רוֹפֵא אוֹ אֶל בֵּית חוֹלִים, אִם מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּמְחַיְכִים אֵלָיו וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים אוֹתוֹ שֶׁאַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת, כִּי עוֹד מְעַט תִּהְיֶה לְךָ רְפוּאָה, וְתִתְרַפֵּא וְתִהְיֶה כְּאַחַד הָאָדָם, אֲזַי דְּבָרִים אֵלּוּ מַכְנִיסִים בְּטָחוֹן חָזָק בַּחוֹלֶה וְעוֹזֵר לוֹ לִרְפוּאָתוֹ, לֹא־כֵן אִם מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וְצוֹעֲקִים עָלָיו, וּמְדַבְּרִים עִמּוֹ בְּלִי סַבְלָנוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמְּיָאֲשִׁים אוֹתוֹ, שֶׁאָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, כִּי הַחוֹלֶה בֵּין כָּךְ הוּא שָׁבוּר מְאֹד עַל שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל מַצָּב כָּזֶה לִהְיוֹת נִצְרָךְ אֶל הַבְּרִיּוֹת, וְשֶׁבְּנֵי־אָדָם יְטַפְּלוּ בּוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹד שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל לְיֵאוּשׁ עָמֹק, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה עוֹבֵד בְּבֵית חוֹלִים אוֹ אַתָּה רוֹפֵא, מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים וְהַטּוֹב, וּלְדַבֵּר בְּצוּרָה יָפָה אֶל הַחוֹלֶה, וּלְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, כִּי מַה תַּפְסִיד בָּזֶה, הֲלֹא רַק תַּצִּיל נֶפֶשׁ בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ בְּבָתֵּי חוֹלִים אֲנָשִׁים רָעִים, מַמָּשׁ רוֹצְחִים, שֶׁרָאוּי לָהֶם יוֹתֵר לַעֲבֹד בַּאֲסִפַּת הַזֶּבֶל וְהָאַשְׁפָּה מֵאֲשֶׁר בְּבֵית

חוֹלִים, כְּפִי הִתְנַהֲגוּתָם שֶׁהֵם מִתְנַהֲגִים עִם הַחוֹלִים בְּגַסוּת רוּחַ, וּמְדַבְּרִים אֲלֵיהֶם בְּצוּרָה לֹא יָפָה, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם, כִּי בְּוַדַּאי יְקַבְּלוּ אֶת עָנְשָׁם עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁמְּחַכֶּה לָהֶם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מָקוֹם שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֶת "הַיְפִי שֶׁבַּטּוֹב" כְּמוֹ בְּבֵית חוֹלִים, שֶׁשָּׁם שׁוֹכְבִים אֲנָשִׁים חוֹלִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּמְצָוָה רַבָּה לְדַבֵּר עַל לִבָּם, לְחַזְּקָם וּלְאַמְּצָם, לְעוֹדְדָם וּלְעָזְרָם, שֶׁהַמִּצְוָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹזְרִים לְבַר יִשְׂרָאֵל, בָּזֶה עוֹזְרִים לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹבֵד בְּמָקוֹם כָּזֶה שֶׁבְּנֵי־אָדָם חוֹלִים וּשְׁבוּרִים תַּחַת יָדְךָ, רְאֵה לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וּתְדַבֵּר תָּמִיד עַל לִבָּם דִּבּוּרִים טוֹבִים וְנִחוּמִים, וּתְחַזְּקֵם וּתְאַמְּצֵם וּתְשַׂמְּחֵם, וְאָז בּוֹא תָּבוֹא עַל שְׂכָרְךָ עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת הֵן בְּבֵיתְךָ — שֶׁתָּמִיד תִּהְיֶה טוֹב לְאִשְׁתְּךָ וְלִילָדֶיךָ לְקְרוֹבֶיךָ וּלְמִשְׁפַּחְתְּךָ, וְהֵן בַּחוּץ — שֶׁתָּמִיד תִּהְיֶה טוֹב לִשְׁכֵנֶיךָ

וְלִידִידֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, כִּי טֶבַע שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹהֲבִים אִישׁ טוֹב, כִּי מִי שֶׁהוֹלֵךְ תָּמִיד בְּדֶרֶךְ שֶׁל טוֹב, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא פּוֹתֵחַ צִנּוֹר שֶׁל טוֹב, וְנַעֲשֶׂה מְסֻבָּב בַּטּוֹב, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כִּבְיָכוֹל בְּעַצְמוֹ נִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל טוֹב, הַיְנוּ שֶׁהוּא טוֹב לַכֹּל, וּמְקַבֵּל אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, הֲרֵי זֶה הוּא נִכְלָל בְּמִדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁרֶה עַל עַצְמוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ, וּבְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר דִּלְעֵילָא, כְּפִי שֶׁהוּא מִתְנַהֵג כֵּן מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ מִלְמַעְלָה, אִם הוֹלֵךְ עִם כָּל אֶחָד בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, הֲרֵי זֶה הוֹלְכִים עִמּוֹ מִלְמַעְלָה בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא הוֹלֵךְ עִם כָּל אֶחָד בְּדֶרֶךְ רַע, וּמְקַבֵּל אֶת זוּלָתוֹ בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת, כְּמוֹ־כֵן נִמְשָׁךְ עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, מִלְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן הַהַשְׁקָעָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר בָּזֶה הָעוֹלָם, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הִיא לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְלָלֶכֶת תָּמִיד בְּדֶרֶךְ טוֹב — לְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, וְאָז כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִדַּת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹב וָחֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה, זֶה עִקַּר הַיִּפִי שֶׁל הָאָדָם, וּלְהִפּוּךְ — מִי שֶׁהוּא אַכְזָר וְאִישׁ רַע וְרַע מַעֲלָלִים, אִי אֶפְשָׁר לְסַבֵּל אוֹתוֹ כְּלָל, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת תָּמִיד אִישׁ טוֹב, וְתֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, וּלְכָל אָדָם תְּחַיֵּךְ, וְתַעֲשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד לְכָל בְּרִיָּה, וְאָז כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, כִּי "הַיִּפִי שֶׁבַּטּוֹב" אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים מְאֹד אִישׁ טוֹב, שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד, וּמְחַיֵּךְ לְכָל אֶחָד וּמַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל בְּרִיָּה, וְעַל־כֵּן הִזְהַרְתִּיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמָצִים לַעֲשׂוֹת רַק טוֹב וָחֶסֶד לְזוּלָתֶךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה אִישׁ רַע, וּתְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת, אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְסַבֵּל אוֹתְךָ, וְיִגָּרְשׁוּ וְיִרַחֲקוּ אוֹתְךָ מִשְּׁכֵנוּתָם וּמֵחֶבְרָתָם, כִּי מִי יָכוֹל לְסַבֵּל אִישׁ רַע וְרַע מַעֲלָלִים? ! עַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם מֵהַיּוֹם וּלְהַבָּא לְהַתְחִיל לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל שְׁכֶנֶיךָ וּמְיֻדָּעֶיךָ וּקְרוֹבֶיךָ, וּתְקַבֵּל אֶת כֻּלָּם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּתְדַבֵּר עַל לִבָּם שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְהַכֹּל טוֹב,

וְאֵיךְ הַחַיִּים הֵם יָפִים, וְיכוֹלִים לַהַפֹּךְ אֶת זֶה מְאֹד בְּנָקֵל מִן הַהִפּוּךְ אֶל הַהִפּוּךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּמְצָא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת טוֹב עִם כָּל בְּרִיָּה, וְתַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ, כִּי טֶבַע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאוֹהֲבִים אִישׁ טוֹב וְאִישׁ חֶסֶד, וְכֻלָּם בָּאִים לְהִתְחַמֵּם אֶצְלוֹ, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲנוּת כְּמוֹ סַנְדְלָר וְכוּ׳, וְהוּא אִישׁ טוֹב וְסַבְלָן וּמְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, אֲזַי בָּאִים וְנִכְנָסִים אֶצְלוֹ בְּלִי שִׁעוּר אֲנָשִׁים, אֲפִלּוּ לָשֶׁבֶת בִּלְבַד, וּמְשׂוֹחֲחִים עִמּוֹ, כְּדֵי לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ חִזּוּק וְעִדּוּד, כִּי זֶה טֶבַע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם — שֶׁרוֹצִים לִשְׁמֹעַ טוֹב, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, אֲזַי קוֹנֶה לְעַצְמוֹ הַרְבֵּה אוֹהֲבִים וִידִידִים, וְזֶה עוֹזֵר לוֹ גַּם־כֵּן בְּפַרְנָסָתוֹ, כִּי מְקַבֵּל שֵׁם טוֹב וּשְׁמוֹ הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְפָנָיו, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וְכַעֲסָן וְקַפְּדָן, אֲזַי שׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְסְבֹּל אוֹתוֹ, וְלֹא עוֹבֵר הַרְבֵּה זְמַן שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ שׂוֹנְאִים, עַד שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְסְבֹּל אוֹתוֹ, וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד סָמוּךְ לוֹ. לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּמִדַּת הַטּוֹב,

כִּי "הַיְּפִי שֶׁבַּטּוֹב", זֶהוּ הַיְּפִי שֶׁבָּאָדָם, וּגְדֻלַּת הָאָדָם נִמְדֶּדֶת כְּפִי מִדַּת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, וּכְשֶׁאָדָם הוּא תָּמִיד טוֹב, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עָלָיו, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ג): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל הָרָעָה אֶלָּא עַל הַטּוֹבָה, וּבִשְׁבִיל זֶה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִטְבָּע בְּתוֹךְ שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כִּי הֵם תָּמִיד טוֹבִים, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַטּוֹב, וְאָז יִקְנֶה לְעַצְמוֹ רֵעִים וַאֲהוּבִים תָּמִיד, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ.

י.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּר זוּלָתְךָ, וְתַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ד׳) עַל פָּסוּק "וּבְצַל יָדַי כִּסִּיתִיךָ" (יְשַׁעְיָה נא, טז) — זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, בָּזֶה מַרְאֶה אֶת "הַיְּפִי שֶׁבַּטּוֹב" הַמֻּטְבָּע בּוֹ, כִּי חֶסֶד בָּא וְנוֹבֵעַ מִמִּדַּת הַטּוֹב, כָּל מִי שֶׁהוּא טוֹב בְּטִבְעוֹ, הוּא יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, וְכָל מִי שֶׁהוּא רַע בְּטִבְעוֹ, הוּא בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא יַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת

נַפְשְׁךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד לְזוּלָתֶךָ, שֶׁבָּזֶה תִּקָּנֶה לְעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הַטּוֹב, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁיִּשְׁרֶה בְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה לְהֵיטִיב לִבְרִיּוֹתָיו, וּבְמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ (מְגִלָּה יב:), אִם הָאָדָם הוֹלֵךְ בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹב וָחֶסֶד וְנִמְשָׁכִים עָלָיו רַק חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת "הַיְפִי שֶׁבַּטּוֹב", וְאֵיךְ שֶׁהֵם חֲשׁוּבִים לְמַעְלָה אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַטּוֹב שֶׁעוֹשִׂים לְזוּלָתָם, עַל־יְדֵי־זֶה הָיוּ עוֹסְקִים תָּמִיד בְּטוֹב וּבְחֶסֶד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה אֲמִתִּית

יְחַזֵּק אֶת לֵב כָּל הַשְּׁבוּרִים לְבַל יִיָּאֲשׁוּ עַצְמָם מִן הָרַחֲמִים, וְלֹא יִפְּלוּ בְּדַעְתָּם מִשּׁוּם דָּבָר, רַק יֵדְעוּ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין עֵצָה אַחֶרֶת רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: אַשְׁרֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו בְּהַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית וְאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, כִּי גַּם הַטֶּבַע הוּא הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקי)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה אֲמִתִּית

א.

דַּע לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְהוּא נִשְׁבָּר בְּכָל פַּעַם, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֶחָד כָּל־כָּךְ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ עָזְבוּ אוֹתוֹ וְהוּא לְבַד, וְאֵין מִי שֶׁיַּבִּיט וְיִסְתַּכֵּל עָלָיו מֵרֹב שִׁבְרוֹן לִבּוֹ וְרוּחוֹ הַנִּפּוֹלָה, וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, רַק מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו בְּהַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ, וְלֹא יִתֵּן לְשׁוּם דָּבָר שֶׁיְּשַׁבֵּר וְיַפִּיל אוֹתוֹ בְּאֵיזוֹ חֲלִישׁוּת

הַדַּעַת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מֵעַצְמְךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה אָבוּד לָנֶצַח, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִים וְאֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ לְמַעְלָה, תֵּדַע כִּי כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ הֵן הֶבֶל הַבָּלִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא וְטוֹב לַכֹּל, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בַּשָּׂפָה שֶׁלְּךָ, וְזֶה נִקְרָא הִתְבּוֹדְדוּת, שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְתִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ בְּהַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאַחֵרִים כְּלָל, יֵלֵךְ כָּל אֶחָד בְּדַרְכּוֹ, וְאַתָּה רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִקְבַּע לְעַצְמְךָ שְׁעוּרִים קְבוּעִים בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל יוֹם — מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּתְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתְּךָ אֶל דִּבּוּרְךָ, וְכֵן תַּרְבֶּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁתְּחַבֵּר מִדַּעְתְּךָ, וְתַרְבֶּה לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא, וְתָמִיד תִּהְיֶה רָגִיל לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם זֻלָתְךָ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, וְתַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, חִיּוּת

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל פָּנֶיךָ, וְלֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם, כִּי בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא יֵאָרַע לְךָ שׁוּם מִקְרֶה רַע; בְּנִי, בְּנִי, אִם תַּכְנִיס בְּלִבְּךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, תַּרְגִּישׁ מַה זּוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּחַי הַחַיִּים, וְתִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לְךָ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לְךָ בַּבָּא.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַהַשְׁגָּחָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיָה, הִיא לְהַפְלִיא, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם מַכְנִיסִים אֶת עַצְמָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אָז הָיוּ זוֹכִים לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּהֶם, וְזוֹ הָיְתָה מַעֲלַת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים וְהַגְּאוֹנִים וְהַצַּדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ לִדְבֵקוּת אֲמִתִּית כָּזוֹ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁלֹּא רָאוּ לְפָנֶיךָ מַרְאֶה עֵינֵיהֶם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִמְשִׁיכוּ עַל עַצְמָם אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה שִׁדְּדוּ אֶת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת הַטֶּבַע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", שֶׁאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תַּעֲנִית ט:): רַב דָּנִיֵּאל בַּר קְטִינָא הָוָה

לֵיהּ הַהִיא גִּינְתָּא כָּל יוֹמָא הַוָה אָזִיל וְסַיֵּיר לָהּ, אָמַר הָא מִישְׁרָא בַּעְיָא מַיָּא וְהָא מִישְׁרָא לֹא בַּעְיָא מַיָּא, וְאָתָא מִיטְרָא וְקָא מַשְׁקֵי כָּל הֵיכִי דְּמִבָּעֵי לֵיהּ מַיָּא; הַיְינוּ שֶׁהָיָה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהָלַךְ בַּשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ, וְאָמַר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עֲרוּגָה הַזּוֹ צְרִיכָה מַיִם, וַעֲרוּגָה הַזּוֹ לֹא צְרִיכָה מַיִם, וְהָיָה הַגֶּשֶׁם בָּא וּמַשְׁקֶה כָּל מָקוֹם שֶׁהָיָה צָרִיךְ מַיִם, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר, עָמֹד וּרְאֵה מַה נִּקְרֵאת "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נִפְלָא וְנֶעֱרָב כָּזֶה, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִמְטִיר מַיִם וְגֶשֶׁם עַל עֲרוּגָה זוֹ, וְלֹא עַל עֲרוּגָה זוֹ, וְרַק בְּמָקוֹם שֶׁהֻרְאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיָדוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה זוֹ, שֶׁאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו, וְאַף שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַרְתָּ, וְנָפַלְתָּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עַד שֶׁאַתָּה כְּבָר נִמְצָא בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְאִם תַּחֲזֹר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, תֵּכֶף־וּמִיָּד יְקַבֶּלְךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא

יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ תָּמִיד "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְתִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְתֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַחִיּוּת בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא רַק לְהַחְבִּיא אֶת עַצְמוֹ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיְּצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא מְסֻבָּב בָּאוֹר וּמִתְחַבֵּא בְּתוֹךְ הָאוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל רַע, וְתֶמְשַׁךְ עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי רַק זוֹ נִקְרֵאת "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית" — כְּשֶׁאָדָם מַחְבִּיא אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לְהִתְבַּלְבֵּל מִבְּנֵי־אָדָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִפֹּל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה לוֹ עִם אַחֵר, וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת

כָּזוֹ, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע וְיַאֲמִין, אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּמְשַׁךְ עָלָיו "הַשְׂגָּחָה אֲמִתִּית", וּכְמוֹ שֶׁאָדָם מִשְׁתּוֹקֵק בְּזֶה הָעוֹלָם, כֵּן יִמְשַׁךְ עָלָיו בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי עִם מַה שֶּׁאָדָם חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, כֵּן הוּא חַי בָּעוֹלָם הַבָּא, עַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים, עִקַּר חִיּוּתָם הוּא בָּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ד): "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", עַל־כֵּן גַּם שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא, זוֹכִים לְהִכָּנֵס לְהֵיכַל הָאֱמוּנָה, הֵינוּ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל מַדְרֵגָה זוֹ שֶׁאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה נִקְרָא "הַשְׂגָּחָה אֲמִתִּית", שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ עָלָיו בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעוֹזֵר לוֹ עַל כָּל פְּסִיעָה וְעַל כָּל שַׁעַל בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, וְתָמִיד חוֹשֵׁב וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין

בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְזוֹכֶה לְהִתְחַבֵּא בְּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בַּחַיִּים מֵהַדְּבֵקוּת וְהַחִיּוּת וְהַזִּיו בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ — לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אָז כְּפִי שֶׁאָדָם מִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים אֲחֵרִים, רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר מִלְּעֵילָא, כְּפִי שֶׁהָאָדָם מִתְעוֹרֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא אֵלָיו וּמַשְׁגִּיחַ עָלָיו בְּ"הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי אֲמִתַּת כַּוָּנַת לִבּוֹ, וַאֲשֶׁר בָּא תָּמִיד לִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו, שֶׁאָז אֵינוֹ זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר נֶעֱרָב וְנִפְלָא עַד מְאֹד מֵהָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִשְׁלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁלַכְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עִם כָּל זֶה אָסוּר לְךָ לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ כְּלָל, רַק גַּם מִשָּׁם תַּתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּאִיר בְּךָ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְשָׁךְ עָלָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁהָאָדָם כְּבָר נָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנֶחְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וַאֲפִלּוּ אִם בֶּאֱמֶת כְּבָר חָטָא וְלִכְלֵךְ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, וּמְשֻׁקָּע בְּבוֹץ עָב, עִם כָּל זֹאת אִם יִתְגַּבֵּר לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם הָאָפֵל וְהַחָשׁוּךְ וְהַזֹּהֲמָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, עַל־יְדֵי־זֶה אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ כְּבְיָכוֹל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלָיו, שֶׁזּוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי כָּל מַה שֶׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ מֵעוֹמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הֶאָרָה מִלְמַעְלָה, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, כְּפִי שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל בּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ

עָלָיו הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מֵעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה, שֶׁנְּקֻדָּה זוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַנְּקֻדּוֹת, וּכְפִי שֶׁתַּמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה תָּאִיר בְּךָ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא נִמְצָא כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי רַק בָּזֶה תְּלוּיָה הַמְשָׁכַת ה"הַשְׁגָּחָה הָאֲמִתִּית" — כְּשֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּכְנָס בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת וְזִיו וְחִיּוּת כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׁב תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, עָלָיו לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן רַק מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל יִתֵּן דָּמִי לוֹ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכְּבָר הִתְפַּלֵּל, וְכֵן רוֹאֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא נוֹשַׁע,

וְעַל־כֵּן כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, לָרִיק יְגִיעוֹ וְטִרְחָתוֹ, וּכְאִלּוּ כָּל דִּבּוּרָיו הוֹלְכִים לָרִיק, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, הַצְלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ יוֹתֵר אֶת הָאֱמוּנָה הַזֹּאת, הַיְנוּ לֵידַע שֶׁצְּרִיכִים תָּמִיד לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְסוֹף כָּל סוֹף תִּהְיֶה לוֹ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה, וְיֵצֵא מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל בּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, וְנָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, אֶלָּא רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַעֲסֹק בָּזֶה כָּל יוֹם וָיוֹם, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר הִתְפַּלַּלְתָּ וְהִתְבּוֹדַדְתָּ כְּבָר הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מַה בְּכָךְ? רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, אַתָּה תַּמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז סוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְתִרְאֶה

אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, הַיְנוּ לֵידַע, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמּוֹ, הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עָלָיו הָאָרַת הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אָדָם בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו, כִּי זֶה עִקַּר הַשְׁרָאַת הַשְׁכִינָה, שֶׁהָאָדָם כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַשְׁרָאַת הַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת וְזִיו בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו, וּלְהַפּוּךְ כָּל

הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחַמַת שֶׁנִּסְתְּרָה וְנֶעֱלְמָה וְנִגְנְזָה מִמֶּנּוּ ה״הַשְׁגָּחָה הָאֲמִתִּית״, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, וּכְאִלּוּ בְּיָדוֹ תָּלוּי הַכֹּל; לָזֹאת רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ ״הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית״, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת, עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל ה״הַשְׁגָּחָה הָאֲמִתִּית״ הַזֹּאת, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא תָּמִיד.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל הֵם לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע לֹא חִיֵּב כְּלָל שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ יוֹלִיד זֶרַע יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם, רַק עַל־יְדֵי שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: צֵא מֵאַצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ, וְהוֹצִיאוֹ מֵהַמַּזָּל וְהַטֶּבַע, וְהִגְבִּיהוֹ לְמַעְלָה מֵהַשָּׁמַיִם, הַיְנוּ שֶׁהִגְבִּיהוֹ לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְשִׁדֵּד לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲרָכָה, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהוֹלִיד זֶרַע כָּשֵׁר שֶׁהוּא יִצְחָק אָבִינוּ, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יָצָא כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שָׁרְשָׁן הוּא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע וְהַמַּזָּל, לָזֹאת יֵשׁ כֹּחַ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת,

חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", אִם רַק יֵצֵא מֵהַמַּזָּל וְהַטֶּבַע וְהָאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁאָז יָאִיר גַּם עָלָיו אוֹר "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", כִּי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא לְמַעְלָה מֵהַמַּזָּל וְהַטֶּבַע, כִּי "אֵין" מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל (שַׁבָּת קנו.), הַיְנוּ ה"אֵין סוֹף" בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ הוּא הַמַּזָּל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אוֹר ה"הַשְׁגָּחָה הָאֲמִתִּית", שֶׁאָז יִזְכֶּה לְבָנִי חַיַּי וּמְזוֹנִי רְוִיחִי, כִּי רַק בָּזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם — כְּפִי שֶׁמּוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵהַטֶּבַע, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה הִיא, כְּשֶׁיּוֹדְעִים שֶׁאֵין שׁוּם טֶבַע בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁאָדָם יַחֲשֹׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְאָז נִתְבַּטֵּל הַטֶּבַע, וְזוֹכֶה לִישׁוּעָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִישׁוּעָה, כִּי אִם כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל מֵעַצְמוֹ אֶת הַטֶּבַע, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִרְאוֹת יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, אָז נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַיּוֹם

הַזֶּה הוּא כְּמוֹ יוֹם הָאֶתְמוֹל, אוֹ יוֹם הַשִּׁלְשׁוֹם, כִּי בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע הִטְבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה וְהִנֵּה שָׁבוּעַ וְהִנֵּה חֹדֶשׁ, וְהִנֵּה שָׁנָה, וְכַאֲשֶׁר בָּא כֵּן הוֹלֵךְ, וְעַל־כֵּן מִצַּד הַטֶּבַע, הָאָדָם נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם יְשׁוּעָה לְנַפְשׁוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", וְזוֹכֶה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים, כִּי עִקַּר הַמְשָׁכַת הַנִּסִּים הוּא רַק עַל־יְדֵי שִׁדּוּד וּבִטּוּל הַטֶּבַע וְהַמְשָׁכַת "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַהַשְׁגָּחָה הָאֲמִתִּית, לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כִּי בְּטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְאֵין הַיּוֹם הַזֶּה כְּיוֹם הָאֶתְמוֹל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵין הַיּוֹם הַזֶּה כְּיוֹם הַשִּׁלְשׁוֹם, וְכֵן אֵין הַשָּׁבוּעַ הַזֶּה כְּשָׁבוּעַ שֶׁעָבַר, וְאֵין הַחֹדֶשׁ הַזֶּה כְּחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין הַשָּׁנָה הַזּוֹ כְּשָׁנָה שֶׁעָבְרָה, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ וּמְהַוֶּה אֶת עוֹלָמוֹ מֵחָדָשׁ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת

אֵלּוּ, זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, וְזוֹכֶה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֲמִתִּית", שֶׁאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים בְּחַיָּיו, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהַאֲמִין מְאֹד בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הָאֲמִתִּית בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, כְּפִי רְצוֹנוֹ וּכְפִי חֶשְׁבּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג בְּהַשְׁגָּחָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְהַכֹּל בְּשִׁבְיל בְּחִירָתוֹ, כִּי הַבְּחִירָה שֶׁל זֶה הִיא — שֶׁיִּהְיֶה עָנִי, וְשֶׁל הָאַחֵר — שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר, וְכַיּוֹצֵא, וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל יוֹם, הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה שֶׁלּוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁעֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחָכְמָתוֹ, שֶׁאָדָם זֶה יַעֲבֹר עָלָיו כָּךְ וְאָדָם זֶה יַעֲבֹר עָלָיו כָּךְ, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, וְעִקַּר הַבְּחִירָה הִיא בִּבְחִינַת אַחַר הַבְּרִיאָה, כִּי בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה אֵין שַׁיָּכֻת בְּחִירָה כְּלָל, כִּי שָׁם כֻּלּוֹ אֶחָד, כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי

בְּחִירָתוֹ הַטּוֹבָה שֶׁלְּאַחַר הַבְּרִיאָה, יְזֻכֶּה לְהִכָּלֵל בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל אֶחָד, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא בָּעוֹלָם, הַיְנוּ אַחַר הַבְּרִיאָה נִקְרָא עוֹלָם הַזֶּה, וְקֹדֶם הַבְּרִיאָה נִקְרָא עוֹלָם הַבָּא, וּצְרִיכִים לִכְלֹל אֶת הַתַּחְתּוֹן בָּעֶלְיוֹן, הַיְנוּ — עוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא "אֱמֶת", שֶׁמְּחַבֵּר וּמְיַחֵד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — שְׁנֵי הַפָּכִים, בְּנוֹשֵׁא אֶחָד, וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא "אֱמֶת", כִּי עַל־יְדֵי אֱמֶת נִמְשֶׁכֶת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית, וְאָז נִכְלָל בְּחִינַת אַחַר הַבְּרִיאָה בְּקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְזֶה בְּעַצְמוֹ עִקַּר הָאֱמֶת, שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין בָּאֱמֶת, שֶׁגַּם עַכְשָׁו הַכֹּל אֶחָד, כִּי עַל־יְדֵי הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ נִכְלָל אַחַר הַבְּרִיאָה בְּקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְהַכֹּל אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִהְיוֹת נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, בִּבְחִינַת שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קלט, ו): "פְּלִיאָה דַּעַת מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ" וְכוּ', "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה" וְכוּ', הַיְנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּא בְּעַצְמוֹ, אֵיךְ יָצְאָה הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמֵאַחְדוּתוֹ הַפְּשׁוּטָה יִתְבָּרַךְ נִמְשְׁכוּ וְנִשְׁתַּלְשְׁלוּ שְׁנוּיִים רַבִּים כָּאֵלֶּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְרַחֲקוּת מֵאֶחָד, כִּי כְּשֶׁמַּפְרִידִים הָעוֹלָם הַזֶּה מֵהָעוֹלָם הַבָּא, אֵין לְךָ עוֹד שֶׁקֶר גָּדוֹל מִזֶּה, וְזֶה מַה שֶּׁהָיְתָה פְּלִיאָה נִשְׂגְּבָה בְּעֵינָיו — אֵיךְ שַׁיָּךְ לְהִתְרַחֵק מֵאֶחָד — מֵאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְהַאֲמִין בֶּאֱמֶת, שֶׁהַכֹּל יָצָא מִמְּקוֹר הָאַחְדוּת, וְהַכֹּל צְרִיכִים לָשׁוּב אֶל הָאַחְדוּת, וְגַם עַכְשָׁו הַכֹּל אֶחָד אַחַר הַבְּרִיאָה וְקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן אָמַר בֶּאֱמֶת: "אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ" וְכוּ' "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה" וְכוּ', כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כָּל זֶה, אֵיךְ יָצְאָה הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְהֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַסּוֹבֶבֶת וְהוֹלֶכֶת מֵרוֹם כָּל דַּרְגִּין עַד סוֹף כָּל דַּרְגִּין, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת גַּם עַכְשָׁו הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי אוֹחֵז אֶת עַצְמִי בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְקַשֵּׁר וּלְשַׁלֵּב וּלְיַחֵד עוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, אַחַר הַבְּרִיאָה בְּקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִכְלָל בִּשְׁלֵמוּת הָאֱמֶת, בִּשְׁלֵמוּת הָאַחְדוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם יָכוֹל הָאָדָם לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר זֶה כְּלַל הַמְעוֹנְנִים וְהַמְכַשְּׁפִים וְהַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים, קוֹרְאִים בַּמְזוּזוֹת וּמְסְתַּכְּלִים בְּקַוֵּי הַיָּד, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, הַמַּטְעִים אֶת רֹב הָעוֹלָם בְּכָל מִינֵי שְׁטִיּוֹת

וְדִמְיוֹנוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, וְהַכֹּל שְׁטִיּוֹת וַאֲחִיזַת עֵינַיִם לְהַטְעוֹת אֶת בְּנֵי־אָדָם, וּלְהוֹצִיא מֵהֶם אֶת כַּסְפָּם, וּלְהַפְחִידָם בִּפְחָדִים שֶׁל הֶבֶל, כִּי בֶּאֱמֶת יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ הוּא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי אֵינָם מְסוּרִים לְשׁוּם שַׂר, וְאֵינָם מִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, רַק עַל־פִּי הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הֵם מְצֻוִּים שֶׁלֹּא לִדְרֹשׁ בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, וְלֹא לְעוֹנֵן וּלְנַחֵשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת הָא בְּהָא תַּלְיָא, כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל אֵינָם דּוֹרְשִׁים בְּאֵלּוּ הַשְּׁקָרִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת הַכּוֹזְבִים שֶׁל הַמְעוֹנְנִים וְהַדּוֹרְשִׁים בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וְחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים וְקוֹרְאֵי מְזוּזוֹת וּכְתֻבּוֹת וְכַיּוֹצֵא, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַכְנִיעִים זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, וּמְדַבְּקִים אֶת עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וַאֲזַי זוֹכִים עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַגִּיעַ אֶל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם לְבַד, בְּחִינַת נִפְלָאוֹת לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, וְאָז בְּוַדַּאי אֵין צְרִיכִים לִירֹא כְּלָל מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וּמִפְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים קוֹרְאֵי מְזוּזוֹת וְקָוֵי הַיָּד וּכְתֻבּוֹת וּמְגִלּוֹת וְכוּ׳, מֵאַחַר שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהֶם, כִּי הֵם מִתְנַהֲגִים עַל־יְדֵי הַשְׁגָּחָה לְבַד, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְרַחֲקִים מִזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם צְרִיכִים לִירֹא מִזֶּה, אֲבָל הַגּוֹיִם הַדּוֹרְשִׁים בְּמְעוֹנְנִים וּבְקוֹסְמִים, הַנִּמְשָׁכִים

מְזֻהֶמֶת הַנָּחָשׁ, וְאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם רְחוֹקִים מִבְּחִינַת הַשְׁגָּחָה, וּמִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַטֶּבַע, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם לִירֹא מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, מֶחָמַת זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם דּוֹרְשִׁים בָּהֶם, וְאֵין לָהֶם אֱמוּנָה דִּקְדֻשָּׁה, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֵצֶל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים (יִרְמְיָה י, ב): "מֵאֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל תֵּחַתּוּ, כִּי יֵחַתּוּ הַגּוֹיִם מֵהֵמָּה", וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי הֲבָלִים וְהֶבְלֵי הֲבָלִים הַמְצוּיִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁכָּל פִּרְחָח וְצָבוּעַ מַטְעֶה אֶת הָאֲנָשִׁים בִּקְרִיאַת מְזוּזוֹת וּכְתֻבּוֹת וְקַוֵּי יָדַיִם וְחוֹזִים וּמְסִתַּכְּלִים עַל הַצְּפָרַנַיִם וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שְׁטִיּוֹת כָּאֵלּוּ, הַמַּפְחִידִים אֶת בְּנֵי־הָאָדָם, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא, לִזְכּוֹת לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹהִי הַ"הַשְׁגָּחָה הָאֱמִתִּית", וּמִי שֶׁנִּכְנָס בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק חַי אֶת חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, שֶׁאָז יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה אֱמִתִּית", וְיִזְכֶּה לְכָל הַטּוֹב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן הַמְיֻעָד לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

דַּע, שֶׁיֵּשׁ אוֹר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִנַּפְשִׁין רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, וְהוּא אוֹר אֵין סוֹף, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מַשִּׂיג אוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְדִיפָה דְּמַחֲשָׁבָה לְמִרְדָּף אַבַּתְרֵיהּ. וְעַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה זוֹכִין לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ עַל־יְדֵי הָרְדִיפָה וְהַמְעַכֵּב בִּבְחִינוֹת מָטֵי וְלָא מָטֵי. וְנַעֲשִׂין תִּשְׁעָה הֵיכָלִין דְּלָאו אִנּוּן נְהוֹרִין וְלָא רוּחִין וְלָא נִשְׁמָתִין וְלֵית מָאן דְּקַיְּמָא בְּהוּ וְלֹא מִתְדַּבְּקִין וְלֹא מִתְיַדְּעִין; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּרְדֹּף מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֵלּוּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין יְכֹלֶת בְּיַד הַשֵּׂכֶל לְהַשִּׂיג אוֹתָם כִּי לָא מִתְדַּבְּקִין וְלָא מִתְיַדְּעִין, וְעַיֵּן בִּפְנִים בְּסִימָן כ״ד.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד).

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מֵעִצֶּם הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבְּרוּרָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה כְּלָל, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִתְבָּרֵךְ מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאֵין לָאָדָם לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק צָרִיךְ לָדַעַת אִם הוּא כֵּן רוֹצֶה אוֹ אִם אֵינוֹ רוֹצֶה, הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ וּלְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיא)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשָׂה עִם כָּל אֶחָד מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ וְרוֹאֶה בְּעַצְמוֹ, וְעַל־פִּי־רֹב אֵין הָאָדָם מְסֻגָּל לְהָבִין מַה קּוֹרֶה עִמּוֹ, וְלָמָּה וּבִשְׁבִיל מַה צָּרִיךְ לִסְבֹּל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וּמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וְיֵשׁ לוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, עֲנִיּוּת, דַּחֲקוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא תָּלוּי בָּאָדָם כְּלָל, כִּי הַכֹּל בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְסַבֵּב עִם כָּל אֶחָד סְבוּבִים אֲחֵרִים בְּכַוָּנָה עֲמֻקָּה עַד מְאֹד כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וּכְפִי

הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בּוֹ, וּכְפִי הַתִּקּוּנִים שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אֵין הָאָדָם מְסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם בְּלִי חֶשְׁבּוֹן, כְּפִי שֶׁנִּדְמֶה לְרֹב בְּנֵי־אָדָם, אֶלָּא הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן מְדֻיָּק וּמֻשְׂגָּח בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", כָּל מַה שֶׁנֶּאֱרָע עִמּוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְכָל נְסִיעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְנָסַע, וְכָל מַה שֶׁקּוֹרֶה עִמּוֹ, הַכֹּל בְּכַוָּנָה מְדֻיֶּקֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וְדַאֲגוֹתֶיךָ, וְלִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", וְאִם תַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בְּדַעְתְּךָ, תִּהְיֶה נַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַמֹּחַ מַחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָדָם, כִּי הַמֹּחַ מַחֲשָׁבָה הוּא לְבוּשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְלָכֵן אִם זוֹכֶה תָּמִיד לְזַכֵּךְ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר מִי יַעֲרֹב לָגֶשֶׁת אֵלָיו וּלְהָרַע לוֹ מִבִּלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי

הַיָּקָר, רַק לְדַבֵּק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת לֹא יוּכְלוּ לָגַעַת בְּךָ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁתָּמִיד רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׂגִּיחַ עַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", אָדָם כָּזֶה חַי חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים עֲרֵבִים, חַיִּים מְתֻקִּים, חַיִּים מְיֻשָּׁבִים, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַטּוֹב וְהָעֲרֵבוּת וְהַמְתִיקוּת וְיִשּׁוּב הַדַּעַת — כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מַשְׂגִּיחַ עַל הַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, וְאָז עוֹלָמוֹ יִירַשׁ בְּחַיָּיו, וְיִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדִגְמַת שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תִּסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", כִּי אִם עַל־יְדֵי

קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וְטָהֳרָתָהּ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם זוֹכֶה לְזַכֵּךְ וּלְצַחְצֵחַ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְנִזְהָר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה פְּסוּלָה אוֹ הִרְהוּר רַע, אוֹ תִּהְיֶה אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁרַק תִּהְיֶה, אֲזַי כְּפִי בֵּרוּר וְזִכּוּךְ וְצַחְצוּחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", כִּי רַק בָּזֶה תִּלְוִיָּה הַמְשָׁכַת "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" עַל עַצְמוֹ, רַק כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁשָּׁם מְשִׁכַּן הַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה בְּעַצְמָהּ הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, נִשְׁמָתוֹ מְלֻבֶּשֶׁת בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי לְבוּשִׁים שֶׁהֵם כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ כְּלַל הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד שֶׁמַּכְנִיס צָרָה בְּדַעְתּוֹ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁכָּל זֶה הֵם לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה שֶׁמַּלְבִּישׁ אוֹתָהּ בִּלְבוּשִׁים אוֹכְמִין, לְבוּשִׁים שְׁחוֹרִים, אֲשֶׁר נַעֲשִׂים רָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאֵין לוֹ שׁוּם טַעַם בַּחַיִּים, וּמְשָׁם נִמְשָׁכִים לָאָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְהַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁהַלְבִּישׁ אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים שֶׁל דְּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינָהּ

מְאִירָה לוֹ "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ וּלְצַחְצֵחַ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, הוּא נַעֲשָׂה כְּלִי לְגַבֵּי גִּלּוּי "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, עַד שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְאָז יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אַשְׁרֵי לוֹ!

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שַׂיְכוּת אֶל זֶה הָעוֹלָם, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵילּוּ נְגִיעוֹת שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, קָשֶׁה לוֹ לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם קָשׁוּר וְאָחוּז אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְיֵשׁ לוֹ כַּוָּנָה צְדָדִית, וְרוֹצֶה עַדַיִן כָּבוֹד אוֹ מָמוֹן, יֵשׁוּת אוֹ הִתְנַשְּׂאוּת וְכַדּוֹמֶה, עַדַיִן רָחוֹק הוּא לְגַמְרֵי מִלְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אִם כְּשֶׁכְּבָר אֵין לוֹ שַׂיְכוּת אֶל זֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹאֶה אֵיזֶה אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל מִינֵי נְגִיעוֹת פְּרָטִיּוֹת, וְרוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּר עַל זֻלָתוֹ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב אֲנָא אֶמְלֹךְ, תֵּדַע כִּי אָדָם

זֶה הוּא עֲדַיִן רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַקְּדֻשָּׁה, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַזּוֹכִים שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים לָהֶם נִסִּים נִגְלִים, הֵם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּעֵינֵי עַצְמָם לְגַמְרֵי, וְאֵינָם רוֹצִים שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֵינָם רוֹצִים לְהִשְׁתָּרֵר עַל זֻלָתָם כְּלָל, וְעַל־כֵּן מֵאִיר עֲלֵיהֶם בְּכָל פַּעַם "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְזוֹכִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים נִגְלִים, לֹא־כֵן אֵלּוּ הַצְּבוּעִים, אֲשֶׁר מַלְבִּישִׁים אֶת הַשֶּׁקֶר שֶׁלָּהֶם בָּאֱמֶת, הֵם רוֹצִים לְהִשְׁתָּרֵר עַל זֻלָתָם, אַךְ עוֹשִׂים זֹאת בְּהֶעָלֵם וּבְהֶסְתֵּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפְּסוּ אוֹתָם, הֵם הֵם הַשַּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים, אֲשֶׁר נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵהֶם לְגַמְרֵי הָאוֹר, וְאֵינָם זוֹכִים לִרְאוֹת שׁוּם "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְעַל־כֵּן תִּרְאֶה שֶׁדַּיְקָא אֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים מְסַדְּרִים תָּמִיד בְּנֵי־אָדָם, וְעוֹשִׂים מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת עִמָּהֶם, וְגוֹרְמִים פְּרוּדִים וְקִנְאוֹת וְשִׂנְאוֹת, וְזֶהוּ הַסִּימָן מִי הוּא הַשַּׁקְרָן, אִם רוֹצֶה לְהִשְׁתָּרֵר עַל זֻלָתוֹ, וְעוֹשֶׂה מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וּפְרוּדִים, וְשׂוֹנֵא אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שַׁקְרָן, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְשׁוּם אוֹר, וְרָחוֹק הוּא לְגַמְרֵי מֵ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה"; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, וּבְרַח לְךָ רַק אֶל צַדִּיקִים, אֲשֶׁר יַכְנִיסוּ בְּךָ אֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּאִיר בְּךָ "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְיִהְיֶה לְךָ שָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא תִּרְצֶה לְהִשְׁתָּרֵר וּלְהִתְנַשֵּׂא עַל זֻלָּתְךָ כְּלָל, רַק תִּהְיֶה בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל רָאוּי לָהֶם לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁזָּכוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם, וְהֵם עַם הַדּוֹמִים לַחֲמוֹר מַמָּשׁ, וְעִקַּר קִיּוּמָם הוּא רַק בִּזְכוּת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וּמְמֵילָא נִמְשֶׁכֶת גַּם עֲלֵיהֶם הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּזְכוּת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הֵם מְיַחֲדִים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם תָּמִיד, וּמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לַכֹּל אֶת אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה יֵשׁ קִיּוּם לְכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי נִתְאַוָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁתִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, וְעַל־יְדֵי עַם יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכִים לְקַיֵּם אֶת

רְצוֹנוֹ וּמִצְוֹתָיו וְלוֹמְדִים תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־
זֶה הֵם מַשְׁרִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן רָאוּי
לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַל נֵעָם
חֶלְקוֹ, שֶׁאֵין הוּא מִתְנַגֵּד לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּגוֹיֵי
הָאֲרָצוֹת, אֶלָּא דַּיְקָא עַל יָדוֹ נִתְגַּלֵּית בְּכָל יוֹם וָיוֹם
אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁרַק יִתְבּוֹנֵן
בְּעֵין אֱמֶת יוֹדֶה, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר
גְּדוֹלָה מִשִּׂמְחָה זוֹ, שֶׁזּוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ
הַבְּרוּרָה עָלָיו וְעַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי אִם תִּסְתַּכֵּל
הֵיטֵב עַל הַנְהָגוֹת הַגּוֹיִם, תִּרְאֶה, אֵיךְ שֶׁהֵם חֲתִיכַת
זֶהֱמָה גְּדוֹלָה וְזֶבֶל, כִּי כָּל הִתְנַהֲגוּתָם הִיא כִּכְלָבִים
וְחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, וְעַל זֶה הָיָה דָּוֶה לִבֵּנוּ וְעַל אֵלֶּה
חָשְׁכוּ עֵינֵינוּ, עַל רֹעַ מַעֲלֵלֵינוּ וְעַל שֶׁבֶר בַּת עַמִּי,
כִּי נִתְאָרְכָה הַגָּלוּת מְאֹד מְאֹד, וְעַם יִשְׂרָאֵל נִתְעָרְבוּ
בַּגּוֹיִם וְלָמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם, וּבִפְרָטִיּוּת בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן
עִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָעֵרֶב רַב שֶׁהֵם מִזֶּרַע עֲמָלֵק, וְהֵם מַחְדִּירִים בִּבְנֵי
הַנְּעוּרִים נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם, לִכְלוּךְ וְכָל מִינֵי
כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְעוֹשִׂים לֵיצָנוּת מִכָּל הַקָּדוֹשׁ
לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַעֲבִירִים עַל הַדַּת בְּכָל
יוֹם וָיוֹם אֲלָפִים וְרֹב רִבֵּי רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי

הֵם מְחַנְּכִים אוֹתָם לִהְיוֹת כְּכָל גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, אֲשֶׁר הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ יוֹתֵר מָרָה וּמְרוֹרָה מִכָּל אַלְפַּיִם שָׁנוֹת גָּלוּתֵנוּ, מֵאַחַר שֶׁמְּנַתְּקִים אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְעָרְבִים גּוֹיִם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לִלְחֹם עִם הָעֲמָלֵקִים, הָעֵרֶב רַב הָאֵלּוּ, וִימַלֵּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רַק עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיַחְדִּיר בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל רַק אֶת הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהָוְדַּע כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים רַק לְבַטֵּל אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּגַלִּים רַק אֶת אַמְתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", בָּזֶה מִתְבַּטֶּלֶת קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁמְּמֻנֶּה יוֹנְקִים אֵלּוּ הָעֵרֶב רַב הַמַּטְעִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְלָכֵן, אָהוּבִי, אָחִי, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וּרְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ רַק לְהָכֵלל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן רְאֵה לְהַחְדִּיר אֶת דָּבָר זֶה בְּתוֹךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ יִצְחֲקוּ מִמְּךָ, מַה בְּכָךְ, דָּבָר זֶה עָבַר עַל כָּל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁעָסְקוּ בָּעֵסֶק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה — לְגַלּוֹת אֶת אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה הַבְּרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְסוֹף כָּל סוֹף הֵם הִצְלִיחוּ, וּמִמִּתְנַגְּדֵיהֶם לֹא נִשְׁאַר שָׂרִיד וּפָלִיט,

וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה הַבְּרוּרָה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל שׁוֹנְאֶיךָ יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלֶיךָ, וְאַתָּה תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה.

ה.

רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, אֲהוּבִי, אָחִי, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּהְיֶה לְךָ שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אַתָּה רְאֵה רַק לְדַבֵּק עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְיוֹתֵר מִזֶּה אַל תִּדְאַג כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לְפֹל בְּאֵיזוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַכֹּל בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר, אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְהוֹלֵךְ לוֹ הַכֹּל לְהַפּוּךְ מִמַּה שֶּׁרוֹצֶה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ רַק בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּק מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְזוֹכֶה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, לִהְיוֹת דָּבוּק

תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד וְשׁוּם יִרְאָה וְאֵימָה מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְאָז יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה אוֹר וְדַעַת וְחִיּוּת וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְבַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְעַל אַף גֹּדֶל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, אַל תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל, כִּי כָּל זֶה בָּא לְךָ רַק בַּעֲבוּר הַנִּסָּיוֹן, לִרְאוֹת מַה תַּעֲשֶׂה בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ, וְעַל־כֵּן שְׁמַע בְּקוֹלִי וְיִהְיֶה אֱלֹקִים עִמְּךָ, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת בְּתִמִּימוּת וּבְפָשְׁטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁבְּתִחְלָה יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה וְכָבֵד דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי יִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ

אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, כָּל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא זָכִיתָ לְגִלּוּי "הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל בְּרִיּוֹתָיו בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד מֵהָאָזוֹב אֲשֶׁר בַּקִּיר עַד הָאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן, מִקַּרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, מֵהָהָר הַגָּבוֹהַ בְּיוֹתֵר עַד גַּרְגֵּר הֶעָפָר, אֵין דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בִּלְי הַשְׂגָּחָתוֹ הַבְּרוּרָה, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, וְאַף שֶׁדָּבָר זֶה לֹא יְכִילֵיהוּ הָרַעְיוֹן כְּלָל, כִּי מֹחַ הָאָדָם מְאֹד מְאֹד מְצֻמְצָם וּמֻגְבָּל לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין דָּבָר זֶה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הָאָדָם הוּא מֻגְבָּל וּמְצֻמְצָם, חֹמֶר עַב וְגַס, וְאֵיךְ יַשִּׂיג דָּבָר רוּחָנִי, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַגְּבָלוֹת וּמִדִּידָה?! וּמִזֶּה בָּא, שֶׁבְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ נִבוֹכִים וּשְׁבוּרִים, מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִין דָּבָר רוּחָנִי וְדַק מְאֹד, וְעַל־כֵּן הֵם סוֹבְלִים מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ הוּא מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ מַשִּׂיג אֶת מְבֻקָּשׁוֹ, עִם כָּל זֹאת הוּא מַמְשִׁיךְ לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר רַק בַּקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין נִכְנָסוֹת בּוֹ שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וְהַגְּבָלוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה שֶׁיִּבָּקַע יַם הַחָכְמָה

שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת הַשְׂגָּחָתוֹ הַבְּרוּרָה עַל כָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְיִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְיֵהָנֶה מִזִּיו הַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם אֶת דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לוֹ לִדְבָרִים פְּשׁוּטִים עַד מְאֹד, בֶּאֱמֶת אֵינָם אֶלָּא דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, אֲבָל עֲמֻקִּים מְאֹד מְאֹד, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֵנוּ, כִּי דָּבָר רוּחֲנִי קָשֶׁה וְכָבֵד לְהַסְבִּיר לְגֶשֶׁם, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם מְאוֹרָע שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁהוּא מַדְבִּיק אֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לִירֹא וְלִפְחֹד מֵאֵיזֶה בֶּן אָדָם אוֹ חַיָּה רָעָה אוֹ מֵאֵיזֶה שֵׂר וּמוֹשֵׁל, וּמַדְרֵגָה זוֹ הִיא הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ — שֶׁיִּהְיֶה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַד שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יָזִיז אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע אַרְבַּע

מִיתוֹת בֵּית דִּין: סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג וְחֶנֶק, בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּהְיֶה מָלֵא שִׂמְחָה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ — לְהִסָּקֵל אוֹ לְהִשָּׂרֵף אוֹ לְהֶחָנֵק אוֹ לְהֵהָרֵג בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹהִי מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן הֵם זוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת נִשְׂגָּבוֹת וְגִלּוּיִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים עַד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁהֵם נַעֲשִׂים בְּלִי גְּבוּל וְצִמְצוּם, וְדָבָר שֶׁהוּא בְּלִי גְּבוּל וְצִמְצוּם יָכוֹל לְהַשִּׂיג עַד אֵין סוֹף; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מַה לְּפָנֶיךָ, לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מֻגְבָּל וּמְצֻמְצָם בְּדַעְתְּךָ, עַד שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן יְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וְיַחֲלִישׁ דַּעְתְּךָ וְיִשְׁבֹּר וְיַפִּיל רוּחֲךָ, רְאֵה לְהַדְבִּיק עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּשְׂגִּיחַ עַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּרְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר, שֶׁאַתָּה מוּכָן וּמְזֻמָּן לְמָסֹר נַפְשְׁךָ עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וַהֲרֵי אַתָּה מְקַבֵּל עָלֶיךָ אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין: סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג וְחֶנֶק, וְאָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תָּבוֹא אֶל דָּבָר זֶה, עַל־יְדֵי רִבּוּי חֲזָרָה שֶׁתַּחֲזֹר עַל זֶה, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, וְאָז תֵּצֵא מִכָּל מִינֵי מְרִידוֹת וְהַגְבָּלוֹת, וְתוּכַל לְהַשִּׂיג בְּהַשָּׂגוֹת רוּחָנִיּוּת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק

לְהַגִּיעַ לְגַמְרֵי לְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָדָם כָּזֶה כְּבָר לֹא יִהְיֶה עִם מִי מְצֻמְצָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְהַפְחִידוֹ אוֹ לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ אוֹ לְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ אוֹ לְהַפִּיל רוּחוֹ, מֵאַחַר שֶׁדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלֹא מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסִבֹּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, שֶׁאָז דַּיְקָא יִרְאֶה מְנוּחָה וְחַיִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ, יַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה לּוֹ לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הָעוֹבְרִים אֶת חַיֵּיהֶם בְּשִׂמְחָה וּבְנַחַת וּבְסַבְלָנוּת, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הָעוֹבְרִים אֶת חַיֵּיהֶם בְּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, בְּעַצְבָּנוּת, בְּכַעַס וּבְקְטָטוֹת, וְהַכֹּל תָּלוּי כְּפִי מִדַּת

הָאֱמוּנָה שֶׁנֶּחְקָקָה בּוֹ, כִּי מִי שֶׁחָסֵר מֵאֱמוּנָה, כָּל יְמֵי חַיָּיו מְרוֹרִים וַעֲצוּבִים, מְלֵאִי מְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת, אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵר אֶת יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, בְּשִׂמְחָה וּבְסַבְלָנוּת, בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה, וְצוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי מַה יֵּשׁ לוֹ לְהַפְסִיד, הֲלֹא הוּא מְמִילָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן מַה וְלָמָּה לוֹ לְמָרֵר אֶת חַיָּיו עַל לֹא דָּבָר בְּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, יוֹתֵר טוֹב לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְיִהְיֶה בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת עִם כָּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָז יַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נֹעַם בְּחַיָּיו.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! צָרִיךְ שֶׁתִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בַּחַיִּים כְּמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁזּוֹכֶה אֵלֶיהָ עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ תָּמִיד "הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", לֵידַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה, וְאֵין שׂוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲזַי זוֹכֶה

לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, כִּי שׁוּם דָּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפִּיל אוֹתוֹ, וְכִמְעַט שֶׁכָּל הַיַּהֲדוּת תְּלוּיָה בָּזֶה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: "כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה", מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בָּא לוֹ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, רַק צִמְצֵם עַצְמוֹ בַּבֶּן־אָדָם הַזֶּה, שֶׁמְּצָעֲרוֹ וּמְקַפֵּחַ פַּרְנָסָתוֹ וּמְדַבֵּר עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא יִפֹּל בְּכַעַס וּבְקִפְדוּת, רַק יִבְרַח עַד הַמַּכֶּהוּ שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְיָבוֹא וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְעַצְבֵּן אוֹתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל גִּלּוּי אוֹר "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" כָּזֶה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁנַּעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּכָל יוֹם מִשְׁתַּנִּים הַמַּצָּבִים עִם הָאָדָם, יֵשׁ לוֹ עֲלִיּוֹת וְיֵשׁ

לוֹ יְרִידוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת, מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ לוֹ עַד עַכְשָׁו, הָעִקָּר הוּא לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה אֲשֶׁר יְחַזֵּק אוֹתוֹ, כִּי בְּלֹא "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, קָשֶׁה וְכָבֵד לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּךְ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם: רוּחָנִי וְגַשְׁמִי גַּם יַחַד, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל פְּרָט מֵהַבְּרִיאָה יֵשׁ גַּשְׁמִי שֶׁהוּא כָּל הַדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עָפָר שֶׁבָּהֶם, וּמִלְּבַד זֹאת יֵשׁ בָּהֶם דָּבָר רוּחָנִי הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר, שֶׁהוּא שֵׁם הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּצְרִיכִים לִמְצֹא בְּתוֹךְ הַגַּשְׁמִי אֶת הָרוּחָנִי, וּלְהַפּוֹךְ גַּם בְּרוּחָנִי צְרִיכִים לִמְצֹא אֶת הַגַּשְׁמִי, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת גּוּף וּנְשָׁמָה, וְכָךְ הֵם יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם יַחַד, וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּחִינַת אִישׁ וְאִשָּׁה, שֶׁגַּם שָׁם מִתְבַּטֵּאת רוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת גַּם יַחַד, כִּי טֶבַע שֶׁל אִישׁ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר אֶל רוּחָנִיּוּת, וְטֶבַע שֶׁל אִשָּׁה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמָהּ יוֹתֵר אֶל גַּשְׁמִיּוּת, וְהָאֱלֹקִים בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁצְּרִיכִים אֶת שְׁנֵיהֶם — אִישׁ וְאִשָּׁה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נוֹלָדִים הוֹלָדוֹת, וְכָל מַה שֶּׁנִּכְלָלִים זֶה בָּזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יוֹצֵאת הוֹלָדָה גַּשְׁמִית וְרוּחָנִית, וּכְמוֹ־כֵן בָּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כָּל

מַה שֶּׁהָאָדָם נִכְלָל יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּמוֹ־כֵן נוֹלָדִים אֻצְלוֹ מֹחִין עֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים עַד מְאֹד, עַד שֶׁיָּכוֹל לְצַמְצֵם אֶת זֶה בְּכְתָב, וְלַעֲשׂוֹת מִזֶּה סֵפֶר, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל תּוֹלְדוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מַנִּיחִים אַחֲרֵיהֶם הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר אָפִלּוּ אַחַר הִסְתַּלְקוּתָם לְעֵילָא נִשְׁאֶרֶת מֵהֶם הַשְׁאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, וְהַכֹּל כְּפִי שֶׁהֵם זוֹכִים לַהֲפוֹךְ רוּחָנִיּוּת אֶל גַּשְׁמִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת אֶל רוּחָנִיּוּת, וְהָבֵן אֶת הַנִּמְשָׁל, כִּי הוּא דַּק מְאֹד עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְהַסְבִּיר זֹאת אֶל הָאָדָם, כִּי טֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד אַחַר גַּשְׁמִיּוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְצַמְצֵם עַצְמוֹ בְּתוֹךְ גַּשְׁמִיּוּת לִמְצֹא שָׁם רוּחָנִיּוּת, וְכֵן לְהִפּוֹךְ כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּמַצָּב מְרוֹמָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הָרוּחָנִיּוּת, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ גַּם גַּשְׁמִיּוּת, שֶׁיֵּדַע וְיִסְתַּכֵּל גַּם עַל מְצִיאוּת הַחַיִּים, שֶׁעָלָיו לְחַיּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם עִם אִשָּׁה וִילָדִים, וּלְשַׁלֵּם שְׂכַר לְמוּד וּשְׂכַר דִּירָה וְכַדּוֹמֶה שְׁאָר הוֹצָאוֹת גַּשְׁמִיּוּת, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלָכֵן רֹב בְּנֵי־אָדָם אַחַר תְּקוּפָה קְצָרָה כְּשֶׁנִּכְנָסִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִשְׁבָּרִים וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, כִּי קָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם

לִמְצֹא בְּתוֹךְ הַגַּשְׁמִיּוּת גַּם רוּחָנִיּוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם גַּם בְּתוֹךְ הָרוּחָנִיּוּת לִמְצֹא גַּשְׁמִיּוּת, כִּי הַלִּמּוּד הַזֶּה הוּא לִמּוּד דַּק מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן רַק מְעַט דְּמְעַט מַצְלִיחִים לְהִכָּנֵס בְּפַרְדֵּ״ס הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם ״הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה״; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְעוֹלָם אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תִּשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאָז תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

יא.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הִיא דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהָוְדַּע, וְלַחְקֹק הֵיטֵב בַּלֵּב, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּ״הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה״ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִהְיֶה נָקֵל לְךָ לְקַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי

הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא יְסוֹד וְעִקַּר בַּיַּהֲדוּת, כִּי כָּל מִצְווֹתֶיךָ אֱמוּנָה, כָּל הַמִּצְווֹת צְרִיכוֹת לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה, לְקַשְּׁרוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַנֹּעַם וְהַחִיּוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לָאָדָם, וְאֵין עוֹד מַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁהָאָדָם יַרְגִּישׁ בְּזֶה הָעוֹלָם הַחוֹמְרִי וְהַגַּשְׁמִי אֶת אֲמִתַּת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבְּרוּרָה אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה שֶּׁקּוֹרֶה עִם הָאָדָם בֵּין טוֹב בֵּין לְהִפּוּךְ, הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ יוּכַל לְסַבֵּל אֶת הַכֹּל, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ וְלֹא יִפֹּל לִידֵי כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכֵן לֹא יִשָּׁבֵר וְלֹא יִפֹּל בְּרוּחוֹ, כִּי הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא הָרְפוּאָה לָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד וּבוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹחֵז עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

יב.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּבְרַח לְךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא כָּל פְּרָט וּפְרָט בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מֻשְׂגָּח רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, רְאֵה רַק לִבְרֹחַ אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבְּרוּרָה, וְתַאֲמִין שֶׁהוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּוַדַּאי לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית, כִּי כָּל צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, כְּדֵי לְנַקּוֹת וּלְזַכֵּךְ אֶת נִשְׁמָתְךָ מִכָּל מִינֵי עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וּמִכָּל מִינֵי חֲלוּדָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָהּ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וּתְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּאַהֲבָה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּל מַה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבְּרוּרָה וְאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר עַל כָּל הַבָּא עָלָיו, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהִזְדַּכֵּךְ וּלְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת, אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְזֶה, וְאָז יִזְכֶּה

לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", שֶׁבָּזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַיַּהֲדוּת.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבְכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תַּקָּנָה, וְהוּא אָבוּד לָנֶצַח, עִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְנוֹפֵחַ רוּחַ תִּקְוָה בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמֵרָחוֹק רוֹאֶה שֶׁעוֹד יִהְיֶה פַּעַם טוֹב, וּבָזֶה יֵשׁ לוֹ חִיּוּת לְחָיוֹת, כִּי לוּלֵא זֹאת, הָיָה נֶאֱבָד לְגַמְרֵי מֵרֹב פְּחָדִים וָסֵבֶל, שֶׁמְּפַחֵד וְסוֹבֵל מִכָּל דָּבָר שֶׁרַק עוֹבֵר בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְהַסֵּבֶל וְהַפַּחַד שֶׁסּוֹבֵל וּמְתַפַּחֵד, זֶה עוֹקֵר אֶת כָּל אָדָם בְּלִי יוֹצֵא מֵהַכְּלָל בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעִקַּר הָרוּחַ תִּקְוָה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו עַל־יְדֵי הַשְׂגָּחָתוֹ הַבְּרוּרָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל

כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבְשָׁעָה שֶׁרוֹאֶה שֶׁהָאָדָם נָפַל כָּל־כָּךְ בִּפְחָדִים וּבְסִבֶּל, מַמְשִׁיךְ עָלָיו מֵרָחוֹק רוּחַ תִּקְוָה, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, אֲזַי רָץ וְרוֹדֵף אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל נִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְזוֹכֶה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנָּפַל בָּהֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּבוֹרֵחַ בְּכָל יוֹם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַסֵּבֶל וְהַפַּחַד אֶל תִּקְוָה, וְיַרְגִּישׁ חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ!

יד.

אָחִי! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, זֶה בָּא לְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" אֲשֶׁר רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ, וְרַק הוּא מַנְהִיג עִמְּךָ כָּךְ, וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, אֲשֶׁר לְמַעְלָה מֵהַשָּׂגַת דַּעְתְּךָ וּבִינָתְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אָפָנִים, וְאָז אִם תִּזְכֶּה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ שֶׁהַכֹּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְתִהְיֶה הַמְּאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד אָדָם מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים כְּמוֹ

זֶה שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם מִבְטָחוֹ רַק בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה וּבָטוּחַ שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל הַמַּזִּיקִים וּמִכָּל רָעָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר הַשּׁוֹמֵר אֶת הָאָדָם כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

טו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְאֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בְּחַיָּיו, עִם כָּל זֹאת אִם רַק יִהְיֶה לוֹ קְצָת שֵׂכֶל וְדַעַת וְיִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע אֲשֶׁר הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז בּוֹ בָּרֶגַע יִתְפָּרְדוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְיֵמְשְׁכוּ עָלָיו יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים וְרַחֲמִים רַבִּים, שֶׁיּוּכַל לְסַבֵּל אֶת כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, כִּי רַק זֶה הָעִקָּר — לְהַמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַבְּרוּרָה, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יֵמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִזְכֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ פָּנִים אֶל פָּנִים, אֲשֶׁר

זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר, וְהִיא: "הִתְבּוֹדְדוּת", שֶׁרוֹצֶה רַבֵּנוּ זַ"ל לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ אֵלֶיהָ, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל זֶה כִּי אִם כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד בַּנִּסְיוֹנוֹת, וּבְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא בּוֹרֵחַ מִיָּד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְזוֹכֶה לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו, הוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין עוֹד מָקוֹם לְהִתְחַבֵּא כְּמוֹ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

טז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה בְּרוּרָה", וְלֹא יוֹעִיל לְךָ שׁוּם דָּבָר, וּבְלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר וְשׁוּם עֵסֶק, וְעַל־כֵּן בִּמְקוֹם לְהִצְטַעֵר וּלְהִתְאוֹנֵן וְלִבְכּוֹת וְלִגְרֹם לְעַצְמְךָ עָגְמַת נֶפֶשׁ וְיִסּוּרִים עַל לֹא דָּבָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז תִּרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים

הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הוּא חַי חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים וּמְחַקִּים, וְלֹא תוּכַל לוֹ שׁוּם בְּרִיָּה כְּלָל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּא בְּצֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא שָׁמוּר מִכָּל הַמַּזִּיקִים וּמִכָּל הַמַּשְׁחִיתִים, וְהוּא מֻסְתָּר בְּמָקוֹם בָּטוּחַ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק עָלָיו הוּא מְסַפֵּר רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק יוֹדֵעַ וְעֵד כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בְּ"הַשְׂגָּחָה בְּרוּרָה", וְאָז יַרְגִּישׁ עוֹלָמוֹ בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כִּי אִם עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים מְעִילָה לְעָלוּל מִשֶּׂכֶל עֶלְיוֹן לְשֶׂכֶל תַּחְתּוֹן, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ מְאֹד מְלַמֵּד וְרַבִּי הָגוּן כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית וְהַתִּקְוָה הָאֲמִתִּית. וְכָל מַה שֶּׁהוּא קָטָן בְּיוֹתֵר, הוּא צָרִיךְ רַבִּי גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ לְסַבֵּב לוֹ כַּמָּה הַקְדָּמוֹת נִפְלָאוֹת בְּשֶׂכֶל גָּדוֹל, שֶׁהֵם בְּחִינַת צִמְצוּמִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, שֶׁעַל יָדָם יָבוֹא לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳).

קוּנְטְרֵס

הַשִּׂגָּחָה גְּלוּיָה

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מֵשִׂגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק יַחֲזֹר בְּכָל יוֹם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיַתְמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה אֲשֶׁר יְבִיאוֹ אֶל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אֵלּוּ הַזּוֹכִים
לְדַבֵּק עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים
הֵיטֵב אֲשֶׁר הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּלוּיָה
בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵם חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה
כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ, טוֹעֲמִים
טַעַם גַּן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵיהֶם
וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיב)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתָם בְּכָל עֵת וָרֶגַע מֵחָדָשׁ, כִּי הוּא לְבַדּוֹ נִמְצָא, וְאֵין מִבִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְלָכֵן הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט בְּכָל עֵת וְדַקָּה עַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָא, וּמַשְׁגִּיחַ עַל הַכֹּל — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי מְדַבֵּר, בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, וְלָכֵן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הֲלֹא הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעָה זוֹ, שֶׁתַּחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְלֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם

סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת כְּלָל, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִדַּעְתֵּנוּ וּמִשְׂכְּלֵנוּ, וְקָשֶׁה לְהָבִין אֶת רֹב הַדְּבָרִים, כִּי דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַעְלָה מִדַּעְתֵּנוּ, וְאֵין בִּידֵי דַּעַת מְצֻמְצָמֶת שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, שֶׁתְּבִין אֶת דַּעַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמְשֻׂלָּל מִכָּל מִינֵי הַגְּבָלוֹת וְצִמְצוּמִים, וּמַה שֶּׁעָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת הוּא רַק לְהַכְנִיס אֶת כָּל דַּעְתֵּנוּ בְּתוֹךְ תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהֵם רְצוֹנוֹ, וּבָזֶה נַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּכָל פַּעַם אוֹר, זִיו וְחִיּוּת רוּחָנִית, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּשׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּמוֹ־כֵן נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ עַצְמוֹ אֶת עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת הַשְׁכִינָה, וְנִתְגַּלֵּית לוֹ הַשְׂגָּחָתוֹ הַגְּלוּיָה, וְאָז כְּבָר אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם מִקְרֶה אוֹ מַזָּל אוֹ טֶבַע, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַמַּזָּל וְהַמִּקְרֶה וְהַטֶּבַע גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר חֲלוּקִים בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, מִמֵּילָא טִבְעֵי וּמִקְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה נִתְבַּטְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִתְגַּלֵּית הַשְׂגָּחָתוֹ הַגְּלוּיָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִזֶּה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחַי אֶת חַיָּיו עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע הוּא חַי עִם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וּמְחַיֶּה וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין

לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת כְּלָל, אֶלָּא יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת אֶת כָּל הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁהֵן יְדִיעוֹת מֵהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָז יְמֵי חַיָּיו מִתְהַפְּכִים לְחַיִּים רוּחָנִיִּים, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְצָרִים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים מֵרֹב צָרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אָז אֵין עֵצָה אַחֶרֶת רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְהִנָּתֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ אֶת מַכְאוֹבָיו וְצָרוֹתָיו, וְיִסְבֹּל סֵבֶל רַב, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִמְשֶׁכֶת עָלָיו "הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְתַתָּא, כֵּן נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּתָא דִּלְעֵילָּא, כִּי כְּפוּם מַה דְּאִידְבַּק בַּר נַשׁ בְּהַאי עָלְמָא, כְּמוֹ־כֵן נִמְשָׁךְ עָלָיו

מֵהַהוּא עָלְמָא אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ רְאִי מַמָּשׁ, אִם מְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ הֶאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרָאֵית אֶצְלוֹ "הַשִּׂגָּחָה גְּלוּיָה", לֹא־כֵן אִם הָאָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מֵהָעוֹלָם הַבָּא וּמִידִיעוֹת אֵלּוּ, אָז טוֹעֵם מְרִירוּת הַגֵּיהִנּוֹם — אֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְרַק בּוֹרֵחַ בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹהִי הַהַשְׂגָּחָה הַגְּלוּיָה, וְחַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד מְבַטֵּל עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשִּׂגָּחָה גְּלוּיָה" בְּאֹפֶן פְּלִאִי, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם — לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכֹּל וָכֹל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָדַעַת תָּמִיד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, כִּי בְּרֹגַע שֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְתָרֵץ לְעַצְמוֹ אֶת הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב

וּמִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב אֵיךְ שֶׁהוּא פָּגוּם וּמֹחוֹ מְלֻכְלָךְ בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים, וְעַל־כֵּן אֵיךְ יָכוֹל מֹחַ פָּגוּם כָּזֶה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַשִּׂיג "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה"? ! וּכְשֶׁאֵינוֹ מַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ, אָז הוּא הֲכִי מְסֻכָּן, וְרַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וַיַּשְׂכִּיל וְיִתְבּוֹנֵן כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה כְּבָר בְּחַיָּיו, וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְיִתְוַדֶּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל חֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת מֹחוֹ, וְסוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְיָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, אַשְׁרֵי לוֹ!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתַּחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר שׁוּם דָּבָר לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, פְּלָאֵי פְּלָאוֹת, וְרוֹאִים שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם אֵיזֶה רָצוֹן לִנְסֹעַ לְאֵיזוֹ נְסִיעָה, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ

עַל הַנְּסִיעָה הַזּוֹ כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת, וְנִדְמֶה כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּסַּע בִּנְסִיעָה זוֹ, מֵאַחַר שֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת עָלָיו הַמְּנִיעוֹת כָּל־כָּךְ לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ חוֹמוֹת בַּרְזֶל מְעַכְּבוֹת בַּעֲדוֹ, נִמְצָא שֶׁבְּוַדַּאי אֵין זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּסַּע נְסִיעָה זוֹ, וּלְבַסּוֹף הוּא בֶּאֱמֶת נוֹסֵעַ בַּנְּסִיעָה, וְהַכֹּל נִרְאֶה בְּעֵינָיו פְּלִיאָה נִשְׂגָּבָה, אֵיךְ יְכוֹלִים לִהְיוֹת שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד, וְתַכְלִית הַהֶפּוּךְ הוּא, מִצַּד אֶחָד מִתְפַּשְּׁטוֹת עָלָיו הַמְּנִיעוֹת וְעוֹמְדוֹת כְּנֶגְדּוֹ כְּחוֹמַת בַּרְזֶל מַמָּשׁ, וּמִצַּד שֵׁנִי נוֹסֵעַ נְסִיעָה זוֹ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", שֶׁהָיָה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּסַּע נְסִיעָה זוֹ, וְעָלֶיךָ לִפְעֹל דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים בִּנְסִיעָה זוֹ, אַךְ מְנַסִּים אוֹתְךָ בִּנְסִיּוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים מִטְּעָמִים כְּמוּסִים וּגְנוּזִים, וְעַל־כֵּן מַה שֶּׁבְּיָדְךָ לַעֲשׂוֹת הוּא, רַק לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְצָרִיךְ רַק לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ הַגְּלוּיָה, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּחַיָּיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד, לֹא יִתְבַּלְבֵּל כְּלָל, רַק יֵדַע וְיַאֲמִין כִּי כָּךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׂגִּיחַ עַל בְּרִיּוֹתָיו בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת שָׁבוּר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְרַעֵם עַל הַנְהָגוֹתָיו, אֵיךְ שֶׁמִּתְנַהֵג עִמְּךָ, אֲשֶׁר כְּפִי דַּעְתְּךָ נִדְמֶה הַהֶפּוּךְ לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ דַּיְקָא עִמְּךָ הוּא יִתְבָּרַךְ הוֹלֵךְ בְּמִדַּת הַדִּין וְהָאַכְזָרִיּוּת, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט יֵשׁ בּוֹ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, אַךְ אַתָּה מֻחְמַת קְטָנוּת דַּעְתְּךָ אֵינְךָ מֵבִין כְּלוּם מִכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמְּךָ, וְעַל־כֵּן אַתָּה מָלֵא טְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִזֶּה עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאַתָּה שָׁבוּר מְאֹד, וְאַתָּה שָׁרוּי בְּדָכָאוֹן וּבְעִצָּבוֹן עָמֹק; לָזֹאת בָּאתִי לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לְסַלֵּק מִמְּךָ אֶת כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְתֵדַע אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כְּלָל מַה כֵּן וּמַה לֹא, כִּי בֶּאֱמֶת הָאָדָם הוּא צְמְצוּם אֶחָד, גּוּשׁ עָפָר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מְאוּמָה, וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל תַּכְלִית מְסֻיֶּמֶת, שֶׁעָלָיו לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעָלָיו רַק לְהַכְנִיס אֶת כָּל מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ וַהֲבָנָתוֹ וְהַשְׂכָּלָתוֹ בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא יִזְכֶּה לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וּמַה שֶּׁיַּכְנִיס עַצְמוֹ יוֹתֵר בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה

לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת — מֶה עָלָיו לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבִשְׁבִיל מַה נִּבְרָא, וְיִזְדַּכֵּךְ לִהְיוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמְאִירָה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַה שֶּׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג זֹאת, הוּא מֵחֲמַת צִמְצוּמָיו שֶׁהוּא רַק חֲתִיכַת גּוּשׁ עָפָר, טִפָּה סְרוּחָה, וְאֵיךְ יוּכַל לְהַשִּׂיג עֶצֶם רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ?! וְאֵיךְ יַשִּׂיג אֶת הַהַשְׁגָּחָה הַגְּלוּיָה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַל כָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה?! כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׁמְחָה, הוּא לֹא יוֹתֵר מִגּוּשׁ עָפָר מֵאֲדָמָה, בְּרִיָּה שְׁפֵלָה וּקְטַנָּה, טִפָּה סְרוּחָה, וְעַל־כֵּן אֵיךְ יָכוֹל לְהַשִּׂיג אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת?! וְאֵיךְ תִּהְיֶה לוֹ אֵיזוֹ הַשָּׂגָה בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ?! וְאֵיךְ לֹא יַעֲלוּ עַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָעוֹלָם?! וְאֵיךְ לֹא יִתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּעַקְמֻמִיּוּת?! וְאֵיךְ לֹא יִתְבַּלְבֵּל בְּבִלְבּוּלִים?! מֵאַחַר שֶׁהוּא עֲדַיִן רָחוֹק לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲלוּ עַל לִבְּךָ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל בְּבִלְבּוּלִים, וְתִפֹּל עָלֶיךָ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְתִהְיֶה שָׁבוּר וּמְשֻׁבָּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, עָלֶיךָ לְסַלֵּק אֶת דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים

כְּלָל מַה זּוֹ עֲלֵיהָ וּמַה זּוֹ יְרִידָה, צְרִיכִים רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְיֵדַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּאִיר עָלָיו "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְיִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אוֹרוֹת רוּחָנִיִּים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ו.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמְּךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל מִצַּד עֶצֶם הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה" עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיֶּיךָ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְפַל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הֲרֵי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלָכֵן אֵינִי יוֹדֵעַ לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר בְּכָל פַּעַם, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, הֲרֵי יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא רַק בִּשְׁבִיל זֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא
מְנַסֶּה אוֹתְךָ לִרְאוֹת אִם לִבְּךָ לֵב אֱמֶת, וְאִם אַתָּה בֶּאֱמֶת
רוֹצֶה בּוֹ, וְעַל־כֵּן מְנַסֶּה אוֹתְךָ לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת
צָרָתְךָ, וְאִם תֶּחְכַּם, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְתִבְרַח בְּעֵת צָרָתְךָ
רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק
לְךָ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה נִסִּים
נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁדָּבָר זֶה עָבַר עַל כָּל הַצַּדִּיקִים
הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁנִּסּוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים,
אֲבוֹת הָעוֹלָם, הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים
וְהַצַּדִּיקִים, עָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר — מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים,
וְנִסּוּ אוֹתָם בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְהֵם הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד
וּבָרְחוּ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם
הִדְבִּיקוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּאוּ אֶל
הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפַּע עֲלֵיהֶם אוֹר
עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁהוּא אוֹר הָאֱלֹקִי בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה
הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה בִּבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וּנְבוּאָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת עַצְמוֹ,
וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, זוֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית
הָעֲלָיָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה דְּהַוָה

הַוָּה, מִכָּאן וּלְהַבָּא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד שֶׁמְּבִין אוֹתְךָ כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי הֲלֹא הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְסוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְךָ לַחֲזֹר אֵלָיו, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְחַכּוֹת עַד שֶׁתָּמוּת, רְאֵה לָשׁוּב עַכְשָׁו תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְתַדְבִּיק אֶת נִשְׁמָתְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עֲדַיִן בְּצִמְצוּמִים וּבִגְבוּלִים וּבְהַגְבָּלוֹת מִצַּד הַגּוּף, רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא מַשְׂגִּיחַ עָלֶיךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", וּבָזֶה תִּפָּטֵר מִכָּל הַצָּרוֹת.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין דָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל־כָּךְ

גְּלוּיָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתַתְמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁתִּלְמַד יוֹתֵר אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עָלֶיךָ "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה אֶחָד הֵם, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל מִי שֶׁלּוֹמֵד יוֹתֵר תּוֹרָה, נִכְנָס יוֹתֵר בְּדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ שֶׁהֵם מַתְמִידִים יוֹתֵר בַּתּוֹרָה, עֲלֵיהֶם נִמְשֶׁכֶת "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה" מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ; וְלָכֵן, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּעַ לְעַצְמְךָ בְּכָל יוֹם שִׁעוּרִים כְּסִדְרָן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עָלֶיךָ "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְתִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָז מְאִירָה עָלָיו "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְנִצּוֹל מִכָּל צָרָה וְצוּקָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה וְגַם רְאֵה מַה שֶּׁעוֹבֵר בָּזֶה הָעוֹלָם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד — מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, וְאֵין שׂוּם מָנוֹס אַחֵר לְהִנָּצֵל מִכָּל הַמַּשְׁבְּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ

יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ לְהַכְנִיס לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִצּוֹל מִכָּל הַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, עַכְשָׁו, וְתִבְרַח לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְתַרְבֶּה בְּדָבָר זֶה מְאֹד, וְתַאֲמִין, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית, הַצָּלָחָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, וְתַרְבֶּה בָּזֶה, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעִקַּר הַיְשׁוּעָה תִּהְיֶה, שֶׁעַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה שֶׁאַתָּה תִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תֻּמְשַׁךְ עָלֶיךָ "הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", שֶׁתֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָאֱמוּנָה, שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלִים לוֹ עַל לִבּוֹ וְעַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס בּוֹ וּבְעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", עַל־יְדֵי־זֶה כָּל

הַחַיִּים שֶׁלּוֹ מִתְהַפְּכִים לְטוֹבָה; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, עֲשֵׂה זֹאת, וְהִנָּצֵל מִיָּד, עַל־יְדֵי שֶׁתִּבְרַח לְךָ בָּעֵת הַזֹּאת לְמָקוֹם פָּנוּי, אִם אֶפְשָׁר לְאֵיזֶה שָׂדֶה וְיַעַר, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, וְתִצְעַק וְתִבְכֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְתַרְבֶּה בְּדִבּוּר מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ תְּסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה אֶת גְּדֶל הַיְשׁוּעָה שֶׁתִּהְיֶה לְךָ, וְתֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְתִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה.

ט.

בְּנִי! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ שֶׁתְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כִּסּוּי לְהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר וּמִתְכַּסֶּה כְּבְיָכוֹל בְּתוֹךְ הָעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל אֲחִיזַת עֵינַיִם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה זוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עָלֶיךָ "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", כִּי כְּפִי שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי הוּא נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִדְבָּק בּוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ תָּמִיד דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲשַׁבְתָּם הָיְתָה תָּמִיד דְּבוּקָה

בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה הַהַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה עֲלֵיהֶם מְאֹד, וְהָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת נִסִּים, אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וְשִׁבּוּד הַטֶּבַע, כִּי מֵאַחַר שֶׁהָיוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִשְׂגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה" עַד מְאֹד, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹעִיל לָהֶם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מַחְבִּיא עַצְמוֹ תָּמִיד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם תְּנוּעָה וּמִקְרֶה, דָּבָר זֶה הוּא מַרְפֵּא לַנֶּפֶשׁ מִכָּל תַּחֲלוּאֶיהָ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת — לֶאֱהֹב אֶת חֲבֵרוֹ, אַף שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ רָעוֹת וּמְחָרֵף וּמְבַזֶּה אוֹתוֹ, כִּי הוּא מַאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מִקְרֶה בָּעוֹלָם כְּלָל, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְדִין שָׁמַיִם נַעֲשָׂה אָדָם זֶה שְׁלוּחוֹ שֶׁל מָקוֹם לְבַזּוֹת אוֹתוֹ וּלְחָרֵף אוֹתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם

מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בֶּאֱמוּנַת הַהַשְׂגָּחָה הַגְּלוּיָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", הוּא מַאֲמִין וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלָיו הַכֹּל אֱמֶת, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא עָשָׂה אֶת זֶה הַדָּבָר שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו הָרְשָׁעִים, עַל־כָּל־פָּנִים בְּוַדַּאי בְּאֵיזוֹ בְּחִינָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ עָלָה לוֹ דָּבָר זֶה, כִּי יִצְרוֹ הַכְּנִיס בּוֹ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אוֹ פְּנִיָּה דַּקָּה מִן הַדַּקָּה; וְעַל־כֵּן נִגְזַר עָלֶיךָ שֶׁיָּקוּם רָשָׁע מְרֻשָּׁע, שֶׁיְּדַבֵּר עָלֶיךָ כָּל דָּבָר רַע וְיצַעֵר אוֹתְךָ, כְּדֵי שֶׁתַּתְחִיל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמְךָ אִם אֵין בְּךָ אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְחִבָּה וּבְשִׂמְחָה כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּתְרַפֵּא נַפְשְׁךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְעַנּוֹת שׁוּם תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְטַהֵר אֶת נַפְשׁוֹ מִכָּל מִינֵי חֲלוּדָה, וּמְרַפֵּא אֶת נַפְשׁוֹ מִכָּל מִינֵי פְּצָעִים וּמַכְאוֹבִים, וְזוֹכֶה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה, רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת עָלָיו הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תָּמִיד יַצְלִיחַ.

יא.

רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", וְכָל מַה שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה זוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְבַלְבֵּל וּלְבַטֵּל אוֹתְךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לְהַשְׁפִּיל וּלְהַכְנִיעַ אוֹתְךָ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", אֲזַי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הֵם שְׁלִיחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לָצֵאת לָרִיב אִתָּם, עָלָיו לִבְרֹחַ עַד הַמַּכֶּהוּ, הֵינוּ מִי שֶׁשּׁוֹלֵחַ אוֹתָם, לְצַעֵר וּלְבַזּוֹת וּלְהַשְׁפִּיל אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, הֵינוּ בֶּאֱמוּנַת "הַשְׂגָּחָה גְּלוּיָה", עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד נְעִימוּת וַעֲרֵבוּת בַּחַיִּים, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ גִּלּוּי הַהַשְׂגָּחָה הַפְּרָטִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּזֶה, שֶׁאָז יִהְיֶה מֻסְתָּר וּמְכֻסֶּה וּמוּגָן מִכָּל הָרַע שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִזְכֶּה לִחְיוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם מַמָּשׁ כְּדִגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ בָּעוֹלָם

הַבָּא, כִּי תָּמִיד מַרְגִּישׁ עַל עַצְמוֹ "הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה", וְחַי חַיִּים טוֹבִים עֲרֵבִים וּנְעִימִים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה

בּוֹ יִגַּלֶּה, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר קוֹרֶה לָאָדָם מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: צָרִיךְ כָּל בַּר
יִשְׂרָאֵל לֵידַע, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג
עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה עַד
מְאֹד, וְעַל־כֵּן לָמָּה לוֹ לְהִשָּׁבֵר
מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלָמָּה לוֹ
לִפֹּל בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, יוֹתֵר טוֹב
לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, וְאָז
דַּיְקָא יִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ הַדִּינִים וְהָעַצְבוּת,
וְיִמְשְׁכוּ עָלָיו חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיג)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה מַרְגִּישׁ, הַכֹּל מֻשְׂגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תּוּכַל לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ בְּשִׂמְחָה רַבָּה, בְּהַרְחָבַת הַלֵּב, וּבְדַעַת מְיֻשֶּׁבֶת, מֵאַחַר שֶׁתֵּדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם — הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּבְלִי רְשׁוּתוֹ וְרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא יְכוֹלָה שׁוּם בְּרִיָּה לְהֵיטִיב עִמְּךָ אוֹ לְהָרַע לְךָ, וְעַל־כֵּן מַה וְּלָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ

שֶׁלְּךָ?! וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! הֲלֹא הַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וְלָכֵן מָה אַתָּה צָרִיךְ לְדַבֵּר נֶגֶד מִשֶּׁהוּ, אוֹ לְהִתְלוֹנֵן עַל מִשֶּׁהוּ, הֲלֹא הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֻבָּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ אֵיזוֹ צָרָה, אוֹ מְרִירוּת, אוֹ אֵיזוֹ עֶגְמַת נֶפֶשׁ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לִבְרֹחַ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֲלָיו יִתְבָּרַךְ וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְעַלֶּה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְתִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ, וְתַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נְעִימוּת, חִיּוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַיֶּיךָ, וְתִחְיֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֻגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לִידֵי הַיְדִיעָה וְהַהַכָּרָה הַזּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁתִּפְסַע בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לָבוֹא לְשָׁם, הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, בְּחֶשְׁבּוֹן מְדֻיָּק — לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִנְסֹעַ נְסִיעָה זוֹ, וְלָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לֵילֵךְ

בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ לְהִצְטַעֵר כְּלָל לָמָּה סִבְּבוּ עִמְּךָ שֶׁתִּסַּע נְסִיעָה זוֹ דַּיְקָא, בָּעֵת הַזֹּאת דַּיְקָא, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לְךָ הַרְבֵּה דְּבָרִים לְתַקֵּן בְּמָקוֹם זֶה וּבִנְסִיעָה זוֹ, וְעָלֶיךָ לְכַוֵּן בְּכָל הִלּוּכְךָ וּבְכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה — לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנְךָ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּקַשֵּׁר וּתְיַחֵד אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ וּפוֹסֵעַ בּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִגְרֹם שַׁעֲשׁוּעַ גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מַה שֶּׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי דַּיְקָא אָדָם הַמְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי, לְבוּשׁ גַּ״ס וְעָ״ב, וּמְסֻתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת, וּמְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשֵׁי עָבְיוּת וְגַשְׁמִיּוּת, עַד שֶׁנִּדְמֶה תַּכְלִית הַהִפּוּךְ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת הוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוֹצֵא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵהַגַּ״ס וְהָעָ״ב שֶׁמְּסֻבָּב, הוּא מְהַפֵּךְ לְאוֹר גָּדוֹל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה, שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא, וְיָאִירוּ עָלָיו הַמֹּחִין בְּגִלּוּי, בְּסוֹד חָכְמָה וּבִינָה אַבָּא וְאִמָּא שֵׁם עַ״ב וְשֵׁם סַ״ג דַּיְקָא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה עַד מְאֹד, (חֻלִּין ז.): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין מִלְמַעְלָה, (בְּרָכוֹת נ״ח): וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגּוּתָא מִן שְׁמַיָּא מוּקְמִינָן לֵיהּ (אֲפִלּוּ מִי שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַזְּבָלִים וְעַל הַבּוֹרוֹת, גַּם הוּא מְמֻנֶּה מִן הַשָּׁמַיִם), הַיְנוּ אֲפִלּוּ הִתְמַנּוּת פְּחוּתָה כָּזוֹ, גַּם־כֵּן מֻשְׁגַּחַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וְעַל־כֵּן בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אֵין לְךָ כְּבָר לְהִתְפַּחֵד מִפַּרְנָסָתְךָ, רַק עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אַתָּה נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן שַׁגֵּן לְעַצְמְךָ אֶת מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא ל״ח.): בְּשִׁמְךָ יִקָּרְאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא, וּבְגִלּוּיִים אֵלּוּ תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבִישׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי, כִּי תָּמִיד תִּזְכֹּר וְתַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וְהַמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה; אַשְׁרֵי הַשָּׂם אֶת עֵינָיו וְאֶת לִבּוֹ אֶל גִּלּוּי זֶה, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּה בְּהַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאַף שֶׁאַתָּה כְּבָר יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לַחֲזֹר עַל דָּבָר זֶה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מֻחְדָּשׁ, וְזֶה עִקַּר מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין זִוּוּג הָעֶלְיוֹן, וְכָל מַה שֶּׁתַּחֲזֹר עַל זֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה שֶׁיֶּחָקֵק דָּבָר זֶה בְּדַעְתְּךָ וּבִלְבָבְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּכְמוֹ שֶׁאֵין סוֹף לוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אֵין סוֹף לִידִיעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "אִלּוּ יְדַעְתִּיו — הַיִיתִיו", כָּל מַה שֶּׁזּוֹכִים לֵידַע אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן נִכְלָלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, נִצְחִי, חַי וְקַיָּם לָעַד, כְּמוֹ־כֵן אֵין חֵקֶר לִידִיעָתוֹ; וְצָרִיךְ לְחַדֵּשׁ יְדִיעָה זוֹ בְּכָל פַּעַם מֻחְדָּשׁ מַמָּשׁ, וְאָז — אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּדָבָר זֶה — לֵידַע כִּי הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְתַחֲזֹר עַל זֶה בְּכָל פַּעַם מֻחְדָּשׁ, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת יְדִיעוֹת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, וְכָל הֲלָךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ כְּבָר יִהְיֶה בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְלֹא תִּרְצֶה שׁוּם דָּבָר, רַק אוֹתוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה עַצְמְאִי לְגַמְרֵי, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ טוֹבוֹת מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַתָּה לֹא תֵּלֵךְ לְבַקֵּשׁ מִזֻּלָתְךָ כְּלָל, רַק אֲחֵרִים יָבוֹאוּ אֵלֶיךָ, וְיַעַזְרוּ לָךְ, וְתֵדַע שֶׁהֵם הֵם שְׁלִיחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשָּׁלַח לְעָזְרְךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשִּׂים לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מַכְנִיסִים עַצְמָם — בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיוּ דּוֹאֲגִים כְּלָל, כִּי עִקַּר כָּל הַדְּאָגוֹת הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בֶּאֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה — אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּדִין צֶדֶק וּבְחֶשְׁבּוֹן מְדֻיָּק, אָז לְעוֹלָם לֹא יִדְאַג, רַק יִהְיֶה שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְשָׁכוֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד אֱמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יָאִיר לְךָ אֵיזֶה אוֹר, וּכְאִלּוּ אַתָּה כְּבָר לְאַחַר יֵאוּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — אִם רַק תַּכְנִיס עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בַּהַשְׂגָּחָה הַנִּפְלָאָה, שֶׁאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מַה שֶּׁמְּיֻעָד בִּשְׁבִילְךָ שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לָקַחַת אֶת זֶה מִמְּךָ, וּמַה שֶּׁלֹּא שַׁיָּךְ לְךָ, מִמֵּילָא לֹא יָבוֹא אֵלֶיךָ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ עָצוּב בְּעַצְבוּת וּבְדָכָאוֹן? ! יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ

עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַשִּׂיחָה בֵּינָם לְבֵין קוֹנָם, בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן פְּשׁוּטָה, בְּלָשׁוֹן שֶׁרְגִילִים בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם, וְאֵילּוּ שַׁעֲשׁוּעִים זֶה גּוֹרֵם לְמַעְלָה, וְאֵילּוּ פְּתָחִים וּשְׁעָרִים זֶה פּוֹתֵחַ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּת, אָז הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, כִּי עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא בּוֹנֶה כְּלִי שֶׁיּוּכַל לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָאִיר עָלָיו הַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּתְמִיד בָּזֶה תָּמִיד.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַכְשָׁו עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הֲכִי קָשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל הוּא בְּעִנְיַן אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, כִּי נִתְּנוּ כֹּחוֹת לַטְּמְאָה לְהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן — לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּשָׁעַת צָרָה, וְאֶל מִי תִּבְרַח בְּשָׁעַת בִּלְבּוּל הַדַּעַת וְהַמֹּחִין, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא, שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — אֱמוּנָה בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית — לֵידַע אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְצָרִיךְ

לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִבָּנֶה הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, וְכָל מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא פּוֹטֵר מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, הָעוֹבְרִים עָלָיו, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁעֵינַי שֵׂכֶל לוֹ, יֵדַע וְיָבִין, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי בְּעָיוֹת, רַק עַל־יְדֵי שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ — לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה, וְאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, בְּלִי בְּעָיוֹת, כִּי תָּמִיד יִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִפָּטֵר מִכָּל מִינֵי בְּעָיוֹת.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְתַחֲזֹר עַל זֶה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, וְאַל תֹּאמַר: אֲנִי כְּבָר יוֹדֵעַ זֹאת, כִּי כְּפִי מַה שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּחַיָּיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֻחְדָּשׁ — מַשְׁבִּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת אֲחֵרוֹת, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּשְׁכַּח אֶת זֶה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַחֲזֹר עַל זֶה בְּכָל פַּעַם

מֻחְדָּשׁ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִפִּגְעֵי וּמִמִּקְרֵי הַזְּמַן, רַק עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, הַיְנוּ בָּזֶה שֶׁמַּכְנִיסִים בְּעַצְמָם אֶת יְדִיעוֹת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים בִּידִיעָה בְּרוּרָה, אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל נִמְשָׁךְ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל וְלִסְבֹּל הַכֹּל, כִּי מִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹחַ לַמֹּחִין יוֹתֵר מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחוֹקֵק הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ אֶת אֲמִתַּת הַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל רַע, וְיַמְשִׁיךְ עָלָיו חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים, כִּי זֶה יַכְנִיס בּוֹ סַבְלָנוּת נִפְלָאָה, וְיוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, בְּאַהֲבָה וּבְיִשּׁוּב הַדַּעַת; אַשְׁרֵי לוֹ!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִזֶּה הָעוֹלָם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־כֵּן מַה וָּלָמָּה לְהִתְעַצְּבֵן וְלִכְעֹס וְלִהְיוֹת שָׁבוּר,

יוֹתֵר טוֹב לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם הַכֹּל, וְיִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם חַיִּים בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אָז הָיוּ מַרְגִּישִׁים חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וַעֲרֵבוּת וּמְתִיקוּת מִידִיעוֹת אֵלּוּ, לָדַעַת שֶׁהַכֹּל מֵשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָז נִתְבַּטְּלוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, וְזוֹכֶה לְחַיִּים מְאֻשָּׁרִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו הַנַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, כְּמוֹ מִי שֶׁדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַהַשְׁגָּחָה הַנִּפְלָאָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, זֶה בְּעַצְמוֹ הָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם, עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה שֶׁמַּנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֹפֶן נִפְלָא.

י.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ יְדִידִי, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתָמִיד תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ, הַאִם כְּדַאי לִהְיוֹת שָׁבוּר וּמְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים, וְלַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל לְהִתְאַבֵּד אוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, הֲלֹא לֹא מִדַּעַת הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ, כִּי בְּאִם הָיִיתָ דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתָ מְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בִּכְלָל לֹא הָיִיתָ מַגִּיעַ לְמַחֲשָׁבוֹת

הָאֵלּוּ, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה שֶׁמַּנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְהוּא תָּמִיד עָסוּק, וְיֵשׁ לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, אֵין לוֹ זְמַן לְמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וָרִיק וּשְׂטֵיוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת אוֹ שֶׁל יֵאוּשׁ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, זֶה מַכְנִיס בּוֹ חֶשֶׁק חָדָשׁ לְחַיּוֹת, וּכְבָר אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא אַדְרַבָּה הוּא חַי חַיִּים מְשֻׁלּוֹ, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. וְאֵין לְךָ עוֹד טוֹב כְּמוֹ הַדְּבֵקוּת וְהַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁכֹּחַ כָּל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ וְתַעֲזֹב כְּבָר כָּל הַשְׁטֵיוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּךָ, אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל לְהִתְאַבֵּד וּלְהִתְיָאֵשׁ, שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל בָּאוֹת עַל־יְדֵי קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה לֹא שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עָלֶיךָ וְרוֹצֶה לִנְקֹם בְּךָ וְכַדּוֹמֶה, כָּל מִינֵי פִּתּוּיִים שֶׁמְּפַתֶּה אוֹתְךָ יִצְרְךָ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וָרִיק, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, וְאוֹהֵב אֶת בְּרִיּוֹתָיו, וְנוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת, כִּי הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אוֹתָם,

וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ בִּכְלָל לְהִתְיָאֵשׁ וְלִפֹּל בִּמְרִירוּת, הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הָאשֶׁר וְהָעשֶׁר הַגַּשְׁמִי וְהָרוּחָנִי בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַנִּפְלָאָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִכְנָס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, עַד שֶׁאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם תְּשׁוּמֶת לֵב מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְהוּא חַי אֶת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ וְטוֹב לוֹ תָּמִיד, וְאֵין לוֹ שׁוּם טְעָנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הֲרֵי הוּא חַי אֶת חַיָּיו, חַיֵּי עַצְמוֹ וְלֹא חַיֵּי זוּלָתוֹ, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל הַשְׂגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, אֲזַי אֵינוֹ מְבַלְבֵּל עַצְמוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ הַמְשִׂימָה וְהַשְׁלִיחוּת שֶׁלּוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבְשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁיִּהְיוּ כְּמוֹ זוּלָתָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כ.), שֶׁאֵין דֵּעוֹתֵיהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, וְאֵין פַּרְצוּפֵיהֶם דּוֹמִים זֶה לָזֶה, וּכְמוֹ

שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ דֵּעָה אַחֶרֶת, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ לוֹ שְׁלִיחוּת אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ אוֹ לִהְיוֹת שָׂרוּי בְּעַצְבוּת אוֹ בְּמְרִירוּת וּבְקִנְאָה וּבְשִׂנְאָה, אֲשֶׁר כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רַק נֶגֶד הָאָדָם, הוּא בָּא מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, הוּא אַף פַּעַם לֹא יְקַנֵּא וְלֹא יִשְׂנָא אֶת זוּלָתוֹ, כִּי הֲרֵי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא צָנוֹר אַחֵר, שֶׁעַל יָדוֹ דַּיְקָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שְׁלִיחוּתוֹ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לִהְיוֹת שָׁבוּר בִּכְלָל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַדְבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּרְצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִחְיוֹת חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר מַמָּשׁ עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד

חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, כִּי בֶּאֱמֶת רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם חַיִּים אֶת חַיֵּיהֶם בִּמְרִירוּת וּבַעֲצָבוּת, בְּדָכָאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מִסְתַּכְּלִים עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ יֵשׁ טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַכֹּל תָּלוּי רַק בִּידֵי הָאָדָם בְּעַצְמוֹ כְּפִי כִּשְׁרוֹנוֹ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ הוֹרֵג אוֹתָם לְגַמְרֵי, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין רַק עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּמִסְתַּכֵּל רַק אֶל הַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַחַיִּים מִתְהַפְּכִים לְטוֹבָה, וְחַי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ מְאֹד, וְלִפֹּל לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, אִם רַק עוֹקְרִים אֶת עַצְמוֹ מֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁרַק בּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מְדַבֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח כָּל הַיָּמִים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל, וְעִקַּר אֱלקוּת הוּא בַּלֵּב, וְהָאֱלקוּת שֶׁבְּלֵב הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הִיא בְּחִינַת אֵין סוֹף. כִּי אוֹר לַהֲבִיוּתוֹ הוּא עַד אֵין סוֹף, הַיְנוּ אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית לְתְשׁוּקָתוֹ, וּלְפִי גֹּדֶל הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁהוּא עַד אֵין סוֹף, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֲבוֹדָה. וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת שׁוּם מִדָּה טוֹבָה, כִּי מִגֹּדֶל הִתְלַהֲבוּתוֹ עַד אֵין סוֹף, אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר. עַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ צָרִיךְ לְצַמְצֵם הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ, שֶׁנַּעֲבֹד אוֹתוֹ בַּעֲבוֹדוֹת וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

(עֵין לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה

יִגַּלֶּה, יָבֹאר וְיַסְבִּיר לָאָדָם, שֶׁיֵּדַע וְיָבִין הֵיטֵב, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמּוֹ, הַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת בְּשׁוּם דָּבָר, רַק לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַשִּׂיג וְיַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: אִם הָיָה כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, אָז הָיָה חַי כְּדֻגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָיָה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ, כִּי עִקַּר הַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הוּא רַק כְּשֶׁמַּלְבִּישׁ הַכֹּל בְּטֶבַע וּבְמִקְרֶה וּבְמַזָּל, שֶׁמִּשָּׁם בָּא לוֹ כָּל הַסֵּבֶל הַזֶּה שֶׁסּוֹבֵל, וְעַל־כֵּן עָלָיו לִמְסֹר עַצְמוֹ אֶל הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיד)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמְּךָ, הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְאַתָּה נִמְצָא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְךָ לִבְרֹחַ מֵהַמְצִיאוּת הַזּוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן כְּלָל, וְעִקַּר הַמֻּשָּׂג שֶׁל בְּחִירָה הוּא — לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ אוֹ לֹא, כִּי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל וּמִתְבּוֹנֵן בְּעֵין אֱמֶת יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הַמְצִיאוּת הָאֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ — בֵּין בְּרוּחָנִיוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיוּת, רְאֵה תֵּכֶף וּמִיָּד לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְהַיְנוּ שֶׁתַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, שֶׁהַכֹּל

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה יִהְיֶה לְךָ בְּנָקֵל לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וּבָזֶה תִּלּוּיָה עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ־כֵן הוּא חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵאִיר עָלָיו אוֹר רוּחָנִי עַד מְאֹד; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע עִמְּךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא תִּשָּׁבֵר כְּלָל, כִּי מִכָּל מַה שֶּׁרַק יַעֲבֹר עָלֶיךָ, תֵּכֶף וּמִיָּד תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר כָּל הַלֵּיכָה וַהֲלֵיכָה וְכָל נְסִיעָה וּנְסִיעָה, שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לֵילֵךְ וְלִנְסֹעַ לְשָׁם, יֵשׁ בָּזֶה תַּכְלִית נִרְצָה בְּסוֹד (דְּבָרִים כ״ו): וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר הוי״ה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם; הֵינוּ כִּי תַּכְלִית הַהֲלֵיכָה שֶׁלְּךָ הִיא דַּיְקָא בְּמָקוֹם שֶׁיִּבְחַר הוי״ה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי בָּא וְהוֹלֵךְ, יֵשׁ לוֹ מַשֶּׂהוּ לְתַקֵּן שָׁם, וְכֵן עִם כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִפָּגֵשׁ, יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה עִנְיָן לְתַקֵּן, וְסִימָן

הוּא שֶׁהָאָדָם הַזֶּה מִשָּׁרְשׁוֹ, וְיֵשׁ לוֹ קֶשֶׁר רוּחָנִי עִמּוֹ, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק יִתְגַּלֶּה לְךָ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין שׁוּם טֶבַע וּמִקֶּרֶה כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ וְאֶת כָּל בְּרִיּוֹתָיו בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ בְּנָקֵל לְקַבֵּל הַכֹּל, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, בְּאַהֲבָה וּבִישׁוּב הַדַּעַת גָּדוֹל, וְתֹאהַב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹהֵב אֶת עַצְמְךָ, כִּי תֵּדַע שֶׁהַכֹּל חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ.

ג.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּכְלָלִיוּת וּבִפְרָטִיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, כִּי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מִלְּמַעְלָה, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעָה זוֹ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לְהִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, כִּי עִקַּר כְּלַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן יְדִיעָה זוֹ, שֶׁאָז נֶהֱרָס לְגַמְרֵי בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעָה זוֹ,

זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּחַי הַחַיִּים, וּמֵאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד מֵהַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה; וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי בִּידִיעוֹת אֵלּוּ יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ מִי שֶׁחַי בָּעוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ, כִּי כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ־כֵן נִדְבֶּקֶת נַפְשׁוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, הַיְנוּ אִם חוֹשֵׁב תָּמִיד רַק מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִשְׁטֵיוֹתָיו, אָז נִדְבֶּקֶת נַפְשׁוֹ רַק בָּזֶה, וּלְהִפּוּךְ אִם תָּמִיד מְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחַי חַיִּים רוּחָנִיִּים, טוֹבִים וּנְעִימִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְתֵדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד

בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִפְרָד מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ־כֵן עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת, יִסּוּרִים, מַכְאוֹבִים וְדִינִים קָשִׁים וּמָרִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּרֹב יִסּוּרִים, הֵם מִשְׁתַּגְּעִים מַמָּשׁ, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מַכְנִיסִים בְּעַצְמָם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בַּהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, הַכֹּל מִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן תָּמִיד בַּהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ וּלְהָבִין נִפְלָאוֹת רַבּוֹת פְּלִאֵי פְּלָאוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּמִי שֶׁרַק מֵשִׂים לֵב אֶל זֶה, וּמַטֶּה אָזְנוֹ אֶל כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁשּׁוֹמֵעַ, וּמִסְתַּכֵּל הֵיטֵב בְּעֵינָיו עַל כָּל מַה שֶׁמִּתְרַחֵשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה יִרְאֶה, יִשְׁמַע וְיָבִין פְּלִאֵי פְּלָאוֹת, סוֹדוֹת וְרָזֵי דְּרָזִים, וְיֵשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִכָּל זֶה סוֹדוֹת גְּדוֹלִים, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְרָשְׁמָם עַל פְּנֵי הַכְּתָב, רַק נִמְסְרָה הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת מִפֶּה לְאֹזֶן, וְכָל חָכְמַת הַקַּבָּלָה הָאֱלֹהִית תְּלוּיָה בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וְעִקַּר הַהִתְחָלָה לְהַגִּיעַ אֶל זֶה הוּא רַק לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בַּהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבְּכָל פְּרָט

וּפְרָט, כְּגוֹן: לָמָּה הֻצְרַכְתִּי לִשְׁמֹעַ בְּדִיּוּק דְּבָרִים אֵלּוּ, וְלָמָּה הֻצְרַכְתִּי לְדַבֵּר בְּדִיּוּק עַכְשָׁו דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְלָמָּה הֻצְרַכְתִּי לִפְגֹּשׁ אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ דַּיְקָא, וְכֵן לָמָּה בָּאוּ דַּוְקָא אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים אֵלַי וְכוּ׳, וְכַדּוֹמֶה דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר כְּלָל, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס עַצְמוֹ בָּזֶה, יִרְאֶה, יָבִין וְיַשְׂכִּיל אֱלֹקוּת עַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה וְעַל כָּל הִלּוּךְ וְהִלּוּךְ, וְאָז דַּוְקָא יֵלֵךְ שַׁאֲנָן וְלָבֶטַח דַּרְכּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו, הַכֹּל הָיָה בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מִטְעָמִים הַכְּמוּסִים וְהַבְּלִתִּי מוּבָנִים לְשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל דָּבָר?! מַדּוּעַ לֹא תַּתְחִיל עַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּחַיֶּיךָ, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ — מַסְפִּיק לִהְיוֹת מְיֻאָשׁ וּבְדָכָאוֹן וּבְעַצְבוֹן, אֲנִי אַתְחִיל מֵעַכְשָׁו לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמְּעִיק לִי הֵן בְּרוּחָנִיּוּת וְהֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, אֶבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לִי, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה

וַעֲמֻקָּה עַד מְאֹד, וְהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּבָזֶה שֶׁתֵּלֵךְ כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר וּבְדָכָאוֹן, לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וּכְשֶׁתֵּדַע יְדִיעָה זוֹ, תִּגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לְמָרֵר כָּל־כָּךְ אֶת חַיֶּיךָ עַל אִי הַצְלָחָתְךָ בְּחַיֶּיךָ, וְעַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, מַדּוּעַ לֹא תְקַשֵּׁר אֶת עַצְמְךָ אֶל הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, לֵידַע אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה עַד מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְאֵין דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטָן שֶׁיֵּעָשֶׂה מֵעַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם בִּלְעֲדֵי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלַךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל רַק מֵהַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּנָקֵל לוֹ לָקַחַת הַכֹּל, וְיַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם אֶת זֶה הָעוֹלָם.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְבַטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַח בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֶיךָ, וְתִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ, כְּאַיִן מַמָּשׁ, בָּטֵל בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל כְּעַפְרָא בְּעַלְמָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הִתְפַּשְׂטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת הָאֲמִתִּית, עַד שֶׁתִּכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי עֵרֶב רַב מְבַזִּין וּמְחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ, וְאַתָּה תִּבְרַח אָז רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִדְכֶּה וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, דַּוְקָא בָּרֵגַע הַהוּא תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְזוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהָיוּ תָּמִיד בְּטֵלִים וּכְלוּלִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְחֵרְפוּ וְגִדְּפוּ אוֹתָם אַנְשֵׁי לָצוֹן, אַנְשֵׁי רֶשַׁע, וְהֵם בָּרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָלְלוּ עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַהִכָּלְלוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּוְקָא זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת גִּלּוּי הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע, וְנַעֲשׂוּ נִסִּים נִגְלִים עַל יָדָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְבַטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי לְפָנָיו כָּל בְּרִיָּה, וְתִהְיֶה עָנָו מִכָּל אָדָם, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, אֲפִלּוּ מִמֶּכֶּי שְׁחִין וּמְצֹרָעִין, וּכְשֶׁתַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, אָז יִפָּתְחוּ לְךָ אוֹרוֹת צַחֲצָחוֹת בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם

תִּרְאֶה צַדִּיקִים, שֶׁמְּגַלִּים אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא, תֵּדַע שֶׁהֵם שְׁפֵלִים וּקְטַנִּים בְּעַצְמָם מְאֹד, וּכְבָר זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל אֱמֶת, וְהֵם כְּאַיִן מַמָּשׁ בְּעֵינֵיהֶם, וְעַל־כֵּן מְאִירָה עֲלֵיהֶם הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְלָכֵן הֵם יְכוֹלִים לְגַלּוֹת אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת כָּאֵלּוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן, כְּשֶׁהֵם גַּם מְבֻזִּים עַל־יְדֵי בְּנֵי־אָדָם, מַעֲלָתָם גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשׂוּ בְּעֵינֵיהֶם כְּעָפָר מַמָּשׁ, וְיֵשׁ שֶׁנַּעֲשִׂים כְּמַדְרֵגַת תּוֹלַעַת הָרוֹחֶשֶׁת עַל הָאָרֶץ, וְיֵשׁ שֶׁנַּעֲשִׂים כְּמַדְרֵגַת עָפָר וָאֵפֶר מַמָּשׁ, וְיֵשׁ שֶׁזּוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁהֵם בְּעֵינֵי עַצְמָם כְּלֹא כְלוּם מַמָּשׁ, אַיִן וָאֶפֶס בְּתַכְלִית הָאַפְסִיוּת, וְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ זוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם וְעַל כָּל הַמְקֹרָבִים אֲלֵיהֶם הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה בְּתַכְלִית; אַשְׁרֵיהֶם, וְאַשְׁרֵי הַדְּבֵקִים בָּהֶם!

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה תֵּלֵךְ כָּל הַיּוֹם שָׁבוּר בְּשִׁבְרוֹן לֵב, מְדֻכָּא בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן?! מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, לֵידַע אֲשֶׁר שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ מִתְנַהֵג מֵעַצְמוֹ, רַק הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — בֵּין אִם יִהְיֶה לְךָ כֶּסֶף, כָּבוֹד וַאֲנָשִׁים וְכוּ׳,

בֵּין אִם לֹא יִהְיֶה לְךָ כֶּסֶף, כָּבוֹד וַאֲנָשִׁים וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לִהְיוֹת שָׁבוּר, יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּרְאֶה לְמִסֹּר אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁהוּא יִתְנַהֵג עִמְּךָ, כֵּן תְּקַבֵּל בְּאַהֲבָה, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְפִי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מַרְבִּים לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר, רַק שָׂם בְּטָחוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם דָּבָר וְשׁוּם בְּרִיָּה, כִּי אִם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא רָגִיל לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, שֶׁאָז כְּבָר לֹא יִצְטָרֵךְ שׁוּם עִנְיָן בָּעוֹלָם, רַק לְהַשִּׂיג אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ אֶת הָעַצְבוּת

וְהָעַצְלוּת כְּרֶגַע, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְאֵין שׁוּם טֶבַע וּמִקְרֶה כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עַד מְאֹד, כִּי זֶה עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה — כְּשֶׁיּוֹדְעִין, שֶׁאֵין שׁוּם טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל כְּלָל, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ הוּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בּוֹ לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי לִפְעָמִים נִדְמֶה לָאָדָם, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֵיזֶה טֶבַע, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לְנַסּוֹת בָּזֶה אֶת הָאָדָם — לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל וָדַעַת, וּבוֹחֵר בַּטּוֹב, וּבָא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁנֶּה הַטֶּבַע, הַיְנוּ שֶׁמְּגַלֶּה לָאָדָם, שֶׁיֵּדַע, שֶׁגַּם הַטֶּבַע הוּא אֱלֹהִים, וְזֶה כְּלַל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַל־יְדֵי הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים, הָאֲמוֹרָאִים וְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, כִּי הֵם גִּלּוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הָפְכוּ אֶת הַטֶּבַע לְהַשְׂגָּחָה, כִּי "הַטֶּבַע" גִּמַטְרִיָּה "אֱלֹהִים", לְהוֹרוֹת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מֻטְבָּע בְּטֶבַע הָעוֹלָם, רַק נִקְרָא

עוֹלָם עַל שֵׁם הֶעָלֵם, שֶׁלֹּא יִרְאוּ וְלֹא יַרְגִּישׁוּ תֵּכֶף וּמִיָּד אֶת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁמֹּרֶב צַעַר נִדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ בָּאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ, וּכְאִלּוּ כְּבָר אֵינְךָ יָכוֹל לִסְבֹּל מֵרֹב הַתְּלָאוֹת וְהַצָּרוֹת, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו וְחִיּוּת בְּחַיֶּיךָ, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹבָה.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא תַּרְגִּישׁ שׁוּם יְסוּרִין, כִּי עִקַּר הַרְגָּשַׁת הַיְסוּרִין הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה, מְקַבֵּל אֶת כָּל הַיְסוּרִין בְּאַהֲבָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשָּׂמֵחַ בַּיְסוּרִין שֶׁבָּאִין עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁיָּכוֹל לִסְבֹּל יְסוּרִים, וְאֵינוֹ מֵגִיב עֲלֵיהֶם, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמַּשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם, וּבָזֶה מַשְׁרֶה אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה יְשׁוּעוֹת בָּאוֹת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פ׳ ט׳): טוֹב מְאֹד זוֹ מִדַּת יְסוּרִין, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְקַבֵּל אֶת הַיְּסוּרִין בְּאַהֲבָה, הוּא נִדְבָּק בַּהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֱמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַף שֶׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתוֹ תָּמִיד בְּכָל מִינֵי הַשְׁפָּלוֹת, הוּא שׂוֹתֵק וְשָׂמֵחַ בְּיִסּוּרִין, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פח:): הַנֶּעֱלָבִין וְאֵינָם עוֹלְבִין, שׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים, עוֹשִׂים מֵאַהֲבָה, וּשְׂמֵחִין בַּיִּסּוּרִין, עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר: וְאוֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ, וְנַעֲשִׂים אוֹהֲבֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם,עַל אַף גֹּדֶל הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין שֶׁהֵם מְנַת חֶלְקֶךָ, שֶׁמַּשְׁפִּילִין אוֹתְךָ, וּמְבַזִּין וּמְחָרְפִין וּמְגַדְּפִין אוֹתְךָ, אַתָּה רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִכָּלֵל בַּהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאָז סוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, שֶׁיִּתְגַּלֶּה עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה עֲצוּמָה, וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ יִפְלוּ תַּחְתֶּךָ, וְתִהְיֶה לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה, וְהָעִקָּר

שֶׁיִּהְיֶה לְךָ לֵב אֱמֶת, לֵב טָהוֹר לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה תָּמִיד.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הוּא עַם אֶחָד הַנִּכְלָלִים בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְהֵם אֵינָם מְסוּרִים לְשׁוּם שָׂר, וְכֵן אֵינָם מִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, רַק עַל־פִּי הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה לְבַד, וְעַל־כֵּן עַם יִשְׂרָאֵל מְצֻוִּים שֶׁלֹּא לִדְרֹשׁ בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, וְלֹא לְעוֹנֵן וּלְנַחֵשׁ כְּלָל אַחַר קוֹסְמִים וּמְכַשְּׁפִים וְשַׁקְרָנִים, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כִּי כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אֵינָם דּוֹרְשִׁים בְּאֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת הַכּוֹזְבִים שֶׁל הַמְעוֹנְנִים וְהַדּוֹרְשִׁים בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וְהַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים, קוֹרְאֵי מְזֻזּוֹת וּמְסַתְּכְּלִים עַל כַּף הַיָּד וְכַיּוֹצֵא, הֶבְלֵי הַבָּלִים הַמְצוּיִים הַיּוֹם הַרְבֵּה — כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, קוֹסְמִים וּבַעֲלֵי דְּמְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הֵם מַכְנִיעִים אֶת זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁהוּא כָּל הַשֶּׁקֶר, וּמְדַבְּקִים עַצְמָם בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְאֵינָם מִתְפַּעֲלִים כְּבָר מִשּׁוּם בְּרִיָּה וּמִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲזַי

דַּיְקָא, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם זוֹכִים לְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם — שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ לָהֶם בְּכָל יוֹם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְזוֹכִים לִרְאוֹת בֶּאֱמֶת נִסִּים נִגְלִים, וְעַל כָּל פְּסִיעָה שֶׁפּוֹסְעִים בְּזֶה הָעוֹלָם, רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם נִתְעַלִּים לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, וְאָז בְּוַדַּאי אֵינָם צְרִיכִין לִירֹא כְּלָל מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, מֵאַחַר שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהֶם, כִּי הֵם מִתְנַהֲגִים עַל־יְדֵי הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה לְבַד, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהֵם מִתְרַחֲקִים מִכָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, מְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר, קוֹרְאֵי מְזֻזּוֹת, קוֹסְמִים, לוֹחֲשֵׁי לְחָשִׁים, וְאוֹמְרִים עֲתִידוֹת שֶׁל הֶבֶל לְהַפְחִיד בְּנֵי־אָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם מִתְפַּחֲדִים מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי נִתְרַחֵב לָהֶם לִבָּם וְדַעְתָּם, וְזוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְאִירָה עֲלֵיהֶם הַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה תָּמִיד.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתִּתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ שֶׁהוּא

יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה עַד מְאֹד וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק פְּלָאִי פְּלָאוֹת, עַיִן לֹא רָאַתָה, וְאִם הָיָה הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו עַל הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַנְהִיג אֶת כָּל אֶחָד בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, אָז הָיָה יָכוֹל לְהִבָּטֵל לְגַמְרֵי מֵרֹב אוֹר, חִיּוּת וְזִיו, כִּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמֵּאִיר בְּכָל דָּבָר בַּהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה הוּא עַד אֵין סוֹף וְעַד אֵין תַּכְלִית, וְלוּלֵא הָיָה הַכֹּל מְכֻסֶּה וּמְצֻפֶּה מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, הָיוּ יְכוֹלִים לְהִבָּטֵל מֵהַמְצִיאוּת לְגַמְרֵי, וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בִּתְפִלַּת נִשְׁמַת: וְכָל עַיִן לְךָ תְצַפֶּה, וְהוּא עַל הַדֶּרֶךְ הַנַּ״ל: כָּל עַיִן צְרִיכָה תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל וְלִצְפּוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ לְהַשִּׂיג אֶת הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, אֲבָל גַּם צְרִיכִים לֵידַע, אֲשֶׁר — תְּצַפֶּה — לְשׁוֹן כְּסוּי וְצִפּוּי, כִּי מֵרֹב אוֹר וּבְהִירוּת עֶצֶם אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁלְּמַעְלָה מֵהַשָּׂגַת הָאָדָם, אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד בָּזֶה, וּצְרִיכִים לֵידַע, שֶׁיֵּשׁ עֹמֶק רוּם וְעֹמֶק תַּחַת וְכוּ׳ (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר הַיְצִירָה), כִּי עִנְיַן הַשָּׂגַת הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה הוּא עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ כְּלָל; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְזֶה הַכְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר הַשְׂגָּחָה

עֶלְיוֹנָה, הַיְנוּ כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינַת הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְעוֹבֵד עַל עַצְמוֹ לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ־כֵן נִשְׁפָּע עָלָיו הָאוֹר הַזֶּה, עַד שֶׁהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בְּאוֹר הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁמְּאִיר עֲלֵיהֶם תָּמִיד אוֹר, חִיּוּת, זִיו וּדְבֵקוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁמְּשַׁנִּים אֶת הַטֶּבַע וְהַמַּזָּל, הַיְנוּ שֶׁמְּגַלִּים, שֶׁגַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשִׂים נִסִּים נִגְלִים שִׁדּוּד הַטֶּבַע וּמַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וּתְקַיֵּם: וְכָל עַיִן לְךָ תְּצַפֶּה, שֶׁתִּסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד; עִם כָּל זֹאת אַל תַּחְשֹׁב כִּי כְּבָר הִגַּעְתָּ עַד הַסּוֹף, אֶלָּא עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁאַתָּה כְּבָר הִשַּׂגְתָּ בַּהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן תְּצַפֶּה — לְשׁוֹן כִּסּוּי וְצִפּוּי, כִּי הַכֹּל מְכֻסֶּה וּמֻסְתָּר מִמְּךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק לְהַשִּׂיג אֶת הַהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְאָז כָּל דַּרְכֵי חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל

הִתְלַבְּשׁוּת מַדְרֵגוֹת וְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְעוֹלָמוֹת רוּחָנִיִּים, הַמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים יַחַד, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה, הַמֻּשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, כְּמוֹ־כֵן יֵקַל לְךָ, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּנָקֵל, וְתִהְיֶה תָּמִיד אִישׁ שָׂמֵחַ וּמְיֻשָּׁב, עַל אַף גֹּדֶל הַמְּרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, כִּי אֵין אָדָם נָקִי מִזֶּה, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, אֲשֶׁר אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וְכָל אֶחָד יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמִזֶּה יָדוּן מָה עוֹבֵר עַל חֲבֵרוֹ, וְאַף שֶׁלְּכָל אֶחָד נִדְמֶה, אֲשֶׁר מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, זֶה לֹא עוֹבֵר עַל אֲחֵרִים, כִּי הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַמְנִיעוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת הָעוֹבְרִים עָלָיו, זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כָּךְ נִדְמֶה לוֹ, אֲבָל בֶּאֱמֶת — אִם יִתְבּוֹנֵן, יִרְאֶה וְיַשְׂכִּיל, כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וּלְכָל אֶחָד נִדְמֶה, אֲשֶׁר שֶׁלּוֹ הַכִּי גָּרוּעַ וְקָשֶׁה לִסְבֹּל, כַּיָּדוּעַ דָּבָר זֶה בַּמְצִיאוּת, עִם כָּל זֹאת, אִם רַק תֵּשֵׁב עַצְמְךָ, וְתִסְתַּכֵּל הֵיטֵב, תַּשְׂכִּיל אֵיךְ שֶׁעַל אֲחֵרִים עוֹבֵר פִּי אֶלֶף מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְכוּ׳; וְאִם לֹא תִּרְצֶה לְהוֹדוֹת בָּזֶה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה מַרְגִּישׁ יִסּוּרִים וְדִינִים קָשִׁים, רַחֲמָנָא

לְצַלַּן, רְאֵה עַל כָּל פָּנִים, אֲהוּבִי, אָחִי, לְקַשֵּׁר וּלְדַבֵּק עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים, בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַאֲמִין כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בַּהַשְׂגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִהְיֶה לְךָ בְּנָקֵל יוֹתֵר לְקַבֵּל הַכֹּל, כִּי תֵּדַע, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה מְרָזֵי וְסוֹדוֹת הַגִּלְגּוּל, וְאַתָּה צָרִיךְ לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַמְתָּ בְּגִלְגּוּל זֶה אוֹ בַּגִּלְגּוּל הַקּוֹדֵם, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ, הַכֹּל מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר הֶפְקֵר, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְקֻשָּׁר וּמְשֻׁלָּב בָּעוֹלָם הַבָּא יַחַד, וּמַה שֶּׁאַתָּה רַק רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ, תַּאֲמִין שֶׁמִּלְבָּשִׁים בָּזֶה עוֹלָמוֹת וְאוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יֵקַל לְךָ הַכֹּל, וְתַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים וּמְתֻקִּים, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁעַל כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְנִסּוּ אוֹתָם מִלְּמַעְלָה בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְהֵם הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, כִּי בָּרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִמְשִׁיכוּ עַל עַצְמָם תָּמִיד רַק אֶת הַהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּכְּכוּ בְּכָל מִינֵי זְכוּכִים, עַד שֶׁזָּכוּ לָבוֹא אֶל הִתְפַּשְׁטוּת גַּשְׁמִית, וְהֵאִירָה עֲלֵיהֶם תָּמִיד רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָשׂוּ נִסִּים נִגְלִים, שִׁנּוּי הַטֶּבַע מַמָּשׁ; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַל הַמְשָׁכַת גִּלּוּי הַשְׁגָּחָה עֶלְיוֹנָה עַל עַצְמוֹ

אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְתוֹצִיאֵנִי מֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁנָּפַלְתִּי בּוֹ, מֵרִבּוּי עֲוֹונוֹתַי הַמְרֻבִּים, שֶׁחָטָאתִי, עָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ הַשְׁכֵּם וְהַעֲרֵב, עַד שֶׁאֵין יוֹם וְאֵין לַיְלָה, שֶׁלֹּא נִתְלַכְלַכְתִּי בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים, עֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל זֶה נִטְמְטֵם שִׂכְלִי וְדַעְתִּי, וְאִבַּדְתִּי אֶת אֱמוּנָתִי, וְנֶחְשַׁכְתִּי מִמְּנִי כָּל הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וַאֲנִי יוֹשֵׁב חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם דָּבָר, הִשְׁבָּעְנִי בַּמְרוֹרִים הִרְוָנִי לַעֲנָה, וּמֵרֹב תְּלָאוֹתַי, אֵינִי יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשִׁי, מֵאַחַר שֶׁאֵינִי מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתְךָ, וַאֲנִי מָלֵא סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, אוֹתִי נָהַג וַיּוֹלֵךְ חֹשֶׁךְ וְלֹא אוֹר, בְּלָה בְשָׂרִי וְעוֹרִי, שִׁבַּר עַצְמוֹתָי, בָּנָה עָלַי וַיַּקֵּף רֹאשׁ וּתְלָאָה, בְּמַחְשַׁכִּים הוֹשִׁיבָנִי כִּמְתֵי עוֹלָם, וְאַתָּה גְּלִיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי רֹאשׁ צַדִּיקֶיךָ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ מֵעִמְקֵי עֲמָקִים, מֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית גַּם כֵּן יְכוֹלִים לָצֵאת — אִם רַק רוֹצִים בֶּאֱמֶת, וְהִנֵּה אֲנִי בָּא אֵלֶיךָ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה בֶּאֱמֶת, וּמוֹדֶה וּמִתְוַדֶּה עַל רִבּוּי פְּגָמַי הָעֲצוּמִים, שֶׁנִּתְגַּעַלְתִּי בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, וַאֲנִי

רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלֶיךָ בְּכָל לִבִּי וְנַפְשִׁי, וַאֲנִי מִתְחָרֵט מְאֹד מְאֹד עַל כָּל הֶעָבָר שֶׁלִּי, וַאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה;

אָנָּא, יְהוָה, חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְקַבְּלֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּפְתַח לִי אֶת לִבִּי וְדַעְתִּי, שֶׁאֶזְכֶּה לְהַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתְךָ, וְאֵיךְ, שֶׁאֵין שׁוּם נִמְצָא מִבִּלְעָדֶיךָ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹהוּת גָּמוּר הוּא, וְאַתָּה צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְאַתָּה מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׂגָּחָה עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, וְאֵין בִּלְעָדֶיךָ כְּלָל.

זַכֵּנִי לְהַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבִּי, בְּמֹחִי וְדַעְתִּי, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהָכֵל בְּךָ לְגַמְרֵי, וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֲנִי רָחוֹק לְגַמְרֵי מִזֶּה, כִּי עֲדַיִן לֹא יָצָאתִי מֵהַחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ, אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, וְגַם עֲדַיִן אֲנִי נוֹפֵל וּמִתְלַכְלֵךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, הַשְׁכֵּם וְהַעֲרֵב, עִם כָּל זֹאת אֲנִי מְגַלֶּה לְפָנֶיךָ אֶת פְּנִימִיּוּת לִבָּבִי, כִּי רְצוֹנִי הוּא לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאֵינִי רוֹצֶה לָשׁוּב אֶל מַעֲשַׂי הַמְכֹעָרִים וְאֶל מַחֲשָׁבוֹתַי הַמְגֻנּוֹת, וַאֲנִי כְּבָר רוֹצֶה לְהִדָּבֵק רַק בְּךָ, וְאֵינִי רוֹצֶה לְהִפָּרֵד מִמְּךָ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע, רַק תָּמִיד לַחֲשֹׁב מִמְּךָ, וּלְהַכְנִיס בְּדַעְתִּי אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתְךָ,

וּלְהַמְשִׁיךְ עָלַי אֶת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה תָּמִיד מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית

יְגַלֶּה וְיָבֹאר אֵיךְ שֶׁצָּרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל מֵשְׂגִּיחַ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ שְׁנֵי הַפָּכִים לְגַמְרֵי הֵם אַחְדּוּת פְּשׁוּטָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים תָּמִיד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּשְׂגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיָּה וְעַל כָּל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִתְנַהֵג בְּהַשְׂגָּחָה פְּלִאִית, פְּלֵאִי פְּלָאִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה לְבַד, אֵין עָלֶה מֵהָאִילָן נִתְלָשׁ בִּלְתִּי הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, וַאֲפִלּוּ קַשׁ עַל הָאָרֶץ אֵינוֹ נִתְהַפֵּךְ בִּלְתִּי הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, פְּלֵאִי פְּלָאִים, וְאִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, וְהָיָה חוֹקֵק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, אָז הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּלָאוֹת בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵלּוּ הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים שֶׁעָשׂוּ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, מֵאַחַר שֶׁהָיוּ דְּבוּקִים בְּפִלְאֵי הַהַשְׂגָּחָה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקטו)

קוּנְטְרֵס

הַשִּׂגָּחָה פְּלִאִית

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יֵשׁ מֵאַיִן הַמֵּחְלָט, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הָרוּחָנִיִּים, אוֹרוֹת וְכֵלִים שְׂכָלִיִּים וְנִפְרָדִים, מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְכוּ׳, אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה וַעֲשִׂיָּה, מֵהָאָדָם בְּחִיר הַנִּבְרָאִים וְעַד הַיְתוּשׁ הַקָּטָן שֶׁבַּקְטַנִּים, מֵהָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר בַּקִּיר, מֵהֶהָרִים הָרָמִים וְהַגְּבוֹהִים עַד הַחוֹל הַדַּק אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם — הַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד מְאֹד, דָּבָר אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן, וְהַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי לֹא יוּכַל לְהַשִּׂיג וְלִתְפֹּס

כְּלָל, כִּי זֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל וּמֵהַהַשָּׂגָה. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַמֵּק בָּזֶה, יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְדִיעָה וְהַשָּׂגָה זוֹ, וּכְכָל שֶׁמַּעֲמִיק וְחוֹשֵׁב בָּזֶה יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַזּוֹכִים לְהַתְמִיד בָּזֶה, מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם אוֹר הַהַשְׂגָּחָה בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁכָּל מַה שֶּׁרַק מְבַקְּשִׁים וּמְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — פּוֹעֲלִים, כִּי מֵרֹב אוֹר וְהַשָּׂגָה שֶׁמֵּאִיר עֲלֵיהֶם מֵהַשָּׂגַת הַהַשְׂגָּחָה הַפְּרָטִית, כְּמוֹ־כֵן הֵם נַעֲנִים וּפוֹעֲלִים בַּכֹּל — אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם; כִּי מֵרֹב הִכָּלְלוּתָם בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי נִשְׁמַעַת וּמִתְקַבֶּלֶת תְּפִלָּתָם וּבַקָּשָׁתָם; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ, וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בַּעֲדוֹ. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, וְיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁהֵם קְרוֹבִים אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, הֵם נַעֲנִים מִיָּד, עַל־כֵּן רָאוּי לָלֶכֶת אֲלֵיהֶם וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם יִתְפַּלְּלוּ בַּעֲדוֹ, וּמַה גַּם שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁתִּגַּשׁ אֶל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ אוֹר וְהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד מְאֹד מֵהַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְגַם אַתָּה תִּזְכֶּה לִפְעֹל אַחַר־כָּךְ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַבִּטּוּל

שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁנִּכְלָל יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו בְּיוֹתֵר אוֹר הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וָיוֹם מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, לִרְאוֹת לְהֵיכָן יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ, וְכָל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל הֵימֶנּוּ (סֻכָּה מה.), שֶׁאוֹתוֹ מְנַסִּים בְּיוֹתֵר בְּחֻרּוּפִין וּבְגִדּוּפִין, בְּקַטְנוּת וּבְיִסּוּרִים, בְּמְרִירוּת וּבְמַכְאוֹבִים, עַד שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַנִּים שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפֵל לְקַטְנוּת עֲצוּמָה, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ "עָזַב ה' אֶת הָאָרֶץ" (יְחֶזְקֵאל ח, ב), וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהַהִרְהוּרִים הָרָעִים רוֹדְפִים אַחֲרָיו, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ; עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁאֵין בְּלִעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁכָּל מַחֲשָׁבָה הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִנֵּיהּ, וּבְכָל מַחֲשָׁבָה יֵשׁ מְצִיאוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ מַחֲשָׁבָה זָרָה וְהִרְהוּר רַע, יֵשׁ בָּזֶה מְצִיאוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם תּוּכַל לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תַּשְׂכִּיל וְתָבִין, שֶׁכָּל מַחֲשָׁבָה בָּאָה אֵלֶיךָ כְּדֵי לְתַקָּנָהּ וּלְהַעֲלוֹתָהּ אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בָּזֶה, נִמְצָא שֶׁהוּא מְקַצֵּץ בִּנְטִיעוֹת, וַחֲסֵרָה לוֹ הָאֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה קַלָּה לֹא בָּאָה אֵלָיו בְּלִי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּר וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַעֲשֶׂה, וְעָלָיו לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲסֹק בְּתִקּוּן הַמַּחֲשָׁבָה, הַדִּבּוּר וְהַמַּעֲשֶׂה. וְלֹא כְּמוֹ הַשּׁוֹטִים שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁעִנְיַן הָעֲלָאַת הַמַּחֲשָׁבוֹת, הַדִּבּוּרִים וְהַמַּעֲשִׂים, אֵינוֹ אֶלָּא לְזַכֵּי הַנְּפָשׁ, לַאֲנָשִׁים בַּעֲלֵי מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה; אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, כִּי מִי שֶׁחוֹשֵׁב זֹאת, קָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בִּמְצִיאוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר זֶה הוּא "הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׂגִּיחַ אֲפִלּוּ עַל מַחֲשָׁבָה קַלָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל דִּבּוּר קַל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן עַל מַעֲשֶׂה קַל, וְאִם הָאָדָם דּוֹחֶה מַחֲשָׁבָה, כְּאִלּוּ הוֹרֵג קוֹמָה שְׁלֵמָה. וְכֵן דִּבּוּר — אִם אֵינוֹ מְקוֹרָב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא מַפְרִיד עַצְמוֹ מֵחַי הַחַיִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עוֹקֵר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵהָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּתִקֻּף קַטְנוּתְךָ וּבִלְבּוּל דַּעְתְּךָ, וְאַל תִּבְרַח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּתְקִיפִים אוֹתְךָ הַהִרְהוּרִים הָרָעִים, הַמַּחֲשָׁבוֹת הַמְגֻנּוֹת, הַדִּבּוּרִים הָאֲסוּרִים וְהַמַּעֲשִׂים הַמְזֻהָמִים, רַק תַּדְבִּיק עַצְמְךָ בְּכֹחַ

גָּדוֹל בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּרְחוֹבוֹת וּבַשְּׁוָקִים תְּקַיֵּם: "אֲבַקְשָׁה אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי" (שִׁיר הַשִּׁירִים ג, ב), לְהַעֲלוֹת אֶת הַנִּצּוֹץ הַקָּדוֹשׁ הַמְשֻׁקָּע בְּעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, וּמֵנַח עָלָיו גַּל שֶׁל אֲבָנִים וּצְרוֹרוֹת פְּסֹלֶת, טִיט וְעָפָר, וְתֵדַע שֶׁנִּשְׁמָתְךָ צוֹעֶקֶת אָז אֵלֶיךָ: "אוֹי, אָחִי! אָחִי! אַל תַּפְרִיד אוֹתִי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ", אַף שֶׁאַתָּה מֻנָּח בְּתַכְלִית הַלִּכְלוּךְ וְהַזֻּהֲמָה רְאֵה לִבְרֹחַ וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְתֵדַע, אֲהוּבִי, אָחִי כִּי אָז בָּעֵת הַזֹּאת, עוֹמְדִים עָלֶיךָ עוֹלָמוֹת לַאֲלָפִים, וְהַכֹּל תָּלוּי בְּיָדְךָ לְתַקֵּן, וְאִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד, אָז דַּיְקָא תִּתְהַפֵּכְנָה כָּל יְרִידוֹתֶיךָ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ בְּמַדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ "הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", כִּי כְּמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת — כְּשֶׁאָדָם מְסִתַּכֵּל עַל אֵיזֶה אָדָם, וְהַלָּה מְסִתַּכֵּל בַּחֲזָרָה אֵלָיו, נִתְעוֹרְרִים זֶה לָזֶה בְּתִשׁוּקָה עֲצוּמָה וְכוּ', עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁמַּתְחִילִים לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה בְּדִבּוּרֵי אַהֲבָה וְכוּ', אֵיךְ שֶׁמִּתְעוֹרְרִים

זֶה לָזֶה בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה וְכוּ׳, כְּמוֹ־כֵן בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאָדָם שָׂם כָּל מִבְטָחוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׂוּם הִסְתַּכְּלוּת אַחֶרֶת רַק עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה, וּמוֹצִיא מִפִּיו כְּסוּפִים וּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה אֶת כָּל פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה נִפְלָאָה, כְּמוֹ־כֵן כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַבִּיט וְצוֹפֶה עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו ״הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית״, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים נִגְלִים עַיִן לֹא רָאָתָה, וְרוֹאֶה וּמֵבִין דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים בְּסִתְרֵי הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹ דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, עַד אֲשֶׁר נִמְשֶׁכֶת עֲלֵיהֶם ״הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית״, פְּלָאֵי פְּלָאִים, וְזוֹכִים שֶׁנַּעֲשִׂים לָהֶם נִסִּים נִגְלִים עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ״הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית״, פְּלָאֵי פְּלָאִים, וְאֵין שׂוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ כְּלָל, רַק הַכֹּל מֻשְׂגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תַּכְנִיס בְּתוֹךְ דַּעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי תַּרְגִּישׁ כְּבָר אִישׁ אַחֵר

לְגַמְרֵי, וְתִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי רֹב הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁעוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, וּכְאִלּוּ הַכֹּל נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, וְאָז הוּא שָׁבוּר בְּתַכְלִית הַשְׁבִּירָה, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמֵּרֹב שִׁבְרוֹן לֵב וְדִכָּאוֹן הַשּׁוֹרִים עֲלֵיהֶם, כִּמְעַט שֶׁיְּאַבְּדוּ עַצְמָם לָדַעַת לְגַמְרֵי, אֲבָל בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", אֲזַי יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְהַכֹּל רַק אֲחִיזַת עֵינַיִם, שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה טֶבַע אוֹ אֵיזֶה מִקְרֶה וְכוּ', אֲבָל הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, הַמִּסְתַּכֵּל רַק עַל עֶצֶם נְקֻדַּת הַחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט רַק אֶל הַ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל נִבְרָאָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים לוֹ נִסִּים נִגְלִים, כִּי כְּכָל שֶׁהָאָדָם נִכְלָל יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצוֹפֶה וּמַבִּיט אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים נִגְלִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, פְּלָאֵי פְּלָאִים, שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ שֶׁמַּנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל, וּמִזֶּה נִתְהַוִּים כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי מֵרֹב אוֹר הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת בְּ"הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית" נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֶת זֶה וְלִתְפֹּס בְּמֹחַ אֱנוֹשִׁי, וְעַל־יְדֵי רִבּוּי אוֹר, נִשְׁבָּרִים כְּלֵי הַמֹּחִין, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּפִי דַּקּוּת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, פְּלָאֵי פְּלָאִים, צָרִיךְ הָאָדָם לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹתָיו וּמִמִּדּוֹתָיו הָרָעוֹת, עַד שֶׁיִּהְיֶה מְזֻכָּךְ לְגַמְרֵי, הַיְנוּ שֶׁפִּיו יְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאַפּוֹ אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, וְאָזְנָיו תִּשְׁמַעְנָה רַק אֶת הַקּוֹל הַפְּנִימִי שֶׁל כָּל דָּבָר, וְעֵינָיו תִּרְאֶינָה רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ תִּהְיֶה דְּבוּקָה רַק בְּחַי הַחַיִּים, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת זוּלַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁיֹּאחַז בְּמַדְרֵגַת זְכוּךְ כָּזוֹ, תָּמִיד יַרְגִּישׁ וְיָבִין אֶת גֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲשֶׁר בְּתִקֻּף הַקַּטְנוּת וְהַדִּינִים, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, גַּם שָׁם מְאִירָה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, פְּלָאֵי פְּלָאִים, וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם

פָּגוּם בְּפִיו, בְּחָטְמוֹ, בְּאָזְנָיו, בְּעֵינָיו וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ, אֵיךְ יָכוֹל לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּלָאֵי פְּלָאִים, כִּי גֶּשֶׁם לְעוֹלָם לֹא יַשִּׂיג וְלֹא יִתְפֹּס בְּרוּחַ, וְנִשְׁבָּרִים כְּלֵי הַמַּחְיִן שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן נִכְנָסִים בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁכָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אַף שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵיטִיב עִמָּהֶם בְּ"הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית", אַךְ מֵרֹב הָאוֹר וְחֻלְשַׁת הַכֵּלִי נִשְׁבָּר הַכֹּל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וְלִתְפֹּס בְּכָל זֶה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ קַטְנוּת יְרִידוֹתֶיךָ וְצָרוֹתֶיךָ, גַּם שָׁם תַּמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּלָאֵי פְּלָאִים.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשִׂים עִם הָאָדָם עִנְיָנִים אֲחֵרִים, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, כִּי יֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי תָּכְנִיּוֹת בְּחַיָּיו — מִי וְאֵימַת, וּלְבַסּוֹף נַעֲשֶׂה בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ מֵרְצוֹנוֹ, זֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נִשְׁבָּרִים כְּשֶׁרוֹאִים לִפְנֵיהֶם עוֹלָם חָשׁוּךְ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁלְּעוֹלָם כְּבָר לֹא יִרְאוּ אוֹר, וְכָל זֶה בָּא לָהֶם רַק כְּשֶׁתּוֹלִים הַכֹּל בְּטֶבַע, בְּמִקְרֶה וּבְמַזָּל, שֶׁאָז כְּשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם

כְּמוֹ שֶׁרָצוּ, אֲזַי הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ רַע וָמָר לָהֶם, שֶׁהֵם הוֹלְכִים עִם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", פְּלָאֵי פְּלָאִים, וְאֵין שׁוּם דָּבָר גָּדוֹל אוֹ קָטָן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תָּמִיד תִּצְחַק מֵהַכֹּל, וְתֵדַע כִּי דַּיְקָא זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ אַחֶרֶת?! וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּהְיֶה תָּמִיד בִּישׁוּב הַדַּעַת, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, כִּי תָּמִיד תַּגִּיד וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "הֲלֹא זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מֶה עָלַי לִדְאֹג, דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ", וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ יִתְהַפְּכוּ לְךָ הַחַיִּים לְגַן־עֵדֶן מַמָּשׁ, וְתִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַכֹּל מִתְנַהֵג עִמְּךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", פְּלָאֵי פְּלָאִים, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו מֵרֹב יְרִידָתְךָ, שֶׁנִּפַּלְתָּ וְיָרַדְתָּ לְעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, עַל־יְדֵי חֲטָאֶיךָ הַמְרֻבִּים, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי גַּם שָׁם בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה מֻנָּח, גַּם־כֵּן מְאִירָה עָלֶיךָ הַשְׂגָּחָתוֹ

יִתְבָּרַךְ הַפְּלִאִית, וְהוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׂגִּיחַ עָלֶיךָ,
אֵיךְ תִּזְכֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ וְלַחֲזֹר אֵלָיו, וְזֶה עִקַּר
שַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ — שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ תִּזְכֶּה לְחַזֵּק
עַצְמְךָ, וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּתַקֶּף הַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוֹת,
הַחֹשֶׁךְ וְהַזְּהָמָה שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם; רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר!
רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְתַמְשִׁיךְ עַל
עַצְמְךָ הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, וְתָדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת.
וְהָעִקָּר תִּשְׁתַּדֵּל לֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עָלָיו יִתְבָּרַךְ,
עַל מַה וְלָמָּה נָפַלְתָּ בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית
וּמְתַחְתָּיו, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מֶה עָלֶיךָ לְתַקֵּן וּמֵאֵיזֶה
מָקוֹם נִשְׁתַּלְשְׁלָה נִשְׁמָתְךָ, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה
שֶׁתִּפֹּל בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ
דַּיְקָא מִמָּקוֹם מְטֻנָּף כָּזֶה, וְכֵן בָּזֶה שֶׁאַתָּה תִּתְעוֹרֵר
מִמְּקוֹמְךָ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תִּזְכֶּה לְעוֹרֵר עַד אֲלָפִים
וְרִבְבוֹת נִשְׁמוֹת, שֶׁגַּם־כֵּן נָפְלוּ בִּבְוֹץ כָּזֶה שֶׁאַתָּה נִמְצָא
בּוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ
בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים תַּרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ
אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ הוּא בְּכַעַס וּבְרֻגְזָה עָלֶיךָ, צָרִיךְ
שֶׁתֵּדַע, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׂגִּיחַ
עַל עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", פְּלָאֵי פְּלָאִים, עַל כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, עַד שֶׁאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ

מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז׃), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ כָּל עֵשֶׂב וַעֵשֶׂב יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ, שֶׁמַּכֶּה בּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדַל (עַיֵּן בְּרֵאשִׁית רַבָּה י, יז); אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה תָּמִיד, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, וְאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים עַל כָּל צַעַד וְעַל כָּל שַׁעַל בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְאֵיךְ וְרַק וּמַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, רְאֵה לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ גַּם מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה שָׁם, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִמְּךָ, וְאַף שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּלִאִית, וְתֵדַע תָּמִיד שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְאֵין צְרִיכִים לָדַעַת כְּלָל מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, רַק כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ צְרִיכָה לִהְיוֹת קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית" — לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק נוֹרָא מְאֹד, וּבְוַדַּאי כָּל כַּוָּנָתוֹ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הִיא רַק לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית,

כְּפִי הַתִּקּוּנִים שֶׁאַתָּה דַּיְקָא צָרִיךְ לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם כְּפִי שִׂרְשׁ נִשְׁמָתְךָ, וּכְפִי שָׁרְשְׁךָ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹנִים, וְאִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תִּהְיֶה תָּמִיד חָזָק וְאַמִּיץ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְלֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְגַם מֵעַצְמְךָ לֹא תֵּחָלֵשׁ דַּעְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר כָּל־כָּךְ מִכָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית", וּבָזֶה שֶׁתַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתְּךָ, תּוּכַל לְקַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּנָקֵל, וְכֵן תִּהְיֶה רָגִיל לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — בִּתְפִלָּה, שִׂיחָה וּבַקָּשָׁה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּ"הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית", הוּא אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, רַק בּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל הַכֹּל, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב יוֹתֵר מֵהַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אָדָם זֶה חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי טֶבַע הָאָדָם לְהִשָּׁבֵר מִכָּל דָּבָר וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי זֶה טִבְעוֹ, יַעַן כִּי הַנְּשָׁמָה מוֹשֶׁכֶת אֶת עַצְמָהּ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצָה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה וּלְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הִיא נִמְשֶׁכֶת בְּעַצְמָהּ מֵעֶצֶם הָאֲצִילוּת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַגּוּף הוּא חֹמֶר עַב וְגַס, וְיסוֹדוֹ מֵעָפָר וְסוֹפוֹ לֶעָפָר, הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק לְמַטָּה — אֶל הָאֲדָמָה וְאֶל הַחֹמֶר, וְרוֹצֶה רַק גַּשְׁמִיּוּת, וְזוֹהִי הַמַּחֲלֹקֶת תָּמִיד בֵּינֵיהֶם — בֵּין הַגּוּף לַנְּשָׁמָה, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ יוֹם וְאֵין לְךָ שָׁעָה, שֶׁלֹּא יִפֹּל הָאָדָם בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבְקַטְנוּת וּבְצִמְצוּם גָּדוֹל, כִּי הֲלֹא יֵשׁ מְרִיבָה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, הַיְנוּ — בֵּין הַגּוּף לְבֵין הַנְּשָׁמָה, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשֶׁכֶת הַמְּרִירוּת, שֶׁמִּתְמָרְרִים לוֹ חַיָּיו בְּכָל פַּעַם, וְנוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, וּמָר וּמָרוֹר לוֹ עַד מְאֹד, שֶׁכָּל זֶה הוּא מֵהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַטֶּבַע וְהַהַשְׂגָּחָה, כִּי הַטֶּבַע זֶהוּ חֹמֶר הַגּוּף הַגַּשְׁמִי, וְהַנְּשָׁמָה הִיא עֶצֶם הָאֱלֹקוּת, שֶׁהִיא הַ"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַנְהָגָה פְּלִאִית, וּמִזֶּה נִתְהַוּוּ לָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת גְּדוֹלִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם

מְיַשֵּׁב עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל הוּא עֶצֶם אֱלֹקוּת גָּמוּר, וְגַם הַטֶּבַע הוּא כְּסֵא לַהַשְׂגָּחָה, וְאֵין שׁוּם רַע כְּלָל, כִּי מַה שֶּׁנִּדְמֶה לָאָדָם לְרַע, זֶהוּ רַק כְּסֵא לַטּוֹב, כִּי בְּוַדַּאי גַּם שָׁם גָּנוּז טוֹב אֲמִתִּי, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד מִסְתַּכֵּל רַק עַל ה"הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", פְּלָאֵי פְּלָאִים, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְיִהְיֶה אֵיתָן וְחָזָק בְּעַצְמוֹ וּבְדַעְתּוֹ לִבְלִי לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְגַם הַטֶּבַע הוּא "הַשְׂגָּחָה פְּלִאִית", אָדָם כָּזֶה אַף פַּעַם לֹא יִשָּׁבֵר, וְיִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְיִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים וּמְאֻשָּׁרִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְצֻמְצָמִים מְאֹד, וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה יֵּלֶד יוֹם, וְכָל אֶחָד עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי תָּכְנִיּוֹת לֶעָתִיד, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי פִּתְאֹם יִקְרְאוּ לוֹ לְמַעְלָה, וְיִהְיֶה לוֹ הַהֶכְרֵחַ לְהַפְשִׁיט אֶת גּוּפוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ תַּעֲלֶה לְמַעְלָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ בְּכָל פַּעַם מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! מַדּוּעַ לֹא תִּזָּכֵר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מנהיג

אֶת עוֹלָמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית", פְּלָאֵי פְּלָאִים, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בְּדַעְתְּךָ, כְּמוֹ־כֵן תַּרְגִּיל עַצְמְךָ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ לִחְיוֹת כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְלִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִיךָ, וְלִזְכֹּר לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד וּמְדַבֵּר, וְתִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּכְעַס וְלֹא תַּקְפִּיד כְּלָל עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, "כִּי כַעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ" (קֹהֶלֶת ז, ט). וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִפְלִיגוּ בְּמַעֲלַת רַבּוֹתֵיהֶם, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִקְפִּידוּ בְּבֵיתָם, וְתִהְיֶה תָּמִיד מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְכֵן תַּטֶּה תָּמִיד אָזְנֶיךָ אֶל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִהְיֶה אֶצְלְךָ רַק דַּעַת הַתּוֹרָה, וְתַרְחִיק מֵעָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁקָפוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֵן הִפּוּךְ דַּעַת הַתּוֹרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְתָמִיד עֵינֶיךָ לְנֹכַח הַוָיְ"ה יַבִּיטוּ, שֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בָּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ "הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחַי חַיָּיו בְּצוּרָה כָּזוֹ, וְאָז עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו, וְעוֹד בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, יִחְיֶה כְּדֶגְמַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי לוֹ!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָה פְּלִאִית

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
שֶׁתָּחוּס וּתְרַחֵם עַל אֻמְלָל כָּמוֹנִי, מְלֵכְלָךְ
וּמְגֻשָּׁם כָּמוֹנִי, אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא הָיָה לְךָ בָּעוֹלָם
אִישׁ גַּס וּמְגֻשָּׁם כָּמוֹנִי, וּבְוַדַּאי כְּבָר לֹא יִהְיֶה
לְךָ עוֹד אִישׁ רָחוֹק כָּמוֹנִי, כִּי מִתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה
וְעַד סוֹפָהּ לֹא הָיָה וְאֵין עַכְשָׁו וְלֹא יִהְיֶה אִישׁ
מְזֹהָם וּמְלֵכְלָךְ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים
כָּמוֹנִי הַיּוֹם, עִם כָּל זֹאת, אַף שֶׁאֲנִי מְרֻחָק וּמְגֻשָּׁם
וּמְלֵכְלָךְ, אֵינִי מַסִּיחַ דַּעְתִּי מִמְּךָ כְּרֶגַע, וַאֲנִי
מַאֲמִין בְּךָ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאַתָּה מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם
אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיךָ
יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גְּמוּרָה הִיא,
וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כִּסֵּא לְהַשְׁגָּחָתְךָ
הַפְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ בַּמָּקוֹם הַנָּמוֹךְ וְהַיָּרוּד וְהַמְלֵכְלָךְ,
שֶׁאֲנִי נִמְצָא בּוֹ עַכְשָׁו, גַּם שָׁם אַתָּה מַשְׁגִּיחַ עָלַי
בְּהַשְׁגָּחָה פְּלִאִית, וְאַתָּה צוֹפֶה וּמַבִּיט עָלַי לְרַחֵם
עַל נֶפֶשׁ אֻמְלָלָה וּמְגֻשֶּׁמֶת, חוֹטֵאת וּפוֹשַׁעַת

כָּמֹנִי, לְהַצִּילָהּ מִכָּל אוֹיְבֶיהָ וּלְהוֹשִׁיעָהּ מִכָּל צָרוֹת נַפְשָׁהּ שֶׁסְּבִבוּהָ.

אָנָּא יְהוָה, חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וְהַצֵּל אוֹתִי מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ, מֵהַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁנָּפַלְתִּי אֵלֶיהָ, וְעוֹבֵר עָלַי מַה שֶּׁעוֹבֵר, מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַד שֶׁרַבִּים קָמִים עָלַי, וְרַבִּים אוֹמְרִים לִי, שֶׁאֵין לִי כְּבָר תִּקְוָה וִישׁוּעָה, וְאָבַד מָנוֹס מִמֶּנִּי לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עֲדַיִן אֲנִי מַאֲמִין בְּךָ וּבְהַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּלִאִית, שֶׁגַּם בַּמַּעֲמָד וּבַמַּצָּב הַיָּרוּד וְהַנָּפוּל שֶׁאֲנִי נִמְצָא שָׁם, גַּם שָׁם מְאִירָה עָלַי הַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּלִאִית, וְאַתָּה בְּוַדַּאי עוֹזֵר וְתַעֲזֹר לִי בְּכָל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ, וּבִפְרָטִיּוּת לְהוֹשִׁיעֵנִי בְּעֵת הַצָּרָה הַמָּרָה הַזֹּאת שֶׁנָּפַלְתִּי עַכְשָׁו אֵלֶיהָ, וְאִי אֶפְשָׁר לִי לָצֵאת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לָתֵת עֵצָה לְנַפְשִׁי בְּמַצָּב וּבְמַעֲמָד כָּזֶה.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חוּס וְרַחֵם עָלַי, וְהַמְשֵׁךְ עָלַי הַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּלִאִית, וְהַצֵּל אוֹתִי, וְהוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל הַקָּמִים עָלַי וְהַמְדַבְּרִים רַע עַל נַפְשִׁי, הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי גָּרַמְתִּי לִי אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלַי מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, כִּי עַל־יְדֵי

רִבּוּי עֲוונוֹת בָּרָאתִי קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, אֲשֶׁר הִתְלַבְּשׁוּ עַצְמָם בִּבְנֵי־אָדָם הַמְצַעֲרִים אוֹתִי מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לִי כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה וְתוֹחֶלֶת מִמֶּנִּי, אַךְ אַתָּה גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לָרָשָׁע עַד שֶׁיָּשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה, וְאָז מִיָּד תְּקַבְּלוֹ, עַל־כֵּן אֲנִי מִתְחָרֵט עַכְשָׁו עַל כָּל מַעֲשַׂי וְדִבּוּרַי וּמַחְשָׁבוֹתַי הַמְּגֻנִּים וְהַמְּלֻכְלָכִים, הַמִּתְעָבִים וְהַמְגֻשָּׁמִים, וְהִנְנִי שָׁב אֵלֶיךָ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי לְעוֹלָם לֹא לַחֲזֹר עַל מַעֲשַׂי וּמַחְשָׁבוֹתַי וְדִבּוּרַי הָרָעִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי עֹל מַלְכוּתְךָ לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזֶּךָ בָּעוֹלָם, עַד שֶׁיֵּדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ, וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ, יְהוָה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם בִּבְחִינַת בִּטּוּל, לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַתַּכְלִית הַטּוֹב הָאֲמִתִּי הַנִּצְחִי, וְזֶה עַל־יְדֵי שֶׁיִּסְתֹּם עֵינָיו מֵחֵיזוּ דְּהַאי עַלְמָא. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִכָּלֵל בְּהַתַּכְלִית, כִּי אִם עַל־יְדֵי סְתִימוּ דְּעֵינִין, שֶׁיִּסְתֹּם עֵינָיו לְגַמְרֵי מֵחֵיזוּ דְּהַאי עַלְמָא, אַף גַּם לְדָחֳקָם בְּהַאֲצְבַּע, וְאָז לֹא יִהְיֶה לוֹ יִסּוּרִים וְצַעַר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת קָבוּעַ תָּמִיד בִּבְחִינַת הַבִּטּוּל, כִּי אִם כֵּן יֵצֵא מִגְּדֶר אֱנוֹשִׁי, וְעַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה הַבִּטּוּל בִּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, וְאָז הָרְשִׁימוּ שֶׁל הַבִּטּוּל מֵאִיר אֶל הַדַּעַת אוֹר מְתִיקוּת נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְאֶחָד לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכִין חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא. וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַיִּסּוּרִין וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְיִזְכֶּה לִטְעֹם וּלְהַרְגִּישׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סה)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית

יְגַלֶּה וְיָבֹאר, אֵיךְ שֶׁצָּרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע, אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל מֵשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ שְׁנֵי הַפָּכִים לְגַמְרֵי הֵם אַחְדּוּת פְּשׁוּטָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים תָּמִיד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית, שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיָּה וְעַל כָּל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל הַגִּלּוּי שֶׁל הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, זֶה בְּעַצְמוֹ הַגִּלּוּי שֶׁיִּגָּלֶה מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן הַתְחָלַת הִתְנוֹצְצוּת הַגְּאֻלָּה הָיְתָה מִימוֹת הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁגִּלָּה אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, אֵיךְ מַצָּב וְסֵדֶר הָעוֹלָם, וְאֵיךְ מִתְנַהֲגִים הָעוֹלָמוֹת, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל קָשׁוּר כָּאן לְמַטָּה, וּבְיוֹתֵר הִגְדִּיל לְגַלּוֹת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע, אֵיךְ שֶׁדָּבָר קָטָן וְדָבָר גָּדוֹל לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל קָשׁוּר וּמְשֻׁלָּב וּמְיֻחָד בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, תקטז)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָם יֵשׁ מֵאַיִן הַמֻּחְלָט, וּמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הָרוּחָנִיִּים, אוֹרוֹת וְכֵלִים, שְׂכְלִיִּים וְנִפְרָדִים, מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְכוּ׳, אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, מֵהָאָדָם בְּחִיר הַנִּבְרָאִים וְעַד הַיָּתוּשׁ הַקָּטָן שֶׁבַּקְטַנִּים, מֵהָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר בַּקִּיר, מֵהֶהָרִים הָרָמִים וְהַגְּבוֹהִים עַד הַחוֹל הַדַּק שֶׁעַל שְׂפַת הַיָּם, וְהַכֹּל לַכֹּל מֵשִׂגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד מְאֹד, דָּבָר אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן וְהַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי לְהַשִּׂיג וְלִתְפֹּס כְּלָל, כִּי זֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל

וְהַהַשָּׂגָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַמֵּק בָּזֶה, אַזַי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְדִיעָה וְהַשָּׂגָה זוֹ, וְכָל מַה שֶּׁמַּעֲמִיק וְחוֹשֵׁב בָּזֶה, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַזּוֹכִים לְהַתְמִיד בָּזֶה מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם אוֹר הַהַשְׂגָּחָה בְּמַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, עַד שֶׁכָּל מַה שֶּׁרַק מְבַקְּשִׁים וּמְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — פּוֹעֲלִים, כִּי מֵרֹב אוֹר וְהַשְׂגָּחָה שֶׁמֵּאִיר עֲלֵיהֶם מֵהַשָּׂגַת הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, כְּמוֹ־כֵן הֵם נַעֲנִים וּפוֹעֲלִים הַכֹּל; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֶל תּוֹךְ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין שׁוּם מְקֹרֶה כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא הַכֹּל מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, וְתַעֲמִיק אֶת דַּעְתְּךָ לֵידַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ — אֲשֶׁר אֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, כִּי גַּם הַטֶּבַע הוּא כִּסּוּי לְהַשְׂגָּחָה, אָז יִתְחַדֵּד וְיִתְחַדֵּשׁ מֹחֲךָ, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת יְדִיעַת הַהַשְׂגָּחָה הַפְּרָטִית, כְּמוֹ־כֵן יִהְיֶה בְּנָקֵל לְךָ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בִּרְוָחֲנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי

תָּמִיד תִּסְתַּכֵּל וְתִצְפֶּה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנַת הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, לֵידַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ עַל כָּל בְּרִיָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַנְהִיג אוֹתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִטְּעָמִים הַכְּמוּסִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן לֹא יִקָּשֶׁה לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּכְשֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תִּזְכֶּה לְדַלֵּג עַל הַכֹּל.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הֵם לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע לֹא הָיָה מְחַיֵּב אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהוֹלִיד זֶרַע יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם, רַק עַל־יְדֵי שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: צֵא מֵאִצְטַגְנִינִיּוּת שֶׁלְּךָ, וְהַגְּבִיהוֹ לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם, הַיְנוּ שֶׁהַגְּבִיהוֹ לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהוֹלִיד, נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַמְשָׁכַת זֶרַע יִשְׂרָאֵל בְּשָׁרְשָׁם נִמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, שֶׁהוּא אוֹר הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לֵידַע — אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת בְּכָל יוֹם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֹאת יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְיַשְׂגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׂגִּיחַ עָלָיו, וְיֵדַע שֶׁבְּשָׁרְשׁוֹ הוּא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, לְמַעְלָה מֵהַנְהָגַת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יַמְתִּיק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִזְכֶּה שֶׁיֶּמְשַׁךְ עָלָיו שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תָּמִיד הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֵחָדָשׁ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְתַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ הֵיטֵב, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מַשְׂגִּיחַ עַל כָּל אֶחָד בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, עַד שֶׁאֵין זִיז וְאֵין פְּסִיעָה וְאֵין מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם גְּנוּזָה וּמְסְתֶּרֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בְּכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת — שֶׁרוֹצֶה מִמְּךָ דַּיְקָא וְכוּ׳.

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק בִּדְבָרִים אֵלּוּ, וְתָמִיד תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, אָז יַתְחִיל לְהָאִיר מֹחֲךָ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְיִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלַךְ מַחְשַׁבְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא מֻשְׁגָּח בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל, עַל כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה וְעַל כָּל מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְזַדַּכֵּךְ וְנִתְקַדֵּשׁ, וְגָר בְּעוֹלָם הַחֵרוּת לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַי בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם מְאִירָה מֵחָדָשׁ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַטּוֹת לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ הֵיטֵב אֶל זֶה, וְכָל מַה שֶּׁיִּסְתַּכֵּל עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, כְּמוֹ־כֵן יָאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר

וּמַעֲשֶׂה שֶׁל כָּל אָדָם וְאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמֵאִיר לוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְגַם מוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים אֵיךְ לִמְצֹא אוֹתוֹ.

כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִבְרָא בִּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בִּשְׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הֶחָלָל הַפָּנוּי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לַבְּרִיאָה, וְשָׁם הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר, וְעִקַּר עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא תָּמִיד לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּתֹקֶף הַהַסְתָּרָה וְהַהַעֲלָמָה, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הֶצְרַךְ לְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַלְבִּישׁ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ בְּתוֹךְ הַטֶּבַע, וּכְשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל זוֹכֶה לְהוֹרִיד וּלְהַפְשִׁיט וּלְגַלּוֹת אֶת הַלְּבוּשׁ וְהַהַסְתָּרָה וְהַהַעֲלָמָה וְכוּ׳, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית — אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִזֶּה הָעוֹלָם, וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִי פְּרָטִיּוּת, וְכָל מַה שֶּׁיָּשִׂים אֶת לִבּוֹ יוֹתֵר אֶל זֶה, כֵּן תָּאִיר עָלָיו הַשְׁגָּחָתוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה עַד מְאֹד, וְאָז יִתְגַּלֶּה לוֹ — כִּי אֵין שׂוּם טֶבַע וּמִקְרֶה כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע

עִמּוֹ וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹסֵק וְעוֹשֶׂה וְכוּ׳, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁרַק הוֹלֵךְ וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶּׁרַק בָּא לִפְנֵי עֵינָיו וְתַחַת יָדָיו וְכוּ׳, הַכֹּל שַׂיָּךְ לְשָׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לְתַקְּנָם, וְהוּא צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם, וְהַכֹּל רְמָזִים — לְרַמְּזוֹ אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד בֶּאֱמוּנַת הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁקּוֹרֶה עִמְּךָ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה אוֹתְךָ וְחָפֵץ בְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ, זֶהוּ רַק כְּדֵי לְהַשְׁלִים וּלְתַקֵּן חֵלֶק זֶה בַּבְּרִיאָה, וּבִשְׁבִיל זֶה נִבְרֵאתָ, וְכָל הַחַשְׁכוּת וְהַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, הַכֹּל הוּא בְּכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְתַקֵּן וּלְהַשְׁלִים אֶת הַנִּצּוֹצוֹת חִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁנָּפְלוּ בִּדְבָרִים אֵלּוּ.

אַשְׁרֵי מִי שֶׂשָּׂם אֶת לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ, וּמִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר כָּל הַהֶזֵּקִים שֶׁאֶחָד מַזִּיק לַחֲבֵרוֹ, וְהַקְּטָטוֹת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁאֶחָד רַב וְחוֹלֵק עַל חֲבֵרוֹ, וְכָל מִינֵי דִּינִים וְקַטְנוּת וִירִידוֹת שֶׁנּוֹפְלִים עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, הַכֹּל נִמְשָׁךְ מֵהַטֶּבַע, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַדִּינִים וְהַצָּרוֹת, הַיְרִידוֹת וְהַהֶזֵּקִים וְכוּ' וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן בְּלֵיל יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז הָיָה בְּטוּל הַטֶּבַע בַּלַּיְלָה דַּיְקָא, וְהָיָה הַלַּיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, כִּי לַיְלָה הוּא בִּבְחִינַת הַטֶּבַע, וְיוֹם הוּא בְּחִינַת הַשְׁגָּחָה, וְאָז בִּיצִיאַת מִצְרַיִם עָבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ בְּמִצְרַיִם, הַיְנוּ שֶׁהָיָה אָז גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, וְהֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹרוֹ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַלַּיְלָה דַּיְקָא, וְנַעֲשָׂה לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם שֶׁהִיא כְּלַל הַגָּלֻיּוֹת עַל שֵׁמְצֵרִים לְיִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְעַל־כֵּן לַיְלָה זֶה נִקְרָא לֵיל שִׁמּוּרִים, כִּי הוּא מְשֻׁמָּר מִכָּל מִינֵי מַזִּיקִים וְכָל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְגַּלְּתָה הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְהַקַּטְנוּת וְהַדִּינִים, כִּי יוֹדְעִים, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַהַשְׁגָּחָה,

וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ לִירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַהַשְׂגָּחָה הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עִמּוֹ, וְאָז גַּם לוֹ — לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר, וְיִהְיֶה נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי דִּינִים, וּמִכָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, וּמִכָּל מִינֵי קַטְנוּת וַעֲנָשִׁים קָשִׁים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק תָּמִיד זוֹכֵר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן הַשְׂגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הַטֶּבַע, וּמַנְהִיגוֹ וּמוֹשֵׁל בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ, רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה טֶבַע בָּעוֹלָם, שֶׁאֶפְשָׁר לִבְנֵי אָדָם לִטְעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כְּאִלּוּ הַטֶּבַע עִקָּר, וּכְשֶׁעוֹקְרִים הַטֶּבַע מֵהַהַשְׂגָּחָה, אָזַי נוֹפְלִים בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְכוֹפְרִים בֶּאֱלֹקִים חַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, וְיוֹרְדִים בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת וְכוּ׳, וְאִם רוֹצֶה הָאָדָם לִבְחֹר בַּחַיִּים בֶּאֱמֶת, אָזַי מְקַשֵּׁר אֶת הַטֶּבַע לְהַשְׂגָּחָה — שֶׁיּוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן בְּהַשְׂגָּחָתוֹ

יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא שֶׁהַטֶּבַע וְהַהַשְׁגָּחָה הֵם אֶחָד, כִּי הַהַשְׁגָּחָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַטֶּבַע, וְהַטֶּבַע הוּא כְּסוּי לַהַשְׁגָּחָה, כִּי שֹׁרֶשׁ הַטֶּבַע וְהַהַשְׁגָּחָה נִמְשָׁךְ מִשֵּׁם הַוָיָ״ה וְשֵׁם אֱלֹקִים, כִּי הַוָיָ״ה יִתְבָּרַךְ הוּא שֹׁרֶשׁ הַהַשְׁגָּחָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ, וְנִקְרָא עַל שֵׁם — הָיָה, הוֹוֶה וְיִהְיֶה, כִּי הוּא תָּמִיד נִמְצָא בְּגִלּוּי רַב, וְשֵׁם אֱלֹקִים יִתְבָּרַךְ גִּמַטְרִיָא — הַטֶּבַע, שֶׁהוּא הַכְּסוּי וְהַהַסְתָּרָה, וּבֶאֱמֶת שְׁנֵיהֶם אֶחָד, כִּי הַוָיָ״ה הוּא אֱלֹקִים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַבֵּר אֶת הַטֶּבַע וְהַהַשְׁגָּחָה, שֶׁבָּזֶה מְחַבֵּר אֶת שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת — הַוָיָ״ה אֱלֹקִים, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה, כִּי הַוָיָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים, כִּי הַטֶּבַע הוּא כִּסּא לַהַשְׁגָּחָה, וְזֶה עִקַּר הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה — לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר וּלְיַחֵד אֶת שֵׁם הַוָיָ״ה אֶל שֵׁם אֱלֹקִים — לֵידַע שֶׁבְּתוֹךְ הַטֶּבַע שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹקִים, שָׁם גְּנוּזָה וְנִסְתֶּרֶת הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהִיא שֵׁם הַוָיָ״ה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה תָּמִיד, אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוֹם

טֶבַע כְּלָל בָּעוֹלָם, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וּכְמַצְבִּיא עָבִיד בְּחֵיל שְׁמָיָא וְאַרְעָא, רַק עִקַּר בְּחִינַת הַטֶּבַע הוּא מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּתִבּוּנָה כָּזוֹ וּבַסֵּדֶר הַזֶּה, שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַגַּלְגָּלִים וּתְכוּנוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת — עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כֻּלָּם יִהְיוּ תְּלוּיִים עַל הָאָדָם — בַּעַל הַבְּחִירָה שֶׁבָּעוֹלָם הַשָּׁפֵל הַזֶּה, לְתַקֵּן אוֹ לְקַלְקֵל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְתַקֵּן מַעֲשָׂיו וּמְסַגֵּל מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲזַי הוּא מֵבִיא הֶאָרָה גְּדוֹלָה וְתִקּוּן גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכֵן לְהֶפּוּךְ — עַל־יְדֵי מַעֲשִׂים רָעִים, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא מְקַלְקֵל וּפוֹגֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה נִקְרָא בְּחִינַת הַהַנְהָגָה הַטִּבְעִית, כִּי בְּטֶבַע זֶה בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף — שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל מִתְנַהֵג עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַמְּסוּרָה בְּיָדֵינוּ, וְכַאֲשֶׁר יִטֶּה הָאָדָם מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי יִהְיֶה עַל־יְדֵי־זֶה פְּגָם וְקִלְקוּל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל תְּשׁוּבָה קָדְמָה לָעוֹלָם, כִּי תְּשׁוּבָה הִיא בְּחִינַת לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר בִּבְחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁהִיא בְּחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, אֵין שׁוּם פְּגָם שֶׁל שׁוּם עֲבֵרָה מַגִּיעַ לְשָׁם, וְעַל־כֵּן עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, כִּי עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה

זוֹכֶה לִבְחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה, וְשָׁם אֵין שׁוּם פְּגַע מַגִּיעַ, וְשָׁם נִתְהַפְּכִין כָּל הָעַוֹונוֹת לִזְכֻיּוֹת, וְזֶה בְּחִינַת הַהַנְהָגָה שֶׁלְּעָתִיד, שֶׁאָז יִתְבַּטֵּל הַטֶּבַע לְגַמְרֵי, וְיִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל־יְדֵי בְּחִינַת — נִפְלָאוֹת לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, הַיְנוּ שֶׁלְּעָתִיד יִהְיֶה כֻּלּוֹ שַׁבָּת, כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה, וַאֲזַי יִהְיוּ כָּל הָעַוֹונוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַהַנְהָגָה שֶׁל — נִפְלָאוֹת לְמַעְלָה מִבְּחִינַת הַטֶּבַע וְהַגַּשְׁמִיּוּת, וַאֲזַי יִתְעַר שִׁיר חָדָשׁ — שִׁיר שֶׁל נִפְלָאוֹת, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִין גַּם כָּל הַשִּׁירוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל עַכְשָׁו, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְעִנְיַן שִׁירַת דְּבוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי הַשִּׁירָה נִמְחֲלוּ עַוֹונוֹתֵיהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת זְדוֹנוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד, כְּשֶׁיִּתְעַר הַשִּׁיר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, שִׁיר שֶׁל נִפְלָאוֹת, וְעַל־כֵּן זֶה הַמּוֹכִיחַ שֶׁזּוֹכֶה לְקוֹל הַשִּׁיר הַזֶּה, אֲזַי עַל־יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ, הוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בַּנְּשָׁמוֹת, כִּי עַל־יְדֵי קוֹל תּוֹכַחְתּוֹ, מַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם הֶאָרָה מִבְּחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁשָּׁם כָּל הָעַוֹונוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נִפְלָאוֹת גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, הַיְנוּ כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֶל תּוֹךְ הַשָּׂגַת אוֹר הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְעוֹרֵר וּלְהוֹכִיחַ אֶת כָּל אֶחָד לָצֵאת מִטְּנוּף מַעֲשָׂיו, כִּי הוּא זוֹכֶה עַל־יְדֵי

הִסְתַּכְּלוּתוֹ עַל הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית אֶל הַשִּׁיר שֶׁל חֶסֶד, שִׁיר שֶׁל רַחֲמִים, וְהוּא יָכוֹל לְהַרְגִּישׁ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כָּל אֶחָד מִטְּנוּף מַעֲשָׂיו, וּלְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה, וּלְהַדְבִּיקוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר הַהַשְׂגָּחָה מִבְּחִינַת הַהַנְהָגָה שֶׁיִּתְנַהֵג הָעוֹלָם לְעָתִיד לָבוֹא בְּעֵת שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְיִגָּלֶה וְיִפָּרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹרִיד אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם. עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת הֶאָרַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, שֶׁאָז יָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלִקוּת גָּמוּר הוּא, וִידִיעָה זוֹ לֵידַע זֹאת הֵיטֵב, זֶה עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה, כִּי בָּזֶה שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁאֵין שׁוּם טֶבַע בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר לִפְעָמִים הוּא מַנְהִיג

אֶת הָעוֹלָם בְּאֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁל טֶבַע, בִּשְׁבִיל לְנַסּוֹת בְּנֵי אָדָם, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בְּחִירָה בָּעוֹלָם, וּכְדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁהַטֶּבַע בְּיָדוֹ, עַל־כֵּן הוּא מְשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע כַּמָּה פְּעָמִים, כַּאֲשֶׁר כְּבָר רָאִינוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּכָל הַדּוֹרוֹת מֵאָז יְצִיאַת מִצְרַיִם וּמַתַּן תּוֹרָה, וּבִימֵי הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵם הִמְשִׁיכוּ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, כִּי הֵם גִּלּוּ אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהִיא אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ הַטֶּבַע, וְרָאוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, כִּי בֶּאֱמֶת גַּם הַטֶּבַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַטֶּבַע גִּמַטְרִיָא — אֱלֹקִים, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ מֵאֵת אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן גַּם־כֵּן זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בָּעוֹלָם.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי צְרִיכִים לְהַאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד

בִּפְרָטִיּוּת, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, הַכֹּל בְּהַשִּׂגְעָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל בְּחִירָתוֹ, כִּי הַבְּחִירָה שֶׁל זֶה הוּא — שֶׁיִּהְיֶה עָנִי, וְשֶׁל הַשֵּׁנִי — שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר, וְכַיּוֹצֵא, וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל יוֹם הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה שֶׁלּוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁעַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחָכְמָתוֹ, וְעִקַּר הַבְּחִירָה הוּא בִּבְחִינַת אַחַר הַבְּרִיאָה, כִּי בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה אֵין שַׁיָּךְ בְּחִירָה כְּלָל, כִּי שָׁם כֻּלּוֹ אֶחָד, כֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לֵידַע, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִירָתוֹ הַטּוֹבָה שֶׁלְּאַחַר הַבְּרִיאָה, יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל אֶחָד, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא בָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא אֱמֶת, כִּי עַל־יְדֵי אֱמֶת נִמְשֶׁכֶת הַשִּׂגְעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִכְלָל בִּבְחִינַת אַחַר הַבְּרִיאָה בִּקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְזֶה בְּעַצְמוֹ עִקַּר הָאֱמֶת, שֶׁצְּרִיכִים לְהַאֲמִין בָּאֱמֶת, שֶׁגַּם עַכְשָׁו הַכֹּל אֶחָד, כִּי עַל־יְדֵי הַשִּׂגְעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, נִכְלָל אַחַר הַבְּרִיאָה בִּקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְהַכֹּל אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹת נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם, שֶׁהוּא סוֹד — מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים קל״ט): פְּלִיאָה דַּעַת מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה, לֹא אוּכַל לָהּ, אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח, אִם

אֵפֵס שָׁמַיִם, שָׁם אַתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ וְגוֹ׳, הַיְנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּא בְּעַצְמוֹ, אֵיךְ יָצְאָה הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמֵאַחְדוּתוֹ הַפְּשׁוּטָה יִתְבָּרַךְ נִמְשָׁכִים וְנִשְׁתַּלְשְׁלִים שְׁנוּיִים רַבִּים כָּאֵלֶּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְרַחֲקוּת מֵאֶחָד, וּבְהַתְחָלַת יְצִיאַת הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הַהִתְרַחֲקוּת הִיא רַק בִּבְחִינַת — הֲלִיכָה, בִּבְחִינַת — אָנָה אֵלֵךְ מֵאֶחָד, וּבְתַחְלַת יְצִיאַת הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּתְרַבֶּה אֲחִיזַת הַשֶּׁקֶר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אָז הַדָּבָר בִּבְחִינַת בְּרִיחָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִין וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח, אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, זָכָה לְהַאֲמִין בֶּאֱמֶת שֶׁהַכֹּל יָצָא מִמְּקוֹר הָאַחְדוּת, וְהַכֹּל צָרִיךְ לָשׁוּב אֶל הָאַחְדוּת, וְגַם עַכְשָׁו הַכֹּל אֶחָד אַחַר הַבְּרִיאָה וְקֹדֶם הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן אָמַר בֶּאֱמֶת — אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְכוּ׳, אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְכוּ׳, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כָּל זֶה — אֵיךְ יָצְאָה הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וּבְכָל זֹאת הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בְּהַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַסּוֹבֶבֶת וְהוֹלֶכֶת מֵרוֹם כָּל דַּרְגִּין עַד סוֹף כָּל דַּרְגִּין, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת גַּם עַכְשָׁו הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי אוֹחֵז אֶת עַצְמִי בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת

עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֶל הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, הֵם לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי אֵינָם מְסוּרִים לְשׂוּם שַׂר, וְאֵינָם מִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, רַק עַל־פִּי הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הֵם מְצֻוִּים שֶׁלֹּא לִדְרֹשׁ בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וְלֹא לְעוֹנֵן וּלְנַחֵשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת הָא בְּהָא תַּלְיָא, כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל אֵינָם דּוֹרְשִׁים בְּאֵלּוּ הַשְּׁקָרִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת הַכּוֹזְבִים שֶׁל הַמְעוֹנְנִים וְהַדּוֹרְשִׁים בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וְהַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַכְנִיעִים זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, וּמְדַבְּקִים אֶת עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה דְּקֻדָּשָׁה, וַאֲזַי זוֹכִים עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה לִבְחִינַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וַאֲזַי הַנְהָגָתָם עַל־יְדֵי הַשְׂגָּחָה לְבַד, בְּסוֹד — נִפְלָאוֹת לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע שֶׁל מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, וְאָז בְּוַדַּאי אֵין צְרִיכִים לִירֹא כְּלָל מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, מֵאַחַר שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהֶם, כִּי הֵם מֻנְהָגִים עַל־יְדֵי הַשְׂגָּחָה לְבַד, נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ — שֶׁהֵם מִתְרַחֲקִים מִזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם צְרִיכִים לִירֹא מִזֶּה, אֲבָל עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים הַדּוֹרְשִׁים בַּמְעוֹנְנִים וּבַקּוֹסְמִים

הַנִּמְשָׁכִין מִזֶּהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם רְחוֹקִים מִסּוֹד הַשְׁגָּחָה, וּמִתְנַהֲגִים עַל־פִּי הַטֶּבַע, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם לִירֹא מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם, מֵחֲמַת זֶה בְּעַצְמוֹ — שֶׁהֵם דּוֹרְשִׁים בָּהֶם, וְאֵין לָהֶם אֱמוּנָה דִּקְדֻשָּׁה, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֵצֶל יִשְׂרָאֵל עַם קְדוֹשִׁים (יִרְמְיָה י׳): מֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל תֵּחָתּוּ, כִּי יֵחָתּוּ הַגּוֹיִם, הַיְנוּ כִּי רַק הַגּוֹיִם מְעוֹנְנִים וּמְנַחֲשִׁים, וְהוֹלְכִים אַחַר הַשְׁטִיּוֹת וְהַהֲבָלִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת, אֲבָל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּם וּמֻזְהָרִים שֶׁלֹּא לִדְרֹשׁ בְּאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם וְלֹא בִּמְנַחֲשִׁים וּבִמְעוֹנְנִים כְּלָל, רַק לְהַאֲמִין בַּהֲוָיָ״ה אֱלֹקִים, כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְסוֹד הַהַשְׁגָּחָה מִבְּחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, הַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְלֹא לֵילֵךְ אַחַר שְׁטִיּוֹת וַהֲבָלִים חוֹזֵי כוֹכָבִים וְכוּ׳, וְקוֹרְאֵי קָוִי יָדַיִם וְכוּ׳, וְאֶל נוֹתְנֵי תְּקוּנִים וְכוּ׳, כִּי הַכֹּל הֶבֶל, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אַחַר אַזְהָרַת — לֹא יִהְיֶה בְּךָ מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וְגוֹ׳, תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹקֶיךָ, הַיְנוּ לְגַלּוֹת שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג עַל־יְדֵי הַהַשְׁגָּחָה לְבַד, כִּי גַּם הַטֶּבַע שֶׁהוּא אֱלֹקִים הוּא הַוָיָ״ה, רַק הָעִקָּר לָלֶכֶת בְּתָמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת, וְלֹא לַחְקֹר אַחַר עֲתִידוֹת, רַק לְבַקֵּשׁ תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ בְּתָמִימוּת

וּבִפְשִׁיטוּת וְשֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוּ אוֹתוֹ בִּצְבוּעִים וְנוֹתְנֵי תְּקוּנִים, שֶׁכֻּלָּם בִּכְלַל קוֹסְמֵי קְסָמִים, וְהַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, כִּי אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא אֶת אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר, עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יוֹשִׁיעֵנוּ.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַיְסוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, הַכֹּל הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, דְּהַיְנוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְתוֹלֶה בְּטֶבַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּדַעַת שְׁלֵמָה שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אֵין לוֹ שׁוּם יְסוּרִים, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁבְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, וְגַם עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל הַיְסוּרִים בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם טֶבַע בָּעוֹלָם, כִּי הַטֶּבַע בְּעַצְמוֹ הוּא הַשְׂגָּחָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם וּמְחַיֶּה כָּל דָּבָר בְּחָכְמָתוֹ, שֶׁהִיא הַחִיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, כִּי הַחָכְמָה תְּחַיֶּה וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: הַוָי״ה בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ וְכוּ׳, כִּי הַטֶּבַע מִתְנַהֵג בִּידִיעָה, וְהוּא תַּחַת יַד הַיְדִיעָה, הַיְנוּ כִּי עִקַּר

חִיּוּת וְקִיּוּם הַנְהָגַת הַטֶּבַע שֶׁל כָּל דָּבָר הוּא עַל־יְדֵי הַיְדִיעָה שֶׁהִיא חָכְמָה וְדַעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מַנְהִיג כָּל דָּבָר בְּחָכְמָתוֹ וִידִיעָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, וְצַדִּיק הָאֱמֶת כְּמוֹ דָּנִיֵּאל, שֶׁכָּל רָז לֹא אַנִּיס לֵיהּ, הוּא נִכְלָל עִם דַּעְתּוֹ בְּדַעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶהוּ שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּנֵי עֲלִיָּה, שֶׁהֵם מְבַטְּלִים עַצְמָם בְּכָל עֵת אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּכְלָלִין בְּדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם יוֹדְעִים אֶת הַטֶּבַע שֶׁל כָּל דָּבָר, הַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִים עֶצֶם חִיּוּתוֹ שֶׁל הַטֶּבַע שֶׁל כָּל דָּבָר, שֶׁזֶּה הַדַּעַת מְחַיָּה וּמְקַיֶּמֶת וּמַנְהִיגָה אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאָז בְּוַדַּאי כְּפִי יְדִיעָתוֹ זֹאת, כֵּן נִמְסָר וְנִשְׁתַּעְבֵּד טֶבַע הָעוֹלָם תַּחְתָּיו, וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּדָנִיֵּאל: אֱלַקְי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וְסַגַּר פֶּם אַרְיָוָתָא, כִּי כָּל דָּבָר יֵשׁ לוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עָלָיו, נִמְצָא שֶׁטֶבַע שֶׁל כָּל דָּבָר מִתְנַהֵג עַל־יְדֵי הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עָלָיו, וְהַמַּלְאָכִים הֵם שִׂכְלִיִּים כַּיָּדוּעַ, וְהֵם מְקַבְּלִים שִׂכְלָם וְחִיּוּתָם מִגָּבוֹהַּ עַל גָּבוֹהַּ, עַד שֶׁמְּקַבְּלִים מֵאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁם הַכֹּל בְּאַחְדוּת גְּמוּרָה בְּלִי הֶבְדֵּל, אַךְ שֶׁהַמַּלְאָכִים הַגַּם שֶׁהֵם מְקַבְּלִים גַּם־כֵּן חִיּוּת חֲדָשָׁה בְּכָל פַּעַם מִלְמַעְלָה מֵהֶם בִּבְחִינַת — וְהַחִיּוּת רָצוֹא וָשׁוֹב, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל הַחִיּוּת, רַק כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּכְפִי הִתְמַנּוּת כְּפִי

הַחִיּוּת שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ לְאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עָלָיו, אֲבָל אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁנּוֹת בְּעַצְמוֹ כְּלָל, אֲבָל הָאָדָם הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בַּעַל בְּחִירָה, יָכוֹל לְבַטֵּל עַצְמוֹ מֵחִיזוּ דְּהַאי עַלְמָא בִּבְחִירָתוֹ, וַאֲזַי עוֹלֶה לְמָקוֹם שֶׁעוֹלֶה, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָכוֹל לִשְׁאֹב מִשָּׁם תּוֹרָה בְּכָל פַּעַם, שֶׁהוּא הַחָכְמָה וְהַדַּעַת שֶׁמְּחַיֶּה וּמְקַיֶּמֶת וּמַנְהִיגָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, כִּי בְּאוֹרַיְתָא בָּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַלְמָא, וַאֲזַי יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הַחִיּוּת לְכָל הַמַּלְאָכִים וּלְכָל הַדְּבָרִים הַמִּתְנַהֲגִים עַל יָדָם כִּרְצוֹנוֹ כְּפִי הַתּוֹרָה וְהַדַּעַת שֶׁשּׁוֹאֵב מֵהַבִּטּוּל, וְעַל־כֵּן הָאָדָם גָּבוֹהַּ מֵהַמַּלְאָכִים, וּמוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם, וְיָכוֹל לְהַנְהִיג הָעוֹלָם כִּרְצוֹנוֹ, וְזֶה סוֹד הַנֵּס שֶׁל דָּנִיֵּאל, שֶׁהָיָה עַל־יְדֵי שֶׁיָּדַע טֶבַע הָאֲרִיֵה, וְאֵין הַכַּוָּנָה שֶׁיָּדַע טֶבַע הָאֲרִיֵה כִּפְשׁוּטוֹ, כְּפִי דַּעַת חַכְמֵי הַטֶּבַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עַל־יְדֵי יְדִיעָה כָּזוֹ בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִן הָאֲרִיֵה כַּמּוּבָן לַכֹּל, אַךְ הַכַּוָּנָה עַל הַיְדִיעָה הָאֲמִתִּית הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיָּדַע שֹׁרֶשׁ חִיּוּת הַטֶּבַע שֶׁל כָּל דָּבָר בְּשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ בִּידִיעָתוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּחַיֶּה וּמְקַיֶּמֶת וּמַנְהִיגָה אֶת כָּל הַטֶּבַע, וְדָנִיֵּאל עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּכָל פַּעַם, וְהִמְשִׁיךְ מִשָּׁם דַּעַת הַתּוֹרָה, שֶׁמִּשָּׁם כָּל כֹּחַ וְחִיּוּת וְהַנְהָגַת הָאֲרִיֵה בְּשׁרֶשׁ טִבְעוֹ, כִּי

גַּם הַמַּלְאָךְ שֶׁהוּא הַשֹּׁכֵל הַמַּנְהִיג אֶת הָאַרְיֵה בְּטִבְעוֹ, הוּא יוֹנֵק וּמְקַבֵּל חִיּוּתוֹ וְשִׂכְלוֹ מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַדַּעַת הָאֱמִתִּית שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ הַכֹּל, וְזֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת — אֶלְקֵי שִׁלַּח מַלְאֲכֵהּ וּסְגַר פֶּם אַרְיָוָתָא, כִּי זֶה הַמַּלְאָךְ בְּעַצְמוֹ שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָאַרְיֵה בְּטִבְעוֹ, אוֹתוֹ שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִסְגֹּר פִּיהֶם, כִּי זֶה הַמַּלְאָךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל הַפְּרָטִי שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָאַרְיֵה בְּטִבְעוֹ, הָיָה מְקַבֵּל וְיוֹנֵק חִיּוּתוֹ מֵהַדַּעַת שֶׁזָּכָה דָּנִיֵּאל לְהַשִּׂיגוֹ, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי הָיָה דָּנִיֵּאל מוֹשֵׁל עָלָיו, נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֵב מִשָּׁם תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְנַחֵם מֵהַיְסוּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא יָכוֹל לְבַטֵּל הַיְסוּרִים לְגַמְרֵי, כִּי הוּא מוֹשֵׁל עַל טֶבַע הַיְסוּרִים בִּידִיעָתוֹ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁשּׁוֹאֵב מֵהָרְשִׁימָה שֶׁל הַבִּטּוּל, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, כִּי לָאו כָּל אָדָם זוֹכֶה לְזֶה — לִשְׁלֹט עַל הַטֶּבַע בִּידִיעָתוֹ, רַק הַצַּדִּיק הֶחָכָם הָאֱמֶת, שֶׁיָּכוֹל לְבַטֵּל עַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל פְּעֻלַּת הַצַּדִּיק לְבַטֵּל הַיְסוּרִים וְהַחֳלָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי עִקַּר הַבִּטּוּל הוּא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְכֵן הַנֵּס שֶׁל דָּנִיֵּאל שֶׁנִּצּוֹל מִגּוֹב אֲרָיוֹת, הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי רִבּוּי

תְּפִלּוֹתָיו שֶׁהָיָה מַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁאַפִּלּוּ בְּעֵת שֶׁמָּסְרוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, עַל זֶה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, וְהִתְפַּלֵּל גַּם אָז, כַּמְפֹרָשׁ בַּמִּקְרָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְבִטּוּל בִּשְׂלֵמוּת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה הַנֵּס; וְכֵן הוּא אֵצֶל כָּל אָדָם — אִם רַק יְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע, שֶׁבְּכָל דָּבָר יֵשׁ שָׁם רַק חָכְמָתוֹ וְהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אָז עַל־יְדֵי־זֶה יִתְפַּלֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁדּוּד הַטֶּבַע מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת, וְאָז יִרְאֶה נִפְלָאוֹת.

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

״כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי, כִּי גָדוֹל ה׳ וַאֲדוֹנֵנוּ מִכָּל אֱלֹקִים״ (תְּהִלִּים קלה, ה). דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אָמַר: ״כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי״, אֲנִי יָדַעְתִּי דַּיְקָא, כִּי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִיּוֹם לְיוֹם לְפִי מַה שֶּׁמַּזְרִיחַ לוֹ וּמִתְנוֹצֵץ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵינוֹ יָכוֹל לְסַפֵּר לְעַצְמוֹ לְיוֹם שֵׁנִי הַזְּרִיחָה וְהַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה לוֹ אֶתְמוֹל. וְעַל־כֵּן אָמַר: ״כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי, אֲנִי יָדַעְתִּי דַּיְקָא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן א׳)

קוּנְטְרֵס

הַשִּׂגָּחָה תְּמִימָה

יְגַלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, וּמוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק וְיֹשֶׁר.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: טוֹב לְסַלֵּק
מֵעַצְמוֹ אֶת שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ הַמְדֻמֶּית,
וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית
מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁיְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ
וְדִמְיוֹנוֹ הַנִּדְבָּק בּוֹ מֵרִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו,
כְּמוֹ־כֵן תָּאִיר בּוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַתְּמִימָה,
וְיָאִיר עָלָיו אוֹר נוֹרָא.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיז)

קוּנְטְרֵס

הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין הָאָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה" זוֹ, שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם יָכוֹל לִקְרוֹת לָאָדָם מִבִּלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה שָׁבוּר, כִּי עִקַּר הַסִּבָּה שֶׁאַתָּה נִשְׁבָּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ חֲבֵרֶיךָ יוֹתֵר חֲרוּצִים מִמְּךָ אוֹ יוֹתֵר מֻצְלָחִים מִמְּךָ, וְאַתָּה נִשְׁבָּר לָמָּה לֹא הוֹלֵךְ לְךָ כְּמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ לָהֶם, הֵינוּ נִרְאֶה לְךָ

כְּאִלּוּ קַיָּם פֹּה אֵיזֶה "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה" (דְּבָרִים ח, יז), וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, אֲבָל אִם תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע לְהוֹדִיעַ וּלְהַנְדַּע, אֲשֶׁר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְוָ"ה אֱלֹקֶיךָ" (שָׁם יח, יג), וְלֹא תַּחְקֹר אַחַר עֲתִידוֹת, אֶלָּא תֵּלֵךְ עִמּוֹ בְּתְמִימוּת (עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י), שֶׁתֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק מֵהָאָזוֹב אֲשֶׁר בַּקִּיר עַד הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן, וְזָן וּמְפַרְנֵס מִקַּרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא תִּשָּׁבֵר, כִּי תֵּדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְהִשָּׁבֵר. וְאִם יִפָּתֵחַ יִצְרְךָ, שֶׁאַדְרַבָּה, "בָּזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לִי לְהִשָּׁבֵר, לָמָּה יַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּךְ אֶת עוֹלָמוֹ", אֲזַי עָלֶיךָ לְהָשִׁיב לְעַצְמְךָ: "אֵינִי רוֹצֶה וְאֵינִי צָרִיךְ וְאֵין כְּדַאי לִי לְהִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת וּבִסְפֵקוֹת, וְלִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת מַדּוּעַ, אֶלָּא עָלַי לְבַטֵּל אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא יוֹדֵעַ אֶת אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, וְהַכֹּל בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק", וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ אֲפִלּוּ שֶׁחֲבֵרֶיךָ יַצְלִיחוּ וְאַתָּה אֵינְךָ מַצְלִיחַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכֻּלָּם עוֹלִים מַעְלָה מַעְלָה, וְאַתָּה יוֹרֵד מַטָּה מַטָּה, וּלְכֻלָּם יֵשׁ יְשׁוּעָה וְעֶזְרָה, וּלְךָ יֵשׁ רַק אַכְזָבוֹת וְכִשְׁלוֹנוֹת בַּחַיִּים, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ

מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁלֹּא אִכְפַּת לִי שׁוּם דָּבָר, אֲנִי מוֹסֵר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תַּאֲמִין לִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ עִקַּר הַחַיִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים, וְאֵין לְךָ עוֹד הַצְלָחָה בַּחַיִּים, וְאֵין לְךָ עוֹד עֲלֵיָה בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁמְּסַלֵּק וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ וְדַעְתּוֹ הַפְּגוּמָה לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ רַע מְאֹד, וְצָרִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וְהוּא מָלֵא אַכְזָבוֹת וְכִשְׁלוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת מַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה"; תֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בִּנְקֻדָּה זוֹ, לֹא לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַתָּה תִּזְרֹק אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", אָז תִּחְיֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָדָם נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה" כָּזוֹ, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁרוֹאֶה שֶׁתַּכְלִית הַהִפּוּךְ קוֹרֶה עִמּוֹ, כִּי אֵלּוּ הָרְשָׁעִים גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ וְעָשׂוּ חַיִל, וְאֵלּוּ הַיְקָרִים וְהַכְּשֵׁרִים מְלֵאִים אַכְזָבוֹת וְכִשְׁלוֹנוֹת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת, רַק זוֹרֵק אֶת עַצְמוֹ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", זֶה

עִקַּר הַגְּאֻלָּה, וּבָזֶה מַצְלִיחִים בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בָּזֶה הָעוֹלָם נִכְנָסִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת הָעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, וְנוֹפְלִים בְּדַעְתָּם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁלִּבָּם נִתְעַקֵּם וְדַעְתָּם נִתְבַּלְבְּלָה, וְשׁוֹאֲלִים קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ — "מַדּוּעַ וְלָמָּה חֲבֵרִי מַצְלִיחַ וַאֲנִי אֵינִי מַצְלִיחַ", "מַדּוּעַ הוּא עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה וַאֲנִי יוֹרֵד מַטָּה מַטָּה", "מַדּוּעַ שְׁמוֹ הַטּוֹב יוֹצֵא בְּכָל הָעוֹלָם וְלִי יֵשׁ כָּל מִינֵי אַכְזָבוֹת וִירִידוֹת, נְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת" וְכַדּוֹמֶה כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁתָּמִיד נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ כָּאן עִוּוּת הַדִּין, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם, אֲבָל בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁצְּרִיכִים לְהַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בָּזֶה הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּלֹא חֶשְׁבּוֹן, כִּי מְחֻשָּׁב בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וּמַמָּשׁ אֵין תְּנוּעָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה קְשׁוּרָה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵין דֶּרֶךְ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַלֵּךְ שָׁם

וְלָבֹא לְשָׁם בִּלְתִּי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן עֲשִׂיָּה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמּוֹ וְנֶאֱרַע עִמּוֹ — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיֵשׁ בָּזֶה חֶשְׁבּוֹן עָמֹק מְאֹד מְאֹד, "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ" (קֹהֶלֶת ז, כד), וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֶת זֶה רַק, כְּשֶׁמַּשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁאֵין לִי שׁוּם שֵׂכֶל וְדַעַת, וַאֲנִי מוֹסֵר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְאֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת. וּכְשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה" זוֹ, אָז דַּיְקָא תּוּכַל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם הִיא רַק כְּפִי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי קַטְנוּת וִירִידוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כָּל מִינֵי רְדִיפוֹת וּמַחֲלֹקֶת, חֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, חוֹבוֹת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים מְשֻׁנִּים, עִם כָּל זֹאת הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁזָּרְקוּ אֶת עַצְמָם לְתוֹךְ "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", וְלֹא שָׁאֲלוּ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק יָדְעוּ שֶׁ"צַדִּיק הַוָי"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה, יז), וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג — כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְלֹא יָכוֹל לִהְיוֹת אַחֶרֶת, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה רָצוֹן עֶלְיוֹן, אַף שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת זֶה.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע, אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְרַזֵי הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאָז אִם תֵּלֵךְ בְּצוּרָה וּבְאֹפֶן כָּזֶה תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי זֶה עִקַּר הַהַצְלָחָה — שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, וְאָז עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", הֵינוּ לְבַטֵּל אֶת שִׂכְלְךָ וְדַעְתְּךָ הַפְּגוּמָה לְגַמְרֵי, וְאַל תִּשְׁאַל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הָאָדָם מֻגְבָּל — הֵן מִצַּד גּוּפוֹ וְהֵן מִצַּד מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְתַאֲוֹתָיו הַמְדֻמּוֹת, וְעַל־כֵּן יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁקָּשֶׁה לְהָבִין וְקָשֶׁה לְהָשִׁיב עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה, כִּי מִי שֶׁנִּכְנָס בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת אֵלּוּ, עָלָיו נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ב, יט): "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים", עַל־כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִכָּנֵס בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אַדְרַבָּה רְאֵה לִפֹּל לְתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְלֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים

כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", כְּמוֹ־כֵן יֶשְׁפְּעוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה, לָמָּה לְךָ לָרוּץ אַחַר הַהֶבֶל, אַחֲרֵי בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵין בְּיָדָם כְּלוּם, אֶלָּא בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁם תִּמְצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשֶׁךָ, כִּי בְּוַדַּאי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ זָן וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לִרְדֹּף אַחַר בְּנֵי־אָדָם כְּקוֹרֵא בֶּהָרִים, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר פַּרְנָסָתְךָ תְּלוּיָה רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְאַתָּה מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת גְּדוֹלִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְךָ לְשַׁלֵּם אֶת כָּל זֶה, וְזֶה מַכְנִיס אוֹתְךָ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים. וְאִם תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ, אֲזַי בִּמְקוֹם לִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, פְּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִזְרֹק

אֶת עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לְיַדַּע שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, אָז תִּרְאֶה אֶל אֵילוּ יְשׁוּעוֹת תָּבֹא; כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֶד שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, רַק עֵינָיו צוֹפִיּוֹת וּמַבִּיטוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת, וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, וְלֹא צָרִיךְ לָבֹא לִידֵי מַתָּנַת בָּשָׂר וָדָם, וְרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מַשְׁפִּיעַ עָלָיו הַשְׁפָּעָתוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְזוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁזּוֹכִים לְבַטֵּל אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדְעִים וָעֶד אֲשֶׁר אֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם תָּמִיד "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", שֶׁאֵין יוֹדְעִים מַה זּוֹ עֲלִיָּה וּמַה זּוֹ יְרִידָה, מַה זֶּה רִחוּק וּמַה זּוֹ נְפִילָה, עֲלֵיהֶם עוֹבְרִים כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין מִבְּנֵי־אָדָם, עִם כָּל זֹאת הֵם פּוֹנִים רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מֵרֹב דְּבֵקוּת, שֶׁזּוֹכִים לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִשְׁפָּע עֲלֵיהֶם אוֹר וְשֶׁפַע וְזִיו וְחִיּוּת, וְנִמְשֶׁכֶת עֲלֵיהֶם פַּרְנָסָה בְּתוֹךְ בֵּיתָם וְחַדְרָם, וְאֵינָם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק. וְלֹא רַק זֹאת

אֶלָּא זוֹכִים לִהְיוֹת צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ טוֹב לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם גַּם־כֵּן נִשְׁפָּעוֹת עָלָיו הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִכְנָס בְּ״הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה״, וּמַשְׁלִיךְ עַל הַוָּ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ יְהָבוֹ (עַיֵּן תִּהִלִּים נה, כג), וְאֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגַת חִנָּם כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה, וְאֵינוֹ רָץ כְּבָר אַחַר שׁוּם דָּבָר רַק אַחַר אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ זוֹכֶה לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר ! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מְקוֹם מָנוֹס וּמִבְטָח חָזָק יוֹתֵר כְּמִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּ״הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה״ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, עַד שֶׁנִּכְנָס בִּידִיעָתוֹ כִּידִיעָה מֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וּכְכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּדָבָר זֶה, כְּמוֹ־כֵן הוּא יוֹשֵׁב שָׁלֵו וְשַׁאֲנָן בְּחַיָּיו, וְזוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְנַיְחָא הַיְנוּ שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ וְשִׂמְחַת הַחַיִּים, כִּי אִם עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ

כָּל־כָּךְ חָזָק בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נִקְרָא "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה, שֶׁמּוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז הוּא נִינוֹחַ שַׁאֲנָן וְשָׁקֵט, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, כִּי מִכָּל דָּבָר שֶׁרַק עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּחַיֵּי הָאָדָם — לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע אֲשֶׁר רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ תָּלוּי הַכֹּל, וְזֶה נִקְרָא בִּשְׁלֵמוּת "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", שֶׁהוּא תָּמִים לַהֲוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל וּמַקְשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁרוֹאֶה הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁקָּשֶׁה לְהָבִין, מַדּוּעַ צַדִּיק וְרַע לוֹ וְרָשָׁע וְטוֹב לוֹ, רָשָׁע וְרַע לוֹ וְצַדִּיק וְטוֹב לוֹ (בְּרָכוֹת ז.), וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת הָעוֹלִים תָּמִיד עַל לֵב הָאָדָם, שֶׁרוֹאִים כִּי אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, וְאֵלּוּ הַיְקָרִים וְהַכְּשֵׁרִים סוֹבְלִים חֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין מִקַּלֵּי עוֹלָם, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, הוּא דַּיְקָא זוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְנַיְחָא לְעִלָּאִין וְנַיְחָא לְתַתָּאִין, בֵּין בַּעֲלָיָה וּבֵין בִּירִידָה, הוּא זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת וּלְשִׂמְחַת הַחַיִּים, וְהוּא נֹחַ לַבְּרִיּוֹת,

מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ, שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מֻסְתָּר.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", וְאַל תַּקְשֶׁה לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וּכְנֶגֶד דְּרָכָיו וְהַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא תִּסְתַּתֵּר בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשְׁלֵמוּת. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, הוּא חַי חַיִּים נִצְחִיִּים עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶרֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וּבָאָדָם בִּפְרָטִיּוּת — הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת הַהַשְׁגָּחָה הַזּוֹ, כֵּן תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה, בְּשִׂמְחָה, בְּחִיּוּת וּבִדְבֵקוּת, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ (זֹהַר בֹּא מב.), וְעַל־כֵּן מְסַבְּבִים עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד

בְּסִבּוּבִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהָאָדָם יִזְכֶּה לַעֲלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִירִידָתוֹ וְקַטְנוּתוֹ דַּיְקָא, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שֹׂרֶשׁ נִשְׁמָה אַחֵר, וְהוּא צָרִיךְ לְתַקֵּן וּלְהַעֲלוֹת אֶת חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה הַשַּׁיֶּכֶת לְשֹׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְעַל־כֵּן אֵין לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, לָמָּה לְזֶה הוֹלֵךְ טוֹב, וּלְזֶה הוֹלֵךְ רַע, חַס וְשָׁלוֹם, לְזֶה יֵשׁ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וּלְזֶה יֵשׁ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, שִׁפְלוּת וּבְזָיוֹנוֹת, חֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין מִנַּת חֶלְקוֹ, מָה אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף אֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגוֹנְבִים וְגוֹזְלִים וְחוֹמְסִים וּמַטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, סוֹפָם שֶׁמְּשַׁלְּמִים מְחִיר יָקָר עַד מְאֹד, שֶׁיִּהְיוּ נֶעֱקָרִים מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, הַיְרֵאִים וְהַתְּמִימִים, הַיְשָׁרִים וְהַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְנַהֲגִים עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יִזְכּוּ לְאוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת וְשֶׁפַע אֱלֹקִי יֶשְׁפַּע עֲלֵיהֶם תָּמִיד, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תַּשְׁלִיךְ אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְתִהְיֶה תָּמִים עִם ה' אֱלֹקֶיךָ, וְאַל תִּתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אַתָּה רְאֵה רַק לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּשְׁאַל שׁוּם שְׁאֵלוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ. וּזְכֹר דְּבָרַי אֵלּוּ, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָהֶם לְיָמִים הַבָּאִים,

כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת, שֶׁבְּכָל פַּעַם הוּא רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁדַּרְכֵי רְשָׁעִים מַצְלִיחוֹת וְדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים שְׁפֵלוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִשָּׁרְשׁוֹ, אֲבָל אִם הָאָדָם מַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם, אֵינִי רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲנִי רוֹצֶה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא אִכְפַּת לִי שׁוּם דָּבָר אַחֵר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲנִי יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאָז אִם תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אַף פַּעַם לֹא תַּפְסִיד, כִּי אֲפִלּוּ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, חוֹבוֹת וּמְרִירוּת, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְלֹא תִּתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יֵמְשֵׁךְ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה שֶׁיָּבֹא לְתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת כְּלָל, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לָצֵאת מִפֶּתַח דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, כִּי יָבֹא לְךָ שֶׁפַע בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ. וּבִלְבַד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתַּעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן — לֹא לְהַקְשׁוֹת שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַל יִתְעַקֵּם לִבְּךָ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק דַּבֵּק אֶת עַצְמְךָ בִּדְבֵקוּת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְתִכָּנֵס בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ וְתִזְכֶּה לְכָל זֹאת.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְאַל יְסִיתְךָ וִיפַתְּךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה עָוֶל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּזֶה הָעוֹלָם, אוֹ כְּאִלּוּ מִי יוֹדֵעַ מַה וְאֵיךְ מִתְנַהֵג הָעוֹלָם וְכַדּוֹמֶה, כָּל מִינֵי פְּתוּיִים שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע מַכְנִיס בְּלִבְּךָ לְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעַקֵּם וּלְסַבֵּב וּלְשַׁבֵּר אֶת לְבָבְךָ, וּלְהַחֲלִישׁ אֶת דַּעְתְּךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, עִוּוּת הַדִּין, לֹא! לֹא! אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַשְׁלֵךְ אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וּתְסַלֵּק אֶת דַּעְתְּךָ וּמַחֲשַׁבְתְּךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָדַעַת שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וּבְוַדַּאי "צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד), וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וּבְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְיֵשׁ עַל כָּל דִּבּוּר חֶשְׁבּוֹן אֲמִתִּי, מַה וְלָמָּה מִתְנַהֵג כָּךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, יוֹתֵר טוֹב שֶׁתְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל יִחוּד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר כְּלוּלָה מִכָּל הַמִּצְוֹות, כִּי הָאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה, וְהוּא

הַפָּרָשָׁה הַקְּטַנָּה שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה כָּל הַתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְהַכֹּל בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר, וּכְכָל שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה, כֵּן יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בָּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכִים לְסַלֵּק וּלְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם נֶגֶד יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם חָטָא בָּזֶה הָעוֹלָם, וּבִפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית - הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וּשְׁאָר מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת שֶׁעָשָׂה וְשֶׁעָבַר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַל־יְדֵי־זֶה בָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, אֲשֶׁר מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וּמְעַקְּמִים אֶת לִבּוֹ לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת — "מַדּוּעַ לָזֶה טוֹב וְלִי רַע", "מַדּוּעַ זֶה עוֹלֶה וַאֲנִי יוֹרֵד" וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּפְתוּיִים, שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, אֵין זֶה אֶלָּא מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹנוֹתָיו שֶׁחָטָא וּפָגַם בָּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, תֶּהֱיֶה חָכָם וְתִשְׁמַע לִדְבָרַי אֵלֶּה, וּתְסַלֵּק אֶת חָכְמָתְךָ וְדַעְתְּךָ הַפְּגוּמָה, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", וְאָז יִהְיֶה לְךָ טוֹב בָּזֶה — כִּי תִּחְיֶה רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה לְךָ טוֹב בַּבָּא — שֶׁתִּכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי חֶלְקֶךָ,

אִם תַּכְנִיס בְּלִבְּךָ וְדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, שֶׁאָז טוֹב יִהְיֶה לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּיוֹתֵר בְּמִדַּת הָאֱמוּנָה וּבְ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְלֵידַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְשֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תֶּחֱלֹשׁ דַּעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים אֲרֻכִּים, חַיִּים מְתֻקִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁמַּשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין עוֹלִים עַל רוּחוֹ שׁוּם סְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת, הַקֻּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, שֶׁנִּתְהַוּוּ לָאָדָם בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵם רַק עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא וּפוֹגֵם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר עוֹקֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה — חַיָּיו אֵינָם חַיִּים;

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְיִשְׁרוּת הַמֹּחִין, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ, כִּי אֵין לְךָ יוֹתֵר הַצְלָחָה בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ לְזֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּ"הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וּבָזֶה שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, אָז לֹא תִּפְחַד וְלֹא תִּירָא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם, וְאִם נִגְזָרָה עָלֶיךָ אֵיזוֹ גְּזֵרָה, אֵין לְךָ עֵצָה אַחֶרֶת רַק לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשְׁךָ, לָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וּתְבַקֵּשׁ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיַמְתִּיק מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַדִּינִים, כִּי אֵין עֵצָה אַחֶרֶת לִתֵּן לְךָ. וְאַל תַּחֲשֹׁב כְּרֶגַע אֲשֶׁר יֵשׁ עֵצָה אַחֶרֶת מִבִּלְעֲדֵי תְּפִלָּה, וְאִם לֹא נִגְזָרָה עָלֶיךָ שׁוּם גְּזֵרָה, בְּוַדַּאי

טוֹב וְנָעִים הַדָּבָר, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים תָּמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל לְהַבָּא, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּאֵיזוֹ צָרָה אוֹ בָּחָלְאִים רָעִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים וַעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, כִּי תְּפִלָּה מוֹעֶלֶת תָּמִיד בֵּין קֹדֶם גְּזַר דִּין וּבֵין לְאַחַר גְּזַר דִּין, הַתְּפִלָּה נִשְׁמַעַת וְנִתְקַבֶּלֶת, אֲבָל עָלֶיךָ לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ הֵיטֵב הֵיטֵב שֶׁאַתָּה צָרִיךְ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ — הֵם מִבַּעַל בְּחִירָה, תֵּדַע כִּי שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, וּמִלְּבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ אַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם דָּבָר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁזֶּה טֶבַע גָּמוּר וְאָדָם פְּרָטִי הַגּוֹרֵם לְךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּמְסִירוֹת, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁזֶּה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נִקְרָא "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", שֶׁאָדָם תָּמִים עִם הַוְיָ"ה אֱלֹקָיו, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל עַצְמוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּא עָלֶיךָ אֵיזֶה צַעַר וְאֵילּוּ יִסּוּרִים מִבַּעַל בְּחִירָה, רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וּתְבַקֵּשׁ עַל נַפְשְׁךָ בְּרַחֲמִים מְרֻבִּים, אֲבָל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אַתָּה תָּלוּי רַק בְּיָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁתִּחְיֶה בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז כָּל חַיֶּיךָ יִתְהַפְּכוּ לְחַיִּים רוּחָנִיִּים, וְתָגוּר עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת

הָעוֹלָם הַבָּא, הַיְנוּ שֶׁתִּחְיֶה עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְבַד, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל רַק עַל הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג וּמוֹלִיךְ אֶת הַבְּרִיאָה כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, וְאַף שֶׁנִּכְנְסוּ בָּאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמְיוּת — לָמָּה וּמַה וְאֵימַת צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג כָּךְ, וְלִסְבֹּל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הֲרִיגוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, חֻרְפִּין וְגִדּוּפִין, גְּנֵבוֹת וּגְזֵלוֹת, שְׂחִיתוּת וְכָל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל זֶה לְמַעְלָה מִדַּעְתֵּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ, וְאֵין לָנוּ לְהִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל כְּלָל, רַק עָלֵינוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְאָנוּ צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לָלֶכֶת רַק כְּפִי דַּרְכֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּקַבָּלַת עֹל מַמָּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמָּשׁ כְּשֶׁאָדָם מְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּשׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל, אֶלָּא בּוֹרֵחַ אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְלוֹמֵד אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחַי בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו כְּבָר

חַיִּים אֲחֵרִים, הָעִקָּר רַק לְסַלֵּק מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת, וּלְהָכֵנס רַק בְּ"הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע עִמְּךָ — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה, הַשְׁלֵךְ אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", וְתֵדַע כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ הֵם גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁחָשַׁבְתָּ, תִּמְצָא שָׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה יָכוֹל לִמְצֹא שָׁם הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת מְאֹד, אֲפִלּוּ שֶׁמַּחֲשַׁבְתְּךָ נִמְצֵאת בְּתוֹךְ חֹשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, גַּם שָׁם אַתָּה יָכוֹל לִמְצֹא אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם תָּרוּץ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר, שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִם תִּרְשֹׁם אֶת דִּבּוּרְךָ תִּמְצָא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ דִּבּוּרְךָ, וְכֵן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מֵאֲחֵרִים, תֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר עָלֶיךָ, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, כֵּן תְּקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרְךָ, לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ,

וּתְקַשֵּׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מֵאֲחֵרִים, תֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְדַבֵּר אֵלֶיךָ, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, כֵּן תְּקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרֶיךָ לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּתְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁבְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם נִמְצָא, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל עֲשִׂיָּה וַעֲשִׂיָּה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה תִּמְצָא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמְךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כָּל עֲשִׂיָּה שֶׁל בְּנֵי־אָדָם תֵּדַע שֶׁשָּׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז; וְעַל־כֵּן אַל תֶּחָלֵשׁ דַּעְתְּךָ, אִם בִּקַּשְׁתָּ אֵיזוֹ טוֹבָה מִמִּישֶׁהוּ אוֹ דִּבַּרְתָּ אֶל מִישֶׁהוּ, וְאַתָּה צָרִיךְ דָּבָר פְּלוֹנִי מִפְּלוֹנִי, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לְךָ, אַל תֶּחָלֵשׁ דַּעְתְּךָ כְּרֶגַע, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁשָּׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, וְאִם אַתָּה צָרִיךְ אֵיזֶה דָּבָר, לֵךְ בְּרַח לְךָ קֹדֶם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁהָאָדָם הַזֶּה יָבוֹא אֵלֶיךָ, וְיִתֵּן לְךָ מַה שֶּׁרָצִיתָ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, וְזֶה "הַשְׁגָּחָה תְּמִימָה", שֶׁהָאָדָם בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ יָמִים וְשָׁנִים לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ — לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִכָּל וָכֹל בַּכֹּל מִכָּל כֹּל, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְךָ שׁוּם מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאֵין

לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת כְּלָל מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וּמִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מִבַּעַל בְּחִירָה שֶׁיּוֹרֵד לְחַיָּיו, שֶׁמּוֹסֵר אוֹתוֹ וּמַצִּיק וּמְצַעֵר לוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ — הוּא אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל כְּלָל, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁשָּׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם נִמְצָא, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיִּים דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַיִּים רוּחָנִיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי, וְחַי כְּבָר חַיִּים רוּחָנִיִּים לְגַמְרֵי, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

י.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צָדֵק, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן — הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּפִי שֶׁתְּזֻכֶּה לְהַטּוֹת אֶת עַצְמְךָ לִידִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תְּזֻכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב, וְתִזְכֶּה שֶׁעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ. לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאֵין לוֹ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, כִּי תָּמִיד חֹשֶׁךְ וּמָר לוֹ; וְעַל־כֵּן

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בְּחַיֶּיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עַקְמוּמִיּוּת וּמְרִיבוֹת, וּבָזֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תְּתַקֵּן אֶת כָּל מַעֲשֶׂיךָ; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, וּרְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה", לֵידַע אֲשֶׁר הַכֹּל מְמֻנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה שֶׁיִּמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי עַל־יְדֵי אֱמוּנָה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, וְנִשְׁפָּעִים עָלָיו כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד וְנִתְעַטֵּף וְנִתְעַטֵּר בְּאוֹר זִיו הַשְׁכִינָה, וְנִשְׁלָמִים לוֹ כָּל חֶסְרוֹנוֹתָיו. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹרֵק אֶת חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ הַפְּגוּמָה, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ "הַשְׂגָּחָה תְּמִימָה" בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וְאָמַר: כִּי לִגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵין שִׁעוּר, כִּי נַעֲשִׂים דְּבָרִים נוֹרָאִים בָּעוֹלָם, נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל. הַיְנוּ שֶׁעֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים שׁוּם יְדִיעָה כְּלָל כְּלָל לֹא. וְגַם מַה שֶּׁמּוּבָא, כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, הַיְנוּ גַּם־כֵּן אֵצֶל כָּל יְדִיעָה וִידִיעָה הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעִין לְהַתַּכְלִית שֶׁל הַיְדִיעָה דְּהַיְנוּ לֹא נֵדַע, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֵין זֶה הַתַּכְלִית, כִּי זֶה הַתַּכְלִית הוּא רַק בְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה, אֲבָל בַּיְדִיעָה הַגְּבוֹהָה מִמֶּנָּהּ, עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל בָּהּ כְּלָל, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה. נִמְצָא שֶׁלְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל כְּלָל לֹא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זֶה הַתַּכְלִית, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל לֵידַע בִּידִיעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִזֹּאת הַיְדִיעָה שֶׁהִגִּיעַ בָּהּ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁלֹּא נֵדַע וְכוּ׳.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן ג)

קוּנְטְרֵס

גִּלּוּי אֱלֹקוּת

יְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוּא הַנְּעִימוּת וְהָעֲרֵבוּת הַטּוֹבִים וְהַיְקָרִים בְּיוֹתֵר לְנֶצַח נְצָחִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא אוֹר הַגְּאֻלָּה, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, עַד שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּפְתַּח פִּיו לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵיְנוּ מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת לְמוּד רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁהוּא לְמוּד שֶׁל גִּלּוּי אֱלֹקוּת, בְּהֶכְרֵחַ לוֹ לִפְתֹּחַ פִּיו וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּפִי הִתְגַּלּוּת שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן פּוֹתֵחַ פִּיו וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב אוֹר אֱלֹקִי שֶׁמֵּאִיר בּוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל, נִפְתָּח הַפֶּה וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁמְּקַבֵּל יוֹתֵר מֵרַבֵּנוּ זַ״ל יוֹתֵר מֵאִיר בּוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, וּמְדַבֵּר יוֹתֵר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיח)

קוּנְטְרֵס

גִּלּוּי אֱלֹקוּת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁלְמַרְאֵה עֵינֵינוּ, וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַדַּעַת הַזּוֹ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדַּע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כֵּן הוּא זוֹכֶה לְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת נַפְשׁוֹ, רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, וְזוֹכֶה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי שֶׁתִּמָּשֵׁךְ בּוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי

שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַיְדִיעָה הַזּוֹ, שֶׁאָז יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו. כִּי בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הוּא מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַיְדִיעָה הַזּוֹ בְּעַצְמָהּ מְטַהֶרֶת אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי פְּגָמִים וַעֲוונוֹת וְלִכְלוּכִים שֶׁלְּכֶלֶךְ עַצְמוֹ עַל־יְדֵי חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, וְזוֹכֶה לְטָהֳרַת וְזִכּוּךְ הַנֶּפֶשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר כָּזֶה, שֶׁיָּכוֹל לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים וּלְכַסּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי גַּם בְּתוֹךְ הַכִּסּוּי וְהָהֶעְלֵם וְהַהַסְתָּרָה, גַּם שָׁם נִמְצָא הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ הוּא מְהַפֵּךְ אֶת גָּלוּתוֹ לִגְאֻלָּה, כִּי תֹּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, כְּבָר אֵין זוֹ הַסְתָּרָה. וְלִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׂרָגִיל בָּהּ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר כָּלוּל מֵאוֹתִיּוֹת, וְכָל אוֹת וָאוֹת יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ מֵהַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מְצָרֵף אוֹתִיּוֹת אַחַת אֶל אַחַת עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית

תֵּבָה, וְכָל תֵּבָה וְתֵבָה הִיא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ גַּשְׁמִיּוּת חָמְרִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין דִּבּוּר הוֹלֵךְ לְבַטָּלָה, אֶלָּא כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלָּה אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִתְבָּרֵר לוֹ אֲשֶׁר לֵית אֲתַר פָּנוּי מִינֵיהּ, אָז נִתְגַּלֶּה עָלָיו אוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר שׁוּם רָשָׁע וְרוֹדֵף אֵינוֹ יָכוֹל לְהָרַע לוֹ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, דַּחֲקוּת וַעֲנִיּוּת וּמְרִירוּת מְשׁוֹנָאִים אֲרוּרִים, עִם כָּל זֹאת בָּזֶה שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי שֶׁמְּיַחֵד וּמְצָרֵף אוֹת בְּאוֹת, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית תֵּבָה, וּמִתֵּבָה לְתֵבָה בּוֹנֶה בִּנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֵלָיו אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִצּוֹל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי אֵין עוֹד מָקוֹם לְהִנָּצֵל מִכָּל צָרוֹתָיו וַעֲנִיּוּתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁמַּחֲלִישׁוֹת אֶת דַּעְתּוֹ וְשׁוֹבְרוֹת אוֹתוֹ בְּחֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין כְּמוֹ מִי שֶׁבּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ תֵּבַת הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ לְדַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין אֵיךְ שֶׁכָּל אוֹת וָאוֹת מִצְטָרֶפֶת וּמַמְשֶׁכֶת עַל עַצְמָהּ אוֹר נוֹרָא מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז יִתְגַּלֶּה לְךָ סוֹף כָּל סוֹף הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמִּסְתַּתֵּר בְּכָל הַהַסְתָּרוֹת, וְיִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם הַסְתָּרוֹת כְּלָל, וְכָל הַהַעֲלָמוֹת וְהַכִּסּוּיִים וְהַהַסְתָּרוֹת יִתְהַפְּכוּ לְךָ לְגִלּוּי אוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, שֶׁאָז יִתְגַּלּוּ עָלָיו אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, וְעוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתַּאֲמִין, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבָזֶה שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, תַּעֲלֶה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הַתַּכְלִית שֶׁנִּבְרֵאתָ אֵלֶיהָ — לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְךָ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תְּקָרֵר אֶת עֲצָבֶיךָ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁמַּחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתְּךָ רְשָׁעִים אֲרוּרִים וְשׁוֹבְרִים אוֹתְךָ, תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה

וּמְזַכֶּכֶת, אֲשֶׁר שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מִסְתַּתֵּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַה גַּם שֶׁתַּעֲלֶה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, אֲשֶׁר זוֹהִי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהָאָדָם שֶׁהוּא חֹמֶר גַּס וְעָב מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, זוֹכֶה לְגַלּוֹת גַּם שָׁם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַעֲלֶה אֶת הָעוֹלָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִתְעַלֶּה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, שֶׁאָז יֵצֵא מִגְּלוּתוֹ, וְיַעֲלֶה תָּמִיד מַעְלָה מַעְלָה, אַשְׁרֵי לוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, יְדִידִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְצָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּת, עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה לְמַרְאֵה עֵינָיו רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הָאִשָּׁה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁאָדָם נִבְרָא בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית הַזֹּאת, לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְאָז כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְהָאָדָם צָרִיךְ

לָבוֹא אֶל בְּטוּל כָּזֶה, עַד שֶׁלֹּא יִרְאֶה שׁוּם דָּבָר וְלֹא יַרְגִּישׁ שׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ כְּלָל, רַק בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, אָז הוּא בְּמַדְרֵגַת צַדִּיק, כִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל צַדִּיק מֵרֹב אוֹר וְחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁמֵּאִיר בּוֹ, הוּא מַסְבִּיר פָּנִים לְכָל אָדָם בְּאַהֲבָה יְתֵרָה, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, הוּא מְחַזֵּק עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה מְקַבֵּל אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת מֵרֹב אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו שֶׁמֵּאִיר עָלָיו; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא תָּמִיד חַי חַיִּים רוּחָנִיִּים שֶׁמֵּאִיר עָלָיו "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", הוּא סוֹבֵל בְּיוֹתֵר, הֵן מֵעַצְמוֹ — כִּי גּוּפוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַזֶּה, וְהֵן מִבְּנֵי בֵּיתוֹ — כִּי קָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לְקַבֵּל רוּחָנִיּוּת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הוּא עָבַד יָמִים וְשָׁנִים בְּהַתְמָדָה רַבָּה, וּמְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ, עִם כָּל זֹאת גַּם גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי לֹא יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַזֶּה, וְעַל־כֵּן הוּא סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁהֵם קָצָת יוֹתֵר רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, קָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַזֶּה, וְעַל־כֵּן הוּא סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים מֵהֶם וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֲחֵרִים, שֶׁלְּגַמְרֵי רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, הֵם הַמְצַעֲרִים וּמְעִיקִים לוֹ, וְזֶה הוּא צַעַר הַשְּׁכִינָה, כִּי

הַצַּדִּיק כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַמֵּעִיק לַצַּדִּיק הַזֶּה, הוּא מֵעִיק לַשְּׁכִינָה, וְזֶה צַעַר הַשְּׁכִינָה וְזוֹ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַשְּׁכִינָה צְרִיכָה לְטַלְטֵל אֶת עַצְמָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמִדֶּחִי לְדֶחִי, וְלִסְבֹּל חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַעֲרִיכִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל אֶת כֻּלָּם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, שֶׁאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל בְּרִיאַת הָאָדָם הָיְתָה רַק כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֵידַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַבִּטּוּל הַזֶּה שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת 'בְּרָצוֹא וָשׁוֹב', כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, כִּי אָז לֹא תִּהְיֶה לוֹ שׁוּם מְצִיאוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם דַּיְקָא, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּזֶה הָעוֹלָם עַד הָרֶגַע שֶׁיִּקָּרֵא לוֹ לְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַבִּטּוּל 'בְּרָצוֹא וָשׁוֹב', וּכְשֶׁהוּא 'בְּרָצוֹא' אָז נִתְגַּלֶּה אֵלָיו גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ מְשׁוּם דָּבָר

רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַפּוּךְ כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת
'רָשׁוּב', גַּם אָז מִתְנוֹצֵץ לַצַּדִּיקִים אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד
מ"גִּלּוּי אֱלֹקוּת", אַךְ צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת גּוּפוֹ
הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כֵּלִים לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַזֶּה.
וְאֵיךְ זוֹכִים לְזֶה, לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת גּוּפוֹ שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה
כְּלִי לְגַבֵּי "גִּלּוּי אֱלֹקוּת"? עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹות, כִּי
יֵשׁ רמ"ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְשס"ה לֹא תַּעֲשֶׂה, וְעַל־יְדֵי
שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ
לֹא לַעֲבֹר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נַעֲשָׂה
כְּלִי שֶׁיִּתְגַּלֶּה בּוֹ גִּלּוּי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי
הָרמ"ח מִצְוֹות עֲשֵׂה וְשס"ה מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה הֵן כְּנֶגֶד
רמ"ח אֵיבְרֵי הָאָדָם וְשס"ה גִּידֵי הָאָדָם, וְהֵן קְשׁוּרוֹת
וּמְשֻׁלָּבוֹת בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּכְשֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֵיזוֹ
מִצְוָה אוֹ נִזְהָר מֵאֵיזוֹ עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה
מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר עֶלְיוֹן וְרוּחָנִי מְאֹד, עַד שֶׁגַּם גּוּפוֹ
הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הָעָב וְהַגַּס — מִזְדַּכֵּךְ, וְאָז נַעֲשָׂה כְּלִי
לְקַבֵּל בּוֹ "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", אֲשֶׁר גַּם בְּעֵת שֶׁשָּׁב מֵהַבִּטּוּל,
מֵאִיר בּוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ
וּמְטַהֵר אֶת גּוּפוֹ הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי
לְקַבֵּל הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְבַּטֵּל וּלְהָכָלֵל בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיא אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְזֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים. וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ רַק גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ "גִּלּוּי אֱלֹקוּת" כָּזֶה, שֶׁלֹּא תֵּאָרְתָּ וְלֹא שְׁעָרְתָּ מִימֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ בְּהִכָּנְסוֹ לַקְּדֻשָּׁה, הֵן עַל־יְדֵי יְגִיעָה רַבָּה בְּלִמּוּד תּוֹרָה, וְהֵן עַל־יְדֵי יְגִיעָה רַבָּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְהֵן עַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף נִזְדַּכֵּךְ, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כְּלִי לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהַתְמִיד בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית, הַצָּלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וְכֵן תְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ

בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי שֶׁיְּמַשֵּׁךְ בְּךָ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁלֹּא תִּאַרְתָּ וְלֹא שִׁעַרְתָּ בְּחַיֶּיךָ כְּלָל; הָעִקָּר אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן רַק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, כִּי אֵין עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "גִּלּוּי אֱלֹקוּת".

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁעִקַּר מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים הִיא כְּפִי מִדַּת הַבִּטּוּל, שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תָּמִיד "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בַּחַיִּים, כְּמוֹ מִי שֶׁתָּמִיד זוֹכֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא רַק עֶצֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לָאָדָם שֶׁאֵינוֹ אוֹחֵז בָּזֶה, כִּי עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם מֻחְמַת חָמְרוֹ וְיֵשׁוּתוֹ, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְקַבֵּל דָּבָר זֶה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הוּא רוֹאֶה עוֹלָם גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וְרוֹאֶה הִפּוּךְ גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל טֶבַע, כִּי רוֹאֶה רְצִיחוֹת וּגְנֵבוֹת וּגְזֵלוֹת וּשְׁחִיתוּת, וְאֶחָד מְצַעֵר אֶת הַשֵּׁנִי "וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר", וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שְׁחִיתוּת

וּמִדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, הָאָדָם רוֹאֶה לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְקַבֵּל אֶת גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם נָפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם בְּדִיּוּק הַהֵפּוּךְ, כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכוֹת כָּל הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהָעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּלֵב הָאָדָם, עַד שֶׁחַי חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים מְמָוֶת, וְטוֹעֵם טַעַם גֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהַכֹּל מֵרֹב הָעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁנִּתְעַקֵּם לְבָבוֹ בְּקְשָׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹאֶה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּדִיּוּק הַהֵפּוּךְ, "צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ", רְצִיחוֹת וּשְׁחִיתוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוּם תֵּרוּץ לְהָבִין מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־הָאָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּדַעְתָּם וְהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁמַּטִּיחִים דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, הַכֹּל מֵאַחַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהָבִין אֶת הַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן גְּדוֹלֵי וּמֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים זוֹכִים לְבַטֵּל אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא אִכְפַּת לָהֶם שׁוּם דָּבָר, הֵם רַק רָצִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַתְמִידִים בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, בְּמִצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְזוֹ כָּל מְגַמָּתָם — אֵיךְ לִזְכּוֹת לִמְצֹא רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם בְּעַצְמָם סוֹבְלִים חֲרוּפִין וְגִדּוּפִים, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מֵהֲמוֹן עַם, שֶׁקָּמִים עֲלֵיהֶם

כָּל מִינֵי בַּעֲלֵי עֲבֵרָה, וְחוֹלְקִים וְרוֹדְפִים אוֹתָם, עִם כָּל זֹאת לֹא אִכְפַּת לָהֶם שׁוּם דָּבָר, הֵם מוֹסְרִים נַפְשָׁם רַק בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרָצִים רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁלֹּא בְּנָקֵל מַגִּיעִים אֶל כָּל זֶה, כִּי מְנַסִּים אוֹתָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, כִּי הֵם סוֹבְלִים יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת לִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּבוֹהָה שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַמַּלְאָכִים הֵם נְשָׁמָה בְּלִי גּוּף, וְעַל־כֵּן בְּנָקֵל לָהֶם לְקַבֵּל אוֹר רוּחָנִי, לֹא־כֵן הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וּמְסֻבָּב עִם אִשָּׁה וִילָדִים וּבְנֵי־אָדָם, וְהוּא צָרִיךְ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִישֵׁן, וְצָרִיךְ פַּרְנָסָה, אֲשֶׁר מִכָּל זֶה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּפֹּל אֶל גַּשְׁמִיּוּת, וְיִשְׁכַּח, חַס וְשָׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, וּמִתְפַּלֵּל עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, גַּם הוּא זוֹכֶה כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ וַהֲכָנָתוֹ לִבְחִינַת "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִפְקִירוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֵין לָהֶם שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי לְהִכָּלֵל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם

דַּיְקָא נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת אוֹר זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי עֲלֵיהֶם מֵאִיר גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ מִי שֶׁעֲדַיִן רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מִכָּל זֶה, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְחָמְרִיּוּת, עָלָיו עַל־כָּל־פָּנִים לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֶל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, וְיִשְׁתַּדֵּל לֵילֵךְ בַּעֲצָתָם, מֵאַחַר שֶׁהֵם כְּבָר עָבְרוּ אֶת גֹּדֶל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וְיִלְמַד אֶצְלָם וִיקַבֵּל הִתְחַזְּקוּת וְעֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, וְאָז יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד תַּכְלִית טוֹבָה כְּמוֹ הַתַּכְלִית הַזּוֹ, שֶׁהָאָדָם יַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", הַיְנוּ שֶׁיֵּדַע וְיָבִין וְיַשְׂכִּיל אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַף שֶׁזּוֹהִי מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה וּגְבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת מִכָּל דָּבָר אֶת גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת זֶה נִקְרָא עֹשֶׁר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד עֹשֶׁר וַעֲשִׁירוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזֶּה, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הִיא הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה שֶׁיֵּשׁ לְהַשִּׂיג בְּזֶה הָעוֹלָם — רַק גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין לוֹ בְּעוֹלָמוֹ רַק "גִּלּוּי אֱלֹקוּת",

וְאֵינוֹ מְעֻנְיָן בְּשׁוּם דָּבָר, רַק שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, הוּא הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו, כִּי "גִּלּוּי אֱלֹקוּת" הוּא הָאשֶׁר הַנִּצְחִי, וְזוֹ תַּכְלִית יְרִידַת הַנְּשָׁמָה אֶל זֶה הָעוֹלָם, לְסַגֵּל בָּהּ תּוֹרָה וּמִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁכָּל זֶה הוּא כְּלִי וַהֲכָנָה שֶׁיִּזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הוּא נִכְנָס בְּתוֹךְ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק בּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִתְגַּלֶּה אֵלָיו "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁנִּמְצָאִים בְּתוֹךְ גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיכוֹלִים לִפֹּל בְּנֶקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּה, עַד שֶׁיַּחְשֹׁב כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, וְשֶׁפְּלוֹנִי מַצְלִיחַ — מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֹאשׁ יוֹתֵר טוֹב, אוֹ אַלְמוֹנִי בָּרִיא — מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַזָּל טוֹב, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין דָּבָר כָּזֶה מַזָּל וְטֶבַע וְרֹאשׁ טוֹב, הַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ שְׁלֵמוּת "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", שֶׁצְּרִיכִים

לְהַגִּיעַ אֶל זֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָךְ, הוּא בָּא אֶל תַּכְלִיתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, תְּבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּתְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ לְטוֹב, וְאַל תַּקְשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים וְהַהַעֲלָמוֹת, שֶׁמְּכַסִּים וּמַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּמַכְאוֹבִים, וְעִקַּר גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁבּוֹרֵחַ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ רַק אֶל גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ הִיא הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח נְשָׁמָה מֵרוֹם גָּבְהֵי הָאֲצִילוּת אֶל הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, עַד שֶׁמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, וְאַדְרַבָּה נוֹתְנִים לוֹ בְּחִירָה שֶׁיִּרְאֶה בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ מֵהַמְצִיאוּת, שֶׁרוֹצֶה רַק גַּנְבוֹת וּשְׁחִיתוּת, הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, עִם כָּל זֹאת הוּא אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה, רַק בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹ מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל

יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי מַעְלָה, כִּי הַמַּלְאָכִים הֵם נְשָׁמָה בְּלֹא גּוּף, וְעַל־כֵּן אִם הֵם מַשִּׂיגִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין זוֹ מַעֲלָה וְשֶׁבַח כְּלָל, כִּי אֵין לָהֶם מִי שֶׁיִּמְנַע וִיכַסֶּה וְיַסְתִּיר וְיַעֲלִים מֵהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן בַּר יִשְׂרָאֵל הַמֻּנָּח בְּזֶה הָעוֹלָם מָלֵא הַסְּתָרוֹת וְכִסּוּיִים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, חוֹבוֹת עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, מַחֲלוֹת יִסּוּרִים מְיִסּוּרִים שׁוֹנִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. זֶה עִקַּר מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְיָאֵשׁ עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא בְּרַח לְךָ אֶל גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי אֵין עוֹד הַצְלָחָה לָאָדָם כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה גָּלוּי לְפָנָיו אֲשֶׁר אֵין עוֹד בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאֲנִי מַרְבֶּה לְדַבֵּר עִמְּךָ מִ"גִּלּוּי אֱלֹקוּת", וּמִשְׁתַּדֵּל לְהַחְדִּיר בְּךָ,

אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֲנִי חוֹזֵר עַל דִּבְרֵי פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ אֶת זֶה בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם מִמֶּנִּי, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא רַק לְהַגִּיעַ אֶל "גִּלּוּי אֱלֹקוּת", עָלַי לוֹמַר לְךָ כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לְגַלּוֹת לְךָ מַה שֶּׁיֵּשׁ לְגַלּוֹת, כִּי כְּפִי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמֻנָּח בִּמְקוֹם סַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, שֶׁלֹּא יִתָּפֵס בְּאֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁלֹּא יְחַבֵּר אֶת עַצְמוֹ אֶל קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, הַכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמְּךָ, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּפִי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים שֶׁאָדָם מְדַבֵּר וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם הֵן לְעַצְמוֹ וְהֵן לַאֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כּוּלֵי הַאי וְאוּלַי יִזְכֶּה לְהַנָּצֵל מִכָּל מִינֵי דֵּעוֹת כּוֹזְבִיּוֹת, מִינוּת, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָז הָאָדָם נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין לְךָ עוֹד סַכָּנָה כְּמוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לְאַבֵּד אֶת זֶה הָעוֹלָם כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁמַּשִּׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת שֶׁל מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים,

הַכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בָּזֶה, וּמַמְשִׁיכִים אֶת עַצְמָם אֶל הַטֻּמְאָה, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַטֻּמְאָה, טֻמְאַת מֵת מַמָּשׁ, כִּי עִקַּר הַטֻּמְאָה וְהַזְּהָמָה הוּא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּלְהַפּוּךְ עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה הוּא הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לִי לַחֲזֹר עִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּמִדֵּי שָׁעָה בְּשָׁעָה וּמִדֵּי רֶגַע בְּרֶגַע עוֹד פַּעַם מִ"גִּלּוּי אֱלֹקוּת", שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא. וְתַכְנִיס אֶת זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ וּבְלִבְּךָ, וְאַל תַּקְשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כּוּלֵי הַאי וְאוּלַי תִּשָּׁאֵר דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה יְהוּדִי יֶרֶא שָׁמַיִם הַמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וְאִם תְּקַיֵּם אֶת זֶה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אָז תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשָּׁאֵר יְהוּדִי נֶאֱמָן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִכְשַׁלְתָּ, אָז לֹא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לְךָ, כִּי עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לָאָדָם עַל כָּל הַחֲטָאִים, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַעֲלִים וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה מִמֶּנּוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחָרֵט עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, אָז דַּיְקָא נִתְגַּלֶּה אֵלָיו אוֹר אֱלֹקִי; וְעַל־כֵּן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתַחֲזֹר עַל זֶה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, אָז תִּזְכֶּה לְהַכְלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִהְיֶה יְצִיאָתְךָ מִזֶּה הָעוֹלָם כְּבִיאָתְךָ, וְיוּכְלוּ לְהַכְרִיז לְפָנֶיךָ: "אַשְׁרֵי הַבֵּן הַחוֹזֵר אֶל אָבִיו בְּטָהֳרָה, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא".

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

כָּל מַה שֶּׁמִּתְקָרֵב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי אִם יַחֲשֹׁב וִידַמֶּה בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכְּבָר נִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹדֵעַ בִּידִיעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶה סִימָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, כִּי אִם הָיָה יוֹדֵעַ קְצָת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַפֶּה לְדַבֵּר וּלְהַסְבִּיר זֹאת, כִּי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵין שִׁעוּר.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סג)

קוּנְטְרֵס

קַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם,
וְלֹא יִדְאַג שׁוּם דְּאָגוֹת, וְיִהְיֶה רַק תָּמִיד שָׂמֵחַ וִישַׂמֵּח אֶת אֲחֵרִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁיּוּכַל לְהִתְחַמֵּק מֵהַמְּצִיאוּת, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו, יְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת וְיוֹדֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תָּמִיד עַל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הָרַבִּים, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ וְתָמִיד יִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, וְאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ טַעַם בְּחַיָּיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקיט)

קוּנְטְרֵס

קַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וִידִיעוֹת אֵלּוּ צָרִיךְ לַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, וּכְשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל מַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתּוֹ, אָזַי הוּא יוֹדֵעַ לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת בְּאֹפֶן וּבְצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, הוּא נֶאֱבָד לְגַמְרֵי, וְסוֹבֵל מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁמֵּרֹב צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַכְּבֵדִים, הוּא מִתְאַבֵּד לָדַעַת,

אוֹ שֶׁמִּשְׁתַּגֵּעַ, אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה חוֹלֶה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לֹא־כֵן כְּשֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה לְכָל פְּרָט וּפְרָט מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לְקַבֵּל בְּנָקֵל אֶת הַמְּצִיאוּת; וְעַל־כֵּן רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר אַתֶּם תְּלוּיִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְּצִיאוּת, וּכְשֶׁיַּעֲבֹר עֲלֵיכֶם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, לֹא תִּתְאַבְּדוּ וְלֹא תִּשְׁתַּגְּעוּ וְלֹא תֶּחֱלוּ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק תֵּכֶף־וּמִיָּד תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר זֶה כֹּחַ הַתְּפִלָּה — שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁיִּבְרַח יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבְבַקָּשָׁה, יוֹתֵר יִזְכֶּה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְיִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין שׁוּם מְקוֹם מָנוֹס וּמִבְטָח לָרוּץ וּלְהֵחָבֵא, כִּי אִם אֵצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא כְּבָר נוֹשָׁע בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה, כִּי כָּל

זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ מֶה עָלָיו לַעֲשׂוֹת, הֲרֵי כְּשֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ שֶׁהוּא מִסְתַּבֵּךְ בְּאֵיזֶה סִבּוּךְ מְסֻבָּךְ, אֲזַי הוּא נֶאֱבָד לְגַמְרֵי, וְנֶהֱרָס וְנִשְׁבָּר בְּרוּחוֹ וּבִרְצוֹנוֹ, עַד שֶׁנּוֹפֵל לְגַמְרֵי אֶל יֵאוּשׁ וּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַקְמִימִיּוּת, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ כָּל הַחַיִּים; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבְּרוּ וְתָשִׂיחוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּכֶם מַמָּשׁ, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר לִפְנֵי חָבֵר טוֹב, אוֹ לִפְנֵי אַבָּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵמְשֵׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְתִזְכּוּ לְהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, כִּי הַשְּׁכִינָה הִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִשְׁכִּין אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְנָתַן כֹּחַ בִּידֵי בְּנֵי־אָדָם שֶׁיּוּכְלוּ לְהַאֲמִין בּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא רוּחָנִי, וּבְדָבָר רוּחָנִי לֹא שַׁיָּךְ לִתְפֹּס כְּלָל, כִּי הָאָדָם הוּא גֶּשֶׁם עַב וְגַס, וּמְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ וּמַגְבָּל בְּהַגְבָּלוֹת, וְעַל־כֵּן עִנְיַן מַגְבָּל וּמְלֻבָּשׁ לֹא יָכוֹל לְהַשִּׂיג דָּבָר מֻפְשָׁט מִכָּל מִינֵי הַגְבָּלוֹת וּלְבוּשִׁים, וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם בְּרִיָּה לִתְפֹּס רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, כִּי מַה לּוֹ לְגֶשֶׁם לְהָבִין בְּעִנְיַן דַּק וְרוּחָנִי?! לֹא־כֵן עַם יִשְׂרָאֵל הִטְבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּטִבְעָם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לְהַאֲמִין

בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיְסַלְקוּ אֶת חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית לְגַמְרֵי, וְיַאֲמִינוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּחַ הַזֶּה הוּא בְּחִינַת הַשְׁכִינָה הַשּׁוֹכֶנֶת אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאָתָם, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיוּ בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב שֶׁיִּהְיוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתָּם, עִמָּם וְאֶצְלָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְסַלְקִים וּמְבַטְּלִים אֶת חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית, וּמְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם אֶת עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמְדִים אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו הַנְּעִימוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁרִים עַל עַצְמָם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִצּוֹלִים מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר טוֹב וְנָעִים בָּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְקוֹם מָנוֹס וּמִבְטָח לְהִתְחַבֵּא שָׁם, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ רַק לְהִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלוּ אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְתִשְׁפְּכוּ אֶת לִבְּכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וּמִי שֶׁבֶּאֱמֶת מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לוֹ שֶׁאַף אֶחָד לֹא שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וְלֹא מַטֶּה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֵלָיו, כָּל זֶה בָּא מֵהַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אִם יִהְיֶה חָזָק

וְעַכְשָׁו בְּדָבָר זֶה, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף כָּל הַחֹשֶׁךְ יִתְהַפֵּךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וְכָל הַמְנִיעוֹת תִּתְהַפֵּכְנָה לִנְעִימוּת, וְיִזְכֶּה לְהִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו, וְיִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִמְשְׁכוּ עָלָיו כָּל מִינֵי חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּא בְּצֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁכָּל אֶחָד יָרַד לְזֶה הָעוֹלָם לְבַצַּע שְׁלִיחוּת אַחֶרֶת, אֲשֶׁר חֲבֵרוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, כִּי אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, וְכָל אֶחָד מְיֻעָד לְהוֹצִיא שְׁלִיחוּתוֹ בָּעוֹלָם, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל נִבְרָא לְאֵיזוֹ תַּכְלִית מְסֻיֶּמֶת, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים כְּלָל, וְאַף שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֶצְלוֹ הַחַיִּים מְאֹד קָשִׁים, וְעוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְהוּא מָלֵא חוֹבוֹת וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְסוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, וְאֵצֶל הַשֵּׁנִי הוֹלֵךְ הַכֹּל בְּטוֹב, אָסוּר לְהִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי אִם רַק תִּדַּבְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ וְתַשְׂכִּילוּ, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאַף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין אֶת הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל, מַדּוּעַ

יִהְיֶה כָּךְ — שֶׁלְּזֶה יִהְיֶה טוֹב וּלְזֶה יִהְיֶה רַע, וְכַדּוֹמֶה שְׁנוּיִים אֲחֵרִים, תֵּכֶף־וּמִיָּד אִם רַק תְּדַבְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁלְּכָל אֶחָד יֵשׁ מְשִׂימָה וּשְׁלִיחוּת אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, אָז כְּבָר לֹא יִקָּשֶׁה לָכֶם שׁוּם קֻשְׁיוֹת כְּלָל, וְאַדְרַבָּה תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וּבֶאֱמֶת תִּזְכּוּ לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים, וְתִזְכּוּ לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שְׁלִיחוּתְכֶם שֶׁנִּשְׁלַחְתֶּם בִּשְׁבִילָהּ לְזֶה הָעוֹלָם, וְתִזְכּוּ לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הַמְצִיאוּת הָאֲמִתִּית כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו כְּלָל, רַק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק נַפְשׁוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ״צַדִּיק הַוָיָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״ (תְּהִלִּים קמה, יז), עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּק מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְזוֹכֶה לְהַשְׁרוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁכָּל־כָּךְ מַדְבִּיקִים אֶת עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶם לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ שׁוּם מְחִיצָה וּמָסָךְ מֵרֹב הַדְּבֵקוּת בְּגִלּוּי הָאֱלֹקוּת שֶׁזּוֹכִים, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם מְמִיתִים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי, וּמְבַטְּלִים אֶת יֵשׁוּתָם וְאֶת מְצִיאוּתָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינָם נִכְנָסִים בְּשׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי יוֹדְעִים שֶׁבְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים וְדַקִּים אֵין לְבַעַל גְּבוּל כֹּחַ לְהָבִין

וּלְהַשְׂכִּיל, וְעַל־כֵּן הֵם מְסַלְּקִים אֶת חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית לְגַמְרֵי, וְזוֹכִים לְהַגִּיעַ לְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הַמְדַמֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשִׂים כְּלִי לְקַבֵּל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מֵהֶם כָּל הַדִּינִים, וּמְקַבְּלִים אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְהֵם תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְאַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְסוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, עִם כָּל זֹאת מֵרֹב אוֹר וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַמְאִירָה בָּהֶם, הֵם מְקַבְּלִים אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְדָבָר זֶה עוֹשִׂים כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְאֵינָם מְסִיחִים דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּרֶגַע, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵיךְ צְרִיכִים בְּנֵי־אָדָם הָרְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר עָבַר עֲלֵיהֶם בְּחַיֵּיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, וְנִתְלַכְלְכוּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלְכוּ, וְלִכְלְכוּ אֶת נַפְשָׁם בְּכָל מִינֵי זְהֲמוֹת וְטֻמְאוֹת, וְעָשׂוּ כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה מַמָּשׁ, עַד שֶׁנִּתְהַפְּכָה מַהוּתָם וְטִבְעָם כְּמוֹ בְּהֵמָה מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁעָבְרוּ עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְשֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, אֵיךְ הֵם צְרִיכִים לְהַשְׁלִיךְ מֵאִתָּם אֶת כָּל חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית בְּתַכְלִית הַדְּמְיוֹן, וּלְסַלֵּק אֶת דַּעְתָּם הַמְטֻנֶּפֶת לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁאֵין לָהֶם דַּעַת כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִם יַתְמִידוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, יִזְכּוּ לְסַלֵּק מֵאִתָּם כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז

יְזַכּוּ לְאַט לְאַט לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת הַנְּכוֹנָה, וְיוּכְלוּ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי כָּל מַה שֶּׁזּוֹכִים לְהַשְׁלִיךְ אֶת חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית, וְיוֹדְעִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע כְּלָל, וּבִפְרָט שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, לֵידַע אֵיךְ שֶׁקִּלְקֵל וְלִכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ עַד עַכְשָׁו, וְלָכֵן אֵיךְ יָכוֹל לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג וּלְהַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִים יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְיוֹדְעִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת זוֹכִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַדִּינִים לִישׁוּעוֹת וּלְנֶחָמוֹת וּלְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, וּמְקַבְּלִים אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי, שֶׁאָז נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבְשָׁעָה שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרִים עָלָיו הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאָז בֶּאֱמֶת יְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְיִזְכֶּה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִסְבֹּל בָּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו בִּלְבוּלִים וּסְפֵקוֹת, וּמַחֲשָׁבוֹת

הַטּוֹרְדוֹת, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַחְלִיט אֵיזוֹ הַחְלָטָה, וְאֶל כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁשָּׂכַח לְגַמְרֵי מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וְנֶעְתָּק מֵרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ וְנִתְלַכְלְכוּ, עַד שֶׁשָּׂכְחוּ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָאוּ אֶל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְנֶחֱשַׁךְ לָהֶם הָאוֹר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהֵם כּוֹפְרִים בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל זֶה סוֹבֵל הָאָדָם מַה שֶּׁסּוֹבֵל, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר — מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אוֹ צָרִיךְ לְהַחְלִיט אֵיזוֹ הַחְלָטָה, אוֹ צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְאֵיזוֹ הַצְלָחָה בְּחַיָּיו, הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מַגִּיעַ לִיעוּדוֹ הַמְיֻעָד, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַיְשׁוּעָה וְהַמְתָּקַת הַדִּינִים תְּלוּיָה רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מִי שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יְשׁוּעָתוֹ יוֹתֵר בִּשְׁלֵמוּת; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ כְּלָל, וְאַל תִּפְּלוּ בְּדַעְתְּכֶם, וְאַל תֵּחָלֵשׁ רוּחֲכֶם, וְאַל יִשְׁבֹּר לְבַבְכֶם לוֹמַר: מֵאַחַר שֶׁאָנַחְנוּ כְּבָר כְּמוֹ שֶׁאָנַחְנוּ, וַאֲנַחְנוּ מְלֵאִים בִּלְבּוּלִים וּסְפֵקוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהַחְלִיט שׁוּם הַחְלָטָה, לָכֵן כְּבָר אָבְדָה תִּקְוָתֵנוּ, אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, אֶלָּא רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁתַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכּוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּחַי הַחַיִּים, וְתַמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם זִיו וְנֹעַם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יֵמְתְּקוּ מִמְּכֶם כָּל הַדִּינִים, וְתִזְכּוּ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת, וְיִהְיֶה לָכֶם כֹּחַ וּמֹחַ וְדַעַת מְיֻשֶּׁבֶת לְהַחְלִיט כָּל מִינֵי הַחְלָטוֹת מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים בְּחַיֵּיכֶם, וְלֹא תִּהְיוּ תְּלוּיִים בַּאֲחֵרִים כְּלָל, כִּי זֶה עִקַּר הַיְשׁוּעָה — כְּשֶׁאֵין הָאָדָם תָּלוּי בְּדַעַת אֲחֵרִים, אֶלָּא הוּא בְּעַצְמוֹ זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהָאָדָם מַחְלִיט אַחַת וּלְתָמִיד — שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכָּל הַחַיִּים הַמְדֻמִּים הָאֵלּוּ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, הֵם רַק לְבוּשׁ וּמְכְסֶה לְהַלְבִּישׁ וּלְכַסּוֹת וּלְהַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּתוֹךְ פְּנִימִיּוּת כָּל הָעוֹלָם שָׁם גְּנוּזָה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן אֲנִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל עָלַי לְקַבֵּל מֵעַכְשָׁו אֶת כָּל מַה שֶּׁצִּוָּה אוֹתָנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי שֶׁתִּמְשַׁךְ בּוֹ הָאָרַת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְנִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְנִתְהַפֵּךְ לְמַהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ עַל־יְדֵי

שֶׁהָאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּמְסַלֵּק אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִכָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז גַּם הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁלּוֹ נִתְהַפֶּכֶת לְרוּחָנִיּוּת, הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּגוֹן דִּירָה אוֹ שְׂכַר דִּירָה אוֹ כָּל צָרְכֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשֵׂנָה וְכוּ', וּשְׁאָר צְרָכָיו הַגַּשְׁמִיִּים מִתְהַפְּכִים לְרוּחָנִיִּים, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַהֵג עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי גַּם הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁלּוֹ נִתְהַפֶּכֶת לְרוּחָנִיּוּת, וּמַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נַעֲשָׂה מִזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֻבָּשׁ בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּתָמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּדוּמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לַדּוּמֶם, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לַצּוֹמֵחַ, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לַחַי, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לַמְדַבֵּר, וּכְשֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּאֶחָד מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה שֶׁבְּדוּמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֲרֵי זֶה מְקַשֵּׁר וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְלָכֵן מִתְהַפְּכִים כָּל עִנְיָנָיו הַגַּשְׁמִיִּים לִהְיוֹת נַעֲשִׂים רוּחָנִיִּים, וְנִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים, וּמְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְזוֹכֶה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי; וְלָכֵן, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — אֵילּוּ מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, אוֹ אֵילּוּ סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, אַל תִּתְאַבְּדוּ, וְאַל תִּפְּלוּ בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, רַק רְאוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, הַיְנוּ לְבַטֵּל אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "קַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת" כְּמוֹ שֶׁהִיא, הַיְנוּ שֶׁתֵּדְעוּ שֶׁכָּךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמָּכֶם בְּחֶשְׁבּוֹן פְּרָטִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ בֶּאֱמֶת לַהֲפֹךְ אֶת כָּל צָרַתְכֶם וְיִסּוּרֵיכֶם הַקָּשִׁים לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, וְיִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים, אַךְ הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי הָאֱמֶת שֶׁבַּדָּבָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג דָּבָר רוּחָנִי, וְאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לָבוֹא אֶל כָּל זֶה רַק כְּפִי מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְעִקַּר הָאֱמֶת, שֶׁיֵּדַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, רַק צְרִיכִים לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל אֶת הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאֲמָרָהּ, וּלְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת אֵיךְ שֶׁהִיא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּעַצְמוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, וְעוֹבֵר אֶת הַחַיִּים בְּאֹפֶן וּבְעִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לֵידַע שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים הַרְבֵּה מֵעַצְמָם, הַיְנוּ שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהֶם

כָּל מִינֵי דְמְיוֹנוֹת וְשִׁגְעוֹנוֹת, וּמְדַמִּים לְעַצְמָם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁדָּבָר זֶה מַכְנִיס בָּהֶם פְּחָדִים יְתֵרִים, שֶׁמִּפַּחֲדִים מִבְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ, שֶׁמִּתְפַּחֲדִים לָצֵאת מִבֵּיתָם, וְהֵם כְּלוּאִים בְּחַדְרָם מֵרֹב פַּחַד שֶׁל הֶבֶל, וְיֵשׁ שֶׁכֵּן יוֹצְאִים, אֲבָל מִפַּחֲדִים מִבְּנֵי־אָדָם, וְקָשֶׁה לָהֶם לְהַתְחִיל לְדַבֵּר עִם אֵיזֶה אָדָם, כִּי נִכְנַס בְּדִמְיוֹנָם כְּאִלּוּ הַהוּא יַהֲרֹג אוֹתָם וְכוּ', אוֹ הַהוּא יַעֲשֶׂה לָהֶם מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דְמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם מִפַּחֲדִים מִבְּנֵי־אָדָם, שֶׁדָּבָר זֶה הוּא בְּעֶצֶם שִׁגָּעוֹן מֵהַשִּׁגְעוֹנוֹת, וְכֵן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהֶם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת וְרַעְיוֹנוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, שֶׁמְּהַרְהְרִים בִּדְבָרִים מְגֻנִּים וּמְלֻכְלָכִים, וְכָל־כָּךְ נִכְנְסוּ בָּזֶה, עַד שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דֶּרֶךְ וְעֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַדְּמְיוֹנוֹת הָאֵלּוּ, כִּי כָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בַּזֶּהָמָה וְהַלְכְלוּךְ שֶׁל תַּאֲוֹתֵיהֶם וּמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, זֶה בְּנֹאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁכָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ וְרַעְיוֹנוֹ הוּא בְּכָל מִינֵי דְמְיוֹנוֹת שֶׁל שִׁקּוּץ, עֵרֹם וְתִעוּב, וְזֶה בְּמָמוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁכָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ וְרַעְיוֹנוֹ הוּא אֵיךְ לְהִתְגַּדֵּל וּלְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מִדּוֹת רָעוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ רַק בָּעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל נִכְנַס בָּאָדָם מֵרֹב דְּמְיוֹנוֹתָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו הַמְבֹהָלִים וְהַמְבֻלְבָּלִים, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנַס בַּתַּאֲוָה שֶׁלּוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת

וּבְרַעְיוֹנוֹת וּבְדִמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁנֶּחְשָׁךְ מִמֶּנּוּ הָאוֹר לְגַמְרֵי, כִּי כָּל־כָּךְ הוּא כָּלוּא בְּרַעְיוֹנוֹתָיו הַמְדֻמִּים, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁזֶּהוּ זֶה, וְהוּא אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יוּכַל לָצֵאת מִכָּל זֶה, אֲשֶׁר זוֹ הַצָּרָה הַמָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁרַק יְכוֹלָה לִקְרוֹת לָאָדָם, כִּי הַדִּמְיוֹנוֹת וְהָרַעְיוֹנוֹת הָרָעִים שֶׁנִּכְנָסִים בְּדַעַת הָאָדָם, זֶה חֳלִי וּמַחֲלָה רָעָה מְאֹד מְאֹד, מַמָּשׁ שִׁגָּעוֹן שֶׁנִּדְבַּק בָּאָדָם, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, וְלָכֵן הוּא מִשְׁתַּדֵּל לֵילֵךְ וּלְחַפֵּשׂ עֵזֶר לְעַצְמוֹ, וְעַל־פִּי־רֹב אִם אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת הָאָדָם הַנָּכוֹן שֶׁיָּכוֹל לַהֲבִינוֹ, לֹא רַק שֶׁהַהוּא לֹא יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא הוּא מְסַבֵּךְ אוֹתוֹ בְּסִבּוּכִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּדַעְתָּם, וּשְׁרוּיִים בִּפְחָדִים יְתֵרִים, וְנִכְנְסוּ בְּדִמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, עַד שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אַף אֶחָד כְּבָר לֹא יָכוֹל לְהוֹעִיל וְלַעֲזֹר לָהֶם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹד יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַקֹּדֶם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם מִשְׁתַּדֵּל לְהֵעָזֵר עַל־יְדֵי זוּלָתוֹ, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלָצֵאת מִכָּל הַחֹשֶׁךְ וְהָרַע שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, אִם יִמְצָא אֶת הָאָדָם הַנָּכוֹן, אֲבָל זֶה שֶׁכְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה אֲפִלּוּ לְהֵעָזֵר, זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כִּי כָּל־כָּךְ נִכְנַס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, וְלָכֵן גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת כָּל לְמוּדָיו הַנּוֹרָאִים

וְהַנִּפְלָאִים, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַהֶבֶל וְהַתַּרְדֵּמָה וְכוּ׳, גַּם מִשָּׁם יְכוֹלִים לָצֵאת וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אִם רַק יִרְצֶה הָאָדָם לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת, שֶׁיֵּדַע וְיוֹדֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ חִסָּרוֹן, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם מַכִּיר אֶת חִסָּרוֹנוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ חִסָּרוֹן, וְרוֹצֶה לְהֵעָזֵר וּלְהִוָּשַׁע וְלָצֵאת מִצָּרוֹתָיו וּמִפְּחָדָיו וּמִדִּמְיוֹנוֹתָיו, אָז יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּבְפָרָט אִם יִזְכֶּה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמַהוּתוֹ הִיא רַק רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה עַצְמִית וּפְרָטִית כְּלָל, רַק הוּא צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע וְאוֹר וְחִיּוּת לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאָז כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, וְרוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וּלְהֵעָזֵר בְּעֶזְרָה אֲמִתִּית, אֲזַי כְּשֶׁמַּגִּיעִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי, לֹא יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּזְכּוּ לְהִתְרַפֵּא וְלָצֵאת מֵהַמַּשְׁבֵּר וְהַצָּרָה וְהַדִּמְיוֹן שֶׁנִּפְלוּ לְשָׁם; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, וְתָבִינוּ וְתִתְבּוֹנָנוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הֵינוּ שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נָפַל בְּשִׁגְעוֹנוֹ וּבְדִמְיוֹנוֹתָיו הַמְדֻמִּים, וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִנָּצֵל וְלָבוֹא לִישׁוּעָה אֲמִתִּית, וְלָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּפַלְתֶּם אֲלֵיהֶם, רְאוּ לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי הַדָּבוּק

בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה אַחֶרֶת, רַק לְהַמְשִׁיךְ גַּם עֲלֵיכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק צַדִּיק אֱמֶת כָּזֶה יָכוֹל לַעֲזֹר גַּם לָכֶם, וְאָז עַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכּוּ לְבַטֵּל אֶת דַּעְתְּכֶם וְחָכְמַתְכֶם, וְתָבוֹאוּ אֵלָיו וְתִסְתּוֹפְפוּ בְּצִלּוֹ, וְתַעֲשׂוּ עַצְמְכֶם כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת אֵלָיו, בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן, אִם תִּשְׁקְדוּ עַל דַּלְתוֹתָיו, תִּזְכּוּ לָצֵאת מִצָּרוֹתֵיכֶם וְיִסּוּרֵיכֶם הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וּמִכָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל וּמִכָּל מִינֵי רַעְיוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּכֶם, וְתֶמְשַׁךְ גַּם עֲלֵיכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכּוּ לִהְיוֹת כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אֶת בִּרְכוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה רַק הַטּוֹב מִכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת, אַךְ הָאָדָם מִצַּד מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמְגֻנִּים וְרַעְיוֹנוֹתָיו הַמְזֻהָמִים וּמַחְשְׁבוֹתָיו הַפְּגוּמוֹת, עוֹשֶׂה מְחִיצָה וְהַבְדָּלָה וְהַסְתָּרָה בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם מוֹרִידִים אֶת הַמְּחִיצוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַהַבְדָּלוֹת שֶׁבֵּינָם לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם נַעֲשִׂים כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם כָּל בִּרְכַּת הַשֶּׁפַע שֶׁנִּשְׁפָּע בְּכָל עֵת וָרֶגַע מִן הַשָּׁמַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְזוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וְעוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת לִפְנֵיהֶם,

וְשׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתֵיהֶם, וְאָז יִזְכּוּ גַּם הֵם לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב; אַשְׁרֵי לָהֶם בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לָהֶם בַּבָּא!

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וּבִפְרָט מֵהַיְלָדִים, כִּי יֵשׁ יְלָדִים שֶׁטִּבְעָם הוּא קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, וּמְאֹד מְצַעֲרִים וּמְעַצְבְּנִים אֶת הַהוֹרִים, עַד שֶׁמֵּרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים אִי אֶפְשָׁר לְסַבֵּל מֵהֶם כְּלָל, וְזֶה גּוֹרֵם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בַּבַּיִת, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב אֶחָד מֵהַהוֹרִים צָרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהַבַּיִת, מֵרֹב הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהֵם גּוֹרְמִים, כִּי יְלָדִים קָשִׁים יְכוֹלִים לַהֲרֹג אֶת הוֹרֵיהֶם לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לְהִתְיַשֵּׁב בֶּאֱמֶת — הַאִם זוֹ הַתַּכְלִית לְחַיּוֹת כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת וּלְמָרֵר אֶת הַחַיִּים עַד כְּדֵי־כָּךְ שֶׁתִּכָּנֵס בָּכֶם מַחֲשָׁבָה לִבְרֹחַ מֵהַבַּיִת, אוֹ בֶּאֱמֶת לִבְרֹחַ וְלַעֲזֹב אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַיְלָדִים, אוֹ הָאִשָּׁה תַּעֲזֹב אֶת בַּעֲלָהּ עִם הַיְלָדִים?! מַדּוּעַ לֹא תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְּציאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא?! כִּי בְּוַדַּאי אִם תִּסְתַּכְּלוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּבָתִּים אֲחֵרִים, תִּרְאוּ שֶׁצָּרָתְכֶם וְיִסּוּרֵיכֶם עֲדַיִן אֵינָם מַגִּיעִים לַחֲצִי אוֹ לְרֶבַע מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ בְּבָתִּים שֶׁל אֲחֵרִים, וְעַל אַף

שֶׁזּוֹ אֵינָהּ נֶחְמָה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף צָרַתְכֶם הִיא צָרָה, עִם כָּל זֹאת אִם תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, אָז בְּנָקֵל יִהְיֶה לָכֶם לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְעוֹבְרוֹ, רַק כְּשֶׁחַיִּים עִם הַמְּצִיאוּת, וְאַף שֶׁהַמְּצִיאוּת הִיא מָרָה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת הַהֶכְרֵחַ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת וּלְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְאָז תּוּכְלוּ בְּנָקֵל לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְעַל־כֵּן מָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, וְזֶה סוֹבֵב בְּכָל הַבְּעָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הָעֲרֵמָה, כִּי הוּא מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵהַמְּצִיאוּת, וּבוֹרֵחַ מִמֶּנָּה וּמַעֲלִים עַיִן מִזֶּה, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּאָה אֵלָיו הַמְּצִיאוּת, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְקַבְּלָהּ, וְאָז מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לִבְרֹחַ מֵהַבַּיִת, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זוֹ גַּם־כֵּן אֵינוֹ עֵצָה, כִּי שׁוֹבֵר אֶת עַצְמוֹ וְשׁוֹבֵר אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת יְלָדָיו וְכַדּוֹמֶה, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְעִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס לִבְרֹחַ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ הוּא רַק אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁצְּרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְפָרֵשׁ אֶת שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ הַיְנוּ כָּל הַצָּרוֹת

וְהַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים, הַכֹּל לַכֹּל יְפָרֵשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו מָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ מְאֹד מְאֹד הַחַיִּים, וְכָל־כָּךְ קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ כְּבָר לָקַחַת וְלִסְבֹּל, כִּי מַרְגִּישׁ שֶׁיֵּצֵא מִדַּעְתּוֹ, עִם כָּל זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם רַק לְפָרֵשׁ שִׂיחַתְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה; וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר כְּדֵי לִזְכּוֹת לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, צְרִיכִים לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן בְּלִי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי הַסַּבְלָנוּת הִיא הַכְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַיְשׁוּעוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּבֵיתוֹ מִילָדָיו, וְתָמִיד בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ רַק לְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ רוֹאֶה כְּלָל, מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּבֵיתוֹ עִם יְלָדָיו, וּמְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַמָּרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא, אָז בְּנָקֵל יֵמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים; אַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא וְאַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה!

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם קָשִׁים וּמָרִים מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ — לְקַבֵּל אֶת כָּל הַבָּא עָלָיו בְּשִׂמְחָה, וְיֵדַע וְיָבִין וְיַשְׂכִּיל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְאָז כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, בְּנָקֵל לוֹ לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, אָז מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים תָּמִיד לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְתֵדְעוּ כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק גָּדוֹל מְאֹד, וְאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל בַּמֶּה אַתֶּם נִפְרָעִים עַל־יְדֵי גֹּדֶל הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם מִיַּלְדֵיכֶם, אוֹ מֵעִסְקֵי פַּרְנָסַתְכֶם, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל מֵהַיְלָדִים וּמִפַּרְנָסָתוֹ וּמֵהַשְׁכֵּנִים וּמֵהַקְרוֹבִים וּמֵהַיְדִידִים, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַמְרִירוּת מְנַכִּים לוֹ מֵעֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, אִם הָיִיתֶם יוֹדְעִים זֹאת, הָיִיתֶם תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים; עַל־כֵּן רְאוּ לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְהַדְּבִיקוּ אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִשּׁוּם צָרָה רַק עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה

הַקְדוֹשָׁה, וְאַף שֶׁגַּם אֶת זֶה בְּעַצְמוֹ קָשֶׁה וְכָבֵד לְקַבֵּל, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתְּקַבְּלוּ אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, שֶׁכָּךְ הוּא זֶה, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם יְלָדִים רָעִים וּפַרְנָסָה קָשָׁה וּשְׁכֵנִים רָעִים וּקְרוֹבִים רָעִים וְכַדּוֹמֶה כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, אִם תְּקַבְּלוּ אֶת הַמְצִיאוּת הַזֹּאת, בְּנָקֵל יִהְיֶה לָכֶם לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַמְצִיאוּת, וְאָז יִזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה לוֹ טוֹב כָּל הַיָּמִים, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אַף־עַל־פִּי שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמֹר הַזִּכָּרוֹן לְעִנְיַן תּוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה׳, אֲבָל יֵשׁ גַּם מַעֲלוֹת בְּהַשְׁכְּחָה, כִּי צְרִיכִין לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהַשְׁכִּיחַ מִדַּעְתּוֹ כָּל הַדְּבָרִים הַמְבַלְבְּלִים אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁכָּל הַבִּלְבּוּלִים בָּאִים אָז. וְעַל־פִּי־רֹב מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מַה שֶּׁעָבַר שֶׁלֹּא טוֹב עָשָׂה בְּעִנְיָן זֶה וּבְעִנְיָן זֶה וְכוּ׳. וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדָּבָר, יַעֲבֹר וְיסַלֵּק אוֹתוֹ מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה לְגַמְרֵי, וְלֹא יַתְחִיל לַחֲשֹׁב עוֹד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה. וְכֵן כָּל דַּאֲגַת הָעֲוונוֹת שֶׁעָבְרוּ וְכָל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם, הַכֹּל צָרִיךְ לְהַעֲבִירָם וּלְהַשְׁכִּיחָם מִדַּעְתּוֹ בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה וְהָעֲבוֹדָה. וַאֲפִלּוּ בְּכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵין טוֹב שֶׁיַּחֲשֹׁב בָּהֶם, רַק בְּשָׁעָה מְיֻחֶדֶת שֶׁרוֹצֶה בְּכַוָּנָה לְשָׁבֵר לִבּוֹ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וְכוּ׳, שֶׁאָז דַּיְקָא יַזְכִּיר עַצְמוֹ כָּל מַה שֶּׁעָבַר. אֲבָל בְּשְׁאָר הַיּוֹם צָרִיךְ לְהַשְׁכִּיחָם מִדַּעְתּוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה׳ בְּשִׂמְחָה, וּבִפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כו)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיֶּה מְבֹרָךְ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְבָרֵךְ תָּמִיד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּפִיו רָגִיל בִּבְרָכוֹת — רַק לְבָרֵךְ אֶת זוּלָתוֹ, וּלְהַפּוּךְ גְּנוּת הָרָגִיל בִּקְלָלוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁהוּא עָוֹן גָּדוֹל עַד מְאֹד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְבָרֵךְ תָּמִיד אֶת כָּל אֶחָד וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה בְּעַצְמוֹ מְבֹרָךְ, כִּי לְהַפּוּךְ כָּל אֵלּוּ שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת פִּיהֶם וּמְקַלְלִים אֶת אֲחֵרִים מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם אֵשׁ הַגֵּיהִנּוֹם, וְהֵם בָּאִים מֵעוֹלַם הַתֹּהוּ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְבָרֵךְ תָּמִיד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל בְּרִיָּה בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ טוּב לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּמִשְׁתַּבְּחִים עִמּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכ)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיֶּה מְבֹרָךְ׃

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִפִּיךָ שׁוּם קְלָלָה עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר אָדָם שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת בָּנָיו, וּמְאֹד מְגֻנֶּה מִי שֶׁמְּקַלֵּל אוֹתָם, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִפִּיךָ שׁוּם קְלָלָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹשֶׂה לְךָ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, שֶׁמַּזִּיק וּמְצַעֵר אוֹתְךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מִקְּלָלוֹת, כִּי מִי שֶׁרָגִיל בִּקְלָלוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כָּל הַקְּלָלוֹת בָּאוֹת עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רֹאשׁ אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עַצְבָּנִי וְכַעֲסָן וּמְמֻרְמָר וּמְדֻכָּא מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כָּל־פָּנִים תַּעֲשֶׂה זֹאת, שֶׁתִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ לְבַל תֵּצֵא קְלָלָה מִפִּיךָ, כִּי הַמּוֹצִיא קְלָלָה מִפִּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַקְּלָלָה נֶהֱפֶכֶת עָלָיו, וְלֹא עַל זֶה שֶׁהוּא מְקַלְלוֹ;

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, תִּהְיֶה פַּעַם בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, וּמְדֻבָּא וּמְמֻרְמָר עַל אֵיזֶה אָדָם שֶׁעָשָׂה לְךָ הֶזֵּק גָּדוֹל, אוֹ צַעַר אוֹתָךְ, רְאֵה רַק לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת תַּחֲזֹרְנָה עַל רֹאשְׁךָ וְעַל רֹאשׁ אִשְׁתְּךָ וְעַל רֹאשׁ יְלָדֶיךָ, כִּי הָרָגִיל בִּבְרָכוֹת, נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת, וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ רַק לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי קְלָלוֹת וְזִלְזוּלִים, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלִּבֵּל תְּקַלֵּל אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה — לְבָרֵךְ וְלֹא לְקַלֵּל, אָז תִּהְיֶה מְבֹרָךְ מִפִּי אֵל עֶלְיוֹן, כִּי הָרָגִיל בִּבְרָכָה נַעֲשָׂה צִנּוֹר לְמָקוֹר הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה, וְנִמְשָׁכוֹת עָלָיו רַק בְּרָכוֹת, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל אַף שֶׁמָּרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וְהַשְׁלָכוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאַתָּה נִשְׁבָּר מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמִסְתַּבֵּךְ

בְּכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת רְאֵה רַק לְבָרֵךְ
אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִזְכוּת הַבְּרָכוֹת שֶׁתְּבָרֵךְ אֶת
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע מִכָּל הָעוֹלָמוֹת,
כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
וְעַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־
הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו וּמוֹצִיא
אוֹתוֹ מִן הַמֵּצַר, לֹא־כֵן מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל, וּמֵרֹב
מְרִירוּת וְצַעַר וְיִסּוּרִים מְדַבֵּר כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם,
מַה שֶּׁמְּדַבֵּר, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא דַּי שֶׁלֹּא יוֹצֵא אַף פַּעַם
מִצָּרוֹתָיו, אֶלָּא מִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּצָרוֹת חֲדָשׁוֹת,
וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם מְרִירוּת
דִּמְרִירוּת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם כְּמוֹ שֶׁרוֹצִים,
עַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילִים לְדַבֵּר כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן,
עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁמּוֹצִיאִים קְלָלוֹת מִפִּיהֶם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן,
וְכָל זֶה עוֹקֵר אוֹתָם מִשָּׁרְשָׁם הַנִּצְחִי, וְנִסְתַּבְּכִים בְּצָרוֹת
יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד
חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְתָמִיד תִּזְכֹּר שֶׁהָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת
יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְבָרֵךְ וּלְשַׁבֵּחַ
אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְעַל־יְדֵי־זֶה
שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְבָרֵךְ, תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכָה
מֵהַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיִמְשְׁכוּ עָלֶיךָ רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים

עֶלְיוֹנִים, וְתֵצֵא מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, הָעִקָּר תִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִקְּלָלוֹת, כִּי הַקְּלָלוֹת הֵן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְהַבְּרָכוֹת הֵן שַׁעֲרֵי הַגַּן־עֵדֶן; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבָרֵךְ תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְשַׁבְּחוֹ וּמְהַלְּלוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת רַבּוֹת.

ג.

בְּנִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן בְּכָל יוֹם תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בּוֹא תָּבוֹא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתֵּן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נד.): בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ, חַיֵּב מוֹדֶה לוֹ, כִּי "בַּהֲוָיָ"ה אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר" (תְּהִלִּים נו, יא); כִּי צְרִיכִים תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בְּטוֹב וְהֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ לְהִפּוֹךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל הַכֹּל, עַל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת כְּפִי שֶׁרוֹאִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרִירוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלוּ עָזַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ תֹּקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְבָרֵךְ

וּלְשַׁבֵּחַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת מֵהַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה תְּלוּיִים כָּל חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, וְהֵם כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים וּמְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּטְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנִּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמְדַבְּרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה גּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ מַה שֶּׁגּוֹרֵם, כִּי מִי שֶׁמְּקַלֵּל, הֲרֵי זֶה מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַחֵב לוֹ, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל לְהַבָּא, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּוַדַּאי לֹא נָפַלְתָּ וְלֹא נִשְׁלַכְתָּ וְלֹא נִסְתַּבַּכְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹרוֹת תְּשׁוּבָה לָרַבִּים; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם זֹאת בְּמִשְׁפַּחְתְּךָ, בֵּין חֲבֵרֶיךָ וִידִידֶיךָ, שֶׁהָעִקָּר הוּא לִהְיוֹת רָגִיל לְבָרֵךְ וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ, כִּי בְּוַדַּאי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן תְּלַמֵּד אֶת אֲחֵרִים, שֶׁיְּבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לְךָ וְיִתְרַחֵב לָהֶם, וְתִזְכֶּה לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל

עַל לְהַבָּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הֶעָבָר, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא; וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי מַה דְּהַוָּה הַוָּה, מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ כְּבָר עָבַר, אֲפִלּוּ שֶׁאֵלּוּ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, זְכֹר מַאֲמָרָם, זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳): כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר אוֹמֵר בְּהוֹדָיָה; וּמַה שֶּׁכְּבָר עָבַר צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּוַדַּאי הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ לְךָ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וּלְבָרֵךְ תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְכֵן תַּחְדִּיר אֶת זֶה בֵּין קְרוֹבֶיךָ וּבֵין מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל כָּל הַבְּרָכוֹת מֵהַבְּרָכָה הָעֶלְיוֹנָה, וְתוּכַל לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, וְהָעִקָּר רְאֵה לָצֵאת מֵחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל, מִי שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, עַד שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בַּמֶּה שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ, וְיָרַד וְנָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִכְשַׁל כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְנִתְלַכְלֵךְ כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, עַד שֶׁנָּפַל לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה, עַל־פִּי־רֹב מִתְעַקֵּם כָּל־כָּךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, עַד שֶׁהוּא מַקְשֶׁה קְשִׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוֹצִיא קְלָלוֹת מִפִּיו כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכֵן עוֹבֵר עָלָיו,

שֶׁמְּקַלֵּל אֶת יוֹם הִוָּלְדוֹ, וְאוֹמֵר, שֶׁהַלְוַאי וְהָיָה מֵת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא סִבָּה לְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ מַעֲלַת הַמְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַעֲלַת הָאָדָם הַמְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ וּמְבָרֵךְ אֶת אֲחֵרִים, וְהוּא תָּמִיד רָגִיל בִּבְרָכָה, אָז הָיָה תָּמִיד מוֹדֶה וּמְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר וּמְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן הָיָה תָּמִיד מְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא עֲדַיִן הוּא בַּר יִשְׂרָאֵל וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְכֵן הָיָה מְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הָיוּ נִפְתָּחִים לוֹ כָּל שַׁעֲרֵי הַיְשׁוּעָה, כִּי כָּל הַיְשׁוּעוֹת תְּלוּיוֹת כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בִּבְרָכָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחְקֹק דְּבוּרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ לֹא לְהִסְתַּבֵּךְ עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּבוֹא לִשּׁוּם קְלָלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כְּשֶׁמִּסְתַּבְּכִים עִם בְּנֵי־אָדָם וְהֵם מְקַלְלִים אוֹתְךָ, יְכוֹלָה לָחוּל עָלֶיךָ הַקְּלָלָה, אֶלָּא אִם־כֵּן תִּהְיֶה רָגִיל לָבוֹא תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ

אֶת כָּל שִׂיחָתְךְ וְאֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מַה שֶּׁקָּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקְּלָלָה לֹא תָּחוּל עָלֶיךְ כְּלָל, וְהָעִקָּר אַתָּה תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יא): אֵין הַבְּרָכוֹת מוֹעִילוֹת כְּלוּם, אֶלָּא אִם־כֵּן שָׁלוֹם עִמָּהֶם; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל מִצִּדּוֹ שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד בְּשָׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ, לְבַל יִתְקוֹטֵט עִם אַף אֶחָד, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי כָּךְ שֶׁיְּקַלְּלוּ אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם הוּא עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, הֵינוּ שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, וְהַלָּה אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁלִים עִמּוֹ, אָז יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְעָלָיו רַק לָבוֹא וּלְהִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תּוֹעִיל שׁוּם קְלָלָה עָלָיו, אַדְרַבָּה כָּל הַקְּלָלוֹת תִּפֹּלְנָה עַל הַמְקַלֵּל וְעַל זַרְעוֹ, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְקַלֵּל אֲפִלּוּ אֶת שׂוֹנְאָיו, כִּי הַקְּלָלָה הִיא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, פֶּתַח הַטֻּמְאָה, וּלְבַסּוֹף נוֹפֶלֶת הַקְּלָלָה עָלָיו וְעַל בָּנָיו, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין מח:): כָּל קְלָלָה שֶׁקִּלֵּל דָּוִד אֶת יוֹאָב נִתְקַיְּמוּ בְּזַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, הֲרֵי לְךָ שֶׁאֲפִלּוּ עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הַקָּפִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁקִּלֵּל אֶת יוֹאָב, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִסְתַּבֵּךְ עִם אַף אֶחָד, רַק לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד,

וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹת שֶׁמִּצִּדּוֹ יִהְיֶה שָׁלוֹם, וְאָז לֹא תִּשְׁרֶה עָלָיו שׁוּם קְלָלָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַחְבִּיא אֶת עַצְמוֹ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ עוֹנֶה, אָז זוֹכֶה לְכָל טוּב אֱמִתִּי וְנִצְחִי, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמְרוֹ, וְנִקְרָא חָסִיד, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים טז): כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קְלָלָתוֹ וְשׁוֹתֵק, נִקְרָא חָסִיד; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְבִּיא עַצְמוֹ תָּמִיד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְפַּחֵד כְּלָל מִשּׁוּם קְלָלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ה.

רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִדַּבֵּק תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן בָּזֶה תִּהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל מִינֵי קְלָלוֹת, וְתִהְיֶה מְבֹרָךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ אֶל כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה תָּמִיד לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לֵידַע שֶׁהוּא נִמְצָא וּמְבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְתַחְבִּיא עַצְמְךָ רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא תָּחוּל עָלֶיךָ שׁוּם קְלָלָה, כִּי

תְּהֵיֶה מְבֹרָךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי בָּזֶה שֶׁתְּבָרֵךְ אֶת זוּלָתְךָ, תִּהְיֶה נַעֲשָׂה צִנּוֹר לְהַשְׁפִּיעַ טוֹב לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נוֹתֶנֶת לוֹ כֹּחַ שֶׁיָּכוֹל לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת אֶלָּא בָּאָדָם שֶׁהוּא מַאֲמִין, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיוּ לְךָ כֹּחוֹת לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְהַבְּרָכוֹת שֶׁלְּךָ תִּתְקַיֵּמְנָה, כִּי הַבְּרָכוֹת תְּלוּיוֹת כְּפִי הָאֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִשְׁמָר מִכָּל מִינֵי קְלָלוֹת, וְנִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא מְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַחְבִּיא אֶת כָּל עִנְיָנֶיךָ, שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא יֵדְעוּ בְּדִיּוּק מָה עֲסָקֶיךָ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תַּעֲנִית ח:): אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֶלָּא בְּדָבָר הַסָּמוּי מִן הָעַיִן, וְכֵן אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה לֹא בְּדָבָר הַשָּׁקוּל וְלֹא בְּדָבָר הַמָּדוּד וְלֹא בְּדָבָר הַמָּנוּי; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַעֲלִים אֶת כָּל עִנְיָנֶיךָ מֵעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת,

שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם חֶשְׁבּוֹן לְגַבֶּיךָ, וְכָךְ תִּהְיֶה מְבֹרָךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, הָעִקָּר תֵּדַע וְתִזְכֹּר תָּמִיד מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תּוֹסֶפְתָּא, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ו׳): אֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הָאָדָם; וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא): אָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹל וְלַעֲשׂוֹת בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת בִּרְכָתוֹ, וְזֶה שֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בַּעֲסָקָיו וּמַסְתִּיר אֶת כָּל עִנְיָנָיו מֵעֵינֵי בְּנֵי־אָדָם, אַף פַּעַם לֹא חָלָה עַל זֶה שׁוּם קְלָלָה, וְיִהְיֶה מְבֹרָךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה כְּמוֹ הַעֲלָמַת עַיִן, שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם רוֹאִים וְצוֹפִים וּמְסַתְּכְּלִים עַל עִנְיָנֶיךָ וְעַל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַסְתִּיר אֶת הַכֹּל מֵעֵינֵי בְּנֵי־אָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֶצְלוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לֹא לְגַלּוֹת וְלֹא לְפָרְסֵם לְאַף אֶחָד אֶת עִנְיָנֶיךָ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וְרַק הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק אֵלָיו תִּפְנֶה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי בָּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם, עַל אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְנִדְמֶה לוֹ כִּי הַקְּלָלָה נִכְנֶסֶת בּוֹ, חַס

וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ (סוֹטָה מח.): מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה וְלֹא יָרַד הַטָּל לִבְרָכָה; וְעַל־כֵּן עַל אַף שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד, וְעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, עִם כָּל זֹאת עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, וְתִבָּרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחַזֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־א ל): "וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּה' אֱלֹקָיו", אַף שֶׁעָבַר עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ מַה שֶּׁעָבַר — מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, שֶׁהָיָה נִרְדָּף מִפְּנֵי שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, וּמִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, וְעוֹד צָרוֹת רַבּוֹת מִכָּל מִינֵי לֵיצָנִים שֶׁהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ וְחָלְקוּ עָלָיו, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי, שְׁקָלִים, פֶּרֶק ב'): אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִים כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד, הָיוּ הוֹלְכִים אֵצֶל חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד וְאוֹמְרִים לוֹ: דָּוִד, דָּוִד, אֵימָתַי יִבָּנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ? אֵימָתַי בֵּית ה' נֵלֵךְ? וְהָיָה דָּוִד אוֹמֵר: אַף־עַל־פִּי שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְהַכְעִיסֵנִי יָבוֹא אֲלַי, אִם לֹא הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּדִבְרֵיהֶם; כָּל־כָּךְ חִזֵּק עַצְמוֹ אַף שֶׁעָשׂוּ מִמֶּנּוּ לֵיצֵי לֵיצָנוּת, וְגָרְמוּ לוֹ יִסּוּרִים קָשִׁים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזֵּק וְלֹא נָפַל בְּדַעְתּוֹ, רַק בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעָשָׂה תְּפִלָּה חֲדָשָׁה, שֶׁמִּכָּל זֶה נַעֲשָׂה סֵפֶר הַתְּהִלִּים; וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִדֹּם וְתִשְׁתֹּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ

הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת אֶצְלְךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַבְּרָכוֹת מֵהַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּא תָּמִיד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעֵת צָרָתוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, יִהְיֶה רָגִיל לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת מַר לִבּוֹ, אֵיךְ שֶׁנָּפַל בְּפַח יָקוּשׁ, וְיִבְכֶּה וְיִתְחַנֵּן הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו וְיוֹצִיאוֹ מֵהַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁנָּפַל בָּהּ, וְאָז אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת כָּל הַבְּרָכוֹת, וְיִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי קְלָלוֹת, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִתְבָּרֵךְ מִכָּל אָדָם, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ז.): אַל תְּהֵא בְּרִכַּת הֶדְיוֹט קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, כִּי אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע עַל־יְדֵי מִי תִּתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן רָאוּי לְקַבֵּל בְּרָכָה אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא תֵּדַע מִי הוּא שֶׁתִּתְקַיֵּמְנָה אֶצְלְךָ בְּרָכוֹתָיו, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ח׳): אִם בֵּרַכְךָ נָכְרִי עֲנֵה אַחֲרָיו אָמֵן, דִּכְתִיב (דְּבָרִים ז, יד): ״בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים״; וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם

יוֹדְעִים מַעֲלַת הַבְּרָכוֹת, הָיוּ תָּמִיד רוֹצִים לְקַבֵּל בְּרָכָה מִכָּל אֶחָד, וּלְהִפּוּךְ צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מִקְּלָלוֹת, אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר מִבְּנֵי־אָדָם הַמְמָרְרִים אֶת חַיָּיו וּמְצַעֲרִים וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ, אַל יַעֲנֶה לָהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְקַלֵּל אוֹתָם, כִּי טוֹב יוֹתֵר שֶׁהַהוּא יְקַלֵּל מִשֶּׁאֲנִי אֲקַלֵּל אוֹתוֹ, כְּמַאֲמָרָם, זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין מט.): תְּהֵא לוֹטָא וְלֹא תְּהֵא לְאַטָּה; יוֹתֵר טוֹב שֶׁיְּקַלְּלוּ אוֹתְךָ מֵאֲשֶׁר אַתָּה תְּקַלֵּל אֶת זוּלָתְךָ, כִּי מִמֵּילָא קִלְלַת חִנָּם לֹא תָּבוֹא עָלֶיךָ, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁאַתָּה מַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ רַק לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן לְקַבֵּל בְּרָכוֹת מִכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אָז לֹא תָּחוּל עָלֶיךָ שׁוּם קְלָלָה, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ לְפַחֵד כְּלָל; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְקַבֵּל בְּרָכוֹת מִכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן אַתָּה תְּבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִקְּלָלוֹת, אֲשֶׁר הֵן מְקוֹם הַקְּלִפּוֹת, כִּי מִי שֶׁמְּקַלֵּל אֶת זוּלָתוֹ בְּיָדוּעַ שֶׁנַּפְשׁוֹ פְּגוּמָה מְאֹד, וְהוּא שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ מְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מִמֶּנּוּ, וְתִתְחַבֵּר רַק עִם אֲנָשִׁים הָרְגִילִים לְבָרֵךְ אֶת זוּלָתָם, כִּי בִּמְקוֹם הַבְּרָכוֹת שָׁם הַשְּׁכִינָה מְצוּיָה וְשָׁם הַקְּדֻשָּׁה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁם דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמַּעִיק לְךָ תְּסַפֵּר רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְּךָ וּבָטוּחַ, שֶׁתִּהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל מִינֵי מַזִּיקִים וּמִכָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְעַיִן הָרַע וּקְלָלוֹת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא מִתְחַבֵּא בְּמָקוֹם שָׁמוּר מְאֹד, כִּי אֵין שׁוּם קְלָלָה אוֹ מַזִּיקִים אוֹ עַיִן הָרַע אוֹ רוּחַ רָעָה אוֹ שְׁאָר מַרְעִין בִּישִׁין יְכוֹלִין לְהַזִּיק לוֹ, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּחַיֵּי הָאָדָם, אִם הוּא רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו וְלַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁיְּדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז יִהְיֶה שָׁמוּר מֵהַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחַי כָּל חַיָּיו עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם דָּבָר מִבְּלִי שֶׁיְּדַבֵּר קֹדֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִיסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, אוֹ כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כָּל חַיָּיו יִהְיוּ חַיִּים רוּחָנִיִּים, כִּי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל הֶעָבָר וְכָל הֶעָתִיד וְכָל הַתַּכְנִיּוֹת שֶׁלּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא

חַי רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁחַי רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מִתְבָּרֵךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת, וְנִצּוֹל מִכָּל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין וְשֵׁדִין וְרוּחִין, וְשׁוּם קְלָלוֹת אֵינָן יְכוֹלוֹת לִשְׁרוֹת בּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וּלְבַל יֶחֱסַר לוֹ יוֹם אֶחָד שֶׁלֹּא יְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְיִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וְהַבְּרָכוֹת תִּהְיֶינָה מְצוּיוֹת בְּיָדוֹ, וְיוּכַל לְבָרֵךְ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תִּהְיֶה טוֹב

יַכְנִיס דַּעַת בָּאָדָם, אֵיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב
עִם עַצְמוֹ וְעִם זוּלָתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב
וּבַנְּעִימִים, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁמִּי שֶׁמַּרְגִּיל
עַצְמוֹ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וְתָמִיד מְחַיֵּךְ
לַשֵּׁנִי, וּמְקַבֵּל פָּנָיו בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת,
וּמַחֲזִיק בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְהוּא תָּמִיד טוֹב,
אָז נִתְהַפֵּךְ וְנַעֲשֶׂה לְמַהוּת הַטּוֹב.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכא)

קוּנְטְרֵס

תְּהֵיֵה טוֹב

א.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת טוֹב עִם עַצְמְךָ וְעִם זוּלָתְךָ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ תָּמִיד בְּעַיִן רָעָה, וְכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, הוּא אֵינוֹ שָׁלֵם עִם עַצְמוֹ, כִּי אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ בְּעַיִן טוֹבָה, וְכֵן שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ תָּמִיד בְּעַיִן רָעָה, וּבְכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה מוֹצֵא מוּמִים וּפְגָמִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, כִּי דֶּרֶךְ הָרַע לְהַמְשִׁיךְ רַע, וּלְהֵפֶךְ דֶּרֶךְ הַטּוֹב — לְהַמְשִׁיךְ טוֹב, הַיְנוּ מִי שֶׁהוּא תָּמִיד רַע, הֵן עִם עַצְמוֹ וְהֵן עִם זוּלָתוֹ, אֲזַי תָּמִיד רוֹאֶה וְחוֹשֵׁב רָע, וְזֶה עוֹקֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמַעֲבִירוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, וּלְהֵפֶךְ מִי שֶׁמַּרְגִּיל

אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן תָּמִיד רַק עַל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְכֵן רוֹאֶה אֵצֶל אֲחֵרִים רַק אֶת הַטּוֹב, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בַּטּוֹב, וְהוּא תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינוֹ מִתְעָרֵב בְּשׁוּם מְרִיבוֹת וּבִלְבּוּלִים וְסִכְסוּכִים, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה רַק אֶת הַטּוֹב; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ שֶׁ״תִּהְיֶה טוֹב״ תָּמִיד, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לַעֲבֹר אֶת עוֹלָמְךָ בְּשָׁלוֹם, כִּי כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ. כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, מְרִירוּת, יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, וּכְשֶׁבָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ טוֹב, אָז הוּא מַמָּשׁ מְחַיֶּה אוֹתָם וּמַגְבִּיהַּ אֶת רוּחָם, וְהֵם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, כִּי הֲרֵי מִתְחַזְּקִים עַל יָדוֹ, לֹא־כֵן אִם יָבוֹא אֲלֵיהֶם אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, אֲזַי יִשְׂנְאוּ אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְיִגָּרְשׁוּ אוֹתוֹ מֵעַל פְּנֵיהֶם, כִּי לֹא דַּי לָהֶם שֶׁסּוֹבְלִים מִצָּרוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, עוֹד נִגָּשׁ אֲלֵיהֶם אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וּמְמָרֵר אֶת חַיֵּיהֶם; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ שֶׁ״תִּהְיֶה טוֹב״ תָּמִיד — הֵן עִם עַצְמְךָ וְהֵן עִם זוּלָתְךָ, וְאָז כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ, כִּי בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים אִישׁ טוֹב, וְהוּא קוֹנֶה לְעַצְמוֹ הַרְבֵּה אוֹהֲבִים וְרֵעִים טוֹבִים, וְהֵם עוֹזְרִים לוֹ, וְכֵן כְּשֶׁ״תִּהְיֶה טוֹב״ עִם עַצְמְךָ, אָז יֵלֵךְ לְךָ הַכֹּל בְּנָקֵל, כִּי תֻּכַּךְ־וּמְיָד תִּהְיֶה דָּבוּק בְּטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, שֶׁהוּא

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב יְהוָ"ה לַכֹּל", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הַטּוֹב, וְעַל־כֵּן אִם "תְּהֵיֶה טוֹב", אָז תְּהֵיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵמְשֵׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת אֱלֹקִי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם אוֹחֵז עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב, אָזַי אוֹחֵז בְּמִדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עֶצֶם הַטּוֹב, וְאָז יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַמְשִׁיךְ טוֹב עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְזוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַנִּכְלָלִים בַּטּוֹב הָאֲמִתִּי, הַיְנוּ שֶׁהֵם תָּמִיד טוֹבִים לְזוּלָתָם, וְהֵם תָּמִיד מוּכָנִים לַעֲזוֹר לְזוּלָתָם, וְעַל־כֵּן כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתָם, וְרוֹצִים לְהִכָּלֵל בָּהֶם, לֹא־כֵן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים אֲשֶׁר הֵם רַק רַע כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְתָמִיד מְחַפְּשִׂים אֶת הָרַע — הֵן בְּעַצְמָם וְהֵן בְּזוּלָתָם, וְהֵם תָּמִיד בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת וּבְרִצְיחָה וּמִתְמַרְמְרִים עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נֶעֱקָרִים מֵחַי הַחַיִּים, וְהֵם תָּמִיד רָבִים וְחוֹלְקִים עַל זוּלָתָם, וּמְמָרְרִים אֶת חַיֵּי בְּנֵי־אָדָם, וְלָכֵן שׂוֹנְאִים אוֹתָם בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְאֵין רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר אֲלֵיהֶם כְּלָל; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַעֲלַת מִדַּת הַטּוֹב, וְתָמִיד "תְּהֵיֶה טוֹב", וְאָז לֹא תִּפְסִיד — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא.

ב.

רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵיכָן שֶׁרַק תִּסְתַּכֵּל וּלְהֵיכָן שֶׁרַק תִּפְנֶה, אִם תִּתְבּוֹנֵן וְתִסְתַּכֵּל בְּעַיִן אֱמֶת, תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וִידִיעָה זוֹ תַּכְנִיס בְּךָ מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁתָּמִיד "תִּהְיֶה טוֹב", וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁנִּקָּה מִן הַכַּעַס, יְבִיאֵהוּ הַשֵּׂכֶל לְטוֹב הָאֱמוּנָה", הַיְנוּ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב, וּמְנַקֶּה אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי כַּעַס וּקְפִידוּת, שֶׁאֵין בְּלִבּוֹ עַל זוּלָתוֹ שׁוּם דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לַשֵּׂכֶל הַיָּשָׁר, וְזֶה יַכְנִיס בּוֹ טוֹב הָאֱמוּנָה, שֶׁיֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַק טוֹב, וְחָפֵץ לַעֲשׂוֹת לִבְרִיּוֹתָיו רַק הַטּוֹב. וְאַף שֶׁמֻּרְבֶּה הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת, הַדִּינִים וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ שׂוֹנֵא אוֹתְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ הוֹצִיא אֶת כָּל מִדַּת דִּינוֹ רַק עָלֶיךָ, כִּי מֻרְבֶּה צַעַר וְיִסּוּרִים קָשִׁים הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלָקַח אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל רַק עָלֶיךָ — לְהַעֲנִישׁ וּלְהַכּוֹת

וּלְצַעֵר וּלְמָרֵר רַק אוֹתְךָ, בֶּאֱמֶת הַכֹּל דְּמְיוֹן, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוּחָנִיּוּת אֵין סוֹף, וְלֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ הָרַע וְהַטּוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג): "מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב" וְגוֹ', כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָסַר אֶת הַבְּחִירָה בִּידֵי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יא): "רְאֵה אָנֹכִי נוֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָי"ה אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָי"ה אֱלֹקֵיכֶם, וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם" וְגוֹ'; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְהוּא תָּמִיד טוֹב, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְאֶת חָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ חוֹקֵר שׁוּם חֲקִירוֹת, רַק כּוֹלֵל אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, אָז אַף שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר — מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, דִּינִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ', הוּא יוֹדֵעַ כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, וְכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק לְטוֹבָה, וְאָז בֶּאֱמֶת מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מִדַּת הַטּוֹב, וְהוּא תָּמִיד טוֹב, וּמִתְהַפְּכִים אֶצְלוֹ כָּל הַחַיִּים רַק לְטוֹב, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מִתְחַבֵּר עִם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, מִינִים, כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, הַמְלֵאִים זֶהֲמָה, וְחוֹקְרִים חֲקִירוֹת

שֶׁל הֶבֶל, וְכוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בְּרַע, וְנַעֲשָׂה בְּעַצְמוֹ טֶבַע רַע כְּמוֹ חַיּוֹת טוֹרְפוֹת בַּיַּעַר, שֶׁהֵן מוּכָנוֹת לִקְפֹּץ וְלִטְרֹף אֶת כָּל הַבָּא לִידֵיהֶן, וְהֵם הָרְשָׁעִים הַמְלֵאִים קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיסִים אֶת שְׁטוּת וּכְסִילוּת דַּעְתָּם בְּזוּלָתָם, וְהֵם גּוֹנְבִים וְחוֹמְסִים מִזּוּלָתָם, וּבַעֲבוּר זֶה בְּנֵי־אָדָם בּוֹרְחִים מֵהֶם, וְאֵינָם רוֹצִים לְהִתְעַסֵּק עִמָּהֶם. לָזֹאת, רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַשְׁלֵךְ אֶת חָכְמָתְךָ הַמְדֻמֶּית, תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְתַתְמִיד בָּהּ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִמְחֹק מְיֻשָּׁב, וְתָמִיד "תְּהֵיֵה טוֹב", אָז בֶּאֱמֶת תִּכָּלֵל בְּעֶצֶם הַטּוֹב, וְיִמְשַׁךְ לְךָ רַק טוֹב מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְתִשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי כָל רוֹאֶיךָ, כִּי דַּרְכָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹהֲבִים אִישׁ טוֹב.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֶת זֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ, שֶׁתָּמִיד "תְּהֵיֵה טוֹב" עִם כָּל בְּרִיָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת,

כִּי מִדַּת הַטּוֹב הִיא מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מִדָּה יְקָרָה מִמִּדּוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵן — טוֹב וְסַבְלָנוּת, כִּי כַּאֲשֶׁר הָאָדָם תָּמִיד טוֹב, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא סַבְלָן, וְסוֹבֵל כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלָיו, וְסוֹף כָּל סוֹף עוֹבֵר עַל הַכֹּל, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד רַע, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסֶת בּוֹ רְגִיזָה וְכַעַס, וְאֵין לוֹ סַבְלָנוּת, וְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו בְּחַיָּיו, מְמַרְמֵר אוֹתוֹ, וְנוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, וְנִשְׁבֶּרֶת רוּחוֹ וְנִתְעַקֶּמֶת דַּעְתּוֹ, וְהוּא תָּמִיד רַב, וּמִתְוַכֵּחַ וּמִסְתַּכְסֵךְ עִם בְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁכֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, וְלֹא רוֹצִים לִהְיוֹת בְּחֶבְרָתוֹ. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אֵיךְ עָבְרוּ עָלֶיךָ יְמֵי חַיֶּיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכְּבָר כָּל־כָּךְ סָבַלְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְנִתְמָרְרִים יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ, וְאַתָּה הוֹלֵךְ תָּמִיד מְמֻרְמָר, מָלֵא כַּעַס וּרְגִיזָה, מָלֵא טְעָנוֹת עָלֶיךָ בְּעַצְמְךָ, וְכֵן עַל זוּלָתְךָ, וְאַתָּה רַק רוֹצֶה אֶת הָרַע כָּל הַיּוֹם, מַדּוּעַ לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִזְכֹּר מַאֲמַר חֲכָמֵנוּ: **"מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁל בְּכַעֲסוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁל בְּזוּלָתוֹ"**, כִּי אִם אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲקֹר מֵעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הָרַע, וְאֵינְךָ יָכוֹל לִהְיוֹת סַבְלָן, אֵיךְ תִּרְצֶה שֶׁתִּתְקַבֵּל אֵצֶל זוּלָתְךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵיךְ תּוּכַל לִמְשֹׁל עַל זוּלָתְךָ, כִּי הֲלֹא כֻּלָּם יִתְרַחֲקוּ וְיִבְרְחוּ מִמְּךָ, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ אוֹהֵב אָדָם רַע וּבְלִיַּעַל, שֶׁתָּמִיד בְּכַעַס וּבְרִגְזָה וְצוֹעֵק כְּמִטְרָף, וְרוֹצֶה רַק לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת וְטוֹב, וְתָמִיד "תִּהְיֶה טוֹב", וְאָז יֵלְכוּ לְךָ כָּל הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֶחָד יֹאהַב אוֹתְךָ, וְיָבוֹאוּ לְהִתְיַעֵץ עִמְּךָ בִּבְעָיוֹתֵיהֶם, וְיִרְצוּ אוֹתְךָ וְיֶהֱנוּ מִקִּרְבָתְךָ, כִּי דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי־אָדָם לֶאֱהֹב אִישׁ מְיֻשָּׁב שֶׁתָּמִיד טוֹב, וְאֵינוֹ כּוֹעֵס, רַק הוּא סַבְלָן וְאֵינוֹ מִתְעַצְבֵּן. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזֹּאת שֶׁל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב, הִיא הַמִּדָּה הַכִּי יְקָרָה שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ, כִּי טֶבַע שֶׁל הַטּוֹב לְהֵיטִיב לְזוּלָתוֹ, וּכְשֶׁרוֹצֶה לְהֵיטִיב לְזוּלָתוֹ, אֲזַי הוּא תָּמִיד סַבְלָן לְכָל אֶחָד, כִּי לֹא תִּמְצָא אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ סַבְלָן, כִּי זֶה הוֹלֵךְ בַּד בְּבַד, הַיְנוּ הַטּוֹב עִם מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד טוֹב, הוּא תָּמִיד סַבְלָן, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ כּוֹעֵס עַל זוּלָתוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַדְבֵּק עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְתָמִיד "תִּהְיֶה טוֹב", וְאָז תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ בְּטוֹב וּבִנְעִימִים, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ וְיִרְצוּ אֶת חִבְרָתְךָ, וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אָמַר הֶחָכָם: "הָאָדָם הַבַּעֲטָן דּוֹמֶה לְחַיּוֹת הַמַּזִּיקוֹת", כִּי מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וְתָמִיד יֵשׁ לוֹ עֲסָקִים וּמִסְתַּכְּסֵךְ עִם אֲחֵרִים, אוֹתוֹ שׁוֹנְאִים בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ בְּתַכְלִית הָרִחוּק, כִּי הוּא דּוֹמֶה לְחַיָּה מַזֶּקֶת, כִּי אָדָם שֶׁהוּא תָּמִיד בְּכַעַס, זֶה סִימָן שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, וְאֵין בּוֹ שׁוּם טוֹב, וְעַל־כֵּן הוּא רַק מַזִּיק, וּמִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר עִם חַיָּה מַזֶּקֶת?! לֹא־כֵן "הָאָדָם הַטּוֹב דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ רַחֲמָן", שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מֶמְשַׁלְתּוֹ וְעוֹזֵר לוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיָּכוֹל, כִּי בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים אִישׁ טוֹב וְסַבְלָן שֶׁעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, וְסוֹבֵל אֶת כָּל בְּרִיָּה; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל טוֹב וְסַבְלָנוּת, וְתָמִיד "תִּהְיֶה טוֹב" וְסַבְלָן עַל כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ, וְאַל תֵּצֵא לָרִיב עִם שׁוּם בֶּן־אָדָם, אַף שֶׁמְּצַעֵר וּמַשְׁפִּיל אוֹתְךָ וּמֵעִיק לְךָ הַרְבֵּה, אַתָּה אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְהַדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ לֹא יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת לְךָ הָרַע וְהַטּוֹב, וּבְוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה לָמָּה מְצַעֲרִים אוֹתְךָ. וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה טוֹב וְסַבְלָן, תִּזְכֶּה

שֶׁיְּכַפְּרוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ, וְתִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְדַעַת וְחַיִּים וְזִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת מְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת טוֹב וְסַבְלָן, זֶה מוֹרֶה שֶׁנַּפְשׁוֹ כְּבָר נִזְדַּכְּכָה, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֹא־כֵן מִי שֶׁעֲדַיִן מָלֵא רַע, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זוּלָתוֹ, וְתָמִיד מְקַלֵּל וְרָב עִם אֲחֵרִים, זֶה סִימָן שֶׁנַּפְשׁוֹ עֲדַיִן פְּגוּמָה מְאֹד וּרְחוֹקָה מִלְּקַבֵּל אֶת הַקְּדֻשָּׁה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד "תִּהְיֶה טוֹב", וְתִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ כְּלָל. וְתֵדַע כִּי עַל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְלַעֲבֹד הַרְבֵּה עַל עַצְמוֹ, כִּי לֹא בְּנָקֵל יָבוֹא הָאָדָם אֶל מִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, כִּי אָדָם נִבְרָא עִם טֶבַע רַע וְאַכְזָרִי שֶׁל כַּעַס וּרְצִיחָה, וְעָלָיו לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, וְרַק עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה בְּמֶשֶׁךְ יָמִים וְשָׁנִים, לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, וְיַעֲקֹר מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הָרַע וְהָרִשְׁעוּת, הָרְצִיחָה וְהָאַכְזָרִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אָז אִם יַתְמִיד בִּתְפִלָּה וַעֲבוֹדָה עַל עַצְמוֹ, בִּרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִזְכֶּה לַעֲקֹר מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הָרַע וְהָאַכְזָרִיּוּת וְהָרְצִיחָה, וְיִזְכֶּה

לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְהַטּוֹב, וְתָמִיד יִהְיֶה סַבְלָן וְטוֹב לְזוּלָתוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְיִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ וְיִתְחַבְּרוּ אֵלָיו וְיַעַזְרוּ לוֹ, וִיקַבְּלוּ אֶת מֶמְשַׁלְתּוֹ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, וְהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וּמִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין נִמְצָא, אֲזַי הוּא מוֹרֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל יָשָׁר, וְנַפְשׁוֹ מְטֹהֶרֶת, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, רַק אוֹחֵז בְּמִדַּת הָרַע וְהָאַכְזָרִיּוּת, הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, וְהוּא תָּמִיד מוּכָן לָרִיב וּלְהִסְתַּכְסֵךְ עִם אֲחֵרִים, זֶה מוֹרֶה שֶׁאֵין לוֹ שֵׂכֶל כְּלָל. וְאָמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁאֵינוֹ מוּשָׁל בְּכַעֲסוֹ, אֵין שִׂכְלוֹ שָׁלֵם", כִּי בֶּאֱמֶת אָדָם שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ תָּמִיד בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְדַרְכּוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת לְכָל בְּרִיָּה, זֶה סִימָן שֶׁהוּא מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן אָדָם שֶׁהוּא כַּעֲסָן וּמָלֵא רְצִיחָה, וְאֵין לוֹ סַבְלָנוּת לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, זֶה סִימָן שֶׁדַּעְתּוֹ מְבֹהֶלֶת וּמְבֻלְבֶּלֶת לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שֵׂכֶל כְּלָל, וּמִכָּל

שֶׁכֵּן שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְתָמִיד "תִּהְיֶה טוֹב" וְסַבְלָן לְכָל בְּרִיָּה, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת טוֹב לְזוּלָתֶךָ, וְזֶה יַשְׁלִים אֶת דַּעְתְּךָ, וְתָבוֹא אֶל הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לִהְיוֹת נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם כְּשֶׁמַּקְדִּים עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַסַּבְלָנוּת, לִהְיוֹת טוֹב וְסַבְלָן לְכָל בְּרִיָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׂכַת הַשְׁכִינָה — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק אֶל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת הָאֵלּוּ — לִהְיוֹת טוֹב וְסַבְלָן לְזוּלָתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן מַדְרֵגוֹת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּכְלָלִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין בְּדַעְתָּם וְאֵין לְפָנֵי עֵינֵיהֶם רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם כָּל־כָּךְ נִכְלָלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר אֵינָם רוֹאִים וְאֵינָם שׁוֹמְעִים וְאֵינָם מַרְגִּישִׁים, כִּי אִם אֶת עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְלָכֵן הֵם תָּמִיד טוֹבִים וְסַבְלָנִיִּים לְכֻלָּם, וְהַכֹּל חֻפְּצִים לִהְיוֹת בְּמִחְיָצָתָם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת טוֹב עִם עַצְמְךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לִמְצֹא רַק הַטּוֹב בְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה, תִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ בְּעַיִן טוֹבָה, וְתֵדַע שֶׁמַּה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה הוּא טוֹב, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הָרַע שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל עַצְמְךָ כְּרֶגַע, הֵינוּ שֶׁלֹּא תִּכָּנַסְנָה בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת, כְּאִלּוּ אַתָּה אֵינְךָ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה אֵינוֹ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּכְאִלּוּ מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה הוּא רַע, אַל תַּנִּיחַ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ שֶׁתִּכָּנַסְנָה בְּךָ כְּרֶגַע, רַק תָּמִיד תִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ בְּעַיִן טוֹבָה, וְתֵדַע שֶׁמַּה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה הוּא טוֹב, וְזֶה נִקְרָא בִּטָּחוֹן עַצְמִי. לֹא־כֵן מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, זֶה מַכְנִיס בּוֹ אִי אֱמוּן בְּעַצְמוֹ, וְכָל אֵלּוּ שֶׁגָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, זֶה הָיָה רַק מֵחֲמַת שֶׁתָּמִיד חִפְּשׂוּ אֶת הַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם, וְזֶה הִכְנִיס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְזָכוּ בֶּאֱמֶת לְהִתְגַּדֵּל בֵּין בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה וּבֵין בִּמְלֵי דְעַלְמָא, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁתָּמִיד הִסְתַּכְּלוּ עַל עַצְמָם בְּעַיִן רָעָה, וּכְשֶׁרַק עָשׂוּ אֵיזוֹ שְׁגִיאָה, וְלֹא הָלַךְ לָהֶם בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁרָצוּ — נִשְׁבְּרוּ לְגַמְרֵי, וְהִתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָרַע שֶׁלָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנַס בָּהֶם אִי אֱמוּן בְּעַצְמָם, וְלֹא הִצְלִיחוּ — לֹא בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה וְלֹא בִּמְלֵי דְעַלְמָא; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי

הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבְּךָ, וְתֵדַע, שֶׁאַתָּה מָלֵא טוֹב, וְאַף אֶחָד לֹא נוֹלָד חָכָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַף אֶחָד לֹא נִבְרָא עִם מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאַף אֶחָד לֹא הִתְחִיל עִם הַצְלָחוֹת, אֶלָּא עָבַד עַל עַצְמוֹ לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ אֶת הַטּוֹב, וּמַה שֶּׁרַק עָשָׂה, חִפֵּשׂ אַחַר הַטּוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְנִכְנָס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְזֶה הֵבִיא אוֹתוֹ לְכָל הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי־אָדָם לְקַנֵּא בְּזוּלָתָם, כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַזּוּלַת מַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְתֵכֶף־וּמִיָּד הֵם נִשְׁבָּרִים בְּרוּחָם וְנֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתָּם, כְּאִלּוּ הַהוּא נִבְרָא עִם מַזָּל טוֹב, וְהֵם עַצְמָם נִבְרְאוּ עִם מַזָּל רַע, הַהוּא נִבְרָא עִם יְכֹלֶת, וְהֵם נִבְרְאוּ בְּלִי יְכֹלֶת. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וְדִמְיוֹן, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הַטּוֹב, שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בַּטּוֹב שֶׁבּוֹ, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וּמֵבִיא אוֹתוֹ לְכָל הַהַצְלָחוֹת, וּלְהֵפֶךְ אִם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, זֶה מַכְנִיס בּוֹ אִי אֱמוּן בְּעַצְמוֹ, וּמֵבִיאוֹ לְכָל הַכִּשְׁלוֹנוֹת. וְאִם תִּזְכֹּר, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶת הַכְּלָל הַזֶּה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְהַפֵּךְ מַזָּלְךָ לְמַזָּל טוֹב, כִּי עִקַּר הַכֹּל תָּלוּי בְּמִדַּת הַטּוֹב — לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב עִם עַצְמוֹ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב בְּבֵיתְךָ, וְתָמִיד תָּדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת יְלָדֶיךָ לְכַף זְכוּת, וּתְחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ בָּהֶם רַק אֶת הַטּוֹב, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם הַרְבֵּה טוֹב, וְיִתְהַפֵּךְ בֵּיתְךָ לְגַן־עֵדֶן, לֹא־כֵן אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְיִלָּדֶיךָ לְכַף חוֹב, וּתְחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ בָּהֶם רַק אֶת הָרַע, אָז תִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם הַרְבֵּה רַע, וְיִתְהַפֵּךְ בֵּיתְךָ לְגֵיהִנּוֹם; לָזֹאת רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ — הַאִם כְּדַאי לְךָ לְמָרֵר אֶת חַיֶּיךָ?! הַאִם כְּדַאי לְךָ לַהֲפֹךְ אֶת בֵּיתְךָ לְגֵיהִנּוֹם?! לָמָּה לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְיִלָּדֶיךָ לְכַף זְכוּת, וּתְחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ אֶצְלָם רַק אֶת הַטּוֹב, וְאָז תִּרְאֶה בֶּאֱמֶת טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה בֵּיתְךָ בַּיִת מְיֻשָּׁב, בַּיִת שָׂמֵחַ, גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר כָּל הַמְּרִיבוֹת, הַצְּעָקוֹת, הַהַכָּאוֹת וְאִי הַסֵּדֶר שֶׁנַּעֲשִׂים בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, הֵן רַק כְּשֶׁדָּן תָּמִיד אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִלָּדָיו לְכַף חוֹב, וְאֵינוֹ מוֹצֵא בָּהֶם אֶת הַטּוֹב, וְאָז הוּא נִכְלָל בְּמִדַּת הָרַע, וְכָל הַבַּיִת מִתְהַפֵּךְ לִהְיוֹת רַע, וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל אִשְׁתּוֹ וְיִלָּדָיו; עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָכָם בְּדַעְתְּךָ, וְתֵדַע — אִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לְךָ אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת וְאֶת הַיְלָדִים הָאֵלּוּ, תֵּדַע שֶׁהֵם הַמַּתָּנָה שֶׁלְּךָ

מֵהַשָּׁמַיִם, וְאַתָּה צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב בָּהֶם, וְלָדוּנָם לְכַף זְכוּת, וְתוֹרִיד אֶת עַצְמְךָ אֲלֵיהֶם, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לָהֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר שֶׁתְּמִיד "תְּהֶיֶה טוֹב" וְסַבְלָן גָּדוֹל עִמָּהֶם, וְאָז יִתְהַפֵּךְ בֵּיתְךָ לְגַן־עֵדֶן, וְתִרְצֶה תָּמִיד לִהְיוֹת בְּבֵיתְךָ, כִּי לְגַן־עֵדֶן כָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהִכָּנֵס. לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה רַע וּבְלִיַּעַל, כַּעֲסָן וְרוֹצֵחַ, אַכְזָר וְרָשָׁע, אֲשֶׁר עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁאִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ עוֹשִׂים, תִּמְצָא רַק אֶת הָרַע, וְלֹא תָּדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וְתַכֶּה אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וּתְקַלֵּל אוֹתָם בְּקִלָּלוֹת נִמְרָצוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אָז בֵּיתְךָ יֶחֱרַב לְגַמְרֵי, אִשְׁתְּךָ תַּעֲזֹב אוֹתְךָ, וְהַיְלָדִים יִתְקַלְקְלוּ וְיֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, אֲשֶׁר אָז יִתְהַפְּכוּ יְמֵי חַיֶּיךָ לְגֵהִינוֹם מַמָּשׁ; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בִּידֵיעָה זוֹ: **"אִם תֹּאחַז בְּמִדַּת הַטּוֹב — אָז תִּרְאֶה טוֹב וְיִהְיֶה טוֹב, וְאִם תֹּאחַז בְּמִדַּת הָרַע — אָז תִּרְאֶה רַע וְיִהְיֶה רַע"**: עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עֲזֹב אֶת דַּרְכְּךָ הָרָעָה שֶׁהִתְרַגַּלְתָּ בָּהּ מִנְּעוּרֶיךָ, וְהֵיא — מִדַּת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה וְהָאַכְזָרִיוּת, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַטּוֹב, לִהְיוֹת טוֹב עִם כָּל בְּרִיָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, וְאָז כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹב, וְתַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ. וְאָמַר הֶחָכָם: **"אֵין גְּבוּרָה כַּהִתְאַפְּקוּת"**; הַיְנוּ

אַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת עַל אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ אוֹ עַל עַצְמְךָ, עִם כָּל זֹאת הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְהִתְאַפֵּק לֹא לָצֵאת לָרִיב עִמָּהֶם, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרַע שֶׁבָּהֶם, רַק לֶאֱחֹז בְּמִדַּת הַטּוֹב, וְאָז דַּיְקָא תִּהְיֶה נִקְרָא 'גִּבּוֹר', כִּי אֵין נִקְרָא גִּבּוֹר אֶלָּא הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ שֶׁל כַּעַס וּרְצִיחָה. וְלִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהַאֲמִין אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וַאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְלֹא כָּל דָּבָר יְכוֹלִים לְהָבִין בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, וּצְרִיכִים לְהַאֲמִין, כִּי בְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹב. וְאָז אִם יַכְנִיס הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בַּטּוֹב הַזֶּה, יִזְכֶּה לִרְאוֹת רַק טוֹב כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיִכָּלֵל בְּמִדַּת הַטּוֹב; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִנֵּיהּ, וְאֵיהוּ מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן בַּגּוֹיִים, לֹא יָכוֹל לְהִתְנַצֵּל וְלוֹמַר, אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת עֲבִיוּת וְגַשְׁמִיוּת שֶׁנּוֹפֵל תָּמִיד עָלָיו מֵחֲמַת הָעֵסֶק שֶׁעוֹסֵק תָּמִיד בֵּינֵיהֶם, כִּי בְּכָל הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים וּבְכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים יָכוֹל לִמְצֹא בָּהֶם אֱלֹהוּת, כִּי בְּלֹא אֱלֹהוּתוֹ אֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת וְקִיּוּם כְּלָל, רַק כָּל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה יוֹתֵר תַּחְתּוֹנָה, אֲזַי אֱלֹהוּתוֹ שָׁם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל, וּמְלֻבָּשׁ בְּמַלְבּוּשִׁים רַבִּים יוֹתֵר.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיֶּה רַחֲמָן

יְעוֹרֵר עַל מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, לְרַחֵם עַל אִשְׁתּוֹ
וִילָדָיו, לְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ, כִּי זוֹ מִדָּתָם וְטִבְעָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל
שֶׁהֵם רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: מִדַּת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֹׂרֶשׁ נָקִי, וְשַׁיָּךְ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁהוּא אַכְזָרִי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִי יוֹדֵעַ אִם הַשֹּׂרֶשׁ שֶׁלּוֹ נָקִי, וּמִי יוֹדֵעַ אִם אֵין מְעָרָב בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ אֵיזֶה גִּיד שֶׁל גּוֹי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רַחֲמָן, וְזֶה שָׁרְשָׁם — לִהְיוֹת רַחֲמָנִים בְּנֵי רַחֲמָנִים.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקכב)

קוּנְטְרֵס

תִּהְיֶה רַחֲמָן

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִדַּת הָרַחֲמָנוּת הִיא הַמִּדָּה הַיָּפָה בְּיוֹתֵר בַּיַּהֲדוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי פָּרָשַׁת עֵקֶב): "לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו" (דְּבָרִים י, יב) — אֵלּוּ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, מַה הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רַחוּם וְחַנּוּן אַף אַתָּה הֱוֵי רַחוּם וְחַנּוּן; כִּי זוֹ מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — רַחוּם וְחַנּוּן, עַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת גַּם־כֵּן רַחוּם וְחַנּוּן וּלְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ, וּבָזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל, כְּפִי מִדַּת הָרַחֲמָנוּת שֶׁבּוֹ, כִּי בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹ הָיְתָה מִדָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל בְּרִיָּה, וְעָשָׂה עִם כֻּלָּם חֶסֶד וְרִחֵם עַל הַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה

הֶחְדִּיר בָּהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל רַחֲמָנוּת, הוּא נַעֲשֶׂה כְּסֵא וְצִנּוֹר לְמִדַּת הָרַחֲמָנוּת הָעֶלְיוֹנָה, וּבָזֶה הוּא מַרְאֶה שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּסַר אֶת עַצְמוֹ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְעַל־כֵּן הָיָה הוּא הָרַחֲמָן הָרִאשׁוֹן שֶׁרִחֵם עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּיצָה לב:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת רַחֲמָן בְּלֹא אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא זָן וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים, הוּא יְרַחֵם עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, מֵאַחַר שֶׁגַּם הוּא נִצְרָךְ לְחַסְדֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּלְרַחֲמָיו, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק חוֹשֵׁב שֶׁ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ (דְּבָרִים ח, יז), הוּא נַעֲשֶׂה אַכְזָר עַל זוּלָתוֹ, וְאֵין לוֹ שׁוּם מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְעַל־כֵּן אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּבוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים, שֶׁהוּא יָחִיד

וּמְיֻחָד, בָּהֶן נִטְבָּעָה מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת, וְלָכֵן כְּשֶׁרוֹאִים עַל אֶחָד שֶׁאֵין בּוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, צְרִיכִים לַחֲקֹר מֵאַיִן שָׁרְשׁוֹ, אִם לֹא נִתְעָרֵב אֵיזֶה פְּסוּל בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא כְּסֵא לְמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, מֵאַחַר שֶׁהוּא מִבְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם"; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַטְבִּיעַ בְּעַצְמְךָ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת לְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְרַחֵם עָלֶיךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא אִתְעַר דִּלְעֵילָא (זֹהַר לֶךְ־לְךָ פח.), כְּפִי שֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג עִם אֲחֵרִים, כֵּן מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם; וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה רַחֲמָן עַל בְּרִיּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי הָרַחֲמָנוּת תְּלוּיָה רַק בֶּאֱמוּנָה, כָּל מִי שֶׁמַּאֲמִין יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ נִטְבַּעַת בּוֹ יוֹתֵר מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם, וְאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינֵיהֶם וּלְמִשְׁמַע אָזְנֵיהֶם, רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן נִטְבְּעָה בָּהֶם בְּיוֹתֵר מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְהֵם מְרַחֲמִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְעוֹזְרִים לָהֶם בְּכָל עִנְיְנֵיהֶם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּמוֹסְרִים אֶת

נַפְשָׁם בַּעֲבוּרָם, וְכָל זֶה מֵחֲמַת רֹב הַדְּבֵקוּת, שֶׁזּוֹכִים לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לְהַטְבִּיעַ בְּעַצְמְךָ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, עַל־יְדֵי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְהוּא זָן וּמְפַרְנֵס אֶת כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה תָּלוּי בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם אַתָּה נִצְרָךְ אֶל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה גַּם אַתָּה רַחֲמָן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, שֶׁבָּזֶה נַעֲשָׂה צָנוֹר לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמוּנָה וְהָרַחֲמָנוּת תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ.

ב.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וְתִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב בְּזֶה הָעוֹלָם אֵיפֹה אַתָּה? וּמַה נַּעֲשָׂה עִמְּךָ כְּבָר עַד עַכְשָׁו? וּמַה תַּכְלִיתְךָ לֶעָתִיד? וּמִי בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה הַנִּפְלָאָה אֲשֶׁר לְפָנֶי מַרְאֵה עֵינֶיךָ? וְאָז כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וּלְהִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב הֵיטֵב, תָּבוֹא אֶל הַהֲכָרָה, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ, מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי עַל־יְדֵי מְעַט יִשּׁוּב הַדַּעַת, יְכוֹלִים לִרְאוֹת תֵּכֶף־וּמִיָּד כִּי יֵשׁ מַנְהִיג לַבִּירָה, הַיְנוּ שֶׁבּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמִים

הוּא מַנְהִיג אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ וּתְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא כְּלַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִשְׁתַּדֵּל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה רְצוֹנוֹ, וְזֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, וְאֵין לְךָ עוֹד רַחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵאָדָם הַתּוֹעֶה וְהַטּוֹעֶה וּמַטְעֶה אֶת אֲחֵרִים, וְהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הָרַחֲמָנוּת הִיא רַק עַל אָדָם שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, הוּא חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ, הַיְנוּ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, תֵּכֶף־וּמִיָּד יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מַכֶּה בּוֹ, וְרוֹצֶה שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו, וְזֶה עִקַּר כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּכֶּה וּמַעֲנִישׁ אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וְזוֹכֶה לְהִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה; וְלָכֵן רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ עַל אַף

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים מַשְׁבֵּרִים וְגָלִים, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּוַדַּאי יְקַבֵּל אוֹתְךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לְבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִכָּנֵס יִכָּנֵס; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָן, וְעַל־כֵּן אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד בְּדִבֵּקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְתִזְכֶּה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, כַּאֲשֶׁר כָּל יְהוּדִי חָרֵד וְזוֹכֶה לְזֶה, אִם רַק מְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְזֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת שֶׁצָּרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, לֹא־כֵן אִלּוּ הָרְשָׁעִים הַכּוֹפְרִים וְהַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל זֶה, הֵם הָאַכְזָרִיִּים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁמִּתְאַכְזְרִים עַל עַצְמָם, וְכֵן מִתְאַכְזְרִים עַל אֲחֵרִים, וְאָסוּר לְהִתְלַוּוֹת עִמָּהֶם, כִּי הֵם מְסֻכָּנִים מְאֹד, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא הָאַכְזָר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וּמִתְאַכְזֵר אֶל הָרַחֲמָנִים, וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר גְּדוֹלָה הַשִּׂנְאָה שֶׁשּׂוֹנְאִים הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים אֶת

הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים וְהַחֲרֵדִים לִדְבַר הַשֵּׁם יוֹתֵר מֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת וּמֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם וְהַגּוֹיִים עוֹבְדֵי אֱלִילִים (עַיֵּן פְּסָחִים מט:), כִּי אֵיךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ, הֲלֹא עַל עַצְמוֹ אֵינוֹ מְרַחֵם? ! וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִתְלַוּוֹת אֶל מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים וְכוֹפְרִים הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּצְרִיכִים לָדַעַת שֶׁהֵם הָאַכְזָרִיִּים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְחִיל לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת — שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, וְתַרְגִּישׁ נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת כְּמִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, אֲשֶׁר הִיא מִדַּת עַם יִשְׂרָאֵל, וּבְיוֹתֵר תְּרַחֵם עַל אִשְׁתְּךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל לָדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, כִּי כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב לְעַצְמְךָ, כָּךְ תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת לִרְצוֹת רַק הַטּוֹב בִּשְׁבִילָהּ, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כד.): אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ; וּכְמוֹ שֶׁאֵין אָדָם רוֹצֶה לְהַכְאִיב לְגוּפוֹ, כְּמוֹ־כֵן

הוּא צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְהַכְאִיב לְאִשְׁתּוֹ, כִּי הָאִשָּׁה עִם בַּעֲלָהּ הֵם אֶחָד, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי, סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ו׳): אִשָּׁה כְּבַעֲלָהּ וּבַעַל כְּאִשְׁתּוֹ; וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁיְּרַחֲמוּ עָלֶיךָ וְיֵיטִיבוּ עִמְּךָ, כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל לְרַחֵם עַל אִשְׁתְּךָ, וּתְכַבְּדָהּ מְאֹד, וְתֵדַע שֶׁהִיא סוֹבֶלֶת הַרְבֵּה יִסּוּרִים, הֵן מֵעַצְמָהּ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיהָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהֵן מֵהַיְלָדִים, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לְרַחֵם עַל אִשְׁתְּךָ, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם הִיא רַק בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא נט.): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּכְבוֹד אִשְׁתּוֹ, כִּי אֵין בְּרָכָה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְרַחֵם עַל אִשְׁתּוֹ, וְלִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְצַעֲרָהּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר לֹא לְהָרִים יָד עָלֶיהָ, כִּי לֹא יֹאבֶה הַשֵּׁם לִסְלֹחַ לוֹ עַל זֶה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שָׁם): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בְּאוֹנָאַת אִשְׁתּוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁדִּמְעָתָהּ מְצוּיָה אוֹנָאָתָהּ קְרוֹבָה; וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעֲנִישׁוֹ עַל זֶה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְרַחֵם עַל אִשְׁתְּךָ, וּתְכַבְּדָהּ בְּכָל מִינֵי כָּבוֹד, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְבָמוֹת סב:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ה, כד): ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶיךָ״; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְכַבֵּד וְאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ, הֲרֵי מַשְׁרֶה שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּבֵיתוֹ, כִּי

הַשְׁכִינָה נִקְרֵאת שָׁלוֹם, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י:), וְעַל־כֵּן צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר בִּכְבוֹד אִשְׁתּוֹ, שֶׁאָז מַשְׁרֶה אֶת הַשְׁכִינָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אָז הַבְּרָכָה מְצוּיָה; וְאַל יְהֵיֶה נָקֵל לְךָ דָּבָר זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם זֶה אִשְׁתּוֹ, וּכְשֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְךָ אִשָּׁה, לֹא יִהְיֶה לְךָ בַּיִת, וְעַל־כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל כְּבוֹד אִשְׁתְּךָ, וְהָעִקָּר לְרַחֵם עָלֶיהָ, וְלָתֵת לָהּ כָּל מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, וַאֲפִלּוּ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּתְבָּרֵךְ בְּכָל מִינֵי בְּרָכוֹת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (חֻלִּין פד:): לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם וְיִשְׁתֶּה פָּחוֹת מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְיִלְבַּשׁ וְיִתְכַּסֶּה בַּמֶּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וִיכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ; וְעַל־יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁתְּכַבֵּד אֶת אִשְׁתְּךָ, יֻשְׁפְּעוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה קַמְצָן וְכִלַּי עַל אִשְׁתְּךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁתְּצַעֲרָהּ וּתְבַזֶּהָּ וּתְחָרְפָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּסְבֹּל אַחַר־כָּךְ צָרוֹת מְרֻבּוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִנְקֹם בְּךָ, וְסוֹף כָּל סוֹף תְּאַבֵּד אֶת אִשְׁתְּךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְרַחֵם עַל אִשְׁתְּךָ, וּתְכַבְּדָהּ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְאָז תִּרְאֶה בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְרַחֵם עַל הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ, וְתֵדַע כִּי הֵם פְּרִי עֲמָלְךָ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה עַצְבָּנִי, אַל תּוֹצִיא אֶת הָעַצַבִּים עַל יְלָדֶיךָ, רַק תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת אִתָּם בְּנַחַת וּבְסַבְלָנוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם יִגְדְּלוּ בְּטוֹב, וּבְכֻלָּל, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֶל יְלָדִים צָרִיךְ הָאָדָם לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם דַּעַת וָשֵׂכֶל, וְזֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת, כִּי טֶבַע שֶׁל יְלָדִים, שֶׁהֵם שׁוֹבָבִים וּצְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת אֲלֵיהֶם, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל שֶׁצָּרִיךְ רַחֲמָנוּת לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וּבָזֶה שֶׁתְּרַחֵם עֲלֵיהֶם, בָּזֶה יִגְדְּלוּ פִּקְחִים וּמֻצְלָחִים, וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בָּנִים, סִימָן ק״ז): ״הַבָּנִים שׁוֹטִים כְּשֶׁאֲבִיהֶם כַּעֲסָן״, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת סַבְלָן עִם יְלָדֶיךָ, וְאַל תִּכְעַס עֲלֵיהֶם, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל יְלָדִים אוֹהֲבִים לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת וְקֻשְׁיוֹת, וְהָאַבָּא צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּלְהַסְבִּיר לָהֶם כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹאֲלִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם גְּדֵלִים יְלָדִים פִּקְחִים וּמֻצְלָחִים, וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם יְלָדֶיךָ, רְאֵה לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְאַל תַּכֶּה אוֹתָם, רַק יוֹתֵר טוֹב לְהַסְבִּיר לָהֶם בְּדִבּוּרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם יַצְלִיחוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, אִם אַתָּה תַּכֶּה אוֹתָם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבַּלְבֵּל דַּעְתָּם וּמֹחָם; לָכֵן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד לֹא

לְהַכּוֹת הַיְלָדִים, רַק לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וּצְרִיכִים לְהַסְבִּיר לָהֶם עַל־פִּי הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל מַה שֶּׁמֻּתָּר לַעֲשׂוֹת וּמַה שֶּׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁמַּסְבִּירִים וּמְדַבְּרִים לְאָדָם גָּדוֹל, כְּמוֹ־כֵן צְרִיכִים לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל הַיְלָדִים, וְלִתֵּן לָהֶם הֶסְבֵּר עַל כָּל דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִגְדְּלוּ בְּטוֹב; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְרַחֵם עַל יְלָדֶיךָ, וְתַעֲזֹר לָהֶם וְתִתְעַנְיֵן בַּמֶּה שֶׁכּוֹאֵב לָהֶם, וּבַמֶּה שֶׁמְּעִיק לָהֶם, וּבָזֶה שֶׁתּוֹרִיד אֶת עַצְמְךָ אֶל יְלָדֶיךָ, וּתְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְתַעֲזֹר לָהֶם בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל, בָּזֶה יִגְדְּלוּ טוֹב וְיָפֶה, וְתִרְוֶה מֵהֶם רֹב נַחַת.

ה.

אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב וּתְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר אִישׁ טוֹב, שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד עִם בְּרִיּוֹתָיו, וּבָזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל, כְּפִי הַטּוֹב וְהָרַחֲמָנוּת וְהַחֶסֶד שֶׁבּוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת אִישׁ רַחֲמָן, וּתְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בָּבָא קַמָּא, פֶּרֶק ח׳, הֲלָכָה ז׳): ״בִּזְמַן שֶׁאַתָּה רַחֲמָן, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ״; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְרַחֵם עַל זוּלָתְךָ, וּכְשֶׁאֶחָד בָּא לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ טוֹבָה, תִּתְלַבֵּשׁ וְתִתְאַזֵּר בְּמִדַּת

הָרַחֲמָנוּת, וּתְרַחֵם עָלָיו, וְתַעֲשֶׂה לוֹ אֶת הַטּוֹבָה אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טוֹבוֹת, וּמוּבָא בִּדְבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): סִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדְךָ, כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה מְרַחֵם עַל חֲבֵרְךָ, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ, אַבְרָהָם קָנָה רַחֲמִים עַל אֲבִימֶלֶךְ וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ, מִיָּד נָטַל שְׂכָרוֹ שֶׁנִּפְקְדָה אִשְׁתּוֹ וְיָלְדָה לוֹ בֵּן וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; חֲרִי לְךָ, שֶׁאַפְלוּ שֶׁרְחֵם עַל גּוֹי שׁוֹנֵא וְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ, קִבֵּל אֶת שְׂכָרוֹ שֶׁנִּפְקְדָה אִשְׁתּוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן אֵיךְ צְרִיכִים לְרַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹנְאוֹ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְכָל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ הוּא נַעֲנָה תְּחִלָּה, וּבָזֶה שֶׁתִּתְנַהֵג עִם הַבְּרִיּוֹת בְּרַחֲמִים, יְרַחֵם עָלֶיךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתַקָּנָה לְעַצְמְךָ מִדַּת הַחֶסֶד וּמִדַּת הָרַחֲמִים וּמִדַּת הַטּוֹב, וְתִהְיֶה טוֹב לַשָּׁמַיִם וְטוֹב לַבְּרִיּוֹת, וְרַחֲמָן עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וְאָז יְמֻשְׁכוּ עָלֶיךָ רַחֲמִים מִן הַשָּׁמַיִם, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת פֶּרֶק ה', הֲלָכָה ג'): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּמָּה דְּאַנָא רַחֲמָן בַּשָּׁמַיִם כָּךְ תְּהוֹין רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא, (כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רַחֲמָן בַּשָּׁמַיִם וּמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת וּמוֹחֵל לָהֶם, כְּמוֹ־כֵן תִּהְיוּ רַחֲמָנִים פֹּה בָּאָרֶץ), וּתְרַחֲמוּ עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת וְתִמְחֲלוּ לָהֶם, וּכְשֶׁתַּקָּנָה לְעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, אָז תִּרְאֶה שֶׁתִּקָּנָה לְעַצְמְךָ אוֹהֲבִים, לֹא־כֵן

אִם תִּתְאַכְזֵר אֶל הַבְּרִיּוֹת, אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְסְבֹּל אוֹתְךָ;
עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רַחֲמָן וּתְרַחֵם עַל
כָּל שְׁכֵנֶיךָ, וְעַל כָּל מְיֻדָּעֶיךָ, וְעַל כָּל קְרוֹבֶיךָ, וְתַעֲשֶׂה
עִמָּהֶם צְדָקָה וָחֶסֶד, וְתַעֲזֹר לָהֶם בְּכָל מַה שֶּׁהֵם צְרִיכִים,
וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע וְרַחֲמִים רַבִּים מִן הַשָּׁמַיִם.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וַאֲפִלּוּ
שֶׁעָשִׂיתָ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ
וְלִכְלַכְתָּ אֶת עַצְמְךָ בַּמֶּה שֶׁלִּכְלַכְתָּ, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי
מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁבָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא
אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי יְרַחֵם עָלֶיךָ כְּשֶׁאַתָּה תָּשׁוּב אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.):
אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם"
(שְׁמוֹת לג, יט), אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְאֵינוֹ כְּדַאי;
כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וַאֲפִלּוּ בְּתֹקֶף הַדִּין הוּא
זוֹכֵר אֶת הָרַחֲמִים, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים
פז:): אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֵר
אֶת הָרַחֲמִים; וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יְקַבֵּל אוֹתְךָ, וַאֲפִלּוּ
שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים מְגֻנִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד

לְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אַתָּה מְפַחֵד שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יַקְפִּיד עָלֶיךָ, וְיַעֲנִישׁ אוֹתְךָ, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹן, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרַחֲמָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֲפִלּוּ עַל הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, כִּי אֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים אֶלָּא בִּתְשׁוּבָתָם, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בְּמִדַּת הָרַחֲמִים בָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם, וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים אֲנִי מַנְהִיגוֹ, וְעָתִיד אֲנִי לְחַדְּשׁוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים (עַיֵּן אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא), כִּי מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא רַק רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וּכְשֶׁאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אִם אָדָם עָבַר עֲבֵרָה לְפָנַי, וְהוּא חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר אֲפִלּוּ מִקְצַת עֲוֹנוֹתָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְקַבֶּלְךָ בֶּאֱמֶת, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁתִּתְוַדֶּה עַכְשָׁו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתָ, וְתֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶׁמֵּעִיק לְךָ, וְתִבְכֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְאָז תַּאֲמִין אֲשֶׁר שׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לְהַזִּיק לְךָ, וַאֲפִלּוּ מַלְאָךְ

לֹא יָכוֹל לִגַּע בְּךָ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כ, יג): בִּלְעָם הָיָה רָשָׁע עָרוֹם, וְיָדַע שֶׁאֵין עוֹמֵד מִפְּנֵי הַפֶּרְעָנֻיּוֹת, אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר חָטָאתִי, אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לִגַּע בּוֹ; כִּי בָזֶה שֶׁהָאָדָם מִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה, וְהוּא "מוֹדֶה וְעוֹזֵב [אָזַי] יְרֻחַם" (מִשְׁלֵי כח, יג), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת הִיא הָאֱמֶת, וּכְשֶׁבַּעַל עֲבֵרָה בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר וְעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בַּעֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה וְהַתְּפִלָּה וְהַוִּדּוּי, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ מִפַּעַם לְפַעַם לִבְרֹחַ לְמָקוֹם פָּנוּי אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְנָכוֹן יִהְיֶה לִבְּךָ וּבָטוּחַ, שֶׁיִּמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחֲלוּ לוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, כִּי כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְרַחֵם עַל אֲחֵרִים, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת בְּמִדַּת הַטּוֹב, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בְּעַצְמוֹ בְּמִדַּת הַטּוֹב, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִפֹּל בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְלֹא יִשְׁבֹּר אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יִפֹּל בְּעַצְבוּת וּבִקְרִירוּת, רַק יְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וִיחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁעָשִׂיתָ כָּל הַדְּבָרִים הָרָעִים בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יְקַבֵּל אוֹתְךָ בִּתְשׁוּבָה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת לד:): מָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִין; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאד מְאד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, כִּי הָאָדָם שֶׁעָבַר בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעָבַר, וּכְבָר הָיָה בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, וְעִם כָּל זֹאת מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קיט.), וְזֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל

בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּכְשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, זֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת שֶׁאָדָם מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו שָׁבוּר מְאֹד מְאֹד, כִּי נִדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ כְּלָל, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִהְיֶה מִמְּךָ שׁוּם דָּבָר, תֵּדַע כִּי כָּל זֶה הוּא רַק עֲצַת הַיֵּצֶר הָרַע, שֶׁרוֹצֶה לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה, לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה אֶלָּא מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד הָרָקִיעַ הָרִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן מַה גָּדוֹל כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא) עַל פָּסוּק (הוֹשֵׁעַ יד, ב): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַוָי"ה אֱלֹקֶיךָ" — אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ, אֲנִי מְקַבֵּלְךָ; עֲמֹד וְהִתְבּוֹנֵן מַה גָּדוֹל כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה שֶׁאָדָם יַחֲזֹר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה, וְאָז מִיָּד מְקַבְּלוֹ, וְאָמְרוּ (תּוֹרַת כֹּהֲנִים, פָּרָשַׁת בְּחֻקּוֹתַי) עַל פָּסוּק (וַיִּקְרָא כו, מא): "אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל", לְצַד הַתְּשׁוּבָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁמִּיָּד שֶׁהֵם מַכְנִיעִים לִבָּם לִתְשׁוּבָה, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תֶּחָלֵּשׁ דַּעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ, אִם אַתָּה תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאַל תַּטְעֶה אוֹתְךָ שׂוּם בְּרִיָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן יִצְרְךָ כְּאִלּוּ רוֹצִים רַק לְפַתּוֹת אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים סְתָם לְדַבֵּר עַל לִבְּךָ, לֹא־כֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶלָּא כָּךְ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): ״אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וּמְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו״; וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם פֶּרֶק יח): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁמְּטַהֶרֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּיָדָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְרַחֲמִים הַגְּדוֹלִים שֶׁיִּמְשְׁכוּ עָלֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת גּוֹמֵל חֶסֶד עִם זוּלָתְךָ, וּתְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם,

וּכְשֶׁאַתָּה רוֹאֶה אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְצָא בְּאֵיזוֹ צָרָה, רְאֵה לְרַחֵם עָלָיו, וְתִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְאַל תִּהְיֶה תְּפִלָּתְךָ קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, כִּי כָּל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ נַעֲנָה תְּחִלָּה (עַיִן בָּבָא קַמָּא צב.); וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹאֶה אֵיזוֹ צָרָה שֶׁמַּגִּיעָה עַל אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל, תֵּכֶף־וּמִיָּד רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו, וּבָזֶה תִּנָּצֵל אַתָּה שֶׁלֹּא תָּבוֹא אֶל הַנִּסָּיוֹן הַזֶּה, וְזוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְתֵדַע שֶׁמִּדּוֹת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמָנוּת הֵן גְּדוֹלוֹת מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק ג׳): ״וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ״ (יְשַׁעְיָה נא, טז) — זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, זוֹכֶה לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ, וְעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֶסֶד עִם חֲבֵרוֹ הוּא נִסְתָּר בְּצֵל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, סִימָן תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה, כְּמוֹ הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי; הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, גָּדֵל הַחֲבִיבוּת אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ וּמְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ; וְעַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כָּל מַה שֶּׁבְּיכָלְתְּךָ לְרַחֵם עַל זוּלָתְךָ, וְאִם אֶחָד בָּא אֵלֶיךָ וְרוֹצֶה טוֹבָה, רְאֵה לַעֲשׂוֹת אֶת הַטּוֹבָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה תַּעֲשֶׂה טוֹבוֹת לַאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל

עַצְמְךָ טוֹבוֹת, וּצְרִיכִים לִשְׁבֹּר מִמֶּנּוּ אֶת מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת, כִּי בְּכָל אָדָם נִטְבְּעָה מִדַּת הָאַכְזָרִיּוּת וְהָרַע וְהָרִשְׁעוּת שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְזוּלָתוֹ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲקֹר מִמֶּנּוּ אֶת הַמִּדָּה הָרָעָה הַזּוֹ, וְלַחֲקֹק בְּעַצְמוֹ הַמִּדָּה הַטּוֹבָה שֶׁל הָרַחֲמָנוּת לְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ, וּבִפְרָט כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בְּמְכוֹנִית בַּדֶּרֶךְ, וְאַתָּה רוֹאֶה אֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לִנְסֹעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם, רְאֵה לְרַחֵם עָלָיו וְתַכְנִיסוֹ לִמְכוֹנִיתְךָ, שֶׁזּוֹהִי גְּמִילוּת הַחֶסֶד הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם זוּלָתוֹ, וְכֵן כְּשֶׁאָחָד נוֹשֵׂא מַשָּׂא כָּבֵד, רְאֵה לַעֲזֹר לוֹ. וּבִכְלָל טוֹב מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וּכְשֶׁתִּהְיֶה רַחֲמָן וְתַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתְךָ, אָז בְּמִדָּה זוֹ יֵלְכוּ עִמְּךָ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁיְּרַחֲמוּ עָלֶיךָ וְיַמְשִׁיכוּ עָלֶיךָ חֶסֶד וְרַחֲמִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁקּוֹנֶה בְּעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הָרַחֲמָנוּת וּמִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יֵלֵךְ עִמּוֹ תָּמִיד בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת וּבְמִדַּת הַחֶסֶד, וְיֵיטִיב לוֹ וְיַמְתִּיק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִמְשַׁךְ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו, וְיִהְיֶה מְבֹרָךְ מִפִּי עֶלְיוֹן, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכָל אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר, כְּמוֹ רוֹפֵא אוֹ אָחוֹת בְּבֵית

חוֹלִים, אוֹ פָּקִיד שֶׁעוֹבֵד בְּמִשְׂרָד, אוֹ נֶהָג אוֹטוֹבּוּס, אוֹ כָּל אֶחָד שֶׁעוֹבֵד בְּמִשְׂרָה צִבּוּרִית, שֶׁעָלָיו לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וּלְהִתְחַשֵּׁב בִּבְנֵי־אָדָם, וְלֹא לְזַלְזֵל בָּהֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַנִּיחַ אוֹתָם לְחַכּוֹת, וְהוּא יִכָּנֵס לִשְׁתּוֹת קָפֶה וְתֵה, וְהָאֲנָשִׁים יַעַמְדוּ בַּתּוֹר שָׁעוֹת רַבּוֹת, כִּי צָרִיךְ לְרַחֵם מְאֹד עַל הַבְּרִיּוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מַקְפִּיד עַל זֶה, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ בְּבֵית חוֹלִים שֶׁשּׁוֹכְבִים שָׁם הַרְבֵּה חוֹלִים, וּכְשֶׁהָרוֹפֵא הוּא אִישׁ רַחֲמָן, וְיֵשׁ לוֹ רֶגֶשׁ אֱנוֹשִׁי, אֲזַי הוּא מְחַיֵּךְ אֶל הַחוֹלִים, וּמְדַבֵּר עַל לִבָּם וּמַבְטִיחָם שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה טוֹב, וַאֲפִלּוּ שֶׁמַּצָּבוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה רַע מְאֹד, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהָרוֹפֵא מְחַזְּקוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: בְּוַדַּאי יִהְיֶה טוֹב, בָּזֶה מֵפִיחַ רוּחַ חַיִּים בְּתוֹךְ הַחוֹלֶה, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא יִהְיֶה הָרוֹפֵא אִישׁ רַחֲמָן, אֲשֶׁר בָּזֶה יְקַנֶּה אֶת עוֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה לוֹ הַדָּבָר כֶּסֶף לְדַבֵּר יָפֶה וּלְחַיֵּךְ אֶל הַחוֹלֶה, וְזֶה שָׁוֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכָּל הַתְּרוּפוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא נוֹתֵן, כִּי כְּשֶׁהַחוֹלֶה רוֹאֶה שֶׁהָרוֹפֵא מְחַיֵּךְ אֵלָיו, וּמְדַבֵּר אֶל לִבּוֹ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הוּא מְחַזְּקוֹ וּמְאַמְּצוֹ, וְעַל־פִּי־רֹב הַחוֹלֶה יָכוֹל לָצֵאת מִמַּחֲלָתוֹ, רַק עַל־יְדֵי שֶׁהָרוֹפֵא מְדַבֵּר אִתּוֹ בְּצוּרָה יָפָה, וְעַל־כֵּן לָמָּה לֹא יְדַבֵּר הָרוֹפֵא עִם הַחוֹלֶה בְּצוּרָה יָפָה וִיחַיֵּךְ אֵלָיו, וִיחַזְּקוֹ וִיאַמְּצוֹ, שֶׁזֶּה מְגַלֶּה שֶׁהוּא רוֹפֵא אֱמֶת, רוֹפֵא רַחֲמָן, כִּי אַחֶרֶת הוּא רָשָׁע

מְרֻשָּׁע, אַכְזָר מֵאֵין כָּמוֹהוּ, רוֹצֵחַ גָּדוֹל, וְעַל רוֹפֵא כָּזֶה רָמְזוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין פב.): טוֹב שֶׁבָּרוֹפְאִים לְגֵיהִנּוֹם; כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא יָכוֹל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים טוֹבִים, דִּבּוּרֵי נִחוּמִים, וּלְחַיֵּךְ לִפְנֵי הַחוֹלֶה, וְהוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת זֶה, אָז הוּא הָרָשָׁע הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְהָאַכְזָר וְהָרוֹצֵחַ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן רוֹפֵא שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְרַפֵּא בְּנֵי־אָדָם, עָלָיו לִהְיוֹת רַחֲמָן, וְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ רֶגֶשׁ לְגַבֵּי הַחוֹלִים, וְאָז יַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, וְכֵן אָחוֹת שֶׁעוֹבֶדֶת בְּבֵית חוֹלִים, עָלֶיהָ לְהִתְאַזֵּר מְאֹד בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהָקֵל עַל הַחוֹלִים, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם טוֹב וְנוֹחַ, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה כְּלָל אָחוֹת שֶׁמּוֹסֶרֶת אֶת עַצְמָהּ לְגַמְרֵי לַחוֹלֶה, וּמְדַבֶּרֶת אֶל לִבּוֹ דִּבּוּרֵי נִחוּמִים וְהִתְחַזְּקוּת וּמְחַיֶּכֶת אֵלָיו, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הִיא מַמָּשׁ מַצִּילָה אוֹתוֹ, לֹא־כֵן אָחוֹת מִרְשַׁעַת, שֶׁהִיא תָּמִיד בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת וּבַעֲצַבִּים, וּמוֹצִיאָה אֶת עַצְבֵּיהָ עַל הַחוֹלֶה, יוֹתֵר טוֹב שֶׁתֵּלֵךְ לַעֲבֹד בַּאֲסֵפַת הַזֶּבֶל בָּרְחוֹב, מֵאֲשֶׁר תִּהְיֶה אָחוֹת, כִּי אִם אִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְאַפֵּק לְגַבֵּי הַחוֹלֶה, וּלְהוֹרִיד אֶת עַצְמָהּ אֵלָיו, לְחַיֵּךְ לְפָנָיו וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ בַּאֲמִירַת "בֹּקֶר טוֹב" וְ"עֶרֶב טוֹב" וְכוּ', וְלִשְׁאֹל בִּשְׁלוֹמוֹ, מַה כְּבָר שָׁוָה כָּל עֲבוֹדָתָהּ, וְצָרִיךְ לְהַזְהֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי רוֹפֵא וְאָחוֹת הֵם יְכוֹלִים לְהַחֲיוֹת בֶּן אָדָם, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לַהֲמִיתוֹ, כַּיָּדוּעַ

דָּבָר זֶה; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחוֹגֵר מָתְנָיו לִהְיוֹת רוֹפֵא אוֹ אָחוֹת, עָלָיו לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, שֶׁהִיא הַמִּדָּה הַיִּשְׂרְאֵלִית, וּלְרַחֵם עַל הַחוֹלִים, וְשֶׁתִּהְיֶה לוֹ סַבְלָנוּת, כִּי אִם לֹא, יוֹתֵר טוֹב לוֹ לַעֲבֹד בַּזֶּבֶל, אוֹ בָּרְחוֹב, מִלַּעֲבֹד בְּבֵית חוֹלִים, וּצְרִיכִים לְפַרְסֵם דָּבָר זֶה מְאֹד, כִּי עִקַּר רְפוּאַת הַחוֹלֶה הִיא עַל־יְדֵי מִדַּת הָרַחֲמָנוּת וְהַהִתְחַזְּקוּת שֶׁמְּחַזְּקִים אוֹתוֹ וּמְאַמְּצִים אוֹתוֹ, וְכֵן מִי שֶׁעוֹבֵד בְּמִשְׂרָד מֶמְשַׁלְתִּי, עָלָיו לְהִתְחַשֵּׁב בִּבְנֵי־אָדָם, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה אֵינְךָ בַּעַל הַבַּיִת פֹּה, אָז מַדּוּעַ וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת אִישׁ רַע מַעֲלָלִים, וּלְזַלְזֵל בִּבְנֵי־אָדָם, הֲלֹא הַסּוֹף יִהְיֶה, שֶׁיְּזַרְקוּ אוֹתְךָ מִמִּשְׂרָתְךָ, וְתֵלֵךְ מֻבְטָל, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁלֵּם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, אִישׁ שֶׁמִּתְחַשֵּׁב בִּבְנֵי־אָדָם וְיֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עֲלֵיהֶם, וּמוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֲלֵיהֶם, וּמִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לָהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף הוּא גַּם־כֵּן מְקַבֵּל שֵׁם טוֹב, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ בְּמִשְׂרָתוֹ לְדַרְגָּה יוֹתֵר גְּבוֹהָה, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁעוֹבְדִים בְּמִשְׂרָדִים וּמְזַלְזְלִים בִּבְנֵי־אָדָם, וְלֹא רוֹצִים לַעֲזֹר לָהֶם, סוֹפָם, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם מֵעֲבוֹדָתָם, וְכֵן בְּכָל פְּרָט וּפְרָט, מִי שֶׁרַק יֵשׁ לוֹ עֵסֶק עִם הַצִּבּוּר, עָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל לְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ, וּבָזֶה יִקְנֶה לְעַצְמוֹ שֵׁם טוֹב, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שֵׁם טוֹב כְּמוֹ אָדָם אֲשֶׁר מָלֵא רַחֲמָנוּת, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת לְכָל אֶחָד, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,

לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת זֶה לְכָל מְיֻדָּעֶיךָ, שֶׁעִקַּר הַחֲשִׁיבוּת בַּשָּׁמַיִם הִיא מִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְגַם בָּאָרֶץ עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת הִיא מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַחֲמָן, וְיָכוֹל לְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ — הֵן רוֹפֵא רַחֲמָן וְהֵן אָחוֹת רַחֲמָנִיָּה, וְהֵן פָּקִיד רַחֲמָן, שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַבְלָנוּת אֶל בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר אָז יִקְנֶה לְעַצְמוֹ שֵׁם טוֹב, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתוֹ, וִידַבְּרוּ בְּשִׁבְחוֹ, כִּי עִקַּר שֶׁבַח הָאָדָם הוּא כְּפִי מִדַּת הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְכָל מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, מְרַחֲמִים עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם, וּלְהֵפֶךְ כָּל מִי שֶׁמִּתְאַכְזֵר עַל הַבְּרִיּוֹת, מִתְאַכְזְרִים עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד מְרַחֵם עַל בְּנֵי־אָדָם, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת לִבְנֵי־אָדָם, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף, לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַטּוֹב וְאֶת כָּל הַחֶסֶד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַשְׁפִּיעַ חֶסֶד לַזּוּלַת, כֵּן נִשְׁפָּע הַחֶסֶד אַחַר־כָּךְ עָלָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁהוּא אִישׁ רַחֲמָן וְקוֹנֶה לְעַצְמוֹ טֶבַע שֶׁל רַחֲמָנוּת, הוּא מַצְלִיחַ בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם

זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים

וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה

בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

טוֹב לוֹמַר זֹאת לִפְנֵי אֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מְזֻמּוֹרִים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּה בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז. מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסָכֵיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

לב. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
אַשְׁרֵי־אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה,
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אַל תִּהְיוּ כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא. לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל
תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי. כָּל מִשְׁכָּבוֹ
הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי
חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ:
וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ
יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי, עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי:
דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב:
וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי
כִּי־חָפַצְתָּ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מב. לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם, כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר: תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי, לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ, יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם,

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

כִּי־מִי שָׁמַע: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:
עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם, וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וָלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה,
כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז. לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי
דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי:
אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: הַשָּׁכַח
חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא,
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא
הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ
תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ
יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה
וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ
לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֵלָדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם
עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ
בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר,
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ,
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמאוֹר פָּנֶיךָ:
כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי
שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה,
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ,
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבִא לְבַב חָכְמָה:
שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ,
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל
בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה. הוֹדוּ לַיְהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ
יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם
עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל
נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ:
וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם
אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ:
עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ
מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ
אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: הָפַךְ
אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם: וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם,
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה, וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר
בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין
בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם
עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא
שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ:
וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו
יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז. עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ
שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:
אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי,
אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה
לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד
בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ
שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל
הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק כד

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְּׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

* * *

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359
Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם,
דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה
לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ,
עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת
(יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ
פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן",
שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה')

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק כד

אֱמוּנַת צַדִּיקִים . . . . . ה
כֹּחַ הַתְּפִלָּה . . . . . כז
אֹשֶׁר הַתְּפִלָּה . . . . . נא
מַה שֶּׁחָשׁוּב . . . . . עא
בַּר מִצְוָה . . . . . צג
עַזּוּת פָּנִים . . . . . קמט
כָּל הַכָּבוֹד . . . . . קסט
מַרְבֶּה צְדָקָה . . . . . קצה
לְאָן אַתָּה רָץ . . . . . ריז
עַם חָזָק . . . . . רמא
תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב . . . . . רסא
לֵב חָזָק . . . . . רפג
תִּקּוּן הָעוֹלָם . . . . . שז
כָּתִית לַמָּאוֹר . . . . . שטו
סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד . . . . . שלט

קוּנְטְרֵס

אֱמוּנַת צַדִּיקִים

יְבָאֵר אֶת גֹּדֶל הַתּוֹעֶלֶת שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּצַדִּיקִים, וּבוֹטֵחַ בְּגֹדֶל כֹּחָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גַּם הוּא יִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וְלֵילֵךְ בְּדַרְכָּם, וְיֶמְשַׁךְ עֲלֵיהֶם אוֹר מֵהָאֲרַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר גְּדֻלָּתָם מִי יְתָאֵר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת צַדִּיקִים, וְאָז יַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה מֵהֶם, וְיָאִירוּ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁהָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא אֱמוּנַת חֲכָמִים, כִּי בְּלִי אֱמוּנַת חֲכָמִים אָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יד): ״וַיַּאֲמִינוּ בַּהַוָיָ״ה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ״ וְגוֹ׳, אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, קַל וָחֹמֶר בַּהַוָיָ״ה, בָּא וְזֶה לְלַמְּדְךָ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּרוֹעֶה נֶאֱמָן כְּאִלּוּ מַאֲמִין בְּמַאֲמַר מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר (בַּמִּדְבָּר כא): ״וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה״, אִם בֵּאלֹהִים דִּבְּרוּ קַל וָחֹמֶר בְּמֹשֶׁה? אֶלָּא זֶה בָּא לְלַמְּדְךָ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּדַבֵּר בְּרוֹעֶה נֶאֱמָן, כְּאִלּוּ מְדַבֵּר בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. רוֹאִים מִזֶּה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת צַדִּיקִים, וּמִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל צַדִּיקִים, מְדַבֵּר עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתיג)

קוּנְטְרֵס

אֱמוּנַת צַדִּיקִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", כִּי הַצַּדִּיקִים הֵם הַמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לְהִתְחַזֵּק בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, יִסּוּרִים מְיִסּוּרִים שׁוֹנִים, וְאֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים — בְּכְלָלִיּוּת, בִּפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹלֵחַ אֲלֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהֵם מוֹסְרִים נַפְשָׁם בַּעֲבוּר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הָאַחֲרָיוּת שֶׁל הַצַּדִּיקִים כְּלַפֵּי כְּלַל הָעוֹלָם זֶה נוֹרָא וְאָיֹם, אֲשֶׁר אֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל צַדִּיק אֶחָד, וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן תַּעֲנִית י.): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל צַדִּיק אֶחָד; וְעוֹד אוֹמְרִים (חַגִּיגָה יב:): הָאָרֶץ עוֹמֶדֶת עַל עַמּוּד אֶחָד וְצַדִּיק שְׁמוֹ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ, שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ "אֱמוּנַת צַדִּיקִים", וּבְזְכוּת הָאֱמוּנַת צַדִּיקִים שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ נִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים, גַּם הֵם יָאִירוּ בָּנוּ מֵהָאוֹר אֵין סוֹף שֶׁמֵּאִיר בָּהֶם. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ח'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ כְּרֶגַע, עַד שֶׁיִּמְצָא אוֹתוֹ; כִּי אוֹרֶךְ זְמַן רַב, עַד שֶׁמּוֹצְאִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וְכֵן אוֹמֵר מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד', אוֹת ו'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינָיו וּמֵעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה לְשׁוֹטֵט וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הַצַּדִּיק. וְכֵן צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר הוּא יָכוֹל לְרַפְּאוֹת אוֹתוֹ, לְהַכְנִיס גַּם בּוֹ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת. כִּי בֶּאֱמֶת אֲנַחְנוּ כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מִזֶּה, כְּפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים זְמַנִּים שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים מֵהַחַיִּים, וְחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ אֵינֶנּוּ שָׁוִים שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ מֵאִתָּנוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, אֲבָל אִם מִתְחַזְּקִים בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים" וּמִתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם, הַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס'), שֶׁהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה;

כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁלּוֹמְדִים וּמִתְפַּלְלִים, הַכֹּל בְּחִינַת שֵׁנָה, שֶׁאֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר וְלִהְיוֹת עֵר לְהַרְגִּישׁ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוּא עִמּוֹ, אִתּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְתָמִיד לְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְאַף פַּעַם לֹא יִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו. וּלְכָל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר פּוֹקֵחַ אֶת הָעֵינַיִם לְהִתְעוֹרֵר וְלִרְאוֹת אֱלֹקוּת מִכָּל דָּבָר גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וּלְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה? עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלָּנוּ, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין אָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁהוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַצַּדִּיק, וְאֵין לוֹ עֵדַיִן "**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**"; כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם "**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**", אֲזַי הָיָה לוֹמֵד בְּסִפְרֵיהֶם, וְהָיָה שׁוֹקֵד עַל דִּבְרֵיהֶם, וְהָיָה מְקַיֵּם אֶת עֲצוֹתֵיהֶם, אַךְ כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ שָׁבוּר וְרָצוּץ, מְיֻאָשׁ וּמְדֻכָּא, סִימָן שֶׁהוּא עֵדַיִן רָחוֹק מֵהַצַּדִּיקִים, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְעוֹרֵר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּתְשׁוּבָה. וְאִם רְחוֹקִים מֵהַצַּדִּיקִים, וְאֵין זוֹכִים לְ"**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**", סִימָן שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד, לא): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ, בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי

אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדּוֹ; כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִכְנִיס בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת: "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָי"ה הוּא אֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵאִיר לְעַם יִשְׂרָאֵל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁפָּתְחוּ פִּיהֶם וְדִבְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַסִּימָן אִם אָדָם מְקֹרָב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים — אִם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו, סִימָן שֶׁמְּקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מְעוֹרֵר מֵהַשְּׁנָה, אֲבָל אִם אֵין אָדָם מֵשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל צְרָכָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מֵהַצַּדִּיק, וְאִם הוּא רָחוֹק מֵהַצַּדִּיק, סִימָן שֶׁרָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", וְנִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם וּלְצַיֵּת אוֹתָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גַּם בָּנוּ יִכָּנֵס מֵהָאוֹר שֶׁמֵּאִיר עֲלֵיהֶם. כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, לֹא יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים, כִּי הַצַּדִּיקִים דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהָרֵגַע שֶׁהֵם בָּאִים אֶל הַשֵּׂכֶל, כְּבָר מִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; מִימֵי קַטְנוּתָם עוֹבְדִים עַל עַצְמָם לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר מֹחַ מַחֲשַׁבְתָּם, שֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יַסִּיחוּ דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּרֶגַע, וְאָנוּ הַמְּלֻכְלָכִים וְהַמְזֻהָמִים, הָרְחוֹקִים וְהַפְּגוּמִים וְכוּ', אֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בָּזֶה, שֶׁהָעֵינַיִם תִּהְיֶינָה

דְּבוּקוֹת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לִרְאוֹת רַק אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהָאָזְנַיִם תִּשְׁמַעְנָה רַק אֶת קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ — שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה, בְּכָל רֶגַע כְּרוּזִים מִכָּל הָעוֹלָם! וּלְזֶה זוֹכֶה הַצַּדִּיק, שֶׁנּוֹשֵׁם רַק אֱלֹקוּת, מְדַבֵּר רַק אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא מִלָּאפּוּם, עַל שֵׁם שֶׁמָּלֵא פּוּם, שֶׁפִּיו מָלֵא אֱלֹקוּת; תָּמִיד מְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ! אֵיזוֹ זְכוּת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת כָּאֵלּוּ, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ רְחוֹקִים מִזֶּה. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן לט), שֶׁהַצַּדִּיק יָכוֹל לְהָבִיא אֶת כֻּלָּנוּ אֶל הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ, שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, לִשְׁמֹעַ אֶת הַשְּׁכִינָה, לְהַרְגִּישׁ אֶת הַשְּׁכִינָה וּלְדַבֵּר אֶל הַשְּׁכִינָה, אֲבָל אֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, לָזֹאת יֵשׁ לָנוּ לִכְסֹף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד, מִי יִתֵּן וְהָיָה לָנוּ מַנְהִיג הַדּוֹר, רוֹעֶה נֶאֱמָן, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ זֶה הַכֹּחַ, שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר גַּם בָּנוּ, הַשָּׂגוֹת רוּחָנִיּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁיְּרוּדִים וּנְפוּלִים כָּמֹנוּ, גַּם־כֵּן נִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל מַנְהִיג אֲמִתִּי כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְיִהְיֶה בְּכֹחוֹ לְהָאִיר אֲפִלּוּ בַּפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם, מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי; כִּי הוּא הֵאִיר גִּלּוּי אֱלֹקוּת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת הַפְּחוּתוֹת, גַּם־כֵּן

זָכוּ לִרְאוֹת אֱלֹקוּת. וְרָאוּי לָנוּ לִבְכּוֹת וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִתְחַנֵּן בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מָתַי נִזְכֶּה לִזֶּה, שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ זוֹ הַדַּעַת לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מִכָּל פְּרָט וּפְרָט בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְהִתְחַזְּקוּ בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", וּרְאוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ אֶת גֹּדֶל זְכוּתָם! כִּי רוֹאִים אֲפִלּוּ אַחַר הִסְתַּלְּקוּתָם כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, וּמַמְשִׁיכִים בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת אֶל כָּל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ נִמְשָׁכִים אֲלֵיהֶם בַּחַיִּים חַיּוּתָם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת יח:): גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם; כִּי בְּחַיֵּי הַצַּדִּיק יֵשׁ רְשָׁעִים אֲרוּרִים הַחוֹלְקִים עָלָיו, יֵשׁ לֵיצָנִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, יֵשׁ קְלִפּוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אוֹתוֹ. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם חוֹטֵא, וּבִפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁהַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה מְטַמְטֵם אֶת הַמֹּחַ, מְטַמְטֵם אֶת הַשֵּׂכֶל, מְעַקֵּם אֶת הַלֵּב, וּבוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, שֶׁמְּסוֹבְבִים אוֹתוֹ, וּמַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא יִרְאֶה גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁל כָּל אָדָם; כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה צַדִּיק, וּמַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל יָדוֹ, אָז לֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים שׁוּם מַחֲלֹקֶת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ה'): וְתַאֲמִין שֶׁכָּל מַצּוּתָא וּמְרִיבָה, כָּל רִיב שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ עַל

הַצַּדִּיק, בָּא רַק בִּשְׁבִילְךָ, כְּדֵי לְרַחֵק אוֹתְךָ מֵהַקְדֻשָּׁה; כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ חֵטְא וְעָוֹן כָּזֶה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (מִשְׁלֵי ב, יט): "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים"; כִּי הַפּוֹגֵם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֵין לוֹ תִּקָּוָה, עִם כָּל זֹאת, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ד'), שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן הָאָדָם; מִצַּד אֶחָד — אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עב), שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁהִגִּיעַ לְמַצָּבִים הֲכִי קָשִׁים וּרְחוֹקִים, שֶׁנִּתְרַחֵק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֶלָּא הַצַּדִּיק יָכוֹל לְקָרֵב אֶת כֻּלָּם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם רַק נִתְחַזֵּק בְּ"**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**", וְנִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם וְנֵלֵךְ בְּדַרְכָּם, גַּם לָנוּ יָכוֹל לִהְיוֹת תִּקּוּן, אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי — מֵאַחַר שֶׁעָשִׂינוּ חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת כָּל־כָּךְ מְגֻנִּים, מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן מְקִימִים עַל הַצַּדִּיק רְשָׁעִים אֲרוּרִים, נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, שֶׁהֵם מִתְלוֹצְצִים מֵהַצַּדִּיק וּמִתַּלְמִידָיו, וּבְנֵי־אָדָם מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָהֶם תִּקּוּן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַתְחִיל לַחֲשֹׁב מֶה עָשִׂינוּ עַד עַתָּה, אֶת מִי נַטְעֶה? רַק אֶת עַצְמֵנוּ, לֹא אֶת זוּלָתֵנוּ. אִם אָדָם מַטְעֶה, הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בִּלְבָד וְלֹא אֶת אֲחֵרִים; כִּי סוֹף כָּל סוֹף הוּא צָרִיךְ לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — אִם בִּרְצוֹנוֹ אוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנוֹ,

יַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּבְאֵילוּ פָּנִים יָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁעָבַר אֶת זֶה הָעוֹלָם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאַף פַּעַם לֹא דִּבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף פַּעַם לֹא נֶעֱמַד לַחֲשֹׁב: רֶגַע, מֵאַיִן בָּאתִי, לְאָן אֲנִי הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֲנִי עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן?! כַּמָּה חַיִּים בְּזֶה הָעוֹלָם? שִׁבְעִים שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ, י): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה", וּבֶאֱמֶת מֵרֹב טִפְּשׁוּת וְסִכְלוּת יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלֹא לְהִתְיַשֵּׁב רֶגַע אֶחָד הֵיכָן אָנוּ נִמְצָאִים. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן י'), שֶׁהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁתּוֹפֵס אֶת הָאָדָם, וּמֵאַיִן זֶה בָּא? כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא בִּפְגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קסט), שֶׁמִּי שֶׁפּוֹגֵם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַקְּלִפָּה שֶׁל יְלָלָה נִמְצֵאת אֶצְלוֹ וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, שֶׁהוּא תָּמִיד בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן, שָׁבוּר וְרָצוּץ, וּכְשֶׁזּוֹכֶה וְהוּא שָׂמֵחַ, אָז נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְכָל הָרוּחוֹת רָעוֹת וְהַשֵּׁדִים, אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה רַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", כִּי זֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, שֶׁהוּא מֻכְרָח לִשְׁמֹעַ לֵיצָנִים הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיק. וְאִם יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל, הוּא אוֹמֵר: "מַה יֵּשׁ לִי עִם אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מֵהַצַּדִּיק?! מַה יּוֹעִילוּ לִי, מַה יַּעֲזְרוּ לִי?! כְּשֶׁאֶשְׁכַּב בַּקֶּבֶר, מִי יַעֲזֹר לִי?! מִי יְדַאֵג

לִי?! יוֹתֵר טוֹב לִי לְהִתְחַזֵּק בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים" וּלְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְעַל יָדָם גַּם לִי תִּהְיֶה תִּקְוָה". אֲבָל אִם אֵין לָאָדָם שֵׂכֶל, וְהוֹלֵךְ אַחַר הַלֵּיצָנִים שֶׁאֵינָם חֲסֵרִים, וּמְצוּיִים בְּכָל מָקוֹם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ג' מֵהַחֹגֵר), שֶׁהַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת הֵם הַלֵּיצָנִים; וְעַל־כֵּן אִם רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מִתְלוֹצְצִים, צְרִיכִים לֵידַע, אֲשֶׁר הֵם סְתָם שֵׁדִים וְרוּחוֹת, רַק מְלֻבָּשִׁים בִּדְמֻיּוֹת בְּנֵי־אָדָם, שֶׁזֶּה שֵׁדִין יְהוּדָאִין; כִּי מִי שֶׁמִּתְלוֹצֵץ מִצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין לִפְנֵי מַרְאֶה עֵינֵיהֶם כְּלוּם — רַק אֱלִקוּת, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהוּא מִשֵּׁדִים וְרוּחוֹת. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כח), שֵׁיֵּשׁ שֵׁדִין יְהוּדָאִין, שֶׁאַפְלוּ שֶׁמְּחַדְּשִׁים חִדּוּשִׁים, וּבוֹנִים בִּנְיָנִים בִּפְלִפּוּלָם, אֲבָל אִם מִתְלוֹצְצִים מֵהַצַּדִּיקִים זֶהוּ שֵׁד יְהוּדָאִי, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת צַדִּיקִים, וּגְדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם (חֻלִּין ז:). וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי יוֹמָא א, א): כְּשֵׁם שֶׁאֹפֶר הַפָּרָה מְכַפֵּר, כָּךְ מִיתַת צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים, שֶׁהֲמוֹן כְּשֵׁרִים יְרֵאִים וַחֲרֵדִים לִדְבַר ה', הוֹלְכִים אֶל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק בְּיוֹם הַהִלּוּלָא שֶׁלּוֹ, לְהִתְפַּלֵּל שָׁם; כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, יג): "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים". וְעַל־כֵּן בְּיוֹם הַהִלּוּלָא שֶׁל הַצַּדִּיק בָּאִים

אֶל קִבְרוֹ, וְשׁוֹפְכִים נַפְשָׁם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם וּבְוַיִּקְרָא רַבָּה כ, ז): כְּשֵׁם שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, כָּךְ מִיתָתָם שֶׁל צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק בֶּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״! בֹּאוּ וְנִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִזְכוּתָם גַּם אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, גַּם אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לְהִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הָעוֹלָם, לֵידַע מַה הַתַּכְלִית?! מַה יֵּשׁ לָנוּ לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם?! כִּי בְּוַדַּאי כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי יֵשׁ לוֹ שְׁלִיחוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה שֶׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד); כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה שֶׁאֵין בַּשֵּׁנִי, וְלֹא יִתָּכֵן שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אוֹתָהּ נְקֻדָּה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה נב, ג): כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ; וְכֵן אוֹמְרִים (רוּת רַבָּה ג, ד): כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ מָדוֹר בִּפְנֵי עַצְמוֹ; כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ שְׁלִיחוּת מְסֻיֶּמֶת לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן לֹא שַׁיָּךְ לְקַנֵּא זֶה בָּזֶה וּלְדַבֵּר זֶה עַל זֶה. כִּי מֵאַיִן בָּא שֶׁאֶחָד יְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ לְשׁוֹן־הָרַע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת? כִּי הוּא מְקַנֵּא בּוֹ. הוּא רוֹאֶה שֶׁהַהוּא מַצְלִיחַ וְהוּא לֹא מַצְלִיחַ. כִּי כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים, כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּלְקָרְבָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו.): יָחִיד שֶׁשָּׁב

מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אִם יֵשׁ אָדָם הֶחָשׁ עַצְמוֹ יָחִיד, וְאֶצְלוֹ זֶהוּ סוֹף הָעוֹלָם, הִגַּעְתִּי לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ, שֶׁאֵינֶנִּי יוֹדֵעַ הֵיאַךְ לָצֵאת מֵהֶם, אֲנִי נִמְצָא עַתָּה בִּשְׁפַל הַמַּצָּב, אֵין גָּרוּעַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְלוֹקֵחַ עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵעָמְקָא דְּלִבָּא, דַּיְקָא אָדָם כָּזֶה יָכוֹל לִזְכּוֹת לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת כָּזוֹ בֵּין כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְכֻלָּם. לָזֹאת, בֹּאוּ נִהְיֶה הַיָּחִיד הַזֶּה, שֶׁנִּתְעוֹרֵר כָּל־כָּךְ בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבִּזְכוּתֵנוּ יִסְלַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל אֵיךְ זוֹכִים לְזֶה — לִמְצֹא אֶת הַנְּקֻדָּה הַשַּׁיָּכָה לְלִבֵּנוּ בָּעֵת הַזֹּאת?! אֵיךְ זוֹכִים לִמְצֹא אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁלָּנוּ? אֶת הַשְּׁבִיל שֶׁלָּנוּ?! אֵיךְ זוֹכִים לֵידַע מַה הַשְּׁלִיחוּת שֶׁלָּנוּ?! אָנוּ אֲבוּדִים! אַךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפח), שֶׁכָּל הָאֲבֵדוֹת שֶׁל כָּל הַנְּשָׁמוֹת נִמְצָאוֹת אֵצֶל הַצַּדִּיק, וְאִם אָדָם רוֹצֶה לִמְצֹא אֲבֵדָתוֹ, שֶׁיָּבוֹא אֶל הַצַּדִּיק. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בְּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״! בֹּאוּ נִבְרַח מִכָּל הַלֵּיצָנִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִצַּדִּיקִים! כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ג, א): מַה הַתַּמְרָה הַזּוֹ עוֹשָׂה תְּמָרִים וְעוֹשָׂה קוֹצִים, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִגְבּוֹת תְּמָרִים, הַקּוֹצִים שָׁיְּשׁ בָּהּ — שׁוֹלְטִים בּוֹ, כָּךְ הַצַּדִּיקִים, כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר עַצְמוֹ מֵהֶם, נְשִׁיכָתָן נְשִׁיכַת שׁוּעָל, וַעֲקִיצָתָן עֲקִיצַת עַקְרָב,

וּלְחִישָׁתָן לְחִישַׁת שָׂרָף, וְאַף כָּל דִּבְרֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ. כִּי אוֹי לָאָדָם הַנּוֹגֵעַ בַּצַּדִּיק, אֲשֶׁר אָז יְקַבֵּל אֶת עָנְשׁוֹ מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ, וּלְבַסּוֹף מֵת בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל שֶׁפָּגַמְנוּ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, בֶּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁצִּוְּוָנוּ אֶת הַצַּדִּיקִים, כִּי מִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה עֹנֶשׁ נְקַבֵּל; כִּי מַה זֶּה צַדִּיק? רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ גַּשְׁמִי, וְיֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהַדְלִיק אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וַאֲנַחְנוּ מְגֻשָּׁמִים וּמְזֻהָמִים וּפְגוּמִים בְּכָל מִינֵי חַטֹּאת נְעוּרִים, יֵשׁ לָנוּ עַזּוּת לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם?! אָנוּ מִתְלוֹצְצִים מֵהֶם?! מָה אִתָּנוּ?! הֵיכָן שִׂכְלֵנוּ?! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, וְאָז גַּם לָנוּ תִּהְיֶה תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל. וְאִם רוֹאִים אֵיזֶה טִפֵּשׁ מְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ, כִּי אֲוִיר פִּיו מְטַמֵּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מג), שֶׁאֲוִיר הָרְשָׁעִים מַזִּיק וּמוֹלִיד נְאוּף — מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דִּבְרֵיהֶם; כִּי סִימָן זֶה תִּקְחוּ בְּיַדְכֶם: הַמִּתְלוֹצֵץ מִצַּדִּיקִים הוּא נוֹאֵף. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים נה, כא): ״שָׁלַח יָדוֹ בִּשְׁלֻמָיו — חִלֵּל בְּרִיתוֹ״; אִם אַתָּה רוֹאֶה אֶחָד הַמְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, סִימָן שֶׁחִלֵּל אֶת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לִהְיוֹת דָּבוּק בַּצַּדִּיק, לְהִתְחַזֵּק בֶּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית, אוֹ יֵשׁ לוֹ שְׁאִיפָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל מַעֲשָׂיו

הָרָעִים. אֲבָל אִם אָדָם פּוֹרֵץ גְּדֵרוֹ, וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, הוּא מְגַלֶּה אֶת הַזְּהָמָה שֶׁעָשָׂה, אֶת הַלְכְלוּךְ שֶׁלּוֹ! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל פְּגַם "**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**" שֶׁהָיָה לָנוּ עַד עַתָּה, וְשֶׁלֹּא הִתְעוֹרַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי אִם הָיִינוּ מְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיקִים, הֵם הָיוּ מְעוֹרְרִים אוֹתָנוּ מֵהַשְּׁנָה, וּמְקָרְבִים אוֹתָנוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי זֶה הַכֹּחַ שֶׁל הַצַּדִּיקִים — שֶׁיְּכוֹלִים לָקַחַת פְּגָרֵי מֵתִים וּלְהַחֲיוֹת אוֹתָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק בְּ"**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**", וּבִזְכוּתָם גַּם אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְגַם אָנוּ נִהְיֶה צַדִּיקִים. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה א, ג): מַה הַתַּמָּרָה וָאֱרֶז יֵשׁ לָהֶן תַּאֲוָה, אַף צַדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם תַּאֲוָה, וּמַה תַּאֲוָתָם? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כָּל תַּאֲוַת הַצַּדִּיקִים זֶהוּ רַק — אֵיךְ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר מַעְלָה מַעְלָה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'), שֶׁהַצַּדִּיקִים זוֹכִים לְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, וּמִשְׁתּוֹקְקִים לַעֲלוֹת עוֹד יוֹתֵר וְעוֹד יוֹתֵר לְמַעְלָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, וּ'מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין', וּמַה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין 'מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין', הֵינוּ בֵּין הַמִּלּוּי וּבֵין הַסִּבּוּב? אֶלָּא 'מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין', הֵינוּ שֶׁאָדָם הִכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַפְּנִימִי, אֲבָל יֵשׁ עֲדַיִן אוֹר מַקִּיף, שֶׁלֹּא נִכְנַס בּוֹ, שֶׁזֶּה 'סוֹבֵב

כָּל עָלְמִין׳, וְאָדָם צָרִיךְ לָקַחַת אֶת הַ׳סּוֹבֵב׳ שֶׁהוּא הַמַּקִּיף, וּלְהַכְנִיסוֹ אֶל הַפְּנִימִי, וְלַעֲשׂוֹת מֵהַמַּקִּיף פְּנִימִי, וְכֵן אַחַר־כָּךְ יֵשׁ לוֹ מַקִּיפִים אֲחֵרִים, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא; וּבְחֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳); כִּי יֵשׁ מַקִּיפִים וּפְנִימִיִּים, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת מֵהַמַּקִּיפִים פְּנִימִיִּים. לָזֹאת הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים בְּהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת, בַּמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, הֵם חוֹזְרִים בְּכָל יוֹם בִּתְשׁוּבָה פֶּן גִּשְׁמוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּפֶן וְאוּלַי עֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגוֹת אֵלּוּ, וְאַשְׁרֵי הָאָדָם הַמִּתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֵלּוּ, שֶׁכָּל תְּשׁוּקָתָם רַק הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה. וְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ הֵם מַמְשִׁיכִים אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בְּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְאִם נִזְכֶּה לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיקִים, וְתִהְיֶה לָנוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף גַּם אָנוּ נַעֲזֹב אֶת הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁלָּנוּ, וְנַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה צַדִּיקִים, וְנוּכַל לְהַחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה. וְזֶה תָּלוּי רַק בָּנוּ; אִם רַק נִקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנַעֲזֹב אֶת הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁלָּנוּ, וְנִתְחַזֵּק בְּ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, נִזְכֶּה לִהְיוֹת כְּמוֹהֶם. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ג, א): מַה הַתְּמָרָה עוֹשָׂה פֵּרוֹת, כָּךְ הַצַּדִּיקִים עוֹשִׂים פֵּרוֹת. מַה הַתְּמָרָה אֵין לָהּ תַּחֲלוּפִים, כָּךְ הַצַּדִּיקִים אֵין לָהֶם תַּחֲלִיף בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתִים. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְקִבְרֵי

צַדִּיקִים, וּבִפְרָט בְּיוֹם הַהִלּוּלָא שֶׁלָּהֶם, שֶׁאָז זֶה כְּיוֹם חֻפָּתָם, וְהֵם נוֹתְנִים מַתָּנוֹת לְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים לַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּהֶם. לָזֹאת מַעֲלָה גְּדוֹלָה לָלֶכֶת כָּל הַשָּׁנָה לְקִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּיוֹם הַהִלּוּלָא שֶׁל הַצַּדִּיק, אָז הוּא עֵת רָצוֹן בַּשָּׁמַיִם, כִּי אָז הַצַּדִּיק עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְלִפְנֵי שֶׁעוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה הוּא יוֹרֵד מַטָּה מַטָּה, וְהוּא פּוֹקֵד אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאוּ לְקִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, וּמַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת. אֲבָל לְזֶה צְרִיכִים "**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**". לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, אַדְרַבָּה! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בְּ"**אֱמוּנַת צַדִּיקִים**", נְבַקֵּר בְּקִבְרֵי צַדִּיקִים, וְנִשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ עַל קִבְרָם, שֶׁבִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, גַּם אָנוּ נִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן יז), שֶׁאֱצֶל הַצַּדִּיק יֵשׁ אֲוִיר הַנַּח וְהַזַּךְ, כִּי בִּמְקוֹם הַצַּדִּיק — שָׁם מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. וְלָכֵן זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, לָבוֹא מִדֵּי פַּעַם בְּפַעַם אֶל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים. וְכָל זֶה עִנְיַן הִשְׁתַּטְּחוּת עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים, שֶׁמַּעֲלַת הָעִנְיָן שָׁגְבָה וְגָבְהָה מְאֹד. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה אֶל זֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי־אָדָם גַּם־כֵּן יִזְכּוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הֵקִים עֲלֵיהֶם רְשָׁעִים אֲרוּרִים,

הַמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, וְזֶה מוֹנֵעַ מִלָּבוֹא אֶל הַצַּדִּיק; כִּי אִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁגַּם הַיּוֹם יֵשׁ צַדִּיקִים, הָיוּ רָצִים וּבָאִים אֲלֵיהֶם, וּמְשַׁמְּשִׁים אוֹתָם וְעוֹזְרִים לָהֶם, וּבָזֶה שֶׁעוֹזְרִים לַצַּדִּיקִים — נֶעֱזָרִים בְּעַצְמָם. וְכָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לח, יט): הֶחֱמִיר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל צַדִּיק יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ; וְלָכֵן מִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל צַדִּיקִים, יְקַבֵּל עֹנֶשׁ חָמוּר וְקָשֶׁה. וְאָנוּ עֵדִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם נִפְטָרִים צְעִירִים, וְאֵין יוֹדְעִים מִמַּה זֶּה, וּבִמְקוֹם לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשִׂים: "פֶּן וְאוּלַי חָתַמְתִּי פַּעַם עַל אֵיזֶה צַדִּיק", "פֶּן וְאוּלַי זִלְזַלְתִּי פַּעַם בְּאֵיזֶה צַדִּיק", "פֶּן וְאוּלַי דִּבַּרְתִּי פַּעַם עַל אֵיזֶה צַדִּיק"; אֲזַי מְחַפְּשִׂים כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים אֲחֵרִים, וְאֵין נִכְנָס בָּהֶם רֶגַע אֶחָד מֵחֲשָׁבָה: "פֶּן וְאוּלַי דִּבַּרְתִּי עַל הַצַּדִּיק!" "פֶּן וְאוּלַי פָּגַעְתִּי בִּכְבוֹד הַצַּדִּיק", שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר: חָבִיב עָלַי כְּבוֹדָן שֶׁל צַדִּיקִים יוֹתֵר מִכְּבוֹדִי; וְכֵן אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פו, ז): בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים — הַשְּׁכִינָה הוֹלֶכֶת עֲלֵיהֶם. לָזֹאת, מִי שֶׁמְּבַזֶּה אֶת הַצַּדִּיק, הוּא מְזַלְזֵל בַּשְּׁכִינָה, וְאִם מְזַלְזֵל בַּשְּׁכִינָה — אוֹי לוֹ, שֶׁמְּקַבֵּל אֶת הָעֹנֶשׁ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים", וְנִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים וּלְכַבֵּד אוֹתָם, וְלַעֲזֹר לָהֶם, וּבִפְרָט כְּשֶׁהַצַּדִּיקִים צְרִיכִים עֶזְרָה, בֹּאוּ וְנַעֲזֹר לָהֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹזְרִים לַצַּדִּיק,

אֲזַי אֲנַחְנוּ עוֹזְרִים, כְּבְיָכוֹל, לַשְּׁכִינָה. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא ט): אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם; וַי לָהֶם לָרְשָׁעִים, וַי לִדְבֵקֵיהֶם; אָדָם נִכָּר לְמִי מְקָרָב, אִם מִתְקָרֵב וּמִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם זֶה רַק אֱלֹקוּת, כָּל רְצוֹנָם רַק לְהַחֲזִיר אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַסּוֹף גַּם הוּא יִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, גַּם הוּא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, נִמְשָׁךְ אַחַר רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקִים, וּמִתְלוֹצְצִים מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, וּבְאֵילוּ פָּנִים יַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֵחֲמַת שֶׁהִתְלוֹצֵץ מֵהַצַּדִּיקִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בְּ"אֱמוּנַת צַדִּיקִים"! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְנִדַּבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת מְקָרָבִים אֶל הַצַּדִּיק בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, כִּי גַּם אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת הֲכִי עֶלְיוֹנוֹת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ח, ב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַצַּדִּיקִים אוֹהֲבִים אוֹתִי, וְאַף אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָם, וְלָמָּה אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיקִים? כִּי אֵינָם נַחֲלָה וְאֵינָם מִשְׁפָּחָה, אַתָּה מוֹצֵא הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּים בֵּית אָב הֵם, אִם יְבַקֵּשׁ אָדָם לִהְיוֹת כֹּהֵן — אֵינוֹ יָכוֹל, לִהְיוֹת לֵוִי — אֵינוֹ יָכוֹל, לָמָּה? שֶׁלֹּא הָיָה אָבִיו לֹא

כֹּהֵן וְלֹא לֵוִי, אֲבָל אִם מְבַקֵּשׁ אָדָם לִהְיוֹת צַדִּיק, אֲפִלּוּ גּוֹי — יָכוֹל הוּא, כִּי הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד, לְפִיכָךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֲבָם. עַד כְּדֵי כָּךְ יָכוֹל אָדָם לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁהוּא גּוֹי וְנִתְעוֹרֵר מֵהַצַּדִּיק וְנִתְגַּיֵּר, יָכוֹל גַּם הוּא לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגַת הַצַּדִּיק, כֹּהֵן וְלֵוִי אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת, כִּי אֵין לוֹ בֵּית אָב, אֲבָל צַדִּיק כָּל אֶחָד יָכוֹל לִהְיוֹת, אִם רַק מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁכָּל תְּשׁוּקָתוֹ רַק אֵיךְ לְהַחֲזִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּתְשׁוּבָה. כִּי הַצַּדִּיק אוֹהֵב מְאֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד מִשְׁתּוֹקֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצֶה לְהַחֲזִיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז׳, מֵהַזְּבוּב וְעַכְבִּישׁ), שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמָתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם, צָעַק הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הַצַּדִּיק יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בִּתְשׁוּבָה, אִם רַק מִתְקָרְבִים אֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ: הַצַּדִּיק הַזֶּה מֻכְרָח לָרֶדֶת, וְאַתָּה תִּמְצָא לְעַצְמְךָ עֵצָה, וְחָזַר עִם אֵיזֶה זָקֵן שֶׁצָּחַק צְחוֹק גָּדוֹל, וְאָמַר, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ כְּבָר יְכוֹלָה לָרֶדֶת; כִּי זוֹ הָיְתָה עֲצַת הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁיַּעֲשׂוּ צְחוֹק מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיַּעֲשׂוּ לֵיצָנוּת מֵהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּנֵי־אָדָם הָרוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק יִתְרַחֲקוּ. לָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, חֵלֶק א׳, סִימָן סט): מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת

הַצַּדִּיק, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא יֵצֵא עָלָיו שֵׁם רַע; כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ע׳):

יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעַל־יְדֵי דִּבּוּרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם גּוֹרְמִים, שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מֵהַצַּדִּיק. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַף שֶׁאֲנַחְנוּ פְּגוּמִים, אַף שֶׁאֲנַחְנוּ מְלֵכְלָכִים, אַף שֶׁעָשִׂינוּ כָּל דָּבָר אָסוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־כָּל־פָּנִים, שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ ״אֱמוּנַת צַדִּיקִים״, וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ חֵלֶק בְּאֵלּוּ הַמְבַזִּים אֶת הַצַּדִּיק, אֵלּוּ הָעוֹשִׂים צְחוֹק מֵהַצַּדִּיק, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה גַּם אֲנַחְנוּ לִהְיוֹת כְּלִי שֶׁהַצַּדִּיק יַשְׁפִּיעַ בָּנוּ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה בְּגַשְׁמִיּוּת וְשֶׁפַע רוּחָנִיּוּת, שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נַרְגִּישׁ אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וּמַרְגִּישׁ אֶת אֱלֹקוּת, אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם רַק אֱלֹקוּת, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְהַצַּדִּיקִים מְאִירִים גַּם בּוֹ אוֹר אֱלֹקִי, אָז יוֹרֵשׁ עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לָכֶם עוֹד תַּעֲנוּג יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, מִלְּזְכוֹת לְהַרְגִּישׁ אֶת הַשְׁכִינָה, וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, שֶׁזּוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, שֶׁאָדָם עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, עִם כָּל שְׁבִירַת הַלֵּב שֶׁלּוֹ, עִם כָּל הַלְכְלוּךְ שֶׁלּוֹ, בָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל

עוֹלָם, אֵינֶנִּי עוֹזֵב אוֹתְךָ, אֲנִי מִשְׁתּוֹקֵק אֵלֶיךָ, אֲנִי רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשׁוֹת; אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁבִּזְכוּת זֶה גַּם הוּא יִהְיֶה צַדִּיק, וְיִירַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וְיִהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בָּזֶה וּבַבָּא, אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

כֹּחַ הַתְּפִלָּה

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת כֹּחַ הַתְּפִלָּה, וְאֵיךְ
שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לַעֲסֹק יוֹמָם
וָלַיְלָה בִּתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, אַשְׁרֵי לוֹ!

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא בְּשַׁלַּח): לָמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹלַעַת? לוֹמַר לְךָ, מַה תּוֹלַעַת הַזֶּה אֵינוֹ מַכֶּה אֶת הָאֲרָזִים אֶלָּא בְּפִיו, וְהוּא רַךְ וּמַכֶּה אֶת הַקָּשֶׁה, כָּךְ אֵין לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא תְּפִלָּה. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁמָּסַר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, לָדַעַת שֶׁאֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בַּפֶּה, וְאִם נִהְיֶה חֲזָקִים בִּתְפִלָּה, נִכְבֹּשׁ אֶת כָּל הַמִּלְחָמוֹת, מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתיד)

קוּנְטְרֵס

כֹּחַ הַתְּפִלָּה

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וְאִם אָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהַכֹּל זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אָז תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, וְזֶה שׁוֹרֶשׁ שֶׁל כָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זֶּה ״כֹּחַ הַתְּפִלָּה״. כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתּוֹ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה, רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הָיָה מִתְגַּלֶּה אֵלָיו ״כֹּחַ הַתְּפִלָּה״, וְתָמִיד הָיָה בָּא וּמִתְפַּלֵּל

אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבֶאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ט׳): אִם הֵנִיבוּ שְׂפָתָיו שֶׁל אָדָם בִּתְפִלָּה, יְהֵא מֻבְטָח שֶׁנִּשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ, אִם כֵּוֵן לִבּוֹ בִּתְפִלָּה, הוּא מֻבְטָח שֶׁנִּשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ; אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה אֵימָתַי שֶׁיָּכוֹל — לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מִזּוֹ. מָה אָנוּ רוֹאִים? כְּשֶׁבָּאָה עַל בְּנֵי־אָדָם צָרָה, אוֹ יִסּוּרִים, אוֹ מְרִירוּת, עֲנִיּוּת אוֹ הַרְפַּתְקָאוֹת, אֵינָם יוֹדְעִים אֶל מִי לִפְנוֹת, הֵם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים אֶל כָּל בְּנֵי־אָדָם, אוּלַי הַתִּקְוָה שֶׁלָּהֶם נִמְצֵאת אֵצֶל זֶה אוֹ אֵצֶל זֶה, וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַתִּקְוָה שֶׁלָּנוּ תְּלוּיָה רַק בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ט, א): אִם בָּאָה צָרָה עַל הָאָדָם, לֹא יִפְנֶה לֹא אֶל גַּבְרִיאֵל, וְלֹא אֶל מִיכָאֵל, אֶלָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; הַיְנוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַשְׁבִּיעַ מַלְאָכִים, שֶׁבְּוַדַּאי כֹּחוֹ גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁיָּכוֹל לְהִתְעַסֵּק בְּקַבָּלָה מַעֲשִׂית, עִם כָּל זֹאת מְגַלִּים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלֹּא יִצְוַח — לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לְהוֹצִיאֵנוּ מֵהַצָּרוֹת שֶׁאֲלֵיהֶן נִקְלַעְנוּ. וּבֶאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי. וְלָמָּה בֶּאֱמֶת עוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים? לָמָּה אָדָם מִסְתַּכְּסֵךְ בְּכָל מִינֵי סִכְסוּכִים

וְעִנְיָנִים בִּלְתִּי רְצוּיִים? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲזַי מְסַבֵּב סְבוּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִצְעֹק אֵלָיו, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִבְכּוֹת לְפָנָיו. וְאֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה עִם דְּמָעוֹת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב:): שַׁעֲרֵי תְּפִלָּה נְעֲלוּ, אֲבָל שַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת לֹא נְעֲלוּ; הַיְנוּ אִם חָטָא אָדָם וְעָשָׂה מַעֲשִׂים רָעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁכְּבָר נִדְמֶה לוֹ שֶׁשַּׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה נְעוּלִים בְּפָנָיו, עָלָיו לָדַעַת שֶׁשַּׁעֲרֵי דְּמָעוֹת אַף פַּעַם לֹא יִסָּגְרוּ בְּפָנָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם אֵיזוֹ צָרָה אוֹ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אַל תִּפְּלוּ בְּיֵאוּשׁ, וְאַל תִּשָּׁבְרוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּאֵיזֶה חֶדֶר בְּאֵיזֶה בֵּית־הַכְּנֶסֶת, בְּאֵיזֶה יַעַר אוֹ שָׂדֶה שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תִּפְתְּחוּ אֶת פִּיכֶם, וּתְסַפְּרוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לָכֶם, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם לְגַמְרֵי, כִּי אָדָם מֻחְמַת שֶׁחָטָא, מֹחוֹ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, הַדַּעַת אֵינָהּ מְיֻשֶּׁבֶת כְּלָל, הַלֵּב שָׁלוּ מְעֻקָּם בְּעַקְמוּמִיּוֹת, וְהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמָלֵא טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֻחְמַת זֹאת בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מַהוּ "כֹּחַ הַתְּפִלָּה", וּמִתְרַשְּׁלִים בָּהּ; כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה תְּפִלָּה, וּמַה יְכוֹלִים לִפְעֹל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — לֹא הָיוּ זָזִים מִתְּפִלָּה, תָּמִיד הָיוּ

מִתְפַּלְּלִים רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל מַה שֶּׁהָיוּ צְרִיכִים הָיוּ מְבַקְּשִׁים רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אַךְ מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנְסָה בָּאָדָם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא כָּאן אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּה. וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם; בָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, ב): "כִּי עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם"; עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, גּוֹרֵם שֶׁנַּעֲשֵׂית מְחִיצָה בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, אֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ, אֵין מִי שֶׁיִּתְעַנְיֵן בּוֹ, וְכָךְ אָדָם נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן וּבְשִׁבְרוֹן לֵב, וְרָץ אֶל פְּלוֹנִי אוֹ אֶל אַלְמוֹנִי, כְּאִלּוּ יְשׁוּעָתוֹ תְּלוּיָה בְּיָדָיו, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה שֶׁמִּסְתַּסֵּךְ עִם זֶה אוֹ עִם זֶה, וְיֵשׁ לוֹ אַחַר־כָּךְ כָּל מִינֵי אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים. כִּי כְּשֶׁאָדָם צָרִיךְ טוֹבוֹת מִבְּנֵי־אָדָם — אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ. כִּי אוֹי לָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַטּוֹבָה שֶׁל בָּשָׂר־וָדָם! בָּשָׂר־וָדָם יֵשׁ לוֹ טֶבַע שֶׁל חַיָּה טוֹרֶפֶת, אֵין בּוֹ טִפַּת רַחֲמָנוּת, לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵהַזּוּלַת. וַאֲנַחְנוּ עֲדַיִן שֶׁכָּל הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁבְּנֵי־אָדָם גּוֹרְמִים אֶת זֹאת לְעַצְמָם. כִּי אֵין לָהֶם שֶׁמֶץ שֶׁל רַחֲמָנוּת, שֶׁאֶחָד יְרַחֵם עַל זוּלָתוֹ. וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? מִלֵּב הָאֶבֶן שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם. כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ לִבּוֹ לֵב אֶבֶן, לֹא

אִכְפַּת לוֹ מֵהַזּוֹלֶת, אַדְרַבָּה יַעֲשֶׂה רִשְׁעוּת לַזּוֹלֶת, יַעֲשֶׂה דַּיְקָא בְּמִתְכַּוֵּן; כִּי יֵשׁ טֶבַע רַע בִּבְנֵי־אָדָם, שֶׁהוּא רַע וְרָשָׁע רַק לְהָצִיק לַזּוֹלֶת עַל לֹא דָּבָר. וּבֶאֱמֶת רִשְׁעוּת זוֹ שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם הִיא אֲשֶׁר גּוֹרֶמֶת אֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בָּהּ. לָכֵן אָמַר הַנָּבִיא — מַה יִּהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה? "וַהֲסִירוֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִכֶּם, וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר" (יְחֶזְקֵאל יא, יט). אָדָם יַרְגִּישׁ אֶת הַשֵּׁנִי, אָדָם יִרְצֶה לַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, נִפְתָּח לוֹ הַלֵּב אֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.), שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר קֹדֶם שֶׁהָלַךְ לְהִתְפַּלֵּל נָתַן צְדָקָה. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַזּוֹלֶת — נִפְתָּח לוֹ הַלֵּב לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁל חֶסֶד, בְּמָקוֹם שֶׁל רַחֲמִים, בְּמָקוֹם שֶׁל בּוּשָׁה. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִימָנִין יֵשׁ בְּאֻמָּה זוֹ: הָרַחֲמָנִים, וְהַבַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים; אִם רוֹאִים יְהוּדִי שֶׁהוּא רַחְמָן עַל הַזּוֹלֶת, וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַזּוֹלֶת לֹא לְהָצִיק לוֹ, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לַזּוֹלֶת, סִימָן שֶׁזֶּה יְהוּדִי טָהוֹר, יְהוּדִי שֶׁאַף פַּעַם לֹא הִתְבּוֹלֵל בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ אֵיזֶה גּוֹי אָרוּר טָמֵא, וְהוּא מִשְׁכָּן לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל אִם אֲנַחְנוּ רוֹאִים אָדָם שֶׁהוּא אַכְזָרִי לַשֵּׁנִי, אֵין לוֹ טִפַּת רַחֲמָנוּת, סִימָן שֶׁבְּאֵיזֶה מָקוֹם נִתְעָרֵב בַּמִּשְׁפָּחָה אֵיזֶה גּוֹי אָרוּר טָמֵא. וְכֵן אִם רוֹאִים אָדָם שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַשֵּׁנִי, הוּא עַז פָּנִים, צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁבְּאֵיזֶה

מָקוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה הִתְעָרֵב שָׁם גּוֹי אָרוּר טָמֵא, וְכֵן אִם רוֹאִים אֵיזֶה אָדָם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד לַזּוּלַת, סִימָן שֶׁאֵינוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְאֵיזֶה גּוֹי אָרוּר טָמֵא נִתְעָרֵב בַּמִּשְׁפָּחָה בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת, וְאוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה וּכְלִימָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם זֶה, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם בּוּשָׁה — לֹא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מִבָּשָׂר וָדָם, אֵין לוֹ שֶׁמֶץ שֶׁל רַחֲמָנוּת, אֵין לוֹ כְּלָל לֵב לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַזּוּלַת. אֵיךְ הוּא יָכוֹל אַחַר־כָּךְ לְהָבִין אֶת "כֹּחַ הַתְּפִלָּה"?! אַדְרַבָּה! הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ מְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי, הַלֵּב שֶׁלּוֹ מְעֻקָּם בְּעַקְמוּמִיּוֹת וּבְקֶשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהוּא חוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, וְעָלֵינוּ לִבְרֹחַ מִבְּנֵי־אָדָם כָּאֵלּוּ, רְשָׁעִים אֲרוּרִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּפְקְחוּ אֶת הָעֵינַיִם, וְתַתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְתַתְחִילוּ לִהְיוֹת אַנְשֵׁי חֶסֶד. מִי שֶׁרַק בָּא אֲלֵיכֶם לְעֶזְרָה — תַּעַזְרוּ לוֹ. כִּי כָּךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר (וַיֵּרָא קד): אֶת מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב, הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ מַתָּנָה עָנִי לִזְכּוֹת בּוֹ; וּתְקַבְּלוּ אֶת הֶעָנִי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּבָזֶה שֶׁאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת יָדָיו לֶעָנִי, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ד') עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים ט, ח): "פָּתֹחַ תִּפְתַּח" — בָּזֶה שֶׁאַתָּה פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ פֹּה לְמַטָּה וְעוֹזֵר לֶעָנִי, אַתָּה פּוֹתֵחַ דֶּלֶת בַּשָּׁמַיִם, שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ. בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַזּוּלַת לֹא לַעֲשׂוֹת לוֹ רִשְׁעוּת, בָּזֶה

מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת זִיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ. בָּזֶה שֶׁאָדָם רַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם. בְּשָׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מֵהַשָּׁמַיִם; אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טְעָנוֹת, וְאוֹמְרִים: הִתְפַּלַּלְנוּ, בִּקַּשְׁנוּ, וְאֵין לָנוּ שׁוּם יְשׁוּעָה, אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת? אֶלָּא כַּנִּרְאֶה, שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ אֵין לָהֶם לֵב לְהַרְגִּישׁ אֶת זוּלָתָם, לְרַחֵם עָלָיו, לִגְמֹל חֶסֶד עִמּוֹ; כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב יְהוּדִי, לֵב חַם, הוּא יוֹדֵעַ "כֹּחַ הַתְּפִלָּה", יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל אֲשֶׁר צָרִיךְ מְבַקֵּשׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אוֹי וַאֲבוֹי לָאָדָם שֶׁבּוֹטֵחַ בַּזּוּלַת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ צוֹעֵק (תְּהִלִּים קמו): "אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה"; אָדָם זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, וְכֵיצַד יַעֲזֹר לְךָ?! אוֹי לָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לְצַפּוֹת לְשֻׁלְחַן אֲחֵרִים. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בֵּיצָה לב:): כָּל הַמְצַפֶּה עַל שֻׁלְחָן אֲחֵרִים, עוֹלָם חָשֵׁךְ בַּעֲדוֹ; וְזוֹ הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהַטּוֹבָה שֶׁלּוֹ נִמְצֵאת בִּידֵי הַזּוּלַת, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְעָזְרוֹ, הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ טָעוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כִּי אֲנַחְנוּ תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁאֲנַחְנוּ נָבֹא אֶל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּנְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ — נִרְאֶה יְשׁוּעָה. וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתֵנוּ, שֶׁנָּבוֹא וּנְסַפֵּר לְפָנָיו מַה מֵּעִיק לָנוּ, מַה כּוֹאֵב לָנוּ, וּמִי מְצַעֵר אוֹתָנוּ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, אֲבָל מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ: כְּשֶׁם שֶׁאֲנִי רַחֲמָן, תִּהְיוּ גַּם אַתֶּם רַחֲמָנִים. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ה, ג): כְּמָה דַּאֲנָא רַחֲמָן בַּשָּׁמַיִם, כָּךְ תְּהֵוּוֹן רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁלֵּם לָאָדָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. אִם אֲנַחְנוּ נְפוֹצֵץ אֶת לֵב הָאֵבֶן שֶׁלָּנוּ, וְנַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁל הַזּוּלַת, אֲזַי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד — בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ (מְגִלָּה יב:); אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתְעַנְיֵן גַּם בַּצָּרָה שֶׁלָּנוּ; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, כָּל מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים, זֶה רַק תְּפִלָּה, לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע. אָדָם צָרִיךְ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וּכְכָל שֶׁאֲנִי מַחְדִּיר בְּעַצְמִי יְדִיעָה זוֹ, אֲנִי אֶפְתַּח פִּי וַאֲדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לִי, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתִי, וְאֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתִי — הַכֹּל דִּמְיוֹן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֶּה, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, אֶלָּא מֵרֹב עֲוֹנוֹתֵינוּ, הַלֵּב שֶׁלָּנוּ אָטוּם. וְהָרְאָיָה שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם

הֶרְגֵּשׁ לַזּוּלַת, כִּי אִם הָיָה לָנוּ הֶרְגֵּשׁ לַזּוּלַת, לֹא הָיְתָה נִכְנֶסֶת בָּנוּ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתָנוּ. וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה; חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק ו׳): כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁמִּדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל רַחֲמָנוּת, מִיָּד נִתְעַטֵּף וְעָמַד בִּתְפִלָּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לָצֵאת מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, בֹּאוּ וְנַתְחִיל לְרַחֵם אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, בֹּאוּ וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה! כִּי מֵאָז שֶׁיָּצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לח): ״וְגַם עֵרֶב־רַב עָלוּ אִתָּם״, וּמֵהָעֵרֶב־רַב הָאֵלּוּ אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל גּוֹיִים, עֲרֵלִים, טְמֵאִים, בַּעֲלֵי מִדַּת אַכְזָרִיּוּת, שֶׁהֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים לָנוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת. כִּי יְהוּדִי טָהוֹר — מִדָּתוֹ חֶסֶד וְרַחֲמִים. וְגוֹי — מִדָּתוֹ רִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוּת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אֲנַחְנוּ נַעֲקֹר מֵהַלֵּב שֶׁלָּנוּ אֶת הָרָע וְהָרִשְׁעוּת שֶׁנִּמְצָא בָּנוּ, וְנַתְחִיל לַעֲזֹר לַזּוּלַת, בָּזֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַתְחִיל לַעֲזֹר לָנוּ. כִּי מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא רַחֲמִים. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא ה׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּמִדַּת הָרַחֲמִים בָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם, וּבְמִדַּת הָרַחֲמִים אֲנִי מַנְהִיגוֹ, וְעָתִיד אֲנִי לְחַדְּשׁוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים. לָמָּה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, עֲצוּבִים וּמְדֻכָּאִים, עַד שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים

לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים? כִּי אֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת, נִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר בַּשָּׁמַיִם, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אֶת הָעוֹלָם, וְאֵין לְךָ עוֹד דִּמְיוֹן גָּדוֹל מִזֶּה; כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, וְאַף לְהַרְגִּישׁ, הוּא יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. וּמַה שֶּׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים, וּמַה שֶּׁאֲנַחְנוּ מַרְגִּישִׁים וְשׁוֹמְעִים, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל; כִּי כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא כְּסוּי וּלְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה שֶׁלְּמַרְאֵה עֵינֵינוּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וּמִזֶּה נִתְהַוָּה שֶׁבְּנֵי־אָדָם שׁוֹכְחִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁנִּכְנָסָה בָּהֶם רִשְׁעוּת לַעֲשׂוֹת רַע לַשֵּׁנִי. וּכְכָל שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה יוֹתֵר רַע לַשֵּׁנִי, יוֹתֵר עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק יַחַד, וְנָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. בֹּאוּ וְנַתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, בֹּאוּ וְנַרְגִּישׁ אֶת הַצַּעַר וְהַכְּאֵב שֶׁל הַשֵּׁנִי, בֹּאוּ וְנִתְרַחֵק מֵרְשָׁעִים אַכְזָרִיִּים, בֹּאוּ וְנִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵיצַד? פָּשׁוּט מְאֹד, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד), שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. מָה אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְיֻאָשִׁים, מֵאַיִן בָּא דָּבָר כָּזֶה? אֶלָּא נִתְקַיֵּם

אֶצְלָם (בְּרֵאשִׁית יט, יא): "וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בַּסַּנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח"; בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם עִוְרִים, לֹא רוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים קמו): אֵין צַעַר גָּדוֹל, וְאֵין יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וְקָשִׁים כְּעִוְרוֹן עֵינַיִם; אֵין דָּבָר קָשֶׁה מִזֶּה, שֶׁאָדָם עִוֵּר, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת; כִּי אִם אָדָם הָיָה רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הָרַחֲמָנוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא הָיָה צָרִיךְ — לֹא אֶת פְּלוֹנִי וְלֹא אֶת אַלְמוֹנִי. אֲפִלּוּ לֹא אֶת גַּבְרִיאֵל, וַאֲפִלּוּ לֹא אֶת מִיכָאֵל, אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָדָם אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִשָּׁם בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, מִשָּׁם בָּא שֶׁהוּא עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ וּמִתְיָאֵשׁ, וְהַכֹּל מֵחֲמַת גַּאוּת וְיֵשׁוּת שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם; כִּי אִם אָדָם חוֹטֵא, נִכְנֶסֶת בּוֹ גַּאוּת וְיֵשׁוּת, וְחוֹשֵׁב תָּמִיד — רַק אֲנִי, וְשׁוּב אֲנִי, וְאִם אֵין נוֹתְנִים לַאֲנִי שֶׁלּוֹ, אֲזַי מִתְרַגֵּז. עַל־כֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קְהִלַּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן יח): לְעוֹלָם לֹא יַעֲמֹד אָדָם בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ וְיִתְפַּלֵּל, אֶלָּא בְּמָקוֹם נָמוּךְ; כִּי כְּשֶׁאָדָם שָׁבוּר בְּעַצְמוֹ, וּמַכִּיר אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב, וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָשָׂה עַד עַתָּה, וְיֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, אֲזַי תְּפִלָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת בַּשָּׁמַיִם. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי

שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה — אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא, יט): "לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה"; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְתִתְחַזְּקוּ, בֹּאוּ וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! בֹּאוּ וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִהְיֶה נִדְמֶה לָכֶם שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, אֲבָל אִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים, וְלֹא תַּעַזְבוּ אֶת עַצְמְכֶם, לְבַסּוֹף תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ט', סִימָן ז'), שֶׁכָּל הַנְּסִים תְּלוּיִים רַק בִּתְפִלָּה; מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל יוֹתֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מְלֻמָּד בְּנִסִּים. לָזֹאת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁדְּבוּקִים בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָל מַחֲשַׁבְתָּם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל הִסְתַּכְּלוּתָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל שְׁמִיעָתָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵם נִקְרָאִים מְלֻמְּדֵי נִסִּים, לָמָּה? כִּי תָּמִיד עוֹסְקִים בְּשִׁירוֹת וּבְתִשְׁבָּחוֹת אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! גַּם אַתֶּם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּדְכְתִיב (יְשַׁעְיָה ס, יג): "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים"; כָּל יְהוּדִי הוּא צַדִּיק, כָּל יְהוּדִי אֲשֶׁר הוּא רַחֲמָן, בַּיִשָּׁן וְגוֹמֵל חֶסֶד — הוּא צַדִּיק. עַל־כֵּן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת. וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים,

אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּךְ מַכְרִיז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אִם אָדָם מִתְאַמֵּץ בִּתְפִלָּה, וּבָא אֵלַי כָּל יוֹם וָיוֹם, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ, אֶלָּא צוֹעֵק: "אַבָּא, אַבָּא, תְּרַחֵם עָלַי! אַבָּא, אַבָּא, תּוֹשִׁיעַ אוֹתִי"! אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁרוֹאֶה יְשׁוּעָה. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לָמָּה אַתֶּם צְרִיכִים לָרוּץ אֶל פְּלוֹנִי וְאֶל אַלְמוֹנִי, אֶל זֶה אוֹ אֶל זֶה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לָכֶם, אֶלָּא יָכוֹל רַק לְקַלְקֵל לָכֶם! מַדּוּעַ לֹא תִּבְרְחוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! כִּי יֵשׁ לָכֶם אַבָּא בַּשָּׁמַיִם, אַבָּא רַחֲמָן, אַבָּא שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אֶתְכֶם, וְיַעֲשֶׂה לָכֶם כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא יֶחְסַר לוֹ שׁוּם דָּבָר!

ב.

בָּנַי הַיְקָרִים! הֱיוּ יָדוּעַ, שֶׁאֵין לָכֶם מִדָּה טוֹבָה יוֹתֵר מִתְּפִלָּה. לָזֹאת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, צְרִיכִים לָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה, אֲשֶׁר אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁתִּקְּנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִתְפַּלֵּל בִּיחִידוּת, אֶלָּא לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִנְיָן, שֶׁאָז אֲפִלּוּ הָרָשָׁע הַכִּי גָּדוֹל תְּפִלּוֹתָיו מִתְקַבְּלוֹת בַּשָּׁמַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (אֵיכָה רַבָּה, פָּרָשָׁה ג', סִימָן ח'): כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִבְנֵי־אָדָם שֶׁעָשׂוּ עֲטָרָה לַמֶּלֶךְ, בָּא עָנִי

אֶחָד וְנָתַן חֶלְקוֹ בְּתוֹכוֹ, מַה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר? בִּשְׁבִיל זֶה אֲנִי לֹא אֲקַבֵּל אֶת הָעֲטָרָה? אֶלָּא מִיָּד מְקַבְּלָהּ הַמֶּלֶךְ וְנוֹתְנָהּ בְּרֹאשׁוֹ; כָּךְ אִם עוֹמְדִים עֲשָׂרָה בִּתְפִלָּה, וְעוֹמֵד רָשָׁע בֵּינֵיהֶם, מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר: בִּשְׁבִיל רָשָׁע לֹא אֲקַבֵּל תְּפִלָּתָם, אֶלָּא תֵּכֶף־וּמִיָּד מְקַבֵּל תְּפִלָּתָם. לָזֹאת, בָּנַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְבַקֵּר בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, וּלְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וּבְצִבּוּר דַּיְקָא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ח.): אֵימָתַי עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין, לְפִיכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהַשְׁכִּים לִתְפִלָּה, שֶׁאֵין לְךָ גְּדוֹלָה מִן הַתְּפִלָּה; וְאֵלּוּ הֵן הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לָבֹא עֶרֶב, בֹּקֶר וְצָהֳרַיִם לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וּלְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל מִלְּבַד זֹאת, אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ. וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַהוּ ״כֹּחַ הַתְּפִלָּה״, לֹא הֱיִיתֶם עוֹזְבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּרֶגַע, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִכֶּם, כְּאִלּוּ אֵין צָרִיכִים אֶתְכֶם, זֶה בָּא מֵעַוּוֹנוֹת; כִּי בֶּאֱמֶת מַה שַּׁיָּךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ אֶתְכֶם, הֲרֵי מִמִּי אַתֶּם חַיִּים?! מִי מְחַיֶּה אֶתְכֶם?! מִי מְהַוֶּה אֶתְכֶם?! מִי מְקַיֵּם אֶתְכֶם אִם לֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְלָמָּה אֵין אָדָם מַרְגִּישׁ אֶת זֹאת? מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! וּמַהוּ הַסִּימָן שֶׁתְּפִלָּתֵנוּ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם, שֶׁתְּשׁוּבָתֵנוּ רְצוּיָה לְמַעְלָה? אִם יִפָּתַח

לָנוּ הַלֵּב, וְנַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת כְּאֵב הַזּוּלַת, אָז נָכוֹן יִהְיֶה לִבֵּנוּ בָּטוּחַ, שֶׁתִּשּׁוּבָתֵנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ מְקֻבֶּלֶת בַּשָּׁמַיִם; כִּי כְּמוֹ שֶׁאָדָם מִתְנַהֵג בְּזֶה הָעוֹלָם, כָּךְ מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם בְּנֵי־אָדָם, לְרַחֵם עַל בְּנֵי־אָדָם, תְּקַבְּלוּ אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, תַּקְדִּימוּ שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, אַל תְּחַכּוּ שֶׁהַהוּא יַקְדִּים לָכֶם שָׁלוֹם, אֶלָּא אַתֶּם תַּקְדִּימוּ בִּשְׁלוֹמוֹ. וּמְגַלִּים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יז.), עַל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִקְדִּימוֹ אָדָם שָׁלוֹם, אֲפִלּוּ נָכְרִי בַּשּׁוּק; תָּמִיד הִקְדִּים אֶת בְּנֵי־אָדָם בְּשָׁלוֹם. לָזֹאת, הָיָה לוֹ כֹּחַ לִפְעֹל אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל אֲשֶׁר רָצָה. כִּי "כֹּחַ הַתְּפִלָּה" תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה עִם שְׁאָר בְּנֵי־אָדָם. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁבְּנֵי־אָדָם יֵשׁ בָּהֶם מִדַּת אַכְזָרִיּוּת, בְּנֵי־אָדָם מְצִיקִים אֶחָד לְזוּלָתוֹ, מְצַעֲרִים זֶה אֶת זֶה, וְאַחַר־כָּךְ בָּאִים וּבוֹכִים לָמָּה הִגִּיעַ לָהֶם עֹנֶשׁ, לָמָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתָם?! שׁוֹכְחִים שֶׁהֵם עוֹשִׂים צָרוֹת וְיִסּוּרִים לְזוּלָתָם עַל לֹא דָּבָר, גּוֹנְבִים וְגוֹזְלִים מֵהַזּוּלַת, מְצִיקִים וּמְצַעֲרִים אֶת הַזּוּלַת, וְעַכְשָׁו בָּאִים בִּטְעָנוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — לָמָּה אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתָם?! לָזֹאת אָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת מָרָה מְאֹד, וְכָל אֶחָד צוֹעֵק מֵרֹב חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, מֵרֹב טִמְטוּם הַדַּעַת, מֵרֹב קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ לִבְנֵי־אָדָם, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה חֹשֶׁךְ

עַל פְּנֵי כָּל הָעוֹלָם, וְכָל אֶחָד מִשְׁתַּדֵּל רַק לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁלְּעוֹלָם יִחְיֶה, אֲזַי מֵרֵעַ לַשֵּׁנִי, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם בָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלּוֹ, אֲזַי מַדְלִיק נֵר, וּכְכָל שֶׁמְּדַבֵּר יוֹתֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַדְלִיק עוֹד וְעוֹד נֵר, וּכְכָל שֶׁמִּתְגַּבֵּר בִּתְפִלָּה, כָּךְ מַתְחִיל לְהַדְלִיק יוֹתֵר נֵרוֹת, וּמַתְחִיל לְהָאִיר לוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קיב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים יב): ״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן״, סְבִיב הָרָשָׁע מִסְתּוֹבְבִים כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרֵגַע שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִבְּנֵי־אָדָם, אֲזַי נִמְצָא בְּגָלוּת גְּדוֹלָה. אֲבָל אִם אָדָם מִתְעַקֵּשׁ וּבָא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלֵב אֱמֶת, וּמְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצוֹעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קַבָּלוֹת טוֹבוֹת, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה יִהְיֶה אִישׁ טוֹב, אִישׁ חֶסֶד, אִישׁ רַחֲמָן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר לוֹ אוֹר כָּזֶה, שֶׁמַּתְחִיל לִשְׂרֹף אֶת הַקְּלִפּוֹת, וּכְכָל שֶׁשּׂוֹרֵף אֶת הַקְּלִפּוֹת, כָּךְ מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף, וּבָרֵגַע שֶׁמִּתְגַּלֶּה לָאָדָם אוֹר אֵין סוֹף, כָּל חַיָּיו אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ רוֹצֶה אַף אֶחָד, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, אֲפִלּוּ שֶׁנִּפַּלְתֶּם לְצָרָה כָּזוֹ, שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם

שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, אַל תַּגִּידוּ זֹאת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, אִם לֹא תִּתְיָאֲשׁוּ וְתִבְרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — יִשְׁמַע תְּפִלַּתְכֶם; עַל־כֵּן תִּרְאוּ לִבְרֹחַ לְשַׁעַר הַשָּׁמַיִם, וְתִשְׁפְּכוּ שָׁם לִבְּכֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹ שֶׁתִּרְאוּ לִבְרֹחַ אֶל אֵיזֶה שָׂדֶה, אוֹ יַעַר אוֹ הַר, וְשָׁם תָּשִׂיחוּ לִבְּכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִרְאוּ אֵיזוֹ יְשׁוּעָה תִּהְיֶה לָכֶם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פג), שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה עֲבוֹדַת מְשִׂיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר הוּא יַחְדִּיר בָּעוֹלָם אֶת הָעִנְיָן הַזֶּה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בִּשְׁבִיל זֶה נִקְרָא ״מָשִׁיחַ״ — עַל שֵׁם ׳מְשִׂיחַ׳ אִלְמִים; הַיְנוּ עַד עַכְשָׁו אָדָם הָיָה אִלֵּם, הֲגַם שֶׁיָּכוֹל הָיָה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם שָׂעוֹת עַל גַּבֵּי שָׂעוֹת לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, דְּבָרִים בְּטֵלִים, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, וְהוּא בִּבְחִינַת אִלֵּם. אַךְ מָשִׁיחַ — יִפְתַּח אֶת פֶּה הָאָדָם, שֶׁיַּתְחִיל לָשִׂיחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָכֵן כָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳״; מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ נִקְרָא עַל שֵׁם מְשִׂיחַ אִלְמִים, שֶׁיִּפְתַּח אֶת פֶּה הַיְהוּדִי לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁהַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְעוֹרֵר בְּנֵי־אָדָם מֵהַשָּׁנָה, לְהוֹצִיאָם מֵהַחֹשֶׁךְ, וְלִפְתֹּחַ לָהֶם אֶת הַפֶּה שֶׁגַּם הֵם יְדַבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ אֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁעֲבַרְתֶּם עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר שֶׁיָּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קיט.). הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַפֶּה וּמְחַכֶּה שֶׁאָדָם יָשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה. וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִכְנַס בְּעֹמֶק בּוֹר וְדוּת, שֶׁנָּפַל וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי עֲוונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עֲדַיִן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, עֲדַיִן יָכוֹל לָצֵאת מֵהַבּוֹר שֶׁלּוֹ, מֵהַפַּח שֶׁלּוֹ, מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁלּוֹ. וּמֵבִיא רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ט׳; וְחֵלֶק ב׳, סִימָן קיב) אֶת דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קד.): בָּא לְטַמֵּא פּוֹתְחִין לוֹ, מַהוּ הַפִּרוּשׁ בָּזֶה? אֶלָּא אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁנָּפַל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹר הַשְּׁכִינָה, וְהוּא בָּא לְטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וּפוֹתֵחַ לוֹ פְּתָחִים אֵיךְ לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: אַף שֶׁאַנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה נֶגֶד רְצוֹנִי, אַתָּה מְחַלֵּל שַׁבָּת, אוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, מְטַמֵּא עַצְמְךָ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַתָּה בָּא לְטַמֵּא אֶת נִשְׁמָתְךָ, וּמְטַמֵּא עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן — בֹּא אֵלַי, בְּנִי! בּוֹאִי אֵלַי, בִּתִּי! כִּי הַבָּא לְטַמֵּא — פּוֹתְחִים לוֹ תֵּכֶף פְּתָחִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, אַף שֶׁעֲשִׂיתֶם אֶת הַדָּבָר הַכִּי גָּרוּעַ וְהַכִּי רַע, אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֶלָּא בֹּאוּ וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִשְׁמַע תְּפִלָּתְכֶם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד:): כָּל הַמְאַמֵּץ עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה מִלְּמַטָּה, אֵין לוֹ צָרִים מִלְּמַעְלָה. אִם אָדָם מִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּה לְמַטָּה, אֵין לוֹ שׁוּם קִטְרוּגִים בַּשָּׁמַיִם, אַדְרַבָּה — כָּל הַמְקַטְרְגִים נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ, דַּחֲקוּת וְחוֹבוֹת, וְאַתֶּם מִתְפּוֹצְצִים מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר שֶׁאֵין זוֹ עֵצָה לְהִתְיָאֵשׁ וּלְהַגְבִּיהַּ יָדַיִם בְּיֵאוּשׁ, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל הַסֵּבֶל שֶׁנִּקְלַעְתֶּם אֵלָיו, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלַּתְכֶם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ אֶתְכֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּשָּׁבְרוּ, וְאַל תִּבְרְחוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַל תֵּלְכוּ אֶל שׁוּם צָבוּעַ, אֶל שׁוּם רַמַּאי וְשַׁקְרָן, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לָכֶם, אֶלָּא לְהוֹצִיא מִכֶּם כַּסְפְּכֶם, יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַק תִּפְתְּחוּ פִּיכֶם וּתְדַבְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם אַבָּא בַּשָּׁמַיִם, אַבָּא שֶׁרוֹצֶה לַעֲזֹר לָכֶם, אַבָּא שֶׁמִּתְחַנֵּן אֲלֵיכֶם: "בֹּאוּ וְחִזְרוּ אֵלַי". וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ תִּהְיֶינָה לָכֶם יְשׁוּעוֹת, וְכָל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים תְּקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁאֵין לָכֶם בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל שֶׁאַתֶּם מַרְגִּישִׁים עַצְמְכֶם יוֹתֵר יְרוּדִים, יוֹתֵר נְפוּלִים, יוֹתֵר מְלֻכְלָכִים, תֵּדְעוּ לָכֶם,

שֶׁתְּפִלָּתְכֶם פּוֹעֶלֶת בַּשָּׁמַיִם, וְעוֹשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְכָךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר (בָּלָק קצה.): שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כָּתוּב תְּפִלָּה בְּסֵפֶר תְּהִלִּים: "תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה" (תְּהִלִּים צ), "תְּפִלָּה לְדָוִד" (תְּהִלִּים פו), "תְּפִלָּה לֶעָנִי" (תְּהִלִּים קב); מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ יְכוֹלִים לְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אֵיזוֹ תְּפִלָּה זוֹ הָיְתָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהָיָה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ כְּרֶגַע מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָיָה 'בַּעֲלָה דְּמַטְרוֹנִיתָא', הֵיכָן שֶׁהָלַךְ הָיָה הוֹלֵךְ עִם הַשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁהוּא הִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיזֶה רֹשֶׁם זֶה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם! דָּוִד הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל, אָנוּ יְכוֹלִים לְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אֵיזוֹ תְּפִלָּה זוֹ הָיְתָה. דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹמָם וָלַיְלָה לַיְלָה וָיוֹם, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה נִרְדָּף מִכָּל מִינֵי רְשָׁעִים אֲרוּרִים, מִכָּל מִינֵי לֵיצָנִים וּפוֹחֲזִים, וְעִם כָּל זֹאת לֹא נִשְׁבָּר, וְהָיָה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּתְתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם אֵיזוֹ תְּפִלָּה הָיְתָה תְּפִלַּת דָּוִד. עִם כָּל זֹאת, מְסַיֵּם הַזֹּהַר: בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ, שֶׁיֵּשׁ תְּפִלָּה אֲשֶׁר הִיא יוֹתֵר חֲשׁוּבָה בַּשָּׁמַיִם מִתְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וּתְפִלָּתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְאֵיזוֹהִי? תְּפִלַּת הֶעָנִי. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קב): "תְּפִלָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ"; עָנִי בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, עָנִי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת,

וְיוֹשֵׁב בְּאֵיזוֹ פִּנָּה וּמַתְחִיל לְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַתְחִיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ צְקוֹן לַחֲשׁוֹ, לְהַפִּיל תְּחִנָּתוֹ וּבַקָּשָׁתוֹ לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, מַה הוּא אוֹמֵר? "כִּי יַעֲטֹף", הֵיא עָבִיד עָטוּפָא לְכָל צְלוֹתָא, הֱעָנִי הַזֶּה עוֹטֵף אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁל מֹשֶׁה וְשֶׁל דָּוִד וּמַעֲלֶה אוֹתָן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ מִן הָרַחֲמִים, וְאַל תִּפְּלוּ בְּיֵאוּשׁ וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, וְאַל תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם רָשָׁע, וְאַל תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם גְּזֵרָה רָעָה, אֶלָּא תָּבוֹאוּ וְתִתְפַּלְּלוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהוּא יְבַטֵּל אֶת כָּל הַגְּזֵרוֹת רָעוֹת וְקָשׁוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ עֲלֵיכֶם, הוּא יְבַטֵּל מִכֶּם אֶת כָּל הַדִּינִים קָשִׁים, וְכָל מַה שֶּׁרָצוּ הָרְשָׁעִים אֲרוּרִים לִרְאוֹת בָּכֶם, יִפֹּל עַל רֹאשָׁם וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי. לָזֹאת תְּקָחוּ עַצְמְכֶם בְּיַדְכֶם, וְתָבוֹאוּ לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשַׁפַּת הָאֵם שֶׁלָּכֶם, מִלְּבַד הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית, תַּרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים מַה זֶּה דִּבּוּר אֶחָד לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֱיִיתֶם מַתְמִידִים וּמְדַבְּרִים עוֹד דִּבּוּר וְעוֹד דִּבּוּר. כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם — מֵאָחָר כְּבָר. לָזֹאת, כָּל זְמַן שֶׁאָנוּ חַיִּים, לֹא נִתְיָאֵשׁ מֵהַתְּפִלָּה וְהָרַחֲמִים, בֹּאוּ נִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נָשִׂיחַ וּנְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְאֵיךְ נִזְכֶּה לָזֶה? רַק אִם נַעֲקֹר אֶת הָרִשְׁעוּת וְהָאַכְזָרִיּוּת שֶׁנִּמְצֵאת בָּנוּ, וְנַתְחִיל

לְרַחֵם עַל זוּלָתֵנוּ, וְנַתְחִיל לַעֲזֹר לַזּוּלַת, אָז כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ עוֹזְרִים לַאֲחֵרִים, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לָנוּ. וְאִם תַּחְדִּירוּ אֶת זֹאת הֵיטֵב בְּלִבְּכֶם, יִהְיֶה לָכֶם טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב בָּעוֹלָם הַבָּא, וְתִהְיוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים לְנֶצַח נְצָחִים!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה

יְגַלֶּה וִיפָרְסֵם אֶת הָאשֶׁר הַגָּדוֹל הַמַּגִּיעַ לָאָדָם הָעוֹסֵק תָּמִיד בִּתְפִלָּה וּבְבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁחַיָּיו הֵם חַיִּים רוּחָנִיִּים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים, וְזוֹכֶה שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹר הַשְׁכִינָה בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד אֹשֶׁר רוּחָנִי לָאָדָם כְּמוֹ תְּפִלָּה, וְזֶה כָּל הַכֹּחַ שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים כב): דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים כב): ״וָאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ״, מַה הַתּוֹלַעַת הַזּוֹ אֵין לָהּ אֶלָּא פִּיהָ, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלַּת הַפֶּה. מַה תּוֹלַעַת עוֹקֶרֶת אֶת הָאִילָן בְּפִיהָ, כָּךְ יִשְׂרָאֵל עוֹקְרִין בְּפִיהֶם וּבִתְפִלָּתָם גְּזֵרוֹת רָעוֹת, שֶׁמְּחַשְּׁבִין עֲלֵיהֶם אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה הָאֹשֶׁר הֲכִי גָּדוֹל לָאָדָם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתטו)

קוּנְטְרֵס

אֹשֶׁר הַתְּפִלָּה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי כָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה, שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה לוֹ הָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי בְּלִי תְּפִלָּה אָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאֵין לוֹ לִפְנֵי מִי לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ, אֲזַי מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ אֻמְלָל וּבוֹדֵד, וְלִבּוֹ עָקֹם בְּכָל מִינֵי עַקְמוּמִיּוּת, עַד שֶׁהוּא שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, כִּי אֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ וּמַכְאוֹבָיו. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, וּמַרְבֶּה בְּדָבָר זֶה, אֲזַי הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, כִּי יֵשׁ לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת קַטְנוּתוֹ וּמְרִירוּתוֹ וְצָרָתוֹ הַקָּשָׁה, וְאַף שֶׁמֹּרֶב חֲלִישׁוּת וּבִלְבּוּל דַּעְתּוֹ וּכְאֵבוֹ

הֶעָצוּם נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל דִּבּוּרָיו שֶׁמְּדַבֵּר וּמֻשְׂחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ — הֵם לְבַטָּלָה, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, וּכְמוֹ שֶׁאֵין מִי שֶׁיַּשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אֵין מִי שֶׁיַּשִּׂיג גְּדֻלַּת עִנְיַן הַתְּפִלָּה וּמַעֲלָתָהּ, שֶׁבָּשָׂר וָדָם, אִישׁ גַּס וּמְגֻשָּׁם, עַב בְּתַכְלִית הָעֲבִיוּת, מַעֲמִיד עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְדִינִים, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מֵהַדִּבּוּרִים וּמֵהַשִּׂיחוֹת הָאֵלּוּ, אֵילּוּ שַׁעֲשׁוּעִים הוּא מַעֲלֶה, אֵיזוֹ נַחַת רוּחַ וְיִחוּדִים עֶלְיוֹנִים הוּא גּוֹרֵם, כִּי לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מְאֹד מִתְחַשְּׁבִים עִם כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם הַמְסֻתּוֹבֵב בְּזֶה עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה עוֹשֶׂה, כְּדֵי לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל זֶה הוּא הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי רוֹאִים הַכֹּל בְּדִיּוּק הֵפֶךְ מֵהַמְּצִיאוּת, אֵיךְ שֶׁלְּאֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם הוֹלֵךְ הַכֹּל בְּטוֹב, וּלְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הוֹלֵךְ הַכֹּל לְהֵפוּךְ, לְאֵלּוּ מֵאִיר מַזָּלָם, וְיֵשׁ לָהֶם מִכָּל טוּב, וְלֹא חָסֵר לָהֶם שׁוּם דָּבָר, וּלְאֵלּוּ נֶחֱשָׁךְ מַזָּלָם, וְהֵם חֲסֵרִים מִכָּל טוּב, וְעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בָּא הָאָדָם הַנִּשְׁמִי, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה,

בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִכָּל הַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוּת וְהַנְּפִילוּת שֶׁלּוֹ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הוּא מְדַבֵּר וּמֵשִׁיחַ רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה דַּיְקָא מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁאֵין עוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ זוּלָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי רַק אֵלָיו הוּא פּוֹנֶה וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל מַה נַּעֲשֶׂה מִכָּל זֶה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בְּדָבָר זֶה, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל מִינֵי עֲשִׁירוּת רוּחָנִית וְגַשְׁמִית, וְיִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, שֶׁעִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת הוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר, וְיִכָּנֵס לְאֵיזֶה חֶדֶר אוֹ לְשָׂדֶה וְיִתְבּוֹדֵד לְבַדּוֹ, וְיִפָּרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּטְעָנוֹת וּבְאַמַּתְלָאוֹת, בְּדִבְרֵי חֵן, בְּרִצּוּי וּבְפִיּוּס, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּקָרְבֵהוּ אֵלָיו וְלַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת, וְכֵן יְדַבֵּר וְיָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, דְּהַיְנוּ כָּל אֶחָד כְּפִי לְשׁוֹנוֹ וּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כִּי בְּאֹפֶן כָּזֶה הָאָדָם יָכוֹל בְּנָקֵל לְדַבֵּר, לְסַפֵּר וְלָשִׂיחַ כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, כִּי הַלֵּב נִמְשָׁךְ וְקָרוֹב יוֹתֵר אֶל הַלָּשׁוֹן וְהַשָּׂפָה

שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ, וְכָךְ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — הֵן בַּחֲרָטָה וּבִתְשׁוּבָה עַל הֶעָבָר, וְהֵן בְּבַקָּשׁוֹת וּבְתַחֲנוּנִים לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, כָּל אֶחָד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, וְיַתְמִיד בָּזֶה מְאֹד מְאֹד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכּוֹ, וְדָבָר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי בִּלְא תְּפִלָּה הָאָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, אֲבָל כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְיַחֵד לְעַצְמוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, אוֹ בַּשָּׂדֶה אוֹ בַּיַּעַר, וְהוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמַרְבֶּה בְּכָל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר גֹּדֶל מַעֲלָתוֹ, וְדָבָר זֶה הוּא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְסִפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט שָׁבְרוּ אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת, וְזָכוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כָּזוֹ, עַד שֶׁהֵאִיר עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְמַהֵר וְלָרוּץ עַכְשָׁו לְאֵיזֶה מָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּחֶדֶר, אוֹ בְּשָׂדֶה, אוֹ בְּיַעַר, וּתְפָרֵשׂ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְאֶת כָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְזוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהָאָדָם מִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שׁוֹרֶשׁ כָּל הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה הוּא מְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאַתָּה נִמְצָא בְּצָרוֹת מָרוֹת וְקָשׁוֹת מְאֹד, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה, רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחָה, תְּפִלָּה, בַּקָּשָׁה וּתְחִנָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אֲזַי בְּוַדַּאי תִּפְעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ. הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי תְּפִלָּה עוֹמֶדֶת בְּרוּם רוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! אֲשֶׁר מַעֲלַת הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְהַדִּבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה עוֹלֶה עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת, הַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, כִּי הַתְּפִלּוֹת, הַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, יוֹדְעִים אוֹתָם כָּל הַמְחַבְּלִים וְהַמְקַטְרְגִים, וְהֵם אוֹרְבִים בַּדְּרָכִים שֶׁל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מֵהֶם מִכְּבָר, כְּמוֹ

לְמָשָׁל: עַל הַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה הַיְדוּעָה וּמְפֻרְסֶמֶת לַכֹּל, שָׁם אוֹרְבִים רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים תָּמִיד, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מִדֶּרֶךְ זוֹ כְּבָר, אֲבָל כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּנָתִיב וּבְדֶרֶךְ חֲדָשָׁה, שֶׁלֹּא נוֹדְעָה עֲדַיִן, שָׁם אֵין יוֹדְעִים לֶאֱרֹב כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן הַשִּׂיחָה שֶׁאָדָם מֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר מֵעַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּמְגַלֶּה לוֹ אֶת פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, זוֹהִי דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה וּתְפִלָּה חֲדָשָׁה שֶׁהָאָדָם אוֹמְרָהּ בְּלִבּוֹ מֻחְדָּשׁ, עַל־כֵּן אֵין הַמְקַטְרְגִים מְצוּיִים כָּל־כָּךְ לֶאֱרֹב שָׁם, וַאֲפִלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת כְּבָר לֹא יְבַלְבְּלוּ אוֹתוֹ, כִּי זֶהוּ דָּבָר חָדָשׁ; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּאֶמְצַע הַתְּפִלּוֹת הָרְגִילוֹת נִכְנָסִים בּוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, הַמְבַלְבְּלוֹת אוֹתוֹ וּמְבַטְּלוֹת אֶת תְּפִלָּתוֹ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, אֵינוֹ מְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל דִּבּוּרוֹ. וְכָל זֶה מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹנוֹתָיו. אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת וְדִבּוּרִים חֲדָשִׁים שֶׁאַף פַּעַם לֹא דִּבֵּר, כִּי בְּהֶכְרֵחַ כְּשֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְדַבֵּר בְּכָל פַּעַם דִּבּוּרִים, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת חֲדָשׁוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת הַדְּבוּקִים בּוֹ מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, אוֹרְבִים לוֹ כָּל־כָּךְ, מֵחֲמַת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּפִלָּה חֲדָשָׁה.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָבוֹא בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר

עִם לְבָבְךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לַכֹּל בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִתְוַדֶּה עַל עֲוֹונוֹתֶיךָ, וְתוֹצִיא וּתְגַלֶּה אֶת רְצוֹנְךָ וְכִסּוּפְךָ שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר "אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה". וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וּתְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֲזַי לְבַסּוֹף יְזַדַּכְּךָ מֹחֲךָ, בְּאֹפֶן שֶׁכְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁהֵן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת תִּזְכֶּה שֶׁיְּזַדַּכְּךָ מֹחֲךָ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמַּחֲשַׁבְתְּךָ תִּהְיֶה מְקֻשֶּׁרֶת אֶל הַדִּבּוּרִים שֶׁל הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל; כִּי זוֹ מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה, שֶׁהָאָדָם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת מֹחוֹ, עַד שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת — שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, אֲזַי זוֹכֶה לְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל דִּבּוּרָיו, וּלְהַקְשִׁיב אֶל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, אֲשֶׁר זֶהוּ בֶּאֱמֶת "אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה" — כְּשֶׁאָדָם מְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבְהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְיָשִׂיחַ וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בִּרְבוֹת הַזְּמַן, יוֹרִיד מֵעָצְמוֹ אֶת הַסְּתָרוֹת וְהַקְּלִפּוֹת, עַד שֶׁתְּפִלָּתוֹ תִּהְיֶה מְבֹרֶרֶת, וְיָאִירוּ לוֹ כָּל תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק עוֹסֵק בְּכָל יוֹם וָיוֹם שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁיָּבוֹא

לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁלּוֹ: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב חֲצוֹת, יִתְפַּלְּלֶם בִּדְבֵקוּת עֲצוּמָה, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד אֹשֶׁר כְּמוֹ "אֹשֶׁר הַתְּפִלָּה".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא הַדְּבֵקוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּלָשׁוֹן וּבְשָׂפָה שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, כִּי אָז הַלֵּב סָמוּךְ וְדָבוּק מְאֹד בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְיָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר. אָמְנָם כְּבָר תִּקְנוּ לָנוּ אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סֵדֶר הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא כָּל אָדָם יָכוֹל לְסַדֵּר סֵדֶר תְּפִלָּה לְעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא (עֵין בָּרַמְבַּ"ם, הִלְכוֹת תְּפִלָּה, פֶּרֶק א', הֲלָכָה ד'), עַל־כֵּן אָנוּ חַיָּבִים לְהִתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְהָעִקָּר הוּא רַק לְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּפִלָּה, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִדַּבְּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם חָטָא הַרְבֵּה מְאֹד, וּבִפְרָטִיּוּת בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה קִלְקֵל אֶת מֹחוֹ לְגַמְרֵי, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, מַחֲשַׁבְתּוֹ מְשׁוֹטֶטֶת בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים, וְיָכוֹל לְבַלְבֵּל אֶת סֵדֶר הַתְּפִלָּה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה

שֶׁנִּקְבְּעָה לָנוּ מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה — שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ חוֹשֶׁבֶת בְּצִרְכָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּה. לָזֹאת צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְיַרְבֶּה בָּזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיוֹצִיא מִפִּיו אֶת הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְזִכּוּךְ הַמֹּחִין וּלְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, עַד שֶׁכְּשֶׁיִּתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁל אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהֵן: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, וְסֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְעַלֶּה מַעְלָה מַעְלָה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּכָל יוֹם לְאַט לְאַט, וּלְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, אֲשֶׁר זֶהוּ "אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה". אֲבָל בְּהֶכְרֵחַ גַּם לְפָרֵשׁ הַרְבֵּה שִׂיחָתוֹ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה, בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶא תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה מְזֻכֶּכֶת. וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יַכְנִיס דָּבָר זֶה בָּעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְדִּים עוֹד עַכְשָׁו, וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה

הַזּוֹ — לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְזִכּוּךְ וּלְטָהֲרַת הַמֹּחִין, עַד שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת, שֶׁהֵן: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, יָאִירוּ לוֹ אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה, וְיִזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַנְהָגוֹת מְיֻחָדוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, אֲבָל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת — לִשְׁפֹּךְ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, זוֹהִי הַנְהָגָה כְּלָלִית, שֶׁמְּחֻיָּב בָּהּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי בָּזֶה הָאָדָם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לַהֲפֹךְ אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, וּלְבַטְּלָן לְגַמְרֵי, וְכֵן יִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּמַחֲשָׁבוֹת נְקִיּוֹת וּבְכַוָּנַת פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְכֵן יִזְכֶּה עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת לִזְכּוּךְ וּלְטָהֲרַת הַמֹּחִין, שֶׁיָּבִין אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּנָקֵל. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט

לְאַט מוֹרִיד אֶת הַחַשְׁכוּת וְהַמְסַכִּים שֶׁהַמְשִׁיךְ עָלָיו מֵרִבּוּי עֲוונוֹתָיו, וּמְעַט מִן הָאוֹר הוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחשֶׁךְ, עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַתְּפִלָּה וְהַתְּהִלָּה הֵם אֶחָד עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים י): "הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ"; שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתְּהִלָּה זֶה דָּבָר אֶחָד, וּכְשֶׁאָדָם מַרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עוֹד אוֹר, וְעַל־יְדֵי הָאוֹר מִמֵּילָא נִדְחָה הַחשֶׁךְ לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה לְזִכּוּךְ וּלְטָהֳרַת הַמּוֹחִין, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִלְמֹד הַרְבֵּה בְּמִעוּט זְמַן וּלְהָבִין הַכֹּל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְזֶהוּ "אשֶׁר הַתְּפִלָּה", אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת לָאָדָם כְּמִי שֶׁרָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, וְיֵשׁ לוֹ תָּמִיד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת וּלְטָהֳרַת הַמּוֹחִין, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּמְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת וּתְפִלָּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִבְרֹחַ מִצָּרוֹתָיו אֶלָּא אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָבוֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, בְּחֶדֶר מְיֻחָד, אוֹ בְּשָׂדֶה, אוֹ בְּיַעַר, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַה נַּעֲשֶׂה מִזֶּה לְמַעְלָה. וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ כָּל הָרָע, וְיָאִיר לְךָ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, וְאָסוּר לִהְיוֹת חַלָּשׁ בְּדָבָר זֶה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ מָשָׁל נִפְלָא עַל זֶה, מִגִּבּוֹר אֶחָד, שֶׁחָגַר מָתְנָיו לִכְבֹּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה, וְהִנֵּה כְּשֶׁבָּא אֶל הַשַּׁעַר, הָיָה אָרוּג עַל הַשַּׁעַר מִטְוֶה שֶׁל קוּרֵי עַכָּבִישׁ, שֶׁסָּתַם אֶת הַשַּׁעַר, וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁיַּחֲזֹר מִמִּלְחַמְתּוֹ, מֵחֲמַת הַמִּטְוֶה שֶׁל קוּרֵי הָעַכָּבִישׁ?! וְסִיֵּם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא: כֵּן הוּא בַּתְּפִלָּה, כְּשֶׁאָדָם בָּא לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה לִכְבֹּשׁ וּלְנַצֵּחַ, וְהַדִּבּוּר

יֵשׁ לוֹ כֹּחַ עָצוּם לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, אַךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּא לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בָּאָה לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְנִזְכָּרִים לוֹ כָּל עֲוֹונוֹתָיו וּפְגָמָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וְאָז נִכְנֶסֶת בּוֹ אֵיזוֹ בוּשָׁה, כְּאִלּוּ עִנְיַן תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵינוֹ שַׁיָּךְ אֵלָיו, וּכְאִלּוּ אֵין שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כְּבָר עָסַק בָּזֶה יָמִים וְשָׁנִים וְלֹא נַעֲנָה, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, וְנוֹפֵל וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְכָל זֶה הוּא כְּדֶגְמַת הַגִּבּוֹר הַנַּ״ל, שֶׁחָגַר מָתְנָיו לִכְבֹּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה, וּכְשֶׁכְּבָר בָּא אֶל הַחוֹמָה, וְרוֹאֶה קוּרֵי עַכָּבִישׁ, הוּא בּוֹרֵחַ וְנִמְלָט. כֵּן הוּא כְּשֶׁאָדָם בָּא לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁנִּכְנֶסֶת בּוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אוֹ סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שְׁאָר קְרִירוּת — הוּא בּוֹרֵחַ, הֲרֵי הוּא נִדְמֶה לַגִּבּוֹר הַנַּ״ל; וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל, וְצָרִיךְ עַל זֶה עֲזוּת דְּקְדֻשָּׁה, וְלִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאָז כְּשֶׁיִּהְיֶה חָזָק בְּדָבָר זֶה, יִזְכֶּה לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, וְיִכְבֹּשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִכְבֹּשׁ, וְיִפְעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִפְעֹל; הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה יָמִים וְשָׁנִים, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ יוֹם אַחַר יוֹם, שֶׁאַתָּה מְקַיֵּם זֹאת, וַעֲדַיִן אֵינְךָ פּוֹעֵל מְאוּמָה בְּשִׂיחָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ וּבְדִבּוּרֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תִּפֹּל מִזֶּה כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַדִּבּוּרִים עוֹשִׂים רֹשֶׁם, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, וְהוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל, כְּמוֹ מַיִם הַיּוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה כִּי אֵין לַמַּיִם כֹּחַ כְּנֶגֶד הָאֶבֶן הַקָּשָׁה, וְאֵין נִכָּר רֹשֶׁם הַמַּיִם עַל הָאֶבֶן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁהַמַּיִם יוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים רְצוּפִים, הֵם עוֹשִׂים נֶקֶב בָּאֶבֶן, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ; כְּמוֹ־כֵן אֲפִלּוּ לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם לֵב אֶבֶן, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין נִכָּר בּוֹ רֹשֶׁם דִּבּוּרוֹ וּתְפִלָּתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִרְאֶה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וּבִרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִנָּקֵב לִבּוֹ לֵב הָאֶבֶן, עַל־יְדֵי שִׂיחָתוֹ וְדִבּוּרוֹ שֶׁיְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אֲבָל עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וְדֶרֶךְ הָעַקְשָׁן — שֶׁעוֹשֶׂה אֶת דְּבָרָיו בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל,

הוּא מְקַיֵּם וּמְנַהֵל אֶת עִנְיָנָיו כְּפִי עַקְשָׁנוּתוֹ, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן צְרִיכָה לִהְיוֹת הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה צָרִיךְ עַקְשָׁנוּת יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל — לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּין בְּבֵיתוֹ וּבֵין כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ לְבַד, וּבְכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, יִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת, וְאָז סוֹף כָּל סוֹף יְזַדַּכֶּךְ לִבּוֹ לֵב הָאֶבֶן, וְיִזְכֶּה לְלֵב בָּשָׂר, שֶׁתָּאִיר בּוֹ אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; הָעִקָּר אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה, תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, בְּלִי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה. וּכְכָל שֶׁיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזֶה

עִקַּר הַתַּכְלִית, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר בִּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וְאַל תֹּאמַר, שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא נַעֲנֵיתָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — זוֹהִי הַצְלָחָה נִצְחִית, הַצְלָחָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין לְךָ עוֹד אִשָּׁר, נֹעַם וַעֲרֵבוּת בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הָעִנְיָן הַזֶּה, הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, כִּי כֵן מוּבָא (תַּנְּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶשָׁה יג): לְפִי שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת, הֵם הַמְלַוִּים אוֹתוֹ עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית עוֹלָמוֹ; הַיְנוּ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מְלַוֶּה אוֹתוֹ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, וְהֵיכָן שֶׁרַק הוֹלֵךְ הַדִּבּוּר, הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מְלַוִּים אוֹתוֹ, וְאָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, כִּי כָּל מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהוֹלֵךְ וּבָא שָׁמָּה, הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וּכְשֶׁאָדָם חָזָק וּמַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מְסַפֵּר רַק לוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר וּמְשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, זֶה מְלַוֶּה אוֹתוֹ עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וְהַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה וְהָרֶגַע הָאַחֲרוֹן בְּצֵאתוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאָז יִרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַנּוֹרָאוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת, הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהַיִּחוּדִים שֶׁגָּרַם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, עַיִן לֹא רָאָתָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, רַק קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וְיוֹרֵד בְּכָל פַּעַם בִּירִידוֹת וּבִנְפִילוֹת עֲמֻקוֹת, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת, מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, אַךְ אַתָּה עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וּבְרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה, וְכֵיוָן שֶׁהָאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל מַלְאֲכֵי מַעְלָה רוֹעֲדִים וְזוֹחֲלִים מִפָּנָיו, וּמְשַׁתּוֹקְקִים לְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, כִּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְסֻבָּב בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְהַסְתָּרוֹת, בְּמִסַּכִּים עַל גַּבֵּי מִסַּכִּים,

בִּמְנִיעוֹת עַל גַּבֵּי מְנִיעוֹת, בְּחַשְׁכוּת עַל גַּבֵּי חַשְׁכוּת, וְעִם כָּל זֹאת הוּא מִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וּמַעֲמִיד אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהָעֲרֵבוּת שֶׁגּוֹרֵם לְמַעְלָה, כִּי הוּא שׁוֹבֵר אֶת כָּל הַמְּסַכִּים וְהַמְּנִיעוֹת, הַחַשְׁכוּת וְהַהַסְתָּרוֹת, וּמֵאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיָּרַד לְזֶה הָעוֹלָם — לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם חָזָק כְּעַמּוּד בַּרְזֶל, וְאֵינוֹ נִרְתָּע לָאֲחוֹרָיו מִשּׁוּם דָּבָר, רַק עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִזְכֶּה לָעֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּאִיר עָלָיו, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַמְצַיֵּת לְכָל זֶה, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה לַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מַה שֶּׁחָשׁוּב

יְגַלֶּה עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה
הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וְיוֹרֶה דֶּרֶךְ לָאָדָם אֵיךְ
לְהִתְנַהֵג.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, אֲשֶׁר לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם חָשׁוּב רַק לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, וּכְכָל שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וּמִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, מֵאִיר אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְרַק זֶה מַה שֶּׁחָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וְרַק זֶה מַה שֶּׁאָדָם יַקַּח עִמּוֹ כְּשֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם. וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁהוּא הַשָּׂטָן וְהַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁיֵּשׁ דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתטז)

קוּנְטְרֵס

מַה שֶּׁחָשׁוּב

א.

אֵין עוֹד חָשׁוּב יוֹתֵר מֵאֱמוּנָה

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁהָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, וּצְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ הֵיכָן הוּא אוֹחֵז בֶּאֱמוּנָה, וְכָל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלְאִים רָעִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּחַיָּיו, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי כָּךְ כָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָא יְהוָ״ה אֶת מַכֹּתְךָ, מַכּוֹת גְּדֹלֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים״. מַהִי הַמִּלָּה ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהַמַּכּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. אָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לָדַעַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל אֲשֶׁר קוֹרֶה עִמּוֹ זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵינָנּוּ מְסֻגָּלִים לְהָבִין — לָמָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּצוּרָה

כָּזוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב):
כְּשֶׁמִּתְעַקֵּם לִבּוֹ שֶׁל אָדָם בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת — לָמָּה
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה דָּבָר כָּזֶה, וְלָמָּה מַנְהִיג אוֹתָנוּ
בְּדֶרֶךְ כָּזוֹ, הַיְנוּ שֶׁרוֹאִים צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ,
אִם אָדָם נִכְנָס בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת כָּאֵלּוּ, זֶה נִקְרָא
׳קְלִפּוֹת׳, כִּי כָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה, יֵשׁ
בָּזֶה עִנְיָן עָמֹק, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, סוֹדוֹת וְרָזֵי
דְּרָזִין, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, כִּי אֵין דָּבָר אֶחָד הוֹלֵךְ וְנַעֲשֶׂה
לְבַטָּלָה, אֶלָּא בַּכֹּל יֵשׁ חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, אַף שֶׁאֵינֶנּוּ מְבִינִים
מַה וּמִי וְאֵימַת וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת כָּל אָדָם צָרִיךְ
לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לֵידַע אֲשֶׁר ״צַדִּיק
הַוָיָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו, וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״ (תְּהִלִּים קמה, יז),
כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל, יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן
אָסוּר לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת ׳לָמָּה׳, כִּי כָּל ׳לָמָּה׳ זוֹ קְלִפָּה,
אֶלָּא צְרִיכִים לֵידַע, אֲשֶׁר ׳כָּכָה׳, זֶהוּ רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא! וְעָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז
בֶּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לב, ד): ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ,
כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר
הוּא״, כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת! לְבַסּוֹף הָרָע
נוֹפֵל עַל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁמְּצִיקִים וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ.

וְהִנֵּה כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל

(סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְךָ עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ; מִי מֵאִתָּנוּ אֵין לוֹ עֲוֹנוֹת?! מִי מֵאִתָּנוּ אֵין לוֹ תַּחְתָּיו קֻפָּה שֶׁל שְׂרָצִים?! אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז:): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; כָּל־כָּךְ גְּדֹלָה הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית. אָדָם סוֹגֵר דֶּלֶת, וְהִיא נִטְרָקָה עַל אֶצְבָּעוֹ, אוֹ הוּא מֵזִיז שֻׁלְחָן עַל אֶצְבָּעוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא שְׁלוּמִיאֵל, וּמֻחֲמַת רַשְׁלָנוּתוֹ וְחִסָּר זְהִירוּתוֹ קִבֵּל מַכָּה, וְאֵינוֹ שָׂם עַל לֵב, שֶׁכָּל מַכָּה קְטַנָּה בָּאֶצְבַּע — הַכֹּל נִקְבַּע לְמַעְלָה. אִם הָיִינוּ מַחְדִּירִים דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבֵּנוּ, הָיִינוּ חַיִּים חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת".

וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַחְדִּיר בְּתוֹכֵנוּ אֶת מִדַּת הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְצָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא (בִּלְקוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל

רַק עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד), שֶׁהָעֵינַיִם רוֹאוֹת דְּבָרִים נִפְלָאִים, אַךְ כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה, זֶה עוֹבֵר לִפְנֵי עֵינָיו בְּלֹא שִׂימַת לֵב, הַיְנוּ שֶׁהָעֵינַיִם רוֹאוֹת אֱלֹקוּת, אַךְ מֵאַחַר שֶׁזֶּה חוֹלֵף בִּמְהִירוּת כָּזוֹ, אֵינוֹ שָׂם לֵב מַה הוּא רוֹאֶה. כְּמוֹ־כֵן אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ מִכָּל דָּבָר רַק אֱלֹקוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים צְרִיכִים לֵידַע שֶׁזֶּה קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְקַשֵּׁר אֶת הַדָּבָר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְעַל נְקֻדָּה זוֹ יֵשׁ סְפוּרִים לְאֵין סֵפֶר מִצַּדִּיקִים, אֵיךְ הִתְנַהֲגוּ בִּדְבָרִים כָּאֵלּוּ לְהִסְתַּכֵּל וְלִשְׁמֹעַ עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הַמַּכְרִיז וְקוֹרֵא לָאָדָם לַחֲזֹר אֵלָיו.

פַּעַם הָלְכוּ שְׁנַיִם מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בָּרְחוֹב, וְחָלְפוּ עַל פְּנֵי רוֹכֵל גּוֹי שֶׁמָּכַר מִשְׁקְפֵי שֶׁמֶשׁ, [בַּחוּץ הַשֶּׁמֶשׁ לָהֲטָה, וְכַמּוּבָן גַּם הַפְּרִיצוּת הָיְתָה גְּדוֹלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן], וְצָעַק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת: ״תִּקְנוּ מִשְׁקְפֵי שֶׁמֶשׁ, חֲבָל עַל הָעֵינַיִם, עֵינֵיכֶם נִשְׂרָפוֹת, שִׁמְרוּ עֲלֵיהֶן״, עָנָה הָאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לַחֲבֵרוֹ וְאָמַר: ״הַשּׁוֹמֵעַ אַתָּה מַה הוּא אוֹמֵר? הֲלֹא הוּא מַכְרִיז לִקְנוֹת מִשְׁקְפֵי שֶׁמֶשׁ לִשְׁמֹר עַל הָעֵינַיִם וּקְדֻשָּׁתָן, שֶׁלֹּא תִּרְאֶינָה מַרְאוֹת

מְגֻנִּים, כִּי כָּל הַסְתַּכְּלוּת רָעָה שֶׁמִּסְתַּכְּלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זוֹ קְלִפָּה שֶׁנִּדְבֶּקֶת עַל הַנְּשָׁמָה, וְאַחַר־כָּךְ סוֹבְלִים מִזֶּה סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד". וְאִם־כֵּן מִכָּל שְׁמִיעָה וּרְאִיָּה יְכוֹלִים לִרְאוֹת וְלִשְׁמַע אֶת קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבִפְרָט שְׁמִירַת הָאַף שֶׁזּוֹ סַבְלָנוּת, צְרִיכִים לְהַקְפִּיד בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קנה), שֶׁעַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכֶה לָאֲרִיכוּת אַפַּיִם, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): "שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה". וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לא.): אֱמוּנָה זֶה סֵדֶר זְרָעִים, וּמַה הַקֶּשֶׁר בָּזֶה? אֶלָּא מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ"ל: אַחַר שֶׁאָדָם חוֹרֵשׁ, הוּא מַכְנִיס בָּאֲדָמָה גַּרְעִינִים, וְאַחַר־כָּךְ מְכַסֶּה אוֹתָם וּמַשְׁקֶה, וְהִנֵּה מַתְחִיל הַגַּרְעִין לְהַשְׁרִישׁ שָׁרָשִׁים בָּאֲדָמָה, וּכְכָל שֶׁהַשָּׁרָשִׁים עֲמֻקִּים יוֹתֵר, כָּךְ גָּדֵל עֵץ חָסוֹן יוֹתֵר. כְּמוֹ־כֵן בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה, אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים שְׂמֵחִים וְחוֹשְׁבִים שֶׁנִּצְחוֹנָם בְּיָדָם, וְכָל הַסּוֹבְבִים בְּטוּחִים בְּכִשְׁלוֹנוֹ, וְהוּא נִכְנָס לְלַחַץ, מִי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרֶה עִמּוֹ, אַךְ מֵאַחַר שֶׁהִשְׁרִישׁ שָׁרָשִׁים חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, שׂוּם רוּחַ שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְעָקְרוֹ, אַךְ אִם אָדָם חַלָּשׁ בֶּאֱמוּנָה, וְלֹא הִשְׁרִישׁ שָׁרָשָׁיו בְּעִמְקֵי הָאֲדָמָה, כָּל רוּחַ וּסְעָרָה יְכוֹלִים לְהַפִּילוֹ

וּלְשָׁבְרוֹ, כִּי לְעֶמָּתוֹ, יְהוּדִי הֶחָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה, וּבְכָל הָעוֹבֵר עָלָיו, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁזֶּהוּ נִסָּיוֹן גָּדוֹל לְנַסּוֹתוֹ אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה. וְעַל כֻּלָּם — זֶה הַדִּבּוּר, עַל הָאָדָם לִשְׁמֹר דִּבּוּרוֹ, לֹא לְדַבֵּר כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּשְׁאָר דִּבּוּרִים אֲסוּרִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד): הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר תָּמִיד רַק מֵאֱמוּנָה — עִם אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, קְרוֹבָיו וִידִידָיו, וְעָלָיו לְהִשָּׁמֵר בְּיוֹתֵר, שֶׁלֹּא לַחֲזֹר עַל דִּבְרֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, אַף שֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיק כָּךְ, אֶלָּא שֶׁאוֹמֵר בִּצְחוֹק מַה שֶּׁהַהוּא אָמַר, כִּי הָעִקָּר לְדַבֵּר וּלְשׂוֹחֵחַ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, וְאִם יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה — יַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְזוֹ הַבְּרָכָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לָאָדָם — שֶׁהוּא בַּעַל אֱמוּנָה אֵיתָנָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה), שֶׁאֱמוּנָה הִיא כְּדֶגְמַת שָׁנָה טוֹבָה, כִּי אִם אָדָם מְבֻלְבָּל, אֵין זֹאת אֶלָּא מִפְּאַת חֹסֶר שָׁנָה, מֵאַחַר שֶׁלֹּא יָשַׁן דַּיּוֹ, עַל־כֵּן הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, וְאֵין לוֹ כֹּחַ לְקַיֵּם מִצְוֹת וְלִלְמֹד תּוֹרָה, וְסוֹבֵב וְהוֹלֵךְ כְּשִׁכּוֹר, אֲזַי הָעֵצָה בַּעֲבוּרוֹ — לֵילֵךְ לִישֹׁן, וְאָז הוּא קָם כְּאָדָם חָדָשׁ, בַּעַל כֹּחוֹת אֵיתָנִים לַעֲבוֹדַת ה׳, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, זוֹהִי הָאֱמוּנָה, שֶׁכְּתִיב בָּהּ (אֵיכָה ג, כג): ״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ״, בְּכָל בֹּקֶר וּבֹקֶר הָאֱמוּנָה מַתְחִילָה מֵחָדָשׁ.

וְאִם נִהְיֶה חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה — נַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְנִהְיֶה שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, נִתְחַזֵּק בְּעַצְמֵנוּ, וּנְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים.

ב.

אֵין עוֹד מִדָּה יָפָה מִן הָאֱמֶת

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, סִימָן כ׳): הָאֱמֶת הִיא פּוֹדָה מִכָּל הַצָּרוֹת. וּמַה זּוֹ אֱמֶת? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא) — אֱמֶת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר שֶׁהוּא אֱמֶת, כִּי כֻּלָּם שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים, צְבוּעִים, וְעוֹבְדִים עַל הַבְּרִיּוֹת, אֱמֶת זֶה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה י, י): ״וַה׳ אֱלֹקִים אֱמֶת וּמֶלֶךְ עוֹלָם״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא אֱמֶת, וְהוּא מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁיּוֹתֵר דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה, רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בּוֹ נִכְנֶסֶת יוֹתֵר אֱמֶת. אֲבָל מִלְּבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ — הַכֹּל שֶׁקֶר, וּבְנֵי־אָדָם עוֹבְדִים זֶה עַל זֶה. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): הֵיכָן מְקַבְּלִים אֱמֶת? אֵצֶל הַצַּדִּיק. כִּי הַצַּדִּיק הוּא כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ו): ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״, כָּל חַיָּיו זֶה אֱמוּנָה, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצוֹת טוֹבוֹת

אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אִם אָדָם צָרִיךְ עֵצָה, שֶׁיִּטָּלָה רַק מֵהַצַּדִּיק, כִּי עֲצָתוֹ הִיא ״כּוּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת״ (יִרְמְיָה ב, כא), וְאִלּוּ עֲצוֹת הַמּוֹן־עָם הֵן כֻּלּוֹ שֶׁקֶר, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד. וְלָכֵן קוֹרֶה לֹא פַּעַם, שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁסְּבִיב הַצַּדִּיק גּוֹנְבִים דַּעְתּוֹ אוֹ נְכָסָיו, כִּי הוּא כָּל כֻּלּוֹ לְמַעְלָה, מֹחוֹ אֵינוֹ נִמְצָא פֹּה, אֶלָּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי אֵלּוּ הַנּוֹכְלִים שֶׁעוֹשִׂים כֵּן, יְשַׁלְּמוּ מְחִיר כָּבֵד, כִּי הַגַּנָּב מְשַׁלֵּם כֶּפֶל כִּפְלַיִם, וְלִפְעָמִים פִּי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, עַל־כָּל־פָּנִים אֱמֶת זֶה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַצַּדִּיק — שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ רַק לְגַלּוֹת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם הוּא נִכְלָל בָּאֱמֶת.

וּמֵאַחַר שֶׁאָנוּ כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמֵהַצַּדִּיק, מֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת? לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה עַל־כָּל־פָּנִים בְּזֶה הָעוֹלָם לִהְיוֹת מְקֹרָבִים לַצַּדִּיק, אֲשֶׁר הוּא יַחְדִּיר בָּנוּ אֱמֶת, שֶׁזֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמָה אָנוּ מוֹצְאִים? כְּשֶׁהָלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר כָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כא, ה): ״וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹקִים וּבְמֹשֶׁה״, אוֹמֵר רַשְׁ״י הַקָּדוֹשׁ: הִשְׁוּוּ עֶבֶד לְקוֹנוֹ, דִּבְּרוּ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֹשֶׁה גַּם יַחַד, וּמַהִי הַמַּשְׁמָעוּת בָּזֶה, וְכִי אִם אָדָם מְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, מְדַבֵּר עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק עַל־יְדֵי

הַצַּדִּיק, נִמְצָא, שֶׁאִם אָדָם מְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, מְדַבֵּר, לְמַעֲשֶׂה, עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְשֶׁם שֶׁהַמֵּעִז לְדַבֵּר עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְקַבֵּל עֹנֶשׁ קָשֶׁה מְאֹד, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל הַצַּדִּיק, לֹא יְמֻלֶּט מֵעֹנֶשׁ כָּבֵד. וְכֵן רָאִינוּ, שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁדִּבְּרוּ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, קִבְּלוּ עָנְשָׁם מֻשְׁלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פָּסוּק ו׳): ״וַיִּשְׁלַח בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים וְגוֹ׳, וַיָּמָת עַם רַב מִיִּשְׂרָאֵל״. וְאַף כָּל אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים, הֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים, שֶׁדַּם יִשְׂרָאֵל נִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם, יִקֹּם ה׳ נִקְמַת דַּם הַקְּדוֹשִׁים. וּמִשֶּׁרָאוּ עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ נְחָשִׁים לְנָשְׁכָם, שָׁבוּ תֵּכֶף בִּתְשׁוּבָה (בַּמִּדְבָּר כא, ז): ״וַיָּבוֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ: חָטָאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בַּה׳ וּבָךְ״ וְגוֹ׳. וְכָל אוֹתָם אֵלּוּ שֶׁבָּרֵי דַּעַת הֵמָּה, בִּרְאוֹתָם אֶת הָעֹנֶשׁ, תֵּכֶף־וּמִיָּד חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וּבָאִים לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵהַצַּדִּיק, אֲזַי זוֹכִים לִמְחִילָה וְכַפָּרָה, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁנּוֹתָרִים בְּמִרְיָם וּבְמִרְדָּם, נֶעֱקָרִים לְבַסּוֹף לְגַמְרֵי מִן הָעוֹלָם.

וְהִנֵּה זָכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל לִמּוּדוֹ רַק אֱמֶת, לֵידַע שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לַחֲזֹר לְבַסּוֹף אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר, שֶׁזֶּהוּ אֱמֶ״ת: אֱ׳הֱיֵה מֵ״ת, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְמַלְּטֵנוּ מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת. אַף שֶׁאֲנַשִׁים אֵינָם אוֹהֲבִים לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ, וְהֵם חוֹשְׁשִׁים וְכוּ׳, אַךְ אִם מְפַחֲדִים וְיִרְאִים, זֶה כְּבָר לֹא

אֱמֶת, כִּי אִם יֵשׁ כָּאן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה צָּרִיךְ לִפְחֹד? ! וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא):
בֵּין חַיִּים לְמִיתָה אֵין הֶפְרֵשׁ כְּלָל, עַכְשָׁו הוּא כָּאן, וְעוֹד מְעַט יִהְיֶה שָׁם, וְהֶרְאָה רַבֵּנוּ זַ״ל בְּאֶצְבָּעוֹ עַל בֵּית הָעַלְמִין שֶׁהִשְׁתַּקֵּף מֵחַלּוֹנוֹ; הַיְנוּ הַגּוּף שָׁמִים בַּקֶּבֶר, וּמְכַסִּים בֶּעָפָר, וּמַנִּיחִים מַצֵּבָה, וְנִסְתַּיֵּם הַסִּפּוּר, אֲבָל הַנְּשָׁמָה מְדַבֶּקֶת עַצְמָהּ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם כְּבָר עַכְשָׁו בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ חוֹשֵׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹהֵב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר: **״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹתְךָ, תִּתְגַּלֵּה אֵלַי, יֵשׁ לִי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה כְּסוּפִים אֵלֶיךָ״** וְכוּ׳, אֲזַי בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן כְּשֶׁהוּא חָזָק בָּזֶה, נִתְגַּלֶּה אֵלָיו אוֹר אֵין סוֹף, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִן הַקּוֹרוֹת אֶת גּוּפוֹ. וַהֲרֵי זֶה כְּדִגְמַת אָדָם הַנִּכְנָס לְאוּלָם שְׂמָחוֹת, וְיֵשׁ שָׁם כָּל מִינֵי אוֹרוֹת וּפַנָּסִים, צְבָעִים וּמוּסִיקָה, כָּל מִינֵי מַאֲכָלִים וּמַעֲדַנִּים טוֹבִים, וְכֻלָּם רוֹקְדִים וּשְׂמֵחִים, אַךְ בַּדֶּלֶת מְסִירִים אֶת הַמְּעִיל, הַמַּגָּפַיִם וְהַמִּטְרִיָּה, וּמַנִּיחִים הַכֹּל בַּצַּד, וְנִכְנָסִים וְנֶהֱנִים מֵהָאוֹרוֹת וְהַמַּאֲכָלִים, הַשִּׂירָה וְהַשִּׂמְחָה הָרוֹוַחַת שָׁם. כֵּן הוּא אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה רַק אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בּוֹ נִכְנֶסֶת אֱמֶת כָּזוֹ, שֶׁאֵין מְעַנְיֵן אוֹתוֹ מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִם הַגּוּף, וּבְבוֹא זְמַנּוֹ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, מֵשִׁיל אֶת הַגּוּף,

בְּחִינַת הַמַּעֲטָפָה, וְנִכְנָס לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וָאוֹר, עֲרֵבוּת וָנֹעַם, וְנֶהֱנֶה מִזִּיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֹא גּוּף; וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן צוֹ), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ לִחְיוֹת כְּדֻגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, אֲשֶׁר שָׁם אֵין סָמָ״ךְ־מֵ״ם, שָׁם יֵשׁ רַק רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאַל יָשִׂים לֵב אֶל כָּל הַזֻּהֲמָה וְהַטֻּמְאָה הַנִּמְצֵאת סְבִיבוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא יָקוּם בְּזְרִיזוּת בַּבֹּקֶר, יָרוּץ לַמִּקְוֶה, יָכִין עַצְמוֹ לַתְּפִלָּה, וְאִם לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה, יַעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ שִׁעוּר בְּמִשְׁנָה, גְּמָרָא, זֹהַר וְכוּ׳, וְאַחַר־כָּךְ יִתְפַּלֵּל, וְיִתְבּוֹדֵד קְצָת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה (שִׁיר הַשִּׁירִים ז, ג): ״אַל יֶחְסַר הַמָּזֶ״ג״ — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: הִ׳תְבּוֹדְדוּת, מִ׳שְׁנָה, זֹ׳הַר, גְּ׳מָרָא, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ שְׁלֹשָׁה שִׁעוּרִים אֵלּוּ לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, אֲזַי יִהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁתְּפִלָּתוֹ תִּתְקַבֵּל לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן לִפְנֵי אֲדוֹן כֹּל, וְכֵן הַ׳מָּ׳זֶ׳ג׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: הִ׳תְחַזְּקוּת, מִ׳קְוֶה, זְ׳רִיזוּת, גְּ׳בוּרָה, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁקָּמִים מֵהַשֵּׁנָה, צְרִיכִים הִ׳תְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, וְלָרוּץ אֶל הַמִּ׳קְוֶה, וְיִתְגַּ׳בֵּר בִּזְ׳רִיזוּת עֲצוּמָה, וְכָךְ יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו; כִּי הָעִקָּר לָקוּם כָּאֲרִי בַּבֹּקֶר וְלַעֲבֹד אֶת ה׳, וְלֹא לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּצְרִיכִים לֵידַע, אֲשֶׁר מֵהַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, מִכָּל מִלָּה וּמִלָּה נִבְנִים עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים, וְאַחַר־כָּךְ אִם זוֹכֶה לִלְמֹד קְצָת חֻמָּשׁ וְרַשׁ״י וַהֲלָכָה — אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַחַר־כָּךְ הוֹלֵךְ לֶאֱכֹל פַּת שַׁחֲרִית, וְכָל הַדֶּרֶךְ

חוֹשֵׁב מִקְיוּם הַמִּצְווֹת, וּמִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב גַּם עַל אֲחֵרִים, אוּלַי יֶשְׁנָן עוֹד מִשְׁפָּחוֹת, שֶׁאֵין בְּיָדָן אֶפְשָׁרוּת לִקְנוֹת בַּעֲבוּר מִשְׁפַּחְתָּם, אֲזַי קוֹנֶה גַּם לָהֶם לֶחֶם וְחָלָב וְכַדּוֹמֶה, וְעוֹזֵר לָהֶם, אֲשֶׁר אֵין צְדָקָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְאַחַר־כָּךְ אוֹכֵל בְּעַצְמוֹ, וְהוֹלֵךְ לַכּוֹלֵל, וְקוֹבֵעַ לְעַצְמוֹ שִׁעוּרִים קְבוּעִים: קְצָת מִקְרָא — חֲמֵשׁ וְרַשׁ״י, קְצָת מִשְׁנָיוֹת, קְצָת בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי וְתוֹסֶפְתָּא, קְצָת זֹהַר וְתִקּוּנִים וְכוּ׳, כִּי תָּפַסְתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָּפַסְתָּ, אֲבָל אִם אָדָם חוֹשֵׁב: אֶלְמַד עוֹד קְצָת וְעוֹד קְצָת, לְבַסּוֹף לוֹמֵד הַרְבֵּה מְאֹד, וְעוֹשֶׂה סִיּוּמִים עַל כָּל הַתַּנַ״ךְ, עַל כָּל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, עַל כָּל רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, עַל כָּל הַשַּׁ״ס, עַל כָּל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, עַל כָּל הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, אַף שֶׁיִּקַּח לוֹ כַּמָּה שָׁנִים, אֲבָל זָכָה לַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב אֱמוּנָתִי וְנִצְחִי, אַחַר הַצָּהֳרַיִם מִתְפַּלֵּל מִנְחָה, בָּעֶרֶב מִתְפַּלֵּל עַרְבִית, אַחַר־כָּךְ קָם לְתִקּוּן חֲצוֹת, מִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹמֵר ״לְקוֹטֵי־תְּפִלּוֹת״, תְּהִלִּים וְכוּ׳. וְעַל כֻּלָּם — הוֹלֵךְ לְהָפִיץ גַּם־כֵּן, כְּדֵי לְגַלּוֹת אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶה הַתִּקּוּן הֲכִי גָּדוֹל, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ כַּמָּה חֲטָאתַי, לָמָּה לֹא אַחְדִּיר אֶת הָאֱמֶת הַזּוֹ גַּם בַּאֲחֵרִים, וְזֶה סִימָן שֶׁאֲנִי בֶּאֱמֶת חָפֵץ בָּאֱמֶת — כְּשֶׁאֲנִי רוֹצֶה, אֲשֶׁר אֶת הָאֱמֶת הַזּוֹ יֵדְעוּ גַּם אֲחֵרִים, כִּי סוֹף כָּל סוֹף

מַה יִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ? רַק הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁעָשִׂינוּ — מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְלָכֵן אֱמֶת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֱמֶ״ת — הַיְנוּ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַחֲזֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַעֲזֹר מְאוּמָה מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ, וְלָכֵן לָמָּה לְחַכּוֹת עַד אָז, אֶלָּא כְּבָר עַכְשָׁו אֶחֱזֹר אֶל קוֹנִי, וְאַף שֶׁבָּאִים עַכְבָּרִים וְנוֹשְׁכִים בִּי, וַאֲנִי סוֹבֵל סֵבֶל, כָּל זֶה רַק הַגּוּף, כִּי גַּם בַּקֶּבֶר הַגּוּף סוֹבֵל, וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוֹרָיוֹת יג.): לָמָּה שׂוֹנְאִים אֶת הָעַכְבָּרִים? כִּי מְגַמָּתָם רָעָה וְרִשְׁעוּת יֵשׁ בָּם, שֶׁאֵינָם אוֹכְלִים רַק דִּבְרֵי מַאֲכָל, אֶלָּא בְּגָדִים, חֲפָצִים, וְהוֹרְסִים וּמְקַלְקְלִים דְּבָרִים יְקָרֵי עֵרֶךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עַיֵּן תּוֹסְפוֹת בָּבָא מְצִיעָא, דַּף מ. בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי): ׳הָנֵי עַכְבָּרֵי רְשִׁיעֵי׳; וְאָדָם מוֹאֵס מְאֹד בְּעַכְבָּר, כִּי הוּא הַחַיָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָה לְבַקְּרוֹ בַּקֶּבֶר, וְאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזְלֵיהּ חָזֵי (מְגִילָה ג.); אֲבָל אָמַר מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל, אִם תִּלְמַד הַרְבֵּה ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, הַתּוֹלָעִים בַּקֶּבֶר לֹא יִגְּשׁוּ אֵלֶיךָ; וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (חַיֵּי־מוֹהַרַ״ן, סִימָן שמו), שֶׁהַ״לִּקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה, וּצְרִיכִים לִהְיוֹת בְּקִיאִים בָּזֶה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיֵּדְעוּ אוֹתוֹ בְּעַל־פֶּה, וּבָזֶה מְקָרְבִים אֶת הַגְּאֻלָּה. וְזֶה עִקַּר הַהִתְקָרְבוּת לְרַבֵּנוּ זַ״ל — לִלְמֹד הַרְבֵּה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים: ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״,

"סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת", וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁבְּ"שִׂיחוֹת־הָרַ"ן" וּבְ"חַיֵּי־מוֹהַרַ"ן", אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קצב), שֶׁפָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ בְּתוֹךְ סִפְרוֹ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁלּוֹמֵד הַרְבֵּה סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲזַי תִּכָּנֵס בּוֹ אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ. וּכְשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמֶת, זֶה פּוֹדֶה אוֹתוֹ מִכָּל צָרוֹתָיו. כַּמּוּבָא (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, סִימָן יג): עַל־יְדֵי אֱמֶת, הָעוֹלָם נִשְׁמָר מִכָּל הֶזֵּקוֹת; נִמְצָא, שֶׁאִם מְדַבְּרִים דִּבְרֵי שֶׁקֶר, רַחֲמָנָא לִצְלָן מְבִיאִים הֶזֵּקִים וְסֵבֶל בָּעוֹלָם. וּמֵהֵיכָן נוֹבֵעַ הַשֶּׁקֶר? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (שָׁם, סִימָן כז): עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ פַּחַד מִבְּנֵי־אָדָם, וְחוֹשֵׁשׁ מֵהַבְּרִיּוֹת, אֲזַי מוֹצִיא שֶׁקֶר מִפִּיו, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה, הוּא מְדַבֵּר רַק אֱמֶת. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמֶת שֶׁזֶּהוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ יִהְיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי.

אֱמוּנָה וֶאֱמֶת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'), תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ; כִּי אִי אֶפְשָׁר לֶאֱמֶת בְּלִי אֱמוּנָה, וּלֶאֱמוּנָה בְּלִי אֱמֶת, כִּי גַּם לְגוֹי יֵשׁ אֱמוּנָה, אֲבָל הִיא בְּלִי אֱמֶת, הוּא מַאֲמִין בְּעֵץ, אֶבֶן וְכוּ', אֲשֶׁר אֵין לְךָ שֶׁקֶר גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, הוּא עוֹמֵד לְיַד פֶּסֶל וּמִתְפַּלֵּל, שׁוֹטֶה שֶׁכָּמוֹהוּ, לְמַה מִתְפַּלֵּל?! וְלָכֵן אֱמוּנָה לְבַד בְּלִי אֱמֶת מְבִיאָה לֶאֱמוּנָה כּוֹזֶבֶת, לְהַאֲמִין בִּשְׁטְיוֹת, אֲבָל

כְּשֶׁיֵּשׁ אֱמֶת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אַף פַּעַם לֹא בָּאִים לֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת. וְכָל אֵלּוּ הָרְחוֹקִים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הָרְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה, וְאוֹכְלִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בְּשַׂר הַגְּמַלִּים וְהַשְּׁפַנִּים, חַיֵּיהֶם כְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, בְּלִי צְנִיעוּת, בְּלִי תַּכְלִית בַּחַיִּים, אֲשֶׁר אֵין לְךָ שֶׁקֶר גָּדוֹל מִזֶּה, לָהֶם יֵשׁ אֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מַה חֻפְצָם וּרְצוֹנָם, וּמְדַבְּרִים הַרְבֵּה וְעוֹשִׂים מְעַט, וְרוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד. בְּשָׁעָה שֶׁיְּהוּדִי הַהוֹלֵךְ עִם אֱמֶת, שׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מְזִיזוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה כְּשֶׁאֱמוּנָה הוֹלֶכֶת עִם אֱמֶת, אֲזַי אָדָם שָׂמֵחַ כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה רַק לַעֲזֹר לְכָל יְהוּדִי.

וּמֵאַיִן יוֹדְעִים אִם יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ? כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ אַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לְסַיֵּעַ לַזּוּלַת, וְאֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב בַּאֲחֵרִים כְּלָל, סִימָן שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה אֲמִתִּית, וְהוּא צָבוּעַ וְנוֹכֵל, וְאַף שֶׁמְּדַבֵּר מִשָּׁלוֹם וּמֵאַחְדוּת וְאַהֲבָה — הַכֹּל צְבִיעוּת, וּמֵאֲחוֹרֵי הַגַּב הוּא מְתַכְנֵן עֲלִילוֹת רָשַׁע. כִּי שָׁלוֹם בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זֶהוּ שֶׁקֶר וְכָזָב! כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י.); וְלֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין, פֶּרֶק ג׳).

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג), שֶׁאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הוֹלְכִים מְמֻרְמָרִים וַעֲצוּבִים, וְאִם תִּשְׁאָלֵם: מַדּוּעַ? אֵינָם יוֹדְעִים לְהָשִׁיב. אֲבָל אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, סִבַּת עִצְבוֹנָם וְדִכְאוֹנָם — מִפְּאַת עֲוֹונָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח, ד): ״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״, מֵאַחַר שֶׁחָטְאוּ, עַל־כֵּן אֵין שָׁלוֹם בְּתוֹכָם. וְלָכֵן רֵאשִׁית, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָאָדָם שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְלֹא יַקְשֶׁה קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת. וְאַחַר־כָּךְ יִהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ, וְאַחַר־כָּךְ יִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין זוּלָתוֹ, בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁיֹּאהַב וְיַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט בֵּינוֹ לְאָבִיו וְאִמּוֹ, הַיְנוּ שֶׁיַּקְפִּיד עַל מִצְוַת כִּבּוּד הוֹרִים, שֶׁהִיא מֵהַחֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם אֶלָּא שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ. הַאִם אָנוּ מַקְפִּידִים עַל מִצְוָה זוֹ, שֶׁהִיא חֲמוּרָה כָּל־כָּךְ?! כָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (יוֹרֶה דֵּעָה, סִימָן רמא), שֶׁאֲפִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם, אֵין הַהוֹרִים שְׁפוּיִים בְּדַעְתָּם, צְרִיכִים לְכַבְּדָם, אֲשֶׁר זוֹ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים ז׳): חַיָּב אָדָם בִּכְבוֹד חָמִיו כִּכְבוֹד אָבִיו; צָרִיךְ לְכַבֵּד גַּם אֶת הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ, וְלֹא לְזַלְזֵל בָּהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן עָלֶיהָ לְכַבֵּד אֶת הוֹרֵי בַּעְלָהּ וְכוּ׳

וְכוּ׳. וְאִם אָדָם מְצַעֵר אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ, הֲרֵי מְצַעֵר אֶת הַשְּׁכִינָה, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה כו): בְּזְמַן שֶׁאָדָם מְצַעֵר אָבִיו וְאִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: יָפֶה עָשִׂיתִי שֶׁלֹּא דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם. יֶשְׁנָם שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים בָּאָדָם: אָב וְאֵם וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַהוֹרִים נוֹתְנִים אֶת הַגּוּף, הַבָּשָׂר, הַדָּם, הַגִּידִים וְהָעֲצָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹפֵחַ רוּחַ חַיִּים. וְלָכֵן ׳מְכַבְּדוֹ בְּחַיָּיו מְכַבְּדוֹ בְּמוֹתוֹ׳ (קִדּוּשִׁין לא:), תָּמִיד צְרִיכִים לְכַבֵּד הוֹרִים, וְזֶה הַיְסוֹד בְּעַם יִשְׂרָאֵל וּבָזֶה אַתֶּם מוֹכִיחִים שֶׁיֵּשׁ לָכֶם אֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּשׁ שֻׁתָּף בֵּינֵיכֶם, וְזֶה נִקְרָא שָׁלוֹם — שֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַהוֹרִים, אֶת חָמִיו וַחֲמוֹתוֹ, אֲבָל אִם מְזַלְזְלִים בָּהֶם, אַתֶּם מוֹכִיחִים בַּעֲלִיל שֶׁאֵין בָּכֶם אֱמוּנָה. וְהַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, כְּפִי הַשִּׂמְחָה וְהָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אֲזַי יְכוֹלִים לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים וַעֲרֵבִים כָּל־כָּךְ.

חֲזַרְתֶּם בִּתְשׁוּבָה, הֲרֵי זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְאֵין חָשׁוּב הֵימֶנּוּ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים עֲדַיִן מְחַלְּלִים שַׁבָּת, אוֹכְלִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בַּר מִינָן, אָסוּר לְזַלְזֵל בָּהֶם בַּעֲבוּר זֶה, כִּי כִּבּוּד אָב וָאֵם צְרִיכִים תָּמִיד, אֶלָּא כְּשֶׁאוֹמֵר לְךָ: בּוֹא, בְּנִי, וּתְחַלֵּל שַׁבָּת, צְרִיכִים לְאָמְרוֹ: אַבָּא, הֲלֹא

אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר, שֶׁאָסוּר לְחַלֵּל שַׁבָּת, אֲזַי אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן, אוֹ כְּשֶׁמַּזְמִין אוֹתְךָ לִסְעֻדָּה, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ הַכַּשְׁרוּת, אָסוּר לְךָ לֶאֱכֹל עִמּוֹ, כִּי כַּיּוֹם הַחֲנֻיּוֹת הֻפְקַר, וּמוֹכְרִים בְּשַׂר הַחֲזִיר, הַשְּׁפַנִּים וְהַגְּמַלִּים, נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד אֵיזֶה בָּשָׂר אוֹכְלִים, וְאִם הַשּׁוֹחֵט יְרֵא שָׁמַיִם, וְאִם הַהֶכְשֵׁר הוּא שֶׁל בֵּית־דִּין צֶדֶק, הַחֲרֵדִים לִדְבַר ה׳.

אוֹי לְדוֹר שֶׁעֵינָיו כָּךְ רוֹאוֹת, אֲשֶׁר בָּאוּ זָרִים וְחִלְּלוּהָ, אֲשֶׁר אֵינָם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֶעֱבִירוּ עַל הַדַּת מִלְיוֹנִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי שֶׁהֶאֱכִילוּ אוֹתָם נְבֵלוֹת, וְגָרְמוּ לְנָאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂים מַעֲשֵׂי נְבָלָה, חַיִּים בְּהֶפְקֵרוּת וּבְפְרִיצוּת כְּחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת, בְּלֹא שׁוּם תַּכְלִית וְכוּ׳. וּמוּבָא בַּזֹּהַר (ח״ג רעט.) עַל הַפָּסוּק (אֵיכָה א, ה): ״הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ״, הָעֵרֶב־רַב נַעֲשׂוּ רָאשִׁים, וּבִמְקוֹם לְהַחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה, בִּמְקוֹם לְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בִּמְקוֹם לִבְנוֹת תַּשְׁתִּית שֶׁל חִנּוּךְ טָהוֹר וְקָדוֹשׁ, שֶׁלֹּא יֵדְעוּ הַיְלָדִים מַה זֶּה רַע וְזֶהָמָה, עוֹד מַרְבִּים רֶשַׁע וְטֻמְאָה.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֵּנוּ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמַּרְבִּים קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וּמַקְפִּידִים עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אֲשֶׁר אֵין

לְךָ חָמוּר יוֹתֵר מִזֶּה, וְהָעוֹבֵר עַל כָּךְ נֶעֱנָשׁ בְּכָרֵת. צְרִיכִים לִלְמֹד הֵיטֵב הִלְכוֹת טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וּבִפְרָט הַזּוּגוֹת הַצְּעִירִים שֶׁזֶּה עַתָּה הִתְחַתְּנוּ, עֲלֵיהֶם לְקַדֵּשׁ עַצְמָם מְאֹד כְּפִי הַהֲלָכָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת, כִּי אַחֶרֶת עֲלוּלִים לְהֶעָנֵשׁ בְּעֹנֶשׁ כָּבֵד. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עַיֵּן כְּתֻבּוֹת ל:): אַף עַל גַּב שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין לָנוּ הַיּוֹם ד׳ מִיתוֹת בֵּית־דִּין: סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג, חֶנֶק, אֲבָל דִּין אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין נוֹתָר לָנוּ. צְרִיכִים לִשְׁמֹר וּלְהַקְפִּיד מְאֹד עַל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהָקֵל בָּהֶן, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הָרֵיקִים וּפוֹחֲזִים הַהוֹלְכִים בְּמִרְמָם וּבְמִרְדָּם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי יְקַבְּלוּ לְבַסּוֹף עָנְשָׁם מֻשְׁלָם, וְאַל יַחֲשֹׁב אָדָם, שֶׁיָּכוֹל לִגְנֹב וְלִגְזֹל אֶת הַזּוּלַת, וְלֹא יֵאָרַע לוֹ מְאוּמָה, אֶלָּא לְבַסּוֹף גּוֹבֶה דְּלֵיהּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְעַנִּישׁוֹ קָשׁוֹת, אוֹ אַל יְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ, שֶׁיָּכוֹל לְהָצִיק וּלְהַזִּיק לַזּוּלַת וְשָׁלוֹם עָלָיו נַפְשׁוֹ, אֶלָּא לְבַסּוֹף יִגְבּוּ מִמֶּנּוּ עַל מַעֲלָלָיו הָרָעִים. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן ג׳): בְּרָאוֹתְךָ שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, אַל תֹּאמַר מִקְרֶה הוּא, אֶלָּא תַּאֲמִין כִּי זוֹ הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ מִדּוֹת טוֹבוֹת, וּבִפְרָט מִדַּת הָאֱמֶת הָעוֹלָה בְּקָנֶה אֶחָד עִם מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲזַי לְכָל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי יִזְכֶּה בָּזֶה וּבַבָּא וּלְנֵצַח נְצָחִים. וְאִם אָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה

וּמְזֻכֶּכֶת, אֲזַי הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ אֱמֶת אַחֶרֶת, וְחַי חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים מִתּוֹךְ שִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בַּר מִצְוָה

דִּבּוּרִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים לְיוֹם שִׂמְחַת הַבֵּן שֶׁנִּכְנָס בּוֹ לְעֹל הַמִּצְוֹות, וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת וּדְרָכִים וּנְתִיבוֹת חֲדָשׁוֹת, לְהוֹרוֹת לוֹ אֵיךְ לְהַתְחִיל לְהִתְנַהֵג בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה מִיּוֹם בַּר־הַמִּצְוָה שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיָאִיר עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה לָנֶצַח נְצָחִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: כְּשֶׁיֵּלֵד נַעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה, אֲזַי אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וּמָצָאנוּ בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ הַבַּר מִצְוָה שֶׁל הַתַּנָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי, עָשָׂה לִבְנוֹ סְעֻדָּה גְּדוֹלָה לְכָל הַחֲכָמִים, וְאָמַר אָז תּוֹרָה עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ב): ״אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״, כִּי בְּיוֹם הַבַּר מִצְוָה, אָז הַיֶּלֶד נוֹלַד מֵחָדָשׁ, כִּי מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זֶה יוֹם טוֹב גָּדוֹל לַבֵּן וְלָאַבָּא וְלָאִמָּא, וּצְרִיכִים לְשַׂמֵּחַ אָז מְאֹד מְאֹד, וּלְבַקֵּשׁ עַל הַצָּלַחַת הַבֵּן, שֶׁיִּהְיֶה יְרֵא שָׁמַיִם וְצַדִּיק גָּדוֹל וְתַלְמִיד חָכָם נִפְלָא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתיז)

קוּנְטְרֵס

בַּר מִצְוָה

א.

חֲשִׁיבוּת הַיּוֹם

אֲהוּבִי, בְּנִי! זָכוֹר תִּזְכֹּר, שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה נִכְנָס לְעֹל הַמִּצְוֹות, וְאַתָּה נַעֲשֶׂה כְּבִרְיָה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ה׳); וְעָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה מַתְחִיל אִתְּךָ עִנְיָן חָדָשׁ לְגַמְרֵי. כִּי עַד עַכְשָׁו הָיִיתָ פָּטוּר מִכָּל הַמִּצְוֹות, וּבָרֶגַע שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְגִיל י״ג שָׁנִים, נַעֲשֵׂיתָ מְחֻיָּב בְּמִצְוֹות. וְלָכֵן רְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וּכְפִי הַקַּבָּלָה שֶׁתְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה, כֵּן יִמְשֹׁךְ עָלֶיךָ כָּל הַחַיִּים, כִּי יוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ הוּא יוֹם קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (תְּהִלִּים ב׳): ״אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״, כַּמּוּבָא (זֹהַר מִשְׁפָּטִים צח:):
תָּא חֲזִי כָּל הַהוּא דְּזָכֵי לִתְלִיסָר שְׁנִין וּלְהָלְאָה אִקְרֵי בֶּן

לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳ (בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁזָּכָה לְהַגִּיעַ לִשְׁנַת י״ג וּלְהָלְאָה, נִקְרָא בֵּן לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ). כַּד מָטָא דָּוִד לִתְלִיסָר שְׁנִין, וְזָכָה בְּהַהוּא יוֹמָא דְּעָאל לְאַרְבִּיסָר כְּדֵין כְּתִיב (תְּהִלִּים ב): ״הַוָיָ״ה אָמַר אֵלַי, בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״ (כְּשֶׁהִגִּיעַ דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְגִיל שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה, וְזָכָה שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה הִתְחִיל לְהִכָּנֵס לִשְׁנַת הָאַרְבָּעָה־עָשָׂר לְחַיָּיו, עָלָיו נֶאֱמַר הַפָּסוּק: ״הַוָיָ״ה אָמַר אֵלַי, בְּנִי אַתָּה, אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״). מַאי טַעֲמָא דְּהָא מִקַּדְמַת דִּנָא לָא הֲוָה לֵיהּ בְּרָא וְלָא שָׁרָאת עָלֵיהּ נִשְׁמָתָא עִלָּאָה, דְּהָא בִּשְׁנֵי עֶרְלָה הֲוָה (מַה הוּא הַטַּעַם, שֶׁחָשׁוּב כְּאִלּוּ נוֹלָד בַּיּוֹם הַזֶּה? כִּי אֶצְלוֹ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי כָּל הַשָּׁנִים עַד גִּיל י״ג לְחַיֵּי הַנַּעַר הֵם נִקְרָאִים שְׁנֵי עָרְלָה, שֶׁאֵין בָּהֶם קְדֻשָּׁה). וּבְגִין כָּךְ ״אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״, הַיּוֹם וַדַּאי יְלִדְתִּיךָ (בִּשְׁבִיל זֶה נֶאֱמַר לְיוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״: ״אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״, כִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַיֶּלֶד נוֹלָד מֵחָדָשׁ, כִּי מְקַבֵּל בּוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה). וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ! תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמְךָ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָאוּי לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת נִשְׁמָתְךָ הַמְצֻטָּרֶפֶת אֵלֶיךָ. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי בִּשְׁנַת הַי״ג שֶׁל הַיֶּלֶד, שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ בַּיּוֹם ״בַּר־מִצְוָה״, נִמְשָׁכוֹת עָלָיו י״ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְאָז מַתְחִיל לִהְיוֹת גָּדוֹל, וּמַתְחִיל לְצִמֹּחַ לוֹ זָקָן, שֶׁמִּסּוֹד תְּלִיסָר תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים מֵעַתִּיק, מֵהַמַּדְרֵגָה

הֲכִי עֶלְיוֹנָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דִּינִים, הֲלָכָה כג, אוֹת כו), וְאָז נִמְשֶׁכֶת עָלָיו הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מֵאוֹר הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, כַּמּוּבָא (רַעְיָא מְהֵימָנָא תְּרוּמָה קנח:): דְּמִיּוֹמָא דְּיָרִית בַּר נָשׁ נְשָׁמְתָא כְּלִילָא מִקֻּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ יִתְקָרֵי בְּרֵיהּ (מִיּוֹם שֶׁהָאָדָם יוֹרֵשׁ נְשָׁמָה כָּלוּל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאָז נִקְרָא בֵּן). מִנָּא לָן מֵהַאי קְרָא דְּאָמַר דָּוִד בְּסֵפֶר תְּהִלִּים (תְּהִלִּים ב׳): אֲסַפְּרָה אֶל חֹק הַוָ״ה אֵלַי, בְּנִי אַתָּה, אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִרְאוֹת מַה לְּפָנֶיךָ, שֶׁבַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, שֶׁבּוֹ אַתָּה נִכְנָס לְקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל הַמִּצְוֹות, אַתָּה נַעֲשֶׂה בֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִמְשָׁךְ עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל מְאֹד. וְלָכֵן תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ בְּיוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ שֶׁלְּךָ הַחְלָטוֹת טוֹבוֹת, כִּי זֶה הַיּוֹם שֶׁלְּךָ, וּבוֹ בַּיּוֹם נִתּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עַל נִשְׁמָתְךָ, וְאַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל אֱצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, כִּי אָז בָּאִים אֵלֶיךָ מֹחִין חֲדָשִׁים, עַל־יְדֵי הַיֵּצֶר טוֹב שֶׁמִּתְחַבֵּר אֵלֶיךָ, וְיֵשׁ לְךָ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֶךָ, שֶׁהָיָה עִמְּךָ מֵאָז שֶׁנּוֹלַדְתָּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד, ז): ״לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ״, שֶׁתֻּכְךָ־וּמְיָד כְּשֶׁתִּינוֹק נוֹלָד, כְּבָר הַיֵּצֶר הָרָע נִמְצָא עִמּוֹ לְהַחֲטִיאוֹ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְגִיל שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה, שֶׁאָז נִתּוֹסֵף אֱצִלּוֹ הַיֵּצֶר טוֹב, כַּמּוּבָא (זֹהַר וַיֵּצֵא קסה:): בְּשַׁעֲתָא דְּבַר נָשׁ אָתֵי לְעָלְמָא, מִיָּד אִזְדַּמַּן בַּהֲדֵיהּ יֵצֶר הָרַע. דְּאִיהוּ מְקַטְרֵג לֵיהּ לְבַר נָשׁ תָּדִיר (בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם

בָּא לָעוֹלָם הַזֶּה, מִיָּד מִזְדַּמֵּן עִמּוֹ הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מְקַטְרֵג עַל הָאָדָם תָּמִיד), כְּמַה דְּאַתְּ אָמֵר (בְּרֵאשִׁית ד, ז): "לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ"; מַאי חַטָּאת רוֹבֵץ? דָּא יֵצֶר הָרָע. וְדָוִד הָכֵי נָמֵי קַרְיֵהּ חַטָּאת, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים נא, ו): "וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד"; בְּגִין דְּאִיהוּ עָבִיד לֵיהּ לְבַר נָשׁ כָּל יוֹמָא לְמֶחֱטֵי קָמֵי מָרֵיהּ (כִּי הַיֵּצֶר הָרָע גּוֹרֵם לָאָדָם לַחֲטֹא בְּכָל יוֹם). וְיֵצֶר הָרָע דָּא לָא אִתְעֲדֵי מִבַּר נָשׁ מִיּוֹמָא דְּאִתְיַלִיד בַּר נָשׁ לְעָלְמִין (וְהַיֵּצֶר הָרָע לֹא נִפְרָד מֵהָאָדָם מֵעֵת שֶׁנּוֹלָד לְעוֹלָם). וְיֵצֶר הַטּוֹב אָתֵי לְבַר נָשׁ מִיּוֹמָא דְּאָתֵי לְאִתְדַכָּאָה (וְהַיֵּצֶר טוֹב בָּא לָאָדָם רַק בַּיּוֹם שֶׁהוּא בָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ). וְאֵימָתַי אָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַכָּאָה? כַּד אִיהוּ בַּר תְּלֵיסָר שְׁנִין (וּמָתַי אָדָם בָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ? בְּיוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה י"ג שָׁנִים). כְּדֵין אִזְדַּוֵּג בַּר נָשׁ בְּתַרְוַוִייהוּ (אָז מִתְחַבְּרִים אֶל הָאָדָם שְׁנֵיהֶם, הַיְנוּ הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְהַיֵּצֶר הָרָע). חַד מִימִינָא וְחַד מִשְּׂמָאלָא, יֵצֶר טוֹב לִימִינָא וְיֵצֶר רַע לִשְׂמָאלָא. וְאִלֵּין אִינוּן תְּרֵין מַלְאָכִין מַמָּשׁ מְמָנָן (אֵלּוּ הֵם שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים הַמְלַוִּים תָּמִיד אֶת הָאָדָם; מִצַּד אֶחָד — הַיֵּצֶר טוֹב, וּמִצַּד שֵׁנִי — הַיֵּצֶר הָרָע). וְאִינוּן מִשְׁתַּכְּחִין תָּדִיר בַּהֲדֵיהּ דְּבַר נָשׁ (וְהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הָאָדָם). אָתֵי בַּר נָשׁ לְאִתְדַכָּאָה (כְּשֶׁאָדָם בָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ), הַהוּא יֵצֶר הָרַע אִתְכַּפְיָא קַמֵיהּ (הַיֵּצֶר הָרָע נִכְנָע מִלְּפָנָיו), וְשַׁלִּיט יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא. וְתַרְוַוִייהוּ מִזְדַּוְּגִין לְנַטְרָא לֵיהּ לְבַר נָשׁ בְּכָל

אָרְחוֹי דְּהוּא עָבִיד (וּשְׁנֵיהֶם מִתְחַבְּרִים עִם הָאָדָם לִשְׁמֹר אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה). הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים צא, יא): "כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ". וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, יוֹם קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שֶׁבּוֹ אַתָּה יוֹרֵשׁ מֹחִין עִלָּאִין, וּשְׁנֵי הַמַּלְאָכִים מְלַוִּים אוֹתְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ — אִם לְטוֹב, אִם לְהֶפֶךְ; אִם תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יָאִיר עָלֶיךָ הַיֵּצֶר טוֹב, וְאִם לֹא תִּזְכֶּה אֶלָּא תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת הֲבָלִים וּשְׁטְיוֹת, אָז יִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ הַיֵּצֶר הָרָע. וְלָכֵן בְּיוֹם ה"בַּר־מִצְוָה", שֶׁהוּא הַיּוֹם שֶׁלְּךָ, תִּרְאֶה לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ קַבָּלוֹת קְדוֹשׁוֹת — לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ, לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַמֹּחַ, וּתְשַׁעְבֵּד אֶת לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְכֵן תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לְקַדֵּשׁ אֶת הַשִּׁבְעָה נֵרוֹת, שֶׁהֵם: הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם, הַחֹטֶם וְהַפֶּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כא), שֶׁתִּשְׁמֹר אֶת עֵינֶיךָ לֹא לְהִסְתַּכֵּל בַּמְּקוֹמוֹת הַמְּטֻנָּפִים, וְלֹא תַּכְנִיס בְּאָזְנֶיךָ דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְתִהְיֶה מַאֲרִיךְ אַף בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְלֹא תִּכְעַס כְּלָל, וְתִשְׁמֹר אֶת פִּיךָ לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהִזְדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ, עַד שֶׁמֹּחֲךָ יִהְיֶה נָקִי מִכָּל מִינֵי כְּתָמִים, וְיַעַבְרוּ מִמְּךָ הָעֲנָנִים הַמְכַסִּין אֶת עֵינֵי

שִׂכְלְךָ, וְיָאִירוּ עָלֶיךָ הַשָּׁמוֹת שֶׁל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), וְתַשִּׂיג אוֹר רוּחָנִי מְאֹד. וְאֶל כָּל זֶה אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי, יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּיוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״, אִם רַק תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְהַכִּיר בַּחֲשִׁיבוּת הַיּוֹם הַנּוֹרָא הַזֶּה, וְאֵיךְ שֶׁדַּיְקָא הַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה מִשְׁתַּנֶּה מֵהַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה; כִּי בְּיוֹם שֶׁאָדָם נַעֲשֶׂה ״בַּר־מִצְוָה״, הוּא נַעֲשֶׂה גָּדוֹל, וּמְחֻיָּב בְּכָל הַמִּצְווֹת (נִדָּה מו.); וּבָרֵגַע שֶׁהַיֶּלֶד נִכְנָס לְעֹל הַמִּצְווֹת, וּמַגִּיעַ לְשָׁנַת י״ג, אִם עָשָׂה רַק מִצְוָה אַחַת, כְּבָר נֶאֱמַר עָלָיו (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ, אַף־עַל־גַּב דְּמוֹקֵי לֵיהּ שֶׁעָשָׂה מִצְוָה אַחַת יְתֵרָה עַל זְכֻיּוֹתָיו, הַיְנוּ מִפְּנֵי שֶׁאִם רַבּוּ עֲוֹונוֹת, הֲרֵי הוּא רָשָׁע מִפְּנֵי שֶׁרַבּוּ עֲוֹונוֹת, וּלְכָךְ צָרִיךְ מִצְוָה אַחַת יְתֵרָה עַל זְכֻיּוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל בְּוַדַּאי בִּשְׁבִיל מִצְוָה אַחַת זוֹכֶה, וְאִם לֹא עָשָׂה חֵטְא כְּלָל, וְגַם לֹא עָשָׂה מִצְוָה תֵּכֶף אַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה בֶּן י״ג וְנִתְחַיֵּב בְּמִצְווֹת, אִם עָשָׂה מִצְוָה אַחַת בִּלְבָד, זוֹכֶה לְכָל אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בִּשְׁבִיל מִצְוָה אַחַת, כִּי מִצְוָה אַחַת פְּרָטִית זוֹכֶה בָּהּ הָאָדָם הַפְּרָטִי, וּלְכָךְ קָאָמַר: כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת — מֵיטִיבִין לוֹ וְכוּ׳, וְלָא תָּנֵי כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת יְתֵרָה עַל זְכֻיּוֹת שֶׁלּוֹ לְאִשְׁתְּמוֹעִינַן, שֶׁאִם אֵין לוֹ זְכֻיּוֹת וְאֵין לוֹ חוֹבוֹת שֶׁנַּעֲשָׂה עַתָּה גָּדוֹל בַּשָּׁנִים, דַּי לוֹ בְּמִצְוָה

אַחַת (מַהֲרַ״ל תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, פֶּרֶק נ׳); כִּי בָּרֵגַע שֶׁנַּעֲשָׂה בַּר מִצְוָה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, כְּבָר זוֹכֶה לְכָל הַטּוֹבוֹת הָאֵלּוּ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל מִצְוֹות, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַהִתְחָלָה שֶׁל הָאָדָם, כִּי אֵין לְךָ חִזֵּק כִּתְחִלַּת הַחֲסִידוּת, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ כְּפִי הַהִתְחָלָה, וּכְפִי הַכֹּחַ וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁל הַהִתְחָלָה, כֵּן הוֹלֵךְ וּמִתְנַהֵג בַּעֲבוֹדָתוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב); כִּי הָעִקָּר הוּא הַהִתְחָלָה. וְעַל־כֵּן הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ שֶׁלְּךָ, שֶׁאָז אַתָּה נִכְנָס בְּעֹל הַמִּצְוֹות, זֶהוּ יוֹם הַהִתְחָלָה שֶׁלְּךָ, וּכְפִי הַתְחָלָתְךָ, כֵּן יֵמְשֵׁךְ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְעַל־כֵּן יָדוֹעַ תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם קָדוֹשׁ וְנוֹרָא בִּשְׁבִילְךָ, וְתִרְאֶה לְנַצֵּל אֶת הַיּוֹם הַזֶּה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ב.

מִצְוָה רִאשׁוֹנָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר מִצְוַת עֲשֵׂה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁמַּתְחֶלֶת לְךָ בְּיוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ הִיא מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא גִּלּוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבָזֶה

מַתְחֶלֶת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה: "מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִית", וְלָכֵן רְאֵה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וּמִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, וּתְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, מַה שֶּׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל, וּבְיוֹתֵר תְּדַקְדֵּק בִּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא, וְהִיא הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּפְקָה לְךָ בְּחֶלְקְךָ, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עַכְשָׁו לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ, שֶׁהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן תֵּכֶף כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה לַיְלָה, שֶׁלֹּא תֹּאכַל וְלֹא תִישַׁן, אֶלָּא לְךָ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית, וְתִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי מְאֹד הֶחֱמִירוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בָּזֶה, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא חַיָּב מִיתָה, מִי שֶׁמִּתְרַשֵּׁל בָּזֶה (בְּרָכוֹת ד:); וְהַטַּעַם — כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם בָּא מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וְאוֹמֵר: אֵלֵךְ לְבֵיתִי וְאֹכַל קְמָעָא וְאִישַׁן קְמָעָא, וְאַחַר־כָּךְ אֶקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְאֶתְפַּלֵּל, וְחוֹטַפְתּוֹ שֵׁנָה, וְנִמְצָא יָשֵׁן כָּל הַלַּיְלָה. וְאַל תֵּקַל בְּעֵינֶיךָ הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי הִיא הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַיַּהֲדוּת: אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין בְּאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת טו:): כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְדַקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ, מְצַנְּנִין לוֹ גֵּיהִנּוֹם. וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת קְרִיאַת שְׁמַע, לְסַלֵּק אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יוֹמָא יט:): הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע, לֹא יִרְמֹז בְּעֵינָיו וְלֹא יִקְרֹץ בְּשִׂפְתוֹתָיו, וְלֹא יוֹרֶה

בְּאֶצְבְּעוֹתָיו, וְיֹאמְרָה בְּקוֹל גָּדוֹל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה כ.): הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע, צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל״ — הַשְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ; וְזֶה עִקַּר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁצָּרִיךְ הַיֶּלֶד שֶׁנִּכְנָס לְעֹל הַמִּצְוֹות לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ — לְהִשָּׁמֵר מְאֹד בִּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה חֲבִיבָה מְאֹד. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא קַמָּא צב:): ״וַעֲבַדְתֶּם אֶת הָוָי״ה אֱלֹקֵיכֶם״ — זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי, עַכְשָׁו שֶׁאַתָּה נִכְנָס לְעֹל הַמִּצְוֹות, תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוַת עֲשֵׂה הָרִאשׁוֹנָה — מִצְוַת ״קְרִיאַת שְׁמַע״ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, שֶׁכָּל יְמֵי חַיֶּיךָ תִּהְיֶה זָהִיר בַּמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ — מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו חָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת לְהַקְרִיב, עִם כָּל זֹאת חָבִיב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה יוֹתֵר מֵהַכֹּל. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): אֲנִי יְשֵׁנָה מִן הַקָּרְבָּנוֹת, וְלִבִּי עֵר לִקְרִיאַת שְׁמַע, וְתִשְׁמֹר מְאֹד כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לֹא לַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן יח): חֲבִיבָה קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁהַכְּסִיל זוֹבֵחַ; וְאָמְרוּ (שָׁם, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן לז): הִגִּיעָה שְׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע, וְלֹא קְרָאָהּ בְּעוֹנָתָהּ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא קְדוֹשִׁים): לֹא תִּהְא

קְרִיאַת שְׁמַע קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רְמַ״ח תֵּבוֹת כְּנֶגֶד אֵיבָרִים שֶׁבָּאָדָם; אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: שָׁמַרְתָּ אֶת שֶׁלִּי — לְקֹרֹא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתִקּוּנָהּ, אֲנִי אֶשְׁמֹר אֶת שֶׁלְּךָ. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֻכְשָׁו, שֶׁמִּהַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה — יוֹם שִׁמְחָתְךָ, שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְעֹל הַמִּצְוֹות, לְהִזָּהֵר לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁאַתָּה גּוֹרֵם לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, עַל־יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, הָיִיתָ מְאֹד נִזְהָר בָּזֶה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״, רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ צוֹוַחַת: אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ. וְכֵן אָמְרוּ (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֶּרֶק ד׳): יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ מְיַחֲדִים שְׁמוֹ תָּמִיד בְּכָל יוֹם, עוֹנִים וְאוֹמְרִים: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״, וְהוּא מֵשִׁיב לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: אֲנִי הַוָיָ״ה אֱלֹקֵיכֶם הַמַּצִיל אֶתְכֶם מִכָּל צָרָה. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהִזָּהֵר מְאֹד עֻכְשָׁו לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִדְּאוֹרַיְתָא, וְהֵיא — קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁבְּפָסוּק זֶה כְּלוּלָה כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נִצֹּל מִתַּאֲוַת נְאוּף הַבּוֹעֶרֶת בּוֹ. כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו): אִם נִתְגַּבְּרָה עַל הָאָדָם תַּאֲוַת נְאוּף, וְהַיֵּצֶר הָרָע בּוֹעֵר בּוֹ, שֶׁיֹּאמַר ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״, ״בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד

מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד״, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטֵּל יִצְרוֹ הַבּוֹעֵר בּוֹ, וְיִגְרֹם יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יא), שֶׁשְּׁנֵי פְּסוּקִים אֵלּוּ גּוֹרְמִים יְחוּד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם — שֶׁזֶּה יְחוּדָא עִלָּאָה, וְכֵן יְחוּד בְּכָל הַבְּרִיאָה — שֶׁזֶּה יְחוּדָא תַּתָּאָה. אַשְׁרֵי אָדָם הַזּוֹכֶה, שֶׁנַּעֲשִׂים עַל יָדוֹ בְּכָל יוֹם הַיִּחוּדִים הָאֵלֶּה.

ג.

סְעֻדַּת מִצְוָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר יֵשׁ לַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה בְּיוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״, וְזוֹ נִקְרֵאת סְעֻדַּת מִצְוָה (עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם, סִימָן רכה, סְעִיף קָטָן ד׳), וְהַשִּׂמְחָה הִיא, שֶׁבּוֹ בַּיּוֹם נִכְנָס הַבֵּן לְעֹל הַמִּצְוֹות, אֲשֶׁר אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, הֵן שִׂמְחָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּתּוֹסֵף בַּר יִשְׂרָאֵל הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וְגוֹרֵם מֵעַכְשָׁו עַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹתָיו וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ וְעִסְקוֹ בִּתְפִלָּה — יְחוּד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי מֵעַכְשָׁו הוּא כְּבָר מְחֻיָּב בָּזֶה, וְיֵשׁ לוֹ הִתְחַיְּבוּת לְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְהֵן שִׂמְחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, שֶׁזּוֹכִים לְהַכְנִיס אֶת בְּנָם בְּעֹל הַמִּצְוֹות, אֲשֶׁר זוֹ הִיא הַתַּכְלִית שֶׁל הֻלֶּדֶת יְלָדִים — לְגַדְּלָם וּלְחַנְּכָם לְתוֹרָה וּלְיִרְאַת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה,

וּלְאֻמּוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת. וְלָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה בַּיּוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה הַבֵּן בַּר־מִצְוָה. וְרָאוּי לְהַזְמִין אָז הַרְבֵּה אוֹרְחִים, שֶׁיִּשְׂמְחוּ עִמּוֹ בְּיוֹם שִׂמְחַת בְּנוֹ. וּבִפְרָט רָאוּי לְהַזְמִין עֲנִיִּים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הַקְּדָמַת הַזֹּהַר י.), שֶׁבְּכָל סְעֻדָּה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה, צָרִיךְ לְהַזְמִין עֲנִיִּים, וְאִם לֹא, אֲזַי בָּא הַשָּׂטָן וּמְקַטְרֵג. וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱרָע אֵצֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהִכְנִיס אֶת בְּנוֹ לְבַר־מִצְוָה, מַה כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית כא, ח): "וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמֶל, וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת יִצְחָק"; עָבִיד אַבְרָהָם מִשְׁתַּיָּא וְקָרָא לְכָל רַבְרְבֵי דָּרָא לְהַהִיא סְעֻדְתָּא, וְתָנִינָן בְּכָל סְעֻדְתָּא דְּחֶדְוָא הַהוּא מְקַטְרְגָא אָזִיל וְחָמֵי אִי הַהוּא בַּר נָשׁ אַקְדִּים טִיבוֹ לְמִסְכְּנֵי, וּמִסְכְּנֵי בְּבֵיתָא. הַהוּא מְקַטְרְגָא אֶתְפָּרֵשׁ מֵהַהוּא בֵּיתָא וְלָא עָאל תַּמָּן. וְאִי לָאו עָאל תַּמָּן וְחָמֵי עִרְבּוּבְיָא דְּחֶדְוָה בְּלָא מִסְכְּנֵי, וּבְלָא טִיבוּ דְּאַקְדִּים לְמִסְכְּנֵי. סַלִּיק לְעֵילָא וּמְקַטְרְגָא עָלֵיהּ וְכוּ'. וּמֵחֲמַת שֶׁאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ טְרוּדִים וְלֹא שָׂמוּ לֵב אֶל עָנִי שֶׁנִּכְנַס, נִתְבַּלְבְּלָה כָּל שִׂמְחָתָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; לָזֹאת צְרִיכִים לְהַזְמִין בְּכָל סְעֻדַּת מִצְוָה עֲנִיִּים, וּבִפְרָט בְּשִׂמְחָה כָּזוֹ, שֶׁעוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת, שֶׁבֵּן נִכְנָס בְּעֹל הַמִּצְוֹת, וְנַעֲשָׂה גָּדוֹל, אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַבֵּן שֶׁנִּכְנָס לְעֹל הַמִּצְוֹת אוֹמֵר דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ בְּאֶמְצַע הַסְּעֻדָּה. וְהַטַּעַם — שֶׁרוֹצִים לְחַנְּכוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנָס בְּעֹל הַמִּצְוֹת

בִּסְעֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה, אֲשֶׁר רָאוּי לוֹ לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה חִדּוּשׁ אוֹ דְּרוּשׁ בִּדְבַר תּוֹרָה בְּעֵת הַסְּעֻדָּה, כִּי מַעֲלַת הַמְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא בְּעֵת הַסְּעֻדָּה — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, עַד שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר (תְּרוּמָה קנג.): דְּהַאי אִקְרֵי סְעֻדָתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְהַנֵּי מִינַּהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב (יְחֶזְקֵאל מא): "זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'"; דְּהָא מִלִּין דְּאוֹרַיְתָא יִסְתַּרוּן לְהַאי אַתַּר. כִּי בִּסְעֻדָּה שֶׁמְּחַדְּשִׁים חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, מַמְשִׁיכִים שָׁם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן מַרְגִּילִין כְּבָר בַּסְּעֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה אֶת בֶּן הַ"בַּר־מִצְוָה", שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְחַדֵּשׁ בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה אֵיזֶה דְּרוּשׁ וְחִדּוּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלֶה אֶת כָּל הַסְּעֻדָּה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ. וְנוֹהֲגִים לְהַפְרִיעַ לוֹ בְּאֶמְצַע דְּרָשָׁתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים. וְהַטַּעַם — כִּי כְּבָר מְרַמְּזִים לוֹ, שֶׁכָּךְ יִהְיֶה לוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁיַּפְרִיעוּ לוֹ בְּאֶמְצַע חִדּוּשָׁיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְפַּעֵל, וְיַמְשִׁיךְ לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, וְלִדְרֹשׁ בָּרַבִּים. וְזֶה לְמוּד עָמֹק שֶׁכְּבָר מְלַמְּדִים לְבָחוּר הַ"בַּר־מִצְוָה", שֶׁיְּחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, וּבִפְרָט בְּעֵת הַסְּעֻדָּה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּפְרִיעוּ לוֹ שֶׁלֹּא יִתְפַּעֵל. וּמִנְהָג לָתֵת לְבָחוּר הַ"בַּר־מִצְוָה" לְבָרֵךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן, כִּי הִיא מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה (בְּרָכוֹת כא.); וְיַעַן שֶׁעַכְשָׁו נִכְנָס לְעֹל הַמִּצְוֹת, מַגִּיעַ לוֹ שֶׁיְּקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה. וְרָאוּי לְךָ לְכַוֵּן מְאֹד בִּבְרַכַּת־הַמָּזוֹן, וְתִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵךְ מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, כִּי מֵאַחַר שֶׁהִיא מִדְּאוֹרַיְתָא, צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד לֹא

לְהַחֲסִיר אֵיזוֹ תִּבָּה, אוֹ הֲבָרָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֲכִילָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן נִתְוַדַּע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן, בְּנִי, תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ שֶׁמִּהַיּוֹם שֶׁנַּעֲשֵׂיתָ בַּר מִצְוָה וָהָלְאָה — כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, תְּבָרֵךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי כָּל הָעֲשִׁירוּת בָּאָה לָאָדָם רַק בִּזְכוּת שֶׁמְּדַקְדֵּק בְּיוֹתֵר בְּבִרְכַּת־הַמָּזוֹן. וְתִשְׂמַח מְאֹד, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (תְּרוּמָה קסח:): ״וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי הַוָ״ה אֱלֹהֶיךָ״ — דָּא אִיהוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, כַּד בְּרִיךְ בַּר נָשׁ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה אִצְטְרִיךְ לְמֶחֱדֵי וּלְאַחֲזָאָה חֶדְוָה וְלָא עֲצִיבוּ כְּלָל, כֵּיוָן דְּנָטִיל בַּר נָשׁ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאִים עַל גַּבֵּיהּ, וְאִיהוּ אִצְטְרִיךְ לְאַעֲטָפָא רֵישֵׁיהּ בְּחֶדְוָה וּלְבָרְכָא עַל הַכּוֹס בְּמוֹתָב תְּלָתָא נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ (כְּשֶׁאָדָם מְבָרֵךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן עִם כּוֹס, צָרִיךְ מְאֹד לִשְׂמֹחַ, לְהַרְאוֹת שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה עָצוּב, כֵּיוָן שֶׁאָדָם לוֹקֵחַ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא שָׁם, וּצְרִיכִים לַעֲטֹף אֶת הָרֹאשׁ בְּכוֹבַע עֶלְיוֹן בְּשִׂמְחָה, וּלְבָרֵךְ עַל הַכּוֹס, כְּשֵׁשׁ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים); אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה

בְּנִי! עָלֶיךָ לִזְכֹּר, שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְעֹל הַמִּצְוֹות, וְלָכֵן תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּמִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא. וְאִם תִּזְכֶּה לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע כְּפִי סִדֶּר הָאֲרִיזַ"ל עִם הַיִּחוּדִים — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד לְנֶפֶשׁ הָאָדָם — לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע עִם וִדּוּי, וּמוֹחֲלִים לָאָדָם עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, הֲלָכָה ב׳); וְאַל יֵקַל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי כָּל הַיּוֹם הַבָּא תָּלוּי כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ לִישֹׁן עִם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וְעִם וִדּוּי דְּבָרִים שֶׁמִּתְוַדֶּה עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם, וּמִתְחָרֵט עַל כָּל הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם, וּבָזֶה שֶׁהוּא מִתְוַדֶּה בְּעֵת אֲמִירַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו. וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, מַעֲלַת הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, עַד שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, כְּאִלּוּ אוֹחֵז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִּיּוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קמט): "רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם, וְחֶרֶב פִּפִיּוֹת בְּיָדָם". וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, מַזִּיקִין בְּדֵלִין הֵימֶנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ה׳): "וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף";

וְכֵן אָמְרוּ (זֹהַר הַקְּדָמָה יא.): עֵיטָא לְבַר נָשׁ כַּד אִיהוּ סַלִּיק בְּלֵילְיָא עַל עַרְסֵיהּ. בָּעֵי לְקַבְּלָא עָלֵיהּ מַלְכוּתָא דִּלְעֵילָּא בִּלְבָּא שְׁלִים. וּלְאַקְדָּמָא לְמִמְסָר קַמֵּיהּ פִּקְדוֹנָא דְּנַפְשֵׁיהּ, וּמְיָד אִשְׁתְּזִיב מִכָּל מַרְעִין בִּישִׁין וּמִכָּל רוּחִין בִּישִׁין וְלָא שַׁלְטִין עָלֵיהּ (עֵצָה לָאָדָם, שֶׁכְּשֶׁהוֹלֵךְ לִישֹׁן בַּלַּיְלָה עַל מִטָּתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם וּלְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֵב שָׁלֵם, וּלְהַקְדִּים לְמְסֹר פִּקְדוֹן הַנֶּפֶשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִיָּד נִצּוֹל מִכָּל דְּבָרִים רָעִים וְרוּחוֹת רָעוֹת, וְלֹא שׁוֹלְטִים עָלָיו); וְלָכֵן רְאֵה לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַלַּיְלָה הַזֶּה, לְהִזָּהֵר לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא עִם הַוִּדּוּי שֶׁתִּקֵּן הָאַרִיזַ״ל, כִּי זֶה תִּקּוּן גָּדוֹל לַנֶּפֶשׁ. וְכֵן תִּזָּהֵר מְאֹד לְהָכִין לְעַצְמְךָ כְּלִי לִנְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לֵילֵךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם. וְזֶה סִימָן אִם אָדָם הוּא יָרֵא שָׁמַיִם אוֹ לֹא — בּוֹדְקִים אוֹתוֹ, אִם הוּא הוֹלֵךְ לִישֹׁן עִם כְּלִי לִנְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, וְזֶה בָּדוֹק וּמְנֻסֶּה; כִּי יָרֵא שָׁמַיִם אֲמִתִּי, לֹא יֵלֵךְ לִישֹׁן עַד שֶׁהֵכִין לְעַצְמוֹ כְּלִי מָלֵא מַיִם בַּעֲבוּר נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית. וְאָמְרוּ (זֹהַר הַקְּדָמָה י:): הָכֵי הַווּ עָבְדֵי חַסִידֵי קַדְמַאי נַטְלָא דְּמַיָּא הָווּ יְהָבֵי קַמַּיְיהוּ וּבְזִמְנָא דְּמִתְעָרֵי בְּלֵילְיָא אַסְחֶן יָדֵי, וְקַיְמֵי וְלָעָאן בְּאוֹרַיְיתָא (כָּךְ הָיוּ הַחֲסִידִים הַקַּדְמוֹנִים עוֹשִׂים, שֶׁהֵכִינוּ כְּלִי עִם מַיִם לְפָנֵיהֶם, וּכְשֶׁהִתְעוֹרְרוּ מֵהַשֵּׁנָה בַּלַּיְלָה, נָטְלוּ יְדֵיהֶם וְקָמוּ וְלָמְדוּ תּוֹרָה); וְכֵן אָמְרוּ (זֹהַר

קצח:): דְּכַד בַּר נַשׁ קָם בְּצַפְרָא בָּעֵי לְאַסְחָאָה יָדוֹי מִגּוֹ נַטְלָא דְּמַיָּא. דְּאִיהוּ מָאנָא לְטַל מִנֵּיהּ מַיָּא (כְּשֶׁאָדָם קָם בַּבֹּקֶר, צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו מִכְּלִי עִם מַיִם שֶׁהֻכִין לְעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִצּוֹל מֵעֲבֵרוֹת, עַיֵּן שָׁם); וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ דָּבָר זֶה מֵהַלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁכָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, וְתָכִין לְעַצְמְךָ כְּלִי עִם מַיִם לִטֹּל יָדֶיךָ כְּשֶׁתָּקוּם בַּבֹּקֶר. וּמַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁתֵּלֵךְ לִישֵׁן עִם אֵיזֶה סֵפֶר, אִם אֶפְשָׁר תּוֹרַת דִּבְרֵי אַגָּדָה, שֶׁמְּסֻגָּלִים לִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲוֹנוֹת, כִּי לְמוּד אַגָּדָה מְשַׁמֵּחַ אֶת הָאָדָם (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת עֲצָבוּת, סִימָן לו); וּכְשֶׁאָדָם בְּשִׂמְחָה אֲזַי הַקְּלִפָּה הַמַּחֲטִיאָה אֶת הָאָדָם בּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסט), וְכֵן הוּא מְסֻגָּל לְבַטֵּל שׁוֹנְאִים מִמְּךָ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן מח): כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם דּוֹבְרִים עָלֶיךָ, תִּלְמַד בְּכָל לַיְלָה אַגָּדָה. וְלָכֵן נָהֲגוּ חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה לָלֶכֶת לִישֵׁן עִם לְמוּד אַגָּדוֹת חַזַ״ל שֶׁבְּעֵין יַעֲקֹב. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת הִתְנַשְּׂאוּת, סִימָן ל): עַל־יְדֵי לְמוּד אַגָּדָה בַּלַּיְלָה מִתְנַשֵּׂא; וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְךָ לִלְמֹד אַגָּדָה קֹדֶם הַשֵּׁנָה, עַל־כָּל־פָּנִים תְּעַיֵּן בְּסִפּוּרֵי צַדִּיקִים, שֶׁמַּגְבִּיהִים אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לְגַדְלוּת הַמֹּחִין (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלד), וְכֵן מְלַהֲבִים אֶת הַלֵּב בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּמוֹתָם (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן,

חֵלֶק א׳, סִימָן רמח); כִּי הָרְשִׁימוּ שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁמְּסַפְּרִים מִמֶּנּוּ, עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֹאת הָרְשִׁימוּ נִתְעוֹרֶרֶת בְּעֵת שֶׁמְּסַפְּרִים מֵהַצַּדִּיק, וְהִיא מְעוֹרֶרֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ לִישֵׁן עִם סִפּוּרֵי צַדִּיקִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְלַהֵב גַּם לִבּוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתָם.

ה.

קִימָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם — תָּקוּם, כִּי מִצְוָה גְּדוֹלָה מְחַכָּה לְךָ, וְהִיא מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִלִּין, וְלָכֵן תִּתְעוֹרֵר מֵקֶדֶם מֵהַשָּׁנָה, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאַתָּה פּוֹקֵחַ אֶת הָעֵינַיִם, תִּזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִקְשֹׁר אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד): כָּךְ רָאוּי לִהְיוֹת מִנְהָג יִרְאֵי הַשֵּׁם, תֶּכֶף בַּבֹּקֶר בַּהֲקִיצוֹ, קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל שׂוּם דָּבָר, יִזְכֹּר מִיָּד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּחֲשָׁבָה הָרִאשׁוֹנָה. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁקָּמִים בַּבֹּקֶר, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן צָרִיךְ רַק לַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָקוּם בְּזְרִיזוּת גְּדוֹלָה, כִּי אָז הַיֵּצֶר הָרָע בָּא לָאָדָם כְּמַאֲמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי ו, י): ״עַד מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב, מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ, מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת, מְעַט חִבֵּק

יָדַיִם לִשְׁכָּב", וְאָמַר (שָׁם כו, יד): "הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל צִירָהּ, וְעָצֵל עַל מִטָּתוֹ". וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ח', סִימָן ו'): ז' דְּבָרִים אָמַר שְׁלֹמֹה עַל הֶעָצֵל, כֵּיצַד? אָמְרוּ לֶעָצֵל: רַבְּךָ בָּעִיר, לֵךְ וּלְמַד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ. וְהוּא מֵשִׁיב אוֹתָן, וְאוֹמֵר לָהֶן: מִתְיָרֵא אֲנִי מִן הָאֲרִי שֶׁבַּדֶּרֶךְ, מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: "אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ", אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי רַבְּךָ בְּתוֹךְ הַמְּדִינָה, עֲמֹד וְלֵךְ אֱצְלוֹ. אָמַר לָהֶן: מִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁלֹּא יְהֵא אֲרִי בְּתוֹךְ הָרְחוֹבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲרִי בֵּין הָרְחֹבוֹת". אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא דָּר אֵצֶל בֵּיתְךָ, אָמַר לָהֶן: וְהָאֲרִי בַּחוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָמַר עָצֵל אֲרִי בַּחוּץ". אָמַר לָהֶם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הֵשִׁיב לָהֶן: וְאִם הוֹלֵךְ אֲנִי וּמוֹצֵא אֶת הַדֶּלֶת נָעוּל, אֲנִי מְחַזֵּר וּבָא. אָמְרוּ לוֹ: פָּתוּחַ הוּא, מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל צִירָהּ וְעָצֵל עַל מִטָּתוֹ"; וּלְבַסּוֹף שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מַה לְּהָשִׁיב, אוֹמֵר לָהֶן: אוֹ הַדֶּלֶת פָּתוּחַ אוֹ נָעוּל, מְבַקֵּשׁ אֲנִי לִישֹׁן עוֹד מְעַט, מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "עַד מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב" וְגוֹ'. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָקוּם תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּכָל בֹּקֶר בְּזְרִיזוּת נִפְלָאָה, וּבִפְרָט הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְיתָא לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וּכְפִי שֶׁתִּתְנַהֵג בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, כָּךְ כְּבָר תִּתְנַהֵג כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ו.

מִקְוֶה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶת הַכְּלָל הַזֶּה; הֱיוֹת שֶׁתִּפְלִין צָרִיךְ גּוּף נָקִי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת מט.), וְלָכֵן הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִפְנֵי שֶׁמַּנִּיחִים תְּפִלִּין הוּא לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, וְזֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי עֶצֶם הַטְּבִילָה, מְטַהֶרֶת אֶת הָאָדָם, כִּי כְּשֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַמִּקְוֶה, וּמִתְכַּסֶּה בְּמַיִם, אֲזַי נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת הַמְתָּקַת דִּין, סִימָן נד): עַל־יְדֵי יְשִׁיבָה בַּמִּקְוֶה תַּחַת הַמַּיִם, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהַחֲזִיק בְּעַצְמוֹ הָרוּחַ וְהַנְּשִׁימָה — נִמְתָּק הַדִּין; כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם נִכְנָס תַּחַת הַמַּיִם, הוּא נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁבָּא לְמַצָּב כָּזֶה שֶׁכְּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לִנְשֹׁם, בּוֹ בָּרֵגַע נִטְהָר מִכָּל הַטֻּמְאוֹת, כִּי אָז דַּיְקָא מְקַבֵּל אֶת הַחִיּוּת מֵהָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְכַמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב׳, אוֹת א׳): עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְנָסִין לַמִּקְוֶה וְסוֹתְמִין הָעֵינַיִם מֵחֵיזוּ דְּהַאי עָלְמָא, וְנֶעֱלָם וְנִתְכַּסֶּה שָׁם בְּתוֹךְ מֵי הַמִּקְוֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה בְּכָל יוֹם אַחַר שָׁקָם. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, קֹדֶם שֶׁהָאָדָם טוֹבֵל בַּמִּקְוֶה, הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד אַחַר שֶׁטּוֹבֵל, זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת. כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם

טוֹבֵל בַּמִּקְוֶה — נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, שֶׁהוּא בְּלִבּוּל הַדַּעַת. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת הַמְתָּקַת הַדִּין, סִימָן פא): הַמִּקְוֶה מַמְתִּיק הַדִּין; וְכֵן אָמַר (שָׁם, סִימָן כב): עַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה — נִתְבַּטֵּל הַצָּרוֹת, וִישׁוּעָה בָּאָה. וּמוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים זֶה הָעַוְונוֹת שֶׁל הָאָדָם, וְלָכֵן כְּשֶׁהָאָדָם טוֹבֵל בַּמִּקְוֶה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִכָּל הַצָּרוֹת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה יד): ״מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ״, וְכֵן זוֹכֶה לִירָאַת שָׁמַיִם, עַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת יִרְאָה, סִימָן לא): לִירְאָה — תֵּלֵךְ לַמִּקְוֶה. וּמוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בְּהֵמָה טְהוֹרָה, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ב׳): מִקְוֵה מַיִם מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל מִינֵי טֻמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי כָּל מִינֵי טֻמְאוֹת נִמְשָׁכִים מִכְּפִירוּת וֶאֱמוּנוֹת כּוֹזְבִיוֹת, וְעַל־יְדֵי מִקְוֵה מַיִם, שֶׁמְּשָׁם גְּדֵלָה הָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה מְגַדְּלִים הָאֱמוּנָה וּמְבַטְּלִין כָּל הַטֻּמְאוֹת. וְלָכֵן תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה קֹדֶם שֶׁאַתָּה מַנִּיחַ תְּפִלִּין, כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשָׂה טֶבַע. וְתָמִיד תִּזְכֹּר, אֲשֶׁר בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם טוֹבֵל עַצְמוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת פֹּה לְמַטָּה בַּמִּקְוֶה, בּוֹ בָּרֶגַע נִשְׁמָתוֹ נִטְבֶּלֶת בַּמִּקְוֶה הָעֶלְיוֹנָה, וְזֶה מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פה:) עַל הַפָּסוּק (יִרְמְיָה יז, יג): ״מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה״, מַה מִּקְוֶה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אַף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְטַהֵר

אֶת יִשְׂרָאֵל; וּבִפְרָט הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁלְּךָ, שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְגִיל בַּר מִצְוָה, וְאַתָּה עַכְשָׁו הוֹלֵךְ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, מִצְוַת עֲשֵׂה חֲדָשָׁה, שֶׁעֲדַיִן אַף פַּעַם לֹא קִיַּמְתָּ, בְּוַדַּאי רָאוּי לְךָ לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, וְתַרְגִּישׁ אַחַר־כָּךְ אַחֶרֶת לְגַמְרֵי.

ז.

הֲנָחַת תְּפִלִּין

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר מִצְוַת תְּפִלִּין הִיא מִצְוָה מְיֻחֶדֶת, שֶׁמַּמְשִׁיכָה דְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לח): סִימָן לְהַדְּבֵקוּת הוּא תְּפִלִּין; כִּי בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת יב.): חַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִלָּיו כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה, קַל וָחֹמֶר מִצִּיץ, מַה צִּיץ שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא אַזְכָּרָה אַחַת, אָמְרָה תּוֹרָה: ״וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד״, שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ, תְּפִלִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַזְכָּרוֹת הַרְבֵּה — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁאָסוּר לְהַסִּיחַ דַּעַת מֵהֶן. וְהַתְּפִלִּין מַמְשִׁיכִים עַל הָאָדָם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמִי שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְתָמִיד חוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל פַּחַד עַל כָּל אֵלּוּ הָרוֹצִים לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזֶה רַע, חַס וְשָׁלוֹם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ו.): הַתְּפִלִּין עֵז הֵם לְיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב (דְּבָרִים כח, י): ״וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם הֳוָי״ה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ״,

אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ. וְלָכֵן הֵיוֹת שֶׁהַיּוֹם הוּא יוֹם הַ"בַּר־מִצְוָה" שֶׁלְּךָ, וְעַכְשָׁו הִיא הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַתָּה מַתְחִיל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, רְאֵה לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לֹא לְהַסִּיחַ דַּעַת מֵהַתְּפִלִּין, וְאַל תְּדַבֵּר בְּעֵת שֶׁהַתְּפִלִּין עָלֶיךָ, וְהַהֶרְגֵּל נַעֲשֶׂה טֶבַע, כְּפִי שֶׁמַּרְגִּילִין אֶת עַצְמוֹ, כָּךְ מִתְנַהֲגִים כָּל הַחַיִּים. וְהָרְבֵּה צַדִּיקִים הִזְהִירוּ אֶת תַּלְמִידֵיהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ שִׂיחַת חֻלִּין עִם הַתְּפִלִּין, וְזֶה מוֹעִיל מְאֹד לְיִרְאַת שָׁמַיִם. וְתִשְׂמַח מְאֹד עַל נֹעַם חֶלְקְךָ, אֲשֶׁר אַתָּה זוֹכֶה עַכְשָׁו בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, אֵיזוֹ זְכוּת יֵשׁ לְךָ! וְאֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לְךָ! וְאֵיזוֹ יִרְאָה צְרִיכָה לִפֹּל עָלֶיךָ! וְנוֹהֲגִים חֲסִידִים וַאֲנָשֵׁי מַעֲשֶׂה, שֶׁלּוֹקְחִים אֶת בֶּן הַ"בַּר־מִצְוָה", בַּיּוֹם שֶׁמַּתְחִיל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, אֶל אֵיזֶה צַדִּיק קָדוֹשׁ וְיִרְא שָׁמַיִם, שֶׁהוּא יַנִּיחַ לוֹ אֶת הַתְּפִלִּין בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי שֶׁיַּשְׁפִּיעַ מִקְּדֻשָּׁתוֹ וּמֵרוּחוֹ עַל חֲתַן הַ"בַּר־מִצְוָה". וְהָעִקָּר הוּא שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כד): עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות הָאָדָם עוֹלֶה מִגַּשְׁמִיּוּת וְחָמְרִיּוּת עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה עַד עוֹלַם הַיְצִירָה, וּמֵעוֹלַם הַיְצִירָה עַד עוֹלַם הַבְּרִיאָה, וּמֵעוֹלַם הַבְּרִיאָה עַד עוֹלַם הָאֲצִילוּת, שֶׁמַּשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת בִּבְחִינַת מָטֵי וְלָא מָטֵי. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מג:): כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ, הַכֹּל בְּחִזּוּק שֶׁלֹּא יֶחֱטָא; וְאִם תִּשְׁאַל, הֲלֹא רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהִנִּיחוּ

תְּפִלִּין וְנִכְשְׁלוּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשְׁלוּ? הַכֹּל בָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁמְחוּ בְּשִׂמְחַת הַתְּפִלִּין. וּכְמוֹ שֶׁגִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ל:) עַל אַבַּיֵי, שֶׁהָוָה יָתִיב קָמֵיהּ דְּרַבָּה, חַזְיֵיהּ דַּהֲוָה קָא בָּדַח טוּבָא, אָמַר: "וְגִילוּ בִּרְעָדָה" כְּתִיב, אָמַר לֵיהּ: אֲנָא תְּפִלִּין מַנַּחְנָא; הַיְנוּ שֶׂרַבָּה שָׂשׂ וְשָׂמַח כָּל הַיּוֹם שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין. וְלָכֵן אִם הָאָדָם שָׂמֵחַ כָּל יוֹם וְיוֹם עִם מִצְוַת תְּפִלִּין, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לִשְׂמֹחַ עִם מִצְוַת הַתְּפִלִּין שֶׁעָלֶיךָ, כִּי אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים א׳): אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רוֹצִים אָנוּ לִיגַּע בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, אֲבָל אֵין לָנוּ פְּנַאי. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: קַיְּמוּ מִצְוַת תְּפִלִּין, וּמַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם יְגֵעִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה; לְמֵדִים מִכָּאן מַהִי מַעֲלַת הַתְּפִלִּין. וְלָכֵן הַיּוֹם הַזֶּה, יוֹם הַ"בַּר־מִצְוָה", זֶה הַיּוֹם שֶׁלְּךָ, וְזֶה יוֹם שִׂמְחָתְךָ, שֶׁעָלֶיךָ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לְהָכֶנֶס בְּעֹל הַמִּצְוֹות, וְאַתָּה מַתְחִיל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד לְהַתְחִיל תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּיוֹם הַ"בַּר־מִצְוָה" לְהַנִּיחַ שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין: רַשְׁ"י וְרַבֵּנוּ תָּם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שֻׁלְחָן עָרוּךְ, אֹרַח חַיִּים, סִימָן לד, סָעִיף ב׳): יְרֵא שָׁמַיִם יָצָא יְדֵי חוֹבַת שְׁנֵיהֶם וְיַנִּיחַ שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין וְכוּ׳, וְאַף שֶׁכָּתַב (שָׁם, סָעִיף ג׳): לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֶלָּא מִי שֶׁמֻּחְזָק וּמְפֻרְסָם בַּחֲסִידוּת, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל:

כְּדַאי שֶׁיִּדְחֹק אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת חָסִיד. וְדָבָר זֶה כֵּן צְרִיכִין לָלֶכֶת בִּגְדוֹלוֹת, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם אוֹר וְחִיּוּת הַנְּשָׁמָה, הַמְאִירָה עַל הָאָדָם הַמַּנִּיחָם, וּמִי שֶׁיַּנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַשִּׁ״י וְרַבְּנוּ תָּם בְּכָל יוֹם, יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וַעֲרֵבוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְזֶה יִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים, וְיֵמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי דִּינִים. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר (כִּי תֵצֵא רפג.): בְּקִשּׁוּרֵי דִּתְפִלִּין יִתְקַשַּׁר יֵצֶר הָרָע תְּחוֹת יֵצֶר הַטּוֹב כְּעַבְדָּא תְּחוֹת מָארֵיהּ; וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי! מַה זֶּה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, הָיִיתָ רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי כָּךְ מוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן מז): כָּל מָאן דְּאָנַח תְּפִלִּין קָלָא סָלִיק הָבוּ יְקָר לְדִיוֹקְנָא דְּמַלְכָּא [כָּל מִי שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין, קוֹל מַכְרִיז בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: תְּנוּ כָּבוֹד לְצוּרַת הַמֶּלֶךְ]; כִּי כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל מַנִּיחַ תְּפִלִּין, מֵאִיר עָלָיו שֵׁם הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא בְּקִבְיעוּת, וְנַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה לַשְּׁכִינָה, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו דְּבֵקוּת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן דַּיְקָא בַּיּוֹם הַזֶּה, יוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ שֶׁלְּךָ, רָאוּי לְךָ לִשְׁמֹחַ מְאֹד בָּזֶה שֶׁאַתָּה הִתְחַלְתָּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. וְזָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת מַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת מד.): כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — מַאֲרִיךְ יָמִים.

ח.

תְּפִלַּת שַׁחֲרִית

אֲהוּבִי, בְּנִי! כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ רְאֵה לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר דַּיְקָא. כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): אֵימָתַי עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין; כִּי אֵין עוֹד מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁאָדָם בָּא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין וּמִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר, שֶׁאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וֶהֱיוֹת שֶׁתְּפִלִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי, צָרִיךְ תָּמִיד לִשְׁמֹר אֶת זֶה. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת טו.): כָּל הַנִּפְנָה וְנוֹטֵל יָדָיו וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ בָּנָה מִזְבֵּחַ וְהִקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁנִּכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת דַּיְקָא וּלְהִתְפַּלֵּל. עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְלֹא נִכְנָס שָׁם לְהִתְפַּלֵּל, נִקְרָא שָׁכֵן רַע. וְכֵן אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ג׳): כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בָּעוֹלָם הַבָּא. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט בָּלָק, רֶמֶז תרעא): מַה נֶּחְלָקִים הַלָּלוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹרְדִים לְתוֹכָן כְּשֶׁהֵם טְמֵאִין וְטוֹבְלִין וְעוֹלִין טְהוֹרִין, כָּךְ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת בְּנֵי־אָדָם נִכְנָסִים לְתוֹכָן כְּשֶׁהֵן מְלֵאִים עֲוֹנוֹת, וְיוֹצְאִין מְלֵאִים מִצְוֹות. וְלָכֵן תְּקַבֵּל עַל

עַצְמְךָ הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁזֶּה הַיּוֹם שֶׁלְּךָ, יוֹם שִׂמְחָתְךָ, יוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״, שֶׁכָּל יְמֵי חַיֶּיךָ תִּתְפַּלֵּל אַךְ וְרַק בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְזֶה מְסֻגָּל לְפַרְנָסָה, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ו:): כָּל הָרָגִיל לָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וְלֹא בָּא יוֹם אֶחָד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂאִיל בּוֹ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִתְעַנְיֵן הֵיכָן הַבָּחוּר הַזֶּה, אוֹ הָאַבְרֵךְ הַזֶּה שֶׁבָּא בְּכָל יוֹם אֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא בָּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד מִתְגַּלֶּה שֶׁהוּא, לֹא עָלֵינוּ, חוֹלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ טָרוּד בְּפַרְנָסָתוֹ, אָז כְּבָר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְטוֹבָה. וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ כְּבָר מִיּוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת וּבְמִנְיָן דַּיְקָא.

ט.

תְּפִלַּת מִנְחָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה, וְהָיִיתָ מְאֹד מֻרְגָּשׁ מִכָּל מַה שֶׁעָבַר עָלֶיךָ, זוֹ הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיֶּיךָ שֶׁהִתְחַלְתָּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהִנֵּה הִגִּיעַ עֵת וּזְמַן מִנְחָה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ו:): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁכֵּן אֵלִיָּהוּ לֹא נַעֲנָה אֶלָּא בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה. וְעָלֶיךָ לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה מֻקְדָּם כְּכָל הַיּוֹתֵר, וּבִפְרָט

בִּימֵי הַחֹרֶף, שֶׁהֵם יָמִים קְצָרִים מְאֹד, וּבְנָקֵל מְאֹד לַעֲבֹר אֶת זְמַן הַתְּפִלָּה. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים מְאֻחָר מְאֹד, עִם כָּל זֹאת אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה. וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם לְכָל הַפָּחוֹת הַיּוֹם הַזֶּה תִּתְפַּלֵּל מַה שֶּׁיּוֹתֵר מֻקְדָּם, וְתִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, וּתְפִלַּת הַמִּנְחָה מְאֹד מְאֹד נְחוּצָה, כִּי אָז שׁוֹרִים הַדִּינִים בָּעוֹלָם, וּבְפָרָט מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, אֲשֶׁר אָז הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל וְטָרוּד מֵרֹב טְרָדוֹת, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת דִּין, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁבּוֹרֵחַ מֵהַכֹּל, וְעוֹזֵב אֶת עַסָקָיו, וְנִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, בָּזֶה הוּא גּוֹרֵם שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה. וְאֶת זֹאת עָלֶיךָ לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם הַזֶּה, יוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ שֶׁלְּךָ, כִּי מֵהַיּוֹם הַזֶּה תָּלוּי גּוֹרָלְךָ לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְלָכֵן תִּזָּהֵר מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, וְיָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. וְאָמְרוּ (זֹהַר וַיְחִי רל.): דְּבָעֵי בַּר נַשׁ לְכַוְּנָא דַּעְתֵּיהּ בִּצְלוֹתָא דְּמִנְחָה (אָדָם צָרִיךְ לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה), בְּכֻלְּהוּ צְלוֹתָא בָּעֵי בַּר נַשׁ לְכַוְּנָא דַּעְתֵּיהּ (בְּכָל הַתְּפִלּוֹת אָדָם צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶת דַּעְתּוֹ), וּבְהַאי צְלוֹתָא יַתִּיר מִכֻּלְּהוּ, בְּגִין דְּדִינָא שַׁרְיָא בְּעָלְמָא (אֲבָל בִּתְפִלָּה זוֹ תְּפִלַּת הַמִּנְחָה צְרִיכִים לְכַוֵּן יוֹתֵר מִכָּל הַתְּפִלּוֹת, כִּי אָז הַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם). וְרוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְאֹד מְזַלְזְלִים בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, וְלָכֵן נִמְשֶׁכֶת עֲלֵיהֶם מִדַּת הַדִּין. וְתִזְכֹּר זֹאת כָּל

יְמֵי חַיֶּיךָ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה שָׁמוּר מִמִּדַּת הַדִּין. וְאִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים מַעֲלַת הַזְּהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה דַּיְקָא, וְאֵילוּ טוֹבוֹת זֶה יָבִיא לָהֶם, וְאֵילוּ שַׁעֲשׁוּעִים הֵם גּוֹרְמִים לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, כִּי בְּאֶמְצַע עֲבוֹדָתָם וְטִרְדָתָם הֵם עוֹזְבִים אֶת הַכֹּל, וּבוֹרְחִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהִתְפַּלֵּל, אֲזַי הָיוּ נִזְהָרִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם לְהַקְפִּיד לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, וְהָיוּ זוֹכִים לְרֹב טוּב הַצָּפוּן.

י.

לִמּוּד תּוֹרָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שַׁבָּת קנב.): יַנְקוּתָא כְּלִילָא דְּוַרְדָּא; עִקַּר יְפִי הַפֶּרַח כְּשֶׁעֲדַיִן בִּצְעִירוּתוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן עג): הָעֲבוֹדוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵד אֶת ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּבַחֲרוּתוֹ, כָּל יוֹם עֶרְכּוֹ מִשָּׁנִים רַבּוֹת שֶׁל עֲבוֹדָה לְעֵת זִקְנָתוֹ. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁנִּכְנַסְתָּ בְּגִיל הַמִּצְוֹת, וְנַעֲשֵׂיתָ בְּגִיל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן הַכִּי טוֹב לְהִתְעַלּוֹת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: מַה דַּהֲוָה הֲוָה, עַד הַ״בַּר־מִצְוָה״ עָבְרוּ לִי יְמֵי הַיַּלְדוּת בְּהֶבֶל הַבָּלִים, וּמִכָּאן וּלְהַבָּא הַיְנוּ מִיּוֹם הַ״בַּר מִצְוָה״ שֶׁלִּי, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת רְצִינִי, וְלָקַחַת אֶת עַצְמִי

בְּיָדַי, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד; כִּי אִם זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּיוֹם הַ"בַּר־מִצְוָה" קַבָּלוֹת טוֹבוֹת, אֲזַי זוֹכֶה לְקַיְּמָן בִּשְׁלֵמוּת כָּל הַיָּמִים. וְלָכֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ג׳): כָּל הַמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל תּוֹרָה, מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ; מִי שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, הוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּפוּף לַמַּלְכוּת, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲזַי נִפְטָר מִכָּל הַשִּׁעְבּוּד שֶׁל הַמַּלְכוּת, וְנִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּבְלִבָּד, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁיִּהְיֶה בְּלֵב אֱמֶת וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה, לַעֲזֹב אֶת הַכֹּל, וְלָקַחַת אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁקִידָה רַבָּה וּבְהַתְמָדָה עֲצוּמָה בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, שֶׁאֵלּוּ הַדִּ׳ לִמּוּדִים הֵם כְּנֶגֶד הַדִּ׳ עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

מִקְרָא: עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ח.): לְעוֹלָם יַשְׁלִים אָדָם פָּרָשִׁיוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וַאֲפִלּוּ עֲטָרוֹת וְדִיבוֹן, וְכָל הַמַּשְׁלִים פָּרָשִׁיוֹתָיו עִם הַצִּבּוּר, מַאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו

וּשְׁנוֹתָיו. וְכָתַב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אוֹרַח חַיִּים, סִימָן רפה, סָעִיף א׳): אַף־עַל־פִּי שֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ בְּכָל שַׁבָּת בְּצִבּוּר, חַיָּב לִקְרוֹת לְעַצְמוֹ בְּכָל שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת אוֹתוֹ שָׁבוּעַ שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, אֲפִלּוּ עֲטָרוֹת וְדִיבוֹן. עוֹד כָּתַב (שָׁם סָעִיף ב׳): לְמוּד הַפָּרָשָׁה בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י, חָשׁוּב כְּמוֹ תַּרְגּוּם, וְיֵרֵא שָׁמַיִם יִקְרָא תַּרְגּוּם וְגַם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י. וְאָמְרוּ תַּלְמִידֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע, שֶׁמִּכָּאן יֵשׁ רֶמֶז, שֶׁסְּגֻלָּה לִירֵאַת שָׁמַיִם — לִלְמֹד חֲמָשׁ עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י. עוֹד כָּתַב (שָׁם סָעִיף ג׳): מִיּוֹם רִאשׁוֹן וָאֵילַךְ חָשׁוּב עִם הַצִּבּוּר. וְיָדוּעַ אֲשֶׁר הָאַרִ״י זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד, שֶׁיַּעַבְרוּ אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת דַּיְקָא, אֲבָל מָרָן זַ״ל פָּסַק לַהֲלָכָה, שֶׁמִּיּוֹם רִאשׁוֹן כְּבָר יְכוֹלִים לִקְרֹא אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ. וְכֵן כָּתַב הַ׳לְּבוּשׁ׳, וְכָל הַשָּׁבוּעַ מִיּוֹם רִאשׁוֹן וָאֵילַךְ הֱוֵי מַשְׁלִים עִם הַצִּבּוּר, שֶׁהֲרֵי מַתְחִילִין הַצִּבּוּר הַפָּרָשָׁה בְּיוֹם שַׁבָּת בְּמִנְחָה, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סָעִיף קָטָן ח׳) וּבַסֵּפֶר ״מַטֵּה יְהוּדָה״ כָּתַב, דְּאִם הוּא קוֹרֵא מִתְּחִלַּת הַשָּׁבוּעַ וָהָלְאָה, הוּא גַּם־כֵּן בִּכְלַל מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר. וְכֵן בַּסֵּפֶר ״מַעֲשֶׂה רַב״ כָּתַב בְּהַנְהָגַת הַגְּרַ״א, שֶׁהָיָה נוֹהֵג תֵּכֶף אַחַר הַתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם לִקְרֹא מִקְצָת מֵהַסִּדְרָא שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וּלְסַיֵּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחַר שֶׁהַמְצִיאוּת מַרְאָה, שֶׁאִם מַנִּיחִים אֶת הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁהִבְטִיחוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁבִּזְכוּתָהּ מַאֲרִיכִים יָמִים וְשָׁנִים לְעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז אָדָם מְאֹד טָרוּד, וּבִפְרָט בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁל חָדְשֵׁי הַחֹרֶף, שֶׁאָז הֵם יָמִים קְצָרִים מְאֹד, אָדָם פָּשׁוּט לֹא מְסַיֵּם שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י. וְזֶה בָּרוּר לְמִי שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ. וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, וְרוֹצִים לְהַחְמִיר דַּיְקָא לְהִתְנַהֵג כְּפִי הָאֲרִיזַ״ל, וְלַעֲבֹר אֶת הַסִּדְרָא שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת דַּיְקָא, וּמֵרֹב טְרָדוֹת אֵינָם מַסְפִּיקִים, וְדוֹחִים אֶת זֶה מִשָּׁבוּעַ לְשָׁבוּעַ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּכוֹלָה לַעֲבֹר לָהֶם כָּל הַשָּׁנָה, וְלֹא סִיְּמוּ פַּעַם אַחַת שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וְזוֹ הַמְצִיאוּת! וְכִמְעַט שֶׁאֵין אָדָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים וְהֶפְסֵד מָמוֹן אוֹ עֶגְמַת נֶפֶשׁ בְּשָׁבוּעַ שֶׁלֹּא סִיֵּם פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ: שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. וְלָכֵן כְּדַאי בָּזֶה לִסְמֹךְ עַל דִּבְרֵי מָרָן זַ״ל, שֶׁפָּסַק, אֲשֶׁר מִיּוֹם רִאשׁוֹן וָאֵילָךְ חָשׁוּב עִם הַצִּבּוּר, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה יִלְמַד חֲמֵשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם כְּהַנָּהָגַת הַגְּרָ״א זַ״ל, וְעַד עֶרֶב שַׁבָּת יִזְכֶּה לְסַיֵּם שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י זַ״ל, וְזֶה יַמְשִׁיךְ לְךָ כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת. וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים לְהַשִּׂיג סְגֻלּוֹת לַאֲרִיכוּת יָמִים, וְהִנֵּה יֵשׁ לָנוּ הַבְטָחָה מֵחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל הַמַּשְׁלִים פָּרָשִׁיּוֹתָיו עִם

הַצִּבּוּר, מַאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְלָמָּה לָנוּ לֵילֵךְ אֶל בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים, וּלְחַפֵּשׂ בִּזְבָלִים עֵצוֹת לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים? ! מוּטָב לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בְּכָל יוֹם לִלְמֹד חֻמָּשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם, שֶׁאָז יִהְיֶה מֻבְטָח, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְלֹא יֶחְסַר לוֹ שׁוּם דָּבָר. וְאִם מָרָן זַ״ל פָּסַק כָּךְ, וְגַם רַבֵּנוּ הַגְּרָ״א זַ״ל הִתְנַהֵג כָּךְ, לָמָּה נִהְיֶה חֲכָמִים בְּעֵינֵינוּ, וּלְחַכּוֹת עַד עֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁאָז בָּטוּחַ לֹא יִהְיֶה לוֹ זְמַן.

מִשְׁנָה: עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מב.): בְּמִי אַתָּה מוֹצֵא מִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה? בְּמִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ חֲבִילוֹת שֶׁל מִשְׁנָה; אִם אָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד הַרְבֵּה מִשְׁנָיוֹת עַד שֶׁשָּׁגוּר עַל פִּיו, אַחַר־כָּךְ יִהְיֶה לוֹ בְּנָקֵל לִלְמֹד גְּמָרָא. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי הוֹרָיוֹת, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ד׳): עַד שֶׁלֹּא שִׁקַּע בֵּי רַב רֹב מִשְׁנָיוֹת רָץ אַחֲרֵי הַמִּשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַתַּלְמוּד, מִי שֶׁשִּׁקַּע רֹב מִשְׁנָיוֹת, לְעוֹלָם הֱוֵי רָץ אַחַר הַתַּלְמוּד יוֹתֵר מִן הַמִּשְׁנָה; כִּי מַעֲלַת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת אֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה, כִּי זֶה מְשַׁנֶּה אֶת טֶבַע הָאָדָם לְגַמְרֵי. וּבִפְרָט בָּחוּר ״בַּר־מִצְוָה״, זֶה מַכְנִיס בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לִזְכּוֹת לַחֲמִידוּ דְּאוֹרַיְתָא. כִּי לִמּוּד הַמִּשְׁנָיוֹת פּוֹתֵחַ אֶת לֵב הָאָדָם לְקַבֵּל אַחַר־כָּךְ אֶת כָּל הַלִּמּוּדִים בָּעוֹלָם. וּמַה גַּם שֶׁאוֹתִיּוֹת מִשְׁנָ״ה הֵם אוֹתִיּוֹת נְשָׁמָ״ה, כִּי אִי אֶפְשָׁר

לְצַחְצֵחַ וּלְזַכֵּךְ אֶת נִשְׁמָתוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי לִמּוּד מִשְׁנָה. וְלָכֵן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִגְרֹס הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, אֲפִלּוּ בְּגִרְסָא, כִּי זֶה יוֹעִיל לְנִשְׁמָתְךָ מְאֹד. וּבִפְרָט אִם תִּזְכֶּה לִגְרֹס בְּכָל יוֹם חֲ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, בָּזֶה תַּהֲרֹג אֶת יִצְרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ; כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁהוֹרֵג אֶת הַיֵּצֶר הָרָע כְּמוֹ לִמּוּד הַמִּשְׁנָיוֹת, שֶׁזֶּה מְקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד. וְכַמּוּבָא (זֹהַר בְּרֵאשִׁית מב:): מָאן דְּקָאֲרֵי וְתָנֵי שִׁית סִדְרֵי מִשְׁנָה, דָּא הוּא מָאן דְּיָדַע לְסַדְּרָא וּלְקַשְׁרָא קִשׁוּרָא יְחוּדָא דְּמָארֵיהּ, כְּדְקָא יָאוֹת בְּכָל יוֹמָא תָּדִיר, אִלֵּין אִנּוּן דְּמְקַדְּשִׁין שְׁמָא קַדִּישָׁא דְּמָארֵיהוֹן, עַיִּן שָׁם; וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִגִּיל צְעִירוּתוֹ לִגְרֹס הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, אֲשֶׁר בָּזֶה תִּזְכֶּה לַהֲרֹג אֶת יִצְרְךָ הַבּוֹעֵר בְּךָ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ חֵשֶׁק וּתְשׁוּקָה לִלְמֹד וְלִהְיוֹת וּלְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן א׳): אֵין כָּל הַגָּלֻיּוֹת הַלָּלוּ מִתְכַּנְּסוֹת, אֶלָּא בִּזְכוּת מִשְׁנָיוֹת. וּמוּבָא (מִדְבַּר קְדֵמוֹת לְהַחִיד״א): אָשֵׁר בֶּן יַעֲקֹב עוֹמֵד עַל פִּתְחוֹ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, וְכָל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִשְׁנָה הוּא מַצִּילוֹ. וְזֶהוּ (בְּרֵאשִׁית מט): ״מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ״, שְׁמֶנ״ה אוֹתִיּוֹת מִשְׁנָ״ה, הַיְנוּ מִי שֶׁזָּכָה לִלְמֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו מִשְׁנָיוֹת, אָשֵׁר בֶּן יַעֲקֹב אֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתוֹ לְהִכָּנֵס לְגֵיהִנּוֹם. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, תַּתְמִיד כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּלִמּוּד מִשְׁנָיוֹת, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

גְּמָרָא: עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עִקַּר הָעֲנִיּוּת הִיא עֲנִיּוּת לַתּוֹרָה; כְּשֶׁאֶחָד אֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא נִקְרָא עָנִי. כִּי מַה יֵּשׁ לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בְּלִי תּוֹרָה?! כִּי כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ פּוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳): מַה הֲנָאָה יֵשׁ לָאָדָם בְּלִי תּוֹרָה?! וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ג׳): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מָה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תּוֹרָה שֶׁכֻּלָּם חַיִּים. וְלָכֵן זֶה עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — לְבַלּוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו רַק בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ, וּבְלִי זֶה הַחַיִּים אֵינָם שָׁוִים כְּלוּם. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכ.): וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה, שֶׁאֵין בְּיָדִי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא גְּמָרָא; כִּי אִם אָדָם אֵינוֹ לוֹמֵד בְּכָל יוֹם חֲמֵשׁ וְרַשׁ״י, וְאֵינוֹ לוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת, וְאֵינוֹ לוֹמֵד גְּמָרָא, הוּא נִדְמֶה כְּאוֹתוֹ עָנִי, שֶׁבֵּיתוֹ רֵיק מִכֹּל וָכֹל, בְּלִי לֶחֶם וּבְלִי שִׂמְלָה. וּכְבָר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כג), שֶׁבָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן מֻנָּחִים בְּנֵי־אָדָם בַּחוּץ, וְצוֹעֲקִים בְּקוֹל מָר: תְּנוּ לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל. וּבָאִים אֶצְלָם, וְאוֹמְרִים לָהֶם: הֲרֵי לָכֶם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, אִכְלוּ וּשְׁתוּ. וְהֵם מְשִׁיבִים: לֹא, לֹא, אֵין אָנוּ צְרִיכִים אֲכִילָה זֹאת, רַק אָנוּ צְרִיכִים אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁל תְּפִלָּה וַעֲבוֹדָה. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ! הֱיוֹת שֶׁהַיּוֹם נַעֲשֵׂיתָ ״בַּר־מִצְוָה״, תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ

לִלְמֹד הַרְבֵּה גְּמָרָא, אֲשֶׁר לִמּוּד גְּמָרָא מַמְשִׁיךְ עַל הָאָדָם אוֹר עֶלְיוֹן, וּמַלְאָכֵי מַעְלָה מְסוֹבְבִים אוֹתוֹ וְשׁוֹמְרִים עָלָיו. כִּי גִּ׳מָ׳רָ׳א׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ד׳ מַלְאָכֵי הַשְּׁמִירָה הַשּׁוֹמְרִים תָּמִיד אֶת הָאָדָם, וְהֵם: גַּ׳בְרִיאֵל, מִ׳יכָאֵל, רְ׳פָאֵל, א׳וּרִיאֵל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא לג): גְּמָרָא, אֵין לְךָ מִדָּה גְּדוֹלָה טוֹבָה מִזּוֹ; כִּי זֶה עִקַּר הַשִּׂבְעַ שֶׁהָאָדָם שָׂבֵעַ, כְּעֵין שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם, שֶׁזֶּה עִקַּר הַמַּאֲכָל הַמַּשְׂבִּיעַ אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ־כֵן כָּל מִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּלְמוּד גְּמָרָא, מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נְעִימוּת וַעֲרֵבוּת. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲגִיגָה יד.): כָּל מִשְׁעַן לֶחֶם — אֵלּוּ בַּעֲלֵי תַּלְמוּד. כִּי זֶה עִקַּר לַחְמָהּ שֶׁל תּוֹרָה. וְאָמְרוּ (סוֹטָה מד.): וּבָנִיתָ בַּיִת — זֶה גְּמָרָא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּבִפְרָט בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁקּוֹבֵעַ לְעַצְמוֹ שִׁעוּר בְּקִבְיעוּת בִּלְמוּד גְּמָרָא. וְהִנֵּה בָּחוּר צָעִיר צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ סֵדֶר אֶחָד בְּגִרְסָא, לִגְרֹס אֶת כָּל הַשַּׁ״ס מֵהַתְחָלַת בְּרָכוֹת עַד שֶׁיְּסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס וְיַתְחִיל עוֹד פַּעַם. וְזֶה לִמּוּד לְבְקִיאוּת, וְדָבָר זֶה יַחֲזִיק כָּל יְמֵי חַיָּיו — לְהַתְמִיד בְּכָל יוֹם כַּמָּה דַּפִּים גְּמָרָא רַשׁ״י, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בְּכָל מַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. וּמִלְבָד זֹאת יִלְמַד אֶת הַסֵּדֶר שֶׁלּוֹמְדִים בַּיְשִׁיבָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לִלְמֹד גְּמָרָא, וְיִלַּמֵּד לְעַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁלּוֹמְדִים גְּמָרָא, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב. וּבִפְרָט לְבָחוּר צָעִיר בְּגִיל ״בַּר־מִצְוָה״, רָאוּי לוֹ לָשִׂים לֵב לְכָל מַה שֶּׁלּוֹמְדִים

בַּיְשִׁיבָה, וְיַחֲזֹר עַל סֵגִית הַגְּמָרָא שֶׁלּוֹמֵד בַּיְשִׁיבָה, כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו, כִּי אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת מַעֲלַת הַמַּתְמִיד בִּלְמוּד גְּמָרָא, שֶׁמִּמֶּשָּׁם יָצְאָה הוֹרָאָה, לֵידַע אֵיךְ יוֹצֵא הַדִּין. וּמִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לִקְנוֹת קִנְיַן הַתּוֹרָה, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִגִּיל "בַּר־מִצְוָה" לָקַחַת מַסֶּכֶת אַחַת, וְלַחֲזֹר עָלֶיהָ פְּעָמִים רַבּוֹת, וְאִם אֶפְשָׁר מֵאָה פְּעָמִים וְאַחַת, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְיִלְמַד עִם הָרִי"ף וְהָרֹא"ש, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּיו, וִיצַיֵּן לְעַצְמוֹ אֶת הַצִּיּוּנִים הַמּוּבָאִים בְּהַגָּהוֹת "עֵין מִשְׁפָּט", הָרַמְבַּ"ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, הַשַּׁיָּךְ לְמֵימְרָא זוֹ. וּמַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִרְשֹׁם לְעַצְמוֹ אֶת לְשׁוֹנָם הַזָּהָב. וְיַעַיֵּן בְּרִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וּבְנוֹשְׁאֵי כֵּלִים שֶׁל הַפּוֹסְקִים רַמְבַּ"ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְמַלֵּא עִם יְדִיעוֹת הַתּוֹרָה, וְיִהְיֶה רָגִיל לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה. וְאֶת זֶה צְרִיכִים לְהַרְגִּיל לְעַצְמוֹ עוֹד מִגִּיל "בַּר־מִצְוָה", וְאַף שֶׁזֶּה נִרְאֶה כְּדָבָר פָּשׁוּט וּפָעוּט, עִם כָּל זֹאת אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָקַחַת מַסֶּכֶת אַחַת, וְלַחֲזֹר עָלֶיהָ מֵאָה פְּעָמִים וְאַחַת, וּבְכָל פַּעַם כְּשֶׁתִּלְמַד תְּצַיֵּן לְעַצְמְךָ אֶת דַּעַת הָרַמְבַּ"ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכֵן נוֹשְׁאֵי כֵּלֵיהֶם, וּתְעַיֵּן בַּמְפָרְשִׁים עַל מַסֶּכֶת זוֹ, וְתִרְשֹׁם לְעַצְמְךָ כְּעֵין שִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת, לֹא יֶאֱרַךְ הַרְבֵּה זְמַן, שֶׁתִּקְנֶה לְעַצְמְךָ הֲמוֹן יְדִיעוֹת מִיְּדִיעוֹת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת לְמוּד, סִימָן י"): כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה — הֵן

מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְהֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְקוֹנוֹ, הַיְדִיעָה הַזֹּאת בְּעַצְמָהּ הִיא הַצְלָחַת הַנֶּפֶשׁ, וּכְשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד בָּאפֶן הַזֶּה מַגִּיל "בַּר־מִצְוָה", נִתְחַדֵּד מֹחוֹ וְנִכְנֶסֶת בּוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לִלְמֹד תּוֹרָה, וּלְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִתְעַלֶּה מְאֹד בִּלְמוּד אֲסוּקֵי שְׁמַעְתְּתָא אַלִּיבָּא דְּהִלְכָתָא, שֶׁאֵין טוֹב מִזֶּה. וְזֶה מֵבִיא לָאָדָם כָּל מִינֵי תַּעֲנוּג לֶאֱהֹב וּלְהִתְעַנֵּג וּלְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ בַּתּוֹרָה. וְכָךְ גָּדְלוּ גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִתְעַמְּקוּ הַרְבֵּה בַּגְּמָרָא עַד שֶׁנִּתְחַוֵּר לָהֶם כִּשְׁמֶלָה. וְלָכֵן עַכְשָׁו כְּשֶׁנִּכְנַסְתָּ לְעֹל הַמִּצְוֹת, תְּקַבֵּל אֶת עַצָּתִי, וְתִלְמַד בְּצוּרָה כָּזוֹ, וְאָז בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁנִים תִּהְיֶה בָּקִי בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְתִשְׂמַח מְאֹד בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

מִדְרָשׁ: עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סִפְרֵי עֵקֶב): דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אוֹמְרִים: רְצוֹנְךָ שֶׁתַּכִּיר מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם? לְמַד אַגָּדָה, שֶׁמִּתּוֹכָהּ אַתָּה מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִדְּבֵק בִּדְרָכָיו. נִמְצָא, מִי שֶׁלּוֹמֵד הַרְבֵּה מִדְרָשׁ אַגָּדוֹת חַזַ"ל, זוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. וְאֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה. וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם קְצָת מִדְרָשׁ רַבָּה וּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וְאָז כְּבָר לֹא תִּצְטָרֵךְ לְשׁוּם לִמּוּד אַחֵר. כִּי לִמּוּד אַגָּדָה מוֹשֵׁךְ אֶת הָאָדָם, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (חֲגִיגָה יד.): "וְכָל מִשְׁעַן מַיִם" —

אֵלּוּ בַּעֲלֵי אַגָּדָה, שֶׁמּוֹשְׁכִין לִבּוֹ שֶׁל אָדָם כַּמַּיִם בָּאַגָּדָה; וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁזֶּה לֹא שַׁיָּךְ לְבָחוּר צָעִיר, אַדְרַבָּה, אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בָּקִי בַּמִּדְרָשִׁים, יַעֲזֹר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתִּמָּשֵׁךְ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תּוֹכַל לְהַמְשִׁיךְ לִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): ״וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה״ — אֵלּוּ אַגָּדוֹת מְשֻׁבָּחוֹת הַנִּשְׁמָעוֹת בְּאָזְנֵי כָּל אָדָם; כִּי זוֹ זְכוּת גְּדוֹלָה מְאֹד לְעוֹרֵר בְּנֵי־אָדָם בִּתְשׁוּבָה, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת לִבָּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם מִימֵי הַנְּעוּרִים לִלְמֹד הַרְבֵּה מִדְרָשׁ, זֶה נִשְׁאָר עִם הָאָדָם תָּמִיד. וְלָכֵן רְאֵה לִקְבֹּעַ לְעַצְמְךָ שִׁעוּר בְּמִדְרָשׁ רַבָּה וּבְמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת הַפָּרָשָׁה, וְאַל יֵקַל בְּעֵינֶיךָ, כִּי הֵם יְסוֹד גָּדוֹל מְאֹד. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹסֶפְתָּא סוֹטָה, פֶּרֶק ז׳): ״הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ״ — זֶה מִדְרָשׁ, ״וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ״ — אֵלּוּ הֲלָכוֹת, ״אַחַר וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ״ — אֵלּוּ אַגָּדוֹת; וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת הִתְנַשְּׂאוּת, סִימָן ל׳): עַל־יְדֵי לִמּוּד אַגָּדָה בַּלַּיְלָה — מִתְנַשֵּׂא; וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן מח): כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם דּוֹבְרִים עָלֶיךָ, תִּלְמַד בְּכָל לַיְלָה אַגָּדָה; וְלָכֵן הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד שֶׁתִּגְנֹב קְצָת זְמַן לִלְמֹד בַּלַּיְלָה אַגָּדָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּפָּטֵר מִכָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלוֹקוֹת, וְתִזְכֶּה לְהִתְנַשְּׂאוּת. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, אוֹת עַצְבוּת, סִימָן לו): אַגָּדָה מְשַׂמַּחַ אֶת הָאָדָם; כִּי כְּשֶׁאָדָם

לוֹמֵד אַגָּדָה, נִמְשֶׁכֶת בּוֹ שִׂמְחָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר גָּדוֹל מִשִּׂמְחָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד בְּכָל יוֹם אַגָּדָה מִדָּרָשׁ.

טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ: צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם פּוֹסְקִים חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, וְאַף אִם הוּא אָנוּס וְאֵין לוֹ פְּנַאי, יִלְמַד אֵיזֶה סָעִיף בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד עַתָּה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, כִּי צָרִיךְ לִלְמֹד אֵיזֶה דִּין בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּכְשֶׁאֵינוֹ אָנוּס — יִלְמַד כְּסֵדֶר כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ. וּכְשֶׁיִּגְמֹר וְיִסַּיֵּם הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, יַחֲזֹר וְיַתְחִיל לְלָמְדָם כְּסֵדֶר. וְכֵן יִנְהַג כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְרָאוּי לִלְמֹד עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל, אֲזַי יִלְמַד עַל־כָּל־פָּנִים מְחַבֵּר רַמָּ״א. וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ שְׁעוּר אֶחָד כְּסִדְרָן בְּכָל יוֹם, לִלְמֹד רַק מְחַבֵּר רַמָּ״א מֵהַתְחָלַת אֹרַח חַיִּים, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם — תַּתְחִיל יוֹרֶה דֵּעָה, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם — תַּתְחִיל אֶבֶן הָעֵזֶר, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם — תַּתְחִיל חֹשֶׁן מִשְׁפָּט, וְאַחַר־כָּךְ לְהַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְזֶה שְׁעוּר לִבְקִיאוּת, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בָּקִי הֵיכָן כָּל דִּין וְדִין נִמְצָא, וּמִלְּבַד זֹאת תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ שְׁעוּר כְּסִדְרָן עִם חַבְרוּתָא בַּטּוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם כָּל הַמְפָרְשִׁים, הַיְנוּ בַּטּוּר הַבֵּית יוֹסֵף עִם הַבַּ״ח, וּבַשֻּׁלְחָן

עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים הַטּוּרֵי זָהָב וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם וְכוּ׳. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קפה), שֶׁהוּא חִיּוּב גָּדוֹל מְאֹד עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳): עַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים מְבָרְרִים אֶת הַטּוֹב מֵהָרָע שֶׁבּוֹ; וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים זוֹכִים לְבֵרוּר אֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת יִרְאָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ בָּאִים לְיִרְאָה; וְלָכֵן רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִלְמַד הַרְבֵּה שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּבַהַתְחָלָה תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּקִצּוּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ, עַד שֶׁתִּהְיֶה בָּקִי בְּכָל הַהֲלָכוֹת, כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת תָּלוּי בְּלִמּוּד הֲלָכָה, וְזֶה הַיְסוֹד שֶׁבְּכָל הַיְסוֹדוֹת, וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לַעֲשׂוֹת מֵהַתְּפִלָּה עִקָּר וּמֵהָעִקָּר טָפֵל. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מְגִלָּה כח:): כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ״, אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹ״ת אֶלָּא הֲלָכוֹ״ת. וְלָכֵן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד הַרְבֵּה הֲלָכָה. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.): אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה בִּלְבָד, וּבִפְרָט צְרִיכִים לִלְמֹד הַרְבֵּה הִלְכוֹת שַׁבָּת, כִּי לֹא יִמָּלֵט שֶׁאָדָם לֹא יַגִּיעַ, חַס וְשָׁלוֹם, לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת, אִם לֹא יִלְמַד כְּסֵדֶר הִלְכוֹת

שַׁבָּת. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (חֲגִיגָה י.), שֶׁהֵם כַּהֲרָרִים הַתְּלוּיִין בְּשַׂעֲרָה, וְאִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד הֲלָכוֹת כְּשֶׁהוּא בְּגִיל צָעִיר, אֲזַי תָּמִיד יִרְצֶה לִלְמֹד הֲלָכוֹת, כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשֶׂה טֶבַע. וּכְכָל שֶׁבָּחוּר צָעִיר לוֹמֵד הֲלָכָה, נִכְנָסֶת בּוֹ תְּשׁוּקָה לְהִתְעַמֵּק יוֹתֵר וְיוֹתֵר בַּהֲלָכָה. וְלָכֵן כְּבָר מִגִּיל הַ״בַּר־מִצְוָה״ מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד קֹדֶם קְצוּרֵי הֲלָכוֹת, וְאַחַר־כָּךְ תַּתְמִיד בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְזֶה יְלַוֶּה אוֹתְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

יא.

הַנְהָגָה עַל כָּל הַחַיִּים

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אָמַר הָאִישׁ הָאֱלֹקִי הָרַבִּי, רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִיזֶ׳ענְסְק זי״ע: עַד גִּיל שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּאָדָם, וְאַחַר־כָּךְ כְּבָר מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה. וְלָכֵן מֵאַחַר שֶׁהַיּוֹם זָכִיתָ לְהִכָּנֵס לְעֹל הַמִּצְוֹות, רְאֵה כְּבָר לְשַׁנּוֹת אֶת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁלְּךָ, וְתִקְנֶה לְעַצְמְךָ מִדּוֹת טוֹבוֹת. וְלָכֵן רָאוּי לְךָ שֶׁתִּלְמַד הַרְבֵּה בְּ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״, שֶׁחִבֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל, וּמְאֹד מְאֹד בְּקֵשׁ שֶׁנִּהְיֶה רְגִילִים לִלְמֹד בּוֹ, וְהִזְהִיר לְהַדְפִּיסוֹ בְּפוֹרְמַט קָטָן, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בַּכִּיס תָּמִיד. וְאָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ לִיהוּדִי, הַיְנוּ שֶׁיַּגַּע הַרְבֵּה לְשַׁבֵּר אֶת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמִדּוֹת טוֹבוֹת.

וְהִנֵּה בָּחוּר צָעִיר, שֶׁעַכְשָׁו נַעֲשֶׂה "בַּר־מִצְוָה", הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁצָּרִיךְ לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ הִיא מִדַּת הַוַּתְרָנוּת, לִהְיוֹת וַתְרָן; כִּי בְּדַרְכְּךָ כְּלָל בָּחוּר צָעִיר הוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְוַתֵּר לְאַף אֶחָד, וְזֶה מֵבִיא אוֹתוֹ אַחַר־כָּךְ לְכַעַס וּרְצִיחָה וּמַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַוַּתְרָנוּת, תָּמִיד הוּא יְנַצֵּחַ, כִּי אַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְנַצֵּחַ אֶת הָאָדָם שֶׁקָּנָה לְעַצְמוֹ מִדַּת הַוַּתְרָנוּת, אֲשֶׁר הִיא נוֹבַעַת מִמִּדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר סַבְלָנוּת, הוּא הַמְנַצֵּחַ בַּחַיִּים, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא כַּעֲסָן, וְכָל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂים לוֹ, הוּא מִתְרַגֵּז וְנַעֲשֶׂה בְּכַעַס וּרְצִיחָה, לֹא מַגִּיעַ אֶל שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה, חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין מא.): רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתָא; וְאָמְרוּ (זֹהַר חָדָשׁ נֹחַ): לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נֹחַ לִכְעֹס; וְלָכֵן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַוַּתְרָנוּת, וְלֹא לִכְעֹס כְּלָל. וְאִם אֶחָד אוֹמֵר לְךָ מַשֶּׁהוּ — אַל תָּגִיב, וּתְנַעְנֵעַ בְּרֹאשְׁךָ, שֶׁהַזּוֹלֶת יָבִין שֶׁאַתָּה מַסְכִּים עִמּוֹ וְהוּא צוֹדֵק, וּבָזֶה יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְאִם תִּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ הַנְּהָגָה טוֹבָה זוֹ, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהָרַע לְךָ. רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת וַתְרָן, סִימָן א'): מִי שֶׁהוּא וַתְרָן, אֵין עֲוֹונוֹתָיו יְכוֹלִים לְהַכְרִיעַ זְכֻיּוֹתָיו. וּבֶאֱמֶת זֶה טֶבַע שֶׁל יֶלֶד, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל זְכוּתוֹ, וְאַף פַּעַם לֹא יַעֲזֹב אֶת מִי שֶׁמִּצִּיק לוֹ, אֶלָּא יִכָּנֵס בַּעֲצַבִּים וּבְכַעַס וְיַחֲזִיר מָנָה אַחַת אַפַּיִם, וְכָךְ קוֹנֶה לְעַצְמוֹ

שׁוֹנְאִים וְאוֹיְבִים וְרוֹדְפִים שֶׁיִּרְדְּפוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר. אֲבָל אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִגִּיל צָעִיר לִהְיוֹת וַתְּרָן וְסַבְלָן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְךָ, וְאַתָּה תָּמִיד תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה. וּכְדַאי לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָעִיר, כִּי כְּשֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ מִדָּה טוֹבָה זוֹ שֶׁל וַתְּרָנוּת וְסַבְלָנוּת בְּעוֹדוֹ בְּצָעִירוּתוֹ, זֶה יְכָנֵס בּוֹ לְכָל הַחַיִּים. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים גִּלּוּ לָנוּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ב׳): לְמָדָה אוֹתְךָ הַתּוֹרָה שֶׁתְּהֵא וַתְּרָן בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, נִשְׁפַּךְ יַיִן — הֱוֵי וַתְּרָן; וְרוֹאִים, שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל אָדָם הוּא קַפְדָּן גָּדוֹל וְכוֹעֵס וּמִתְעַצְבֵּן עַל כָּל דָּבָר, כְּגוֹן: שֶׁנִּשְׁפַּךְ יַיִן, אוֹ נַעֲשָׂה אֵיזֶה הֶזֵּק בַּבַּיִת, וּכְבָר יוֹצֵא מִכֵּלָיו מֵחֲמַת רֹב כַּעַס, וְנִתְפַּתֵּחַ רִיב גָּדוֹל, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמֵּרֹב כַּעֲסָם וַעֲצַבְיהֶם, בָּאִים, רַחֲמָנָא לְצָלָן, לִידֵי גֵּרוּשִׁין. וְהַכֹּל תָּלוּי כְּפִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִגִּיל צָעִיר מְאֹד, אִם הִטְבִּיעַ בְּתוֹכוֹ אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל וַתְּרָנוּת, לִהְיוֹת וַתְּרָן וְסַבְלָן, זֶה יַצִּיל אוֹתוֹ בַּחַיִּים מִכָּל הַצָּרוֹת. וְכֵן אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל הַתּוֹרָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט, יד): ״יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם, רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם, וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֳמָה, וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל, וַיְהִי לְמַס עֹבֵד״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: חֲמוֹר בַּעַל עֲצָמוֹת סוֹבֵל עֹל תּוֹרָה, כַּחֲמוֹר חָזָק שֶׁמַּטְעִינִין

אוֹתוֹ מַשָּׂא כָּבֵד. וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צח, סִימָן יב): "יִשָּׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם" — מַה חֲמוֹר זֶה גִּרְמָיו בְּרוּרִין, כָּךְ הָיָה תַּלְמוּדוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר בָּרוּר עָלָיו, "רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם" — אֵלּוּ שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהֵן יוֹשְׁבִים לִפְנֵיהֶם, "וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב" — זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ד): "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם", "וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֲמָה" — זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (אִיּוֹב יא): "אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ" וְגוֹ', "וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל" עֲלָה שֶׁל תּוֹרָה, "וַיְהִי לְמַס עֹבֵד" — אֵלּוּ מָאתַיִם רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁבְּטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר וְכוּ'. וְעוֹד דָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם צט, סִימָן י): "יִשָּׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם", כְּשֵׁם שֶׁהַחֲמוֹר טוֹעֵן אֶת הַמַּשָּׂא, כָּךְ יִשָּׂשכָר טוֹעֵן אֶת הַתּוֹרָה, "רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם" — אֵלּוּ הַתַּלְמִידִים שֶׁיּוֹשְׁבִים בָּאָרֶץ לִפְנֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח): "אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם", "וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב" — זוֹ תּוֹרָה, דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי ד): "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם", "וַיְהִי לְמַס עֹבֵד" — מַהוּ מַס? זוֹ הֲלָכָה, שֶׁהָיוּ טוֹעִים בָּהּ הָיוּ מְבַקְּשִׁים מִיָּדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ה'): "בָּעֳמֶק שָׁלַח בְּרַגְלָיו", בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, וְאָמְרוּ (זֹהַר וַיְחִי רמב:): "יִשָּׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי יִשָּׂשכָר חֲמוֹר אִקְרֵי, אִי בְּגִין דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְתָא נִקְרֵיהּ לֵיהּ סוּס אוֹ אַרְיֵה אוֹ נָמֵר, אַמַּאי חֲמוֹר? אֶלָּא אָמְרוּ: בְּגִין דַּחֲמוֹר נָטִיל מְטוּלָא וְלָא בָּעִיט

בְּמָארִיהּ כִּשְׁאָר בְּעִירֵי וְלָא אִית בֵּיהּ גַּסּוּת הָרוּחַ וְלֹא חַיִּישׁ לְמִשְׁכַּב בַּאֲתַר מִתְתַּקֵּן, אוֹף הָכֵי יִשָּׁשכָר דְּאִשְׁתַּדְלוּתֵיהּ בְּאוֹרַיְיתָא נָטִיל מְטוּלָא דְּאוֹרַיְיתָא. וְלָא בָּעִיט בֵּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְלָא אִית בֵּיהּ גַּסּוּת הָרוּחַ כַּחֲמוֹר דְּלָא חַיִּישׁ לִיקָרָא דִּילֵיהּ, אֶלָּא לִיקָרָא דְּמָרֵיהּ, "רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם" כְּדַאֲמְרִינַן "וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן וְחַיֵּי צַעַר תְּחֶיהָ וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל"; הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּלִי מִדַּת הַסַּבָּלָנוּת, לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלֹא לְהִכָּנֵס לַעֲצַבִּים מִשּׁוּם בִּרְיָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִם תְּצַיֶּת אוֹתִי, תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל וַתְּרָנוּת וְסַבְלָנוּת, זֶה מַה שֶּׁמְּלַוֶּה אֶת הָאָדָם לְכָל הַחַיִּים. וּזְכֹר אֶת זֹאת כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים. וּבִפְרָט כְּשֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, עַל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת, כִּי יָדוּעַ, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ"ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד עַל הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה מִן הַכֹּל, דְּהַיְנוּ לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ עַל כָּל פָּנִים שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר לְהִתְבּוֹדֵד לְבַדּוֹ בְּאֵיזֶה חֶדֶר אוֹ בַּשָּׂדֶה, וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּטְעָנוֹת וְאַמַּתְלָאוֹת וְדִבְרֵי חֵן וְרִצּוּי וּפִיּוּס לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבוֹ אֵלָיו בַּעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת, וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה זוֹ תִּהְיֶה בְּלָשׁוֹן

שֶׁמְּדַבֵּר בָּהּ כָּל אֶחָד, כְּפִי לְשׁוֹנוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, יוֹתֵר נִמְשָׁךְ לְבָבוֹ אֶל הַדִּבּוּרִים, וְיָכוֹל לְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְהַנְהָגָה זוֹ הִיא גְּדוֹלָה בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, וְהִיא דֶּרֶךְ וְעֵצָה טוֹבָה מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֹאת הִיא עֵצָה כְּלָלִית שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל, כִּי עַל כָּל מַה שֶּׁיֶּחְסַר לוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ אִם הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מִכֹּל וָכֹל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל הַכֹּל יִפָּרֵשׁ שִׂיחָתוֹ, וִיבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין לוֹ דִּבּוּרִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִזֶּה בְּעַצְמוֹ יַעֲשֶׂה שִׂיחָה וּתְפִלָּה: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל־כָּךְ נִתְרַחַקְתִּי מִמְּךָ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ לְדַבֵּר עִמְּךָ אֵינִי יָכוֹל". וְכַמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים נוֹרָאִים מְאֹד סִפְּרוּ שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי־זֶה, שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר אֶל הקב"ה בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּהֶם, וְכָךְ הִתְעַלּוּ מַעְלָה מַעְלָה. וּבֶאֱמֶת הוּא דָּבָר הַשָּׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ, מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, וְהִרְבָּה רַבֵּנוּ זַ"ל לְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מֵהַהַנְהָגָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, עַד שֶׁגָּזַר וְאָמַר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בִּכְלָל לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה בְּלִי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הקב"ה, וְתָמִיד הוּא רָץ וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֵלָיו, וּבִלְבָד שֶׁיִּהְיֶה בְּלֵב אֱמֶת, כִּי לְמַעְלָה מְאֹד חָשׁוּב אֱמֶת, כִּי אִם הַדִּבּוּר הוּא

עִם אֱמֶת, הוּא בּוֹקֵעַ אֶת כָּל הַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינוֹ לְבֵין הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וְזוֹכֶה שֶׁמֵּאִיר בּוֹ הקב״ה בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קיב); וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה, אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה״; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב לֵב נִשְׁבָּר עִם אֱמֶת, וְאֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵב אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַתְּפִלָּה, וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּה. וְכֵן אָמְרוּ (תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב בְּרִיָּה, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בְּרִיּוֹת לְפָנָיו וְיִקַּבְּלֵם; כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם בָּא וּמִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ, אִם הוּא מִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּה, כִּי עַל תְּפִלָּה צְרִיכִים עַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, לֹא לַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכֻּלָּם יִדְחוּ אוֹתוֹ, וְיִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לֹא שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ לֹא רוֹצִים אוֹתוֹ, אַל יָשִׁים לִבּוֹ לְכָל זֶה, אֶלָּא יַעֲמֹד עַל עָמְדּוֹ וְיִתְפַּלֵּל וְיִתְחַנֵּן וִיבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה לוֹ

שֶׁאִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אַל יִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה, אֶלָּא יָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וִיפַיְּסוֹ בְּכָל מִינֵי פִּיּוּסִים, וְיִבְכֶּה בִּבְכִיּוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁיְּטַהֵר אֶת לִבּוֹ וִינַקֶּה אֶת מֹחוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וְיָבִין אֶת עָמְקֵי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אֲבָל עָלֶיךָ, בְּנִי, לָדַעַת, שֶׁעַל תְּפִלָּה צְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה. וּכְעֵין שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצו) אֶת מַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳): וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע, אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם; כִּי אָסוּר לָאָדָם לַעֲמֹד עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר, דְּהַיְנוּ שֶׁאָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ דַּוְקָא אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁמְּבַקֵּשׁ — הֵן פַּרְנָסָה אוֹ בָּנִים וּשְׁאָר צְרָכִים יְבַקֵּשׁ בְּרַחֲמִים רַבִּים וּבְמַתְּנַת חִנָּם, וְאִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו; כִּי אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בִּתְפִלָּה. וְכֵן אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת סד.): כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו; וְהִרְחִיב בָּזֶה אֶת הַדִּבּוּר מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּזֵלָה הֲלָכָה ה׳, אוֹת ז׳), שֶׁכָּל הַקְּלִקּוּלִים שֶׁל הָאָדָם שֶׁמְּקַלְקֵל, הֵם רַק מִפְּנֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, וְכֵן כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁאָדָם עוֹבֵר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ סַבְלָנוּת, וְהוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת מד.): אוֹתָן

מַצָּעוֹת שֶׁהִצִּיעָה בְּאִסּוּר, הִצִּיעָה לוֹ בְּהֶתֵּר; וְכֵן אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי קִדּוּשִׁין, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ז׳): אֵין יֵצֶר הָרָע מָצוּי אֶלָּא לְשָׁעָה; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הַוַּתְרָנוּת וְהַסַּבְלָנוּת וְיִחַכֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי. אֲבָל עָלַי לוֹמַר לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי אֲשֶׁר מִדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל וַתְּרָנוּת וְסַבְלָנוּת, הִיא הַמִּדָּה הֲכִי קָשָׁה לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, כִּי הַטֶּבַע שֶׁל אָדָם לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְיִרְצֶה לְהַשִּׂיג תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לְהַשִּׂיג — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּבִשְׁבִיל זֶה כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים נוֹפְלִים מֵהַקְּדֻשָּׁה, וְנִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רוֹצִים לְהַשִּׂיג תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת רְצוֹנָם — הֵן בְּדָבָר גַּשְׁמִי, הֵם צְרִיכִים לְקַבְּלוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְאִם לָאו — הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ בְּיֵאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן, בְּכַעַס וּרְצִיחָה, וְרַבִּים עִם הַזּוֹלַת, וְהֵן בְּדָבָר רוּחָנִי, שֶׁרוֹצִים לְהַשִּׂיג תֵּכֶף־וּמִיָּד הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וּלְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּכְשֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לָהֶם, אֲזַי פּוֹנִים עֹרֶף וְזוֹרְקִים הַכֹּל אַחַר גֵּוָם וּמִתְרַחֲקִים לְגַמְרֵי מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁבָּאוּ לִכְפִירָה גְּמוּרָה עַל־יְדֵי־זֶה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְכָל זֶה בָּא לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָכְשׁוּ מִגִּיל צָעִיר אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל וַתְּרָנוּת וְסַבְלָנוּת, שֶׁבָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנַסְתָּ לְעֹל הַמִּצְוֹת, וְנַעֲשֵׂיתָ "בַּר־מִצְוָה", אִם אַתָּה

רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַהֶכְרֵחַ לְךָ לִקְנוֹת לְעַצְמְךָ אֶת מִדַּת הַוַּתְּרָנוּת וְהַסַּבְלָנוּת, שֶׁהִיא הַמִּדָּה הֲכִי יָפָה, שֶׁבָּהּ מְנַצְּחִים כָּל הַחַיִּים. וְאֶת זֹאת עָלֶיךָ לִזְכֹּר כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא וּלְנֶצַח נְצָחִים.

י״ב

כִּבּוּד הוֹרִים וּמוֹרִים

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה כְּמִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין ל:): בִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְאֹד רוֹצֶה שֶׁיְּכַבְּדוּ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק כז): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ מִן הָאָדָם, רַק שֶׁיְּכַבֵּד אָב וָאֵם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה בָּא לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים הַבֵּן רוֹצֶה דָּבָר אֶחָד, וְהָאַבָּא וְהָאִמָּא רוֹצִים דָּבָר שֵׁנִי, וְקָשֶׁה לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵיהֶם, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (פְּסִיקְתָּא רַבָּתִי): חֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת — ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ״; וְעִקַּר כִּבּוּד אָב וָאֵם — לַעֲשׂוֹת לָהֶם נַחַת רוּחַ; וְאֵין עוֹד נַחַת רוּחַ גָּדוֹל לַהוֹרִים, כְּמִי

שֶׁמִּתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ עִם הַבְּרִיּוֹת, וְשׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹת הַתּוֹרָה, וְהוּא יִרְא שָׁמַיִם גָּדוֹל, שֶׁאָז הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (יוֹמָא פו.): מַאי דִּכְתִיב (דְּבָרִים ו): ״וְאָהַבְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ״, שֶׁיְּהֵא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדָךְ, שֶׁיְּהֵא קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וִיהֵא מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו? אַשְׁרֵי אָבִיו שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, אַשְׁרֵי רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא לָמְדוּ תוֹרָה, פְּלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, רְאוּ כַּמָּה נָאִים דְּרָכָיו, כַּמָּה מְתֻקָּנִים מַעֲשָׂיו, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה מט, ג): ״וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה, יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר״, אֲבָל מִי שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְאֵין מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְאֵין דִּבּוּרוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו? אוֹי לוֹ לְפְלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, אוֹי לוֹ לְאָבִיו שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, אוֹי לוֹ לְרַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, פְּלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, רְאוּ כַּמָּה מְקֻלְקָלִין מַעֲשָׂיו וְכַמָּה מְכֹעָרִין דְּרָכָיו; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחַר שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה נִכְנַסְתָּ לְעֹל הַמִּצְוֹת, וְנַעֲשֵׂיתָ ״בַּר־מִצְוָה״ אַתָּה כְּבָר גָּדוֹל, וּבָזֶה שֶׁתְּקַיֵּם מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם, אַתָּה מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא, תְּזָהֵר מְאֹד מְאֹד בְּכִבּוּדָם, לֹא לֵישֵׁב בִּמְקוֹמָם, וְלֹא לְבַטֵּל אֶת דִּבְרֵיהֶם, וְלֹא לְבַזּוֹתָם, וְתִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל כְּלַפֵּיהֶם, וּתְשַׁמֵּשׁ אוֹתָם בְּכָל כֹּחֲךָ, וּבְזְכוּת זֶה תִּזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם,

מִלְּבַד מַה שֶּׁאֵין עֲרֹךְ לַשָּׂכָר שֶׁמְּשַׁלְּמִים עַל מִצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם, וְתִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְצַעֲרָם בְּשׂוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְתִהְיֶה חָכָם גָּדוֹל מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֶׂיךָ בְּהַצְנֵעַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְוַדְּעוּ וְיִצְטַעֲרוּ, וְזֶה שַׁיָּךְ בְּכָל דָּבָר. וְכֵן תִּשְׁמֹר מְאֹד בִּכְבוֹד רַבְּךָ הַלּוֹמֵד עִמְּךָ תּוֹרָה, וּבִכְבוֹד הַמַּשְׂגִּיחַ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת רַבּוֹ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קי.): כָּל הַחוֹלֵק עַל רַבּוֹ כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה, וְכֵן (שָׁם): כָּל הָעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ כְּעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם הַשְּׁכִינָה; וְכֵן (שָׁם): כָּל הַמְהַרְהֵר אַחַר רַבּוֹ, כְּאִלּוּ מְהַרְהֵר אַחַר הַשְּׁכִינָה; וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר בִּדְבָרִים אֵלּוּ מְאֹד מְאֹד, וְאָסוּר לְהָקֵל בָּהֶם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי עֵרוּבִין, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): כָּל הַמְקַבֵּל פְּנֵי רַבּוֹ, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה; כִּי הָרַב שֶׁלּוֹמֵד אִתְּךָ תּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת חָשׁוּב בְּעֵינֶיךָ כְּהַשְּׁכִינָה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): וּמוֹרָא רַבְּךָ כְּמוֹרָא שָׁמַיִם; וְאַל יֵקַלּוּ בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי מִי שֶׁמְּכַבֵּד אֶת רַבּוֹ שֶׁלּוֹמֵד עִמּוֹ תּוֹרָה, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ יְשִׁיבָה וְהַמַּשְׂגִּיחַ, עַל יָדָם אֵל רַב טוּב וְצָפוּן יִזְכֶּה. וְאַל יָסִיתוּ אוֹתְךָ חֲבֵרֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהִתְחַצֵּף נֶגְדָּם, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּתְחַצְּפִים כְּנֶגְדָּם, כְּאִלּוּ מַחֲצִיפִים פְּנֵיהֶם כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה, וּמָרָה תִּהְיֶה לָהֶם בָּאַחֲרוֹנָה, כִּי מִי שֶׁחוֹלֵק עַל רַבּוֹ וּמְבַזּוֹ, לְבַסּוֹף נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם

בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִישַׁזְבָן. וְעַל־כֵּן רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּר כְּבוֹד רַבְּךָ, שֶׁאֶצְלוֹ לָמַדְתָּ רֹב חָכְמָתְךָ, וְאוֹתוֹ תַּחֲזִיק וּבוֹ תִּדְבָּק, כִּי עַל יָדוֹ תַּגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי. אֲהוּבִי, בְּנִי! אִם תְּקַיֵּם אֶת כָּל הַנֶּאֱמָר בַּקּוּנְטְרֶס הַזֶּה מִיּוֹם הַ״בַּר־מִצְוָה״ שֶׁלְּךָ, תִּהְיֶה מֻבְטָח שֶׁתִּגְדַּל תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל, וְצַדִּיק קָדוֹשׁ הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

עַזּוּת פָּנִים

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת הָאָדָם, שֶׁיִּבְרַח מִכָּל מִינֵי עַזֵּי פָּנִים,
אֲשֶׁר הַקְּלִפּוֹת שׁוֹרוֹת בֵּינֵיהֶם, וְיִדַּבֵּר עַל לֵב כָּל בַּר
יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּתְחַזֵּק בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְלֹא
יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד עַל מִדַּת הָעַזּוּת, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל עַז פָּנִים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז:): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַזּוּת פָּנִים, סוֹף נִכְשָׁל בַּעֲבֵרָה וְכוּ׳. רַב נַחְמָן אָמַר, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּכְשַׁל בַּעֲבֵרָה וְכוּ׳, אָמַר רָבָה בַּר רַב הוּנָא: כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַזּוּת פָּנִים מֵתָר לְקָרוֹתוֹ רָשָׁע וְכוּ׳, רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: מֵתָר לִשְׂנֹאוֹתוֹ וְכוּ׳, לְמֵדִים מִכָּאן גֹּדֶל הֶעָוֹן הַמָּר שֶׁל עַזּוּת פָּנִים, וְהוּא מִסְכֵּן, שֶׁמַּרְאֶה לְכֻלָּם אֶת פָּנָיו, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְרַחֵק מֵעַזֵּי פָּנִים, וְאֵין לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתיח)

קוּנְטְרֵס

עַזּוּת פָּנִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הָעִקָּר. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי הָעוֹלָם הָאֱמוּנָה הוּא דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה; כִּי בְּלִי אֱמוּנָה אֵין לָאָדָם כְּלוּם בַּחַיִּים. עִקַּר שְׁלֵמוּת שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁיִּהְיֶה אָצְלוֹ בְּרוּר וְזָכוּךְ הַמְּדַמֶּה, עַד שֶׁתִּהְיֶה הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ כָּל־כָּךְ בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, עַד שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ, וְלֹא יִרְצֶה לַעֲזֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל יֵשׁ מִדָּה אַחַת הַהוֹרֶסֶת אֶת הָאֱמוּנָה לְגַמְרֵי, וְהִיא — ״**עַזּוּת פָּנִים**״, כְּשֶׁאָדָם עַז פָּנִים, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז.): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ ״**עַזּוּת פָּנִים**״, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרָה, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן. אֲנַחְנוּ עֲדִים, שֶׁיֵּשׁ עַזֵּי פָּנִים, שֶׁאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים, עַל חֲכָמִים, עַל

קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמַּתְמִידִים בַּתּוֹרָה, וְאֵלּוּ הָעַזֵּי פָּנִים מְגַלִּים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים; כִּי בִּמְקוֹם שֶׁאָדָם יֵבוֹשׁ וְיִכָּלֵם, מֵאַחַר שֶׁחָטָא וְעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַה שֶּׁנִּמְצָא הַיּוֹם, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמְחַלְּלִים שַׁבָּת, בַּר מִינָן, אוֹכְלִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עוֹבְרִים עַל כָּל מִינֵי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבִמְקוֹם לְהִתְבַּיֵּשׁ, הֵם עוֹד מַחֲצִיפִים פְּנֵיהֶם, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּרֵישׁ גְּלֵי, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵיזוֹ בוּשָׁה וְאֵיזוֹ כְּלִימָה הִיא זוֹ! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, תִּבְרְחוּ מֵהַמִּדָּה הָרָעָה, שֶׁמְּאֹד מְצוּיָה בִּבְנֵי־אָדָם, שֶׁהִיא "**עַזּוּת פָּנִים**"; כִּי טֶבַע הָאָדָם, שֶׁהוּא עַז פָּנִים, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ, תֵּכֶף־וּמִיָּד הוּא קוֹפֵץ עָלָיו כְּכֶלֶב, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נו, יא): "וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ". וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נ'): מִי שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא עַז פָּנִים. לָזֹאת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, וְהוּא מְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, לְכָל הַפָּחוֹת יִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְכָל הַפָּחוֹת יִהְיֶה בְּשֶׁקֶט, וְלֹא יְגַלֶּה לְכֻלָּם אֶת הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁלּוֹ. כִּי בָּזֶה שֶׁמִּתְחַצֵּף כְּנֶגֶד צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּנֶגֶד יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת לִכְלוּךְ מַעֲשָׂיו, וְאוֹי לְאוֹתָהּ בוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלִימָה! נוֹאַף

כְּכֶלֶב שֶׁנּוֹבֵחַ עַל צַדִּיק הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת.
לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה וְנַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת מִדַּת
הָ"עַזּוּת פָּנִים"; כִּי אִם אֲנַחְנוּ רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה,
עָלֵינוּ לְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה הַזּוֹ שֶׁל "עַזּוּת
פָּנִים". וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה
יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם בּוּשֶׁת פָּנִים, שֶׁאֶחָד
לֹא הִתְבַּיֵּשׁ מִזּוּלָתוֹ. עָשׂוּ כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, וְאִם
אֵין דַּי בָּזֶה, תַּחַת אֲשֶׁר לְהִתְבַּיֵּשׁ שֶׁהוּא נוֹאֵף, מִתְנַהֵג
כְּחַיָּה רָעָה, שֶׁהוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, שֶׁדִּינוֹ כְּגוֹי,
כִּי מִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, לֹא יוֹעִיל לוֹ מְאוּמָה,
וְהָרַמְבַּ"ם פּוֹסֵק שֶׁהוּא כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. כִּי הַמְחַלֵּל שַׁבָּת,
דִּינוֹ כְּגוֹי גָּמוּר (עַיֵּן הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק ל', הֲלָכָה טו); וּבִמְקוֹם
לְהִתְבַּיֵּשׁ, עוֹד מֵעֵז פָּנָיו נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל
הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל! תַּחַת אֲשֶׁר לִכְבֹּשׁ פָּנָיו בַּקַּרְקַע עַל
שֶׁאוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, הוּא עוֹד מֵעֵז פָּנָיו נֶגֶד יְרֵאִים
וּשְׁלֵמִים, וּמִתְלוֹצֵץ מֵחֲרֵדִים, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא גּוֹי גָּמוּר,
וְיֵינוֹ יֵין נֶסֶךְ בְּלִי שׁוּם פִּקָּפּוּק. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי
הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַמִּדָּה הָרָעָה, הַמִּדָּה
הַמְגֻנָּה שֶׁל "עַזּוּת פָּנִים", וּנְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
שֶׁיַּצִּיל אוֹתָנוּ מֵ"עַזּוּת פָּנִים" וּמֵעַזֵּי פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ
לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת טז:) תְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל
יוֹם: "יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ הַוָיָ"ה אֱלֹקַי, שֶׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם
וּבְכָל יוֹם מֵעַזֵּי פָּנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים"; כִּי הִיא הַמִּדָּה

הַמְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר, וְאֵין מִדָּה מְגֻנָּה הֵימֶנָּה. וּבִפְרָט כְּשֶׁצָּעִיר מַחֲצִיף פָּנָיו נֶגֶד מְבֻגָּר, כְּשֶׁבּוּר וְעַם הָאָרֶץ מֵעֵז פָּנָיו נֶגֶד תַּלְמִיד חָכָם, שֶׁעַל זֶה מְקַבְּלִים עֹנֶשׁ גָּדוֹל מְאֹד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז׃): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ "**עַזּוּת פָּנִים**" מֻתָּר לְקָרְאוֹ רָשָׁע; כִּי אֵין רִשְׁעוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם מֵעֵז פָּנָיו לְתַלְמִיד חָכָם וּלְצַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ "**עַזּוּת פָּנִים**" מֻתָּר לִשְׂנֹא אוֹתוֹ; כִּי, כַּיָּדוּעַ, אָסוּר לִשְׂנֹא שׁוּם יְהוּדִי, אֲשֶׁר עוֹבְרִים עַל לָאו שֶׁל "לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ", אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ "**עַזּוּת פָּנִים**", אוֹמְרִים בְּפֵרוּשׁ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמֻּתָּר לִשְׂנֹאוֹ, מֵחֲמַת שֶׁעַז פָּנִים הוּא, וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מַנְהִיגֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֵדוּת קְדוֹשׁוֹת וּמַנְהִיגִים קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְהַטָּמֵא הַזֶּה מֵעֵז פָּנָיו לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם?! אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה! אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה! וּמְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כַּלָּה רַבָּתִי, פֶּרֶק ב׳), שֶׁיָּשְׁבוּ פַּעַם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְלָמְדוּ תּוֹרָה. וְהִנֵּה עָבַר בָּחוּר צָעִיר בְּגִלּוּי רֹאשׁ, וְלֹא הִתְבַּיֵּשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. עָנוּ וְאָמְרוּ כָּל אֶחָד דַּעְתּוֹ עַל עַז פָּנִים זֶה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: זֶה מַמְזֵר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: זֶה בֶּן הַנִּדָּה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: זֶה מַמְזֵר וּבֶן הַנִּדָּה; כִּי כֵּיוָן שֶׁבָּחוּר צָעִיר עוֹבֵר וְרוֹאֶה חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל,

וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם, וְהוֹלֵךְ בְּגִלּוּי רֹאשׁ בְּגַאֲוָה וָבוּז וַחֲצִיפוּת, קָבְעוּ פֶּה אֶחָד, שֶׁאֵינָנּוּ כָּשֵׁר, וְלֹא נוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה. רַחֲמָנָא לִצְלָן, אִם זֶה נֶאֱמַר עַל גִּלּוּי רֹאשׁ, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לֵילֵךְ בְּגִלּוּי רֹאשׁ, וּכְבָר אָמְרוּ עָלָיו חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁזֶּהוּ מַמְזֵר וּבֶן הַנִּדָּה וְכוּ׳, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּשִׁוְיוֹן נֶפֶשׁ עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ תְּפִלִּין, מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, אוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, כָּל זֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא פָּגוּם, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ וְלֹא לֵילֵךְ בְּד׳ אַמּוֹתָיו. כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז:): מִי הוּא רָשָׁע? מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ **עַזּוּת פָּנִים**", וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי מִי שֶׁגָּדוֹל הֵימֶנּוּ. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, נִתְקַיֵּם בָּנוּ מַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה מט:): פְּנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי כֶּלֶב; כִּי טֶבַע שֶׁל כֶּלֶב שֶׁהוּא עַז פָּנִים, תָּמִיד קוֹפֵץ עַל הַזּוֹלַת וְנוֹבֵחַ לַשָּׁוְא. "מֶה עָשִׂיתִי לְךָ? לָמָּה אַתָּה נוֹבֵחַ עָלַי? אֲנִי מַכִּיר אוֹתְךָ?! דִּבַּרְתִּי אִתְּךָ פַּעַם?! לָאו!" כְּמוֹ־כֵן הוּא מִי שֶׁמְּדַבֵּר רַע עַל הַזּוֹלַת, וּבִפְרָט מִי שֶׁמְּדַבֵּר עַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא עַז פָּנִים, וּבְיָדוּעַ שֶׁהוּא בַּעַל עֲבֵרָה. וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ. וְאַף שֶׁמִּתְחַזֶּה כִּירֵא וְחָרֵד, אַל תַּאֲמִינוּ לָזֶה, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כִּי יָרֵא וְחָרֵד אֲמִתִּי, תָּמִיד מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי חָשׁ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא פֹּה, וְכֵן מִתְבַּיֵּשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַכִּיר עַל פַּרְצוּפּוֹ מִיהוּ וּמַהוּ. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה

בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, לָדַעַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עֲלֵיכֶם לַעֲקֹר מֵעַצְמְכֶם אֶת מִדַּת "עַזּוּת פָּנִים", אֲשֶׁר לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, כָּל אֶחָד נָגוּעַ בָּהּ; וְאֵין מְכַבְּדִים אֶת יִרְאֵי ה', אֵין מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, אֵין מְכַבְּדִים אֶת תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים, אֲשֶׁר אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה! אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה וּכְלִימָה! אָנוּ רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אָנוּ מִשְׁתּוֹקְקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ, וַעֲדַיִן מִדַּת הָעַזּוּת בֵּינֵינוּ, עַד כְּדֵי כָּךְ אָנוּ מְסֻגָּלִים לִקְפֹּץ עַל הַזּוּלַת כְּכֶלֶב הַקּוֹפֵץ עַל כָּל עוֹבֵר אֹרַח הַנִּקְרָה בְּדַרְכּוֹ, וְנוֹבֵחַ עַל כָּל הָעוֹבֵר בְּד' אַמּוֹתָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בֹּאוּ נַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל עַזּוּת. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כב): מִדַּת הָעַזּוּת הִיא מִדָּה רָעָה מְאֹד. מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמֵּעֵז פָּנָיו נֶגֶד יִרְאֵי ה' הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּכְלְלוּ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁתּוֹרָתָם תּוֹרַת ה' מַמָּשׁ, תְּפִלָּתָם תְּפִלַּת ה' מַמָּשׁ; כִּי הָעֹנֶשׁ שֶׁל עַזּוּת — שֶׁנִּשְׁאָר בְּגֵיהִנּוֹם. כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר עַז פָּנִים, הוּא סוֹבֵל אֶת הַגֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הָ"עַזּוּת פָּנִים", וְנַתְחִיל לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבָזֶה שֶׁנִּתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּמְשַׁךְ עָלֵינוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם

מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן הוּא מִתְבַּיֵּשׁ יוֹתֵר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יוֹתֵר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן הוּא מִתְבַּיֵּשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו; אִם אָדָם נִכְשָׁל בַּעֲבֵרָה שֶׁל חִלּוּל שַׁבָּת וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת וְנְבֵלוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וְכוּ', יֵדַע שֶׁאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; אֲבָל הַתִּקּוּן הוּא, שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִתְבַּיֵּשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל פַּרְצוּפְךָ וְיוֹדְעִים אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁלְּךָ. לָזֹאת, מַעֲלָה גְּדוֹלָה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל יָדוֹ בָּאִים לִידֵי בוּשָׁה, שֶׁלְּכָל הַפָּחוֹת אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ עִם הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁלִּי. וּמָה אָנוּ רוֹאִים בַּדּוֹר הַזֶּה? לֹא דַּי שֶׁבְּנֵי־אָדָם עָבְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, לֹא דַּי בְּכָךְ שֶׁעָקְרוּ עַצְמָם מִשָּׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן, אֶלָּא עוֹד מְעִזִּים פְּנֵיהֶם כְּנֶגֶד צַדִּיקִים וְחַכְמֵי הַדּוֹר, בְּלִי שׁוּם בוּשָׁה, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אִם רְצוֹנְכֶם

לְהַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתְּכֶם וְאֶצְלְכֶם, שֶׁתּוּכְלוּ לְדַבֵּר אִתּוֹ, עֲלֵיכֶם לַעֲקֹר מִכֶּם אֶת הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל "**עַזּוּת פָּנִים**", וְתִקְנוּ לְעַצְמְכֶם אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל בּוֹשֶׁת פָּנִים, לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (נְדָרִים כ.): "בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם" — זוֹ בוּשָׁה, "לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ" — מְלַמֵּד שֶׁהַבּוּשָׁה מְבִיאָה לִידֵי יִרְאַת חֵטְא. מִכָּאן אָמְרוּ: סִימָן יָפֶה בָּאָדָם שֶׁהוּא בַּיְשָׁן. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל אָדָם הַמִּתְבַּיֵּשׁ — לֹא בִּמְהֵרָה הוּא חוֹטֵא; מִי שֶׁאֵין לוֹ בּוֹשֶׁת פָּנִים, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי (שָׁם). תִּתָּאַרוּ לְעַצְמְכֶם, בֶּן־אָדָם אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ, וְהוּא עַז פָּנִים, וְאַחַר־כָּךְ רוֹצֶה כָּבוֹד, הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה זִמְרִי, וּמְבַקֵּשׁ שָׂכָר כְּפִינְחָס. אָדָם שֶׁהוּא נוֹאֵף, הָיָה צָרִיךְ לְהִתְבַּיֵּשׁ, וְלֹא לְנַבֵּל פִּיו כְּנֶגֶד צַדִּיקִים וְחַכְמֵי הַדּוֹר. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁאֵלּוּ הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר מִתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם, וְהֵם אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְהַחֲצִיף פְּנֵיהֶם נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אִם־כֵּן הֵם מַמָּשׁ כִּדְגָמַת כְּלָבִים, שֶׁנּוֹבְחִים עַל כָּל עוֹבֵר וָשָׁב. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה מב): חָצוּף שֶׁבַּחַיּוֹת זֶה הַכֶּלֶב. עַל־כֵּן אִם אָדָם מִתְחַצֵּף לַזּוּלַת, וְאֵין לוֹ שׁוּם בּוּשָׁה מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁמִּתְחַצֵּף נֶגֶד הוֹרָיו, אוֹ שֶׁמַּחֲצִיף פָּנָיו כְּנֶגֶד רַבּוֹ, אִם מֵעֵז פָּנָיו

כְּנֶגֶד צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּנֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, סִימָן שֶׁהוּא מֵהַגָּרוּעַ שֶׁבַּחַיּוֹת — כְּכֶלֶב מַמָּשׁ. וְעוֹד אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מִדָּה רָעָה יֵשׁ בִּכְלָבִים, מַה הַכְּלָבִים — אֶחָד נוֹבֵחַ וְכֻלָּם מִתְקַבְּצִים וְנוֹבְחִים עַל חִנָּם, כָּךְ עַזֵּי פָּנִים; מַה אָנוּ רוֹאִים? אָדָם הוֹלֵךְ עִם כֶּלֶב בָּרְחוֹב, וּבָא כְּנֶגְדָּם אָדָם, הַכֶּלֶב קוֹפֵץ וְנוֹבֵחַ עַל הָאָדָם. מֵילָא אַתָּה כֶּלֶב, נָבַחְתָּ עָלַי, אוּלַי פָּחַדְתָּ מִמֶּנִּי וְכוּ', אֲבָל כְּשֶׁהַכֶּלֶב הָאֶחָד הַזֶּה נוֹבֵחַ, תֵּכֶף־וּמִיָּד כָּל הַכְּלָבִים בָּאֱזוֹר הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַנְּבִיחָה — נוֹבְחִים גַּם־כֵּן. מֶה עָשׂוּ לָכֶם?! כֵּן רוֹאִים, קַם עַז פָּנִים אֶחָד שֶׁהוּא כְּדֶגְמַת כֶּלֶב, וְנוֹבֵחַ עַל צַדִּיק, עַל חָכָם הַדָּבוּק בַּתּוֹרָה, הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְבָר מִתְקַבְּצִים הֲמוֹן כְּלָבִים, הֲמוֹן עַזֵּי פָּנִים וְנוֹבְחִים גַּם־כֵּן. וּמִשָּׁם בָּאוֹת לָאָדָם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת עַזּוּת, סִימָן ז'):

מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַזּוּת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּפֵּק בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ; מֵהֵיכָן בָּאָה "**עַזּוּת פָּנִים**"? שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; בָּרֵגַע שֶׁחָסְרָה לָאָדָם אֱמוּנָה, אֵינֶנּוּ מְרֻצֶּה בְּחֶלְקוֹ. כַּכְּלָבִים שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נו, יא): "וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה", הֵם תָּמִיד רְעֵבִים; כִּי הָרְעֵבִים שֶׁבַּחַיּוֹת אֵלּוּ הַכְּלָבִים, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): לֵית עַנְיָא כְּכַלְבָּא; כְּמוֹ־כֵן עַז פָּנִים, שֶׁאַף פַּעַם אֵינוֹ מְרֻצֶּה מֵחֶלְקוֹ, אֵין לוֹ שִׂמְחַת הַחַיִּים. כִּי אִם הָיָה

עוֹקֵר מֵעַצְמוֹ מִדָּה רָעָה שֶׁל "עַזּוּת פָּנִים", וְהָיְתָה לוֹ בּוּשָׁה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָיָה חָשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה תָּמִיד שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקַלְתֶּם, רְאוּ לְהַתְחִיל לְהַתְמִיד בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת עַזּוּת, סִימָן ח'):

הַתּוֹרָה הִיא תִּקּוּן לְעַזּוּת; אִם הָיָה אָדָם עַד עַתָּה עַז פָּנִים, שֶׁיַּתְחִיל לִלְמֹד תּוֹרָה. אֲבָל גַּם לָזֶה צְרִיכִים עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה. כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קמז):

כְּשֶׁם שֶׁמִּי שֶׁהוּא עַז פָּנִים, אֵין לוֹ חֵלֶק בַּתּוֹרָה, כָּךְ מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְאַזֵּר בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, גַּם־כֵּן לֹא יִלְמַד תּוֹרָה. כִּי מִצַּד אֶחָד עַזּוּת פָּנִים הִיא מִדָּה מְאֹד מְגֻנָּה, עַד שֶׁעוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל מוּסָר, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת עַזּוּת, סִימָן ג'): עַל־יְדֵי עַזּוּת, לֹא יְקַבֵּל מוּסָר; אֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ שׁוּם קוֹל תּוֹכֵחָה; כִּי עַז פָּנִים עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִשָּׁרְשׁוֹ. אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי, אָדָם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, לֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים. מָה אָנוּ רוֹאִים? הָעֵרֶב־רַב מְפַרְסְמִים כִּתְבֵיהֶם וְקָרְחֵיהֶם וְדַעְתָּם הַטְּמֵאָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִי בוּשָׁה, הֵם עַזֵּי פָּנִים, וּמְדַבְּרִים פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד הַתּוֹרָה

וְהַמִּצְווֹת; אֲזַי הֵם מְגַלִּים אֶת פַּרְצוּפָם הָאֲמִתִּי, שֶׁהֵם נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, כָּל רֹאשָׁם מָלֵא זֶבֶל וְטֻמְאָה, טִנּוּף וְצוֹאָה. וּכְנֶגֶד זֶה צְרִיכִים לְהִתְאַזֵּר בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, לֹא לִפְחֹד מֵאַף אֶחָד, רַק לָצֵאת בְּרֵישׁ גְּלֵי לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכֻלָּם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּיצָה כה:): מִפְּנֵי מַה נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל? מִפְּנֵי שֶׁהֵם עַזִּים; יְהוּדִי צָרִיךְ לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, לֹא לְהִתְפַּעֵל מֵעַזֵּי פָּנִים, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, קַלִּים וְרֵיקִים, פּוֹחֲזִים וְנוֹאֲפִים כִּכְלָבִים הַנּוֹבְחִים נֶגֶד כָּל יָרֵא וְחָרֵד לִדְבַר ה', אֶלָּא לְהַכְנִיעַ וּלְהַשְׁתִּיק אוֹתָם, לְגַלּוֹת אֶת מַעֲשֵׂיהֶם הַמְזֹהָמִים וְהַמְלֻכְלָכִים. כִּי כְּלָל זֶה תִּקְחוּ בְּיַדְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם תִּמְצְאוּ עַזֵּי פָּנִים, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהֵם כִּתָּה שֶׁל בַּעֲלֵי עֲבֵרוֹת, נוֹאֲפִים, כִּי אִם הֵם חֲצוּפִים, סִימָן שֶׁהֵם פְּגוּמִים בַּבְּרִית. אִם אַבְרֵךְ מְדַבֵּר נֶגֶד חָכָם הַדָּבוּק בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל יָמָיו יוֹשֵׁב בִּד׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה, וְהִנֵּה בָּא עַתָּה אֵיזֶה פִּרְחָח וּמְדַבֵּר עָלָיו, בְּיָדוּעַ שֶׁעָבַר עֲבֵרָה חֲמוּרָה, וְאַל תִּתְפַּעֲלוּ מִמֶּנּוּ, אֶלָּא תִּתְאַזְּרוּ בְּעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּתְפַרְסְמוּ אֶת פַּרְצוּפוֹ הָאֲמִתִּי. כִּי לֹא יִמָּלֵט אָדָם שֶׁיִּתְחַצֵּף נֶגֶד צַדִּיקִים וְנֶגֶד חַכְמֵי הַדּוֹר, אֶלָּא אִם אֵין בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם. וְאַף שֶׁהוּא מַלְבִּישׁ אֶת הָ״עַזּוּת

פָּנִים״ שֶׁלּוֹ בִּקְדֻשָּׁה, כְּאִלּוּ מִצְוָה לִרְדֹּף אֶת פְּלוֹנִי אוֹ אֶת אַלְמוֹנִי, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מִמִּצְוֹות כָּאֵלּוּ. כִּי עוֹד מְעַט אָנוּ צְרִיכִים לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּבְאֵילּוּ פָּנִים נָבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ?! וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ה׳): עַז פָּנִים לְגֵיהִנּוֹם, וּבוּשֶׁת פָּנִים לְגַן עֵדֶן; הַיְנוּ מִי שֶׁעַז פָּנִים, מְדוֹרוֹ בְּגֵיהִנּוֹם, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בוּשָׁה, מְדוֹרוֹ בְּגַן־עֵדֶן. וְלֹא זוֹ בִּלְבָד, אֶלָּא, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם — מִי שֶׁהוּא עַז פָּנִים, סוֹבֵל אֶת הַגֵּיהִנּוֹם בְּחַיָּיו, כִּי מִתְגַּבְּרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים; כִּי מִי שֶׁמֵּעַז פָּנִים נֶגֶד רַבּוֹ, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד הוֹרָיו, נֶגֶד מְבֻגָּרִים, יְקַבֵּל אֶת עָנְשׁוֹ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם וְיִסְבֹּל גֵּיהִנּוֹם. וּלְהֵפֶךְ — אָדָם שֶׁהוּא בַּעַל בּשֶׁת פָּנִים, יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ־אֶרֶץ לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ, לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לִגְדוֹלֵי הַתּוֹרָה, לְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ־אֶרֶץ וְיִרְאַת כָּבוֹד לְאָדָם מְבֻגָּר, הוּא יִירַשׁ גַּן־עֵדֶן עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְנַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הָ״עַזּוּת פָּנִים״ שֶׁהָיְתָה לָנוּ עַד עַתָּה, וְנִקְנֶה לָנוּ בּשֶׁת פָּנִים לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהַהוֹרִים, לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶמְשַׁךְ עָלֵינוּ חֶסֶד וְרַחֲמִים רַבִּים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְאַף שֶׁמִּצַּד אֶחָד אַתֶּם מְאֹד מִתְבַּיְשִׁים מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, שֶׁשִּׁמַּאתֶם אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בַּר מִינָן, וַעֲבַרְתֶּם עַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, אֲשֶׁר מִכָּל זֶה אַתֶּם מִתְבַּיְשִׁים לַחֲזֹר אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת עָלַי לוֹמַר לָכֶם, שֶׁאַף שֶׁבּוּשָׁה הִיא מִדָּה טוֹבָה מְאֹד מְאֹד, וְאַדְרַבָּה זֶה סִימָן שֶׁעָמְדוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נִדָּרִים כ.): כָּל אָדָם הַמִּתְבַּיֵּשׁ, לֹא בְּמֵהֲרָה הוּא חוֹטֵא; וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בּשֶׁת פָּנִים, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא עָמְדוּ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי. עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לְהִתְאַזֵּר בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֶלָּא אִם קוֹנֶה לְעַצְמוֹ מִדַּת עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁלֹּא מִפַּחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר בּוּשָׁה וַעֲזוּת הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, אֲבָל שְׁנֵיהֶם צְרִיכִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה מְאֹד, אַךְ צְרִיכִין לְהִזָּהֵר מְאֹד לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם כָּל מִדָּה וּמִדָּה בִּמְקוֹמָהּ הָרָאוּי, וְלֹא לְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם. וּמִי שֶׁפּוֹגֵם בָּזֶה וּמְהַפֵּךְ הַסֵּדֶר, שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּעַזּוּת בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִין בּשֶׁת, אוֹ שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִין עַזּוּת,

הוּא פּוֹגֵם בָּזֶה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הַהִתְרַחֲקוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת בִּקְדֻשָּׁה צְרִיכִין שִׁתְּיהֶן: עַזּוּת וּבשֶׁת, וּשְׁתֵּיהֶן אֶחָד בְּשָׁרְשָׁן וּתְלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ. כִּי עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה נִמְשֶׁכֶת מִבּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה, אֲבָל לְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוּשָׁה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים, וְנִמְנַע עַל־יְדֵי־זֶה מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבֶּרֶת בּוֹ עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהִיא עַזּוּת הַגּוּף וְתַאֲוֹתָיו הָרָעוֹת. עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְפַלֵּס דְּרָכָיו מְאֹד בָּזֶה, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בּוּשָׁה גְּדוֹלָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִלַּעֲבֹר עַל רְצוֹנוֹ אֲפִלּוּ תְּנוּעָה קַלָּה, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם; אֲבָל כְּשֶׁצָּרִיךְ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֲזַי צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּעַזּוּת גְּדוֹלָה דִּקְדֻשָּׁה כְּנֶגֶד עַצְמוֹ, הַיְנוּ כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלּוֹ וּכְנֶגֶד הַמּוֹנְעִים וְהַמַּלְעִיגִים מִבְּנֵי הָעוֹלָם, וְכֵן אֲפִלּוּ כִּבְיָכוֹל נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת גְּדוֹלָה דִּקְדֻשָּׁה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהִתְבַּיֵּשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, אֲפִלּוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְלָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכָּבָר חָטָא, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְגַּבֵּר בְּעַזּוּת גְּדוֹלָה, וְלוֹמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינִי כְּדַאי לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ וְכוּ׳, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל אֲנִי בּוֹטֵחַ, שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה. וְלָכֵן אֲנִי מֵעֵז פָּנַי נֶגְדְּךָ לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ כָּל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ וְכוּ׳. אֲבָל מִי שֶׁמְּהַפֵּךְ הַסֵּדֶר וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבשֶׁת בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִין עַזּוּת,

אֲזַי לְהֶפֶךְ — הוּא פּוֹגֵם הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי כָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁבְּלֵב הָאָדָם שֶׁמְּרַחֲקִין אוֹתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כֻּלָּם נִמְשָׁכִין מִפְּגַם הָעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ מִלְּהִתְגַּבֵּר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא. כִּי בֶּאֱמֶת בִּקְדֻשָּׁה צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לָאָדָם עַזּוּת אֲפִלּוּ כְּבְיָכוֹל כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ מַה שֶּׁחָטָא וּמָרַד כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם מִתְבַּיֵּשׁ אַחַר־כָּךְ לְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ, וּמִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ רִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו, אֵין זֶה בֹּשֶׁת דִּקְדֻשָּׁה, אַדְרַבָּה! זֶה עִקַּר בֹּשֶׁת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁמַּחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, כְּדֵי לְרַחֲקוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי. כִּי עִקַּר הַבֹּשֶׁת דִּקְדֻשָּׁה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְהָאָדָם קֹדֶם שֶׁיֶּחְטָא, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בוּשָׁה גְּדוֹלָה מִלְּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; אֲבָל אַחַר־כָּךְ, כְּשֶׁכְּבָר הִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע, חַס וְשָׁלוֹם, וְהִכְשִׁילוֹ בַּמֶּה שֶׁהִכְשִׁילוֹ, צָרִיךְ אַחַר־כָּךְ לְסַלֵּק הַבּוּשָׁה מֵעַל פָּנָיו, וְיַעֲז פָּנָיו נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל לוֹמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁעָשִׂיתִי וּבִשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי לְהָרִים פָּנַי אֵלֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי מֵעֵז פָּנַי נֶגְדֶּךָ, וּמְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שֶׁתְּקָרְבֵנִי אֵלֶיךָ גַּם עַתָּה. וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה כָּךְ כַּמָּה פְּעָמִים, חַס וְשָׁלוֹם, אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ לְעוֹלָם, רַק לְהִתְחַזֵּק לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כָּל עוֹד נִשְׁמָתוֹ בּוֹ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בָּשָׂר בֶּחָלָב,

הֲלָכָה ד׳, אות ג׳); וּמִי שֶׁמִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הָעַזּוּת וְהָעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּבוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל אַף שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁחָטָא וּפָגַם מְאֹד נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲנִי אֶת מְקוֹמִי לֹא אֶעֱזֹב, וְאֶחֱזֹר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תֶּמְשַׁךְ עָלָיו בּוּשָׁה גְּדוֹלָה תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם נִכְלָל יוֹתֵר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ לְפֹל, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹתֵר נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכֶת עָלָיו בּוּשָׁה גְּדוֹלָה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְהַבּוּשָׁה תִּמְנַע אוֹתוֹ מִלַּחֲטֹא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָרִים כ.): ״בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם״ — זוֹ הַבּוּשָׁה, ״לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ״ — מִלַּמֵּד שֶׁהַבּוּשָׁה מְבִיאָה לִידֵי יִרְאַת חֵטְא. מִכָּאן אָמְרוּ: סִימָן יָפֶה בָּאָדָם שֶׁהוּא בַּיִּשָּׁן. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְבַּיֵּשׁ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ מוֹדֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דְּבַר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו; לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא עַז פָּנִים, הוּא מִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וַאֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעָבְרוּ עַל כָּל הַחַטָּאִים שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְלֹא דַּי שֶׁאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַמְגֻנִּים שֶׁעָשׂוּ, אֶלָּא עוֹד פּוֹעֲרִים פִּיהֶם הַטָּמֵא לְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְהֵן הֵן עַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר,

שֶׁדָּבָר זֶה יָדוּעַ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְחַצֵּף נֶגֶד יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, וּמְדַבֵּר נֶגֶד צַדִּיקִים, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא בַּעַל עֲבֵרָה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז:): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַזּוּת פָּנִים, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּכְשַׁל בַּעֲבֵרָה, וּמִדְּחָצִיף כּוּלֵי הַאי שְׁמַע מִינַּהּ רְשִׁיעָא הוּא (בָּבָא מְצִיעָא פג:); וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר, וּכְבָר נִכְשַׁלְתֶּם בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאַתֶּם רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, רְאוּ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַבּוּשָׁה, לְהִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי עַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, הַפּוֹעֲרִים פִּיהֶם נֶגֶד צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל רַע, וּמִתְלוֹצְצִים מִסִּפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, הַמְגַלִּים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד. וְכֵן תִּתְאַזְּרוּ בְּעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָט מֵעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, הַקָּמִים נֶגֶד כָּל אֵלּוּ הָרוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתָּם. כִּי בֶּאֱמֶת בּוּשָׁה וְעַזּוּת תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, וּכְכָל שֶׁאָדָם קוֹנֶה לְעַצְמוֹ שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הַיְקָרוֹת הָאֵלּוּ — בּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה וְעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְהִתְגַּבֵּר עַל עַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהֵם הַבַּעֲלֵי עֲבֵרָה הַמַּחֲלִישִׁים דַּעַת בְּנֵי־אָדָם לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ שָׂם לֵב לְכָל אֵלּוּ הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהֵם נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֶלָּא מִתְאַזְּרִין בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה

שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָלִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

כָּל הַכָּבוֹד

יִגַּלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ
מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְכָל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא לֹא בָּרָא אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, וְכָל אֶחָד צָרִיךְ
לְגַלּוֹת אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּקִיּוּם הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה
עֲצוּמָה, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁהַכָּבוֹד הָאֲמִתִּי מַגִּיעַ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר עָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה ו): ״מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ״, וְכֵן נֶאֱמַר (יְחֶזְקֵאל מג): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ״; וְלָכֵן מַה שַּׁיָּךְ שֶׁאָדָם יַחְפֹּץ בְּכָבוֹד?! עִם כָּל זֹאת כָּל הַכָּבוֹד מַגִּיעַ לָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם כּוֹפֵר וְאֶפִּיקוֹרֵס, וּמְקַיֵּם (תְּהִלִּים קיט): ״וַאֲדַבְּרָה בְעֵדוֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ״, וְכֵן הוּא מִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתיט)

קוּנְטְרֵס

כָּל הַכָּבוֹד

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — לֹא בָּרָא אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מג, ז): ״כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, רַק כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְגַלּוֹת אֶת הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה, שֶׁתִּהְיֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. שֶׁכָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן תַּנְחוּמָא בְּחֻקֹּתַי ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁגַּם פֹּה בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, נִזְכֶּה לְהַכִּירוֹ. וּמַה הַתַּכְלִית בְּאִם נַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ? אֶלָּא הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְהִתְעַנְּגוּ בְּתַעֲנוּג

אֵין סוֹף, אֲבָל הָיָה זֶה בְּדֶרֶךְ נִהֲמָא דִּכְסוּפָא — בְּחִנָּם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה — כְּדֵי שֶׁהַנְּשָׁמוֹת תִּקַּבְּלֶנָה שָׁכָרָן לֹא בְּדֶרֶךְ בְּזָיוֹן וּבוּשָׁה, אֶלָּא כְּפִי שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶן, לָזֹאת בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, עַד הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, שֶׁאֲנַחְנוּ מִסְתּוֹבְבִים בּוֹ, וְרוֹאִים לִפְנֵי עֵינֵינוּ גַּשְׁמִיּוֹת, חָמְרִיּוֹת, עָבְיוֹת, שֶׁקֶר, חֹשֶׁךְ, שֶׁהַכֹּל מְלֻבָּשׁ בְּדוֹמֶם, בְּצוֹמֵחַ, בְּחַי, בִּמְדַבֵּר, וְאֵין רוֹאִים רַק עֲנָנִים שְׁחוֹרִים — כָּל אֶחָד עִם הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, וּמִשָּׁם — נִזְכֶּה לְגַלּוֹת אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּמְצָא פֹּה. וְאִם בַּר יִשְׂרָאֵל זוֹכֶה לְגַלּוֹת אֶת הַגִּלּוּי הַזֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא בָּא אֶל תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, וּשְׂכָרוֹ אֵין סוֹף. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, חוֹבוֹת, מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, עִם כָּל זֹאת אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, וְאַל תַּנִּיחוּ אֶת עַצְמְכֶם לִפֹּל בְּדַעְתְּכֶם וּלְהִשָּׁבֵר, אֶלָּא תֵּדְעוּ וְיִתְבָּרֵר לָכֶם, שֶׁגַּם בִּמְקוֹמְכֶם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְלָמָּה אֵינֶנּוּ זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת זֹאת? כִּי רַבּוּ הַלְּבוּשִׁים, עַד שֶׁמְּאֹד קָשֶׁה לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר. לָזֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ

מִצְוֹת, שֶׁכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה יֵשׁ בָּהּ חֶשְׁבּוֹן פְּרָטִי לָמָּה הַמִּצְוָה צְרִיכָה לִהְיוֹת כָּךְ וְכָךְ וְלֹא אַחֶרֶת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שִׁעֵר, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם, נִזְכֶּה עַל יָדָהּ לִהְיוֹת כְּלִי רָאוּי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, שֶׁנַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהוּא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת כג:), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ רְמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרִים שֶׁל הָאָדָם, וְשָׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה גִּידִים שֶׁבָּאָדָם, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל קִיּוּם מִצְוַת עֲשֵׂה, הָאָדָם מְחַבֵּר אֵיבָר אֶחָד כְּנֶגֶד הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַשַּׁיָּכִים לָאֵיבָר הַזֶּה, וּכְשֶׁאָדָם נִזְהָר לֹא לַעֲבֹר עַל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה, נִקְשָׁר גִּיד אֶחָד מִגִּידָיו אֶל אַחַד הָעוֹלָמוֹת הַשַּׁיָּכִים לַגִּיד הַזֶּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הִיא צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיכִים עַל יָדוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה לד, ט): לְמַדְתְּךָ הַתּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיְּהֵא אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וּבְפָרָט בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל אַף מַעֲרֹבֶלֶת הַחֹשֶׁךְ שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל הַשְּׁקָרִים וְהַהֲבָלִים הַמְכַסִּים עֵינֵי

הָאָדָם, לֹא יוֹעִילוּ נֶגֶד אָדָם הַדּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז שְׂכָרוֹ בְּרִבּוּי מְאֹד; כִּי אַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ הַעֲלָמָה וְהַסְתָּרָה כָּזוֹ, שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעֵין כָּל חַי, וְנִמְצָא יְהוּדִי בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּרֵישׁ גְּלֵי עִם צִיצִית, עִם תְּפִלִּין, עִם זָקָן, עִם פֵּאוֹת, שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַי״ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא עִלָּאָה לִפְנֵי כֹּל בְּגָאוֹן, וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ בְּיַהֲדוּתוֹ, אֶלָּא הוֹלֵךְ בָּהּ בְּגָאוֹן וּבְגַאֲוָה, וְנִזְהָר לֹא לֶאֱכֹל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בַּר מִינָן, שׁוֹמֵר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, מְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בָּזֶה מֵבִיא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל הַתַּכְלִית הַנִּרְצָה. לָזֹאת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, עוֹלֶה לְמַעְלָה מְנַפְּשִׁין, רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, וּמַגִּיעַ אֶל עֶצֶם הָאֲצִילוּת, בִּבְחִינַת מָטִי וְלֹא מָטִי; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת, שֶׁזֶּה הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״לִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו״, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת: הַנְּשָׁמוֹת, הַמַּלְאָכִים, הָעֲשִׂיָּה, וְהַכֹּל לִכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִבְרָא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַל אַף שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, כָּל מִינֵי דִּכְאוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לְהִתְחַזֵּק לִמְצֹא אֶת הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאָז אִם אָדָם זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר

עָלָיו, וְהוּא גֵּאֶה עִם הַמְצוּוֹת שֶׁמְּקַיֵּם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם אֶל זֶה הָעוֹלָם וּשְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲלוּ מַעְלָה מַעְלָה, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה עֲלֵיכֶם אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁתִּדְעוּ שֶׁכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, הַכֹּל לְטוֹבָה, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵן לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; כִּי בָּעוֹלָם הַבָּא נִתְגַּלֶּה שָׁם הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת נִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֲשֶׁר שָׁם אֵין הָעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁיְּהוּדִי מִתְחַזֵּק עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֶלָּא שָׂמֵחַ בְּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד אֶת "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזֶה הָעוֹלָם. לָזֹאת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְכָבוֹד אֱלֹקִי, אֶלָּא כְּשֶׁכּוֹפֵף וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ; כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הָאָדָם אֵיזוֹ יְשׁוּת וְגַאוּת, וְרוֹצֶה מַשֶּׁהוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פב): כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה מַשֶּׁהוּ נֶגֶד הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאוֹמֵר "אֲנָא אֶמְלֹךְ", מִשָּׁם עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים

וְכָל מִינֵי מְרִירוּת, וּמִשָּׁם נוֹבְעִים כָּל הָעַצְבוּת, הַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגָה, כִּי אוֹמֵר: "אֲנִי אֶמְלֹךְ", "אֲנִי רוֹצֶה לִמְלֹךְ"; הַיְנוּ שֶׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי יִסּוּרִים, וְהוֹלֵךְ לוֹ הַכֹּל שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁשָּׁם מֵאִיר "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּבָר מָר לוֹ מְאֹד. וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁרוֹצֶה רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ כְּמוֹ שֶׁרָצָה, אָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וּמִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עִקַּר הָעֵצָה — לְבַטֵּל עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לָשִׂים לֵב אֶל הָחִרוּפִין וְהַגִּדּוּפִים, הַבִּזְיוֹנוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת דָּמִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, אֶלָּא בֹּאוּ תָּבֹאוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלָּכֶם. וּכְכָל שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹרִיד אֶת הַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּתְגַּלֶּה לְכֻלָּם, שֶׁ"כָּל הַכָּבוֹד" מַגִּיעַ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם כְּבָר בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר, אָסוּר לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאוֹמְרִים וּמַזְכִּירִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים "כָּבוֹד", זֶה שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם, מִלֹּא כָל

הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְכָךְ אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ"; מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים אֵיזֶה אוֹר בַּחַיִּים, הַכֹּל בָּא מֵהַכָּבוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי, שֶׁמֵּאִיר עָלָיו שֶׁפַע אֱלֹקִי. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵין זוֹ עֵצָה לְהִשָּׁבֵר מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, עַל אַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם הַרְבֵּה פְּעָמִים, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, כִּי רוֹאִים שֶׁאִלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים עוֹשִׂים חַיִל, וּמַכְנִיעִים אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַחֲכָמִים שֶׁבַּדּוֹר, זֶה הַכֹּל דִּמְיוֹן, זֶה רַק חִיצוֹנִיּוּת, כִּי בַּפְּנִימִיּוּת הַצַּדִּיקִים דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַכְמֵי הַדּוֹר הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה, דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לַמְרוֹת שֶׁבַּחִיצוֹנִיּוּת — הַקְּלִפּוֹת מַסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אוֹתָם; אֲבָל בַּפְּנִימִיּוּת — כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁהַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים צְרִיכִים לְהִתְגַּלּוֹת, מִמֵּילָא יִתְפָּרְסְמוּ, כִּי אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים עוֹסְקִים בָּזֶה שֶׁיֵּצֵא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה יא, ט): "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם" וְגוֹ'. כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יִתְמַלֵּא בְּכָל הָאָרֶץ כֻּלָּהּ, שֶׁכֻּלָּם יוֹדוּ שֶׁכָּל הַכָּבוֹד מַגִּיעַ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. מָה אָנוּ רוֹאִים עַתָּה בַּגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינֵנוּ רוֹצִים לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינֵנוּ רוֹצִים לְקַבֵּל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְעוֹשִׂים

לִיצָנוּת מֵהֶם, וְאַף שֶׁהַצַּדִּיק מַכְרִיז לְכֻלָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם עֵצָה בְּזֶה
הָעוֹלָם, רַק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו,
וְאִם לֹא תָּבֹאוּ וּתְבַטְּלוּ אֶת הַגֵּאוּת וְהַיֵּשׁוּת שֶׁלָּכֶם,
יַעַבְרוּ עֲלֵיכֶם יוֹתֵר צָרוֹת וְיוֹתֵר יִסּוּרִים, וְתִשָּׁבְרוּ יוֹתֵר
וְיוֹתֵר, כִּי כָל מִי שֶׁרוֹצֶה רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ
יִתְבָּרַךְ, אֲזַי עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עַד
שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמִּשְׁתַּגְּעִים מֵרֹב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת
עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַגֵּאוּת וְהַיֵּשׁוּת שֶׁלָּהֶם. לָזֹאת, בָּנַי
וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם תְּקַבְּלוּ דְּבָרַי אֵלּוּ, וּתְסַפְּרוּ
לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, אָז תִּרְאוּ
שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת יִבְרְחוּ
מִכֶּם, אֲבָל אִם לֹא תְּקַבְּלוּ דְּבָרַי אֵלּוּ, וְתִהְיוּ חֲכָמִים
בְּעֵינֵיכֶם, וְתִתְלוֹצְצוּ מִזֶּה, תֵּדְעוּ שֶׁיַּעַבְרוּ עֲלֵיכֶם יִסּוּרִים
יוֹתֵר וְיוֹתֵר; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בִּתְשׁוּבַת
הָרְשָׁעִים, וְאֵינוֹ וְחָפֵץ בְּמִיתָתָם, וּבִשְׁבִיל זֶה מַכֶּה אֶת
הָאָדָם, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מַרְגִּישׁ
אֵיזוֹ מַכָּה, כְּבָר חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּכְבָר מִשְׁתַּטֵּחַ עַל פָּנָיו
וְשׁוֹפֵךְ שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בּוֹ בָּרֶגַע
נִתְגַּלֶּה לְעֵינָיו "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,
וְנִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, אֲבָל אִם אֵין לָאָדָם שֵׂכֶל
וְדַעַת, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים,

הוּא בּוֹעֵט בָּהֶם, וּמִתְלוֹנֵן וְקוֹבֵל עֲלֵיהֶם, אֲזַי כּוֹפְלִים לוֹ אֶת הַיִּסּוּרִים כָּהֲנָה וְכָהֲנָה, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם בַּחַיִּים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם כְּבָר לְסִבֹּל, וְצוֹעֲקִים, עַד שֶׁמִּתְיָאֲשִׁים מֵחַיֵּיהֶם. וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי אִם הָיְתָה נִכְנֶסֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת בְּתוֹךְ הָאָדָם, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁ"אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ"ה הוּא אֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, וּמְחַכֶּה רַק שֶׁנִּפְתַּח פִּינוּ וְנִדַּבֵּר אֵלָיו, אָז הָיוּ נִמְתָּקִים מֵאִתָּנוּ כָּל הַיִּסּוּרִים. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ט, ח): "הִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בְּרֵאשִׁית א, לא) — זוֹ מִדַּת יִסּוּרִין, שֶׁעַל יָדֶיהָ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם יִסּוּרִים, וּבָאִים וְצוֹעֲקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עֲלֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח לָהֶם אוֹר כָּזֶה, שֶׁלֹּא תֵּאָרוּ וְלֹא שְׁעָרוּ בַּחַיִּים. לָזֹאת, כָּל הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וְהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד, ה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי, אֶלָּא עַל בַּעֲלֵי יִסּוּרִין; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, אֲבָל לָנוּ קָשֶׁה לְקַבֵּל אֶת זֹאת, כִּי מִצַּד הַחֹמֶר שֶׁל הַגּוּף, מִצַּד גַּסּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא מָלֵא תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים,

מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לָנוּ לְקַבֵּל אֶת עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיָּאִיר תָּמִיד לִפְנֵי עֵינֵינוּ שֵׁם הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, כְּדֵי לָדַעַת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם בַּעַל יִסּוּרִים וְשָׂמֵחַ בַּיִּסּוּרִים, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו, הֵם רַק כְּדֵי לְקָרֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אוֹר וְזִיו וּדְבֵקוּת וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תֵּצֵא ב): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, לָמָּה? שֶׁהַיִּסּוּרִין מוֹשְׁכִין אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; בָּזֶה שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מַחֲזִיק מַעֲמָד, בָּזֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּתְּנוּ לְעַצְמְכֶם לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁלָּכֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים צד): צֵא וּרְאֵה אֵיזֶה הוּא דֶּרֶךְ שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא? אֵלּוּ הֵם הַיִּסּוּרִין; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם סוֹבֵל יִסּוּרִים, יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה; כִּי סוֹף כָּל סוֹף נְשָׁמָה מִסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא עֲבֵירוֹת וְגַשְׁמִיּוּת וְתַאֲוֹת וְכוּ', וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם דָּבָר מֵרֹב שִׁבְרוֹן לֵב, וּפִתְאֹם נִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, אִתּוֹ

וְאֶצְלוֹ, אֵין נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, כִּי אָז מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְחִיל לָתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים גְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה אִתּוֹ, שֶׁזָּכָה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳): כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא סָמוּךְ יוֹתֵר לָעוֹלָם הַבָּא הָרוּחָנִי, וּמַרְגִּישׁ יוֹתֵר רוּחָנִיּוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּרְאוּ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִמְצְאוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְאֶל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ו׳): אִם רָאִיתָ שֶׁיִּסּוּרִין מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין עָלֶיךָ, רוּץ לְחַדְרֵי תוֹרָה, וּמִיָּד הַיִּסּוּרִין בּוֹרְחִין מִמְּךָ. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לָלֶכֶת בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶל שִׁעוּרֵי תוֹרָה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁמְּחַדְּשִׁים תּוֹרָה, שָׁם נִמְצֵאת הַשְׁכִינָה, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה נִמְצֵאת שָׁם, הַבְּרָכָה נִמְצֵאת שָׁם; עַל־כֵּן רְאוּ לְדַבֵּק עַצְמְכֶם בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַל תִּתְּנוּ שֶׁתִּכָּנְסוּ בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן וּבְמְרִירוּת, עַל אַף כָּל הָעֲנִיּוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם, שֶׁאֵלּוּ הַצָּרוֹת הֲכִי גְּדוֹלוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה לא, יב): אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מִן הָעֲנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל הַיִּסּוּרִין

לְצַד אֶחָד, וְהָעֲנִיוּת לְצַד אֶחָד. עַד כְּדֵי כָּךְ קָשָׁה הָעֲנִיוּת, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאַפִלּוּ נָשִׁים בְּמֹאזְנַיִם — מִצַּד אֶחָד אֶת כָּל הַיְסוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִצַּד שֵׁנִי — אֶת הָעֲנִיוּת, הָעֲנִיוּת מַכְרַעַת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַתֶּם מִתְיָאֲשִׁים מֵחַיֵּיכֶם, עָלַי לְהוֹדִיעַ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְאוֹהֵב אֶתְכֶם, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב מִכֶּם, רוֹצֶה שֶׁתִּפְתְּחוּ פִּיכֶם, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו, וּתְסַפְּרוּ לוֹ כָּל צָרְכֵיכֶם. וְאַל תַּחְשְׁבוּ, שֶׁדִּבּוּרְכֶם הוֹלֵךְ לָרִיק, אַדְרַבָּה! כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיְּהוּדִי מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — נִתְקַבֵּל. וְאִם יְהוּדִי הָיָה יוֹדֵעַ מַה דִּבּוּרוֹ פּוֹעֵל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, הָיָה מִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מִסְתּוֹבְבִים בְּיֵאוּשׁ, וְחוֹשְׁבִים שֶׁלָּהֶם אֵין כְּבָר תִּקְוָה, וְלָהֶם לֹא יִהְיֶה טוֹב אַף פַּעַם וְכוּ', מֵאַיִן בָּא דָּבָר כָּזֶה? מֵהַגְּאוּת וְהַיֵּשׁוּת שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר מַעֲלִים וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָאָדָם יִסּוּרִים, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם — "יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים" (יְשַׁעְיָה נג, י); אִם אָדָם מְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹב מִמֶּנּוּ, אֲזַי זוֹכֶה לִרְאוֹת "זֶרַע בֵּרַךְ ה'" (שָׁם סא, ט), יְלָדִים הַמַּמְשִׁיכִים אֶת הַמָּסֹרֶת, יְלָדִים הַמְקַיְּמִים גַּם־כֵּן אֶת

הַמִּצְוֹות, וְהוּא רוֹוֶה נַחַת דְּקְדֻשָּׁה מֵהֶם, וְזוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים; כִּי מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְגַלֶּה לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת נג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; הַיְנוּ כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא שֶׁמֶן מֵהַזַּיִת, חוֹבְטִים אוֹתוֹ, וּכְכָל שֶׁמְּכַתְּתִים אוֹתוֹ יוֹתֵר, יוֹתֵר שֶׁמֶן מוֹצִיא. כְּמוֹ־כֵן עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ — כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לִשְׁבֹּר לָנוּ אֶת הַחָמְרִיּוּת וְהַגַּסּוּת וְהָעֲבִיוּת, הַמַּעֲלֶמֶת וּמַסְתֶּרֶת אֶת נִשְׁמָתֵנוּ, כְּדֵי שֶׁגַּם אָנוּ נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמוֹ עֵינֵינוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם יִסּוּרִים, רְאוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד, וְאַף שֶׁכּוֹאֵב לָכֶם מְאֹד, לָמָּה לַסָּמ״ךְ־מֵ״ם יֵשׁ כֹּחוֹת כָּאֵלּוּ לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ?! לָמָּה הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם גּוֹנֵב וְגוֹזֵל וְעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי עָוֶל, וְאֵין עוֹשִׂים לוֹ מְאוּמָה, וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל?! אַל תַּגִּידוּ אֶת זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! וְאַל תְּהַרְהֲרוּ אַחַר דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא תֵּדְעוּ, שֶׁגַּם סוֹפָם שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם וְגֶנֶדָּא דִּילֵהּ יָבוֹא, כָּל הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, גַּם יוֹמָם יָבוֹא, שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, וְכָל אֵלּוּ שֶׁהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, לָהֶם יִתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת

אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תֵּצֵא ב): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, לָמָּה? שֶׁהַיִּסּוּרִים מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִלּוּלֵא הַיִּסּוּרִים, הָאָדָם לֹא הָיָה בָּא וְצוֹעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא הָיָה חוֹשֵׁב שֶׁזּוֹהִי שִׁגְרַת הַחַיִּים: הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, הִנֵּה לַיְלָה וְהִנֵּה יוֹם, הִנֵּה שָׁבוּעַ, הִנֵּה חֹדֶשׁ וְהִנֵּה שָׁנָה, וְעוֹבֵר עוֹד יוֹם וְעוֹד יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ, חֹשֶׁךְ אַחַר חֹשֶׁךְ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל מַכּוֹת מֵהַסָּמ״ךְ־מ״ם וְגֶנֶדָא דִּלֵּיהּ, מֵהַמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים, אֲשֶׁר מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְחִיל לְצָעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה אֵלָיו, אֲשֶׁר ״כָּל הַכָּבוֹד״ שַׁיָּךְ רַק אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מִכֶּם וּמִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, יֵשׁ לָכֶם רַק עֵצָה אַחַת — לָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לָכֶם, וּבָזֶה יִתְגַּלֶּה עֲלֵיכֶם ״כָּל הַכָּבוֹד״ שֶׁל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּעֹנֶג רַב, בְּזִיו וּבִדְבֵקוּת נִפְלָא, כִּי אֵין עוֹד אֹשֶׁר לָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עוֹשֶׂה מֵהָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה עוֹלָם הַבָּא. הֵיֵשׁ אָדָם מֵאֲשֶׁר מִמֶּנּוּ?!

שֶׁנִּכְלָל בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ! אֵין עוֹד דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה! וּבָזֶה מְבַלֶּה אֶת חַיָּיו, כִּי מִתְגַּלֶּה אֵלָיו גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתְגַּלֶּה לְעֵינֵי כֹּל, שֶׁכֻּלָּם יִרְאוּ שֶׁ"כָּל הַכָּבוֹד" מַגִּיעַ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מ, ה): "וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו, כִּי פִי ה' דִּבֶּר"; הַיְנוּ מַה שֶׁרַק שׁוֹמְעִים — זֶהוּ רַק קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ נֶעֱלָם וְנִסְתָּר בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּכְשֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא שׁוֹמֵעַ אֲפִלּוּ מִפַּרְסוֹת הַסּוּס קוֹלוֹת שֶׁקּוֹרְאִים אוֹתוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת בְּנֵי־אָדָם וּמַלְבִּישָׁם בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וּמוֹצֵא בָּהֶם רְמָזִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, אַף שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בַּחַיִּים מַה שֶּׁעָבַר, וַעֲדַיִן עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לְבַטֵּל עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא תִּרְצוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יִתְגַּלֶּה עֲלֵיכֶם אוֹר כָּזֶה, שֶׁלֹּא תִּשְׁמְעוּ — רַק קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְחֶזְקֵאל ג, יב): "וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ"; מִמְּקוֹם הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה תִּשְׁמְעוּ אֶת הַקּוֹל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה יִתְקַיֵּם בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, כִּדְכְתִיב (יְשַׁעְיָה נח, ח): "אָז יִתְבַּקַּע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ, וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח, וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ

כְּבוֹד הַוָיָ"ה יַאַסְפֶּךָּ"; שֶׁיִּהְיֶה אָז גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁ"כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת יִתְגַּלֶּה לְכֻלָּם, עַד שֶׁכָּל אֶחָד יִשְׁתּוֹקֵק כָּל־כָּךְ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִרְצֶה לְהָכֶלֶל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁיּוּכַל לְכַבֵּד אֶת כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה; כִּי בֶּאֱמֶת מֵאַיִן בָּא, שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בַּבְּרִיּוֹת? כִּי מְזַלְזְלִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וּמֵאַיִן בָּא שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְצַעֲרִים וּמְצִיקִים זֶה לָזֶה? כִּי אֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִמְקוֹם שֶׁיַּרְגִּישׁוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּמְצָא פֹּה אִתָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, הֵם עֲדַיִן חַיִּים בְּגֵיהִנּוֹם, כִּי מָר לָהֶם מְאֹד, וְעַל־כֵּן הֵם מְמָרְמִרִים אֶת חַיֵּי הַזּוּלַת; כִּי אִם אָדָם דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רַק טוֹב וָחֶסֶד לַבְּרִיּוֹת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תתקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִים שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב חֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ. וְאֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר מְגֻנֶּה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָדָם מְצַעֵר אֶת הַשֵּׁנִי. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל שֶׁפָּגַמְנוּ בִּכְבוֹד חֲבֵרֵינוּ, וּבִכְבוֹד הוֹרֵינוּ; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הוֹרָיו, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֲנִי גַּם־כֵּן נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, כִּי שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים בָּאָדָם: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָבִיו וְאִמּוֹ, וְאִם מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים, אוֹמֵר!

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁלִּי בֵּינֵיהֶם; אֲבָל אִם מְזַלְזְלִים בִּכְבוֹד הַהוֹרִים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אֲנִי מוֹצִיא חֶלְקִי מִשָּׁם, וְ"כָל הַכָּבוֹד" הָאֱלֹקִי יוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ עַל כִּבּוּד אָב וָאֵם, נְכַבֵּד אֶת הוֹרֵינוּ שֶׁהוֹלִידוּ אוֹתָנוּ, נְשַׁמְּשֵׁם וּנְיַקְּרֵם וְנַעֲזֹרֵם בַּמֶּה שֶׁצְּרִיכִים, וּבָזֶה אָנוּ מוֹרִידִים אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזֶה הָעוֹלָם. וּכְמוֹ־כֵן בֹּאוּ נְכַבֵּד אֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, אֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁנּוֹתֵן לִירֵאֵי ה', יִתְגַּלֶּה אֵלָיו כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן יד): כְּפִי הַכָּבוֹד שֶׁאָדָם מְכַבֵּד יִרְאֵי ה', בָּזֶה מִתְגַּלֶּה אֵלָיו כָּבוֹד אֱלֹקִי, שֶׁמִּגַּלֶּה שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל אִם אָדָם מְזַלְזֵל בַּחֲכָמִים, בְּחַכְמֵי הַתּוֹרָה, אִם אָדָם מְדַבֵּר רַע עַל צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סִימָן שֶׁהוּא מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן לח) אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עג, ט): "שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ"; אִם אָדָם מְדַבֵּר עַל כֻּלָּם רַק רַע, וְאֵין לוֹ שׁוּם מִלָּה טוֹבָה עַל אַף אֶחָד, צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁאָדָם זֶה כּוֹפֵר בָּעִקָּר, אַף שֶׁמְּלֻבָּשׁ עִם זָקָן וּפֵאוֹת, עִם מַלְבּוּשִׁים חֲרֵדִיִּים, אֲבָל אִם מְדַבֵּר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, סִימָן שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, אֲבָל מִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־כֵּן מְדַבֵּר עַל פְּלוֹנִי וְעַל אַלְמוֹנִי, אֲבָל

כַּוָּנָתוֹ לְדַבֵּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי אָדָם לֹא יְדַבֵּר עַל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אִם הוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְזֶה "שָׁתוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם" — כָּל הַמַּטָּרָה שֶׁלּוֹ נֶגֶד הַשָּׁמַיִם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל מִתְבַּיֵּשׁ לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי "לְשׁוֹנוֹ תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ", שֶׁמְּדַבֵּר עַל הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל כַּוָּנָתוֹ הַטְּמֵאָה לְדַבֵּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁעַתָּה יֵשׁ עֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, עָלֵינוּ לְמַלֵּא אֶת כָּל הָאָרֶץ עִם אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵאַף אֶחָד, אֶלָּא כָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת גֵּאֶה עִם הַמִּצְוֹות שֶׁמְּקַיֵּם, כָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לְהִתְגָּאוֹת עִם הַשַּׁבָּת שֶׁשּׁוֹמֶרֶת, שֶׁהִיא הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא (זֹהַר יִתְרוֹ פח): שַׁבָּת שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁמָא דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי; וּבְשַׁבָּת מִתְגַּלֶּה אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): "בִּרְכַּת הֲוָיָ"ה הִיא תַּעֲשִׁיר" (מִשְׁלֵי י, כב) — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; אָנוּ עֵדִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים מְלֵאֵי חוֹבוֹת, עֲנִיּוּת, דַּחֲקוּת, צָרוֹת, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת. וְאַף שֶׁאָדָם צוֹעֵק: אֲנִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי בַּעַל חוֹב וְיִסּוּרִים, אֶלָּא מֵאַחַר שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו עֲנִיּוּת, סִימָן שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, עַל־כֵּן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ כָּל הַשַּׁבָּת, שֶׁזָּכִינוּ לְמַתָּנָה כָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית

גְּנַזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ (שַׁבָּת י.); כִּי בְּשַׁבָּת מִתְגַּלֶּה "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ חַיִּים בְּדוֹר כָּזֶה, שֶׁהָעֵרֶב־רַב מִתְעָרֵב בֵּינֵינוּ, וּמְנַסִּים אוֹתָנוּ מֵהַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת אֶל מִי נִפְנֶה בְּעֵת צָרָתֵנוּ, לָזֹאת אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, וְאַל תִּבְרְחוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַדְרַבָּה תִּרְאוּ לִשְׁמֹר יוֹתֵר אֶת הַשַּׁבָּת, וְתִרְאוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים בְּשַׁבָּת, וְתֹאכְלוּ אֶת הַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּשַׁבָּת בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, כִּי כָּךְ מוּבָא בַּזֹּהַר (בְּפָרָשַׁת יִתְרוֹ שָׁם): מִי שֶׁמַּחֲסִיר סְעֻדָּה אַחַת מֵהַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת, כְּבָר פּוֹגֵם בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּבֶאֱמֶת אֲכִילַת שַׁבָּת הִיא כְּלָלָה רוּחָנִיּוּת, כְּלָלָה אֱלֹקוּת, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נז); וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְאוֹכֵל לְכָבוֹד שַׁבָּת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ. כִּי הַשִּׂמְחָה וְהָעֹנֶג שַׁבָּת גּוֹרְמִים לוֹ שֶׁלֹּא יֵצֵרַךְ לָצוּם עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִשְׁמֹר שַׁבָּת, וּנְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת, כִּי אָז "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא בְּרֵאשִׁית ג): כְּבוֹד שַׁבָּת עָדִיף מֵאֶלֶף תַּעֲנִיּוֹת; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת וּמְשַׁמֵּחַ בָּהּ וְשׁוֹמְרָהּ, זֶה עָדִיף מֵאֶלֶף צוֹמוֹת, הֲלֹא אָנוּ חָטָאנוּ וְעָשִׂינוּ כָּל הַלְּכְלוּכִים וּדְבָרִים מְגֻנִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, טִמְּאנוּ עַצְמֵנוּ בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת, וַעֲדַיִן אָנוּ מְלֵאִים טֻמְאָה, וְאֵיךְ נֵצֵא מִזֶּה? רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּשְׁמֹר אֶת

הַשַּׁבָּת, וְנִזְכֶּה לְבַטֵּל עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לָנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִין לוֹ. לָזֹאת, אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת שֶׁ״כָּל הַכָּבוֹד״ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתְגַּלֶּה עֲלֵיכֶם, רְאוּ לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה, רְאוּ לְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד שָׁמַיִם, וּמַה שֶּׁאַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ — תַּעֲשׂוּ! לְקָרֵב יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — תְּקָרְבוּ! שֶׁזֶּה עִקַּר הַשִּׂמְחָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (עַיֵּן בְּפָרָשַׁת תְּרוּמָה דַּף קכח: קכט.): זַכָּאָה מָאן דְּאָחִיד בִּידֵיהּ דְּחַיָּבָא; אַשְׁרֵי הָאָדָם הַיָּכוֹל לְהַחֲזִיק בִּידֵי הַחַיָּבִים לַהֲשִׁיבָם בִּתְשׁוּבָה; הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנִּגָּלֶה וּנְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְנֵדַע שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר רַק רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינֶנּוּ צְרִיכִים כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ, שֶׁ״כָּל הַכָּבוֹד״ הָאֱלֹקִי יִתְגַּלֶּה עָלֵינוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה הַקְּדוּמָה, סוֹד עַתִּיק, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשֶׁכֶת בְּרִיאַת עָלְמִין סְתִימִין עַד יְצִירַת עָלְמִין דְּאִתְגַּלְיָין עַד הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה, שֶׁרוֹאִים רַק קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת, רוֹאִים שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹשֶׂה חַיִל, וּמְסִתּוֹבֵב וּמְתַלוֹצֵץ מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, עוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מִכָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל; כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם לֵיצָן אֶחָד גָּדוֹל, שֶׁמַּעֲלִים

וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לְהַרְאוֹת לְכֻלָּם שֶׁכָּל דְּאַלִּים גְּבָר, אֲבָל הוּא רַק כְּרוּחַ סְעָרָה בְּתוֹךְ כּוֹס מַיִם, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, אָז אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר — רַק אֱלֹקוּת, וְנִתְבַּטֵּל הַסָּמ״ךְ־מ״ם לְגַמְרֵי. וּמָה שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים מִמֶּנּוּ, וּמַה שֶּׁאָנוּ סוֹבְלִים מֵאֲנָשִׁי דְּלָא מְעַלֵּי, זֶהוּ רַק מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁנָּבוֹא אֵלָיו בְּלֵב נִשְׁבָּר, בְּלֵב נִדְכֶּה, וְנִתְפַּלֵּל אֵלָיו, וְנִשְׁפֹּךְ שִׂיחָנוּ לְפָנָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! קְחוּ עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתַעֲשׂוּ הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, תַּרְגִּישׁוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶתְכֶם עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, תִּבְרְחוּ עַכְשָׁו אֶל שַׁעַר הַשָּׁמַיִם, וְשָׁם תִּשְׁפְּכוּ שִׂיחַ תְּפִלַּתְכֶם, תִּבְרְחוּ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְתִשְׁפְּכוּ לִבְּכֶם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תִּבְרְחוּ לְאֵיזֶה שָׂדֶה אוֹ יַעַר, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תִּתְבּוֹדְדוּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיזֶה נַעַם וַעֲרֵבוּת, לָאָדָם הַנִּמְצָא בְּשֶׁקֶר, בְּעָבְיוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, בְּתַאֲוֹת וְכוּ׳, וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל, אֶלָּא בּוֹרֵחַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה לוֹ ״כָּל הַכָּבוֹד״ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ד, כא): כָּל הַמַּרְבֶּה כְּבוֹד שָׁמַיִם וּמְמַעֵט כְּבוֹד עַצְמוֹ, כְּבוֹד שָׁמַיִם מִתְרַבֶּה וְגַם כְּבוֹד עַצְמוֹ מִתְרַבֶּה; כְּשֶׁאָדָם מַרְבֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְבֶּה גַּם כְּבוֹדוֹ. מַהוּ כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ? שֶׁמְּכַבֵּד אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת; כִּי אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד? הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳); כִּי בָּזֶה

שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, בָּזֶה מַרְאֶה שֶׁהוּא מָלֵא מִכְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהֶפֶךְ — בָּזֶה שֶׁאָדָם מְזַלְזֵל בַּבְּרִיּוֹת, מַרְאֶה שֶׁהוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן. לָזֹאת הָבָה נַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, הַתַּחֲרוּת וְהַכָּבוֹד, נַתְחִיל לְכַבֵּד זֶה אֶת זֶה, לַעֲזֹר זֶה לָזֶה. בֹּאוּ נִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ מֵהָעֶרֶב־רַב, מֵהַקִּלְפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, מֵהַסָּמ״ךְ־מ״ם הָרָשָׁע, הַמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בֹּאוּ נִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְרַק אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה רַק שֶׁנִּמְצָא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ נְחַפֵּשׂ וּנְבַקֵּשׁ, עַד שֶׁנִּמְצָא אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יִתְגַּלֶּה לָנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְאַף פַּעַם לֹא נִרְצֶה כָּבוֹד. כִּי לָמָּה אָדָם רוֹצֶה כָּבוֹד וְרוֹדֵף אַחֲרָיו? כִּי שׁוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁאָדָם רוֹצֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז **״כָּל הַכָּבוֹד״** הוּא מוֹסֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא לְבָשָׂר וָדָם, וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם לִבְרֹחַ לְשָׁם, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית כא:): לֹא מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם מְכַבְּדוֹ, אֶלָּא אָדָם מְכַבֵּד אֶת מְקוֹמוֹ; כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ, אָז אֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ לְשׁוּם גָּלוּת. אָנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם

הוֹלְכִים לַמִּזְרָח הָרָחוֹק, לַמַּעֲרָב הַפָּרוּעַ, לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר אֵיזֶה אֹשֶׁר, וּלְבַסּוֹף בָּאִים לְשָׁם, וְיֵשׁ לָהֶם אַכְזָבוֹת, נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵינָם מוֹצְאִים מַה שֶּׁרָצוּ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ עַד שֶׁמּוֹצֵא אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַתְחִיל לְחַפֵּשׂ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְשׂוּם גָּלוּת, אֶלָּא בּוֹרֵחַ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּנְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּפְתַּח לָנוּ אֶת לִבֵּנוּ, שֶׁנִּהְיֶה נַעֲשִׂים כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם "כָּל הַכָּבוֹד" שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְנַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתָּנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר יָפֶה, מִזֶּה שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַזּוּלַת, וּמַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם. וּבִפְרָט לְכַבֵּד אֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לט, יח): הֶחֱמִיר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל צַדִּיק יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ; אִם אָדָם מְזַלְזֵל בִּכְבוֹד הַצַּדִּיק, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ יִנְקֹם בּוֹ, וְיַכֶּה בּוֹ כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וּמַכְאוֹבִים רָעִים. לָזֹאת אִם עוֹבֶרֶת עָלֵינוּ אֵיזוֹ צָרָה, אוֹ אָנוּ מִתְיַסְּרִים בְּיִסּוּרִים, עָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁפְּגַמְנוּ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, עָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל שֶׁזִּלְזַלְנוּ בְּאֵיזֶה צַדִּיק. וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, בֹּאוּ נְפָרְסֵם אֶחָד לַשֵּׁנִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי "כָּל הַכָּבוֹד" שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּלֶּה עָלֵינוּ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה טו, טז): כָּל מִי שֶׁמּוֹסֵר עַצְמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, זוֹכֶה לְכָבוֹד; אֵיזֶה? כָּבוֹד אֱלֹקִי, שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֵלָיו כָּבוֹד עֶלְיוֹן. לָזֹאת, מִי שֶׁמְּקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צְרִיכִים לְכַבְּדוֹ, כִּי הוּא מַחֲזִיר בָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כְּמִי שֶׁמַּחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה. וְכֹחַ זֶה יֵשׁ לְכָל יְהוּדִי, אִם רַק יִקַּח עַצְמוֹ בַּיָּדַיִם, וִידַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַקַּיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְיָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא גַּם־כֵּן יָכוֹל לְקָרֵב יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל הַכָּבוֹד הָאֲמִתִּי. וְכָל אֵלּוּ שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, תִּפֹּל הָרִשְׁעוּת עֲלֵיהֶם, וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, וְהוּא יַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְיֵעָשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מַרְכָּבָה צְדָקָה

יְבָאֵר מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִתֵּן צְדָקָה, שֶׁעַל־יְדֵי־
זֶה פּוֹתְחַ לְעַצְמוֹ פֶּתַח בַּשָּׁמַיִם, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו
חֶסֶד וְרַחֲמִים מִלְּמַעְלָה, וְנִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל
הַדִּינִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בָּבָא בַּתְרָא י׳): גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נו): ״כֹּה אָמַר ה׳, שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה, כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבֹא, וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת״. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה וְלַעֲזֹר לַעֲנִיִּים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ מִשְׁלֵי יד, סִימָן ה׳): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה הוּא גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה, שֶׁהִיא נְתוּנָה בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מח, יא): ״צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ״; גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁבָּהּ נִשְׁתַּבַּח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁיָּבִיא תְּשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, א): ״אֲנִי מְדַבֵּר בִּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ״; גְּדוֹלָה הִיא הַצְּדָקָה, שֶׁהִיא מַנַּחַת כָּבוֹד וְחַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כא, כא): ״רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד, יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד״; רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִמְצָא חַיִּים, צְדָקָה וְכָבוֹד לְיוֹם הַדִּין; וְלָכֵן מִי שֶׁחָנַנוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכֶסֶף, יַרְבֶּה בִּצְדָקָה לַעֲנִיִּים.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכ)

קוּנְטְרֵס

מַרְבֶּה צְדָקָה

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם אֱלֹקוּת. וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לְהַחְדִּיר הֵיטֵב הֵיטֵב בַּלֵּב. עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּרוּר לָאָדָם שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אֲזַי נִשְׁתַּנֶּה כָּל טִבְעוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁטֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁהוּא מָלֵא רִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוּת, וְאֵינֶנּוּ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, יֵשׁ לוֹ רַע לֵב וְאֵינֶנּוּ מְעֻנְיָן לְסַיֵּעַ לְרֵעֵהוּ. וְאִם מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ צְדָקָה — לֹא יִתֵּן, כִּי יֵשׁ בּוֹ אַכְזָרִיּוּת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁבֹּר אֶת הָרַע לֵב שֶׁלּוֹ, אֶת הָאַכְזָרִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְלָתֵת צְדָקָה. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב, ז): מַרְבֶּה צְדָקָה — מַרְבֶּה חַיִּים; מַה זֶּה חַיִּים? שֶׁאָדָם חַי עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם חַי הַחַיִּים, זֶה נִקְרָא חַיִּים. אִם

אָדָם אֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין זֶה נִקְרָא חַיִּים. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם אֵינֶנּוּ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמֵת, אֵין לוֹ תַּכְלִית בַּעֲבוּר מַה לִּחְיוֹת, הוּא רוֹאֶה רַק מַר וְחֹשֶׁךְ, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז אוֹר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט): "גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ"; כִּי בָּרֵגַע שֶׁנִּתְגַּלֶּה לָאָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ — זֶה נִקְרָא חַיִּים, זֶה נִקְרָא אוֹר, זֶה נִקְרָא שִׂמְחָה. לָזֹאת כָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (הִלְכוֹת צְדָקָה, סִימָן רמז, סָעִיף א'): מִצְוַת עֲשֵׂה לִתֵּן צְדָקָה כְּפִי הַשָּׂגַת יָדוֹ; וּמְאֹד מְאֹד צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר בָּהּ יוֹתֵר מִכָּל מִצְווֹת עֲשֵׂה, כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיָּבוֹא לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁיָּמוּת הֶעָנִי הַמְבַקֵּשׁ — אִם לֹא יִתֵּן לוֹ; כָּל־כָּךְ הֶחֱמִירוּ בִּצְדָקָה, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עֵינוֹ מֵהַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; מַהִי עֲבוֹדָה זָרָה? אֱלֹהִים אֲחֵרִים; שֶׁאֵינֶנּוּ שָׂמִים לֵב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְאֵין טֶבַע כְּלָל, אֵין מִקְרֶה, אֵין מַזָּל, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רְשׁוּת לְהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם גַּם נִבְרְאוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת אוֹרוֹ

יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה, שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁמְּנַסִּים אוֹתוֹ לִהְיכָן יִבְרַח בְּעֵת צָרָה — אִם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹ יִמְשֹׁךְ עַצְמוֹ לַטֶּבַע?! לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.): גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה. מַה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה? שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְעֵינֵי כֹּל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל אֶחָד יַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וִידַבֵּר אֵלָיו כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְיַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֶהֱנֶה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. אֵיזֶה יֹפִי הוּא זֶה! אֵילוּ חַיִּים הֵם! — כְּשֶׁאָדָם יַרְגִּישׁ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה סד, ג): "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶיךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה"; אָדָם — כָּל זְמַן שֶׁהוּא בִּלְבוּשׁ הַגַּשְׁמִי, אֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֵר מַה זֶּה אוֹר רוּחָנִי, מַה זֶּה רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת?! אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַשֵּׁנִי, נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבּוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֶגֶשׁ לַזּוּלַת, כִּי הֲרֵי מְסַיְּעוֹ; רוֹאֶה עָנִי — מַאֲכִילֵהוּ מַשְׁקֵהוּ, מַלְבִּישׁוֹ, עוֹזֵר לוֹ בְּכָל יְכָלְתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּלֶּה גַּם עָלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּמִצְוַת צְדָקָה. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (וַיִּקְרָא קד): מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֲבוֹ — שׁוֹלֵחַ לוֹ מַתָּנָה עָנִי; וְלָכֵן אִם בָּא עָנִי לְפֶתַח בֵּיתְכֶם, תִּרְאוּ לְקָרְבוֹ מְאֹד, וְאַל תֹּאמְרוּ לַיְלָדִים, לְכוּ לַדֶּלֶת וְתֹאמְרוּ: "הָאַבָּא לֹא בַּבַּיִת", אוֹ

"הָאִמָּא אֵינָהּ בַּבַּיִת", כִּי חַס וְשָׁלוֹם, זֶה יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם וְלִקְרוֹת. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּמוּרָה טז.): בְּשָׁעָה שֶׁעָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל־הַבַּיִת וְאוֹמֵר פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ — מוּטָב, וְאִם לָאו: עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, עוֹשֶׂה כֻּלָּם ה׳, מִי שֶׁעָשָׂאוֹ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי, עָנִי לְזֶה — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְהַפֵּךְ, לְמָחָרַת הֶעָנִי הַזֶּה יוֹשֵׁב בְּאַרְמוֹנוֹ, וְהֶעָשִׁיר צָרִיךְ לֵילֵךְ וּלְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִזָּהֵר מְאֹד בִּכְבוֹד עָנִי, וְתַרְבּוּ בִּצְדָקָה, כִּי מִי שֶׁמַּרְבֶּה צְדָקָה — מַרְבֶּה חֶסֶד בָּעוֹלָם; וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ חֶסֶד בָּעוֹלָם, מַמְשִׁיכִים אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. מַדּוּעַ בְּנֵי־אָדָם אֵינָם מַרְגִּישִׁים אֶת הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא? כִּי אֵין חֶסֶד. אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, כָּל אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אֱנוֹכִיּוּת, וְאֶת זֹאת צְרִיכִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, שֶׁנַּחְדֵּל אַחַת וּלְתָמִיד לַחֲשֹׁב רַק מֵעַצְמֵנוּ, וְלִדְאֹג רַק לָנוּ. הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה, לַעֲזֹר לִיהוּדִים אֲחֵרִים, לִגְמֹל חֲסָדִים עִם כָּל יְהוּדִי וְלִתֵּן לוֹ צְדָקָה. אֲשֶׁר בָּזֶה אֲנַחְנוּ מַמְשִׁיכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמַטָּה בָּזֶה הָעוֹלָם; הַיְנוּ הַחֶסֶד נַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת; אִם יְהוּדִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, אִם יְהוּדִי עוֹזֵר לַזּוּלַת, נִפְתַּח לוֹ פֶּתַח בַּשָּׁמַיִם, וְשׁוֹמְעִים כָּל אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ וְנַעֲנָה. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.), שֶׁר׳ אֶלְעָזָר קֹדֶם הַתְּפִלָּה הָיָה נוֹתֵן צְדָקָה, וְאָמַר: "אֲנִי

בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ״ — כְּשֶׁאֲנִי בָּא לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, קֹדֶם אֲנִי נוֹתֵן צְדָקָה; וְכֵן מוּבָא (בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, הִלְכוֹת צְדָקָה, סִימָן רמט, סָעִיף יד): טוֹב לִתֵּן פְּרוּטָה לֶעָנִי קֹדֶם כָּל תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֲנִי בְצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ״; כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יב:): בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד — בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ; אִם אָדָם מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ שֶׁל צְדָקָה וָחֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גַּם־כֵּן עוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה וָחֶסֶד. וְעוֹד אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה א, א): צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים שְׁקוּלוֹת כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹותֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהַצְּדָקָה נוֹהֶגֶת לָעֲנִיִּים, וּגְמִילוּת חֲסָדִים — לָעֲנִיִּים וְלָעֲשִׁירִים, הַצְּדָקָה נוֹהֶגֶת לַחַיִּים, גְּמִילוּת חֲסָדִים — לַחַיִּים וְלַמֵּתִים, הַצְּדָקָה נוֹהֶגֶת בְּמָמוֹנוֹ, וּגְמִילוּת חֲסָדִים — בֵּין בְּמָמוֹנוֹ בֵּין בְּגוּפוֹ; אָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תָּמִיד צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וּבָזֶה שֶׁמְּסַיֵּעַ לְזוּלָתוֹ, גּוֹרֵם שֶׁהוּא יִהְיֶה צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ שֶׁפַע לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה וָחֶסֶד, וּבְזֹכוּת זֶה יַעֲזֹר לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנא:): כָּל הַמְרַחֵם עַל עֲנִיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עָלָיו, וְיֵשׁ לָאָדָם לִתֵּן אֶל לִבּוֹ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁמְּבַקֵּשׁ בְּכָל שָׁעָה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁמְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּשְׁמַע שַׁוְעָתוֹ, כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמַע שַׁוְעַת עֲנִיִּים, וְאַף גַּם זֹאת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קָרוֹב לִשְׁמֹעַ

צַעֲקַת עֲנִיִּים, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים (בִּתְפִלַּת 'נִשְׁמַת'): "שַׁוְעַת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע, צַעֲקַת הַדַּל תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ". בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַעֲלַת הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד שֶׁאֶחָד עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, כִּי אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים כַּמָּה אַלְפֵי אַלָפִים מַלְאָכִים אָדָם בּוֹרֵא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, הֱיִיתֶם עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם. כִּי אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן רַק מִפְּנֵי שֶׁמְּגָרֵשׁ עֲנִיִּים, מְבַזֶּה עֲנִיִּים, כְּשֶׁאֶחָד בָּא וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲזְרוּ לוֹ, עוֹנִים לוֹ בְּחֻצְפָּה: "לֵךְ לַעֲבֹד!" מָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אַתָּה גֵּרַשְׁתָּ אֶת הֶעָנִי, וְאַתָּה מְבַזֵּהוּ, לְמָחָר אַתָּה תְּקַבֵּל פְּטוּרִין מֵעֲבוֹדָתְךָ, וְתִצְטָרֵךְ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וַאֲנָשִׁים יְצַעֲקוּ לְךָ: "לֵךְ לַעֲבֹד!" וְאַתָּה תֹּאמַר: "הָיְתָה לִי עֲבוֹדָה, וּפִטְּרוּ אוֹתִי, תְּרַחֲמוּ עָלַי!" וְזֶה לֹא יוֹעִיל כְּלוּם, כִּי גַּם אַתֶּם גֵּרַשְׁתֶּם עָנִי מִפֶּתַח בֵּיתְכֶם; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְבַזּוֹת עָנִי, וְאִם אַתֶּם מְבַזִּים אֶת הֶעָנִי, תֵּדְעוּ שֶׁאַתֶּם מְבַזִּים, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד לִימִין אֶבְיוֹן, כְּדִכְתִיב (תְּהִלִּים קט, לא): "כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן"; וּמִי שֶׁמְּחָרֵף אֶת הֶעָנִי, מְחָרֵף אֶת מִי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ; וְאֶת זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לְהַחְדִּיר בִּילָדֵיכֶם, שֶׁיַּרְגִּילוּ עַצְמָם תָּמִיד לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, שׁוּם מַשְׁחִית לֹא יָכוֹל לִגַּע

בּוֹ, כִּי זֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה: שֶׁנַּעֲזֹר זֶה לָזֶה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוּרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה. הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פֶּרְעָנוּת — אַל תִּגַּע בּוֹ; בָּרֵגַע שֶׁאָדָם עוֹזֵר לַשֵּׁנִי, וְנוֹתֵן צְדָקָה לָעֲנִיִּים, שׁוּם דִּין וְשׁוּם פֶּרְעָנוּת אֵינָם יְכוֹלִים לִגַּע בּוֹ, כְּדִכְתִיב (מִשְׁלֵי י׳, ב׳): "צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת"; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁבְּנֵי־אָדָם נֶהֱרָגִים בְּכָל יוֹם בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת. בֹּאוּ תַּתְחִילוּ לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִנָּצֵל מִמִּיתָה; כִּי בָּזֶה שֶׁתִּתְּנוּ צְדָקָה וְתַעֲזְרוּ לְזוּלַתְכֶם, תַּמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם צֵל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא מְכַסֶּה עֲלֵיכֶם, וְהוּא מַסְתִּיר אֶתְכֶם שֶׁלֹּא יִגַּע בָּכֶם שׁוּם מַלְאָךְ הַמַּשְׁחִית. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן ד׳): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה וְכֹחָן שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, שֶׁהֵם חָסִים לֹא בְּצֵל שַׁחַר, וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי הָאָרֶץ, וְלֹא בְּצֵל כַּנְפֵי שֶׁמֶשׁ, אֶלָּא בְּצֵל מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְבֶּה בִּצְדָקָה, מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, וְכֻלָּם מְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ. וּבָזֶה תִּלְוֶיהָ כָּל הַגְּאֻלָּה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה. כִּי מַהִי הַגָּלוּת? שֶׁסִּלְּקוּ אֶת הַשְּׁכִינָה

מֵהָעוֹלָם. הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז׃), כָּל אֲשֶׁר קוֹרֶה זֶה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל לָמָּה בְּנֵי־אָדָם אֵינָם מְבִינִים אֶת זֹאת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְהַכֹּל — מְרִיבוֹת, קְטָטוֹת, חֻרּוּפִין וְגִדּוּפִין, וּמְחָרְפִים וְחוֹתְרִים תַּחַת זוּלָתָם, וְרוֹצִים לְהַפִּילוֹ? הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כֻּלָּנוּ. וּמַהִי הַגָּלוּת? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת זֶהוּ חֶסְרוֹן אֱמוּנָה; וְהַגָּלוּת מַחְדִּירָה חֹשֶׁךְ גָּדוֹל, שֶׁזּוֹ הָיְתָה קְלִפַּת הַיְוָנִים שֶׁהֶחֱשִׁיכוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל; אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ שֶׁהַכֹּל מִשְׂחָק, וְאָנוּ אוֹמְרִים: ״בֹּאוּ נַחֲזֹר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בֹּאוּ נִצְעַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״, אֲזַי נִגְאָלִים מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁלָּנוּ, וּמַתְחִילִים לִחְיוֹת חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים נְעִימִים וּמְתֻקִּים, שֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְדַבְּרִים אֵלָיו בְּשִׂפַת הָאֱמֶת, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלְכִים מְדַבְּרִים רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין צְרִיכִים שׂוּם דָּבָר רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָנוּ מַמְלִיכִים עַל עַצְמֵנוּ רַק אֶת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֵיךְ זוֹכִים לְזֶה? רַק עַל־יְדֵי צְדָקָה וָחֶסֶד; כְּשֶׁיְּהוּדִי עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנֵצֵא

מֵעַצְמֵנוּ, בֹּאוּ וְנוֹרִיד מֵאִתָּנוּ אֶת הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל אַכְזָרִיּוּת, בֹּאוּ נַתְחִיל לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת, בֹּאוּ נִתְרֹם לַזּוּלַת, בֹּאוּ וּנְחַיֶּה עֲנִיִּים. וְאִם אֵין לָנוּ מַה לָּתֵת לָהֶם וּלְהַחֲיוֹתָם, הָבָה נְדַבֵּר עִמָּהֶם יָפֶה, בֹּאוּ נְחַזֵּק אוֹתָם, שֶׁזֶּה גַּם בִּכְלַל צְדָקָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קו), דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים לב, א): ״אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דַּל״ — אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס שֵׂכֶל בַּדַּל; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל עָנִי מִסְתּוֹבֵב שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאַף אֶחָד אֵינֶנּוּ צָרִיךְ אוֹתוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינֶנּוּ מִסְתַּכֵּל עָלָיו, אַף אֶחָד אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ תְּשׂוּמֶת לֵב. וּכְשֶׁבָּא אָדָם וּמְדַבֵּר אִתּוֹ, מְחַיֶּה אוֹתוֹ, מְחַזְּקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ, זוֹ הַצְּדָקָה הַכִּי גְּדוֹלָה. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נַפְסִיק אֶת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ אֶחָד כְּנֶגֶד זוּלָתוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי אִם הָיָה גָּלוּי לְכֻלָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, לֹא הָיִינוּ אַכְזָרִיִּים כְּלַפֵּי זוּלָתֵנוּ, לֹא הָיִינוּ מְסִיתִים אֶחָד כְּנֶגֶד זוּלָתוֹ, אַדְרַבָּה הָיִינוּ מְסַיְּעִים לְרֵעֵינוּ. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת קיא:): ״וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב״ — טוֹב הַמַּלְבִּין שִׁנַּיִם לַחֲבֵרוֹ יוֹתֵר מִמַּשְׁקֵהוּ חָלָב; לָתֵת לָאָדָם לִשְׁתּוֹת חָלָב — זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, לַעֲזֹר לוֹ לְהַרְווֹת צְמָאוֹנוֹ, זוֹ מִצְוָה עֲצוּמָה, אֲבָל לְחַיֵּךְ לַזּוּלַת, לְהַרְאוֹתוֹ שִׁנַּיִם לְבָנוֹת — זֶה גָּדוֹל יוֹתֵר; כִּי בְּנֵי־אָדָם זְקוּקִים הַיּוֹם לְחִיּוּךְ, לִמְלָה טוֹבָה,

לְקַבְּלָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּבָזֶה מַצִּילִים אוֹתָם; כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבְרִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּבְעָיוֹת, וְאֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת וּלְדַבֵּר, הוֹלְכִים לְכָל מִינֵי פְּסִיכוֹלוֹגִים וּפְסִיכִיאַטְרִים, מְשַׁלְּמִים הוֹן רַב, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְעָזְרָם. אַךְ בָּזֶה שֶׁאַתֶּם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רַק תְּחַיְּכוּ לְזוּלַתְכֶם, וּתְקַבְּלוּ אֶת כֻּלָּם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, זוֹ הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד הֲכִי גְּדוֹלִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּרְאוּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם בְּנֵי־אָדָם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְדַבֵּר עִם הַזּוּלַת, לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אֶחָד, וְהַצְּדָקָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַצְּדָקוֹת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת יז.) עַל רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִקְדִּימוֹ אָדָם שָׁלוֹם, אֲפִלּוּ נָכְרִי בַּשּׁוּק, אֲפִלּוּ גּוֹי שֶׁחָלַף עַל פָּנָיו, הוּא הִקְדִּים בִּשְׁלוֹמוֹ; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמַּקְדִּימִים בִּשְׁלוֹם אָדָם, זוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם יָכוֹל לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְנוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, זֶה חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד. וְזִכְרוּ הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁעִקַּר הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד מַתְחִיל בַּבַּיִת. צְרִיכִים, תְּחִלָּה, לַעֲזֹר לָאִשָּׁה וְלַיְלָדִים. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (כְּתֻבּוֹת נ.): ״אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט עוֹשֵׂי צְדָקָה בְּכָל עֵת״ — וְכִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת? זֶה הַזָּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים. כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם יְלָדִים בַּבַּיִת, וְהוּא מְפַרְנֵסָם, זוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה. כִּי אִם אַתֶּם רוֹצִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד, תַּתְחִילוּ בַּבַּיִת, הַבַּעַל

יְפַרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְהָאִשָּׁה תַּעֲזֹר לְבַעְלָהּ וְלַיְלָדִים, וְאִם בֵּיתְכֶם יִהְיֶה מֻשְׁתָּת עַל יְסוֹדוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד, אָז תּוּכְלוּ אַחַר־כָּךְ לָצֵאת לַחוּץ וְלַעֲזֹר גַּם לַאֲחֵרִים; כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ עֵדִים, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמִּתְאַכְזְרִים עַל נְשׁוֹתֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם, וּבַחוּץ הֵם כֵּן עוֹזְרִים. וּבֶאֱמֶת עֲלֵיכֶם קֹדֶם לַעֲזֹר בַּבַּיִת, וְאַחַר־כָּךְ בַּחוּץ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוֹרִידוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיִהְיֶה לָכֶם חֵלֶק בַּגְּאֻלָּה הַנִּצְחִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה בְּכָל יוֹם, וּמְפַרְנֵס עֲנִיִּים וְעוֹזֵר דַּלִּים, וּמְדַבֵּר עַל לֵב אֻמְלָלִים וּשְׁבוּרִים, שֶׁאָז יִהְיֶה כְּלִי שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר גֹּדֶל מַעֲלַת הַצְּדָקָה — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירָה עָלֶיהָ כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי צְרִיכִין לִתֵּן לַעֲנִיִּים חֶלְקָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בַּשֶּׁפַע שֶׁלּוֹ. כִּי בְּוַדַּאי גַּם לְזֶה הֶעָנִי וְהָאֶבְיוֹן יֵשׁ צְנוֹר שֶׁל שֶׁפַע, וְאִם הָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג כָּרָאוּי, לֹא הָיָה שׁוּם אֶבְיוֹן בָּעוֹלָם כְּלָל; כִּי הָיְתָה יוֹרֶדֶת לְכָל אֶחָד הַשְׁפָּעָתוֹ מִשֶּׁכֶל הַכּוֹלֵל, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶשׁ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת כֻּלָּן, דֶּרֶךְ הַצִּנּוֹר וְהַכְּלִי שֶׁלּוֹ; הַיְנוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמַשְׁפִּיעַ שֶׁפַע לְכָל הָעוֹלָם

כֻּלּוֹ, שֶׁזֶּה נִקְרָא שֶׁפַע כְּלָלִי, שֶׁבָּא מִשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל כָּל הַשִּׂכְלִיִּים, שֶׁהוּא הֶאָרַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁמְּגַלֶּה וּמְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד, וְלָכֵן הוּא נִקְרָא שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), וּמִשָּׁם נִשְׁפָּעוֹת הַשְׁפָּעוֹת לְשִׂכְלִיִּים פְּרָטִיִּים, הַיְנוּ כָּל אֶחָד כְּפִי הַשֵּׂכֶל הַפְּרָטִי שֶׁלּוֹ, עוֹשֶׂה צִנּוּר, וּמְקַבֵּל מִשֶּׁפַע הַכְּלָלִי וּמִשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל. וּמֵאַחַר שֶׁלְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַצַּדִּיק שֶׁהוּא שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל כָּל הַשִּׂכְלִיִּים, לָכֵן רָאוּי שֶׁכָּל אֶחָד יְקַבֵּל וְיִינַק מִמֶּנּוּ. וּכְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ד): ״אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן״; כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִין הַתּוֹרָה, אָז הֵם נִכְלָלִין בְּשֵׂכֶל הַכּוֹלֵל, וְנִמְשָׁךְ הַשֶּׁפַע לָהֶם, הַיְנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַצִּנּוֹר שֶׁלּוֹ; כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל רֹב הַשֶּׁפַע, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיּוֹצֵאת מִשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל כָּל הַשִּׂכְלִיִּים, בִּבְחִינַת (עֵץ חַיִּים ח״ב פה. קכא. וְח״ג פא.): אוֹרַיְתָא מֵחָכְמָה עִלָּאָה נַפְקַת; אֲבָל עִקַּר הָעֲנִיּוּת הִיא רַק עַל־יְדֵי שֶׁפּוֹגְמִין בְּהַתּוֹרָה; וְהָעִקָּר — עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעָרְבוּ וְנִתְבַּלְבְּלוּ הַצִּנּוֹרוֹת, עַד שֶׁרֹב הַשֶּׁפַע יוֹרֵד לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּרְשָׁעִים. וּמְעַט הַשֶּׁפַע הַבָּא לְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ יוֹרֵד כְּסִדְרוֹ, עַד שֶׁהַשֶּׁפַע שֶׁל זֶה, הוּא לִפְעָמִים אֵצֶל זֶה, וְעַל־כֵּן זֶה יֵשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה וְזֶה עָנִי וְאֶבְיוֹן גָּדוֹל, וְסוֹבֵל

עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת. וּבֶאֱמֶת בְּשָׁרְשׁוֹ, עֲשִׁירוּת שֶׁל זֶה רַבָּה מֵחֵלֶק הָעֲנִיִּים, רַק עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁעוֹקְרִים עַצְמָם מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל כָּל הַשִּׂכְלִיִּים, מִשָּׁם בָּא אֲשֶׁר נִתְבַּלְבֵּל הַסֵּדֶר וְיוֹרֵד הַשֶּׁפַע לְזֶה יוֹתֵר מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבְּעִקַּר כְּלַל הַשֶּׁפַע שֶׁכֻּלָּה הִיא שַׁיֶּכֶת רַק לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים רֹב הַשֶּׁפַע אֵצֶל עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. נִמְצָא, שֶׁעוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אוֹכְלִין הַשֶּׁפַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עַיֵּן יִרְמְיָה כג, ח): "וְהָיָה אִם זֶרַע יִשְׂרָאֵל" וְגוֹ', וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כח, לג): "פְּרִי אַדְמָתְךָ וְכָל יְגִיעֲךָ יֹאכַל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ"; כְּמוֹ־כֵן בֵּין יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָן, הָעֲשִׁירִים אוֹכְלִים חֵלֶק הָעֲנִיִּים. וְעַל־כֵּן הַזְּהִירָה הַתּוֹרָה מְאֹד לְהַחֲזִיר וְלָתֵת לְהֶעָנִי חֶלְקוֹ בְּטוּב לֵבָב וּבְשִׂמְחָה וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, י): "וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ וְגוֹ', כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ"; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה לְהֶעָשִׁיר, כְּשֶׁמַּרְבֶּה בִּצְדָקָה וּמַחֲזִיר לְהֶעָנִי חֶלְקוֹ, כִּי אָז כְּפִי מַה שֶּׁמְּקַיֵּם מִצְוַת צְדָקָה, הוּא חוֹזֵר וּפוֹתֵחַ הַצִּנּוֹרוֹת שֶׁל הַשֶּׁפַע שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ בָּהֶם הַשֶּׁפַע כְּסִדְרָן. וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכֶה לִתֵּן צְדָקָה בְּשׁוּפֵי לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בֶּאֱמֶת, שֶׁזֶּה עִקַּר תִּקּוּן אֱמוּנַת חֲכָמִים — כְּשֶׁמַּאֲמִין בָּהֶם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמְּפַזֵּר מָמוֹנוֹ בִּשְׁבִיל לְהַחֲזִיק אוֹתָם וּלְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. וְעַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים חוֹזְרִין

הַצְּנוּרוֹת לֵילֵךְ כְּסֵדֶר, וְאָז יוֹרֵד הַשֶּׁפַע בְּשׁוֹפִי גָּדוֹל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד; כִּי אֲפִלּוּ הֶעָשִׁיר שֶׁמְּקַבֵּל עַתָּה רֹב שֶׁפַע, וְיֵשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהוּא שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר מֻחֲמַת בִּלְבּוּל הַצְּנוּרוֹת, אֲזַי לֹא יִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ זְמַן רֹב הַשְׁפָּעָתוֹ. וְגַם עַל־פִּי־רֹב יֵשׁ עִכּוּבִים הַרְבֵּה, מֻחֲמַת שֶׁאֵין הַשֶּׁפַע יוֹרֵד כְּסֵדֶר, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים טו, ח): "פָּתוֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ" וְגוֹ'; עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּחִין הַצְּנוּרוֹת וְיוֹרֵד הַשֶּׁפַע בִּבְרָכָה גְּדוֹלָה כְּסֵדֶר בְּלִי עִכּוּב. וְזֶה (שָׁם): "כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ" וְגוֹ'. וְעַל־כֵּן מָצִינוּ (יוֹמָא כג:), כְּשֶׁנִּכְנַס הַכֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לִפְנֵי וְלִפְנִים, שֶׁשָּׁם אֶבֶן הַשְׁתִיָּה, וְשָׁם עִקַּר הֶאָרַת חָכְמָה עִלָּאָה, שֶׁכֻּלָּל הַכּוֹלֵל, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ כָּל צְנוּרוֹת הַשֶּׁפַע כֻּלָּם, וְלָכֵן הִתְפַּלֵּל שָׁם: "שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל זֶה לָזֶה" וְכוּ', הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ הַצְּנוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְזֶה "שֶׁלֹּא תַּפִּיל אִשָּׁה פְּרִי בִטְנָהּ", "שֶׁלֹּא יַעֲדֵי עָבִיד שִׁלְטוֹן מִדְּבֵית יְהוּדָה"; וְהַכֹּל כַּוָּנָה אַחַת; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם נִכְלָל בְּשִׁכְלֵל הַכּוֹלֵל, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְעוֹזֵר לוֹ בְּכָל מַה שֶּׁרַק יָכוֹל, וּמַחֲזִיק אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא לֹא צָרִיךְ אֶת זוּלָתוֹ, וְכֵן יֵשׁ שֶׁפַע לְכָל אֶחָד, וְאֵין בְּחִינַת הַפָּלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פִּקָּדוֹן, הֲלָכָה ה', אוֹת לה); וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה

לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, וְתָמִיד תְּבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּזְמִין לָכֶם עֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, כִּי אִם אֵין זוֹכִים, אֲזַי מַגִּיעָה הַצְּדָקָה לַעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא קַמָּא טז:): אָמַר יִרְמְיָהוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשִׂים צְדָקָה, הַכְשִׁילֵם בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם שָׂכָר. וְלָכֵן אִם כְּבָר נוֹתְנִים צְדָקָה, רָאוּי לִתֵּן לְהַצְדִּיק הָאֱמֶת וּלְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, חַכְמֵי הָאֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ תִּקּוּן אֱמוּנַת חֲכָמִים. וְעַל־יְדֵי שֶׁמַּרְבִּים בִּצְדָקָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְאַחֲדִים כָּל הַצִּנּוֹרוֹת וְהַשִּׂכְלִיִּים הַפְּרָטִיִּים אֶל שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל, וְנִשְׁפַּעַת הַשְׁפָּעָה מְרֻבָּה לְכֻלָּם, וְאֵין אָדָם צָרִיךְ לַחֲבֵרוֹ, אֶלָּא כָּל אֶחָד מְקַבֵּל הַשְׁפָּעָה כְּפִי הֲכָנָתוֹ שֶׁמֵּכִין אֶת עַצְמוֹ לְקַבֵּל מִשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל. וּמַה גַּם, שֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ בְּחִינַת נֶפֶל, שֶׁאֵינוֹ נֶאֱבָד, וְנוֹפְלוֹת מִמֶּנּוּ הַהַשְׁפָּעוֹת, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִשְׁאֶרֶת אֶצְלוֹ הַשְׁפָּעָתוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לַעֲזֹר תָּמִיד לְלוֹמְדֵי תוֹרָה, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַצְּדָקָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּעֲזְרוּ לָהֶם, תִּתְחַלְּקוּ גַּם עִם הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמְדִים, וְתִתְחַזֵּק אֱצִלְכֶם הָאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶשְׁפַּע עֲלֵיכֶם שֶׁפַע רַב בְּהַשְׁפָּעָה מְרֻבָּה. "וְאַל יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לָהֶם"; כִּי אַדְרַבָּה! בָּזֶה שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, בָּזֶה יֶשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע רַב מִשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל לֹא לִתֵּן

לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן ג׳): הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאָדָם מְכַוֵּן בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, וְיֵצֶר הָרָע שֶׁבְּתוֹכוֹ אוֹמֵר: מַה לְּךָ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וּלְחַסֵּר אֶת נְכָסֶיךָ?! עַד שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לַאֲחֵרִים, תֵּן לְבָנֶיךָ; וּמִזֶּה גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ, שֶׁיִּפֹּל וְיִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ הַשֶּׁפַע, מֵאַחַר שֶׁפּוֹגֵם בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם שֶׁפַע רַב, רְאוּ לְהַשְׁפִּיעַ מִמַּה שֶׁחָנַן אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, וּבִזְכוּת זֶה יָאִיר עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מִשֻּׁכָּל הַכּוֹלֵל, וְעוֹלַמְכֶם תִּרְאוּ בְּחַיֵּיכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וּמַרְבֶּה בִּצְדָקָה לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֶשְׁפַּע גַּם עֲלֵיכֶם שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, וְיִהְיֶה לָכֶם טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לִזְכּוֹת לָתֵת צְדָקָה לָעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים

הָעְתַּק מֵהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא "לִקּוּטֵי־תְּפִלּוֹת"
תְּפִלָּה קנב

מָרוֹם וְקָדוֹשׁ, פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת, עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת, בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרֵעַ צְדָקוֹת, מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת, עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל בָּשָׂר וָרוּחַ, עֲשֵׂה עִמִּי צְדָקָה וָחֶסֶד, וְזַכֵּנִי לִתֵּן צְדָקָה הַרְבֵּה לָעֲנִיִּים הַגּוּנִים בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה לִי תִּקּוּן גָּדוֹל לְכִפּוּם הַבְּרִית שֶׁפָּגַמְתִּי נֶגְדְּךָ בְּלִי שִׁעוּר.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה וְכַמָּה הִרְחַקְתִּי הַשְׁפָּעַ מֵהַקְּדֻשָּׁה עַל יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית וְהִמְשַׁכְתִּי לְמָקוֹם שֶׁהִמְשַׁכְתִּי רַחֲמָנָא לְצַלָּן, לִמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר לֹא נִתַּן לְהַזְכִּיר וּפָגַמְתִּי כְּמוֹ שֶׁפָּגַמְתִּי אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר, אֲשֶׁר הַתִּקּוּן לָזֶה הוּא צְדָקָה לָעֲנִיִּים הַגּוּנִים דַּוְקָא שֶׁעַל יְדֵי זֶה חוֹזְרִים וּמַמְשִׁיכִים הַשְׁפָּעַ אֶל הַקְּדֻשָּׁה. אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה כִּי רַבּוּ הַמְנִיעוֹת מְאֹד שֶׁל מִצְוַת צְדָקָה חֵן מֵחֲמַת

רַע לְבָבֵנוּ וְחֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן וְהָאֱמוּנָה, וְגַם כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִים וּמְשַׁבְּרִים אַכְזָרִיּוּת שֶׁבַּלֵּב וְנוֹתְנִים צְדָקָה אֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה מִי הוּא הֶעָנִי הֶחָגוּן בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר עַל יָדוֹ נִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע אֶל הַקְּדֻשָּׁה וּלְתַקֵּן פְּגַם הַבְּרִית עַל יְדֵי זֶה.

עַל כֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ בַּעַל הָרַחֲמִים בַּעַל הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, אֲשֶׁר אַתָּה עוֹסֵק בְּתִקּוּנִי בְּכָל עֵת, שֶׁתָּחוֹס וְתַחְמֹל עָלַי, וּתְזַכֵּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִתֵּן צְדָקָה הָרְבֵּה לֶעָנִיִּים הֶגּוּנִים עֲנִיִּים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת יְהוָה בֶּאֱמֶת, וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי מִלִּתֵּן צְדָקָה לֶעָנִיִּים שֶׁאֵינָם הֶגּוּנִים. אַתָּה לְבַד תִּשְׁמְרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִלְּהִכָּשֵׁל בָּהֶם חַס וְשָׁלוֹם כִּי גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין בָּנוּ דַּעַת לִשְׁמֹר מֵהֶם רַק אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ אֶת לְבַב כָּל בְּנֵי הָאָדָם וּמֵבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חָי, חוּס וַחֲמֹל עָלַי וַעֲשֵׂה עִמִּי כְּגֹדֶל נִפְלְאוֹת חֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, וּתְסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה בְּכָל עֵת, בְּאֹפֶן שֶׁתַּזְמִין לִי עֲנִיִּים הֶגּוּנִים בֶּאֱמֶת לִזְכוֹת בָּהֶם. וְתַעֲזֹר וּתְחַזֵּק אֶת לְבָבִי לִתֵּן לָהֶם צְדָקָה הָרְבֵּה בְּלֵב טוֹב, בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת; וְאֶזְכֶּה

לְהוֹסִיף בְּכָל פַּעַם לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה וָחֶסֶד, וְלֵילֵךְ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיק עֲנִיִּים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בֶּאֱמֶת. כִּי כְּבָר הוֹדַעְתָּנוּ שֶׁאֵין שׁוּם אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל פָּטוּר מִמִּצְוַת צְדָקָה אֲפִלּוּ הֶעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל אַתָּה יוֹדֵעַ קְשִׁיּוּת לְבָבֵנוּ, וְאֵיךְ מִתְגַּבְּרִים הַמּוֹנְעִים וְהַמְבַלְבְּלִים אֲפִלּוּ עַל גְּדוֹלֵי הָעֲשִׁירִים מִלִּתֵּן צְדָקָה עַד אֲשֶׁר הוֹלְכִים מֵעוֹלָמָם, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בְּיָדָם. מִכָּל שֶׁכֵּן קְטַנֵּי הָעֵרֶךְ אֲשֶׁר פַּרְנָסָתָם מְצֻמְצֶמֶת אֲשֶׁר רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת וְהַמְבַלְבְּלִים מְאֹד מִמִּצְוַת צְדָקָה, בִּפְרָט לִזְכוֹת בַּעֲנִיִּים הַגּוֹנִים.

עַל כֵּן אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עָלֶיךָ אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, בִּזְכוּת וְכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁאָנוּ נִשְׁעָנִים עֲלֵיהֶם בְּכָל דָּבָר, אֵלֶיךָ שִׁטַּחְתִּי אֶת כַּפֵּי עֵינַי תְּלוּיוֹת אֵלֶיךָ לְבַד כִּי אַתָּה לְבַד יוֹדֵעַ כַּמָּה וְכַמָּה תִּקּוּנִים אֲנִי צָרִיךְ בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַבְּרִית אֲשֶׁר פָּגַמְתִּי בּוֹ הַרְבֵּה וַאֲנִי רָחוֹק מִכֻּלָּם מְאֹד, רַק עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים אֲנִי בּוֹטֵחַ וְעַל חַסְדְּךָ אֲנִי נִשְׁעָן, שֶׁאַתָּה תְּסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה בְּרַחֲמֶיךָ וּתְזַכֵּנִי לְתַקֵּן אוֹתִי בְּכָל הַתִּקּוּנִים, וְתוֹשִׁיעֵנִי לִתֵּן צְדָקָה הַרְבֵּה לַעֲנִיִּים חֲגוּנִים הַרְבֵּה, וְלַעֲסֹק בִּצְדָקוֹת לְעוֹרֵר לֵב

אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל מֵהֶם צְדָקוֹת הַרְבֵּה בְּכָל עֵת לְהַחֲזִיק יִרְאֵי יְהוָה הָאֲמִתִּיִּים, בְּאֹפֶן שֶׁאָזְכֶּה לְתַקֵּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת בֶּאֱמֶת, וְלֹא אֵעוֹל בְּכִסּוּפָא קַמָּךְ. "יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי יְהוָה חַסְדְּךָ לְעוֹלָם, מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי" אָמֵן.

קוּנְטְרֵס

לְאָן אַתָּה רָץ

יְעוֹרֵר וְיגַלֶּה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֶּה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ
בְּזֶה הָעוֹלָם הֵיכָן הוּא נִמְצָא, וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל,
מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיוֹרֵהוּ אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמֶת לֵילֵךְ
בָּהּ וְלַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל מַה הֵם רָצִים וְאֶל מַה הֵם בָּאִים, וְלָכֵן רָאוּי לְכָל אֶחָד לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ: לְאָן אַתָּה רָץ?! וּכְשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, הוּא רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל הוּא רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן בְּכָל דָּבָר טוֹב שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה, הוּא רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם זֶה אֵינוֹ קָשׁוּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא רָץ לְגֵיהִנּוֹם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכא)

קוּנְטְרֵס

לְאָן אַתָּה רָץ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הָעוֹלָם וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמְכֶם: "לְאָן אַתָּה רָץ?!" אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת בַּחַיִּים, וְאֵינָם יְכוֹלִים לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשָׁם מַה לַּעֲשׂוֹת, וְלָכֵן נִכְנָסִים לִבְעָיוֹת גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר; וּבִמְקוֹם שֶׁאָדָם יָרוּץ וְיִבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא נוֹתֵן לְעַצְמוֹ עֵצָה לִבְרֹחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָרוּץ אֶל הַשְּׂאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אֶל רְשָׁעִים אֲרוּרִים, אֶל עֲדַת נוֹאֲפִים, וּבָזֶה נִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּלְהֵפֶךְ — כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְשׁוֹאֵל עַצְמוֹ: "לְאָן אַתָּה רָץ?!" וּמֵשִׁיב לְעַצְמוֹ: אֲנִי רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּבוֹרֵחַ אֶל הַחָכְמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַמְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז כָּל חַיָּיו הָיוּ מְשֻׁתָּנִים לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל

אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם מִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְאֵינָם מְיַשְּׁבִים עַצְמָם; כִּי הָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב, מַה הַתַּכְלִית מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וּמִכָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה — הֵן הַתַּאֲוֹוֹת הַנִּכְנָסוֹת לַגּוּף, וְהֵן הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁחוּץ לַגּוּף, כְּגוֹן: כָּבוֹד, וְאָז אִם יִהְיֶה לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, יִזְכֶּה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אַךְ מֵאַחַר שֶׁאֵין לָאָדָם הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה לִשְׁאֹל עַצְמוֹ: ״לְאָן אַתָּה רָץ?!״ כִּי הוּא כָּל־כָּךְ רָגִיל בַּשִּׁגְרָה לָרוּץ, לָרוּץ וְלָרוּץ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאָן רָץ, מֵחֲמַת הֶעְדֵּר יִשּׁוּב הַדַּעַת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: מַדּוּעַ אֵין לָאָדָם יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי הוּא בְּמָרָה שְׁחוֹרָה, בְּעַצְבוּת וּבְדָכָאוֹן, אֲזַי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ; כִּי מִי שֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ לְהֵיכָן לִבְרֹחַ?! לְמִי לִבְרֹחַ?! אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁאָדָם בְּיֵאוּשׁ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אַיֵּה הַדֶּרֶךְ?! לְהֵיכָן לָרוּץ?! וּלְמִי לָרוּץ?! וְאֵלּוּ כָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁכָּלְנוּ סוֹבְלִים בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁאֵינֵנוּ שׁוֹאֲלִים לְעַצְמֵנוּ: ״לְאָן אַתָּה רָץ?!״ אֲנוּ כָּל־כָּךְ רְגִילִים בַּשִּׁגְרָה הַיּוֹם־יוֹמִית, עַד שֶׁאֵין לָנוּ יִשּׁוּב הַדַּעַת כְּרֶגַע, וְזֶה אֲשֶׁר מֵבִיא אוֹתָנוּ לְמָרָה שְׁחוֹרָה וּלְעַצְבוּת; כִּי אִם הָיִינוּ זוֹכִים לְיַשֵּׁב עַצְמֵנוּ, מַה הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם?! וְלָמָּה בָּאנוּ לְזֶה הָעוֹלָם

הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי?! וְהָיִינוּ מְחַפְּשִׂים וּמוֹצְאִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֶת הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, הַמְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲזַי הָיִינוּ פּוֹתְחִים אֶת הַפֶּה וּמְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה. וּמַדּוּעַ אֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי הוּא בְּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נב): עַצְבוּת זֶה כְּמוֹ שֶׁמִּישֶׁהוּ בְּכַעַס וּבְרוֹגֶז עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִתְרַעֵם וּמִתְלוֹנֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ; בְּנֵי־אָדָם יֵשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״הֵיתָכֵן״, הֵם שׁוֹאֲלִים, ״שֶׁעוֹבְרִים עָלַי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים?!״ בִּמְקוֹם שֶׁאָדָם יֵישֵׁב עַצְמוֹ, הֲרֵי עָשָׂה כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, עִם כָּל זֹאת זָכָה בִּזְכֻיּוֹת חִנָּם, וּכְבָר חָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבֵּל אוֹתוֹ. תַּחַת זֹאת יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַדּוּעַ אֵינוֹ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ?! אֲשֶׁר זֶה בָּא מֵהָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן הַפְּנִימִי שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ. כִּי לְהֵפֶךְ — אִם אָדָם זוֹכֶה וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, וְשׁוּבר לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיוֹשֵׁב שָׁם וּמְיַשֵּׁב עַצְמוֹ: "הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף עָבְרוּ לִי בַּחַיִּים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה שָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא הִגַּעְתִּי לְשׁוּם מָקוֹם". וּמַתְחִיל לְדַבֵּר בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁיִּדְמֶה לוֹ בִּתְחִלָּה שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, כִּי בְּוַדַּאי קָשֶׁה לָאָדָם שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלּוֹתָיו תֵּכֶף־וּמִיָּד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הָיָה בְּחֹשֶׁךְ עַד עַתָּה, עָשָׂה כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים רָעִים, אֲזַי אוֹרֶךְ זְמַן עַד שֶׁמּוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַמְסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁמּוֹרִיד אֶת הַכְּפִירוֹת שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ, כִּי הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב); וּכְכָל שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק וְהוּא בְּשִׂמְחָה, אֵינוֹ נוֹתֵן לְעַצְמוֹ לְהִשָּׁבֵר, אַדְרַבָּה! מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, אֲבָל זֶה עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, לֵב נִשְׁבָּר זֶה שׁוֹנֶה לְגַמְרֵי מֵעַצְבוּת; עַצְבוּת זֶה מֵחֲמַת שֶׁהוּא בְּכַעַס, כִּבְיָכוֹל, עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֶפְצוֹ, אֲבָל לֵב נִשְׁבָּר, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁעָשָׂה עַד עַתָּה מַעֲשִׂים בִּלְתִּי רְצוּיִים, וְעַתָּה מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה יוֹתֵר, אֲזַי לִבּוֹ נִשְׁבָּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹצִיאוֹ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה וְכוּ'; אִם אָדָם יִהְיֶה חָזָק בָּזֶה, כָּל חַיָּיו יֵלְכוּ בְּצוּרָה

אַחֶרֶת; כִּי אֵינוֹ דּוֹמֶה אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה אֱלֹקוּת, אֶלָּא נִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֶה עֵינֵינוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הַסְתָּרוֹת, לְבוּשִׁים וְכִסּוּיִים, אֲבָל הוּא נִמְצָא פֹּה. אִם אָדָם מַחְדִּיר דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, אֲזַי מְהַפֵּךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁלּוֹ אֶל הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְזוֹכֶה שֶׁמִּשְׁתַּנִּים כָּל חַיָּיו, וְיוֹצֵא מִגְּלוּתוֹ וּמִצְּמְצוּמָיו, וְנִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ מַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נה, יב): "כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן, הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה"; בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָרוּחָנִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר בָּעוֹלָם, וּמַתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נִתְרַחֵב לוֹ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וְזוֹכֶה לְשִׂמְחָה, וַאֲזַי רוֹאֶה שֶׁכָּל הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה הֵם שֶׁל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת, כָּל חָכְמַת הַקַּבָּלָה הִיא לִמּוּד עָמֹק מְאֹד, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל דָּבָר פְּרָטִי, אֲבָל לְזֶה צְרִיכִים הַמּוֹן הִתְחַזְּקוּת בַּחַיִּים, כִּי עוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁחוֹשֵׁב בְּכָל פַּעַם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּמִזֶּה בָּא שֶׁאָדָם סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מב, יז): "נָסֹגוּ אָחוֹר יֵבוֹשׁוּ

בֹּשֶׁת הַבּוֹטְחִים בַּפֶּסֶל, הָאוֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ״; אֵלּוּ שֶׁבּוֹרְחִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּסְגּוּ אָחוֹר, הֵם סוֹבְלִים כָּל הַבּוּשׁוֹת, מַדּוּעַ? כִּי בּוֹטְחִים בַּפֶּסֶל, וְאוֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָאֵינְכֶם שָׂמִים לֵב, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹאִים לְפָנֵי עֵינֵיכֶם זֶה רַק מַסֵּכָה?! בֶּן־אָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְעָזְרֶכֶם וְלֹא יַעַזְרֶכֶם, אִם אַתֶּם צְרִיכִים עֶזְרָה זֶהוּ רַק מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵיצַד חוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? וְאַיֵּה הֵיכָן הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד): פּוֹתְחִים אֶת הַפֶּה, כִּי הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶהוּ רַק הַפֶּה. לָזֹאת צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַפֶּה, לֹא לְנַבְּלוֹ, לֹא לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים וְכִילּוּת וְלֵיצָנוּת וּלְשׁוֹן־הָרָע. אֶלָּא הַפֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַסֻּלָּם לַעֲלוֹת הַשָּׁמַיְמָה, הַצְּנוֹר לְהַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַסֻּלָּם זֶה הַקּוֹל. לָכֵן סֻלָּם בְּגִימַטְרִיָּה — קֹל. וְזֶה מַה שֶּׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית כח, יב־יג): ״וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, וְהִנֵּה הַוָ״ה נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי הַוָ״ה אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹקֵי יִצְחָק, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ״; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹרִיד נְשָׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי

וְהַחָמְרִי הַזֶּה, וּמַה הַתַּכְלִית? שֶׁיַּחֲזֹר וְיַקְשֵׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵיצַד מְקַשְּׁרִים אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי אֶל הָעוֹלָם הַבָּא הָרוּחָנִי, הָאוֹר אֵין סוֹף? עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, אַף שֶׁאַתָּה מֻנָּח אַרְצָה, אַתָּה מֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עִם כָּל זֹאת אִם רַק תִּפְתַּח פִּיךָ וּתְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְאַט לְאַט תִּתְעַלֶּה, עַד שֶׁרֹאשׁוֹ יַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, הַמֹּחַ שֶׁלְּךָ יַגִּיעַ עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן מוֹ), שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁיּוֹתֵר גָּבוֹהַּ אֵצֶל הָאָדָם, עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה. הָרֶגֶל יְכוֹלָה לִבְעֹט בְּכַדּוּר, וְיַעֲלֶה הַכַּדּוּר מַעְלָה מַעְלָה, הַיָּד יֵשׁ לָהּ כֹּחַ חָזָק יוֹתֵר, יְכוֹלָה לִזְרֹק אֵיזֶה חֵפֶץ לְמֶרְחַק כַּמָּה קִילוֹמֶטְרִים, הַפֶּה יָכוֹל לִצְעֹק וְיִשָּׁמְעוּ הַדְּבוּרִים לְמֶרְחַק עֲצוּם. הָאָזְנַיִם שׁוֹמְעוֹת לְמֵאוֹת קִילוֹמֶטְרִים. הָעֵינַיִם רוֹאוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ שֶׁרְחוֹקִים הֵם כָּל־כָּךְ מֵהָאָרֶץ כְּמֵאוֹת וְאַלְפֵי קִילוֹמֶטְרִים, סִיַּם רַבֵּנוּ זַ״ל וְאָמַר: אֲבָל הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָדָם שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ, עוֹלָה עַד אֵין סוֹף, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁזּוֹכִים לְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה כָּזוֹ, שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי הַסֵּלָם שֶׁהוּא הַקּוֹל שֶׁל הָאָדָם, הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ. וְאַף שֶׁאָדָם נִצָּב אַרְצָה בְּתוֹךְ הָאַרְצִיּוּת שֶׁלּוֹ, בְּתוֹךְ הַגַּשְׁמִיּוּת וְהָעֲבִיּוּת שֶׁלּוֹ, עִם כָּל

זֹאת אִם אֵינוֹ נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ וּבְדִכָּאוֹן, אֵינֶנּוּ מַגְבִּיהַּ יָדַיִם וְרַגְלַיִם וּבוֹרֵחַ מֵהַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא אַדְרַבָּה הוּא רָץ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל יוֹם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ — שֶׁרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ חוֹשֵׁב בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַשְּׁכִינָה. זוֹכֶה לְ"וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ"; שֶׁרוֹאֶה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים עַד מְאֹד, וּמְיַחֵד יִחוּדִים קְדוֹשִׁים, עַד שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת מַלְאֲכֵי מַעְלָה בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם וְרוֹצֶה אֶתְכֶם, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁתָּשׁוּבוּ אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִפְתְּחוּ אֶת הַפֶּה וּתְדַבְּרוּ אֵלָיו, תִּלְמְדוּ תּוֹרָה, תְּקַיְּמוּ אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, אֲזַי הֱיִיתֶם רוֹקְדִים מֵרֹב שִׂמְחָה. אֲבָל לְהַגִּיעַ לְזֶה אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר. אֲבָל הַסָּמ"ךְ־מ"ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַיָּכוֹל לְקָרְבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַסָּמ"ךְ־מ"ם לֹא רַק שֶׁרוֹצֶה לְהִתְעַלֵּל בָּכֶם בְּרוּחָנִיּוּת, לְהַכְשִׁילְכֶם בַּעֲבֵרוֹת וּבַחֲטָאִים מְגֻנִּים, אֶלָּא רוֹצֶה לִרְאוֹת גַּם אֶת כִּשְׁלוֹנְכֶם בְּגַשְׁמִיּוּת. זוֹ הָרִשְׁעוּת שֶׁל שְׁלִיחֵי הַסָּמ"ךְ־מ"ם, שֶׁבִּמְקוֹם לְהַגְבִּיהַּ אֶת נִשְׁמוֹת

יִשְׂרָאֵל, בִּמְקוֹם לְחַדֵּד אֶת מֹחָם וְשִׂכְלָם, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם תְּשׁוּקָה לַחֲזֹר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְעוֹרְרָם לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, לְחַזְּקָם לְהַתְמִיד בַּתּוֹרָה, הֵם עוֹד שׁוֹבְרִים אוֹתָם כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר. אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה, וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, הוּא מְגַלֶּה לוֹ: "אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיזֶה כֹּחַ יֵשׁ לִנְשָׁמָתְךָ? אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִיר לֹא רַק אֶת עַצְמְךָ בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ". כִּי כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לָהּ כֹּחוֹת עֶלְיוֹנִים, כֹּחוֹת אַדִּירִים לְהַחֲזִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יוֹמָא פו:): יָחִיד שֶׁשָּׁב — מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אִם נִמְצָא יָחִיד בַּדּוֹר, שֶׁכָּל־כָּךְ שָׁבוּר, וְנִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁלְּחָצוּהוּ לְגַמְרֵי, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינֶנּוּ מִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא בּוֹרֵחַ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְשָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינֶנּוּ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ, נִכְנָסִים בּוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּדוֹלִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ לֹא רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, וּמִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְאוֹמֵר לוֹ (בְּרֵאשִׁית כח, יג): "אֲנִי הַוָיָ"ה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹקֵי יִצְחָק, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ"; מָה אַתָּה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר?! הִנֵּה אֲנִי נִמְצָא

אִתְּךָ — אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל הֵיכָן מוֹצְאִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר? עַל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בָּרֵגַע שֶׁזּוֹכִים לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מב, טז): "וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ, בִּנְתִיבוֹת לֹא יָדְעוּ אַדְרִיכֵם, אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר, וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר, אֵלּוּ הַדְּבָרִים עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים"; אִם רַק זוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, הוּא פּוֹקֵחַ לָכֶם אֶת הָעֵינַיִם לִרְאוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס') עַל־פִּי הַמִּשְׁנָה (תְּרוּמוֹת, פֶּרֶק ב', מִשְׁנָה א'): סְתָם חֵרֵשׁ — אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר; הַיְנוּ לִפְנֵי שֶׁאָדָם בָּא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הוּא עִוֵּר, חֵרֵשׁ, אֵינֶנּוּ רוֹאֶה אֱלֹקוּת, אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ אֱלֹקוּת, מִמֵּילָא אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר אֱלֹקוּת. אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ אֶת הָעֵינַיִם, שֶׁיַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהַבְּרִיאָה, אָז שׁוֹמֵעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע אֶל הָאָדָם, אַךְ אָדָם מִפְּנֵי רִבּוּי עֲוונוֹתָיו, אֵינוֹ זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ. וּבִמְקוֹם זֶה הוּא נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן כָּזֶה, עַד שֶׁאֵין לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ כְּבָר, הוּא נָתוּן עָמֹק בְּיֵאוּשׁ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְיַשֵּׁב: "לְאָן אַתָּה רָץ?!" מַה הִרְוַחְתֶּם עַד עַתָּה?! מָה עֲשִׂיתֶם עַד עַתָּה?! לְאָן הִגַּעְתֶּם עַד עַתָּה? לְכְלוּם, לְתִסְכּוֹל, לִמְרִירוּת, לְשִׁבָּרוֹן לֵב, לְיֵאוּשׁ. מָרִים וְרָעִים לָכֶם הַחַיִּים, אַתֶּם מְיֹאָשִׁים, מַדּוּעַ? כִּי אֵינְכֶם רוֹאִים רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים קמו): אֵין צַעַר גָּדוֹל, וְאֵין יְסוּרִים גְּדוֹלִים וְקָשִׁים כְּעִוָּרוֹן עֵינַיִם; וְכֵן אוֹמְרִים (נְדָרִים סד:): הַסּוּמָא חָשׁוּב כְּמֵת; הַיְנוּ מִי שֶׁמִּסְתּוֹבֵב עִוֵּר בְּזֶה הָעוֹלָם, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, עוֹלָם חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ. וְכֵן אוֹמְרִים (יוֹמָא עד:): הַסּוּמָא אֵין לוֹ שִׂבְעָה; תָּמִיד רָעֵב, כִּי אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, כָּל אֲשֶׁר אוֹכֵל, נִדְמֶה אֶצְלוֹ כְּקַשׁ וָתֶבֶן. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן עו): הַסּוּמָא — מִי שֶׁהוּא עִוֵּר, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, אֵין לוֹ שִׂבְעָה — אֵינֶנּוּ שָׂבֵעַ מֵעַצְמוֹ, כָּל אֲשֶׁר עוֹשֶׂה, אֵינוֹ מְרֻצֶּה, תָּמִיד רָעֵב וְצָמֵא, תָּמִיד שָׁבוּר בְּקֶשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינֶנּוּ שָׁלֵם עִם עַצְמוֹ, וְאַף שֶׁתְּעוֹרְרוֹ וּתְחַזְּקוֹ וּתְאַמְּצוֹ, אֵינוֹ מוֹעִיל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי כָּל־כָּךְ נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, עַד שֶׁאֵינֶנּוּ רוֹאֶה כְּלוּם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁאֹל עַצְמְכֶם: "לְאָן אַתָּה רָץ?!" מַה פְּעַלְתֶּם עַד עַתָּה? מְאוּמָה! הַאִם הִתְחַלְתֶּם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! הַאִם

הִתְחַלְתֶּם לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה?! הַאִם הִתְחַלְתֶּם לִלְמֹד תּוֹרָה, וּלְהַרְגִּישׁ אֶת הַנֹּעַם שֶׁבַּתּוֹרָה?! כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עא): יֵשׁ נְעִימוּת בַּתּוֹרָה, בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה יֵשׁ עֲרֵבוּת כָּזוֹ, שֶׁמִּי שֶׁחָשׁ אֶת הַנְּעִימוּת הַזּוֹ, כְּבָר אֵינֶנּוּ רוֹצֶה כְּלוּם, אֵינֶנּוּ רוֹצֶה שׁוּם שָׂכָר, אֶלָּא אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ נְעִימוּת הַתּוֹרָה, כִּי יֵשׁ נְעִימוּת לַתּוֹרָה, וְזֶה הָעִקָּר — לִזְכּוֹת לְהַרְגִּישׁ אֶת זֹאת. כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, אֵינֶנּוּ צָרִיךְ שׁוּם בֶּן אָדָם שֶׁיְּעוֹרֲרֵהוּ, הוּא עוֹזֵר לְעַצְמוֹ וְלַאֲחֵרִים. וְעַל זֶה אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מ, כט־לא): ״נֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ, וּלְאֵין אוֹנִים עָצְמָה יַרְבֶּה, וְקוֵי הַוָיָ״ה יַחֲלִיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים, יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ, יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ״; בָּרֶגַע שֶׁנִּתְגַּלֶּה לָאָדָם אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז כָּל רֶגַע וָרֶגַע חָדָשׁ אֶצְלוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, וּמְחַזֵּק לֹא רַק אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל. אַחַר יְשׁוּב הַדַּעַת כָּזֶה, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּשְׁאֲלוּ אֶת עַצְמְכֶם אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ: ״לְאָן אַתָּה רָץ?!״ כָּל חַיֵּיכֶם יִהְיוּ אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. לָמָּה לָכֶם לִחְיוֹת בִּמְרִירוּת, בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה?! לָמָּה לָכֶם לַחֲשֹׁב, שֶׁאֵין לָכֶם שׁוּם תִּקְוָה בַּחַיִּים?! לָמָּה תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, כְּאִלּוּ זֶה יַעֲזֹר לָכֶם אוֹ אַחֵר וְכוּ׳?! הֲלֹא אַף אֶחָד לֹא יַעֲזֹר

לָכֶם. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ט, א): אִם בָּאָה צָרָה עַל הָאָדָם, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; וְזוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כְּשֶׁנִּתְבָּרֵר הֵיטֵב לָאָדָם, שֶׁאֵין לוֹ אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם — רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם רַק תַּתְחִילוּ לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְאֵיזֶה נֹעַם תִּזְכּוּ. חֲבָל שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁלּוֹ רַק בְּמְרִירוּת, עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, אֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, הִנֵּה עוֹלֶה הָרִים וּגְבָעוֹת, וְהִנֵּה נוֹפֵל לְעֹמֶק תְּהוֹם, וְעוֹד פַּעַם מַגְבִּיהַּ עַצְמוֹ וְשׁוּב נוֹפֵל, וְעוֹד פַּעַם נוֹפֵל וְשׁוּב מַגְבִּיהַּ עַצְמוֹ, אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת עַצְמוֹ, נוֹפֵל לַתְּהוֹם וְקַר לוֹ, עוֹלֶה עַל הַגְּבָעוֹת וְחַם לוֹ, וְיוֹרֵד שׁוּב וְכוּ׳ וְכוּ׳; בַּבֹּקֶר אוֹמֵר מִי יִתֵּן עֶרֶב, וּבָעֶרֶב אוֹמֵר מִי יִתֵּן בֹּקֶר. אֲבָל אִם אָדָם עוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ רַק בַּמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה, אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, מִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּצִבּוּר: שַׁחֲרִית, מִנְחָה וְעַרְבִית, מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, שׁוֹמֵר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, שׁוֹמֵר מִצַּוַת מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, מַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, מִתְעַטֵּף עִם צִיצִית, נוֹתֵן צְדָקָה, אוֹכֵל כָּשֵׁר, הֵיֵשׁ עוֹד אָדָם יוֹתֵר מְאֻשָּׁר

מִמֶּנּוּ?! הֲיֵשׁ עוֹד אָדָם יוֹתֵר שָׂמֵחַ מִמִּי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ?! הָאַרְ״י הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר: כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, הוּא מַעֲלֶה אֶת עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד מִשְׁנָה, הוּא מַעֲלֶה אֶת עוֹלָם הַיְצִירָה, אִם אָדָם זוֹכֶה וְלוֹמֵד גְּמָרָא, מִתְעַלֶּה עַד עוֹלָם הַבְּרִיאָה, שֶׁמִּתְגַּלָּה לְפָנָיו הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, אִם אָדָם זוֹכֶה וְלוֹמֵד מִדְרָשׁ וְזֹהַר וְקַבָּלָה וַחֲסִידוּת וּמוּסָר, נִפְתָּח לוֹ עוֹלָם הָאֲצִילוּת, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְהוּא כְּבָר לְמַעְלָה מֵהֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת, לְמַעְלָה מֵהַתְּהוֹם וְהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, אֵינֶנּוּ רוֹצֶה כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינֶנּוּ רוֹצֶה כְּלוּם רַק לַעֲזֹר לִיהוּדִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בַּחַיִּים מַה שֶּׁעָבַר, תַּתְחִילוּ לְיַשֵּׁב עַצְמְכֶם: ״לְאָן אַתָּה רָץ?!״ רֻגַּע, לָמָּה עָלַי לִהְיוֹת בִּדְכָאוֹן?! וּכְבָר עוֹלוֹת בִּלְבָבְכֶם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת לָמָּה לִהְיוֹת בִּדְכָאוֹן — כִּי אֲנִי עֲדַיִן רָוָק אוֹ רָוָקָה וְכַדּוֹמֶה, אוֹ הִתְחַתַּנְתִּי וְאֵין לִי שָׁלוֹם־בַּיִת, וְהַמְּרִיבוֹת שׁוֹכְנוֹת בּוֹ תָּדִיר, אוֹ יֵשׁ לִי שָׁלוֹם־בַּיִת, אַךְ אֵין לִי יְלָדִים, יֵשׁ לִי יְלָדִים, אַךְ אֵין לִי נַחַת מֵהֶם, אוֹ שֶׁאֵין לִי פַּרְנָסָה וְנִסְתַּבַּכְתִּי בְּחוֹבוֹת, אֲבָל הַפִּתְרוֹן הַיְחִידִי לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת, רַק לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶצְלְכֶם, כִּי בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוּם

דָּבָר לֹא יִהְיֶה לָכֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְיַשֵּׁב עַצְמְכֶם "לְאָן אַתָּה רָץ?!" לְהֵיכָן אַתָּה בּוֹרֵחַ?! תַּתְחִילוּ לַחֲשֹׁב מֶה עָבַר עֲלֵיכֶם כְּבָר עַד עַכְשָׁו?! וּמַה הִצְלַחְתֶּם עַד עַתָּה?! אַף שֶׁיֵּשׁ לָכֶם כְּבָר כֶּסֶף, אַף שֶׁיֵּשׁ לָכֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, אַף שֶׁיֵּשׁ לָכֶם כְּבָר כָּל הַתַּאֲוֹות, הַזּוֹהִי הַתַּכְלִית?! הֲרֵי כָּל הַתַּכְלִית — לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דִּמַלְכָּא, לִזְכּוֹת לִדְבֵקוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁתַּרְגִּישׁוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ אֶל מַה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר רוֹצֶה לַהֲבִיאֲכֶם — אֶל הַמַּדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה! תֵּצְאוּ מֵעַצְמְכֶם! כִּי יֵשׁ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים לִזְכּוֹת אֲלֵיהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם לֹא תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, אִם לֹא תִּמָּשְׁכוּ אַחַר רַמָּאִים וּצְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אִם לֹא תַּטּוּ אָזֶן אֶל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת וְאֶל הָעִתּוֹנִים הַמְלֻכְלָכִים, הַמְלֵאִים זֶבֶל, שֶׁכָּל נוֹאַף יוֹרֵק מִפִּיו קוֹרֵי עַכָּבִישׁ לִתְפֹּס בָּהֶם מֹחוֹת קְטַנִּים כִּזְבוּבִים, וּלְלָכְדָם בִּרְשָׁתוֹ; אִם לֹא תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹל הָעֵרֶב־רַב, אֶלָּא בְּקוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, תִּזְכּוּ לְאוֹר כָּזֶה, שֶׁתַּרְגִּישׁוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתְּכֶם עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, וְתַתְחִילוּ לוֹמַר מַה שֶּׁאָמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה כה,

ט): "וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא, הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ"; יִתְגַּלֶּה לִפְנֵיכֶם אוֹר וְזִיו וּדְבֵקוּת וַעֲרֵבוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁתּוּכְלוּ לְהַרְאוֹת עִם הָאֱצְבַּע: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הִנֵּה הוּא; לֹא יִהְיֶה לָכֶם שׁוּם קֻשְׁיוֹת, תֵּדְעוּ אֲשֶׁר מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, הַכֹּל בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, תַּגִּידוּ (תְּהִלִּים קמה, יז): "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו", וְלֹא תִּתְיָאֲשׁוּ; כִּי בֶּאֱמֶת אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, אָסוּר לְהִשָּׁבֵר אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם מַשְׁבְּרִים, וַעֲדַיִן אַתֶּם רְחוֹקִים מֵהַגְּלוּי אֱלֹקוּת הַזֶּה, תֹּאמְרוּ (דְּבָרִים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא"; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, אֲנִי עִם הַשֵּׂכֶל הַקָּטָן שֶׁלִּי אֵינֶנִּי יָכוֹל לְהָבִין. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּקְחוּ עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתִשְׁאֲלוּ עַצְמְכֶם: **"לְאָן אַתָּה רָץ?!"** בְּנוֹתַי הַיְקָרוֹת! רְאֵינָה לְקַיֵּם אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאַתֶּם, בָּנַי הַיְקָרִים! תַּתְחִילוּ לָרוּץ לְתוֹךְ הַתּוֹרָה, תִּקְבְּעוּ עִתִּים לַתּוֹרָה, תָּרוּצוּ לְחַכְמֵי הַדּוֹר, לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין יוֹתֵר טוֹב מִתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ. וְאוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה ד, ח): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; אַף שֶׁעָשָׂה אָדָם כָּל מִינֵי הֲבָלִים בַּחַיִּים, כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, בָּרֶגַע שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל הַתּוֹרָה, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם. כַּמָּה 'קָשֶׁה' זֶה לְהִכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לְשָׁעָה, לִשְׁמֹעַ חָכָם לִדְרֹשׁ תּוֹרָה, אוֹ לְלַמֵּד לְעַצְמוֹ תּוֹרָה?! רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן יז): כְּשֶׁהַתּוֹרָה מַרְאָה אַהֲבָה לְאֶחָד, אָז אֵין רוֹצֶה כְּלָל עוֹלָם הַבָּא, רַק שֶׁרוֹצֶה אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ; הַיְנוּ אִם הַתּוֹרָה הָיְתָה מְגַלָּה לִפְנֵיכֶם פָּנֶיהָ, לֹא הֱיִיתֶם רוֹצִים שׁוּם שָׂכָר, אֶלָּא אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ. כִּי אֵין עוֹד זִיו וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת כְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם כָּל־כָּךְ נִקְטָן, עַד שֶׁחוֹשֵׁב — מָה אֵשֵׁב וְאֶלְמַד עוֹד פַּעַם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ?! אֲזַי בּוֹרֵחַ אֶל הַבְּלִים, וְאַחַר־כָּךְ מִסְתַּבֵּךְ בְּחֹשֶׁךְ, וְנוֹפֵל בְּתְהוֹם, וּמִסְתַּבֵּךְ עִם בְּנֵי־אָדָם וְסוֹבֵל עֲנִיּוּת, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר. אֲבָל אִם תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, חַכְמֵי הַדּוֹר, הַמְגַלִּים לָכֶם אֶת מַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה, אָז הֱיִיתֶם יוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים בְּכָל יוֹם תּוֹרָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְלוֹמֵד בְּכָל

יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, מֵאִיר עָלָיו אוֹר הַד׳ עוֹלָמוֹת, אֲבָל הַסָּמ״ךְ־מ״ם אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁאָדָם יִלְמַד לְמוּדִים אֵלּוּ, כִּי אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּמְשַׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲזַי מְסַבֵּךְ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי סְבוּכִים, שׁוֹבֵר אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי שְׁבָרִים, עַד שֶׁעוֹזֵב אֶת הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי. הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁמְּרַחֵק עַצְמוֹ מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר, וְרָץ אֶל עֵרֶב־רַב, אֶל רַמָּאִים וּצְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, הַמְרַמִּים אוֹתוֹ. הָבָה הִתְבּוֹנָנוּ, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף הַתּוֹרָה הִיא הָאוֹצָר הַנִּצְחִי שֶׁלָּכֶם! וְאִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֵיזֶה שָׂכָר מְקַבֵּל כְּשֶׁלּוֹמֵד רַק פָּסוּק אֶחָד, כְּשֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד רַק מִשְׁנָה אַחַת, מֵימְרָא אַחַת, הֲלָכָה אַחַת, אֲזַי הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְהָיָה נִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְבֵית־הַמִּדְרָשׁ, וְשָׂמֵחַ לִקְרֹא פָּסוּק, לְשַׁנֵּן מִשְׁנָה, לִגְרֹס הֲלָכָה וּמֵימְרָא, וְהָיָה הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְהָיָה רוֹצֶה עוֹד פָּסוּק וְעוֹד מִשְׁנָה, עוֹד מֵימְרָא וְעוֹד הֲלָכָה, וְהָיָה שׂוֹתֶה בְּצָמָאוֹן אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. אֲבָל אָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ וְאֵינוֹ טוֹעֵם אֶת הַטַּעַם הַזֶּה, וְלָכֵן מִתְרַשֵּׁל. כְּמוֹ־כֵן אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר גָּדוֹל יוֹתֵר מִלַּעֲשׂוֹת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת, שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הַנִּצְחִית, הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה, וּבָא וּמְדַבֵּר אֶל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אָז כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ אַף אֶחָד, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁמֵּעִיק לוֹ אוֹ מְצַטַּעֵר בְּאֵיזֶה צַעַר, יֵשׁ לוֹ הַכְּתֹבֶת לְמִי לִבְרֹחַ. לָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי הַיְקָרִים! תַּעַזְבוּ כְּבָר אֶת כָּל הַשְׁטֻיּוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת, אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהַקְּטָנוֹנִיּוּת, זֶה רַב עִם זֶה, זֶה מִתְקוֹטֵט עִם זֶה, זֶה שׂוֹנֵא לְזֶה, הֵיכָן אַתֶּם?! "לְאָן אַתָּה רָץ?!" לַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו! מָה אַתֶּם צְרִיכִים לְהָשִׁיב עַל כָּל קוֹל הַיּוֹצֵא מֵאֵיזֶה שׂוֹטֶה אוֹ אֱוִיל, לָמָּה לָכֶם לִחְיוֹת בִּמְרִיבוֹת, בְּוִכּוּחִים, בְּאִי הֲבָנוֹת וּבְקְטָטוֹת?! תִּדַּבְּקוּ עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ אָז תִּזְכּוּ לְשֶׁפַע זִיו וְאוֹר כָּזֶה, שֶׁלֹּא תִּרְצוּ שׁוּם דָּבָר, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם. וְתֹאמְרוּ לְעַצְמְכֶם: "וּמַה בְּכָךְ אִם הַהוּא צָעַק עָלֵינוּ?! וּמַה בְּכָךְ אִם הַהוּא אָמַר לָנוּ מַשֶּׁהוּ?!" גַּם כֶּלֶב נוֹבֵחַ, הֲרְאִיתֶם אָדָם הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וְכֶלֶב נוֹבֵחַ לְמוּלוֹ, וְכִי יַעֲנֶה לַכֶּלֶב?! הֲלֹא לְשׁוֹטֶה יֶחְשַׁב. שֶׁיִּנְבַּח הַכֶּלֶב כְּכָל שֶׁיַּחְפֹּץ, זֶה בָּרִיא לוֹ. הֲרְאִיתֶם אָדָם עוֹמֵד לְמוּל כֶּלֶב, וְהַכֶּלֶב נוֹבֵחַ, הֲגַם הָאָדָם יִנְבַּח לְמוּלוֹ?! לְטַפֵּשׁ יִדְמֶה. אֶלָּא יִתֵּן לַכֶּלֶב לִנְבֹּחַ כִּרְצוֹנוֹ. כֵּן הַדָּבָר כְּשֶׁאָדָם דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שֶׁהַכְּלָבִים נוֹבְחִים; כָּל אֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נוֹבְחִים בְּכָל יוֹם בִּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, אֵין לָהֶם עֵסֶק אַחֵר — רַק חֲרֵדִים, דָּתִיִּים. לָמָּה צָרִיךְ לַעֲנוֹת לָהֶם?! כֶּלֶב נוֹבֵחַ — תְּנוּ לוֹ לִנְבֹּחַ, זֶה בָּרִיא מְאֹד. אֲנַחְנוּ, בָּנַי הַיְקָרִים! צְרִיכִים לְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְלִהְיוֹת אוֹר לַגּוֹיִים, לְגַלּוֹת לְכֻלָּם, אֲשֶׁר "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (יְשַׁעְיָה ו, ג), וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אַף שֶׁנִּדְמֶה שֶׁזּוֹ מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, אֲבָל זִכְרוּ שֶׁבִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַזּוֹ נִבְרֵאתֶם וִירַדְתֶּם לָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה; בִּשְׁבִיל זֶה אַתֶּם נִמְצָאִים פֹּה — לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּלְשַׂמֵּחַ נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לִלְמֹד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם; אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה יְקַבֵּל עַל סִיּוּם מַסֶּכְתָּא אַחַת, הָיָה רוֹקֵד כָּל הַיּוֹם רַק מֵחֲמַת שֶׁזָּכָה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא. וּמוּבָא בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (יד:): כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְסַיֵּם מַסֶּכֶת אַחַת, נוֹתְנִים לוֹ עוֹלָם אֶחָד, יוֹרֵשׁ עוֹלָם שָׁלֵם; בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת זֹאת, מַדּוּעַ? כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם זֶה רָאשֵׁי תֵּבוֹת: סִ"יּוּם מַ"סֶּכְתָּא אֵ"ין לַ"עֲשׂוֹת (סמא"ל); עַל־כֵּן אֵינוֹ נוֹתֵן לְךָ לַעֲשׂוֹת סִיּוּם, וְדוֹחֶה אוֹתְךָ לְמָחָר וּלְמָחֳרָתַיִם. אֲבָל אִם אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּמְסַיֵּם מַסֶּכֶת, בָּזֶה הוּא מְכַלֶּה אֶת הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם

לְגַמְרֵי, הוֹרֵג אֶת הָעֵרֶב־רַב כָּלִיל. לָזֹאת, בָּנַי הַיְקָרִים! תִּקְחוּ עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתַתְחִילוּ לִלְמֹד תּוֹרָה, תַּתְחִילוּ לְסַיֵּם מַסֶּכֶת אַחַת, וּתְקַבְּלוּ עַל זֶה שָׂכָר אֵין סוֹף, תַּתְחִילוּ לִגְרֹס מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וּכְשֶׁתִּזְכּוּ לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, עַל־יְדֵי סִיּוּם הַשִּׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת, אַתֶּם כּוֹבְשִׁים אֶת הַסָּמ״ך־מֵ״ם לְגַמְרֵי. וּבַעֲבוּר זֶה רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל שְׁמוֹ: ס׳ מַ׳סֶּכְתּוֹת אֵ״ין לִ׳לְמֹד (סמא״ל), שֶׁאֵינֶנּוּ מַרְשֶׁה לִלְמֹד מִשְׁנָה. לָזֹאת, בָּנַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! וְתַתְחִילוּ לְהִתְיַשֵּׁב: ״לְאָן אַתָּה רָץ?!״ עִזְבוּ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת, אֶת כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, אֶת כָּל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְתַתְחִילוּ לִשְׂמֹחַ בִּנְקֻדַּת יַהֲדוּתְכֶם, וְתִהְיוּ גֵּאִים בָּזֶה שֶׁאַתֶּם יְהוּדִים, תֵּלְכוּ בְּגָאוֹן עִם הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת שֶׁלָּכֶם, שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּהְיוּ גֵּאִים עִם הַצִּיצִית וְהַתְּפִלִּין שֶׁלָּכֶם, עִם הַמְּזוּזָה שֶׁעַל פֶּתַח בֵּיתְכֶם, תִּהְיוּ גֵּאִים עִם הַשַּׁבָּת שֶׁלָּכֶם, עִם הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מְנַת חֶלְקְכֶם. כִּי מַה שֶּׁיֵּשׁ לָכֶם, אֵין לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהֵם מְקַנְּאִים בָּנוּ. לָזֹאת, בָּנַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַכְנִיס דְּבָרַי אֵלּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבְּכֶם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף לֹא נִחְיֶה לָנֶצַח, יָבוֹא הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וַחֲבָל שֶׁנַּעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא כְּלוּם, כְּשֶׁמְּאוּמָה בְּיָדֵינוּ. בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עוֹד עַכְשָׁו, וְנַתְחִיל עוֹד עַכְשָׁו

לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ! בֹּאוּ עַכְשָׁו נִתֵּן צְדָקָה לָעֲנִיִּים מְרוּדִים! בֹּאוּ עַכְשָׁו נַעֲשֶׂה חֶסֶד אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, שֶׁזֶּה חָשׁוּב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי; הֵינוּ הַחֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹזֵר לַשֵּׁנִי חָבִיב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁהִקְרִיב שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. בֹּאוּ נְסַיֵּעַ זֶה לָזֶה! בֹּאוּ נְשַׂמַּח אֶת הַזּוֹלַת! הָבָה נְשַׂמַּח עֲנִיִּים! הָבָה נְשַׂמַּח חֲתָנִים וְכַלּוֹת יְתוֹמִים וִיתוֹמוֹת! הָבָה נַעֲזֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה! בֹּאוּ נְדַבֵּר עַל לֵב אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, גַּלְמוּדִים וְאַלְמָנִים! בֹּאוּ נְחַזֵּק יְהוּדִים מְסֻכָּנִים, שֶׁשִּׁכְּלוּ יְקִירֵיהֶם בַּמִּלְחָמוֹת! כַּמָּה אֲנָשִׁים סוֹבְלִים סֵבֶל נוֹרָא זֶה, שֶׁאָבַד לָהֶם בֵּן אוֹ בַּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן?! כַּמָּה סוֹבְלֵי חֲלָאִים שׁוֹכְבִים עַכְשָׁו בְּבָתֵּי חוֹלִים, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם, וְאֵינוֹ שָׂם לֵב אֲלֵיהֶם?! בֹּאוּ נְחַזְּקֵם וּנְאַמְּצֵם! בֹּאוּ נְבַקֵּר חוֹלִים! בֹּאוּ נְנַחֵם אֲבֵלִים! הָבָה נְשַׂמַּח לִבּוֹת נִשְׁבָּרִים וְנִדְכָּאִים! וּבְזְכוּת זֶה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָאִיר עָלֵינוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִזְכֶּה כְּבָר לִרְאוֹת אֶת הַגְּאֻלָּה הַשְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בִּמְהֵרָה, שֶׁשְּׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ תִּתְגַּלֶּה לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ!

קוּנְטְרֵס

עַם חָזָק

יְגַלֶּה מַעֲלַת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵיךְ שֶׁהֵם חֲזָקִים
בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַזְהִיר עַל אַחְדוּת
וְלִבְרֹחַ מִשִּׂנְאַת חִנָּם וְלֵיצָנוּת, שֶׁהוֹרֶסֶת כָּל
חֶלְקָה טוֹבָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַם חָזָק, וְנִקְרָאִים (שְׁמוֹת לג): ״עַם קְשֵׁה עֹרֶף״, כִּי נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, זֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אוֹתָם לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם עָרֵל גּוֹי טָמֵא, וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת עַם חָזָק בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּרֵישׁ גְּלֵי, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בִּרְיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֲנַחְנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹקֵיכֶם״. וְזֶה עִקַּר הִתְחַזְּקוּת שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בִּרְיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָט מֵהָעֵרֶב־רַב, שֶׁכָּל מְגַמָּתָם לַעֲקֹר אֶת הָאֱמוּנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן צְרִיכִים מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְקִיּוּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכב)

קוּנְטְרֵס

עַם חָזָק

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל הוּא "**עַם** חָזָק", עַם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה מִסִּינַי, עַם שֶׁאַף אֻמָּה בָּעוֹלָם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָחֳקוֹ. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הוּא "**עַם** חָזָק", חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ לִרְאוֹת שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי מַה סּוֹד קִיּוּם עַם יִשְׂרָאֵל? הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה! בָּרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מְאֻחָדִים יַחַד וּמְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, הֲרֵי הֵם "**עַם** חָזָק", וְאַף אֻמָּה וְלָשׁוֹן אֵינָן יְכוֹלוֹת לָהֶם. אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁנִּכְנֶסֶת קְלִפַּת הַלֵּיצָנוּת, כְּבָר מִתְרַשְּׁלִים מִן הַתּוֹרָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן כא): מַה שְּׁמֵן זֶה, כּוֹס מָלֵא אֵינוֹ מְזַרְזִיף בִּשְׁאָר הַמַּשְׁקִין, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה אֵין מְזַרְזְפִין בְּדִבְרֵי לֵיצָנוּת, אִם נִכְנַס דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה לַלֵּב, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, נִכְנָס לַלֵּב

דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. וַאֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עוֹשִׂים לֵיצָנוּת מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, מִתְלוֹצְצִים בְּגָלוּי מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַמִּצְוֹות, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְהַחֲלִישׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וּבֶאֱמֶת עַל־יְדֵי שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִזְכֶּה לִהְיוֹת "עַם חָזָק", שֶׁאַף אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָנוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעָלֵינוּ לַחְקֹק בְּדַעְתֵּנוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל אֲשֶׁר לִפְנֵי מַרְאֶה עֵינֵינוּ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵי הַבָּשָׂר: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וּכְשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מַחְדִּירִים בְּעַצְמָם אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ נַעֲשִׂים "עַם חָזָק", שֶׁשּׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן אֵינָן יְכוֹלוֹת לָנוּ. וּבִשְׁבִיל זֶה בְּעֵת שֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, כָּתוּב (שְׁמוֹת יט, ב): "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר"; וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם: "כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד", עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ "עַם חָזָק", הִתְאַחֲדוּ יַחַד בְּפֶה אֶחָד וּבְלֵב אֶחָד, וְאָהֲבוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְכָךְ זָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. וְזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה אוֹתָנוּ "עַם חָזָק". וְכַמּוּבָא בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹנִים (רַב סְעַדְיָה

גָּאוֹן): אֵין אֲמָתֵנוּ אֱמֶה, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. עַם יִשְׂרָאֵל הוּא "עַם חָזָק" רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי לֵיצָנִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם עֵסֶק אִתָּם. כִּי הַלֵּיצָנוּת הִיא פֶּתַח הַטֻּמְאָה. כְּמוֹ שֶׁחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת קד.): הַבָּא לְטָמֵא — פּוֹתְחִין לוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ג, לד): "אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ". אָמַר עַל זֶה מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, רוֹאִים מִפָּסוּק זֶה, שֶׁזֶּהוּ פֶּתַח הַטֻּמְאָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל: הַבָּא לְטַמֵּא [אֶת עַצְמוֹ] — פּוֹתְחִין לוֹ; שֶׁיִּפֹּל בְּבוֹר, וְיִטַּמֵּא אֶת עַצְמוֹ. וְלוֹמְדִים אֶת זֹאת מֵהַפָּסוּק הַזֶּה דַּיְקָא, "אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ", סִימָן שֶׁעִקַּר פֶּתַח הַטֻּמְאָה הוּא לֵיצָנוּת. וְזֶה אֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים עַתָּה, שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וּמְדַבְּרִים פָּתוּחַ נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצִים לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — הָיֹה לֹא תִהְיֶה, וְרוֹצִים לְהַחֲלִישׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם אֲנַחְנוּ נוֹצִיא מֵאִתָּנוּ אֶת הַלֵּיצָנוּת, וְנִבְרַח מִכָּל אֵלּוּ הַלֵּיצָנִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִהְיוֹת "עַם חָזָק". וְזִכְרוּ הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֲבוֹדָה זָרָה יח:): כָּל הַמִּתְלוֹצֵץ — יִסּוּרִים בָּאִים עָלָיו. וַאֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ כָּל מִינֵי יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְאֵינֵנוּ יוֹדְעִים מִמַּה זֶּה וְעַל מַה זֶּה.

בָּאִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וּמְגַלִּים לָנוּ — זֶה בִּשְׁבִיל עָוֹן לֵיצָנוּת. כְּמוֹ־כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל הַמִּתְלוֹצֵץ — מְזוֹנוֹתָיו מִתְמַעֲטִין. אֲנַחְנוּ עֵדִים לְכָל הָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת וְהַחוֹבוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹבְלִים, וְאֵינֶנּוּ יוֹדְעִים מֵהֵיכָן זֶה, אַךְ הַכֹּל בִּשְׁבִיל עָוֹן הַלֵּיצָנוּת, שֶׁזֶּהוּ הֶעָוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר. עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יְרוּשַׁלְמִי, פֶּרֶק ב׳, סוֹף הֲלָכָה ח׳): קָשָׁה הִיא הַלֵּיצָנוּת, שֶׁתְּחִלָּתָהּ יִסּוּרִין וְסוֹפָן כְּלָיָה. בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְאַסְּפִים לֵיצָנִים וְעוֹשִׂים לֵיצָנוּת, עָלֵינוּ לִבְרֹחַ מִשָּׁם. וְכָךְ מְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיב:), שֶׁרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צִוָּה אֶת בָּנָיו, אַל תְּדוּרוּ בִּשְׁכֶנְצִיב מִשּׁוּם דְּלֵיצָנֵי הָוֵי, וּמָשְׁכוּ לָךְ בְּלֵיצָנוּתָא; אַל תָּגוּרוּ בַּעֲיָרַת שְׁכֶנְצִיב, אֲשֶׁר הִיא מְלֵאָה עִם לֵצִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וֶהֱיוֹת שֶׁפָּחַד שֶׁגַּם בָּנָיו יִמָּשְׁכוּ אַחַר לֵיצָנוּת, אֲזַי הִזְהִירָם שֶׁלֹּא יָגוּרוּ בִּמְקוֹם לֵצִים; כִּי כְּשֶׁמַּתְחִילִים לְהִתְלוֹצֵץ מְצַדִּיקִים, מְחַכְּמִים, מְגַדְּלֵי תוֹרָה, זֶה מַחֲלִישׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ! בֹּאוּ נִקְנֶה לְעַצְמֵנוּ אֶת מִדַּת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה עַם יִשְׂרָאֵל יֵעָשׂוּ "עַם חָזָק", וְשׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לְהִתְקוֹמֵם נֶגְדָּם. אֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁכְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְעַנִּים, הוֹרְגִים, רוֹצְחִים, חוֹנְקִים,

שׁוֹרְפִים בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עַם יִשְׂרָאֵל הוּא עַם חַי, "עַם חָזָק", אֵין יְכוֹלִים לְהַפִּיל אוֹתָם. וְאַף שֶׁבְּכָל עֵת וְעוֹנָה, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, קָמוּ רְשָׁעִים אֲרוּרִים, רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת, שׁוֹתֵי דָּם, וְעָשׂוּ שְׁמָדוֹת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מָחֲקוּ אוֹתָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, ה׳ יִנְקֹם דָּמָם, עִם כָּל זֹאת עַם יִשְׂרָאֵל הֵם "עַם חָזָק", חָזְרוּ וּבָנוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מִקְוָאוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה, וְהֵקִימוּ מִכָּל הַהֲרִיסוֹת בַּחֲזָרָה קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְזֶה קוֹרֶה כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הוּא "עַם חָזָק", וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. כִּי בְּתֹקֶף הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה אֲשֶׁר מַחֲזִיק אוֹתָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּשָּׁבְרוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תִּהְיוּ חֵלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא "עַם חָזָק". כִּי כָּל אֵלּוּ הַמִּתְלוֹצְצִים מֵעַם יִשְׂרָאֵל, מֵהֶם לֹא נִשְׁאָר שָׂרִיד וּפָלִיט, בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת קָמוּ כָּל מִינֵי כִּתּוֹת מְשֻׁנּוֹת, וְעָשׂוּ פְּרָצוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְבַסּוֹף הֵם נֶאֶבְדוּ, וְנִתְבּוֹלְלוּ בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם זֵכֶר. אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל "עַם חָזָק", שֶׁהֶחֱזִיקוּ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת, שֶׁאָחֲזוּ בְּצִדִּיקֵי אֱמֶת, בְּחַכְמֵי הַדּוֹר, הֵם מַמְשִׁיכִים אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מִסִּינַי עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת פט:): מֵאָז שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה

בְּהַר סִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם אַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ עִם עַם יִשְׂרָאֵל, זֶה אֵינוֹ הוֹלֵךְ יַחַד. עַם יִשְׂרָאֵל הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינָם מַסְפִּיקִים דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הֵם אוֹר, אֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְעָרֵב עִם אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְאֵינָם מַאֲמִינִים בְּאֵל אֶחָד, הֵם חֹשֶׁךְ; וּכְמוֹ שֶׁהָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ אֵינָם מִתְעָרְבִים יַחַד בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כָּךְ אֻמּוֹת הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לָהֶן וְאֵינָן יְכוֹלוֹת לְהִתְעָרֵב עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי חֹשֶׁךְ וָאוֹר אֵינָם מִתְעָרְבִים יַחַד. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁלֹּא יַשְׁלוּ אֶתְכֶם בְּאַשְׁלָיוֹת כְּאִלּוּ יִהְיֶה דָּבָר כָּזֶה, שֶׁהַגּוֹיִים יֹאהֲבוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י); גּוֹי אֵינוֹ יָכוֹל לְסִבֵּל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם "עַם חָזָק", עַל־יְדֵי שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בֹּאוּ נְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, בֹּאוּ נִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשִׂים "עַם חָזָק", שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם פּוֹחֲדוֹת מֵהֶם. מָתַי אֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם חוֹשְׁשׁוֹת מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמָתַי מִתְגַּבְּרוֹת עֲלֵיהֶם? בָּרֵגַע שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְנַתְּקִים עַצְמָם מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּרֵגַע

שֶׁמַּתְחִילִים לְזַלְזֵל בַּמִּצְווֹת, בָּרֵגַע שֶׁנִּכְנַס חִלּוּל שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּבָר יִשְׂרָאֵל נֶחֱלָשִׁים, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְגַּבְּרִים. אֲבָל אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַקְיְמוּ אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, יִשְׁמְרוּ שַׁבָּת, אָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עֲלֵיהֶם, וְהֵם יִהְיוּ "עַם חָזָק", שֶׁשּׁוֹם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָהֶם. וְאוֹמְרִים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו:), שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן הַתְּפִלִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַה כָּתוּב שָׁם (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א יז, כא): "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ". עַם יִשְׂרָאֵל הֵם "עַם חָזָק", עַם אֶחָד בָּעוֹלָם, אֲבָל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, נֶגֶד כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק קָם הָמָן הָרָשָׁע, שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל, שְׁלִיחַ הַסָּמ"ךְ־מ"ם, יִמַּח שְׁמוֹ, וְרוֹצֶה לְהַחֲלִישׁ אֶת כֹּחַ הַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק מַחְדִּיר אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ד): "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה" (וְעַיֵּן מַכּוֹת כד.), כָּל הַחִיּוּת שֶׁל הַצַּדִּיק זֶה רַק אֱמוּנָה, כָּל מַה שֶּׁמְּגַבֵּשׁ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, זֶה עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד אִתָּם תּוֹרָה, מְחַזְּקָם, מְעוֹדְדָם וּמְשַׂמְּחָם לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נֶאֱחָזוֹת בַּצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים "עַם חָזָק", וְשׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן אֵינָם יְכוֹלִים לָהֶם, אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן קָם נֶגֶד כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק הָמָן הָרָשָׁע, שְׁלִיחַ הַסָּמ"ךְ־מ"ם, וְהוּא חוֹלֵק עָלָיו, וְהוּא מִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ. בִּשְׁבִיל זֶה אָמַר הָמָן

(אֶסְתֵּר ג, ח): "יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים"; רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; כִּי זֶה כֹּחַ הַסָּמ"ךְ־מ"ם — 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', וּמִשָּׁם יוֹנֵק הָמָן הָרָשָׁע — לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֶסְתֵּר הַצַּדֶּקֶת מָסְרָה נַפְשָׁהּ, וְאָמְרָה לְמָרְדְּכַי הַצַּדִּיק (שָׁם ד, טז): "לֵךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים", עֲסֹק בִּנְקֻדָּה אַחַת — שֶׁתִּהְיֶה אַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. בָּרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ "עַם חָזָק" וְשׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָהֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, עַם יִשְׂרָאֵל כְּכִבְשָׁה בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים, בֵּין חַיּוֹת טוֹרְפוֹת הָרוֹצוֹת לְטָרְפָם, וְאִם אֵין דַּי בָּזֶה, בָּאִים עֶרֶב־רַב מִבִּפְנִים, וְרוֹצִים לְהַכְרִיחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְבּוֹלֵל בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם — הָיֹה לֹא תִהְיֶה, וְצוֹחֲקִים מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַמִּצְוֹת, בַּר מִינָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, מְמַלְּאִים אֶת הָאָרֶץ עִם בְּשַׂר טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, בְּשַׂר הַחֲזִיר, הַשָּׁפָן, הַחֲמוֹר וְהַגָּמָל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַכְרִיחִים לְחַלֵּל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, בַּר מִינָן, רוֹצִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת זֵכֶר הַשַּׁבָּת, הָיֹה לֹא תִהְיֶה, רוֹמְסִים אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּבָזֶה רוֹצִים לְשַׁבֵּר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. אֲבָל אִם אָנוּ נִתְאַחֵד יַחַד, וְנַפְסִיק לְדַבֵּר לָשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת זֶה עַל זֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נַגְבִּיר אֶת כֹּחַ הַצַּדִּיק הַמַּכְנִיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וּמְקָרֵב

אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה, וְנַכְנִיעַ אֶת הַסְּמֶ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ לְהַדִּיחַ זֶה נֶגֶד זֶה, וְאָז יִהְיֶה עַם יִשְׂרָאֵל ״עַם חָזָק״, שֶׁאַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לָהֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד, וְנַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְנוֹצִיא אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ זֶה עַל זֶה, אֲשֶׁר מִשָּׁם אָנוּ סוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים; כִּי אִלּוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְאֻחָדוֹת, אֲזַי שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא הָיוּ יְכוֹלוֹת לָהֶם, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הֵם ״עַם חָזָק״. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה כט.): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ — שְׁכִינָה עִמָּהֶם, אַף שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּגּוֹלָה אַלְפַּיִם שָׁנָה, גּוֹלָה אַחַר גּוֹלָה גּוֹלִים וְסוֹבְלִים כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, עִם כָּל זֹאת הַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם. לָזֹאת צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם יְהוּדִי, וְאַף שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ עַד עַתָּה בִּלְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁזֶּהוּ הֶעָוֹן הֲכִי גָּדוֹל, שֶׁאָדָם מִתְלוֹצֵץ מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְדַבֵּר רַע עֲלֵיהֶן, אֲשֶׁר מִשָּׁם בָּאִים כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים, עִם כָּל זֹאת בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתְּשׁוּבָה, וּבָרֵגַע שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ ״מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא אֲדַבֵּר עַל שׁוּם יְהוּדִי, אַדְרַבָּה אֶעֱשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל״, בָּזֶה גּוֹרֵם שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ ״עַם חָזָק״, וְאַף אֶחָד לֹא

יוּכַל לְהַכְנִיעָם. וְאִם תֹּאמְרוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵיךְ אֲנִי יָחִיד, אוּכַל לַעֲזֹר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה "עַם חָזָק". הֲלֹא אֲנִי בּוֹדֵד יָחִיד, כֵּיצַד אוּכַל בְּמַעֲשַׂי לְהַשְׁפִּיעַ עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פו:): יָחִיד שֶׁשָּׁב — מוֹחֲלִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אִם יֵשׁ אָדָם הַיּוֹשֵׁב בְּאֵיזוֹ פִּנָּה נִדַּחַת, בְּאֵיזוֹ עֲיָרָה, בְּאֵיזֶה בַּיִת, בְּאֵיזֶה חֶדֶר, וְעוֹרֵךְ לְעַצְמוֹ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ, כֵּיצַד עָבְרוּ חַיָּיו, כַּמָּה שָׁנִים יֵשׁ לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמֶה עָשָׂה עַד עַתָּה, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְתַקֵּן אֶת מִדּוֹתָיו, עוֹקֵר מֵעַצְמוֹ אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל אֲחֵרִים, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָא וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה"! וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שׁוּם רַע, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת לִגְרֹם שֶׁיִּכָּנֵס הִרְהוּר תְּשׁוּבָה בִּכְלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁפִּתְאֹם נִתְעוֹרְרִים אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן זֶה בָּא?! אֶלָּא זֶה מֵחֲמַת הַיְהוּדִי הַזֶּה, שֶׁיּוֹשֵׁב בְּפִנָּה נִדַּחַת, בַּעֲיָרָה נִדַּחַת, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁמֵּהַיּוֹם יִשְׁמֹר עַצְמוֹ לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בְּרִיָּה, וְלֹא יִתְלוֹצֵץ מִשּׁוּם בְּרִיָּה. זֶה אַשְׁרֵי יִגְרֹם שֶׁשְּׁאָר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל

גַּם־כֵּן יִכָּנֵס בָּהֶן הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְתַחֲזֹרְנָה בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִזְכוּתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, אַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁזֶּה דָּבָר קָשֶׁה, אַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל אַף אֶחָד, אֶלָּא תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם, שֶׁמִּצִּדְכֶם לֹא תִּהְיֶה יוֹתֵר לֵיצָנוּת, כִּי מָה אָנוּ רוֹאִים? אֵלּוּ הָרְשָׁעִים, קַלֵּי הָעוֹלָם חוֹטְאִים וּמַחֲטִיאִים אֶת הָרַבִּים, עוֹשִׂים לֵיצֵי לֵיצָנוּת מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֵינָם יוֹדְעִים, שֶׁבַּעֲוֹן לֵיצָנוּת בָּאָה כְּלָיָה לָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְסוֹפָם יִהְיֶה מָר מְאֹד. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּבְרְחוּ מִכָּל אֵלּוּ הַלֵּיצָנִים, כִּי בָּרֵגַע שֶׁנִּמְשָׁכִים אַחַר לֵיצָנוּת, הַחַיִּים מָרִים מִמָּוֶת, וַאֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, פָּתַח אֶת סִפְרוֹ סֵפֶר הַתְּהִלִּים בַּפָּסוּק: "אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד, וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב". שׁוֹאֲלִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה יח:): וְכִי מֵאַחַר שֶׁלֹּא הָלַךְ, אֵיךְ עָמַד, וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא עָמַד אֵיךְ יָשַׁב? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ, אִם הָלַךְ סוֹפוֹ לַעֲמֹד, וְאִם עָמַד סוֹפוֹ לֵישֵׁב, וְאִם יָשַׁב סוֹפוֹ לָלוּץ, וְאִם לָץ עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (מִשְׁלֵי ג, לד): "אִם חָכַמְתָּ — חָכַמְתָּ לָךְ, וְלַצְתָּ — לְבַדְּךָ תִּשָּׂא"; בָּרֵגַע שֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ אֶת כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת הַמְּלֵאִי זֶהֲמָה שֶׁל כְּפִירוּת וְנִאוּף וְלֵיצָנוּת, וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי הַכְּלִי שׁוֹפְכִין שֶׁהוּא הַטֶּלְוִיזְיָה, שֶׁמָּלֵא כָּל מִינֵי זֶהֲמוֹת נִאוּף, וּמַרְאִים

שָׁם כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת, כָּל מִינֵי מִסְגָּדִים, כָּל מִינֵי כְּנֵסִיּוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמַחְדִּירִים כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת לְכָל הַיּוֹשֵׁב שָׁם וּמְסִתַּכֵּל בָּזֶה, כִּי הֵם עוֹשִׂים אֶת זֹאת בְּכַוָּנָה תְּחִלָּה, לְהַרְאוֹת כָּל מִינֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת, כְּדֵי לְהַחְדִּיר כְּפִירָה בְּמִי שֶׁצּוֹפֶה בָּהֶם, וְכֵן מַרְאִים שָׁם כָּל מִינֵי נְאוּף מֵהַסּוּג הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר אָדָם יוֹשֵׁב לִפְנֵי כְּלֵי הַשּׁוּפְכִין הַזֶּה, וְשׁוֹמֵעַ זֶהֲמָה זוֹ, כְּבָר נֶחֱלָשׁ עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה נִקְרָא מוֹשֵׁב לֵצִים, וּלְבַסּוֹף הוּא נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם; כִּי מִי שֶׁמִּתְלוֹצֵץ מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מֵעַצְמוֹ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הוּא "עַם חָזָק", וְאַף לֵץ לֹא יוּכַל לָהֶם, זֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: "אִם חָכַמְתָּ — חָכַמְתָּ לָךְ, וְלַצְתָּ — לְבַדְּךָ תִּשָּׂא". אִם אַתָּה חָכָם וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אַתָּה שׁוֹמֵר שַׁבָּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אַתָּה אוֹכֵל רַק כָּשֵׁר, אַתָּה הוֹלֵךְ עֶרֶב, בֹּקֶר וְצָהֳרַיִם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, יֵשׁ לְךָ מְזוּזָה עַל פִּתְחֲךָ, אַתָּה מִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וּבִתְפִלִּין, אַתָּה חָכָם לְךָ, לְעַצְמְךָ, כִּי רַק זֶה יִשָּׂאֵר לְךָ. אֲבָל אִם לַצְתָּ — אִם אַתָּה עוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מִזֶּה — לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, אַתָּה עוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מִמְּךָ. כִּי יָבוֹא הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן, אֲשֶׁר בּוֹ אַתָּה עוֹזֵב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְעִם מָה אַתָּה יוֹצֵא? עִם כְּלוּם! עִם קְרַחַת! מַה יֵּשׁ לְךָ בַּחַיִּים?! עָבְרוּ לְךָ שִׁבְעִים שָׁנָה, אַף פַּעַם לֹא אָכַלְתָּ כָּשֵׁר, אַף פַּעַם לֹא הִנַּחְתָּ תְּפִלִּין, אַף פַּעַם לֹא

שָׁמַרְתָּ שַׁבָּת, הִתְלוֹצַצְתָּ מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ אַתָּה יוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם?! עֵרֹם יָצָאתָ מִבֶּטֶן אִמְּךָ, וְעֵרֹם אַתָּה חוֹזֵר אֶל בֶּטֶן הָאֲדָמָה, שֶׁתִּבְלַע אוֹתְךָ. הֲלֹא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְגַּלְגֵּל בְּגִלְגּוּל אַחַר גִּלְגּוּל, פֶּן תּוּכַל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר פָּגַמְתָּ וְהָרַסְתָּ, וְאִם אַתָּה מִתְלוֹצֵץ — אַתָּה מִתְלוֹצֵץ מֵעַצְמְךָ, אֲבָל אִם אַתָּה חָכָם, וְאֵינְךָ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל צְרָכֶיךָ אַתָּה מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה שׁוֹמֵר נַפְשְׁךָ לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אַתָּה מַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, אַתָּה אוֹכֵל כָּשֵׁר, אַתָּה שׁוֹמֵר אֶת כָּל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי חָכַמְתָּ לָךְ, יֵשׁ לְךָ דֶּרֶךְ וְעֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לַחֹשֶׁשׁ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! פִּקְחוּ עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לִחְיוֹת בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ בְּגַן־עֵדֶן מַמָּשׁ אוֹ לְהֵפֶךְ, אָדָם יָכוֹל לִחְיוֹת בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ בְּגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצא), שֶׁיְּכוֹלִים לָשֶׁבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם שְׁנֵי אֲנָשִׁים זֶה לְצַד זֶה, הָאֶחָד מִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג הַשְׂכִינָה, מִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, מִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, מוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְדַבֵּר רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מַרְגִּישׁ אֶת חַיֵּי גַּן־עֵדֶן עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הֲיֵשׁ גַּן־עֵדֶן יוֹתֵר טוֹב מִזֶּה, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! מִזֶּה שֶׁאָדָם מַאֲמִין

בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּמְצָא פֹּה אִתָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ?! הַיֵּשׁ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה?! הַיֵּשׁ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת מִזֶּה, שֶׁאָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת, שֶׁהִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ?! וּלְהֵפֶךְ — הַיֵּשׁ עוֹד מְרִירוּת כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! הֲרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לג): מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה חַיָּיו אֵינָם חַיִּים; וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, כִּי אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה. הַיֵּשׁ עוֹד גֵּיהִנּוֹם יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ?! הַיֵּשׁ גֵּיהִנּוֹם גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁאָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מְחַלֵּל שַׁבָּת, שֶׁהָרַמְבַּ״ם פּוֹסֵק (הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק ל׳, הֲלָכָה טו), שֶׁדִּינוֹ דִּין גּוֹי גָּמוּר, וְיֵינוֹ יֵין נֶסֶךְ, וְסוֹבֵל מְרִירוּת בְּחַיָּיו, אֵינוֹ רוֹאֶה בְּרָכָה בְּכַסְפּוֹ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת בְּגַן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם, תִּרְאוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יָאִיר עֲלֵיכֶם אוֹר נוֹרָא כָּזֶה, שֶׁלֹּא תִּרְאוּ כִּי אִם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְתַתְחִילוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלַעֲזֹר לְכָל יְהוּדִי. אֲבָל אָנוּ רוֹאִים, שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם שׂוֹנֵא אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְחָפֵץ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶן גֵּיהִנּוֹם עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוֹלֵךְ וּמֵסִית וּמַדִּיחַ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ, מְסַכְסֵךְ אוֹתָם, וְגוֹרֵם פִּלּוּגִים, עוֹשֶׂה מִפְלָגוֹת, פְּלָגִים פְּלָגִים כְּדוֹר הַפָּלָגָה, הָעִקָּר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל לֹא

יִתְאַחֲדוּ וְלֹא יִהְיוּ עַם אֶחָד; כִּי הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם מְפַחֵד מְאֹד, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ "עַם חָזָק", כִּי בָּרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וּמוֹסְרִים נַפְשָׁם זֶה בַּעֲבוּר זֶה, נַעֲשִׂים "עַם חָזָק", אֲבָל הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם מְפַחֵד מִזֶּה, אֲזַי עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי תַּרְגִּילִים, כְּאִלּוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם נוֹצְרִים, אוֹ מוּסְלְמִים, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה [כִּי אֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָן יְכוֹלוֹת לִסְבֹּל אוֹתָנוּ כְּלָל], וְדַיְקָא עִם שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות הֵם אֵינָם רוֹצִים לְהַשְׁלִים, וְעוֹד מְסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגְדָּם, כִּי הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם שׂוֹנֵא יִשְׂרָאֵל הוּא, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל יְהוּדִים שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות; כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הֵן אֲשֶׁר מְאַחֲדוֹת אוֹתָנוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאַחֲדֵנוּ. אֲבָל הֵם אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ זֹאת, וְצוֹרֵם לָהֶם בָּאָזְנַיִם, כִּי הַלֵּיצָנוּת הִיא הַקִּלְפָּה הָעֲצוּמָה שֶׁנִּכְנְסָה בָּאָדָם. לָזֹאת עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת קְלִפַּת הַלֵּיצָנוּת. וּמִמַּה בָּאָה לֵיצָנוּת? כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְאֵינָם מְדַבְּרִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינָם לוֹמְדִים תּוֹרָה — זוֹ כְּבָר לֵיצָנוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (אָבוֹת ג, ב): שְׁנַיִם שֶׁיּוֹשְׁבִים וְאֵין בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תּוֹרָה — הֲרֵי זֶה מוֹשַׁב לֵצִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד, נַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין תַּנְחוּמָא תָּבֹא א): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּחֲדָשִׁים; בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה קִבַּלְתֶּם אֶת הַתּוֹרָה

מִסִּינַי; וּבָרֵגַע שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלַת הַתּוֹרָה, מֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר הַתּוֹרָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא מְאַחֶדֶת אוֹתָנוּ יַחַד, וְרַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נַעֲשִׂים יִשְׂרָאֵל אֻמָּה, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ אֻמָּה; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לָלֶכֶת לִשְׁמֹעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, כִּי רַק זֶה מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר מֵאִתְּכֶם. הַבָּנִים מְחֻיָּבִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, כִּי עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מֻנָּח הַחוֹב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, וְרַק זֶה יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ לָנֶצַח. וְאוֹמֵר הָאַר״י הַקָּדוֹשׁ (לִקּוּטֵי־תּוֹרָה וָאֶתְחַנַּן): כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֵהָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, אֲצִילוּת. אֲבָל גַּם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכוֹת לִשְׁמֹעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, הִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה, הַשְׁקָפָה טְהוֹרָה, לֹא לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי לֵיצָנוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, עוֹקֵר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בְּנוֹתַי הַיְקָרוֹת! אַתֶּן צְרִיכוֹת לִשְׁמֹר יוֹתֵר לֹא לָלֶכֶת אֶל שׁוּם הוֹפָעָה שֶׁנִּמְצָאִים שָׁם לֵיצָנִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ שֶׁמַּלְבִּישִׁים אֶת זֹאת בִּקְדֻשָּׁה, אֲבָל אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה יְכוֹלָה לִהְיוֹת, כְּשֶׁיֵּשׁ מוֹפַע אוֹ עֶרֶב שֶׁל לֵיצָנוּת, עֶרֶב שֶׁל צְחוֹק?! הַבָּנִים — אָסוּר לָהֶם לֵילֵךְ לְשָׁם, כִּי אָסוּר

לְבַטֵּל מִדִּבְרֵי תּוֹרָה, וּבָרֵגַע שֶׁמַּכְנִיסִים בְּעַצְמָם לֵיצָנוּת, כְּבָר יוֹצֵאת הַתּוֹרָה, וּלְהֶפֶךְ — כְּשֶׁמַּכְנִיסִים תּוֹרָה — יוֹצֵאת לֵיצָנוּת, אֲבָל גַּם נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל צְרִיכוֹת לְהִשָּׁמֵר יוֹתֵר לֹא לְהִתְפֵּס בְּרֶשֶׁת לֵיצָנִים הַמִּתְלוֹצְצִים בֵּינֵיהֶם, וְעוֹשִׂים כָּל מִינֵי צְחוֹק וְלֵיצָנוּת, כִּי סוֹף הַלֵּיצָנוּת — כְּלָיָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַתָּה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ חוֹזְרִים עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ עַתָּה עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְאָנוּ מְקַבְּלִים עַל עַצְמֵנוּ מֵהַיּוֹם לֹא לְדַבֵּר רַע עַל זֶה אוֹ עַל זֶה, שֶׁזּוֹ עֲצַת הַסָּמ״ךְ־מ״ם. בֹּאוּ נַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד זֶה עִם זֶה, שֶׁזֶּה חָבִיב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תתקמב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב בְּכָל יוֹם אֶלֶף קָרְבָּנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְוַדַּאי כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן הָיוּ בָּזֶה שֶׁמּוֹת וְיִחוּדִים וּדְבֵקוּת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם כָּל זֹאת אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַחֶסֶד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ חָבִיב יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, נַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה! בֹּאוּ נֹאהַב זֶה אֶת זֶה! וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ לָנוּ דְּבוּרִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־

מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קכב, ח):
״אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם״ — כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, וְאוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, אָז יֵשׁ דִּבּוּרִים לְדַבֵּר אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, תִּקֵּן הָאַר״י הַקָּדוֹשׁ (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת) קֹדֶם
הַתְּפִלָּה, לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וְאָהַבְתָּ
לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, וּבָזֶה שֶׁנֹּאהַב זֶה אֶת זֶה, נִהְיֶה ״עַם
חָזָק״, שֶׁאַף אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָנוּ, וְנִזְכֶּה לְנַצֵּחַ
בַּמִּלְחָמָה, מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר, וְנִזְכֶּה לִהְיוֹת כֵּלִים לְקַבֵּל
בָּהֶם פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב

יָבֹאר אֶת מַעֲלַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיעוֹרֵר אֶת כָּל אֶחָד, שֶׁיִּסְתַּכֵּל טוֹב בִּפְנִימִיּוּת כָּל הַבְּרִיאָה, אֲזַי יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׂוּם קִיּוּם לַדָּבָר הַזֶּה שֶׁמִּסְתַּכֵּל עָלָיו. וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְתָאִיר נַפְשׁוֹ בְּהֶאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד בְּעַיִן טוֹבָה עַל הַזּוּלַת, וְאָז כְּשֶׁיִּסְתַּכֵּל רַק בְּעַיִן טוֹבָה, אֲזַי נִמְשָׁךְ עָלָיו טוּב הַנִּגְלֶה וְהַנִּסְתָּר, וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נֶאֱמַר אֶצְלוֹ (תְּהִלִּים קמה): ״טוֹב יְהוָ״ה לַכֹּל״. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד, הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא טוֹב לַכֹּל.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכג)

קוּנְטְרֵס

תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב הֵיטֵב מַה קּוֹרֶה סְבִיבֵנוּ, מִי מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, וְאֵיךְ מִתְנַהֵג עִם הָאָדָם, כָּל אֶחָד כִּפְי הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת, כָּל אֶחָד עִם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְבֹּל אֵיזֶה סֵבֶל, אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֲבָל אֵין זוֹ חָכְמָה לְהִשָּׁאֵר בְּדִכָּאוֹן, בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וּלְהִתְיָאֵשׁ מֵהַחַיִּים, וְלַעֲבֹר אֶת הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מְתֻסְכָּל בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה וּבְכַעַס עַל הַזּוּלַת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! **"תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב"**, וְתַתְחִילוּ לְהִתְבּוֹנֵן, וְתִרְאוּ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְעָלֵינוּ רַק לָבוֹא אֵלָיו וּלְהַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיְּהוּדִי

מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בְּזֶה הָעוֹלָם. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), שֶׁהַדִּבּוּר זֶה כְּלִי הַשֶּׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים א): ״וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם״, כְּפִי הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּךְ מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שֶׁפַע אוֹר וְזִיו וְדַעַת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אֲנַחְנוּ עֵדִים, שֶׁרֹב הַיּוֹם וְרֹב הַלַּיְלָה אֲנַחְנוּ עוֹבְרִים יִסּוּרֵי תֹּפֶת, בִּלְבוּלִים, יְרִידוֹת, נְפִילוֹת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ נֶחֱלָשׁ, וְרוֹאֶה רַק שָׁחוֹר, וְאֵין לוֹ עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בּוֹ, אֲבָל אִם אָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן יא) עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים ד, ד): ״בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״ — בְּכָל לָשׁוֹן וְלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם קוֹרְאִים אוֹתוֹ — מִיָּד שׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״, וְתִרְאוּ הֵיטֵב, אִם אָדָם מִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא נִקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה): ״טוֹב יְיָ״ה לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״, אָז תִּרְאוּ טוֹב, וְתִתְבּוֹנְנוּ בַּטּוֹב, וְאָז יִהְיֶה לָכֶם טוֹב; כִּי הַחַיִּים כָּל־כָּךְ קְצָרִים, אֲבָל כְּפִי הַמְּרִירוּת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים, הַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהָעֲגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד, נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ סוֹף הָעוֹלָם, וְזֶה מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר בְּנֵי־אָדָם. וַאֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁכְּבָר חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה,

וּמִשְׁתּוֹקְקִים כְּבָר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם מְרִירוּת כָּזוֹ, שֶׁנִּכְנָסִים בָּהֶם סְפֵקוֹת — לָמָּה הֵצְרִכוּ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה וּמַה פָּעֲלוּ?! עַד כְּדֵי כָּךְ הָרַע וְהַטֻּמְאָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ מְבַלְבְּלִים אוֹתָנוּ וְשׁוֹבְרִים אוֹתָנוּ, כְּאִלּוּ אֲנַחְנוּ כְּבָר לֹא נִרְאֶה אַף פַּעַם טוֹב. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים שְׂמֵחִים, חַיִּים דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם אוֹר זִיו וּדְבֵקוּת וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עֲלֵיכֶם לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר הוּא יָבִיא גַּם אֶתְכֶם אֶל הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ. אֲבָל אַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁזֶּה כָּל־כָּךְ קַל, כִּי כָּל אָדָם כְּפִי הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, שֶׁחָטָא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ הֵיטֵב מֶה עָשָׂה עַד עַתָּה, אֵיךְ עָבְרוּ עָלֵינוּ הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, הַשָּׁבוּעוֹת הֶחָדָשִׁים וְהַשָּׁנִים וְכוּ', אֲשֶׁר בִּלִּינוּ אֶת הַזְּמַן בְּהֶבֶל וּבְרִיק, וְהַלְוַאי שֶׁהָיָה רַק בְּהֶבֶל וּבְרִיק, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, הִכְשִׁילוּ אוֹתָנוּ הָעֵרֶב־רַב בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, עַד שֶׁנִּפַּלְנוּ בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְעַתָּה נִתְעוֹרֵר עָלֵינוּ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וְחֵשֶׁק וְרָצוֹן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלֵינוּ לִזְכֹּר מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (וַיַּקְהֵל ריג:): זַכָּאָה מָאן דְּעַיִל וְנָפִיק; אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיָּכוֹל לְהִכָּנֵס, וְאַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁיָּכוֹל לָצֵאת; בְּזֶה הָעוֹלָם הָאָדָם נִמְצָא

בְּפַרְדֵּס יָפֶה מְאֹד, כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא גַּן נִפְלָא עַד מְאֹד, בִּשְׁבִיל זֶה הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה נֶחֱלֶקֶת לְג״ן סְדָרִים, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְלֻבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁים וּבְסִפּוּרִים, וְאִם אָדָם מִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אֲזַי רוֹאֶה אֱלֹקוּת, אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁמִּצַּד אֶחָד — רוֹאִים אֱלֹקוּת, וּמִצַּד שֵׁנִי — אֵין רוֹאִים כְּלוּם, רַק חֹשֶׁךְ וְהֶפֶךְ הַטּוֹב. וְזוֹ הַבְּחִירָה שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם; בִּשְׁבִיל זֶה כְּשֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁעִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ זֶהוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל פְּנִימִיּוּת הַבְּרִיאָה, ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״ וְתִרְאוּ אֶת הָאֱלֹקוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת כָּל הַבְּרִיאָה. אֲבָל צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת בְּקִבִּיעוּת בְּמַצָּב זֶה, הַהֶכְרֵחַ גַּם לָצֵאת, וְזוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן כז), שֶׁהָיָה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם, הַיְנוּ שֶׁהֶחֱזִיק מַעֲמָד. לֹא־כֵן ׳אַחֵר׳ קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת וּפָרַק עֹל לְגַמְרֵי, כִּי לֹא הָיְתָה לוֹ הַבְּקִיאוּת הַזּוֹ לְהִכָּנֵס וְגַם לָצֵאת; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לָדַעַת, שֶׁעַד שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תָּמִיד, שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְיַרְגִּישׁ הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, זֶה לוֹקֵחַ זְמַן רַב, כִּי עַל־יְדֵי הָרָע וְהַחֹשֶׁךְ וְהַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁעָשָׂה עַד עַתָּה, מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת

וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לָזֹאת אִם אֵין לָאָדָם הַבְּקִיאוּת הַזּוֹ — לְהִכָּנֵס וְגַם לָצֵאת, אֲזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמִּזֶּה בָּא, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם טִפְּשִׁים, שֶׁעַל אַף שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר־כָּךְ מִתְחָרְטִים וּבוֹרְחִים, וְאוֹמְרִים שֶׁאֵין זֶה בִּשְׁבִילָם, אֲשֶׁר כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם הַבְּקִיאוּת הַזּוֹ — לְהִכָּנֵס וְגַם לָצֵאת. לָזֹאת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳): זַכָּאָה מָאן דְּעַיִל וּמָאן דְּנָפִיק; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִכָּנֵס, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לָצֵאת; כִּי כָּל אָדָם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בְּרָצוֹא וּבָקִי בְּשׁוּב, כְּשֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים לְהִסְתַּכֵּל בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, הוּא צָרִיךְ בְּקִיאוּת עֲצוּמָה לֹא לְהִשָּׁבֵר, אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי, כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, גַּם־כֵּן צָרִיךְ בְּקִיאוּת עֲצוּמָה לֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְהוּא חָפֵץ בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים וְלֹא בְּמִיתָתָן. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה רַק שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יַחְזְרוּ אֵלָיו, וְכֻלָּם יִהְיוּ כֵּלִים לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר גַּם לָזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא נָשׂא): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר אִתָּנוּ פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲבָל הָאָדָם עַל־יְדֵי חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, הוּא מְגָרֵשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה ג.): בִּתְחִלָּה הָיְתָה הַשְּׁכִינָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד; כָּל יְהוּדִי הִרְגִּישׁ

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה לַשָּׁמַיִם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ חָטְאוּ וְהִתְרַחֲקוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְחַבֵּא בְּאֵיזֶה מָקוֹם בַּשָּׁמַיִם, וּכְכָל שֶׁנּוֹפְלִים וְיוֹרְדִים יוֹתֵר, כְּבְיָכוֹל, הוֹחֲקִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר לְמַעְלָה לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, בְּשָׁעָה שֶׁאֵין לָהֶם שֵׂכֶל וְדַעַת וּתְבוּנָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל: מִי הוֹלֵךְ בִּי? מִי מִתְנוֹעֵעַ בִּי? מִי שׁוֹמֵעַ בִּי? מִי מְדַבֵּר בִּי? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא. וְאִם הָיָה לָאָדָם הַשֵּׂכֶל הַזֶּה, הָיָה הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְתָמִיד הָיָה מִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁל הַבְּרִיאָה, וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁנִּכְנָסִים בְּשָׁלוֹם וְיוֹצְאִים בְּשָׁלוֹם. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אֵין אָדָם נִקְרָא צַדִּיק, אֶלָּא אִם־כֵּן הוּא טוֹב. מִדַּת הַטּוֹב זוֹ הַמִּדָּה הַיָּפָה בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם יָכוֹל לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ, וּמִדָּה זוֹ הָיְתָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ. בִּשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן כ׳), שֶׁהַשֵּׁם שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה טוֹבְיָה, כִּי נוֹלָד עִם תְּכוּנַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל טוֹב. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, ב): ״וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב״; כָּל עֵסֶק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה רַק טוֹב, בִּשְׁבִיל זֶה מָסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּשֶׁאָדָם נִכְלָל בַּטּוֹב, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (תְּהִלִּים קמה): ״טוֹב יְיָ״ה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל

כָּל מַעֲשָׂיו״, אָז הוּא גַּם־כֵּן רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת טוֹב לַזּוּלַת;
לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב
שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְכַאֲשֶׁר תִּסְתַּכְּלוּ בַּטּוֹב, תִּרְאוּ עוֹלָם
אַחֵר לְגַמְרֵי. וְזֶה עִקַּר הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, שֶׁאָדָם חוֹזֵר
מֵהָרָע שֶׁלּוֹ, אָדָם מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וְרַחֲמָנָא
לִישַׁזְבָן, עוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמִּצְוֹת, בַּר מִינָן, אֵינוֹ
שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, אֵין לוֹ מְזוּזָה עַל
פֶּתַח בֵּיתוֹ, אֵינוֹ הוֹלֵךְ עִם צִיצִית וּתְפִלִּין, רָחוֹק לְגַמְרֵי
מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הָרָע הֲכִי גָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ, וְכֵן הוּא
אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל כְּלַפֵּי הַזּוּלַת, עוֹשֶׂה רַק רֶשַׁע וְעָוֶל
לְכֻלָּם, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת בְּכִשְׁלוֹן רֵעֵהוּ, אֲשֶׁר כָּל זֶה נוֹבֵעַ
מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא רָחוֹק
לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, הוּא
נִדְבָּק בִּשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַהוּ הַסִּימָן אִם בֶּאֱמֶת שָׁב
בִּתְשׁוּבָה, וְאִם בֶּאֱמֶת הוּא כְּבָר מַחֲזִיק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־
הוּא? אִם הוּא אִישׁ טוֹב, אִם הוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לַעֲשׂוֹת
חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, אִם יֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל הַזּוּלַת, זֶה סִימָן
שֶׁיָּצָא מֵהָרָע וְנִדְבָּק בַּטּוֹב, לֹא־כֵן אִם אָדָם עֲדַיִן אִישׁ
רַע וּבְלִיַּעַל, יֵשׁ לוֹ עוֹד כִּבְרַת דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה לָלֶכֶת וְלַחֲזֹר
בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת,
בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! **״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״** וְתִתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב
הֵיכָן אַתֶּם עוֹמְדִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבֵר
עֲלֵיכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, צָרוֹת

וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לָכֶם לְהִתְיָאֵשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אָסוּר לָכֶם לְהִתְלַהֵב יוֹתֵר מִדַּי, אֲשֶׁר זֶה הָיָה הַפְּגָם שֶׁל בֶּן עַזַּאי וּבֶן זוֹמָא, שֶׁזֶּה הֵצִיץ וְנִפְגַּע וְזֶה הֵצִיץ וָמֵת; כִּי גַּם בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה צְרִיכִים לָדַעַת מָה וּמִי וְאֵימַת?! הַיְסוֹד בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה זֶהוּ לִמּוּד הֲלָכָה; אָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד הַרְבֵּה הֲלָכָה, לָדַעַת אֶת הַדֶּרֶךְ בָּהּ יֵלֵךְ, וּבְלִי לִמּוּד הֲלָכָה אָדָם מַטְעֶה עַצְמוֹ. לָכֵן אָנוּ מוֹצְאִים תּוֹפָעוֹת בִּלְתִּי רְצוּיוֹת בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה וּמִתְלַהֲבִים יוֹתֵר מִדַּי, וּלְבַסּוֹף נוֹפְלִים לְגַמְרֵי. וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹמְדִים הֲלָכָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה לוֹמֵד פּוֹסְקִים הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה נוֹפֵל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! **"תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב"** וְתִתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב הֵיכָן אַתֶּם נִמְצָאִים?! חֲזַרְתֶּם בִּתְשׁוּבָה — תָּבֹא עֲלֵיכֶם בְּרָכָה, אֲבָל עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁבַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה יֶשְׁנָן אַרְבַּע בְּחִינוֹת: רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, 'אַחֵר' קִצֵּץ בִּנְטִיעוֹת, וּבָרַח וְנָפַל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בֶּן עַזַּאי הֵצִיץ וָמֵת, בֶּן זוֹמָא הֵצִיץ וְנִפְגַּע. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לא), שֶׁגַּם בַּהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק יֵשׁ הָאַרְבַּע בְּחִינוֹת הָאֵלּוּ, יֵשׁ שֶׁמִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת, אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם לֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת — אֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֶלָּא תָּמִיד בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּמִיד מַחֲזִיק מַעֲמָד, אַף שֶׁעוֹבְרִים

עָלָיו מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כִּי בָּא סוֹפוֹ, וּמַגְבִּיהַּ יָדַיִם וְאוֹמֵר: "אֵינִי יָכוֹל יוֹתֵר, כְּפִי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלַי, זֶהוּ זֶה!" אַךְ לֹא וָלֹא! מִי שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת כְּרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיָה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם, הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ שׁוֹבֵר אוֹתוֹ. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַצַּדִּיק — אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן נב): כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כֵּן יֵשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, כֵּן יֵשׁ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי לֹא כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהָבִין אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֲנַחְנוּ אֲנָשִׁים מְגֻשָּׁמִים, וְאֵיךְ נַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת?! וְעַל־כֵּן יֵשׁ לָנוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵינָנוּ מְבִינִים אֶת דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וּכְמוֹ־כֵן יֵשׁ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק, אֵינָנוּ מְבִינִים אוֹתוֹ, וְאֵיךְ נָבִין אוֹתוֹ?! סוֹף כָּל סוֹף הוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַרְבָּעִים שָׁנָה מְנַתֵּק עַצְמוֹ מֵהָרָע, אַרְבָּעִים שָׁנָה מְיַחֵד יְחוּדִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַרְבָּעִים שָׁנָה שָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף לְגַמְרֵי, וְאַף בְּשָׁעָה שֶׁמְּדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, אָז גַּם־כֵּן שָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם, אֲבָל הוּא

מַלְבִּישׁ בְּתוֹךְ דִּבּוּרָיו שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), כְּשֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת רָעוֹת, אֲזַי כְּדֵי לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים, הַצַּדִּיק מַלְבִּישׁ אֶת תְּפִלּוֹתָיו בְּשִׂיחוֹת וּבְדִבּוּרִים, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד): ׳בִּגְזֵרַת עִירִין פִּתְגָמָא, וּמַאֲמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵילְתָּא׳; כְּשֶׁיֵּשׁ גְּזֵרוֹת בָּעוֹלָם, הַצַּדִּיק מַלְבִּישׁ תְּפִלּוֹתָיו בְּמַאֲמָרִים וּבְשִׂיחוֹת וּבְתוֹרוֹת, וּבְנֵי־אָדָם אֵינָם תּוֹפְסִים אֶת זֹאת. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן צא), שֶׁהַצַּדִּיק מְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם דִּבּוּרִים וְסִפּוּרִים הַנִּרְאֶה כְּשִׂיחוֹת חֻלִּין, אֲבָל בְּתוֹךְ שִׂיחוֹת אֵלּוּ מַלְבִּישׁ אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ מְקָרֵב יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי הַצַּדִּיק הוּא אוֹר נִפְלָא מְאֹד, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לַהֲבִינוֹ? אֲבָל אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנה): כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בַּצַּדִּיק בְּלִי שׂוּם דַּעַת, אֶפְשָׁר לוֹ לִפֹּל מֵהָאֱמוּנָה, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ גַּם דַּעַת, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִפֹּל. כִּי צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁהַצַּדִּיק הוּא רַק שָׁלִיחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְקָרֵב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּקִיאוּת זוֹ, אֲזַי הוּא בִּבְחִינַת נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם כְּרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב מִדּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת: עֲקִיבָא — רָאשֵׁי תֵּבוֹת: יֵ״שׁ קִ׳וֹנֶה עִ׳וֹלָמוֹ בְּ׳שָׁעָה אַ׳חַת; אִם אָדָם מַאֲמִין בַּצַּדִּיק עִם דַּעַת וְשֵׂכֶל, יָכוֹל לִקְנוֹת עוֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת, כִּי יָכוֹל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, אֲבָל אִם, חַס

וְשָׁלוֹם, אֵין לָאָדָם דַּעַת וָשֵׂכֶל, אֲזַי יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת כְּ׳אַחֵר׳, שֶׁהִנֵּה מִקָּרֹב לַצַּדִּיק וְהִנֵּה מִתְרַחֵק וּבוֹרֵחַ מֵהַצַּדִּיק, וְאֵינוֹ מַחֲזִיק מַעֲמָד, כִּי אֵין לוֹ הַבְקִיאוּת לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶה הָיָה ׳אַחֵר׳, שֶׁהִנֵּה הָיָה בְּתוֹךְ הַקְּדֵשָׁה, וְהִנֵּה הָפַךְ אֶת הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ, וּבָרַח וּפָרַק עֹל לְגַמְרֵי. וְזֶה אָנוּ רוֹאִים — הֵן אֱצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהֵן אֱצֶל הַצַּדִּיקִים; יֶשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם הַשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה, וְאַחַר־כָּךְ מִתְחָרְטִים וְשָׁבִים בִּשְׁאֵלָה, וְהֵם מְלֵאֵי קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְעַל הַצַּדִּיק. וְכֵן לְגַבֵּי הַצַּדִּיק; הִנֵּה אָדָם מִקָּרֹב אֶל הַצַּדִּיק, וְהִנֵּה הוּא מִהַפֵּךְ הַקְּעָרָה וּבוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ, וְהוּא בְּחִינַת ׳אַחֵר׳, שֶׁפְּגָמוּ הָיָה, שֶׁנִּשְׁרוּ סִפְרֵי מִינִים מֵחֵיקוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (חַגִּיגָה טו.): אַחֵר מֶה רָאָה לָזֶה? הֲלֹא הָיָה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ לְפַרְדֵּס? אֶלָּא זֶמֶר יָנַי לֹא פָּסַק מִפִּיו, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד הָיָה שָׁר שִׁירֵי יָנַים, נִבּוּל פֶּה, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה; אִם אָדָם אֵינוֹ נִזְהָר וְשָׁר שִׁירֵי יָנַים, שִׁירֵי גּוֹיִים, שִׁירֵי זַמָּרִים נוֹאֲפִים, זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ אַחַר־כָּךְ לִידֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ג׳), אֲשֶׁר מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ זֶמֶר מֵאָדָם רָשָׁע, קָשֶׁה לוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, עַד שֶׁנּוֹפֵל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, וְנִכְשָׁל בִּפְגַם הַבְּרִית. וּכְמוֹ־כֵן פָּגְמוּ בֶּן עַזַּאי וּבֶן זוֹמָא; כִּי צָרִיךְ לֵידַע, אֲשֶׁר גַּם בַּהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק

אֵין לִהְיוֹת יוֹתֵר מִדַּי מְלֹהָב מֵאֲשֶׁר בִּקְשׁוּ מִמֶּנּוּ, אֶלָּא יְקַיֵּם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת אֶת דִּבְרֵי הַצַּדִּיק — לֹא יוֹסִיף וְלֹא יִגְרַע, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קכג), שֶׁעִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַהִתְקָרְבוּת — לְסַלֵּק שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְלָדַעַת שֶׁלּוֹ אֵין שׁוּם שֵׂכֶל כְּלָל, אֶלָּא כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר לְךָ הַצַּדִּיק כְּהוּא זֶה תַּעֲשֶׂה, וְזוֹ שְׁלֵמוּת אֱמוּנַת צַדִּיקִים, כִּדְכְתִיב (דְּבָרִים יז): ״לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל״, אוֹמֵר רַשׁ״י: אֲפִלּוּ אוֹמֵר לְךָ עַל יָמִין שֶׁהוּא שְׂמֹאל וְעַל שְׂמֹאל שֶׁהוּא יָמִין; וְאָז, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״ מַה נַּעֲשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵיךְ אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, אִם רַק תִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַף שֶׁיָּקוּמוּ עָלָיו כָּל מִינֵי רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם וְגֶנְדָּא דְּלֵיהּ וְיִרְצוּ לְשָׁבְרוֹ, עִם כָּל זֹאת יִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְיִתְחַבֵּא בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה. לֹא־כֵן אִם אָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אֶלָּא מַקְשֶׁה בְּעָרְפּוֹ, וְחָכָם בְּעֵינָיו, וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁאוֹמְרִים לוֹ, חוֹשֵׁב שֶׁרוֹצִים לְרַמּוֹתוֹ, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, אֲזַי מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וּמִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו וְחֹשֶׁךְ לוֹ מְאֹד, וּמְמֻרְמָר וְשָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן, וְסוֹבֵל סֵבֶל כָּל רֶגַע וָרֶגַע. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״, וְתַתְחִילוּ

לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְלֹא כְּדַאי לְהִשָּׁבֵר, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים צ): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה"; כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְחָיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא), שֶׁכָּל הַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֶבַע שָׁעָה, אֲזַי הַאִם בִּשְׁבִיל רֶבַע שָׁעָה כְּדַאי לְאַבֵּד עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא?! בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ד'): יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; שָׁעָה אַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁאָדָם שָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נוֹשֵׁק לַמְּזוּזָה, הוֹלֵךְ עִם צִיצִית וּתְפִלִּין, בָּא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעוֹנֶה 'אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא', קְדֻשָּׁה וּ'בָרְכוּ', אוֹכֵל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, לוֹמֵד תּוֹרָה וְכוּ' וְכוּ', יָפָה שָׁעָה אַחַת כָּזוֹ מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזֶּה רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת עַד אֵין סוֹף; עַל־יְדֵי שָׁעָה אַחַת אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לְתַעֲנוּגֵי וְשַׁעֲשׁוּעֵי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב" אֶל מַה הַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהָבִיא אֶתְכֶם, אַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה ט', סִימָן ג'): צֵא וּרְאֵה אֵיזוֹ דֶּרֶךְ מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא? הֱוֵי אוֹמֵר — זוֹ מִדַּת הַיִּסּוּרִים; בְּוַדַּאי עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם

יְסוּרִים: זֶה רָזָק, זוֹ רַזָּקָה, מִסְתּוֹבְבִים שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים, אֶחָד אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת הַשֵּׁנִי, וְאֵין צַעַר כְּצַעֲרָם, אֲשֶׁר נִמְצָאִים בְּבֵית־סֹהַר, אֲסוּרִים בְּעֲצָמָם, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן ד׳) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים סח, ד): וּמוֹצִיא אֲסִירִים בְּכוֹשָׁרוֹת, זֶה נֶאֱמַר עַל אֵלּוּ שֶׁמָּצְאוּ אֶת זִוּוּגָם, וּמִי עֲדַיִן רָזָק וְרַזָּקָה — אֵין צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, כִּי נִכְשָׁלִים בַּעֲבֵרוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאֵין לְךָ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מֵאָדָם הָעוֹבֵר עֲבֵרוֹת, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת נה.): אֵין יְסוּרִים בְּלֹא עָוֹן; מָתַי הַיְסוּרִים נִקְרָאִים יְסוּרִים? כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲוֹנוֹת! כַּמָּה מֵאִתָּנוּ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם עַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְאֵינָם שָׂמִים לֵב, שֶׁיִּצְטָרְכוּ יוֹם אֶחָד לְשַׁלֵּם עַל כָּל זֶה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״, וְתִתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאָז יֶמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים; הִנֵּה יֶשְׁנָם עוֹד יְסוּרִים, בְּנֵי־אָדָם שֶׁמָּצְאוּ אֶת זִוּוּגָם, אֲבָל אֵין לָהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, אֵין הַבָּנָה הַדָּדִית בֵּינֵיהֶם, וְכָל הַיּוֹם רָבִים זֶה עִם זֶה, וּמְנַבְּלִים פִּיהֶם עַל לֹא דָּבָר וְכוּ׳, הַכֹּל — רַק מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, כִּי אוֹמְרִים (סוֹטָה יז.): אִישׁ וְאִשָּׁה — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם; אֵצֶל הָאִישׁ יֵשׁ ׳ וְאֵצֶל הָאִשָּׁה יֵשׁ ה׳, וְי״ה זֶה הַמֹּחִין אַבָּא וְאִמָּא. אֲבָל אִם אָדָם מוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהַבַּיִת, אֲזַי נִשְׁאָר

אֵשׁ וָאֵשׁ, וְשׁוֹרְפִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי עַל לֹא דָּבָר. כַּמָּה זְמַן יֵשׁ לָנוּ לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם? שִׁבְעִים שָׁנָה, וְכַמָּה נִשְׁאַרוּ לָנוּ מֵהַשִּׁבְעִים שָׁנָה?! אֲזַי לָמָּה לָנוּ לָרִיב בְּתוֹךְ הַבַּיִת?! לָמָּה לֹא תִּהְיֶה בֵּינֵינוּ הֲבָנָה הֲדָדִית, שָׁלוֹם וְכָבוֹד הֲדָדִי?! כִּי אוֹי לָהֶם לִבְנֵי־אָדָם הַמִּתְגָּרְשִׁים, אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל, וּבְיוֹתֵר סוֹבְלִים הַיְלָדִים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְדַבֵּק עַצְמְכֶם בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלָּכֶם, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, הָיָה שׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לָכֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לַעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אַף שֶׁאָדָם אֵינוֹ שָׁוֶה שֶׁיַּעֲנוּ לוֹ בִּתְפִלָּה, אֲבָל אִם עוֹמֵד וּמַפְצִיר, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְבַסּוֹף רוֹאֶה יְשׁוּעָה. לָזֹאת, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, אֶלָּא תֵּדְעוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה לְהֵיטִיב לָכֶם, אֲבָל אֵינְכֶם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, כִּי אָבְדָה הַדַּעַת שֶׁלָּכֶם, בְּשָׁעָה שֶׁעֲלֵיכֶם לִהְיוֹת

בְּשִׂמְחָה, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, נוֹלַדְתֶּם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים, שֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת בְּהַר סִינַי, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְאֵין לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם הָעֵרֶב־רַב וְהַקִּלְפּוֹת, הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, מִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, זוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ הַשִּׂמְחָה הֵכִי גְּדוֹלָה — שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמוֹסְרִים נַפְשֵׁנוּ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יַקַּח אוֹתָנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יוֹעִיל לַסָּמ״ךְ־מ״ם וְגוּנְדָא דִּלֵיהּ מְאוּמָה. וְכָל אֵלּוּ הַהֶסָתוֹת שֶׁמְּסִיתִים הָעֵרֶב־רַב, זֶה בָּא מִשֹּׁרֶשׁ הָמָן־עֲמָלֵק, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, תִּדְעוּ לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁאֵינָנוּ יְהוּדִי, וְהוּא מֵהָעֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע הָמָן־עֲמָלֵק, וּמֵעוֹלָם הָיְתָה עֲמָלֵק רְצוּעַת מַרְדוּת לְעַם יִשְׂרָאֵל (תַּנְחוּמָא חֻקַּת), עַם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ כָּל הַדּוֹרוֹת מֵאֵלּוּ הַכִּתּוֹת: צְדוּקִים וּבַיְתוּסִים וְקָרָאִים, וְעוֹד כָּל מִינֵי שֵׁמוֹת וְכִנּוּיִים, עַד הַדּוֹר הַזֶּה — רֵיפוֹרְמִים וְקוֹנְסֶרְבָּטִיבִים, כָּל מִינֵי זֶבֶל, שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבְתוֹרָה מֵהַשָּׁמַיִם, וּגְרוּעִים הֵם מֵחַיּוֹת טֶרֶף, כִּי אֲפִלּוּ הַחַיּוֹת מַכִּירוֹת בְּרִבּוֹנָם, ״יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו״ (יְשַׁעְיָה א׳); שׁוֹר וַחֲמוֹר מַכִּירִים אֶת קוֹנָם, וְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים

הָאֲרוּרִים, אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לַעֲשׂוֹת לֵיצָנוּת מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַמִּצְוֹוֹת, בָּאִים וּמִתְגָּרִים בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, נִכְנָסִים לְמָקוֹם קָדוֹשׁ בְּלִי כִּסּוּי רֹאשׁ, מִתְלוֹצְצִים מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל וּמִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל לֹא יוֹעִיל לָהֶם שׁוּם דָּבָר; כִּי עַם יִשְׂרָאֵל חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשָׁם בְּשִׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, וּמֶשֶׁךְ כָּל הַגָּלוּת הַמָּרָה, אֱמוּנָתָם מוּצָקָה וְאֵיתָנָה, וּמַאֲמִינִים בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְלֹא מְבַלְבֶּלֶת אוֹתָם כָּל הַגָּלוּת וְכָל הַסֵּבֶל שֶׁסּוֹבְלִים אַלְפַּיִם שָׁנָה מֵאֵלּוּ הַגּוֹיִים הָרוֹצְחִים, אֲשֶׁר עַכְשָׁו בָּאִים עִם מֶתֶק לְשׁוֹנָם, וְנוֹטֵף דְּבָשׁ מִפִּיהֶם, וּמְדַבְּרִים מֵאַהֲבָה, מִשָּׁלוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁכַּוָּנָתָם רַק לְהָמִיר אֶת הַדַּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; אֵלּוּ הַנּוֹצְרִים הַמְּסִיוֹנֶרִים, יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם, הָרְגוּ וְשָׁחֲטוּ, חָנְקוּ וְצָלְבוּ וְשָׂרְפוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אַלְפַּיִם שָׁנָה, וְעַכְשָׁו הֵם בָּאִים לְהַעֲבִיר עַל הַדַּת — לֹא יוֹעִיל לָהֶם, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב" מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל זֶה אֱלִקוּת, וֶאֱלִקוּת זֶה הַכֹּל. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וּמָר לָכֶם בַּבַּיִת מְאֹד; זֶה אֵין לוֹ יְלָדִים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד צָרָה וְצַעַר גְּדוֹלִים מִזֶּה, הוּא שָׁב הַבַּיְתָה בְּכָל יוֹם אֶל אַרְבָּעָה קִירוֹת רֵיקִים. וְאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים סד): כָּל שֶׁאֵין לוֹ יְלָדִים — חָשׁוּב כְּמֵת;

וּלְאַחֵר — יֵשׁ יְלָדִים, אַךְ הֵם מְמָרְרִים אֶת חַיָּיו, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְמוֹדֵד אִתָּם, הֵם יְלָדִים שׁוֹבָבִים וּפִרְאֵי אָדָם וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְהַשְׁבֵּר מִשּׁוּם דָּבָר, אַף שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, רְאוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְתִשְׂמְחוּ בְּנֹעַם חֶלְקְכֶם, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים אַתֶּם מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הָאֱמוּנָה הִיא הַיְסוֹד וְהַקְּיוּם שֶׁל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וּבִשְׁבִיל זֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְסַלַּח לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ; כְּשֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי כֹּחַ הָאֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סוֹלֵחַ עַל כָּל הָעֲוֹנוֹת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו יִסּוּרִים, זִכְרוּ מַה שֶּׁאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי, אֶלָּא עַל בַּעַל יִסּוּרִים; מָתַי אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, וּלְהִתְעַנֵּג בְּזִיו הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? רַק כְּשֶׁעוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וְהוּא עוֹד מְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים. וְאַף שֶׁהוּא אוֹמֵר, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל כְּבָר מֵרֹב יִסּוּרִים, אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מְיַסְּרֵךְ בְּיִסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי לְנַקּוֹתֵךְ מֵעֲוֹנוֹתֶיךָ בָּעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן אַל תִּשְׁבְּרוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי

הַיְקָרִים, מִזֶּה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם יִסּוּרִים, אַדְרַבָּה מִזֶּה יִהְיֶה לָכֶם כַּפָּרַת עֲוונוֹת, שֶׁלֹּא תֵּדְעוּ מִצָּרוֹת יוֹתֵר. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִפָּטֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים; כִּי זֶה עִקַּר הָעֵצָה בָּעוֹלָם, אִם עוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קו), לֵךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, כִּי יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְאֵין אַפְלוּ מִי שֶׁיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם מִלָּה טוֹבָה, אֵין לָהֶם מִי שֶׁיְחַיֵּה אוֹתָם, וּבָזֶה שֶׁאַתֶּם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּכָּנְסוּ אֲלֵיהֶם וּתְשַׂמְּחוּ אוֹתָם, גַּם לָכֶם תִּהְיֶה שִׂמְחָה; כִּי בָּזֶה שֶׁמְּשַׂמְּחִים אֶת אֲחֵרִים, בָּזֶה נִשְׁפַּעַת גַּם עָלָיו שִׂמְחָה. וְאַף שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לִהְיוֹת שְׂמֵחִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ יִסּוּרִים וְדָכָאוֹן — בַּבַּיִת יֶשְׁנָם חוֹלִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּצְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל עַל סִבְלָם הַמָּר, שֶׁמִּתְלוֹנְנִים עַל כְּאֵבֵיהֶם, וּמִתְפַּתְּלִים בְּיִסּוּרֵיהֶם, וְאֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לִשְׂמֹחַ?! עִם כָּל זֹאת, אֵין זוֹ עֵצָה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְכֶם אֶל הַצַּעַר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מוֹעֵד קָטָן כז): כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ מֵרֶגַע זֶה לְהַתְחִיל לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, שִׂמְחַת אֱלֹקוּת, ״תִּסְתַּכְּלוּ טוֹב״, וְתִתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְאַל

תִּדְחֲקוּ אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר, וְלֹא כָּל מִי שֶׁמֵּצֵר הַיּוֹם — מֵצֵר לְמָחָר, כִּי אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם; רַק תִּתְחַזְּקוּ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶל הַצַּדִּיק הַמְקָרֵב אֶתְכֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת סְמוּכִים אֶל זֶה הַצַּדִּיק, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹ גַּם לְהַחֲיוֹת אֶתְכֶם, לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מֵהַמֵּיצָר וְהַצָּרָה שֶׁנִּפַּלְתֶּם וְנִקְלַעְתֶּם אֵלֶיהָ, וּבִזְכוּת הַצַּדִּיק — תַּלְמִידָיו מִתְפַּרְנְסִים (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן לג); אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק מַשְׁפִּיעַ גַּם עָלָיו אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם קֻשְׁיוֹת כְּלָל, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

לֵב חָזָק

יְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, יְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּלֵב חָזָק, וְיִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מו): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב חָזָק וְאַמִּיץ, אֵין לוֹ שׁוּם מְנִיעָה, וּבְפָרָט הַמְּנִיעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּגוֹן: מֵחֲמַת מָמוֹן, אוֹ שֶׁמּוֹנַעַת אוֹתוֹ אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְחוֹתְנוֹ, אוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְכוּ׳ וְכַיּוֹצֵא, הֵם כֻּלָּם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְמִי שֶׁלִּבּוֹ חָזָק וְאַמִּיץ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְגַם אֲפִלּוּ גְּבוּרָה שֶׁל הַגִּבּוֹרִים, הוּא רַק מֵחֹזֶק וְאֹמֶץ הַלֵּב, שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב חָזָק בְּיוֹתֵר לָרוּץ בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה, וּבָזֶה הוּא מְנַצֵּחַ אֶת הַמִּלְחָמָה. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ לֵב חָזָק וְאַמִּיץ, וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכה)

קוּנְטְרֵס

לֵב חָזָק

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים "לֵב חָזָק", לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי זֶה הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן בַּדּוֹר הַזֶּה — לִהְיוֹת חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מֵאַף אֶחָד, וְאַף שֶׁקָּמִים עָלֵינוּ עֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר אֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל; כִּי מִי שֶׁמְּסִית נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶגֶד הַתּוֹרָה, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁהוּא מִזֶּרַע עֲמָלֵק, וְאֵין לוֹ שַׂיָּכוּת לְכְלַל יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵלּוּ שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בְּתוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, מִזְּמַן הוֹצִיאוּ עַצְמָם מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ הַצְּדוֹקִים וְהַבַּיְתוֹסִים וְהַקָּרָאִים, וּשְׁאָר מִינֵי כִּתּוֹת עַד יָמֵינוּ אֵלּוּ — הָרֵיפוֹרְמִים וְהַקּוֹנְסֶרְבָּטִיבִים. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֻצְפָּה לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הוֹצִיא עַצְמוֹ מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּל אֵלּוּ אֲשֶׁר מַחֲצִיפִים פְּנֵיהֶם נֶגֶד צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל

דָּבָר אָסוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁהֵם אֲנָשִׁים פְּגוּמִים עַד מְאֹד, וְרֵיחַ נאוּף נוֹטֵף מֵהֶם, וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר מֵרָחֵק מֵהֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּ"לֵב חָזָק", לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּירָהּ. מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו — לְמַלֵּא אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע לְכֻלָּם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהַכֹּל זֶה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כֵּן נִתְבַּטְּלוֹת כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַהֶעָלְמוֹת וְהַהִסְתָּרוֹת, שֶׁמַּעֲלִימִים אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה עִקַּר הַבְּחִירָה, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, לִפְנֵי בֹּא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֵינוּ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהוּא יִגַּלֶּה אֱלֹקוּת לְכֻלָּם, וְיִפָּרְסֵם לְכֻלָּם, "כִּי לַהֲוָיָ"ה הַמְּלוּכָה, וְה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה" (תְּהִלִּים קג, יט), עַד שֶׁיִּתְקַיֵּם (יְשַׁעְיָה ב, יא): "וְנִשְׂגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא"; שֶׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֻלָּם יִסְתַּכְּלוּ, כִּבְיָכוֹל, עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִקַּיֵּם (שָׁם נב, ח): "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב הַוָיָ"ה צִיּוֹן"; כִּי יִהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁכָּל אֶחָד יִסְתַּכֵּל בְּעֵין בָּשָׂר עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם. וּבָרֵגַע שֶׁיִּתְבָּרֵר לְכָל אֶחָד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה

אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, אָז יִפְתַּח פִּיו לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמַר הַנָּבִיא (צְפַנְיָה ג, ט): "כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם הַוָי"ה"; שֶׁכֻּלָּם יְדַבְּרוּ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב מְסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיסִים סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה וְכוּ', צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁהֵם מִזֶּרַע עֲמָלֵק, וְהֵם רַק קְמֶץ קָטָן הַמְסִיתִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ, שֶׁיִּהְיוּ פְּרוּדִים בֵּינֵיהֶם. וְזוֹ הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָמָן־עֲמָלֵק, שֶׁאָמַר (אֶסְתֵּר ג, ח): "יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים", אֲבָל אֶסְתֵּר הַצַּדֶּקֶת וּמָרְדְּכַי הַצַּדִּיק עָסְקוּ רַק לְכַנֵּס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, לָזֹאת אָמְרָה אֶסְתֵּר (שָׁם ד, טז): "לֵךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן"; כִּי עִקַּר הַחוֹב עַכְשָׁו בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל תִּתְקַבְּצָנָה יַחַד בְּ"לֵב חָזָק", וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְרַק לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁאֲנַחְנוּ יְהוּדִים בְּנֵי אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וַאֲנַחְנוּ קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְהַתּוֹרָה הַזּוֹ לֹא תִּהְיֶה מֻחְלֶפֶת בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁקָּמוּ בְּיִשְׂרָאֵל כִּתּוֹת מִכִּתּוֹת מְשֻׁנּוֹת — הֵם יִתְבַּטְּלוּ, וְדָבָר אֶחָד מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא יִתְבַּטֵּל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְחַזְּקוּ עַכְשָׁו בְּ"לֵב חָזָק" לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לְהִתְאַחֵד

יַחַד, כִּי הָעִקָּר מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו — שֶׁתִּהְיֶה אַחְדוּת בֵּין כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; לְקַבֵּל עָלֵינוּ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנֹּגַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן שֶׁמְּנַסִּים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקְּדֻשָּׁה, וּמְדַבְּרִים פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, עִם כָּל זֹאת, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁזֶּהוּ רַק נִסָּיוֹן שֶׁמְּנַסִּים אוֹתָנוּ, לִרְאוֹת אִם נִהְיֶה חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל־כֵּן הִתְחַזְּקוּ בְּ"**לֵב חָזָק**" לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, לְכַבֵּד אֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן נו): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב, אֵין שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם כְּלָל; כִּי אַדְרַבָּה, הוּא יִתְבָּרַךְ מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ, כִּי הָאֱלֹקוּת הִיא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עג, כו): "צוּר לְבָבִי", וְאֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֶאֱמַר (שְׁמוֹת לג, כא): "הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי", שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סח, סִימָן ו'); נִמְצָא, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב יְהוּדִי, "**לֵב חָזָק**", אָסוּר לוֹ לוֹמַר, שֶׁבְּמְקוֹמוֹ אֵין נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר מִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים; כִּי לָמָּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּלוּגִים וְחִלּוּקֵי דֵּעוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל? כִּי, חַס וְשָׁלוֹם, נִתְּקָנוּ עַצְמֵנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה דָּבָר, רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מְמֵילָא אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע: מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הָאַבָּא — אוֹהֵב אֶת הַבָּנִים; וְעַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, כְּדִכְתִיב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹקֵיכֶם״. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק בְּ״לֵב חָזָק״, שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵינוּ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, וְנִתְאַחֵד יַחַד, וְאָז כָּל אֵלּוּ הָעֲרֶב־רַב הַמְצִיקִים וּמְצַעֲרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יוּכְלוּ לָנוּ; כִּי עִקַּר כֹּחָם — כְּשֶׁיֵּשׁ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ אַחַת הַסִּבּוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר, שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת כָּל־כָּךְ מָרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יוֹמָא ט:): מִקְדָּשׁ שֵׁנִי לֹא נֶחֱרַב אֶלָּא בְּשָׁבִיל שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; הַיְנוּ בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי לֹא יָכוֹל לְהִבָּנוֹת, עַד שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד בְּ״לֵב חָזָק״, וְתִהְיֶה לָנוּ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת ג, יד): חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, יְהִיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, וּצְרִיכִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַגְּזָעָנוּת! וְכָל הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֶחָד כְּלַפֵּי זוּלָתוֹ בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים, כִּי כֻּלָּנוּ נְגוּעִים בְּנֶגַע הַצָּרַעַת הַזֶּה שֶׁל גְּזָעָנוּת, וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה זֶה נֶגֶד זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לֵידַע, אֲשֶׁר מֵאַיִן יֵשׁ כֹּחוֹת

לָעֵרֶב־רַב לְהִתְגַּבֵּר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל? מֵאַיִן יֵשׁ לָהֶם כֹּחוֹת וְחֻצְפָּה לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל, תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְלִלְעֹג לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל? רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין אַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל! רַק מֵחֲמַת שֶׁמְּדַבְּרִים רַע זֶה עַל זֶה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְאַחֵד יַחַד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּ"לֵב חָזָק", וְנִזְכֹּר מַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צח, סִימָן ב׳): נַעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲגֻדָּה אֶחָת — הִתְקִינוּ עַצְמְכֶם לִגְאֻלָּה; בָּרֵגַע שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד בְּלֵב אֶחָד, בְּ"לֵב חָזָק", בְּלֵב שָׁלֵם, אֲזַי אֲנַחְנוּ כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וְאָנוּ רְאוּיִים לִגְאֻלָּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, הַשֶּׁקֶר וְהַכָּזָב שֶׁנִּתְפְּסוּ בָּנוּ; כִּי הֵיכָן שֶׁאָנוּ רוֹאִים מְרִיבוֹת, צְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב, שֶׁהַכֹּל נוֹבֵעַ מִקִּנְאָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים; וְזֶה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ; בְּמָקוֹם שֶׁל קְטָטוֹת, שָׁם שׁוֹרָה קִנְאָה; אָדָם מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַקִּנְאָה תַּעֲזֹר לוֹ, בְּמָקוֹם לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ לְשָׁרְשָׁהּ לְגַמְרֵי, וְאָז לֹא יֶחְסַר לוֹ שׁוּם דָּבָר. עוֹד זֹאת — אָדָם מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁפְּלוֹנִי יִקַּח מַשֶּׁהוּ מִמֶּנּוּ, אַךְ הַכֹּל טָעוּת; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה, אֲשֶׁר אֵין בְּזוּלָתוֹ, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), שֶׁכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי, יֵשׁ

לוֹ נְקֵבָה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ, וְעַל־כֵּן מַה יֵּשׁ לְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי? ! הֲלֹא לְכָל אֶחָד שְׁלִיחוּת מְיֻחֶדֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, כָּל יְהוּדִי הוּא צָנוֹר לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת הָאוֹר הָאֱלֹקִי, וְיֵשׁ לוֹ תַּפְקִיד מְיֻחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַדּוּעַ, אִם־כֵּן, צָרִיךְ לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ? ! וּמֵהַקִּנְאָה בָּאָה אַחַר־כָּךְ שִׂנְאָה, וּבָרֵגַע שֶׁשּׁוֹנְאִים, מַתְחִילִים רְצִיחָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁזֶּה אוֹתִיּוֹת שֶׁ׳קֶ׳ר׳: קִ׳נְאָה, שִׂ׳נְאָה, רְ׳צִיחָה; תְּחִלָּה מַתְחִיל הָעִנְיָן בְּקִנְאָה, שֶׁאֶחָד מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וּמְדַמְיֵן כְּאִלּוּ לַזּוּלַת יֵשׁ יוֹתֵר כֶּסֶף מִמֶּנּוּ, אוֹ יוֹתֵר כָּבוֹד מִמֶּנּוּ, אוֹ יוֹתֵר שֵׁם וּפִרְסוּם מִמֶּנּוּ, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ שִׂנְאָה, שֶׁמַּתְחִיל לִשְׂנֹא אֶת זוּלָתוֹ, וּמֵהַשִּׂנְאָה נוֹבֵעַ רִיב וּרְצִיחָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁאִלּוּ הַמִּדּוֹת הֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁ׳קֶ׳ר׳ — קִ׳נְאָה, שִׂ׳נְאָה, רְ׳צִיחָה. וְעָלֵינוּ לְתַקֵּן אֶת זֹאת, עַל־יְדֵי שֶׁנַּמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ לִבֵּנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר עָמֹק בְּלִבֵּנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וּכְכָל שֶׁנַּגְבִּיר אֶת הָאֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, וּכְכָל שֶׁנַּחְדִּיר וְנַכְנִיס אֶת הָאֱמוּנָה בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּךְ נִזְכֶּה לְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, לֶאֱהֹב אֶת זוּלָתֵנוּ. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁאִלּוּ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, שְׁלִיחֵי הַסָּמ״ךְ־מ״ם, גּוֹרְמִים פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֶחָד מֵסִית נֶגֶד זוּלָתוֹ, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁמַּתְחִילִים אֶת דָּמוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּפְחֲדוּ

מְשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תֵּדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְיִהְיֶה לָכֶם "לֵב חָזָק" לְהִתְגַּבֵּר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִפְתַּח אֶת פִּינוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? כִּי אֵין לוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב); כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֶּה אִתָּנוּ עַכְשָׁו, וְאָז הָיָה פּוֹתֵחַ אֶת הַפֶּה וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו וְכָל אֲשֶׁר מַלְחִיץ אוֹתוֹ וְכוֹאֵב לוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לָאָדָם חָבֵר טוֹב, יָדִיד וְרֵעַ אֲמִתִּי כְּמוֹ כְּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלְּפָנָיו יְכוֹלִים לִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל הַלֵּב, אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יְכוֹלִים לְסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק וְכוּ'. וְאָסוּר לוֹ לוֹמַר, שֶׁאֵין שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ וְכוּ', אַדְרַבָּה, אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן בִּתְפִלָּה, כִּי בַּהַתְחָלָה עוֹבְרִים עַל הָאָדָם הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ וְאֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם שׁוֹטֶה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ; מִי הוֹלֵךְ בִּי — אִם לֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! מִי מִסְתַּכֵּל בִּי — אִם לֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! מִי מְדַבֵּר בִּי — אִם לֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! אַזַי מַה שַּׁיָּךְ שֶׁתִּהְיֶינָה לָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אַדְרַבָּה! זֶה בָּא מִצַּד הַסָּמ״ךְ־מ״ם, שֶׁבִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן נִבְרָא, כְּדֵי לְהַכְנִיס בָּאָדָם סְפֵקוֹת (שְׁמוֹת יז) — ״הַיֵּשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״?! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים בְּכֻלָּם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת שֶׁל (דְּבָרִים ד): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ״; וּבָזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, אָז נִתְרַחֵב הַלֵּב, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבָר מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי; כִּי כָּל מַה שֶׁמֵּעִיק וּמְצַעֵר אֶת הָאָדָם, הוּא צָרִיךְ לָבוֹא וּלְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ — הַכֹּל דְּמְיוֹן גָּדוֹל, שֶׁבָּא מֵרֹב חַטָּאִים וַעֲוֹנוֹת שֶׁאָדָם חָטָא, וְעַל־יְדֵי כָּךְ עָשָׂה מְחִיצָה בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדִכְתִיב (יְחֶזְקֵאל לב, כז): ״וַתְּהִי עֲוֹנֹתָם עַל עַצְמוֹתָם״; כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, עֲוֹנוֹתָיו נִכְנָסִים בְּתוֹךְ עַצְמוֹתָיו, וְזֶה מַה שֶׁשּׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כְּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁבָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הַחַטָּאִים נִכְנָסִים בְּתוֹךְ עַצְמוֹתָיו, וְהוּא סוֹבֵל צַעַר וְיִסּוּרִים. וְעִקַּר הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים — שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא; כִּי אֵין עוֹד תַּעֲנוּג מִזֶּה שֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְעָלָיו רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו, אַךְ הָרָע שֶׁל הָאָדָם, זֶה אֲשֶׁר מֵמִית אוֹתוֹ, כְּדִכְתִיב (תְּהִלִּים לד, כב): "תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה"; אֲבָל אִם אָדָם מִתְוַדֶּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיא אֶת כָּל הַחֲטָאִים מֵעַצְמוֹתָיו, וְזוֹכֶה לְהַעֲשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת גִּלּוּי אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּתְחַזְּקוּ מְאֹד מְאֹד, וְיִהְיֶה לָכֶם "לֵב חָזָק", לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִהְיֶה מְאֹד קָשֶׁה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירוּת לָאָדָם; וּכְכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר חָטָא וּבִפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּשְׁאָרֵי מִינֵי גִּלּוּי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה קִלְקֵל אֶת מֹחוֹ, עִקֵּם אֶת לִבּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹנֵא אוֹתוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַתְּפִלָּה. אֲבָל אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְצַפֶּה לִתְפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, אָז הָיָה מִתְגַּבֵּר וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר טוֹב וְנָעִים מִזֶּה, אֵין עוֹד עֹנֶג רוּחָנִי וְעֹנֶג נַשְׁמִי כְּמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת; הַיְנוּ לָלֶכֶת

לְמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּאֵיזֶה חֶדֶר, אוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, אוֹ קִבְרֵי צַדִּיקִים, אוֹ בְּשָׂדֶה אוֹ בְּיַעַר, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר צְרִיכִים. וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא תִּרְאוּ יְשׁוּעָה, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל חַנָּה (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ד, א): "וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל" — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה. חַנָּה שָׁפְכָה לִבָּהּ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּאָה יוֹם יוֹם אֶל הַמִּשְׁכָּן, וּבָכְתָה וְשָׁפְכָה צְקוֹן לַחֲשָׁהּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּתֵּן לָהּ בֵּן, עַד שֶׁעֵלִי הַכֹּהֵן חֲשָׁבָהּ לְשִׁכּוֹרָה, וְאָמְרָה לוֹ: אֵינֶנִּי שִׁכּוֹרָה, אֶלָּא מָרַת נֶפֶשׁ אָנֹכִי, וְעָמְדָה בְּתֹקֶף יוֹם אַחַר יוֹם, וּבָאָה לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיהָ וִימַלֵּא מִבַּקָּשָׁהּ. וּמִמֶּנָּהּ לוֹמְדִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֶת כָּל הִלְכוֹת תְּפִלָּה (בְּרָכוֹת לא.). וְכֵיוָן שֶׁהִרְבְּתָה בִּתְפִלָּה וְהִתְעַקְּשָׁה מְאֹד, נִתְּנָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֵּן נִפְלָא: שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שֶׁבִּזְכוּתוֹ נִגָּאֵל. כַּמּוּבָא (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): שְׁמוּאֵל לֹא נִכְנַס בַּהֵיכָל שָׁלוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי; וּלְבֵן כָּזֶה זָכְתָה חַנָּה רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְחַזְּקוּ מְאֹד מְאֹד, וְהִשְׁתַּדְּלוּ שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם "לֵב חָזָק". וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁיֵּשְׁנָן מְהוּמוֹת מֵהָעֵרֶב־רַב, שֶׁמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, רוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹרָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל, רוֹצִים לִסְגֹּר אֶת הַיְשִׁיבוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה,

בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הָמָן הָרָשָׁע בְּיָמָיו, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מָרְדְּכַי, עָמַד חָזָק מְאֹד, וְהוֹצִיא אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְחוּצוֹת הָעִיר, וּבִיַּחַד צָעֲקוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עָנָה לָהֶם, וּלְהָמָן־עֲמָלֵק הָיְתָה נְפִילָה, וְעַם יִשְׂרָאֵל זָכוּ לִגְאֻלָּה. כֵּן עַתָּה רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לְהִתְחַזֵּק בְּ"לֵב חָזָק" בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם. אַדְרַבָּה! תִּשְׁמְעוּ אֶל חַכְמֵי הַדּוֹר, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, תִּתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁזֶּה הַיְסוֹד בְּעַם יִשְׂרָאֵל, כִּדְכְתִיב (שְׁמוֹת טו, לא): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): אִם בַּה' הֶאֱמִינוּ, בְּמֹשֶׁה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בַּה', אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּמֹשֶׁה. וְכֵן מוּבָא (שַׁבָּת קא:): 'מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאַמַרְתְּ', הַתַּנָּאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה מֹשֶׁה; כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא מַחְדִּיר אֱמוּנָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּתְחַזְּקוּ בְּ"לֵב חָזָק" בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וּבָרֵגַע שֶׁתִּשְׁמְעוּ שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל צַדִּיק שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא גְּאוֹן עוֹלָם, יְסוֹד הַהֲלָכָה, מִי שֶׁמֵּעֵז פָּנָיו לְדַבֵּר נֶגְדּוֹ, סִימָן שֶׁאֵינֶנּוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל; כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ בַּגָּלוּת אַלְפַּיִם שָׁנָה, וּבְמֶשֶׁךְ אֵלּוּ הַשָּׁנִים מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא הִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים עַתָּה,

שֶׁאֵלוּ הָעֵרֶב־רַב מִבִּיאִים גּוֹיִים מִכָּל הָאֲרָצוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמְבוֹלְלִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן קָרָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת. עַל־כֵּן אִם רוֹאִים אֶחָד מְחֻצָּף מְדַבֵּר נֶגֶד גְּאוֹן יִשְׂרָאֵל, נֶגֶד אֶחָד מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה, יְסוֹד הַהֲלָכָה, אוֹ אֶחָד מִתְחַצֵּף נֶגֶד מַנְהִיג הַדּוֹר הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹ כְּנֶגֶד מַנְהִיג עֵדָה, צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁבְּאֵיזֶה שָׁלָב, אָדָם זֶה אֵינֶנּוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא יִתָּכֵן, יְהוּדִי שֶׁעָמְדוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, שֶׁיִּתְחַצֵּף נֶגֶד חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּתְחַזְּקוּ עַכְשָׁו בְּכָל מְחִיר, תִּרְאוּ שֶׁתִּהְיֶה אֶצְלְכֶם אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת, הָבָה נַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ כְּלַפֵּי הַזּוּלַת. אִם אָנוּ רוֹצִים לְהַשְׁרוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעֵינֵי כֹּל, עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּהְיֶה אַהֲבָה בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי. מַסְפִּיק הַגִּזְעָנוּת, מַסְפִּיק הַמִּפְלָגוֹת, מַסְפִּיק הַפְּלָגִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד בְּאַהֲבָה, וְיַעְזְרוּ זֶה לָזֶה. וְזֶה הַסִּימָן לְבַעַל תְּשׁוּבָה, אִם תְּשׁוּבָתוֹ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם — אִם אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אִם אֵין לוֹ קְטָטוֹת עִם שׁוּם יְהוּדִי, וְאֶצְלוֹ חָבִיב כָּל יְהוּדִי וְיהוּדִי. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה כט.): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ — שְׁכִינָה עִמָּהֶם. וְאָנוּ עֵדִים, הֵיכָן שֶׁרַק גָּרִים יְהוּדִים בְּכָל תְּפוּצוֹת הָעוֹלָם, הֵם

בּוֹנִים בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת וּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת, מְקָוָאוֹת, תַּלְמוּדֵי־תּוֹרָה לְבָנִים וּבָתֵּי־סֵפֶר לְבָנוֹת; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם! לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְחַזְּקוּ מְאֹד מְאֹד בְּ"לֵב חָזָק" לְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֵפֶר מה:): מַה תָּמָר זֶה אֵין לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֶלָּא לֵב אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם; וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים בַּמְּציאוּת, שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם זִיו הַשְׁכִינָה, אַךְ הַסָּמ"ךְ־מ"ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ זֶה נֶגֶד זֶה, אֲשֶׁר זֶה כָּל כֹּחוֹ: 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל'; כִּי אִם תִּהְיֶה אַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל אֵלּוּ הָ'רַע־בָּנִים' הָרְשָׁעִים, הָרֵיפוֹרְמִים וְהַקּוֹנְסֶרְבָּטִיבִים, הַקָּרָאִים, הַבַּיתוּסִים וְהַצְּדוֹקִים וּשְׁאָר כְּנוּיֵיהֶם יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, וְחַס וְשָׁלוֹם, אִם רַק מִתְעָרְבִים בְּדַת יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁזּוֹהִי סַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי אֵינָם מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּתוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאֵיךְ יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל?! אֵין זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁזֶּה הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן, שֶׁבָּא עַל עַם יִשְׂרָאֵל, לִרְאוֹת אֶל מִי נִפְנֶה בְּעֵת צָרָה. לָזֹאת, הִתְאַזְּרוּ בְּ"לֵב חָזָק" בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר אַתֶּם צְרִיכִים, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּח לוֹ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר

עוֹבֵר עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד, ב): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַוָי"ה אֱלֹהֶיךָ, כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ"; כֵּיצַד חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה? מַמְשִׁיךְ הַנָּבִיא וְאוֹמֵר: "קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל הַוָי"ה", וְאוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ד'): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים; מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַפֶּה מֵאִתָּנוּ? אֶלָּא דִּבּוּרִים, הֵינוּ שֶׁנְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, אַךְ אֵינָם יוֹדְעִים לְהֵיכָן לָלֶכֶת, כָּל אֶחָד סוֹחֵב וּמוֹשֵׁךְ אוֹתָם לְמָקוֹם אַחֵר, כָּל אֶחָד אוֹמֵר: בֹּא לַדֶּרֶךְ שֶׁלִּי, בֹּא אֶל הַכְּתָּה שֶׁלִּי, בֹּא אֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁלִּי, רַק אֲנַחְנוּ אֱמֶת, רַק אֶצְלֵנוּ הָאֱמֶת וְכוּ', אַךְ זֶה בְּעַצְמוֹ כְּבָר שֶׁקֶר, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, חוֹזְרִים רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמֶת, אָסוּר לַעֲשׂוֹת פְּלוּגִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ רַק אֲנַחְנוּ אֱמֶת וַאֲחֵרִים לָאו, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁקֶר; חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת עִם כָּל הַלֵּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְזֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַפֶּה מֵאִתָּנוּ. עַל־כֵּן הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנַּחְדֵּל עִם כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת וְנַפְסִיק עִם הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת וְהַיְּשׁוּת, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהוּא גָּדוֹל יוֹתֵר מִזּוּלָתוֹ, אֵין דָּבָר כָּזֶה! כֻּלָּנוּ בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כֻּלָּנוּ עָמְדָה נִשְׁמָתֵנוּ בְּהַר סִינַי, כֻּלָּנוּ קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ לָנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, וּכְכָל שֶׁנַּחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ יְדִיעָה זוֹ, יֵשְׁפַּע עָלֵינוּ שֶׁפַע גָּדוֹל — שֶׁפַע גַּשְׁמִי וְשֶׁפַע רוּחָנִי. לָמָּה בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ סוֹבְלִים, וְהֵם מְלֵאֵי חוֹבוֹת וַעֲנִיּוּת, צָרוֹת וּמְרִירוּת וְכוּ׳? כִּי אֵין לָהֶם "לֵב חָזָק", כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יְרוּשַׁלְמִי תְּרוּמוֹת, סוֹף פֶּרֶק ח׳): כָּל הָאֵיבָרִים תְּלוּיִים בַּלֵּב, וְהַלֵּב תָּלוּי בַּכִּיס. אֲבָל אִם אֵין לָאָדָם "לֵב חָזָק" בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַכִּיס רֵיק וְאֵין בּוֹ, וְצוֹעֵק יוֹמָם וָלַיְלָה: מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי?! בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹכֵחַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים, זֶה רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תוּכַל לְבַלְבֵּל אֶתְכֶם, תִּתְאַזְּרוּ עִם "לֵב חָזָק" בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְתֵדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, כִּי הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לב:): דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב, נֶאֱמַר בּוֹ: "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ"; כְּשֵׁשׁ לָאָדָם לֵב טָהוֹר, "לֵב חָזָק", לֵב אֲמִיץ, אֲזַי הוּא מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בֶּאֱמֶת לָמָּה לָנוּ לִפְחֹד מֵאֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים רוּחַ בְּעַלְמָא, זוֹהִי רַק כְּנוּפְיָה קְטַנָּה, אֲשֶׁר מְזֻרָּע הָמָן־עֲמָלֵק הַמָּה. כִּי לֹא יִמָּלֵט, יְהוּדִי שֶׁעָמְדוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, שֶׁיְּדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא יִתָּכֵן, יְהוּדִי מְזֻרָּע אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁיְּדַבֵּר נֶגֶד כָּל

הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, מֵכְרָח לִהְיוֹת שֶׁהֵם גּוֹיִים, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהִתְבּוֹלְלוּ בֵּינֵיהֶם, וְהֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים לָנוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מֵאָז שֶׁיָּצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, גַּם עֵרֶב־רַב עָלָה עִמָּהֶם. וּמֵעֵרֶב־רַב אֵלּוּ סָבַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כ, ג): "וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה"; וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב הַלָּשׁוֹן: "וַיָּרֶב הָעָם" — זֶהוּ הָעֵרֶב־רַב, כִּי יְהוּדִי שֶׁהוּא מִבְּנֵי הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְעָמְדוּ רַגְלָיו עַל הַר סִינַי, הוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה טְהוֹרָה, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְחַזְּקוּ בְּ"לֵב חָזָק", וְאַל תִּתְפַּעֲלוּ מֵאֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב, שֶׁעוֹשִׂים עַכְשָׁו רוּחַ, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. אִם נִתְחַזֵּק בְּיַחַד, וְנִתְאַחֵד בְּצַוָּתָא, וְנַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, הַתַּחֲרוּת וְהַכָּבוֹד, לֹא נִרְצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַעֲזֹב אֶת הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁנּוֹצְרוּ בְּעֵת שֶׁגָּלִינוּ בַּגָּלוּת הָאֲרֻכָּה, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה כָּל הַגִּזְעָנוּת וְהַקִּנְאָה, הַשִּׂנְאָה וְהָרִצְיחָה שֶׁנִּכְנְסָה בָּנוּ, אֲשֶׁר הֵם הַשֶּׁקֶר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. בֹּאוּ נַעֲקֹר מִלִּבֵּנוּ אֶת כָּל הַהֶבְלִים וְהַכְּזָבִים, וְנַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ "לֵב חָזָק", לֵב טָהוֹר. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קו:): רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי, כְּדִכְתִיב (שְׁמוּאֵל־א טז, ז): "הָוָ"ה יִרְאֶה לַלֵּבָב"; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לֵב טָהוֹר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה

"לֵב חָזָק". וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מא): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב כָּל מִי שֶׁהוּא טָהֹר לֵב. אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הָעִקָּר הַלֵּב. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה, הוּא כּוֹתֵשׁ עַל לִבּוֹ: אָשַׁמְנוּ, בָּגַדְנוּ, גָּזַלְנוּ, דִּבַּרְנוּ דֹּפִי, וְלָמָּה כּוֹתְשִׁים עַל הַלֵּב? כִּי הַכֹּל בָּא מֵהַלֵּב! כִּי אִם אֵין לָאָדָם לֵב טָהוֹר, אִם אֵין לָאָדָם לֵב בָּשָׂר, מִשָּׁם בָּאִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב אֶבֶן, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת צַעַר וּכְאֵב הַזּוּלַת. כִּי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם הֱיִיתֶם מִתְבּוֹנְנִים מָה עוֹבֵר הַיּוֹם עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה אַלְפֵי אֲלָפִים חוֹלִים וּפְצוּעִים יֵשׁ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הָיָה נִשְׁבָּר לִבְּכֶם, וַהֲיִיתֶם בָּאִים בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקֵּשׁ עַל כָּל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל רְפוּאָה שְׁלֵמָה. אִם הָיָה לָכֶם לֵב טָהוֹר, הָיָה כּוֹאֵב לִבְּכֶם, שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה רָוִקִים וְרָוְקוֹת, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה גְּרוּשִׁים וְכוּ׳, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סוֹבְלֵי צָרוֹת וּמְרִירוּת. אִם הָיָה לָכֶם לֵב טָהוֹר, הֱיִיתֶם מְשַׂנִּים לְגַמְרֵי אֶת כִּוּוּנְכֶם, וּבָאִים רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל לְהַגִּיעַ לְזֶה, צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִלֵּיצָנוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳): נִכְנַס לַלֵּב דָּבָר שֶׁל לֵיצָנוּת, יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. כִּי מִסְתּוֹבְבִים לֵיצָנִים, אֲשֶׁר הֵם נוֹאֲפִים גְּמוּרִים, כִּי אֵין אָדָם מִתְלוֹצֵץ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר, אֶלָּא אִם

הוּא נוֹאֵף, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים נה, כא): "שָׁלַח יָדוֹ בִּשְׁלֹמָיו — חִלֵּל בְּרִיתוֹ"; אִם אָדָם מְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תּוֹרָתָם אֱמָנוּתָם, וְיוֹשְׁבִים אַרְבָּעִים־חֲמִשִּׁים שָׁנָה, וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא ד׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה, וּבָא מְחֻצָּף וּפִרְחָח וּמְדַבֵּר עֲלֵיהֶם, בְּסִימָן שֶׁנּוֹאֵף הוּא, וְעוֹשֶׂה כָּל מִינֵי נְאוּף, אַחֶרֶת לֹא הָיָה מֵעֵז פָּנָיו לְדַבֵּר נֶגְדָּם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּבְרְחוּ לָכֶם מִכָּל מִינֵי לֵיצָנִים הַמְדַבְּרִים עַל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְתִתְחַזְּקוּ בְּ"לֵב חָזָק", לֵב אַמִּיץ, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְתִתְחַזְּקוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, לֹא לְהִבָּהֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַיַּהֲדוּת, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְאָנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא תְּהֵא מֻחְלֶפֶת בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאָנוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, שֶׁהִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָנוּ מַנִּיחִים בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין וּמִתְעַטְּפִים בְּצִיצִית, וְיֵשׁ לָנוּ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתֵנוּ, וְאָנוּ אוֹכְלִים רַק כָּשֵׁר, וְאָנוּ מַאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם, אֵל אֶחָד, זוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וְלָכֵן אָנוּ אוֹמְרִים בְּרָכָה בְּכָל יוֹם: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", וְכַמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַיַּהֲדוּת. וְאָנוּ צְרִיכִים לִשְׂמֹחַ, שֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהַמָּסֹרֶת

עוֹבֶרֶת מִמֹּשֶׁה שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה מְסָרוּהָ מִדּוֹר דּוֹר עַד הַדּוֹר הַזֶּה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְחַזְּקוּ מְאֹד מְאֹד עִם "לֵב חָזָק" וְאַמִּיץ, וְאַל תַּחְשְׁשׁוּ מֵהָעֵרֶב־רַב, אֲשֶׁר הֵם מְאַיְּמִים עָלֵינוּ, שֶׁיַּעֲשׂוּ כָּךְ אוֹ אַחֶרֶת, אֵין לָהֶם שׁוּם כֹּחַ! זוֹהִי רוּחַ בְּעַלְמָא, עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד, וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יִהְיוּ לָנוּ שׁוּם קֶשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי וָאֶתְחַנַּן לב):

"וְאָהַבְתָּ אֵת יְהוָ"ה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ", מַהוּ בְּכָל לְבָבְךָ? שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִבְּךָ חָלוּק עַל הַמָּקוֹם, וְלֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם קֶשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַדְרַבָּה! אָנוּ צְרִיכִים "לֵב חָזָק" לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר הַנָּבִיא (יְחֶזְקֵאל לו, כו):

"וַהֲסִרוֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם, וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר", אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן טו): אַל תִּקְרֵי בָּשָׂר אֶלָּא בֹּסֶר, שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד בּוֹסֵר בְּחֵלֶק שֶׁל חֲבֵרוֹ; הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִרְצֶה אֶת שֶׁיֵּשׁ לַזּוּלַת, וְרַק יִרְצֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ טוֹב (וְעַיֵּן חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן שלט); כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב אֶבֶן, אֵין אִכְפַּת לוֹ מֵהַזּוּלַת, אֵינוֹ חָשׁ אֶת כְּאֵב הַזּוּלַת, אֲשֶׁר מִזֶּה בָּאָה כָּל הָרִשְׁעוּת, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה, שֶׁזֶּה הַשֶּׁקֶר, שֶׁאֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל

אֶת זוּלָתוֹ, אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְזוּלָתוֹ, יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁנִי, וְכֵן עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲשֶׁר הַכֹּל בָּא, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב אֶבֶן, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ בִּכְאֵב הַזּוּלַת. אוֹמֵר הַנָּבִיא: אֲנִי אֶעֱקֹר מִכֶּם לֵב הָאֶבֶן וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר, שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד מִתְבַּסֵּר בְּלִבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אֲשֶׁר בָּזֶה תִּלּוּיָה הַגְּאֻלָּה, שֶׁאֲנַחְנוּ נַרְגִּישׁ אֶת צַעַר הַזּוּלַת, שֶׁאֲנַחְנוּ נָבִין אֶת רֵעֵינוּ, חֲבֵרֵינוּ וִידִידֵינוּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנַּחֵל מֵהַהֲבָלִים, בֹּאוּ וְתִפְקְחוּ אֶת עֵינֵיכֶם, וְתִרְאוּ אֵיךְ הַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹבֵד וּמְרַמֶּה אֶתְכֶם, וְהַדִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ הֵם רַק אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שֶׁקֶר אֶחָד גָּדוֹל. הִנֵּה הַמִּסְיוֹן עָמֵל וּמְגַיֵּס אֶת כָּל כֹּחוֹתָיו, וּבָא עִם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וְשׁוֹכְחִים אֶת הָרְצִיחוֹת שֶׁבִּצְּעוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אַלְפַּיִם שָׁנָה, עָשׂוּ פּוֹגְרוֹמִים, שָׂרְפוּ, חָנְקוּ, הָרְגוּ, צָלְבוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת, וּבְכָל מִינֵי עֲלִילוֹת דָּם, וְעַכְשָׁו רוֹצִים לְהַעֲבִיר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל דָּתָם, וְרוֹצִים לִמְכֹּר לָנוּ אֶת הַזֶּבֶל שֶׁלָּהֶם, אַחֲרֵי שֶׁהָרְגוּ וְרָצְחוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל שְׁנוֹת גָּלוּתָם בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וּרְצִיחוֹת אַכְזָרִיּוֹת, שֶׁעָשׂוּ כְּלַפֵּיהֶם מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִתְאַזְּרוּ בְּ״לֵב חָזָק״ וְהִתְעוֹרְרוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — עַל שְׁנָאַת חִנָּם, שֶׁנַּפְסִיק לִשְׂנֹא אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, נַפְסִיק אֶת

הַמְּרִיבוֹת זֶה עַל זֶה, מַסְפִּיק כְּבָר כָּל הַמִּפְלָגוֹת שֶׁעוֹשִׂים פֶּלֶג פֶּלֶג, שֶׁזֶּהוּ דּוֹר הַפַּלָּגָה, עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַם אֶחָד, וְהָמָן־עֲמָלֵק אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת זֹאת, עַל־כֵּן אוֹמֵר (אֶסְתֵּר ג, ח): "יֶשְׁנוֹ עַם מְפֻזָּר וּמְפֹרָד", אֲבָל לֹא יוֹעִיל לוֹ דָּבָר, כִּי צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁהֵם מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר, עוֹסְקִים בְּכִנּוּסִים לְכַנֵּס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יַחַד, וְלָשִׂים סוֹף לַקְּנָאָה וְלַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה שֶׁמְּחַכָּה עָלֵינוּ, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת עַיִן בְּעַיִן גִּלּוּי שְׁכִינָה, וְנִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בּוֹנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי, וְנִזְכֶּה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תִּקּוּן הָעוֹלָם

בּוֹ יְבֹאֲרוּ יְסוֹדוֹת חֲזָקִים, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ
לָדַעַת, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה, שֶׁעַל יָדוֹ יְתֻקַּן הָעוֹלָם
בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, שֶׁתִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ
וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: עִקַּר תִּקּוּן הָעוֹלָם הוּא רַק לְמַלֵּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בֶּאֱמוּנָה, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי, וַאֲפִלּוּ לַגּוֹיִים צְרִיכִים לְדַבֵּר לִפְנֵיהֶם רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ טז): ״סַפְּרוּ בַגּוֹיִים אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו״, וּבָזֶה מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּמְמַלְּאִים אֶת תַּאֲוָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשׂא): בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּעֶלְיוֹנִים, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹסֵק לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכו)

קוּנְטְרֵס

תִּקּוּן הָעוֹלָם

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קכו), בְּשָׁעָה שֶׁדִּבְּרוּ לְפָנָיו בְּעִנְיַן בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ, לֹא אֶחָד יִהְיֶה שֶׁיִּצְעַק עַל אֱמוּנָה, כִּי כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁיִּהְיוּ אָז יִצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל עַל אֱמוּנָה כָּמוֹנִי הַיּוֹם, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִחַר גְּרוֹנָם וְלֹא יוֹעִיל. וּמַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ד, יג): ״כָּל הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא עה:), שֶׁיֹּאמְרוּ לִפְנֵי הַצַּדִּיקִים קָדוֹשׁ הוּא כְּפִשׁוּטוֹ; כִּי בְּוַדַּאי הַצַּדִּיקִים שֶׁיִּהְיוּ אָז וְיִתְחַזְּקוּ וְיִשָּׁאֲרוּ בֶּאֱמוּנָתָם הַקְּדוֹשָׁה, יִהְיוּ רְאוּיִים לוֹמַר לִפְנֵיהֶם אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִזֶּה, מֵאַחַר שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ קַיָּמִים בֶּאֱמוּנָה, וְלֹא יַנִּיחוּ עַצְמָם לִפֹּל וְלִטְעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אַחַר הָעוֹלָם. וְיִהְיוּ כַּמָּה מְפֻרְסָמִים וּמַנְהִיגִים שֶׁל שֶׁקֶר, וְאֵין סָפֵק שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אָז קִבּוּץ כָּמנוּ הַיּוֹם, שֶׁנִּמְצָאִים כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם שֶׁמִּתְקַבְּצִים יַחַד, שֶׁחֲפֵצִים

בֶּאֱמֶת לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה׳, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁיִּהְיוּ אָז אֵילוּ כְּשֵׁרִים בַּדּוֹר, אַךְ יִהְיוּ מְפֻזָּרִים. עָנָה וְאָמַר (שְׁמוֹת יז, יד): ״כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר״, לְמַעַן יֵדְעוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים, שֶׁכְּבָר הָיָה מִי שֶׁיָּדַע זֹאת מִקֶּדֶם, וְיֵדְעוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים.

וְהִנֵּה נִתְקַיְּמוּ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בִּמְלֹא מוּבָן הַמִּלָּה, אַחַר שֶׁעָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל חֻרְבָּן כָּזֶה, שֶׁשָּׁחֲטוּ וְשָׂרְפוּ וְחָנְקוּ וְהָרְגוּ בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, מִלְיוֹנִים מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיוֹתֵר מִזֶּה, יָרַד חֹשֶׁךְ גָּדוֹל בָּעוֹלָם, חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, חֹשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלֹּא הָיְתָה כָּזֹאת מֵעוֹלָם, שֶׁהֶעֱבִירוּ עַל הַדַּת מִלְיוֹנִים מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּרְשָׁעוּת וּבְאַכְזָרִיּוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְעָקְרוּ מֵהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהָיְתָה יְרֵשָׁה לָהֶם מִדּוֹר דּוֹר, וְעוֹד זֹאת, שֶׁבָּאוּ הָעֵרֶב־רַב רְשָׁעִים אֲרוּרִים, טְמֵאִים וּמְטֻמָּאִים וְאַכְזָרִיִּים מֵאֵין כְּמוֹתָם, וְהִכְרִיחוּ אוֹתָם לְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, וּפִטְמוּ אוֹתָם בִּנְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, עַד שֶׁעָקְרוּ מֵהֶם לְגַמְרֵי אֶת הָאֱמוּנָה, וְנַעֲשׂוּ כַּגְּרוּעִים שֶׁבָּאֻמּוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ד׳): מִנַּיִן שֶׁהַמַּחֲטִיא אֶת הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַהוֹרְגוֹ? שֶׁהַהוֹרֵג הוֹרֵג בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַמַּחֲטִיא הוֹרְגוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר

שְׁאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְכֻלָּם, כִּי עַל הַזְּמַן הַזֶּה הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל מֵרֹאשׁ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, שֶׁיִּהְיוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים לְהַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בָּעִתִּים הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּעִתִּים הַלָּלוּ לְהַחְדִּיר אֱמוּנָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְקָרֵב רְחוֹקִים אֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר (תִּרוּמָה קכח:): תָּא חֲזִי, כָּל מָאן דְּאָחִיד בִּידָא דְּחַיָּבָא, וְאִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ לְמִשְׁבַּק אָרְחָא בִּישָׁא, אִיהוּ אִסְתַּלַּק הָכִי בַּר נַשׁ אַחֲרָא, גָּרִים לְאַכְפָּיָא סִטְרָא אַחֲרָא, וְגָרִים דְּאִסְתַּלַּק קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקָרֵיהּ, וְגָרִים לְקַיְּמָא כָּל עָלְמָא בְּקִיּוּמֵיהּ לְעֵילָּא וְתַתָּא, וְעַל הַאי בַּר נַשׁ כְּתִיב (מַלְאָכִי ב, ה): ״בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם״, וְזָכֵי לְמֶחֱמֵי בְּנִין לִבְנוֹי וְזָכֵי בְּהַאי עָלְמָא וְזָכֵי לְעָלְמָא דְּאָתֵי, כָּל מָארֵי דִּינִין לָא יַכְלִין לְמֵידָן לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, עָאל בִּתְרֵיסַר תַּרְעֵי וְלֵית מָאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב (תְּהִלִּים קיב, ד): ״גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ, הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד, זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים״ וְגוֹ׳.

וְהִנֵּה הִשְׁאִיר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גַּם בַּדּוֹר הֶעָנִי הַזֶּה צַדִּיקִים וַחֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה, שֶׁבָּנוּ בְּכָל חֶלְקֵי

הָעוֹלָם מִקְוָאוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה לְבָנִים וּבָתֵּי סֵפֶר לְבָנוֹת, אֲשֶׁר בָּהֶם לוֹמְדִים עִם הַיְלָדִים אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת לְעֲבָדָה וּלְמַעֲשֶׂה, וּבָנוּ יְשִׁיבוֹת קְטַנּוֹת וּגְדוֹלוֹת לְבַחוּרֵי חֶמֶד, שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה בְּהַתְמָדָה רַבָּה, וְכֵן הֶעֱמִידוּ כּוֹלְלִים לְאַבְרְכִים מְצֻיָּנִים, שֶׁתּוֹרָתָם אֻמָּנוּתָם, וְגַם בַּעֲלֵי בָּתִּים לָאַלָּפִים וְלִרְבָבוֹת, שֶׁהֵקִימוּ בָּתִּים נֶאֱמָנִים עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, וְכָל זֶה לְקוֹצִים וְלִצְנִינִים לָעֲרֶב־רַב, אֲשֶׁר עֵינֵיהֶם לוֹטְשִׁים וְשִׂנֵּיהֶם חוֹרְקִים עַל זֶה מְאֹד, כִּי הֵם חָשְׁבוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ לְכָלַל יִשְׂרָאֵל כִּרְצוֹנָם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹתִיר לָנוּ פְּלֵטָה יְהוּדִים קְדוֹשִׁים נֶאֱמָנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכִתְפִלַּת עֶזְרָא הַסּוֹפֵר (עֶזְרָא ט, טז): "הֲוָיָ"ה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה, כִּי נִשְׁאַרְנוּ פְּלֵטָה כַּיּוֹם הַזֶּה" וְגוֹ'.

וּמַה שֶּׁחָשׁוּב עַכְשָׁו לְעַם יִשְׂרָאֵל הַיִּרְאִים וְהַשְּׁלֵמִים, שֶׁלֹּא כָּרְעוּ לַבַּעַל שֶׁל הָעֲרֶב־רַב, שֶׁיִּתְאַחֲדוּ יַחַד בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲקִצִין ג): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; וְלָכֵן כָּל קְהִלָּה צְרִיכָה לַעֲזֹר לְקְהִלָּה אַחֶרֶת הַמִּתְנַהֶגֶת עַל־פִּי הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב מַה שֶּׁיּוֹתֵר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, אֲשֶׁר זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֲצִלּוֹ

יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא שָׁלוֹם, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שׁוֹפְטִים ו): ״וַיִּקְרָא לוֹ יְהוָ״ה שָׁלוֹם״ וְכוּ׳; וְאָמְרוּ (שָׁם): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְטוֹבוֹת וְנֶחָמוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבִיאָן עַל יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם; וְאָמְרוּ (שָׁם): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכְּשֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא אֵינוֹ פּוֹתֵחַ אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נב): ״מַה נָּאוּו עַל הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם״, וְעִקַּר הַכֹּחַ שֶׁל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא רַק עַל־יְדֵי הָאַחְדוּת וְאַהֲבָה, וּבָזֶה שֶׁיִּהְיוּ תָּמִיד מְאֻחָדִים יַחַד בְּאַחְדוּת אֲמִתִּית לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא יוּכְלוּ הָעֶרֶב־רַב לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי הָאַחְדוּת שֶׁיֵּשׁ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט בֵּין הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים לִדְבַר הַשֵּׁם, זֶה הַחוֹמָה בְּצוּרָה, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לָהֶם הָעֶרֶב־רַב בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וּבִפְרָטִיּוּת צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר יְלָדָיו, וְלִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עִם מִי הֵם מִתְחַבְּרִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַתֵּן אֶת יְלָדָיו סָמוּךְ לְפִרְקָן, שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סב:): וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהַמַּשְׁיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ה, כד): ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ״, וְאֵין עֵצָה אַחֶרֶת עַכְשָׁו לְהַצִּיל אֶת הַנַּעַר מֵרֶדֶת שַׁחַת, רַק עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַתְּנוּ אוֹתָם סָמוּךְ לְפִרְקָן, וְאַשְׁרֵי הַהוֹרִים שֶׁמְּרַחֲמִים עַל יַלְדֵיהֶם וּמְחַתְּנִים אוֹתָם סָמוּךְ לְפִרְקָן, וְזֶה עִקַּר הָרַחֲמָנוּת בַּדּוֹר הַזֶּה —

לִדְאוֹג לְהַיְלָדִים שֶׁיִּתְחַתְּנוּ סָמוּךְ לְפִרְקָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצְלוּ מֵהַרְבֵּה רָעוֹת וּפְגָעֵי וּמְקָרֵי הַזְּמַן וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעֵין אֱמֶת מַה שֶּׁקּוֹרֶה בַּדּוֹר הַזֶּה, יוֹדֶה בִּדְבָרֵינוּ אֵלּוּ, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד הִקְפִּיד עַל דָּבָר זֶה, לְחַתֵּן אֶת הַיְלָדִים סָמוּךְ לְפִרְקָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ שְׁמוּרִים מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן, וְכָךְ תִּמְשַׁךְ שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיִקַּיֵּם אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (תְּהִלִּים קכח, ז): ״וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל״, וְדָרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבוֹת נ.): כֵּיוָן שֶׁבָּנִים לְבָנֶיךָ, שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֶס

כְּתִית לַמָּאוֹר

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת, לְמוּדִים עֲמֻקִים בְּגִלּוּי
אֱלֹקוּת, וִיחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֶּה
לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַד שֶׁאֵין אֶחָד יוֹדֵעַ מַה שֶּׁקּוֹרֶה לַזּוּלַת, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁכָּל אֶחָד מְקַנֵּא בַּזּוּלַת, אֲבָל בֶּאֱמֶת אין אָדָם שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְהַכֹּל כְּדֵי לְזַכֵּךְ אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר בּוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי כְּכָל שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם יוֹתֵר יִסּוּרִים — יוֹתֵר מְזַדַּכֵּךְ, אִם רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ קוֹרֵא תֹּגֶר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד!

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכז)

קוּנְטְרֵס

כְּתִית לַמָּאוֹר

בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּתִיב (שְׁמוֹת כז, כ): "וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, כָּתִית לַמָּאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד", לְהַדְלָקַת הַמְּנוֹרָה הָיְתָה מִצְוָה לְהָבִיא שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, אוֹמֵר רַשְׁ"י: בְּלִי שְׁמָרִים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מְנָחוֹת נג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא שֶׁמֶן מִן הַזַּיִת, צְרִיכִים לְכָתְשׁוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, וְאָז יוֹצֵא שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, שֶׁיְכוֹלִים אַחַר־כָּךְ לְהַדְלִיק בּוֹ וְיָאִיר. כְּמוֹ־כֵן נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה שֶׁיָּרְדָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְהִתְלַבְּשָׁה בְּגוּף גַּשְׁמִי, וּצְרִיכָה לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּדֵי שֶׁתָּאִיר — כּוֹתְשִׁים אוֹתָהּ. רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר פַּעַם: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב חָסִיד מְטֻגָּן; הַיְנוּ אָדָם שֶׁעוֹבֵר עָלָיו הַרְבֵּה יִסּוּרִים, מְרִירוּת, צָרוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, וּמַדּוּעַ?

כִּי כָּךְ מְנַסִּים אֶת הָאָדָם אִם כַּוָּנָתוֹ רְצוּיָה לַשָּׁמַיִם, אוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ כָּבוֹד, אוֹ כֶּסֶף, אוֹ שֵׁם. וְלָכֵן מְנַסִּים כָּל אָדָם וְאָדָם — לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה. כָּתוּב בַּזֹּהַר (שְׁלַח קסח:): אָעָא [עֵץ] דְּלָא סַלִּיק נְהוֹרֵיהּ — מְבַטְּשִׁין לֵיהּ; חֲתִיכַת אֵשׁ גְּדוֹלָה כְּשֶׁרוֹצִים לְהַדְלִיקָהּ — אִי אֶפְשָׁר, וְעַל־כֵּן שׁוֹבְרִים אוֹתָהּ לַחֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת, וְאָז יְכוֹלִים לְהַדְלִיקָהּ בְּנָקֵל, כָּךְ גּוּפָא דְּלָא נְכְנָס בֵּיהּ אוֹר הַנְּשָׁמָה — מְבַטְּשִׁין לֵיהּ, שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ.

עָלֵינוּ עוֹבְרִים כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי מְרִירוּת, כָּל מִינֵי פְּחָדִים, וּפְעָמִים רַבּוֹת אָנוּ שׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמֵנוּ — מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, שֶׁעוֹשֶׂה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, וְלָמָּה אָנוּ צְרִיכִים לִסְבֹּל אֶת כָּל הַסֵּבֶל הַזֶּה?! וְאַדְרַבָּה, כָּל מִי שֶׁדָּבוּק יוֹתֵר בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה יוֹתֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלָיו עוֹבְרִים יוֹתֵר מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים. וְהִנֵּה זֶה הַתֵּרוּץ — עָלֵינוּ לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת — אוּלַי אָנוּ שֶׁ׳קְרָנִים, רַ׳מָאִים, צְ׳בוּעִים, כְּפִי שֶׁיֵּשְׁנָם הַיּוֹם הַרְבֵּה מְאֹד בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם שֶׁרֶ״ץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן טו): יֵשׁ אֲנָשִׁים הַמִּתְפָּאֲרִים שֶׁהֵם צַדִּיקִים, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תִּקּוּנִים,

לַעֲסֹק בְּתִקּוּנֵי נְשָׁמוֹת, אַךְ אֵינָם אֶלָּא נוֹכְלִים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, וְהַכֶּסֶף שֶׁנּוֹטְלִים מִבְּנֵי־אָדָם — זֶה גְּנֵבָה וּגְזֵלָה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם אָנוּ אֵינֶנּוּ שַׁיָּכִים לְאוֹתָם אֲנָשִׁים, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי צְרִיכִים תָּמִיד לַחֲשֹׁשׁ אִם לֹא לוֹקְחִים כְּסָפִים מִבְּנֵי־אָדָם בְּחִנָּם, שֶׁזּוֹ גְּנֵבָה מַמָּשׁ, לָזֹאת מְנַסֶּה אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת הַשֵּׁם, סוֹבְלִים בְּזִיּוֹנוֹת וַחֲרָפוֹת, וּמִמֵּילָא אֵין לְךָ שֵׁם, כֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלֶיךָ, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהֶם כֻּלָּם דִּבּוּר, שֶׁכָּל אֶחָד מְדַבֵּר מֵהֶם, כָּל אֶחָד מְדַבֵּר בִּגְנוּתָם, אֵיזֶה שֵׁם יָכוֹל לִהְיוֹת לָהֶם?! אֵיזֶה כָּבוֹד יֵשׁ לָהֶם, כְּשֶׁכֻּלָּם מְבַזִּים אוֹתָם וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם, כָּל עַם הָאָרֶץ מְלַהֵג שְׁפָתוֹ בָּהֶם?! וְכֶסֶף — אֵינָם מְקַבְּלִים אֲגוֹרָה מֵאִישׁ, מִשּׁוּם גּוּף וְכַדּוֹמֶה, וְהֵם מוֹסְרִים נַפְשָׁם, דָּמָם (תַּרְתִּי מַשְׁמַע) וְחֶלְבָּם, לַהֲקָמַת מוֹסְדוֹת תּוֹרָה, מוֹסְדוֹת חֶסֶד, מוֹסְדוֹת חִנּוּךְ, גַּנִּים לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל, תַּלְמוּד תּוֹרָה לְבָנִים, בֵּית־סֵפֶר לְבָנוֹת, יְשִׁיבָה קְטַנָּה, יְשִׁיבָה גְּדוֹלָה, כּוֹלְלִים, מִקְוָאוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ תּוֹרֵם אֲגוֹרָה אַחַת בַּעֲבוּר זֶה. וּלְהֵפֶךְ — עוֹד יֹאמְרוּ אֵינְשֵׁי דִּלָּא מְעַלֵּי: ״אֵין לְךָ גַּנִּים, אֵין לְךָ מוֹסְדוֹת חִנּוּךְ, אֵין לְךָ יְשִׁיבוֹת, אֵין לְךָ כּוֹלְלִים״ וְכוּ׳ וְכוּ׳, בְּשָׁעָה שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל

לָבוֹא וּלְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת אֶת הַמּוֹסָדוֹת שְׁרִירִים וְקַיָּמִים, קְבוּעִים וְאֵיתָנִים. וּפֶלֶא עַל גַּבֵּי פֶּלֶא, דַּיְקָא אֵלּוּ הָרַמָּאִים, הַשַּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים, שֶׁאֵין לָהֶם מוֹסָדוֹת כְּלָל, וְלֹא בָּתֵּי חִנּוּךְ וְכוּ׳, וְהֵם מְקַבְּלִים תַּקְצִיבִים, וְשׁוֹפְכִים עֲלֵיהֶם מָמוֹן הַרְבֵּה וְהוֹן תּוֹעֲפוֹת בַּעֲבוּר מוֹסְדוֹתֵיהֶם הַפִּיקְטִיבִיִּים, וְכָל הָ׳רַע־בָּנִים׳ עוֹזְרִים לָהֶם, וּמְסַיְּעִים לְתַרְמִיתָם וּלְנִכְלֵי עַרְמוּמִיּוּתָם, הָאֵין זֶה פֶּלֶא?! וְאִם־כֵּן בְּרֹאוֹת אָדָם אֶת הִפּוּךְ הַיּוֹצְרוֹת, הוּא יָכוֹל לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ — ״מַה קּוֹרֶה פֹּה?! אַיֵּה הַצֶּדֶק, אַיֵּה הָאֱמֶת וְהַיֹּשֶׁר?!״ אֶלָּא זֶה אֶחָד מֵהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ נַחֲזִיק מַעֲמָד, אֵיךְ נִהְיֶה דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל אַף הַשֶּׁקֶר הַגָּדוֹל כָּל־כָּךְ, הַמִּתְגַּבֵּר בְּכָל מָקוֹם, וְלַמְרוֹת הַכְּזָבִים וְהָרְמָיָה הַמִּתְפַּשְׁטִים בְּכָל עֵבֶר וּפִנָּה, וְזֶה הַשְּׁבַח שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל — שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְנִשְׁאָר דָּבוּק בְּקוֹנוֹ. וְזֶה כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ צָרִיךְ לִבְדֹּק אֶת עַצְמוֹ אִם אֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ אוֹ אֶת הַזּוּלַת, וְאִם אֵינוֹ מְרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם.

וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנִּפְקַח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנִזְכֹּר, אֲשֶׁר בַּמְּנוֹרָה הִכְנִיס הַכֹּהֵן גָּדוֹל בְּכָל יוֹם שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, ״כָּתִית לַמָּאוֹר״, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר כָּתְשׁוּ אֶת הַזֵּיתִים

בְּמַכְתֵּשׁ, כְּמוֹ־כֵן כּוֹתְשִׁים כָּל יְהוּדִי הַמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְצָרִים לוֹ, וְעוֹשִׂים לוֹ עָוֶל, וְהַכֹּל — כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא אֶל בּוֹרְאוֹ וְיוֹצְרוֹ, וִידַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנָיו. וְהִנֵּה מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ בִּזְכֻיּוֹת חִנָּם לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא מְגַלֶּה לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלוּלֵא רַבֵּנוּ זַ״ל הָיִינוּ אֲבוּדִים לְגַמְרֵי, רַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה לָנוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, רַבֵּנוּ זַ״ל מֵאִיר בָּנוּ אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, רַבֵּנוּ זַ״ל מְלַהֵב אֶת לִבֵּנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וּמַהוּ הָעִנְיָן שֶׁל הַדִּבּוּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? כָּתוּב בָּרַמְבַּ״ם (הִלְכוֹת תְּפִלָּה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכוֹת ב־ג), שֶׁבִּתְחִלָּה, כָּל יְהוּדִי שֶׁהָיָה צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ, הָיָה מְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל פַּעַם שֶׁיְּהוּדִי מְבַקֵּשׁ צְרָכָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה. בָּאוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, רָאוּ וְצָפוּ בְּרוּחַ קָדְשָׁם, שֶׁהִנֵּה מַגִּיעָה גָּלוּת קָשָׁה, וְעַם יִשְׂרָאֵל יֵרְדוּ בַּגּוֹלָה, וְיִשְׁכְּחוּ לְגַמְרֵי אֶת עִנְיַן הַתְּפִלָּה, אֲזַי תִּקְנוּ לָנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת קְבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כו:) שְׁתֵּי דֵּעוֹת — לָמָּה קָבְעוּ

אֶת הַתְּפִלּוֹת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם? **א.** כְּנֶגֶד תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וְאֵיבָרִים שֶׁהֶעֱלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה; כִּי בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּן אֶחָד בַּבֹּקֶר, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל כָּל הָעֲוונוֹת שֶׁעָשׂוּ כָּל הַלַּיְלָה, וּבֵין הָעַרְבַּיִם תִּקְנוּ עוֹד קָרְבָּן, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁעָשׂוּ כָּל הַיּוֹם, וְכָל הַלַּיְלָה בָּעַר עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַנּוֹתָר מֵהַקָּרְבָּנוֹת, וְעַל זֶה תִּקְנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית — כְּנֶגֶד תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, תְּפִלַּת מִנְחָה — כְּנֶגֶד תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וְאֵיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁבָּעֲרוּ כָּל הַלַּיְלָה, כְּנֶגֶד זֶה תִּקְנוּ תְּפִלַּת עַרְבִית. **ב.** הִתְקִינוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית — כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁתִּקֵּן תְּפִלָּה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יט, כז): "וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר". תְּפִלַּת מִנְחָה — כְּנֶגֶד יִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר אֶצְלוֹ (שָׁם כד, כג): "וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה", תְּפִלַּת עַרְבִית — כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר אֶצְלוֹ (שָׁם כח, יא): "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם הַהוּא וַיָּלֶן שָׁם". וְאֵת תִּקְנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בַּיּוֹם, יְהוּדִי הַקָּם בַּבֹּקֶר, יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ לָרוּץ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּמִנְיָן, וְכֵן אַחַר הַצָּהֳרַיִם כְּשֶׁהוּא עָסוּק בַּעֲסָקָיו, נִזְכָּר לְפֶתַע שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה — "אוֹי, עָלַי לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ", וְכֵן כְּשֶׁשָּׁב לְבֵיתוֹ בָּעֶרֶב, אַחַר יוֹם מְפֻרָךְ, יוֹדֵעַ שֶׁצָּרִיךְ

לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית, וְלוּלֵא הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּקְבְּעוּ לָנוּ, מִזְּמַן הָיִינוּ שׁוֹכְחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן. וְלָכֵן הִתְקִינוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת קְבוּעוֹת בְּכָל יוֹם, וְאַשְׁרֵי הָאָדָם הַבָּא בְּכָל יוֹם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת אֵלּוּ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח.) אֵימָתַי עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים, זֶה הַדָּבָר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁיְּהוּדִי בָּא לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת. אֲבָל יֶשְׁנָהּ עוֹד תְּפִלָּה: תִּקּוּן חֲצוֹת, אֲשֶׁר מִתְפַּלְּלִים אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה, וְהִיא עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; אֲשֶׁר מֵאָז שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה, גִּלָּה לָנוּ, שֶׁאֶמְצַע הַלַּיְלָה הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל מְאֹד בַּשָּׁמַיִם, וְלָכֵן הִסְכִּימוּ אָז לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צְרָכֵינוּ וּמְבֻקָּשֵׁנוּ, וְכֵן מֵאָז חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אָנוּ מִתְפַּלְּלִים עַל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַל גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, וְאָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל מְאֹד. וְאִם־כֵּן אֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית, כָּל אֶחָד מְחֻיָּב לְהִתְפַּלֵּל, אַךְ תְּפִלַּת חֲצוֹת — זוֹ תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָהּ גַּם־כֵּן בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. וּמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יְגַלֶּה תְּפִלָּה חֲדָשָׁה — תְּפִלַּת הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁכָּל יְהוּדִי יִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כִּי אָז בְּעֵת הַגְּאֻלָּה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה יא):

"וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה [לָדַעַת] אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים; שֶׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵדְעוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְאִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, לָמָּה לִי לָרוּץ לִפְלוֹנִי וּלְאַלְמוֹנִי?! יוֹתֵר טוֹב לָבוֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי! רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן רסו): בֵּינִי לְבֵין מָשִׁיחַ יֵשׁ הֶפְרֵשׁ אֶחָד — אֶצְלִי עֲדַיִן יֵשׁ בְּחִירָה, וְאֵצֶל מָשִׁיחַ לֹא תִּהְיֶה בְּחִירָה; הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁמָּשִׁיחַ יְגַלֶּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, רַבֵּנוּ כְּבָר נוֹתֵן וְאוֹמֵר וּמְגַלֶּה לְמִקָּרְבָיו, אַךְ הַהֶפְרֵשׁ הוּא, שֶׁאֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל יֶשְׁנָהּ עֲדַיִן בְּחִירָה — לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים אִם לָאו, אַךְ בְּעֵת בִּיאַת גּוֹאֵל צֶדֶק — לֹא תִּהְיֶה עַל זֶה בְּחִירָה, וְכֻלָּם יִשְׁמְעוּ אֶת דִּבּוּרֵי מָשִׁיחַ, יְקַבְּלוּ אוֹתָם, וְיִצַּיְתוּ לָהֶם.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹבְלוֹת מִכָּל מִינֵי רְשָׁעִים אֲרוּרִים, רוֹצְחִים וְנוֹכְלִים, כְּמוֹ־כֵן כָּל מִי שֶׁמִּקָּרֵב לְרַבֵּנוּ זַ"ל, הוּא סוֹבֵל סֵבֶל גָּדוֹל, וּכְכָל שֶׁאָדָם מִקָּרֵב יוֹתֵר לְרַבֵּנוּ זַ"ל, הוּא סוֹבֵל סֵבֶל גָּדוֹל יוֹתֵר. אֲבָל צְרִיכִים לֵידַע, שֶׁהַכֹּל בִּכְלַל "כְּתִית לַמָּאוֹר", אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִזְכּוֹת שֶׁתָּאִיר בְּךָ אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ

מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים. וְזֶה נֶאֱמַר לְגַבֵּינוּ. מֵאַחַר שֶׁעַזָּרָנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁנִּדַּע מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, עַל־כֵּן עוֹבְרִים עָלֵינוּ מַשְׁבְּרִים קָשִׁים וּמָרִים בִּמְאֹד מְאֹד. הֵקַמְנוּ קְהִלָּה קְדוֹשָׁה עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָנוּ סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד; הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם לָקַח עַצְמוֹ עָלֵינוּ לִשְׁבֹּר אוֹתָנוּ בִּרְצִיחָה כָּזוֹ, מַמָּשׁ כְּמוֹ הַגּוֹיִים הָרוֹצְחִים בְּלִי שׁוּם שֶׁמֶץ שֶׁל רַחֲמָנוּת, הֲרֵי הוּא מוֹסֵר וּמַלְשִׁין, אָרוּר, רָשָׁע, טָמֵא, חוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים, אַךְ לֹא יַצְלִיחַ כְּלָל וּכְלָל! וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״נִצַּחְתִּי וַאֲנַצֵּחַ״ כִּי מִדָּתוֹ מִדַּת נֶצַח. אַךְ זֶה תָּלוּי בָּנוּ! יֵשׁ אֲנָשִׁים בַּעֲלֵי אֹפִי חַלָּשׁ, הַשּׁוֹכְחִים מַהֵר מְאֹד אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁעוֹשִׂים לְאָדָם אֵיזוֹ טוֹבָה, עָלָיו לִהְיוֹת מַכִּיר טוֹבָה, וְזוֹ הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהָרְצוּיָה — קִבַּלְתָּ טוֹבָה מִפְּלוֹנִי, תָּשִׁיב לוֹ, תּוֹדָה לוֹ. אֲבָל לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים חַלָּשֵׁי אֹפִי, וְשׁוֹכְחִים אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁקִּבְּלוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲזַי מַחֲזִירִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וַעֲלֵיהֶם אוֹמֵר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (מִשְׁלֵי יז, יג): ״מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה, לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ״; וְאוֹתָם הָאֲנָשִׁים הָיָה הֶעָנָן פּוֹלְטָן, לְאַחַר שֶׁהֶרְאוּ אֶת גְּנוּת מַעֲשֵׂיהֶם וְשִׁפְלוּתָם, בַּאֲשֶׁר אֵינְשֵׁי דִּלָּא מְעַלֵּי הֵם, עֲשָׂבִים שׁוֹטִים, שֶׁעָשְׁקוּ וְגָזְלוּ כַּסְפֵּי צְדָקָה שֶׁל עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים, וּמָרְטוּ עוֹרָם שֶׁל דַּלִּים וּמְעוּטֵי יְכֹלֶת, וְכֵן

שֶׁפָּגְמוּ בִּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וּבְתוֹרָתוֹ, וּלְבַסּוֹף נַעֲשׂוּ מוֹסְרִים, שֶׁמָּסְרוּ אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים, "בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז" (אֵיכָה ד ב). וַעֲלֵיהֶם עָלֵינוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם: "וְלַמַּלְשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה", מִי שֶׁהוּא בְּגֶדֶר מַלְשִׁין, לֹא תִּהְיֶה לוֹ תִּקְוָה לְחַיּוֹת. וְכֵן עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה, לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ".

מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים! אָנוּ אֵינֶנּוּ הַ'שּׁוֹטְרִים' שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָנוּ אֵין מְאוּמָה, אֶלָּא הַ'פֶּה' בִּלְבָד, אָנוּ תּוֹפְסִים אֱמָנוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית כז, כב): "הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב", וְאֶצְלֵנוּ נִתְקַיֵּם (תְּהִלִּים כ, ח): "אֵלֶּה בָּרֶכֶב וְאֵלֶּה בַּסּוּסִים, וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נַזְכִּיר", אֵין עָצְמָתֵנוּ אֶלָּא בְּפִינוּ! וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תַּנְחוּמָא בְּשַׁלַּח ט'): מַה תּוֹלַעַת אֵין כֹּחָהּ אֶלָּא בְּפִיהָ, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין כֹּחָם אֶלָּא בְּפִיהֶם; יֶשְׁנוֹ אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן, אֵילָן חָסוֹן וְגָבֹהַּ, קָטְרוֹ עַב מְאֹד, וְתוֹלַעַת אַחַת קְטַנָּה — יֵשׁ בְּכֹחָהּ לְחָתְכוֹ, הֵכֵיצַד? עַל־יְדֵי פִּיהָ, שֶׁמְּכַרְסֶמֶת אֶת הָאֵילָן פַּעַם אַחַר פַּעַם, וְאֵינָהּ מִתְיַגַּעַת וּמִתְעַיֶּפֶת כְּלָל, עַד שֶׁעַל־יְדֵי פִּיהָ הַקָּטָן מַצְלִיחָה לִכְרוֹת אֶת הָעֵץ. כָּךְ עַם יִשְׂרָאֵל — אֵין כֹּחָם וּגְבוּרָתָם אֶלָּא בַּפֶּה, כָּל כֹּחֵנוּ רַק תְּפִלָּה, וְלֹא שׁוּם דָּבָר

אַחֵר. הֵבֵאתִי אֶתְכֶם לְמִדְבָּר שָׁמֵם, לְלַמֵּד אֶת יְלָדֵינוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, שֶׁלֹּא יֵדְעוּ מַה זֶּה חֵטְא, מַה זּוֹ שְׁחִיתוּת, שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֲשׂוּפִים לְכָל הַפְּרִיצוּת הַנַּעֲשֵׂית בֶּעָרִים הַגְּדוֹלוֹת, וְיִגְדְּלוּ יְהוּדִים כְּשֵׁרִים וּקְדוֹשִׁים, נֶאֱמָנִים לַה׳ וּלְתוֹרָתוֹ; אֲבָל לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם לֹא נָח וְלֹא שָׁקַט, וְהִשִּׂיג אוֹתָנוּ פֹּה. זֶהוּ הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם בְּכָל הִתְגַּלְמוּתוֹ! וְהוּא כְּדִגְמַת הַכֹּמֶר שֶׁל הָעֲיָרָה, אֲשֶׁר מֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם נֶגְדֵּנוּ, עַל לֹא עָוֶל בְּכַפֵּנוּ, בַּאֲשֶׁר נְקִיֵּי כַפַּיִם וּבָרֵי לֵבָב אָנוּ, וּבוֹחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב הָאֱמֶת יוֹדֵעַ, כִּי אֵין לָנוּ שׁוּם רָצוֹן וְכִסּוּפִים אֲחֵרִים, לְבַד מֵאֲשֶׁר לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלְמוּת מִתּוֹךְ רֹגַע וְהַשְׁקֵט, שַׁלְוָה וְהַרְחָבַת הַדַּעַת. וְלָכֵן אַל לָנוּ לְהִתְפַּחֵד כְּלָל וּכְלָל! אֵין בְּכֹחוֹ שֶׁל הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם וְגֶנְדָּא דִּלְיֵהּ לְהַפְחִידֵנוּ אוֹ לְאַיֵּם עָלֵינוּ בְּמַעֲצָרִים מִטַּעַם הַמִּמְשָׁל וְכוּ׳ וְכוּ׳, אַל תִּתְיָרְאוּ כְּלָל מִשּׁוֹטוֹ שֶׁל הָרָע וְהַטָּמֵא, אֲשֶׁר יָדָיו יְדֵי עֵשָׂו, וּבְכֹחַ הַזְּרוֹעַ מֵצִיק וּמֵצַר לָנוּ בְּפִנָּתֵנוּ הַשְׁקֵטָה. הֲלֹא הוּא וְכַת אֲנָשָׁיו הוֹלְכִים בְּחֻקֵּי סְדוֹם וַעֲמוֹרָה, חֻקֵּי כָּזָב וּמִרְמָה, הֵפֶךְ הָאֱמֶת הַצְּרוּפָה וְהַזַּכָּה. וּכְפִי שֶׁמְּסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי בְּרֵאשִׁית, רֶמֶז ע׳), עַל אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, שֶׁהִגִּיעַ לִסְדוֹם, וְאֶחָד פָּתַח אֶת רֹאשׁוֹ וּפְצָעוֹ, וְהָלְכוּ לְמִשְׁפָּט

סְדוֹם, וְהַשּׁוֹפֵט פָּסַק, שֶׁאֶלִיעֶזֶר צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָזֶה שֶׁהִכָּאוּ — הַיִּתָּכֵן?! אֶלָּא זוֹ עֲלִילַת סְדוֹם וַעֲמוֹרָה! וְכֵן אֵרַע אֶצְלֵנוּ... הֲרֵי לָכֶם מַהִי שִׂנְאָה וְשִׂטְנָה! וְעַל־כֵּן אֵינֵנוּ צְרִיכִים לְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא מֵאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בְּפִינוּ! הַפֶּה זוֹ הַחֶרֶב שֶׁלָּנוּ, הַכְּלִי זַיִן שֶׁל יְהוּדִי זוֹ הַתְּפִלָּה, וּבְאַמְתַּחְתֵּנוּ יֵשׁ נֶשֶׁק זֶה שֶׁשְּׁמוֹ: תְּפִלָּה!

וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְפַּלֵּל, בֹּאוּ וְנִסַּפֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵיךְ אָנוּ סוֹבְלִים מִלָּבָן הָאֲרַמִּי, גַּנָּב וְגַזְלָן, וַחֲבוּרַת מְרֵעָיו, נוֹכְלִים, קַלִּים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, מוֹסְרִים וּמַלְשִׁינִים. אֲבָל לָנוּ זוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה — כָּל הַצָּרוֹת וְהַסֵּבֶל הַזֶּה, "כְּתִית לַמָּאוֹר", בָּזֶה שֶׁכּוֹתְשִׁים אוֹתָנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהָאִיר יוֹתֵר, נִזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת נִשְׁמָתֵנוּ בְּאוֹר יְקָרוֹת, נִזְכֶּה לְהָקִים דּוֹרוֹת קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים. אֲבַקְשְׁכֶם מְאֹד, לֹא לֵילֵךְ בְּאַלִּימוּת, אֵין זוֹ דַּרְכֵּנוּ, וְאֵין זוֹ מִדָּתֵנוּ, אֲצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה הַיְסוֹד דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וְאָמַר, שֶׁקִּיסָרִים וּמְלָכִים הָיוּ יְכוֹלִים לִשְׁלֹחַ יַלְדֵיהֶם לִלְמֹד דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֶצְלִי שֶׁאֲנִי מְלַמֵּד אֶת אֲנָשַׁי; נָא וְנָא לֹא לְהִתְגָּרוֹת בְּאַף אֶחָד! אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן בְּרָכוֹת ז:), שֶׁאָסוּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים. הָבָה נִתְאַחֵד יוֹתֵר

וְיוֹתֵר, זֶהוּ הַחוֹב הַמֻּנָּח עָלֵינוּ עַתָּה; עַל עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ עַכְשָׁו גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת מְאֹד, עֲנָנִים שְׁחֹרִים מְעִיבִים שְׁמֵי רוּם, וְרַק דָּבָר אֶחָד יָכוֹל לִמְנֹעַ מֵאִתָּנוּ אֶת גְּזֵרַת הָאָסוֹן הַנּוֹרָא, הַמְחַכֶּה עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל — אַחְדוּת וְאַהֲבָה שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵינוּ! לִזְכוֹת לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם — זֹאת אֵיננוּ יְכוֹלִים, וְאִי אֶפְשָׁר כְּלָל וּכְלָל! אַף שֶׁאָנוּ עֲרֵבִים זֶה לָזֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין כז:): יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בָּזֶה, עִם כָּל זֹאת אֵין יְכוֹלִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם, אַךְ זֹאת אָנוּ מְסֻגָּלִים — לְפַרְסֵם וּלְגַלּוֹת אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְפִיצִים סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וּבִפְרָט אֶת הַחוֹבְרוֹת וְהַקּוּנְטְרֵסִים הַיְקָרִים, הַמַּרְוִים וּמַשְׁקִים כָּל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּצְמֵאָה, בָּזֶה אָנוּ מְקָרְבִים יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן נֶגֶד הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהֵם מְמָרְרִים אֶת חַיֵּינוּ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עֵין גִּטִּין נו:) עַל הַפָּסוּק (אֵיכָה א, ה): ״הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ״ — אֵלּוּ הַצָּרִים נַעֲשׂוּ רָאשִׁים. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים פֹּה, שֶׁהָרָע הַמְּקוֹמִי, כְּדֶגְמַת כֹּמֶר, הוּא הַמְּסִית, הוּא הַמַּדִּיחַ אֶת תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם נֶגְדֵּנוּ. וְלָכֵן אַל תִּסְתַּכְּלוּ בְּפַרְצוּפוֹ, כִּי טָמֵא מְטֻמָּא הוּא, וַאֲנִי אֲפַרְסְמוֹ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁהוּא הַגַּנָּב וְהַנּוֹכֵל, אֲשֶׁר גּוֹזֵל כַּסְפֵּי הַמְּמְשָׁל, וְאֵין אִישׁ פּוֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף, אֵין אִישׁ חוֹקֵר וּבוֹדֵק אַחַר מַעֲלָלָיו

וְעַוְלוֹתָיו וּנְכָלָיו הָרָעִים, אֲשֶׁר מְפַרְסֵם לַכֹּל, כְּאִלּוּ עוֹמֵד הוּא בְּרֹאשׁ מוֹסָדוֹת מְפֹאָרִים, וְלֹא דֻּבִּים וְלֹא יַעַר, וְתַחַת מַסְוֶה פִּקְטִיבִי מְקַבֵּל תַּקְצִיבִים מִן הַמִּמְשָׁל, הוֹן עָתָק, וְהַכֹּל מְשַׁלְשֵׁל לְכִיסוֹ הַפְּרָטִי... וְאָנוּ הָעֲנִיִּים וְהָאֶבְיוֹנִים, שֶׁאֵין לָנוּ אֶלָּא דִּ׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה, אוֹתָנוּ רוֹדְפִים הַשְּׁכֵם וְהָעֲרֵב, בְּשָׁעָה שֶׁכָּל חֻפְצֵנוּ וּרְצוֹנֵנוּ, כְּסוּפֵינוּ וְהִשְׁתּוֹקְקוּתֵנוּ רַק — לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדֵינוּ בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי כָּשֵׁר בְּתַכְלִית, שֶׁלֹּא יֵדְעוּ בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ שׁוּם רַע וְזֻהֲמָה, רַק טָהֳרָה וּקְדֻשָּׁה. אֵין לָנוּ שׁוּם אִינְטֶרֶסִים אֲחֵרִים — אֶלָּא לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלֵב אֱמֶת וְתָמִים, בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת.

אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים! כַּמָּה אֲנִי צוֹעֵק וְצוֹוֵחַ, וְדוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ, בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחַד! בֹּאוּ נַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה, עַם יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים (יְבָמוֹת עט.); בֹּאוּ נִשְׁמַח בְּצַוָּתָא, וְלֹא נִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם, בְּבֵיתְכֶם תִּשְׁמְעוּ כְּלֵי זֶמֶר וְשִׁירָה וּנְגִינָה, וְאַל תַּחְשְׁשׁוּ כְּלָל, נֶגַע הַצָּרַעַת הַזֶּה יַחֲלֹף כְּאָבָק פּוֹרֵחַ, אֲבָל בַּל נַחְדֵּל לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: ״וְלַמַּלְשִׁינִים אַל תְּהִי תִקְוָה״, כָּל אֵלּוּ הַמַּעֲלִילִים עָלֵינוּ עֲלִילוֹת רֶשַׁע, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִקַּח אוֹתָם מִן הָעוֹלָם בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, וְלֹא תְּהֵא לָהֶם תְּקוּמָה, וְרַק הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא יִטֹּל אוֹתָם, וְלֹא בָּשָׂר וָדָם, אָנוּ אֲנָשִׁים תְּמִימִים וִישָׁרִים, עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים, עַם נִרְדָּף אֲשֶׁר בְּקִשֵּׁי קוֹנִים פַּת לַחְמָם לְהַשְׁבִּיעַ רַעֲבוֹנָם, וּמוֹרְטִים אֶת עוֹרֵנוּ, וְאֵינֵנוּ מְקַבְּלִים כְּלָל סִיּוּעַ וָעֶזֶר מִשּׁוּם גּוּף. וְאִלּוּ הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם וְכַת דִּלֵּיהּ, רָשָׁע מֻרְשָׁע, אֵין לוֹ אַף כּוֹלֵל אֶחָד, אֵין לוֹ אַף חֶדֶר וִישִׁיבָה, וְגוֹבֶה כַּסְפֵּי צִבּוּר לִצְרָכָיו הָאִישִׁיִּים... וְלָכֵן "כְּתִית לַמָּאוֹר", אִם אָנוּ רוֹצִים שֶׁנִּשְׁמֹר תְּאִיר יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלֵינוּ לָדַעַת, מַה זַּיִת, כָּל מַה שֶּׁכּוֹתְשִׁים אוֹתוֹ — מוֹצִיא שֶׁמֶן זַיִת זָךְ, כָּךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּכָל שֶׁמַּכִּים אוֹתָם — מְאִירִים יוֹתֵר. הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן אֲנִי רוֹצֶה שֶׁכֻּלְּכֶם תִּתְפַּלְּלוּ לִפְנֵי אֲדוֹן כֹּל, וְתַפְּילוּ תַּחֲנוּנִים וּצְקוֹן לַחַשׁ לִפְנֵי יוֹשֵׁב תְּהִלָּה, שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ וִימַלְּטֵנוּ מֵהַפַּח יָקוּשׁ הַזֶּה. וְתִהְיוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם אֶת עֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. וּתְקַיְּמוּ אֶת רְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁלִּמְּדָנוּ לִנְהֹג בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ נִפְלָאָה, וּלְהִתְבּוֹדֵד הַרְבֵּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּסִיר אֶת נֶגַע הַצָּרַעַת מִתּוֹכֵנוּ. וּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רלט): הַתְּפִלָּה אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת, אֶלָּא עַל־יְדֵי שָׁלוֹם. אִם יִהְיֶה שָׁלוֹם

בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — הַתְּפִלּוֹת תִּתְקַבֵּלְנָה; אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא אֶת הַקְּהִלָּה שֶׁלָּנוּ. וְלָכֵן אֲנִי פּוֹנֶה אֲלֵיכֶם, וּמְבַקֵּשׁ אִתְּכֶם חַד מַשְׁמָעִית — אֵינֶנִּי רוֹצֶה שֶׁבַּקְּהִלָּה שֶׁלִּי יִהְיֶה אֶחָד הַשּׁוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, וְאִם יֵשׁ בֵּינֵנוּ מִישֶׁהוּ שֶׁיֵּשׁ בְּלִבּוֹ עַל חֲבֵרוֹ, אֲבַקְּשׁוֹ לַעֲזֹב אֶת הַקְּהִלָּה, אֵינֶנִּי רוֹצֶה, שֶׁבְּקְהִלָּתֵנוּ יִהְיוּ אֲנָשִׁים הַשּׁוֹטְנִים זֶה אֶת זֶה! יְהוּדִים הַמּוֹסְרִים זֶה אֶת זֶה! מַסְפִּיק סָבַלְנוּ מִלָּבָן הָאַרַמִּי וְחֶבֶר מְרֵעָיו, מְשֻׁקָּצִים וּמִתְעָבִים, שֶׁגָּנְבוּ וְגָזְלוּ אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְהֵרְבּוּ וְהִפְרוּ רֶשַׁע בְּקִרְבֵּנוּ, וּבְנֵס נִצַּלְנוּ מֵהֶם, וְנִפְלַטְנוּ מֵאִתָּנוּ. אֲנִי מְאֹד מְאֹד מְבַקֵּשׁ, שֶׁבַּקְּהִלָּה שֶׁלִּי יִשְׂרֶה רַק שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וְעֶזְרָה הֲדָדִית, וּלְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה וָחֶסֶד, עַל זֶה נִבְנִית הַקְּהִלָּה שֶׁלִּי, זֶה הַיְסוֹד אֶצְלֵנוּ, אֵלּוּ עַמּוּדֵי הַתָּוֶךְ הַתּוֹמְכִים בִּבְנְיַן הַקְּהִלָּה. וְכֵן לְשָׁרֵשׁ מִתּוֹכֵנוּ עֲשָׂבִים מָרִים כְּגִידִים, הַמַּרְבִּים שְׂחִיתוּת וָעָוֶל, עִזְרוּ לִי לְהוֹקִיעַ אוֹתָם וּלְעָקְרָם, לְלֹא שׁוּם הֶפְרֵשׁ כְּלָל, אָנוּ קְהִלָּה קְדוֹשָׁה, הָרוֹצִים רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ קְהִלָּה קְדוֹשָׁה הָרוֹצִים לְחַנֵּךְ אֶת יְלָדֵינוּ רַק לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכֵנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַחְפֹּץ לָגוּר עִמָּנוּ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קח.): לֹא נֶחְתַּם גְּזַר דִּינָם שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא

עַל הַגֶּזֶל; דּוֹר הַמַּבּוּל הָיוּ מְשַׁקְּצִים וּמְתָעְבִים בְּנֹאוּף, "כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ" (בְּרֵאשִׁית ו, יב), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲדַיִן חִכָּה וְהִמְתִּין, כֵּיוָן שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּגֶּזֶל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שָׁם ו, ז): אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם. לְמֵדִים מִכָּאן חֶמְרַת עֲוֹן הַגֶּזֶל; אֵינֶנִּי רוֹצֶה שֶׁיִּמָּצֵא בְּקִהְלָתֵנוּ אָדָם אֶחָד הַגּוֹזֵל מִזּוּלָתוֹ מָמוֹן, וְאִם לָוָה מִישֶׁהוּ מֵחֲבֵרוֹ — יִפְרַע חוֹבוֹ עַד תֻּמּוֹ, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כֵּן, אֲשֶׁר הוּא בְּחֶזְקַת (תְּהִלִּים לז, כא): "לֹוֶה רָשָׁע וְלֹא יְשַׁלֵּם"; קְהִלָּתֵנוּ הִיא קְהִלָּה שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁל תְּפִלָּה, שֶׁל חֶסֶד וּצְדָקָה, וְאֵינֶנִּי רוֹצֶה שֶׁיִּדָּבְקוּ בָּהּ סְפִיחֵי זָדוֹן וָרֶשַׁע. וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד — עִזְרוּ לִי, עוֹבְרִים עָלֵינוּ עַתָּה צָרוֹת רַבּוֹת, אֲבָל עָלֵינוּ לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "וְיִקְחוּ לְךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר", אִם רְצוֹנֵנוּ שֶׁנִּשְׁמֹר תְּאִיר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלֵינוּ לֵידַע, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֵינוּ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים קָשִׁים. עָבְרוּ סֵבֶל רַב בַּשָּׁבוּעוֹת, בֶּחָדָשִׁים וּבַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, אֲבָל זֹאת תֵּדְעוּ, שֶׁלֹּא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, "לֹא לְעוֹלָם חֹסֶן" (מִשְׁלֵי כז, כד), וְעוֹד מְעַט נִפָּטֵר מִכָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ, אֲבָל זֶה תָּלוּי בָּנוּ — אִם נִתְאַחֵד יַחַד! אִם נַעֲזֹר זֶה לָזֶה! אִם נִסְעַד זֶה אֶת זֶה! עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, נִזְכֶּה לְהָבִיא אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, נִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ

אֶת הַשְּׁכִינָה בֵּינֵינוּ, וּבוֹ בָּרְגַע שֶׁתִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה בְּקִרְבֵּנוּ, שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָנוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים יִתְבַּטְּלוּ כַּחֲלוֹם יָעוּף. וְלָכֵן עֲשׂוּ כָּל שֶׁבִּיכָלְתְּכֶם לְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הַזְּהָמָה וְהַטֻּמְאָה וְכוּ׳, אֶת כָּל הַשּׁוּעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלֵי כְּרָמִים, וְהֶכְפֵּל הַדָּבָר — אִם יֵשׁ לְמִישֶׁהוּ שִׂטְנָה עַל זוּלָתוֹ, אֵינֶנִּי רוֹצֶה שֶׁיִּתְעָרֵב בַּקְּהִלָּה שֶׁלִּי, כִּי אֵין לִי שׁוּם שַׁיָּכוּת עִם רִיב וּמַחֲלֹקֶת, הַקְּהִלָּה שֶׁלִּי בָּנִיתִי בְּיִזַּע וּבְדָם עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, עַל אַדְנֵי הַמּוּסָר וְהַיִּרְאָה, הַיֹּשֶׁר וְהַצֶּדֶק.

רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם, וְלָכֵן עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כָּל אֵלּוּ הַפְּחָדִים הֵם רַק לְקָרְבֵנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו. אַף שֶׁלִּכְאוֹרָה, אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, אֵין זֹאת אֶלָּא לְמַרְאֵה עֵינַיִם בִּלְבָד, עוֹד מְעַט הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כָּל הָרָע לְטוֹב יִהְיֶה, כָּל הַצָּרוֹת תִּתְהַפֵּכְנָה לִישׁוּעוֹת, וּבִפְרָט — אִם נִתְאַחֵד יַחַד כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל לְקַיֵּם אֶת הַלָּאו שֶׁל (וַיִּקְרָא יט, יז): ״לֹא תִשָּׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ״, יָקוּם וְיֵלֵךְ מֵאִתָּנוּ לְשָׁלוֹם, בְּטֶרֶם נִצְטָרֵךְ לְגָרְשׁוֹ, אֲנִי רוֹצֶה קְהִלָּה קְדוֹשָׁה הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה בְּהַתְמָדָה רַבָּה, וּמִתְפַּלְּלִים בִּדְבֵקוּת וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּמַקְפִּידִים עַל קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה, ״וְאִישׁ

אֶת רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזַק״ (יְשַׁעְיָה מ), רְאוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד בְּאַחְדוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז תִּרְאוּ אֶת הַנִּסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן שֶׁעָלֵינוּ לִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ וּלְשַׂמֵּחַ זֶה אֶת זֶה, וְכָל יוֹם וָיוֹם אַחַר כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה תֵּצְאוּ בְּרִקּוּד, וְיֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לִשְׂמֹחַ וְלִרְקֹד, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵרַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, רַבִּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, רַבִּי הַמְחַיֶּה אוֹתָנוּ, רַבִּי הַמְשַׂמֵּחַ אוֹתָנוּ, רַבִּי הַמְגַלֶּה לָנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיזוֹ שִׂמְחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לָנוּ! תִּתְחַזְּקוּ יַחַד וְתַעֲזְרוּ זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה כְּבָר לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם. רַק אַחְדוּת, רַק אַהֲבָה, רַק שָׁלוֹם — זֶה מַה שֶּׁיַּחֲזִיק אוֹתָנוּ, זֶה מַה שֶּׁיְּחַזֵּק אוֹתָנוּ.

וְלָכֵן אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים! הֱיוֹת שֶׁאָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת מְזֻכָּכִים, בְּחִינַת: שֶׁמֶן זַיִת זָךְ **״כְּתִית לַמָּאוֹר״**, חֻפְצֵנוּ לִזְכּוֹת לִהְיוֹת נֵר תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּעֲבוּר זֶה עוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי, יֹאמַר לְצָרוֹתֵינוּ דַּי, אַךְ עָלֵינוּ לִרְאוֹת בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם רַק לְהִתְאַחֵד יַחַד בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז. וַאֲנִי חוֹזֵר וּמַדְגִּישׁ — לִבְנוֹת קְהִלָּה זֶה רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת! וּצְרִיכִים לֵידַע, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲמֵשׁ אֻצְבָּעוֹת, וְכָל אֻצְבַּע יֵשׁ לָהּ צוּרָה אַחֶרֶת,

כָּךְ בְּנֵי־אָדָם, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ פַּרְצוּף אַחֵר, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נח): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַכְרִיחַ דַּעְתּוֹ עַל זוּלָתוֹ, אֲבָל כֻּלָּם צְרִיכִים לְהִתְאַחֵד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב, כְּשֶׁפְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת מִתְאַחֲדוֹת בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט; כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ נִרְאֶה אַחֶרֶת מִזּוּלָתוֹ, אֲבָל בְּיַחַד אָנוּ יָד אַחַת, בַּעֲלַת חָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, כְּמוֹ־כֵן אַף שֶׁאָנוּ שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה — בֵּין בְּמַרְאֶה, בֵּין בְּדַעַת, אֲבָל בְּדָבָר אֶחָד אָנוּ מְאֻחָדִים — בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבְהַצַּדִּיק; כִּי הָא בְּהָא תְּלֻיָא, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים — יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — יֵשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֲבָל מִי שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סִימָן שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, וּמִי שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים, סִימָן שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ; הַקְּהִלָּה שֶׁלָּנוּ בְּנוּיָה אַךְ וְרַק עַל יְסוֹד אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְאֶת הַלֵּיצָנִים אָנוּ מוֹקִיעִים, כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְהוֹקִיעַ אֶת עֲמָלֵק, שֶׁמַּכְנִיס סְפֵקוֹת בִּבְנֵי־אָדָם (שְׁמוֹת יז): ״הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״ וְגוֹ׳, וְעַל הַפָּסוּק (מִשְׁלֵי יט, כה): ״לֵץ תַּכֶּה״ — זֶה עֲמָלֵק (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן ו׳); וְכֵן

פַּרְעֹה הָיָה לֵיצָן גָּדוֹל, וּמֵחֲמַת שְׂרָצָה לְהָצִיק לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה רָשָׁע וְאַכְזָרִי מְאֹד, כְּדֵי לְתָרֵץ אֶת עַצְמוֹ — עָשָׂה לֵיצָנוּת, כְּמוֹ־כֵן יֶשְׁנָם כָּאן לֵיצָנִים, וְהֵם יוֹדְעִים שֶׁמַּחֲצִיפִים פְּנֵיהֶם נֶגֶד הַשֵּׁם וְצַדִּיקוֹ, וּכְדֵי לְכַסּוֹת אֶת עַזּוּתָם — הֵם מִתְלוֹצְצִים. וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם לְבַל תִּהְיֶה לָכֶם שַׂיָּכוּת עִם הַלֵּצִים הַלָּלוּ, שֶׁיִּמְשְׁכוּ אֶתְכֶם בְּלֵיצָנוּתָם, וְתִתְרַחֲקוּ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף; יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַרְחִיב אֶת הַקְּדֻשָּׁה, וְתִהְיֶה לָנוּ קְהִלָּה קְדוֹשָׁה, קְהִלָּה שְׂמֵחָה, קְהִלָּה בְּרוּכָה, קְהִלָּה הַנֶּהֱנֵית מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, קְהִלָּה שֶׁיְּלָדֶיהָ מִתְחַנְּכִים עַל בִּרְכֵּי הָאֱמוּנָה עַל דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל סָבָא, קְהִלָּה שֶׁאֵין מְדַבְּרִים בָּהּ מֵאַף אֶחָד, אֶלָּא מֵאֱמוּנָה לְבַד, קְהִלָּה הַמֻּשְׁתֶּתֶת עַל יְסוֹדוֹת שֶׁל תְּפִלָּה לְבוֹרֵא עוֹלָם: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְאֵה נָא בְּעָנְיֵינוּ, פְּדֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן הַקָּמִים עָלֵינוּ, הֵן רַק אַתָּה יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ לָצֵאת מִמְּצוּקוֹתֵינוּ, וּמִן הָרֶשֶׁת שֶׁפָּרְשׂוּ הָרְשָׁעִים תַּחַת רַגְלֵינוּ"; וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ — אִם הֵם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה — מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, וְאִם לָאו — שֶׁיֵּצְאוּ מִזֶּה הָעוֹלָם מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר. אֵינֶנּוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכֹחַ הַזְּרוֹעַ, אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בְּפִינוּ! לֹא נָגַעְנוּ בְּאִישׁ, וְלֹא נִגַּע בְּשׁוּם בְּרִיָּה, אֵינֶנּוּ רוֹצִים דָּבָר, אֵינֶנּוּ חֲפֵצִים מְאוּמָה כְּלָל וּכְלָל, אָנוּ רוֹצִים רַק אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! אִם יַנִּיחוּ לָנוּ בְּשֶׁקֶט — מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, וְאִם לָאו — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְיִשַּׁלֵּם לְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַמְּשִׁיבִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה, שֶׁלֹּא תָּמִישׁ רָעָה מִבֵּיתָם. כָּל כֹּחֵנוּ זֶה תְּפִלָּה! וְהֶכְפֵּל הַדָּבָר — תַּשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם, וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים עִם זוּלָתוֹ, שֶׁיַּעֲזֹב אֶת קְהִלָּתֵנוּ, וּמִי שֶׁחַיָּב כֶּסֶף — יִפְרַע חוֹבוֹ מְהֵרָה, וְלֹא — אֵין לוֹ מָקוֹם אֶצְלֵנוּ.

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, אַזַי בֹּאוּ נִתְאַחֵד יַחְדָּו, וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וּבִזְכוּת זֶה נִזְכֶּה, שֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּתוֹכֵנוּ, וְנִזְכֶּה כְּבָר לְהַצִּיל אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד

עַל־פִּי דַּעַת

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

★

גַּם הוֹסַפְנוּ

הִתְעוֹרְרוּת לְלִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם

★

הוּבָא לְדְפוּס

עַל־יְדֵי חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

שְׁנַת תש״ן לִפְרָט קָטָן

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד עַל־פִּי סֵדֶר־הֶדֶרֶךְ־הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא דַּיְקָא יָכוֹל לַעֲבֹר וְלִהְיוֹת וּלְטַיֵּל בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: תַּנַ״ךְ, מִשְׁנָיוֹת, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, וְכָל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים וְכָל סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים: רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכָל סִפְרֵי קַבָּלָה וַחֲסִידוּת וּמוּסָר, כִּי הָעֲצָה הַזּוֹ הִיא נְכוֹנָה לְמִי שֶׁמְּבִינָהּ וּלְמִי שֶׁרוֹצֶה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת, וְעִם הָעֲצָה הַזּוֹ יְכוֹלִים לִהְיוֹת מַתְמִידִים כָּל הַחַיִּים.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תתכח)

הַקְדָּמָה

בָּרוּךְ הוּא אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית מֵאִתָּנוּ גּוֹאֵל וּבְגָלוּתֵנוּ שָׁלַח אֵלֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר הֵם מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ, אֲשֶׁר נֵלֵךְ בָּהּ וְנַעֲלֶה עִמָּהּ בֵּית אֵל, וְנַצְלִיחַ דַּרְכֵּנוּ הַנִּצְחִי; וְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק תִּקֵּן תִּקּוּנִים וְגָדַר גְּדָרִים וְסִיֵּג סְיָגִים וְכוּ', לְמַעַן נִשָּׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּנְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהָאִיר עַל נַפְשֵׁנוּ הֶאָרַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְאִירָה בְּכָל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מ"ג): וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ וְגוֹ'.

וְהִנֵּה בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה זָכִינוּ, שֶׁשָּׁלַח אֵלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, רַבֵּנוּ נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר הֵאִיר אֶת הָעוֹלָם עִם עֲצוּתָיו הַקְּדוֹשִׁים וּדְרָכָיו וְהַנְהָגוֹתָיו הַנִּפְלָאִים, פְּלָאֵי פְּלָאִים לְקָרֵב וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְהוֹרָה לָהֶם דֶּרֶךְ קַל וְנָקֵל, אֵיךְ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲפִלּוּ הַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים וְכוּ',

יָכוֹל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר אוֹ מִדָּה אוֹ עֲבוֹדָה אוֹ קְדֻשָּׁה אוֹ מִצְוָה אוֹ הַנְהָגָה טוֹבָה, שֶׁלֹּא דִּבֵּר מִמֶּנָּה, כַּמּוּבָא בַּאֲרִיכוּת בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים — קָחֵהוּ מִשָּׁם, וּמֵחֲמַת שֶׁהִרְבָּה לְדַבֵּר וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹתֵר עַל לִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְלַמֵּד הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד בְּדֶרֶךְ בְּקִיאוּת, וּרְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ הָיָה, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יִטַּיֵּל וְיִהְיֶה בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נִגְלֶה וְנִסְתָּר, תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וְכָל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהַתִּקּוּנִים וְכִתְבֵי הָאַר״י, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכָל סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים — רַמְבַּ״ם, טוּר, וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ וְנוֹשְׁאֵי כֵּלֵיהֶם (עַיֵּן בִּשְׁיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כ״ח וְסִימָן ע״ו), וּתְהִלָּה לָאֵל, זָכִינוּ בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהַרְחִיב אֶת הַדִּבּוּר מְאֹד וּלְהַרְאוֹת וּלְגַלּוֹת לְכָל בַּר־דַּעַת וּלְכָל מַשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת, אֶת אֲמִתַּת הָעֵצָה הַנּוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, שֶׁגְּלָה לְעַם סְגֻלָּה, בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יָכוֹל כָּל אֶחָד לַחֲזֹר הַרְבֵּה וְלִשְׁקֹד וּלְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלָכֵן הִדְפַּסְנוּ אֶת הַקּוּנְטְרֵס הַקָּטָן הַזֶּה.

וּבַחֲסָדָיו הַגְּדוֹלִים וּבְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים עָשָׂה הַקּוּנְטְרֵס הַנִּפְלָא הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּת רַבָּה בָּעוֹלָם, כִּי נִדְפַּס בְּכַמָּה רִבְבוֹת טְפָסִים וְנִתְפַּשֵּׁט בְּכָל קְצְוֵי תֵּבֵל מַמָּשׁ, וּבְכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל נִתְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה, וּתְהִלָּה לָאֵל, עָשָׂה נְפָשׁוֹת לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים לְמַעַן שְׁקִידָה רַבָּה בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כֵּן יַעְזְרֵנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּדְפַּס וְיַחֲזֹר וְיִדְפַּס, וְיִתְרַבּוּ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַשּׁוֹקְדִים עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּדֶרֶךְ וּבְעֵצָה וּבַהֲנָהָגָה, שֶׁהַדְּרִיךְ וְיָעַץ וְהֵנְהִיג רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

אַךְ לְמוֹתָר לָנוּ לְהַדְגִּישׁ, כִּי הַקּוּנְטְרֵס הַזֶּה מַרְבֶּה לְדַבֵּר רַק מֵעִנְיַן לִמּוּד בְּקִיאוּת, וְאֵין כַּוָּנָתֵנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, לְמַעֵט בְּלִמּוּד עִיּוּן; אַדְרַבָּה, בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ זָכִינוּ לְחַבֵּר סֵפֶר "תּוֹרָה לִשְׁמָהּ", וְשָׁם מְבֹאָר בְּאֹר הֵיטֵב נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מַעֲלַת הַלּוֹמֵד בְּעִיּוּן וְעֻצּוֹת וְהַדְרָכוֹת יְשָׁרוֹת עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֵיךְ לִלְמֹד בְּעִיּוּן, אַךְ הַקּוּנְטְרֵס הַקָּטָן הַזֶּה נִתְחַבֵּר בְּיוֹתֵר לְמַעַן אֵלּוּ אֲשֶׁר טְרוּדִים מְאֹד עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה, וְרֹב הַיּוֹם וּלְרֻבּוֹת הַלַּיְלָה יְגֵעִים וּטְרוּדִים וְכוּ', וְכֵן לַבַּחוּרִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תְּפִיסָה קָשָׁה וְכוּ', וְכֵן עַל אֵלּוּ שֶׁעוֹבֵר כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת בְּהַחַיִּים וְכוּ' וְעָבַר עֲלֵיהֶם כְּבָר

מַה שֶּׁעָבַר. כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי לִבָּבוֹ וּמַכְאוֹבָיו וְכוּ׳ — אֲלֵיהֶם יֵעָרֵב נָא דִּבְרֵי הַקּוּנְטְרֵס הַנִּפְלָא הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, אִם יְצִיתוּ וְיָקִימוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ, וְאָז יַצְלִיחוּ דַּרְכֵיהֶם, וְיִתְעַלּוּ בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, וְזֶה בָּרוּר כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְהוּא בָּדוּק וּמְנֻסֶּה בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵין לְשַׁנּוֹת מִמַּה שֶּׁכָּתוּב בַּקּוּנְטְרֵס הַנִּפְלָא הַזֶּה אַפִלּוּ תֵּבָה אַחַת וְכוּ׳, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים כָּל אֵלּוּ הַבַּחוּרִים, שֶׁיָּצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ וְיַצִּילֵנוּ], אוֹ עָזְבוּ לְגַמְרֵי הַיְשִׁיבָה בְּגִיל צָעִיר וְהָלְכוּ לַעֲבֹד וְכוּ׳, אוֹ הוֹלְכִים סְתָם בָּטֵל וְכוּ׳, וְהַבַּטָּלָה מְבִיאָה אוֹתָם לִידֵי שִׁעֲמוּם וְלִידֵי זִמָּה וְכוּ׳ (כְּתֻבּוֹת נ״ט) — הַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי הַטְּעָמִים, הַמּוּבָאִים בִּפְנִים הַקּוּנְטְרֵס הַקָּטָן הַזֶּה, וְאִם הָיוּ מַרְגִּילִים אוֹתָם בְּסֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד הַזֶּה מִימֵי בַּחֲרוּתָם, הָיוּ גְּדֵלִים וּמַצְלִיחִים עַד מְאֹד מְאֹד, וְהָיוּ צוֹמְחִים לְאִילָנוֹת נִפְלָאִים, הָעוֹשִׂים פֵּרוֹת טוֹבִים וּמְתוּקִים, וְהָיוּ בְּקִיאִים בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְהָיוּ נִשְׂאָרִים בְּהַיְשִׁיבוֹת וּבְבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת וְהַכּוֹלְלִים.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָאִיר עֵינֵינוּ בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְנִזְכֶּה לְהַרְבּוֹת סַפְסָלִים וְתַלְמִידִים בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ

וּלְהוֹסִיף בַּחוּרִים בַּיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁיִּתְמִידוּ לִלְמֹד תּוֹרָה קְדוֹשָׁה בְּהַתְמָדָה רַבָּה וּבִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה, כִּי הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִלְמֹד בַּדֶּרֶךְ וּבָאֹפֶן הַזֶּה, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת בְּהַחַיִּים וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ כְּבָר עָבַר עָלָיו בְּחַיָּיו מַה שֶּׁעָבַר וְכוּ׳, כָּל מִינֵי קַטְנוּת וִירִידוֹת וּנְפִילוֹת וְכוּ׳, בְּוַדַּאי שֶׁאוֹר הַתּוֹרָה תְּחַיֶּהוּ וְתוֹצִיאֵהוּ מֵהַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה וְהַצַּלְמָוֶת, שֶׁנִּלְכַּד וְנָפַל בְּתוֹכָהּ וְכוּ׳, כִּי הַקּוּנְטְרֵס הַנִּפְלָא הַזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם חֲמִידוּ דְאוֹרַיְתָא, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לַחֲזֹר וּלְטַיֵּל וְלִהְיוֹת וּלְבַקֵּר בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; וּמִי שֶׁעַיִן אֱמֶת לוֹ, וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר בָּעִתִּים הַלָּלוּ עַל בְּנֵי־הַנְּעוּרִים וְכוּ׳, וְאֵין לוֹ מוֹתָרוֹת בְּמֹחוֹ וְטִנּוּף בְּלִבּוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס״א) — הוּא יוֹדֶה עַל הָאֱמֶת, שֶׁכָּךְ הוּא הָאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁמְּבאָר בַּקּוּנְטְרֵס הַקָּטָן הַזֶּה, וּמֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאֱמֶת נְבַקֵּשׁ, שֶׁיִּהְיוּ אֲמָרֵינוּ לְרָצוֹן, וּמִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל בַּקּוּנְטְרֵס הַקָּטָן וְהַנִּפְלָא הַזֶּה, יִתְלַהֵב לִבּוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה וְיַעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ שְׁעוּרִים קְבוּעִים כְּסִדְרָן בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבִזְכוּת הַתּוֹרָה נִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל פִּגְעֵי הַזְּמַן, וְנַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

כָּל מַה שֶּׁלָּמַד אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהָיָה נִמְנַע אֶצְלוֹ לַעֲמֹד עַל אֲמִתַּת כַּוָּנַת הַלִּמּוּד בִּשְׁלֵמוּת — יִזְכֶּה לְהָבִין עַל אֲמִתָּתָהּ בָּעוֹלָם הַבָּא.

(סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת לְמוּד, סִימָן ח)

הֶרְגֵּל הַלִּמּוּד הוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה עַל קִיּוּם כָּל הַמִּצְווֹת.

(שָׁם, סִימָן לג)

יִלְמַד אָדָם אֲפִלּוּ בְּלֹא הֲבָנָה.

(שָׁם, סִימָן לח)

סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד

עַל־פִּי דַּעַת אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
הָרַב רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב,
זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ״ד): צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִכֹּל מִינֵי חָכְמוֹת וְהַמְצָאוֹת, שֶׁיֵּשׁ לְהַנִּכְנָסִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַחָכְמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ לְהַנִּכְנָסִים וּמַתְחִילִין קְצַת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵינָם חָכְמוֹת כְּלָל, וְהֵם רַק דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים וּשְׁטוּתִים גְּדוֹלִים, וְאֵלּוּ הַחָכְמוֹת מַפִּילִין מְאֹד אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁחוֹשֵׁב וְחוֹקֵר וּמְדַקְדֵּק בְּיוֹתֵר, אִם הוּא יוֹצֵא כָּרָאוּי בַּמֶּה שֶׁעוֹשֶׂה; וְאָמַר אָז: בָּשָׂר־וָדָם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁיֵּצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בְּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו (עֲבוֹדָה־זָרָה ג׳), וְלֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי־הַשָּׁרֵת (קִדּוּשִׁין נ״ד); וְעַל אֵלּוּ הַמְדַקְדְּקִים

וּמַחְמִירִים בְּחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (וַיִּקְרָא י״ח): וְחַי בָּהֶם וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם (יוֹמָא פ״ה); כִּי אֵין לָהֶם שׁוּם חַיּוּת כְּלָל, וְתָמִיד הֵם בְּמָרָה־שְׁחוֹרָה מֻחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם, שֶׁאֵינָם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָתָן בְּהַמִּצְווֹת שֶׁעוֹשִׂים, וְאֵין לָהֶם שׁוּם חַיּוּת מִשּׁוּם מִצְוָה מֻחֲמַת הַדִּקְדּוּקִים וְהַמָּרָה־שְׁחוֹרָה שֶׁלָּהֶם. וְאָמַר אָז, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ מַחְמִיר שׁוּם חֻמְרָה כְּלָל, וּבֶאֱמֶת אַחַר כָּל הַחָכְמוֹת צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְזֶה הוּא הַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַחָכְמוֹת לִבְלִי לִהְיוֹת חָכָם כְּלָל.

כִּי בֶּאֱמֶת אֵין חָכָם בָּעוֹלָם כְּלָל, וְאֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. פֵּרוּשׁ — דָּבָר, שֶׁהוּא רַק נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין בָּזֶה שׁוּם חָכְמָה כְּלָל וְהָעִקָּר — רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי, וּבִפְרָט בְּעִנְיְנֵי הַזְּמַנִּים שֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם בְּכָל פַּעַם, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה יַּעֲשֶׂה בִּזְמַן זֶה וְכוּ׳, אוֹ מְסַדֵּר לְעַצְמוֹ סְדָרִים לִזְמַן זֶה וְלִזְמַן זֶה, וּלְבַסּוֹף אֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, וְאָז נִשְׁבָּר לִבּוֹ לְגַמְרֵי, וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים נִדְמֶה לוֹ, שֶׁזְּמַן זֶה אֵינוֹ מְסֻגָּל לְשׁוּם דָּבָר. צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁגַּם זֶה הוּא בִּכְלָל חֻמְרוֹת וְדִקְדּוּקִים יְתֵרִים, כִּי הָאָדָם אֵינוֹ

יָכוֹל לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ; הָעִקָּר — שֶׁיִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַמֹּחִין, וְאָז, כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ פְּנַאי יִלְמַד שִׁיעוּרָיו אֲשֶׁר יְקֻבַּע לְעַצְמוֹ, וּכְשֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי, יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי חִזּוּק, וְיַחֲיֶה אֶת עַצְמוֹ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, אֲבָל לֹא שֶׁיִּפֹּל בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי הַכֹּל פְּתוּי הַיֵּצֶר, הָרוֹצֶה לְלָכְדוֹ בְּרִשְׁתּוֹ וּלְהַפִּילוֹ בְּמָרָה־שְׁחוֹרָה וּבְעַצְבוּת, שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵרִבּוּי הַדִּקְדּוּקִים וְהַחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת.

וּבִשְׁבִיל זֶה בְּעַצְמוֹ כְּדַאי לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁסִּלַּל לָנוּ דֶּרֶךְ נְעִימָה, דֶּרֶךְ קַלָּה בְּלִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן ע״ו), שֶׁדַּעְתּוֹ הוּא, שֶׁיְּקֻבַּע כָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי לְעַצְמוֹ שִׁעוּרִים קְבוּעִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּסִדְרָן דַּיְקָא, לְהַתְחִיל מֵהַתְּחָלָה, וְלֹא יַחֲזֹר עַד שֶׁיְּסַיְּמוּ כֻּלּוֹ, אָז יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, לְמָשָׁל, שֶׁיַּתְחִיל שִׁעוּר בְּמִשְׁנָיוֹת, וְלֹא יַחֲזֹר עָלָיו, רַק יִלְמַד כָּל הַשִּׁשָּׁה סְדָרִים, וּכְשֶׁיְּסַיֵּם אָז יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכֵן שִׁעוּר בַּשַּׁ״ס, לְהַתְחִיל מִמַּסֶּכֶת בְּרָכוֹת, וְלֹא יַחֲזֹר עָלָיו כִּי־אִם יִלְמַד דַּף אַחַר דַּף, עַד שֶׁיְּסַיֵּם כָּל הַשַּׁ״ס כֻּלּוֹ, וְכֵן בְּאַרְבַּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ יַתְחִיל מֵהַתְּחָלַת

אֹרַח־חַיִּים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם יוֹרֶה־דֵּעָה וְאֶבֶן־הָעֵזֶר וְחֹשֶׁן־מִשְׁפָּט, יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכֵן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְתִקּוּנִים וּבַמִּדְרָשִׁים וְכוּ׳ וְכוּ׳.

וְסִפֵּר עִמָּנוּ הָרְבֵּה הָרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁטּוֹב לִלְמֹד בְּמְהִירוּת וְלִבְלִי לְדַקְדֵּק הָרְבֵּה בִּלְמוּדוֹ, רַק לִלְמֹד בְּפְשִׁיטוּת וּבְזְרִיזוּת וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ הָרְבֵּה בְּשָׁעַת לִמּוּדוֹ מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, רַק יִרְאֶה לְהָבִין הַדָּבָר בְּפְשִׁיטוּת בִּמְקוֹמוֹ; וְאִם לִפְעָמִים אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין דָּבָר אֶחָד, אַל יַעֲמֹד הָרְבֵּה שָׁם, וְיַנִּיחַ אוֹתוֹ הָעִנְיָן וְיִלְמַד יוֹתֵר לְהַלָּן, וְעַל־פִּי־רֹב יֵדַע אַחַר־כָּךְ מִמֵּילָא מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין בִּתְחִלָּה כְּשֶׁיִּלְמַד כַּסֵּדֶר בִּזְרִיזוּת לְהַלָּן יוֹתֵר. וְאָמַר, שֶׁאֵין צְרִיכִין בִּלְמוּד רַק הָאֲמִירָה לְבַד, לוֹמַר הַדְּבָרִים כַּסֵּדֶר, וּמִמֵּילָא יָבִין, וְלֹא יְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בִּתְחִלַּת לִמּוּדוֹ, שֶׁיִּרְצֶה לְהָבִין תֵּכֶף, וְלֹא יָבִין כְּלָל, רַק יַכְנִיס מֹחוֹ בְּהַלִּמּוּד וְיֹאמַר כַּסֵּדֶר בִּזְרִיזוּת, וּמִמֵּילָא יָבִין; וְאִם לֹא יָבִין, תֵּכֶף יָבִין אַחַר־כָּךְ, וְאִם יִשָּׁאֲרוּ אֵיזֶה דְּבָרִים, שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יוּכַל לַעֲמֹד עַל כַּוָּנָתוֹ — מַה בְּכָךְ, כִּי מַעֲלַת רִבּוּי הַלִּמּוּד עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲבוֹדָה־זָרָה) לִגְמוֹר וְהָדַר לְסִבּוֹר; וְאַף־עַל־גַּב דְּלֹא יָדַע מַה

קָאָמַר, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קי״ט) גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה; כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַלִּמּוּד, שֶׁיִּלְמַד בְּמְהִירוּת וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר כַּמָּה פְּעָמִים אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁלּוֹמֵד לְגָמְרָם וְלַחֲזֹר לְהַתְחִיל וּלְגָמְרָם פַּעַם אַחַר פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא יָבִין בַּפַּעַם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כָּל מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין בִּתְחִלָּה. וְדִבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה.

וּבֶאֱמֶת הוּא דֶּרֶךְ וְעֵצָה טוֹבָה מְאֹד בְּעִנְיַן הַלִּמּוּד, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד לִגְמֹר כַּמָּה וְכַמָּה סְפָרִים, וְגַם יִזְכֶּה לְהָבִין הַדְּבָרִים יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הָיָה לוֹמֵד בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל, כִּי זֶה מְבַלְבֵּל מְאֹד מִן הַלִּמּוּד; וְכַמָּה בְּנֵי־אָדָם פָּסְקוּ מִלִּמּוּדָם לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדִּקְדּוּקִים שֶׁלָּהֶם, וּמְאוּמָה לֹא נִשְׁאַר בְּיָדָם, אֲבָל כְּשֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִלְמֹד בִּמְהִירוּת, בְּלִי דִּקְדּוּקִים הַרְבֵּה, הַתּוֹרָה תִּתְקַיֵּם בְּיָדוֹ וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד — גְּמָרָא, וּפוֹסְקִים כֻּלָּם, וְתוֹרָה נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמִדְרָשִׁים, וְסִפְרֵי הַזֹּהַר, וְקַבָּלָה וּשְׁאָר סְפָרִים.

וְהִנֵּה בְּוַדַּאי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּחָכְמוֹת, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַחֲרִיתוֹ וְתַכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי — בְּוַדַּאי כָּל אֵלּוּ

הַדְּבָרִים הֵם אַךְ לְמוֹתָר אֶצְלוֹ, כִּי הוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת לַמְדָן וְגָאוֹן וְרֹאשׁ־יְשִׁיבָה וְלִהְיוֹת שְׁמוֹ וְרֵיחוֹ נוֹדֵף בְּכָל הָאָרֶץ, וְדוֹמֶה בְּמַעֲשָׂיו לְאַנְשֵׁי דּוֹר הַפְּלָגָה, הַבּוֹנִים מִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם, וְעִקַּר סִבַּת מַעֲשֵׂיהֶם הוּא מַה שֶּׁכָּתוּב אַחַר־כָּךְ: **וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם**; כַּכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית כ״ה:) עַל פָּסוּק: אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ; שֶׁחֲמִשָּׁה מִינִים יֵשׁ בָּעֶרֶב־רַב, וּמִן הַשְּׁלִישִׁי מֵהֶם הוּא הַנִּקְרָא כַּת גִּבּוֹרִים, דְּעַלַיְהוּ אִתְמַר: הֲמָה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אַנְשֵׁי הַשֵּׁם; וְאִינּוּן מִסְטָרָא דְּאִילִין דְּאִתְמַר בְּהוֹן: הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְגוֹ׳ **וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם** בִּבְנִין בָּתֵּי־כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת, וְשָׁוִין בְּהוֹן סֵפֶר־תּוֹרָה וַעֲטָרָה עַל רֵישֵׁיהּ, וְלֹא לִשְׁמָהּ אֶלָּא לְמֶעֱבַד לְהוֹן שְׁמָא וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַתְּמִימִים וְהָאֲמִתִּיִּים שֶׁל רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הֵם אֶצְלוֹ לְלַעַג וּלְקֶלֶס, וְאֵינוֹ חָפֵץ לְקַבְּלָם, וְעוֹד חוֹלֵק עַל זֶה וּמוֹנֵעַ אֲחֵרִים, אֲבָל אֵלּוּ הַתְּמִימִים וְהַיְשָׁרִים, אֲשֶׁר מִסְתַּכְּלִים הֵיטֵב הֵיטֵב עַל אַחֲרִיתָם וּמִתְבּוֹנְנִים הֵיטֵב הֵיטֵב, אֲשֶׁר לֹא לְעוֹלָם יִחְיֶה הָאָדָם, וְיָבוֹא וְיַגִּיעַ הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְהַפְשִׁיט גּוּפוֹ וְכוּ׳, וְנִשְׁמָתוֹ תַּעֲלֶה אֶל־עָל, אֲלֵיהֶם תִּטֹּף דְּבָרַי, יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי, תִּזַּל כַּטַּל

כִּי זֶה דָּבָר יָדוּעַ, אֲשֶׁר כָּל בָּחוּר וְכָל אַבְרֵךְ רְצוֹנוֹ לִהְיוֹת מַתְמִיד גָּדוֹל וְלִזְכּוֹת לְסַיֵּם כָּל הַשַּׁ"ס וְאַרְבַּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ' וְכוּ', אַךְ עִקַּר הַמְּנִיעָה הוּא מֵרִבּוּי חָכְמוֹת, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁפּוֹתֵחַ אֶת הַגְּמָרָא, רוֹצֶה לֵירֵד עַד עֻמְקָהּ וּלְהָבִין עַל־פִּי כָּל דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים וְכוּ', וּמֵחֲמַת שֶׁעַל־פִּי־רֹב הַבַּחוּרִים עֲדַיִן אֵינָם מוּכָנִים לֵירֵד לְעָמְקָהּ וְכוּ', כִּי עֲדַיִן לֹא הִשְׁתַּלְּמוּ כְּלָל בִּבְקִיאוּת וְכוּ', וּבִפְרָטִיּוּת בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁעוֹבֵר עַל בַּחוּרִים מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ', מֵרִבּוּי הַזְּהָמָא שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין מֹחָם בְּשֶׁלֵּמוּת כְּלָל לֵירֵד לְעָמְקָהּ וְכוּ', וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁאֵינָם מְבִינִים תֶּכֶף־וּמִיָּד מַה שֶּׁלּוֹמְדִים בִּפְרָטִיּוּת עַל־פִּי שִׁיטוֹת שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים וְכוּ', עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַחֲקִים מֵהַלִּמּוּד לְגַמְרֵי, וְגַם מַה שֶּׁלּוֹמְדִים הוּא רַק מְעַט דִּמְעַט, כְּאִלּוּ כְּפָאוֹ שֵׁד מֵאֵימַת הָרֹאשׁ־יְשִׁיבָה וְכוּ', אֲבָל עַל־פִּי־רֹב מִתְבַּטְּלִים לְגַמְרֵי, כַּיָּדוּעַ דָּבָר זֶה לְכָל הַמּוֹדֶה עַל הָאֱמֶת.

וּכְבָר צָעֲקוּ עַל זֶה הַקַּדְמוֹנִים — עַיֵּן בְּסֵפֶר "אָרְחוֹת־צַדִּיקִים" לְקַדְמוֹן אֶחָד בְּשַׁעַר כ"ז, מַעֲלַת הַתּוֹרָה — וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בַּדּוֹר הַזֶּה נִשְׁתַּכְּחָה הַתּוֹרָה מֵחֲמַת כִּי הַלּוֹמְדִים סְבוּרִים לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ הָרִאשׁוֹנִים

לְהַחֲזִיק בִּפְלִפּוּלִים, אַךְ אֵינָם דּוֹמִים לָהֶם כְּלָל וּכְלָל, כִּי לָהֶם הָיָה לִבָּם פָּתוּחַ כְּאוּלָם וְתוֹרָתָם הָיְתָה אֻמָּנוּתָם, וְהָיוּ מְמִיתִים עַצְמָם עָלֶיהָ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּהַתְמָדָה רַבָּה, לָכֵן הִשִּׂיגוּ וְיָדְעוּ בִּפְלִפּוּלָם, אֲבָל עַכְשָׁו אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא מְבַלְבְּלִים זֶה אֶת זֶה וּמְבַטְּלִים רֹב הַיּוֹם, וְעוֹסְקִים בְּאוֹתוֹ לִמּוּד כַּחֲצִי יוֹם, וְהַלִּמּוּד שֶׁלָּהֶם עֲרָאִי דַּעֲרַאי וְהַבְּטוּל קֶבַע וְכוּ', **"וְכָל אֶחָד רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹסָפוֹת וְכָל הַחִדּוּשִׁים וְחִדּוּשֵׁי חִדּוּשִׁים קֹדֶם שֶׁיּוֹדֵעַ צוּרַת הַתַּלְמוּד"**, וְאִם־כֵּן אֵיךְ יַצְלִיחוּ? כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲבוֹדָה־זָרָה י"ט): לְעוֹלָם לִיגְרַס אִינְשׁ, וְאַף־עַל־גַּב דְּמְשַׁכְּחַ וְאַף־עַל־גַּב דְּלָא יָדַע מַאי קָאָמַר. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת ס"ג): מֵעִיקָּרָא לִיגְמַר אִינַשׁ וְהָדַר לִסְבּוֹר. וְכָל זֶה אֵינָם עוֹשִׂים עַתָּה, רַק תֵּכֶף־וּמִיָּד רוֹצֶה לֵירֵד לְעֹמֶק הָעִנְיָן וְכוּ', וְעַל־כֵּן מֵרֹב טֹרַח הַלִּמּוּד, הָעִיּוּן וְהַפִּלְפּוּל, רַבִּים פּוֹרְשִׁים מֵהַלִּמּוּד לְגַמְרֵי וְכוּ', וְאִם הָיוּ מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם בַּדֶּרֶךְ שֶׁהוֹרוּ אוֹתָנוּ חַכְמֵי הַתַּלְמוּד לַחֲזֹר בְּמִשְׁנָיוֹת וּגְמָרָא בִּפְשִׁיטוּת לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם כָּךְ וְכָךְ פְּרָקִים וְכוּ', **אָז מֵרֹב הַחֲזָרָה הָיוּ בְּקִיאִים בְּכָל הַתַּלְמוּד בִּזְמַן קָצָר, וְכֵן הָיָה נִכְנָס בָּהֶם חֵשֶׁק לִלְמֹד, וְהָיוּ מִתְאַוִּים לִלְמֹד תָּמִיד**, כִּי הָיָה לָהֶם לֵב

לְהָבִין בְּקַל, וְהָיָה בָּא הָאָדָם לִלְמֹד לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ נִים וְלֹא נִים תִּיר וְלֹא תִּיר, וְהָיוּ מוֹסִיפִים בְּכָךְ יִרְאַת־שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וְגַם הָיוּ מִתְרַבִּים הַתַּלְמִידִים וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה תָּמִיד בִּשְׁקִידָה רַבָּה וְנִפְלָאָה, אֲבָל עַתָּה מֵרֹב טֹרַח הַשְּׁמוּעוֹת נַעֲשֵׂית עֲלֵיהֶם הַהֲלָכָה כְּמַשָּׂא כָּבֵד, וְלֹא יוּכְלוּ עוֹד לְהַבִּיט בָּהּ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ עוֹסְקִים בְּשִׁגָּעוֹן וּבְלִיצָנוּת וּמְבַלְבְּלִים וּמְבַטְּלִים וְעוֹסְקִים בִּמְינֵי תַּחְבּוּלוֹת לִפְטֹר אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לָהֶם יִרְאַת־שָׁמַיִם וְכוּ׳ וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

וְכָל זֶה נִכְתַּב בְּסֵפֶר לִפְנֵי כַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן מַה נֹּאמַר אֲנַן בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, אֲשֶׁר הַחֹשֶׁךְ נִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם מְאֹד מְאֹד, וְהַפְּרִיצוּת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת עוֹשִׂים פְּרָצוֹת בִּנְשָׁמוֹת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִכְשָׁלִים בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁלִים וְכוּ׳, וּבִפְרָטִיּוּת בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה — רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה, שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר בְּעֹמֶק הָרַע הַזֶּה, אֲשֶׁר כְּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לָצֵאת מִזֶּה הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה, וְנוֹפְלִים בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמֹחָם מְבֻלְבָּל מְאֹד מְאֹד, וְלִבָּם סְחַרְחַר, וּמָלֵא עַקְמִימוּת וְקַשְׁיוּת וְכוּ׳, בְּוַדַּאי אֵינָם מֻכְשָׁרִים כְּלָל תֵּכֶף־וּמִיָּד לֵירֵד לְעֹמֶק

הָעִיּוּן לְהָבִין הַכֹּל, כִּי מֹחָם פָּגוּם מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף מֵחֲמַת שֶׁמְּבַלְבְּלִין אוֹתָם לִלְמֹד בְּעִיּוּן וְכוּ׳, וְאֵין לָהֶם הַכֵּלִים לָזֶה מֵחֲמַת זֶה הֵם מִתְרַשְּׁלִים מְאֹד מְאֹד מִלִּמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַכֹּל כָּבֵד אֶצְלָם, עַד שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת רֹב הַיּוֹם בְּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים עִם גְּמָרָא פְּתוּחָה, וְהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם (כְּתֻבּוֹת נ״ט.) וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נוֹפְלִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אֵין יֵצֶר־הָרַע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בָּטֵל, וְנִתְמָרֵר לִבָּם יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, וּכְשֶׁבָּא סוֹף הַיּוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן־הַנֶּפֶשׁ — מֶה עָשִׂיתִי וּפָעַלְתִּי בְּזֶה הַיּוֹם וְכוּ׳ עַל־פִּי־רֹב תִּמְצָא, שֶׁאֵין בְּיָדָם אֲפִלּוּ פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת אֶחָד לְיוֹם וְדַף גְּמָרָא שָׁלֵם לְיוֹם וְסִימָן אֶחָד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ לְיוֹם וְכוּ׳, וְכָל זֶה מֵרִבּוּי חָכְמוֹת שֶׁל רִבּוּי אוֹר תֶּכֶף־וּמִיָּד לֵירֵד לְעֹמֶק הָעִיּוּן וְכוּ׳, וּבֵין כָּךְ עוֹבֵר הַיָּמִים וְהָחֳדָשִׁים וְהַשָּׁנִים שֶׁל יְמֵי הַנְּעוּרִים בְּהֶבֶל וָרִיק וְכוּ׳, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְסַיֵּם פַּעַם אַחַת עַד יְמֵי חַתָּנָתָם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְשַׁ״ס וְאַרְבַּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ׳, וְאַדְרַבָּה, עוֹד לֹא עוֹלֶה עַל דַּעְתָּם, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַגִּיעַ לָזֶה בְּאִם יִתְנַהֲגוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת הַזֶּה, שֶׁגָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לִלְמֹד הַרְבֵּה בִּפְשִׁיטוּת, וְיִהְיוּ רְגִילִין לוֹמַר הַרְבֵּה, כַּנִּכְתָּב לְעֵיל.

וְעַל־כֵּן, אָחִי הַיָּקָר, אִיעַצְךָ וְיִהְיֶה הַשֵּׂם עִמְּךָ, שֶׁמִּלְבַד הַשִּׁעוּר, שֶׁיֵּשׁ לְךָ בַּיְשִׁיבָה (כִּי אֶת הַשִּׁעוּר הַזֶּה תִּקַּח לְשִׁעוּר עִיּוּן וְתַחֲזֹר עָלָיו פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְכָל מַה שֶּׁיִּקְשֶׁה לְךָ שְׁאַל נָא אֶת הָרֹאשׁ־יְשִׁיבָה וְהַמַּשְׁגִּיחַ וְכוּ'), שֶׁתִּקְבַּע לְעַצְמְךָ שִׁעוּר פָּשׁוּט בְּלִמּוּד מִשְׁנָיוֹת כְּסִדְרָן, שֶׁתִּפְתַּח אֶת הַמִּשְׁנָיוֹת מִתְּחִלַּת בְּרָכוֹת וְכוּ' וְתַתְחִיל לַחֲזֹר בִּזְרִיזוּת פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, מַסֶּכֶת אַחַר מַסֶּכֶת, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִקָּשֶׁה עָלֶיךָ הַרְבֵּה דְּבָרִים, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, רַק לְהַתְמִיד מְאֹד מְאֹד כְּסִדְרָן, וְאִם תִּתְנַהֵג כָּךְ, אָז בְּרִבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים תִּהְיֶה בָּקִי בְּשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְכֵן תִּקְבַּע לְעַצְמְךָ שִׁעוּר פָּשׁוּט בַּשַּ״ס לִפְתֹּחַ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת, וְתַתְחִיל לוֹמַר בִּזְרִיזוּת דַּף אַחַר דַּף וְכוּ', עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם, וְכֵן בְּלִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ' וְכוּ'. וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה הַלִּמּוּד עָלֶיךָ לְעֹל כָּבֵד וּלְמַשָּׂא, וּבְיוֹתֵר שֶׁיַּעֲשׂוּ מִמְּךָ לֵיצָנוּת — גַּם זֶה נִקְרָא לִמּוּד וְכוּ' וְכוּ', וְכַדּוֹמֶה פְּתוּיִים שׁוֹנִים מַה שֶּׁהַבַּעַל־דָּבָר יָקִים עָלֶיךָ וְכוּ', אַתָּה, בְּנִי חֲבִיבִי, אָחִי חֶמְדַּת לִבָּבִי, חוּס עַל נַפְשְׁךָ לְהֻגּוֹת בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה בְּדֶרֶךְ זֶה, וְאָז עַל־יְדֵי רִבּוּי הַחֲזָרָה וְרִבּוּי הַהֶרְגֵּל, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ כְּבָר בִּימֵי נְעוּרֶיךָ, אָז תֶּאֱחֹז כְּבָר בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְזָכוֹר תִּזְכֹּר, כִּי עִקַּר

עֵסֶק הַתּוֹרָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְשֵׁם אֵל עוֹלָם, לִמּוּד לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם נִשְׁמָתוֹ בְּאוֹרְךְ נִרְאֶה אוֹר; וּכְמוֹ שֶׁהַלֶּחֶם הוּא מְזוֹן הַגּוּף, כֵּן מַמָּשׁ לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמִי — הַתּוֹרָה הִיא מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳), וְעַל־כֵּן לָמָּה תִּיגַע כָּל כֹּחֲךְ עַל מְזוֹן גּוּפְךְ, וְלֹא תִּיגַע עַל מְזוֹן נִשְׁמָתְךְ, חַיּוּת נַפְשְׁךְ, לְהָאִירָהּ בְּאוֹר הַחַיִּים, כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מַמָּשׁ מְזוֹן נַפְשְׁךְ לְנֶצַח נְצָחִים.

וְעַיֵּן בְּתִקּוּנֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ (בַּהַקְדָּמָה, דַּף י״ד): כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק אִית לֵיהּ עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְכָל מַאן דְּזָכֶה לַהֲלָכָה חַד יָרִית עָלְמָא חַד כָּל־שֶׁכֵּן מַאן דְּזָכֶה לְמַסֶּכְתָּא חָדָא אוֹ לְתְרִין אוֹ לְשִׁיתִּין דְּאִתְמַר בְּהוֹן (שִׁיר־הַשִּׁירִים ו׳): שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת, דְּכָל מַסֶּכְתָּא מַטְרוֹנִיתָא אִיהִי בִּגְרָמָהּ זַכָּאָה מַאן דְּיָרִית לָהּ בְּהַאי עָלְמָא וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. הֵינוּ אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם מַסֶּכֶת אַחַת, שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ עוֹלָם אֶחָד, מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם כָּל הַשִּׁיתִּין מַסֶּכְתּוֹת, שֶׁנִּכְלָל בְּהַשְׁכִּינָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת וְכוּ׳, וּמְקַבֵּל אֶצֶל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אַשְׁר מִי שֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם שַ״ס, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים, וְזֶהוּ עִקַּר הַשִּׂמְחָה

וְהַחֲדָוָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה כָּזוֹ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְסַיֵּם מַסֶּכֶת אַחַת, וּכְמַאֲמַר אַבַּיֵי (שַׁבָּת קי״ח.): תֵּיתֵי לִי דְּכִי חֲזִינָא צוּרְבָּא מֵרַבָּנָן דְּשָׁלִים מַסֶּכְתָּא עֲבִידְנָא יוֹמָא טָבָא לְרַבָּנָן. וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ, יוֹרֶה דֵּעָה, סִימָן רמ״ו, סָעִיף כ״ו, בְּדִבְרֵי הָרַמָ״א: כְּשֶׁיְּסַיֵּם מַסֶּכְתָּא, מִצְוָה לְשַׂמֵּחַ וְלַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה, וְנִקְרֵאת סְעֻדַּת מִצְוָה, וּמְקוֹרוֹ בִּפְסִקְתָּא זוּטָא צַו: כָּל הַמַּשְׁלִים מַסֶּכֶת, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת יוֹם־טוֹב; כִּי זֶהוּ עִקַּר חֲדָוָה וְהַנָּעַם בְּהָעוֹלָם הַזֶּה וּבְהָעוֹלָם הַבָּא, כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה, גְּמָרָא וּפוֹסְקִים בְּדֶרֶךְ וְסֵדֶר שֶׁל רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לִלְמֹד בִּזְרִיזוּת כְּסִדְרָן הַיְקָא.

וְעַל־כֵּן, חֶמְדַּת לִבָּבִי, הָעִקָּר תִּרְאֶה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מֵהַדִּמְיוֹן, וְדַע לְךָ, שֶׁכָּל דִּבּוּר שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, זֶהוּ מְזוֹנְךָ לְעַלְמָא דְּאָתֵי, וְאִם לָמַדְתָּ תּוֹרָה הַרְבֵּה, יֵשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה לִתֵּן לְךָ (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳), וְאַל תַּחְשֹׁב אַחֶרֶת. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כ״ג): אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹכֵל בְּכָל יוֹם כַּמָּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְשׁוֹתֶה אַחַר־כָּךְ כַּמָּה קַאפִּיטְלִיךְ תְּהִלִּים וּמִתְלַבֵּשׁ בְּמִצְוֹת, וְרַק זֶה הֵם אַרִיכוּת יָמֶיךָ לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְעַל־כֵּן לָמָּה תְּצַיֵּת אֶת הַבַּעַל־דָּבָר,

שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ עַל־יְדֵי שְׁלוּחָיו, שֶׁזֶּה אֵינוֹ נִקְרָא לִמּוּד אוֹ כַּדּוֹמֶה, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲבוֹדָה זָרָה י״ט.): לְעוֹלָם לִיגְרִיס אִינִישׁ וְאַף־עַל־גַּב דְּמְשַׁכֵּחַ וְאַף־עַל־גַּב דְּלֹא יָדַע מַאי קָאמַר וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (קְדוֹשִׁים פ״ה:): אִית מַאן דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְתָא וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּמָא דְּלֹא יָדַע, כָּל מִלָּה וּמִלָּה סַלְקָא לְעֵילָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהַאי מִלָּה וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. **וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁעַל־יְדֵי רִבּוּי הָאֲמִירָה תְּזִכֶּה, שֶׁיִּפָּתַח מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ,** וּזְכֹר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה שִׁיר־הַשִּׁירִים, פֶּרֶק ב׳, סִימָן ו׳): בִּזְכוּת הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ יִנָּצֵל הָעוֹלָם; וּמִי יוֹדֵעַ, אוּלַי עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה תִּקְבַּע לְעַצְמְךָ חֹק קָבוּעַ לִטְחֹן בְּפִתְגְּמֵי דְאוֹרַיְתָא בְּכָל יוֹם וָיוֹם — מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ — כְּסִדְרָן, תְּזֻכֶּה לְהַצִּיל אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּבְתַנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק א׳, אִיתָא: כֵּיוָן שֶׁקָּרָא אָדָם תּוֹרָה וּנְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְשָׁנָה מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, וְשָׁנָה הַגְּמָרָא וְשָׁנָה הַפִּלְפּוּל לִשְׁמָהּ — מִיָּד רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

אָחִי הַיָּקָר, פִּטְפּוּטֵי שְׁטוּתִים וַהֲבָלִים שֶׁל בּוּרִים וְרֵיקִים תַּעֲמִיד כְּנֶגֶד אוֹרוֹת נִשְׂגָּבוֹת כָּאֵלּוּ; מַה לְּךָ

לְצַיֵּת אוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים לְךָ, שֶׁאֵין זֶה לִמּוּד וְכַדּוֹמֶה וְכוּ׳?! יָבוֹא הַיּוֹם, וְנִצְטָרֵךְ לְהִכָּנֵס בְּפַלְטִין הַמֶּלֶךְ, וְשָׁם "וֶועט זִיךְ אָפּ זוּכִין דִּי [יְחֶפֶשׂ הַ]פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְדַפִּים גְּמָרָא וְסִימָנִים שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְקַאפִּיטְלִיךְ תְּהִלִּים וָואס מִיר הָאבִּין אַרַיין גִּכַאפְּט [שֶׁחָטַפְנוּ] בָּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, הַמָּלֵא הֲבָלִים וְהַבְלֵי הֲבָלִים". וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּמִדְרַשׁ־קֹהֶלֶת, פֶּרֶק ו׳, סִימָן י״ג): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכֵּלָן חַיִּים, וְיַתְמִיד בְּשִׁקִּידָה נוֹרָאָה כָּל הַיּוֹם וּבְכָל עֵת שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן פָּנוּי; וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ה׳): מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינָק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבַּיּוֹם, כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִיגַּע בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְאַל תַּחְשֹׁב, שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה מִתּוֹרָה. כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה, פֶּרֶק א׳): אֲפִלּוּ כָּל מִצְווֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה אֵינָן שָׁווֹת לְדָבָר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּלִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לִלְמֹד בִּתְשׁוּקָה חֲדָשָׁה, וְתִהְיֶה חֲבִיבָה עָלָיו

תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֵרוּבִין נ״ד.): דִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִין עַל לוֹמְדֵיהֶן כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה; וְאַף שֶׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו מַה שֶּׁעָבַר, בִּפְרָט בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְכוּ׳ וְכוּ׳ — אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּצְטַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְתִקָּבַע לְעַצְמְךָ קְבִיעוּת חָזָק בְּשִׁעוּרִים אֵלּוּ לַחֲזֹר הַרְבֵּה כְּסִדְרָן לְמוּדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — אֵין עָלֶיךָ כְּבָר מַה לְּהִתְפַּחֵד, כִּי נִשְׁמָתְךָ תִּהְיֶה מְסוֹבֶבֶת עִם פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְדַפִּים גְּמָרָא וְסִימָנִים שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ׳ וְכוּ׳. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם. וְאָמְרוּ (מְנָחוֹת ק״י.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם, כִּי הַתּוֹרָה מְקַשֶּׁרֶת אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה ג׃): מַה דַּרְבָּן זֶה מְכַוֵּן אֶת הַפָּרָה לִתְלָמֶיהָ, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה מְכַוְּנִין אֶת לוֹמְדֵיהֶן מִדַּרְכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים וְכוּ׳, כִּי (מִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת נָשׂא) נִקְרֵאת הַתּוֹרָה אוֹר, שֶׁהִיא מְאִירָה אֶת הָאָדָם מַה יַּעֲשֶׂה, וּלְפִי שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם כֵּיצַד יַעֲשֶׂה רְצוֹן הַמָּקוֹם, לְפִיכָךְ שְׂכַר

הַתַּלְמוּד גָּדוֹל. וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת לְמוּד, סִימָן י׳): כָּל יְדִיעָה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה — הֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְהֵן מִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְקוֹנוֹ — הַיְדִיעָה הַזֹּאת בְּעַצְמָהּ הִיא הַצְלָחַת הַנֶּפֶשׁ, כִּי (מִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת רְאֵה): הַנֶּפֶשׁ וְהַתּוֹרָה נִמְשְׁלוּ בְּנֵר הַנֶּפֶשׁ, דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי כ׳): נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם; וְהַתּוֹרָה דִּכְתִיב (שָׁם ו׳): כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָאָדָם: הִנֵּה נֵרִי בְּיָדֶךָ וְנֵרְךָ בְּיָדִי, אִם שָׁמַרְתָּ אֶת נֵרִי, אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת נֵרֶךָ, וְאִם כַּבּוֹתָה אֶת נֵרִי, אֲנִי מְכַבֶּה אֶת נֵרְךָ וְכוּ׳; וּכְשֶׁתַּתְמִיד בַּתּוֹרָה, תָּאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה כא.): תָּלָה הַכָּתוּב אֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹר לוֹמַר לְךָ מָה אוֹר מֵגֵן, אַף תּוֹרָה מְגִנָּה. בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ — זֶה הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ — זוֹ מִיתָה.

וְעַל־כֵּן רֹב בְּנֵי־הַנְּעוּרִים הַבַּחוּרִים, וַאֲפִלּוּ הָאַבְרֵכִים אַחַר חֻתָּנָתָם, מִתְרַשְּׁלִים בְּלִמּוּד — הַכֹּל נִמְשָׁךְ מֵחֳמָרוּת יְתֵרוֹת לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּהִדּוּר רַב (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, קְרִיאַת הַתּוֹרָה, הֲלָכָה ו׳, אוֹת ו׳), וְכֵן הַלִּמּוּד רוֹצֶה לִלְמֹד בְּעִיּוּן רַב וּבַהֲבָנָה טוֹבָה, וְאִם לֹא —

נִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ הַפְּגוּמָה, שֶׁאֵין זֶה לִמּוּד כְּלָל, וְיַעַן שֶׁאֵין מֹחוֹ מוּכָן לְלִמּוּד כָּזֶה, שֶׁהוּא מְצַיֵּר לְעַצְמוֹ, עַל־כֵּן אֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל. וְכֵן הַדָּבָר נוֹהֵג אֵצֶל בַּעֲלֵי־בָּתִּים אוֹ זְקֵנִים, שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם בִּימֵי חַיֵּיהֶם צָרוֹת וְנִסְיוֹנוֹת רַבִּים, וּמֵרֹב בִּלְבּוּלִים וּטְרָדוֹת וַעֲסָקִים שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, נִסְכַּם בְּדַעְתָּם: קַיִן לַמְדָן וְוועל אִיךְ שׁוֹין מִמֵּילָא נִישְׁט זַיִן, [לַמְדָן מִמֵּילָא אֲנִי לֹא אֶהְיֶה], וְעַל־כֵּן לָמָּה לִי לִלְמֹד, וְכָכָה תְּמוּרַת הַלִּמּוּד קוֹרֵא עִתּוֹנִים וּסְפָרִים חִיצוֹנִיִּים וּמְקַבֵּל הַשְׁקָפָתוֹ בַּחַיִּים מִלֵּצִים וְכוֹפְרִים וְנוֹאֲפִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מְבַלֶּה אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל רֶגַע מְלֻבָּשׁ בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם יִזְכֶּה לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ.

וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁיִּזְכֶּה לִישׁוּב־הַדַּעַת, הֲלֹא בֵּין הַיּוֹם וּבֵין מָחָר עָלַי לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּמָה אָשִׁיב לְשׁוֹלְחִי דָּבָר, כְּשֶׁיִּשְׁאַל לִי שׁוֹמֵר הַפֶּתַח: עֵרֶךְ מִקְרָא שֶׁקָּרִיתָ, מִשְׁנָה שֶׁשָּׁנִיתָ וְכוּ', וּמַה גַּם שֶׁכְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת נ"ט.): הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה, הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁעֲמוּם (שִׁגָּעוֹן); אֲבָל אִם זוֹכִים לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד בְּדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת — אָז לְעוֹלָם

יִרְצֶה לִלְמֹד, וְאִם נַעֲשָׂה לוֹ אֵיזֶה בִּלְבּוּל וְטִרְדָּא, אֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, רַק מְחַכֶּה שֶׁיַּעֲבֹר מֵעָלָיו הַבִּלְבּוּל אוֹ הַטִּרְדָּא, וְאָז מַמְשִׁיךְ דַּרְכּוֹ בְּלִמּוּד עוֹד וָעוֹד, כִּי הוּא יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר רַק זֶהוּ חֶלְקוֹ לָנֶצַח נְצָחִים, וְכָל מִשְׁנָה אוֹ קַפְּיטֶל תְּהִלִּים אוֹ פְּרוּטָה לִצְדָקָה אוֹ דִּבּוּר שֶׁדִּבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֶגַע זֶה, לְעוֹלָם לֹא יֵאָבֵד, אַף שֶׁכְּבָר שָׂכַח מַה שֶׁלָּמַד בָּרֶגַע הַהוּא, מַה בְּכָךְ?! הָרֶגַע אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת, רַק כָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה וְכָל רֶגַע עוֹלָה לְמַעֲלָה, כִּי הַיָּמִים הֵם סְפִירוֹת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים.

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה בָּא לְבֵיתְךָ אַחֲרֵי עֲבוֹדָה קָשָׁה, שֶׁעָבַדְתָּ כָּל הַיּוֹם, פְּתַח אֶת הַמִּשְׁנָיוֹת וְתֹאמַר כַּמָּה פְּרָקִים וְכֵן אֶת הַגְּמָרָא וְהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ׳ — כָּל מַה שֶּׁתִּבְחַר. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה הוּא רַק חוֹכָא וּטְלוֹלָא, וְאֵין זֶה נִקְרָא לִמּוּד כְּלָל — הַאִם בִּשְׁבִיל שֶׁאֵינְךָ מֵבִין הַכֹּל תַּשְׁלִיךְ הַכֹּל אַחַר כְּתֵפְךָ וְתִקַּח בְּיָדְךָ יוֹתֵר טוֹב עִתּוֹן אוֹ תִּפְתַּח אֶת הָרַדְיוֹ אוֹ תֵּשֵׁב בְּמִסְבַּת מוֹשָׁב לֵצִים וּתְדַבֵּר פְּטָפוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וְכוּ׳ וְכוּ׳?! אַדְרַבָּה! אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּדֶרֶךְ זֶה, תִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ סוֹף כָּל סוֹף כָּל מִינֵי אוֹרוֹת בְּלִמּוּד תּוֹרָה

הַקָּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְבָמוֹת קי״ז.): כְּתִיב (מִשְׁלֵי כ״ז): כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם — בְּדִבְרֵי תוֹרָה כְּתִיב. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: לְפִי פָּנִים וְלֵב, שֶׁאַתָּה נוֹתֵן עָלֶיהָ לִבְּךָ, עוֹמֵד עָלֶיהָ וְכוּ׳, עַיִן שָׁם. וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן י״ז): כְּשֶׁהַתּוֹרָה תַּרְאֶה לְךָ אַהֲבָה, אָז לֹא תִּרְצֶה שׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, רַק תִּרְצֶה אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ וְכוּ׳ — עַיִן שָׁם — כִּי כְּפִי שֶׁאַתָּה תַּרְאֶה פָּנֶיךָ בַּתּוֹרָה, כֵּן הַתּוֹרָה תִּתְרָאֶה אֵלֶיךָ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (גִּטִּין מ״ג.): אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל דִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְשָׁל בָּהֶן וְכוּ׳ — עַיִן שָׁם — וְאַף שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה בָּא לוֹ בְּקֹשִׁי רַב, הֵן בָּחוּר, שֶׁנִּפְגָּם, חַס וְשָׁלוֹם, הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה — רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמֹחוֹ מְבֻלְבָּל מְאֹד, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵצָה לָשִׁית לְעַצְמוֹ, וְהֵן לְאַבְרֵךְ, הַמֻּטְרָד בְּפַרְנָסָה וְעוֹבֵד כָּל הַיּוֹם עֲבוֹדָה קָשָׁה, וְהֵן זָקֵן, שֶׁכְּבָר עָבְרוּ יָמָיו עַד עַכְשָׁו בַּחֹשֶׁךְ — צְרִיכִים לְזֹכֶר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין ק.): כָּל הַמַּשְׁחִיר פָּנָיו עַל דִּבְרֵי תוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַבְהִיק זִיוּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ׳, כָּל הַמַּרְעִיב עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׂבִּיעוֹ לְעוֹלָם

הַבָּא וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ (עֲבוֹדָה־זָרָה ב.): לְעָתִיד לָבוֹא מֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סֵפֶר תּוֹרָה וּמַנִּיחוֹ בְּחֵיקוֹ וְאוֹמֵר לְמִי שֶׁעָסַק בָּהּ, יָבוֹא וְיִטֹּל שְׂכָרוֹ וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ תִּפֹּל כְּבָר כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ? וּמַדּוּעַ לֹא תְּצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה? וְזָכוֹר תִּזְכֹּר, כִּי זֶה חֶלְקְךָ לְנֶצַח נְצָחִים, וּכְשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּדֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה — דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה — אָז לְעוֹלָם תִּהְיֶה עָסוּק בְּאֵיזֶה לִמּוּד אוֹ תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים אוֹ מִשְׁנָיוֹת אוֹ גְּמָרָא אוֹ מִדְרָשׁ אוֹ שֻׁלְחַן־עָרוּךְ אוֹ זֹהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁתִּהְיֶה עַל הַדֶּרֶךְ אוֹ תֵּשֵׁב בַּחֲנוּת, יִהְיֶה לְךָ מוּכָן תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הֲלֹא נִתְבָּרֵר לְךָ, שֶׁרַק זֶה חֶלְקְךָ לְנֶצַח נְצָחִים.

וְהִנֵּה יֵשׁ סִבָּה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁהָעוֹלָם מִתְרַשְּׁלִים מִלִּמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — מִפְּאַת מִדַּת הַשִּׂכְחָה, שֶׁנִּטְבַּע בְּהַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, וּבִפְרָטִיּוּת אֵלּוּ אֲשֶׁר נָפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ וְנִתְלַכְלְכוּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלְכוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה קִלְקְלוּ אֶת מֹחָם וְכוּ׳, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִזְכֹּר מַה שֶּׁלָּמְדוּ, וּמֵאַחַר שֶׁשּׁוֹכְחִים מַה שֶּׁלּוֹמְדִים, נִדְמֶה לָהֶם,

שֶׁלָּרִיק יִגִּיעָם וְטִרְחָתָם, וְעַל־כֵּן הֵם מִתְרַשְּׁלִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה, שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בִּשְׁבִיל זֶה בְּדַעְתָּם, עַד שֶׁאֵין פּוֹתְחִים מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ וְכוּ׳ וְכוּ׳ — מֵרֹב שִׁבְרוֹן לִבָּם וְקִצֶּר רוּחָם, שֶׁהֵם שְׁבוּרִים בְּעַצְמָם כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר וּמִתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁפִּגַּם הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה עוֹקֵר אֶת הַמֹּחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס שִׂכְחָה בָּאָדָם, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁבַּחוּרִים מִתְיָאֲשִׁים מִלִּמּוּד, מֵאַחַר שֶׁתִּכֶּף־וּמִיָּד כְּשֶׁלָּמְדוּ אֵיזֶה דָּבָר, שׁוֹכְחִים הַכֹּל; וּבֶאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי אִיתָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כ״ו): דַּע, שֶׁלְּעָתִיד מַזְכִּירִין אֶת הָאָדָם כָּל מַה שֶּׁלָּמַד אַף אִם שָׁכַח; עַיֵּן שָׁם. וּמְקוֹרוֹ הוּא בְּשַׁעַר הַמִּצְוֹוֹת לְהָאַר״י, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּעִנְיַן הַשִּׂכְחָה אֲשֶׁר בָּאֲנָשִׁים, כִּי הִיא נוֹתֶנֶת עֲצָלוּת וְתַרְדֵּמָה לְהִמָּנַע מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה בֶּאֱמֶרָם כִּי הִנֵּה, חַס וְשָׁלוֹם, נִמְצָאִים יְגִעִים לָרִיק וּלְבַטָּלָה, כֵּיוָן יְהַכֹּל נִשְׁכָּח מֵהֶם וְכוּ׳ — דַּע לְךָ וְכוּ׳, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁשּׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד, אֵינוֹ יָגֵעַ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, יַעַן כִּי בָּעוֹלָם הַבָּא וְלֶעָתִיד לָבוֹא יַזְכִּירוּ לוֹ כָּל מַה שֶּׁשָּׁכַח וְכוּ׳ — עַיֵּן שָׁם — וּבְמִדְרַשׁ־רַבָּה קֹהֶלֶת,

פֶּרֶק א׳, סִימָן ל״ד, אִיתָא: זֶה שִׁפּוּטָהּ שֶׁל תּוֹרָה — שֶׁאָדָם לוֹמֵד וּמְשַׂכְּחָהּ וְכוּ׳, כִּי לְטוֹבָתוֹ אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁאִלּוּ הָיָה אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְלֹא שָׁכְחָהּ — הָיָה מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה ב׳ וג׳ שָׁנִים, וְחוֹזֵר וּמִתְעַסֵּק בִּמְלַאכְתּוֹ, וְלֹא הָיָה מַשְׂגִּיחַ בָּהֶם לְעוֹלָם כָּל יָמָיו, אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשָׁכְחָהּ, אֵינוֹ מֵזִיז אֶת עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה; עַיֵּן שָׁם.

וְסִפֵּר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מָשָׁל נָאֶה עַל זֶה הָעִנְיָן, עַל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁשָּׁכְרוּ אֲנָשִׁים לְמַלְאוֹת חָבִיּוֹת, וְהֶחָבִיּוֹת הָיוּ נְקוּבִים, וְכָל מַה שֶּׁהָיוּ שׁוֹפְכִים לְתוֹךְ הֶחָבִיּוֹת, נִשְׁפַּךְ לַחוּץ, וְהַטְּפָשִׁים אָמְרוּ: הוֹאִיל וְנִשְׁפַּךְ לַחוּץ, לָמָּה לָנוּ לִגַּע וּלְמַלְאוֹת, מֵאַחַר שֶׁאַחַר־כָּךְ נִשְׁפָּךְ; אֲבָל הֶחָכָם אָמַר: מַה לִּי בָּזֶה?! הֲלֹא פּוֹרְעִין לִי עַל הַיּוֹם, וּשְׂכָרִי לֹא יֵקָּפַח מִכָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי אֲנִי מֻשְׂכָּר לְיָמִים, וּמַה לִּי אִם נִשְׁפָּךְ?! כְּמוֹ כֵן אַף־עַל־פִּי שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְמוּדוֹ, שְׂכָרוֹ לֹא יֵקָּפַח מִכָּל יוֹם וָיוֹם. וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁהָאָדָם שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד, אָז כְּשֶׁבָּא לִלְמֹד עוֹד פַּעַם, הוּא לוֹמְדוֹ בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, כִּי נַעֲשִׂים אֶצְלוֹ חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ לֹא לָמָדָם עוֹד בְּשׁוּם פַּעַם. וּבְמִדְרָשׁ־רַבָּה פָּרָשַׁת וַיְחִי,

פֶּרֶק צ״ז, סִימָן ה׳: מַה דָּגִים הַלָּלוּ גְּדֵלִים בַּמַּיִם; כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת טִפָּה אַחַת מִלְמַעְלָה — מְקַבְּלִין אוֹתָהּ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם מַיִם מִימֵיהֶן, כָּךְ יִשְׂרָאֵל גְּדֵלִין בַּמַּיִם בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁהֵן שׁוֹמְעִין דָּבָר חָדָשׁ מִן הַתּוֹרָה. הֵן מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ דְּבַר תּוֹרָה מִימֵיהֶן — עַיִן שָׁם — כִּי בְּכָל פַּעַם נַעֲשִׂים אֶצְלוֹ חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, וּמַה גַּם שֶׁאַף שֶׁשּׁוֹכֵחַ בְּכָל פַּעַם, עַל־יְדֵי רִבּוּי הַחֲזָרָה, שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם פַּעַם אַחַר פַּעַם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ וְכוּ׳ וְכוּ׳ — סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה, שֶׁהַתּוֹרָה תִּנָּתֵן לוֹ בְּמַתָּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי הוֹרָיוֹת, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ה׳): כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בָּהָר, הָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְשַׁכְּחָהּ, וּבַסּוֹף נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה. כָּל־כַּךְ לָמָּה? בִּשְׁבִיל לְהַחֲזִיר אֶת הַטִּפְּשִׁים [וּפֵרֵשׁ בִּפְנֵי־מֹשֶׁה לְהַחֲזִיר אֶת הַטִּפְּשִׁים, שֶׁשּׁוֹכְחִין מַה שֶּׁלּוֹמְדִים, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: מַה לָּנוּ לִיגַּע בְּחִנָּם. וְהַתְּשׁוּבָה מִמֹּשֶׁה, שֶׁהָיָה הוֹזֵר וְלוֹמֵד אַף שֶׁהָיָה מְשַׁכֵּחַ עַד לְבַסּוֹף, שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה]. וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין ק׳): כָּל הַמַּרְעִיב עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁבִּיעוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר

(תְּהִלִּים ל״ו): יִרְוְיֻן מִדֶּשֶׁן בֵּיתֶךָ, וְנַחַל אֲדָנֶיךָ תַּשְׁקֵם; וְהוּא עַל דֶּרֶךְ אָדָם רָעֵב; שֶׁאוֹכֵל בְּתֵאָבוֹן וּבְחֵשֶׁק גָּדוֹל, וְכָל מַה שֶּׁהוּא רָעֵב יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן אוֹכֵל יוֹתֵר — כְּמוֹ־כֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְהַרְעִיב אֶת עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ עוֹד לֹא לָמַד כְּלָל, וּבָאֹפֶן הַזֶּה יִזְכֶּה לִלְמֹד בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ בְּכָל פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה, שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעִדְנָא דְּנַחֲלָא עִלָּאָה בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה יִהְיֶה שַׂעֲשׁוּעָיו וּשְׂכָרוֹ, כִּי שָׁם, בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, יִזְכֶּה לְהָבִין כָּל מַה שֶּׁלֹּא זָכָה לְהָבִין בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַה גַּם שֶׁיָּאִירוּ עֵינָיו בְּהָרָזִים וְהַסִּתְרֵי נִסְתָּרוֹת שֶׁבָּהֶם. וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אִם שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד.

אַתָּה, בְּנִי חֲבִיבִי, הַתְמֵד כְּסִדְרָן לְסַיֵּם וּלְטַיֵּל בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — מִקְרָא, מִשְׁנָה, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וְכָל הַמִּדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהַתִּקּוּנִים וְרַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ׳ וְכוּ׳ — וְאַף שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה עִנְיָנִים, שֶׁאֵינְךָ מֵבִין, וְאַתָּה שׁוֹכֵחַ — צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא נֶאֱבַד, וְשָׁם, בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, תִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַפְּנִימִיּוּת שֶׁבָּהֶם. וְאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (קֹהֶלֶת־רַבָּה, פֶּרֶק ב׳, סִימָן א׳): רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יַסְמוֹן בַּר זַבְדִּי אָמַר: כָּל הַתּוֹרָה

שֶׁאַתָּה לָמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֵבֵל הוּא לִפְנֵי תּוֹרָה שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה אָדָם לוֹמֵד וְשׁוֹכֵחַ, אֲבָל לֶעָתִיד מַה כְּתִיב תַּמָּן (ירמיה ל״א): נָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם; וְאָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ־תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת תָּבֹא: אָמַר רַבִּי אַבָּא: לֹא הָיְתָה הַתּוֹרָה צְרִיכָה לִנָּתֵן לְיִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה; לָמָּה? — שֶׁהַכֹּל עֲתִידִין לִהְיוֹת לְמֵדִין תּוֹרָה מִפִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָעוֹלָם הַבָּא — לָמָּה נִתְּנָה לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה? — שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְלַמְּדָם בָּעוֹלָם הַבָּא, יִהְיוּ הַכֹּל יוֹדְעִין בְּאֵיזֶה פָּרָשָׁה הוּא עָסוּק; לְפִיכָךְ אִם שָׁמוֹעַ בָּעוֹלָם הַזֶּה, תִּשְׁמְעוּ לָעוֹלָם הַבָּא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ בְּיַלְקוּט־יְשַׁעְיָה, רֶמֶז תע״ט: אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בָּעוֹלָם הַזֶּה יִשְׂרָאֵל לְמֵדִים תּוֹרָה מִבָּשָׂר־וָדָם, לְפִיכָךְ מְשַׁכְּחִין אוֹתָהּ. נִתְּנָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהָיָה בָּשָׂר־וָדָם, וּכְשֵׁם שֶׁבָּשָׂר־וָדָם עוֹבֵר, כָּךְ לְמוּדוֹ עוֹבֵר, שֶׁנֶּאֱמַר: הַתָּעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ; אֲבָל לֶעָתִיד לָבוֹא אֵין יִשְׂרָאֵל לְמֵדִין אֶלָּא מִפִּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי הַשֵּׁם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: לֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת אָחִיו וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וּכְשֵׁם שֶׁהָאֱלֹקִים חַי וְקַיָּם לְעוֹלָם, כָּךְ לְמוּדוֹ, מַה שְּׁלוֹמְדִים מִמֶּנּוּ, אֵינָם שׁוֹכְחִים לְעוֹלָם.

שֶׁנֶּאֱמַר: וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרִישֵׁיהֶם, וְאֵין מוֹרִישֵׁיהֶם אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה.

וְעַל־כֵּן אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ שֶׁאַתָּה שׁוֹכֵחַ, כִּי כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת וְכַנִּכְתָּב לְעֵיל, וְאַל תֹּאמַר, בְּנִי: מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִלְמֹד, אִם כֵּן מָתַי אֶזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, כִּי כְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (וַיִּקְרָא־רַבָּה, פֶּרֶק י״ט, סִימָן ב׳): מִי שֶׁטִּפֵּשׁ אוֹמֵר: מִי יָכוֹל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה: נְזִקִּין — שְׁלֹשִׁים פְּרָקִים, כֵּלִים — שְׁלֹשִׁים פְּרָקִים; מִי שֶׁפִּקֵּחַ אוֹמֵר: הֲרֵינִי שׁוֹנֶה שְׁנֵי הַלָּכוֹת הַיּוֹם, שְׁנֵי הַלָּכוֹת לְמָחָר, עַד שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא (בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה, פֶּרֶק י״ב, סִימָן י״א): לָמָּה נִמְשְׁלָה תּוֹרָה בְּתְאֵנָה? — שֶׁרֹב הָאִילָנוֹת: הַזַּיִת, הַגֶּפֶן, הַתְּמָרָה — נִלְקָטִים כְּאַחַת, וְהַתְּאֵנָה נִלְקֶטֶת מְעַט־מְעַט; וְכָךְ הַתּוֹרָה: הַיּוֹם לוֹמֵד מְעַט, וּלְמָחָר — הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִתְלַמֶּדֶת לֹא בְּשָׁנָה וְלֹא בִּשְׁתַּיִם וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְאָמְרוּ בְּסִפְרִי, פָּרָשַׁת עֵקֶב: תַּלְמִיד־חָכָם לָמֵד שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים בַּיּוֹם, שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים בְּשַׁבָּת שְׁתֵּי וְשָׁלֹשׁ פָּרְשִׁיּוֹת; נִמְצָא עָשִׁיר לְאַחַר זְמַן, וְעָלָיו נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי

י״ג): וְקוֹבֵץ עַל יָד יִרְבֶּה. וְזֶה שֶׁאוֹמֵר: הַיּוֹם אֵינִי לוֹמֵד, הַיּוֹם אֵינִי שׁוֹנֶה, לְמָחָר אֲנִי שׁוֹנֶה (פֵּרוּשׁ שֶׁדּוֹחֵף בְּכָל פַּעַם: לֹא עַכְשָׁו אֶלְמַד, רַק לְאַחַר זְמַן אוֹ לְמָחָר וְכוּ׳) — נִמְצָא אֵין בְּיָדוֹ כְּלוּם, וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר (שָׁם י׳): נִרְדַּם בַּקֵּיץ וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

וְעַתָּה, אָחִי חֲבִיבִי, בְּנִי יַקִּירִי, אַחֲרֵי כָּל הָאֱמֶת וְהַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת הָאֵלֶּה, וְאַחֲרֵי הַיְשׁוּב־הַדַּעַת, שֶׁתְּיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ מֶה עָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו וְכוּ׳, וְאֵיךְ נִפְגַּם מֹחֲךָ וְכוּ׳ — בְּרַח לְךָ מִכָּל הַדִּמְיוֹנוֹת וְהַשֶּׁקֶר וְהַפִּתּוּיִים, שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבְרַח לְךָ אֶל תּוֹךְ דַּלְתֵי הַתּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר הוֹרָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר לִלְמֹד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ לְשֵׁם נִשְׁמָתוֹ, וְלֹא בִּשְׁבִיל כַּוָּנָה אַחֶרֶת, רַק לְדַבֵּק נִשְׁמָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — וְהַתּוֹרָה אֶחָד הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, פֶּרֶק ל״ג, סִימָן א׳: אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: מָכַרְתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי, כְּבִיכוֹל — נִמְכַּרְתִּי עִמָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה; עַיֵּן שָׁם. כִּי קֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְאוֹרַיְתָא חַד הוּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, אַחֲרֵי ע״ג.), כִּי הַתּוֹרָה הִיא הַיְכָלוֹת

לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁלּוֹמֵד הַתּוֹרָה בְּאַהֲבָה וּבִתְשׁוּקָה חֲזָקָה, זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַלִּמּוּד. וְעַיֵּן בִּסְפְרִי פָּרָשַׁת עֵקֶב: לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹקֵיכֶם — שֶׁמָּא תֹּאמַר: הֲרֵינִי אֶלְמַד תּוֹרָה בִּשְׁבִיל שֶׁאֶקָּרֵא חָכָם, בִּשְׁבִיל שֶׁאֵשֵׁב בַּיְשִׁיבָה, בִּשְׁבִיל שֶׁאַאֲרִיךְ יָמִים לָעוֹלָם הַבָּא — תַּלְמוּד לוֹמַר: לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹקֵיכֶם — לְמַד מִכָּל־מָקוֹם, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ שְׁעוּרִים קְבוּעִים בְּמִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ וְכוּ׳ וְכוּ׳ וְעוֹד מַה שֶּׁתִּבְחַר, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה כָּבֵד עָלֶיךָ דָּבָר זֶה מְאֹד, הֵן מִצַּד חָמְרְךָ, כִּי אַתָּה רָגִיל עַד עַכְשָׁו לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים וְלֵיצָנוּת וְדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, וְעַכְשָׁו, כְּשֶׁאַתָּה בָּא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּתּוֹרָה, וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הֵפֶךְ טִבְעֲךָ, עַל־כֵּן בָּא לְךָ הַדָּבָר כָּל־כָּךְ בְּקֹשִׁי וְכוּ׳, וְהֵן מִסִּבַּת הָלֵצָנוּת מֵהַמִּתְנַגְּדִים, שֶׁיֵּשׁ עַל דָּבָר זֶה מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְכָל אֶחָד עִם מֹחַ עָקֹם אוֹמֵר דֵּעוֹת וּסְבָרוֹת הַפּוּכוֹת, הֵפֶךְ הָאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹקְרִים נְפָשׁוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

[וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה בְּרֹב בְּנֵי־הַנְּעוּרִים בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁמַּעֲמִידִים מַשְׁגִּיחִים וְרָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת,

אֲשֶׁר אֵינָם רְאוּיִים לְאוֹתָהּ אִצְטְלָא כְּלָל, וְהֵם בְּעַצְמָם עֲדַיִן לֹא שִׁמְּשׁוּ כָּל צָרְכָּן, וְכָל הָרוֹצֶה לִטֹּל אֶת הַשֵּׁם, נוֹטֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָהֶם שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל מַה שֶּׁבַּחוּרִים צְרִיכִים וּבְאֵיזֶה דֶּרֶךְ לְהַנְהִיגָם, וּמִזֶּה בָּא וְיוֹצֵא, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מַה שֶּׁבָּא וְיוֹצֵא, כִּי הָרֹב בְּנֵי־הַנְּעוּרִים, שֶׁאֵין לָהֶם מֹחַ וַהֲבָנָה טוֹבָה, הוֹלְכִים בָּטֵל וְכוּ׳, וְכָל הַלִּמּוּד הוּא בִּשְׁבִילָם לְעֹל כָּבֵד וּלְמָשָׂא, וּמִזֶּה בָּא שֶׁנִּפְגָּמִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, כִּי אֵין הַיֵּצֶר־הָרַע בָּא אֶלָּא בְּלֵב פָּנוּי מֵהַתּוֹרָה כִּי מִי שֶׁבְּלִבּוֹ תּוֹרָה, אֵין הַיֵּצֶר הָרַע שׁוֹלֵט בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ל״ו): תּוֹרַת אֱלֹקָיו בְּלִבּוֹ לֹא תִמְעַד אֲשׁוּרָיו; וְכֵן מֹשֶׁה אָמַר (דְּבָרִים י״א): וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה; וְכֵן דָּוִד אָמַר (תְּהִלִּים קי״ט): בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ (עַיֵּן כָּל זֶה בְּיַלְקוּט־מִשְׁלֵי, רֶמֶז תתק״מ; עַיֵּן שָׁם) וּמִזֶּה בָּא שֶׁכָּל־כָּךְ בְּנֵי־הַנְּעוּרִים בּוֹרְחִים אַחַר־כָּךְ מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַיַּהֲדוּת, כִּי לֹא הָיָה מִי שֶׁיַּדְרִיכֵם כְּלָל, וְתָמִיד הָיָה לָהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת־דָּמִים מֵאֵלּוּ הַמַּשְׁגִּיחִים וְהָרָאשֵׁי־יְשִׁיבוֹת, הַמִּשְׁתָּרְרִים עֲלֵיהֶם בְּחִנָּם, עַל לֹא דָּבָר בִּרְצִיחָה וְכוּ׳. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס״א): **שֶׁהֵם אֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג אֶת עַצְמָם, מִכָּל־שֶׁכֵּן אֵיךְ יַנְהִיגוּ אֲחֵרִים וְכוּ׳?!** עַיֵּן שָׁם.

וְלֵךְ נָא וּרְאֵה מַה שֶּׁאָמַר אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא (בְּתַנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק י״ג) **אַל יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה בָּרַבִּים אֶלָּא — אִם־כֵּן קָרָא תּוֹרָה, נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְשָׁנָה מִשְׁנָה וּמִדְרָשׁ,** שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק״ו): מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳, יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ; עַיִן שָׁם. וְכֵן הוּא בְּסִפְרִי פָּרָשַׁת עֵקֶב: כִּי אִם שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת — שֶׁמָּא תֹּאמַר: הֲרֵי אֲנִי קוֹרֵא פָּרָשָׁה קָשָׁה וּמַנִּיחַ אֶת הַקָּלָה; תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ל״ב): כִּי לֹא דָבָר רֵיק הוּא מִכֶּם — דָּבָר, שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים רֵיקִים הוּא, לֹא רֵיקָה הוּא אֶלָּא מִכֶּם, כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וְאֹרֶךְ יָמֵיכֶם, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: לָמַדְתִּי הֲלָכוֹת דַּי לִי, תַּלְמוּד לוֹמַר: כִּי אִם תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת — כָּל הַמִּצְוָה. **לְמַד מִדְרָשׁ; הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת,** וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שָׁם ח׳) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ, כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם — זֶה מִדְרָשׁ; כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה׳ יִחְיֶה הָאָדָם — אֵלּוּ הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כ״ז): חֲכַם, בְּנִי, וְשַׂמַּח לִבִּי, וְאָשִׁיבָה חֹרְפִי דָּבָר; וְאוֹמֵר (שָׁם כ״ג): בְּנִי, אִם חָכָם לִבְּךָ, יִשְׂמַח לִבִּי גַּם אָנִי; עַיִן שָׁם. **וּמִי זֶה בַּדּוֹר הַזֶּה יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר, שֶׁזָּכָה לְסַיֵּם וּלְטַיֵּל וְלִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד בָּרַבִּים, אִם לֹא מִי שֶׁצִּיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלָמַד בְּדֶרֶךְ שֶׁלּוֹ?!**

וְעַל־כֵּן מִי יָכוֹל לַחֲגֹר מָתְנָיו לְדַבֵּר בָּרַבִּים, כְּשֶׁבֵּיתוֹ רֵיק מִלֶּחֶם וְשִׂמְלָה, שֶׁהוּא כָּל מִינֵי לִמּוּדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ג׳): וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה, לֹא תְשִׂימֵנִי קְצִין עָם וְגוֹ׳ וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּיַלְקוּט־יְשַׁעְיָה, רֶמֶז שצ״ד: וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה — אֵין בְּיָדִי לֹא טַעַם מִשְׁנָה וְלֹא גְּמָרָא; עַיֵּן שָׁם. הַאִם בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא בָּקִי בְּאֵיזֶה מַסֶּכְתּוֹת וְכַמָּה פִּלְפּוּלִים וְכוּ׳ נִקְרָא כְּבָר גָּאוֹן וְכוּ׳, וְיָכוֹל לְהַנְהִיג בַּחוּרִים וְלִשְׁפֹּךְ דָּמָם כַּמַּיִם, אִם אֵינָם יְכוֹלִים בַּבְּחִינָה, שֶׁבּוֹחֲנִים אוֹתָם?! מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל בַּחוּרִים בָּעִתִּים הַלָּלוּ וְכוּ׳, וְדָבָר זֶה נוֹהֵג גַּם בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁצְּרִיכִים לֵידַע שֶׁאַחֲרָיוּת גָּדוֹל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־הַנְּעוּרִים, כִּי בְּרֶגַע קַלָּה יְכוֹלִים לְעָקְרָם, חַס וְשָׁלוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהַשֹּׁרֶשׁ וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ נִגְעֵי מַכְאוֹבָיו וְאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר עִמָּם — יִתֵּן פִּיו בֶּעָפָר, וְאַל יַחֲלִישׁ דַּעַת נֶפֶשׁ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, כִּי בְּנַפְשׁוֹ הוּא, וּמִי שָׁם אוֹתָם לְשַׂר וּמוֹשֵׁל לִרְדּוֹת וּלְבַזּוֹת וּלַהֲחֲלִישׁ דַּעַת בָּנָיו אֲהוּבָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהֵם בְּנֵי־הַנְּעוּרִים?! וְאֵין כָּאן מָקוֹם לְהָאָרִיךְ בָּזֶה].

עַל־כָּל פָּנִים יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וַאֲפִלּוּ עָבַר עָלֶיךָ כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, בְּאִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּדֶרֶךְ

רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר לוֹמַר הַדְּבָרִים כְּסִדְרָן — מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ וְכוּ׳ וְכוּ׳ — אַף שֶׁבַּתְּחִלָּה אֵין אַתָּה מֵבִין הַכֹּל וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן חֲזֹר וַחֲזֹר, אָז תִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עוֹלָמְךָ בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין עוֹד נְעִימוֹת וְטוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ לִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר לְשֵׁם אֵל־עוֹלָם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (זֹהַר חָדָשׁ רוּת): אִם תִּזְכֶּה לְאוֹרַיְתָא, כָּל אוֹת וְאוֹת יִהְיֶה מַלְאַךְ לְעוֹזְרֶךָ וְכוּ׳, וְאַף שֶׁנִּטְמֵאתָ כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּטְמֵאתָ, וּבִפְרָטִיּוּת בִּפְגַם־הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה — רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה, בְּנִי, כְּלָל, כִּי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אָמַר פַּעַם לְמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַיּוֹדֵעַ אַתָּה מַה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה?! אִם אָדָם יִקְבַּע לְעַצְמוֹ לִלְמֹד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, אֲזַי הַתּוֹרָה בְּעָצְמָהּ תַּצִּילֵנוּ מִן הַבֹּץ. [״דוּ וֵויסְט דֶען דֶעם כֹּח פוּן דִי תּוֹרָה, אוֹיבּ אַ מֶענְטְשׁ זאָל זִיךְ קוֹבֵעַ זַיין יֶעֶדען טאָג צוּ לֶערְנֶען כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳ וֶועט דִּי תּוֹרָה אִיהם אַלֵיין אַרוֹיס שְׁלֶעְפִּין פוּן בְּלָאטִי] וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּכְמַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא פ׳): לָא אֶתְדַּכֵּי בַּר נַשׁ לְעַלְמִין אֶלָּא בְּמִילִין דְּאוֹרַיְתָא, בְּגִין כָּךְ מִילִין דְּאוֹרַיְתָא לָא מְקַבְּלִין טֻמְאָה וְכוּ׳.

וְאָמַר אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא (תַּנָּא דְּבֵי אֵלְיָהוּ רַבָּא, פֶּרֶק י״ח): דִּבְרֵי תוֹרָה מְקֻוֶה טָהֳרָה הִיא לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתָם; בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה גְּדוֹלָה כֹּחָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁמְּטַהֶרֶת אֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁבְּיָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל ל״ו): וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכָּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם וְגוֹ׳, וְאֵין מַיִם אֶלָּא דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: אִמְרוֹת ה׳ טְהוֹרוֹת וְגוֹ׳; עַיֵּן שָׁם.

וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַכְשָׁו, בְּעוֹד בַּחֲרוּתְךָ, שֶׁאֵין עָלֶיךָ עֹל הַפַּרְנָסָה, אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּדֶרֶךְ זֶה, לַחֲזֹר הַרְבֵּה הַרְבֵּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְדַפִּים גְּמָרָא וְסִימָנֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְכוּ׳ וְכוּ׳ וְעוֹד מַה שֶּׁתְּקַבֵּעַ לְעַצְמְךָ — אָז לְעוֹלָם כְּבָר תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, וְעַד זִקְנָה וְעַד שֵׂיבָה לֹא תַּפְסִיק. וְאָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ קֹהֶלֶת רַבָּא, פֶּרֶק י״א, סִימָן י״ד: שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ — מִי גָּרַם לְךָ לְהִבָּחֵר בְּזִקְנוּתְךָ? — תּוֹרָה שֶׁלָּמַדְתָּ בְּיַלְדוּתְךָ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. כִּי רוֹאִים בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, מִי שֶׁצִּיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר הַרְבֵּה הַרְבֵּה, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו לְסַיֵּם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ — תּוֹרָה, נְבִיאִים,

כְּתוּבִים, מִשְׁנָיוֹת, בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וְכָל הַמִּדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהַתִּקּוּנִים וְכוּ׳ וְכוּ׳ — וּמֵרֹב הַחֲזָרָה הֵם זוֹכְרִים הַכֹּל, וְאִם אֲפִלּוּ יֵשׁ שֶׁלֹּא זָכוּ לְזִכָּרוֹן, עַל־כָּל־פָּנִים שָׁם, בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מְחַכֶּה עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁמְּחַכֶּה; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

וְאָמַר אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא בְּתַנָּא דְּבֵי אֵלְיָהוּ רַבָּא, פֶּרֶק ד׳: וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲשֶׁר יְדָעוֹ ה׳ פָּנִים אֶל פָּנִים — מָה אוֹר פָּנִים שֶׁל מַעְלָה קַיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, כָּךְ מְאוֹר פָּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה נִכְנַס עִמּוֹ לְבֵית־עוֹלָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וּמֹשֶׁה בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, לֹא כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא נָס לֵחוֹ; וְלֹא מֹשֶׁה בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל תַּלְמִיד־חָכָם, שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִקַּטְנוּתוֹ וְעַד זִקְנָתוֹ וּמֵת — בֶּאֱמֶת לֹא מֵת, אֶלָּא הוּא עֲדַיִן בַּחַיִּים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א׳ כ״ה): וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה׳ אֱלֹקֶיךָ; מֵקִישׁ הַתַּלְמִיד־חָכָם הַצַּדִּיק אֵל אֱלֹקִים: מָה אֱלֹקִים יְהֵא שְׁמוֹ הַגָּדוֹל מְבֹרָךְ חַי וְקַיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, כָּךְ תַּלְמִיד־חָכָם שֶׁעָסַק בַּתּוֹרָה כָּל יָמָיו וּמֵת, הֲרֵי הוּא בַּחַיִּים וַעֲדַיִן לֹא מֵת, וְהוּא חַי לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים; וְהֵיכָן נִשְׁמָתוֹ? תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד; עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כֵּן לָמָּה תִּפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ מַה שֶּׁזֶּה אוֹמֵר אוֹ מַה שֶּׁזֶּה לוֹעֵג מִמְּךָ?! הֲלֹא אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ, וְאֵין עוֹד מֵבִין עָלֶיךָ כְּמוֹ אַתָּה בְּעַצְמְךָ, וְאַתָּה רוֹאֶה שֶׁפּוֹרְחִים הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לְתָפְסָן כְּלָל, וְעוֹד מְעַט בְּקָרוֹב מַמָּשׁ כְּבָר תַּחֲזֹר לְעַלְמָא דְּאָתֵי וְכוּ׳ וְעַל־כֵּן תִּתְיַשֵּׁב בְּעַצְמְךָ, בְּאֹם שֶׁאֵין לְךָ הֲבָנָה כָּל־כָּךְ טוֹבָה וְכוּ׳, אַתָּה פָּטוּר מִלִּמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה?! תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּדַרְכּוֹ הַנָּעִים שֶׁל רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָז טוֹב לְךָ מִימֵי נַעֲרוּתְךָ עַד זִקְנוּתְךָ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּמַסֶּכֶת סוֹפְרִים, פֶּרֶק ט״ז) הַתּוֹרָה מְשַׁמֶּרֶת מִכָּל רַע מִקַּטְנוּתוֹ וְעַד זִקְנָתוֹ וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית טוֹב וְתִקְוָה וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם. וְאַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד עָלֶיךָ בַּתְּחִלָּה מְאֹד מְאֹד, וְנִדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין זֶה לִמּוּד כְּלָל, אֲהוּבִי אָחִי, מְקֻדָּם שֶׁזּוֹכִים לְהַרְגִּישׁ נְעִימוֹת הַתּוֹרָה, צְרִיכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ עֹל. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת דְּבָרִים, פֶּרֶק נ׳, סִימָן ג׳: מַה הַשֶּׁמֶן, תְּחִלָּתוֹ מַר וְסוֹפוֹ מָתוֹק — כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה, אָדָם מְצַטַּעֵר בָּהֶן בִּתְחִלָּה וְעוֹשֶׂה בָּהֶן אַחֲרִית טוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ח׳): וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ מִצְעָר, וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד. וּבֶאֱמֶת בַּתְּחִלָּה כַּמָּה מִינֵי מְרִירוּת

עוֹבְרִים עַל הָאָדָם, שֶׁהַתּוֹרָה מַר לוֹ בְּתִחְלָתוֹ, וְהַטַּעַם כִּי מָרִים הֵם מִפְּנֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת מְרִירוּת עֲוֹנוֹתָיו, וּבִפְרָטִיּוּת פְּגִמֵי הַבְּרִית שֶׁפָּגַם וְלִכְלֵךְ אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא לְכַבֵּס אֶת הַנְּשָׁמָה מַתְחִילִים לְהַרְגִּישׁ הַכְּאֵב, וְזֶהוּ הַסְּפֵקוֹת הָרַבִּים, שֶׁיֵּשׁ בְּדָבָר זֶה, הַאִם זֶהוּ לִמּוּד? הַאִם זֶהוּ דֶּרֶךְ? אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְבּוֹנֵן: הֲלֹא עַד עַכְשָׁו עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, אֵיךְ יִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ תֵּכֶף־וּמִיָּד מְתִיקוּת וּנְעִימוּת הַתּוֹרָה?!

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְסַלֵּק דַּעְתּוֹ, וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּשׁוֹר לְעֹל וּכְחֲמוֹר לְמַשָּׂא — אָז סוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, שֶׁיִּזְכֶּה לְאַהֲבַת הַתּוֹרָה, וּמַמָּשׁ לֹא יִרְצֶה לְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה כְּלָל, כִּי יַרְגִּישׁ, שֶׁזֶּה חִיּוּת נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ, וְהַתּוֹרָה תַּכְנִיס בְּךָ הַכְנָעָה אֲמִתִּית, וּבִפְרָט כְּשֶׁתִּלְמַד בְּדֶרֶךְ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לִלְמֹד בִּפְשִׁיטוּת, אָז יִתְבַּטֵּל מִמְּךָ כָּל הַיֵּשׁוּת, וְתִזְכֶּה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְלֻבָּשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְבָטוּל וְהַכְנָעָה בֶּאֱמֶת, אָז תָּבוֹא לִדְבֵקוּת גָּדוֹל לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הוי״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, וְיָאִיר עָלֶיךָ שֶׁפַע הַדַּעַת בְּהֶאָרָה עֲצוּמָה, וְתִזְכֶּה לֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹא תִּהְיֶה ״בֵּייזֶער לַמְדָן״ [לַמְדָן קַפְדָן], הָעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מֵעוֹלָם הַזֶּה וּמֵעוֹלָם

הַבָּא מַמָּשׁ, וְגוֹרֵם קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת עִם כָּל אֶחָד לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם וְהוּא אֵינוֹ בָּא לְקַרְסֵלָיו מֵרֹב פִּלְפּוּלוֹ וְחִדּוּדוֹ וְכוּ׳, וּבוֹעֵט בְּמִי שֶׁרַק מוֹצֵא; לֹא כֵן מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, יוֹשֵׁב בְּקֶרֶן־זָוִית, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, וְזוֹכֶה לְסַיֵּם מַסֶּכֶת אַחַר מַסֶּכֶת וְכוּ׳, וּמְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

וּבֶאֱמֶת יֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְרָאוּי לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, כִּי הַתּוֹרָה הֵם חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ, אַךְ כְּבָר נִתְאָרֵךְ, עַל־כֵּן אֲקַצֵּר, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, עוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד לְהַאֲרִיךְ בְּדִבּוּרִים טוֹבִים וּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת וְהִתְחַזְּקוּת עָצוּם לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלֹא לְהַקְשׁוֹת שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל זֶה כְּלָל, וְעַל־כֵּן מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו כְּבָר עָבַר, עַל־כָּל־פָּנִים קוּם עֲמֹד עַל רַגְלֶיךָ וּבְרַח לְךָ עַכְשָׁו אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקָּבַע לְעַצְמְךָ שִׁעוּר פָּשׁוּט בְּמִשְׁנָיוֹת וּבְשַׁ״ס וּבְאַרְבַּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְעוֹד מַה שֶּׁתִּבְחַר, וַחֲזֹר וַחֲזֹר דַּפִּים אַחַר דַּפִּים, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם, וְאָז תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְאַל יֶחְלַשׁ דַּעְתְּךָ מֵאַחַר שֶׁעָבַר עָלֶיךָ כְּבָר כָּל־כָּךְ שָׁנִים וְכוּ׳ וַעֲדַיִן לֹא זָכִיתִי לָזֶה, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁעָבַר

עָלֶיךָ כַּמָּה שָׁנִים בְּבַטָּלָה וְכוּ׳, אַל תִּצְטַעֵר וְאַל יֵחָלֵשׁ דַּעְתֶּךָ, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, פֶּרֶק ל״ג, סִימָן ח׳: כְּתִיב (דְּבָרִים ל״ג): תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה — אַל תִּקְרֵי מוֹרָשָׁה, אֶלָּא יְרֻשָּׁה — יְרֻשָּׁה הִיא לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם. מָשָׁל לְבֶן מְלָכִים, שֶׁנִּשְׁבָּה לִמְדִינַת הַיָּם, אֲפִלּוּ לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים אֵינוֹ בּוֹשׁ לַחֲזוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר: לִירֻשַּׁת אֲבוֹתַי אֲנִי חוֹזֵר; כָּךְ תַּלְמִיד־חָכָם, שֶׁהוּא פּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה וְהָלַךְ וְהִתְעַסֵּק בִּדְבָרִים אֲחֵרִים, אֲפִלּוּ לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים הוּא מְבַקֵּשׁ לַחֲזוֹר, אֵינוֹ בּוֹשׁ, מִפְּנֵי שֶׁאוֹמֵר: לִירֻשַּׁת אֲבוֹתַי אֲנִי חוֹזֵר; עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה עַל־כָּל־פָּנִים מֵרֶגַע זֶה.

וְיַעַן שֶׁכָּל הַקּוּנְטְרֵס הַזֶּה נִבְנָה וּמְיֻסָּד עַל הַתְמָדַת הַלִּמּוּד וּשְׁמִירַת הַזְּמַן, אֵיךְ שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, וְאֵין לְךָ אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן, אֲשֶׁר בְּשׁוּם מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹת, וּכְשֶׁבָּא הָאָדָם לַיּוֹם הָאַחֲרוֹן מֵחַיָּיו, וּבַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה הָיָה מְשֻׁלָּם כָּל הוֹן דְּעָלְמָא, שֶׁיִּשָּׁאֵר בַּחַיִּים, וְאֵין מוֹעִיל אָז כְּלָל, כַּיָּדוּעַ, וְהֵיוֹת שֶׁעִקַּר הַזְּמַן צְרִיכִים לְנַצֵּל עַל

לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמִדְרַשׁ שׁוֹחֵר־טוֹב, תְּהִלִּים ל״ט: מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ חַיִּים — זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ; מִכָּאן אַתָּה לָמֵד, שֶׁלֹּא נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲסוּקִין בְּלָשׁוֹן־הָרַע וְלֹא בְּדִבְרֵי בַּטָּלָה. וְכֵן דָּוִד אוֹמֵר: מִי רוֹצֶה לְקָנוֹת הָעוֹלָם הַבָּא? אָמְרוּ לוֹ: וּמִי יוּכַל לְקָנוֹתוֹ? אָמַר לָהֶם: בְּזוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר: מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים, אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב, נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע; עַיִן שָׁם. עַל־כֵּן הֶאֱרַכְתִּי כָּאן אוֹדוֹת לִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְמִי שֶׁיֵּשׁ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ יָבִין וְיוֹדֶה, שֶׁדֶּרֶךְ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הוּא הָאֱמֶת וְהוּא קַל וְנָעִים, עַל־כָּל־פָּנִים הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְהֶחָדֵל יֶחְדַּל, וַאֲנַחְנוּ נַפְשֵׁנוּ הִצַּלְנוּ. טוֹב לְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, חֲבָלִים נָפְלוּ לָנוּ בַּנְּעִימִים!

הִתְעוֹרְרוּת לְלִמּוּד שֻׁלְחַן־עָרוּךְ בְּכָל יוֹם

רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִזְהִיר עַל לִמּוּד הַפּוֹסְקִים מְאֹד מְאֹד, יוֹתֵר מִכָּל הַלִּמּוּדִים, וְאָמַר, שֶׁרָאוּי לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ כֻּלָּם מֵרֹאשָׁם עַד סוֹפָם כַּסֵּדֶר, אִם יָכוֹל לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ עִם כָּל הַפֵּרוּשִׁים הַגְּדוֹלִים — מַה טּוֹב, וְאִם לָאו, עַל־כָּל־פָּנִים יִלְמַד כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַקְּטַנִּים [מְחַבֵּר רַמָּ״א בָּאֵר הֵיטֵב] (שֶׁהָיָה נִדְפָּס אָז בִּכְרַכִּים קְטַנִּים), וְהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי חֲטָאִים נִתְעָרֵב טּוֹב וְרַע, וְעַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסֵק, שֶׁמְבָרֵר הַכָּשֵׁר וְהַפָּסוּל הַמֻּתָּר וְהָאָסוּר, הַטָּהוֹר וְהַטָּמֵא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרֵר וְנִפְרָשׁ הַטּוֹב מִן הָרַע. **וְאָמַר, שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם פּוֹסְקִים חֹק וְלֹא יַעֲבֹר,** וְאַף אִם הוּא אָנוּס וְאֵין לוֹ פְּנַאי, יִלְמַד עַל־כָּל־פָּנִים אֵיזֶה סְעִיף שֻׁלְחָן־עָרוּךְ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַתָּה בַּשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ, כִּי צָרִיךְ לִלְמֹד אֵיזֶה דִּין בַּשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו; וּכְשֶׁאֵינוֹ אָנוּס,

יִלְמַד כְּסֵדֶר כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן עָרוּךְ; מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וּכְשֶׁיִּגְמֹר וְיסַיֵּם הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ, יַחֲזֹר וְיַתְחִיל לְלָמְדָם כְּסֵדֶר כָּל יְמֵי חַיָּיו (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן סִימָן כ״ט).

וְהִנֵּה מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳, כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר; וּלְמַעְלָה בְּשָׁרְשָׁם הֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה, וּלְמַטָּה הֵם מְעָרְבִים טוֹב וְרַע (וְעִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם — לְהַפְרִיד וּלְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרַע מִן הַטּוֹב בְּאֹפֶן שֶׁיָּאִיר בּוֹ תָּמִיד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה). וְלָבוֹא לָזֶה — לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְבַטֵּל הָרַע מֵהַטּוֹב — הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְלִמּוּד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָלוּן לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, הַיְנוּ לִמּוּד פּוֹסְקִים, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אֲחִיזַת הַטּוֹב וְהָרַע, שֶׁנֶּאֱחָזִין מִבְּחִינַת אִסּוּר וְהֶתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֵׁר וּפָסוּל, שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵר הַהֲלָכָה, הוּא מְעָרָב טוֹב וְרַע, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְרִישׁ וּלְבַטֵּל הָרַע מֵהַטּוֹב, וְהוּא בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי י״א) : וְדוֹרֵשׁ רָעָה תְּבוֹאֶנּוּ; עַד אֲשֶׁר הוּא מֵעַיִן וּמְבָרֵר הַפְּסַק־הֲלָכָה וּמְבָרֵר הָאָסוּר וְהַמֻּתָּר וְכוּ׳, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים, אֲזַי מַפְרִישׁ הַטּוֹב מֵהָרַע; עַיֵּן שָׁם.

וְכָתַב מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בְּלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ד׳: יָדוּעַ, שֶׁעִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה לְתַקֵּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁפָּגַם בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הָיָה עִקַּר הַגָּלוּת, שֶׁאָז נִתְעָרֵב הַכֹּל טוֹב בְּרַע, הֵן בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם וְהֵן בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל אָדָם שֶׁנִּתְעָרֵב דָּמָיו וִיסוֹדוֹתָיו, שֶׁאֶחָד מִתְגַּבֵּר עַל הַשֵּׁנִי וְכוּ׳, וּמִתְגַּבֵּר חָמְרוֹ הָעָב וְהַמְגֻשָּׁם וְכוּ׳, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ מִחִין דְּקַטְנוּת וְכוּ׳. וְהַגְּאֻלָּה הָיְתָה בִּזְכוּת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג׳): בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה וְגוֹ׳; שֶׁאָז הֵאִיר עֲלֵיהֶם שֶׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם הִלְכוֹת הַתּוֹרָה, כִּי הַהֲלָכוֹת, שֶׁזּוֹכִין לִלְמֹד, בִּפְרָט מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בָּהֶם, זֶה בְּחִינַת שַׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, בִּבְחִינַת (נְדָה ע״ג.): **כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם מֻבְטָח לוֹ, שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא,** כִּי כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ הֲלָכָה, נִתְחַדֵּשׁ שֵׂכֶל וִידִיעָה, וְהַדַּעַת הוּא עִקַּר שַׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), וְקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְאוֹרַיְתָא חַד הוּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ. אַחֲרֵי ע״ג.) וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶׁמַּמְשִׁיכִין עַל עַצְמָן הִלְכוֹת הַתּוֹרָה, מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָן נֹעַם עֲרֵבוּת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה

(מִדְרַשׁ־רַבָּה, פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, פֶּרֶק ל״ג, סִימָן א׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: מָכַרְתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי, כְּבֶיכוֹל נִמְכַּרְתִּי עִמָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה; עַיֵּן שָׁם.

אַךְ בְּעוֹד הֱיוֹתָם בְּמִצְרַיִם בִּקְשֵׁי הַשִּׁעְבּוּד, נֶאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת א׳): וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים. וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּתִקּוּנֵי זֹהַר): בַּעֲבֹדָה קָשָׁה — בְּקֻשְׁיָא בְּחֹמֶר — בְּחֻמְרָא דְּשַׁמַּעְתָּתָא; וּבִלְבֵנִים — בִּלְבּוּן הִלְכְתָא, דְּהַיְנוּ שֶׁעוֹד לֹא זָכוּ לְבֵרוּר הֲלָכָה, וְהָיָה הַכֹּל מְעֹרָב — טוֹב בְּרָע וְרָע בְּטוֹב, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַגָּלוּת הַמַּר, כִּי בֶּאֱמֶת הַתּוֹרָה הִיא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג׳): כִּי טוֹב סַחְרָהּ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שָׁם ד׳): כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ וְגוֹ׳. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כ״ה): טוֹב וְיָשָׁר ה׳ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שָׁם ל״ד): טַעֲמוּ וּרְאוּ, כִּי טוֹב ה׳ וְגוֹ׳; וּכְתִיב (שָׁם קמ״ה): טוֹב ה׳ לַכֹּל וְגוֹ׳; וְזֶהוּ עִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ בְּהִלְכוֹת הַתּוֹרָה — לְגַלּוֹת וְלִמְצֹא אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, כִּי נִקְרֵאת הַתּוֹרָה אוֹר, שֶׁהִיא מְאִירָה לָאָדָם מַה יַּעֲשֶׂה, וּלְפִי שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם כֵּיצַד

יַעֲשֶׂה רְצוֹן הַמָּקוֹם, לְפִיכָךְ שְׂכַר הַתַּלְמוּד גָּדוֹל (מִדְרַשׁ־רַבָּה פָּרָשַׁת נָשׂא, פֶּרֶק י״ד, סִימָן כ״ב), וְאָז בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיָה עֲדַיִן קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְלֹא זָכוּ לְבֵרוּר וּלְפִסְקֵי הֲלָכָה, עַל־כֵּן הָיָה אָז אֲרִיכַת הַגָּלוּת, וְנִתְמָרְרוּ חַיֵּיהֶם מִקְשִׁי הַשִּׁעְבּוּד וְרִחוּקָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי פַּרְעֹה הָיָה אֹחֵז בָּהֶם בְּתֹקֶף גָּדוֹל, כִּי פַּרְעֹה הוּא אַחֲרֵי הַדַּעַת, וְהָיָה יוֹנֵק מֵהַמֹּחִין, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת הַמֹּחִין לָצֵאת וּלְהִתְגַּלּוֹת, כַּמּוּבָא בִּכְתָבִים, הַיְנוּ שֶׁהָיָה תּוֹפֵס אֶת הַמֹּחִין וְהַדַּעַת, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת הַדַּעַת לְהִתְפַּשֵּׁט שֶׁיּוּכַל לְבָרֵר וּלְלַבֵּן הַהֲלָכָה לְמִצְוָא אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיָה מְבַלְבֵּל אֶת הַדַּעַת בְּקֻשְׁיוֹת.

אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ וְהֵאִיר עַל יִשְׂרָאֵל הַהֶאָרָה מִקַּבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָז פָּסְקָה זֹהֲמָתָן (שַׁבָּת קמ״ו) וְזָכוּ לָצֵאת מִשָּׁם, עַד שֶׁזָּכוּ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין בֵּרוּר הֲלָכָה לֵידַע אֵיךְ לָלֶכֶת וּלְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר מִפְּרָטֵי עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְקָשְׁרוֹ וּלְיַחֲדוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלִמְצֹא אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר וְדָבָר מִפְּרָטֵי פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן הַלְּ׳כָ׳ה׳ רַאשֵׁי־תֵבוֹת (תְּהִלִּים ק׳): הָ׳רִיעוּ לַ׳יהוי״ה כָּ׳ל הָ׳אָרֶץ; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי

הִלְכוֹת הַתּוֹרָה מְהַפְּכִים וְעוֹשִׂים מִגַּשְׁמִיּוּת רוּחָנִיּוּת, כְּגוֹן צֶמֶר — לְצִיצִית, וְעוֹרוֹת בְּהֵמָה — לִתְפִלִּין וְלִמְזוּזָה, וְסֵפֶר־תּוֹרָה וְקֶרֶן — לְשׁוֹפָר וְכוּ' וְכוּ', שֶׁאָז עַל־יְדֵי הִלְכוֹת הַתּוֹרָה כָּל הָאָרֶץ שָׂר וּמֵרִיעַ לַהוי"ה, כִּי נִתְגַּלָּה אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְזֶהוּ עִקַּר תִּקּוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן וְתִקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת — כְּשֶׁזּוֹכִים לְבָרֵר לְעַצְמוֹ הַהֲלָכָה בְּרוּרָה לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז נִתְבָּרֵר הַטּוֹב מֵהָרַע, כִּי עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה "הַטּוֹב" שֶׁהוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, נִשְׁאָר "וְהָרַע" שֶׁהוּא הַסְּתָרַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, נוֹפֵל וְנִתְבַּטֵּל.

וְעַל־כֵּן הִזְהִיר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּל־כָּךְ עַל לִמּוּד הֲלָכוֹת, כִּי זֶה עִקַּר תִּקּוּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן — לְבָרֵר לְעַצְמוֹ הַהֲלָכָה, וְהֵם כְּלַל כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁל כָּל הַחַטָּאִים, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְכִלְתָּא בְּשַׁלַּח): וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו — אֵלּוּ הֲלָכוֹת, וְכֵן אָמְרוּ (תּוֹסֶפְתָּא סוֹטָה פ"ח): וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ — אֵלּוּ הֲלָכוֹת, כִּי בֵּרוּר וּפְסָקֵי הֲלָכוֹת הֵם חֻקָּיו יִתְבָּרַךְ, וּבֵיתוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי הַהֲלָכָה, הַיְנוּ שֶׁכָּל יְמֵי חַיָּיו לֹא יֵצֵא מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה. וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כ"א: כְּשֶׁמְּחַדְּשִׁים חִדּוּשֵׁי

תּוֹרָה וְכוּ׳ צָרִיךְ לְהַעֲמִיד אַנְשֵׁי־חַיִל לְהַעֲמִידָם לִפְנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב זָר, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי לִמּוּד הַפּוֹסְקִים, שֶׁצָּרִיךְ לִלְמֹד פּוֹסְקִים קֹדֶם הַחִדּוּשׁ שֶׁמְּחַדֵּשׁ וְאַחַר־כָּךְ. וְכָתַב עַל זֶה בְּסֵפֶר ״שְׂפַת־הַנֶּחָל״, שֶׁהַכַּוָּונָה הוּא, מִי שֶׁעוֹסֵק לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, צָרִיךְ תָּמִיד לֶאֱחֹז בְּהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ, וְכָל מַה שֶּׁיְחַדֵּשׁ, צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה סְתִירָה, חַס וְשָׁלוֹם, נֶגֶד הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ. אֲפִלּוּ כִּי־הוּא־זֶה, וְכֵן לֹא יְכַוֵּן לְחַדֵּשׁ וּלְהַמְצִיא אֵיזֶה הֲלָכָה חֲדָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע גָּדוֹל אֵצֶל הַלּוֹמְדִים לְחַדֵּשׁ הֲלָכָה חֲדָשָׁה, וּמִזֶּה יוֹצֵא קִלְקוּלִים רַבִּים, שֶׁכָּל אֶחָד בּוֹנֶה בַּמָּה לְעַצְמוֹ, עַד שֶׁנִּתְרַבֶּה מַחֲלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בְּחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, צָרִיךְ שֶׁיִּרְאוּ לְהַעֲמִיד אֶת הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ מִלְּפְנֵיהֶם וּמֵאַחֲרֵיהֶם, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יָזִיזוּ כְּלָל מֵהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ. וְעִקַּר הַחִדּוּשִׁים צָרִיךְ לִהְיוֹת לְחַדֵּשׁ אֶת הָאָדָם לְחַזְקוֹ וּלְאַמְּצוֹ וּלְהָרִימוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ וְיִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז, כְּשֶׁיָּשִׂים אֶת הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ מִלְּפָנָיו וּמֵאַחֲרָיו, אָז יֵלֵךְ לָבֶטַח וְקַל

לְהָבִין, כִּי הָאֲנָשִׁי־חַיִל עוֹמְדִים עִם הַכְּלִי־זַיִן [עַיֵּן בְּאָבוֹת דְּרַב נָתָן, פֶּרֶק כ״ט: כָּל מִי שֶׁאֵין בְּיָדוֹ הַלָּכוֹת, זֶה גִּבּוֹר וְאֵינוֹ מְזֻיָּן] עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפ״ו, שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים זוֹכִין לִהְיוֹת מֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל בָּאָרֶץ, וְאָז יְכוֹלִין לְהַעֲמִיד וּלְהָקִים הַשָּׁעָרִים, שֶׁטָּבְעוּ בָּאָרֶץ, וְכַנִּכְתָּב לְעֵיל שֶׁעַל־יְדֵי, לִמּוּד הַלָּכוֹת נַעֲשֶׂה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ק׳): הָרִיעוּ לַהוי״ה כָּל הָאָרֶץ, כִּי מְבָרֵר הַטּוֹב מֵהָרַע וּמְגַלֶּה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל — אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה לִזְכּוֹת לָזֶה, שֶׁיּוּכַל לָלוּן בְּעָמְקָה שֶׁל הֲלָכָה, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַשֵּׂכֶל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳), וְזֶה מַה שֶּׁהַזְהִיר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, גַּם־כֵּן הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִהְיוֹת רָגִיל לְיַחֵד לְעַצְמוֹ מָקוֹם מְיֻחָד, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו. וּבְפֵרוּשׁ אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁמִּקָּטָן וְעַד גָּדוֹל אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ

כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּי־אִם עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת — עַיִן שָׁם — שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁמַּעֲלַת זֶה הָעִנְיָן עוֹלֶה לְמָקוֹם גָּבוֹהַּ וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וּמַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים כָּאֵלּוּ לְמַעְלָה, אֲשֶׁר עוֹד לֹא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִם כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם (לקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן כ"ה), אַךְ לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לָזֶה, כִּי דָּבָר זֶה תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת לֵידַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עַל־יָדוֹ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה — שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ, כִּי הַכֹּל לַכֹּל — אֱלֹקוּת גָּמוּר, רַק נִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים אֵלּוּ, אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ.

וְזֶהוּ הַמַּחֲלֹקֶת בֵּין שְׁנֵי הַיְצָרִין (עַיִן לקוטי־מוהר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס"ב): הַיֵּצֶר טוֹב מַכְנִיס אֱמוּנָה בְּלֵב הָאָדָם לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַיֵּצֶר הָרַע מַכְנִיס כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּסְפֵקוֹת בְּלֵב הָאָדָם. וּבֶאֱמֶת אִם הָיָה יוֹדֵעַ הָאָדָם יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם,שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ (יְשַׁעְיָה ו'), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה וְשׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה, וַדַּאי הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל

וְהָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכַוֵּן אֶת דְּבָרָיו [עַיֵּן סַנְהֶדְרִין כ״ב: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ט״ז): שִׁוִּיתִי ה׳ לְנֶגְדִּי תָּמִיד; עַיֵּן שָׁם], וּבִשְׁבִיל שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם, בִּשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ מִתְלַהֵב כָּל־כָּךְ וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק כָּל־כָּךְ, וְכָל אֶחָד לְפִי מְעוּט שִׂכְלוֹ וִידִיעָתוֹ כֵּן הִתְלַהֲבוּתוֹ וְדִקְדּוּקוֹ, וְהַיְדִיעָה הִיא מֵהַיֵּצֶר טוֹב שֶׁבַּלֵּב, וְהַסְּתָרַת הַיְדִיעָה הִיא מֵהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁבַּלֵּב, וְהַסְּתָרַת הַיְדִיעָה הֵן הֵן אֶפִּיקוֹרְסוּת וְקֻשְׁיוֹת, שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע מַקְשֶׁה אֶת לִבּוֹ לִפֹּל בָּרָעָה (מִשְׁלֵי כ״ח).

וְהַתִּקּוּן לָזֶה הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁבַּלֵּב — לְתַקֵּן אוֹתוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ, הַיְנוּ כִּי עִקַּר הִתְהַוּוּת מַחֲלֶקֶת הַיֵּצֶר הָרַע, שָׁרְשׁוֹ מִן הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁבַּקְדֻשָּׁה כְּשֶׁהִשְׁתַּלְשְׁלָה מִן דַּרְגָּא לְדַרְגָּא, עַד שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל לְמַטָּה נִתְהַוֶּה מִמֶּנּוּ מַחֲלֶקֶת הַיֵּצֶר הָרַע בִּבְחִינַת (הוֹשֵׁעַ י׳): חָלַק לִבָּם; וּמַטִּיל בּוֹ אֶפִּיקוֹרְסוּת וּמַסְתִּיר מִמֶּנּוּ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל, אֲשֶׁר אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהָשִׁיב, וּמַחֲלֶקֶת שֶׁבַּקְדֻשָּׁה הוּא מַחֲלֶקֶת תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שֶׁבַּגְּמָרָא, שֶׁזֶּה אוֹסֵר וְזֶה מַתִּיר, וּמֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם לְמַטָּה נִתְהַוֶּה מִמֶּנּוּ מַחֲלֶקֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וּכְשֶׁמְּתַקֵּן הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁבַּקְדֻשָּׁה, אֲזַי

מִמֵּילָא נִתְבַּטֵּל מַחֲלֹקֶת הַיֵּצֶר הָרַע, כִּי אֵין אַחִיזָתוֹ אֶלָּא מִשָּׁם, וְתִקּוּן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה הֵן הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת, כִּי פְּסַק־הֲלָכָה הוּא הַשָּׁלוֹם וְהַכְרָעָה שֶׁל מַחֲלֹקֶת הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְעַל־יְדֵי לִמּוּד הַפּוֹסְקִים הוּא נִתְקַשֵּׁר לְהַשָּׁלוֹם שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה וּמְתַקֵּן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה, וְאָז נִתְבַּטֵּל מַחֲלֹקֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁבְּלִבּוֹ, וְאָז יָכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם בְּכָל לִבָּבוֹ — בִּשְׁנֵי יְצָרִים, וְנִפְתְּחוּ לוֹ שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל וְכוּ׳. וְזֶה פֵּרוּשׁ (תְּהִלִּים קי״ט): אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בִּלְמֹדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. לֵבָב — דַּיְקָא בִּשְׁנֵי יְצָרִין, אֵימָתַי ? כַּד לָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ — הַיְנוּ עַל־יְדֵי לִמּוּד הַפּוֹסְקִים; עַיֵּן שָׁם. כִּי בְּזֶה שֶׁלּוֹמֵד פּוֹסְקִים, שֶׁהוּא מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְיַשְׁרוּת לֵב, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ.

כִּי עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ נִתְיַישֵּׁר לְבָבוֹ מִכָּל הָעַקְמִימִיּוּת וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵיבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עוּזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, הַיְנוּ שֻׁלְחָן־עָרוּךְ וְהִתְבּוֹדְדוּת, ״שֶׁהֵם שְׁנֵי יְסוֹדוֹת חֲזָקִים בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב״, שֶׁעֲלֵיהֶם הִרְבָּה רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ אֶת אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכּוּ

לְקַיְּמָם בְּכָל יוֹם, לִלְמֹד שִׁעוּר כְּסִדְרָן בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ וּלְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם זוֹכֶה לִבְרֹחַ בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בּוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כְּמוֹ־כֵן נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכֶה יוֹתֵר לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, וְנִתְיַשֵּׁב לוֹ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת בִּכְלָלִיוּת וּבִפְרָטִיוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיוּת, הֵן שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְיוֹדֵעַ, כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר ה׳, וְהֵן שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת בַּתּוֹרָה, כִּי הֲלָכָה בְּרוּרָה לְפָנָיו, וְהֵן שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, רַק לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ מְקֻשָּׁרִים וּמְיֻחָדִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, כְּלָאִי בְּהֶמָה, הֲלָכָה ד׳): עַל־יְדֵי לִמּוּד הֲלָכוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁנִּבְנֶה עַל־פִּי שִׁלְשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם — עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָן הָאָרָה מֵהַי״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, שֶׁשָּׁם נִתְגַּלֶּה אַחְדוּת הַפָּשׁוּט לְיַדַּע, כִּי הַכֹּל אֶחָד, וְהוי״ה הוּא הָאֱלֹקִים, וְאֵין כָּאן שׁוּם מַחֲלֹקֶת כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ כְּבִיכוֹל מְחַבֵּר וּמְיַחֵד שְׁנֵי הַפָּכִים בְּנוֹשֵׁא אֶחָד, כִּי הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו בֵּין שְׁנֵי הַפָּכִים מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ,

זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה י״ב.): מַאי שָׁמַיִם? שֶׁשָּׁם אֵשׁ וּמַיִם. מְלַמֵּד שֶׁטָּרְפָן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה בָּזֶה וְעָשָׂה מֵהֶן רָקִיעַ; עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, פֶּרֶק ד׳, סִימָן ט׳): נָטַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵשׁ וּמַיִם וּפִתְכָן זֶה בָּזֶה, וּמֵהֶן נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם; עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כֵּן מְסַיְּמִין הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, בְּמִדָּה זוֹ שֶׁל שְׁנֵי כְּתוּבִים, הַמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, עַד שֶׁיָּבוֹא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְיַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל הַשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, שֶׁהֵן בְּחִינַת הִלְכוֹת הַתּוֹרָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹת מִשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, הָרַחֲמִים, לְהַמְשִׁיךְ אַחְדוּת הַפָּשׁוּט וְשָׁלוֹם בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וְכוּ׳, כִּי כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַשְּׁנוּיִים שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה וְכָל הַמַּחֲלֹקֶת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיֵּשׁ בֵּין תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וּבֵין צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים — הַכֹּל כְּדֵי לְגַלּוֹת, שֶׁכָּל הַפְּעוּלּוֹת הַמִּשְׁתַּנּוֹת נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַפְּעֻלּוֹת הַמִּשֻּׁנּוֹת שֶׁבְּכָל הַבְּרִיאָה, כֻּלָּם נִמְשָׁכִין מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, כַּיָּדוּעַ, וּכְמוֹ שֶׁכָּל אוֹת יֵשׁ לוֹ תְּמוּנָה מְשֻׁנָּה מֵחֲבֵרוֹ, וְכֵן צִרּוּפֵי הַתֵּבוֹת מְשֻׁנִּין כָּל אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִמְשָׁכִין כָּל הַבְּרוּאִים הַמְּשֻׁנִּים

כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל אוֹתִיּוֹת וְתֵבוֹת וּפָרָשִׁיּוֹת וְכוּ׳ שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁמְּשֻׁנִּים כָּל אַחַת מֵחֲבֵרוֹ, דַּיְקָא עַל־יָדָם מַכִּירִין וְיוֹדְעִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בִּשְׁבִיל זֶה נִתְּנָה הַתּוֹרָה — כְּדֵי לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, כִּי אוֹרַיְתָא שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא (תִּקּוּנֵי זֹהַר, תִּקּוּן י׳) וְאִי אֶפְשָׁר לָדַעַת מֵאַחְדוּתוֹ הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ כִּי־אִם עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת דַּיְקָא, שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בְּאוֹתִיּוֹת וְדִבּוּרִים אֵלּוּ. וּמֵחֲמַת שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בִּשְׁלֵמוּת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן נִדְמֶה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה שִׁנּוּיִים וְקֻשְׁיּוֹת בַּתּוֹרָה כְּגוֹן שְׁנֵי כְּתוּבִים, הַמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, שֶׁקָּדַם שֶׁבָּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי הַמַּכְרִיעַ, נִדְמֶה לָנוּ, כְּאִלּוּ הָיָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה שִׁנּוּי בַּתּוֹרָה, וְכֵן כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: שֵׁשֶׁת יָמִים וְכוּ׳; וְכֵן הַרְבֵּה. וְכָל זֶה מֵחֲמַת מִעוּט שִׂכְלֵנוּ, שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה עַל בֵּרְיָן, עַל־כֵּן חָמַל עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמָסַר לָנוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים לְדָרְשָׁהּ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מְיַשְּׁבִין כָּל הַשִּׁנּוּיִים וּמַכְרִיעִין בֵּין הַכְּתוּבִים, הַמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ דַּעַת לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אֶחָד אַף־עַל־פִּי

שֶׁלִּפְנֵי קְטַנּוּת שִׂכְלֵנוּ הָיָה לָנוּ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת וְשִׁנּוּיִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ־כֵן כָּל הַשִּׁנּוּיִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁהֵם כָּל הַפְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת, כֻּלָּם אֶחָד בְּשָׁרְשָׁן, כִּי כֻּלָּם נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשִׂכְלֵנוּ; עַיִן שָׁם. וְזֶהוּ מַעֲלַת לִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ, שֶׁהוּא הֲלָכָה, שֶׁנִּקְרָא דִּבּר הוי״ה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קל״ח): דְּבַר ה׳ זוֹ הֲלָכָה.

וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכֶה גַּם לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָז מַמְשִׁיךְ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סִפְרֵי פָּרָשַׁת נָשׂא): יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ — בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַמְשָׁכַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, כַּיָּדוּעַ, וְאָז, כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ, אָז זוֹכֶה לְבָרֵר הֵיטֵב אֶת הַהֲלָכָה; וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין צ״ג:): וְה׳ עִמּוֹ — שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, הֵינוּ בָּזֶה שֶׁמַּמְשִׁיכִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְכַוֵּן אֶת הַהֲלָכָה, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר זֹאת בְּיוֹתֵר אֵצֶל דָּוִד (כַּמּוּבָא שָׁם בַּגְּמָרָא), כִּי הוּא עָסַק הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלָיו,

וְעַל־כֵּן זָכָה, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁהוי״ה עִמּוֹ — הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ. וּבֶאֱמֶת לִזְכוֹת לָזֶה, שֶׁהוי״ה יִהְיֶה עִמּוֹ וַהֲלָכָה תִּהְיֶה כְּמוֹתוֹ, זֶהוּ תָּלוּי כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וְכַוָּנָה עַצְמִית, כִּי (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, הֲלָכָה ג׳): צָרִיךְ לַעֲמֹל בַּתּוֹרָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ס״ג:) עַל־פָּסוּק אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל: אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כ״ו): אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ; וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: עַל־מְנָת שֶׁתִּהְיוּ עֲמֵלִים בַּתּוֹרָה — עַמֵּלִים דַּיְקָא. וְעִקַּר הֶעָמֵל וְהַיְגִיעָה, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲמֹל וּלְהִתְיַגֵּעַ הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה, הוּא רַק בִּשְׁבִיל לְבָרֵר עֵסֶק הַתּוֹרָה, שֶׁיִּהְיֶה הַלִּמּוּד לִשְׁמָהּ, לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְיוֹצְרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיֶה לְמוּדוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בִּשְׁבִיל תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ, לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא יַעֲשֶׂה עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהּ וְלֹא קַרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהּ (אָבוֹת פֶּרֶק ד׳), וּבִפְרָטִיּוּת בְּלִמּוּד הֲלָכָה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, עַל־מְנָת לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, וְאַל יָזִיז אֲפִלּוּ כִּי־הוּא־זֶה מֵהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ, כִּי (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת, פֶּרֶק א׳): הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא עַל־מְנָת לַעֲשׂוֹת, נוֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, וְאָמְרוּ (מִדְרַשׁ־רַבָּא פָּרָשַׁת נָשׂא, פֶּרֶק

ו׳, סִימָן י״ד): לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, לְפִי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מְכַפֵּר עַל הָאָדָם; עַיֵּן שָׁם.

וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לַאֲסוּקֵי שְׁמַעְתְּתָא אֲלִיבָּא דְּהִלְכְתָא. כִּי בָּזֶה צְרִיכִים לְסִיעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה ו׳): לְאוֹקְמֵי גִּרְסָא סִיַּעְתָּא מִן שְׁמַיָּא הוּא; עַיֵּן שָׁם. וְלֹא לִלְמֹד בִּשְׁבִיל כַּוָּנַת עַצְמוֹ לְהִתְיַהֵר בְּגַסּוּת לְהִתְקָרֵא רַבִּי אוֹ חָכָם אוֹ מְפֻרְסָם וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְאָז, כְּשֶׁיִּלְמַד בֶּאֱמֶת, יִזְכֶּה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה עִמּוֹ, וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, וְיִזְכֶּה לְבֵרוּר הֲלָכָה, וְלֹא דַּי שֶׁהוּא יִתְעוֹרֵר וְיִדְבַּק עַצְמוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי לִמּוּדוֹ תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כִּי־אִם גַּם שֶׁיִּזְכֶּה לְעוֹרֵר שְׁאָר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְקָרְבָם אֶל הַתּוֹרָה לִלְמֹד עַל־מְנָת לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, כִּי (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, בְּצִיעַת הַפַּת, הֲלָכָה ה׳): זֶהוּ הָיְתָה עֲבוֹדַת דָּוִד שֶׁעָסַק כָּל יָמָיו בִּתְפִלָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְהָיָה מְלַמֵּד תּוֹרָה לָרַבִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֵרוּבִין נ״ג.): דָּוִד דְּגָלִי מַסֶּכְתָּא, כְּתִיב בֵּיהּ: יֵרָאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ; כִּי תּוֹרָתוֹ הָיָה תּוֹרַת חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סֻכָּה מ״ט;) עַל פָּסוּק פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה

וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ — תּוֹרָה עַל־מְנָת לְלַמְּדָהּ נִקְרָא תּוֹרַת חֶסֶד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפ״ג, וּבַמֶּה שֶׁכָּתַב עַל זֶה בְּסֵפֶר ״שִׂפַת־הַנַּחַל״), וְעַל־כֵּן זָכָה שֶׁהָיָה מֵסִיק שְׁמַעְתָּתָא אַלִּיבָּא דְּהִלְכָתָא, כַּנִּכְתָּב לְעֵיל.

כִּי זֶה עִקַּר בְּחִינַת שְׁמַעְתָּתָא אַלִּיבָּא דְּהִלְכָתָא, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה לְעוֹרֵר שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבַּתּוֹרָה, עַד שֶׁיַּגִּיעַ הֶאָרָה עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב לְהוֹרוֹת לוֹ דֶּרֶךְ וְהִלּוּךְ אֵיךְ יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁלּוֹ וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עִקַּר שְׁלֵמוּת פְּסַק הֲהַלָכָה, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, כִּי צָרִיךְ לְקָרֵב נְפָשׁוֹת, שֶׁגַּם־כֵּן יְקַיְּמוּ אֶת הִלְכוֹת הַתּוֹרָה וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאִים הֲלָכוֹת לְשׁוֹן הֲלִיכָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה כ״ח:) אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת אֶלָּא הֲלָכוֹת. הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הֲהֲלָכוֹת יִזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת עֵסֶק הַתּוֹרָה — שֶׁנִּזְכֶּה עַל־יְדֵי הַלִּמּוּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים בְּכָל־יוֹם: וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד, לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם; וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי״א) שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם; וְדָרְשׁוּ

חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י״ז.): לְלוֹמְדֵיהֶם לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא לְעוֹשֵׂיהֶם — שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּבוֹעֵט בְּאָבִיו וּבְרַבּוֹ וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם.

וְעַל זֶה צָעַק דָּוִד (תְּהִלִּים קי״ט): בַּמֶּה יְזַכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶיךָ; הַיְנוּ אֵיךְ זוֹכִין לְדֶרֶךְ וְאֹרַח שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַנַּעַר, הַמְּנֹעָר מִכָּל טוֹב, הָרָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁרָחוֹק שֶׁיִּזְכֶּה גַּם הוּא לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶיךָ, וּמֵחֲמַת שֶׁדָּוִד הָיָה מִתְיַגֵּעַ עַל זֶה כָּל יָמָיו לְהַרְבּוֹת כְּבוֹד שָׁמַיִם וּלְקָרֵב רְחוֹקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן זָכָה בֶּאֱמֶת לִמְצֹא מְקוֹם הַבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הוֹרָאָה לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית ט״ז.): לָמָּה נִקְרָא הַר הַמּוֹרִיָּה? שֶׁמִּשָּׁם הוֹרָאָה יָצָא לָעוֹלָם; עַיֵּן שָׁם.

וְזֶהוּ: אוֹהֵב ה׳ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכָּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ח.): אוֹהֵב ה׳ שְׁעָרִים הַמְצֻיָּנִים בַּהֲלָכָה מִכָּל בָּתֵּי־כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת. וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ, לְכְאוֹרָה, וַהֲלֹא בְּכָל הַבָּתֵּי־מִדְרָשׁוֹת עוֹסְקִים בַּהֲלָכוֹת? אַךְ הָעִנְיָן הוּא כַּנִּכְתָּב לְעֵיל, שֶׁעִקַּר הַשְׁלֵמוּת בִּלְמוּד הַהֲלָכָה הוּא לְעוֹרֵר שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וּלְקָרְבָם וּלְהַחֲזִירָם לְמוּטָב

וּלְהַכְנִיס בָּהֶם קִיּוּם הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא דְּבַר הוי״ה, זוֹ הַלָּכָה, שֶׁיִּזְכּוּ לְהִתְנַהֵג עַל־פִּי דִּינֵי הַתּוֹרָה שֶׁבַּשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ, וְאַשֶּׁר זֶהוּ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים בְּיוֹתֵר, שֶׁהֵם דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד וּפוֹתְחִים שְׁעָרִים חֲדָשִׁים בְּהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר הֵם מַחֲזִירִים לְמוּטָב אֲפִלּוּ הַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים וּמְאִירִים בּוֹ לַיְלָה בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וַהֲלָכָה, וְזֶה בְּחִינַת שְׁעָרִים הַמְצֻיָּנִים בַּהֲלָכָה, שֶׁעַל־יְדֵי הִלְכוֹת הַתּוֹרָה נַעֲשִׂים צִיּוּנִים וְסִימָנִים לְהַכִּיר הַשְּׁעָרִים לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ הַצַּדִּיקִים לוֹמְדִים בְּדֶרֶךְ נִפְלָא כָּזֶה אֶת הִלְכוֹת הַתּוֹרָה וּמְחַדְּשִׁין בָּהֶם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים כָּאֵלּוּ, עַד אֲשֶׁר עַל־יָדָם דַּיְקָא חוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם מְגַלִּים אֶת פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהֲלָכָה, וְעַל־כֵּן הַהֲלָכוֹת הֵם מְצֻיָּנִים בְּהַשְּׁעָרִים, שֶׁמְּגַלִּים אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֲבָם יוֹתֵר מִכָּל בָּתֵּי־כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הָעִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב בְּיוֹתֵר לִמּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁמְּבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ מִי שֶׁיָּכוֹל עַל־יְדֵי עֵסֶק תּוֹרָתוֹ בַּהֲלָכָה לַעֲשׂוֹת וּלְצַיֵּן שְׁעָרִים לְהִתְקָרֵב עַל־יָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁעֲרֵי הַבַּיִת־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַדַּעַת לֵידַע אוֹתוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן חָבִיב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר מָקוֹם שֶׁלּוֹמְדִים הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה יוֹתֵר מִכָּל בָּתֵּי־כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם.

וְכֵן הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַקְּדוֹשִׁים בְּמַעֲלַת הָעוֹסְקִים בַּהֲלָכָה, עַד שֶׁאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי מוֹעֵד־קָטָן, פֶּרֶק ג׳, הֲלָכָה ה׳): אֵיזֶהוּ תַלְמִיד־חָכָם! כָּל שֶׁשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת; עַיֵּן שָׁם. וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לִלְמֹד עִם עוֹד אֶחָד הֲלָכָה, אֵין לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר מַעֲלָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת ס״ג): שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, הַמְחַדְּדִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצְלִיחַ לָהֶם, (עוֹד שָׁם): שְׁנֵי תַלְמִידֵי־חֲכָמִים, הַנּוֹחִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַקְשִׁיב לָהֶן, (עוֹד שָׁם): שְׁנֵי תַלְמִידֵי־חֲכָמִים, הַמַּקְשִׁיבִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ לְקוֹלָן, (עוֹד שָׁם): שְׁנֵי תַלְמִידֵי־חֲכָמִים, הַמַּדְגִּילִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֲבָן — עַיֵּן שָׁם — וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁאֶחָד מְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ לְקִיּוּם הַהֲלָכָה, זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי (קֹהֶלֶת ד׳): טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם, כִּי אִם יִפְּלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת חֲבֵרוֹ, וְאִלּוּ הָאֶחָד שֶׁיִּפֹּל, אֵין שֵׁנִי לַהֲקִימוֹ. וְדָרְשׁוּ עַל

זֶה חָכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קְהִלַּת־רַבָּה, פֶּרֶק ד׳), שֶׁאִם שָׁכַח הַלָּכָה אַחַת, חָבֵרוֹ מַחֲזִיר הַהֲלָכָה — עַיִן שָׁם — כִּי זֶהוּ עִקַּר מַעֲלַת הַחֲבֵרִים יַחַד, שֶׁאֶחָד מְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ וּמִסְתַּכֵּל עָלָיו תָּמִיד רַק בְּעַיִן טוֹבָה וְרוֹצֶה בְּטוֹבָתוֹ, כִּי (בְּרָכוֹת ס״ג.): אֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית אֶלָּא בַּחֲבוּרָה; עַיִן שָׁם. וְאָמְרוּ (דֶּרֶךְ־אֶרֶץ זוּטָא, פֶּרֶק ב׳): הַקְשֵׁב אָזְנֶיךָ לְדִבְרֵי חֲבֶרְךָ; אִם חָפֵץ אַתָּה לְהִדָּבֵק בְּאַהֲבַת חֲבֶרְךָ, הֱוֵי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּטוֹבָתוֹ — עַיִן שָׁם — וְאֵיזֶה טוֹבָה נִצְחִית יֵשׁ עוֹד בָּעוֹלָם מֵעִנְיַן זֶה — לְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ וּלְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב, וְיַקִּים אֶת הַהֲלָכָה, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן לְעוֹרְרוֹ לִלְמֹד הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ?!

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חָכְמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ל.): מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָמוֹ אֶלָּא ד׳ אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה בִּלְבַד, הַיְנוּ שֶׁזֶּה עִקַּר פְּרוּשׁוֹ שֶׁל ״הֲלָכָה״ — שֶׁיִּזְכֶּה לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו יִתְבָּרַךְ, וְד׳ אַמּוֹת הֵם סוֹד ד׳ אַמּוֹת הַיְנוּ הוי״ה, שֶׁזֶּהוּ שִׁעוּר מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם, כִּי כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ ד׳ אַמּוֹת, הַיְנוּ שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ בְּכָל מָקוֹם ד׳ אַמּוֹת לְהִתְקָרֵב בָּהֶם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֶל אֵלּוּ הַד׳ אַמּוֹת, הַיְנוּ שֶׁיָּאִיר

בּוֹ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הוי״ה, כַּנִּכְתָּב לְעֵיל, בְּכָל מָקוֹם — אֶת זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי לִמּוּד הֲלָכוֹת וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָז נִזְדַּכֵּךְ חָמְרוֹ הָעָב, וְנִפְרָד הָרַע מֵהַטּוֹב וּמֵאִיר בּוֹ הֶאָרַת נֹעַם זִיו — שְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּכָל מָקוֹם, וְיָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם, וְזֶה יָקָר מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶהוּ עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ — שֶׁיִּתְקָרְבוּ כָּל הָרְחוֹקִים, כִּי עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ מְבַטְּלִין הִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה־זָרָה (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פּוֹסֵק, סִימָן ג׳), וְזוֹכִים לֶאֱמוּנָה בָּרָה, וְכַנִּכְתָּב לְעֵיל, וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אָז יָרֵא תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. [וְעַיֵּן שָׁם, אוֹת יִרְאָה, סִימָן ב׳ — מְקוֹם הַהוֹרָאָה הִיא מוֹעֶלֶת לְיִרְאָה, וּבְסִימָן ג׳ — עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ בָּאִים לְיִרְאָה; עַיֵּן שָׁם].

וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיְּמוֹ וְעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יָזוּז כְּלָל מֵהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ כִּי־הוּא־זֶה. וְעַיֵּן בְּיוֹרֵה־דֵּעָה, סִימָן רמ״ו, בַּשַּׁ״ךְ, סָעִיף קָטָן ה׳ בְּשֵׁם הַפְּרִישָׁה, שֶׁאוֹתָן בַּעֲלֵי־בָּתִּים, שֶׁאֵינָם לוֹמְדִים רַק שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁעוֹת בַּיּוֹם, לֹא יִלְמְדוּ בַּשַּׁ״ס לְחוּד, אֶלָּא יִלְמְדוּ הֲלָכוֹת

פְּסוּקוֹת, כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג לְמַעֲשֶׂה. וְעַל זֶה אָמְרוּ (מְגִלָּה כ״ח:): כָּל הַשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ, שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא — עַיֵּן שָׁם — וּבִפְרָטִיּוּת אוֹתָן הַהֲלָכוֹת, הַנִּצְרָכִים לוֹ מְאֹד, כְּגוֹן שַׁבָּת וְכוּ׳, יַתְמִיד בָּזֶה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה י׳.): הִלְכוֹת שַׁבָּת הֵם כַּהֲרָרִים הַתְּלוּיִין בְּשַׂעֲרָה, שֶׁהֵן מִקְרָא מוּעָט וַהֲלָכוֹת הַרְבֵּה — עַיֵּן שָׁם — וּבִפְרָטִיּוּת הִלְכוֹת הֶחָג קֹדֶם הֶחָג, שֶׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד לִלְמֹדָן, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם מַה שֶּׁלָּמַד, כַּמּוּבָא בְּתוֹרַת־כֹּהֲנִים פָּרָשַׁת אֱמֹר: מִלַּמֵּד שֶׁהָיָה מֹשֶׁה אוֹמֵר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת; עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוּא בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה שִׁיר־הַשִּׁירִים, פֶּרֶק א׳, עַל־פָּסוּק: נַזְכִּירָה דוֹדֶיךְ מִיַּיִן — מִיֵּינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, כְּגוֹן הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת; עַיֵּן שָׁם. **וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד בָּרַבִּים הֲלָכוֹת, שֶׁהוּא בִּכְלַל מְזַכֵּי הָרַבִּים,** וּבִפְרָטִיּוּת בְּעִנְיָנִים הַנִּצְרָכִים לָרַבִּים, וְאַל יִתְבַּיֵּשׁ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה (פָּרָשַׁת מִצְרָע, פֶּרֶק י״ט, סִימָן ג׳): פָּרָשִׁיּוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאוֹת כְּאִלּוּ הֵן כְּעוּרוֹת וּשְׁחוֹרוֹת לְאָמְרָן בָּרַבִּים, כְּגוֹן הִלְכוֹת זִיבָה וְנְגָעִים, נִדָּה וְיוֹלֶדֶת, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא: הֲרֵי הֵן עֲרֻבוֹת עָלַי; עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כָּל־פָּנִים יְהֵיֶה זָהִיר לִלְמֹד בְּעַצְמוֹ שִׁעוּר שֻׁלְחָן־עָרוּךְ כְּסִדְרָן שֶׁיַּתְחִיל מֵהַתְחָלַת הָאַרְח־חַיִּים וְיִלְמַד כְּסִדְרָן, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיְּמוֹ, וְיַתְחִיל יוֹרֶה־דֵּעָה וְאַחַר־כָּךְ אֶבֶן־הָעֶזֶר וְאַחַר־כָּךְ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט, וּכְשֶׁיְּסַיֵּם יַתְחִיל עוֹד פַּעַם, וְכָכָה יִתְנַהֵג כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִזְהִיר עַל זֶה מְאֹד וְאָמַר, שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל לְהָאָדָם, וְהוּא הַנְהָגָה כְּלָלִית לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּבְוַדַּאי הַכַּוָּנָה הִיא כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, אֲבָל בְּוַדַּאי יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים בְּגוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל הַנְהָגוֹתָיו, שֶׁמָּסַר לְאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קפ״ה): כָּל הַנְהָגָה וְהַנְהָגָה, שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת, הוּא סְגֻלָּה וְתִקּוּן וּמוֹעִיל עַל מַה שֶּׁעָבַר וְעַל הֶעָתִיד וּלְאַחַר הַהִסְתַּלְקוּת שֶׁל הָאָדָם וּלְיוֹמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְתְחִיַּת הַמֵּתִים וְלֶעָתִיד לָבוֹא; עַיֵּן שָׁם. עָמֹד וּרְאֵה וְהִשְׁתּוֹמֵם וְהִתְפַּלֵּא, עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָס עַל נַפְשׁוֹ וּמִי שֶׁחָפֵץ בְּתִקּוּנוֹ, יְיַצֵּית אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְיִקְבַּע לְעַצְמוֹ קְבִיעוּת חֲזָקָה בְּלִמּוּד שֻׁלְחָן־עָרוּךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְרָאוּי לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שִׁעוּרִים: שִׁעוּר אֶחָד פָּשׁוּט, עַל־כָּל־פָּנִים

מְחַבֵּר רַמָּ״א בָּאֵר הֵיטֵב תֻּכְּךְ־וּמְיֻד אַחַר הַתְּפִלָּה, בְּעוֹדוֹ מְלֻבָּשׁ בְּטַלִּית וּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, וְיִהְיֶה מֻנָּח אֶצְלוֹ בְּכִיס הַטַּלִּית שֻׁלְחָן־עָרוּךְ קָטָן בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם אֵיזֶה הֲלָכוֹת, וּבִפְרָט בִּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, שֶׁהוּא עִנְיָן גָּדוֹל, וְהַשְׁעוּר הַזֶּה יִהְיֶה כְּסִדְרָן דַּיְקָא בְּכָל יוֹם וָיוֹם כַּמָּה סְעִיפִים אוֹ כַּמָּה סִימָנִים כְּפִי הַפְּנַאי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם אַרְבַּעַת חֶלְקֵי שֻׁלְחָן־עָרוּךְ, יַתְחִיל עוֹד הַפַּעַם, וְכֵן כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ לַחֲטֹף הַכֹּל בְּפַעַם אַחַת, רַק בְּכָל יוֹם אֵיזֶה הֲלָכוֹת, כַּמּוּבָא בְּמִדְרַשׁ־רַבָּה (פָּרָשַׁת מְצֹרָע, פֶּרֶק י״ט, סִימָן ב׳): מִי שֶׁפִּקֵּחַ, מַהוּ אוֹמֵר? הֲרֵינִי שׁוֹנֶה שְׁנֵי הֲלָכוֹת הַיּוֹם וּשְׁנֵי הֲלָכוֹת לְמָחָר, עַד שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה — עַיֵּן שָׁם — וְשִׁעוּר שֶׁנִּי יִהְיֶה שִׁעוּר עִיּוּן טוּר וּבֵית־יוֹסֵף, וְשֻׁלְחָן־עָרוּךְ עִם הַמָּגִינִים וְנוֹשְׁאֵי כֵּלֵיהֶם, אֵיזֶה הֲלָכָה שֶׁמֻּכְרָח לוֹ מְאֹד, כְּגוֹן שַׁבָּת וְנִדָּה וְכוּ׳, אוֹ הִלְכוֹת חָג קֹדֶם חָג וְכַדּוֹמֶה, שֶׁיַּחֲזֹר בָּהֶם הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בַּהֲלָכָה הֵיטֵב, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קי״ד.): אֵיזֶהוּ תַּלְמִיד־חָכָם, שֶׁמְּמַנִּין אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר? זֶה שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְּבַר הֲלָכָה בְּכָל מָקוֹם וְאוֹמֵר; עַיֵּן שָׁם.

וְאֶל כָּל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי רִבּוּי הַחֲזָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, מִדְרַשׁ־רַבָּה (פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא, פֶּרֶק ג׳, סִימָן א׳): טוֹב מִי שֶׁשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת וְרָגִיל בָּהֶם מִמִּי שֶׁהוּא שׁוֹנֶה הֲלָכוֹת וְאֵינוֹ רָגִיל בָּהֶם — עַיֵּן שָׁם — כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַחֲזָרָה וְהָרְגִילוּת בַּהֲלָכָה יִזְכֶּה לְקַיְּמָם, וְגַם עַל זֶה צְרִיכִים עוֹד תְּפִלּוֹת רַבּוֹת לִשְׁפֹּךְ נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כ״ח.): כִּי הִלְכָתָא בַּעְיָא צְלוֹתָא (עֵרוּבִין ס״ה) וּפֵרְשׁוּ בַּסְּפָרִים, שֶׁהוּא לְשׁוֹן צְלוֹתָא (תְּפִלָּה), הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרַשׁ־תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת אֱמֹר): בִּזְכוּת הַתּוֹרָה, שֶׁאַתֶּם עוֹסְקִים, אֲנִי מַקְשִׁיב וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹתֵיכֶם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל־עֶלְיוֹן!

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ג׳

וְהוּא לִקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפִּי וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֱמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב

Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 פקס: 04-6708359

E-Mail: breslev@barak.net.il Web site: www.breslov.com/international

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ג׳

יֵשׁ תִּקְוָה ..... ה

יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה ..... לה

אַל תַּשְׁפִּיל אוֹתִי ..... נז

אַל תִּתְלוֹנֵן ..... פג

חַדֵּשׁ עַצְמְךָ ..... קג

לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ ..... קלג

מְרִירֵי יוֹם ..... קמג

קְשֵׁה יוֹם ..... קסז

צֵא מֵהַלַּחַץ ..... קפט

עַד מָתַי ..... רט

רַק כָּךְ ..... רלא

צֵא מֵהַדְּכָאוֹן ..... רנה

פַּחַד שָׁוְא ..... רעא

רֻוַח נָקִי ..... רפז

יֵשׁ עָתִיד ..... שא

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ תִּקְוָה

יַכְנִיס חִזּוּק עָצוּם בְּלֵב הָרְחוֹקִים וְהַשְׁבוּרִים, וְיִגַּלֶּה לָהֶם
כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה
לְאַחֲרִיתָם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים,
וּמַאַמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא
וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים בָּעוֹלָם, וְאָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּקְוָה, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַל מִמָּקוֹם שֶׁנָּפַל, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ. וְדָבָר זֶה לִמֵּד אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁבְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ גָּרוּעַ יוֹתֵר מִכָּל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעִקַּר כֹּחַ הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְלַכֵּד אֶת הָאָדָם הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַיֵּאוּשׁ, כִּי תֻּכָּף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מִתְיָאֵשׁ, אָז אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אָז יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצג)

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ תִּקְוָה

א.

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הִכְרִיז וְצָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל "אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל" (קִיין שׁוּם יְאוּשׁ אִיז גָאר נִיט פַאר הַאנְדִין), וּמָשָׁךְ מְאֹד בְּאֵלּוּ הַתֵּבוֹת, וְאָמְרָם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבְעֹמְקוּת נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, כְּדֵי לְהוֹרוֹת וּלְרַמֵּז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה וְאֵיךְ שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ אִם נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מֵאַחַר שֶׁמְּחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶׁהוּא יָכוֹל עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לָשׁוּב וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן חֵלֶק ב׳ סִימָן ע"ח), וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא, חַס וְשָׁלוֹם, בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה לְגַמְרֵי, וַאֲפִלּוּ אִם מֻנָּח בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת,

רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ וְיִקַּיֵּם מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי (יוֹנָה ב׳), שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְיִצְעַק וִיבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו לְהוֹצִיאוֹ מֵהַבּוֹץ וְהַלְּכְלוּךְ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וִיחַזֵּק עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁיּוּכַל, כִּי גַּם הוּא יָכוֹל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתוֹ.

ב.

אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, עָלֶיךָ לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר צָעַק וְאָמַר, שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרוֹת כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וּמְרִירוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁהַתַּאֲוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהָרָעוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ בְּכָל עֵת, וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְקָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו לָצֵאת מִזֶּה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, מֵחֲמַת רִבּוּי מַעֲשָׂיו הָרָעִים, וְהַפְּגָמִים הַמְגֻנִּים שֶׁפָּגַם עַד הֵנָּה, כְּנֶגֶד זֶה צְרִיכִים תָּמִיד לְהַזְכִּיר עַצְמוֹ בְּקוֹל צַעֲקָתוֹ שֶׁל

אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ לְךָ עֵדֵין תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּאַפְּךָ עֵדֵין אַתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי כָּל אָדָם כָּל זְמַן שֶׁהוּא עֵדֵין חַי עַל הָאֲדָמָה יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְהָעִקָּר הִיא הָאֱמוּנָה — שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְלֵידַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה יְזֻכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ שֶׁיְּזֻכֶּה לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע הַבּוֹעֵר בּוֹ, כִּי עִקַּר הַכֹּחַ לַעֲמֹד נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע הוּא עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא כְּלָל כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי״ט): כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת כ״ד.): בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת: וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מַכְנִיסָה בּוֹ יְדִיעָה בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם — שֶׁיּוֹדֵעַ וּמֵבִין כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חִדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם יֵשׁ מֵאַיִן, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הָאֱמוּנָה, וְכֵן הוּא מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶת הַבְּרִיאָה יֵשׁ מֵאַיִן, כִּי הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּלֶּה לוֹ שֶׁעֵדֵין יֵשׁ תִּקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל.

רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, "אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל"
וְכָל הַיָּמִים אֲשֶׁר הוּא חַי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, הוּא צָרִיךְ
לְהִתְחַזֵּק, וּלְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְאַל יִפֹּל בְּיֵאוּשׁ
וְזִקְנָה, רַק יַתְחִיל לְקַוּוֹת מֵחָדָשׁ בְּכָל פַּעַם, וְיֵדַע שֶׁכָּל
זְמַן שֶׁהוּא חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְעַל־כֵּן
אָחִי הַיָּקָר אַפְלוּ שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ יוֹדֵעַ אֶת רִבּוּי פְּגָמֶיךָ
וְלִכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ, וּכְבָר הִתְחַלְתָּ בִּלְי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ הַרְבֵּה
פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר אַף־עַל־פִּי־
כֵן עָלֶיךָ לְקַוּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לַעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן
וְהַכִּסּוּפִין כְּלָל, כִּי יֵשׁ תִּקְוָה טוֹבָה לְאַחֲרִיתְךָ, אִם לֹא
תַּעֲזֹב עַצְמְךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַפְלוּ שֶׁכְּבָר
עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, וְעָבַרְתָּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל
עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וְעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים מְגֻנִּים וּמְלֻכְלָכִים, חַס
וְשָׁלוֹם, צָרִיךְ שֶׁתַּאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל,
וַאֲפִלּוּ אִם רָצִיתָ לְהִתְגַּבֵּר כְּבָר אֲלָפֵי פְּעָמִים לִהְיוֹת
אִישׁ כָּשֵׁר, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדְךָ, וְנָפַלְתָּ לְמַה שֶּׁנָּפַלְתָּ,
אַפְלוּ שֶׁחָזַרְתָּ וְנָפַלְתָּ בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם,

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, אֲפִלּוּ אִם אַתָּה מֻנָּח לְעֵת עַכְשָׁו בְּעֹמֶק הַטֻּמְאָה שֶׁנִּפַּלְתָּ מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךָ וַחֲטָאֶיךָ, עָלֶיךָ לִזְכֹּר מַה שֶּׁצִּעַק רַבֵּנוּ, זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה; אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְעָלֶיךָ לִזְכֹּר תָּמִיד, כִּי הַשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיהָ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נָשׂא, פֶּרֶק ז׳, סִימָן ט׳): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם, וְאָמְרוּ (בָּבָא בַּתְרָא כ״ח.): מְלַמֵּד שֶׁהַשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם רַק לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ תָּמִיד לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְשִׁיכוֹ אֶצְלוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה גַּם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁאָז בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה נִפְלָאָה, כִּי אֵיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ה.

רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְתָמִיד תִּזְכֹּר אֶת הַכְּלָל הַזֶּה, כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, הָעִקָּר לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְלֹא תֵּחָלֵשׁ דַּעְתּוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, דָּבָר גָּדוֹל דָּבָר קָטָן נַעֲשָׂה רַק בִּרְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל כְּלָל, כִּי הַטֶּבַע וְהַמַּזָּל הֵם בִּרְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּהְיֶה רָגִיל לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ לְטוֹב אוֹ לְהִפּוּךְ, לֹא תִּשָּׁבֵר כְּלָל, רַק תַּאֲמִין כִּי עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ אַתָּה נוֹפֵל וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים וּבְכָל פַּעַם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִזֶּה, וְלֹא הוֹלֵךְ לְךָ רַק אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְךָ לַעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ, וְזָכוֹר תִּזְכֹּר כִּי אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל.

ו.

אָחִי הַיָּקָר! חֲזָק וֶאֱמַץ, וּרְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתִבְטַח בְּרֹב רַחֲמָנוּתוֹ וְטוּבוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה): טוֹב הַשֵּׁם לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו, וּבִפְרָטִיּוּת עַל אֵלּוּ אֲשֶׁר תָּמִיד מִסְתַּכְּלִים וּמְכַוְּנִים אֶת לִבָּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיהֶם גְּדוֹלָה וַעֲצֻמָּה רַחֲמָנוּתוֹ וְטוּבוֹ עַד אֵין סוֹף, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְתַתְמִיד בְּזֶה עַד מְאֹד, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד כָּל כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּשְׁבִירַת הַלֵּב, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ

— הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּתְוַדַּע שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ, וְסוֹף כָּל סוֹף אִם תִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָזַי תִּזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא הָעִקָּר אֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן ו׳): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הָאָדָם חָבִיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִשָּׁה לְבַעְלָהּ, עַיֵּן שָׁם, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְתֵדַע כִּי אֵין שׁוּם מְקֻרֶה כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, אֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, בַּתְּהוֹם וּבַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (שָׁם, סִימָן ג׳): בִּרְאוֹתְךָ שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה אַל תֹּאמַר מִקְרֶה הוּא, אֶלָּא תַּאֲמִין כִּי זֶה הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל כָּל־כָּךְ, וְקָשֶׁה לְךָ לָצֵאת מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן תְּחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי חִזּוּקִים שֶׁמְּלַמְּדִים אוֹתָנוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְלֹא תֶּחֱלֹשׁ דַּעְתְּךָ, וְלֹא יִפֹּל רוּחֲךָ, וְלֹא יִשָּׁבֵר לִבְּךָ, רַק תָּמִיד תַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ לְךָ עֲדַיִן תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי יְרִידוֹת

וּנְפִילוֹת וְחַשְׁכוּת שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, הָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה וְאַחֲרִית טוֹבָה לְנַצֵּחַ אֶת הַמִּלְחָמָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן; אַשְׁרֵי הַמְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתוֹ.

ח.

אָחִי! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, כִּי רַבִּים רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְאַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע לְשׁוּם מַחֲשָׁבָה, וּלְשׁוּם בְּרִיָּה, שֶׁבָּאָה וְאוֹמֶרֶת לְךָ אַחֶרֶת, וּמַרְאָה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ מָנוֹס וְתִקְוָה, תֵּדַע כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר יְסוֹדוֹ, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא רַחֲמִים, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה לָאָדָם שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַד יוֹם מוֹתוֹ יְחַכֶּה לוֹ — אִם יָשׁוּב מִיָּד יְקַבְּלוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא כָּל הַסִּבּוּבִים שֶׁמְּסַבְּבִים עִמְּךָ בְּכָל יוֹם מֵהַשָּׁמַיִם, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו

יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַוִּדּוּי דְּבָרִים — לְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמַר לוֹ: כַּזֹּאת וְכַזֹּאת עָשִׂיתִי, אָנָא מְחַל לִי, וְיַרְבֶּה בַּזֶּה כְּפִי צָחוּת לְשׁוֹנוֹ, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמְדַבֵּר וּמִתְוַדֶּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל מַכְאוֹבֵי נַפְשׁוֹ, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת זֶה אֵין לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל, כִּי הוּא מֵאִיר בְּלֵב מְקֹרָבָיו וְתַלְמִידָיו, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּמַעֲלֶה וּמַגְבִּיהַּ אוֹתָם בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, עַל־יְדֵי שֶׁמֵּאִיר בָּהֶם אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַגִּלּוּי, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ כֹּחַ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלּוֹ וְחֵילוֹתָיו, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת פּוֹתֵחַ אֶת עֵינֵי הַמְקֹרָבִים אֵלָיו שֶׁיִּזְכּוּ לֵידַע מִכֹּחָם, וְאֵיךְ שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בְּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו

(עֲבוֹדָה זָרָה ג.): אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרִחוֹת עִם בְּרִיּוֹתָיו, לֹא בָּא עַל הָאָדָם אֶלָּא לְפִי כֹּחוֹ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת תְּשָׂא): וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ מְנִיעוֹת לָאָדָם אֶלָּא לְפִי כֹּחוֹ שֶׁיָּכוֹל לָשֵׂאת עָלָיו (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ״ו): כִּי אִם לֹא הָיָה כֹּחַ בָּאָדָם לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ יֵצֶר הָרָע כָּזֶה; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לְךָ יֵצֶר הָרָע חָזָק כָּל־כָּךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ו׳): וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ, וְאַתָּה תִּמְשֹׁל בּוֹ, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י, ז״ל: אִם תִּרְצֶה תִּתְגַּבֵּר עָלָיו, עַיֵּן שָׁם, הָעִקָּר שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, וְאָז בְּוַדַּאי תִּזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת; וְעִקַּר כְּלַל הַחֲטָאִים וְהַתַּאֲווֹת הָרָעוֹת שֶׁהָאָדָם נִלְכָּד בָּהֶם, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רַק מֵחֲמַת שְׁטוּת — שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִכֹּחוֹ, עַד שֶׁנּוֹפֵל לְמִחִין דְּקַטְנוּת וּמִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מֵאִיר אוֹר וְדַעַת כַּזּוֹ בְּתַלְמִידָיו וּמְקֹרָבָיו, עַד שֶׁהֵם יוֹדְעִים מִכֹּחָם, וּמְבִינִים כִּי עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתָם, וְלֹא יִתְיָאֲשׁוּ כְּלָל בְּשׁוּם אֹפֶן.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לֹא לִפֹּל אֶל תּוֹךְ עַצְבָּנוּת (שֶׁקּוֹרִין נֶערְווֵיזְקַייט), אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ כְּלָל בָּאָה, רַק עַל־יְדֵי יֵאוּשׁ — שֶׁמִּתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵחַיָּיו, חַס וְשָׁלוֹם, מַדּוּעַ לֹא תִּזְכֹּר אֶת כָּל הַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד עַכְשָׁו? וּבְוַדַּאי אִם תִּזְכֹּר אֶת כָּל מַה שֶׁכְּבָר עָשָׂה לְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, תִּרְאֶה וְתָבִין כִּי גַּם עַכְשָׁו עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה טוֹבָה לְאַחֲרִיתְךָ, לָצֵאת מֵהַצָּרָה וְהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ; וְעַל־כֵּן אַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים וְלֹא לְאַבֵּד עַצְמְךָ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א): כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה; עַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁמִּכָּל צָרָה וּמִכָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְחֹשֶׁךְ, עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם. רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק, כִּי הַבָּטָלָה מַכְנֶסֶת בָּאָדָם יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן עָמֹק, לֹא כֵן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד עָסוּק וְאֵין לוֹ שׁוּם פְּנַאי כְּרֶגַע,

הָאָדָם הַזֶּה אֵין לוֹ זְמַן לְהִתְיָאֵשׁ, וּבַזֶּה שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד עָסוּק, וּבִפְרָטִיּוּת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תִּהְיֶה לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ (יְרוּשַׁלְמִי, קִדּוּשִׁין, פֶּרֶק ד׳, י״א): הַתּוֹרָה מְכַבְּדָתוֹ וּמְשַׁמְּרָתוֹ מִכָּל רַע בְּנַעֲרוּתוֹ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזִקְנוּתוֹ, כִּי בְּזֶה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה, אֲזַי הַתּוֹרָה בְּעַצְמָה מַרְאָה לוֹ אֶת פָּנֶיהָ, וְאֶת הַנֹּעַם שֶׁבָּהּ, וְאֶת זִוָּהּ, וְזֶה נוֹתֵן לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה תָּמִיד — בֵּין בְּנַעֲרוּתוֹ וּבֵין בְּזִקְנוּתוֹ: עַל־כֵּן הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת עָסוּק בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְאָז תִּהְיֶה לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כְּשֵׁם שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתּוֹקֵק וְלַעֲלוֹת לְעוֹלָם מַעְלָה מַעְלָה, וְלֹא יִסְתַּפֵּק בַּמֶּה שֶׁכְּבָר יוֹדֵעַ וְזָכָה כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע שֶׁגַּם לְהִפּוֹךְ — כְּשֶׁנּוֹפֵל לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא בַּדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לַחְתֹּר וּלְבַקֵּשׁ עֲדַיִן אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה, כִּי בֶּאֱמֶת

אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כַּאֲשֶׁר צָעַק רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כַּמָּה פְּעָמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג׳): צָפוּי מַיִם עַל רֹאשִׁי, אָמַרְתִּי נִגְזַרְתִּי קָרָאתִי שִׁמְךָ ה׳ מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י, שֶׁבִּזְמַן שֶׁבָּא אָדָם בְּמַיִם עַד מָתְנָיו עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה, אֲבָל אִם צָפוּ הַמַּיִם עַל רֹאשׁוֹ אָז אוֹמֵר אָבְדָה תִּקְוָתִי, אֲבָל אֲנִי אֵינִי עוֹשֶׂה כֵּן אֶלָּא — קָרָאתִי שִׁמְךָ ה׳ מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת, הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ תָּמִיד לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, בֵּין בַּעֲלִיָּה — יֵדַע שֶׁצָּרִיךְ לַעֲלוֹת יוֹתֵר מַעְלָה מַעְלָה, וּבֵין בִּירִידָה — יֵדַע שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר הֵיטֵב אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! שֶׁאֲפִלּוּ אִם כְּבָר נָפַלְתָּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וְהַמְלֻכְלָכִים מֵרֹב זֻהֲמַת מַעֲשֶׂיךָ הַמְגֻנִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי גַּם בַּמְּקוֹמוֹת הָאֵלּוּ אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם תְּחַפֵּשׂ

וְתַחְתֹּר גַּם בַּמְּקוֹמוֹת הָאֵלּוּ אֶת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִצְטַעֵר מְאֹד מְאֹד עַל גֹּדֶל רְחוֹקֵךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אָז תִּתְגַּלֶּה לְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמַה שֶּׁאֵינְךָ זוֹכֶה לְהַשִּׂיג דָּבָר זֶה, הוּא מֵרֹב קִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ וּמַחֲשָׁבוֹתֶיךָ הַפְּגוּמוֹת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבְדָה תִּקְוָתְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל אִם בֶּאֱמֶת תִּצְטַעֵר וְתַתְחִיל לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אָז יִתְגַּלֶּה לְךָ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה טוֹבָה לְאַחֲרִיתְךָ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין אָדָם מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִלְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו, שֶׁיּוֹצִיאוֹ מֵהַבּוֹץ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל וְלַעֲלוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּלְעוֹלָם אַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, אֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר נִתְלַכְלַכְתָּ וְנִפְגַּמְתָּ מְאֹד, עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַחִזּוּק שֶׁלְּךָ, וְזֶה מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁגַּם עֲלֵיהֶם עָבַר בְּזֶה הָעוֹלָם, אַךְ מַעֲלַת גְּדוּלָתָם — שֶׁהָיָה בְּכֹחָם לְחַזֵּק עַצְמָם יָפֶה יוֹתֵר; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם כֵּן לְהִתְחַזֵּק וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם.

יד.

אֲהוּבִי אָחִי! רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, תָּמִיד תִּזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּרוּשָׂה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קי״ט), וְעַל־כֵּן אַל תֹּאבֶה וְאַל תִּשְׁמַע לְשׁוּם בְּרִיָה הָרוֹצֶה לְקָרֵר אוֹתְךָ, וּלְרַחֵק וּלְנַתֵּק אוֹתְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, תִּלְעַג לָהּ וְתֵדַע כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא עַד אֵין סוֹף, וַעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל — אִם רַק לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בְּיוֹתֵר מִיַּאוּשׁ, וְאָמַר, שֶׁעִנְיַן הַיַּאוּשׁ הוּא עוֹד יוֹתֵר גָּרוּעַ מִכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּקְוָה, עֲדַיִן יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ הוּא עָלוּל לָבוֹא לְכָל הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא יָכוֹל לְאַבֵּד עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָדַעַת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא; עַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל זְמַן שֶׁעֲדַיִן אַתָּה חַי יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאַתָּה יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת כָּל יְרִידוֹתֶיךָ לַעֲלִיּוֹת

גְּדוֹלוֹת עַד מְאֹד, וּבַזֶּה שֶׁקִּלְקַלְתָּ בַּזֶּה תִּתַּקֵּן, אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וְאֶת כָּל יְרִידוֹתֶיךָ וּנְפִילוֹתֶיךָ אַתָּה יָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶל עֲלִיּוֹת נִפְלָאוֹת, כִּי בַּמֶּה שֶׁאַתָּה קִלְקַלְתָּ, רְאֵה לְתַקֵּן וּלְהָאִיר לַאֲחֵרִים אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַבּוֹץ שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם. אָחִי, אָחִי! בַּזֶּה שֶׁאַתָּה תִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה וְלֹא תְּאַבֵּד עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן בַּזֶּה תְּעוֹרֵר עוֹד אֲלָפִים נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה; וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה לְהַכְנִיס בְּךָ תָּמִיד תִּקְוָה טוֹבָה, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וּזְכֹר — כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה וְאֶת יְדִיעָה זוֹ תַּכְנִיס בְּכָל בְּרִיָּה, וְהִיא הַמְצָוָה הַכִּי גְּדוֹלָה — לְהָאִיר בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל — שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל אֶחָד מִסְתּוֹבֵב בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה וּבְיֵאוּשׁ נוֹרָא, וּכְשֶׁבָּא אָדָם וּמֵאִיר בּוֹ כִּי עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה, בַּזֶּה, הוּא פָּשׁוּט מְחַיֶּה אוֹתוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

טו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עִקַּר שַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁאֵלּוּ הָרְחוֹקִים

וְהַשְּׁבוּרִים חוֹזְרִים אֵלָיו, וְאֵינָם מִתְיָאֲשִׁים עַצְמָם כְּלָל, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְשָׁשכָר, שֶׁמַּכְנִיס בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל אֶת יְדִיעָה זוֹ — לֵידַע כִּי יֵשׁ שָׂכָר, הַיְנוּ שֶׁמּוֹדִיעַ לְכֹל בָּאֵי עוֹלָם אֲפִלּוּ לְהַגְּרוּעִים מְאֹד, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ שָׂכָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ל״א) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם נִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲווֹת רָעוֹת וַעֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי נִשְׁמָתוֹ בּוֹכִית וְצוֹעֶקֶת מָרָה בְּחִינַת (יִרְמְיָה ל״א): רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם, כִּי הַנְּשָׁמָה נִקְרֵאת רָחֵל כַּיָּדוּעַ, וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְנַחֵם, כִּי זֶה עִקַּר צַעַר הַשְּׁכִינָה — כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְרַחֶקֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפֶלֶת אֶל תּוֹךְ יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן עָמוֹק, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אָבְדָה מִמֶּנּוּ תִּקְוָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְנַחֵם אוֹתָהּ וּמְעוֹרֵר אֶת הַנְּשָׁמָה מִשְּׁנָתָהּ, וּמַכְנִיס בָּהּ יְדִיעָה זוֹ, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ, שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, וְדַוְקָא מִמְּקוֹם הַחֹשֶׁךְ וְהַיְרִידָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, דַּיְקָא מִשָּׁם עֲדַיִן יָכוֹל לָצֵאת, וּמַה גַּם לְהוֹצִיא אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה

נִפְלָאָה מְאֹד שֶׁנִּקְרָא יְשָׁשכָר — שֶׁמֵּאִיר תִּקְוָה טוֹבָה בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם.

טז.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, גַּם מִמָּקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, וְתַתְחִיל לְקַוּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַעֲשָׂיו וּבִפְרָטִיּוּת עַל אֵלּוּ הַמַּמְשִׁיכִים עַצְמָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיהֶם גְּדוֹלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַד מְאֹד, כִּי אֶצְלוֹ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בֹּא, פֶּרֶק י״ט, סִימָן ד׳) עַל פָּסוּק (אִיּוֹב ל״א): בַּחוּץ לֹא יָלִין גֵּר, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס יִכָּנֵס, לְכָךְ הוּא אוֹמֵר — בַּחוּץ לֹא יָלִין גֵּר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹבֵל לִבְרִיּוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן כְּלָל, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, רַק דַּע לְךָ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, הָעִקָּר רְאֵה

לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל לִבָּבוֹ, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ.

יז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ לְמָקוֹם נָמוּךְ, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי בֶּאֱמֶת אָסוּר לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אַף אִם תָּעָה כְּשֶׁה אוֹבֵד, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם כְּלָל, אַף אִם נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְצָרִיךְ לְקַיֵּם — וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ נָפַל כְּבָר בְּעֹמֶק הַשְּׁאוֹל, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יֵצֵא מִשָּׁם, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לֵידַע — הִנָּךְ — שֶׁגַּם שָׁם נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְלִבְלִי לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינְךָ מִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא מִצַּוַּת הַשָּׁבַת אֲבֵדָה

— כָּל זְמַן שֶׁאֵין יֵאוּשׁ עֲדַיִן הוּא בִּכְלַל הַשָּׂבָה, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאִבֵּד אֲבֵדָתוֹ אֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וּמְצַפֶּה שֶׁיִּמְצָאֶנּוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם אֲבֵדָה בָּעוֹלָם, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, רַק נֶעֱלָם לְפִי שָׂעָה מֵעֵינָיו, וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְמָצְאוֹ, וְזֶה לֹא תּוּכַל לְהִתְעַלֵּם, שֶׁנֶּאֱמַר עַל אֲבֵדַת שׁוֹרוֹ אוֹ שֵׂיוֹ — שֶׁאָסוּר לְהִתְעַלֵּם מֵהֶם, רַק הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לוֹ, וְזֶה נֶאֱמַר עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, אֲשֶׁר אָצְלוֹ כָּל הָאֲבֵדוֹת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפ״ח), וּצְרִיכִים לָבוֹא אֵלָיו לְקַבֵּל אֶת אֲבֵדָתוֹ, כִּי כָּל אֶחָד עַל־יְדֵי רִבּוּי תַּאֲוָתָיו וַעֲוֹנוֹתָיו מְאַבֵּד אֲבֵדוֹת מִצַּד שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי״ב): תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבַד, עַל יְדֵי הַתַּאֲוֹת אוֹבְדִים הַרְבֵּה מִשֹּׁרֶשׁ קְדֻשָּׁתוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פ״ח) וְעַל כֵּן כָּל זְמַן שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד וְתֹאחַז עַצְמְךָ בּוֹ עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה שֶׁתְּקַבֵּל חֲזָרָה אֲבֵדָתְךָ שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ קְדֻשָּׁתְךָ מַה שֶּׁאִבַּדְתָּ עַל־יְדֵי תַּאֲוָתֶיךָ, וְתִזְכֶּה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֹאחַז עַצְמְךָ אֵצֶל

הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה, הַמֵּאִיר בְּךָ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל.

יח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁיִּדִּיעָה זוֹ — לֵידַע שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מֵהַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַמְקַבְּלִים מֵאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם, שֶׁמִּשָּׁם הֵם מַשְׁפִּיעִים לְכָלְלִיּוּת יִשְׂרָאֵל יְדִיעָה זוֹ — שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ אוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשֶׁכֶת הַחֲנִינָה לְכֻלָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.): וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי, וּמֵאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם הַזֶּה מְקַבְּלִים הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ע״ח), וּמִשָּׁם הֵם מַשְׁפִּיעִים אֶת יְדִיעָה זוֹ לְכָל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים וְהָרְחוֹקִים, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ וְנִכְשְׁלוּ בְּמָה שֶׁנִּכְשְׁלוּ, גַּם עֲלֵיהֶם הוּא מַשְׁפִּיעַ וּמַמְשִׁיךְ יְדִיעָה זוֹ, וּמֵאִיר בָּהֶם שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים

בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, שֶׁזּוֹכִים לְהַשִּׂיג אֶת הַמַּתְּנַת חִנָּם הַזּוֹ, וְהֵם מַמְשִׁיכִים גַּם עָלֵינוּ מֵאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּקָּרֵב אֲלֵיהֶם, וְהֵם יְגַלּוּ לוֹ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה.

יט.

צָרִיךְ שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב יְדִיעָה זוֹ — שֶׁאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ אִם הָאָדָם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, כָּל זְמַן שֶׁעֲדַיִן זוֹכֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לוֹ רָצוֹן לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה כַּמָּה זְמַן אֲשֶׁר הוּא כּוֹסֵף לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא זָכָה לִתְשׁוּבָה, אַדְרַבָּה פָּגַם יוֹתֵר, וְהוֹסִיף חֵטְא עַל פֶּשַׁע, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהָרָצוֹן יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְתָמִיד יִזְכֹּר כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל עֵת וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָצֵאת מִשִּׁטְיוֹתָיו, וְיִזְכֶּה בְּוַדַּאי לִתְשׁוּבָה בְּלִי סָפֵק. וְעָלֶיךָ לָדַעַת אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי דֶּרֶךְ זוֹ הִיא עֵצָה טוֹבָה וּנְכוֹנָה לְכָל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם מִגָּדוֹל וְעַד קָטָן, הֵן צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד אוֹ אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת,

הַצְּרִיכִים לָצֵאת מִדַּרְגָּא גְּבוֹהָה יוֹתֵר, וְהֵן הָאֲנָשִׁים הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה מְאֹד, וַאֲפִלּוּ הַמְּנֻחִים בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת, הַמְּלֻכְלָכִים בְּמַעֲשִׂים רָעִים מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁיַּכְנִיסוּ בְּעַצְמָם יְדִיעָה זוֹ — שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה, וְיִתְחַזְּקוּ עַצְמָם בְּהָרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הַכֹּל יְכוֹלִים לַעֲלוֹת מִתַּכְלִית הַדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה עַד רוֹם הַמַּעֲלוֹת; וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי מַעֲלַת הָרָצוֹן הִיא עוֹלָה עַד אֵין סוֹף, כִּי בְּכָל דָּבָר וּבְכָל עֲבוֹדָה יָכוֹל לִהְיוֹת בַּזֶּה אֲחִיזַת הַקְּלִפּוֹת שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ אוֹתוֹ לְקַיֵּם אוֹ לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הָרָצוֹן הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת "אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר אֵלֶיךָ יִתְבָּרַךְ, וַאֲנִי מַאֲמִין שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה אֲפִלּוּ לְגָרוּעַ כָּמוֹנִי". וּכְשֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, וְתַאֲמִין בֶּאֱמֶת שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ, וַעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ, וּלְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדוּשָׁה.

כ.

צָרִיךְ שֶׁתַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר בְּתַכְלִית הַחֹשֶׁךְ, וְאַתָּה מְזֹהָם בְּכָל מִינֵי זְהֻמּוֹת, וְאַתָּה מָלֵא

רְחוֹת רָעִים מֵעֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים שֶׁעָשִׂיתָ, וְעָבַרְתָּ, וּבְלִיתָ אֶת יְמֵי נְעוּרֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל אִם יִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה — שֶׁלֹּא יַחֲזֹר מֵאֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד יִצְעַק וְיִבְכֶּה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלְכְלוּךְ שֶׁנָּפַל אֲלָיו, אָז בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה שֶׁכָּל עֲוֹונוֹתָיו יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת, וְיִזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבִלְבָד אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל — לֵידַע שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בְּהַמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים, וַאֲפִלּוּ שֶׁכֻּלָּם יֹאמְרוּ לְךָ אָבַד מִמְּךָ מָנוֹס, אַתָּה תֵּדַע כִּי עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה.

כא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ וּבַמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ הָעִקָּר הַרְגֵּל עַצְמְךָ לָדוּן אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הַיְאוּשׁ שֶׁיִּכָּנֵס בְּךָ, כִּי מַה אַתָּה יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה בָּא וְנִמְשָׁךְ?

וּמֵאַיִן גִּלְגּוּל נִשְׁמָתְךָ? וְדַרְכְּךָ מַה הָיָה עָלֶיךָ לַעֲבֹר בְּזֶה הָעוֹלָם? וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם נִמְשָׁכִין עָלֶיךָ הַיְצָרִים הָרָעִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת שֶׁלְּךָ?! וְכוּ׳, וּכְשֶׁתַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בְּדַעְתְּךָ אָז תִּרְאֶה שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מִי אַתָּה, וּמֵהֵיכָן נִמְשֶׁכֶת נִשְׁמָתְךָ, וּמַה עָלֶיךָ לְתַקֵּן; עַל־כֵּן חֲזַק וֶאֱמַץ לֵידַע כִּי עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ, וּבְוַדַּאי אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמָּקוֹם הַצַּר שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ שָׁם, וְעוֹד תִּזְכֶּה לְהוֹצִיא אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְשָׁמוֹת מֵהַבּוֹץ שֶׁגַּם הֵם נָפְלוּ לְשָׁם, וְרַבִּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אָמַר שֶׁאֲפִלּוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית יְכוֹלִים לִהְיוֹת סְמוּכִין אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אִם לֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵהָרַחֲמִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה שֶׁיָּרַדְתָּ וְנָפַלְתָּ לְשָׁם, וּלְעוֹלָם אַל תַּנִּיחַ אֶת הַתְּפִלָּה יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר יַתְחִיל לְהָאִיר לְךָ, רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְהַצְּעָקָה — לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹצִיאֲךָ מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁאַתָּה שָׁם, כִּי פֶּן וְאוּלַי אַתָּה מַטְעֶה אֶת עַצְמְךָ, וְאוּלַי עֲדַיִן אַתָּה מֻנָּח בְּדִמְיוֹנוֹת, וְאָז כְּשֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ — לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה

— לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלַהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל הַקְּדֻשָּׁה, מִלְּבַד אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁלְּבַל תַּטְעֶה אֶת עַצְמְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כְּאִלּוּ כְּבָר הִגַּעְתָּ לְאֵיזוֹ דַּרְגָּא, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִין וְהַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל יְרִידוֹתֶיךָ, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר נִפְלָא כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁתּוּכַל גַּם לְהָאִיר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶל כָּל זֶה תִּזָּכֶה אִם לֹא תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ מֵהָרַחֲמִים, וְתֵדַע כִּי יֵשׁ תִּקְוָה טוֹבָה לְאַחֲרִיתְךָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא רַחֲמִים תָּמִיד, וְהוּא מְקַבֵּל אֶת כָּל הַשָּׁבִים אֵלָיו, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

הִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וְאָמַר, כִּי לִגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא אֵין שִׁעוּר, כִּי נַעֲשִׂים דְּבָרִים נוֹרָאִים בָּעוֹלָם נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל. הַיְנוּ שֶׁעַדַיִן אֵין יוֹדְעִים שׁוּם יְדִיעָה כְּלָל כְּלָל לֹא, וְגַם מַה שֶּׁמּוּבָא (סֵפֶר בְּחִינוֹת עוֹלָם יג, לג), כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, הַיְנוּ גַּם־כֵּן אֲצֶל כָּל יְדִיעָה וִידִיעָה, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעִין לְהַתַּכְלִית שֶׁל הַיְדִיעָה דְּהַיְנוּ לֹא נֵדַע, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֵין זֶה הַתַּכְלִית, כִּי זֶה הַתַּכְלִית הוּא רַק בְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה. אֲבָל בְּהַיְדִיעָה הַגְּבוֹהָה מִמֶּנָּהּ עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל בָּהּ כְּלָל וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה. נִמְצָא שֶׁלְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל לֹא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זֶה הַתַּכְלִית, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל לֵידַע בִּידִיעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִזֹּאת הַיְדִיעָה שֶׁהִגִּיעַ בָּהּ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁלֹּא נֵדַע וְכוּ'. גַּם הִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפְלִים מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל אֶחָד נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, כִּי תְּשׁוּבָה גְּבוֹהָ לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, כִּי אִם יִזְכֶּה יִהְיוּ נַעֲשִׂים מֵעֲוֹנוֹתָיו עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל (יוֹמָא פו:): שְׁנוֹתַהַפְּכִין הָעֲוונוֹת לִזְכֻיּוֹת וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת, רַק הַכְּלָל שֶׁמִּכָּל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, יְכוֹלִים לַחֲזוֹר אֲלָיו יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר (תְּהִלִּים קמה, ג), וְהָעִקָּר שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, שֶׁלֹּא יְהֵיֶה מְיֻאָשׁ עַצְמוֹ מִלְּצְעֹק אֶל ה' וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהִתְפַּלֵּל אֲלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

(שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן ג')

קוּנְטְרֵס

יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה

יַכְנִיס בְּטָחוֹן בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק יִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁיְּשׁוּעָתוֹ קְרוֹבָה לָבוֹא, אִם לֹא יְיָאֵשׁ עַצְמוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, וְלִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיַמְשִׁיךְ לוֹ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְהוּא זָן וּמְפַרְנֵס מִקַּרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק לֵידַע שֶׁיְּשׁוּעָתוֹ קְרוֹבָה לָבֹא. וְאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁרוֹאֶה שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ הַכֹּל לְהַפּוּךְ מֵרְצוֹנוֹ, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ וְלִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק לְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁבֹּא יָבֹא יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, כִּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ יוֹם מֻצְלָח, שֶׁבּוֹ תָּבֹא יְשׁוּעָתוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצד)

קוּנְטְרֵס

יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ׳, וְהַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹת אוֹתוֹ אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ; וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שַׁבָּת לא): כְּשֶׁאָדָם בָּא לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ: הַאִם צִפִּיתָ לִישׁוּעָה, בְּעֵת שֶׁהָיוּ לְךָ הַחַיִּים צָרִים וּמָרִים?! וּבָזֶה שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, בָּזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלָּתוֹ בַּשָּׁמַיִם, וְכֵן מְקַבֵּל שְׂכָרוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְתִבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין מִי שֶׁיַּעֲזֹר

לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת יְשׁוּעָה, סִימָן יד): עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן תְּזַכֶּה לְהָבִין שֶׁיְּשׁוּעָתְךָ הִיא מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מֵאָדָם; וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז עַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ וּבָטוּחַ, שֶׁ״יְּשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה״ לָבוֹא, וְאֵין לְךָ מַה לִּדְאֹג וְלִפְחֹד כְּלָל.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה לָאָדָם הִיא, עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְקַוּוֹת תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַל יִדְחַק אֶת הַשָּׁעָה, וּכְכָל שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ לִהְיוֹת סַבְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְקָרֵב יְשׁוּעָתוֹ בְּיוֹתֵר, כִּי עַל־יְדֵי הַתִּקְוָה וְהַבִּטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ תִּצְמַח יְשׁוּעָתוֹ בְּקָרוֹב; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּפֹּל בְּכַעַס וּבְקֻפְּדוּת וּבְדַחְקַת הַשָּׁעָה, שֶׁאַתָּה מֻכְרָח לְהוֹשִׁיעַ עַכְשָׁו. וְאֶל סַבְלָנוּת אֲמִתִּית אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַיְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן עֶלְיוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי הַפִּדְיוֹן שֶׁלָּהֶם הֵם יְכוֹלִים לְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים, כִּי מַה נִּקְרָא דִּינִים?

שֶׁנִּסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז הוּא מִתְעַצְּבֵן, וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּמַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, הוּא רוֹצֶה אֶת זֶה רַק בּוֹ בָּרֶגַע, וְאִם אֵין לוֹ אֶת זֶה הַדָּבָר בְּדִיּוּק בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה וְכוּ׳, אֲזַי הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְזֶה כְּלַל הַצָּרוֹת — שֶׁהָאָדָם נִשְׁבָּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֵינוֹ מְקַבֵּל מַה שֶּׁרוֹצֶה, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן עֶלְיוֹן, הוּא מַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים, וְאָז יְשׁוּעָתוֹ קְרוֹבָה לָבוֹא.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לָלֶכֶת תָּמִיד אֶל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, הַיְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן, וְהֵם יַמְשִׁיכוּ לְךָ יְשׁוּעָה, כִּי כָּל אָדָם לְפִי בְּחִינָתוֹ צָרִיךְ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה בְּכָל עֵת, וְעִקַּר הַיְשׁוּעָה — לְהַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לְהַפּוֹךְ עִקַּר כָּל הַצָּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה מֵהַסְתָּרַת פְּנֵי הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא): ״הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה, כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים״ וְגוֹ׳; כִּי בָּזֶה שֶׁנִּסְתֶּרֶת מֵהָאָדָם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנִכְנָס בְּעַצְבָנוּת, שֶׁמִּמֶּשֶׁם נִמְשָׁכוֹת לוֹ כָּל הַצָּרוֹת, כִּי דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּבָאִים עָלָיו, רַחֲמָנָא

לְצָלָן, כָּל מִינֵי קְטָנוּת וְיִסּוּרִים, וְנוֹפֵל לַעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹן עֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מֵאִיר בּוֹ, שֶׁעִקַּר הַיְשׁוּעָה שֶׁל הָאָדָם — שֶׁיִּחָכֶה, שֶׁזֶּה סוֹד (תְּהִלִּים קל): "יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל הַוָי"ה, כִּי עִם הַוָי"ה הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת"; שֶׁבְּוַדַּאי יַעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֶסֶד, "וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת" — שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה פְּדוּת וִישׁוּעוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת הָאָדָם וְלִפְדּוֹתוֹ מִכַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי צָרוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, אַךְ עַל־פִּי רֹב אִי אֶפְשָׁר שֶׁיּוֹשִׁיעַ מִיָּד, וְצָרִיךְ רַק לְיַחֵל לְהַשֵּׁם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַרְבֶּה לִפְדּוֹת אֶת הָאָדָם, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּפְדֶּה אוֹתוֹ מֵהַצָּרָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזֹּאת, וְאַחַר־כָּךְ יְוַשַּׁע גַּם בָּזֶה, וְאֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ (נְדָה לא.), וְאֵיךְ הוּא יִתְבָּרַךְ פּוֹדֶה אֶת יִשְׂרָאֵל? הָעִקָּר הוּא — עַל־יְדֵי הַפְּדְיוֹן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל וְהָאֲמִתִּי, שֶׁזֶּה סוֹד — "וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו", שֶׁזֶּה עִקַּר הַיְשׁוּעָה — לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵהָעֲוֹנוֹת, אַךְ צְרִיכִים לְהַמְתִּין הַרְבֵּה, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם יַמְתִּין, עַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת בְּנָקֵל; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְקָרֵב אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא, וְאַל תְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכַּת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת סה).

ג.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם פָּנוּי, אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וַיַּמְשִׁיךְ לְךָ עֵצָה שְׁלֵמָה; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ עֵצָה שְׁלֵמָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, אֲבָל בָּזֶה שֶׁהָאָדָם צוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיִטַּהֵר אֶת מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאוֹת לוֹ עֵצוֹת חֲדָשׁוֹת, וְעַל־יְדֵי כָּל זֶה תֵּדַע, כִּי "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה", כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁזּוֹכִים לְעֵצוֹת שְׁלֵמוֹת, וְהָעֵצָה הִיא מֵהַכְּלָיוֹת, שֶׁהֵן סוֹד נֶצַח וָהוֹד, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם צוֹעֵק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִטְהָר מֹחוֹ מִכָּל מִינֵי גַּשְׁמִיּוּת וַהֲבָלִים, וְזוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת מֹחוֹ, וּבָא אֶל עֵצוֹת שְׁלֵמוֹת, אֲשֶׁר בָּזֶה תְּלוּיוֹת כָּל הַיְשׁוּעוֹת, כִּי הַיְשׁוּעוֹת הֵן נֶצַח וָהוֹד, הַיְנוּ עֵצוֹת טוֹבוֹת, כִּי זֶה עִקַּר הַיְשׁוּעָה — כְּשֶׁזּוֹכִים לְעֵצָה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ו, יג): "הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִּי וְתֻשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי"; תּוּשִׁיָּה הַיְנוּ עֵצוֹת, וְתֻכְךָ־וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֵצוֹת טוֹבוֹת, עֵצוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל פַּעַם,

עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכוֹת לוֹ יְשׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבְצִעָקָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת זֶה בְּכָל יוֹם בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ג׳).

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם בְּכָל מִינֵי נִכְלֵי עַרְמִימוּת, לְהַכְשִׁילוֹ וּלְהַפִּילוֹ בְּתַאֲוֹת רָעוֹת וּבְמִדּוֹת רָעוֹת, וּלְעָקְרוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים בְּכָל יוֹם לִישׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה הִיא אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵהַיֵּצֶר הָרָע הַבָּא אֵלָיו בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד — שֶׁבּוֹעֲרוֹת בּוֹ כָּל מִינֵי תַּאֲוֹת רָעוֹת וְכָל מִינֵי מִדּוֹת רָעוֹת, וּמְהַרְהֵר בְּהַרְהוּרִים רָעִים וּבְרַעְיוֹנוֹת רָעִים הַמַּבְהִילִים אוֹתוֹ, וּצְרִיכִים יְשׁוּעוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל זֶה צְרִיכִים יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה, וְעִקַּר הַיְשׁוּעָה הִיא אֵיךְ לָצֵאת מֵהַלְּכְלוּךְ שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, עַל־כֵּן צְרִיכִים עֵצוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם אֵיךְ לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה

מְאֹד מְאֹד, וְתָמִיד בּוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְלָלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מוֹרִידִים אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁהוּא יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה לַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמַּמְשִׁיכִים אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּדַע כִּי "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה", כִּי רַק בָּזֶה תְּלוּיָה יְשׁוּעָתְךָ — אִם תִּתְקָרֵב לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר הֵם מַמְשִׁיכִים עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת וְהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, אֵיךְ לָצֵאת מֵהַתַּאֲוֹת וּמֵהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, וְהָעִקָּר בָּזֶה — שֶׁמַּכְנִיסִים בָּאָדָם הִתְחַזְּקוּת, שֶׁלֹּא יֵיאַשׁ עַצְמוֹ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּמְקַבֵּל מֵהֶם הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בָּשָׂר וְחָלָב, הֲלָכָה ד׳, אוֹת יד).

ה.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּעֲוֹנוֹת וּבִפְשָׁעִים, וְאַתָּה מְלֻכְלָךְ מְאֹד בְּרַעְיוֹנוֹת רָעִים וּבְהִרְהוּרִים רָעִים, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִבְטֹחַ בִּישׁוּעָתוֹ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ

אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי גַּם לְךָ יֵשׁ יְשׁוּעוֹת — אִם רַק תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וְתִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ אֲפִלּוּ לְרֶגַע, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי נֶחֶרְבוּ לְךָ הַמֹּחִין שֶׁהֵם בְּחִינַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַיְשׁוּעוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת וְהַהִתְקָרְבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם נִמְשָׁכוֹת מִבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ דַּיְקָא, כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי שָׁם הָיְתָה הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת, וּמֵאָז שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, נֶחֶרְבוּ כָּל הַיְשׁוּעוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמִזֶּה גַּם נִתְהַוְּתָה הַהִתְרַחֲקוּת, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְחוֹקִים מֵאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אַךְ בָּזֶה שֶׁמִּשְׁתּוֹקְקִים לְבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִים לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, וּבוֹכִים וּמְבַכִּים עַל חָרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נִמְשָׁכִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְרוּחָנִיּוּת נִבְנָה לָהֶם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה חוֹזְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת עֲלֵיהֶם יְשׁוּעוֹת וְהַשְׁפָּעוֹת, וְזוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא, וְתִזְכֶּה לִישׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם.

וְעִקַּר הַיְשׁוּעָה, שֶׁתֵּדַע אֵיךְ שֶׁהַגַּשְׁמִיּוּת וְהָרוּחָנִיּוּת נִכְלָלִים זֶה בָּזֶה, וּבְתוֹךְ הַגַּשְׁמִיּוּת יֵשׁ רוּחָנִיּוּת, וּבְתוֹךְ הָרוּחָנִיּוּת יֵשׁ גַּשְׁמִיּוּת, הַיְנוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּאֹפֶן כָּזֶה — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שֶׁיִּהְיוּ כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְזֶה כְּלַל הַמְצָוּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, בְּאֹפֶן שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּלְזֶה זָכוּ בְּעֵת בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם הֵבִיאוּ אֶת הַקָּרְבָּנוֹת, וְהִקְרִיבוּ אוֹתָם, וּבָזֶה גִּלּוּ, שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה לְמַעְלָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בִּשְׁעַת בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ לֹא הָיְתָה שְׁלִיטָה לַסִּטְרָא אַחֲרָא כְּלָל, אַף מֵאָז שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַל־יְדֵי עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, מֵאָז נִתְבַּלְבֵּל הָעוֹלָם, וְכָל הַצָּרוֹת נִמְשָׁכוֹת מִשָּׁם, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּלְהַפּוּךְ כָּל הַצָּרוֹת הֵן בְּגִלַּל שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּכְשֶׁאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבוֹכֶה וּמְבַכֶּה עַל חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת לוֹ הִתְנוֹצְצוּת הַמֹּחִין, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר בְּכָל לַיְלָה סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר לְךָ מֹחַךְ, וְ"יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא; אַשְׁרֵי מִי

שֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאָז תִּמְשַׁכְנָה עָלָיו יְשׁוּעוֹת רַבּוֹת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שְׁלוּחַ הַקֵּן, הֲלָכָה ה׳, אוֹת טז).

ו.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק — לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁ״יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה״ לָבוֹא, וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה מֵרֹב צָרוֹת וּבִלְבּוּל הַדַּעַת, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ עָזְבוּ אוֹתְךָ, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ כְּלָל, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאִם תְּקַבֵּל אֶת זֶה בְּטוֹב, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁ״יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה״ לָבוֹא, הָעִקַּר אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בּוֹא יָבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתְךָ, וְאָסוּר לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ כְּלָל, וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הֶחְדִּיר אֶת זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ — שֶׁאָסוּר לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עִם כָּל

זֹאת עָלָיו לֵידַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַכֹּל.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דַּעַת שְׁלֵמָה, אָז נִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל הַיְשׁוּעוֹת וְהַטּוֹבוֹת. וְלִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמַּמְשִׁיךְ אֶת הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן עַד לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְנִכְלָל בְּהֶאָרַת הָרָצוֹן, עַד שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם רְצוֹנוֹת כְּלָל, כִּי רְצוֹנוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים מִתְבַּטְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וּבְכֹחַ זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הָרְצוֹנוֹת לְמַטָּה, וּמֵאִיר בְּלִבּוֹת הַמְקָרְבִים אֵלָיו, שֶׁיֵּדְעוּ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא הַמְשָׁכַת הָרָצוֹן מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֶל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, הַמַּמְשִׁיכִים אֶת הֶאָרַת הָרָצוֹן הַזּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ כָּל טוּב וָחֶסֶד וְרַחֲמִים וְכָל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כֻּלָּם נִמְשָׁכִים מֵהֶאָרַת הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל אֵלּוּ הַנּוֹתְנִים פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ

לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, הַזּוֹכִים לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לִפְדּוֹת נַפְשׁוֹ וְנֶפֶשׁ יוֹצְאֵי חֲלָצָיו מִכָּל מִינֵי צַעַר וָחֳלָאִים וְיִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמָּעוֹת לִצְרָכָיו, וְהֱיוֹת שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בְּהֶאָרַת הָרָצוֹן, נִמְצָא, שֶׁאֵלּוּ הַמָּעוֹת שֶׁנּוֹתְנִים לְפִדְיוֹן, גַּם־כֵּן נִכְלָלִים בְּתוֹךְ הֶאָרַת הָרָצוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת דַּעַת וְהַשָּׂגָה עַל זֶה שֶׁנָּתַן אֶת הַמָּעוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, כִּי כָּל הַדִּינִים הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי — דַּעַת חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ (עַיֵּן נְדָרִים מא.), וְעַל־יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמָּעוֹת הָאֵלּוּ לַאֲכִילָה, וּבִשְׁעַת אֲכִילָה נִמְשֶׁכֶת הֶאָרַת הָרָצוֹן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים הַדִּינִים מִמֶּנּוּ, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים וְרַחֲמִים רַבִּים; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָתֵת תָּמִיד פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת הַנִּכְלָלִים בְּצַדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁנִּכְלָל בְּהֶאָרַת הָרָצוֹן, שֶׁכָּל אֲכִילָתוֹ הִיא אֲכִילָה רוּחָנִית, בְּסוֹד — (אֲכִיל״ה שְׁתִי״ה) אָכַל יָהּ, שָׁתָה יָהּ, כִּי בְּעֵת הָרָצוֹן הֵם נִכְלָלִים בְּמֹחִין עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת י״ה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים כָּל הַדִּינִים, וְהַיְשׁוּעוֹת בָּאוֹת; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי

הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִיא תָּמִיד פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת אֲמִתִּיִּים, הַזּוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ הֶאָרַת הָרָצוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה, שֶׁיִּמְתְּקוּ מִמְּךָ כָּל הַדִּינִים, וְתִזְכֶּה שֶׁיְּשׁוּעָתְךָ תָּבוֹא אֵלֶיךָ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת פִּדְיוֹן בְּכוֹר, הֲלָכָה ה׳, אוֹת ד׳).

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וּמִדַּת הַדִּין מִתְפַּשֶּׁטֶת עָלֶיךָ, וְאַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ, וְנִדְמֶה לְךָ בְּדַעְתְּךָ, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תֵּצֵא מֵהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְדֶרֶךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא בְּוַדַּאי לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, דְּהַיְנוּ שֶׁבְּתוֹךְ הַמִּשְׁפָּט יַעֲשֶׂה צְדָקָה, וְאַף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין דָּבָר זֶה כְּלָל, כִּי הוּא בְּסוֹד דַּרְכֵי הַשֵּׁם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם, שֶׁעַל דָּבָר זֶה בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת לג): הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ; שֶׁבִּקֵּשׁ לֵידַע דַּרְכֵי מִשְׁפָּטָיו וְצִדְקוֹתָיו, אֵיךְ הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּצְדָקָה וּבְמִשְׁפָּט, כְּדֵי שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי בֶּאֱמֶת הַצְּדָקָה מַמְתֶּקֶת אֶת הַדִּינִים, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ דָּבָר זֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם

וְיוֹם בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלָדַעַת שֶׁבְּתוֹךְ הַמִּשְׁפָּט יֵשׁ צְדָקָה וָחֶסֶד, וְיַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, וְאַל יְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים וּמֵהַצְדָקָה וְהַחֶסֶד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּק הַמִּשְׁפָּט וְהַדִּין; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּמְצַיֵּת אוֹתָם, וּבוֹטֵחַ בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁיִּשּׁוּעָתוֹ קְרוֹבָה לָבוֹא, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא! (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת מַתָּנָה, הֲלָכָה ה׳, אוֹת כט).

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם הִיא, כְּשֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ דַּעְתּוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְסוֹבֵר שֶׁיֵּשׁ טֶבַע, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת שֵׁנָה, הִסְתַּלְקוּת הַדַּעַת, לַיְלָה וְחֹשֶׁךְ, כִּי עִקַּר אוֹר הַיּוֹם הוּא דַּעַת, הַיְנוּ, שֶׁיּוֹדֵעַ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִקְרָא בְּשֵׁם אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, א): "ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי;" וּכְתִיב (שָׁם קיח, כז): "אֵל ה׳ וַיָּאֶר לָנוּ"; אֲשֶׁר זֶה עִקַּר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פד, יב): "כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹקִים;" הַיְנוּ כְּשֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית לְבַד,

זֶה עִקַּר הָאוֹר, וְעַל־כֵּן בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אוֹר, זֶה מְרַמֵּז רַק עַל הַשְׂגָּחַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַדַּעַת הַשְּׁלֵמָה, וּלְהִפּוּךְ — הַחֹשֶׁךְ נִקְרָא חֶסְרוֹן הַדַּעַת, הִסְתַּלְקוּת הַדַּעַת, טֶבַע, לַיְלָה, שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת, שֶׁנִּמְשָׁלֶת לְלַיְלָה, כִּי בְּעֵת הַגָּלוּת, אָז נִדְמֶה שֶׁהַכֹּל טֶבַע, וְזֶה בְּעִצְמוֹ הַגָּלוּת — שֶׁתּוֹלִים הַכֹּל בְּטֶבַע, וְעַל־כֵּן חֹשֶׁךְ לָאָדָם, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְרָחוֹק מִישׁוּעָה, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁמְּאִירָה לוֹ הַדַּעַת, וְזוֹכֶה לְהִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו, כִּי רוֹאֶה יְשׁוּעָה בְּחַיָּיו; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְסַלֵּק אֶת דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה יָאִיר לְךָ אֶת דַּעְתְּךָ בִּשְׁלֵמוּת — שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁ"יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּגִלּוּי הַהַשְׂגָּחָה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְאוֹר יוֹם, וְתִזְכֶּה לְהִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וִישׁוּעָתְךָ תָּבוֹא אֵלֶיךָ מְהֵרָה, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה תָּלוּי רַק בְּהִתְגַּלּוּת אוֹר הַהַשְׂגָּחָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת זֶה תָּמִיד בְּדַעְתּוֹ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת נְטִלַת־יָדַיִם־שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב׳, אוֹת א׳).

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כְּכָל שֶׁיִּרְדְּפוּ אוֹתְךָ, וְיַדְבְּרוּ עָלֶיךָ, וְיִרְצוּ לְבַטֵּל אוֹתְךָ, וְיִחָרְפוּ אוֹתְךָ בְּחֹרוּפִים וּבְגִדּוּפִים, וְיַשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ עַד עָפָר, תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי שָׁם יְשׁוּעָתְךָ גְּנוּזָה, כִּי כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, שֶׁדַּיְקָא שָׁם טְמוּנָה יְשׁוּעָתוֹ, וְאִם רַק יַחֲזִיק מַעֲמָד, יִרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, גִּלָּה לָנוּ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת יְשׁוּעָה, סִימָן ט׳): קֹדֶם שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֵס לָאָדָם, הָאָדָם הַזֶּה נוֹפֵל לְרָעָה, וְהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הַנֵּס, הַיְנוּ אִם הָאָדָם צָרִיךְ יְשׁוּעָה וְנֵס גָּדוֹל, אָז מַפִּילִים אוֹתוֹ קֹדֶם בְּצָרָה וּבְרָעָה גְּדוֹלָה, וּכְכָל שֶׁנִּצְרָךְ לִישׁוּעָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, הוּא נוֹפֵל בְּצָרָה רָעָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה — שֶׁמְּחָרְפִים וּמְגַדְּפִים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ עַד עָפָר, וּכְשֶׁרַק מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, אָז יְשׁוּעָתוֹ קְרוֹבָה לָבוֹא; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא רְמָזִים לְעַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת עַיִל בְּלֹא בַר, הַיְנוּ שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת יִהְיוּ פְּתוּחִים לְפָנֶיךָ,

וְתִזְכֶּה לְטַיֵּל בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּטַיֵּל בְּגַן נֶהְדָּר.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּבִטָּחוֹן חָזָק, כִּי עַל־יְדֵי גֹּדֶל הַבִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת יְשׁוּעָה, סִימָן יב): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן הָאָדָם נִפְלָט מִצָּרוֹתָיו; וְאָמַר (שָׁם, סִימָן יד): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן תִּזְכֶּה לְהָבִין שֶׁיִּשׁוּעָתְךָ מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מֵהָאָדָם; כִּי זוֹ מַעֲלַת הַבִּטָּחוֹן — כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז רוֹאֶה נִסִּים נִגְלִים וִישׁוּעוֹת וַחֲסָדִים גְּדוֹלִים, שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר אָדָם שֶׁמְּנַסִּים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים וְצָרוֹת, מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, וְעִם כָּל זֹאת הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן, אָז דַּיְקָא עוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים נִגְלִים. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת יְשׁוּעָה, סִימָן טז): כְּשֶׁאָדָם בָּא לְאֵיזֶה נִסָּיוֹן, יֵדַע שֶׁכְּשֶׁיַּעֲמֹד בְּזֶה הַנִּסָּיוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ נֵס; וְעִקַּר נִסְיוֹן הָאָדָם

הוּא דַּיְקָא בְּעֵת יְרִידָתוֹ וְקַטְנוּתוֹ וּנְפִילָתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז תֵּדַע, כִּי "יְשׁוּעָתְךָ קְרוֹבָה" לָבוֹא, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ, וְכָל אוֹיְבֶיךָ יִפְּלוּ תַּחְתֶּיךָ, וְאַתָּה תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְתִזְכֶּה לְאוֹר הַגָּנוּז — שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּגִלּוּי כָּזֶה, אֲשֶׁר אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת כָּל זֹאת, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַל תַּשְׁפִּיל אוֹתִי

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַמַּגְבִּיהַּ אֶת זוּלָתוֹ וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ, וְכֵן מַעֲלַת הַמַּכְנִיס אֱמוּן וְהִתְחַזְּקוּת בְּאִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, שֶׁאָז יִהְיֶה לוֹ בַּיִת חָזָק וּבַיִת בָּרִיא, וְיִקָּנֶה לְעַצְמוֹ הַרְבֵּה אוֹהֲבִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁצְּרִיכִים לְכַבֵּד
אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָסוּר לְהַשְׁפִּיל
שׁוּם נִבְרָא בָּעוֹלָם, כִּי בָּזֶה מְגַלֶּה
אֶת טֹהַר לִבָּבוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְכַבֵּד
אֶת זוּלָתוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין
בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת
הַנִּבְרָא הַזֶּה, וּמֻנָּח בְּתוֹכוֹ, לֹא־כֵן
כְּשֶׁאָדָם מַשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה
אֶת מִדּוֹתָיו הַמְגֻנּוֹת וְאֶת אֱמוּנָתוֹ
הַפְּגוּמָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְצָרִיךְ
לְהִתְרַחֵק מֵאָדָם כָּזֶה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצה)

קוּנְטְרֵס

אַל תַּשְׁפִּיל אוֹתִי

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, כִּי הַצְּלָחַתְכֶם תְּלוּיָה בְּיַדְכֶם, הֵינוּ כְּפִי שֶׁאֶחָד יְכַבֵּד אֶת זוּלָתוֹ, כֵּן תַּצְלִיחוּ, אִם הַבַּעַל יְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִתְחַשֵּׁב בָּהּ, וְיִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהַשְׁפִּיל אוֹתָהּ, רַק לְהִתְיַחֵס אֵלֶיהָ בְּכָבוֹד גָּדוֹל, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַחֵב דַּעְתָּהּ, וְתַרְגִּישׁ אֶת עַצְמָהּ עַצְמָאִית, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אִשָּׁה חֲכָמָה וּפִקְחִית, לֹא־כֵן אִם הַבַּעַל יְבַזֶּה וְיַשְׁפִּיל תָּמִיד אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלֹא יִתְחַשֵּׁב בָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁהִיא תַּגִּיד הוּא יְבַטֵּל וְיבַזֶּה אוֹתָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה תֵּקְטַן דַּעְתָּהּ וְיִשְׁפַּל רוּחָהּ, עַד שֶׁתִּפֹּל בִּמְרִירוּת, וְתִהְיֶה תָּמִיד מְמֻרְמֶרֶת וּמְבֹהֶלֶת מְלֵאָה פְּחָדִים, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּתְחִיל

לְסִבֹּל מַה שֶּׁתִּסְבֹּל; וּכְמוֹ־כֵן הָאִשָּׁה צְרִיכָה לְכַבֵּד מְאֹד אֶת בַּעֲלָהּ וּלְיַקֵּר אוֹתוֹ, וּלְהִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְיִהְיֶה חָשׁוּב בְּעֵינֶיהָ כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמָהּ מְאֹד לֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת בַּעֲלָהּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה אֵיזוֹ שְׁגִיאָה, תִּרְאֶה לֹא לְהָגִיב בְּצוּרָה מַשְׁפִּילָה, אֶלָּא לְהָעִיר לוֹ בְּאַהֲבָה וּבְכָבוֹד גָּדוֹל, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תִּגְדַּל וְתִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהִשְׁתַּנּוֹת, לֹא־כֵן כְּשֶׁהָאִשָּׁה תָּמִיד צוֹעֶקֶת עַל בַּעֲלָהּ וּמַשְׁפִּילָה אוֹתוֹ, אָז נִשְׁבָּר לִבּוֹ, וְנוֹפֵל רוּחוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה מְמֻרְמָר, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וּמִסְתּוֹבֵב מְעֻצְבָּן וְעָצוּב, וְהַבַּיִת נֶהֱרָס; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְכַבֵּד אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, הַיְנוּ הַבַּעַל אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה אֶת בַּעֲלָהּ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לֹא לְהַשְׁפִּיל אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּרַבִּים, שֶׁדָּבָר זֶה הוּא סַם הַמָּוֶת בְּיַחֲסֵי אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ הַשְׁפָּלוֹת בֵּינֵיהֶם, נֶהֱרָס כָּל הַבַּיִת לְגַמְרֵי, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לְאֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, וּבָאִים לִידֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה וּמְרִירוּת, וּמִתְעַצְּבִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, וְכָל הַבַּיִת נֶחֱרָב; עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִהְיוֹת פִּקְחִים וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְכַבֵּד זֶה אֶת זֶה, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁבֵּיתְכֶם יִהְיֶה בַּיִת חַם, וְתִבְנוּ בַּיִת נֶחְמָד בְּיַחַד, וְיֵצְאוּ מִכֶּם יְלָדִים בְּרִיאִים וּמְפֻתָּחִים בְּשִׂכְלָם וּבְדַעְתָּם.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהַגְבִּיהַּ וּלְרוֹמֵם וּלְנַשֵּׂא תָּמִיד אֶת יַלְדֵיכֶם, כִּי הַיְלָדִים אֲפִלּוּ קְטַנֵּי קְטַנִּים, צְרִיכִים תְּשׁוּמֶת־לֵב, וְרוֹצִים מְאֹד שֶׁיְּפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְינַשְּׂאוּ אוֹתָם, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁהֵם רַק עוֹשִׂים צְרִיכִים לִתֵּן לָהֶם מַחְמָאָה, וְדָבָר זֶה יַגְדִּיל אֶת דַּעְתָּם וִירוֹמֵם אֶת רוּחָם, וְיִרְצוּ לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כְּשֶׁהַיְלָדִים מְקַבְּלִים מַחְמָאָה עַל כָּל פְּרָט שֶׁהֵם עוֹשִׂים, זֶה מַכְנִיס בָּהֶם חֵשֶׁק וּתְשׁוּקָה לִהְיוֹת טוֹבִים יוֹתֵר, לֹא־כֵן כְּשֶׁעַל כָּל דָּבָר שֶׁהֵם עוֹשִׂים מַשְׁפִּילִים אוֹתָם וּמַקְטִינִים אֶת הַדָּבָר, וְאֵין נוֹתְנִים לָהֶם תְּשׁוּמֶת־לֵב, אָז בְּאֵיזֶה שֶׁהוּא מָקוֹם נִתְעוֹרֵר בְּלִבָּם חֹסֶר בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְכָל מַה שֶּׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתָם יוֹתֵר, הֵם מְיָאֲשִׁים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁבְּאֶמֶת לְבַסּוֹף הֵם מִתְרַשְּׁלִים מִכָּל דָּבָר, וְאֵינָם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, כִּי הֵם חוֹשְׁבִים, שֶׁהֲלֹא מִמֵּילָא אָנוּ אֵינֶנּוּ מֻצְלָחִים, וְזֶה מֵבִיא אוֹתָם לִידֵי יֵאוּשׁ גָּמוּר, וְעַל־כֵּן אֵין לָכֶם לְהִתְפַּלֵּא אַחַר־כָּךְ עַל יַלְדֵיכֶם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מִתְפָּרְעִים, וְגוֹרְמִים לָכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֶגְמַת נֶפֶשׁ, כִּי אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם חַיָּבִים בַּדָּבָר, כִּי תָּמִיד אַתֶּם מַשְׁפִּילִים אוֹתָם, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתָם, וְנוֹפְלִים לְיֵאוּשׁ וּלְדַכָּאוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְרַשְּׁלִים מִלְּקַיֵּם מַה

שֶׁאַתֶּם מְצַוִּים אוֹתָם, וּבֶאֱמֶת אֲפִלּוּ אִם הִנָּכֶם צוֹדְקִים, שֶׁהַיְלָדִים עָשׂוּ דָּבָר שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת, וְיֵשׁ לַעֲרֹךְ עֲלֵיהֶם בִּקֹּרֶת, אוֹ לָתֵת לָהֶם נְזִיפָה וְכוּ' וְכוּ', יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּצוּרָה חִיּוּבִית, וּלְהַרְאוֹת לִפְנֵיהֶם אֵיךְ נִרְאֶה הַדָּבָר הָרַע שֶׁעָשׂוּ, וּבְצוּרָה כָּזוֹ שֶׁהֵם יוֹדוּ בְּעַצְמָם, שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה. לְדֻגְמָא: טוֹב לְסַפֵּר לָהֶם אֶת הָעַוְלָה אוֹ הַדָּבָר הָרַע שֶׁעָשׂוּ עַל מִישֶׁהוּ אַחֵר, וְלִשְׁאֹל אֶת חַוַּת דַּעְתָּם — "מָה אַתֶּם אוֹמְרִים עַל הָעוֹשֶׂה דָּבָר כָּזֶה? וְהַאִם יָפֶה לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה שֶׁעָשָׂה? וּמַה הָיִיתֶם אַתֶּם עוֹשִׂים לְפִלּוֹנִי אִם הוּא הָיָה בְּנָכֶם אוֹ בִּתְּכֶם?" וְאָז תִּרְאוּ מַה שֶּׁהֵם יָגִיבוּ, וְתָמִיד כְּדַאי לְעוֹרֵר אוֹתָם עַל טָעוּתָם בְּצוּרָה מְחַזֶּקֶת וּבְצוּרָה חִיּוּבִית, וּבְאוֹתוֹ רֶגַע לְהַרְאוֹת לָהֶם, שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְתַקֵּן וּלְשַׁפֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל לֹא לְהַשְׁפִּיל אוֹתָם, כִּי הַהַשְׁפָּלָה הוֹרֶסֶת אֶת רוּחַ הַיְלָדִים, וּמַכְנִיסָה בָּהֶם חֹסֶר בִּטָּחוֹן, וְהֵם גְּדֵלִים בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם וּבְרוּחָם, וְנִכְנָסִים בָּהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם נוֹלְדוּ לֹא יְצֻלָחִים, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִשְׁתַּנּוּ, וְזֶה מַכְנִיס בָּהֶם גַּם דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, וְנַעֲשִׂים יוֹתֵר גְּרוּעִים; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מְחִיר לֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת יַלְדֵיכֶם, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ עִמָּהֶם בְּצוּרָה

חִיּוּבִית, וְאָז בֶּאֱמֶת יַצְלִיחוּ וְתַגְדֵּל וְתִתְרוֹמֵם דַּעְתָּם, וְתִרְווּ רֹב נַחַת מֵהֶם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, שֶׁאָסוּר לְהַשְׁפִּיל שׁוּם בְּרִיָה בָּעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם שׂוֹנְאִים גְּדוֹלִים, וּבִפְרָטִיּוּת אֶת שְׁכֵנֵיכֶם וּקְרוֹבֵיכֶם, תִּשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לָגַעַת בִּרְגְשׁוֹתֵיהֶם, כִּי כָּל בְּרִיָה יֵשׁ לָהּ רֶגֶשׁ, וְהִיא רְגִישָׁה לְאֵיזֶה דָּבָר, וְאִם תַּשְׁפִּילוּ בְּנֵי־אָדָם אוֹ תַּעֲרְכוּ עֲלֵיהֶם אֵיזוֹ בְּקֹרֶת, תֵּכֶף־וּמִיָּד יִשָּׁבְרוּ וְיִפְּלוּ בְּרוּחָם, וְזֶה יִגְרֹם קִנְאָה וְשִׂנְאָה בֵּינֵיכֶם, וּבֶאֱמֶת עַל־יְדֵי יִשּׁוּב דַּעַת קָטָן רוֹאִים — לָמָּה צְרִיכִים אֶת זֶה?! וְלָמָּה צְרִיכִים תָּמִיד לַעֲשׂוֹת בְּקֹרֶת עַל זוּלָתוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל שְׁכֵנוֹ וְעַל קְרוֹבוֹ, שֶׁזֶּה יַכְנִיס בּוֹ שִׂנְאָה עָלֶיךָ, וְלָמָּה לְךָ לְהִסְתַּבֵּךְ עִם שְׁכֵנֶיךָ וְעִם קְרוֹבֶיךָ עַל לֹא דָּבָר?! וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁהַטָּבַע לְהַשְׁפִּיל תָּמִיד אֶת זוּלָתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת עָלָיו בְּקֹרֶת, הוּא טֶבַע רַע וּמְגֻנֶּה מְאֹד, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְרִיב מִשְׁפַּחְתִּי וּלְרִיב בֵּין שְׁכֵנִים, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵין נִזְהָרִים לֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ, וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, וְתַשְׂכִּילוּ וּרְאוּ לְכַבֵּד אֶת קְרוֹבֵיכֶם וּשְׁכֵנֵיכֶם, וְתָמִיד תִּהְיֶה בְּפִיכֶם מִלָּה

טוֹבָה עַל כָּל מִי שֶׁבָּא בְּמַגָּע אִתְּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם הַרְבֵּה אוֹהֲבִים, וְיִשְׂרֵה בֵּינֵיכֶם תָּמִיד שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אֲשֶׁר אֵין לָכֶם עוֹד בְּרָכָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִלָּגוּר בְּיַחַד בַּהֲבָנָה הֲדָדִית וּבְשָׁלוֹם, וְאֶחָד עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, וְכִמְעַט שֶׁכָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַסִּכְסוּכִים בֵּין הַשְּׁכֵנִים וּבֵין הַקְּרוֹבִים בָּאִים רַק מֵחֲמַת דָּבָר זֶה — שֶׁאֶחָד מַשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ, וְאֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב עִמּוֹ, וְגוֹרֵם לוֹ הֶפְסֵדִים, כְּגוֹן עִם הַשְּׁכֵנִים, כְּשֶׁלֹּא מִתְחַשְּׁבִים בִּרְגְשׁוֹתֵיהֶם, וְשׁוֹאֲלִים וְחוֹקְרִים אוֹתָם בְּעִנְיָנִים פְּרָטִיִּים, וּמִתְעָרְבִים בְּעִנְיָנִים אִישִׁיִּים וְכוּ׳, אוֹ עוֹשִׂים דְּבָרִים שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתָם, כְּגוֹן שֶׁשּׁוֹפְכִים מֵי שׁוֹפְכִין לַחֲצֵרָם וְכוּ׳, אוֹ שֶׁמְּלַכְלְכִים אוֹ מַרְטִיבִים אֶת הַכְּבִיסָה שֶׁלָּהֶם וְכוּ׳, וְכֵן עִם הַקְּרוֹבִים, שֶׁמַּזְמִינִים אֶתְכֶם לְשִׂמְחָה אוֹ לְאֵיזוֹ מְסִבָּה מִשְׁפַּחְתִּית, וְאַתֶּם אֵינְכֶם בָּאִים, וְזֶה גּוֹרֵם לָהֶם עֶלְבּוֹן וְכוּ׳, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא בִּכְלַל הַשְׁפָּלָה, שֶׁאַתֶּם מַשְׁפִּילִים אֶת זוּלַתְכֶם, וְקוֹנִים לְעַצְמְכֶם שׁוֹנְאִים עַל לֹא דָּבָר; וְלָכֵן רְאוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְכַבֵּד תָּמִיד אֶת שְׁכֵנֵיכֶם וּקְרוֹבֵיכֶם, וּתְדַבְּרוּ עִמָּהֶם בְּצוּרָה מְכֻבֶּדֶת, וְתַגְדִּילוּ אוֹתָם וּתְשַׁבְּחוּ וּתְפָאֲרוּ אוֹתָם, וְאַף פַּעַם אַל תִּשְׁאֲלוּ וְאַל תַּחְקְרוּ אוֹתָם בִּדְבָרִים פְּרָטִיִּים שֶׁהֵם מִתְבַּיְּשִׁים בָּהֶם, אִם יְסַפְּרוּ לָכֶם — מַה טּוֹב, וְאִם לֹא — גַּם־כֵּן טוֹב, אַתֶּם אַף פַּעַם אַל תַּחְקְרוּ, וַאֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר הֵם מְסַפְּרִים לָכֶם וְשׁוֹפְכִים אֶת

צַעַר וְשִׁבְרוֹן לִבָּם לִפְנֵיכֶם, אַתֶּם רְאוּ רַק לְחַזֵּק אוֹתָם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּתְדַבְּרוּ עַל לִבָּם, שֶׁהַכֹּל יַעֲבֹר, וְתַאֲרִיכוּ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וְנִחוּמִים, וּבָזֶה תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם אוֹהֲבִים רַבִּים, וְזֶה יָבִיא לָכֶם שֵׁם טוֹב בְּכָל הַשְׁכוּנָה.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִחְיוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחְוָה וְרֵעוּת, וְתִשְׁתַּדְּלוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין הָאַחִים וּבֵין הָאֲחָיוֹת, בֵּין הַגִּיסִים וּבֵין הַגִּיסוֹת, כִּי הַשָּׁלוֹם מֵבִיא בְּרָכָה לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה, וּכְשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחְוָה וְרֵעוּת, וְאֶחָד רוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וְתָמִיד מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּמְכַבְּדִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, אֵין לְךָ עוֹד מִשְׁפָּחָה יוֹתֵר מְאֻחֶדֶת כְּמוֹ מִשְׁפָּחָה כָּזוֹ, וְזוֹהִי מִשְׁפָּחָה מְאֹד בְּרוּכָה, וְיֵשׁ אֶצְלָהּ תָּמִיד שְׂמָחוֹת, לֹא־כֵן כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הָאַחִים וְהָאֲחָיוֹת, בֵּין הַגִּיסִים וְהַגִּיסוֹת, וְאֶחָד מַשְׁפִּיל אֶת הַשֵּׁנִי וּמְחָרְפוֹ וּמְבַזֵּהוּ וּמִתְקוֹטֵט עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה פֵּרוּד בֵּין הַמִּשְׁפָּחָה, וְדָבָר זֶה גּוֹרֵם רַק צָרוֹת רַבּוֹת לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת בַּמִּשְׁפָּחָה הוֹרֶסֶת אוֹתָהּ, וְגוֹרֶמֶת צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ לַהוֹרִים, וְכָל אֶחָד מְדַבֵּר עַל הַמִּשְׁפָּחָה הַזּוֹ, כְּאִלּוּ הִיא מִשְׁפָּחָה בַּעֲלַת מַחֲלֹקֶת וְרִיב וּמָדוֹן, וּמְלֵאָה קִנְאָה

וְשִׂנְאָה, וְכֻלָּם בּוֹרְחִים מִמִּשְׁפָּחָה כָּזוֹ, וּמַשְׁפִּילִים אוֹתָהּ בְּתַכְלִית הַהַשְׁפָּלָה, וְאֵין אַף אֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְעָרֵב בָּהּ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, הַאִם כְּדַאי שֶׁתִּהְיוּ לְלַעַג וּלְקֶלֶס בְּעֵינֵי כֻּלָּם?! וְהַאִם כְּדַאי שֶׁכֻּלָּם יְדַבְּרוּ עַל מִשְׁפַּחְתְּכֶם, כְּאִלּוּ אַתֶּם הַמִּשְׁפָּחָה הֲכִי קָשָׁה וַהֲכִי קְשׁוּחָה?! רְאוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם וְלִחְיוֹת בְּאַהֲבָה, אַחְוָה וְרֵעוּת, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וְאַל תְּחַפְּשׂוּ מוּמִין וּפְגָמִים בְּזוּלַתְכֶם, רַק אֶת הַטּוֹב תִּמְצְאוּ תָּמִיד, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ בֵּין הָאַחִים וְהָאַחָיוֹת אוֹ בֵּין הַגִּיסִים וְהַגִּיסוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר לְעֵת עַתָּה הֵם אֵינָם בְּסֵדֶר וְכוּ', רְאוּ לָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וּלְקָרְבָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּלְכַבְּדָם וּלְהַגְדִּילָם, וּלְשַׁבְּחָם וּלְפָאֲרָם בְּעֵינֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן אַתֶּם תּוּכְלוּ לְשַׁנּוֹת אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ גַּם אוֹתָם, וְיֵצֵא שֵׁם טוֹב לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה, לֹא־כֵן אִם תֵּצְאוּ בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבָה אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, וְתַשְׁפִּילוּ אֶת זוּלַתְכֶם בְּהַשְׁפָּלוֹת זוֹלוֹת, וּתְחָרְפוּ וּתְבַיְּשׁוּ אוֹתָם וְכוּ', זֶה יִגְרֹם שֶׁתּוֹסִיפוּ שֶׁמֶן לַמְּדוּרָה, וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא תְּתַקְּנוּ, אֶלָּא עוֹד תְּקַלְקְלוּ קִלְקוּל כָּזֶה, שֶׁלֹּא תּוּכְלוּ לְתַקֵּן כְּלָל, עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִחְיוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחְוָה וְרֵעוּת, וְתָמִיד תָּדוּנוּ אֶת זוּלַתְכֶם לְכַף זְכוּת, וּתְדַבְּרוּ רַק מֵהַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, וּבְאֹפֶן הַזֶּה יֵצֵא שֵׁם טוֹב לְכָל הָאַחִים

וְהָאֲחָיוֹת, הַגִּיסִים וְהַגִּיסוֹת, וּלְכָל הַמִּשְׁפָּחָה, וְתָמִיד כְּשֶׁתִּהְיֶה שִׂמְחָה בְּמִשְׁפַּחְתְּכֶם, רְאוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִשְׁתַּתֵּף יַחַד בַּשִּׂמְחָה, וְתִשְׂמְחוּ יַחְדָּו, וְתִתְעַנְּינוּ אֶחָד בַּשֵּׁנִי, מֶה חָסֵר לוֹ? וּבַמֶּה יְכוֹלִים לַעֲזֹר לוֹ? וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ אֶחָד עִם זוּלָתוֹ בְּצוּרָה חִיּוּבִית וְלֹא בְּצוּרָה שְׁלִילִית, כִּי דָּבָר זֶה גּוֹרֵם אַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת וְשָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה; אַשְׁרֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁשָּׂמָה אֶל לִבָּהּ דְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁאָז לֹא תִּתְחָרֵט.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם מְלַמְּדִים אוֹ מוֹרוֹת, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הַתַּלְמִידִים וְהַתַּלְמִידוֹת הוּא, כְּשֶׁתָּמִיד רַק מַגְבִּיהִים וּמְנַשְּׂאִים אוֹתָם, וּמוֹצְאִים בָּהֶם אֶת נְקֻדָּתָם הַטּוֹבָה, וּבוֹנִים אוֹתָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵם תָּמִיד גְּדֵלִים וּמַצְלִיחִים, וְיֵשׁ לָהֶם יוֹתֵר חֵשֶׁק לִלְמֹד וּלְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, הֵן בַּלִּמּוּדִים וְהֵן בְּהַנְהָגוֹת טוֹבוֹת וּבְמִדּוֹת יְשָׁרוֹת, לֹא־כֵן אִם תַּשְׁפִּילוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי הַשְׁפָּלוֹת, זֶה רַק יִשְׁבֹּר אֶת רוּחָם וְיַחֲלִישׁ אֶת דַּעְתָּם, וְיבַטֵּל אֶת רְצוֹנָם מִלִּמּוֹד, וְיָגִיבוּ בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ, וּבֶאֱמֶת הַדָּבָר הֲכִי גָּרוּעַ שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לְתַלְמִיד אוֹ לְתַלְמִידָה הוּא — לְהַשְׁפִּילָם בָּרַבִּים, וְרֹב בַּעֲלֵי הַמּוּמִין בְּנַפְשָׁם, וְכָל אֵלּוּ שֶׁגָּדְלוּ בְּעָיָתִיִּים, זֶה בָּא לָהֶם

רַק מִפְּנֵי שֶׁהַמְלַמֵּד אוֹ הַמּוֹרֶה הִשְׁפִּילוּ אוֹתָם בַּכִּתָּה, וְזֶה דָּבָר בָּרוּר, וְאִם תִּתְבּוֹנְנוּ בֶּאֱמֶת בִּרְגִּשׁוֹת הַתַּלְמִיד אוֹ הַתַּלְמִידָה, תָּבִינוּ, שֶׁזּוֹ הָאַכְזָרִיּוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לְתַלְמִיד אוֹ לְתַלְמִידָה — לְהַשְׁפִּילָם בָּרַבִּים, כִּי לֹא רַק שֶׁהֵם מְאַבְּדִים אֶת הַחֵשֶׁק לִלְמֹד, אֶלָּא נִבְנָה אֶצְלָם חֹסֶר בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וּגְדֵלִים עִם פְּחָדִים רַבִּים, וּמַה גַּם שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּלִבָּם שִׂנְאָה עֲמֻקָּה נֶגֶד הַמְלַמֵּד אוֹ הַמּוֹרָה, וְכֵן נִבְנָה בְּלִבָּם זִלְזוּל וְשִׂנְאָה לְזוּלָתָם, כִּי כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים אֶת הַיְלָדִים בְּקַטְנוּתָם, בָּזֶה הוֹרְסִים אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים אֶת גֹּדֶל הַקִּלְקוּל שֶׁעוֹשִׂים לַיְלָדִים כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתָם בַּכִּתָּה בֵּין כָּל הַחֲבֵרִים, הֱיִיתֶם רוֹאִים, שֶׁאֵין רְצִיחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לָדוּן אֶת תַּלְמִידֵיכֶם לְכַף זְכוּת, וְאַף שֶׁאַתֶּם רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַיְלָדִים כָּאֵלּוּ עִם מִדּוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת מְגֻנּוֹת, מִדּוֹת שֶׁל אַכְזָרִיּוּת וְכוּ׳, וְכֵן אֵינָם רוֹצִים לִלְמֹד וּלְצֵאת לָכֶם וְכוּ׳, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מַשְׁפִּילִים אוֹתָם, מְבַזִּים, מְחָרְפִים וּמַעֲנִישִׁים אוֹתָם בָּרַבִּים, לֹא תִּפְעֲלוּ שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַהֶפּוּךְ; וְעַל־כֵּן רְאוּ לָלֶכֶת תָּמִיד בְּדֶרֶךְ חִיּוּבִית — לְהַגְבִּיהַּ אוֹתָם, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן טוֹב שֶׁעוֹשִׂים, תַּגְבִּיהוּ אוֹתָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּתְשַׁבְּחוּ וּתְפָאֲרוּ אוֹתָם בָּרַבִּים, וְכָל זֶה יַכְנִיס

בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וַיַּגְדִּיל אֶת דַּעְתָּם וְאֶת חֶשְׁקָם לִלְמֹד וּלְהִשְׁתַּפֵּר, הֵן בַּלִּמּוּדִים וְהֵן בְּהַנְהָגוֹתֵיהֶם, וְהֵם יֵצְאוּ עַצְמָאִיִּים וּמְפֻתָּחִים וַיַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם, וְתוּכְלוּ לְזַקֵּף אֶת הַזְּכוּת הַזּוֹ לְעַצְמְכֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְהַיְלָדִים יֹאהֲבוּ וְיִזְכְּרוּ אֶתְכֶם לְטוֹבָה כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מְלַמֵּד אוֹ מוֹרֶה, שֶׁתָּמִיד מַרְאִים אַהֲבָה לַתַּלְמִידִים, וְרוֹצִים רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם, וְנִזְהָרִים מְאֹד לֹא לְהַשְׁפִּילָם וּלְבַיְּשָׁם בָּרַבִּים, אֶלָּא לְהַרְאוֹת לָהֶם אַהֲבָה יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל, וּמַגְבִּיהִים אֶת דַּעְתָּם וְאֶת רוּחָם, יְלָדִים כָּאֵלּוּ גְּדֵלִים וּמַצְלִיחִים בְּחַיֵּיהֶם, וְנַעֲשִׂים עַצְמָאִיִּים, וְתָמִיד יִזְכְּרוּ אֶתְכֶם לְטוֹבָה כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וּלְהִפּוּךְ, אִם מַשְׁפִּילִים וּמְבַזִּים אֶת הַיְלָדִים בָּרַבִּים, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל רוּחָם, וְנֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתָּם, וּמְאַבְּדִים אֶת חֶשְׁקָם, עַד שֶׁהֵם מְאַבְּדִים אֶת הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, וּמִסְתּוֹבְבִים מְיֻאָשִׁים וּמְדֻכָּאִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם. וְלָכֵן זִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! אִם אַתֶּם נִכְנַסְתֶּם בַּעֲבוֹדַת הַחִנּוּךְ, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר כְּלָל זֶה תָּמִיד — שֶׁאָסוּר לְהַשְׁפִּיל אֶת הַיְלָדִים, וּמִי שֶׁמַּשְׁפִּיל אֶת הַיְלָדִים בַּכְּתָה, הוּא הָרוֹצֵחַ הֲכִי גָּדוֹל, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד רְצִיחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִלְּהַשְׁפִּיל אֶת הַיְלָדִים בָּרַבִּים, כִּי זֶה שׁוֹבֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי, וּמְאַבֵּד אֶת חֶשְׁקָם לִלְמֹד, וְנַעֲשִׂים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשׁוֹתֵיהֶם, כִּי מְאַבְּדִים אֶת הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, שֶׁאָז

אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵם גְּדֵלִים, הֵם מְפַחֲדִים לָצֵאת לַעֲבֹד אוֹ לְהִתְעַסֵּק עִם אֲחֵרִים, כִּי כְּבָר נֶחְקַק בְּדַעְתָּם הַפְּעוּטָה, שֶׁהֵם אֵינָם מֻצְלָחִים, וְאֵינָם שָׁוִים שׁוּם דָּבָר, זִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, וּתְקָרְבוּ תָּמִיד אֶת הַתַּלְמִידִים, וְתַרְאוּ לָהֶם אַהֲבָה יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל, שֶׁאָז תַּצְלִיחוּ בַּעֲבוֹדַתְכֶם — בַּעֲבוֹדַת הַחִנּוּךְ.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, אִם חָנַן אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּעֲשִׁירוּת, וְיֵשׁ לָכֶם מִפְעָלִים, בָּתֵּי חֲרֹשֶׁת אוֹ חֲנֻיּוֹת, וְאַתֶּם מַעֲבִידִים פּוֹעֲלִים, עֲלֵיכֶם לְהִתְחַשֵּׁב בָּהֶם מְאֹד מְאֹד, וְלֹא לְהַשְׁפִּילָם בָּרַבִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא לִצְעֹק עֲלֵיהֶם בִּפְנֵי הַקּוֹנִים, כִּי זֶה חֵטְא וָפֶשַׁע בַּל יְכֻפַּר, וּבְנָקֵל לָכֶם לְאַבֵּד אֶת כָּל הָעֲשִׁירוּת בְּרֶגַע אֶחָד, אִם לֹא תִּזָּהֲרוּ מִלְּהַשְׁפִּיל, מִלְּבַיֵּשׁ וּמִלִּצְעֹק עַל פּוֹעֲלֵיכֶם בָּרַבִּים, כִּי לֹא יֹאבֶה הַשֵּׁם סְלֹחַ לָכֶם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאִם מְחָרְפִים וּמְבַזִּים אֶת הַזּוּלַת בָּרַבִּים, מְאַבְּדִים אֶת הָעֲשִׁירוּת בְּנָקֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן פּוֹעֵל וְעוֹבֵד, שֶׁהוּא מְמֵילָא שָׁבוּר בְּעַצְמוֹ, עַל אֲשֶׁר הֶצְרֵךְ לְהַשְׁכִּיר אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת אֶצְלְכֶם פּוֹעֵל מִפְּנֵי חֶסְרוֹן פַּרְנָסָתוֹ, אִם אַתֶּם עוֹד מְחָרְפִים וּמְבַזִּים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ בָּרַבִּים, זֶה

שׁוֹבֵר אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְנֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ, וְנִשְׁבֶּרֶת רוּחוֹ
וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ, וּבֶאֱמֶת תַּחְשְׁבוּ לְרֶגַע, הַאִם מִפְּנֵי שֶׁזְּכָה
אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִפְעָל אוֹ בְּבֵית חֲרֹשֶׁת אוֹ
בַּחֲנוּת גְּדוֹלָה, וְיֵשׁ לָכֶם פּוֹעֲלִים רַבִּים, הַאִם בִּשְׁבִיל
זֶה מֻתָּר לָכֶם לְהַשְׁפִּיל אֶת פּוֹעֲלֵיכֶם?! הַאִם אֵינָכֶם
חוֹשְׁבִים, כִּי אֲפִלּוּ הַפּוֹעֵל הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, יָכוֹל לִהְיוֹת
שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר שֵׂכֶל מֵאֲשֶׁר לָכֶם, אֶלָּא מַה? לָכֶם
עָזַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעֲשִׁירוּת, וְהֵם צְרִיכִים לִהְיוֹת
הַפּוֹעֲלִים שֶׁלָּכֶם, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁתִּתְקַיֵּם
בְּיַדְכֶם הָעֲשִׁירוּת, וְתַצְלִיחוּ בְּמִפְעֲלֵיכֶם וּבְבָתֵּי־הַחֲרֹשֶׁת
וּבַחֲנֻיּוֹת שֶׁלָּכֶם, רְאוּ לְכַבֵּד אֶת פּוֹעֲלֵיכֶם, וְאַל תְּדַקְדְּקוּ
עִמָּהֶם כָּל־כָּךְ, וְתֵיטִיבוּ לָהֶם עִם הַמַּשְׂכֹּרֶת בְּכָל פַּעַם,
וְתִשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד לֹא לְעַכֵּב אֶת מַשְׂכֻּרְתָּם,
כִּי יֵשׁ לָהֶם מִשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה עִם יְלָדִים קְטַנִּים הַצְּרִיכִים
לֶאֱכֹל, וְעֵינֵיהֶם תְּלוּיוֹת בַּמַּשְׂכֹּרֶת שֶׁל אֲבִיהֶם, וְאָז אִם
תֵּלְכוּ עִם הַפּוֹעֲלִים שֶׁלָּכֶם בְּעַיִן טוֹבָה, וּתְקָרְבוּ אוֹתָם,
וְתֵיטִיבוּ לָהֶם תָּמִיד, וְכֵן לֹא תְּאַחֲרוּ אֶת מַשְׂכֻּרְתָּם,
הַפּוֹעֲלִים יִהְיוּ גַּם־כֵּן מְסוּרִים וְנֶאֱמָנִים מְאֹד, וְיַעַזְרוּ
לָכֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, מֵאַחַר שֶׁיִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁבַּעַל־הַבַּיִת כָּל־כָּךְ
מִתְעַנְיֵן בָּהֶם, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לָהֶם וּמֵיטִיב לָהֶם בְּכָל פַּעַם,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תֻּכְפַּל עֲשִׁירוּתְכֶם כֶּפֶל כְּפָלַיִם, לֹא־כֵן אִם
לֹא תִּתְחַשְּׁבוּ בַּפּוֹעֲלִים שֶׁלָּכֶם, וּתַשְׁפִּילוּ אוֹתָם, וְתִצְעֲקוּ

וּתְבַיְּשׁוּ אוֹתָם בָּרַבִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם תָּעֲזוּ לְעַכֵּב אוֹ לְקַצֵּץ אֶת מַשְׂכֻּרְתָּם, שֶׁאָז הֵם יִתְרַשְּׁלוּ בַּעֲבוֹדָתָם, וְיאַבְּדוּ אֶת הַחֶשֶׁק וְהָאֱמוּן בָּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא תְּאַבְּדוּ הַרְבֵּה; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשִׂים אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לִבְּכֶם, וְתָמִיד תִּרְאוּ לְכַבֵּד אֶת הַפּוֹעֲלִים, וּלְהִתְעַנְיֵן בְּמַצָּבָם הַגַּשְׁמִי וְהָרוּחָנִי, וּבַמֶּה אַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לָהֶם, וּרְאוּ לְהֵיטִיב עִמָּהֶם תָּמִיד, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחוּ בְּעִסְקֵיכֶם.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁהַפּוֹעֲלִים יַעַבְדוּ אֶצְלְכֶם בֶּאֱמוּנָה, רְאוּ תָּמִיד לְהַגְבִּיהָם וּלְנַשְּׂאָם, וּלְדַבֵּר אִתָּם בְּצוּרָה יָפָה, וְאַל תִּמְתְּחוּ עֲלֵיהֶם שׁוּם בִּקֹּרֶת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אַל תַּשְׁפִּילוּ אוֹתָם בָּרַבִּים, וְאָז יִהְיוּ פּוֹעֲלִים נֶאֱמָנִים, לֹא־כֵן אִם תָּמִיד תַּעַרְכוּ עֲלֵיהֶם בִּקֹּרֶת — אֵיךְ שֶׁאֵינָם עוֹבְדִים טוֹב, אוֹ אֵינָם עוֹשִׂים אֶת מְלַאכְתָּם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, דָּבָר זֶה מַכְנִיס הַשְׁפָּלָה בָּאָדָם, וְאַחַר־כָּךְ בֶּאֱמֶת מִתְרַשֵּׁל, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת מְלַאכְתּוֹ, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁבֶּאֱמֶת אֲנִי לֹא יָכוֹל, וְאֵינִי שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁהַפּוֹעֲלִים יַעֲשׂוּ אֶת עֲבוֹדָתָם בֶּנֱאֶמָנוּת, רְאוּ תָּמִיד לְחַבְּבָם וּלְהַגְבִּיהָם, לְשַׂמְּחָם וּלְהַחֲיוֹתָם, וְתָמִיד תְּשַׁבְּחוּ אֶת עֲבוֹדָתָם, וְזֶה

יַכְנִיס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיִגְרֹם שֶׁבֶּאֱמֶת יִשְׁתַּפְּרוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בַּעֲבוֹדָתָם. וְכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם עוֹבְדִים אֵצֶל אֲחֵרִים, רְאוּ תָּמִיד לְשַׁבֵּחַ אֶת בַּעֲלֵי־הַבַּיִת שֶׁלָּכֶם, וְאַף שֶׁהֵם אֲנָשִׁים קָשִׁים, רְאוּ לָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, אוּלַי הֵם שְׁקוּעִים בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, אוּלַי הֵם מְסֻבָּכִים בַּעֲסָקִים מְסֻבָּכִים, אוּלַי יֵשׁ עֲלֵיהֶם לַחַץ גָּדוֹל מֵהַסִּיטוֹנָאִים, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁהֵם צוֹעֲקִים עֲלֵיכֶם אֵינָם מְכַוְּנִים שׁוּם דָּבָר רַע, אֶלָּא זֶה סְתָם עֲצַבִּים, שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת זֶה עֲלֵיכֶם, וְאִם תָּדוּנוּ אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְהַרְגִּיעַ אוֹתָם וּתְחַזְּקוּ וּתְאַמְּצוּ אוֹתָם, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה טוֹב וּבְסֵדֶר וְכוּ׳, אָז בֶּאֱמֶת תִּכָּנֵס בְּלֵב בַּעֲלֵי־הַבַּיִת אַהֲבָה וְרַחֲמָנוּת עֲלֵיכֶם, וְהֵם יָבִינוּ אֶתְכֶם, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁמְּבִינִים אוֹתוֹ, אָז הוּא מֵבִין אוֹתוֹ גַּם־כֵּן, וְאִם תִּזְכְּרוּ זֹאת, אָז כֻּלְּכֶם תַּצְלִיחוּ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד הַצָּלָחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — כְּשֶׁיֵּשׁ הַבָּנָה הֲדָדִית בֵּין בְּנֵי־אָדָם, וּלְהִפּוּךְ אֵין עוֹד כְּשָׁלוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כְּשֶׁאֵין הַבָּנָה הֲדָדִית, וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ תָּמִיד לָדוּן אֶת כֻּלָּם לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא רַק אֶת הַטּוֹב בֵּינֵיהֶם, וְאָז תַּצְלִיחוּ בְּכָל דַּרְכֵיכֶם.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַקְפִּיד מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה הַזּוֹ — לְהַשְׁפִּיל בְּנֵי־אָדָם, הִיא מֵהַמִּדּוֹת הֲכִי מְגֻנּוֹת וַהֲכִי גְּרוּעוֹת בָּאֱנוֹשִׁיוּת, וּבָזֶה שׁוֹבְרִים אֶת בְּנֵי־הָאָדָם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שֶׁבֶר וּמַשְׁבֵּר גָּדוֹל שֶׁבָּא עַל הָאָדָם, כְּמוֹ כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ בָּרַבִּים, וְעַל חֵטְא הַזֶּה לֹא יֹאבֶה הַשֵּׁם סְלֹחַ לוֹ, וּמְקַבְּלִים עַל זֶה בַּחֲזָרָה בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים, וְאַל תַּחְשְׁבוּ, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה אַתֶּם עַל הַגַּבָּה, וְאַתֶּם יְכוֹלִים לְהַשְׁפִּיל אֶת כָּל מִי שֶׁבָּא תַּחַת יֶדְכֶם, כִּי לְמָחָר יִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל, שֶׁאַחֵרִים יִהְיוּ עַל הַגַּבָּה, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לְמַטָּה וְיַשְׁפִּילוּ אֶתְכֶם, וְאָז אַל תָּבוֹאוּ בִּטְעָנוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לָמָּה מַשְׁפִּילִים אֶתְכֶם, וְדָבָר זֶה הוּא בָּרוּר — שֶׁמִּי שֶׁמַּשְׁפִּיל אֶת אֲחֵרִים, לְבַסּוֹף מַשְׁפִּילִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ בָּרַבִּים, לָכֵן רְאוּ לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וּלְכַבֵּד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל, וְזֶה שְׁלֵמוּת מִצְוַת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל — לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּנַפְשׁוֹ מִצַּד הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּכְשֶׁתִּדְעוּ דָּבָר זֶה, אָז תָּמִיד תְּכַבְּדוּ אֶת זוּלַתְכֶם, וְלֹא תַּשְׁפִּילוּ אוֹתוֹ.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! צָרִיךְ שֶׁתִּדְעוּ, אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ רְאִי, שֶׁאֵיזֶה פַּרְצוּף שֶׁעוֹשִׂים, כָּךְ רוֹאִים, וְעַל־כֵּן תִּדְעוּ — אִם תַּשְׁפִּילוּ אֶת זוּלַתְכֶם, לְבַסּוֹף יַשְׁפִּילוּ אֶתְכֶם, וְאַל תַּחְשְׁבוּ כִּי הָעוֹלָם הוּא הֶפְקֵר, אֶלָּא הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁלֹּא יְכִילֵהוּ הָרַעְיוֹן, וּבְיוֹתֵר צְרִיכִים לָדַעַת דָּבָר זֶה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְמֻנִּים עַל אֲחֵרִים, כְּגוֹן שׁוֹטֵר אוֹ שׁוֹפֵט, שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹ לִשְׁפֹּט אֶת זוּלָתוֹ, הֵם צְרִיכִים לֵידַע שֶׁהָאַחֲרִיוּת בִּידֵיהֶם, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת אֶת עֲבוֹדָתָם בֶּאֱמוּנָה וּבְכָבוֹד גָּדוֹל, וְאָז יַצְלִיחוּ בַּעֲבוֹדָתָם, אֲבָל אִם יַשְׁפִּילוּ אֶת הָאֲנָשִׁים שֶׁנָּפְלוּ בִּידֵיהֶם וְיִחָרְפוּ וְיבַזּוּ אוֹתָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתֵּצֵא תַּקָּלָה עַל יָדָם — שֶׁיַּכּוּ אֶת הַמֻּשְׁפָּלִים, עֲלֵיהֶם לֵידַע, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְשַׁלֵּם לָהֶם בַּחֲזָרָה כֶּפֶל כְּפָלַיִם, וּלְבַסּוֹף יָבוֹאוּ בְּעַצְמָם לִידֵי בְּזָיוֹנוֹת גְּדוֹלִים, שֶׁיִּתְפְּסוּ אוֹתָם בְּרַמָּאוּת אוֹ בִּשְׁחִיתוּת אוֹ בִּשְׁאָר עִנְיָנִים, וְהֵם בְּעַצְמָם יֵשְׁבוּ לְבַסּוֹף בַּכֶּלֶא וְיַשְׁפִּילוּ אוֹתָם כְּאַחַד הָרֵיקִים, וְדָבָר זֶה הוּא בָּרוּר לְכָל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עַל הָאֱמֶת, כִּי הַמַּשְׁפִּיל אֶת אֲחֵרִים, לְבַסּוֹף מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, אֲפִלּוּ הוּא עַכְשָׁו בְּרוֹם הַמַּעֲלָה — שׁוֹטֵר אוֹ שׁוֹפֵט, אִם הוּא אֵינוֹ מְכַבֵּד אֶת זוּלָתוֹ, אֶלָּא מַשְׁפִּילוֹ בְּהַשְׁפָּלוֹת נִבְזוֹת, לְבַסּוֹף יַעֲבִירוּ אוֹתוֹ מִמִּשְׂרָתוֹ בְּבִזְיוֹנוֹת וּבְשִׁפִּיכוּת

דָּמִים, וְיֻצַּרְךְ לִבְרֹחַ אוֹ לָשֶׁבֶת בְּבֵית הַסֹּהַר, וְכֵן מְפַקְּדִים אֲשֶׁר תַּחַת יָדָם מְסוּרִים בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, הֵם צְרִיכִים לִשְׁמֹר בְּיוֹתֵר בְּכְבוֹד הַחַיָּלִים, וְדָבָר זֶה רָאִינוּ כָּל הַדּוֹרוֹת, אֵלּוּ הַמְפַקְּדִים מֵאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁשִּׁרְתוּ בִּצְבָא אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּכְשֶׁבָּאוּ תַּחַת יְדֵיהֶם חַיָּלִים מֵאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהָקֵל עֲלֵיהֶם, וְעָזְרוּ לָהֶם בַּיְּהֻדוּת לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ — הַנָּחַת תְּפִלִּין וַאֲכִילַת כַּשְׁרוּת וּשְׁמִירַת שַׁבָּת כְּכָל הָאֶפְשָׁר, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלּוּ הַמְפַקְּדִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁבָּאוּ לְתַפְקִיד מְכֻבָּד, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁהִשְׁפִּילוּ אֶת הַחַיָּלִים שֶׁהָיוּ תַּחַת יָדָם, וְעוֹד מָנְעוּ מֵהֶם הַנָּחַת תְּפִלִּין וַאֲכִילַת כַּשְׁרוּת וּשְׁמִירַת שַׁבָּת וְכַדּוֹמֶה, שֶׁלְּבַסּוֹף תָּפְסוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי רַמָּאוּת וְכוּ׳ וּשְׁחִיתוּת וְכוּ׳, וְכֵן הֶעֱלִילוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי עֲלִילוֹת, וְעָצְרוּ אוֹתָם בְּמַעֲצָר, וְעוֹד סָבְלוּ בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְעַל־כֵּן כָּל מְפַקֵּד שֶׁיֵּשׁ תַּחְתָּיו בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, עָלָיו לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל כְּבוֹדָם, וּלְדַבֵּר אִתָּם בְּצוּרָה יָפָה, וְלַעֲזֹר לָהֶם לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וּלְהִתְפַּלֵּל וְלֶאֱכֹל כָּשֵׁר וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז גַּם הֵם יִתְעַלּוּ בְּכָל מִינֵי דַּרְגּוֹת, וַיַּצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם וּפְעִילוּתָם, וּמַה גַּם שֶׁהַחַיָּלִים יִהְיוּ מְמֻשְׁמָעִים וְיֹאהֲבוּ אוֹתוֹ מְאֹד, כִּי טֶבַע שֶׁל חַיָּל, שֶׁהוּא מְאֹד שָׁבוּר

וּמָלֵא פְּחָדִים, כִּי הֲרֵי הוּא בַּחֲזִית וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם, וּכְשֶׁהַמְפַקֵּד עוֹד מְחָרְפוֹ וּמְבַזּוֹ וּמַשְׁפִּילוֹ וּמְדַכְּאוֹ, זֶה שׁוֹבֵר אֶת רוּחוֹ וּמְאַבֵּד אֶת חֶשְׁקוֹ, וְשׁוֹנֵא אֶת הַמְפַקֵּד שֶׁלּוֹ, וּמִתְרַשֵּׁל מִלְּהוֹצִיא אֶת הַפְּקֻדּוֹת שֶׁמְּפַקְּדִים עָלָיו.

עַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ הַחַיָּלִים תַּחַת יָדְךָ וּרְשׁוּתְךָ מְמֻשְׁמָעִים וּמְצַיְּתִים לְמַה שֶּׁאַתָּה פּוֹקֵד עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה רוֹצֶה שֶׁיֹּאהֲבוּ אוֹתְךָ, רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד בְּכְבוֹדָם, וְאַל תַּשְׁפִּילֵם, וְתָמִיד תְּחַפֵּשׂ רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם, וְתַגְבִּיהַּ אֶת דַּעְתָּם, וְתָמִיד תְּשַׁבַּח אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וּפְעִילוּתָם, שֶׁזֶּה יַכְנִיס בָּהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיִתְרַחֵב לִבָּם וְדַעְתָּם, וְכֻלָּם יִהְיוּ מְאֻשָּׁרִים, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי רוֹאִים הַיּוֹם שֶׁנִּתְקָלִים (מִשְׁלֵי ל, כב): "עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ", שֶׁמִּתְמַנִּים מְפַקְּדִים פְּרָחָחִים, וְהֵם חוֹשְׁבִים שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהֵם כְּבָר מְפַקְּדִים, הֵם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם הַחַיָּלִים מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, עַד שֶׁמֵּעִזִּים לְהַשְׁפִּיל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתָם בָּרַבִּים וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמָם, וְזֶה גּוֹרֵם לְהַרְבֵּה חַיָּלִים לִהְיוֹת מְמֻרְמָרִים וּמְדֻכָּאִים, עַד שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הַמְּצִיאוּת הֶרְאָתָה לָנוּ, שֶׁרַבִּים אִבְּדוּ אֶת עַצְמָם לָדַעַת, וְכֵן רַבִּים נִשְׁתַּגְּעוּ וְנִכְנְסוּ לְדִכָּאוֹן (שֶׁקּוֹרִין דֶּפְּרֶסְיָה) עָמֹק, וְנַעֲשׂוּ בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשׁוֹתָם, וְאִבְּדוּ

אֶת הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ חַיָּלִים שֶׁמֵּרֹב הַשְׁפָּלוֹת שֶׁהִשְׁפִּילוּ אוֹתָם בַּצָּבָא נַעֲשׂוּ סְגוּרִים בְּעַצְמָם, וְאֵינָם רוֹצִים לְדַבֵּר עִם אַף אֶחָד, וְיוֹשְׁבִים סְגוּרִים בְּחַדְרָם מְלֵאֵי עַצְבוּת וּמְרִירוּת, מְדֻכָּאִים וְסוֹבְלִים יִסּוּרֵי תֹּפֶת, וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה סוֹבֶלֶת מֵהֶם, וְהַכֹּל בָּא מֵאֵילּוּ מְפַקְּדִים פְּרָחִים שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהֵם מְפַקְּדִים, כְּבָר מֻתָּר לָהֶם לַעֲשׂוֹת עִם הַחַיָּלִים מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, וּמֻתָּר לָהֶם לְהַשְׁפִּיל אֶת בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַה קּוֹרֶה לְבַסּוֹף, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹבֵעַ אֶת דָּמָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב צֶדֶק וּמִשְׁפָּט, וּמִי שֶׁמְּחָרֵף וּמְבַזֶּה, מְגַדֵּף וּמַשְׁפִּיל אֶת בָּנָיו, לְבַסּוֹף נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, שֶׁאֵיזֶה פְּרָחַח שֶׁהִשְׁתַּלֵּט עַל בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וְחֵרְפָם וּבִזָּם וְהִשְׁפִּילָם בָּרַבִּים, וּלְבַסּוֹף קָרָה לוֹ אָסוֹן, שֶׁנֶּהֱרַג בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה עַל־יְדֵי מְחַבְּלִים אוֹ פְּצָצָה וְכוּ׳, אוֹ עַל־יְדֵי תְּאוּנָה קַטְלָנִית, וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ תַּחַת יָדוֹ וּרְשׁוּתוֹ בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא מִשְׁתַּלֵּט עֲלֵיהֶם, רָאוּי לוֹ לַחֲשֹׁב פַּעֲמַיִם, הַאִם מֻתָּר לְהַשְׁפִּיל אוֹתָם בָּרַבִּים?! הַאִם מֻתָּר לְחָרֵף וּלְגַדֵּף וְלִצְעֹק עֲלֵיהֶם?! הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְשַׁלֵּם עַל זֶה מְחִיר יָקָר מְאֹד, וּכְשֶׁיַּכְנִיס מִי שֶׁיַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, אָז יִשָּׁנֶה אֶת הַנְהָגָתוֹ לְגַמְרֵי, וְיַתְחִיל לְהֵיטִיב לְזוּלָתוֹ; וְזִכְרוּ

זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי, כִּי הוּא עִקָּר וְיסוֹד בַּיַּהֲדוּת, כִּי אָסוּר לְהַשְׁפִּיל אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיֵשׁ לָנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" — שֶׁצְּרִיכִים לֶאֱהֹב אֶת זוּלָתוֹ בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁאוֹהֲבִים אֶת עַצְמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיַּשְׁפִּילוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ־כֵן אָסוּר לְהַשְׁפִּיל אֶת זוּלָתוֹ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שַׁבָּת לא.): "מַה שֶּׁשָּׂנוּי עָלֶיךָ אַל תַּעֲשֶׂה לְזוּלָתֶךָ", וּכְשֶׁתִּזְכְּרוּ זֹאת, אָז תַּצְלִיחוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, כִּי תָּמִיד תְּכַבְּדוּ אֶת זוּלַתְכֶם, וְאָז כֻּלָּם יְכַבְּדוּ אֶתְכֶם, כִּי כָּל הַמְכַבֵּד אֶת חֲבֵרוֹ, מְכַבְּדִים אוֹתוֹ.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְכַבֵּד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֶאֱהֹב אוֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ, וְתִרְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם בַּעֲבוּר זוּלַתְכֶם, וּבָזֶה תִּתְרַבֶּה הָאַהֲבָה בֵּינֵיכֶם, וְזֶה יָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה, כִּי עִקַּר גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל תְּלוּיָה רַק כְּפִי אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֶחָד אוֹהֵב אֶת זוּלָתוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א) "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹחֲזִים אֶת עַצְמָם בְּיַחַד, וְאֶחָד עוֹזֵר לַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה מוֹחֵל עַל עֲוֹונוֹתֵיהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁיֵּשׁ שִׂנְאָה וְקִנְאָה וְהַשְׁפָּלוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין וּבְזָיונוֹת בֵּין אֶחָד

לַחֲבֵרוֹ, אָז מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם מִדַּת הַדִּין וְנֶעֱנָשִׁים בְּעֹנֶשׁ קָשֶׁה עַד מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד שֶׁמִּצִּדְכֶם יִהְיֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת בֵּינֵיכֶם לְבֵין מִשְׁפַּחְתְּכֶם וּבֵין שְׁכֵנֵיכֶם וּבֵין כָּל יִשְׂרָאֵל, וְתָמִיד תַּקְדִּימוּ בִּשְׁלוֹם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִתְעַנְּגוּ בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל בַּמֶּה שֶׁאַתֶּם רַק יְכוֹלִים, כִּי עַל־פִּי־רֹב אֲפִלּוּ עִם חִיּוּךְ אֶחָד יְכוֹלִים לַעֲזֹר לַזּוּלַת, כִּי כְּשֶׁמּוֹצְאִים אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ מְמֻרְמָר וּמְדֻכָּא וְכוּ׳, וּמְחַיְכִים אֵלָיו, מַמָּשׁ מְחַיִּים אוֹתוֹ בְּזֶה הָרֶגַע, כִּי אָדָם כָּזֶה חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם שָׂכַח מִמֶּנּוּ, וְאֵין מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עָלָיו, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם בְּרֹגֶז וּבְכַעַס עָלָיו, וּכְאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם נִתְהַפֵּךְ לְתֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ לוֹ, וּפֹה אַתֶּם בָּאִים וּמְחַיְכִים לוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ בְּשָׁלוֹם, אֵין אַתֶּם יְכוֹלִים לְתָאֵר אֶת גֹּדֶל הַהַצָּלָה וְהַטּוֹב שֶׁעֲשִׂיתֶם עַכְשָׁו עִם הָאָדָם הַזֶּה, וּמַמָּשׁ הִצַּלְתֶּם אוֹתוֹ מִמָּוֶת לְחַיִּים, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהָאָדָם הַזֶּה כְּבָר הָלַךְ לְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ לָדַעַת, הַיְנוּ שֶׁהָלַךְ לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁנָּתַתֶּם לוֹ רַק חִיּוּךְ אֶחָד, וּתְשׁוּמֶת־לֵב פְּעוּטָה, וְהִקְדַּמְתֶּם לוֹ שָׁלוֹם, הוּא כְּבָר שִׁנָּה אֶת הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְרוֹאֶה, שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּמְכַבְּדִים אוֹתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אִם תִּזְכּוּ גַּם

לְדַבֵּר עִמּוֹ וְעִם זוּלָתְכֶם דְּבוּרִים יָפִים, דְּבוּרִים טוֹבִים, דְּבוּרֵי הִתְחַזְּקוּת — לְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּלְשַׂמְּחוֹ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל זְכוּתְכֶם בַּשָּׁמַיִם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הַמְּחַיֶּה וּמְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת בָּנָיו, וּבִזְכוּת זוֹ, גַּם אַתֶּם תִּהְיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְאַף פַּעַם לֹא תָּבוֹאוּ לִידֵי צַעַר, וּכְשֶׁתְּקַיְּמוּ אֶת כָּל זֹאת, תִּרְאוּ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ זְמַן קָצָר כֻּלָּם יֹאהֲבוּ אֶתְכֶם, כִּי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה וּתְקָוָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מְפָרְסְמוֹ לְטוֹבָה בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְּחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת בָּנָיו.

יא.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל כְּבוֹד כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁבָּא עָנִי לְפֶתַח בֵּיתְכֶם, רְאוּ לְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּתְכַבְּדוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְתִתְּנוּ לוֹ אֲפִלּוּ דָּבָר קָטָן וּמוּעָט, אֲבָל הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְתִתְנַצְּלוּ לְפָנָיו, שֶׁאֵין לָכֶם לָתֵת יוֹתֵר עַכְשָׁו, וּבָזֶה שֶׁתְּפַיְּסוּ אֶת הֶעָנִי, וְיֵלֵךְ מִפֶּתַח בֵּיתְכֶם שָׂמֵחַ, אֲזַי אַתֶּם וְיַלְדֵיכֶם וּנְכָדֵיכֶם, אַף פַּעַם לֹא תִּצְטָרְכוּ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ פַּטְרוֹנָם וַאֲבִיהֶם

שֶׁל הָעֲנִיִּים, וּכְפִי שֶׁאַתֶּם תְּקַבְּלוּ אֶת פְּנֵי הֶעָנִי וּתְכַבְּדוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ־כֵן תְּקַבְּלוּ בַּחֲזָרָה, כִּי הָעִקָּר הוּא הַכָּבוֹד — לְכַבֵּד אֶת זוּלָתוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם נוֹתְנִים לוֹ רַק דָּבָר קָטָן מְאֹד, הָעִקָּר הוּא הַכָּבוֹד, וְדָבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן אִם תַּשְׁפִּילוּ אֶת הֶעָנִי וְתִצְעֲקוּ עָלָיו: לֵךְ לַעֲבֹד וְכוּ׳, אוֹ אֵיפֹה הַמִּסְמָכִים שֶׁלְּךָ וְכוּ׳, אוֹ בְּרַח לְךָ מִפֹּה וְכוּ׳ וְכַדּוֹמֶה, תֵּדְעוּ שֶׁבְּאוֹתוֹ רֶגַע נִגְזֶרֶת עֲלֵיכֶם גְּזֵרָה רָעָה בַּשָּׁמַיִם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁאַתֶּם וְיַלְדֵיכֶם וּנְכָדֵיכֶם תִּצְטָרְכוּ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וְיָחְרְפוּ וְיבַזּוּ וְיַשְׁפִּילוּ אֶתְכֶם כְּאַחַד הָרֵיקִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב מִשְׁפָּט וָצֶדֶק, וּכְמוֹ שֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג עִם זוּלָתוֹ, כֵּן מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְכֶם — מַה לִּפְנֵיכֶם, וּתְשַׁנּוּ אֶת מִדּוֹתֵיכֶם הָרָעוֹת, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּפָנִים יָפוֹת וּבְאַהֲבָה, וּתְדַבְּרוּ עַל לִבּוֹ דִּבּוּרִים שֶׁל נְחוּמִים, וּתְשַׂמְּחוּ אוֹתוֹ, וְתִתְּנוּ לוֹ אֲפִלּוּ דָּבָר קָטָן וּפָעוּט, אֲבָל רַק שֶׁיִּהְיֶה בְּכָבוֹד, וּתְפַיְּסוּהוּ, וְאָז יַעֲזֹר לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאַתֶּם וְיַלְדֵיכֶם וּנְכָדֵיכֶם לֹא תִּצְטָרְכוּ לָבוֹא לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּצְטָרְכוּ לְהִסְתּוֹבֵב וּלְחַזֵּר עַל פְּנֵי הַבָּתִּים. וְזִכְרוּ אֶת כָּל זֹאת הֵיטֵב, וְאָז טוֹב לָכֶם כָּל הַיָּמִים.

יב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת הַשִּׂמְחָה גַּם עַל זוּלַתְכֶם, וְאַתֶּם תִּשְׁתַּדְּלוּ מִצִּדְכֶם שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וּתְקַבְּלוּ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְתִשְׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם לֹא לַעֲשׂוֹת לֵיצָנוּת מִשּׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּשְׁפִּילוּ אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז יַעֲזֹר לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, כִּי מִי שֶׁמְּכַבֵּד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּמְשַׁתֵּדֵל בְּטוֹבָתָם וּמְשַׂמְּחָם וּמְחַזְּקָם, פְּתוּחִים לְפָנָיו כָּל שַׁעֲרֵי הַהַצְלָחָה, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר מִי שֶׁמְּחַזֵּק וּמְשַׂמֵּחַ אֶת בָּנָיו, וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁרָגִיל לְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וּמַשְׁפִּיל אֶת כָּל מִי שֶׁבָּא תַּחַת יָדָיו, אֲזַי נוֹפֵל לְצָרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְכָל שַׁעֲרֵי הַכִּשָּׁלוֹן נִפְתָּחִים לְפָנָיו, וְכָל מַה שֶּׁהוּא רַק עוֹשֶׂה, הוֹלֵךְ לְטִמְיוֹן, וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ כְּלָל, וּמַה גַּם שֶׁכֻּלָּם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וְאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אוֹתוֹ, וְהוֹלֵךְ נָע וָנָד, וַאֲפִלּוּ הַחֲבֵרִים שֶׁלּוֹ הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר, מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ; וְלָכֵן רְאוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם לֹא לְדַבֵּר שׁוּם דָּבָר רַע עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָז תָּמִיד תַּצְלִיחוּ בְּדַרְכֵיכֶם, וְשַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, שַׁעֲרֵי הַהַצְלָחָה יִהְיוּ פְּתוּחִים לִפְנֵיכֶם, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ

אֶתְכֶם, וְיִרְצוּ לְהִתְחַבֵּר עִמָּכֶם וְלַעֲזֹר לָכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לִבּוֹ, שֶׁאָז יַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְלוֹנֵן

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִתְלוֹנֵן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק יֵדַע כִּי הַכֹּל חֶסֶד גָּדוֹל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

אל תתלונן.

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְאֵינוֹ מִתְלוֹנֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהוּא תָּמִיד מַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְהַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל, וְאֵינוֹ מִתְלוֹנֵן עַל שׁוּם דָּבָר, וְכֵן הוּא חַי בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה, וְאֵינוֹ מִתְלוֹנֵן עַל מַה שֶּׁעוֹשִׂים לוֹ, כִּי אֱמוּנָתוֹ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן — הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצו)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְלוֹנְנוּ

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְתֵּן בְּכָל יוֹם תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, וְאַף שֶׁמָּרִים לָכֶם הַחַיִּים מְאֹד, וְעוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם צָרוֹת וּמְרִירוּת, יְסוּרִים, קַטְנוּת וְחֻלִּישׁוּת הַדַּעַת, וְאַתֶּם נוֹפְלִים בְּכָל פַּעַם בְּמַשְׁבְּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, עִם כָּל זֹאת אַל לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן, כִּי אִם לְתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי רוֹאִים בָּעִתִּים הַלָּלוּ מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם אֵצֶל אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, שֶׁרוֹאִים וְשׁוֹמְעִים אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְזֶה מַמָּשׁ מַבְהִיל וּמַפְחִיד עַד מְאֹד, וְעַל־כֵּן הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְ"לֹא לְהִתְלוֹנֵן", כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְלוֹנֵן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, כִּי אֵין לַדָּבָר סוֹף, כִּי לָאָדָם תָּמִיד חָסֵר מַשֶּׁהוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשְׁלִים אֶת חֶסְרוֹנוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ "לֹא לְהִתְלוֹנֵן", רַק לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבֶאֱמֶת אִם תִּתְיַשְּׁבוּ בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, תִּרְאוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם הַרְבֵּה עַל מַה לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם — שֶׁאַתֶּם בְּרִיאִים וּכְבָר הִגַּעְתֶּם לְמַה שֶּׁהִגַּעְתֶּם, וַאֲפִלּוּ שֶׁמֹּרֶב צָרוֹתֵיכֶם נִדְמֶה לָכֶם, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד, וְרַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה מְאֹד עֲלֵיכֶם, וְאִם רַק תֵּלְכוּ וּתְבַקְּרוּ בְּבֵית־חוֹלִים, וְתִרְאוּ מַה קּוֹרֶה שָׁם, אָז תִּוָּכְחוּ שֶׁאֵין מַה לְהִתְלוֹנֵן, אַדְרַבָּה, רָאוּי לָכֶם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם; לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַל תִּתְלוֹנְנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כָּל מִי שֶׁמִּתְלוֹנֵן תָּמִיד, הַסּוֹף הוּא שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר קָשִׁים וּמָרִים, וְלָכֵן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, מַדּוּעַ אַתֶּם צְרִיכִים אֶת כָּל זֹאת? יוֹתֵר טוֹב שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה

בֶּאֱמֶת יִתְרַחֵב לָכֶם בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחוֹקֵק דְּבָרִים אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּתְיַשְּׁבוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתְּכֶם עַל מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן כָּל־כָּךְ, אִם תִּתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁקּוֹרֶה עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, תִּרְאוּ שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם פִּי כַּמָּה בְּמַצָּבִים יוֹתֵר גְּרוּעִים מִכֶּם, וְאֵין לָהֶם שׁוּם מַרְאֶה מָקוֹם לָצֵאת מֵהַמָּבוֹי הַסָּתוּם שֶׁנִּקְלְעוּ אֵלָיו, וּמֵהַמַּצָּבִים הַכַּסְפִּיִּים וְהָרְפוּאִיִּים שֶׁנָּפְלוּ בָּהֶם, וְאַתֶּם עֲדַיִן לֹא הִגַּעְתֶּם לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ, וְלָכֵן מַה לָּכֶם כָּל־כָּךְ לְהִתְלוֹנֵן, הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף אִם תִּתְבּוֹנְנוּ בֶּאֱמֶת בְּמַצַּבְכֶם, תִּרְאוּ שֶׁאַתֶּם עֲדַיִן לֹא כָּל־כָּךְ בְּמַצָּב שָׁפֵל וְנִבְזֶה, וּמַה גַּם שֶׁעֲדַיִן אֵינְכֶם הֲכִי אֻמְלָלִים בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְרַחֵם עֲלֵיכֶם, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ שֶׁהָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן?! תַּתְחִילוּ לִחְיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, וְתִתְּנוּ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לָכֶם כֹּחַ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, וּמוֹדֶה וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ, וְיָכוֹל לָבוֹא וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי כָּךְ תִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם מוֹדֶה עַל הֶעָבָר וּמְבַקֵּשׁ עַל הֶעָתִיד, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁאָדָם מוֹדֶה עַל הֶעָבָר, כֵּן יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תַּפְסִיקוּ לְהִתְלוֹנֵן, וְתֵדְעוּ שֶׁגָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם אִם רַק תַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וְאִם לֹא תִּתְיָאֲשׁוּ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, רַק תָּמִיד תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה — הֵן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהֵן לִבְנֵי־אָדָם, וְאָז תִּרְאוּ, שֶׁתִּקְּנוּ לְעַצְמְכֶם הַרְבֵּה אוֹהֲבִים, כִּי בְּנֵי־אָדָם לֹא אוֹהֲבִים לִשְׁמֹעַ תָּמִיד תְּלוּנוֹת, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, וּכְבָר דַּי לוֹ עִם הַתְּלוּנוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא מִתְלוֹנֵן, וּכְשֶׁאַתֶּם בָּאִים וּמִתְלוֹנְנִים לִבְנֵי־אָדָם, הֵם לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶתְכֶם, עַל־כֵּן הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת אֲחֵרִים, וּלְגַלּוֹת לָהֶם אֲשֶׁר לֹא כְּדַאי לְהִתְלוֹנֵן, וְאַדְרַבָּה כְּדַאי לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, וְאָז תִּרְאוּ בֶּאֱמֶת אֵיךְ שֶׁהַחַיִּים כָּל־כָּךְ יָפִים, וְיכוֹלִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם מַמָּשׁ חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים

אֲרֻכִּים וּבְרוּכִים, אִם רַק מַפְסִיקִים לְהִתְלוֹנֵן, וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, כִּי זֶה עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל בְּנֵי־אָדָם — בְּשָׁעָה שֶׁהֵם תָּמִיד מִתְלוֹנְנִים, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁתָּמִיד נוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד מְדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם בְּוַדָּאוּת וּבְבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁבְּוַדַּאי עוֹד יִהְיֶה טוֹב, וְעוֹד יִרְאוּ אוֹר, אָז בֶּאֱמֶת קוֹנִים לְעַצְמָם הַרְבֵּה רֵעִים וְאוֹהֲבִים, וּבֶאֱמֶת מִתְהַפֵּךְ הָרַע לְטוֹב וְהַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּפְסִיק לְהִתְלוֹנֵן, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בַּצּוּרָה הַנְּכוֹנָה שֶׁבַּחַיִּים, שֶׁהִיא עַל הַטּוֹב הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלֶה שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ (נִדָּה לא.), וּבִפְרָט עַכְשָׁו שֶׁכְּבָר כָּל־כָּךְ מָרִים וּמְרוֹרִים הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם, וְעִם כָּל זֹאת יֵשׁ לָאָדָם קִיּוּם, וְהוּא יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ וְחוֹזֵר אֶל בֵּיתוֹ בָּרִיא וְשָׁלֵם, וְאֵינוֹ נִפְגָּע, חַס וְחָלִילָה, מֵאַף אֶחָד, רָאוּי לוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר מִי שֶׁחַי בְּצוּרָה כָּזוֹ, וְלֹא מִתְלוֹנֵן, אָז טוֹבִים לוֹ הַחַיִּים, וְעוֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, וְקוֹנֶה לְעַצְמוֹ רֵעִים וִידִידִים רַבִּים מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּתְלוֹנְנוּ כָּל־כָּךְ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, כִּי בֶּאֱמֶת הַהִתְלוֹנְנוּת שֶׁאַתֶּם מִתְלוֹנְנִים, זֶה מֵבִיא לָכֶם עוֹד יוֹתֵר צָרוֹת, כִּי אִם תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחַיִּים בְּצוּרָה חִיּוּבִית, אָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם, לֹא־כֵן אִם תָּמִיד תִּתְלוֹנְנוּ, אָז יִכְבְּדוּ עֲלֵיכֶם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּכְאוֹבוֹת וְכוּ', שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וּבֶאֱמֶת מַה יֵּשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִתְלוֹנֵן?! עֵרֶם יָצָא מִבֶּטֶן אִמּוֹ וְעֵרֹם יָכֹנֵס בַּחֲזָרָה אֶל בֶּטֶן הָאֲדָמָה, וְעַל־כֵּן לָמָּה לוֹ לְהִתְלוֹנֵן וְלִחְיוֹת בִּמְרִירוּת, בְּעַצְבוּת, בִּדְכָאוֹן, בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, יוֹתֵר טוֹב לוֹ לְהִשָּׁלִים עִם מַזָּלוֹ, עִם מַצָּבוֹ וְעִם גּוֹרָלוֹ, וּלְהַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחַיִּים בְּצוּרָה חִיּוּבִית, וְתָמִיד יִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, וְאַף שֶׁמֹּרֶב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וְקַטְנוּת שֶׁנִּמְצָאִים בָּהּ, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הַכֹּל חֹשֶׁךְ, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי כָּל זֶה רַק דִּמְיוֹנוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מִשְׁתַּנִּים כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה גַּם

לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, אָז רוֹאֶה אֶת הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְלֹא לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא לְהִתְלוֹנֵן עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לָתֵת לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, וּבִזְכוּת זֶה שֶׁתָּמִיד תִּתְּנוּ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יַרְחִיב לָכֶם, שֶׁעוֹד תִּזְכּוּ לִרְאוֹת הַרְבֵּה דְּבָרִים יָפִים בְּחַיֵּיכֶם, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד מוֹצֵא רַק אֶת הַטּוֹב בְּעַצְמוֹ וּבַאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַלֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, לֹא־כֵן מִי שֶׁתָּמִיד מִתְלוֹנֵן, לוֹ מָרִים מְאֹד הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהִתְלוֹנֵן, חַס וְחָלִילָה, עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז בֶּאֱמֶת יִתְרַחֵב לָכֶם, וְתִרְאוּ מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לָמָּה לָכֶם תָּמִיד לְהִתְלוֹנֵן עַל מַצַּבְכֶם הַמָּר, שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, מַדּוּעַ לֹא תַּתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּכֶם, וּבְוַדַּאי אִם

תַּתְחִילוּ לְחַפֵּשׂ אַחַר הַטּוֹב, תִּרְאוּ הַרְבֵּה טוֹב שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיֵּיכֶם, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם, שֶׁתָּמִיד מְסִתַּכֵּל רַק עַל הָרַע שֶׁלּוֹ, וְרַק אֵיךְ שֶׁמַּכְאִיבִים לוֹ, וְרַק עַל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַחוֹבוֹת וְהַמַּחֲלוֹת וְהַחֲלָאִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, מַדּוּעַ אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל גֹּדֶל הַחֲסָדִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז אִם תַּתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּבָר לֹא תִּתְלוֹנְנוּ, אַדְרַבָּה תַּתְחִילוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַטּוֹב וְהַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּכֶם לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל כִּי הַכֹּל חֶסֶד גָּדוֹל, וּבֶאֱמֶת כָּךְ צְרִיכִים לִחְיוֹת תָּמִיד — לִרְאוֹת רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּתְלוֹנְנוּ; וְלָכֵן, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ — לֹא לְהִתְלוֹנֵן עַל שׁוּם בָּשָׂר וָדָם, כִּי אַף אֶחָד לֹא חַיָּב לָכֶם שׁוּם דָּבָר, וְאִם תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִחְיוֹת כָּךְ, אָז אַדְרַבָּה, תִּהְיוּ אַתֶּם הַמַּשְׁפִּיעִים וּתְנַחֲמוּ אֶת כָּל אֶחָד, וּתְחַזְּקוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאַחַת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁתִּזְכּוּ לְתֵת תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם הַשְׁפָּעוֹת

יוֹתֵר מְרֻבּוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו שֶׁפַע וְרַחֲמִים רַבִּים, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מִתְנַהֵג, כֵּן מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ מִלְמַעְלָה, אִם הָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, אָז נַעֲשֶׂה כְּלִי, וְנִשְׁפָּע עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁפַע, וְאִם, חַס וְחָלִילָה, תָּמִיד הוּא מִתְלוֹנֵן, וְתָמִיד יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שׁוֹבֵר אֶת הַכְּלִי שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל שׁוּם הַשְׁפָּעוֹת יוֹתֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְכָךְ הַדָּבָר מִתְגַּלְגֵּל מֵהֶפֶךְ אֶל הַהֵפֶךְ; עַל־כֵּן רָאוּ לִהְיוֹת חֲכָמִים וּפִקְחִים, וְתָבִינוּ וְתַשְׂכִּילוּ מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאַל תִּתְלוֹנְנוּ עַל שׁוּם דָּבָר וְעַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּרְאוּ אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֶת הַגָּנוּז בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְתִזְכּוּ לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ תָּמִיד.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן, הֲלֹא זֶה לֹא יַעֲזֹר לָכֶם כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מִתְלוֹנְנִים,

אַתֶּם מִסְתַּבְּכִים בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, מַה גַּם שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא יְכוֹלִים לְסָבֹל אֶתְכֶם, עַל־יְדֵי רֹב הַתְּלוּנוֹת שֶׁלָּכֶם, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ אוֹהֵב לִשְׁמֹעַ תְּלוּנוֹת, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן לְזוּלָתְכֶם שֶׁמִּמֵּילָא אֵינוֹ מֵבִין אֶתְכֶם, יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנוּ לָכֶם אוֹהֲבִים הַרְבֵּה, כִּי מִי שֶׁתָּמִיד בָּא בִּתְלוּנוֹת וְהוּא תָּמִיד מְמֻרְמָר, בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ כְּלָל, כִּי אֵין אֶחָד מְעֻנְיָן לִשְׁמֹעַ צָרָתוֹ שֶׁל אַחֵר, כִּי כָּךְ טִבְעֵי בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵינָם מְעֻנְיָנִים לִשְׁמֹעַ אֶת הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁל אֲחֵרִים כְּלָל, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן, אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְסָבֹל אֶתְכֶם כָּךְ, יוֹתֵר טוֹב לְהַחְבִּיא אֶת הַתְּלוּנוֹת שֶׁלָּכֶם בֵּינֵיכֶם, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֶחָד יֹאמַר לַשֵּׁנִי חֲזַק, וְאַתֶּם בַּחוּץ רְאוּ רַק לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם אוֹהֲבִים רַבִּים, כִּי בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים מְאֹד מִי שֶׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אוֹתָם, עַל־כֵּן אַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, וּרְאוּ רַק לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְשַׂמֵּחַ וּלְעוֹדֵד אֲחֵרִים, וּבָזֶה גַּם אַתֶּם תְּקַבְּלוּ חִזּוּק וְעִדּוּד, וְאִם תִּתְנַהֲגוּ גַּם בְּצוּרָה כָּזוֹ — לֹא לְהִתְלוֹנֵן, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אֶתְכֶם, וְתִקְנוּ לְעַצְמְכֶם הַרְבֵּה אוֹהֲבִים וִידִידִים.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְאַל תִּתְלוֹנְנוּ לְאַף בְּרִיָה בָּעוֹלָם, כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל לָכֶם כְּלָל, כִּי טֶבַע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵינָם אוֹהֲבִים לִשְׁמֹעַ תְּלוּנוֹת, אַדְרַבָּה כָּל מִי שֶׁמִּתְלוֹנֵן יוֹתֵר, שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ יוֹתֵר, וּמַה גַּם כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שׂוֹנְאִים, הֵם מְלֵאִים שִׂמְחָה עַל הַתְּלוּנוֹת שֶׁלְּךָ, וְהֵם מְלֵאִים חִיּוּת וּנְקָמָה עַל צָרוֹתֶיךָ, עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן, כִּי מִמֵּילָא לֹא יַעֲזֹר לָכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לִשְׁמֹחַ וּלְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְתָמִיד לוֹמַר, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, הַכֹּל כָּשׁוּרָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁמָּרִים לָכֶם מְאֹד מְאֹד הַחַיִּים, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לוֹמַר שֶׁהַכֹּל בְּסֵדֶר, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לָכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר בְּצוּרָה חִיּוּבִית, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם הַרְבֵּה אוֹהֲבִים וִידִידִים וְיִרְצוּ בְּחֶבְרַתְכֶם, וְאַל יְהִיֶה נָקֵל בְּעֵינֵיכֶם עִנְיָן זֶה, כִּי זֶה יְסוֹד גָּדוֹל בַּחַיִּים, וְאִם תִּתְנַהֲגוּ כָּךְ, בֶּאֱמֶת יִשְׁתַּנֶּה מַצַּב רוּחֲכֶם לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁתָּמִיד חַי עִם תְּלוּנוֹת, הוּא נִשְׁבָּר בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, כִּי תָּמִיד אֵינוֹ מוֹצֵא קוֹרַת רוּחַ בְּחַיָּיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁשָּׂם הֶרְגֵּלוֹ — לֹא לְהִתְלוֹנֵן, רַק לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה

בֶּאֱמֶת יִתְרַחֲבוּ יָמָיו וּמַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְלוֹנֵן לְאַף אֶחָד עַל מַצָּבוֹ הָרַע, רַק מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְכֶם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְלֵידַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן עַל אֵיזוֹ בְּרִיָּה שֶׁמְּעִיקָה לָכֶם וּמְצַעֶרֶת וּמְצִיקָה לָכֶם, יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לְבָרֵחַ עַד הַמַּכֶּהוּ, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא רַק שָׁלַח אֶת הַשְּׁלִיחִים הָאֵלּוּ לְצַעֵר אֶתְכֶם, כְּדֵי שֶׁתַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים גַּם שָׁם גָּנוּז אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, הוּא רַק שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבַתְכֶם, שֶׁתִּתְקָרְבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־כֵּן מְסַבֵּב עִמָּכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ

— הֵן מֵעַצְמְכֶם, וְהֵן מֵהַיְלָדִים, וְהֵן מֵהַשְּׁכֵנִים, וְהֵן מֵהַקְּרוֹבִים וְהַיְדִידִים וְכוּ׳, וְהַכֹּל כְּדֵי לְסַבֵּב עִמָּכֶם כָּל מִינֵי סִבּוּבִים שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם צַר וָמָר, כְּדֵי שֶׁתִּתְקָרְבוּ וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְלוֹנֵן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשְׁכֶם, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם וְיוֹצִיאֲכֶם מֵהַבּוֹר וְהַבּוֹץ שֶׁנִּפַּלְתֶּם אֵלָיו, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם רְגִילִים בָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנִּפַּלְתֶּם בּוֹ, כִּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה הֵם עִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַל תִּקְחוּ אֶת דִּבְרֵי אֱלֶה בְּנָקֵל, רַק תִּתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב בִּדְבָרִים אֵלּוּ, כִּי רוֹאִים, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמִּתְלוֹנְנִים תָּמִיד עַל זוּלָתָם, הַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת פְּגַם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְלוֹנֵן?! יוֹתֵר טוֹב לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְכֶם וּבָטוּחַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָרָה הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל

שׂוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁמָּרִים לוֹ מְאֹד מְאֹד הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מִתְלוֹנֵן, זֶה מְאֹד יָקָר בַּשָּׁמַיִם, וְזֶה עוֹשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כִּי כְּשֶׁאָדָם סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל וְאֵינוֹ מִתְלוֹנֵן, חַס וְשָׁלוֹם, כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְחַבֵּר וּמְיַחֵד אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחְדָּו, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר, הוּא רַק בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ גַּם־כֵּן אַתֶּם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִבְטֹחַ בִּישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְאַל תִּתְלוֹנְנוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲשׂוּ שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְיֵרֵד עֲלֵיכֶם שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, עַד שֶׁתִּוָּשְׁעוּ בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְאַל תִּתְלוֹנְנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תְּדַבְּרוּ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ אֵיזֶה דִּבּוּר, כִּי לִפְעָמִים מֵחֲמַת רֹב צַעַר שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הֲרֵי הוּא מַפְלִיט כַּמָּה דִּבּוּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עָנֶשׁ חָמוּר מְאֹד, כִּי אַחַר־כָּךְ מִתְגַּבְּרִים עָלָיו הַצָּרוֹת

וְהַיְסוּרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן רְאוּ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל מַה שֶּׁפִּגַּמְתֶּם עַד עַכְשָׁו, שֶׁדִּבַּרְתֶּם כִּבְיָכוֹל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עָנֵשׁ חָמוּר מְאֹד, וְתִרְאוּ לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹ מַעֲלַת בַּעַל הַתְּשׁוּבָה, שֶׁעַד שֶׁהוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, הוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּתְלוּנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ אֶת הַחַיִּים וּמְמָרֵר לוֹ אֶת הָעֲצָבִים, וּמַפִּיל אֶת רוּחוֹ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי עוֹשֶׂה שָׁלוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא בְּחֶסֶד גָּדוֹל, וְהוּא נוֹתֵן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַחֵב לִבּוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְבַטֵּל אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּהְיֶינָה לָכֶם שׁוּם תְּלוּנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַּפְלִיטוּ מִפִּיכֶם אֵילּוּ דִּבּוּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עָנֵשׁ חָמוּר מְאֹד מְאֹד, וְהָעִקָּר הוּא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לִמְצֹא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ צָרָתְכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא תִּתְלוֹנְנוּ, אַדְרַבָּה תִּמְצְאוּ רַק הַרְחָבוֹת, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּצְאוּ מִכָּל הַמְּצָרִים וְהַיְסוּרִים שֶׁנִּכְנַסְתֶּם בָּהֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! רְאוּ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לְחַזֵּק אֶת כָּל קְרוֹבֵיכֶם וּמְשְׁפַּחְתְּכֶם וִידִידְכֶם וּשְׁכֵנֵיכֶם וּבְפָרָט יַלְדֵיכֶם, וּבָזֶה שֶׁתְּחַזְּקוּ אֶת אֲחֵרִים, גַּם אַתֶּם תִּהְיוּ מְחֻזָּקִים, כִּי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, גַּם הוּא מִתְחַזֵּק עַל־יְדֵי־זֶה, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת — לְחַזֵּק בְּנֵי־אָדָם שֶׁלֹּא יִתְלוֹנְנוּ עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יַצְלִיחוּ דַּרְכֵיהֶם, כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים הוּא רַק לְמִי שֶׁמִּתְלוֹנֵן תָּמִיד, וְיֵשׁ לוֹ בְּכָל פַּעַם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת אֲחֵרוֹת עַל זוּלָתוֹ, אָז עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, לֹא־כֵן מִי שֶׁנּוֹתֵן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַתֵּכֵל עַל הַחַיִּים בְּצוּרָה יָפָה, וּמְשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וְאַף פַּעַם לֹא מִתְלוֹנֵן; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִהְיוֹת מֵאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁמְּחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תֵּצְאוּ מִכָּל צָרוֹתֵיכֶם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק עַל־יְדֵי הַתְּלוּנוֹת שֶׁהוּא תָּמִיד מִתְלוֹנֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים וּלְאַמֵּץ אוֹתָם, וּבְפָרָט אֶת הַקְּרוֹבִים וְהַיְדִידִים וְהַשְּׁכֵנִים, וּבְפָרְטֵי פְּרָטִיּוּת אֶת הַיְלָדִים, לְהַרְגִּיל אוֹתָם שֶׁלֹּא יִתְלוֹנְנוּ, אַדְרַבָּה, שֶׁיִּתְּנוּ תָּמִיד רַק תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

עַל כָּל הַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּוָּשְׁעוּ, כִּי מִי שֶׁלֹּא מִתְלוֹנֵן, רַק תָּמִיד נוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, הוּא הַמַּצְלִיחַ בַּחַיִּים, כִּי לוֹ כְּבָר לֹא חָסֵר שׁוּם דָּבָר.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי עִקַּר הָרְפוּאָה לְכָל הַמַּחֲלוֹת הִיא רַק שִׂמְחָה, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יוֹצִיא אֶתְכֶם מִכָּל הַמַּשְׁבְּרִים וְהַגַּלִּים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְתִבְרְחוּ מִכָּל מִינֵי תְּלוּנוֹת, וְלֹא תִּתְלוֹנְנוּ עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַתְּלוּנוֹת רַק הוֹרְסוֹת אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְלוֹנֵן אַף פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם; וְלִזְכוֹת לְזֶה הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתַהַפְכוּ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לְשִׂמְחָה, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְשַׂמֵּחַ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ, כִּי כָּל מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַחֵב לִבּוֹ, וְסוֹף כָּל סוֹף זוֹכֶה לִישׁוּעָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא שִׁעֵר וְלֹא תֵּאַר בְּחַיָּיו; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד

לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב, וְאַף פַּעַם אַל תִּתְלוֹנְנוּ,
וְאָז יִהְיֶה לָכֶם טוֹב בְּחַיֵּיכֶם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חַדֵּשׁ עַצְמְךָ

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הַהִתְחַדְּשׁוּת, שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ
בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וְיַזְהִיר מְאֹד לִבְרֹחַ מִיֵּאוּשׁ וּמֵהִתְיַשְּׁנוּת,
אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: צָרִיךְ בַּר יִשְׂרָאֵל לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּבְכָל שְׁנִיָּה וְדַקָּה כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְחַדְּשִׁים, אֲזַי גַּם הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּא אֶל מַדְרֵגָה זוֹ — לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיָּיו, אֲזַי יָכוֹל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְעִקַּר הַנְּפִילָה וְהַיְרִידָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כְּבָר חַי בְּזֶה הָעוֹלָם הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים, וּכְאִלּוּ עָלָיו לִחְיוֹת עוֹד אֶלֶף שָׁנִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָשֵׂאת אֶת הָעֹל הַכָּבֵד הַמֻּנָּח עָלָיו, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹרֵק מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי עֲוֹלוֹת, וְחַי חַיִּים טוֹבִים.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצז)

קוּנְטְרֵס

חַדֵּשׁ עַצְמְךָ

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְאַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת הַנִּמְשָׁכִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל מֵהִתְיַשְּׁנוּת, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר יָשָׁן, וְהִתְיַשֵּׁן בְּתַאֲוֹתָיו וּבְמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, וּכְאִלּוּ כְּבָר נִתְיַשֵּׁן עִם מַזָּלוֹ הָרָע, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת מִזֶּה, אַל תֹּאמַר זֹאת, אֶלָּא רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מֻחְדָּשׁ, וּבָזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַצְלָחָתְךָ הַגַּשְׁמִית וְהָרוּחָנִית, וְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר מַצְלִיחִים בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵם דַּיְקָא אֵלּוּ הַמְחַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְאֵינָם מַנִּיחִים לְהַפִּיל אֶת עַצְמָם יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי הַהִתְיַשְּׁנוּת קְשׁוּרָה בְּיֵאוּשׁ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, נִדְמֶה לוֹ

כְּאִלּוּ כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁנּוֹת מַזָּלוֹ, וּכְאִלּוּ נִתְיַשֵּׁן כְּבָר בְּצָרוֹתָיו וּבְדַחֲקוּתוֹ וּבַעֲוֹנוֹתָיו, וּבֶאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ, מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל פַּעַם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַיֵּאוּשׁ שֶׁתָּפַס אוֹתְךָ, וְתַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְתֵדַע, אֲשֶׁר רַק בָּזֶה תָּלוּי סוֹד הַהַצְלָחָה לָאָדָם.

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי כָּל יוֹם הוּא בְּרִיאָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, שֶׁעַדַיִן לֹא הָיְתָה כְּלָל, וְעַל־כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ לוֹ הַשֶּׁפַע שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, כִּי כְּפִי הַבְּרִיאָה הַחֲדָשָׁה שֶׁבְּזֶה הַיּוֹם, בְּוַדַּאי אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ תּוּכַל "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ", וְיִשְׁתַּנֶּה מַזָּלְךָ, וְיֶשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע חָדָשׁ, הָעִקָּר רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵחַיֶּיךָ, וְאַל תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶן זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, כָּל זֶה בָּא מִצַּד יִצְרְךָ הָרָע אֲשֶׁר רוֹצֶה לְעָקְרְךָ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, וְעַל־כֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּבֹּקֶר צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה

לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ עוֹד לֹא הִתְחַלְתָּ, וּבֶאֱמֶת כְּפִי הַהַשְׁפָּעָה שֶׁצְּרִיכָה לָרֶדֶת בַּיּוֹם הַזֶּה, עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתָּ, וְעַל־כֵּן רְאֵה דַּיְקָא הַיּוֹם הַזֶּה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ", וְתֵדַע שֶׁאִם בֶּאֱמֶת תֵּצֵא מֵהַיֵּאוּשׁ וּמֵהָעַצְבוּת שֶׁלְּךָ, אָז בֶּאֱמֶת תּוּכַל "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ", וּכְמוֹ־כֵן יִתְחַדֵּשׁ מַזָּלְךָ, וְתוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵהַיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְכֵן תֶּמְשַׁךְ עָלֶיךָ יְשׁוּעָה חֲדָשָׁה בַּיּוֹם הַזֶּה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סִפְרֵי דְּבָרִים) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים ו, ו): "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם" — בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, וְכֵן דָּרְשׁוּ עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כז, ט): "הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם" — שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ הַיּוֹם בָּאתָ עִמּוֹ בִּבְרִית (עֵין בְּרָכוֹת סג:); נִמְצָא שֶׁבְּכָל יוֹם צְרִיכִים לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְאָסוּר לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן, כְּאִלּוּ כְּבָר לֹא יוּכַל אַף פַּעַם לְהִתְחַדֵּשׁ, וּכְאִלּוּ כְּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁנּוֹת אֶת רַע מַעֲלָלוֹ וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמְלֻכְלָכִים, וְכֵן לֹא יוּכַל לְשַׁנּוֹת אֶת מַזָּלוֹ הָרָע, תִּלְעַג לְיִצְרְךָ הָרָע, וְתֵדַע כִּי דַּיְקָא בַּיּוֹם הַזֶּה אַתָּה יָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת מַזָּלְךָ, וְכָל מַהוּתְךָ — אִם רַק תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" וְלִהְיוֹת אִישׁ חָדָשׁ, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַהִתְחַדְּשׁוּת — שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ בְּזֶה הַיּוֹם דַּיְקָא.

ג.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת וְהַיֵּאוּשׁ — כְּאִלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא תְּנָשַׁע, תִּלְעַג לְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלּוּ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת בָּאוֹת מִיֵּאוּשׁ גָּמוּר וּמֵהִתַּיְשְׁנוּת, וּבֶאֱמֶת גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָסוּר לִהְיוֹת זָקֵן בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, רַק צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְלִשְׁאֹף לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה. וְעִקַּר יְרִידַת הָאָדָם וּנְפִילָתוֹ הוּא רַק מֵחֲמַת הַיֵּאוּשׁ וְהַנְּפִילָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ — כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יוּכַל לְהִשְׁתַּנּוֹת כְּלָל, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הָאַחֲרוֹנָה, וְכֵן רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִהְיוֹת זָקֵן בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְזִקְנָה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, חַס וְשָׁלוֹם, כְּאִלּוּ נִזְקַן כְּבָר, וַאֲפִלּוּ בִּקְדֻשָּׁה אָסוּר לִהְיוֹת — הֵן צַדִּיק זָקֵן וְהֵן חָסִיד זָקֵן, וְכֵן כָּל אָדָם אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, שֶׁעָבַר כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אָסוּר לוֹ לִפֹּל בִּזְקָנָה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְיִחַדֵּשׁ עַצְמוֹ, כִּי אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, שֶׁכְּבָר הִשִּׂיג הַשָּׂגוֹת גְּדוֹלוֹת וּגְבוֹהוֹת בַּעֲבוֹדַת

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְצוֹפֶה בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמְיַחֵד יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וּמְקַשֵּׁר וּמְשַׁלֵּב עוֹלָמוֹת רוּחָנִיִּים, וּמְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה וְכוּ׳, גַּם לוֹ אָסוּר לִפֹּל בְּזִקְנָה — לַחֲשֹׁב כִּי זֶה הוּא זֶה, וּכְבָר הִגִּיעַ אֶל תַּכְלִיתוֹ, אֶלָּא צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁבְּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל, וַעֲדַיִן הוּא מֻנָּח בְּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְנִכְשָׁל בַּעֲוונוֹת וּבְפְשָׁעִים, עָלָיו לַעֲשׂוֹת הִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְיִשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז בְּוַדַּאי יְקַבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וּרְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ כְּלָל, כִּי יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִתְבַּטֵּא עַל אֵיזֶה צַדִּיק מְפֻרְסָם, שֶׁלְּעֵת זִקְנָתוֹ נָפַל מְאֹד וְכוּ׳, וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא חִדֵּשׁ עַצְמוֹ, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַהִתְחַדְּשׁוּת. וְכֵן פַּעַם בָּא לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בַּעַל עֲבֵרָה, וְאָמַר לוֹ, שֶׁכְּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, כִּי כָּל אֶחָד נוֹתֵן לוֹ תְּקוּנִים אֲחֵרִים, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בָּהֶם, וְאָז הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל בִּתְמִימוּת: מָה אַתָּה צָרִיךְ אֶת כָּל זֶה? חֲזֹר עַל הַפָּסוּק הַזֶּה — (תְּהִלִּים ב, ז): "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" — שֶׁהַיּוֹם נוֹלַדְתָּ, וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמְרוּ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁבְּאֱמֶת נִכְנְסָה בְּלֵב בַּעַל הָעֲבֵרָה הַהוּא יְדִיעָה זוֹ — שֶׁהַיּוֹם נוֹלָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה לוֹ

כֹּחַ לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, גַּם אַתָּה רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת רַבּוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה עִמְּךָ.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ כְּלָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, רַק תִּשְׁתַּדֵּל "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מֻחְדָּשׁ, וּבָזֶה תִּפָּטֵר מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְאַל יִהְיֶה עָלֶיךָ שׁוּם עֹל מֵאֲחֵרִים, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ תָּמִיד, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר, עַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְעִנְיָן זֶה — לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם, הוּא עִנְיָן נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל — בֵּין מֵעַצְמוֹ וּבֵין מֵאֲחֵרִים, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל מֵהָעָבָר שֶׁלּוֹ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחַ תָּמִיד; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי הִתְחַדְּשׁוּת צְרִיכִים בְּכָל פַּעַם מֻחְדָּשׁ מַמָּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְלֹא מַסְפִּיק שֶׁחִדֵּשׁ עַצְמוֹ כְּבָר פַּעַם, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם תְּחַדֵּשׁ עַצְמְךָ, וְכֵן בְּכָל

שָׁעָה וְשָׁעָה תְּחַדֵּשׁ עַצְמְךָ מֵחָדָשׁ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וַאֲפִלּוּ יִהְיֶה כָּךְ זְמַן אָרֹךְ מְאֹד, שֶׁבְּכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל וְנִכְשָׁל וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אַל תָּשִׁית לִבְּךָ לְכָל זֶה, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וּבָזֶה תִּלּוּיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְכָל אֶחָד שֶׁנִּכְנָס בְּמַשָּׂא וּמַתָּן יוֹדֵעַ זֹאת — אֲשֶׁר הַהֶכְרֵחַ לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, וּלְהִתְעַסֵּק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלּוֹ, וּלְעוֹלָם לֹא נַעֲשִׂים אֶצְלוֹ עֲסָקָיו יְשָׁנִים כְּלָל, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וּבְכָל פַּעַם נִכְנָס בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וּבַמִּסְחָר שֶׁלּוֹ בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, וּמְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא עָסַק אַף פַּעַם בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַצְלִיחַ בַּעֲסָקָיו, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי הַחֵשֶׁק וְהַהִתְחַדְּשׁוּת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק קוֹפֵץ אֶל תּוֹךְ הַמַּשָּׂא וּמַתָּן, וַאֲפִלּוּ שֶׁלְּעֵת עַתָּה רוֹאֶה הֶפְסֵדִים וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת מְזָרֵז עַצְמוֹ בִּזְרִיזוּת נִפְלָאָה, וְעוֹסֵק בְּעִסְקוֹ בְּכָל פַּעַם בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְעַל־כֵּן לְבַסּוֹף בֶּאֱמֶת מַצְלִיחַ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, פִּי כַּמָּה וְכַמָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כֵּן בְּרוּחָנִיּוּת — לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה וְהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וּלְעוֹלָם לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר, וְלֹא לַחֲזֹר לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ נֶאֱבָד וְכוּ׳, וְכֵן נִכְשָׁל וְנוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנָיו, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה, רַק מַתְחִיל

בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְאָז דַּיְקָא מַצְלִיחַ, וְזוֹ הָיְתָה הַצָּלָחַת כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים, שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי לֹא הִנִּיחוּ אֶת עַצְמָם לִכְפֹּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְזֶה הֵבִיא אוֹתָם אֶל הַצְלָחָתָם הַנִּצְחִית, וְעַל־כֵּן רְאֵה וַחֲכַם, אֲהוּבִי, בְּנִי, וּרְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִרְאֶה "לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ" בְּכָל פַּעַם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְלִעוֹלָם אַל תִּכְפֹּל בְּדַעְתְּךָ מְשׁוּם דָּבָר וּמְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִזּוּלָתְךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וָיוֹם הָאָדָם צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ, וְאֵין מַסְפִּיק לוֹמַר שֶׁהוּא כְּבָר הִתְחַדֵּשׁ פַּעַם, כִּי בֶּאֱמֶת אִם יִסְתַּכֵּל הָאָדָם עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב, יִרְאֶה שֶׁכָּל הַבִּלְבּוּלִים, הַנְּפִילוֹת, הַיְרִידוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הַכֹּל מֵחֲמַת רִבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת מִיּוֹם שֶׁעָבַר לַיּוֹם הַבָּא וּמִשָּׁעָה לְשָׁעָה, שֶׁרֹב הָעוֹלָם הֵם כִּזְקֵנִים בְּעֵינֵי עַצְמָן, וְכָל אֶחָד נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ כְּבָר נִזְקַן בִּדְרָכָיו שֶׁרָגִיל בָּהֶן יָמִים רַבִּים, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָשׁוּב לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, וּמֵחֲמַת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר בֶּאֱמֶת, עַל־כֵּן נִמְצָאִים רַבִּים, שֶׁמְּיָאֲשִׁים עַצְמָם מִלְּהִתְקָרֵב

בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מְעַט הָעֲבוֹדָה וְהַמִּצְוֹת שֶׁמְּקַיְּמִים, הֲרֵי זֶה כְּ"מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה" (יְשַׁעְיָה כט, יג), וּמְקַיְּמִין אוֹתָן בְּלִי שׁוּם הִתְעוֹרְרוּת וְחִיּוּת, וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַזְּקָנָה שֶׁקָּפְצָה עֲלֵיהֶם — שֶׁנֶּחְשָׁבִים בְּעֵינֵיהֶם כִּזְקֵנִים, שֶׁזֶּה מַזִּיק מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁאָסוּר לִהְיוֹת זָקֵן — הֵן חָסִיד זָקֵן, הֵן צַדִּיק זָקֵן וְכוּ', (עֵין שִׂיחוֹת הָר"ן, סִימָן נא), כִּי לֹא מְבָעֵיא מִי שֶׁתָּעָה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לְגַמְרֵי, וְעוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ מַעֲשָׂיו הָרָעִים וּמַחְשְׁבוֹתָיו הַפְּגוּמוֹת, וְנִדְמֶה בְּעֵינָיו כְּזָקֵן וְרָגִיל בְּמַעֲשָׂיו אֲשֶׁר אֵינָם טוֹבִים, לְאִישׁ כָּזֶה בְּוַדַּאי מַזִּיקָה הַזְּקֵנָה הַזֹּאת בְּלִי שִׁעוּר, כִּי יָכוֹל לֵילֵךְ לְאִבּוּד לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, אִם לֹא יִתְעוֹרֵר לְהִתְחַדֵּשׁ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, בְּחִינַת (אֵיכָה ה, כא): "הֲשִׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה, חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם", חַדֵּשׁ דַּיְקָא, שֶׁאֲפִלּוּ הַכְּשֵׁרִים קְצָת, וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים וַחֲסִידִים — אִם הֵם כִּזְקֵנִים אֶצְלָם, וְעוֹשִׂים עֲבוֹדָתָם כְּזָקֵן הָרָגִיל מִכְּבָר בָּזֶה, גַּם־כֵּן אֵינוֹ טוֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיק זָקֵן אֵינוֹ טוֹב, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע נִקְרָא "מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל" (קֹהֶלֶת ד, יג), כִּי עִקַּר הָעֲבוֹדָה הִיא הִתְחַדְּשׁוּת, בְּחִינַת "וְקֹוֵי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים" (יְשַׁעְיָה מ, לא) — שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַמָּשׁ, כִּי מִי

שֶׁמְּחַזֵּק עַצְמוֹ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, בְּוַדַּאי לֹא יִפֹּל לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ וּלְהַעֲבִיר מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶּׁעָבַר בְּיוֹם הֶעָבָר אוֹ בַּשָּׁעָה הָעוֹבֶרֶת, וִידַמֶּה בְּעֵינָיו עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וַאֲפִלּוּ בְּכָל שָׁעָה כְּאִלּוּ הַיּוֹם נוֹלָד, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים ב, ז): "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ", וּכְתִיב (שָׁם צה, ז): "הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ" — שֶׁצָּרִיךְ לַחֲשֹׁב בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה כְּאִלּוּ הַיּוֹם וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הוּא נוֹלָד וּבָא לָעוֹלָם, וְרוֹצֶה לְהַתְחִיל לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר הָיָה כֵּן אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת פְּעָמִים — שֶׁרָצָה לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהַתְחִיל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל בְּכָל פַּעַם לְהֵיכָן שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, וְיִשְׁכַּח כָּל זֶה, כִּי זֶה הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּהֶם עַתָּה, עֲדַיִן לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם, וּמִי יוֹדֵעַ מַה יָּכוֹל לִזְכּוֹת עֲדַיִן עַתָּה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין שָׁעָה דּוֹמָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְכַמּוּבָא בִּכְתְבֵי הָאַר"י בַּאֲרִיכוּת מִזֶּה, וְגֹדֶל הַשִּׁנּוּיִים לְאֵין מִסְפָּר הַנַּעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וַאֲפִלּוּ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, עַיִן שָׁם בְּעֵץ חַיִּים בִּתְחִילָתוֹ בְּהֵיכַל אָדָם קַדְמוֹן (שַׁעַר א', עֲנַף ה'), מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם:

״וְאֵין שָׁעָה זוֹ דּוֹמָה לְשָׁעָה זוֹ, וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעִנְיַן הִלּוּךְ הַמַּזָּלוֹת וְהַכּוֹכָבִים, וְשִׁנּוּי מַצָּבָן וּמַעֲמָדָן, וְאֵיךְ בְּרֶגַע אֶחָד הֵם בְּאֹפֶן אַחֵר, וְהַנּוֹלָד בּוֹ יִקְרוּהוּ מְאוֹרָעוֹת שׁוֹנִים מֵהַנּוֹלָד בְּרֶגַע שֶׁקָּדַם לְזֶה, וּמִזֶּה יִסְתַּכֵּל וְיָבִין בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאֵין לָהֶם קֵץ וּמִסְפָּר, וְאִם תִּפְקַח עֵינֵי שִׂכְלְךָ, וְתַשְׂכִּיל דָּבָר, כִּי אֵין שֵׂכֶל בְּלֵב אָדָם לַעֲמֹד עַל כָּל הַפְּרָטִים, וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים קיט, יח): ׳גַּל־עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ׳, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (מְלָכִים־א ה, יא): ׳וַיֶּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם׳, אָמַר (קֹהֶלֶת ז, כג): ׳אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי׳. וְלֵךְ וּרְאֵה מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסֵפֶר הַתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כב): קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר סַבָּא סַבָּא וְכוּ׳, וּלְבוּשִׁין דְּאִיהוּ לָבִישׁ בְּצַפְרָא לָא לָבִישׁ בְּרַמְשָׁא, וּלְבוּשָׁא דְּלָבִישׁ בְּיוֹמָא דָּא לָא לָבִישׁ בְּיוֹמָא תִּנְיָנָא [וּלְבוּשִׁים שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ בַּבֹּקֶר, לֹא לוֹבֵשׁ בָּעֶרֶב, וּלְבוּשִׁים שֶׁלּוֹבֵשׁ בְּיוֹם זֶה, לֹא לוֹבֵשׁ בְּיוֹם אַחֵר]. וּבָזֶה תָּבִין אֵיךְ מִשְׁתַּנֶּה מַעֲמָד וּמַצָּב הָעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם הַלְּבוּשִׁים שֶׁל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְשִׁנּוּיִין בְּכָל עֵת וָרֶגַע״, (עַד כָּאן לְשׁוֹן הָעֵץ חַיִּים); וְכָל אֵלּוּ הַשִּׁנּוּיִים לְאֵין קֵץ שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְקָרֵב וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּכָל עֵת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית, וּבִשְׁבִיל זֶה הֶאֱצִיל וּבָרָא וְיָצַר וְעָשָׂה הוּא

יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַשָּׁפֵל הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַיְקָא כַּיָּדוּעַ (זֹהַר בֹּא מב.), וּבִשְׁבִיל זֶה שְׁנָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנְהָגַת הָעוֹלָמוֹת בְּכָל עֵת וָרֶגַע, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הָאָדָם, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְגַלְגֵּל עִם הָעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבִפְרָטִיּוּת עִם כָּל אָדָם וְאָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּמְשַׁנֶּה הַנְהָגַת כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף בְּכָל עֵת וָרֶגַע, הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְרַמֵּז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רְמָזִים — שֶׁכְּפִי מַה שֶּׁהוּא יִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם בָּעֵת הַהִיא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְּצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְרַמֵּז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד רְמָזִים כְּפִי הָאָדָם וּכְפִי הַיּוֹם וּכְפִי הַמָּקוֹם, כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ', נִמְצָא שֶׁאֵין רְאָיָה כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ וּמִשָּׁעָה לַחֲבֵרְתָּהּ, כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַגַּלְגַּלִּים וְכוּ' מִשְׁתַּנִּים בְּכָל עֵת, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁעַד הֵנָּה הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַתָּה אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ נַחַת רוּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּאֲשֶׁר אַתָּה שָׁם, כִּי כָּל הִשְׁתַּנּוּת הָעוֹלָמוֹת וְכוּ', הַכֹּל בִּשְׁבִיל כָּל אָדָם, כִּי חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר — "בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם" (סַנְהֶדְרִין לז), וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַאֲמִין, שֶׁבְּכָל עֵת וְשָׁעָה וָרֶגַע כָּל יְמֵי חַיָּיו יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהַתְחִיל מֵעַתָּה, וְאַל יִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל יוֹם שֶׁלְּפָנָיו וּלְאַחֲרָיו, רַק יְחַזֵּק עַצְמוֹ עַתָּה לְהִתְקָרֵב

לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּמֶּה שֶׁיּוּכַל — בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה אוֹ בִּתְפִלָּה אוֹ בְּאֵיזוֹ מִצְוָה, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, עַל כָּל פָּנִים יִשְׁתּוֹקֵק וְיִכְסֹף לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי רָצוֹן וְכִסּוּפִין דִּקְדֻשָּׁה יְקָרִים מִן הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אִם תַּרְגִּיל עַצְמֵךְ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶל כָּל זֶה, אָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָעִקָּר רְאֵה "לְחַדֵּשׁ עַצְמֵךְ" בְּכָל פַּעַם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֶת זֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְחַדְּשִׁים בְּכָל פַּעַם, וְשׁוֹכְחִים אֶת הֶעָבָר, כִּי כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית, כָּל תַּקָּנָתוֹ — שֶׁאֵיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא יִהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כִּבְרִיָּה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וּבַפּוֹסְקִים לְעִנְיַן כָּל בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, שֶׁמְּבָרְכִים בְּכָל יוֹם, שֶׁכֻּלָּם הֵם בִּשְׁבִיל שֶׁנַּעֲשָׂה כִּבְרִיָּה חֲדָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁמְּבָרְכִים — "הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לִפְגָרִים מֵתִים" וְכוּ', וְכֵן "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי" וְכוּ', וְכֵן "הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ" וְכוּ', שֶׁנֶּאֱמַר עַל הִתְחַדְּשׁוּת הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא הַשֵּׂכֶל וְכוּ', וְעַל־כֵּן אֵיךְ שֶׁהוּא הוּא צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הָעֲבוֹדָה שֶׁעוֹסֵק בְּכָל יוֹם חֲדָשָׁה אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֶחָד

מִיִּשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו, הוּא עוֹשֶׂה כַּמָּה מִצְוֹות בְּכָל יוֹם, כִּי מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּצִיצִית, וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְאוֹמֵר בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר וּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה (וְעַיֵּן יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת ט, ח), וְהַרְבֵּה אוֹמְרִים תְּהִלִּים וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מְעַט אוֹ הַרְבֵּה, אַךְ הָעִקָּר שֶׁיִּרְאֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁזֶּה הַיּוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, עֲדַיִן לֹא הָיָה מֵעוֹלָם, וְכֵן לֹא יִהְיֶה עוֹד לְעוֹלָם, וְהָעֲבוֹדָה שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הַיּוֹם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְרַק הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר צָרִיךְ לַעֲסֹק בָּזֶה, כִּי עָלָיו נָפְלָה חוֹבַת הַיּוֹם, וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁמַּעֲשָׂיו מְקֻלְקָלִים הַרְבֵּה וְכוּ', וּכְבָר נִכְשַׁל בְּמַעֲשָׂיו פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה הַיּוֹם הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְיָכוֹל גַּם מִמְּקוֹמוֹ שֶׁהוּא שָׁם לְהַגְדִּיל וּלְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי "בְּכָל מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי" (מַלְאָכִי א, יא), בְּכָל מָקוֹם דַּיְקָא, אֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַטְּמֵאִים לְגַמְרֵי שֶׁל עוֹבְדֵי הָעֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת קי.) עַל פָּסוּק זֶה, מִכָּל שֶׁכֵּן הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֲפִלּוּ הַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, מֵאַחַר שֶׁעַתָּה כַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, וְרוֹצֶה עַתָּה לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּטַלִּית וּבִתְפִלִּין וּלְהִתְפַּלֵּל וְכוּ', שֶׁבְּוַדַּאי הוּא מַגְדִּיל וּמְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ מֵחָדָשׁ כְּפִי אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁזֹּאת הָעֲבוֹדָה אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים שׁוּם מַלְאָךְ וְשָׂרָף וְכוּ', וַאֲפִלּוּ נְשָׁמוֹת

קְדוֹשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּגַן־עֵדֶן הָעֶלְיוֹן אֵינָן יְכוֹלוֹת לְהַשְׁלִים הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת, "כִּי לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ־יָהּ" וְכוּ' (תְּהִלִּים קטו, יז), כִּי "בַּמֵּתִים חָפְשִׁי" (שָׁם פח, ו) כְּתִיב (וְעַיֵּן שַׁבָּת ל.), וּכְמוֹ שֶׁאָמַר חִזְקִיָּה (יְשַׁעְיָה לח, יט): "חַי, חַי הוּא יוֹדְךָ כָּמוֹנִי הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֲמִתֶּךָ"; 'כָּמוֹנִי הַיּוֹם' דַּיְקָא, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי הַיּוֹם בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי חַי, אֲנִי דַּיְקָא צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְךָ, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא גָּרוּעַ וּמְקֻלְקָל בְּיוֹתֵר, עַל יָדוֹ דַּיְקָא יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, אֵיךְ הַהֶכְרֵחַ בְּזֶה הָעוֹלָם לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם, וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית — שֶׁהָאָדָם יִזְכֶּה לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם בְּעוֹדוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כְּשֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בַּגּוּף הַגַּשְׁמִי וְהַחוֹמְרִי, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לִשְׂכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁזּוֹכֵר אֶת הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ אֶת כָּל

הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲלִיָּה אַחַר עֲלִיָּה, וּבְפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כו), אֲשֶׁר אֵצֶל הָעוֹלָם הַשִּׂכְחָה הִיא חִסָּרוֹן גָּדוֹל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ מַשֶּׁהוּ, הוּא מִצְטָעֵר מְאֹד — אֵיךְ בָּאָה אֵלָיו מִדַּת הַשִּׂכְחָה, אֲבָל אֶצְלוֹ הַשִּׂכְחָה הִיא מַעֲלָה גְּדוֹלָה, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר הַדָּבָר, הוּא כְּבָר מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב מִזֶּה כְּלָל, וְזֶה יְסוֹד גָּדוֹל בְּקִיּוּם הָאָדָם, בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת — שֶׁלֹּא יַחֲזִיק שִׂנְאָה וְטִינָה בְּלִבּוֹ עַל זוּלָתוֹ, שֶׁדָּבָר זֶה עוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי תָּמִיד חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לְהִתְנַקֵּם בְּזוּלָתוֹ, וְאֵיךְ לְצַעֵר אוֹתוֹ, וְאֵיךְ לָרִיב עִמּוֹ וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת חֲדָשׁוֹת וּבְמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלוֹקוֹת, עַד שֶׁנֶּעֱקָר לְגַמְרֵי, וְכֵן בִּרוּחָנִיּוּת — אֲפִלּוּ אִם הָאָדָם עָבַר כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, חַס וְשָׁלוֹם, וְנָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אִם לֹא יַשְׁכִּיחַ מֵאִתּוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּצְפּוּן יַהֲרֹס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי — אֵיךְ וְלָמָּה בָּא לְמַצָּב כָּזֶה וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַשִּׂכְחָה — לְשַׁכֵּחַ אֶת הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְהִתְעַלּוֹת תָּמִיד בַּעֲלִיָּה אַחַר עֲלִיָּה; וְהַכְּלָל, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁהָעִקָּר וְהַיְסוֹד בְּחַיֵּי הָאָדָם הוּא לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִהְיוֹת

אִישׁ חָדָשׁ, וּבְאֹפֶן הַזֶּה יַצְלִיחַ תָּמִיד, כִּי אֲפִלּוּ אִם הָיְתָה לוֹ אֵיזוֹ מְרִיבָה עִם מִשֶּׁהוּ, אוֹ הִסְתַּכְסֵךְ בְּסִכְסוּכִים וְכוּ׳, תֵּכֶף־וּמִיָּד יַעֲבִירוּ מִדַּעְתּוֹ, וְיִהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּחָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת, אֲפִלּוּ אִם עָבַר עֲבֵרָה הֲכִי גְּרוּעָה וַהֲכִי מְגֻנֶּה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת יֵדַע, שֶׁרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלִים עַד מְאֹד, וְהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ, וּלְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יוּכַל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְיוּכַל לְהִתְחַדֵּשׁ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ — שֶׁמְּחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם, וְאָז יַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְיִירַשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְהָעוֹלָם הַזֶּה גַּם יַחַד; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אֲבָל הָעוֹלָם הַשִּׂכְחָה הִיא חִסָּרוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵיהֶם, אֲבָל בְּעֵינַי יֵשׁ בְּהַשִּׂכְחָה מַעֲלָה גְּדוֹלָה. כִּי אִם לֹא הָיְתָה שִׂכְחָה, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בַּעֲבוֹדַת ה׳. אִם הָיָה זוֹכֵר כָּל מַה שֶּׁעָבַר לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהָרִים אֶת עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֹפֶן, גַּם הָיוּ מְבַלְבְּלִים אֶת הָאָדָם מְאֹד כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אֲבָל עַכְשָׁו עַל־יְדֵי הַשִּׂכְחָה נִשְׁכָּח מַה שֶּׁעָבַר וְאֶצְלוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר וְהָלַךְ נִפְסָק וְהוֹלֵךְ לַחֲלוּטִין, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בְּדַעְתּוֹ עוֹד כְּלָל, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל כְּלָל עַצְמוֹ עוֹד בַּמֶּה שֶׁכְּבָר עָבַר וְהָלַךְ וְכוּ׳, וְעִנְיָן זֶה הוּא דֶּרֶךְ עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה׳, כִּי עַל־פִּי־רֹב יֵשׁ לְהָאָדָם בִּלְבּוּלִים רַבִּים וְעֵרְבּוּב הַדַּעַת מְאֹד מִמַּה שֶּׁחָלַף וְעָבַר, בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁאָז בָּאִים עָלָיו כָּל הַבִּלְבּוּלִים וּמְעַרְבְּבִים וּמְעַקְּמִים אֶת דַּעְתּוֹ מִמַּה שֶּׁכְּבָר עָבַר, לִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ בִּלְבּוּלִים מֵעִנְיַן הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלּוֹ וְעִסְקֵי בֵּיתוֹ וְכַיּוֹצֵא, בַּאֲשֶׁר כִּי לֹא טוֹב עָשָׂה בְּעִנְיָן זֶה וְכַיּוֹצֵא, וְכָךְ הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְכַיּוֹצֵא בְּזֶה הַדָּבָר, וְיֵשׁ שֶׁמְּבַלְבְּלִים אוֹתוֹ בְּעֵת עֲבוֹדָתוֹ בְּתוֹרָה אוֹ בִּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא, בִּפְגָמִים שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, בַּאֲשֶׁר שֶׁבְּעִנְיָן זֶה לֹא עָשָׂה כַּהֹגֶן נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה מְאֹד, כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ לְכָל אָדָם בְּעַצְמוֹ, עַל־כֵּן הַשִּׂכְחָה הִיא עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְזֶה, שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדָּבָר, יַעֲבִיר וְיסַלֵּק אוֹתוֹ מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיִסְּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה לְגַמְרֵי, וְלֹא יַתְחִיל לַחְשֹׁב עוֹד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל, וְהָבֵן הַדָּבָר הֵיטֵב, כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כו)

קוּנְטְרֵס

לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ

יָבֹאר וְיגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַיֵּאוּשׁ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין פּוֹעֲלִים עִם הַיֵּאוּשׁ שׁוּם דָּבָר, רַק עוֹד מַגְבִּיר הוּא אֶת צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד מִיֵּאוּשׁ, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְעַל אַף שֶׁרוֹאֶה הַכֹּל שָׁחוֹר, עִם כָּל זֹאת עָלָיו לֵידַע, שֶׁאִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, אָז יִרְאֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה בְּחַיָּיו הַכְּלָלִיִּים וְהַפְּרָטִיִּים, כִּי מַה שֶּׁתְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לִפְעֹל, כִּי תְּפִלָּה הִיא הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, אֵין לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצח)

קוּנְטְרֵס

לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ

א.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — כְּשֶׁיָּכוֹל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. הֵן אֱמֶת שֶׁמֵּרֹב מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחְדָּשׁ, עַד שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, כְּנֶגֶד זֶה עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתְּךָ — הֲלֹא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עוֹבְרוֹת עָלֶיךָ מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁמָּרִים וּמְרֹרִים לְךָ הַחַיִּים, וְאֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, וַאֲתָּה כְּבָר אֶמְלָל

בְּחַיֶּיךָ וְכַדּוֹמֶה פִּתּוּיִים וּמַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁנִּכְנָסִים בְּכָל יוֹם בְּלִבֶּךָ, וְעַל־כֵּן אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְיָאֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא סַם הַמָּוֶת לְהָאָדָם — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וּמִמֵּילָא לֹא פּוֹעֲלִים עִמּוֹ שׁוּם דָּבָר; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ?! רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאֶת כָּל נִגְעֵי וּמַכְאוֹבֵי לְבָבְךָ. וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ כָּל הַדָּבָר הַזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד, כִּי יִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כִּי מֵרֹב בִּלְבּוּלִים וְעַקְמוּמִיּוּת אַתָּה שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁרוֹצֶה אוֹתְךָ, אֲבָל אִם תַּתְמִיד בְּדָבָר זֶה — לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לִשְׁבֹּר אֶת הַמְּחִיצָה הַמַּבְדֶּלֶת בֵּינְךָ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמְאִירָה בְּכָל הָאָרֶץ בְּגִלּוּי נִפְלָא, וְתִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ — אִם רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא תִּשָּׁבֵר וְלֹא תִּפֹּל בְּשׁוּם יֵאוּשׁ וּמָרָה שְׁחוֹרָה, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לִזְכֹּר זֹאת תָּמִיד — אֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת גַּם־כֵּן יְכוֹלִים לָצֵאת

וּלְהִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת: לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ?! וּבֶאֱמֶת לֹא תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים הָאָדָם נוֹפֵל בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וּמֵרֹב צָרוֹתָיו, יִסּוּרָיו וּבִלְבּוּלָיו הוּא מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵחַיָּיו לְגַמְרֵי. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַיֵּאוּשׁ קָשֶׁה וְכָבֵד וּמָר יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה עִמּוֹ מַה שֶּׁיִּהְיֶה. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נֶעְתָּק מִשָּׁרְשׁוֹ, וְיִפֹּל בִּנְפִלָּה שֶׁאֵין לָהּ תְּקוּמָה, עַד שֶׁמֵּרֹב יֵאוּשׁ יָכוֹל לִפֹּל לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁיַּחְשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַיְנוּ — לְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת (לְהָמִית אֶת עַצְמוֹ), מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁמְּסַבֶּבֶת אוֹתוֹ, וּבֶאֱמֶת אַחַר קְצַת יְשׁוּב הַדַּעַת — שֶׁתּוְכֶּה לְהִתְיַשֵּׁב בְּעַצְמְךָ, תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל וְתָבִין — לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, וּמַה יֵּצֵא לְךָ מִזֶּה, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף כַּמָּה שֶׁנִּגְזָר עָלֶיךָ לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם,

הַהֶכְרֵחַ לְךָ שֶׁתִּחְיֶה — אִם אַתָּה כֵּן רוֹצֶה אוֹ לֹא רוֹצֶה, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וּלְהַסִּיחַ דַּעְתְּךָ מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמִרִירִיּוֹתֶיךָ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן עִם אָבִיו, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְזֶה יוֹרִיד מִמְּךָ כָּל הַמְּתָחִים, וְזֶה יַכְנִיס בְּלִבְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְלֹא תִירָא וְלֹא תִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה לְךָ בִּטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַיֵּאוּשׁ וְהַדְּכָאוֹן וְהָעֲצָבוֹן שֶׁבָּאִים לְהָאָדָם בְּכָל פַּעַם הֵם מִפְּנֵי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהַמְּצִיאוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו לְקַבֵּל אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְעַל־כֵּן הוּא נוֹפֵל תַּחַת עֹל הַיֵּאוּשׁ וּמִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְנִכְנָס בִּדְכָאוֹן פְּנִימִי, אֲשֶׁר קָשֶׁה וְכָבֵד אַחַר כָּךְ לְהוֹצִיאוֹ מִזֶּה, אֲבָל אִם תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת וְתֵדַע — כִּי יֵשׁ לְךָ אֵיזוֹ צָרָה אוֹ בְּעָיָה, כִּי עַל־פִּי רֹב אֵינוֹ רוֹצֶה הָאָדָם אֲפִלּוּ לְהַאֲמִין וּלְהַכְנִיס בְּלִבּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזוֹ צָרָה וּמַשְׁבֵּר אוֹ בְּעָיָה, אֲבָל אִם

תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְתֵדַע הֵיטֵב, כִּי יֵשׁ לְךָ צָרָה וּבְעָיָה אוֹ עָבַר עָלֶיךָ מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְתַתְחִיל לְנַתֵּחַ אֶת הַצָּרָה וְהַבְּעָיָה, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מַה קָּרָה? וּמַה עִמְּךָ? וּמַה בֶּאֱמֶת הַצָּרָה? עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט יִכָּנֵס בְּךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְתַתְחִיל לַחֲשֹׁב עֵצוֹת וּדְרָכִים אֵיךְ לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים; וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְאֵיךְ שֶׁכְּבָר לֹא תִּוָּשַׁע אַף פַּעַם, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְלֵידַע שֶׁיֵּשׁ לְךָ בֶּאֱמֶת צָרָה וּבְעָיָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב תַּחְבּוּלוֹת וְעֵצוֹת אֵיךְ לְהָקֵל מִמְּךָ הַכֹּל, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ לְגַמְרֵי, וּלְעִקַּר הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת זוֹכִים עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת — שֶׁצָּרִיךְ אַתָּה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וּלְפָנָיו יִתְבָּרַךְ תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ אֶת חֶשְׁבּוֹן הַצֶּדֶק, וְעַל־יְדֵי זֶה תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, יוֹתֵר טוֹב לְהָקֵל מִמְּךָ אֶת הָעֹל הַקָּשֶׁה וְהַכָּבֵד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר חָטָאתָ עַד עַכְשָׁו, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, כִּי רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ מְרֻבִּים מְאֹד, וּבִפְרָטִיוּת עַל אֵלּוּ שֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְאַף שֶׁאַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵרֹב לְכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ וַחֲטָאֶיךָ הַמְרֻבִּים, עָלֶיךָ לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן, פֶּרֶק ב׳, סִימָן כ״ד):

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּחַ אֶת יִרְמְיָה לְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁחָטְאוּ, וְאָמַר לוֹ: ״לֵךְ אֱמֹר לְבָנַי, חִזְרוּ בָּכֶם, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְיִרְמְיָה: בְּאֵיזֶה פָּנִים אָנוּ חוֹזְרִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּחַ וְאוֹמֵר לָהֶם: בָּנַי, אִם חוֹזְרִים אַתֶּם, לֹא אֶצֶל אֲבִיכֶם אַתֶּם חוֹזְרִים?״ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְקַבֵּל אֶת הַשָּׁבִים אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית; וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ?! יוֹתֵר טוֹב לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהוּא יְקַבֶּלְךָ, כִּי כְּשֶׁאַתָּה שָׁב בִּתְשׁוּבָה, אֶל אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אַתָּה שָׁב; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר

הַבֵּן אֶל אָבִיו, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וּבָזֶה נִדְבָּק בְּשָׁרְשׁוֹ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַיֵּאוּשׁ בָּא לוֹ לְהָאָדָם רַק מִמַּצָּב רוּחַ לֹא טוֹב, כִּי כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, וְיֵשׁ לוֹ מַצָּב רוּחַ טוֹב, אֲזַי לְעוֹלָם לֹא יִתְיָאֵשׁ כְּלָל, כִּי לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מַצָּב רוּחַ טוֹב?! אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְנִשְׁבָּר רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ, וּמִתְעַקֵּם לְבָבוֹ, אָז מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ כָּל הַחַיִּים, וּמְחַכֶּה רַק לְיוֹם מוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לְצָלָן, וְכָל־כָּךְ נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁמֵּרֹב יֵאוּשׁ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וּמִסְתּוֹבֵב כְּמֵת, בְּיֵאוּשׁ, וּמְרִירוּת וְעַקְמוּמִיּוּת עֲצוּמָה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְאֵיזֶה מַצָּב הֵבִיא אוֹתְךָ הַיֵּאוּשׁ — שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לְךָ שׁוּם דָּבָר, רְאֵה לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתְּךָ — הַאִם זֶה נִקְרָא חַיִּים? הַאִם תִּפְעַל מַשֶּׁהוּ אִם תִּתְנַהֵג בָּאוֹפֶן הַזֶּה? רְאֵה לְצַיֵּת אֶת הַצַּדִּיק

הָאֱמֶת, שֶׁצָּעַק בְּקוֹל גָּדוֹל: "הוֹי, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ" "אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל" וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְצַיֵּת אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אָז יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה אֲמִתָּתוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד רוֹאֶה, שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים, שֶׁהִכְנִיס בּוֹ הַיֵּצֶר הָרָע — לְהִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, וְלִחְיוֹת חַיִּים מְרוֹרִים וַעֲקֵמִים, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת פּוֹתֵחַ אֶת הָעֵינַיִם לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, וּבִידִיעָה זוֹ נִתְהַפֵּכֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי וּמִתְיַשֵּׁב בְּעַצְמוֹ — אִם כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וּמְהַפֵּךְ אֶת כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה שֶׁלּוֹ אֶל תּוֹךְ הַשִּׂמְחָה, וְשָׂמֵחַ בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְרַק מִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, אֲשֶׁר לֹא כְּדַאי לְהִתְיָאֵשׁ, וְלֹא פּוֹעֲלִים עִם הַיֵּאוּשׁ שׁוּם דָּבָר, רַק עוֹד מַגְבִּיר עַל עַצְמוֹ אֶת הָעֹל הַקָּשֶׁה שֶׁל הַגָּלוּת הַפְּרָטִית שֶׁלּוֹ, וְחַיָּיו חַיִּים מְרוֹרִים כְּלַעֲנָה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי לֹא כְּדַאי לְהִתְיָאֵשׁ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי וְתִשְׁכַּח אֶת הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְאָז דַּוְקָא תַּתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם רַק מַעֲבָר, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ יוֹדַעַת כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים יֵשׁ לוֹ בְּדֶרֶךְ הַמַּעֲבָר הַזֶּה, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְהִתְיָאֵשׁ, וְלָמָּה לְגַמְרֵי לְהִתְיָאֵשׁ, הֲלֹא לֹא תִּפְעַל עִם הַיֵּאוּשׁ בְּחַיֶּיךָ כְּלוּם, רַק תְּמָרֵר אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ, וְתִהְיֶה עָצוּב וּמְעֻצְבָּן, מְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתֶיךָ, וְלִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק לְמָחֳרָפֶהוּ וְלִמְבַזֵּהוּ, וְלֹא לַעֲנוֹת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וּלְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֶלָּיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר וּלְהוֹשִׁיעַ לְךָ — כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִמֵּילָא תַּחֲזֹר רַק אֶלָּיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן כְּדַאי לְךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ עוֹד עַכְשָׁו לִבְרֹחַ וְלַחֲזֹר רַק אֶלָּיו יִתְבָּרַךְ; וְאִם־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ בִּכְלָל?!

ז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁו, מִיּוֹם הִוָּלְדְךָ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ דַּוְקָא

עַכְשָׁו?! הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְרִירוּת
דִּמְרִירוּת עַד אֵין סוֹף, וְכִמְעַט שֶׁתֹּאבַד לְגַמְרֵי מֵרֹב
צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מִבַּיִת
וּמִבַּחוּץ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב
עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁלֹּא עָשָׂה
עִמָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחַיֶּיהָ נִסִּים נִגְלִים וַחֲסָדִים
וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב קַטְנוּת דַּעְתּוֹ וְשִׁבְרוֹן
לִבּוֹ וַחֲלִישׁוּת מֹחוֹ נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה
מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ מֵעוֹלָם לֹא רָאָה טוֹב וָחֶסֶד בְּחַיָּיו; וְעַל־כֵּן
רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהִתְיַשֵּׁב בְּדָבָר זֶה מְאֹד, וְאָז
תִּרְאֶה שֶׁלֹּא כֵן הוּא הַדָּבָר, וּבְוַדַּאי עָשָׂה לְךָ הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ
תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל — לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, וְסוֹף כָּל סוֹף כַּאֲשֶׁר
עָזַר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁו, כֵּן יַעֲזֹר לְךָ
מֵעַכְשָׁו; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ
חָמוּר יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְהַיֵּאוּשׁ הוּא פֶּתַח הַטֻּמְאָה וְשׁוֹרֶשׁ
כָּל הָאַכְזָבוֹת וְהַכִּשְׁלוֹנוֹת בְּהַחַיִּים, וְעַל־כֵּן זְכֹר אֲהוּבִי,
אָחִי הַיָּקָר — לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ?!

ח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה וְהַבֵּט וְהִתְבּוֹנֵן עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁיו, וּבְוַדַּאי כַּאֲשֶׁר עָזַר לְךָ עַד עַכְשָׁו, יַעְזֹר לְךָ גַּם מֵעַכְשָׁו, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ? הֵן אֱמֶת שֶׁמֹּרֶב בִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ וְעַקְמוּמִיּוּת לִבְּךָ נִדְמֶה לְךָ, עַכְשָׁו כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא הָיָה לְךָ אוֹר, וְאַף פַּעַם לֹא הָיְתָה לְךָ יְשׁוּעָה, עִם כָּל זֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמָצִים, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, רַק לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה מֵעַכְשָׁיו, וּבְוַדַּאי תִּרְאֶה עוֹד אוֹר וִישׁוּעָה, חַיִּים וְתִקְוָה בְּחַיֶּיךָ — אִם רַק לֹא תִּתְיָאֵשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר רַע וּמַזִּיק לָאָדָם — בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת כְּמוֹ הַיֵּאוּשׁ — שֶׁמַּפִּילוֹ לְעֹמֶק בּוֹר וָדוּת, וּמַשְׁלִיכוֹ בְּפַח יָקוּשׁ וְנִשְׁבָּר; וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ? רְאֵה לַעֲשׂוֹת מֵעַכְשָׁו הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְכֵן חַפֵּשׂ וּבַקֵּשׁ אַחַר הַטּוֹב הַגָּנוּז אֶצְלְךָ וְתִתְוַדַּע, שֶׁעֲדַיִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמְּךָ, אִתְּךָ וְאֶצְלְךָ, וּבְוַדַּאי רָאִיתָ בְּחַיֶּיךָ כְּבָר הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים נִגְלִים, אַךְ מֵרֹב בִּלְבּוּל וְקַטְנוּת דַּעְתְּךָ נִדְמֶה, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּבָזֶה שֶׁבֶּאֱמֶת תְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִסְתַּכֵּל אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה שֶׁלֹּא כְּדַאי לְהִתְיָאֵשׁ, וּבְוַדַּאי עוֹד תִּזְכֶּה לִרְאוֹת אוֹר בְּחַיֶּיךָ, וְיִתְהַפְּכוּ כָּל הַמְּרִירוּיוֹת שֶׁלְּךָ אֶל עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִלִּהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָז בְּוַדַּאי לֹא יֶחְסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר, כִּי נֶגֶד דְּבֵקוּת אַחַת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו אֵינָם עוֹלִים כְּהֶרֶף עַיִן כְּלָל, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא יֶחְסַר לְךָ מִכָּל טוּב.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁצָּעַק בְּקוֹל עָמֹק: "אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל" "וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם", כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, כְּלָל, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהָבִין דָּבָר זֶה — לָמָּה אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ, מֵרֹב צַעֲרְךָ הַקָּשֶׁה וּמְרִירוּת יִסּוּרֶיךָ — הַכְּבֵדִים מִנְּשֹׂא, עִם כָּל זֹאת, כְּשֶׁתַּאֲמִין בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ

הַקָּדוֹשׁ בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת, וְלֹא תִּתְיָאֵשׁ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְהָבִין, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵין לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל. כִּי אִם תַּתְחִיל עִם אֱמוּנַת חֲכָמִים — לְהַאֲמִין בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁבַּדָּבָר, וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל הֵיטֵב עִם שִׂכְלְךָ וְדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ, וַעֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּתְקַבֵּל אֶת כָּל מַה שֶּׁצִּפִּיתָ וְחִכִּיתָ, וְאַף שֶׁלִּעֵת עַתָּה נֶחְשָׁךְ מִמְּךָ כָּל אוֹר, וְנִדְמֶה לְךָ כִּי לְעוֹלָם כְּבָר לֹא תִּוָּשַׁע, אַךְ עַל־יְדֵי תִּקֻּף אֱמוּנַת חֲכָמִים שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ — שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ וַעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּהְיֶה לְךָ תִּקְוָה, וְיִתְהַפֵּךְ אֶצְלְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְתִרְאֶה עוֹד יְשׁוּעוֹת נִסִּים נִגְלִים בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵחַיֶּיךָ, וּבְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה שֶׁלֹּא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מְשׁוּם דָּבָר וּמְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תְּשַׁכֵּר כְּלָל מְשׁוּם דָּבָר, כִּי לֹא כְּדַאי לְהִתְמָרֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ —

שֶׁהַיּוֹם אַתָּה כָּאן, וּמָחָר מִי יוֹדֵעַ אֵיפֹה תִּהְיֶה; וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ וְלִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל דָּבָר, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכּוֹאֲבִים לְךָ מְאֹד מַכְאוֹבֶיךָ וִירִידוֹתֶיךָ, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִם יֵאוּשׁ לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, רַק תְּמָרֵר יוֹתֵר וְיוֹתֵר חַיֶּיךָ, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ — לֹא עוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא עוֹלָם הַבָּא, כִּי כְּלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ — בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, בַּמֶּה שֶׁאַתָּה מוֹשֵׁךְ עַצְמְךָ — זֶה יִהְיֶה חֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַבָּא, אִם תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתּוֹקֵק רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אָז כְּשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, אָז תִּכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ תִּחְיֶה עִם מְרִירוּת וְעַקְמוּמִיּוּת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז כְּשֶׁיָּבוֹא הַזְּמַן לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְנַשְׁמָתְךָ לַעֲבֹר הַרְבֵּה זְכוּכִים, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִזְדַּכֵּךְ, וְתַשִּׂיג אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְהַמְצוֹוֹת שֶׁסִּגַּלְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, וְלֵילֵךְ וּלְהִסְתּוֹבֵב בְּיֵאוּשׁ וְדִמְיוֹנוֹת וּמְרִירוּת וּסְפֵקוֹת, אֲשֶׁר תִּצְטָרֵךְ אַחַר־כָּךְ לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמְךָ בְּזִכּוּכִים — זִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ, מַה שֶּׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד לְסַבֵּל, יוֹתֵר טוֹב לְךָ עַכְשָׁו לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבַר, וְלַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וּמִתֹּקֶף קַטְנוּתְךָ

וִירִידוֹתֶיךָ וְלִכְלוּךְ מַעֲשֶׂיךָ, תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִפְלָאָה, אַף שֶׁבֵּין כָּךְ אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמִתְלַכְלֵךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת קָשִׁים, עִם כָּל זֹאת לָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ? ! רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִשׁוּקָה עֲצוּמָה וְאַהֲבָה עַזָּה, וְאָז בִּרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים מְמֵילָא הָרַע יִפֹּל, וְנִשְׁמָתְךָ תִּשָּׁאֵר דְּבוּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בְּדָבָר זֶה מְאֹד — לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הַמְשֵׁךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד רְאֵה לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְקָרֵב אֶת עַצְמְךָ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז מְמֵילָא הָרַע יִפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, וְאַתָּה תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הַיֵּאוּשׁ כְּרֶגַע, כִּי זֶה יוֹתֵר קָשֶׁה מֵהַכֹּל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּהָאָדָם בִּטָּחוֹן וְתִקְוָה, וְהוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ מְאֹד, אָז שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְנַתְּקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אַדְרַבָּה הוּא כָּל־כָּךְ חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְתָמִיד עוֹשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה וּבוֹרֵחַ וְרָץ אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ וְלִפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל דָּבָר, יוֹתֵר טוֹב לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לְהַחְיוֹת עַצְמְךָ, וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר כְּלָל, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁיָּכוֹל לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְעוֹד יְחַזֵּק אֲחֵרִים.

יב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת כְּרֶגַע, כִּי זֶה רַק מְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וּמַכְנִיס בְּךָ מֻתָּח וְעַצְבָנוּת, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ — אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לְהַפְרִיד מִמְּךָ הַיֵּאוּשׁ וְהַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה, שֶׁהוֹרֶסֶת וְהוֹרֶגֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי וּמְאַבֶּדֶת אֶת טוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית וְהַנַּשְׁמִית, כִּי אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר אֲרִיכוּת הַחַיִּים וְהַיָּמִים שֶׁל הָאָדָם, וּלְהִפּוּךְ — הַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּן וְהַדְּכָאוֹן הֵם עִקַּר קִצּוּר הַחַיִּים וְהַיָּמִים שֶׁל הָאָדָם; עַל־

כֵּן רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהַרְחֵק מִמְּךָ אֶת הַיֵּאוּשׁ וְהָעַצְבוּת, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה לְהַמְשִׁיךְ עִם חַיֶּיךָ.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! זְכֹר כִּי הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם חָדָשׁ, שֶׁעֲדַיִן לֹא הָיָה לְךָ עוֹד כְּלָל, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁיַּעֲבֹר הַיּוֹם, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יָשׁוּב אֵלֶיךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו — הַיּוֹם הַזֶּה, הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי בְּוַדַּאי בַּיּוֹם הַזֶּה אַתָּה יָכוֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת לְגַמְרֵי, וְלַעֲשׂוֹת וְלִפְעֹל דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר שׁוּם בְּרִיָּה עוֹד לֹא זָכְתָה לְזֶה — אִם לֹא תִּהְיֶה בַּטָּלָן, וְלֹא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ — לֵידַע כִּי מַה וְלָמָּה לְהִתְיָאֵשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לַעֲבֹר וּלְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְכָל מַהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתְּךָ יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, וְהַכֹּל יָבוֹא אֵלֶיךָ כְּבָר בְּנָקֵל יוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַקֹּשִׁי וְהַכְּבֵדוּת בְּהַחַיִּים הוּא רַק כְּפִי הַיֵּאוּשׁ שֶׁנִּכְנַס בָּאָדָם, שֶׁאָז מְאַבֵּד עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְכִמְעַט שֶׁיִּפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, אֲבָל בִּידִיעוֹת אֵלּוּ — שֶׁאֵין לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר כְּלָל, רַק לֵידַע כִּי כָּל יוֹם חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְאֵין מַה לְהִתְיָאֵשׁ מֵהָאֶתְמוֹל אוֹ מֵהַמָּחָר,

עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִקְפֹּץ וּלְדַלֵּג עַל הַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאָחוּז בָּזֶה, אָז אֵל רַב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן יִזְכֶּה תָּמִיד לְהַגִּיעַ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה! וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

יד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת מִקֶּרֶה וְטֶבַע כְּלָל, רַק כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, הַכֹּל הָיָה בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ מֵחַיֶּיךָ, הֲלֹא עִם יֵאוּשׁ לֹא תַּגִּיעַ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק יָשָׁר אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית, כִּי הַיֵּאוּשׁ מֵבִיא אֶת הַשִּׁנָּה, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם יָשֵׁן הוּא אוֹבֵד בְּרוּחָנִי וְאוֹבֵד בְּגַשְׁמִי; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְעוֹרֵר מִיֵּאוּשְׁךָ וּמִשְׁנָתְךָ הָעֲמֻקָּה, וּבְרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּוַדַּאי יְקַבְּלְךָ, וְתִזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת כָּל מַה שֶּׁפָּגַמְתָּ וְקִלְקַלְתָּ, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּחַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מְרִירֵי יוֹם

יְחַזֵּק וִיאַמֵּץ וִידַבֵּר דִּבּוּרֵי נִחוּמִים, אֶל כָּל אֵלּוּ אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מְרִירוּת, וְסוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, וּמָר לָהֶם הַיּוֹם, עַד שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם מְאֹד מְאֹד. וְיוֹרֶה לָהֶם דֶּרֶךְ לְהָאִיר נַפְשָׁם בְּאוֹר הָאוֹרוֹת, עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאַמְרֵי חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לִדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תובב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: עִקַּר שְׁלֵמוּת בַּר יִשְׂרָאֵל בְּזֶה הָעוֹלָם — לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְלֹא לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַמְרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן, שֶׁמְּסַבְּבִים אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, וְהֵם מְמָרְרִים לוֹ אֶת חַיָּיו, וּבָזֶה שֶׁאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּמְהַפֵּךְ אֶת הַמְרִירוּת לְמְתִיקוּת, אָז טוֹעֵם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה

— אַשְׁרֵי לוֹ!

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תצט)

קוּנְטְרֵס

מְרִירֵי יוֹם

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם כְּשֶׁמַּתְחִיל, הוּא מַתְחִיל עִם צְמְצוּם וְקַטְנוּת גָּדוֹל עַד מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם כִּי אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לֹא יוּכַל לְסַבֵּל, וְאֶת הַיּוֹם הַזֶּה לֹא יוּכַל לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם, מֵרוֹב מְרִירוּת שֶׁמְּסַבֶּבֶת אוֹתוֹ בְּזֶה הַיּוֹם דַּיְקָא, וְעַל־כֵּן עִקַּר חָכְמַת הָאָדָם לִרְאוֹת לְהַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְצָרִיךְ שֶׁתַּעֲבֹד עַל עַצְמְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, לִרְאוֹת שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְיוֹם טוֹב מַמָּשׁ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב מְרִירוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, אַתָּה מְמֻרְמָר מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּךְ הִתְחִיל לְךָ הַיּוֹם

בְּמְרִירוּת עֲצוּמָה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כֵּן הוּא אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ — שֶׁהוּא מְמְרִירֵי יוֹם, וְעִקַּר הָעֲבוֹדָה — לַהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לְמְתִיקוּת, אֶת הַקְּטָנוּת לְגַדְלוּת, וְזֶה עִקַּר שִׁבְחוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד עַצְמוֹ, וּמִתְקֵף פְּגָעֵי וּמְקָרֵי הַזְּמַן חוֹזֵר וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַפֵּשׂ וּמוֹצֵא אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, כִּי אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ טוֹב, אַךְ צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ אַחַר הַטּוֹב שֶׁבְּיוֹם הַזֶּה דַּיְקָא; וְעַל־כֵּן חֲזַק וֶאֱמַץ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלִּבַּל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הָעֲצָבוֹן וְהַמְּרִירוּת, שֶׁיְּעַצְּבֻנוּ אוֹתְךָ, וְיַפִּילוּ אוֹתְךָ, חַס וְשָׁלוֹם.

ב.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא אֶת הַטּוֹב שֶׁגָּנוּז בַּיּוֹם הַזֶּה, כִּי אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בּוֹ — קְלָלָה, צָרָה וּמְרִירוּת, וְכֵן אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בּוֹ בְּרָכָה, יְשׁוּעָה וּמְתִיקוּת, וּמָסְרוּ אֶת הַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם, אִם רוֹצֶה אֲזַי מוֹצֵא בְּכָל יוֹם רַק אֶת הַקְּלָלוֹת, הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, וְאִם רוֹצֶה אֲזַי מוֹצֵא בְּכָל יוֹם רַק אֶת הַבְּרָכוֹת הַיְשׁוּעוֹת, וְהַמְּתִיקוּת, וְעַל־כֵּן

אֶשְׁאַל אוֹתְךָ עַכְשָׁו, מַה וְלָמָּה לְךָ לִבְחֹר רַק בָּרַע?!
מַדּוּעַ לֹא תִּבְחַר בַּטּוֹב?! רְאֵה לְהַתְחִיל לִמְצֹא אֶת
הַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁו, כִּי
בֶּאֱמֶת אִם תְּחַפֵּשׂ תִּמְצָא שֶׁבְּתוֹךְ דַּחֲקוּתְךָ וְיִסּוּרֶיךָ
וּמְרִירוּתְךָ עֲדַיִן אַתָּה מְסֻבָּב עִם כָּל מִינֵי חֲסָדִים
וִישׁוּעוֹת, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִמְּךָ בְּכָל
יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, כִּי הָאָדָם בְּזֶה
הָעוֹלָם מְסֻבָּב בְּכָל מִינֵי חֲסָדִים וִישׁוּעוֹת נִגְלוֹת
וְנִסְתָּרוֹת, מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמּוֹ, כִּי יֵשׁ כָּל
מִינֵי סוֹבְלֵי מַכְאוֹבִים וּבַעֲלֵי מוּמִין, רַחֲמָנָא לִצְלָן,
וּשְׁאָר כָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, וְאוֹתוֹ הִצִּיל
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל זֶה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיִּזְכֶּה לְהַעֲמִיק בְּכָל
זֹאת, וְיַחֲשֹׁב תָּמִיד עַל זֶה, יִמְצָא אֵיךְ שֶׁהוּא עֲדַיִן
מְסֻבָּב בַּחֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, וְעַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל
עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל זֶה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה
לְהַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁבְּיוֹם זֶה דַּיְקָא, וְיַהֲפֹךְ הַכֹּל
לִמְתִיקוּת וְנֹעַם; אַשְׁרֵי לוֹ!

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם

כְּשֶׁמַּתְחִיל לָאָדָם, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה אֵינוֹ יוֹם, וּכְאִלּוּ בַּיּוֹם הַזֶּה אִי אֶפְשָׁר כְּבָר לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה טוֹב, וּכְאִלּוּ בַּיּוֹם הַזֶּה כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן נוֹפֵל אֶל תּוֹךְ מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן עֲצוּם, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא כָּל יוֹם הוּא יוֹם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵאִיר מֵחָדָשׁ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁלּוֹ, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם יְכוֹלִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וּלְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב, אִם לֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל. הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב בִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ וְעַקְמִימִיּוּת לְבָבְךָ אַתָּה חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ כְּבָר הַכֹּל אָבוּד, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם לֹא תוּכַל לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת שֶׁסּוֹבְבָה אוֹתְךָ, וּבִפְרָטִיּוּת בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, נֶגֶד זֶה תֵּדַע, כִּי בְּוַדַּאי בַּיּוֹם הַזֶּה אִם תַּטֶּה הֵיטֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וּתְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, תּוּכַל לַהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לְנְעִימוּת, וְאֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וְיָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, הָעִקָּר הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, רְאֵה לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹר וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, וְתֵצֵא מֵהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר

וְחִיּוּת וְזִיו, וְתִמְצָא אֶת הַמְּתִיקוּת שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ הַמַּצָּבִים שֶׁלּוֹ, הַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוֹת שֶׁלּוֹ, הַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹ, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְעִקַּר גְּדֻלּוּת הָאָדָם הוּא לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, הֲלֹא כָּל יוֹם וָיוֹם עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם מַשְׁבֵּרִים, גַּלִּים וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְנִתְמָרְמְרִים חַיָּיו וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, עַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתָ לְהִתְוַדַּע מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, הַמַּכְנִיסִים בָּנוּ אֶת אוֹר אֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּגְלוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַגִּלּוּי, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לְךָ לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלַהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לִנְעִימוּת, אֶת הַמָּר לְמָתוֹק, אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר, וּתְחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ עִם כָּל נְקֻדָּה וְנְקֻדָּה שֶׁתִּמְצָא בְּעַצְמְךָ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָבוֹא אֶל עִנְיָנְךָ שֶׁנִּבְרֵאתָ בִּשְׁבִילוֹ.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ

כָּל־כָּךְ אֶל הַמְּרִירוּת, הֵן אֱמֶת אֲנִי יוֹדֵעַ מַצָּבְךְ, אֵיךְ אַתָּה מַרְגִּישׁ עַכְשָׁו, וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ לְעֹמֶק בּוֹר וְדוּת, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּעֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים מְגֻנִּים מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה מְמֻרְמָר בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְתִשְׁרֶה בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְתִהְיֶה מְעֻצָּב מְאֹד, זֶה לֹא יַעֲזֹר לְךָ כְּלָל, אַדְרַבָּה עוֹד יַכְבִּיד כֹּבֶד עֲוֹנוֹתֶיךָ, עַד שֶׁמֹּרֶב מְרִירוּת תַּחְשֹׁב — מַה וְלָמָּה הֻצְרַכְתָּ בְּכָלָל לְהִוָּלֵד, וְלַעֲבֹר אֶת כָּל הַגֵּיהִנּוֹם הַמָּר הַזֶּה, שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, עַד שֶׁיְּסֻכַּם אֶצְלְךָ, שֶׁהַלְוַאי הָיִיתָ כְּבָר מֵת, כִּי הַחַיִּים לֹא שָׁוִים לְךָ כְּלָל; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לֹא כֵן הוּא, וְאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ אִם כְּבָר עָשִׂיתָ אֶת הַחֵטְא וְהֶעָוֹן הַכִּי גָּדוֹל, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן עוֹד לֹא סוֹף הָעוֹלָם; הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב מֵעַכְשָׁו, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר כְּלָל, וְאָז תִּרְאֶה עוֹלָם חֵרוּת וְחָפְשִׁי לְפָנֶיךָ, וְתֵצֵא מֵהַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁלְּךָ, וְיִתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, הַמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְחָפֵץ חֶסֶד, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, אֶלָּא בַּחֲזָרָתָם בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו, וְלָכֵן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְתֵדַע כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁלְּךָ נִשְׁמַע וְנִתְקַבֵּל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וְהוּא בְּוַדַּאי יְרַחֵם עָלֶיךָ, הָעִקָּר רְאֵה לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת שֶׁאַתָּה שָׁרוּי בָּהּ, כִּי זֶה יָכוֹל לַהֲרֹס אוֹתְךָ — הֵן בְּגַשְׁמִי וְהֵן בְּרוּחָנִי, כִּי הַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹכֶדֶת אֶת הָאָדָם, זֶה גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כִּי הַמְּרִירוּת מַחֲשִׁיכָה לְהָאָדָם אֶת אוֹר הַיּוֹם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה לוֹ שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ, וּכְאִלּוּ שֶׁנֶּחְשַׁךְ לוֹ מַזָּלוֹ וְגוֹרָלוֹ, וּבֶאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא, אִם תִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אָז יַתְחִיל לְהָאִיר לְךָ הַיּוֹם בְּאוֹר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַף שֶׁנִּפַּלְתָּ כְּבָר בְּעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ, וְאַתָּה שָׁרוּי בְּמְרִירוּת עֲצוּמָה, עַד שֶׁנֶּחְשַׁךְ לְךָ אוֹר הַיּוֹם, וְאַתָּה חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ — אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, אֲפִלּוּ אִם תָּעִיתָ כְּבָר כְּשֶׁהּ אוֹבֵד אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְאֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ שֶׁיָּכוֹל לְהַסְתִּיר אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם תִּרְצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה —

שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא מְלֻכְלָךְ בַּחֲטָאִים מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדּוֹ רֹאשׁוֹ, וְזֶה עִקַּר מִצְוַת הֲשָׁבַת אֲבֵדָה — שֶׁהוּא קֹדֶם הַיֵּאוּשׁ דַּיְקָא, הֵינוּ אֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ עַכְשָׁו בְּכָל מִינֵי לְכְלוּכִים רָעִים, וְטִנַּפְתָּ אֶת נִשְׁמָתְךָ בְּכָל מִינֵי זֶבֶל, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינְךָ מִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ, וְאֵינְךָ עוֹזֵב אֶת רְצוֹנְךָ, וְאֵינְךָ נוֹפֵל בִּמְרִירוּת, עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לְהָשִׁיב אֶת אֲבֵדָתְךָ — שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת נִשְׁמָתְךָ שֶׁנָּפְלָה, וְתוּכַל לְהַחֲזִירָהּ אֶל הַקְּדֻשָּׁה, עַל־כֵּן רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יְקַבְּלְךָ, כִּי מִי שֶׁחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ מְקַבְּלוֹ בְּרַחֲמִים וּבְחֶסֶד גָּדוֹל.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַמְּרִירוּת שֶׁמַּתְקִיפָה אוֹתְךָ מִפַּעַם לְפַעַם, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מֵחֲטָאֶיךָ וּפְגָמֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁחָטָאתָ וּפָגַמְתָּ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּתַאֲוַת נְאוּף, אֲשֶׁר הַחֵטְא הַזֶּה גּוֹרֵם לָאָדָם לִמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן עָצוּם וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחָרֵט עַל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, וּרְאֵה שֶׁלֹּא יַהֲרֹס אוֹתְךָ

הַמַּצְפּוּן עַל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע, וְתֵצֵא מֵהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן שֶׁהִתְקִיפוּ אוֹתְךָ.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל יוֹם נִמְשֶׁכֶת עַל הָאָדָם מְרִירוּת חֲדָשָׁה, וּפִתְאֹם עַל לֹא דָּבָר נוֹפֶלֶת עָלָיו מְרִירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מִמֶּנּוּ מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם מָר, וְהַלְוַאי שֶׁלֹּא הָיָה נוֹלָד וְכוּ', וְהַלְוַאי שֶׁכְּבָר יָמוּת וְכוּ', וְאָז יִהְיֶה טוֹב לוֹ; וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַמְּרִירוּת הָאֵלּוּ הֵן מִטְבַּת עֲוֹנוֹתֶיךָ הָרַבִּים, שֶׁעַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן בּוֹרְאִים קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, אֲשֶׁר מֵעִיקִּים וּמְצָרִים אֶת הָאָדָם מְאֹד, וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ מַה וּמִי וְאֵיךְ נָפַל עָלָיו פִּתְאֹם מְרִירוּת וְדָכָאוֹן, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל מִסִּבַּת חֲטָאָיו הָרַבִּים, וְעַל־כֵּן עֵצָה הַיְעוּצָה לְךָ בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת — שֶׁתַּתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּבָזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ יֵצְאוּ כָּל הַדְּמְיוֹנוֹת, הַקְּלִפּוֹת, הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת מִמְּךָ, וְתָבוֹא אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית , כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם

מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִמְשָׁךְ עַל נִשְׁמָתוֹ אוֹר גָּדוֹל, עַד שֶׁמֵּאִיר עָלָיו כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְהָאוֹר הַזֶּה מַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזֶּה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא אִתּוֹ עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְאֵיךְ שֶׁהַמָּצָב עוֹד לֹא כָּל־כָּךְ גָּרוּעַ כְּפִי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתֵדַע כִּי גַּם בִּמְקוֹמְךָ נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹהֵב אוֹתְךָ, כִּי הֲלֹא נוֹתֵן בְּךָ חִיּוּת, וּמְקַיֵּם אוֹתְךָ.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲדַיִן אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְכָל מַה שֶּׁנִּדְמֶה לְךָ הַהֵפוּךְ, כָּל זֶה בָּא מֵחַטָּאֶיךָ הַמְרֻבִּים, כִּי הַיֵּצֶר הוּא שׂוֹנֵא לְהָאָדָם — גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת — שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל מְרִירוּת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת כָּל הָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן שֶׁנִּכְנָסוּ בְּךָ, וְאַל יָעִיק לְךָ הַמַּצְפוּן כְּלָל, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹחֵל לוֹ וּמוֹחֵק אֶת הָרַע מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן הַנִּדְבָּקִים בְּךָ בִּלְבָבְךָ וּבְרַעְתְּךָ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לֵידַע כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי הַיּוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָאָדָם הַזֶּה לֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּשְׁמַע כְּרוּזִים מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין לוֹ תִּקְוָה, וְהוּא כְּבָר אָבוּד, יִלְעַג לְהַכֹּל, מֵאַחַר שֶׁהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְאֵינוֹ רוֹצֶה וְחָפֵץ שׁוּם דָּבָר — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, כִּי אִם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה לִזְכּוֹת לְזֶה, עַל־כֵּן רְאֵה רַק לְהַכְנִיס עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְתוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמִימִיּוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל יַשְׁרוּת לֵב, וְתִוָּשַׁע בִּישׁוּעָה נִצְחִית.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לְמָרֵר חַיֶּיךָ בְּחִנָּם?! הַאִם

אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁתֵּלֵךְ עִם מְרִירוּת כָּל הַיּוֹם זֶה יַעֲזֹר לְךָ?! הֲלֹא תִּסְבֹּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מְרִירוּת אַחַת מְבִיאָה לְעוֹד מְרִירוּת, וְכֵן סוֹבֵב חֲלִילָה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת כָּל מִינֵי הַמְּרִירוּת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וּרְאֵה לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם — הֵן בִּשְׁמִיעַת כְּלֵי זֶמֶר, וְהֵן לְדַבֵּר וּלְחַזֵּק אֲחֵרִים, וְהֵן לִהְיוֹת עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְלֹא לַחֲשֹׁב כָּל־כָּךְ מִצָּרוֹתֶיךָ וּמֵהַבָּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, וְעַל־כֻּלָּם — הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְתַתְמִיד בְּדָבָר זֶה מְאֹד, כִּי זֶה יוֹצִיא אֶת כָּל מִינֵי הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת מִדַּעְתְּךָ וְיִפְשֹׁט אֶת כָּל מִינֵי הָעַקְמִימִיוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּלִבְּךָ, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה וּבְזִיו נִפְלָא מְאֹד, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וְעַצָּבוֹן וְדָכָאוֹן, וְיִהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִשִּׂמְחָה זוֹ — שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ, וְיֵשׁ לוֹ מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ וּמַאֲזִין וּמַקְשִׁיב אֵלָיו, וְנוֹתֵן לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב; וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֵידַע כִּי אֵין לְךָ

עוֹד אוֹהֵב נֶאֱמָן הַמֵּבִין אוֹתְךָ, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ כְּמוֹ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְעוֹרֵר וּמְחַזֵּק אוֹתְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח.

יב.

רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי, לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת הַמְּרִירוּת עָלֶיךָ, כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תְּבַלֶּה יָמֶיךָ בְּשָׁוְא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת, אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא תָּבִיא אוֹתְךָ, כִּי אִם לְצָרוֹת וְיִסּוּרִים וִירִידוֹת, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְשַׂמֵּחַ עַצְמְךָ, וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בַּמֶּה שֶׁתּוּכַל, וְתִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים וּבְרוּכִים.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים לְךָ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדְךָ, אַתָּה מְמָרֵר חַיֶּיךָ בְּחִנָּם, אַתָּה חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ יְשׁוּעָתְךָ תְּלוּיָה בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהַלָּה אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, אַתָּה נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאַתָּה אוֹמֵר — אָבַד

מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנִּי, מֹרֶב מְרִירוּת, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְצָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְעָלֶיךָ לֵידַע כִּי אֵין שׁוּם מִקְרֶה וָטֶבַע כְּלָל, רַק הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְמָרֵר חַיֶּיךָ בְּחִנָּם, וּמְאוּמָה לֹא תִשָּׂא בַּעֲמָלְךָ, רַק צַעַר וּמַכְאוֹבִים רָעִים, יִסּוּרִים וְדִינִים, יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, קֹדֶם שֶׁאָדָם רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלָיו לַעֲבֹר הַרְבֵּה מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע מְמָרֵר אֶת חַיֵּי הָאָדָם בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וּמַכְנִיס בּוֹ קְרִירוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ כָּל עִנְיַן הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וַחֲזָרָתוֹ בִּתְשׁוּבָה,

לֹא שַׁיָּךְ אֵלָיו, כִּי כְּבָר נָפַל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה כְּלָל, כִּי הוּא מְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם בְּכָל עֵת בְּעֵצוֹת רָעוֹת, כְּדֵי לְהַרְחִיקוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַמְּרִירוּת דִּמְרִירוּת, מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְסִבֹּל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וַאֲשֶׁר אָז יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד מְרִירוּת גְּדוֹלָה מִזֶּה, כְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, אֲשֶׁר כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת קֹדֶם שֶׁנִּכְנָסִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְסִבֹּל כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְיִסּוּרִים וַחֲלוּקַת הָעֵצָה, אָז דַּיְקָא מִתְגַּבֵּר וְעוֹבֵר עַל הַכֹּל, כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ עֶצֶם הַגְּלוּי — שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת קֹדֶם מְכֻסֶּה, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו מָר וּמָרוֹר לְךָ, וְאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרָה וְהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּזוֹ הַיְדִיעָה בְּעַצְמָהּ — שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת קֹדֶם שֶׁזּוֹכִים לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה — שֶׁהַהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל מְרִירוּת, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ תִּזְכֶּה לְהַמְתִּיק

מִמְּךָ הַכֹּל וְתַהֲפֹךְ אֶת כָּל יְרִידוֹתֶיךָ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ.

טו.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! בְּאֹפֶן שֶׁתִּזְכֶּה לְבַטֵּל מִמְּךָ הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, בַּחֲלוּקַת הָעֵצָה, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל עֵצָה שְׁלֵמָה, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ מָתֹק בְּחַיֶּיךָ, אֶל זֶה תִּזְכֶּה רַק אִם תִּתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, הַמְקֻבָּלִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא מְיַחֲדֵי הַדּוֹרוֹת, הַמְגַלֶּה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַהִתְגַּלּוּת, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְהֵם יָאִירוּ בּוֹ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּמַצָּב בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת יִזְכֶּה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ תֵּלֵךְ כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת, וּתְמָרֵר חַיֶּיךָ בְּחִנָּם, הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ כִּי עִנְיַן הַמְּרִירוּת — מַה

שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל אֶל מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן זֶה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מַחֲלָה כְּמוֹ שְׁאָר מַחֲלוֹת, וְאִם אֵינוֹ נִזְהָר בָּזֶה יָכוֹל לִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּבוֹץ עָמֹק עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְרַפֵּא כְּלָל, וְעַל־כֵּן כְּלַךְ לְךָ מֵהַמְּרִירוּת, וּרְאֵה לַעֲזֹר אֶת אֲחֵרִים, וּתְדַבֵּר עַל לִבָּם דִּבּוּרֵי נִחוּמִים וְהִתְחַזְּקוּת, וּבָזֶה שֶׁתְּחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, יִהְיֶה גַּם לְךָ חִזּוּק.

יז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַמְּרִירוּת, אֲשֶׁר עוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם מִשָּׁרְשׁוֹ, תַּהֲפֹךְ אֶת כָּל יְרִידוֹתֶיךָ וְקַטְנוּתְךָ לַעֲלִיּוֹת, וּמַה שֶּׁהַיֵּצֶר מֵסִית אוֹתְךָ תַּעֲשֶׂה בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ, הוּא מֵסִית אוֹתְךָ לִהְיוֹת בִּמְרִירוּת וּבִדְאָגָה, רְאֵה לַעֲשׂוֹת בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְבִטָּחוֹן, הוּא מֵסִית אוֹתְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, תִּלְעַג לוֹ, וְתֵדַע כִּי הַכֹּל הוּא הֶהָפוּךְ, וּכְשֶׁתֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּבָאֹפֶן הַזֶּה — תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעִקָּר בְּרַח לְךָ מִמְּרִירוּת, אֲשֶׁר זֶה גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, וּמִי שֶׁנּוֹפֵל אֶל מְרִירוּת, קָשֶׁה לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, לוּלֵא שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמְלַמְּדִים

אוֹתוֹ עֵצוֹת אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לְמְתִיקוּת.

יח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר תִּקּוָּתְךָ לָצֵאת מֵהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, הַמְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, כִּי בְּלֹא צַדִּיקֵי הָאֱמֶת תּוּכַל לְהִתְאַבֵּד לְגַמְרֵי מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁמְּסוֹבֶבֶת אוֹתְךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אוֹרֵב הַסִּטְרָא אָחְרָא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, לְהַפִּילוֹ בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וּבְמְרִירוּת עֲצוּמָה וּבְדָאוֹן וְעַצָּבוֹן, כִּי הַקְּלִפּוֹת רוֹצוֹת לְכַסּוֹת וּלְהַסְתִּיר אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּפֹּל עָלָיו מְרִירוּת גְּדוֹלָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ וּמוֹצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה טוֹב, אֲזַי לְעוֹלָם לֹא יִפֹּל בְּשׁוּם מְרִירוּת, וְלִזְכּוֹת לִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֶת הַטּוֹב, הַהֶכְרֵחַ לָבוֹא אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וְלִשְׁמֹעַ בַּעֲצָתָם, אֲבָל הַסִּטְרָא אָחְרָא מֵקִים עֲלֵיהֶם חוֹלְקִים לְמַעַן יַסְתִּירוּ אֶת הָאֱמֶת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּפֹּל כָּל אֶחָד בְּמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אִי אֶפְשָׁר

לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, וּלְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּרֹב מְרִירוּת שֶׁנִּכְנֶסֶת בָּהֶם הֵם כְּבָר בְּעֵינֵיהֶם לְאַחַר יֵאוּשׁ, וְאֵינָם לוֹמְדִים, וְאֵינָם מִתְפַּלְּלִים כְּלָל, וְכֵן אֵינָם מְקַיְּמִים מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מֵרֹב הַמְּרִירוּת וְהָעֲצָבוֹן שֶׁנָּפְלוּ אֲלֵיהֶם, וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה — רַק לִבְרֹחַ אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם וּבַעֲצוֹתֵיהֶם, וּלְקַיֵּם אֶת כָּל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ כִּי הוּא זֶה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תֵּמְתַּק הַמְּרִירוּת וְהַמָּרָה הַשְּׁחוֹרָה, וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, לִנְעִימוּת וּלְשִׂמְחָה, וְכָל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי לְמוּדָם הַטּוֹב שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, הַזּוֹכִים לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַנְּפוּלוֹת, כִּי הֵם מְגַלִּים לָהֶם עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לַהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לְמְתִיקוּת; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, הַיּוֹנְקִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁבָּא לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּ״י.

יט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, בָּאוֹת רַק עַל־יְדֵי הַמְּרִירוּת שֶׁנִּכְנֶסֶת

בְּךָ, שֶׁזֶּה מֵבִיא אוֹתְךָ לִדְכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁאַתָּה נוֹפֵל אֶל מָרָה שְׁחוֹרָה וַעֲמֻקָּה, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵינְךָ שָׁוֶה כְּבָר לְכֻלּוּם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל, כִּי הָאָדָם, כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי כָּל הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים עָלָיו, וְכָל הַתְּקוּנִים תְּלוּיִים בּוֹ, אִם לֹא יִהְיֶה בַּטְלָן וְיַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, וְלֹא יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, עָבְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל מְרִירוּת וְקַטְנוּת, כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אַךְ הֵם זָכוּ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, גַּם־כֵּן לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ עִם מַה שֶּׁתּוּכַל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּהֲפֹךְ אֶת הַמְּרִירוּת לִמְתִיקוּת.

כ.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אָדָם שֶׁטִּבְעוֹ מוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֶל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן, וְהוּא מְהַפֵּךְ אֶת זֶה אֶל תִּקֶּף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה, אָדָם כָּזֶה מְאֹד חָשׁוּב לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר עִמּוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי דַּיְקָא הוּא מוֹצִיא אֶת הַבְּרִיאָה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וּמְבִיאָהּ אֶל שְׁלֵמוּתָהּ, כִּי

הוּא יִתְבָּרַךְ אֶחָד בְּתַכְלִית הָאַחְדוּת, וְלֹא שַׁיָּךְ לְכַנּוֹתוֹ בְּשׁוּם שֵׁם וְשׁוּם כִּנּוּי, וְשָׁם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל אוֹר וְשָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָמוֹת עַד הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר כֻּלָּם כְּבָר נִפְרָדִים, וְשָׁם שׁוֹרָה הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, וְהַדְּכָאוֹן וְהָעִצָּבוֹן, וְעִקַּר תַּכְלִיתוֹ שֶׁל הָאָדָם — לְהַפֵּךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַחֹשֶׁךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרֶיהָ. וּבֶאֱמֶת כָּל אָדָם עַל־יְדֵי רִבּוּי חֲטָאָיו הוּא עוֹשֶׂה צֵל וּמְכַסֶּה וּמַסְתִּיר אֶת הָאוֹר וְהָאַחְדוּת מִמֶּנּוּ, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה עָלָיו הַמְּרִירוּת, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הַדְּבֵקוּת וְהָאוֹר, הַחִיּוּת וְהַמְתִיקוּת, הַנֹּעַם וְהָעֲרֵבוּת וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְעַל־יְדֵי־זֶה חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַבְּרִיאָה בְּתַכְלִית הָאַחְדוּת, שֶׁהוּא יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

כא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל

כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְנָפַלְתָּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַשִּׁבְרוֹן לֵב וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת שֶׁאַתָּה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ, לֹא יָבִיאוּ לְךָ שׁוּם תּוֹעֶלֶת כְּלָל, כִּי אֵין אַתָּה מַעֲנִישׁ בָּזֶה רַק אֶת עַצְמְךָ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁרוּיָה רַק הַשִּׂמְחָה, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לְגָרֵשׁ וּלְסַלֵּק מִמְּךָ הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת, וְתַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה וּבְטָחוֹן.

כב.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לָבוֹא אֶל הַשְּׁלֵמוּת שֶׁלְּךָ, וְהֵיא — לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְלַהֲפֹךְ אֶת הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל תּוֹךְ הַשִּׂמְחָה, וְאֶת הַמְּרִירוּת לִנְעִימוּת וּמְתִיקוּת, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים כְּרוּזִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמַכְרִיזִים: אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַמִּסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, וּמְהַפֵּךְ הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר, וְהַמְּרִירוּת לִמְתִיקוּת, אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

קְשֵׁה יוֹם

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ, יְשַׂמַּח וְינַחֵם, לְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר עוֹבֵר בְּרַחֲיֵיהֶם
מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְסוֹבְלִים יִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים, וְנָגַע בָּהֶם
פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן, וְיִקָּשְׁרֵם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהָאִיר נַפְשָׁם
מֵאוֹר הָאוֹרוֹת, הֵאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ, הַקְּדוֹשִׁים, מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: אַשְׁרֵי בַּר יִשְׂרָאֵל הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה שִׂמְחָה, כִּי ״עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ״, וּכְשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ תָּמִיד, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבּוֹ, שֶׁהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֱמוּנָה תְּלוּיָה בְּשִׂמְחָה, וְשִׂמְחָה תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה, כָּל מַה שֶּׁאָדָם יוֹתֵר מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן הוּא יוֹתֵר שָׂמֵחַ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא יוֹתֵר שָׂמֵחַ, הוּא מַאֲמִין יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, הוּא מַשְׁפִּיעַ מִשִּׂמְחָתוֹ עַל כָּל אִישׁ שָׁבוּר וּקְשֵׁה יוֹם, וּמְשַׁתְּדֵל לַעֲזֹר לוֹ לָצֵאת מִמְּצוּקָתוֹ, וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא מָלֵא שִׂמְחָה, כְּדֶרֶךְ כְּלִי שֶׁכָּל־כָּךְ מִתְמַלֵּא עַד שֶׁנִּשְׁפָּךְ לַחוּץ, אָז יוֹדְעִים שֶׁהַכְּלִי מָלֵא, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁאָדָם כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ, עַד שֶׁמּוֹצִיא אֶת הַשִּׂמְחָה עַל זוּלָתוֹ, עַל כָּל עָנִי וּקְשֵׁה יוֹם, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת בְּשִׂמְחָה

— אַשְׁרֵי לוֹ!

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תק)

קוּנְטְרֵס

קְשֵׁה יוֹם

א.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, כִּי כָּל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּמֹחַ מַחְשַׁבְתְּךָ אֶת צַעַרְךָ הַקָּשֶׁה, כְּמוֹ כֵן יִגְדְּלוּ עָלֶיךָ צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתֶיךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לַחְשֹׁב תָּמִיד מִצַּעַרְךָ הַקָּשֶׁה, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִהְיוֹת רָגִיל בְּשִׂכְחָה, וְלִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ; וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אָמַר (שִׂיחוֹת הָרַ״ן סִימָן כ״ו): שֶׁאָצְלוֹ

הַשִּׂכְחָה הִיא מַעֲלָה גְּדוֹלָה מֵהַכֹּל, וְדַרְכּוֹ שֶׁתִּכֶּף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק חוֹלֵף וְעוֹבֵר מַשֶּׁהוּ, הוּא שׁוֹכֵחַ אֶת זֶה לְגַמְרֵי, וּמַעֲבִיר אֶת הַדָּבָר מִדַּעְתּוֹ כְּאִלּוּ לֹא הָיָה. וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם כֵּן לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — שֶׁתַּסִּיחַ דַּעְתְּךָ בְּכָל פַּעַם מִכָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ, וּתְסַלֵּק מִדַּעְתְּךָ כָּל הֶעָבָר, כְּאִלּוּ לֹא קָרָה שׁוּם דָּבָר, וְתַתְחִיל בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בֶּאֱמֶת יַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה טוֹבָה, וְיַמְשִׁיךְ לְךָ יְשׁוּעָה אֲמִתִּית.

ב.

עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר לְגַמְרֵי מִן הָאָדָם, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה נִּקְרָא מְצִיאָה וּמַזָּל טוֹב, וּמַה נִּקְרָא צָרָה וְיִסּוּרִין — נְשִׁיכַת עַקְרָב, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, וּלְבַסּוֹף נִתְהַפֵּךְ עָלָיו לְרָעָה גְּדוֹלָה גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ה׳): עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ, וְכֵן לְהִפּוּךְ — יֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְיִסּוּרִים, וּבֶאֱמֶת הֵם לוֹ לְטוֹבָה גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, זוֹטָא, פֶּרֶק י״א) צַדִּיקִים תְּחִלָּתָן יְסוּרִין וְסוֹפָן שַׁלְוָה. וְכֵן אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא) צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, לָמָּה שֶׁהַיִּסּוּרִין מוֹשְׁכִין אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַיֵּן שָׁם, וְעַל־כֵּן אֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת מַה טּוֹב וּמָה רַע, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת מַה שֶּׁחוֹשֵׁב לְרַע הוּא תַּכְלִית הַטּוֹב, וּלְהִפּוּךְ — מַה שֶּׁחוֹשֵׁב לְטוֹב הוּא תַּכְלִית הָרַע, וּבֶאֱמֶת עִקַּר הַמְצִיאָה וְהַטּוֹב וְהָרֵוַח הָאֲמִתִּי בְּזֶה הָעוֹלָם וּבָעוֹלָם הַבָּא הוּא רַק כְּשֶׁזּוֹכִין לִמְצֹא בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ״ה) טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי כְּמוֹ הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

עַל כֵּן עָלֶיךָ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עָלֶיךָ הֵם רַק לְקָרֵב וְלֹא לְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כְּלָל זֶה תַּכְנִיס בְּךָ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס׳:): כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד, [כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, הַכֹּל לְטוֹבָה], וְאַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה אֵינְךָ רוֹאֶה אֶת הַטּוֹבָה הַיּוֹצֵאת לְךָ מֵהַצָּרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לְהַאֲמִין שֶׁמִּמְּנּוּ לֹא יוֹצֵאת שׁוּם רָעָה כְּלָל, וּבְכָל דָּבָר נֶעֱלָם וְנִסְתָּר הַטּוֹב בִּשְׁבִילְךָ; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתַזְכִּיר עַצְמְךָ עַל גְּדֶל הַחֲסָדִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמְּךָ עַד עַכְשָׁו, וְתִתֵּן לוֹ רַק שֶׁבַח וְהוֹדָאָה, וְאַף שֶׁמֵּרֹב יִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוּתֶיךָ כָּל־כָּךְ מַר לְךָ, שֶׁכְּבָר שָׂכַחְתָּ לְגַמְרֵי מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁתָּמִיד הָיָה לְךָ רַק רַע, חַס וְשָׁלוֹם, אָחִי, אָחִי אֵיךְ שֶׁהוּא תַּתְחִיל לְהַזְכִּיר עַצְמְךָ יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כְּבָר הָיִיתָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים בְּצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן רְחֵם עָלֶיךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוֹצִיאֲךָ מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַיְסוּרִים, כֵּן תְּקַוֵּה גַּם עַכְשָׁו יוֹצִיאֲךָ וּבִלְבָד שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ בְּהַמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁלְּךָ, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו.

ד.

אָחִי, אָחִי! אַל תִּהְיֶה שָׁבוּר כָּל־כָּךְ מִכָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִמְּךָ כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): מַה שֵּׁן וְעַיִן עֶבֶד יוֹצֵא בָּהֶם לְחֵרוּת, יִסּוּרִין שֶׁמְּמָרְקִין כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, וּמִי יוֹדֵעַ מִכַּמָּה וְכַמָּה עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים תִּפָּטֵר עַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִין שֶׁלְּךָ?! עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי אָחִי לִשְׁתֹּק, וְאַל תְּהַרְהֵר, חַס וְשָׁלוֹם, אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נ״ו): קַבָּלָה דְּיִסּוּרֵי שְׁתִיקוֹתָא, וְאָמְרוּ (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשָּׂמֵחַ בְּיִסּוּרִין שֶׁבָּאִין עָלָיו מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁשּׁוֹתֵק וְשָׂמֵחַ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, בְּוַדַּאי מֵבִיא יְשׁוּעָה עַל עַצְמוֹ, כִּי אִם מֵבִיא יְשׁוּעָה לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַל עַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לִזְכֹּר הֵיטֵב כִּי לִפְעָמִים נִתְבַּלְבֵּל דַּעַת הָאָדָם בִּשְׁעַת יִסּוּרִין וְצַעַר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נָפַל עָלָיו, וּכְאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים וְהָעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים נִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ עָלָיו יַחַד, חַס

וְשָׁלוֹם, בְּלִי שׁוּם הַרְחָבָה וּבְלִי שׁוּם רַחֲמָנוּת. וְעַל־יְדֵי
זֶה נִתְעַקֵּם לִבָּם לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפֵל אֶל תּוֹךְ
קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשֶׂה כִּבְיָכוֹל בְּרֹגֶז
עָלָיו יִתְבָּרַךְ מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים עַד שֶׁאֵינוֹ
יָכוֹל כְּבָר לִפְתֹּחַ פִּיו וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא
מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּכְפִירוֹת וְעַקְמִימִיוֹת עָלָיו
יִתְבָּרַךְ; עָלֶיךָ לָדַעַת חֻמְרַת לִבְבִי כִּי בְּאוֹתוֹ רֶגַע אִם
אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִמַּצָּבְךָ, עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת רֻוַח בֵּין צָרָה
לְצָרָה וְאַל תְּעָרְבֵב אֶת הַצָּרוֹת יַחַד, רַק תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ
חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה צָרָה זוֹ זֶה עִנְיָן אֶחָד,
וְאֵין לָהּ שַׁיָּכוּת עִם הַצָּרָה הַשְּׁנִיָּה, וְכֵן הַצָּרָה הַשְּׁנִיָּה
אֵין לָהּ שׁוּם קֶשֶׁר וְשַׁיָּכוּת אֶל הַצָּרָה הַשְּׁלִישִׁית וְכוּ',
וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ הַחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק הַזֶּה אָז תֵּרָאֶה
שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ הַרְבֵּה תִּקָּוה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת
וְהַיִּסּוּרִים וּלְבַטָּלָם וּלְהַפְּטֵר מֵהֶם לְגַמְרֵי, כִּי בְּדֶרֶךְ
כְּלָל כְּשֶׁמְּסַבְּבִים לָאָדָם שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ אוֹ אֲפִלּוּ
אַרְבַּע אוֹ יוֹתֵר צָרוֹת הוּא מְאַבֵּד עַצְמוֹ לְגַמְרֵי וְנִדְמֶה
לוֹ כִּי כָּל הֶחָרוֹן אַף נִפְתַּח נֶגְדּוֹ, וּבָא, חַס וְשָׁלוֹם,
לִידֵי יֵאוּשׁ, שֶׁזֶּה קָשֶׁה מֵהַכֹּל. עַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה —
לְהַפְרִיד בֵּין הַצָּרוֹת, אֲשֶׁר זֶה פָּעַל יַעֲקֹב אָבִינוּ אֵצֶל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְרֻוַח תָּשִׂימוּ בֵּין עֵדֶר לְעֵדֶר:

אֲפִלּוּ בְּתַקֵּף הַגָּלוּת הַמָּרָה, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה צָרָה קוֹרֵאת לַחֲבֵרְתָּהּ הַיְינוּ — שֶׁלֹּא יְעַרְבְּבוּ אֶת הַצָּרוֹת יַחַד, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִמְצֹא הַרְחָבוֹת אֲפִלּוּ בְּעֹמֶק הַצָּרוֹת, וְיִזְכֶּה לְהִפָּטֵר מֵהֶם לְגַמְרֵי, וְיִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

ו.

עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אַתָּה יָכוֹל לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הוּא רַק כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנָּחוֹת נ״ג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין חוֹזְרִין לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִין. וְאָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית): טוֹב מְאֹד זוֹ מִדַּת יִסּוּרִין, שֶׁעַל יָדָהּ בָּאִים לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְקַטְנוּת, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לִבְרֹחַ וּלְהִנָּצֵל מִזֶּה, רַק לָרוּץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר

כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ; מָה אֹמַר לְךָ? אֵין... אֵין... שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לִבְרֹחַ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ. אַךְ מְאֹד מְאֹד תִּשְׁמֹר עַצְמְךָ שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּם לְבָבְךָ בְּאֵיזֶה מִן עַקְמֻמִּיּוֹת כְּאִלּוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּכַעַס עָלֶיךָ, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ כְּבָר אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, תֵּדַע כִּי כָּל זֶה הֵם מֵהַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּתְהַוּוּ מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךָ, אַדְרַבָּה עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ הֵם רַק לְהַמְשִׁיךְ אוֹתְךָ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְאֹד; אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן וּפְתַח פִּיךָ וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, (הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ), וְאָז תִּזְכֶּה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן לְהִפָּטֵר מִכָּל הַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסָּבְבוּ אוֹתְךָ.

ז.

אָחִי, אָחִי! אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרְכִין ט״ז:): כָּל שֶׁעָבְרוּ עָלָיו אַרְבָּעִים יוֹם בְּלֹא יִסּוּרִין קִבֵּל עוֹלָמוֹ. וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ? הֲלֹא כָּל זֶה לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית — שֶׁתִּפָּטֵר מִכָּל הָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים שֶׁהָיוּ

רְאוּיִים לָבוֹא עָלֶיךָ, עַל־כֵּן אַל תְּהִיֶה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שֹׁחַר טוֹב, תְּהִלִּים צ״ד): צֵא וּרְאֵה אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא? אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים, וְאָמְרוּ (שָׁם): חֲבִיבִין יִסּוּרִין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָל עַל מִי שֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו. וְכֵן אָמְרוּ (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ): אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהִיא חַיָּה, אֶלָּא עַל בַּעֲלֵי יִסּוּרִין. עַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה מְסֻבָּב כָּל־כָּךְ בְּיִסּוּרִין וּבְמְרִירוּת, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ, רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, אַדְרַבָּה תָּכִין עַצְמְךָ, לִהְיוֹת כְּלִי לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, כִּי בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁתְּקַבֵּל אֶת כָּל יִסּוּרֶיךָ בְּאַהֲבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ יַשְׁרֶה עָלֶיךָ, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ: הַאִם אֵינוֹ כְּדַאי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים בִּשְׁבִיל שֶׁתִּהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְהָאִיר נַפְשְׁךָ בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ?! וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוּבָא בְּיַלְקוּט אִיּוֹב רֶמֶז תתק״ח): אִיּוֹב אִלּוּלֵי לֹא קָרָא תִּגָּר כְּשֶׁבָּאוּ עָלָיו יִסּוּרִין, כְּשֵׁם שֶׁאוֹמְרִים עַכְשָׁו אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, כָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים

אֱלֹהֵי אִיּוֹב וְהוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וְקָרָא תִּגָּר, בִּשְׁבִיל זֶה אִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! אַל תַּחֲשֹׁב שֶׁאָבוֹת הָעוֹלָם: אַבְרָהָם, יִצְחָק, וְיַעֲקֹב הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם — עַד שֶׁהִשְׂרָה עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁכִינַת עֻזּוֹ, וְנַעֲשׂוּ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת לֶךְ־לְךָ) הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, בְּלִי שׁוּם יְגִיעָה וְטִרְחָה כְּלָל, לֹא, אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֵגַע, אֶלָּא זְכֹר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת עֵקֶב), כָּל הַמְצַטַּעֵר בְּתִחְלָתוֹ נֹחַ לוֹ בְּסוֹפוֹ, וְאֵין לְךָ מְצַטַּעֵר בְּתִחְלָתוֹ יוֹתֵר מֵאַבְרָהָם, וְכֵן יִצְחָק, וְכֵן יַעֲקֹב כֻּלָּם נִצְטַעֲרוּ בְּנַעֲרוּתָם בְּכָל מִינֵי צָרוֹת וְנִסְיוֹנוֹת, וְעָבַר עֲלֵיהֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְלֹא קָרְאוּ תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה דַּוְקָא זָכוּ לָבוֹא לִידֵי בְּטוּל כַּזֶּה, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה לְגַבֵּי בְּטוּל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַחַיִּים קָשִׁים וּמָרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, אִם תִּזְכֶּה לַהֲפֹךְ הַכֹּל וְלַחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא

תִּקָּרֵא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תָּבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים וּתְבַטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָחִי הַיָּקָר! בּוֹ בָּרֵגַע הַזֶּה תִּזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל עָלֶיךָ הַשְׁרָאַת הַשְׁכִינָה, וְתִזְכֶּה שֶׁשְּׁמוֹ יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה נִקְרָא עַל שִׁמְךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשֶׂה הַמֶּרְכָּבָה לְגִלּוּי שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֵר תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ אֲפִלּוּ שָׁעָה קַלָּה, נִמְצָא שֶׁהוּא קָרוֹב תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלִשְׁפֹּט עַצְמוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יָשִׂיחַ וִידַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ (בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ) אָז זוֹכֶה שֶׁיּוֹצֵא מִשְׁפָּטוֹ לָאוֹר, וְיוֹצֵא זַכַּאי וְאֵין עָלָיו שׁוּם דִּינִים כְּלָל, וְזוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו, אֲבָל אִם אֵינוֹ בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹפֵט עַצְמוֹ, אָז כִּבְיָכוֹל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְנִכְפָּלִים עָלָיו הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַדִּינִים, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת בְּהַר): בֶּן אָדָם כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה לוֹ צָרָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילוֹ, וְאִם לָאו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא עָלָיו עוֹד צָרָה; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ, תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֹּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר תָּמִיד לִפְנֵי עֵינֶיךָ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִשְׁפֹּט עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹשֶׂה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַמְתִּיק מִמְּךָ הַכֹּל, וְיָאִיר עָלֶיךָ תָּמִיד רַק אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נִפְלָאָה.

י.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי לִפְעָמִים מִתְגַּבְּרִים הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת כָּל־כָּךְ עַל הָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית. עִקַּר הָעֵצָה הִיא רַק לִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּקַבְּלִין מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת — הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה, שֶׁכְּבָר

זָכָה לַעֲלוֹת בְּהַשְׂגָּתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁעָלָה, וְנִכְלָל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלַל וְהַמְשִׁיךְ הַשָּׂגוֹת אֱלקוּת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁכֻּלָּם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב עַל יָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה נִפְלָאָה, עוֹסֵק כָּל יְמֵי חַיָּיו לְבַטֵּל עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְזֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו, וְאַחַר־כָּךְ יוֹרֵד אֶל תַּלְמִידָיו שֶׁהֵם הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, וּמְגַלֶּה לָהֶם חִדּוּשֵׁי תוֹרָה נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים, וְהֵם מוֹרִידִים אֶת זֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמְצַמְצְמִים אֶת זֶה בְּכָל מִינֵי צִמְצוּמִים, עַד שֶׁאֲפִלּוּ הַקְּטַנֵּי עֵרֶךְ, וְהַפְּחוּתִים בְּיוֹתֵר, וְהַמְגֻשָּׁמִים וְהַמְּלֻכְלָכִים מְאֹד, גַּם־כֵּן יִזְכּוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו הָאָרַת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד עָלֶיךָ לְקַבֵּל אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהֵם הַתַּלְמִידִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמְתַּק מִמְּךָ הַכֹּל.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל כָּל־כָּךְ

בְּדַעְתְּךָ מִכָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן אֱמֶת שֶׁצָּרוֹתֶיךָ צָרָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִמְצֹא תָּמִיד הָרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לְבַטֵּל אֶת זֶה לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַמְּנִיעוֹת אֵינָם בָּאִים עַל הָאָדָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה — לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּשָׁעַת צָרָתְךָ, וּכְשֶׁהוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ וּמַאֲרִיךְ רוּחוֹ, וְסוֹבֵל עַל כָּל הַבָּא אֵלָיו, וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל. כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק לְנַסּוֹת אוֹתוֹ בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה — לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה, אִם יִזְכֶּה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אָז יִזְכֶּה לַהֲפֹךְ מִן צָרָה אֶל צַהַר, וְיָאִיר לוֹ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס״ג.): כָּל הַמְּשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ כּוֹפְלִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, הַיְנוּ בְּתֹקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הוּא מַכְנִיס אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בְּזֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרָה כַּזּוֹ, עַד שֶׁנִּכְפֶּלֶת לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת זוֹכֶה לְהַשִּׂיג אוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַשִּׂיג בְּלִי בְּטוּלוֹ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים כ׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

בְּשָׁעָה שֶׁמַּגַּעַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמְבַקְּשִׁין אוֹתִי, וְהֵן מְשַׁתְּפִין בְּכְבוֹדִי עִמָּהֶן, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה אֲנִי עוֹנֶה אוֹתָם. עַל־כֵּן רְאֵה לַהֲפֹךְ הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תִּהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וְתַמְשִׁיךְ בְּךָ עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יֶשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע גָּדוֹל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

יב.

אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל כָּךְ בְּדַעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ? מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּוַדַּאי יִשְׁמַע אוֹתְךָ, הֲלֹא אִם תִּזְכֶּה לְהִתְבּוֹנֵן, תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי הַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְעַל־כֵּן יוֹתֵר טוֹב לְךָ לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, הֲלֹא בָּשָׂר וָדָם מִמֵּילָא לֹא יָבִין אוֹתְךָ. עַל־כֵּן רוּץ וּבְרַח לְךָ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַסֵּפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תְּסַפֵּר לְשׂוּם בְּרִיָּה מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּכְבָר אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת פ״ט, הֲלָכָה ה׳): אִם בָּאָה עַל אָדָם

צָרָה, לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ וְהוּא בְּוַדַּאי יַעֲנֶה לְךָ. עַל־כֵּן אַל תִּפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ מִכָּל דָּבָר, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לָבוֹא תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יַעֲנֶה לְךָ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ אַתָּה צָרִיךְ לְחַכּוֹת, מַה בְּכָךְ? כָּל מַה שֶׁתִּהְיֶה לְךָ יוֹתֵר סַבְלָנוּת בִּתְפִלָּתְךָ, וּבַקָּשָׁתְךָ תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לִישׁוּעָה יוֹתֵר יָפָה.

יג.

אָחִי, אָחִי! זְכֹר זְכֹר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי מֵרֹב בִּלְבּוּלֶיךָ, אִבַּדְתָּ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, אֶת דַּעְתְּךָ — שֶׁשָּׂכַחְתָּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָא דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד׳): אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַשֵּׁם הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְעַל־כֵּן אַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין הֵם רַק מֵהֶעְדֵּר הַדַּעַת, שֶׁהוּא חָכְמַת הַטֶּבַע שֶׁנִּסְתַּם מִחוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה מְצִיאוּת שֶׁל טֶבַע, אֲשֶׁר מִשָּׁם סוֹבֵל אֶת יִסּוּרָיו וְצָרוֹתָיו, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְזֶה עִקַּר הַטֻּמְאָה —

כְּשֶׁנּוֹפֵל תַּחַת הַטֶּבַע שֶׁהוּא חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁאָז מַרְגִּישׁ כְּאֵב צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַשְׂלִים אֶת דַּעְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, רַק נִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל בְּצִמְצוּמִים אֵלּוּ אֲשֶׁר לְמַרְאֶה עֵינֵינוּ, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ לוֹ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת רַק יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם יִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שֶׁתִּרְאֶה יִסּוּרִים וַעֲנָשִׁים שֶׁל אֲחֵרִים, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק כְּדֵי שֶׁתִּתְעוֹרֵר לָשׁוּב אֵלָיו, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לְהָאָדָם בְּחִירָה תָּמִיד, עַד שֶׁלִּפְעָמִים מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל דָּבָר בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, עַד שֶׁנּוֹפֵל יוֹתֵר עַל־יְדֵי־זֶה; עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר תָּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה יִרְאָה וּפַחַד מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים, הֵן שֶׁלּוֹ וְהֵן שֶׁל אֲחֵרִים, צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁהַיִּרְאָה תִּהְיֶה רַק לְטוֹבָה, שֶׁיִּירָא וְיִפְחַד מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, וְיַחֲזֹר רַק אֵלָיו, הֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר מְאֹד שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁהַמַּחֲשָׁבוֹת רוֹצוֹת לְהַחְלִישׁ דַּעְתּוֹ — לְהַפְחִידוֹ וּלְהַפִּילוֹ בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּפֹּל בְּדַעְתּוֹ מֵהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו אוֹ עַל אֲחֵרִים, צָרִיךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדָּם, וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל דַּרְכֵי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁחִזְּקוּ אוֹתָנוּ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְאָז תִּהְיֶה הַיִּרְאָה לְטוֹבָה, שֶׁיִּירָא וְיִפְחַד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה.

טו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם שׁוֹלֵחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת לְהַצִּיל אֶת הָאָדָם מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ לְהִנָּצֵל, וְעַל־כֵּן אֵין לְבַלְבֵּל עַצְמוֹ כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה גְּדוֹלָה הַיְשׁוּעָה הַחֲדָשָׁה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח לְךָ הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לִדְאֹג כָּל־כָּךְ, הֵן אֱמֶת שֶׁעַד אֶתְמוֹל עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְכוּ׳, אַךְ מָה אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיזֶה יְשׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת יֵמְשַׁךְ עָלֶיךָ הַיּוֹם, אִם תַּהַפֵּךְ אֶת פָּנֶיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׂכַּח מִכָּל

הֶעָבָר? ! עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן וּרְאֵה לְחַדֵּשׁ עַצְמְךָ, וְתִבָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הֶאָרַת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְעַנֵּג בְּרֹב שָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

אֵלּוּ הָרוֹצִים לִהְיוֹת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְלִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה׳, וַאֲזַי יֵשׁ לָהֶם בִּלְבּוּלִים גְּדוֹלִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵינָם יְכוֹלִים לָתֵת עֵצָה לְנַפְשָׁם אֵיךְ לַעֲשׂוֹת מֵחֲמַת גֹּדֶל הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, וְכָל מַה שֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת ה׳ קָשֶׁה לָהֶם לַעֲשׂוֹת כָּרָאוּי. דַּע שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְיַגְּעִים וּלְהוּטִים לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ עֲבוֹדָה אוֹ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּאֵיזוֹ קְדֻשָּׁה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִגְמֹר כָּרָאוּי, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְיַגְּעִים וּלְהוּטִים אַחַר זֶה הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, בִּבְחִינַת כִּי עָלֶיךָ הָרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחֱשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה (תְּהִלִּים מד, כג), וְאִיתָא בַּזֹּהַר (מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם פָּרָשַׁת חַיֵּי־שָׂרָה קכד:), שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, הַיְנוּ כְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בְּכַמָּה מִינֵי בִּלְבּוּלִים, וְהוּא צָרִיךְ לְכַמָּה יְגִיעוֹת בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, וַאֲזַי אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ שֶׁמְּיַגֵּעַ עַצְמוֹ בְּכָל כֹּחוֹ וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, בְּחִינַת כִּי עָלֶיךָ הָרַגְנוּ וְכוּ׳, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת וְהַקְּדֻשׁוֹת שֶׁאָדָם רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּרָאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ וְהַיִּסּוּרִין וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִזֶּה מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה וְחָפֵץ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ רַק שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ, זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, בְּחִינַת כִּי עָלֶיךָ הָרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחֱשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה, וְעַל־כֵּן עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ תָּמִיד, לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂה, אַף־עַל־פִּי שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו מְאֹד, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ כְּלָל, וּמַרְחִיקִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת כָּרָאוּי שׂוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְכוּ׳. אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל, וַה׳ הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן יב)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַלַּחַץ

יְעוֹרֵר וִיחַזֵּק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּדַעְתָּם, וְיִזְכּוּ לָצֵאת מֵהַלַּחַץ — זֶה הַדְּחָק, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים שֶׁעוֹבְרִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּפְרָטִיּוּת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְשׂוּם בְּרִיָה לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לוֹ הַטּוֹב אוֹ הָרַע, וְתֵכֶף־וּמִיָד כְּשֶׁתִתְבָּרְרָנָה לוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז יֵצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְיִהְיֶה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ, לֹא־כֵן מִי שֶׁאָבְדָה מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא תָּמִיד בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים, וּמִתְפַּחֵד מִכָּל דָּבָר, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ רַק עַל דָּבָר זֶה, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיוּ עָלָיו שׂוּם לְחָצִים מִשּׁוּם בָּשָׂר וָדָם.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקא)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַלַּחַץ

א.

בְּנִי! רְאֵה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, פְּחָדִים יְתֵרִים וּרְדִיפוֹת שֶׁאַתָּה נִרְדָּף מֵעַצְמְךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַפְּחָדִים הַיְתֵרִים, הַלַּחַץ, הַדְּחָק וְהַצָּרוֹת הַמְרוּרוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, לֹא יְבִיאוּךָ לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל הַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר, זֶה רַק מְקַצֵּר לוֹ אֶת הַחַיִּים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עַד שֶׁנֶּאֱבַד לְגַמְרֵי, כִּי מֵרֹב פַּחַד שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הוּא נֶחֱלָשׁ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.): גּוּף קָשֶׁה פַּחַד שׁוֹבְרוֹ; כִּי הַפַּחַד יָכוֹל

לִשְׁבֹּר אַפְלוּ אֶת הַגּוּף הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַפַּחַד וְהַלַּחַץ וְהַדְּחָק, שֶׁלֹּא יָבִיאוּ אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר רַק אֶל הַכְּשָׁלוֹן בַּחַיִּים, לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: מַה יּוֹעִילוּ לִי אֵלּוּ הַפְּחָדִים וְהַלַּחַץ שֶׁמַּפְחִידִים וְלוֹחֲצִים עָלַי, הֲלֹא מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִי שׁוּם דָּבָר, וְאִם־כֵּן לָמָּה לִי לְהֵרָדֵף מֵעַצְמִי, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל וְהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים וּמַפְחִידִים אוֹתִי, זֶה הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁשָּׂכַחְתִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם אֶזְכֶּה לִזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֶזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין לִי מַה לְּפַחֵד וּמַה לְּהִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, כְּבָר תִּגָּאֵל וְתִוָּשַׁע בִּישׁוּעַת עוֹלָמִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק מַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשִׁים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד מִכָּל הַפְּחָדִים וְהַלְּחָצִים שֶׁמַּפְחִידִים וְלוֹחֲצִים אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם תִּזְכֶּה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזָּהֵר לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְתִקְבַּע מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַפְּחָדִים וְהַלְּחָצִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִזְהָר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת בְּכָל יוֹם, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חַיִּים, כִּי כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין זוֹכֶה לְחַיִּים, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּעַ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַקְדֵּק מְאֹד לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְכֵן שֶׁתִּהְיֶינָה מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, וְאָז יְקַיֵּם אֶצְלְךָ זֶ מָוֶת, שֶׁהַמָּוֶת לֹא יִכָּנֵס בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְאַל יֵקְלוּ בְּעֵינֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי מִצְוַת תְּפִלִּין מַמְשִׁיכָה עַל הָאָדָם דְּבֵקוּת עֲצוּמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזוֹר

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכַוָּנָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת יְדִידוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַדְּשִׁים לוֹ מוֹחִין חֲדָשִׁים, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְמוֹחִין חֲדָשִׁים לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם יְרֵאִים וּמְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן הוּא בְּמִזּוּזוֹת, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת זָז מָוֶת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַבֵּעַ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זָז מָוֶת מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם הַלְחָצִים וְהַפְּחָדִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בָּעִתִּים הַלָּלוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְעָבַרְתָּ כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהוּא מְחַכֶּה וּמְקַוֶּה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כֵּן הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא — לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל דָּבָר זֶה בְּכָל יוֹם לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְכֵן תְּקַבֵּעַ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְלֹא תִּהְיֶה בְּלַחַץ; בְּנִי, בְּנִי! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ בְּפַעַם אַחַת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב יְרִידָתְךָ וּנְפִילָתְךָ

וַחֲלִישׁוּת דַּעְתְּךָ מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים אוֹתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, לָכֵן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי וְתַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְזֶה יוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל הַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ו׳.): הַתְּפִלִּין הֵם עֹז לְיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: ״וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם הַוָ״ה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ״ — אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַנִּיחַ תְּפִלִּין, עַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם מִתְיָרְאִים וּמִתְפַּחֲדִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לִירֹא וְלִפְחֹד מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מ״ד.): כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין מַאֲרִיךְ יָמִים; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתְךָ עַכְשָׁו שֶׁמִּי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרֶה לְךָ, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁתַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים, וְכֵן עַל־יְדֵי מְצוַת מְזוּזָה, אִם תִּהְיֶה זָהִיר בָּהּ מְאֹד, יִשְׁמֹר אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וּכְמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת מ״ג:): כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ הַכֹּל בַּחֲזָקָה שֶׁלֹּא יֶחֱטָא; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה שֶּׁעָבַר עַד

עַכְשָׁו כְּבָר עָבַר, רְאֵה לָשׁוּב עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְשֶׁתִּהְיֶה לְךָ מְזוּזָה עַל פִּתְחֵי בֵּיתְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה כְּבָר לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק, מֵהַיְרֵאוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ דְּבֵקוּת עֶלְיוֹנָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁרַק נִזְהָר לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וּבְשָׁעָה שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין, הוּא מְכַוֵּן שֶׁהוּא מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, וְכֵן נִזְהָר שֶׁתִּהְיֶינָה לוֹ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, וּמְכַוֵּן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמְרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִכָּל מִינֵי פְּחָדִים וּמִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּרֶגַע זֶה רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַפֵּשׂ אַחַר זוּג תְּפִלִּין, וְתִתְלַבֵּשׁ בִּתְפִלִּין, וְתִבְדֹּק אִם יֵשׁ בְּבֵיתְךָ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת, וְאָז תֵּצֵא מֵהַלַּחַץ וּמֵהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים אוֹתְךָ, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע רַב שֶׁלֹּא תֵּאָרְתָּ מִמֶּנּוּ.

ג.

בְּנִי! רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין

שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים יִתֵּרִים? רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, וְאַל תַּכְנִיס אֵימָה וְיִרְאָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ו:) לְעוֹלָם אַל יַטִּיל אָדָם אֵימָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכָל הַמַּטִּיל אֵימָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ סוֹף הוּא בָּא לְשָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת: גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וְחִלּוּל שַׁבָּת, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא נַעֲשָׂה עַצְבָּנִי וְנִכְנָס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים יִתֵּרִים, אֲזַי הוּא מוֹצִיא אֶת הָעַצְבִּים שֶׁלּוֹ עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל יְלָדָיו וּמִתְפָּרֵץ עֲלֵיהֶם, וְצוֹעֵק וּמַכֶּה אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִידֵי עֲבֵרוֹת שֶׁל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי עִקַּר הַנְּאוּף בָּא לָאָדָם רַק עַל־יְדֵי כַּעַס וּקְפִידוּת וַעֲצַבִּים, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה וּבַעֲצַבִּים, וְהוּא מַכֶּה אֶת יְלָדָיו, בָּזֶה הוּא מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַכַּעַס מְאַבֵּד אֶת הַדַּעַת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי מַטּוֹת קנ״ז): בָּא לְכְלַל כַּעַס

בָּא לְכָלַל טָעוּת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בְּכַעַס, הוּא בָּא לִידֵי טָעוּת, כִּי מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: הַמְקָרֵעַ בְּגָדָיו בַּחֲמָתוֹ וְהַמְשַׁבֵּר כֵּלִים בַּחֲמָתוֹ וְהַמְפַזֵּר מָעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ יְהֵא בְּעֵינֶיךָ כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (שַׁבָּת ק״ה:), וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ, אָדָם שֶׁהוּא מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנַעֲשָׂה עַצְבָּנִי וְזוֹרֵק חֲפָצִים וְשׁוֹבְרָם בַּחֲמָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה לְבַסּוֹף הוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְזֶהוּ שֶׁאָדָם עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם בְּכַעַס וּבְרִצְיחָה, וּמַכֶּה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת יְלָדָיו, בָּזֶה הוּא מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל זִיק שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כ״ב:) כָּל הַכּוֹעֵס אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ, מְשַׁכְּחַ תַּלְמוּדוֹ וּמוֹסִיף טִפְּשׁוּת, כִּי הוּא נַעֲשָׂה טִפֵּשׁ לְגַמְרֵי, וְזוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאָדָם בָּא עַל־יְדֵי־זֶה, וְכֵן חִלּוּל שַׁבָּת בָּא לָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁאִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָדַעַת וְלֵידַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְשַׁבָּת הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי הוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם אִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, מֵרֹב הַלְּחָצִים וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַקְּטָנוּת וְהַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָבַר, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ

זוֹכֶה לָדַעַת מַה זּוֹ שַׁבָּת וְעַל זֶה הוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת,
וְהַכֹּל בָּא עַל־יְדֵי שֶׁאִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ וְהוּא שׁוֹפֵךְ
דָּמִים, שֶׁהוֹרֵג אֶת עַצְמוֹ וְהוֹרֵס אֶת בֵּיתוֹ, כִּי בְּרֶגַע
שֶׁאֵין הָאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם
וְאֵיךְ שֶׁהוּא תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְנָס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים וּבְאֵימוֹת
יְתֵרוֹת וְנֶהֱרָס לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי
הַיָּקָר, לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק הַזֶּה שֶׁנִּפַּלְתָּ בָּהֶם,
וְתַתְחִיל לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל־כָּל־פָּנִים עַכְשָׁו אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וּרְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת,
יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר לְעַצְמְךָ
אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה
שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה וָּלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת
בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה וּבְקִפְּדוּת, וָּלָמָּה לְךָ לְהוֹצִיא אֶת
הָעֲצַבִּים שֶׁלְּךָ עַל אִשְׁתְּךָ וְעַל יְלָדֶיךָ?! רְאֵה לִהְיוֹת
מְיַשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ
כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, כִּי אֵין
לְךָ עוֹד דָּבָר טוֹב מִזֶּה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת
עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן וּבְשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ,
עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לְבָבוֹ אַחַר הַדִּבּוּרִים, וְאִם הָיִיתָ
יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ

וּלְסַפֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אָז הָיִיתָ עוֹסֵק בָּזֶה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיִיתָ יוֹצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים וְהַפְּחָדִים הַיִּתֵּרִים שֶׁנִּכְנַסְתָּ בָּהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי מֵהָרֶגַע הַזֶּה, וְתִשְׁפַּח מִכָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְאֶת כָּל הַפְּחָדִים הַיִּתֵּרִים, וְאֶת כָּל הַלְּחָצִים וְהַדַּחֲקוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִלַּחַץ וּמִפַּחַד וּמִיְּרָאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְשׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לְשָׁלְטָ עָלֶיךָ, אֶלָּא יַמְשִׁכוּ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֵיךְ שֶׁעוֹלָמְךָ תִּירַשׁ בְּחַיֶּיךָ.

ד.

בְּנִי! בְּנִי! רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין לָאָדָם אַף אֶחָד בָּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

כִּי הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל יַטְעֲךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְךָ מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי אֵין לוֹ לָאָדָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵר עָלָיו וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַלַּחַץ, אֶל הַדְּחָק וְאֶל הַיְּרָאוֹת וְהַפְּחָדִים, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (גִּטִּין ע׳.): שִׁלְשָׁה דְּבָרִים מַכְחִישִׁין כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם: פַּחַד, דֶּרֶךְ וְעָוֹן, וּבֶאֱמֶת הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ פְּחָדִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ בְּגָלוּת וּלְהִסְתּוֹבֵב בַּדְּרָכִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִידֵי עֲוֹנוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹבוֹת וְהוֹלֵךְ נָע וָנָד, הוּא בָּא לַעֲוֹנוֹת וְלַחֲטָאִים עֲצוּמִים, וּבִפְרָט לִפְגַם הַבְּרִית, שֶׁנִּכְשָׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַכֹּחַ וּמַכְנִיס בּוֹ לְחָצִים וּפְחָדִים יְתֵרִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּרֶגַע זֶה, לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם,

וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁלּוֹחֵץ לְךָ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֵלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, שֶׁלֹּא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן תִּהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וַחֲכָמִינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה, סְעִיף ב׳): הַזְּקָנָה קוֹפֶצֶת עַל הָאָדָם מִפְּנֵי כַּעַס בָּנִים; וְרוֹאִים דָּבָר זֶה בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם נַעֲשָׂה עַצְבָּנִי, הוּא מוֹצִיא אֶת הָעַצַבִּים שֶׁלּוֹ עַל הַיְלָדִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַזְּקָנָה קוֹפֶצֶת עָלָיו, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְהַכְנִיסוֹ בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים כָּלְשֶׁהֵם, וְאָז הוּא זוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, וְזוֹכֶה לִטְעֹם טַעַם הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁבְּכָל יוֹם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָאָדָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵאִיר אוֹר הַגָּנוּז מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁלָּזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תֻּקֶּף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֶאֱמוּנָה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, וְצֵא מֵהַלַּחַץ וּמֵהַפַּחַד וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁלּוֹחֲצוֹת וּמַפְחִידוֹת אוֹתְךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם אַתָּה צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ רְאֵה לְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יוּכַל לַעֲזוֹר לְךָ, וְאָז תִּהְיֶה בְּנַחַת וּבְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין מ״א.): רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתָא, בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה בְּכַעַס וּבְרַגְזָנוּת, לֹא תַּרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר רַק כַּעַס וְרַגְזָנוּת, כִּי הָעֲצַבִּים שֶׁאַתָּה מוֹצִיא עַל יְלָדֶיךָ וְעַל אִשְׁתְּךָ זֶה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל לְחָצִים וּפְחָדִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן צֵא מֵהַלַּחַץ שֶׁלְּךָ, צֵא מֵהַפְּחָדִים שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, רְאֵה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַצָּרָה שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהּ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּפְלָאִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לְךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְאַסְּפוּ כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְיִהְיוּ מִתְגָּרִין זֶה בָּזֶה, וְיִהְיוּ פְּחָדִים גְּדוֹלִים וְאֵימוֹת יְתֵרוֹת וּלְחָצִים כְּבֵדִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה כִּי אִם עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה, לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז׳:) וַאֲפִלּוּ צְפַרְדֵּעַ קְלִילָא מִבִּלְעָדֵי שְׁמַיָּא לֹא מְצַטְרְדָא (יְרוּשַׁלְמִי, שְׁבִיעִית, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א׳), אֲפִלּוּ צְפוֹר קְטַנָּה אֵינָהּ נִתְפֶּסֶת בִּלְעָדֵי רְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְפַּחֵד וְלִירֹא מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, בָּזֶה שֶׁתִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ לְךָ מָקוֹם בָּטוּחַ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא בָּטוּחַ שֶׁלֹּא יִקְרֶה לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוֹלֵךְ לָבֶטַח בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַמַּכְאוֹבִים, הַלְּחָצִים, הַדַּחֲקוּת

וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי הוּא תָּמִיד בְּיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְהוּא תָּמִיד נִמְצָא בִּלְחָצִים וּבְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא הָאָדָם הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר, כִּי יֵשׁ לוֹ עַל מִי לִסְמֹךְ, וְתָמִיד הוּא רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲזַי הָיָה תָּמִיד מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה, אִם לֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? ! וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לוֹ לְסַפֵּר אֶת צָרוֹתָיו וְאֶת מְרִירִיּוֹתָיו, אֶת יִסּוּרָיו וְדַחֲקוּתוֹ וְהַלַּחַץ שֶׁלּוֹ אֶל בָּשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לַעֲזֹר לוֹ, אֶלָּא יוֹסִיף לוֹ יָגוֹן עַל יְגוֹנוֹ וְצָרוֹת עַל צָרוֹתָיו? ! עָלָיו לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, וְיַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים עִלָּאִיִּים, רַחֲמִים עֲצוּמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה מַה יֵּאָרַע עִמְּךָ,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמְּךָ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לָגַעַת בְּךָ, וְאִם הָיָה עַם יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ מֵהַסּוֹד הַזֶּה, הָיָה נִגְאָל תֵּכֶף־וּמִיָּד, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי רַק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּק אֶת נִשְׁמָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קי״ט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בְּשְׁבִיל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה אַנְשֵׁי אֱמֶת; וְלָכֵן עִכְּשָׁו כְּשֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם רוֹצוֹת לְהִתְגַּבֵּר עַל יְרוּשָׁלַיִם, עִקַּר הָעֵצָה הִיא רַק לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה קְדוֹשָׁה, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְהַחְדִּיר אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְרוּשָׁלַיִם תִּפָּדֶה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תְּמִיד כ״ח.): אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם? יַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם יַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיָּכוֹל, עַל־יְדֵי־זֶה

יִנָּצֵל מִכָּל חֲבָלֵי הַמָּשִׁיחַ, כִּי צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁטוּף עִם אֱמוּנָה, וְיִהְיֶה מְסֻבָּב עִם אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ״ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״, שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּב לְגַמְרֵי עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; וְלָכֵן רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר בְּחַיֶּיךָ, וַעֲדַיִן עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְקוֹרֶה עַכְשָׁו בָּעוֹלָם כָּל מִינֵי פְּחָדִים וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְגָּרוֹת זוֹ בָּזוֹ, וְכֻלָּן רוֹצוֹת לְבַלַּע אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְצַיֵּר לְעַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמִכָּל מִינֵי מִלְחָמוֹת וּפְחָדִים יִתֵּרִים, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה לוֹ אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְיִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, אֲשֶׁר יְגַלֶּה וִיפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בַּגְּלוּת הַזּוֹ, עַד אֲשֶׁר ״וְיֵדַע

כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ הַוָי״ה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה״; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁאָז יִהְיֶה נִצּוֹל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וּמֵהַדְּחָק, מֵהַפְּחָדִים וּמֵהַיְרָאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְיִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

עַד מָתַי

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַכְנִיס בּוֹ תְּקָוָה טוֹבָה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיִדַּבֵּק נַפְשׁוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעֵצוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֶל כָּל זֶה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: צָרִיךְ כָּל אֶחָד
לְהִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל דִּבּוּרֵי
אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וּלְהַחְדִּיר בּוֹ
תִּקְוָה וּלְהוֹצִיאוֹ מֵהַקַּטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת
שֶׁנִּמְצָא בּוֹ, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים,
קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּצְרִיכִים לָגֶשֶׁת
אֵלָיו וְלִשְׁאֹל אוֹתוֹ: עַד מָתַי תִּשָּׁאֵר בְּחֹשֶׁךְ
כָּזֶה, לָמָּה לֹא תְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים. וְרַבֵּנוּ
זַ״ל רָצָה מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי
שְׁלוֹמֵנוּ יְדַבֵּר עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיַגֶּלֶה
לוֹ אֶת לְמוּדוֹ הַנִּפְלָא, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא
מַתָּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקב)

קוּנְטְרֵס

עַד מָתַי

א.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לִפֹּל כְּרֶגַע בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת וּבְדַכָּאוֹן, כִּי זֶה יַהֲרֹס אֶת כָּל חַיֶּיךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה שָׁרוּי כָּל־כָּךְ בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדַכָּאוֹן, וְאֶדְאַג דַּאֲגַת חִנָּם?! זְכֹר, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, שְׁמִינִי): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׁכַּח וְתַעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּחַיֶּיךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַל־כָּל־פָּנִים מֵהַיּוֹם הַזֶּה, וְתִשְׁתּוֹקֵק

אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, כִּי כָל בַּר יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, וּבֵין בְּכָל הַיָּמִים הָרָעִים וְהָעִתִּים הַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְאַדְרַבָּה כְּכָל שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו יְמֵי הָרַע שֶׁהֵם כְּלַל הַבִּלְבּוּלִים וְהַיִּסּוּרִים, הַדַּחֲקוּת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת וְכַיּוֹצֵא, הוּא צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר, וּלְבַקֵּשׁ גַּם שָׁם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מָקוֹם נָמוֹךְ וְיָרוּד בָּעוֹלָם, וְאֵין שׁוּם יוֹם, עֵת וּזְמַן בָּעוֹלָם, שֶׁאֵין חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת וּמְצֻטְמֶצֶמֶת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת הַכֹּל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלִפְעָמִים מַפִּיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי פַּחִים וְכוּ', לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ וְכוּ', שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם וְכוּ', כָּל אֶחָד כְּפִי שֶׁיּוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּמְכֻוָּן מַמָּשׁ, בִּשְׁבִיל לְנַסּוֹת אוֹתוֹ, אֵיךְ יַחֲזִיק מַעֲמָד, לִרְאוֹת אִם יִזְכֶּה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְיַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא, וְיִהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" לֹא אֶקַּח אֶת עַצְמִי בְּיָדַי, וְ"עַד מָתַי" אֶשָּׁאֵר בְּזֶהַמַּת טִנּוּף מַעֲשַׂי וּמַחְשְׁבוֹתַי הַמְּגֻנִּים?! וּמָתַי

אֱזֻכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶהְיֶה תָּמִיד אִישׁ שָׁמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְאָז אִם תִּהְיֶה רָגִיל לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד שְׁאֵלָה זוֹ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה מֻנָּח בְּעַצְבוּת, בְּדָכָאוֹן וּבְמְרִירוּת? ! מָתַי אֱזֻכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלַי הָאָרַת, זִיו, נֹעַם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק אָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין לְךָ מְאֻשָּׁר יוֹתֵר גָּדוֹל מֵהָאָדָם הַזּוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, הֵיכָן אַתָּה נִמְצָא, וְרָאוּי לְךָ לְהִתְיַשֵּׁב בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם — מַה מַּעֲשֶׂיךָ? לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ? וּמַה תַּכְלִיתְךָ בַּחַיִּים? וְלָמָּה אַתָּה מֻנָּח בְּשִׁבְרוֹן לֵב, בְּדָכָאוֹן וּבְעַצְבוּן כָּזֶה? וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "עַד מָתַי" אֶהְיֶה צַר עַיִן, וְאֶסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל כָּל אֶחָד בְּרַע עַיִן, אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְשִׂכְחָה — לִשְׁכֹּחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ מִיתַת הַלֵּב, שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם טַעַם בְּחַיָּיו (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), כִּי בֶּאֱמֶת רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם

כֻּלּוֹ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וְהָעֲסָקִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲסֹק בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל בְּכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת וּמְיֻעֶדֶת אֵלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לֵילֵךְ, וְעִם מִי שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק אוֹ לְהִפָּגֵשׁ — הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּבְכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר הוּא דַּיְקָא צָרִיךְ לָבוֹא בַּיּוֹם הַזֶּה אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְלַעֲסֹק בְּעֵסֶק זֶה דַּיְקָא, וְלִפְגֹּשׁ אֶת הָאָדָם הַזֶּה דַּיְקָא, וְהַכֹּל מִסִּתְרֵי נִסְתָּרוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְתַקֵּן אֶת שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְלִמְצֹא אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה כְּלַל דִּינֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְשֶׁאָדָם עוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן אוֹ מְדַבֵּר דִּבּוּרָיו, עָלָיו לִזְכֹּר אֶת חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַגְּנוּזִים בַּמָּקוֹם וּבָעֵסֶק וּבָאָדָם הַהוּא, וּבָזֶה שֶׁיִּדְבַּק אֶת עַצְמוֹ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַשַּׁיֶּכֶת לָעֵסֶק שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק וְעִם הָאָדָם שֶׁמְּדַבֵּר, בָּזֶה יַעֲלֶה אֶת הַכֹּל אֶל שָׁרְשׁוֹ, כִּי הַכְּלָל הוּא — שֶׁהַכֹּל אֶחָד, הַיְנוּ קֶדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְיתָא וְיִשְׂרָאֵל חַד הֵם, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְבּוֹנֵן בִּדְבָרִים אֵלּוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אָז יָכוֹל לִרְאוֹת לִשְׁמֹעַ וּלְהָבִין נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת עַד אֵין סוֹף, כִּי

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וְקוֹרֵא לוֹ אֵלָיו, וְאִם הָיָה הָאָדָם זוֹכֶה אֶל זֶה, אָז הָיָה מֵבִין פְּלְאֵי פְּלָאוֹת סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת מֵהַבְּרִיאָה, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם הוּא צַר עַיִן, וּמְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְלַבֵּשׁ בְּקִרְבּוֹ וּמִתְבַּלְבֶּלֶת דַּעְתּוֹ, וְשׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, וּכְאִלּוּ כְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סִלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם, וְכָל זֶה בָּא לוֹ רַק מִצַּד הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל קִנְאָה, כִּי הַקִּנְאָה וְצָרוּת הָעַיִן שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל זוּלָתוֹ אוֹכְלוֹת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִין, עַיֵּן שָׁם; וְדָבָר זֶה עוֹד סוֹבֵב בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם נַעֲשָׂה צַר עַיִן, וּמִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ תָּמִיד בְּעַיִן רָעָה, נִכְנֶסֶת בּוֹ מִדַּת הַקִּנְאָה וְהַקִּנְאָה הַהוֹרֶסֶת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמַעֲבֶרֶת אוֹתוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, עַד שֶׁמּוֹצִיאַתּוּ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת ד): "הַקִּנְאָה הַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם", כִּי הַקִּנְאָה מְבִיאָה לִידֵי תַּאֲוָה, שֶׁהוּא תָּמִיד מִתְאַוֶּה לִדְבָרִים שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים לוֹ, וְזֶה סוֹחֵף אוֹתוֹ אֶל גַּאוּת וְכָבוֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מֵעוֹלָמוֹ, שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מֵעַצְמוֹ וּמִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא

מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפֵל וּבָא אֶל כַּעַס וּרְצִיחָה, כְּמַאֲמָרָם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ט, ז): אֵין קִנְאָה אֶלָּא לְשׁוֹן כַּעַס, כִּי הַקִּנְאָה מַכְנֶסֶת כַּעַס וּרְצִיחָה בָּאָדָם, וְהוּא תָּמִיד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה שָׂרוּי בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְאֶהְיֶה צַר עַיִן וַאֲקַנֵּא בְּזוּלָתִי?! מַדּוּעַ לֹא אֶקַּח אֶת עַצְמִי בְּיָדִי, וְאֶשְׁכַּח מִכָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וְזִיו וַעֲרֵבוּת, יְדִידוּת וְחִיּוּת, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ דְּבָרָיו הֵם לָרִיק, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְתָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְתִצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה שָׂרוּי בְּחֹשֶׁךְ וּבַאֲפֵלָה, וּמָתַי אֶזְכֶּה כְּבָר לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ, לְהַמְשִׁיךְ עָלַי זִיו שְׁכִינַת עֻזֶּךָ יִתְבָּרַךְ?! אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּכָל זֶה, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בְּעַיִן טוֹבָה, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ, מֵהָרַע וּמֵהַקְלִפּוֹת שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְיַתְחִיל לְהָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא בִּגְלוּי

אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים מְרִירוּת, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְעָרֵב בְּרִיב לֹא לוֹ, וְהוּא תָּמִיד עָסוּק בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת עִם זוּלָתוֹ, וּבְכָל פַּעַם הוּא מִסְתַּבֵּךְ שׁוּב בְּרִיב, וְתָמִיד אוֹחֵז שֶׁהַצֶּדֶק עִמּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי רְאָיוֹת וְהוֹכָחוֹת שֶׁהוּא צוֹדֵק וַחֲבֵרוֹ הוּא הַחַיָּב, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא תָּמִיד עוֹסֵק בְּוִכּוּחִים, בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת עִם אֲחֵרִים, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, וּמַר לוֹ מְאֹד, וְהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְיַשֵּׁב בֶּאֱמֶת — לָמָּה כָּל־כָּךְ רַע וָמָר לוֹ, וּבֶאֱמֶת אִם יִהְיֶה לוֹ רַק קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת, מַה וְלָמָּה לוֹ לְהִתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִכָּנֵס עִמָּהֶם בְּוִכּוּחִים, בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, וְיַקְבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְהִתְעָרֵב בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים אֵלָיו, אָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו, וְיָאִיר לוֹ אוֹר הַגָּנוּז, הַמֵּאִיר בְּכָל יוֹם בְּגִלּוּי חָדָשׁ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶתְעָרֵב בְּרִיב לֹא לִי, וְ"עַד מָתַי" אֶהְיֶה שָׁרוּי בְּמַחֲלֹקֶת עִם זוּלָתִי?! מַדּוּעַ לֹא אֶזְכֹּר אֶת מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת קֹרַח יח): כַּמָּה

קָשָׁה הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁכָּל הָעוֹזֵר בְּמַחֲלֹקֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאַבֵּד זִכְרוֹ; וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לִי לְהִכָּנֵס תָּמִיד בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת, הַאִם אֵינִי יוֹדֵעַ מַאֲמָרָם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים ל): אֵין דָּבָר טוֹב וְאֵין שָׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, קַיִן לֹא נָגַע בְּאָחִיו אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְזֶה גָּרַם שֶׁהָרַג אֶת אָחִיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אַמְשִׁיךְ עַצְמִי בְּמַחֲלֹקֶת עַל זוּלָתִי, מָתַי אֶזְכֶּה לְהַתְחִיל לָדוּן אֶת כָּל בְּרִיָּה לְכַף זְכוּת, וְאֶבְרַח מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת שׁוֹרֶפֶת אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה, פֶּרֶק א'): הָיוּ מְבַקְּשִׁים לְהַתִּיר דַּמָּם שֶׁל בַּעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת, כִּי הֵם הַגּוֹרְמִים כָּל הַצָּרוֹת הָרָעוֹת שֶׁבָּאוֹת לָעוֹלָם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שִׁיר הַשִּׁירִים, פֶּרֶק ה'): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תְּנוּ דַּעְתְּכֶם שֶׁלֹּא תִּשְׁנְאוּ זֶה אֶת זֶה, וְלֹא תְּחַרְחְרוּ זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנָיו: תּוֹרָה שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם — אֵינָם עוֹסְקִים בָּהּ, וַהֲרֵי אֵיבָה וּמַחֲלֹקֶת וְתַחֲרוּת וְקִנְאָה בֵּינֵיהֶם.

לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה מֻנָּח בְּתוֹךְ טִנּוּף זֶהֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, וְאַל יַטְעֶה אוֹתִי יְצִרִי, כְּאִלּוּ אֲנִי מְקַיֵּם

אֵיזוֹ מִצְוָה בָּזֶה שֶׁאֲנִי חוֹלֵק עַל זוּלָתִי, וּכְאִלּוּ מִן הַשָּׁמַיִם מַסְכִּימִים עִמִּי. לֹא! לֹא! אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אַל תַּטְעֶה אֶת עַצְמְךָ כְּרֵגַע, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁנוּאָה מְאֹד הַמַּחֲלֹקֶת, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב שָׁלוֹם וְשׁוֹנֵא אֶת הַמַּחֲלֹקֶת, עַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֶל הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר דַּרְכֵיהֶם דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֵיהֶם שָׁלוֹם, וּמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּת יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נִקְרָא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י.); וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי רַק מִי שֶׁמְּגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הוּא אִישׁ שָׁלוֹם וְהוּא חָפֵץ בְּשָׁלוֹם, וְהוּא עֶצֶם הַשָּׁלוֹם, וְאֵלָיו רָאוּי לְךָ לְהִתְחַבֵּר וּלְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ, אֲבָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת, וְגוֹרֵם פֵּרוּדִים בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמַפְרִידָם מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמֵהָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית, תֵּדַע שֶׁהַהוּא אִישׁ רִיב וּבַעַל מַחֲלֹקֶת, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, וְאָז אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּזָּכֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע, וְתִכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יִשְׁמֹר אוֹתְךָ, וּבְצֵל כְּנָפָיו יַסְתִּירְךָ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַבֵּר אֶת עַצְמוֹ לִירֵאִים אֲמִתִּיִּים הַמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְלַמְּדִים אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, הַצַּעַר וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הַכֹּל מִפְּנֵי בִּטּוּל תּוֹרָה, שֶׁאֵינְךָ לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ה.): כָּל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִלְמֹד וְאֵינוֹ לוֹמֵד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא עָלָיו יִסּוּרִים מְכֹעָרִים וְעוֹכְרִים אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: ״עַד מָתַי״ אֲבַטֵּל אֶת זְמַנִּי הַיָּקָר?! מַדּוּעַ לֹא אַתְחִיל לְהַכְנִיס אֶת מֹחִי וְדַעְתִּי בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַתְמִיד בָּהּ?! אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וְנֶעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת וְזִיו כְּמוֹ מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּקִבְיעוּת. וּכְבָר אָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת ט, ה): מַה תִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינֹק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבַּיּוֹם, כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִנְגֹּעַ בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְקַבֵּעַ לְעַצְמְךָ שִׁעוּרִים כְּסִדְרָן בְּכָל יוֹם — בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת וּבָאַגָּדוֹת בְּקִבְיעוּת עֲצוּמָה, וְאָמְרוּ חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה ד, ח): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, כִּי (מְנָחוֹת קי.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם; וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בַּשָּׁמַיִם, הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, כִּי כָּל לִמּוּד וְלִמּוּד שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִלְמֹד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי הוּא נִכְנָס בְּדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ־כֵן נִכְלָל כְּבְיָכוֹל בְּדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, וּבְכָל רֶגַע מִתְחַדְּשִׁים כָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי בְּטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי הִיא אֶצְלוֹ בְּכָל יוֹם כַּחֲדָשָׁה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵרוּבִין נד.): מָה אַיָּלָה רַחְמָהּ צַר, וַחֲבִיבָה עַל בּוֹעֲלָהּ כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִים עַל לוֹמְדֵיהֶם כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס דַּעְתּוֹ בְּדַעַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהִתְחַדֵּשׁ וְלִלְמֹד בְּכָל יוֹם בִּתְשׁוּקָה חֲדָשָׁה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג:): לְלַמֶּדְךָ שֶׁחֲבִיבָה תּוֹרָה עַל לוֹמְדֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּיוֹם שֶׁנִּתְּנָה מֵהַר סִינַי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם: ״עַד מָתַי״ אֶהְיֶה בַּטָּלָן, וַאֲבַטֵּל אֶת זְמַנִּי הַיָּקָר בְּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים,

וְיֵלֵךְ לִי הַיּוֹם לָהֶבֶל וְלָרִיק. וְאַל תֹּאמַר שֶׁכְּבָר לָמַדְתָּ פַּעַם, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חַגִּיגָה ט:): אֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לְשׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה וְאַחַת, כִּי כָּל שֶׁחוֹזְרִים יוֹתֵר עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ־כֵן נִמְשָׁךְ עָלָיו יוֹתֵר אוֹר וְדַעַת הַשָּׂגָה וְחִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲזֹב כְּבָר אֶת שְׁטוּת דַּעְתְּךָ, וְתִבְרַח אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִהְיֶה בֶּן חוֹרִין לְגַמְרֵי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת ו): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת וְזִיו לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז תָּמִיד תִּרְצֶה לִלְמֹד בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, כִּי מִי שֶׁכְּבָר הִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד, וְטָעַם אֶת טַעַם הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הוּא כְּבָר לֹא יִרְצֶה לִפְרֹשׁ מִמֶּנָּה כְּלָל, כְּמוֹ דָּג הַשָּׁט בַּמַּיִם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִחְיוֹת בְּלִי מַיִם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צז, ה): וּמַה דָּגִים הַלָּלוּ גְּדֵלִים בַּמַּיִם, כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת טִפָּה אַחַת מִלְמַעְלָה, מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם מַיִם מִימֵיהֶן, כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל, גְּדֵלִים בַּתּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁהֵם שׁוֹמְעִים דָּבָר חָדָשׁ, מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ דְּבַר תּוֹרָה מִימֵיהֶן; וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר אֶלָּא לְמִי שֶׁכְּבָר הִכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָז חָבַל לוֹ עַל כָּל יוֹם

וְעַל כָּל שָׁעָה וְעַל כָּל רֶגַע, כִּי תָּמִיד מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְחַדֵּשׁ בָּהּ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם: "עַד מָתַי" אֵלֵךְ בָּטֵל, וַאֲבַטֵּל זְמַנִּי, וּמָתַי אֶחֱזֹר אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה?! וְאָז אִם תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ שְׁאֵלָה זוֹ בְּכָל יוֹם — "עַד מָתַי", אָז בֶּאֱמֶת תִּבְרַח אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, יז): כָּל מָקוֹם שֶׁהִשְׁרָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹרָתוֹ, הִשְׁרָה אֶת שְׁכִינָתוֹ; עַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּחְבִּיא אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ מְצוּיוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת, תִּתְבָּרֵךְ בְּכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבָּעִתִּים הַלָּלוּ מִתְגַּבֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת מְאֹד מְאֹד בָּעוֹלָם, וְהָרְשָׁעִים מְרִימִים אֶת רֹאשָׁם, וּמְדַבְּרִים בְּלַעַג וּבְבוּז נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם, אֶלָּא עַל־יְדֵי זְכוּת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּלִי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵם יְבַלְבְּלוּ לְךָ אֶת מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, כְּדֶרֶךְ הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁבָּאִים תָּמִיד אֶל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וַהֲבָלִים, וּבָזֶה שֶׁתִּלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִתְבָּרַח לְתוֹכָהּ, תִּהְיֶה לְךָ דַּעַת וּמֹחַ פָּתוּחַ

לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל אֶת טֻמְאַת זֻהֲמַת הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הַכּוֹפְרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתוֹכַל לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, כִּי הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי כְּתוֹת שֶׁל רְשָׁעִים אֲרוּרִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, כּוֹפְרִים בָּעִקָּר; לָכֵן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד שְׁאֵלָה זוֹ: "עַד מָתַי" אַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי אֶל הַדֵּעוֹת הַכּוֹזְבוֹת שֶׁמִּסְתּוֹבְבוֹת בָּרְחוֹב, שֶׁשָּׁרְשָׁן הוּא מִכּוֹפְרִים וּמֵאֶפִּיקוֹרְסִים, נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, וּמִי שֶׁנִּכְנָס בְּדֵעוֹתֵיהֶם, עָלָיו נֶאֱמַר: "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים" (מִשְׁלֵי י); עַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי דֵּעוֹת כּוֹזְבוֹת, מִינוּת, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַמִּתְפַּשְׁטוֹת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וְתִבְרַח אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר אוֹתְךָ מִכָּל רַע, וְתָאִיר בְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, וְאוֹי וַאֲבוֹי לְאֵלּוּ אֲשֶׁר מַטְעִים אֶת עַצְמָם וְהוֹלְכִים אַחַר דֵּעוֹת הָרְחוֹב, שֶׁהֵן דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, הַנּוֹבְעוֹת מִמִּינִים וּמֵאֶפִּיקוֹרְסִים, כּוֹפְרִים בָּעִקָּר, וְהֵם יִפְּלוּ עַל־יְדֵי־זֶה בְּפַח יָקוּשׁ, עַד שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לָצֵאת מִשָּׁם; וְזָכוֹר תִּזְכֹּר, כָּל זְמַן שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ שְׁאֵלָה זוֹ: "עַד מָתַי" אַטְעֶה אֶת עַצְמִי, וְאֵלֶךְ אַחַר דֵּעוֹת שֶׁל הֲמוֹן עַם וְכוּ', אָז יֵשׁ לְךָ

תִּקְוָה לַחֲזֹר אֶל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד: "עַד מָתַי", עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשּׁוֹכֵחַ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹלֵךְ עִם הַזֶּרֶם וְנֶאֱבָד לְגַמְרֵי, כַּאֲשֶׁר אֵרַע לְכָל אֵלּוּ שֶׁקִּבְּלוּ אֶת דֵּעוֹתֵיהֶם וְהַשְׁקָפוֹתֵיהֶם בְּחַיֵּיהֶם מֵהָרְחוֹב, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא מִדַּת הַשִּׂמְחָה, שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְלֹא יָנִיחַ בְּעַצְמוֹ אֶת הָעַצְבוּת כְּרֶגַע, וּכְכָל שֶׁיִּשְׂמַח יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן יָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הַגָּנוּז, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בִּרוּרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (פְּסָחִים סח:): אֵין רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְשִׂמְחַ יוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן נִכְלָל יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה שָׁרוּי בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן, בְּמְרִירוּת וּבְמִתָּחִים, מָתַי אֶקַּח אֶת עַצְמִי כְּבָר בְּיָדַי,

וְאַתְחִיל לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה אֲמִתִּית שֶׁהִיא שִׂמְחַת נְקֻדַּת יַהֲדוּתֵנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ גּוֹי, מָתַי אֶשְׂמַח כְּבָר אֶת כָּל הֶעָבַר שֶׁלִּי?! וּמָתַי אֶזְכֶּה כְּבָר לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה?! וּזְכֹר כְּלָל זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת שְׁמִינִי): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַחֲטֹף עַכְשָׁו שִׂמְחָה, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי דְּכְאוֹנוֹת, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נֹעַם הַחַיִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב כְּמוֹ מִדַּת הַשִּׂמְחָה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר כְּשֶׁאָדָם עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ וּמְחַזְּקוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּבוֹר עָמֹק, וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, הֲרֵי הוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא, וּלְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם מְאֹד מִתְפָּאֲרִים עִמּוֹ, וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד טוֹבוֹת לְזוּלָתְךָ. וְעִקַּר הַטּוֹבוֹת הוּא לְהָאִיר בּוֹ אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה, אָז יִהְיֶה טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא, לֹא־כֵן אִם תֵּלֵךְ תָּמִיד מְמֹרָמָר בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עַל זוּלָתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה עוֹקֵר אֶת עַצְמְךָ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה

וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, וְתָמִיד תִּהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, וְתִקְנֶה לְעַצְמְךָ שׂוֹנְאִים חֲדָשִׁים בְּכָל יוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֵלֶּךָּ כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת — הֵן עַל עַצְמִי וְהֵן עַל אֲחֵרִים?! מָתַי אֶקַּח אֶת עַצְמִי כְּבָר בְּיָדַי, וְאֶהְיֶה אִישׁ שָׂמֵחַ וְעָלִיז בְּיוֹתֵר, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְאֶזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמִי בְּחַי הַחַיִּים, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית נֹעַם דְּבֵקוּת וַעֲרֵבוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם עַל זוּלָתִי, וְאֶזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים וּבָזֶה אִירַשׁ אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם זֹאת, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא תָּמִיד.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבָּזֶה הָעוֹלָם עִקַּר הַשְׁלֵמוּת — לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וּלְהַפּוּךְ כָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁעֵינוֹ צָרָה בַּחֲבֵרוֹ, וְזֶה עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, כִּי תָּמִיד הוּא חוֹשֵׁב, שֶׁלַּחֲבֵרוֹ וּלְזוּלָתוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה קֶמְצָן וְצַר עַיִן, וְזֶה מְבַלְבֵּל לוֹ אֶת דַּעְתּוֹ וּמַכְנִיס בּוֹ דְּכָאוֹן וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, וְעַל־כֵּן תַּתְחִיל לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה אִישׁ רַע, וְלֹא אֶרְצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתִי?! וּזְכֹר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית ח,

ה): בְּשָׁעָה שֶׁעָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל־הַבַּיִת וְאוֹמֵר: פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ — מוּטָב, וְאִם לָאו עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, עוֹשֶׂה כֻּלָּם הַוָיָ"ה, מִי שֶׁעָשָׂאוֹ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי, עָנִי לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר, עַיִן שָׁם; הַיְנוּ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אַתָּה בְּעַצְמְךָ אֵינְךָ בָּטוּחַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשָׂה עִמְּךָ, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לַעֲזֹר עַכְשָׁו לְזוּלָתֶךָ, מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה עִמְּךָ לְמָחָר, כִּי יִתְהַפֵּךְ הַגַּלְגַּל עָלֶיךָ, וְאַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְעֶזֶר מִזּוּלָתֶךָ.

עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד: "עַד מָתַי" לֹא אֶעֱזֹר לְזוּלָתִי, וּבָזֶה שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי", זֶה יַעֲזֹר לְךָ לָבוֹא לִישׁוּב הַדַּעַת, וְתָמִיד תַּעֲזֹר לְזוּלָתֶךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ זוּטָא, שִׁיר הַשִּׁירִים א): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אַפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתָּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פֻּרְעָנוּת: אַל תִּגַּע בּוֹ, עַיִן שָׁם; וְלָכֵן רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לַעֲזֹר לְזוּלָתֶךָ בְּכָל יוֹם וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ, אֲשֶׁר גַּם זֶה נִקְרָא צְדָקָה, וְתַעֲזֹר לוֹ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, וּבָזֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְרַחֵב מֹחֲךָ, וְתִהְיֶה לְךָ שַׂלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וְתִהְיֶה אִישׁ מְיֻשָּׁב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי עִקַּר בִּלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם וְאִי שַׂלְוָתוֹ הוּא רַק, מֵחֲמַת

שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, כִּי מִדַּת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה הוֹרֶסֶת אוֹתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁעוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, זוֹכֶה לְכָל הַבְּרָכוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, תָּמִיד תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָה (יוֹמָא לח.), וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז.), וּכְשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תָּמִיד תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּחַיֶּיךָ, אַף פַּעַם לֹא תִּשָּׁבֵר, כִּי תָּמִיד תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִם־כֵּן מֵאַיִן וּלְאַיִן עָלַי לִבְרֹחַ, כְּמוֹ שֶׁצּוֹעֵק דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קלט): "פְּלִיאָה דַּעַת מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ אָנָה אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם, גַּם שָׁם יָדְךָ

תַּנְחֵנִי וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ, וָאֹמַר אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדִנִי, גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמְּךָ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָה, כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיוֹתַי תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי" וְגוֹ'; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ: "עַד מָתַי" אֶהְיֶה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי, מָתַי אַתְחִיל כְּבָר לִשְׁכֹּחַ אֶת הַהֶבֶל שֶׁל כָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה?! וּמָתַי אֶזְכֶּה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְדַבֵּק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתִּי רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ?! וְאָז אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, אָחִי! אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת, זִיו, יְדִידוּת וְחִיּוּת יוֹתֵר מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם תַּעֲשֶׂה כֵּן, תִּזְכֶּה לִירֹשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

רַק כָּךְ

יִגַּלֶּה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ יָכוֹל כָּל אָדָם לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאֵיךְ שֶׁרַק כָּךְ הִיא הַדֶּרֶךְ הַקַּלָּה וְהַנְּעִימָה לְהַגִּיעַ אֶל הַדְּבֵקוּת הָאֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, כִּי רַק כָּךְ יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַחוֹבוֹת שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בָּהֶם, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת וְהַמֹּחַ, וְיָכוֹל לְהַנְהִיג אֶת שִׂכְלוֹ לְפִי רְצוֹנוֹ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, אָז מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת מִצָּרוֹתָיו, יֵדַע שֶׁאֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק כָּךְ — לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקג)

קוּנְטְרֵס

רַק כָּךְ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת וְכוּ׳, וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם, פַּעַם עוֹלֶה לְמַעְלָה וּפַעַם יוֹרֵד לְמַטָּה בְּעֹמֶק הַחֹשֶׁךְ, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד. הֵן מִצַּד עַצְמוֹ, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעַצְמוֹ — קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאֵינוֹ שָׁלֵם עִם עַצְמוֹ, הֵן עִם זוּלָתוֹ — שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִסְתַּדֵּר עִם אַחֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, הֵן עִם אִשְׁתּוֹ — שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו דַּחֲקוֹת וְיִסּוּרִים מָרִים, הֵן עִם יְלָדִים — שֶׁסּוֹבֵל מֵהֶם מַה שֶּׁסּוֹבֵל, עַד שֶׁמָּרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשׁוֹ, וְהֵן שֶׁנּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּבוֹר עָמֹק יוֹתֵר, בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, עַד שֶׁמָּרִים

וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים עַד מְאֹד, וְהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְהוּא נָע וָנָד וּמְטֻלְטָל, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הֲכִי גָּרוּעַ, כְּאִלּוּ דּוֹחִים אוֹתוֹ מִקְּדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ, וְהוֹלֵךְ מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, בְּנִי, אֲהוּבִי, יַקִּירִי, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, "רַק כָּךְ" יִתְנַהֵג בְּעֵת הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאַף שֶׁרָע וְחָשֵׁךְ לוֹ, עִם כָּל זֹאת יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם יִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לְבַקֵּשׁ וְלִדְרֹשׁ, לְחַפֵּשׂ וְלַחְתֹּר בְּכָל עֵת, לְהִתְגַּעְגֵּעַ, לִכְסֹף וּלְבַקֵּשׁ אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשׁוֹ, לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן עוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְמָצְאוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן, בְּנִי יַקִּירִי, עָלֶיךָ לָדַעַת וּלְהַאֲמִין, כִּי בְּכָל עֵת וָעֵת וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, עַל־יְדֵי כָּל בַּקָּשָׁה וּבַקָּשָׁה, עַל־יְדֵי כָּל דְּרִישָׁה וּדְרִישָׁה שֶׁאָדָם דּוֹרֵשׁ וּמְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ לִמְצֹא כְּבוֹד קְדֻשָּׁתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי כָּל הַבָּטָה וְגַעְגּוּעַ שֶׁמַּבִּיט וְתוֹלֶה עֵינָיו לְרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁפּוֹנֶה לַקְּדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי כָּל זֶה זוֹכֶה בְּכָל פַּעַם לִשְׁבֹּר חוֹמוֹת בַּרְזֶל וְדַלְתוֹת נְחֹשֶׁת, אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּכָל פַּעַם יוֹרֵד וְנוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְאַחַר־כָּךְ מִתְגַּבְּרִים עָלָיו

בְּכָל פַּעַם כָּל אֵלּוּ הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ כְּבָר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֵין יְגִיעֲךָ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, וְשׁוּם תְּנוּעָה שֶׁפּוֹנֶה לַקְּדֻשָּׁה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ יוֹתֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אַף שֶׁיַּעֲבֹר עָלֶיךָ מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, בְּוַדַּאי אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה תִּלּוֹיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר "רַק בָּךְ" עִקַּר הָעֵצָה לָצֵאת מֵהַבּוֹר וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, רַק עַל־יְדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ הוּא מֻנָּח בְּחֹשֶׁךְ וּבְשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, בְּמִדְבָּר הַמָּלֵא נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ, וְתֵדַע אֲשֶׁר "רַק בָּךְ" תִּלּוֹיָה יְשׁוּעָתְךָ, אִם לֹא תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ רַק תִּשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּתְיָאֵשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין שׁוּם תְּנוּעָה נֶאֱבֶדֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי כָּל תְּנוּעָה וּבַקָּשָׁה שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה בּוֹנֶה לְעַצְמְךָ בִּנְיָנִים נִפְלָאִים, אֲשֶׁר סוֹף כָּל סוֹף אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד וּמַצָּב וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַעֲלוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁלֹּא תֵּאָרְתָּ וְשֶׁעַרְתָּ מִיָּמֶיךָ וְכוּ׳.

עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי "רַק כָּךְ" תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְאִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּמַצָּבְךָ הַקָּשֶׁה וְהַמָּר מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מִזּוּלָתְךָ, הֵן מֵאִשְׁתְּךָ וְהֵן מִילָדֶיךָ, אִם רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיָּאִירוּ לְךָ חַיֶּיךָ, וְתֵצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁאַתָּה נָתוּן בּוֹ, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמֵּאִיר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ". כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַתַּרְדֵּמָה, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, גַּם שָׁם גָּנוּז אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה שֶּׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמְּךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה רַק מֵחֲמַת רֹב חֲטָאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים, וְלָכֵן נֶחְשְׁכָה לְךָ הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ. אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל "רַק כָּךְ", שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק יִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וְיִזְכֶּה

לְהָאִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּהֶאָרַת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִירוּ לוֹ כָּל חַיָּיו, וְיִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת חַיָּיו בְּשָׁלוֹם, וְיִהְיֶה לוֹ טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם רַק עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וּכְכָל שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יוֹתֵר אֶת דַּעַת הָאֱמֶת הַזּוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, "רַק בָּךְ" יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁהָעֲבוֹדָה שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא לְקַשֵּׁר אֶת הַחִיצוֹנִיּוּת אֶל הַפְּנִימִיּוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחַר הַגַּשְׁמִיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, רַק לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׂכֶל וְאֶל חִיּוּת הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְזֶה הָעִנְיָן הוּא גָּדוֹל וְנֶעֱלָם מְאֹד מִבְּנֵי־אָדָם,

וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר עַל יָדָהּ נוֹתְנִין כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה לְהִתְגַּבֵּר עַל מַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, וְאָז מִתְגַּבֵּר הַיֵּצֶר הַטּוֹב עַל הַיֵּצֶר הָרַע, וְזוֹכִים לְהִכָּנַע וְלִשְׁבֹּר כָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף. וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוֹת לִבּוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל שִׁכְלָ הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. אַךְ אֲפִלּוּ מִי שֶׁזָּכָה כְּבָר לְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַתַּאֲוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צְמְצוּם בְּשִׂכְלוֹ, שֶׁלֹּא יַהֲרֹס אֶת הַגְּבוּל לְהִסְתַּכֵּל בַּמֶּה שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּשֻׁקָּע עֲדַיִן בְּתַאֲוֹת, שֶׁצָּרִיךְ בְּוַדַּאי לְצַמְצֵם שִׂכְלוֹ, שֶׁלֹּא יֶהֱרֹס לֵידַע יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לוֹ לְפִי מַדְרֵגָתוֹ; עַל־כֵּן עִקַּר הַחָכְמָה וְשִׂכְלָ הָאֱמֶת הוּא — הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאֵיזֶה דָּבָר, יֵדַע וְיַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ בְּזֶה הַדָּבָר שִׂכְלָ גָּדוֹל, וְיכוֹלִים לְהַכִּיר עַל־יְדֵי זֶה הַדָּבָר גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִם יִזְכֶּה לֵידַע וּלְהָבִין וּלְהַשִּׂיג בָּזֶה אֵיזֶה שֵׂכֶל הַנּוֹגֵעַ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — מַה טּוֹב, וְאִם לָאו — יְצַמְצֵם שִׂכְלוֹ וְיִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ גּוּפוֹ כָּרָאוּי, אָז יִזְכֶּה לְהָבִין כָּרָאוּי לוֹ, אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים אֲפִלּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ

מֵבִין הֵיטֵב אֶת הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, צָרִיךְ לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ בּוֹ בְּוַדַּאי חָכְמָה וְשֵׂכֶל גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה, כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לְהִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי־זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז, ד): "כָּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ". כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הַבְּחִירָה — שֶׁאֵין מְבִינִים וְרוֹאִים אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁהֵם הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי אִם הָיוּ הַכֹּל רוֹאִים עַיִן בְּעַיִן, בְּוַדַּאי לֹא הָיְתָה שׁוּם בְּחִירָה, כִּי בְּוַדַּאי הָיוּ הַכֹּל בּוֹחֲרִים בַּחָכְמָה וּבְשֵׂכֶל, שֶׁהֵם עִקַּר עֶצֶם הַטּוֹב וְהַנְּעִימוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וּמִי פֶּתִי יָסוּר לְהַשְׁלִיךְ נְעִימוּת מְתֻקָּה כָּזוֹ, וְיִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחַר עֲכִירוּת וְגַשְׁמִיּוּת כָּל תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחָכְמָתוֹ הֶעֱלִים מֵהָעוֹלָם אֶת הַחָכְמָה וְהַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי עֲבוֹדָה וִיגִיעָה רַבָּה בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, וְגַם אָז אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בְּזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת עַד הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹנָה, כִּי אִם לֶעָתִיד לָבוֹא שֶׁתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ג, יא): "גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בִּלְבָבָם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף", וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י: 'הָעֹלָם' חָסֵר כְּתִיב, לְשׁוֹן הֶעְלֵם, שֶׁהֶעֱלִים מֵהַבְּרִיּוֹת וְכוּ', הֵינוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בְּזֶה הָעוֹלָם

בִּשְׁלֵמוּת אֵיךְ מְחֻבָּרִים וּמְקֻשָּׁרִים יַחַד הַפְּנִימִיּוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת רֹאשׁ כָּל דָּבָר, עִם חִיצוֹנִיּוּתוֹ, שֶׁהִיא בְּחִינַת סוֹף כָּל דָּבָר, עַד לֶעָתִיד אַחַר הַתְּחִיָּה, בְּעֵת קִבּוּל הַשָּׂכָר, שֶׁאָז נִזְכֶּה לֵידַע וּלְהַשִּׂיג כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁכְּוֻן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּבְרִיאַת זֶה הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ וּבְהַנְהָגוֹתָיו כָּל יְמֵי עוֹלָם מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף.

וְעַל־כֵּן מֻחֶמֶת שֶׁעַתָּה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג פְּנִימִיּוּת הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר בִּשְׁלֵמוּת, עַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה, אַךְ וְרַק עַל־יְדֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מַאֲמִינִים בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּבְכָל הַצַּדִּיקִים הַבָּאִים אַחֲרָיו, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם, וּמַאֲמִינִים שֶׁבְּכָל דָּבָר יֵשׁ פְּנִימִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא תַּכְלִיתוֹ, וּמִתְנַהֲגִים בְּכָל דָּבָר עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה מְקַשְּׁרִים אֶת הַחִיצוֹנִיּוּת אֶל הַפְּנִימִיּוּת, עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא עִקַּר הַשֵּׂכֶל. עַד שֶׁנִּמְצָאִים צַדִּיקִים, שֶׁמַּשִּׂיגִים בָּזֶה הַשָּׂגוֹת גְּדוֹלוֹת, וְגַם הֵם מְצַמְצְמִים שִׂכְלָם שֶׁלֹּא לַהֲרֹס אֶת הַגְּבוּל יוֹתֵר מִדַּאי, הַהֵפֶךְ מִן הָרְשָׁעִים וְהַחוֹקְרִים, שֶׁרוֹצִים לְהִתְבּוֹנֵן וּלְהִסְתַּכֵּל וּלְהָבִין כָּל דָּבָר לְעָמְקוֹ, אֲבָל מֻחֶמֶת שֶׁהֵם מְשֻׁקָּעִים בְּכָל הַתַּאֲוֹת, וְעוֹשִׂים מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה מַמָּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לָהֶם

צְמִצוּם בְּשִׂכְלָם, וּמֵחֲמַת זֶה נָבוֹכוּ בְּכַמָּה דֵּעוֹת זָרוֹת וּבְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּדוֹלָה, אֲבָל "לֹא בְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב" (יִרְמְיָה י, טז), וְאֵין לָנוּ שׁוּם שַׂיָּכוּת אֶל אֶפִּיקוֹרְסִים וְכוֹפְרִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם הַחוֹקְרִים הָרוֹצִים לְהַשִּׂיג דַּיְקָא בְּשִׂכְלָם, וְאֵינָם רוֹצִים לִסְמֹךְ עַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ וְלַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לִזְכֹּר כְּלָל זֶה, וְ"רַק בָּךְ" תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְתַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם, וְתַגִּיעַ לָעוֹלָם הַבָּא שָׁלֵם — אִם תִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַנְּשָׁמִיּוֹת וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה, שׁוֹמֵעַ וּמַרְגִּישׁ, אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא תָּמִם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וּתְסַלֵּק אֶת חָכְמָתְךָ לְגַמְרֵי, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּקַשֵּׁר אֶת הַחִיצוֹנִיּוּת, שֶׁהִיא כְּלַל הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶל הַפְּנִימִיּוּת, שֶׁהִיא רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז "רַק בָּךְ" תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּחַיֶּיךָ, וְתַגִּיעַ בְּשָׁלוֹם אַחַר אֲרִיכוּת יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ לָעוֹלָם הַבָּא.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם הָעִקָּר הוּא סַבְלָנוּת, לְסָבֹל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, שֶׁיִּסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ, הֵן מִילָדָיו וְהֵן מִזּוּלָתוֹ, כִּי הַסַּבְלָנוּת הִיא עִקַּר הַחַיִּים, וּבְלִי סַבְלָנוּת אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. כִּי הַטֶּבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁהוּא רוֹצֶה כָּל דָּבָר בַּיּוֹם הַזֶּה וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ דַּיְקָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַתְחִיל לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וּכְשֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אָז הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ (בְּרָכוֹת סד.), וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לִזְכֹּר, כִּי "רַק בָּךְ" תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם — כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסָבֹל כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, רַק לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַפָּזִיז, שֶׁתָּמִיד יַפְסִיד בַּמַּעֲרָכָה, מֵאַחַר שֶׁהוּא רוֹצֶה שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּאוֹתוֹ יוֹם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּבְאוֹתוֹ הָרֶגַע, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְגוֹרֵם לְעַצְמוֹ יִסּוּרִים מְרוֹרִים, וְנִכְנָס בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת, מֵאַחַר שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּגָּמֵר תֵּכֶף־וּמִיָּד כִּרְצוֹנוֹ, וְעַל־פִּי־רֹב זֶה דָּבָר בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי, כִּי הֲלֹא הוּא תָּלוּי גַּם בְּדַעַת אֲחֵרִים. וְעַל־כֵּן

הַפָּזִיז הוּא תָּמִיד מַפְסִיד, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַסַּבְלָנוּת, וְהוּא סַבְלָן גָּדוֹל, וְסוֹבֵל וְכוּ׳ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, רַק עֵינָיו פְּתוּחוֹת קָדִימָה וְכוּ׳, וּמְצַפֶּה וּמְחַכֶּה לְכָל פְּרָט וּפְרָט בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, ״רַק כָּךְ״ יַצְלִיחַ אָדָם זֶה בְּדַרְכּוֹ בְּתַכְלִית הַהַצְלָחָה, וְיִזְכֶּה לְנַצֵּחַ אֶת כֻּלָּם. כִּי הַסַּבְלָן הוּא הַמְנַצֵּחַ תָּמִיד, וְהוּא עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה; וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיֶּיךָ, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה עִמְּךָ, כִּי תָּמִיד תַּצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת. שֶׁיַּרְגִּיל הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּתָמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, וְיָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ, וְכָל מַה שֶּׁמְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ, הַכֹּל לַכֹּל יְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר ״רַק כָּךְ״ יְכוֹלִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְ״רַק כָּךְ״ יְכוֹלִים

לָצֵאת מֵהַפֶּה הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, כִּי עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁהוּא סוֹד הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, שֶׁכָּל עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְכָל יַהֲדוּתוֹ תְּלוּיוֹת בָּזֶה, וְכָל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים לֹא זָכוּ לָבוֹא לְמַה שֶּׁבָּאוּ, כִּי אִם עַל־יְדֵי זֶה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שִׂיחָה בֵּינָם לְבֵין קוֹנָם בְּלָשׁוֹן שֶׁרְגִילִים בָּהּ, כְּגוֹן בִּמְדִינָה זוֹ — בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וּבִמְדִינוֹת אֲחֵרוֹת — בְּלָשׁוֹן שֶׁרְגִילִים לְדַבֵּר שָׁם, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ הַיטֵב, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יָשִׂיחַ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם.

וְלִכְאוֹרָה קָשֶׁה, הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לג:): "הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם", וְאִם־כֵּן אֵיךְ שַׁיָּךְ עַל עִנְיָן זֶה תְּפִלָּה, מֵאַחַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָסַר אֶת הַבְּחִירָה רַק לָנוּ?! אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן מָצָאנוּ שֶׁהַצַּדִּיקִים הַקְּדוּמוֹנִים עָסְקוּ גַּם־כֵּן בָּזֶה, וְיָסְדוּ עַל זֶה כַּמָּה תְּפִלּוֹת, לִזְכּוֹת לְהִנָּצֵל מֵהַיֵּצֶר הָרַע, וְלִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְיִרְאָה מִלְּפָנָיו וְלֶאֱהֹב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת, וְכָל סֵפֶר תְּהִלִּים מָלֵא מִזֶּה, וְכֵן הַתְּפִלּוֹת שֶׁיָּסְדוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת

הַגְּדוֹלָה, לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עַל הַתְּשׁוּבָה וְהַהִתְקָרְבוּת, כְּמוֹ בִּבְרָכַת "הֲשִׁיבֵנוּ" וְכַיּוֹצֵא, וְכֵן בִּבְרָכַת "אַהֲבָה רַבָּה", וְכֵן עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת בַּגְּמָרָא, בַּמִּדְרָשִׁים וּבְשְׁאָר סִפְרֵי הַקְּדָמוֹנִים, שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בְּכָל יוֹם הַרְבֵּה עַל עִנְיָן זֶה, אַךְ בֶּאֱמֶת זֶה בְּעַצְמוֹ עִקַּר הַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת בִּשְׁלֵמוּת לְמֹאס בָּרַע וְלִבְחֹר בַּטּוֹב, וְלָבוֹא לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ הָאָדָם לָבוֹא בִּשְׁלֵמוּת בָּזֶה הָעוֹלָם עַל־יְדֵי בְּחִירָתוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת וּבְתַחֲנוּנִים, בְּשִׂיחוֹת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, בְּזָעָקוֹת וּבְשַׁוְעוֹת, בְּרִצּוּיִים וּבְפִיּוּסִים הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶהוּ עִקַּר הַתְּפִלָּה, כִּי (תְּהִלִּים לב, ו): "עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ", שֶׁלֹּא יִשְׁטְפֵהוּ שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים הַזְּדוֹנִים, שֶׁהֵם תְּאוּבְתִין בִּישִׁין דְּהַאי עַלְמָא (תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה), הַשּׁוֹטְפוֹת בְּכָל עֵת, וּכְבָר נִשְׁטְפוּ רַבִּים מְאֹד עַל יָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לַעֲמֹד נֶגְדָּם, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּצִּילֵהוּ מֵהֶם; כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָעִקָּר הוּא תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, כִּי הַבְּחִירָה הִיא בַּשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּדֵי לִבְחֹר בַּטּוֹב וְלִמְאֹס בָּרַע, אַךְ לְשֵׂכֶל הָאָדָם

אֵין כֹּחַ, כִּי אִם לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת הַתַּאֲוֹות וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁהֵן בְּחִינַת כְּפִירוֹת, הַבָּאוֹת מִבְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים, שֶׁשָּׁם יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה נִצוֹצוֹת קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם נִצוֹצוֹת הַשֵּׂכֶל, כִּי כֻּלְּהוּ בְּמַחֲשָׁבָה אִתְבְּרִירוּ, אֲבָל יֵשׁ בִּלְבוּלִים סְטְרִין אוֹחֲרָנִין וּמְנִיעוֹת מֵהַקְּדֻשָּׁה, הַבָּאִים מִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁשָּׁם אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי שׂוּם שֵׂכֶל וְחָכְמָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה לְבַד, שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּזְעָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּצִילֵהוּ מֵהַקְּלִפּוֹת וּמֵהַיֵּצֶר הָרַע הַנִּמְשָׁכִין מִשָּׁם. וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (קִדּוּשִׁין ל:): בְּכָל יוֹם יְצָרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לוֹ, כִּי מֵהַיֵּצֶר הָרַע הַזֶּה הַנִּמְשָׁךְ בְּשָׁרְשׁוֹ מִשָּׁם, מִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל בְּשׂוּם אֹפֶן, עַל־יְדֵי בְּחִירַת הָאָדָם בְּשֵׂכֶל עַצְמוֹ לְבַד, כִּי אִם עַל־יְדֵי סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת מְאֹד מְאֹד בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, כִּי שָׁם אֵין מוֹעִיל שׂוּם שֵׂכֶל, אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי שֵׂכֶל וְחָכְמָה נִשְׁקָעִין שָׁם בְּיוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, רַק הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה.

וּבֶאֱמֶת זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא עִקַּר יְסוֹד כֹּחַ הַבְּחִירָה, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁיֵּשׁ לָאָדָם כֹּחַ הַבְּחִירָה לְבַטֵּל שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי,

וְלִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד, וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע מְעַקֵּם אֶת לֵב הָאָדָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁגַּם זֶה קָשֶׁה עַל הָאָדָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא דָּבָר קַל מְאֹד לָשׂוּחַ בְּכָל פַּעַם אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל נַפְשׁוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַבַּעַל־דָּבָר מְבַלְבֵּל וּמְעַקֵּם דַּעַת הָאָדָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב עִנְיַן זֶה שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת קָשֶׁה עַל הָאָדָם לְקַיֵּם יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת, וְכָל זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזֶּה עִקַּר וְיסוֹד הַכֹּל, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (מַכּוֹת כד.): בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת — ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״ (חֲבַקּוּק ב, ד), וְעַל־כֵּן בָּזֶה בְּעַצְמוֹ עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁל הָאָדָם, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְחֹר בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים, הוּא בּוֹחֵר הָעִקָּר בְּדֶרֶךְ אֱמוּנָה וּתְפִלָּה, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קיט, ל): ״דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי״, וְאָז כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וּמַרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת וּבְשִׂיחוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַמְתִּיק וּמְבַטֵּל כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הַנִּמְשָׁכִין בְּשָׁרְשָׁן מִבְּחִינַת הַצִּמְצוּם שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי, אָז עוֹזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, וּמֵאִיר עֵינָיו בְּתוֹרָתוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדָה מַה שֶּׁאֶפְשָׁר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעַ וּמְבַטֵּל כָּל

הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הַנִּמְשָׁכִין בְּשָׁרְשָׁן מִבְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים, וּמַעֲלֶה מִשָּׁם אֶת כָּל נִצּוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה בְּחִינַת כְּלַל עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בְּחִינַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁהֵם בְּחִינַת שֵׂכֶל וֶאֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת שֵׂכֶל, עַל־יְדֵי־זֶה מְתַקְּנִין בְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁבְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים בְּעַצְמָהּ נִמְשֶׁכֶת גַּם־כֵּן בְּשָׁרְשָׁהּ מִתִּקּוּף הַצִּמְצוּם שֶׁל בְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, וּכְבָר נִתְבָּאֵר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּיק בִּשְׁלֵמוּת זֶה הַצִּמְצוּם שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי (עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּלְנָה גַּם אֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת וְהַמְנִיעוֹת וְכוּ', שֶׁיְּנִיקָתָן מִשָּׁם), כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, עַל־כֵּן עִקַּר יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שֵׂכֶל, הוּא גַּם־כֵּן רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וֶאֱמוּנָה, בְּחִינַת: "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה" (שָׁם סט, פו), וְעַל־כֵּן בָּזֶה עִקַּר יְסוֹד כָּל כֹּחַ הַבְּחִירָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ בְּעִקְּשָׁנוּת גְּדוֹלָה, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי "רַק כָּךְ" תִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּחַיֶּיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵיךְ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְלִחְיוֹת חַיָּיו בַּנְּעִימִים, אֶלָּא "רַק כָּךְ" — שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְיַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְיִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְיִרְקֹד בְּכָל יוֹם, וְיִצְחַק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלֹא יִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה כְּלָל, אֶלָּא תָּמִיד יִסְתַּכֵּל קָדִימָה, וְאַף שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְכוּ' וְכוּ', וַעֲדַיִן עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ' וְכוּ', עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, עָלֶיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת אַךְ וְרַק בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְתַעֲשֶׂה אֶת עַצְמְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תָּבוֹא לִידֵי שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְכֵן תַּכְרִיחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל הַכֹּחוֹת לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְאָז "רַק כָּךְ" תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

לָמָּה לֹא תִתְיַשֵּׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם כָּל־כָּךְ קְצָרִים, הִנֵּה הוּא פֹּה וְהִנֵּה כְּבָר יִהְיֶה שָׁם, וּמַה יִּהְיֶה לְךָ בָּזֶה שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ מְמֹרָמָר, וּמְמָרֵר אֶת חַיֶּיךָ כָּל־כָּךְ?! וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד מְאֹד כּוֹאֵב לְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, עִם כָּל זֹאת תִּתְיַשֵּׁב בְּדַעְתְּךָ,

אֲשֶׁר עִם עֲצָבוּת וּמְרִירוּת, דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר; עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וְתַתְחִיל עַכְשָׁו לִשְׁכֹּחַ אֶת הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, וְגַם אֶת מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, וְתַתְחִיל לָשִׁיר לְעַצְמְךָ שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, אֲפִלּוּ בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁכַּח אֶת כָּל צַעַרְךָ הַקָּשֶׁה, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה וְהַשָּׁעָה הַזֹּאת בְּשָׁלוֹם; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לוֹ לְיָמִים הַבָּאִים, וְ״רַק כָּךְ״ תַּצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה שֶׁלְּךָ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם, עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ הִיא אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל — לֶאֱהֹב אֶת זוּלָתוֹ בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל מְאֹדוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹהֵב אֶת עַצְמוֹ, וְעִקַּר הָאַהֲבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעְלָה מַמָּשׁ, וְלָכֵן עִקַּר אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִהְיוֹת מִצַּד נִשְׁמָתוֹ, אֲשֶׁר שָׁרְשָׁהּ הוּא מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְשָׁם כְּבָר אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין מִי לְמִי, וּבֵין אֵיפֹה לְאֵיפֹה וְכוּ׳ וְכוּ׳, אֶלָּא כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ עַד מְאֹד, וְהוּא בֶּן יָחִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עִקַּר אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל הִיא — לֶאֱהֹב

אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בִּלְי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל מֵאַיִן בָּא וְכוּ׳, וּלְאֵיזוֹ מִפְלָגָה הוּא שַׁיָּךְ וְכוּ׳, וְאֵצֶל מִי הוּא מְקַבֵּל הַשְׁקָפָתוֹ וְכוּ׳, אַתָּה רְאֵה לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה אֲמִתִּית, וְתָאִיר בּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת עַצְמִיּוֹת כְּלָל, רַק כְּמוֹ שֶׁהוּא, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ אֶחָד, יָחִיד וּמְיֻחָד, הָיָה, הֹוֶה וְיִהְיֶה וְכוּ׳. וְזֶה צְרִיכִים לְהַכְנִיס בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז תִּפּוֹלְנָה כָּל הַמְּחִיצוֹת הַמּוֹלִיכוֹת שׁוֹלָל בֵּין אֶחָד לְאֶחָד, וְגוֹרְמוֹת מַחֲלֹקֶת וּפֵרוּדִים, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים לִכְפִירוֹת וּלְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁכְּלַל יִשְׂרָאֵל סוֹבֵל, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁהֵם מַפְרִידִים בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת, כִּי כָּל אֶחָד אוֹהֵב רַק אֶת מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשִׁיטָתוֹ וְכוּ׳, וְשַׁיָּךְ לְמִפְלַגְתּוֹ וְכוּ׳, וּמִסְתּוֹבֵב בֵּין הַחֻבְרָה שֶׁלּוֹ וְכוּ׳. וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה טָעוּת גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, כִּי אֵין זוֹ נִקְרֵאת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל כְּלָל, כִּי "רַק כָּךְ" נִקְרֵאת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל — כְּשֶׁאוֹהֲבִים אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בִּלְי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל מִצַּד עֶצֶם נִשְׁמָתוֹ, שֶׁשָּׁרְשָׁהּ בַּאֲצִילוּת, עֶצֶם חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁתִּזְכֹּר אֶת זֶה, אָז תִּהְיֶה בְּאַהֲבָה, בְּאַחֲוָה וּבְאַחְדוּת עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא תַּעֲשֶׂה שׁוּם חִלּוּקִים וּפֵרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, רַק תִּרְצֶה לַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל בִּלְי יוֹצֵא מִן

הַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתָּחוּס וּתְרַחֵם עָלַי, וְתַעֲזְרֵנִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלֶיךָ בְּלִי שׁוּם פְּנִיּוֹת כְּלָל, וְאֶזְכֶּה לִכְלֹל אֶת עַצְמִי עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתָמִיד אֶשְׁתַּדֵּל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאָדוּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת תָּמִיד, וְאֶזְכֶּה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לְדַבֵּר עִמְּךָ תִּתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְפַּשֵּׁט כָּל הָעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁבְּלִבִּי, וְאֶזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי בְּשָׁלוֹם, שֶׁהוּא כְּלַל הַסְּפֵקוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּתְפַּשְּׁטוּ בָּעוֹלָם, וְאֶזְכֶּה לֵידַע אֵיךְ שֶׁהַיְדִיעָה הִיא בְּתוֹךְ הַבְּחִירָה, וַאֲקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְכָל דָּבָר שֶׁרַק יָבוֹא לְנֶגֶד עֵינַי, תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶזְכֶּה

לִרְאוֹת אֶת הַפְּנִימִיּוּת הַמְחַיָּה וּמְהַוָּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת זֶה הַדָּבָר, שֶׁהוּא אוֹרְךָ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כַּאֲשֶׁר גִּלִּיתָ לָנוּ עַל־יְדֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.

אָנָּא יְהוָה, זַכֵּנִי לָבוֹא לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁאֶזְכֶּה לְהַאֲמִין בַּחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁשָּׂלַחְתָּ אֶל זֶה הָעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר לִמְּדוּ אוֹתִי בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים אֶת אֲמִתַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בְּךָ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְזַכֵּנִי שֶׁיִּהְיוּ סִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים חֲשׁוּבִים מְאֹד בְּעֵינַי, וְאֶזְכֶּה לְהַתְמִיד בָּהֶם מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִירוּ בִּי אֶת הָאֱמֶת, אֵיךְ לָשׁוּב אֵלֶיךָ וְאֵיךְ לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַר סִינַי. וְזַכֵּנִי לָבוֹא לִידֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי כָּךְ אֶזְכֶּה לְכָל הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי שֶׁהִבְטַחְתָּ לָנוּ עַל־יְדֵי נְבִיאֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי, אָמֵן וְאָמֵן!

עָנָה וְאָמַר: הָרַחֲמָנוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל רוֹאִין, וּבִשְׁבִיל זֶה הַכֹּל רוֹדְפִין אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי רוֹאִין כְּשֶׁהָאָדָם רָעֵב וְצָמֵא וְכַיּוֹצֵא קָשֶׁה לוֹ מְאוֹד, וְיֵשׁ רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו, וְכֵן מִי שֶׁהוֹלֵךְ עֵרֹם וְיָחֵף יֵשׁ רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו, אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְרוֹאֶה גְּדֹל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא נִמְצָאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהוֹלְכִים עֲרֻמִּים מַמָּשׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לְרַחֵם עֲלֵיהֶם כְּלָל, כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁהָאָדָם עֵרֹם בְּלֹא מַלְבּוּשׁ, אֲזַי אֶפְשָׁר לְקַבֵּץ נְדָבוֹת עֲבוּרוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ קַאפְּטָן (מְעִיל), אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא מִי שֶׁהוֹלֵךְ עֵרֹם אִי אֶפְשָׁר לְרַחֵם עָלָיו כְּלָל, כִּי שָׁם אֵין מוֹעִיל שׁוּם רַחֲמָנוּת, כִּי אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ הוּא צָרִיךְ הֲלֹא הוּא רַק מַלְבּוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְלָזֶה אֵין מוֹעִיל שׁוּם רַחֲמָנוּת, אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֲמִתִּי, הוּא יָכוֹל לָרוּץ לְהַצַּדִּיק וְלִקַּח אֶצְלוֹ אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ.

(שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן כג)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַדְּכָאוֹן

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּצֵא מֵהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹ, וְיִשַּׂמַּח אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְיִהְיֶה לוֹ מַזָּל בְּחַיָּיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן מְכַלִּים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב הַצָּרוֹת שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּמְשָׁכִים אַחַר הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וְרַבֵּנוּ זַ״ל בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם לַעֲקֹר אֶת הַמִּדָּה הַמְגֻנָּה הַזּוֹ שֶׁל עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן וְיֵאוּשׁ, וּבְפֵרוּשׁ גָּלָה לָנוּ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, הָעִקָּר תָּלוּי בָּרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁלּוֹ, אִם הָאָדָם מִתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים חֲזָקִים, אָז אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֵלָיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקד)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַדְּכָאוֹן

א.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּמְשֹׁךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, כִּי כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה שָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן, לֹא יוֹעִיל לְךָ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי הַדִּכָּאוֹן אֵינֶנּוּ פִּתְרוֹן לַבְּעָיוֹת, אַדְרַבָּה, אָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן, וּבֶאֱמֶת זֶה תָּלוּי בְּיָדֶיךָ, אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ אַחַת וּלְתָמִיד, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: מֵהָרֶגַע הַזֶּה אֲנִי הוֹלֵךְ לְהִשְׁתַּנּוֹת, זֶה כְּבָר יוֹעִיל לְךָ הַרְבֵּה לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן, כִּי קֹדֶם צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת מוּכָן לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן, כִּי אִם לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְלֹא תִּרְצֶה לָצֵאת מֵהַדִּכָּאוֹן, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל

לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַדְּכָאוֹן, וּזְכֹר כִּי אִם תִּהְיֶה בִּדְכָאוֹן, אַתָּה לֹא עוֹשֶׂה רַע לְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, רַק לְעַצְמְךָ לְבַד, כִּי אֶת אַף אֶחָד לֹא מְעַנְיֵן אִם אַתָּה בִּדְכָאוֹן אִם לָאו; וְעַל־כֵּן, בְּנִי, רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵצֵא מֵהַדְּכָאוֹן, וְאִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, וְאֵין לְךָ מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ, אָז בֶּאֱמֶת תֵּצֵא מֵהַדְּכָאוֹן, וּבָזֶה תְּלוּיָה יְשׁוּעָתְךָ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים דָּבָר זֶה, שֶׁיְּשׁוּעָתָם תְּלוּיָה רַק בְּיָדָם, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיוּ לָהֶם בְּעָיוֹת, כִּי כָּל הַבְּעָיוֹת וּבִפְרָט הַדְּכָאוֹן הֵן כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִדַּרְדֵּר וְלִפֹּל לַתְּהוֹם, כִּי נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ הוּא לֹא מְקֻבָּל בַּחֶבְרָה, וּכְאִלּוּ לֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא לֹא יֵצְלַח, וְהָרְאָיָה, שֶׁאַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לַעֲזֹר לוֹ, וּבֶאֱמֶת זוֹ טָעוּת חֲמוּרָה, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וּלְאַף אֶחָד לֹא אִכְפַּת מֵהַצָּרוֹת שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִסְתַּכֵּל מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים אוֹ מְגִיבִים עָלֶיךָ, אַתָּה תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵצֵא מֵהַדְּכָאוֹן, וְאֶל זֶה תִּזָּכֶה רַק אִם תִּהְיֶה לְךָ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵדַע כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא בָּרָא אוֹתָהּ, וְרַק הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתְךָ, אִם רַק תַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית,

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אָז תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת אַחַת וּלְתָמִיד לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן שֶׁלְּךָ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְתִתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב מָה אִתְּךָ, וּמַה תִּהְיֶה הַתַּכְלִית עִמְּךָ, הַאִם כְּדַאי כָּכָה לִחְיוֹת אֶת הַחַיִּים?! הַאִם כְּדַאי לְבַלּוֹת אֶת יָמֶיךָ בְּמְרִירוּת וּבִדְכָאוֹן, לִהְיוֹת בְּחֶדֶר סָגוּר וּמְסֻגָּר בּוֹדֵד וּמְבֻדָּד, בְּלֹא שֶׁתִּהְיֶה לְךָ שַׂיָּכוּת עִם אַף אֶחָד?! הַאִם זֶה נִקְרָא חַיִּים?! עַל־כֵּן רְאֵה לְהַכְנִיס בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עֲדַיִן הוּא מִתְנַהֵג אִתְּךָ בְּרַחֲמָנוּת, וַעֲדַיִן רוֹצֶה בְּטוֹבָתְךָ, וְרַק מְצַפֶּה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּרֶגַע זֶה לִבְרֹחַ לְמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל נַפְשְׁךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר וְכוּ', כָּל זֶה בָּא מִבִּלְבּוּל דַּעְתְּךָ, וּמֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, מֵרֹב מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְכַעַס וּקְפֵדוּת וּרְצִיחָה שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ, וְאַתָּה מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּטְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן יִקַּח לְךָ זְמַן עַד שֶׁתָּבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת הָאֱמֶת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה

כֻּלָּהּ, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְאָז אִם תַּעֲשֶׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁתֵּצֵא מֵהַדְּאוֹן, וְתִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי מֵהַהֶפֶךְ אֶל הַהֶפֶךְ, מֵחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, מִמְּרִירוּת וְעַצְבוּת וְדִכָּאוֹן אֶל שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וַעֲלִיזוּת, וְתִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמִתְעַנֵּג בַּחַיִּים.

ב.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִזְכֹּר הֵיטֵב אֲשֶׁר אֵין לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, כִּי אִם אַתָּה בְּעַצְמְךָ, כִּי אִם אַתָּה לֹא תִּרְצֶה לַעֲזֹר לְעַצְמְךָ, אַף בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לַעֲזֹר לְךָ, כִּי הַהֶכְרֵחַ לָאָדָם שֶׁיִּקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו אִם הוּא רוֹצֶה לְהֵעָזֵר, לֹא־כֵן אִם מַזְנִיחַ אֶת עַצְמוֹ וּמְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, אֲזַי לֹא יוֹעִיל לוֹ שׁוּם רוֹפֵא שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה הַטַּעַם לַחַיִּים שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים וְהַמַּצְפוּן הוֹרֵס אוֹתְךָ, וְאַתָּה מָלֵא מְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְנִמְאָסִים לְךָ הַחַיִּים, עַד שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ אֶת מוֹתְךָ, וְאַתָּה צוֹעֵק: טוֹב הַמָּוֶת מֵהַחַיִּים, הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כִּי דָּבָר זֶה לֹא תָּלוּי בְּיָדְךָ, כִּי נִשְׁלַחְתָּ לְזֶה הָעוֹלָם

אֶל אֵיזוֹ מְשִׁימָה וְאֶל אֵיזוֹ שְׁלִיחוּת, וְעַל־כֵּן אַף שֶׁאַתָּה
מְבַקֵּשׁ אֶת מוֹתְךָ מֵרֹב דְּאָגוֹן וְעִצָּבוֹן שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתְךָ, הַאִם
אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יַעֲזֹר לְךָ שׁוּם דָּבָר, וְהַהֶכְרֵחַ לְךָ לִחְיוֹת,
וְכָל זְמַן שֶׁנִּגְזָר עָלֶיךָ לִחְיוֹת תִּחְיֶה מִמֵּילָא, וְעַל־כֵּן מַה
וְלָמָּה לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת, וְלָמָּה לְךָ לִחְיוֹת אֶת
חַיֶּיךָ כָּל־כָּךְ בְּעַצָּבוּת, וְלִהְיוֹת סָגוּר בְּעַצְמְךָ?! יוֹתֵר
טוֹב לְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, וְעִקַּר הַטּוֹב הוּא
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא בֶּאֱמֶת אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְהוּא
בֶּאֱמֶת רוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, אַךְ אַתָּה מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ
וּבִלְבּוּלֶיךָ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם,
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְקֶפְדוּת עָלֶיךָ, וּכְאִלּוּ הוּא
נוֹקֵם בְּךָ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב
הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה לְהֵיטִיב לְךָ, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, אִם רַק תִּקַּח
אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה
אֲמִתִּית, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה כָּל מַצָּבְךָ; לָזֹאת רְאֵה
אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! וּבְרַח לְךָ הָרֶגַע הַזֶּה מֵהֵיכָן שֶׁאַתָּה
נִמְצָא, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל
בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ, וְכָל
מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת תְּסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ
שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִם בָּשָׂר וָדָם פָּנִים אֶל פָּנִים, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין
שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה
וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ,

חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַכֹּל בְּהִתְלַבְּשׁוּת הַזּוֹ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה לְפָנֶיךָ מַרְאֵה עֵינֶיךָ, כִּי הַכֹּל — אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת — הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, מֵהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁלְּךָ וְהַיִּסּוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁלְּךָ רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ אַחַת וְלָתָמִיד, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: מַסְפִּיק סָבַלְתִּי, מַסְפִּיק אֲנִי בִּמְרִירוּת מַסְפִּיק אֲנִי בְּדִכְאוֹנוֹת עַכְשָׁו אֲנִי רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן שֶׁנָּפַלְתִּי וְנִמְשַׁכְתִּי לְשָׁם, וְאִם תֹּאמַר לְעַצְמְךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל מַצָּבְךָ יִשְׁתַּנֶּה, הָעִקָּר רְאֵה לְהַשְׁלִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמִמֵּילָא אֵיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה, אַתָּה צָרִיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֵּין בַּחַיִּים וּבֵין בְּמִיתָה אַתָּה מֻכְרָח לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל מִי יוֹדֵעַ מַה וְכוּ', רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַהֶכְרֵחַ לְךָ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כִּי הַנְּשָׁמָה עוֹלָה אֶל עַל לְמַעְלָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִחְיוֹת כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת וּבְדִכְאוֹנוֹת בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּיָדֶיךָ, רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם מַצָּבְךָ וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לְךָ, כִּי

רַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתְךְ, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךְ וְאָז אִם תְּצַיֶּת אוֹתִי בָּזֶה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְךְ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, כִּי בֶּאֱמֶת הַדְּכְאוֹנוֹת הֵם מַחֲלַת עֲצַבִּים, כִּי זֶה שֶׁאָדָם מְסֻגָּר בְּעַצְמוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם אַף אֶחָד וְהוּא שָׁרוּי בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה, זֶה בָּא לוֹ מִמַּחֲלַת עֲצַבִּים, וְעַל־כֵּן רְפוּאָתְךְ תְּלוּיָה בְּיָדֶיךְ, וְלָכֵן רְאֵה לִבְרֹחַ עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם וְתֵשֵׁב וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתַרְבֶּה בְּדִבּוּרִים אֵלֶּה וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךְ דָּבָר זֶה, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֶּאֱמֶת יַעֲזֹר לְךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ יִכָּנֵס בְּךְ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתֵדַע שֶׁגַּם אַתָּה שָׁוֶה מַשֶּׁהוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט תֵּצֵא מֵעַצְמְךְ וְלֹא תִּתְבַּיֵּשׁ מִבְּנֵי־אָדָם, וְעַל־כֵּן שְׁמַע בְּקוֹלִי אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךְ, מֵהַדְּכְאוֹנוֹת וְהָעֲצַבִּים שֶׁלְּךְ, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּרְגִּישׁ נֹעַם, עֲרֵבוּת, זִיו, יְדִידוּת חִיּוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

בְּנִי! רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעַל אַף צָרוֹתֶיךְ וְיִסּוּרֶיךְ וּמַכְאוֹבֶיךְ

שֶׁכָּל־כָּךְ כּוֹאֵב לְךָ, וְאַתָּה הָרוֹס לְגַמְרֵי מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה מֻנָּח בְּתוֹךְ עַצְבוּת וּמְרִירוּת וּבְדְכָאוֹן, עִם כָּל זֹאת בְּנִי, בְּנִי, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵדַע כִּי אֵין מִי שֶׁיַּעֲזֹר לְךָ, רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ, וְאִם תֹּאמַר לְעַצְמְךָ כְּבָר מַסְפִּיק עִם הַדְּכָאוֹנוֹת, כְּבָר מַסְפִּיק עִם הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה; לָזֹאת רְאֵה, בְּנִי, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ אַחַת וּלְתָמִיד, וּתְשַׁמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, כִּי מַעֲלַת הַשּׁוֹמֵעַ כְּלֵי זֶמֶר אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי זֶה מַגְבִּיהַּ אֶת הָרוּחַ שֶׁל הָאָדָם, וּמְבָרֵר אֶת הָרוּחַ טוֹבָה מֵהָרוּחַ נְכָאָה, עַצְבוּת רוּחַ, וְכָל מַה שֶּׁתִּשְׁמַע יוֹתֵר כְּלֵי זֶמֶר תִּתְרַחֵב לְךָ דַּעְתְּךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתֵּצֵא מֵהַדְּכָאוֹנוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁלְּךָ, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל רְאֵה לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמִים, וּמוֹחֵל לְכָל בְּרִיּוֹתָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, עֲדַיִן גְּדוֹלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁגְּדוֹלָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה כָּל מַצָּבְךָ, הָעִקָּר רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדֶיךָ.

ד.

בְּנִי! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַדְּכְאוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּלֵב הָאָדָם, וְהוּא מָלֵא מְרִירוּת וְעַצְבוּת עַד שֶׁנִּכְנָסוֹת בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַכֹּל בָּא מֵחַמַת בְּטוּל זְמַן שֶׁמְּבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ וּמְסְתּוֹבֵב רֵיק, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם דָּבָר, כִּי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, אֵין לוֹ זְמַן לַחֲשֹׁב כְּלָל מְצָרוֹתָיו, אֲפִלּוּ מִי שֶׁסּוֹבֵל הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמְסֻבָּב עִם עָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְהוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, אִם רַק הָיָה עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ זְמַן אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב מֵעַצְמוֹ, הָיָה יוֹצֵא מֵהַדְּכָאוֹן; וְעַל־כֵּן, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן שֶׁלְּךָ, רְאֵה לִהְיוֹת עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, יִהְיֶה בַּמֶּה שֶׁיִּהְיֶה, אֲבָל אַתָּה מֻכְרָח לִהְיוֹת עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לֵילֵךְ בָּטֵל, כִּי הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁעֲמוּם וְשִׁגָּעוֹן, וְלִידֵי זִמָּה וְנָאוּף, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בָּא לָהֶם רַק מֵחַמַת שֶׁבִּטְּלוּ אֶת הַזְּמַן וְהָלְכוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים, וְזֶה סַם הַמָּוֶת לְחוֹלֵי הָעֲצַבִּים וּלְחוֹלֵי הַדְּכָאוֹן, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִמְצֹא אֵיזֶה עֵסֶק שֶׁתִּהְיֶה עָסוּק בָּזֶה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּפָּטֵר מִכָּל הַדְּכְאוֹנוֹת וּמֵהַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ, כִּי מִי שֶׁהוּא עָסוּק בְּאֵיזֶה

עֵסֶק, וְהוּא טָרוּד בְּאֵיזוֹ טִרְדָּה, אֵין לוֹ זְמַן אֲפִלּוּ לַחֲשֹׁב מֵעַצְמוֹ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לוֹ לְיָמִים הַבָּאִים.

ה.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְתֵדַע כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, וְהוּא סָגוּר בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, זוֹהִי מַחֲלָה כְּכָל הַמַּחֲלוֹת, וְאִם לֹא מִתְרַפְּאִים מִמֶּנָּה, אֲזַי הַמַּחֲלָה יְכוֹלָה לְהִתְפַּשֵּׁט, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּבָר מְאֻחָר, כֵּן הַדָּבָר עִם הַמַּחֲלָה הַזֹּאת שֶׁל הַהִסְתַּגְרוּת, יְכוֹלִים לִפֹּל בִּדְכָאוֹן, וְהַדְּכָאוֹן מֵבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי הִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם תֵּכֶף־וּמִיָּד לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עִם זוּלָתְךָ, וּתְחַפֵּשׂ לְעַצְמְךָ אֵיזֶה חָבֵר לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, וְזֶה עִקַּר הָרְפוּאָה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה קַל בְּעֵינֶיךָ, כִּי בְּנַפְשְׁךָ הוּא, כִּי אִם אַתָּה לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לַעֲזֹר לְךָ כְּלָל, לָזֹאת רְאֵה תֵּכֶף־וּמִיָּד לָצֵאת וּלְחַפֵּשׂ אֵיזֶה חָבֵר, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ, וַאֲפִלּוּ לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם חֲמִשָּׁה אוֹ עֲשָׂרָה רְגָעִים, גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתּוּכַל לְדַבֵּר יוֹתֵר עִם זוּלָתְךָ, וְתֵלֵךְ עִמּוֹ לְטַיֵּל, וְכָךְ תֵּצֵא מֵעַצְמְךָ, לֹא־כֵן אִם תִּשָּׁאֵר סָגוּר, זֶה יָבִיא אוֹתְךָ לִמְרִירוּת כָּזוֹ עַד הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן;

עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִיעַצְךָ, וִיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ חָבֵר טוֹב לְדַבֵּר עִמּוֹ, אֲשֶׁר זֶה יְסוֹד גָּדוֹל בְּקִיּוּם הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִפְלִיגוּ מְאֹד בְּמַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְחָבֵר טוֹב, עַד שֶׁאָמְרוּ, שֶׁאֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית אֶלָּא בַּחֲבוּרָה (בְּרָכוֹת סג:), כִּי כְּשֶׁלּוֹמְדִים בְּיַחַד, אָז מְבָרְרִים אֶת הָעִנְיָן הֵיטֵב, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים חָבֵר לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְהַסְבִּיר לוֹ אֶת כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁלֹּא מֵבִין, וְזֶה יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵעַצְמוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּרוּפָה לְכָל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ בְּדִכָּאוֹן, וְכֵן אָמְרוּ (תַּעֲנִית כג.): אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא, הָאָדָם מֻכְרָח שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חָבֵר, כִּי אִם לֹא, אָז יֵשׁ לוֹ מָוֶת, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוּא לְבַד, מָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ וְחַי בָּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, עַד שֶׁהוּא בָּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֶל יֵאוּשׁ, שֶׁמֵּבִיא אוֹתוֹ לְהִתְאַבְּדוּת, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְתִקְנֶה לְעַצְמְךָ חָבֵר טוֹב, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ הַרְבֵּה, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק ט׳): וְקֵנֵה לְךָ חָבֵר, וְכֵיצַד? מְלַמֵּד שֶׁיִּקְנֶה הָאָדָם חָבֵר לְעַצְמוֹ, שֶׁיֹּאכַל עִמּוֹ וְיִקְרָא עִמּוֹ וְיִשְׁנֶה עִמּוֹ וְיִישַׁן עִמּוֹ וְיִגָּלֶה לוֹ כָּל סְתָרָיו, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם חַי עִם חָבֵר וּמִתְחַלֵּק עִמּוֹ בִּידִיעוֹתָיו וְהַרְגָּשׁוֹתָיו, הוּא יוֹצֵא מֵעַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְאַל תַּחֲשֹׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁזֶּה בָּא בְּנָקֵל, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ (שָׁם, פֶּרֶק ח׳): לְעוֹלָם יִקְנֶה אָדָם חָבֵר לְעַצְמוֹ,

שֶׁיִּקָּרֵא עִמּוֹ, וְאֵין חָבֵר נִקְנֶה אֶלָּא בְּדָמִים, וְאָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק טז): אֵין חָבֵר נִקְנֶה אֶלָּא בְּקֹשִׁי קָשָׁיִם שֶׁזֶּה בָּא מְאֹד קָשֶׁה, וּבִפְרָט מִי שֶׁכְּבָר נִכְנָס בְּעַצְמוֹ, וְהוּא שָׁרוּי בְּתוֹךְ הַדְּאוֹן, לוֹ מְאֹד קָשֶׁה לִמְצֹא חָבֵר, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְרַפֵּא, תְּחַבֵּר אֶת עַצְמְךָ עִם חָבֵר טוֹב וְעִמּוֹ תְּדַבֵּר וְעִמּוֹ תְּטַיֵּל וְעִמּוֹ תֹּאכַל וְעִמּוֹ תִּהְיֶה בְּיַחַד, וְכָךְ תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְתִהְיֶה לְךָ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תְּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים.

ו.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הָעַצְבוּת וְאֶל הַמְּרִירוּת, כִּי זֶה בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹר לְךָ אַדְּרַבָּה יַזִּיק לְךָ, רְאֵה אֵיךְ שֶׁאַתָּה מֻנָּח בִּמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וּמַה פָּעַלְתָּ עִם כָּל הַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, אַדְּרַבָּה נַעֲשֵׂיתָ יוֹתֵר חוֹלֶה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּתְשַׁמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְזֶה יַגְבִּיהַּ אֶת מֹחֲךָ, וְיַכְנִיס בְּךָ תִּקְוָה אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר הוּא שִׂמְחָה, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם שָׂמֵחַ יוֹתֵר, נִגְבַּהַּת רוּחוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשִּׂמְחָה. וְצָרִיךְ

שֶׁתִּמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי כָּל־כָּךְ הִרְגַּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ כְּבָר מִימֵי נְעוּרֶיךָ לִהְיוֹת עָצוּב וּמְדֻכָּא, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְרַפֵּא, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ, וְעַל־יְדֵי שִׂמְחָה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וּמִכָּל מְרִירוּתְךָ, וְתִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲשֶׁר עִקַּר הַצָּלָתְךָ, עִקַּר רְפוּאָתְךָ, עִקַּר יְשׁוּעָתְךָ תְּלוּיִים בְּיָדֶיךָ, אִם אַתָּה תְּקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, אֲזַי תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, וְאִם לֹא תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, רַק יִהְיוּ לְלַעַג וּלְקָלֶס בְּעֵינֶיךָ, תֵּדַע שֶׁתִּשָּׁאֵר בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, וּמִי יוֹדֵעַ לְמַה יְכוֹלִים לְהָבִיא אוֹתְךָ דְּבָרִים אֵלֶּה, וְעַל־כֵּן אַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דִּבּוּרִים אֵלֶּה, כִּי כָּל חַיֶּיךָ תְּלוּיִים בָּזֶה, אִם אַתָּה תְּקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר בְּכָל יוֹם, וְתֵצֵא מֵעַצְמְךָ, אָז תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, אֲבָל אִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, שׁוּם בֶּן אָדָם לֹא יוּכַל לַעֲזֹר לְךָ, כִּי לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן זֶה תָּלוּי רַק בָּאָדָם בְּעַצְמוֹ, כְּפִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בַּיָּדַיִם, וְאִם מְחַכֶּה שֶׁאַחֵר יָבוֹא וְיַעֲזֹר לוֹ, אֲזַי הוּא מִסְכֵּן גָּדוֹל, וְיִשָּׁאֵר בְּתוֹךְ הַמְּרִירוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁלּוֹ, וְזֶה יַכְנִיסוֹ בְּכָל מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים,

עַד שֶׁיִּשְׁכַּב תָּמִיד בַּמִּטָּה בִּמְרִירוּת, וְיִכָּנֵס בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וְשֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִהְיוּ תָּמִיד חֲשׁוּכִים, לֹא־כֵן מִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: מַסְפִּיק לִשְׁכַּב בַּמִּטָּה, מַסְפִּיק לִהְיוֹת בִּמְרִירוּת וּבְדִכָּאוֹן, מַסְפִּיק שֶׁתִּהְיֶינָה לִי כְּבָר טְעָנוֹת עַל אֲחֵרִים, כְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁאֶקַּח אֶת עַצְמִי בְּיָדַי, וְאֵצֵא מֵעַצְמִי, וְאֶהְיֶה שָׂמֵחַ, אִם תֹּאמַר לְעַצְמְךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, תִּזָּכֶה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, וְעִקַּר הַכֹּל הוּא רַק לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְלִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת הָרוּחָנִיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי יִזָּכֶה לָצֵאת מֵהַדְּכָאוֹן, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְשׂוּם עֵצוֹת אֲחֵרוֹת.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

פַּחַד שָׁוְא

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְהָרַע לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר הַצְּלָחַת בַּר יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי הוּא, כְּשֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד כְּלָל, אֶלָּא רָץ בְּתוֹךְ קִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה, וּמְחַזֵּק אֶת לִבּוֹ בְּלֵב חָזָק וְאַמִּיץ, אֲזַי עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחַ, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא פַּחְדָן, הוּא מָלֵא כִּשְׁלוֹנוֹת וְאַכְזָבוֹת; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל וְשָׁוְא; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֵין לוֹ מַה לְהִתְפַּחֵד כְּלָל, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקה)

קוּנְטְרֵס

פַּחַד שָׁוְא

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּבְרַח מִכָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל אֲשֶׁר מְסַבְּבִים אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁלִּבְּךָ נִשְׁבָּר עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְהַפַּחַד וְהָאֵימָה וְהַיִּרְאָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ הֵם גְּדוֹלִים מִנְּשֹׂא, כִּי מֵרֹב צַעַרְךָ הַקָּשֶׁה מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּעַצְמְךָ, עוֹד זֹאת מַפְחִידִים אוֹתְךָ עִם כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ אֵין לְךָ תִּקְוָה כְּלָל, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא תֵּצֵא מֵהַצָּרָה שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהּ; בְּנִי, בְּנִי! תִּלְעַג לָהֶם, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל חַסְדָּיו יִתְבָּרַךְ וְאֶת גֹּדֶל רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא מְסַבֵּב עִמְּךָ בַּחֲסָדִים וּבְרַחֲמִים גְּמוּרִים לְטוֹבָתְךָ, אָז לֹא הָיִיתָ נִשְׁבָּר כְּלָל, כִּי

בֶּאֱמֶת הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הוּא וּמַה הוּא, וּמֵהֵיכָן נִמְשָׁךְ וּמֶה עָלָיו לְתַקֵּן, כִּי הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵהָאָדָם, וְעַל־כֵּן אֵין זוֹ עֵצָה לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ כְּבָר אָבַד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל אָבוּד חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת אַף שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר עַכְשָׁו מִמְּךָ הַכֹּל, עִם כָּל זֹאת עוֹד יַגִּיעַ יוֹם (יְשַׁעְיָה יב, א): "וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ ה' כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי, הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ ה' וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה", כִּי עוֹד תַּגִּיעַ עֵת שֶׁתִּרְאֶה אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת, הַדַּחֲקוּת וְהַמַּכְאוֹבִים, הַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הַכֹּל הָיָה לְטוֹבָתְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת יְשׁוּעָתְךָ, וּבְרֶגַע שֶׁתִּרְאֶה אֶת יְשׁוּעָתְךָ כְּבָר לֹא תִּפְחַד, וְעַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, בְּנִי, שֶׁתִּרְאֶה לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם פְּחָדִים שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל, אֶלָּא הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת לְמָקוֹם מְיֻחָד אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית, הַצָּלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁתִּרְבֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר, תִּזְכֶּה לְהִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִכָּנֵס בְּךָ בִּטָּחוֹן, וְלֹא

תִּצְטָרֵךְ אַחַר־כָּךְ לִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר, "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד" — עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן אֵין פּוֹחֲדִים מִשּׁוּם "פַּחַד שָׁוְא", וְאַף שֶׁיִּצְרֵךְ מְסִיתֵךְ וְאוֹמֵר לָךְ: מַה לָּךְ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֲלֹא הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה בָּךְ, אוֹ כְּבָר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה חָטָאתְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁשּׂוֹנְאִים אוֹתָךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין צְרִיכִים אוֹתָךְ, תֵּדַע כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ הַיֵּצֶר הָרַע הַמֵּסִית וּמַדִּיחַ אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא אָב הָרַחֲמָן וְחָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָן, הוּא רַק רוֹצֶה שֶׁהָאָדָם יָבוֹא וִידַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַרְבֶּה בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְאָז מִיָּד מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר! לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי מַה לְּךָ עִם אֲחֵרִים, אַתָּה הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל מַה שֶּׁחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים יִהְיֶה אֶצְלְךָ קָדוֹשׁ, כִּי הֵם דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמָּשׁ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הִפְלִיגוּ מְאֹד בְּמַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה ל, ג): בַּדּוֹרוֹת הָלָלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא

כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבַד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תִּבְזֶה אֶת תְּפִלָּתָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּר נְקֻדַּת הַתְּפִלָּה, שֶׁתִּתְפַּלֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הַמָּקוֹם הַבָּטוּחַ בְּיוֹתֵר וְהַנָּכוֹן בְּיוֹתֵר לִבְרֹחַ, וְאָז יֵרְדוּ מִמְּךָ כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, כִּי בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ מַה יֵּעָשֶׂה לְךָ אָדָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּמְטִירוּ עָלֶיךָ טִילִים וּפְצָצוֹת, אִם תְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵרְדוּ מִמְּךָ כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל שָׁוְא, כִּי הָעִקָּר הוּא תְּפִלָּה, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): "אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; וְעַל־כֵּן אַל יַטֶּךָּ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ עֲבוֹדָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִתְּפִלָּה, תַּאֲמִין לַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה מִסִּינַי, וְדִבְרֵיהֶם הֵם דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאִם הֵם אָמְרוּ שֶׁאֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲשׁוּבָה מְאֹד תְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ — שֶׁאָדָם בָּא וְשׁוֹפֵךְ אֶת לִבּוֹ אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ, חֲנוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ, אָז רָאוּי לְךָ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם וְלֹא לְהִבָּהֵל וּלְהִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה וּמִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִם תְּקַיֵּם אֶת זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אָז תִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְךָ בֵּית מָנוֹס הֵיכָן לִבְרֹחַ, וְתִנָּצֵל מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה, וְתִזְכֶּה לִבְרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וְיִמְשָׁךְ עָלֶיךָ שֶׁפַע גַּשְׁמִי וְשֶׁפַע רוּחָנִי, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ב.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּבְרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְאִם תִּהְיֶה רָגִיל לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז יָאִיר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְפַחַד מִשּׁוּם "פַּחַד שָׁוְא", וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים כז, א): "ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא ה' מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד", כִּי הָיָה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל־כָּךְ הִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בֵּין בְּבֵיתוֹ מִילָדָיו וּבֵין מִבַּחוּץ מִשּׂוֹנְאָיו, עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רֹב הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִתְפָּאֵר: "ה' אוֹרִי

וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא״ — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מֵאִיר לִי וְהוּא מוֹשִׁיעֵנִי, אָז מִמִּי יֵשׁ לִי לִירֹא?! ״הַוָּיָ״ה מָעוֹז חַיַּי״ — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל חִיּוּתִי, רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֲנִי מְדַבֵּק אֶת עַצְמִי, רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לִי, וְעַל־כֵּן ״מִמִּי אֶפְחָד״ — מִמִּי אֲנִי צָרִיךְ לְפַחֵד?! בְּנִי, בְּנִי! אִם תִּהְיֶה רָגִיל לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁרַק יַעֲבֹר עָלֶיךָ תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִדַּבֵּק לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה מַמָּשׁ, שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, אָז לֹא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים וִישׁוּעוֹת וַחֲסָדִים גְּמוּרִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹ שְׁלֵמוּת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁכָּל־כָּךְ הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּמַדְרֵגָה זוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ (דְּבָרִים רַבָּה ה, ט): ״כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ״, מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָזַי הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשָׂה כַּיּוֹצֵא בּוֹ, כִּי אֵין שׁוּם פְּרוּדִים בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ מַעֲלַת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵין לוֹ מַה לְּפַחֵד, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנָּחוֹת כט:): ״כָּל הַתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה

בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא", מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבוֹטֵחַ רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לוֹ מַחֲסֶה, וּמַסְתִּיר וּמַצִּיל אוֹתוֹ בֵּין בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין בָּעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּפְחָדִים וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם, כִּי כֻּלָּם מַפְחִידִים אוֹתָךְ, וּמֵרֹב צָרוֹתֶיךָ אֲשֶׁר עוֹבְרוֹת עָלֶיךָ מֵעַצְמְךָ, אַתָּה מְאֹד שָׁבוּר, אִיעַצְךָ וְיִהְיֶה הַוָּיָ"ה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ, רְאֵה לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וְאֵין מַה לְּהִתְפַּחֵד מְשׁוּם דָּבָר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְזוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיְשָׁרִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁרָצוּ וּבָרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּבָטְחוּ בִּישׁוּעָתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת רָאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּזְכֹר מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קיח, ו): "הַוָּיָ"ה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם, הַוָּיָ"ה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי, טוֹב לַחֲסוֹת בַּהַוָּיָ"ה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם טוֹב לַחֲסוֹת בַּהַוָּיָ"ה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים", בְּרֵגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ גִּלּוּי שְׁכִינָה, וְתָמִיד מְצַיֵּר לְפָנָיו עֵינָיו אֶת שֵׁם הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ־הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז אֵין לוֹ כְּבָר מִמִּי לִירֹא וְלִפְחֹד, וּכְבָר אֵינוֹ בּוֹטֵחַ בָּאָדָם, וּכְבָר אֵינוֹ

בּוֹטֵחַ בִּנְדִיבִים, אֶלָּא יוֹדֵעַ כִּי הַוָיָ״ה לִי בְּעֹזְרִי וְכָל שׂוֹנְאָיו נוֹפְלִים תַּחְתָּיו, וַאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׂוֹנְאַי; וְעַל־כֵּן אִיעַצְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתְךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵצֵא מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְתֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ.

ג.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הַפְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אֶת הָאָדָם הֵם רַק כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי לֹא נִבְרְאוּ רָעָמִים אֶלָּא לְפַשֵּׁט עַקְמִימִיּוּת שֶׁל אָדָם, כָּל הַקּוֹלוֹת וּבְרָקִים וּרְעָמִים שֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ וּפוֹחֵד מֵהֶם, הַכֹּל כְּדֵי לְפַשֵּׁט אֶת הָעַקְמִימִיּוּת שֶׁבִּלְבּוֹ, כִּי בְּכָל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ עַקְמִימִיּוּת בִּלְבָבוֹ, וְיֵשׁ אֶצְלוֹ קֶשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, הֵן מִצַּד חֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים שֶׁחָטָא, וּפָשַׁע שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַקֵּם לְבָבוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס עָלָיו, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹתוֹ, וְהֵן עַל־יְדֵי צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, דַּחֲקוּתוֹ וּמְרִירוּתוֹ, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּעִנְיַן פַּרְנָסָתוֹ וּבְעִנְיַן שְׁלוֹם בֵּיתוֹ וּבְעִנְיַן יְלָדָיו, וְהוּא כָּל־כָּךְ מְעֻקָּם וּמְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ פְּחָדִים וּמְפַחֵד מְאֹד מְאֹד, כָּל זֶה מֵחֲמַת רְחוּקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לו, ב): "בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין פַּחַד" אֶלָּא "אֱלוֹקִים לְנֶגֶד עֵינָיו", אֲפִלּוּ אָדָם הוּא, חַס וְשָׁלוֹם, רָשָׁע גָּמוּר, אִם רַק מַכְנִיס אֱמוּנָתוֹ וְאַחְדוּתוֹ לְנֶגֶד עֵינָיו כְּבָר אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים רֶמֶז תשיט): "רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ" (תְּהִלִּים לב, י), אֲפִלּוּ רָשָׁע, וּבוֹטֵחַ בַּה' — חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל־כָּךְ יָקָר בְּעֵינָיו אָדָם הַשָּׁם יִרְאָתוֹ וְאַחְדוּתוֹ לְפָנֵי עֵינָיו, עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ רָשָׁע שֶׁבּוֹטֵחַ בַּה' וְשָׁם אֱלֹקִים לְנֶגֶד עֵינָיו, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין פַּחַד בְּלִבּוֹ, וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אָז נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (תְּהִלִּים נג, ו): "שָׁם פָּחֲדוּ פַחַד, לֹא הָיָה פָּחַד", כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִכָּל רַע, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם נִכְנָס יוֹתֵר בְּבִטָּחוֹן,

שֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ מַה לְהִתְפַּחֵד כְּלָל מִשּׁוּם "פַּחַד שָׁוְא"; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אָז לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם פַּחַד כְּלָל; אַשְׁרֵי הַבּוֹטֵחַ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז אֵין לוֹ שׁוּם "פַּחַד שָׁוְא" מִשּׁוּם דָּבָר, וְטוֹב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

ד.

בְּנִי! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל לְהִשָּׁבֵר, בְּוַדַּאי צָרָתְךָ הִיא צָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ עֵצָה לְהִשָּׁבֵר, אַדְרַבָּה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה אֶל תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה, הַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגוֹת אֶל תִּקֶּף הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא זוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַיְשׁוּעוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו כַּפָּרָה, שֶׁמְּכַפֵּר לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל כְּדֵי לְמָרֵק עֲוֹונוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): מַה שֵּׁן וְעַיִן עֶבֶד יוֹצֵא בָּהֶם לְחֵרוּת, יִסּוּרִים שֶׁמְּמָרְקִים כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאָדָם יוֹצֵא עַל יָדָם לְחֵרוּת; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי פְּחָדִים שֶׁל שָׁוְא, שֶׁאַתָּה מְפַחֵד מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים בְּבֵיתְךָ וּבַחוּץ, עָלֶיךָ לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, כִּי תֵּדַע שֶׁהַיִּסּוּרִים מְמָרְקִים גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבֵּל בְּאַהֲבָה יִרְאֶה זֶרַע וְיַאֲרִיךְ יָמִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְלוֹנֵן, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, וְעוֹד תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם רַק תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וְתַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא תִּשָּׁבֵר מִכָּל דָּבָר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס לְהִיסְטֶרְיָה וְלִפְחָדִים שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַי הַחַיִּים, וְזוֹכֶה תָּמִיד לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ מַה לִּפְחֹד כְּלָל, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עָלֶיךָ לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח): "כָּל הַשָּׁמֵחַ בְּיִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם", כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים, פְּחָדִים וּמְרִירוּת שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל

וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְאַתָּה מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינְךָ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לְךָ, תֵּדַע בָּזֶה שֶׁאַתָּה מַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֶת מַעֲלָתְךָ בַּשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים וּפְחָדִים שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל, וְאַתָּה בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינְךָ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד, אָז הָיִיתָ שָׂמֵחַ מְאֹד מְאֹד בַּיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ, כִּי הֲרֵי אַתָּה מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים מָרִים קָשִׁים וּפְחָדִים שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְהוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְדָן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בּוֹ בָּרֶגַע מוֹחֵל לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵינוֹ מִתְפַּחֵד כְּלָל, רַק חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ט, יב): טוֹב מְאֹד — זוֹ מִדַּת יִסּוּרִים, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים וּפְחָדִים שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל, וְהוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְאוֹר נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִיר

לוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת נג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם בָּאִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת קָשׁוֹת וּמָרוֹת, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, אַל תִּיָּאֵשׁ עַצְמְךָ וְאַל תִּפֹּל בְּפַחַד וּבְהִיסְטֶרְיָה, אֶלָּא עֲשֵׂה זֹאת, אֲפוּא, בְּנִי, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁכּוֹאֵב לְךָ יוֹתֵר, רְאֵה לִבְכּוֹת וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבּוֹ בָּרֶגַע יָאִיר עָלֶיךָ בַּעַל הַבִּירָה הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, וְתֶמְשַׁךְ עָלֶיךָ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ.

ה.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי פְּחָדִים וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, כִּי הַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹת אֶת הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יַּעֲשֶׂה בְּעֵת צָרָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, לָכֵן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַכְשָׁו, רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ וּבָטוּחַ בַּה׳, שֶׁלֹּא יִקְרֶה לְךָ

שׁוּם דָּבָר, כִּי כָּל אֵלּוּ הַפְּחָדִים שֶׁמַּפְחִידִים אֶת הָאָדָם, הֵם רַק כְּדֵי לְנַסּוֹת אוֹתוֹ אֶל מִי יִבְרַח, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתָשׂוּחַ וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּתִמִּימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְדָבָר זֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה נִשְׁמָר מִכָּל רַע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשָּׁמֵר מִכָּל רַע, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם "פַּחַד שָׁוְא" וָהֶבֶל, וְיִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

רֽוַח נָקִי

יְגַלֶּה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת לְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֵיךְ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּכָל יוֹם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּמַה הֵן הַסִּבּוֹת שֶׁתָּמִיד יֵשׁ לוֹ כִּשְׁלוֹנוֹת בְּחַיָּיו וְרַק מַפְסִיד, וְעֵצוֹת אֵיךְ לְתַקֵּן זֹאת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: צְרִיכִים לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: רֶוַח הָעוֹלָם הַזֶּה — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי מַה שֶּׁהֵכִין לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מִצְוֹות, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִמּוּדִים וְלִמּוּדֵי חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּפְשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד, יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ בְּרֶוַח נָקִי מַמָּשׁ, וְאֵין צְרִיכִים לְהַשְׁקִיעַ שׁוּם דָּבָר, כִּי הַכֹּל מוּכָן לְפָנֵינוּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּמְנַצֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, שֶׁאָז תָּמִיד יַרְוִיחַ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקו)

קוּנְטְרֵס

רֽוַח נָקִי

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר רֽוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהָאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵין צָרִיךְ עַל זֶה הוֹצָאוֹת מִשָּׁלוֹ כְּלָל, רַק מִמַּה שֶּׁהֵכִין לְפָנָיו הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְהַרְחִיב יָדוֹ, וּלְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה מְאֹד עַיִן לֹא רָאֲתָה, אַךְ הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מַשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת, וְיִהְיֶה מוּכָן לְקַבֵּל אֶת הָרֽוַח הַזֶּה, וְהוּא — עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, וְתָמִיד יִהְיֶה זָרִיז בְּמַעֲשָׂיו, וְיִבְרַח מִכָּל מִינֵי עַצְלוּת וּכְבֵדוּת, וְיִהְיֶה עָסוּק תָּמִיד בְּאֵיזֶה עֵסֶק — אוֹ בְּגַשְׁמִי אוֹ בְּרוּחָנִי. וְזֶה צָרִיךְ לָדַעַת, אֲשֶׁר לְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן, זֶהוּ הַהֶפְסֵד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם,

וּלְהַפּוּךְ עִקַּר הָרֵוַח הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם הוּא — כְּשֶׁתָּמִיד עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ, אוֹ שֶׁעוֹסֵק בְּפַרְנָסָתוֹ, וּמִתְעַסֵּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק וְכוּ׳, אוֹ שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ שֶׁמְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ׳, אֲבָל לָלֶכֶת בָּטֵל, זוֹ הָעֲבֵרָה הֲכִי גְּדוֹלָה, וְאָז כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, הוּא מָלֵא רְוָחִים, כִּי לְאֵיזֶה צַד שֶׁרַק יִסְתּוֹבֵב — יַרְוִיחַ, אִם עוֹסֵק פַּרְנָסָתוֹ, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בָּטֵל כְּרֶגַע, הֲרֵי זֶה מַרְוִיחַ לְפַרְנָסָתוֹ וּלְפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, וְאִם עוֹסֵק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אוֹ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי זֶה מַרְוִיחַ לְפַרְנָסַת נִשְׁמָתוֹ. אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד "רֵוַח נָקִי" לְנִשְׁמָתוֹ כְּמוֹ מִי שֶׁמַּתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן אֵין לְךָ עוֹד "רֵוַח נָקִי" לְגוּפוֹ הַנַּשְׁמִי, כְּמוֹ מִי שֶׁאֵינוֹ מְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, רַק עוֹסֵק בְּאֵיזֶה עֵסֶק בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתוֹ. וְאִם תַּחֲקֹק אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתְּךָ, אָז לְהֵיכָן שֶׁרַק תִּסְתּוֹבֵב, יִהְיֶה לְךָ "רֵוַח נָקִי", כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה בַּטְלָן, וּמְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וּמִסְתּוֹבֵב וּמְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים עַל דָּא וְעַל הָא עִם זֶה וְעִם זֶה וְכוּ׳, הוֹלֵךְ בָּטֵל וּמְטַיֵּל וּמְסַתֵּכֵּל בְּחַלּוֹנוֹת רַאֲוָה וְכוּ׳, אוֹ מִסְתַּכֵּל אֵיךְ שֶׁזֶּה בּוֹנֶה בִּנְיָן וְכוּ׳, וְאֵיךְ שֶׁזֶּה חוֹפֵר בּוֹר וְכוּ׳, אוֹ אֵיךְ שֶׁפֹּה קָרְתָה תְּאוּנָה וְכוּ׳, וְכָל מַה שֶׁרַק קָרָה בְּאֵיזֶה מָקוֹם, הוּא נִמְצָא

שָׁם הָרִאשׁוֹן, וְעוֹמֵד וּמְסִתַּכֵּל וְצוֹפֶה וּמַבִּיט וְכוּ׳, זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי אֵינוֹ מֵבִיא פַּרְנָסָה לְבֵיתוֹ, וְאֵינוֹ מְפַרְנֵס אֶת נִשְׁמָתוֹ בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֶת כָּל זֹאת, וְאָז בְּכָל תְּנוּעָה שֶׁרַק תִּפְנֶה תִּמְצָא "רוּחַ נָקִי".

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם הָאָדָם יָכוֹל לְהַצְלִיחַ כָּל־כָּךְ, עַיִן לֹא רָאֲתָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֻנָּח לְפָנָיו "רוּחַ נָקִי" בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי — אִם לֹא יִהְיֶה בַּטְלָן וּשְׁלוּמִיאֵל, שֶׁקּוֹרִין שְׁלֵימַזְל — רַע מַזָּל, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׂם אֶת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם לְתַכְלִית מְסֻיֶּמֶת, שֶׁהוּא דַּיְקָא מֻכְרָח לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל עִנְיָן מְסֻיָּם, וְאִם הוּא אֵינוֹ בַּטְלָן, וְתָמִיד עָסוּק, אוֹ שֶׁעָמֵל בְּאֵיזֶה עֵסֶק, כְּגוֹן מַשָּׂא וּמַתָּן, אוֹ עוֹבֵד אֵצֶל מִישֶׁהוּ, אוֹ בְּעִנְיָן אַחֵר שֶׁמֵּבִיא דַּרְכּוֹ פַּרְנָסָתוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי נְטִיָּתוֹ וְחֶשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ, אוֹ שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, תָּמִיד הוּא עָסוּק, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בָּטֵל, וְרוֹאֶה שֶׁמִּכָּל זְמַנּוֹ — הֵן בְּרוּחָנִיּוּת וְהֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, תָּמִיד יַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ, וִידַבֵּר עִם כָּל אֶחָד מֵאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ אִם עוֹסֵק בְּאֵיזֶה עֵסֶק שֶׁל מַשָּׂא וּמַתָּן, אוֹ עוֹבֵד אֵצֶל מִישֶׁהוּ, הוּא כְּבָר מְדַבֵּר

עִם כָּל מְיֻדָּעָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁמִּתְנַהֵג לְאוֹת וּלְמוֹפֵת, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, מִשְׁתַּדֵּל גַּם־כֵּן לְלַמֵּד מִתּוֹרָתוֹ לַאֲחֵרִים, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: תּוֹרָה לִשְׁמָהּ — שֶׁמְּלַמֵּד מִתּוֹרָתוֹ לַאֲחֵרִים אוֹ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִשְׁתַּדֵּל שֶׁגַּם אֲחֵרִים יְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אָז בְּאֹפֶן הַזֶּה הוּא תָּמִיד מַרְוִיחַ "רֻוַח נָקִי", כִּי הֵיכָן שֶׁרַק מִסְתּוֹבֵב — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, יֵשׁ לוֹ תַּפְקִיד בְּזֶה הָעוֹלָם לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וּבֶאֱמֶת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תֵּדַע, אֲשֶׁר מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֶצְלוֹ כְּבָר לֹא אִכְפַּת בֵּין גַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת וּבֵין רוּחָנִיּוּת לְגַשְׁמִיּוּת, כִּי תָּמִיד מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹסֵק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְעוֹבֵד בְּאֵיזוֹ עֲבוֹדָה, הוּא מְקַיֵּם גַּם אָז אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן: "לֹא תִּגְנֹב" וְכוּ', וְהוּא זָהִיר בְּמִשְׁקוֹלוֹתָיו וְכוּ', וְאֵינוֹ מְרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת וְכוּ', וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא לוֹמֵד רַק בְּאֹפֶן כָּזֶה — לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי לָמָּה נִקְרֵאת תּוֹרָה? שְׁמוֹרָה וּמְגַלָּה מַאי דְּהַוָה סָתִים מִמֶּנּוּ (זֹהַר ח"ג נג:), כִּי זֶה עִקַּר הַתּוֹרָה, שְׁמוֹרָה דֶּרֶךְ לָאָדָם לְהַכִּיר

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז הוּא תָּמִיד מַרְוִיחַ "רֵוַח נָקִי". וְזֹכֶר, אֲהוּבִי, בְּנִי, דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתָם לַיָּמִים הַבָּאִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַרְוִיחַ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה "רֵוַח נָקִי", הָעִקָּר שֶׁיִּשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר לְבִלְי לְבַטְּלוֹ, וְיִהְיֶה זָרִיז מְאֹד בְּכָל עִנְיָנָיו, כִּי חֲבָל עַל כָּל יוֹם וְעַל כָּל שָׁעָה וְעַל כָּל רֶגַע, שֶׁהוֹלְכִים לְבַטָּלָה, כִּי יְכוֹלִים בְּזֶה הָעוֹלָם לְהַצְלִיחַ עַיִן לֹא רָאֲתָה, אִם אָדָם אֵינוֹ בַּטְלָן. הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת — שֶׁיָּכוֹל לְהַרְוִיחַ לְפַרְנָסָתוֹ, וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת — שֶׁיָּכוֹל לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי אִם תִּסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת וּתְעַיֵּן הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכָל עִנְיָנֶיךָ, תִּרְאֶה, שֶׁכָּל אִי הַצְלָחָתְךָ הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁאַתָּה מְבַטֵּל אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה רַק מַפְסִיד, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיִיתָ שׁוֹמֵר אֶת זְמַנְךָ אָז הָיִיתָ מַרְוִיחַ "רֵוַח נָקִי" תָּמִיד; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּתְזָרֵז אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי זְרִיזוּת שֶׁבָּעוֹלָם, לִשְׁמֹר עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, וְתַעֲשֶׂה אֶת כָּל עִנְיָנֶיךָ בִּזְרִיזוּת נִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, וְאָז תָּמִיד יַרְוִיחַ "רֵוַח נָקִי".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, זֶה "רֶוַח נָקִי", כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בְּחַיֵּי הָאָדָם הוּא — כְּשֶׁהוּא בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, שֶׁאָז הוּא מִדַּרְדֵּר לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, כִּי מִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ — הוּא מַצְלִיחַ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת), וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אָז אֵין קֵץ לִשְׂכָרוֹ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר כְּשֶׁמְּחַזְּקִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת בָּנָיו, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ בְּעַצְמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, זֶה "רֶוַח נָקִי", כִּי עוֹבְרִים לוֹ כָּל הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִמַּחֲשַׁבְתְּךָ וּמִלִּבְּךָ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְכוּ', וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לְשַׂמֵּחַ, וְכֵן תִּזְכֶּה לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא "רֶוַח נָקִי"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹחֵז בָּזֶה.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתִּבְרַח, אֲהוּבִי, בְּנִי, מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וְסִכְסוּכִים, וּלְבַל יִהְיֶה לְךָ עֵסֶק עִם שׁוּם בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת וּבַעֲלֵי לְשׁוֹן־הָרַע, הַהוֹלְכִים רָכִיל, וּמְדַבְּרִים רַע עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבָזֶה שֶׁתִּתְחַמֵּק מִבַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת וּמִבַּעֲלֵי

לְשׁוֹן־הָרַע וּרְכִילוּת, יִהְיֶה לְךָ "רוּחַ נָקִי", כִּי אֵין סָפֵק, אֲשֶׁר אָדָם הַמְסַכְסֵךְ עַצְמוֹ בְּסִכְסוּכִים שֶׁל הֶבֶל וְשֶׁל מַה בְּכָךְ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ — לְשׁוֹן־הָרַע וּרְכִילוּת עַל אֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִזֶּה אֵיזֶה רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וַאֲשֶׁר מִזֶּה מַגִּיעִים אַחַר־כָּךְ לְקִנְאָה וְשִׂנְאָה, תַּחֲרוּת וּרְדִיפוֹת, עַד שֶׁמְּאַבֵּד אֶת הַפַּרְנָסָה בְּגַשְׁמִיוּת, וְכֵן מְאַבֵּד הַרְבֵּה טוֹבוֹת בְּרוּחָנִיוּת; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִבְרֹחַ מִזֶּה, וְתֵדַע שֶׁכָּכָל שֶׁתִּבְרַח יוֹתֵר מֵאֲנָשִׁי לָצוֹן וְרִיב, יִהְיֶה לְךָ יוֹתֵר "רוּחַ נָקִי", וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְכָל אֵלּוּ שֶׁאִבְּדוּ אֶת עוֹלָמָם, הַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהִסְתַּכְסְכוּ בְּאֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת וּבְאֵילוּ מְרִיבוֹת. וּזְכֹר דָּבָר זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, שֶׁיִּסְתַּבֵּךְ בְּאֵיזֶה רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וּמַכְנִיס בּוֹ סְבָרוֹת, שֶׁרָאוּי לוֹ לְהַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וּלְהִתְעָרֵב בָּעִנְיָנִים הָאֵלּוּ. וְלָכֵן רְאֵה, בְּנִי, הִזָּהֲרִתִּיךָ, כִּי זוֹ רַק עֲצַת הַיֵּצֶר הָרַע, וְאַתָּה בְּרַח לְךָ מִכָּל זֶה, וְיֵצֵא לְךָ "רוּחַ נָקִי" מִכָּל בְּרִיחָה שֶׁתִּבְרַח מֵהֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצִיתֵ אוֹתִי בָּזֶה, וְאָז לֹא יִתְחָרֵט — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ "רוּחַ נָקִי" בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל

רֶגַע — אִם יוֹדֵעַ אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלּוֹ, וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל כָּל אוֹת וָאוֹת הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה א, א), וְכֵן (חֲגִיגָה יב:): כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁדּוֹמֶה לְלַיְלָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בָּעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְנַצֵּל אֶת זְמַנְּךָ הַיָּקָר, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלֶיךָ יוֹם אֶחָד בְּלִי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲפִלּוּ מְעַט דִּמְעַט גַּם־כֵּן יִהְיֶה יָקָר בְּעֵינֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת צט:): אֲפִלּוּ קָרָא אָדָם קְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, כְּבָר יָצָא מִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר בְּמִנְיָן דַּיְקָא, וְתֹאמַר קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה, כִּדְאִיתָא (בְּרָכוֹת טו:): כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְדַקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ, מְצַנְּנִין לוֹ אֶת הַגֵּיהִנּוֹם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּזִּיקִים בְּדֵלִים מִמֶּנּוּ וּמִתְרַפֵּא בִּרְמַ״ח אֵיבָרָיו, כִּי יֵשׁ רְמַ״ח תֵּבוֹת בִּקְרִיאַת שְׁמַע כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרָיו, וּכְשֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רְפוּאָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַלּוֹת יָמֶיךָ בְּתוֹרָה, בִּתְפִלָּה, בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִצְדָקָה וָחֶסֶד, וְכָל זֶה ״רֶוַח נָקִי״ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נִהְיֶה כְּבָר

שָׁם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן שֶׁלְּךָ, וְתֵדַע, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה כְּבָר לֹא יִהְיֶה לְךָ אַף פַּעַם, כִּי תֵּכֶף שֶׁיַּעֲבֹר הַיּוֹם הַזֶּה כְּבָר לֹא יַחֲזֹר לְךָ לְעוֹלָמִים, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁרַק תִּתְפֹּס וּתְלַקֵּט בַּיּוֹם הַזֶּה, זֶה "רוַח נָקִי", וּכְמוֹ־כֵן כְּכָל שֶׁתִּתְרַחֵק מִקְּרִיאַת עִתּוֹנִים רָעִים, אוֹ מִלֵּישֵׁב בְּמוֹשַׁב לֵצִים, אוֹ מִלְּהִתְקוֹטֵט עִם בְּנֵי־אָדָם, זֶה יִהְיֶה לְךָ "רוַח נָקִי"; לָכֵן בְּנִי, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ וְהָבֵן וְתַשְׂכִּיל מְאֹד.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הָאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה מְאֹד "רוַח נָקִי" בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה מַמָּשׁ, אִם לֹא יִהְיֶה בַּטָּלָן, וְיַזְכִּיר לְעַצְמוֹ בְּכָל רֶגַע אֶת הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן, כִּי בּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם, שֶׁיִּהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לוֹ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, עַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁזּוֹכֶה לַחֲטֹף בְּכָל יוֹם, זֶה "רוַח נָקִי"; הַיְנוּ שֶׁתִּרְאֶה לִתֵּן בְּכָל יוֹם צְדָקָה, וְתַעֲזֹר לַאֲנָשִׁים — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וּתְדַבֵּר עַל לִבָּם וּתְחַזְּקֵם וּתְאַמְּצֵם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד חָשׁוּב אָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תִּזָּהֵר בְּכָל הַמִּצְוֹות — מִצְוַת צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה וְשַׁבָּת, כַּשְׁרוּת וְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל לָלֶכֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר, וְכֵן לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲשֶׁר רַק זֶה יִשָּׁאֵר מִמְּךָ, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס דָּבָר זֶה הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ וּבִלְבָבְךָ,

תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא "רֵוַח נָקִי" שֶׁיִּשָּׁאֵר לְךָ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי.
עַל־כֵּן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ מְאֹד מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר!
רְאֵה לִזְכֹּר אֶת זֹאת בְּכָל יוֹם, כִּי בֹּא יָבֹא הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן,
שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אַל תְּבַלְבֵּל אֶת
עַצְמְךָ — מַה קָּרָה אֶתְמוֹל, וּמַה יִּהְיֶה מָחָר, אֵין לְךָ
רַק הַיּוֹם הַזֶּה, וּכְשֶׁתַּחֲשֹׁב בְּצוּרָה זוֹ, אָז יִהְיֶה לְךָ "רֵוַח
נָקִי" כָּל יוֹם וָיוֹם; אַשְׁרֶיךָ — אִם תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם
יָכוֹל הָאָדָם לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים נִצְחִיִּים, אִם
רַק זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ לְרֶגַע — הֵיכָן אֲנִי בְּזֶה
הָעוֹלָם?! וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ,
אֲזַי יִרְאֶה, כִּי הַחַיִּים שֶׁלּוֹ פּוֹרְחִים — הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה
לַיְלָה, הִנֵּה שָׁבוּעַ וְהִנֵּה חֹדֶשׁ וְהִנֵּה שָׁנָה, וְהִנֵּה הַכֹּל כְּצֵל
עוֹבֵר, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ עָלֶיךָ לְהִתְקוֹטֵט וּלְהִתְוַכֵּחַ עִם כָּל
בְּרִיָּה וְלַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת, וְלִהְיוֹת עָצוּב וּמְמֻרְמָר וְשָׁבוּר
כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר?! מַדּוּעַ לֹא תְּדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ
אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְמַלֵּא כָּל
עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְהוּא מְחַיֶּה
מְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל,
מַדּוּעַ לֹא תְּדַבֵּר אֵלָיו עַכְשָׁו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְסַפֵּר

לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ, כִּי הַלֹּא כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ זֶה "רוַח נָקִי", שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַלֹּא כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי, וְתֵצֵא מִקַּטְנוּתְךָ, הֵינוּ מִקַּטְנוּת הַמּוֹחִין שֶׁלְּךָ וּמֵהַצְמְצוּמִים שֶׁלְּךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁחַי עִם אֱמוּנָה, לְמִי שֶׁחַי בְּלֹא אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא חִיּוּת הָאָדָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, שֶׁאָז מַה שֶּׁרַק עוֹשֶׂה בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה "רוַח נָקִי".

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! בָּזֶה שֶׁתַּאֲרִיךְ אַפְּךָ, וְתַעֲצֹר רוּחֲךָ לִבְלִי לִכְעֹס, זֶה "רוַח נָקִי" שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בְּחַיֶּיךָ, וְזֶה תֵּדַע, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מִימֵי חַיֶּיךָ, שֶׁאַתָּה זוֹכֶה וְעוֹצֵר אֶת הַכַּעַס וְהַקְּפִידוֹת הַבּוֹעֲרִים בְּךָ, וְאַתָּה מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, בָּזֶה אַתָּה מַרְוִיחַ "רוַח נָקִי", כִּי הַכַּעַס וְהַקְּפִידוֹת מְכַלִּים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְהוֹרְסִים אֶת בְּרִיאוּתוֹ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, וְתִסְבֹּל כָּל הָעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה

תַּרְוִיחַ "רֻוַח נָקִי" בְּכָל יוֹם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא סַבְלָן,
וְאֵינוֹ קוֹפֵץ לִכְעֹס עַל כָּל דָּבָר, וְאָז יִחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים
וּנְעִימִים, חַיִּים מְתֻקִּים, אַשְׁרֵי לוֹ!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל אָדָם
תָּמִיד לִפֹּל בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, וְהוּא מִתְעַצְּבֵן עַל לֹא דָּבָר,
עַל־כֵּן רְאֵה לַעֲצֹר בְּרוּחֲךָ לִבְלִי לִכְעֹס וְלִבְלִי לְהַקְפִּיד,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, כִּי כָּל שֶׁהָאָדָם בּוֹרֵחַ מִכַּעַס,
מִקְּפִּידוּת וּמֵעַצְּבָנוּת, זֶה לוֹ יוֹתֵר "רֻוַח נָקִי", וְזוֹכֶה
לִחְיוֹת עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם חַיִּים אֲרֻכִּים, חַיִּים נְעִימִים,
כִּי כָּל מִי שֶׁמַּאֲרִיךְ אַף, זוֹכֶה לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּמַרְוִיחַ
בְּכָל יוֹם "רֻוַח נָקִי" הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת — בַּבְּרִיאוּת שֶׁלּוֹ,
וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת — כִּי זוֹכֶה לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי
אֵין לְךָ דָּבָר הַמּוֹנֵעַ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַכַּעַס
וְהַקְּפִּידוּת וְהָעַצְּבָנוּת; עַל־כֵּן שְׁמַע בְּקוֹלִי, אֲהוּבִי, בְּנִי,
וְתִסְתַּכֵּל מֶה עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם עַל מְנַת שֶׁתַּרְוִיחַ
"רֻוַח נָקִי", וְאָז תְּקַיֵּם כָּל אֲשֶׁר נֶאֱמַר כָּאן, וְתַצְלִיחַ
דַּרְכְּךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ עָתִיד

יַחְדִּיר בְּטָחוֹן חָזָק בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְיֵשׁ עָתִיד לְכָל אֶחָד, וְיַגֶּלֶה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמַּצָּבִים שֶׁבָּעוֹלָם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לָדַעַת, כִּי יֵשׁ עָתִיד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לְבַטֵּל אֶת זוּלָתוֹ, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ עָתִיד, וְאָסוּר לְהִתְלוֹצֵץ מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן אָסוּר לְהִתְלוֹצֵץ מֵעַצְמוֹ וְלִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כְּאִלּוּ כְּבָר אָבוּד, אֶלָּא צְרִיכִים לָדַעַת, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ עָתִיד, וְגַם לוֹ יֵשׁ תָּמִיד עָתִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בְּלִבּוֹ, שֶׁאָז יְכַבֵּד אֶת עַצְמוֹ וִיכַבֵּד אֶת זוּלָתוֹ, כִּי הַיֵּאוּשׁ בָּא רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין כְּבָר שׁוּם עָתִיד, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם יֵדַע שֶׁיֵּשׁ עָתִיד, יְכַבֵּד אֶת כֻּלָּם.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקז)

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ עָתִיד

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ, כִּי לֹא לְעוֹלָם יִהְיֶה לָכֶם חָשׁוּךְ כָּל־כָּךְ, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לָכֶם עָתִיד, כִּי "אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה" (אָבוֹת ד, ג), אֲבָל הַרְבֵּה מְאַבְּדִים אֶת הַשָּׁעָה עַל־יְדֵי דְּחִיקַת שָׁעָה, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ אֵיזוֹ צָרָה בְּחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, אֵינָם יוֹדְעִים אֵיךְ לְהֶחָלֵץ מֵהַצָּרָה הַזּוֹ, וְעַל־כֵּן מַתְחִילִים לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁהֵם דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֲקָתָם, כִּי כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֲקָתוֹ (בְּרָכוֹת סד.), וְכָל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר — הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְנוֹפְלִים בְּיֵאוּשׁ, וְהַיֵּאוּשׁ מֵבִיא לִדְכָאוֹן, וְהַדְּכָאוֹן הוֹרֵס אֶת כָּל חַיֵּי הָאָדָם, עַד שֶׁאֵינוֹ

מְסֻגָּל לַחֲשֹׁב יָשָׁר — מַה יִּהְיֶה, וְאָז הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי, כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם עָתִיד וְתִקְוָה בְּחַיָּיו. וּבֶאֱמֶת אֵין הַדָּבָר כָּךְ, כִּי לְכָל אָדָם יֵשׁ הַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁלּוֹ, וּמַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם מַצְלִיחִים, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת תֹּקֶף וְחֹזֶק וְאֹמֶץ לִבָּם, שֶׁמְּחַזְּקִים אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי חִזּוּק, וְאוֹמְרִים לְעַצְמָם, כִּי עֲדַיִן "יֵשׁ עָתִיד", וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תַּחַת אֲשֶׁר תָּרִיבוּ בֵּינֵיכֶם זֶה עִם זֶה, וְתֹאמְרוּ לְעַצְמְכֶם: אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵאִתָּנוּ, תֹּאמְרוּ: "יֵשׁ עָתִיד", וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְנֵצֵא מֵהַצָּרָה הַמָּרָה וְהַפַּח הַזֶּה שֶׁנָּפַלְנוּ אֲלֵיהֶם. וּבָזֶה שֶׁתִּתְחַזְּקוּ וְתִתְאַמְּצוּ, תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי בֶּאֱמֶת רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים מִבְּנֵי־אָדָם, צְרִיכִים לָדַעַת, אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַכֹּל בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק שֶׁאָדָם יָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם מְרִירוּת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת,

רְאוּ לִבְרֹחַ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְטָחוֹן חָזָק, לֵידַע שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עָתִיד, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁתִּתְּנֵס בָּכֶם. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צַעַר וּמַכְאוֹבִים, נִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ עֵצָה לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמְכֶם, וּלְיָאֵשׁ אֶחָד אֶת זוּלָתוֹ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, כִּי זוֹ עֲצַת הַכְּסִילִים וְהַפְּתָאִים אֲשֶׁר מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְדִכָּאוֹן וּלְהִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֶלָּא עִקַּר חָכְמַת הַחַיִּים הוּא לֵידַע תָּמִיד, שֶׁ"יֵּשׁ עָתִיד", וְאַף שֶׁלָּכֶם עַכְשָׁו חֹשֶׁךְ וּמָר, וְאֵינְכֶם רוֹאִים לְפָנֵיכֶם מְאוּמָה, רַק חֹשֶׁךְ וּמְרִירוּת, צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, יִסּוּרִים, מִשְׁפָּטִים וְדִינִים, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלוֹמַר לְעַצְמְכֶם: "יֵּשׁ עָתִיד", וּבְעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ נִזְכֶּה לָצֵאת מִזֶּה; וּבָזֶה שֶׁתִּתְחַזְּקוּ וּתְאַמְּצוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכּוּ לָצֵאת מֵהַכֹּל. אֲבָל הָעִקָּר לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְלַחְדֹּל לָרִיב בֵּינֵיכֶם, כִּי הָרִיב וְהַמַּחֲלֹקֶת דּוֹחֲקִים רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה מִן הָעוֹלָם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר הַ'שָּׁלוֹם', כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין ג, יב), וּכְשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ

וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לְעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה הָאָדָם לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְאֵינוֹ נוֹפֵל לְפָאנִיקָה וּלְיֵאוּשׁ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, חַס וְחָלִילָה, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִרְאֶה אוֹר בְּחַיָּיו, אֶלָּא אַדְרַבָּה יִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ תִּקְוָה וְ"יֵשׁ עָתִיד"; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָקַחַת אֶת עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתִרְאוּ אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָעִקָּר רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן וְהַסַּבְלָנוּת, לְסַבֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְלִבְטֹחַ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עָתִיד, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב צַעֲרֵכֶם הַקָּשֶׁה שֶׁנִּסְתַּבַּכְתֶּם עַכְשָׁו בְּסִבּוּךְ קָשֶׁה עַד מְאֹד בְּמִשְׁפָּטִים וּבְחוֹבוֹת, בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים וּבְהַרְפַּתְקָאוֹת גְּדוֹלוֹת, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה לְסַבֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּכָּנְסוּ לְפָאנִיקָה, לְיֵאוּשׁ וּלְדָכָאוֹן, אֶלָּא תְּחַזְּקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְתֹאמְרוּ לְעַצְמְכֶם: "יֵשׁ עָתִיד", וְזֶה לֹא סוֹף הָעוֹלָם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף תִּרְאוּ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, רַק תִּבְטְחוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ עָתִיד גָּדוֹל, כִּי הֶעָתִיד שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָנוּ, וְעַל זֶה צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם, הֵן לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלוֹמַר לְעַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם: "יֵשׁ עָתִיד", שֶׁאֶזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלִּי, וְזֶה לֹא סוֹף הָעוֹלָם, וְכֵן לְחַזֵּק אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן וְהַסְּבָלָנוּת, כִּי עִקַּר הַתִּקְוָה וְהֶעָתִיד שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, לִבְטֹחַ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב קִלְקוּל מַעֲשָׂיו נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לוֹ, הַכֹּל רַק דִּמְיוֹנוֹת, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, הָעִקָּר מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה — שֶׁהָאָדָם יָבוֹא וְיִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, וִיפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְגַם עַל זֶה צְרִיכִים סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, כִּי יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּשָׁעָה, יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּיוֹם, יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּשָׁבוּעַ, יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּחֹדֶשׁ, יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּכַמָּה חֳדָשִׁים וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת בְּשָׁנָה, הָעִקָּר צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה חֲזָקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל אֵלָיו, וְיִהְיֶה עִקָּשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, לָבוֹא בְּכָל פַּעַם

מֻחְדָּשׁ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁצָּרִיךְ. וַאֲזַי — כְּשֶׁתִּהְיוּ בְּבִטָּחוֹן חָזָק וְתַמְשִׁיכוּ בִּתְפִלָּה, תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף תִּרְאוּ אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, וְתִזְכּוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עָתִיד.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעָבַר בְּחַיֵּיכֶם, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְתָמִיד יְכוֹלִים לַחֲזוֹר אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנְּפַלְתֶּם בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְהִתְלַכְלַכְתֶּם בַּמֶּה שֶׁהִתְלַכְלַכְתֶּם — בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, וּנְפַלְתֶּם בְּעֹמֶק בּוֹר וְדוּת, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי גְּדוֹלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָשׁוּב אֵלָיו; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בִּבְחִינַת ״יֵשׁ״ וּבִבְחִינַת ׳אַיִן׳; הַיְנוּ שֶׁמִּצַּד אֶחָד יֵשׁ מְצִיאוּת הַבְּרִיאָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי,

מְדַבֵּר, מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְשָׁם יֵשׁ כָּל מִינֵי תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת וְלִכְלוּכִים וְזֻהֲמָה שֶׁל כְּלַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְנִכְשָׁלִים עַל יָדָם בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְהִתְלַכְלְכוּ כָּל־כָּךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים, עַד שֶׁנָּפְלוּ בְּיֵאוּשׁ עָצוּם, וְאֵינָם רוֹאִים מְאוּמָה רַק אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת וְאֶת ה׳׳שׁ׳ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִתְקוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ מִתְנַהֶלֶת מֵעַצְמָהּ, חַס וְשָׁלוֹם. וּלְהִפּוּךְ — הַבְּרִיאָה מִתְנַהֶגֶת גַּם בִּבְחִינַת ׳אַיִן׳, הַיְנוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ גָּנוּז וּמֻסְתָּר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, כִּי בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וַאֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְּטֻנָּפִים, גַּם שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּמַתְחִיל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ ׳אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ׳, אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאוּכַל לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ, מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַהֶבֶל שֶׁנִּשְׁתַּקַּע שָׁם, וְצוֹעֵק כָּךְ יָמִים וְשָׁנִים: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹצִיא

אוֹתִי מִכָּאן, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּתְגַּלֶּה אֵלַי", עַל־יְדֵי־זֶה
זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הָ׳אַיִן׳ שֶׁבְּתוֹךְ הַ״יֵּשׁ׳.

וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי, וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם כְּבָר כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם, עֲדַיִן יֵשׁ לָכֶם עָתִיד, אִם תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְנַתְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁהַיִּיתֶם שָׁם עַד עַתָּה, וּתְקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם בְּקַבָּלָה חֲזָקָה לֹא לָשׁוּב אֶל הַזֻּהֲמָה וְהַזֹּבֶל שֶׁהַיִּיתֶם שָׁם, עַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עֲלֵיכֶם אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי הָ׳אֵין׳ סוֹף בָּרוּךְ הוּא הִתְלַבֵּשׁ בַּ״יֵּשׁ׳ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִרְאוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עָתִיד, וַעֲדַיִן יְכוֹלִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָם, וְאַף שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁעוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים וְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת, בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יְכוֹלִים לְהִפָּטֵר מִזֶּה, הַכֹּל מֵרֹב רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה שֶׁבְּנֵי־אָדָם יָשׁוּבוּ אֵלָיו, אַךְ אֵינוֹ יָכוֹל לְהָשִׁיב אֶת בְּרִיּוֹתָיו אֵלָיו, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּכֶּה אוֹתָם כָּל אֶחָד בִּבְחִינָתוֹ, יֵשׁ שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ בְּדָבָר קָטָן, וְיֵשׁ שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ בְּדָבָר יוֹתֵר גָּדוֹל, וְיֵשׁ שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ בְּדָבָר גָּדוֹל עַד מְאֹד, כִּי לְכָל אֶחָד הוּא נוֹתֵן מַכָּה כָּזוֹ שֶׁתִּכְאַב לוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְיִשּׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי,

וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁמְּקַבְּלִים מִלְּמַעְלָה — הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, הוּא יוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תֵּכֶף־וּמִיָּד נִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת, הַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וּמֵהַ״יֵּשׁ׳ נִתְבַּטֵּל וְרוֹאֶה אֶת הָ׳אַיִן׳ — הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל אִם אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לִרְאוֹת תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַיֵּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, וְהוּא סוֹבֵל יִסּוּרֵי תֹּפֶת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת מִשָּׁם.

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִרְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, תַּאֲמִינוּ לִי, שֶׁיּוֹתֵר טוֹב לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חוּס וַחֲמֹל עָלַי, וְזַכֵּנִי לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ וְהָרַע שֶׁנָּפַלְתִּי לְשָׁם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לִי כְּאִלּוּ יֵשׁ מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיךָ, וְשָׁכַחְתִּי לְגַמְרֵי מֵהָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן עָזְרֵנִי שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת

תָּמִיד רַק אֶת הָ׳אַיִן׳ שֶׁבְּתוֹךְ הַ׳יֵּשׁ׳״, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַרְגִּישׁוּ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וְנֹעַם בְּחַיֵּיכֶם. וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כִּי עֲדַיִן ״יֵשׁ עָתִיד״, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּנְפַלְתֶּם בְּחֹשֶׁךְ וְרַע כָּזֶה, שֶׁאַף פַּעַם לֹא תֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ, תֵּדְעוּ, שֶׁהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה שֶׁכָּל בְּרִיּוֹתָיו יִזְכּוּ לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הָ׳אַיִן׳ שֶׁבְּתוֹךְ הַ׳יֵּשׁ׳, שֶׁזֶּה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁיִּזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ כָּל פְּרָט וּפְרָט מֵהַבְּרִיאָה. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי, וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר עֲדַיִן יֵשׁ לָכֶם עָתִיד, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, וְאָז אִם תַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד וּמַצָּב, תִּרְאוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם, וְתִזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר זוֹהִי הַתַּכְלִית שֶׁבְּכָל הַתַּכְלִיתוֹת.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַאֲמִינוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עֲדַיִן עָתִיד גָּדוֹל, וְאָסוּר לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים בָּעוֹלָם,

וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר עָבַר עֲלֵיכֶם בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעָבַר, וְכָל־כָּךְ נִפְלְאוּ וְנִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמָּר וְחָשֹׁךְ לָכֶם, וְנִדְמֶה לָכֶם, שֶׁאַף פַּעַם לֹא תוּכְלוּ כְּבָר לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף פַּעַם לֹא תוּכְלוּ לָצֵאת מִמְּרִירִיּוּתֵיכֶם וּמִצָּרוֹתֵיכֶם שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עֲדַיִן "יֵשׁ עָתִיד" גָּדוֹל לָכֶם, אִם רַק תִּקָּחוּ אֶת עַצְמְכֶם בִּידֵיכֶם, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, הַיְנוּ שֶׁתֵּלְכוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרְשׂוּ אֶת שִׂיחַתְכֶם, בְּשִׂפַּת הָאֵם שֶׁלָּכֶם, וּתְדַבְּרוּ וְתָשִׂיחוּ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִצְעֲקוּ וְתִבְכּוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם וְיִתְגַּלֶּה אֲלֵיכֶם, וְאָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן — אִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים בַּדָּבָר, תִּרְאוּ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בֶּאֱמֶת תְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁנָּפַל בְּחֹשֶׁךְ וּבְתַרְדֵּמָה, וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ — בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, עָלָיו לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִכָּל זֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁיִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,

וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל; כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא, הוּא מְגָרֵשׁ מִמֶּנּוּ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְקָרֶרֶת וְנֶחֱשֶׁכֶת אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ "עָזַב ה' אֶת הָאָרֶץ" (יְחֶזְקֵאל ח, יב), חַס וְשָׁלוֹם, וְהַכֹּל טֶבַע גָּמוּר, וּכְאִלּוּ רַק הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מִשְׁתַּלְטִים בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל הַגָּלֻיּוֹת, שֶׁאָדָם נָפוּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁלּוֹמֵד מִמַּעֲשֵׂי הַגּוֹיִים, שֶׁהֵם הַשְׁקוּץ, תּוֹעֵב, זְהוּם, נְאוּף וְלִכְלוּךְ, שֶׁמִּתְנַהֲגִים הַגּוֹיִים, וּמִתְלַמְּדִים מֵהֶם וְעוֹשִׂים כְּמוֹהֶם, וְדָבָר זֶה עוֹקֵר לְגַמְרֵי אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנֶחֱשֶׁכֶת מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי; כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שָׁרְשׁוֹ הוּא מֵאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא בְּעַצְמוֹ חֵלֶק הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, וּבִפְרָט שֶׁעוֹבֵר עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים שֶׁל נְאוּף, גְּנֵבוֹת וּגְזֵלוֹת, אֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, חִלּוּל שַׁבָּת וְכָל שְׁאָר מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, זֶה בְּעַצְמוֹ מְקָרֵר

וּמַחֲשִׁיךְ מִמֶּנּוּ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנִּפְלוּ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת מֵהַצַּעַר וּמֵהַיִּסּוּרִים שֶׁנִּסְתַּבְּכוּ בָּהֶם. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל פְּתוּי הַיֵּצֶר, כִּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל "יֵשׁ עָתִיד" עֲדַיִן, מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁמָתוֹ בְּעַצְמָהּ הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל (עֵין זֹהַר ח״ג כט:), אַךְ צָרִיךְ לַעֲסֹק הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַחֲזִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ לְשָׁרְשָׁהּ, וְיִזְכֶּה לְהַדְבִּיק אֶת נִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁמַּרְבֶּה הָאָדָם בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, תְּחִנָּה וְצַעֲקָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט מוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי חֲלוּדָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ, וְזוֹכֶה לְהַדְבִּיק נִשְׁמָתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כִּי יֵשׁ לָכֶם עֲדַיִן עָתִיד, וְאָסוּר לָכֶם לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם בַּחַיִּים מְאֹד מֵרֹב צָרוֹת וּמְרִירוּת שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים בְּבֵיתְכֶם — מִכֶּם וּמֵעַצְמְכֶם, וּמֵהַמִּשְׁפָּחָה — מֵהַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וְעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים קָשִׁים וּמָרִים, וּנְפַלְתֶּם בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, עַד אֲשֶׁר אַתֶּם שְׁקוּעִים בְּבוֹץ גָּדוֹל, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם לְהַאֲמִין שֶׁפַּעַם תִּהְיֶה לָכֶם תִּקְוָה. וְכָל־כָּךְ נִפַּלְתֶּם בְּיֵאוּשׁ, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בִּלְבַבְכֶם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. אַךְ עֲלֵיכֶם, לָדַעַת כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין

סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, הוּא רַק רוֹצֶה שֶׁאָדָם יִפְנֶה אֵלָיו, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּכְפִי שֶׁאָדָם חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה בֶּאֱמֶת לַעֲקֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ, וְזוֹכֶה לְהַדְבִּיק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְבַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, רַק הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְתֵלְכוּ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תַּעַמְדוּ וְתָשִׂיחוּ וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לָכֶם שֶׁאֵין אַף אֶחָד שׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁתּוֹצִיאוּ מִפִּיכֶם יָבוֹא לָכֶם בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי תַּחְשְׁבוּ וּתְדַמּוּ לְעַצְמְכֶם כְּאִלּוּ זֶה לָרִיק, וּכְאִלּוּ אַתֶּם מְדַבְּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הַקִּיר, אַךְ לֹא־כֵן הוּא, תִּדְעוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כִּי יֵשׁ לָכֶם עָתִיד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא שָׁם אִתְּכֶם, עִמָּכֶם וְאֶצְלְכֶם, וּמַה שֶּׁאֵינְכֶם זוֹכִים לִרְאוֹתוֹ, זֶהוּ מֵרֹב עֲוֹנוֹתֵיכֶם וַחֲטָאֵיכֶם וּפְשָׁעֵיכֶם, שֶׁנִּתְלַכְלַכְתֶּם זֶה יָמִים וְשָׁנִים, עַל־יְדֵי זֶבֶל וְזֹהַמָּה שֶׁל תַּאֲוֹת נְאוּף וְחִלּוּל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת

וּנְבֵלוֹת שֶׁפִּטַּמְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם יָמִים וְשָׁנִים, וְזֶה אֲשֶׁר טִמְטֵם אֶת מֹחֲכֶם וְדַעְתְּכֶם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם שֶׁאָבַד מָנוֹס מִכֶּם לְגַמְרֵי. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָנִים, רַק תִּבְרְחוּ עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפְּרוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תּוּכְלוּ לְנַתֵּק עַצְמְכֶם מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּפַּלְתֶּם לְשָׁם, וְתִרְאוּ שֶׁעַדַיִן "יֵשׁ עָתִיד", וְאָסוּר לְיָאֵשׁ עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בִּידִיעָה זוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו "יֵשׁ עָתִיד", וְאֵין לוֹ מַה לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, זֶה עִקַּר מַעֲלַת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַף שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי גָּלֻיּוֹת, הֲרִיגוֹת וּשְׁמַד, מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת מְגוּיִים טְמֵאִים, עִם כָּל זֹאת הֵם מַחֲזִיקִים מַעֲמָד, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא שֹׁרֶשׁ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה, וּבִפְנִימִיּוּת לְבָבוֹ יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָתִיד, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְזוֹכֶה לָרוּץ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל כֹּחוֹתָיו, וְכֵן כָּל יִשְׂרָאֵל, כָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עֲלֵיהֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הֵם בּוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצוֹעֲקִים וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַיְקָא נִכְנָס בָּהֶם בִּטָּחוֹן חָזָק, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדִּיעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַעֲדַיִן "יֵשׁ עָתִיד"

גָּדוֹל לָהֶם, וְזֶה אֲשֶׁר מַחֲזִיק אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי גָּלוּתֵנוּ.

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, גַּם עַכְשָׁו לֹא לַעֲזֹב אֶת עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תֵּצְאוּ מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנִּפַּלְתֶּם אֵלָיו, תֵּדְעוּ שֶׁזֶּה מֵחֲמַת הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם שֶׁמְּסַבְּבִים אֶתְכֶם לְגַמְרֵי, וּמַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים מִכֶּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּהְיוּ חֲזָקִים בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר וְלִצְעֹק, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה, אָז תִּרְאוּ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תִּבָּקַעְנָה כָּל הַחוֹמוֹת שֶׁסְּבִיבְכֶם הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסָּמ״ךְ־מ״ם, וְיִבָּקְעוּ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ דֶּרֶךְ וָפֶתַח שֶׁדַּרְכּוֹ יִכָּנֵס גַּם לָכֶם אֵיזֶה אוֹר, וְתָרוּצוּ וְתִרְדְּפוּ אַחַר הָאוֹר אֵין סוֹף הַזֶּה, וּכְפִי שֶׁתָּרוּצוּ וְתִבְרְחוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אַחַר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ־כֵן יִתְגַּלֶּה לָכֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּרֹב הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים עַל־יְדֵי שֶׁתַּתְמִידוּ וְתִתְעַקְּשׁוּ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְתַתְמִידוּ בְּהִתְמָדָה רַבָּה בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינְכֶם לְבֵין קוֹנְכֶם, אָז יִפָּתַח לָכֶם מֹחֲכֶם וְדַעְתְּכֶם וְלִבְּכֶם, וְתַשִּׂיגוּ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַעֲדַיִן "יֵשׁ עָתִיד"

גָּדוֹל לָכֶם, עַל־כֵּן אַל תְּיָאֲשׁוּ עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וְאִם תֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז תַּצְלִיחוּ דַּרְכְּכֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְהָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא הַהִתְחַזְּקוּת, כְּפִי שֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהַצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, בְּאַהֲבָה וּבְנַעַם, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, עַד שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ אֵיזֶה בִּלְבּוּל אוֹ אֵיזֶה בִּטּוּל (עַיֵּן מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קיט, טו), אֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת אוֹ אֵיזֶה הֶפְסֵד אוֹ אַכְזָבָה — מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, אוֹ מֵאִשְׁתּוֹ, אוֹ מִילָדָיו, אוֹ מִשְּׁכֵנָיו, אוֹ מֵהַקְּרוֹבִים, וְזֶה אֲשֶׁר מְמָרֵר אֶת חַיֵּי הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיק מַעֲמָד אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְכָל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְחַזֵּק עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הִיא רַק עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מַה שֶּׁמַּחְדִּיר בּוֹ אֲשֶׁר "יֵשׁ עָתִיד", וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אֲפִלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם, אַל יִמְנַע עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים (בְּרָכוֹת י.), כִּי רַחֲמִים מוֹעִילִים תָּמִיד, וּפוֹעֲלִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים (וְעַיֵּן סִפְרִי וָאֶתְחַנַּן ג, כו), הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה בְּלֵב אֱמֶת, לֵב אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, יח): "קָרוֹב יְיָ"ה לְכָל קֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת", כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, וְשׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה, וְאֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנוֹת אֲחֵרוֹת — רַק לְהִוָּשַׁע, אָז אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לוֹ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁהָאָדָם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם נִקְלַעְתֶּם לְאֵיזוֹ צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ יֵשׁ לָכֶם אֵיזוֹ אַכְזָבָה, אוֹ אֵיזוֹ מְרִיבָה, אוֹ אֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת, אוֹ אֵיזֶה בִּלְבּוּל שֶׁרַק יִהְיֶה,

תֵּכֶף־וּמִיָּד הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִפְנוֹת רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה עֲלֵיכֶם לָדַעַת אֲשֶׁר "יֵשׁ עָתִיד", כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְאִם הָאָדָם בָּא אֵלָיו וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ. אַךְ עִקַּר הַצָּרָה הִיא שֶׁבְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וּבְעָיוֹת, כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְחַשְׁכוּת, אֲזַי נִתְעַקֵּם לְבָבוֹ לְגַמְרֵי, וְנֶחְלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ וְנוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וּבָא לִידֵי סְפֵקוֹת (שְׁמוֹת יז, ז): "הֲיֵשׁ הֲוָיָ"ה", וְזֶה בְּעַצְמוֹ מְקָרְרוֹ וּמַחֲלִישׁוֹ מֵעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיָּכוֹל לְהִוָּשַׁע בְּלִי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וּכְאִלּוּ יְשׁוּעָתוֹ תְּלוּיָה בְּיַד עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נָכוֹן יִהְיֶה לִבּוֹ וּבָטוּחַ, שֶׁלֹּא רַק שֶׁיִּשָּׁאֵר בַּחֹשֶׁךְ וּבַצָּרָה שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אַדְּרַבָּה עוֹד יִכָּנֵס לְצָרוֹת גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר, כִּי הַכְּפִירוּת וְהַסְּפֵקוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הֵן מְקוֹר הַטֻּמְאָה, בּוֹר עָמֹק שֶׁקָּשֶׁה לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ שֶׁכְּבָר נָפְלוּ בְּעֹמֶק בּוֹר וְדוּת כָּזֶה, שֶׁנִּתְעַקֵּם לְבָבָם וְנֶחְלְשָׁה דַּעְתָּם וְנֶחְשְׁכוּ עֵינֵיהֶם, וּמְלֵאִים סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, חַיֵּיהֶם מָרִים מְאֹד מְאֹד, וְהֵם צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים גְּדוֹלִים, לְהִוָּשַׁע.

וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, חִזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ וְאַל תִּסָּחֲפוּ בְּרוּחַ הַזְּמַן, שֶׁמְּלֵאָה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, עָלָיו יִתְבָּרַךְ. הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִבְרֹחַ רַק אֶל חַכְמֵי הַדּוֹר וְצַדִּיקָיו, אֲשֶׁר מֵהֶם תִּקַּבְּלוּ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְתִזְכּוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְבָּרֵר לָכֶם, כִּי עֲדַיִן "יֵשׁ עָתִיד", וַאֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם, יְכוֹלִים לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מִכָּל רַע. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי תָּמִיד "יֵשׁ עָתִיד". וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, דַּיְקָא הוּא חַי חַיִּים נְעִימִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְעוֹלָמוֹ טוֹעֵם עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

יְזָהֵר מְאֹד לְטָבֵל בְּכָל יוֹם בְּמִקְוֶה, וּבְפָרְטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַם הַבְּרִית,
יְשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לְטָבֵל בַּמִּקְוֶה אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן,
כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יְשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל,
שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: ט״ז, ל״ב, מ״א, מ״ב,
נ״ט, ע״ז, צ׳, ק״ה, קל״ז, ק״נ, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל
יַחְשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת
קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר
אֶת עַצְמוֹ מֵהַרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי־אָבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס
בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי
בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן
רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים, וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת
הָעֵינַיִם, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בַּחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל
דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן
יִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאָסִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
(סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרַע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ
(בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם - זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ
מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בָּעֵינַיִם.

יְזַהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וַיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחָכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לְדִבְרֵיהֶם הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סְנְהֶדְרִין ה.): אַל יַשְׁמִיעַ אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְכוֹוֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים, וְאָמְרוּ שָׁם עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג): אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים יִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחָכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזַהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית, תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם סָבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, הַיְנוּ כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד בְּמִדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סָבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה, וּכְפִי שֶׁיִּזָּכֶה לִהְיוֹת סָבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזָּכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא, פָּרָשָׁה כד, סִימָן ז): "וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר", אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר - זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִין מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן

דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמַּלְא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בְּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחְשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יָלְלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא — שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד מֵרֹב עֲוונוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם דְּכָאוֹן וְעַצְבוּת פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וְצָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

הספר הקדוש הזה

נדפס לזכות

מרת רחל בת מרים הי״ו

יהי רצון

שישלח לה הקב״ה רפואה שלמה

רפואת הנפש ורפואת הגוף

ברמ״ח איבריה ושס״ה גידיה

וכל טיפי דמיה

ולא תדע שום חולי ושום צער

כל ימי חייה

בזכות כל הצדיקים

ובפרט בזכות רבנו הקדוש

ר׳ נחמן בן פייגא מברסלב זיע״א!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם

זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים

וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה

בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז.

מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסָכֵיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:

חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ
אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי
וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי
לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח
חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב.

לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: אַשְׁרֵי־
אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי
לַיהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו
לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי*) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי
סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:
אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה
חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ
כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

מא.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם רָעָה
יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל
תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי. כָּל
מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן
לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי,
עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר
שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי
בּוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי
וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי,
כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי
לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מב.

לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם,
כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים
לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה לִי

דִּמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה
אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר
בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן
חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח
עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר:
תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ
עָלַי עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי,
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי,
לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי
צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי
נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ,
יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט.

לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי:
כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־
חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי
וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה
לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם,

חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־
לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי:
אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ,
מָגִנֵּנוּ אֲדָנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם,
וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסַפֵּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: וְיָשֻׁבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ, כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי
אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז.

לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדָנָי
דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי:
אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

חֲלוֹתִי הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ.

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ:

לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה.

הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל

עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: שָׁמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח
מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו,
וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת
דְּבָרוֹ: הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ
אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים
בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם:
וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה,
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם
בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ
לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם:
פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר
קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה
אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז.

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־
צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם

שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ.

הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ז׳

וְהוּא לְקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ
אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ד לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב

Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 פקס: 04-6708359

E-Mail: breslev@barak.net.il Web site: www.breslov.com/international

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ז׳

אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ ..... ה
צֵא מֵהַלַּחַץ ..... כז
חֲבָל עַל הַזְּמַן ..... מז
חַיִּים נְעִימִים ..... סט
חַבֵּה קְצָת ..... צט
חֶלְשַׁת עֲצַבִּים ..... קיט
תִּשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ ..... קמג
אַל תִּקַּח לַלֵּב ..... קעא
אַל תִּשָּׁבֵר ..... רא
בְּטוּל זְמַן ..... רלז
דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא ..... רנט
דְּחִיקַת הַשָּׁעָה ..... רפג
יַם סוֹעֵר ..... שמג
יְמֵי הַנְּעוּרִים ..... שעא
דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה ..... שצט

קוּנְטְרֵס

אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ

יְגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַיֵּאוּשׁ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא הוֹרֵס אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְיַכְנִיס תִּקְוָה וְהִתְחַזְּקוּת בְּלֵב הָאָדָם, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵהַיֵּאוּשׁ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא"שׁ נ"י אָמַר, שֶׁיְּסוֹד לְמוּדוֹ הַטּוֹב שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל הוּא עַל קֹטֶב נְקֻדָּה זוֹ, שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"שׁ, חֵלֶק ב', סִימָן תקנד)

קוּנְטְרֵס

אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁחַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבְכָל יוֹם עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְצָרוֹת יִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת אֲחֵרִים, עַד שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים נוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִוָּשְׁעוּ מֵרֹב הַצָּרוֹת, הַקְּטַנּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם יוֹתֵר מִכָּל הַצָּרוֹת, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא גָּרוּעַ יוֹתֵר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֵיזוֹ תִּקְוָה, וְרוֹאֶה אוֹר בְּחַיָּיו, שֶׁפַּעַם יֵצֵא מִמַּצָּבוֹ, אֲזַי יַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וְסוֹף כָּל סוֹף יֵצֵא מֵהַסִּבּוּךְ שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ וְיֵצֵא מִכָּל צָרוֹתָיו, לֹא־כֵן

כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, אָז עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ, וְאָכֵן כָּל אָדָם הָיָה יָכוֹל בְּנָקֵל לָצֵאת מִכָּל הַסִּבּוּכִים שֶׁלּוֹ, אִם רַק הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ"; עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשֶׁה לְךָ מְאֹד בַּחַיִּים וְעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת וְכוּ', וְאַתָּה סוֹבֵל יִסּוּרֵי תֹּפֶת מִמַּה שֶּׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בְּצָרוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא חָלַמְתָּ וְכוּ', עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי "אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ", וְהַיֵּאוּשׁ לֹא יַעֲזֹר לְךָ, אֶלָּא עוֹד יַגְבִּיר עָלֶיךָ אֶת הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת, עַד שֶׁתָּבוֹא לְמָבוֹי סָתוּם, וְלֹא תּוּכַל לִפְנוֹת לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, וּמִזֶּה בָּא שֶׁנִּכְנָסוֹת לָאָדָם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלָכֵן אִם תַּכְנִיס אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה בְּלִבְּךָ, אָז תִּרְאֶה כִּי עַדַיִן זֶה לֹא סוֹף הָעוֹלָם, וְאִם רַק תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתִתְיַשֵּׁב הַיּוֹם, אָז תִּרְאֶה שֶׁמִּכָּל צָרָה יְכוֹלִים לָצֵאת, וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי שֶׁתִּפְנֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב יֵאוּשׁ אַתָּה כָּל־כָּךְ רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לְךָ עוֹד טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ'; עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת קִלְקוּל דַּעְתְּךָ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְרוֹצֶה

לְהֵיטִיב לָהֶם, הוּא לֹא הָיָה נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ. וְעִקַּר הַיֵּאוּשׁ הוּא, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ, וּכְאִלּוּ רוֹצֶה לִנְקֹם בּוֹ, וְדִמְיוֹן זֶה בּוֹנֶה לָאָדָם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְרוֹקֵם בּוֹ כָּל מִינֵי שְׂנְאָה, עַד שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם כְּשֶׁהֵם מְיֻאָשִׁים, הֵם מִסְתּוֹבְבִים עִם טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּצָרוֹתֵיהֶם וְכוּ', וּכְאִלּוּ הוּא סִבַּךְ אוֹתָם וְכוּ', וּבֶאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה לְהוֹצִיא אֶת כָּל אֶחָד מֵהַסִּבּוּכִים שֶׁלּוֹ, אַךְ הָאָדָם עַל־יְדֵי חַטָּאָיו שֶׁחָטָא, קִלְקֵל אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, עַד שֶׁעוֹלוֹת בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּבָזֶה נֶעְקָר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְרֹגַע שֶׁהוּא נֶעֱקָר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִסְתַּבֵּךְ בְּסִבּוּכִים יוֹתֵר גְּרוּעִים; וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִיעַצְךָ וִיהִי אֱלֹקִים עִמְּךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ — אִם תִּצַּיֵּת אֶת כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, הַיְנוּ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְיַחֵד לְעַצְמְךָ מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת

וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ כָּל הָעִנְיָן כִּצְחוֹק וְכוּ׳, וּמִי שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ וְכוּ׳, וּמִי צָרִיךְ אוֹתְךָ וְכוּ׳, וְהַאִם אֵין זֶה סְתָם דְּבָרִים בְּטֵלִים וְכוּ׳, הַאִם פַּעַם אֶוֹשַׁע וְכוּ׳? לֹא־כֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַתָּה תִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וּבוֹא תָּבוֹא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, וְכָל מַה שֶּׁמַּנִּחַ עַל לִבְּךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִנְּקֻדָּה זוֹ, הֵינוּ מִנְּקֻדַּת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, אָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן הָאָדָם שֶׁהוּא כֻּלּוֹ מֻרְמַ״ח אֵיבָרִים וְשָׁסָ״ה גִּידִים, הַכֹּל לְבוּשִׁים לַאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּשְׁרֶה בְּתוֹךְ הָאָדָם, כִּי בְּלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין לָאָדָם קִיּוּם כְּלָל, וְהוּא הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת הָאָדָם, וְהוּא נוֹתֵן בּוֹ

חִיּוּת, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב בִּלְבּוּל דַּעְתּוֹ וְעַקְמוּמִיּוּת לִבּוֹ נִשְׁבָּר כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁעוֹלִים לוֹ תָּמִיד סְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת אֲחֵרוֹת, מֵאַחַר שֶׁהוּא עוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁיִּקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְיַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, זְכֹר כִּי "אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ", וּמִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁלְּךָ בּוֹא תָּבוֹא אֶל הַמָּקוֹם הַמְיֻחָד שֶׁיִּחַדְתָּ לְעַצְמְךָ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יֵרֵד מִמְּךָ הַחֹשֶׁךְ וְהָעֲנָנִים הַמְסַבְּבִים אוֹתְךָ, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו אוֹר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ שֶׁפַע בְּגַשְׁמִי וְשֶׁפַע בְּרוּחָנִי, הָעִקָּר "אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ"; וְהַכְּלָל הַזֶּה תַּחְקֹק הַיּוֹם בְּדַעְתְּךָ, וְאָז אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁאֲנִי צוֹדֵק, וְאֵיךְ שֶׁלֹּא יֶחְסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר — לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, אִם רַק תְּקַיֵּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה!

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת

שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא רְפוּאָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה, וְכָל מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר לְעַצְבוּת וְלִמְרִירוּת וּלְדָאגָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בּוֹ יֵאוּשׁ, וּמְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מֵחַיָּיו, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ הַרְבֵּה צָרוֹת בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַיֵּאוּשׁ בָּא לָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וְדָאגָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְהַשִּׂמְחָה תַּכְנִיס בְּךָ גְּדֻלּוֹת הַמּוֹחִין, שֶׁתֵּדַע שֶׁעַדַיִן לֹא סוֹף הָעוֹלָם, וַעֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לְהוֹשִׁיעַ אִם רַק תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אֶת הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית — לְשַׂמֵּחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה בְּטוֹבַת בְּרִיּוֹתָיו, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב יֵאוּשׁוֹ נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהַעֲנִישׁוֹ, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְקִפְּדוּת עָלָיו וְכוּ', וְכַדּוֹמֶה מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם; עַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה

הִיא רְפוּאָה לָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, בְּגַשְׁמִי — הָעֲצַבִּים שֶׁל הָאָדָם מִתְחַזְּקִים כְּשֶׁהוּא שָׂמֵחַ, וּבְרוּחָנִיּוּת — מִתְרַחֵב לוֹ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ כְּשֶׁהוּא שָׂמֵחַ, וְרוֹאֶה שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ" בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ כָּל מִינֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וּלְבַל תְּקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּשְׂנָא שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצֵא מֵהַיֵּאוּשׁ שֶׁלְּךָ, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיֵּיהֶם, וּמָרִים לָהֶם מְאֹד הַחַיִּים, הַכֹּל בָּא לָהֶם מֵרֹב קִנְאָה שֶׁמְּקַנְּאִים בְּזוּלָתָם, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לַעֲלוֹת לְדַרְגָּה וּלְהַצְלָחַת חַבְרֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל שְׁטוּת וּרְעוּת רוּחַ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל אֶפְשָׁרִי כִּי בֶּן יוֹם וָלַיְלָה מִתְהַפֵּךְ הַמַּזָּל לָאָדָם, וּבִפְרָטִיּוּת אִם יֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ

בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז בְּוַדַּאי יְזֻכֶּה לְהַצְלִיחַ, אֲבָל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק כְּשֶׁנּוֹפֵל לְיֵאוּשׁ, וְהַיֵּאוּשׁ בָּא מֵחֲמַת קִנְאָה שֶׁהוּא מְקַנֵּא בִּגְדֻלָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מִמְּךָ כָּל מִינֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ עַל זוּלָתְךָ, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, וְגַם לְךָ יִהְיֶה טוֹב, וְיָאִיר לְךָ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הָעִקָּר תִּזְכֹּר שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ", וְאַף שֶׁעַכְשָׁו נִדְמֶה לְךָ שֶׁכֻּלָּם מַצְלִיחִים, וְאַתָּה מֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע אַדְרַבָּה תֵּדַע שֶׁגַּם לְךָ יֵשׁ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהַצְלִיחַ — אִם רַק תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְהָעִקָּר הוּא לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְהָאֱמוּנָה תַּעֲלֶה אוֹתְךָ אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, וְתוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי יֵאוּשׁ.

ד.

אַהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה כְּבָר נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ וְכוּ׳, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ מָנוֹס וְתִקְוָה, תִּזְכֹּר אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁגִּלָּה לָנוּ, שֶׁ״אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ״ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וּבֶאֱמֶת אִם תַּכְנִיס אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בְּלִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, אָז תִּרְאֶה שֶׁאָכֵן ״אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ״, וְלֹא תַּרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר בָּזֶה שֶׁתִּתְיָאֵשׁ, אַדְרַבָּה יִהְיֶה לְךָ יוֹתֵר מַר בְּחַיֶּיךָ בֵּין בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין בָּעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ. וְעִקַּר הַפְּעֻלּוֹת הוּא לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ כֹּל יָכוֹל, וּבְוַדַּאי יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ גַּם־כֵּן, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו מֻרְכָּב מְרִירוּתְךָ וְצָרוֹתֶיךָ נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ, חַס וְחָלִילָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עָלֶיךָ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא עֲצַת הַיֵּצֶר הָרַע, שֶׁלֹּא דַּי שֶׁעָקַר אוֹתְךָ כְּמוֹ שֶׁעָקַר, אֶלָּא רוֹצֶה לְאַבֵּד מִמְּךָ אֶת

הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד; עַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת שֶׁרַק יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק, וְתֵדַע שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ" בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא כֹּחַ הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא כֹּחַ הָרַע הַמְכַסֶּה וּמַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר בִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה נִכְלָל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא מַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה הַכִּי עֶלְיוֹנָה בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאֵין לוֹ רָצוֹן אַחֵר, רַק כְּמוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ כֵּן הוּא רוֹצֶה, וְזֶהוּ אֲשֶׁר רָצוֹ"ן גִּימַטְרִיָּה שְׁמ"וֹ, הַיְנוּ מִי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר, רַק רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ נִכְלָל בּוֹ, וְהוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵין לְךָ עוֹד תַּעֲנוּג וְשַׂעֲשׁוּעַ יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹאֶה לְפָנָיו מַרְאֵה עֵינָיו

רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בְּאָזְנָיו רַק אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם בָּא לְדַרְגָּה כָּזוֹ, אָז הוּא כְּבָר יוֹשֵׁב בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאַף שֶׁהוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ — "עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ", שֶׁבְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּבָר בְּדַרְגַּת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁמְּשַׁעֲשֵׁעַ אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, לֹא־כֵן כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְרוֹצֶה בְּדִיּוּק הַהֵפֶךְ מֵרְצוֹנוֹ, אָז נוֹפֵל לְיֵאוּשׁ, לְדִכָּאוֹן וּלְעַצְבוּן, וְנַעֲשֶׂה עָצוּב וּמְעֻצְבָּן וּמְדֻכָּא, עַד שֶׁמֵּרֹב יֵאוּשׁ רוֹצֶה לְהִתְאַבֵּד, וְכָל מַה שֶּׁנִּסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ יוֹתֵר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר חֹשֶׁךְ וּמַר לוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּיֵאוּשׁ עָמֹק, שֶׁהַחַיִּים אֵינָם שָׁוִים אֶצְלָם, וְרַק רוֹצִים לָמוּת, וּמְחַכִּים לַיּוֹם שֶׁיּוּכְלוּ כְּבָר לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם הַמַּר וְהֶחָשׁוּךְ וְכוּ', וּבֶאֱמֶת בְּדַקּוּת בָּא לָהֶם דָּבָר זֶה, מֵחֲמַת כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁנִּסְתֶּרֶת מֵהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי לְמִי שֶׁהִתְגַּלְתָּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הֲרֵי אֵין הוּא רוֹצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר

מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ אִם הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּרְאֵה לָצֵאת מֵהַיֵּאוּשׁ שֶׁלְּךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְהַדִּבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשֶּׁפַע, וְאַף פַּעַם לֹא תִּרְצֶה רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה, זֹאת תְּקַבֵּל, וְאָז אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שִׁדּוּד הַטֶּבַע, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁם דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתֵצֵא מֵעַצְמְךָ, וְתַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, כִּי רֹב אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר מְיָאֲשִׁים אֶת עַצְמָם, הֵם נִכְנָסִים בְּתוֹךְ עַצְמָם וְחַיִּים בִּבְדִידוּת, וְאֵינָם רוֹצִים לְהַכִּיר אֶת הַמְּצִיאוּת, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר, וּמְחַכִּים לְיוֹם מִיתָתָם, וְשׁוֹכְבִים בַּמִּטָּה, וּמִתְגַּלְגְּלִים בָּהּ וְכוּ׳, וּבַבֹּקֶר

אוֹמְרִים מִי יִתֵּן עֶרֶב, וּבָעֶרֶב אוֹמְרִים מִי יִתֵּן בֹּקֶר, וְחַיִּים בְּמְרִירוּת, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ עוֹזֵר לָהֶם, אַדְרַבָּה הֵם מִסְתַּבְּכִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מִי שֶׁמְּיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, לוֹ כָּל־כָּךְ מָר, עַד שֶׁכָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה, לֹא יֵלֵךְ לוֹ, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוֹרֵס אֶת הָאָדָם, וְכָל מַה שֶּׁיְּדַבְּרוּ עִמּוֹ, כְּבָר לֹא יְקַבֵּל וְכוּ', אִם לֹא שֶׁיַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, וְהֵיא — לֵידַע כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָסַר לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ, הַיְנוּ שֶׁחִבֵּר אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְהִכְנִיסָהּ בַּגּוּף הַמְגֻשָּׁם וְהַמְזֹהָם הַזֶּה, וְעָלָיו לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַבֵּר אֶת נִשְׁמָתוֹ עִם גּוּפוֹ, לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפוֹ בְּאֹפֶן שֶׁתָּאִיר בּוֹ נִשְׁמָתוֹ, כִּי הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל. וְלָמָּה אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת נִשְׁמָתוֹ וּלְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נֹעַם, זִיו וְחִיּוּת בְּחַיָּיו? מִפְּנֵי שֶׁהַגּוּף הֶעָכוּר מְכַסֶּה אוֹתָהּ; הַגּוּף בָּא מֵחֹמֶר עַב, וּמְגֻשָּׁם בָּאוֹת הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהָאִיר נִשְׁמָתוֹ עַל גּוּפוֹ, שֶׁתָּאִיר רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ עַל הַחֹמֶר הַמְגֻשָּׁם. וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה, וּלְהַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בַּמְּצִיאוּת, כִּי הַמְּצִיאוּת הִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתְךָ מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים,

וְהִכְנִיסָהּ בְּגוּף עָכוּר כָּזֶה, וְהִכְנִיס אוֹתְךָ בְּמַצָּבִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר אַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לָצֵאת מֵהַמַּשְׁבֵּרִים וְהַמְּתָחִים, וְשֶׁיָּאִיר לְךָ תָּמִיד; וְעַל־כֵּן אִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, אָז תִּחְיֶה חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְכָל הַמְּרִירוּת תִּתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְכָל הַמְנִיעוֹת יִתְהַפְּכוּ לְנְעִימוּת, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם, לֹא תִּרְצֶה לָקַחַת אֶת הַדְּבָרִים לְתִשׁוּמֶת לִבְּךָ, אֲזַי תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּהְיֶה חָכָם בְּעֵינֶיךָ וַעֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, אֶת כָּל הַמְּרִירוּת וְהַיֵּאוּשׁ שֶׁלְּךָ, וְתִזְכֹּר שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ", וְאַתָּה יָכוֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת — אִם תְּקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה. וְהָעִקָּר — הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן פְּשׁוּטָה, בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל לְדַבֵּר עִם זוּלָתֶךָ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הַצְלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל. וְרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה לָנוּ אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים לֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם, רַק עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁאָדָם מְמֻרְמָר מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מוֹצִיא אֶת כָּל הַמְּרִירוּת מִמֶּנּוּ, וּמְאִירָה בּוֹ נִשְׁמָתוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה

אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמְקַיֵּם כָּל זֹאת בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתַּחֲזֹר בְּעַצְמְךָ תָּמִיד עַל דִּבְרֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה. וּבָזֶה שֶׁתַּחֲזֹר הַרְבֵּה עַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה תִּכָּנֵס בְּךָ תִּקְוָה, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרָע יָבוֹא הַטּוֹב, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג שֶׁגַּם הָרָע הוּא כְּסֵא לַטּוֹב, וּבְוַדַּאי הָיָה צָרִיךְ לַעֲבֹר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בַּדֶּרֶךְ וּבָאֹפֶן הַזֶּה, וְאַל תַּחְשֹׁב כָּרֶגַע כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עָלֶיךָ, כְּאִלּוּ הוּא רוֹצֶה לִנְקֹם בְּךָ, אַדְרַבָּה הוּא יִתְבָּרַךְ טוֹב לַכֹּל, וְרַק רוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, וּמַה שֶּׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מִמֵּרְמָר, זֶה מֵרֹב הָעַצְבוּת וְהַכְּפִירוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְהוֹצִיא מִמְּךָ אֶת הַכְּפִירוֹת וְאֶת הָעַצְבוּת, וְתַכְנִיס

בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ כָּל הַחַיִּים יִשְׁתַּנּוּ לְךָ לְגַמְרֵי, וְיָאִירוּ לְךָ מְאֹד מְאֹד; וְאַל יִהְיוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ דְּבוּרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים וִיסוֹדוֹת חֲזָקִים בַּיַּהֲדוּת, כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא יְסוֹד וְעִקַּר בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, וְכָל הַיַּהֲדוּת תְּלוּיָה רַק בָּאֱמוּנָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז יִרְאֶה שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ", וְיֵצֵא בֶּאֱמֶת מֵהַיֵּאוּשׁ שֶׁלּוֹ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו מְרִירוּת וְצָרוֹת בְּכָל יוֹם, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת לְחַזֵּק עַצְמוֹ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ הוּא, עַל־יְדֵי יְדִיעָה זוֹ — שֶׁצְּרִיכִים לֵידַע שֶׁ"אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ" בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, אָז מַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, לֹא־כֵן אִם נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, וּמְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, אָז הוּא מָלֵא כִּשְׁלוֹנוֹת; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא תְּיָאֵשׁ

עַצְמְךָ אֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁכְּבָר הַכֹּל שָׁחוֹר, וְאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וּמֵהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לִזְכֹּר, שֶׁהָיוּ כְּבָר דְּבָרִים כָּאֵלּוּ מֵעוֹלָם, שֶׁבָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן כְּשֶׁהָיָה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הַכֹּל חָשֵׁךְ וְצַלְמָוֶת, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִוָּשַׁע, אָז דַּיְקָא בָּאָה הַיְשׁוּעָה; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְנַסֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי הֲלֹא אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְלֹא שַׁיָּךְ בִּכְלָל שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ הַנֶּגֶד שֶׁהוּא כְּלַל הַהַסְתָּרוֹת וְהַצָּרוֹת, הַמְרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים, זֶה גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה הָאָדָם בְּעֵת צָרָתוֹ וּמְרִירוּתוֹ, וְזֶה עִקַּר הַשַּׁעֲשׁוּעַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כְּשֶׁאָדָם הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת מִתְחַזֵּק, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר הַשַּׁעֲשׁוּעַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְדָבָר זֶה שׁוּם מַלְאָךְ וְשׁוּם שָׂרָף אֵינוֹ יָכוֹל לְהָרְאוֹת, וְעַל־כֵּן גְּדֻלַּת הָאָדָם

נִמְדֶּדֶת כְּפִי מִדַּת הִתְחַזְּקוּתוֹ, וְאַף שֶׁיּוֹרֵד וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בִּירִידוֹת וּנְפִילוֹת מְגֻנּוֹת, וְנִשְׁלָךְ בְּעֹמֶק בּוֹר וְדוּת, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, רַק מַתְחִיל בְּכָל פַּעַם לַחֲזוֹר מֵחָדָשׁ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי; בְּנִי! בְּנִי! אֵין דִּבּוּרִים לְפָרֵשׁ וּלְסַפֵּר וּלְגַלּוֹת אֶת גֹּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעַ אֲשֶׁר הָאָדָם הַזֶּה גּוֹרֵם אָז לְמַעְלָה, כִּי דַּיְקָא מִלְּכְלוּכִים וְזֻהֲמוֹת וִירִידוֹת וּנְפִילוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁהוּא נִמְצָא בָּהֶם, אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ רַק בָּא בְּלֵב נִשְׁבָּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו וְיוֹצִיאוֹ מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וּמְסַפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה לָדַעַת שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁהָאָדָם הַזֶּה גּוֹרֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמַלְאָכֵי מַעְלָה מְקַנְּאִים בָּאָדָם הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִזְכֹּר אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהִזְהִירָנוּ מְאֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה לְשׁוֹנוֹת, שֶׁ״אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ״ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן,

וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּעַמְדוּ עָלָיו כָּל אַנְשֵׁי הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְיִרְצוּ לְרַחֲקוֹ וּלְגָרְשׁוֹ וּלְהַפִּילוֹ וּלְהַשְׁלִיכוֹ, וַיַּרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא הֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי מְלֻכְלָךְ וַהֲכִי מְזֹהָם, וּכְאִלּוּ אֵין לוֹ לֹא עוֹלָם הַבָּא וְלֹא עוֹלָם הַזֶּה, עִם כָּל זֹאת הוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; בְּנִי! בְּנִי! הָאָדָם הַזֶּה הֲכִי מְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁשָּׁם מִבְטָחוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל יְדִיעָה זוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



אָסוּר לָאָדָם לְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵנַּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי גַּם מִשָּׁם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַלַּחַץ

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּדַעְתָּם, וְיִזְכּוּ לָצֵאת מֵהַלַּחַץ — זֶה הַדְּחָק, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים שֶׁעוֹבְרִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּפְרָטִיּוּת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

צא מהלחץ

מוֹהַרָא"שׁ נ"י אָמַר, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַהוֹרֵס אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת כְּמוֹ הַלַּחַץ, שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ לַחַץ תָּמִידִי, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת עִקָּר עֲבוֹדַת בַּר יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מֵהַלַּחַץ, וְיַדְבִּיק עַצְמוֹ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁאֵינוֹ מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, עָלָיו רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְדִבְקוּת, וְיַרְגִּישׁ חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִגָּאֵל מִיִּצְרוֹ הָרוֹדֵף אוֹתוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנה)

קוּנְטְרֵס

צֵא מֵהַלַּחַץ

א.

בְּנִי! רְאֵה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, פְּחָדִים יְתֵרִים וּרְדִיפוֹת שֶׁאַתָּה נִרְדָּף מֵעַצְמְךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַפְּחָדִים הַיְתֵרִים, הַלַּחַץ, הַדְּחָק וְהַצָּרוֹת הַמְרוּרוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, לֹא יְבִיאוּךָ לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל הַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר, זֶה רַק מְקַצֵּר לוֹ אֶת הַחַיִּים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עַד שֶׁנֶּאֱבַד לְגַמְרֵי, כִּי מֵרֹב פַּחַד שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הוּא נֶחֱלָשׁ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.): גּוּף קָשֶׁה פַּחַד שׁוֹבְרוֹ; כִּי הַפַּחַד יָכוֹל

לִשְׁבֹּר אֲפִלּוּ אֶת הַגּוּף הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַפַּחַד וְהַלַּחַץ וְהַדְּחָק, שֶׁלֹּא יָבִיאוּ אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר רַק אֶל הַכְּשָׁלוֹן בַּחַיִּים, לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: מַה יּוֹעִילוּ לִי אֵלּוּ הַפְּחָדִים וְהַלַּחַץ שֶׁמַּפְחִידִים וְלוֹחֲצִים עָלַי, הֲלֹא מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִי שׁוּם דָּבָר, וְאִם־כֵּן לָמָּה לִי לְהֵרָדֵף מֵעַצְמִי, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל וְהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים וּמַפְחִידִים אוֹתִי, זֶה הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁשָּׁכַחְתִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם אֶזְכֶּה לִזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֶזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין לִי מַה לְּפַחֵד וּמַה לְּהִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, כְּבָר תִּגָּאֵל וְתִוָּשַׁע בִּישׁוּעַת עוֹלָמִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק מַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשִׁים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד מִכָּל הַפְּחָדִים וְהַלְּחָצִים שֶׁמַּפְחִידִים וְלוֹחֲצִים אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם תִּזְכֶּה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזָּהֵר לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְתִקָּבַע מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַפְּחָדִים וְהַלְּחָצִים וְהַיְרָאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִזְהָר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת בְּכָל יוֹם, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חַיִּים, כִּי כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין זוֹכֶה לְחַיִּים, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּעַ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַקְדֵּק מְאֹד לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְכֵן שֶׁתִּהְיֶינָה מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, וְאָז יִקַּיֵּם אֶצְלְךָ זֶה מָוֶת, שֶׁהַמָּוֶת לֹא יִכָּנֵס בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְאַל יֵרָעוּ בְּעֵינֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי מִצְוַת תְּפִלִּין מַמְשִׁיכָה עַל הָאָדָם דְּבֵקוּת עֲצוּמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזוֹר

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכַוָּנָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת יְדִידוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַדְּשִׁים לוֹ מוֹחִין חֲדָשִׁים, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְמוֹחִין חֲדָשִׁים לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם יְרֵאִים וּמְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן הוּא בְּמִזּוּזוֹת, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת זָז מָוֶת, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַבֵּעַ מִזּוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זָז מָוֶת מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם הַלְּחָצִים וְהַפְּחָדִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בָּעִתִּים הַלָּלוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְעָבַרְתָּ כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהוּא מְחַכֶּה וּמְקַוֶּה שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כֵּן הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא — לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל דָּבָר זֶה בְּכָל יוֹם לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְכֵן תְּקַבֵּעַ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתְךָ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְלֹא תִּהְיֶה בְּלַחַץ; בְּנִי, בְּנִי! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ בְּפַעַם אַחַת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵרֹב יְרִידָתְךָ וּנְפִילָתְךָ

וַחֲלִישׁוּת דַּעְתְּךָ מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים אוֹתְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, לָכֵן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנִּפַּלְתָּ בָּהֶם, רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי וְתַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְזֶה יוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל הַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ו׳.): הַתְּפִלִּין הֵם עֹז לְיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: ״וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם הַוָ״ה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ״ — אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַנִּיחַ תְּפִלִּין, עַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם מִתְיָרְאִים וּמִתְפַּחֲדִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לִירֹא וְלִפְחֹד מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מ״ד.): כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין מַאֲרִיךְ יָמִים; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁמַּפְחִידִים אוֹתְךָ עַכְשָׁו שֶׁמִּי יוֹדֵעַ מַה יִּקְרֶה לְךָ, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁתַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים, וְכֵן עַל־יְדֵי מְצָוַת מְזוּזָה, אִם תִּהְיֶה זָהִיר בָּהּ מְאֹד, יִשְׁמֹר אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וּכְמַאֲמָרָם, זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת מ״ג:): כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ הַכֹּל בַּחֲזָקָה שֶׁלֹּא יֶחֱטָא; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה שֶּׁעָבַר עַד

עַכְשָׁו כְּבָר עָבַר, רְאֵה לָשׁוּב עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְשֶׁתִּהְיֶה לְךָ מְזוּזָה עַל פִּתְחֵי בֵּיתֶךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה כְּבָר לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק, מֵהַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁנִּפַּלְתָּ בָּהֶם, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ דְּבֵקוּת עֶלְיוֹנָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁרַק נִזְהָר לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וּבְשָׁעָה שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין, הוּא מְכַוֵּן שֶׁהוּא מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, וְכֵן נִזְהָר שֶׁתִּהְיֶינָה לוֹ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ, וּמְכַוֵּן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמְרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִכָּל מִינֵי פְּחָדִים וּמִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּרֶגַע זֶה רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַפֵּשׂ אַחַר זוּג תְּפִלִּין, וְתִתְלַבֵּשׁ בִּתְפִלִּין, וְתִבְדֹּק אִם יֵשׁ בְּבֵיתְךָ מְזוּזוֹת כְּשֵׁרוֹת, וְאָז תֵּצֵא מֵהַלַּחַץ וּמֵהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֲצִים וְדוֹחֲקִים אוֹתְךָ, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע רַב שֶׁלֹּא תִּאַרְתָּ מִימֶיךָ.

ג.

בְּנִי! רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין

שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים יִתֵּרִים? ! רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, וְאַל תַּכְנִיס אֵימָה וְיִרְאָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ו:) לְעוֹלָם אַל יַטִּיל אָדָם אֵימָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכָל הַמַּטִּיל אֵימָה יִתֵּרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ סוֹף הוּא בָּא לְשָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת: גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וְחִלּוּל שַׁבָּת, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא נַעֲשָׂה עַצְבָּנִי וְנִכְנָס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים יִתֵּרִים, אֲזַי הוּא מוֹצִיא אֶת הָעַצְבִּים שֶׁלּוֹ עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל יְלָדָיו וּמִתְפָּרֵץ עֲלֵיהֶם, וְצוֹעֵק וּמַכֶּה אוֹתָם מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְזֶה אָשֵׁר עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִידֵי עֲבֵרוֹת שֶׁל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי עִקַּר הַנְּאוּף בָּא לָאָדָם רַק עַל־יְדֵי כַּעַס וּקְפִידוּת וַעֲצַבִּים, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה וּבַעֲצַבִּים, וְהוּא מַכֶּה אֶת יְלָדָיו, בָּזֶה הוּא מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַכַּעַס מְאַבֵּד אֶת הַדַּעַת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי מַטּוֹת קנ״ז): בָּא לְכְלַל כַּעַס

בָּא לִכְלַל טָעוּת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בְּכַעַס, הוּא בָּא לִידֵי טָעוּת, כִּי מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: הַמְקָרֵעַ בְּגָדָיו בַּחֲמָתוֹ וְהַמְשַׁבֵּר כֵּלִים בַּחֲמָתוֹ וְהַמְפַזֵּר מָעוֹתָיו בַּחֲמָתוֹ יְהֵא בְּעֵינֶיךָ כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (שַׁבָּת ק״ה:), וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ, אָדָם שֶׁהוּא מְאַבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנַעֲשָׂה עַצְבָנִי וְזוֹרֵק חֲפָצִים וְשׁוֹבְרָם בַּחֲמָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה לְבַסּוֹף הוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְזֶהוּ שֶׁאָדָם עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וּמַכֶּה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת יְלָדָיו, בָּזֶה הוּא מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל זִיק שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כ״ב:) כָּל הַכּוֹעֵס אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ, מְשַׁכְּחַ תַּלְמוּדוֹ וּמוֹסִיף טִפְּשׁוּת, כִּי הוּא נַעֲשָׂה טִפֵּשׁ לְגַמְרֵי, וְזוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאָדָם בָּא עַל־יְדֵי־זֶה, וְכֵן חִלּוּל שַׁבָּת בָּא לָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁאִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָדַעַת וְלֵידַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְשַׁבָּת הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי הוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם אִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, מֵרֹב הַלְּחָצִים וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַקַּטְנוּת וְחֻלְשׁוֹת הַדַּעַת וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָבַר, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ

זוֹכֶה לָדַעַת מַה זּוֹ שַׁבָּת וְעַל זֶה הוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת,
וְהַכֹּל בָּא עַל־יְדֵי שֶׁאִבֵּד אֶת דַּעְתּוֹ וְהוּא שׁוֹפֵךְ
דָּמִים, שֶׁהוֹרֵג אֶת עַצְמוֹ וְהוֹרֵס אֶת בֵּיתוֹ, כִּי בְּרֶגַע
שֶׁאֵין הָאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם
וְאֵיךְ שֶׁהוּא תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְנָס בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים וּבְאֵימוֹת
יְתֵרוֹת וְנֶהֱרָס לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי
הַיָּקָר, לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק הַזֶּה שֶׁנַּפַלְתָּ בָּהֶם,
וְתַתְחִיל לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל־כָּל־פָּנִים עַכְשָׁו אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וּרְאֵה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת,
יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר לְעַצְמְךָ
אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה
שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת
בְּכַעַס וּבִרְצִיחָה וּבִקְפֵדוּת, וְלָמָּה לְךָ לְהוֹצִיא אֶת
הָעֲצַבִּים שֶׁלְּךָ עַל אִשְׁתְּךָ וְעַל יְלָדֶיךָ?! רְאֵה לִהְיוֹת
מְיַשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ
כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, כִּי אֵין
לְךָ עוֹד דָּבָר טוֹב מִזֶּה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת
עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן וּבְשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ,
עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לְבָבוֹ אַחַר הַדִּבּוּרִים, וְאִם הָיִיתָ
יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ

וּלְסַפֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אָז הָיִיתָ עוֹסֵק בָּזֶה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיִיתָ יוֹצֵא מִכָּל הַלְּחָצִים וְהַפְּחָדִים הַיְתֵרִים שֶׁנִּכְנַסְתָּ בָּהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי מֵהָרֶגַע הַזֶּה, וְתִשְׁפַּח מִכָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְאֶת כָּל הַפְּחָדִים הַיְתֵרִים, וְאֶת כָּל הַלְּחָצִים וְהַדַּחֲקוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזָּכֶה לְהִנָּצֵל מִלַּחַץ וּמִפַּחַד וּמִיְּרָאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְשָׁלְטׁ עָלֶיךָ, אֶלָּא יִמְשְׁכוּ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, אָז תִּרְאֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֵיךְ שֶׁעוֹלָמְךָ תִּירַשׁ בְּחַיֶּיךָ.

ד.

בְּנִי! בְּנִי! רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לְךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין לָאָדָם אַף אֶחָד בָּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

כִּי הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל יַטְעֲךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְךָ מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי אֵין לוֹ לָאָדָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵר עָלָיו וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַלַּחַץ, אֶל הַדְּחָק וְאֶל הַיְרָאוֹת וְהַפְּחָדִים, כִּי חָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (גִּטִּין ע׳.): שִׁלְשָׁה דְּבָרִים מַכְחִישִׁין כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם: פַּחַד, דֶּרֶךְ וְעָוֹן, וּבֶאֱמֶת הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ פְּחָדִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ בְּגָלוּת וּלְהִסְתּוֹבֵב בַּדְּרָכִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִידֵי עֲוֹנוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹבוֹת וְהוֹלֵךְ נָע וָנָד, הוּא בָּא לַעֲוֹנוֹת וְלַחֲטָאִים עֲצוּמִים, וּבִפְרָט לִפְגַם הַבְּרִית, שֶׁנּוֹכְשָׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַכֹּחַ וּמַכְנִיס בּוֹ לְחָצִים וּפְחָדִים יְתֵרִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּרֶגַע זֶה, לָלֶכֶת אֶל מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם,

וְתַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁלּוֹחֵץ לְךָ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֵלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, שֶׁלֹּא תִּירָא וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן תִּהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה, סְעִיף ב׳): הַזְּקָנָה קוֹפֶצֶת עַל הָאָדָם מִפְּנֵי כַּעַס בָּנִים; וְרוֹאִים דָּבָר זֶה בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם נַעֲשָׂה עַצְבָּנִי, הוּא מוֹצִיא אֶת הָעַצְבִּים שֶׁלּוֹ עַל הַיְלָדִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַזְּקָנָה קוֹפֶצֶת עָלָיו, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְהַכְנִיסוֹ בִּלְחָצִים וּבִפְחָדִים כָּלְשֶׁהֵם, וְאָז הוּא זוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, וְזוֹכֶה לִטְעֹם טַעַם הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁבְּכָל יוֹם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָאָדָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵאִיר אוֹר הַגָּנוּז מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁלָּזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תְּקֻף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֶאֱמוּנָה אֵי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, וְצֵא מֵהַלַּחַץ וּמֵהַפַּחַד וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁלּוֹחֲצוֹת וּמַפְחִידוֹת אוֹתְךָ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם אַתָּה צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ רְאֵה לְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יוּכַל לַעֲזוֹר לְךָ, וְאָז תִּהְיֶה בְּנַחַת וּבְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין מ״א.): רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתָא, בָּזֶה שֶׁתִּהְיֶה בְּכַעַס וּבְרַגְזָנוּת, לֹא תַּרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר רַק כַּעַס וְרַגְזָנוּת, כִּי הָעֲצַבִּים שֶׁאַתָּה מוֹצִיא עַל יְלָדֶיךָ וְעַל אִשְׁתְּךָ זֶה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל לְחָצִים וּפְחָדִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן צֵא מֵהַלַּחַץ שֶׁלְּךָ, צֵא מֵהַפְּחָדִים שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, רְאֵה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַצָּרָה שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהּ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תוּכַל לְךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִתְאַסְּפוּ כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְיִהְיוּ מִתְגָּרִין זֶה בָּזֶה, וְיִהְיוּ פְּחָדִים גְּדוֹלִים וְאֵימוֹת יְתֵרוֹת וּלְחָצִים כְּבֵדִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה כִּי אִם עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה, לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז׳:) וַאֲפִלּוּ צַפְרָא קַלִּילָא מִבִּלְעָדֵי שְׁמַיָּא לֹא מְצָטַדְיָא (יְרוּשַׁלְמִי, שְׁבִיעִית, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א׳), אֲפִלּוּ צְפוֹר קְטַנָּה אֵינָהּ נִתְפֶּסֶת בִּלְעָדֵי רְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְפַּחֵד וְלִירֹא מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, בָּזֶה שֶׁתִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ לְךָ מָקוֹם בָּטוּחַ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא בָּטוּחַ שֶׁלֹּא יִקְרֶה לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוֹלֵךְ לָבֶטַח בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַמַּכְאוֹבִים, הַלְּחָצִים, הַדְּחָקוּת

וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי הוּא תָּמִיד בִּירֻאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְהוּא תָּמִיד נִמְצָא בִּלְחָצִים וּבִדְחָקוֹת גְּדוֹלָה, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא הָאָדָם הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר, כִּי יֵשׁ לוֹ עַל מִי לְסָמֹךְ, וְתָמִיד הוּא רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲזַי הָיָה תָּמִיד מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה, אִם לֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? ! וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לוֹ לְסַפֵּר אֶת צָרוֹתָיו וְאֶת מְרִירִיּוֹתָיו, אֶת יִסּוּרָיו וְדַחֲקוּתוֹ וְהַלַּחַץ שֶׁלּוֹ אֶל בָּשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לַעֲזֹר לוֹ, אֶלָּא יוֹסִיף לוֹ יָגוֹן עַל יְגוֹנוֹ וְצָרוֹת עַל צָרוֹתָיו? ! עָלָיו לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, וְיַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים עִלָּאִיִּים, רַחֲמִים עֲצוּמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה מַה יֵּאָרַע עִמְּךָ,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמְּךָ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לָגַעַת בְּךָ, וְאִם הָיָה עַם יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ מֵהַסּוֹד הַזֶּה, הָיָה נִגְאָל תֵּכֶף־וּמִיָּד, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי רַק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְדַבֵּק אֶת נִשְׁמָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קי״ט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בְּשִׁבְיל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה אַנְשֵׁי אֱמָנָה; וְלָכֵן עִכְּשָׁו כְּשֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם רוֹצוֹת לְהִתְגַּבֵּר עַל יְרוּשָׁלַיִם, עִקַּר הָעֵצָה הִיא רַק לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה קְדוֹשָׁה, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְהַחְדִּיר אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְרוּשָׁלַיִם תִּפָּדֶה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תָּמִיד כ״ח.): אֵיזוֹהִי דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם? יַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם יַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזּוֹ אֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיָּכוֹל, עַל־יְדֵי־זֶה

יִנָּצֵל מִכָּל חֻבְלֵי הַמָּשִׁיחַ, כִּי צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁטוּף עִם אֱמוּנָה, וְיִהְיֶה מְסֻבָּב עִם אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ״ט): ״וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ״, שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּב לְגַמְרֵי עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; וְלָכֵן רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר בְּחַיֶּיךָ, וַעֲדַיִן עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְקוֹרֶה עַכְשָׁו בָּעוֹלָם כָּל מִינֵי פְּחָדִים וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְגָּרוֹת זוֹ בָּזוֹ, וְכֻלָּן רוֹצוֹת לְבַלַּע אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין שׂוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְצַיֵּר לְעַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יִהְיֶה נִצּוֹל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמִכָּל מִינֵי מִלְחָמוֹת וּפְחָדִים יִתֵּרִים, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה לוֹ אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְיִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, אֲשֶׁר יִגָּלֶה וְיַפְרִיס אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בַּגָּלוּת הַזּוֹ, עַד אֲשֶׁר ״וְיֵדַע

כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְהוָ״ה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה״; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁאָז יִהְיֶה נִצּוֹל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַלַּחַץ וּמֵהַדְּחָק, מֵהַפְּחָדִים וּמֵהַיְרָאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְיִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

חֲבָל עַל הַזְּמַן

יְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לִשְׁמֹר עַל זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְיַחֲזִקוֹ לֹא לְבַטֵּל
אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר יָקָר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ
הַזְּמַן, אֲשֶׁר תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר עָלָיו הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה,
כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יַחֲזֹר לוֹ. וְיַגֵּלֶה עֵצוֹת אֵיךְ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ
בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל יוֹם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת רֶוַח נִפְלָא.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת הָעוֹלָם הַנִּשְׁמִי וְהַנִּצְחִי עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלָּהֶם, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ קְצָת בִּידִיעוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיוֹדֵעַ אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הָיָה יוֹדֵעַ אֵיךְ חָבָל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר לְבַטְּלוֹ בְּהֶבֶל וָרִיק.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנו)

קוּנְטְרֵס

חֶבֶל עַל הַזְּמַן

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר יוֹתֵר יָקָר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ הַזְּמַן, כִּי עִם הַזְּמַן יְכוֹלִים לְהַרְוִיחַ וּלְהַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֵיךְ לְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן, הָיוּ מַצְלִיחִים תָּמִיד, וּמֵחֲמַת שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֶת חֲשִׁיבוּת הַזְּמַן וּמְבַטְּלִים אוֹתוֹ בְּהֶבֶל וָרִיק, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם כְּשָׁלוֹנוֹת גְּדוֹלִים בַּחַיִּים בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲקֹק בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד כִּי "חֶבֶל עַל הַזְּמַן", אוֹ שֶׁתֵּלֵךְ לַעֲבֹד, אוֹ שֶׁתִּלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר כָּל לִמּוּד וְלִמּוּד זוֹהִי מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, אוֹ שֶׁתְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ

שֶׁתִּתְפַּלֵּל, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמִּתְפַּלְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, וּבְאֹפֶן הַזֶּה תַּצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, לֹא־כֵן אִם תְּבַלֶּה אֶת הַזְּמַן בְּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְתִסְתּוֹבֵב בֵּין יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, זֶה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל כִּשָּׁלוֹן גָּדוֹל, כִּי תִּפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ; לָכֵן רְאֵה לְזָרֵז אֶת עַצְמְךָ מֵרֶגַע זֶה, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי יוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת וּמִמּוֹשָׁב לֵצִים, וְתָמִיד תִּהְיֶה עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ, אוֹ בְּאֵיזוֹ עֲבוֹדָה, אוֹ בְּאֵיזֶה לִמּוּד, אוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְזוּלָתְךָ אוֹ לַעֲזֹר בַּבַּיִת, לָלֶכֶת בָּטֵל זוֹ עֲבֵרָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ מְחִילָה, וּכְשֶׁתֵּדַע דָּבָר זֶה, אֲשֶׁר "חֲבָל עַל הַזְּמַן", אָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי תָּמִיד תִּהְיֶה עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁאָדָם חָס מְאֹד עַל זְמַנּוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ"חֲבָל עַל הַזְּמַן", וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יִקְרַת הַזְּמַן, אָז תָּמִיד יַצְלִיחַ, כִּי אַף פַּעַם לֹא יֵלֵךְ בָּטֵל, וְלֹא יִסְתּוֹבֵב בְּלִי כְּלוּם וְכוּ', רַק תָּמִיד יַעֲשֶׂה מַשֶּׂהוּ, אוֹ יִלְמַד תּוֹרָה, אוֹ יַעֲסֹק בְּעִסְקֵי מַשָּׂא

וּמַתָּן, סְתָם לְהִסְתּוֹבֵב בָּטֵל, וְלֹא לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, אֶת זֶה אַף פַּעַם לֹא תִּמְצָא אֶצְלוֹ, וְכֵן לָשֶׂבֶת וּלְפַטְפֵּט דְּבָרִים בְּטֵלִים וּדְבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, אַף פַּעַם לֹא יַעֲשֶׂה, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת יִקְרַת הַזְּמַן; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יִקְרַת הַזְּמַן, כִּי "חֶבֶל עַל הַזְּמַן", וְיָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ נִהְיֶה כְּבָר שָׁם, וְאִם־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תְּזָרֵז אֶת עַצְמְךָ וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ, אוֹ לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ לַעֲסֹק בְּעִסְקֵי מַשָּׂא וּמַתָּן בְּפַרְנָסָה, הָעָקָר אַל תֵּלֵךְ בָּטֵל, כִּי הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה וְלִידֵי שִׁגָּעוֹן, וְרֹב הַמְשֻׁגָּעִים שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, זֶה בָּא לָהֶם רַק מֵחֲמַת שֶׁהָיָה לָהֶם מְשַׁעֲמֵם, וְלֹא יָדְעוּ מַה לַּעֲשׂוֹת עִם זְמַנָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִשְׁתַּגְּעוּ, לֹא־כֵן מִי שֶׁתָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, אֲזַי תָּמִיד יִהְיֶה זָרִיז וְנִשְׁכָּר, וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ

אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן, וְעַל־כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל זְמַנְּךָ. וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "הַזְּמַן הָאוֹבֵד אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין לְעוֹלָם", כִּי דָּבָר גַּשְׁמִי כְּשֶׁמְּאַבְּדִים אוֹתוֹ, עֲדַיִן יְכוֹלִים לְהַחֲזִירוֹ, אֲבָל דָּבָר רוּחָנִי, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֵר הַזְּמַן, זוֹהִי אֲבֵדָה נִצְחִית, וְאֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִים לְעוֹלָמִים, עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת זָרִיז וְנִשְׁכָּר, וְתָמִיד תִּזְכֹּר כִּי "חֲבָל עַל הַזְּמַן", וְעַל־כֵּן אוֹ שֶׁתַּעֲסֹק בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן וּבְפַרְנָסָה לְפַרְנֵס אֶת בְּנֵי בֵּיתְךָ, אֲשֶׁר זוֹ גַּם־כֵּן מִצְוָה, אוֹ שֶׁתַּעֲסֹק בְּאֵיזוֹ מִצְוָה וּתְקָנִים רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל יְגִיעָה וִיגִיעָה שֶׁהָאָדָם מִתְיַגֵּעַ בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, זֶה בְּעַצְמוֹ מִצְוָה, כִּי גַּם הַיְגִיעָה בַּמִּצְוָה נִקְרֵאת מִצְוָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִצְוַת לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַמִּצְוָה הַכִּי גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהָאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, זוֹהִי מִצְוָה אַחֶרֶת, וְכָל יְדִיעָה וִידִיעָה בְּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה, הֲרֵי הִיא הַצָּלָחָה נִצְחִית, וְאֵין לְךָ עוֹד שָׂכָר יוֹתֵר גָּדוֹל מִלְּמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — כְּשֶׁאָדָם מַתְמִיד בְּמִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרַיְתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, נִגְלֶה וְנִסְתָּר, שֶׁבָּזֶה מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ יָקָר מִזֶּה, וְכֵן אִם תִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַתְּפִלּוֹת

הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב וַחֲצוֹת, אֲשֶׁר כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה עוֹשָׂה תִּקּוּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַעֲלָתְךָ בַּשָּׁמַיִם, אִם רַק תְּכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת בַּמֶּה שֶׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אִם תּוּכַל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, בַּשָּׂפָה שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל לִבְּךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר בְּמִלִּים אֶת גְּדֻלּוּתְךָ בַּשָּׁמַיִם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה, וּכְשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְקָרֵב אֶת נִשְׁמָתוֹ אֶל שָׁרְשָׁהּ, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא עַד מְאֹד, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּסוֹד יִחוּד הַפְּנִימִי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הֵם בְּסוֹד יִחוּד הַחִיצוֹנִי שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזוֹ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תְּפִלּוֹת מֵהַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד, הַיְנוּ שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל מַה שֶּׁלָּמַד, וְיִזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלָּמַד, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ זוֹכֶה שֶׁנַּעֲשָׂה יִחוּד הַפְּנִימִי וְיִחוּד הַחִיצוֹנִי שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין

לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר שִׂכְרוֹ בַּשָּׁמַיִם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאֵיךְ שֶׁ"חֲבָל עַל הַזְּמַן", וְאֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לְהַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּזֶה הָעוֹלָם — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וּבֶאֱמֶת גַּם הַגַּשְׁמִיּוּת הִיא רוּחָנִיּוּת, אִם רַק מְכַוָּנָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּבְסוֹד (מִשְׁלֵי ג, ו): "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ, וְהוּא יְיַשֵּׁר אׇרְחוֹתֶיךָ"; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְכַוֵּן בַּעֲשִׂיַּת הַגַּשְׁמִיּוּת בְּעֵסֶק פַּרְנָסָתוֹ גַּם־כֵּן לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְפַרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו, הֲרֵי זֶה בְּעַצְמוֹ מִצְוָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת נ.) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קו ג): "עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת" — זֶה הַזָּן וּמְפַרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו; וְעַל־כֵּן זְכֹר אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, כִּי חֲבָל מְאֹד עַל הַזְּמַן הַיָּקָר, וְזָרֵז אֶת עַצְמְךָ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵחַיֶּיךָ, וּלְעוֹלָם אַל תֵּלֵךְ בָּטֵל, כִּי הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה וְלִידֵי שִׁעֲמוּם (כְּתֻבּוֹת נט.), וּבָזֶה שֶׁתִּשְׁמֹר עַל זְמַנְּךָ הַיָּקָר, אָז תַּצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְכָל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה שֶׁזָּכוּ לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת, הַכֹּל הָיָה רַק בִּזְכוּת שֶׁשָּׁמְרוּ עַל זְמַנָּם, וְיָדְעוּ שֶׁ"חֲבָל עַל הַזְּמַן"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, וּמַכְנִיסָה בָּאָדָם יִשּׁוּב הַדַּעַת, שֶׁיֵּדַע אֵיךְ שֶׁזְּמַנּוֹ יָקָר עַד מְאֹד, וְאֵין עַל זֶה שׁוּם תַּשְׁלוּמִים, כִּי הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע שֶׁעָבְרוּ, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יַחְזְרוּ אֵלָיו, וּכְשֶׁיֵּדַע יְדִיעָה זוֹ, אָז יִשְׁמֹר מְאֹד עַל זְמַנּוֹ, וְכֵן אַף פַּעַם לֹא יִפֹּל בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת, בְּדִכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת, וְלֹא יִהְיֶה מְעֻצְבָּן, כִּי הֲרֵי "חֲבָל עַל הַזְּמַן" לְבַזְבֵּז אוֹתוֹ עַל הֲבָלִים כָּאֵלּוּ, וּבֶאֱמֶת עַל־יְדֵי שִׂמְחָה אֲמִתִּית — כְּשֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, וְאַף שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁעֲדַיִן הוּא מְלֵכְלָךְ וּמְזֹהָם בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים וְזֻהֲמוֹת מֵרֹב חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, עִם כָּל זֹאת הוּא מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת, וּבַשִּׂמְחָה הַזּוֹ הָאָדָם יָכוֹל לָשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא כְּבָר כְּמוֹ שֶׁהוּא וְכוּ', וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּכְשַׁל כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל וְכוּ', כִּי הַשִּׂמְחָה בִּנְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ יְכוֹלָה לְהַחֲזִירוֹ

בִּתְשׁוּבָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הַשִּׂמְחָה תְּקַצֵּר אֶת זְמַנּוֹ. כִּי עַל־פִּי־רֹב מִי שֶׁהוּא בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, לוֹ נִדְמֶה כְּאִלּוּ לְעוֹלָם יִחְיֶה, וְעַל־כֵּן מָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, וּמְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַחַיִּים מֵרֹב יְרִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ בְּקַטְנוּת דַּעְתּוֹ וּנְפִילַת מֹחוֹ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵח, אָז רוֹאֶה כִּי הַזְּמַן הֶבֶל, הֶבֶל הֲבָלִים כְּצֵל פּוֹרֵחַ. וְאָמַר הֶחָכָם: "בְּשִׂמְחָה וּבְצָחוֹק יֵרָאֶה אֶצְלוֹ הַזְּמַן קָצָר, וְלַדּוֹאֲגִים וּמְצַטַּעֲרִים יֵרָאֶה יוֹתֵר אָרֹךְ"; הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ נִקְצָר זְמַנּוֹ, וְיָכוֹל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וְדוֹאֵג וּמְצַטַּעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אֶצְלוֹ מִתְאָרְכִים הַיָּמִים וְהַשָּׁעוֹת, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר, וּמְבַזְבֵּז אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר בְּהֶבֶל וָרִיק; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר תָּמִיד, אֲשֶׁר זוֹהִי מִצְוָה הַכִּי גְּדוֹלָה — לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בִּנְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ מְאֹד יְקָרָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי לְמַעְלָה מְאֹד

מִתְפָּאֲרִים עִם בַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר זוֹכֶה לִשְׂמֹחַ בִּתְמִימוּת וּבְפִשִׁיטוּת עַל שִׂמְחַת יַהֲדוּתוֹ, כִּי בָּזֶה מַרְאֶה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, שֶׁעַל אַף שֶׁחָטָא וּפָגַם הַרְבֵּה מְאֹד וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת הוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נַעַם חֶלְקוֹ, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים זָכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְזֶה גּוֹרֵם לְמַעְלָה יִחוּד גָּדוֹל עַד מְאֹד וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם זוֹכֶה לְהַרְחָבַת הַדַּעַת כָּזוֹ, שֶׁהַזְּמַן אֶצְלוֹ קָצָר עַד מְאֹד, כִּי רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהַזְּמַן פּוֹרֵחַ — הִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה וְהִנֵּה הַכֹּל כְּצֵל פּוֹרֵחַ, וְעַל־כֵּן הוּא יוֹדֵעַ שֶׁ״חֲבָל עַל הַזְּמַן״ לְבַזְבְּזוֹ בִּמְרִירוּת וּבִדְאָגוֹת, בְּעַצְבוּת, בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד אִישׁ עָצוּב וּמָלֵא דְּאָגוֹת, וְשׁוֹרֶה בְּמָרָה שְׁחוֹרָה, אֲזַי הַקְּטָנוּת מִתְגַּבֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת עָלָיו, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר, וְיוֹצֵא לָרִיב עִם כָּל אֶחָד, וּמִסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת וְגוֹרֵם קִנְאָה וְשִׂנְאָה, שֶׁאָז מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְתֵדַע שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁשָּׁב אֵלָיו, וּמִי שֶׁמְּהַפֵּךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, אֶת הַמְּנִיעוּת לִנְעִימוּת, זֶה עִקַּר גַּדְלוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם,

וְלָכֵן רְאֵה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל מְרִירוּתְךָ וְדַאֲגוֹתֶיךָ אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתִשְׂמַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ, מֵהַיְרִידוֹת מֵהַנְּפִילוֹת וּמֵהַמְנִיעוֹת שֶׁלְּךָ, וְתִזְכֶּה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַתְחִיל לִשְׁמֹר עַל זְמַנְּךָ הַיָּקָר, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם זוּלָתְךָ, כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם: "הַרְבֵּה לַעֲשׂוֹת חֲסָדִים, כִּי הַזְּמַן מִתְהַפֵּךְ — פַּעַם יַשְׁפִּיל הַנִּכְבָּדִים וּפַעַם יָרִים הָעֲבָדִים"; וּלְעוֹלָם לֹא תֵּדַע מַה יֵּלֵד יוֹם, כִּי בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם זוּלָתְךָ, אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע מַה יָּבִיא לְךָ יוֹם הַמָּחָרַת, וּפֶן וְאוּלַי לְמָחָר תִּצְטָרֵךְ אַתָּה לְהַגִּיעַ לְטוֹבַת זוּלָתְךָ; וְעַל־כֵּן זְכֹר כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ (מְגִילָה יב:), וּכְפִי שֶׁהוּא מִתְנַהֵג עִם זוּלָתוֹ כֵּן לְמָחָרַת יִתְנַהֲגוּ עִמּוֹ, וְאָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (קֹהֶלֶת יא ב); "שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי בְּרֹב הַיָּמִים

תִּמְצָאֵנוּ״; כִּי בָּזֶה שֶׁתָּמִיד תַּעֲסֹק בִּצְדָקָה וָחֶסֶד עִם זוּלָתֶךָ, כְּשֶׁיִּתְהַפֵּךְ לְךָ הַזְּמַן וְאַתָּה תִּצְטָרֵךְ, אָז יִהְיֶה לְךָ כְּבָר מוּכָן עֵזֶר. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְהוּא תָּמִיד אִישׁ חֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִצְטָרֵךְ לְזוּלָתוֹ, וְאַף פַּעַם לֹא יִצְטָרֵךְ לְטוֹבַת זוּלָתוֹ, אֲבָל עִם כָּל זֹאת מִן הַשָּׁמַיִם מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם לִרְאוֹת אֶת מִדּוֹתָיו, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְנַהֵג עִם זוּלָתוֹ, וּבְמִדָּה הַהִיא מוֹדְדִין לוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר עַל זְמַנְּךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲסֹק רַק בִּמְדַּת הַחֶסֶד עִם זוּלָתֶךָ. וְעִקַּר הַחֶסֶד תַּתְחִיל בְּבֵיתְךָ עִם אִשְׁתְּךָ וְיַלְדֶּיךָ, כִּי לֹא תֵּדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, וּמָתַי תִּצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ לְעֶזְרָתָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלֶּה עַל לִבּוֹ, וְשׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְיוֹדֵעַ כִּי הַזְּמַן לְעוֹלָם לֹא יַעֲמֹד עַל מָקוֹם אֶחָד, כִּי גַּלְגַּל חוֹזֵר בָּעוֹלָם — הַיּוֹם הַזְּמַן כָּךְ, וּלְמָחָר הַזְּמַן אַחֶרֶת, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב גַּם לָעָנִי, אֲשֶׁר הוּא שָׁרוּי בְּדַחֲקוּת, אוֹ אִישׁ חוֹלֶה, אֲשֶׁר הוּא שָׁרוּי בְּמַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים, שֶׁאָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת כְּאִלּוּ לְעוֹלָם לֹא יָוָשַׁע, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִתְרַפֵּא, וְלֹא יָקוּם מֵחָלְיוֹ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵחוֹבוֹתָיו וְדַחֲקוּתוֹ, אַל

יֹאמַר זֹאת, כִּי אֵין הַזְּמַן עוֹמֵד עַל מָקוֹם אֶחָד, הַיּוֹם הַזְּמַן כָּךְ שֶׁאַתָּה בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת, מָלֵא חוֹבוֹת, אוֹ אַתָּה חוֹלֶה וְסוֹבֵל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וּלְמָחָר יִתְהַפֵּךְ הַזְּמַן בְּדִיּוּק אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא יֶחְסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר, וְתִזְכֶּה לַעֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, וְתִהְיֶה בָּרִיא וְשָׁלֵם; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָמָּה לְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כָּל־כָּךְ מִמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַזְּמַן הוּא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְשַׁנֶּה עִתִּים וּמַחֲלִיף אֶת הַזְּמַנִּים, וְאַף שֶׁהַיּוֹם אַתָּה נִמְצָא בְּדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, מָלֵא חוֹבוֹת, וְכֵן סוֹבֵל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, אִם רַק תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ הַזְּמַן יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹבָה; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי הַזְּמַן הוּא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מְקַשֵּׁר אֶת הַזְּמַן אֶל לְמַעְלָה מִן הַזְּמַן, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יִזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ לוֹ הַכֹּל לְטוֹבָה, עַל־כֵּן אַף פַּעַם אַל תִּהְיֶה בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל

לְאֵלּוּ שֶׁנִּפְלוּ תַּחַת הַזְּמַן, שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁהַזְּמַן בְּיָדָם, וְעַל־כֵּן הֵם מְמֻרְמָרִים בִּזְמַן שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת אוֹ מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַזְּמַן הוּא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא זוֹכֶה לַעֲלוֹת מֵהַזְּמַן וּמֵהַמָּקוֹם אֶל לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְזוֹכֶה לְהִוָּשַׁע בִּישׁוּעָה נִצְחִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! זְכֹר אֲשֶׁר אֵין כָּל הַזְּמַנִּים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הַיָּמִים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הָעִתִּים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הָרְגָעִים שָׁוִים, וְעַל־כֵּן אַל יְפַתְּךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ לְעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְהִשְׁתַּנּוֹת, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא תֵּצֵא מִמְּצוּקוֹתֶיךָ וּמֵחוֹבוֹתֶיךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה אָבוּד כְּבָר לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, תִּלְעַג וְתִשְׂחַק לוֹ, וְתֵדַע כִּי הַזְּמַנִּים וְהַיָּמִים, הַשָּׁעוֹת וְהָרְגָעִים הֵם בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּזְכֶּה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אָז אַתָּה יָכוֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת בֵּן יוֹם וּבֵן לַיְלָה, כִּי מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ בַּיּוֹם וּבַזְּמַן הַזֶּה, בֵּן

לַיְלָה אֶחָד הַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְךָ לְטוֹבָה, וְהָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי שֶׁתִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּק אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין זוּלָתוֹ נִמְצָא, וְאִם צְרִיכִים יְשׁוּעָה אוֹ הַרְחָבָה, הַמָּקוֹם הַיְחִידִי לִפְנוֹת אֵלָיו הוּא רַק אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תָּבֹא אֶל הַהַשְׂכָּלָה הַזּוֹ, אֲשֶׁר "אֵין כָּל הַזְּמַנִּים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הַיָּמִים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הָעִתִּים שָׁוִים, וְאֵין כָּל הָרְגָעִים שָׁוִים".

ז.

אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, זְכֹר מַאֲמַר חֶחָכָם: "בֶּן־אָדָם! אִלּוּ הָיִיתָ מְעַיֵּן בִּמְעַט שֶׁנִּשְׁאָר מִיָּמֶיךָ, הָיִיתָ מוֹאֵס בַּמֶּה שֶׁתִּקְוָתוֹ מִמַּעֲטַ מַאֲוַיֶּיךָ וְהָיִיתָ מְקַצֵּר מֵחֲרִיצוּתְךָ וְתַחְבּוּלוֹתֶיךָ"; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ מַדּוּעַ תִּקַּח אֶל לִבְּךָ מַה שֶּׁזּוֹלָתְךָ מְדַבֵּר וְאוֹמֵר עָלֶיךָ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּשְׁתַּדֵּל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וְתַעֲזֹב אֶת כָּל הַהֶבְלִים וְהַשְׁטְיוֹת

שֶׁמְּסִיתְךָ יִצְרְךָ?! מַדּוּעַ אַתָּה מַכְנִיס חֲרִיצוּתְךָ, וְאַתָּה עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת לְהַצְלִיחַ בְּדָבָר גַּשְׁמִי, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּכְלִית וְתִקְוָה?! יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל רֵגַע וָרֵגַע שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִדְבָּק בָּרֵגַע הַהוּא בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הַדְּבֵקוּת וְהַדְּבֵקוּת הִיא הָאֱמוּנָה, וְאֵין לְךָ עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִמִּצְוַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, אֲשֶׁר כָּל הַמִּצְוֹת כְּלוּלוֹת בְּמִצְוַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה" — כָּל הַמִּצְוֹת כְּלוּלוֹת בְּמִצְוַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה יְזֻכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בִּשְׁלֵמוּת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְכֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיִּלְמַד עִם אֱמוּנָה, אָז יָאִיר לוֹ הַלִּמּוּד בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי יִתְגַּלֶּה לוֹ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל מְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם שָׂם אֶת תַּחְבּוּלוֹתָיו וַחֲרִיצוּתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה —

לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, וְרָץ אַחַר כִּסֵּא וְאַחַר כָּבוֹד, בָּזֶה מִסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִירוּת. וְדָבָר זֶה עוֹקֵר אוֹתוֹ מִן הַשֹּׁרֶשׁ; וְעַל־כֵּן זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי, בִּמְעַט יָמֶיךָ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ לְךָ, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה יֵּלֶד לְךָ יוֹם הַמָּחָרָת, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יֵשׁ לְךָ בְּכָלָל יוֹם הַמָּחָרָת; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הֱוֵי מְמָאֵס בְּהֶבֶל, וְתִהְיֶה מְקַצֵּר מֵחֲרִיצוּתְךָ וּמִתַּחְבּוּלוֹתֶיךָ, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהִסְתַּבֵּךְ עִם זוּלָתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּת יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָה (יוֹמָא לח.); וְעַל־כֵּן מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם, כִּי אֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ (בְּרָכוֹת נח.) [זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּב וְעַל הַבּוֹרוֹת גַּם הוּא נִתְמַנֶּה מִן הַשָּׁמַיִם]; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְעַסֵּק עִם זוּלָתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַכְנִיס אֶת חֲרִיצוּתְךָ רַק בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַדְּבֵקוּת, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר (מִשְׁלֵי כח

כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת"; וּכְשֶׁתַּכְנִיס אֶת מִחַךְ, דַּעְתְּךָ, עִיּוּנְךָ וַחֲרִיצוּתְךָ וְכָל תַּחְבּוּלוֹתֶיךָ לְהַשִּׂיג אֶת מִדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, וְתִהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח, וְהַזְּמַן יִהְיֶה בְּיָדְךָ תָּמִיד.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד דָּבָר יָקָר בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ הַזְּמַן, כִּי הַזְּמַן אֵין לוֹ תַּחֲלִיף כְּלָל, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר הַיּוֹם אוֹ הַשָּׁעָה אוֹ הָרֶגַע, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יַחֲזֹר אֵלֶיךָ; וְעַל־כֵּן זְכֹר הֵיטֵב, כִּי "חֶבֶל עַל הַזְּמַן", וְעִם הַזְּמַן יְכוֹלִים לִקְנוֹת הַכֹּל, אֲבָל אֶת הַזְּמַן אִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹת בְּשׁוּם מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ אֵיךְ שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְבַלִּים אֶת זְמַנָּם לָהֶבֶל וְלָרִיק, וּמְבַזְבְּזִים אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר בִּשְׁטֻיּוֹת, בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת וּבְפוֹלִיטִיקָה שֶׁל הֶבֶל, אֲשֶׁר אֵין יוֹצֵא מִזֶּה מְאוּמָה — לֹא בְּגַשְׁמִי וְלֹא בְּרוּחָנִי, כִּי מִפְּטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּעַלְמָא, בִּדְבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, אֵין יוֹצֵא לָאָדָם שׁוּם דָּבָר, רַק מְאַבֵּד אֶת הַזְּמַן בַּיָּדַיִם, אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא יַחֲזֹר

אֵלָיו, עַל־כֵּן רְאֵה לֶחְפַּם, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וּשְׁמֹר עַל זְמַנְּךָ, וְאָז תָּמִיד תַּצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל זְמַנּוֹ, הוּא מַצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם, שֶׁיַּצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, תְּלוּיָה רַק בִּשְׁמִירַת הַזְּמַן, וּבְמִי שֶׁזּוֹכֵר תָּמִיד שֶׁ"חֶבֶל עַל הַזְּמַן".

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי יְמֵי חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם הֵם מְנוּיִים וּסְפוּרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אָסוּר לַעֲשׂוֹת שׁוּם תָּכְנִיּוֹת עַל לְהַבָּא, כִּי מַה יוֹדֵעַ הָאָדָם מַה יֵּלֵד יוֹם, וְאִם יִזְכֶּה לְיוֹם הַמָּחֳרַת, כִּי כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם הָלְכוּ לִישֹׁן וְלֹא קָמוּ בַּבֹּקֶר, וְכֵן כַּמָּה אֲנָשִׁים עָשׂוּ תָּכְנִיּוֹת עַל עִסְקֵיהֶם לְהַגְדִּילָם וּלְהַרְחִיבָם, וּלְבַסּוֹף נִתְהַפֵּךְ עֲלֵיהֶם הַגַּלְגַּל, וְיָרְדוּ מִנְּכָסֵיהֶם לְגַמְרֵי, וְנַעֲשׂוּ עֲנִיִּים מְרוּדִים וּבַעֲלֵי חוֹבוֹת, וְהֻכְרְחוּ לִבְרֹחַ מֵעִירָם מֵרֹב בּוּשׁוֹת וַחֲרָפוֹת שֶׁהָיוּ מְנַת חֶלְקָם, וְכֵן כַּמָּה אֲנָשִׁים עָשׂוּ כָּל מִינֵי תָּכְנִיּוֹת עַל לְהַבָּא, וּפִתְאֹם נֶחֱלוּ בְּמַחֲלָה מַמְאֶרֶת, וְהִסְתַּבְּכוּ בְּיִסּוּרִים נוֹרָאִים וְנָפְלוּ לְמַכְאוֹבִים

וְחֲלָאִים שֶׁלֹּא הֶעֱלוּ עַל דַּעְתָּם, רַחֲמָנָא לִצְלָן;
וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! וְאַל תַּעֲשֶׂה שׁוּם
תָּכְנִיּוֹת עַל לְהַבָּא, רַק זֹאת עֲשֵׂה, בְּנִי, וְהִנָּצֵל מִכָּל
מִינֵי פֶּרְעָנֻיּוֹת וְרָעוֹת שֶׁיְּכוֹלוֹת לַעֲבֹר עַל הָאָדָם
כַּנַּ״ל, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל
אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל
רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, הֵינוּ בַּשָּׂפָה שֶׁאַתָּה רָגִיל
בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה
שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה
תָּמִיד, וְאֶת כָּל רְצוֹנְךָ וּתְשׁוּקָתְךָ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה
וּמִשְׁתּוֹקֵק תְּגַלֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מִכָּל דִּבּוּר
וְדִבּוּר שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ
דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי הַדִּבּוּר
יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל
כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים, וְרַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ תְּסַפֵּר אֶת כָּל
הַתָּכְנִיּוֹת שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל
בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ, כִּי אֵין עוֹד הַצְלָחָה
יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר
וּלְסַפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי
שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַתְּמִימָה וְהַפְּשׁוּטָה

הַזּוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

חַיִּים נְעִימִים

יְגַלֶּה לְכָל אָדָם עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת אֵיךְ לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְאֵיךְ יוּכַל לַעֲבוֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבְנְעִימִים, וְיִהְיֶה דָּבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים, נְעִימִים וּמְתֻקִּים, אִם רַק מְדַבְּקִים עַצְמָם בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיסִים בְּדַעְתָּם תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה נִקְרָא חַיִּים נְעִימִים וַאֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְזֶה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, הֲלָכָה ב׳, סִימָן תקנז)

קוּנְטְרֵס

חַיִּים נְעִימִים

א.

עַל הָאָדָם לָדוּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים תָּמִיד לְכַף זְכוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, "חַיִּים נְעִימִים", וּלְהַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נֹעַם וַעֲרֵבוּת בְּחַיֵּיכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ תָּמִיד לָדוּן אֶת זוּלַתְכֶם לְכַף זְכוּת, וְכֵן תִּרְאוּ לָדוּן אֶת עַצְמְכֶם לְכַף זְכוּת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל הַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מְלַמֵּד זְכוּת הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל אֲחֵרִים; כִּי עַל הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְלַמֵּד זְכוּת עַל כֻּלָּם. עַל עַצְמוֹ אָדָם

צָרִיךְ תָּמִיד לְחַפֵּשׂ רַק זְכוּת, וְלֵידַע כִּי מַה שֶּׁהָיָה — כְּבָר הָיָה, וְאֵין בּוֹכִים עַל דָּבָר שֶׁהָיָה, וְאַף שֶׁעָשָׂה אֵיזוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה בְּחַיָּיו, וְיָצְאָה מִזֶּה אִי נְעִימוּת, אוֹ שֶׁהִפְסִיד עַל־יְדֵי־זֶה הֶפְסֵד גָּדוֹל מְאֹד בֵּין בְּמָמוֹן וּבֵין בִּנְפָשׁוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ תַּכְלִית לְחָיוֹת עִם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה כְּאִלּוּ עָשָׂה אֶת הַטָּעוּת הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, וְהַכֹּל נִמְשָׁךְ מֵהַטָּעוּת שֶׁלּוֹ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה שֶׁמַּשְׁלִיךְ וְזוֹרֵק עַל עַצְמוֹ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מְשַׁבֵּר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיס אוֹתוֹ בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי וּמְמָרֵר לוֹ אֶת הַחַיִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִסְתּוֹבֵב מִבֹּהַל וּמְבֻלְבָּל. וּבֶאֱמֶת אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל, אַדְרַבָּה זֶה עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם כְּשֶׁתָּמִיד מְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ חוֹב, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בַּמֶּה שֶׁקָּרָה. וּכְמוֹ־כֵן עִם אֲחֵרִים אָסוּר לְהַטִּיל תָּמִיד אֶת הָאַשְׁמָה עַל זוּלָתוֹ, כְּאִלּוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי זוּלָתִי נֶאֱרַע לִי דָּבָר זֶה, וְהוּא הָאָשֵׁם בְּכָל אִי הַנְּעִימוּת וְהַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁקּוֹרִים לִי, וְתָמִיד אָנוּ מְחַפְּשִׂים קָרְבָּן לְהַשְׁלִיךְ עָלָיו אֶת הָאַשְׁמָה, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּאִי הַצְלָחָתֵנוּ. וּבֶאֱמֶת זוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, וְזֶה נוֹגֵעַ לִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוּרְסוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי

אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בִּרְצוֹן הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַף פַּעַם לֹא יַטִּיל אֶת הָאַשְׁמָה — לֹא עַל עַצְמוֹ וְלֹא עַל אֲחֵרִים, אֶלָּא יֵדַע שֶׁכָּךְ סִבְּבוּ אִתּוֹ מִלְמַעְלָה, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לָדוּן לְכַף חוֹב הֵן אֶת עַצְמוֹ וְהֵן אֶת אֲחֵרִים, הֲלֹא זֶה בְּעַצְמוֹ יְמָרֵר אֶת הַחַיִּים עַד שֶׁתָּמִיד יְבַקֵּשׁ אַחַר הַמָּוֶת מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו; כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ בִּרְגָשׁוֹת אַשְׁמָה אוֹ שֶׁמַּטִּיל רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה עַל אֲחֵרִים, זֶה מֵבִיא אוֹתוֹ לִדְכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁכָּל־כָּךְ מָרִים לוֹ הַחַיִּים וְנוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ עָמֹק, עַד שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, וְכָל חַיָּיו חַיִּים מְרוֹרִים גְּרוּעִים מִמָּוֶת, וְתָמִיד אוֹמֵר: "הַלְוַאי הָיָה כְּבָר מֵת וְנִפְטַר מִן הָעוֹלָם הַמְּתֻסְכָּל הַזֶּה, שֶׁהֵבִיאוֹ אֶל כָּל הַמְּרִירוּת וְהַדִּכְאוֹנוֹת הָאֵלּוּ". וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁרַק מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל לִמּוּד זְכוּת, לְלַמֵּד זְכוּת הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה רוֹאֶה כְּבָר עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ זְכוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה

כְּבָר מַה שֶּׁעָשָׂה, עִם כָּל זֹאת אֵיךְ שֶׁהוּא יֵשׁ אֶצְלוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וַעֲדַיִן אֵינוֹ הַכִּי גָּרוּעַ בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה טָעֲיוֹת וּשְׁטֻיּוֹת בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים וְהַכְּלָלִיִּים, עִם כָּל זֹאת הוּא רַק בֶּן אָדָם, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לַעֲשׂוֹת טָעֲיוֹת. וּכְמוֹ־כֵן עִם אֲחֵרִים, תָּמִיד צְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד וַאֲפִלּוּ שֶׁרוֹאִים שֶׁאֶחָד רַע גָּמוּר, צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בּוֹ אֵיזֶה טוֹב, כִּי לֹא יִמָּלֵט שֶׁלֹּא יִהְיֶה טוֹב אֵצֶל זוּלָתוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַטּוֹב — הֵן שֶׁל עַצְמוֹ וְהֵן שֶׁל אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ עִנְיָנוֹ וְעִנְיְנֵי חֲבֵרוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה, וְנָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, עִם כָּל זֹאת עָלָיו לְהַמְשִׁיךְ גַּם שָׁם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֵידַע וּלְהָוָדַע אֲשֶׁר גַּם בְּמִקּוֹמוֹ נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם מְצִיאוּת כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה גַּם אֶת הַמָּקוֹם שֶׁלּוֹ, וְאִם עָשָׂה אֵיזוֹ טָעוּת אוֹ אֵיזוֹ שְׁטוּת, בְּוַדַּאי זוֹ כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה שֶׁקָּשֶׁה לְהַשִּׂיג, כִּי דַּיְקָא מֵהַטָּעוּת וְהַשְּׁטוּת הַזּוֹ אִם יַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה לְעוֹד אֲנָשִׁים

שֶׁעָבְרוּ אֶת הַטָּעוּת וְהַשְּׁטוּת הַזּוֹ וְיַחֲזִירֵם לְמוּטָב.
וּכְמוֹ־כֵן צְרִיכִים תָּמִיד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא
נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּזוּלָתוֹ וְלָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ
שֶׁעֲשָׂה הַמַּעֲשֶׂה הַכִּי גָּרוּעַ וַהֲכִי מְלֻכְלָךְ, עִם כָּל
זֹאת צְרִיכִים לֵידַע שֶׁהַהוּא אֵינוֹ רַק בֶּן אָדָם, וְכָל
אֶחָד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת טָעוּת וּשְׁטוּת, וְכָל אֶחָד יָכוֹל
לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן בָּזֶה,
בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָדוּן אֶת
עַצְמְכֶם וְזוּלַתְכֶם תָּמִיד לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה
עֵרֶךְ לְחַיֵּיכֶם וְתַרְגִּישׁוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים
וּמְתֻקִּים, כִּי כָּל חַיֵּיכֶם כְּבָר יִהְיוּ מְלֵאֵי תֹּכֶן וָעֵרֶךְ.
לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם דָּן אֶת עַצְמוֹ אוֹ אֶת זוּלָתוֹ לְכַף
חוֹב, אָז נַעֲשָׂה רֵיק וְחַי חַיִּים בְּלִי עֵרֶךְ; כִּי בְּרֶגַע
שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּיהֶם אוֹ
מֵהַחַיִּים שֶׁל אֲחֵרִים, הַיְנוּ שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְהַאֲמִין
שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּמִבְלְעָדָיו
אֵין שׁוּם נִמְצָא, כְּבָר נַעֲשִׂים הַחַיִּים מְלֵאֵי רֵיקָנוּת
וּבְלִי עֵרֶךְ. וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַכְנִיס
בְּחַיֵּיכֶם וּבְחַיֵּי אֲחֵרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
וְתוֹרִידוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בָּזֶה הָעוֹלָם, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר אֵין
בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לְלַמֵּד זְכוּת

הֵן עַל עַצְמְכֶם וְהֵן עַל אֲחֵרִים, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא רַק אֶת הַטּוֹב, וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה עֵרֶךְ לְחַיֵּיכֶם, וְתַרְגִּישׁוּ כָּל מִינֵי נֹעַם וַעֲרֵבוּת וּמְתִיקוּת בְּחַיֵּיכֶם; וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, כִּי הוּא כְּלָל גָּדוֹל בַּחַיִּים, כִּי בְּלִי לִמּוּד זְכוּת — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל אֲחֵרִים, אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי רֹב הַמְּרִירוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת בָּא רַק מֵחֲמַת שֶׁחַיִּים עִם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְתָמִיד מְמֻרְמָרִים מֵהָעָבַר, הֵן מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מֵעַצְמוֹ, וְהֵן מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מֵאֲחֵרִים, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם דָּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא חַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ב.

עַל הָאָדָם לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּפֹעַל מַמָּשׁ כְּדֵי לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, עֲלֵיכֶם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים

עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, הַהֶכְרֵחַ לָכֶם לְהִמָּשֵׁךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, כִּי טֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מֵעַצְמוֹ וּמֵאֲחֵרִים, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְהִשָּׁבֵר וּלְהִמָּשֵׁךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהֵם נַעֲשִׂים בְּלִתִּי נִסְבָּלִים וּמְבַקֵּשׁ מוֹתוֹ, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל כְּבָר לִסְבֹּל אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁסּוֹבֵל בְּחַיָּיו; וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם בֶּאֱמֶת רוֹצִים לִחְיוֹת "חַיִּים נְעִימִים" עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, עֲלֵיכֶם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וְתַעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מַעֲלֶה וּמַגְבִּיהַּ אֶת מַצַּב הָרוּחַ, וּמַחְדִּיר תִּקְוָה בָּאָדָם, וּמַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, כִּי שְׁמִיעַת כְּלֵי זֶמֶר מוֹשֶׁכֶת אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד אֶל הַשִּׂמְחָה. וְכֵן צְרִיכִים לִרְקֹד בְּכָל יוֹם אֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, וְאַף שֶׁזֶּה נִרְאֶה כְּאִלּוּ הוּא שׁוֹטֶה, עִם כָּל זֹאת בִּמְקוֹם לִחְיוֹת חַיִּים מְרוֹרִים וְדִכָּאוֹן עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ אֶת מוֹתוֹ, יוֹתֵר טוֹב לָשִׁיר לְעַצְמוֹ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה וְלִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְלִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, כְּדֵי שֶׁיַּחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֶת מִדַּת הַשִּׂמְחָה, שֶׁאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ כָּל

מִינֵי טַעַם וְ"חַיִּים נְעִימִים" בְּחַיָּיו. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר וַעֲבוֹדָה קָשָׁה כָּל־כָּךְ לָאָדָם כְּמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּמְרִירוּת שֶׁאָדָם סוֹבֵל בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת וּבְדָכָאוֹן, כִּי עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, זֶה סוֹבֵל מֵעַצְמוֹ שֶׁהוּא בַּעַל יִסּוּרִים גָּדוֹל וְחַי בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁעָשָׂה אֶת הַדָּבָר הַכִּי מְגֻנֶּה וַהֲכִי רַע בָּעוֹלָם, אוֹ שֶׁעָשָׂה טָעוּת כָּזוֹ שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם עַכְשָׁו מְחִיר כָּבֵד מְאֹד מְאֹד, אוֹ זֶה סוֹבֵל מֵאִשְׁתּוֹ וְאֵינוֹ מִסְתַּדֵּר עִמָּהּ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֵּיתוֹ נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים יוֹתֵר מִמָּוֶת, אוֹ זֶה סוֹבֵל מִילָדָיו יְסוּרֵי תֹּפֶת, שֶׁמְּמָרְרִים לוֹ אֶת חַיָּיו וְאֵינָם הוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ, אֶלָּא עוֹשִׂים הִפּוּךְ רְצוֹנוֹ, שֶׁכָּל זֶה שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי וּמַכְנִיס בּוֹ דְּכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, אוֹ זֶה סוֹבֵל מֵעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וּמְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת וְאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וּבַעֲלֵי הַחוֹבוֹת אָצִים וְרָצִים אַחֲרָיו, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מַכְנִיס בּוֹ מְרִירוּת עֲצוּמָה, כִּי מַרְגִּישׁ מֻשְׁפָּל לְגַמְרֵי וְכַדּוֹמֶה, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים

שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּחַיָּיו, וּמִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה, אֲשֶׁר כָּל זֶה מַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ אֶל הַמְּרִירוּת וְהָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם תִּקְוָה וְאוֹר בְּקֵצֶה הַמְּנָהָרָה, אֲשֶׁר כָּל זֶה גּוֹרֵם לָאָדָם לִהְיוֹת מְמֻרְמָר וּמְדֻכָּא וְעָצוּב וְשָׁבוּר, וְכָל חַיָּיו הֵם חַיֵּי מָוֶת מַמָּשׁ. עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁיְּכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה אִם רַק תִּקְחוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּיַדְכֶם, וְתִמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם בְּפֹעַל מַמָּשׁ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁתִּרָאוּ בְּעֵינֵי אֲחֵרִים כְּחַסְרֵי דַּעַת, חַס וְשָׁלוֹם — מַה בְּכָךְ, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים הֵם הַחַיִּים שֶׁלָּכֶם, וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת "חַיִּים נְעִימִים", עֲלֵיכֶם לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְכֵן לָשִׁיר בְּעַצְמְכֶם כָּל מִינֵי שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וְתִרְקְדוּ בְּכָל יוֹם, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל אֲחֵרִים כְּלָל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּתְקוּ אֶת עַצְמְכֶם מֵהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בָּכֶם, וְתִזְכּוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּחְיוּ "חַיִּים נְעִימִים" עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. אֲבָל הַהֶכְרֵחַ לְגַלּוֹת לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁדָּבָר זֶה בָּא לָאָדָם קָשֶׁה יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹתֵר קַל לָאָדָם לְהִתְעַנּוֹת הַרְבֵּה תַּעֲנִיּוֹת וּלְסַגֵּף אֶת עַצְמוֹ

בְּכָל מִינֵי סִגּוּפִים, וְלִלְמֹד הַרְבֵּה תּוֹרָה וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לִהְיוֹת אֲפִלּוּ קְצָת בְּשִׂמְחָה, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ רַק אַחַר הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת וְהַדְּכְאוֹנוֹת וְהַמְּרִירוּת, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מַפִּיל אוֹתוֹ לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת רֹב עַצְלוּת וְדִכְאוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְאֵינוֹ מִסְתַּדֵּר עִם עַצְמוֹ וְאֵינוֹ מִסְתַּדֵּר עִם אֲחֵרִים, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן כְּבָר לָצֵאת מִנֶּגַע הַצָּרַעַת הַזֶּה שֶׁל הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, וְכָל בֵּיתָם מָלֵא עַצְבוּת וְעַצְלוּת, וְהַקִּירוֹת שֶׁבַּבַּיִת צוֹעֲקִים עַצְבוּת וּמְרִירוּת, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְתוֹךְ בֵּיתָם, כְּבָר נִמְשֶׁכֶת גַּם עַל הָאָדָם הַזֶּה עַצְבוּת וַעֲצָלוּת וּמְרִירוּת וְאֵין לוֹ טַעַם בַּחַיִּים. כִּי רוֹאִים בָּעוֹלָם בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּפְגָּשׁ עִמָּם, נִמְשֶׁכֶת גַּם עָלָיו עַצְבוּת וַעֲצָלוּת, וְזֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי לֹא דַּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מָלֵא עַצְבוּת וּמְרִירוּת, אֶלָּא שֶׁנִּמְשֶׁכֶת גַּם עַל אֲחֵרִים עַצְבוּת וּמְרִירוּת, וְלָכֵן הָעֵצָה הַיְעוּצָה לָצֵאת

מִכָּל זֶה הִיא לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד, וּלְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְלִרְקֹד וְלָשִׁיר בְּעַצְמוֹ, וְכֵן לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאָדָם מַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְכֵן לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו שִׂמְחָה, וְאָז מַרְגִּישׁ עֵרֶךְ לְחַיָּיו, וְחַי חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים "חַיִּים נְעִימִים", שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם הוּא מָלֵא תֹּכֶן, מָלֵא עֵרֶךְ. וְזִכְרוֹ תָּמִיד, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה אֶלָּא עַל־יְדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, אֶלָּא לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְתָמִיד יִשְׁמְעוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כְּלֵי זֶמֶר, עַד שֶׁמַּהֲקִירוֹת יֵצְאוּ כְּלֵי זֶמֶר. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַצְּלָחַת הַיְלָדִים הוּא רַק כְּפִי מַצָּב הָרוּחַ בַּבַּיִת, אִם הַהוֹרִים תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, אֲזַי גַּם הַיְלָדִים מֻצְלָחִים וְנִתְרַחֶבֶת דַּעְתָּם, וְקוֹלְטִים אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלּוֹמְדִים עִמָּהֶם, וְכֵן הֵם מְמֻשְׁמָעִים וְגוֹרְמִים נַחַת רוּחַ, וְהֵם מְיֻשָּׁבִים בְּדַעְתָּם, לֹא־כֵן אִם הַבַּיִת מָלֵא מְרִירוּת וַעֲצָבוּת, עַל־יְדֵי־זֶה הַיְלָדִים מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים, וְאֵינָם קוֹלְטִים אֶת הַלִּמּוּד שֶׁלּוֹמְדִים עִמָּהֶם וּמְהַפְּכִים אֶת הַבַּיִת, וְאֵינָם מְמֻשְׁמָעִים כְּלָל,

וְסוֹבְלִים מֵהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמְכֶם לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְתִשְׁתַּדְּלוּ שֶׁבְּבֵיתְכֶם יִשָּׁמְעוּ תָּמִיד כְּלֵי זֶמֶר, וְהַמַּצַב־רוּחַ יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה לָכֶם סַבְלָנוּת לַיְלָדִים וְסַבְלָנוּת לְעַצְמְכֶם, עַד שֶׁתִּחְיוּ "חַיִּים נְעִימִים" עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ג.

עַל הָאָדָם לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, רַק בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, אֶלָּא בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁתַּכְלִית כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּשְׁבִיל הָאָדָם, שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים (תַּנְחוּמָא בְּחֻקּוֹתַי), הַיְנוּ שֶׁגַּם בְּזֶה הָעוֹלָם יַמְשִׁיךְ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִרְאֶה תָּמִיד בְּכָל דָּבָר אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּצְוֹת

שֶׁצִּוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵן מְחֻלָּקוֹת בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ מִצְווֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת לְדוֹמֶם, וְיֵשׁ מִצְווֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת לְצוֹמֵחַ, וְיֵשׁ מִצְווֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת לְחַי, וְיֵשׁ מִצְווֹת שֶׁשַּׁיָּכוֹת לִמְדַבֵּר, וְהַכֹּל לַכֹּל כְּדֵי לְגַלּוֹת שֶׁבְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, שָׁם נִמְצֵאת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מְקַיְּמִים אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, עַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם עוֹקְרִים אֶת עַצְמְכֶם מִגַּשְׁמִיּוּתְכֶם, וְנִכְלָלִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתַּרי״ג מִצְווֹת שֶׁצִּוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי יֵשׁ בָּאָדָם רְמ״ח אֵיבָרִים וְשָׁסָ״ה גִּידִים, וּכְנֶגֶד זֶה יֵשׁ רְמ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה לֹא תַעֲשֶׂה, וּכְשֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָה וְנִזְהָר מֵאֵיזוֹ עֲבֵרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה סִימָן שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הָאֵיבָר אוֹ אוֹתוֹ הַגִּיד, וְלָכֵן כְּשֶׁמְקַיְּמִים אֶת כָּל מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְהַפְּכִים אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, וְכָל הַחַיִּים נִתְהַפְּכִים לְ״חַיִּים נְעִימִים״, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְזוֹ הָיְתָה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהָאָדָם יִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת,

חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא כְּשֶׁמְּקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמַשְׂלִיכִים מֵעַצְמָם אֶת כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל; כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה, עִקַּר הַמְּרִירוּת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק כְּשֶׁעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוֹלֵךְ עִם חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְחוֹקֵר חֲקִירוֹת שֶׁל שְׁטוּת, וְנִמְשָׁךְ אַחַר הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הָרְשָׁעִים הַמִּתְלוֹצְצִים מֵהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מְסַלְּקִים אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מִזֶּה הָעוֹלָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁדּוֹחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִזֶּה הָעוֹלָם וּמֵחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה מַרְגִּישִׁים כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְרֵיקָנוּת בַּחַיִּים, וְרָעִים וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מִתְסַכְּלִים מֵרֹב מְרִירוּת וְעַצְבוּת, עַד שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם בֵּית מָנוֹס אֶלָּא לְאַבֵּד אֶת עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּתְקוּ וְנִתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עָשׂוּ חָלָל בְּחַיֵּיהֶם וּבְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאָז דַּיְקָא מָרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם כָּל הַחַיִּים, כִּי בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין לַחַיִּים שׁוּם עֵרֶךְ וְטַעַם, וְהָאָדָם מִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם בְּלִי שׁוּם תַּכְלִית, וְרָע וָמָר לוֹ הַכֹּל; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, אִם רַק תַּשְׁלִיכוּ מֵעַצְמְכֶם אֶת הַחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל וְהַהַשְׂכָּלוֹת שֶׁל שְׁטוּת שֶׁל הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמִּינִים וְהָרְשָׁעִים, וְתַמְשִׁיכוּ בְּעַצְמְכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּמְצְאוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְהֵיכָן שֶׁרַק תִּהְיוּ וְתִסְתּוֹבְבוּ הֵן בְּדוֹמְמִים וּבְצוֹמְחִים, בֶּהָרִים וּבִגְבָעוֹת, בְּשָׂדוֹת וְיַעָרִים, וְתִרְאוּ שָׁם כָּל מִינֵי אִילָנוֹת וּצְמָחִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה וְהֵן שֶׁתִּרְאוּ חַיּוֹת מֵחַיּוֹת שׁוֹנוֹת, וְתִסְתּוֹבְבוּ בֵּין כָּל מִינֵי מִדְבָּרִים, בֵּין כָּל מִינֵי בְּנֵי־אָדָם בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפִּיל אֶתְכֶם, מֵאַחַר שֶׁתִּמְצְאוּ גַּם בָּהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהַבְּרִיאָה יֵשׁ מִצְוֹת, לְהוֹרוֹת וּלְגַלּוֹת לָנוּ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְלָכֵן כְּשֶׁמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וּמְדַבֵּק אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם דְּבַר מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָנִים כְּלָל,

אֶלָּא תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְתִבְרְחוּ מִכָּל מִינֵי מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים וּרְשָׁעִים אֲרוּרִים הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם עִם כְּלַל יִשְׂרָאֵל הַמַּאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּבֵינֵיהֶם תִּסְתּוֹבְבוּ תָּמִיד, וְתִלְמְדוּ מֵהֶם אֵיךְ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל בִּלִי שׁוּם הַשְׂכָּלוֹת וְשֵׂכֶל עַצְמִי כְּלָל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּרְגִּישׁוּ כָּל מִינֵי "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְכָל חַיֵּיכֶם יִהְיוּ מְלֵאֵי עֵרֶךְ, וְיִהְיֶה כְּדַאי לָכֶם לִחְיוֹת, מֵאַחַר שֶׁתַּרְגִּישׁוּ בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם שֶׁתָּבֹאוּ וְתִסְתּוֹבְבוּ וְתִסְתַּכְּלוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים לוֹ צְנוּרוֹת וּפְתָחִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִהְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", אַשְׁרֵי לוֹ.

ד.

אַל לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר כְּלָל, רַק

לְהִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת אֶת נְקֻדַּת עַצְמוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְהִסְתַּכֵּל רַק עֲלֵיכֶם, וְאַף פַּעַם אַל תִּתְעָרְבוּ בְּעִסְקֵי אֲחֵרִים, כִּי מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל אֲחֵרִים, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל רוֹאִים בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁכָּל אֶחָד מְקֻנָּא בְּזוּלָתוֹ וְתָמִיד חוֹשֵׁב כִּי לְזוּלָתוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים בְּחַיֵּיהֶם, וְרַע וָמָר לָהֶם מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁמַּרְגִּישִׁים אֶת עַצְמָם הַנְּמוֹכִים וְהָרְחוֹקִים וְהַחֲסֵרִים בְּיוֹתֵר, כִּי מַשְׁוִים אֶת עַצְמָם לְזוּלָתָם, וְרוֹאִים שֶׁלְּזוּלָתָם יֵשׁ מִכָּל טוּב, וּמִמֵּילָא רוֹאִים אֶת עַצְמָם חֲסֵרִים מִכֹּל. וּבֶאֱמֶת זוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה שֶּׁבִּלְבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְאִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל זוּלָתָם, אַף פַּעַם לֹא הָיוּ מְקֻנְּאִים בַּאֲחֵרִים, וְתָמִיד הָיוּ מַמְשִׁיכִים אֶת עַצְמָם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לְקַנֵּא בְּזֶה הָעוֹלָם בְּאַף אֶחָד, אֶלָּא צְרִיכִים לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים עִם הַנְּקֻדָּה שֶׁל עַצְמָם וְלִשְׂמֹחַ בַּמָּה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל

עַל אֲחֵרִים כְּלָל בְּשׂוּם פָּנִים וָאֹפֶן. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי כָּל הַמְּרִירוּת וְהַמְצוּקָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא תָּמִיד מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים וּמְקַנֵּא בָּהֶם, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשּׂוּם דָּבָר וּמִשּׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אָז דַּיְקָא יִחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְלָכֵן תִּשְׁתַּדְּלוּ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל עַצְמְכֶם, וְתִהְיוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁיֵּשׁ לָכֶם תִּשְׂמְחוּ מְאֹד מְאֹד עִם זֶה, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, שֶׁנָּתַן לָכֶם אֶת הַדָּבָר הַקָּטָן, וְאַף שֶׁבֶּאֱמֶת נִדְמֶה לָכֶם שֶׁזֶּה דָּבָר קָטָן וּפָעוּט כְּנֶגֶד מַה שֶׁיֵּשׁ לַאֲחֵרִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִחְיוֹת תָּמִיד עִם עַצְמְכֶם, הֵינוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לָכֶם, וְעַל כָּל אָדָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, כִּי זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁצְּרִיכִים לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה חַיִּים "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, לֹא־כֵן מִי שֶׁתָּמִיד מִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ, וְתָמִיד חַי בְּקִנְאָה מַה וְלָמָּה לְזוּלָתִי יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, אָדָם כָּזֶה כָּל חַיָּיו מְמֻרְמָרִים וּמָרִים לוֹ יוֹתֵר מִמָּוֶת;

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְכֶם אֶל יְדִיעָה זוֹ, לֵידַע אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לָכֶם זֶה הַטּוֹב וְהַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וְתִשְׂמְחוּ עִם הַדָּבָר שֶׁלָּכֶם, וְיִהְיֶה בְּעֵינֵיכֶם שָׁוֶה עֵרֶךְ יוֹתֵר מִכָּל הוֹן דְּעַלְמָא, כִּי סוֹף כָּל סוֹף זֶה שֶׁלָּכֶם וּמַה לָּכֶם מֵאֲחֵרִים, וְאָז אִם תִּחְיוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לָכֶם, אָז דַּיְקָא תִּחְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אֵין לָכֶם עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְעַל־כֵּן לֹא תִּמְצְאוּ חַיִּים נְעִימִים אֶלָּא בִּבְנֵי־אָדָם שֶׁתָּמִיד שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם כְּלוּם, עִם כָּל זֹאת הֵם שְׂמֵחִים מְאֹד מְאֹד עַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, וּמְחַבְּבִים וּמְיַקְּרִים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה מְאֹד מְאֹד כְּאִלּוּ שָׁוֶה מִלְיוֹנִים, וְדַיְקָא בְּאֹפֶן כָּזֶה חַיִּים "חַיִּים נְעִימִים"; וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תַּמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים בְּחֶלְקְכֶם תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּרְגִּישׁוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְתִהְיוּ תָּמִיד הַמְאֻשָּׁרִים בְּיוֹתֵר, וְאַף פַּעַם אַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל זוּלַתְכֶם כְּלָל, מַה לָּכֶם עִם זוּלַתְכֶם, זֶה שֶׁלָּכֶם וְזֶה שֶׁלָּהֶם, וּמִמֵּילָא לֹא תּוּכְלוּ לְהַשִּׂיג עִם קִנְאָה מְאוּמָה, אֶלָּא יִתְמָרְרוּ חַיֵּיכֶם, וְעַל־כֵּן מַה

וְלָמָּה לָכֶם לְמָרֵר אֶת חַיֵּיכֶם כָּל־כָּךְ, תַּשְׁכִּילוּ וְתַכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים בְּחֶלְקְכֶם שֶׁנָּתַן לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתִּהְיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לָכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּחְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", וְיוֹסִיף עֲלֵיכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּהֵנָה וְכָהֵנָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחַי אֶת חַיָּיו בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ זֶה הַטּוֹב וְהַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ כְּלָל.

ה.

יֵשׁ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת אוֹ וְכוּחִים שֶׁל מַה בְּכָךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְמָרֵר אֶת הַחַיִּים, וּמֵבִיא אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי מְרִירוּת וַעֲצָבוּת כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵם רַק מֻחְמָת שֶׁמִּתְעָרְבִים בְּעֵסֶק זוּלָתָם, וְתָמִיד רָבִים וְחוֹלְקִים עַל אֲחֵרִים, וְזֶה מַה שֶּׁמַּכְנִיס בָּאָדָם כָּל מִינֵי

מְרִירוּת, כִּי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִמַּחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְאֵינוֹ מִתְעָרֵב בְּשׁוּם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּשׁוּם וִכּוּחִים עִם אַף אֶחָד, דַּיְקָא הוּא חַי "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, לֹא־כֵן מִי שֶׁתָּמִיד עָסוּק בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת עִם זוּלָתוֹ, וְתָמִיד תּוֹחֵב אֶת אַפּוֹ בִּדְבָרִים וּבַעֲסָקִים שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים אֵלָיו, הוּא חַי חַיִּים מְרוֹרִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים כְּמִי שֶׁמִּתְעָרֵב תָּמִיד בְּמַחֲלֹקֶת, שֶׁאָז כָּל הַמֹּחַ וְהָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ עִם זוּלָתוֹ, וְזֶה עוֹקֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵהַחֶבְרָה, כִּי בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל בַּעַל מַחֲלֹקֶת, וְאָז אֵין לוֹ חַיִּים בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִתְעָרֵב בְּשׁוּם רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וְאַף פַּעַם לֹא יִתְוַכֵּחַ בְּוִכּוּחֵי סְרָק וְהֶבֶל, כִּי מַה לּוֹ עִם אֲחֵרִים כִּי יוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לָמָּה לוֹ לָצֵאת וְלָרִיב עִם כָּל אֶחָד, מִי שָׂם אוֹתוֹ לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם?! וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִהְיוֹת חֲכָמִים וּפִקְחִים, וְתִבְרְחוּ מִכָּל מִינֵי

מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וּלְבַל יִהְיֶה לָכֶם שׁוּם חֵלֶק בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּכָּנְסוּ בְּוִכּוּחִים שֶׁל הֶבֶל וְסְרָק שֶׁאֵינָם מְבִיאִים לְשׁוּם דָּבָר, רַק עוֹקְרִים אֶתְכֶם מֵחַי הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז דַּיְקָא מִי שֶׁהוּא בַּעַל מַחֲלֹקֶת טוֹעֵם טַעַם הַמָּוֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְהֵיכָן שֶׁאַתֶּם רַק רוֹאִים אֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת אוֹ מְרִיבוֹת, תִּבְרְחוּ מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מֵהַכֹּל וְתִחְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְיִהְיֶה לָכֶם טוֹב כָּל הַחַיִּים.

ו.

עַל הָאָדָם לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּרוֹ, שֶׁלֹּא יְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיכֶם, שֶׁלֹּא תְּדַבְּרוּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲכֶם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם עַד שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, זֶה רַק מֵחֲמַת הַפֶּה, שֶׁהֻפְקְרוּ לְדַבֵּר בּוֹ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ; כִּי

רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁהַחֲלִיקָה לְשׁוֹנָם, וְדִבְּרוּ אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁאֵין צְרִיכִים לְדַבֵּר נֶגֶד זוֹלָתָם, אוֹ סִפְּרוּ אֵיזֶה סִפּוּר מֵחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, שֶׁדָּבָר זֶה סִבַּב אוֹתָם וְהִכְנִיס אוֹתָם לְצָרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁהַחֲלִיקָה הַלָּשׁוֹן, שֶׁכָּל זֶה גָּרַם לָהֶם מַה שֶּׁגָּרַם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיכֶם לְבַל תְּדַבְּרוּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲכֶם, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמְמָרֵר לוֹ אֶת הַחַיִּים עַד שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ שׁוּם טַעַם בַּחַיִּים, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, הַכֹּל מֵחֲמַת הַפֶּה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמְרוֹ, וּמְדַבֵּר דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים לְדַבֵּר, אוֹ מְגַלֶּה דְּבָרִים כָּאֵלֶּה שֶׁהַשְׁתִּיקָה יָפָה לָהֶם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אֲזַי תִּשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיכֶם, וְאַל תְּדַבְּרוּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מִכָּל רַע. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת הַסּוֹד הַזֶּה, שֶׁכָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהָאַכְזָבוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת הַדִּבּוּר, שֶׁמְּדַבְּרִים וּמְפַטְפְּטִים כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחָם, אֲזַי הָיוּ שׁוֹמְרִים מְאֹד מְאֹד עַל הַדִּבּוּר;

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִהְיוֹת פִּקְחִים, וְשִׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּרְכֶם, וְאַל תִּפְלְטוּ וְאַל תְּזָרְקוּ דִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, שֶׁדָּבָר זֶה יַעֲקֹר אֶתְכֶם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לִשְׁמֹר מֵהַיּוֹם עַל דִּבּוּר פִּיכֶם, לֹא לְהוֹצִיא מִפִּיכֶם דָּבָר שֶׁאֵין צְרִיכִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִתְהַפְּכוּ חַיֵּיכֶם לְ"חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ז.

עַל הָאָדָם לְחַפֵּשׂ תָּמִיד אַחַר הַשָּׁלוֹם שֶׁמְּבִיא שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ תָּמִיד שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְכֶם וּבֵין נְשׁוֹתֵיכֶם וּבֵין יַלְדֵיכֶם וּבֵין שְׁכֵנֵיכֶם וּבֵין מִשְׁפַּחְתְּכֶם, כִּי הַשָּׁלוֹם הוּא שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וְשָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִמְשָׁךְ תָּמִיד אַחַר הַשָּׁלוֹם, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת שֶׁל הֶבֶל, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּשׁוּם וִכּוּחִים, רַק מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַשָּׁלוֹם הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר שְׁמוֹ שָׁלוֹם,

וְאָז דַּיְקָא מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא חַי "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדְּלוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, כִּי הַשָּׁלוֹם הוּא שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וּמַמְשִׁיךְ עַל הָאָדָם "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה, שֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמִשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת אִתּוֹ בְּשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה חַי אֶת חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וּלְהַפּוּךְ מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל דְּבָרִים אֵלּוּ, אֶלָּא הוּא חָכָם בְּעֵינָיו, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּמְסִתּוֹבֵב בְּדִכְאוֹנוֹת; וְלָכֵן תִּשְׁתַּדְּלוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְכֶם רַק אֶל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה, בְּאַחֲוָה וּבְרֵעוּת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הֵן בְּבֵיתְכֶם וְהֵן עִם הַשְּׁכֵנִים וְהֵן עִם הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה בֵּינֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ חַיֵּיכֶם "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וְתָמִיד נִמְשָׁךְ אַחַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כָּל חַיָּיו יִהְיוּ "חַיִּים נְעִימִים" וּמְלֵאִים תֹּכֶן, וְיִחְיֶה אֶת חַיָּיו בְּשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא יֶחְסַר לוֹ

מְאוּמָה כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ח.

עַל הָאָדָם לְדַבֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַכְנִיס עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּתְצַיְּרוּ לְעַצְמְכֶם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַתֶּם נִמְצָאִים בְּתוֹךְ הָאוֹר וּמַחְבִּיאִים אֶת עַצְמְכֶם בְּתוֹךְ הָאוֹר הַזֶּה, וְאָז דַּיְקָא חַיֵּיכֶם יִהְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים נְעִימִים כְּחַיֵּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁתַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כֵּן תִּזְכּוּ לְהָכְלִל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר מַחֲשַׁבְתּוֹ, וּבְמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן אִם

אָדָם חוֹשֵׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַי "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, שֶׁזֶּה הַחַיִּים שֶׁל הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם תָּמִיד דְּבוּקִים רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין בְּמַחֲשַׁבְתָּם וּבְמֹחָם רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן זוֹכִים לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּד הַטֶּבַע, וְרוֹאִים נִסִּים נִגְלִים עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה; כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹאֶה לִפְנֵי עֵינָיו רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל חַיָּיו נִתְהַפְּכִים לְחַיִּים רוּחָנִיִּים, וְדַיְקָא הוּא חַי "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וּמְקַיֵּם אֶת כָּל זֹאת, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו יִהְיוּ "חַיִּים נְעִימִים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְיִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו, וְיִחְיֶה עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֻגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה — חַיָּיו
חַיִּים, אֲבָל בְּלֹא אֱמוּנָה, חַס
וְשָׁלוֹם, אֵין לוֹ חַיִּים כְּלָל.

(שִׂיחוֹת הָר"ן, סִימָן קכ)

קוּנְטְרֵס

חַכְמַת קְצָת

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת בְּמַעֲלַת הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַבְלָנוּת,
וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּלְהַפּוּךְ — כָּל הַצָּרוֹת
וְהַיִּסּוּרִים וְהַכִּשְׁלוֹנוֹת בַּחַיִּים בָּאִים רַק מֵחֲמַת
דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, שְׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְחַכּוֹת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, אִם הָיָה לָאָדָם סַבְלָנוּת, וְלֹא הָיָה מְמַהֵר כָּל־כָּךְ בְּכָל עִנְיָנָיו בִּפְזִיזוּת, אָז לֹא הָיָה מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְצַמְצֵם עַצְמוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְחַכּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל וְנִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, אֲבָל אִם הָיָה מְחַכֶּה קְצָת, כְּבָר הָיָה זוֹכֶה לִישׁוּעָה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנח)

קוּנְטְרֵס

חַכְמַת קְצָת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם אֶת הַחַיִּים, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת — לְחַכּוֹת לְכָל פְּרָט וּפְרָט קֹדֶם שֶׁרוֹצִים לְקַבֵּל וּלְהַשִּׂיג אוֹתוֹ, כִּי אִם תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, עַל־יְדֵי־זֶה תְּאַבֵּד אֶת הַכֹּל, כִּי מִי שֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, וּלְהֶפֶךְ — כָּל מִי שֶׁנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֶקֶת מִפָּנָיו (בְּרָכוֹת סד); עַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְחַכּוֹת בְּסַבְלָנוּת עַל כָּל דָּבָר שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהַשִּׂיג, וְאָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהַשִּׂיגוֹ, לֹא־כֵן אִם תִּרְצֶה לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, לֹא תְּקַבֵּל שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא עוֹד תִּפֹּל בְּפַח יָקוּשׁ, וְתִתְעָרֵב בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת, וְיַעַבְרוּ

עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְזוֹכֶה לְחַפּוֹת לְכָל דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל וּלְהַשִּׂיג, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא; כִּי זֶה עִקַּר גָּדוֹל בְּחַיֵּי הָאָדָם, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כֹּחוֹת לְחַפּוֹת, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, בְּגַשְׁמִיּוּת — כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַשִּׂיג פַּרְנָסָה אוֹ לְקַבֵּל מִשְׂרָה טוֹבָה, אוֹ לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, עִקַּר הָעֵצָה — לְחַפּוֹת קְצָת, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַפּוֹת, אָז סוֹף כָּל סוֹף יַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁרָצָה, וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וּכְשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב פִּתְאֹם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא הַהֶכְרֵחַ לוֹ שֶׁיַּעֲבֹר וְיֵלֵךְ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, וְיִצְטָרֵף וְיִתְלַבֵּן שָׁם, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה מִשָּׁם אֶת כָּל הַנִּצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי חַטֹּאתָיו הַמְּרֻבִּים, שֶׁזֶּה סוֹד ״רָצוֹא וָשׁוֹב״ ״עַיִל וְנָפִיק״, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה וּלְהַעֲלוֹת בְּפַעַם אַחַת אֶת כָּל הַנִּצוֹצוֹת וְהַקְּדֻשׁוֹת שֶׁאָבַד עַל־יְדֵי חַטֹּאתָיו הַמְּרֻבִּים, וּכְשֶׁיִּהְיֶה לְךָ שֵׂכֶל לְחַפּוֹת קְצָת, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי

הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּלְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי קֹדֶם שֶׁאַתָּה מוּכָן לָצֵאת לָרִיב עִם זוּלָתְךָ, עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב, אִם כְּדַאי כָּל הָרִיב וְהַמַּחֲלֹקֶת, וּבִפְרָטִיּוּת בְּשָׁעָה שֶׁהָרִיב הוּא בְּתוֹךְ מִשְׁפַּחְתְּךָ וּבֵין וְקִרוֹבֶיךָ וְכוּ׳, כִּי מַחֲלֹקֶת אַחַת דּוֹחָה מֵאָה פַּרְנָסוֹת, בָּזֶה שֶׁנּוֹכָנְסִים בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת, גּוֹרְמִים שֶׁמֵּאָה אֲנָשִׁים יְאַבְּדוּ אֶת פַּרְנָסָתָם, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ הַצַּד שֶׁלּוֹ וְכוּ׳, וְכָךְ מִתְאַסְּפוֹת מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת וְכָל אֶחָד מַחֲזִיק מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ וְכוּ׳, וּמֵרֹב הָרִיב וְהַמַּחֲלֹקֶת גּוֹרְמִים שֶׁאֶחָד מְקַפֵּחַ אֶת פַּרְנָסַת זוּלָתוֹ וְכוּ׳, עַד שֶׁמִּתְפַּטְּרִים הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִפַּרְנָסוֹתֵיהֶם, וְכָל זֶה נִגְרָם רַק עַל־יְדֵי רִיב אֶחָד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר לְעַצְמְךָ "חַבֵּה קְצָת", קֹדֶם שֶׁאַתָּה יוֹצֵא לָרִיב, וְתִהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וְאַף שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מִכָּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁתִּחַכֶּה

קְצָת וְלֹא תֵּצֵא לָרִיב עִם זוֹלָתֶךָ, אַתָּה תִּמָּנַע מֵרִיב רְצִינִי, רִיב מִשְׁפַּחְתִּי, וְתַצִּיל אֶת פַּרְנָסָתְךָ וּפַרְנָסַת אַנְשֵׁי בֵּיתֶךָ; וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁמְּחַפֶּה קְצָת, וְאֵינוֹ יוֹצֵא תֵּכֶף־וּמִיָּד לָרִיב עִם זוֹלָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בֶּאֱמֶת מְנַצֵּחַ לְבַסּוֹף, כִּי רַק בָּזֶה תָּלוּי נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה בְּזֶה הָעוֹלָם — כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצָת סַבְלָנוּת, וּמְחַפֶּה קְצָת בְּכָל דָּבָר קֹדֶם שֶׁרוֹצֶה לְהִתְפָּרֵץ בְּכַעַס וּבְקִפְידוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַבְלָנוּת וּמְחַפֶּה קְצָת בְּכָל עִנְיָנָיו, וְאָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ תָּמִיד.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר בָּזֶה הָעוֹלָם, אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת חָכָם, וְלִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לְהַשִּׂיג אֵיזֶה דָּבָר בְּהֶכְרֵחִיּוּת, הַיְנוּ שֶׁמֻּכְרָח לְקַבֵּל אֶת שֶׁלּוֹ וְכוּ׳, כִּי אִם יֵלֵךְ הָאָדָם בִּדְחִיקַת הַשָּׁעָה, וְכָל דָּבָר שֶׁרַק רוֹצֶה יִהְיֶה אֶצְלוֹ הֶכְרֵחִי, אֲזַי יִהְיוּ לוֹ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת בְּחַיָּיו, וְיִשָּׁבֵר בְּכָל פַּעַם וְיִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הַתֹּהוּ מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, מָלֵא הַסְתָּרוֹת

וְהַעֲלָמוֹת, וְלֹא יִמְצָא אֶת מְקוֹמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַכּוֹת קְצָת, וּבְכָל דָּבָר שֶׁרַק רוֹצֶה לְהַשִּׂיג יֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת, הוּא בֶּאֱמֶת יְקַבֵּל סוֹף כָּל סוֹף אִם לֹא יְאַבֵּד אֶת חֶשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ. אַךְ הָעִקָּר הוּא סַבְלָנוּת — לְחַכּוֹת קְצָת, כִּי כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא סוֹד הַמַּלְכוּת, הַצִּמְצוּם, שֶׁשָּׁם אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וּלְקַבֵּל שׁוּם דָּבָר, רַק עַל־יְדֵי הַמְתָּנָה וְסַבְלָנוּת, לְחַכּוֹת קְצָת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא יוּכָה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בְּלִי סַבְלָנוּת, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַכּוֹת קְצָת בְּכָל דָּבָר, כִּי מִי שֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, וּמִי שֶׁנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו; וְדָבָר זֶה סוֹבֵב בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהַשִּׂיג אֵיזֶה דָּבָר גַּשְׁמִי, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְחַכּוֹת, וְאָז אִם תִּהְיֶה לוֹ סַבְלָנוּת, בְּוַדַּאי יַשִּׂיג אֶת הַדָּבָר סוֹף כָּל סוֹף, אִם

יִהְיֶה עַקְשָׁן בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דָּבָר רוּחָנִי — לִזְכּוֹת לָצֵאת מֵהַבּוֹץ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, וְלִזְכּוֹת לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, וּלְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל זֶה צְרִיכִים לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים, וְלִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל. לֹא־כֵן אִם אֵין לָאָדָם סַבְלָנוּת, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יַשִּׂיג אֶת מְבֻקָּשׁוֹ אֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִי, כִּי עַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה מְאַבְּדִים הַכֹּל, וְיֵשׁ מְאַבְּדִים אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וְאָז מְאוּמָה לֹא יִשָּׁאֵר בַּעֲמָלָם, וּמָר לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִצְּרָכֶיךָ הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל מְחוֹז חֶפְצְךָ לָבֶטַח, וְתוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ. וּמַה יֵּעָשֶׂה בִּזְמַן שֶׁמְּחַכֶּה וּמְקַוֶּה? רַק מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִשְׂמֹחַ וְלַעֲשׂוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת לֵב הָאָדָם, וְכֵן יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְיַרְבֶּה בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מְצַמְצְמִים אֶת הִתְלַהֲבוּת הָאָדָם וּמַרְגִּיעִים אֶת עֲצָבָיו, וְזוֹכֶה לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר

הִיא הַמִּדָּה הַיָּפָה וְהַיְקָרָה בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, לֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם, וְלֹא הִשִּׂיגוּ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ רְגִילִים בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְחִכּוּ וְקִוּוּ יוֹם יוֹם אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁפְכוּ לִבָּם בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֲפִלּוּ בְּנַשְׁמִיּוּת — הָעֲשִׁירִים לֹא הִגִּיעוּ אֶל עֲשִׁירוּתָם רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת שֶׁחִכּוּ וְכוּ׳, וְהָיְתָה לָהֶם סַבְלָנוּת, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ הִפְסִידוּ הַרְבֵּה וְכוּ׳, וְכֵן הָיוּ לָהֶם הַרְבֵּה כִּשְׁלוֹנוֹת וְאַכְזָבוֹת בְּעִסְקֵיהֶם, עִם כָּל זֹאת הָיָה לָהֶם כֹּחַ הַסַּבְלָנוּת — לְחַכּוֹת עַל אַף כָּל מִשְׁבְּרֵיהֶם וְכוּ׳, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הִצְלִיחוּ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִכָּל זֶה, רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת — לְחַכּוֹת קְצָת

עַד יַעֲבָר־זַעַם, כִּי בֶּאֱמֶת אִם תְּעַיֵּן הֵיטֵב, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הַמַּשְׂבִּרִים וְהַגַּלִּים הֵם רַק כְּרֶגַע מַמָּשׁ, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.): וְכַמָּה זַעֲמוֹ? רֶגַע, לְמָשָׁל: כְּשֶׁנִּכְנָס לְבֵיתוֹ, וּמַתְחִיל אֵיזֶה רִיב אוֹ וִכּוּחַ עָלָיו, אִם יְחַפֶּה קְצָת בְּסַבְלָנוּת, וְלֹא יִתְפָּרֵץ תֵּכֶף־וּמִיָּד רַק יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק, וְלֹא יָגִיב שׁוּם דָּבָר, אָז תֵּכֶף־וּמִיָּד יִגָּמֵר כָּל הָעִנְיָן וְכָל הַסִּפּוּר וְהַוִּכּוּחַ חָלַף, עָבַר וּפָרַח כְּצֵל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, לֹא־כֵן כְּשֶׁהוּא עוֹנֶה וּמֵגִיב, אָז נִתְהַוֶּה מַחֲלֹקֶת וְרִיב גָּדוֹל, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהִגָּרֵם דָּבָר כָּזֶה, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִבְרֹחַ מִבֵּיתוֹ, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה נָע וָנָד, אוֹ אִשְׁתּוֹ תִּבְרַח מֵהַבַּיִת, וְיִהְיוּ לוֹ חַיִּים רָעִים וּמָרִים. וְכֵן סוֹחֵר שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ עִם הַקּוֹנִים שֶׁלּוֹ, אוֹ עִם יֶתֶר הַסּוֹחֲרִים וְכוּ׳, וּמְקַלְקְלִים אוֹתוֹ וְרַבִּים עִמּוֹ, אִם יַעֲנֶה לָהֶם, יָכוֹל לָצֵאת מִזֶּה רִיב עַד תִּגְרוֹת יָדַיִם וְכוּ׳ וּדְקִירוֹת סַכִּינִים, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ יַפְסִיד הֶפְסֵדִים גְּדוֹלִים, כִּי לֹא יִקָּחוּ כְּבָר מִמֶּנּוּ שׁוּם סְחוֹרָה, וְיִהְיֶה לוֹ שָׁם רַע, לֹא־כֵן אִם רַק יִסְבֹּל אֶת הַחֲרוּפִין וְהַגִּדּוּפִין שֶׁהֵם מְנַת חֶלְקוֹ, וְלֹא יָגִיב כְּלָל, לְבַסּוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְיִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן, וְכֻלָּם יִקְנוּ אֶצְלוֹ סְחוֹרָה, וְיֵצֵא לוֹ שֵׁם טוֹב

בֵּין כֻּלָּם, וְכָל זֶה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְחַכּוֹת קְצָת. וְכֵן בֵּין הַשְּׁכֵנִים צְרִיכִים סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, לֹא לָצֵאת לָרִיב עִמָּהֶם, יַעַן כִּי הַיְלָדִים בָּאוּ לְהִתְלוֹנֵן עֲלֵיהֶם שֶׁהִרְבִּיצוּ לָהֶם, אוֹ שֶׁצָּעֲקוּ עֲלֵיהֶם וְכַדּוֹמֶה, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים הַיְלָדִים מַפְרִיזִים יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד יוֹצְאִים לָרִיב עִם הַשְּׁכֵנִים וּבָאִים בִּמְרִיבוֹת, וּפְעָמִים רַבּוֹת בָּאִים לִידֵי הַכָּאוֹת, וְהַכֹּל נִתְהַוָּה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ דַּי סַבְלָנוּת, וְלֹא רָצָה לְחַכּוֹת קְצָת, וּלְהִתְיַשֵּׁב — שֶׁמָּא הַיְלָדִים הִפְרִיזוּ יֶתֶר עַל הַמִּדָּה, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר הַיְלָדִים תֵּכֶף יַשְׁלִימוּ בֵּינֵיהֶם, אֲבָל הַשְּׁכֵנִים יִשָּׁאֲרוּ שׁוֹנְאִים זֶה לָזֶה, וְיִהְיוּ נוֹקְמִים וְנוֹטְרִים זֶה לָזֶה, וְהַכֹּל עַל לֹא דָּבָר, רַק מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצוּ לְחַכּוֹת קְצָת; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ, בְּנִי, לְחַכּוֹת קְצָת בְּכָל פְּרָט בְּחַיֶּיךָ, לְפָנַי שֶׁאַתָּה יוֹצֵא לָרִיב עִם זוּלָתֶךָ, וְאָז תִּפָּטֵר מִכָּל מִינֵי עֲגָמַת נֶפֶשׁ, וְתַחְסֹךְ הַרְבֵּה צָרוֹת בְּחַיֶּיךָ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי כְּמוֹ שֶׁכָּל

הָרְפוּאוֹת הֵם בְּסַמִּים מָרִים, כֵּן רְפוּאוֹת הַנֶּפֶשׁ צְרִיכִין לְקַבֵּל עַל־יְדֵי מְרִירוּת, דְּהַיְנוּ הַמְנִיעוֹת שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁבֹּר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁצְּרִיכִים לִסְבֹּל קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לִרְפוּאוֹת הַנֶּפֶשׁ בֶּאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁבָּחֳלִי הַגּוּף לִפְעָמִים הַחֻלְשָׁה גּוֹבֶרֶת כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאֵין יְכֹלֶת בְּיַד הַחוֹלֶה לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת, וְאָז הָרוֹפְאִים מוֹשְׁכִין יְדֵיהֶם מִן הַחוֹלֶה וּמְיָאֲשִׁים אוֹתוֹ, כָּךְ כְּשֶׁהָעֲוֹנוֹת שֶׁהֵם חֳלִי הַנֶּפֶשׁ גּוֹבְרִים מְאֹד, אָזַי אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת, וְאָז הוּא כִּמְעַט מְחֻסָּר תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים, וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁחָפֵץ לָשׁוּב אֵלָיו, אֲבָל אֵין בּוֹ כֹּחַ לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְפִי רֹב עֲוֹנוֹתָיו הָעֲצוּמִים, אָזַי הוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמַשְׁלִיךְ כָּל חַטֹּאתָיו אַחַר כְּתֵפָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִסְבֹּל מְרִירוּת הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל רְפוּאָתוֹ, רַק כְּפִי יְכָלְתּוֹ. וּמִזֶּה יָבִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעַצְמוֹ מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו, וְחָפֵץ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִכָּנֵס מְעַט בְּדַרְכֵי הַכְּשֵׁרִים, וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז בָּאִים עָלָיו מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים הַרְבֵּה מִכַּמָּה אֲנָשִׁים, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ לִפְעָמִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִסְבֹּל מְרִירוּת

וְיִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה, וְיֵשׁ שֶׁנָּפְלוּ מֵחֲמַת זֶה וְחָזְרוּ וְנִתְרַחֲקוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע וְיַאֲמִין, שֶׁכָּל הַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִין וְהַמְּנִיעוֹת הַבָּאִים עָלָיו הַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל, כִּי לְפִי עִוְּונוֹתָיו הָרַבִּים הָיָה צָרִיךְ לִסְבֹּל מְרִירוּת הַרְבֵּה יוֹתֵר בִּשְׁבִיל רְפוּאָתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה בְּכֹחוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן לִסְבֹּל, וְהָיְתָה נֶאֱבֶדֶת תִּקְוָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לוֹ מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, כִּי אִם לְכָל אֶחָד כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וְאֵלּוּ הַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים וְכוּ' שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִסְבֹּל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לְשׁוּם אָדָם מְרִירוּת וּמְנִיעוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְסָבְלָם וּלְשָׁבְרָם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה עַכְשָׁו לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל הַמִּצְווֹת, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ כְּלָל מִכָּל הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו, כִּי הַכֹּל כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְזַכֵּךְ אֶת גּוּפְךָ מִכָּל הָרַע שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו. וְאִם תִּהְיֶה סַבְלָן וּתְחַכֶּה קְצָת, וְלֹא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה מַצָּבְךָ, כִּי אֵין לְךָ טוֹב מִמִּי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת

תְּשׁוּבָה, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה תָּלוּי רַק בְּמִדָּה זוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת וּלְחַכּוֹת קְצָת, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו מְרִירוּת בְּחַיֶּיךָ, זֶה רַק כְּדֵי שֶׁתְּקַבֵּל אֶת הַתְּרוּפוֹת לְמָרֵק אֶת עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרֻבִּים שֶׁעָשִׂיתָ, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הַכֹּל בָּא כְּדֵי לְזַכֶּךָ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ, אֲזַי הָיִיתָ מְחַכֶּה הַרְבֵּה וְהָיִיתָ סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, כִּי עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, כִּי חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה בּוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כְּפִי כָּל הַמְרִירוּת וְהַחַשְׁכוּת וְהַקְּטָנוּת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, אֲבָל בִּידִיעוֹת אֵלּוּ יִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּעֲבֹר עָלָיו אֵיזוֹ מְרִירוּת, יֵדַע תֵּכֶף כִּי זֶה לְמַעַן מָרֵק אֶת חַטֹּאתָיו הַמְרֻבִּים, וְאִם יַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, וְיִסְבֹּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלֹא יַטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְיִזְכֶּה שֶׁיְּקַבְּלוּהוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֶת זֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וּלְחַכּוֹת קְצָת עַל כָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהַגִּיעַ לְאֵיזֶה דָּבָר בָּעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַכּוֹת לְכָל דָּבָר, וְכָל מַה שֶּׁמְּחַכֶּה יוֹתֵר, וְיֵשׁ לוֹ יוֹתֵר סַבְלָנוּת, הוּא מַשִּׂיג וּמְקַבֵּל אֶת מְבֻקָּשׁוֹ יוֹתֵר בְּנָקֵל, כִּי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת הִיא הַתְּרוּפָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וּבְלִי סַבְלָנוּת אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאִם אַתָּה אֵינְךָ מְקַבֵּל אֵיזֶה דָּבָר אוֹ אֵיזֶה חֵפֶץ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה — אַל תִּתְיָאֵשׁ, רַק הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְחַכּוֹת, וְכָל מַה שֶּׁתְּחַכֶּה יוֹתֵר, וְתִהְיֶה סַבְלָן יוֹתֵר כָּךְ תַּצְלִיחַ. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לְזֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי חַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּכָל יוֹם וָיוֹם — מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְשֻׁנִּים, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, זֶה בַּעֲנִיּוּת

וְדַחֲקוּת, זֶה בְּחוֹבוֹת, זֶה בִּבְרִיאוּת וְכוּ׳, כִּי אֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר — כָּל מִינֵי טְלְטוּלִים וְיִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר עַל זֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַכּוֹת עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר וּכְפִי שֶׁמְּחַכֶּה וְסוֹבֵל עַל הַכֹּל, כְּמוֹ־כֵן מַצְלִיחַ סוֹף כָּל סוֹף, וּמַגִּיעַ אֶל מְבֻקָּשׁוֹ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סַבְלָנוּת וְכֹחַ לְחַכּוֹת, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלִי סַבְלָנוּת, וְהֵיכָן שֶׁרַק תִּסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, הַהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה לְךָ סַבְלָנוּת, וּלְחַכּוֹת עַל כָּל דָּבָר, כִּי אִם לֹא, אֲזַי תִּסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי מְרִיבוֹת וְיִסּוּרִים, צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ עַל לֹא דָּבָר, וְאִם הָיִיתָ סַבְלָן וּמְחַכֶּה קְצָת, הָיִיתָ פּוֹטֵר מֵעָלֶיךָ כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת וְצָרוֹת. וְאֶתֵּן לְךָ כַּמָּה דֻּגְמָאוֹת אֵיךְ בְּלִי סַבְלָנוּת מִסְתַּבְּכִים בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, וּלְהֵפּוּךְ עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת קְצָת, רַק מַצְלִיחִים. בַּבַּיִת עִם אִשְׁתְּךָ אוֹ לְהֵפּוּךְ הָאִשָּׁה עִם

בַּעְלָה, הַהֶכְרֵחַ לֵידַע כִּי שְׁנֵיכֶם שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם דּוֹמִים זֶה לָזֶה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים לְגַמְרֵי, וּבְוַדַּאי נַעֲשָׂה בְּכָל פַּעַם אֵיזֶה בִּלְבּוּל וְחִכּוּךְ אוֹ סְכְסוּךְ, וְאִם תֵּכֶף־וּמִיָּד קוֹפְצִים וְיוֹצְאִים לָרִיב וּמְקַלְלִים זֶה אֶת הָאִמָּא שֶׁלָּהּ, וְזוֹ אֶת הָאִמָּא שֶׁלּוֹ, אוֹ אֶת הַמִּשְׁפָּחָה וְכוּ׳, וְרָבִים זֶה עִם זֶה בִּגְדוֹלוֹת, מַה קּוֹרֶה לְבַסּוֹף? שֶׁהָאֶחָד בּוֹרֵחַ מֵהַבַּיִת, וְאָז מַתְחִיל לִהְיוֹת מַר מְאֹד — הֵן לַבַּעַל וְהֵן לָאִשָּׁה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ יְלָדִים, וּכְבָר צְרִיכִים טוֹבוֹת מֵאֲנָשִׁים וּמִקְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה שֶׁיִּתְעָרְבוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם, אוֹ צְרִיכִים לָלֶכֶת לָרַבָּנוּת בִּשְׁבִיל גֵּרוּשִׁין, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִם הָיוּ לְכַתְּחִלָּה רַק מְחַכִּים קְצָת, וּמִתְאַפְּקִים וְסוֹבְלִים, אָז הַכֹּל הָיָה עוֹבֵר, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא קָרָה דָּבָר. וְכֵן בֵּין הַשְּׁכֵנִים, נִכְנָסִים הַבֵּן אוֹ הַבַּת וּבוֹכִים שֶׁחַבְרָם פִּלּוֹנִי הִרְבִּיץ לָהֶם אוֹ בָּעַט בָּהֶם, אוֹ בִּזָּה וְחֵרֵף אוֹתָם וְכוּ׳, אִם תִּתְאַפֵּק בְּסַבְלָנוּת, וּתְחַכֶּה קְצָת, וְתֵצֵא לְבָרֵר וּתְדַבֵּר בְּצוּרָה יָפָה, אֲזַי נִסְתַּיֵּם כָּל הַסִּפּוּר, וְהַכֹּל עָבַר בְּשָׁלוֹם, וּלְהִפּוּךְ אִם אֵין לְךָ

סַבְלָנוּת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד תֵּצֵא לַחוּץ, וְתַתְחִיל לָרִיב עִם הַשְּׁכֵנִים, וּמִמְּלָה לְמִלָּה בָּאִים לִידֵי מְרִיבוֹת וְהַכָּאוֹת, עַד שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים בָּאִים לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְעָרְבִים אֶת הַמִּשְׁטָרָה, וּמַתְחִילוֹת בְּעָיוֹת וְרִצְנִיּוֹת, כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ וּמְפֻרְסָם דָּבָר זֶה בֵּין שְׁכֵנִים; וּבֶאֱמֶת הָיוּ יְכוֹלִים לַחֲסֹךְ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַבְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים וּבְזְבּוּז זְמַן וּבְזְבּוּז כֶּסֶף, אִם רַק הָיוּ מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לְסֵבֶל וּלְחַכּוֹת קְצָת, וְאָז הָיָה הַכֹּל מִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי רַק לְטוֹבָה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן בַּעֲבוֹדָה, אִם יֵשׁ בַּעַל־הַבַּיִת קָשׁוּחַ, שֶׁמְּצַעֵר וּמְבַזֶּה אוֹתְךָ, וְיֵשׁ שָׁם אֵיזֶה פּוֹעֵל, פֶּגַע רַע, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ עָלֶיךָ, וְרוֹצֶה לַהֲרֹס אוֹתְךָ, וְלַעֲקֹר אוֹתְךָ מִמְּקוֹמְךָ וְכוּ׳, אִם תֵּצֵא תֵּכֶף־וּמִיָּד לָרִיב עִם בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁלְּךָ, אֲזַי תְּאַבֵּד אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁלְּךָ, וְלֹא תִּהְיֶה לְךָ מִשְׁרָה בְּפַרְנָסָה, וְכֵן זֶה הַפּוֹעֵל הַפֶּגַע רַע, אֲשֶׁר רוֹצֶה לְהוֹצִיא אוֹתְךָ מִשָּׁם, אִם תַּתְחִיל לָרִיב אִתּוֹ, לְבַסּוֹף תִּצְטָרֵךְ בֶּאֱמֶת לַעֲקֹר, וְלֹא תִּהְיֶה לְךָ פַּרְנָסָה, לֹא־כֵן אִם תִּסְבֹּל וּתְחַכֶּה קְצָת, וְאַף שֶׁבַּעַל־הַבַּיִת מַשְׁפִּיל אוֹתְךָ, וְרוֹצֶה רַק לְהִשְׁתַּלֵּט עָלֶיךָ, אַתָּה חָכָם וְשׁוֹתֵק וְסוֹבֵל, אָז לְבַסּוֹף יִתְהַפֵּךְ לִהְיוֹת לְךָ

לְאוֹהֵב וְלָרַע הַטּוֹב בְּיוֹתֵר, וְכֵן הַפּוֹעֵל הַפְּגַע רַע, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ עָלֶיךָ, אִם רַק תִּסְבֹּל וּתְחַכֶּה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁגְּחָלִים הוּא חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ, כִּי לְבַסּוֹף הוּא יִפֹּל בַּפַּח. וְכֵן עוֹד הַרְבֵּה דְּגְמָאוֹת יֵשׁ בָּעוֹלָם בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּרְחוֹב אוֹ בֵּין יְדִידִים אוֹ בֵּין קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה וְכוּ׳ וְכוּ׳, אִם רַק מַרְגִּיל הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לִסְבֹּל עַל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, אוֹ מְחַכֶּה קְצָת וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּעַצְבוֹן, אֲזַי לְבַסּוֹף כָּל הָרַע שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ, יִפֹּל עַל שׁוֹנְאוֹ, וְדָבָר זֶה בָּרוּר עַד מְאֹד, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְחַכּוֹת קְצָת, וְלִהְיוֹת סַבְלָן, אִם הָאָדָם סוֹבֵל וּמְחַכֶּה, אָז מַצְלִיחַ תָּמִיד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ תָּמִיד בְּלִבּוֹ, וְאָז יַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם כִּי אִם עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת, לִסְבֹּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּלְחַכּוֹת עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְלֹא יִדְחַק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי

הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֶקֶת מִפָּנָיו. וְכָל אֵלּוּ שֶׁהִצְלִיחוּ בַּחַיִּים, הָיָה רַק מֶחֱמַת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת שֶׁהָיְתָה לָהֶם, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, בְּגַשְׁמִיּוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ רַק אִם יֵשׁ לוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְיֵשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים לְחַכּוֹת, כְּגוֹן כְּשֶׁאֶחָד פּוֹתֵחַ חֲנוּת, וְרוֹצֶה לְהַצְלִיחַ, עָלָיו לְחַכּוֹת הַרְבֵּה בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְלֹא לְהִתְעַצְבֵּן כְּשֶׁאֵין נִכְנָסִים קוֹנִים, אוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתְחָרִים, אֶלָּא יַעֲשֶׂה בְּחָכְמָה וִיחַכֶּה, וְאָז יַצְלִיחַ בַּחֲנוּתוֹ, וְכֵן בְּכָל דָּבָר גַּשְׁמִי צְרִיכִים רַק לְחַכּוֹת וְלִסְבֹּל, וְאָז מַצְלִיחִים, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לוֹ עַכְשָׁו כְּאִלּוּ הַכֹּל יִהְיֶה כְּשָׁלוֹן, אִם רַק יְחַכֶּה בְּסַבְלָנוּת, סוֹף כָּל סוֹף יַצְלִיחַ בְּפַרְנָסָתוֹ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי צְרִיכִים לְחַכּוֹת הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁזּוֹכִים לָצֵאת מֵהָרָע וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנּוֹלַד בָּהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי נַפְשׁוֹ וּמַכְאוֹבָיו, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת בְּפַעַם אַחַת מֵהַבּוֹץ וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם חָטָא כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, עַד שֶׁיָּכוֹל לָקַחַת לוֹ יָמִים וְשָׁנִים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַנִּשְׁבָּר שֶׁנָּפַל לְשָׁם, עַל־יְדֵי רִבּוּי מַעֲשָׂיו

הַמְגֻנִּים שֶׁעָשָׂה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאִם לֹא הִגִּיעַ לוֹ כֹּחַ הַסַּבְלָנוּת לְחַכּוֹת, אֲזַי יַחֲזֹר אֲחוֹרָנִית, וְכֵן עַד שֶׁנִּכְנָסִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה, לִזְכּוֹת לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, גַּם־כֵּן צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב מְאֹד, כִּי הָאָדָם הוּא תַּכְלִית הַהִפּוּךְ מֵרוּחָנִיּוּת, וְעַד שֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת, לְזַכֵּךְ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ, צָרִיךְ לָקַחַת הַרְבֵּה זְמַן, וְאִם לֹא יִהְיֶה לוֹ הַכֹּחַ הַזֶּה לְחַכּוֹת, אֲזַי בְּוַדַּאי לְעוֹלָם לֹא יֵצֵא מֵהַבּוֹץ שֶׁלּוֹ, וְלֹא יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁעַל כָּל הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת הָאֵלּוּ שֶׁל סַבְלָנוּת, וְהָיוּ מְחַכִּים הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, אַל יֵרַע לְבָבְךָ כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְזֶה יָמִים וְשָׁנִים שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לַעֲקֹר אֶת עַצְמְךָ מֵהָרַע וּמֵהַחֹשֶׁךְ, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל נִסְיוֹנוֹת מִלְּמַעְלָה שֶׁמְּנַסִּים אוֹתְךָ, לִרְאוֹת אִם יֵשׁ לְךָ לֵב אֱמֶת, וְאַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן זוֹרְקִים אוֹתְךָ בְּכַוָּנָה בְּכָל אוֹתָם הַלִּכְלוּכִים וְהַבּוֹץ, לִרְאוֹת אִם תִּהְיֶה לְךָ סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת עַד שֶׁתִּכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן

גָּדוֹל, וְלֹא תִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אֶלָּא תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת מֻפְלֶגֶת, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וּמֵהַחשֶׁךְ שֶׁנִּפַּלְתָּ לְשָׁם, וְתִזְכֶּה לַהַפֵּךְ אֶת גּוּפְךָ הַגַּשְׁמִי לִהְיוֹת כְּלִי לְהַשָּׂגַת רוּחָנִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אֶלָּא חֲזַק וֶאֱמַץ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת — בֵּין בְּגַשְׁמִיוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיוּת, וְתָמִיד תְּחַכֶּה, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

חֶלְשַׁת עֲצַבִּים

יְגַלֶּה לָאָדָם אֶת הַהֶפְסֵד שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ עַל־יְדֵי
חֶלְשַׁת עֲצַבִּים, וְיַדְרִיךְ אֶת הָאָדָם, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת
נִפְלָאוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵחֶלְשַׁת־עֲצַבִּים, וְאֵיךְ לְהַגִּיעַ
לַעֲצַבִּים חֲזָקִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם אֲשֶׁר הֵם עַצְבָּנִיִּים, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת חֻלְשַׁת עֲצַבִּים, וְזֶה מַכְנִיס בָּהֶם דְּכָאוֹן וְכַעַס וּרְצִיחָה, וְחַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי הֵם תָּמִיד נִמְצָאִים בְּלַחַץ פְּנִימִי, וַאֲזַי נֶהֱרָסִים חַיֵּיהֶם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲלָשִׁים, עָלָיו לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל הַבְּרִיאוּת, וְיֹאכַל וְיִשְׁתֶּה וְיִישַׁן דַּיְקָא, וְכֵן יִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזְּקוּ עֲצַבָּיו, וְיִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה וְיַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקנט)

קוּנְטְרֵס

חֶלְשַׁת עֲצַבִּים

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, הֵן רַק מֵחֲמַת "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֲצַבִּים חֲזָקִים, אֲזַי שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ וּלְבַטְּלוֹ, כִּי הוּא עוֹמֵד חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְבַטְּלוֹ אוֹ לְבַלְבְּלוֹ, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", זֶה הוֹרֵס אֶת כָּל חַיָּיו; וְעַל־כֵּן לֹא תִּמְצָא צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, אֶלָּא אֵצֶל אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים" — שֶׁהֵם תָּמִיד נִשְׁבָּרִים מֵאֲחֵרִים, עַד שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם הַחַיִּים, וְהֵם תָּמִיד שְׁרוּיִים בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּן, וְהַכֹּל מֵחֲמַת "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים";

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶךָ, וְתֵדַע, שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְרַפֵּא מֵ"חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים", אִם רַק רוֹצִים, וְהָעִקָּר לָקַחַת אֶת עַצְמוֹ בַּיָּדַיִם, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ בְּחִירָה לָאָדָם, אִם רוֹצֶה — יָכוֹל לְהִתְרַפֵּא מֵהַמַּחֲלוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר הַתְּלוּיוֹת בְּ"חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה וְלֹא יִרְצֶה, אֲזַי לֹא יִתְרַפֵּא, כִּי הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ, כִּי הָעֲצַבִּים הֵם בְּיַד הָאָדָם — אִם הוּא מִתְיַשֵּׁב בֶּאֱמֶת, וְרוֹאֶה וּמִתְבּוֹנֵן אֵיךְ עוֹבְרִים עָלָיו הַחַיִּים, וְאֵיךְ שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יָמִים, שָׁבוּעוֹת, חֳדָשִׁים וְשָׁנִים, וְלֹא פָּעַל שׁוּם דָּבָר עִם "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים", אֲזַי יִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר — לָמָּה לוֹ לְמָרֵר אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ? מַדּוּעַ לוֹ לְהִתְעַצְבֵּן וְלִהְיוֹת בְּכַעַס עַל זֻלָּתוֹ, וּלְקַנֵּא בְּכָל אֶחָד?! יוֹתֵר טוֹב לוֹ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשׁוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יוּכַל, אֲשֶׁר זֶה יְחַזֵּק אֶת הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּבָזֶה תִּזָּכֶה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וּלְנַתֵּק אוֹתְךָ מֵחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצַיֵּת אֶת כָּל זֶה, וְאָז יִתְרַפֵּא מֵ"חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים", וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ לַעֲצַבִּים חֲזָקִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהַחֳלָאִים שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם, עַל־פִּי־רֹב הֵם מֵחֲמַת עֲצַבִּים, כִּי כְּשֶׁאָדָם עַצְבָּנִי, אֲזַי כָּל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתוֹ, וְזֶה מַכְנִיסוֹ לִלְחָצִים, עַד שֶׁנֶּחֱלָה לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, אֲשֶׁר כָּל הַחוֹלִים סוֹבְלִים גַּם מֵעֲצַבִּים, כִּי הֵם מְאֹד עַצְבָּנִיִּים, וּכְשֶׁבָּא הָרוֹפֵא, וּמְדַבֵּר עִמָּהֶם, וּמְנַחֲמָם וּמְחַזְּקָם וּמְעוֹדְדָם, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט מִתְקָרְרִים וּמִתְיַשְּׁבִים לָהֶם הָעֲצַבִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְרַפְּאִים, וְהַחוּשׁ מֵעִיד, כִּי כְּשֶׁהָרוֹפֵא נִכְנָס אֶל הַחוֹלֶה, וּמְדַבֵּר אִתּוֹ בְּצוּרָה יָפָה, וּמְעוֹדְדוֹ וּמְחַזְּקוֹ וּמְאַמְּצוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: "הִנֵּה נִרְאֶה טוֹב הַיּוֹם, וְעוֹד מְעַט תֵּצֵא מִמַּחֲלָתְךָ," עַל־יְדֵי־זֶה הָעֲצַבִּים נִשְׁקָטִים, וְהוּא מִתְרַפֵּא לְאַט לְאַט, כִּי הַמַּחֲלוֹת וְהַחֳלָאִים תְּלוּיִים בָּעֲצַבִּים, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, בְּנָקֵל לוֹ לְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם נֶחֱלָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַפֵּא יוֹתֵר בְּקַלּוּת, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים;

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תֵּדַע דָּבָר זֶה, אָז תַּעֲבֹד עַל עַצְמְךָ שֶׁיִּהְיוּ לְךָ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְאִם לֹא תִּקַּח כָּל דָּבָר אֶל לִבְּךָ, רַק תִּצְחַק מֵהַכֹּל, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפִּילְךָ וּלְהַחֲלִישְׁךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהַחֲלוֹתְךָ; וּזְכֹר כְּלָל זֶה — אֲשֶׁר הָעֲצַבִּים הֵם בִּידֵי הָאָדָם, וְאֵיךְ שֶׁבּוֹחֵר — בָּזֶה יַחֲזִיק, אִם בּוֹחֵר בְּחַיִּים קַלִּים, וְאֵינוֹ מִתְעַצְּבֵן עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְחַזְּקִים הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ, וּלְהֶפּוּךְ — אִם כָּל דָּבָר מְעַצְּבֵן אוֹתוֹ, וְכָל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה אִכְפַּת לוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱלָשִׁים הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ, וּלְבַסּוֹף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נֶחֱלָה בְּמַחֲלַת שֶׁבֶר עֲצַבִּים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְקַח הַכֹּל בְּקַלּוּת, וְאַל תִּקַּח כָּל דָּבָר אֶל לִבְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִתְרַפֵּא מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וָחֲלָאִים, וְתִזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְתִצְחַק מֵהַכֹּל.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת הוּא שִׂמְחָה — לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ

וְשָׁמֵחַ, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, וּבָזֶה מְחַזֵּק אֶת הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטְּלוֹ וּלְבַלְבְּלוֹ, וְנִהְיָה חָזָק עִם עַצְמוֹ, וְיֵשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם נִמְשָׁךְ אֶל הָעֲצָבוּת וְהָעַצְלוּת, הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן, אָז נֶחֱלָשִׁים עֲצַבָּיו, עַד שֶׁהוּא פּוֹחֵד מִכָּל בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין לוֹ שׁוּם בִּטָּחוֹן עַצְמִי וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי כִּשְׁלוֹנוֹת בְּחַיָּיו;

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְתִשְׂמַח תָּמִיד, וּתְשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְתַצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה, כִּי "חֻלְשַׁת הָעֲצַבִּים" תְּלוּיָה בְּעַצְבוּת וּבִדְכָאוֹן וּבִמְרִירוּת, וְחִזּוּק עֲצַבִּים, הַיְנוּ עֲצַבִּים חֲזָקִים, עֲצַבִּים בְּרִיאִים, זֶה תָּלוּי בְּשִׂמְחָה — שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְשָׂשׂ וְצוֹחֵק מֵהַכֹּל, שֶׁאָז בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה — יַצְלִיחַ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל

הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, הַכֹּל מֵחֲמַת חֶלְשַׁת־עֲצַבִּים, כִּי נִדְמֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ זֻלָּתוֹ יָכוֹל לָקַחַת מַשֶּׁהוּ מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְנָס לִמְתָחִים, וּמַתְחִיל לָרִיב עִם זֻלָּתוֹ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ, מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְעַצְבֵּן עַל אַף אֶחָד, וְיֵשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׂוּם בְּרִיָּה, וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּשׂוּם בְּרִיָּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא לַחֲלֹק וְלָרִיב עִם זֻלָּתוֹ, וּכְלָל זֶה תִּנְקֹט בְּיָדְךָ — מִי שֶׁאוֹחֵז בְּמַחֲלֹקֶת וּבִמְרִיבוֹת, וְתָמִיד הוּא מוּכָן לָצֵאת וּלְהִתְקוֹטֵט, זֶה מוֹרֶה עַל "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים" שֶׁלּוֹ, וּלְהַפּוּךְ — מִי שֶׁהוּא אִישׁ שָׁלוֹם וְתָמִיד שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׂוּם בְּרִיָּה, וְהוּא חָזָק בְּעַצְמוֹ, זֶה מוֹרֶה עַל עֲצַבִּים בְּרִיאִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת, הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה בָּאִים רַק מֵחֲמַת "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", וּבוֹרֵחַ מִזֶּה, וּמְרַפֵּא אֶת עֲצַבָּיו, אָז יִזְכֶּה לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בָּזֶה שֶׁאַתָּה רָב עִם אִשְׁתְּךָ, וְאַתָּה מְדַקְדֵּק אַחֲרֶיהָ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּמֶּה שֶׁהִיא עוֹשָׂה, וְאַתָּה רוֹצֶה חֶשְׁבּוֹן עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, זֶה בָּא לְךָ מֵ"חֻלְשַׁת עֲצַבִּים", כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, אֵינוֹ מְדַקְדֵּק כָּל־כָּךְ בְּבֵיתוֹ, וְאֵינוֹ רָב עִם אִשְׁתּוֹ, וְאַדְרַבָּה הוּא תָּמִיד דָּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וְהוּא חַי חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי עִקַּר שְׁלוֹם־בַּיִת תָּלוּי רַק בַּעֲצַבִּים חֲזָקִים, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים בְּרִיאִים הוּא אַף פַּעַם לֹא יָרִיב עִם אִשְׁתּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת, לֹא כֵּן מִי שֶׁהוּא חוֹלֶה עֲצַבִּים, וַעֲצַבָּיו חֲלָשִׁים, הוּא תָּמִיד יִמְצָא אֵיזוֹ עִלָּה עַל אִשְׁתּוֹ, וְתָמִיד יָרִיב עִמָּהּ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְתָדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ לְכַף זְכוּת תָּמִיד, וּבְרֶגַע שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָרִיב עִמָּהּ, תֵּדַע שֶׁיֵּשׁ לְךָ "חֻלְשַׁת עֲצַבִּים", וְאַתָּה חוֹלֶה, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהִתְרַפֵּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְרַפֵּא, וְזוֹכֶה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, שֶׁאָז יִהְיֶה הַשָּׁלוֹם בְּבֵיתוֹ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ

לִבְרָכָה, הִזְהִירָנוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַכּוֹת אֶת הַיְלָדִים, רַק לְדַבֵּר עִמָּם בְּצוּרָה יָפָה, וּלְהַסְבִּיר לָהֶם כְּמוֹ שֶׁמַּסְבִּירִים לְגָדוֹל, וְכָל אֵלּוּ הַהַכָּאוֹת, הַמְרִיבוֹת וְהַצְּעָקוֹת, שֶׁמַּכִּים, רָבִים וְצוֹעֲקִים עַל הַיְלָדִים, זֶה בָּא מֵ"חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", כִּי כָּל מִי שֶׁיּוֹתֵר חָלָשׁ בַּעֲצַבָּיו, הוּא מַכֶּה אֶת יְלָדָיו וְצוֹעֵק עֲלֵיהֶם, וְעוֹשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, לֹא כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים בְּרִיאִים, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת אֶל הַיְלָדִים, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ מַכֶּה אוֹתָם, וְתָמִיד מְדַבֵּר אִתָּם בְּצוּרָה יָפָה, וּמַסְבִּיר לָהֶם כְּמוֹ שֶׁמַּסְבִּירִים לְאָדָם גָּדוֹל, וּמְדַבֵּר אִתָּם כְּמוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים אֶל גָּדוֹל, אָז הַיְלָדִים גְּדֵלִים בְּרִיאִים, כִּי טֶבַע יְלָדִים, שֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הַחִנּוּךְ בַּבַּיִת, וּכְמוֹ שֶׁהֵם רוֹאִים בַּבַּיִת, כָּךְ הֵם מִתְנַהֲגִים — אִם הֵם רוֹאִים בַּבַּיִת רַק עֲצַבִּים, וְשֶׁיֵּשׁ שָׁמָּה "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים" — הֵן מֵהָאָב וְהֵן מֵהָאֵם, אָז הֵם יוֹרְשִׁים אֶת חֳלִי הָעֲצַבִּים מֵהֶם, וְהֵם גַּם־כֵּן נַעֲשִׂים עֲצַבָּנִיִּים וּבְעָיָתִיִּים, לֹא כֵּן אִם הֵם רוֹאִים בַּבַּיִת, שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ בְּשֶׁקֶט, וְאֵין שָׁם עֲצַבִּים, וְיֵשׁ לַהוֹרִים עֲצַבִּים חֲזָקִים וְסַבְלָנוּת לַיְלָדִים, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הֵם מְיֻשָּׁבִים בְּדַעְתָּם, וְאַף פַּעַם אֵינָם צוֹעֲקִים וְאֵינָם רָבִים בֵּינֵיהֶם; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ,

וְתִשְׁתַּדֵּל לְרַפֵּא אֶת עֲצַבֶּיךָ, וְאֶל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַשִּׂמְחָה — שֶׁתִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ תָּמִיד, וְאָז תִּתְרַחֵב לְךָ דַּעְתְּךָ, וַעֲצַבֶּיךָ יִהְיוּ חֲזָקִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁעִקַּר מַחֲלַת הָעֲצַבִּים שֶׁאָדָם סוֹבֵל מֵ"חֻלְשַׁת הָעֲצַבִּים" הוּא, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יָשֵׁן כָּרָאוּי, כִּי הַשֵּׁנָה הִיא הַהֶכְרֵחַ לָעֲצַבִּים, וּמִי שֶׁמְּחַסֵּר בְּשֵׁנָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִסְבֹּל עַל הָעֲצַבִּים, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל פָּסוּק: וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד — זוֹ הַשֵּׁנָה, וְכִי שֵׁנָה טוֹבָה? הֲלֹא אָמְרוּ: שֵׁנָה לָרְשָׁעִים — טוֹבָה לָהֶם וְטוֹבָה לָעוֹלָם, וְלַצַּדִּיקִים — רַע לָהֶם וְרַע לָעוֹלָם? אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁיְּשֵׁנִים, מִתְיַשֶּׁבֶת דַּעְתָּם, וְיכוֹלִים לִלְמֹד תּוֹרָה הַרְבֵּה, הֲרֵי לְךָ שֶׁהַהֶכְרֵחַ לִישׁוֹן; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דָּבָר זֶה — שֶׁתִּישַׁן כָּל צָרְכְּךָ, וְאַל תְּסַגֵּף אֶת עַצְמְךָ בְּשֵׁנָה, כִּי בְּלִי שֵׁנָה יִתְבַּלְבֵּל מֹחֲךָ וְיֵחָלְשׁוּ עֲצַבֶּיךָ, וְתִגְרֹם לְעַצְמְךָ הַרְבֵּה צָרוֹת מָרוֹת, וּכְשֶׁתִּישַׁן כָּל צָרְכְּךָ, בָּזֶה תִּזְכֶּה לַעֲצַבִּים בְּרִיאִים, וְתוּכַל לִלְמֹד תּוֹרָה,

וְלֹא תִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה מֻצְלָח בְּכָל עִנְיָנֶיךָ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת אִישׁ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְאַל תֵּצֵא לָרִיב עִם שְׁכֶנֶיךָ וִידִידֶיךָ וּמִשְׁפַּחְתְּךָ, כִּי הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֳלִי הָעֲצַבִּים, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, הוּא אַף פַּעַם לֹא יָגִיב לַאֲחֵרִים מַה שֶּׁאוֹמְרִים עָלָיו, וּמַה שֶּׁמְּדַבְּרִים מִמֶּנּוּ הוּא צוֹחֵק מֵהֶם, וּלְהִפּוּךְ — מִי שֶׁסּוֹבֵל עַל הָעֲצַבִּים, כָּל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִזָּהֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי הָעֲצַבִּים — אִם לֹא שׁוֹמְרִים עֲלֵיהֶם, יְכוֹלִים לְקַבֵּל שֶׁבֶר עֲצַבִּים, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאַחַר־כָּךְ קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לְהִתְרַפֵּא מִזֶּה, וְיוֹתֵר טוֹב לִהְיוֹת חָכָם קֹדֶם, מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה אַחַר־כָּךְ מְאֻחָר; עַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לֹא לְהָגִיב לְשׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם מִכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ, אַדְרַבָּה תִּצְחַק מִכֻּלָּם, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה יְגַלֶּה אֶת חֹזֶק עֲצַבֶּיךָ, שֶׁאַתָּה אֵינְךָ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁמַּחֲלַת הָעֲצַבִּים הִיא מַחֲלָה קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל בַּעֲצַבִּים, מְאֹד קָשֶׁה לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִשָּׁם, אֶלָּא אִם יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, כִּי בֶּאֱמֶת מִכָּל מַחֲלָה שֶׁל שִׁגָּעוֹן, הָאָדָם יָכוֹל לְהִתְרַפֵּא — אִם יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, אֲבָל הַצָּרָה שֶׁל "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים" הִיא שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת מֵהַמַּצָּב שֶׁלְּתוֹכוֹ נָפַל, עַל־כֵּן תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי לֹא כֵן הַדְּבָרִים, כִּי אֵין לְךָ שִׁגָּעוֹנוֹת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהֶם — אִם רַק לוֹקְחִים אֶת עַצְמָם בַּיָּדַיִם, וְעִקַּר הַלְּקִיחָה בַּיָּדַיִם הִיא — עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְהַאֲמִין כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן לֹא צָרִיךְ לְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים" מַכְנִיסָה בָּאָדָם פְּחָדִים — שֶׁמְּפַחֵד מִכָּל בְּרִיָּה, וְכֵן מַכְנִיסָה בוּשׁוֹת — שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ לָצֵאת לַחוּץ, וּמִתְבַּיֵּשׁ לְהִסְתּוֹבֵב בֵּין אֲנָשִׁים, שֶׁמָּא יִסְתַּכְּלוּ עָלָיו, שֶׁמָּא יָגִיבוּ וִידַבְּרוּ עָלָיו, וְהַכֹּל מִצַּד "חֶלְשַׁת

עֲצַבִּים״, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז יֵשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְאָז הוּא מַצְלִיחַ אֶת דַּרְכּוֹ; עַל־כֵּן אֲבַקֶּשׁ מִמְּךָ מְאֹד מְאֹד, בְּנִי, שֶׁתִּרְאֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ, לְמַעַן תִּזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְלֹא תִּפְחַד מֵאַף בְּרִיָּה בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, רַק כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב, שֶׁאֵצֶל חֲבֵרוֹ טוֹב, וְרַק אֶצְלוֹ חֹשֶׁךְ וּמָר וּמָרוֹר, וְכָל זֶה בָּא לוֹ מֵחֲמַת ״חֶלְשַׁת עֲצַבִּים״, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, הוּא יוֹדֵעַ אֶת הָאֱמֶת, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּצֵל עוֹבֵר, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עֲנִיּוּת

וְדַחֲקוּת, עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר עֲשִׁירוּת, הוּא נִתְקָע בְּבִלְבּוּלִים וּבְחוֹבוֹת, וּפוֹגֵשׁ בַּאֲנָשִׁים גַּנָּבִים וְעַרְמֵמִיִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁהוּא עָנִי, צַר וָמָר לוֹ מְאֹד מֵרֹב הַדַּחֲקוּת וְהַהַלְוָאוֹת שֶׁחַיָּב לִבְנֵי־אָדָם, וְזֶה עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם מֵהַקָּטָן עַד הַגָּדוֹל, אַךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, הוּא אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, וְהוּא תָּמִיד עוֹבֵר עַל הַכֹּל, וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַכֹּל בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז הוּא עוֹבֵר עַל הַכֹּל, וְהוּא חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ חוֹנֵף אֶת שׁוּם אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, לֹא כֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", וְהוּא גַּם מָלֵא סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְנָסָה בּוֹ כְּבָר רוּחַ שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הוּא תָּמִיד שָׁבוּר, וְתָמִיד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, כִּי אוּלַי הַשֵּׁנִי יוֹתֵר מַצְלִיחַ מִמֶּנּוּ, וְשֶׁמָּא לַשֵּׁנִי יֵשׁ יוֹתֵר שֵׁם בָּעוֹלָם מִמֶּנּוּ וְכוּ', וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתַעֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת, מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ? וְתֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי, אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ רְאֵה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק עַד מְאֹד, וְתִהְיֶה עִם לֵב אַמִּיץ וְחָזָק, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְתַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל אֵלּוּ הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת וְהַהִסְתַּכְּלֻיּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁהָאָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם — שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד בְּשִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם, וְנָאוּף, וְכֵן מְהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּבְרַעְיוֹנוֹת רָעִים, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ דְּמְיוֹנוֹת, עַד שֶׁבָּא לִידֵי שְׁפִיכַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְכֵן בָּא לִידֵי נָאוּף בַּיָּדַיִם וְכוּ' וְכוּ', הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁשּׁוּם תְּמוּנָה לֹא תְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ, וְהוּא לֹא יְהַרְהֵר בְּשׁוּם הִרְהוּרִים רָעִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיִסְתַּכֵּל בִּמְקוֹמוֹת מְגֻנִּים וּמְזֻהָמִים, כִּי אֶצְלוֹ הַתַּכְלִית הִיא לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ

לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! אִם כְּבָר נָפַלְתָּ בְּפַח נִשְׁבָּר, וְאַתָּה מְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, וְאַתָּה פּוֹגֵם בְּפִגַּם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְגַם עַכְשָׁו אַתָּה מִסְתַּכֵּל בְּכָל מִינֵי פּוֹנוֹגְרַפְיָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִשְׁזָבָן, בִּתְמוּנוֹת תּוֹעֵבָה, וְכָל דָּבָר מְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, תֵּדַע שֶׁזֶּה בָּא לְךָ מֵ״חֶלְשַׁת עֲצַבִּים״, וְלָכֵן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שֶׁיּוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, וּתְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה, שֶׁיִּהְיוּ לְךָ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְשֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְתֵצֵא מֵהָעַצְבוּת, כִּי הָעַצְבוּת הִיא סַם הַמָּוֶת לַעֲצַבִּים, וּמִי שֶׁסּוֹבֵל מֵעֲצַבִּים, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר וּכְלֵי שִׁיר, וְשֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ, וְזֶה עִקַּר הָרְפוּאָה לְ״חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים״ — לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְלִשְׁמֹעַ כְּלֵי זֶמֶר, וְלֹא לְהַנִּיחַ בְּעַצְמוֹ אֶת הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת כְּרֶגַע, וּכְכָל שֶׁתִּשְׂמַח יוֹתֵר, תִּזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים יוֹתֵר, וְאָז כְּבָר לֹא תְּהַרְהֵר שׁוּם הִרְהוּרִים רָעִים, רַק מַחְשָׁבוֹתֶיךָ תִּהְיֶינָה מַחֲשָׁבוֹת נוֹרְמָלִיּוֹת — שֶׁתַּחְשֹׁב עַל מְצִיאוּת הַחַיִּים, וְאֵיךְ שֶׁהוֹלְכִים הַחַיִּים, וְתִזְכֶּה

לְזִכּוּךְ הַדַּעַת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד סַם הַמָּוֶת לְ"חֶלְשַׁת עֲצַבִּים" כְּמוֹ הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, שֶׁזֶּה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם יוֹתֵר עָצוּב, זֶה מוֹרֶה עַל "חֶלְשַׁת עֲצַבִּים" שֶׁלּוֹ, לֹא כֵּן מִי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְשָׂר לְעַצְמוֹ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, זֶה מַרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְעַל־כֵּן אִם כְּבָר נִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וְנָפַלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ, וְיֵשׁ לְךָ עֲצַבִּים חֲלָשִׁים, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְתֵדַע שֶׁזֶּה עִקַּר רְפוּאַת "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים", וְאַל יִהְיוּ דִּבּוּרִים אֵלּוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ, כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם: "אִם חָכַמְתָּ — חָכַמְתָּ לָךְ, וְאִם לַצְתָּ — לְבַדְּךָ תִּשָּׂא"; מַה יֵּשׁ לְךָ עִם אַחֵר, אַתָּה סוֹבֵל מֵ"חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר וּכְלֵי

שִׁיר, אֲשֶׁר יוֹצִיאוּ אוֹתְךָ מֵרוּחַ רָעָה, מֵעַצְבוּת וּמִמְּרִירוּת וּמֵ"חֶלְשַׁת עֲצַבִּים", וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת בְּרוּחַ טוֹבָה, רוּחַ שִׂמְחָה, עֲצַבִּים חֲזָקִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּנָקֵל.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאֵין מִי שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה, אֶלָּא מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם מִתְלוֹצְצִים מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְגַם אֶצְלָם הַדִּבּוּרִים פְּשׁוּטִים מְאֹד, אֲבָל אַחַר הָעִיּוּן וְהַהִתְבּוֹנְנוּת, הַהֶכְרֵחַ לְהוֹדוֹת שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַכְשָׁו אֶשְׁאַל אוֹתְךָ — הַאִם בִּגְלַל בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר צוֹחֲקִים מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְפַּעֵל?! הֲלֹא אַתָּה צָרִיךְ לְרַפֵּא אֶת "חֶלְשַׁת הָעֲצַבִּים" שֶׁלְּךָ, שֶׁזֶּה

הוֹרֵס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאַתָּה מִתְחַבֵּא בְּחַדְרְךָ, וְאַתָּה אֵינְךָ רוֹצֶה לָצֵאת לַחוּץ, וְכֵן אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מִבְּנֵי־אָדָם, וְאַתָּה אֵינְךָ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מַדּוּעַ לֹא תַחְשֹׁב, שֶׁזֶּה בָּא לְךָ מֵחֲמַת "חֻלְשַׁת עֲצַבִּים"?! כִּי אִם הָיוּ לְךָ עֲצַבִּים חֲזָקִים, אָז לֹא הָיִיתָ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא הָיִיתָ מִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יֵּעָשֶׂה לְךָ אָדָם?! הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַחַר הַהִתְבּוֹנְנוּת הָאֲמִתִּית אֵיזֶ בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְאָז תִּזְכֶּה, שֶׁיִּפָּתַח לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת מְאֹד בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְעִקַּר הַהַשָּׂגָה הֲכִי גְּדוֹלָה — שֶׁתֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עַל יָדְךָ, וְשׁוֹמֵעַ דִּבּוּרֶיךָ, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא שׁוֹקֵד עַל אִמְרֵי פִּיךָ, עַל־כֵּן רְאֵה לְפַתֵּחַ אֶת פִּיךָ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְתָמִיד תִּטַּיֵּל עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יוֹצִיא אוֹתְךָ מֵ"חֻלְשַׁת הָעֲצַבִּים", מִפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל

וּמֵהִתְפַּעֲלוּת מִבְּנֵי־אָדָם, וְלֹא תִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בֶּן אָדָם, וְתֵצֵא מֵחַדְרְךָ אֲשֶׁר אַתָּה סוֹגֵר אֶת עַצְמְךָ שָׁמָּה, וְתֵצֵא מֵהַבּוּשָׁה דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁאַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מִכָּל אָדָם, וְאֵינְךָ רוֹצֶה לְהִתְעָרֵב בֵּין בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא מִשְׁגָּעוֹן פָּשׁוּט — מ״חֶלְשַׁת עֲצַבִּים״, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ; זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לַעֲצַבִּים חֲזָקִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא תּוּכַל לְחַזֵּק אֲנָשִׁים אֲחֵרִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְרַפֵּא אֶת הָעֲצַבִּים שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד,
וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל הַכּוֹחוֹת לְהַרְחִיק
הָעַצְבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, וְלִהְיוֹת אַךְ
שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְהִיא רְפוּאָה לְכָל מִינֵי
חוֹלָאַת, כִּי כָּל מִינֵי חוֹלָאַת בָּאִין
מֵעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד)

קוּנְטְרֵס

תִּשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ

יְגַלֶּה שֶׁכָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק
מֵחֲמַת הַלַּחַץ שֶׁמַּלְחִיץ אוֹתוֹ כָּל דָּבָר, וְהוּא נוֹטֵל
עַל עַצְמוֹ דְּבָרִים יוֹתֵר מִכֹּחוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר מְמוֹטֵט
אוֹתוֹ וְאֶת כֹּחוֹ וְחֶשְׁקוֹ לְחַיּוֹת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, עָלָיו לְהִשְׁתַּחֲרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כִּי עִם לְחָצִים אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן עַל הָאָדָם לָקַחַת כָּל דָּבָר בְּקַלּוּת, וְלֹא יַכְנִיס עַצְמוֹ בְּשׁוּם לְחָצִים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקס)

קוּנְטְרֵס

תִּשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ

א.

לְהִזָּהֵר מְאֹד לֹא לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר חָכְמַת הַחַיִּים הוּא לְהָקֵל אֶת הַחַיִּים וְלֹא לְהַכְבִּיד אוֹתָם, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי הַלְּחָצִים הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי רוֹאִים שֶׁרֹב בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ מְבֹהָלִים וּמֻבְלָבְלִים רַק מֵרֹב הַלְּחָצִים שֶׁלָּהֶם בְּגַשְׁמִיּוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם מְאֹד עֲבוֹדַת יוֹם יוֹם, מֵאַחַר שֶׁהֵם נְתוּנִים תַּחַת לַחַץ עָצוּם, כִּי הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם חַיָּבִים לִגְמֹר מַה שֶּׁלָּקְחוּ עַל עַצְמָם, וּמֵאַחַר שֶׁאֵין זֶה הוֹלֵךְ לָהֶם, אֲזַי

הַחַיִּים בְּלַחַץ נוֹרָא, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרַס אֶת חַיֵּיהֶם לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת עִקַּר הַמְנִיעָה לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא רַק מֵרֹב הַלְּחָצִים, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ זֶה עֹל כָּבֵד עַד מְאֹד, וְדָבָר זֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בְּלַחַץ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהוּא בְּלַחַץ, קָשֶׁה לוֹ לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם יוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת הַלְּחָצִים, וְיֵדַע אֲשֶׁר כָּל מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁצִּוָּה לָנוּ הֵן עֲרֵבוּת וּמְתֻקוֹת לְמִי שֶׁמְּקַיְּמָן וְכֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שְׁמִירַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁהוּא עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שַׁבָּת הִיא שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי לְחָצִים, וְעוֹשֶׂה אֶת זֶה בְּחֵפֶץ לֵב, וְאַדְרַבָּה הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִלְמֹד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ שֶׁהִיא עֶצֶם רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַלְּחָצִים, וְיוֹדֵעַ

שֶׁהוּא לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַכֹּל בְּחֶפֶץ לֵב בְּלִי שׁוּם עֹל, אֲזַי מִמֵּילָא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר אֲפִלּוּ הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר; כִּי עִקַּר הַמְנִיעָה שֶׁמּוֹנַעַת אֶת הָאָדָם מִלְּבַצֵּעַ דָּבָר גַּשְׁמִי, הַיְנוּ שֶׁיַּעֲסֹק בְּאֵיזוֹ עֲבוֹדָה אוֹ יְקֻיִּם אֵיזֶה עִנְיָן רוּחָנִי שֶׁאֵלּוּ מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת הַדָּבָר בְּדֶרֶךְ שֶׁל לַחַץ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חַי עִם לַחַץ, אֲזַי קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ הֵן הַגַּשְׁמִיּוּת וְהֵן הָרוּחָנִיּוּת, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת עִם לְחָצִים, כִּי לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים זֶה הוֹרֵס אֶת הַבְּרִיאוּת וְהָעֲצַבִּים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהִגִּיעוּ לְהִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים רַק מֵחֲמַת הַלַּחַץ הַכָּבֵד שֶׁהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁאֶת כָּל עֲבוֹדָתָם וְעִסְקֵיהֶם הֵם לָקְחוּ בִּרְצִינוּת הַכִּי גְּדוֹלָה, וְחָיוּ בְּלַחַץ קָבוּעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִתְמוֹטְטוּ לְגַמְרֵי וּבָאוּ לְהִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים. כְּמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם מַלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וּבִלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת זֶה מִתּוֹךְ חֵשֶׁק, כִּי אֵינוֹ מַעֲרִיךְ אֶת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁבָּהֶם, אֲזַי נִכְנָס לִלְחָצִים, וְהַלְּחָצִים הָאֵלּוּ מְבִיאִים אוֹתוֹ לִידֵי הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים,

רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לָדַעַת בְּיוֹתֵר בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיהֶם לָדַעַת שֶׁעִקַּר קִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְחֶשֶׁק נִפְלָא וְלֹא תַּחַת לְחָצִים וְאִיּוּמִים, אַדְרַבָּה עֲלֵיהֶם לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָךְ צִוָּה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יְדַקְדֵּק בִּדְקְדּוּקֵי הֶבֶל וּבְחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, כַּאֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מַלְחִיץ אוֹתוֹ, וּכְמוֹ־כֵן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צָרִיךְ לִלְמֹד אֶת חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדֶרֶךְ אַהֲבָה וּתְשׁוּקָה שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא נִכְלָל בְּחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ עוֹד תַּעֲנוּג יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּתוֹךְ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְלוֹמֵד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק דִּקְדּוּקִים שֶׁל הֶבֶל וְחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשְׁתַּחֲרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מֵהִתְמוֹטְטוּת עֲצָבִים, לֹא־כֵן אִם אֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת הַהַקְדָּמוֹת הָאֵלּוּ,

אָז יִכָּנֵס בִּלְחָצִים שֶׁהֵם יָבִיאוּ אוֹתוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לִידֵי שֶׁבֶר עֲצַבִּים. וּכְמוֹ־כֵן בְּגַשְׁמִיּוּת אָדָם שֶׁרוֹצֶה לַעֲבֹד וּלְהַרְוִיחַ, אָסוּר לוֹ לִטֹּל עַל עַצְמוֹ שׁוּם לַחַץ, כִּי הַלְּחָצִים מַלְחִיצִים אֶת הַמֹּחִין, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, וְעַל־כֵּן רְאוּ בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם, וְהִזָּהֲרוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְחָיוֹת תַּחַת לְחָצִים לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ מַלְחִיץ אֶתְכֶם, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָה עִם בְּרִיּוֹתָיו (עֲבוֹדָה זָרָה ג.), הַיְנוּ שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בְּלַחַץ עִם בְּרִיּוֹתָיו, שֶׁאַתֶּם מֻכְרָחִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, אֶלָּא מָסַר אֶת הַבְּחִירָה בִּידֵי בְּרִיּוֹתָיו, וְשׁוּם דָּבָר אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה תַּחַת לְחָצִים, הֵן בְּרוּחָנִיּוּת — לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, לִלְמֹד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים אָסוּר לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים. וְאִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּצְלִיחוּ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַלְּחָצִים הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב אֵלּוּ שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מֵהַיַּהֲדוּת הָיָה זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁלָּקְחוּ כָּל דָּבָר תַּחַת לְחָצִים עֲצוּמִים, וְכֵן אֵלּוּ שֶׁהִתְמוֹטְטוּ עֲצַבֵּיהֶם, הָיָה גַּם־כֵּן מֵחֲמַת שֶׁלָּקְחוּ כָּל דָּבָר תַּחַת אֵימִים וּלְחָצִים כְּבֵדִים,

שֶׁזֶּהוּ הֵפֶךְ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין, הַיְנוּ לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע וּלְהַוָּדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְיכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל דָּבָר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹדְעִים יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז מִשְׁתַּחְרְרִים מִכָּל מִינֵי לְחָצִים; וְעַל־כֵּן תַּחְדִּירוּ בְּעַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֶת הַלִּמּוּד הַזֶּה שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְאַל תִּתְּנוּ לְאַף אֶחָד לְהַלְחִיץ אֶתְכֶם, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחוּ דַּרְכֵיכֶם תָּמִיד. וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, וּבְיוֹתֵר צְרִיכִים לָדַעַת אֶת זֶה אֵלּוּ אֲשֶׁר חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, אֲשֶׁר אָסוּר לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים, אַדְרַבָּה אָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ יְשַׁחְרֵר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים.

ב.

עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁאָסוּר לְהַלְחִיץ אֶת אַף אֶחָד

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם

אֵינְכֶם רוֹצִים לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לָכֶם מְאֹד מְאֹד לְקַבֵּל לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶתְכֶם בֵּין בְּגַשְׁמִיוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיוּת, כְּמוֹ־כֵן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁאָסוּר לְהַלְחִיץ אֶת אַף אֶחָד מִשּׁוּם דָּבָר, הֵן הַבַּעַל אֶת הָאִשָּׁה אָסוּר לוֹ לְהַלְחִיצָהּ בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְהֵן הָאִשָּׁה אֶת הַבַּעַל אָסוּר לָהּ לְהַלְחִיצוֹ בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן שְׁנֵיהֶם בְּצַוָּתָא אָסוּר לָהֶם לְהַלְחִיץ אֶת הַיְלָדִים, כִּי אִם רוֹצִים לִרְאוֹת בְּרָכָה בַּעֲמַל זוּלָתוֹ, צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְהָקֵל מִמֶּנּוּ אֶת הַלַּחַץ הַקָּשֶׁה וְהַכָּבֵד שֶׁהוֹלֵךְ וְסוֹבֵב עִמּוֹ כָּל יוֹם, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים לְחָצִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְעִקַּר הַהַצְלָחָה הוּא רַק לְהָסִיר מִמֶּנּוּ אֶת הַלְּחָצִים. כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּלְחִיצִים אֶת מִישֶׁהוּ, אֲזַי לְבַסּוֹף הוּא מִתְבַּהֵל וּמִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי עַד שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא עַל־יְדֵי כָּךְ לְהִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים.

וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדְּלוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהוֹרִיד אֶת הַלַּחַץ שֶׁמַּלְחִיצִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְאַדְרַבָּה תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, הֵן הַבַּעַל שֶׁיַּעֲזֹר מְאֹד לְאִשְׁתּוֹ, וְתָמִיד יְדַבֵּר עַל לִבָּהּ וְיוֹרִיד מִמֶּנָּה אֶת כָּל הַלְּחָצִים שֶׁיֵּשׁ בַּבַּיִת, וְהֵן הָאִשָּׁה תְּדַבֵּר תָּמִיד עַל

לֵב בַּעְלָה, וְתָסִיר אֶת כָּל הַלְּחָצִים שֶׁמַּנְחִים עָלָיו, וְאֶחָד יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת הַשֵּׁנִי, אֲשֶׁר לֹא כְּדַאי לְחִיּוֹת תַּחַת לְחָצִים תְּמִידִיִּים, כִּי הַלְּחָצִים רַק הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת.

וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים הַהוֹרִים לְהוֹרִיד אֶת הַלְּחָצִים מֵהַיְלָדִים, לֹא לְהַכְנִיסָם לְלַחַץ, שֶׁהֵם מֻכְרָחִים דַּיְקָא לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכָךְ, כִּי הַלַּחַץ שֶׁזֶּה הַדְּחָק יָכוֹל לַהֲרֹס אֶת הָעֲתִיד שֶׁל הַיְלָדִים. וְאִם־כֵּן אָסוּר לְהַלְחִיץ אַף אֶחָד וְשׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאִם יֵשׁ אֶצְלוֹ פּוֹעֵל אוֹ עוֹבֵד אָסוּר לְהַלְחִיצָם, כִּי כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתָם בְּלַחַץ, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹרְסִים אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְשׁוּם דָּבָר לֹא נַעֲשָׂה; וְעַל־כֵּן אִם רוֹצִים לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהַלְחִיץ אֶת אַף אֶחָד, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִקָּנֶה לְעַצְמוֹ רֵעִים, אֲהוּבִים וִידִידִים רַבִּים. הָעִקָּר לְהִשָּׁמֵר לֹא לְהַלְחִיץ אֶת אַף אֶחָד, וְכֵן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹת שֶׁבַּבַּיִת לֹא יִהְיֶה מֻתָּח וְלַחַץ כָּלְשֶׁהוּ, וּכְשֶׁשּׁוֹנִים בַּיִת בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז כָּל הַבַּיִת מִתְנַהֵל כְּבָר בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהוֹרִיד אֶת הַלְּחָצִים אֶחָד מִזּוֹלָתוֹ

וּמִכָּל שֶׁכֵּן מֵהַיְלָדִים, כִּי לֹא כָּל אֶחָד מֵהַיְלָדִים יָכוֹל לִחְיוֹת תַּחַת לְחָצִים תְּמִידִיִּים, וְאִם תִּתְעַקְּשׁוּ עַל דָּבָר זֶה, אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַחֲרִיב אֶת הַיְלָדִים לְגַמְרֵי, כִּי רֹב הַיְלָדִים הַבְּעָיָתִיִּים וְהַלְקוּיִים בָּאִים רַק מֵחֲמַת שֶׁחָיוּ תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, כְּמוֹ־כֵן כָּל הַשּׁוֹנְאִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּלְחִיץ אוֹתָם, וּלְהִפּוּךְ — מִי שֶׁהוֹלֵךְ עִם בְּנֵי־אָדָם בְּדֶרֶךְ שֶׁל אַהֲבָה וְנֹעַם וִידִידוּת וּבְקַלּוּת, וּמֵסִיר מֵהֶם אֶת הַלְּחָצִים, קוֹנֶה לְעַצְמוֹ אוֹהֲבִים רַבִּים, כִּי בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים מִי שֶׁמּוֹרִיד מֵהֶם אֶת הַלְּחָצִים, וְשׂוֹנְאִים לְעֻמַּת זֹאת אֶת מִי שֶׁמַּלְחִיץ אוֹתָם; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הֱיוּ פִּקְחִים, וּרְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, וְתוֹרִידוּ אֶת הַלְּחָצִים זֶה מִזֶּה, וּשְׁנֵיכֶם מֵהַיְלָדִים, וְכֵן מֵהַשְּׁכֵנִים וּמֵהַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהוֹרִיד אֶת כָּל הַלְּחָצִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם אוֹהֲבִים רַבִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת; כִּי עִקַּר הַהַצְלָחָה הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁמִּשְׁתַּחְרְרִים מֵהַלַּחַץ הַתָּמִידִי שֶׁמַּלְחִיץ אֶת הָאָדָם בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם.

ג.

שׁוּם דָּבָר אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלְכֶם הֶכְרֵחִי לַעֲשׂוֹת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, אֶלָּא כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַכֹּל בְּקַלּוּת, וְשׁוּם דָּבָר אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה מֻכְרָח לָאָדָם לַעֲשׂוֹת תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, כִּי עִקַּר הַגָּלוּת הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי הוּא רַק כְּשֶׁחַי תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם מִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ הַתְּמִידִי, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְתִסְתַּכְּלוּ בְּמִציאוּת הַחַיִּים, אֲשֶׁר כָּל הַסֵּבֶל הָרַב שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁחַיִּים תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, וְלָכֵן אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל צָרוֹתֵיכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ שֶׁמַּלְחִין אֶתְכֶם, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁמֻּכְרָחִים לַעֲשׂוֹת, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאַתֶּם לוֹקְחִים עַל עַצְמְכֶם אֵיזֶה דָּבָר לַעֲשׂוֹת בְּהֶכְרֵחַ כְּנֶגֶד הָרָצוֹן, אֲזַי אַתֶּם כְּבָר נִכְנָסִים לְלַחַץ, וְהַלַּחַץ מַלְחִין אֶתְכֶם, עַד שֶׁהִנְּכֶם נֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי, וּמִזֶּה בָּאָה הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁבָּאִים לִידֵי הִתְאַבְּדוּת, מֵחֲמַת שֶׁלָּקְחוּ

עַל עַצְמָם דְּבָרִים שֶׁהָיוּ לְמַעְלָה מִכֹּחוֹתֵיהֶם. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַלְּחָצִים, וְאַל תִּחְיוּ תַּחַת לְחָצִים תְּמִידִיִּים, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר שֶׁאֵתֶם מֻכְרָחִים לַעֲשׂוֹת, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל "מֻכְרָח", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בִּבְחִירָה חָפְשִׁית שֶׁיִּבְחֹר הָאָדָם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְוַדֵּעַ לָאָדָם דָּבָר זֶה, אֲזַי מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶת מֹחוֹ וַעֲצַבָּיו. וְהָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאָדָם בּוֹחֵר רַק בָּזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֲבִים דַּעְתּוֹ וַעֲצַבָּיו, וְיוֹצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא כְּמוֹ שֵׁנָה טוֹבָה שֶׁהָאָדָם יָשֵׁן, וְאַחַר־כָּךְ נִתְעוֹרֵר בְּמֹחִין וּבַעֲצַבִּים חֲזָקִים, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּבוֹחֵר רַק בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי לְחָצִים, וּמִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלְּחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אוֹתוֹ. וְזֶה שַׁיָּךְ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי אִי אֶפְשָׁר

לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלְּחָצִים הַתְּמִידִיִּים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶת הָאָדָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם נִשְׁבָּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרָע לוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הַכֹּל הָיָה מֵרְצוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בִּלְחָצִים, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ עִנְיָנָיו, אֲזַי מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַלְּחָצִים; וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת דָּבָר זֶה, אֲשֶׁר שׂוּם עִנְיָן אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלְכֶם תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, הֵינוּ שֶׁאַתֶּם מֻכְרָחִים לַעֲשׂוֹתוֹ, אֵין מֻכְרָחִים שׂוּם דָּבָר, כִּי אִם לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצְאוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְתִשְׁתַּחְרְרוּ מֵהַלַּחַץ הַתְּמִידִי שֶׁמַּלְחִיץ אֶתְכֶם.

ד.

עֵצוֹת אֵיךְ לְהִשְׁתַּחְרֵר מִלְּחָצִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁמְּשַׁחְרֵר אֶת הָאָדָם מִלְּחָצִים כְּמוֹ מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וּכְשֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ רַק נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ

עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, וּמַרְחִיק מֵעַצְמוֹ בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ הַכִּי גְּדוֹלָה, אֶת כָּל מִינֵי עַצְבוּת וְעַצְלוּת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי הַלְּחָצִים בָּאִים רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדָכָאוֹן, כִּי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶצְלוֹ שׁוּם עַצְבוּת וַעֲצָלוּת, הוּא אַף פַּעַם לֹא חַי תַּחַת לְחָצִים, כִּי הַלְּחָצִים בָּאִים רַק עֵקֶב הַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּאָגוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בָּאָדָם, שֶׁתָּמִיד דּוֹאֵג מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְחַי בְּדִכָּאוֹן וּבִמְרִירוּת, לָמָּה קָרָה לוֹ דָּבָר כָּזֶה, וְאֵיךְ עָשָׂה טָעוּת כָּזוֹ, אֲשֶׁר כָּל זֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְרוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְשׁוֹמֵעַ כְּלֵי זֶמֶר תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁבָּעוֹלָם, עֲלֵיכֶם לִשְׁמֹעַ רַק כְּלֵי זֶמֶר וְלִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, וּפוֹתַחַת אֶת קֶשֶׁר הַלַּחַץ שֶׁאָדָם נִקְשָׁר בּוֹ. וְזִכְרוּ הֵיטֵב דָּבָר זֶה, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם אֲשֶׁר חַיִּים תַּחַת לַחַץ תְּמִידִי, זֶה בָּא רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וַעֲצָלוּת וְדִכָּאוֹן וּמְרִירוּת, וְלָכֵן תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם שִׂמְחָה

תְּמִידִית וְלִשְׁמֹחַ עַל נֹעַם חֶלְקְכֶם וְתָמִיד תִּהְיוּ שְׂמֵחִים בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לָכֶם, כִּי הָא בְּהָא תַּלְיָא, הַיְנוּ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ עָלָיו לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְלָדַעַת שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ הוּא הַטּוֹב וְהַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וּלְהַפּוֹךְ עִקַּר הַלְּחָצִים בָּאִים לָאָדָם כְּשֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, תָּמִיד הוּא מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ; וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מֵהַלְּחָצִים הַתְּמִידִיִּים, תִּשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְזֶה יְשַׁחְרֵר אֶתְכֶם מֵהַלַּחַץ הַתְּמִידִי, וּכְמוֹ־כֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְכֶם לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתָשִׂיחוּ וּתְסַפְּרוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְדָבָר זֶה יַתִּיר אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשַׁרְתֶּם בּוֹ תַּחַת לַחַץ כָּבֵד; כִּי הַלְּחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶת הָאָדָם נִדְמִים כְּמִי שֶׁקָּשׁוּר בְּקֶשָׁרִים רַבִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מֵהַקְּשָׁרִים שֶׁנִּקְשַׁר בָּהֶם, שֶׁזֶּה כְּלַל הַלְּחָצִים שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּתוֹכָם, וְהֵם קָשִׁים עַד מְאֹד, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בִּלְחָצִים, שֶׁמָּר וּמָרוֹר לָהֶם הַחַיִּים, וְנִדְמִים כְּמִי שֶׁכָּבוּל בְּכְבָלִים רַבִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהֻחְלֵץ מִזֶּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד

כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַתִּיר אֶת כָּל הַכְּבָלִים וְהַקְּשָׁרִים שֶׁנִּקְשַׁר בָּהֶם, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵהַקְּשָׁרִים וּמֵהַלְּחָצִים הַתְּמִידִיִּים שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ תְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁאָדָם בָּא וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְהוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בִּפְרָט בַּשָּׂדֶה, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא יוֹצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אוֹתוֹ. וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת וּלְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ וְהַדְּחָק שֶׁלּוֹחֵץ וְדוֹחֵק אֶתְכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפְּרוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּכֶם אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל הַלְּחָצִים. וְזִכְרוּ הֵיטֵב, אֲשֶׁר שִׂמְחָה וּתְפִלָּה הֵן הָעֵצוֹת הָעִקָּרִיּוֹת וְהַיְסוֹדִיּוֹת לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלְּחָצִים, וּכְמוֹ־כֵן לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, לִהְיוֹת תָּמִיד מוּכָן לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, גַּם זֶה מְשַׁחְרֵר אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל

לְחָצִים בָּאִים לָאָדָם כְּשֶׁהוּא בַּעַל קִנְאָה, וְתָמִיד מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, שֶׁכָּל זֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בְּתוֹךְ לַחַץ תָּמִידִי, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא יַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ וְהוּא אֵינוֹ צָרִיךְ מֵאַף אֶחָד שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה הוּא יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ לַאֲחֵרִים וְלַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּחְרֵר מִלַּחַץ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה לִּפְנֵיכֶם תִּשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכֵן תִּתְפַּלְּלוּ וְתָשִׂיחוּ וּתְסַפְּרוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתֵיטִיבוּ עִם הַבְּרִיּוֹת, וְתַעֲשׂוּ רַק טוֹבוֹת לְזוּלַתְכֶם, וְעַל־יְדֵי כָּל זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מֵהַלַּחַץ שֶׁמַּלְחִיץ אֶתְכֶם.

ה.

לָקַחַת אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים וּמְתֻקִּים, וְלָצֵאת מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶתְכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ לָקַחַת אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת, הַיְנוּ שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת הֶכְרֵחִי עֲלֵיכֶם, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְרִיחַ אֶת

עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה דָּבָר עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בִּלְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אוֹתוֹ, וְזֶה עָלוּל לִגְרֹם לוֹ הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא לִידֵי הִתְאַבְּדוּת. כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם נִכְנָס בִּלְחָצִים, זֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת הָעֲצַבִּים, וְנִכְנָס בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן וּבְמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וּמְאַבֵּד אֶת שִׂכְלוֹ עַד שֶׁבָּא לִידֵי שֶׁבֶר עֲצַבִּים, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, הִתְאַבְּדוּת, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַחַיִּים בְּכֹבֶד וּבְפָחָדִים יְתֵרִים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל מֻכְרָח לִהְיוֹת מֵאָה אָחוּז, וְאִם אֵינוֹ נַעֲשֶׂה כְּפִי שֶׁרוֹצִים אֲזַי נִשְׁבָּרִים. וּבֶאֱמֶת זוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבֶן אָדָם שֶׁיִּהְיֶה מֻשְׁלָם, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וְצָרִיךְ לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת חֶסְרוֹנוֹתָיו, וְלִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְלֹא יְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ כְּלָל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יֵצֵא מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אוֹתוֹ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֶחָד מְקַנֵּא בַּשֵּׁנִי, וְרוֹצֶה לְחַקּוֹת אוֹתוֹ, אוֹ אֶחָד רוֹצֶה לְכַפּוֹת דַּעְתּוֹ עַל זוּלָתוֹ וּלְהַכְרִיחוֹ שֶׁיִּתְנַהֵג כְּמוֹתוֹ, הֵן הַבַּעַל אֶת הָאִשָּׁה וְהֵן לְהֶפֶךְ, וְהֵן שְׁנֵיהֶם אֶת הַיְלָדִים, וְהֵן בַּעַל־הַבַּיִת אֶת הַפּוֹעֵל, וּכְשֶׁהַנִּלְחָץ רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בָּזֶה, אֲזַי בָּא לִידֵי הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אוֹ לִידֵי

הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן רָאוּ לָקַחַת אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת וְלֹא לְהַלְחִיץ לֹא אֶת עַצְמוֹ וְלֹא אֶת זוּלָתוֹ, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִשְׂחֹק מִכָּל הַחַיִּים, וְלֵידַע כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְכָל הַחַיִּים הֵם רַק מַעֲבָר, וְכַמָּה וְכַמָּה שָׁנִים כְּבָר עָבְרוּ מֵהַשִּׁבְעִים שָׁנָה, וְעוֹד מְעַט יַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם בְּלִי שׁוּם סָפֵק, וְעַל־כֵּן הַאִם כְּדַאי בִּשְׁבִיל זְמַן קָצָר כָּל־כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, לְהַעֲבִירוֹ תַּחַת עֹל שֶׁל לַחַץ וּדְחַק, לְהַלְחִיץ אֶת עַצְמוֹ אוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ, אוֹ אֶת הַיְלָדִים, אוֹ אֶת הַפּוֹעֲלִים, אוֹ אֶת כָּל מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ וּבָא עִמּוֹ בְּמַגָּע, הֲרֵי הוּא הוֹרֵס בְּכָךְ אֶת כָּל חַיָּיו, כִּי הַחַי תַּחַת לַחַץ מַתְמִיד, בָּא לִידֵי מַחֲלוֹת מְשֻׁנּוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִידֵי מַחֲלַת עֲצַבִּים, כִּי כָּל מַחֲלַת עֲצַבִּים בָּאָה רַק לְמִי שֶׁחַי תַּחַת לְחָצִים תְּמִידִיִּים; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לָקַחַת אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת וְאַל תִּחְיוּ בְּשׁוּם לְחָצִים, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְתָמִיד תֹּאמְרוּ לְעַצְמְכֶם וּלְזוּלָתְכֶם וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְיַלְדֵיכֶם: אַל תִּפְחֲדוּ וְאַל תִּתְיָרְאוּ מִשּׁוּם דָּבָר, וְכֵן גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ, שֶׁאַל יַכְנִיס אָדָם אֵימָה יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי זֶה מַכְנִיס אֶת הָאָדָם בִּלְחָצִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל

לָבוֹא לִידֵי אֲסוֹנוֹת גְּדוֹלִים, כִּי כָּל הָאֲסוֹנוֹת שֶׁאֵרְעוּ לִבְנֵי־אָדָם הָיוּ מֵחֲמַת שֶׁחָיוּ תַּחַת לְחָצִים תְּמִידִיִּים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקַלּוּת וְשָׁשׁ וְשָׂמֵחַ וְחַי אֶת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד וּמִתְבַּהֵל וּמִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי מְתָחִים, וּמִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, שֶׁאָז דַּיְקָא עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו. וְתַכְנִיסוּ יְסוֹד זֶה הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבְּכֶם, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּחֲלוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת הַלִּמּוּד הֶעָמֹק הַזֶּה, כִּי הוּא לִמּוּד עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֵנּוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, וְלִחְיוֹת אֶת הַחַיִּים בְּקַלּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ לִדְבָרִים אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים.

ו.

לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד עֲסוּקִים בְּמַשֶּׂהוּ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם וְלָצֵאת מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, תִּשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת תָּמִיד עֲסוּקִים בְּמַשֶּׂהוּ וְאַל

תִּסְתּוֹבְבוּ רֵיקָם בְּלִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר, אֶלָּא אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִהְיוֹת עָסוּק, וְלֹא לֵילֵךְ בָּטֵל, כִּי הַשְׁעָמוֹם מֵבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי שִׁגָּעוֹן, וְהַבַּטָּלָה הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁבָּאִים לִידֵי לַחַץ תְּמִידִי, זֶהוּ מֵחֲמַת שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים בְּרֵיקָנוּת, וְאֵינָם עוֹשִׂים מְאוּמָה, כִּי הַבַּטָּלָה וְהַשְׁעָמוֹם הֵם אֵם כָּל חַטָּאת וּמְבִיאִים לִידֵי זִמָּה וְלִידֵי שִׁגָּעוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַצְלִיחַ בְּחַיֵּיכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת עֲסוּקִים בְּאֵיזֶה עֵסֶק, אַפִלּוּ דָּבָר קַל, הָעִקָּר לִהְיוֹת תָּמִיד עֲסוּקִים, וְאַל תִּחְיוּ חַיִּים רֵיקָנִיִּים, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מַכְנִיס אֶתְכֶם בְּלַחַץ תְּמִידִי, כִּי אִם אָדָם עָסוּק בְּמַשֶּׁהוּ אֲזַי מַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת בַּחַיִּים, אֲבָל אִם הָאָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּרֵיקָנוּת, אֲזַי נִכְנָס בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים וּכְבֵדִים, וְקָשִׁים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, עַד שֶׁנִּמְאָס לוֹ הַכֹּל, וּבָא לִידֵי הִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, אוֹ לִידֵי הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הָרֵיקָנוּת הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעִקַּר הַלַּחַץ שֶׁל הָאָדָם בָּא כְּשֶׁמִּסְתּוֹבֵב בָּטֵל וָרֵיק, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה דָּבָר; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם רְצוֹנְכֶם לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ, עֲלֵיכֶם לִהְיוֹת עֲסוּקִים תָּמִיד,

וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה עֵרֶךְ לְחַיֵּיכֶם, הַיְנוּ תָּמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲסֹק בְּמִצְוֹות וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, בִּצְדָקָה וָחֶסֶד עִם זוּלַתְכֶם, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, הוּא תָּמִיד יָכוֹל לִהְיוֹת עָסוּק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁתַּחֲרֵר מֵהַלְּחָצִים הַתְּמִידִיִּים שֶׁמַּלְחִיצִים אוֹתוֹ, וּכְמוֹ־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמַתְמִידִים בָּהּ, יוֹצְאִים מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי הַתּוֹרָה מְטַהֶרֶת וּמְזַכֶּכֶת אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי זֻבֵּל וְזֻהֲמָה שֶׁנִּדְבָּקוּ בּוֹ, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת טוֹב וָחֶסֶד וּצְדָקָה עִם זוּלַתְכֶם, וְכֵן תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם קִנְיַן הַתּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶתְכֶם. וְתִזְכְּרוּ דָּבָר זֶה תָּמִיד, כִּי רֹב בְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁבָּזֶה שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים רֵיקָנִים וּמְבֻטָּלִים, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים מִלְּחָצִים, אֵין זֶה אֶלָּא טָעוּת גְּדוֹלָה וּמָרָה, כִּי הַלְּחָצִים בָּאִים רַק עֵקֶב הַשִּׁעֲמוּם וְהַבַּטָּלָה שֶׁהָאָדָם מִסְתּוֹבֵב מְשֻׁעֲמָם וָרֵיק וּבָטֵל, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ מַלְחִיץ אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד, אֲבָל אִם הוּא עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר גַּשְׁמִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּדָבָר רוּחָנִי, עַל־יְדֵי־זֶה מִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלְּחָצִים. וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ כְּלָל זֶה, אֲשֶׁר עַל יָדוֹ

תִּשְׁתַּחְרֵרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁהִנְכֶם נִלְחָצִים בָּהֶם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְווֹת, וְעוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, שֶׁאָז הוּא נִקְרָא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

ז.

רְאוּ תָּמִיד לְכַבֵּד אֶת זוּלַתְכֶם וְלֹא לְהַלְחִיץ אוֹתוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְכַבֵּד אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתַקְדִּימוּ בְּשָׁלוֹם כָּל עוֹבֵר וָשָׁב, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּנָּצְלוּ וְתִשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי עִקַּר הַלְּחָצִים הוּא רַק עַל־יְדֵי קִנְאָה וְשִׂנְאָה, שֶׁמְּקַנְּאִים וְשׂוֹנְאִים אֶת הַזּוּלַת, וְנִדְמֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ זוּלָתוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ אֶת הָרַע, וּמְסְתּוֹבְבִים בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה כְּלַפֵּי זוּלָתוֹ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם נִכְנָס בִּלְחָצִים קָשִׁים, כִּי עַל־פִּי־רֹב בָּאִים הַלְּחָצִים רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין מְכַבְּדִים אֶת זוּלָתוֹ, אַדְרַבָּה שׂוֹנְאִים וּמְקַנְּאִים בְּזוּלָתוֹ, שֶׁזֶּה הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים. וְתִסְתַּכְּלוּ הֵיטֵב הֵיטֵב וְתָּבִינוּ שֶׁכָּל הַלְּחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶתְכֶם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ זוּלַתְכֶם שׂוֹנֵא אֶתְכֶם, וְרוֹצֶה אֶת

הָרַע שֶׁלָּכֶם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן רְאוּ בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַעֲשׂוֹת תָּמִיד חֶסֶד עִם זוּלַתְכֶם, וּתְכַבְּדוּ אֶת זוּלַתְכֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים. הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָדוּן אֶת כָּל בְּנֵי־אָדָם לְכַף זְכוּת, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ חוֹשֵׁב מִזּוּלָתוֹ, וְזוֹ הַטָּעוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁנִּדְמֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּאִלּוּ זוּלָתוֹ מִסְתַּכֵּל עָלָיו וְחוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ, וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה אֶלָּא דִּמְיוֹן גָּדוֹל שֶׁמַּכְנִיס אֶת הָאָדָם בִּלְחָצִים כְּבֵדִים עַד שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה מֵרֹב קִנְאָה וְשִׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם, וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַדִּמְיוֹן, אֲשֶׁר מַלְחִין אוֹתָם בְּכָל מִינֵי לְחָצִים; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלְּחָצִים שֶׁמַּלְחִיצִים אֶתְכֶם, הִשְׁתַּדְּלוּ לְכַבֵּד אֶת זוּלַתְכֶם, וְתָדוּנוּ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, וְתַעֲשׂוּ כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׂלִים עִם זוּלַתְכֶם, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁתַּחְרְרוּ מִכָּל מִינֵי לְחָצִים. וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, כִּי עַל רֹב בְּנֵי־אָדָם עוֹבֵר מַה

שֶׁעוֹבֵר רַק מֵחֲמַת דְּמְיוֹנוֹת שֶׁל קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְלִמּוּד חוֹב עַל זוּלָתָם, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מַכְנִיס אוֹתָם בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לָצֵאת בַּחוּץ מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁרוֹאִים אֶת זוּלָתָם, הֵם נִכְנָסִים בִּלְחָצִים גְּדוֹלִים, אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת יְמֵי חַיֵּיהֶם, וְהַכֹּל מַתְחִיל וּבָא מֵחֲמַת דְּמְיוֹנוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ זוּלָתוֹ שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ רוֹצֶה לְהָרַע לוֹ, וְדָבָר זֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בְּלַחַץ; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵהַלַּחַץ — זֶה הַדְּחַק תִּשְׁתַּדְּלוּ לְכַבֵּד אֶת זוּלָתְכֶם וְלָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לָצֵאת מִכָּל מִינֵי לְחָצִים שֶׁבָּעוֹלָם.

ח.

עַל הָאָדָם לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ לִהְיוֹת תָּמִיד שְׂמֵחִים בְּחֶלְקְכֶם, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד תְּרוּפָה לָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת כְּמוֹ מִדַּת הַשִּׂמְחָה הַתְּמִידִית שֶׁאָדָם תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם

מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים, כִּי הַלְחָצִים בָּאִים לָאָדָם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְהוּא תָּמִיד חוֹשֵׁב שֶׁלְּזוּלָתוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ זוּלָתוֹ יוֹתֵר מַצְלִיחַ מִמֶּנּוּ, וְיוֹתֵר חָשׁוּב מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בִּלְחָצִים כְּבֵדִים עַד מְאֹד, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ זֶה הַטּוֹב וְהַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְאֵינוֹ מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ הוּא שָׂמֵחַ עִם כָּל מַה שֶּׁרַק חָנַן אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל מִינֵי לְחָצִים. וְדַעַת לְנָבוֹן, שֶׁכְּמַעַט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּחְרֵר מִלְּחָצִים תְּמִידִיִּים אֶלָּא עַל־יְדֵי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ — לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵח בְּחֶלְקוֹ, וְלֵידַע שֶׁמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ זֶה הַטּוֹב וְהַיָּפֶה בְּיוֹתֵר, וְלֹא יְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּקַלּוּת, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה תַּחַת לְחָצִים, אֶלָּא יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְיִזְכֶּה לָרֶשֶׁת אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

תֵּכֶף כְּשֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, וּלְהַתְחִיל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תֵּכֶף הִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּקַּח לַלֵּב

יִגַּלֶּה דֶּרֶךְ נִפְלָאָה בְּחַיֵּי הָאָדָם לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם
בְּשָׁלוֹם, וְאַף פַּעַם לֹא לָרִיב וּלְהִתְקוֹטֵט עִם אַף
אֶחָד, רַק יִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַעֲסֹק
בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹות תָּמִיד, וְאָז עוֹלָמוֹ יִירַשׁ בְּחַיָּיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: הָאָדָם צָרִיךְ לָקַחַת אֶת הַחַיִּים בְּקַלּוּת, וְאָסוּר לוֹ לָקַחַת לַלֵּב מְאוּמָה, אֲפִלּוּ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהֶפְסֵדִים, עִם כָּל זֹאת אַל יִקַּח אֶת זֶה לַלֵּב, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים, וְיַעֲבֹר עַל הַכֹּל, לֹא־כֵן מִי שֶׁלּוֹקֵחַ כָּל דָּבָר אֶל לִבּוֹ, זֶה מַה שֶּׁמְּקַצֵּר לוֹ אֶת יָמָיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמֵת קֹדֶם זְמַנּוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסא)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּקַּח לַלֵּב

א.

בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים כִּשְׁלוֹנוֹת, מְלֵאִים אַכְזָבוֹת, מְלֵאִים הֶפְסֵדִים, מְלֵאִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, חַיִּים דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֹא לָקַחַת שׁוּם דָּבָר אֶל הַלֵּב, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁדָּבָר זֶה הוּא הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, סוֹף כָּל סוֹף הָאָדָם הוּא בָּשָׂר וָדָם, גּוּשׁ עָפָר עַב וְגַס, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, אוֹ אֵיזֶה כִּשָּׁלוֹן בַּעֲסָקָיו, אוֹ אֵיזוֹ אַכְזָבָה מֵאֵיזֶה אָדָם הוּא כְּבָר נִשְׁבָּר, כִּי הוּא לוֹקֵחַ אֶת הַדָּבָר לַלֵּב, לָכֵן אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה

בֶּאֱמֶת רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, חַיִּים עֲשִׁירִים בְּזֶה הָעוֹלָם, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעָלֶיךָ לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ הוּא — לֹא לָקַחַת שׁוּם דָּבָר אֶל הַלֵּב, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אַף שֶׁזֶּה דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמְּךָ, הַיְנוּ שֶׁמֵּרֹב עֲוונוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים שֶׁעָבַרְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, נִטַּפְשָׁה דַּעְתְּךָ וְנִתְעַקֵּם לִבְּךָ, וְאַתָּה מָלֵא סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁמִּשָּׁם בָּא לְךָ שֶׁאַתָּה נִשְׁבָּר מִכָּל פְּרָט קָטָן שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם. אַךְ עָלַי לְהוֹדִיעֲךָ, כִּי אִם רְצוֹנְךָ לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, עָלֶיךָ לִשְׁכֹּחַ עַכְשָׁו מֵהַכֹּל, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁקָּרָה עִמְּךָ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא תְּשַׁבֵּר מִשּׁוּם דָּבָר, וְלֹא תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ. כִּי עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁאָדָם לוֹקֵחַ אֶל הַלֵּב כָּל מַה שֶּׁקָּרָה עִמּוֹ — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁבָּר מְאֹד, וְנוֹפֵל לְיֵאוּשׁ, וּכְבָר עוֹזֵב הַכֹּל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁבּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אַל נָא תַּעֲשֶׂה זֹאת, בְּנִי, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּק מֹחֲךָ וּמַחֲשַׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְתֵדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. הָעִקָּר "אַל תִּקַּח לַלֵּב" כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ מוֹצִיא מִלִּבּוֹ אֶת כָּל הָאַכְזָבוֹת וְהַכִּשְׁלוֹנוֹת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ. וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים יְדִיעָה זוֹ, שֶׁאָסוּר לָקַחַת לַלֵּב שׁוּם דָּבָר שֶׁקָּרָה עִמָּהֶם, אֲזַי הָיוּ חַיִּים חַיִּים נִצְחִיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּקַּח לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב יְדִיעָה זוֹ, וְאָז שׁוּם דָּבָר לֹא תִּקַּח לַלֵּב. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַדַּחֲקוּת וְהָעֲנִיּוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקֵחַ כָּל דָּבָר לַלֵּב, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא תִּהְיֶינָה לוֹ אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים, אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ כִּשְׁלוֹנוֹת בְּחַיָּיו, אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עָלָיו בִּקֹּרֶת בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים וְהַכְּלָלִיִּים, אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ סִכְסוּכִים, וּמַה גּוֹרֵם לוֹ לְהִתְאַכְזֵב וּלְהִכָּשֵׁל וְלִפֹּל וּלְהִשָּׁבֵר? כְּשֶׁלּוֹקֵחַ אֶת הַכֹּל לַלֵּב, מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כִּי נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל נֶאֱרַע לוֹ מֵעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי וּמִתְאַכְזֵב, וְנַעֲשֶׂה כּוֹשֵׁל בְּחַיָּיו, מֵאַחַר שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו זֶה מֵעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן "אֵיךְ עָשִׂיתִי טָעוּת כָּזוֹ, וְאֵיךְ

בָּאוּ לִי מְרִיבוֹת כָּאֵלּוּ, וְאֵיךְ הִגַּעְתִּי לְמַחֲלֹקֶת וּלְסִכְסוּכִים וְלִמְדָנִים כָּאֵלּוּ?!" וְלוֹקֵחַ אֶת הַכֹּל לַלֵּב, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי אֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֵין זִיז כָּלְשֶׁהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה אָדָם, מִבְּלִי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לָקַחַת לַלֵּב כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ סִבֵּב עִמְּךָ שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ. וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה עַל־כָּל־פָּנִים מֵעַכְשָׁו לֹא לָקַחַת לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ. וְזוֹ מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ נִכְלָלִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵינָם לוֹקְחִים לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וּרְדִיפוֹת מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים הַמְעִיקִים לָהֶם מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת אֵינָם לוֹקְחִים לַלֵּב, וְאֵינָם נִשְׁבָּרִים כְּלָל, כִּי הֵם יוֹדְעִים אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, אֶלָּא הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל רַק בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וּכְכָל שֶׁתַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, וְתִצְחַק מֵהָעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יִתְפֹּס אֶצְלְךָ מָקוֹם וְלֹא יִכָּנֵס בְּלִבְּךָ, אֶלָּא הַכֹּל יִשָּׁאֵר עַל הַסַּף. מֵאַחַר שֶׁתִּרְאֶה שֶׁמַּה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ, זֶהוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִם־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְהִשָּׁבֵר, וּמַה שַּׁיָּךְ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וּמַה שַּׁיֶּכֶת אַכְזָבָה אוֹ כִּשָּׁלוֹן?! מֵאַחַר שֶׁאַתָּה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם מַחְדִּירִים לִלְבָּם דָּבָר זֶה, אַף פַּעַם לֹא הָיוּ שְׁבוּרִים, וּלְעוֹלָם לֹא הָיוּ עֲצוּבִים וּמְמֹרָמָרִים בְּחַיֵּיהֶם. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא שַׁיָּךְ לַחֲשֹׁב: "אִם הָיִיתִי עוֹשֶׂה דָּבָר זֶה אוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה, אוֹ הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם זֶה, הָיָה כָּךְ וְכָךְ, וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא הָלַכְתִּי לְמָקוֹם זֶה, וְלֹא עָשִׂיתִי, וְלֹא הָלַכְתִּי בְּדֶרֶךְ זוֹ, לָכֵן קָרָה לִי דָּבָר זֶה", זֶהוּ הֶבֶל הַבְּלִים הַקָּשׁוּר בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהָאָדָם מוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקֵחַ כָּל דָּבָר לִלְבּוֹ,

וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. אֲבָל אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ בִּידִיעָה מֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר: "הָיִיתִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּךְ, וְהָיִיתִי צָרִיךְ לְדַבֵּר כָּךְ, וְהָיִיתִי צָרִיךְ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְאָז הָיִיתִי מַצְלִיחַ". וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְלֹא תִּתְחָרֵט כְּלָל.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת — הֵן מִמְּךָ בְּעַצְמְךָ, הֵן מִבְּנֵי בֵּיתְךָ, הֵן מִשְּׁכֵנֶיךָ וְהֵן מִמַּעֲבִידְךָ שֶׁאַתָּה עוֹבֵד אֶצְלוֹ, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, אַל תִּקַּח שׁוּם דָּבָר אֶל הַלֵּב, כִּי זֶה יַהֲרֹס לְךָ אֶת הַבְּרִיאוּת לְגַמְרֵי, וּמַה גַּם שֶׁלֹּא יוֹעִיל לְךָ מְאוּמָה; כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה לוֹקֵחַ לַלֵּב כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אַתָּה עוֹד רוֹאֶה בְּמַפָּלְתְּךָ, וְאַתָּה עוֹזֵר לְכָל שׂוֹנְאֶיךָ שֶׁיּוּכְלוּ לְךָ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אֶל לִבְּךָ כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ. וְאֶל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא אִם תְּדַבֵּק אֶת

עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאַף שֶׁזֶּה הַדָּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אָדָם הוּא גַּשְׁמִי וּמָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וּמְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית. עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל־יְדֵי קָצָת יִשּׁוּב הַדַּעַת, גַּם אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יֵשׁ מַנְהִיג לַבִּירָה, אֵין הָעוֹלָם הֶפְקֵר, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר בָּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְהַיְלָדִים קָמִים נֶגְדְּךָ, וְאִשְׁתְּךָ קָמָה עָלֶיךָ, וְהַשְּׁכֵנִים מְמָרְרִים לְךָ אֶת חַיֶּיךָ, וּמַעֲבִידְךָ מֵצִיק לְךָ, עָלֶיךָ לַחֲזֹר עַד הַשֹּׁרֶשׁ, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּבְוַדַּאי יֵשׁ אֶצְלוֹ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה אֵיךְ לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אוֹתְךָ שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר נִסָּה בְּכָל מִינֵי דְּרָכִים, וְלֹא הִצְלַחְתָּ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְהַכּוֹת אוֹתְךָ בְּמַכּוֹת מְשֻׁנּוֹת כָּאֵלּוּ, כְּדֵי שֶׁתִּצְטָעֵק וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "אַל תִּקַּח לַלֵּב", אֶלָּא רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ. כִּי בָּזֶה שֶׁתִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב

הֱיטֵב בְּתוֹךְ גִּלּוּי אֱלִקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תַּגִּיעַ לְהַצְלָחָה בְּחַיֶּיךָ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, אוֹ אֵיזוֹ צָרָה, אוֹ אַתָּה מִצְטַעֵר, אוֹ מִישֶׁהוּ מְצַעֵר אוֹתְךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל מִמְּךָ בְּעַצְמְךָ. כִּי עָלֶיךָ לִשְׁמֹר עַל עַצְמְךָ מְאֹד, וּמַה שֶּׁמְּבַקְּשִׁים מִמְּךָ שֶׁלֹּא תֹּאמַר, אֵין לְךָ הֶתֵּר לוֹמַר, וּבְרֶגַע שֶׁתְּסִיר אֶת הָרֶסֶן מִפִּיךָ — תִּסְבֹּל מִכָּךְ; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה סוֹבֵל "אַל תִּקַּח לַלֵּב", כִּי בֶּאֱמֶת אַתָּה צָרִיךְ לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים כָּל דָּבָר מִמְּךָ, וּמַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁזֶּהוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עוֹשֶׂה הַכֹּל בְּחָשְׁבּוֹן צֶדֶק. כִּי בֶּאֱמֶת הָאָדָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ צָרוֹת וְרָעוֹת, וְרֹב רֻבָּן שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הוּא בְּעַצְמוֹ אָשֵׁם בָּהֶן, כִּי אֵינוֹ נִזְהָר בְּעַצְמוֹ, הֵן שֶׁמְּסַפֵּר מַה שֶּׁאָמְרוּ לוֹ לְהַסְתִּיר, וְהֵן שֶׁמְּגַלֶּה אֶת עִנְיָנוֹ הַפְּרָטִי, אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו לְהַסְתִּיר

וּלְהַעֲלִים, וְאִם אֵינוֹ נִזְהָר בְּדִבּוּרוֹ, אֲזַי לְבַסּוֹף זֶה חוֹזֵר אֲלָיו, וְאָז עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְלוֹקֵחַ אֶת זֶה לַלֵּב, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם עוֹבֵר עָלֶיךָ אֵיזֶה מַשֶּׁבֶר — הַכֹּל מִמְּךָ בְּעַצְמְךָ, וְלָכֵן "אַל תִּקַּח לַלֵּב" כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא חֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ קַבָּלָה חֲזָקָה, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא תּוֹצִיא מִפִּיךָ שׁוּם דָּבָר שֶׁאוֹמְרִים לְךָ לְשָׁמְרוֹ, וְכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה מְסֻיָּם, אוֹ יֵשׁ לְךָ אֵיזוֹ תָּכְנִית, אַל תְּדַבֵּר שׁוּם דָּבָר מְיֻתָּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ. כִּי אִם תְּדַבֵּר וּתְגַלֶּה לְכֻלָּם אֶת תָּכְנִיּוֹתֶיךָ, אֲזַי תִּהְיֶינָה לְךָ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחַיֶּיךָ, כִּי בְּנֵי־אָדָם יִשְׁבְּרוּ אוֹתְךָ, וְיֹאמְרוּ "לָמָּה וּמָה אַתָּה צָרִיךְ לְהִכָּנֵס בָּזֶה", וְיַחֲלִישׁוּ אֶת דַּעְתְּךָ, וְאַחַר־כָּךְ תִּקַּח לַלֵּב, וְתִשָּׁבֵר לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן תֵּדַע מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה, כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה לְךָ — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, אַתָּה בְּעַצְמְךָ אָשֵׁם בָּזֶה. וְעִם כָּל זֹאת "אַל תִּקַּח לַלֵּב" כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לְגַלּוֹת וְלֹא לְפָרְסֵם אֶת תָּכְנִיּוֹתֶיךָ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ.

הָעִקָּר תְּקַשֵּׁר אֶת עַצְמְךָ אֶל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית,
וְאָז בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה — תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, יְרִידוּת וּנְפִילוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, זֶה מֵעַצְמוֹ — שֶׁאֵין הוֹלֵךְ לוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְזֶה מֵאִשְׁתּוֹ, וְזֹאת מִבַּעְלָהּ, וּשְׁנֵיהֶם מִיַּלְדֵיהֶם — שֶׁאֵין נַעֲשָׂה כְּפִי שֶׁחָפְצִים, וּבִפְרָט כְּשֶׁהַיְלָדִים מִתְפָּרְאִים וְנַעֲשִׂים אֲלִימִים וּמְדַרְדְּרִים, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, וְהַהוֹרִים אוֹבְדֵי עֵצוֹת, וּמְצֻעָרִים מְאֹד, וְאֵינָם יוֹדְעִים אֶת נַפְשָׁם מֵרֹב צַעַר וּמַכְאוֹב, וְכֵן לְעִתִּים אֵין מִסְתַּדְּרִים עִם הַשְּׁכֵנִים, מֵחֲמַת שֶׁהֵנָּם אֲנָשִׁים קָשִׁים בְּטִבְעָם, בַּעֲלֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, הַמְקַלְלִים וְעוֹשִׂים צָרוֹת צְרוּרוֹת, וְכֵן מִי שֶׁעוֹסֵק בְּעֵסֶק, וּפוֹשֵׁט רֶגֶל וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר אֵין אֶחָד בָּעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִזֶּה. אַךְ עִקַּר הָעֵצָה לְכָל הַיִּסּוּרִים — לֹא לָקַחַת לַלֵּב, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה מְאֹד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת

הַדַּעַת, עָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְרִירוּת, נִכְנָס לוֹ הַכֹּל לַלֵּב, וּמַרְגִּישׁ אֶת כָּל הַכְּאֵבִים וְכָל הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ, עִם כָּל זֹאת הֶחָכָם וְהַפִּקֵּחַ יוֹדֵעַ, שֶׁחֲבָל לָקַחַת לַלֵּב, כִּי אָדָם יָכוֹל לַהֲרֹס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי שֶׁיִּקַּח אֶת הַדְּבָרִים לְלִבּוֹ. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָכָם וּפִקֵּחַ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ "אַל תִּקַּח לַלֵּב", שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ אֶל תּוֹךְ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אֶלָּא תָּמִיד רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וּתְדַבֵּר וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ. וְאַף שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה נִרְאֶה לְךָ מוּזָר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף "אֲנִי אִישׁ גַּס וּמְגֻשָּׁם, רָחוֹק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַדַיִן לֹא יָצָאתִי מֵחֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אַפְלוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, וַעֲדַיִן עוֹבֵר עָלַי מַה שֶּׁעוֹבֵר — כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְנִתְרַחַקְתִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַחַקְתִּי, וְנָפַלְתִּי לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, אִם־כֵּן אֵיךְ שַׁיָּךְ בִּכְלָל שֶׁתִּהְיֶה לִי שַׂיָּכוּת כִּבְיָכוֹל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ", עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאֵין הַדָּבָר כָּךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר - הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא הַדִּבּוּר, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֲזַי הוּא נִכְנָס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה אֲשֶׁר יוֹרִיד מִלִּבּוֹ כָּל מִינֵי אֲבָנִים כְּבֵדוֹת וְקָשׁוֹת. כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת — הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ, הֵן מִילָדָיו, הֵן מִשְּׁכֵנִים, הֵן מִבַּעֲלֵי בָּתִּים — הֵיכָן שֶׁהוּא עוֹבֵד וְהֵן מִבְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶם, לִבּוֹ מִתְעַקֵּם וּמִתְקַשֶּׁה כָּאֶבֶן, וּמַר לוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי אָדָם מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר, כִּי רוֹצֶה לְהִתְפָּרֵץ וְרוֹצֶה לְסַפֵּר לְמִישֶׁהוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵין לוֹ לְמִי לְסַפֵּר, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הַכֹּל הוֹלֵךְ לוֹ בְּנָקֵל, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה גַּם זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז הוֹלֵךְ לוֹ בְּקַלּוּת. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לָקַחַת כָּל דָּבָר אֶל הַלֵּב, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל אֲחוֹרָנִית, כִּי תֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן,

וְכָל הַסִּבּוּבִים שֶׁמְּסַבֵּב עִמְּךָ הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁרוֹצֶה שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה כָּל הַטַּעַם וְהַסִּבָּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְעַל־כֵּן מַכֶּה אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי עֲגָמַת נֶפֶשׁ וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי רוֹצֶה שֶׁתָּבֹא וְתָשׁוּב אֵלָיו בַּחֲזָרָה. וְאֵיךְ זוֹכִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוֹלְכִים לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמְסַפְּרִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּם. וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וְאֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתְךָ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה מֵרֹב עֲוֹנוֹתֶיךָ, כִּי הָעֲוֹנוֹת מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּת יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁאָדָם חָזָק וְעַקְשָׁן גָּדוֹל, "יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲנִי אָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבִּי, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לִי, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעֲגָמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁרַק עוֹבְרִים עָלַי", בָּזֶה מַרְוִיחַ שְׁנֵי דְּבָרִים, רִאשִׁית, מֵסִיר מִלִּבּוֹ אֶבֶן כְּבֵדָה, אֶבֶן קָשָׁה, וְשֵׁנִית, יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְאִם הָאָדָם בָּא עִם לֵב אֱמֶת, לֵב נִשְׁבָּר, אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם

עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ לְטוֹבָה. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן. אֲנִי מֵבִין הֵיטֵב שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאַתָּה יוֹצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים, וּבְפָרָט מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּבֵיתְךָ, עֲצָתְךָ הִיא — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ וְכָל אֲשֶׁר מֵעִיק וּמְצַעֵר אוֹתְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ בְּנָקֵל לְקַבֵּל הַכֹּל. וְעַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה יֵשׁ לְךָ עֲתִיד גָּדוֹל, כִּי יֵשׁ לְךָ כֹּחוֹת לְמִי לְסַפֵּר וְלָשׂוּחַ אֶת צַעֲרְךָ הַקָּשֶׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּשְׁתַּגַּע, כִּי עַל־פִּי־רֹב בְּנֵי־אָדָם אֵין לָהֶם אֶל מִי לְסַפֵּר אֶת צָרוֹתֵיהֶם, וְזֶה אֲשֶׁר מְפוֹצֵץ אֶת לִבָּם. וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לָקַחַת אֶל הַלֵּב כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים. וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי בֶּאֱמֶת הַחַיִּים כָּל־כָּךְ קְצָרִים, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, וְעַל־כֵּן כָּל זְמַן שֶׁאֲנַחְנוּ פֹּה, עָלֵינוּ

לִהְיוֹת מְאֹד מְאֹד חֲזָקִים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נַצְלִיחַ דַּרְכֵּינוּ תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם צָרוֹת וּמַשְׁבֵּרִים, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהִתְחַזֵּק, אֶלָּא בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, אָז יַחֲזִיק מַעֲמָד, לֹא־כֵן מִי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הָעִקָּר לֹא לָקַחַת לַלֵּב כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא הַדְבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, הַאִם בִּשְׁבִיל זְמַן כֹּה קָצָר כְּדַאי לָקַחַת כָּל דָּבָר קָטָן לַלֵּב, וְלִסְבֹּל אַחַר־כָּךְ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים?! רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת כָּל הָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ,

וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְעוֹד תִּרְאֶה הַרְבֵּה טוֹב בְּחַיֶּיךָ; עַל־כֵּן רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַצָּבְךָ, שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַצָּבִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, שֶׁמַּשְׁפִּילִים, וּמְחָרְפִים, וּמְבַזִּים, וּמְגַדְּפִים אוֹתְךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר, עִם כָּל זֹאת "אַל תִּקַּח לַלֵּב" אֶת כָּל זֶה, רַק תִּצְחַק מִכֻּלָּם, וְתֵדַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּמִי יוֹדֵעַ מֵאֵילּוּ צָרוֹת מָרוֹת וְקָשׁוֹת אַתָּה נִפְטָר בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ וּמְעִיקִים וּמְצַעֲרִים אוֹתְךָ. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת הַחֲשִׁיבוּת שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה לְבַר יִשְׂרָאֵל שֶׁסּוֹבֵל חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְנוֹשְׂכִים אוֹתוֹ עַקְרַבִּים וּנְחָשִׁים וּרְשָׁעִים אֲרוּרִים, וּמְדַבְּרִים עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְטָר מִכָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים

שֶׁבָּאִים בִּגְלָל עֲוֹונוֹתָיו, אָז הָיִיתָ שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקְךָ, וְלֹא הָיִיתָ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, רַק הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה בְּךָ, רַק תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁתֵּלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאָז תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. הָעִקָּר "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁהִתְמוֹטֵט לִבָּם — הָיָה, מֵחֲמַת שֶׁלָּקְחוּ לַלֵּב כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִתְאַמֵּץ וְנֶחֱלָשׁ לִבָּם, וּבָאוּ לְהֶתְקֵף לֵב, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא לָקַחַת לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, רַק רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְלָדַעַת שֶׁמַּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כָּךְ נִגְזָר בַּשָּׁמַיִם, וְעַל־כֵּן

"אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִבָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תְּסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת כָּל הָעַקְמוּמִיּוּת וְשִׁבְרוֹן הַלֵּב שֶׁיֵּשׁ לְךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת רֹב הָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁנִּתְעַקֵּם לִבּוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, עַד שֶׁנִּשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וּמִזֶּה יֵשׁ לִבְנֵי־אָדָם הַתְקָפַת לֵב. כִּי כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, הֵם לוֹקְחִים לַלֵּב בְּצוּרָה קָשָׁה מְאֹד מְאֹד, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן רְאֵה לֹא לָקַחַת שׁוּם דָּבָר לַלֵּב, אֲפִלּוּ שֶׁכָּל־כָּךְ מָרִים לְךָ הַחַיִּים, וְאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשְׁךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּתִקֻּף הַדַּחֲקוּת וְהַקְּטָנוּת, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, הָעִקָּר תּוֹצִיא מִלִּבְּךָ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עָלָיו יִתְבָּרַךְ. עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁחָטָאתָ, עָוִיתָ וּפָשַׁעְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים וַחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְלִכְלַכְתָּ אֶת מֹחֲךָ וְאֶת עֵינֶיךָ וְאֶת דִּבּוּרְךָ וְאֶת כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהָבִין אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְדַרְכֵי הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן לֹא בְּחִנָּם שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ

קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, אַתָּה צָרִיךְ לְהָבִין אֶת זֶה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתָּבִין אֲשֶׁר אֵין צְרִיכִים לְהָבִין כְּלָל, וְאֵין שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, אֶלָּא תַּשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְרַק תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי. הָעִקָּר "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר, רַק תִּהְיֶה עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁכָּךְ נִגְזַר עָלֶיךָ, וְזֶה שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, וְאַתָּה רַק צָרִיךְ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְאָז הַכֹּל יַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם. אִם תִּשְׁמַע לִדְבָרַי אֵלּוּ, אָז תִּהְיֶה הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, וְאִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, מָה אֲנִי יָכוֹל לוֹמַר לְךָ, אַתָּה תִּהְיֶה הָאֻמְלָל הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם. וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, בְּנִי הַיָּקָר, אֶלָּא רְאֵה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, כָּךְ נִגְזַר עָלֶיךָ, וְכָךְ אַתָּה יָכוֹל לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבִדְבֵקוּת עֶלְיוֹנָה עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ. עִקַּר תַּפְקִידְךָ הוּא — לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ, וּתְסַפֵּר אֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, וְתוֹצִיא אֶת זֶה מִפִּיךָ, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וְאֵין מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתְךָ, תֵּדַע שֶׁכָּל זֶה הוּא מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּךָ, עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתֶיךָ הָרַבִּים. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ כָּל

יְמֵי חַיֶּיךָ, אָז לֹא תִּקַּח אֶל לִבְּךָ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה תִּחְיֶה חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ לַלֵּב כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, שֶׁאָז דַּיְקָא יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִחְיֶה וְיִירַשׁ חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי בְּלֵב הָאָדָם יֵשׁ שְׁנֵי חֲלָלִים, חָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁהוּא מָלֵא דָּם, וְחָלָל הַיְמָנִי שֶׁהוּא מָלֵא רוּחַ, וְהַהֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם הוּא, שֶׁבְּחָלָל הַשְּׂמָאלִי שָׁם כָּל הַגְּבוּרוֹת וְהַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת וְהַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים, וּבְחָלָל הַיְמָנִי שָׁם שִׂמְחַת הַחַיִּים, אַהֲבַת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהַמִּדּוֹת טוֹבוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לָקַחַת לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא לְקַיֵּם אֶת מַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נד.): ״וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ״ — בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ, הַיְנוּ לַהַפֵּךְ אֶת הַלֵּב הַשְּׂמָאלִי — הַיְנוּ הֶחָלָל הַשְּׂמָאלִי, לֶחָלָל יְמָנִי, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ שִׂמְחַת הַחַיִּים, וְיִזְכֶּה לִדְבֵקוּת

הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לִהְיוֹת דָּבוּק רַק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לֹא יֹאהַב אֶת אַף אֶחָד בָּעוֹלָם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא לוֹקֵחַ אֶת הֶחָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁהוּא מָלֵא דָּם, מָלֵא גְּבוּרוֹת, מָלֵא תַּאֲוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְיִרְאוֹת נְפוּלוֹת, וּמְהַפְּכוֹ אֶל רוּחַ חַיִּים וְשִׂמְחַת הַחַיִּים, תַּעֲנוּג וּתְשׁוּקָה וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז דַּיְקָא נִשְׁלֶמֶת כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, "אַל תִּקַּח לַלֵּב" כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וְנִפְגַּמְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּפְגַּמְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ אֵיךְ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, וְנָפַלְתָּ בִּבְוֹץ גָּדוֹל מָלֵא תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, "אַל תִּקַּח לַלֵּב", וּרְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְתַתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְאָז דַּיְקָא עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכִים לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת חֲלַל הַלֵּב הַשְּׂמָאלִי, אֶל חֲלַל הַלֵּב הַיְמָנִי, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְכָל

הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, עָבְדוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם לְהַכְנִיעַ אֶת חֲלַל הַלֵּב הַשְּׁמָאלִי אֶל חֲלַל הַלֵּב הַיְמָנִי, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם רוּחַ חַיִּים וְשִׁמְחַת חַיִּים וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב מִזֶּה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בַּמֶּה שֶׁתּוּכַל, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר כְּלָל, וְאָז טוֹב לְךָ לָנֶצַח. וְאַל תַּחֲשֹׁב אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה דָּבָר קַל, כִּי הַהֶכְרֵחַ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, וְהַדָּבָר הָרִאשׁוֹן — לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שָׂם אֶת נִשְׁמָתִי, שֶׁהִיא אוֹר רוּחָנִי, אוֹר עֶלְיוֹן מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, בְּגוּף גַּשְׁמִי, עָב, גַּס וְחָשׁוּךְ כָּזֶה, הַמָּלֵא תַּאֲוֹוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, אֲשֶׁר הֶחָלָל הַשְּׁמָאלִי מִתְגַּבֵּר עָלָיו עִם הַדָּמִים הָרָעִים שֶׁבּוֹעֲרִים בִּי, וְעָלַי לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַהֲפֹךְ אֶת הָרַע שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּסֵא לַטּוֹב — זֶה עִקַּר הַשַּׁעֲשׁוּעַ לְמַעְלָה. וְעַל־כֵּן אַל תִּשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, עִנְיַן יֵאוּשׁ אֵין כְּלָל, הָעִקָּר "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׂוּם דָּבָר, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. הָעִקָּר הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר

עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ כּוֹפִים אֶת הֶחָלָל הַשְּׂמָאלִי שֶׁבַּלֵּב, וּמַתְחִילִים לְהַרְגִּישׁ אֶת הֶחָלָל הַיְמָנִי שֶׁבַּלֵּב, שֶׁזּוֹהִי שִׂמְחַת הַחַיִּים וְתַעֲנוּג וְזִיו וְהָאשֶׁר הַנִּצְחִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק נִמְשָׁךְ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז לֹא יֶחְסַר לוֹ שׁוּם דָּבָר.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַלֵּב הוּא כִּסֵּא וּמִשְׁכָּן לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת לִבּוֹ, אָז זוֹכֶה שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בּוֹ, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בּוֹ, אָז כָּל הַבְּרָכוֹת מְצֻיּוֹת אֶצְלוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְזַכֵּךְ וּלְטַהֵר וּלְנַקּוֹת אֶת לִבְּךָ, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּלִבְּךָ שׁוּם עַקְמוּמִיּוּת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תִּבְרַח מִכָּל מִינֵי קְשָׁיוֹת וּבִלְבּוּלִים שֶׁעוֹלִים עַל לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וּתְקַשֵּׁר אֶת מֹחֲךָ אֶל לִבְּךָ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְתַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּיוֹתֵר בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תְּזַכֵּךְ אֶת לִבְּךָ; כִּי כְּפִי שֶׁאָדָם מֵאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר, זִיו וְחִיּוּת

וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְזַכֵּךְ
וּמְטַהֵר אֶת לִבּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת
הַשְׁכִינָה אֶצְלוֹ, וְאָז כָּל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת אֶצְלוֹ.
וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לָקַחַת שׁוּם דָּבָר
אֶל הַלֵּב, אַדְרַבָּה לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע כִּי הוּא
יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ
שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת,
עַד שֶׁמִּתְפּוֹצֵץ לְךָ הַלֵּב מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ,
עִם כָּל זֹאת "אַל תִּקַּח לַלֵּב" שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַרְגֵּל
אֶת עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ בַּחַיִּים חִיּוּתְךָ,
וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל לְהַבָּא,
כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים
עַל הָאָדָם, הֵם רַק עַל־יְדֵי עַקְמוּמִיּוּת הַלֵּב, שֶׁהוּא
מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ
מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשׁוֹ,
וְצוֹעֵק וְשׁוֹאֵל: "מַדּוּעַ עָבַר עָלַי מַשְׁבֵּר כָּזֶה וְכוּ'?
מַדּוּעַ נָפַלְתִּי בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה וְכוּ'? מַדּוּעַ רוֹדְפִים
אוֹתִי כָּל־כָּךְ? מֶה עָשִׂיתִי וּמֶה חָטָאתִי וּמַה פָּשַׁעְתִּי?"
וְכוּ' וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל לִבּוֹ, עַד
שֶׁמִּתְעַקֵּם לִבּוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר הַצָּרוֹת

וְהַיִּסּוּרִים. וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנָסוּ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁלּוֹקְחִים כָּל־כָּךְ אֶל הַלֵּב כָּל דָּבָר, עַד שֶׁמִּתְמוֹטֵט לִבָּם, וּמַגִּיעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לְהִתְקַפַּת לֵב. וְעַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת — "אַל תִּקַּח לַלֵּב", אֶלָּא הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְגַם אַתָּה יָכוֹל לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ הַזֶּה, עַל־יְדֵי שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה.

רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא הַלֵּב שֶׁל כָּל הַשָּׁבוּעַ, כִּי לֵב כָּלוּל מִשִּׁשָּׁה חֲלָקִים, שֶׁהֵם נֶגֶד הַשִּׁשָּׁה יָמִים שֶׁבַּשָּׁבוּעַ, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתִּשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, תִּמְשֹׁךְ אֶת הַלֵּב לְכָל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וְכֵן תַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּקַשֵּׁר אֶת הַמֹּחַ אֶל הַלֵּב, וְהַלֵּב אֶל מֹחֲךָ, וְתִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּחַיִּים חַיּוֹתְךָ, וְתֵצֵא מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ. הָעִקָּר "אַל תִּקַּח לַלֵּב" כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בָּזֶה שֶׁתָּשׁוּב בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

וְתִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְכֵן תַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, וְכֵן תְּרַחֵם עַל זוּלָתֶךָ, וְתִתֵּן בְּכָל יוֹם צְדָקָה בְּהַרְחָבַת הַלֵּב, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף תֵּצֵא מִצָּרוֹתֶיךָ. הָעִקָּר אַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ כְּלָל, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, בָּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז תִּרְאֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי. וְאַל תִּקַּח אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ בְּקַלּוּת, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁהֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ לָעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, עַד שֶׁאִבְּדוּ אֶת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה מֵחֲמַת שֶׁנִּתְחַבְּרוּ אֶל רְשָׁעִים אֲרוּרִים, עֵרֶב־רַב, שֶׁכָּפְרוּ בָּעִקָּר, וְנִתְעַקֵּם לְבָבָם אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְנָפְלוּ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה עָקְרוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מֵחַי הַחַיִּים, וְחִלְּלוּ שַׁבָּת וְאֵינָם מַנִּיחִים תְּפִלִּין, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמִּתְאַכְזְרִים אֶל אֲחֵרִים, וְאֵינָם רוֹצִים לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים, זֶה מַה שֶּׁהוֹצִיאָם מֵעוֹלָמָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אַל תִּקַּח שׁוּם דָּבָר לַלֵּב, אֶלָּא רְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וְכֵן

תַּנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, כִּי כָל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — זוֹכֶה לְחַיִּים (עַיֵּן מְנָחוֹת מד.), וְתַרְבֶּה בִּנְתִינַת צְדָקָה בְּלֵב רָחָב, וּתְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יֻשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע גָּדוֹל, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אֲשֶׁר יִתְלַבֵּשׁ אַחַר־כָּךְ בְּגַשְׁמִיּוּת, וְתִהְיֶה לְךָ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע רַב, וְתֵצֵא מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וְחוֹבוֹתֶיךָ, וְלֹא תֵּדַע כְּבָר שׁוּם רַע וּמַחֲסוֹר. הָעִקָּר תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְצֵאת לְכָל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ שֶׁדִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ, וְאַל תַּחֲשֹׁב כְּרֶגַע שֶׁרוֹצִים לְפַתּוֹתְךָ, אֶלָּא כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת, שֶׁאִם לֹא תִּקַּח לַלֵּב כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִכָּנֵס בְּטָחוֹן חָזָק בְּלִבְּךָ, וְלֹא תִּפְחַד וְלֹא תִּתְבַּלְבֵּל מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא תִּחְיֶה בְּעוֹלָם הַחֵרוּת, וְיִהְיֶה לְךָ רַק טוֹב כָּל הַיָּמִים בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

אַל תִּשָּׁבֵר

יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ וְלֹא יַפִּילוֹ וְלֹא יַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ כְּלָל, רַק מִכָּל צָרוֹתָיו וִירִידוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו יִבְרַח אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנֵיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: עִקַּר הַצְּלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, הוּא מַרְגִּיל עַצְמוֹ לִבְרֹחַ רַק אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִית, אָז דַּיְקָא אֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, וְעוֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסב)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּשָּׁבֵר

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי שְׁבִירוֹת, וְהַכֹּל לְמַעַן נַסּוֹתוֹ לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָתוֹ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אַדְרַבָּה, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ בְּשָׁעָה שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד, כִּי כֻּלָּם עָזְבוּ אוֹתְךָ וְכֻלָּם חוֹלְקִים עָלֶיךָ וְכֻלָּם מְדַבְּרִים עָלֶיךָ, וְאַתָּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִין וּמַכְאוֹבִים וּמְרִירוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאִבַּדְתָּ אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת יַחַד, כִּי מַגִּיעַ לִפְעָמִים לָאָדָם

מַצָּב כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּכְאִלּוּ לֹא רַק הָעוֹלָם הַזֶּה נֶגְדּוֹ אֶלָּא גַּם כָּל הָעוֹלָם הַבָּא נֶגְדּוֹ. בְּנִי, בְּנִי! בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהִגַּעְתָּ לְמַצָּב כָּזֶה, תֵּדַע שֶׁאִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד וְתִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע, שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ שׁוּם דָּבָר, כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, אַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ מְאוּמָה מִמַּה שֶּׁקּוֹרֶה, בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד לֹא לְהִשָּׁבֵר, תּוּכַל לְהַשִּׂיג מַדְרֵגָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, וְנִשְׁאָר דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז נִפְתָּחִים לוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּת, אֲשֶׁר לֹא תֵּאַר וְלֹא שִׁעֵר בְּחַיָּיו. וְתַחֲקֹק דָּבָר זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, כִּי רֹב אֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהִגִּיעוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, אֵינָם יוֹדְעִים אֶל אֵיזוֹ מַדְרֵגָה יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ, אִם רַק יַחֲזִיקוּ מַעֲמָד לֹא לְהִשָּׁבֵר, וְרַק יִתְפְּסוּ אֶת עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁיְּרַגְּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר רַק

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְיַאֲמִינוּ בֶּאֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז דַּיְקָא יִזְכּוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ שֶׁהִיא מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים. וּמֵחֲמַת שֶׁרֹב הָעוֹלָם אֵינָם יוֹדְעִים אֶת זֶה, לָכֵן כְּשֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, אוֹ נוֹפְלִים בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹפְלִים וְכוּ' וְכוּ', עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְמַצָּב שֶׁל יֵאוּשׁ, שֶׁמְּיָאֲשִׁים אֶת עַצְמָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, אָז רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִתְאַבְּדִים אוֹ מִשְׁתַּגְּעִים. וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ, בְּמַצָּבִים הֲכִי קָשִׁים וַהֲכִי גְּרוּעִים אָסוּר לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא צְרִיכִים לְהַחֲזִיק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז בְּנִי, בְּנִי, אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְלֹא תִּשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אָז יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְתִזְכֶּה לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וּבִלְבָד שֶׁיִּהְיֶה בְּלֵב אֱמֶת וּבְלֵב נָכוֹן, וְלֹא תַּטְעֶה אֶת עַצְמְךָ, וְתִחְיֶה וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶל דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא

וּלְנֵצַח נְצָחִים.

ב.

בְּנִי, בְּנִי! עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁמַּגִּיעִים לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם זְמַנִּים שֶׁכֻּלָּם כְּנֶגְדּוֹ, וְאָז הוּא בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְקַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים וְלוֹחֲשֵׁי לְחִישׁוֹת שֶׁנּוֹשְׁכִים אוֹתוֹ בְּנֵי־אָדָם בְּאֶרֶס לְשׁוֹנוֹתֵיהֶם, הָאָדָם יָכוֹל לְהִשָּׁבֵר לְגַמְרֵי, וְאִם זוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּעֵת צָרָתוֹ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא אַדְרַבָּה מִתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַכְנִיס עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז בּוֹ בָּרֵגַע אִם הוּא אֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֲזַי זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת לְהִכָּנֵס מֵהֵיכָל אֶל הֵיכָל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ אֶל הָאָרָה כָּזוֹ שֶׁהוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, אֲבָל מִצַּד שֶׁנִּי יֵשׁ סַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד לָאָדָם, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, שֶׁזּוֹ הַמַּדְרֵגָה שֶׁל

הַצַּדִּיקִים וְזֶה הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָרְשָׁעִים, הַצַּדִּיק יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּכָל צָרוֹתָיו לוֹ צָר כְּבָיָכוֹל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ נִמְצָא, וּמִכָּל צָרוֹתָיו שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, וְשׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מִן הַמֵּצַר, אַךְ הָרָשָׁע מֵרֹב עֲוֹונוֹתָיו בָּרָא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וּפוֹרֵק עֹל לְגַמְרֵי, וּבוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִתְוַסְּפִים עָלָיו צָרוֹת עַל גַּבֵּי צָרוֹת, וְחֹשֶׁךְ עַל גַּבֵּי חֹשֶׁךְ, עַד שֶׁנֶּאֱבָד וְנַעֲשָׂה כָּלֶה לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אִם רַק יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָבוֹא וְיִבַּקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבְּלוֹ. בְּנִי, בְּנִי, הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים יוֹדְעִים זֹאת, וְעַל־כֵּן הֵם חוֹזְרִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע בִּתְשׁוּבָה, וּבוֹכִים וּמְבַכִּים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִדְחִים מֵאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּאוֹר נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא,

וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, וְחָטָאתָ יָמִים וְשָׁנִים, וְגַם עַכְשָׁו עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר צָרוֹת וְיִסּוּרִין, רְאֵה לְקַבֵּל הַכֹּל בְּשִׂמְחָה, כִּי תֵּדַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְתִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁמְּצֻרִים לְךָ בְּנֵי־אָדָם, וְנִסְתַּלְּקוּ מִמְּךָ הַחִיּוֹת וְהָאוֹר וְהַמֹּחִין, עַד שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ שֶׁאַתָּה אָבוּד לְגַמְרֵי, וְנִדְחֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה נִמְצָא לְאַחַר יֵאוּשׁ, בֶּאֱמֶת בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁהִגַּעְתָּ לְמַצָּבִים קָשִׁים כָּאֵלּוּ, חוֹבָה עָלֶיךָ שֶׁתַּחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּחֲזֹר לְמַדְרֵגָתְךָ. וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לא.), שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הָאָדָם: צָפִיתָ לִישׁוּעָה? הַיְנוּ בְּעֵת שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל הָאָדָם הַקְּטָנוּת, הַדִּינִים וְהַיִּסּוּרִים, הָעֲבֵרוֹת וְהַחֲטָאִים, הַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת, אִם אָז מְצַפֶּה לִישׁוּעָה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בּוֹ בָּרֶגַע הַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה; כִּי כָּל אֵלּוּ הַיִּסּוּרִין הֵם מְתֻקִּים לִרְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּלְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הַנְּשָׁמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנְּשָׁמִיּוּת בְּבִטּוּל וּבְהַכְנָעָה וּבְלֵב נִשְׁבָּר, וְזוֹכֶה לְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם כְּבָר הִגַּעְתָּ לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁהִתְיָאַשְׁתָּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, בְּרַח לְךָ

רַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר זוֹהִי מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם
בְּכָל רֶגַע דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה לֹא
נִכָּר מִבַּחוּץ כְּלָל; כִּי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים מוּכָנִים לְמְסֹר
נַפְשָׁם לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה
שׁוֹפֵעַ עֲלֵיהֶם אוֹר וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בְּרוּרָה, וּמַרְגִּישִׁים
חִיּוּת וְשִׂמְחָה עֲצוּמָה וּדְבֵקוּת גְּדוֹלָה בָּאֵין סוֹף
בָּרוּךְ הוּא, וְנִתְחַדְּשִׁים אֶצְלָם בְּכָל פַּעַם יְחוּדִים
חֲדָשִׁים וְחִדּוּשִׁים חֲדָשִׁים, וְעַל־כֵּן גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי
בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁעָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּמָה
שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, אִם רַק תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו
יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְלֹא
תִּשָּׁבֵר, אָז דַּיְקָא יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ,
וְתוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד. הָעִקָּר רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי
הַיָּקָר, לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ
שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּנֶגְדְּךָ, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל,
וְאַל תֵּאָבֶה וְאַל תִּשְׁמַע אֶל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁרוֹצָה לְנַתֵּק
אוֹתְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, רַק תֵּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו
יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְהַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין
סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תַּרְגִּישׁ עַצְמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.
וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, לֹא תִּתְחָרֵט — לֹא
בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

ג.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְ"אַל תִּשָּׁבֵר" מִשּׁוּם דָּבָר. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר הָאָדָם מַגִּיעַ לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁהַכֹּל אָבוּד, שֶׁאִבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה כֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו וְכֻלָּם נוֹשְׂכִים אוֹתוֹ בְּאֶרֶס לְשׁוֹנוֹתֵיהֶם, וְלוֹחֲשִׁים עָלָיו כָּל מִינֵי לְחִישׁוֹת, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרַע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וּבָעוֹלָם הַבָּא הוּא מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא מָלֵא כָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וְאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁדַּיְקָא אָז צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֶת הַקְּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁתַּגִּיעַ לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁאַתָּה שָׁבוּר בְּדַעְתְּךָ וּבְלִבְּךָ, וְאַתָּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִין וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, תֵּדַע אֲשֶׁר אָז דַּיְקָא צְרִיכִים לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה — לְהַאֲמִין

בֶּאֱמֶת שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ בַּעַל בְּחִירָה שֶׁמְּצַעֵר אוֹתְךָ, וְאַתָּה סוֹבֵל מִמֶּנּוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, תֵּדַע אֲשֶׁר שָׁם גָּנוּז רְצוֹן אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא שְׁלוּחוֹ שֶׁל מָקוֹם, וּכְשֶׁתַּאֲמִין בָּזֶה בֶּאֱמֶת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת, וּתְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, מִיָּד יָאִיר עָלֶיךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹר כָּזֶה, שֶׁלֹּא שְׁעַרְתָּ מִימֶיךָ, וְתִטְעַם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה יִתְקַשֵּׁר לָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא יִתְקַשֵּׁר לָעוֹלָם הַזֶּה, וְיָאִיר עָלֶיךָ זִיו הַשְׁכִינָה, עַד שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה אָצְלְךָ שׁוּם רֹשֶׁם מִשּׁוּם בֶּן אָדָם; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ אַף אֶחָד בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵין לוֹ אַף אֶחָד בָּעוֹלָם הַבָּא, אָז דַּיְקָא נִתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהוּא מָלֵא אוֹר וְחֶדְוָה וְשִׂמְחָה וְחִיּוּת אֱלֹקוּת. אַךְ אֶל זֶה צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה לֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי כְּשֶׁבָּאִים לָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִין מִבַּעַל בְּחִירָה, אֲזַי בְּנָקֵל שֶׁיִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַבַּעַל בְּחִירָה עָשָׂה אֶת זֶה מֵעַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִיל לְקַלְלוֹ וּלְבַזּוֹתוֹ וְלָרִיב עִמּוֹ, וְאָז בֶּאֱמֶת מְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם

הַבָּא גַּם יַחַד, אֲבָל אִם יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת שֶׁבְּכָל אֵלּוּ שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתוֹ וּמְקַפְּחִים פַּרְנָסָתוֹ וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל הַלְּשׁוֹן־הָרָע וְהָרְכִילוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וּמְקַלְלִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, גַּם שָׁם נִמְצָא אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא בְּעַצְמוֹ וּבִכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ מְיַסֵּר אוֹתוֹ כְּאָב אֶת בְּנוֹ, מִיָּד כְּשֶׁיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, יִתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְתָבוֹא לוֹ יְשׁוּעָה בֶּאֱמֶת. וּבְלִבַּד אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתַּאֲמִין בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאַל תְּדַבֵּר שׁוּם דָּבָר, רַק תְּקַבֵּל אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְ"אַל תִּשָּׁבֵר" בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אָז יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת רַבּוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָעִקָּר הַחֲזֵק מַעֲמָד, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ד.

בְּנִי, בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּרְוָחֲנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת וְ"אַל תִּשָּׁבֵר"

מְשׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תֵּדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמְּךָ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הַכֹּל מֵרְשׁוּת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל מֵשְׁגָּח רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִשָּׁבֵר כָּל־כָּךְ מִכָּל דָּבָר, הֵן אֱמֶת שֶׁכּוֹאֲבִים לְךָ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, עִם כָּל זֹאת אִם תִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי "אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא", הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְעִקַּר גְּדֻלָּתָם הִיא הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁבָּהֶם, שֶׁזּוֹכִים לְחַזֵּק עַצְמָם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְתָמִיד בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מָה עִמְּךָ, שֶׁעוֹבְרִים לְךָ יָמִים וְשָׁנִים, וְאַתָּה מֻנָּח בְּיֵאוּשׁ וּבְמְרִירוּת כָּזוֹ, רְאֵה לְהַדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תָּגוּר בְּעוֹלָם הַחֵרוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים,

וְיִמָּנֶה גַּם־כֵּן בֵּין צַדִּיקֵי הַדּוֹר, אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עָלֶיךָ רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּתְשַׂמַּח אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שִׂמְחָה תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם. כִּי זֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר כִּי אִם עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, וְלִצְחֹק מֵהַכֹּל, כִּי פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב בְּנֵי־אָדָם נִשְׁבָּרִים מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, מֵרֹב עֲצָבוּת וּמְרִירוּת שֶׁמְּסַבֶּבֶת אוֹתָם, כִּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ וְנִשְׁבָּר, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק אֶת

עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים, וְאָז יָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְתִזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ. הָעִקָּר הוּא שִׂמְחָה, וְדָבָר זֶה אַתָּה צָרִיךְ לִזְכֹּר תָּמִיד, לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר הִגַּעְתָּ לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁהִתְיָאַשְׁתָּ מֵחַיֶּיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק לֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי אֲפִלּוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, שָׁנְדְמָה לְךָ שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, גַּם שָׁם אָסוּר לְהִשָּׁבֵר, וְאִם תִּקַּח אֶת הַקְּדָמָה זוֹ, אָז תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּקַלּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, כִּי מִי שֶׁהוּא חָכָם בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אָז יִשָּׁבֵר יוֹתֵר וְיוֹתֵר; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וְשִׂמְחָה תַּרְחִיב לְךָ אֶת הַמֹּחִין וְאֶת הַדַּעַת, וְתִזְכֶּה לְהָכֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ", וּכְפִי שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, כֵּן זוֹכֶה לְהָכֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה בָּא לְמַצָּב שֶׁנּוּמְאָסִים לְךָ הַחַיִּים מֵרֹב יֵאוּשׁ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אִבַּדְתָּ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, עִם כָּל זֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְמַדְרֵגוֹת רָמוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁזָּכוּ, עַד לְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ בִּרוּרָה, הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, כִּי הִרְגִּישׁוּ אֶת עַצְמָם הֲכִי גְּרוּעִים וַהֲכִי פְּחוּתִים, עַד שֶׁנִּתְבַּטְּלָה יֵשׁוּתָם לְגַמְרֵי, וְעִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ כָּל־כָּךְ, רְאֵה דַּיְקָא אָז לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתַמְשִׁיךְ עַל

עַצְמְךָ אוֹר וְזִיו וְחִיוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מַעְלָה מַעְלָה, וְתִהְיֶה עַיִל וְנָפִיק, וְתֻמְשַׁךְ עָלֶיךָ הֶאָרָה עֲצוּמָה. וּבִלְבַד אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּגִּיעוּ לְךָ הַמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים בָּעוֹלָם, הַדְּבֵק אֶת עַצְמְךָ אָז רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּאוֹר עֶלְיוֹן וּבְזִיו וּבְחִיוּת וּבִדְבֵקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבִפְרָט מִי שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִבָּנָיו וּמִבְּנֵי בֵּיתוֹ, עָלָיו לְהִתְאַמֵּץ בְּהִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי זֶה עִקַּר מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל,

שֶׁאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּבְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר הוּא מִתְחַזֵּק וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתַדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד תַּחֲשֹׁב אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אוֹתוֹ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר. הָעִקָּר מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ הוּא רַק לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְזֶה יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אוֹתְךָ, וְיִתֵּן בְּךָ בִּטָּחוֹן חָזָק לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם; כִּי בֶּאֱמֶת אַחַר יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי בָּאִים לִידֵי מַסְקָנָה אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִשָּׁבֵר, הֵן אֱמֶת שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים עַד מְאֹד, וְאַתָּה סוֹבֵל יִסּוּרֵי תֹּפֶת מְבַיֵּת וּמְבַחוּץ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּשָּׁבֵר — מַה תִּפְעַל בָּזֶה?! אַדְרַבָּה, תּוֹסִיף

יָגוֹן עַל יְגוֹנְךָ, וְיִסּוּרִים עַל יִסּוּרֶיךָ, וּמַכְאוֹבִים עַל מַכְאוֹבֶיךָ, וְלָכֵן אִיעַצְךָ וִיהִי אֱלֹקִים עִמְּךָ, בְּרַח לְךָ עַכְשָׁו לְמָקוֹם פָּנוּי אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת תְּסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּבָזֶה תַּדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַדְבִּיק אֶת נִשְׁמָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת, וְיָכוֹל לַעֲבֹר עַל כָּל פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ וְ"אַל תִּשָּׁבֵר" מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַתָּה הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֶּמְשַׁךְ עָלֶיךָ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְתִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת, וּמִי שֶׁיֹּאמַר לְךָ שֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת

לְהִנָּצֵל מִפִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא שַׁקְרָן וְכוֹפֵר בָּעִקָּר, וְרוֹצֶה לְהַטְעוֹת אוֹתְךָ וְלַעֲשׂוֹת לְךָ שְׁטִיפַת מֹחַ, כִּי בֶּאֱמֶת הָאָדָם הוּא גּוּשׁ עָפָר, טְפָּה סְרוּחָה, עָפָר וָאֵפֶר, וּמֵהֶעָפָר בָּא וְאֶל הֶעָפָר יָשׁוּב, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה בֵּית מָנוֹס מִלְּבַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְלָכֵן רְאֵה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וּבְרַח לְךָ עַכְשָׁו רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים תָּמִיד.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, הָעִקָּר רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ בְּמַצָּבֶיךָ הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדָתְךָ עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, הֵן אֱמֶת שֶׁלָּקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת

שֶׁעַל תְּפִלָּה צְרִיכִין חִזּוּק בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּתְחִלָּה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין מִסְתַּכְּלִים עָלָיו, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ פּוֹנֶה אֵלָיו, וְאַף שֶׁמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה, הוּא רוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מָנוֹס וּמִבְטָח, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲנוֹת לוֹ, וְעַל זֶה צְרִיכִים חִזּוּק גָּדוֹל מְאֹד לֹא לְהִשָּׁבֵר, אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁרוֹאֶה שֶׁכָּל מַה שֶּׁמִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עֲדַיִן לֹא נַעֲנָה, עָלָיו לָדַעַת, שֶׁכָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֵינָהּ הוֹלֶכֶת לָרִיק, אֶלָּא אַדְרַבָּה, כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה קוֹלַעַת אֶל חוּט הַשַּׁעֲרָה, וּבְוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד; כִּי הָעִקָּר בִּתְפִלָּה הוּא הִתְחַזְּקוּת, לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ לָבֹא וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי הִתְחַזְּקוּת יְכֹלֶת לְהוֹצִיא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַה שֶּׁרוֹצֶה, כִּי עִקַּר כֹּחַ הַתְּפִלָּה הוּא רַק לֹא לְהִשָּׁבֵר, כִּי מְנַסִּים אֶת הָאָדָם מִלְּמַעְלָה בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, לִרְאוֹת אִם לְבָבוֹ הוּא בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה מְסַבְּבִים עִמּוֹ בְּכָל מִינֵי סִבּוּבִים,

שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ סְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת וְעַקְמוּמְיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ,
וְאִם הָאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִשָּׁבֵר
מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בִּתְפִלָּתוֹ;
עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל
מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְ״אַל תִּשָּׁבֵר״ מִשּׁוּם דָּבָר
שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּךְ צְרִיכָה לִהְיוֹת הַתְּפִלָּה —
בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מִצַּד אֶחָד, וּבְרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים
מִצַּד שֵׁנִי, וְלֹא לְהִתְבַּטֵּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא
כְּמוֹ שֶׁיּוֹצֵא לְמִלְחָמָה, וְלוֹקֵחַ אֶת כְּלֵי הַזַּיִן וְיוֹרֶה
חֵץ אַחַר חֵץ, כַּדּוֹר אַחַר כַּדּוֹר, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל
מֵהַשּׁוֹנֵא כְּלָל, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ הוּא גַּם־כֵּן חוֹטֵף
מַכּוֹת, וְנוֹפֵל עָלָיו עָפָר וְזֶבֶל וּפְסֹלֶת, וְהוּא נִמְצָא
בְּפַחַד תְּמִידִי, עִם כָּל זֹאת חַיִל מְנֻסֶּה אֵינוֹ מִתְפַּעֵל
מִזֶּה כְּלָל, אֶלָּא הוּא רָץ כְּנֶגֶד שׁוֹנְאוֹ, וְיוֹרֶה בּוֹ חֵץ
אַחַר חֵץ, כַּדּוֹר אַחַר כַּדּוֹר, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם
בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּתְפִלָּה, לֹא
לְהִתְבַּטֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם
מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הַמְּעִיקִים לוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן
שֶׁלֹּא יִתְבַּהֵל וְלֹא יִתְפַּחֵד וְלֹא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם קֻשְׁיוֹת
וְסְפֵקוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁיִּבְרַח
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כֵּן יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אָחֳרָא;

וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה לָקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, רְאֵה לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְ"אַל תִּשָּׁבֵר" מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא בְּכָל יוֹם תָּבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֻחָדָשׁ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו. וְהַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּכָל פַּעַם חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמַּתְחִיל בְּכָל יוֹם לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, כְּאִלּוּ עֲדַיִן בֶּאֱמֶת לֹא בִּקֵּשׁ כְּלָל, וְזוֹ הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלּוֹ שֶׁבָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וּבֶאֱמֶת לְפִי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לָהּ חֵקֶר, וְאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בְּרָם וְנִשָּׂא, בְּוַדַּאי עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְנוּ כְּלָל, וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה בִּתְפִלָּה לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה וְלָבֹא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ אַף פַּעַם עֲדַיִן לֹא בָּא, וְזֶה עִקַּר הָעֵצָה לְהַצְלִיחַ בְּמִלְחֶמֶת הַתְּפִלָּה. וְהֵן בַּתּוֹרָה, אִם לָקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ סֵדֶר דֶּרֶךְ הַלִּמּוּד שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרַיְיתוֹת וְתוֹסְפְתּוֹת, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בְּלִמּוּד אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָעַקְשָׁנוּת, לֹא לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם,

וַאֲפִלּוּ לֹא מֵעַצְמוֹ, וְאַף שֶׁהוּא שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁהוּא לוֹמֵד, לֹא יִתְבַּהֵל וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל כְּלָל מִזֶּה, אֶלָּא בְּכָל יוֹם יַחֲטֹף עוֹד כַּמָּה פְּסוּקִים וְעוֹד כַּמָּה פְּסוּקִים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת כָּל הַתַּנַ"ךְ, וְכֵן לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹד פֶּרֶק וְעוֹד פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְכֵן הוּא בַּשַּׁ"ס, בְּכָל יוֹם לִלְמֹד עַמּוּד אוֹ דַּף אוֹ כַּמָּה דַּפִּים בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְכֵן שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּמִדְרָשׁ וְזֹהַר וְתִקּוּנִים וְכָל מִינֵי לְמוּדִים שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, יַתְחִיל אֶת הַסֵּפֶר מֵהַהַתְחָלָה, וְיִלְמַד בְּכָל יוֹם קְצָת אוֹ הַרְבֵּה, אֲבָל צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה וְלֹא לְהִשָּׁבֵר, אַף שֶׁבֵּין כָּךְ יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, שֶׁיִּשְׁכַּח מַה שֶּׁיִּלְמַד, וְתַעֲבֹר עָלָיו חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אָסוּר לְהִתְבַּהֵל כְּלָל מִכָּל זֶה, כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה, אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הָעַקְשָׁנוּת, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ. וְכָל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה עָבְרוּ אֶת הַנִּסָּיוֹן הַזֶּה, שֶׁבְּכָל פַּעַם נִכְנְסוּ בָּהֶם סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים וְקֻשְׁיוֹת, וְרָצוּ לְשָׁבֵר אוֹתָם, אַךְ הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד וְהָיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים בִּלְמוּד הַתּוֹרָה

הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא עָזְבוּ עַצְמָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הִצְלִיחוּ מְאֹד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ עֹל תּוֹרָה, תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד עַל דָּבָר זֶה, וּרְאֵה לֹא לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ בְּכָל יוֹם לִלְמֹד תַּנַ"ךְ כְּסִדְרָן וּמִשְׁנָיוֹת כְּסִדְרָן וְשַׁ"ס כְּסִדְרָן וּמִדְרָשִׁים כְּסִדְרָן וְזֹהַר וְתִקּוּנִים כְּסִדְרָן וְסִפְרֵי הַפּוֹסְקִים כְּסִדְרָן בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְתִתְקַדֵּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְתִהְיֶה עַל זֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי מַה לְּךָ עִם אֲחֵרִים, הַהוּא יַכְנִיס אוֹתְךָ לַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי הַהוּא אֵינוֹ מְעֻנְיָן לַעֲזֹר לְךָ, אֶלָּא רוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְעַל־כֵּן מַה יֵּשׁ לְךָ עִמּוֹ, רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בְּדָבָר זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד. וְהֵן בְּפַרְנָסָה, אִם לָקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ אֵיזֶה עִנְיָן, אָסוּר לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְהוֹצִיא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל רְצוֹנְךָ וְכִסּוּפֶיךָ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בְּזֶה

הָעוֹלָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הָעַקְשָׁנוּת, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבִפְרָט בְּפַרְנָסָה, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מִתְחָרִים אֲשֶׁר מַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתּוֹ, וְרוֹצִים לְשָׁבֵר אוֹתוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, אֲבָל אִם הוּא לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדוֹ, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא הוּא חָזָק וְאַמִּיץ בִּנְקֻדָּתוֹ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ יַעַבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁיִּרְאֶה שֶׁכָּל אֶחָד מַצְלִיחַ וְהוּא אֵינוֹ מַצְלִיחַ, אַל יִשָּׁבֵר כְּלָל, אֶלָּא יֵדַע שֶׁהוּא תָּלוּי בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה מִמֶּנּוּ תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, לְהִתְפַּלֵּל עַל פַּרְנָסָתוֹ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ, כִּי אֵין עֲנִיּוּת מִן הָאֱמָנוּת וְאֵין עֲשִׁירוּת מִן הָאֱמָנוּת, אֶלָּא הַכֹּל בִּזְכוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְעִקַּר הַזְּכוּת שֶׁל הָאָדָם הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּפַרְנָסָתְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְהוֹצִיא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל רְצוֹנְךָ וְכִסּוּפֶיךָ, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וְכֵן הַדָּבָר עִם עֵסֶק הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה וְעִם לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה,

צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם אָסוּר לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי כָּךְ הֵם הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, וְאַל יַפְתְּךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ יוֹתֵר טוֹב וְיֵשׁ יוֹתֵר רַע, אֶלָּא עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבֵר כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּכְפִי נִשְׁמָתוֹ וּכְפִי שָׁרְשׁוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְעַל־כֵּן "אַל תִּשָּׁבֵר" מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְעִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא, כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּךְ הוֹלְכִים הַחַיִּים בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וּמִי בֶּאֱמֶת נִצּוֹל מִפְּגָעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן? מִי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד רַק מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל

אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הוּא מְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא זֶה שֶׁמַּצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אַחֶרֶת הָאָדָם עוֹבֵר יִסּוּרֵי תֹּפֶת וְגֵיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם; כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, לֹא־כֵן מִי שֶׁמְּנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא תָּמִיד יִשָּׁבֵר; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, לֹא תוּכַל לְהִתְחַמֵּק מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּרִירוּת, הַדַּחֲקוּת, הָעֲנִיּוּת וְהַחוֹבוֹת שֶׁעוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא אִם תְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד כְּלָל, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָז דַּיְקָא לֹא תִּשָּׁבֵר וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כִּי הֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי הָאָדָם וּבְחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שֶׁלּוֹ, כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד קָם מִי

שֶׁקֶם — בַּעֲלֵי חוֹבוֹת וְנוֹגְשִׁים וּבַעֲלֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת וְצָרוֹת מִצָּרוֹת שׁוֹנוֹת, וְיִסּוּרִים מִמִּינִים אֲחֵרִים, מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעִקַּר הַצְטָלְחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לֹא לְהִשָּׁבֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק לְהַחֲזִיק מַעֲמָד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף הוּא, וְתֵדַע שֶׁכָּךְ מִתְנַהֵג הָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּפִי שׂוֹרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אַךְ הַבְּחִירָה בְּיָדְךָ, אִם תְּקַבֵּל אֶת יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז לֹא תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְאִם לֹא תְּקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי מִכָּל דָּבָר קָטָן תִּשָּׁבֵר, וּמִכָּל אָדָם תִּפְחַד, וְתִהְיֶה נִרְדָּף מֵעַצְמְךָ יוֹתֵר מֵאֲחֵרִים, וְזֶה יִשְׁבֹּר אֶת כָּל רוּחֲךָ, וְיַחֲלִישׁ אֶת דַּעְתְּךָ, וְיסַבֵּב וְיַעֲקֹם מֹחֲךָ וְלִבְּךָ בְּקַשְׁיוֹת וּבְסִפֵּקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּרְגִּישׁ אֶת מְרִירוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וְיִהְיוּ לְךָ הַחַיִּים מָרִים מְאֹד, וְכָל יוֹם וָיוֹם תִּסְבֹּל מְרִירִיּוֹת אֲחֵרוֹת לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אֶלָּא הַדְבֵּק אֶת

עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵדַע אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם מִבַּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, אַתָּה צָרִיךְ רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּקַלּוּת וּבְנָקֵל, וְתִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

י.

אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין שׁוּם הַצְלָחָה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא לְמִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אֶלָּא תָּמִיד בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְסוֹדוֹת אֵלּוּ שֶׁאָמַר הֶחָכָם: שְׁלֹשָׁה קְיוּמוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם: הַמָּתוֹן, הַשְׁתִּיקָה וְהַסֵּבֶל. הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת מָתוֹן מָתוֹן, וְעַל כָּל דָּבָר הוּא מַמְתִּין וְאֵינוֹ הוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה לִישׁוּעָתוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא תָּמִיד הוּא נִדְחָק מִפְּנֵי הַשָּׁעָה, וְנִדְחָק מִפְּנֵי הָאָדָם, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מַמְתִּין הַרְבֵּה לִישׁוּעָתוֹ, דַּיְקָא הָאָדָם הַזֶּה יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַהַמְתָּנָה, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת מָתוֹן מָתוֹן, וּלְחַכּוֹת הַרְבֵּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל כָּל דָּבָר צְרִיכִין רַק לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת, וְאָז סוֹף כָּל סוֹף יַגִּיעַ אֶל מְחוֹז חֶפְצוֹ לְשָׁלוֹם. וְכֵן הַדָּבָר בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה, אֵין צְרִיכִין לַעֲנוֹת לְכָל אֶחָד שֶׁמְּחָרֵף וּמְבַזֶּה אוֹתוֹ, צְרִיכִין לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַל יִפָּתֵךְ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזוֹ עֵצָה אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם לִתֵּן לְךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּדְמְיוֹנוֹת שָׁוְא, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְלִשְׁתֹּק וְלֹא לְהָשִׁיב לִמְחָרְפוֹ דָּבָר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּעֵת צָרָתוֹ וּמְרִירוּתוֹ, אֶלָּא בֹּא

יָבֹא אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו וְיוֹצִיאוֹ מִצָּרָתוֹ וּמִסְּבָלוֹ שֶׁסּוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְכֵן הַדָּבָר עִם מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְסַבֵּל הַרְבֵּה מְאֹד, כִּי זֶה הָעוֹלָם מָלֵא מְרִירוּת וְיִסּוּרִין וּמַכְאוֹבִים, שֶׁסּוֹבְלִים מֵעַצְמוֹ וּמִבְּנֵי בֵיתוֹ וּמִשְׁכֵּנִים וּמִקְרוֹבִים וּמֵרְחוֹקִים, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסֵּבֶל, לְסַבֵּל אֶת הַכֹּל. וְאֵיךְ יָכוֹל לְסַבֵּל? רַק עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַסְתִּיר וּמְכַסֶּה עַצְמוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר זֶה צִלּוֹ יִתְבָּרֵךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָדַעַת אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדּוֹת אֵלּוּ, הַיְנוּ לְהַמְתִּין הַרְבֵּה עַל כָּל דָּבָר, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן; כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְרוֹצֶה מַה שֶּׁרוֹצֶה בּוֹ בָּרֶגַע, וְאֵין זֶה הוֹלֵךְ כָּךְ, כִּי לִפְעָמִים צְרִיכִין לְחַכּוֹת יוֹם יוֹמַיִם, שָׁבוּעַ שְׁבוּעַיִם, חֹדֶשׁ חָדְשַׁיִם, וְלִפְעָמִים שָׁנָה וְגַם שָׁנִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ

כְּלָל, רַק לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם
וּלְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין, וְזֶה עִקַּר הַצְּלָחַת הָאָדָם, וְכֵן
לִהְיוֹת רָגִיל בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה לֹא לְהָגִיב לְכָל פִּרְחָח
וּלְכָל רָשָׁע, אֶלָּא לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לִמְחָרְפֵהוּ וְלִמְבַזֵּהוּ,
וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָסוּר
לְהִשָּׁבֵר מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לוֹ מַה לִּפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה
שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר,
מֵאַחַר שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא עִמּוֹ, אִתּוֹ וְאֶצְלוֹ, וּלְזֶה
זוֹכִים עַל־יְדֵי מִדַּת הַשְׁתִּיקָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם שׁוֹתֵק,
וְאֵינוֹ מֵגִיב, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף
בָּרוּךְ הוּא, כִּי בָּזֶה מְגַלֶּה פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ לְטוֹבָה.
וְכֵן הַדָּבָר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה יוֹתֵר
לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁהוּא חַי עִם אֱמוּנָה,
וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה שֶׁהוּא נוֹשֵׁם, הוּא
נוֹשֵׁם אֲוִירוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל,
וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אֲזַי הוּא סוֹבֵל אֶת כָּל
מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ
נִשְׁבָּר; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחֲקֹק בְּדַעְתְּךָ
יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ. וְתִזְכֹּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ כִּי הֵם עִקָּרִים רַבִּים

בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים
וְגַלִּים, עַד שֶׁהוּא מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה
וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, וּמְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵחַיָּיו, וְאֵינוֹ רוֹאֶה
שׁוּם מָנוֹס לְנַפְשׁוֹ, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת
כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל
מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר וְאֵינוֹ נִתְבַּטֵּל
מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא דַּיְקָא יַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים; כִּי זֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר הוּא
רַק גֶּשֶׁר קָטָן וְצַר מְאֹד, וְהַכְּלָל וְהָעִקָּר לֹא לְהִתְפַּחֵד
כְּלָל, וְעִקַּר הַצְּלָחַת הָאָדָם הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי מִדּוֹת
אֵלּוּ, שֶׁהוּא מָתוּן מָתוּן מְאֹד עַל כָּל דָּבָר, וּמְחַכֶּה
וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְשׁוֹתֵק וְאֵינוֹ מֵגִיב, וְהוּא
סוֹבֵל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלָיו, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין
סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא
עַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת
הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים בְּזֶה
הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרֵינוּ
בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, וְיִזְכֶּה לִירַשׁ אֶת
הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד; אַשְׁרֵי מִי

שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, אֶלָּא זוֹכֵר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ תָּמִיד, וְחוֹזֵר עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִשָּׁבֵר מֵאַף אֶחָד, וְיִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִחַכֶּה וְיַקֶּוֶה תָּמִיד לִישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִהְיוֹת עַיִל וְנָפִיק, שֶׁיִּכָּנֵס בְּשָׁלוֹם וְיֵצֵא בְּשָׁלוֹם, וְתִהְיֶה יְצִיאָתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּבִיאָתוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא לְחַיֵּי נֶצַח.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁבְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין
שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ בָּהֶם אֵיזֶה הַרְחָבָה,
מִלְּבַד מַה שֶּׁמְּצַפִּים שֶׁבְּחַסְדּוֹ יוֹשִׁיעַ
וִיבַטֵּל הַצָּרָה לְגַמְרֵי, אַךְ גַּם בַּצָּרָה
בְּעַצְמָהּ בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהּ אֵיזֶה הַרְחָבָה.
וְתִסְתַּכֵּל עַל זֶה הֵיטֵב, וְעַל־יְדֵי־זֶה
תּוּכַל לִסְבֹּל וּלְקַבֵּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר
עָלֶיךָ כָּל יָמֶיךָ בְּאַהֲבָה, וְלֹא תִּתְבַּהֵל
מִשּׁוּם דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל
לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל מַה
שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹשִׁיעַ לְךָ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קצה)

קוּנְטְרֵס

בִּטּוּל זְמַן

יְגַלֶּה אֶת יִקָּרַת הַזְּמַן, אֵיךְ שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בּוֹ
בְּרוּחָנִיּוּת וְגַם בְּגַשְׁמִיּוּת, וְכֵן לְהִפּוּךְ יְגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַמְבַטֵּל
אֶת הַזְּמַן, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אֲבֵדָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵאֲבֵדַת הַזְּמַן.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: עַל הַכֹּל יֵשׁ תִּקּוּן, אֲבָל לֹא עַל בִּטּוּל זְמַן, וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ, כִּי בָּרֵגַע שֶׁמְּבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ, כְּבָר מַפְסִיד הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וְלֹא תִּמְצָא עֲנִיִּים בְּמָמוֹן, אֶלָּא שֶׁהֵם עֲצֵלִים וּמְבַטְּלִים אֶת זְמַנָּם, וְאֵינָם עוֹסְקִים בְּפַרְנָסָתָם, וְכֵן לֹא תִּמְצָא עַמֵּי הָאָרֶץ בַּתּוֹרָה, אֶלָּא כְּשֶׁהֵם מְבַטְּלִים אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר בְּדִבּוּרֵי הֶבֶל רָרִיק, וְעַל־כֵּן בְּיוֹתֵר צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַל הַזְּמַן הַיָּקָר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹתוֹ בְּשׁוּם מָמוֹן, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִירוֹ כְּלָל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עָבַר — נֶאֱבַד לַחֲלוּטִין, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְאֵינוֹ מְבַטְּלוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסג)

קוּנְטְרֵס

בְּטוּל זְמַן

א.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל אֵצֶל הָאָדָם כְּמוֹ בְּטוּל זְמַן, אֲשֶׁר בָּזֶה נִלְכָּדִים רֹב בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהוּא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה לְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, יוֹתֵר מִכָּל הַתַּאֲוּוֹת הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם מַשְׂכִּיל וּמִתְבּוֹנֵן עַל יְקָרַת הַזְּמַן, אָז הָיָה שׁוֹמֵר עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁכָּל רֶגַע שֶׁרַק עוֹבֵר לְהָאָדָם, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יֶחְזַר אֵלָיו, וְעַל־כֵּן הוּא הֶפְסֵד נִצְחִי, כִּי כָּל דָּבָר נִתָּן לְהָשִׁיב, אֲבָל רַק לֹא אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, וּכְמַאֲמָר הֶחָכָם: "אָדָם דּוֹאֵג עַל אִבּוּד דָּמָיו, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אִבּוּד יָמָיו" דָּמָיו חוֹזְרִים, וְיָמָיו אֵינָם חוֹזְרִים, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מָה אַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל עִם זְמַנְךָ

הַיָּקָר, אָז לֹא הָיִיתָ מְבַטֵּל זְמַנְךָ בְּהֶבֶל וָרִיק רַק הָיִיתָ מוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל דְּבָרִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל הַזְּמַן הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, וּשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מִכָּל מִינֵי בְּטוּל זְמַן, וְאָז תִּזְכֶּה לָבוֹא אֶל עִנְיָנֶיךָ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר הֵיטֵב, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין הַיּוֹם מְחַכֶּה לְךָ כְּלָל, רַק בְּכָל יוֹם אַתָּה מֵת, כָּל שָׁעָה וְכָל רֶגַע שֶׁרַק עוֹבְרִים, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יֶחְזְרוּ אֵלֶיךָ, עַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ מַה וְלָמָּה לְךָ לַעֲסֹק בְּכָל מִינֵי בְּטוּל זְמַן, אֲשֶׁר הוּא הָעֲבֵרָה הַכִּי גְּדוֹלָה? כִּי עִם זְמַן יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מְאֹד — אוֹ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא מִצְוָה אַחַת, וְכַמּוּבָא בִּירוּשַׁלְמִי, פֵּאָה, עַל הַמִּשְׁנָה: וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם, שֶׁאַפִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵינוֹ שָׁוֶה לְדִבּוּר אֶחָד שֶׁל תּוֹרָה (פֵּאָה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה א׳), אוֹ שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל יְדֵי כָּל דִּבּוּר תְּפִלָּה, הָאָדָם מְדַבֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הַשְּׁכִינָה, אוֹ שֶׁיָּכוֹל לְקַיֵּם אֵיזוֹ

מִצְוָה, אֲשֶׁר מְקַשֶּׁרֶת וּמְשַׁלֶּבֶת אֶת נִשְׁמָתוֹ עִם כָּלָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם יַחַד, אוֹ שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ, אֲשֶׁר הִיא מִצְוָה הַכִּי גְּדוֹלָה, אוֹ לַעֲסֹק בְּפַרְנָסָה — לְפַרְנֵס אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ וְלַעֲזֹר לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה, כִּי הַזְּמַן הוּא יָקָר מְאֹד, וְאֵין עוֹד אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן; עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, שֶׁלֹּא תָּבוֹא אֶל בְּטוּל זְמַן, רַק רְאֵה לְנַצֵּל אֶת זְמַנְךָ בִּדְבָרִים טוֹבִים, אֲשֶׁר אָז תּוּכַל לְהַקְרִא זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים, וְתִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, לֹא כֵן אִם תְּבַטֵּל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלְּךָ בְּהֶבֶל וָרִיק, אֵין לְךָ עוֹד קֵצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז יוֹתֵר מִמֶּנּוּ; וְעַל־כֵּן שִׂים דַּעְתְּךָ עַל הַזְּמַן הַיָּקָר, וְאַל תְּבַטְּלֵנוּ בְּהֶבֶל וָרִיק, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי חֲבָל מְאֹד עַל הַזְּמַן הַיָּקָר אֲשֶׁר אַתָּה מְבַטֵּל, כִּי עִם זְמַן יְכוֹלִים לִקְנוֹת הַכֹּל, אֲבָל עִם הַכֹּל אִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹת זְמַן, כִּי כָּל הוֹן דְּעָלְמָא לֹא יִשְׁוֶהוּ, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "הַזְּמַן אוֹבֵד אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִים לְעוֹלָם" וְעַל־כֵּן כָּל עוֹד שֶׁהַזְּמַן בְּיָדְךָ, רְאֵה לְנַצֵּל אוֹתוֹ בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים — בִּלְמוּד הַתּוֹרָה

הַקְּדוֹשָׁה, וּבְקִיּוּם הַמִּצְווֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, וְתַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא הַצְלָחָה נִצְחִית, וְזֶה יְלַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בֵּיתְךָ הַנִּצְחִי, וְרַק זֶה יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא; עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפֹא, בְּנִי, מַהֵר, וְהִנָּצֵל מִיָּד, וּרְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, שֶׁלֹּא תָּבוֹא אֶל בְּטוּל זְמַן, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר אֵין לְהַזְּמַן שׁוּם תַּשְׁלוּמִים לְעוֹלָם, כִּי הֶפְסֵד הַזְּמַן אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִים כְּלָל; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וּמְבַלֶּה אוֹתוֹ בְּטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִשְׁמֹר מְאֹד עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, כִּי הַזְּמַן חוֹלֵף וְעוֹבֵר, וְאִי אֶפְשָׁר לְתָפְסוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל רֶגַע וְדַקָּה מַמָּשׁ שֶׁעוֹבְרִים, לְעוֹלָם לֹא יָשׁוּבוּ אֵלֶיךָ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְחוֹטֵף בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה כַּמָּה מִינֵי לְמוּדֵי תּוֹרָה, וְכַמָּה מִינֵי שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח, וּכְשֶׁיָּבוֹא הָאָדָם אֶל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אָז יִרְאֶה מַעֲלַת אָדָם עַל חֲבֵרוֹ — אֵיךְ שֶׁמִּי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹר אֶת זְמַנּוֹ, אֵיזוֹ חֲשִׁיבוּת וְאֵיזֶה כָּבוֹד יֵשׁ לוֹ לְמַעְלָה,

וּלְהַפּוּךְ אֵין לְךָ עוֹד בְּזָיוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל בָּעוֹלָם הַבָּא, מִזֶּה שֶׁבְּזְבֵּז אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר בְּהֶבֶל וָרִיק, כִּי הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ אָמַר (אָבוֹת פ״ד): יָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; עֲמֹד וּרְאֵה וְהִשְׁתּוֹמֵם! אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה, מַה נִּקְרָא שָׁעָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר כָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהַתַּעֲנוּגוֹת וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהָאוֹרוֹת הָרוּחָנִיִּים לֹא מַגִּיעִים אֶל שָׁעָה אַחַת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וּבוֹרֵחַ מִבְּטוּל זְמַן, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר יָקָר כְּמוֹ הַזְּמַן, אֲשֶׁר בְּשׁוּם מָמוֹן לֹא תּוּכַל לִקְנוֹתוֹ, וְהַזְּמַן פּוֹרֵחַ יוֹתֵר מִצֵּל צִפּוֹר הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיקוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַשֵּׁר אֶת הַזְּמַן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָתוֹ שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוֹתָיו שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, תְּחִנּוֹת וּפִיּוּסִים, שֶׁרַק בְּדָבָר זֶה יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת הַזְּמַן בְּיָדוֹ, וּמַעֲלֶה אֶת

הַזְּמַן, וּמְקַשְּׁרוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי בְּטוּל זְמַן, אֲשֶׁר בּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם, וְהַשָּׁעָה וְהָרֶגַע, שֶׁתִּתְחָרֵט עַל כָּל מַה שֶּׁבִּטַּלְתָּ אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, אֲבָל כְּבָר יִהְיֶה מְאֻחָר וְלֹא תוּכַל לְהַחֲזִיר אֵלֶיךָ אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר, לָכֵן רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד, וּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִבְּטוּל זְמַן בְּטֶרֶם תֵּלֵךְ וְאֵינֶנּוּ, וּתְמַלֵּא אֶת זְמַנְךָ עִם טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ עוֹבְרִים עָלֶיךָ הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת בְּהֶבֶל רָיק וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדְךָ, מַדּוּעַ לֹא תַּתְחִיל לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתְּךָ כִּי חָבָל עַל הַזְּמַן, וְכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁעוֹבֵר לְעוֹלָם לֹא יַחֲזֹר אֵלֶיךָ?! וְעַל־כֵּן שְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל כָּל יוֹם וָיוֹם שֶׁלְּךָ וְעַל כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה שֶׁלְּךָ, כִּי אֵין אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן, וְהַזְּמַן הָאוֹבֵד אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִים לְעוֹלָמִים, וּמַה שֶּׁתִּזְכֶּה לַחֲטֹף בְּכָל יוֹם, זֶה יִשָּׁאֵר לְךָ לָנֶצַח, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִצְוֹת חֲדָשׁוֹת, וְתִשְׂמַח עִמָּהֶם, וְכֵן תְּדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ

יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם דִּבּוּרִים וּתְפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת, וְכֵן תִּלְמַד בְּכָל יוֹם לִמּוּדִים חֲדָשִׁים מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבָאֹפֶן הַזֶּה כָּל יוֹם וָיוֹם מִימֵי חַיֶּיךָ יִהְיֶה שָׁוֶה לְמַשֶּׁהוּ, וְלֹא יֵלְכוּ וְלֹא יַעַבְרוּ הַיָּמִים בְּהֶבֶל וָרִיק, וְכֵן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת — הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְאַל תַּחֲשֹׁב עַל הֶעָתִיד, רַק עַל הַיּוֹם הַזֶּה, וְתִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן — אַל תְּפַטְפֵּט פִּטְפּוּטֵי הֶבֶל, כִּי חֲבָל עַל הַזְּמַן, וּבַזְּמַן הַזֶּה אַתָּה יָכוֹל — אוֹ לְהַרְוִיחַ בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת, אוֹ לְהַרְוִיחַ בַּעֲבוּר פַּרְנָסָתְךָ בְּרוּחָנִיּוּת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְנַצֵּל כָּל יוֹם וָיוֹם, וְאָז בַּסּוֹף לֹא תִּתְחָרֵט כְּלָל, כִּי בּוֹא תָּבוֹא עַל שְׂכָרְךָ.

ז.

אֲהוּבִי! זְכֹר הֵיטֵב, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה לְךָ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְבַטֵּל אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר בְּהֶבֶל הֲבָלִים?! וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים, אֲשֶׁר אֶל מְאוּמָה לֹא יְבִיאוּךָ, רַק מִיָּד אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת אֶת הָאֱמֶת, אֲשֶׁר כְּנֶגֶד כָּל יוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ יוֹם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְעַל־

כֵּן כָּל מַה שֶּׁתִּזְכֶּה לִקְנוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה — אֵיזוֹ מִצְוָה, אוֹ אֵיזֶה לְמוּד אוֹ אֵיזוֹ שִׂמְחָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה יִשָּׁאֵר לְךָ לְנֶצַח נְצָחִים, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַלְתָּ בַּיּוֹם הַזֶּה בְּפַח יָקוּשׁ, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּאֵיזוֹ עֲבֵרָה גַּסָּה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ הִרְהַרְתָּ הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, וְנִכְנַסְתָּ בְּרַעְיוֹנוֹת זָרִים וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת בָּזֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה, הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: יֵשׁ עִנְיָן שֶׁנִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ הַיּוֹם הַזֶּה בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לְשַׁעֵר וְאֵין לְתָאֵר אֶת גֹּדֶל הָאוֹרוֹת הַצַּחְצָחוֹת שֶׁתָּאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם גַּס וּמְגֻשָּׁם בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, בָּזֶה הוּא גּוֹרֵם שֶׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁשּׁוּם מַלְאָךְ וְשׁוּם שָׂרָף לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת, וְעַל־כֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲפִלּוּ מֵהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת הֲכִי מְגֻנּוֹת וּמְלֻכְלָכוֹת, שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בָּהֶם, אִם רַק תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תְּקַשֵּׁר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֶל הַיּוֹם שֶׁלְּמַעְלָה, וּבָזֶה יִתְיַחֲדוּ שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת — הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם

הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּתְמִיד בָּזֶה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלְּךָ, וּרְאֵה לְדַבֵּר עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁדִּבּוּרִים אֵלּוּ אֵינָם בְּכְלַל דְּבָרִים בְּטֵלִים, אַדְרַבָּה בָּזֶה אַתָּה מֵאִיר בְּיוֹתֵר אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתָּדוּר פֹּה בַּתַּחְתּוֹנִים, וּבְנֵי אָדָם יְדַבְּקוּ עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי רֹב בְּנֵי הָאָדָם מִשְׁתַּגְּעִים רַק מֵהַשְׁעָמוּם וּמִבְּטוּל הַזְּמַן, שֶׁהוֹלְכִים בָּטֵל, וְאֵינָם עוֹשִׂים שׁוּם דָּבָר, וְדָבָר זֶה מַעֲבִירָם עַל דַּעְתָּם וְעַל דַּעַת קוֹנָם, וְנִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם מַשֶּׁהוּ — אוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה, אוֹ לְהִתְעַסֵּק בַּמִּצְוֹת, אוֹ לְהִתְפַּלֵּל, אוֹ לְהִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, הָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל לֹא לְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן בְּהֶבֶל וָרִיק, אֲשֶׁר רַק מְשַׁגֵּעַ אֶת הָאָדָם וּמוֹצִיאוֹ מִדַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וּמַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם יַעֲסֹק גַּם בְּאֵיזֶה עֵסֶק קַל, הָעִקָּר לֹא לָבוֹא לִידֵי בְּטוּל

זְמַן, שֶׁרַק הוֹרֵס אֶת עֲצַבָּיו וְשׁוֹבֵר אֶת רוּחוֹ, וּמַפִּילוֹ לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תֵּלֵךְ בָּטֵל, כִּי הַבַּטָּלָה מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לִידֵי שִׁגָּעוֹן, וְכִמְעַט שֶׁרֹב הַמְשֻׁגָּעִים וְאֵלּוּ שֶׁנּוֹפְלִים אֶל תּוֹךְ דִּכְאוֹן פְּנִימִי, הַכֹּל נִמְשָׁךְ לָהֶם מִבְּטוּל זְמַן, שֶׁהוֹלְכִים בָּטֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם זְמַן לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה, וְנִכְנָסִים בְּדַעְתָּם כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת — הֵן עַל עַצְמָם, וְהֵן עַל אֲחֵרִים, וְזֶה הוֹרֵס לָהֶם אֶת הָעֲצַבִּים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּנְפִלַּת רוּחַ, וְנִכְנָסִים בְּדִכְאוֹן עָמֹק שֶׁנִּקְרָא דעפרסיא, שֶׁמִּשָּׁם נוֹבַעַת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מֵבִיא אַחַר־כָּךְ אֶת הָאָדָם לְשִׁגָּעוֹן גָּמוּר, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגֵּעַ, רַחֲמָנָא לִצְלַן; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! תִּרְאֶה וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְאַל תֵּלֵךְ בָּטֵל כְּרֶגַע, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "הַזְּמַן רוֹפֵא נֶאֱמָן לְרַפֵּא כָּל חֳלָיַי" הֵינוּ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ אֵיךְ לְבַלּוֹת אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְהוּא תָּמִיד עָסוּק, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַפֵּא מִכָּל

מַחֲלוֹתָיו, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהַחֳלָאִים בָּאִים רַק מֵחֲמַת בְּטוּל זְמַן — שֶׁהוֹלֵךְ בָּטֵל, אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׁמֹר עַל הַזְּמַן הַיָּקָר, אָז יִהְיֶה לוֹ הַזְּמַן רוֹפֵא נֶאֱמָן לְרַפֵּא כָּל חֳלִי שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵר זְמַנּוֹ, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בָּטֵל, אַשְׁרֵי לוֹ! וְאָז כָּל חַיָּיו הָרוּחָנִיִּים וְהַגַּשְׁמִיִּים מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי.

י.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֵיךְ וּבַמֶּה כְּבָר עָבְרוּ יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ — בְּהֶבֶל וּבְרִיק, וּמֵאוּמָה לֹא נִשְׁאָר בְּיָדְךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ עַכְשָׁו בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לִשְׁמֹר אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, וְתִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיהָ יִתְבָּרַךְ, וְתַעֲשֶׂה חֶסֶד בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְתַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה, וְעִקַּר הָעֲזָרָה בָּעִתִּים הַלָּלוּ — לְדַבֵּר תָּמִיד עִם מְיֻדָּעֶיךָ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים רוּחַ הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת כָּל־כָּךְ חָזָק בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, אֲשֶׁר רֹב רֻבָּם שֶׁל אָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְחָפִים עִם רוּחַ הַסְּעָרָה הַזֶּה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי

וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַלֶּה זְמַנּוֹ רַק בְּדִבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַזְכִּיר לְכָל אֶחָד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ אֵלָיהָ, וְאַל תַּחֲשֹׁב כִּי לָרִיק יְגִיעֲךָ, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶהוּ בְּעַצְמוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ נִקְרָא **בְּטוּל** זְמַן, חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים אֶת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַבֵּית הַקְּדֻשָּׁה, וְתִזְכֶּה שֶׁיִּמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִסְלַח לְךָ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָטִיוּת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְתַרְחִיק מִמְּךָ אֶת הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת, וְתַתְמִיד מְאֹד מְאֹד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ אֵלֶיהָ, וּבָזֶה שֶׁתַּתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה כִּי אֵין לְךָ טוֹב מִתּוֹרָה, אֲבָל מֵאַחַר שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל זְמַן בְּכָל יוֹם — הֵן מִצַּד עִסְקֵי פַּרְנָסָה, וְהֵן מִצַּד לָתֵת נִיחָא לַמֹּחִין, שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל, חַס וְשָׁלוֹם, וְהַהֶכְרֵחַ לְדַבֵּר — הֵן בַּבַּיִת, וְהֵן עִם חֲבֵרָיו, וְהֵן עִם שְׁכֵנָיו, וְהֵן בְּפַרְנָסָה, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אִיפֹא, בְּנִי, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ שֶׁהַדִּבּוּרִים יִהְיוּ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית וְגִלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־

יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה הַזְּמַן הַפָּנוּי בְּטוּל זְמַן, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי גַּם מֵהַבַּטָּלָה תַּעֲשֶׂה קֹדֶשׁ לְהַשֵּׁם.

יא.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי בְּטוּל זְמַן, אֲשֶׁר הוּא תַּאֲוָה כְּמוֹ כָּל הַתַּאֲוֹות, וְלֹא עוֹד אֶלָּא בְּתַאֲוָה זוֹ שֶׁל בְּטוּל זְמַן כְּלוּלוֹת כְּבָר כָּל הַתַּאֲוֹות שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי לֹא יָבוֹא הָאָדָם לִידֵי תַּאֲוָה גַּשְׁמִית, וְלֹא יִפֹּל בְּאֵיזוֹ יְרִידָה וּנְפִילָה, וְלֹא יִתְרַחֵק אֵיזֶה רְחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אִם יִהְיֶה תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, כִּי בֶּאֱמֶת הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שְׁעָמוּם (שְׁגָעוֹן) וְלִידֵי זְמָה (נְאוּף), וְהוֹרֶסֶת לוֹ אֶת חַיָּיו לְגַמְרֵי, עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפֹא, בְּנִי, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק, וְאַף פַּעַם אַל תְּבַטֵּל אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן — אוֹ שֶׁתִּתְפַּלֵּל וּתְדַבֵּר עִם אֱלֹקִים, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר הוּא הַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת לְמַטָּה, אוֹ שֶׁתִּלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר כָּל לִמּוּד בְּמִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה וַאֲגָדָה, מְקַשֵּׁר אֶת נִשְׁמָתְךָ בְּבוֹרֵא עוֹלָם, אוֹ שֶׁתְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מְאַחֶדֶת וּמְיַחֶדֶת אֶת רמ״ח אֵיבָרֶיךָ וּשׁס״ה גִּידֶיךָ אֶל

הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמוֹרִידִים עָלֶיהָ שֶׁפַע אוֹר גָּדוֹל, אוֹ שֶׁתַּעֲסֹק בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים לַעֲזֹר לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, אֲשֶׁר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר כְּשֶׁמְּחַבְּבִים אֶת בָּנָיו וּמְקָרְבִים אוֹתָם וְעוֹזְרִים לָהֶם, כִּי הָאוֹהֵב אֶת הָאָב יַעֲזֹר לְבָנָיו, וְזֶהוּ סִימָן מֻבְהָק עַל אַהֲבַת הַשֵּׁם — כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים עִם זֻלָתוֹ, וְשׁוֹמֵעַ צַעֲרוֹ, וּמַטֶּה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לְכָל בְּעָיוֹתָיו, וּמוּכָן לַעֲזֹר לְזֻלָתוֹ. אָחִי הַיָּקָר! זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי **בְּטוּל זְמַן**, וְתִהְיֶה תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק קָדוֹשׁ, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּרְגִּישׁ עַצְמְךָ הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וְלֹא תִּהְיֶה בְּדִכָּאוֹן וְעַצָּבוֹן, אֶלָּא תָּמִיד תִּהְיֶה רַעֲנָן וּמְיֻשָּׁב בְּדַעְתְּךָ, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמְשַׁגֵּעַ כָּל־כָּךְ אֶת הָאָדָם כְּמוֹ **בְּטוּל זְמַן**, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל כָּל אָדָם, שֶׁמֹּחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ תָּמִיד עוֹבֵד וְחוֹשֵׁב וְכוּ', וְאִם הוּא עָסוּק בְּלַחֲשֹׁב דְּבָרִים טוֹבִים, וּמוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַחֲשָׁבוֹתָיו הַטּוֹבוֹת, אֲזַי דַּיְקָא מַעֲשָׂיו

מִשְׁתַּוִּים עִם מַחֲשָׁבוֹתָיו, וְעוֹבְדִים יַחַד, וְהוּא גָּדֵל וּמַצְלִיחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁעוֹזֵב אֶת מַחֲשָׁבוֹתָיו לַחֲשֹׁב כָּל רַע, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם דָּבָר, רַק יוֹשֵׁב בָּטֵל, אָז נִפְרָדִים מַעֲשָׂיו מִמַּחֲשָׁבְתּוֹ, וְאָז דַּיְקָא מִשְׁתַּגֵּעַ, רַחֲמָנָא לִצְלַן; עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּעֲזֹב אֶת עַצְמְךָ כְּרֶגַע, וְתָמִיד תִּהְיֶה עָסוּק רַק בְּעֵסֶק קָדוֹשׁ — אוֹ בְּקִיּוּם מִצְוֹות, אוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ בְּדִבּוּרֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, אוֹ בַּעֲשִׂיַּת טוֹבָה לְזֻלָתֶךָ, אוֹ לְדַבֵּר עִם חֲבֵרֶיךָ דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עִם זֻלָתוֹ דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, מַמְשִׁיכִים אֶת הַשְׁכִינָה כָּאן לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְבִיאִים בְּרָכָה וּקְדֻשָּׁה לָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ!

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד תַּאֲוָה כְּמוֹ בְּטוּל זְמַן, שֶׁדָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת נט.): הַבַּטָּלָה מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לִידֵי זִמָּה וְלִידֵי שִׁעֲמוּם, וְזֶה כְּבָר

שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק — אוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וִידַבֵּר וְיָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר וְיָשִׂיחַ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אוֹ שֶׁיִּלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ שֶׁיְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ שֶׁיְּדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב מִזֶּה, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ הַצָּלָחָה נִצְחִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בָּזֶה, וְאֵינוֹ מְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה! וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

יד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִשְׁמֹר מְאֹד עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד תַּחֲלִיף לַזְּמַן שֶׁנּוֹתֵן לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, יֵשׁ לוֹ תִּקָּוָה לְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, וְכֵן יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי יֵשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וּלְהָאִיר עֵינֵיהֶם בְּגִלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִבְּטוּל זְמַן, וּרְאֵה לְנַצֵּל אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר רַק לִדְבָרִים קְדוֹשִׁים, וְתִהְיֶה רָגִיל לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז תִּרְאֶה אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹשִׂים טוֹבָה לַאֲחֵרִים מִתְהַפְּכוּת הַטּוֹבוֹת אַחַר־כָּךְ לְעַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן, וּמְנַצֵּל אֶת הַזְּמַן לְקָרֵב אֲחֵרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, אֵיךְ שֶׁהַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת עוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּרִיק וְכוּ', אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן, וּלְהִפּוּךְ — אֵין לְךָ עוֹד יָקָר כְּיִקְרַת הַזְּמַן; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וּרְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, וּתְנַצֵּל אוֹתוֹ לְטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי — הֵן שֶׁתַּעֲסֹק בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם בָּזֶה הָעוֹלָם, זֶה מֵאִיר עַל נִשְׁמָתוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג׳:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם

הַזֶּה הִיא מְקַדַּמְתּוֹ, וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם, כִּי (נְדָרִים ל״ט:): הֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה, שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתָּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹות, כִּי עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִמִּצְוֹות עֲשֵׂה מִתְקַשְּׁרִים רמ״ח אֵיבָרָיו הַנַּשְׁמִיִּים וְרמ״ח עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְעַל־יְדֵי שְׁמִירָה עַל כָּל מִצְוָה מִמִּצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה מִתְקַשְּׁרִים וּמִתְיַחֲדִים שס״ה גִּידָיו הַנַּשְׁמִיִּים וְשס״ה עוֹלָמוֹת רוּחָנִיִּים, וְנִמְשָׁךְ עֲלֵיו אוֹר רַב מִלְּמַעְלָה, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְנַצֵּל אֶת זְמַנְּךָ הַיָּקָר לַעֲשׂוֹת בּוֹ רַק מִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲשֶׁר יָבוֹא הַזְּמַן, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב וְנֹעַם וַעֲרֻבוּת מִכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְכֵן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת זְמַנְּךָ הַיָּקָר, וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כְּיָון שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חָטָאתֶם מִימֵיכֶם, כִּי מַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלָה עַד אֵין סוֹף, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד, הוּא נִכְלָל בְּמֹחוֹ וּבְדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָטִיוּת בְּשָׁעָה שֶׁמְּלַמֵּד אֶת תּוֹרָתוֹ לַאֲחֵרִים, שֶׁזֶּה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי זֶה נִקְרָא תּוֹרַת חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֹטָה מ״ט:): תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, זוֹ תּוֹרַת

חֶסֶד, וְהַמְלַמֵּד תּוֹרָה לַאֲחֵרִים, זֶה נִקְרָא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁמְּלַמְּדִים תּוֹרָה לַאֲחֵרִים, אֲשֶׁר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה רַק לִשְׁקֹד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן תִּלְמַד עִם אֲחֵרִים אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּתְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְכַּפְּרוּ כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ; הָעִקָּר אַל תְּבַטֵּל אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר, וְכֵן תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וּתְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל — תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי כָּל זֶה תִּזָּכֶה לִשְׁמִירַת הַזְּמַן, וּכְשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׁמֹר אֶת זְמַנְךָ הַיָּקָר — הֵן בְּתוֹרָה, וְהֵן בִּתְפִלָּה, וְהֵן בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְלֹא לְבַטְּלוֹ, אָז תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נֹעַם, זִיו וְחִיּוּת בְּחַיֶּיךָ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה! וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

גַּם בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה צְרִיכִין בְּחִינַת הִסְתַּפְּקוּת. כִּי לִפְעָמִים מְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם מַה שֶּׁרוֹצֶה לִלְמֹד יוֹתֵר מִדַּי, כִּי רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה לִלְמֹד, וְרוֹצֶה לִלְמֹד כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת, וּמֵחֲמַת זֶה מִתְבַּלְבֵּל מְאֹד. וְלִפְעָמִים מִתְבַּטֵּל עַל־יְדֵי־זֶה, וְאֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל. עַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁגַּם בַּתּוֹרָה יִהְיֶה לוֹ בְּחִינַת הִסְתַּפְּקוּת, כִּי לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד)

קוּנְטְרֵס

דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא

יְגַלֶּה וִיפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְנוֹכְלִים הַמַּטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמְנַתְּקִים אוֹתָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא"ש נ"י אָמַר: יֵשׁ בְּנֵי־
אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים סֵבֶל נַפְשִׁי רַב
מְאֹד, וְהַכֹּל מֵחֲמַת דִּמְיוֹנוֹתֵיהֶם,
שֶׁהִכְנִיסוּ עַצְמָם כָּל־כָּךְ בְּדִמְיוֹנוֹת
שָׁוְא, עַד שֶׁדָּבָר זֶה הוֹרֵס לָהֶם
לְגַמְרֵי אֶת כָּל הַחַיִּים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תקסד)

קוּנְטְרֵס

דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא

א.

תַּכְלִית הָאָדָם בְּחַיָּיו הִיא לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בַּהִתְלַבְּשׁוּת הַזּוֹ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, אֲשֶׁר לֹא שַׂיָּךְ בִּגְלוּי אֱלֹקוּת, הַיְנוּ כִּי עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן יֵשׁ בְּכֹחַ וּבְמֹחַ הָאָדָם לִבְחֹר בַּטּוֹב,

וְחַס וְשָׁלוֹם בָּרָע, עַד שֶׁהָרַע מִתְגַּשֵּׁם וּמִתְעַבֶּה בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁיָּכוֹל וּמְסֻגָּל לְהַפְרִיד כָּל דָּבָר שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מִזֶּה מְצִיאוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּמַה גַּם שֶׁעוֹד יַחֲלֹק וִידַבֵּר נֶגֶד כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּפְלוּ כָּל־כָּךְ, שֶׁפּוֹעֲרִים פִּיהֶם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי תַּכְלִית הָאָדָם בְּחַיָּיו הִיא רַק לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַזּוֹ הָאָדָם נִבְרָא (עֵין זֹהַר בֹּא מב.), וְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם, הַכֹּל כְּדֵי לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה"; הַיְנוּ כָּל הַמִּצְוֹת מְבִיאוֹת אֶת הָאָדָם לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת נִטְבְּעָה בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל הָאֱמוּנָה הַזֹּאת, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁבָּאָדָם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז.): אַפִּלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ, מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן; כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ אֵיזוֹ מִצְוָה שֶׁמְּקַיֵּם בְּכָל יוֹם בְּיוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים, וְזֶה מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְלֶלֶת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן לִתֵּן שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, סִבֵּב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סִבּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁיִּהְיוּ נוֹכְלִים וְשַׁקְרָנִים, וְיַטְעוּ אֶת הַבְּרִיּוֹת בִּנְכְלֵי עַרְמוּמִיּוּתָם; וְעַל־כֵּן,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ רַק אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע אֲשֶׁר רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, עָלֶיךָ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְלִהְיוֹת רָגִיל בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁתְּחַפֵּשׂ וְתִמְצָא לְעַצְמְךָ מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תָּשִׂיחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ מֵרֹב צַעַר וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לְךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרוּבִין פה:): אֲפִלּוּ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם; הֵינוּ אֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם הָאָדָם רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָל רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ הוּא לְהַגִּיעַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּשׁוּם שְׁטִיּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא וְהֶבֶל וָרִיק, וְרַק רוֹצֶה לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּשִׂמְחַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, אָז נָכוֹן לִבּוֹ וּבָטוּחַ, שֶׁתִּשְׁרֶה בּוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר וְהַיְרוּדִים וְהַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר, שֶׁנִּכְשָׁל בְּכָל מִינֵי עֲוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת אִם רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו חֲזָקִים לַחֲזוֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי תִּשְׁרֶה בּוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מְגִלָּה כט.): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ — שְׁכִינָה עִמָּהֶם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא אֱלִקוּת, וְזֶה לְעֻמַּת זֶה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא "דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא", שֶׁמַּטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מִינֵי שְׁטְיוֹת וַהֲבָלִים וּשְׁקָרִים, כְּדֵי לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָדַעַת מַה תַּכְלִיתְךָ בְּזֶה הָעוֹלָם, הֲלֹא רַק לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, לְחַפֵּשׂ וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִמְצֹא אֶת הָאֱלִקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אַךְ כְּנֶגֶד זֶה גַּם יֵשׁ "דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא" וַהֲבָל, הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַבְּחִירָה. לָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וּרְאֵה מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וְאַל תָּשִׂים לֵב לְכָל אֵלֶּה הַ"דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא", שֶׁמְּדַמִּים דְּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל וָרִיק, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן תִּזְכֶּה לְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא, וְתִזְכֶּה לְחַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּטֶּה לְבָבוֹ וְדַעְתּוֹ רַק לִידִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ב.

בְּכָל דּוֹר מִתְגַּלִּים יוֹתֵר אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, וּכְנֶגֶד זֶה קָמִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וְנוֹכְלִים, הַמַּסְתִּירִים אֶת אוֹרוֹת הַצַּחְצָחוֹת, גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְתַכְלִית הַבְּרִיאָה הִיא שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁכֻּלָּם יֵדְעוּ וְיַכִּירוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה לא, לג): "כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם", עַד שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ תִּזְכֶּה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא, כִּי אֲפִלּוּ חַיּוֹת

יָגוּרוּ בְּיַחַד בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וְאַחֲוָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ו־ז): "וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי יִרְבָּץ, וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו" וְגוֹ', "וּפָרָה וָדֹב תִּרְעֶינָה יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן, וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל תֶּבֶן", וַאֲפִלּוּ דּוֹמֵם וְצוֹמֵחַ יִגְלוּ אֱלֹקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, יא): "אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק", שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ תָּשִׁיר וּתְגַלֶּה וְתִצְעַק וּתְפָרְסֵם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, וְכָךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ, מֵאָז תְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ, בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, מִתְגַּלֶּה יוֹתֵר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל אֵלּוּ הַחֲפָצִים וְהָרוֹצִים לְקַבְּלוֹ; כִּי בְּכָל שָׁנָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְחַדֶּשֶׁת הַמְלוּכָה, בְּסוֹד: "כִּי לַה' הַמְלוּכָה וּמֹשֵׁל בַּגּוֹיִם" (תְּהִלִּים כב, כט), "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד" (זְכַרְיָה יד, ט), כִּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּתְחִלַּת הַשָּׁנָה מִתְגַּלָּה אֱלֹקוּתוֹ עַל כָּל הַשָּׁנָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּל אָז הָאָרַת אֱלֹקוּתוֹ, הַיְנוּ שֶׁמַּמְלִיךְ עַל עַצְמוֹ מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז מֵאִירָה לוֹ כָּל הַשָּׁנָה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִתְחַדֶּשֶׁת הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכַּת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִמְשָׁךְ אוֹר וְזִיו

וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת לְכָל הַחֹדֶשׁ, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ מְאִירָה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיָּה אֶת כָּל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּבֹּקֶר מִתְחַדֵּשׁ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג, כג): "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ", בְּכָל יוֹם מִתְחַדֶּשֶׁת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קנו.): לֹא מַזַּל יוֹם גּוֹרֵם אֶלָּא מַזַּל שָׁעָה גּוֹרֵם; כִּי בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה נִתְגַּלֶּה יוֹתֵר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה טז): אָדָם נִדּוֹן בְּכָל שָׁעָה, וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם): אֵין דָּנִים אֶת הָאָדָם אֶלָּא לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל אוֹתָהּ שָׁעָה; וְעַל־כֵּן אִם דַּעַת וָשֵׂכֶל וְחָכְמָה לְךָ, עָלֶיךָ לְקַבֵּל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל שָׁנָה מֵחָדָשׁ, שֶׁזֶּה סוֹד מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֵצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁאָז מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ אֶת זֶה הַשֵּׂכֶל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה מֵאָז בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִתְחַדֶּשֶׁת הַבְּרִיאָה, וּמְקַבְּלִים עַל עַצְמָם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב. וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ אַחַר־כָּךְ שֶׁבְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁהוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת הַמַּלְכוּת

נִמְשָׁךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַל הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, שֶׁזֶּה כְּלַל הַצְּרוּפִין שֶׁבְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, וְאַחַר־כָּךְ נִמְשָׁךְ וְנִתְגַּלֶּה בְּיוֹתֵר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז נִתְגַּלֶּה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה שָׁרָה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים צב): כְּשֶׁהַשַּׁבָּת נִכְנֶסֶת אָנוּ מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּשִׁירִים וּבְזְמָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צב, א): ״מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת״, כִּי בְּשַׁבָּת אָז מֵאִיר עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו (שַׁבָּת קיח:), כִּי הַגִּלּוּי אֱלֹקוּת שֶׁנִּתְגַּלֶּה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת כְּבָר כּוֹלֵל בּוֹ אֶת כָּל הָאוֹרוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, כִּי שַׁבָּת הִיא עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שַׁבָּת הִיא שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִלָּאָה וְתַתָּאָה, וְעַל־כֵּן כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים (שַׁבָּת קיח.), כִּי הַגִּלּוּי אֱלֹקוּת שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּשַׁבָּת הוּא בְּלִי שׁוּם מְצָרִים וְצִמְצוּמִים, וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר עַל שַׁבָּת: רְאוּ כִּי יְהוָ״ה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת, כִּי שַׁבָּת הִיא בְּרִיאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסִתַּכֵּל עָלֵינוּ וּמַבִּיט וְצוֹפֶה עָלֵינוּ, וְלָכֵן שַׁבָּת מַשְׁפִּיעָה הַשְׁפָּעָה עַל כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, עַד

שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם סוֹפְרִים אֶת הַיָּמִים לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת בְּכָל יוֹם, לֵידַע שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם מִתְגַּלֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּשַׁבָּת. וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִתְחַדֶּשֶׁת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן יְכוֹלִים לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל פַּעַם, עַד שֶׁגַּם הוּא יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אַךְ זֶה לְעֵמַת זֶה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה קָמִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וְנוֹכְלִים וּצְבוּעִים חֲדָשִׁים, כָּל מִינֵי מְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), שֶׁהֵם כְּלַל הַלֵּיצָנִים שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַמְגַלִּים אֶת גְּדֻלַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹתָם רְשָׁעִים גּוֹרְמִים לִבְנֵי־אָדָם לְהִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק עַל־יְדֵי נִכְלֵי עַרְמוּמִיּוֹתָם וְקַלְקָלַת פִּיהֶם, אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים שְׁטִיפַת מֹחַ לִבְנֵי־אָדָם, הָעִקָּר לְהוֹצִיא מֵהֶם אֶת כַּסְפָּם וּזְהָבָם, כִּי כָּל אֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים וְהַנּוֹכְלִים, הָרַמָּאִים וְהַצְּבוּעִים אֵין לָהֶם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת רַק לְהוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כַּסְפְּךָ וּלְהוֹלִיכְךָ שׁוֹלָל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, מִצַּד אֶחָד אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְאוֹרוֹת צַחְצָחוֹת כָּאֵלּוּ, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁמִּתְגַּלִּים בְּכָל יוֹם בְּגִלּוּיִים חֲדָשִׁים, אֲשֶׁר מֵאָז בְּרִיאַת כָּל

הָעוֹלָמוֹת, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵעִילָּה לְעָלוּל עַד שֶׁיָּרַד גַּם כָּאן לְמַטָּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה יָכוֹל לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּהִתְגַּלּוּת חֲדָשָׁה. וּכְמוֹ־כֵן אַתָּה יָכוֹל לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאַתָּה יָכוֹל לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, עַד שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מֵחָדָשׁ אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמִצַּד שֶׁנִּי אַתָּה עָלוּל לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל הָרַמָּאִים וְהַצְּבוּעִים, הַנּוֹכְלִים וְהַשַּׁקְרָנִים הַמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים כָּל זֹאת, וּמִתְלוֹצְצִים מֵאוֹרוֹת אֵלּוּ, וְהֵם בָּאִים בְּכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא כְּאִלּוּ הֵם הַמַּצִּילִים אֶת הָעוֹלָם, וּכְאִלּוּ הֵם הַגּוֹאֲלִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד בְּלִי שׁוּם עֵזֶר מִבֶּן אָדָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ יִגְאָלֵנוּ בִּגְאֻלַּת עוֹלָם, וְאֵין אָנוּ צְרִיכִים לָתֵת לוֹ יִתְבָּרַךְ עֵצוֹת אֵיךְ וּמָה וְאֵימָת, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁמַּתְחִילִים לְדַבֵּר מִי וּמָה וְאֵימָת, כְּבָר מִתְלַבְּשִׁים בְּדִמְיוֹנוֹת שָׁוְא וְהֶבֶל הַבָּלִים, שֶׁכָּל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁהוּא הַמָּשִׁיחַ, וְהוּא יִגְאַל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּכְאִלּוּ הַדָּבָר תָּלוּי רַק בַּחוּג שֶׁלּוֹ וּבַקְּבוּצָה שֶׁלּוֹ, וַאֲחֵרִים הֵם

רַמָּאִים. תֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי כָּל אֵלּוּ הֵם נוֹכְלִים וְרַמָּאִים וְשַׁקְרָנִים, וּמְדַמִּים דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא, וּמַטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מִינֵי הַטְעָיוֹת, כִּי הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה רַק עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס עַצְמוֹ בְּלִמּוּדִים אֵלּוּ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע אֲשֶׁר עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לְהַרְגִּישׁ אֶת נֹעַם זִיו עֲרֵבוּת שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה, וּמִבִּלְעָדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ הַכֹּל "דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא", וּמִי שֶׁאוֹמֵר אַחֶרֶת, הוּא סְתָם בַּעַל דִּמְיוֹן, וְרוֹצֶה לְהִשְׁתַּלֵּט עָלֶיךָ אוֹ לְטֹל אֶת כַּסְפְּךָ. כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית — לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וּבְרֶגַע שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְתֻלּוֹצְצִים מִידִיעוֹת אֵלּוּ, תֵּדַע שֶׁהֵם הֵם הַשַּׁקְרָנִים וְהַנּוֹכְלִים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי כְּנֶגֶד זֶה שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר מְגַלִּים יוֹתֵר אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת גִּלּוּי אֱלֹקוּת, גִּלּוּיֵי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, כְּנֶגֶד זֶה קָמִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וְנוֹכְלִים וְרַמָּאִים וּצְבוּעִים, שֶׁשָּׁרְשָׁם מֵהָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, זֶרַע עֲמָלֵק שֶׁמְּקָרְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִתַּת

מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגָּלוּת שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹבְלִים מֵאֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁעוֹשִׂים אֶת עַצְמָם לִמְשִׁיחִים וּלְגוֹאֲלֵי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הֵם הַשַּׁקְרָנִים וְהַנּוֹכְלִים וְהָרַמָּאִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כָּךְ יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל מִינֵי "דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא", וְלֹא יוּכְלוּ כְּבָר לַעֲבֹד עָלֶיךָ, רַק תַּחְפֹּץ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, אָז תִּהְיֶה הַמְּאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, כִּי לֹא תַּחְפֹּץ בְּשׁוּם דָּבָר רַק בַּאֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ — לֹא כָּבוֹד וְלֹא כֶּסֶף וְזָהָב, וְלֹא מְצִיאוּת וּמְלוּכָה וּמֶמְשָׁלָה בָּעוֹלָם, אֶלָּא תִּרְצֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ בַּאֲמִתַּת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ג.

הָרַמָּאִים וְהַצְּבוּעִים, הַנּוֹכְלִים וְהַשַּׁקְרָנִים, מַעֲרִימִים עַל כָּל בְּנֵי־הָאָדָם לְהַטְעוֹתָם וּלְרַחֲקָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁצְּרִיכִים לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי

רַמָּאִים וּצְבוּעִים וְנוֹכְלִים, שֶׁכָּל מְגַמָּתָם הִיא רַק לְהַטְעוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּנִכְלֵי עַרְמוּמִיּוּת, וְהוֹלְכִים בְּשִׁטָּה אֵיךְ לְהַעֲרִים וּלְרַמּוֹת אֶת בְּנֵי־הָאָדָם, כִּי בָּאִים בְּכָל מִינֵי "דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא", כְּאִלּוּ הֵם הַגּוֹאֲלִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וּכְנֶגֶד הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית, שֶׁהִיא — לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְבּוֹת בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַתְמָדָה נִפְלָאָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ, וּבְלִי הַתּוֹרָה אֵין לָנוּ שׁוּם קִיּוּם כְּלָל, כְּנֶגֶד זֶה בָּאִים הַצְּבוּעִים וְהָרַמָּאִים וְהַנּוֹכְלִים לְרַמּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כְּאִלּוּ יֵשׁ תַּכְלִית אַחֶרֶת בַּחַיִּים; וְלָכֵן אֲנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִתְהַפֵּךְ וְנִתְעָרְבֵב עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָכִיר אֵיזֶה הָאֱמֶת וְהֵיכָן הַשֶּׁקֶר, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד צוֹעֵק שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, טו): "וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין סַנְהֶדְרִין צז.): מְלַמֵּד שֶׁהָאֱמֶת נַעֲשֵׂית עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָדַעַת וּלְהָכִיר מִי הוּא הַשַּׁקְרָן וְהַנּוֹכֵל וְהָרַמַּאי, וּמִיהוּ הַיָּשָׁר וְהָאֲמִתִּי;

לָזֹאת אִיעַצְךָ, בְּנִי, אִם יֵשׁ אֵיזֶה מָקוֹם שֶׁמְּקָרְבִים אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּילִים אוֹתְךָ לִבְרֹחַ וְלָבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלִהְיוֹת וּלְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תֵּדַע שֶׁזּוֹ אֱמֶת, כִּי אֱמֶת הוּא רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וֶאֱמֶת הִיא רַק הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁמְּעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמְעוֹדְדִים אוֹתְךָ, שֶׁתִּלְמַד וְתִשְׁקֹד וְתַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ — שָׁם תַּחֲזִיק, וְתֵדַע שֶׁרַק שָׁם הָאֱמֶת. אֲבָל אִם יֵשׁ מָקוֹם שֶׁאֵין רוֹצִים וְאֵין מְעוֹדְדִים וְאֵין מְחַזְּקִים עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְרִיחָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, תֵּדַע שֶׁזֶּה מָקוֹם נוֹכְלִים וְרַמָּאִים וְשַׁקְרָנִים, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת. וְאִם תַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז לֹא יוּכְלוּ לְהַעֲרִים עָלֶיךָ, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, נִתְרַבּוּ הַ"דִּמְיוֹנוֹת שָׁוְא" שֶׁל כָּל מִינֵי נוֹכְלִים וְשַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים הַמַּטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת וְעוֹקְרִים אוֹתָם מֵחַי הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהוֹרְסִים וּמְרַחֲקִים אוֹתָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה בְּעַצְמוֹ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַשְּׁכִינָה צוֹעֶקֶת

וּמְמָרֶרֶת בִּבְכִי עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלוּ בְּגָלוּת בֵּין אֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהָרַמָּאִים וְהַשַּׁקְרָנִים, הַמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּדִמְיוֹנוֹת שָׁוְא וְשֶׁקֶר, וּבָאִים בִּגְאֻלּוֹת כּוֹזְבִיּוֹת. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִזָּהֵר מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ עַל מַר נַפְשׁוֹ הַמְּנַחַת בַּגּוֹלָה, וְשֶׁיּוֹצִיאוֹ מֵהַחֹשֶׁךְ וּמֵהַהֶסְתֵּר וּמֵהַהַעֲלָמָה, וְיִנָּצֵל מִכָּל אֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים וְהָרַמָּאִים, הַצְּבוּעִים וְהַנּוֹכְלִים, הַמְמַלְּאִים אֶת הָעוֹלָם בְּ"דִמְיוֹנוֹת שָׁוְא", וְיָבוֹא וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם הוּא יִזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כַּאֲשֶׁר זָכוּ לְזֶה כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ לִהְיוֹת נִשְׁמָר מִכָּל אֵלֶּה הַשַּׁקְרָנִים וְהַנּוֹכְלִים וְהָרַמָּאִים הַמַּטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּ"דִמְיוֹנוֹת שָׁוְא" וָהֶבֶל, וְכָל מְגַמָּתָם רַק לְהוֹצִיא מִבְּנֵי־אָדָם אֶת כַּסְפָּם וּזְהָבָם, וּבְנֵי־אָדָם מִסְכֵּנִים אֵינָם יוֹדְעִים מִימִינָם

וּמִשְׁמֹאלָם, וְנִכְשָׁלִים בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים; כִּי צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לֵידַע בִּנְתִינַת צְדָקָה אֵיךְ וּמָה וְאֵימַת וּלְמִי לִתֵּן צְדָקָה, כִּי יִרְמְיָה הַנָּבִיא קִלֵּל אֶת אַנְשֵׁי עֲנָתוֹת, שֶׁיִּהְיוּ נִכְשָׁלִים בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא קַמָּא טז:): אָמַר יִרְמְיָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשִׂים צְדָקָה הַכְשִׁילֵם בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם שָׂכָר; יִרְמְיָה הַנָּבִיא הָיָה בְּעֵת חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְרָאָה וְהִתְבּוֹנֵן וְהִשְׂכִּיל אֵיךְ נֶעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִתְכַּסֶּה אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה גָּלוּי בִּזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, וְרָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ אֵיךְ יָקוּמוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כָּל מִינֵי נוֹכְלִים וְרַמָּאִים וּצְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, שֶׁיַּעֲלִימוּ וִיכַסּוּ וְיַסְתִּירוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, חֶשְׁכַּת כָּל הָאוֹרוֹת, וּמַה גַּם שֶׁהַשֶּׁקֶר כָּל־כָּךְ יִתְגַּבֵּר, עַד שֶׁגְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים הָעוֹסְקִים לְגַלּוֹת אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב לְעַם יִשְׂרָאֵל, יִסְבְּלוּ חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים מֵאַנְשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי, מֵהַשַּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים וְהַנּוֹכְלִים וְהָרַמָּאִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיַּאֲמִינוּ לַשַּׁקְרָנִים וְלַצְּבוּעִים וְלַנּוֹכְלִים יוֹתֵר

מִשֶּׁיַּאֲמִינוּ לִגְדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים; עַל־כֵּן קִלֵּל אוֹתָם, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁיִּתְּנוּ צְדָקָה, יִכָּשְׁלוּ בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, שֶׁזּוֹ הַקְּלָלָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁבֵּר יִשְׂרָאֵל לִבּוֹ מִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד מְאֹד לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לְהַפְרִישׁ מִכַּסְפּוֹ לִצְדָקָה, וְחוֹשֵׁב שֶׁנּוֹתֵן לְמָקוֹם טוֹב, וּלְבַסּוֹף כָּל מָמוֹנוֹ נִכְנַס לְבֵית הַכִּסֵּא מַמָּשׁ, כִּי כְּשֶׁנּוֹתְנִים לְאֵלּוּ הַנּוֹכְלִים וְהָרַמָּאִים וְהַשַּׁקְרָנִים הַמְלֵאִים זְהָמָה וְצוֹאָה, כִּי מַעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ גּוֹרֵם שֶׁתִּהְיֶינָה הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת לָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִכָּל זֶה, וְיִזְכֶּה שֶׁיִּמְשַׁךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה לוֹ שַׂיָּכוּת אֶל הַקְּדֻשָּׁה, בְּבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָרוּחָנִי, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲזֹר עַל־יְדֵי מָמוֹנוֹ שֶׁתִּבָּנֶה הַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁהִיא בִּנְיַן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֲשֶׁר עַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י.): גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאֻלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּמַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כָּל מְגַמָּתָם הִיא רַק לְקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם צָרִיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר, הַמְגַלֶּה וּמְפָרֵסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, שֶׁלֹּא הָיָה מִימוֹת עוֹלָם; כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים מֻבְחָרֵי הַבְּרִיאָה, אֲשֶׁר מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מְגַמָּתָם הִיא לְקָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶן אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵדַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ כָּל מַעֲלַת גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם נְגִיעָה עַצְמִית, וְכָל חֶפְצָם וּרְצוֹנָם וְכִסּוּפָם הוּא רַק לְהַחְדִּיר אֱלֹקוּת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁכֻּלָּם יֵדְעוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּאַסְקַפָּה הַנִּדְרֶסֶת, וִיבַטֵּל אֶת שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ הַמְדֻמֶּית וְיֵצֵית אוֹתָם בְּכָל אֲשֶׁר אוֹמְרִים, עַל־יְדֵי־זֶה יִמְשַׁךְ גַּם עָלָיו

אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַדְּבֵקִים בִּדְבֵקוּת אֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, עַד שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צג.): גְּדוֹלִים צַדִּיקִים יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת; כִּי הַצַּדִּיקִים עַל־יְדֵי רֹב יְגִיעָתָם וְטִרְחָתָם שֶׁיָּגְעוּ וְטָרְחוּ יָמִים וְשָׁנִים לְבַטֵּל עַצְמָם לְגַמְרֵי אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, זָכוּ לִהְיוֹת נַעֲשִׂים כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, נִמְשָׁךְ גַּם עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים גָּרִים יוֹתֵר בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים מֵאֲשֶׁר גָּרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם סוֹבְלִים יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים מֵהַקְּלִפּוֹת וְהַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים וְהַנּוֹכְלִים הַמַּעֲלִימִים אֶת הָעוֹלָם בִּדְמְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא, וְהֵם מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֶת גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, וְגוֹרְמִים לָהֶם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה מְקֹרָב אֲלֵיהֶם, אָז יִמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ מֵאוֹרָם הַגָּדוֹל. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ:): צַדִּיקִים נִמְשָׁלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְאִילָן שֶׁכֻּלּוֹ עוֹמֵד בִּמְקוֹם טָהֳרָה, וְנוֹפוֹ נוֹטֶה לִמְקוֹם טֻמְאָה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא יִסּוּרִים עַל צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּירְשׁוּ עוֹלָם

הַבָּא; כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַצַּדִּיקִים כָּל מִינֵי יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, שֶׁיָּקוּמוּ עֲלֵיהֶם רַמָּאִים וְנוֹכְלִים, צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, וִידַבְּרוּ עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר וְיִתְלוֹצְצוּ מֵהֶם, וִיכַסּוּ וְיַעֲלִימוּ וְיַסְתִּירוּ אֶת גְּדֶל קְדֻשָּׁתָם, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיוּ מִתְגַּלִּים בָּעוֹלָם, הָיוּ יְכוֹלִים לְקָרֵב אֶת כָּל הַדּוֹר כֻּלּוֹ אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם שְׁרוּיִים תָּמִיד בִּמְקוֹם טָהֳרָה, בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כָּל מֹחָם וּמַחֲשַׁבְתָּם, רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם וּמַהוּתָם הוּא רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁרוֹאִים אוֹתָם בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶהוּ רַק הָעַנְפִּים וְהֶעָלִים, כִּי שָׁרְשָׁם וְשֹׁרֶשׁ הָאִילָן הוּא כְּבָר לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם נִתְגַּלִּים רַק הָעַנְפִּים וְהֶעָלִים שֶׁעַל הָאִילָן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב שֶׁיָּבֹאוּ כָּל מִינֵי תּוֹלָעִים וִירַחֲשׁוּ עַל הֶעָלִים וְעַל הָעַנָּפִים, שֶׁזֶּה כְּלַל הַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים שֶׁסּוֹבְלִים הַצַּדִּיקִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אַף שֶׁמִּצַּד אֶחָד הֵם רֹב רֻבָּם כְּבָר בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כִּי אֵינָם נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם תָּמִיד דְּבֵקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַמְעַט דְּמְעַט שֶׁהֵם מִתְגַּלִּים בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶה כְּדֶגֶמֶת עֲנָפִים וְעָלִים שֶׁרוֹחֲשִׁים עֲלֵיהֶם תּוֹלָעִים וְיַתּוּשִׁים, הַנּוֹשְׁכִים אוֹתָם בְּאֶרֶס פִּיהֶם, שֶׁזֶּה סוֹבֵב

עַל אֵלּוּ הַנּוֹכְלִים, הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, הַמְּדַבְּרִים נֶגֶד גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאֵיךְ בְּרֶגַע אֶחָד אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְמֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, לִהְיוֹת גַּם־כֵּן דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְיִמְשָׁךְ גַּם עָלֶיךָ אוֹר זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, לְהִתְחַבֵּר אֶל הָרַמָּאִים וְהַנּוֹכְלִים וְהַצְּבוּעִים, וְגַם אַתָּה תַּתְחִיל לְדַבֵּר נֶגֶד אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַמְּפֻלָּגִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְלָכֵן, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיכָן אַתָּה בָּעוֹלָם, וּמֶה עָשִׂיתָ וְאֵיךְ עָבְרוּ עָלֶיךָ חַיֶּיךָ, וּרְאֵה לָחוּס עַל עַצְמְךָ, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּזְכֶּה לִהְיוֹת נִכְלָל בְּחֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הֵם גָּרִים בָּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמְעַט אֲשֶׁר נִתְגַּלִּים בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק בִּשְׁבִיל לְהָאִיר לִפְחוּתִים וִירוּדִים וּנְפוּלִים כָּמֹנוּ, הָרְחוֹקִים וְהַמְלֻכְלָכִים וְהַמֻּנָּחִים בְּזֶהֳמַת הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וְתֵדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁצְּרִיכִים לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּחֶלְקָם שֶׁל הַנּוֹכְלִים וְהַצְּבוּעִים הַמְדַבְּרִים עָתָק עַל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי בְּנָקֵל

לְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְאָז אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתְּךָ לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְבַטֵּל אוֹתְךָ, אָז תִּרְאֶה שֶׁגַּם עָלֶיךָ יֶמְשַׁךְ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִתְעַלֶּה בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה בָּאתָ לָזֶה הָעוֹלָם. כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל בָּא לָזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כֵּן הוּא מְמַלֵּא אֶת תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֲמִתִּית עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹתֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כִּי רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהַצַּדִּיקִים מוּעָטִים עָמַד וּשְׁתָלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר (יוֹמָא לח:), וְזֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ נוֹכְלִים וְרַמָּאִים וּצְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, הַמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים וּמִתְלוֹצְצִים מִגְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק מִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת, וּמְחַכֶּה וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ עַד שֶׁזּוֹכֶה לִמְצֹא אֶת גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁעַל יָדָם דַּיְקָא יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,

אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

דְּחִיקַת הַשָּׁעָה

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ סַבְלָנוּת וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, כִּי לְהִפּוּךְ — אִם הָיָה הָאָדָם סַבְלָן גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אָז דַּיְקָא הָיָה מַצְלִיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו, וְהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵר הֵן רַק מֵחֲמַת דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה אָדָם סַבְלָן וּמְחַכֶּה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה בָּא לַעֲבֵרוֹת, וְכֵן כָּל הַצָּרוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה לוֹ כֹּחַ לְחַכּוֹת עַל כָּל דָּבָר, אֲזַי הָיָה מַצְלִיחַ לְקַבֵּל כָּל מַה שֶּׁרַק רוֹצֶה, רַק מֵחֲמַת דְּחִיקַת הַשָּׁעָה מְאַבְּדִים הַכֹּל.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסה)

קוּנְטְרֵס

דְּחִיקַת הַשָּׁעָה

א.

סַבְלָנוּת תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהֶפּוּךְ — "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" בָּאָה מִצַּד כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּכְכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַזֵּק אֶצְלוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְסוֹבֵל וְעוֹבֵר עַל הַכֹּל; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הוּא יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲזַי מִתְפּוֹצְצִים עֲצַבָּיו, וּמְאַבֵּד אֶת הַסַּבְלָנוּת שֶׁלּוֹ, וּבָא לִידֵי "דְּחִיקַת שָׁעָה", שֶׁרוֹצֶה בּוֹ בָּרֶגַע מַה שֶּׁעוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ, אוֹ כֶּסֶף אוֹ תַּאֲוָה אוֹ כָּבוֹד, וְאִם אֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת זֶה מִיָּד, מִתְמָרְרִים חַיָּיו, וּבָא לִידֵי רָעוֹת רַבּוֹת, כִּי כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לוֹ סַבְלָנוּת, וְהוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּמֻכְרָח לְקַבֵּל מַה שֶּׁחוֹשֵׁב שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ, וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבְּלוֹ, אָז חַיָּיו מְמֻרְמָרִים מְאֹד מְאֹד, וְהוּא שָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן תָּמִידִי, וְהוּא תָּמִיד בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וּמִתְעַצְבֵּן עַל כָּל דָּבָר, כִּי מֵאַחַר שֶׁנֶּאֱבְדָה מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז הוּא מוּכָן לְכָל הַפֶּרְעָנֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁל הָאָדָם בָּאִים לוֹ מִפְּנֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת סד.): "כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ"; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְאַבֵּד אֶת סַבְלָנוּתוֹ, וְרוֹצֶה לְקַבֵּל תֵּכֶף־וּמִיָּד מַה שֶּׁרוֹצֶה — תַּאֲוָה אוֹ כֶּסֶף אוֹ כָּבוֹד, כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת זֶה, אֲזַי

נַעֲשָׂה לוֹ מָר מְאֹד וּמִתְפּוֹצְצִים עֲצַבָּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי רָעוֹת רַבּוֹת עַד מְאֹד. וְכָל זֶה הוּא מֵחֲמַת שֶׁנִּפְגְּמָה אֱמוּנָתוֹ, עַד שֶׁנָּפַל לְגַמְרֵי מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם, שֶׁאִבְּדוּ אֶת אֱמוּנָתָם, הֵם דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְחַכּוֹת אֲפִלּוּ רֶגַע, וְעַל־כֵּן הֵם מִסְתַּבְּכִים בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין לָהֶם סַבְלָנוּת לְשׁוּם דָּבָר, עַל־כֵּן מָרִים לָהֶם הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם נִקְרָאִים מֵתִים; כִּי מֵרֹב "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" הֵם מְמִיתִים אֶת עַצְמָם, וְכָל חַיֵּיהֶם מָרִים לָהֶם מָמָוֶת; כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וּפוֹקַעַת סַבְלָנוּתוֹ וְאֵין לוֹ שׁוּם סַבְלָנוּת לְשׁוּם דָּבָר, כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ מְמֻרְמָרִים לְגַמְרֵי, וְהוּא תָּמִיד מִסְתּוֹבֵב בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, עַד שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וּמְקַלֵּל אֶת יוֹם לֵידָתוֹ, וּמִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם בְּעֵינַיִם חֲשׁוּכוֹת, וּמִסְתּוֹבֵב בִּמְרִירוּת עֲצוּמָה וּבְדָאוֹן

פְּנִימִי, וְאֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ, מֵאַחַר שֶׁאִבֵּד אֶת אֱמוּנָתוֹ, וְהוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וְהַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, וְאֵין לוֹ שׁוּם טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל. לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא רָץ וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת וּמְחַכֶּה, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו קָשִׁים וּמָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כְּשֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁצְּרִיכִים לְחַכּוֹת הַרְבֵּה וְלִסְבֹּל, עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֶל מַה שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ. וּבְפָרָט מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהָשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶׁמֵּעִיק לוֹ יְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹכֶה וּמְבַכֶּה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לִידֵי סַבְלָנוּת עֲמֻקָּה, "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ" (קֹהֶלֶת ז, כד), שֶׁאַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְעַצְּבֵן וְאֵינוֹ בָּא לִידֵי כַּעַס וּקְפִידוּת, אֶלָּא מְחַכֶּה עַד שֶׁיַּגִּיעַ יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, וְאָז טוֹעֵם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית עַל עוֹלָמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה סַבְלָן גָּדוֹל, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת עַל הַכֹּל, וְאֵינוֹ

דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה לְהַגִּיעַ דַּיְקָא אֶל מַה שֶּׁרוֹצֶה, וְאָז מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי טְעָמִים בְּחַיָּיו; כִּי אֵין עוֹד עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת וְחִיּוּת כְּמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁאָדָם חוֹקֵק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁמִּמֵּילָא אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם עוֹבֵר עָלַי מַה שֶּׁעוֹבֵר, עָלַי רַק לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשִׁי, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלַי, וְיוֹצִיאֵנִי מֵהַצָּרָה הַמָּרָה הַזֹּאת שֶׁנִּפַּלְתִּי אֵלֶיהָ. וְיַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים וּבְרַחֲמִים רַבִּים בְּמַתְּנַת חִנָּם, וְלֹא יְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, אָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ. לֹא־כֵן מִי שֶׁנִּפְגְּמָה אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִתְמַלֵּא עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וּפוֹקַעַת סַבְלָנוּתוֹ, אֲזַי סוֹבֵל מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, מֵאַחַר שֶׁחָפֵץ מְאֹד מְאֹד לְהַגִּיעַ אֶל חֶפְצוֹ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּכְשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לוֹ, אָז הוּא מִתְעַצְבֵּן וְנַעֲשָׂה בְּכַעַס — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל זוּלָתוֹ, וְרָב עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁאָז הוּא טוֹעֵם אֶת מְרִירוּת הַגֵּיהִנּוֹם עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם. כָּל זֶה בָּא עַל־יְדֵי פְּגַם הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה וּמְאַבְּדִים אֶת הַסַּבְלָנוּת.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, וּכְאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר — לֹא! לֹא! אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, אֶלָּא תַּאֲמִין, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ עַל כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאִים לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, וְאַף שֶׁיֵּשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְרֶגַע, וְיֵשׁ תְּפִלַּת שֶׁנִּשְׁמַעַת לְשָׁעָה, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְיוֹם וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְשָׁבוּעַ, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְחֹדֶשׁ, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְשָׁנָה, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁנִּשְׁמַעַת לְכַמָּה שָׁנִים, עִם כָּל זֹאת, אִם הָאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לָבוֹא וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּמַתְּנַת חִנָּם, עַל־יְדֵי־זֶה נִבְנֵית אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְאַזֵּר בִּמְדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, וְאָז עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו, וְיִרְאֶה סוֹף כָּל סוֹף יְשׁוּעָה. וְרֹב בְּנֵי־אָדָם בְּזֶה

הָעוֹלָם, שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁפָּקְעָה סַבְלָנוּתָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְחַכּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְגְּמָה אֱמוּנָתָם, וְדוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה, וַאֲזַי הַשָּׁעָה דּוֹחֲקָתָם, וְיוֹצְאִים לָרִיב עִם זוּלָתָם, וְאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת עַצְמָם מֵרֹב מְרִירוּתָם. וְזוֹ כָּל הַגָּלוּת הָאֲרֻכָּה וְהַמָּרָה הַזּוֹ, שֶׁנֶּאֱבְדָה מִכָּל אֶחָד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ז, כח): "אָבְדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם"; כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁ"אָבְדָה הָאֱמוּנָה" מֵהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה "נִכְרְתָה מִפִּיהֶם", וּכְבָר אֵינָם מְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, הַחֲזֵק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ב.

כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁל הָאָדָם וְכָל צָרוֹתָיו נִמְשָׁכוֹת רַק עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁרוֹצֶה בּוֹ בָּרֵגַע לְהַשִּׂיג אֶת חֶפְצוֹ, וְאִם אֵין הוֹלֵךְ לוֹ, אָז עוֹבֵר עֲבֵרוֹת,

רַחֲמָנָא לִצְלָן.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁאַתָּה עוֹבֵר וְסוֹבֵל, הַכֹּל מִפְּנֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי אִם הָיִתָה לְךָ סַבְלָנוּת, וְהָיִיתָ מְחַכֶּה, אָז הָיִיתָ מְקַבֵּל הַכֹּל כִּרְצוֹנְךָ, אַךְ כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירִיּוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ הֵן רַק מֵחֲמַת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בְּזֶה הָרֶגַע, וְאִם אֵין עוֹלֶה בְּיָדְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נוֹפֵל בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, עַד שֶׁאַתָּה בָּא לַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, רַק מְחַכֶּה וּמְחַכֶּה עַד שֶׁתַּגִּיעַ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ, אָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וְאַף פַּעַם לֹא יִפֹּל לַעֲבֵרוֹת, וְיַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה (אָבוֹת ד, ג), אַךְ הָרְבֵּה מְאַבְּדִים אֶת הַשָּׁעָה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁדּוֹחֲקִים אוֹתָהּ, וְרוֹצִים בּוֹ בָּרֶגַע מַה שֶּׁרוֹצִים, וּכְשֶׁאֵין עוֹלֶה לָהֶם, אֲזַי רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נוֹפְלִים לַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וּבָאִים לִידֵי צָרוֹת רַבּוֹת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים סִפְּרוּ לָנוּ (מְנָחוֹת מד.): מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה זָהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית, שָׁמַע שֶׁיֵּשׁ זוֹנָה בִּכְרַכֵּי

הַיָּם שֶׁנּוֹטֶלֶת אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזִים בְּשָׂכָרָהּ, שִׂגֵּר לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזִים וְקָבַע לָהּ זְמַן. וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ בָּא וְיָשַׁב עַל הַפֶּתַח, נִכְנְסָה שִׁפְחָתָהּ וְאָמְרָה לָהּ: "אוֹתוֹ אָדָם שֶׁשִּׁגֵּר לָךְ אַרְבַּע מֵאוֹת זְהוּבִים, בָּא וְיָשַׁב עַל הַפֶּתַח", אָמְרָה הִיא: "יִכָּנֵס", נִכְנַס. הִצִּיעָה לוֹ שֶׁבַע מִטּוֹת — שֵׁשׁ שֶׁל כֶּסֶף וְאַחַת שֶׁל זָהָב, וְעַל כָּל אַחַת וְאַחַת סֻלָּם שֶׁל כֶּסֶף, וְהָעֶלְיוֹנָה שֶׁל זָהָב, עָלְתָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי הָעֶלְיוֹנָה כְּשֶׁהִיא עֲרֻמָּה, אַף הוּא עָלָה לֵישֵׁב עָרֹם כְּנֶגְדָּהּ, בָּאוּ אַרְבַּע צִיצִיּוֹתָיו וְטָפְחוּ לוֹ עַל פָּנָיו, נִשְׁמַט וְיָרַד לוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע, וְאַף הִיא נִשְׁמְטָה וְיָשְׁבָה עַל גַּבֵּי קַרְקַע. אָמְרָה לוֹ: "אֵינִי מַנִּיחָתְךָ עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה מּוּם רָאִיתָ בִּי". אָמַר לָהּ: "הָעֲבוֹדָה שֶׁלֹּא רָאִיתִי אִשָּׁה יָפָה כְּמוֹתֵךְ, אֶלָּא מִצְוָה אַחַת צִוָּנִי הַשֵּׁם אֱלֹקֵינוּ וְצִיצִית שְׁמָהּ, וּכְתִיב בָּהּ (בַּמִּדְבָּר טו, מא): 'אֲנִי יְהוָ"ה אֱלֹהֵיכֶם' שְׁתֵּי פְּעָמִים, אֲנִי — שֶׁעָתִיד לִפְרֹעַ, אֲנִי — שֶׁעָתִיד לְשַׁלֵּם שָׂכָר, עַכְשָׁו נִדְמוּ עָלַי כְּאַרְבָּעָה עֲדִים". אָמְרָה לוֹ: "אֵינִי מַנִּיחָתְךָ עַד שֶׁתֹּאמַר לִי מַה שְּׁמֶךָ, וּמַה שֵּׁם עִירֶךָ, וּמַה שֵּׁם רַבְּךָ, וּמַה שֵּׁם מִדְרָשֶׁךָ שֶׁאַתָּה לוֹמֵד בּוֹ תּוֹרָה". נָשָׂא וְנָתַן בְּיָדָהּ, עָמְדָה וְחִלְּקָה כָּל נְכָסֶיהָ: שְׁלִישׁ לַמַּלְכוּת, שְׁלִישׁ לָעֲנִיִּים,

שְׁלִישׁ נָטְלָה בְּיָדָהּ, חוּץ מֵאוֹתָן מַצָּעוֹת. בָּאָה לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי חִיָּא, אָמְרָה לוֹ: "רַבִּי צַוֵּה עָלַי וַעֲשֵׂנִי גִּיֶּרֶת". אָמַר לָהּ: "בִּתִּי, שֶׁמָּא עֵינַיִךְ נָתַתְּ בְּאֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים". הוֹצִיאָה כְּתָב מִיָּדָהּ, וְנָתְנָה לוֹ, וְאָמַר לָהּ: "לְכִי זְכִי בְּמִקְחֵךְ"; אוֹתָם מַצָּעוֹת שֶׁהִצִּיעָה לוֹ בְּאִסּוּר, הִצִּיעָה לוֹ בְּהֶתֵּר, זֶה מַתָּן שְׂכָרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָעוֹלָם הַבָּא אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה. הֲרֵי רוֹאִים מִזֶּה שֶׁאָדָם הָלַךְ לַעֲבֹר עֲבֵרָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְשִׁלֵּם הוֹן רַב לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבֵרָה, וְטִלְטֵל אֶת עַצְמוֹ טִלְטוּל קָשֶׁה, וְנָסַע נְסִיעוֹת כְּדֵי לַעֲבֹר עֲבֵרָה, אַף מֵאַחַר שֶׁהָיָה זָהִיר בְּמִצְוַת צִיצִית, הַמִּצְוָה הַזֹּאת הִצִּילָה אוֹתוֹ, עַד שֶׁהִתְחָרֵט, וּלְבַסּוֹף נִתְגַּיְּרָה וְהִתְחַתֵּן עִמָּהּ. וְאוֹתָן מַצָּעוֹת שֶׁהִצִּיעָה לוֹ בְּאִסּוּר, הִצִּיעָה לוֹ בְּהֶתֵּר, כִּי כָּל עִנְיַן הַצִּיצִית הוּא בְּחִינַת הַצְנְעוֹם, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מְצֻמְצָם, לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת עַד שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי עֲבֵרוֹת; כִּי כָּל הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת שֶׁאָדָם עוֹבֵר, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה לְמַלֵּא תַּאֲוָתוֹ בּוֹ בָּרֶגַע, וּכְשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְמַלֵּא תַּאֲוָתוֹ, אֲזַי הוּא חוֹטֵא.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁאַתָּה עוֹבֵר, וְכָל הַצָּרוֹת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, הַכֹּל עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת שָׁעָה", שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בְּזֶה הָרֶגַע מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, וְאִם אֵין הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, אֲזַי אַתָּה עוֹבֵר עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִקְנוֹת לְעַצְמְךָ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּתְחַכֶּה וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ, כִּי מַה שֶּׁתְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לִפְעֹל, כִּי בֶּאֱמֶת מַהוּ עִנְיַן הַתְּפִלָּה? עִנְיַן הַצִּמְצוּם, שֶׁמְּבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, וְיַמְשִׁיךְ לוֹ יְשׁוּעָה, וּבָזֶה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה וּמְחַכֶּה וּמַמְתִּין, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת לוֹ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, עָבַרְתָּ כְּבָר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְנָפַלְתָּ כְּבָר בְּפַח יָקוּשׁ, וְנִסְתַּבַּכְתָּ בְּצָרוֹת וּבְחוֹבוֹת, וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה לְךָ סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת, וּבֵין כָּךְ תְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְאָז אִם תִּהְיֶה לְךָ סַבְלָנוּת אֲמִתִּית לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת, אָז יָבוֹא לְךָ הַכֹּל בְּהֶתֵּר, כִּי מַה שֶּׁעָשִׂיתָ אוֹ רָצִיתָ

לַעֲשׂוֹת בְּאִסּוּר, יָבוֹא לְךָ בְּהֶתֵּר. כִּי דָּבָר זֶה סוֹבֵב עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, הֵן אִם נִתְעוֹרֶרֶת בָּאָדָם אֵיזוֹ תַּאֲוָה, חַס וְשָׁלוֹם, צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חֵטְא וַעֲבֵרָה, וְאָז יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לְמַלֵּא אֶת תַּאֲוָתוֹ בְּהֶתֵּר, וְלֹא יָבוֹא, חַס וְחָלִילָה, לִידֵי אִסּוּרִים חֲמוּרִים וְלִכְרִיתוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְכֵן הַדָּבָר אִם הוּא צָרִיךְ יְשׁוּעָה וְכֶסֶף לָצֵאת מֵחוֹבוֹתָיו, אִם תִּהְיֶה לוֹ סַבְלָנוּת, אָז יֵצֵא מֵחוֹבוֹתָיו, אֲבָל אִם יִדְחַק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁרוֹצֶה דַּיְקָא הַיּוֹם וְהָרֶגַע, עַל־יְדֵי־זֶה יַלְוֶה מָעוֹת, וְיִסְתַּבֵּךְ בְּחוֹבוֹת גְּדוֹלִים יוֹתֵר, וְיִפֹּל בְּצָרוֹת וּבְרָעוֹת רַבּוֹת, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, יִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת בּוֹרֵחַ, וְיִבְרַח וְיַעֲזֹב אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, וְיִתְבַּיֵּשׁ לַחֲזֹר; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּמַה נִּקְרֵאת סַבְלָנוּת, וְאֶל מַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת — לִהְיוֹת סַבְלָן, לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת עַד שֶׁיָּבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, וּלְהַפּוּךְ — גְּנוּת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁהָאָדָם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְרוֹצֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד מַה שֶּׁרוֹצֶה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְקִלְקוּלִים רַבִּים, וְסוֹבֵל אַחַר־כָּךְ יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל

אֶת עַצְמְךָ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ג.

מִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, צָרִיךְ לְחַכּוֹת הַרְבֵּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְכַלּוֹת וּלְבַעֵר אֶת הַקְּלִפּוֹת בְּפַעַם אַחַת, וְאוֹרֶךְ זְמַן רַב עַד שֶׁנִּמְחָק מִמֶּנּוּ הַכֹּל.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, עָלֶיךָ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי לוֹקֵחַ זְמַן רַב עַד שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַחֹשֶׁךְ, וְלוֹקֵחַ זְמַן הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁנִּכְנָסִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כג, כט): "לֹא אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ בְּשָׁנָה אֶחָת פֶּן תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׁמָמָה, וְרַבָּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה, מְעַט מְעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה, וְנָחַלְתָּ אֶת הָאָרֶץ"; הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִתְעוֹרְרִים עָלָיו כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁעָשָׂה וּבָרָא עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא בּוֹרֵא מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים,

וּמֵהֶם נִתְהַוּוּ כָּל צָרוֹתָיו הַמְרֻבִּים, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בְּבוֹץ עָבֶה וְקָשֶׁה, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָצֵאת מִזֶּה. וְלָכֵן רֹב בְּנֵי־אָדָם שְׁרוּצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּתְחִילִים לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, אֲזַי עוֹזְבִים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי, כִּי חוֹשְׁבִים, שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כְּבָר יִכָּנְסוּ אֶל אֶרֶץ עֶלְיוֹנָה, וְיִזְכּוּ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וְיִהְיוּ דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁרוֹאִים שֶׁאֵין זֶה הוֹלֵךְ לָהֶם כְּמוֹ שֶׁרוֹצִים, אֲזַי בּוֹרְחִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזְרִים לְסוֹרָם. וְזֶה בִּכְלַל "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה"; כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת עַד שֶׁיָּבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, כִּי מִלְּמַעְלָה מְנַסִּים אֶת הָאָדָם אִם רְצוֹנוֹ הוּא בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן עו): הַמַּתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁחֶפְצְךָ וּרְצוֹנְךָ לַעֲבֹד אוֹתִי, אֲבָל מַה הוּא הַבְּטוּחוֹת שֶׁמָּא לְמָחָר תַּעֲזֹב אוֹתִי, אִם־כֵּן אֵיךְ אֲקָרֵב אוֹתְךָ בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן שֶׁרָצִיתָ לְבַד, וְאֵיךְ אֲגַלֶּה לְךָ תֵּכֶף דְּבָרִים נִסְתָּרִים, אֶלָּא כֵּן תַּעֲשֶׂה, בְּתִחְלָה

אֶהֱב אוֹתִי וְתַעֲשֶׂה מִצְוֹתַי, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַמִּצְוָה, וַעֲבֹד אוֹתִי פָּשׁוּט בְּלֹא חָכְמוֹת, וּכְשֶׁתַּעֲבֹד אוֹתִי כַּמָּה זְמַנִּים, אֲזַי אַאֲמִין לְךָ וַאֲגַלֶּה טַעַם וָשֵׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וַאֲקָרֵב אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְקָרְבוּת, כִּי הַזְּמַן הָרַב שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי מִקֹּדֶם, הוּא בְּטוּחוֹת שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב אוֹתִי; וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה לֵידַע דָּבָר זֶה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס בְּפַעַם אַחַת אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כִּי אָז תִּתְרַבֶּינָה עָלָיו חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁהֵן כְּלַל הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, אֶלָּא הוּא צָרִיךְ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלֵידַע שֶׁלּוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, וּבְרַדַּאי בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁצָּרִיךְ לְחַכּוֹת, עוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְחוֹזְרִים וּבָאִים אֵלָיו כָּל הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְהַהִסְתַּכְּלֻיּוֹת הָרָעוֹת שֶׁהָיָה רָגִיל בָּהֶם, וְעוֹלוֹת עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל הַזְּוָהֲמָה וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא, וְלָכֵן הוּא רוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת הַכֹּל וְלִבְרֹחַ. וּבֶאֱמֶת זֶה הַכֹּל נִסָּיוֹן מִלְּמַעְלָה, כִּי אִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, וּמִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אָז יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אַךְ צָרִיךְ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי "לֹא אֲגָרֶשְׁנּוּ מִפָּנֶיךָ

בְּשָׁנָה אֶחָת", אֵין זֶה הוֹלֵךְ בְּשָׁנָה אַחַת, רַק יָמִים וְשָׁנִים צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁלּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מִתְגַּבְּרִים עָלָיו הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא, עִם כָּל זֹאת אִם הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר שָׁרְשָׁהּ הוּא אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ הַפְּגוּמָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁעַד עַכְשָׁו עָשִׂיתִי מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, וּפָגַמְתִּי בַּמֶּה שֶׁפָּגַמְתִּי, וְלִכְלַכְתִּי אֶת עַצְמִי כְּמוֹ שֶׁלִּכְלַכְתִּי אֶת עַצְמִי, וַאֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְחִיר, וְזוֹכֶה לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אָז "מְעַט מְעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ", לְאַט לְאַט יוֹרְדוֹת מִמֶּנּוּ הַקְּלִפּוֹת, עַד אֲשֶׁר תִּזְכֶּה "וְנָחַלְתָּ אֶת הָאָרֶץ", שֶׁאָז יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְדָבָר זֶה צָרִיךְ כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה לֵידַע, אֲשֶׁר תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהַזֶּהֲמָה שֶׁנִּלְכַּד בָּהּ, כְּבָר מִתְאַחֲזוֹת בּוֹ הַקְּלִפּוֹת, וּכְבָר תּוֹפְסוֹת אוֹתוֹ וּמוֹשְׁכוֹת אוֹתוֹ חֲזָרָה, וְאִם יִזְכֶּה לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר, וְנָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּבוֹץ כָּזֶה, וְעָבַרְתָּ עַל כָּל מִינֵי

חַטָּאִים שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְטִמְאַתְּ אֶת עַצְמֵךְ מִבַּיִת וּמִבִּפְנִים עַד אֲשֶׁר אֵין שׁוּם אֵיבָר אֶצְלֵךְ מֻשְׁלָם, וְאַתְּ מָלֵא חַטָּאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְעַכְשָׁו נָדַב אוֹתְךְ לִבְךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה אוֹתְךְ, וְרוֹצֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו, כִּי הוּא מְחַכֶּה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיט:): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁהָאָדָם יָשׁוּב אֵלָיו. וְכֵן אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִכָּנֵס — יִכָּנֵס; וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה שֶׁאָדָם יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ עִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁל הָאָדָם, לָמָּה הוּא נוֹפֵל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתּוֹ וּמִתְיָאֵשׁ, כִּי אֵין לוֹ זְמַן לְחַכּוֹת, וּבָא בִּדְחִיקַת הַשָּׁעָה, כִּי רוֹצֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוֹת, וְשׁוֹכֵחַ שֶׁהוּא בָּא מִזְּהֲמוֹת וּקְלִפּוֹת שֶׁהֵן תּוֹצָאָה מִמַּה שֶׁעָבַר וְחָטָא יָמִים וְשָׁנִים, וְצָרִיךְ לָקַחַת שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים עַד שֶׁיְּזַכֵּךְ, וּמֵאַחַר

שֶׁאֵין לוֹ הַסַּבְלָנוּת, לָכֵן בָּא לִידֵי רָעוֹת רַבּוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ מוֹצְאִים בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמִתְעַטְּפִים בְּאִצְטְלָא דְּרַבָּנָן, וְתֵכֶף־וּמִיָּד מַתְחִילִים לְרַחֵף בַּשָּׁמַיִם, וְרוֹצִים לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת וּמַדְרֵגוֹת, וּכְשֶׁעוֹבֵר זְמַן־מַה וְרוֹאִים שֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם, אֲזַי נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁבָּאִים לִקְלָקוּלִים גְּדוֹלִים, שֶׁמִּתְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיוּ עַד עַכְשָׁו, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק כָּל דָּבָר צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן, וּבִפְרָט מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלָיו לְחַכּוֹת הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, כִּי לוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן עַד שֶׁמְּבַעֵר אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה יָכוֹל לָקַחַת יָמִים עַל גַּבֵּי יָמִים, שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ פּוֹקַעַת סַבְלָנוּתוֹ וּמִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים, וְאֵינוֹ מְסֻגָּל לְקַבֵּל אֶת זֶה, זֶה עִקַּר נִסְיוֹנוֹ. וְאִם יִהְיֶה לוֹ דַּעַת וָשֵׂכֶל, אֲזַי יַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אִם חָזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה, רְאֵה לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת לְיוֹם

יְשׁוּעָתְךָ, עַד שֶׁגַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לִנְחֹל אֶת הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁתִּבְנֶה אֶת הֵיכָלְךָ שֶׁבּוֹ תִּכָּנֵס, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם תְּקַבֵּל דְּבָרַי אֵלּוּ, אָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

ד.

אֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר נָפַל לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁרוֹצֶה לָצֵאת מִשָּׁם, הוּא גַּם־כֵּן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִ"דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּכַעַס וּבְאַכְזָרִיּוּת, שֶׁזֶּה גָּרוּעַ מֵהַכֹּל.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אַף שֶׁנָּפַלְתָּ עַכְשָׁו וְנִשְׁלַכְתָּ בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְעָבַרְתָּ עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד מִבְּחִינָה רוּחָנִית וְגַם גַּשְׁמִית, שֶׁאַתָּה סוֹבֵל עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְאַתָּה מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת גְּדוֹלִים, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה

נוֹפֶל גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת — בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, עַד שֶׁנִּתְמָרְרִים חַיָּיו. כִּי עִקַּר הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת הַחוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי כְּשֶׁאָדָם חַיָּב חוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁנִּתֵּק אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא חַיָּב גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת חוֹבוֹת לִבְנֵי־אָדָם; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה עַכְשָׁו לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּהְיֶה בְּכַעַס כְּלָל, כִּי הַכַּעַס עוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם כּוֹעֵס, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁנֶּאֱבְדָה מִמֶּנּוּ כָּל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה בְּכַעַס, רַק יִהְיֶה סַבְלָן, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שַּׁיָּךְ בְּכָלָל לִהְיוֹת בְּכַעַס; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הָאֱמוּנָה, כִּי אֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, כט): "וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ", הַיְנוּ בְּרִית תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה וֶאֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּבְּרִית, וְאִם הָאָדָם פָּגַם בַּבְּרִית וְנִכְשַׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, עַל־

יְדֵי־זֶה נֶעֱקָר מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וַאֲזַי הוּא מָלֵא כַּעַס וּרְצִיחָה (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רמט), וְכָל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתוֹ וְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אַחַת וּלְתָמִיד, רְאֵה לְהַתְחִיל עַל־כָּל־פָּנִים בְּנִקְדָּה זוֹ — לֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס, וְאַף שֶׁבּוֹעֵר בְּךָ הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, לֹא־כֵן אִם תִּהְיֶה בְּכַעַס, וְתִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סא:): כָּבֵד כּוֹעֵס מָרָה זוֹרֶקֶת בּוֹ טִפָּה; אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁאָדָם הוּא בְּכַעַס, שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו הַדָּמִים שֶׁבַּכָּבֵד, תֵּדַע אֲשֶׁר מָרָה זוֹרֶקֶת בּוֹ טִפָּה, תֵּכֶף־וּמִיָּד נִכְנֶסֶת בּוֹ גַּם מְרִירוּת, כִּי הַמְּרִירוּת שֶׁאָדָם סוֹבֵל הִיא רַק מֵחֲמַת הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה שֶׁבָּאִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִפְּגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְזָנוּת וְנִאוּף, שְׁקוּץ, תּוֹעֵב, עֶרֶם וְזֹהוֹם, שֶׁהִפְקִיר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, אֲשֶׁר הַסְּמ״ךְ־מ״ם וְהַקְּלִפּוֹת מִתְגַּבְּרִים מְאֹד עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַחֲטִיאָן וּלְטַמְּאוֹתָן בְּכָל מִינֵי נִאוּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְפּוֹצְצִים

עַצַבֵּיהֶם, וּבָאִים לִידֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", וְזֶה מֵבִיא אוֹתָם לִידֵי כַּעַס, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בִּמְרִירוּת וּבְדָכְאוֹן פְּנִימִי; וְלָכֵן רוֹאִים בְּחוּשׁ אֵיךְ שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֶגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הֵן מֵעַצְמָם וְהֵן מֵאֲחֵרִים — הַשְּׁכֵנִים הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים וְהֵן מֵהַמִּשְׁפָּחָה, וְסוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, הַכֹּל מֵחֲמַת רִבּוּי הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁבָּאִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל מֵחֲמַת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה כֵּן חוֹטְאִים, וּכְפִי שֶׁחוֹטְאִים כֵּן דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה וּבָאִים לִידֵי כַּעַס וּרְצִיחָה, עַד שֶׁהַחַיִּים אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי הָרַתְחָנִים חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים (פְּסָחִים קיג:), וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַכְשָׁו, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי עִם כַּעַס וּרְצִיחָה ו"דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, כִּי רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתוֹ (קִדּוּשִׁין מא.), הַיְנוּ מִי שֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה וְהוּא כַּעַסָן וּמִתְרַגֵּז עַל כָּל דָּבָר, צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל שׁוּם דָּבָר עִם רַגְזָנוּתוֹ, אֶלָּא רַגְזָנוּת וְכַעַס בִּלְבָד, אֶת זֶה לְבַד הוּא פּוֹעֵל, כִּי עִם כַּעַס וּרְצִיחָה וּדְחִיקַת הַשָּׁעָה אֵין פּוֹעֲלִים שׁוּם דָּבָר, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ

מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִשָּׁם, תִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכַּעַס וְאַכְזָרִיּוּת, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד מִדָּה טוֹבָה מִזּוֹ. וְאַף שֶׁכָּל־כָּךְ כּוֹאֵב לְךָ כָּל דָּבָר קָטָן מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמְּךָ, וְרָמוּ אוֹתְךָ, וְגַם אַתָּה בְּעַצְמְךָ נָפַלְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, שֶׁנּוֹכַשַּׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה חוֹזֵר וְנוֹפֵל, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּלְבַסּוֹף אַתָּה נוֹפֵל בַּחֲזָרָה, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מֵעִיק לְךָ וּמְצַעֵר אוֹתְךָ וּמֵבִיא אוֹתְךָ לִידֵי כַּעַס וּמְרִירוּת וְיֵאוּשׁ, שֶׁאַתָּה מִתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, וּכְבָר לֹא אִכְפַּת לְךָ שׁוּם דָּבָר מִשּׁוּם בֶּן אָדָם, וְאַתָּה בְּכַעַס וּרְצִיחָה עַל כֻּלָּם, וְאַתָּה לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת עַצְמְךָ, וְאֵינְךָ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת אֲחֵרִים מֵרֹב חֻלִּישׁוּת הַדַּעַת וּכְבֵדוּת וְיֵאוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְהַכֹּל נִסְיוֹנוֹת מֵהַשָּׁמַיִם, כִּי רוֹצִים לִרְאוֹת אִם לֹא תִּפֹּל בַּחֲזָרָה, וְאִם תַּקְדִּים וּתְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם וְלֹא תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בִּימֵי חַיֶּיךָ. אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי צָרִיךְ לַעֲבֹד הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד עַל עִנְיַן סַבְלָנוּת,

וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁמֻּכְרָח לִהְיוֹת הַכֹּל בְּאוֹתוֹ רֶגַע, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַהִי מַעֲלַת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְאֶל מַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסַבֵּל כָּל הַבָּא עֲלֵיהֶם, הֵן מֵעַצְמָם וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְלֹא הָיוּ דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, אָז אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֵילּוּ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהָיוּ מִתְגַּלִּים אֲלֵיהֶם. וְדַיְקָא בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁהַנְּשָׁמוֹת נִמְצָאוֹת בְּכַף הַקֶּלַע, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת וְכִסּוּיִים שֶׁמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא תִּעוּב, זְהוּם, שִׁקּוּץ, עֵרֹם וְנִאוּף, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְגַם אַתָּה כְּבָר נִלְכַּדְתָּ בְּכָל זֶה, עִם כָּל זֹאת אַתָּה בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַסְתִּיר אֶת עַצְמְךָ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ שֶׁאַתָּה מְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אוֹר הוּא, וְאַתָּה נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר וּמִתְחַבֵּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ יָבִיא לְךָ אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁתְּסַבֵּל כָּל

הַבָּא עָלֶיךָ, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתְךָ בֶּאֱמֶת, וְתִזְכֶּה לַעֲקֹר אֶת עַצְמְךָ מֵהָרַע וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנּוֹלַדְתָּ בָּהֶם, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת נַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלְּכָל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה סַבְלָנוּת מַמָּשׁ, כְּמוֹ קִיר שֶׁל בַּרְזֶל, כָּךְ צְרִיכִים לִהְיוֹת עֲצַבֶּיךָ, לֹא לִפֹּל בְּעַצְבָּנוּת מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֵין הוֹלֵךְ לְךָ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁאַתָּה עוֹקֵר אֶת עַצְמְךָ מֵהָרַע וְרוֹצֶה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ יִצְרְךָ, וּמַכְשִׁילְךָ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תֵּדַע וְתַאֲמִין, שֶׁשִּׁעְקַר הַתְּשׁוּבָה דַּיְקָא לַעֲבֹר בִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ שֶׁעָבַרְתָּ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא תָּשִׂים לֵב לְכָל זֶה, רַק תָּרוּץ וְתִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, רַק תַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֶת הַלִּמּוּד הֶעָמֹק הַזֶּה ׳עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ׳ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס וּרְצִיחָה כְּלָל, אָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וְטַעַם וּמְתִיקוּת בַּחַיִּים כְּמִדַּת

הַסַּבְלָנוּת, שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר; כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם כָּל־כָּךְ קְצָרִים, הִנֵּה אַתָּה כָּאן וְעוֹד מְעַט תֵּצֵא מִכָּאן, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת בְּכַעַס, לָמָּה לְךָ לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה?! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַתָּה תָּמִיד עוֹקֵר אֶת עַצְמְךָ מֵהָרַע, וְתָמִיד אַתָּה מַחֲלִיט: "מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה כְּבָר אֶהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר, וְלֹא אֶחֱזֹר עַל שְׁטוּתִי וְהֶבְלִי, וְלֹא אֶעֱשֶׂה אֶת מַעֲשֵׂי הָרָעִים שֶׁעָשִׂיתִי עַד עַכְשָׁו, וְלֹא אֶסְתַּכֵּל בְּהִסְתַּכְּלֻיּוֹת רָעוֹת שֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי עַד עַכְשָׁו, וְלֹא אֶחֱשֹׁב אֶת הָרַע שֶׁחָשַׁבְתִּי וְהִרְהַרְתִּי עַד עַכְשָׁו, וְלֹא אֲדַבֵּר כְּבָר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחִי"; וְאַחֲרֵי כָּל הַקַּבָּלוֹת הָאֵלּוּ שֶׁאַתָּה מְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ, אַתָּה נוֹפֵל בַּחֲזָרָה, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְעַצְבֵּן אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַתְּשׁוּבָה תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה תָּלוּי בְּעֹמֶק הָאֱמוּנָה; כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל

אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז דַּיְקָא יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וּזְכֹר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לַיָּמִים הַבָּאִים, כִּי מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ כָּל מִינֵי צַעַר וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל מִינֵי סֵבֶל מִבְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתְךָ, וְאַתָּה סוֹבֵל מֵעַצְמְךָ, שֶׁאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם בַּעֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים חֲמוּרִים, וְאַתָּה רוֹצֶה לַעֲקֹר אֶת עַצְמְךָ כְּבָר מֵהָרַע, וְאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִשָּׁם וְאֵינְךָ יָכוֹל, כִּי תָּמִיד אַתָּה נוֹפֵל עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, וְעִם כָּל זֹאת אִם תִּתְחַזֵּק וְתִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלֹא תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תְּקֻבַּל תְּשׁוּבָתְךָ בְּאַהֲבָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ, כִּי תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה מוֹחֶקֶת אֶת כָּל הָעֲוֹנוֹת, וְתִזְכֶּה לְבַסּוֹף לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. הָעִקָּר אַל תִּפְחַד כְּלָל וְאַל תִּצְטַעֵר מֵהֶעָבַר, רַק תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וּלְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמְךָ, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִ"דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן, הֵן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהֵן בִּתְפִלָּה, אָסוּר לִרְחֹק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, וְאָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, וּבִפְרָט מִי שֶׁרוֹצֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, עָלָיו לָדַעַת שֶׁלּוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן עַד שֶׁנִּכְנָסִים לַקְּדֻשָּׁה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִבְרֹחַ בְּפַעַם אַחַת אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא אוֹרֵךְ הַרְבֵּה זְמַן, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ, וְאֵין עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ לִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים לָדַעַת, אֲשֶׁר לוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, כִּי אֵין יְכוֹלִים לִלְמֹד הַכֹּל בְּיוֹם אֶחָד. וְזֶה כָּל הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי־אָדָם וּבִפְרָט עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁמַּתְחִילִים לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁרוֹאִים שֶׁזֶּה לֹא הוֹלֵךְ לָהֶם, אוֹ שֶׁאֵינָם זוֹכְרִים מַה שֶּׁלָּמְדוּ, אֲזַי נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שִׁבְרוֹן לֵב לָאָדָם

כְּמִי שֶׁלּוֹמֵד וְאֵינוֹ זוֹכֵר מַה שֶּׁלּוֹמֵד, שֶׁדָּבָר זֶה שׁוֹבְרוֹ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְכִתְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, צָרִיךְ לָדַעַת, כִּי כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁלּוֹמֵד וְשׁוֹכֵחַ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קֹהֶלֶת רַבָּה א, לד): זֶה שִׁפּוּטָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכְחָהּ, לְטוֹבָתוֹ אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁאִלּוּ הָיָה הָאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְלֹא שׁוֹכְחָהּ, הָיָה מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְחוֹזֵר וּמִתְעַסֵּק בְּמִלַּאכְתּוֹ, וְלֹא הָיָה מַשְׂגִּיחַ בָּהּ לְעוֹלָם, אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹכְחָהּ, אֵינוֹ מֵזִיז אֶת עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת — לִשְׁכֹּחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד, כְּדֵי שֶׁתָּמִיד יִלְמַד בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, כִּי כָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת דַּרְכָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה — לִלְמֹד בְּכָל פַּעַם בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְעַל־כֵּן מִן הַשָּׁמַיִם מְסַבְּבִין עִם כָּל אָדָם וְאָדָם, שֶׁיִּשְׁכַּח מַה שֶּׁלָּמַד, כְּדֵי שֶׁיִּרְצֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֻחָדָשׁ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ה׳): מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינֹק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבַּיּוֹם, כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִיגַּע בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם, וּלְזֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹכְחִין, כִּי אִם הָיָה זוֹכֵר מַה שֶּׁלָּמַד, אֲזַי לֹא הָיָה לוֹמֵד; עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת

סַבְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּמִמַּה שֶּׁאַתָּה לוֹמֵד וְשׁוֹכֵחַ, אֶלָּא תִּלְמַד בְּכָל יוֹם מֻחָדָשׁ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צז, ה): מַה הַדָּגִים הַלָּלוּ גְּדֵלִין בַּמַּיִם, כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת טִפָּה אַחַת מִלְמַעְלָה, מְקַבְּלִין אוֹתָהּ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם מַיִם מִימֵיהֶן, כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל גְּדֵלִין בַּמַּיִם — בַּתּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁהֵם שׁוֹמְעִין דָּבָר חָדָשׁ מִן הַתּוֹרָה, הֵם מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בְּצִמָּאוֹן, כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵי תוֹרָה מִימֵיהֶן; כִּי כָךְ צְרִיכִין לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, וְאַל תִּשְׁבֹּר מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְתַתְחִיל עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, וְתַחֲזוֹר עַל הַפֶּרֶק שֶׁלְּךָ מֵאָה פְּעָמִים וְאַחַת. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (חֲגִיגָה ט:): אֵינוֹ דּוֹמֶה הַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לַשּׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה וְאַחַת, כִּי לִלְמוֹד הַתּוֹרָה צָרִיךְ סַבְלָנוּת רַבָּה מְאֹד מְאֹד, אַף שֶׁשּׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁלּוֹמֵד צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל בַּחֲזָרָה, וְכֵן אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִלְמֹד, וְלִשְׁאֹל — מָתַי אֶזְכֶּה לִלְמֹד כָּל זֹאת, כִּי זוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַשּׂוֹטֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה יט, ב): מִי שֶׁטִּפֵּשׁ אוֹמֵר, מִי יָכוֹל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה, כִּי אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ

מִדָּה?! מִי שֶׁפִּקֵּחַ אוֹמֵר, הֲרֵינִי שׁוֹנֶה שְׁתֵּי הֲלָכוֹת הַיּוֹם, שְׁתֵּי הֲלָכוֹת לְמָחָר, עַד שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וְכֵן הַטִּפֵּשׁ הַזֶּה אוֹמֵר: מָה אֲנִי מוֹעִיל לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְשָׁכְחָהּ, וְלָמָּה לִי לְהִתְיַגֵּעַ מֵאַחַר שֶׁאֲנִי שׁוֹכֵחַ?! הַפִּקֵּחַ אוֹמֵר: וְלֹא שָׂכָר יְגִיעָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן?! וְעַל־כֵּן צְרִיכִין בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִשָּׁבֵר אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאַף שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ עוֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִלְמֹד וְכֵן אַתָּה שׁוֹכֵחַ, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לִכְתָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִכְתָרָהּ שֶׁל תּוֹרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת — לְחַכּוֹת הַרְבֵּה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יב, יא): לָמָּה נִמְשְׁלָה תּוֹרָה כִּתְאֵנָה? שֶׁהַתְּאֵנָה נִלְקֶטֶת מְעַט מְעַט, וְכֵן הַתּוֹרָה — הַיּוֹם לוֹמֵד מְעַט וּלְמָחָר הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִתְלַמֶּדֶת לֹא בְּשָׁעָה וְלֹא בְּשָׁעָתַיִם; וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ סַבְלָנוּת בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז תַּצְלִיחַ לִהְיוֹת בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ מִכָּל רַע; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַתּוֹרָה

הַקְּדוֹשָׁה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קֹהֶלֶת רַבָּה ו, יג): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁכֻּלָּם חַיִּים, כִּי כָל מִי שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַפֵּר לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא עַל־יְדֵי־זֶה מְטַמֵּא אֶת מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְנֶעֱקָר לְגַמְרֵי מִן הָעוֹלָם, לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז כְּאִלּוּ הִקְרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת קי.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם, כִּי הִיא בְּעַצְמָהּ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהֵבִיא; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּינָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; עֲמֹד וּרְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַהוּ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִקְנוֹת קִנְיָן שֶׁל תּוֹרָה, תִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁלֹּא תִּרְצֶה לִגְמֹר בְּיוֹם אֶחָד, אֶלָּא בְּכָל יוֹם תִּלְמַד מְעַט וְעוֹד מְעַט וְעוֹד מְעַט, הַיּוֹם פֶּרֶק וּלְמָחָר פֶּרֶק וּמָחֳרָתַיִם עוֹד פֶּרֶק, וְכָךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת הַכֹּל — הַיּוֹם הֲלָכָה וְעוֹד הֲלָכָה,

וּלְמָחָר עוֹד הֲלָכָה וְעוֹד הֲלָכָה, וְכֵן יוֹם אַחַר יוֹם תִּלְמַד הֲלָכָה אַחַר הֲלָכָה וּפֶרֶק אַחַר פֶּרֶק וְדַף אַחַר דַּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הָעִקָּר לְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה. וּכְמוֹ־כֵן בְּעִנְיַן תְּפִלָּה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם מֵהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְהַדִּבּוּר שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ עַל זֶה צְרִיכִין סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה לֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֻכְרָח לִתֵּן לִי תֵּכֶף־וּמִיָּד מַה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה, אֶלָּא צְרִיכִין לָבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ, אִם יִתֵּן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו, עָלָיו לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, שֶׁתָּמִיד צָרִיךְ לָבֹא וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּקַּח זְמַן אַחַר זְמַן, יָמִים אַחַר יָמִים, שָׁנִים אַחַר שָׁנִים, אַל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אֶלָּא יִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת, וְאָז אִם יִהְיֶה אָדָם חָזָק בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְלֹא יִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה — לֹא בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְלֹא בִּתְפִלָּה, אָז דַּיְקָא יַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָתוֹ.

וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי כָּל

הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁזָּכוּ אֶל מַה שֶּׁזָּכוּ, עַד שֶׁזָּכוּ לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְהִתְפַּלְּלוּ בְּכָל יוֹם בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, שֶׁהָיוּ דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא זָכוּ לְזֶה אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקֻּף הַסַּבְלָנוּת, שֶׁהִתְאַזְּרוּ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְקִנְיַן הַתּוֹרָה וּלְהִכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה, עָלֶיךָ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, רַק לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי יַעֲזֹר לְךָ, וּמַה שֶּׁנִּתְעַכְּבָה יְשׁוּעָתְךָ, הֵן בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהֵן בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁעוֹבְרִים זְמַנִּים הַרְבֵּה מְאֹד, עַד שֶׁאַתָּה קוֹלֵט מַה שֶּׁאַתָּה לוֹמֵד וְעַד שֶׁנִּתְקַבֶּלֶת תְּפִלָּתְךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁכָּל זֶה הוּא מֵהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת כָּל בְּרִיָּה, לִרְאוֹת אִם רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ הוּא בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לֹא בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה — שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה מֻכְרָח לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, וְהֵן בִּתְפִלָּה אַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה — שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנִי, אֵין דָּבָר כָּזֶה, זֶה רַק יָבִיא אוֹתְךָ לִידֵי אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת, אַתָּה לֵךְ בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וּבֹא תָּבֹא וְתַחְבִּיא עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַף שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד, מְצַד אֶחָד אַתָּה רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה וְכָל־כָּךְ קָשֶׁה לְךָ, וּמְצַד שֵׁנִי אַתָּה מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלֹא נִשְׁמַעַת תְּפִלָּתְךָ, עִם כָּל זֹאת אַל תֹּאמַר זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶלָּא חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד מְאֹד בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מט.): כָּל תַּלְמִיד חָכָם הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחַק תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת; כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו דַּחֲקוּת גְּדוֹלָה בְּפַרְנָסָתוֹ וְסוֹבֵל עֲנִיּוּת וְיִסּוּרִים, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאֵינוֹ רוֹאֶה סוֹף לְצָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו וְסִבְלוֹתָיו, עִם כָּל זֹאת עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחַק, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אֶלָּא לוֹמֵד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת וּבְסַבְלָנוּת אֱמֶת, עַל־יְדֵי זֶה דַּיְקָא סוֹף כָּל סוֹף תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, וְנִשְׁלַם רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו אֲשֶׁר רָצָה וְחָפֵץ; לָזֹאת אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמְךָ דָּבָר זֶה, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ו.

וְגַלֵּה אֵיךְ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלִי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְזֶה עִקַּר אֲרִיכוּת יָמִים וְשַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, וּלְהִפּוּךְ — כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בָּאִים לָאָדָם מֵחֲמַת אִי סַבְלָנוּת וּדְחִיקַת הַשָּׁעָה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֶת זֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם וּבְנַחַת, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְסוֹבֵל כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלָיו מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, מֵהַשְּׁכֵנִים, מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים, כִּי בָּזֶה שֶׁסּוֹבְלִים וְאֵין מְגִיבִים כְּלָל עַל הָעַוְלוֹת שֶׁעוֹשִׂים לוֹ, וְאַדְרַבָּה מְחַכִּים בְּשֶׁקֶט וּבְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵין דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה לָצֵאת וְלָרִיב וּלְקַלֵּל, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחִים, כִּי עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי־אָדָם אֵיזוֹ צָרָה, אוֹ מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת עִם שְׁכֵנִים וּקְרוֹבִים וִידִידִים, וְדוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה לָצֵאת לָרִיב עִמָּם, אֲזַי תֵּכֶף־וּמִיָּד הַהַבְעָרָה לְלַהַב יָצְאָה, וּמֵהַמַּחֲלֹקֶת הַקְּטַנָּה נַעֲשֵׂית מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה, וְנִתְעוֹרֶרֶת קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַמֵּקָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ אֵשׁ גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר אִי

אֶפְשָׁר כְּבָר לְכַבּוֹתָהּ, וְכָל זֶה נִגְרָם עַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה לְנַצֵּחַ וּלְהוֹכִיחַ אֶת צִדְקוֹ; כִּי כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַקְּנָאוֹת וְהַשִּׂנְאוֹת הֵן עַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה הַיְנוּ שֶׁמֻּכְרָח לִהְיוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי מוֹכִיחַ לִשְׁכֵנַי וְלִקְרוֹבַי וְלִידִידַי וּמַרְאֶה לָהֶם מִי אֲנִי, וְאָז מַתְחִיל וְכוּחַ וּמַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁגּוֹרְמִים צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים. כִּי כְּמוֹ שֶׁבּוֹעֶרֶת אֵשׁ, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר: עַד כָּאן תִּבְעַר, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹצֵאת הָאֵשׁ, שׁוֹרֶפֶת כָּל חֶלְקָה טוֹבָה, כְּמוֹ־כֵן בְּמַחֲלֹקֶת אוֹ וְכוּחִים וּמְרִיבוֹת בֵּינוֹ לְבֵין שְׁכֶנָיו אוֹ קְרוֹבָיו, אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר: הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבָה תִּהְיֶה קְטַנָּה, אֶלָּא תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁמַּתְחִיל לְהִתְוַכֵּחַ וְלַחֲלֹק וְלָרִיב, יוֹצֵאת מִזֶּה שִׂנְאָה עֲמֻקָּה, עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְדַבֵּר אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, וְהוֹרְסִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרְמִים לְעַצְמָם אַחַר־כָּךְ צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" וְחֹסֶר סַבְלָנוּת, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְהָיָה מְחַכֶּה, וְלֹא הָיָה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְאַדְרַבָּה הָיָה מַעֲלִים עַיִן כְּאִלּוּ אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הָעַוְלָה שֶׁחֲבֵרוֹ עוֹשֶׂה לוֹ, וְהָיָה מַמְתִּין

בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, אֲזַי לֹא הָיָה אוֹרֶךְ זְמַן רַב עַד אֲשֶׁר כָּל הַצָּרָה וְהָרָעָה שֶׁחֲבֵרוֹ רָצָה לַעֲשׂוֹת לוֹ, הָיְתָה נוֹפֶלֶת עַל רֹאשׁ חֲבֵרוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת — לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וְלֹא לָצֵאת לָרִיב עִם זוּלָתוֹ, אֲזַי הָיָה מַצְלִיחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הוֹלֵךְ עִם "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", לְדָחֹק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דַּיְקָא כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת, וַחֲבֵרוֹ רוֹאֶה בּוֹ כָּל הַכְּשִׁלּוֹנוֹת שֶׁלּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל אַהֲבָה אַחֲוָה וְרֵעוּת וְשָׁלוֹם, וְתָמִיד תִּסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל דָּבָר, וְעַל אַף שֶׁגּוֹרְמִים לְךָ רָעוֹת וְצָרוֹת רַבּוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁגַּם שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מִסְתַּתֵּר, כִּי "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר" (יְשַׁעְיָה סג, ט) כְּבָיְכוֹל לוֹ בְּעַצְמוֹ צָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל הַצָּרוֹת וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, כָּל צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁסּוֹבְלִים מֵאֵיזֶה שָׂכָן אוֹ מֵאֵיזֶה קָרוֹב, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן לֹא כְּדַאי לְהִכָּנֵס לְאֵילּוּ וְכוּחִים אוֹ מַחֲלֹקֶת אוֹ מְרִיבוֹת יִהְיֶה לוֹ מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אַתָּה רְאֵה לְדַבֵּק אֶת

עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבֹא, שֶׁתִּכָּלֵל בְּמִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְתָאִיר עָלֶיךָ הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וַאֲפִלּוּ כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין, הַמְרִירוּת, הַדַּחֲקוּת וְהָעֲנִיּוּת, הַהֶרֶג וְהָרֵצַח שֶׁעוֹבְרִים עַל כְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, צְרִיכִין לָדַעַת גַּם־כֵּן שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַה וְלָמָּה וְאֵימַת, לֹא כָּל דָּבָר יְכוֹלִים לְהָבִין בַּשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, לָמָּה קָרָה דָּבָר זֶה, וְאֵיךְ קָרָה דָּבָר זֶה, וּבִשְׁבִיל מַה קָרָה דָּבָר זֶה, כִּי כָּל אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת הֵן בִּכְלַל "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" וְאִי סַבְלָנוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל צָרָה וּבְכָל הֶרֶג וָטֶבַח, וַעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק כְּפִי רָזֵי הַגִּלְגּוּלִים וְשָׁרְשֵׁי הַנְּשָׁמוֹת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר וְנִתְכַּסֶּה מֵעֵין כֹּל, כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, אֲזַי לֹא הָיָה שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת כְּלָל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִ"דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי כָּל קֻשְׁיָה שֶׁמַּקְשִׁים וְשׁוֹאֲלִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ הִיא מֵחֲמַת "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁרוֹצִים לָדַעַת תֵּכֶף־וּמִיָּד הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין רוֹצִים לְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת עַד

עֵת בֹּא דְּבָרוֹ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְעֵין כֹּל, שֶׁ"צַדִּיק הֲוָיָ"ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה, יז), וְ"הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד); וּכְפִי שֶׁאָדָם מְסַלֵּק חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כֵּן הוּא זוֹכֶה לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז כְּבָר אֵין קָשֶׁה לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה, הַכֹּל בְּיֹשֶׁר וּבְצֶדֶק, וּמְחֻשָּׁב בְּחֶשְׁבּוֹן נִפְלָא, וְאָז זוֹכֶה דַּיְקָא לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת בְּהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת; כִּי כָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁאָדָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ, הֵן עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁרוֹצֶה לְהָבִין תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּדַעְתּוֹ כָּל דָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא נוֹפֵל אַחַר־כָּךְ בְּקֻשְׁיוֹת, בִּסְפֵקוֹת וּבְבִלְבּוּלִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁבָּא לִידֵי כְּפִירָה גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁרָצָה לְהָבִין תֵּכֶף־וּמִיָּד הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְלֹא הָיְתָה לוֹ סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת עַד שֶׁיָּבִין שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט יָדוֹ וְהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְזֶה כְּלַל הַיִּסּוּרִין וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁסּוֹבְלִים מֵהַשְׁכֵּנִים מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים, מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ — הַכֹּל לַכֹּל, מִפְּנֵי שֶׁקָּשֶׁה לְקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְלָדַעַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט וּמַשְׁגִּיחַ עַל הַבְּרִיּוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַפָּשׁוּט, וּמַה שֶּׁאֵין מְבִינִים כָּל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת — לָמָּה אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם הַגּוֹיִים וְהָרוֹצְחִים, שֶׁהָרְגוּ וְרָצְחוּ וְטָבְחוּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְשָׁפְכוּ דָּמָם כַּמַּיִם, אֵינָם מְקַבְּלִים אֶת עָנְשָׁם תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם, כָּל זֶה הוּא מִצַּד "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, לְהָבִין תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּזֶה הָעוֹלָם לָמָּה וּמִי וְאֵימַת, אֶלָּא צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם הִפּוּךְ הַטֶּבַע וְהַיֹּשֶׁר וְהַהֶגְיוֹן, שֶׁהָרָשָׁע וְהָרוֹצֵחַ עוֹד מַצְלִיחַ, וּכְשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת עַצְמָם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין יוֹדְעִים כְּלָל, אָז דַּיְקָא יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְזוֹכִים לְהַגִּיעַ לְסַבְלָנוּת עֲמֻקָּה,

שֶׁקְּשׁוּרָה וַאֲחוּדָה עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וּכְלָל — שֶׁהֵם דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, וְדַיְקָא זוֹ נִקְרֵאת גְּאֻלָּה, שֶׁנִּגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְיוֹצֵא מִגָּלוּת וּמִצְמְצוּם לְהַרְחָבָה, וְלִגְאֹל אֶת נַפְשׁוֹ מִן הַמֵּצַר, וְזוֹכֶה לְגַדְלוּת הַמֹּחִין; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים. וּבָזֶה תְּלוּיָה הַצְלָחַת הָאָדָם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם סַבְלָן עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִי וּבְגַשְׁמִי, מֵהַשְׁכֵּנִים, מֵהַקְּרוֹבִים וּמֵהָרְחוֹקִים וּמִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת כְּלָל, וְאַף שֶׁהוּא הִפּוּךְ הַשֵּׂכֶל, שֶׁדָּבָר זֶה יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת הוּא מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹ נִקְרֵאת סַבְלָנוּת, הִפּוּךְ "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי אִם הָאָדָם רוֹצֶה לְהָבִין דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, זֶה נִקְרָא "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁדּוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ דַּיְקָא לְהָבִין דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ וַהֲבָנָתוֹ, וְדָבָר זֶה עָקְרוֹ אַחַר־כָּךְ מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְסוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל; וְלָכֵן הָעִקָּר לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִשְׁאַל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא

תִּהְיֶה לוֹ עַקְמוּמִיּוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ — לָמָּה עוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים דָּבָר זֶה, וְלָמָּה עוֹבְרוֹת עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, וְדַיְקָא אָז יַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד, וְזֶה תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה עֲמֻקָּה "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ", שֶׁמְּסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם דַּעַת, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי כָּל מַה שֶּׁרַק יַעֲשֶׂה יִהְיֶה בְּהַצְלָחָה גְּדוֹלָה; כִּי תֻּכְךָ־וּמִיָּד כְּשֶׁאֵין הָאָדָם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר, הֵן נֶגֶד שְׁכֵנָיו וּקְרוֹבָיו וְהֵן נֶגֶד עַצְמוֹ וְהֵן נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא אָז יַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאֵין לְךָ עוֹד טוֹב בַּחַיִּים כְּמוֹ הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִלִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁ׳מֻּכְרָח לִהְיוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה׳, וַ׳אֲנִי מֻכְרָח לְהָבִין כָּל דָּבָר׳. וְתַחְקֹק, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבְּךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְאִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, אָז דַּיְקָא סוֹף סוֹף תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו

וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ הַמְאִירָה בַּצָּהֳרַיִם, כִּי תָּמִיד יִהְיֶה לְךָ רַק אוֹר, וְהַמֹּחִין שֶׁלְּךָ יָאִירוּ עַד מְאֹד, וְתָמִיד תִּזְכֶּה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, מֵאַחַר שֶׁמֵּאִיר לְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי עִקַּר הַיִּשּׁוּב הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה עֲמֻקָּה, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, שֶׁמְּסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא מוֹצֵא אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בְּחַיָּיו, כִּי הוּא חַי רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ וְעֵד שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ הַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, שֶׁאָז הוּא סַבְלָן גָּדוֹל וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה.

ז.

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁתַּכְלִית הַחַיִּים הִיא רַק לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל זֶה רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעַגְמַת נֶפֶשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאִי

אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה; כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת סַבְלָן עַל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אֲזַי הוּא מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת וִידִידוּת וְזִיו וְחִיּוּת בְּחַיָּיו, אַךְ הָאָדָם מִצַּד הַטֶּבַע שֶׁלּוֹ מְאֹד מִתְרַגֵּשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְכָךְ נִכְנָס בְּכַעַס וּבִרְצִיחָה וּבְעַצְבָנוּת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וּבִשְׁבִיל זֶה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, עַד שֶׁנֶּעְתָּק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן עִקַּר הַתַּכְלִית הוּא רַק מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם הוּא סַבְלָן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה עַד שֶׁיָּבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, הוּא דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְיָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה בְּהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה" מְאַבֶּדֶת אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה מְאַבְּדִים, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כָּל אִי הַצְלָחָתוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּאָה מֵחֲמַת שֶׁדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וְרוֹצֶה לְהַשִּׂיג אֶת עִנְיָנוֹ דַּיְקָא בַּיּוֹם הַזֶּה וּבַשָּׁעָה

הַזֹּאת וּבְרֶגַע זֶה, וּלְמַעֲשֶׂה אֵין זֶה הוֹלֵךְ כָּךְ, כִּי צָרִיךְ לְחַכּוֹת הַרְבֵּה, וּכְכָל שֶׁמְּחַכֶּה יוֹתֵר וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת, אֲזַי הוּא מַשִּׂיג אֶת רְצוֹנוֹ. וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת — אִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי עַד שֶׁנִּכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה אוֹרֶךְ זְמַן רַב. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסֹבֶל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ — הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, הָעִקָּר הוּא סַבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, מֵעַצְמְךָ — אַף שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִן הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ כְּפִי שֶׁאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בַּחֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, וּמְאֹד מְאֹד כּוֹאֵב לְךָ "מַה יִּהְיֶה עִמָּדִי, הֲלֹא רְצוֹנִי וְכִסּוּפִי וְחֶשְׁקִי כָּל־כָּךְ לָרוּץ וְלִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַסּוֹף אֲנִי שָׁב בַּחֲזָרָה, וְחוֹזֵר לָרַע שֶׁהָיִיתִי בּוֹ", עִם כָּל זֹאת אִם תִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְלֹא תְּשַׁבֵּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ. וּכְמוֹ־כֵן הוּא עִם אֲחֵרִים — כְּשֶׁאַתָּה

רוֹאֶה שֶׁאֲחֵרִים יוֹצְאִים נֶגְדְּךָ, אַל תִּפְחַד מֵהֶם, אֶלָּא תִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן בָּזֶה שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת עִנְיָנֶיךָ, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מַר וּמָרוֹר לְךָ מְאֹד מְאֹד, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְעַצְמְךָ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אָז תַּצְלִיחַ בְּיוֹתֵר, כִּי זוֹהִי הָעֵצָה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְזוֹהִי הָעֵצָה אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נִבְרָא הָאָדָם, וְהִיא הַדְּבֵקוּת — לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ח.

עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת וְאִי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה יְכוֹלִין לְהַגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵיקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִגְאֹל אֶת נַפְשְׁךָ מִגָּלוּתְךָ וּמֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּעֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים, עָלֶיךָ

לָדַעַת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר, זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי אוֹרֶךְ זְמַן רַב, עַד שֶׁזּוֹכֶה לָצֵאת מִן הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף עָבְרוּ עָלֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים שֶׁבָּאתָ לִידֵי עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְכָל־כָּךְ נִכְנַסְתָּ בְּמַחֲשָׁבוֹת וּבְהִרְהוּרִים רָעִים, עַד שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לְהִנָּתֵק מֵהֶם, וְכֵן הִרְגַּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ לְטַמֵּא אֶת עֵינֶיךָ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת וּמְגֻנּוֹת, וְכֵן תָּמִיד הָלַכְתָּ לִשְׁמֹעַ לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְנִבּוּל פֶּה, וְהָיִיתָ בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה, וְנִבַּלְתָּ אֶת פִּיךָ וְדִבַּרְתָּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ בְּקִלָּלוֹת וּבְנִבּוּל פֶּה, בִּרְכִילוּת וּבְלָשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁעַכְשָׁו אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְהַפֵּךְ וְלִהְיוֹת מֵהַהִפּוּךְ אֶל הַהִפּוּךְ, וְאַתָּה רוֹצֶה לִגְאֹל אֶת נַפְשְׁךָ, וְלִזְכּוֹת לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לָצֵאת מִתַּכְלִית הַהִפּוּךְ אֶל הַהִפּוּךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי לוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, וְאָז עַל־יְדֵי שֶׁתִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁלּוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, וּבֵין כָּךְ תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַתַּרְדֵּמָה שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַד שֶׁזּוֹכֶה לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ, עוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם הַרְבֵּה מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִין, וְכִמְעַט שֶׁמִּתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָדַעַת אֶת כָּל זֹאת, כִּי זֶה צָרִיךְ לָקַחַת הַרְבֵּה זְמַן, וּכְפִי שֶׁתַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כֵּן תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל עִנְיָנֶיךָ, הַיְנוּ לִגְאֹל אֶת נַפְשְׁךָ מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם. וּבֶאֱמֶת בָּזֶה תָּלוּי סוֹד הַגְּאֻלָּה, גְּאֻלָּה פְּרָטִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סט, יט): "קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ", כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ גְּאֻלָּה בִּכְלָלִיּוּת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, כִּי אִם עַל־יְדֵי סַבְלָנוּת, וְאָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאַדְרַבָּה אִם הָאָדָם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, וְיִקַּבֵּל עוֹד עֹנֶשׁ, כִּי אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לִגְאֹל אֶת עַצְמוֹ בְּלִי רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲשֶׁר עַל זֶה הִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא לִדְחֹק אֶת הַקֵּץ (עַיֵּן כְּתֻבּוֹת דַּף קי.), כְּמוֹ־כֵן הוּא אֵצֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, כְּשֶׁרוֹצֶה לִגְאֹל אֶת

נַפְשׁוֹ מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עָלָיו לְהִתְאַזֵּר בִּמְדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְלֵידַע שֶׁלּוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, עַד שֶׁזּוֹכִים לָצֵאת מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, וּבֵין כָּךְ עָלָיו לֵידַע, אֲשֶׁר הוּא צָרִיךְ לָשׁוּב בְּכָל יוֹם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחָרֵט עַל מַעֲשָׂיו, וּלְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וְכֵן לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַחִיּוֹת אֱלֹקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְלִשְׁמֹעַ רַק אֶת הַקּוֹל הַפְּנִימִי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְלִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכַּעַס וּמִקְּפִידוֹת, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְכֵן יִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, שֶׁיְּדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְלֹא יִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אָז דַּיְקָא יַגִּיעַ אֶל עִנְיָנוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל סַבְלָנוּת וְלֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִגְאֹל אֶת נַפְשׁוֹ מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת וּמִתַּחְתָּיו. וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שְׁרוּצִים לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, מִי שֶׁהִצְלִיחַ, הוּא רַק מִי שֶׁהָלַךְ

בְּדֶרֶךְ זוֹ, שֶׁהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְלֹא דָּחַק אֶת הַשָּׁעָה, כִּי בְּהֶכְרֵחַ עוֹד הַפַּעַם לִפֹּל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי מִן הַשָּׁמַיִם מְנַסִּים אֶת הָאָדָם אִם כַּוָּנָתוֹ הִיא בֶּאֱמֶת, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְלַהֵב וְרוֹצֶה לָצֵאת מִן הַחֹשֶׁךְ וְהַבּוֹר שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, אָז מַחֲזִירִים אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ שָׂם לֵב לְכָל זֶה, אֶלָּא רָץ וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחַ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה דְּהַוָּה הַוָּה, הָעִקָּר תִּתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּנָּצֵל מִכָּל רַע שֶׁסָּבַב אוֹתְךָ, וְתִרְאֶה שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וּמֵחֹשֶׁךְ יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְאוֹר גָּדוֹל, וְהַמְנִיעוֹת לִנְעִימוּת, שֶׁתַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. הָעִקָּר אַל תִּדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה וְתִהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ מַר וּמָרוֹר לְךָ מְאֹד, עִם כָּל זֹאת, אִם לָקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִגְאֹל אֶת נַפְשׁוֹ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד.

הַשֵּׁנִי, וְעַל־כֵּן "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא שֶׁיִּקְדִּימוּ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם", כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִגָּאֵל רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ אֵיךְ שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם עוֹבֵד מְאֹד מְאֹד עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְעוֹרֵר בְּכָל פַּעַם מַחֲלֹקֶת עֲצוּמָה עַל־יְדֵי שֶׁמְּבִיא רְשָׁעִים אֲרוּרִים שֶׁהֵם מִסְּטָרָא דְּעֵרֶב־רַב, וְגוֹרְמִים מַה שֶּׁגּוֹרְמִים עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, עַד שֶׁמְּבִיאִים לִידֵי מַחֲלוֹקוֹת וּפֵרוּדִים, וְזֶה מְרַחֵק אֶת הַקֵּץ, עַד שֶׁפָּקְעָה סַבְלָנוּתָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם וְדוֹחֲקִים אֶת הַקֵּץ, וְרוֹצִים לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת בָּעוֹלָם לְהָבִיא אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּכֹחַ, אֲשֶׁר זוֹהִי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ גּוֹרֵם מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְבַסּוֹף יִפְּלוּ לְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְיִפְרְקוּ עֹל לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; כִּי כֵן נֶאֱרַע בְּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁדַּיְקָא אֵלּוּ שֶׁדָּחֲקוּ אֶת הַקֵּץ, וְרָצוּ לְהִגָּאֵל תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְלֹא עָבְדוּ עַל נְקֻדַּת הַשָּׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא עָשׂוּ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, דַּיְקָא הֵם נֶעְקְרוּ לְבַסּוֹף לְגַמְרֵי, וְנָפְלוּ לִכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת; כִּי בֶּאֱמֶת אָסוּר לִדְחֹק

אֶת הַקֵּץ, וְאָסוּר לִתֵּן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוּם עֵצוֹת, מַה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ לַעֲשׂוֹת הוּא רַק לָבוֹא וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֵינוּ, וְיוֹצִיאֵנוּ מִגָּלוּתֵנוּ הַמָּרָה, וּבִפְרָט מֵהַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הַזּוֹ, גָּלוּת הָעֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרֵב בֵּין נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִזֶּרַע עֲמָלֵק, שֶׁמַּכְנִיסִים פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת רַבּוֹת, שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת נִדְבְּקוּ בָּהֶם קְלִפּוֹת הַגּוֹיִים, כִּי נִתְעָרְבוּ בַּגּוֹיִים וְנִתְבּוֹלְלוּ, וּבְמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת נִשְׁכַּח יִחוּסָם, עַד שֶׁהֵם נִתְעָרְבְּבוּ וְנִתְבּוֹלְלוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵן הֵן נִשְׁמוֹת הָעֵרֶב־רַב הַמְעִיקִים לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כַּשּׁוֹשַׁנָּה הַזּוֹ הַמְסֻבֶּבֶת בְּחוֹחִים שֶׁדּוֹקְרִים אוֹתָהּ, אֲשֶׁר הֵם הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הַמַּכְנִיסִים סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְגוֹרְמִים פֵּרוּדִים בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל מְגַמָּתָם הִיא רַק כֹּחַ וְכֶסֶף וְכָבוֹד, שֶׁכָּל אֵלּוּ הֵם בִּכְלַל נִשְׁמוֹת הָעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן לֹא תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה אֶלָּא אַחַר בְּרוּר וְזִכּוּךְ וְצָרוּף גָּדוֹל מְאֹד, וְלָכֵן כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת צָעֲקוּ מָרָה עַל זֶה, שֶׁלִּפְנֵי בִיאַת מָשִׁיחַ יִהְיֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, כִּי

יִכָּנְסוּ בָּאָדָם כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וְטִפְּשׁוּת, עַד שֶׁיִּתְאַסְּפוּ אֲנָשִׁים וְיִרְצוּ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת לְהַגָּאֵל בְּעַצְמָם, כִּי פָּקְעָה סַבְלָנוּתָם, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים כְּבָר לְחַכּוֹת עַל קֵץ הַפְּלָאוֹת, וְיִרְצוּ לִגְאֹל אֶת עַצְמָם מִן הַגָּלוּת בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵן הֵן נִשְׁמוֹת הָעֵרֶב־רַב אֲשֶׁר מֵהֶן תֵּצֶאנָה כָּל הָרָעוֹת וְהַצָּרוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם חֵלֶק עִמָּהֶם כְּלָל, כִּי אֶת הַגְּאֻלָּה אֵין יְכוֹלִים לְהָבִיא בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֻכְרָח לְגָאֳלֵנוּ, הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, עָלֵינוּ רַק לָבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וּלְבַקֵּשׁ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֵינוּ, וְגַם בִּתְפִלָּה אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְחַזֵּק אֱצְלֵנוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בִּבְיאַת מָשִׁיחַ, וְסוֹף כָּל סוֹף נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה, אֲבָל לֹא עַל־יְדֵי "דְּחִיקַת הַשָּׁעָה", כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה לְבַסּוֹף, יִפְרְקוּ עֹל לְגַמְרֵי, וְיִפְּלוּ וְיִתְרַחֲקוּ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לְגַמְרֵי מִן הַיַּהֲדוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָדַעַת, אֲשֶׁר הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסַבֵּל אֶת עֻלּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ

יִתְבָּרַךְ, לְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בָּרַבִּים וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גְּלֵי, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְחַנֵּךְ אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנוֹתָיו עַל־פִּי הַתּוֹרָה וְהַמְּסוֹרָה, וּלְגַלּוֹת לָהֶם אֶת אֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם אֶת הַקַּבָּלָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, כִּי הַגְּאֻלָּה תָּבֹא רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, וּכְכָל שֶׁתִּתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, כֵּן יִתְגַּלֶּה לָנוּ מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְנִזְכֶּה לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית, אֲבָל עַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה, הַיְנוּ לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה וְלוֹמַר: זֶה יִהְיֶה הַגּוֹאֵל, וְזֶה הוּא שֶׁיּוֹצִיאֵנוּ מִגָּלוּתֵנוּ, זוֹהִי טָעוּת חֲמוּרָה, וְזֶה יָבִיא לָאָדָם אַחַר־כָּךְ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ מַה שֶּׁקָּרָה לָנוּ בַּדּוֹר אַחֲרוֹן הַזֶּה, שֶׁקָּמוּ תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים, וְרָצוּ לְהָגֵאל מִגָּלוּת הַגּוֹיִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מָרְדוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחָרְטוּ עַל דִּגְלָם, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק בֵּאלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבַן, עַד שֶׁאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר בְּגָלוּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמְחַנְּכִים מִלְיוֹנֵי יְלָדִים בְּכָל יוֹם בְּחִנּוּךְ כַּפְרָנִי, וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתָם לוֹמַר אֶת הַפָּסוּק: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד",

עַד כְּדֵי כָּךְ גָּבְרָה רִשְׁעוּתָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁלָּקְחוּ אֶת הַגְּאֻלָּה בְּיָדָם; וּכְמוֹ־כֵן אַפְלוּ בִּקְדֻשָּׁה, מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּה לְהָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה, עָלָיו לָדַעַת, שֶׁהוּא מְסַכֵּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת נַפְשׁוֹת כְּלַל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, אֶלָּא צְרִיכִין רַק לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְדַיְקָא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל; כִּי הָאֱמוּנָה בְּעַצְמָהּ הִיא מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְעַל־יְדֵי שֶׁמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנִכְנָסִים אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, זוֹכִים לְסַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, וְזוֹ בְּעַצְמָהּ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכְלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר עָדִין כָּל־כָּךְ, שֶׁהִיא הַגְּאֻלָּה, אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אֶלָּא עוֹסֵק רַק בְּגִלּוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְפִרְסוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גְּלֵי, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִגְאָלֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְנִזְכֶּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה מַלְכוּת שָׁמַיִם בָּעוֹלָם, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא כָּלִיל, "וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה, וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד" (עובדיה א, כא).

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

יָם סוּעַר

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ יָם סוֹעֵר, וְהַיֶּצֶר הָרָע בּוֹעֵר מְאֹד, וְיָבֹאוּ עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל מֵהַיָּם הַסּוֹעֵר הַזֶּה, וְלִזְכּוֹת לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא
כְּמוֹ יַם סוֹעֵר, וְאִם אֵינוֹ מַחְבִּיא עַצְמוֹ
בִּסְפִינָה טוֹבָה יָכוֹל לְהִטָּבַע בְּתוֹךְ הַמַּיִם
הַזְּדוֹנִים וְהַסְּפִינָה הִיא הַצַּדִּיק שֶׁהוּא מָלֵא
חֶסֶד כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין ב): הַסַּפָּנִין
רֵבָּן חֲסִידִים, כִּי עֵינֵיהֶם תְּלוּיוֹת תָּמִיד רַק
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְבִּיא
עַצְמוֹ אֶצֶל צַדִּיק אֱמִתִּי הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְיִנָּצֵל מֵהַיָּם סוֹעֵר שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסו)

קוּנְטְרֵס

יָם סוּעַר

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי זְמַן הַבַּחֲרוּת הוּא זְמַן רִתְחַת הַיֵּצֶר, כִּי הָאָדָם בְּעוֹדוֹ בְּגִיל צָעִיר, בּוֹעֶרֶת בּוֹ רִתְחַת הַדָּמִים שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב), וְעַל־כֵּן בִּימֵי הַבַּחֲרוּת צָרִיךְ שְׁמִירָה מְעֻלָּה מִיְּצִרוֹ הָרָע הַבּוֹעֵר בּוֹ מְאֹד, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יַנִּיחַ אֶת יִצְרוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּחֶפְצוֹ, כִּי אִם יִתְפַּתֶּה אֶל יִצְרוֹ, אָז יִמָּשֵׁךְ אַחֲרָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בִּימֵי הַבַּחֲרוּת צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְחַבֵּר רַק עִם יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָלֶכֶת אֶל צַדִּיקִים, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל צַדִּיקִים וְיִרְאִים, כִּי

תְּחִלַּת הַפְּתַח לְהַזְמִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְחַבְּרִים עִם חֲבֵרִים רָעִים, וּמִתְלוֹצְצִים בְּיַחַד מִירֵאֵי הַשֵּׁם וּמְצַדִּיקִים, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנָסִים בִּקְלִפָּה וּבְזֻהֲמַת הַלֵּיצָנוּת — לְהִתְלוֹצֵץ מִכֻּלָּם, זוֹהִי הַהַזְמָנָה לַיֵּצֶר הָרָע שֶׁיִּשְׁרֶה בּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת מִתְּחִלַּת יְמֵי הַנְּעוּרִים כְּבָר נִתְעוֹרְרוֹת הַתַּאֲווֹת אֵצֶל הָאָדָם, כִּי כְּשֶׁמַּתְחִיל בָּחוּר לְהִתְבַּגֵּר, כְּבָר בָּא אֵלָיו יִצְרוֹ בְּדָמִים רוֹתְחִים, וּמַתְחִילוֹת לְרִתֹּחַ אֶצְלוֹ הַתַּאֲווֹת, וּבִפְרָט תַּאֲוַת נאוּף, אַךְ עֲדַיִן הָאָדָם יָכוֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, אִם יִתְחַבֵּר אֶל חֲבֵרִים טוֹבִים, אֶל יִרְאֵי הַשֵּׁם וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אָז יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַיַּהֲדוּת, וְיִזְכֶּה לְקָרֵר וּלְבַטֵּל לְגַמְרֵי אֶת יִצְרוֹ הָרָע הַבּוֹעֵר בּוֹ, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ אֶת חֲמָרוֹ הַגַּס וְהָעָב, וְיִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְכָל זֶה זוֹכִים רַק אִם מִתְחַבְּרִים אֶל חֲבֵרִים טוֹבִים, יִרְאֵי הַשֵּׁם וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְהַיֵּצֶר הָרָע יוֹדֵעַ זֹאת שֶׁהוּא יִתְבַּטֵּל עַל יָדָם, עַל־כֵּן הוּא מֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת הָאָדָם בִּימֵי בַּחֲרוּתוֹ, שֶׁיִּתְחַבֵּר עִם כַּת לֵצִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִירֵאֵי הַשֵּׁם וּמְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתֵכֶף עַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם כְּבָר מַזְמִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶצְלוֹ, וְכָךְ מַתְחִיל לַחֲטֹא,

רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁבָּאִים לַעֲבֵרוֹת מְגֻנּוֹת בִּפְגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁמִּתְעַבִּים בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת וּמְגֻנּוֹת כַּאֲשֶׁר נִמְצָא בַּדּוֹר הַזֶּה, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁהַכֹּל נַעֲשָׂה הֶפְקֵר וְהָרְחוֹבוֹת מְלֵאִים זִמָּה, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף, וּמַה יֵּעָשֶׂה הַבֵּן שֶׁלֹּא יֶחֱטָא? וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם מִתְחַבֵּר עִם חֲבֵרִים טוֹבִים, וּמִסְתּוֹבֵב בֵּין יְרֵאִים, עוֹבְדֵי הַשֵּׁם וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲזַי אֵין לַיֵּצֶר הָרָע שׁוּם שְׁלִיטָה עָלָיו, וְאַף שֶׁבּוֹעֲרוֹת בּוֹ כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד יִרְאֵי הַשֵּׁם אֵצֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לַיֵּצֶר הָרָע שׁוּם מָקוֹם אֶצְלוֹ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים עִם לֵצִים, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, בָּזֶה מַזְמִינִים אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁיִּשָּׂאֵר אֶצְלוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עַכְשָׁו בִּימֵי בַּחֲרוּתְךָ לִשְׁמֹר עַל עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, וְלֹא לְהִתְחַבֵּר עִם שׁוּם חֲבֵרִים רָעִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִיִּרְאֵי הַשֵּׁם וּמְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַמִּתְלוֹצְצִים מְזוּלָתָם, הֵם פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד,

רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהֶבֶל פִּיהֶם מַזִּיק מְאֹד, וְגוֹרֵם לִפֹּל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְסַכָּנָה גְּדוֹלָה לַעֲמֹד עַל יָדָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר וּלְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם, וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי חֲבֵרִים רָעִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִזּוֹלָתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּכַל יִצְרְךָ לְפַתּוֹתְךָ לָבֹא לִידֵי עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בָּזֶה שֶׁתִּתְחַבֵּר עִם יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים, וְכֵן תִּסְתּוֹבֵב אֵצֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה תֻּמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ יִרְאַת שָׁמַיִם, וְתִירָא וְתִפָּחֵד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְלֹא מִשּׁוּם בָּשָׂר וָדָם, וְעַל־יְדֵי מִדַּת הַיִּרְאָה — שֶׁתִּהְיֶה לְךָ יִרְאַת שָׁמַיִם רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְלֹא מִזּוֹלָתְךָ, אָז לֹא יוּכַל לְךָ יִצְרְךָ כְּלָל, כִּי אֵין הַיֵּצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ יִרְאַת שָׁמַיִם.

וְלָכֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא "יָם סוּעַר", וּמָלֵא לְצִים הַפּוֹרְשִׁים אֶת רִשְׁתָּם הַטְמֵאָה לִלְכֹּד בָּהּ אֶת נַפְשׁוֹת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהֵם נִתְפָּסִים בִּרְשָׁתָם, עַל־יְדֵי־זֶה כְּבָר מַזְמִינִים אֶת הַיֵּצֶר הָרַע בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ,

בְּאֹפֶן שֶׁתִּבְרַח מִכָּל מִינֵי לֵצִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִירֵאֵי הַשֵּׁם וּמְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּזְמִין אֵלֶיךָ אֶת הַיֵּצֶר הָרוֹצֶה לַהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לַיָּמִים הַבָּאִים, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע בּוֹעֵר בָּאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְרוֹצֶה לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הָאָדָם, וְלוּלֵי הָיָה מִתְחַבֵּר עִם לֵצִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִירֵאֵי הַשֵּׁם וּמְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אַף פַּעַם לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ, וְלֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם שַׂיְכוּת אֶל הָאָדָם, כִּי עִקַּר הַשַּׂיְכוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵצֶל הָאָדָם הִיא רַק עַל־יְדֵי הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל לֵיצָנוּת, שֶׁהִיא פֶּתַח הַטֻּמְאָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד אֶל יִרְאֵי הַשֵּׁם וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, וּמִתְאַבֵּק בַּעֲפַר צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, שֶׁאָז יִהְיֶה שָׁמוּר בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ תִּתְפַּשֵּׁט קְלִפַּת וְטֻמְאַת הָעֵרֶב רַב בָּעוֹלָם, וּקְלִפַּת דּוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁהִיא זְהוּם וְנָאוּף, וְטֻמְאַת דּוֹר הַהַפְלָגָה, שֶׁהִיא כְּפִירוֹת, אֶפִּיקוֹרְסוּת וְהֶפְקֵרוּת תִּתְפַּשֵּׁטְנָה עוֹד פַּעַם בָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה מַמָּשׁ ״יָּם

סוֹעֵר" כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִי שֶׁלֹּא יִתְחַבֵּא בֵּין יִרְאֵים אֲמִתִּיִּים, עוֹבְדֵי הַשֵּׁם, צַדִּיקֵי הַדּוֹר וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, הוּא יִהְיֶה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יִפָּתְחוּ אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם עִם כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת מִלְמַעְלָה בִּשְׁבִיל הַנִּסָּיוֹן, לְנַסּוֹת בְּנֵי־אָדָם אֶל מִי יִבְרְחוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דָּנִיֵּאל יב, י): "יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים", וְיִהְיֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, מֵרֹב הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁכֻּלָּם יִדַּבְּרוּ בְּרֵישׁ גְּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה כְּלָל, וְיִתְפַּשְּׁטוּ כָּל מִינֵי חִבּוּרִים רָעִים שֶׁל כָּל מִינֵי כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְזֶה יִהְיֶה גֹּדֶל הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּרוּר הָאַחֲרוֹן (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָנִים: רכ, לה), וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים לָזֶה, אֵיךְ שֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר מִזֶּה נִתְפַּשֵּׁט הַנְּאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֶרֶם וְזִהוּם בְּרֵישׁ גְּלֵי, וּכְבָר אֵין מִתְבַּיְּשִׁים כְּלָל, וְנִכְשָׁלִים בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְהִתְחַבֵּא אֵצֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, יִרְאֵי הַשֵּׁם וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּרְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי חֲבֵרִים רָעִים הַמְלֵאִים לֵיצָנוּת, שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְתִבְרַח רַק אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְתִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם וְתִשְׁתֶּה בַּצָּמָא אֶת מֵימֵיהֶם, וְתַטֶּה אָזְנְךָ אֶל דִּבְרֵי תוֹרָתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְּךָ וּבָטוּחַ שֶׁתִּנָּצֵל מִכָּל רַע, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם לֹא תַּחְפֹּץ לְצַיֵּת לְמַה שֶּׁאֲנִי מְיַעֵץ לְךָ, תֵּדַע שֶׁהַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ הַזֶּה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַמָּלֵא כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמָלֵא שַׁחַץ, עֵרֹם, תְּעוּב וְזִהוּם שֶׁל נְאוּף, יִשְׁטֹף אוֹתְךָ, וְיַכְנִיס אוֹתְךָ אֶל כַּף הַקֶּלַע, שֶׁלֹּא תוּכַל לָצֵאת מִשָּׁם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לְהִנָּצֵל בַּדּוֹר הַזֶּה מֵהַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וְנָאוּף, כִּי אִם כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים אֶל יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַיֵּצֶר הָרָע מָצָא לְעַצְמוֹ עֵצָה עַל־יְדֵי קְלִפָּה שֶׁל לֵיצָנוּת, וּמִתְלוֹצֵץ מִירֵאִים אֲמִתִּיִּים, מֵאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מִצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים

וּמְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וּפוֹעֵר אֶת פִּיו הַטָּמֵא נֶגְדָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקָרֵר הָאָדָם מִלְּהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מֵהַ"יָּם הַסּוֹעֵר" הַזֶּה שֶׁל נְאוּף, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי חֲבֵרִים רָעִים הַמְּלֵאִים לֵיצָנוּת, וְתֵדַע שֶׁזּוֹ סַכָּנָה גְּדוֹלָה לַעֲמֹד עַל יָדָם, כִּי הֵם בְּעַצְמָם מְלֵאִים כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמְלֵאִים נְאוּף וְזֻהֲמָה, כִּי לֹא יִתְלוֹצֵץ אָדָם מֵאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְיִרְאִים אֲמִתִּיִּים, מְצַדִּיקִים הַדִּבּוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנְסָה בּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֶרֶס הַנְּאוּף אוֹכֵל בּוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל אֵלּוּ הַלֵּיצָנִים, וְאַל יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עֵסֶק עִמָּהֶם, כִּי סַכָּנָה גְּדוֹלָה לַעֲמֹד עַל יָדָם, כִּי אֲוִיר פִּיהֶם הַטָּמֵא שׁוֹטֵף אֶת הָאָדָם בַּ"יָּם הַסּוֹעֵר" הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁפּוֹתֵחַ עֵינָיו וְרוֹאֶה מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁהוּא "יָם סוֹעֵר" שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְעֶרְוָה, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי לֵצִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִירֵאִים אֲמִתִּיִּים, מְצַדִּיקִים הַדִּבּוּקִים

בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְתַלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מִתְלַבֵּשׁ בְּמִצְוֹות, כְּאִלּוּ מִצְוָה לְדַבֵּר עַל יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים, וּכְאִלּוּ מִצְוָה לְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּכְאִלּוּ מִצְוָה לְדַבֵּר עַל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְמִיתִים עַצְמָם יוֹמָם וָלַיְלָה בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְזוֹהִי מִצַּוַת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹות (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א); וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּשְׁמַע לְדַבֵּר עַל יְרֵאִים אֲמִתִּיִּים וְעַל צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְמִיתִים אֶת עַצְמָם יוֹמָם וָלַיְלָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, תִּבְרַח מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, כִּי בְּוַדַּאי תִּפֹּל בִּרְשָׁתָם הַטְמֵאָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה עִקַּר הַפֶּתַח לְהַזְמִין בְּעַצְמוֹ אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל כְּפִירוּת, אֶפִּיקוֹרְסוּת וְנִאוּף, עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִתַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הַמְמִיתִים אֶת עַצְמָם בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה וּמִיְּרֵאִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל

מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתָמִיד תִּזְכֹּר אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״, וְאִם לֹא מִתְחַזְּקִים, אֲזַי נִשְׁטָפִים בְּתוֹךְ מֵימֵי ה״יָּם הַסּוֹעֵר״, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הִיא לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, אֲשֶׁר הַהִתְחַזְּקוּת הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַהִתְחַזְּקֻיּוֹת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּכָל דָּבָר יָכוֹל הַיֵּצֶר הָרָע לִמְצֹא פְּגָמִים, כְּאִלּוּ הַלִּמּוּד תּוֹרָה שֶׁלּוֹ אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ וְהַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ אֵינָהּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות שֶׁלּוֹ אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, זֶה אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לַיֵּצֶר לְבַטְּלוֹ וּלְשַׁבְּרוֹ — שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף זָכִיתִי לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְהַהִתְחַזְּקוּת הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַהִתְחַזְּקֻיּוֹת, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִנָּצֵל מִשֶּׁטֶף מַיִם רַבִּים הַשּׁוֹטְפִים בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ הַזֶּה, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ, וְתִהְיֶה מְאֹד מְאֹד שָׂמֵחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לַחֲטֹף, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ עוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וִירִידוֹת, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ

אַתָּה אָבוּד כְּבָר לְגַמְרֵי מֵרֹב הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים שֶׁאַתָּה עוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת אִם תִּחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁיֵּשׁ בְּךָ עִם קְדֻשַּׁת יַהֲדוּתְךָ, תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הַ"יָּם הַסּוֹעֵר", וְתִרְאֶה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

הָעִקָּר רְאֵה רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עִם נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת שֶׁלֹּא עָשׂוּ גּוֹי, וְהַהִתְחַזְּקוּת הַזּוֹ הִיא מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כִּי עַל כָּל דָּבָר יָכוֹל הַיֵּצֶר הָרָע וְהַמְקַטְרֵג לְקַטְרֵג עַל הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פְּגָמִים רַבִּים, אֲבָל עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ נְקֻדַּת יִשְׂרָאֵל — לִי רֹאשׁ, עַל זֶה אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים לְקַטְרֵג, כִּי זֶה בָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה א, ה), וְעַל־כֵּן עִם הַהִתְחַזְּקוּת הַזּוֹ תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים הַזְּדוֹנִים וְהַ"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, אִם לֹא תְּיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי זֶה עִקַּר נִסְיוֹנְךָ, וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — שֶׁאַתָּה

מֵנָּח בַּמָּקוֹם הַמְלֻכְלָךְ וְהַמְזֹהָם בְּיוֹתֵר, וְנִכְשַׁלְתָּ כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אַתָּה מַחֲזִיק מַעֲמָד וּמְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעֲךָ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בָּזֶה מְאֹד מְאֹד לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ הַזֶּה, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְתִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, רַק לְהִתְקַדֵּם בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּזְכֹר דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתָם לַיָּמִים הַבָּאִים.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע אוֹרֵב מְאֹד מְאֹד עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים בַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי הַהֶפְקֵרוּת, הַפְּרִיצוּת וְהַתַּאֲוֹת עוֹשׂוֹת פְּרָצוֹת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם, אֲזַי הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי תַּאֲוַת נְאוּף בּוֹעֶרֶת בִּבְנֵי הַנְּעוּרִים מְאֹד מְאֹד, וְאִם לֹא יִתְחַבְּרוּ

אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם יְכוֹלִים לְהִסָּחֵף בַּ"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עַכְשָׁו בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא רַע שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמְדַבְּרִים פָּתוּחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכֵן הִתִּירוּ עֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבְרֵישׁ גְּלֵי יְכוֹלִים לִקְנוֹת אֶת כָּל מִינֵי עֵרֹם, שִׁקּוּץ, תּוֹעֵב וְזִהוּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּנֵי הַנְּעוּרִים נוֹפְלִים בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְהֵם מֻנָּחִים בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְעִקַּר הַהַצָּלָה לְהִנָּצֵל מִכָּל זֶה הוּא רַק לִבְרֹחַ אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וּלְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם, וּלְבַקֵּשׁ מֵהֶם עֵצָה עַל נַפְשָׁם, כִּי רַק עַל יָדָם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְתִקּוּן אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְהַיֵּצֶר הָרָע יוֹדֵעַ זֹאת, וְעַל־כֵּן מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹות, כְּאִלּוּ מֻתָּר לְדַבֵּר עַל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקָרְבוּ אֲלֵיהֶם וְלֹא יִסְתּוֹבְבוּ בֵּינֵיהֶם.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, כְּבָר נָפַלְתָּ בְּעֹמֶק הָרָע וְהַחֹשֶׁךְ, וְנִכְשַׁלְתָּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, עַד שֶׁבָּאתָ לִידֵי עֲרָיוֹת וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לְבָבְךָ

לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְנִכְנְסָה בְּךָ הִתְעוֹרְרוּת
וּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה לְהִתְחַבֵּר אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים
אֲמִתִּיִּים, כְּדֵי שֶׁהֵם יַעַסְקוּ בְּתִקּוּנְךָ, דַּיְקָא עַכְשָׁו
מִתְלַבֵּשׁ הַיֵּצֶר הָרָע בַּאֲנָשִׁים פְּגוּמִים כָּמוֹךָ,
וְהַהֶכְרֵחַ לְךָ לִשְׁמֹעַ כָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת
וְלֵיצָנוּת עַל הַצַּדִּיקִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מִתְרַחֵק
מֵהֶם; עָמֹד וּרְאֵה וְהִשְׁתּוֹמֵם, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא
דַּי שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר בְּעֹמֶק הָרָע וְהַחֹשֶׁךְ, וְהַקְּלִפּוֹת
מְסַבְּבוֹת אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, וְסָפֵק סְפֵקָא אִם פַּעַם
תְּזֻכֶּה לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם מֵרֹב
חַטֹּאת נְעוּרִים — פְּגַם הַבְּרִית, הוֹצָאַת זֶרַע
לְבַטָּלָה, עוֹד זֹאת רִשְׁעוּת הַיֵּצֶר כָּל־כָּךְ חֲזָקָה,
שֶׁמְּנַתֵּק אוֹתְךָ מֵחֲבוּרוֹת הַיְרֵאִים וְהַצַּדִּיקִים
הָאֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְתַקֵּן אוֹתְךָ, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ
מַה שֶּׁעָבַרְתָּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה מֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית
וּמִתַּחְתָּיו וְה"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה סָחַף
אוֹתְךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,
וְתַקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְעַל אַף שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים
מְאֹד מְאֹד, כִּי פָּרַקְתָּ עֹל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אִם אַתָּה
רוֹצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, רְאֵה תֵּכֶף־וּמִיָּד לָשׁוּב אֶל
יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתַעֲשֶׂה אֶת עַצְמְךָ

כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת, וְתִשְׁמַע בְּקוֹלָם, וְהֵם בְּוַדַּאי יוֹלִיכוּךְ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, וְתִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֵן אֱמֶת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר הוֹצֵאתָ זֶרַע לְבַטָּלָה וְחָטָאתָ בִּשְׁאָר הָעֲרָיוֹת, וְגַם בַּאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְחִלּוּל שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עִם כָּל זֹאת כְּבָר גָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁהָאָדָם מֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל־יְדֵי גֹּדֶל כֹּחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְתַלְמִידָיו הָאֲמִתִּיִּים הַיְכוֹלִים לְהוֹרִיד אֶת עַצְמָם אֶל הַכִּי יְרוּדִים וַהֲכִי מְגֻנִּים בָּעוֹלָם; וְלָכֵן עֲשֵׂה זֹאת, אֲפוֹא, בְּנִי, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַעֲזֹב כְּבָר אֶת כָּל הַשְּׁטִיּוֹת שֶׁלְּךָ, וּבְרַח לְךָ אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתִתְחַבֵּר עִמָּהֶם, הֲלֹא כְּבָר טָעַמְתָּ טַעֲמֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הֵם מָרִים כְּלַעֲנָה, וְאַף שֶׁבְּעֵת שֶׁעָבַרְתָּ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, נִדְמֶה הָיָה לְךָ כְּתַעֲנוּג הַכִּי גָּדוֹל, עִם כָּל זֹאת אַחַר־כָּךְ אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וּסְתָם בִּטַּלְתָּ אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר לַהֶבֶל וְלָרִיק, וְעוֹד עָשִׂיתָ כְּתָמִים עַל נִשְׁמָתְךָ, וְזֶה אֲשֶׁר מְמָרֵר אוֹתְךָ עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵיךְ לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ הַזֶּה, וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה

לְהִנָּצֵל הוּא רַק לְהִתְחַבֵּר אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְלִהְיוֹת בְּחֶבְרָתָם, וְתֵשֵׁב וְתִשְׁתֶּה בַּצָּמָא אֶת דִּבְרֵיהֶם, וְאָז נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ, שֶׁתִּזְכֶּה לַחֲזֹר אֶל שָׂרְשֶׁךָ וּתְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְחַבְּרִים אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לָאָדָם עַל כָּל הַחֲטָאִים, הָעֲוֹונוֹת וְהַפְּשָׁעִים, כִּי בִּזְכוּת אֵלּוּ הַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִזְכוּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר אֵינָם מַסִּיחִים דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מַחֲשַׁבְתָּם דְּבוּקָה בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמַמְשִׁיכִים אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז בְּזֶה הָעוֹלָם, בִּזְכוּתָם יָכוֹל אֲפִלּוּ הַגָּרוּעַ וְהַיָּרוּד בְּיוֹתֵר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַבֵּר עַצְמוֹ אֶל יְרֵאִים אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב קִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ מְאֹד מְאֹד לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁקִּלְקֵל בִּבְרִיתוֹ וְנִמְשָׁךְ אַחַר יִצְרוֹ הָרָע

הַבּוֹעֵר בּוֹ, וְנָפַל בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה אֲמִתִּית, כִּי הַפְּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב), עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן יֵשׁ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּחִירָה וְנִסָּיוֹן לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה אֲמִתִּית, לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁרַק זוֹכֶה לְהִתְבּוֹנֵן כְּרֶגַע, יִרְאֶה, יָבִין וְיַשְׂכִּיל אֲשֶׁר כָּל הַבְּרִיאָה אֵי אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְקַיֵּם כְּרֶגַע בְּלִי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְאֵי אֶפְשָׁר אַחֶרֶת, כִּי אֵין קִיּוּם לְשׁוּם דָּבָר בִּלְתִּי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְעַל־כֵּן אִם תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בָּאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת הַזּוֹ, אָז כֹּחַ הָאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ יוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ וְהַזֻּהֲמָה שֶׁנִּפַלְתָּ אֵלָיו, כִּי אֱמוּנָה תַּמְלִיץ טוֹב בַּעַדְךָ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּמְחֹל לְךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ

מְאֹד מְאֹד חֲבִיבָה הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁבַּר
יִשְׂרָאֵל מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
אָז אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו;
עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ
מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו
יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּתְצַיֵּר לְעַצְמְךָ אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ
הוּא אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַתָּה עוֹמֵד בְּתוֹךְ
הָאוֹר הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת
מֵהַ"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, וְתִזְכֶּה לָשׁוּב
בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּדַאִית הָאֱמוּנָה
שֶׁתָּגֵן בַּעַדְךָ, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי
רֹב אֵלּוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁאִבְּדוּ אֶת עוֹלָמָם כְּרֶגַע
וּבָרְחוּ מִדָּתָם, הָיָה רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְקָרְרָה אֶצְלָם
הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים
עִם חֲבֵרִים רָעִים וְקַלִּים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, אֲשֶׁר הֵם
מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת חַבְרֵיהֶם לִפְרֹק עֹל לְגַמְרֵי —
לַחְתֹּךְ אֶת הַפְּאוֹת וּלְהוֹרִיד אֶת הַכִּפָּה, וְלַעֲשׂוֹת כָּל
מַה שֶּׁהַיֵּצֶר מֵסִית וּמַדִּיחַ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכָךְ לְאַט
לְאַט מִתְקָרֶרֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁמּוֹצְאִים אֶת
עַצְמָם בְּבוֹץ אֶחָד גָּדוֹל, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לַחֲזֹר אַחַר־כָּךְ
בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי נִסְתְּמוּ מִמֶּנּוּ כָּל

הַפְּתָחִים, אַךְ בָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹזֵר אֶל הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ" (תְּהִלִּים קלט, ז), אֵיפֹה שֶׁאֲנִי רַק אֵלֶיךָ בָּזֶה הָעוֹלָם, אֲנִי צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁשָּׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַחֲזֹר אֶל הַשָּׂרָשִׁים, אַךְ הָעִקָּר לְהִנָּצֵל מֵהַ"יָּם הַסּוֹעֵר" הַזֶּה תָּלוּי רַק אִם תִּתְחַבֵּר אֶל יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקֵי אֱמֶת הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל יָדָם גַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מֵאֵלּוּ הַחֲבֵרִים הָרָעִים שֶׁמָּשְׁכוּ אוֹתְךָ אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אֶל הַ"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר הֵם מִתְלוֹצְצִים מֵהַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים וְהַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, וְתִבְרַח מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, אָז נָכוֹן לִבְךָ יִהְיֶה וּבָטוּחַ, שֶׁעַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים, תִּזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, וְאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת הַלֵּיצָנוּת שֶׁל הַיֵּצֶר שֶׁהִכְנִיס בְּךָ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר וְנֶחְשָׁךְ מִמְּךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהָבִין דָּבָר זֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְשׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹת פֶּה כָּל אָדָם, כִּי אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, אָז הָיִיתָ מִתְחַזֵּק בְּתֹקֶף הִתְרַחֲקוּתְךָ וִירִידָתְךָ, וְהָיִיתָ מַרְבֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתָ מִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ עַל נַפְשְׁךָ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַבּוֹר הֶעָמֹק שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁנִּסְחַפְתָּ אֵלָיו, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁמַּצִּיל אֶת הָאָדָם מֵהַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ תְּפִלָּה, כִּי הַמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יָכוֹל הַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ לִסְחֹף אוֹתוֹ אֶל נֶקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁרַק יָבוֹא, יִצְעַק

וְיִתְחַנֵּן וִיבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיַצִּילוֹ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה, וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשָׂיו, כִּי הַתְּפִלָּה שֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הִיא כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְכָל הַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ לְמַה שֶׁהִגִּיעוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזָכוּ לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְיַחֵד יִחוּדִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים, וּלְהַכְנִס לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, לֹא זָכוּ לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם מִימֵי נְעוּרֵיהֶם לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּם וְכָל אֲשֶׁר הֵעִיק לָהֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁקְדוּ יָמִים וְשָׁנִים בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְנַתֵּק אֶת עַצְמָם מֵ״הַיָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָתָם.

וְלָכֵן גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאַתָּה רָחוֹק עַכְשָׁו מֵהֶם אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מַדְרֵגוֹת, כִּי סוֹף

כָּל סוֹף רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה בּוֹץ וְלִכְלוּךְ וְזֶהָמָה נָפַלְתָּ, כִּי אַתָּה מָלֵא צוֹאָה וְזֶהָמָה שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְעֵרֹם, וּכְבָר נִכְשַׁלְתָּ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בַּעֲרָיוֹת, בִּפְגַם הַבְּרִית וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, חִלּוּל שַׁבָּת וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְאַתָּה מָלֵא זֶהָמָה שֶׁל הַ"יָּם הַסּוֹעֵר" שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יִקָּרֶה כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְרוֹצֶה לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ גַּם־כֵּן לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַפָּשׁוּט וְהַתָּם הַזֶּה — לָבֹא וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, בּוֹ בָּרֶגַע הוּא פּוֹרֵץ גְּדָרִים, כְּתָלִים וּמְחִיצוֹת, וּמַתְחִיל לְהָאִיר עַל נַפְשׁוֹ אֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁל אוֹר, וְאַף שֶׁמֹּרֶב זֶהָמָה וְקִלְקוּל מַעֲשָׂיו עֲדַיִן אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַהֶאָרָה הַזֹּאת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהַאֲמִין, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם רַק פּוֹנֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעֹמֶק הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ וְהַזֻּהֲמָה, כְּבָר פּוֹרֵץ גֶּדֶר וְכֹתֶל וּמְחִיצָה, וּכְבָר מַתְחִילָה לְהָאִיר עָלָיו אֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁל אוֹר, בְּוַדַּאי בְּאֹפֶן שֶׁתִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר הַזֶּה, צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב מְאֹד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מֹרֶב עֲבִירוֹת וְגַשְׁמִיּוּת

הַזֹּאת שֶׁהִמְשַׁכְתָּ עַל נִשְׁמָתְךָ, אַתָּה מְסֻבָּב עִם מְחִיצוֹת וּגְדָרִים וּכְתָלִים כְּחוֹמַת בַּרְזֶל, וְיִקַּח זְמַן רַב עַד שֶׁתִּפָּרֵץ אֶת הַכֹּל, שֶׁאָז תִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת אוֹר, זִיו וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אַךְ לְעֵת עַתָּה, אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת, לְאַט לְאַט לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, כָּל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה וְכָל צְעָקָה וּצְעָקָה שֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר וְצוֹעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְסוֹף כָּל סוֹף פּוֹרֵץ אֶת כָּל הַגְּדָרִים, הַמְּחִיצוֹת וְהַכְּתָלִים, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנּוֹלַכְדְתָּ בָּהֶם, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְתֵלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִצְעַק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ לָצֵאת מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ וְהַזֹּאת שֶׁנּוֹלַכְדְתָּ בָּהֶם בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, בִּפְגָמֵי הַבְּרִית הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּשְׁאָר מִינֵי שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה חָזָק

וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשְׁךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לִפְרֹץ אֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת, וְיִתְגַּלֶּה עָלֶיךָ מֶלֶךְ עֶלְיוֹן בְּהֶאָרָה וְזִיו נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּבִלְבָד אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁלֹּא תְיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ מִלְּהִתְנַהֵג בַּדֶּרֶךְ הַתָּם וְהַפָּשׁוּט הַזֶּה, אֲפִלּוּ שֶׁיִּקַּח יָמִים וְשָׁנִים, אַתָּה אֶחָז בְּדַרְכְּךָ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת — לָבֹא בְּכָל פַּעַם לִמְקוֹם סֵתֶר אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן עַל נַפְשְׁךָ, וְאָז תִּרְאֶה סוֹף כָּל סוֹף אֶת גֹּדֶל הַיְשׁוּעוֹת וְהַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתִּפְרֹץ אֶת כָּל הַמְּחִיצוֹת, הַגְּדָרִים וְהַכְּתָלִים, וְיִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא "יָם סוּעֵר", וְאִם רַק נוֹפְלִים בַּ"יָּם הַסּוּעֵר" הַזֶּה, אֲזַי יְכוֹלִים לְהֶאָבֵד לְגַמְרֵי, כִּי דֶּרֶךְ אָדָם שֶׁנּוֹפֵל בְּ"יָם סוּעֵר", שֶׁנִּטְבָּע וְנִשְׁקָע עַד הַתְּהוֹם וְנֶעֱלָם וְנֶאֱבָד לְגַמְרֵי, כִּי בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן מִתְמַסְמֵס, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ כְּלוּם, כְּמוֹ־כֵן מִי שֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת

וּבַחֲטָאִים, בַּעֲוונוֹת וּפְשָׁעִים, שֶׁמְּסִית וּמַדִּיחַ אוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע עַל־יְדֵי חֲבֵרָיו הָרָעִים, עַל־יְדֵי־זֶה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן נֶעֱלָם לְגַמְרֵי בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בּוֹ הַקְּלִפּוֹת וְהָרָע שֶׁל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, עַד שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מִי הוּא וּמֵאַיִן בָּא, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּם חֲבֵרִים רָעִים בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ הַזֶּה, שֶׁהֵם הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לַיַּהֲדוּת, וּמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וּבְגַסּוּת רוּחַ מְאֹד, וְכֵן מִתְלוֹצְצִים מֵהַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְחַבֵּר עִם חֲבֵרִים מְזֻהָמִים כָּאֵלּוּ, גַּם הוּא כְּבָר שׁוֹכֵחַ מֵהַכֹּל, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ, וְנִטְבַּע בַּ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל תַּאֲווֹת וְהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִתְיַשֵּׁב כְּרֶגַע הֵיכָן אַתָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמֶה עָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְאֶל מַה בָּאתָ עַל־יְדֵי הַחֲבֵרִים הָרָעִים שֶׁלְּךָ, אִיעַצְךָ וּשְׁמַע בְּקוֹלִי וִיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, רְאֵה לָשׁוּב מִדְּרָכֶיךָ הָרָעִים וּלְהִתְחַבֵּר אֶל יְרֵאִים וְצַדִּיקִים וּשְׁלֵמִים אֲמִתִּיִּים, וְעַל יָדָם תִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהַ״יָּם הַסּוֹעֵר״ שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתִבְרַח מִכָּל הַמְקוֹמוֹת

שֶׁמְּדַבְּרִים סָרָה עַל צַדִּיקִים וִירֵאִים אֲמִתִּיִּים, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא מוֹשַׁב לֵצִים, וְהֵם הֵם שְׁלִיחֵי הַסָּמ"ךְ־מ"ם וְהַיֵּצֶר הָרָע הַהוֹרֵג אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד, וְאִם תְּצַיֶּת לִי, אֲהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל בַּקָּשׁוֹתַי אֵלֶה, שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלֶיךָ, אָז נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַקַּבֵּל אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְתַחֲזֹר אֶל שָׁרְשְׁךָ, הָעִקָּר עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, נִמְחָלִים כָּל עֲוֹונוֹתָיו, וְנִמְחָק כָּל הֶעָבָר שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ נִכָּר אֶצְלוֹ כְּלָל, וּמִלְּבַד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתַּחֲזִיק מַעֲמָד אֵצֶל יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁאָז בִּזְכוּתָם וּבְכֹחָם תִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְתַקֵּן אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ, וְיִמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר, זִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

יְמֵי הַנְּעוּרִים

יְחַזֵּק אֶת הַבַּחוּרִים הַצְּעִירִים, וִילַמֵּד לָהֶם דֶּרֶךְ קַלָּה וְנְעִימָה אֵיךְ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה, וְיַכְנִיס בָּהֶם תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אֶל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשֶׁלֹּא יְבַלּוּ אֶת יְמֵי הַנְּעוּרִים בְּהֶבֶל רִיק, וְיִתְרַחֲקוּ מִכָּל מִינֵי חֲבֵרִים רָעִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״ש אָמַר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד יִפֵּי כְּמוֹ יְמֵי הַנְּעוּרִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב): יַנְקוּתָא כְּלִילָא דְּוַרְדָּא, עִקַּר יִפֵּי הַפֶּרַח הוּא רַק בְּעֵת צְעִירוּתוֹ, וּבָחוּר צָעִיר אִם רַק יִקַּח עַצְמוֹ בְּיָדָיו יַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד. וְתָמִיד מְעוֹרֵר בַּחוּרִים צְעִירִים, שֶׁיִּשְׁמְרוּ עַל עַצְמָם בִּימֵי הַנְּעוּרִים, וְאָז יַעַבְרוּ יְמֵי חַיֵּיהֶם בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסז)

קוּנְטְרֵס

יְמֵי הַנְּעוּרִים

א.

בְּנִי! רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ לְרֶגַע הֵיכָן אַתָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּנֵי הַנְּעוּרִים עֲדַיִן אֵינָם יוֹדְעִים מַה הֵם רוֹצִים, אֶחָד רוֹאֶה לְפָנָיו עוֹלָם גָּדוֹל, עוֹלָם מָלֵא בְּלִי צְמָצוּם, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, וּבֶאֱמֶת יְמֵי הַנְּעוּרִים הֵם עִקַּר כְּלִילַת הַיֹּפִי שֶׁל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב.): יַנְקוּתָא כְּלִילָא דְּוַרְדָּא, עִקַּר יֹפִי הַפֶּרַח בְּעוֹדוֹ צָעִיר, הַיְנוּ כְּשֶׁבָּחוּר הוּא צָעִיר, אָז כָּל הָעוֹלָם לְפָנָיו, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל מִינֵי דְּבָרִים יָפִים, אִם רַק יַקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, הַיְנוּ בָּחוּר צָעִיר מְצַד אֶחָד רוֹצֶה לָצֵאת לָעוֹלָם, וְלַעֲבֹד וּלְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה

כֶּסֶף וְלִהְיוֹת עָשִׁיר, וְיֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי תְּכוּנִיּוֹת בַּחַיִּים, אֲבָל הֱיוֹת שֶׁהוּא עֲדַיִן צָעִיר, אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ גַּם כִּשְׁלוֹנוֹת וְאַכְזָבוֹת בַּחַיִּים, כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁכְּשֶׁיֵּצֵא לָעוֹלָם, יִהְיֶה הַכֹּל חַד וְחָלָק, וְיֵהָפֵךְ לְמִלְיוֹנֶר בֶּן לַיְלָה לְיוֹם, וּכְבָר עוֹרֵךְ תְּכוּנִיּוֹת, שֶׁהִנֵּה יֵשׁ לוֹ רֶכֶב יָפֶה וּבַיִת יָפֶה, וְהַכֹּל יֵלֵךְ עַל נְקֻלָּה, אֲבָל אֵינוֹ מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה הוּא מָתֹק, אֲבָל לְבַסּוֹף מַר כְּלַעֲנָה. כָּל זֶה עוֹלֶה עַל דַּעְתָּם שֶׁל בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁאֵינָם מְיַשְּׁבִים עַצְמָם מַה הַתַּכְלִית בַּחַיִּים, אֲבָל אִם יְיַשְּׁבוּ עַצְמָם, כִּי הַתַּכְלִית הִיא לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְסוֹף כָּל סוֹף "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה", וְכָל הַחַיִּים הֵם רַק גֶּשֶׁר הַמְגַשֵּׁר בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, כִּי אָדָם בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם כְּדֵי לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל זְמַן שֶׁהוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא צָרִיךְ לִקְנוֹת פְּנִינִים יְקָרוֹת, שֶׁזֶּהוּ קִיּוּם הַמִּצְוֹת וְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז אִם יְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא רַק לְהַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזוֹ הַתַּכְלִית שֶׁבְּכָל הַתַּכְלִיתוֹת, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת וּבְשִׂמְחָה

עֲצוּמָה, וְיַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז יִזְכֶּה גַּם לַעֲשִׁירוּת גַּשְׁמִית, כִּי רָאִינוּ בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֵלּוּ אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת עַצְמָם בַּיָּדַיִם, וְהִתְחִילוּ לִהְיוֹת רְצִינִיִּים, הַיְנוּ לָמְדוּ בְּהַתְמָדָה רַבָּה, וְקִיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, לְבַסּוֹף עָזַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהִתְחַתְּנוּ, וְנָתַן לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָה וּבַיִת וְדִירָה מְשֻׁלָּהֶם, וְלֹא הִצְטָרְכוּ לַאֲחֵרִים, וְהָיָה לָהֶם גַּם שֶׁפַע בְּגַשְׁמִיּוּת.

וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו הֵיכָן אַתָּה בָּעוֹלָם, כִּי בְּלִי יִשּׁוּב הַדַּעַת, לֹא תַּגִּיעַ אֶל שׂוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר הַבְּחִירָה — אוֹ שֶׁתֵּלֵךְ שׁוֹלָל, וְתַחֲשֹׁב שֶׁאִם הוֹלְכִים אַחַר הֶבֶל הָעוֹלָם הַזֶּה מַגִּיעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם, אֲשֶׁר לְבַסּוֹף רַחֲמָנָא לִצְלָן, מִסְתַּבְּכִים בְּצָרוֹת, בְּיִסּוּרִים וּבְחוֹבוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁגּוֹרְמִים לְעַצְמָם לֵילֵךְ לְבֵית־סֹהַר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדָם, וּמְאַבְּדִים אֶת שְׁמָם הַטּוֹב, וּמְסִתּוֹבְבִים בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, אוֹ אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ אֲשֶׁר אֵין שׂוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק

לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ,
וְאִם תִּשְׁמַע לַעֲצָתִי, אָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

ב.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עִקַּר הָעֵצָה בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא הַתּוֹרָה, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין ל): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בָּרָאתִי יֵצֶר הָרַע בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין כְּנֶגְדּוֹ, הַיְנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא וְיָצַר לְכָל אֶחָד יֵצֶר הָרַע, וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם, אוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אַחַר הַיֵּצֶר הָרַע הַמְּסִית וּמַדִּיחַ אוֹתוֹ לַעֲזֹב אֶת חַיֵּי הַדַּת, הַתּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְלָלֶכֶת אַחַר חֲבֵרִים רָעִים, אֲשֶׁר עֲלוּלִים לַעֲקֹר אוֹתוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, אוֹ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל הַיֵּצֶר הַטּוֹב, הַמְעוֹרֵר אוֹתוֹ וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְאֶל כָּל זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל בִּלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה,

צְרִיכִים גַּם־כֵּן דֶּרֶךְ, וְאִם הָאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ דֶּרֶךְ כָּזוֹ, אָז מַצְלִיחַ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וְהַדֶּרֶךְ הִיא קַלָּה וְנָכוֹנָה מְאֹד, שֶׁכָּל בָּחוּר צָעִיר יָכוֹל לִזְכּוֹת לִקְנוֹת קִנְיַן הַתּוֹרָה, אִם רַק יְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי אֱלֹהִי, אָז יַצְלִיחַ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וְיִזְכֶּה לְטַיֵּל וְלִהְיוֹת בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים חִזּוּק מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ חִזּוּק כְּמוֹ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת לב:): אַרְבָּעָה דְּבָרִים צְרִיכִים חִזּוּק, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא לִמּוּד תּוֹרָה, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע יוֹדֵעַ שֶׁעִקַּר מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אוֹתוֹ הוּא לִמּוּד הַתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן הוּא מֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ תּוֹרָה, וְכֵן "לֹא כָּל אֶחָד מֵבִין אוֹתָהּ, וְעַל־כֵּן אַתָּה כָּל־כָּךְ נִשְׁבָּר עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה כְּבָר אֵינְךָ יָכוֹל לִלְמֹד תּוֹרָה", אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בִּדְבָרֵי אֱלֹהִי, וּתְקַיְּמֵם בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, תִּרְאֶה שֶׁהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְהַדֶּרֶךְ הִיא קַלָּה מְאֹד מְאֹד, הֵינוּ שֶׁתִּקַּח חֻמָּשׁ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, הֵינוּ כִּי בְּכָל שָׁבוּעַ יֵשׁ לָנוּ פָּרָשָׁה וְסִדְרָה אַחֶרֶת, כִּי הַשָּׁנָה נֶחֱלֶקֶת כְּפִי פָּרְשִׁיוֹת הַשָּׁבוּעַ, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִחְיוֹת עִם פָּרָשַׁת

הַשָּׁבוּעַ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ח:): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר לְסַיֵּם אֶת הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם עִם הַצִּבּוּר, תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם פָּרָשָׁה אַחַת מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ הַיְנוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן תִּלְמַד עַד שֵׁנִי, בְּיוֹם שֵׁנִי עַד שְׁלִישִׁי, וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי עַד רְבִיעִי, וּבְיוֹם רְבִיעִי עַד חֲמִישִׁי, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי עַד שִׁשִּׁי, וּבְיוֹם שִׁשִּׁי תִּלְמַד כְּפָלַיִם עַל דֶּרֶךְ הַכָּתוּב (שְׁמוֹת טז): "וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ", וְזֶה יִהְיֶה לְךָ חֹק קָבוּעַ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם פָּרָשָׁה חֻמָּשׁ וְרַשִׁ"י עִם הַתַּרְגּוּם, וְזֶה מְסֻגָּל מְאֹד לְיִרְאַת שָׁמַיִם, כִּי בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי לִמּוּד חֻמָּשׁ וְרַשִׁ"י, הָאָדָם זוֹכֶה לְיִרְאַת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וְזוֹכֶה שֶׁיִּפָּתַח לוֹ מֹחוֹ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד קָשֶׁה לְךָ דָּבָר זֶה, כִּי עֲדַיִן לֹא הֻרְגַּלְתָּ אֵלָיו, אֲבָל אִם תִּקַּח לְעַצְמְךָ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר שֶׁבְּכָל יוֹם תִּלְמַד שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וְתִלְמַד אֶת פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י אֲשֶׁר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ כְּלוּלָה בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י עַל הַתּוֹרָה, וְאִם הָאָדָם בָּקִי בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י עַל הַתּוֹרָה, זֶה כְּבָר מַפְתֵּחַ עַל קִנְיַן הַתּוֹרָה, לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, שֶׁבְּכָל יוֹם תִּקַּח לְעַצְמְךָ חֻמָּשׁ

וְתִלְמַד מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ חֵלֶק אֶחָד הַשַּׁיָּךְ לַיּוֹם הַזֶּה, וְתִלְמַד לְאַט לְאַט וּתְדַקְדֵּק בִּלְמוּדְךָ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא תָּבִין אֶת הַכֹּל, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לוֹמַר אֶת הַמִּלִּים, אָז תִּרְאֶה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן שִׁנּוּי גָּדוֹל אֶצְלְךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיְּבוֹאוּ וְיִצְחֲקוּ מִמְּךָ, מָה אַתָּה לוֹמֵד מִקְרָא, אַתָּה כְּבָר לֹא יֶלֶד קָטָן וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי זֶה אֶחָד מֵהַיְסוֹדוֹת בַּחַיִּים וּבְהַצְלָחַת הַתּוֹרָה — לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, אֲנִי צָרִיךְ לְהַכִּיר אֶת עַצְמִי מִי אֲנִי וּמָה אֲנִי וּמֶה עָבַר עָלַי, וְאָז אִם אֲנִי אַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַחֵר, רַק אֶמְדֹּד אֶת עַצְמִי וְאָבִין אֶת עַצְמִי שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא לָמַדְתִּי וְעָבַר עָלַי מַה שֶּׁעָבַר וְאַף אֶחָד לֹא הֵבִין אוֹתִי, אֲזַי אֲנִי מְצַפְצֵף כְּבָר עַל כֻּלָּם, וְלוֹקֵחַ אֶת עַצְמִי בְּיָדַי, אִם תֵּלֵךְ בְּהַקְדָּמָה כָּזוֹ, אָז תִּלְעַג וְתִצְחַק מִכֻּלָּם רַק בְּכָל יוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר תִּלְמַד חֻמָּשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם בְּאֹפֶן שֶׁבְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ תְּסַיֵּם שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם, וְהַזְּמַן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לְזֶה הוּא אַחַר הַתְּפִלָּה בְּעוֹד הַנֵּךְ מְלֻבָּשׁ בִּתְפִלִּין דְּרַבְּנוּ תָּם, תִּלְמַד חֻמָּשׁ וְרַשִׁ״י, אָז

בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תַּשִּׂיג הַשָּׂגָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי כְּשֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה עִם הַתְּפִלִּין, זֶה מְטַהֵר אֶת הַנֶּפֶשׁ, כָּךְ אָמַר הָאֲרִיזַ״ל, וּבִפְרָט כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד חֲמָשׁ וְרַשִׁ״י, אָז בְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ זוֹכִים לְסַיֵּם אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ זֶה דָּבָר מְיֻתָּר מַה יִּהְיֶה לִי כְּבָר כְּשֶׁאֲסַיֵּם אֶת פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, אַל תֹּאמַר זֹאת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִדֵּי שָׁבוּעַ בְּשָׁבוּעַ לְסַיֵּם פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן עוֹזֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּהַצְלָחָה מְרֻבָּה וּבִפְתִיחַת הַלֵּב שֶׁמְּבִין אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְגַם מֵבִיא לוֹ שֶׁפַע, כִּי רָאִינוּ דָּבָר זֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁהִקְפִּידוּ בְּיוֹתֵר בִּימֵי נְעוּרֵיהֶם לִלְמֹד חֲמָשׁ וְרַשִׁ״י מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, זָכוּ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת שֶׁבָּא לָהֶם שֶׁפַע כָּזֶה שֶׁלֹּא הֶעֱלוּ עַל דַּעְתָּם כְּלָל, וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת שֶׁזֶּה הָיָה הַמַּפְתֵּחַ שֶׁפָּתַח לָהֶם אֶת הַלֵּב לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה, כִּי לִמּוּד חֲמָשׁ וְרַשִׁ״י עִם הַתַּרְגּוּם זֶה הַמַּפְתֵּחַ לְקִנְיַן הַתּוֹרָה, וַאֲנִי מְקַוֶּה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁתְּצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה אַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּתְלוֹצְצוּ מִמְּךָ, מַה לְּךָ עִם חֲמָשׁ וְרַשִׁ״י אַתָּה צָרִיךְ לִלְמֹד לְמוּדִים אֲחֵרִים, תִּלְעַג לָהֶם וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל

נְקֵדָה זוֹ, וְאִם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ קַבָּלָה זוֹ לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ, אָז תִּרְאֶה בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי חַיֶּיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ אֵיךְ תַּצְלִיחַ, וְזֶה יִהְיֶה לְךָ חֹק כָּל חַיֶּיךָ.

ג.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, עָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בִּימֵי הַנְּעוּרִים מַה שֶּׁעָבַר, הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת וְצָרוֹת, יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, שֶׁחִבְּרֵיךָ הִתְחִילוּ אִתְּךָ וְהוֹרֶיךָ לֹא הֵבִינוּ אוֹתְךָ, עַד שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל וּבָאתָ לְמַה שֶּׁבָּאתָ וּבָרַחְתָּ לְמָקוֹם שֶׁבָּרַחְתָּ, וְאַתָּה כְּבָר נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בַּחַיִּים, כִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, גִּלָּה לָנוּ, שֶׁיְּהוּדִי אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ אַף פַּעַם בַּחַיִּים, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כָּל מִינֵי מַכְאוֹבִים וְכָל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה אֶת הַדְּבָרִים הַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ בַּחַיִּים, הַיֵּאוּשׁ גָּרוּעַ יוֹתֵר מִכָּל עֲבֵרָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם רָצוֹן וְכִסּוּפִים לָצֵאת מֵהַבּוֹץ שֶׁלּוֹ, אָז הוּא יָכוֹל לָצֵאת

מִשָּׁם, וְלֹא רַק לָצֵאת בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא אַף לְהוֹצִיא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִים שֶׁל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאִם תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, רַק תְּחַזֵּק אֶת לְבָבְךָ וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֲנִי אַתְחִיל לְהִשְׁתַּנּוֹת", אָז תִּרְאֶה שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּשְׁתַּנֶּה בֶּאֱמֶת מִקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, וְאָז לֹא תִּצְטָרֵךְ לְאַף אֶחָד, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּיָדְךָ, כְּפִי שֶׁאַתָּה תְּקַבֵּל עַל עַצְמְךָ כָּךְ יִהְיֶה, וּבֶאֱמֶת הַצְּלָחַת הָאָדָם תְּלוּיָה בְּעַצְמוֹ, וְדָבָר זֶה בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֵינָם יוֹדְעִים, וְעַל־פִּי־רֹב בְּנֵי הַנְּעוּרִים חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם כְּבָר לֹא מֻצְלָחִים בַּחַיִּים, וּבוֹדְדִים מְאֹד, וּכְבָר לֹא יַגִּיעוּ לְשׁוּם דָּבָר — לֹא לְגַשְׁמִיּוּת וְלֹא לְרוּחָנִיּוּת, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר חוֹשְׁבִים: "אֲנִי אֵצֵא לַעֲבֹד אוּלַי אָז יִהְיֶה לִי טוֹב", אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיּוֹצְאִים לַעֲבֹד, יֵשׁ לָהֶם אַכְזָבוֹת שֶׁלֹּא שִׁלְּמוּ לָהֶם וְעוֹד מִסְתַּבְּכִים בְּחוֹבוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, בִּתְאֵנַת דְּרָכִים וּבְכָל מִינֵי גְּנֵבוֹת וּגְזֵלוֹת, עַד שֶׁיְּכוֹלִים לָשֶׁבֶת בְּבֵית־הַסֹּהַר, אֲשֶׁר תּוֹפָעוֹת אֵלּוּ קוֹרוֹת לַהֲמוֹן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁלּוֹקְחִים גַּם סַמִּים, הַשֵּׁם

יִשְׁמֹר, בְּהַשְׁפָּעַת חֲבֵרִים רָעִים שֶׁמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתָם, עַד שֶׁמּוֹצְאִים אֶת עַצְמָם בְּצָרוֹת כָּאֵלּוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא תֵּאָרוּ וְלֹא שְׁעָרוּ בְּדַעְתָּם כְּלָל; עִם כָּל זֹאת הַבְּחִירָה עֲדַיִן בְּיָדְךָ, אִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה — אָז תַּצְלִיחַ, כִּי עִקַּר דִּבּוּרִי הוּא שֶׁלֹּא תִּתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אַתָּה צָרִיךְ לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְלוֹמַר לְעַצְמְךָ: "מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֶשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁתִּשְׁתַּנֶּה, וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁאֲנִי בָּא לְפַתּוֹתְךָ, כִּי כֵּן הִיא הַמְצִיאוּת, וְכָךְ עָבַר עַל כָּל בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִי שֶׁהָיָה רְצִינִי וְאָמַר תֵּכֶף לַיֵּצֶר הָרַע: "עֲזֹב אוֹתִי, עַד עַכְשָׁו מְשַׁכְתָּנִי בְּאַפִּי וְהוֹלַכְתָּ אוֹתִי שׁוֹלָל" — הוּא הִצְלִיחַ, וּמִי שֶׁהָלַךְ אַחַר יִצְרוֹ הָרַע, מָצָא אֶת עַצְמוֹ בְּגִיל מְבֻגָּר, כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לְשׁוּם דָּבָר, רַק הָיָה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, אַל תִּתְיָאֵשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עֲדַיִן כָּל הָעוֹלָם לְפָנֶיךָ, אַתָּה בָּחוּר צָעִיר, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל הַדְּבָרִים הַיָּפִים בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן בְּקִנְיַן הַתּוֹרָה וְהֵן בְּקִנְיַן עֲשִׁירוּת, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ הַרְבֵּה בְּלִמּוּד מִשְׁנָיוֹת, כִּי לִמּוּד הַמִּשְׁנָיוֹת מְטַהֵר וּמְזַכֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְהָיָה טוֹב מְאֹד

שֶׁתִּתְקַח לְעַצְמְךָ מִשְׁנָיוֹת, וְתַתְחִיל לוֹמַר פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק לְאַט לְאַט, וְאִם תִּזְכֶּה לוֹמַר בְּכָל יוֹם ח״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִהְיֶה לְךָ דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, מֵאַחַר שֶׁלֹּא לָמַדְתָּ וְלֹא הֶרְגַּלְתָּ לִדְבָרִים כָּאֵלּוּ, וּמַה גַּם שֶׁיֵּשׁ שֶׁיִּצְחֲקוּ מִמְּךָ: ״מַה לְּךָ לְמִשְׁנָיוֹת, אַתָּה לֹא אִישׁ זָקֵן״, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לִמּוּד מִשְׁנָה מְטַהֵר וּמְזַכֵּךְ אֶת הַנְּשָׁמָה, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד מִשְׁנָיוֹת, מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת נִשְׁמָתוֹ, וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְזִכּוּךְ הַנְּשָׁמָה, אָז כְּבָר זוֹכֶה גַּם לְגַשְׁמִיּוּת, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ רוּחָנִיּוּת, יֵשׁ גַּם גַּשְׁמִיּוּת, וְדָבָר זֶה רָאִינוּ אֵצֶל כָּל הַצַּדִּיקִים, בְּרֶגַע שֶׁהִגִּיעוּ אֶל זִכּוּךְ הַנֶּפֶשׁ וְהַנְּשָׁמָה, עָזַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּהַשְׁפָּעָה גְּדוֹלָה גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת. וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, וְתַקַּח מִשְׁנָיוֹת בְּיָדְךָ, וְתִלְמַד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וּכְשֶׁתִּסַּיֵּם מַסֶּכְתָּא אַחַת תַּתְחִיל מַסֶּכְתָּא שְׁנִיָּה, וּכְשֶׁתִּסַּיֵּם מַסֶּכְתָּא שְׁנִיָּה תַּתְחִיל מַסֶּכְתָּא שְׁלִישִׁית, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְתַתְחִיל שׁוּב וָשׁוּב, וְאַל תִּתְיַגַּע בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת מַעֲלַת לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת, הָיִיתָ גּוֹרֵס בְּכָל יוֹם פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, כִּי לִמּוּד מִשְׁנָיוֹת הוּא הַמַּפְתֵּחַ

לְהָבִין בְּלִמּוּד גְּמָרָא, וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ הַלּוֹמְדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ בְּקִנְיַן הַתּוֹרָה, הָיָה כִּי לָמְדוּ הַרְבֵּה מִשְׁנָיוֹת, וְעַל־כֵּן תַּקַּח בְּיָדְךָ מִשְׁנָיוֹת, וְתִלְמַד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הֵם דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, אַל תֹּאמַר זֹאת, בְּנִי, אִם תַּקַּח בֶּאֱמֶת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ וְתִלְמַד פֶּרֶק אַחַר פֶּרֶק, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם מַסֶּכְתָּא וְעוֹד מַסֶּכְתָּא וְכוּ׳ וְכוּ׳, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְתַתְחִיל עוֹד פַּעַם, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּכָּנֵס בְּךָ חֶשְׁקַת הַתּוֹרָה, כִּי לִמּוּד הַמִּשְׁנָיוֹת מֵבִיא לָאָדָם חֵשֶׁק לִלְמֹד בַּתּוֹרָה, וּמוּבָא בְּדִבְרֵי תַּלְמִידֵי הָאַרִיזַ״ל אֲשֶׁר מִי שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, אֲפִלּוּ הָפַךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲבָל עַל־יְדֵי לִמּוּד חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, הוּא מְתַקֵּן אֶת כָּל אֲשֶׁר הָרַס, וְעַל־כֵּן אִם תּוּכַל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם חַ״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, וְאַף אִם לֹא תּוּכַל לִלְמֹד חַ״י פְּרָקִים בְּכָל יוֹם, מְעַט גַּם־כֵּן טוֹב, לִלְמֹד פֶּרֶק אוֹ שְׁנֵי פְּרָקִים אוֹ חֲמִשָּׁה פְּרָקִים כַּמָּה שֶׁרַק תּוּכַל, אֲבָל הָעִקָּר שֶׁתִּלְמַד כְּסִדְרָן, וְאָז אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אַתָּה כְּבָר לֹא צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, כִּי

הַמִּשְׁנָיוֹת פּוֹתְחוֹת אֶת הַלֵּב, וּבִפְרָט כְּשֶׁלּוֹמְדִים עִם פֵּרוּשׁ, אָז נִפְתָּח הַלֵּב לְהָבִין הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאִם תְּצַיֵּת לִי בִּלְמוּד מִשְׁנָיוֹת, אָז תִּרְאֶה שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד עָסוּק, כִּי תָּמִיד יִהְיוּ בְּיָדְךָ מִשְׁנָיוֹת, בֵּין בְּלֶכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבֵין בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ, תָּמִיד תִּגְרֹס מִשְׁנָיוֹת, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם ח״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וְזוֹ הַצְלָחָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וְכָל גְּדוֹלֵי הָעוֹלָם זָכוּ לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם ח״י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת, וְכָךְ סִיְּמוּ בְּכָל חֹדֶשׁ שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְפַתּוֹתְךָ אוֹ לְדַבֵּר עַל לִבְּךָ, שֶׁיּוֹתֵר טוֹב לִלְמֹד תּוֹרָה מֵאֲשֶׁר לֵילֵךְ אֶל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֲנִי רוֹצֶה לְהָסִיר וּלְגָרֵשׁ אוֹתְךָ מֵהָרְחוֹב, וּלְהַכְנִיס אוֹתְךָ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ, וּכְאִלּוּ כָּל דְּבָרַי הֵם סְתָם לְפַתּוֹתְךָ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֲנִי מֵבִין הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּרְחוֹב, וְהָרְחוֹב הוּא רַק גֵּיהִנּוֹם, וְאַף שֶׁחֲבֵרֶיךָ מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתְךָ אַחֲרֵת, שֶׁהָרְחוֹב הוּא גַּן־עֵדֶן, אוֹי לְגַן־עֵדֶן שֶׁכָּזֶה, כִּי הוּא

גַּן־עֵדֶן שֶׁל שׁוֹטִים, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִסְתַּבְּכִים
בְּצָרוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר אַף פַּעַם לֹא יְכוֹלִים לָצֵאת מֵהֶן,
הֵן אֱמֶת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה מְאֹד מְפַחֵד מִבֵּית־
הַמִּדְרָשׁ, כִּי יֵשׁ שָׁם בְּנֵי־אָדָם אוֹ חֲבֵרִים הַלּוֹעֲגִים
לְךָ, אֲבָל כְּבָר הִקְדַּמְתִּי לְךָ, שֶׁאִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ
בְּיָדֶיךָ, וְיסוֹד חָזָק יִהְיֶה לְךָ בַּחַיִּים, שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל
עַל אַף אֶחָד בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל
רַק עָלֶיךָ, אִם תִּקַּח אֶת הַהַקְדָּמוֹת הָאֵלּוּ, לֹא
לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד בָּעוֹלָם רַק עַל עַצְמְךָ, כִּי אַתָּה
צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ, כִּי אִם אַתָּה לֹא תְּרַחֵם עַל
עַצְמְךָ, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יְרַחֵם עָלֶיךָ, וּכְשֶׁתִּקַּח
אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, אָז אֲנִי רוֹצֶה שֶׁגַּם אֶת הָרְחוֹב
תַּעֲשֶׂה לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ, הֵינוּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה
הוֹלֵךְ, שָׁם יִהְיֶה בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, אַתָּה אֵינְךָ צָרִיךְ
לְהִתְיַחֵס אֶל אַחֵר כְּלָל, לֹא לְהִסְתַּכֵּל מַה שֶׁאַחֵר
אוֹמֵר עָלֶיךָ אוֹ מֵגִיב עָלֶיךָ, אֵין לְךָ אַחֵר כְּלָל, רַק
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יֵשׁ לְךָ, אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ
לִחְיוֹת חַיִּים כָּאֵלּוּ, אָז תִּרְאֶה שֶׁגַּם הָרְחוֹב הוּא
בֵּית־מִדְרָשׁ, וְגַם בֵּית־מִדְרָשׁ הוּא רְחוֹב, הֵינוּ מִי
שֶׁבֶּאֱמֶת רוֹצֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאֶת הַתּוֹרָה,
אָז אֲפִלּוּ שֶׁהוּא בָּרְחוֹב, הוּא גַּם־כֵּן דָּבוּק בַּתּוֹרָה

וּבָקְדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאֶת הַתּוֹרָה, אָז אַפְלוּ בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ יִמְצָא אֶת הָרְחוֹב, כִּי גַּם שָׁם יֵשׁ לֵצִים הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתְךָ לִבְרֹחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ הַיְסוֹד הַזֶּה — מַה לִּי וּלְאַחֵר, אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַלּוֹת בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת. וְאֵיךְ תִּזְכֶּה לָזֶה? אִם תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם תִּקַּח מַסֶּכְתָּא אַחַת וְתַחֲזֹר עָלֶיהָ מֵהַתְחָלָה דַּף אַחַר דַּף, וְאַף שֶׁלֹּא הֶרְגַּלְתָּ לִלְמֹד כְּלָל, תִּקַּח מַסֶּכְתָּא אַחַת וְתַחֲזֹר עָלֶיהָ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, הַיְנוּ תִּלְמַד דַּף וְעוֹד דַּף וְעוֹד דַּף, וּכְשֶׁתְּסַיֵּם אֶת הַמַּסֶּכְתָּא תַּתְחִיל אוֹתָהּ מַסֶּכְתָּא שׁוּב עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י, הַיְנוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה תַּעֲבֹר עַל הַמַּסֶּכְתָּא בְּלִי פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י וּבְלִי תּוֹסְפוֹת, רַק תֹּאמַר אֶת הַמִּלִּים, וְאַף שֶׁיִּרְאֶה כִּצְחוֹק, מָה אֲנִי לוֹקֵחַ מַסֶּכְתָּא וְאוֹמֵר אֶת הַמִּלִּים, הֲרֵי כִּכְסִיל אֲנִי דּוֹמֶה, אַל תֹּאמַר זֹאת, קַח מַסֶּכְתָּא אַחַת מִכָּל הַשַּׁ״ס מַה שֶּׁתִּבְחַר, וְתַתְחִיל לוֹמַר אֶת הַמִּלִּים בְּלִי פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י וּבְלִי תּוֹסְפוֹת, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת הַמַּסֶּכְתָּא תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם כָּךְ כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָז בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית אוֹ הָרְבִיעִית תַּתְחִיל לִלְמֹד עִם רַשִׁ״י, וְאַף שֶׁיִּהְיֶה לְךָ

קָשֶׁה בַּהַתְחָלָה לְהָבִין אֶת כָּל הָרַשִׁ״י, אֲבָל אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּכָל דַּף לִלְמֹד חֲצִי הַדַּף רַשִׁ״י, כָּךְ תְּסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י, אָז תַּתְחִיל עוֹד פַּעַם עִם תּוֹסְפוֹת אֶחָד אוֹ שְׁנֵי תּוֹסְפוֹת, וְכָךְ תִּגְמֹר אֶת כָּל הַמַּסֶּכְתָּא עִם כַּמָּה תּוֹסְפוֹת, וְעוֹד פַּעַם תַּתְחִיל אֶת הַמַּסֶּכְתָּא, וְכָךְ אִם תִּקַּח בְּעַצְמְךָ אֶת הַמַּסֶּכְתָּא, וּתְסַיֵּם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, אָז תִּהְיֶה בָּקִי בַּמַּסֶּכְתָּא, וְזֶה בָּרוּר, בָּדוּק וּמְנֻסֶּה, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה וּמַר כְּלַעֲנָה, כִּי יִצְרְךָ יַגִּיד לְךָ: ״מָה אַתָּה יוֹשֵׁב פֹּה, וּמָה אַתָּה מְבַלֶּה אֶת הַזְּמַן בַּאֲמִירַת גְּמָרָא שֶׁאֵינְךָ מֵבִין״, לָזֹאת אִיעַצְךָ שֶׁתִּקַּח מַסֶּכְתָּא קַלָּה, וְתַחֲזֹר עָלֶיהָ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְזוֹ תִּהְיֶה הַמַּסֶּכְתָּא שֶׁלְּךָ שֶׁתִּשְׁלֹט בָּהּ, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַמַּסֶּכְתָּא תִּהְיֶה שְׁגוּרָה עַל פִּיךָ, כִּי תִּלְמַד אוֹתָהּ עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ״י וְתוֹסְפוֹת וְעִם הָרֹא״שׁ וְהָרִי״ף, וְאַחַר־כָּךְ תִּלְמַד אֶת הָרַמְבַּ״ם, הַטּוּר וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הַשַּׁיְכִים לְמַסֶּכְתָּא זוֹ, וְתִהְיֶה בָּקִי בְּמַסֶּכְתָּא אַחַת, וְזֶה יִפְתַּח לְךָ אֶת מֹחֲךָ וְלִבְּךָ, לְהַרְגִּישׁ נֹעַם וַעֲרֵבוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאִם זוֹכֶה לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ מַסֶּכְתָּא אַחַת, אָז אֵין עוֹד

נֹעַם וַעֲרֻבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, אֲבָל תִּזְכֹּר אֶת הַכְּלָל שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ, שֶׁאַל תִּסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד בָּעוֹלָם, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ מֵבִין אוֹתְךָ, אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִין אוֹתְךָ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, וְכָל אֵלּוּ שֶׁאוֹמְרִים לְךָ שֶׁרוֹצִים לַעֲזֹר לְךָ, זֶה רַק הֶבֶל וָרוּחַ, וְאֵינוֹ נָכוֹן, וְעַל־כֵּן תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְכָךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לְךָ כְּבָר הַקְדָּמוֹת כָּאֵלּוּ, לְסַיֵּם אֶת הַמַּסֻּכְתָּא פַּעַם אַחַר פַּעַם, עַד שֶׁתִּזְכֶּה שֶׁהַמַּסֻּכְתָּא תִּהְיֶה שְׁגוּרָה עַל פִּיךָ, אָז תִּקַּח עוֹד מַסֻּכְתָּא.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שֶׁכְּבָר דִּבַּרְנוּ, וַאֲנִי מְקַוֶּה שֶׁהַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ נִכְנְסוּ לְלִבְּךָ, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע שֶׁאֵין זֶה כָּךְ, כִּי עַכְשָׁו דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ, וְעוֹד מְעַט תֵּצֵא מִמֶּנִּי וּכְבָר יָבוֹא יִצְרְךָ הָרַע בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן מֵעַצְמְךָ, שֶׁיֹּאמַר לְךָ: "מַה לְּךָ וּמִי לְךָ, זֶה אֵינוֹ נָכוֹן, זֶה לֹא כָּךְ", וְהֵן שֶׁיָּבוֹאוּ חֲבֵרֶיךָ וְיֹאמְרוּ: "מָה, רוֹצִים לְפַתּוֹתְךָ, רוֹצִים לְהַכְנִיסְךָ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ אוֹ לִישִׁיבָה", כָּל מִינֵי הֲסָתוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁמֵּסִית וּמַדִּיחַ אֶת הָאָדָם, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל

הוּא יֵצֶר הָרַע, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע רוֹצֶה לִרְאוֹת רַק אֶת הָרַע שֶׁלְּךָ, וְלֹא רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב שֶׁלְּךָ, הַטּוֹב הוּא רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — טוֹב, וְרַק הוּא מֵבִין אֶת כָּל אָדָם, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דְּבָרַי אֵלֶּה, שֶׁאָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ. וְעִקַּר דְּבָרַי הוּא שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, שֶׁדָּבָר זֶה נִקְרָא הִתְבּוֹדְדוּת, מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז מַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, הֵינוּ כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֵין אַף אֶחָד בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לְהָבִין אוֹתְךָ, אַדְרַבָּה אֲחֵרִים יְכוֹלִים רַק לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וּמִי שֶׁמֵּבִין אוֹתְךָ הוּא רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא אֲשֶׁר בָּרָא אוֹתְךָ, הוּא יוֹדֵעַ יִצְרְךָ וְהוּא יוֹדֵעַ מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־כֵּן הוּא מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו. וְאֵיךְ חוֹזְרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה דָּבָר זֶה, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם חֵשֶׁק

לְזֶה, כִּי לֹא הֶרְגַּלְתָּ בּוֹ, וּבְפֶרֶט שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּרֹגֶז וּבְכַעַס עָלֶיךָ, וְלֹא צָרִיךְ אוֹתְךָ, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ עַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אוֹתְךָ, אַל תֹּאמַר זֹאת, בְּנִי, כִּי תֵּדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ לֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם קִיּוּם כְּלָל, וַעֲדַיִן הִנְךָ רוֹאֶה, שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ וְאַתָּה מִתְנוֹעֵעַ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהַחִיּוּת אֱלֹקוּת בְּתוֹכְךָ, וְאִם תִּתְבּוֹנֵן בָּזֶה, אָז תֵּדַע אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְדָבָר זֶה תִּקַּח לְעַצְמְךָ כְּלָל כָּל חַיֶּיךָ, בַּמֶּה שֶׁרַק יַעֲבֹר עָלֶיךָ, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הוּא, לֵילֵךְ וְלָבוֹא לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּתְסַפֵּר לוֹ אֶת הַכֹּל, וְתֵדַע שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, אַתָּה רַק צָרִיךְ לָשִׂים לֵב, שֶׁאֵין לְךָ בָּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם תִּחְיֶה בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז כָּל הָעוֹלָם לְפָנֶיךָ, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה מְחַכֶּה לְךָ בַּחַיִּים,

עֲדַיִן אַתָּה צָעִיר מְאֹד, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה יֵּלֶד יוֹם, וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁחָלְמוּ וְחָשְׁבוּ וְתִכְנְנוּ כָּל מִינֵי תִּכְנוּנִים בַּחַיִּים, וּלְבַסּוֹף הַכֹּל הִתְהַפֵּךְ, וְהֵם נִמְצָאִים בְּפַח גָּדוֹל, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לוֹעֵג וְצוֹחֵק מִדָּבָר זֶה וְאוֹמֵר: "עִם מִי אַתָּה מְדַבֵּר, עִם הַקִּיר"?! אוֹ "מִי בְּכָלָל מִתְיַחֵס אֵלֶיךָ"?! אַל תְּקַבֵּל דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ, וְאַל תַּחֲשֹׁב זֹאת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם אַתָּה מַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה נִקְרָא תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לְךָ כְּתֹבֶת לְהֵיכָן לִבְרֹחַ, וּמַה שֶּׁרַק יִקֶּרֶה עִמְּךָ בְּחַיֶּיךָ, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעָלֶיךָ לָצֵאת לַחוּץ בַּשָּׂדֶה אוֹ בַּיַּעַר, אוֹ בְּמַרְתֵּף אוֹ עַל גַּג, אוֹ בְּמָקוֹם כָּלְשֶׁהוּ בְּחֶדֶר פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לוֹ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ אֶת כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁיֵּשׁ לְךָ תּוֹצִיא מִפִּיךָ, אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, תַּצְלִיחַ מְאֹד בְּחַיֶּיךָ, כִּי יֵשׁ לְךָ כְּתֹבֶת אֶל מִי לִפְנוֹת, וְהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַק הוּא מֵבִין אוֹתְךָ, אִם תִּהְיֶה רָגִיל בְּדָבָר זֶה, שֶׁתֵּלֵךְ לְדַבֵּר

רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יִפָּתַח לִבְּךָ, וְאֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה וּמַעֲרִיב, תּוּכַל כְּבָר לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי עַל־פִּי־רֹב לָמָּה הָאָדָם אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, כִּי נִדְמֶה לוֹ: "מִי שׁוֹמֵעַ אוֹתִי, וּבִפְרָט שֶׁנִּסְתַּבַּכְתִּי בְּכָל־כָּךְ הַרְבֵּה חֲטָאִים, חַטֹּאת נְעוּרִים, וְעַתָּה מֹחִי מְטֻמְטָם לְגַמְרֵי, וּמִמֵּילָא אֵינִי חוֹשֵׁב מַה שֶּׁאֲנִי מְדַבֵּר, כִּי פִּי וְלִבִּי אֵינָם שָׁוִים, וּכְשֶׁאֲנִי אוֹמֵר אֶת תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה, הַמַּחֲשָׁבָה בְּמָקוֹם אֶחָד וְהַפֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר", כָּל זֶה הוּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִתְבּוֹדַדְתָּ קֹדֶם, אֲבָל אִם תִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּכָּנֵס בְּךָ חֵשֶׁק נִפְלָא לוֹמַר אֶת תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה: שַׁחֲרִית, מִנְחָה וְעַרְבִית בְּחֵשֶׁק נִפְלָא, וְתִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא וּבְמִנְיָן, אָז תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַכְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ כָּל הַשֶּׁפַע, וּבִפְרָט הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִים לְאַט לְאַט מִלָּה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר, וּמְקַשְּׁרִים אֶת הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר, בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן מַרְגִּישִׁים הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁאֵין רוֹצִים אַחַר־כָּךְ אֲפִלּוּ לְהִפָּרֵד

מֵהַתְּפִלָּה, כָּזוֹ נְעִימוּת תַּרְגִּישׁ בְּעֵת הַתְּפִלָּה. וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתַח מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, עַד שֶׁתַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ שֶׁתִּרְצֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶת שְׁלֹשׁ הַתְּפִלּוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה וּמַעֲרִיב בְּמִנְיָן, וְתַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַחֲרֵי שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמְּךָ אֶת כָּל הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ, אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְהִתְיַשֵּׁב בַּאֲמִתַּת הַדְּבָרִים, אָז תַּתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְעוֹלָם חָדָשׁ יִפָּתַח לְפָנֶיךָ, כִּי כָּךְ יִהְיֶה לְךָ גַּם רוּחָנִיּוּת וְגַם גַּשְׁמִיּוּת, אֲבָל אִם לֹא תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי, אָז תִּלְמַד בַּדֶּרֶךְ הַקָּשָׁה מְאֹד מְאֹד, וְאָז כְּבָר יַעַבְרוּ כָּל יְמֵי הַנְּעוּרִים, וְתִתְפֹּס שֶׁאֵין בְּיָדְךָ לֹא גַּשְׁמִיּוּת וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא רוּחָנִיּוּת, וּמְאוּמָה לֹא פָּעַלְתָּ, וְעָבְרוּ עָלֶיךָ יְמֵי הַנְּעוּרִים בְּהֶבֶל וּבְרִיק. וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר עַל דִּבּוּרִים אֵלּוּ שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמְּךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ מְאֹד מְאֹד.

אֲבָל אֲנִי מֻכְרָח שׁוּב לַחֲזֹר לְפָנֶיךָ, שֶׁתֵּדַע שֶׁאֵין לְךָ בְּחַיֶּיךָ רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ נִמְצָא וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ, רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ מֵבִין אֶת עַצְמְךָ, וְעַל־כֵּן אִם יִהְיֶה לְךָ הַכֹּל הַזֶּה, אַף פַּעַם לֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד מְאֹד בְּדִבּוּרֵי אֱלֹהָ, אָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּזְכֶּה לְהַכְנֵס בְּעֹל הַתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לְךָ, שֶׁתִּהְיֶה לְךָ גַּם נִשְׁמִיּוּת. וְדָבָר זֶה רָאִינוּ בְּחוּשׁ, כָּל אֵלּוּ שֶׁלָּקְחוּ אֶת דִּבְרֵי אֱלֹהָ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כְּמוֹ שֶׁהֵם, לְבַסּוֹף זָכוּ גַּם לְנִשְׁמִיּוּת נִפְלָאָה, הֵם הִתְחַתְּנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָהֶם יְלָדִים וְקָנוּ בַּיִת וְרֶכֶב, וְיֵשׁ לָהֶם כֶּסֶף וְהֵם צוֹחֲקִים מֵהָעוֹלָם, לֹא־כֵן אֵלּוּ שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת דִּבְרֵי אֵלּוּ, לְבַסּוֹף אֵין לָהֶם מְאוּמָה — לֹא נִשְׁמִיּוּת וְלֹא רוּחָנִיּוּת, וּבְדָבָר זֶה אַתָּה יָכוֹל לְהָנַח וְלִרְאוֹת בַּאֲמִתַּת דִּבְרַי, אִם רַק תִּסְתַּכֵּל עַל תַּלְמִידַי, תִּרְאֶה שֶׁכָּל מִי שֶׁצַּיֶּת לִי בְּדָבָר זֶה — הִצְלִיחַ, וְיֵשׁ לוֹ הַכֹּל, וְעַל־כֵּן אֲנִי מְקַוֶּה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ יִכָּנְסוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּלִבְּךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֶּיךָ.

ז.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל הַלִּמּוּדִים שֶׁלּוֹמְדִים, הָאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכָל זְמַן שֶׁמִּסְתּוֹבֵב סְבִיב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ — יַצְלִיחַ, הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא הַדֶּרֶךְ בַּחַיִּים, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִקְבֹּעַ לְעַצְמְךָ שִׁעוּר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְתִלְמַד בְּכָל יוֹם כַּמָּה סְעִיפִים, וְאִם תּוּכַל יוֹתֵר — סִימָן אוֹ שְׁנַיִם, מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, כִּי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ מְזַכֵּךְ אֶת הָאָדָם, וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת וְהַתַּאֲוֹת הַמְגֻנּוֹת, וּמוֹלִיךְ אוֹתוֹ יְשִׁירוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵינוֹ דּוֹמֶה יְהוּדִי אֲשֶׁר חַי עִם שֻׁלְחָן עָרוּךְ לְמִי שֶׁאֵינוֹ חַי עִם הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, כִּי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא הַדֶּרֶךְ בַּחַיִּים, וְעַל־כֵּן הִזְהִירָנוּ כָּל־כָּךְ רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, לִלְמֹד בְּכָל יוֹם לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁהוּא לִמּוּד הַפּוֹסְקִים, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וּתְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁאַתָּה לוֹמֵד, וְאַחַר כָּל סִימָן וְסִימָן שֶׁזָּכִיתָ לִלְמֹד, תַּעֲשֶׂה מִזֶּה תְּפִלָּה, וּתְבַקֵּשׁ

מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיְּמוֹ, וְאָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תַּצְלִיחַ אִם תֵּלֵךְ בְּדַרְכִּי זוֹ. וַאֲנִי מְקַוֶּה שֶׁהַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ שֶׁדִּבַּרְתִּי אֵלַיִךְ אֵינָם הוֹלְכִים לָרִיק, אֶלָּא אֶל תּוֹךְ לִבָּךְ, וְאָז תִּרְאֶה הַצְלָחָה גְּדוֹלָה בְּחַיֶּיךְ, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְהִשְׁתַּלֵּט עָלַיִךְ, לְהַכְנִיעַ אוֹתָךְ וְלִשְׁבּוֹר אוֹתָךְ, כִּי תִּהְיֶה כְּבָר כָּל־כָּךְ חָזָק בְּעַצְמֵךְ, מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתְ לְקַיֵּם אֶת דִּבְרֵי אֵלֶּה שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמָּךְ, וְאָז תִּהְיֶה הָאָדָם הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר, וְתִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוֹתֵךְ, וְעוֹלָמֵךְ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךְ; אַשְׁרֵיךְ — אִם תְּקַבֵּל אֶת דִּבְרֵי אֵלֶּה, וְאָז טוֹב לְךְ בָּזֶה וּבַבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה

יוֹרֶה דֶּרֶךְ לָרְחוֹקִים אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִיחַזֵּק וְיאַמֵּץ
אֶת כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים שֶׁיָּרְדוּ וְנָפְלוּ עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם
הָרָעִים בַּמְּקוֹמוֹת הַמְלֻכְלָכִים וְהַמְטֻנָּפִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן,
וְיגַלֶּה לָהֶם עֲצוֹת נְכוֹנוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וְלַחֲזֹר אֶל הַקְּדֻשָּׁה,
וִידַבֵּר עַל לִבָּם דִּבּוּרֵי נֶחָמִים בִּשְׁבִיעָה מִשִּׁיבֵי טַעַם.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים, וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ,
זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַקְּדוֹשִׁים
מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא"שׁ נ"י אָמַר: הַיּוֹם כְּשֶׁכְּבָר נִתְפַּשְׁטוּ סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בָּעוֹלָם, בְּנָקֵל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי עַל־יְדֵי עֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, יֵשׁ לָנוּ דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה אֵיךְ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"שׁ, חֵלֶק ב', סִימָן תקסח)

קוּנְטְרֵס

דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה

א

מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ שֶׁיַּחְגֹּר מָתְנָיו וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא, פֶּרֶק ד׳): אָדָם עוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם חֲבֵרוֹ, הוֹלֵךְ הוּא אֶצְלוֹ לְרַצּוֹתוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מִתְרַצֶּה לוֹ, עַד שֶׁמְּקַבֵּץ לוֹ בְּנֵי אָדָם הָרְבֵּה וְאַחַר כָּךְ מִתְרַצֶּה לוֹ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁמִּתְרַצֶּה לוֹ, יֵשׁ לוֹ מִקְצָת קִנְאָה בְּלִבּוֹ; אֲבָל אֲנִי אֵינִי כָּךְ: אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצַת עֲוֹנוֹתָיו; עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ מְאֹד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, אַף אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא וְיִסְמֹךְ עַל רַחֲמָיו

הַמְּרֻבִּים מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַף אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר, הֶעָבָר — אַיִן, וְהָעִקָּר — שֶׁמִּכָּאן וּלְהַבָּא לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד, וְיִהְיֶה שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עַל־כָּל־פָּנִים, הֵן בְּמַחֲשָׁבָה וְהֵן בְּמַעֲשֶׂה, כִּי גַּם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ הוּא גַּם־כֵּן עֲשִׂיָּה, כִּי גַּם בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה יֵשׁ מַחֲשָׁבָה, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה בְּמַעֲשֶׂה וּבְמַחֲשָׁבָה, וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ מִמֵּילָא, אַל יָחוּשׁ וְאַל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל.

וְדַע, שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה הִיא כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת מַמָּשׁ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם הַתְּשׁוּבָה, כָּל אֶחָד לְפִי מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, וּכְשֶׁעוֹבֵר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים, שֶׁהָיָה מִתְחַלָּה מַמָּשׁ וְעַכְשָׁיו פּוֹנֶה עֹרֶף מֵהֶם וְכוֹפֶה יִצְרוֹ לִבְלִי לַעֲשׂוֹת עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה, זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה, וְרַק זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה, וְאַף שֶׁיָּבוֹא לוֹ אָז חֲזָרָה כָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁעָבַר בָּהּ עַד עַכְשָׁו, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִשְׁמֹר עַצְמוֹ, וְלֹא יַחֲזֹר אֶל מַעֲשָׂיו הָרָעִים, זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַאֲפִלּוּ אִם קִבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּךְ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, שֶׁמְּעַכְשָׁו יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וְלֹא יַחֲזֹר לְסוּרוֹ וְכוּ', וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא לוֹ נִסָּיוֹן וְעָבַר

בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, רַק חָזַר וְנָפַל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְיַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְיִקַּוֶּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ הֵם עַד אֵין סוֹף, וְחָפֵץ מְאֹד, שֶׁיַּחֲזְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ל״ד:) בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם, אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי הֵם כְּבָר יָרְדוּ בִּמְקוֹמוֹת מְגֻנִּים וּמְלֻכְלָכִים כָּאֵלּוּ וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ עֲדַיִן עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם מַחֲזִיקִים מַעֲמָד, וּמַצָּב זֶהוּ חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְעַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אַף שֶׁאַתָּה מְלֻכְלָךְ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וְעֲוֹנוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן, וַאֲפִלּוּ עֲדַיִן עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, אָסוּר לְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קי״ט.), כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יָקָר מְאֹד מְאֹד כְּשֶׁבְּנֵי־אָדָם חוֹזְרִים אֵלָיו וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ עִקַּר הַחָכְמָה — לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל הַיְרִידוֹת שֶׁנָּפַל וְנִשְׁלַךְ לְשָׁם, וְיַעֲשֶׂה רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים מֵהַיּוֹם

וָהָלְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י״ז.): תַּכְלִית חָכְמָה, כְּשֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה וְעוֹשֶׂה מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְתֵיכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וְחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים — אֵין שׁוּם בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְקַטְרֵג עָלָיו, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת ל״ב.): פְּרַקְלִיטִין שֶׁל אָדָם — תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וַאֲפִלּוּ תִּשַּׁע מֵאוֹת וְתִשַּׁע וְתִשְׁעִים חֲלָקִים מְלַמְּדִים עָלָיו חוֹבָה, וְאֶחָד מְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת — נִצּוֹל, כִּי מַעֲלַת אֵלּוּ אֲשֶׁר חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְעוֹשִׂים מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים, זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְכָל אֵלּוּ שֶׁחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה: אֲנִי קוֹשֵׁר לָכֶם כֶּתֶר כְּמוֹתִי (שַׁבָּת ק״ד.): וְהַכֶּתֶר הַזֶּה הוּא הָאוֹר הַכִּי גָּדוֹל וְגָבוֹהַּ, הַיְנוּ מִי שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת וּמַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמַשְׁלִיךְ אֶת גְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו עַד עַכְשָׁו, וְעוֹשֶׂה וּמְקַיֵּם מִכַּאן וּלְהַבָּא רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים — אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר רוּחָנִי עַד מְאֹד, שֶׁבָּא מִסּוֹד הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא הַמַּדְרֵגָה הַכִּי הַגָּבוֹהַּ, שֶׁהוּא הָרָצוֹן הַמֻּפְלָג אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ.

ב

וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ל״א) חִזְקוּ וְאִמְצוּ כָּל הַמְיַחֲלִים לַה׳ כָּל הַמְיַחֲלִים דַּיְקָא — אֲפִלּוּ אִם אֵינָכֶם זוֹכִים לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וַעֲבוֹדָה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק מְיַחֲלִים לְבַד, אַף־עַל־פִּי־כֵן חִזְקוּ וְאִמְצוּ, וְאַל תִּפְלוּ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כַּמְבאָר מִזֶּה בִּדְבָרֵנוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ לְבַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי אֶת חֲבֵרוֹ בְּקַל יוֹתֵר לְחַזֵּק מִלְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי (בְּרָכוֹת ה׳:) אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ וְכוּ׳, כִּי אֵין רָעָה גְּדוֹלָה מִנְּפִילָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְעִנְיַן מִלְחָמָה הַנִּשְׁמְעוֹת (סוֹטָה מ״ב.) עַל פָּסוּק: אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ וְכוּ׳: אַל תִּירְאוּ מִשִּׁפְעַת הַקַּלְגַּסִּים וְאַל תַּעַרְצוּ מִקּוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ׳, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עוֹבְרִים עַל מִי שֶׁחָפֵץ לְכְנוֹס בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁכַּמָּה מִינֵי מִלְחָמוֹת וּפְחָדִים וְשִׁפְעַת הַקַּלְגַּסִּים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳ עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְצָרִיךְ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ לְבִלִּי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ

בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָה תָּמִיד וְלִבְלִי לְהִתְרַחֵק וְלָנוּס מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְעִנְיַן מִלְחָמָה (סוֹטָה מ״ד:), שֶׁתְּחִלַּת מַפָּלָה — נִיסָּה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח?! אִם אֶסַּק שָׁמַיִם — שָׁם אַתָּה; וְאָצִיעָה שְׁאוֹל — הִנֶּךָּ וְכוּ׳; כַּמְבֹאָר (בִּלְקוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ״ח): עַיֵּן שָׁם; וּכְשֶׁיִּזְכֶּה לִבְלִי לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵעֲבוֹדָתוֹ, אַדְרַבָּה, יְחַזְּקוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת וְיַחֲיֶהוּ וְיַשְׁיְבֶהוּ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְכוּ׳ — עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה גַּם הוּא לַחֲזֹר וְלָשׁוּב לַעֲבוֹדַת ה׳ עַל־יְדֵי־זֶה (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן ק״כ).

וְזֶה בָּרוּר מְאֹד, הֵיְנוּ אַף שֶׁכְּבָר שָׁב בִּתְשׁוּבָה וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מִלְּהַרְגִּישׁ אֵיזֶה קְדֻשָּׁה וְהֶאָרָה, וְאַדְרַבָּה, תַּכְלִית הַהִפּוּךְ עוֹבֵר עָלָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים עַל־כָּל־פָּנִים בָּזֶה שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְיֵשׁ לוֹ כִּסּוּפִים חֲזָקִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה

בְּעַצְמוֹ מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, וּבָא מִמַּדְרֵגַת הַכֹּתֵר, שֶׁשָּׁם מֵאִיר אוֹר הָרָצוֹן, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין וְיָכוֹל לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל־כָּל־פָּנִים רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים לָשׁוּב וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ כְּבָר הַמַּדְרֵגָה הַכִּי גְּבוֹהָה לְהִשְׁתּוֹקֵק וְלַחְפֹּץ וְלִכְסֹף אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן רוֹאֶה, שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִרְאֶה לְחַזֵּק אֶת חֶבְרוֹ, וְיַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים חֶבְרוֹ יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה לִהְיוֹת מִמְּזַכֵּי הָרַבִּים וּלְהַחֲזִיר גַּם אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, אַף שֶׁעֲדַיִן קָשֶׁה לוֹ בְּעַצְמוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ג

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן קָשֶׁה לוֹ, עֵצָה לָזֶה — שֶׁיְּדַבֵּר עִם חֶבְרָיו דִּבּוּרֵי תְּשׁוּבָה וְיִרְאַת־שָׁמַיִם וְיָעוֹרֵר אֶת חֶבְרוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עִם חֶבְרוֹ בְּיִרְאַת־שָׁמַיִם, נַעֲשֶׂה אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר, וְלִפְעָמִים מַקְדִּים הָאוֹר חוֹזֵר קֹדֶם הָאוֹר יָשָׁר, כְּשֶׁהַמְקַבֵּל יֵשׁ לוֹ מֹחַ קָטָן, וְאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל דִּבְרֵי חֶבְרוֹ, כִּי אָז קֹדֶם שֶׁמְּקַבֵּל

חֲבֵרוֹ מִמֶּנּוּ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אוֹר יָשָׁר קֹדֶם לָזֶה מְקַבֵּל הוּא מֵחֲבֵרוֹ, וַאֲזַי הָאוֹר חוֹזֵר קוֹדֶם לָאוֹר יָשָׁר, כִּי כְּשֶׁמְּדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת־שָׁמַיִם, אַף שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְקַבֵּל הִתְעוֹרְרוּת מֵחֲבֵרוֹ, כִּי עַל־יְדֵי הַהַכָּאָה שֶׁיָּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיו לַחֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה חוֹזֶר הָאוֹר אֵלָיו (וְזֶהוּ בְּחִינַת אוֹר חוֹזֵר מַמָּשׁ, הַמּוּבָא בַּכְּתָבִים, עַיֵּן שָׁם), כְּמוֹ מִי שֶׁמַּכֶּה בַּכַּתֶּל, שֶׁחוֹזֵר הַדָּבָר אֵלָיו, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁמְּדַבֵּר לַחֲבֵרוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְהִתְעוֹרֵר מֵהֶם עַל־יְדֵי הַהַכָּאָה, שֶׁיָּצְאוּ הַדִּבּוּרִים לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, וְהִכּוּ בּוֹ וְחָזְרוּ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן אִם הָיָה מְדַבֵּר אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא הָיָה מִתְעוֹרֵר מֵהֶם כְּלָל, וְעַל־יְדֵי שֶׁדִּבְּרָם לַחֲבֵרוֹ, נִתְעוֹרֵר מֵהֶם, אַף שֶׁחֲבֵרוֹ לֹא נִתְעוֹרֵר, כִּי חָזְרוּ אֵלָיו עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַהַכָּאָה כנ״ל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפ״ד):

וְעַל־כֵּן הִזְהִיר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כָּל־כָּךְ עַל עִנְיָן זֶה לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים בְּדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וּתְשׁוּבָה וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה כִּי עַל־כָּל־פָּנִים אַף שֶׁלּוֹ הוֹלֵךְ עֲדַיִן קָשֶׁה וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיק

מַעֲמָד, עַל־כָּל־פָּנִים כְּשֶׁיְּדַבֵּר וְיחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, אָזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְעוֹרֵר גַּם הוּא. וְצָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, אַף שֶׁהוּא עֲדַיִן אֵינוֹ בְּסֵדֶר, עַל־כָּל־פָּנִים יִרְאֶה וְיִשְׁתּוֹקֵק, שֶׁחֲבֵרוֹ יִהְיֶה בְּסֵדֶר וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְזֶה מְגַלֶּה טֹהַר לִבָּבוֹ, וְאֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת בִּפְנִימִיּוּת לִבָּבוֹ הוּא רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אַךְ אֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ מִצַּד הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר עָלָיו, שֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט עָלָיו יִצְרוֹ בְּהִתְגַּבְּרוּת וּבְהִתְפַּשְּׁטוּת גָּדוֹל מְאֹד, וְעַל־כֵּן לְעֵת־עַתָּה הוּא מִשְׁתַּדֵּל, שֶׁחֲבֵרָיו יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וּבִפְרָטִיּוּת אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה רָגִיל לַחֲטֹא עִמָּהֶם וְכוּ', וְזֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז, כְּשֶׁיִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים יְקָרֵב וְיחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה גַּם הוּא לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ד

וְאַף שֶׁהוּא עֲדַיִן רָחוֹק מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלוֹ הוֹלֵךְ כָּל דָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה מַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּשֶׁזּוֹכִים לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, כַּאֲשֶׁר אָמַר פַּעַם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ

לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קי״ט): כְּשֶׁאָדָם מִרְצֶה וְחָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד, שֶׁחֲבֵרוֹ יִהְיֶה צַדִּיק וְאִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם, זֶהוּ מַעֲלָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי אֵינִי זוֹכֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־כָּל־פָּנִים יַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁנִי אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה, כִּי זֶה עִקַּר הָאַהֲבָה וְהָרַחֲמָנוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְרַחֵם אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֶּה לַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַטּוֹב. וּבֶאֱמֶת רוֹאִים שֶׁהוּא לְהִפּוּךְ, כִּי מַה שֶּׁרֹב הַבַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה נִתְרַחֲקִים אַחַר־כָּךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁמַּתְחִילִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה עֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵן בַּתּוֹרָה וְהֵן בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות וְהֵן בַּתְּפִלָּה, וּכְשֶׁמְּנַסֶּה אֶת עַצְמוֹ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר וְיוֹרֵד וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּדַעְתּוֹ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁחוֹזְרִים וְנוֹפְלִים בְּאֵיזֶה תַּאֲוָה רָעָה אוֹ נִכְשָׁלִים חֲזָרָה בְּאֵיזֶה עֲבֵרָה, שֶׁהָיוּ רְגִילִים בָּהּ מִקֹּדֶם רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁרוֹאִים בַּעַל־תְּשׁוּבָה אַחַר גָּדֵל וּמַצְלִיחַ, נִכְנָס בְּלִבָּם אֵיזֶה קִנְאָה וְשִׂנְאָה, וְזֶה בְּעַצְמוֹ מְשַׁבֵּר וּמְרַחֵק אוֹתָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁמִּתְרַחֲקִים עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁרוֹאִים שֶׁחֲבֵרֵיהֶם מַצְלִיחִים, וְהֵם עֲדַיִן

עוֹמְדִים מִבַּחוּץ, וְכַמָּה פְּעָמִים עוֹד מַחֲלִישִׁים אֶת הַדַּעַת לְבַעֲלֵי־תְּשׁוּבָה אֲחֵרִים וּמְשַׁבְּרִים אוֹתָם וְאוֹמְרִים לָהֶם, שֶׁגַּם אַתֶּם סוֹף כָּל סוֹף תִּפְּלוּ, כַּאֲשֶׁר נָפַלְנוּ אֲנַחְנוּ, וּבֶאֱמֶת זֶהוּ טָעוּת גָּדוֹל, כִּי הַהֶכְרֵחַ לַעֲבֹר עַל בַּעַל־תְּשׁוּבָה מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, כִּי רוֹצִים לְנַסּוֹת אוֹתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: הַמַּתְחִיל לַעֲבֹד אֶת ה׳, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי, שֶׁחֶפְצְךָ וּרְצוֹנְךָ לַעֲבֹד אוֹתִי, אֲבָל מַה הוּא הַבְּטוּחוֹת, שֶׁמָּא לְמָחָר תַּעֲזֹב אוֹתִי, אִם־כֵּן אֵיךְ אֶקְרַב אוֹתְךָ בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן שֶׁרָצִיתָ, וְאֵיךְ אֲגַלֶּה לְךָ תֻּכְף דְּבָרִים נִסְתָּרִים אֶלָּא כֵּן תַּעֲשֶׂה: בִּתְחִלָּה אֶהֱב אוֹתִי כַּךְ, וְתַעֲשֶׂה מִצְוֹתַי, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ הַשֶּׂכֶל שֶׁל הַמִּצְוָה, וַעֲבֹד אוֹתִי פָּשׁוּט, בְּלִי חָכְמוֹת, וְתַעֲבֹד אוֹתִי כַּמָּה זְמַנִּים — אָזַי אַאֲמִין לְךָ וַאֲגַלֶּה לְךָ טַעַם וְשֵׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וַאֲקָרֵב אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְקָרְבוּת, כִּי הַזְּמַן הָרַב, שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי מִקֹּדֶם, הוּא בְּטוּחוֹת, שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב אוֹתִי (עַיֵּן סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן ע״ו).

וְעַל־כֵּן כָּל מֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַזֶּה שֶׁצְּרִיכִין לְחַכּוֹת, עַד שֶׁזּוֹכִים לְהִכָּנֵס בִּפְנִים הַקְּדֻשָּׁה, רָאוּי לְחַזֵּק וּלְעוֹרֵר גַּם

אֲחֵרִים, כִּי בִּזְכוּת שֶׁתְּדַבֵּר עִם אֲחֵרִים וְתוֹצִיא מִפִּיךָ אֶת דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וֶאֱמוּנָה עַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל סוֹף כָּל סוֹף גַּם־כֵּן לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא — עַל־כָּל־פָּנִים צָרִיךְ לִהְיוֹת טוֹב־עַיִן וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ וְלִרְצוֹת בְּטוֹבַת חֲבֵרוֹ, אַף שֶׁהוּא אֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה, וְהוּא מַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד מְאֹד, וְזֶה הָיָה מַעֲלַת כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת נַפְשָׁם מִנֶּגֶד וְאָחֲזוּ אֶת עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמָסְרוּ נַפְשָׁם לַעֲזֹר לְכָלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיר עַל־כָּל־פָּנִים אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, וְכָל מַה שֶּׁהִרְגִּישׁוּ בְּעַצְמָם פְּחִיתוּתָם וִירִידוּתָם וְאֵיךְ שֶׁהֵם רְחוֹקִים וְכוּ', יוֹתֵר זָכוּ לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בַּאֲחֵרִים, וְזֶהוּ מַדְרֵגָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְלֹא כַּאֲשֶׁר מֵסִית הַיֵּצֶר־הָרָע אֶת הָאָדָם, כְּשֶׁרוֹאֶה, שֶׁלּוֹ אֵינוֹ הוֹלֵךְ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְלִלְמֹד הַרְבֵּה תּוֹרָה, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, אֲזַי נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וְנֶחְלָשׁ בְּעַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד, הֵן בְּקִנְאָה וְהֵן בְּסִפְקוֹת וְכוּ', מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה, שֶׁלּוֹ אֵינוֹ הוֹלֵךְ כְּלָל, וּכְבָר יָמִים וְשָׁנִים — וַעֲדַיִן לֹא זָז כִּי־הוּא־זֶה.

ה

וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לֵידַע אֲשֶׁר לִפְעָמִים נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מַחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁחֲבֵרָיו בְּנֵי־גִילוֹ טוֹבִים מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי הוּא מִדָּה טוֹבָה לִהְיוֹת שְׁפַל־רוּחַ בִּפְנֵי כָּל אָדָם וּלְהַחֲזִיק אֶת כָּל אָדָם טוֹב מִמֶּנּוּ אֲבָל אִם יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין זֶה עֲנָוָה; אַדְרַבָּה, זֶה גַּדְלוּת גָּדוֹל, שֶׁאֵין נָאֶה לוֹ, שֶׁיַּעֲבֹד אֵיזֶה עֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק כָּל־כָּךְ, וַחֲבֵרָיו כְּבָר זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַמָּקוֹם וּמִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא וּבְאֵיזֶה מְקוֹמוֹת נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, כִּי אֵין אָדָם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לְעִנְיַן סְפִירַת־הָעֹמֶר: וּסְפַרְתֶּם לָכֶם — וּסְפַרְתֶּם לְעַצְמְכֶם; כִּי כָּל הַבָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וְלִזְכּוֹת לְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת סְפִירַת־הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הֲכָנָה לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, צָרִיךְ לִסְפֹּר הַיָּמִים לְעַצְמוֹ דַּיְקָא, וְאַל יַפִּיל אוֹתוֹ חֲבֵרוֹ כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם (עַיֵּן בְּהַתְחָלַת לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, בְּחֵלֶק ב׳), הֵינוּ שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ חָשַׁב תָּמִיד, שֶׁהוּא רַק אֶחָד בָּעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם

מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב וּמְבַלְבֵּל, כִּי בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה מְנִיעוֹת מֵרְשָׁעִים, הָרוֹצִים לְמָנְעוֹ בְּכַמָּה הֶסָּתוֹת וּפִתּוּיִים וְלֵצָנוּת וְכוּ', אוֹ בְּהִתְגָּרוּת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁמְּרַבִּין עָלָיו, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ גַּם־כֵּן לִפְעָמִים כַּמָּה מְנִיעוֹת וַחֲלִישׁוּת־הַדַּעַת אֲפִלּוּ מֵחַבְרָיו וְאוֹהֲבָיו הַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הֵיטֵב בִּכְתָב, רַק הַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ, כִּי כְּנֶגֶד כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת כָּאֵלּוּ צְרִיכִין לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הנ"ל בְּחִינַת אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל חֲבֵרוֹ כְּלָל בִּבְחִינַת וּסְפַרְתֶּם לָכֶם — לְעַצְמְכֶם, וּלְהִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, אֲפִלּוּ בַּעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת גָּדוֹל, וְגַם כַּאֲשֶׁר עֲבוֹדָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם כְּלָל, שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פַּרְנָסָה בְּשֶׂפַע וְגַם בַּעֲבוֹדַת ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ אֲלָפִים מַדְרֵגוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא רָאוּ מֵהֶם יְגִיעוֹת כָּאֵלֶּה, וְהוּא הִתְיַגַּע כָּל־כָּךְ וְלֹא זָכָה לָזֶה, וְהוּא בַּעֲנִיּוּת וּבְשִׁפְלוּת גָּדוֹל בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל, וְיִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְיַחֵיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת בַּמֶּה שֶׁיּוּכַל, וְכָל נְקֻדָּה טוֹבָה, שֶׁמַּרְוִיחַ לִפְעָמִים,

יִהְיֶה יָקָר בְּעֵינָיו מְאֹד, וְיוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הֶפְלִיא חַסְדּוֹ עִמּוֹ לְזַכּוֹת לָזֶה עַל־כָּל־פָּנִים, וּמָה אִכְפַּת לוֹ מַה שֶּׁחִבְּרוּ גְּדוֹל וְטוֹב מִמֶּנּוּ?! — טוֹב ה׳ לַכֹּל וְכַמּוּבָא בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַתָּם, שֶׁהָיָה רָגִיל לְהָשִׁיב עַל שֶׁשָּׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁחִבְּרוּ לוֹקֵחַ מִקָּח גָּדוֹל יוֹתֵר בְּעַד מְלַאכְתּוֹ, וְהֵשִׁיב: מָה אִכְפַּת לִי בָּזֶה?! זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וְזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלִּי; וְהוּא הָיָה מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְשָׂמֵחַ מְאֹד בִּמְלַאכְתּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיְתָה בַּשְּׁלֵמוּת הָרָאוּי, וְגַם בִּמְעַט הָרֶוַח שֶׁהֵרְוִיחַ מִיָּד לְיָד אַחֲרֵי עָמָל וִיגִיעָה רַבָּה, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל כנ״ל (עַיֵּן בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ט׳ מֵהֶחָכָם־וְתָם, וּבִלְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת פֶּסַח הֲלָכָה ט׳, אוֹת כ״ב), וּבֶאֱמֶת הוּא הַנְּהָגָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, רַק יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים וּבְכָל מִינֵי יְרִידוֹת וְקַטְנוּת, שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה חָזָק בְּעֵצָה וּבְדֶרֶךְ זוֹ לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ עַל־כָּל־פָּנִים בְּתוֹךְ כָּךְ גַּם אֶת אֲחֵרִים וּלְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלַהֲשִׁיבָם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְזֶה מְגַלֶּה טֹהַר נַפְשׁוֹ וְאֵיךְ שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ, וְחָפֵץ בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ו

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף מִתְרַבִּים וּמִתְפַּשְׁטִים עָלָיו הַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים בְּכַמָּה וְכַמָּה אֲפָנִים, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים הָעִקָּר הוּא הַהִתְחַזְּקוּת, לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְלִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הָעִנְיָן מְבֹאָר (בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מ״ח), שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁל הָעַקְשָׁנוּת הוּא הִתְחַזְּקוּת נִפְלָא לִבְלִי לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם, וְזֶה בְּחִינַת לֹא תִירָא לְבִיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבוּשׁ שָׁנִים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אַל תִּקְרֵי שָׁנִים אֶלָּא שְׁנַיִם (עֲרָכִין י׳:) נָתוֹן תִּתֵּן, פָּתוֹחַ תִּפְתַּח הַעֲנֵק תַּעֲנִיק וְכוּ׳ — שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָעַקְשָׁנוּת הנ״ל, שֶׁכָּל קִיּוּם הַתּוֹרָה תָּלוּי בָּזֶה שֶׁיִּתְחַזֵּק לְשַׁנּוֹת וְלִכְפֹּל כָּל עֲבָדָא טוֹבָה אוֹ לְמוּד תּוֹרָה וְכַיּוֹצֵא שֶׁהִתְחִיל, לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ, שֶׁיִּתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם לַחֲזֹר וְלַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה אֲפִלּוּ אֶלֶף פְּעָמִים, אֲפִלּוּ אִם עָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, כִּי זֶה עִקַּר קִיּוּם הַתּוֹרָה — שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳ וְלַעֲשׂוֹת הַדָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ עַקְשָׁנוּת אֲפִלּוּ אֲלָפִים פְּעָמִים, וְלִבְלִי

לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם חֲלִישׁוּת־הַדַּעַת, שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא־אָחֳרָא וְהַלֵּיצָנִים מַחֲלִישִׁין דַּעְתּוֹ, וְזֶהוּ עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִגֵּיהִנָּם שֶׁל שֶׁלֶג, כִּי יֵשׁ גֵּיהִנָּם שֶׁל אֵשׁ וְגֵיהִנָּם שֶׁל שֶׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרַשׁ־רַבָּה פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי, פֶּרֶק נ״א, סִימָן ה׳): גֵּיהִנָּם שֶׁל אֵשׁ מַגִּיעַ עַל שֶׁנִּתְחַמֵּם לִדְבַר עֲבֵרָה וְתַאֲוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל גֵּיהִנָּם שֶׁל שֶׁלֶג הוּא עַל חֲלִישׁוּת אַחַר־כָּךְ, כְּשֶׁבָּא לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, כִּי הַכֹּל מְלֵאִים חֲרָטוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים ט׳:)אֲבָל עַל־פִּי־רֹב עִקַּר עִכּוּבוֹ מִתְּשׁוּבָה הוּא מֵחֲמַת חֲלִישַׁת־הַדַּעַת, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ עוֹד לָשׁוּב, וְאֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ עוֹד תְּשׁוּבָה לְרִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו הָעֲצוּמִים מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מִלְּהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּפְרָט אוֹתָן שֶׁהִתְחִילוּ כְּבָר קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה׳ וְאַחַר־כָּךְ נָפְלוּ מִזֶּה, וְעִקַּר הוּא מֵחֲמַת חֲלִישׁוּת־הַדַּעַת וְהַקְּרִירוּת, שֶׁמַּפִּיל עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר, וְעַל־כֵּן עַל זֶה נִדּוֹן בַּקְּרִירוּת הֶעָצוּם וְהַמַּר שֶׁל גֵּיהִנָּם שֶׁל שֶׁלֶג, אֲבָל עַל־יְדֵי הָעֲזוּת דִּקְדֻשָּׁה וְהָעַקְשָׁנוּת וְהִתְחַזְּקוּת הנ״ל לְבַלְבֵּל לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק לְקַיֵּם וּלְחַזֵּק וּלְקַיֵּם קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל לַחֲטֹף

בְּזֶה הַצֶּל עוֹבֵר כָּל יְמֵי חַיָּיו, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ לְקָרֵר עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִתּוֹרָה וּמִצְוֹות, יְהֶיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה נִדּוֹן בְּגֵהִנָּם שֶׁל שֶׁלֶג וּקְרִירוּת, וְזֶה: לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג, כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבוּשׁ שָׁנִים כנ״ל, שֶׁכּוֹפֵל עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ.

וּבֶאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁבְּמִלְחָמָה גַּשְׁמִית עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה הוּא רַק כְּשֶׁהוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְיֵשׁ לוֹ מֶרֶץ גָּדוֹל וְרָץ בֵּין קְשָׁרֵי הַמִּלְחָמָה, אַף שֶׁרוֹאֶה, שֶׁהַשּׂוֹנֵא בָּא וּמִתְקַדֵּם כְּנֶגְדּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִתְפַּעֵל, וְרָץ בְּתוֹךְ הָאֵשׁ וְלֹא מִתְפַּעֵל, כְּמוֹ־כֵן בִּרוּחָנִיּוּת, דַּיְקָא אֵלּוּ שֶׁהֵם עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים לַאֲחוֹרֵיהֶם כְּלָל, רַק מִתְקַדְּמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּמִתְחַזְּקִים עַצְמָם בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת אַף שֶׁבֵּין כָּךְ יוֹרְדִים וְנוֹפְלִים בַּעֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם מִתְפַּעֲלִים כְּלָל, וְרַק מַמְשִׁיכִים בְּעַזּוּת וְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, דַּיְקָא הֵם מַצְלִיחִים עַד מְאֹד, וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים עָבְרוּ נִסָּיוֹן זֶה, שֶׁבְּתְחִלָּה רִחֲקוּ אוֹתָם בְּתַכְלִית הָרִחוּק, וְלֹא רָאוּ שׁוּם דָּבָר; אַדְרַבָּה, תַּכְלִית

הַהִפּוּךְ: הָיָה נִדְמֶה לָהֶם, כְּאִלּוּ שֶׁאֵין רוֹצִים בָּהֶם כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן עִקַּר הַצְּלָחָתָם הָיָה רִבּוּי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁהָיָה לָהֶם, שֶׁלֹּא הִנִּיחוּ אֶת עַצְמָם לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם!

ז

וְזֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כָּל בַּעַל־תְּשׁוּבָה, וְכָל אֶחָד מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, בּוֹחֲנִים אוֹתוֹ אֵיךְ יִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאֵיךְ יַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו; וְאַף שֶׁלְּעֵת־עַתָּה אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר; אַדְרַבָּה, רוֹאֶה הַהִפּוּךְ מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶהוּ עִקַּר נִסְיוֹנוֹ, כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הִתְגַּלּוּת הָאֱמֶת הוּא בַּסּוֹף, בִּבְחִינַת (קֹהֶלֶת ז׳): טוֹב אַחֲרִית דָּבָר מֵרֵאשִׁיתוֹ; בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי י״ב): שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד — כּוֹנַנְתָּ לֹא כְּתִיב אֶלָּא תִּכּוֹן — שֶׁבַּסּוֹף, לֶעָתִיד תִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, כִּי בְּרֵאשִׁית הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְגַלּוֹת הָאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אָז תִּתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה, כִּי אִם הָיָה הָאָדָם רוֹאֶה בְּעֵינָיו תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא, מַה שֶּׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי עֲזִיבַת הָעֲבֵרָה וְהַתְּאָוָה וְכֵן עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה — בְּוַדַּאי הָיוּ הַכֹּל בּוֹרְחִים מִן הָעֲבֵרָה

וְרוֹדְפִים אַחֲרֵי הַמְצָוֹות בְּלִי שׂוּם בְּחִירָה כְּלָל, אַךְ עִקַּר הַבְּחִירָה הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין רוֹאִים הָאֱמֶת בִּתְחִלָּתוֹ; אַדְרַבָּה, כְּפִי פַּשְׁטוּת קַטְנוּת דַּעַת הָאָדָם נִדְמֶה לוֹ בֶּאֱמֶת, שֶׁאַכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׂאָר תַּאֲוֹות הַגּוּף הֵם תַּעֲנוּג, וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא יְגִיעָה; וְזֶה עִקַּר נִסְיוֹנוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְסִבֹּל יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּשִׂכְיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֵין רוֹאֶה הָאֱמֶת תֵּכֶף, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לְבַסּוֹף לְקַבֵּל שָׂכָר טוֹב, שֶׁהוּא הִתְגַּלּוּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד שֶׁזֶּה עִקַּר קִבּוּל הַשָּׂכָר, וּלְפוּם צַעֲרָא־אַגְרָא. וְכֵן כָּל הַקֻּשְׁיוֹת, שֶׁקָּשֶׁה לְהָאָדָם עַל הַנְהָגַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַה שֶּׁקָּשֶׁה עַל הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת, בִּפְרָט הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁל הַחֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְשֶׁל הַמְחַקְּרִים; וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלְּפִי הָאֱמֶת שֶׁבְּדַעְתָּם נִדְמֶה לָהֶם, שֶׁרָאוּי שֶׁלֹּא לְהִתְנַהֵג כָּךְ, כִּי רוֹצֶה לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג אֲמִתַּת הָאֱמֶת תֵּכֶף, אֲבָל אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין בִּשְׂכָר אֲמִתָּתוֹ וְהַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת כִּי־אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה כְּשֶׁמִּתְחַבֶּרֶת עִם הָאֱמֶת, וְלֶאֱמוּנָה זוֹכִין עַל־יְדֵי אֱמֶת, הַיְנוּ אִם יִרְצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, יָבִין, שֶׁאִי אֶפְשָׁר עֲדַיִן לְהַשִּׂיג בִּשְׁלֵמוּת עֶצֶם אֲמִתַּת הָאֱמֶת, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הָאֱמֶת, הוּא כָּךְ, עַל־

כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בָּאֱמוּנָה לְהַאֲמִין בְּהָאֱמֶת כִּי כָּל הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁקָּשִׁין לְהָאָדָם עַל הַנְהָגַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכֵן הָעַקְמִימוּת, שֶׁיֵּשׁ בְּלִבּוֹ עַל הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת — כָּל זֶה הוּא מֵחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹות הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו וּבְכָבוֹד וְנִצָּחוֹן.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָס עַל חַיָּיו בֶּאֱמֶת וְרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְחַיִּים נִצְחִיִּים וּמַחֲזִיר פָּנָיו קְצָת מִתַּאֲוֹות עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו וְחוֹשֵׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי — אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמֵאִיר לוֹ דַּרְכֵי הָאֱמוּנָה בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לִבְחֹר בְּהָאֱמֶת וֶאֱמוּנָה אִם יִרְצֶה, וְאָז הוּא מֵבִין, שֶׁכָּל הַנִּסְיוֹנוֹת וְהָעַקְמִימִיוּת וְהַקֻּשְׁיוֹת, שֶׁרוֹצִים לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ אוֹר הָאֱמֶת כָּל זֶה הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ מְגַלֶּה הָאֱמֶת בְּתִחְלָה בִּשְׁלֵמוּת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּחִירָה, רַק מֵאִיר הָאֱמֶת קְצָת בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה כֹּחַ לְהַאֲמִין לְמִי שֶׁיִּרְצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וּמִבְּחִינָה זוֹ הָיוּ כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת, שֶׁעָבְרוּ עַל אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר; וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וּבְכָל זְמַן, וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי בָּזֶה, כִּי כָךְ דֶּרֶךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּרַחֲמָיו לְקָרֵב אֶת הָאָדָם בְּכַמָּה דְּרָכִים, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַנִּיחַ לוֹ מָקוֹם לְהִסְתַּפֵּק

בִּשְׁבִיל נְסָיוֹן וּבְחִירָה, וּכְשֶׁמִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת עַל כָּל הַחֲסָדִים, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְעִנְיַן אֱמוּנַת חֲכָמִים, אִם יִסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת עַל כָּל הַהִתְגַּלּוּת וְהַנִּפְלָאוֹת, שֶׁזָּכִינוּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְיָבִין, שֶׁכָּל הָעַקְמִימִיּוּת וְהַמַּחֲלֹקֶת — הַכֹּל הוּא רַק בִּשְׁבִיל נְסָיוֹן וּבְחִירָה, וְאִם יִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָתוֹ אַחַר כָּל הָעַקְמִימִיּוּת וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַנִּסְיוֹנוֹת, אֲזַי עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לְכָל טוּב.

וְכָל זֶה — מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת בָּעֵין הָאֱמֶת וּמִתְבּוֹנֵן בֶּאֱמֶת, אֵיךְ שֶׁבְּוַדַּאי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עָבַר עַל הַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁעָבַר, וְהָיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁזָּכוּ לְהַשָּׂגַת גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ בַּמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּבוֹהָה כְּמוֹ אָבוֹת הָעוֹלָם וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְכָל הַנְּבִיאִים וְהַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים וְהַגְּאוֹנִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבְוַדַּאי גַּם עֲלֵיהֶם עָבַר בְּתוֹכָלָה כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְנִסְיוֹנוֹת וְכוּ', כְּמוֹ הָאָבוֹת, שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים, וְכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְהַנְּבִיאִים וְהַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים וְכוּ' וְכָל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וּבְזִיּוֹנוֹת, וּבְזוּ אוֹתָם כְּאֶחָד הָרֵיקִים, וְחָשְׁדוּ אוֹתָם

בַּמֶּה שֶׁחָשְׁדוּ, כַּמּוּבָא הַרְבֵּה בַּמִּקְרָאוֹת וּבְמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַקְּדוֹשִׁים בַּגְּמָרָא וּבַמִּדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שֶׁזָּכָה לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲבֹר עַל הַכֹּל וְלַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, כְּמוֹ־כֵן זָכָה אַחַר־כָּךְ לְהַגִּיעַ לְהַשָּׂגַת גְּלוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, כָּל אֶחָד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וְיִגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁסָּבַל בְּזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה בְּעֵין הָאֱמֶת, סוֹף כָּל סוֹף יָבִין אֶת הָאֱמֶת, וְגַם הוּא יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים, וְיַעֲבֹר עַל כָּל הַסְּפֵקוֹת וְהַנִּסְיוֹנוֹת, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח

וּבֶאֱמֶת עִקַּר הִתְקָרְבוּת הָרְחוֹקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ גֵּרִים וּבַעֲלֵי־תְּשׁוּבָה, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁיֵּדְעוּ וְיַכִּירוּ בְּעַצְמָם הִתְרַחֲקוּתָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִצַּד עַצְמָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יֵדְעוּ וְיַאֲמִינוּ גַּם לְהֶפֶךְ — שֶׁהֵם סְמוּכִים וּקְרוֹבִים מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִצַּד רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנִּפְלָאִים מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ חַכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְבָמוֹת מ״ז.): גֵּר שֶׁבָּא

לְהִתְגַּיֵּר, אוֹמְרִים לוֹ: מָה רָאִיתָ וְכוּ', וְאִם אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי וְאֵינִי כְּדַאי; הַיְנוּ שֶׁמַּכִּיר בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן עֹצֶם הִתְרַחֲקוּתוֹ, רַק שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן חָפֵץ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִצַּד שֶׁהוּא בָּטוּחַ בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב גֵּר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין מְקָרְבִים אוֹתוֹ, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרָה נָעֳמִי לְרוּת: אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין נִמְסְרוּ לְבֵית־דִּין; וְאָמְרָה לָהּ: בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְכוּ'. וְלִכְאוֹרָה, הָיָה זֶה כְּמוֹ הִתְרַחֲקוּת, כִּי רוּת הָיְתָה צְנוּעָה כָּל־כָּךְ וְרָצְתָה לְהִתְגַּיֵּר בִּתְשׁוּקָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת לָהּ, אוּלַי תָּחוּב בְּחֵטְא שֶׁל אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית־דִּין, חַס וְשָׁלוֹם, וְגַם רוּת לָמָּה הֵשִׁיבָה: בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת; הַיְנוּ שֶׁהִיא מְרֻצָּה גַּם לָזֶה? הָיָה לָהּ לְהָשִׁיב: בְּטוּחָה אֲנִי בְּתֻמִּי וְצִדְקָתִי, שֶׁלֹּא אֶהְיֶה חַיֶּבֶת מִיתַת בֵּית־דִּין, חַס וְשָׁלוֹם; אַךְ כָּל זֶה הוּא עִנְיָן הַנִּכְתָּב לְעֵיל, כִּי מֵחֲמַת שֶׁעִקַּר הִתְקָרְבוּת הָרְחוֹקִים הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת הִתְרַחֲקוּת וְהִתְקָרְבוּת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב, כִּי תֵּכֶף שֶׁיַּטְעֶה בְּעַצְמוֹ לוֹמַר, שֶׁכְּבָר הוּא קָרוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז יֵדַע בְּוַדַּאי, שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וּמִזֶּה הָיָה כָּל הַחֻרְבָּנוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי גַּם בִּזְמַן הַבַּיִת שֶׁאָז בְּוַדַּאי הָיָה זְמַן הִתְקָרְבוּת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם,

וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁזָּכוּ לַעֲמֹד בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ בְּעַצְמוֹ, שֶׁשָּׁם תַּכְלִית שְׁלֵמוּת מְקוֹם הַהִתְקָרְבוּת, בִּפְרָט בְּבֵית רִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה שָׁם עֲדַיִן הָאָרוֹן וְהַלּוּחוֹת וְכוּ', וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיוּ צְרִיכִין לֵידַע כַּמָּה הֵם רְחוֹקִים עֲדַיִן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמִקְדֻּשַּׁת הַמָּקוֹם הַנּוֹרָא הַזֶּה, רַק לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה וְלִבְטֹחַ בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְקָרֵב גַּם כָּל הָרְחוֹקִים, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ בְּעַצְמוֹ, שֶׁצִּמְצֵם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַשְׁרָאַת שְׁכִינָתוֹ בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, אֲשֶׁר הֵן הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךְ וְכוּ', וְכֵן מֵעֵצֶם רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ צִוָּה לְהַעֲלוֹת בְּהֵמָה־גַּשְׁמִית לְרֵיחַ נִיחוֹחַ, וּמֵחֲמַת שֶׁהֵם טָעוּ אָז בָּזֶה וְסָבְרוּ, שֶׁכְּבָר כָּל טוּבָם בְּיָדָם, וּכְבָר קְרוֹבִים הֵם מַמָּשׁ מִצַּד עַצְמָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה וַיָּרֶם לִבָּם, עַל־כֵּן שִׁכְּחוּנִי — וְגָרְמוּ עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַחֻרְבָּן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ו'): הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, שֶׁהֵם הִרְהִיבוּנִי; כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ"י שָׁם, וְעַל־כֵּן גַּם נַעֲמִי דִּבְּרָה עִם רוּת בְּדֶרֶךְ זֶה, הֵיְנוּ כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבּוֹעֵר לִבֵּךְ מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, מִכָּל־מָקוֹם מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה אַחַר־כָּךְ, אוּלַי תִּתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית־דִּין, וְרוּת הַצַּדֶּקֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי קִבְּלָה עַל עַצְמָהּ בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ אָז לִהְיוֹת צִדְקָנִית גְּמוּרָה, וְלֹא שֶׁתִּתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית־דִּין,

חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הֵשִׁיבָה לָהּ בִּתְמִימוּת צִדְקָתָהּ, כִּי בְּוַדַּאי אֵינֶנִּי בְּטוּחָה בְּצִדְקָתִי לְעוֹלָם, וּמִי יוֹדֵעַ בַּמֶּה שֶׁאוּכַל עוֹד לְהִכָּשֵׁל, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם יִתְגַּבֵּר עָלַי הַבַּעַל־דָּבָר, חַס וְשָׁלוֹם, וְיִבְיאֵנִי לְמַה שֶׁיִּבְיאֵנִי, שֶׁאֶתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית־דִּין, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי מְקַבֶּלֶת עָלַי קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת, וְיַעֲבֹר עָלַי מָה, וּבַאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְכוּ', וְאָז קְרֻבָה אוֹתָהּ נָעֳמִי בְּהִתְקָרְבוּת גְּדוֹלָה, וְנַעֲשֵׂית צַדֶּקֶת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁזָּכְתָה, שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה מָשִׁיחַ שֶׁיַּחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם לְמוּטָב, וְכֵן הוּא בְּכָל אָדָם, הַבָּא לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, שֶׁעִקַּר הִתְקָרְבוּתוֹ — עַל־יְדֵי הַהִתְרַחֲקוּת, וַאֲפִלּוּ אַחַר־כָּךְ, כְּשֶׁנִּתְקָרֵב הַרְבֵּה, צָרִיךְ לִזְכֹּר בְּכָל פַּעַם בְּהִתְרַחֲקוּתוֹ, רַק לֹא לְהִתְרַחֵק בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּה, שֶׁהַהִתְרַחֲקוּת יִהְיֶה בִּשְׁבִיל תַּכְלִית הַהִתְקָרְבוּת בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה נ"ז): שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב.

וְדָבָר זֶה הוּא יְסוֹד חָזָק לְכָל בַּעַל־תְּשׁוּבָה וּלְכָל בַּר־יִשְׂרָאֵל, הָרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ קֹדֶם שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ שָׁלֵם עִם אֱלֹקָיו, הַיְנוּ שֶׁיִּרְצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה כָּל־כָּךְ חָזָק בְּדַעְתּוֹ,

שֶׁאַף שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לוֹ שׁוּם דָּבָר, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין מִלַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲזֹב אֶת דְּרָכָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו הָרָעִים וּלְהַתְחִיל לְהִתְנַהֵג כְּמוֹ שֶׁיְּהוּדִי כָּשֵׁר מִתְנַהֵג, וְאַף שֶׁכְּבָר הִתְחִיל אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים וְנָפַל מִזֶּה, מַה בְּכָךְ?! עָלַי לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלִּי וְלַחֲזֹר וּלְהִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ נוֹפֵל וְנִכְשָׁל עוֹד יוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת רְצוֹנוֹ כְּלָל בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁרוֹאֶה, שֶׁלּוֹ אֵינוֹ הוֹלֵךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, וּמַחֲזִיר עַל־כָּל־פָּנִים אֶת אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, וּבָזֶה מְגַלֶּה טֹהַר לִבּוֹ וְאֵיךְ שֶׁרְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו הֵם חֲזָקִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְדָבָר זֶה צְרִיכִים עַל כָּל הַחַיִּים לֵידַע, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁאֲנִי כְּבָר בַּעַל־תְּשׁוּבָה וְלוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלַי לִזְכֹּר תָּמִיד אֶת מַעֲשַׂי הָרָעִים, וְאֵיךְ שֶׁעֲדַיִן אֲנִי רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּאֵם שֶׁיַּחֲשֹׁב, שֶׁהוּא אוֹחֵז כְּבָר בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה אוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר סָמוּךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִפֹּל לְבַסּוֹף בְּאֵין סוֹמֵךְ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁיִּכָּנֵס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֵיזֶה מַחֲשָׁבָה אוֹ רַעְיוֹן לַחֲלֹק עַל בַּר־יִשְׂרָאֵל, יֵדַע, כִּי עֲדַיִן בְּשֶׁקֶר יְסוֹדָתוֹ, כִּי הַמַּאֲמִין בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ,

יוֹדֵעַ וָעֵד, אֵיךְ הוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עֲדַיִן, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְכָל מַה שֶּׁעוֹלֶה יוֹתֵר לְמַעְלָה בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר מַשְׂפִּיל אֶת עַצְמוֹ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל בְּרִיָּה גְּדוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם לֹא יִכָּשֵׁל וְיֵלֵךְ בֶּטַח בְּדַרְכּוֹ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יְבַלְבְּלוֹ וְלֹא יְבַטְּלוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ט

כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲשֶׁר בִּתְחִלָּה, כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז הוֹלֵךְ לוֹ עַל־פִּי־רֹב כְּסֵדֶר קָצָת, וּמִתְפַּלֵּל וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְזֶה בְּחִינַת שַׁחֲרִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד, וְאָז כָּל סֵדֶר הַתְּפִלָּה בַּאֲרִיכוּת־קְרֻבָּנוֹת וּקְטֹרֶת וְכוּ׳ וּקְרִיאַת־שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּכְמוֹ־כֵן גַּם הוּא מַרְבֶּה אָז בַּעֲבוֹדַת ה׳, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ; אֲבָל עַל־פִּי־רֹב אַחַר־כָּךְ נוֹפֵל מֵעֲבוֹדָתוֹ, וּמַתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְנַסּוֹת אוֹתוֹ, וּמִתְגָּרֶה בּוֹ הַבַּעַל־דָּבָר, כַּיָּדוּעַ לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה לִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְאָז עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם, וַאֲזַי צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל מְאֹד בְּלִי שְׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִבְלִי לִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָעִקָּר —

שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד בְּחִינַת הַמֹּחִין דְּקַטְנוּת, שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִין אָז עַל הָאָדָם וְרוֹצִין לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ, כְּאִלּוּ אֵין לוֹ עוֹד תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ לְמָנְעוֹ מִתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה וְשִׂמְחָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת צָהֳרַיִם — זְמַן הַמִּנְחָה, שֶׁאָז עִקַּר אֲחִיזַת מֹחִין דְּקַטְנוּת, וְצָרִיךְ לְקַיֵּם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו׳:): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה; הַיְנוּ שֶׁאָז צְרִיכִין לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה׳, וְלֹא יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יֵדַע וְיַאֲמִין בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁצָּעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וְחָזָק, כִּי "אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל", כִּי לִגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וּבְגֹדֶל רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְגַמְרֵי מֵרַע לְטוֹב, מֵעֲוֹנוֹת לִזְכֻיּוֹת, עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּכְמוֹ־כֵן בְּכָלַל חַיֵּי הָאָדָם, שֶׁיְּמֵי חַיָּיו נִקְרָאִים יוֹם, וּמִיתָתוֹ וְהִסְתַּלְּקוּתוֹ נִקְרָא לַיְלָה וָחֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת י״ב): עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ; וְעַל־כֵּן אַחַר חֲצִי יָמָיו הוּא בְּחִינַת צָהֳרַיִם — זְמַן הַמִּנְחָה, וְעַל־פִּי רֹב אָז דַּיְקָא מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהַתְחִיל עִקַּר הָעֲבוֹדָה בִּימֵי הַנְּעוּרִים דַּיְקָא (אֵיכָה ג׳), כִּי טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו וְיַנְקוּתָא כְּלִילָא דְּוִרְדָּא, אֲבָל אַפְלוּ מִי

שֶׁזּוֹכֶה לְהַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת ה׳ מִנְּעוּרָיו אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְאֶמְצַע יָמָיו וְרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ, אֲזַי עַל־פִּי־רֹב מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר, וּמִתְפַּשֵּׁט מְאֹד לְמָנְעוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן מִי שֶׁלֹּא הִתְחִיל כְּלָל בִּימֵי נְעוּרָיו, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁעָבְרוּ רֹב שָׁנוֹת נְעוּרָיו וּמְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה וְרוֹצֶה לְהַתְחִיל אָז בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁאָזַי תֵּכֶף מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחוֹ לָצֵאת מִתַּאֲוֹתָיו וְרִשְׁתּוֹתָיו, אֲשֶׁר נִלְכַּד בָּהֶם. וְעַל זֶה צוֹעֵק הַפָּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי: אֵיכָה תִּרְאֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרַיִם דַּיְקָא, שֶׁאָז זְמַן הַמְּנוּחָה.

וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁלֹּא יִפֹּל לְעוֹלָם מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם נוֹפֵל לְעֵת זִקְנוּתוֹ, וּבִפְרָט כְּשֶׁכְּבָר הַיָּמִים בָּאִים וְהִגִּיעַ לְאֶמְצַע יָמָיו, וּמַתְחִיל הַיּוֹם לַעֲרֹב, אָז צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ מְאֹד עַל אַחֲרִיתוֹ וְסוֹפוֹ וּלְהִתְגַּבֵּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אָז הוּא בְּחִינַת צָהֳרַיִם, בְּחִינַת זְמַן הַמְּנוּחָה, שֶׁצְּרִיכִין לְהִזָּהֵר בָּהּ בְּיוֹתֵר לְהַמְתִּיק הַדִּינִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיֵּצֶר־הָרָע שֶׁאַחִיזָתָם מִמֹּחִין דְּקַטְנוּת, בְּחִינַת זְמַן הַמְּנוּחָה, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ הֵיטֵב לַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים,

שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהֵם דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהַמְתִּיק הַדִּין שֶׁל זְמַן הַמִּנְחָה בְּשָׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן, כִּי בִּלְא הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּנֶקֶל לוֹ לְפֹל וּלְהִתְרַחֵק, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַמִּנְחָה שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע יָמָיו, בְּאֶמְצַע עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁאָז הוּא בְּחִינַת מִנְחָה, זְמַן הַדִּינִים, הִתְגַּבְּרוּת הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל אָדָם לְהַרְחִיקוֹ, כִּי בְּדֶרֶךְ־כְּלָל לִבְנֵי הַנְּעוּרִים נִכְנָס תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַל הַפָּסוּק: תָּעִיתִי כְּשֶׂה אוֹבֵד (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ר"ו), אֲשֶׁר בִּימֵי הַנְּעוּרִים עֲדַיִן שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת הַכְּרוּזִים שֶׁלְּמַעְלָה, כִּי זֶה לֹא זְמַן רַב שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמָתוֹ מִשָּׁם, וְעַל־כֵּן אָז מִתְעוֹרְרִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁכְּבָר בּוֹנֶה בַּיִת, וְיֵשׁ לוֹ מִשְׁפָּחָה וְכוּ', וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ', כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנָיו וּבְחִינָתוֹ, אֲזַי מְקָרֵר אֶת הִתְלַהֲבוּתוֹ, וּמַה גַּם שֶׁעַל־פִּי־רֹב מִתְקָרֵר לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת צָהֳרַיִם שְׁעַת הַמִּנְחָה, אֶמְצַע עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר, מְאֹד מְאֹד לִבְרֹחַ. וְדָבָר זֶה נַעֲשֶׂה וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אַף אֵלּוּ הַזּוֹכִים לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, הֵם

מַמְשִׁיכִים וַחֲזָקִים בְּהִתְלַהֲבוּת לִבָּם עַד הַסּוֹף, עַד תְּפִלַּת עַרְבִית, עַד הָרֶגַע שֶׁיּוֹצְאִים מִזֶּה הָעוֹלָם.

כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל חֲפֵצִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ אֵין יוֹדְעִים אֶת הַדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִים לֵילֵךְ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם מוֹרִים לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים נִקְרָאִים מְלֻמָּדֵי מִלְחָמָה, כִּי הֵם כְּבָר עָבְרוּ אֶת כָּל זֶה, וְעַל־כֵּן הֵם יְכוֹלִים לִלְמֹד וּלְלַמֵּד עִם אֲחֵרִים וְכוּ', כִּי יוֹדְעִים הֵיטֵב אֶת נִכְלֵי עַרְמִימִיּוּת הַיֵּצֶר וְתַחְבּוּלוֹתָיו לְרַחֵק וּלְשַׁבֵּר אֶת הָאָדָם וְכוּ' וְכוּ', אַךְ מְאֹד מְאֹד צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּמְצָא אֶת מַנְהִיג הָאֲמִתִּי, כְּמוֹ שֶׁהִזְהִיר עַל זֶה רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ח'), כִּי לְהַפּוֹךְ: אִם מוֹצְאִים מַנְהִיג שֶׁל שֶׁקֶר, שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ בְּקֵרוּב אֲנָשִׁים הוּא רַק בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ, בִּשְׁבִיל כָּבוֹד אוֹ מָמוֹן וְכַדּוֹמֶה, אֲזַי לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַנְהִיג אֶת עַצְמוֹ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן אֵיךְ יַנְהִיג אֶת אֲחֵרִים?! (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס"א).

וְעַל־כֵּן הוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה לְהִתְקָרֵב אֶל מְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר הָרוֹדִים בָּעָם בִּשְׁבִיל הַנָּאָתָם וְתַאֲוָתָם, וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גַּם לַעֲנֹשׁ וְכוּ', אֲשֶׁר הֵם בִּכְלַל מַזִּיקֵי עָלְמָא,

וְעִקַּר שְׁלֵמוּת שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת הָאֲמִתִּיִּים הֵם, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁהֵם מְקָרְבִים אוֹתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְתַקֵּן עַל־יָדוֹ אֶת מִדּוֹתָיו וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה וּמַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל־יָדוֹ, וְאֵינוֹ זָז מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כִּי הוּא זֶה — מִי שֶׁמַּכְנִיס דָּבָר זֶה בַּאֲנָשָׁיו, הוּא הוּא בְּכֹלֵל צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְרָאוּי לְךָ לֶאֱחֹז אֶת עַצְמְךָ בְּאֶחָד מֵהֶם, אֲבָל מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֶל אֶחָד, אֲשֶׁר אֵינוֹ מְקָרֵב אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ גּוֹרֵם לְךָ שֶׁתְּקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְתַתְמִיד בַּתּוֹרָה, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ טִנּוּף וְצוֹאָה בְּרֹאשׁוֹ, וּמְעוֹרֵר אוֹתְךָ לָצֵאת וְלַחֲלֹק עַל אֲחֵרִים, וּמַרְאֶה לְךָ, שֶׁהוּא מִצְוָה לַעֲקֹר אֶת זֻלָּתוֹ מֵהַשֹּׁרֶשׁ, כִּי הוּא הַכִּי גָּרוּעַ וְכוּ', וְהוּא עוֹשֶׂה הֶרֶס וְקִלְקוּל וְכוּ' — אֲהוּבִי אָחִי, בְּרַח לְךָ מִשֶּׁקֶר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, אֵשׁ לוֹהֵט, כִּי עִקַּר עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם רַק לְקָרֵב אֶת כֻּלָּם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַנְהִיג אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ — אֲלֵיהֶם מִצְוָה לְהִתְקָרֵב וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וְאַדְרַבָּה, בִּלְעֲדֵיהֶם יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה לַעֲמֹד עַל עָמְדְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּאֶמְצַע יָמֶיךָ, שֶׁאָז הוּא בְּחִינַת זְמַן מְנֻחָה, הִתְגַּבְּרוּת

הַדִּינִים וְכוּ', שֶׁקָּשֶׁה לְהִשָּׁאֵר קַיָּם מֵרֹב הַתְּמוּרוֹת וַחֲלִישׁוּת־הַדַּעַת וְהַצָּרוֹת, שֶׁכְּבָר עָבַר עָלָיו בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, אֲבָל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה שֶׁיֶּאֱחֹז אֶת עַצְמוֹ בְּצַדִּיק אֲמִתִּי, הַמְעוֹרֵר וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ לַחְטֹף טוֹב בְּכָל יוֹם, הוּא יִשָּׁאֵר קַיָּם תָּמִיד, עַד הַסּוֹף.

י

כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַהִתְחָלוֹת קָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית י׳:), בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת לִתְשׁוּבָה כִּי־אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְנוֹצֵץ לוֹ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר לָשׁוּב, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַזְרִיחַ לוֹ מֵאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי־אִם כְּשֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי כָּל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן הַהִתְחָלָה? וְלִפְעָמִים כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמַזְרִיחַ לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְתוֹךְ עֹמֶק הַחַשְׁכוּת שֶׁלּוֹ וּנְפִילָתוֹ הַגְּדוֹלָה כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ בִּתְשׁוּבָה, אַךְ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל הָאוֹר הַזֶּה, כִּי לְפִי עֹצֶם שִׁבְיָרְתוֹ לְשִׁבְרֵי שְׁבָרִים עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים הַכֹּל הוּא אָצְלוֹ בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁלִּפְעָמִים מִתְעוֹרֵר הָאָדָם בִּתְשׁוּבָה עַל אֵיזֶה זְמַן וְאַחַר־כָּךְ נוֹפֵל

מִזֶּה, וְכֵן מְזַדַּמֵּן כַּמָּה פְּעָמִים, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקֵּן עֲדַיִן אֶת כֵּלָיו, שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל אוֹר הַהִתְעוֹרְרוּת כָּרָאוּי. וְזֶה בִּפְרָט, אַף בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ גַּם־כֵּן בְּחִינָה זוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל הַגָּלֻיּוֹת וְהַגְּאֻלּוֹת וְחָזְרוּ וְגָלוּ, וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן יְמִין ה׳ רוֹמֶמָה; וּלְעוֹלָם יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן מִכָּל בְּחִינַת גְּאֻלָּה וּמִכָּל פַּעַם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, נַעֲשׂוּ תִּקּוּנִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נִתְגָּרָה הַבַּעַל־דָּבָר וְחָזְרוּ וְקִלְקְלוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ רְשִׁימוֹת הַרְבֵּה מֵהַתִּקּוּנִים, עַד שֶׁבְּהַכֹּחַ הַזֶּה אָנוּ חַיִּים בַּגָּלוּת, וְיֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְקַבֵּל אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת מִידִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וֶאֱמוּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ־כֵן מַמָּשׁ הוּא בְּכָל זְמָן וּבְכָל אָדָם בִּפְרָט, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁמַּתְחִיל פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנוֹפֵל מִזֶּה בְּכָל פַּעַם, אֲפִלּוּ אִם הַנְּפִילָה גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲפִלּוּ מִי שֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲבֵרוֹת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁהִתְחִיל אֵיזֶה הַתְחָלָה טוֹבָה, בְּכָל פַּעַם אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּשָׁעַת הַנְּפִילָה נִתְקַלְקֵל הַכֹּל,אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁהִתְחִיל אֵיזֶה הַתְחָלָה טוֹבָה, נִשְׁאָר רְשׁוּמֵי טוֹבָה מִכָּל עֲבוֹדָה וּמִכָּל הַתְחָלָה וְהַתְחָלָה, וְאֵלּוּ הָרְשִׁימוֹת הֵם תִּקּוּנִים נִפְלָאִים,

וְהֵם נִצְרָכִים וּמֻכְרָחִים מְאֹד אֶל בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁצְּרִיכִין לְהָקִים, כִּי אֲנַחְנוּ צְרִיכִין עַכְשָׁו, שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וּצְרִיכִין לְהָקִים בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, בִּנְיַן שָׁלֵם, בְּדֶרֶךְ נִפְלָא, שֶׁלֹּא יֵהָרֵס לְעוֹלָם, וּצְרִיכִין לֶאֱסֹף כָּל נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַבְּצָם יַחַד בְּקְדֻשָּׁה שֵׁנִית, וְלֹא יִשָּׁאֵר שׁוּם נִיצוֹץ וּנְשָׁמָה נִדַּחַת בַּחוּץ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת בְּרַחֲמָיו לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לִבְנְיַן זֶה כֵּלִים רַבִּים לְאֵין מִסְפָּר, וּצְרִיכִין לָזֶה כְּלֵי־אֱמָנוּת הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר.

עַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה עַכְשָׁו אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה — הֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה וּשְׁאָר מִצְוֹות — הַכֹּל הוּא יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נִצְרָךְ מְאֹד לְהַצְדִּיק הָאֱמֶת, הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְתִקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת וּלְבִנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת, וְעַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הָאָדָם, שֶׁעָשָׂה הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אוֹ עָסַק כְּבָר קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה׳ יָמִים אוֹ שָׁנִים וְנָפַל אַחַר־כָּךְ, אֲפִלּוּ אִם נְפִילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וַאֲפִלּוּ אִם חָזַר וְנִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדַת ה׳ וְחָזַר וְנָפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן תֵּדַע

וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר וְלֹא שׁוּם עֲבוֹדָה קַלָּה נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הִתְעוֹרְרוּת בְּעָלְמָא וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִיתְאֲבִיד; כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בְּאֵיזֶה הִתְעוֹרְרוּת בְּעָלְמָא, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזֶה עֲבֵדָא דְּקֻדְשָׁה, אֲזַי תֵּכֶף חוֹטֵף אוֹתוֹ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר, הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן הַנְּשָׁמוֹת וְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁמַּכְנִיס לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא, שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת לְהַכְנִיס לְשָׁם כָּל הַנִּדָּחִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ.

וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַיָּכוֹל לְהַכְנִיס אוֹתוֹ אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, כִּי כְּשֶׁמִּתְקָרֵב אָדָם אֶת עַצְמוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה וְאֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲפִלּוּ רַק בִּבְחִינַת שְׁכִינוּת, כְּמוֹ שָׁכֵן, שֶׁדָּר אֶצֶל בַּעַל־הַבַּיִת רַק לְפִי שָׁעָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי־זֶה נִתְוַסְּפִים הַבָּתִּים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַתְּפִלָּה וְהָאָרוֹת וְכוּ' בְּרִבּוּי עָצוּם בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר וְנַעֲשִׂין עַל־יְדֵי־זֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה בְּלִי שִׁעוּר, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ

נִתְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ הַשָּׁכֵן, שֶׁיּוֹצֵא אַחַר־כָּךְ מִבֵּית הַבַּעַל־הַבַּיִת וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ, לְמָשָׁל, כְּשֶׁיֵּשׁ תִּשְׁעָה אֲנָשִׁים, אֲפִלּוּ אִם כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה — בָּרְכוּ אוֹ קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁבָּא אֶצְלָם אָדָם אֶחָד, אֲפִלּוּ פָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים מִן הַשּׁוּק, מְצָרְפִין אוֹתוֹ לְמִנְיַן עֲשָׂרָה, וְנִגְמַר עַל־יָדוֹ אֲמִירַת הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אַף־עַל־פִּי שֶׁתֹּכֶף וּמִיָּד חָלַף וְהָלַךְ לוֹ וְחָזַר אֶל הַשּׁוּק, אַף־עַל־פִּי־כֵן כַּמָּה שַׁעֲשׁוּעִים גָּרַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַקְּדֻשָּׁה נִגְמַר עַל־יָדוֹ; וְכֵן אֲפִלּוּ אִם הָיָה שָׁם כַּמָּה מִנְיָנִים בִּלְעָדָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁנּוֹסֵף אֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, נוֹסֵף קְדֻשָּׁתוֹ וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי (מִשְׁלֵי י״ד): בְּרֹב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ; אַדְרַבָּה, כָּל מַה שֶּׁנּוֹסֵף נֶפֶשׁ אֶחָד אֶל קִבּוּץ גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה, נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה תִּקּוּנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים בְּיוֹתֵר. נִמְצָא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם עוֹשֶׂה אֵיזֶה עֲבֵדָה בְּעָלְמָא בַּעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֹאת הָעֲבֵדָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וּכְבָר נִצְטָרְפָה אֶל הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא וְגָרְמָה תִּקּוּן גָּדוֹל לִבְנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, וְנִתְרַבּוּ כַּמָּה אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת

בָּתִּים עַל־יָדָהּ; וְאִם יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְקַבְּצוּ כָּל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים, שֶׁגָּרַם בְּכָל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה וּבְכָל הַתְחָלָה, וְכֻלָּם יִתְקַבְּצוּ לְעֶזְרָתוֹ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְאִם רֵאשִׁיתוֹ מִצְעָר אַחֲרִיתוֹ יִשְׂגֶּא מְאֹד, וְאָז יִרְאֶה מַה שֶּׁפָּעַל עַל־יְדֵי כָּל עֲבָדָא שֶׁבְּקֻדְשָׁה, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נֶאֱבָד לְעוֹלָם.

וְכָל זֶה זוֹכִים אִם אוֹחֲזִים אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְּאִירִים אֶת עֲצוּתָיו בָּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וּמוֹסְרִים נַפְשָׁם וּמַשְׁלִיכִים אֶת עַצְמָם מִנֶּגֶד, וְסוֹבְלִים חֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת־דָּמִים מֵהַסִּטְרָא־אָחֳרָא בִּשְׁבִיל לְהָאִיר אֶת הָאֱמֶת בְּכָל בַּר־יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּדַע, שֶׁכָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה הִיא יְקָרָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָטִיּוּת אֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֵם מְאִירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל בַּר־יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל — עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אֵין שַׁיָּךְ שׁוּם יְרִידָה וּנְפִילָה, שֶׁלֹּא יִמְצָאוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ: אָנָה מִפָּנֶיךָ אֵלֵךְ, וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר?! אִם אֶסַּק שָׁמַיִם

— שָׁם אַתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל־הִנָּךְ; כִּי הַכֹּל לַכֹּל — אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְלֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִיתְאֲבִיד, וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מְלַקְּטִין אֶת כָּל הַטּוֹב מִכָּל בֵּית־יִשְׂרָאֵל וּבוֹנִים בָּזֶה אֶת בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה.

יא

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, בְּוַדַּאי יָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי מַה שֶּׁהַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא־אָחֳרָא רוֹצֶה לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר מִתְנַכֵּל בְּנַפְשׁוֹ לְהַפִּילוֹ בְּכָל עֵת מֵחֲמַת שֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ, שֶׁפָּגַם וְקִלְקֵל כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ עוֹד לָשׁוּב וּלְתַקֵּן עֲבֵרוֹת וּפְגָמִים כָּאֵלּוּ, בִּפְרָט כְּפִי מַה שֶּׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים, שֶׁבֶּאֱמֶת קִלְקְלוּ הַרְבֵּה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהֵם יוֹדְעִים בְּעַצְמָם, שֶׁעָבְרוּ עֲבֵרוֹת רַבּוֹת, גְּדוֹלוֹת וַחֲמוּרוֹת יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וְיֵשׁ שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ כַּמָּה פְּעָמִים בִּתְשׁוּבָה וּבַעֲבוֹדַת ה׳, וְאַחַר־כָּךְ נָפְלוּ כְּמוֹ שֶׁנָּפְלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי

נְפִילָתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן מַכְנִיס הַבַּעַל־דָּבָר בְּלִבָּם בְּכָל פַּעַם, שֶׁכְּבָר אָפְסָה תִּקְוָתָם לְפִי עִנְיָם הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה; אֲבָל בֶּאֱמֶת בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל הָאָדָם לְהַחֲיוֹת וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ וּמַאֲמִין עֲדַיִן, שֶׁעֲבֵרָה הִיא פְּגָם גָּדוֹל, שֶׁעַל־יָדָהּ פּוֹגְמִין בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אִם־כֵּן יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה בְּלִי סָפֵק, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מַאֲמִין, שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, בְּוַדַּאי יְכוֹלִים לְתַקֵּן גַּם־כֵּן, כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַחוֹקְרִים אֵינָם מַאֲמִינִים כְּלָל, שֶׁמְּקַלְקְלִים עַל־יְדֵי עֲבֵרָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ מַה שֶּׁנּוֹתְנִים טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל וָשֶׁקֶר לְמִצְוֹת וְלַעֲבֵרוֹת שֶׁל תּוֹרָה; אֲבָל אֲנַחְנוּ, עַם קָדוֹשׁ, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים, שֶׁהָעֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, הִיא פְּגָם גָּדוֹל מְאֹד בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְכוּ', וּמֵחֲמַת זֶה רוֹצֶה הַבַּעַל דָּבָר לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְהוּא אַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, כִּי עִקַּר כַּוָּנַת הַבַּעַל־דָּבָר, הוּא, שֶׁרוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתוֹ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁיַּפִּיל אוֹתוֹ לִכְפִירוֹת גְּמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיֹּאמַר לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ כָּךְ, וּמָחָר אוֹמֵר לוֹ וְכוּ', עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ: לֵךְ וַעֲבֹד

עֲבוֹדָה־זָרָה; וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבָּאוּ לְמַה שֶׁבָּאוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הָיָה רַק עַל־יְדֵי נְפִילוֹת וַחֲלִישׁוּת־הַדַּעַת כָּאֵלּוּ, שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם הַבַּעַל־דָּבָר.

עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַשְׂכִּיל עַל דְּרָכָיו וְלָחוּס עַל חַיָּיו וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, יְהֶיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עַל־יְדֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן, שֶׁפּוֹגְמִים הַרְבֵּה עַל־יְדֵי עֲבֵרוֹת, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, וּבְוַדַּאי יְכוֹלִין לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה; כִּי עִקַּר הַמִּצְוֹת הֵם לָבוֹא עַל־יָדָם לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כְּדֵי לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם נְקֻדָּה מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה עֲדַיִן, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ עֵצוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לַחֲזֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל עַל־יְדֵי אֵיזֶה נַחַת־רוּחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי כֹּחַ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, עַד שֶׁיָּכוֹל לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל הָעֲוֹנוֹת לִזְכֻיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כִּי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, כָּל עֲבוֹדָתָם הוּא רַק לְהַכְנִיס אֱמוּנָה

פְּשׁוּטָה בְּיִשְׂרָאֵל וּלְהָאִיר עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְאוֹת וּלְגַלּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁעַדַיִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחָזָק בָּזֶה מְאֹד, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָצֵאת גַּם הוּא מִגְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו, אַף שֶׁעֲדַיִן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ׳, כָּלְאֶחָד כְּפִי יְרִידָתוֹ וְקַטְנוּתוֹ וּנְפִילוֹתָיו וְכוּ׳.

יב

כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁנָּפַל, חַס וְשָׁלוֹם, לַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִית מֵהַקְּדֻשָּׁה מְאֹד, עַד שֶׁכְּבָיְכוֹל אֵי אֶפְשָׁר לְמְצֹא שָׁם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל מְקוֹמוֹת אֵלּוּ נֶאֱמַר: וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן; אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, כִּי בֶּאֱמֶת, גַּם הֵם מְקַבְּלִים חִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁהַחִיּוּת אֱלֹקוּת אֲשֶׁר שָׁם, בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת, הוּא סָתוּם וְנֶעֱלָם מְאֹד בְּסוֹד חָלָל הַפָּנוּי, וְדַיְקָא אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת מְקַבְּלִין חִיּוּת מִבְּחִינָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, בְּחִינַת הַמַּאֲמָר סָתוּם, וְעַל־כֵּן עִקַּר עֲצָתוֹ — שֶׁיְּחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם מִשָּׁם, כִּי בֶּאֱמֶת גַּם שָׁם נֶעֱלָם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמָצְאוֹ שָׁם בְּשׁוּם שֶׂכֶל

וּסְבָרָא, כִּי־אִם עַל־יְדֵי הַבַּקָּשָׁה וְהַחִפּוּשׂ, בִּבְחִינַת אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ; וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִכְנֹס אֶת דַּרְכֵי הַקְּדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, אִי אֶפְשָׁר לִכְנֹס בִּשְׁלֵמוּת כִּי־אִם כְּשֶׁמְּנַסִּין אוֹתוֹ בִּבְחִינָה זֹאת, שֶׁנּוֹפֵל לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, וּכְשֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עַל־פִּי כָּל הָעֵצוֹת הַנִּכְתָּבִים לְעֵיל, אָז יִזְכֶּה, שֶׁתִּהְיֶה הַיְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה.

וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא שֶׁיֵּדַע חֶסְרוֹן דַּעַת הָאֱנוֹשִׁי, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין לָנוּ שׁוּם שֵׂכֶל כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כִּי בַּעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְכוּ': וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְבַטֵּל וּלְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלֵנוּ לְגַמְרֵי, רַק לְהַאֲמִין בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ חִיּוּת אֱלֹקוּת אֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד, רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לִמְצֹא שָׁם כְּבוֹד אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁשָּׁם פָּנוּי מֵאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה מ"ב): וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן; רַק צְרִיכִין שָׁם לְחַפְּשׂוֹ וּלְבַקֵּשׁ אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, כִּי עִקַּר חִיּוּת וְהַהִתְחַזְּקוּת שֶׁל הָרְחוֹקִים מְאֹד, שֶׁנָּפְלוּ לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם מִבְּחִינַת חֶלֶל הַפָּנוּי, עִקַּר הַחִיּוּת שֶׁלָּהֶם הוּא בִּבְחִינַת הָעֲלָמַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנֶּעֱלָם הַכֹּל, כִּי אֵין רוֹאִין שָׁם שׁוּם אוֹר

דַּק מִן הַדַּק, וְהוּא נִדְחֶה וְנִתְעַלֵּם בִּפְנֵי כָּל הַנִּכְנָס לְשָׁם כְּדֶרֶךְ דָּבָר הָרַךְ, שֶׁנִּדְחֶה בִּפְנֵי כֹּל, וְשָׁם דַּיְקָא זֶהוּ עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים מ״ו): הַרְפּוּ וּדְעוּ, כִּי אָנֹכִי אֱלֹקִים וְכוּ׳; וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית כ׳:) לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כְּקָנֶה וְאַל יִהְיֶה קָשֶׁה כְּאֶרֶז, כִּי קָנֶה, אֲפִלּוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין יְכוֹלִים לְהָזִיזוֹ מִמְּקוֹמוֹ, הֵינוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁהוּא רַךְ וְנִכְפָּף בִּפְנֵי כֹּל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד בְּשָׁרְשׁוֹ, וְאֵין יְכוֹלִין הָרוּחוֹת לְעָקְרוֹ מִמְּקוֹמוֹ; מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הָיָה קָשֶׁה כְּאֶרֶז וְכוּ׳, וּכְמוֹ־כֵן בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ; שֶׁהֵם בְּחִינַת חָלָל הָפָנוּי, וְהָרוּחַ־סְעָרָה שֶׁל הַסִּטְרָא־אָחֳרָא מִתְגַּבֵּר מְאֹד, שָׁם אָסוּר לְהִכָּנֵס, וְאִי אֶפְשָׁר לִכְנֹס בְּקֻשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים כְּלָל בִּבְחִינַת אַל תַּקְשׁוּ לִבַבְכֶם; כִּי שָׁם עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת דַּיְקָא, עַל־יְדֵי שֶׁהוּא רַךְ כְּקָנֶה, וְעַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת וְהַמְּנִיעוֹת וְהַקֻּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים — הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵאֲחֵרִים — עַל כֻּלָּם לֹא יָשִׁיב דָּבָר, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים ל״ח): וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שֹׁמֵעַ, וְאֵין בְּפִיו תּוֹכָחוֹת; כִּי הַקֻּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, הַבָּאִים מִשָּׁם, אִי אֶפְשָׁר לְיַשְּׁבָן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה מְאֹד כְּקָנֶה

הָרַךְ, הַנִּשְׁרָשׁ בְּמַיִם, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאֶה כְּנִכְפָּף מִפְּנֵי הָרוּחוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חָזָק בְּשָׁרְשׁוֹ מְאֹד. כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ הָאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָתוֹ, אֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ, וְלֹא יִשְׁמַע לְשׁוּם קֶשְׁיָא וּבִלְבּוּל, הַבָּאִים מִמְּקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, וְלֹא יָשִׁיב עֲלֵיהֶם כְּלָל, כְּאִלּוּ אֵין בְּפִיו מַעֲנֶה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ נִכְפָּף בִּפְנֵיהֶם, חַס וְשָׁלוֹם; וּבֶאֱמֶת זֶהוּ עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת בִּבְחִינַת רַךְ כְּקָנֶה, כִּי שָׁם בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, אִם יִרְצֶה לִכְנֹס שָׁם בְּקֻשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים, אָז יִשָּׁאֵר בַּחֹשֶׁךְ לְגַמְרֵי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב הַקֻּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים הַבָּאִים מִשָּׁם.

עַל־כֵּן צְרִיכִים שָׁם לִהְיוֹת רַךְ כַּקָּנֶה לִבְלִי לַחְשֹׁב דָּבָר רַק לִהְיוֹת חָזָק בְּשֹׁרֶשׁ גִּדּוּלוֹ, הַיְנוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם מִשָּׁם, בִּבְחִינַת אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ: וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה. וְעִקַּר תִּקּוּן הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁיִּהְיֶה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד הוּא רַק עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ שֶׁל רַךְ כַּקָּנֶה, וְעַל־כֵּן נִקְרָא יוֹסֵף אַבִּרֵךְ, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אָב בְּחָכְמָה וְרַךְ וְכוּ'; הַיְנוּ אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא אָב בְּחָכְמָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא רַךְ כְּקָנֶה, וְכֵן בְּדָוִד נֶאֱמַר: וְאָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ

וּמָשִׁיחַ מֶלֶךְ. וּבְעִנְיָן זֶה שֶׁל בְּחִינַת רַךְ כְּקָנֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְדַבֵּר, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, וְהַמַּשְׂכִּיל, הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ אֵיךְ צְרִיכִים לִהְיוֹת רַךְ כַּקָּנֶה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה חָזָק בְּשָׁרְשׁוֹ מְאֹד, וְאַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי הָרַכּוּת, עַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר חָזְקוֹ וְתָקְפּוֹ לָנֶצַח, כִּי זֶה סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁיָּאִיר מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר עֲבוֹדַת מָשִׁיחַ יִהְיֶה רַק לְהָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, שֶׁכָּל אֶחָד יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מָקוֹם בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

וְזֶהוּ שֹׁרֶשׁ כָּל הַיַּהֲדוּת, שֹׁרֶשׁ כָּל הַקְּדֻשָּׁה לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, וּמִלְבַדּוֹ אֵין אֱלֹקִים, כִּי הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, אֲפִלּוּ הַיְרִידוֹת הֲכִי הַגְּדוֹלוֹת, עֲצָתוֹ — רַק לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת רַק רַךְ כַּקָּנֶה, שֶׁבִּדְרָכָיו־כְּלָל כּוֹפֵף אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְכָאן אוֹ לְכָאן, וּבְשָׁרְשׁוֹ הוּא חָזָק וְאַמִּיץ כְּעַמּוּדָא תַּקִּיפָא, כִּי בֶּאֱמֶת אִם מַכְנִיס הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ

יִתְבָּרַךְ בִּלִי שׁוּם קֻשְׁיוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת וַחֲקִירוֹת, אֲזַי סוֹבֵל כָּל הַבָּא אֵלָיו אֲפִלּוּ מִבַּעֲלֵי בְּחִירָה וְכוֹפֵף רֹאשׁוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא גָּדֵל וְצוֹמֵחַ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנ״ה); מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁהוּא קָשֶׁה כָּאֶרֶז, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַשֶּׁהוּ, עוֹמֵד כְּנֶגֶד — אֲזַי לְבַסּוֹף אֵין לוֹ מַעֲמָד, כִּי בָּא רוּחַ סְעָרָה וְעוֹקְרוֹ עַל פָּנָיו, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּחָכְמָה עֲצוּמָה וּבְשִׂכְלֵל נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד וּבְצִמְצוּמִים וּשְׂכָלִים עֲמֻקִּים, כִּי הַלֹּא בֶּאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל — עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וַאֲפִלּוּ דּוֹמֶם, — צוֹמֵחַ, חַי מְדַבֵּר, הֵם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, כִּי הַכֹּל אֱלֹקוּת, אַךְ בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לְהָעוֹלָם צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה שֶׁלֹּא כָּל אֶחָד יַרְגִּישׁ אֶת זֶה, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִתְהַוֶּה כָּל עִנְיַן הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת וְכוּ׳, וּמִשָּׁם, מֵחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ — מִשָּׁם נִתְהַוֶּה כָּל הַקְּלִפּוֹת.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרָחוֹק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו, נוֹפֵל וְנִטְבָּע שָׁם בְּהֶחָלָל הַפָּנוּי, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְשָׁל בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת, וְנִתְלַכְלֵךְ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים, וְעוֹבֵר כְּלַל הַגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה; אַךְ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, הוּא דַּיְקָא יָכוֹל לְהִכָּנֵס בְּתוֹךְ הֶחָלָל הַפָּנוּי (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד), וְהוּא מֵאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֹפֶן וּבְשֵׂכֶל נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַיְרוּדוֹת וְהַנְּפוּלוֹת, שֶׁנִּשְׁקְעוּ שָׁם זֶה יָמִים וְשָׁנִים, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁבְּהֶחָלָל הַפָּנוּי, שָׁם הוּא הִתְפַּשְׁטוּת הַסִּטְרָא־אָחֳרָא, וְעַל־כֵּן מִשָּׁם נִתְהַוֶּה כָּל הַמַּחֲלֹקֶת עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו, הָעוֹסְקִים לְגַלּוֹת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו רוֹצִים לְמַלְאוֹת אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי עִם אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַעֲבִיר אֶת הַקְּלִפּוֹת לְגַמְרֵי מִן הָעוֹלָם, שֶׁיֵּאָמֵר (יְשַׁעְיָה י״א): וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה וְגוֹ׳ — עַל־כֵּן מִתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט עֲלֵיהֶם הַסִּטְרָא־אָחֳרָא כָּל־כָּךְ וּמִתְלַבֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכַמָּה מִינֵי לְבוּשִׁים שֶׁל יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים וְכוּ׳, וְחוֹלְקִים עָלָיו וּמַסְתִּירִים אוֹתוֹ, וּבָזֶה שֶׁהֵם מַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עִם אֲנָשָׁיו הָאֲמִתִּיִּים, בָּזֶה יֵשׁ לָהֶם עֲדַיִן קִיּוּם, כִּי

תֵּכֶף וּמִיָּד אִם הָיָה מִתְגַּלֶּה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו, הַמְמַלְּאִים אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי עִם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֵין לָהֶם כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם, כִּי יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי לְבַסּוֹף, וְעַל־כֵּן מִשָּׁם נִתְפַּשֵּׁט כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו, וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתָם וּמַדְפִּיסִים עֲלֵיהֶם כְּתָבֵי פְּלַסְתֵּר וּמִתְלוֹצְצִים מֵהֶם, וְכָל זֶה בָּא מֵהַסִּטְרָא־אָחֳרָא, שֶׁמְּפַחֶדֶת מְאֹד מְאֹד, כִּי הִנֵּה בָּאָה סוֹפָהּ.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתוֹ מֵהַצְּבוּעִים, הַמְכַסִּים אֶת הָאֱמֶת בְּשִׁקְרֵיהֶם, כִּי הַשֶּׁקֶר עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא הֶחָלָל הַפָּנוּי עִם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּדְעוּ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עֲדַיִן יֵשׁ לְהַסִּטְרָא־אָחֳרָא וְהַשֶּׁקֶר כֹּחַ גָּדוֹל, כִּי מִשָּׁם כֹּחָם מִבְּחִינַת הַהַסְתָּרָה, וְעַל־כֵּן רוֹאִים בְּחוּשׁ, כִּי אֶת כָּל הַקַּלִּים וְהָרֵיקִים מְכַבְּדִים וְחוֹלְקִים לָהֶם כָּבוֹד גָּדוֹל, וּלְהִפּוּךְ — אֶת הַתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים מְבַזִּין בְּכָל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, כְּעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת ק״ה;)

הַאי צוּרְבָּא מֵרַבָּנָן דִּמְרַחֲמֵי לֵיהּ בְּנֵי מָתָא לָאו מִשּׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפֵי אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מוֹכָח לֵהּ בְּמִילֵי דִּשְׁמַיָּא וְכוּ׳; עַיֵּן שָׁם, וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לַעֲבֹר אֶת שְׁבִיל הַדַּק הַזֶּה, שֶׁיִּסְבֹּל חֶרְפּוֹת וּבְזָיוֹנוֹת, וְזֶה עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ — כְּשֶׁעוֹמֵד עַל עָמְדּוֹ וְשׁוֹתֵק וְסוֹבֵל (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), כִּי הוּא בִּבְחִינַת רַךְ כַּקָּנֶה, שֶׁאֲפִלּוּ כָּל רוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם יָבוֹאוּ, לֹא יוּכְלוּ לְהָזִיזוֹ מִמְּקוֹמוֹ, כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עָלָיו הָעִקָּר לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ הַסִּטְרָא־אָחֳרָא מִתְגַּבֶּרֶת וּמְתַפֶּשֶׁטֶת עֲלֵיהֶם וְגוֹרֶמֶת מַחֲלֹקֶת עֲצוּמָה עֲלֵיהֶם, וְעַל־כֵּן אִם יַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן וְיִדֹּם וְיִשְׁתֹּק לִמְחָרְפּוֹ וְלִמְבַזּוֹ, אָז יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיִּפֹּל בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הַסִּטְרָא־אָחֳרָא, שֶׁהוּא קָשֶׁה כָּאֳרֶז, אֲשֶׁר כָּל עִנְיָנוֹ הוּא רַק מַחֲלֹקֶת וְלֵיצָנוּת וְכוּ׳, יֵדַע, שֶׁלְּבַסּוֹף יָבוֹא רוּחַ סְעָרָה וְיַעֲקֹרוֹ עַל פָּנָיו, וְלֹא יִהְיֶה נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ שׁוּם דָּבָר.

יג

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ שֶׁיַּחְגֹּר הֵיטֵב מָתְנָיו, וְלֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ (הַיְנוּ בִּשְׂפַת־הָאֵם שֶׁלּוֹ), וְיִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה מְאֹד מְאֹד לְהוֹצִיא אֶת הָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִים טוֹבִים שֶׁלּוֹ מִפִּיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִכְשָׁל וְנוֹפֵל חֲזָרָה לִמְקוֹמוֹ הָרָע, שֶׁהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִנְּעוּרָיו וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל רוּחוֹ וְאַל־יֶחְלַשׁ דַּעְתּוֹ כְּלָל, רַק יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת עַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לְקַוּוֹת וּלְיַחֵל לִישׁוּעָתוֹ, וְאַף שֶׁנּוֹפֵל יוֹתֵר בְּכָל פַּעַם, אַל יַחֲלִישׁ אֶת רְצוֹנוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר גַּם עִם אֲחֵרִים וְיָאִיר בָּהֶם אֶת הָאֱמֶת שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֵר בָּעוֹלָם, רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁיְּדַבֵּר עִם חֲבֵרָיו וְעִם אֲחֵרִים, אֲזַי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם הוּא יִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ דִּבּוּרִים טוֹבִים, אַךְ הַדִּבּוּרִים מֻנָּחִים אֲצָלוֹ וְיֵשְׁנִים אֲצָלוֹ, וּבָזֶה שֶׁמּוֹצִיאָם מִפִּיו וּמְדַבֵּר אוֹתָם אֶל אֲחֵרִים יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁיַּחֲזְרוּ אֵלָיו וְיעוֹרְרוּ גַּם אוֹתוֹ, וְהָעִקָּר — שֶׁיִּהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל, כִּי

בְּדֶרֶךְ — כְּלָל מִי שֶׁעָבַר עָלָיו הַחַיִּים בְּחֹשֶׁךְ וְחֵטְא הַרְבֵּה, וּכְשֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב וְלָצֵאת מֵחַשְׁכוּתוֹ, אַזַי מֻלְהָב אֶת עַצְמוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה וְכוּ', וְכַמָּה פְּעָמִים נַעֲשֶׂה בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר, שֶׁגּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ שְׁבִירַת הַכֵּלִים.

וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִהְיוֹת מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד וּלְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ, וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי רִבּוּי דִּבּוּרִים אֵלּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁצָּרִיךְ כָּל בַּעַל־תְּשׁוּבָה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו וְיַתְמִיד בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַצְּמְצוּם וְהַשֶּׁפַע, כִּי בָּזֶה שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, מְקָרֵר אֶת חֲמִימוּת תַּבְעֵרַת לְבָבוֹ, וְכֵן יַרְבֶּה בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמְטַהֶרֶת וּמְזַכֶּכֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד מְאֹד, וְיַקֵּים אֶת כָּל הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְהָעִקָּר — שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל אֲפִלּוּ שֶׁהֵם טוֹבִים מִמֶּנּוּ, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמֶת שֶׁיִּסְתַּכֵּל כָּל אֶחָד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יֶחֱלַשׁ דַּעְתּוֹ מֵאֲחֵרִים כְּלָל, וּבִפְרָטִיּוּת בַּעַל־תְּשׁוּבָה, שֶׁעַד עַכְשָׁו הָיָה מֻנָּח בַּחֹשֶׁךְ וְכוּ', וּכְשֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ שֶׁרוֹאֶה שֶׁלַּאֲחֵרִים הוֹלֵךְ כְּבָר בְּטוֹב וְכוּ', אָסוּר

לוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה עוֹלָם הוּא בָּא וְכוּ׳, וּמָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעֲדַיִן עוֹבֵר עָלָיו וְכוּ׳, וּמָה אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיזֶה שַׁעֲשׁוּעִים אַתָּה גּוֹרֵם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתְךָ, וְעַל־כֵּן אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, רַק לֵילֵךְ בִּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל ל״ג) אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם — שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, וְזֶה אֶחָד מֵהַנִּסְיוֹנוֹת, שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּבִפְרָטִיּוּת לְאֵלּוּ הָרוֹצִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ עַל אֲחֵרִים כְּלָל, הַיְנוּ אַף שֶׁהוּא מִצָּוָה רַבָּה לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְעוֹרְרָם וּלְחַזְּקָם וּלְקָרְבָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הוּא רוֹאֶה שֶׁהֵם מַצְלִיחִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, אָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם זֶה רַק יֵלֵךְ בְּתֻמּוֹ וְיַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ וּכְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ׳, הַהֶכְרֵחַ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל כְּלָל, כַּמּוּבָא מִזֶּה הַרְבֵּה בַּאֲרִיכוּת בִּדְבָרֵינוּ.

וְהָעִקָּר — שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לֶאֱחֹז אֶת עַצְמוֹ בְּרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבַאֲנָשָׁיו הָאֲמִתִּיִּים וְאַל יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, וְאַל יַטֶּה אֶת אָזְנוֹ אֶל הַלֵּצִים

וְהַחוֹלְקִים, שֶׁהֵם כְּלַל הַסִּטְרָא־אָחְרָא, שֶׁנִּתְלַבְּשׁוּ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה, הָרוֹצִים לְעָקְרָךְ מֵהַקְּדֻשָּׁה, כִּי כְּלָל זֶה תְּקַבֵּל, שֶׁדִּבְרֵי הִתְחַזְּקוּת צְרִיכִים לְקַבֵּל מֵהַכֹּל, וַאֲפִלּוּ לְהַבְדִּיל מֵעֶרֶל, כִּי מִכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נ״ב), וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁרוֹצֶה לְקָרֵר אוֹתִי וּלְהַרְחִיקֵנִי מֵהַקְּדֻשָּׁה הָאֲמִתִּית וּלְרַשְּׁלֵנִי מִתּוֹרָה וּמִתְּפִלָּה וּמִקִּיּוּם הַמִּצְוֹות, עָלַי לָדַעַת, שֶׁהוּא שְׁלִיחַ הַס״מ [הַסָּמֶ״ךְ מֵ״ם] בְּעַצְמוֹ, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, וּמִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּעֵין הָאֱמֶת עַל עַצְמוֹ וְיִזְכֹּר הֵיטֵב אֶת לִכְלוּךְ מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמְגֻנִּים שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וְאֵיךְ שֶׁנָּפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְכוּ׳ וְהִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ וְכוּ׳, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד אֶת נִגְעֵי מַכְאוֹבָיו וְכוּ׳ — הוּא יֵדַע הֵיכָן הָאֱמֶת, כִּי מִי שֶׁמַּשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת וּמִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל גְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו, וְלִבּוֹ שָׁבוּר כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר — הוּא יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאֱמֶת; וּמִי שֶׁנִּכְנַס בּוֹ כְּבָר אֵיזֶה יֵשׁוּת וְגַאוּת, וְשָׂכַח מִמַּעֲשָׂיו הַמְלֻכְלָכִים וְהַמְטֻנָּפִים, שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו וְכוּ׳, הוּא יוֹצֵא בְּעַזּוּת־מֵצַח וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמַחֲלֹקֶת וּמְבַזֶּה אֶת אַנְשֵׁי אֱמֶת וּמִתְלוֹצֵץ מֵהֶם.

וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁזָּכִיתָ בִּזְכֻיּוֹת חִנָּם לְהִתְוַדֵּעַ מֵהָאֱמֶת, וְאַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וֶאֱחֹז אֶת עַצְמְךָ בְּאַנְשֵׁי אֱמֶת, וּבְרַח לְךָ מֵאַנְשֵׁי לָצוֹן, שֶׁהֵם שְׁלִיחֵי הַס״מ [הַסָּמ״ךְ מ״ם], הָרוֹצִים לְהַסְתִּיר מִמְּךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַס וְשָׁלוֹם, תֹּאבַד לָנֶצַח; וְקַבֵּל אֶת הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאֲמָרוֹ, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִקְּפִיצוֹת וּתְנוּעוֹת מְשֻׁנּוֹת וּדְרָכִים נְבוֹכִים וּמְקוֹלוֹת וּזְעָקוֹת וְכוּ׳, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל; הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתַכְלִית בֶּאֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנּוּ אֶת חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ הַמְדֻמֶּה, וְיַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר מְאִירִים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבִזְכוּת זֶה תִּזְכֶּה לָשׁוּב בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וּבְזִיו נִפְלָא כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְלֹא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵלֵךְ בְּשָׁלוֹם דְּרָכֶיךָ, וְתִהְיֶה נִכְנָס בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם לְמֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ; אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפָרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּה בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז. מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

לב. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
אַשְׁרֵי־אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה,
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אַל תִּהְיוּ כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא. לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל
תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי. כָּל מִשְׁכָּבוֹ
הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי
חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ:
וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ
יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי, עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי:
דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב:
וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי
כִּי־חָפַצְתָּ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מב. לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם, כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֱּאָמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר: תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי, לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ, יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יְרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם,

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

כִּי־מִי שָׁמַע: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:
עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדָנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם, וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמְּרָה,
כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז. לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי
דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי:
אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: הַשָּׁכַח
חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא,
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא
הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה. הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם
עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר
כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל
נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ
מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם
וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ:
וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם
אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ:
עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ
מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ
אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: הָפַךְ
אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם: וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם,
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה, וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר
בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין
בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם
עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא
שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ:
וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו
יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז. עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ
שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן:
אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי,
אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה
לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד
בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ
שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קלח. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל
הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ח׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וַעֲצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ
אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א
שְׁנַת תשנ״ד לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב

Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 פקס: 04-6708359

E-Mail: breslev@barak.net.il Web site: www.breslov.com/international

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אָמֵן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקּוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ח׳

יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר ..... ה
יֵשׁ סְפוּי ..... לא
מִי אָשֵׁם ..... נא
כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת ..... עג
תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן ..... צז
תַּפְסִיקוּ לָרִיב ..... קכג
הִזָּהֲרוּ מֵהַצְבוּעִים ..... קנז
רוּחַ טוֹבָה ..... קעט
יִהְיֶה טוֹב ..... רא
סַם הַמָּוֶת ..... רכג
חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת ..... רמה
תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה ..... רסט
מַחֲשָׁבָה טוֹבָה ..... רפט
הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר ..... שיט
שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ ..... שמג

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת רַבּוֹת עַל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת
וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאֵיךְ שֶׁמִּכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם
יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַקַּל
וְהַנִּפְלָא הַזֶּה שֶׁל דִּבּוּר — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ הוּא מִתְיַעֵץ וּמְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, וְיֵשׁ לוֹ עִם מִי לְדַבֵּר, וְהוּא הַכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקסט)

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר

א.

אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּמַמָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁאֵין קִלְלָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ מֵרֹב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם. וְעִקַּר הַצָּרָה הִיא צָרַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לֵידַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יוֹדֵעַ וָעֵד, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז בִּכְלָל לֹא שַׁיָּךְ שֶׁתִּהְיֶינָה אֵצְלוֹ צָרוֹת, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת הִיא צָרַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל

צָרוֹתָיו, אֵין עֵצָה אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא לְיַחֵד לְעַצְמוֹ מָקוֹם מְיֻחָד, מָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁבִּתְחִילָה יִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וְאֵין מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עָלָיו, וּכְאִלּוּ הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקִּיר, בֶּאֱמֶת כָּל זֶה בִּכְלַל צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ נֶעְתָּקָה מִקּוֹנָהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא כְּבָר מִצָּרוֹתָיו, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁעִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם — שֶׁאֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ, כִּי כָּל אָדָם הָיָה רוֹצֶה מְאֹד מְאֹד לְסַפֵּר לְמִישֶׁהוּ אֶת צָרוֹתָיו וְאֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְהָיָה רוֹצֶה מְאֹד מְאֹד שֶׁתִּהְיֶה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת שֶׁתִּשְׁמַע אוֹתוֹ, וּמִישֶׁהוּ יִתְעַנְיֵן בְּמַצָּבוֹ הַקָּשֶׁה מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמֻחֲמַת שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא מִי שֶׁמּוּכָן לְהַטּוֹת אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אֵלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁבָּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים בֶּאֱמֶת לָצֵאת מִצָּרַתְכֶם שֶׁסּוֹבֶבֶת אֶתְכֶם וּנְפַלְתֶּם לְתוֹכָהּ, תֵּלְכוּ אֶל מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּחֶדֶר מְיֻחָד אוֹ בְּמַרְתֵּף אוֹ בְּאֵיזֶה שָׂדֶה וְיַעַר, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת

גְּמוּרָה, וְתֵדְעוּ וְתַאֲמִינוּ, שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם גָּדוֹל לְמַעְלָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לָכֶם דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד מוּזָר וְקָשֶׁה, כָּל זֶה מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן אֵינְכֶם מַאֲמִינִים בְּעַצְמְכֶם, שֶׁגַּם אַתֶּם חֲשׁוּבִים לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם אַתֶּם יְכוֹלִים לָצֵאת מִצָּרַתְכֶם, כִּי עִקַּר הַצָּרָה הִיא צָרַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהָאָדָם נָפַל כָּל־כָּךְ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ עָלָיו, וּכְאִלּוּ הַכֹּל הֶפְקֵר, וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר, וְזֶה מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וּמַגְבִּיהַּ יָדַיִם בְּיֵאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן עָצוּם. וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הַדָּבָר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְרוֹצֶה שֶׁבְּנֵי־אָדָם יְדַבְּרוּ אֵלָיו, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, לְאַט לְאַט נִזְדַּכֵּךְ הַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף נִזְדַּכֵּךְ הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, וּמַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל פָּנָיו; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם לֹא תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתְּפִלַּתְכֶם תִּתְקַבֵּל לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, כִּי אֶצְלוֹ

יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יְקָרָה תְּפִלָּה, וְכָל מִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לְהֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. וְהַסִּבָּה שֶׁכָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה כָּל־כָּךְ מוּזָר בְּעֵינֵיכֶם, הוּא מֵחֲמַת שֶׁחֲטָאתֶם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּכְרַתֶּם לְגַמְרֵי מִשָּׁרְשְׁכֶם, וְנִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צָרִיךְ אֶתְכֶם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִכֶּם הָאוֹר, וּבִפְרָט בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל הָעֵרֶב־רַב שֶׁמִּלְאוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר בְּגָלוּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן מִלְּאוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם נְאוּף וַעֲרָיוֹת, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם, וּמַכְשִׁילִים אֶת כֻּלָּם בְּכָל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נֶעֱקָר הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַנְּאוּף וְהָעֲרָיוֹת, שְׁנֵי הַחֲטָאִים הָאֵלּוּ

מְטַמְטְמִים אֶת הַלֵּב וְהַדַּעַת, עַד שֶׁאֵין הָאָדָם מְסֻגָּל לְהָבִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמִים, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, עַד כְּדֵי כָּךְ, אֲשֶׁר אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרוֹגִיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ [זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבְּיוּבִים, גַּם אוֹתוֹ מְמַנִּין מִן הַשָּׁמַיִם] (בְּרָכוֹת נח.), עַד כְּדֵי כָּךְ גְּדוֹלָה וּמְרֻבָּה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, עַד שֶׁאֵין פְּסִיעָה בָּעוֹלָם שֶׁאָדָם פּוֹסֵעַ, שֶׁתִּהְיֶה בְּלִי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁהוּא מוֹלִיךְ וּמַנְהִיג אֶת הָאָדָם בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הֵיכָן תֵּלֵךְ וְהֵיכָן תָּבוֹא, כִּי "רַגְלוֹהִי דְּבַר־נַשׁ אִינוּן עָרְבִין לֵיהּ לַאֲתַר דְּמִתְבָּעֵי תַּמָּן מוֹבִילִין יָתֵיהּ" (סֻכָּה נג.), [עֲרֵבוּת עָלָיו, לְמָקוֹם שֶׁמִּתְבַּקֵּשׁ לְשָׁם מוֹבִילוֹת אוֹתוֹ], כָּל־כָּךְ גְּדֻלָּה וְגָבְרָה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אַךְ לִבְנֵי־אָדָם שֶׁמִּלְאוּ אֶת עַצְמָם עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, שִׁקּוּץ, תּוֹעֵב וְזִהוּם, שֶׁהֵם מְלֵאִים נְאוּף, אֵינָם מְסֻגָּלִים לְהָבִין

דָּבָר זֶה, וְעַל־כֵּן כָּל הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה מְאֹד מְאֹד קַל בְּעֵינֵיהֶם, כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִין, שֶׁאִם הָאָדָם יְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, הֵיכוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ — שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַע וְיַקְבֵּל אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן הֵם מְזַלְזְלִין בִּתְפִלָּה. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׃): "כְּרֵם זֵלֶת לִבְנֵי־אָדָם" — אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁעוֹמְדִים בִּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהֶם, וּמַאי נִיהוּ? תְּפִלָּה; כִּי אֵין הָאָדָם מְסֻגָּל לְהַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹקֵד עַל שְׂפָתָיו וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, וּבִפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁמְּדַבֵּר וּמְשִׂיחַ וּמְסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ. וּבֶאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (הוּבָא בְּיִלְקוּט וָאֶתְחַנַּן, רֶמֶז תתכה): "בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו" — בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — עוֹנֶה אוֹתָם; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מֵאַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם מַה שֶּׁעָבַר, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִין וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְרִירוּת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אֵין לָכֶם עִם מִי לְדַבֵּר, וְאֵין לָכֶם אֹזֶן קַשֶּׁבֶת, שְׁרוּצָה לִשְׁמֹעַ אֶתְכֶם, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז

תִּרְאוּ, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תֵּרֵד מִכֶּם הַהַעֲלָמָה וְהַהַסְתָּרָה וְהַכִּסּוּי, שֶׁנֶּעֱלְמָה וְנִתְכַּסְּתָה וְנִסְתְּרָה מִכֶּם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִילוּ לְהַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, וְ"יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר", וְיֵשׁ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחוּ אֶת עַצְמְכֶם כְּרֶגַע, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לָכֶם כִּצְחוֹק, כְּאִלּוּ אַתֶּם מְדַבְּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֶל הַקִּיר, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וְנַאוּף, שְׁקוּץ, תִּעוּב וְעֵרֹם, שֶׁנִּכְנְסוּ בָּכֶם. אֲבָל אִם תִּהְיוּ חֲזָקִים בָּזֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, אָז סוֹף כָּל סוֹף יִנָּקֵב לִבְּכֶם, וְתַתְחִילוּ לְהָבִין, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּכְדַאי לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי "יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר", וְהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַשּׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה.

ב.

אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁאַתֶּם עוֹבְרִים עַכְשָׁו

מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים מְאֹד, וְנִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם מִתְפּוֹצְצִים מֵרֹב צַעַר, וְאַתֶּם לֹא יְכוֹלִים לָשֵׂאת אֶת הַצַּעַר הַזֶּה, כִּי מֵרֹב צַעַרְכֶם הַקָּשֶׁה נִשְׁבַּר לִבְּכֶם לְגַמְרֵי, וְנִתְעַקֵּם מֹחֲכֶם וְדַעְתְּכֶם, וְאַתֶּם מְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּפַּלְתֶּם בְּעִמְקֵי עֲמָקִים, בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְאַתֶּם מְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת "אֵיךְ" וּ"מַה", עָלַי לְהוֹדִיעַ לָכֶם, שֶׁאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִין, וְנִכְנַס בִּמְרִירִיּוּת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אִבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, אִם דַּיְקָא אָז בָּא הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וּבְלֵב נִשְׁבָּר, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, דַּיְקָא אָז זוֹכֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כ): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁמַּגַּעַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמְבַקְּשִׁים אוֹתִי, וְהֵם מְשַׁתְּפִים כְּבוֹדִי עִמָּהֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֲנִי עוֹנֶה אוֹתָם; כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּצָרָה גְּדוֹלָה, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, דַּיְקָא אָז

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גּוֹאֵל אוֹתוֹ מִצָּרָתוֹ, אִם הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, כִּי כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִם רְאִיתֶם שֶׁהַצָּרוֹת מְכַסּוֹת אֶתְכֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אַתֶּם נִגְאָלִים (שָׁם), כִּי דַּיְקָא בְּעֵת צָרָה, שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּצָרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דַּיְקָא אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הֱיוֹת שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, וְנִשְׁבָּר לִבְכֶם בְּקִרְבְּכֶם וְנָמֵס כַּמַּיִם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִין אֶתְכֶם מִן הַשָּׁמַיִם, תֵּדְעוּ כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת כָּל פֶּה, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְתֵצְאוּ לְמָקוֹם פָּנוּי, לְמָקוֹם מְיֻחָד שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לָכֶם — אֶל מִי אַתֶּם מְדַבְּרִים — אֶל הַקִּיר, אוֹ אֶל הָרוּחַ?! בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א׳): אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא

יְצוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁאַפִּלּוּ אֶל מַלְאָכִים אָסוּר לְדַבֵּר, אֶלָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְלָכֵן אִם אַתֶּם נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּצָרָה מָרָה כָּזוֹ, עֲלֵיכֶם לְיַחֵד לָכֶם מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִילוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי "יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר", אִם רַק תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים, וְלֹא תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם דָּבָר, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יַעֲבֹר, וְתִזְכּוּ לָצֵאת מִצָּרַתְכֶם הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּלְכַּדְתֶּם בָּהּ; כִּי זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּבוֹא הָאָדָם אֵלָיו, וִיסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְעַל־כֵּן אַל תִּפְּלוּ בְּיֵאוּשׁ, אֶלָּא תָּבוֹאוּ וּתְסַפְּרוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתִהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים, וְאָז תִּרְאוּ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁתֻּמְשַׁכְנָה עֲלֵיכֶם. אַךְ עָלַי לְהוֹדִיעַ לָכֶם, כִּי זֶה לוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, עַד שֶׁרוֹאִים יְשׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הִסְתַּבַּכְתֶּם בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּקְרָאתֶם בְּכָל יוֹם כָּל מִינֵי הַשְׁקָפוֹת שֶׁל הֶבֶל זֶה יָמִים וְשָׁנִים, עַד שֶׁהַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַלֵּב נִתְעַקְּמוּ בְּקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִתְמַלֵּא עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְכֵן נִטְמֵאתֶם בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹת נְאוּף וְהִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת וּמַעֲשִׂים רָעִים, וַעֲשִׂיתֶם עֲוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים שֶׁל כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת

רָעוֹת שֶׁל נְאוּף, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִתְעַקֵּם וְנִתְבַּלְבֵּל מֹחֲכֶם וְדַעְתְּכֶם, כִּי אֲפִלּוּ אִם מְהַרְהֵר הָאָדָם אֵיזֶה הִרְהוּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר נֶעֱקָר מִשָּׁרְשׁוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ, שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, וְעָבְרוּ עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים שֶׁנֶּעְתַּק לְגַמְרֵי מֵהָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׁכַח לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּכְאִלּוּ הוּא מִסְתַּתֵּר בְּאֵיזֶה מָקוֹם, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁעוֹלִים עַל לִבָּם עַקְמוּמִיּוּת וּסְפֵקוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁהֵם בִּכְלַל ׳כּוֹפְרִים בָּעִקָּר׳, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מֵרֹב זֻהֲמַת תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁעָבְרָה עֲלֵיהֶם, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יָצַר מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינָם לְבֵין קוֹנָם. וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם צָרוֹת, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַאֲמִינוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי יְרַחֵם עֲלֵיכֶם, וְהוּא רוֹצֶה רַק שֶׁתָּבֹאוּ אֵלָיו בְּשִׂיחָה וּתְפִלָּה, לְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וְאִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים לְסַפֵּר וְלָשִׂיחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּרְאוּ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁתִּמְשַׁכְנָה עֲלֵיכֶם; כִּי אֵין מִי שֶׁיַּעֲזֹר לָכֶם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם

יִצְרְכֶם כְּאִלּוּ יְשׁוּעָתְכֶם תְּלוּיָה בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, וְזֶה יַעֲזֹר לָכֶם, אוֹ זֶה יִשְׁמַע לָכֶם, אוֹ זֶה יִפְנֶה אֲלֵיכֶם, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב רַק לְטוֹבַת עַצְמוֹ, אֵין לָכֶם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. אֲבָל אַתֶּם צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת גְּדוֹלָה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לַעֲזֹב עַצְמְכֶם, כִּי בְּמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים, הַיֵּאוּשׁ מְאֹד כָּרוּךְ אַחֲרֵיכֶם, וּבְנָקֵל לָכֶם לִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, עַד שֶׁיִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, וּלְהִתְיָאֵשׁ מֵחַיֵּיכֶם, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וְתֵדְעוּ שֶׁאִם לֹא תִּפְּלוּ בְּדַעְתְּכֶם, אֶלָּא תַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד, וְתִתְחַזְּקוּ לְהַמְשִׁיךְ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאוּ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְיֵשׁ לָכֶם עִם מִי לְדַבֵּר, וְיֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹהֵב אֶתְכֶם, וְהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא חָפֵץ בְּטוֹבַת בְּרִיּוֹתָיו. וּמַה שֶּׁנִּדְמֶה לָאָדָם, כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ בְּכַעַס עָלָיו, אוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה בּוֹ, כָּל זֶה רַק מֵחֲמַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַנְּאוּף שֶׁנִּכְנְסוּ בָּכֶם, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁתִּזְכּוּ לְהִזְדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ אַחַר זִכּוּךְ, עַד שֶׁתִּתְבָּרֵר וְתִזְדַּכֵּךְ אֱצִלְכֶם הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתֵּדְעוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו

יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בָּכֶם, אָז תִּרְאוּ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתֵצְאוּ מִן הַסְּבָךְ הַקָּשֶׁה שֶׁנִּפַּלְתֶּם אֵלָיו. אֲבָל זִכְרוּ זֹאת, שֶׁאֵין לָכֶם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁאָז יִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִמְשְׁכוּ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים וִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת.

ג.

לְמִי לְסַפֵּר אֶת צָרוֹתָיו וּמְרִירוּתוֹ הַקָּשָׁה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת כִּי מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם כָּל מִינֵי צַעַר וּמַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים, זֶה מֵעַצְמוֹ — שֶׁהוּא סוֹבֵל כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וּמְחוּשִׁים וְחֳלָשׁוֹת, עַד שֶׁנִּמְאַסוּ לוֹ הַחַיִּים, זֶה — אֵין לוֹ זִוּוּג, וְהוּא שָׂרוּי בְּדִכָּאוֹן עָמֹק, כִּי כָּל מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שָׂרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא חֶסֶד, בְּלֹא רַחֲמִים, בְּלֹא טוֹב, וְזֶה — אֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁכָּל בֵּיתוֹ מְהֻפָּךְ, וְהוּא מָלֵא מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁנִּמְאַסוּ לוֹ הַחַיִּים, וְזֶה סוֹבֵל מִילָדָיו שֶׁמְּמָרְרִים לוֹ אֶת חַיָּיו, וְקוֹפְצִים לוֹ עַל הָרֹאשׁ, וּמְחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתוֹ, וְעוֹשִׂין בְּדִיּוּק הַהֶפֶךְ מֵרְצוֹנוֹ, וְזֶה — אֵין לוֹ

יְלָדִים, שֶׁהוּא נִדְמֶה כְּמֵת, וְזֶה — אֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וְזֶה — מָלֵא חוֹבוֹת, וּבַעֲלֵי הַחוֹבוֹת רָצִים וְרוֹדְפִים אַחֲרָיו וְכַדּוֹמֶה, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִין וּמְרִירוּת שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁאֵין לְךָ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִין, עַד שֶׁמִּתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ וְאֶל מִי יֵלֵךְ לְמִצֹּא מָזוֹר וּתְרוּפָה לְמַכְאוֹבָיו, כִּי אִם הָיָה לוֹ אֶל מִי לֵילֵךְ, הָיָה רָץ וּבוֹרֵחַ אֵלָיו. וְזֶה עִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים לָתֵת לְעַצְמָם עֵצָה מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם וּמְרִירִיּוֹתֵיהֶם שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה לְגַמְרֵי, כִּי רוֹאִים שֶׁאֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת וּלְמִי לְסַפֵּר צָרוֹתֵיהֶם הַמָּרוֹת וְהַקָּשׁוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם, וְאֵין לָהֶם עִם מִי לְדַבֵּר וּלְהָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר. כִּי אִם הָיָה לָהֶם עִם מִי לְדַבֵּר וְאֶל מִי לִפְנוֹת וְאֶל מִי לְסַפֵּר אֶת מַר לִבָּם, הָיוּ רָצִים לְשָׁם, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם אַף אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים בְּיֵאוּשׁ וּמְרִימִים יָדַיִם. אֲבָל בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ אֶל הָעוֹלָם צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר הֵם דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהֵם מְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים אֶת נְשָׁמוֹת

יִשְׂרָאֵל, וְעַל־כֵּן כְּדַאי לָכֶם לִפְנוֹת אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר הֵם יְחַזְּקוּ וְיאַמְּצוּ אֶתְכֶם לְבַל תִּתְיָאֲשׁוּ, אֶלָּא תִּבְרְחוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי זוֹ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁמְּגַלִּים לְכָל הַיְרוּדִים וְהַנִּפּוּלִים וְהַמֻּשְׁלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וּבְצָרוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְגַלִּים אֲשֶׁר אֵין עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם מְגַלִּים אֶת הַדְּבֵקוּת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְעִקַּר הַדְּבֵקוּת הֵן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁזֶּה הַמֹּחַ שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל הָאָדָם, כִּי מַה שֶּׁנִּקְרָא "מֹחִין", הוּא דְּבֵקוּת וְאוֹרוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁצְּרִיכִים לְהִכָּנֵס בָּאָדָם, אַךְ הָאָדָם אֵינוֹ מְסֻגָּל לְקַלֵּט, אֵינוֹ מְסֻגָּל לִבְלֹעַ אֶת זֶה, אֵינוֹ מְסֻגָּל לְהָבִין אֶת זֶה, כִּי מֵרֹב צָרוֹתָיו וִירִידוֹתָיו וּמְרִירִיּוּתָיו הַקָּשׁוֹת וְהַמָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו בְּחַיָּיו, הִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין צְרִיכִין אוֹתוֹ, וְלָכֵן בָּאִים הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, לְהַחֲדִיר בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, לֹא לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים, רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂיחָה וּתְפִלָּה, שֶׁזֶּה סוֹד מִצְוַת תְּפִלִּין, שֶׁכָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַתְּפִלִּין הֵם הַדְּבֵקוּת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנג.): "וְשָׂמֶן עַל רֹאשְׁךָ אַל יֶחְסָר" — אֵלּוּ תְּפִלִּין, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם הַשֶּׂמֶן וְהַמֹּחַ. וְלָכֵן חַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בַּתְּפִלִּין בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִקּוֹנוֹ, שֶׁזֶּה סוֹד הַנָּחַת תְּפִלִּין, שֶׁמַּנִּיחִים תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, שֶׁהֵם אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת הַמְגֻלּוֹת וּמְפֹרָסְמוֹת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְפַשְׁפֵּשׁ וּלְמַשְׁמֵשׁ בַּתְּפִלִּין בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה (שַׁבָּת יב), שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, אָז כֻּלָּם מְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם אוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ". וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ (בְּרָכוֹת ו), כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ סוֹד הַתְּפִלִּין. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וּלְמָסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין, יִזְכֶּה שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עָלָיו אוֹר וְדַעַת וְזִיו וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְעִקַּר הָאוֹר וְהַדְּבֵקוּת הוּא הַמֹּחִין שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן 'תְּפִלִּין' הוּא לְשׁוֹן 'תְּפִלָּה',

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל נַפְתָּלִי (בְּרֵאשִׁית ל, ח): "נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחוֹתִי גַּם יָכֹלְתִּי, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי", וְנַפְתָּלִי אוֹתִיּוֹת תְּפִלִּין, כִּי זֶה עִקַּר הַדְּבֵקוּת, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: לְשׁוֹן עִקֵּשׁ וּפִתַּלְתֹּל — נִתְעַקַּשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנַפְתּוּלִים הַרְבֵּה לַמָּקוֹם, לִהְיוֹת שָׁוָה לַאֲחוֹתִי, גַּם יָכֹלְתִּי — שֶׁהִסְכִּים עַל יָדִי, הֵינוּ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְנִזְהָר מְאֹד בְּמִצְוַת תְּפִלִּין, שֶׁזּוֹ מִצְוָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אָז זוֹכֶה לְמֹחִין נְקִיִּים, מֹחִין עֶלְיוֹנִים, עַד שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַמְשִׁיךְ אֶת הַדְּבֵקוּת וְהַמֹּחִין הָאֵלּוּ עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִהְיוֹת חֲזָקִים בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה פַּעַם לָאָדָם שֶׁדְּבָרָיו אֵינָם מוֹעִילִים כְּלָל, וְהוּא רָחוֹק מִדְּבָרָיו מְאֹד, כִּי זֶה יָמִים וְשָׁנִים שֶׁעוֹסֵק בָּזֶה, וַעֲדַיִן לֹא פָּעַל כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן

צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה, כְּמוֹ אוֹתוֹ עַקְשָׁן שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר בְּלִי שׁוּם טַעַם וָרֵיחַ, וּמִתְעַקֵּשׁ לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל עַקְשָׁנוּתוֹ. וְדָבָר זֶה צְרִיכִין לְקַיֵּם בְּיוֹתֵר בַּתְּפִלָּה שֶׁנִּקְרֵאת מֹחִין, שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁצְּרִיכִין עַקְשָׁנוּת בַּחַיִּים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל, עִם כָּל זֹאת עִקַּר הָעַקְשָׁנוּת צְרִיכִין בְּעֵת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת; כִּי בְּוַדַּאי בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה שֶׁרוֹצִים לְקַיֵּם, צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל לְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ, אֶת מֹחוֹ וְאֶת חָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וּבִפְרָט מִצְוַת תְּפִלִּין, צְרִיכִין לְקַיְּמָהּ בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, אֲבָל בְּיוֹתֵר צְרִיכִין עַקְשָׁנוּת בְּעִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, כִּי עַל זֶה אוֹרֵב הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם מְאֹד מְאֹד, לְעַכֵּב אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצוֹחֵק מִזֶּה עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ מְדַבֵּר אֶל הָרוּחַ וְאֶל הַקִּיר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא. וְעַל־כֵּן צְרִיכִין עַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה עַל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי

בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): ״וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל״ — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה, כִּי צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל תְּפִלָּה, וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת מְקֻצָּת מְקוֹמוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבָּא לוֹ דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, כִּי עַדַיִן הוּא מָלֵא סְפֵקוֹת, עִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד אוֹהֵב תְּפִלָּה, וַאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁנִּמְצָא, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ לַהֲכִי גָּרוּעַ, צָרִיךְ לִזְכֹּר הֵיטֵב שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁיַּעֲסֹק בִּתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה ל, ג): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְלֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ לְבַד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, ״אַל תִּבְזֶה אֶת תְּפִלָּתָם״, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְטִיחוֹ ״כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי״; וְאַף־עַל־פִּי שֶׁרָאוּי לְבַזּוֹתָם וּלְשַׁקְּצָם, מֵחֲמַת מַעֲשֵׂיהֶם הַמְגֻנִּים וְהַמְטֻנָּפִים, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁאָדָם בָּא בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, אָז נִשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ וּמִתְקַבֶּלֶת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת, וְלֹא עוֹד אֶלָּא הַתְּפִלָּה שֶׁל הָרָחוֹק מִתְקַבֶּלֶת יוֹתֵר מִתְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בָּלָק קצה.), שֶׁיֵּשׁ תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה, תְּפִלָּה לְדָוִד וּתְפִלָּה

לֶעָנִי, וּבוֹא וּרְאֵה אֵיךְ שֶׁתְּפִלַּת הֶעָנִי נִשְׁמַעַת וּמִתְקַבֶּלֶת קֹדֶם לִתְפִלַּת מֹשֶׁה וּתְפִלַּת דָּוִד, וְלֹא עוֹד אֶלָּא "תְּפִלָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטֹף" (תְּהִלִּים קב, א), שֶׁהִיא עוֹשָׂה עֲטִיפָה לִתְפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְלִתְפִלָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, הַיְנוּ הֶעָנִי שֶׁהוּא שָׁבוּר בְּתַכְלִית הַשְּׁבִירָה, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הֲכִי מִסְכֵּן וַהֲכִי יָרוּד וְנָפוּל, וְהוּא שָׁבוּר בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וּבָא וּבוֹכֶה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה קְטָטָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ — הַיִתָּכֵן שֶׁאֲנִי נִמְצָא בְּמַצָּב קָשֶׁה כָּזֶה? אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ, כִּי תְּפִלָּתוֹ שׁוֹבֶרֶת אֶת כָּל חַלּוֹנוֹת רָקִיעַ, וְכָל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת עִם תְּפִלַּת הֶעָנִי, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד אוֹהֵב אֶת תְּפִלַּת הֶעָנִי וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ. וְעִקַּר הֶעַנְיוּת הִיא בְּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְרוֹאֶה בְּאֵיזֶה מַצָּב וּמַעֲמָד הוּא נִמְצָא, שֶׁהוּא מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וּמָלֵא כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמָלֵא נְאוּף וּמָלֵא תַּאֲוֹת רָעוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, אֶלָּא בּוֹכֶה וְצוֹעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל אֶת גֹּדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁעוֹשָׂה תְּפִלַּת הֶעָנִי הַזֶּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, עַד שֶׁתְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים מְצַפּוֹת שֶׁיַּעֲלוּ אוֹתָן עַל־יְדֵי

תְּפִלַּת הֶעָנִי הַזֶּה, כִּי אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַדַּעַת (נְדָרִים מא), כִּי חוֹץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְאֵין צָרָה כְּצָרוֹת נֶפֶשׁ, וְאֵין עֲנִיּוּת כַּעֲנִיּוּת מִתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בַּעַל חוֹב גָּדוֹל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא חַיָּב לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹבוֹת רַבִּים שֶׁחָב כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי חַטָּאָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים וּכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וְנָאוּף, שִׁקּוּץ, עֶרֶם וְתַעוּב, כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה חוֹבוֹת בַּדּוֹר הַזֶּה, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לִפְרֹעַ כְּלָל, כִּי אִם בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, וּכְשֶׁזֶּה הָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְעוֹרֵר לְהַרְגִּישׁ עֲנִיּוּתוֹ וְדַחְקוֹ, וְעוֹמֵד בִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּרָשׁ וְאֶבְיוֹן הַשּׁוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים, וּמְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו בְּשִׁבְרוֹן לֵב עַל נַפְשׁוֹ לְהַצִּילוֹ מֵרֶדֶת שַׁחַת, וְאַל יֹאבַד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים ל): "מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת, הֲיוֹדְךָ עָפָר הַיַּגִּיד אֲמִתֶּךָ, שְׁמַע ה' וְחָנֵּנִי ה' הֱיֵה עוֹזֵר לִי" וְגוֹ'. מַה כְּבָר יִהְיֶה כְּשֶׁאֵרֵד שָׁחַת, וּמַה יִּהְיֶה לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִזֶּה, הֲיוֹדְךָ — אַגִּיד לְךָ אֶת הָאֱמֶת, עָזְרֵנִי רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְכֵן צָעַק (שָׁם כב): "הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי", שֶׁזּוֹ תְּפִלַּת הֶעָנִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ תְּפִלָּתוֹ וּבַקָּשָׁתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַנַּחַת־רוּחַ

שֶׁגּוֹרְמוֹת תְּפִלּוֹת אֵלּוּ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאַף שֶׁאַתֶּם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כְּבָר תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם בֵּן לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְבּוֹדֵד אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, הַהֶכְרֵחַ לִי לְגַלּוֹת לָכֶם, שֶׁבְּכָל פַּעַם תִּפְלוּ בְּדַעְתְּכֶם, וְיִהְיֶה נִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ וּכְאִלּוּ אֵין אַתֶּם פּוֹעֲלִים כְּלָל. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת וּלְהַאֲמִין אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד כְּלָל, רַק כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים וּמְשִׂיחִים אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ מָנוּי וְסָפוּר וְגָנוּז בְּאוֹצְרוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לֵידַע כְּלָל בְּזֶה הַגּוּף אִם פָּעַל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אִם לָאו, כִּי אֲפִלּוּ אִם לֹא פָּעַל, כִּי אִם כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה אַחַת, פַּעַם אַחַת כָּל חַיָּיו, זֶה גַּם־כֵּן יָקָר מְאֹד מְאֹד מִכָּל חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁנֶּעְתָּקִים בְּאֵיזוֹ תְּנוּעָה לְהִתְקָרֵב מְעַט יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, עַל־יְדֵי־זֶה רָצִים וְהוֹלְכִים גַּם־כֵּן אַלְפֵי וְרִבְבוֹת פַּרְסָאוֹת בָּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים.

וְעַל־כֵּן אַתֶּם צְרִיכִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדְעוּ שֶׁאֵין לָכֶם בָּעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת תְּסַפְּרוּ

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם, וּבְזְכוּת זֶה שֶׁאַתֶּם מַרְבִּים בִּתְפִלָּה, תִּרְאוּ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם מַרְגִּישִׁים כִּי הִנְּכֶם הֲכִי גְּרוּעִים, אָסוּר לָכֶם לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה, כַּמּוּבָא (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשסד): מִי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁחָטָא, וּמִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עַל הַחֵטְא, וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מוֹחֲלִין לוֹ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה בְּעַקְשָׁנוּת, שֶׁבָּאִים וּמְבַלִּים בְּכָל יוֹם בְּשִׂיחָה וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַל לָזֶה, וְזוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְיֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם מִי לְדַבֵּר, וַעֲדַיִן לֹא אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, אִם רַק יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְלֹא יַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ, אָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּפְתַּח מֹחוֹ וְלִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מִתְנַהֵג

בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס
דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

יֵשׁ סְכוּי

יַכְנִיס בָּאָדָם בִּטָּחוֹן חָזָק, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּיֵאוּשׁ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיַחֲזִיק מַעֲמָד מִכָּל צָרוֹתָיו וְחוֹבוֹתָיו שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ וְנִכְנָס בָּהֶם, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ סְכוּי לָצֵאת מִכָּל זֶה, אִם יְקַיֵּם אֶת הָעֵצוֹת הַמּוּבָאוֹת כָּאן.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ אָמַר, שֶׁתָּמִיד צְרִיכִים לִזְכּוֹר אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהִכְרִיז וְצָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל: אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל. וּצְרִיכִים לֵידַע שֶׁלְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ סְפוּק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק וּבְרַחֲמִים רַבִּים, וְלָכֵן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעא)

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ סִכּוּי

א.

בְּנִי הַיָּקָר! אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב מַה קָּרָה לְךָ בַּחַיִּים, וּמֶה עָבַר עָלֶיךָ, שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּבוֹר כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה לֹא יָכוֹל לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְנָפַלְתָּ בְּיֵאוּשׁ כָּזֶה, עַד שֶׁאַתָּה מֵרִים יָדַיִם, וְאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאֵין לְךָ שׁוּם סִכּוּי לָצֵאת מִשָּׁמָּה, מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ, וְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת הָיוּ לְךָ, וְכָל־כָּךְ הִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ וְשָׁבְרוּ אוֹתְךָ, בִּזּוּ וְחֵרְפוּ וְגִדְּפוּ אוֹתְךָ, וְהִשְׁלִיכוּ אוֹתְךָ וְהִרְחִיקוּךָ מֵהַחֶבְרָה, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כִּי אֵין כְּבָר סִכּוּי לַחֲזוֹר, וְאַתָּה נִמְצָא עַל סַף הַיֵּאוּשׁ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, עָלַי לוֹמַר לְךָ, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאַתָּה טוֹעֶה, כִּי כָּל זֶה הָיָה אֱמֶת אִם הָיִתָה

יְשׁוּעָתְךָ תְּלוּיָה בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם, אַזַי הָיִיתָ צוֹדֵק, שֶׁאַתָּה כְּבָר אָבוּד לְגַמְרֵי, מֵרֹב הָאַכְזָבוֹת שֶׁהָיוּ מְנַת חֶלְקְךָ בַּחַיִּים וְרִבּוּי הַהַשְׁפָּלוֹת שֶׁהִשְׁפִּילוּ וְרִחֲקוּ אוֹתְךָ, אֲבָל אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל יְשׁוּעָתְךָ וְתִקְוָתְךָ וְהַצְלָחָתְךָ תְּלוּיָה רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֶלֶךְ עוֹלָם, שֶׁבָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמְחַיֶּה וּמַנְהִיג הַכֹּל, וְזֶה עַדַיִן אֵינְךָ יוֹדֵעַ, בְּוַדַּאי כְּפִי דַּעְתְּךָ וּכְפִי עִנְיָנֶיךָ שֶׁקִּבַּלְתָּ כְּבָר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְהִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְהָיוּ לְךָ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחַיֶּיךָ מִבְּנֵי־אָדָם — הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, בְּוַדַּאי כְּפִי זֶה נִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה גָּמוּר, וְאֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם מָנוֹס וְתִקְוָה כְּלָל, אֲבָל אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי יֵשׁ מַנְהִיג לַבִּירָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְכָל בְּנֵי־אָדָם הֵם דְּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, וְאֵין דָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, מִי שֶׁחוֹקֵק בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַזַי צוֹחֵק מִכֻּלָּם. אַךְ עִקַּר הַצָּרָה הִיא, שֶׁאָדָם נוֹפֵל לְגַמְרֵי וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְהַאֲמִין בִּמְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּכְבָר אֵין לוֹ סְפוּיִים לָצֵאת, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אָז הוּא רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְפוּי, כִּי בֶּאֱמֶת כְּפִי דַּעַת בֶּן־אָדָם הַגַּשְׁמִי הָעַב וְהַגַּס, הַמְגֻשָּׁם וְהַמְצֻמְצָם, אֵין לָאָדָם שׁוּם סְפוּיִים, אֲבָל בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא אֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר אֶת אַף אֶחָד רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָז יֵשׁ לוֹ סְפוּי.

עַל־כֵּן בָּאתִי לְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִין, עָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְאַכְזָבוֹת כָּל־כָּךְ גְּדוֹלוֹת, שֶׁהִשְׁפִּילוּ וְרִחֲקוּ אוֹתְךָ, וְאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב כָּזֶה שֶׁל יֵאוּשׁ וְהִתְאַבְּדוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עָלַי לְהַגִּיד לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּתְיָאֵשׁ וְאַל תִּתְאַבֵּד, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ סְפוּי לַחֲזֹר וּלְהַגִּיעַ אֶל הַצְלָחָתְךָ. וְאַתָּה יוֹדֵעַ מָתַי? אִם תַּעֲזֹב עַכְשָׁו אֶת כֻּלָּם וְלֹא תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק

תִּבָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְקַיֵּם
אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה,
וְתַתְחִיל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, וְתִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ
וְתֹאכַל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְתַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז
תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל מַצָּבְךָ יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, וְתָבִין
וְתַשְׂכִּיל אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ לְךָ סְכוּיִים גְּדוֹלִים לְהַצְלִיחַ
בְּחַיֶּיךָ, וְאַדְרַבָּה, כָּל אֵלּוּ שֶׁהִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ, וְחֵרְפוּ
וּבִזּוּ וְגִנּוּ אוֹתְךָ, וְהִרְחִיקוּ אוֹתְךָ מֵהַחֶבְרָה, תִּהְיֶה
לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁאַתָּה מַצְלִיחַ, וְעַל־כֵּן,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְצֵאת אוֹתִי, רְאֵה
עַכְשָׁו לָקַחַת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חֲשׁוּבָה מְאֹד
מְאֹד תְּשׁוּבָה, כִּי בּוֹ בָּרֵעַ שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה,
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקָרֵב אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים לב),
שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵעֲבֵרוֹת שֶׁבְּיָדוֹ, הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא מוֹסִיף לוֹ כָּבוֹד וְקוֹרֵא לוֹ שֵׁם חָבִיב, בֹּא
וּרְאֵה בִּבְנֵי קֹרַח, שֶׁעַד שֶׁלֹּא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה לֹא נִקְרְאוּ
חֲבִיבִים, וּמִשֶּׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה נִקְרְאוּ חֲבִיבִים, נִקְרְאוּ
יְדִידִים, אָדָם שֶׁחָלַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
וְהִתְלוֹצֵץ מְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כֵּיוָן שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה
הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קֵרְבוֹ וְחִבְּבוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁעַד עַכְשָׁו לָמְדוּ אִתְּךָ כָּל מִינֵי הַקְּדָמוֹת שֶׁל שֶׁקֶר, כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ אַתָּה לֹא שָׁוֶה לַחֲבֵרָה, וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שָׁבַר אֶת רוּחֲךָ וְנָפַלְתָּ בְּיֵאוּשׁ, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר סְפוּיִים בְּחַיֶּיךָ, אֲבָל עָלַי לְגַלּוֹת לְךָ, שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּמְצַפֶּה שֶׁאָדָם יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי הוּא עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וּמְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין הוּא זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו; כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּעֹמֶק בּוֹר וְדוּת, תֵּדַע שֶׁעֲדַיִן מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא, פֶּרֶק כה): ״שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל״ — אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ וַאֲנִי מְקַבְּלְךָ, כִּי גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה,

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה, לֹא עַד עֶשֶׂר מִילִין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד (שָׁם).

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמָה אַתָּה צָרִיךְ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ מֵאֵילוּ בְּנֵי־אָדָם, וּמָה אַתָּה מִתְפַּעֵל מֵהֶם, עָלֶיךָ לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְלָדַעַת שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵיוָן שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַתָּה כְּבָר לֹא צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יֵשׁ לְךָ סְפוּיִים לְתַקֵּן הַכֹּל, וְיֵשׁ לְךָ סְפוּיִים לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְיֵשׁ לְךָ סְפוּיִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד (בְּרָכוֹת לד:), וְעַל־כֵּן אַל יִפָּתְךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר אָבוּד, וּמִמְּךָ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה,

אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְכָנֵס יִכָּנֵס (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, עָבַרְתָּ בְּחַיֶּיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁחֵרְפוּ וְגִדְּפוּ וּבִזּוּ אוֹתָךְ, וְהִשְׁפִּילוּ אוֹתָךְ בְּתַכְלִית הַשִּׁפְלוּת וּבְתַכְלִית הַבִּזּוּי, וְהָיוּ לְךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וְהִנֵּה בָּאִים הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹרִידִים אֶת הַשְּׁכִינָה אֵלֶיךָ, וּמְגַלִּים לְךָ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה רַבָּה, תִּקְוָה גְּדוֹלָה לְתַקֵּן הַכֹּל. הָעָקָר אַל תִּתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, רַק תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ סְפוּי לְתַקֵּן הַכֹּל; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, מַה לְּךָ עִם בְּנֵי־אָדָם, רְאֵה אֵיךְ הִשְׁפִּילוּ אוֹתָךְ, אֵיךְ בִּזּוּ וְחֵרְפוּ אוֹתָךְ, וְאֵיךְ רִחֲקוּ אוֹתָךְ וְהִתְיָאֲשׁוּ מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וְאָמְרוּ שֶׁמִּמְּךָ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, וּלְךָ אֵין שׁוּם סְפוּיִים בְּחַיֶּיךָ, עַל־כֵּן תַּעֲזֹב אוֹתָם, וּבָרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲשֵׂה כְּבָר תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאֶה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ סְפוּיִים גְּדוֹלִים לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל שׂוֹנְאֶיךָ וְרוֹדְפֶיךָ

וּמַשְׁפִּילֵיךְ יִפְּלוּ תַּחְתֶּיךְ, כִּי אַתָּה תַּצְלִיחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶם — אִם תִּקַּח אֶת עַצְמְךְ בְּיָדֶיךְ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּךְ בְּעַצְמְךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קיט.), כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁחוֹזֵר אֵלָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ בְּרַחֲמִים כְּשֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן תַּעֲזֹב, אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, אֶת כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶן, וְאֶת כָּל הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁפִּטְמוּ אוֹתְךְ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךְ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה שְׁנוּי גָּדוֹל בְּחַיֶּיךְ, הָעִקָּר אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן וּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְאָז טוֹב לְךְ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים; כִּי אִם אַתָּה לֹא תִּקַּח אֶת עַצְמְךְ בְּיָדֶיךְ, וְלֹא תַּעֲזֹב אֶת חַבֶּרְיךְ הָרָעִים וְהַמְקַלְקְלִים, שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתְךְ בְּפַח יָקוּשׁ, וְהִפִּילוּךְ שָׁמָּה, וְהִרְחִיקוּ אוֹתְךְ וְהִכְזִיבוּ אוֹתְךְ, אִם לֹא תַּעֲזֹב אוֹתָם, אָז מָרָה תִּהְיֶה לְךְ בָּאַחֲרוֹנָה, כִּי כַּמָּה מַכּוֹת אַתָּה צָרִיךְ לְקַבֵּל עַד שֶׁתִּתְעוֹרֵר אַחַת וּלְתָמִיד בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלָדַעַת אֲשֶׁר אֵין אַף אֶחָד בָּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר

וּלְהוֹשִׁיעַ לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי רַק הוּא אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ סִפּוּיִים גְּדוֹלִים לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ. וּרְאֵה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִשְׁתַּדֵּל לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, כִּי כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — זוֹכֶה לְחַיִּים, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ, חֲזָקָה שֶׁלֹּא יֶחֱטָא עוֹד (מְנָחוֹת מג:), כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַנִּיחַ תְּפִלִּין הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מַה כָּתוּב בַּתְּפִלִּין? יִחוּדוֹ וַאֲמִתָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַנִּיחַ תְּפִלִּין, אָז מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַתְחִיל לְהַנִּיחַ בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה לְךָ הַצְלָחָה בַּחַיִּים, כִּי עִקַּר הַהַצְלָחָה הִיא, כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה.

וְעַל־כֵּן אַל תִּתְבַּיֵּשׁ, אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, אֶלָּא עוֹד הַיּוֹם תַּנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמָּשֵׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, כִּי הַשַּׁבָּת מַעֲשִׂירָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּבִזְכוּת שְׁמִירַת שַׁבָּת, יִמְחֲלוּ לְךָ עַל כָּל עֲוונוֹתֶיךָ, כִּי כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו, וְלֹא עוֹד אֶלָּא כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִין לוֹ (שַׁבָּת קיח.); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁתָּבֹא לְךָ הַצָּלָחָה בְּחַיֶּיךָ, כִּי "בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב', הֲלָכָה ח'); וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז תִּהְיֶה מְרֻחָק לְגַמְרֵי מִן הַחֵטְא, כִּי מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, מְרֻחָק מִן הָעֲבֵרָה (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח), וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה קָשֶׁה לְךָ מְאֹד מְאֹד, שֶׁהִרְגַּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּחֶבְרָה שֶׁרְחוֹקָה מִקְּדֻשַּׁת שַׁבָּת, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ לְךָ סְפוּיִים בְּחַיֶּיךָ, תַּתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא בַּת זוּגָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל הַשַּׁבָּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי שַׁבָּת הִיא "שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵילָא וְתַתָּא", שַׁבָּת בְּעַצְמָהּ הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן

בָּזֶה שֶׁתִּשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ תֻּמְשַׁךְ עָלֶיךָ הַצְלָחָה
גְּדוֹלָה בְּחַיֶּיךָ, וְיֵשׁ לְךָ סְפוּיִים לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, הָעִקָּר
בְּרַח לְךָ מִכָּל אֵלּוּ שֶׁהֵסִיתוּ אוֹתְךָ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד
מִצְוֹתָיו שֶׁהֵם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מִכָּל מִי שֶׁהֵסִית
אוֹתְךָ נֶגֶד הַשַּׁבָּת. וְכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,
לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּאן וָהָלְאָה מָה אַתָּה אוֹכֵל,
וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁכָּל הַמַּאֲכָלִים שֶׁאַתָּה אוֹכֵל יִהְיוּ רַק
מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, כִּי מַאֲכָלֵי טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת
מְטַמְטְמִים אֶת הַלֵּב וְהַדַּעַת, וּמְבִיאִים אֶת הָאָדָם
לְטֻמְטוּם הַמֹּחַ וְעַקְמוּמִיּוּת הַלֵּב, שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ קְשָׁיוֹת
וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְגַם רְאֵה
מָה אִתְּךָ, וְהֵיכָן אַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו, כִּי אֵיךְ עָבְדוּ
עָלֶיךָ, וְאֵיךְ הִצְלִיחוּ לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, עַד שֶׁהֵבִיאוּ
אוֹתְךָ לִידֵי אַכְזָבוֹת, עַד שֶׁהֶחְדִּירוּ בְּךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ
כְּבָר שׁוּם סְפוּיִים, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ שׁוּם עָתִיד
וְהַצְלָחָה בְּחַיֶּיךָ, כָּל זֶה בָּא עַל־יְדֵי שֶׁפִּטְמוּ אוֹתְךָ
בִּנְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ יָמִים וְשָׁנִים שֶׁאָכַלְתָּ
מִכָּל הַבָּא לְיָדֶיךָ, וְלֹא הָיִיתָ נִזְהָר בַּמֶּה אַתָּה אוֹכֵל,
וְזֶה הֵבִיא אוֹתְךָ לְמַה שֶׁהֵבִיא, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי,
בְּנִי הַיָּקָר, לְהִזָּהֵר מֵעַכְשָׁו לֹא לֶאֱכֹל בְּשַׂר נְבֵלוֹת
וּטְרֵפוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, וְאַל תְּשַׁקֵּץ אֶת נַפְשְׁךָ,
וּתְדַקְדֵּק לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלוֹת כְּשֵׁרִים, אָז יְזַדְּכֵךְ מֹחֲךָ

וְלִבְּךָ, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁעַדַיִן יֵשׁ לְךָ סִפּוּי לְתַקֵּן הַכֹּל, וְאָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ. וְאִם תְּצַיֶּת אוֹתִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר בְּכָל זֶה, אָז תִּרְאֶה שֶׁעַדַיִן יֵשׁ לְךָ סִפּוּי גָּדוֹל בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה יָכוֹל עוֹד לְתַקֵּן אֶת כָּל מַה שֶּׁפָּגַמְתָּ. הָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ תְּבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׂגוֹת אֵלּוּ לְהַשִּׂיג אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אֶלָּא עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְווֹת, כִּי הַמִּצְווֹת מְקַשְּׁרוֹת אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּפֹעַל מַמָּשׁ, עַל־יְדֵי זֶה נִתְקַשֵּׁר וְנִתְיַחֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ (קִדּוּשִׁין לט:). וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְווֹת (מַכּוֹת כג:), כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי מִצְווֹת שֶׁאָדָם מְקַיֵּם,

עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְזִכּוּךְ הַנֶּפֶשׁ, וְלָכֵן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַתָּה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל אֵלּוּ שֶׁהִתְלוֹצְצוּ מִמְּךָ עַד עַכְשָׁו, כִּי רְאֵה אֶל אֵיזֶה פַּח הֵבִיאוּ אוֹתְךָ, הִכְזִיבוּ אוֹתְךָ בְּחַיֶּיךָ, גֵּרְשׁוּ אוֹתְךָ מֵעַל פְּנֵיהֶם, הִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ וְשָׁבְרוּ אוֹתְךָ וְזָרְקוּ אוֹתְךָ, וְעַכְשָׁו נִשְׁאַרְתָּ בַּחוּץ — מַה יֵּשׁ לְךָ בְּחַיֶּיךָ?! אֲבָל בָּזֶה שֶׁאַתָּה תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת מַעֲלָתְךָ בַּשָּׁמַיִם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה לב, ו): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַלְאָךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מִצְוֹת — נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹת — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲצִי מַחֲנֵיהוּ, אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם הַרְבֵּה מִצְוֹת — כָּל מַלְאֲכֵי מַעְלָה מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְהוֹלְכִים עִמּוֹ וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל רָע, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְפָנֶיךָ, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, אֶלָּא רְאֵה לְקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְדַע לְךָ שֶׁעַדַיִן יֵשׁ לְךָ סְפוּיִים לְתַקֵּן הַכֹּל, אִם רַק תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אָז תִּזְכֶּה שֶׁיֵּמְשֵׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אוֹתִי, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, תַּתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתֵדַע שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — נִשְׁמַע וְנִתְקַבֵּל, וְתֵכֶף־וּמִיָּד שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אָז תִּרְאֶה שִׁנּוּי גָּדוֹל בְּחַיֶּיךָ, כִּי יִכָּנֵס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ סִפּוּי לְנַפְשְׁךָ, וְאַתָּה עֲדַיִן יָכוֹל לְהַצְלִיחַ לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, כִּי מַה שֶּׁתִּפְלָה וּבַקָּשָׁה פּוֹעֲלוֹת, שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ פּוֹעֵל, וְעַל־כֵּן תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְקַיֵּם אֶת זֶה, כִּי מֵרֹב הֶרְגֵּל שֶׁהִרְגַּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ לֹא דֶּרֶךְ, שֶׁהִתְרַחַקְתָּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן עַל־יְדֵי עֲבֵרוֹת שֶׁעָבַרְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, טִמְטַמְתָּ מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבְךָ שֶׁאַתָּה מָלֵא קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאַתָּה שָׁבוּר בְּעַצְמְךָ לְגַמְרֵי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן

שֶׁחֲבֵרֶיךָ אִכְזְבוּ אוֹתְךָ וְשָׁבְרוּ אוֹתְךָ, וְאַתָּה בְּעַצְמְךָ שָׁבוּר וּמֻשְׁפָּל מְאֹד, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לִזְכֹּר מַאֲמָרָם זַ״ל, שֶׁאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין מג:): מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁפֵלָה — אֵין תְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נא): ״לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּא אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה״, דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ שָׁפֵל מְאֹד, שָׁבוּר וּמֻשְׁפָּל יוֹתֵר מִכֻּלָּם, מָלֵא אַכְזָבוֹת, אִם אַתָּה תָּבֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֵיךְ יְקַבְּלוּ אוֹתְךָ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית.

וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, לְצַיֵּת אֶת אֲשֶׁר אֲנִי מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵדַע שֶׁאַף בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לְךָ לֹא הָרַע אוֹ הַטּוֹב, וְאַף אֶחָד לֹא בַּעַל־הַבַּיִת שֶׁלְּךָ, וְאַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לִקְבֹּעַ שֶׁאֵין לְךָ סִפּוּי בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה כְּבָר אָבוּד לְגַמְרֵי, כִּי כָּל־כָּךְ שָׁבְרוּ אוֹתְךָ, וְכָל־כָּךְ הִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ, וְכָל־כָּךְ הִכְזִיבוּ אוֹתְךָ, וְכָל־כָּךְ הִרְחִיקוּ אוֹתְךָ, עַל־כֵּן נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ בֶּאֱמֶת דִּבְרֵיהֶם צוֹדְקִים, אֲבָל עָלַי לְהַגִּיד לְךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, יֵשׁ לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא מֶלֶךְ עוֹלָם, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס

אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, הוּא בָּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין הוּא צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּשְׁבַּר, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה אֲמִתִּית, בְּשִׂמְחָה עֶלְיוֹנָה, וְהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְשׁוֹמֵר אֶת אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, אָז תַּאֲמִין לִי, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר לֹא יִקַּח זְמַן רַב, שֶׁאָז תִּזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּאוֹר, בְּזִיו, בְּחִיּוּת וּבְדִבְקוּת, עַד שֶׁלֹּא תִּרְצֶה כְּבָר שׁוּם דָּבָר, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְאוֹכֵל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהוּא מוּכָן תָּמִיד לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לִידֵי זְכוּךְ וְטָהֳרַת הַנֶּפֶשׁ כָּזוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ, וְהוּא מַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֵיךְ שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ סְפוּיִים טוֹבִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָאַכְזָבוֹת וְהַהַשְׁפָּלוֹת אֶל הַצְלָחוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁתִּלְעַג וְתִצְחַק לְכָל אֵלּוּ שֶׁרָחֲקוּ אוֹתְךָ וְהִשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ וּבְזוּ אוֹתְךָ, אַדְרַבָּה, בָּזֶה שֶׁתִּקַּח עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׁמַע לַעֲצָתִי שֶׁאֲנִי מְיַעֵץ לְךָ, וּתְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה, אָז תִּרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לְךָ סְפוּיִים טוֹבִים לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ וְחוֹבוֹתֶיךָ וְתִזְכֶּה לַעֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה, וּלְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הָעָתָק מִסֵּפֶר שו״ת ״אֲשֶׁר בַּנַּחַל״

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם רְבִיעִי לְסֵדֶר וַיִּגַּשׁ ה׳תשל״ד.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל הַיָּקָר וְהַנַּעֲלֶה שׁוֹתֶה מִמֵּי הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ ... גֵּרוֹ יָאִיר.

לְנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ.

אוֹדוֹת מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְכוּ׳, רְאֵה לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, רַק לְהִתְקַדֵּם, מַה לְּךָ עִם אֲחֵרִים, דָּבָר זֶה אַתָּה צָרִיךְ לַחֲקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עֵסֶק עִם אֲחֵרִים כְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל בַּסִּפּוּר שֶׁל הַתָּם הַקָּדוֹשׁ (עַיֵּן סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ט׳), שֶׁתָּמִיד הָיָה שָׂמֵחַ וְרָגִיל הָיָה לוֹמַר: ״מַה יֵּשׁ לִי עִם אַחֵר, זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלִּי וְזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ״, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוּא עִקַּר גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה שָׁבוּר.

מָה אֹמַר לְךָ, יְדִידִי הַיָּקָר, רָאוּי לָנוּ לְהַתְחִיל לְהַתְמִיד מֵחָדָשׁ בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאָז טוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה...

(מִכְתָּב אֶלֶף יח, חֵלֶק ט׳)

קוּנְטְרֵס

מִי אָשֵׁם

יִגַּלֶּה וְיָבֹאר דֶּרֶךְ קַלָּה לָאָדָם אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם, וְלֹא יַאֲשִׁים עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו,
וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִצָּרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: אָסוּר לָאָדָם לִחְיוֹת עִם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כִּי זֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, וּצְרִיכִים לְהַכְנִיס דָּבָר זֶה גַּם בַּיְלָדִים, לְהוֹצִיא מֵהֶם אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וּלְמַעֵט מֵהֶם אֶת הַהֶפְסֵד, כִּי אִם גְּדֵלִים בִּרְגְשׁוֹת אַשְׁמָה, זֶה יַהֲרֹס לָהֶם אֶת הַחַיִּים, כִּי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה זֶה הֶרֶס הַחַיִּים. וְאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁאֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְתָמִיד יְכוֹלִים לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפד)

קוּנְטְרֵס

מִי אָשֵׁם

א.

אָסוּר לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם דָּבָר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַדָּבָר הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר שֶׁיָּכוֹל לִקְרוֹת בְּחַיֵּי הָאָדָם הוּא לִחְיוֹת בְּרִגְשֵׁי אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת בְּנֵי־אָדָם. וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים, נְעִימִים וּמְתֻקִּים, עֲלֵיכֶם לְהִתְרַחֵק מֵהַמִּדָּה הָרָעָה הַזּוֹ — לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמְכֶם, אֲפִלּוּ שֶׁקָּרָה מִקְרֶה רַע, וַאֲפִלּוּ נִגְרַם לָכֶם הֶפְסֵד גָּדוֹל, וַאֲפִלּוּ נְפַלְתֶּם וְנִשְׁלַכְתֶּם בְּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לָכֶם לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמְכֶם, כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ,

בָּזֶה הוּא הוֹרֵס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. בְּגַשְׁמִי — רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁנַּעֲשִׂים בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מֵאַחַר שֶׁמַּאֲשִׁימִים אֶת עַצְמָם בְּכָל דָּבָר שֶׁרַק קוֹרֶה לָהֶם בְּחַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים, וְתָמִיד חַיִּים בִּרְגִשׁוֹת אַשְׁמָה, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְשַׁגֵּעַ אוֹתָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיּוֹצְאִים מִדַּעְתָּם, עַל־יְדֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ הֵם חַיָּבִים בַּדָּבָר הַזֶּה. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּטָּן לַחֲבֵרוֹ, אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָה, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כִּי הוּא זֶה, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ, וְלָמָּה לִחְיוֹת תָּמִיד בִּרְגִשׁוֹת אַשְׁמָה, אֲשֶׁר מְשַׁגְּעִים אֶתְכֶם, מַדּוּעַ לֹא תִּבְרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְאָז תִּרְאוּ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכּוּ לָצֵאת מֵהַמַּחֲלָה הַזּוֹ הַנִּקְרֵאת רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁאָדָם חַי בְּרִגְשׁוֹת

אָשָׁם, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּכָל מַה שֶּׁקָּרָה אִתּוֹ, וּכְאִלּוּ אַשְׁמָתוֹ שֶׁלֹּא הָלַךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, כִּי אִם הָיָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — הָיָה מַצְלִיחַ, אוֹ הוּא אָשֵׁם שֶׁלֹּא עָסַק בְּעֵסֶק זֶה, כִּי אִם הָיָה עוֹסֵק בְּעֵסֶק זֶה, הָיָה מִתְעַלֶּה וּמַצְלִיחַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאִם הָיָה מְדַבֵּר בְּצוּרָה כָּזוֹ, אֲזַי הָיָה אָהוּב עַל זוּלָתוֹ יוֹתֵר, וְאִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה דְּבָרִים אֵלּוּ, לֹא הָיָה בָּא לִידֵי כִּשָּׁלוֹן וְכַדּוֹמֶה, כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּאָדָם כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בַּדָּבָר, וּבְעֶטְיוֹ אֵרַע מַה שֶּׁאֵרַע. וּכְמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת, כָּל מַה שֶּׁאָדָם יוֹרֵד וְנוֹפֵל וְנִשְׁלָךְ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אָסוּר לוֹ לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא עָלָיו לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיֵדַע כִּי תַּכְלִית הַיְרִידָה הִיא בִּשְׁבִיל הָעֲלִיָּה, כִּי לְמַעְלָה מְגָרְשִׁים וְזוֹרְקִים אֶת הָאָדָם, כִּי רוֹצִים שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אָדָם הוּא רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בַּגּוּף הַגַּשְׁמִי, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְתַעֲנוּג תְּמִידִי אֵינוֹ תַּעֲנוּג, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם כְּבָר זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֵיזוֹ חִיּוּת וּנְעִימוּת בַּתּוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וּמִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה,

שֶׁיִּהְיֶה שָׁבוּר בְּעַצְמוֹ, וְיֵדַע שֶׁעַדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל;
כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְכָל מַה שֶּׁמַּכִּיר יוֹתֵר אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ
יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁעַדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחִיל
כְּלָל, וְלָכֵן מַפִּילִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה
בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה. וְזֶה עִקַּר הַצְּלָחַת
הַצַּדִּיקִים, שֶׁתָּמִיד מַתְחִילִים הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כְּאִלּוּ
עֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ אַף פַּעַם. וְעַל־כֵּן גַּם בְּרוּחָנִיּוּת
אָסוּר לִחְיוֹת בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה כְּאִלּוּ אֲנַחְנוּ אֲשֵׁמִים,
אֶלָּא צְרִיכִים לְתָלוֹת הַכֹּל בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹלִים מִירִידוֹת וּנְפִילוֹת
וְהַשְׁלָכוֹת, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ לַחֲזֹר
בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ
עֲלֵיהֶם הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּמִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם
יִצְרָם הָרַע, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם נוֹפְלִים וְחוֹזְרִים בַּחֲזָרָה,
וְלָכֵן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם,
לַעֲקֹר מֵעַצְמוֹ אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל
מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת,
וּכְשֶׁחַיִּים בְּצוּרָה כָּזוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹלִים מִכָּל מִינֵי
שִׁגְעוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבָּקוּ בָּאָדָם, הַבָּאִים מֵרִגְשׁוֹת
אַשְׁמָה; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִבְרֹחַ

מֵרְגִּשׁוֹת אַשְׁמָה, וְאַל תַּאֲשִׁימוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּשׁוּם דָּבָר, כִּי אַחֶרֶת אַתֶּם יְכוֹלִים לָצֵאת מִדַּעְתְּכֶם בְּגַשְׁמִיוּת וְכֵן לִפֹּל בִּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא בְּרוּחָנִיוּת, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לַחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדַּע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְאֵין שׁוּם דָּבָר הַמַּפְרִיד בֵּינוֹ יִתְבָּרַךְ לְבֵין כְּלָלִיּוּת הַבְּרִיאָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַה שֶּׁרוֹאִים אֶת הַבְּרִיאָה כְּאִלּוּ דָּבָר נִפְרָד, כָּל זֶה הוּא מֵחֲמַת הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כְּדֵי לִתֵּן לָאָדָם בְּחִירָה, שֶׁיִּבְחֹר בַּטּוֹב אוֹ לְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הָרַע גָּמוּר, שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, הוּא חוֹזֵר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בַּחֲטָאִים וּבַעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, אֶלָּא חוֹזֵר וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז וּבְיֶתֶר תְּשׁוּקָה, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַיְרִידָה הָיְתָה לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה, כָּל זֶה בָּא

כְּשֶׁעוֹקֵר מֵעַצְמוֹ אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא אֵינֶנּוּ אָשֵׁם. וּכְמוֹ־כֵן בְּגַשְׁמִיוּת — עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם הוּא כְּשֶׁאֵינוֹ מַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא חַיָּב בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, אֶלָּא הוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל כְּשְׁלוֹנוֹתָיו הֵם רַק מִלְּמַעְלָה כְּדֵי לְהַחְכִּימוֹ; כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם נִכְשָׁל יוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַשְׂכִּיל יוֹתֵר, כִּי זוֹ תַּכְלִית הַחָכְמָה, שֶׁלּוֹמֵד מֵהַכְּשְׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל הָעִקָּר שֶׁלֹּא לְהַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בַּדָּבָר, כִּי לִחְיוֹת עִם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, בָּזֶה יָכוֹל לַעֲקֹר אֶת עַצְמוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד; וְעַל־כֵּן רְאוּ מְאֹד מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר מִלִּחְיוֹת בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְתָמִיד תַּמְשִׁיכוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יֵמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ.

ב.

אָסוּר לְהַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל זוּלָתוֹ כְּלָל

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ,

וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלקוּת גָּמוּר הוּא, וְצָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כִּי אָסוּר לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּרֶגַע, וְעַל־כֵּן אָסוּר לָכֶם לְהַטִּיל אֶת הָאַשְׁמָה עַל זוּלַתְכֶם. וְאִם נֶאֱרַע לָכֶם מַה שֶּׁנֶּאֱרַע — אֵיזוֹ צָרָה, אֵיזֶה הֶפְסֵד, אוֹ אֵיזוֹ מְרִיבָה, אַל תַּאֲשִׁימוּ אֶת אַף אֶחָד, אֶלָּא תֵּדְעוּ, שֶׁאֵלּוּ כְּרוּזִים מִלְּמַעְלָה, שֶׁרוֹצִים שֶׁתַּחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה עוֹבֵר עֲלֵיכֶם מִבַּעַל בְּחִירָה; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ הַבַּעַל בְּחִירָה, וּמְצַעֵר אֶתְכֶם וְגוֹרֵם לָכֶם הֶפְסֵדִים רַבִּים, וְלָכֵן רְאוּ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. כִּי דַּרְכָּם שֶׁל שׁוֹטִים, שֶׁמַּשְׁלִיכִים אֶת כָּל הָאַשְׁמָה עַל זוּלָתָם, כְּאִלּוּ "אֲנִי נִכְשָׁל בִּגְלַל זוּלָתִי, וְכָל הַצָּרוֹת שֶׁלִּי הֵן בִּגְלַל חֲבֵרִי, וְזוּלָתִי הוּא עוֹמֵד לִי בְּדַרְכִּי, וְגוֹרֵם לִי הֶפְסֵדִים, מֵחֲמַת שֶׁהוּא הַמִּתְחָרֶה שֶׁלִּי" וְכוּ' וְכוּ', וּבֶאֱמֶת לֹא דַּעַת וְלֹא תְּבוּנָה לְאָדָם זֶה, שֶׁעָקַר אֶת עַצְמוֹ בּוֹ בָּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, יוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לְהַטִּיל אֶת הָאַשְׁמָה עַל זוּלָתוֹ, יוֹתֵר טוֹב

לוֹ לִבְרֹחַ אֶל הַקּוֹל הַפְּנִימִי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וּבִפְרָט מִבַּעֲלֵי בְּחִירָה צְרִיכִים לִבְרֹחַ רַק אֶל קוֹל הַפְּנִימִי, וְלִשְׁמֹעַ מִתּוֹךְ הַקְּלָלוֹת וְהַדְּבּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְלִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן מִתּוֹךְ הַמְנִיעוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁשָּׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז כֻּלָּם מִתְבַּטְּלִים כְּנֶגְדּוֹ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי כֻּלָּם נַעֲשִׂים כְּלֹא; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל זוּלַתְכֶם, אֶלָּא תָּמִיד תַּחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתְכֶם אֲשֶׁר קוֹרִים אִתְּכֶם — הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶתְכֶם, אַךְ רוֹצֶה לְעוֹרֵר אֶתְכֶם שֶׁתַּחְזְרוּ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן הוּא שׁוֹלֵחַ לָכֶם אֶת הַצָּרָה הַמָּרָה הַזּוֹ שֶׁנִּסְתַּבַּכְתֶּם בָּהּ, וְשׁוּבֵר אֶתְכֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לִבְּכֶם כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ הָאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם אֵיזוֹ צָרָה מָרָה, אֵילּוּ מַחֲלוֹקוֹת וּמְרִיבוֹת, אֵילּוּ הֶפְסֵדִים מִבַּעַל בְּחִירָה, תִּבְרְחוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְיִתְפָּרְדוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים וְהַמִּתְנַגְּדִים שֶׁלָּכֶם,

וְהַמִּתְחָרִים אִתְּכֶם בְּעִסְקֵיכֶם, כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְנִשְׁאָר נָקִי לְגַמְרֵי; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב מִזֶּה, וְאַל תַּאֲשִׁימוּ אֶת זוּלַתְכֶם בְּשׁוּם הַאֲשָׁמוֹת, וְאָז דַּיְקָא תִּחְיוּ חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים בְּטוּחִים, וְלֹא תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לָכֶם אָדָם מִבְּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לָכֶם כָּל הַיָּמִים.

ג.

אָסוּר לְהַכְנִיס בִּילָדִים רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אִם בִּרְצוֹנְכֶם לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיכֶם, שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם יְלָדִים בְּרִיאִים, תּוֹצִיאוּ מֵהֶם כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְאַל תַּאֲשִׁימוּ אוֹתָם בְּשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִם יִגְרְמוּ לָכֶם הֶפְסֵדִים גְּדוֹלִים, אַל תַּאֲשִׁימוּ אוֹתָם, אֶלָּא תַּקְטִינוּ אֶת הַדָּבָר בְּעֵינֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בָּהֶם

רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה; כִּי רֹב הַיְלָדִים הַבְּעָיָתִיִּים, אֲשֶׁר גְּדֵלִים בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁהַהוֹרִים לֹא יָדְעוּ כֵּיצַד לְחַנֵּךְ אוֹתָם, וְהִכְנִיסוּ בָּהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ הֵם אֲשֵׁמִים בְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְזֶה מוֹתִיר אֶצְלָם מוּם קָבוּעַ. וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַכְנִיס בַּיְלָדִים רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֶלָּא אַדְרַבָּה, תַּקְטִינוּ כָּל דָּבָר בְּעֵינֵיהֶם, וְתֹאמְרוּ תָּמִיד, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא קָרָה, וְאַל תַּחְשְׁשׁוּ, כִּי כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁעוֹשִׂים טָעֻיּוֹת, וְאוֹי לָכֶם מִלְּהַאֲשִׁים אֶת עַצְמָם. וּכְכָל שֶׁתַּרְבּוּ לְדַבֵּר עִם יַלְדֵיכֶם דִּבְרֵי הִתְחַזְּקוּת, וְתוֹצִיאוּ מֵהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כֵּן יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם, וְיִהְיוּ מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם. וּלְהַפּוּךְ — אִם תֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ מִקְרֶה, כְּאִלּוּ הָיָה כָּאן מִקְרֶה רַע עִם הַיְלָדִים, וְהֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַטָּעוּת, וְתַכְנִיסוּ בָּהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֲזַי יִגְדְּלוּ בַּעֲלֵי מוּמִים, חַס וְשָׁלוֹם. לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהוֹצִיא אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה מִיַּלְדֵיכֶם, וְתָמִיד תְּחַזְּקוּ וּתְחַיּוּ אוֹתָם, וְתַחְדִּירוּ בָּהֶם בְּטָחוֹן עַצְמִי, וְתֹאמְרוּ לָהֶם, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא קָרָה. וְדָבָר זֶה יִהְיֶה תָּמִיד רָגִיל עַל לְשׁוֹנְכֶם, וְאִם נֶאֱרָע אֵיזֶה הֶפְסֵד מָמוֹן אוֹ שָׁבְרוּ אֵיזֶה כְּלִי מִכְּלֵי הַבַּיִת, אוֹ עָשׂוּ אֵיזֶה

נֶזֶק וָהֶרֶס, תִּהְיוּ רְגִילִים לוֹמַר: ׳מְאוּמָה לֹא קָרָה׳, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בַּיְלָדִים רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, אֲשֶׁר זֶה גּוֹרֵם לָהֶם לִגְדֹּל בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם. וְאִם אָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּשְׁתַּדְּלוּ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּזוֹ, תִּזְכּוּ לְגַדֵּל יְלָדִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם, וְיִהְיוּ מֻצְלָחִים בְּחַיֵּיהֶם, וְיִהְיוּ תָּמִיד בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, וְיִהְיֶה לָהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי, אֲשֶׁר זֶה הַיְסוֹד בַּחִנּוּךְ — לְהַחְדִּיר בַּיְלָדִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם בִּטָּחוֹן עַצְמִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶל דְּבָרַי אֵלּוּ, וְאָז יִזְכֶּה לְגַדֵּל יְלָדִים בְּרִיאִים בְּרוּחָם וּבְנַפְשָׁם.

ד.

צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אִם גְּדַלְתֶּם מִימֵי קַטְנוּתְכֶם בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, וְתָמִיד הִכְנִיסוּ בָּכֶם הַהוֹרִים וְהַמּוֹרִים רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ אַתֶּם אֲשֵׁמִים בְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְכוּ׳, עֲלֵיכֶם לַעֲבֹד עַל עַצְמְכֶם לְהוֹצִיא מִכֶּם אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, כִּי רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה עֲלוּלִים לַהֲרֹס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי — הֵן בְּרוּחָנִיּוּת וְהֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, וְעִקַּר הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם הֵן רַק כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ רִגְשׁוֹת

אַשְׁמָה, אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים בַּעֲלֵי מוּמִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם. וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שַׁיָּךְ שֶׁיִּהְיֶה פֵּרוּד בֵּין הַבְּרִיאָה לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּמַה שֶּׁרוֹאִים הֵפֶךְ הָאֱמוּנָה, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן. כִּי בֶּאֱמֶת דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל אַחְדּוּת פְּשׁוּטָה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁמַּכְנִיסִים בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז אֵינוֹ חַי בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִחְיוֹת אֶת חַיָּיו עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, כִּי כָּל הַתּוֹרָה הִיא דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּכָל חֶלְקֵי הַבְּרִיאָה שָׁם גְּנוּזָה תּוֹרָה, הֵן בְּדוֹמֵם, הֵן

בְּצוֹמֵחַ, הֵן בְּחַי וְהֵן בִּמְדַבֵּר, שָׁם גְּנוּזָה תּוֹרָה וַהֲלָכוֹת רַבּוֹת עַד אֵין סוֹף, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד אֵיזוֹ הֲלָכָה הַשַּׁיֶּכֶת לַדּוֹמֵם אוֹ לַצּוֹמֵחַ אוֹ לַחַי אוֹ לַמְדַבֵּר, הוּא מְקַשֵּׁר אֶת חֵלֶק הַבְּרִיאָה הַזֶּה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְשֶׁחַיִּים בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת כָּזוֹ, נִתְבַּטְּלִים כָּל רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, כִּי יוֹדְעִים אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְכָל צָרוֹתָיו לוֹ צַר; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַעֲקֹר מֵעַצְמְכֶם אֶת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְתֵדְעוּ שֶׁאֵינְכֶם אֲשֵׁמִים כְּלָל, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, זֶהוּ רַק לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶתְכֶם, שֶׁתָּשׁוּבוּ וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְאָז כְּשֶׁתִּחְיוּ חַיִּים כָּאֵלּוּ, תַּרְגִּישׁוּ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת, חִיּוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְתִסְתּוֹבְבוּ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי כְּמוֹ שֶׁמִּתְהַלְּכִים וּמְטַיְּלִים בְּגַן־עֵדֶן בְּרוּחָנִיּוּת הָעוֹלָמוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִשְׁתַּנֶּה כָּל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ וְכָל חַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, וְיַעֲקֹר מִמֶּנּוּ אֶת כָּל רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ

בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִים אֶצְלוֹ מִמֵּילָא רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְזוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים.

ה.

כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא רַק מֵחֲמַת רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, שֶׁמַּאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּכָל צָרוֹתָיו, וּכְאִלּוּ הוּא לֹא יִצְלַח, וְכָל כְּשְׁלוֹנוֹתָיו הֵם מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ מַזָּל, וְלֹא נוֹלָד בְּמַזָּל טוֹב, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁאָדָם מְדַמֶּה לְעַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו, וְהַכֹּל רַק בְּאַשְׁמָתוֹ. וּבֶאֱמֶת זוֹ טָעוּת, כִּי דְּבָרִים אֵלּוּ אֵינָם תְּלוּיִים בָּאָדָם, אֶלָּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת, אֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, כֻּלָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ כָּל רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, כִּי מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ,

מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרִגִיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ [מִי שֶׁמִּמֶּנּוּ עַל הַבִּיּוּבִים, גַּם הוּא נִתְמַנָּה מִן הַשָּׁמַיִם] (בְּרָכוֹת נח.), הַיְנוּ אֲפִלּוּ דָּבָר קָטָן כָּל־כָּךְ זֶה גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם רוֹצִים לְהַכִּיר בָּזֶה, אֲזַי הֵם סוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְכָל כִּשְׁלוֹנוֹתֵיהֶם בְּחַיֵּיהֶם — הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל חַיִּים רַק עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מֵהַר סִינַי; כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִצְוֹתֶיהָ הֵם עֶצֶם חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַחְדִּיר בָּאָדָם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתַּרַ״ג מִצְוֹת הֵם כְּנֶגֶד הָרַמַ״ח אֵיבָרִים וְהַשָּׁסָ״ה גִּידִים. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה וְזָהִיר מֵעֲבֵרָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר, זִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, כָּל הַמִּצְוֹת מְבִיאוֹת

אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁיִּזְכֶּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְאֵינוֹ מַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ בִּמְאוּמָה, אֶלָּא אַדְרַבָּה, חוֹזֵר יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים יְדִיעוֹת אֵלּוּ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְהָיוּ מַחְדִּירִים אוֹתָן בְּתוֹךְ תּוֹכָם, דַּיְקָא אָז הָיוּ מַצְלִיחִים בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; אַךְ מֵחֲמַת שֶׁרֹב בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר וְכֹחַ הַבְּחִירָה, עַל־כֵּן עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ לֹא נוֹלָד בְּמַזָּל טוֹב וּבְיוֹם טוֹב, וּכְאִלּוּ עֲסָקָיו אֵינָם בְּמָקוֹם טוֹב, וְזֶה מַה שֶּׁעוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהַצְלִיחַ בְּחַיֵּיכֶם, עֲלֵיכֶם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל נְקֻדַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ מַה שֶּׁקּוֹרֶה מִבַּעַל בְּחִירָה, זֶהוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַעֲלֵיכֶם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִילוּ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר, זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁתִּהְיוּ בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּעֵינֵי עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי, וְתַרְגִּישׁוּ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאָז תִּהְיוּ בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, וְיִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַבָּאִים מֵרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד תַּשְׁכִּילוּ וְתָבִינוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לִחְיוֹת בְּרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה?! אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא כָּל הַיָּמִים, כִּי יִחְיֶה עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵי לוֹ.

ו.

רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה מוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מִדַּעְתּוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת אֵיךְ לַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם אֶת זֶה הָעוֹלָם, רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, שֶׁצָּרִיךְ תָּמִיד לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל שַׁעַל וְשַׁעַל וְעַל כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ, עָלָיו לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כֻּלָּל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם; כִּי בֶּאֱמֶת עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וְחוֹבוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהִתְחַזֵּק כְּלָל, וְעִקַּר הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם אֵלּוּ רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, שֶׁמַּאֲשִׁים תָּמִיד אֶת עַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא אָשֵׁם בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו. וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמַּכְנִיסִים בּוֹ רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל אֵלּוּ הַמְשֻׁגָּעִים וְאֵלּוּ הַסּוֹבְלִים עַל הָעֲצָבִים, זֶה בָּא לָהֶם רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּכְנִיסִים בָּהֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים, וְלַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, תּוֹצִיאוּ מֵעַצְמְכֶם אֶת כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְתֵדְעוּ שֶׁאֵינְכֶם אֲשֵׁמִים בְּמְאוּמָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמְרוֹרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם. וְזִכְרוּ הֵיטֵב אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּצְרִיכִים לַחֲקֹק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתְּכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאַף שֶׁאֲנִי חוֹזֵר עִמָּכֶם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר עַל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁעַדַיִן לֹא הִתְחַלְנוּ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ, כִּי

אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע מִתְחַדְּשִׁים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־כֵּן אִם אָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי נִפְטָר לְגַמְרֵי מֵרִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, שֶׁהוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. וְלָכֵן רְאוּ לְצַיֵּת אוֹתִי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, וְלַחֲזֹר תָּמִיד עַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְתָמִיד תְּדַבְּרוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — הֵן עִם עַצְמְכֶם וְהֵן עִם שְׁכֵנֵיכֶם וּקְרוֹבֵיכֶם וִידִידֵיכֶם, תָּמִיד רְאוּ לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצְאוּ מֵרִגְשׁוֹת הָאַשְׁמָה, וְאַף אֶחָד שֶׁלֹּא יַכְנִיס בָּכֶם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, כְּאִלּוּ אַתֶּם אֲשֵׁמִים בַּדְּבָרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְאַתֶּם סִבַּכְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם בַּצָּרוֹת שֶׁנִּגְרְמוּ לָכֶם, תַּאֲמִינוּ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה דָּבָר אֶחָד בִּלְבַד בָּזֶה שֶׁהֵבִיא עֲלֵיכֶם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְהוּא — שֶׁתָּשׁוּבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבְרֶגַע שֶׁזּוֹכִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹלִים מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמִכָּל מִינֵי מְצוּקָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר אֶת דִּבּוּרֵי הָאֱמוּנָה וְהַהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית תָּמִיד, שֶׁעַל־יְדֵי־

זֶה יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת

יִפְתַּח אֶת עֵינֵי הָאָדָם לְבַל יֵלֵךְ שׁוֹלָל בְּזֶה הָעוֹלָם,
וְאַל יְפַתֶּהוּ יִצְרוֹ בִּדְמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, וְיִגָּלֶה נוֹרָאוֹת
נִפְלָאוֹת בְּהַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: אִם הָיָה אָדָם מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ תָּמִיד, וְהָיָה חַי אֶת הַמְצִיאוּת, אָז הָיָה לוֹ בְּנָקֵל לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְעִקַּר כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּדְבִּיק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה הַכֹּל, וְאֵיךְ שֶׁנֶּאֱרַע עִמּוֹ, יְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת הַזּוֹ, וְאָז מִמֵּילָא יִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעג)

קוּנְטְרֵס

כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הוּא רַק מֵחַמַּת שֶׁאַתָּה אֵינְךָ רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, אֶלָּא אַתָּה הוֹלֵךְ שׁוֹלָל וּמָלֵא דִּמְיוֹנוֹת, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין זֶה נוֹגֵעַ לְךָ, וּכְאִלּוּ אֵין זֶה שַׁיָּךְ אֵלֶיךָ, וְאַתָּה אֵינְךָ שַׁיָּךְ אֶל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַתָּה מְרַחֵף בְּכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרֵס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא מְצִיאוּתִי, וְעָלֶיךָ לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ אַחַת וּלְתָמִיד, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וּלְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וּלְהַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַמְּצִיאוּת שֶׁלְּךָ, אָז הָיִיתָ יוֹצֵא

מִכָּל הַצָּרוֹת וּמִכָּל הַבְּעָיוֹת. אַךְ עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְאֵינְךָ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְאַתָּה חַי בְּאַשְׁלָיוֹת וּבְדִמְיוֹנוֹת, וְנִדְמֶה לְךָ כִּי סוֹף כָּל סוֹף תֵּצֵא מֵהַמְּצִיאוּת, וּבֶאֱמֶת זֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתְךָ יוֹתֵר. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא מָרָה מְאֹד מְאֹד, וְאֵינְךָ יָכוֹל לִחְיוֹת כָּךְ, כִּי הִיא הוֹרֶסֶת אוֹתְךָ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאַתָּה אָבוּד בְּעֵינֶיךָ, עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ עֵצָה וְאֵין זֶה פִּתְרוֹן לְכָל בְּעָיוֹתֶיךָ, עָלֶיךָ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, לֵידַע שֶׁאֵלּוּ הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, זוֹ הַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, וְעָלֶיךָ לְהַשְׁלִים עִמָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תּוּכַל לִפְתֹּר וְלָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּהֶם, אֲבָל אִם לֹא תִּרְצֶה לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְתִחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת וּבְדִמְיוֹנוֹת, אָז יַעַבְרוּ עָלֶיךָ צָרוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁמַּמָּשׁ תֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַתְּ אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה קַח אֶת הַמְּצִיאוּת, וְתֵדַע שֶׁנִּגְזְרָה עָלֶיךָ גְּזֵרָה מָרָה כָּזוֹ, שֶׁאַתָּה נִמְצָא בָּהּ. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל־כָּךְ קָשֶׁה לְךָ, וְכִמְעַט שֶׁאַתָּה יוֹצֵא מִדַּעְתְּךָ, וַעֲצַבְיךָ מִתְמוֹטְטִים לְגַמְרֵי,

מִחָךְ וְדַעְתְּךָ שְׁבוּרִים לִרְסִיסִים, לִבְּךָ מָלֵא עַקְמוּמִיּוּת וּסְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת, וְאַתָּה צוֹעֵק מֵרֹב יִסּוּרִים, אֵיךְ וְלָמָּה בָּא לִי דָּבָר כָּזֶה? דַּע, שֶׁהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לָקַחַת אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, אִם תִּקַּח אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, כָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְתַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ עִנְיָנֶיךָ וְאָז בֶּאֱמֶת תִּנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי לְטוֹבָה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, וְהִגַּעְתָּ לְנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וּכְבָר עָבַרְתָּ עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן: פְּגַם הַבְּרִית וַאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְחִלּוּל שַׁבָּת וּשְׁאָר הָעֲבֵרוֹת שֶׁיֵּשׁ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עָלֶיךָ לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְלֵידַע בְּאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה נִמְצָא, וְעַל־יְדֵי שֶׁתֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", אָז בְּנָקֵל יִהְיֶה לְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי בְּרֶגַע שֶׁתִּרְצֶה לָשׁוּב

בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, כְּבָר יָבוֹאוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁבָּרָאתָ מֵחֲטָאֶיךָ וַעֲוונוֹתֶיךָ — לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וּלְעַקֵּם אֶת מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, וְלוֹמַר לְךָ, שֶׁאֵין רוֹצִים אוֹתְךָ לְמַעְלָה כְּלָל, וְאֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, מֵאַחַר שֶׁחָטָאתָ וּפָשַׁעְתָּ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּכָל מִינֵי לִכְלוּכִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אֵין צְרִיכִים אוֹתְךָ וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁיָּבאוּ לְבַלְבֵּל אוֹתְךָ, וְיִהְיוּ לְךָ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְזֻּה. עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", מֵאַחַר שֶׁבֶּאֱמֶת חָטָאתָ וְקִלְקַלְתָּ אֶת בְּרִיתְךָ, וּפִטַּמְתָּ אֶת עַצְמְךָ בַּאֲכִילוֹת נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, וְטִמֵּאתָ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת, וְחִלַּלְתָּ שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְעָבַרְתָּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְאַחֲזוּ בְּךָ הַקְּלִפּוֹת. וְאִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, רְאֵה לֹא לְבַלְבֵּל אֶת עַצְמְךָ מֵהֶם כְּלָל, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וַחֲזַק וֶאֱמַץ לֹא לְהָשִׁיב לָהֶם דָּבָר, רַק תַּמְשִׁיךְ לָצֵאת מֵהָרַע וְהַחשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶם. וְאַף שֶׁכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת יָבאוּ וִיבַלְבְּלוּ אוֹתְךָ, וְיֹאמְרוּ לְךָ: "מָה וְלָמָּה וְאֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה", תִּלְעַג לָהֶם, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְחָפֵץ שֶׁכֻּלָּם יָשׁוּבוּ אֲלֵיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה בֶּאֱמֶת רוֹצֶה

לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לִשְׁכֹּחַ כָּל הֶעָבַר שֶׁלְּךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָבַרְךָ רָץ אַחֲרֶיךָ, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", כִּי הַקְּלִפּוֹת אֵינָן רוֹצוֹת לַעֲזֹב אוֹתְךָ, רַק אַתָּה תֵּלֵךְ וְתִתְקַדֵּם וְתַתְחִיל לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם מִצְוֹת חֲדָשׁוֹת: תַּנִּיחַ תְּפִלִּין וְתֹאכַל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְתִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ וְתִהְיֶה בְּשִׂמְחָה. וְהָעִקָּר תַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁבְּעֵת הַתְּפִלָּה יָבֹאוּ אֵלֶיךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וִיבַלְבְּלוּ אוֹתְךָ וְיִשְׁבְּרוּ אֶת לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְיַעֲקְמוּ אוֹתְךָ, עַד שֶׁכִּמְעַט תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ, אַל תִּסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל, רַק תֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת" מֵרֹב חַטָּאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ שֶׁכְּבָר עָבַרְתָּ. וְאִם בֶּאֱמֶת תִּהְיֶה עַקְשָׁן לֹא לְהִסְתַּכֵּל בַּחֲזָרָה רַק לְהַמְשִׁיךְ וּלְהִתְקַדֵּם, אָז דַּיְקָא סוֹף כָּל סוֹף יִתְבַּטְּלוּ כֻּלָּם מִמְּךָ. אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיךָ כָּל הַמְרִירִיּוֹת הָאֵלּוּ, אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ וּמֵהַשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, שֶׁנּוֹלַכַּד לְשָׁם, וְהַהֶכְרֵחַ לוֹ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בִּלְבּוּלִים וּסְפֵקוֹת רַבִּים. וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל, סוֹף כָּל סוֹף תִּתְפַּשֵּׁר מֵהֶם, וְתֵצֵא לְגַמְרֵי מֵהַחֹשֶׁךְ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בַּקְּדֻשָּׁה. וּכְמוֹ־כֵן הוּא בִּלְמוּד הַתּוֹרָה

הַקְּדוֹשָׁה, אִם תַּתְחִיל לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה מְאֹד לְהָבִין, אֲפִלּוּ פְּשׁוּטָן שֶׁל הַדְּבָרִים, אַךְ אַל תִּתְיָאֵשׁ מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה, אֶלָּא תֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", מֵאַחַר שֶׁחָטָאתָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בְּחַיֶּיךָ, וְקִלְקַלְתָּ כְּמוֹ שֶׁקִּלְקַלְתָּ, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיָּבֹאוּ עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְדִמְיוֹנוֹת וּבִלְבּוּלִים, וְיִרְצוּ לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ וּלְעַקֵּם אֶת מֹחֲךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם מָנוֹס וְתִקָּוָה, אֲבָל אִם תְּצַיֵּת לַצַּדִּיקִים הַמּוֹרִים לְךָ אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת כְּמוֹת שֶׁהִיא, "אֲנִי מָלֵא זֶהֱמָה, מָלֵא טֻמְאָה, וְעָלַי לְהִתְמוֹדֵד עִם כָּל הַשֶּׁקֶר וְהַגַּשְׁמִיּוּת הַמְסַבְּבִים אוֹתִי, וְאֶשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְנַתֵּק אֶת עַצְמִי מִזֶּה", עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַכֹּל, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּזְכֹר דָּבָר זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִתְחִילוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְעָבְדוּ עַל עַצְמָם יָמִים וְשָׁנִים, אַךְ מֻחָמַת שֶׁלֹּא רָצוּ לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, לָזֹאת נָפְלוּ בַּחֲזָרָה לְסוּרָם; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁתִּשְׁמַע מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁאֵין לְךָ תִּקָּנָה, וַאֲפִלּוּ תִּרְאֶה בְּכָל מִינֵי סְפָרִים

שֶׁאַתָּה כְּבָר אָבוּד, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה אוֹתְךָ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קְטָנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וּבְכָל פַּעַם שֶׁאַתָּה מַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ יוֹתֵר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר, תֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", כִּי אַתָּה מָלֵא קְלִפּוֹת וְסִטְרָא אַחֲרָא, וְהִסְתַּכַּלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁהִסְתַּכַּלְתָּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַמִּתְעָבִים שֶׁרַק יֵשׁ, וְחָשַׁבְתָּ וְהִרְהַרְתָּ בְּכָל מִינֵי זֶבֶל, מַדּוּעַ לֹא תָּבִין שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", שֶׁעַכְשָׁו כְּשֶׁהִנְּךָ רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, יִתְעוֹרְרוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת לְלָכְדְךָ בִּמְצוּדָתָן, וְלֹא לְהַנִּיחַ לְךָ לָצֵאת, וְעַל־כֵּן אִם תִּקַּח אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, וְלֹא תִּסְתַּכֵּל כְּלָל, אֶלָּא תֵּדַע "אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ", אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ. וְאִם תִּקַּח אֶת הַכְּלָל הַזֶּה, תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמְּצִיאוּת שֶׁאַתָּה בָּהּ, וּלְהִתְקַשֵּׁר בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, כִּי אִם הָיִיתָ חַי עִם הַמְּצִיאוּת, כָּל

חַיֶּיךָ הָיוּ מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי. וְעַל־פִּי־רֹב רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְהַכֹּל מֻחְמָת שֶׁאֵינָם רוֹצִים לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, אֵין הֵם מַאֲמִינִים שֶׁעֲלֵיהֶם עָבַר מַשֶּׁבֶר כָּזֶה, אֵין הֵם מַאֲמִינִים שֶׁעֲלֵיהֶם עָבְרָה צָרָה מָרָה כָּזוֹ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁבָּהּ הֵם נִמְצָאִים, וְזֶה בְּעַצְמוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, לֵידַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת" מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אָז הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, לֵידַע כִּי "כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת" מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אִם אַתָּה מְרֻצֶּה מִכָּךְ אוֹ אִם אֵינְךָ מְרֻצֶּה מִכָּךְ, אַךְ אִם רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ, תֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה לָצֵאת מֵהַכֹּל, הָעִקָּר אַל תַּנַּח מְקוֹמְךָ כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, וְזֶה סוֹד (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): "יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁרָדַף פַּרְעֹה אַחֲרֵיהֶם וְהִשִּׂיגָם חוֹנִים עַל הַיָּם, וְאֵין

מָקוֹם לָנוּס מִפְּנֵיהֶם וּמִפְּנֵי הַיָּם וְלֹא לְהַפְנוֹת מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. וּלְמַה הָיוּ דּוֹמִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? לְיוֹנָה הַבּוֹרַחַת מִפְּנֵי הַנֵּץ, וְנִכְנְסָה לִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים, וְהָיָה הַנָּחָשׁ נוֹשֵׁךְ בָּהּ, תְּכֻנֵּס לִפְנִים — הֲלֹא הַנָּחָשׁ, תֵּצֵא לַחוּץ — הֲרֵי הַנֵּץ, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ, אֶת כִּשְׁרוֹן פְּעֻלּוֹתַיִךְ לְמִי אַתְּ פּוֹנָה בְּעֵת צָרָה, הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ, 'וַיִּצְעַקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַוָּי"ה'; וְכָל זֶה עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, שֶׁאָדָם נִקְלָע לְצָרוֹת כָּאֵלּוּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי לִפְנוֹת, וּבִפְרָט כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת שֶׁאָמְנָם נָפַל בְּצָרָה; כִּי עַל־פִּי־רֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם מַאֲמִינִים שֶׁהֵם בְּצָרָה, אֶלָּא חַיִּים בְּאַשְׁלָיוֹת וּבִדְמְיוֹנוֹת וְאֵינָם רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְעַל־כֵּן בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הֵם הוֹרְסִים אֶת חַיֵּיהֶם, אֲבָל אִם הָיוּ מְקַבְּלִים אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא, אָז כָּל הַחַיִּים הָיוּ מִתְנַהֲלִים בְּדֶרֶךְ וּבְצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי הָיוּ יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה עַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ עוֹקְרִים אֶת עַצְמָם וּבוֹרְחִים רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לְצָרָה גְּדוֹלָה, וּמִצַּד אֶחָד בָּא לוֹ הַנָּחָשׁ וְרוֹצֶה לְהַכִּישׁוֹ, וּמִצַּד שֵׁנִי בָּא הַנֵּץ וְרוֹצֶה לְנַקֵּר אֶת מֹחוֹ וְאֶת עֵינָיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ לְהֵלֵךְ, כִּי בּוֹעֵר בּוֹ יִצְרוֹ הָרַע וְכָל דָּמוֹ שֶׁלּוֹ

רוֹתֵחַ בּוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הוּא מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים מִבֵּיתוֹ וּמֵעַצְמוֹ, הָעֵצָה הַיְחִידָה הִיא רַק לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְעַל־יְדֵי שֶׁיִּצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל אֵלּוּ הָרוֹדְפִים. אֲשֶׁר כָּךְ הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁפַּרְעֹה וּמִצְרַיִם הָיוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם וְלֹא יָדְעוּ מַה לַּעֲשׂוֹת, עַל־כֵּן בָּרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מִכָּל הַצְּדָדִים הָיוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁסָּבְלוּ מִכָּל מִינֵי פְּחָדִים, עִם כָּל זֹאת רָאוּ שֶׁאֵין לָהֶם עֵצָה רַק לִצְעֹק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצְלוּ. וְכֵן הַדָּבָר עִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּצָרָה כָּזוֹ, אֵין לְךָ מָקוֹם לָאָן לִפְנוֹת, הִנֵּה בּוֹעֵר בְּךָ יִצְרְךָ הָרַע וְנִמְשָׁכוֹת אַחֲרֶיךָ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת שֶׁהִרְהַרְתָּ יָמִים וְשָׁנִים, וְהִסְתַּבַּלְתָּ בְּכָל מִינֵי הִסְתַּכְּלֻיּוֹת רָעוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה טִמֵּאתָ אֶת מֹחֲךָ, אֶת לִבְּךָ וְאֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ, וְאַתָּה מָלֵא זֻהֲמָה, וְהִנֵּה אַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מַחֲזִיקָה אוֹתְךָ, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, שֶׁבֶּאֱמֶת אַתָּה מֻנָּח בְּתוֹךְ הַלִּכְלוּךְ, וְכֵן עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים בְּבֵיתְךָ, שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לָתֵת עֵצָה לְעַצְמְךָ עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, שֶׁמְּמָרְרִים לְךָ אֶת חַיֶּיךָ,

וְכֵן בְּעִנְיַן פַּרְנָסָתְךְ מַר לְךְ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאַתָּה מִתְפּוֹצֵץ מֵרֹב צַעַר, וְאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, כִּי אִם תִּחְיֶה עִם הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ, אָז יִשְׁתַּנּוּ כָּל חַיֶּיךְ, וְתוּכַל לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךְ, וְתַמְשִׁיךְ עָלֶיךְ אוֹר וְדַעַת וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר "כָּךְ הִיא הַמְּצִיאוּת", שֶׁכָּל מִי שֶׁעָשִׂיתָ לוֹ טוֹבָה, יַחֲזִיר לְךְ רָעָה, אִם תִּרְצֶה לְקַבֵּל מְצִיאוּת זוֹ — תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךְ, וְאִם תִּתְעַקֵּשׁ וְלֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל זֹאת, אָז יִהְיוּ לְךְ בְּעָיוֹת כָּל הַחַיִּים. וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז עוֹבֵר עַל הַכֹּל, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת טוֹב לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיְּקַבֵּל בַּחֲזָרָה אַחַר־כָּךְ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְיַחֲרְפוּ וְיגַדְּפוּ אוֹתוֹ, עִם כָּל זֹאת

הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", שֶׁכְּשֶׁעוֹשִׂים טוֹבָה לְמִישֶׁהוּ מְקַבְּלִים בַּחֲזָרָה רָעָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת רַק טוֹבוֹת לִבְנֵי־אָדָם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְשַׁלֵּם לְךָ בַּחֲזָרָה אֶת הַטּוֹבוֹת הָאֵלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְבַּלְבֵּל וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּתְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְתֵדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", עוֹשִׂים טוֹבָה לִפְלוֹנִי וּמְקַבְּלִים בַּחֲזָרָה רָעָה. וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַזּוֹ — לַעֲשׂוֹת רַק טוֹבוֹת לִבְנֵי־אָדָם, אָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד. וְלָכֵן רְאֵה לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְאָז לֹא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם אַכְזָבוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינְךָ רוֹצֶה לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, וְאֵינְךָ רוֹצֶה לְהִשָּׁלִים עִם כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַתָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לִבְרֹחַ מֵהַמְצִיאוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא עוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מְרִירוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,

לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְאָז דַּיְקָא תּוּכַל לְהִתְמוֹדֵד עִמָּהּ, וְלָצֵאת סוֹף כָּל סוֹף מִכָּל הַבְּעָיוֹת. כִּי הָעִקָּר הוּא, שֶׁצְּרִיכִים לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, וְלֵידַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", שֶׁאֲנִי סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת עָלַי לָדַעַת, שֶׁהַכֹּל בִּשְׁבִיל כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת, כִּי עָשִׂיתִי הַרְבֵּה מַעֲשִׂים רָעִים בְּחַיָּי, וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְנַקּוֹת אוֹתִי מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים מְרֻבִּים שֶׁעָשִׂיתִי בִּימֵי חַיָּי; וְעַל־כֵּן אֲנִי סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא יֵמְתַּק מִמְּךָ הַכֹּל. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ אֶת הַמְצִיאוּת, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה תִּצְחַק מֵהַכֹּל, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהִתְמוֹדֵד עִם הַמְצִיאוּת וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ בַּבַּיִת צָרוֹת מְרוּרוֹת, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהִשָּׁלִים עִם הַמְצִיאוּת, וְאָז דַּיְקָא תִּפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתֶיךָ. וְאַל תַּחְשֹׁב שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְפַתּוֹתְךָ, כִּי "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאִם תְּקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים, אָז הַכֹּל יַעֲבֹר עָלֶיךָ בְּקַלּוּת, אַךְ אִם לֹא תִּרְצֶה לְקַבְּלָם, וְתִהְיֶה חָכָם

בְּעֵינֶיךָ, אֲזַי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, תִּסְבֹּל מַה שֶּׁתִּסְבֹּל. לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ. הָעִקָּר הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם הִתְחַזְּקוּת, לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְתֵדַע שֶׁבְּתוֹךְ הַמְצִיאוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם מָלֵא צַעַר וּמַכְאוֹבִים, מָלֵא יִסּוּרִים רָעִים, מָלֵא כְּאֵבִים, מָלֵא מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, מָלֵא חֹשֶׁךְ, עַד שֶׁאֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְצָרִיךְ גַּם שָׁם לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, אָז תַּצְלִיחַ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בָּעוֹלָם "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה וְלַחֲשֹׁב תָּמִיד, אוּלַי צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת אֶת הָעוֹלָם, אוּלַי צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַנְהָגוֹת הָעוֹלָם. עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה

פְּרָטִית, אִם בִּרְצוֹנְךָ אוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנְךָ, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ וְ"כָךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לָמָּה וְאֵיךְ וְאֵימַת וְכוּ' וְכַדּוֹמֶה, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אֲחֵרִים עַל הַנְהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָרֹב אֵין בְּנֵי־אָדָם יְכוֹלִים לְהָבִין אֶת הַנְהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה לָהֶם כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לָמָּה הוּא מִתְנַהֵג כָּךְ, וְלָמָּה הוּא מַנְהִיג כָּךְ. וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לְהָשִׁיב לְעַצְמוֹ "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאֵין צְרִיכִים לְשַׁנּוֹת שׁוּם דָּבָר, רַק צְרִיכִים לִבְרֹחַ אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל אֲחוֹרַנִּית כְּלָל, אֶלָּא לָדַעַת שֶׁאֵין יוֹדְעִים מְאוּמָה, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעָבַר — כָּל מִינֵי גָּלֻיּוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, צָרִיךְ לָדַעַת כִּי "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג

אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׂגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּצְרִיכִים לְסַלֵּק וּלְבַטֵּל אֶת הַשֵּׂכֶל לְגַמְרֵי, וְלֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, עָלֵינוּ רַק לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ שְׁהֵם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלִשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹת הַתְּפִלָּה וְהָרַחֲמִים, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּשִׂים קֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ וּמַכְאוֹבֵינוּ, וְעִם כָּל זֹאת אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תָּמִיד לְשַׁנֵּן לְעַצְמוֹ אֶת הַפִּתְגָּם הַזֶּה: "כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִשְׁתַּנּוֹת, עָלֶיךָ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, וְלִשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לִגְאֻלָּה, לִגְאֹל נַפְשְׁךָ מִכָּל מִינֵי רַע וּמִכָּל מִינֵי קְלִפּוֹת. הָעִקָּר לֹא לְהִתְבַּלְבֵּל כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִקְשׁוּ לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעָלֶיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְבַטֵּל מֵעַצְמְךָ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, וְלֵידַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, וְ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְכָךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וְאַף שֶׁאֵינִי מֵבִין הַרְבֵּה דְּבָרִים — מַה בְּכָךְ, אִם רֹאשִׁי וּמֹחִי מְלֵכְלָכִים, אֵיךְ אֶזְכֶּה לְהָבִין רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ אֶזְכֶּה לְהָבִין

אֶת הַנְּהָגָתוֹ וְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אֵיךְ שֶׁמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים?! וְעַל־כֵּן עָלַי רַק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לִהְיוֹת וּלְטַיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בִּפְשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ וְסוֹד, וּלְהִתְעַמֵּק בְּעֹמֶק חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשִׁי כָּל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּי. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹרְקִים וּמַשְׁלִיכִים מִמֶּנּוּ אֶת דַּעְתּוֹ, שִׂכְלוֹ, חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ, וּבוֹרְחִים אֶל הַמְצִיאוּת, וְיוֹדְעִים שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", כָּךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — מַצְלִיחַ בְּיוֹתֵר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת כְּלָל, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, אִבְּדוּ אֶת עוֹלָמָם בִּידֵיהֶם, עַל־יְדֵי שֶׁכָּפְרוּ בָּעִקָּר, הַכֹּל הָיָה רַק מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַמְצִיאוּת, כִּי הָיָה קָשֶׁה לָהֶם מְאֹד מְאֹד עַל הַנְּהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי רוֹאִים תַּכְלִית הַהִפּוּךְ, אֲשֶׁר אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הִשִּׂיגוּ חַיִל, אֵלּוּ הַגּוֹיִים מַצְלִיחִים, וְאֵלּוּ הַמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עוֹבֵר

עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְדָבָר זֶה הִפִּיל אוֹתָם לְגַמְרֵי, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁ״כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת״, כָּךְ מַנְהִיג הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וְלֹא אִכְפַּת לִי שׁוּם דָּבָר, עָלַי לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא אֶשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין לִי שׁוּם קֻשְׁיוֹת כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁהוֹלֵךְ הַכֹּל הַהֶפּוּךְ מִמַּה שֶּׁרָצִיתִי, לֹא אִכְפַּת לִי, אֲנִי רוֹצֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצֶה רַק לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמִי אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאָדָם עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, אָז דַּיְקָא יִפָּתַח לְפָנָיו עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְיִרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּתוֹךְ הַמְצִיאוּת הַזּוֹ, שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כִּסֵּא לֵאלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁמִּתְנַהֵג, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת וְ״כָךְ הִיא הַמְצִיאוּת״, וְאַף שֶׁאֵין מְבִינִים, כָּךְ רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה, שֶׁלֹּא יָבִינוּ דָּבָר, כִּי אֲנַחְנוּ מְגֻשָּׁמִים עִם שֵׂכֶל גַּס וְעָב, וְאֵינֵנוּ מְבִינִים מְאוּמָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נַצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, אָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בָּזֶה וּבַבָּא תָּמִיד.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, הָעִקָּר שֶׁתִּחְיֶה עִם הַמְצִיאוּת, וְאַל תִּחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁתּוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, כִּי הַדִּמְיוֹן הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל. וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָס בָּהֶם, וְיִחְיֶה עִם הַמְצִיאוּת, לֵידַע בְּכָל דָּבָר שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַמֵּק מִזֶּה. וּכְפִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה — יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה; כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הוּא כְּשֶׁחַי בְּאַשְׁלָיוֹת, וְהוּא מָלֵא דִּמְיוֹנוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיָּכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת הַמְצִיאוּת. וּבֶאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוֹדֵעַ וּמַאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְלֹא שַׁיָּךְ דָּבָר כָּזֶה לַהֲפֹךְ אֶת הַמְצִיאוּת, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַמְצִיאוּת, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יַהֲפֹךְ אֶת הַמְצִיאוּת, כִּי בִּלְאַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא נִתָּן לְשַׁנּוֹת דָּבָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וּבְחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק; אַשְׁרֵי מִי

שֶׁמַּכְנִיס בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יֵלֵךְ לוֹ כָּל הַחַיִּים בְּנָקֵל, וְיַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד דַּרְכּוֹ, וְיִזְכֶּה לִירַשׁ עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ח.

רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מְשׁוּם דָּבָר, רַק תָּמִיד תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם מְצִיאוּת כְּלָל, וְעַל־כֵּן בְּכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, תֵּדַע שֶׁ"כָּךְ הִיא הַמְצִיאוּת", הַיְנוּ שֶׁאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ נִמְצֵאת בְּכָל דָּבָר, וְאֵין מִבִּלְעָדָיו נִמְצָא, כִּי הַמְצִיאוּת הִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּצְרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִטֶּה מִדַּרְכּוֹ הַתּוֹרָה כִּי הוּא זֶה, וְיִבְרַח מִכָּל מִינֵי רְשָׁעִים, כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, מִמִּינִים שׁוֹנִים וְעֵרֶב־רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגָּלוּת, שֶׁנִּתְעָרְבוּ נִשְׁמוֹת בֵּין הַגּוֹיִים וְלָמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְעַל זֶה עָלֵינוּ לְהַחֲזִיק עַצְמֵנוּ תָּמִיד אֵצֶל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ דֶּרֶךְ הַנָּ"ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ

שְׁמוֹ, וּמְגַלִּים לָנוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ אָדָם יָכוֹל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת. וְאָז אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּחְדִּיר הֵיטֵב אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ בְּתוֹךְ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ — תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהוּא הַנִּמְצָא וּמִבִּלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, לֹא תּוּכַל לְהִסְתַּדֵּר בְּשׁוּם דָּבָר, וְאַל תִּחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁתִּבְרַח מִכָּל מִינֵי סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֶלָּא תְּקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְתֵדַע שֶׁאִם תִּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, אֲזַי תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע, וּמְגַלֶּה אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם בָּא וְרָץ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עֶצֶם הַנְּשָׁמָה וְהַמְּצִיאוּת נִתְגַּלֶּה בּוֹ שֶׁהוּא אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵהַמְּצִיאוּת הַזּוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה, מִשָּׁם דַּיְקָא נוֹלֶדֶת לוֹ יְשׁוּעָה, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת, וְחַי בְּדִמְיוֹנוֹת וּבְאַשְׁלָיוֹת, אַךְ עַל־יְדֵי שֶׁבּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ

בְּתוֹךְ הַמְצִיאוּת, וְנִתְגַּלֶּה לוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ רוֹאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּאֹפֶן נִסִּי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב בַּלִּמּוּד הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה — לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהוּא הַנִּמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו שׁוּם נִמְצָא, שֶׁאָז יִחְיֶה עִם הַמְצִיאוּת, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה אָדוּק וְדָבוּק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וִיקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן

יְגַלֶּה עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת אֵיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּסַבְלָנוּת,
וְלֹא לִפֹּל בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם
וְעוֹקְרִים אוֹתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, וְכָל הַמַּחֲלוֹת וְהַחֳלָאִים הָרָעִים
בָּאִים רַק עַל־יְדֵי כַּעַס וַעֲצַבִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרַ״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר עִנְיַן רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה לְבַד, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי הוּא מַאֲרִיךְ אַפּוֹ, וְהוּא סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְעַצְבֵּן עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם אֶלָּא סוֹבֵל הַכֹּל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהַרַ״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעד)

קוּנְטְרֵס

תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן

א.

בְּנִי! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים וְיִסּוּרִים מָרִים, הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, אֲשֶׁר מְעַצְבְּנִים אוֹתְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה נוֹפֵל בְּכַעַס וּבְעַצְבָּנוּת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין זוֹ שׁוּם עֵצָה כְּלָל, כִּי הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, הָעַצְבָּנוּת וְהַמְּרִירוּת, יְכַלּוּ אֶת כָּל חַיֶּיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מא.): רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדֵיהּ אֶלָּא רַגְזָנוּתֵיהּ, הַכַּעֲסָן אֵינוֹ מַרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר רַק אֶת כַּעֲסוֹ, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתִּתְעַצְבֵּן עַל אֲחֵרִים אוֹ עַל עַצְמְךָ לֹא תָּבוֹא לְשׁוּם דָּבָר, רַק

תְּכָנֵס בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן מַה וָלְמָה לְךָ לְהִתְעַצְבֵּן, כְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִּהְיֶה לְךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְעַל־כֵּן מַה וָלְמָה לְךָ כָּל־כָּךְ לְהִתְעַצְבֵּן, וְאָז אִם תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים אֲרֻכִּים, כִּי עִקַּר הָרְפוּאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת בָּאִים לְאָדָם שֶׁהוּא סַבְלָן, כִּי מִי שֶׁהוּא סַבְלָן בְּחַיָּיו, הוּא עוֹבֵר אֶת הַחַיִּים בְּקַלּוּת, וּמִי שֶׁתָּמִיד בְּכַעַס וּרְצִיחָה וַעֲצָבָנוּת, הוּא רַק הוֹרֵס אֶת עַצְמוֹ וּמַבְרִיחַ מִמֶּנּוּ אֲנָשִׁים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵהָרֶגַע הַזֶּה לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה כָּל מַצָּבְךָ לְטוֹבָה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם

עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁזֶּה מַכְנִיס אֶת הָאָדָם בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, בְּכַעַס, בִּרְצִיחָה וּבְעַצְבָנוּת, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (נְדָרִים כב.): כָּל הַכּוֹעֵס כָּל מִינֵי גֵּיהִנּוֹם שׁוֹלְטִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת יא, י): "וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ", וְאֵין רָעָה אֶלָּא גֵּיהִנּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, ד): "כֹּל פָּעַל יְהוָ"ה לַמַּעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה", וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּחְתּוֹנִיּוֹת שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים כח, סה): "וְנָתַן יְהוָ"ה לְךָ שָׁם לֵב רַגָּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נָפֶשׁ", אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁמְּכַלֶּה אֶת הָעֵינַיִם וּמַדְאִיב אֶת הַנֶּפֶשׁ? זֶהוּ אוֹמֵר אֵלּוּ מַחְתּוֹנִיּוֹת, כִּי מִי שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲצֹר רוּחוֹ בַּעֲדוֹ בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, רַק נוֹפֵל בְּעַצְבָנוּת, בְּכַעַס וּרְצִיחָה, אָז כָּל מִינֵי גֵּיהִנּוֹם שׁוֹלְטִין בּוֹ, וּמֵנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ מַרְוִיחַ שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה הוּא מִסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, כִּי לֹא תָּבוֹא אֶל שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם עַל־יְדֵי כַּעַס וּרְצִיחָה וְעַצְבָנוּת, זֶה רַק יַהֲרֹס אוֹתְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אֵשׁ הַגֵּיהִנּוֹם תִּשְׁלֹט בְּךָ,

וְתִפֹּל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וּרְאֵה מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בְּחַיֶּיךָ, אֵיךְ שֶׁהָיִיתָ בְּכַעַס וּרְצִיחָה, וּמַה פָּעַלְתָּ עִם זֶה, וְעַל־כֵּן אִיעַצְךָ וִיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה "תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וּכְשֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה אָדָם שֶׁמְּעַצְבֵּן אוֹתְךָ, אוֹ שֶׁמְּמָרֵר אֶת חַיֶּיךָ, רְאֵה לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עֵסֶק אִתּוֹ, וְיוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ מִלָּצֵאת וְלָרִיב, לְהִתְעַצְבֵּן וּלְהִתְרַגֵּז וְלִהְיוֹת בְּכַעַס עָלָיו, כִּי זֶה מִמֵּילָא לֹא יוֹעִיל, רַק יַהֲרֹס אֶת כֹּחֲךָ וְהַבְּרִיאוּת שֶׁלְּךָ, וְכָךְ אִם תִּבְרַח מִמֶּנּוּ, אָז הוּא יִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהַעֲנִישׁוֹ יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאַתָּה בּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עֵסֶק עִמּוֹ כְּלָל. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת דְּבוּרִים אֵלּוּ לְתִשּׁוּמֶת לִבֶּךָ, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה מִכַּעַס, מִקְּפִידוּת וּרְצִיחָה, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", כִּי זֶה לֹא יָבִיא לְךָ שׁוּם דָּבָר, וּבִפְרָט אִם אַתָּה תַּלְמִיד חָכָם, עָלֶיךָ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס וּבְעַצְבָּנוּת, כִּי הַכֹּל מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ וְיוֹצֵא מִזֶּה חִלּוּל הַשֵּׁם, וְאִם יִרְאֶה אָדָם שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם בְּכַעַס וּבְעַצְבָּנוּת, יֹאמַר בְּלִבּוֹ: "בְּוַדַּאי מֻתָּר לִכְעֹס", חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס, בְּקִפְּידוּת וּבְעַצְבָּנוּת, וְתַרְגִּיל אֶת

עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז תְּקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְךָ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאַתָּה מַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּסַבְלָנוּת, אַתָּה כְּבָר הַמְנַצֵּחַ, כִּי אֵין מִי שֶׁיְנַצֵּחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק מִי שֶׁמַּחֲזִיק בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַסַּבְלָנוּת, וְאֵיךְ שֶׁעַל יָדָהּ יְכוֹלִים לְנַצֵּחַ הַכֹּל, הָיוּ תָּמִיד סַבְלָנִיִּים עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, וּמַפְסִיקִים לְהִתְעַצְבֵּן. וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּךָ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַכַּעַס, הָרְצִיחָה וְהָעַצְבָנוּת, שֶׁאָדָם כּוֹעֵס, מַקְפִּיד וּמִתְעַצְבֵּן עַל זוּלָתוֹ, מֵבִיא אוֹתוֹ לְכָל מִינֵי מַחֲלוֹת בָּעוֹלָם, וּבִפְרָט מַחֲלוֹת הַלֵּב וְהַגּוּף, וְכָל אֵלּוּ שֶׁסּוֹבְלִים עַל הַלֵּב, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁהֵם תָּמִיד בְּכַעַס וּרְצִיחָה, וְרוֹתְחִים מֵרֹב תַּבְעֶרֶת לִבָּם שֶׁבּוֹעֵר בָּהֶם עַל זוּלָתָם, וְהֵם תָּמִיד מִתְעַצְבְּנִים עַל אֲחֵרִים, וְזֶה מַה שֶּׁמֵּבִיא אוֹתָם לִידֵי סַכָּנָה לְכָל הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת יא.): כָּל כְּאֵב וְלֹא כְּאֵב לֵב; הָאָדָם

יָכוֹל לִסְבֹּל כָּל מִינֵי כְּאֵבִים אַךְ לֹא כְּאֵב לֵב, כִּי כַּאֲשֶׁר יִכְאַב הַלֵּב, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אָז יִכְאַב כָּל הַגּוּף, וְזֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: "וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ", כִּי כְּשֶׁאָדָם מֵסִיר אֶת הַכַּעַס מִלִּבּוֹ, אָז מִמֵּילָא אֵין רָעָה בִּבְשָׂרוֹ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הֵם רַק עַל־יְדֵי שֶׁבּוֹעֵר בּוֹ תָּמִיד הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה, וּמִתְעַצְּבֵן עַל כָּל דָּבָר קָטָן, וְזֶה מֵבִיא אוֹתוֹ לִידֵי חֳלִי לֵב, עַד שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, מְקַבֵּל הַתְקָפַת לֵב, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וּתְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, הַאִם כְּדַאי לַחֲלוֹת בַּלֵּב, עַד שֶׁתָּבוֹא לְהַתְקָפַת לֵב עַל־יְדֵי מִדַּת הָעַצְבוּת וְהָעַצְבָּנוּת, הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה?! תִּצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם וַאֲפִלּוּ מֵאֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתְךָ, לֵךְ, בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְעַצְּבֵן עַל זוּלָתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא נוֹגֵחַ נֶגְדְּךָ וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ כָּל דָּבָר אָסוּר, שְׁתֹק! כִּי שְׁתִיקָה בְּעֵת הַכַּעַס כְּמַיִם לָאֵשׁ, וְאִם תַּעֲנֶה לוֹ, אֲזַי תַּבְעִיר אֶת הָאֵשׁ יוֹתֵר

וְיוֹתֵר, וְאִם תִּשְׁתֹּק לוֹ, בָּזֶה תְּכַבֶּה אֶת הָאֵשׁ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי מִדַּת הַכַּעַס גּוֹרֶמֶת לָאָדָם שֶׁיָּבֹא לִידֵי כְּפִירָה, שֶׁיִּכְפֹּר בָּעִקָּר, כִּי כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְהוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִכְעַס וְלֹא יִתְעַצְבֵּן עַל זוּלָתוֹ, כִּי "מַה יֶּשׁ לִי לִכְעֹס עַל זוּלָתִי, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין שׁוּם נִמְצָא מִבִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַה שֶּׁיֵּשׁ לִי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ מִפְּלוֹנִי אוֹ אַלְמוֹנִי, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁרוֹצֶה שֶׁאֶבְרַח אֵלָיו".

עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס דְּבוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לְבָבְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, וּבְרַח לְךָ מִכַּעַס וּקְפִידוּת וְתַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה הַדְבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי כָּל הַמִּצְוֹות מְבִיאוֹת אֶת הָאָדָם לָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", וְעַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה תּוּכַל לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, וְלֹא לִכְעֹס עַל זוּלָתְךָ, וְכֵן עַל עַצְמְךָ אָסוּר לְהִתְעַצְבֵּן: "לָמָּה עָשִׂיתִי דָּבָר כָּזֶה", אֶלָּא תִּרְאֶה לָדוּן אֶת

עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, וְאָז תַּעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְאַל תַּחֲשֹׁב, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁרְצוֹנִי לְפַתּוֹתְךָ, וּבַעֲבוּר זֶה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ דְּבָרִים אֵלֶּה, לֹא, לֹא! אַל תֹּאמַר כָּזֹאת, אֶלָּא עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זוֹהִי הַמְצִיאוּת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדֶיהָ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, אִם אַתָּה כֵּן רוֹצֶה אוֹ לֹא רוֹצֶה, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן "תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן" עַל זוּלָתְךָ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לָרֶשֶׁת עוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסַבֵּל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, וְאָז דַּיְקָא חַי בְּזֶה הָעוֹלָם חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים. וְעַל־כֵּן הַכְנֵס בִּלְבָבְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְאָז תִּרְאֶה הֵיאַךְ תְּקָרֵר אֶת אֵשׁ הַכַּעַס וְהָרְצִיחָה מִמְּךָ, וְתִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַחַיִּים לְפָנֶיךָ, וְאַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים, חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים אֲרֻכִּים, אִם רַק

תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", אָז תַּרְגִּישׁ נֹעַם בְּחַיֶּיךָ, אֲבָל אִם לֹא תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, רַק תַּמְשִׁיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּכַעַס וּרְצִיחָה עַל זוּלָתְךָ, זֶה יַהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְיָבִיא אוֹתְךָ לַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְאֵשׁ הַגֵּיהִנּוֹם תִּבְעַר בְּךָ תָּמִיד, וְלֹא תוּכַל לָנוּחַ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע עַד שֶׁתִּכְלֶה, כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁנַּעֲשׂוּ חוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה רַק מֵהָעַצְבִּים שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהֶם, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ עַצְבָנִיִּים, שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתָם, וְהוֹרֵס לָהֶם אֶת כָּל הַחַיִּים, וְכָל־כָּךְ מַר לָהֶם, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגְּעִים וְזוֹרְקִים חֲפָצִים וְשׁוֹבְרִים כֵּלִים, וְזֶה עִקַּר הַשִּׁגָּעוֹן. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן כְּבָר, כִּי זֶה לֹא יְבִיאֲךָ אֶל שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, רַק יְסַבֵּךְ אוֹתְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ הַשּׁוֹר הַזֶּה שֶׁמִּתְפָּרֵעַ, וְאָז כּוֹבְלִים עָלָיו הַחֲבָלִים לְקָשְׁרוֹ, כֵּן אָדָם שֶׁאֵינוֹ מַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן וְלִכְעֹס וְלִהְיוֹת בִּרְצִיחָה, אֲזַי כּוֹבְלִים עָלָיו צָרוֹתָיו, יִסּוּרָיו וּמְרִירִיּוֹתָיו. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ כְּבָר בְּיָדֶיךָ, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לְסַבֵּל כָּל הָעוֹלֶה עָלֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל יִתְבַּטֵּל מִמְּךָ, כִּי כָּל אֵלּוּ הָרוֹצִים

לְעַצְבֵּן אוֹתְךָ, זֶה רַק כְּדֵי לְנַסּוֹתְךָ, לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ, יְסוּרֶיךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁחָטָאתָ הַרְבֵּה בְּחַיֶּיךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ שַׂיָּכוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל דִּמְיוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם עָשָׂה כָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹונוֹת וּפְשָׁעִים בָּעוֹלָם, עֲדַיִן שַׁעֲרֵי וּפְתְחֵי הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחִים לְפָנָיו, אִם רַק יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְיַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְיסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וְאָז אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לִהְיוֹת רָגִיל לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ, וְזֶה יַחְדִּיר בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וּכְשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז "תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", כִּי מַה לְּךָ לִהְיוֹת בְּכַעַס, בְּעַצְבָּנוּת וּרְגִיזָה, אֲשֶׁר מְאוּמָה לֹא יוֹעִילוּ לְךָ, וּמִמֵּילָא לֹא יְבִיאוּךָ אֶל שׂוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, וּבָזֶה שֶׁתַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה "תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וְתִהְיֶה סַבְלָן אֲמִתִּי לִסְבֹּל אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ וְכָל הַמְקַטְרְגִים עָלֶיךָ יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלֶיךָ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְנַצֵּחַ בּוֹ אֶת זוּלָתוֹ כְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי הַסַּבְלָנוּת הִיא כְּמַיִם שֶׁשּׁוֹפְכִים עַל אֵשׁ הַכַּעַס וְהָרְגִיזָה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת וְהַחָכְמָה הַזּוֹ לִהְיוֹת סַבְלָן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, וְרַק שׁוֹרֶה בְּנִיחוּתָא וְאֵינוֹ כּוֹעֵס, שֶׁאָז יוּכַל לְהַרְגִּישׁ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דִּבּוּרֵי אֱלֹהָה בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְאַף שֶׁנִּדְמִים כִּדְבוּרִים פְּשׁוּטִים וְשֶׁל מַה בְּכָךְ, אַךְ אִם תִּתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הֵיטֵב הֵיטֵב עַל דְּבָרַי אֵלּוּ שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ, תִּרְאֶה שֶׁהֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וּפוֹק וְצֵא וְעַיֵּן בְּכָל

אֵלּוּ שֶׁהֶאֱרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל הָיָה מֻחְמַת שֶׁהֶאֱרִיכוּ אַפָּם עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם, וְהָיוּ סַבְלָנִים גְּדוֹלִים, וְלֹא הִתְעַצְּבוּ אַף פַּעַם בְּחַיֵּיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ וּשְׁמָם יָצָא בְּכָל הָעוֹלָם, וְכָל אֵלּוּ שֶׁנֶּחֱלוּ וּבִפְרָט בְּהַתְקָפַת לֵב וְכוּ׳, הַכֹּל בָּא מֵרֹב עֲצַבִּים וָרֹגֶז, כַּעַס וּרְצִיחָה, שֶׁרָגְזוּ עַל זוּלָתָם, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה עָקְרוּ אֶת עַצְמָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְהֵבִיאוּ עַל עַצְמָם מַחֲלוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ חוֹלִים לְגַמְרֵי, כִּי עֲצַבֵּי הָאָדָם מְתְפּוֹצְצִים וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לִידֵי תַּחְתּוֹנִיּוֹת שֶׁנּוֹפֵל בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת וּמִתַּחְתָּיו, וְאָז הַגֵּיהִנּוֹם בּוֹעֵר בּוֹ מֵרֹב רְצִיחָה, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְחוֹזֵר תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, הוּא דַּיְקָא עוֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה עִם הַכֹּל, וְזוֹכֶה לְחַיּוֹת חַיִּים טוֹבִים וַעֲרֵבִים, נְעִימִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ

בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תֵּצֵא לָרִיב עִם מְחָרְפֶי וּמְבַזֵּי נַפְשְׁךָ, אֶלָּא "תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכֻּלָּם יִתְבַּטְלוּ תַּחַת רַגְלֶיךָ, כִּי יִפְּלוּ וְיִפָּרְדוּ לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁתַּעֲנֶה לָהֶם, אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם כֹּחוֹת, כִּי הֵם רוֹצִים לִרְאוֹתְךָ אֵיךְ אַתָּה מִרְגָּז, וְכֵיצַד אַתָּה בְּכַעַס וּרְצִיחָה וּבוֹעֵר כְּתַנּוּר, וּבָזֶה שֶׁ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן" וְתִהְיֶה בְּסַבְלָנוּת, אַתָּה שׁוֹפֵךְ מַיִם עַל רֹאשָׁם, וְהֵם נוֹחֲלִים מַפָּלָה אַחַר מַפָּלָה; עַל־כֵּן רְאֵה מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", כִּי לֹא כְּדַאי לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּכַעַס, רְצִיחָה וְעַצְבָנוּת, וְלַהֲרֹס אֶת בְּרִיאוּתְךָ בְּגָלָל זוּלָתְךָ שֶׁעוֹשֶׂה לֵיצָנוּת מִמְּךָ וּמִתְלוֹצֵץ מִדַּרְכְּךָ, מַה לְּךָ עִמּוֹ?! אַתָּה הַדְּבֵק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַחַיִּים בָּזֶה הָעוֹלָם הֵם דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְתִּיר עַצְמוֹ בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, כִּי הוּא נִמְצָא בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אַךְ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, אֵין אָדָם זוֹכֶה לִרְאוֹת

זֹאת, וְעַל־כֵּן הוּא רוֹאֶה רַק דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הוּא רוֹאֶה אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָאָדָם, אֵיךְ שֶׁתָּמִיד רָב עִם זוּלָתוֹ כְּמוֹ חַיָּה טוֹרֶפֶת וַאֲבָנִים וּצְמָחִים מַזִּיקִים, וְזֶה מַה שֶּׁמְּעַצְּבֵן אוֹתוֹ, לֹא־כֵן אִם הָאָדָם חוֹתֵר אַחַר פְּנִימִיּוּת הַבְּרִיאָה שֶׁהִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, אָז הוּא מַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, וְסוֹבֵל עַל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ וּמַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹתֵק לְזוּלָתוֹ, וְאָז זוֹכֶה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה כָּזוֹ, עַד שֶׁיִּתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים — בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם כְּבָר לֹא יָכוֹל לְעַצְּבֵן אוֹתוֹ. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן", רַק תַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר בְּלִי אֱמוּנָה אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְכָל אֵלּוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם מְלֵאִים כַּעַס וּרְצִיחָה, גֵּאוּת, יֵשׁוּת וְכָבוֹד, וְהֵם תָּמִיד מְעֻצְבָּנִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּרְאֶה לְךָ שֶׁהֵם סַבְלָנִיִּים, אַל תַּאֲמִין לָהֶם כְּרֶגַע, כִּי סַבְלָנוּת וֶאֱמוּנָה הוֹלְכוֹת יַחַד שְׁלוּבֵי יָד בְּיָד, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא מָלֵא עַצְבוּת, מְרִירוּת וְעַצְבָּנוּת, כַּעַס וּרְצִיחָה;

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תָּבֹא לְמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לִסְבֹּל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", וְתַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְךָ, וְאִם תִּתְנַהֵג כָּךְ, אָז תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי טְעָמִים בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים בָּזֶה וּבַבָּא.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּלִי סַבְלָנוּת, כִּי עַל כָּל אֶחָד בָּעוֹלָם עוֹבְרִים כָּל מִינֵי מְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּמַכְאוֹבִים, הֵן מֵעַצְמוֹ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, שֶׁסּוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, וְהֵן מִילָדָיו, שֶׁמְּמָרְרִים אֶת חַיָּיו וְעוֹשִׂים נֶגֶד רְצוֹנוֹ, וְהֵן מִבְּנֵי־אָדָם שְׁכֵנִים קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, שֶׁמְּעַצְבְּנִים אוֹתוֹ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי כָּל זֶה צָרִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְהָאָדָם

מִתְרַגֵּז כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִדַּעְתּוֹ; וְעַל־כֵּן בָּאתִי לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן", כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל כְּלָל, וְהָעִקָּר עָלֶיךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת עַכְשָׁו לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְגַלֶּה לוֹ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְתַרְבֶּה בְּשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וְזֶה יְקָרֵר אֶת עַצְבֶּיךָ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ עַצְבָּנִי וְכַעֲסָן וּמָלֵא רְצִיחָה, אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת בְּרִיאוּתְךָ. וְאִם תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי, תִּהְיֶה לִי אָסִיר תּוֹדָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְלֹא יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר שֶׁתַּעֲשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה כִּרְצוֹנְךָ, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁתְּבַטֵּל רְצוֹנְךָ לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנְךָ (עַיֵּן אָבוֹת ב, ד), כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָא תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא קוֹנֶה בְּעַצְמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת

וּמַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לֹא כְּדַאי לְךָ לָרִיב עִם עַצְמְךָ, לְנַתֵּק מֵעָלֶיךָ אֶת הָעֹל הַכָּבֵד שֶׁאַתָּה נָתוּן בּוֹ, כִּי זֶה לֹא יוֹעִיל כְּלָל, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה לְפָנָיו, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי יַעֲזֹר לְךָ — אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּמִדֵּי שָׁעָה בְּשָׁעָה, וְכֵן מַה שֶּׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, צָרוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִילָדֶיךָ, מִשְׁכֶּנְיךָ וּמִקְרוֹבֶיךָ הָרְחוֹקִים וְהַקְּרוֹבִים, לֹא יוֹעִיל דָּבָר לְהִתְחַמֵּק מִצָּרוֹת אֵלּוּ, אֶלָּא אִם תְּדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתַּכְנִיס תָּמִיד בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֱלֹהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ בְּנָקֵל לְקַבֵּל הַכֹּל, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי, שֶׁכָּל חַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד כָּל מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהֶפְסֵדִים בְּגַשְׁמִיוּת וּבְרוּחָנִיוּת, וְעַל כֻּלָּם צְרִיכִים לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, כִּי בְּלִי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת לֹא יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי כְּפִי תֹּקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהָרַפְתְּקָאוֹת, שֶׁעוֹבְרִים מַמָּשׁ עַל כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּגֵּעַ, וְעַל־כֵּן רֹב בְּנֵי־אָדָם הֵם עַצְבָנִיִּים, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אֶת חַיֵּיהֶם, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, הוּא זוֹכֶה לְהַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וַאֲזַי מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְהַכְנִיס בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם

בְּשָׁלוֹם. וּזְכֹר דְּבָרִים אֵלּוּ כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתָם לְיָמִים הַבָּאִים, וְאַל תַּחֲשֹׁב שֶׁהֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, אֶלָּא עֲמֻקִּים מְאֹד, עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֵנּוּ, כִּי הָעַצְבָּנוּת שֶׁל הָאָדָם הוֹרֶסֶת לוֹ אֶת כָּל חַיָּיו, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן", וְאָז תִּחְיֶה חַיִּים מְיֻשָּׁבִים בְּזֶה הָעוֹלָם.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, לִהְיוֹת סַבְלָן עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּךְ הֵם הַחַיִּים, עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם שֶׁמַּגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁהוּא תָּמִיד סַבְלָן עַל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְעַצְּבֵן. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר זוֹ הַמַּדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, כִּי טֶבַע הָאָדָם לְהִתְעַצְּבֵן עַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וּבִפְרָט שֶׁעוֹשִׂים נֶגֶד רְצוֹנוֹ, הוּא מִתְעַצְּבֵן לְגַמְרֵי, עַד

שֶׁנּוֹפֵל בְּכַעַס וּרְצִיחָה, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס לוֹ אֶת הַחַיִּים, כִּי כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַצָּרוֹת, הַמְרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, הֵם רַק מֻחְמַת עַצְבָּנוּת, שֶׁסּוֹבֵל מֵהָעַצַבִּים, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, וְתִזְרֹק אֶת הָעַצַבִּים שֶׁלְּךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת מַאֲרִיךְ אַף עַל כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְאָז תִּהְיֶה הַכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וְאַל תַּחֲשֹׁב כִּי הֵם סְתָם דִּבּוּרִים שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְפַתּוֹתְךָ וּלְהַרְאוֹת לְךָ כְּאִלּוּ אֵין זֶה כָּךְ, תֵּדַע שֶׁהֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בַּחַיִּים, כִּי אַתָּה עֲדַיִן אֵינְךָ יוֹדֵעַ מֶה עָלוּל לַעֲבֹר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ, כִּי "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה" (תְּהִלִּים צ, י), וְהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֶה עָלוּל לִקְרוֹת לוֹ, אֲבָל אִם הוּא מִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו, הוּא תָּמִיד יִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וְיִהְיֶה הַכִי מַצְלָח בַּחַיִּים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַפְסִיק כְּבָר לְהִתְעַצְּבֵן, וְתִקָּנֶה בְּעַצְמְךָ אֶת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי בָּזֶה תְּלוּיָה עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם — כְּשֶׁהוּא סַבְלָן,

וּבְלִי סַבְלָנוּת הוּא אָבוּד לְגַמְרֵי. וּזְכֹר כְּלָל זֶה מְאֹד, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי הַסַּבְלָנוּת הִיא הָעִקָּר בַּחַיִּים.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאַל תִּהְיֶה בְּכַעַס וּבְקַפְּדוּת כְּרֵגַע, תָּמִיד תִּמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ עַל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְהַסַּבְלָנוּת תְּלוּיָה כְּפִי מִדַּת הָאֱמוּנָה שֶׁהָאָדָם אוֹחֵז בָּהּ, כִּי כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אָז מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ מְאֹד, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לַכֹּל אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהָאָדָם נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר, וְאָז כְּשֶׁאָדָם חַי בְּצוּרָה כָּזוֹ, הוּא תָּמִיד סַבְלָן, כִּי אֵינוֹ מִתְעַצְבֵּן מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁדָּבָר זֶה הוּא הַמַּדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ וְרָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁתִּהְיֶה

אֱמוּנָתוֹ כָּל־כָּךְ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁיִּרְאֶה מִכָּל דָּבָר רַק אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּזֶה הַדָּבָר.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִהְיֶה סַבְלָן וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן" מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי לֹא כְּדַאי לְהִתְעַצְבֵּן מִכָּל דָּבָר קָטָן, אַדְּרַבָּה רְאֵה לִהְיוֹת דָּבוּק רַק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ וְתִחְיֶה חַיֵּי רוּחָנִיּוּת, חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וְעוֹלָמוֹ יֵרַשׁ בְּחַיָּיו, וּבְעוֹדוֹ בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם יַרְגִּישׁ טַעַם עוֹלָם הַבָּא, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טַעַם נוֹרָא וְנִפְלָא יוֹתֵר בַּחַיִּים מִמַּה שֶּׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתָמִיד חַי רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְזוֹכֶה לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם שֶׁרוֹצֶה, אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, וְגַם אֶל זֶה צְרִיכִים מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי זֶה לֹא בָּא כָּל־כָּךְ בְּנָקֵל לְהַגִּיעַ

אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ, וְזוֹהִי מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁזָּכוּ לְבַטֵּל אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁמִּתְבַּטְּלִים בְּעֵינֵי עַצְמָם לְגַמְרֵי, וּכְבָר אֵינָם רוֹאִים מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת הָאֱלֹקוּת, וְאַף פַּעַם אֵינָם מִתְעַצְבְּנִים וְהֵם לֹא בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתִחְיֶה חַיֵּי נֶצַח, וְיִהְיֶה לְךָ רַק טוֹב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

י.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְ"תַּפְסִיק לְהִתְעַצְבֵּן", כִּי רְאֵה וְגַם רְאֵה בַּמֶּה עוֹבְרִים עָלֶיךָ הַיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁלְּךָ, בְּהֶבֶל וָרִיק, בְּכַעַס וּמַכְאוֹבִים, בְּמַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְתָמִיד אַתָּה מֵעֲצָבֵן, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל בְּפַח יָקוּשׁ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ כְּבָר לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ, כִּי אֵין עוֹד טוֹב בַּחַיִּים כְּמוֹ לִהְיוֹת בְּסַבְלָנוּת, וְכָל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ, הַכֹּל הָיָה מֵחֲמַת שֶׁהִגִּיעוּ בַּחַיִּים חַיּוּתָם אֶל

מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל, וְתַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, כִּי זֶה מִמֵּילָא לֹא יַעֲזֹר לְךָ, אַדְרַבָּה זֶה יַכְנִיס אוֹתְךָ עוֹד יוֹתֵר בְּצָרוֹת, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָאָדָם צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים מֵאִשְׁתּוֹ וּמִילָדָיו אוֹ מִשְּׁכֵנִים רָעִים, וְאִם אֵינוֹ מִתְעַקֵּשׁ לָלֶכֶת נֶגְדָּם, הֲרֵי הוּא מַצְלִיחַ, וְסוֹף כָּל סוֹף כֻּלָּם מִתְבַּטְּלִים כְּנֶגְדּוֹ, אֲבָל אִם הוּא מִתְעַקֵּשׁ לֵילֵךְ נֶגְדָּם, אָז הוּא מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים, כִּי הוּא מִתְעַצְּבֵן עֲלֵיהֶם, וְהֵם מִתְעַצְּבְנִים עָלָיו, וְכֻלָּם רָבִים בֵּינֵיהֶם וְנַעֲשָׂה גֵּיהִנּוֹם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁמַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל אֵיךְ שֶׁאֵין עוֹד טוֹב מִלִּהְיוֹת סַבְלָן וּלְהַפְסִיק לְהִתְעַצְּבֵן, וּמַמָּשׁ תַּרְגִּישׁ אֶת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל מַדְרֵגוֹת אֵלּוּ וְעוֹד בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, וּבִפְרָט בִּימֵי הַנְּעוּרִים, מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְחַי אֶת חַיָּיו עִם דִּבּוּרִים אֵלֶּה, שֶׁאָז יַעֲבֹר אֶת עוֹלָמוֹ בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְיִחְיֶה חַיִּים אֲרֻכִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

תַּפְסִיקוּ לָרִיב

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק עַל מַעֲלַת הַשָּׁלוֹם בַּבַּיִת, וְיַגְלֶה עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהַפְסִיק כְּבָר אֶת הַמְּרִיבוֹת בֵּין הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַשְׁרֶה שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיֶמְשַׁךְ עָלָיו שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא רַק כְּפִי הַשָּׁלוֹם שֶׁבֵּין בְּנֵי־אָדָם, וּכְשֶׁזּוֹכִים לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, אָז מַצְלִיחִים מְאֹד בְּכָל הָעִנְיָנִים — בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעה)

קוּנְטְרֵס

תַּפְסִיקוּ לָרִיב

א.

מַעֲלַת הַשָּׁלוֹם בַּבַּיִת, שֶׁמַּשְׁרֶה שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹכוֹ, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה בַּבַּיִת כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת שָׁם.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהַחֲזִיק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם אֶלָּא עַל מְנַת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם, כִּי שָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שַׁבָּת י.), וּבִפְרָט בְּתוֹךְ הַבַּיִת צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם־בַּיִת אֲמִתִּי. וּמַהוּ הַשָּׁלוֹם־בַּיִת? כְּשֶׁשְּׁנֵי הַפָּכִים מִשְׁתַּוִּים וּבָאִים לְדַעַת אַחַת; כִּי טֶבַע שֶׁל הַבַּעַל שֶׁהוֹלֵךְ לְכִוּוּן אֶחָד, וְטֶבַע שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁהוֹלֶכֶת לְכִוּוּן אַחֵר, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם

בֵּינֵיהֶם, וְזֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי צְרִיכִין לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר זֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם בַּבַּיִת, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת כג:): נֵר בֵּיתוֹ עָדִיף מִנֵּר חֲנֻכָּה מִשּׁוּם שְׁלוֹם־בַּיִת; הַיְנוּ נֵר חֲנֻכָּה הוּא לְפַרְסֵם אֶת הַנֵּס הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְנֵר שַׁבָּת הוּא שֶׁיָּאִיר הָאוֹר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְלִכְאוֹרָה הָיָה גִּלּוּי הָאוֹר שֶׁל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל מִנֵּר פְּרָטִי שֶׁאָדָם מַדְלִיק בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לְגַלּוֹת אֶת אוֹר הַשַּׁבָּת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ הַפְּרָטִי, עִם כָּל זֹאת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁנֵּר בֵּיתוֹ עָדִיף מִשּׁוּם שְׁלוֹם בֵּיתוֹ, כִּי כָּל הַמִּשִּׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֶלֶךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן פֶּרֶק כח), הַיְנוּ שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר חָשׁוּב כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּמַמְשִׁיךְ אֶת אוֹר שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מִמַּה שֶּׁיִּתְגַּלֶּה הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי דָּבָר רִאשׁוֹן הָאָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מְחִיר שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְאַף שֶׁבּוֹעֵר לִבְּכֶם לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מִצְווֹת כְּלָלִיּוֹת, לָלֶכֶת וּלְהִתְעַסֵּק

בְּעֵסֶק הַכְּלָל, קֹדֶם אַתֶּם צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וַעֲלֵיכֶם לְהִסְתַּדֵּר בֵּינֵיכֶם, וְאָז אַתֶּם יְכוֹלִים לָצֵאת וְלַעֲסֹק בְּגִלּוּי אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא נֵר חֲנֻכָּה, קֹדֶם צָרִיךְ לִהְיוֹת נֵר שַׁבָּת, שֶׁהוּא נֵר הַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, לְהָאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁעוֹשִׂים שָׁלוֹם בַּבַּיִת, מַשְׁרִים שְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה בַּבַּיִת כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת בַּבַּיִת, וּכְשֶׁהַבְּרָכוֹת תִּהְיֶינָה מְצוּיוֹת בְּבֵיתְכֶם, אָז כְּבָר יִהְיֶה לָכֶם כֹּחַ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא נֵר חֲנֻכָּה, בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם גַּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן תַּעֲשׂוּ זֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְ"תַּפְסִיקוּ לָרִיב" כְּבָר, וְתִרְאוּ לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשָּׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְתַעֲשׂוּ שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם בְּכָל מְחִיר, כִּי הַשָּׁלוֹם מְאֹד מְאֹד יָקָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְבַיִת שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם, מִשָּׁם יֵצֵא הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּמִשָּׁם יֵצְאוּ צַדִּיקִים וְצִדְקָנִיּוֹת גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְאָז תַּצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

ב.

כְּשֶׁיֵּשׁ כְּבָר מַחֲלֹקֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הָעֵצָה — לַעֲצֹר תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת הַוִּכּוּחִים וְהַמְּרִיבוֹת, וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בְּלִי שׁוּם תְּנָאִים.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיִּשְׂרֶה בֵּינֵיכֶם הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה וְהַחֲבָנָה הַדָּדִית, וְאַף שֶׁאַתֶּם שְׁנֵי הֲפָכִים וְאֵינְכֶם מִסְתַּדְּרִים, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ בֵּינֵיכֶם וִכּוּחִים וּמַחֲלֹקֶת, וְאֵינְכֶם יְכוֹלִים לְהִסְתַּדֵּר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִשֵּׂאתֶם, וְשִׁדַּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֵּינֵיכֶם, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי דָּבָר קָטָן וְדָבָר גָּדוֹל לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם הִתְחַתַּנְתֶּם, זֶה סִימָן שֶׁאַתֶּם זוּג מִן הַשָּׁמַיִם, וְאַף שֶׁאַתֶּם אֵינְכֶם מִסְתַּדְּרִים, זֶה מֵחֲמַת הַטֶּבַע הָרַע שֶׁנִּכְנַס בָּכֶם, וְעַל־כֵּן אַתֶּם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לַעֲצֹר אֶת הַמַּגֵּפָה הַזּוֹ שֶׁל הַוִּכּוּחִים וְהַמְּרִיבוֹת, וְלַעֲשׂוֹת תֵּכֶף־וּמִיָּד שָׁלוֹם, בְּלִי שׁוּם תְּנָאִים, כִּי שְׁנוּאָה הַמַּחֲלֹקֶת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, ג, יא): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם וּשְׁנוּאָה

הַמַּחֲלֹקֶת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד שְׁנוּאָה הַמַּחֲלֹקֶת, וּבִפְרָט מַחֲלֹקֶת בַּבַּיִת, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם, וְאִם לֹא זָכוּ אֵשׁ וָאֵשׁ שׁוֹרַפְתָּם, וְעַל־כֵּן גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, אֲשֶׁר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁלוֹם, וְהִטְבִּיעַ וְחָקַק שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ "יָהּ" בְּתוֹךְ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שֶׁהוּא חִבּוּר בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, כִּי בְּיָהּ הָוָיָ"ה צוּר עוֹלָמִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִיֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי שֵׁם יָהּ, וּבָזֶה שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בַּבַּיִת בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְחַבְּרִים הָעוֹלָמוֹת, וּכְשֶׁיֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה חֻרְבַּן הָעוֹלָמוֹת. וְאַל יִהְיֶה דָּבָר זֶה נָקֵל בְּעֵינֵיכֶם, אֶלָּא תֵּדְעוּ וְתָבִינוּ וְתַשְׂכִּילוּ כִּי בָּזֶה שֶׁתַּעֲשׂוּ שָׁלוֹם בְּבֵיתְכֶם, אַתֶּם עוֹשִׂים שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וּמִי יוֹדֵעַ אִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין בָּעוֹלָם אֵינָם בִּשְׁבִילְכֶם; וְעַל־כֵּן תַּפְסִיקוּ כְּבָר לָרִיב בֵּינֵיכֶם, רְאוּ אֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם יוֹם אַחַר יוֹם, שָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ, שָׁנָה אַחַר שָׁנָה, עִם מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת וּקְלָלוֹת, וְאַתֶּם לֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּדֵּר, תַּפְסִיקוּ כְּבָר לְחַרְחֵר רִיב בֵּינֵיכֶם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ה): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תְּנוּ דַּעְתְּכֶם שֶׁלֹּא תִּשְׁנְאוּ זֶה אֶת זֶה וְלֹא תְּחַרְחֲרוּ זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנַי,

תּוֹרָה שֶׁנָּתַתָּ לָהֶם אֵינָם עוֹסְקִים בָּהּ, וַהֲרֵי אֵיבָה וּמַחֲלֹקֶת וְתַחֲרוּת בֵּינֵיהֶם; הֲלֹא יֵשׁ מִצְווֹת בֵּין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שֶׁזֶּה בְּנִין הַבַּיִת, וּבָזֶה אַתֶּם צְרִיכִין לַעֲסֹק, שֶׁיִּהְיֶה בֵּיתְכֶם בַּיִת שֶׁל תּוֹרָה, בַּיִת שֶׁל אַהֲבָה, בַּיִת שֶׁל הֲבָנָה הֲדָדִית, בַּיִת שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, וּלְבַסּוֹף אַתֶּם מִתְוַכְּחִים בֵּינֵיכֶם, וְרָבִים בֵּינֵיכֶם וְאֵין אַתֶּם מִסְתַּדְּרִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם גּוֹרְמִים צַעַר וְחֻרְבַּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַפְסִיק תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת הַמַּחֲלֹקֶת, וְתַעֲצְרוּ אֶת הַוִּכּוּחִים וְהַמְּרִיבוֹת, וְזֶה בְּעַצְמוֹ יַעֲשֶׂה בֵּינֵיכֶם שָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם טְעָנוֹת זֶה עַל זוֹ וְזוֹ עַל זֶה, לֹא תָּבוֹאוּ אֶל שׁוּם מָקוֹם, וְלֹא יוֹעִילוּ לָכֶם שׁוּם וִכּוּחִים וּמְרִיבוֹת; וְעַל־כֵּן זֹאת עֲשׂוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַפְסִיק תֵּכֶף־וּמִיָּד אֶת הַמְּרִיבוֹת בֵּינֵיכֶם וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִסְתַּדֵּר, כִּי עַל־פִּי־רֹב נִדְמֶה לַזּוֹג, שֶׁהֵם כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִסְתַּדֵּר בֵּינֵיהֶם, וְהֵם כְּבָר אֲבוּדִים. וּבֶאֱמֶת טָעוּת גְּדוֹלָה הִיא, כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם הָרָשָׁע אוֹרֵב מְאֹד עַל הַפְּרוּדִים, שֶׁתִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת וּפְרוּדִים בֵּין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, כִּי רוֹצֶה לְהַפְרִיד בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, בֵּין שֵׁם יו״ד לְשֵׁם ה״א, וְעַל הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם לְחַבֵּר אֶת הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד

וּלְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶם, וּבָזֶה לְבַד נִתְבַּטֵּל הַסָּמ״ך־מ״ם הָרָשָׁע, אֲשֶׁר נִבְרָא לַעֲשׂוֹת מַחֲלֹקֶת; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דֶּרֶךְ אֶרֶץ זוּטָא, פֶּרֶק ט׳): אֱהַב אֶת הַשָּׁלוֹם וּשְׂנָא אֶת הַמַּחֲלֹקֶת, צְרִיכִין לֶאֱהֹב אֶת מִדַּת הַשָּׁלוֹם וְלִשְׂנֹא אֶת הַמַּחֲלֹקֶת, וְזֶה בְּיוֹתֵר סוֹבֵב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁיֵּשׁ יֵצֶר הָרָע לְחַרְחֵר רִיב וּלְהִתְוַכֵּחַ וּלְהִתְמַקֵּחַ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט קָטָן, עַל כָּל שְׁטוּת צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת; עַל־כֵּן תַּפְסִיקוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֶת הַשְּׁטֻיּוֹת הָאֵלּוּ, וַתַּתְחִילוּ כְּבָר לְהִסְתַּכֵּל עַל מַה בָּאתֶם לָזֶה הָעוֹלָם, מַה הַתַּכְלִית שֶׁלָּכֶם בָּזֶה הָעוֹלָם, הַאִם בָּאתֶם לָזֶה הָעוֹלָם לְהִתְוַכֵּחַ וְלָרִיב, אוֹ הַאִם בָּאתֶם לִבְנוֹת בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל עַל־פִּי דַּעַת הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, וּלְחַבֵּר הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד?! וְאִם תַּכְנִיסוּ דְּבָרַי אֵלֶּה בְּתוֹךְ לִבְּכֶם, אָז תַּצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם.

ג.

אֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ אִי הֲבָנוֹת בַּבַּיִת וְחִלּוּקֵי דֵּעוֹת רְצִינִיִּים, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי דַּעַת אֱמִתִּית יְכוֹלִים לַהֲפֹךְ אֶת הַבַּיִת לְגַן־עֵדֶן אֲמִתִּי.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מֶה עָבַר עֲלֵיכֶם

מֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם, כָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וְאִי הֲבָנוֹת, וְכָל אֶחָד הִשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל הַשֵּׁנִי, וְאִם זֶה לֹא הָיָה מִצִּדְכֶם אֶלָּא מֵהַהוֹרִים שֶׁלָּכֶם, גַּם בָּזֶה זָרַק כָּל אֶחָד אֶת הָאַשְׁמָה עַל הַשֵּׁנִי, זֶה אוֹמֵר בִּשְׁבִיל הוֹרַיִךְ, זוֹ אוֹמֶרֶת בִּשְׁבִיל הוֹרֶיךָ, וְכָךְ אַתֶּם כְּבָר מִתְוַכְּחִים וְרָבִים כָּל הַזְּמַן, וּמְאוּמָה אֵין בְּיַדְכֶם, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וּמַר וּמָרוֹר לָכֶם מְאֹד, וְאַתֶּם כָּל־כָּךְ מִצְטַעֲרִים, עַד שֶׁעוֹבְרִים יָמִים שֶׁאֵינְכֶם מְדַבְּרִים בֵּינֵיכֶם, וְהַמְּרִיבוֹת אֵינָן פּוֹסְקוֹת בְּבֵיתְכֶם, אֶלָּא אַתֶּם צוֹעֲקִים וְרָבִים אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, וְיֵשׁ אִי הֲבָנוֹת בֵּינֵיכֶם, וּמַה הַתּוֹכְלִית מִכָּל זֶה?! בִּשְׁבִיל זֶה בָּאתֶם אֶל זֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיוּ תָּמִיד מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת בְּבֵיתְכֶם, וְשֶׁיִּתְמָרְרוּ חַיֵּיכֶם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁתַּרְגִּישׁוּ אֶת עַצְמְכֶם כְּמוֹ בְּבֵית־סֹהַר, כְּמוֹ בְּגֵיהִנּוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן?! עַד שֶׁנִּכְנְסָה בָּכֶם מַחֲשָׁבָה, שֶׁיּוֹתֵר טוֹב לָמוּת מִלִּחְיוֹת חַיִּים כָּאֵלֶּה. כָּל זֶה בָּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי אִם הָיְתָה לָכֶם הַדַּעַת הָאֲמִתִּית, לֹא הֲיִיתֶם בָּאִים לִידֵי מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, כִּי הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ,

וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ וּמַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְהוֹרִיד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת עִנְיָנוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, וְיוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְיִגְלֶה וְיַפְרְסֵם לָהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה רָב עִם אִשְׁתּוֹ, וְכֵן הָאִשָּׁה לֹא הָיְתָה רָבָה עִם בַּעְלָהּ, וְלֹא הָיוּ מְקַנְּאִים זֶה בָּזֶה, אַדְרַבָּה הָיוּ עוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם אִי הַבָּנוֹת, זֶה טֶבַע בָּרִיא, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הֵם שְׁנֵי טְבָעִים אֲחֵרִים, וּשְׁנֵי טְבָעִים אֲחֵרִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהָבִין בְּכָל פַּעַם אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, כִּי הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, זֶה אֵשׁ וְזוֹ מַיִם, אוֹ לְהִפּוּךְ זוֹ אֵשׁ וְזֶה מַיִם, וְעַל־כֵּן אֶחָד מְכַבֶּה אֶת הַשֵּׁנִי, מַיִם מְכַבִּים אֶת הָאֵשׁ, וְהָאֵשׁ מַרְתִּיחָה אֶת הַמַּיִם, וְשׁוֹרְפִים זֶה אֶת זֶה, וְלֹא נִשְׁאָר מְאוּמָה, וְאֵין זוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה שֶׁשְּׁנֵי הַפָּכִים יַחֲזִיקוּ בְּנוּשֵׂא אֶחָד, שֶׁזֶּה שָׁמַיִם — אֵשׁ וּמַיִם, שֶׁיַּחֲזִיקוּ בְּיַחַד, שֶׁזֶּה "עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו", שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין אֵשׁ לְמַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה שָׁמַיִם, וְזוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹלִידוּ

בָּנִים וּבָנוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים, וְיִגְלוּ וְיִפָּרְסְמוּ לָהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְאָז כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת הַזּוֹ בְּתוֹךְ פְּנִימִיּוּת לִבָּם, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְהַפֵּךְ הַבַּיִת וְנַעֲשָׂה גַּן־עֵדֶן אֲמִתִּי.

עַל־כֵּן רְאוּ לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיכֶם אִי הֲבָנוֹת, וְיֵשׁ בֵּינֵיכֶם חִלּוּקֵי דֵּעוֹת רְצִינִיִּים, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי הַדַּעַת הָאֲמִתִּית, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְשֶׁתַּפְסִיקוּ כְּבָר לָרִיב, תַּמְשִׁיכוּ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְיִהְיֶה בֵּיתְכֶם נַעֲשָׂה גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ. עַל־כֵּן מְאֹד מְאֹד אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְהַפְסִיק לָרִיב בֵּינֵיכֶם, מַה יֵּשׁ לָכֶם מִכָּל זֶה, הֲלֹא אַתֶּם מְבַלִּים אֶת יְמֵיכֶם וּשְׁנוֹתֵיכֶם הַטּוֹבִים בְּהֶבֶל וָרִיק, כִּי עִם וִכּוּחִים לֹא מַגִּיעִים לְשׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה עוֹקְרִים אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מֵחַי הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹרְפִים אֶת הַנְּשָׁמוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ יְלָדִים בַּבַּיִת, בִּמְקוֹם לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת, וּלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם גַּם לַיְלָדִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, אַתֶּם שׁוֹרְפִים אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם, כִּי הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּאִים רַק עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְאִי הֲבָנוֹת, וְעַל־כֵּן תַּעֲשׂוּ

מַה שֶּׁתַּעֲשׂוּ לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְהַיְלָדִים יִגְדְּלוּ בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים בְּשִׂכְלָם וּבְנַפְשָׁם. כִּי רֹב הַיְלָדִים הַבָּעָיָתִיִּים בָּאִים רַק מִמִּשְׁפָּחוֹת הֲרוּסוֹת, מִבַּיִת שֶׁיֵּשׁ שָׁם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְאִי הֲבָנוֹת, כִּי בְּבַיִת שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם וַהֲבָנָה הֲדָדִית, מִשָּׁם יוֹצְאִים יְלָדִים פִּקְחִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ לְהַפְסִיק כְּבָר לָרִיב בֵּינֵיכֶם, וְתַהַפְכוּ אֶת בֵּיתְכֶם לְגַן־עֵדֶן אֲמִתִּי, וְתִירְשׁוּ אֶת עוֹלַמְכֶם בְּחַיֵּיכֶם.

ד.

מִדַּת הַשָּׁלוֹם בָּאָה לָאָדָם מִאֹד קָשֶׁה, כִּי הַגַּאֲוָה אֵינָהּ מַרְשָׁה לוֹ לְהִשְׁלִים עִם זוּלָתוֹ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁבֹּר אֶת הַגַּאֲוָה וּלְהִשְׁלִים עִם זוּלָתוֹ וּמִכָּל שֶׁכֵּן עִם אִשְׁתּוֹ.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם, וְתִמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם עַל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר מִדַּת הַשָּׁלוֹם בָּאָה מְאֹד קָשֶׁה לָאָדָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כִּי שָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הָאָדָם אֵיזוֹ גַּאוּת וְיֵשׁוּת, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג אֶת הַשָּׁלוֹם שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְשָׁלוֹם אֲמִתִּי, שֶׁיִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם עַצְמוֹ, בְּשָׁלוֹם עִם זוּלָתוֹ וּבְשָׁלוֹם עִם אִשְׁתּוֹ, עָלָיו לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִכֹּל וָכֹל, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כִּכְלוּם, וְיִהְיֶה מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, וְאָז יִזְכֶּה לְשָׁלוֹם אֲמִתִּי וְנִצְחִי. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם, רַק כְּשֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַשָּׁלוֹם לֹא הוֹלֵךְ עִם יֵשׁוּת, וְעַל־כֵּן רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טֶבַע רַע, וְהֵם מְלֵאִים יֵשׁוּת וְגַאוּת, וְעַל־כֵּן אֵינָם רוֹצִים לְהַשְׁלִים עִם זוּלָתָם. וּבְיוֹתֵר מָצוּי דָּבָר זֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁמַּחֲמַת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אֵינוֹ רוֹצֶה לְוַתֵּר לְאִשְׁתּוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְיֵשׁ שֶׁכָּל־כָּךְ הִסְתַּבְּכוּ בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת עִם נְשׁוֹתֵיהֶם, עַד שֶׁבְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא יִרְצוּ לְהַשְׁלִים, וּכְמוֹ־כֵן יֵשׁ נָשִׁים כָּל־כָּךְ עַקְשָׁנִיּוֹת שֶׁהִסְתַּבְּכוּ בִּמְרִיבָה עִם בַּעֲלֵיהֶן, עַד שֶׁבְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֵינָן רוֹצוֹת לְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶם, וְהַכֹּל מִצַּד הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְרַחֵם עַל עַצְמְכֶם, וּלְרַחֵם עַל שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תְּגָרְשׁוּ אֶת הַבְּרָכָה

וְהַהַצָּלָחָה מִבֵּיתְכֶם עַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין ג, יב), וּכְשֶׁנִּשְׁבָּר הַכְּלִי, אֲזַי כְּבָר אֵין מָקוֹם שֶׁתִּתְכַּנֵּס הַבְּרָכָה וְהַהַצָּלָחָה, שֶׁהִיא שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁשְּׁנֵיכֶם צוֹדְקִים, זֶה יֵשׁ לוֹ טְעָנוֹת עַל זוֹ, וְזוֹ יֵשׁ לָהּ טְעָנוֹת עַל זֶה, אֲבָל עַל־יְדֵי הַצֶּדֶק לֹא תַּגִּיעוּ אֶל שׂוּם מָקוֹם בָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת חַיֵּיכֶם וּמְבַלִּים אֶת שְׁנוֹתֵיכֶם בְּהֶבֶל וָרִיק, וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדְכֶם, רַק אַתֶּם מְצַעֲרִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְנוֹפְלִים לְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְאֵין לָכֶם שׂוּם חִיּוּת בְּחַיֵּיכֶם, וְעַל־כֵּן תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְ"תַּפְסִיקוּ לָרִיב" בֵּינֵיכֶם, כִּי מֵהַמְּרִיבוֹת לֹא יֵצֵא שׂוּם דָּבָר טוֹב, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים), אֵין דָּבָר טוֹב יוֹצֵא מֵהַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִמְסֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר עַל מִדַּת הַשָּׁלוֹם, וְעַל־כֵּן זֹאת עֲשׂוּ, שֶׁתִּשְׁתַּדְּלוּ שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם, וְתַשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם, וְ"תַּפְסִיקוּ לָרִיב", וְתִשְׁבְּרוּ אֶת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת שֶׁלָּכֶם, וְאָז דַּיְקָא הַבְּרָכָה וְהַהַצָּלָחָה תִּהְיֶה מְצוּיָה בְּבֵיתְכֶם, וְתִרְווּ נַחַת מִיַּלְדֵיכֶם, כִּי הַיְלָדִים עוֹשִׂים רַק מַה שֶּׁרוֹאִים בְּבֵיתָם, וּכְשֶׁרוֹאִים שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם וְאַהֲבָה בֵּין הַהוֹרִים, עַל־יְדֵי־

זֶה הֵם גְּדֵלִים וְצוֹמְחִים בְּרִיאִים בְּנַפְשָׁם וּבְרוּחָם, לֹא־כֵן כְּשֶׁרוֹאִים מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, הֵם נַעֲשִׂים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּגוּפָם וּבְנַפְשָׁם, וְעַל־כֵּן עֲשׂוּ זֹאת, וְתַפְסִיקוּ כְּבָר לָרִיב בֵּינֵיכֶם, וּמַסְפִּיק מַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר לֹא מְבִיאָה אֶתְכֶם לְשׁוּם תּוֹעֶלֶת רַק לְמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁלֹּא מְדַבְּרִים אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מְקַלְלִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, אוֹ מַגְבִּיהִים יָדַיִם אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי בִּרְצִיחָה וְכַעַס, אֲשֶׁר כָּל הַחַיִּים הֵם רַק חַיֵּי גֵּיהִנּוֹם, חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים, מַה וְלָמָּה לָכֶם כָּל זֶה, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" כְּבָר, וְאָז טוֹב לָכֶם כָּל הַיָּמִים, וּתְגַדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים בְּרוּחָם וּבְנַפְשָׁם, וְחַיֵּיכֶם יִהְיוּ חַיֵּי גַּן־עֵדֶן מַמָּשׁ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם.

ה.

אֵין עוֹד חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים כְּמוֹ בַּיִת חַם מָלֵא אַהֲבָה וּמָלֵא שִׂמְחָה, וּלְהִפּוּךְ אֵין עוֹד מָוֶת וּמְרִירוּת וַעֲצָבוּת וְגָלוּת כְּמוֹ בַּיִת מָלֵא מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם תָּמִיד עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת,

זִיו, חִיוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד תַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְאַל תַּפְרִידוּ עַצְמְכֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ אַתֶּם דָּבָר נִפְרָד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבְיָכוֹל דָּבָר נִפְרָד, לֹא! לֹא! אַל תַּגִּידוּ אֶת זֶה, אֶלָּא תֵּדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא בֵּינֵיכֶם, כִּי אַתֶּם שֻׁתָּפִים בְּיַחַד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים יֵשׁ בָּאָדָם: הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָבִיו וְאִמּוֹ, וְעַל־כֵּן מֵאַחַר שֶׁזָּכָה אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם יַחַד וַעֲשִׂיתֶם שֻׁתָּפוּת בְּיַחַד. עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁבְּתוֹךְ הַשֻּׁתָּפוּת שֶׁלָּכֶם שָׁם גָּנוּז אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם - הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־כֵּן אִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ נִשּׂוּאֵיכֶם מָצוּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יִתְהַפֵּךְ בֵּיתְכֶם לְבֵית חַם מָלֵא אַהֲבָה, שֶׁתֹּאהֲבוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי וְיִהְיֶה הַבַּיִת מָלֵא שִׂמְחָה, כִּי תָּמִיד תִּשְׂמְחוּ, וְחַיֵּיכֶם יִתְהַפְּכוּ לְחַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְתַרְגִּישׁוּ נַעַם בְּחַיֵּיכֶם, מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְאֶחָד יִמְחֹל לַשֵּׁנִי, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזוֹ עַוְלָה גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה, חַס וְשָׁלוֹם, תִּמְחֲלוּ זֶה לָזֶה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֲנַחְנוּ בְּנֵי־אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַטָּעוּת מְצוּיָה בֵּינֵינוּ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לִמְחֹל אֶחָד לַשֵּׁנִי וּלְהַפְסִיק לָרִיב. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שְׁתָף בְּתוֹךְ נִשּׂוּאֵינוּ, כִּי אַחֶרֶת אַף פַּעַם לֹא הָיִינוּ מִתְחַתְּנִים בְּיַחַד, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סִבֵּב כָּךְ שֶׁנִּתְחַתֵּן יַחַד, וְעַל־כֵּן אִם אֲנַחְנוּ בְּנֵי הַזּוּג, נִשֵּׂאנוּ זוֹ לָזֶה, בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה יַד הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, וְלָכֵן לָמָּה לְגָרֵשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה מִן הַבַּיִת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְהַפֵּךְ לְמָוֶת וְלִמְרִירוּת, לְעַצְבוּת וּלְגָלוּת, לְרִיב וּמַחֲלֹקֶת, לְצָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְהַבַּיִת יִהְיֶה מָלֵא אֵשׁ, קִנְאָה וְשִׂנְאָה וּקְלָלוֹת וְהַכָּאוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁמְּבַקְּשִׁים לְעַצְמָם אֶת הַמָּוֶת, וּמִסְתּוֹבְבִים כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים, מְלֵאֵי עַצְבוּת כְּאִלּוּ סוֹף הָעוֹלָם, וּמְמָרְרִים לְעַצְמָם אֶת הַחַיִּים?! וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דְּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי רוֹאִים בָּתִּים שֶׁיֵּשׁ שָׁם מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת בֵּין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וְעַל כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּינֵיהֶם הֵם מְקַלְלִים זֶה אֶת זֶה, וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֶת הַמִּשְׁפָּחוֹת, זֶה אֶת הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ וְזוֹ מְקַלֶּלֶת אֶת הוֹרֵי בַּעְלָהּ, וְכָל הַבַּיִת מָלֵא קְלָלוֹת, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי הַכָּאוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁמַּגִּבִּיהִים יָדַיִם, וְהַיְלָדִים עוֹמְדִים בַּצַּד מְפֻחָדִים, מְלֵאֵי פַּחַד, כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים מִתְקוֹטְטִים וּמְקַלְלִים זֶה אֶת זֶה, וּמַכִּים זֶה אֶת זֶה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת מַמָּשׁ גֵּיהִנּוֹם, וְכָל זֶה מֵחֲמַת

שֶׁהַחֲקוּ וְגֵרְשׁוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתּוֹךְ הַבַּיִת, כִּי לֹא רוֹצִים לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הָאֱמֶת וְהַמְצִיאוּת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא סִבֵּב כָּךְ שֶׁיִּתְחַתְּנוּ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב מְרִירוּת וְצַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְרִיבוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם, וּכְבָר הִתְפַּשְׁטָה הַמְּרִיבָה בֵּין שְׁתֵּי הַמִּשְׁפָּחוֹת, נִדְמֶה שֶׁמִּי צָרִיךְ אֶת כָּל זֶה, וְלָמָּה לָנוּ אֶת כָּל הַצָּרָה הַזֹּאת, וּמִי יִתֵּן וְנִתְגָּרֵשׁ. תֵּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁכָּל זֶה בָּא מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, שֶׁסִּלַּקְתֶּם אֶת הַשְּׁכִינָה מִתּוֹכְכֶם, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הֱיִיתֶם מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, הֱיִיתֶם מַשְׁלִימִים בֵּינֵיכֶם, וּבִמְקוֹם לָרִיב וְלַחֲלֹק זֶה עִם זֶה, הֱיִיתֶם אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וְדָנִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וּמְחַפְּשִׂים רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, וַאֲזַי הָיָה נִתְהַפֵּךְ הַבַּיִת לְבֵית גַּן־עֵדֶן; עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָנִים, מַה יִּהְיֶה כְּבָר כְּשֶׁתְּרִיבוּ וְתַחְלְקוּ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְהַפֵּךְ בֵּיתְכֶם לְבֵית מָוֶת מַמָּשׁ, וְאַתֶּם טוֹעֲמִים אֶת מְרִירוּת הַגֵּיהִנּוֹם עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי רָע וָמָר לָכֶם מְאֹד, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְמָוֶת אֶחָד גָּדוֹל, שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁנִּכְנָסִים לַבַּיִת מַרְגִּישִׁים מְרִירוּת וַעֲצָבוּת וְדָכָאוֹן, וּמִתְעַצְּבִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. לָזֹאת אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" כְּבָר, וְתַכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְבֵית חַם, בַּיִת מָלֵא שִׂמְחָה, בַּיִת מָלֵא אַהֲבָה, וְתַרְגִּישׁוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכּוּ לִבְנוֹת בַּיִת טוֹב, וּתְגַדְּלוּ יְלָדִים בְּרִיאִים, כִּי יְלָדִים תָּמִיד מְסַתַּכְּלִים עַל הַהוֹרִים, עַל־כֵּן אִם אַתֶּם תִּתְנַהֲגוּ בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת בֵּינֵיכֶם, אָז תִּרְאוּ שֶׁהַיְלָדִים יִגְדְּלוּ מְפֻתָּחִים וּמְיֻשָּׁבִים, לֹא־כֵן אִם תָּרִיבוּ וְתַחְלְקוּ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, עַל־יְדֵי־זֶה יִגְדְּלוּ הַיְלָדִים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשָׁם וּבִשְׂכְלָם; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם לְהַחֲזִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְלֵידַע אֲשֶׁר הוּא הַשֻּׁתָּף הָעִקָּרִי בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְתִמְחֲלוּ זֶה לָזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת יֶמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת. וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי תֵּדְעוּ שֶׁהַיּוֹם, כָּל הַבָּתִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת הֵם רַק מֵחֲמַת כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁדָּחֲקוּ אֶת רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה, וְהוֹצִיאוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתּוֹךְ הַבַּיִת, וְהִכְנִיסוּ כֵּלִים מְזֻהָמִים, הַטֶּלֶוִיזְיָה וְהַוִּידִיאוֹ, שֶׁהֵם כְּלֵי הַמַּשְׁחִית שֶׁל הַסָּמ"ךְ־מ"ם וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, הַמְגָרְשִׁים אֶת הַשְּׁכִינָה מִתּוֹךְ הַבַּיִת, וּמִתְעָרְבִים בְּמַעֲשֵׂה הַגּוֹיִים,

וְלוֹמְדִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וּמְסִתַּכְּלִים וְשׁוֹמְעִים אֶת זֶהֳמַת תִּעוּב זְהוּם מַעֲשֵׂה הַגּוֹיִים וְהוֹלְכִים בְּחֻקּוֹתֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְגָרְשִׁים אֶת הַשְּׁכִינָה מִתּוֹךְ הַבַּיִת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵר בַּבַּיִת מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי לֹא רוֹצִים לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" כְּבָר, מַה יִּהְיֶה לָכֶם בָּזֶה שֶׁתַּחְלְקוּ וְתָרִיבוּ בֵּינֵיכֶם, הֲלֹא אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת עַצְמְכֶם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאֵין לָכֶם חַיִּים לֹא בְּזֶה הָעוֹלָם וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת בַּבַּיִת זוֹהִי אֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, שֶׁשּׁוֹרֶפֶת אֶת הַנְּשָׁמָה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהָאָדָם מְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אֵיזֶה עוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ לָאָדָם כְּשֶׁבֵּיתוֹ מָלֵא מָוֶת, מָלֵא מְרִירוּת, מָלֵא עַצְבוּת, מָלֵא עַצְבָּנוּת, מָלֵא דְּכְאוֹנוֹת, מַמָּשׁ אֵשׁ הַמַּעַס וְהָרְצִיחָה בּוֹעֶרֶת בּוֹ, וְתָמִיד רַק מְקַלֵּל וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף אֶת אִשְׁתּוֹ, וְכֵן אִשְׁתּוֹ מְחָרֶפֶת וּמְגַדֶּפֶת אֶת בַּעְלָהּ, הַאִם זֶה נִקְרָא עוֹלָם הַזֶּה?! הֲלֹא זֶה הַגֵּיהִנּוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֵיךְ תִּזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא?! כִּי כְּשֶׁאָדָם רָב עִם אִשְׁתּוֹ וְהָאִשָּׁה רָבָה עִם בַּעְלָהּ, וְחַיֵּיהֶם מְמֻרְמָרִים, מְלֵאֵי דְּכְאוֹנוֹת וְעַצְבוּת וּמְרִירוּת, אָז אֵי אֶפְשָׁר לָהֶם לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּאִים לִידֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן

וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁכְּבָר אֵין זְמַן לִלְמֹד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּמְרַחֲקִים אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַבַּיִת, הַאִם תַּחְשְׁבוּ שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם גַּם עוֹלָם הַבָּא?! עַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה קּוֹרֶה בַּמְּרִיבוֹת שֶׁלָּכֶם, שֶׁאַתֶּם רְגִילִים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּמִדֵּי שָׁעָה וְשָׁעָה מְקַלְקְלִים וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים זֶה אֶת זֶה, הֲלֹא עַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם מְאַבְּדִים אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְהָעוֹלָם הַזֶּה גַּם יַחַד; לָכֵן תַּפְסִיקוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָרִיב, וְתַשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם, וְתַכְנִיסוּ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְתֵדְעוּ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית; וְאִם אִשְׁתְּךָ עָשְׂתָה אֵיזוֹ עַוְלָה אוֹ שָׁבְרָה מַשֶּׁהוּ, אוֹ גָּרְמָה אֵיזֶה הֶפְסֵד, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן הָאִשָּׁה צְרִיכָה לָדַעַת, שֶׁאִם הַבַּעַל עָשָׂה אֵיזֶה דְּבַר עַוְלָה כְּנֶגְדָּהּ אוֹ שָׁבַר מַשֶּׁהוּ אוֹ גָּרַם הֶפְסֵד, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיסוּ בֵּינֵיכֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הוּא הַשֻּׁתָּף הָעִקָּרִי בְּתוֹךְ נִשּׂוּאֵיכֶם, וְאָז כְּשֶׁתַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, תַּרְגִּישׁוּ טַעַם וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת בְּחַיֵּיכֶם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְצַיֵּת אוֹתִי בְּדָבָר זֶה, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁכָּל בֵּיתְכֶם יִתְהַפֵּךְ לְגַן־עֵדֶן מַמָּשׁ, וְתָמִיד תַּרְגִּישׁוּ אַהֲבָה וְנֹעַם בֵּינֵיכֶם, וְתַחְפְּצוּ זֶה בָּזֶה, וְאַף פַּעַם לֹא תִּרְצוּ לְהִתְגָּרֵשׁ, אַדְרַבָּה תִּהְיוּ לְעֵזֶר אֶחָד

לַשֵּׁנִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת דְּבָרַי בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז בֵּיתוֹ יִתְהַפֵּךְ לְבֵית עָרֵב.

ו.

אִי אֶפְשָׁר לִמְנֹעַ מַחֲלֹקֶת בַּבַּיִת, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לֹא בְּכָל פַּעַם צָרִיךְ לְהָגִיב, וְלֹא בְּכָל פַּעַם צָרִיךְ לִהְיוֹת הַצּוֹדֵק, צָרִיךְ רַק לִסְבֹּל, וְאָז נִפְסָק הָרִיב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת וּבְשָׁלוֹם, וְאַתֶּם רוֹצִים שֶׁבֵּיתְכֶם יִהְיֶה בַּיִת וּמִשְׁכָּן לַשְּׁכִינָה, שֶׁהַבְּרָכָה תִּהְיֶה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהַקְנוֹת לְעַצְמְכֶם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, כִּי רֹב הַמַּחֲלֹקֶת בַּבַּיִת בָּאָה עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְפּוֹצֶצֶת הַסַּבְלָנוּת אוֹ מֵהַבַּעַל אוֹ מֵהָאִשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילִים לָרִיב, אֲבָל אִם הָיוּ קוֹנִים בְּעַצְמָם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְהָיוּ סוֹבְלִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אָז הָיְתָה נִפְסֶקֶת הַמַּחֲלֹקֶת לְגַמְרֵי, וְכֵן יֵשׁ הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁהַבַּעַל רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ, אוֹ לְהֶפּוֹךְ הָאִשָּׁה רוֹצָה לְנַצֵּחַ אֶת בַּעְלָהּ, וְכָךְ הֵם מִתְעַקְּשִׁים, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת מְרִיבוֹת, עַד שֶׁהַבְעָרָה

לְלַהַב יָצְאָה, וְשׁוֹרֶפֶת אֶת כָּל הַבַּיִת, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת בַּבַּיִת שׁוֹרֶפֶת אֶת כָּל הַבַּיִת, עַד שֶׁבָּאִים לִידֵי גֵּרוּשִׁין, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְסַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאֵינְכֶם צְרִיכִים לְהָגִיב בְּכָל פַּעַם עַל מַה שֶּׁהַזּוּלָת אוֹמֵר, שֶׁיַּגִּיד וְיֹאמַר מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְאַתֶּם תִּשְׁתְּקוּ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד נִשְׁקָט הָרִיב; כִּי בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁלֹּא בְּכָל פַּעַם צְרִיכִים לִהְיוֹת צוֹדְקִים, וְאַף שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים, הַבַּעַל אוֹ הָאִשָּׁה, שֶׁעַכְשָׁו הַצֶּדֶק אִתְּכֶם, וְזוֹלַתְכֶם אָשֵׁם, אֲבָל לֹא בְּכָל פַּעַם צְרִיכִים לִהְיוֹת צוֹדְקִים, צְרִיכִין שֵׂכֶל וְדַעַת וְחָכְמָה וּתְבוּנָה אֵיךְ לְהַנְהִיג בַּיִת, כִּי בֶּאֱמֶת עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, צָרוֹת וְיִסּוּרִין קָשִׁים וּמָרִים, הַבַּעַל סוֹבֵל הַשְׁפָּלוֹת בְּפַרְנָסָתוֹ וּבַחֲבָרָה, הָאִשָּׁה סוֹבֶלֶת עֶלְבּוֹנוֹת וְיִסּוּרִין מֵהַיְלָדִים וּמֵהַשְּׁכֵנוֹת, וְאַחַר־כָּךְ הֵם רָבִים בֵּינֵיהֶם, הַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ וְהָאִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ, וּמוֹצִיאִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי אֶת עַצְבֵיהֶם. וּבֶאֱמֶת זֶה לֹא בְּדַעַת וְלֹא בְּיֹשֶׁר וְלֹא בְּשֵׂכֶל, כִּי מָה אַתֶּם אֲשֵׁמִים אֶחָד בְּצָרַת הַשֵּׁנִי, שֶׁתַּשְׁלִיכוּ אֶת הָאַשְׁמָה אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, אַדְרַבָּה, תִּקְנוּ לְעַצְמְכֶם מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז תִּזְכּוּ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְאִם תִּקְנוּ בְּעַצְמְכֶם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת לְסַבֵּל אֶת כָּל הָעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתֵדְעוּ

— אִם אֶשְׁתֹּק רַק שָׁעָה אַחַת מִמֵּילָא הַכֹּל יִסְתַּדֵּר, אָז יִפָּסֵק הָרִיב בֵּינֵיכֶם. וְעַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ אֵיךְ עוֹבֵר עַל בֵּיתְכֶם מַחֲלוֹקוֹת וּמְרִיבוֹת, עַד שֶׁנִּשְׁרָף כָּל הַבַּיִת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְאַתֶּם מִסְתּוֹבְבִים מְמֻרְמָרִים, זֶה בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עַל אִשְׁתּוֹ, וְזוֹ בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עַל בַּעְלָהּ, וְכָךְ עוֹבֵר יוֹם אַחַר יוֹם, מְקַלְקְלִים זֶה אֶת זֶה, וְאֵין מְדַבְּרִים אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, עַד שֶׁמָּרִים מְאֹד מְאֹד הַחַיִּים, וְאֵין רוֹאִים שׁוּם פִּתְרוֹן רַק לְהִתְגָּרֵשׁ, וְעַל־פִּי־רֹב מְעָרְבִין גַּם אֶת הַמִּשְׁפָּחָה, וְאָז הַכֹּל נִתְהַפֵּךְ לְרָעָה; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְסַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁיִּפָּסֵק הָרִיב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַפְסִיק אֶת הָרִיב אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַקְנוֹת לְעַצְמְכֶם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְאָז יִפָּסֵק הָרִיב בֵּינֵיכֶם. וְאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁמִּדַּת הַסַּבְלָנוּת כָּל־כָּךְ קַל לִרְכֹּשׁ אוֹתָהּ, כִּי זֶה בָּא מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לָאָדָם, אָדָם נִשְׁבָּר בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִמָּנַע מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְעַל־יְדֵי הַסַּבְלָנוּת זוֹכֶה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִחְיוֹת חַיִּים עֲרֵבִים

וּמְתֻקִּים, וּבֵיתְכֶם יִתְהַפֵּךְ לְגַן־עֵדֶן, תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהַקְנוֹת לְעַצְמְכֶם אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְתִסְבְּלוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתָמִיד תִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא בְכָל פַּעַם צְרִיכִין לִהְיוֹת הַצּוֹדְקִים, וְאָז תַּעַבְרוּ אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וּבֵיתְכֶם יִתְהַפֵּךְ לְגַן־עֵדֶן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁקּוֹנֶה בְּעַצְמוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁאָז עוֹבֵר אֶת הַחַיִּים בְּקַלּוּת.

ז.

כָּל הַצָּרוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת לָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת הַמְּרִיבוֹת בְּבֵיתוֹ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁבֵּיתוֹ יִתְבָּרֵךְ, עָלָיו לְהַפְסִיק לָרִיב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ אֵיךְ עָבְרוּ עֲלֵיכֶם יְמֵיכֶם וּשְׁנוֹתֵיכֶם, הִנֵּה הִתְחַתַּנְתֶּם וַהֲיִיתֶם הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיכֶם, וְכֻלָּם הִסְתַּכְּלוּ עֲלֵיכֶם בְּעַיִן שֶׁל קִנְאָה וְקִנְאוּ בָּכֶם, אֵיךְ אַתֶּם זוֹג כָּל־כָּךְ מַתְאִים זֶה לָזֶה, וְאַתֶּם בְּעַצְמְכֶם הֲיִיתֶם שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים בֵּינֵיכֶם, וְהָאַחֲוָה הָיְתָה רַבָּה מְאֹד, וְעַכְשָׁו רְאוּ אֵיךְ כָּל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם, וְאַתֶּם מְקַלְלִים זֶה אֶת זֶה, וְשׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, וְלֹא מַפְסִיקִים לָרִיב יוֹמָם וָלַיְלָה, אֲשֶׁר מִזֶּה נִמְשָׁכִים לָכֶם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְעָגְמַת

הַנֶּפֶשׁ וְהַמְּרִירוּת, וְאֵין אַתֶּם מַצְלִיחִים עִם הַיְלָדִים, כִּי עִקַּר אִי הַהַצְלָחָה עִם הַיְלָדִים הוּא רַק כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בַּבַּיִת, כִּי הַיְלָדִים מִתְפַּחֲדִים מְאֹד כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַהוֹרִים מִתְקוֹטְטִים, וְאֵיךְ שֶׁכָּל הַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְזֶה מַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם לְרָעָה, וְגַם פַּרְנַסַתְכֶם נִצְטַמְצְמָה כָּל־כָּךְ וּנְפַלְתֶּם לְחוֹבוֹת גְּדוֹלִים, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה בֵּינֵיכֶם, שֶׁאַתֶּם רָבִים עַל כָּל דָּבָר שְׁטוּת. וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁתִּשְׁתַּנֶּה הָאֲוִירָה בַּבַּיִת, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּלִי שׁוּם תְּנָאִים מֻקְדָּמִים, תַּחְזְרוּ אֶל הַהִתְחָלָה, וְתַתְחִילוּ לֶאֱהֹב אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וּלְכַבֵּד וּלְהָבִין אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה בֵּינֵיכֶם, כִּי אַחֶרֶת אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת הַחַיִּים הַטּוֹבִים שֶׁלָּכֶם. עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁהָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם נִמְצָא רַק שִׁבְעִים שָׁנָה, וְגַם שִׁבְעִים הַשָּׁנָה הָאֵלּוּ פֶּן וְאוּלַי הַיּוֹם בָּא הָרֶגַע שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲזִיר אֶת הַנְּשָׁמָה. וְאִם־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, הַאִם כְּדַאי בִּשְׁבִיל יוֹם אֶחָד לָרִיב וְלַחֲלֹק זֶה עִם זֶה, לְקַלֵּל וּלְהַכּוֹת זֶה אֶת זֶה?! מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִכְנְסָה בָּכֶם אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁל שְׁטוּת לְהִתְגָּרֵשׁ, הַאִם כְּדַאי בִּשְׁבִיל הַיּוֹם הַזֶּה לְהִתְגָּרֵשׁ?! מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יִקְחוּ אֶת אֶחָד מִכֶּם בַּיּוֹם הַזֶּה חֲזָרָה לְמַעְלָה, כַּמָּה מִקְרִים

קָרוּ שֶׁפִּתְאוֹם קִבֵּל אָדָם דֹּם לֵב וָמֵת וְנִפְטַר מֵהָעוֹלָם, וְזֶה יָכוֹל לִקְרוֹת גַּם אֶצְלְכֶם, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מָה אִתְּכֶם?! "תַּפְסִיקוּ לָרִיב"! מַסְפִּיק כְּבָר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁהִמְשַׁכְתֶּם בְּעַצְמְכֶם, שֶׁאַתֶּם נִשְׁקָעִתֶּם בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וְהִגַּעְתֶּם לְמַצָּב שֶׁל עַד פֵּת לֶחֶם, וְאַתֶּם מְלֵאִים חוֹבוֹת, וְהַבַּיִת נִתְהַפֵּךְ לְגֵיהִנּוֹם עַד מַמָּשׁ, אֲשֶׁר אַתֶּם מְלֵאִים צָרוֹת וְיִסּוּרִין וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְהַלֵּב מִתְפּוֹצֵץ, שֶׁרוֹאִים שֶׁהַיְלָדִים מִתְפָּרְאִים, וּבַעֲלֵי הַחוֹבוֹת נוֹגְשִׁים, וְהַמְּרִיבוֹת וְהַמַּחֲלֹקֶת אֵינָן מַפְסִיקוֹת בַּבַּיִת, הַכֹּל בָּא מִפְּנֵי שֶׁאַתֶּם כָּל־כָּךְ עַקְשָׁנִים, אֵינְכֶם רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית, שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים, שֶׁצְּרִיכִין לַחֲזֹר אֵלָיו, מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֶד יוֹם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַפְסִיק לָרִיב תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּלִי שׁוּם תְּנָאִים מֻקְדָּמִים, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְגַם בָּזֶה כְּבָר עָבַר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, כִּי הַזְּמַן פּוֹרֵחַ, וְהִנֵּה הוּא נִמְצָא, וְהִנֵּה כְּבָר אֵינֶנּוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ בָּטוּחַ רֶגַע אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם.

וְעַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" כְּבָר, וְאַף שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד

חוֹשֵׁב שֶׁהוּא צוֹדֵק, מַה יוֹעִיל הַצֶּדֶק הַזֶּה, כְּשֶׁבֵּיתְכֶם הוּא גֵּיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְאַתֶּם אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְהַפְסִיק לָרִיב, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם סוֹבְלִים בְּעַצְמְכֶם סֵבֶל גֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, "תַּפְסִיקוּ לָרִיב" תֵּכֶף־וּמִיָּד, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁכָּל בֵּיתְכֶם יִתְהַפֵּךְ לְבֵית חֵם, בַּיִת מָלֵא אַהֲבָה, מָלֵא טוּב, מָלֵא חֶסֶד, וְהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם. אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר כָּבֵד וְקָשֶׁה לָכֶם לְהַפְסִיק לָרִיב, כִּי כָּל־כָּךְ נִכְנַסְתֶּם בַּהֶרְגֵּל הָרַע הַזֶּה שֶׁל מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, קְנָאוֹת וְשִׂנְאוֹת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא תִּצְאוּ מִזֶּה, לָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עִמְדוּ לְרֶגַע וּתְיַשְּׁבוּ אֶת עַצְמְכֶם, בִּשְׁבִיל מַה בָּאתֶם לְזֶה הָעוֹלָם, לָרִיב וְלַחֲלֹק אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי אוֹ לִבְנוֹת בַּיִת וְדִירָה לוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי זוֹ הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — לִבְנוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, לְהַשְׁרוֹת אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, כִּי בִּמְקוֹם הַשָּׁלוֹם שָׁם הַשְׁכִינָה שְׁרוּיָה, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה מְצוּיָה, שָׁם כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ח.

הַשָּׁלוֹם בַּבַּיִת מֵבִיא בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְעַל יָדוֹ נִשְׁפַּעַת עָלָיו פַּרְנָסָה וְנַחַת מֵהַיְלָדִים, וְנִסְתָּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם תַּשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם וְ"תַּפְסִיקוּ לָרִיב", אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַבְּרָכָה וְהַהַצְלָחָה שֶׁתִּשְׁפַּע עֲלֵיכֶם, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (עֻקְצִין ג, יב), וְתֵכֶף־וּמִיָּד שֶׁעוֹשִׂין שָׁלוֹם בַּבַּיִת, נִשְׁפַּע עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁלוֹם (שַׁבָּת י׳), וְעַל־כֵּן גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁלֹּא פָּתַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, וְכָל הַבְּרָכוֹת וְהַטּוֹבוֹת וְהַנֶּחָמוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבִיאָן עַל יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין בְּשָׁלוֹם (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט); וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תֵּכֶף־וּמִיָּד לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה כָּל־כָּךְ קָשֶׁה לָכֶם, אֲבָל אִם תַּעֲשׂוּ שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם אָז תַּאֲרִיכוּ יָמִים, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב שָׁלוֹם וּלְהַפְסִיק לָרִיב, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת יִתְרוֹ): מָה אַבְנֵי מִזְבֵּחַ שֶׁלֹּא רוֹאוֹת וְלֹא שׁוֹמְעוֹת וְלֹא מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם אָמְרָה תּוֹרָה: "לֹא

תָּנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל", הַמַּטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאַתֶּם תַּשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם וְתַפְסִיקוּ כְּבָר לָרִיב, וְלֹא תִּסְתַּכְּלוּ עַל הָרַע שֶׁבֵּינֵיכֶם, אָז תַּאֲרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים, וְהַבְּרָכָה תִּהְיֶה מְצוּיָה בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם, וְתַרְגִּישׁוּ חַיִּים מְתֻקִּים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים בְּחַיֵּיכֶם, כִּי עַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּכְמוֹ־כֵן אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁמּוֹנֵעַ אֶת הַהַצָּלָחָה וְהַנַּחַת מֵהָאָדָם כְּמוֹ הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אַחַת וּלְתָמִיד לְהַפְסִיק כְּבָר לָרִיב, וְתָדוּנוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִסְתַּדֵּר בֵּינֵיכֶם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (כַּלָּה רַבָּתִי, פֶּרֶק ב׳): כָּל הַמֵּשִׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֶלֶךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בֵּיתְכֶם, שֶׁהַבַּעַל יִהְיֶה מֶלֶךְ וְאִשְׁתּוֹ תִּהְיֶה מַלְכָּה, וְאָז כְּשֶׁיֵּשׁ מֶלֶךְ וּמַלְכָּה, אֲזַי יֵשׁ מֶמְשָׁלָה, וּכְשֶׁיֵּשׁ מֶמְשָׁלָה יֵשׁ שֶׂפַע בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְיַשֵּׁב אַחַת וּלְתָמִיד, שֶׁמַּסְפִּיק

כְּבָר הַמְּרִיבוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ, שֶׁאֵינָן מְבִיאוֹת לְשׁוּם דָּבָר רַק אֶל כְּלָיוֹן, שֶׁמְּכַלּוֹת אֶת הַכֹּחוֹת וְהָעֲצַבִּים עַל דְּבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ וְעַל דְּבָרִים שֶׁל הֶבֶל, וּמְבַלִּים אֶת הַיָּמִים וְהַשָּׁעוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיְּכוֹלִים לִקְנוֹת בָּהֶם טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וּמְבַלִּים וּמְכַלִּים אֶת הַנַּחַת שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְקַבֵּל מֵהַיְלָדִים, כִּי עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בַּבַּיִת הַיְלָדִים מִתְפָּרְאִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְיוֹצְאִים, חַס וְשָׁלוֹם, לְתַרְבּוּת רָעָה, לוֹקְחִים סַמִּים וְהוֹלְכִים לַמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וְהַמְזֻהָמִים, כִּי מֵהֵיכָן יִלְמְדוּ דֶּגְמָא אַחֶרֶת, כִּי זֶה הֵם רוֹאִים בְּבֵיתָם, תָּמִיד מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁנֶּהֱרָס הַבַּיִת לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַפְסִיק כְּבָר לָרִיב בֵּינֵיכֶם, וְתַתְחִילוּ לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבַהֲבָנָה הַדָּדִית, וּתְכַבְּדוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתָּבוֹאנָה לְתוֹךְ בֵּיתְכֶם הַבְּרָכָה וְהַהַצְלָחָה, וְיֶשְׁפַּע עֲלֵיכֶם שֶׁפַע בְּפַרְנָסָה, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שְׁלוֹם־בַּיִת וְהוּא מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, אָז יוֹדֵעַ לִתֵּן לְעַצְמוֹ עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַסְּבָךְ שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ, כִּי כָּל אָדָם נִקְלָע לְמַצָּבִים כָּאֵלּוּ שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ בִּכְסָפִים, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת, הוּא יוֹדֵעַ אֵיךְ לָצֵאת מִן הַסְּבָךְ הַזֶּה שֶׁנִּסְתַּבֵּךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהַשְׁלִיךְ אֶת הָאַשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, אוֹ הָאִשָּׁה זוֹרֶקֶת אֶת הָאַשְׁמָה עַל בַּעְלָהּ, כָּךְ מַתְחִילִים

לָרִיב, וְאָז מְאַבְּדִים אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וּכְבָר אֵין יוֹדְעִים אֵיךְ לָצֵאת מֵהַסְּבָךְ, וְלֹא זוֹ בִּלְבָד, אֶלָּא מִסְתַּבְּכִים בְּסִבּוּכִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהַפְסִיק לָרִיב, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם שָׁלוֹם שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּחַבֵּר עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לִזְרֹק אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי אֶת הָאַשְׁמָה, עֲלֵיכֶם לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וּלְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עֲלֵיכֶם, כִּי כָּל הַבְּרָכוֹת בָּאוֹת לָאָדָם בִּשְׁבִיל וּבִזְכוּת הַשַּׁבָּת, וְהַשַּׁבָּת הִיא שָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת שֶׁל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הִיא בִּשְׁבִיל שָׁלוֹם בֵּיתוֹ, וְנֵר בֵּיתוֹ עָדִיף מִכָּל הַנֵּרוֹת מִשּׁוּם שָׁלוֹם בֵּיתוֹ (שַׁבָּת כג:), וְעַל־כֵּן תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לֹא לָרִיב וּבִפְרָט בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד מְאֹד לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁתֵּצְאוּ מִכָּל צָרוֹתֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת בִּזְכוּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה וַהֲהָבָנָה הָהֲדָדִית שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיכֶם, וְהָחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה שֶׁתַּחְזְרוּ שְׁנֵיכֶם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְקַיְּמוּ אֶת כָּל מִצְוֹתָיו

יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּתְבָּרְכוּ בִּבְרָכוֹת עַד אֵין סוֹף, וְיֶשְׁפַּע עֲלֵיכֶם שֶׁפַע רַב וְהַצְלָחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁתִּזְכּוּ לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה, בְּאַחֲוָה וּבְרֵעוּת, וְיִטְעַם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

קוּנְטְרֵס

הִזָּהֲרוּ מֵהַצְּבוּעִים

יַזְהִיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מְאֹד, לְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, הַמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו וּמִתְלַבְּשִׁים בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים לְהַטּוֹת אֶת לִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִדּוֹר דּוֹר.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁבְּיוֹתֵר צְרִיכִים לִשְׁמוֹר בָּעִתִּים הַלָּלוּ מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹלִיךְ אוֹתְךָ שׁוֹלָל לְגַמְרֵי. וְרָגִיל בְּפִיו לוֹמַר: רְאוּ אֵיזֶה פֶּלֶא, שְׁלֹשׁוֹם הָיָה בַּעַל עֲבֵרָה, וְעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֶתְמוֹל הוּא נַעֲשָׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה, וְהַיּוֹם הוּא כְּבָר מַנְהִיג עֵדָה... וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַצְּבוּעִים הָאֵלּוּ, שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹבִיל אוֹתְךָ אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעו)

קוּנְטְרֵס

הִזָּהֲרוּ מֵהַצְּבוּעִים

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יַטּוּ אֶת לִבָּךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמֵהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד הַר סִינַי, כִּי מִסְתּוֹבְבִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, לֵצִים וּצְבוּעִים, אֲשֶׁר מַלְבִּישִׁים עַצְמָם בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים לַעֲקֹר אֹתָךְ מֵהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּמִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא, וְאֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים הַצְּבוּעִים בָּאִים בְּכָל מִינֵי נִכְלֵי עַרְמֵמִיּוּת לָצוּד נְפָשׁוֹת יְקָרוֹת, וּלְהַפִּילָם אַחַר־כָּךְ בְּפַח יָקוּשׁ בְּבֹרוֹת נִשְׁבָּרִים, שֶׁהַנּוֹפֵל בָּהֶם אֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד, שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוּ לְךָ אֶת מֹחֲךָ עִם דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים, חוֹזֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הַגְּרָלוֹת וּשְׁטֻיּוֹת, וְאַף שֶׁיְּכַוְּנוּ לְךָ הַכֹּל, תֵּדַע שֶׁהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, דְּמְיוֹנוֹת שָׁוְא וַהֶבֶל, מַעֲשֵׂי תַּעְתּוּעִים הֵם, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִזֶּה כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, כִּי בְּנָקֵל יְכוֹלִים לְהִכָּוּוֹת מֵהָאֵשׁ הַשּׁוֹרֵף הַזֶּה.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! זְכֹר מַה שֶּׁאָמַר יַנַּאי הַמֶּלֶךְ לְאִשְׁתּוֹ: אַל תִּתְיָרְאִי מִן הַפְּרוּשִׁין, וְלֹא מִמִּי שֶׁאֵינָן פְּרוּשִׁין, אֶלָּא מִן הַצְּבוּעִין, שֶׁדּוֹמִין לַפְּרוּשִׁין, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂה זִמְרִי, וּמְבַקְּשִׁים שָׂכָר כִּפְנְחָס (סוֹטָה כ״ב:). כִּי עַכְשָׁו בַּדּוֹר הַזֶּה מִסְתּוֹבְבִים כָּל מִינֵי פּוֹחֲזִים וְקַלִּים, לֵצִים וּצְבוּעִים, אֲשֶׁר אֵין תּוֹכָם כְּבָרָם, וּמְלֻבָּשִׁים בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, וּמְרַמִּים אֶת בְּנֵי הָאָדָם בִּנְכָלֵי עַרְמוּמִיּוּת, וּמְבַלְבְּלִים אֶת הַדַּעַת וְהַמֹּחַ לַהֲמוֹן הָעָם, זֶה קוֹרֵא מְזֻזּוֹת, זֶה קוֹרֵא אֶת קְוֵי הַיָּד שֶׁלְּךָ, זֶה מִסְתַּכֵּל בְּעֵינֶיךָ, וְזֶה מְסַפֵּר לְךָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְאַתָּה עוֹמֵד וּמִשְׁתָּאֶה מֵאַיִן הוּא יוֹדֵעַ כָּל זֹאת, בְּוַדַּאי הוּא אֵיזֶה בַּעַל מַדְרֵגָה וּבַעַל הַשָּׂגָה, וְאַתָּה נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו

כְּצֹאן לָטֶבַח, וּלְאַט לְאַט הוּא עוֹקֵר מִמְּךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלֶּה לְךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְאָז תִּפֹּל וְתִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל זֶה גָּרַם לְךָ הַצָּבוּעַ הַזֶּה; עַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מִכָּל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים, קוֹרְאֵי מְזֻזּוֹת, חוֹזֵי כּוֹכָבִים, מִסְתַּכְּלִים עַל קַוֵּי הַיָּד שֶׁלְּךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, דִּמְיוֹנוֹת וַאֲחִיזַת עֵינַיִם, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וּבָזֶה תַּרְוִיחַ — שֶׁתִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתְךָ, וּמַה גַּם שֶׁתִּזְכֶּה שֶׁיִּפָּתְחוּ עֵינֶיךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, אֲחִיזַת עֵינַיִם, לְהַטּוֹת אֶת לִבְּךָ סוֹף כָּל סוֹף מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר לָאַחֲרוֹנָה נִתְרַבּוּ כָּל מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, הַמְרַמִּים בְּנֵי אָדָם תְּמִימִים בְּכָל מִינֵי נִכְלֵי עַרְמֻמִּיּוּת, וְהוֹלְכִים בְּחָכְמָה נִפְלָאָה אֵיךְ לְהַטְעוֹת בְּנֵי אָדָם תְּמִימִים — זֶה בָּא עִם קֻמְיעוֹת, וְזֶה בָּא עִם קְרִיאַת מְזֻזּוֹת, וְזֶה בָּא בְּחָכְמַת הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, וְזֶה בָּא בִּקְרִיאַת הַיָּד, וְקוֹלֵעַ אֶל

הַשַּׁעֲרָה מַמָּשׁ, וְאַתָּה מִפְּנֵי שֶׁהִנְּךָ תָּם, עַל־כֵּן אַתָּה הוֹלֵךְ אַחֲרָיו כַּצֹּאן לַטֶּבַח וּכְשֶׂה לְגִזָּה, הוּא טוֹבֵחַ אוֹתְךָ בְּרוּחָנִיּוּת — כִּי בְּעַרְמוּמִיּוּתוֹ מְרָחֵק מֵהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, וְגוֹזֵז אוֹתְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת — שֶׁמּוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל כַּסְפְּךָ; כִּי כֻּלָּם עַרְמוּמִים גְּדוֹלִים לְהוֹצִיא אֶת כֶּסֶף הָאָדָם בְּכָל מִינֵי שְׁקָרִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וּבְרַח לְךָ מֵהֶם בְּעוֹד מוֹעֵד, פֶּן יִטְבַּח אוֹתְךָ בְּרוּחָנִיּוּת וְיִגְזֹז אוֹתְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת, וּכְבָר יִהְיֶה אַחַר־כָּךְ מְאֻחָר, חַס וְשָׁלוֹם.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל אֵלּוּ הָעוֹסְקִים לִתֵּן תְּקוּנִים לִבְנֵי אָדָם, שֵׁמוֹת וּקְמִיעוֹת, סְגֻלּוֹת וּמַטְבְּעוֹת, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וְשֶׁקֶר גָּמוּר, כִּי בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ, אַחַר הִתְגַּלּוּת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, כְּבָר נִפְסַק כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה, וְאַף שֶׁהָיוּ יְחִידֵי סְגֻלָּה שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בִּדְבָרִים אֵלּוּ, הֵם הָיוּ בִּבְחִינַת (שַׁבָּת סא:): אִתְמְחֵי גַּבְרָא וְאִתְמְחֵי קְמֵעֵי, אֲבָל לֹא כְּמוֹ הַיּוֹם, שֶׁכָּל מְטָרָף שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו בַּעַל עֲבֵרָה וּבַעַל

תַּאֲוָה, וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה, מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים, וּכְבָר נוֹתֵן תְּקוּנִים וּקְמִיעוֹת וּסְגֻלּוֹת לַאֲחֵרִים, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ עוֹד לִבְכּוֹת הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ דְּמָעוֹת כַּמַּיִם, וְלִשְׁכַּב בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם כּוּלֵי הַאי, וְאוּלַי אָז יִזְכֶּה לְתַקֵּן אֵיזֶה פְּגָם אוֹ אֵיזֶה חֵטְא, אוֹ יָקִיא אֶת הַטְּרֵפוֹת וְהַנְּבֵלוֹת שֶׁפִּטֵּם אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם יָמִים וְשָׁנִים, וְאֵיךְ כְּבָר מֵעֵז לְהַנְהִיג אֶת אֲחֵרִים?! וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁעוֹסֵק בִּנְתִינַת תְּקוּנִים וּסְגֻלּוֹת וּקְמִיעוֹת, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים וּרְעוּת רוּחַ, אֲשֶׁר מַטְעִים בָּהֶם אֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּמִימִים, הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם כְּצֹאן לְטֶבַח וּכְשֶׂה לְגִזָּה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים, וְתָמִיד תַּחֲקֹר עַל הֶעָבָר שֶׁלָּהֶם, וְאָז יִתְגַּלֶּה לְךָ כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר, כְּמוֹ הָעֲבוֹדָה זָרָה.

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בָּעִתִּים הַלָּלוּ עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְיֵשׁ

הַרְבֵּה שֶׁסּוֹבְלִים מֵחֲלָאִים, אֲשֶׁר הָרוֹפְאִים יְאַשְּׁרוּ אוֹתָם, וְעַל־כֵּן מַה לֹּא יַעֲשׂוּ בִּשְׁבִיל אֵיזוֹ תִּקְוָה וְאֵיזֶה נִצּוֹץ שֶׁל אוֹר, וּמִזֶּה נִתְהַוּוּ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים, שֶׁקּוֹרִין אֶת עַצְמָם בַּעֲלֵי מוֹפֵת, וּמְדַבְּרִים בִּגְדוֹלוֹת, וּבְנֵי אָדָם רָצִים אַחֲרֵיהֶם. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר וָהֶבֶל, וְאֵין בְּיָדָם לַעֲזֹר לְךָ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהַנְהִיג אֶת עַצְמָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵיךְ יַנְהִיגוּ אֶת אֲחֵרִים?! וְהֵם סְתָם מְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר, שֶׁבַּעֲלֵי דְּמְיוֹנוֹת כָּמוֹךָ פִּרְסְמוּ אוֹתָם, וְהַלְוַאי שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לְךָ, וּצְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְהַנָּצֵל מִצְּבוּעִים וְשַׁקְרָנִים כָּאֵלּוּ, כִּי בְּנָקֵל יְכוֹלִים לַעֲקֹר אוֹתְךָ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא מַה שֶׁלִּמְּדוּ אוֹתָנוּ חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר בְּעֵת צָרָה אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו, וְיַרְבֶּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים, וְיִתַּקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו וְאֶת מַעֲשֵׂי אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, וְיִבְדֹּק אֶת הַתְּפִלִּין וְהַמְּזוּזוֹת שֶׁלּוֹ, וְיַרְבֶּה בְּתוֹרָה וּבִצְדָקָה, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם, אֲבָל אֵלּוּ הַהַבָלִים הַמְצוּיִים כְּהַיּוֹם, שֶׁכָּל מַאן דְּהוּ כְּבָר נוֹתֵן תִּקּוּנִים וּקְמִיעוֹת, וְיוֹדֵעַ שָׁרְשֵׁי נְשָׁמוֹת, עָלֶיךָ

לָדַעַת, כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר וְדִמְיוֹן גָּדוֹל; וְעַל־כֵּן שְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מֵהֶם, וּבְרַח לְךָ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, וַאֲפִלּוּ שֶׁחֲבֵרְךָ יַטְעֶה אוֹתְךָ, וְיֹאמַר לְךָ מִמֶּנּוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים, חֶזְיוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, אַל תַּאֲמִין, רַק בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת, וּבְפָשִׁיטוּת גָּמוּר, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה בְּרוּרָה — שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבְתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, וְיִסּוּרֶיךָ, שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז וּמִסְתַּתֵּר, וְאִם רַק תְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו, תִּזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ, וְיִתְהַפְּכוּ לְךָ כָּל הַיְרִידוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז נִטְהָר מֹחוֹ, וּכְבָר אֵינוֹ נִמְשָׁךְ אַחַר הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר מְאוּמָה אֵין בְּיָדָם רַק שָׁוְא וָהֶבֶל, אֲשֶׁר מוֹלִיכִים שׁוֹלָל אֶת כָּל מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, אִם לֹא מְעוֹרְרִים אוֹתְךָ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לַעֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, לֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וּבָזֶה תִּבְחַן אִם הוּא צַדִּיק אֲמִתִּי אוֹ שַׁקְרָן וְצָבוּעַ,

כִּי גַּם הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים מְדַבְּרִים בִּגְדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, אַךְ הֵם מְזַכִּים אֶת מְקָרְבֵיהֶם לִשְׁמֹר אֶת הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מְעוֹרְרִים עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַחְדִּירִים אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא כֵן אֵלּוּ הַשַּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים — אַף שֶׁגַּם הֵם מְדַבְּרִים גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, אַךְ מֵאַחַר שֶׁאֵינָם מְעוֹרְרִים עַל קִיּוּם הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת וְעַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, שֶׁקֶר וְכָזָב וּצְבִיעוּת גְּדוֹלָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ט״ו, וּבְלִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דָּגִים, הֲלָכָה ד׳), וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם גַּם מַכְנִיסִים דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, הִפּוּךְ הַקַּבָּלָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְרוֹצִים לְהַכְנִיס בָּנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, דֵּעוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, לִתֵּן כֹּחַ לַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה, לְמַלְכוּת הָעֶרֶב־רַב הַמִּתְפַּשֶּׁטֶת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעָשׂוּ לְעַצְמָם יְסוֹד וּנְקֻדָּה עִקָּרִית — לְהוֹצִיא אֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, וְחָרְטוּ עַל דִּגְלָם, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק בֶּאֱלֹהִים חַיִּים. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִי שֶׁנּוֹתֵן כֹּחַ לְהַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה הַזּוֹ, הוּא מִכַּת הַצְּבוּעִים, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמִטַּחֲוֵי קֶשֶׁת, כִּי הֵם מְאֹד מְסֻכָּנִים, וּבִפְרָטִיּוּת כְּהַיּוֹם, אֲשֶׁר כֻּלָּם כְּבָר רוֹאִים

שֶׁהַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה, מַלְכוּת הָעֲרֶב־רַב הֶעֱבִירוּ עַל הַדַּת רֹב מִנְיָן וּבִנְיָן שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים כְּלָל עִם מַעֲשֵׂיהֶם, וְאַדְרַבָּה מִתְפָּאֲרִים עִם הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם, אִם־כֵּן מִי יָכוֹל לִתְמֹךְ בָּהֶם, אִם לֹא צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מִזֶּה מְאֹד מְאֹד, כִּי הַבַּעַל דָּבָר מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹות, אֲבָל מַלְאָךְ מַזִּיק הוּא (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית): הַצָּבוּעַ הַזֶּה מַעֲטֵה שֶׁל לֵבֶן הוּא, וְיֵשׁ לוֹ שס״ה (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה) צִבְעוֹנִים כְּמִנְיַן יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁל חַמָּה, הַיְנוּ כִּי אֵלּוּ הַצְּבוּעִים מִתְלַבְּשִׁים עַצְמָם בִּלְבָנִים — כְּאִלּוּ בְּמִצְוָה הֵם מְזַכִּים אוֹתְךָ, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי יֵשׁ לָהֶם שס״ה (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה) צִבְעוֹנִים כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה — הַצְּבוּעִים יֵשׁ לָהֶם צְבִיעוּת אַחֶרֶת עַל כָּל יוֹם וְיוֹם מִימוֹת הַשָּׁנָה; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּאִיר עֵינָיו, שֶׁיֵּדַע אֶת הָאֱמֶת, כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְגַלּוֹת אֶת הַצְּבוּעִים בְּלִי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה

בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְעוֹרְרִים עַל קִיּוּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת וְעַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל, וּבְוַדַּאי גַּם הַיּוֹם נִמְצָאִים בְּכָל מָקוֹם קִבּוּץ שֶׁל יְרֵאִים שְׁלֵמִים, הַמְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות כְּפִי שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִדּוֹר דּוֹר, וְרַק אֲלֵיהֶם עָלֵינוּ לְהִתְחַבֵּר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים שֶׁמִּקְרוֹב בָּאוּ — זֶה בִּקְרִיאַת מְזֻזּוֹת, וְזֶה בִּנְתִינַת קֻמִיעוֹת, וְזֶה בִּקְרִיאַת קְוֵי הַיָּד, וְזֶה בְּהִסְתַּכְּלוּת בְּעֵינֶיךָ, וְזֶה בְּגִלּוּי מַזָּלוֹת, אֲשֶׁר הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב וְדִמְיוֹנוֹת, הַמַּטְעִים אֶת בְּנֵי אָדָם לְגַמְרֵי; אַהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אַתָּה תִּשָּׂאֵר אֵצֶל רַבְּךָ, שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ, וְרַבּוֹ מֵרַבּוֹ וְכוּ', וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא וְהַהִתְמָדָה בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי רַק זוֹהִי הָאֱמֶת, וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת וָשֶׁקֶר וּצְבִיעוּת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יַעֲרֶה רוּחַ טָהֳרָה מִמָּרוֹם, וְיָגֶרֶשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל מִינֵי הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, הַמְבַלְבְּלִים אֶת דַּעְתָּם שֶׁל הֲמוֹן הָעָם.

ז.

אַהוּבִי, אָחִי! שְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים

וְשַׁקְרָנִים הַמַּטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם בְּחֶזְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא וָהֶבֶל, וְאַל תִּהְיֶה פֶּתִי וְשׁוֹטֶה לְהַאֲמִין בְּכָל בַּעַל דְּמְיוֹן, שֶׁמְּדַמֶּה דְּמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, וְנוֹתֵן תְּקוּנִים וּסְגֻלּוֹת וּקְמִיעוֹת, וְאַף שֶׁהַמּוֹן הָעָם רָצִים אַחֲרֵיהֶם, אַתָּה רְאֵה לִבְרֹחַ מֵהֶם, וּבְרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר בִּשְׂכִיל כֹּחַ הַבְּחִירָה מָסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֹּחוֹת לְהַטְמְאָה וְהַשְׁקְרִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת, שֶׁיִּפָּתוּ אֶת בְּנֵי הָאָדָם. וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמְגַלִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ עִם עֵינֵי הַשֵּׂכֶל וְהַבָּשָׂר, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאָז מְמֵילָא מְבִינִים וּמַשְׂכִּילִים כִּי כָּל אֵלּוּ הַסְּגֻלּוֹת וְהַקְּמִיעוֹת וְהַהֲבָלִים שֶׁנּוֹתְנִים כָּל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים, הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וְאֵין בָּהֶם שׁוּם תּוֹעֶלֶת, וְרַק מַטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם וּמַפְחִידִים אוֹתָם בְּפְחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וּמַגְזִימִים בְּגֻזְמָאוֹת שֶׁל שְׁקָרִים.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל

מִינֵי צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, שֶׁמִּתְרַבִּים מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְלַבְּשׁוּיוֹת — זֶה בָּא בְּגוֹרָלוֹת, וְזֶה בָּא בְּמַזָּלוֹת, זֶה בָּא בְּקַבָּלָה, זֶה בָּא בְּמוֹפְתִים, זֶה בָּא בִּקְרִיאַת מְזוּזוֹת זֶה בָּא בִּקְרִיאַת קַוֵּי הַיָּדַיִם, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, מַעֲשֶׂה נַעֲרוּת וּקְטַנֵּי הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וְלָמָּה לְךָ אַחַר־כָּךְ לְהִתְאַכְזֵב מִכָּל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים, לְכַתְּחִילָה אַל תֵּלֵךְ אֲלֵיהֶם, עָלֶיךָ לָדַעַת — אִם לֹא מְקָרְבִים אוֹתְךָ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת, אִם לֹא מְחַזְּקִים אוֹתְךָ לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלִּכְלוּךְ שֶׁנִּפַלְתָּ לְשָׁם, אִם לֹא מַכְנִיסִים בְּךָ חֵשֶׁק וּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אָז הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וְהַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיֵי הַיֵּצֶר, הָרוֹצֶה לְלַכֵּד אוֹתְךָ בְּנִכְלֵי הָעַרְמוּמִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת כִּי הַיּוֹם נֶעֱשְׂתָה אָפְנָה (סְטֵ״ל) חֲדָשָׁה, שֶׁבְּכָל פַּעַם נִתְגַּלִּים בַּעֲלֵי מְקֻבָּלִים חֲדָשִׁים, בַּעֲלֵי מוֹפְתִים, בַּעֲלֵי נוֹתְנֵי תְּקוּנִים, וּבַעֲלֵי חוֹזֵי כּוֹכָבִים, קוֹרְאֵי מְזוּזוֹת וְקַוֵּי יָדַיִם חֲדָשִׁים, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הַכֹּל עֵצָה אֵיךְ לִסְחֹט מִבְּנֵי אָדָם כֶּסֶף, וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מִכָּל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, וְתָרוּץ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר יַכְנִיסוּ וְיַחְדִּירוּ בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִגְלוּ וְיַפְרְסְמוּ לְךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָאָה, וְאָז בְּעַצְמְךָ תָּבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי כָּל אֵלּוּ

הַחֲדָשִׁים מִקְּרוֹב בָּאוּ, הֵם רַק צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים הַמַּטְעִים אֶת הֲמוֹן הָעָם, דַּלֵּי הָעָם, וּבִפְרָטִיּוּת אֶת הַנָּשִׁים קְטַנּוֹת הַשֵּׂכֶל, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצָת שֵׂכֶל, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תֵּכֶף־וּמִיָּד מֵבִין כִּי מִי שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו קַל, רֵיק וּפוֹחֵז, בַּעַל תַּאֲוָה וּבַעַל עֲבֵרָה, בִּלְא חֲתִימַת זָקָן וּפְאוֹת כְּלָל, אִי אֶפְשָׁר לוֹ בֵּן לַיְלָה אֶחָד לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים, וְלִתֵּן תְּקוּנִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁיְּכַוֵּן לְךָ הַכֹּל בְּמִלְיוֹנֵי אֲחוּזִים, הַכֹּל הֶבֶל, כִּי הַיּוֹם כָּל מַה שֶּׁיֹּאמְרוּ לְאֶחָד — שֶׁחָטָא בְּחֵטְא זֶה, אוֹ בְּזֶה וְכוּ׳, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הַכֹּל יְכַוְּנוּ וְיִהְיוּ קוֹלְעִים אֶל הַשַּׁעֲרָה, כְּפִי פְּרִיצוּת וִירִידוּת הַדּוֹר, וְעַל־כֵּן אַל יַטְעֶה אוֹתְךָ אֵיזֶה צָבוּעַ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּוַדַּאי יִמְצָא וְיכַוֵּן לָאֱמֶת, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה סְתָם חָכְמָה וְלֹא יוֹתֵר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילְךָ מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים הַמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר לָמְדוּ אֶת חָכְמָתָם הַמְדֻמֶּית — אֵיךְ לְהַטְעוֹת וּלְהַפְחִיד בְּנֵי אָדָם, וְלִסְחוֹט מֵהֶם כְּסָפִים רַבִּים.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לֹא בְּנָקֵל יְכוֹלִים

לְהַכִּיר אֶת הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, וּלְהִפּוּךְ, לְהַבְדִּיל בְּאַלְפֵי הַבְדָלוֹת בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, קָשֶׁה מְאֹד לְהַכִּיר אֶת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ט״ו), שֶׁכְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים הַמְּדַבְּרִים בְּגְדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת — זֶה לְעֻמַּת זֶה — יֵשׁ צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים הַמְּדַבְּרִים גְּדוֹלוֹת, וְהֵם מַטְעִים אֶת הָעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים הַיּוֹשְׁבִים כָּל הַיּוֹם עִם טַלִּית וּתְפִלִּין, כֵּן יֵשׁ צְבוּעִים הַיּוֹשְׁבִים בְּטַלִּית וּתְפִלִּין כָּל הַיּוֹם, עַיִן שָׁם, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִפֹּל בִּרְשָׁתָם, וְלֹא יַחֲזִיק אוֹתָם בְּמָמוֹנוֹ, כִּי הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים הֵם נוֹאֲפִים גְּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּצְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים וְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא אֵיךְ לְהַכִּירָם, וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נ״ז): כְּמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נִפְלָאָה אוֹמֵר תּוֹרָה וְעוֹמֵד עַצְמוֹ עַל פָּסוּק, כְּמוֹ־כֵן אֵלּוּ הַצְּבוּעִים עוֹמְדִים עַצְמָם עַל פָּסוּק, וְאוֹמְרִים תּוֹרָה, עַיִן שָׁם, וּמְאֹד מְאֹד צְרִיכִים לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, לֹא לִפֹּל בִּרְשָׁתָם וּבְפַחָם כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, וּצְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁעִקַּר הָעֵצָה לְהִנָּצֵל מֵהַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, הִיא רַק עַל־יְדֵי שֶׁתְּחַפֵּשׂ אַחַר הָאֱמֶת, דְּהַיְנוּ שֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתָּה, שֶׁבְּכָל דָּבָר שֶׁתִּרְאֶה תַּאֲמִין מִיָּד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הַדָּבָר הַזֶּה — כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בַּתַּבְנִית וּבַמַּרְאֶה הַזֶּה, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן — לְנַסּוֹת אֶת לְבָבְךָ אֶל מִי תֵּלֵךְ — אִם תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אַחַר גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם, אוֹ אֶל הָרוּחָנִיּוּת הַמְחַיָּה וְהַמְהַוֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר, וְאָז — אִם תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט; דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְתַאֲמִין כִּי כָּךְ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בַּטֶּבַע וּבַמַּרְאֶה וּבַצּוּרָה הַזּוֹ, וּתְקַשְּׁרוֹ אֶל הַתּוֹרָה, אָז דַּיְקָא תִּתְגַּלֶּה לְךָ סוֹף כָּל סוֹף הָאֱמֶת הֵיכָן הִיא, אֲבָל אִם תַּפְרִיד אֶת הַדּוֹמֵם, הַצּוֹמֵחַ, הַחַי, הַמְדַבֵּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תְּקַשְּׁרוֹ אֶל הַתּוֹרָה, אָז יָכוֹל הַשֶּׁקֶר לְהִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, הַיְנוּ אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה הֶחָכָם הֲכִי גָּדוֹל, אִם לֹא מְקַשֵּׁר אֶת הַדָּבָר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מֵהַדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי מְדַבֵּר מִצָּוָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין לְךָ שַׁקְרָן וְצַבּוּעַ וְרָשָׁע יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן — שֶׁהוּא חָכָם בְּחָכְמַת הַטֶּבַע — בַּדּוֹמֵם, אוֹ בַּצּוֹמֵחַ, אוֹ בְּבַעֲלֵי חַיִּים, אוֹ בִּמְדַבֵּר וְיוֹדֵעַ תְּכוּנוֹת

כָּל אָדָם וְעִנְיָנָיו וְכַדּוֹמֶה, אֲבָל מְחַלֵּל שַׁבָּת אוֹ אוֹכֵל טְרֵפוֹת, הֲרֵי הוּא כְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אַף שֶׁיִּהְיֶה הֶחָכָם הֲכִי גָּדוֹל בְּתִכּוּנוֹת הָאָדָם אוֹ בְּחָכְמַת טֶבַע הָעוֹלָם, אִם לֹא מְקַשְׁרָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַאֲמִין בְּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, הֲרֵי הוּא הַשַּׁקְרָן וְהַצָּבוּעַ הֲכִי גָּדוֹל, וְצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִצָּרַעַת וּמִסַּפַּחַת וּמֵחָלְאֵי רַע, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי הָעִקָּר הוּא הָאֱמֶת — לְחַפֵּשׂ תָּמִיד רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, וַאֲפִלּוּ שְׁלִעֵת עַתָּה הָאָדָם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, אֲבָל אִם כָּל כַּוָּנָתוֹ רַק לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז לְבַסּוֹף יִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ הַשֶּׁקֶר, וְיִזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הָאֱמֶת שֶׁהִיא — הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵאַחַר שֶׁחִפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, כִּי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל עֶצֶם הָאֱמֶת, אֵין יְכוֹלִין לְהַטְעוֹתוֹ לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים מַטְעִין וּמְרַמִּין אוֹתוֹ, אֵינוֹ נֶחְשָׁב בְּשֵׁם הַטְעָיָה כְּלָל, אַדְרַבָּה הַשַּׁקְרָן וְהַצָּבוּעַ הוּא מַטְעֶה וּמְרַמֶּה אֶת עַצְמוֹ וְלֹא אֶת אֲחֵרִים. הֵינוּ כְּמוֹ לְמָשָׁל כְּשֶׁהַסִּטְרָא אָחְרָא וְהַבַּעַל דָּבָר מְקִימִים בָּעוֹלָם אֵיזֶה צָבוּעַ וּמְפֻרְסָם שֶׁל שֶׁקֶר, כְּדֵי לְרַמּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מִינֵי עַרְמוּמִיּוֹת וְנִכְלֵי שְׁקָרִים, כְּדֵי שֶׁיִּפְּלוּ עַל יָדוֹ לִמְכֹּרֶת הַיֵּצֶר הָרַע הַזֶּה, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ רַק

אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, אוֹתוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַטְעוֹת וּלְהַכְשִׁיל, כִּי אֲפִלּוּ אִם יִתְקָרֵב אֶל הַצָּבוּעַ וְהַשַּׁקְרָן, אֲבָל כַּוָּנָתוֹ הִיא אֶל הָאֱמֶת — לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אַף שֶׁלְּעֵת עַתָּה הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְסוֹבֵר שֶׁזֶּה הַצָּבוּעַ וְהַשַּׁקְרָן הוּא אִישׁ אֱמֶת, בַּעַל מַדְרֵגָה, בַּעַל מוֹפֵת, חוֹזֶה בַּכּוֹכָבִים, קוֹרֵא מְזָזוֹת, אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף, אִם לֹא יַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ וִיחַפֵּשׂ תָּמִיד רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, יַעַזְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּתְפָּרֵד מֵהַשָּׁקְרָנִים וְהַצְּבוּעִים, וְיִתְחַבֵּר עַצְמוֹ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּלְהַגְלוּיִם אֲלֵיהֶם, אֲשֶׁר רַק זֶה אֱמֶת, וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל שֶׁקֶר, כִּי הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הֵם מְגַלִּים תָּמִיד רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַשֶּׁקֶר וְהַצְּבִיעוּת לְסָבֵל, וְהַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְפּוֹצֵץ סוֹף כָּל סוֹף הַשֶּׁקֶר וְהַצְּבִיעוּת לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ עַכְשָׁו מִי הוּא הַשַּׁקְרָן וְהַצָּבוּעַ, וּמִי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אַתָּה הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְחַפֵּשׂ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל אֲשֶׁר עִם לִבָּבְךָ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז — אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּתְגַּלֶּה לְךָ הָאֱמֶת הֵיכָן הִיא וְתַעֲזֹב אֶת כָּל הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, וְתִתְחַבֵּר עַצְמְךָ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי הָאֱמֶת הִיא רַק אַחַת, הַיְנוּ — הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְחוּץ מִמֶּנּוּ הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְחַפֵּשׂ תָּמִיד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָמָקוֹם שֶׁתִּמְצָא אוֹתוֹ תִּהְיֶה שָׁם מְקֻשָּׁר וּמְקֹרָב, וְזֶה יַצִּיל אוֹתְךָ מִלְּהִתְקָרֵב אֶל צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, וְאַף שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם בָּזֶה יַטְעוּ אוֹתְךָ, אֲבָל אִם אַתָּה הוֹלֵךְ עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֵינְךָ סָר מִמֶּנָּה כִּי הוּא זֶה וְאַתָּה חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אָז מֻכְרָח הַשֶּׁקֶר לְהִתְפּוֹצֵץ כְּנֶגֶד זֶה, כִּי הַשֶּׁקֶר וְהָאֱמֶת הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִהְיוֹת מְעֹרָבִים כְּלָל, כִּי הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְגִילוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְסֹבֶל שׁוּם צְבוּעִים כְּלָל, אַךְ מַה עוֹשִׂים הַבַּעַל דָּבָר וְהַסִּטְרָא אָחְרָא? מַחֲלִיפִים לְהָאָדָם אֶת הָאֱמֶת בְּשֶׁקֶר, וְאֶת הַצַּדִּיקִים לַצְּבוּעִים, וְעַל זֶה צָרִיךְ רַחֲמִים רַבִּים, וְלִבְכּוֹת בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת, שֶׁיְּגַלֶּה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאֱמֶת, וְיִתְרַחֵק מֵהַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּלִי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת לֹא תִּזְכֶּה לְבָרֵר אֶת הָאֱמֶת כְּלָל, וַאֲפִלּוּ אַחַר־כָּךְ צְרִיכִים לְרַחֲמִים רַבִּים וְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, לִזְכּוֹת לְהִתְרַחֵק מִכַּת הַצְּבוּעִים

וְהַשַּׁקְרָנִים, הַמַּטְעִים אֶת בְּנֵי אָדָם בְּדִמְיוֹנוֹת וּשְׁטְיוֹת, פְּתוּיִים חֶזְיוֹנוֹת וְתִקּוּנִים, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וּמַעֲלַת הַתְּפִלָּה — שֶׁהִיא מְבָרֶרֶת אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וּמַכְנִיסָה בָּאָדָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתְךָ עַל תְּפִלָּה, וּמְחַזְּקִים אוֹתְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלִּים לְךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא, וְהַתְמָדָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שָׁם תִּשָּׁאֵר וְשָׁם תֵּדַע שֶׁהִיא הָאֱמֶת, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם לֹא מְגַלִּים לְךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא מְזָרְזִים אוֹתְךָ עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָאֱמוּנָה הַתְּמִימָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וְהֵם צְבוּעִים וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְתַלְמִידֵיהֶם הֵם מְגַלִּים תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל מְקָרְבֵיהֶם, וּלְהַפּוֹךְ הַצְּבוּעִים גּוֹרְמִים כְּאֵב עֵינַיִם לַהֲמוֹן הָעָם הַטּוֹעִים אַחֲרֵיהֶם (עַיֵּן

סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת רְאִיָּה, סִימָן ו׳), כִּי הֵם מַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֶל אֵלּוּ הַמְגַלִּים וּמְפַרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז עַל־יְדֵי רִבּוּי וְחִזּוּק הָאוֹר יִתְעַוְּרוּ כָּל הַחִיצוֹנִים, וְיִתְרַחֲקוּ מִמְּךָ כָּל הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

רוּחַ טוֹבָה

יַכְנִיס בָּאָדָם אוֹרָה וְשִׂמְחָה, וְיַגְבִּיהַּ אֶת מַצַּב רוּחוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד מַצַּב רוּחַ טוֹב, וְיִגָּלֶה מֵאַיִן בָּאָה וְנִמְשֶׁכֶת לָאָדָם רוּחַ רָעָה, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבּוֹר אוֹתוֹ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַמַּצָּב רוּחַ שֶׁל הָאָדָם, כִּי עִם מַצָּב רוּחַ טוֹב יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם, וּלְהַרְגִּישׁ עַצְמוֹ כְּמוֹ בְּגַן־עֵדֶן.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעז)

קוּנְטְרֵס

רוּחַ טוֹבָה

א.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְשׂוּם דָּבָר וְשׂוּם בְּרִיָה לֹא תוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת גְּדֻלַּת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיָּכוֹל לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל הַמַּצָּבִים, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ טוֹבָה, וְיִהְיֶה אִישׁ טוֹב לַכֹּל — הֵן לְעַצְמוֹ — שֶׁיִּהְיֶה בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְהֵן לְאִשְׁתּוֹ — שֶׁיִּהְיֶה בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְיִסְבֹּל הַכֹּל, וְלֹא יִכְעַס עָלֶיהָ כְּלָל. וְיֵדַע כִּי הִיא בָּשָׂר מִבְּשָׂרוֹ, וְיִשַּׂמַּח אוֹתָהּ תָּמִיד, כִּי אִשָּׁה — בַּעֲלָהּ מְשַׂמְּחָהּ (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ו.), וְהֵן לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו — שֶׁתִּהְיֶה לוֹ סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה אֲלֵיהֶם, וְיַכְנִיס בָּהֶם תָּמִיד מַצָּב רוּחַ טוֹב, וְהֵן עִם שְׁכֵנָיו וַחֲבֵרָיו, לְכֻלָּם

צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם רוּחַ טוֹבָה, וּבָאֹפֶן הַזֶּה תִּהְיֶה אָהוּב לַכֹּל — הֵן בַּבַּיִת, וְהֵן בַּחוּץ, וְכָל אֶחָד יִרְצֶה לִהְיוֹת בְּחֶבְרָתְךָ מֵאַחַר שֶׁאַתָּה מַכְנִיס רוּחַ טוֹבָה בְּכֻלָּם, וְכִמְעַט שֶׁכָּל מַעֲלַת הַחֶבְרָה הַטּוֹבָה תְּלוּיָה רַק בִּנְקֻדָּה זוֹ — בְּאֵיזֶה מַצָּב רוּחַ תִּמָּצֵא, כִּי בְּאִישׁ שֶׁהוּא תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, יִדְבְּקוּ הַרְבֵּה חֲבֵרִים, וְכֻלָּם יִרְצוּ לִהְיוֹת עִמּוֹ, אִתּוֹ וְאֶצְלוֹ, לֹא כֵן מִי שֶׁהוּא בְּמַצָּב רוּחַ רַע תָּמִיד, מִמֶּנּוּ בּוֹרְחִים כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְתִהְיֶה רַק שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי מַצָּבוֹ שֶׁל כָּל אָדָם מִשְׁתַּנֶּה בְּכָל פַּעַם, וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לְיוֹם חֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת אֵינָהּ דּוֹמָה לְשָׁעָה שְׁנִיָּה, כִּי בְּכָל פַּעַם מִשְׁתַּנֶּה מַצָּב רוּחוֹ שֶׁל אָדָם, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לַעֲמֹד תָּמִיד עַל הַמִּשְׁמָר לֹא לִפֹּל בְּרוּחַ נְמוּכָה, בְּרוּחַ רָעָה בְּעַצְבוּת רוּחַ, בְּדִכָּאוֹן וּבִשְׁבְרוֹן לֵב, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא מִצַּד הַטֻּמְאָה, כִּי לְהַפּוּךְ — מַצָּב רוּחַ טוֹב,

שִׂמְחַת לֵב, זֶה מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרֵךְ הוּא רַק שִׂמְחָה וְחֶדְוָה, כִּי עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ יִתְבָּרֵךְ, עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְכֵן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וּבָזֶה שֶׁתְּשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים תְּשִׂפַּע וְתֶמְשַׁךְ גַּם עָלֶיךָ שִׂמְחָה וְחֶדְוָה אֲמִתִּית, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, אֲשֶׁר זֶה יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ חֵן וָחֶסֶד, שֶׁכָּל אֶחָד יֹאהַב אוֹתָךְ, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל אָדָם לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל אִישׁ שֶׁהוּא בַּעַל רוּחַ טוֹבָה וּמְשַׂמֵּחַ וּמְחַזֵּק אֲחֵרִים.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לִפֹּל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ, עַד שֶׁתִּהְיֶה שָׂרוּי בְּמַצָּב רוּחַ יָרוּד כָּזֶה, וְאַתָּה מָלֵא טְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלִבְּךָ מָלֵא עַקְמִימִיּוּת, וְדַעְתְּךָ מְבֹהֶלֶת וּמְבֻלְבֶּלֶת כָּל־כָּךְ?! מַה יֵּצֵא לְךָ מִזֶּה?! הֲלֹא בֵּין כָּךְ תְּבַלֶּה אֶת יָמֶיךָ בְּשָׁוְא, מַדּוּעַ לֹא תֵּצֵא מִמַּצָּב הָרוּחַ הָרָע שֶׁאַתָּה שׁוֹרֶה בּוֹ אֶל מַצָּב שֶׁתִּהְיֶה בְּרוּחַ טוֹבָה?! הֲלֹא אַתָּה הוֹרֵס אֶת חַיֶּיךָ וְאֶת כָּל

הַצְלָחוֹתֶיךָ בָּזֶה שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר, בְּדִכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן; וְעִקַּר הָעֵצָה לָצֵאת מִמַּצָּב רוּחַ רַע, וְלָבוֹא אֶל מַצָּב שֶׁתִּהְיֶה בְּרוּחַ טוֹבָה הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִיעַת כְּלֵי־זֶמֶר — לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה שִׁיר יָפֶה, אֵיזֶה נִגּוּן נִפְלָא, וְזֶה יַגְבִּיהַּ אֶת מַצָּב רוּחֲךָ; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב רוּחַ יָרוּד וְנָפוּל, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, רְאֵה לִפְתֹּחַ לְפָנֶיךָ אֵיזֶה כְּלֵי זֶמֶר, וְתִשְׁמַע אֵיזֶה נִגּוּן שָׂמֵחַ, וְזֶה יַגְבִּיהַּ אֶת רוּחֲךָ, וְיַעֲלֶה אוֹתְךָ אֶל מַצָּב רוּחַ טוֹב, כִּי הַנִּגּוּן וְהַשִּׁיר, יֵשׁ בְּכֹחָם לַעֲלוֹת וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת הָאָדָם, וּלְהוֹצִיאוֹ מִמַּצָּב רוּחַ רַע אֶל מַצָּב שֶׁיִּהְיֶה בְּרוּחַ טוֹבָה, וְאַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ מֵרֹב הַמְּרִירוּת וְהַדִּכָּאוֹן, שֶׁאַתָּה שׁוֹרֶה בָּהֶם, כְּאִלּוּ הַנִּגּוּן וְהַשִּׁיר לֹא יַעֲזְרוּ לְךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאֵה לְהַגְבִּיהַּ אֶת קוֹל כְּלֵי הַשִּׁיר בְּקוֹל יוֹתֵר חָזָק, עַד שֶׁיַּגְבִּיהוּ אֶת רוּחֲךָ, וְיוֹצִיאוּ אוֹתְךָ מִמְּרִירוּת וְדִכָּאוֹן אֶל תִּקֶּף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה, וְכָל מַצָּב רוּחַ שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת

שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלָבוֹא אֶל מַצָּב שֶׁתִּהְיֶה בְּרוּחַ טוֹבָה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, זֶה בָּא לָהֶם רַק עַל־יְדֵי הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעַצְבוּת שֶׁסּוֹבְבוּ אוֹתָם, עַד שֶׁנָּפְלוּ בְּרוּחַ נְכָאָה, בְּרוּחַ רָעָה, וְזֶה הָרַג אֶת עֲצַבֵּיהֶם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, וְכָל הַמְשֻׁגָּעִים, קֹדֶם שֶׁמִּשְׁתַּגְּעִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן הַהֶכְרֵחַ לָהֶם לַעֲבֹר מַצָּב רוּחַ רַע גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בִּמְרִירוּת וְעִצָּבוֹן גָּדוֹל, וּמַאֲשִׁימִים אֶת עַצְמָם עַל כָּל צָרוֹתֵיהֶם וְהַרְפָּתְקָאוֹתֵיהֶם, וְהַמַּצְפוּן הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְהַכֹּל מַתְחִיל מִמַּצָּב רוּחַ לֹא טוֹב, הַיְנוּ שֶׁאֵינָם נִזְהָרִים לְגָרֵשׁ מֵעַצְמָם אֶת מַצָּב הָרוּחַ הָרָע בְּשָׁעָה שֶׁבָּא עֲלֵיהֶם, וְזֶה מוֹשֵׁךְ אוֹתָם בְּבוֹץ, עַד שֶׁנּוֹפְלִים לִידֵי שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ. וְעַל־כֵּן רְאֵה תָּמִיד לְהַחֲזִיק אֶת מַצָּב רוּחֲךָ בְּטוֹב, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּרוּחַ טוֹבָה, אַף שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִמַּצָּב רוּחַ רַע, אֲשֶׁר מֵבִיא לִידֵי שִׁגָּעוֹן, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד רַק בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְאָז תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁאַף פַּעַם לֹא תִּשְׁתַּגַּע, אֲשֶׁר זוֹהִי מַחֲלַת הָעֲצַבִּים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי מִי שֶׁהוּא בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, אֲזַי זוֹכֶה לִהְיוֹת שָׁמוּר מִכָּל רַע.

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִשְׁתַּנֶּה מַצָּב רוּחוֹ שֶׁל כָּל אָדָם — פַּעַם הוּא שָׂמֵחַ וְעָלִיז, וְהוּא בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וּפַעַם הוּא עָצוּב וְשָׁבוּר, וְהוּא בְּמַצָּב רוּחַ רַע, וְדָבָר זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי הַזֶּה, אֵין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שָׁוִין כְּלָל, וְאֵין אָדָם בְּעַצְמוֹ שָׁוֶה כְּלָל, רַק בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מִשְׁתַּנֶּה מַצָּב רוּחוֹ אוֹ לְטוֹב אוֹ לְרַע, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַשְׁכִּיל הֵיטֵב עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד — הֵן בְּעַצְמוֹ — כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁנּוֹפֵל וְנֶחְלָשֶׁת דַּעְתּוֹ, וְנִכְנָס בְּדָאוֹן וּבִמְרִירוּת, וְהוּא שׁוֹרֶה בְּמַצָּב רוּחַ רַע, שֶׁיַּעֲשֶׂה תֶּכֶף וּמִיָּד כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לַהֲפֹךְ אֶת מַצָּב רוּחוֹ, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיָּכוֹל, כִּי מַצָּב רוּחַ רַע יָכוֹל לְהָבִיאוֹ לִידֵי כָּל מִינֵי אֲסוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁיִּאָבֵד עַצְמוֹ לָדַעַת, וְהֵן אֶצֶל אֲחֵרִים — תֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁהוּא עַכְשָׁו בְּמַצָּב רוּחַ רַע וּבִדְאָגָה גְּדוֹלָה, אִם תּוּכַל לְשַׂמְּחוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, וְלַהֲפֹךְ אֶת מְרִירוּתוֹ, אֵין לְמַעְלָה מִמְּצָוָה זוֹ, כִּי בָּזֶה אַתָּה מַמָּשׁ מְחַיֶּה אוֹתוֹ, וּמַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מֵרֶדֶת שַׁחַת, וְאִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא בְּמַצָּב רוּחַ רַע כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁהוּא בְּכַעַס

גָּדוֹל, עָלֶיךָ לְבָרֵחַ מִמֶּנּוּ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.): אֵין מְרַצִּין לוֹ לָאָדָם בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ, כִּי מְמֵילָא לֹא תִּפְעַל אֱצְלוֹ שׁוּם דָּבָר, וְעַל־כֵּן מָה עָלֶיךָ לְהִכָּנֵס בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁהוּא יֵצֵא לָרִיב עִמְּךָ וּלְקַלֵּל אוֹתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְבָרֵחַ מֵהַצָּרָה הַזֹּאת וְהָעִקָּר שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב, וְתִשְׂחַק מִכָּל הָעוֹלָם, כִּי מַה יֵּשׁ לְךָ עִם אֲחֵרִים? ! תֵּכֶף וּמִיָּד אִם תִּזְכֶּה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַתָּה כְּבָר לֹא צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַהֲפֹךְ אֶת הָרוּחַ הָרָעָה שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ אֶל רוּחַ טוֹבָה, עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי עַל כָּל אָדָם עוֹבְרִים בְּחַיָּיו כָּל מִינֵי מַצָּבִים קָשִׁים וּכְבֵדִים מְאֹד, עַד שֶׁנּוֹפֵל לְעַצְבוּת וּלְרוּחַ נְכָאָה, לְרוּחַ נְמוּכָה וְנִשְׁבָּרָה, וְכִמְעַט שֶׁיְּאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, חַס וְשָׁלוֹם, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לַהֲפֹךְ אֶת רוּחוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַצָּב רוּחַ טוֹב, וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ לָבוֹא אֶל תִּקֻּף הַשִּׂמְחָה, כִּי בְּוַדַּאי אִם הֶחֱזִיר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיּוֹם הַזֶּה,

יֵשׁ לְךָ מַה לְתַקֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה דַּיְקָא, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה תִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת כָּל מַה שֶׁפָּגַמְתָּ וְשִׁחַתְּ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, עַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּמַצָּב, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה וְתַהֲפֹךְ אֶת הָרוּחַ הָרָעָה שֶׁלְּךָ אֶל רוּחַ טוֹבָה,וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּמַצָּב רוּחַ טוֹב עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל מֵהֶם, וּבִפְרָטִיּוּת מַחֲלַת הָעַצָבִים הַכֹּל בָּא מִפְּנֵי שֶׁנּוֹפֵל אֶל רוּחַ רָעָה, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהַגִּיעַ אֶל "רוּחַ טוֹבָה", וְאַדְרַבָּה תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַצַּד הָרַע שֶׁל הַחַיִּים, שֶׁדָּבָר זֶה מַכְנִיס בּוֹ רוּחַ רָעָה, שֶׁמִּשָּׁם בָּאוֹת עָלָיו כָּל הַמַּחֲלוֹת, וּבִפְרָטִיּוּת מַחֲלַת הָאוּלְקוּס שֶׁהוֹרֶסֶת אֶת קִבָּתוֹ, וְהַסִּבָּה הָעִקָּרִית שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לִפֹּל בְּרוּחַ רָעָה, הִיא מִצַּד הָאֱנוֹכִיוּת שֶׁיֵּשׁ בְּטִבְעוֹ הָרַע, וְהוּא מָלֵא קִנְאָה עַל אֲחֵרִים, וְזֶה מַכְנִיסוֹ בְּשִׂנְאָה עֲמֻקָּה כְּלַפֵּי אֲחֵרִים, וּמִזֶּה נִתְהַוִּים אֶצְלוֹ פְּחָדִים וּדְאָגוֹת, עַד שֶׁבָּא עָלָיו שֶׁבֶר עַצָבִים, רַחֲמָנָא

לְצִלָּן, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וּמִכָּל מִינֵי מִדּוֹת רָעוֹת, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּרוּחַ טוֹבָה, וְתָמִיד תִּצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם, וְאֶל זֶה תִּזְכֶּה הַיְקָא אִם תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לֵידַע כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז מַה יֵּשׁ לְךָ לְדַאֹג, וּמַה לְךָ לִהְיוֹת בְּמַצָּב רוּחַ מְדֻכָּא וְעָצוּב כָּזֶה?! הֲלֹא אַתָּה נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם כֵּן לָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ?! וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ תִּכָּנֵס אֶל מַצָּב רוּחַ טוֹב וְתִשְׂחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְתִחְיֶה שַׁאֲנָן וּבָטוּחַ, דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּרוּחַ טוֹבָה, וְזֶה עִקַּר חָכְמַת הַחַיִּים בְּזֶה הָעוֹלָם — לַהֲפֹךְ תָּמִיד אֶת רוּחוֹ הַשְּׁבוּרָה וְהָעֲצוּבָה אֶל רוּחַ טוֹבָה, כִּי בֶּאֱמֶת אַחַר יְשׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי, מַתְחִילִים לִרְאוֹת שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל תְּנוּעָה וּמַחֲשָׁבָה שֶׁרַק עוֹבֶרֶת בְּלֵב וּבְדַעַת הָאָדָם, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז בִּידִיעָה זוֹ יִתְפָּרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן,

וְיִרְאֶה שֶׁכָּל אֵלּוּ — חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הָרוּחַ הַנְּמוּכָה עַצְבוּת הָרוּחַ, וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת, הַכֹּל הֶבֶל וַאֲחִיזַת עֵינַיִם, כִּי מֵרֹב עֲוונוֹתָיו הַמֻּרְבִּים הוּא מְסֻבָּב עִם עֲנָנִים שְׁחוֹרִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ לִהְיוֹת בְּמַצָּב רוּחַ רַע, וּכְשֶׁיֵּדַע, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז תָּמִיד יַהֲפֹךְ אֶת חַיָּיו, וְיִהְיֶה בְּרוּחַ טוֹבָה, כִּי מַה יֵּשׁ לוֹ לְהַפְסִיד בְּזֶה הָעוֹלָם הֲרֵי אֲפִלּוּ הַמַּחֲשָׁבָה הִיא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן הַמַּעֲשֶׂה וְהַדִּבּוּר; וְצָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָשׁוּב בְּכָל פַּעַם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶצְלוֹ יְדִיעָה זוֹ — שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה יַכְנִיס בּוֹ רוּחַ טוֹבָה, וְכָל מַהֲלָךְ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וְיִקַּבֵּל אֶת כָּל הָרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּאַהֲבָה, כִּי יֵדַע כִּי כָּל דָּבָר קָטָן וְגָדוֹל הוּא בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַנֶּפֶשׁ וְזִכּוּכָהּ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו יַהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל רוּחַ טוֹבָה.

ט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְתֵדַע, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס עַצְמְךָ בָּזֶה, תִּזְכֶּה לְהַרְחָבַת הַדַּעַת, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ בְּכָל פַּעַם מֹחִין חֲדָשִׁים, דִּבֵקוּת אֱמֶת עַד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר, וְתִזְכֶּה שֶׁיּוּפִיעַ עָלֶיךָ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, וְכָל זֶה אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתַהֲפֹךְ אֶת כָּל מִינֵי הָרוּחוֹת הָרָעוֹת אֶל רוּחַ טוֹבָה, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, אֲזַי תִּזְכֶּה לִדְבָרִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, עַד שֶׁהוּא תָּמִיד בְּרוּחַ טוֹבָה, הוּא יָכוֹל לִזְכּוֹת לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת; אַשְׁרֵי לוֹ!

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כְּשֶׁתִּסַּבֵּב אוֹתְךָ הָרוּחַ הָרָעָה, אַתָּה יָכוֹל לִפֹּל בְּפַח נִשְׁבָּר כָּזֶה, עַד שֶׁיַּעֲלוּ לְךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל לְאַבֵּד עַצְמְךָ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד בְּרוּחַ טוֹבָה, וְאַל יִהְיֶה קַל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי רַבִּים שֶׁהִנִּיחוּ אֶת עַצְמָם בְּמַצָּב רוּחַ רַע, נֶעֱקְרוּ מִשְּׁנֵי

הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הָרוּחַ הָרָעָה הִיא רוּחַ שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, עַצְבוּת רוּחַ, רוּחַ נְכָאָה, שֶׁשּׁוֹבֶרֶת אֶת הָרָצוֹן לִחְיוֹת, וּמְמָרֶרֶת אֶת הַחַיִּים, וְהַשִּׂמְחָה מַכְנֶסֶת בָּאָדָם רוּחַ טוֹבָה, וְנוֹתֶנֶת בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְתִקְוָה לִחְיוֹת עֲדַיִן בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב, מַה יִּהְיֶה לְךָ כְּבָר אִם תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ עָצוּב וּמְדֻכָּא הֲלֹא לֹא תִּפְעַל עִם זֶה שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה לֹא יִהְיֶה לְךָ — עוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַאִם חַיִּים כָּאֵלּוּ נִקְרָאִים חַיִּים — לֵישֵׁב תָּמִיד בְּעִצָּבוֹן וּבְדֻכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת?! וְכֵן בִּרוּחָנִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּמַצָּב רוּחַ רַע, קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְרַכֵּז אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמֹחוֹ לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד, וְנוֹפֵל חֶשְׁקוֹ לְגַמְרֵי מִלְּקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁכָּל אֵלּוּ הַיּוֹצְאִים לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בָּא לָהֶם זֹאת מִדְּכָאוֹן פְּנִימִי וְרוּחַ רָעָה, רוּחַ נְכָאָה וְעַצְבוּת רוּחַ שֶׁנִּכְנְסָה בָּהֶם; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד רַק בְּרוּחַ טוֹבָה, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב, שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְאַל תִּשְׁנָא אֶת עַצְמְךָ כְּלָל, וְאַל תַּחֲשֹׁב כִּי כְּבָר סוֹף הָעוֹלָם עִמְּךָ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — אִם לֹא תַּעֲזֹב אוֹתוֹ.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הָרוּחַ הָרָעָה, שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּהָאָדָם, הִיא רַק מִצַּד הַגַּאוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁרוֹצֶה אֵיזֶה דָּבָר אַחֵר מֵרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ מְקַבְּלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנֶסֶת בּוֹ רוּחַ רָעָה, עַצְבוּת רוּחַ, דְּכָאוֹן וּמְרִירוּת עֲצוּמָה, אֲשֶׁר הָרוּחַ הַזֹּאת הִיא רוּחַ שְׁטוּת מַמָּשׁ, כִּי רוּחַ רָעָה מְשַׁגַּעַת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן רֹב רֻבָּם שֶׁל הַמְשֻׁגָּעִים, מַתְחִיל הַשִּׁגָּעוֹן שֶׁלָּהֶם עַל־יְדֵי רוּחַ נְכָאָה, עַצְבוּת רוּחַ, וְנִשְׁבֶּרֶת רוּחָם וְנֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתָּם, וְנוֹפְלִים בִּדְכָאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגְּעִים לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי גַּאוּת — שֶׁרוֹצֶה אֵיזֶה רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ מַה שֶּׁרוֹצֶה, אָז נִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְשׁוֹרֶה "בְּרוּחַ טוֹבָה" עַד מְאֹד, כִּי מַה יֵּשׁ לֶאֱבוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, עֶרֶם יָצָא מִבֶּטֶן אִמּוֹ, וְעֵרֹם יָחֲזֹר אֶל בֶּטֶן הָאֲדָמָה, וְכָל זְמַן שֶׁהַחַיִּים בּוֹ, הוּא מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְרַצֶּה בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ;

אַשְׁרֵי לוֹ!

יב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רוּחַ שְׁטוּת הִיא הִפּוּךְ "רוּחַ טוֹבָה", כִּי רוּחַ שְׁטוּת זוֹ רוּחַ רָעָה שֶׁנִּכְנֶסֶת בָּאָדָם, וְנִתְעַקֵּם לִבָּבוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת, וְנוֹפֵל בְּעִצָּבוֹן וְדֶכָּאוֹן עָמֹק, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁמֵּרֹב מְרִירוּת נַפְשָׁם, הֵם יוֹרְדִים מִדַּעְתָּם מַמָּשׁ, וְנִתְבַּלְבֵּל שִׂכְלָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגְעִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִמְשִׁיכוּ בְּעַצְמָם "רוּחַ טוֹבָה", כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ תָּמִיד אַחַר הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, וְלָדוּן אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת תָּמִיד. וְזֶה יַכְנִיס בּוֹ "רוּחַ טוֹבָה" וְהַרְגָּשָׁה נִפְלָאָה, כִּי יֵדַע אֲשֶׁר הַכֹּל טוֹב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹב לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה): טוֹב הוי"ה לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וּלְהִפּוּךְ אִם מִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל הָרַע וְהַמְּרִירוּת, וְהוּא מָלֵא טְעָנוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲחֵרִים בְּעַיִן רָעָה, עַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹרָה בּוֹ רוּחַ רָעָה, שֶׁהִיא רוּחַ שְׁטוּת, עַצְבוּת רוּחַ, וּמְמָרֵר חַיָּיו בְּחִנָּם עַל לֹא דָּבָר; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה, אֲהוּבִי, אָחִי, וּרְאֵה

לָבוֹא אֶל "רוּחַ טוֹבָה", וְזֶה יַגְבִּיהַ אֶת רוּחֶךָ, וְלֹא תִּהְיֶה עָצוּב וּמְמֻרְמָר כְּלָל, וְכָל מַהֲלָךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וְתִחְיֶה חַיִּים נְעִימִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא נִמְצָא תָּמִיד "בְּרוּחַ טוֹבָה".

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל יִפֹּל רוּחֲךָ עָלֶיךָ. זְכֹר אֵיךְ שֶׁכָּל הַחַיִּים כְּהֶרֶף עַיִן וְכַחֲלוֹם יָעוּף, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִסְתּוֹבֵב עִם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעִם מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן וְשִׁבְרוֹן לֵב וְרוּחַ נְמוּכָה? יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַדְבִּיק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תּוּכַל לְהַגְבִּיהַ אֶת רוּחֲךָ, וְתָבוֹא אֶל רוּחַ טוֹבָה, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּבְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְתוּכַל לְהִכָּנֵס בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּלִי רְשׁוּת, כִּי הַזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה

לְהָכָנֵס בְּקְבִיעוּת אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ בִּלְאׇ רְשׁוּת, וּמְיַחֵד יִחוּדֵי שְׁמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִפְתָּחִים לְפָנָיו שַׁעֲרֵי הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים.

יד.

אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל הַצָּרוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מִמַּה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ רָעָה, רוּחַ עַצְבוּת, וְהוּא נִמְצָא בְּמַצָּב רוּחַ לׇא טוֹב, וְזֶה גּוֹרֵם לְהָאָדָם לִסְבֹּל בִּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר כָּל־כָּךְ בְּדַעְתָּם, עַד שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים בְּחַיֵּיהֶם כְּמֵתִים מַמָּשׁ מֵרֹב מְרִירוּת וְעַקְמוּמִיּוּת, וְרָעִים וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים עַד מְאֹד, וְהֵם שְׁבוּרִים לְגַמְרֵי, וּמְאוּמָה אֵין לָהֶם; וּבֶאֱמֶת אַחֲרֵי קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת, תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, וּמַצָּב רוּחַ רַע לׇא יָבִיא אוֹתְךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק יָשָׁר אֶל הַשָּׂאוֹל תַּחְתִּית; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר אִיעַצְךָ וְיִהְיֶה אֱלֹהִים עִמְּךָ — הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד "בְּרוּחַ טוֹבָה" וְתַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל תִּקֶּף הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה, וְתַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאַל תִּשָּׁבֵר בְּעַצְמְךָ מְשׁוּם

דָּבָר וּמִשּׁוּם עִנְיָן שֶׁבָּעוֹלָם, אָז יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלָךְ חַיֶּיךָ לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, לִהְיוֹת תָּמִיד בְּ"רוּחַ טוֹבָה", וְזֶה עִקַּר גְּדֻלּוּת הָאָדָם — שֶׁיָּכוֹל לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַצָּבָיו, וְלֹא נִשְׁבָּר רוּחוֹ כְּלָל; אַשְׁרֵי לוֹ! וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! וְזֶה מַרְאֶה אֶת נְקִיּוּת לִבּוֹ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף פַּעַם לֹא יִשָּׁבֵר כְּלָל מִשּׁוּם עִנְיָן וּמִשּׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְתָמִיד יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְזֶה יַדְבִּיק אוֹתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רוּחַ נְפוּלָה, וּמַצָּב רוּחַ רַע זֶה מַמָּשׁ רוּחַ שְׁטוּת, וְכָל הַמְּשֻׁגָּעִים הַמִּשְׁתַּגְּעִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הַכֹּל בָּא לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ לַהֲפֹךְ אֶת מַצָּב רוּחָם הָרַע לְ"רוּחַ טוֹבָה", וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפְלוּ בִּדְכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, וְזֶה הָרַס אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִפִּגְעֵי וּמִמִּקְרֵי הַזְּמַן, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִמִּדַּת הַשִּׁגָּעוֹן, רַחֲמָנָא

לְצָלַן, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וּבִפְרָטִיּוּת בְּכֶלִי זֶמֶר, וְתִצְחַק מֵהַכֹּל, וְתִשְׁתַּדֵּל לָבוֹא אֶל "רוּחַ טוֹבָה" תָּמִיד, וְזֶה יָקֵל עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ, וְתִהְיֶה בְּךָ רוּחַ טָהֳרָה, דַּעַת, הֲבָנָה וְהַשְׂכָּלָה, נָא וְנָא אַל יֵקַל בְּעֵינֶיךָ עִנְיָן זֶה — לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד "בְּרוּחַ טוֹבָה", כִּי זֶה עִקַּר וְיסוֹד גָּדוֹל בְּרַצְלָחַת הָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הֵן אֱמֶת שֶׁמְּאֹד מַר לְךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, מִבַּיִת — מִבָּנֶיךָ וּמֵאִשְׁתְּךָ וּמִבַּחוּץ — מִפַּרְנָסָתְךָ מֵחֲבֵרֶיךָ וּמִשְּׁכֵנֶיךָ, אֲבָל עָלֶיךָ לֵידַע — אִם לֹא תַּהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל צְחוֹק, וְתִצְחַק מֵהַכֹּל, אָז תִּפֹּל אֶל מַצָּב רוּחַ רַע, אֲשֶׁר זֶה הוּא שִׁטּוּת גָּמוּר, וּמַמָּשׁ תִּשְׁתַּגֵּעַ לְבַסּוֹף, כִּי הַדְּכָאוֹן וְהַמְּרִירוּת מְשַׁגְּעִים אֶת הָאָדָם, וּבֶאֱמֶת הַצְּחוֹק וְהַשִּׂמְחָה יַכְנִיסוּ בְּךָ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְתֵדַע וְתַאֲמִין, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יֵקַל לְךָ לְגַמְרֵי, כִּי מַה לְּךָ לִדְאֹג עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ?! וּבְוַדַּאי אִם תַּדְבִּיק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת, וְתָמִיד תִּהְיֶה "בְּרוּחַ טוֹבָה", אֲשֶׁר זֶה בְּעַצְמוֹ יַכְנִיס בְּךָ שֵׂכֶל, דַּעַת, וְהַצְלָחָה מְרֻבָּה בְּכָל עִנְיָנֶיךָ — בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהִתְבּוֹנֵן, אֵיךְ עָבְרוּ עָלֶיךָ חַיֶּיךָ עַד עַכְשָׁו, בְּאֵיזוֹ מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, בְּאֵיזֶה מַצָּב רוּחַ לֹא טוֹב אַתָּה הָיִיתָ שָׁרוּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמַה פָּעַלְתָּ עִם זֶה, הֲלֹא עָקַרְתָּ אֶת עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ יְשׁוּב הַדַּעַת לְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה מֵרֹב מְרִירוּת דִּכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן עַד שֶׁנִּכְנְסָה בְּךָ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת עַל־יְדֵי רִבּוּי הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְהַכֹּל בָּא מִמַּצָּב הָרוּחַ הֲלֹא טוֹב שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וְזֶה עוֹקֵר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי. אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁתְּוַשַּׁע עַל־יְדֵי שֶׁתֵּלֵךְ תָּמִיד בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וּמְרוּרוֹת, וְתִהְיֶה שָׁבוּר וְעָצוּב?! הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ כִּי עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה הוֹרֵס אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְזֶה עִקַּר כַּוָּנַת הַיֵּצֶר הָרָע — לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם בְּעַצְבוּת וּבִמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד בְּמַצָּב רוּחַ לֹא טוֹב. הֵן אֱמֶת שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, וְחָטָאתָ הַרְבֵּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁיָּשׁוּבוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה הוּא יִתְבָּרַךְ שָׁב וּמְקַבְּלוֹ, אַךְ הַבַּעַל דָּבָר וְהַיֵּצֶר הָרַע מְהַפְּכִים לָאָדָם אֶת הָאֱמֶת, וּמַכְנִיסִים בּוֹ

יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַעַס וּבְקִפְּידוּת עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נוֹפֵל בְּמַצָּב רוּחַ לֹא טוֹב, וְזֶה הוֹרֵג וְהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אֵיךְ מַטְעֶה אוֹתְךָ הַיֵּצֶר הָרַע, וּמְעַקֵּם אֶת לִבְּךָ כָּל־כָּךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמַּכְנִיס בְּךָ יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת, וּמְדַמֶּה לְךָ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרוֹגֶז וּבְכַעַס עָלֶיךָ וְכַדּוֹמֶה, שְׁטֻיּוֹת וּפְתוּיִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אוֹתְךָ, וְאִם אָמְנָם מֵרֹב מְרִירוּת אַתָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת — מִי יִתֵּן שֶׁתָּמוּת כְּבָר, לָמָּה לְךָ חַיִּים מָרִים כָּאֵלּוּ?! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַכֹּל מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע הַנּוֹקֵם בְּךָ. עַל־כֵּן רְאֵה לְצַיֵּת אֶת הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְתַמְשִׁיךְ בְּךָ עַכְשָׁו "רוּחַ טוֹבָה", וְתֵדַע, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי יִמְחֹל לְךָ — אִם תָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַכַּפֵּר לְךָ עַל הַכֹּל, וְתִזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל מַה שֶּׁפָּגַמְתָּ וְקִלְקַלְתָּ, וְתֵחַל עִמְּךָ הַתְחָלָה חֲדָשָׁה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

קוּנְטְרֵס

יְהִיֶה טוֹב

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד ״יִהְיֶה טוֹב״, שֶׁזֶּה בִּכְלַל מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: ״כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד״, וְאָז מִמֵּילָא יֵהָפֵךְ לוֹ הַכֹּל לְטוֹב, כִּי הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַדִּבּוּר.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעח)

קוּנְטְרֵס

יְהִי טוֹב

א.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר יְהִי טוֹב, וְעַל כָּל מְאוֹרָע שֶׁרַק יֵאָרַע עִמְּךָ בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ, וְאַל תִּשָּׁבֵר בְּעַצְמְךָ, רַק תֹּאמַר לְעַצְמְךָ יְהִי טוֹב, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר כָּךְ, אָזַי בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב, וְכֵן תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְחַזֵּק אֲחֵרִים וּלְנַחֲמָם, וּלְדַבֵּר עַל לִבָּם, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר לָהֶם יְהִי טוֹב, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק אֶת הָאָדָם, וּלְהַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה וְהִתְחַזְּקוּת, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר לְכָל אֶחָד, שֶׁלְּבַל יִדְאַג וְשֶׁיִּהְיֶה טוֹב, אָזַי תִּרְאֶה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יְהִי בֶּאֱמֶת טוֹב. כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשָׂה טֶבַע שֵׁנִי, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם

מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ, כֵּן יִהְיֶה בֶּאֱמֶת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתָּמִיד תַּכְנִיס בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ בְּאֹפֶן חִיּוּבִי שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְכֵן תֹּאמַר בְּכָל פַּעַם הֵן לְעַצְמְךָ, וְהֵן לָאֲחֵרִים יִהְיֶה טוֹב, אֲזַי בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב תָּמִיד.

ב.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשָׂה רַק בִּרְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁקָּשֶׁה לְהָבִין מַה, וְלָמָּה, וְאֵיךְ, וְאֵימַת, עִם כָּל זֹאת זוֹ מְצִיאוּת, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי אִם תַּדְבִּיק אֶת נַפְשְׁךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבְוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה טוֹב, אַךְ עִקַּר הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהָעֲצָבוֹן שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתְךָ, זֶה מִפְּנֵי רִבּוּי הַקֻּשְׁיוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ תְּשׁוּבָה עַל כָּל סְפֵקוֹתֶיךָ, וְאָז אַתָּה נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וּכְבָר אֵין לְךָ תְּשׁוּבָה עַל כָּל סְפֵקוֹתֶיךָ, וְאָז אַתָּה נִשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וּכְבָר אֵין

לְךָ תַּקָּנָה, עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל, וּבְוַדַּאי מֵאִתּוֹ לֹא תֵּצֵא הָרָעוֹת, וְהוּא חָפֵץ בְּטוֹבַת בְּרִיּוֹתָיו, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו קָשֶׁה לְךָ לְהָבִין זֹאת מֵרֹב מְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ, עִם כָּל זֹאת אִם תְּחַזֵּק עַצְמְךָ, וְתֹאמַר תָּמִיד יְהִיֶה טוֹב, וְיִהְיֶה לְךָ בְּטָחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְיִהְיֶה טוֹב, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, הָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק לְעַצְמְךָ מְאֹד לֹא לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן, כִּי בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף "יְהִיֶה טוֹב" — אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד.

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִי מְאֹד! לָמָּה לְךָ לַחֲשֹׁב בְּכָל פַּעַם שֶׁיִּהְיֶה לְךָ רַע, חַס וְשָׁלוֹם, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לַחֲשֹׁב בְּכָל פַּעַם שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר "יְהִיֶה טוֹב", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁבֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב", כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשָׂה טֶבַע שֵׁנִי, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ, כֵּן, נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ, וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ אֲשֶׁר מַרְגִּילִים עַצְמָם לוֹמַר תָּמִיד "יְהִיֶה טוֹב", וְכֵן חוֹשְׁבִים בְּעַצְמָם "יְהִיֶה טוֹב", אַזַי זוֹכִים שֶׁבֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב"; אַשְׁרֵיהֶם, וְאַשְׁרֵי

חֶלְקָם ; וְהֵם חַיִּים חַיֵּיהֶם בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים, וּלְהַפּוּךְ כָּל אֵלּוּ אֲשֶׁר מַרְגִּילִים אֶת עַצְמָם לַחֲשֹׁב שֶׁהַכֹּל רַע, וְיִהְיֶה רַע, אֲזַי בֶּאֱמֶת רוֹאִים רַע, וְחַיֵּיהֶם מָרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר ; אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב", וְכֵן תֹּאמַר בְּפִיךָ "יִהְיֶה טוֹב", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁחַיֶּיךָ בֶּאֱמֶת יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה "וְיִהְיֶה טוֹב" לְךָ תָּמִיד.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר ; לָמָּה לְךָ לִדְאֹג דַּאֲגַת חִנָּם, וְלִהְיוֹת כָּל־כָּךְ עָצוּב, וְלִהְיוֹת בְּמֻתָּח וּבְעַצְבוּן וּבְדָכָאוֹן כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמְּךָ, חַס וְשָׁלוֹם, מַדּוּעַ לֹא תֹּאמַר לְעַצְמְךָ : "יִהְיֶה טוֹב", וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּאֲשֶׁר לֹא עָזַב אוֹתִי עַד עַכְשָׁו, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ וּבְמֹחֲךָ "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב", וְתַאֲמִין בָּזֶה בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְתִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" לְךָ כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לַחֲשֹׁב, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת פִּיו לְדַבֵּר, כֵּן בֶּאֱמֶת מִתְקַיֵּם, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדִּבּוּר יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גָּדוֹל לִפְעֹל, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַחֲשֹׁב

תָּמִיד וְכֵן לְדַבֵּר תָּמִיד בִּלְשׁוֹן וַדָּאוּת — "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" וְאֵין מַה לִּדְאֹג, אָז בֶּאֱמֶת תִּרְאֶה "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" לְךָ, וְתִוָּשַׁע בִּישׁוּעָה נִצְחִית, וְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ "יִהְיֶה טוֹב" לְךָ תָּמִיד.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה דּוֹאֵג וּמְפַחֵד מַה יִּהְיֶה? וְאֵיךְ יִהְיֶה? וּמָתַי יִהְיֶה? בָּזֶה לֹא תִּפְעַל כְּלָל. כִּי בִּדְאָגָה לְבַד לֹא תַּגִּיעַ אֶל מַטָּרָתְךָ, אַדְרַבָּה יִכְבַּד לְךָ יוֹתֵר, עַד שֶׁתִּתְאַבֵּד לְגַמְרֵי, וְאֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל, רַק עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי תְּחִלַּת הַהַצְלָחָה בְּחַיֶּיךָ, הִיא לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ כִּי "יִהְיֶה טוֹב", וּלְהַעֲבִיר אֶת הַדְּאָגָה לְגַמְרֵי מִמְּךָ, כִּי כְּשֶׁאָדָם דּוֹאֵג, אֲזַי כָּל מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ מִסְתּוֹבֵב עָלָיו כְּמוֹ כַּף הַקֶּלַע, וְנַעֲשָׂה מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְרַכֵּז לְהַכְרִיעַ וּלְהַחְלִיט שׁוּם דָּבָר, אֲשֶׁר מִשָּׁם תּוֹצָאוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּזְרֹק הַכֹּל, וְתֹאמַר אֵלֶיךָ מִלִּים אֵלּוּ: "יִהְיֶה טוֹב", וְתִשְׁתַּדֵּל קֹדֶם לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַמָּרָה לְךָ בְּיוֹתֵר. מִמֵּילָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַדְּמְיוֹנוֹת

הַמְחַשְׁכִים וּמְעַרְפְּלִים אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתִתָּנֵס בְּמַעֲמָד וּבְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁתּוּכַל לַחֲשֹׁב אֵיךְ לָצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתֶיךָ, שֶׁסִּבְּבוּ אוֹתְךָ בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה שֶׁבֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב" לְךָ, וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי — "יְהִיֶה טוֹב" זוֹ מַדְרֵגַת הַבִּטָּחוֹן שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָה זוֹ בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי בְּלֹא בִּטָּחוֹן, אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת כְּלָל, וְהַצְּלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם תְּלוּיָה רַק כְּפִי מִדַּת בִּטְחוֹנוֹ שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וּבְכָל צָרָה שֶׁנִּכְנַס בָּהּ, בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר: "יְהִיֶה טוֹב", וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתִי, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): אַל יְהִי הַפָּסוּק הַזֶּה זָז מִפִּיךָ, אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ, אַשֶׁר זֶה תֵּבַת: "יְהִיֶה טוֹב", כִּי הוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁמֵּרֹב קִלְקוּל מַעֲשֶׂיךָ נִדְמֶה לְךָ שֶׁלֹּא יַעֲזֹר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי מֵרֹב חֲטָאֶיךָ אַתָּה חוֹשֵׁב בְּדַעְתְּךָ כְּאִלּוּ אַתָּה רָשָׁע, וְלָמָּה בֶּאֱמֶת יַעֲשֶׂה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר זֶה — שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לְךָ, אַךְ עָלֶיךָ לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשי״ט), עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ל״ב): רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּהַשֵּׁם חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ, אֲפִלּוּ רָשָׁע וּבוֹטֵחַ בַּהַשֵּׁם, חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ — יַמְשִׁיךְ עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד, וְיַעֲזֹר לוֹ, וְעַל־כֵּן אַף שֶׁאַתָּה מַרְגִּישׁ עַצְמְךָ עַכְשָׁו יָרוּד וְנָפוּל מֵרֹב חֲטָאֶיךָ וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ לֹא רוֹצִים לַעֲזֹר לְךָ מֵהַשָּׁמַיִם, עָלֶיךָ לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ וּבְפִיךָ לוֹמַר וְלַחֲשֹׁב תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה — ״יְהִי טוֹב״, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲזֹר לִי, וּבְזְכוּת מִדַּת הַבְּטָחוֹן, יִתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת יַעֲזֹר לְךָ לַעֲבֹר עַל כָּל הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁסְּבִיבוֹ אוֹתְךָ בְּחַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת לְגַמְרֵי מִכָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בְּתוֹכָם, וְתִרְאֶה נִפְלָאוֹת.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי תֵּבַת ״יְהִי טוֹב״ יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה פֵּרוּשִׁים — הֵן בְּטָחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּלִי זֶה אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת כְּלָל, כִּי הַבְּטָחוֹן הוּא הָעִקָּר בְּהַחַיִּים, לִבְטֹחַ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהֵן לְקַבֵּל אֶת כָּל הַבָּא עָלֶיךָ לְטוֹבָה וּלְהִתְרַצּוֹת עִם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פ״ב): עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ

כִּרְצוֹנְךָ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר "יְהִיֶה טוֹב", אֲזַי כּוֹלֵל עַצְמוֹ וּרְצוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹלֵל עַצְמוֹ וּרְצוֹנוֹ כִּבְיָכוֹל בּוֹ, וְזֶה מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ, הַיְנוּ מֵרֹב בִּטְחוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹסֵר אֶת רְצוֹנוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר "יְהִיֶה טוֹב" בְּוַדַּאוּת, בָּזֶה בְּאֱמֶת נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשֶׂה לוֹ בֶּאֱמֶת טוֹב, כִּי הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים כְּמוֹת שֶׁהֵם, כִּי בָּזֶה שֶׁמַּשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, בָּזֶה מוֹרִיד מִמֶּנּוּ אָסוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל, וְזֶה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל "יְהִיֶה טוֹב", שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּוַדַּאי יַעֲזֹר לוֹ לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ וְהַצָּרָה שֶׁנִּלְכַּד בָּהּ, וּבִפְרָטִיּוּת אִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, וְכֵן "יְהִיֶה טוֹב" שֶׁהוּא מְקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹבָה, וּבָזֶה מִתְחַבְּרִים שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים כְּאֶחָד, וְהוּא מְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר — יְהִיֶה טוֹב", וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל רְצוֹנוֹ אֵלָיו, שֶׁבֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב", וּמַמְשִׁיךְ לוֹ טוֹב, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד "יְהִיֶה טוֹב", וְיִקַּבֵּל

אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּשִׂמְחָה, וְיַשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ, אָז בֶּאֱמֶת יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה "וְיִהְיֶה טוֹב".

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְסַלֵּק מִמְּךָ כָּל מִינֵי דְּאָגוֹת, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל פַּעַם "יְהִיֶה טוֹב", וְאָז בְּוַדַּאי "יְהִיֶה טוֹב", כִּי הַכֹּל הוֹלֵךְ כְּפִי דִּבּוּרוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד אֵיךְ מְדַבְּרִים, וּלְעוֹלָם אַל יוֹצִיא מִפִּיו דִּבּוּר מְגֻנֶּה אוֹ דִּבּוּר יֵאוּשׁ, כְּאִלּוּ לִי כְּבָר לֹא יִהְיֶה טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַדִּבּוּר מַכְרִיחוֹ אַחַר־כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד "יְהִיֶה טוֹב", וְכֵן צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַשְׁלִים עִם הַמַּצָּב שֶׁבּוֹ נִמְצָא, וְהוּא — הַמְּצִיאוּת שֶׁלּוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי יֵרְדוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַמְּתָחִים. כִּי בֶּאֱמֶת אִם תִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמְךָ תִּרְאֶה, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְהַדַּחֲקוּת וְהַמְּתָחִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, הֵם כִּי אֵינְךָ רוֹצֶה וְאֵינְךָ מְסֻגָּל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ, וְאַתָּה רוֹצֶה רַק לְהִתְחַבֵּא מֵהַמְּצִיאוּת וְעַל־כֵּן אַתָּה סוֹבֵל כָּל־כָּךְ, אֲבָל תַּרְגִּיל עַצְמְךָ, וְתֹאמַר לְךָ "יְהִיֶה טוֹב", וְתִשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת

עִם הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ שֶׁהִיא עַכְשָׁו, וְתַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן וְתִקְוָה, אָז דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיֵּי שָׁלְוַת נֶפֶשׁ אֲמִתִּית, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁבָּהּ הוּא נִמְצָא, וּמְשַׁחְרֵר עַצְמוֹ מִכָּל הָרֹגֶז וְהַכַּעַס וְהַמִּתַּח שֶׁבָּהֶם הוּא נִמְצָא, וְאָז דַּיְקָא כְּבָר אֵין לוֹ מַה לְהַפְסִיד, וּבֶאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב" לוֹ וְיִרְאֶה יְשׁוּעָה נִפְלָאָה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ, וּבוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹמֵר תָּמִיד "יְהִיֶה טוֹב"; אָז בֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב" לוֹ, וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁמְּסַבֵּבֶת אֶת הָאָדָם אֵיזֶה צָרָה אוֹ בְּעָיָה, הוּא מְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ, וְנוֹפֵל לְיֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, וְאָז סוֹבֵל יוֹתֵר מֵהַיֵּאוּשׁ וְהַדִּכָּאוֹן, מֵעֶצֶם הַבְּעָיָה בְּעַצְמָהּ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְקֵף הַדְּאָגָה וְהַיֵּאוּשׁ וְהַדִּכָּאוֹן שֶׁלָּהֶם, הֵם מְפַחֲדִים מְאֹד, וְאֵין לָהֶם שׁוּם חַיִּים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְזֶה הוֹרֵס אֶת כָּל עַתִּידָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּרֹב פְּחָדִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתָם, הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וְאֵינָם יוֹדְעִים לָשִׂית עֵצָה

בְּנַפְשָׁם, וְנוֹפְלִים אֶל תּוֹךְ דִּכָּאוֹן וְיֵאוּשׁ, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לָצֵאת מִמַּצָּבָם. וְהָעֵצָה הַיְּעוּצָה לָהֶם — שֶׁיַּעֲשׂוּ לְעַצְמָם חֶשְׁבּוֹן — מַה הַדָּבָר הֵכִי גָּרוּעַ שֶׁיָּכוֹל לִקְרוֹת עִמָּם, וְאָז תִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל אַתָּה וְכֻלָּם כִּי מַקְסִימוּם אַתָּה יָכוֹל רַק לְאַבֵּד אֶת מָעוֹתֶיךָ, אוֹ אֶת הַמִּשְׂרָה שֶׁלְּךָ, אֲבָל לֹא יַהַרְגוּ אוֹתְךָ, וְכַדּוֹמֶה בְּעִנְיָנֶיךָ. וְתִרְאֶה וְתַשְׂכִּיל מַה יָּכוֹל לִקְרוֹת לְךָ מֵהַדָּבָר הֵכִי גָּרוּעַ, וְאָז תִּשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁלִים עִם מַצָּבְךָ, וְתַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְאָז דַּיְקָא תָּבוֹא אֶל מַדְרֵגַת הַבִּטָּחוֹן, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ "יְהִיֶה טוֹב", וְתִצְחַק מִכָּל הַפְּחָדִים שֶׁהִפְחִידוּ אוֹתְךָ, כִּי בְּעֵת שֶׁהָאָדָם מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, אֵינוֹ מְסֻגָּל לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה יְשָׁרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר — מֶה עָלָיו לַעֲשׂוֹת, אֲבָל כְּשֶׁמַּשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת שֶׁלּוֹ, וְחוֹשֵׁב הֵיטֵב מַקְסִימוּם מַה יָּכוֹל לִהְיוֹת עִמּוֹ, אָז דַּיְקָא יַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים שֶׁל בִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ אִם יְאַשְּׁשׁוּ אוֹתְךָ, וְאָמְרוּ לְךָ, שֶׁהַהֶכְרֵחַ לְךָ לָמוּת, וּבְכָל זֹאת תַּשְׁלִים עִם הַמַּצָּב, אָז דַּיְקָא תִּזָּכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה הֵכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁל בִּטָּחוֹן, וְתֹאמַר תָּמִיד "יְהִיֶה טוֹב" שֶׁזֶּה סוֹד מַאֲמָרָם (תָּמִיד לב.): הָרוֹצֶה שֶׁיִּחְיֶה — יָמוּת, וְהָרוֹצֶה שֶׁיָּמוּת — יִחְיֶה, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם מְצוֹא כְּלָל, וּמַשְׁלִים עִם

הַמְצִיאוּת שֶׁלּוֹ, וּמִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב מַה בֶּאֱמֶת יָכוֹל לִקְרוֹת עִמּוֹ בְּהַדְּבָרִים הַכִּי גְּרוּעִים, וְהוּא מְקַבֵּל אֶת זֶה לְטוֹבָה, אָז דַּיְקָא יְזֻכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַבִּטָּחוֹן הַכִּי חֲזָקָה עַד שֶׁיִּצְחַק מֵהַכֹּל, וְיֹאמַר תָּמִיד בְּפֶה מָלֵא "יְהִיֶה טוֹב", וְכֵן יְדַבֵּר עַל לֵב שְׁבוּרִים, וִיחַזֵּק אוֹתָם וְיֹאמַר לָהֶם "יְהִיֶה טוֹב", וְזֶה שֶׁאָמַר הֶחָכָם: אֵין גִּבּוֹר כְּמִתְיָאֵשׁ, דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹפֵל אֶל מַצָּב כָּזֶה, שֶׁכֻּלָּם מְיָאֲשִׁים אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם תִּקְוָה, וּמַשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ, אָז דַּיְקָא יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְיִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת הַבִּטָּחוֹן — לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "יְהִיֶה טוֹב",וְיִזְכֶּה שֶׁבֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב" לוֹ, וְכֵן יְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, וְיַמְשִׁיךְ בָּהֶם תִּקְוָה וּבִטָּחוֹן.

י.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ שֶׁכֻּלָּם יֹאמְרוּ לְךָ, שֶׁכְּפִי הַנִּרְאֶה אֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה וְאֵין לְךָ שׁוּם סִכּוּיִים, תִּצְחַק מִכֻּלָּם, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ וְלָהֶם "יְהִיֶה טוֹב", וְתַשְׁלִים עִם מַצָּבְךָ, וְעִם הַמְצִיאוּת שֶׁלְּךָ, וְאָז בֶּאֱמֶת לֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָה, וְתִזְכֶּה שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ

לְטוֹבָה, וּבֶאֱמֶת "יְהִי טוֹב" לְךָ תָּמִיד, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי הַבִּטָּחוֹן הֶחָזָק שֶׁיֵּשׁ לְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, בָּזֶה שֶׁתִּמְסֹר אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יִהְיֶה לְךָ לְמַחֲסֶה וּלְמָגֵן בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח, עַל־כֵּן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְתִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר "יְהִי טוֹב", וְאַל תִּדְאַג כְּלָל, וּמְסֹר אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּבָר, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, וְתַשְׁלִים עִם מַצָּבְךָ כְּפִי שֶׁהוּא, וְאַף שֶׁזֶּה דָּבָר הַכִּי קָשֶׁה בְּחַיֶּיךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף עוֹבֵר וְעָבַר עָלֶיךָ מַשְׁבֵּר כָּזֶה, אֲשֶׁר כִּמְעַט שֶׁתֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם הַמְצִיאוּת, וּתְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, אָז תִּרְאֶה שֶׁבְּרֶגַע אֶחָד יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל, וְתִזְכֶּה "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" לְךָ, וְאֵין טוֹב אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה):

טוֹב ה׳ לַכֹּל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וּבְוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לְטוֹבָה — כָּל מַה שֶּׁעָבַר וְעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁמֹּרֶב קַטְנוּת וּבִלְבּוּל דַּעְתְּךָ אֵינְךָ מַרְגִּישׁ עֲדַיִן דָּבָר זֶה, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוּת, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת אֵיךְ "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" לְךָ.

יב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעַכְשָׁו כּוֹאֵב לְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל יִסּוּרֶיךָ וְצָרוֹתֶיךָ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְכִמְעַט שֶׁתֵּרֵד מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן וְהַמֹּתַח שֶׁסּוֹבֵב אוֹתְךָ, מֵרֹב הָעֶגְמַת נֶפֶשׁ וְהַצַּעַר וְהַמַּכְאוֹב שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לְהִשָּׁאֵר בְּתוֹךְ הַצָּרָה, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ עָלָיו, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, וְלֵידַע, שֶׁבְּוַדַּאי יַרְחִיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "וְיִהְיֶה טוֹב" — אִם לֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, וְלֵידַע, כִּי מִי יוֹדֵעַ מֶה הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר גָּרוּעַ,

וַאֲפִלּוּ אֲשֶׁר לְפִי דַּעְתְּךָ נֶאֱרַע עִמְּךָ כְּבָר הֲכִי גָּרוּעַ, עִם כָּל זֹאת, אִם תִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל אֲחֵרִים, אָז תִּרְאֶה שֶׁעֲדַיִן הוּא יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמְּךָ בְּחֶסֶד וְרַחֲמִים, וְעָלֶיךָ לִמְצֹא תָּמִיד אֶת הָהַרְחָבוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפְּכוּ בֶּאֱמֶת הַצָּרוֹת, וְיִהְיֶה לְךָ הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, הָעִקָּר אַל תִּתְיָאֵשׁ בְּתֹקֶף הַצָּרוֹת, וְתַאֲמִין כִּי בְּוַדַּאי גַּם מִשָּׁם עֲדַיִן יְכוֹלִים לָצֵאת — אִם תִּרְצֶה בֶּאֱמֶת. וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר תָּמִיד "יִהְיֶה טוֹב", וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וּתְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, אָז הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרָה.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ עִם כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְּבַל תִּשְׁבֹּר מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף בְּוַדַּאי "יִהְיֶה טוֹב" — אִם תִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָעִקָּר רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ וּלְהַשְׁלִים עִם מַצָּבְךָ, וְתֵדַע כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה, וּמַה שֶּׁאֵינְךָ זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת זֶה, כִּי מֵרֹב חֲטָאֶיךָ וַעֲוֹנוֹתֶיךָ

הַמְרֻבִּים נִטְמְטֵם מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, עַד שֶׁאֵינְךָ מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מְעַקֵּם לְךָ אֶת לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְאַתָּה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת הַכֹּל בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר בִּלְשׁוֹן עַצְמְךָ, הֵינוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִדְמֶה לְךָ, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין וּמַקְשִׁיב לְךָ, עִם כָּל זֹאת, אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אֲזַי לְאַט לְאַט תּוֹרִיד אֶת הַחֲלוּדָה מִמְּךָ, שֶׁהִיא הַכְּפִירוּת וְהָעַצְבוֹן וְהַדְּכָאוֹן, וְתַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִרְאֶה בְּעֵינֵי שִׂכְלְךָ וּבְעֵינֵי הַבָּשָׂר שֶׁלְּךָ, אֵיךְ שֶׁבְּוַדַּאי עוֹד "יִהְיֶה טוֹב" לְךָ, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ בְּהַמַּצָּבִים הַכִּי גְּרוּעִים, כִּי גַּם שָׁם גְּנוּזִים רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה מוֹשֵׁךְ עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם אֶל הַצַּעַר, אֵינְךָ פּוֹעֵל כְּלָל,

אַדְרַבָּה אַתָּה עוֹד מַכְבִּיד צַעֲרְךָ הַקָּשֶׁה, וּמִתְמָרֵר יוֹתֵר בְּלִבְּךָ, וְאַתָּה נוֹפֵל בִּדְכָאוֹן פְּנִימִי יוֹתֵר, עַד שֶׁמִּי יוֹדֵעַ אִם מֵרֹב הָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן וְהַמִּתַּח שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתְךָ עַל־יְדֵי־זֶה לֹא תִּחְלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזוֹ מַחֲלָה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל אֵלּוּ הַסּוֹבְלֵי חֳלָאִים זֶה לָהֶם רַק מִקַּטְנוּת דַּעְתָּם וּמֹחָם, עַד שֶׁנִּשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי וְזֶה מַשְׁלִיךְ אוֹתָם בְּבֵית חוֹלִים רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְחַזֵּק וְהָיִיתָ לְאִישׁ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר "יְהִיֶה טוֹב", וְתֵצֵא מֵהַיֵּאוּשׁ וְהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, וְתִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, אָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִמְּךָ, שֶׁבֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה "שֶׁיִּהְיֶה טוֹב" לְךָ תָּמִיד, כִּי הַתִּקְוָה וְהַבִּטָּחוֹן זֶה עִקַּר קִיּוּם הָאָדָם בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי "יְהִיֶה טוֹב" לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל חוֹלֵי הָעֲצַבִּים, זֶה נִגְרָם לָהֶם רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדְּאָגוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַפְּחָדִים הַיִּתְּרִים שֶׁמַּמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם מֵהַשְׁעָמוּם שֶׁמְּשַׁעֲמֵם אוֹתָם, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לוֹמַר

תָּמִיד שְׁתֵּי מִלִּים אֵלּוּ "יְהִיֶה טוֹב", וּבָזֶה תִּגָּרֵשׁ מִמְּךָ אֶת הַדְּאָגוֹת וְהַמְּרִירוּת, וְתִבְטַח בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָזַב אוֹתְךָ עַד עַכְשָׁו. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל אֵלּוּ הַחוֹלִים עַל מַחֲלוֹת עֲצַבִּים, אֲשֶׁר מִזֶּה נִמְשָׁכִים אַחַר־כָּךְ כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וַחֲלָאִים מְדֻמִּים, שֶׁבְּנֵי אָדָם מְדַמִּים לְעַצְמָם, הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְרַפֵּא מִזֶּה לְגַמְרֵי, אִם רַק הָיוּ הוֹלְכִים בְּשִׁטָּה זוֹ שֶׁל — לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר תָּמִיד שְׁתֵּי מִלִּים אֵלּוּ "יְהִיֶה טוֹב", וְאָז יִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד, וְכָל חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה.

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר! לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד אֶל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים?! מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר בְּכָל פַּעַם "יְהִיֶה טוֹב"?! לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל חַיֶּיךָ בְּמִשְׁקָפַיִם שְׁחוֹרוֹת, וּכְאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּסְתַּכֵּל עַל חַיֶּיךָ בְּמִשְׁקָפַיִם לְבָנוֹת וּבְהִירוֹת — שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה, וּבְוַדַּאי "יְהִיֶה טוֹב" לְךָ, וְאָז — אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְחָיוֹת חַיֶּיךָ בְּאֹפֶן כָּזֶה — לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע

אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי מַהֲלַךְ חַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים וּבְרוּכִים.

יז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, בְּטַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲשֵׂה טוֹב, וְהוּא בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, חַס וְשָׁלוֹם, מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְדָאֲגוֹתֶיךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, כִּי הַבִּטָּחוֹן מַחֲזִיק אֶת הָאָדָם, וְכָלְלוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַבִּטָּחוֹן — שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר תָּמִיד בְּוַדַּאוּת "יְהִיֶה טוֹב", וְעַל־יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה — לוֹמַר כָּךְ, אֲפִלּוּ בְּהַמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים וַהֲכִי מָרִים, וְכֵן יְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים וְיִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר לָהֶם תָּמִיד אַל תִּדְאֲגוּ "יְהִיֶה טוֹב", אָז בֶּאֱמֶת "יְהִיֶה טוֹב", כִּי הַכֹּל הוֹלֵךְ כְּפִי הַחְלָטַת הָאָדָם בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח.

יח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְתַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי "יִהְיֶה טוֹב" לְךָ, וְלֹא לְעוֹלָם יִהְיֶה לְךָ כָּל־כָּךְ מָר בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לַהֲפֹךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ שֶׁלְּךָ לְאוֹר, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבְתַקֶּף קַטְנוּתוֹ וְדַחֲקוּתוֹ מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְיָכוֹל לַהֲפֹךְ אֶת הַחֹשְׁכוּת לְאוֹר גָּדוֹל. וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי עַל כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם עוֹבֵר בְּחַיֶּיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם אוֹר וָחֹשֶׁךְ, חֹשֶׁךְ וָאוֹר, הִנֵּה מֵאִיר לוֹ לָאָדָם, וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ, וְכָכָה מִתְגַּלְגֵּל וּמִסְתּוֹבֵב מַצָּב רוּחוֹ, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הָאָדָם בָּזֶה וּבַבָּא — מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת חֲשְׁכוּתוֹ, וּמְהַפְּכָהּ לְאוֹר גָּדוֹל, וּלְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מִשְׁתַּבְּחִין עַצְמָם עִם אָדָם כָּזֶה, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּמַצָּב, וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בְּהַמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים וּמָרִים, וְאוֹמֵר תָּמִיד "יִהְיֶה טוֹב", וּמְהַפֵּךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו לְאוֹר גָּדוֹל. אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

סַם הַמָּוֶת

יְעוֹרֵר וְיַזְהִיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי סַמֵּי
מָוֶת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, וִיחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת נַעֲרֵי
יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּלְכְּדוּ כְּבָר בְּפַח יָקוּשׁ וְלָקְחוּ סַמִּים —
אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר הַדֵּעוֹת
וְהַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל הַפּוֹפְרִים
וְהַמַּשְׁפִּילִים הֵן סַם הַמָּוֶת לְנֶפֶשׁ
בַּר יִשְׂרָאֵל, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִזֶּה
כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַחֲקִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, כִּי
בְּנָקֵל לְהִשָּׂרֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעט)

קוּנְטְרֵס

סַם הַמָּוֶת

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי סַמֵּי הַמָּוֶת הַנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, אֲשֶׁר הִכְנִיסוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְסַמֵּם אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הֵבִיאוּ אֶת זֶה גַּם לִבְנֵי הַנְּעוּרִים מֵעַם יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי סָמִים הַהוֹרְסִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה הִיא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי זֶה מַכְנִיס בָּאָדָם כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת, וּמוֹצִיא אוֹתוֹ מֵחַיֵּי הַמְּצִיאוּת, וּמַכְנִיס בּוֹ חַיִּים שֶׁל דְּמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, וּבִתְחִלָּה נִרְאֶה כְּמָתוֹק, אֲבָל לְבַסּוֹף הוּא מָרוֹר כְּלַעֲנָה, וְהוֹרֵס אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, וּמִי שֶׁנִּלְכָּד בִּלְקִיחַת סַמִּים,

אֲזַי כָּל חַיָּיו נֶהֱרָסִים לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד, וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, וְתִבָּרְחוּ מִכָּל מִינֵי סַמִּים שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר רַק הוֹרְסִים אֶת חַיֵּיכֶם, זִכְרוּ זֹאת, כִּי עֲדַיִן אַתֶּם צְעִירִים, וְכָל הָעוֹלָם לִפְנֵיכֶם, וּבָזֶה שֶׁתִּקָּחוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה סָם מִסַּמֵּי הַמָּוֶת, אַתֶּם הוֹרְסִים אֶת חַיֵּיכֶם, וְהוֹרְסִים אֶת עוֹלַמְכֶם, לָכֵן שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי פִּתּוּיִים שֶׁיִּרְצוּ לְפַתּוֹת אֶתְכֶם לָקַחַת סַמִּים, עָלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי סַם מָוֶת הוּא זֶה, וְרַק הוֹרֵס אֶת חַיֵּי הָאָדָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל בִּדַעְתּוֹ, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי סַמֵּי הַמָּוֶת.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי כָּל הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בָּרְחוֹב הֵם סַם הַמָּוֶת, הַמְסַמֵּם אֶת מֹחַ וְלֵב הָאָדָם, וְהוֹרְסוֹ לְגַמְרֵי, וּמְאַבְּדוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן רְאוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד עִם מִי אַתֶּם מִתְחַבְּרִים וּמִי הֵם חֲבֵרֵיכֶם, כִּי בְּנָקֵל שֶׁתַּהַרְסוּ אֶת חַיֵּיכֶם לָנֶצַח, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי דֶּרֶךְ הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר חֲבֵרָיו, וְאִם חֲבֵרָיו הֵם מֻשְׁחָתִים וּמְלֵאִים זְהָמָה

וְטֻמְאָה, עַל־יְדֵי־זֶה יַכְנִיסוּ בּוֹ גַּם־כֵּן אֶת סַם הַמָּוֶת שֶׁמַּנָּח אֶצְלָם; לָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד עִם מִי אַתֶּם מִתְחַבְּרִים, וְאַל תַּנִּיחוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ לָכֶם שְׁטִיפַת מֹחַ בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת וְדֵעוֹת נִפְסָדוֹת, אֲשֶׁר הוּא סַם הַמָּוֶת, וְזִכְרוּ הֵיטֵב אֶת שׁוֹרֶשׁ קִדֻּשַּׁתְכֶם, שֶׁאַתֶּם זֶרַע בֵּרֵךְ הַשֵּׁם, וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו, זֶרַע אֱמֶת, זֶרַע קֹדֶשׁ, וְלָכֵן שִׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי סָמֵי הַמָּוֶת — דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, אֲשֶׁר יֵשׁ עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, אֲשֶׁר רַק הוֹרְסִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם, וּבָזֶה שֶׁתִּשְׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם עִם מִי אַתֶּם מִתְחַבְּרִים, וְתִתְחַבְּרוּ רַק עִם יִרְאֵי הַשֵּׁם, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לִהְיוֹת בְּרִיאִים בְּרוּחַ וּבְנֶפֶשׁ, בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וִימֵי חַיֵּיכֶם יִהְיוּ חַיִּים יָפִים, חַיִּים שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצִיתֵ!

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שִׁמְרוּ עַל יְמֵי נְעוּרֵיכֶם וְאַל תַּנִּיחוּ שֶׁיִּפָּתֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם הָרַע לָלֶכֶת אַחַר דְּרָכִים מְקֻלְקָלוֹת, שֶׁזֶּה הוּא סַם הַמָּוֶת לַגּוּף וְלַנְּשָׁמָה, חוּסוּ וְחִמְלוּ עַל עַצְמְכֶם, וְאַל תְּבַלּוּ אֶת הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת הַטּוֹבִים בְּהֶבֶל וָרִיק, אֲשֶׁר לְבַסּוֹף תִּהְיוּ נֶאֱבָדִים

בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת עַל־יְדֵי סַם הַמָּוֶת שֶׁמַּצִּיעִים לָכֶם, הֵן הַסַּמִּים שֶׁמּוֹכְרִים בָּרְחוֹב, אוֹ מַה שֶּׁמְּכַבְּדִים אֶתְכֶם בַּבַּיִת, וְהֵן סַם הַמָּוֶת שֶׁל הַחוֹבְרוֹת שֶׁל נְאוּף, עֶרֶם, שִׁקּוּץ וְתוֹעֵב, וְהַשָּׁבוּעוֹנִים וְהַיַּרְחוֹנִים, שֶׁיּוֹצְאִים בְּכָל פַּעַם עִם כָּל מִינֵי תְּמוּנוֹת מְתֹעָבוֹת, הַמְגָרוֹת אֶת הָאָדָם לְנְאוּף וּזְנוּת, וְהוּא סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, כִּי אַפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵי זֶה מְכַלֶּה אֶת יָמָיו וְאֶת כֹּחוֹתָיו בְּהֶבֶל וָרִיק, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁמְּטַמֵּא אֶת נִשְׁמָתוֹ; לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִבְרֹחַ מִכָּל זֶה, וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, כְּאִלּוּ יֵשׁ בָּזֶה אֵיזֶה מַמָּשׁוּת, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת — לָקַחַת אֶת הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת הַכִּי יָפִים שֶׁל נְעוּרֵיכֶם, וּלְבַסּוֹף תִּתְחָרְטוּ אֵיךְ בִּלִּיתֶם אֶת יְמֵי נְעוּרֵיכֶם וְכוּ', וְאֵיךְ בָּרְחוּ לָכֶם שְׁנוֹתֵיכֶם הַכִּי יָפוֹת בְּטֻמְאָה וְזֻהֲמָה, וְנַעֲשֵׂיתֶם מְסֻמָּמִים עַל־יְדֵי סַם הַמָּוֶת הַזֶּה.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאִם כְּבָר נִפַּלְתֶּם בְּפַח יָקוּשׁ, וְנִכְשַׁלְתֶּם בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתֶּם, וּלְקַחְתֶּם סָמִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, רְאוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ מִזֶּה

כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׂוֹרֵף, וְתֵלְכוּ אֶל רוֹפֵא שֶׁיְּרַפֵּא אֶתְכֶם, וְינַקֶּה אֶת דַּמְכֶם וּגוּפְכֶם מִסַּם הַמָּוֶת הַזֶּה, וְתִבְרְחוּ מִכָּל הַחֲבֵרִים שֶׁפִּתּוּ אֶתְכֶם לָקַחַת אֶת סַם הַמָּוֶת הַזֶּה, וְכֵן אִם כְּבָר נִכְשַׁלְתֶּם בְּפִגַּם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְזִנּוּת, שִׁקּוּץ וְתִעוּב וְעֶרֶם וְכוּ׳ וְכוּ׳, רְאוּ לְבָרֵחַ מִסַּם הַמָּוֶת הַזֶּה, וְתַחֲזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה לְכָל אָדָם, שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאִם יָשׁוּב — מִיָּד מְקַבְּלוֹ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט עַל כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה, וְחָס וְחוּמָל עָלֶיהָ, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, מִיָּד מְקַבְּלוֹ; לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִזְרֹק מִמְּכֶם אֶת סַם הַמָּוֶת, וְתַתְחִילוּ דַּף חָדָשׁ בְּחַיֵּיכֶם, וְתַמְשִׁיכוּ בָּכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדַּע, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכּוּ בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּוַדַּאי יְקַבֵּלְכֶם.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עַכְשָׁו כָּל

הָרְחוֹבוֹת מְלֵאִים סָמֵי מָוֶת, הַמְסַמְּמִים אֶת הָאָדָם בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוּרְסוּת, וּמַרְעִילִים אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו בְּרַעַל מְסֻכָּן, אֲשֶׁר מִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת הָאֶרֶס הַזֶּה, לֹא בְנָקֶל לוֹ לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְהָעֵרֶב רַב מְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם עַכְשָׁו עִם כָּל מִינֵי סָמֵי מָוֶת נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְעִילִים וּמְסַמְּמִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּסָמֵי הַמָּוֶת הָאֵלּוּ, כְּדֵי לְרַחֵק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, כִּי בְּסַם הַמָּוֶת שֶׁמְּפִיצִים הָעֵרֶב רַב בָּעוֹלָם, יֵשׁ בּוֹ סָם שֶׁל שִׁנְאָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי, מַה לִּפְנֵיכֶם, וּפִתְחוּ אֶת עֵינֵיכֶם, וְתָבִינוּ וְתַשְׂכִּילוּ מַהוּ סַם הַמָּוֶת הַזֶּה, אֲשֶׁר רוֹצֶה לְהַכְנִיס בָּכֶם שִׂנְאָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, כְּדֵי שֶׁתִּתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִפְּלוּ בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְתִתְעָרְבוּ, חַס וְשָׁלוֹם, בֵּין הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, לָכֵן עָצָתִי לָכֶם, שֶׁתִּבְרְחוּ אֶל חֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים, יְרֵאֵי הַשֵּׁם, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיכוֹלִים לְנַקּוֹת לִבְּכֶם וְדַעְתְּכֶם מִסַּם הַמָּוֶת הַזֶּה, שֶׁהִכְנִיסוּ בָּכֶם הָעֵרֶב רַב, וְהֵם יַכְנִיסוּ בָּכֶם אַהֲבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכּוּ לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִדָּבֵק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְגַּלֶּה לָכֶם הָאוֹר וְהַחִיּוּת הַנִּפְלָאָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת

עַצְמוֹ, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ אֶל חֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים, יִרְאֵי הַשֵּׁם, הַמְלַמְּדִים אֶת תּוֹרַת הַשֵּׁם, וּמְקָרְבִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי סַמֵּי מָוֶת הַמְצוּיִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי הַסָּמָךְ־מֵם שֶׁהוּא הַשָּׂטָן רוֹאֶה שֶׁהִגִּיעַ קִצּוֹ, עַל־כֵּן הוֹצִיא אֶת כָּל כֹּחוֹתָיו לִתְפֹּס וְלִלְכֹּד עַכְשָׁו אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים בִּרְשָׁתוֹ, וְלָכֵן מְפַזֵּר אֶת סַם הַמָּוֶת בָּרְחוֹבוֹת: הֵן שֶׁמּוֹכְרִים כָּל מִינֵי סַמִּים לְסַמֵּם אֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו, וּלְהָרְגָם בְּגַשְׁמִיּוּת, כִּי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ פַּעַם אַחַת סַמִּים, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי זֶה עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, וְהֵן שֶׁמְּפַזְּרִים חוֹבְרוֹת שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ וְתוֹעֵב, וּמַכְשִׁילִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו בְּנְאוּף הֲכִי גָּרוּעַ, בִּזְנוּת וְכוּ' וְכוּ', בְּמַעֲשֶׂה שִׁקּוּץ וְתוֹעֵב, וְסַם הַמָּוֶת הַזֶּה שֶׁל הוֹלְלוּת וּפְרִיצוּת הוּא סַם מָוֶת גָּרוּעַ מְאֹד, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה הָאָדָם כְּדֶגֶמֶת חַיּוֹת הַיַּעַר, שֶׁאֵינָן מִתְבַּיְּשׁוֹת לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, וּמְבַצְּעוֹת אֶת זֶה בְּצוּרָה אֲיוּמָה, כִּי סַם הַמָּוֶת שֶׁיֵּשׁ

עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, שֶׁהוּא הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת, זֶה הוֹרִיד אֶת הַבּוּשָׁה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה הָאָדָם גָּרוּעַ מֵחַיָּה; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי סָמֵי הַמָּוֶת הַנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בָּרְחוֹב, וְאַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ לָהֶם, כִּי נִרְאִים בִּתְחִלָּה מְתֻקִּים, אֲבָל לְבַסּוֹף הֵם מָרִים מָוֶת, כִּי מְכַלִּים אֶת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת בְּהֶבֶל וָרִיק, וּמְאוּמָה אֵין בַּיָּד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִפְתֹּחַ אֶת עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהַסַּמְךְ־מֶם רוֹצֶה רַק לְסַמֵּם אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו מִסַּם הַמָּוֶת הַמָּצוּי עַכְשָׁו בָּרְחוֹבוֹת, שֶׁהוּא הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת, הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַשְׁנָאָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְמַלְאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹתָיו, וּמוֹלִיכָם בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח!

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁכְּבָר נִלְכַּדְתֶּם בְּסַם הַמָּוֶת,

רְאוּ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, וְלָכֵן הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם רְגִילִים בָּהּ, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְהוּא בְּוַדַּאי יְקַבֵּל אֶתְכֶם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאַל יַטְעֶה אֶתְכֶם יִצְרְכֶם, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזוֹ עֵצָה אַחֶרֶת, אוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, כִּי הַכֹּל הֶבֶל, כִּי הִנֵּה הָאָדָם כָּאן, וְהִנֵּה הוּא שָׁם, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ בָּטוּחַ בְּחַיָּיו, אֲפִלּוּ עַל יוֹם אֶחָד, וַאֲפִלּוּ עַל שָׁעָה אַחַת, וַאֲפִלּוּ עַל רֶגַע אֶחָד, וְעַל־כֵּן אַל תַּנִּיחוּ אֶת עַצְמְכֶם לִטְעוֹת מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רְאוּ לִבְרֹחַ רַק אֶל מְקוֹמוֹת שֶׁלּוֹמְדִים שָׁם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁוּ סַם חַיִּים, כִּי הַתּוֹרָה הִיא סַם חַיִּים לְהָאָדָם, וּמְרַפְּאָה אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּמוֹלִיכָה אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה, וְזוֹכֶה לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו הַתּוֹרָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי מִסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּרְחוֹבוֹת כָּל מִינֵי טִפּוּסִים שֶׁל רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת, הַמּוֹכְרִים סָמִים הַהוֹרְסִים אֶת חַיֵּיכֶם, וְלָכֵן רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, וְאַל תִּקְנוּ שׁוּם סָמִים, וְאִם כְּבָר קְנִיתֶם, רְאוּ לִזְרֹק אֶת זֶה, וְתִבְרְחוּ מִזֶּה כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, כִּי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ סָמִים, הוֹרֵס אֶת חַיָּיו לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּדִמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, וּבוֹרֵחַ מִמְּציאוּת הַחַיִּים, וְכֵן תִּבְרְחוּ מִכָּל מִינֵי כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁהֵם רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ, כִּי אִם אָדָם מְדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, תֵּדְעוּ שֶׁהוּא חַיָּה רָעָה הָרוֹצַחַת נְפָשׁוֹת, וּכְמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מֵחַיָּה טוֹרֶפֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטְרֹף אוֹתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵרוֹצֵחַ נְפָשׁוֹת, הָרוֹצֵחַ בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ כֵן צְרִיכִים לִבְרֹחַ מֵאֵלּוּ הָרְשָׁעִים, הַמּוֹכְרִים אֶת סַם הַמָּוֶת, וּמְטַמְטְמִים וּמְסַמְּמִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל ; זִכְרוּ הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי, מַה לִּפְנֵיכֶם, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמְּסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים וּמוֹכְרֵי הַסָּמִים, הֵם גְּרוֹעִים מֵרוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת, וּגְרוֹעִים מֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, וְאִם תֵּדְעוּ זֹאת, וְתִתְגַּלֶּה לָכֶם הָאֱמֶת, אָז תּוּכְלוּ לְהִשָּׁמֵר

מִכָּל אֵלּוּ מוֹכְרֵי סַמֵּי הַמָּוֶת, וְתַצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם.

ט.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, הַמְסֻתּוֹבְבוֹת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם סַם הַמָּוֶת לַגּוּף וְלַנְּשָׁמָה, וּרְאוּ לְהִתְחַבֵּר עַצְמְכֶם רַק עִם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כִּי קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁיִּהְיוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים בָּעוֹלָם, וְהַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת יְמַלְּאוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְיִהְיֶה כְּמוֹ סַם הַמָּוֶת, וּמִי שֶׁיִּקַּח אֶת הָרַעַל וְהָאֶרֶס הַזֶּה, מִיָּד יָמוּת מִיתָה נִצְחִית; לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְהִתְחַבֵּר עַצְמְכֶם רַק אֶל אֲנָשִׁים יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים, חֲכָמִים וְרַבָּנִים, וּתְקַבְּלוּ מֵהֶם דִּבְרֵי תּוֹרָה, יִרְאַת שָׁמַיִם, וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ לָכֶם סַם חַיִּים, וְתִזְכּוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּחַי הַחַיִּים כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְאָז טוֹב לָכֶם בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

י.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִכָּל רַע, וְאַל תַּנִּיחוּ שֶׁיְּפַתּוּ אֶתְכֶם בְּאֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת וְהַפִּתּוּיִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְנֶגֶד הַצַּדִּיקִים הַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים, תֵּדְעוּ אֲשֶׁר דִּבּוּרָיו הֵם סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לִהְיוֹת בִּמְחִיצָתוֹ, וְתִבְרְחוּ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, וְכֵן רְאוּ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי עִתּוֹנִים וּכְלֵי תִּקְשֹׁרֶת — רַדְיוֹ וְטֶלְוִיזְיָה, הַמְּסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲשֶׁר דִּבְרֵיהֶם הֵם אֶרֶס וְרַעַל, סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיוּ שְׁמוּרִים מִכָּל זֹאת, תִּזְכּוּ לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת סַם חַיִּים, וּמִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיהָ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ סַם חַיִּים, וְחַי לְעוֹלָם, וּמִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיהָ יִתְבָּרַךְ, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹתֶיהָ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הֲרֵי זֶה מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּסַם הַמָּוֶת, וְנֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם, לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שִׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם הֵיטֵב הֵיטֵב מֵהָעֵרֶב רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּמוֹכְרִים סָמִים בְּגַשְׁמִיּוּת, וּמְסַמְּמִים

אֶת הַגּוּף, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ, כִּי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ סָמִים, לְבַסּוֹף הוּא מֵת מִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִצְלַן; כְּמוֹ־כֵן שִׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם מֵהָעֵרֶב רַב שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֵם טְמֵאִים וּמְטַמְּאִים, וְהֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְכוֹפְרִים בָּעִקָּר, אֲשֶׁר זֶהוּ סַם הַמָּוֶת, שֶׁמֵּמִית אֶת נִשְׁמָתוֹ לָנֶצַח, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיוּ נִשְׁמָרִים מִכָּל מִינֵי סָמִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ בֶּאֱמֶת לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵעַ לִדְבָרַי אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

יא.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, שֶׁזְּכִיתֶם לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא מַזְהִירָנוּ שֶׁלֹּא נֵלֵךְ אַחֲרֵי אֵלּוּ מוֹכְרֵי הַסָּמִים — סַם הַמָּוֶת בְּגַשְׁמִיּוּת, וְסַם הַמָּוֶת בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא סַם חַיִּים לָאָדָם, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לִרְפוּאָה בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְכָל מַהֲלַךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא כְּבָר בְּעִנְיַן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז רֹאשׁוֹ

וּמֹחוֹ פְּתוּחִים לְהַשִּׂיג אֶת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל־כֵּן כָּל אֵלּוּ הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה, וּמַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֹחָם וְדַעְתָּם פָּתוּחַ, כִּי הֵם נֶאֱחָזִים בְּסַם חַיִּים, לֹא כֵן מִי שֶׁהוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְרָחוֹק מֵהַיַּהֲדוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלּוֹקֵחַ סָמִים, שֶׁהוּא מְטֻמְטָם לְגַמְרֵי, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵחַי הַחַיִּים; עַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, וּתְקַיְּמוּ כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן, וּתְדַבְּקוּ עַצְמְכֶם בְּסַם הַחַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ נִכְלָלִים בְּחַי הַחַיִּים לְנֶצַח נְצָחִים.

יב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת, אֲשֶׁר הֵם סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, וּבְיוֹתֵר תִּזָּהֲרוּ מֵהַשְׁקָפַת הָעוֹלָם הַחִילוֹנִי, אֲשֶׁר הִיא רְחוֹקָה לְגַמְרֵי מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְדֵעוֹת הָעוֹלָם הֵן סַם הַמָּוֶת, הַמֵּמִית אֶת הָאָדָם, וּמַכְנִיס בּוֹ כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, לְכָפֹר בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמַעֲבִיר אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְעוֹקְרוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ הַנִּצְחִית, וְזוֹרְקוֹ אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו; וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, יוֹצִיא הַשָּׂטָן אֶת כָּל חִצָּיו הָאַרְסִיִּים,

אֲשֶׁר הֵם מְלֵאִים סַם הַמָּוֶת, לַהֲרֹג וּלְכַלּוֹת אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל מֵאָז קַבָּלַת הַתּוֹרָה; וְעַל־כֵּן רְאוּ בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי הַשְׁקָפוֹת זָרוֹת וְדֵעוֹת נִפְסָדוֹת, שֶׁהֵם נֶגֶד דַּעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵדְעוּ שֶׁהֵם סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת נַפְשׁ זַרְעוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ.

יג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְרַחֵק מִכָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֵיזֶה רִיב וּמַחֲלֹקֶת, כִּי הַמָּקוֹם הַהוּא הוּא מְקוֹם סַם הַמָּוֶת, אֲשֶׁר מִי שֶׁרַק עוֹמֵד שָׁם, יָכוֹל לִפֹּל בִּנְפִילָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ תְּקוּמָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת הִיא אֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּא, פָּרָשָׁה ל׳): אֵין דָּבָר טוֹב, וְאֵין שָׁלוֹם יוֹצֵא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְקַיִן לֹא נָגַע בְּאָחִיו, אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם, וְאָמְרוּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּא, פָּרָשָׁה י״ח): כַּמָּה קָשָׁה הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין כּוֹנְסִין אֶלָּא מִבֶּן עֶשְׂרִים, וּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה מִבֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, וּבְמַחֲלֹקְתּוֹ שֶׁל קֹרַח, תִּינוֹקוֹת בְּנֵי יוֹמָן נִשְׂרְפוּ וְנִבְלְעוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי לָכֶם, שֶׁאֵין עוֹד סַם

הַמָּוֶת כְּמוֹ מִדַּת הַמַּחֲלֶקֶת וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרֵחַ מֵאֵשׁ בּוֹעֶרֶת; וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי נֹעַם וּבְדַרְכֵי שָׁלוֹם, אֲשֶׁר זֶה כַּמַּיִם הַמְכַבִּים אֶת הָאֵשׁ, וְהֵם סַם חַיִּים לָאָדָם, כִּי אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ מִדַּת הַשָּׁלוֹם.

יד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְחַבֵּר רַק עִם יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים, שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, הַחֲזָקִים בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה,וּמְקַיְּמִים מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וּרְאוּ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי חֲבֵרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם סַם הַמָּוֶת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְנָקֵל לִפֹּל עַל יָדָם בְּשְׁאֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְלֹא תִּהְיֶה לוֹ תְּקוּמָה, כִּי דֶּרֶךְ הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר חֲבֵרָיו, וְעַל־כֵּן מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם תִּתְחַבְּרוּ עַצְמְכֶם תָּמִיד רַק עִם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, הַמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, כִּי אֵלּוּ הַחֲבֵרִים הָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכוֹפְרִים בָּעִקָּר, הֵם כְּסַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ, וְאוֹי לוֹ לְמִי

שֶׁנּוֹפֵל בִּשְׁכֻנוּתָם וּבְחֶלְקָם, כִּי גַּם הוּא יִתְהַפֵּךְ לִהְיוֹת כְּמוֹתָם, חַס וְשָׁלוֹם; עַל־כֵּן רְאוּ לְהִתְחַבֵּר רַק עִם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים וְתָמִיד תְּצַיְּתוּ אֶת הַחֲכָמִים שֶׁבַּדּוֹר, וְכָל דָּבָר קָשֶׁה תִּשְׁאֲלוּ רַק אוֹתָם, כִּי הֵם סַם חַיִּים לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְחַבֵּר עַצְמוֹ אֶל יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים וּמַצִּיעַ לִפְנֵיהֶם תָּמִיד אֶת כָּל סְפֵקוֹתָיו וּשְׁאֵלוֹתָיו, וְאֵינוֹ בוֹטֵחַ בְּעַצְמוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

טו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי קֹדֶם בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ יְמַלֵּא הַסָּמֶךְ־מֵם וְכַת דְּלֵיהּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּסַם הַמָּוֶת שֶׁהוּא כְּלָל הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת לִכְפֹּר בֵּאלֹהֵי עוֹלָם אֱלֹהִים חַיִּים, וּמִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת סַם הַמָּוֶת הַזֶּה, וְטוֹעֵם אוֹתוֹ, מִיָּד מֵת מִיתָה נִצְחִית, וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד לֹא לָקַחַת אֶת הַשְּׁקָפוֹת הָעוֹלָם הַחִילוֹנִי שֶׁהֵן סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ לַגּוּף וְלַנֶּפֶשׁ, רַק רְאוּ לִבְרֹחַ תָּמִיד אֶל חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הַמְלַמְּדִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, אֲשֶׁר אֵין לָכֶם עוֹד סַם חַיִּים כְּמוֹ מִי שֶׁמְּצַיֵּת אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא חַיֵּינוּ

וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ, וְאַתֶּם צְרִיכִים לָדַעַת, כִּי צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁלֹּא תִּלָּכְדוּ בִּרְשָׁתָם הַטְּמֵאָה, וְשֶׁלֹּא תִּטָּמְאוּ מִסַּם הַמָּוֶת שֶׁלָּהֶם, וְאַל תַּחְשְׁבוּ שֶׁזֶּה דָּבָר קַל, כִּי מִי שֶׁהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְטַעַם מִסַּם הַמָּוֶת, קָשֶׁה לוֹ לְהִפָּרֵד מִזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא בְּגַשְׁמִיּוּת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁמּוֹכְרִים כָּל מִינֵי סָמִים אַרְסִיִּים לִבְנֵי הַנְּעוּרִים, וְהֵם קוֹנִים אֶת זֶה בְּכֶסֶף מָלֵא, וְטוֹעֲמִים אֶת זֶה — הֵן בְּדֶרֶךְ עִשּׁוּן, וְהֵן בְּדֶרֶךְ רֵיחַ, וְהֵן בְּדֶרֶךְ זְרִיקוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּבְשָׁעָה שֶׁטּוֹעֲמִים אֶת סַם הַמָּוֶת הַזֶּה, נִכְנָסִים בִּדְמְיוֹן שֶׁל הִתְעַלּוּת רוּחָנִית וְכוּ׳, וְחוֹשְׁבִים בַּהֲזָיוֹת וּבְדִמְיוֹנוֹת, וּבוֹרְחִים מֵהַמְּצִיאוּת, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הִתְעַלּוּ בְּהַשְׂכָּלָה וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת הֵם הוֹרְגִים אֶת עַצְמָם מַמָּשׁ, כִּי כְּשֶׁהַסָּמִים נִכְנָסִים בַּדָּם, זֶה הוֹרֵס לָאָדָם אֶת כָּל הַגּוּף, וְקָשֶׁה וְכָבֵד אַחַר־כָּךְ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִזֶּה, כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשָׂה טֶבַע, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי נְעוּרִים, שֶׁכָּל־כָּךְ מְכוּרִים לְסָמִים, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לָצֵאת מִזֶּה, וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁמְּמַלְאִים אֶת כָּל הָרְחוֹבוֹת עַכְשָׁו בְּסַם הַמָּוֶת שֶׁהוּא כְּלַל הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת, הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת לְכָפֹר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים אֶת זֶה בֵּין בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם לוֹקְחִים אֶת סַם הַמָּוֶת הַזֶּה, חוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ הֵם נַעֲשִׂים

מַשְׁכִּילִים וַחֲכָמִים, אֲבָל בְּתוֹךְ כָּךְ הֵם לֹא מַרְגִּישִׁים שֶׁנַּעֲשִׂים מְסֻמָּמִים, עַד שֶׁהוֹרְסִים וְהוֹרְגִים אֶת נִשְׁמָתָם לְגַמְרֵי, וְלֹא תוֹעִיל לָהֶם שׁוּם תַּקָּנָה; לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם לֹא לְקָנוֹת שׁוּם סַם הַמָּוֶת בְּגַשְׁמִיּוּת מִכָּל עוֹבְרֵי דְּרָכִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּרְצוּ לְשַׂכְנֵעַ אֶתְכֶם, תִּלְעֲגוּ לָהֶם, וְתִבְרְחוּ מֵהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵּהָרְסוּ בְּגַשְׁמִיּוּת, וּכְמוֹ־כֵן אִם יִרְצוּ לִמְכֹּר לָכֶם אֶת זֶבֶל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁל מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, תִּבְרְחוּ מֵהֶם, וְתִלְעֲגוּ לָהֶם, וְלֹא תִּתְּנוּ שֶׁיּוּכְלוּ לְשַׂכְנֵעַ אֶתְכֶם, וְאָז — אִם תִּהְיוּ חֲזָקִים מְאֹד מְאֹד לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי סַמֵּי הַמָּוֶת — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, אָז תִּהְיוּ בְּרִיאִים בְּגוּפְכֶם וּבְנַפְשְׁכֶם, וְתַצְלִיחוּ תָּמִיד בְּחַיֵּיכֶם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



הָעָתָק מִסֵּפֶר שו״ת ״אֲשֶׁר בַּנַּחַל״

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שְׁלִישִׁי לְסֵדֶר וַיִּגַּשׁ ה׳תשל״ד.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ וְיִרְדְּפוּ אֶל יְדִידִי הַיָּקָר לִי מְאֹד, צָמוּד בִּפְנִימִיּוּת לְבָבִי לְטוֹב כָּל הַיָּמִים ... נֵרוֹ יָאִיר.

לָנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ, וְהִנֵּה לַחֲזֹר עַל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא אַךְ לְמוֹתָר, כִּי סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בְּיָדְךָ הַפֹּךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם, וְשָׁם תִּמְצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשֶׁךָ, כִּי בֶּאֱמֶת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל הֵם עֵצוֹת נוֹרָאוֹת, עֵצוֹת קַלּוֹת, אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְלָכֵן כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְהַתְמִיד בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל הִצְלִיחוּ עַד מְאֹד. וְהַכְּלָל וְהָעִקָּר הַיּוֹצֵא מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל הוּא הִתְחַדְּשׁוּת — לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם וְלֹא לָשִׂים לֵב כְּלָל לְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא מִדַּת הִתְחַדְּשׁוּת, שֶׁצָּרִיךְ לִשְׂכֹּחַ בְּכָל פַּעַם הֶעָבַר, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ, וְלָכֵן רְאֵה לְהַסִּיחַ דַּעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְתָמִיד תִּזְכֹּר כִּי אֵין לְךָ עָבַר כְּלָל, רַק לְהִתְחַדֵּשׁ, וְאָז תִּהְיֶה הֲכִי מֻצְלָח בְּחַיֶּיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ אֶת הֶעָבַר שֶׁלּוֹ, הוּא יָכוֹל לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ וְכָל תְּפִלָּה שֶׁלּוֹ הִיא בְּהִתְלַהֲבוּת חֲדָשָׁה, וּמִתְפַּלֵּל מִלָּה בְּמִלָּה כְּאִלּוּ עוֹד אַף פַּעַם לֹא הִתְפַּלֵּל, וְכֵן בְּעִנְיַן לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יִלְמַד בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא לָמַד, וְכֵן הוּא בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת הָעִקָּר הוּא הִתְחַדְּשׁוּת; וְרַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ שֶׁלֹּא בָּא אֶל מַדְרֵגָתוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הִתְחַדְּשׁוּת ״פְּרִישׁ נַייִ״, וְזֶה חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ...

(מִכְתָּב אֶלֶף יז, חֵלֶק ט׳)

קוּנְטְרֵס

חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְאֵיךְ יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְהַפֵּךְ יְגַנֶּה אֶת גְּנוּת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהַהִרְהוּרִים הָרָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲשֶׁר פּוֹגְמִים בִּנְשָׁמָתוֹ, וְעוֹקְרִים אוֹתוֹ מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמַפִּילִים אוֹתוֹ לִבְאֵר שַׁחַת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י, אָמַר אֲשֶׁר קְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה אֵין מִי שֶׁיַּשִּׂיג כְּלָל, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא יַם הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל יָדָהּ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת עַד אֵין סוֹף, אַךְ נֶגֶד זֶה מִתְפַּשְּׁטוֹת כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נֶחֱשָׁךְ מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְנִתְלַבֶּשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בִּלְבוּשִׁין אוּכְמִין (שְׁחוֹרִים), עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפ)

קוּנְטְרֵס

חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת

א.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַחֲשָׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם הִיא הַלְּבוּשׁ הַחִיצוֹנִי שֶׁל הַנְּשָׁמָה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, אֲזַי זוֹכֶה לְהַלְבִּישׁ אֶת נִשְׁמָתוֹ בִּלְבוּשִׁים נָאִים וְיקָרִים, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ בְּעַצְמָהּ, וְתַעֲזֹר לוֹ בְּכָל הָעִנְיָנִים — הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, וּתְגַלֶּה לוֹ רָזֵי וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת מַה שֶּׁהַנְּשָׁמָה מַשֶּׂגֶת בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל

מַה שֶּׁתִּזְכֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְזַכֵּךְ יוֹתֵר אֶת מֹחַ מַחֲשָׁבְתֶּךָ, כְּמוֹ־כֵן תְּזַכֵּךְ אֶת לְבוּשֵׁי נִשְׁמָתֶךָ, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, וּלְהַפּוּךְ עִקַּר הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת וְהַהַשְׁלָכוֹת וְהַקְּלִקּוּלִים שֶׁנִּגְרָמִים לְעַצְמוֹ הֵם עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס צָרָה בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ, וּמְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ דְּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, שֶׁאָז מַלְבִּישׁ אֶת נִשְׁמָתוֹ בִּלְבוּשִׁים מְטֻנָּפִים וּמְלֻכְלָכִים, וּמְשָׁם נִגְרָמוֹת לוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַדַּחֲקוּת וְהַמְּנִיעוֹת וְכָל הַמְּרִירוּת וְהָרָעוֹת שֶׁסּוֹבֵל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר, לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשָׁבְתֶּךָ, שֶׁזֶּה לְבוּשׁ נִשְׁמָתֶךָ, וְתַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וְרַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת, וְאִם תַּתְמִיד בְּדָבָר זֶה לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תַּרְגִּישׁ הֶאָרָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וְתִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת.

ב.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, וְעִם מַחֲשָׁבְתּוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרוּם גָּבְהֵי

מְרוֹמִים, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא מִשְׁכָּן הַנְּשָׁמָה, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ וּלְזַכֵּךְ אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְחוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן אִם יַתְמִיד בָּזֶה, יִזְכֶּה שֶׁיִּפָּתַח מֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְיַתְחִיל לִרְאוֹת בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ יְחוּדֵי שְׁמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מֵעַכְשָׁו אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס מַחֲשָׁבְתְּךָ בְּדָבָר זֶה מְאֹד, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת תִּרְאֶה וְתַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן — אִם תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, תִּזְכֶּה לְזִכּוּךְ וְטָהֳרַת הַמֹּחִין כָּזֶה, עַד שֶׁתַּשִּׂיג מַדְרֵגוֹת עֲצוּמוֹת בְּהַשָּׂגוֹת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא שִׁעַרְתָּ מִיָּמֶיךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִיא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ — שֶׁיְּחַשֵּׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַחְמִיץ אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ בְּהִרְהוּרִים רָעִים

וְעַקְמִימִיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַחֲשֹׁב בְּתַאֲוֹת רָעוֹת, שֶׁכָּל זֶה סַם הַמָּוֶת מַמָּשׁ לְהַנְּשָׁמָה, וּצְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִדְחוֹת אֶת סַם הַמָּוֶת הַזֶּה שֶׁהוּא הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת וְהָרָעוֹת מִדַּעְתּוֹ, שֶׁלֹּא יְטַמְּאוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת הֵן מְטַמְטְמוֹת אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְקָשֶׁה לוֹ לִשְׁמֹחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּדֶרֶגֶת הֶחָמֵץ שֶׁאִסּוּרוֹ בְּמַשֶּׁהוּ; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת מֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ מֵחָמֵץ שֶׁהוּא חִמּוּץ הַמֹּחַ, הָעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְטַמְטֵם אֶת לִבּוֹ לְגַמְרֵי (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳).

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּפִי שֶׁתְּקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה שֶׁתִּדְבַּק נִשְׁמָתְךָ אֶל שָׁרְשָׁהּ, וְתַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, כִּי הַנְּשָׁמָה הִיא עֵצֶם אֱלֹקוּת, וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבָּאָדָם הִיא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְעַל־כֵּן כְּפִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבוּשׁ, כְּמוֹ־כֵן יַרְגִּישׁ אֶת הַנְּשָׁמָה, וְסִימָן זֶה יִהְיֶה מָסוּר

בְּיָדְךָ, אִם זָכִיתָ כְּבָר לְמַחֲשָׁבָה נְקִיָּה — אִם אַתָּה רוֹאֶה תָּמִיד לְנֶגֶד עֵינֶיךָ אֶת שֵׁם הוי״ה בָּרוּךְ הוּא, אָז תֵּדַע, כִּי כְּבָר נִזְדַּכֵּךְ לְבוּשְׁךָ וּמְאִירָה בְּךָ נִשְׁמָתְךָ. וְאִם אַתָּה רוֹאֶה אֶת שֵׁם הוי״ה בָּרוּךְ הוּא לִפְנֵי עֵינֶיךָ — בֵּין בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ, בֵּין בְּדִבּוּרְךָ, בֵּין בְּמַעֲשֶׂיךָ, אָז תֵּדַע, כִּי בְּוַדַּאי תִּהְיֶה לְךָ יְשׁוּעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כ׳): כִּי הוי״ה אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, הַיְנוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁשֵּׁם הוי״ה יִהְיֶה הוֹלֵךְ עִמְּךָ, אָז תֵּדַע שֶׁאוֹיְבֶיךָ יִפְּלוּ תַּחְתֶּיךָ, וְתִהְיֶה לְךָ יְשׁוּעָה מֵהַשָּׁמַיִם; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, וּלְבַל תַּכְנִיס בָּהּ צָרָה שֶׁהִיא — מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, רַק תִּשְׁתַּדֵּל לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְזֶה יְזַכֵּךְ אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, שֶׁהִיא לְבוּשׁ נִשְׁמָתְךָ, וְתִזְכֶּה שֶׁתָּאִיר בְּךָ נִשְׁמָתְךָ, וְתִרְאֶה אֶת שֵׁם הוי״ה בָּרוּךְ הוּא לִפְנֵי עֵינֶיךָ וְתִהְיֶה לְךָ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה בִּרְוָחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַדְבִּיק מַחֲשָׁבְתְּךָ רַק בּוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּחְיֶה חַיִּים נִצְחִיִּים, וּלְהִפּוּךְ אִם תַּכְנִיס בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתְּךָ הֶבְלֵי הַבְלִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְתַחֲשֹׁב שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת שֶׁל טֶבַע וְשֶׁל "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה" וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם, חַס וְשָׁלוֹם, תַּכְנִיס צָרָה בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְהִיא — הִרְהוּרִים רָעִים שֶׁל נְאוּף, וּתְהַרְהֵר כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, זֶה בְּוַדַּאי יְנַתֵּק אוֹתְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיַעַצְבֵּן אוֹתְךָ, וְיַפִּילְךָ לְדִכְאוֹן עָצוּם, וְתִהְיֶה תָּמִיד מְמֹרָמָר, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכָל זֶה בָּא עַל־יְדֵי שֶׁנִּתַּקְתָּ מַחֲשָׁבְתְּךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָז דַּיְקָא סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז חַיָּיו חַיִּים נְעִימִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי הַמְדַבֵּק מַחֲשָׁבְתּוֹ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז לְרֹב טוּב הַצָּפוּן יִזְכֶּה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּחַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים הוּא רַק כְּפִי מַחֲשָׁבְתּוֹ — אִם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק טוֹב, וּמַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה

בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, כִּי הַכֹּל לַכֹּל עֵצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו הַגַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, כִּי לְעוֹלָם לֹא יִדְאַג כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁמַּחֲשָׁבְתּוֹ תְּקוּעָה רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא כֵּן כְּשֶׁמְּנַתֵּק מַחֲשָׁבְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב מִבְּנֵי אָדָם אוֹ מִטֶּבַע הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וּמַתְחִיל לְדַמּוֹת דְּמְיוֹנוֹת עַל אֲחֵרִים, כְּאִלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב עִמּוֹ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב רַק מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים, אָז נוֹפֵל בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי רֹב הַחוֹלִים הַשּׁוֹכְבִים בְּבָתֵּי חוֹלִים הֵם מִמַּחֲלוֹת עֲצַבִּים וּשְׁאָר מַחֲלוֹת הָרוּחַ, שֶׁבָּאוֹת לָהֶם מִמַּחֲשָׁבוֹתֵיהֶם הַפְּגוּמוֹת וְהַמְּבֹהָלוֹת וְהַמְּבֻלְבָּלוֹת, שֶׁמְּדַמִּים בְּדַעְתָּם כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת שָׁוְא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ, מִכָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, הַגּוֹרְמוֹת לְךָ רַק מַחֲלַת הָרוּחַ וְשֶׁבֶר הָעֲצַבִּים, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ לֹא תּוֹכַל שׁוּם בְּרִיָּה לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב עִמְּךָ כְּלָל, וְכָל מַה שֶׁתַּעֲמִיק מַחֲשָׁבְתְּךָ וְעֵיּוּנְךָ בָּזֶה, אָז תִּהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד אָדָם מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּק מַחֲשָׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מַחֲשָׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם — שֶׁהִיא לְבוּשׁ נִשְׁמָתוֹ, מוֹלֶכֶת אֶת הָאָדָם לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ שֶׁבּוֹחֵר — אִם חוֹשֵׁב רַק טוֹב, וְאֵיךְ שֶׁהַחַיִּים יָפִים, וְאֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוֹב, וּמְקַשֵּׁר וּמְדַבֵּק מַחֲשָׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז נַעֲשֵׂית מַחֲשָׁבְתּוֹ מַחֲשָׁבָה פּוֹרִיָּה וְרַעֲנָנָה, וּמוֹלֶדֶת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וְעֵצוֹת נְכוֹנוֹת — אֵיךְ בֶּאֱמֶת לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּטוֹב, וְאֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת הַחַיִּים יָפִים עַד מְאֹד, וְאֵיךְ שֶׁמִּכָּל מַשְׁבֵּר יְכוֹלִים בֶּאֱמֶת לָצֵאת וּלְהִנָּצֵל, לֹא כֵּן מִי שֶׁעוֹקֵר אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתוֹלֶה הַכֹּל בְּסִבַּת הַטֶּבַע, וְאֵינוֹ בוֹחֵר בַּטּוֹב רַק בָּרָע, אָז נַעֲשֵׂית מַחֲשָׁבְתּוֹ עֲקָרָה מַמָּשׁ, וְאֵינָהּ מוֹלֶדֶת לוֹ שׁוּם דָּבָר, רַק עַצְבָנוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וְעַל־פִּי רֹב מוֹבִילָה הַמַּחֲשָׁבָה הַמְבֻלְבֶּלֶת לִמְתָחִים וּלְהִתְמוֹטְטוּת מַעֲרֶכֶת הָעֲצַבִּים, וּמַגִּיעַ לְשֶׁבֶר עֲצַבִּים מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמֻתַּח; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַדְבִּיק מַחְשַׁבְתְּךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי אֵין עוֹד מִבַּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת יְתֵרוֹת, שֶׁרַק יַפְחִידוּ וִיבַלְבְּלוּ אוֹתְךָ, חֲשֹׁב בְּטוֹב, וְיִהְיֶה בֶּאֱמֶת טוֹב,

וְתִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ נִשְׁמָתְךָ דֶּרֶךְ לְבוּשָׁהּ — שֶׁהוּא הַמַּחֲשָׁבָה הַטּוֹבָה וּתְגַלֶּה לְךָ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת.

ח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ שֶׁהִיא לְבוּשׁ נִשְׁמָתְךָ, וְאַל תַּכְנִיס בָּהּ צָרָה שֶׁהֵם — הַרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים, הָעוֹקְרִים אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מַחֲשָׁבָה רָעָה וְהַרְהוּר רַע פּוֹגְמִים לְמַעְלָה מְאֹד, וּמְלַכְלְכִים אֶת לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְעַל־יְדֵי רִבּוּי לְכְלוּכִים וּכְתָמִים נֶחֱשֶׁכֶת נִשְׁמָתוֹ לְגַמְרֵי, וּמִזֶּה בָּא שֶׁמִּתְרַחֵק כָּל־כָּךְ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן — שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הַשָּׂגָה וּתְפִיסָה בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מִזֶּה בָּא שֶׁחוֹלֵק וּמְדַבֵּר עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי כָּל מִי שֶׁחוֹלֵק אוֹ מְתָלוֹצֵץ עַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, בְּיָדוּעַ שֶׁהֵם פְּגוּמִים מְאֹד מְאֹד, וְהֵם מְלֵאִים הַרְהוּרִים רָעִים, וְחוֹשְׁבִים תָּמִיד בִּנְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נִפְלָא, וְכֵן תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְקָרֵב

אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר עַל־יָדָם תָּבוֹא אֶל תִּקּוּנְךָ הַנִּצְחִי.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשָׁבְתְּךָ הִרְהוּרֵי זְנוּת וְנִאוּף וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, וְאַתָּה מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתְךָ וּמַסִּיחַ דַּעְתְּךָ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתְךָ וְתִקּוּנְךָ עַל הֶעָבָר, שֶׁפָּגַמְתָּ בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וְזֶה נִקְרָא תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, הַיְנוּ — שֶׁחוֹזְרִים וְעוֹלִים בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי נִאוּף וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים וְהִרְהוּרִים מְגֻנִּים, וְהוּא מְשַׁבֵּר אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ, וּמַתְחִיל לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּבוֹרֵחַ מִכָּל הַזֹּהַמָּה וְהָרָע שֶׁנִּתְרַגַּלְתָּ כְּבָר מִימֵי קַטְנוּתְךָ, וְחוֹזְרִים וּבָאִים עַל מַחֲשָׁבְתְּךָ כָּל הַקֵּיא, הַצוֹאָה, הַנִּאוּף וְהַמַּחֲשָׁבוֹת וְהָרָע, אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, כִּי אַדְרַבָּה זֶהוּ עִקַּר תִּקּוּנְךָ וּתְשׁוּבָתְךָ, וּבָזֶה אַתָּה מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגָמֶיךָ הַמְרֻבִּים, וְתִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְתִקּוּן נִפְלָא.

י.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּתוֹךְ שִׂכְלוֹ מַחֲשָׁבוֹת חִצוֹנִיּוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וּמְהַרְהֵר בְּזוֹהֲמַת תַּאֲוַת נְאוּף אוֹ בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, אֲזַי נִתְמַעֵט קְדֻשַּׁת שִׂכְלוֹ וּמַחֲשָׁבְתּוֹ, וּמְלַכְלֵךְ אֶת לְבוּשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְעַל זֹאת הַמַּחֲשָׁבָה הַפְּגוּמָה מִתְלַקְּטִים וּמִתְחַבְּרִים כָּל הַמִּדּוֹת וְכָל הַתַּאֲווֹת הָרָעוֹת וְהַמְּגֻנּוֹת, כִּי כָּל הַפְּגָמִים וְכָל הָעֲווֹנוֹת וְהַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, שֶׁהָאָדָם נִכְשָׁל בָּהֶם, בָּאִים רַק כְּפִי הַמָּקוֹם שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה הַפְּגוּמָה שֶׁהִכְנִיס בְּתוֹךְ מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְעַל זֹאת הַמַּחֲשָׁבָה הַפְּגוּמָה מִתְלַקְּטִים וּמִתְחַבְּרִים כָּל הַמִּדּוֹת וְכָל הַתַּאֲווֹת הָרָעוֹת וְהַמְּגֻנּוֹת, נִמְצָא שֶׁכָּל הַחֲטָאִים וְהָעֲווֹנוֹת וְהַלְכְלוּךְ שֶׁלּוֹ, כֻּלָּם אֵינָם בָּאִים, כִּי אִם עַל־יְדֵי פְּגַם הַמַּחֲשָׁבָה — שֶׁמַּכְנִיס צָרָה בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ; עַל־כֵּן צְרִיכִין מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ, שֶׁלֹּא יַכְנִיס בָּהּ שׁוּם מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה, וְלֹא שׁוּם חָכְמָה חִיצוֹנָה, רַק לַחֲשֹׁב תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה וְהַתִּקּוּן עַל כָּל הָעֲווֹנוֹת — כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר לְגָרֵשׁ אֶת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת

הַחִיצוֹנִיוֹת מִדַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְהַשֵּׂכֶל הוּא הַנְּשָׁמָה, וּכְשֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמָר וְנִתְעַלֶּה שִׂכְלוֹ שֶׁהוּא נִשְׁמָתוֹ, וְזוֹכֶה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָאָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּפִי הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלְּךָ כֵּן תֵּדַע אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלְּךָ אֵיפֹה אַתָּה אוֹחֵז — אִם תְּקַנְתָּ אוֹתָם כְּבָר אוֹ לֹא, וְכֵן תֵּדַע מֶה עָלֶיךָ לְתַקֵּן, כִּי כָּל מַחֲשָׁבָה הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְאִם הָאָדָם מְקַשֵּׁר אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יָכוֹל לְהָבִין נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק מַה שֶּׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּעַצְמָהּ מְגַלֵּית לוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן, עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן גַּם לְגִלּוּי נִשְׁמָתוֹ — שֶׁתִּתְגַּלֶּה לְפָנָיו נִשְׁמָתוֹ, וּתְלַמֵּד אוֹתוֹ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְרָזֵי וְסִתְרֵי תּוֹרָה; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, מַה שֶּׁלֹּא יוּכַל לְשָׁעֵר וּלְתָאֵר כְּלָל; אַשְׁרֵי לוֹ!

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל תִּקּוּן הָאָדָם וְקִלְקוּלוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הַכֹּל תָּלוּי בְּמַחֲשָׁבְתּוֹ, כִּי עִקַּר הַיְצֶר הָרָע וְהַיֵּצֶר הַטּוֹב הוּא הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁהֵם לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, כִּי מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת הֵם הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וּלְהֵפּוּךְ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת הֵם הַיֵּצֶר הָרָע, כִּי הָאָדָם נִכָּר רַק עַל־יְדֵי מַלְבּוּשָׁיו, וְכֵן מְקַבֵּל אֶת כְּבוֹדוֹ כְּפִי מַלְבּוּשָׁיו, וּכְפִי דַּרְגָּתוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹ לְבוּשׁ כַּנָּהוּג בָּעוֹלָם, כְּמוֹ־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת — בְּאֵיזֶה לְבוּשׁ שֶׁהוּא מַלְבִּישׁ אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה הוּא נִכְנָס — אִם מַכְנִיס בְּמַחֲשָׁבְתּוֹ אֶת יֵצֶר הַטּוֹב, וְחוֹשֵׁב רַק טוֹב, שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וּכְבָר טוֹב, וְיַעֲשֶׂה טוֹב עִם אַחֵר, וּמַכְנִיס בְּמַחֲשָׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן זוֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בְּמִדַּת הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, וְנִכְלָל בְּחַי הַחַיִּים, וְזוֹכֶה לִצְפּוֹת וְלִרְאוֹת בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּלְהֵפּוּךְ אִם חוֹשֵׁב תָּמִיד בָּרָע וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל רַע, וְיִהְיֶה רַע, וּמְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, אֲזַי נוֹפֵל לְבוֹר עָמֹק וְחָשׁוּךְ בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא; עַל־כֵּן רְאֵה לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ, וְתַכְנִיס בָּהּ רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְזֶה יְגַלֶּה לְךָ גִּלּוּיִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים בִּידִיעוֹת הַבּוֹרֵא

יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל יִהְיֶה כְּבָר גָּלוּי לְפָנֶיךָ, כִּי תָּבִין וְתַשְׂכִּיל בְּעֵינֵי שִׂכְלְךָ, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הֵם לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וְהִיא יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס גָּבוֹהַ מֵעַל גָּבוֹהַ וְכוּ'; עַד אֵין סוֹף וְכוּ' אַךְ הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמוֹ בְּמַעֲשָׂיו, וְיַרְבֶּה בְּקִיּוּם מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא, וְיַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהָעוֹלָה עַל הַכֹּל שֶׁיַּרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי כָּל זֶה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל קְדֻשָּׁה כָּזוֹ, עַד שֶׁתִּזְדַּכֵּךְ מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְתַעֲלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּרוּחָנִיּוּת הָעוֹלָמוֹת, וְיִטַּיֵּל מֵהֵיכָל אֶל הֵיכָל כְּמוֹ שֶׁמְּטַיֵּל בְּגַן נֶהֱדָר, וְיִזְכֶּה לְיַחֵד יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי זְכוּךְ וְטַהֲרַת הַמִּדּוֹת — שֶׁיַּעֲבֹד עַל עַצְמוֹ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל מִדּוֹת טוֹבוֹת, אָז הַכֹּל יִהְיֶה פָּתוּחַ לְפָנָיו.

יד.

אַהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לִפְעָמִים רוֹדֵף הָאָדָם בְּמַחֲשָׁבְתּוֹ לְהַשִּׂיג אֵיזוֹ הַשָּׂגָה דְּקְדֻשָּׁה, וְרוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֵיזֶה נֹעַם עֲרֵבוּת דְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמוֹנְעִין וּמְעַכְּבִין אוֹתוֹ מִזֶּה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין מַה שֶּׁרוֹצֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל זֶה מֵחָמַת שֶׁעֲדַיִן לֹא בָּרַרְתָּ הֵיטֵב אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ בִּשְׁלֵמוּת מֵהֵיכָלֵי הַתְּמוּרוֹת כְּפִי מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְהַשָּׂגָה זֹאת, וְאָז עָלֶיךָ לְחַכּוֹת הַרְבֵּה, וְלֹא לִדְחֹק אֶת עַצְמְךָ, כִּי הַבָּא לְטַהֵר אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן. וְאַף שֶׁמְּסַיְּעִין לוֹ, אֲבָל אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן וּתְחַכֶּה, וְאָז בְּעֵת הַהַמְתָּנָה וְהַחִכּוּי צָרִיךְ לְקַשֵּׁר אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה, וְיַדְבִּיק נַפְשׁוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְיוֹצִיא מִמַּחֲשָׁבְתּוֹ כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים וְזָרִים, רַק יַכְנִיס עַצְמוֹ וְכָל כֻּלּוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְאָז כְּשֶׁיְּקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ — לֹא לְהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים מְגֻנִּים, וַיַּכְנִיס מֹחוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, אָז דַּיְקָא, אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן, יָבוֹא עַל מְבֻקָּשׁוֹ, וְיִפָּתְחוּ לוֹ שַׁעֲרֵי הַמֹּחִין וְהַהַשָּׂגָה, וְיִזְכֶּה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל וְלָדַעַת מַה שֶּׁרָצָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! הַדְּבֵק בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּתְהַפֵּךְ לְגַמְרֵי לְאִישׁ רוּחָנִי, כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַמַּחֲשָׁבָה, וּבְמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ"א). וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּדְבִּיק מַחֲשָׁבְתְּךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּתְהַפֵּךְ לְגַמְרֵי אֶל רוּחָנִיּוּת, וְתִהְיֶה אִישׁ רוּחָנִי, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ, וּבְכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תַּצְלִיחַ, וְתִהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל רָעָה, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה דָּבוּק תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים, בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק מַחֲשָׁבְתְּךָ תָּמִיד בְּעַלְמָא דְּאָתֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׂכַּח לְגַמְרֵי מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַּכְנִיס צָרָה בְּדַעְתְּךָ, שֶׁהִיא כְּלַל הַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מִקְּרִיאַת עִתּוֹנִים רָעִים, הַמְּלֵאִים נְאוּף וּכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַכְנִיס מֹחֲךָ בְּאֵיזֶה פְּשָׁט פָּשׁוּט, אוֹ בְּרֶמֶז קַל, אוֹ בִּדְרוּשׁ

יָפֶה, אוֹ בְּאֵיזֶה סוֹד מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה, מֵאֲשֶׁר לְעַיִן
בִּדְבָרִים בְּטֵלִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הָעִיּוּן אֲפִלּוּ בְּאֵיזֶה
פְּשָׁט פָּשׁוּט, אוֹ בְּרֶמֶז קַל, אוֹ בִּדְרוּשׁ יָפֶה, מִכָּל שֶׁכֵּן
בְּאֵיזֶה סוֹד מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה, יְקַשֵּׁר אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ
בְּעַלְמָא דְּאָתֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מַעֲלַת הָאָדָם הַמְעַיֵּן
תָּמִיד בְּאֵיזֶה פְּשָׁט אוֹ רֶמֶז אוֹ דְּרוּשׁ אוֹ סוֹד
שֶׁבְּפַרְדֵּ״ס הַתּוֹרָה, אֵין לְשַׁעֵר וּלְתָאֵר כְּלָל, כִּי הַתּוֹרָה
הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹמֶרֶת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה מִכָּל רַע, וּמְדַבֶּקְתָּהּ
בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר
אֶת מַחֲשָׁבְתּוֹ תָּמִיד, וְלֹא יַכְנִיס צָרָה, שֶׁהִיא — כְּלָל
הָעִתּוֹנִים הַמָּרִים וְהָרָעִים בְּמֹחוֹ, וְאָז דַּיְקָא יַרְגִּישׁ טַעַם
בְּחַיָּיו, כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מֻתָּח, וְלֹא יִפֹּל בְּשׁוּם
עַצְבָּנוּת, רַק יִחְיֶה חַיִּים מְאֻשָּׁרִים; אַשְׁרֵי לוֹ!

יז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַדְבִּיק מַחֲשָׁבְתְּךָ בּוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אוֹר
פָּשׁוּט, וְאַתָּה עוֹמֵד בְּאֶמְצַע הָאוֹר, וְהָאוֹר מְסַבֵּב
אוֹתְךָ. מָה אֹמַר לְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֵין לְךָ עוֹד
תַּעֲנוּג וְשַׁעֲשׁוּעַ יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה — שֶׁהָאָדָם מַרְגִּישׁ

אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמָר מִכָּל רַע, וְזוֹכֶה שֶׁנִּתְקַבְּלוֹת תְּפִלּוֹתָיו וּבַקָּשׁוֹתָיו, כִּי אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן נוֹכֵחַ — שֶׁמַּרְגִּישׁ בֶּאֱמֶת אֶת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ בֶּאֱמֶת אֶת כָּל דִּבּוּר מַה שֶּׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְבֵין מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ, בֶּאֱמֶת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ, כִּי כִּבְיָכוֹל אֱלֹקִים מִתְחַבֵּא בַּשָּׁמַיִם. וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל מַה שֶּׁנִּכְנָסוֹת בָּאָדָם מַחֲשָׁבוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּאֵיזֶה מָקוֹם בַּשָּׁמַיִם, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי יוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, וּמִי שֶׁמְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ יִזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה — שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְסַבֵּב אוֹתוֹ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, אֶל דְּבֵקוּת כָּזוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

יח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל בִּבְלִבּוּלֵי חִנָּם, וְלָרוּץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמִבֵּן אָדָם לְבֶן אָדָם, וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אֶת יְשׁוּעָתְךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַשֵּׁר אֶת מַחֲשָׁבְתְּךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא מִלֹּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֶצְלוֹ בְּוַדַּאי תִּפְעַל יְשׁוּעָה גְּמוּרָה מִן הַשָּׁמַיִם — אִם תְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר רָצִים מֵאָדָם לְאָדָם וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר יְשׁוּעָתָם, כָּל זֶה בָּא לָהֶם מֵחֲמָת בִּלְבּוּל דַּעְתָּם וּפְגַם מַחֲשָׁבוֹתֵיהֶם, וַאֲשֶׁר הֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּק מַחֲשָׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם בֶּן אָדָם וְשׁוּם מָקוֹם, רַק מְדַבֵּק עַצְמוֹ מֵהַמָּקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם — אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לִישׁוּעָה נִפְלָאָה; אַשְׁרֵי הַמְּדַבֵּיק מַחֲשָׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

יט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ

מֵהַרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד פּוֹגֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאִם הָאָדָם הָיָה יוֹדֵעַ פְּגַם הַהַרְהוּר, אָז הָיָה שׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה מְאֹד מְאֹד. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בְּךָ הַרְהוּר רַע, אָז דָּנִין אוֹתְךָ לְמַעְלָה, עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מֵהַרְהוּרִים רָעִים, וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים, וְהַדְּבֵק מַחֲשָׁבְתְּךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק נִכְנָס בְּמַחֲשָׁבְתְּךָ אֵיזֶה הַרְהוּר רָע אוֹ מַחֲשָׁבָה זָרָה תְּשָׁרְפֵהוּ עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר, וְאָז בּוֹ בָּרֶגַע אַתָּה שׁוֹרֵף אֶת כָּל הָרָע וְכָל הַטֻּמְאָה, שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּךָ עַל־יְדֵי הַמַּחֲשָׁבָה הָרָעָה וְהַהַרְהוּר הַמְגֻנֶּה, וְתַחֲזֹר אֶל שָׁרְשְׁךָ.

כ.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אָסוּר לְפֹל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ — שֶׁכְּבָר נָפַל בְּהַרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת וְרַעְיוֹנוֹת מְזֻהָמִים, כִּי מִכָּל בּוֹץ וָחֹשֶׁךְ יְכוֹלִים לָצֵאת, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְהַכֹּל תָּלוּי כְּפִי רְצוֹנוֹ וְחֶשְׁקוֹ, וְזָכוֹר הֵיטֵב, אֲשֶׁר אִם

תַּדְבִּיק מַחֲשָׁבְתְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעַכְשָׁיו, תִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה קַלָּה שֶׁפּוֹנֶה אֶל מִדַּעְתּוֹ וּמְהַרְהֵר בְּדָבָר אַחֵר, כְּבָר נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה לַטֻּמְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמְּהַרְהֵר הִרְהוּרֵי נאוּף, הִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אָז הוּא שׁוֹרֵף אֶת נִשְׁמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְעָקְרָה מִשָּׁרְשָׁהּ הָעֶלְיוֹנָה, וְנַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה אֶל הַטֻּמְאָה, וְשׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ רָעָה, אֲשֶׁר שָׁבְרוּ לְגַמְרֵי וּמַפִּילוֹ לִידֵי עִצָּבוֹן וְדָכְאוֹן, וּמָמָּרֵר חַיָּיו, אֲבָל תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּמֹחַ מַחֲשָׁבְתְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁהוּא מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז תִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְתִשְׁרֶה עָלֶיךָ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, רוּחַ טָהֳרָה, וְתִהְיֶה תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵב, וְתִהְיֶה מוּכָן לַעֲזֹר לַאֲחֵרִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



הָעָתָק מִסֵּפֶר שׁו״ת ״אֲשֶׁר בַּנַּחַל״

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְסֵדֶר וַיְחִי ה׳תשל״ד.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ אֶל הַבָּחוּר הָרוֹצֶה לְהָאִיר נַפְשׁוֹ בְּאוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל ... גֵּרוֹ יָאִיר.

לְנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ, פֹּה תְּקַבֵּל חֲבִילָה מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל שֶׁזָּכִיתִי לְהַדְפִּיס, וְתַתְמִיד בָּהֶם, וְשָׁם תִּמְצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשְׁךָ, וַעֲלֵיהֶם אֵין מַה לְהוֹסִיף כְּלָל, הָעִקָּר הֲפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם דְּכֻלָּא בָּהֶם — עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת וְהִתְעוֹרְרוּת וְכוּ׳, אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְלֹא יִכָּלֵם וְלֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד.

רְאֵה לָבוֹא אֵלַי וּנְדַבֵּר בַּאֲרִיכוּת, כִּי יוֹתֵר טוֹב פָּנִים אֶל פָּנִים.

(מִכְתָּב אֶלֶף ל, חֵלֶק ט׳)

קוּנְטְרֵס

תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל אֵיךְ שֶׁיָּכוֹל
לְתַקֵּן אֶת נִשְׁמָתוֹ, וּלְהַדְבִּיקָהּ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא,
וְיַכְנִיס הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֵיךְ
שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּשׁוּם יֵאוּשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַר מַה
שֶּׁעָבַר, כִּי תָּמִיד יְכוֹלִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

מוֹהֲרַא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אֵין עוֹד תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ מִי שֶׁמַּכְנִיס תָּמִיד בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת תִּקּוּן נִשְׁמָתוֹ.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפא)

קוּנְטְרֵס

תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם נֶאֱצְלָה מֵאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּמֹחַ הָאָדָם, שֶׁשָּׁם מְקוֹם הַשְׂרָאַת הַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ לַמַּחֲשָׁבָה עֲשָׂרָה כֹּחוֹת שֶׁהֵם לְבוּשִׁים, וְהַלְּבוּשׁ הֲכִי חִיצוֹן הִיא הַמַּחֲשָׁבָה הַגַּשְׁמִית, שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב בְּתַכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמְזַכֵּךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וְהוֹלֵךְ מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה וּמְזַכְּכָהּ וּמְנַקָּהּ, אֲזַי יְזֻכֶּה אֶל גִּלּוּי הַנְּשָׁמָה בְּעַצְמָהּ — שֶׁהַנְּשָׁמָה תָּאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְלַמְּדוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר, וְזֶה נִקְרָא "תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה", כִּי אָז כְּשֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד חוֹשֶׁבֶת רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהִיא בְּטֵלָה לְגַמְרֵי בַּמְּצִיאוּת בּוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינָיו וְלִפְנֵי מִשְׁמַע אָזְנָיו, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה נִקְרָא גִּלּוּי הַנְּשָׁמָה, שֶׁהָאָדָם אָז אוֹחֵז בִּשְׁלֵמוּת "תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה", לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם יוֹרֵד מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה עַד שֶׁבָּא אֶל מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים וְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, וּמְהַרְהֵר אַחַר תַּאֲוֹת גַּשְׁמִיּוֹת — שִׁקּוּץ, תִּעוּב, עֵרֹם וְנאוּף, רַחֲמָנָא לִשֵּׁזְבָן, אָז מוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּתַכְלִית הַיְרִידָה וְהַנְּפִילָה בְּבוֹר חָשׁוּךְ וְכוּ', וְהַכֹּל נֶחְשָׁךְ וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וּמְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִלַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין הוּא יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא עוֹד פַּעַם יוּכַל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וְכֵן נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ כְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ כָּל־כָּךְ בְּאֵיזֶה עוֹלָם מֵהָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכוּ', עַד שֶׁלֹּא עוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ כִּי הוּא פַּעַם יוּכַל כְּבָר לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ', אוֹ הַאִם זֶה שַׁיָּךְ אֵלָיו וְכוּ', עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּפְלוּ כָּל־כָּךְ, שֶׁמְּהַרְהֲרִים לְגַמְרֵי אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵּקוֹת וְכוּ', עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בְּמְצִיאוּת הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ הוּא וְכוּ', וְכָל זֶה בָּא לָהֶם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִזְהֲרוּ בַּמַּחֲשָׁבָה

הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּאָדָם, וְהִתְחִילוּ לְהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים וְהִכְנִיסוּ אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי רַעְיוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת, אֲשֶׁר זֶה מוֹלִיךְ אֶת הָאָדָם שׁוֹלָל לְגַמְרֵי, וּמַחֲשָׁבָה אַחַת מְבִיאָה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְכָכָה מְטַמֵּא אֶת כָּל לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם כְּלַל הָעֶשֶׂר מַחֲשָׁבוֹת שֶׁבְּכֹחַ הָאָדָם, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז הַכֹּל חֹשֶׁךְ לְפָנָיו, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, אֲשֶׁר זוֹהִי גָּלוּת הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ נָפְלָה לְתוֹךְ עֹמֶק בּוֹר וָדוּת; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁכְּבָר נָפַל בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ מְאֹד רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁטִּמְּא וְלִכְלֵךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבְהִרְהוּרִים רָעִים וּבְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, וְהוּא תָּמִיד מְהַרְהֵר כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וְלִכְלוּכִים וְכוּ', גַּעַל נֶפֶשׁ מַמָּשׁ וְכוּ', אִם רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלַעֲלוֹת מֵהַמָּקוֹם שֶׁנָּפַל לְשָׁם, אֲזַי צָרִיךְ לַעֲבֹד הַרְבֵּה עַל "תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה", שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמַּחֲשָׁבָה — שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת; וּבְפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיד): סָע הָאט אַ פָּנִים אַז מָע מוּז זִיךְ פּוּן אַה הִרְהוּר זַייעֶר הוּטִין (הַנּוֹרָאָה

שֶׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהֶרְהוּר רַע), וְאָמַר עַל זֶה מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהֵבִין אָז מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בְּהַשָּׂגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת עֹצֶם פְּגַם הַהֶרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁפּוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב כְּלָל, כִּי מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא הַלְּבוּשׁ לַנְּשָׁמָה, וּכְשֶׁמַּלְכִּלִין אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּהֶרְהוּרִים מְגֻנִּים וּבְמַחֲשָׁבוֹת מְזֻהָמוֹת וּבְרַעְיוֹנוֹת מִתְעָבִים, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה כְּתָמִים עַל לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, כִּי הֲלֹא הַמַּחֲשָׁבָה הִיא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, כַּנּוְּכָר לָעֵיל, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְתַקֵּן אֶת נִשְׁמָתוֹ צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּתִקּוּן מַחֲשַׁבְתּוֹ — שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת אוֹ אֲפִלּוּ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל פַּרְנָסָה וְכוּ׳ וּשְׁאָר מַחֲשָׁבוֹת וְכוּ׳, הָעִקָּר לֹא לְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, מַעֲשֵׂי תּוֹעֵבוֹת וְכוּ׳, אֲשֶׁר כָּל זֶה גּוֹרֵם לְלַכְלֵךְ אֶת לְבוּשֵׁי נִשְׁמָתוֹ וּלְהוֹרִידָהּ אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתִּיּוֹ; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲסֹק בְּתִקּוּן נִשְׁמָתְךָ, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ מֵעַכְשָׁו לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ

הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי כָּל הָעוֹלָם הוּא לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם אֲלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִהְיֶה מְאֹד קָשֶׁה לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה כָּזוֹ — לְכַבֵּס וּלְנַקּוֹת אֶת לְבוּשֵׁי נִשְׁמָתְךָ, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה כֹּחוֹת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהֵם לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁכְּבָר לְכִלַּכְתָּ אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁלְּכִלַּכְתָּ, עִם כָּל זֹאת אִם בֶּאֱמֶת אַתָּה רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, וְלִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג וְלָבוֹא אֶל גִּלּוּי נִשְׁמָתְךָ, שֶׁתִּגָּלֶה לְךָ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּהַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה, אֲזַי עָלֶיךָ לֵידַע שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת, וּלְהִתְאַזֵּר בְּכָל מִינֵי כֹּחוֹת, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי הַהֶכְרֵחַ יִהְיֶה לְךָ תָּמִיד לַעֲבֹר עַל אוֹתוֹ זֶבֶל מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, שֶׁהִתְרַגַּלְתָּ לָהֶם מִימֵי נְעוּרֶיךָ וְכוּ׳, וְאַל תֹּאמַר אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ וְכוּ׳, אֶלָּא רְאֵה לְהַגְבִּיר אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ תָּמִיד אֶל נְקֻדָּה זוֹ — לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאָז אִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְבַלִּי לְהִתְפַּעֵל, אֲפִלּוּ שֶׁתָּמִיד יַחֲזֹר אֵלֶיךָ כָּל הַלִּכְלוּךְ, שֶׁהוּא כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת

וְהָרַעְיוֹנוֹת הָרָעִים וְהַהִרְהוּרִים הַמְגֻנִּים וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לֹא לַחֲזֹר בַּחֲזָרָה בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אָז תֵּדַע שֶׁאַתָּה אוֹחֵז בְּ״תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה״, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לֹא לְהִתְפַּעֵל רַק לְהַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא סוֹף כָּל סוֹף תִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ עֶצֶם הַנְּשָׁמָה, וְתִזְכֶּה לְמַה שֶּׁתִּזְכֶּה; אֲבָל הָעִקָּר תָּלוּי בָּזֶה שֶׁלֹּא לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לַחֲזֹר בַּחֲזָרָה יְהֶיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כְּמוֹ שֶׁבְּגַשְׁמִיוּת בֶּגֶד שֶׁל מֶשִׁי שֶׁהִתְלַכְלֵךְ בִּכְתָמִים חֲזָקִים, וּמְנַקִּים וּמְכַבְּסִים אוֹתוֹ הַרְבֵּה, צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב עַד שֶׁיַּחֲזֹר לְקַדְמוּתוֹ לִהְיוֹת נָקִי, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם הַמְּנַחַת בַּעֲשָׂרָה לְבוּשֵׁי הַמַּחֲשָׁבָה, כְּשֶׁאָדָם לְכְלֵךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְהִרְהֵר בַּמֶּה שֶׁהִרְהֵר וְכוּ׳, וְחָשַׁב מַה שֶׁחָשַׁב וְכוּ׳, וְהִכְנִיס צָרָה רָעָה לְתוֹכָהּ — כָּל מִינֵי רַעְיוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְמַלְּאִים כָּל הַלְּבוּשִׁים בִּכְתָמִים חֲזָקִים וְכוּ׳, צָרִיךְ לָקַחַת הַרְבֵּה זְמַן עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְנַקּוֹתָהּ, וְאָז אִם תִּהְיֶה לְךָ סַבְלָנוּת לֹא לַחֲזֹר אֲחוֹרָנִית יְהֶיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אָז תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל ״תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה״, שֶׁתְּכַבֵּס אוֹתָהּ הֵיטֵב הֵיטֵב עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ עֶצֶם הַנְּשָׁמָה, שֶׁזּוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה

הָעוֹלָם — שֶׁתָּאִיר בּוֹ תָּמִיד נִשְׁמָתוֹ, וְתַדְרִיךְ אוֹתוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו, וּתְגַלֶּה לוֹ רָזֵי וְסִתְרֵי תּוֹרָה מַה לְּמַעְלָה וּמַה לְּמַטָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ תּוֹכוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַצָּפוּן וְהַגָּנוּז.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְהִיא מְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאִם יִזְכֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אָז תִּתְגַּלֶּה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ בְּגִלּוּי רַב וְיַשִּׂיג מַה שֶּׁיַּשִּׂיג עַיִן לֹא רָאֲתָה, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ הַרְבֵּה לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה, שֶׁהֵם כְּלַל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבְּכֹחוֹת הָאָדָם, וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת הָר״ן, סִימָן כה) בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבַּמֹּחַ, שֶׁזֶּהוּ פֶּלֶא גָּדוֹל וּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵיךְ הַמַּחֲשָׁבוֹת מֻנָּחוֹת בַּמֹּחַ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה מְאֹד אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּכְשֶׁאָדָם צָרִיךְ לְאֵיזֶה דָּבָר וְנִזְכָּר בּוֹ, אֲזַי מוֹשֵׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח בַּמַּחֲשָׁבָה וְנִזְכָּר בּוֹ, וְהַדָּבָר פֶּלֶא, הֵיכָן הָיָה מֻנָּח אוֹתוֹ הָעִנְיָן עַד עַכְשָׁו, וְיֵשׁ קְשָׁרִים וְסִימָנִים בַּמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁמֻּנָּחוֹת בַּמֹּחַ

חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה, וּכְשֶׁנִּזְכָּר בְּאֵיזֶה דָּבָר מֵחֲמַת שֶׁנִּזְדַּמֵּן עִנְיָן הַמְעוֹרֵר אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה עַל־יְדֵי הַקֶּשֶׁר וְהַסִּימָן שֶׁבָּהּ, אֲזַי מוֹצִיא אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה מִתּוֹךְ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁמְּנֻחוֹת וּמְסֻדָּרוֹת בַּמֹּחַ, וּכְשֶׁמּוֹשֵׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, אֲזַי מִתְהַפְּכוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת מִסִּדְרָן שֶׁהָיוּ מֻנָּחוֹת, כְּעֵין שֶׁרוֹאִים בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים כְּשֶׁמּוֹשְׁכִין וּמוֹצִיאִין דָּבָר מִתּוֹךְ אֵיזוֹ קֻפָּה וַחֲבִילָה, אֲזַי מִתְהַפֶּכֶת וּמִתְגַּלְגֶּלֶת כָּל הַחֲבִילָה, וְכָל זֶה הוּא הָעִנְיָן הַנִּזְכָּר לָעֵיל — שֶׁהַמַּחֲשָׁבוֹת הֵן לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ עֲשָׂרָה לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה כַּנַּ״ל, וְכָל אֶחָד מֵהַלְּבוּשִׁים כָּלוּל מֵעֶשֶׂר, וְכֵן הָעֶשֶׂר גַּם־כֵּן כְּלוּלִים מֵעֶשֶׂר אֲחֵרִים וְכוּ׳ עַד אֵין סוֹף וּמִסְפָּר, שֶׁהֵם כְּלַל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּכָל עֵת וָרֶגַע, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָדָם אֵינָהּ נָחָה כְּלָל, וְהִיא תָּמִיד חוֹשֶׁבֶת מַה שֶּׁחוֹשֶׁבֶת, וְכָל זֶה לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי בְּבִטּוּל כָּל הַרְגָּשׁוֹתָיו, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, בָּזֶה

נִטְהָרוֹת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁהֵן לְבוּשֵׁי נִשְׁמָתוֹ, וּמַשִּׂיג בָּהֶן הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ הַשָּׂגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, עַד אֲשֶׁר אֲפִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה גַּשְׁמִית מוֹצֵא לְמוּד עָמֹק בְּהַשָּׂגוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד כְּשֶׁעוֹלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה וְרַעְיוֹן, הוּא כְּבָר מַכְנִיס בָּזֶה גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז עַל־יְדֵי־זֶה מַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת עַד אֵין סוֹף, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא פֶּלֶא גָּדוֹל מְאֹד — הֵיכָן הַמַּחֲשָׁבוֹת מֻנָּחוֹת וְכוּ׳ כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זֶה סוֹד הַנְּבוּאָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיוּ לוֹ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁהֵם כְּלַל הַשֵּׂמוֹת וְהַיִּחוּדִים, צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְכוּ׳, לִפְתֹּחַ אֶת הַשַּׁעַר הָעֶלְיוֹן לְפַעֲנֵחַ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלּוֹ, וּלְקַשְּׁרָהּ אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז זָכָה שֶׁנִּשְׁפָּע עָלָיו אוֹר גָּדוֹל מִלְּמַעְלָה, וְהֵאִיר מֹחוֹ בְּהֶאָרָה כָּזוֹ, עַד שֶׁהֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְהֵבִין דָּבָר מַה שֶּׁלְּמַעְלָה מֵהַבָּנַת הַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, וְכָל זֶה הָיָה הַלִּמּוּד שֶׁל הַנְּבִיאִים וּבַעֲלֵי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְהַכֹּל הִתְחִיל מִקְּדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וְטָהֳרָתָהּ, שֶׁהֵם לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, שֶׁזִּכּוּ אֶת כָּל הַלְּבוּשִׁים בְּזִכּוּכִים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁמִּתְגַּלָּה לָהֶם נִשְׁמָתָם, וְהִיא הוֹלִיכָה אוֹתָם בְּמָקוֹם שֶׁהוֹלִיכָה, וְהִשִּׂיגוּ מַה שֶּׁהִשִּׂיגוּ כָּל אֶחָד כְּפִי יְדִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לַעֲזֹב אֶת כָּל הַשִּׁגְעוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, שֶׁהֵם הַדִּמְיוֹנוֹת וְהָרַעְיוֹנוֹת וְהַהִרְהוּרִים הָרָעִים, שֶׁנִּתְפְּסוּ בְּךָ, וְאַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה רוֹצֶה שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ נִשְׁמָתְךָ שֶׁהִיא עֵצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְקַדֵּשׁ אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ מְאֹד מְאֹד לִבְלִי לְהַנִּיחַ אוֹתָהּ לְשׁוֹטֵט חוּצָה, רַק תַּחֲזִיק אֶת הַמַּחֲשָׁבָה כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּחֲזִיקִים סוּס, שֶׁתּוֹפְסִים אוֹתוֹ בְּאַפְסָר, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נ׳):

הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד כְּלָל, וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים אֲחֵרִים וְזָרִים, הוּא בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר — לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי, וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ, וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִים אוֹתוֹ בְּאַפְסָר וְכַיּוֹצֵא, וּמַחֲזִירִים אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה, כְּמוֹ־כֵן בַּמַּחֲשָׁבָה מַמָּשׁ, שֶׁיְּכוֹלִים לְתָפְסָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ לַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי; וְאָז אִם תִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ לְמַחֲשָׁבָה אַחַת — לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רַק רוֹאֶה,

תִּרְאֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אִם תִּהְיֶה עֲקֵשָׁן גָּדוֹל לְבַל תֵּלֵךְ בַּחֲזָרָה, אֲזַי תִּזְכֶּה שֶׁיִּפָּתַח לְךָ הַמֹּחַ, וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלְּךָ תְּטַיֵּל מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה, שֶׁהוּא לְבוּשׁ אֶל לְבוּשׁ וְכוּ', עַד שֶׁתַּשִּׂיג אֶת עֶצֶם הַנְּשָׁמָה, וּזְכֹר אֶת זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָזֶה, אִם תִּרְצֶה לְהַשִּׂיג אֵיזוֹ מַדְרֵגָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַגִּיעַ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקִיּוֹת — אִם כְּבָר נָפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ בְּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וּבְהִרְהוּרִים מְגֻנִּים, עַד שֶׁבָּאתָ לִידֵי פְּגָמִים — פְּגַם הַבְּרִית וְהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וְכוּ', וְהִכְנַסְתָּ צָרָה בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ, וְהִרְהַרְתָּ בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּמִתְעָבִים — שִׁקּוּץ, תּוֹעֵב וְעֶרֶם וְכוּ', כִּי אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וּמִכָּל חֹשֶׁךְ יְכוֹלִים לָצֵאת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּ"בְכָל צָרָתָם לוֹ צָר" (יְשַׁעְיָהוּ ס"ג), הַיְנוּ כִּבְיָכוֹל בְּעַצְמוֹ הוּא מִצְטַעֵר, "קָלַנִי מֵרֹאשִׁי קָלַנִי מִזְּרוֹעִי" (סַנְהֶדְרִין מ"ו.), כִּי כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל נוֹפֵל וְנִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנּוֹפֵל וְנִכְשָׁל וְכוּ', הוּא מוֹלִיךְ אֶת

נִצּוֹץ חִיּוּת הָאֱלֹקוּת שֶׁבּוֹ בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, שֶׁזּוֹהִי גָּלוּת הַשְּׁכִינָה, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ לְבוּשֵׁי הַמַּחֲשָׁבָה כַּנּוְדָּר לָעֵיל, נֶחְשָׁכָה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר וְכוּ׳, וְהוּא מָלֵא סְפֵקוֹת, בִּלְבּוּלִים וְקֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ בַּחֲקִירוֹת מְגֻנּוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּכְנָסֶת בָּהֶם כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְיֵשׁ לָהֶם סְפֵקוֹת לְגַמְרֵי בְּמְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה בָּא לָהֶם מֵחֲמַת פְּגָמֵי הַבְּרִית, כִּי שְׁמִירַת הַבְּרִית, שְׁמִירַת הַמַּחֲשָׁבָה תְּלוּיִים בֶּאֱמוּנָה, כִּי לֹא יִפְגֹּם אָדָם בִּבְרִיתוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נִתְקָרְרָה אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְנָסִים בּוֹ סְפֵקוֹת, וְכֵן לְהִפּוּךְ — לֹא יִזְכֶּה הָאָדָם אֶל אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כְּשֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ, כִּי תִּקּוּן הַבְּרִית וּשְׁמִירַת הַמַּחֲשָׁבָה וְזִכּוּךְ הָאֱמוּנָה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, וְעַל־כֵּן לֹא תִּמְצָא מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ פָּתוּחַ, אוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגֶד צַדִּיקָיו וִירֵאָיו הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, אִם לֹא שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמְּדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגָלוּי וְנֶגֶד יְרֵאָיו וְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים, תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁהֵם פָּגְמוּ מְאֹד בִּבְרִיתָם, וְהֵם מְלֻכְלָכִים בְּשִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִמָּה, וְהֵם מְלֵאִים הִרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים, וְחוֹשְׁבִים רַעְיוֹנוֹת וְדִמְיוֹנוֹת

מְלֵכְלָכִים וּמִתְעָבִים וְכוּ׳ וְכוּ׳; עַל־כֵּן אִם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי, גַּם־כֵּן נָפַלְתָּ בְּכָל זֶה, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְיִמְחֹל לְךָ אִם תָּשׁוּב בְּלֵב אֱמֶת, וְתָבוֹא אֵלָיו, וְתִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶׁעָבַר עָלֶיךָ, וּתְדַבֵּר וּתְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְתִתְחָרֵט בֶּאֱמֶת, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ לֹא לְהַרְהֵר כְּבָר שׁוּם הִרְהוּרִים רָעִים, וְלֹא לַחֲשֹׁב שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק תָּמִיד תְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּהְיֶה בָּטוּחַ, שֶׁבְּוַדַּאי יִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְוַדַּאי תִּזְכֶּה לְאַט לְאַט לְזַכֵּךְ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ, שֶׁהוּא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְתִזְכֶּה אֶל "תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה בֶּאֱמֶת רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וּלְתַקֵּן אֶת נִשְׁמָתְךָ, עָלֶיךָ לְתַקֵּן קֹדֶם אֶת מַעֲשֶׂיךָ, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה

לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הִיא כְּפִי מַעֲשֵׂי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ״ט), כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּמֹחַ הָאָדָם הִיא כְּפִי הַמִּדּוֹת שֶׁבָּאָדָם וּכְפִי הַמִּדָּה שֶׁהָאָדָם אוֹחֵז בָּהּ, כֵּן חוֹלְפוֹת וְעוֹבְרוֹת עָלָיו הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבַּמֹּחַ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ וּמְטַהֵר אֶת מַעֲשָׂיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁהוּא לְבוּשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּכְשֶׁהוּא נָקִי וְטָהוֹר, אָז מִתְגַּלֶּה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֶׂיךָ, וְתִשְׁמֹר עַל עֵינֶיךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר רַק עַל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, שֶׁעֵינֶיךָ לְנֹכַח יַבִּיטוּ — שֶׁתָּמִיד תִּסְתַּכֵּל עַל עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל דָּבָר גַּשְׁמִי שֶׁרַק יִהְיֶה לְפָנֶיךָ מַרְאֵה עֵינֶיךָ, תֵּכֶף־וּמִיָּד תִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּתוֹךְ הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְתִקּוּן הָעֵינַיִם, וְכֵן תִּשְׁמֹר מְאֹד עַל אָזְנֶיךָ לְבַל תִּשְׁמַע בָּהֶן דְּבָרִים בְּטֵלִים וְלָשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת, אֶלָּא תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לְצַיֵּת אֶת הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים וְדִבְרֵי הַתּוֹרָה, וּבָזֶה תְּקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם — שֶׁאָזְנֶיךָ יִשְׁמְעוּ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן תִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מִכַּעַס וּמִקְּפִידוּת, וְתִהְיֶה מַאֲרִיךְ אַפְּךָ עַל כָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּקַדֵּשׁ אַפְּךָ, וְכֵן תְּקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרְךָ — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, וּפִיךָ יִהְיֶה צְנוּר הַמַּמְשִׁיךְ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ רַק מֵהֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּתְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכֵן תְּקַדֵּשׁ אֶת יָדֶיךָ, שֶׁתַּעֲשֶׂינָה רַק מִצְוֹות, צְדָקָה וָחֶסֶד, וְכֵן תְּקַדֵּשׁ אֶת רַגְלֶיךָ שֶׁתֵּלַכְנָה רַק אֶל מְקוֹמוֹת קְדוֹשִׁים — בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּלְבַקֵּר אֶת הַחוֹלִים וּלְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה וְכוּ׳, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל — תְּקַדֵּשׁ אֶת בְּרִיתְךָ, שֶׁלֹּא תִּכָּשֵׁל בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְאָז כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֶׂיךָ, תִּהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁתִּזְכֶּה לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵן לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, כַּנּוְדָּע לָעֵיל, וְאָז תִּזְכֶּה לְ״תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה״, שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ נִשְׁמָתְךָ, וּתְגַלֶּה לְךָ סוֹדוֹת וְרָזֵי דְּרָזִין, סִתְרֵי תּוֹרָה; וּזְכֹר דָּבָר זֶה, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם, כְּפִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְקִדֻּשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה וּלְטָהֳרָתָהּ — לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמָה, וְאַל יִהְיֶה נָקֵל לְךָ דָּבָר זֶה, כִּי כְּפִי קִדֻּשַׁת מַעֲשֶׂיךָ וְטָהֳרָתָם, שֶׁיִּהְיוּ לְךָ רַק מַעֲשִׂים טוֹבִים, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַגִּיעַ לְקִדֻּשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא הַנִּרְתִּיק וְהַלְּבוּשׁ לִנְשָׁמָתְךָ; אַשְׁרֵי

מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, רַק שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, אָזְנָיו, חָטְמוֹ, פִּיו, יָדָיו וְרַגְלָיו וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְאָז יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַצָּפוּן.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי אֵין לְךָ עוֹד "תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה" — לְזַכֵּךְ אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ שֶׁהוּא לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה, וְכֵן לִזְכּוֹת לְתִקּוּן הַמַּעֲשִׂים, שֶׁעַל יָדוֹ זוֹכִים לְקִדֻּשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה וּלְטָהֳרָתָהּ, שֶׁעַל יָדָהּ זוֹכִים שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ הַתְּפִלָּה — שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּמְיַחֵד לְעַצְמוֹ מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמַתְמִיד בְּדָבָר זֶה, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר גֹּדֶל מַעֲלַת הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, שֶׁדִּבְּרוּ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו אֶת כָּל לִבָּם וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁהִגִּיעוּ — לְתִקּוּן הַמַּעֲשִׂים וּלְתִקּוּן הַמַּחֲשָׁבָה, עַד שֶׁנִּתְגַּלְּתָה אֲלֵיהֶם נִשְׁמָתָם, וּכְשֶׁאָדָם מַתְמִיד בְּדָבָר

זֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, סוֹף כָּל סוֹף נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל אֶל
הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר
אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ
מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אַךְ
בְּשֶׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הִסְתִּיר כְּבְיָכוֹל אֶת עַצְמוֹ
בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת אוֹתוֹ,
וְעַל־יְדֵי־זֶה הוֹלְכִים בַּגָּלוּת גּוֹלָה אַחַר גּוֹלָה,
וְנִסְתָּמוֹת עֵינֵיהֶם, וְנִטְמְטֵם מֹחָם, וְנִתְעַקֵּם לְבָבָם,
עַד שֶׁהֵם מְלֵאִים קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ,
וּמִסְתּוֹבְבִים מְלֵאִים מְרִירוּת, דְּכָאוֹן וַעֲצָבוּת, אֲשֶׁר
זֶה מְסוֹבֵב אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי חַשְׁכוּת, עַד שֶׁנּוֹפֵל
לְגַמְרֵי בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וְכוּ׳, לֹא כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל
אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ
כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ, וְצוֹעֵק וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹצִיאוֹ מֵהַמְקוֹמוֹת שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וּמְחַפֵּשׂ
אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לְהַגִּיעַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז אִם
יִהְיֶה עַקְשָׁן עַל דָּבָר זֶה, יַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת כָּאֵלּוּ בְּתִקּוּן
מַעֲשָׂיו וּבְקִדֻּשַׁת מַחֲשַׁבְתּוֹ, עַד שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלָיו
נִשְׁמָתוֹ; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַפִּלּוּ כְּשֶׁכְּבָר
נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִכְשַׁלְתָּ אֵיךְ שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ בְּכָל
מִינֵי עֲוֹנוֹת וַחֲטָאִים וּפְשָׁעִים, וְאַתָּה מְלֻכְלָךְ מְאֹד,
וְאַתָּה מָלֵא מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים, וְאַתָּה

מְזֹהָם בְּתַכְלִית הַזֻּהֲמָה וְכוּ׳, וּבְכָל פַּעַם שֶׁאַתָּה רַק רוֹצֶה לָצֵאת מִשָּׁם, הָרַע מוֹשֵׁךְ אוֹתְךָ בַּחֲזָרָה וְכוּ׳, אַל תְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל וְלֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק תִּתְאַמֵּץ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ: ״אָנָּא הַוָיָ״ה הוֹשִׁיעָה נָא, אָנָּא הַוָיָ״ה הַצְלִיחָה נָא, שֶׁאֶזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשַׂי הָרָעִים, וַאֲזַכֵּךְ אֶת מַחְשְׁבוֹתַי הַפְּגוּמוֹת וְהַמְלֻכְלָכוֹת״; אָז בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְ״תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה״ — שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ נִשְׁמָתְךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק ״הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח״, תָּמִיד הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, וְיִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְ״תִּקּוּן הַנְּשָׁמָה״ בְּתַכְלִית הַתִּקּוּן, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

מַחְשָׁבָה טוֹבָה

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִשְׁמוֹר וּלְקַדֵּשׁ אֶת
מַחְשַׁבְתּוֹ, וְיַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: מִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, הַיְנוּ שֶׁטּוֹב, וְיִהְיֶה טוֹב וְהַכֹּל טוֹב, אָז נַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְאֵין חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר כְּלָל; כִּי עִקַּר הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הוּא רַק עַל־יְדֵי בִּלְבּוּל הַמְדַמֶּה, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וְטוֹבוֹת.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפב)

קוּנְטְרֵס

מַחֲשָׁבָה טוֹבָה

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בִּקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד תַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתְּךָ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר בְּמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב, שָׁם כָּל הָאָדָם (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִהְיוֹת שָׁם, וַאֲפִלּוּ שֶׁעֲדַיִן אַתָּה רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מִזֶּה, עִם כָּל זֹאת אִם תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִקְדֻשָּׁה וּלְטָהֳרָה, כִּי עִקַּר הַטָּהֳרָה מִפְּגַם הַבְּרִית הוּא עַל־יְדֵי טָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, כְּמוֹ

שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת מו.): אַל יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבוֹא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם חוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, בַּיּוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי טֻמְאָה בַּלַּיְלָה, כִּי הָעִקָּר הוּא הַמַּחֲשָׁבָה, וְלָכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי כָּל אָדָם אֲפִלּוּ הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵעַתָּה עַל־כָּל־פָּנִים, לְבַל תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחוּץ כְּלָל, כִּי צָרִיךְ לִזְכֹּר הֵיטֵב, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר הֻרְגְּלָה מַחֲשַׁבְתּוֹ לָצֵאת לַחוּץ הַרְבֵּה, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּיָדוֹ לְהַטּוֹתָהּ בְּכָל פַּעַם לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְהוּא כְּמוֹ סוּס שֶׁסּוֹטֶה מֵהַדֶּרֶךְ, יְכוֹלִין לְתָפְסוֹ בָּאַפְסָר בְּעַל כָּרְחוֹ, לְהַטּוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן, וְעַל־כֵּן אִם יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת לְטוֹבָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּדָּחֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ הַחִיצוֹנָה וְכָל הַהִרְהוּרִים, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן, וּצְרִיכִים לִזְכֹּר וְלַחֲזֹר עַל זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכָל פַּעַם, כִּי הַרְבֵּה נִלְכְּדוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּמֶה שֶׁנִּלְכְּדוּ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אֵין מַחֲשַׁבְתָּם בְּיָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם תָּמִיד, עַל־כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַמַּחֲ

כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה, לְבַל יֵצֵא חוּץ לַגְּבוּל, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר יָצָא כְּמוֹ שֶׁיָּצָא, בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְהַחֲזִירוֹ עַל־יְדֵי חוּט הַשַּׁעֲרָה, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁיַּתְחִיל כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת טוֹבָה וּכְשֵׁרָה, תִּהְיֶה נִדְחֵית הַמַּחֲשָׁבָה הָרִאשׁוֹנָה מִמֵּילָא; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב תָּמִיד רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלַחֲשֹׁב שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִקְדֻשָּׁה וּלְטָהֳרָה, וְיִהְיֶה לְךָ אַךְ טוֹב תָּמִיד, כִּי הָעִקָּר הוּא הַמַּחֲשָׁבָה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא מִתְנַכֶּלֶת לָאָדָם בְּכַמָּה וְכַמָּה גְּנֵבוֹת וְעַרְמֵמִיּוֹת לְלָכְדוֹ, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבָה, עַד שֶׁפִּתְאֹם יוֹצֵאת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל הַחוּץ, וְחוֹשֵׁב מַה שֶּׁחוֹשֵׁב, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בִּפְרָט מִי שֶׁהוּא בַּעַל מַחֲשָׁבָה שֶׁהִיא מִדָּה רָעָה מְאֹד, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת קְלִפַּת לָבָן הָאֲרָמִי, עַל־כֵּן צְרִיכִין לִבְרֹחַ מִזֶּה מְאֹד, וְלַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת, כְּשֵׁרוֹת וּטְהוֹרוֹת, שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְאָז מִמֵּילָא תִּדָּחֵינָה

וְתִתְבַּטֵּלְנָה הַמַּחֲשָׁבוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, אַךְ לִפְעָמִים מִתְגַּבְּרִים הַהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לִבְרֹחַ מֵהֶם לְתוֹךְ תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בְּשׁוּם אֹפֶן, וְאָז הַהֶכְרֵחַ לַעֲסֹק בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא בְּעִנְיְנֵי צְחוֹק וְכַיּוֹצֵא, כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ לְפִי שָׁעָה, עַד יַעֲבֹר זַעַם וְשֵׁטֶף שֶׁל הַמַּחֲשָׁבוֹת, כִּי אֵין הַיֵּצֶר הָרָע מָצוּי אֶלָּא לְשַׁעֲתּוֹ, וַאֲזַי אֵין הַסִּטְרָא אַחֲרָא מְבִינָה שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ מִמֶּנָּה, מֵאַחַר שֶׁעוֹסֵק בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, וְהוּא כְּמוֹ גְּנֵבָה, שֶׁגָּנַב דַּעַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, כְּדֵי לִבְרֹחַ מִמֶּנָּה; אַךְ הָעִקָּר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבּוֹרֵחַ מִן הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, אֲזַי יֵלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכּוֹ — לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וּכְשֵׁרוֹת, וְלֹא יִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, כִּי זֶה שֶׁטּוֹעֵן עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת, וְנִכְנָס עִמָּהֶן בְּטוֹעֵן וְנִטְעָן, וְרוֹצֶה שֶׁיַּנִּיחוּ לוֹ לָצֵאת מִשָּׁם, זֶהוּ כְּמוֹ שֶׁיַּגִּיד לָרוֹדֵף שֶׁרוֹצֶה לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ, וַאֲזַי הוּא רוֹדְפוֹ יוֹתֵר, אֲבָל בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֵצָה לִבְרֹחַ מֵהֶן וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל כַּנַּ״ל, וְזֶה בְּחִינַת: ״וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת לֵבָב הָאֲרַמִי, לְבִלְתִּי הַגִּיד לוֹ כִּי בּוֹרֵחַ הוּא״, אֲבָל אַחַר־כָּךְ רוֹצֶה הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְהִתְגַּבֵּר עוֹד וְלִרְדֹּף אַחֲרָיו, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו, וְעוֹמֵד בְּעֶזְרוֹ, וּמַזְהִיר אֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, בְּחִינַת 'לָבָן' — הִשָּׁמֵר

לְךָ מְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב" וְכוּ', וְאָז עַל־יְדֵי כָּל הַהַעְתָּקוֹת וְהַהֲזָוֹת שֶׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת לְמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרְרוּ נִצּוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה, נַעֲשָׂה מֵהֶם גַּל וּמְחִיצָה לְהַפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵין הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, כִּי כֻּלָּם מִתְקַבְּצִים וְעוֹזְרִים לוֹ בְּעֵת הַדְּחָק, וְזֶה בְּחִינַת הַגַּל שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּין יַעֲקֹב לְלָבָן; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וְנִכְנַסְתָּ בְּהֶרְהוּרִים רָעִים וּבְמַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת, וְאַתָּה חוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר וְחוֹזֵר וּמְהַרְהֵר, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת 'לָבָן' שֶׁרוֹדֵף אַחֲרֶיךָ בְּכָל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים, רְאֵה לְנַתֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְלִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר הֵם יוֹרוּ לְךָ דֶּרֶךְ אֱמֶת, אֵיךְ לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ לְנַקּוֹת אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְמַחֲשָׁבָה קְדוֹשָׁה וּלְמַחֲשָׁבָה טְהוֹרָה, וְתִהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹלָם אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ בְּשׁוּם פָּנִים בָּעוֹלָם, וְאָז בֶּאֱמֶת סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לְמֹחִין נְקִיִּים וּקְדוֹשִׁים, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, וְעִקַּר קְדֻשַּׁת הַבְּרִית הִיא קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה — לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב תָּמִיד מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת הֵן בְּתַאֲוַת נְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲפִלּוּ שְׁאָר מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְרָעוֹת, הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִשָּׁם, כִּי עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית נִשְׁחֲתָה וְנִפְגֶּמֶת הַדַּעַת, עַד שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְכָל בִּלְבּוּלֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת וְעִרְבּוּבְיֵהֶן, וּמֵהֶן בָּאִים כָּל הַחֲטָאִים וְהַפְּגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּכְשֶׁבִּלְבּוּלֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת מִתְגַּבְּרִים וּבְפָרָט בִּלְבּוּלֵי וְהִרְהוּרֵי נְאוּף בְּעַצְמָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה בְּחִינַת מַבּוּל מַמָּשׁ, שֶׁרוֹצִים לְשַׁטֵּף אֶת הָאָדָם מַמָּשׁ, וּלְהַאֲבִידוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּאֲשֶׁר יוֹדְעִים רַב בְּנֵי־אָדָם כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ יוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעִנְיָן זֶה, וְהַכֹּל עַל־יְדֵי פְּגַם הַמַּחֲשָׁבָה, וַאֲפִלּוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים קְצָת, אֲשֶׁר נִצּוֹלִין מִמֵּי הַמַּבּוּל הַשּׁוֹטְפִים כָּל־כָּךְ, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר לְהַתִּיז קְצָת מִמֵּי הַמַּבּוּל גַּם

עֲלֵיהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה הַמַּבּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְּיזוּ לְתוֹכָהּ קְצָת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, צָעַק עַל זֶה בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה מְקָרָאוֹת בְּצָעָקוֹת גְּדוֹלוֹת, בְּחִינַת (תְּהִלִּים לב): "עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ", וְכֵן (שָׁם סט): "הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ, טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי" וְגוֹ', "הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי וּמִמַּעֲמַקֵּי מַיִם אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ" וְגוֹ' וְכָמוֹהוּ רַבִּים, וְכַמְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁהָרְהוּרִים וּבִלְבּוּלֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת נִקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר לְבָרֵר הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁבָּהּ תְּלוּיוֹת כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַמְתָּקַת הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִתְגַּלֶּה אֶצְלוֹ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁתָּלוּי בְּקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, וּלְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מִימֵי הַמַּבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי דֶּרֶךְ הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת,

שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וְהִיא — הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי דַּרְכֵי עֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר מְלַמֵּד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָאוֹר, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הָאָדָם נִטְהָר מִכָּל מִינֵי לְכְלוּכִים וְזֻהֲמוֹת שֶׁנִּדְבָּקוּ בּוֹ עַל־יְדֵי פֶּגֶם הַבְּרִית — תַּאֲוַת נְאוּף, וְזֶה סוֹד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא סוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי לְעִקַּר הָאֱמוּנָה זוֹכִים דַּיְקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי קְדֻשַּׁת מַחֲשַׁבְתּוֹ וְטָהֳרָתָהּ, כֵּן זוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּכְפִי חֶלְקוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְבָרֵר אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַדִּינִים, וְזוֹכֶה לְהַמְתָּקַת הַדִּינִים, כִּי בֶּאֱמֶת כּוּלְהוּ

בְּמַחֲשָׁבָה אִתְּבְּרִירוּ, הַיְנוּ הַכֹּל תָּלוּי בַּמַּחֲשָׁבָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב בְּרַע, וְתָמִיד חוֹשֵׁב שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ רַע וְיִהְיֶה לוֹ רַע וְיֵשׁ לוֹ רַע, זֶה נִקְרָא דִּינִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁהֵם מְלֵאִים דִּינִים וּמְפַחֲדִים מֵעַצְמָם, וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ הַטּוֹב וְהָרָע, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ אָדָם, הֲלֹא הוּא מֻשְׂגָּח בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְזֶה נִקְרָא הַמְתָּקַת הַדִּינִים וּבְרוּר הַנִּצוֹצוֹת, וְזוֹכֶה לְהִכָּלֵל בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁזֶּה נִקְרָא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹנָה, הַיְנוּ בְּרוּר וְזִכּוּךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה לְפָנָיו עֵינָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְזֶה.

ד.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, אִם רַק לֹא מִתְיָאֲשִׁים אֶלָּא בָּאִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, אָז

בְּוַדַּאי זוֹכִים סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפְלוּ אֲלֵיהֶם, כִּי בֶּאֱמֶת יֵשׁ עֲשָׂרָה עֲמָקִים כַּמּוּבָא (בְּסֵפֶר הַיְצִירָה): עֹמֶק טוֹב וְעֹמֶק רַע, עֹמֶק רַם, עֹמֶק תַּחַת וְכוּ', וְאֵלּוּ הָעֲמָקִים כֻּלָּם, הָעִקָּר הוּא בִּבְחִינַת עַמְקוּת הַמַּחֲשָׁבָה, מַה שֶּׁהָאָדָם מַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּאֵיזֶה עִנְיָן לְטוֹב אוֹ לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִכָּל מִינֵי עֲמָקִים צְרִיכִים לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם מְאֹד, בִּבְחִינַת: "מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'" (תְּהִלִּים קל, א), כְּדֵי לִזְכּוֹת לְדַרְכֵי הַפְּשִׁיטוּת וְהַתְּמִימוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי אֲפִלּוּ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת אָסוּר לְהַעֲמִיק בָּהֶן יוֹתֵר מִדַּאי כַּיָּדוּעַ, שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ מֵהַגְּבוּל, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וּלְהַעֲמִיק בָּהֶן כָּרָאוּי לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם לִקְרֹא אֶל הַשֵּׁם שֶׁיַּעֲלֵהוּ מִשָּׁם לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁאֵין יְדִיעָתוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁמְּסַלֵּק דַּעְתּוֹ בְּכָל עֵת כְּאִלּוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וְצוֹעֵק בְּכָל לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לַעֲלוֹת לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו עֹמֶק הָרָע, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה הָעֲמָקוּת וְהָעַקְמוּמִיּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁמַּעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּרַעְיוֹנוֹת רָעִים וְזָרִים, בְּזוּיִים וּמְאוּסִים מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁמַּעֲמִיקִים מַחֲשַׁבְתָּם בָּזֶה

אֲפִלּוּ לְצַד הַשּׁוֹלֵל, הֵינוּ כְּדֵי לְבַטֵּל הַתַּאֲוָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן גּוֹרְמִים עַל־יְדֵי־זֶה דֵּיקָא, חַס וְשָׁלוֹם, הִתְגַּבְּרוּת הַתַּאֲוָה בְּיוֹתֵר, כִּי בֶּאֱמֶת אַל לָאָדָם לְהִכָּנֵס עִם פִּתּוּיָיו בְּטוֹעַן וְנִטְעָן כְּלָל, רַק לִבְרֹחַ מֵהֶם לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי הֶסֵּחַ הַדַּעַת לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כִּי אֵין אָדָם חוֹשֵׁב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד, וְהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ לְטוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ בְּכָל עֵת, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר נִתְפְּסָה מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד בַּמֶּה שֶׁנִּתְפְּסָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יֵיאַשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם מְאֹד בְּכָל לִבּוֹ, וְלִתְפֹּס מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּכָל פַּעַם לְהוֹצִיאָהּ מֵהֶעָמְקוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא אֶל בְּחִינַת דַּרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, שֶׁמַּמְשִׁיכִים עָלֵינוּ צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, וְלִבְלִי לֵילֵךְ עִם שׁוּם חָכְמוֹת, וְלִבְלִי לַחֲשֹׁב שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת יְתֵרוֹת בְּשׁוּם דָּבָר, בִּפְרָט בְּעִנְיַן תַּאֲוָה זֹאת, רַק יַפְשִׁיט מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת וְהַתְּמִימוּת, וְלִצְעֹק הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ לְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת וְהַנִּלְוִים אֲלֵיהֶם, כְּדֵי לִזְכּוֹת לְדַרְכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, שֶׁזֶּה עִקַּר קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה וְהַתִּקּוּן לִזְכּוֹת לְכָל טוֹב; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אִם אַתָּה רַק רוֹצֶה לִבְרֹחַ מֵהָרָע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנַּפַלְתָּ

לְשָׁם, רְאֵה לְהַחֲזִיק אֶת עַצְמְךָ בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת, אֲשֶׁר מְלַמְּדִים אֶת הַלִּמּוּד הֶעָמֹק שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לִקְדֻשַּׁת וּלְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, אֲשֶׁר זֶה הָעִקָּר לָצֵאת — הֵן מֵהָרְהוּרִים רָעִים, הָרְהוּרִים מְגֻנִּים בְּתַאֲוַת נאוּף, וְהֵן מֵהָרְהוּרִים שֶׁל חֲקִירוֹת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הָעוֹלִים תָּמִיד עַל דַּעְתּוֹ, וּבֶאֱמֶת הֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי מִי שֶׁפָּגַם בִּפְגַם הַבְּרִית וְנִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְהִכְנִיס בְּמֹחוֹ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ רַעְיוֹנוֹת וְהִרְהוּרִים מְגֻנִּים, דַּיְקָא עָלָיו עוֹלוֹת תָּמִיד מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים וְעַקְמִימִיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, אֲשֶׁר יְלַמְּדוּ אוֹתְךָ אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵהַפַּח נִשְׁבָּר שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לִצְעֹק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, שֶׁתִּזְכֶּה לִקְדֻשָּׁה וּלְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בִּתְפִלָּה, כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ לָצֵאת מֵעֹמֶק הָרָע, מֵעִמְקֵי עֲמָקִים, שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיִזְכֶּה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְהִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, לִרְאוֹת אִם בֶּאֱמֶת יַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה בָּרָא אֶת הַיֵּצֶר הָרָע וְהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחוֹת, הַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹת אֶת הָאָדָם, לִרְאוֹת אֶל מִי יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ, וְעַל־כֵּן עַל־פִּי־רֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מִכָּל זֶה, וְלָכֵן הֵם נֶאֱבָדִים לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹכְנָס בָּהֶם יֵאוּשׁ גָּדוֹל, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם לְגַמְרֵי, כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַיֵּצֶר הָרָע אוֹרְבִים לָאָדָם מִכָּל צַד, פַּעַם עוֹלֶה לְמַעְלָה וּבוֹעֵר יוֹתֵר מִדַּאי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָרִיסָה, וּפַעַם נוֹפֵל לְמַטָּה בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר בּוֹ אֵיזֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא חוֹתֵר עָלָיו לְבַלְבְּלוֹ בְּכָל מִינֵי בִּלְבּוּלִים, וְלִפְעָמִים כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו אָז דַּיְקָא בְּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, שֶׁהֵן עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע, וְלִפְעָמִים כְּשֶׁהָאָדָם מִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ בַּמֶּה דְּאֶפְשָׁר, אֲזַי הוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַל יְדֵי

הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב יוֹתֵר מִדַּאי, עַד שֶׁהוּא בִּבְחִינַת הֲרִיסָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְלִפְעָמִים בְּשָׁעָה אַחַת הוּא מְעֻרְבָּב, בְּרֶגַע אֶחָד בּוֹעֵר לִבּוֹ מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וּבְתוֹךְ כָּךְ בּוֹעֵר לִבּוֹ מְאֹד לְתַאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת" (תְּהִלִּים קז, כו), עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכֹחַ צַדִּיקֵי הָאֱמֶת לְצַמְצֵם אֶת הַהִתְלַהֲבוּת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וְלֹא יַהֲרֹס הַגְּבוּל, וְיִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, וּבָזֶה צָרִיךְ עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם תָּמִיד לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וְיִתְגַּבֵּר לִבְרֹחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, וְלַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת — דִּבְרֵי תוֹרָה, וְלִפְעָמִים צָרִיךְ לְפַקֵּחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ אַף בְּמִלֵּי דְּעַלְמָא, הַכֹּל כְּדֵי לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מֵהֶרְהוּרִים, שֶׁהֵם קִלְקוּל הַמַּחֲשָׁבָה, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, כְּבָר נִלְכַּד בְּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ מְאֹד, כַּמָּצוּי בְּכַמָּה אֲנָשִׁים, יִתְגַּבֵּר בְּכָל אוֹנוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶן, וְיַאֲמִין שֶׁכָּל תְּנוּעָה שֶׁהוּא מְנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ מֵהֶן יְקָרָה מְאֹד אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְתוֹךְ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וְיִבְרַח אֶל הַסֵּפֶר לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְמִדּוֹת טוֹבוֹת וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּלְקַבֵּל עָלָיו עַל־יְדֵי־זֶה עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם שָׁלֵם, וּלְגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ

לְעוֹד כַּמָּה נְפָשׁוֹת, כִּי לְכָךְ נוֹצָר, כִּי אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל נִבְרָא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּהִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא זוֹכֶה לְהִתְלַהֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה כָּרָאוּי, אֲבָל אַחַר־כָּךְ גַּם צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם לְהִזָּהֵר בָּזֶה לְצַמְצֵם הַהִתְלַהֲבוּת וְכוּ', וּלְהַמְשִׁיךְ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת לְתוֹךְ לִבּוֹ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַיְכוֹלִים לְהָאִיר בּוֹ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֵיךְ לְצַמְצֵם אֶת הִתְלַהֲבוּתוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ מֵהַמִּדָּה וְהַצִּמְצוּם, וְלֹא יִתְלַהֵב יוֹתֵר מִדַּאי, וְכֵן תָּאִיר בּוֹ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי בָּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת רַבָּה, כְּפִי מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם — עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, עַד שֶׁאֵין לְךָ בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת, וּמִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלֵיהֶם, וְשׁוֹמֵעַ לַעֲצָתָם, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְיִזְכֶּה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הָאָדָם הוּא הַמַּחֲשָׁבָה, וּבְמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי הוּא שָׁם, וּלְהֵפֶךְ — כְּשֶׁחוֹשֵׁב בְּהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבִפְרָט הִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, אָז הוּא שָׁם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה עִקַּר הַזְּבִיחָה וְהַשְׁחִיטָה שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, שֶׁעוֹסְקִים לִטְבֹּחַ וְלִשְׁחֹט בְּנֵי־הָאָדָם, הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי שֶׁעוֹסְקִים לְהַכְנִיס בָּהֶם מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הַזְּבִיחָה וְהַשְׁחִיטָה שֶׁלָּהֶם, וְהָעִקָּר לוֹכֵד אֶת הָאָדָם בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן, כִּי בָּזֶה הָאָדָם טָרוּד מְאֹד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי "אֵין אָדָם מֵת וַחֲצִי תַּאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ" (קֹהֶלֶת רַבָּה ה, ז), וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר, חָסֵר לוֹ בְּיוֹתֵר, וְאֵינוֹ מְמַלֵּא תַּאֲוָתוֹ לְעוֹלָם, וְהִנֵּה מֵחֲמַת שֶׁהַמַּחֲשָׁבוֹת כְּרוּכוֹת וּמְסֻבָּכוֹת זוֹ בָּזוֹ מְאֹד, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹלְכִים מֵרַעְיוֹן לְרַעְיוֹן וּמִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה, עַד שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְמַה שֶּׁבָּאִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְהָעֵצָה הַכְּלָלִית לָזֶה הִיא, שֶׁפִּתְאֹם יַעֲמֹד הָאָדָם וְיָנוּחַ וְיִשְׁבֹּת, וְיִהְיֶה

"שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה" בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְזֶה בְּחִינַת "שַׁבָּת", שֶׁבְּתוֹךְ כָּל הַטְּרָדוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, הָרַעְיוֹנוֹת הָרַבִּים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת, יְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי וְיָנוּחַ וְיִשְׁבֹּת בִּבְחִינַת "שַׁבָּת", כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם תָּמִיד לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, רַק כְּשֶׁנִּתְבַּלְבֵּל בְּמַחֲשָׁבוֹת וּבְרַעְיוֹנוֹת הַרְבֵּה, נִדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לָשׁוּב וְלָצֵאת מֵהֶן, אֲבָל עִקַּר הָעֵצָה, שֶׁפִּתְאֹם יַעֲמֹד וְיִשְׁבֹּת וִיבַטֵּל עַצְמוֹ, כָּל זֶה כְּלָל גָּדוֹל בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת, שֶׁהָעִקָּר הוּא "שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה", כִּי אִם יִרְצֶה לַעֲמֹד נֶגְדָּן וּלְסָתְרָן, יִהְיֶה נִלְכָּד יוֹתֵר, עַל־כֵּן הָעִקָּר לִהְיוֹת "שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה" מֵעַתָּה עַל־כָּל־פָּנִים, שֶׁבְּתוֹךְ תֹּקֶף בִּלְבּוּל הַמַּחֲשָׁבוֹת, יַעֲמֹד וְיָנוּחַ וְלֹא יַחֲשֹׁב עוֹד, וְלִפְעָמִים צָרִיךְ לְזֶה בְּטוּל דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, הַיְנוּ שֶׁיְּבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְיִזְכֹּר בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וִיבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַבֵּי אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ בְּחִינַת "שַׁבָּת" — שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְזָכֹר תָּמִיד וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת גַּם בִּימֵי הַחֹל, הַיְנוּ שֶׁבְּתוֹךְ כָּל הַבִּלְבּוּלִים יַעֲמֹד וְיָנוּחַ בִּבְחִינַת "שַׁבָּת", וְעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת; וְעִקַּר הַשַּׁבָּת הִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שַׁבָּת הִיא שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הַיְנוּ כִּי עֶצֶם הַשַּׁבָּת הִיא הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הוּא יִתְבָּרַךְ מֵגִן

בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים כְּלָל, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים זוֹכִים לְקַבֵּל הֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי בָּהֶם מֵאִיר עֶצֶם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא עֶצֶם אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי שַׁבָּת הִיא בְּחִינַת רְאִיָּה, בְּסוֹד: "רְאוּ כִּי הַוָי"ה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת" (שְׁמוֹת טז, כט), כִּי אָז רוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן ע') ש' בַּת, הַיְנוּ הָעַיִן יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִין, (שְׁלֹשָׁה צְבָעִים), וּבַת עַיִן (זֶה אִישׁוֹן הָעַיִן), כִּי תֵּבַת "שַׁבָּת" הִיא סוֹד הָרְאִיָּה, כְּבְיָכוֹל אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסִתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל־כֵּן מַעֲלַת שַׁבָּת הִיא עַד אֵין סוֹף, וַאֲפִלּוּ הוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ אֲבָל שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מוֹחֲלִין לוֹ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם רָץ וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל פַּעַם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים וּבִלְבּוּלִים, עָלָיו לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיַצֵּיר בְּדַעְתּוֹ תָּמִיד, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָאוֹר, שֶׁזֶּה סוֹד שַׁבָּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִזְכֶּה לִקְדֻשַּׁת וּלְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִסְגֹּר אֶת

עֵינָיו מֵחֵיזוּ דְּהַאי עַלְמָא בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי נְפִילוֹת, יְרִידוֹת, בִּלְבּוּלִים וְהִרְהוּרִים רָעִים, וּמְיַחֵד יְחוּדִים קְדוֹשִׁים לִשְׁמוֹתָיו יִתְבָּרַךְ: עַ״ב, סַ״ג, מַ״ה, בַּ״ן, מֵעִילָא לְתַתָּא וּמִתַּתָּא לְעֵילָא, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִשְׁמָר מִכָּל מִינֵי פְּגָמִים רָעִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹבֵת בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְטָהֳרַת וּלְקִדֻּשַׁת הַמַּחֲשָׁבָה.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר תִּקּוּן הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא — תִּקּוּן הַמַּחֲשָׁבָה, הַיְנוּ שֶׁיַּגְבִּיר כֹּחַ הַשֵּׂכֶל עַל הַמִּדָּמֶה, שֶׁיִּהְיֶה הַמִּדָּמֶה טָפֵל לַשֵּׂכֶל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: אֵין הָרוֹכֵב טָפֵל לַסּוּס אֶלָּא הַסּוּס טָפֵל לָרוֹכֵב, כִּי סוּס הוּא בְּחִינַת תֹּקֶף פְּגַם זֶהֱמַת הַמִּדָּמֶה, שֶׁעִקַּר רֹב הַבִּלְבּוּלִים הֵם עַל־יְדֵי תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, שֶׁהִיא בְּחִינַת זֶהֱמַת מִצְרַיִם, בְּחִינַת ״וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם״ (יְחֶזְקֵאל כג, כ), בְּחִינַת ״סוּסִים מְיוּזָּנִים מַשְׁכִּים הָיוּ״ (יִרְמְיָהוּ ה, ח), וְשָׁם

עִקַּר הַמִּלְחָמָה שֶׁל כָּל אֶחָד — שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיר הַשֵּׂכֶל עַל הַמְּדַמֶּה, כִּי הַמּוֹחִין הֵם בְּחִינַת מְחִיצוֹת פְּרוּסוֹת בִּפְנֵי הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, וּבֶאֱמֶת בְּעִנְיַן בִּלְבּוּל הַמְּדַמֶּה כְּלוּלוֹת כָּל הַתַּאֲווֹת — הֵן הַתַּאֲוָה הַמְגֻנָּה שֶׁל נאוּף, וְכֵן תַּאֲוַת מָמוֹן וְחֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה וּפְגַם הָאֱמוּנָה וְכוּ', וְעַל־כֵּן נִקְרָאִים הַבִּטָּחוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא וְהֶבֶל בְּשֵׁם סוּס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַּסּוּסִים" וְכוּ' (תְּהִלִּים כ, ח), וְכֵן "הוֹי הַיֹּרְדִים מִצְרַיִם לְעֶזְרָה עַל סוּסִים יִשָּׁעֵנוּ" וְכוּ' (יְשַׁעְיָה לא, א), וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ גַּם תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַמָּמוֹן בִּטְרָדוֹת וּבִיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּסַכָּנוֹת עֲצוּמוֹת, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁעוֹשֶׂה מֵהָעִקָּר טָפֵל וּמֵהַטָּפֵל עִקָּר, שֶׁתּוֹלֶה עִקַּר הַמִּשְׂכַּת פַּרְנָסָתוֹ בַּסִּבּוֹת וּבִיגִיעוֹת, וְשׁוֹכֵחַ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק הוּא יִתְבָּרַךְ זָן וּמְפַרְנֵס וְכוּ', וְיוֹכֵל לְפַרְנֵס אֶת הָאָדָם בְּסִבָּה קַלָּה, וּכְמוֹ שֶׁהִזְהִירוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: "הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסֹק בַּתּוֹרָה" (אָבוֹת ד, י), וְכָל זֶה בִּכְלַל דִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל, שֶׁיִּהְיֶה הַסּוּס טָפֵל לָרוֹכֵב, וְלֹא לְהֶפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת "שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה" וְכוּ' (תְּהִלִּים לג, יז), וְכֵן "לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ" וְכוּ' (שָׁם קמז, י), וְעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת

הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהִיא בְּחִינַת קְלִפַּת פַּרְעֹה וּמִצְרַיִם, שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל הַגָּלֻיּוֹת עַל־יְדֵי הַמֶּרְכָּבוֹת טְמֵאוֹת שֶׁלָּהּ הוּא — שֶׁרוֹצָה לְהַגְבִּיר הַסּוּס עַל הָרוֹכֵב, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה הָרוֹכֵב טָפֵל לַסּוּס, חַס וְשָׁלוֹם, הֵינוּ לְהַגְבִּיר זֶהֶמַת בִּלְבּוּל הַמְּדַמֶּה עַל הַשֵּׂכֶל, וְזֶה בְּחִינַת סוּס אָדֹם וְלָבָן וְשָׁחוֹר שֶׁיָּצָא בָּהֶם פַּרְעֹה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כִּי יֵשׁ בְּעִנְיַן מִלְחָמָה זֹאת שֶׁל זֶהֶמַת הַמְּדַמֶּה עִם הַשֵּׂכֶל כַּמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת, כִּי לִפְעָמִים מִתְגַּבֶּרֶת עַל הָאָדָם בְּמַחֲשָׁבוֹת וְרַעְיוֹנוֹת וְהִרְהוּרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת סוּס אָדֹם, וְלִפְעָמִים בְּחִינַת סוּס לָבָן וְשָׁחוֹר, וְזֶה בְּחִינַת גָּלוּת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת, שֶׁרָאָה זְכַרְיָה גַּם־כֵּן סוּסִים אֲדֻמִּים וּשְׁחוֹרִים וּלְבָנִים וְכוּ׳, וְעִקַּר הַגָּלֻיּוֹת הוּא גָּלוּת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהָעִקָּר הוּא מַה שֶּׁמֶּרְכָּבוֹת טְמֵאוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַחֲשָׁבוֹת, רַעְיוֹנוֹת וְהִרְהוּרִים מְבֻלְבָּלִים וְרָעִים מִתְגַּבְּרִים עַל הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה, וְעִקַּר הָעֵצָה הַכְּלָלִית לְכָל זֶה הוּא רַק לְתָפֵס אֱמָנוּת אֲבוֹתֵינוּ, וְלִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁצָּעֲקוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם בִּרְאוֹתָם כָּל מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ וְכוּ׳, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרְרִים רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלוֹחֵם בְּעַצְמוֹ בַּעֲדֵנוּ, וּמַכְנִיעַ וּמַפִּיל הַמֶּרְכָּבָה דְּסִטְרָא

אַחֲרָא, בְּחִינַת "סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם" (שְׁמוֹת טו, א כא), סוּס תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ רוֹכְבוֹ, כִּי שָׁם הָרוֹכֵב טָפֵל לַסּוּס, וְאָז כְּשֶׁמַּכְנִיעִין הַמֶּרְכָּבוֹת טְמֵאוֹת הַנַּ"ל, אָז זוֹכִים שֶׁיִּהְיֶה הַסּוּס טָפֵל לָרוֹכֵב, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הַמַּחֲשָׁבָה יוֹצֵאת מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא יָכוֹל לְתָפְסָהּ, כְּמוֹ הַסּוּס שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּמֶתֶג וָרֶסֶן לְהַטּוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִתְפֹּס אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד, וּמוֹלִיכָהּ רַק אֶל הַקְּדֻשָּׁה, הַיְנוּ לַחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה עַל קֹטֶב זֶה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, הוּא בּוֹנֶה כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, שֶׁזֶּה כְּלַל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁיְּכוֹלִים לְהוֹלִיךְ אֶת מַחֲשַׁבְתָּם כְּפִי רְצוֹנָם, וּמַכְנִיסִים אֶת עַצְמָם בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבוֹנִים בְּנָיִנִים נִפְלָאִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, שֶׁהֵם כְּלַל חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ,

שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ תְּשׁוּטֵט בְּמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, בְּמַחֲשָׁבוֹת הָאֱמוּנָה, בְּמַחֲשָׁבוֹת הַתּוֹרָה, וְאָז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבַבָּא.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּל פְּגָמֵי הַבְּרִית שֶׁהָאָדָם עוֹבֵר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וּמַכְנִיס בָּהּ הִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים, וְחוֹשֵׁב כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל נאוּף, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּזֶהַמָּה זוֹ שֶׁהֵם מְלֵאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים מִפְּגָמֵי הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי פְּגַם הַבְּרִית הוּא עִקַּר סִטְרָא דְּמוֹתָא, בְּחִינַת: "רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת" (מִשְׁלֵי ה, ה), וּכְשֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל יְצָרוֹ וּמְשַׁבֵּר אֶת הַהִרְהוּרִים הָרָעִים, בָּזֶה מַעֲלֶה אֶת הַנִּצוֹצוֹת שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית מִמָּוֶת לְחַיִּים; וְעִקַּר הַבְּרוּר וַעֲלִיַּת הַנִּצוֹצוֹת הוּא עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם, שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ לְצַמְצֵם אֶת מֹחוֹ שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ לְשׁוֹטֵט וּלְהַרְהֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה הִרְהוּר רַע

בְּעַל כָּרְחוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לִתְפֹּס אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּלְצַמְצְמָהּ שֶׁלֹּא תּוֹסִיף לְהַרְהֵר וְלַחֲשֹׁב בָּזֶה כְּלָל, רַק לְהַמְשִׁיךְ הַמַּחֲשָׁבָה לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְיִרְאַת שָׁמַיִם, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, וּבָזֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו כֹּחַ הַמָּגֵנִי אֶרֶץ הָעוֹסְקִים בָּזֶה, לְהַעֲלוֹת מִבְּחִינַת "הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ" (וַיִּקְרָא טו, ג), רַחֲמָנָא לִצְלָן, לִבְחִינַת "פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה'" (שְׁמוֹת כח, לו), בְּחִינַת תְּפִלִּין מוֹחִין, שֶׁהֵם עִקַּר הַחַיִּים, וְזֶה בְּחִינַת תְּחִלַּת הַמֵּתִים מַמָּשׁ, כִּי מַעֲלִין וּמְבָרְרִין עַל־יְדֵי־זֶה הַנִּצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִמָּוֶת לְחַיִּים, וְכֵן צְרִיכִין לְצַמְצֵם הַמּוֹחִין אֲפִלּוּ בִּקְדֻשָּׁה, שֶׁלֹּא יְשׁוֹטֵט הַמֹּחַ בַּמֶּה שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת, בְּחִינַת "בְּמַפְלָא מִמְּךָ בַּל תִּדְרֹשׁ" (חֲגִיגָה יג.), וְזֶה עִקַּר תִּקּוּן הַמֹּחִין — לְצַמְצֵם אֶת מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ מִצַּד אֶחָד, שֶׁלֹּא תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ לַהֲרֹס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵהַמִּדָּה, וְשֶׁלֹּא יַחֲקֹר שׁוּם חֲקִירוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, אֶלָּא תָּמִיד יִשְׁתַּמֵּשׁ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְרַק בָּזֶה יַכְנִיס אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ בֵּית מָנוֹס אֵיפֹה לִבְרֹחַ וּלְהִתְחַבֵּר, וּכְמוֹ־כֵן צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד שֶׁלֹּא

תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ מֵהַקְּדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל מִינֵי פְּגָמֵי הַבְּרִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְתַקֵּן אֶת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵינוֹ הוֹרֵס לַחֲשֹׁב מַה לְּמַעְלָה וּמַה לְּמַטָּה, מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר, רַק מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר שֶׁלֹּא לְהַחֲמִיץ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּהִרְהוּרִים רָעִים, הִרְהוּרִים מְגֻנִּים וְרַעְיוֹנוֹת מְטֻנָּפִים, רַק יַכְנִיס אֶת מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהָאֱמוּנָה, לְהַאֲמִין בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שָׁם כָּל הָאָדָם.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַיֵּצֶר הָרָע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא נִקְרָאִים גַּנָּבִים, כִּי הֵם אוֹרְבִים לְהָאָדָם בְּכָל עֵת כְּמוֹ גַּנָּבִים מַמָּשׁ, וְהוֹלְכִים עִם הָאָדָם בְּכַמָּה מִינֵי רַמָּאוּת וְהַטְעָיוֹת וְנִכְלֵי עַרְמוּמִיּוּת כְּמוֹ גַּנָּבִים מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "יֵשֵׁב בְּמַאֲרַב חֲצֵרִים בַּמִּסְתָּרִים" וְכוּ' (תְּהִלִּים י, ח) וּכְתִיב:

"יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר" וְכוּ' "יֶאֱרֹב לַחֲטוֹף עָנִי" וְכוּ' (שָׁם י, ט), וְעִקַּר הַגְּנֵבָה שֶׁלּוֹ הוּא בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבָּאָדָם, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַתְחָלַת שְׁלִיטַת הַיֵּצֶר הָרָע, חַס וְשָׁלוֹם, אִם אֵין נִזְהָרִין וְנִשְׁמָרִין מִמֶּנּוּ הֵיטֵב, כִּי עִקַּר הַיְצָרִין הֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבָּאָדָם, וְהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת אוֹרְבוֹת עַל הָאָדָם בְּכָל עֵת וָרֶגַע כְּמוֹ גַּנָּבִים מַמָּשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּתְאַחֲזוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלַהֲבִיאוֹ לִידֵי הִרְהוּרִים וְתַאֲוֹת רָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ, כִּי עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע הוּא עַל תַּאֲוַת נְאוּף, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: "עִקָּרָא דְּיִצְרָא בִּישָׁא עַל עֲרָיָין" וְכוּ', וְזֹאת הַתַּאֲוָה עִקָּרָה תְּלוּיָה בַּמַּחֲשָׁבָה, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב לֹא לַחֲשֹׁב בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל, וְלֹא לָבוֹא לִידֵי הִרְהוּר, בְּוַדַּאי הוּא נִצּוֹל מִתַּאֲוָה זוֹ, אַךְ עִקַּר כָּל הַהִרְהוּרִים וְהִתְגַּבְּרוּת זֹאת הַתַּאֲוָה נִמְשָׁךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר מַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד כְּמוֹ גַּנָּב מַמָּשׁ, וְחוֹתֵר תַּחַת מְחִיצוֹת הַמּוֹחִין, שֶׁהֵן מְחִיצוֹת פְּרוּסוֹת בִּפְנֵי תַּאֲוָה זֹאת, וְהַיֵּצֶר הָרָע בְּנִקְלָיו אוֹרֵב וְחוֹתֵר תַּחְתָּם וּמַטֶּה מַחֲשֶׁבֶת הָאָדָם מְעַט מְעַט בְּגִנְבָה וּבְעָרְמָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁפִּתְאֹם בָּא לִידֵי הִרְהוּרִים וְתַאֲוֹת, כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא חָפֵץ מְאֹד לְהִנָּצֵל מֵהִרְהוּרִים אֵלּוּ, אַךְ הַיֵּצֶר הָרָע חוֹתֵר עָלָיו בְּגִנְבָה גְּדוֹלָה וְגוֹנֵב

אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁתֵּצֵא לַחוּץ, לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא תּוֹפְסוֹ בְּמִכְמָרְתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בִּשְׁמִירָה יְתֵרָה בְּכָל עֵת, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יַתְחִיל לְהוֹצִיא מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל הַחוּץ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ אֶל מָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת כֹּחָם, אֵיךְ שֶׁיְּכוֹלִים לְהַטּוֹת אֶת מַחֲשַׁבְתָּם לְמָקוֹם שֶׁרוֹצִים, אָז לֹא הָיָה עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, הוּא רַק עַל־יְדֵי מַחֲשַׁבְתָּם הָרָעָה וְהַמְבֻלְבֶּלֶת, שֶׁנִּכְנְסוּ בְּמַחֲשַׁבְתָּם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל דִּמְיוֹנוֹת וְשֶׁל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הַמְעַנִּים אֶת הָאָדָם, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהָרַעְיוֹנוֹת הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּרַעְיוֹנוֹת רָעִים, וּמְדַמִּים לְעַצְמָם כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ חַבְרֵיהֶם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לָהֶם רַע, וּכְאִלּוּ רוֹצִים לִגְנֹב מֵהֶם אוֹ לִרְצֹחַ אוֹתָם וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים וְהַבְלֵי הַבָּלִים, וְכָל זֶה בָּא מֵהַיֵּצֶר הָרָע הַנִּקְרָא גַּנָּב, שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם כְּמוֹ גַּנָּב, וְהוֹרֵס לוֹ אֶת הַחַיִּים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מוֹלִיךְ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל כִּוּוּן טוֹב, וְתָמִיד חוֹשֵׁב רַק טוֹב, אֵיךְ

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא קָרָה לוֹ שׁוּם מִקְרֶה רַע וְלֹא שׁוּם רַע, אָז הוּא נָקִי מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהוֹלִיךְ אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ רַק בְּמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, שֶׁתָּמִיד תַּחֲשֹׁב בְּטוֹב, וְאָז בֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב, כִּי בָּזֶה תִּלּוּיָה הַצְלָחָתְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב תָּמִיד מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וּמַטֶּה אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחֲשֹׁב רַק בְּטוֹב, אָז בֶּאֱמֶת זוֹכֶה לְטוֹב הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלֶה, וְכָל חַיָּיו הֵם בְּטוֹב, וְהוּא בְּשָׁלוֹם עִם הַכֹּל, וְחַי חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים, כִּי הַכֹּל הוּא כְּפִי הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּהּ; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁחוֹשֵׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל טוֹב, וְאָז הוּא כָּלוּל בְּטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי וְיִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר

יְחַזֵּק וְיַאֲמֵץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְיָשִׂים בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת בִּטְחוֹנוֹ, וְיִרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת מִן הַשָּׁמַיִם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: הָאָדָם צָרִיךְ לִחְיוֹת בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְלֵידַע כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יֵיטִיב עִמּוֹ, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת רָאוּי לוֹ לוֹמַר תָּמִיד יִהְיֶה טוֹב וְהַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר, וְאָז יִרְאֶה יְשׁוּעָה.

(אִמְרֵי־מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפג)

קוּנְטְרֵס

הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּשָּׁבְרוּ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תָּמִיד תִּזְכְּרוּ, אַף שֶׁעַכְשָׁו הַמַּצָּב רַע, עִם כָּל זֹאת תִּחְיוּ בְּבִטָּחוֹן חָזָק שֶׁ"הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" אִם רַק תַּחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה מַעֲלַת הַבִּטָּחוֹן, כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרָץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יִהְיֶה לִבּוֹ נָכוֹן וּבָטוּחַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמְצַפֶּה וּמְיַחֵל שֶׁיַּחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִבְטְחוּ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בָּזֶה, אָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי

לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הָעִקָּר הוּא בִּטָּחוֹן, שֶׁאָדָם יִבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בְּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, אָז יִשְׁתַּפֵּר כָּל מַצָּבוֹ; כִּי אָכֵן מַה שֶּׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, זֶהוּ רַק לְנַסּוֹת אוֹתוֹ אֶל מִי יֵלֵךְ וְאֶל מִי יָבוֹא בְּעֵת צָרָה; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּכֶם, וְתִתְלוּ בִּטְחוֹנְכֶם רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ שְׁמוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְחַבֵּא אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַחֲסֶה לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתֵדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַקַּטְנוּת, הַמַּכְאוֹבִים וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁקּוֹרִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, הֵם רַק כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הוּא מְסַבֵּב סִבּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁיִּהְיוּ כָּל מִינֵי בִּלְבּוּלִים בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁבְּנֵי־אָדָם יַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אַחֶרֶת בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּטוּחִים, בְּחָשְׁבָם שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם, וּבְטֶבַע וּבְמִקְרֶה וּבְמַזָּל, אֲבָל כְּשֶׁנִּכְנָסִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וְעַל עַם יִשְׂרָאֵל בִּפְרָטִיּוּת, אֲזַי כָּל אֶחָד מַתְחִיל לִרְעֹד וְלִפְחֹד — מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, וּמַה הַמַּצָּב וּמָה עוֹשִׂים. לָזֹאת רְאוּ כֻּלְּכֶם לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ, שֶׁאִם תִּבְרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַכֹּל יֵמַתֵּק מִכֶּם, וְכָל הַשּׁוֹנְאִים וְהָרְשָׁעִים יִפְּלוּ בְּאֵין סוֹמֵךְ, וְ"הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר"; כִּי בָּזֶה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בּוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַחְדִּירִים בְּעַצְמָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר", כִּי עִקַּר רַע הַמַּצָּב, הוּא רַק כְּדֵי לְעוֹרֵר וּלְאַמֵּץ וּלְחַזֵּק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לַחֲזֹר אֵלָיו. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁקִּלְפּוֹת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל מִתְגַּבְּרוֹת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַטֻּמְאוֹת שֶׁמִּתְפַּשְׁטוֹת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם בִּכְלָל וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּפְרָט, שֶׁמִּצַּד אֶחָד מַשְׁלִימִים עִם הַיִּשְׁמְעֵאלִים, וּמִצַּד שֵׁנִי מַשְׁלִימִים עִם הַנּוֹצְרִים שֶׁהֵם עֵשָׂו, וְעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרְמִים צָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל

צְרִיכִים לִהְיוֹת דְּבוּקִים תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת תּוֹרָתוֹ וְאֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעָלֵינוּ לָדַעַת, כִּי אֲנַחְנוּ אַחֶרֶת לְגַמְרֵי מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, אֵין לָנוּ שׁוּם שַׁיָּכוּת לֹא עִם עֵשָׂו שֶׁהוּא אֱדוֹם, הֵינוּ הַנּוֹצְרִים, יִמַּח שְׁמָם, וְלֹא עִם יִשְׁמָעֵאל שֶׁהֵם הָעַרָבִים הָרוֹצְחִים, יִמַּח שְׁמָם, עָלֵינוּ לִבְרֹחַ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְקַיֵּם אֶת תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת כַּאֲשֶׁר קִבְּלוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁקִּבֵּל מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמָּסוֹר בְּיָדֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים וְעוֹמְדִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֵידַע שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהַנּוֹצְרִים וּמֵהַיִּשְׁמָעֵאלִים, כִּי זֶה יִחוּדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם שַׁיָּכוּת אֶל שְׁתֵּי הַקְּלִפּוֹת — עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם הַנּוֹצְרִים וְהָעַרָבִים, וְאֵין שַׁיָּךְ לְהַשְׁלִים אִתָּם כְּלָל, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם שׁוּם שַׁיָּכוּת עִם הַקְּלִפּוֹת הָאֵלּוּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סג): כָּל הָאֻמּוֹת שׂוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ מְצִיאוּת שֶׁהֵם שׂוֹנְאִים מְאֹד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא זוֹ בִּלְבָד, אֶלָּא הֵם רוֹצִים

לְהַחְדִּיר אֶת אֱמוּנָתָם הַתְּפִלָּה אֱמוּנוֹת כּוּזְבִיּוֹת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַבְטִיחִים לָנוּ כָּל מִינֵי הַבְטָחוֹת, כְּמוֹ שֶׁגִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ז): אָמְרוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל, עַד מָתַי אַתֶּם מֵתִים עַל אֱלֹהֵיכֶם, עַד מָתַי אַתֶּם נֶהֱרָגִים עָלָיו, בּוֹאוּ אֶצְלֵנוּ, וְאָנוּ מְמַנִּים אֶתְכֶם דֻּכָּסִין; וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְגָרְשׁוֹת אוֹתָם, וְאֵינָן רוֹצוֹת לְהִתְעָרֵב בָּהֶם. וְזֶה עִקַּר הַצְּלָחָתֵנוּ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁלֹּא הָיְתָה לָנוּ שׁוּם שַׁיָּכוּת עִם אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא רָצִינוּ לְהַשְׁלִים עִמָּהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא נִתְעָרֵב עִמָּהֶם, עַד שֶׁבָּאוּ הָעֶרֶב רַב שֶׁהֵם מְעֹרָבִים מִזֶּרַע עֲמָלֵק, וְרוֹצִים לְהַשְׁלִים עִם קְלִפַּת עֵשָׂו וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם הַנּוֹצְרִים וְהָעַרָבִים, יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם, וּבַעֲבוּר זֶה עוֹבֵר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעוֹבֵר — כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, אֵילּוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים עוֹמְדִים לְהַגִּיעַ עֲלֵיכֶם, אִם לֹא תְּקַבְּלוּ אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, אֶלָּא תֵּלְכוּ אַחַר הַהֶבֶל וְהָרִיק שֶׁהֵם קְלִפַּת עֵשָׂו וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם הַנּוֹצְרִים וְהָעַרָבִים, יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם; כִּי עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁהֵן קְלִפּוֹת חֲזָקוֹת, וְאַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אַדְרַבָּה הֵן רוֹצוֹת לְכַלּוֹתֵנוּ, אַךְ הָעֶרֶב־רַב

מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתָנוּ, אֲשֶׁר בָּזֶה שֻׁנַּשְׁלִים עִמָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה טוֹב לָנוּ. וּבֶאֱמֶת זוֹ כָּל הַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁקּוֹרִית עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה דַּחֲקוּת וַעֲנִיּוּת וְסוֹבְלֵי חֳלָאִים רָעִים, הַכֹּל בָּא, מֵחֲמַת שֶׁאֵין רוֹצִים לְקַבֵּל אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה וְהַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְתִתְבַּדְּלוּ מֵהָעֵרֶב־רַב הָרוֹצִים לְהַשְׁלִים עִם הַנּוֹצְרִים וְעִם הָעַרָבִים, יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם, אֲשֶׁר זֶה לֹא יָבִיא שׁוּם תּוֹעֶלֶת, אֶלָּא אַדְרַבָּה, עוֹד יִגְרֹם לְצָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת, וּרְאוּ לְהִתְאַחֵד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְתַאֲמִינוּ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַחֲזִיקוּ בְּתוֹרַת מֹשֶׁה, וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ, וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר"; כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁזּוֹכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמָם עֹל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְזוֹכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" לְגַמְרֵי.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁאַתֶּם נִמְצָאִים עַכְשָׁו

בְּמַצָּב קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ בְּבֵיתְכֶם, וְאֵין לָכֶם פַּרְנָסָה, וְאַתֶּם מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים מְאֹד מְאֹד, עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה שֶׁתַּחְזְרוּ אֵלָיו, וְעַל־כֵּן מְסַבֵּב עִמָּכֶם סִבּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁתְּבָרְחוּ רַק אֵלָיו; וְלָכֵן רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק; כִּי אָכֵן כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת וְהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן, כִּי אִם הָיָה לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל, וְלֹא הָיָה חָסֵר שׁוּם דָּבָר, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אֵינוֹ יָרֵא וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְלֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהָוָדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא. וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְבִטָּחוֹן חָזָק, לִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּירְאוּ וְלֹא תִּפְחֲדוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, הָעִקָּר רַק תְּחַזְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּבִטָּחוֹן חָזָק, עַד שֶׁ"יִּשְׁתַּפֵּר הַמַּצָּב", וּבָזֶה שֶׁתִּבְטְחוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁמַּצַּבְכֶם בֶּאֱמֶת יִשְׁתַּפֵּר, כִּי כָּל מַה

שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם זֶהוּ רַק נִסָּיוֹנוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנוּ בְּעֵת צָרָה; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִבְרֹחַ רַק אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יֶחְסַר לָכֶם שׁוּם דָּבָר, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמֶת — לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא תִּרְאוּ וְלֹא תַּרְגִּישׁוּ מְשׁוּם דָּבָר רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" לָכֶם מִכָּל הַבְּחִינוֹת, הֵן בִּרְפוּאוֹת וְהֵן בְּפַרְנָסָה וְהֵן בְּשָׁלוֹם וְהֵן בִּישׁוּב הַדַּעַת, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה, הָאָדָם חוֹלֶה מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּמַחֲלוֹת וּבָחֳלָאִים רַבִּים, וְכֵן נֶחְסֶרֶת לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, וְכֵן הוּא רָב תָּמִיד בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וְעִם יְלָדָיו וְעִם זוּלָתוֹ, וְכָל חַיָּיו מְהֻפָּכִים לְגַמְרֵי, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא חוֹלֶה — הֵן עַל עֲצָבָיו וְהֵן עַל גּוּפוֹ, וְכֵן אֵין לוֹ פַּרְנָסָה, וְהוּא מֻנָּח בְּדַחֲקוּת וּמְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וְכֵן הוּא תָּמִיד בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת עִם כֻּלָּם, דָּבָר זֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, אֲבָל בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְבַטֵּל אֶת יֵשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְרוֹאֶה וְצוֹפֶה וּמַבִּיט רַק עַל

רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ הַמְחַיָּה וּמְהַוָּה וּמְקַיֶּמֶת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וּמִכָּל דָּבָר גַּשְׁמִי אֵינוֹ רוֹאֶה רַק אֶת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" אֶצְלוֹ בֵּין בִּרְפוּאָה וּבֵין בְּפַרְנָסָה, בֵּין בְּשָׁלוֹם וּבֵין בְּכָל הַדְּבָרִים, וְיִהְיֶה לוֹ רַק טוֹב כָּל הַחַיִּים. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, תְּחַזְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בְּבִטָּחוֹן חָזָק, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַמַּצָּב עַכְשָׁו רְצִינִי עַד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְאַתֶּם חוֹלִים וְסוֹבְלִים מִדַּחֲקוּת הַפַּרְנָסָה, וְכָל זֶה מְעַקֵּם אֶת לִבְּכֶם וְאַתֶּם רָבִים וְחוֹלְקִים בַּבַּיִת וּבַחוּץ, רְאוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עֲלֵיכֶם אֶת עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת אֲשֶׁר כַּמָּה וְכַמָּה עִתִּים עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל

בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, כִּי עוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל הַכ״ח [עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה] עִתִּים הַנֶּאֱמָרִים בְּסֵפֶר קֹהֶלֶת, עִתִּים לְטוֹבָה וְעִתִּים לְרָעָה, שֶׁהֵם כְּלַל הָעִתִּים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם מִתְחַנֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: ״הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרוֹדְפַי״, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע עִתִּים לְטוֹב וְעִתִּים לְרַע, הִנֵּה הוֹלֵךְ לוֹ בְּטוֹב, וְהִנֵּה הוֹלֵךְ לוֹ בְּרַע, וְהָאָדָם נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, כִּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים יְכוֹלִים לְעַקֵּם אֶת לְבָבוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהָרוּחוֹת זָרוֹת שֶׁמִּסְתּוֹבְבוֹת עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וְזוֹהִי קְלִפַּת עֵשָׂו — שֶׁהֵם הַנּוֹצְרִים, וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל — שֶׁהֵם הָעֲרָבִים, שֶׁמִּצַּד אֶחָד רוֹצִים לְהַעֲבִיר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל הַדַּת, וּמִצַּד שֵׁנִי רוֹצִים לַהֲרֹג אוֹתָם; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לָנוּ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּתְּנָה לְמֹשֶׁה בְּסִינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל טוֹב וָרַע, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן,

לִרְאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעֵת צָרָה; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת תַּחְזְרוּ אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּהַפְכוּ אֶת הָעֵת רָעָה לְעֵת טוֹבָה, וְיִהְיֶה לָכֶם תָּמִיד טוֹב, כִּי "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" לָכֶם תָּמִיד, כִּי אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד רָץ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, וְחַי עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלוֹמֵד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אָז מִסְתּוֹבְבוֹת לוֹ עִתִּים לְטוֹבָה, וּלְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְרַחֵק מֵהַתּוֹרָה וּמִקִּיּוּם הַמִּצְוֹות, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְפַּשֶּׁטֶת עָלָיו עֵת רָעָה, וְרַע וָמָר לוֹ מְאֹד מְאֹד; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיִזְכֶּה לָצֵאת מֵעֵת רָעָה, וְיַגִּיעַ לְעֵת טוֹבָה, וְשֶׁלֹּא יְבַלְבֵּל עַצְמוֹ מִכָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַטֻּמְאוֹת וְהַזְּהֻמּוֹת הַמִּתְפַּשְׁטוֹת בָּעוֹלָם, שֶׁהֵן קְלִפַּת עֵשָׂו וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, הַגּוֹרְמוֹת צָרוֹת לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, כִּי קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל הוֹרֶגֶת וְהוֹרֶסֶת בְּגַשְׁמִיוּת, וְאוֹמֶרֶת לְהַכְחִידֵנוּ בְּגָלוּי,

וּקְלִפַּת עֵשָׂו הִיא אֲשֶׁר רוֹצָה לְהַכְחִידֵנוּ בְּרוּחָנִיּוּת עַל־יְדֵי הָאֱמוּנוֹת הַכּוֹזְבִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְעַל־יְדֵי הַשְׁקָרִים וְהַהֶבְלִים שֶׁלָּהֶם, וְלָכֵן מֵהֶם בָּאִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי שֶׁהָעֵרֶב רַב מִשְׁתַּדְּלִים לְהַשְׁלִים עִמָּהֶם וּלְהַכְנִיסָם בְּתוֹךְ כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הַצָּרָה הַמָּרָה הַזּוֹ אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי בָּרֵעַ שֶׁהֵם יִכָּנְסוּ בְּתוֹךְ כְּלַל יִשְׂרָאֵל וְיִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה הַמַּצָּב יִהְיֶה גָּרוּעַ יוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּינֵיכֶם וּבֵין בְּנֵיכֶם וּבֵין שְׁכֵנֵיכֶם וּבֵין כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה מַפָּלָה גְּדוֹלָה לְקְלִפַּת עֵשָׂו וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, וְלֹא יוּכְלוּ לְהִתְעָרֵב בֵּינֵינוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא נִזְכֶּה שֶׁ"הַמַּצָּב יִשְׂתַּפֵּר", כִּי תִּהְיֶה לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה, וְכָל הָעִתּוֹת הָרָעוֹת יִתְהַפְּכוּ לְעִתּוֹת טוֹבוֹת. וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתָנוּ מֵעִתּוֹת רָעוֹת, שֶׁהֵן הַקְּלִפּוֹת — קְלִפַּת עֵשָׂו וּקְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, הַמִּתְגָּרוֹת תָּמִיד בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּבְזֶה שֶׁנִּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יֵמְתְּקוּ מֵאִתָּנוּ כָּל הַדִּינִים, וְנִזְכֶּה שֶׁ"הַמַּצָּב יִשְׂתַּפֵּר", וְנִזְכֶּה לְעֵת טוֹבָה, וְתִהְיֶה לְכָל אֶחָד פַּרְנָסָה וְהַצְלָחָה בְּכָל

מַעֲשֵׂה יָדָיו.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְתָמִיד תְּשַׁבְּחוּ וּתְפָאֲרוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם וְעָשָׂה עִמָּכֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ מַצָּבוֹ, כִּי עַל־פִּי־רֹב רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּבְעָיוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר, לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַד עַכְשָׁו, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל הַטּוֹב שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ, וְיָכוֹל לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ שֶׁ"הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" לָכֶם לְטוֹבָה — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הָעִקָּר הוּא תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת

הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְאַף שֶׁלִּעֵת עַתָּה עוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִכֶּם, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא תִּרְאוּ אוֹר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם נִפַּלְתֶּם בְּדַעְתְּכֶם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אַף פַּעַם בְּחַיֵּיכֶם לֹא רְאִיתֶם אוֹר, עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר", וְתִזְכּוּ לָצֵאת מִכָּל צָרוֹתֵיכֶם וְיִסּוּרֵיכֶם וּמְרִירִיּוֹתֵיכֶם, וְיִמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד טוֹב וְאֵין עוֹד נֹעַם בַּחַיִּים כְּמוֹ מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם, וְאַף שֶׁבְּעֵת צָרָה נִדְמֶה לָאָדָם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִרְאֶה יְשׁוּעָה,

עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי צְרִיכִים לְהַקְפִּיד מְאֹד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, דְּהַיְנוּ לַעֲסֹק תָּמִיד בָּעֵסֶק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מִימוֹת עוֹלָם וְעַד הֵנָּה בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וּצְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמָּנוּ, וְלִבְלִי לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁגּוֹמֵל עִמָּנוּ בְּכָל עֵת; כִּי בֶּאֱמֶת זוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, הִיא דֶּרֶךְ נִפְלָאָה מְאֹד לְהִתְקָרֵב עַל יָדָהּ לַהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת, וְאֵין טוֹב יוֹתֵר בְּזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא הַתּוֹרָה, הַקְּדוּשָׁה וּמֵעִצָּם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לָאָדָם לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ אֶת צַעֲרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, גַּם כֵּן קָשֶׁה מְאֹד, מֵחֲמַת רִבּוּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁמְּעַקְּמִים אֶת לִבּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו, וְלֹא לְהִתְקָרֵב לְשׂוּם עֲבוֹדָה תַּמָּה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֶת הַכְּבֵדוּת שֶׁיֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם כְּשֶׁרוֹצֶה רַק לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים

וּמַכְאוֹבִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נִלְכְּדוּ בְּצָרוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁאַף פַּעַם לֹא יֵצְאוּ מֵהֶן, וְלֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה; וְעַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה הַיְעוּצָה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יַזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת וְהַנִּצְחִיּוֹת, שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ וְעִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת; כִּי בֶּאֱמֶת אִם תִּתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב, תִּרְאוּ וְתַשְׂכִּילוּ אֶת גֹּדֶל הַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּכְלָלִיּוֹת וּבִפְרָטִיּוֹת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, קֹדֶם כֹּל — שֶׁזִּכֵּינוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וּבִכְלַל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְשֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְעַל כֻּלָּם — שֶׁזִּכֵּינוּ לְהִתְרַחֵק מֵהַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, הַשּׁוֹטִים וְהַכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי, שֶׁהֵם כְּלַל הָעֵרֶב־רַב הַנִּמְצָאִים עִכְשָׁו, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בְּתוֹךְ כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וּתְהִלָּה לָאֵל, אֵין לָנוּ חֵלֶק עִמָּהֶם כְּלָל, אֶלָּא אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים וּבְנֵי מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לָנוּ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ לָנוּ כֹּחוֹת לְהִתְחַזֵּק וְלִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה עַל הֶעָבַר, וְיִהְיוּ לָנוּ כֹּחוֹת לְקַבֵּל אֶת הַיְשׁוּעוֹת שֶׁמְּצַפּוֹת לָנוּ. וּבֶאֱמֶת אָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: "עַל

נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת", כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבָזֶה שֶׁתַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִרְאוֹת אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִפְרָטִיּוּת אִם תִּסְתַּכְּלוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּחַיֵּיכֶם, תִּרְאוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַרְבֵּה נִסִּים, וְנִצַּלְתֶּם מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁסְּבְבוּ אֶתְכֶם, וּבְוַדַּאי גַּם עַכְשָׁו לֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִזְכּוּ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת הָאֵלּוּ; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִתְּנוּ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזִּכְּיתֶם לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וּזְכִיתֶם לִהְיוֹת בִּכְלַל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְאַתֶּם מְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת וּמִתְחַבְּרִים עִם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים, בָּזֶה אַתֶּם צְרִיכִים לָתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבִזְכוּת זוֹ שֶׁתְּחַזְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם, וְתִתְּנוּ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַצַּבְכֶם יִשְׁתַּפֵּר בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת; כִּי הָעִקָּר הוּא תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר וּלְרוֹמֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִשְׁתַּפֵּר אֶצְלְכֶם הַמַּצָּב.

ח.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם. וְאִם תֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ — לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם, אָז דַּיְקָא תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים הַרְבֵּה נִסִּים וְהַרְבֵּה חֲסָדִים לֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִפְּנֵי שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם; כִּי בֶּאֱמֶת הַיֵּאוּשׁ וְהַנְּפִילָה שֶׁאָדָם מִתְיָאֵשׁ וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אִם תְּחַזְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם לֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, אָז תִּרְאוּ אֵיךְ "הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר" לָכֶם, וְתִזְכּוּ עוֹד לִרְאוֹת אוֹר בְּחַיֵּיכֶם. הָעִקָּר הוּא הִתְחַזְּקוּת, תְּחַזְּקוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִתְרַחֲקוּ מִכָּל מִינֵי עֵרֶב־רַב וְרִשְׁעִים

אֲרוּרִים, הָעוֹשִׂים צְחוֹק וְלֵיצָנוּת מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הַמִּתְעָרְבִים עִם קְלִפַּת עֵשָׂו — שֶׁהֵם הַנּוֹצְרִים, וְעִם קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל — שֶׁהֵם הָעַרָבִים הָרוֹצְחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְתִתְרַחֲקוּ מֵהֶם, וּלְבַל יִהְיֶה לָכֶם שׁוּם עֵסֶק עִמָּהֶם, אָז דַּיְקָא תִּרְאוּ אֵיךְ "הַמַּצָּב יִשְׂתַּפֵּר"; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ (יוֹמָא לח), וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְזֶה הָעִקָּר — לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תָּמִיד הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ שֶׁיִּשְׂתַּפֵּר מַצַּבְכֶם. הָעִקָּר רַק לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים כְּבָר אֶת הַדְּבוּרִים הָאֵלּוּ, עִם כָּל זֹאת תַּחְזְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַכְשָׁו בְּעִקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא הָעֵרֶב רַב מִתְפַּשְׁטִים וּמִתְרַבִּים מְאֹד מְאֹד בָּעוֹלָם, וְעוֹשִׂים כָּל מִינֵי צְחוֹק מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמְמַלְאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה רַבִּים נִכְשָׁלִים, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ

הָרַבִּים, וַאֲזַי נִטַּמְטֵם הַמֹּחַ וְנִתְעַקֵּם הַלֵּב, וְנִכְנָסִים בָּאָדָם קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאָדָם נוֹפֵל לְמַצָּב גָּרוּעַ כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מֵהַצָּרָה הַמָּרָה הַזֹּאת; אַךְ עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁ"הַמַּצָּב יִשְׁתַּפֵּר"; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא רַק חִזּוּק — לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְעִקַּר הַחִזּוּק הוּא לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין לָכֶם חֵלֶק עִם הָרְשָׁעִים הָאֵלּוּ, הָעֵרֶב־רַב, הַמְעִיקִים וּמְצַעֲרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָז אִם תֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, יָאִיר לָכֶם תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, שֶׁאָז יִרְאֶה יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי קֹדֶם הָאוֹר יִתְרַבֶּה הַחֹשֶׁךְ, וּבִפְרָט לִפְנֵי הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁאָנוּ מְקַוִּים וּמְצַפִּים אֵלָיו, שֶׁתִּתְגַּלֶּה מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, "וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ, וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ יְהוָ"ה מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה", לִפְנֵי גִּלּוּי כָּזֶה מִתְגַּבְּרִים מְאֹד מְאֹד הָעֵרֶב רַב, וּמְפִיצִים אֶת טֻמְאָתָם וְזֻהֲמָתָם, וְדַיְקָא אִם נִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הַחֹשֶׁךְ

הַמָּר הַזֶּה שֶׁעוֹבֵר עַכְשָׁו, אָז דַּיְקָא נִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁיִּתְגַּלֶּה לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּהִתְגַּלוּת מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִהְיוֹת דְּבוּקִים תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



הָעָתָק מִסֵּפֶר שו״ת ״אַשֶׁר בַּנַּחַל״

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְסֵדֶר מִקֵּץ ה׳תשל״ד.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְכָל טוּב סֶלָה יַגִּיעוּ אֶל ... נֵרוֹ יָאִיר.

לְנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ.

נָא וְנָא לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה צְרִיכִים רַק לָבוֹא אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה תְּנַצַּח אֶת הַמִּלְחָמָה וְכוּ׳. בֶּאֱמֶת כָּל הַמַּצָּב כּוֹאֵב, מַה וְלָמָּה לָנוּ הַצָּרָה הַמָּרָה הַזֹּאת וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת לֹא נִשְׁאָר לָנוּ אֶלָּא לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, כִּי מִי חָשִׁיד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּעָבִיד דִּינָא בְּלֹא דִינָא (בְּרָכוֹת ה:), וְעַל־כֵּן בְּכָל פַּעַם שֶׁרַק עוֹבֵר מַשֶּׁהוּ, צְרִיכִים לִשְׁפֹּט עַצְמוֹ, וּבִפְרָט כְּשֶׁאֶרְעָה אֵיזוֹ צָרָה מִבַּעַל בְּחִירָה, בְּוַדַּאי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן עָלֵינוּ רַק לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂינוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲבֹר עַל הַכֹּל וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְתִּיק מֵאִתָּנוּ אֶת כָּל הַדִּינִים, וְנִזְכֶּה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה...

(מִכְתָּב אֶלֶף ט, חֵלֶק ט׳)

קוּנְטְרֵס

שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ

דְּבָרִים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, הִתְחַזְּקוּת וְהִתְעוֹרְרוּת
עֲצוּמָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וּלְהַגִּיעַ אֶל הַשְּׁלֵמוּת הַנִּצְחִית בְּזֶה הָעוֹלָם,
לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּנֹעַם עֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר
וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁעִנְיַן הַדִּבּוּר וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁהִנְחִיל לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא מַתָּנָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאִלְמָלֵא זָכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, אֶלָּא לְקַבֵּל אֶת הַהַנְהָגָה הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ בִּלְבַד, כְּבָר הָיָה מַסְפִּיק, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּרַבֵּנוּ זַ״ל אָנוּ מְקַבְּלִין עֵצוֹת וּדְרָכִים וּנְתִיבוֹת עַל כָּל פְּרָט בְּחַיֵּינוּ, בְּוַדַּאי רָאוּי לָנוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד. עִם כָּל זֹאת ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״ — זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל.

(אִמְרֵי־מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקע)

קוּנְטְרֵס

שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ

רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה):
הִתְבּוֹדְדוּת זוֹהִי מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה מִן הַכֹּל,
דְּהַיְנוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר,
לְהִתְבּוֹדֵד לְבַדּוֹ בְּאֵיזֶה חֶדֶר אוֹ בַּשָּׂדֶה, וּלְפָרֵשׁ
שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּטְעָנוֹת וּבְאַמַּתְלָאוֹת, בְּדִבְרֵי
חֵן, בְּרִצּוּי וּבְפִיּוּס, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ,
שֶׁיְּקָרְבוֹ אֵלָיו לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה זוֹ,
תִּהְיֶה בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, דְּהַיְנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז
(בְּמִדִינָתֵנוּ). כִּי בִּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ קָשֶׁה לוֹ לְפָרֵשׁ כָּל
שִׂיחָתוֹ, וְגַם אֵין הַלֵּב נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַדִּבּוּרִים, מֵחֲמַת
שֶׁאֵינוֹ מֻרְגָּל כָּל־כָּךְ בַּלָּשׁוֹן, כִּי אֵין דַּרְכֵּנוּ לְדַבֵּר
בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּסַפְּרִים

וּמְדַבְּרִים בָּהּ, קַל וָקָרוֹב יוֹתֵר לְשַׁבֵּר לִבּוֹ. כִּי הַלֵּב נִמְשָׁךְ וְקָרוֹב יוֹתֵר אֶל לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, מֵחֲמַת שֶׁהוּא מֻרְגָּל בּוֹ, וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז יָכוֹל לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ יָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הֵן חֲרָטָה וּתְשׁוּבָה עַל הֶעָבַר, וְהֵן בַּקָּשַׁת תַּחֲנוּנִים לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה בֶּאֱמֶת, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, כָּל חַד לְפוּם דַּרְגֵּיהּ. וְיִזָּהֵר מְאֹד, לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהַתְמִיד בָּזֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ שָׁעָה מְיֻחֶדֶת כַּנַּ״ל, וּשְׁאָר הַיּוֹם, יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה כַּנַּ״ל. וְהַנְהָגָה זוֹ הִיא גְּדוֹלָה בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, וְזוֹהִי דֶּרֶךְ וְעֵצָה טוֹבָה מְאֹד, לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֹאת הִיא עֵצָה כְּלָלִית, שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל. כִּי עַל כָּל מַה שֶּׁיְּחַסֵּר לוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳, אוֹ אִם הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מִכֹּל וָכֹל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל הַכֹּל יְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ, וִיבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים נִסְתַּתְּמִין דְּבָרָיו, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאֹד, דְּהַיְנוּ הַהַכָּנָה שֶׁהוּא מוּכָן וְעוֹמֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְחָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק לְדַבֵּר, אַךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל, זֶה בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד, וְגַם לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׂיחָה וּתְפִלָּה מִזֶּה בְּעַצְמוֹ, וְעַל זֶה בְּעַצְמוֹ יִצְעַק וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְרַחֵק כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל אֲפִלּוּ לְדַבֵּר,

וִיבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיַּחֲמֹל עָלָיו, וְיִפְתַּח פִּיו שֶׁיּוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו. וְדַע שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְפֻרְסָמִים סִפְּרוּ, שֶׁלֹּא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם, רַק עַל־יְדֵי הַנְהָגָה זוֹ. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין מֵעַצְמוֹ, גֹּדֶל מַעֲלַת הַנְהָגָה זוֹ, הָעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְהוּא דָּבָר הַשָּׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ, מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, כִּי כֻּלָּם יְכוֹלִים לִנְהֹג הַנְהָגָה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָבוֹאוּ לְמַעֲלָה גְּדוֹלָה; אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה.

וְאָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), שֶׁמִּקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת. וְהָיָה מַזְכִּיר כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים מְפֻרְסָמִים אֲמִתִּיִּים, וְאָמַר, שֶׁכֻּלָּם לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רכח): בְּוַדַּאי נִמְצָאִים כְּשֵׁרִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין לָהֶם הִתְבּוֹדְדוּת, אֲבָל אֲנִי קוֹרֵא אוֹתָם פְּלִיטִים, מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים, עַיֵּן שָׁם. כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁיִּזְכֶּה אֵלֶיהָ הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם הִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, וּלְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל

דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הוּא עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַדְרֵגָה זוֹ נִקְרֵאת 'מַלְכוּת', שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְלִיכוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ בְּכָל עֵת וָרֶגַע מַמָּשׁ, כִּי בְּכָל עוֹלָם מַתְחֶלֶת מִדַּת מַלְכוּת, וְעוֹלֶה מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁבָּא אֶל מִדַּת הַכֶּתֶר, שֶׁהִיא רַעֲוָא דְרַעֲוִין, וְשָׁם הוּא אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּחִינַת עַתִּיק. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְזֶה שֶׁיִּהְיוּ כִּסּוּפָיו וּרְצוֹנוֹתָיו לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה, כִּי כְּשֶׁהִגִּיעַ בְּמַדְרֵגָה וּבָעוֹלָם שֶׁעוֹמֵד שָׁם, אֶל בְּחִינַת כֶּתֶר שֶׁהוּא עַתִּיק עֲדַיִן לְגַבֵּי הָעוֹלָם שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי זֶה כְּלָל בַּכְּתָבִים, שֶׁבַּמַּלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת מַדְרֵגָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הִיא לְמַעְלָה וְהִיא שֹׁרֶשׁ שֶׁל בְּחִינַת עַתִּיק, שֶׁהִיא מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִמֶּנּוּ, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם. וּמַלְכוּת הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, וְעַתִּיק שֶׁהוּא לְמַעְלָה וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל כָּל הַמֹּחִין שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, הוּא בְּחִינַת הַדְּבֵקוּת הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת רַעֲוָא דְרַעֲוִין, רָצוֹן שֶׁבְּרְצוֹנוֹת, הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁבְּהִשְׁתּוֹקְקוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲרֵבוּת, נְעִימוּת

הַדְּבֵקוּת הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה לְהַשֵּׁם, בְּחִינַת (תְּהִלִּים סג, ז): "צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמַהּ לְךָ בְּשָׂרִי" וְכוּ', בְּחִינַת (שָׁם עג, כ): "כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם", בְּחִינַת (שָׁם פד, ג): "נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה', לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי", שֶׁעַל זֶה הִתְפַּלֵּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּל יָמָיו, בְּחִינַת (שָׁם כז, ד): "אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ", שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת הַדְּבֵקוּת שֶׁל תְּפִלִּין. בְּחִינַת (דְּבָרִים ד): "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים" וְכוּ', בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ח): "שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ, כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ, כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה, רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה, מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת" וְכוּ', אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְזֶה. אֲבָל יֵשׁ בְּחִינַת דְּבֵקוּת שֶׁהִיא לְמַטָּה מִבְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁל מַדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה יוֹתֵר. כִּי עַתִּיק דַּעֲשִׂיָּה הוּא לְמַטָּה מִמַּלְכוּת דִּיצִירָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, מִכָּל שֶׁכֵּן מִמַּלְכוּת אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים יוֹתֵר, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם. עַל־כֵּן עִקַּר הַהִתְחָלָה הִיא הָאֱמוּנָה, וְהַסּוֹף הִיא אֱמוּנָה וּדְבֵקוּת, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד; כִּי בְּחִינַת הַדְּבֵקוּת שֶׁל כָּל עוֹלָם וּמַדְרֵגָה שֶׁהוּא נִכְנָס וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהִיא

בְּחִינַת עַתִּיק, בְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, זוֹהִי בְּעַצְמָהּ בְּחִינַת הָאָרַת הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא הַמַּדְרֵגָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ, כִּי מַלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הִיא שֹׁרֶשׁ הַחִיּוּת שֶׁל בְּחִינַת עַתִּיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין שֶׁל עוֹלָם וּמַדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה מִמֶּנּוּ וְכֵן לְעוֹלָם. כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה יָרַדְנוּ אֶל זֶה הָעוֹלָם — לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ וּלְהַשִּׂיגוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר (תְּהִלִּים קמה, ג).

וּלְבָאֵר הַדָּבָר קְצָת יוֹתֵר. כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ עֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן עֲשָׂרָה תִּקּוּנִים, שֶׁהֵן מִכֶּתֶר עַד מַלְכוּת, וּמַלְכוּת מִדָּה אַחֲרוֹנָה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה (כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לה), שֶׁהִיא הַשַּׁעַר לַה׳, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וַעֲבוֹדָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הִיא בַּמֶּה שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין, כִּי מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל מֵבִין אֵין זוֹ אֱמוּנָה, וְשָׁם בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין, שָׁם עִקַּר הַנִּסָּיוֹן. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּלְבַטֵּל שִׂכְלוֹ הַמְגֻשָּׁם וְלִסְמֹךְ עַל אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לְהָבִין הַדָּבָר בְּשִׂכְלוֹ, אֲשֶׁר מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין,

וְהָיָה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, מֵבִין עַתָּה בְּשִׂכְלוֹ, רַק שֶׁיֵּשׁ עוֹד דְּבָרִים גְּבוֹהִים בְּיוֹתֵר שֶׁאֵינוֹ מֵבִינָם, וְצָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאָז מֵבִין גַּם אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּשִׂכְלוֹ, רַק שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בִּידִיעוֹת הַגְּבוֹהוֹת עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁאֵינוֹ מַשִּׂיגָן, וְכֵן מִדַּרְגָּה וְדַרְגָּה. (כַּמּוּבָן כָּל זֶה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בַּתּוֹרָה ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״ עַד ״בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ״ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן צא וּבִמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים). כִּי יֵשׁ בְּחִינַת אֱמוּנָה בְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה וּבְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם. כִּי בְּכָל עוֹלָם וּבְכָל דַּרְגָּה יֵשׁ בְּחִינַת עֶשֶׂר סְפִירוֹת כַּיָּדוּעַ. וֶאֱמוּנָה בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת מְדָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְהַדַּרְגָּה, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה לְהַשָּׂגַת הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת כְּלָל שְׁאָר הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עַד כֶּתֶר, אַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לַחֲזֹר לֶאֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מַדְרֵגָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל עוֹלָם הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִמֶּנּוּ, כִּי מַלְכוּת דִּיצִירָה גְּבוֹהָה הַרְבֵּה מִכֶּתֶר דַּעֲשִׂיָּה, כִּי הִיא בְּחִינַת עַתִּיק דַּעֲשִׂיָּה כַּיָּדוּעַ בַּכְּתָבִים; וְעַל־כֵּן יֵשׁ מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה,

אִם זוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן כַּמָּה יָמִים וְעִתִּים כָּרָאוּי לוֹ לְפִי מַעֲשָׂיו. כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְדַלֵּג בְּפַעַם אַחַת, בִּפְרָט אִם מַעֲשָׂיו אֵינָם עוֹלִים יָפֶה. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג כְּפִי אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְהַדַּרְגָּה, אֲזַי זוֹכֶה לְרָצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת עַתִּיק, בְּחִינַת שֹׁרֶשׁ הַכֶּתֶר, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת מַלְכוּת אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר. וְאָז צָרִיךְ לַעֲלוֹת לִבְחִינַת אֱמוּנָה הַגְּבוֹהָה יוֹתֵר מִזֶּה הַשֵּׂכֶל שֶׁבָּעוֹלָם הַנָּמוֹךְ מִמֶּנּוּ. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הַגְּבוֹהָה יוֹתֵר לְהַשִּׂיג גַּם הַשֵּׂכֶל שֶׁבָּעוֹלָם הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר, אֲזַי צָרִיךְ לַעֲלוֹת לֶאֱמוּנָה הַגְּבוֹהָה עוֹד יוֹתֵר, שֶׁהִיא אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְדַרְגָּה הַגְּבוֹהָה עוֹד יוֹתֵר, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁל עוֹלָם הַבְּרִיאָה. וְכֵן מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם עַד רֹאשׁ הָאֱמוּנָה. כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע, וְשָׁם עִקַּר הָאֱמוּנָה. נִמְצָא, שֶׁאֱמוּנָה הִיא לְמַטָּה מֵהַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַשָּׂגַת הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְדַרְגָּה, עַד שֶׁיַּעֲלֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל, כִּי אִם כְּשֶׁעוֹמֵד תְּחִלָּה בַּנִּסָּיוֹן, עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין הַדָּבָר וְקָשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת, וְהוּא מְבַטֵּל שִׂכְלוֹ וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲלוֹת אֶל הַשֵּׂכֶל, עַד שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל, שֶׁהִיא בְּחִינַת עַתִּיק, שֶׁהִיא הָאָרַת הָרָצוֹן

שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר.

נִמְצָא, שֶׁכָּל הַמַּדְרֵגוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת וְהַגִּלּוּיִים שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵם גִּלּוּי הָאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹלֶה בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, עָלָיו לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכֵן לְעוֹלָם. אַךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִתְגַּלֵּית בְּיוֹתֵר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי אֱמוּנָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְתַרְגּוּמוֹ: פְּרִיסָן בִּצְלוֹ, וְרַשִׁ"י פֵּרֵשׁ: וַיְהִי מֹשֶׁה יָדָיו בֶּאֱמוּנָה פְּרוּשׂוֹת הַשָּׁמַיִם בִּתְפִלָּה נֶאֱמָנָה וּנְכוֹנָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב), בֶּאֱמֶת אִם הָיָה יוֹדֵעַ הָאָדָם יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם, שֶׁ"מְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (יְשַׁעְיָה ו, ג), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְשׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה, בְּוַדַּאי הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְהָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכַוֵּן אֶת דְּבָרָיו, וּבִשְׁבִיל שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם, בִּשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ מִתְלַהֵב כָּל־כָּךְ, וְכָל אֶחָד לְפִי מְעוּט שִׂכְלוֹ וִידִיעָתוֹ, כֵּן הִתְלַהֲבוּתוֹ וְדִקְדּוּקוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְעַל־כֵּן הָאָדָם נִבְחָן בִּתְפִלָּתוֹ וּבְהִתְבּוֹדְדוּתוֹ וְשִׂיחָתוֹ הֵיכָן הוּא עוֹמֵד בָּאֱמוּנָה, כִּי

כָּל מַה שֶּׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, כִּי כְּשֶׁאָחָד יוֹדֵעַ בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עַל יָדוֹ, אָז הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כִּבְיָכוֹל, כְּמוֹ שֶׁאָב וּבֵן מְדַבְּרִים, וּכְמוֹ שְׁנֵי חֲבֵרִים מְדַבְּרִים יַחַד, כִּי אֶחָד רוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ־כֵן בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כָּל מַה שֶּׁחֲזָקָה אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה. וְעַל־כֵּן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל בְּיוֹתֵר עַל עִנְיַן הַ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן קנד) עַל עַצְמוֹ, שֶׁהָעִקָּר לָמָּה הִגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁהִגִּיעַ הָיָה רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִתְנַהֵג בִּבְחִינַת פְּרָאסְטִיק [פַּשְׁטוּת], שֶׁהָיָה מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָמַר תְּהִלִּים בִּפְשִׁיטוּת וּבְתִמִּימוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הִגִּיעַ לְמַה שֶּׁהִגִּיעַ, וְאָמַר: אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה מִמֶּנִּי מַה שֶּׁאֲנִי עַתָּה (דְּהַיְנוּ חִדּוּשׁ כָּזֶה), הָיִיתִי מִזְדָּרֵז כָּל־כָּךְ בַּעֲבוֹדָתִי, עַד שֶׁמַּה שֶּׁהָיִיתִי עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשָׁנָה כְּלָלָה, הָיִיתִי עוֹשֶׂה בְּיוֹם אֶחָד, עַיֵּן שָׁם.

וְעַל־כֵּן צָרִיךְ תָּמִיד לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ" בִּתְמִימוּת וּבְפָשְׁטוּת גְּמוּרָה, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר זָכָה לְהִתְגַּלּוּת אֱמוּנָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לְהַתְמִיד בָּזֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ הוּא כְּבָר בָּרוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּפִי גֹּדֶל הַשְּׁנוּיִים וְהַבְּרוּרִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, אָז עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלִזְכּוֹת לְהַשִּׂיגוֹ וּלְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, צָרִיךְ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹלֶה כְּבָר מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה מֵעוֹלָם לְעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶינָה לוֹ אַלְפֵי וְרִבְבוֹת עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה גִּבּוֹר חָזָק לְחַזֵּק לְבָבוֹ בְּכָל פַּעַם, לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ מִשּׁוּם יְרִידָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל אֵלּוּ הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הֵן בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת כָּל הַמִּלְחָמוֹת וְהַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל כְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל מִימוֹת עוֹלָם.

וְהַכְּלָל וְהָעִקָּר הוּא הַהִתְחַזְּקוּת — לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, אַף אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, לְהַאֲמִין

בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁאֵין שׁוּם יְרִידָה בָּעוֹלָם, כִּי בְּכָל מָקוֹם יְכוֹלִים לִמְצֹא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפֵל לִשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד וְלִבְלִי לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, כִּי גַּם שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא. וְזֶה עִקַּר הַכְּלָל וְהַיְסוֹד בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, לִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ לְעוֹלָם, אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מִימוֹת עוֹלָם, שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ — אַשְׁרֵי לָהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, כֻּלָּם לֹא בָּאוּ לִשְׁלֵמוּתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא הָיוּ מְיָאֲשִׁין עַצְמָן לְעוֹלָם. כִּי בֶּאֱמֶת רַבִּים נִכְנְסוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי רֹב יִשְׂרָאֵל מִתְגַּעְגְּעִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַתְחִילִין בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זְעִירִין אִינוּן שֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי, אַךְ עִקַּר הַחִלּוּק הוּא רַק מֵחֲמַת הָעִנְיָן הַנַּ״ל, שֶׁרֹב הַנִּכְנָסִין בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְעוֹבְדִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת אֵיזֶה זְמַן אָרֹךְ אוֹ קָצָר, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁמַּתְחִילִין לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ וּלְהַפִּילוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, הוּא שָׁב לְאָחוֹר, וְנוֹפֵל מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִשְׁאָר לְמַטָּה, וְעַל־כֵּן אֵין זוֹכִין לְמַה שֶּׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת. אֲבָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים זָכוּ לְהִתְחַכֵּם וּלְהִתְגַּבֵּר לִבְלִי לִפֹּל מִשּׁוּם יְרִידָה וּנְפִילָה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק חִזְּקוּ

עַצְמָן בְּכָל פַּעַם, אַף־עַל־פִּי שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר, וְעַל־יְדֵי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁלָּהֶם (שֶׁקּוֹרִין דֶּער הַאלְטֶן זִיךְ) זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ — אַשְׁרֵי לָהֶם.

וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת, שֶׁיְּכֻלָּה לְהִשָּׁאֵר עַל מַעֲמָדוֹ לְעוֹלָם, לְקַיֵּם (תְּהִלִּים קלט, ז): "אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ", לֶאֱחֹז עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת מַמָּשׁ, לֹא יֶיְאַשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא תְּפִלָּה. כִּי עַל־פִּי הַתּוֹרָה לֹא הָיָה לְבַעַל עֲבֵרָה שׁוּם תַּקָּנָה בָּעוֹלָם, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָה, וְהִקְדִּים תְּשׁוּבָה לָעוֹלָם, וּתְשׁוּבָה הִיא לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם בִּבְחִינַת תְּשׁוּבָה נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּזְדוֹנוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא תְּפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה גַּם־כֵּן לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. כִּי תְּפִלָּה הִיא דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת ו:), שֶׁהִיא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בִּלְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כב, עַיֵּן שָׁם). וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֶל

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה הִיא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַרְבֶּה בְּ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו מֵעַתָּה וְיַצִּילֵהוּ מֵעֲוֹנוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל אָדָם הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבִפְרָט הַבַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְאֵיךְ יִזְכֶּה לָשׁוּב, כִּי בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (קִדּוּשִׁין ל.), וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם רוֹצֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל הַבַּעַל־דָּבָר, הוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (סֻכָּה נב.), וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, כְּשֶׁשְּׁנֵי בְּנֵי־אָדָם נִלְחָמִין זֶה בָּזֶה, שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה הָאֶחָד שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, אֲזַי הוּא מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר. וְאִם־כֵּן אֵיךְ יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר, מִתְגַּבְּרִין עָלָיו בְּיוֹתֵר? עַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם וָיוֹם בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּלְהַפִּיל תְּחִינוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַמָּלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת, שֶׁיְּזַכֵּהוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. וַאֲפִלּוּ אִם רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל בִּתְפִלָּתוֹ, כִּי עֲדַיִן מִתְגַּבְּרִים עָלָיו יוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְיִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ, אוּלַי יָחוּס אוּלַי יְרַחֵם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, יד): "קַוֵּה אֶל ה'" וְגוֹ', וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: וְאִם לֹא נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתְךָ — "חַזַק וְיַאֲמֵץ" וְחוֹזֵר "וְקַוֵּה אֶל ה'". וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת לב:) אִם רוֹאֶה הָאָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נַעֲנָה, יַחֲזוֹר וְיִתְפַּלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "קַוֵּה אֶל ה' חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה'". וְכָל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁתָּמִיד יְקַוֶּה לַה', וְיַעְתִּיר אֵלָיו אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, עֲדַיִן אֵין תְּשׁוּבָתוֹ שְׁלֵמָה, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם, אוּלַי יָבֹא עָלָיו נִסָּיוֹן אוֹ מִכְשׁוֹל וְכוּ', וּמִי יוֹדֵעַ אִם יַעֲמֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה. אֲבָל אִם הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא יַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְקַוֶּה תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת: "וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ", אָז בָּטוּחַ שֶׁבְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁחָזָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, שֶׁאָמַר לָנוּ בְּפֵרוּשׁ: כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם רוֹאִין אוֹתִי (כְּלוֹמַר שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים קְדֻשָּׁתִי הַגְּדוֹלָה שֶׁאֲנִי צַדִּיק גָּמוּר וְכוּ'), אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הָיִיתִי עַכְשָׁו עוֹבֵר עֲבֵרָה גְּדוֹלָה מַמָּשׁ, לֹא הָיִיתִי נוֹפֵל בְּדַעְתִּי כְּלָל, רַק הָיִיתִי אִישׁ כָּשֵׁר אַחַר הָעֲבֵרָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם,

רַק אַחַר־כָּךְ הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן תנג).

וְעַל־כֵּן הַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה הָיָה אַחֲרֶיהָ הֶפְסֵק, אֲבָל גְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה לֹא יִהְיֶה אַחֲרֶיהָ הֶפְסֵק. כִּי גְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה הִיא בְּחִינַת תּוֹרָה, כִּי אָז זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְהַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כִּי עִקַּר כְּלִי זֵינוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הוּא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב), כִּי מָשִׁיחַ יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נו, ז): ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״, שֶׁזֶּהוּ מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, כִּי דָּוִד הוּא בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת הַתְּפִלָּה, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים מִתְפַּלְּלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכּוּ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי הוּא נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַתְּפִלּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שְׁמוֹ, כִּי כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁחִבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִתְיַסֵּד עַל עִנְיַן זֶה, שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל הַנְּפִילוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לַעֲמֹד נֶגֶד הַבַּעַל־דָּבָר, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְכָל הָעֵצוֹת וּלְכָל אָפָנֵי הַיְשׁוּעוֹת, וְלִזְכּוֹת לָצֵאת מִגָּלוּת נַפְשׁוֹ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד

הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים קט, ד): "תַּחַת אַהֲבָתִי יִשְׂטְנוּנִי, וַאֲנִי תְּפִלָּה", שֶׁכָּל מַה שֶּׁאֲנִי אוֹהֵב בְּיוֹתֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֵם מַסְטִינִים עָלַי בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְאִם־כֵּן אֵין אֶזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁבְּכָל פַּעַם מִתְגַּבְּרִים וּמִתְגָּרִים בִּי יוֹתֵר. אַךְ "וַאֲנִי תְּפִלָּה" — אֲנִי אֶתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹצִיאֵנִי מִן הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲנִי אֶתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת: "וַאֲנִי תְּפִלָּה", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עא, יד): "וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ", שֶׁאוֹסִיף בְּכָל פַּעַם לוֹמַר תְּהִלִּים וּתְחִינוֹת וּבַקָּשׁוֹת אוּלַי יְרַחֵם.

וְעַל־כֵּן לֹא מָצָא שׁוּם אָדָם אֶת מְקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַד שֶׁבָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁיָּגַע וְטָרַח מְאֹד, עַד שֶׁמָּצָא מָקוֹם לַה', שֶׁהִיא נְקֻדַּת אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה, מְקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלב, א): "זְכֹר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֻנּוֹתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַה'" וְגוֹ' "עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה'" וְגוֹ'. כִּי עַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, לֹא הָיוּ הַתְּפִלּוֹת בִּשְׁלֵמוּת, כִּי כָּל הַתְּפִלּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שְׁמוֹ כַּנַּ"ל, כִּי הוּא חִבֵּר

חֲמִשָּׁה סִפְרֵי תְּהִלִּים, שֶׁהֵם כְּלוּלִין מִכָּל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה. כִּי כָּל תְּפִלּוֹתָיו שֶׁל דָּוִד שֶׁהוּא סֵפֶר תְּהִלִּים, הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵחֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, וְעַל־כֵּן חִבֵּר כְּנֶגֶד זֶה חֲמִשָּׁה סִפְרֵי תְּהִלִּים, כִּי כָּל הַתְּהִלִּים הוּא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁאֵלּוּ הָיוּ כָּל תְּפִלּוֹתָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וּמֵחֲמַת שֶׁכָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל דָּוִד הָיְתָה תְּפִלָּה, עַל־כֵּן זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, עַל־כֵּן הוּא דַּיְקָא מָצָא אֶת מְקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּפִלָּה שֶׁהָיָה סָתוּם מֵעֵין כֹּל, עַד שֶׁבָּא דָּוִד וְיָגַע מְאֹד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): "אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינַי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה'", כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵין אָדָם זוֹכֶה לְתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת, עֲדַיִן אֵין לוֹ מָקוֹם לַה', וַעֲדַיִן הוּא נָע וָנָד וּמְטֹלְטָל, וַאֲפִלּוּ אִם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה עֲדַיִן אֵינוֹ בָּטוּחַ אִם יִשָּׁאֵר קַיָּם עַל עָמְדּוֹ, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יֵּעָבֵר עָלָיו. כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי־אָדָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה כַּמָּה שָׁנִים, וְאַחַר־כָּךְ נָפְלוּ מְאֹד וְנִתְרַחֲקוּ מִן הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי. וּבִפְרָט שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים הַרְבֵּה שֶׁנָּפְלוּ לְמַה שֶׁנָּפְלוּ, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנָּפְלוּ לַעֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהֵם

מְשֻׁקָּעִים בִּיוֵן מְצוּלָה בְּטִיט הַיָּוֵן. וְהֵם מְצַפִּים וּמִתְגַּעְגְּעִים לָצֵאת מִטִּנּוּפָם וְלִכְלוּכָם, אַךְ אֵין מִי שֶׁיּוֹשִׁיעֵם וְיוֹצִיאֵם. עַל־כֵּן עִקַּר הַמָּקוֹם וְהַמַּעֲמָד דִּקְדֻשָּׁה הוּא תְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה זוֹכִין לְהִשָּׁאֵר קַיָּמִים עַל עָמְדָם תָּמִיד, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. כִּי כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה כִּי אִם לְתוֹרָה לְבַד, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה טוֹב מְאֹד, וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנּוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, מִן הַתּוֹרָה, אֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לִתְפִלָּה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה; כִּי לִפְעָמִים נוֹפֵל הָאָדָם לִירִידָה עֲמֻקָּה שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם מָעָמָד, וּבִפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל נָפְלוּ מְאֹד, עַד שֶׁהֵם בְּעֵינֵיהֶם לְאַחַר יֵאוּשׁ לְגַמְרֵי, וַעֲלֵיהֶם הִתְנַבֵּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים סט, ג): "טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד, בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם וְשִׁבֹּלֶת שְׁטָפָתְנִי", כִּי עַל הַגָּלוּת הַזּוֹ נֶאֱמַר (אֵיכָה א, ט): "וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין עוֹזֵר לָהּ". וְגֹדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁטּוֹבְעִים בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד — אֵין לְשַׁעֵר, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וּבַמֶּה אֶפְשָׁר לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְהִשָּׁאֵר עַל עָמְדּוֹ בִּנְפִילָה וִירִידָה כָּזוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵאַחַר שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם מָעָמָד, כִּי

נִתְרַחֵק מִכָּל הַקְּדֻשׁוֹת, וְשׁוֹקֵעַ וְטוֹבֵעַ בְּכָל יוֹם בַּמֶּה שֶׁטּוֹבֵעַ? עַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא תְּפִלָּה וּצְעָקָה וַאֲנָחָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר שָׁם דָּוִד אַחַר שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּגֹדֶל צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁיֵּשׁ עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְפִי עִנְיָנוֹ, בְּחִינַת "טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד" וְכוּ' "יָגַעְתִּי בְקָרְאִי" וְכוּ' "רַבּוּ מִשַּׂעֲרוֹת נַפְשִׁי שׂוֹנְאַי חִנָּם" וְכוּ', אַחַר־כָּךְ אָמַר: "וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה' עֵת רָצוֹן" וְכוּ', שֶׁאֲנִי אַחֲזִיק עַצְמִי לְעוֹלָם בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוּלַי יְרַחֵם, שֶׁתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת מָעֳמָד וּמָקוֹם אֲפִלּוּ בֵּיוֵן מְצוּלָה שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם מָעֳמָד, כִּי הַתְּפִלָּה נִקְרֵאת עֲמִידָה, כִּי אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת ו:), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב): "עוֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָיִם". כִּי יְרוּשָׁלַיִם שָׁם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בֵּית הַתְּפִלָּה, שָׁם עִקַּר בְּחִינַת הָעֲמִידָה, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה יְכוֹלִין לְהִתְקָרֵב תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא; כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא רָחוֹק מִכָּל הַקְּדֻשׁוֹת וּמִכָּל הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם דָּבָר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִתְּלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם, וְיִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי בֶּאֱמֶת,

צָרִיךְ שֶׁיֹּאחַז בִּשְׁנֵיהֶם — בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, כִּי שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים, אֲשֶׁר אִם יִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, הָאֶחָד יָקִים אֶת חֲבֵרוֹ.

וְזֶה פֵּרוּשׁ מַאֲמָרָם זַ״ל (כְּתֻבּוֹת צט:): אֵין הוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הֵם בְּחִינַת הוֹנָאָה, שֶׁמְּאַנֶּה וּמַטְעֶה אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי אֵין הוֹנָאָה גְּדוֹלָה בָּעוֹלָם כְּמוֹ הַמִּרְמָה שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, שֶׁמְּאַנֶּה וּמַטְעֶה אֶת הָאָדָם לְהַחֲלִיף עוֹלָם עוֹמֵד בְּעוֹלָם עוֹבֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וּמְאַנֶּהוּ וּמַטְעֵהוּ בְּכַמָּה מִינֵי רַמָּאֵיוֹת וַעֲרוּמִיּוֹת וּבִלְבּוּלִים, בְּכַמָּה הוֹנָאוֹת וְטָעֻיּוֹת בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, כְּדֵי לְמָנְעוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, מֵחַיִּים נִצְחִיִּים, מֵחַיִּים טוֹבִים, מֵחַיִּים אֲרֻכִּים, מֵחַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְרוֹצֶה לְהוֹרִידוֹ וּלְהַפִּילוֹ לִשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְעָקְרוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. מֵהָעוֹלָם הַזֶּה חִנָּם עַל לֹא דָּבָר, כִּי יָדוּעַ שֶׁאֵין שׁוּם נַחַת מִכָּל תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם כְּלָל, לְמִי שֶׁיֵּשׁ מֹחַ בְּקִדְקָדוֹ וּבָקִי קְצָת בְּטִיב הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּתַאֲוֹתָיו וּבְתַעֲנוּגָיו, כִּי כֻּלָּם מְעֹרָבִים בְּכַעַס וּמַכְאוֹבוֹת וְיגוֹנוֹת, וְאַחֲרִיתָם מָרָה כְּלַעֲנָה, חַדָּה כְּחֶרֶב פִּפְיוֹת גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִלְּבַד אֲשֶׁר בָּעוֹלָם הַבָּא, שָׁם בְּוַדַּאי כָּל עִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה מָרִים

מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וּמִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: זַכָּאָה מָאן דְּלָא אֶתְהַנֵּי מִדִּילֵיהּ כְּלוּם. נִמְצָא שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר מְאַנֶּה וּמַטְעֶה אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נא): הָעוֹלָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ מְאֹד, כִּי אֵין שׁוּם אָדָם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קֵץ וְסוֹף טוֹב מִן הָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוֹכִיחַ הַנָּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, קָרָאָם ״הָעִיר הַיּוֹנָה״ (צְפַנְיָה ג, א), לְשׁוֹן הוֹנָאָה, כַּמּוּבָא בִּמְצוּדוֹת צִיּוֹן שָׁם, עַל שֶׁהִנִּיחוּ לְהוֹנוֹת אֶת עַצְמָן וְלֹא הִשְׁתַּדְּלוּ לְהִנָּצֵל מֵהוֹנָאָתוֹ. וְעַל־כֵּן הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָעַכּוּ״ם מוֹנִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מט, כו): ״וְהַאֲכַלְתִּי אֶת מוֹנַיִךְ אֶת בְּשָׂרָם״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י (בְּרֵישׁ פָּרָשַׁת חֻקַּת): לְפִי שֶׁהַשָּׂטָן וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל, מַה טַּעַם יֵשׁ בְּמִצְוָה זוֹ וְכוּ׳, שֶׁרוֹצִין לְהוֹנוֹת וּלְהַטְעוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַרְחִיקָם מֵהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין יוֹדְעִין טַעֲמֵי מִצְוֹת וְכוּ׳, עַל־כֵּן צְרִיכִין לַהֲשִׁיבָן: ״גְּזֵרָה גָּזַרְתִּי חֻקָּה חָקַקְתִּי אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ״. כִּי כְּלָלְיוּת הַתּוֹרָה נִקְרֵאת גַּם־כֵּן חֻקָּה, כָּל שֶׁכֵּן אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַחֻקִּים וְכוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם: כְּגוֹן לְבִישַׁת שַׁעַטְנֵז וַאֲכִילַת חֲזִיר וְכוּ׳. נִמְצָא שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא נִקְרָאִים הוֹנָאָה, וְזֶה פֵּרוּשׁ:

"אֵין הוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת", כִּי קַרְקָעוֹת הֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, יג): "שְׁכֹן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה", כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי עִקַּר הָעֲמִידָה וְהַסְּמִיכָה בָּעוֹלָם הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁעָלֶיהָ עוֹמֵד הַכֹּל, בִּבְחִינַת "אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה", וּבִבְחִינַת "וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עוֹמֶדֶת" (קֹהֶלֶת א, ד), וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מַכּוֹת כד.): עַד שֶׁבָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת — "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה". אֱמוּנָה זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְתַרְגּוּמוֹ: פְּרִישָׁן בְּצִלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'). הַיְנוּ כְּשֶׁזּוֹכִין לִתְפִלָּה כַּמְבֹאָר לָעֵיל, הַיְנוּ שֶׁהָאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁתָּמִיד יִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת יְהֶיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בִּבְחִינַת: "וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל" וְכַנַּ"ל, אֲזַי בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל הַיֵּצֶר הָרַע לְהוֹנוֹתוֹ וּלְהַטְעוֹתוֹ עוֹד בְּשׁוּם אֹפֶן, בִּבְחִינַת "אֵין הוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת", כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת גְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ הֶפְסֵק כַּנַּ"ל, בִּבְחִינַת "סְמִיכָה גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה", שֶׁעִקַּר סְמִיכוּת הַגְּאֻלָּה בִּכְלָל וּבִפְרָט הִיא לִתְפִלָּה. כִּי עִקַּר תִּקָּוָתֵנוּ וּסְמִיכָתֵנוּ לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ

בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה כַּנַּ״ל. כִּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה כָּל זְמַן שֶׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת לִבּוֹ לְהִתְפַּלֵּל עֲדַיִן לְהַשֵּׁם שֶׁיָּשִׁיבֵהוּ אֵלָיו, וּפוֹרֵשׂ כַּפָּיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא, אַף־עַל־פִּי שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה בְּקִלְקוּלוֹ, כָּל אֶחָד לְפִי עִנְיָנוֹ שֶׁנִּתְפַּס בּוֹ, אֲפִלּוּ אִם נִתְפַּס בַּמֶּה שֶׁנִּתְפַּס, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ סְמִיכָה וְתִקְוָה וּמַעֲמָד, עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת אֲפִלּוּ בְּיוֹן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מ, ב־ג): ״קַוֹּה קִוִּיתִי אֶל ה׳ וַיֵּט אֵלַי וַיִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן, וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשׁוּרַי״ וְכוּ׳, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁשִּׁוַּעְתִּי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּקִוּוּי אַחַר קִוּוּי, עַל־יְדֵי־זֶה זָכִיתִי ״וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן״, שֶׁעָלִיתִי מִמְּקוֹמוֹת רָעִים וּמְטֻנָּפִים מְאֹד שֶׁנִּקְרָאִים בּוֹר שָׁאוֹן וְטִיט הַיָּוֵן, אֲשֶׁר שָׁם אֵין שׁוּם מָעָמָד כְּשֶׁנּוֹפְלִים לְשָׁם, וְחַס וְשָׁלוֹם, יְכוֹלִים לִטְבֹּעַ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד״, וּבֶאֱמֶת כַּמָּה בְּנֵי־אָדָם טָבְעוּ שָׁם וְנִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם, אֲבָל אָנֹכִי שֶׁקִּוִּיתִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקִוּוּי אַחַר קִוּוּי, וְשִׁוַּעְתִּי לְהַשֵּׁם תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה ״וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן״ כַּנַּ״ל, ״וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשׁוּרַי״, כִּי עִקַּר הַתְּקוּמָה וְהָעֲמִידָה

הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְשִׂיחָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְכוֹלִין לַעֲמֹד אֲפִלּוּ בִּמְקוֹם שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם מָעֲמָד.

וְעַל־כֵּן כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים לֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם וּמַעֲלָתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת וְ"שִׂיחָה בֵּינָם לְבֵין קוֹנָם", שֶׁהִתְמִידוּ בָּזֶה מְאֹד מְאֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, תָּמִיד הָיוּ שִׂפְתוֹתֵיהֶם נָעוֹת בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּכֵּךְ מֹחָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁזָּכוּ לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ שֶׁטָּרַח בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ". כִּי הַתְּפִלָּה וְהַדִּבּוּר הֵם בְּחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּהַקְדָּמַת הַתִּקּוּנִים, דַּף יז.): מַלְכוּת פֶּה, וּמַלְכוּת הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁהִיא תְּפִלָּה כַּנַּ"ל, וְעַל־כֵּן בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁרוֹצִים לְהַכְנִס בְּעוֹלָם חָדָשׁ וּלְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגָה חֲדָשָׁה, הַהֶכְרֵחַ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּפִי הָאוֹר שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַשִּׂיג עַכְשָׁו מֵעוֹלָם שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, הָאוֹר הַזֶּה הוּא בְּחִינַת אוֹר אֵין סוֹף כְּנֶגְדּוֹ. וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַצִּמְצוּם, שֶׁהִיא בְּחִינַת

הַדִּבּוּר, כִּי בִּלְאו זֶה הַכֹּל אֶצְלוֹ רִבּוּי אוֹר. וְעַל־כֵּן הָיוּ הַצַּדִּיקִים עוֹסְקִים תָּמִיד בְּ"שִׂיחָה בֵּינָם לְבֵין קוֹנָם" בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְהָיוּ מַתְמִידִים בָּזֶה מְאֹד מְאֹד. כִּי הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, כִּי אִם עַל־יְדֵי צְמְצוּמִים רַבִּים מְעִילָּה לֶעָלוּל, מִשֶּׂכֶל עֶלְיוֹן לְשֶׂכֶל תַּחְתּוֹן, כִּי לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפִיסָא בֵּיהּ כְּלָל; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה, וְכָל הַהַשָּׂגוֹת וְכָל הַצְּמְצוּמִים כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁהִיא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ד): "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה"; כִּי אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וּקְטַנֵּי עֵרֶךְ בְּרַחֲמֵי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, וְעִקַּר חִיּוּתָם וְתִקְוָתָם לִזְכּוֹת לַתַּכְלִית הַנִּצְחִית הוּא רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל גָּדוֹל, וְהוּא חָרִיף וְלַמְדָן גָּדוֹל בְּתוֹרָה, בַּחֲרִיפוּת וּבְקִיאוּת בַּשַּׁ"ס וּבַפּוֹסְקִים, וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ יָד בְּחָכְמַת הַקַּבָּלָה, בְּסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבִכְתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא זָכָה עַצְמוֹ מִזֻּהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְלֹא שָׁבַר עֲדַיִן לְגַמְרֵי תַּאֲוַת גּוּפוֹ וְחָמְרוֹ, וְיֵשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזוֹ אֲחִיזָה וְשֶׁמֶץ דָּבָר מִתַּאֲוַת הַגּוּף וְהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּוַדַּאי עֲדַיִן אֵין שִׂכְלוֹ

שָׁלֵם, וְאָסוּר לוֹ לְהִכָּנֵס בְּחָכְמַת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי יוּכַל לְהִכָּשֵׁל מְאֹד וְלִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְצָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה וּלְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְלִסְמֹךְ עַל אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְעַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר כָּפוּ אֶת יִצְרָם, וְשָׁבְרוּ אֶת הַחֹמֶר לְגַמְרֵי, כִּי רַק הֵם זָכוּ לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ שֶׁטָּהֲרוּ וְקִדְּשׁוּ עַצְמָן מִזְּהֲמַת הַנָּחָשׁ לְגַמְרֵי, וְשָׁבְרוּ כָּל הַתַּאֲוֹת, וּבִטְּלוּ אֶת הַגּוּף וְהַחֹמֶר לְגַמְרֵי, גַּם־כֵּן הָיָה עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁלָּהֶם רַק עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה וְלָדַעַת שׁוּם יְדִיעָה בְּהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא הַשַּׁעַר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִין לְכָל הַקְּדֻשׁוֹת לְכָל הַהַשָּׂגוֹת וְכָל הַיְדִיעוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בִּבְחִינַת (וַיִּקְרָא יז): "בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ", 'זֹאת' הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת כַּיָּדוּעַ, בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁהִיא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", בְּחִינַת (דְּבָרִים ד, מה): "זֹאת הַתּוֹרָה וְהָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים" וְכוּ' 'זֹאת' דַּיְקָא כַּנַּ"ל. וְזֶה שֶׁהֶאֱרִיךְ בַּתִּקּוּנִים וּבְאֵר הֵיטֵב דְּלֵית רְשׁוּ לְנָבִיא וְחוֹזֶה לְאַעְלָא לְקֻדְשָׁא בַּר מִינֵהּ וְכוּ'.

כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב וּלְהִכָּנֵס לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וּלְשׁוּם הַשָּׂגָה וּלְשׁוּם יְדִיעָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִי אֶפְשָׁר לְנַצֵּחַ שׁוּם מִלְחָמָה וְלַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם בַּתִּקּוּנִים: וְדָוִד כַּד הֲוָה עָאל בִּקְרָבָא לֹא אִיתְרַחִיץ אֶלָּא בֵּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, ג): "אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה" וְכוּ', "אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ", הַיְנוּ שֶׁעִקַּר בִּטְחוֹנוֹ וְתִקְוָתוֹ הָיְתָה בֶּאֱמוּנָה שֶׁנִּקְרֵאת 'זֹאת' כַּנַּ"ל, דְּהַיְנוּ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הוּא חָזָק שֶׁבְּוַדַּאי יַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הַמַּחֲנוֹת וְהַמִּלְחָמוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, כִּי בְּוַדַּאי יוּכַל לְנַצְּחָם וּלְשַׁבְּרָם, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה חֲזָקָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּקְרֵאת 'זֹאת' כַּנַּ"ל, בְּחִינַת: "בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ", הַיְנוּ 'בְּזֹאת' דַּיְקָא הַיְנוּ בֶּאֱמוּנָה כַּנַּ"ל. וְהַנָּבִיא כְּשֶׁרָאָה אֹרֶךְ הַגָּלוּת, לֹא הָיְתָה לוֹ תִּקְוָה לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה שֶׁנִּקְרֵאת 'זֹאת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֵיכָה ג): "זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי, עַל־כֵּן אוֹחִיל" וְכוּ', כַּמְבֹאָר בַּתִּקּוּנִים שָׁם. כִּי הַנָּבִיא רָאָה שֶׁבְּסוֹף הַגָּלוּת יִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּיוֹתֵר, וְיִהְיֶה קָשֶׁה

לָאָדָם לְנַצֵּחוֹ, עַל־כֵּן אָמַר, שֶׁאֵין תִּקְוָה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת 'זֹאת' שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, וְיֵצֵא מִן הַגָּלוּת בְּוַדַּאי. וְעַיֵּן שָׁם בַּתִּקּוּנִים, שֶׁהָאֱרִיךְ בְּעִנְיַן בְּחִינָה שֶׁל 'זֹאת', שֶׁיַּעֲקֹב מָסַר זֹאת לְבָנָיו, וְכֵן מֹשֶׁה וְכוּ' וְכוּ'. (וְעַיֵּן בְּבֵאוּר יוֹתֵר כָּל עִנְיַן בְּחִינָה שֶׁל 'זֹאת' בַּסֵּפֶר "אֲשֶׁר בַּנַּחַל" חֵלֶק ה' מִכְתָּב תרכ"ב, עַיֵּן שָׁם). וְהַכְּלָל, שֶׁבְּחִינַת 'זֹאת' הַנִּזְכֶּרֶת שָׁם בַּתִּקּוּנִים הִיא בְּחִינַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, "שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, שֶׁהִיא עִקַּר וְיסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְהִכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה וּלְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁהָיָה הַכֹּהֵן מַזְהִיר אֶת הָעָם כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַמִּלְחָמָה (דְּבָרִים כ, ג): "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם, אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם" וְגוֹ', וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּסִפְרִי שָׁם): אֲפִלּוּ אֵין בָּכֶם זְכוּת אֶלָּא מַה שֶּׁאַתֶּם אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל', אַתֶּם רְאוּיִים לְנַצֵּחַ אֶת אוֹיְבֵיכֶם וְכוּ'; הֵינוּ כַּנַּ"ל, כִּי כָּל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם

מְרַמְּזוֹת הָעִקָּר עַל מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרַע, כִּי אֲפִלּוּ הַמִּלְחָמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְאֶחָד בְּגַשְׁמִיּוּת עִם שׂוֹנְאִים וְאוֹיְבִים, הַכֹּל הוּא בְּחִינַת הַיֵּצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (סַנְהֶדְרִין קג): כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם צָרִים לְמַטָּה כָּךְ יֵשׁ לוֹ צָרִים לְמַעְלָה. וְעַל־כֵּן עִקַּר הַמִּלְחָמָה הִיא מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרָע. וְזֶה שֶׁהַזְּהִיר הַכֹּהֵן קֹדֶם שֶׁנִּכְנְסוּ לְמִלְחֶמֶת ה׳ לְנַצֵּחַ אֶת הָאוֹיְבִים וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁסְּבִיב הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהֵם כְּלַל כָּל הַשּׂוֹנְאִים הַמּוֹנְעִים וְהַמְעַכְּבִים מִדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁאָדָם נִכְנָס לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם, אֲזַי הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מִתְעוֹרְרִים עָלָיו כַּמָּה קְטֵרוּגִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְרוֹצִים לְהַפִּיל אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ עִקַּר הַמִּלְחָמָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לַעֲמֹד עַל רַגְלָיו לְבַל יִפֹּל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְנַצְּחָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְבַטְּלָם, אֲבָל בַּמֶּה יִהְיֶה בְּטָחוֹנוֹ חָזָק שֶׁלֹּא יִפֹּל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם? הָעִקָּר הוּא רַק הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, כִּי כְּשֶׁהוּא חָזָק בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר

אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, בְּוַדַּאי אֵין לוֹ לְהִתְיָרֵא מִשּׁוּם מִלְחָמָה וּמִשּׁוּם נִסָּיוֹן שֶׁבָּעוֹלָם. וְזֶהוּ "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה" וְכוּ', בִּזְכוּת "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" לְבַד, הַיְנוּ בִּזְכוּת וּבְכֹחַ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ" בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, בָּזֶה לְבַד אַתֶּם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְמִלְחָמָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי מֵאַחַר שֶׁאַתֶּם חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שׁוּב אֵין לָכֶם לְהִתְיָרֵא מִשּׁוּם מִלְחָמָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְזֶהוּ "אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ וְאַל תְּפֻחֲדוּ מִפְּנֵיהֶם". אַל תִּירְאוּ מִשַּׁעֲטַת סוּסִים וְשִׁפְעַת הַקַּלְגַּסִים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת (סוֹטָה, פֶּרֶק שְׁמִינִי), הַיְנוּ עִנְיְנֵי תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה שֶׁעוֹשִׂין הַשּׁוֹנְאִים לְהַפְחִיד וּלְאֵימָה עַל שֶׁכְּנֶגְדָּם, וְכָל הַבְּחִינוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ בְּמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וְזֶה יָדוּעַ לְמִי שֶׁהִתְחִיל לְהִכָּנֵס קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְמִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרַע אֲפִלּוּ אָדָם פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, כִּי דֶּרֶךְ הַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא לְאֵימָה וּלְהַפְחִיד אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, וּלְהַכְבִּיד עָלָיו עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד, וּמֶחֱמַת זֶה נִמְנְעוּ רַבִּים מִלְּהַתְחִיל

לְהִכָּנֵס בַּעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת הָאֵימִים וְהַכְּבֵדוּת הַלָּלוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וְזֶה בְּחִינַת שַׁעֲטַת סוּסִים וְשִׁפְעַת הַקְלָגְסִים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ'. אֲבָל הָעִקָּר בַּעֲבוּדַת ה' שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד הָאָדָם כְּלָל. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן מח), שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה הָאָדָם צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל גֶּשֶׁר צַר מְאֹד, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד הָאָדָם כְּלָל. וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת לַעֲבֹר עַל הַגֶּשֶׁר צַר בְּשָׁלוֹם בְּלִי פַּחַד, הוּא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה כַּנַ"ל, בְּחִינַת "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה", בִּזְכוּת "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" הַיְנוּ אֱמוּנָה כַּנַ"ל, וְשׁוּב "אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ וְאַל תֵּחָפְזוּ מִפְּנֵיהֶם, כִּי ה' אֱלֹקֵיכֶם עִמָּכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם" וְכוּ' כַּנַ"ל. וְזֶהוּ "ה' לִי לֹא אִירָא" (תְּהִלִּים כז), הַיְנוּ כַּנַ"ל, כְּשֶׁה' לִי, דְּהַיְנוּ שֶׁאֲנִי מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וַה' עִמָּדִי תָּמִיד, כִּי "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", שׁוּב "לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם" כַּנַ"ל. כִּי מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה חֲזָקָה, בְּוַדַּאי יִנָּצֵחַ בְּכָל הַמִּלְחָמוֹת; וְסוֹף כָּל סוֹף אָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, בְּחִינַת (אֵיכָה ג, כא): "זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל" כַּנַ"ל.

כִּי הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ

לְבֵין קוֹנוֹ״ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ. כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הַהִתְחַלָּה וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת ה׳ וּבְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת. וְהִיא הַסּוֹף וְהַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַיְדִיעוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת, בִּבְחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי זוֹ הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַיְדִיעוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת, שֶׁיּוֹדְעִין וּמַשִּׂיגִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע כְּלָל, רַק לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה מד, ו): ״אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹקִים״, ׳אֲנִי׳ זוֹ בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּיָּדוּעַ, וְזֶהוּ ״אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן״, כִּי הַהִתְחַלָּה הִיא הָאֱמוּנָה וְהַסּוֹף הוּא הָאֱמוּנָה כַּנַּ״ל, וְכָל מַה שֶׁיּוֹדְעִין וּמַשִּׂיגִין בְּיוֹתֵר בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, נִתְחַזֵּק הָאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְזֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַיְדִיעוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין רַבִּי גָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת אֲפִלּוּ בַּפְּחוּתִים וּבַשְּׁפֵלִים מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּל הַהַשָּׂגוֹת וְהַיְדִיעוֹת הֵן רַק בִּבְחִינַת מָטִי וְלֹא מָטִי, בְּגִין דְּלֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיהּ כְּלָל (עֵץ תִּקּוּנֵי־זֹהַר, דַּף יז.). כִּי בֶּאֱמֶת עַל־פִּי חָכְמוֹת, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ וְלֵידַע מִמֶּנּוּ כְּלָל, כִּי יוֹכַל לִטְעוֹת בְּחָכְמָתוֹ מְאֹד, כְּדֶרֶךְ

שֶׁנִּבְכּוּ הַמְּחַקְּרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁבָּאוּ לְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּמוּרָה עַל־יְדֵי טָעוּת חָכְמָתָם הַנִּבּוֹכָה. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה, אֲבָל צְרִיכִים לְהַחֲיוֹת אֶת הָאֱמוּנָה וּלְחַזְּקָהּ עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הַחִיּוּת מֵאוֹר הַפָּנִים שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר דַּיְקָא, הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה יְתֵרָה דַּיְקָא, שֶׁהֵם עוֹסְקִים לְהַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָתָם הַקְּדוֹשָׁה, לְהַכְנִיס בָּנוּ דַּעַת שֶׁנִּזְכֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַכֹּל וְיסוֹד הַיַּהֲדוּת, וּבְכָל הַתּוֹרוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת שֶׁהֵם מְגַלִּין לָנוּ, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מְחַיִּין וּמְחַזְּקִין אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּזְכֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאָנוּ רוֹאִין וּמְבִינִים שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דְּבָרִים אֵלּוּ כְּלָל, וְאָנוּ רוֹאִין מֵרָחוֹק שֶׁחָכְמָתָם הַגְּדוֹלָה נֶעֱלֶמֶת וּרְחוֹקָה מֵאִתָּנוּ מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּיהּ, יְכוֹלִים לְהִתְנוֹצֵץ לוֹ מְעַט רְמָזִים גְּדוֹלִים וַחֲזָקִים כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, כּוּלֵי הַאי וְאוּלַי יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לֵידַע וּלְהַשִּׂיג קְצָת לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַשֵּׁם וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, אֲשֶׁר נֹעַם עֲרֵבוּת מְתִיקוּת הִתְנוֹצְצוּת אַחַת אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר, וּכְדַאי לְסַבֵּל כָּל הַיִּסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם וְלִשְׁבֹּר כָּל הַתַּאֲוֹת, וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ בַּעֲבוֹדַת ה׳

יִתְבָּרַךְ בְּכָל הַטָּרָחוֹת וְהַיְגִיעוֹת וּבְמִסִּירוּת נֶפֶשׁ בֶּאֱמֶת בְּשִׁבְיל עֲרֵבוּת נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת אַחַת; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִרְדֹּף אַחַר זֶה בֶּאֱמֶת.

וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר מַכְנִיסִים בָּנוּ הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהִיא גִּלּוּי עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", שֶׁנִּהְיֶה חֲזָקִים בָּזֶה מְאֹד מְאֹד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה עַל עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה — "שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", כִּי בְּעִנְיַן תְּפִלָּה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ" נִכְנָסִים בְּכָל פַּעַם בְּלֵב הָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת גְּדוֹלִים, כִּי לְכְאוֹרָה קָשֶׁה, הֲלֹא אָמְרוּ חֲזַ"ל (בְּרָכוֹת לג:): הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם, וְאִם־כֵּן אֵיךְ שַׁיָּךְ עַל זֶה תְּפִלָּה, מֵאַחַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָסַר אֶת הַבְּחִירָה לָנוּ? וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מָצָאנוּ שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים עָסְקוּ בָּזֶה, לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילֵם מֵהַיֵּצֶר הָרָע וְיִקָּרֵבֵם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁמַעְנוּ בְּפֶה מָלֵא מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁחָיוּ סָמוּךְ לִזְמַנֵּנוּ. וְגַם בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל בַּגְּמָרָא וּבְשָׁאָר סְפָרִים מָצָאנוּ כַּמָּה תְּפִלּוֹת שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בְּכָל יוֹם שֶׁיִּנָּצְלוּ מֵהַיֵּצֶר הָרַע, כַּמְבֹאָר תְּפִלָּתָם בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְגַם

מֵהַתְּפִלּוֹת הַסְּדוּרוֹת לָנוּ בְּכָל יוֹם מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה אָנוּ רוֹאִין זֹאת, כִּי אָנוּ מִתְפַּלְּלִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם "הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ".

נִמְצָא, שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה וְלַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה תָּלוּי בִּבְחִירַת הָאָדָם, וְכֵיוָצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה תְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת מִכְּבָר, שֶׁהֵן מְיֻסָּדוֹת עַל בַּקָּשָׁה זוֹ, לִזְכּוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים מְיֻסָּד עַל תְּפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת אֵלּוּ לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּמְבֹאָר שָׁם. וּבֶאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת, כִּי זוֹהִי גַּם־כֵּן אַחַת מֵהַקְּשָׁיוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָן בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אִם בֶּאֱמוּנָה לְבַד, וְגַם בְּעֵת שֶׁהוֹדִיעַ לִי רַבֵּנוּ זַ"ל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מְעַט מִזֶּה — הֲלֹא הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה? וְלֹא הֵשִׁיב לִי בְּפֵרוּשׁ, רַק כִּלְאַחַר יָד, כְּאוֹמֵר אַף־עַל־פִּי־כֵן, כְּלוֹמַר אַף־עַל־פִּי שֶׁקָּשֶׁה זֹאת וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לְךָ הָעִנְיָן וּלְתָרֵץ לְךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְנַהֵג כָּךְ, וְאָנֹכִי לֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁאֹל יוֹתֵר, כִּי יָדַעְתִּי

כִּי קָשְׁיָה זוֹ יְכוֹלִין לְהַקְשׁוֹת עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ חַזַ״ל מִכְּבָר עַל תְּשׁוּבָה וְהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן בִּרְכַּת ״הֲשִׁיבֵנוּ״ כַּנַּ״ל. עַל־כֵּן צְרִיכִין לִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה, לִסְמֹךְ עַל חֲכָמֵינוּ זַ״ל, שֶׁכֻּלָּם הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְהוֹלִיכוּ אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ — לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לִזְכּוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ.

וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ כָּל אָדָם שְׁתֵּי בְּחִינוֹת עֲבוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עֲבוֹדָה אַחַת הַתְּלוּיָה בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, וְהִיא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁבָּהּ צָרִיךְ הָאָדָם לְהַכְנִיס דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ עַד מָקוֹם שֶׁיָּדוֹ מַגַּעַת וְעַל־יְדֵי־זֶה מְבָרֵר כָּל הַנִּצוֹצוֹת שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי שְׁבִירַת כֵּלִים שֶׁמִּתְבָּרְרִין עַל־יְדֵי הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל עֵסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה אִיתְבְּרִירוּ, אֲבָל עִקַּר קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, שֶׁהִיא יְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (מַכּוֹת כד.): בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת — ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״ (חֲבַקּוּק ב, ד). כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַכְנִיעַ

וּלְבַטֵּל הַקְּלִפּוֹת הַבָּאוֹת מִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁאוֹתָן הַקְּלִפּוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעָן וּלְבַטְּלָן עַל־יְדֵי שׂוּם שֵׂכֶל, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה לְבַד — "שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", שֶׁהִיא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ; כִּי הָאֱמוּנָה שֶׁבֶּחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמַּאֲמִינִים בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁגַּם שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, זֶה יְסוֹד הַכֹּל, וְכָל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת תְּלוּיוֹת בָּזֶה, כִּי בְּלֹא אֱמוּנָה אֵין קִיּוּם לְשׂוּם תּוֹרָה וּמִצְווֹת, רַק כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁגַּם בִּבְחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, בִּבְחִינַת הַקְּשָׁיוֹת וְהַחֲקִירוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָן וּלְתָרְצָן, גַּם שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, אָזַי כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ לְכָנֵס בְּדַעְתּוֹ שׂוּם חֲקִירָה וְקֻשְׁיָה כְּלָל, כִּי סוֹמֵךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אָז יֵשׁ קִיּוּם לַתּוֹרָה וְלַמִּצְווֹת, וְאָז יָכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּשֵּׂכֶל, הַיְנוּ בַּשֵּׂכֶל הַמְלֻבָּשׁ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת שֶׁיְּסוֹדָן אֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה מַכְנִיעַ וּמְבַטֵּל הַקְּלִפּוֹת הַבָּאוֹת מֵהֶחָלָל הַפָּנוּי, וְעַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת הוּא מְבָרֵר הַקְּדֻשָּׁה מֵהַקְּלִפּוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁבִירַת כֵּלִים, כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה אִיתְּבֵרוּ כַּנַּ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁצְּרִיכִין אֶת שְׁנֵיהֶם

דַּיְקָא, כִּי תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", וְתַרְגּוּמוֹ: פְּרִיסָן בִּצְלוֹ, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת שֵׂכֶל, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת חָכְמָה, בִּינָה וָדַעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח): "אֲנִי חָכְמָה וְכוּ', אֲנִי בִינָה" וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁהֵן בְּחִינַת חָכְמָה וְשֵׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין וּמְבַטְּלִין שְׁנֵי מִינֵי הַקְּלִפּוֹת שֶׁהֵן הַבָּאוֹת מִשְּׁבִירַת כֵּלִים וּמִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי כַּנַּ"ל, וּמְבָרְרוֹת הַקְּדֻשָּׁה וּמְגַלּוֹת אֱלקוּתוֹ בְּכָל מָקוֹם. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים דַּיְקָא לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים וּבְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", וּזְעָקוֹת וְרִצּוּיִים וּפִיּוּסִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְקָרְבּוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ, וְזֶה עִקַּר הַתְּפִלָּה, כִּי (תְּהִלִּים לב, ו): "עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצוֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ", שֶׁלֹּא יִשְׁטְפוּהוּ שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים, שֶׁהֵם הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים, שֶׁהֵם תִּיאוּבְתִּין בִּישִׁין דְּהַאי עַלְמָא הַשּׁוֹטְפִין בְּכָל עֵת, וּכְבָר נִשְׁטְפוּ רַבִּים רַבִּים עַל יָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְיַצִּילֵנוּ מֵהֶם, וְאֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילֵהוּ מֵהֶם, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם הוּא בַּעַל

בְּחִירָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָעִקָּר הוּא תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, כִּי עַל־יְדֵי בְּחִירָתוֹ שֶׁבּוֹחֵר בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְסָר מִדֶּרֶךְ הָרָע, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעַ הַקְּלִפּוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁבִירַת כֵּלִים וּמְבָרֵר הַטּוֹב מֵהֶם, כִּי הַבְּחִירָה הִיא בַּשֵּׂכֶל, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לִבְחֹר בַּטּוֹב וְלִמְאֹס בָּרָע, וְשֵׂכֶל הָאָדָם אֵין לוֹ כֹּחַ כִּי אִם לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל הַקְּלִפּוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁבִירַת כֵּלִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כַּמָּה וְכַמָּה נִצּוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהֵם נִצּוֹצֵי הַשֵּׂכֶל, כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה אִיתְבָּרִירוּ כַּנַּ"ל, אֲבָל יֵשׁ בִּלְבוּלִים וְסִטְרִין אוֹחֲרָנִין וּמְנִיעוֹת מֵהַקְּדֻשָּׁה הַבָּאוֹת מִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי, שֶׁשָּׁם אֵין שׁוּם שֵׂכֶל וְחָכְמָה, כִּי אִם אֱמוּנָה לְבַד, שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּזְעָקוֹת וְשַׁוְעוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילֵהוּ מֵהַקְּלִפּוֹת וְהַיֵּצֶר הָרַע, הַנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם, וְעַל זֶה אָמְרוּ (קִדּוּשִׁין ל.): בְּכָל יוֹם יְצָרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ הָיָה נוֹפֵל בְּיָדוֹ, כִּי מֵהַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה הַנִּמְשָׁךְ מֵהֶחָלָל הַפָּנוּי, אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אִם עַל־יְדֵי סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת מְאֹד מְאֹד בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, כִּי שָׁם אֵין מוֹעִיל שׁוּם שֵׂכֶל, אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי שֵׂכֶל וְחָכְמָה נִשְׁקָעִין שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, רַק הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה שֶׁהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה.

וּבֶאֱמֶת זֶהוּ עִקַּר הַבְּחִירָה מַה שֶּׁכּוֹפֶה בְּחִירָתוֹ לְבַטֵּל לְגַמְרֵי וְלִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד, וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר מְעַקֵּם לֵב הָאָדָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁגַּם זֶה קָשֶׁה עַל הָאָדָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא דָּבָר קַל מְאֹד לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְבַלְבֵּל וּמְעַקֵּם דַּעְתּוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב עִנְיָן זֶה שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", קָשֶׁה עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת, וְכָל זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר וְהַיְסוֹד, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה — לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", שֶׁיְּזַכֵּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיַעְזְרֵהוּ לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בַּעַל בְּחִירָה, בַּמֶּה שֶׁזָּכָה לִבְחֹר בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים בְּדֶרֶךְ אֱמוּנָה וּתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, ל): "דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי". כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הַבְּחִירָה, שֶׁמְּסַלֵּק שִׂכְלוֹ וּבוֹחֵר בֶּאֱמוּנָה וּתְפִלָּה, שֶׁזֶּה הָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁכָּל הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת — "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה" כַּנַּ"ל, וְאָז כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וּמַרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת וְשִׂיחוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֵּהוּ לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, אָז עוֹזְרוֹ הַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹד אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, וּמֵאִיר עֵינָיו בְּתוֹרָתוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לְהָבִין. וְעַל־יְדֵי שְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵן — אֱמוּנָה וְשֵׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה הַנִּמְשָׁךְ מֵאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִין שְׁנֵי מִינֵי הַקְּלִפּוֹת הַנַּ"ל הַנִּמְשָׁכוֹת מִבְּחִינַת הֶחָלָל הַפָּנוּי וּמִבְּחִינַת שְׁבִירַת כֵּלִים כַּנַּ"ל, כִּי שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ד): "טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד" וְכוּ', "כִּי אִם יִפֹּלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת חֲבֵרוֹ" וְכוּ'. כִּי תּוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁהֵן בְּחִינַת שֵׂכֶל וֶאֱמוּנָה, הֵן תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, וְאֶחָד מְחַזֵּק וּמֵקִים אֶת חֲבֵרוֹ, אֲבָל הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה.

וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם כְּבָר זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בָּרָה וּנְקִיָּה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא כְּבָר מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, שֶׁמֵּאִיר עָלָיו אוֹר הַגָּנוּז, גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַגָּנוּז עַכְשָׁו מִכָּל הָעוֹלָם, וַאֲשֶׁר אֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ כִּי אִם עַל־יְדֵי "שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁפֹּט וְיָדִין בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל עֲסָקָיו, וּבָזֶה יָסִיר מֵעָלָיו כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וְיִזְכֶּה לִירְאָה

בָּרָה וּנְקָיָה, לִירָאָה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן טו), וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל בְּאֶחָד יָחִיד וּמְיֻחָד. כִּי עִקַּר הַטּוֹב הוּא אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (פְּסָחִים נ.) עַל הַפָּסוּק (זְכַרְיָה יד, ט): ״בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד״, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל, שֶׁאָז יִהְיֶה כֻּלּוֹ טוֹב, שֶׁיְּבָרְכוּ עַל הַכֹּל ״הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב״, וְכָל הַצָּרוֹת וְהָרָעוֹת וְהַגְּזֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כֻּלָּן נִמְשָׁכוֹת רַק מִפְּנֵי הָרִחוּק מֵאֶחָד; כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא טוֹב וּמֵיטִיב לַכֹּל, וְעִקַּר אֲחִיזַת הָרַע הוּא רַק מֵחֲמַת הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת וְהָרִחוּק מֵאֶחָד, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים, אֲשֶׁר אֲחִיזָתָם מִבְּחִינַת (קֹהֶלֶת ז, כט): ״בִּקְּשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים״, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא); וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט הוּא כְּשֶׁאָדָם שׁוֹפֵט עַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּמְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיְּקַבֵּל מֵעָלָיו מִשְׁפָּטָיו וְדִינָיו, וּמַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין וְאוֹמֵר: ״וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ, כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ״ וְגוֹ׳, ״לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה וְלָנוּ בֹּשֶׁת הַפָּנִים״ וְגוֹ׳, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וּמִשְׁתַּטֵּחַ וּמְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְאָז כְּשֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, וְאֵין הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ

בִּשְׁאָר דְּבָרִים, אֲזַי אֵין לָהֶם שׁוּם יְנִיקָה כְּלָל, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵט אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים בְּחֶמְלָה וַחֲנִינָה, אוֹ מוֹחֵל לוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַנּוּן וְרַחוּם וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב, אֲבָל כְּשֶׁאֵין שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי יֵשׁ דִּין לְמַעְלָה, וַאֲזַי, חַס וְשָׁלוֹם, הַדִּין מִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁאָר דְּבָרִים, וְנוֹתְנִין מִלְּמַעְלָה כֹּחַ וְהַרְשָׁאָה לְמִי שֶׁנּוֹתְנִין, שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ מִשְׁפָּט כָּתוּב, וְכָל מַה שֶּׁיָּרַד הַדִּין וְהַמִּשְׁפָּט, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּיוֹתֵר, מִזֶּה יֵשׁ לָהֶם יְנִיקָה, חַס וְשָׁלוֹם, בְּיוֹתֵר. וְאָז כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית, חַס וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם וְיַצִּיל כָּל יִשְׂרָאֵל מִדִּינִים כָּאֵלֶּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן.

וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים מג, א): "שָׁפְטֵנִי אֱלֹקִים" וְכוּ' "מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא" (שָׁם יז, ב), וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (שָׁם קמג, ב): "אַל תָּבֹא בְמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ". אַךְ עַל־פִּי הַנַּ"ל מְיֻשָּׁב הֵיטֵב עַל נָכוֹן. כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בִּקֵּשׁ שֶׁיִּהְיֶה מִשְׁפָּטוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שָׁפְטֵנִי ה', מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא", וְאָז בְּוַדַּאי יִהְיֶה הַמִּשְׁפָּט בְּרַחֲמִים וּבְחֶמְלָה גְּדוֹלָה. אֲבָל לֹא יִתְלַבֵּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, בִּשְׁאָר דְּבָרִים כַּנַּ"ל,

וְזֶהוּ "אַל תָּבֹא בְּמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ", שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּא בְּהִתְלַבְּשׁוּת, בִּבְחִינַת (שְׁמוֹת יט, ט): "הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן" בְּחִינַת הִתְלַבְּשׁוּת. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", "מְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִינֵהּ". וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ אֲפִלּוּ שָׁעָה קַלָּה, נִמְצָא שֶׁהוּא קָרוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְהוּא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִשְׁפָּטוֹ יוֹצֵא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְאָז בְּוַדַּאי הוּא נִצּוֹל מִכָּל הַדִּינִים וְהַמִּשְׁפָּטִים הַנַּ"ל. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם: "מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא" וְכוּ'. אֲבָל כְּשֶׁאֵין הָאָדָם מִתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ לַחֲשֹׁב עַל דְּרָכָיו וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר, נִמְצָא שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָחוֹק מִבֵּין עֵינָיו, וְשׁוֹכֵחַ, חַס וְשָׁלוֹם, לִפְנֵי מִי הוּא עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וּכְמוֹ שֶׁהוּא מִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי "אִם תַּעַזְבֵנִי יוֹם — יוֹמַיִם אֶעֱזָבֶךָּ", וַאֲזַי בְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ הַמִּשְׁפָּט עָלָיו, אֲזַי כִּבְיָכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ וּבָא אֵלָיו בְּדִין וּמִשְׁפָּט, כְּמִי שֶׁבָּא מֵרָחוֹק, וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים אֲחֵרִים, שֶׁאֲזַי אֵין הָאָדָם מַכִּיר אוֹתוֹ,

כְּמוֹ־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, עַל שֶׁלֹּא חִשֵּׁב דְּרָכָיו וְלֹא שָׁפַט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, הוּא יִתְבָּרַךְ בָּא אֵלָיו בַּמִּשְׁפָּט, כְּמִי שֶׁבָּא מֻרְחוֹק בִּבְחִינַת "ה' בַּמִּשְׁפָּט יָבוֹא" (יְשַׁעְיָה ג, יד), הַיְנוּ שֶׁהַמִּשְׁפָּט מִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁאָר דְּבָרִים וְכַנַּ"ל, וְאָז קָשֶׁה לְהַכִּיר אוֹתוֹ, וּצְרִיכִין אָז לְהַבִּיט הֵיטֵב לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ אִם אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ מִקֹּדֶם עַד שֶׁבָּא עָלָיו הַדִּין, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא צָרִיךְ עַל־כָּל־פָּנִים אַחַר־כָּךְ לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ, וּלְהַעֲלוֹת כָּל הַיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְבּוֹנֵן שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיּוֹכַל לְיָרֵא וּלְהַפְחִיד אוֹתוֹ אוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין וְיִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־פִּי מִשְׁפָּט שֶׁלְּמַעְלָה, עַל־יְדֵי חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הַדָּבָר, שֶׁזּוֹהִי בְּחִינַת יִרְאָה עִלָּאָה שֶׁיְּרֵדָה מִכִּסְאוֹ בַּעֲוֹנוֹתָיו, וְנִתְלַבְּשָׁה בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּחַד וְיִסּוּרִים מֵהֶם, חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן כָּל זֹאת הֵיטֵב בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וּמְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ מֵעַכְשָׁו עַל־כָּל־פָּנִים, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי זוֹכֶה לְהַעֲלוֹת כָּל הַיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת לְשָׁרְשָׁן כַּנַּ"ל. אֲבָל בֶּאֱמֶת קָשֶׁה אָז מְאֹד לְהַעֲלוֹתָן וּלְבָרְרָן כִּי אִם בִּיגִיעָה

גְּדוֹלָה וּבְרַחֲמִים רַבִּים. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (סַנְהֶדְרִין יז:): לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה וְכוּ׳. וּבִפְרָט מִי יוֹדֵעַ אִם יִזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר אָז לָשׁוּב בֶּאֱמֶת, כִּי לִפְעָמִים אֲפִלּוּ כְּשֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עַל הָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵינוֹ זוֹכֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִפְעָמִים הַיִּסּוּרִין מְעַקְּמִין אֶת לִבּוֹ יוֹתֵר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הֵם בְּחִינַת יְרָאוֹת הַנְּפוּלוֹת, שֶׁהֵם אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן אִם לִפְעָמִים אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר, הֵם מַטְעִין וּמְעַקְּמִין אֶת לִבּוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן טוֹב לַגֶּבֶר שֶׁיַּקְדִּים לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ מִקֹּדֶם כַּנַּ״ל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ הַדִּין לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ ״אַל תָּבֹא בְּמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ״, שֶׁלֹּא יָבֹא בַּמִּשְׁפָּט, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְלַבֵּשׁ הַמִּשְׁפָּט בִּדְבָרִים אֲחֵרִים רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָז בְּוַדַּאי ״לֹא יִצְדַּק לְפָנָיו כָּל חַי״, אֲבָל כְּשֶׁקְּרוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַמִּשְׁפָּט מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי הַמִּשְׁפָּט הוּא רַק רַחֲמִים וְחֶמְלָה וַחֲנִינָה, כִּי מִשְׁפָּט הוּא רַחֲמִים.

וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חָזָק בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, אֲזַי נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו

וּמְגָלוּתוֹ, כִּי עִקַּר הַגָּלוּת וְהַצָּרוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ עוֹסֵק בְּ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", וְאָז מִתְגַּבֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת גָּלוּתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲזַ"ל (בְּרָכוֹת לה.): אֵיזֶה הֵם יִסּוּרִין שֶׁל אַהֲבָה — כָּל שֶׁאֵין בָּהֶם בִּטּוּל תְּפִלָּה; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם עוֹסֵק בִּתְפִלָּה, אֵין שַׂיָּךְ אֶצְלוֹ אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִין, כִּי תָּמִיד מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַנֹּעַם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ רַבָּה שִׁיר הַשִּׁירִים): "מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ" (שִׁיר הַשִּׁירִים ז, ו), מַה נָּעַמְתְּ — בִּתְפִלָּה; כִּי זֶה עִקַּר הַנֹּעַם וְהָעֲרֵבוּת בָּעוֹלָם — כְּשֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן רלב): עַל כָּל דָּבָר צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל, הַיְנוּ אִם בִּגְדוֹ קָרוּעַ וְצָרִיךְ לְבֶגֶד, יִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לוֹ בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, עַל הַכֹּל יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁיֶּחְסַר לוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהָעִקָּר לְהִתְפַּלֵּל עַל הָעִקָּר, דְּהַיְנוּ עַל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם עַל זֶה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל. וְאָמַר: מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כָּךְ,

אַף־עַל־פִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לוֹ בְּגָדִים וּפַרְנָסָה וְהִצְטָרְכוּת חִיּוּתוֹ, אֲבָל כָּל חִיּוּתוֹ הִיא כְּמוֹ חִיּוּת בְּהֵמָה מַמָּשׁ, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ כָּל חִיּוּתוֹ וְהִצְטָרְכוּתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים דַּיְקָא, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל (בְּרָכוֹת יד.): כָּל הַמִּתְפַּלֵּל וְאַחַר־כָּךְ יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה חֲפָצָיו, כִּי אִם מִתְפַּלֵּל קֹדֶם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הִצְטָרְכוּתוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה חֲפָצָיו וְיִתֵּן לוֹ הִצְטָרְכוּתוֹ, כִּי הָעִקָּר לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ תָּמִיד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ בְּמַתְּנַת חִנָּם, מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַאֲרִיךְ בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית לָנֶצַח נְצָחִים; וְאָמְרוּ חַזַ״ל (בְּרָכוֹת לב:): כָּל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ, אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רֵיקָם, עַיֵּן שָׁם; אַךְ תְּפִלָּה וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, הִיא מֵהַדְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִין חִזּוּק בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל (שָׁם): אַרְבָּעָה דְּבָרִים צְרִיכִין חִזּוּק, וְאֶחָד מֵהֶן הוּא תְּפִלָּה, וְאִם רוֹאֶה הָאָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נַעֲנָה, יַחֲזֹר וְיִתְפַּלֵּל, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ חַזַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה א׳): עַל הַפָּסוּק (שְׁמוּאֵל־א א, יב): ״וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל״ — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה

— נַעֲנָה, עַיֵּן שָׁם; כִּי עַל תְּפִלָּה וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״ צְרִיכִין עַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, כִּי כַּמָּה מִינֵי סְפֵקוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת נִכְנָסִים בְּלֵב הָאָדָם, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִקְּלִפַּת הָמָן־עֲמָלֵק, שֶׁהִיא הַקְּלִפָּה הַמַּחְלֶשֶׁת וּמְרַשֶּׁלֶת לֵב הָאָדָם מִלְּהִתְפַּלֵּל וּמִלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. כִּי בְּחִינַת קְלִפַּת עֲמָלֵק רוֹצָה לְהַפִּיל שִׂכְחָה בְּלֵב הָאָדָם כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל לְהוֹשִׁיעֵנוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אַחֲרֵי אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת כְּבָר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ יְשׁוּעוֹת נוֹרָאוֹת, נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, עַד אֵין חֵקֶר וְאֵין מִסְפָּר, שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נוֹרָאִים, בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וְכוּ׳, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹת נוֹרָאִים וְכוּ׳, וְיהוֹשֵׁעַ כָּבַשׁ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ל״א מְלָכִים וְכוּ׳. וְכָל הַנִּסִּים וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁבִּימֵי דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּכָל דּוֹר, אֲבָל עֲמָלֵק, יִמַּח שְׁמוֹ, רוֹצֶה לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם וּלְהַחֲלִישׁ לֵב הָאָדָם, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹשִׁיעַ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא מִתְגַּבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּגַשְׁמִיּוּת, וּמַאֲרִיךְ הַגָּלוּת. וְזֶה שֶׁנִּסְמַךְ פָּסוּק (שְׁמוֹת יז, ח־ט): ״וַיָּבֹא עֲמָלֵק״ וְכוּ׳ לְפָסוּק ״וְעַל נַסּוֹתָם אֶת ה׳ לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״, כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּכְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל וְנִסּוּ אֶת

ה׳, וְאָמְרוּ ״הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ״ וְכוּ׳, זֶה בְּעַצְמוֹ נִמְשָׁךְ מִקִּלְפַּת הָמָן־עֲמָלֵק, וְעַל־יְדֵי־זֶה ״וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל״ — גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת; הֵינוּ כִּי קִלְפַּת עֲמָלֵק מַחֲלִישָׁה לֵב הָאָדָם בְּעֵת הַצָּרָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁרוֹצֶה לְהַכְנִיס בּוֹ שֶׁיִּשְׁכַּח כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָז, שֶׁזֶּה סָמוּךְ הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה, וְקָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, וְנָתַן לָהֶם אֶת מָמוֹנָם, וְהוֹרִיד לָהֶם אֶת הַמָּן וְכוּ׳, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם מַיִם, הֶחֱלִישׁ דַּעְתָּם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁטָּעוּ וְנִסְתַּפְּקוּ וְאָמְרוּ: ״הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן״. רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט עַד הֵיכָן כֹּחַ הַקְּלִפָּה וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מַגִּיעַ, וְכָל זֶה מַעֲשֶׂה קִלְפַּת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא כָּלוּל מִכָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁיָּכוֹל לְעַקֵּם הַלֵּב כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא לִטָּעוּת כָּזוֹ, אִם אֵין מִשְׁתַּדְּלִין לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים. וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל וּמוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ״י שָׁם עַל פָּסוּק זֶה: ״הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן״ ״וַיָּבֹא עֲמָלֵק״, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: סָמַךְ פָּרָשָׁה זוֹ לְמִקְרָא זֶה, לוֹמַר — ״אֲנִי בֵּינֵיכֶם וּמְזֻמָּן לְכָל צָרְכֵיכֶם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים: ׳הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן׳, חַיֵּיכֶם שֶׁהַכֶּלֶב בָּא וְנוֹשֵׁךְ אֶתְכֶם״ וְכוּ׳. מָשָׁל

לְאָדָם שֶׁהִרְכִּיב בְּנוֹ עַל כְּתֵפוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. הַיְנוּ כַּנַּ״ל, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים כָּאֵלּוּ בְּכָל וּבְפָרָט בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים: ״עַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ״ וְכוּ׳. וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, בְּחִינַת קְלִפַּת עֲמָלֵק, בְּתַחְבּוּלוֹתָיו, מַכְנִיס בַּלֵּב, כְּפִירוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עַד שֶׁמְּסֻפָּק ״אִם יֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אַיִן״, וְאָז ״וַיָּבוֹא עֲמָלֵק עֲלֵיהֶם וַיִּלָּחֶם עִמָּהֶם״ — גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת וְכַנַּ״ל; וְעַל־כֵּן עִקַּר מִלְחַמְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עִמּוֹ הָיְתָה עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יז, יב): ״וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה״, וְתַרְגּוּמוֹ: פְּרִישָׁן בְּצָלּוֹ, כִּי עִקַּר הַכְנָעָתוֹ — עַל־יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, בְּחִינַת צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים כְּנֶגְדּוֹ בִּתְפִלָּה, וּמַכְנִיסִים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה תָּמִיד, וְלֹא יִשְׁמְעוּ לַהֲסָתָתוֹ וְהַטְעָיוֹתָיו, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶהוּ (ראש השנה לה): ״וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדָיו וְגָבַר יִשְׂרָאֵל״ וְכוּ׳, וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה וְכוּ׳, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה הָיוּ מִתְחַזְּקִים וְכוּ׳; הַיְנוּ כְּשֶׁפָּעַל מֹשֶׁה וְהִכְנִיס בְּלִבָּם שֶׁיִּתְחַזְּקוּ בִּתְפִלָּה, וְיִסְתַּכְּלוּ כְּלַפֵּי מַעְלָה, הָיוּ מִתְחַזְּקִים, וְאִם לָאו, חַס וְשָׁלוֹם — לְהֵפֶךְ, כִּי עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת כְּנֶגְדּוֹ הִיא עַל־יְדֵי הִתְחַזְּקוּת בִּתְפִלָּה

תָּמִיד.

וְזֶה צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע מְאֹד, שֶׁכָּל אֶחָד כְּפִי אֲרִיכַת גָּלוּתוֹ בְּתַאֲווֹתָיו וּבְמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת שֶׁזֶּה עִקַּר הַגָּלוּת, הוּא צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה מְאֹד מְאֹד כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל הַרְבֵּה וְאֵינוֹ נַעֲנָה, וְהַתַּאֲווֹת וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִים עָלָיו בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִטְעֶה לַחֲשֹׁב שֶׁתְּפִלּוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו הֵן לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יֵדַע וְיַאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם דִּבּוּר נֶאֱבָד לְעוֹלָם, וְכָל תְּפִלָּה וְשִׂיחָה עוֹשׂוֹת רֹשֶׁם, עַד שֶׁיִּגָּמֵר הַבִּנְיָן שֶׁצָּרִיךְ, אָז יִכְמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָשׁוּב אֵלָיו וִירַחֲמֵהוּ; וְעַל־כֵּן הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ" תָּמִיד, אַף אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֵיזוֹ יְשׁוּעָה, אַל יִטְעֶה שֶׁעַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים פָּעַל זֹאת, רַק יֵדַע שֶׁהַכֹּל בְּחַסְדּוֹ וְכַנַּ"ל, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לִפְעֹל הַיְשׁוּעָה הַשְׁלֵמָה בִּתְפִלָּתֵנוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה כְּפִי כֹּחֵנוּ, וְאָז יִכְמְרוּ רַחֲמָיו וְיַעֲשֶׂה בְּחַסְדּוֹ לְמַעֲנוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב. וְגַם זֶה הוּא בִּכְלַל מַה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב), שֶׁצְּרִיכִים בַּתְּפִלָּה

לִהְיוֹת קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִטֶּה לְיָמִין אוֹ לִשְׂמֹאל, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִטְעֶה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהַתְּפִלּוֹת הֵן לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת זֶה כַּמָּה שֶׁצּוֹעֲקִים וְאֵינָם נוֹשָׁעִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נוֹטֶה לִשְׂמֹאל, שֶׁעוֹשֶׂה מִדַּת רַחֲמָיו כְּאִלּוּ אַכְזָרִי, חַס וְשָׁלוֹם, כְּאִלּוּ אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל. וְכֵן אַל יִטְעֶה לוֹמַר, מֵאַחַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִפְעֹל בִּתְפִלָּתֵנוּ, כִּי אִם בְּחַסְדּוֹ, אִם כֵּן לָמָּה לָנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה כְּלָל, נִסְמֹךְ עַל חַסְדּוֹ לְבַד, כִּי גַּם זוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה, כִּי זֶה בְּחִינַת: נוֹטֶה מִן הַצַּד לְיָמִין שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, שֶׁסּוֹמֵךְ עַל חַסְדּוֹ לְבַד; כִּי בֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים, שֶׁצְּרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה מְאֹד תָּמִיד, וְלֵידַע הָאֱמֶת שֶׁאֵין אָנוּ כְּדָאִיִּים לִפְעֹל בִּתְפִלָּתֵנוּ כִּי אִם בְּחַסְדּוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ, לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה תָּמִיד, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וְיַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ חַסְדּוֹ לְמַעֲנוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ בִּמְהֵרָה.

וְהָעִקָּר לְהַכְנִיס אֶת כָּל מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, וְיכַוֵּן מַה שֶּׁאוֹמֵר. וְאָמְרוּ חַז״ל (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה ד׳): אִם כִּוַּנְתָּ אֶת לִבְּךָ בִּתְפִלָּה, תְּהֵא מְבֻשָּׂר שֶׁנִּשְׁמְעָה תְּפִלָּתְךָ; וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן,

חֵלֶק ב׳, סִימָן צז), כִּי זוֹהִי בְּעַצְמָהּ מַעֲלַת "הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", כִּי עַל תְּפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, יוֹדְעִים מֵהֶם כָּל הַמְחַבְּלִים וְהַמְקַטְרְגִים, וְהֵם אוֹרְבִים עַל הַדְּרָכִים שֶׁל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מֵהֶם מִכְּבָר. כְּמוֹ לְמָשָׁל עַל הַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה הַיְדוּעָה וּמְפֻרְסֶמֶת לַכֹּל, שָׁם אוֹרְבִים רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים תָּמִיד, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מִדֶּרֶךְ זוֹ כְּבָר. אֲבָל כְּשֶׁהוֹלְכִין בִּנְתִיב וּבְדֶרֶךְ חֲדָשָׁה, שֶׁאֵינָהּ נוֹדַעַת עֲדַיִן, שָׁם אֵינָם יוֹדְעִים לֶאֱרֹב כְּלָל. כְּמוֹ־כֵן לָעִנְיָן הַנַּ"ל; כִּי הַשִּׂיחָה שֶׁמְּדַבֵּר הָאָדָם בְּעַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הִיא דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה וּתְפִלָּה חֲדָשָׁה שֶׁהָאָדָם אוֹמְרָהּ מִלִּבּוֹ מֻחְדָּשׁ, עַל־כֵּן אֵין הַמְקַטְרְגִים מְצוּיִים כָּל־כָּךְ לֶאֱרֹב. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּ"שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ", הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְאֵין שׁוּם דָּבָר יָכוֹל לְבַלְבְּלוֹ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל הָאָדָם נִמְשָׁךְ מְאֹד מְאֹד אַחַר דִּבּוּרָיו שֶׁהוּא מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ בְּעַצְמוֹ, כִּי כֵּן דֶּרֶךְ הָאָדָם, כְּשֶׁמְּדַבֵּר בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, אֲזַי לִבּוֹ נִמְשָׁךְ בְּיוֹתֵר אַחַר דִּבּוּרָיו, וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים הַמִּתְנַהֲגִים בְּדֶרֶךְ זוֹ, הֵם מַרְבִּים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתָם. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (יוֹמָא כט.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים

כְּאֵיֶלֶת? אֶלָּא מָה אַיֶּלֶת זוֹ כָּל זְמַן שֶׁמַּגְדֶּלֶת, קַרְנֶיהָ מַפְצִילוֹת, אַף צַדִּיקִים — כָּל זְמַן שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלָּה — תְּפִלָּתָן נִשְׁמַעַת, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַתְּפִלָּה וְהַ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״ עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁעוֹלָה וְנִכְנֶסֶת, וּמַמְתֶּקֶת כָּל הַדִּינִים, וּמְהַפֶּכֶת אֶת כָּל הַגְּזֵרוֹת הָרָעוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (סֹכָה יא.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים כָּעֶתֶר? מָה עֶתֶר מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגֹּרֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אַף תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִמִּדַּת אַכְזָרִיּוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַמַּרְגִּיל עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ — לָשִׂיחַ וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז נִכְנָס בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְעוֹמֵד בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד, וּפוֹעֵל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל, כִּי הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ עוֹלָה עַל הַכֹּל, כִּי הִיא הַמְּשָׁכַת הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וְהִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהָכָנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד): עִקַּר הִתְחַבְּרוּת וּדְבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא שַׁעַר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם יִשְׁתַּמּוֹדְעוּן לֵיהּ; כִּי תְּפִלָּה הִיא מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, ד): ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, וּתְפִלָּה לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ל׳): ״נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי״, וְתַרְגּוּמוֹ:

לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת. וְעַיֵּן מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם עַל זֶה הַפָּסוּק, שֶׁהוּא לְשׁוֹן עִקֵּשׁ וּפְתַלְתּוֹל, נִתְעַקְּשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנַפְתּוּלִים הַרְבֵּה לַמָּקוֹם, לִהְיוֹת שָׁוֶה עִם אֲחוֹתִי. ״גַּם יָכֹלְתִּי״ — שֶׁהִסְכִּים עַל יָדִי, עַיֵּן שָׁם; וּבִבְחִינָה זוֹ צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת מְאֹד מְאֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁזֶּה הָעִקָּר. וְצָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁדְּבָרָיו אֵינָם מוֹעִילִים כְּלָל, וְהוּא רָחוֹק מִדְּבָרָיו מְאֹד, כִּי זֶה יָמִים וְשָׁנִים שֶׁעוֹסֵק בָּזֶה, וַעֲדַיִן לֹא פָּעַל כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה, כְּמוֹ הָעַקְשָׁן מַמָּשׁ, שֶׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר בְּלִי שׁוּם טַעַם, כֵּן צְרִיכִים בַּעֲבוֹדַת ה׳. כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מח), שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין עַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד בְּכָל עֲבוֹדַת ה׳, בְּכָל עֲבֹדָה וַעֲבֹדָה וּבְכָל עֵצָה וְעֵצָה, אֲבָל עִקַּר הָעַקְשָׁנוּת בְּיוֹתֵר צְרִיכִין בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְהָעִקָּר בְּשִׂיחוֹת שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק וְעַקְשָׁן גָּדוֹל בָּזֶה עַד מְאֹד. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י כַּנַּ״ל עַל ״נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי״,

לְשׁוֹן עִקֵּשׁ וּפִתַּלְתּוֹל, נִתְעַקַּשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנַפְתּוּלִים הַרְבֵּה לַמָּקוֹם וְכוּ׳. וְהָבֵן הַדְּבָרִים הֵיטֵב, אִם תִּרְצֶה לִחְיוֹת חַיֵּי עוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בִּכְתָב, וּתְפָרֵשׁ לְךָ בְּלַעַ״ז פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת שֶׁל ״נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי״ עַל־פִּי פֵּרוּשׁ רַשְׁ״י הַנַּ״ל, לְשׁוֹן עִקֵּשׁ וּפִתַּלְתּוֹל וְכוּ׳, וְאָז תָּבִין עַד הֵיכָן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְ״שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ״, אַף־עַל־פִּי שֶׁתִּהְיֶה בְּדֶרֶךְ ׳עִקֵּשׁ וּפִתַּלְתּוֹל׳ כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי טַעַם וָרֵיחַ, כִּי ״לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי״ (תְּהִלִּים כב, כה), אַף־עַל־פִּי שֶׁרָאוּי לְבַזּוֹתָן וּלְשַׁקְּצָן, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים בְּכָל עֵת, כִּי יֵשׁ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה, תְּפִלָּה לְדָוִד וּתְפִלָּה לֶעָנִי, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת בָּלָק קצה.), עַיֵּן שָׁם בַּאֲרִיכוּת, שֶׁמַּפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת תְּפִלַּת הֶעָנִי, שֶׁהוּא מָאנִין תְּבִירִין דְּאִיהוּ עָבִיד תָּדִיר קְטָטָה בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָצִית וְשָׁמַע מִלּוֹי, כֵּיוָן דְּצָלֵי צְלוֹתֵיהּ פָּתַח כָּל כַּוִּי רְקִיעֵי וְכָל שְׁאָר צְלוֹתִין דְּסַלְקִין לְעֵילָא דָּחֵי לוֹן הַאי מִסְכְּנָא תְּבִיר לָבוּשׁ, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קב, א): ״תְּפִלָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטֹף״ וְכוּ׳, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר: יִתְעַטְּפוּן כָּל צְלוֹתִין דְּעַלְמָא וּצְלוֹתָא דָּא תֵּיעוֹל לְגַבָּאי לֹא בְּעֵינָא הָכָא בֵּי דִינָא דְּיִדּוּנִין בֵּינָנָא. קַמָּאי לֶהֱוֵי

תַּרְעוֹמִין דִּילֵיהּ וַאֲנָא וְהוּא בִּלְחוֹדְנָא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הִתְיַחֵד בִּלְחוֹדוֹי בְּאִינּוּן תּוֹרָעֲמִין בְּהַהוּא צְלוֹתָא, דִּכְתִיב: "וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ", לִפְנֵי ה' וַדַּאי כָּל חֵילֵי שְׁמַיָּא שְׁאִילָן אִלֵּין לְאִלֵּין, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַאי אֶתְעַסֵּק בְּמַאי אֶשְׁתַּדֵּל? אָמְרִין אִתְיַחֲדָא בְּתִאוּבְתָא בְּמָאנִין דִּילֵיהּ, כּוּלְהֵי לָא יְדִיעַ מָה אֶתְעֲבִיד מֵהַהוּא צְלוֹתָא דְּמַסְכְּנָא וּמִכָּל אִנּוּן תַּרְעוֹמִין דִּילֵיהּ דְּלֵית תֵּיאָבוּתָא לְמִסְכְּנָא, אֶלָּא כַּד שָׁפִיךְ דִּמְעוֹי בְּתַרְעוֹמָא קָמֵיהּ וְדָא אִיהוּ צְלוֹתָא דְּעָבִיד עָטוּפָא לְכָל צְלוֹתִין דְּעַלְמָא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, שֶׁמַּאֲרִיךְ עוֹד בָּזֶה. וְכָל זֶה נֶאֱמַר אֲפִלּוּ בְּעִנְיָן סְתָמִי, שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל צָרָכָיו, עַל דָּחָקוֹ וַעֲנִיּוּתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּתְחִיל הָאָדָם לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ, וּמַרְגִּישׁ עֲנִיּוּתוֹ וְדָחָקוֹ בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְטוֹעֵן עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִתְקוֹטֵט עִמּוֹ וּמִתְרַעֵם עָלָיו יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁאֵינוֹ מְקָרְבוֹ אֵלָיו, וְשׁוֹפֵךְ שִׂיחוֹ וְלִבּוֹ לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּבְכִיָּה וְכוּ', כַּמָּה וְכַמָּה יְקָרָה תְּפִלָּה זוֹ בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִיא יְקָרָה מִכָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה עִקַּר הָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת, כְּמוֹ שֶׁרַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ (נְדָרִים מא): אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַדַּעַת; כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, כִּי "יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר" (תְּהִלִּים קמד, ד), וְאֵין צָרָה כְּצָרַת

הַנֶּפֶשׁ, וְאֵין עֲנִיּוּת כַּעֲנִיּוּת מִתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בַּעַל חוֹב גָּדוֹל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁחַיָּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹבוֹת רַבִּים שֶׁחַב כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי חֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְסַלֵּק כְּלָל, כִּי אִם בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים. כְּשֶׁזֶּה הָאָדָם זוֹכֶה לְעוֹרֵר עַצְמוֹ לְהַרְגִּישׁ עֲנִיּוּתוֹ וְדָחְקוֹ, וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּרַשׁ וְאֶבְיוֹן הַשּׁוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים, וּמְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו בְּשִׁבְרוֹן לֵב עַל נַפְשׁוֹ לְהַצִּילָהּ מִנִּי שַׁחַת, לְבַל יְאַבֵּד שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (שָׁם ל, ט): "מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת" וְכוּ', וְכֵן (שָׁם כב, כא): "הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי, מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי" וְכוּ', וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, שֶׁבְּוַדַּאי תְּפִלָּה זֹאת יְקָרָה בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וּתְדַקְדֵּק הֵיטֵב בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל, וְתָבִין הֵיטֵב כַּמָּה יְקָרִים דִּבְרֵי הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁשּׁוֹפְכִין שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה כַּמָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמִתְבּוֹדֵד, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא פָּעַל כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד, רַק כֻּלָּם מְנוּיִים וּגְנוּזִים בְּאוֹצְרוֹתָיו, וְגַם כִּי אִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לֵידַע כְּלָל בְּזֶה הַגּוּף אִם פָּעַל בַּעֲבוֹדַת ה' אִם לָאו, כִּי אֲפִלּוּ אִם לֹא פָּעַל, כִּי אִם כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה אַחַת פָּעַם

אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו, גַּם זֶה יָקָר מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁנֶּעְתָּקִים אֵיזוֹ תְּנוּעָה לְהִתְקָרֵב מְעַט יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעָרָה, עַל־יְדֵי־זֶה רָצִים גַּם־כֵּן אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פַּרְסָאוֹת בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים. כְּמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל בַּמַּעֲשֶׂה מֵהַצַּדִּיק, שֶׁנָּפְלָה עָלָיו עַצְבוּת גְּדוֹלָה:

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּצַדִּיק אֶחָד שֶׁנָּפְלָה עָלָיו עַצְבוּת וּכְבֵדוּת גְּדוֹלָה. וְהָעַצְבוּת וְהַכְּבֵדוּת כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת עַל הַצַּדִּיק, הֵן קָשׁוֹת מְאֹד עָלָיו, כִּי עָלָיו מִתְחַזְּקוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁנָּפְלָה עָלָיו עַצְבוּת וּכְבֵדוּת כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לָזוּז מִמְּקוֹמוֹ מַמָּשׁ, מֵחֲמַת גֹּדֶל הַכְּבֵדוּת וְהָעַצְבוּת שֶׁהִתְגַּבְּרָה עָלָיו מְאֹד. וְרָצָה לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ וּלְהָרִים עַצְמוֹ, וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׁוּם דָּבָר לְשַׂמֵּחַ וּלְהָרִים עַצְמוֹ, כִּי בְּכָל דָּבָר שֶׁרָצָה לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ, מָצָא לוֹ הַבַּעַל־דָּבָר עַצְבוּת בְּתוֹכוֹ. וְהִתְחִיל לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּשִׂמְחַת ״שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי״, וְזֶה בְּוַדַּאי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין לָהּ שִׁעוּר. (כִּי אֵין לְשַׁעֵר הַהֶפְרֵשׁ וְהַהֶבְדֵּל אֶלֶף אַלְפֵי הַבְדָּלוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים לְבֵין זֻהֲמַת טֻמְאַת הָעַכּוּ״ם. וּכְשֶׁיִּזְכֶּה הַיֹּטֵב חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו, שֶׁלֹּא עָשָׂהוּ גּוֹי,

בְּוַדַּאי רָאוּי שֶׁתִּגְדַּל שִׂמְחָתוֹ מְאֹד. וְהִיא שִׂמְחָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ עֲצָבוּת. כִּי בִּשְׁלָמָא, כְּשֶׁמְּשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּדָבָר שֶׁעָשָׂהוּ הוּא בְּעַצְמוֹ, עַל זֶה אֶפְשָׁר לִמְצֹא עֲצָבוּת עַל כָּל שִׂמְחָה, כִּי יִמְצָא לוֹ חֶסְרוֹנוֹת עַל כָּל דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַנִּיחוֹ לְהָרִים וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי, שֶׁזֶּה רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה כֵּן וְחָמַל עָלָיו וְלֹא עָשָׂהוּ גּוֹי, אֵיךְ אֶפְשָׁר לִמְצֹא חִסָּרוֹן בְּזוֹ הַשִּׂמְחָה, מֵאַחַר שֶׁהוּא רַק מַעֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עַל־כָּל־פָּנִים הוּא הֶפְרֵשׁ גָּדוֹל בֵּינוֹ לְבֵין הָעַכּוּ״ם, אֲשֶׁר אֵין שִׁעוּר וָעֵרֶךְ). וְהַצַּדִּיק הַנַּ״ל הִתְחִיל לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה. וְהִתְחִיל לְשַׂמֵּחַ וּלְהָרִים עַצְמוֹ מְעַט מְעַט, וּבְכָל פַּעַם הֵרִים וְשִׂמַּח עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁבָּא לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְשִׂמְחָה שֶׁהָיְתָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעֵת שֶׁעָלָה לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת. וּבְתוֹךְ שֶׁהֵרִים וְשִׂמַּח עַצְמוֹ, פָּרַח בָּעוֹלָמוֹת כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי פַּרְסָאוֹת, וּבְתוֹךְ כָּךְ הִבִּיט בְּעַצְמוֹ, וְהִנֵּה הוּא רָחוֹק מְאֹד מִמָּקוֹם שֶׁהָיָה בְּתְחִלָּה, וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל, כִּי הָיָה סָבוּר שֶׁיִּפֹּל לְאֵיזֶה מָקוֹם אַחֵר, וְהָיְתָה תְּמִיהָה גְּדוֹלָה עָלָיו שֶׁנֶּעֱלַם פִּתְאֹם. וְהַצַּדִּיק חָפֵץ תָּמִיד לִהְיוֹת הַצְנֵעַ לֶכֶת, וְהַשִּׂמְחָה הִתְחִילָה לִפְסֹק. כִּי הַשִּׂמְחָה יֵשׁ לָהּ

גְּבוּל, שֶׁמַּתְחֶלֶת עַצְמָהּ וּמְסַיֶּמֶת עַצְמָהּ, וּכְשֶׁהִתְחִילָה הַשִּׂמְחָה לִפְסֹק — פָּסְקָה מְעַט מְעַט, וְנִשְׁפַּל מְעַט מְעַט, וּכְשֶׁחָזַר וְיָרַד וְנִשְׁפַּל מִמָּקוֹם שֶׁפָּרַח לְשָׁם בִּשְׁעַת הַשִּׂמְחָה, לֹא חָזַר תִּחְלָה לִמְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּרַח מִשָּׁם כְּדֶרֶךְ פְּרִיחָתוֹ, רַק שֶׁיָּרַד מִיָּד לְמַטָּה בְּמָקוֹם שֶׁפָּרַח לְשָׁם; וְעַל־כֵּן הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁמָּצָא אֶת עַצְמוֹ אַחַר שֶׁיָּרַד לְמַטָּה בִּמְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן, וְהָבֵן הֵיטֵב, עַד שֶׁחָזַר לְמָקוֹם שֶׁהָיָה בִּתְחִלָּה, וְהִבִּיט בְּעַצְמוֹ, וְרָאָה שֶׁהוּא מַמָּשׁ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה בִּתְחִלָּה, וְלֹא נֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ כְּלָל, רַק אֶפְשָׁר כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לְשַׂעֵר רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיְתָה תְּמִיהָה גְּדוֹלָה בְּעֵינֵי הַצַּדִּיק, שֶׁפָּרַח כָּל־כָּךְ בָּעוֹלָמוֹת, וְכָאן לְמַטָּה לֹא נֶעְתַּק כְּלָל, וְהֶרְאוּ לוֹ, שֶׁכָּל־כָּךְ יָקָר וְחָשׁוּב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּנוּעָה וְהַעְתָּקָה קְטַנָּה שֶׁאָדָם מַעְתִּיק עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִחוּט הַשַּׂעֲרָה, עַד שֶׁאֵין כְּדַאי כְּנֶגֶד זֶה כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי עוֹלָמוֹת וּפַרְסָאוֹת.

וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בָּזֶה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, וּכְשֶׁיִּהְיֶה חָזָק כָּל־כָּךְ בִּבְחִינַת "נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי" הַנַּ"ל, וִיפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז סוֹף

כָּל סוֹף בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִפְעֹל בַּקָּשָׁתוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת שָׁוֶה עִם אֶחָיו הַכְּשֵׁרִים וְהַצַּדִּיקִים. וּכְמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם שָׁם הַפָּסוּק "גַּם יָכֹלְתִּי" — הִסְכִּים עַל יָדִי, שֶׁנִּתְעַקַּשְׁתִּי כָּל־כָּךְ לְהַפְצִיר הַרְבֵּה לְמָקוֹם, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לִי כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁשּׁוּב לֹא יוֹעִילוּ דְּבָרַי, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִתְעַקַּשְׁתִּי עַצְמִי בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה בְּלִי שִׁעוּר, וְסוֹף כָּל סוֹף "גַּם יָכֹלְתִּי", שֶׁהִסְכִּים עַל יָדִי לִהְיוֹת שָׁוֶה לְאָחִי, לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת — אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הספר הקדוש הזה
נדפס לעילוי נשמת
משה בן חכם שלמה ז"ל
נפטר כ"ט טבת ה'תשנ"ד
ת.נ.צ.ב.ה

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם

זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

★

תִּקּוּן

נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיוּת הַחֲטָאִים

וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלַן

★

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וְהַצְלָחָה

בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

★

יִסְּדוּ תִּקְּנוּ וְגִלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל,

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִילָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

★

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בֶּאֱמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵינוּ וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וּכְפָרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגֶא זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת כּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּה בִּרְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז. מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל, כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסָכֵיהֶם מִדָּם, וּבַל אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל, לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ, נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: אַשְׁרֵי־אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עָלַי פְּשָׁעַי לַיהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד

אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי, רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ, אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אַל תִּהְיוּ כְּסוּס, כְּפֶרֶד אֵין הָבִין, בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם, בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ: רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה, וְגִילוּ צַדִּיקִים, וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא. לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ, וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי, מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ: וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי, עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי, אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן:

מב. לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם, כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי

*) אחר אתה סתר לי. צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה, בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם, אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: אֱלֶה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי, הוֹחִלִי לֵאלֹהִים, כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח, עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר: תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ, וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי, לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי, הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ, יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יָרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם, אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב, יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם, חֲרָבוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי, אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: אַל־תַּהַרְגֵם, פֶּן־יִשְׁכְּחוּ

עַמִּי: הַנִּיעֵמוּ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדָנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם, וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה, כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ, וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב, יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל, אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה, כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז. לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי *) אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי, יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג, מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַּלַּיְלָה, עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי, וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ, וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא, הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם, יָחִילוּ, אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת, קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חִצֶּיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל, הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה

*) באמרך אל אלהים הכוונין המילוי כזה אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם

וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ
לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים, אֲדֹנָי, מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדוֹר וָדוֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ, וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם
עַד־עוֹלָם, אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ
בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר,
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם, שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ,
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ, עֲלֻמֵנוּ, לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ, כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים
שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי־יוֹדֵעַ עֹז
אַפֶּךָ, וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבִיא לְבַב
חָכְמָה: שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי, וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ
בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ, וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת
עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ, וַהֲדָרְךָ
עַל־בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ
כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה. הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם
קָדְשׁוֹ, יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ, בַּקְּשׁוּ
פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו, אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־
פִיהוּ: זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ, בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, דָּבָר צִוָּה,
לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק, לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר, לְךָ אֶתֵּן
אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן, חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר, כִּמְעַט
וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי, מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם, וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ
בִּמְשִׁיחָי, וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ, כָּל
מַטֵּה־לֶחֶם, שָׁבָר: שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ, לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף:
עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ, בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: עַד־עֵת בֹּא דְבָרוֹ, אִמְרַת
יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ, מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ:
שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ, וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ,
וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם, וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם:
וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו: הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ, אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ:
שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ
וַיַּחְשֵׁךְ, וְלֹא־מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: הָפַךְ אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמֶת
אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים, בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: אָמַר,
וַיָּבֹא עָרֹב, כִּנִּים, בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד, אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר
וַיָּבֹא אַרְבֶּה, וְיֶלֶק, וְאֵין מִסְפָּר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם,
וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־
אוֹנָם: וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטֵיהֶם כּוֹשֵׁל: שָׂמַח
מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ,
וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם:

פָּתַח צוּר, וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו, וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז. עַל־נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כְּנֹרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם, שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל, בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה, תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר שלשה פסוקים אלו

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים, וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק א׳

וְהוּא לִקּוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפָּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֹשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ג לִפְרָט קָטָן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים



בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל



בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב

Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219



מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 פקס: 04-6708359

E-Mail: breslev@barak.net.il Web site: www.breslov.com/international

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם,
דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה
לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ,
עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת
(יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדְךָ שִׁמְךָ כִּי
עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה
אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה
הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצַר הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק א׳

אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת ..... ה

חַיִּים קַלִּים ..... כה

אֵין בְּעָיוֹת ..... מז

אַל תִּהְיֶה רָגִישׁ ..... סז

אַל תִּתְאַכְזֵב ..... פט

אֵיפֹה אַתָּה ..... קז

תֵּן חִיּוּךְ ..... קלא

תִּהְיֶה זָרִיז ..... קנט

תִּהְיֶה מְרֻצֶּה ..... קעז

בִּטָּחוֹן עַצְמִי ..... קצט

בַּעַל דִּמְיוֹן ..... רכא

דַּי לַצָּרוֹת ..... רמג

גַּם זֶה יַעֲבֹר ..... רסא

הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה ..... רפה

רַק רֶגַע ..... שז

קוּנְטְרֵס

אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת

יְגַלֶּה אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִם עַם יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַזֹּאת, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת לְהִנָּצֵל מִמִּקְרֵי וּמִפִּגְעֵי הַזְּמַן רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא"ש נ"י אָמַר, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל יוֹם לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ הַבְּרָכָה שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, בִּרְכַּת: "אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה" עַד "רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת". וְאִם הָאָדָם מִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בַּבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ פְּלָאוֹת, אָז תָּמִיד יִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מַה שֶּׁהָאָדָם מִסְתּוֹבֵב מִמֶּרְמָר וּמָלֵא קְשָׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת לְהִתְבּוֹנֵן בְּגֹדֶל הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וְאִם הָיָה זוֹכֶה לָדַעַת אֶת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא הָיָה מִמֶּרְמָר וּבְעִצָּבוֹן, רַק תָּמִיד הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תסג)

קוּנְטְרֵס

אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לַחֲזֹר עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִלֶּבֶשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתְּכַנְסָנָה יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּכֶם, אָז תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּל הַנִּסִּים תְּלוּיִים רַק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'), כִּי כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, אֲזַי שַׁיָּךְ נִסִּים, כִּי כָּל עִנְיָן נֵס הוּא דָּבָר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל וּלְמַעְלָה מֵהַדַּעַת, כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כָּךְ,

וּבָא דָּבָר נִסִּי שֶׁמּוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵהַטֶּבַע וְהַמִּקְרֶה וְהַמַּזָּל, וְזֶה כָּל עִנְיַן הַנִּסִּים, כִּי עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ וְכָךְ, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָזַי הוּא יוֹצֵא מֵהַמִּקְרֶה וְהַמַּזָּל וְהַטֶּבַע, וְעוֹלֶה אֶל לְמַעְלָה מֵהַמַּזָּל וְהַטֶּבַע, וּכְבָר רוֹאֶה נִסִּים נִגְלִים, וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כד, ב): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִלּוּלֵי הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה הָיְתָה יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרֶטֶת אוֹתוֹ, וּבָרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גַּרְגְּרוֹתוֹ, שֶׁמּוֹרִיד הַפַּת בְּשָׁלוֹם; הֵינוּ שֶׁמְּלַחְלֵחַ לוֹ... וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ נֶחֱנָק, וְדָבָר זֶה הוּא בְּכָל עֵת וָרֶגַע שֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה מַשֶּׁהוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים נִגְלִים כָּאֵלּוּ שֶׁאֵינוֹ נֶחֱנָק, חַס וְשָׁלוֹם, וּשְׁאָר נִסֵּי נִסִּים שֶׁנַּעֲשִׂים עִם הָאָדָם עַד שֶׁהוּא אֵינוֹ תּוֹפֵס אֶת הַנִּסִּים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים נִגְלִים עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ "אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת" וְעוֹשֶׂה נִסִּים עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אַךְ מִצַּד הַטֶּבַע וְהַמִּקְרֶה וְהַמַּזָּל שֶׁמַּסְתִּירִים אֶת הַפֶּלֶא הַזֶּה כָּל־כָּךְ מִדַּעְתּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ תּוֹפֵס שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה

לא.): לְעוֹלָם אֲפִלּוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַחֲזֹר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עֲשִׂיתֶם מַה שֶּׁעֲשִׂיתֶם עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק שָׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא מִיָּד מְקַבְּלָם, אֲפִלּוּ כְּשֶׁעָשׂוּ אֶת הַמַּעֲשִׂים הַמְגֻנִּים בְּיוֹתֵר וְהַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר, רַחֲמָיו עוֹלִים עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה): "טוֹב יְהוָ"ה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תֵּצְאוּ מֵהַטֶּבַע וְהַמִּקְרֶה וְהַמַּזָּל, וְאָז תַּתְחִילוּ לִרְאוֹת אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְפָרָט עַכְשָׁו שֶׁסָּבְבוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מַשְׁחִיתִים וּמַזִּיקִים עִם כָּל מִינֵי כְּלֵי זַיִן, וּמִתְגָּרִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל פַּעַם וּמַפְחִידִים אוֹתָם, עִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כְּבָבַת עֵינוֹ, וְעוֹשֶׂה עִמָּהֶם נִסֵּי נִסִּים; לְפִי שֶׁחֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל כְּבָבַת הָעַיִן הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ב): כִּי הַנּוֹגֵעַ בָּכֶם כְּנוֹגֵעַ בְּבָבַת עֵינוֹ (עַיִן שְׁמוֹת רַבָּה ל, טו); וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בְּרֶגַע שֶׁתַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תַּמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְקַבֵּל כֻּלְּכֶם בִּתְשׁוּבָה, וְאָז תִּרְאוּ עַיִן בְּעַיִן אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת

שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם עַם יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בָּעִתִּים הַלָּלוּ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁהִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן יִשָּׁמֵר לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשָּׁמֵר מִכָּל רַע וּמִכָּל נֶזֶק וּמִכָּל מַחֲלָה, וּכְבָר אֵין לוֹ לְהִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְאֵין שׁוּם דָּבָר הַמַּפְסִיק בֵּינוֹ לְבֵין עַם יִשְׂרָאֵל, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים פה:): אֲפִלּוּ מְחִיצָה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם; כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ "קָרוֹב לְכֹל קֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת" (תְּהִלִּים קמה, יח), וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵר בְּעַצְמוֹ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה אִתּוֹ נִסִּים נִגְלִים, אָז חַי חַיִּים עֲרֵבִים וּמְחֻקִּים בְּלִי שׁוּם יִרְאָה וָפַחַד כְּלָל; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים,

מֵאַחַר שֶׁזְּכִיתֶם לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵיכֶם וְלִשְׁמֹעַ בְּאָזְנֵיכֶם אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַכְשָׁו עִם עַם יִשְׂרָאֵל, כֵּן תִּרְאוּ וְתִשְׁמְעוּ עוֹד נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִם כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית קיא): כַּד אִתְעֲבִיד נִיסָא לֹא אִתְעֲבִיד פַּלְגֵי נִיסָא, (כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נֵס אֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲצִי נֵס אֶלָּא נֵס שָׁלֵם), וּמֵאַחַר שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לִרְאוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִם עַם יִשְׂרָאֵל בָּעִתִּים הַלָּלוּ, בְּוַדַּאי נִזְכֶּה לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ עוֹד נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהִתְפַּחֵד כְּלָל, אַדְרַבָּה רְאוּ לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתִשְׁמְרוּ אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה ב, ה): "אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: 'כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, שַׁבַּח! לְגַדְלָן וּלְפָאֲרָן, פְּאֵר!'" וּבָזֶה שֶׁאַתֶּם מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמְכֶם אֶת הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה מח, ו): עַל כָּל שֶׁבַח וְשֶׁבַח שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְשַׁבֵּחַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כֵּן

הֵם מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם, וְאָמְרוּ (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סו, מד.): בְּכָל אֲתַר דְּבָעֵי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֶעְבַּד נֵס שְׁכִינְתָּא אַקְדָּמַת לְהַאי אֲתַר, (בְּכָל מָקוֹם שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַעֲשׂוֹת נֵס, הוּא מַקְדִּים שָׁם אֶת הַשְּׁכִינָה), וְעַל־כֵּן מִצְוָה גְּדוֹלָה לְדַבֵּר עַכְשָׁו בְּשֶׁבַח יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים מְשֶׁבַח יִשְׂרָאֵל, הוּא יִתְבָּרַךְ מַשְׁרֶה אֶת הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם נַעֲשָׂה הַמָּקוֹם מָקוֹם נִסִּי; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד לֹא לְקַטְרֵג, חַס וְשָׁלוֹם, בָּעִתִּים הַלָּלוּ, עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, לְעוֹדְדוֹ, לְפָאֲרוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה תִּשְׁרֶה אֶצְלוֹ עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים נִגְלִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִקְרָא "אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת" וְעוֹשֶׂה נִסִּים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת תָּמִיד נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עַכְשָׁו הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁצְּרִיכִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עֲלֵיכֶם וְיִשְׁמֹר אֶתְכֶם מִכָּל רַע, וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ וְאֶת כָּל מַה שֶּׁמְּעִיק לוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה (עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר מִזֹּהַר חָדָשׁ קנח:), כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַכְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו הַשְּׁכִינָה, וּבְמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה שָׁם הוּא מְקוֹם נְסִים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה תָּמִיד, לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בָּנָיו וְעַל כָּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת וִישׁוּעוֹת וַחֲסָדִים (זֹהַר וַיְחִי רנ:); וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַל תִּפְלוּ בְּדַעְתְּכֶם כְּלָל, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת

כ.) אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְאַבַּיֵי: מַאי שְׁנָא רִאשׁוֹנִים דְּאִתְרַחִישׁ לְהוּ נִיסָּא וּמַאי שְׁנָא אֲנַן דְּלָא מִתְרַחִישׁ לָן נִיסָּא... אָמַר לֵיהּ קַמָּאי הַווּ קָא מָסְרֵי נַפְשַׁייְהוּ אַקִּדֻּשַׁת הַשֵּׁם אֲנַן לָא מַסְרִינַן נַפְשִׁין אַקִּדֻּשַׁת הַשֵּׁם, (הַהֶבְדֵּל בֵּין הָרִאשׁוֹנִים שֶׁקָּרוּ לָהֶם נִסִּים וְלָנוּ לֹא, כִּי הֵם הָיוּ מוֹסְרִים נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם וְאָנוּ לֹא), נִמְצָא בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה הָאָדָם שֶׁיִּתְנַהֵג עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִדַּת הַנֵּס הִיא רַק כְּפִי גֹּדֶל מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אִם הָאָדָם מוּכָן וּמְזֻמָּן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים נִגְלִים, וְזוֹ מַעֲלַת גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הַמְלֻמָּדִים בְּנִסִּים, כִּי מֵאַחַר שֶׁהֵם תָּמִיד דְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם עַל קִדֻּשַׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, עַל־יְדֵי־זֶה עָקְרוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשׂוּ כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּבְמָקוֹם שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה שָׁם הוּא מְקוֹם הַנִּסִּים, וְעַל־כֵּן גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הֵם מְלֻמָּדִים בְּנִסִּים, וְלֹא רַק שֶׁהֵם בְּעַצְמָם רוֹאִים אֶת הַנִּסִּים אֶצְלָם, אֶלָּא יֵשׁ בְּכֹחָם לְהַמְשִׁיךְ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַל כָּל אֵלּוּ הַבָּאִים אֲלֵיהֶם; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִבְרֹחַ בָּעִתִּים הַלָּלוּ אֶל צַדִּיקִים וַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם יַאֲצִילוּ מֵאוֹרָם הַגָּנוּז בָּהֶם גַּם עֲלֵיכֶם,

וְתִתְבָּרְכוּ מִפִּיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם אַתֶּם תִּזְכּוּ לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל צַדִּיקִים וַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים לְהִתְבָּרֵךְ מִפִּיהֶם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה לוֹ שְׁמִירָה מִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה וּמִכָּל צָרָה וְצוּקָה, וְתֶמְשַׁךְ עָלָיו הַנְהָגָה נִסִּית, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, וְדָבָר זֶה הוּא הֶכְרֵחִי שֶׁיַּעֲשֶׂה וְעוֹשֶׂה נִסִּים, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין סוֹף, וּמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קו): "לְעוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ" (תְּהִלִּים קלו), מַה כְּתִיב לְגוֹזֵר יַם סוּף לְגְזָרִים, נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר? הַפַּרְנָסָה הַזּוֹ שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד הַיָּם שֶׁנִּקְרַע, לְלַמֶּדְךָ מַה הַפַּרְנָסָה הַזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא הִיא, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא נִסִּין וּבְלֹא פְּלָאִין, כֵּיצַד? אָדָם נָתוּן עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה וְהַנָּחָשׁ בָּאָרֶץ לְפָנָיו, וּבָא לַעֲמֹד, וְהִרְגִּישׁ בּוֹ הַנָּחָשׁ, כֵּיוָן שֶׁבָּא לִתֵּן רַגְלוֹ עָלָיו, בָּרַח הַנָּחָשׁ מִפָּנָיו, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה פְּלָאֵי עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ, וּמִי יוֹדֵעַ — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת

גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ״, הוּא לְבַדּוֹ יוֹדֵעַ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ, לְפִיכָךְ הוּא אוֹמֵר: רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱין עֲרוֹךְ לְשִׁבְחוֹ וְכוּ׳, הַרְבֵּה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת אַתָּה עָשִׂיתָ עִמָּנוּ, וְאַתָּה עוֹשֶׂה גַּם־כֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִסִּים עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אֵין לָכֶם מַה לְהִתְפַּחֵד כְּלָל כָּל מַה שֶׁתַּכְנִיסוּ בִּלְבַבְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים עִמָּכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַפְּחָדִים וְהַיִּרְאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחֲזִירוּ גַּם אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתְּכֶם וְכָל קְרוֹבֵיכֶם וְכָל יְדִידֵיכֶם וַחֲבֵרֵיכֶם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַחְדִּירוּ בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ רְאוּיִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וּבְפָרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל שָׂרוּי בִּפְחָדִים, עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְלַקְּטוּ יַחַד אֻמּוֹת הָעוֹלָם ״עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד״ (תְּהִלִּים פג, ד), אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תָּמִיד נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, כִּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ עוֹבְרִים עַל כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל מִינֵי פְּחָדִים וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁמַּפְחִידִים וּמְנַסִּים אֶת הָאָדָם לְהֵיכָן יִבְרַח, וְעַל־כֵּן רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהָכִנֵּס רַק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵינוּ שֶׁתְּצַיְּרוּ בְּדַעְתְּכֶם, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כָּל מַה שֶּׁתַּכְנִיסוּ אֶת עַצְמְכֶם יוֹתֵר בָּזֶה, תִּזְכּוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים נִגְלִים, כִּי כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ־כֵן יוֹצֵא מֵהַזְּמַן וּמֵהַמָּקוֹם אֶל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁמְּשַׁנֶּה בִּשְׁבִילוֹ הַטֶּבַע, כְּמוֹ שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבִּי חַנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁאָמַר לְבִתּוֹ: בִּתִּי, מִי שֶׁאָמַר לַשֶּׁמֶן וְיִדְלֹק, הוּא יֹאמַר לַחֹמֶץ וְיִדְלֹק (תַּעֲנִית כה.), וְהָעִקָּר רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת וּבִפְרָט מֵעֲרָיוֹת, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה ט, יב): כָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל לֹא עָשָׂאם אֶלָּא שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת עַצְמָם מִן הָעֶרְוָה; וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים בֶּאֱמֶת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, רְאוּ

לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מִכָּל מִינֵי פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְלִהְיוֹת שְׁמוּרִים מְאֹד מִן הָעֶרְוָה, וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ אֲשֶׁר הַשִּׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף מְאֹד מִתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם, וְרוֹאִים כָּל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת הַמְחַמְּמוֹת אֶת הָאָדָם לַעֲבֵרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁיִּכָּשֵׁל בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּבִשְׁאָר פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים עַל הָאָדָם עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים שֶׁלֹּא חָשַׁב וְתֵאֵר כְּלָל, וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם רוֹצִים בֶּאֱמֶת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, רְאוּ לִגְדֹּר אֶת עַצְמְכֶם מִן הָעֶרְוָה, וְתִהְיוּ שְׁמוּרִים מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ כֵּלִים שֶׁיִּמָּשְׁכוּ עֲלֵיכֶם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְתָמִיד תִּרְאוּ נִסִּים, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּדְשֵׁא): כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם נִסִּים; וְעַל־כֵּן רְאוּ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּתְקַיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְתִהְיוּ זְהִירִים בִּשְׁמִירַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְכֵן בַּאֲכִילַת מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים וּבַהֲנָחַת תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת, וְשֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה עַל פִּתְחֲכֶם, וְתִתְּנוּ צְדָקָה בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים נִגְלִים, וְתִזְכּוּ בֶּאֱמֶת לְהִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתֵיכֶם, וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם שׁוּם מַשְׁחִית, וְנֶגַע לֹא יִקְרַב אֶל בֵּיתְכֶם וְאֶל אָהֳלֵיכֶם, אַשְׁרֵי מִי

שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מֵהַחֵטְא, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעָבַר וּנְפַלְתֶּם בְּמָקוֹם שֶׁנְּפַלְתֶּם, רְאוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְקַבֵּל אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (ראש השנה יז:): אֲנִי קֹדֶם שֶׁיֶּחְטָא הָאָדָם וַאֲנִי הוּא לְאַחַר שֶׁיֶּחְטָא הָאָדָם וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אַתָּה הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָאתָ אֶת הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא מְשֻׁבָּרָאתָ הָעוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁאָדָם מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נִטְהָר מֹחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְכָל גּוּפוֹ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי הַמֹּחַ מַחֲשָׁבָה שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ שֶׁאָדָם כְּבָר חָטָא, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר

נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיָד מְקַבְּלוֹ, וּכְבָר מַמְשִׁיךְ עָלָיו נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁכֹּחַ כָּל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיכֶם, וְתַעֲשׂוּ הַתְחָלָה חֲדָשָׁה מֵרֶגַע זֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַפְּחָדִים הַיִּתְּרִים שֶׁנִּכְנְסוּ בָּכֶם, וְלֹא תִּהְיֶינָה לָכֶם יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת כְּלָל, רַק יִרְאָה וָרַעַד לְפָחֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יא, ה; שִׁיר הַשִּׁירִים ג): עַד שֶׁלֹּא יֶחְטָא אָדָם נוֹתְנִין לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה וְהַבְרִיּוֹת מְפַחֲדִין מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן שֶׁהוּא חוֹטֵא, נוֹתְנִין עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה וּמִתְפַּחֵד הוּא מֵאֲחֵרִים; וְדָבָר זֶה רָאוּ בְּחוּשׁ כָּל הַדּוֹרוֹת, הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר הָיוּ דְּבוּקִים בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה נוֹפֶלֶת יִרְאָה וָפַחַד עַל מִי שֶׁבָּא וְנִגַּשׁ אֲלֵיהֶם, כִּי מֵרֹב דְּבֵקוּתָם וְהִתְכַּלְלוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נָפַל פַּחַד וְיִרְאָה עַל כָּל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ סְמוּכִים אֲלֵיהֶם, לֹא־כֵן מִי שֶׁחוֹטֵא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעוֹבֵר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁהוּא מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מֵאֲחֵרִים וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ חָטְאוּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים וּבִפְרָט בְּשִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף, עַד שֶׁהֵם מְפַחֲדִים מִכָּל בְּרִיָּה, כִּי עִקַּר הַפַּחַד וְהַיִּרְאָה שֶׁהָאָדָם מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִזּוּלָתוֹ בָּא רַק עַל־יְדֵי חֲטָאִים, וְעִקַּר הַחֲטָאִים הֵם פְּגָמֵי הַבְּרִית;

וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וַאֲמִתִּית, וְאָז תִּרְאוּ אֶת הַנִּסִּים נִגְלִים, נִסִּים נִפְלָאִים, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים אֶלָּא עִם מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מֵחֲטָאִים וַעֲוונוֹת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוותָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִשָּׁמֵר מִכָּל נֶזֶק וּמַשְׁחִית, וְאֵין לוֹ מַה לִּירֹא וְלִפְחֹד מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים נִגְלִים, וְיִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל רַע.

ז.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בָּעִתִּים הַלָּלוּ מְאֹד מְאֹד, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת צְרִיכִים בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי הַמַּדְרֵגָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְלֹא לִפְחֹד מֵאַף אֶחָד, רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז עַל־יְדֵי תֹּקֶף הַשִּׂמְחָה, יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַשִּׂמְחָה מְגַלָּה שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, אֲזַי הוּא מִיָּעַד שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת נִסִּים מְקַדֶּמֶת וּבָאָה לְשָׁם הַשְׁכִינָה, וְאֵין הַשְׁכִינָה שְׁרוּיָה לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת אֶלָּא

מִתּוֹךְ דְּבַר שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה (שַׁבָּת ל:), וְעַל־כֵּן רָאוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁתִּהְיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים תִּשְׂרֶה עֲלֵיכֶם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתַּרְגִּישׁוּ עַל עַצְמְכֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא תֵּאָרְתֶּם לְעַצְמְכֶם, וּבִשְׁבִיל זֶה כָּל הַנְּבִיאִים קִדֵּם שֶׁנִּשְׁפְּעָה עֲלֵיהֶם נְבוּאָה הָיוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְהָיָה תֹּף וְכִינּוֹר לִפְנֵיהֶם, וְשִׂמְּחוּ אֶת עַצְמָם מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ אֶל הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְזָכוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַהִכָּלְלוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁפְּעָה עֲלֵיהֶם רוּחַ נְבוּאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּהֶם נִסִּים נִגְלִים, נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שִׁדּוּד הַטֶּבַע מַמָּשׁ, וְהַכֹּל הוֹדוֹת הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיוּ שְׂרוּיִים בָּהּ; וְעַל־כֵּן רָאוּ עַכְשָׁו, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְלִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְאַף שֶׁאֵין הַמַּצָּב מוּכָן לְזֶה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הֲרֵי יֵשׁ בַּחוּץ פְּחָדִים וְיִרְאוֹת וְסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, עַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׂרֶה עֲלֵיכֶם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁתִּשְׂרֶה עֲלֵיכֶם הַשְׁכִינָה תִּהְיוּ רְאוּיִים שֶׁיַּעֲשׂוּ עִמָּכֶם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, לָכֵן רָאוּ לְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בָּעִתִּים הַלָּלוּ, אֶת כָּל יַלְדֵיכֶם, קְרוֹבֵיכֶם, מְשֻׁפַּחְתְּכֶם, שְׁכֵנֵיכֶם וִידִידֵיכֶם, וְזוֹ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בָּעִתִּים הַלָּלוּ — לְשַׂמֵּחַ

אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמוֹצִיאוֹ מֵהַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת, הַמְּרִירוּת, הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוּכָן שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים לוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא גָּר תָּמִיד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא מִתְחַבֵּא בְּתוֹכוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא גָּר בְּעוֹלָם הַחֻרוּת, וְהוּא גָּר בְּבֵיתוֹ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי מוֹעֵד קָטָן, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ד׳): שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא דָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, כִּי זֶה עִקַּר הַשִּׂמְחָה — כְּשֶׁאָדָם דָּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִגְלוֹת לִמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים, וּכְמוֹ־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אֲזַי הוּא גָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם בָּאִים, שָׁם בֵּיתָם, מֵאַחַר שֶׁהֵם דְּבוּקִים רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּכָל מָקוֹם, כִּי מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְעַל־כֵּן הֵם גָּרִים תָּמִיד בְּבֵיתָם וְהֵם מְיֻשָּׁבִים בְּדַעְתָּם, וְעַל־

יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹרֶה אֶצְלָם, וְהֵם נַעֲשִׂים צְנוֹר לְהַמְשִׁיךְ טוֹב לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי הַדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת, וְהוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה גַּם־כֵּן לִרְאוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַכְשָׁו עַל נְקֻדָּה זוֹ — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְכֵן תְּשַׂמְּחוּ אֶת אֲחֵרִים וּתְחַזְּקוּ וּתְאַמְּצוּ אוֹתָם בְּאֹפֶן שֶׁתַּמְשִׁיכוּ אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה תִּהְיֶה בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְזִכְרוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת שְׁמִינִי, סִימָן ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר, הַיְנוּ שֶׁאַל תִּדְחֲפוּ אֶת הַשִּׂמְחָה לְיוֹם הַמָּחָרת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּגְרְמוּ פְּחָדִים לִבְנֵי־אָדָם, אֶלָּא תִּמְסְרוּ אֶת נַפְשְׁכֶם עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּבִזְכוּת הַשִּׂמְחָה שֶׁתְּשַׂמְּחוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וָפֶגַע, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אֶתְכֶם וְיַמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם תָּמִיד נִסִּים נִגְלִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׂמֹחַ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת זוּלָתוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה, וּכְשֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה אֶצְלוֹ, אָז יִהְיֶה צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

קוּנְטְרֵס

חַיִּים קַלִּים

יְגַלֶּה עֵצוֹת לָאָדָם, אֵיךְ יִזְכֶּה לִחְיוֹת חַיִּים קַלִּים בְּזֶה
הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וְאֵיךְ יָכוֹל לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִכָּל רַע וּפֶרְעָנוּת
בָּעוֹלָם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם
מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת,
נֹעַם, זִיו הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ
שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל
תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם,
עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים קַלִּים,
כִּי אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת, וְעַל־יְדֵי
אֱמוּנָה זוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים,
וְלָכֵן הִזְהִיר אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל עַל
אֱמוּנָה, וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה
— חַיָּיו חַיִּים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש חֵלֶק ב׳, סִימָן תסד)

קוּנְטְרֵס

חַיִּים קַלִּים

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים" וּנְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים כְּלַעֲנָה, מְלֵאֵי צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבוֹת, וְהַבְּחִירָה בְּיָדְךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יא, כו—כח): "רְאֵה אָנֹכִי נוֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָי"ה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הַוָי"ה אֱלֹהֵיכֶם, וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם" וְגוֹ', הֵינוּ אִם הָאָדָם בּוֹחֵר בַּטּוֹב, וְחוֹזֵר בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹמֵעַ אֶל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם

אֶת כָּל אֲשֶׁר מְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַתְמִיד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לַעֲבֹר אֶת חַיָּיו וְלִזְכּוֹת לְ"חַיִּים קַלִּים", חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עַד מְאֹד, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא חוֹטֵא וּמִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא מַזְנִיחַ אֶת יַהֲדוּתוֹ, וּבוֹרֵחַ אֶל כָּל מִינֵי הֶבְלֵי הָעוֹלָם בֶּאֱמוּנוֹת כֻּזְבִיּוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו קְלָלָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אֵינוֹ מַצְלִיחַ וְאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ, וְחַי חַיִּים מְרוֹרִים וּמְקֻלָּלִים.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, הֲלֹא הַבְּחִירָה בְּיָדְךָ, אִם תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּזְכֶּה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים" וּנְעִימִים, וְאִם לֹא תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְרַחֵק מֵאֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ לְךָ חַיִּים מְקֻלָּלִים, מְלֵאִי צַעַר וּמַכְאוֹבִים, וְיִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים תִּסְבֹּל. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּיָדְךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ מַה שֶּׁהָוָה הָוָה, מַה שֶּׁעָבַר עָבַר, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמִי לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאֶזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְדַבֵּק אֶת עַצְמִי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר זֶה תָּלוּי בְּיָדְךָ, וְאַל תַּחְשֹׁב שֶׁמְּבַקְּשִׁים מִמְּךָ דְּבָרִים

גְּדוֹלִים, אֶלָּא שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל שֶׁאַתָּה צָרִיךְ הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר שִׁחַתְּ וּפָגַמְתָּ, אֶת אֲשֶׁר חָטָאתָ, עָוִיתָ וּפָשַׁעְתָּ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, וְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ לֵךְ וּבְרַח לְךָ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַחַיִּים הַמְקַלְלִים וְהַמָּרִים וּמְרוֹרִים כְּלַעֲנָה יִתְהַפְּכוּ לְךָ לְ"חַיִּים קַלִּים", חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גְּמוּרָה הִיא, אָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם כִּסּוּי לֵאלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין

מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, אֲפִלּוּ מִשְׁרָה קַלָּה וּפְחוּתָה גַּם־כֵּן מֵהַשָּׁמַיִם נוֹתְנִים לוֹ (בְּרָכוֹת נח:), וְאָז כְּשֶׁתִּתְבָּרֵר לְךָ יְדִיעָה זוֹ, אָז לֹא תִּתְעַצְּבֵן וְלֹא תִּפֹּל בְּפַח שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא תִּבְרַח יוֹתֵר טוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁאָדָם מַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא מַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל, לְדַבֵּר, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֲרֵי הַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ אֶל הָעֵצָה הַנְּכוֹנָה הַזּוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וְיַשְׁרֵה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת שְׁכִינָתוֹ עָלֶיךָ, וְיִהְיֶה לְךָ רַק טוֹב בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַבֵּל דְּבָרִים אֵלּוּ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז דַּיְקָא יִחְיֶה "חַיִּים קַלִּים" בָּזֶה הָעוֹלָם. וְעָלֶיךָ לָדַעַת אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה הַנִּסָּיוֹן שֶׁלְּךָ אִם לְקַבֵּל דְּבָרִים אֵלֶּה וּלְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, לְהִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ סְתָם בָּאתִי לְפַתּוֹתְךָ וּלְדַבֵּר עַל לִבְּךָ, שֶׁאָז בֶּאֱמֶת תַּרְגִּישׁ חַיִּים מְרוֹרִים, כִּי כְּבָר הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתִּיַּשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ אַחַת וּלְתָמִיד, אֵילּוּ חַיִּים עוֹבְרִים עָלֶיךָ בָּזֶה הָעוֹלָם, מַה הִרְוַחְתָּ עִם הַכְּפִירוּת

וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמְיוּת שֶׁיֵּשׁ לְךָ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי עֲקַלְקַלּוֹת, וְאַתָּה עוֹקֵר אֶת עַצְמְךָ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֵינְךָ מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא חַס וְשָׁלוֹם, אַתָּה מְחַלֵּל שַׁבָּת וְאוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְעוֹבֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אֶל מַה הֵבִיאוּ אוֹתְךָ הַדְּבָרִים הַמָּרִים הַלָּלוּ, רַק אֶל חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים, שֶׁאִבַּדְתָּ אֶת כֹּחֲךָ, אֶת כַּסְפְּךָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לְךָ, וְאַתָּה מִסְתּוֹבֵב עַכְשָׁו מָלֵא צַעַר וּמַכְאוֹבִים, לֹא־כֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּחֲזֹר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתֹאמַר: ״מַסְפִּיק לִרְדֹּף אַחַר יִצְרִי הָרַע, אַחַר הַחֲבֵרִים הָרָעִים שֶׁלִּי שֶׁמּוֹלִיכִים אוֹתִי שׁוֹלָל, וְאֶזְכֶּה מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְדַבֵּק אֶת עַצְמִי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ״, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת ״חַיִּים קַלִּים״, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, שֶׁתַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן אֱמֶת שֶׁאוֹרֶךְ זְמַן רַב עַד שֶׁזּוֹכִים לָזֶה, כִּי הָאָדָם מֻחְמַת רֹב חֲטָאָיו וַעֲוֹנוֹתָיו וּפְשָׁעָיו הַמְרֻבִּים שֶׁעָשָׂה בְּזֶה הָעוֹלָם, בָּנָה מְחִיצָה בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ אִם יִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל לְקַיֵּם אֶת כָּל זֶה, וּלְדַבֵּר בְּכָל יוֹם רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד אֶל הָאֵין

סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְפָּרְדוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְשׂוּם מְחִיצָה לֹא תּוּכַל לְהַפְרִיד בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ חוֹמוֹת בַּרְזֶל וּמְחִיצוֹת נְחֹשֶׁת לֹא תַּפְרֵדְנָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַכֹּל אֲחִיזַת עֵינַיִם, אִם הָאָדָם רַק מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הַכֹּל נַעֲשֶׂה כְּלֹא, וְזוֹכֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְסוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֵיזוֹ צָרָה אוֹ מַשְׁבֵּר בְּחַיָּיו, וְעַל־כֵּן עוֹבְרִים עָלָיו חַיִּים מְרוֹרִים מְמָוֶת, וּמִסְתּוֹבֵב בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ וְהַדְּמָיוֹן, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לָצֵאת מִזֶּה, וּבֶאֱמֶת אַחַר יִשּׁוּב הַדַּעַת שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ, אָז יָכוֹל לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר אֵין זוֹ תַּכְלִית, כִּי הַהֶכְרֵחַ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק מַעֲבָר עַד שֶׁיַּגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ הַנִּצְחִי, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק מַעֲבָר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּלְהַגִּיעַ לִמְחוֹז

חֻפְצוֹ — הָעוֹלָם הַבָּא, אָז מְהַפֵּךְ אֶת כָּל הַמְּרִירוּת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ לְשִׂמְחָה וּלְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְזֶה אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁיַּתְחִיל לָדוּן אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, כִּי טֶבַע הָאָדָם שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר רַק שָׁחוֹר, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כְּבָר אֵינוֹ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, אֲשֶׁר זֶה מַכְבִּיד לוֹ אֶת הַחַיִּים, שֶׁמַּרְגִּישׁ חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים כַּמָּוֶת, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יִמְצָא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְתָמִיד יִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַחִיּוּבִי שֶׁבַּחַיִּים, וְיָדוֹן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלֹא יַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְאַדְרַבָּה יַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, דַּיְקָא אָז יַתְחִיל לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁדָּן אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְאֵינוֹ מְחַפֵּשׂ לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ וְלִשְׁבֹּר וּלְבַטֵּל אֶת רְצוֹנוֹתָיו, כִּי בֶּאֱמֶת לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם רָגִיל לִשְׁבֹּר אֶת עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְדָן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, שֶׁאָז יַתְחִיל לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְהָעִקָּר לִזְכּוֹת לְזֶה לִמְצֹא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַפֵּשׂ אַחַר שֹׁרֶשׁ

חִיּוּתוֹ, הַיְנוּ שֶׁתָּמִיד יְבַקֵּשׁ וִיחַפֵּשׂ מַה הַתַּכְלִית שֶׁבָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְלָמָּה בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם, וּמַה יֵּשׁ לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז כְּשֶׁיִּתְוַדַּע לוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַחַיִּים הֵם רַק מַעֲבָר לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי לְהַגִּיעַ לָעוֹלָם הַבָּא, כְּשֶׁיַּגִּיעַ לִידִיעָה זוֹ, אָז בֶּאֱמֶת יַתְחִיל לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּמָּשֵׁךְ אֶל הַצַּעַר וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, רַק תָּדוּן אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק בָּזֶה שֶׁתָּדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לִשְׁבֹּר אֶת עַצְמְךָ וּלְבַטֵּל אֶת כֹּחֲךָ וִיכֹלְתְּךָ, וְלוֹמַר לְעַצְמְךָ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, אֵין זוֹ עֵצָה כְּלָל, רַק אַדְרַבָּה זֶה עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַצְלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, עָלָיו לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ רַק נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְאָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם, יְכוֹלִים לַעֲבֹר בְּנָקֵל וְלִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, אִם רַק זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, הַמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי כָּזֶה, אֲשֶׁר עַדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי הַמְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז מִכָּל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׂתַל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר הֵם מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, רְאֵה לְקָרֵב עַצְמְךָ אֶל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְתַאֲמִין שֶׁגַּם בַּדּוֹר הַזֶּה יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְיכוֹלִים לְהָאִיר עָלֶיךָ אוֹר וְחִיּוּת, זִיו וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצֵא גַּם אַתָּה מִצָּרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ, מְרִירִיּוֹתֶיךָ וְהַרְפַּתְקָאוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, כִּי

זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבָּרָא אֶת הַסָּמ״ךְ־מ״ם וְגֶנְדָּא דִּילֵיהּ, שֶׁהֵם יָסִיתוּ וְיַדִּיחוּ אֶת הָעוֹלָם, וִיכַסּוּ וְיַעֲלִימוּ אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה מֵאַנְשֵׁי הָעוֹלָם, וְתַכְלִית הַהִפּוּךְ יִרְאוּ עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם יִתְפְּסוּ בִּרְשָׁתָם, וְיִתְרַחֲקוּ מֵהַצַּדִּיק, כִּי הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי הַמְגֻלֶּה תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצֶה לְהַחְדִּיר ״חַיִּים קַלִּים״, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם מִתְפַּשְּׁטִים מְאֹד הַלָּשׁוֹן־הָרָע וְהָרְכִילוּת, הַלֵּיצָנוּת וְהַמַּחֲלֹקֶת, הַמְּרִיבוֹת וְהַהָסָתוֹת, וְלָכֵן הַבְּחִירָה בְּיָדְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תִּזְכֶּה לִקְצָת שֵׂכֶל וְדַעַת, וְתִתְבּוֹנֵן מֶה עָבַר עָלֶיךָ כְּבָר בְּחַיֶּיךָ, וּמִי עָזַר לְךָ עַד עַכְשָׁו, וְאָז תִּתְבּוֹנֵן שֶׁאֵין לְךָ אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה הַמִּשְׁתַּדְּלִים לְהָאִיר בְּךָ תִּקְוָה טוֹבָה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַבּוֹר וְהַחֹשֶׁךְ וְהַשֶּׁקֶר שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְאֵיךְ תִּזְכֶּה לַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה, הַיִּרְאָה וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, רַק תְּחַפֵּשׂ יוֹמָם וָלַיְלָה אַחַר צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְהַעֲלוֹת גַּם אוֹתְךָ מֵהַבּוֹר וְהַחֹשֶׁךְ וְהַשֶּׁקֶר שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, וְהֵם יְכוֹלִים לְהָאִיר גַּם עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְחַפְּשָׂם וּלְבַקְּשָׁם, אָז תִּזְכֶּה לְמָצְאָם, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ מְאֹד

מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל וְלֹא לִשְׁמֹעַ אֶל כָּל אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקִים כָּל דָּבָר רַע, וְאָז אִם תַּחְפֹּץ בֶּאֱמֶת לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יָאִיר לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאֱמֶת, כִּי מִי שֶׁחָפֵץ בָּאֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ אֶת הָעֵינַיִם שֶׁיִּמְצָא אֶת הָאֱמֶת. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל אַף אֶחָד, כִּי אַף פַּעַם לֹא תֵּדַע מִי הוּא הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְהָכְנֵס בִּלְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וּפְטָפוּטֵי דְּבָרִים שֶׁמְּדַבְּרִים הֲמוֹן־עַם הַקַּלִּים, הָרֵיקִים וְהַפּוֹחֲזִים, אַתָּה בְּרַח לְךָ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֶפֶת, וְתַאֲמִין בְּכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לִזְכוֹת לְ"חַיִּים קַלִּים", אֲמִתִּיִּים וְנִצְחִיִּים, כִּי עַל־יְדֵי הַלִּמּוּדִים הָעֲמֻקִּים שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה וּבֵין הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁבְּכֹחֲךָ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, וְתִתְבָּרַח מִכָּל מִינֵי לֵצִים, וְאָז תִּזְכֶּה שֶׁגַּם עָלֶיךָ יֵמְשְׁכוּ "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי הֵם הַמְאִירִים אֶת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד מְאֹד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר,

וְלִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ לָבוֹא אֲלֵיהֶם, כִּי עַל יָדָם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלִפְתֹּחַ אֶת הָעֵינַיִם לִרְאוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן וּלְהַשְׂכִּיל בְּאוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים" וַאֲמִתִּיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אַשְׁרֵי לוֹ.

ד.

בְּנִי! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים" בְּזֶה הָעוֹלָם, רְאֵה לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת, כִּי כָּל הַחַיִּים הַמְרוֹרִים שֶׁנִּתְהַוּוּ לָאָדָם, הֵם רַק כְּשֶׁמַּחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּחוֹת שֶׁכָּל־כָּךְ מְמֹרָמָרִים שָׁם אֶחָד עַל זוּלָתוֹ, וּבְכַעַס וּבְרִצְיָחָה, עַד שֶׁכָּל חַיֵּיהֶם מִתְהַפְּכִים לְחַיֵּי גֵּיהִנּוֹם, וּמָרִים לָהֶם מְאֹד הַחַיִּים, וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה בִּמְרִיבוֹת וּבְקִטָּטוֹת אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, וּמְדַבְּרִים זֶה עַל זֶה, וְיוֹצְאִים מִזֶּה כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ וּמְרִירוּת, וְהַהוֹרִים סוֹבְלִים חֲרָפוֹת וּבוּשׁוֹת מִכָּל הַמִּשְׁפָּחָה, וְהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת שֶׁמַּחֲזִיקִים בְּמַחֲלֹקֶת; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים" וּמְתֻקִּים, רְאֵה לֹא לְהַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְתִהְיֶה עַתָּרָן, וְתָמִיד תִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַחַיִּים יִשְׁתַּנּוּ לְךָ לְ"חַיִּים קַלִּים";

וּזְכֹר דָּבָר זֶה, כִּי בְּנֵי־אָדָם גּוֹרְמִים לְעַצְמָם רָעָה בְּחִנָּם, שֶׁמַּחֲזִיקִים בְּמַחֲלֶקֶת בִּשְׁעַת שִׂמְחוֹת, וְזֶה מוֹסִיף שֶׁמֶן עַל הָאֵשׁ, וְגוֹרְמִים לְעַצְמָם כָּל מִינֵי מְרִירוּת, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא תָּמִיד וַתְּרָן, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שֶׁעָשׂוּ לוֹ עַוְלוֹת בַּחַיִּים, רַק מוֹחֵל לְכֻלָּם וּלְכָל הַמִּשְׁפָּחָה, וּמִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, עַל־יְדֵי־זֶה יִחְיֶה "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה תִּהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים קַלִּים, רְאֵה לְהַשְׁלִים עִם כָּל מִשְׁפַּחְתְּךָ, וְאַל תַּחֲזִיק בְּמַחֲלֶקֶת, כִּי לֹא כְּדַאי לִחְיוֹת בְּצוּרָה כָּזוֹ כָּל הַחַיִּים, לִהְיוֹת מְמֻרְמָר וְלַחֲשֹׁב חֶשְׁבּוֹנוֹ עַל הֶעָבַר וְלִנְקֹם בָּהֶם, כִּי אַתָּה הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים קַלִּים וְנָעִימִים, רְאֵה לִהְיוֹת רַק בְּשָׁלוֹם עִם כָּל הַמִּשְׁפָּחָה, וּתְשַׂמְּחֵם וּתְבַדְּחֵם, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁמִּצִּדְּךָ לֹא תִּהְיֶינָה שׁוּם מְרִיבוֹת וּקְטָטוֹת בַּמִּשְׁפָּחָה, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם הֵן רַק, כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֶקֶת וּמְרִיבוֹת וּנְקָמוֹת בַּמִּשְׁפָּחָה, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה רַק שָׁלוֹם, שִׂמְחָה וְאַהֲבָה בְּמִשְׁפַּחְתְּכֶם, וְאָז תַּצְלִיחַ תָּמִיד, וְתִזְכֶּה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וְנָעִימִים, עָלֶיךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, יֵשׁ עִוּוּת הַדִּין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹלֵךְ אִתְּךָ בְּמִדַּת הַדִּין, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, שֶׁמִּכָּל זֶה נִתְעַקֵּם לִבְּךָ בְּעַקְמוּמִיּוּת וּבִסְפֵּקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וּבְהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן לֹא כְּדַאי לְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא לָדַעַת שֶׁצַּדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וְתָמִיד לַחֲזֹר לְעַצְמוֹ עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא", כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְאַף שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים כְּלָל, כִּי לְפִי קַטְנוּת וְצִמְצוּם דַּעְתֵּנוּ נִדְמֶה כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵאִתָּנוּ, וּכְאִלּוּ הוֹלְכִים אִתָּנוּ בְּמִדַּת הַדִּין, וְיֵשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, עִוּוּת הַדִּין, צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוּת שֶׁעוֹלוֹת עַל הַלֵּב וְהַמֹּחַ, הַכֹּל מֵחֲמַת רֹב

הַחֲטָאִים שֶׁאָדָם חָטָא וּפָגַם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים,
כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, נֶגְדּוֹ
יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַלְקֵל אֶת דַּעְתּוֹ, שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּמוֹרִידָהּ
אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמַתַּחְתָּיו, וְאֵין לוֹ כֵּלִים לְקַבֵּל אֶת
אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא כֻּלּוֹ רַחֲמִים וָחֶסֶד;
וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,
לִתֵּן תָּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד
תִּסְתַּכֵּל הֵיטֵב הֵיטֵב בָּעוֹלָם, וְתִרְאֶה אֲשֶׁר יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם
שֶׁהֵם בְּמַצָּבִים יוֹתֵר גְּרוּעִים מִמְּךָ, וְאַף שֶׁזּוֹ אֵינָהּ נֶחָמָה
לְצָרָתְךָ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַתָּה סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים,
דַּחֲקוּת וּמְרִירוּת, עִם כָּל זֹאת שְׁמֹר עַל פִּתְחֵי פִּיךָ,
וְאַל תִּפְלֹט מִפִּיךָ, חַס וְשָׁלוֹם, אֵילּוּ דִּבּוּרִים רָעִים
כְּלַפֵּי מַעְלָה, כִּי עַל זֶה בְּעַצְמוֹ יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֹנֶשׁ
גָּדוֹל עַד מְאֹד, תִּסְתַּכֵּל וְתִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל
בְּנֵי־אָדָם פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי יֵשׁ
סוֹבְלֵי חֳלָאִים וּבַעֲלֵי מוּמִין, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁעוֹבְרִים
עֲלֵיהֶם עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן
מַה וָלָמָּה לְךָ לְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעַקֵּם
לְבָבְךָ בְּעַקְמוּמִיּוֹת, רְאֵה לִמְצֹא רַק אֶת הַטּוֹב וְהַחֶסֶד
שֶׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז אִם תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ
זוֹ, כָּל הַחַיִּים יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ זוֹ —
לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד

חִנָּם שֶׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב הַלֵּב, וְזוֹכִים לִחְיוֹת חַיִּים קַלִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְאֵין עוֹד טוֹב מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְ"חַיִּים קַלִּים" עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם מַמָּשׁ כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְעוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אַתָּה צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְכָל בֶּן אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ רַק חֶסֶד וְרַחֲמִים, כְּמוֹ־כֵן הוּא צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְכָל בְּרִיָּה בָּעוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא יִחְיֶה "חַיִּים קַלִּים" עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי עַל־פִּי־רֹב הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְמֻרְמָרִים רַק מֵחֲמַת שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁכָּל הָעוֹלָם חַיָּב לוֹ מַשֶּׂהוּ, וְאִם לֹא עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ, אָז יֵשׁ לוֹ אַכְזָבוֹת בְּחַיָּיו, וְעוֹבְרִים עָלָיו חַיִּים מָרִים וּמְרוֹרִים, וְסוֹבֵל אֶת הַגֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי מֵאַחַר שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא עָשׂוּ אֶת רְצוֹנוֹ, הוּא נִשְׁבָּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר לְאַלְפֵי רְסִיסִים, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְהוּא מָלֵא טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עַל

בְּנֵי־אָדָם, וְתָמִיד רָב וְחוֹלֵק עִם כָּל בְּרִיָּה, מֵאַחַר שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ, וּבֶאֱמֶת כָּל זֶה בָּא מִמִּדַּת הַגֵּאוּת וְהַיֵּשׁוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ הֵם רַק שְׁאוּלִים בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹרִידוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם אֶל תַּכְלִית מְסֻיֶּמֶת — לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו, וְלִלְמֹד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ יִרְאֶה אֵיךְ שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ חַיָּב לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהַכֹּל חֶסֶד חִנָּם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּתַן לוֹ חַיִּים, וְאָז דַּיְקָא יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל וּלְכָל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְשֶׁיְּבַקֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר, יִתֵּן תּוֹדָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, שֶׁהוּא מַעֲרִיךְ אֶת עֶרֶךְ יִקְרַת בְּנֵי־אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּנֵי־אָדָם יַעֲשׂוּ גַּם אֶת רְצוֹנוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא מִתְחַשֵּׁב עִמָּהֶם וְנוֹתֵן לָהֶם תְּשׁוּמֶת־לֵב, וְכֵן יִרְצוּ כֻּלָּם בְּחִבְרוּתוֹ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְאֵין בֶּן־אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר — צָרוֹת וּמְרִירוּת, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עֲנִיּוּת, דַּחֲקוּת וְחוֹבוֹת וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן אֵין לְאַף אֶחָד סַבְלָנוּת לַשֵּׁנִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַשֵּׁנִי מְמָרֵר לוֹ אֶת חַיָּיו וּמַשְׁפִּיל אוֹתוֹ, אָז דַּיְקָא זֶה לְעֻמַּת זֶה חֲבֵרוֹ מְקַלְלוֹ, מְחָרְפוֹ וּמְגַדְּפוֹ וְרַב עִמּוֹ, וְכָל הַחַיִּים מִתְהַפְּכִים

לְחַיִּים מְרוֹרִים, כִּי אֵין אֶחָד מֵבִין אֶת הַשֵּׁנִי, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הָאֱנוֹכִיּוּת שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ מִתְחַשֵּׁב בְּזוּלָתוֹ, וּמִזֶּה סוֹבְלִים בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְהִתְחַשֵּׁב בְּזוּלָתָם, וְלָכֵן יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת וְחִלּוּקֵי דֵּעוֹת בֵּין בְּנֵי־אָדָם, וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת, שֶׁבָּא מֵחֲמַת שֶׁעָקְרוּ אֶת עַצְמָם מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא נַעֲשָׂה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּלֹא מַמָּשׁ, וּמַתְחִיל לִרְאוֹת בַּחֲשִׁיבוּת זוּלָתוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ, וּמִתְחַשֵּׁב עִמּוֹ וְנוֹתֵן לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, אָז זֶה לְעֻמַּת זֶה "כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים" (מִשְׁלֵי כז, יט) — גַּם חֲבֵרוֹ מִתְחַשֵּׁב בּוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, וְאוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה וְרוֹצִים לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְאָז דַּיְקָא הַחַיִּים "חַיִּים קַלִּים" עֲרֵבִים. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בָּזֶה תְּלוּיָה הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, מִי שֶׁרוֹצֶה לִחְיוֹת "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עָלָיו לְהִתְחַשֵּׁב בְּזוּלָתוֹ, וְאָז דַּיְקָא יָכוֹל לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, וְאַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת בֵּינֵיהֶם.

וּכְמוֹ שֶׁהוּא בִּכְלָלִיּוּת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת גַּם בְּבֵיתוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה וּלְהִתְחַשֵּׁב בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה

יִתְרַחֵב לִבָּם וְהַבַּיִת יִתְהַפֵּךְ לְהִיוֹת גַּן עֵדֶן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא — הִתְחַשְּׁבוּת בְּזוּלָתוֹ, וְלִתֵּן לוֹ תְּשׁוּמֶת לֵב, וּבְפָרָט לְהוֹדוֹת לוֹ עַל מַעֲשָׂיו, שֶׁאָז דַּיְקָא יִחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְלֹא יֶחְסַר לוֹ דָּבָר.

ז.

אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אַל תִּשְׁכַּח כְּרֶגַע אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן רְאֵה רַק לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תְּבַלְבֵּל עַצְמְךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד תִּבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּחְיֶה "חַיִּים קַלִּים", עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁחַיֵּיהֶם מָרִים לָהֶם מְאֹד מְאֹד, וְיֵשׁ לָהֶם אַכְזָבוֹת בְּחַיִּים וְרַבִּים עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁשָּׁכְחוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִינֵיהּ, וַאֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה אוֹ דִּבּוּר שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם וְיוֹצֵא מִפִּיו, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ הוּא

חַי חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ מִצְטַעֲרִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְעַל דִּבּוּרֵיהֶם, וְאוֹמְרִים: "אִם הָיִינוּ חוֹשְׁבִים כָּךְ וְכָךְ, הָיָה כָּךְ וְכָךְ, וְאִם הָיִינוּ מְדַבְּרִים כָּךְ וְכָךְ, הָיָה כָּךְ וְכָךְ", וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוֹלֵךְ נֶגֶד רְצוֹנָם הֵם מְאֹד מִצְטַעֲרִים, לָמָּה הָיָה לָהֶם לַחֲשֹׁב כָּךְ וְכָךְ שֶׁיֵּצֵא כָּךְ וְכָךְ, וְלָמָּה הֵצְרִכוּ לְדַבֵּר כָּךְ וְכָךְ, וְיָצָא כָּךְ וְכָךְ, וּבֶאֱמֶת הֵם שׁוֹכְחִים שֶׁהַדֵּעָה וְהַדִּבּוּר — לְחַי עוֹלָמִים, כָּל מַה שֶּׁנִּכְנָס בְּדַעְתָּם, וְכָל מַה שֶּׁיָּצָא מִפִּיהֶם, הַכֹּל מֵחַי עוֹלָמִים, אִם יַכְנִיסוּ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲשֶׁר הַדֵּעָה וְהַדִּבּוּר לְחַי עוֹלָמִים, וְיַחְזְרוּ תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא יִחְיוּ חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְלֹא יִתְבַּלְבְּלוּ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, אֶלָּא תָּמִיד יִבְרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִחְיוּ חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאַף שֶׁהוּא דָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת הוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַמּוּעָטִים וּמַחֲזִיקִים אֶת הַמֶּרְכָּבָה אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, אָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אֵין בְּעָיוֹת

יְגַלֶּה לָאָדָם עֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת אֵיךְ לְהִפָּטֵר
מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְאֵיךְ
יָכוֹל לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים, וְיִהְיוּ הַחַיִּים
וְהַשָּׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ תָּמִיד.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְהוּא שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אָז אֵין לוֹ שׁוּם בְּעָיוֹת, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה, וּמִי שֶׁשָּׂשׂ וְשָׂמֵחַ תָּמִיד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם מְשַׂמֵּחַ גַּם אֶת אֲחֵרִים אֵין לוֹ שׁוּם בְּעָיוֹת כְּלָל, אַשְׁרֵי מִי שֶׁתָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תסה)

קוּנְטְרֵס

אֵין בְּעָיוֹת

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִחְיוֹת חַיֵּי גַּן עֵדֶן מַמָּשׁ, וְלַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַחַיִּים לְחַיֵּי שִׂמְחָה וְחַיֵּי אֹשֶׁר, וְלֹא יֶחְסַר לָכֶם שׁוּם דָּבָר, וּלְהֵפוּךְ יְכוֹלִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַחַיִּים לִבְעָיוֹת רְצִינִיּוֹת, לְצָרוֹת וּלְיִסּוּרִים, לִמְרִירוּת וּלְהַרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁיִּתְהַפְּכוּ הַחַיִּים לְחַיֵּי גֵּיהִנּוֹם מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, הַאִם אֵינוֹ כְּדַאי לָכֶם לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתְּכֶם כַּמָּה רְגָעִים, וְלִשְׁמֹעַ הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם וּמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּהַפְּכוּ אֶת חַיֵּיכֶם לְחַיֵּי גַּן עֵדֶן, לְחַיֵּי נֹעַם וְשִׂמְחָה. עַל מַה וְלָמָּה לָכֶם לָלֶכֶת כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים וְלִהְיוֹת בְּמַחֲלֹקֶת וּבְמְרִיבוֹת עִם זֻלָּתְכֶם, וּלְקַלֵּל זֶה אֶת זֶה, וּלְהִסְתַּבֵּךְ בְּחוֹבוֹת וְלִפֹּל בְּקַטְנוּת

הַמֹּחִין וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת?! מַדּוּעַ לֹא תִּתְיַשְּׁבוּ אַחַת וּלְתָמִיד וְתֵדְעוּ, כִּי אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם, וְהוּא מַשְׁגִּיחַ עַל הַבְּרִיאָה בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, עַד שֶׁאֵין עֵשֶׂב קָטָן זָז יָמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה בְּלִי הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ צוֹפֶה וּמַבִּיט מֵרֹאשׁ כָּל עַלְמִין וְעַד סוֹף כָּל עַלְמִין, עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁל הַבְּרִיאָה, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג בְּכָל רֶגַע וְדַקָּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַכְשָׁו אֶשְׁאַל אֶתְכֶם, אִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט אֲפִלּוּ עַל עֵשֶׂב קָטָן, וּמַשְׁגִּיחַ עָלָיו עַל כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה לְאֵיזֶה צַד שֶׁיִּתְנוֹעֵעַ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית עַל בֶּן אָדָם הַמְדַבֵּר, וּבְאֵין עֲרוֹךְ לָזֶה כְּלָל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית עַל עַם יִשְׂרָאֵל בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֵיךְ שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְאָז, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּתְחַדֵּשׁ לָכֶם בְּרִיאָה חֲדָשָׁה, כִּי תִּרְאוּ וְתִסְתַּכְּלוּ וְתָבִינוּ וְתַשְׂכִּילוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, הַכֹּל מֻשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם הַוּכּוּחִים?! וּמַה וְלָמָּה לָכֶם הַבְּעָיוֹת?! וּמַה וְלָמָּה לָכֶם לָרִיב זֶה עִם זֶה?!

יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לְדַבֵּק עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּפָּתַרְנָה כָּל הַבְּעָיוֹת, וְתִרְאוּ שֶׁאֵין בְּעָיוֹת כְּלָל, כִּי עִקַּר כָּל הַבְּעָיוֹת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת, הַקַּטְנוּת וְהַדִּינִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁנִּתַּקְתֶּם עַצְמְכֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵין אַתֶּם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עַקַרְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ מִתְנַהֶלֶת לְבַדָּהּ, וּכְאִלּוּ אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַמִּינִים וְהַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים עוֹשִׂים חַיִל מֵעַצְמָם, וְאֵין אַתֶּם יְכוֹלִים לְהָבִין כִּי גַּם שָׁם מֻסְתֶּרֶת הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לְנַסּוֹת אֶתְכֶם הֱיֵשְׁכֶם אוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בֶּאֱמֶת, וְהַאִם אֵינְכֶם מִתְפַּעֲלִים שֶׁאַתֶּם רוֹאִים בְּהַצְלָחַת הָרְשָׁעִים, וּבְהַצְלָחַת אֻמּוֹת הָעוֹלָם הַמִּינִים וְהַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים?! וְאָז אִם תַּכְנִיסוּ בְּדַעְתְּכֶם הֵיטֵב הֵיטֵב, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין נִמְצָא כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, אָז מִמֵּילָא תִּתְבַּטְּלָנָה מִכֶּם כָּל הַבְּעָיוֹת, וְתִרְאוּ אֲשֶׁר אֵין שׂוּם בְּעָיוֹת, וְתַחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עַצְמְכֶם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין טוֹב מִזֶּה, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר רוּחָנִי, אוֹר דַּק כָּזֶה, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַגַּן עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם;

אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז יִרְאֶה אֲשֶׁר אֵין בְּעָיוֹת כְּלָל, וּכְדַאי לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּמִבְלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בָּזֶה הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת הֵן בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּכָל דָּבָר פְּרָטִי, הֵן בְּדוֹמֶם, הֵן בְּצוֹמֵחַ, הֵן בְּחַי וְהֵן בִּמְדַבֵּר יֵשׁ הֲלָכוֹת וְסִפּוּרִים מִסִּפּוּרֵי הַתּוֹרָה, וּבֶאֱמֶת שָׁם גָּנוּז אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶחָד הֵם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מְחַפֵּשׂ אֶת גַּשְׁמִיּוּת הַבְּרִיאָה שֶׁבְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְעוֹשֶׂה אֶת זֶה כְּסֵא לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה כְּלַל הַבְּרוּרִים שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְבָרֵר בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתֵנוּ אֶל זֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחוֹמְרִי, הָעֵב וְהַגַּס, כְּדֵי שֶׁנְּזַכֶּה לְבָרֵר אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע, כִּי הָרַע זֶה הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַחֹשֶׁךְ וְהַשֶּׁקֶר, הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת וְהַתַּאֲווֹת הַמְגֻנּוֹת, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הֵם מְלֻבָּשִׁים בְּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים דַּיְקָא, הַיְנוּ יֵשׁ מִצְווֹת בְּדוֹמֶם, כְּגוֹן: הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת

הָרַבִּים וְכוּ׳, וְיֵשׁ מִצְווֹת בְּצוֹמֵחַ כְּגוֹן: כִּלְאַיִם וּמַעֲשְׂרוֹת וּשְׁבִיעִית, וְיֵשׁ מִצְווֹת בְּחַי — מַה שֶּׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל וּמַה שֶּׁאָסוּר לֶאֱכֹל, וְשׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְכוּ׳, וְיֵשׁ מִצְווֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְבָרֵר אֶת הַטּוֹב מֵהַבְּרִיאָה, אֶת הַטּוֹב שֶׁהוּא עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָאָדָם מִתְעַלֶּה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וּכְשֶׁעוֹלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, הַיְנוּ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין מִכָּל דָּבָר אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל כְּסוּי לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נֶעֱרָב, אוֹר נֶעֱלָם, אוֹר נִסְתָּר בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְנִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַמְנִיעוֹת וְהַבְּעָיוֹת, וְזוֹכֶה לָצֵאת לְעוֹלָם הַחֵרוּת, וּמַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ לְאָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאוּ, אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לַחֲזֹר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה, וְתַתְחִילוּ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְבָרֵר אֶת הַבְּרוּרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶת הַטּוֹב מֵהָרַע, וְתִזְכּוּ לְבַטֵּל מִכֶּם אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְאֶת כָּל הַיִּסּוּרִים וְכָל הַבְּעָיוֹת שֶׁנִּתְהַוּוּ עֲלֵיכֶם דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁהַיִּיתֶם רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשֶׁהַיִּיתֶם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, וּבָזֶה שֶׁתָּשׁוּבוּ וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִילוּ לִלְמֹד אֶת

הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁכְּלָל הַבְּרִיאָה הוּא כְּסוּי לֶאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשָׂה בִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל דָּבָר וּבְכָל סִפּוּר וּבְכָל מִקְרֶה יֵשׁ שָׁם מִצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְסִפּוּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ גַּם־כֵּן לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים, וְתִרְאוּ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם בְּעָיוֹת כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי הוּא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ג.

אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְעַל־כֵּן לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר, שֶׁאִם הָיִיתִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכוּ', אוֹ אִם הָיָה הַדָּבָר כָּךְ וְכוּ', אוֹ נַעֲשֶׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ' וְכוּ', אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי זוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל לוֹמַר דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים "בְּשִׁמְךָ יִקָּרְאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ", אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ,

וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא (יוֹמָא לח:), כִּי כָּל מִשְׂרָה בְּפַרְנָסָה וַאֲפִלּוּ זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַזֶּבֶל וְעַל הַבּוֹרוֹת, גַּם הוּא מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ נִרְשָׁם, כִּי אֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרְגִיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, וְגַם הוּא נִתְעַלֶּה בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (בְּרָכוֹת נח.), וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ לוֹמַר מִלִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁאִם הָיִיתִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ וְכוּ׳, הָיָה יָכוֹל לְהֵעָשׂוֹת דָּבָר זֶה וְכוּ׳, אוֹ אִם הָיִיתִי עוֹשֶׂה בְּאֹפֶן כָּזֶה וְכוּ׳ הָיָה נַעֲשֶׂה זֶה וְזֶה וְכוּ׳, אַל תֹּאמְרוּ זֹאת, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית וְלֹא שַׁיָּךְ בְּכָלָל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְאָז כְּשֶׁתִּדְעוּ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַף פַּעַם לֹא תִּפְּלוּ בְּדַעְתְּכֶם וְלֹא תַּחֲלִישׁוּ אֶת רְצוֹנְכֶם וְלֹא תִּתְקָרֵר אֱמוּנַתְכֶם, כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל מְמֻנוּ יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא שַׁיָּךְ לְהִצְטַעֵר כְּלָל, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא נִמְצָא בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְזֶה עִקַּר הַשַּׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אֵינוֹ לְבַד בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיגוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁאָז נִתְבַּטְּלוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדַּחֲקוּת, וְזוֹכֶה לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין בְּעָיוֹת כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, וְזוֹכֶה לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם רַק כְּסֵא לְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי

בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִרְאֶה, שֶׁאֵין בְּעָיוֹת כְּלָל, וְהַכֹּל הָיָה רַק דְּמְיוֹן, וְכָל הַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה תָּלוּי בְּיָדוֹ, כְּאִלּוּ אִם הָיָה עוֹשֶׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, הָיָה נַעֲשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, וְאִם הָיָה הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וְכוּ׳, לֹא הָיָה פּוֹגֵשׁ אָדָם אַלְמוֹנִי וְכוּ׳, וְהָיָה נַעֲשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּמֵאַחַר שֶׁהָלַךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ וְכוּ׳, אוֹ דִּבֵּר עִם פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, וְזֶה עִקַּר הַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְמְחֹל לְעַצְמוֹ, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת הַמְּרִיבוֹת וְהַקְּטָטוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לִילָדָיו, וּבֵין אָדָם לִשְׁכֵנָיו, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵעִנְיָנָיו, שֶׁאָז יֵשׁ לוֹ אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ עִנְיָנָיו, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, רוֹאֶה אֲשֶׁר אֵין בְּעָיוֹת כְּלָל, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, וּרְאוּ לְהַשְׁלִים תֵּכֶף־וּמִיָּד עִם כָּל אֵלּוּ הַמְּעִיקִים וּמְצַעֲרִים

אֶתְכֶם, כִּי תֵּדְעוּ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר מְעִיקִים וּמְצַעֲרִים אֶתְכֶם הֵם רַק שְׁלִיחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁיּוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִכָּל אֵלּוּ הַקָּמִים עָלָיו, וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ וּמְצַעֲרִים וְשׁוֹפְכִים אֶת דָּמוֹ, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם שְׁלוּחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְהַרְבֵּה שְׁלִיחִים לַמָּקוֹם, וְעַל־כֵּן הוּא לֹא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ; לָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאַתֶּם מַכִּירִים הֵיטֵב הֵיטֵב מִי הֵם שֶׁמְּצַעֲרִים אֶתְכֶם, וּמִי הֵם שֶׁמְּעִיקִים לָכֶם, וְאַתֶּם יוֹדְעִים אֶת הָאֱמֶת, כִּי הֵם אֲנָשִׁים צְבוּעִים, אֲנָשִׁים רְשָׁעִים, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ, לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ שָׁלַח אוֹתָם לְצַעֵר אֶתְכֶם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לָרִיב עִם הָרְשָׁעִים, רְאוּ לִבְרֹחַ תֵּכֶף־וּמִיָּד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחָרְטוּ עַל כָּל מַעֲשֵׂיכֶם הָרָעִים שֶׁעֲשִׂיתֶם עַד עַכְשָׁו, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁתָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ כְּבָר שׁוֹלֵחַ אֶת הַשְּׁלִיחִים שֶׁלּוֹ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זַכַּאי וּמְזַכֶּה אֶת הָאָדָם עַל־יְדֵי שְׁלִיחִים זַכָּאִים, וְכֵן כְּשֶׁדָּן אֶת הָאָדָם

בְּמִדַּת הַדִּין הוּא דָּן אוֹתוֹ בִּבְנֵי־אָדָם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, כְּדֵי שֶׁלְּבַסּוֹף יִפָּרַע מֵהֶם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לָכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים מִבְּנֵי־אָדָם רְשָׁעִים, אַל תָּגִיבוּ לָהֶם כְּלָל, אֶלָּא רְאוּ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְיַשְּׁבוּ בֵּינְכֶם לְבֵין קוֹנְכֶם, מֶה עָבַר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, וְתָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתַתְחִילוּ לְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעֲשִׂיתֶם וְתִתְחָרְטוּ מְאֹד עַל מַעֲשֵׂיכֶם, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה הֵקִים עֲלֵיכֶם אֲנָשִׁים רְשָׁעִים, אֲנָשִׁים מְצֹרָעִים, אֲנָשִׁים רֵיקִים, שֶׁיַּעִיקוּ וִיצַעֲרוּ וְיַחְרְפוּ וִינַדְּפוּ אֶתְכֶם, וְיִשְׁפְּכוּ אֶת דַּמְכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁלֹּא תָּגִיבוּ לָהֶם כְּלָל, רַק תַּתְחִילוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי לְבַסּוֹף תִּהְיֶה לְכֻלָּם מַפָּלָה גְּדוֹלָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָקַח אוֹתָם לְמַקֵּל לְהַרְבִּיץ וּלְהַכּוֹת אֶתְכֶם, רַק כְּדֵי לִפְרֹעַ לְבַסּוֹף מֵהֶם, כִּי מְגַלְגְּלִים זְכוּת עַל־יְדֵי זַכַּאי וְחוֹב עַל־יְדֵי חַיָּב (שַׁבָּת לב.), וְעַל־כֵּן אִם עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבוֹת מִבְּנֵי־אָדָם, תֵּדְעוּ שֶׁהֵם הֵם בַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת שֶׁיִּפָּרְעוּ מֵהֶם מְחִיר יָקָר מְאֹד עַל שֶׁהֵם מְצַעֲרִים אֶתְכֶם, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לְהִתְקוֹטֵט עִמָּהֶם, יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּתְעַלּוּ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְיֶמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים, וְתִתְפַּטְּרוּ מִכָּל בְּעָיוֹתֵיכֶם, לֹא־כֵן אִם לֹא תִּרְצוּ לְקַבֵּל אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, אֶלָּא עִם כָּל אֵלּוּ

הַמְצַעֲרִים וּמְבַקְּשִׁים אֶת נַפְשְׁכֶם תֵּצְאוּ לְהִתְקוֹטֵט, אָז תִּפְּלוּ בִּבְעָיוֹת רַבּוֹת; לָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם מְאֹד, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַבְּעָיוֹת, וְתִרְאוּ אֲשֶׁר אֵין בְּעָיוֹת כְּלָל, וְכָל אֵלּוּ אֲשֶׁר קָמִים עֲלֵיכֶם הֵם סְתָם רְשָׁעִים אֲרוּרִים וְהֵם שְׁלוּחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלְּבַסּוֹף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְבֶּה אֶת חוֹבוֹ מֵהֶם; עַל־כֵּן רְאוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תִּרְצוּ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר מִבִּלְעָדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבְּקוּ עַצְמְכֶם בִּדְבֵקוּת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ צָרָתְכֶם וְיִסּוּרֵיכֶם שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּנוּז, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּתְבַּטֵּלְנָה מִכֶּם כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירִיּוֹת וְהַבְּעָיוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דִּבּוּרִים אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וְאָז יִרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לַחֲקֹק בְּדַעְתְּכֶם, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָכֶם לָלֶכֶת כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים, הַאִם אֵינְכֶם

יוֹדְעִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמִתְנַהֵג בְּמִדַּת הָרַחֲמָנוּת, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטֵי פְּרָטִית, עַל אַף שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מְרִירוּת וּבְעָיוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁכִּמְעַט תִּשְׁתַּגְּעוּ מֵרֹב הַצָּרוֹת, כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁנִּסְתָּרִים מִכֶּם דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הֲייתֶם רוֹאִים בְּחוּשׁ אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּכֶם נִסִּים נִגְלִים, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, יֵשׁ שָׁמָּה נִסִּים, הֲייתֶם קוֹפְצִים וְרוֹקְדִים מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי לִפְעָמִים כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם אֵילּוּ דִּינִים וּמַשְׁבֵּרִים, הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, רַק מֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם מֵרֹב קְטָנוּת דַּעְתּוֹ אֵינוֹ מֵבִין אֶת זֶה, בִּשְׁבִיל זֶה הוּא שָׁבוּר, וּמָלֵא בְּעָיוֹת, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים, וְרוֹאֶה אֲשֶׁר אֵין לוֹ שׁוּם בְּעָיוֹת כְּלָל, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי הַשְׁגָּחוֹת, אַחַת הִיא הַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁזּוֹ הַשְׁגָּחָה עַל־יְדֵי שֵׁם הַוָ״ה בָּרוּךְ־הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה יְחוּדָא עִילָּאָה שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ, שֶׁהוּא מְשַׁדֵּד אֶת הַטֶּבַע וּמְבַטֵּל אֶת הַהַנְהָגָה הַטִּבְעִית, כִּי רוֹאִים בְּחוּשׁ

אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה לוֹ נֵס גָּלוּי, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֵצֶל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁאָמַר לְבִתּוֹ: מִי שֶׁאָמַר לַשֶּׁמֶן וְיִדְלַק הוּא יֹאמַר לַחֹמֶץ וְיִדְלַק (תַּעֲנִית כה.), וּבֶאֱמֶת נִשְׁתַּנָּה הַטֶּבַע וְדָלַק הַחֹמֶץ, שֶׁבָּזֶה רוֹאִים נֵס גָּלוּי, שֶׁהִצִּילוּ אוֹתוֹ, זֶה נִקְרָא הַשְׁגָּחָה בְּגִלּוּי, וּבְוַדַּאי כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה הַשְׁגָּחָה בְּגִלּוּי, הַיְנוּ נֵס נִפְלָא שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד מִתְבַּטְּלוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּעָיוֹת, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּמְרַחֵם עָלָיו בְּהַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה, וְעַל־כֵּן בְּהַשְׁגָּחָה כָּזוֹ בְּוַדַּאי שֶׁאֵין שׁוּם בְּעָיוֹת, כִּי מַה לְּךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מֻדְאָג וְשָׁבוּר וְרָצוּץ וְכוּ', אַדְרַבָּה, רְאֵה לִקְפֹּץ מֵרֹב שִׂמְחָה וְתִרְקֹד וְתָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד חִנָּם, שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ נִסִּים נִגְלִים כָּאֵלּוּ, כִּי בְּוַדַּאי מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת יִרְאֶה אֶת הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ כְּבָר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז תִּתְבַּטֵּלְנָה מִמֶּנּוּ הַבְּעָיוֹת, כִּי עִקַּר הַבְּעָיוֹת הֵן כְּשֶׁאֵין הוּא זוֹכֶה לִזְכֹּר אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד יֵשׁ אֶצְלוֹ נִסִּים נִגְלִים שֶׁכְּבָר עָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיָּיו, וְכֵן יֵשׁ נִסִּים נִסְתָּרִים שֶׁזּוֹ הַשְׁגָּחָה מִבְּחִינַת שֵׁם אֱלֹקִים שֶׁהוּא גִּימַטְרִיָּה — הַטֶּבַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְנוּ נִסִּים נִסְתָּרִים, כִּי בְּוַדַּאי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים

עִם כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים קו): הַרְבֵּה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת אַתָּה עָשִׂיתָ עִמָּנוּ וְאַתָּה עוֹשֶׂה גַּם־כֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ וְכוּ', כִּי אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא נִסִּים וּבְלֹא פְּלָאִים, כֵּיצַד? אָדָם נָתוּן עַל גַּבֵּי הַמִּטָּה, וְהַנָּחָשׁ בָּאָרֶץ לְפָנָיו, וּבָא לַעֲמֹד וְהִרְגִּישׁ בּוֹ הַנָּחָשׁ, כֵּיוָן שֶׁבָּא לִתֵּן רַגְלוֹ עָלָיו בָּרַח הַנָּחָשׁ מִפָּנָיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה פְּלָאִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ, וּמִי יוֹדֵעַ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: לְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ — הוּא לְבַדּוֹ יוֹדֵעַ הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ וְכוּ' עַיֵּן שָׁם; חֲרֵי לְךָ שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים קוֹרִים לָאָדָם נִסִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁכִּמְעַט נִדְרָס עַל־יְדֵי מְכוֹנִית אוֹ עַל־יְדֵי אֵיזוֹ חַיָּה רָעָה אוֹ אֵיזֶה נָחָשׁ וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמְרוֹ וּמַצִּילוֹ, וְהוּא אֵינוֹ תּוֹפֵס כְּלָל שֶׁעָשׂוּ עִמּוֹ נִסִּים, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים לא.): אֵין בַּעַל הַנֵּס מַכִּיר בְּנִסּוֹ, כִּי יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה נִסִּים לָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ שָׂם לִבּוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵהַשְׁגָּחָה נִסְתָּרָה מִשֶּׁם אֱלֹקִים, שֶׁאָדָם אֵינוֹ תּוֹפֵס וְאֵינוֹ מַשִּׂיג שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ תָּמִיד טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיֵשׁ לוֹ בְּעָיוֹת, אֲבָל אִם הָאָדָם יַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה

בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנִּרְאֶה לוֹ כְּטֶבַע, זֶה גַּם־כֵּן הַשְׁגָּחָה, אָז תִּתְבַּטֵּלְנָה מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּעָיוֹת. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה כד, ב): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִילּוּלֵי הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה, הָיְתָה יוֹרֶדֶת בְּתוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרְטָת אוֹתוֹ, וּבָרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גַּרְגַּרְתּוֹ וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל, עַיֵּן שָׁם; הֲרֵי שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל הָיָה יָכוֹל לְהֶחָנֵק, לוּלֵי זֹאת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ וְשׁוֹמְרוֹ, וְכֵן יָכוֹל כָּל אָדָם לְסַפֵּר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּנִגְלֶה וּבְנִסְתָּר, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם בָּעוֹלָם כָּל מִינֵי סוֹבְלֵי חֳלָאִים, וְכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְכוּ', וְהוּא נִצּוֹל מִזֶּה, וְעַל־כֵּן לָמָּה לָכֶם לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְכֶם בְּעָיוֹת מְיֻתָּרוֹת, וְלָמָּה לָכֶם לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים?! יוֹתֵר טוֹב לָכֶם לְדַבֵּק אֶת עַצְמְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לָכֶם טוֹב מִזֶּה, וְאָז אִם תִּסְתַּכְּלוּ עַל הַהַשְׁגָּחָה הַנִּפְלָאָה וְהַנִּגְלֵית שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי שֵׁם הַוָ"ה בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי הַנִּסִּים הַנִּסְתָּרִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי שֵׁם אֱלֹקִי"ם בָּרוּךְ

הוּא, אָז יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַבְּעָיוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לְגִלּוּי אֱמוּנָה, לְגִלּוּי הַשְׁגָּחָה כָּזֶה, שֶׁאָז תִּתְבַּטֵּלְנָה מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּעָיוֹת.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּר אֶל יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים, אֶל חֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר עַל יְדֵיהֶם יָכוֹל לְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְהָרַבָּנִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת הַדַּעַת הַזּוֹ, דַּעַת הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁיֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁפַּע עָלָיו בֶּאֱמֶת שֶׁפַע רַב, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל אֵלֶּה הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְהָרַבָּנִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִפָּטֵר מִכָּל הַבְּעָיוֹת, אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הֵקִים הַסָּמ״ךְ־מ״ם (הַשָּׂטָן) כָּל מִינֵי צְבוּעִים וְכָל מִינֵי שַׁקְרָנִים, בּוּרִים קַלִּים וְרֵיקִים, שֶׁלֹּא קָרְאוּ וְלֹא שָׁנוּ וְלֹא שִׁמְּשׁוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וּסְתָם מַטְעִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, זֶה נוֹתֵן סְגֻלּוֹת וְקֻמְיעוֹת, זֶה קוֹרֵא קְוִי הַיָּדַיִם, וְזֶה מְסְתַּכֵּל עַל הַצִּפָּרְנַיִם, וְזֶה קוֹרֵא מְזוּזוֹת,

וְזֶה מַבְטִיחַ סְתָם הַבְטָחוֹת, וְהַכֹּל צְבִיעוּת גְּדוֹלָה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא מַכְנִיסִים בָּכֶם אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא מְזָרְזִים אֶתְכֶם לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, תֵּדְעוּ שֶׁהַכֹּל צְבִיעוּת גְּדוֹלָה, כִּי עֲבוֹדָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים וְהַיְרֵאִים הָאֲמִתִּיִּים, הַחֲכָמִים וְהָרַבָּנִים הָאֲמִתִּיִּים הִיא לְהַחְדִּיר אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּחְזְרוּ בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית דַּיְקָא, וְרַק הֵם הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, וְדַיְקָא הֵם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לָכֶם וְלִפְתֹּר לָכֶם אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת, לֹא־כֵן אִם תֵּלְכוּ אֶל קַלִּים וְרֵיקִים, שֶׁרַק רוֹצִים אֶת מָמוֹנְכֶם, תֵּדְעוּ שֶׁהַכֹּל צְבִיעוּת גְּדוֹלָה, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְהָרַבָּנִים וְהַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם אֵינָם צְרִיכִים כְּלָל אֶת כַּסְפְּכֶם, הֵם רַק רוֹצִים לַעֲזֹר לָכֶם, כִּי הֵם שְׁלוּחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי זוֹ עֲבוֹדָתָם שֶׁל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים וְהָרַבָּנִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁמְּלַמְּדִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַשֵּׁם, וְרוֹצִים שֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל יַרְגִּישׁוּ אֶת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁיְּמְתְּקוּ מֵהֶם כָּל הַדִּינִים, וְהֵם תָּמִיד מִתְפַּלְּלִים עַל כְּלָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָלֶכֶת אֲלֵיהֶם, וְזוֹכֶה לִבְרֹחַ מִכָּל הַצְּבוּעִים וְהַשַּׁקְרָנִים, אֲשֶׁר רַבּוּ הַיּוֹם מְאֹד, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים; לָכֵן עֲלֵיכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַמֵּן לָכֶם

צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת, וּבְטֵלִים לְגַמְרֵי מֵחֵיזוּ דְּהַאי עַלְמָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאַתֶּם תֵּלְכוּ אֲלֵיהֶם, יֶמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת מֵאוֹתָם הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא, וְתִזְכּוּ לְבַטֵּל מִכֶּם אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְיִהְיוּ לָכֶם חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים בְּרוּכִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים וַחֲכָמִים וְרַבָּנִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַל תְּהִיֶה רָגִישׁ

יְגַלֶּה אֶת חֶלְשַׁת אָפְיֵי הָאָדָם, וּמַה חֶסְרוֹנוֹ, וְאֵיךְ נִשְׁבָּר מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְמוֹדֵד עִם הַחַיִּים, וּלְהַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלַעֲלוֹת תָּמִיד מַעְלָה מַעְלָה בְּהַצְלָחָה מְרֻבָּה.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְהַפִּיל אוֹתוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְלֹא יִהְיֶה רָגִישׁ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָה, וְעַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה וְהַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָר לֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וּכְבָר אֵינוֹ רָגִישׁ כְּלָל מֵאַף אֶחָד.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תסו)

קוּנְטְרֵס

אַל תְּהִיֶה רָגִישׁ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת, הַדַּחֲקוּת וְהַבִּלְבּוּלִים, שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא רָגִישׁ מְאֹד, הַיְנוּ — שֶׁכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱרַע עִמּוֹ מְזַלְזֵל, הוּא לוֹקֵחַ אֶת זֶה אֶל לִבּוֹ, וְאוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ חַיִּים, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל חַיָּיו, עַד שֶׁמֵּרֹב רְגִישׁוּת הוּא נֶהֱרָס לְגַמְרֵי, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ רְגִישִׁים, עַד שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק אוֹמְרִים לָהֶם, הֵם תֵּכֶף וּמִיָּד נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי וְנֶעֱלָבִים, וְחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ דָּקְרוּ סַכִּין בְּתוֹךְ לִבָּם, וְהָרְגוּ אוֹתָם מַמָּשׁ, כָּל־כָּךְ לוֹקְחִים כָּל דָּבָר אֶל לִבָּם, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַק קְצָת דַּעַת וְשֵׂכֶל,

יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל, כִּי הָרְגִישׁוּת הִיא מַחֲלַת הָעֲצַבִּים, כִּי מִי שֶׁסּוֹבֵל עַל עֲצַבָּיו הוּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל רָגִישׁ מְאֹד עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט שֶׁרַק אוֹמְרִים לוֹ וּמְגִיבִים עַל מַעֲשָׂיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אֶלָּא הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִצְחֹק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְלֹא לָקַחַת אֶל לִבְּךָ שׁוּם דָּבָר שֶׁיֹּאמְרוּ לְךָ בְּפָנֶיךָ, וִידַבְּרוּ עָלֶיךָ מֵאֲחוֹרֵי גַּבְּךָ, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, מַה יֵּשׁ לְךָ עִם זֶלְתְּךָ?! תָּמִיד תֵּדַע שֶׁיֵּשׁ בְּךָ נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרְךָ, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ נְקֻדָּה שֶׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ל״ד): אֲשֶׁר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, וְיָכוֹל לְהִתְגָּאוֹת עִם נְקֻדָּתוֹ, וְלִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ וְאַבִּיר לֵב עִם הַנְּקֻדָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּמַה שֶּׁאֵין בְּזֻלָּתוֹ, וּבָזֶה שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עִם נְקֻדָּתוֹ הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, מַה שֶּׁאֵין בְּזֻלָּתוֹ, בָּזֶה יִתֵּן לְעַצְמוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְלֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; וְלִזְכּוֹת לָזֶה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לַחְקֹק בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה מִנִּשְׁמַת יִשְׂרָאֵל, שָׁרְשָׁהּ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְהִיא נִכְלֶלֶת בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְלֶלֶת, וְיֵשׁ לָהּ שַׂיָּכוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתוֹ אֶל זֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי דַּיְקָא לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל נְקֻדָּתוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, הַיְנוּ נְקֻדַּת עַצְמוֹ שֶׁאֵין בְּזוּלָתוֹ כְּלָל, וּכְשֶׁתִּתְדַּעְנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ, וְאַף פַּעַם לֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַעֲמֹד חָזָק בְּדַעְתְּךָ, וְתִצְחַק לְכָל אֵלּוּ הַלּוֹעֲגִים לְךָ וְהַדּוֹקְרִים אוֹתְךָ בְּחֶרֶב לְשׁוֹנָם, וְאָז — אִם תֵּלֵךְ בְּדַרְכְּךָ זוֹ, תַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד קַטְנוּת, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזּוּלָתוֹ, שֶׁבְּכָל פַּעַם נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ מִתְכַּוֵּן לְהָרַע לוֹ, וְדוֹקֵר אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹ וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת חֲבֵרוֹ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן אֵלָיו כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁמְּדַבֵּר מַה שֶּׁמְּדַבֵּר, אֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה לְהָרַע וּלְהַכְאִיב לוֹ, אַדְרַבָּה הוּא מְדַבֵּר לְפִי תֻּמּוֹ, וּמְסַפֵּר אֵיזֶה סִפּוּר, וְאֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה אַחֶרֶת, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהָאָדָם הוּא רָגִישׁ מְאֹד, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא לוֹקֵחַ אֶת זֶה אֶל לִבּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַהוּא חוֹשֵׁב רַק נֶגְדּוֹ, וְכָל כַּוָּנָתוֹ בְּדִבּוּרוֹ הוּא רַק לְהָרַע

וּלְהַכְאִיב לוֹ, וּכְשֶׁאָדָם רָגִישׁ כָּל־כָּךְ, אֲזַי כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק חֲבֵרוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ, הוּא כְּבָר לוֹקֵחַ אֶת זֶה אֶל לִבּוֹ, וְאוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ חַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוֹרֵס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, וּבָא הַבַּיְתָה בִּדְכָאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, וְהוּא שָׁבוּר כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְלֹא יְכוֹלִים לְנַחֲמוֹ כְּלָל, כָּל־כָּךְ לָקַח אֶת זֶה אֶל לִבּוֹ, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַק קְצָת יְשׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, הוּא צוֹחֵק מִכֻּלָּם, כִּי הוּא יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הָרְגִישׁוּת הִיא רַק מַחֲלַת עֲצַבִּים, וּצְרִיכִים לַעֲקֹר אֶת זֶה מִלִּבּוֹ, כִּי אַחֶרֶת מַמָּשׁ יִשְׁתַּגֵּעַ מֵרֹב רְגִישׁוּתוֹ, כִּי מִי שֶׁהוּא רָגִישׁ, עַל־יְדֵי־זֶה כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק נֶאֱרָע עִמּוֹ וְרַק שׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, כְּבָר כּוֹאֵב לוֹ, וְהוֹרֵס אֶת חַיָּיו, וְנֶעֱלָב וְהוֹלֵךְ מִשָּׁם וּבוֹכֶה כְּתִינוֹק, אוֹ שֶׁהוֹלֵךְ מִשָּׁם בְּכְאֵב עָמֹק, כְּאִלּוּ דָּקְרוּ בּוֹ סַכִּין, רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִחְיוֹת עִם אֹמֶץ לֵב, וְלֹא לָשִׂים אֶל לִבּוֹ שׁוּם דָּבָר שֶׁרַק מְגִיבִים עָלָיו, וְכֵן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו, וְאָז כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ — לִצְחֹק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ לֵב חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז דַּיְקָא חַיָּיו נִקְרָאִים חַיִּים, וְאַף פַּעַם הוּא אֵינוֹ רָגִישׁ; וְלִזְכוֹת

לְזֶה בֶּאֱמֶת וּבִשְׁלֵמוּת אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הַיְנוּ שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָה (יוֹמָא ל״ח.), אָז אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מֵאֲחֵרִים כְּלָל, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לָקַחַת דָּבָר הַשַּׁיָּךְ אֵלָיו, וְכֵן לֹא יְכוֹלִים לִתֵּן לוֹ דָּבָר שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ אֵלָיו, וְאָז כִּידִיעוֹת אֵלּוּ נִתְחַזֵּק לְבָבוֹ בְּבִטָּחוֹן חָזָק, וְנַעֲשָׂה עַצְמִי, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּבָזֶה תְּלוּיִים חַיִּים קַלִּים וְנְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִחְיֶה חַיִּים נִצְחִיִּים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִבְטֹחַ רַק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לִבְטֹחַ בְּשׁוּם בָּשָׂר וָדָם, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ; הַיְנוּ עַל־

יֵדִי בִּטָּחוֹן חָזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר אֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִזֵּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ רָגִישׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁאוֹמְרִים לוֹ, וּמְגִיבִים עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ, כִּי מִי שֶׁרָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נַעֲשָׂה רָגִישׁ, וְכָל דָּבָר קָטָן שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְחַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קי״ג:): אֲנִינֵי הַדַּעַת, [אֵלּוּ שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתָם מֵרֹב רְגִישׁוּתָם] חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים, עַיֵּן שָׁם; כִּי מִי שֶׁהוּא רָגִישׁ, אֲזַי הוּא תָּמִיד שָׁבוּר וְשָׂרוּי בְּמַצָּב רוּחַ לֹא טוֹב, וְנֶעֱקָם לְבָבוֹ, וְנִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ, וְדַעְתּוֹ מְעֻרְפֶּלֶת מֵרֹב עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, כִּי תָּמִיד חוֹשֵׁב שֶׁמְּכַוְּנִים בַּדִּבּוּרִים אֵלָיו, וְזֶה הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ רְגִישִׁים, שֶׁמִּכָּל דָּבָר קָטָן, שֶׁרַק שׁוֹמְעִים שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהֶם, אוֹ רַק נִדְמֶה לָהֶם שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהֶם, הֵם כְּבָר נִשְׁבָּרִים, וְכָל־כָּךְ שְׁבוּרִים, עַד שֶׁנִּמְאָס לָהֶם הַחַיִּים, וְהוֹלְכִים וּבוֹכִים, וּמְמָרְרִים אֶת חַיֵּי עַצְמָם, וְהַכֹּל בָּא לָהֶם מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ

מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז׳.).
אָדָם כָּזֶה אַף פַּעַם לֹא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְלֹא יִהְיֶה
רָגִישׁ, כִּי מִי שֶׁנִּכְלָל בְּאֶחָד, הֵינוּ בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־
יְדֵי־זֶה חַיָּיו חַיִּים, וְאֶל זֶה כִּוְּונוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
(בְּרָכוֹת י״ג:): כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו
וּשְׁנוֹתָיו; הֵינוּ מִי שֶׁמַּכְנִיס הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא אֶחָד, אַחְדוּת פְּשׁוּטָה, מְחַיֶּה, מְקַיֵּם וּמְהַוֶּה
אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ
שׁוּם דָּבָר — לֹא טוֹב וְלֹא רַע, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ יַאֲרִיךְ
יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְיִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ,
וְלֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִמַּה שֶּׁרַק מְדַבְּרִים
עָלָיו, וְדוֹקְרִים אוֹתוֹ בְּחֶרֶב לְשׁוֹנָם וְכוּ׳, מֵאַחַר שֶׁהוּא
דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, בְּאֶחָד, יָחִיד וּמְיֻחָד.

עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהוֹצִיא מֵעַצְמְךָ
אֶת מִדַּת הַשְׁגָּעוֹן הַזֹּאת הַנִּקְרָא — רְגִישׁוּת, וְאַל תְּהִיֶה
רָגִישׁ עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מָה אִכְפַּת לְךָ מִמַּה
שֶּׁהַהוּא מְדַבֵּר מִמְּךָ, אוֹ רוֹצֶה לְהַכְאִיב לְךָ וּלְצַעֵר אוֹתְךָ
וְכוּ׳, אַתָּה תִּצְחַק מִמֶּנּוּ, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת עַל
הַגַּבַּהּ וְכוּ׳; וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? דַּיְקָא כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ
אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ — לֵידַע, אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל

וְדָבָר קָטָן הוּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תִּנּוֹעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאָז דַּיְקָא כְּשֶׁתַּאֲרִיךְ בִּידִיעָתְךָ בָּאֶחָד הַזֶּה, הַיְנוּ בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יַאֲרִיכוּ אֶת יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ, וְכַנַּ״ל — כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד, מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶר אֶת זֶה תָּמִיד, וְאָז אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה רָגִישׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר — מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאֵין אָדָם נָקִי מִזֶּה, וְעִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמַּשְׁבֵּרִים וְהַגַּלִּים, שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הוּא מִפְּנֵי הָרְגִישׁוּת שֶׁהוּא רָגִישׁ עַל כָּל דָּבָר קָטָן, כְּגוֹן כְּשֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁאֶחָד לֹא חַיֵּךְ אֵלָיו וְכוּ׳, אוֹ לֹא הִקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם וְכוּ׳, אוֹ שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ הִסְתַּכֵּל עָלָיו בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת, תֵּכֶף וּמִיָּד נַעֲשָׂה רָגִישׁ, וְנִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם צוֹחֲקִים מִמֶּנּוּ וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת זֶה הַכֹּל טָעוּת, וְזֶה הוֹרֵס אֶת הַחַיִּים לְגַמְרֵי, וְכָל מִי שֶׁסּוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל בְּחַיָּיו, הוּא רַק מִפְּנֵי הָרְגִישׁוּת הַזֹּאת, שֶׁהִכְנִיס בְּדַעְתּוֹ דִּמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד

אֵינוֹ מַסְבִּיר לוֹ פָּנִים וְכוּ׳; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהוֹצִיא מֵעַצְמְךָ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים אֵלּוּ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ חוֹשֵׁב מִמְּךָ לְהָרַע לְךָ, כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יִסּוּרֵי עַצְמוֹ, שֶׁמִּתְיַסֵּר בָּהֶם יוֹם יוֹם, וּבִכְלָל אֵינוֹ חוֹשֵׁב מִמְּךָ, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ רָגִישׁ מִכָּל דָּבָר, עַד שֶׁתִּפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה בִּדְכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, וְיִדְמֶה לְךָ, כְּאִלּוּ נֶחֱרַב כָּל עוֹלָמְךָ, רְאֵה לָצֵאת מֵעַצְמְךָ, וְאַל תַּחְשֹׁב כָּל־כָּךְ עַל עַצְמְךָ, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, וּמִי שֶׁהוּא שָׂמֵחַ תָּמִיד, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה רָגִישׁ, כִּי הָרְגִישׁוּת וְהַשִּׂמְחָה הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, עַל־כֵּן כְּכָל שֶׁתִּהְיֶה יוֹתֵר בְּשִׂמְחָה, וְתִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ־כֵן תִּתְבַּטֵּל מִמְּךָ הָרְגִישׁוּת, וְלֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְאַל תְּחַכֶּה שֶׁהָאָדָם יַקְדִּים לְךָ שָׁלוֹם,

כִּי זֶה יַכְנִיס בְּךָ רְגִישׁוּת, וְתִהְיֶה אִישׁ רָגִישׁ, וְאָז תִּסְבֹּל כָּל מִינֵי צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, אֲשֶׁר יַהַרְסוּ לְךָ אֶת חַיֶּיךָ, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לְהַקְדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְתִמְחֹל לְכָל בְּרִיָּה מַה שֶּׁעָשָׂה לְךָ, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש השנה י״ח:): בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם, יִהְיוּ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה; כִּי בִּזְמַן שֶׁהָאָדָם מִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה, וּמַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, אֲפִלּוּ לְשׁוֹנָאָיו, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בְּלִבּוֹ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, וְנִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ, וְהוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ רָגִישׁ וְלֹא מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְשׁוּם תְּשׁוּמֶת לֵב מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְאָז חַי חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים, וּלְהִפּוּךְ — כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זֻלָּתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה רָגִישׁ, וְתָמִיד נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ זֻלָּתוֹ רוֹצֶה לִדְקֹר אוֹתוֹ בְּחֶרֶב לְשׁוֹנוֹ אוֹ בְּמַבָּט עֵינָיו, וּכְשֶׁתִּהְיֶה לְךָ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז תָּבִין בְּאֵיזוֹ טָעוּת אַתָּה חַי, כִּי שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא שָׁלוֹם (שבת י׳.), וְלֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: הוי״ה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, הוי״ה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם (עקצין פ״ג), כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל

אָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי בְּרָכוֹת, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ, וְהַשָּׁלוֹם מוֹצִיא מֵהָאָדָם אֶת כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת שֶׁל הֶבֶל שֶׁנִּדְבָּקוּ בּוֹ; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם, וַאֲפִלּוּ לְשׂוֹנְאֶיךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצֵא כָּל הָרְגִישׁוּת מִלִּבְּךָ, וְאַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ לְשׁוּם דָּבָר וּמְשׁוּם בְּרִיָה, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לְהַפִּיל אוֹתְךָ, כִּי תָּמִיד תִּהְיֶה עַל הַגּוֹבַהּ, וַחֲזוֹר עַל כְּלָל זֶה תָּמִיד, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים, גַּלִּים וְיִסּוּרִים קָשִׁים, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאַיִן מַגִּיעִים לוֹ יִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, וּבֶאֱמֶת אַחַר קָצַת יְשׁוּב הַדַּעַת, יָבִין וְיַשְׂכִּיל, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁסּוֹבֵל, הוּא רַק מִפְּנֵי הָרְגִישׁוּת שֶׁהוֹרֶגֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ רְגִישִׁים, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁרוֹאִים בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּדַבְּרִים בֵּינֵיהֶם, הֵם תֵּכֶף וּמִיָּד חוֹשְׁבִים שֶׁבְּוַדַּאי מְדַבְּרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה

הוֹרֵס לָהֶם אֶת הַחַיִּים, וְנַעֲשִׂים עַצְבָנִים מְאֹד מֵרֹב סַקְרָנוּת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, וְרוֹצִים לִשְׁמֹעַ מַה הֵם מְדַבְּרִים וְכוּ׳, וְיֵשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁמְּסַגְּלִים אַף לַעֲמֹד תַּחַת הַדֶּלֶת שָׁעוֹת וְכוּ׳, וְלִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁאַחֵרִים מְדַבְּרִים, פֶּן וְאוּלַי מְדַבְּרִים מֵהֶם וְכוּ׳, כָּל־כָּךְ הֵם רְגִישִׁים מֵאֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מְמָרְרִים אֶת חַיֵּיהֶם עַל לֹא דָּבָר, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאִים לְהַכָּרָה זוֹ, אָז יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הֶרְגֶּלָם הָרַע, וְהָעִקָּר — עַל־יְדֵי אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לוֹ הַטּוֹב וְהָרַע, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז כְּשֶׁנִּתְבָּרְרוּ לוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, הוּא צוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁיְּדַבְּרוּ מִמֶּנּוּ, לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְנִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ עַד מְאֹד, וּכְבָר אֵינוֹ רָגִישׁ, וְזוֹ רְפוּאָתוֹ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הָרְגִישׁוּת הִיא מַחֲלָה כְּמוֹ שְׁאָר הַמַּחֲלוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּמַחֲלַת הָרְגִישׁוּת, שֶׁכָּל דָּבָר קָטָן הוֹרֵס אוֹתָם; לָכֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ, רְאֵה לְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזוֹר

לְךָ, וְאַל תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּהְיֶה רָגִישׁ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם?! וְאִם תַּחְקֹק יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ, וְתַחֲזֹר עֲלֵיהֶם תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַפֵּא מִמַּחֲלַת הָרְגִישׁוּת.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הָרְגִישׁוּת שֶׁל הָאָדָם מַתְחֶלֶת מִקַּטְנוּתוֹ, יֵשׁ יְלָדִים שֶׁנַּעֲשִׂים רְגִישִׁים עַל־יְדֵי קִנְאָה שֶׁמְּקַנְּאִים בַּחֲבֵרָם, כִּי נִדְמֶה לָהֶם, כְּאִלּוּ לַחֲבֵרָם יֵשׁ יוֹתֵר מֵהֶם וְכוּ׳, וּכְאִלּוּ הַמְלַמֵּד וְהַמּוֹרֶה בַּחֶדֶר וּבְבֵית הַסֵּפֶר נוֹתֵן תְּשׂוּמֶת לֵב לַחֲבֵרָם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ רְגִישׁוּת, וְכָכָה הוּא גָּדֵל עִם אַשְׁמָה בְּלִבּוֹ, כְּאִלּוּ אֵינוֹ שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר וְכוּ׳, וּכְאִלּוּ לֹא יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו וְכוּ׳, וּכְשֶׁגָּדֵל בְּצוּרָה כָּזוֹ, אֲזַי הָרְגִישׁוּת אוֹכֶלֶת אוֹתוֹ, וְהוּא תָּמִיד מְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁהוּא מְקֻבָּל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַק קְצָת דַּעַת, יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, וּמַה יַּעֲשֶׂה לוֹ אָדָם?! וְאִם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מִקַּטְנוּתוֹ וּמִצְּעִירוּתוֹ לֵידַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹ

כֹּחוֹת עֲצוּמִים מַה שֶּׁאֵין בַּאֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה יִגְדַּל יֶלֶד בָּרִיא, וְיַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה רָגִישׁ, וְעַל־כֵּן מְחֻיָּבִים הַהוֹרִים הַמְלַמֵּד וְהַמּוֹרֶה בַּבַּיִת בַּחֶדֶר וּבְבֵית סֵפֶר לְלַמֵּד כָּל יֶלֶד וַיַּלְדָּה, שֶׁיִּהְיוּ עַצְמָאִים, וְשֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ עַל זֻלָתָם, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הַהוֹרִים, הַמְלַמֵּד וְהַמּוֹרֶה בַּבַּיִת, בַּחֶדֶר וּבְבֵית סֵפֶר, שֶׁמְּלַמְּדִים אֶת הַיְלָדִים שֶׁיִּהְיוּ עַצְמָאִים, וְלֹא יִקָּנְאוּ בְּזֻלָתָם, וּצְרִיכִים לְחַנְּכָם עוֹד מִקַּטְנוּתָם, שֶׁהֵם שָׁוִים מְאֹד, וְיכוֹלִים לְתָרֹם הַרְבֵּה לָעוֹלָם וְכוּ', לֹא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ הוֹרִים וּמוֹרִים בַּבַּיִת, בְּבֵית סֵפֶר וּבַחֶדֶר, שֶׁדַּרְכָּם לְהַשְׁפִּיל אֶת הַיְלָדִים, וּלְהַרְאוֹת לָהֶם, כְּאִלּוּ אֵינָם שָׁוִים שׁוּם דָּבָר, זֶה רַק מַכְנִיס בַּיְלָדִים מִדַּת אַשְׁמָה, שֶׁהַתּוֹצָאוֹת מִזֶּה, שֶׁהֵם נַעֲשִׂים מְאֹד מְאֹד רְגִישִׁים, וְכָל דָּבָר קָטָן מְעַצְבֵּן אוֹתָם וּמַכְנִיס אוֹתָם לִמְתָחִים, וּגְדֵלִים בַּעֲלֵי מוּמִין בְּנַפְשָׁם, רַחֲמָנָא לִצְלַן; עַל־כֵּן צְרִיכִים כָּל אַבָּא וְאִמָּא, מְלַמֵּד וּמוֹרֶה לְהַגְדִּיל, לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת הַיְלָדִים עוֹד מִקַּטְנוּתָם, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם אֱמוּן עַצְמִי, שֶׁיִּהְיוּ עַצְמָאִיִּים, וּצְרִיכִים תָּמִיד לְשַׁבְּחָם וּלְפָאֲרָם בְּעֵינֵיהֶם, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁעוֹשִׂים צְרִיכִים לְהַגְדִּיל וּלְהַחֲשִׁיב אֶת זֶה מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֵּצֵא מִלִּבָּם מִדַּת הַקִּנְאָה עַל זֻלָתָם, וּכְשֶׁיִּגְדְּלוּ, אַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ רְגִישִׁים, וְדָבָר זֶה מְאֹד

מְאֹד נָחוּץ בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּרִיאִים, וַיַּצְלִיחוּ בְּכָל עִסְקֵיהֶם עִם זֻלָּתָם; וּזְכֹר כְּלָל זֶה תָּמִיד, לְמַעַן לֹא תִתְחָרֵט אַחַר כָּךְ.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כְּשֶׁזּוּג מִתְחַתֵּן, עִקַּר הַהַצְלָחָה בְּחַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין, הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ שִׁתּוּף פְּעֻלָּה בֵּין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וְאֶחָד רוֹצֶה רַק בְּטוֹבַת זֻלָּתוֹ, וְאֵינוֹ חָפֵץ. לְקַבֵּל חֲזָרָה שׁוּם דָּבָר, רַק רוֹצֶה בְּטוֹבַת הַשֵּׁנִי, הַיְנוּ הָאִשָּׁה רוֹצָה רַק בְּטוֹבַת בַּעֲלָהּ, וְתָמִיד מְשַׁבַּחַת וּמְפָאֶרֶת אוֹתוֹ וּמַגְדִּילָה אוֹתוֹ, וְכֵן הָאִישׁ רוֹצֶה רַק בְּטוֹבַת אִשְׁתּוֹ, וְתָמִיד מְשַׁבְּחָהּ וּמְפָאֲרָהּ וּמַגְדִּילָהּ, דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִבְנוּ בַּיִת בָּרִיא, וְאַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ רְגִישִׁים אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, כִּי עִקַּר הָרְגִישׁוּת בָּאָה רַק מִפְּנֵי, שֶׁאֶחָד מְצַפֶּה לְטוֹבַת זֻלָּתוֹ, הַיְנוּ שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל מַשֶּׁהוּ, וְאָז כְּשֶׁלֹּא נוֹתְנִים לוֹ — כְּגוֹן הַבַּעַל אֵינוֹ מְקַבֵּל תְּשׁוּמֶת לֵב מֵאִשְׁתּוֹ, וְהָאִשָּׁה אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת תְּשׁוּמֶת לֵב מִבַּעֲלָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂים תֻּכֶף־וּמִיָּד רְגִישִׁים, וְכָל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק מְגִיבִים זֶה לָזֶה, נַעֲשִׂים רְגִישִׁים, וְתֻכֶף וּמִיָּד מַתְחִילִים לְהִתְקוֹטֵט, וְהַבַּיִת נֶהְפַּךְ לְגֵיהִנֹּם מַמָּשׁ,

רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִבְנוֹת אֶת בֵּיתוֹ, שֶׁיִּתְהַפֵּךְ לְגַן־עֵדֶן בְּזֶה הָעוֹלָם, יִשְׁתַּדֵּל לֹא לִהְיוֹת רָגִישׁ — לֹא הוּא וְלֹא אִשְׁתּוֹ, רַק יַעַזְרוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַבַּעַל אוֹ הָאִשָּׁה מְגִיבִים עַל אֵיזֶה דָּבָר, שֶׁלֹּא יִקְחוּ אֶת זֶה אֶל לִבָּם וְכוּ׳, וְכֵן לֹא יִקְחוּ אֶת זֶה לְעֶלְבּוֹן פְּרָטִי, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם, וְיִבְנוּ בַּיִת בָּרִיא, בַּיִת חַם, בַּיִת מָלֵא אַהֲבָה, כִּי הָרְגִישׁוּת הִיא הַהֶפּוּךְ מִכָּל זֶה, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁנִּדְמֶה לַבַּעַל, שֶׁהָאִשָּׁה רוֹצָה לְצַעֲרוֹ אוֹ לַעֲשׂוֹת נֶגֶד רְצוֹנוֹ, וְכֵן הָאִשָּׁה חוֹשֶׁבֶת, שֶׁהַבַּעַל תָּמִיד רוֹצֶה לְהָרַע לָהּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹרְסִים אֶת הַבַּיִת, וְכָל זֶה בָּא רַק מֵחֲמַת רְגִישׁוּת, וְעַל־כֵּן עַל הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה לֵידַע, כִּי מִדַּת הָרְגִישׁוּת הִיא מַחֲלָה כְּמוֹ שְׂאָר הַמַּחֲלוֹת, וּצְרִיכִים לַעֲקֹר אֶת זֶה מֵהַלֵּב, וְאַף פַּעַם לֹא יִרְצוּ לְהִתְגַּדֵּל אֶחָד עַל זֻלָּתוֹ, רַק יִהְיוּ לְעֵזֶר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְאָז יַצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם תָּמִיד.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת הוּא כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּן עַצְמִי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ תְּשׁוּמֶת לֵב מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז אַף

פַּעַם לֹא יִהְיֶה רָגִישׁ לְשׁוּם דָּבָר, כִּי לְהַפּוּךְ מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּן עַצְמִי, הוּא תָּמִיד מְחַפֵּשׂ תְּשׂוּמֶת לֵב מֵאֲחֵרִים, וּכְשֶׁאֵינוֹ מְקַבְּלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה רָגִישׁ, וְהָרְגִישׁוּת הוֹרֶגֶת אוֹתוֹ וְהוֹרֶסֶת אֶת חַיָּיו לְגַמְרֵי, עַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד מַשְׁפִּיעַ לְזֻלָּתְךָ, וְאַל תְּצַפֶּה לְשׁוּם תַּשְׁלוּם וּגְמוּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ וּלְהַשְׁפִּילְךָ, כִּי לְהַפּוּךְ — מִי שֶׁהוּא רָגִישׁ תָּמִיד, הוּא מוֹצֵא עַל מַה לִּהְיוֹת שָׁבוּר, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וְכָל אֶחָד רוֹצֶה רַק לְהָרַע לוֹ, וְהוֹרֵס לְעַצְמוֹ אֶת חַיָּיו בִּרְוָחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תִּהְיֶה סַקְרָן לָדַעַת מַה שֶּׁאֲחֵרִים מְדַבְּרִים, וַאֲפִלּוּ אַתָּה יוֹדֵעַ בְּוַדָּאוּת, שֶׁמְּדַבְּרִים מִמְּךָ, מַה בְּכָךְ? אַתָּה תִּצְחַק מֵהֶם, וְתַרְאֶה לָהֶם שֶׁאֵינְךָ מִתְפַּעֵל מֵהֶם כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ מְאֹד בְּחַיֶּיךָ וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ יִפְּלוּ תַּחְתֶּךָ, כִּי מִי שֶׁהוּא אִישׁ רָגִישׁ, אָז שׂוֹנְאָיו מַצְלִיחִים לִרְאוֹת בִּכְשְׁלוֹנוֹתָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁבָּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר; לָכֵן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת לְבָבְךָ תָּמִיד לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ, וְלֹא מְקַבֵּל, וְאָז לֹא תִּצְטָרֵךְ שׁוּם טוֹבוֹת מִזֻּלָתְךָ, וּמִמֵּילָא לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ כְּלָל, וְתִהְיֶה אִישׁ מַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם, הַטֶּבַע שֶׁל כָּל אֶחָד, שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁרַק הוּא רָגִישׁ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאֶחָד מְצַעֵר אוֹתוֹ אוֹ מְדַבֵּר כְּנֶגְדּוֹ, אוֹ עוֹשֶׂה אֵיזֶה פַּרְצוּף וּתְנוּעָה מְשֻׁנָּה נֶגְדּוֹ, אָז הוּא תֵּכֶף וּמִיָּד נַעֲשָׂה רָגִישׁ וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים מֵרֹב רְגִישׁוּת, שֶׁרוֹצִים לָמוּת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים מְאֹד, כִּי כָּל־כָּךְ נִפְגָּעִים מִכָּל דָּבָר קָטָן שֶׁרַק עוֹשִׂים לָהֶם, אוֹ מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם, אוֹ מְגִיבִים עֲלֵיהֶם, וּבֶאֱמֶת הֵם שׁוֹכְחִים, שֶׁגַּם זֻלָּתָם רְגִישִׁים, כִּי כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רָגִישׁ עַל הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ חֻלְשָׁה מְסֻיֶּמֶת, וְהוּא רָגִישׁ בִּנְקֻדַּת עַצְמוֹ, וְאִם רַק מְצַעֲרִים אוֹתוֹ, הוּא כְּבָר נַעֲשָׂה רָגִישׁ; וְעַל־כֵּן אַל תַּחֲשֹׁב שֶׁרַק אַתָּה רָגִישׁ, וְרַק אוֹתְךָ אָסוּר לְצַעֵר, וְרַק עָלֶיךָ אָסוּר לְדַבֵּר, וְרַק אֵלֶיךָ אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּצוּרָה מְשֻׁנָּה, וְאַתָּה שׁוֹכֵחַ שֶׁאוֹתוֹ דָּבָר גַּם חֲבֶרְךָ רָגִישׁ בְּאוֹתוֹ דָּבָר, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת ל״א.): דְּעָלֶךְ סָנֵי, לַחֲבֶרְךָ לֹא תַּעֲבִיד, מַה שֶּׁאַתָּה לֹא רוֹצֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ לְךָ, אַל תַּעֲשֶׂה לְזֻלָּתְךָ, וְעַל־כֵּן אַל תַּחֲשֹׁב, שֶׁרַק אַתָּה רָגִישׁ, גַּם חֲבֶרְךָ רָגִישׁ, וּבְזֶה הָעוֹלָם כָּל בְּרִיָּה

רְגִישָׁה לְדָבָר אַחֵר, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לָקַחַת אֶת זֶה בְּחֶשְׁבּוֹן, וְאָז אַף אֶחָד לֹא יִגַּע בְּזַלָּתוֹ, וְלֹא יִדְקֹר אוֹתוֹ בְּדִבּוּרָיו, כִּי כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רָגִישׁ, גַּם הוּא רָגִישׁ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לְזֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים בְּזֶה הָעוֹלָם, תּוֹצִיא מִלִּבְּךָ מִדַּת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה עַל זַלָּתְךָ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ, כִּי מִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וּמִשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיס בְּלִבּוֹ אַהֲבָה אֶל זַלָּתוֹ, אָז יִתְרַחֵב לוֹ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְנַעֲשֶׂה עַצְמַאי, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ טוֹבוֹת מִזַּלָּתוֹ, אַדְרַבָּה הוּא מַשְׁפִּיעַ לְזַלָּתוֹ, וְהוּא תָּמִיד מְחַיֵּךְ לַאֲחֵרִים, וְעוֹזֵר לָהֶם, וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם רְגִישׁוּת, כִּי שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְהָרַע לוֹ, מֵאַחַר שֶׁטִּבְעוֹ הוּא טֶבַע בָּרִיא — רַק לַעֲזֹר לְזַלָּתוֹ, וְלֹא לְצַפּוֹת לְתַשְׁלוּם וּגְמוּל בַּחֲזָרָה, וְאָז — כְּשֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, תִּהְיֶה אִישׁ בָּרִיא בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְתָמִיד תַּצְלִיחַ, וְאַף שֶׁיִּתְרַבּוּ שׂוֹנְאֶיךָ יוֹתֵר מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשְׁךָ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתָּמִיד

תַּחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לְךָ הַטּוֹב וְהָרַע מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה רָגִישׁ, וְאַף פַּעַם לֹא תִּצְטָרֵךְ לְטוֹבוֹת מִזֻּלָתְךָ, רַק אַדְרַבָּה אַתָּה תַּשְׁפִּיעַ לַאֲחֵרִים, וְאָז לֹא יִהְיֶה אֶצְלְךָ בִּכְלָל שׁוּם שֶׁמֶץ שֶׁל רְגִישׁוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְתַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם וּבְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְתַרְגִּישׁ חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצַיֵּת אֶת כָּל זֶה וּמִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז יִהְיֶה בָּרִיא בְּנַפְשׁוֹ, וְיִהְיֶה מֻצְלָח בְּחַיָּיו.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְאַכְזֵב

יוֹרֶה לָאָדָם דֶּרֶךְ, אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְיִצְחַק מֵהַכֹּל, וְלֹא יִקַּח שׁוּם דָּבָר לַלֵּב, רַק תָּמִיד יִבְרַח אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז לֹא יִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וְכֵן לֹא יִהְיֶה רָגִישׁ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ
לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק עַל עַצְמוֹ, וְלֵידַע
שֶׁאֵין לוֹ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
וְאָז לֹא יִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם,
כִּי כָּל הָאַכְזָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הֵן רַק
מֵחֲמַת שֶׁתּוֹלֶה בִּטְחוֹנוֹ בְּבָשָׂר וָדָם,
אֲבָל מִי שֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
אָז אֵינוֹ מִתְאַכְזֵב מִפְּנֵי שׁוּם בְּרִיָה
שֶׁבָּעוֹלָם.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תסז)

קוּנְטְרֵס

אַל תִּתְאַכְזֵב

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים אַכְזָבוֹת, כִּי הָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא תָּמִיד לְהִתְעַלּוֹת — בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וּלְבַסּוֹף לֹא הוֹלֵךְ לוֹ, רַק נוֹפֵל וְיוֹרֵד תָּמִיד אֲחוֹרְנִית, וְיֵשׁ לוֹ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ הִתְאַכְזְבוּ בְּחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁנִּמְאֲסוּ לָהֶם הַחַיִּים לְגַמְרֵי, וְהֵם קָצִים בְּחַיֵּיהֶם, וּמְבַקְּשִׁים נַפְשָׁם לָמוּת, מֵרֹב מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתָם. וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תְּבַקֵּשׁ וְאַל תְּחַפֵּשׂ אַחַר גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת מִמְּךָ, וּבְאֹפֶן כָּזֶה "לֹא תִּתְאַכְזֵב" בְּחַיֶּיךָ, וְלֹא יִמְאֲסוּ לְךָ הַחַיִּים. הַרְגֵּל עַצְמְךָ לֹא לִרְצוֹת שׁוּם רָצוֹן נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא בָּטֵל רְצוֹנְךָ לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה

כֵּן תַּסְכִּים, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶינָה לְךָ שׁוּם אַכְזָבוֹת בְּחַיֶּיךָ, וְתִחְיֶה חַיִּים נִצְחִיִּים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר הֵיטֵב, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מֶה עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וּתְלַמֵּד אֶת עַצְמְךָ לֹא לְהִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְעָלֶיךָ לִזְכֹּר, כִּי בָּשָׂר וָדָם הוּא מָלֵא אַכְזָבוֹת, וְעָלוּל לִפֹּל בְּכָל רֶגַע בִּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא — אִם לֹא יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ. וְעִקַּר הַשְּׁמִירָה — שֶׁיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; לֵידַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְרַק הוּא נִמְצָא וְאֵין זוּלָתוֹ נִמְצָא, וְהָאָדָם נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָזַי לֹא תִּתְפַּעֵל וְלֹא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא תִּהְיֶינָה לְךָ אַכְזָבוֹת כְּלָל, אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁתָּשִׂים בְּטָחוֹנְךָ בְּאֵיזֶה בָּשָׂר וָדָם וְתַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ אוֹ לִמְנֹעַ בַּעַדְךָ, תֵּכֶף־וּמִיָּד תִּהְיֶה מָלֵא אַכְזָבוֹת; וְעַל־כֵּן אִיעַצְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתִּהְיֶה מָלֵא שִׂמְחָה בְּחַיֶּיךָ, וְאַף פַּעַם "לֹא תִּתְאַכְזֵב", שֶׁתִּרְאֶה לִמְסֹר אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו,

וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶינָה לְךָ שׁוּם אַכְזָבוֹת בְּחַיֶּיךָ, מֵאַחַר שֶׁמָּסַרְתָּ אֶת עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת וְיַגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד אַכְזָבוֹת מָרוֹת וְקָשׁוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל פַּעַם בְּאֹפֶן אַחֵר, עַד שֶׁאִם תִּסְתַּכֵּל הֵיטֵב, תִּרְאֶה, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי הָאַכְזָבוֹת אוֹכְלוֹת אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מֵהֶן, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁתִּתְקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: לָמָּה לִי לְהִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתִי, וְלָמָּה לִי טוֹבַת זוּלָתִי, יוֹתֵר טוֹב לִי לִבְטֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִלִּבְטֹחַ בְּבָשָׂר וָדָם, הֲלֹא בָּשָׂר וָדָם מְמֵילָא לֹא יַעֲזֹר לִי, אַדְרַבָּה אִם רַק יוּכַל הוּא יְאַכְזֵב אוֹתִי, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לִי לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְלָמָּה לִי לְהִבָּהֵל מִמֶּנּוּ כָּל־כָּךְ?! וְאָז אִם תַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּעַצְמְךָ, וְתִתְקַח הַכֹּל בְּיָדֶיךָ, וְלֹא תִּבְטַח בְּבָשָׂר וָדָם, אָז אַף פַּעַם "לֹא תִּתְאַכְזֵב" מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְתִהְיֶה בֶּן חוֹרִין מַמָּשׁ. כִּי זֶה שֶׁשָּׂם תָּמִיד בְּטָחוֹנוֹ בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, הוּא תָּמִיד יִתְאַכְזֵב מִמֶּנּוּ, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר בָּשָׂר וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְאֵינוֹ מְעֻנְיָן לַעֲזֹר לְךָ,

כִּי כָל אֶחָד לְטוֹבַת עַצְמוֹ הוּא דּוֹרֵשׁ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְתְלוֹת כָּל בִּטְחוֹנְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזוֹר, וּכְשֶׁיִּהְיֶה לְךָ בִּטָּחוֹן כָּזֶה, אָז "לֹא תִּתְאַכְזֵב" מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְאַכְזֵב מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הֵן מֵעַצְמְךָ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, כִּי הָאַכְזָבָה בָּאָה לָאָדָם רַק כְּשֶׁשָּׂם בִּטְחוֹנוֹ בִּזוּלָתוֹ, וְאֵין לוֹ אֱמוּן עַצְמִי, וְאָז כָּל דָּבָר קָטָן מְאַכְזֵב אוֹתוֹ; הוּא רָצָה דָּבָר זֶה אוֹ שֶׁיִּהְיֶה עִמּוֹ כָּךְ, וְנַעֲשָׂה עִמּוֹ בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ, וְאָז תֵּכֶף־וּמִיָּד הוּא מִתְאַכְזֵב, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְנַעֲשָׂה עַצְמִי, וְאֵינוֹ שָׂם מִבְטָחוֹ בְּשׁוּם בָּשָׂר וָדָם, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יִתְאַכְזֵב בְּחַיָּיו כְּלָל, וְיִצְחַק מִכֹּלָם, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תּוּכַל לְהַפִּילוֹ אוֹ לְהַגְבִּיהוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וּזְכֹר דָּבָר זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי חַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים אַכְזָבוֹת בָּזֶה אַחַר זֶה, וּבְכָל שָׁעָה מַמָּשׁ מִשְׁתַּנֶּה עִמּוֹ מַצָּבוֹ בִּפְרָטִיּוּת וּבִכְלָלִיּוּת.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה עַד מְאֹד, וְאֵין בִּלְעָדָיו כְּלָל נִמְצָא, וּמַה שֶּׁאַתָּה רַק רוֹאֶה — הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֵה עֵינֶיךָ — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם כָּל דָּבָר שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, וְאִם תִּסְתַּכֵּל עַל הַפְּנִימִיּוּת הֵיטֵב הֵיטֵב, אָז תִּרְאֶה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים עַד מְאֹד, פְּלִאֵי פְּלָאוֹת, נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים כָּל־כָּךְ נִכְלָלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּידִיעָה זוֹ, עַד שֶׁהֵם זוֹכִים לִרְאוֹת מַה שֶּׁאֵין בְּנֵי־אָדָם אֲחֵרִים רוֹאִים, וְזוֹכִים לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁאֵין בְּנֵי־אָדָם אֲחֵרִים שׁוֹמְעִים, וּמַרְגִּישִׁים מַה שֶּׁאֵין בְּנֵי־אָדָם אֲחֵרִים מַרְגִּישִׁים וְכוּ׳ — רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, וְעַל־כֵּן הֵם עוֹשִׂים מִכָּל דָּבָר תּוֹרָה, וּמַשִּׂיגִים הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת עַד מְאֹד, וּמְגַלִּים עֲתִידוֹת מַמָּשׁ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁלָּהֶם מַרְגִּישִׁים רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ לֹא שַׂיָּךְ אֶצְלָם אַכְזָבוֹת, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַה יֵּעָשֶׂה לָהֶם אָדָם? ! וְהַשָּׂגָה וּמַדְרֵגָה

זוֹ הֵם רוֹצִים תָּמִיד לְהַמְשִׁיךְ עַל תַּלְמִידֵיהֶם וּמְקָרְבֵיהֶם;
אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם!

ו.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה נוֹהֵג בְּדֶרֶךְ זוֹ, שֶׁלְּכָל מִי שֶׁתַּעֲשֶׂה אֵיזוֹ טוֹבָה, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ בַּחֲזָרָה רָעָה, וּכְכָל שֶׁהַטּוֹבָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, הוּא יַחֲזִיר לְךָ רָעָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, וְעִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לֹא לְהִתְפַּעֵל וְלֹא לְהִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תַּמְשִׁיךְ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתְךָ, וְאָז תִּכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתֵעָשֶׂה בְּדִיּוּק כְּדִגְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל, שֶׁהוּא רַק טוֹב וּמֵיטִיב, וְאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מְשַׁלֵּם לְךָ עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לְזוּלָתְךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַזּוּלַת מְשַׁלֵּם לְךָ רָעוֹת רַבּוֹת, וּמְצַעֵר אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא (אָבוֹת ה), וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְשַׁלֵּם לְךָ בַּחֲזָרָה כֶּפֶל כְּפָלַיִם. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ, וְגֹדֶל חֲשִׁיבוּתוֹ בַּשָּׁמַיִם, וַאֲפִלּוּ שֶׁהַהוּא מְשַׁלֵּם לוֹ בַּחֲזָרָה רָעוֹת רַבּוֹת, וּמֵעִיק לוֹ וּמְחָרְפוֹ וּמְגַדְּפוֹ וּמְבַזּוֹ בָּרַבִּים, הוּא אֵינוֹ מִתְאַכְזֵב מִזֶּה, אַדְרַבָּה הוּא מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ וְכוּ', אָז כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה עוֹשֶׂה טוֹבוֹת לְזוּלָתוֹ, כִּי

אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יָקָר דָּבָר זֶה, כְּשֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ לַעֲשׂוֹת רַק טוֹבוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁמְּשִׁיבִים לוֹ רָעוֹת, וְאֵינוֹ מִתְאַכְזֵב כְּלָל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְעַל־כֵּן רְאֵה לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְתַמְשִׁיךְ לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת לְזוּלָתְךָ, וְאָז עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, עָלָיו לֵידַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַק תַּפְקִיד אֶחָד בָּעוֹלָם, מֵהָרֶגַע שֶׁנִּכְנָס לָאֲוִיר הָעוֹלָם עַד הָרֶגַע שֶׁיּוֹצֵא מֵאֲוִיר הָעוֹלָם — לְהַכְּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ (עַיֵּן זֹהַר בֹּא מב.), וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וּלְמַלֵּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ תִּהְיֶה דִּירָה כָּאן בַּתַּחְתּוֹנִים (עַיֵּן מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא בְּחֻקֹּתַי ג), וְזֶה עִקַּר תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם, טִפָּה סְרוּחָה, עָפָר מֵהָאֲדָמָה, כְּדֵי שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיִהְיֶה מְסֻבָּב בְּכָל מִינֵי מְנִיעוֹת, יְסוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת לֹא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָה

שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תָּמִיד יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת תַּכְלִית בְּרִיאַת הָאָדָם עַל הָאֲדָמָה; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה גַּם לְגַלּוֹתוֹ וּלְפַרְסְמוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אָז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרֶיהָ, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה יוֹתֵר לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהִתְעַלּוֹת בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ כְּבָר לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים, כִּי מִמִּי יֵשׁ לוֹ לְהִתְאַכְזֵב, הֲלֹא הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אָצַל, בָּרָא, יָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אוֹ לְהוֹרִיד וּלְהַשְׁפִּיל, לְכַבֵּד וּלְהַעֲשִׁיר אוֹ לְבַזּוֹת וּלְהַעֲנִי, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה שַׁיָּךְ לְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִתְאַכְזֵב מִזּוּלָתוֹ, אֵין לוֹ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאָדָם בָּא לִידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי זוֹכֶה לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין בְּחַיָּיו, וְחַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, אַשְׁרֵי לוֹ!

ח.

צָרִיךְ שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֶת דַּעַת הָאֱמֶת — לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהִוָּדַע, אֲשֶׁר הוּא

יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תַּעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ בְּשָׁלוֹם, בְּאַהֲבָה וּבְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְ"לֹא תִּתְאַכְזֵב" מֵאַף אֶחָד, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם. וּבִפְרָטִיוּת שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְאִם־כֵּן מַה יֵּשׁ לְהִתְפַּעֵל וּלְהִתְבַּלְבֵּל מִזּוּלָתוֹ, הֲלֹא הַכֹּל כְּלֹא קָמֵיהּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז יַעֲבֹר אֶת יְמֵי חַיָּיו בְּשָׁלוֹם.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים, הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עִם עַצְמוֹ אוֹ עִם אִשְׁתּוֹ, עִם יְלָדָיו אוֹ עִם שְׁכֵנָיו וַחֲבֵרָיו, הַכֹּל בָּא לוֹ מֵרֹב אַכְזָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּגוֹן: יֵשׁ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת מֵעַצְמוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, אֵין הוֹלֵךְ לוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְאַכְזֵב מֵעַצְמוֹ וְנוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר, וּמִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מִכָּל חַיָּיו, וְנִכְנָס בְּעַצָּבוֹן וּבִדְכָּאוֹן גָּדוֹל, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָצֵאת מִזֶּה, הַכֹּל בָּא לוֹ מֵרֹב אַכְזָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵעַצְמוֹ; וְכֵן אִישׁ עִם אִשְׁתּוֹ, מָתַי מַתְחִיל הָרִיב בֵּינֵיהֶם? כְּשֶׁאֵין נַעֲשָׂה

כְּמוֹ שֶׁהוּא רָצָה וְצִפָּה מִמֶּנָּה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְאַכְזֵב מֵאִשְׁתּוֹ, וְכֵן לְהִפּוּךְ — אִשְׁתּוֹ מִתְאַכְזֶבֶת מִמֶּנּוּ כְּשֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת אֶת חֻפְצָהּ, אֲזַי שְׁנֵיהֶם מִתְאַכְזְבִים זֶה מִזֶּה, וְכָךְ מַתְחִילוֹת הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת, וְנַעֲשִׂים סְכְסוּכִים וּבִלְבּוּלִים בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁבּוֹרְחִים מֵהַבַּיִת וּמִתְגָּרְשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן; וְכֵן הוּא בְּעִנְיַן הַיְלָדִים, כְּשֶׁאָדָם חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיְּלָדָיו יֵלְכוּ כְּפִי רְצוֹנוֹ וְיִגְדְּלוּ כְּפִי חֶשְׁקוֹ, וְהֵם אֵינָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ, אֲזַי הוּא מִתְאַכְזֵב מֵהֶם, וּמַתְחִילוֹת הַמְּרִיבוֹת וְהַהַכָּאוֹת בֵּינֵיהֶם; וְכֵן הוּא עִם הַשְּׁכֵנִים וְהַחֲבֵרִים הַטּוֹבִים שֶׁלּוֹ, כְּשֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לוֹ כְּמוֹ שֶׁרָצָה, וְלֹא רָקְדוּ לְפִי חֲלִילִיל שֶׁלּוֹ, אָז הוּא מִתְאַכְזֵב לְגַמְרֵי, וְשׂוֹנֵא אוֹתָם וּמַתְחִיל לָרִיב עִמָּהֶם; וְעַל־יְדֵי רִבּוּי הָאַכְזָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאִתּוֹ בְּעַצְמוֹ, מֵאִשְׁתּוֹ וּמִילָדָיו, מִשְּׁכֵנָיו וַחֲבֵרָיו, הוּא מִתְמַרְמֵר בְּחַיָּיו, וְנוֹפֵל בְּעִצָּבוֹן וּבִדְכָּאוֹן וּבְיֵאוּשׁ עָצוּם, וּמִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמָּרִים וַחֲשׁוּכִים לוֹ הַחַיִּים, וְרַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו וְכוּ׳, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֵה עֵינָיו, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל

עוֹלָם, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִתְאַכְזֵב, כִּי אֵיךְ שֶׁיֵּלֵךְ וְיֵאָרַע עִמּוֹ, הוּא יִהְיֶה מָלֵא שִׂמְחָה, וְיִזְכֹּר תָּמִיד, כִּי עֵרֹם יָצָא מִבֶּטֶן אִמּוֹ, וְעֵרֹם יַחֲזֹר אֶל בֶּטֶן הָאֲדָמָה, אָז מַה שַּׁיָּךְ לְהִתְאַכְזֵב מֵעַצְמוֹ; וְכֵן לְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ, כְּשֶׁהָאַחֲוָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ תִּהְיֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה לוֹ לְהִתְחַתֵּן, וְנָתַן לוֹ אִשָּׁה זוֹ בְּמַתָּנָה, וְכֵן לָאִשָּׁה נָתַן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבַּעַל הַזֶּה בְּמַתָּנָה, וּשְׁנֵיהֶם גָּרִים בְּיַחַד בְּאַהֲבָה, אַחֲוָה וְרֵעוּת, רַק מִשּׁוּם צִוּוּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְהוֹלִיד בָּנִים וּלְהַמְשִׁיךְ אֱמוּנָתוֹ בָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְאַכְזְבוּ זֶה מִזֶּה, וְיִשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶם, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁתִּהְיֶה הַבָּנָה הֲדָדִית בֵּינֵיהֶם, וְיָדְעוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְאַכְזְבוּ אֶחָד מִזּוּלָתוֹ, אַדְרַבָּה יַעֲזְרוּ זֶה לָזוֹ; וְכֵן לְגַבֵּי הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל מַה קּוֹרֶה בָּעוֹלָם, שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֵינָם זוֹכִים בִּכְלָל לִילָדִים, וְהֵם עֲרִירִים לְגַמְרֵי, וַחֲשׁוּבִים כְּמֵתִים, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְאוֹתוֹ זְכָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּבָנִים וּבְבָנוֹת, מַה שַּׁיָּךְ לְהִתְאַכְזֵב, הֲלֹא הוּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁשֵּׂכֶל וְדַעַת הַיְלָדִים שׁוֹנֶה לְגַמְרֵי מִשִּׂכְלוֹ וּמִדַּעְתּוֹ, וְעַל־כֵּן אֵיךְ יָכוֹל לַחְפֹּץ שֶׁהֵם דַּיְקָא יֵלְכוּ בְּדַרְכּוֹ וְכִרְצוֹנוֹ?! עָלָיו רַק לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת

אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּלְהַכְנִיס בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֶרֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה רַק לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא כְּבָר עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וּפַרְנָסָה וְכוּ׳ וָאֱמָנוּת וְכוּ׳ יַעֲשׂוּ כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים, וְלֹא יִכְפֶּה עֲלֵיהֶם אֶת דַּעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ וְכוּ׳, וְאָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ עִם הַיְלָדִים, וְאַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי אַכְזָבוֹת מֵהֶם; וּכְמוֹ־כֵן עִם הַשְּׁכֵנִים וְהַחֲבֵרִים, כְּשֶׁאָדָם שָׂם תַּכְלִיתוֹ רַק בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם וּלְהוֹדִיעַ לַכֹּל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוּם אִינְטֶרֶסִים עַצְמִיִּים, רַק לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכֻלָּם, אֲזַי אָדָם כָּזֶה אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְאַכְזֵב מִשְּׁכֵנָיו וּמֵחֲבֵירָיו, כִּי מַה לּוֹ וְלָהֶם, הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְכָפוֹת אֶת דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם, כִּי הוּא דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְהוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, רַק מְגַלֶּה לָהֶם תָּמִיד אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִתְאַכְזֵב מֵהֶם, הוּא עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְהֵם יַעֲשׂוּ כִּרְצוֹנָם, כִּי הֲלֹא הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְסוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה כְּמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹ אִשְׁתּוֹ אוֹ יְלָדָיו רוֹצִים, אוֹ כְּמוֹ שֶׁשְּׁכֵנָיו וַחֲבֵרָיו רוֹצִים. וּכְשֶׁתֵּלֵךְ, אֲהוּבִי, אָחִי

הַיָּקָר, בְּדַרְכְּךָ זוֹ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּתְאַכְזֵב בְּחַיֶּיךָ, וְתִחְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, וְתַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וְתָגוּר בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי הַמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כָּל הַצָּרוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן רַק כְּשֶׁמְּבַלֶּה אֶת זְמַנּוֹ בְּהֶבֶל רִיק וְהוֹלֵךְ בָּטֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ זְמַן לַחֲשֹׁב מֵעַצְמוֹ אוֹ מֵאִשְׁתּוֹ אוֹ מִילָדָיו אוֹ מִשְׁכֵּנָיו אוֹ מֵחֲבֵרָיו, וּמַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ דִּמְיוֹנוֹת וּמִתְאַכְזֵב מֵהֶם, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְאֵין לוֹ זְמַן כְּלָל לְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לַחֲשֹׁב מִמֶּנּוּ, אָזַי אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְאַכְזֵב, כִּי אֵין לוֹ זְמַן כְּלָל לְכָל אֵלּוּ הַהֶבְלִים וְהַבְלֵי הַהֲבָלִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק בְּכָל יוֹם, וְתִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִתְפַּלֵּל אֶת תְּפִלּוֹתֶיךָ הַקְּבוּעוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ זְמַן לַחֲשֹׁב מִזּוּלָתֶךָ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תִּתְאַכְזֵב מֵאַחֵר כְּלָל, כִּי הֲלֹא אֵין לְךָ זְמַן לְכָל אֵלּוּ הַהֶבְלִים וְהַבְלֵי הַהֲבָלִים. וְכָל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים עַל הָעֲצַבִּים, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם מַה

לַעֲשׂוֹת בַּזְּמַן שֶׁלָּהֶם, וּמְבַלִּים אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר בְּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל — לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִזּוֹלָתָם, וּכְשֶׁאֵין הוֹלֵךְ לָהֶם כְּמוֹ שֶׁרוֹצִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנָם, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְאַכְזְבִים וּמְמָרְרִים אֶת חַיֵּיהֶם בְּמְרִירוּת, וְחַיִּים בִּבְדִידוּת וּבְעַצְבוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְאָז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם אַף אֶחָד אֵינוֹ חַיָּב לְךָ מְאוּמָה, וְגַם אַתָּה אֵינְךָ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שׁוּם דָּבָר. וּכְשֶׁתֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז אַף פַּעַם "לֹא תִּתְאַכְזֵב" מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה לְּךָ עִם אַחֵר, וּמַה לְאַחֵר עִמְּךָ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁתָּמִיד תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֵיזֶה דָּבָר מִזּוֹלָתְךָ, וְהוּא לֹא יִרְצֶה לָתֵת לְךָ, אוֹ אַתָּה תִּרְצֶה לָתֵת לְזוֹלָתְךָ וְהוּא לֹא יִרְצֶה לְקַבֵּל, אָז יִכָּנְסוּ וְיַחְדְּרוּ בְּךָ הָאַכְזָבוֹת, שֶׁאַתָּה תִּתְאַכְזֵב מֵהֶם, אוֹ תִּתְאַכְזֵב מֵעַצְמְךָ, אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֵינְךָ חַיָּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שׁוּם דָּבָר, וְשׁוּם בְּרִיָּה אֵינָהּ חַיֶּבֶת לְךָ דָּבָר, וְאַתָּה תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְרַק אֵלָיו אַתָּה צָרִיךְ לְפָנוֹת בְּכָל הַבְּעָיוֹת שֶׁלְּךָ, וְרַק לוֹ אַתָּה צָרִיךְ לְסַפֵּר אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ, וְכָל מַה שֶּׁבִּפְנִימִיּוּת לִבָּבְךָ, אָז

כְּשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אַף פַּעַם לֹא תִּתְאַכְזֵב.
וּזְכֹר דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי תִּצְטָרֵךְ לָהֶם לְיָמִים הַבָּאִים.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הָאַכְזָבָה, שֶׁהָאָדָם מִתְאַכְזֵב מִכָּל דָּבָר אוֹ מִכָּל בְּרִיָּה, הִיא מִדָּה רָעָה עַד מְאֹד, וְיכוֹלָה לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְשִׁגָּעוֹן לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה אֵיזֶה דָּבָר, וְלֹא הוֹלֵךְ לוֹ כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה, אֲזַי הוּא מִתְאַכְזֵב, וְהָאַכְזָבָה עֲלוּלָה לְהָבִיאוֹ לִידֵי מְרִירוּת, עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁיִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ גָּמוּר, וְיִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְיִשְׁכַּב עַל הַמִּטָּה כְּפֶגֶר מֵת, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה וְאֵינוֹ מִתְפַּקֵּד מְאוּמָה, וְחַיָּיו מָרִים וּמְרוֹרִים עַד מְאֹד, וְזֶה מְבִיאוֹ לִידֵי שִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכָל הַמְּשֻׁגָּעִים וְהַמְטֹרָפִים נַעֲשׂוּ רַק עַל־יְדֵי מִדַּת הָאַכְזָבָה שֶׁהִתְאַכְזְבוּ מֵאֵיזֶה דָּבָר וְכוּ׳, מֵאֵיזֶה רָצוֹן וְכוּ׳, שֶׁלֹּא הָלַךְ לָהֶם כְּפִי שֶׁחָפְצוּ, עַל־יְדֵי־זֶה נָפְלוּ בְּיֵאוּשׁ וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, עַד שֶׁמֵּרֹב שִׁגָּעוֹנוֹת, אִבְּדוּ עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַכֹּל נַעֲשָׂה עֵקֶב הָאַכְזָבוֹת שֶׁהִתְאַכְזְבוּ מִזּוּלָתָם, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה כֵּן יִהְיֶה, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַפֵּא מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וְשִׁגָּעוֹנוֹת וְטֵרוּף הַדַּעַת שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ, וְאַף

פַּעַם לֹא יִתְאַכְזֵב מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ מִשְּׁדוּדְ לֹא יִתְאַכְזֵב, מֵאַחַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הוּא יִתְבָּרַךְ הָיָה רוֹצֶה שֶׁזֶּה יִהְיֶה לִי וְשַׁיָּךְ אֵלַי, אָז בְּוַדַּאי הָיָה מַגִּיעַ אֵלַי וְנִשְׁאָר אֶצְלִי. וְכֵן בְּכָל פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם אֵינוֹ מִתְאַכְזֵב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְצַטַּעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּלִבָּבוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז יַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם, וְיֵצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה הֲכִי מְאֻשָּׁר.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

אֵיפֹה אַתָּה

יַכְנִיס בָּאָדָם יִשּׁוּב דַּעַת אֲמִתִּי, שֶׁיִּזְכֶּה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וְיִשְׁאַל אֶת עַצְמוֹ אֵיפֹה הוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם, וּמַה הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ בַּחַיִּים, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת אֵיךְ לְהִתְמוֹדֵד עִם הַבְּעָיוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהַרָא"ש נ"י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ "אֵיפֹה אַתָּה", וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ שְׁאֵלָה זוֹ, אָז חַיָּיו הוֹלְכִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ שְׁאֵלָה זוֹ: "אֵיפֹה אַתָּה?" אֲבָל בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ: "אֵיפֹה אַתָּה", עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהִכָּלֵל בַּתַּכְלִית, לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד תַּכְלִית יוֹתֵר טוֹבָה מִזּוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תסח)

קוּנְטְרֵס

אֵיפֹה אַתָּה

א.

בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה" נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יְכוֹלִים לַעֲבֹר עַל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא יִזְכֶּה לְיַשּׁוּב הַדַּעַת, לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ הֵיטֵב אֵיפֹה הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי עַל־פִּי־רֹב עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְשִׁבְרוֹן לֵב, עֲצָבִים וְהֶפְסֵדִים שֶׁל כֶּסֶף, עַד שֶׁאֵין אָדָם יוֹדֵעַ אֵיפֹה הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי מֵרֹב צָרוֹתָיו הוּא נוֹפֵל לְעוֹלָם הַתֹּהוּ, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיפֹה הוּא נִמְצָא, וְעַל־פִּי־רֹב הָאָדָם כָּל־כָּךְ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, עַד שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הַצָּרָה הָעוֹלָה עַל כָּל הַצָּרוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, וּמַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵיפֹה שֶׁרַק יִהְיֶה תָּמִיד יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ בַּחֲזָרָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חוֹטֵא וּבִפְרָט כְּפִי שֶׁיֵּשׁ הַיּוֹם אֲנָשִׁים, שֶׁכָּל־כָּךְ חָטְאוּ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וְלִכְלוּכִים, עַד שֶׁנִּתְרַחֲקוּ לְגַמְרֵי מִשָּׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקוּ אֶת עַצְמָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לִשְׂמֹאלָם, וּמָר וְחֹשֶׁךְ לָהֶם הַחַיִּים, וְהֵם כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ כְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִתְחַבֵּא בַּשָּׁמַיִם, וְהִנִּיחַ אוֹתָם פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם לְהִסְתּוֹבֵב וְלַעֲשׂוֹת כָּל הָעוֹלֶה עַל לִבָּם, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַגָּלוּת הַצָּרָה וְהַמָּרָה, עַד שֶׁדָּבָר זֶה מַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְכָל מִינֵי לְחָצִים וּמְתָחִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לְּפָנָיו; וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ: "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה" נִמְצָא, "בִּשְׁבִיל מַה בָּאתִי לָזֶה הָעוֹלָם, וּמֶה עָלַי לְתַקֵּן בְּזֶה הָעוֹלָם", עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יַתְחִיל לְהָאִיר לְךָ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, כִּי כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּשֵׁם הַוַיָ"ה בָּרוּךְ הוּא

שְׁמוֹ, אֲבָל מֵחֲמַת רִבּוּי חֶטְאֵי הָאָדָם, עֲוֹונוֹתָיו וּפִשָּׁעָיו הַמְרֻבִּים, אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, וְעַל־כֵּן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, עַד שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי אֱצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם נָפַל וְיָרַד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְזוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עִקַּר מַעֲלָתוֹ כִּי "יִתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ" (קֹהֶלֶת ב, יג) דַּיְקָא, הַיְנוּ כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם נָפַל יוֹתֵר בְּחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר לוֹ אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה" נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתַתְחִיל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא שְׁעָרַתְּ וְלֹא תֵּאָרַתְּ מִיָּמֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ אֵיפֹה הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתָמִיד הַקּוֹל נִשְׁמָע בְּאָזְנָיו: "אֵיפֹה אַתָּה", עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלָכֵן כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ כְּבָר לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָיָה רַק בִּשְׁבִיל

שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם הַקּוֹל הָעֶלְיוֹן הַיּוֹצֵא בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְשׁוֹאֵל אֶת הָאָדָם "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי שֶׁזָּכוּ לִשְׁמֹעַ אֶת הַקּוֹל הַזֶּה זָכוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁכָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים זָכוּ כְּבָר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, הַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁזָּכוּ שֶׁהִגִּיעַ לְאָזְנֵיהֶם הַקּוֹל: "אֵיפֹה אַתָּה", וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, גַּם אַתָּה לְהַטּוֹת אֶת אָזְנֶיךָ, וְתִשְׁמַע אֶת הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְצוֹעֵק: "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְתַקֵּן אֶת מַעֲשֶׂיךָ, וְכָל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו תִּשְׁכַּח, וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הֵן אֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לְךָ עָבָר מְלֻכְלָךְ מְאֹד, שֶׁעָשִׂיתָ מַעֲשִׂים מְגֻנִּים מְאֹד, וְנָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִשְׁתַּלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁתַּלַכְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתַּטֶּה אָזְנֶיךָ וְתִשְׁמַע אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ הַצּוֹעֵק: "אֵיפֹה אַתָּה", וְתַגִּיד: "הִנֵּה אֲנִי בָּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלֶיךָ יִתְבָּרַךְ", עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לְךָ עַל כָּל חַטָּאֶיךָ, עֲוֹנוֹתֶיךָ וּפְשָׁעֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,

לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶן בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים עַד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, וְשׁוֹאֵל אֶת הָאָדָם: "אֵיפֹה אַתָּה", וְזוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּתוֹךְ כָּל צָרוֹתֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ "אֵיפֹה אַתָּה" נִמְצָא, וּמַה וְלָמָּה לְךָ לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַצַּעַר וְאֶל הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת, הֲלֹא עִם צַעַר וַעֲצָבוּת, מְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה עוֹד תִּתְגַּבְּרָנָה עָלֶיךָ כָּל הַצָּרוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְעִקַּר גְּדֻלַּת הָאָדָם, שֶׁזּוֹכֶה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלּוֹ לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, אֶת כָּל הָעֲצָבוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹ לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, כִּי זוֹ הַתַּכְלִית שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם — לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", בְּאֹפֶן שֶׁתִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל סוֹד הַשִּׂמְחָה, שֶׁהִיא הַמַּדְרֵגָה

הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְזֶה רַק כַּאֲשֶׁר שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ: "אֵיפֹה אַתָּה", כִּי עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם כָּל־כָּךְ נָפַל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד וּבָטַל מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יָוָשַׁע, וּכְאִלּוּ כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לוֹ טוֹב בַּחַיִּים, וּכְאִלּוּ הוּא כְּבָר אָבוּד מֵהַכֹּל, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁאֹל עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע "אֵיפֹה אַתָּה", "מַה וְלָמָּה לִי לְהִמָּשֵׁךְ כָּל־כָּךְ אֶל הָעַצָּבוּת וְהָעַצְלוּת, הַמְּרִירוּת, הַדְּכְאוֹנוֹת וְהַיֵּאוּשׁ, הַאִם זֶה יַעֲזֹר לִי, אַדְרַבָּה זֶה יְסַבֵּךְ אוֹתִי בְּסִבּוּכִים יוֹתֵר קָשִׁים, אֲשֶׁר אֲנִי נִמְצָא"; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אֶת הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, הַשִּׂמְחָה הָעֶלְיוֹנָה, לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשִׁים וּמָרִים לְךָ עַכְשָׁו הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָט אֵיךְ תּוּכַל לִשְׂמֹחַ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת רַבָּה כָּל־כָּךְ, עִם כָּל זֹאת אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁאֹל עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", "מַה אֶפְעַל בְּעַצְמִי אִם בֶּאֱמֶת אֶפֹּל בְּיֵאוּשׁ, בְּעַצְלוּת וּבְעַצָּבוּת, בִּמְרִירוּת וּבִדְכְאוֹנוֹת, וְאָשִׁים קֵץ לְחַיַּי, חַס וְשָׁלוֹם, הֲלֹא אֶל שׁוּם דָּבָר לֹא אַגִּיעַ", וְעַל־כֵּן רְאֵה, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", שֶׁאַתָּה

כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר, רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְאַף שֶׁזֶּה דָּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר לְהַגִּיעַ אֵלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם — לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, כִּי מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, עָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַבִּלְבּוּלִים, הַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוֹת, שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ, עַד שֶׁהִתְיָאַשְׁתָּ לְגַמְרֵי מֵחַיֶּיךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תִּוָּשַׁע, קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי דַּיְקָא בָּזֶה תְּלוּיוֹת מַדְרֵגוֹתֶיךָ וַעֲלִיּוֹתֶיךָ, אִם תּוּכַל מֵעֹמֶק הַשִּׁפְלוּת וְהַיְרִידוֹת, הַקַּטְנוּת וְהַיֵּאוּשׁ, הַמְרִירוּת וְהָעַצְבוּת, לְהַגִּיעַ אֶל שְׂלֵמוּת הַשִּׂמְחָה, אָז תְּיַחֵד אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר שְׂלֵמוּת הַיִּחוּד, שֶׁאָדָם מְיַחֵד אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּתֹקֶף הַדַּחֲקוּת וְהַחֹשֶׁךְ, וּמְהַפֵּךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל וְאֶת הַמְּנִיעוֹת וְהָעַצְבוּת לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יַעֲלֶה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת מַעְלָה מַעְלָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּיָדֶיךָ, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁתַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, בְּזֶה הָרֶגַע אַתָּה מְיַחֵד כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְיִהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלִי, וְתִשְׁאַל אֶת

עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה" בְּרֶגַע זֶה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה מֵנַח עַכְשָׁו, וּתְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם, הַשָּׁעָה וְהָרֶגַע הַזֶּה לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי עַל־פִּי־רֹב רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ מְיֹאָשִׁים, וְהַיֵּאוּשׁ הִכְנִיס בָּהֶם מְרִירוּת כָּזוֹ שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וּכְשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ "אֵיפֹה אַתָּה", הוּא בָּא לִידֵי הַכָּרָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲלוֹת אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, וְחַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ, אַתָּה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, וּבְכָל יוֹם נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, עַד שֶׁאַתָּה נוֹפֵל עָצֵל בַּמִּטָּה, וְאֵינְךָ רוֹצֶה לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי חַיֶּיךָ מְרוֹרִים מְאֹד, וְהִתְיָאַשְׁתָּ לְגַמְרֵי מֵחַיֶּיךָ, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לְהִתְיַשֵּׁב עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", וְלָמָּה אַתָּה כָּל־כָּךְ עַצְלָן, הֵן אֱמֶת

שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים, אֲנָשִׁים סְדִרוּ
אוֹתָךְ, בִּזּוּ אוֹתָךְ, הִשְׁפִּילוּ אוֹתָךְ, שָׁבְרוּ וְרִחֲקוּ אוֹתָךְ,
עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ סִבָּה שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה עַצְלָן וְתִשְׁכַּב
בַּמִּטָּה בְּיֵאוּשׁ כָּזֶה, עַד שֶׁתַּחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה
מִמְּךָ, עֲשֵׂה זֹאת, בְּנִי, וְצַיֵּת אוֹתִי, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ,
תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה" נִמְצָא, שֶׁאַתָּה
כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר, בְּגִיל כֹּה צָעִיר הִתְיָאַשְׁתָּ, בְּגִיל כֹּה
צָעִיר עָזַבְתָּ וְנָנַחְתָּ אֶת עַצְמְךָ, "אֵיפֹה אַתָּה"? אַתָּה
צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו מְאֹד מְאֹד, וּלְהַרְגִּיל
אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת זָרִיז בְּכָל עִנְיָנֶיךָ, וְלָצֵאת תֵּכֶף־וּמִיָּד
מִמְּךָ וּמֵעַצְמְךָ, וְלִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ
לֵילֵךְ לְמָקוֹם מְיֻחָד שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ אֶת
כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל לְבָבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
וּתְסַפֵּר לְפָנָיו הַכֹּל כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל
אָבִיו בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְבַקֵּשׁ
רַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיוֹצִיאֲךָ
מֵהַבּוֹץ וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ בָּהֶם, וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר,
אֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ, אִם אַתָּה תִּהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה
הַזּוֹ — לָלֶכֶת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר
וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, אָז
תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתֵּצֵא מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו; וְעַל־כֵּן
רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה"

עַכְשָׁו, לָמָּה אַתָּה שׁוֹכֵב בְּיֵאוּשׁ כָּזֶה, מְמֻרְמָר בִּמְרִירוּת כָּזוֹ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ וְתִהְיֶה זָרִיז, וְהַזְּרִיזוּת תּוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ בּוֹ, וְהָעִקָּר רְאֵה לָצֵאת מֵהָעַצְלוּת, כִּי הָעַצְבוּת הִיא קְלָלָה לָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, בְּגַשְׁמִי אֵינוֹ עוֹבֵד, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם דָּבָר, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ כָּזֶה, שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מֵהַמִּטָּה, וְשָׁם שׁוֹכֵב כְּפֶגֶר מֵת, וּבְרוּחָנִיּוּת הָאָדָם מִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּא לִכְפִירָה גְּמוּרָה, וְכָל זֶה גּוֹרֶמֶת הָעַצְבוּת, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְשָׁאֹל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", אָז תּוּזְכֶּה לָצֵאת מִמְּךָ וּמֵעַצְמְךָ, וְתִהְיֶה זָרִיז, וְתֵצֵא מֵהָעַצְלוּת שֶׁלְּךָ, וְתוּזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי הַזְּרִיזוּת שֶׁתְּזָרֵז עַצְמְךָ לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן עַל נַפְשְׁךָ, אָז תֵּצֵא מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָדָם בָּא וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, וּבוֹרֵחַ מִמִּדַּת הָעַצְלוּת, שֶׁהִיא הַמִּדָּה הַגְּרוּעָה בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְכָל מִינֵי רָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן לִידֵי מְרִירוּת וְהֵן לִידֵי יֵאוּשׁ, וּבָזֶה שֶׁתַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ד.

בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", עַל מַה וְלָמָּה אַתָּה כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר, וְלָמָּה אַתָּה כָּל־כָּךְ בִּמְרִיבוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, עִם כָּל שְׁכֵנֶיךָ וִידִידֶיךָ, לָמָּה לְךָ לָרִיב עִם כֻּלָּם, הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כִּי אַתָּה מְמַרְמֵר אֶת חַיֶּיךָ בְּחִנָּם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי שָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז הוּא תָּמִיד בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, כִּי עִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת הוּא, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּג וּמַפְרִיד עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז שַׁיָּכֶת מַחֲלֹקֶת, כִּי חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ אֶחָד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מַשֶּׁהוּ, אוֹ אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, אוֹ שְׁכֵנָיו וִידִידָיו, אוֹ קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו, אֲבָל מִי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲזִיק בִּשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם (וַיִּקְרָא רַבָּה ט, ט), אָז אַף פַּעַם לֹא יָרִיב עִם אַף אֶחָד, עַל־כֵּן אֲבַקֵּשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִתְיַשֵּׁב בְּעַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", וְלָמָּה לְךָ לְהַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, שֶׁמַּבְהִילָה וּמְבַלְבֶּלֶת אֶת מֹחֲךָ, מְדַכֵּאת אֶת רוּחֲךָ, מְעַקֶּמֶת אֶת לְבָבְךָ בְּכָל מִינֵי עַקְמוּמִיּוּת, מַפְחִידָה אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי פְּחָדִים, וּמְבַלְבֶּלֶת אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי בִּלְבּוּלִים עַל לֹא דָּבָר; וְעַל־כֵּן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַחֲזִיק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, וּתְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי עָלֶיךָ לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם, אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם רַע, וּכְשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דְּבָרִים אֵלּוּ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה שָׁבוּר, וְאַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה בִּמְרִיבוֹת עִם אַף אֶחָד.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׂלִים, הֵן עִם אִשְׁתְּךָ וְהֵן עִם יְלָדֶיךָ, הֵן עִם שְׁכֵנֶיךָ, קְרוֹבֶיךָ וִידִידֶיךָ, וְהֵן עִם חֲבֵרֶיךָ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נֹעַם וַעֲרֵבוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד נֹעַם וַעֲרֵבוּת, זִיו, חִיּוּת וּדְבֵקוּת כְּמוֹ מִדַּת הַשָּׁלוֹם, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם, הֲרֵי זֶה מַחֲזִיק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁמַּחֲזִיק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּבָיָכוֹל הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם (סוֹף עֵקְצִין, וְעַיֵּן דְּבָרִים רַבָּה ה, יד), כִּי שָׁלוֹם הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם

מַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, הוּא מַחֲזִיק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, הוּא מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי שֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן יַשְׁלִים עִם כֻּלָּם, וְלֹא תִּהְיֶה בְּלִבּוֹ תַּרְעֹמֶת עַל אַף אֶחָד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ, עַל שְׁכֵנָיו וַחֲבֵרָיו הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, תָּמִיד יַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, לֹא־כֵן מִי שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, חַס וְשָׁלוֹם, הֲרֵי הוּא מְמֻרְמָר תָּמִיד, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל עַצְמוֹ וְעָלָיו יִתְבָּרַךְ וְעַל זוּלָתוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וּתְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַמְּדָה הָרָעָה, מֵהַמְּדָה הַמְגֻנָּה שֶׁנִּדְבַּקְתָּ בָּהּ מִנְּעוּרֶיךָ — לָרִיב עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְתַשְׁלִים עִם כֻּלָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב כְּמוֹ הַדְּבֵקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי

מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ, צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים, עִם כָּל זֹאת אֵין זוֹ עֵצָה לִפְלֹ כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ, וְלִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מְיֻאָשׁ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִשְׁתַּדֵּל לְחַזֵּק אֲחֵרִים, וּבָזֶה שֶׁתְּחַזֵּק אֲחֵרִים, יִהְיֶה לְךָ בְּעַצְמְךָ חִזּוּק, כִּי כָּל מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְחַזֵּק בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", לָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מִכָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְלִהְיוֹת שָׁבוּר, הֲלֹא לְשׁוּם דָּבָר זֶה לֹא יָבִיא אוֹתְךָ, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַתְחִיל לְחַזֵּק אֲחֵרִים, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, הָעִקָּר עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אָסוּר לִפְלֹ בְּדַעְתְּךָ כְּלָל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַתָּה רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְהָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְעִקַּר הַשְּׁלֵמוּת הוּא לְשָׁמֹר מְאֹד עַל הַדִּבּוּר, כִּי טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְזֶה אֲשֶׁר מַכְנִיס בּוֹ כָּל מִינֵי דְּכְאוֹנוֹת וְעַצְבוּת, מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת (זֹהַר וַיִּקְרָא מב), לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת כֻּלָּם, הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ מְדַבֵּר מִצָּרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, כִּי מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְחַזֵּק אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה

יֵשׁ לוֹ הַצְלָחָה גְּדוֹלָה בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ עַכְשָׁו, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל כָּל צָרוֹתֶיךָ, וְתִזְכֶּה לְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ; וְאַל יִהְיוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם עִקָּרִים גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחַ תָּמִיד, וּלְהִפּוּךְ כָּל הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם וְכָל אַכְזָבוֹתָיו הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁמַּנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ, וְנוֹפֵל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְעַל־כֵּן תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וּלְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרְךָ, וְלִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים טוֹבִים, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְזֶה יְסוֹד גָּדוֹל בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי אִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַה יְכוֹלִים לִפְעֹל עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר, הָיוּ מַצְלִיחִים לְחַזֵּק אֶת עַצְמָם וּלְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים; וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", וְתִתְרַגֵּל מֵהַיּוֹם לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ, וְתַעֲשֶׂה חוֹמָה סְבִיבְךָ מִדִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ עַכְשָׁו "אֵיפֹה אַתָּה", וְתִרְאֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא עוֹבֶרֶת עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה אוֹ אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, אֵיזֶה מַכְאוֹב, אוֹ אֵיזוֹ מְרִיבָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְעִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם לִרְאוֹת אֵיךְ יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת עַצְמוֹ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וּבָזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב "אֵיפֹה אַתָּה" עַכְשָׁו, וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וּלְהִתְיָאֵשׁ מֵחַיֶּיךָ, רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב מֵהַדְּבֵקוּת, כִּי זֶהוּ סִימָן שֶׁאָדָם כְּבָר זוֹכֶה לְאֵיזוֹ דַּרְגָּה בִּקְדֻשָּׁה, שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר זֶהוּ כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַדְּבֵקוּת הַזּוֹ תְּחַזֵּק אוֹתְךָ לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעַכְשָׁו עוֹבְרִים עָלֶיךָ הַרְבֵּה

צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִיבוֹת וּמַכְאוֹבִים, וְקָשֶׁה לְךָ לְצַמְצֵם אֶת מֹחֲךָ, כִּי אַתָּה כָּל־כָּךְ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְאִם רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אָז תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, הָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְתֵדַע אֶת הַכְּלָל הַזֶּה, אֲשֶׁר אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאָז תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ "אֵיפֹה אַתָּה", וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת הָאָדָם הוֹלֵךְ בְּזֶה הָעוֹלָם כִּמְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא עוֹמֵד בְּזֶה הָעוֹלָם, הִנֵּה הוּא בּוֹעֵר וּמִתְלַהֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַהִתְלַהֲבוּת, וְהִנֵּה פִּתְאוֹם הוּא נוֹפֵל לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת,

כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְתָמִיד תִּשְׁאַל "אֵיפֹה אַתָּה",
שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר, וְאַתָּה נוֹפֵל בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת,
רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת רַק
בְּשִׂמְחָה, וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל תִּהְיֶה סַבְלָן עַל כָּל אֲשֶׁר
בָּא עָלֶיךָ, כִּי כָל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים
עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת עַצְבָנוּת, שֶׁאָדָם הֱיוֹת שֶׁחָטָא
כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ נַעֲשָׂה עַצְבָנִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה
נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לָדַעַת אֵיפֹה הוּא;
וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁאֹל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו
"אֵיפֹה אַתָּה", וְלָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מְעֻצְבָּן
וּמְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים וּבִמְרִירוּת, רְאֵה לִשְׁאֹל "אֵיפֹה אַתָּה",
וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל
מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָעִקָּר רְאֵה לֹא לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ,
עַל אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְיֵשׁ
לְךָ אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת בַּחַיִּים, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לַעֲשׂוֹת
כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִשְׁאֹל "אֵיפֹה אַתָּה", שֶׁאַתָּה
נוֹפֵל כָּל־כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבְאַכְזָבוֹת, וְזֶה הוֹרֵס
לְךָ לְגַמְרֵי אֶת כָּל הַחַיִּים, וְאִם יִהְיֶה לְךָ בֶּאֱמֶת יִשּׁוּב
הַדַּעַת הַזֶּה, אָז תִּרְאֶה שֶׁלֹּא כְּדַאי לִפֹּל כְּלָל בִּמְרִירוּת

וּבְעַצְבוּת, כִּי יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט יוֹצְאִים מִכָּאן, וְלָמָּה לְבַלּוֹת אֶת הַזְּמַן הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים בִּמְרִירוּת דִּמְרִירוּת כָּזוֹ כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁמֹּרֶב אַכְזָבוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בַּחַיִּים, קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לִחְיוֹת, עִם כָּל זֹאת אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, כָּל הַחַיִּים לְפָנֶיךָ, רְאֵה רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת יְפִי הַחַיִּים, וְאֵיךְ שֶׁלֹּא כְּדַאי לְהִתְיָאֵשׁ, וְלֹא כְּדַאי לִהְיוֹת בְּאַכְזָבוֹת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, רַק חַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים וְתִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים, כִּי בָּזֶה תִּלּוּיָה הַצְלָחַת הָאָדָם, אִם הוּא מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ "אֵיפֹה אַתָּה" עַכְשָׁו, שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ נִשְׁבָּר מִכָּל דָּבָר קָטָן, מָה עִמְּךָ, וְאָז אִם יִהְיֶה לְךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְתִסְבֹּל אֶת כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְלֹא כְּדַאי לְהִתְעַצְבֵּן עַל כָּל דָּבָר, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, הוּא חַי חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְעַל־כֵּן רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּיָדֶיךָ, וְתִשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", שֶׁאַתָּה

נוֹפֵל כָּל־כָּךְ בִּמְרִירוּת, בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, לֵךְ אֶל חֲבֵרִים וּתְדַבֵּר עִמָּהֶם, וּתְחַזֵּק אוֹתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם אַתָּה תִּהְיֶה מְחֻזָּק, לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּבַּיִת לְבַד, מְמֻרְמָר וּמְדֻכָּא, עַד שֶׁנִּמְאַסוּ לְךָ הַחַיִּים, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, בְּרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְתִהְיֶה סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל הַבָּא עָלֶיךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ כָּל הַחַיִּים.

י.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְתִרְאֶה אֵיךְ כָּל הַחַיִּים שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנּוּ אִם תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַשִּׂמְחָה, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְשִׂמְחַ, אֲזַי כָּל חַיָּיו הוֹלְכִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת בָּעוֹלָם לִהְיוֹת עַכְשָׁו בְּשִׂמְחָה, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל חַיֶּיךָ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, שִׂמְחָה שֶׁל דְּבֵקוּת בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אִם תִּשְׁאַל אֶת עַצְמְךָ "אֵיפֹה אַתָּה", הֱיוֹת שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִדְכָאוֹן, וּמִכָּל דָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אַתָּה נִשְׁבָּר, וְאִם תִּשְׁאַל אֶת

עַצְמְךָ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, אָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל שְׁטוּת וְקַטְנוּת הַדַּעַת וְהַמֹּחִין, וְתַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם, עֲרֵבוּת, זִיו, שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זוֹהִי הַתַּכְלִית הַטּוֹבָה שֶׁאָדָם בָּא אֶל זֶה הָעוֹלָם — לְהַרְגִּישׁ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הַתַּעֲנוּג הָעוֹלֶה עַל כָּל הַתַּעֲנוּגוֹת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּמְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּזֶה הָעוֹלָם אֵיפֹה הוּא, וְאָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וְיַרְגִּישׁ עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "דִי שְׁמוּסְט זִיךְ יָא מִיט מֶעְנְטְשְׁן, קֶעְנְסְטִי זַייא צוּ פְֿרָעְגְן וָואס" (הֲרֵי אַתָּה כֵּן מְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים, יֵשׁ לְךָ לִשְׁאֹל אוֹתָם "מָה"?!). וְאָמַר תֵּבָה זֹאת "וָואס" בְּהַמְשָׁכָה וּבְקוֹל גָּדוֹל מֵעֹמֶק הַלֵּב. כְּלוֹמַר, שֶׁרָאוּי לִשְׁאֹל לִבְנֵי־אָדָם שֶׁאֵין חוֹשְׁבִין עַל אַחֲרִיתָם: מָה. כְּלוֹמַר לְאַחַר כָּל הַסִּכְסוּכִים וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת וְהַטְעָנוֹת וְהָאַמַתְלָאוֹת שֶׁל שְׁטוּת וָהֶבֶל שֶׁיֵּשׁ לְרֹב בְּנֵי־אָדָם תֵּרוּצִים שֶׁל שֶׁקֶר עַל שֶׁרְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּהְיֶה מִמְּךָ, מַה תַּעֲשֶׂה בַּאַחֲרִיתְךָ, וּמַה תָּשִׁיב לְשָׁלְחֲךָ דָּבָר, וּמָה אַתָּה חוֹשֵׁב. וְכִי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה גֵּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת, וְכָל יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל וָרִיק כְּצֵל עוֹבֵר וּכְעָנָן כָּלָה וְכוּ', וְכָל זֹאת אָדָם יוֹדֵעַ הֵיטֵב, וְאִם־כֵּן מָה אַתָּה חוֹשֵׁב, שִׂים לִבְּךָ לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֵיטֵב, וְהַכְנִיסֵם הֵיטֵב בְּעֹמֶק לִבְּךָ, וְאַל תַּשְׁלִיכֵם אַחַר גֵּוְךָ, הֲפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לְךָ נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל.

(שִׂיחוֹת הָר"ן, סִימָן רפו)

קוּנְטְרֵס

תֵּן חִיּוּךְ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם שֶׁתָּמִיד מְחַיֵּךְ לְהַשֵּׁנִי, וּמְקַבֵּל
אֶת פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּמְחַיֶּה וּמְשַׂמֵּחַ אֶת
כָּל בְּרִיָּה.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים
וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא
וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל אָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל
אֶת חֲבֵרוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבְחִיּוּךְ,
וּבָזֶה מְקַיֵּם מִצְוַת צְדָקָה אֲמִתִּית, כִּי
יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם מְרִירוּת
דְּמְרִירוּת, וְסוֹבְלִים מַכְאוֹבִים רַבִּים, וְעַל־
יְדֵי שֶׁמּוֹצְאִים אָדָם שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָם בְּסֵבֶר
פָּנִים יָפוֹת וּבְחִיּוּךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְחַיֶּה
אוֹתָם מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַיֵּךְ
תָּמִיד לַחֲבֵרוֹ, וּמְקַבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת,
וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת לְכָל בְּרִיָּה, שֶׁבָּזֶה מְחַיֶּה
נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תסט)

קוּנְטְרֵס

תֵּן חַיּוּךְ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בִּפְנֵי הָאָדָם יְכוֹלִים לְהַכִּיר אֶת כָּל הָאָדָם וְכֵן כָּל אָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי הַפָּנִים שֶׁלּוֹ — אִם הָאָדָם תָּמִיד מְחַיֵּךְ וּמְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים מְאִירוֹת, בְּזֶה מַרְאֶה אֶת טוּב לִבּוֹ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת אִישׁ טוֹב, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וּמְרוּרוֹת, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ — שֶׁהוּא אִישׁ רַע, וְרוֹצֶה רַק לַעֲשׂוֹת רַע, וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לָלֶכֶת תָּמִיד בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָה, וְזֶה יַעֲזֹר — הֵן לְךָ וְהֵן לַאֲחֵרִים; לְעַצְמְךָ זֶה יַעֲזֹר — שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁתְּחַיֵּךְ תָּמִיד, יִתְרַחֵב לִבְּךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשֶׂה אִישׁ

טוֹב, חָפֵץ בְּטוֹבַת זֻלָתְךָ, וְלַחֲבֵרֶיךָ יִהְיֶה טוֹב, כִּי כָּל אֶחָד חָפֵץ לִרְאוֹת פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּמְחַיְכוֹת, וְלָכֵן כְּשֶׁתַּרְאֶה חִיּוּךְ לְזֻלָתְךָ מַמָּשׁ תְּחַיֶּה אוֹתוֹ, כִּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ כָּל אֶחָד שָׁבוּר וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, וּכְשֶׁבָּא אֵלָיו אָדָם וּמַרְאֶה לוֹ פָּנִים שְׂמֵחוֹת, וְחִיּוּךְ, אָז הוּא מַמָּשׁ מְחַיֶּה אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ תָּמִיד בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וּמְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ?! מַדּוּעַ אַתָּה הוֹלֵךְ עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת?! מַדּוּעַ אֵינְךָ מְחַיֵּךְ?! הַאִם אַתָּה חוֹשֵׁב בְּזֶה שֶׁתֵּלֵךְ תָּמִיד שָׁבוּר וְעָצוּב, יַעֲזֹר לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁאַתָּה שׁוֹאֵף?! לֹא, אַל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, עִם פָּנִים חֲמוּצוֹת לֹא תִּפְעַל שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה עוֹד יִתְגַּבְּרוּ עָלֶיךָ הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת, וְשׁוּם בְּרִיָה לֹא תָּבִין אוֹתְךָ, וְיַחְשְׁבוּ עָלֶיךָ — מִי יוֹדֵעַ מַה קָּרָה לְךָ, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לֵילֵךְ תָּמִיד בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וְתִתֵּן חִיּוּךְ לְכָל אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ, וְגַם תַּעֲזֹר עַל־יְדֵי־זֶה לְזֻלָתְךָ, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת

וְהַמְרִירוּת שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁאָחָד בָּא לְנַגְּדוֹ עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּמְחַיֵּךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיס תִּקָּוָה בְּלִבּוֹ, וְהוּא מִתְקָרֵב אֵלֶיךָ וְעוֹזֵר לָךְ, וּבָזֶה גַּם לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ יִתְרַחֲבוּ, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁעֲדַיִן אַתָּה שָׁוֶה לְמִשֶּׁהוּ, וּבְנֵי אָדָם עֲדַיִן אוֹהֲבִים אוֹתְךָ; וְכָל זֶה יָבוֹא לְךָ עַל־יְדֵי חִיּוּךְ אֶחָד שֶׁתִּתֵּן לְזוּלָתְךָ.

ג.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה וְתִתְבּוֹנֵן עָלֶיךָ בְּאֵיזֶה מַצָּב אַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו — מָלֵא מְרִירוּת וְקֶשְׁיוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, הַחַיִּים מָרִים לְךָ, וְאַתָּה הוֹלֵךְ עִם פָּנִים זְעוּפוֹת — מַה שֶּׁעוֹד עוֹשֶׂה חשֶׁךְ וּמָרוֹר סְבִיבוֹתֶיךָ, עַד שֶׁאַתָּה נִדְמֶה בּוֹדֵד וְגַלְמוּד, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ מְחַיֵּךְ, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד שֶׁתִּתֵּן חִיּוּךְ — הֵן לְעַצְמְךָ, הֵן לְזוּלָתְךָ יֵדַלֵּק בְּךָ אוֹר הַשִּׂמְחָה וְהַתִּקָּוָה — הֵן בִּשְׁבִילְךָ, וְהֵן בִּשְׁבִיל אֲחֵרִים. הַאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ כִּי הָאָדָם הוּא כְּמוֹ צַיָּר, וּמַה שֶּׁיֵּשׁ בְּלִבּוֹ מוֹצִיא עַל הַדַּף — אִם הוּא צַיָּר שָׂמֵחַ, הֲרֵי הוּא מְצַיֵּר פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, בְּרִיאָה יָפָה מְאֹד: שֶׁמֶשׁ זוֹרַחַת, יָרֵחַ מְחַיֵּךְ, פְּרָחִים יָפִים, אִילָנוֹת עִם פֵּרוֹת נִפְלָאִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן,

אִם הוּא צַיָּר עָצוּב, הֲרֵי הוּא מְצַיֵּר פָּנִים זְעוּפוֹת: עֲנָנִים שְׁחוֹרִים, גֶּשֶׁם וְרוּחַ חָזָק, הַמְשַׁבֵּר אִילָנוֹת וּמְהַפֵּךְ וּמַשְׁחִית הַכֹּל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת צַיָּר יָפֶה, וּתְצַיֵּר אֶת הַחַיִּים בְּצִיּוּרִים יָפִים מְאֹד מְאֹד; וְאֶל כָּל זֶה תּוֹסֵף רַק אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְחַיֵּךְ תָּמִיד — הֵן לְעַצְמְךָ, וְהֵן לַאֲחֵרִים, וְזֶה כְּבָר יַרְחִיב לְךָ אֶת דַּעְתְּךָ וּמֹחֲךָ, וִיחַזֵּק אֶת חוּשֶׁיךָ, וְתֵצֵא מִכָּל מִינֵי מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן, וְתוֹסֵף לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים בְּרוּכִים, חַיִּים יָפִים, חַיִּים שְׂמֵחִים, וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי יֵשׁ בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמִים שֶׁהוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בְּדָבָר זֶה — לְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, אָז תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת רַבּוֹת בְּחַיֶּיךָ.

ד.

אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לָלֶכֶת תָּמִיד עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת, וְעִם לֵב מָלֵא קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל כָּל אָדָם, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְחַיֵּךְ לְכָל אָדָם, וְתַקְדִּים אֶת כָּל אָדָם

בְּשָׁלוֹם, וְתִהְיֶה דַּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, תִּסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן טוֹבָה בְּעַיִן חֶמְלָה, וְאָז יִתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ לְגַמְרֵי וְתִזְכֶּה לְהַרְחָבַת הַדַּעַת, כִּי עִקַּר צִמְצוּם וּבִלְבּוּל הַמֹּחַ וְקַטְנוּת הַדַּעַת בָּאִים רַק מִפָּנִים זוֹעֲפוֹת וְהִסְתַּכְּלוּת עַל כָּל אֶחָד בְּעַיִן אַכְזָרִית, קִנְאָה וְשִׂנְאָה; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְחַיֵּךְ לְכָל אָדָם, וְאָז יִשְׁתַּנּוּ לְךָ כָּל הַחַיִּים לְטוֹבָה.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר הֲלֹא בֵּין כָּךְ תְּבַלֶּה אֶת הַיּוֹם בְּשָׁוְה — בֵּין שֶׁתִּהְיֶה בְּעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן וּפָנִים עֲצוּבוֹת, וּבֵין שֶׁתִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה וּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת; עַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תִּרְאֶה לְבַלּוֹת אֶת הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה וּבְפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה וּתְשַׂמַּח אֶת כָּל אֶחָד, אֲשֶׁר בָּא בְּמַגָּע עִמְּךָ, הֲלֹא חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: הִזְהִירוּנוּ וְאָמְרוּ (אָבוֹת, פֶּרֶק א׳): וֶהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְאֵינְךָ יָכוֹל לְשַׁעֵר וּלְתָאֵר אֶת גֹּדֶל הַמִּצְוָה הַזּוֹ שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבֵּל פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים מַסְבִּירוֹת, הֲלֹא מַרְחִיב לוֹ אֶת

הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל בְּרִיָּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרוֹת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְכָל אֶחָד שָׁבוּר מְאֹד, וּכְשֶׁבָּא נֶגְדּוֹ אָדָם עִם חִיּוּךְ עַל פָּנָיו, וּמַסְבִּיר לוֹ פָּנִים, אָז מַמָּשׁ מַצִּיל אוֹתוֹ, כִּי רוֹאֶה שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ מִי שֶׁמִּתְעַנְיֵן בְּצָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, וְזֶה בְּעַצְמוֹ כְּבָר עוֹזֵר לוֹ לָצֵאת מִמְּצוּקָתוֹ, כִּי אֵינוֹ מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ בּוֹדֵד; עַל־כֵּן רְאֵה לְחַיֵּךְ לִפְנֵי כָּל בְּרִיָּה, וּתְקַבֵּל פָּנֶיהָ בְּשִׂמְחָה.

ו.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי פְּנֵי הָאָדָם מְגַלִּים אֶת פְּנִימִיּוּת לִבָּבוֹ, וְכָל אֶחָד כְּפִי דְּבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן מְאִירִים פָּנָיו, בְּחִיּוּךְ וּבְפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וּבְפָנִים מַסְבִּירוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי, אֵיךְ נָפַלְתָּ כְּבָר וְנִתְרַחַקְתָּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָבְתָה אִצְלְךָ הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית, עַד שֶׁתָּמִיד אַתָּה הוֹלֵךְ בִּרְעַ לֵב וּבִמְרִירוּת עֲמֻקָּה, וְכָל זֶה נִרְאֶה עַל פָּנֶיךָ — שֶׁאַתָּה תָּמִיד בִּפְנִים זוֹעֲפוֹת וּבְפָנִים מְרוּרוֹת, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי יֵשׁ לְהָעוֹלָם מַנְהִיג — שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג

אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וּכְפִי שֶׁתְּקַבֵּל עָלֶיךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יִתְרַחֵב לְךָ לִבְּךָ, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ, וְזֶה יֵרָאֶה עַל פָּנֶיךָ — שֶׁתַּתְחִיל לְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, וְתַעֲשֶׂה שָׂמֵחַ, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּפָנִים עֲצוּבוֹת, אֲזַי מִמֵּילָא נַעֲשָׂה כָּל הָרוּחַ סְבִיבוֹ עָצוּב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, נַעֲשָׂה שָׂמֵחַ, וּפָנָיו תָּמִיד מְחַיְּכוֹת וְהוּא עוֹשֶׂה שָׂמֵחַ סְבִיבוֹ; עַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל אֶחָד שֶׁבָּא סְבִיבוֹ, וְאָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, כִּי כָּל אָדָם חָפֵץ וְרוֹצֶה מְאֹד בָּאָדָם שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וּמְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְגוֹרֵם לִסְבִיבָה שִׂמְחָה, לְחֶבְרָה מְאֻשֶּׁרֶת וַאֲהוּבָה — שֶׁאֶחָד בָּהּ מְשַׂמֵּחַ וּמְבַדֵּחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְאֶחָד בָּהּ אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁנִי, אַשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב מִזֶּה — שֶׁכָּל אֶחָד יֹאהַב אֶת הַשֵּׁנִי וְיִשְׂמַח עִמּוֹ.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד

קָשִׁים לְכָל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, וְזֶה רַק כְּשֶׁהוּא שָׂרוּי בְּעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְחַיֵּךְ תָּמִיד, וְהוּא אִישׁ שָׂמֵחַ, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל בְּרִיָּה, אָדָם כָּזֶה בְּנָקֵל לוֹ לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם וְיִשּׁוּב הַדַּעַת; עַל־כֵּן רְאֵה לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר, סוֹף כָּל סוֹף מִמֵּילָא יַעַבְרוּ יְמֵי חַיֶּיךָ, וְיִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְךָ [סוֹף כָּל סוֹף] לָצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֵיזֶה תַּכְלִית, כִּי בִּלְא אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לָאָדָם שׁוּם שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וּכְשֶׁאֵין לוֹ שִׂמְחָה, אֵין לוֹ שׁוּם עֵרֶךְ לְחַיָּיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, אֲבָל בָּזֶה שֶׁתַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אֱמוּנָה בְּרוּרָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָאֱמוּנָה תַּכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה פְּנִימִית, אָז יִהְיֶה עֵרֶךְ לְחַיֶּיךָ, וְכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה שָׁוֶה לְךָ כְּהוֹן רַב, וְיִהְיֶה לְךָ עִם מַה לִּחְיוֹת, וְכֵן תְּקַבֵּל אֶת כָּל בְּרִיָּה בְּחִיּוּךְ וּבְשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה אֶחָד עִם הַשֵּׁנִי, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד יֹאהַב אֶת הַשֵּׁנִי

בְּאַהֲבָה אֲמִתִּית, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש הַשָּׁנָה י״ח:): בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם יִהְיוּ לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה, וְזֶה יְסוֹד גָּדוֹל בְּהַחַיִּים — שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה וְשָׁלוֹם בֵּין הַשְּׁכֵנִים, וְשָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי שֶׁתַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, אֲשֶׁר הֵן מְאִירוֹת אוֹר גָּדוֹל בִּנְשָׁמָתוֹ.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ כְּבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ חַיֶּיךָ עַד עַכְשָׁו, מַדּוּעַ לֹא תַּתְחִיל לְהִתְיַשֵּׁב כִּי יוֹם בָּא יוֹם הוֹלֵךְ, וּמְאוּמָה אֵין לְךָ בְּיָדֶיךָ, תָּמִיד אַתָּה בְּמַצָּב רוּחַ רַע וּבְפָנִים מְרוּרוֹת וַעֲצוּבוֹת, וְיֵשׁ לְךָ רַק טְעָנוֹת עַל זֻלָתְךָ — הֵן בַּמִּשְׁפָּחָה, וְהֵן בֵּין הַשְּׁכֵנִים, וְהֵן בַּחֶבְרָה, תָּמִיד אַתָּה מָלֵא טְעָנוֹת וְקֻשְׁיוֹת עַל זֻלָתְךָ, מַדּוּעַ לֹא תַּחֲזֹר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים מְתֻקִּים, חַיִּים שְׂמֵחִים, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, וּתְקַבֵּל פְּנֵי כָּל אָדָם בְּשִׂמְחָה. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אַפִּלּוּ לֹא תִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ רַק מִצְוָה אַחַת, כְּבָר גַּם כֵּן כְּדַאי וְיָבוֹא

עָלֶיךָ כָּל טוּב, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: (קִדּוּשִׁין ל״ט:) כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אֶחָד מֵיטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו, וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא מָלֵא מִצְוֹות כָּרִימּוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נ״ז.): אֲפִלּוּ רֵיקָנִים שֶׁבְּךָ מְלֵאִים מִצְוֹות כָּרִימּוֹן; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! אֵיךְ יָפִים הַחַיִּים בְּשָׁעָה שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, וּתְקַבְּלָהּ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְתִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הֲלֹא בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָדָם הוּא עַצְבָּנִי וּמְדֻכָּא בְּמְרִירוּת, וְכָל זֹאת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא מַמְשִׁיךְ עַל פָּנָיו חִיּוּךְ וְשִׂמְחָה וְצָהֳלָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת, הַכֹּל בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַנִּקְרָא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י׳:), וְהוּא בְּשָׁלוֹם עִם הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשַׁת נָשֹׂא) לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

אֶת הָעוֹלָם אֶלָּא עַל מְנַת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין הַבְּרִיּוֹת;
וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, זְרֹק מִמְּךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי
חֶשְׁבּוֹנוֹת פְּרָטִיִּים שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַל זֻלָּתְךָ, וְתַתְחִיל לְחַיֵּךְ
לְכָל בְּרִיָּה, וּתְקַבֵּל אֶת פָּנֶיהָ בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת
בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה עִם זֻלָּתְךָ וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק אִם
תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא מָלֵא
רַחֲמִים רַבִּים, וּמְחַכֶּה עָלֶיךָ שֶׁתַּחֲזֹר אֵלָיו, וְאָז מִיָּד
יְקַבֵּל אוֹתְךָ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן.

י.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ שֶׁהִטְעוּ אוֹתְךָ זֶה יָמִים
וְשָׁנִים, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְי הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא וּבִלְי קִיּוּם הַמִּצְוֹות, רְאֵה אֶל מַה הֵבִיאָה
אוֹתְךָ הַטָּעוּת הַזּוֹ, עַד שֶׁאַתָּה מָלֵא כַּעַס וְשִׂנְאָה עַל
זֻלָּתְךָ, וּבִפְרָטִיּוּת עַל הַדָּתִיִּים, הַשִּׂנְאָה כְּבוֹשָׁה בְּלִבְּךָ
עֲלֵיהֶם מְאֹד מְאֹד, וְאִם תִּתְיַשֵּׁב תָּבִין וְתַשְׂכִּיל כִּי
הַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ עֲלֵיהֶם זֶה עַל חִנָּם עַל לֹא דָּבָר,
אֶלָּא כָּךְ חִנְּכוּ אוֹתְךָ — שֶׁתִּשְׂנָא אוֹתָם, וְזֶה מַכְנִיס
מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן בְּלִבְּךָ, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק
מַכְנִיסִים אֵיזֶה קִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל אֶחָד מֵאָחֵינוּ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל נִתְעַקֵּם הַלֵּב וְנַעֲשֶׂה בִּמְרִירוּת, וְנוֹפֵל אֶל דִּכָּאוֹן, וּפָנָיו זוֹעֲפוֹת תָּמִיד, כִּי כְּלָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן אַחְדוּת אַחַת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִידָם, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הֵן כְּלוּלוֹת יַחַד וּמְיֻחָדוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף וּמִיָּד מִי שֶׁמֵּסִית לִשְׂנֹא אֶת אֶחָד מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִכָּל שֶׁכֵּן אֶת הַדָּתִיִּים הוּא עוֹשֶׂה פֵּרוּד בְּעַצְמוֹ, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי; עַל־כֵּן זְרֹק מִמְּךָ עַכְשָׁו כָּל מִינֵי שִׂנְאָה וְקִנְאָה שֶׁהֵסִיתוּ אוֹתְךָ לִשְׂנֹא אֶת הַדָּתִיִּים, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נַחְנוּ, בְּנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּצְרִיכִים לֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָסוּר בְּהֶחְלֵט לְהָסִית שִׂנְאָה בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָז כְּשֶׁתִּהְיֶה בְּאַהֲבָה עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אָז תָּמִיד תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה, וּפָנֶיךָ יָאִירוּ בְּאוֹר נִפְלָא, וְתָמִיד תִּחַיֵּךְ לְכֻלָּם וּתְקַבְּלָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת; נָא וְנָא רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ עַל הַדָּתִיִּים. עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁלִּמְּדוּ אוֹתְךָ וְהֵסִיתוּ לִבְּךָ עֲלֵיהֶם הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בֶּאֱלֹקִים, וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, הוּא מָלֵא אַהֲבָה, וְאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר זֻלָּתוֹ; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לֶאֱהֹב כָּל אֶחָד מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

וּתְקַבֵּל פָּנָיו בְּשִׂמְחָה וְחִיּוּךְ, וּבָאֹפֶן הַזֶּה יִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בֵּינֵינוּ, וְאֶחָד יַעֲזֹר לְהַשֵּׁנִי תָּמִיד.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וּבְפָנִים חֲשׂוּכוֹת שֶׁל עַצְבוּת וּמְרִירוּת, הֲלֹא לֹא תוּכַל לְשַׁנּוֹת אֶת מַצָּבְךָ עִם עַצְבוּת, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁתִּהְיֶה יוֹתֵר בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, תִּסְתַּבֵּךְ בְּיִסּוּרִים וּמְרִירוּת יוֹתֵר קָשִׁים, עַל־כֵּן רְאֵה לַהֲפֹךְ הַכֹּל אֶל תּוֹךְ הַשִּׂמְחָה וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְחַיֵּךְ תָּמִיד, וְתִצְחַק מִכָּל הָעוֹלָם, תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הֶעָבָר עָלֶיךָ וּרְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְתִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְזֶה יַרְחִיב לְךָ אֶת דַּעְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁנִּתְפַּסְתָּ בָּהֶם.

יב.

אָחִי הַיָּקָר! עַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד בְּחִיּוּךְ וּבְפָנִים שְׂמֵחוֹת תִּשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ, וְתַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, וְיִשְׂרֶה אֶצְלְךָ תָּמִיד רַק אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, וְלֹא תִּשְׁנָא כָּל־כָּךְ אֶת הַדָּתִיִּים וְאֶת שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, כִּי כָּל אֵלּוּ

שֶׁהִכְנִיסוּ בְּךָ אֶרֶס הַשִּׂנְאָה נֶגֶד אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, תֵּדַע שֶׁהֵם מְלֵאִים עִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם חַיֵּיהֶם, וּמֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם כְּבָר נִמְאָס לָהֶם לִחְיוֹת, וְהֵם אֲנָשִׁים מָרֵי נֶפֶשׁ וְשׂוֹנְאִים אֶת עַצְמָם, וּמֵרֹב יִסּוּרֵיהֶם הֵם שׂוֹפְכִים בּוּז וְשִׂנְאָה נֶגֶד כָּל הַדָּתִיִּים עַל לֹא חָמָס בְּכַפֵּיהֶם, וְעַל־כֵּן רְאֵה וְהַבֵּט מַה לְּפָנֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֶל מַה שִׂנְאָה מְאוּסָה יְכוֹלָה לְהָבִיא, רַחֲמָנָא לִצְלָן — שֶׁמַּעֲבִירָה אוֹתָם מִדַּעְתָּם לְגַמְרֵי, לָכֵן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ מֵעַכְשָׁו לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי — שֶׁתִּרְאֶה וְתַשְׂכִּיל כִּי מְאוּסָה הִיא הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה עַד מְאֹד, וְיָפָה וְנָאָה הִיא הָאַהֲבָה וְהָאַחְדוּת בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

יג.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַרְאוֹת אַהֲבָה וְכָבוֹד וַהֲבָנָה נֶגֶד כָּל אֶחָד מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּצְרִיכִים לְהַרְחִיק מֵאִתָּנוּ כָּל מִינֵי שִׂנְאָה וְקִנְאָה, אֲשֶׁר

רַק מַכְנִיסִים בָּנוּ עֲרְבוּב הַדַּעַת וְרֹעַ לֵב וּפָנִים זוֹעֲפוֹת, יוֹתֵר טוֹב לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְזֶה יַרְחִיב לָנוּ אֶת דַּעְתֵּנוּ, וְנִזְכֶּה לְחַיֵּךְ תָּמִיד, וְנִהְיֶה רַק שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב, וְנִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי.

יד.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְשׁוֹן הָאֵם שֶׁלְּךָ, בַּמֶּה שֶׁאַתָּה רָגִיל, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְתַתְחִיל לְהַכִּיר אֶת עַצְמְךָ, וְיַשֵּׁב דַּעְתְּךָ — מָה וְאֵיךְ עוֹבְרִים עָלֶיךָ חַיֶּיךָ, מַה הַתַּכְלִית שֶׁלְּךָ, וּלְאָן שְׁאִיפָתְךָ בְּהַחַיִּים, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁתְּדַבֵּר עִם אֱלֹקִים בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְזֶה יִבְנֶה לְךָ מַחֲשָׁבָה רְחָבָה, וְתַתְחִיל לַחֲשֹׁב מֵאַהֲבַת זֻלָּתְךָ, וְאֵיךְ שֶׁצְּרִיכִים לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וּלְעָזְרוֹ.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ עַכְשָׁו?! לָמָּה אַתָּה הוֹלֵךְ עַכְשָׁו בִּפְנִים זוֹעֲפוֹת?! לָמָּה אַתָּה כָּל־כָּךְ בְּקִנְאָה וְשִׂנְאָה עַל זֻלָּתְךָ?! לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת

אִישׁ עָצוּב מָלֵא מְרִירוּת? לָמָּה לֹא תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְתַתְחִיל לְהִתְיַשֵּׁב — הֲלֹא אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — מַה שֶּׁלִּפְנֵי מַרְאֵה עֵינֶיךָ, הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלָךְ מַחְשַׁבְתְּךָ, וְתִזְרֹק אַחַר גַּוְךָ כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן, כָּל מִינֵי כַּעַס וְקִנְאָה וְשִׂנְאָה, וְתַתְחִיל לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְתִהְיֶה רָגִיל בְּחִיּוּךְ, וְלָלֶכֶת עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, וְתַקְדִּים שָׁלוֹם לִפְנֵי כָּל אָדָם, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד, וְיִהְיֶה לְךָ טוֹב לֵב תָּמִיד — רַק לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְזוּלָתֶךָ, וְאָז תִּרְאֶה עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי עוֹלָם יָפֶה וּמֵאִיר, עוֹלָם שָׂמֵחַ וְעָלִיז, עוֹלָם מְחַיֵּךְ וְשׂוֹחֵק, וְגַם אַתָּה תִּכָּלֵל בְּעוֹלָם נֶחְמָד כָּזֶה.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! אַל תַּנִּיחַ אֶצְלְךָ הָעִצָּבוֹן וְהַדִּכָּאוֹן כְּרֶגַע, רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַיֵּךְ תָּמִיד, וּלְקַבֵּל אֶת כָּל בְּרִיָּה בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְזֶה יַרְחִיב לְךָ אֶת דַּעְתְּךָ וּמֹחֲךָ, וְתִהְיֶה אָהוּב לְמַטָּה וְנֶחְמָד לְמַעְלָה, וְכֻלָּם

יֹאהֲבוּ אוֹתָךְ, וְתִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם, כִּי זֶה שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְחַיֵּךְ תָּמִיד וּלְקַבֵּל אֶת כָּל אֶחָד בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְשׂוֹחֵק בִּפְנֵי כָּל אָדָם, נִמְשָׁךְ עָלָיו חֵן עֶלְיוֹן עַד מְאֹד, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מִי שֶׁמְּחַיֵּךְ תָּמִיד וּמְקַבֵּל אֶת פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּשִׂמְחָה.

יז.

אָחִי הַיָּקָר! תַּאֲמִין לִי — בְּאֹם תְּחַיֵּךְ תָּמִיד לְזַלָּתְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת תָּמִיד רַק בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, אָז תּוּכַל לִהְיוֹת סַבְלָן גָּדוֹל וְאַף פַּעַם לֹא תָּבוֹא לִידֵי עַצְבָּנוּת, וְלֹא תִּתְעַצְבֵּן עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תִּהְיֶה אִישׁ טוֹב בְּטִבְעֶךָ וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְהַחַיִּים שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי זֶה שֶׁתָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וּמְחַיֵּךְ לַחֲבֵרוֹ וּמַרְאֶה לוֹ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת הוּא סַבְלָן גָּדוֹל, וְיָכוֹל לִסְבֹּל הַכֹּל וְעוֹבֵר אֶת הַחַיִּים בְּשָׁלוֹם.

יח.

אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ לֹא תּוֹצִיא כְּבָר אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁיֵּשׁ בִּפְנִימִיּוּת לִבְּךָ וְתַשְׁלִיךְ מִמְּךָ אֶת הָעַצְבוּן

וְהַדְּכָאוֹן, וְתַתְחִיל לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה?! מַה יִּהְיֶה לְךָ כְּבָר אִם תֵּלֵךְ תָּמִיד בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וַעֲצוּבוֹת, הֲלֹא בְּנֵי אָדָם יִבְרְחוּ מִמְּךָ בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי הֵם לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶחָד עִם מָרָה שְׁחוֹרָה וּפָנִים מְרוּרוֹת וְזוֹעֲפוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא מִמְּךָ אֶת כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא לִידֵי שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְתִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְּאִירָה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מ״ג): וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ, וְתַתְחִיל לֶאֱהֹב אֶת הַדָּתִיִּים הַמְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְתַחְפֹּץ גַּם־כֵּן לִהְיוֹת כְּמוֹתָם; סוֹף כָּל סוֹף מַה נִּשְׁאָר מֵהַחַיִּים אִם לֹא הַמִּצְוֹת שֶׁמְּקַיְּמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אַשְׁרֵי הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

יט.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר וּמָלֵא טְעָנוֹת עַל זֻלָתְךָ, וּבִפְרָטִיּוּת עַל הַדָּתִיִּים, מַדּוּעַ לֹא

תַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד בְּעַיִן יָפָה, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָה, וּתְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד בְּצוּרָה יָפָה מְאֹד, וְתַעֲזֹר לְהַשְׁנִי, אֲשֶׁר זֶה שְׁלֵמוּת מַעֲלַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם — כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת וַחֲסָדִים לִבְנֵי אָדָם, וְזוֹכֶה וּמְשַׂמֵּחַ וּמְחַזֵּק אוֹתָם, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִדָּבָר זֶה בָּעוֹלָם, כִּי זֶה מַרְאֶה אֶת טוּב לִבּוֹ וְנֹעַם מִדּוֹתָיו הַיְקָרוֹת, עַל־כֵּן רְאֵה לְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָה, וּתְשַׂמַּח כָּל אָדָם וּתְחַזְּקוֹ וְתַעֲזְרוֹ.

כ.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְרַעֵם עַל כָּל בְּרִיָה, וּבִפְרָטִיּוּת עַל הַדָּתִיִּים הַמְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ — כְּאִלּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַדַּחֲקוֹת וְהָעֲנִיּוּת בָּאִים מֵהֶם... מַדּוּעַ לֹא תַּזְכִּיר לְעַצְמְךָ כִּי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הֵם הֶסְתַּת הַגּוֹיִים הָאַנְטִישֶׁמִיִּים, הָרוֹצִים לַעֲקֹר אוֹתְךָ מִשְּׁנִי הָעוֹלָמוֹת, כִּי לְמַעֲשֶׂה אֵין לָהֶם מַה לִּמְכֹּר לְךָ, רַק שֶׁתִּהְיֶה עֶבֶד נִרְצָע לָהֶם — שֶׁתַּעֲבֹד לָהֶם יוֹמָם וָלַיְלָה כְּשׁוֹר לְעוֹל וְכַחֲמוֹר לְמַשָּׂא, וּלְבַסּוֹף מְאוּמָה לֹא יִשָּׁאֵר בְּיָדְךָ — לֹא גַּשְׁמִיּוּת וְלֹא רוּחָנִיּוּת; עַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תִּפְקַח

עֵינֶיךָ שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם דָּבָר יוֹתֵר יָפֶה מֵעֲבוֹדַת הַפָּרֶךְ... חֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ חַיִּים חֲדָשִׁים, תַּתְחִיל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְתִשְׁתּוֹקֵק לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה עִם כָּל בְּרִיָּה, אֲשֶׁר אֶל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אֲשֶׁר דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, וְאִם תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, חַיֶּיךָ יְשַׁתְּנוּ לְטוֹבָה, וּתְחַיֶּיךָ תָּמִיד לְכָל בְּרִיָּה.

כא.

אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ תַּמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ תָּמִיד אֶת הַמְּרִירוּת וְהָעִצָּבוֹן וְהַדְּכָאוֹן עַד שֶׁרוֹאִים אֶת זֶה עַל פָּנֶיךָ, אֵיךְ שֶׁאַתָּה מָלֵא עַצְבוּת וּמְרִירוּת, מַה תַּרְוִיחַ כְּבָר מִזֶּה שֶׁתִּהְיֶה כָּל־כָּךְ בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת וּבְפָנִים עֲצוּבוֹת?! הֲלֹא זֶה מַכְנִיס אוֹתְךָ בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר; עַל־כֵּן רְאֵה לְחַיֶּיךָ — הֵן לְעַצְמְךָ וְהֵן לַאֲחֵרִים, וְתַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה — מֵרֶגַע זֶה לִהְיוֹת אַךְ וְרַק בְּשִׂמְחָה, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי שֶׁתִּדַּבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁתַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְתֵדַע כִּי אֵין שׁוּם טֶבַע וּמִקְרֶה כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ

בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִבַּעַל בְּחִירָה גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעָה זוֹ תְּחַיֵּךְ תָּמִיד, וּתְקַבֵּל אֶת פְּנֵי כָּל אָדָם בְּשִׂמְחָה וּבְפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וּתְשַׂמַּח עַצְמֵךְ, וּתְשַׂמַּח אֲחֵרִים, וְכָל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי הַשִּׂמְחָה וְהַחִיּוּךְ — שֶׁשָּׂמֵחַ וּמְחַיֵּךְ לְעַצְמוֹ וְלַאֲחֵרִים מַרְחִיבִים לוֹ אֶת לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ וְנִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה.

כב.

אָחִי הַיָּקָר! אַל תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַחַיִּים מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים, וְאֶת כָּל אָדָם מְנַסִּים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְרוֹצִים לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁהוּא יָגִיב בִּמְרִירִיּוֹתָיו וְצָרוֹתָיו, וְעַל־כֵּן בִּמְקוֹם לָלֶכֶת תָּמִיד בָּמָרָה שְׁחוֹרָה וּבְפָנִים עֲצוּבוֹת וּמְרוּרוֹת, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לֵילֵךְ עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וּשְׂמֵחוֹת, וְתֵן חִיּוּךְ — הֵן לְעַצְמְךָ, וְהֵן לַאֲחֵרִים, וּבָזֶה שֶׁתְּשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים תִּזְכֶּה לְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ.

כג.

אָחִי הַיָּקָר! תַּאֲמִין לִי שֶׁלֹּא כְּדַאי לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּפָנִים עֲצוּבוֹת וּמְרוּרוֹת, כִּי לֹא תִּפְעַל בְּזֶה שׁוּם דָּבָר, אַדְרַבָּה בְּנֵי אָדָם לֹא סוֹבְלִים אָדָם עָצוּב, מַר וְרַע לֵב, אֲשֶׁר הוֹלֵךְ תָּמִיד עִם פָּנִים זוֹעֲפוֹת. שְׂמַע בַּעֲצָתִי, וּרְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד אִישׁ שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְתֵן חִיּוּךְ לְכָל אֶחָד שֶׁרַק תִּפְגֹּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּשָּׂא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ, וּמַה גַּם שֶׁכָּל הַחַיִּים שֶׁלְּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְגַמְרֵי, כִּי הָעֲצֵבוּת וְהַמְרִירוּת לֹא יָבִיאוּ לְךָ שׁוּם טוֹב, אַדְרַבָּה תַּכְלִית הַהִפּוּךְ; עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת תָּמִיד רַק שָׂמֵחַ, וּתְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה שֶׁרַק תִּפְגֹּשׁ, וְתַקְדִּים לוֹ בְּשָׁלוֹם.

כד.

אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ מְעֻצָּב תָּמִיד?! וְלַחֲשֹׁב רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וּבִפְרָטִיּוּת עַל הַדָּתִיִּים, מַדּוּעַ לֹא תַּכְנִיס בְּלִבְּךָ אֶת מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְתִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְתָדוּן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת, וְתֵדַע שֶׁהַמַּצָּב עוֹד לֹא כָּל־כָּךְ

גָּרוּעַ עַל הַדָּתִיִּים, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ לְךָ שְׁטִיפַת מֹחַ עֲלֵיהֶם, מַדּוּעַ לֹא תַּתְחִיל גַּם אַתָּה לַחֲשֹׁב עֵצוֹת אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ — לִשְׁמֹר שַׁבָּת קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ טוֹב וְנֹעַם יוֹתֵר מִזֶּה, וְכֵן לֶאֱכֹל רַק כָּשֵׁר, אֲשֶׁר זֶה שׁוֹמֵר אֶת בְּרִיאוּת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף גַּם יַחַד, וְכֵן לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מְקַשֵּׁר עַצְמְךָ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק וְסָמוּךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

כה.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא מִלִּבְּךָ אֶת כָּל הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַמְּרִירוּת שֶׁהִכְנִיסוּ בְּךָ נֶגֶד הַיַּהֲדוּת בִּכְלָל, וְנֶגֶד הַדָּתִיִּים בִּפְרָט, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי יֵשׁ בּוֹרֵא וּמַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן נִתְּנוּ כֹּחוֹת לַטֻּמְאָה שֶׁיּוּכְלוּ לְהוֹצִיא מִפִּיהֶם הַטָּמֵא רִיר לִירֹק עַל הַדָּתִיִּים וְשׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וּלְדַבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי, אֶל אֵיזֶה בּוֹר עָמֹק הִכְנִיסוּ אוֹתְךָ, וְעָשׂוּ לְךָ שְׁטִיפַת מֹחַ כְּאִלּוּ מִי יוֹדֵעַ מַה הֵם

הַדָּתִיִּים; רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵהָאָדָם לֹא נִשְׁאָר שׁוּם דָּבָר אַחַר מִיתָתוֹ, רַק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות שֶׁזָּכָה לְסַגֵּל בִּימֵי חַיָּיו, וּבָזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּנֵס בְּךָ תִּקְוָה חֲזָקָה, וְיִהְיֶה לְךָ עִם מַה לְּחִיּוֹת, וְתָמִיד תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּתְקַבֵּל אֶת פְּנֵי כָּל אָדָם בְּחִיּוּךְ, וּתְשַׂמַּח אֶת עַצְמְךָ וְאֶת אֲחֵרִים, כִּי הַיַּהֲדוּת כָּל־כָּךְ יָפָה, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְנַהֵג עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, שֶׁאָז כָּל מִינֵי חֵן נִמְשָׁכִים עָלָיו.

כו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַכְנִיס בְּלִבְּךָ תָּמִיד שִׂמְחָה, וּתְקַבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עָלָיו בְּעַיִן רָעָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַל הַדָּתִיִּים — אַל תַּחֲשֹׁב שֶׁמַּה שֶּׁהִכְנִיסוּ בְּךָ רַעַל וָאֶרֶס זֶה יָמִים וְשָׁנִים נֶגְדָּם שֶׁהוּא אֱמֶת, עָלֶיךָ לָדַעַת מִי שֶׁהוֹלֵךְ מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא כְּבָר חָשׁוּד עַל כָּל מִינֵי שְׁחִיתוּת וְרָע, וְזֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד — תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק עוֹזְבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, כְּבָר חֲשׁוּדִים עַל כָּל מִינֵי פְּרָאוּת וּשְׁחִיתוּת וְעָוְלוּת וַאֲלִימוּת; עַל־כֵּן רְאֵה אַתָּה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָשׁוּב

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ לִהְיוֹת אִישׁ טוֹב, וּלְקַבֵּל
אֶת פְּנֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְחִיּוּךְ,
וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד מֵאֲחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי בַּזֶּה שֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲזֹר לְהַשֵּׁנִי, וּמְחַיֵּךְ
אֵלָיו, וּמְקַבְּלוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, בָּזֶה מְגַלֶּה
אֶת טֹהַר לְבָבוֹ וְיִפְיֵי נִשְׁמָתוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ!

כז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים,
לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וְאַהֲבָה, וּלְבַל תִּשְׁנָא אֶת שׁוּם
בְּרִיָּה מֵאֲחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְזָכוֹר תִּזְכֹּר שֶׁזֶּה שֶׁהִכְנִיסוּ
בְּךָ רַעַל וָאֶרֶס נֶגֶד הַדָּתִיִּים — כְּאִלּוּ מִי יוֹדֵעַ מַה וּמִי
הֵם, כָּל זֶה נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הָעֵרֶב רַב שֶׁנִּתְעָרֵב בֵּין
עַמֵּינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עוֹשִׂים לְךָ שִׁטְפוֹן מֵחַ נֶגֶד
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנֶגֶד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶגֶד כָּל
הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן פְּתַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה לְהֵיכָן
מוֹבִילִין אוֹתְךָ שׁוֹלָל, עַד שֶׁהִכְנִיסוּ בְּךָ שִׂנְאָה עֲמֻקָּה
נֶגֶד הַדָּת וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁמֵּרֹב
שִׂנְאָה, וְקִנְאָה אַתָּה שׂוֹנֵא גַּם אֶת עַצְמְךָ, וְשׂוֹנֵא אֶת
זֻלָּתְךָ, כִּי בְּלֹא אֱמוּנָה נִתְאַחֲזִים בְּהָאָדָם כָּל מִינֵי

קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְעִצָּבוֹן וְדִכָּאוֹן — שֶׁמְּעַצְּבִין אוֹתוֹ וּמַכְנִיס בּוֹ מְרִירוּת עֲצוּמָה; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי, רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וּתְקַבֵּל אֶת פְּנֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּחִיּוּךְ וּבְשִׂמְחָה תָּמִיד.

כח.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וּתְחַיֵּךְ לְכָל אֶחָד, וּבָזֶה תִּהְיֶה אָהוּב לַכֹּל, וְכֻלָּם יֹאהֲבוּ אוֹתְךָ וְתַכְנִיס שִׂמְחָה בְּכָל אָדָם, וְאֶל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה תַּתְחִיל לְחַיֵּךְ לְכָל בְּרִיָּה, וְאַל תְּחַכֶּה שֶׁהַהוּא יַתְחִיל לְחַיֵּךְ אֵלֶיךָ, וְאִם לֹא יְחַיֵּךְ אֵלֶיךָ תִּתְעַצְּבֵן וְתִהְיֶה בְּכַעַס וּבְקִפְּדוּת עָלָיו, אֶלָּא רְאֵה שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה תָּמִיד הַמַּתְחִיל לְחַיֵּךְ לְכָל אֶחָד, וְזֶה מְמִילָא יְעוֹרֵר חִיּוּךְ וְאַהֲבָה אֵצֶל זֻלָתְךָ, וּבְיַחַד תִּתְחַזְּקוּ, וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יֹאמַר חֲזָק, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַבֶּה הָאַהֲבָה בֵּין אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה, וְיָאִיר עֲלֵיהֶם עֲרֵבוּת אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם.

קוּנְטְרֵס

תְּהִיֶּה זָרִיז

יְדַבֵּר מִמַּעֲלַת מִדַּת הַזְּרִיזוּת, וְאֵיךְ שֶׁכָּל הַצְלָחַת הָאָדָם
בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי תְּלוּיָה רַק בַּמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ,
שֶׁהִיא מִדַּת הַזְּרִיזוּת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בָּהּ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר
לִזְכּוֹת לְשׁוּם דָּבָר בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין
בְּרוּחָנִי, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַזְּרִיזוּת,
כִּי מִי שֶׁהוּא זָרִיז, מַצְלִיחַ בֵּין
בְּרוּחָנִיּוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, וּלְהַפּוּךְ —
מִי שֶׁהוּא עַצְלָן, מַפְסִיד בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת
וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, עַל־כֵּן טוֹב לְהַרְגִּיל
אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, סִימָן תע)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיָּה זָרִיז

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי הַזְּרִיזוּת הִיא יְסוֹד וְעִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי כְּשֶׁאָדָם זָרִיז, אֲזַי שׁוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לִמְנֹעַ אוֹתוֹ מִלְּהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפָיו, לֹא־כֵן מִדַּת הָעַצְלוּת (כְּשֶׁאָדָם עָצֵל), אֲזַי נִדְמֶה לוֹ כָּל דָּבָר כְּהַר גָּדוֹל, וְכִאלּוּ הוּא אַף פַּעַם לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְכוּ׳, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מֵהַכֹּל, כִּי הָעַצְלוּת הִיא מִדָּה מְגֻנָּה מְאֹד, וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנָּה, וּלְהֶפּוּךְ מִדַּת הַזְּרִיזוּת הִיא מִדָּה יְקָרָה עַד מְאֹד, וְרָאוּי לֶאֱחֹז בָּהּ תָּמִיד, כִּי הַזְּרִיזוּת מְבִיאָה הַצְלָחָה לָאָדָם, וְהָעַצְלוּת מְבִיאָה כְּשָׁלוֹן לָאָדָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנִי, לִבְרֹחַ מִמִּדַּת הָעַצְלוּת, וְתֹאחַז תָּמִיד בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁמִּדַּת הַזְּרִיזוּת הִיא הַמִּדָּה הַכִּי יְקָרָה, שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, כִּי מִדַּת הַזְּרִיזוּת מַכְנִיסָה בָּאָדָם תִּקְוָה וְשִׂמְחָה וְלֵב רָחָב לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שׁוּם הַשָּׂגָה בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַזְּרִיזוּת וְהַשִּׂמְחָה, כִּי הַזְּרִיזוּת מַכְנֶסֶת בָּאָדָם עֵרָנוּת, שֶׁהוּא תָּמִיד עֵר וּפָתוּחַ לְקַבֵּל כָּל מִינֵי הַשָּׂגוֹת הַחָכְמָה, וְכֵן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת — כְּשֶׁאָדָם זָרִיז, הֲרֵי הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְזֶה פּוֹתֵחַ לוֹ פְּתָחֵי הַהַצְלָחָה, לֹא־כֵן הֶעָצֵל — שֶׁהוּא מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְתָמִיד חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה לֹא בִּשְׁבִילוֹ וְכוּ', וּכְאִלּוּ הוּא לֹא יִצְלַח וְכוּ', עָלָיו אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי כו, יד — טז): "אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ אֲרִי בֵּין הָרְחֹבוֹת, הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל צִירָהּ וְעָצֵל עַל מִטָּתוֹ, טָמַן עָצֵל יָדוֹ בַּצַּלָּחַת נִלְאָה לַהֲשִׁיבָהּ אֶל פִּיו", וְאָז הוּא נִשְׁאָר בַּחוּץ, וְאֵין לוֹ שׁוּם דָּבָר; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, וְ"תִּהְיֶה זָרִיז" בְּכָל עִנְיָנֶיךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְהַזְּרִיזוּת

תִּפְתַּח אֶת לְבָבְךָ בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׂגוֹת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עָלֶיךָ לְהִתְאַזֵּר בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת וְהַשִּׂמְחָה, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לא:): לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְלוּת, עַיֵּן שָׁם; וְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה זֶה הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם נִמְצָא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִידִיעָה זוֹ נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לַשְּׁכִינָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָבוֹא אֶל בְּטוּל אֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, וְאֶל כָּל זֶה אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא, כִּי אִם עַל־יְדֵי שִׂמְחָה וּזְרִיזוּת, וְעַל־כֵּן הָיוּ הַנְּבִיאִים רְגִילִים בִּכְלֵי שִׁיר וָזֶמֶר, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת זָרִיז וְשָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר

עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, תְּסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הֶאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַךְ זְכֹר, כִּי גַּם אֶל תְּפִלָּה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי מִדַּת הַזְּרִיזוּת וְהַשִּׂמְחָה, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת לא): "אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְלוּת", עַיֵּן שָׁם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵעַצְלוּת, וּבָא אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית!

ד.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, וּלְהֵפוּךְ עִקַּר הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא עַל־יְדֵי הָעַצְלוּת, כִּי עַצְלוּת מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לִידֵי יֵאוּשׁ וְעַצְבוּת, וְנוֹפֵל בִּדְכָאוֹן, וְשׁוֹכֵב בַּמִּטָּה, וְאֵין לוֹ חֵשֶׁק לָצֵאת מִמֶּנָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ עוֹבֵד, וְאֵינוֹ מֵבִיא פַּרְנָסָה לְבֵיתוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד, כִּי הָעַצְלוּת מַכְנֶסֶת יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן פְּנִימִי לָאָדָם, עַד שֶׁנִּמְאָס לוֹ הַחַיִּים, וְשׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ כְּפֶגֶר מֵת, וְנִדְמֶה לוֹ, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה וְכוּ', וְעַל מַה וְלָמָּה לוֹ לְחָיוֹת?! וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן שֶׁבָּא רַק מֵעַצְלוּת, כִּי הָעַצְלוּת הוֹרֶגֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא שׁוֹכֵב עַל

מִטָּתוֹ כְּמִשְׁתָּק, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּיֵאוּשׁ עָמֹק, וּכְבָר צָעַק עָלָיו הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי ו, י־יא): "עַד מָתַי עָצֵל תִּשְׁכָּב, מָתַי תָּקוּם מִשְּׁנָתֶךָ, מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט חִבֵּק יָדַיִם לִשְׁכָּב"; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵצֵא מִמִּטָּתְךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֶיךָ מְרִירוּת דְּמְרִירוּת, וְאַתָּה מָלֵא צַעַר וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וְאַכְזָבוֹת, מִמַּה שֶׁקָּרָה לְךָ בְּחַיֶּיךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְיַשֵּׁב אֶת עַצְמְךָ — הַאִם זוֹ תַּכְלִית לְשַׁכֵּב בַּמִּטָּה בְּעַצְלוּת, וְלֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר?! הֲלֹא תִּפֹּל בִּנְפִילָה שֶׁאֵין לָהּ סְמִיכָה, כִּי רֹב הַמְשֻׁגָּעִים נִשְׁתַּגְּעוּ רַק עַל־יְדֵי הָעַצְלוּת וְהַבַּטָּלָה, שֶׁשָּׁכְבוּ בַּמִּטָּה בְּיֵאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן חָזָק, רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ בְּרֶגַע זֶה, וְתֵצֵא מֵהַמִּטָּה, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאַף שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ וְכוּ', וְאֵין מִי שֶׁרוֹצֶה לָתֵת לְךָ תְּשׁוּמֶת לֵב וְכוּ', מַה בְּכָךְ?! אַתָּה לֵךְ בִּזְרִיזוּת, וּבְרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתְךָ, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְאַף שֶׁמֹּרֶב עַצְבוּת וְיֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם אַחֲרֶיךָ, וּכְאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם שׂוֹנֵא וְרוֹדֵף אוֹתְךָ,

כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעָה זוֹ — שֶׁאֵינְךָ צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַק הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, וְרַק הוּא מֵבִין אוֹתְךָ, אָז בֶּאֱמֶת תִּתְגַּנֵּס בְּךָ מִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַזְּרִיזוּת, וְתָקוּם מִתַּרְדֵּמַת הַשֶּׁנָה וְהָעַצְלוּת וְהָעַצְבוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּךָ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֹּרֶב יְאוּשׁ וְדִכָּאוֹן וְעַצְלוּת, שֶׁאַתָּה מְסֻבָּב בָּהֶם, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְרוֹגֶז עָלֶיךָ, וְיֵשׁ לְךָ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּעַצְמוֹ מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתְךָ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִפֹּל בְּעַצְלוּת וּבְדִכָּאוֹן, כִּי אִם כְּשֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתוֹ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ נָכוֹן, כִּי הֲרֵי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתוֹ, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ לֹא הָיָה לְךָ קִיּוּם כְּלָל, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי בְּנֵי־אָדָם הַשּׁוֹבְרִים אוֹתְךָ, וְאוֹמְרִים לְךָ, שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה וּמָנוֹס, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם, הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַכּוֹפְרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵהֶם תִּבְרַח כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, כִּי דַּיְקָא עַל יָדָם נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, רְאֵה לְקַיֵּם מַה שֶּׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי ו, ב—ה): "נוֹקַשְׁתָּ בְאִמְרֵי־פִיךָ נִלְכַּדְתָּ בְּאִמְרֵי־פִיךָ,

עֲשֵׂה־זֹאת, אֵפוֹא, בְּנִי, וְהִנָּצֵל, כִּי בָאתָ בְכַף־רֶעֶךָ, לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ, אַל תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ, הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיָּד, וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ" וְגוֹ'; כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ הֵן רַק שֶׁהִפְלַטְתָּ מִפִּיךָ דִּבּוּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִלְכַּדְתָּ בְּרֶשֶׁת כָּזוֹ שֶׁבָּהּ נִלְכַּדְתָּ — עֲצָלוּת וּמְרִירוּת, יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא הַכֹּל עֲצַת הַיֵּצֶר, הָרוֹצֶה לַהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וּבֶאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אַב הָרַחֲמִים, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתְךָ, וְחָפֵץ לַעֲזֹר לְךָ — אִם רַק תַּטֶּה אֶת לִבְּךָ אֵלָיו, וְתִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵילוּ נִסִּים נִגְלִים יַעֲשֶׂה עִמְּךָ; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרַי, וּמְקַיְּמָם בֶּאֱמֶת, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי לֵצִים וּמִינִים, כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, הַמְּדַבְּרִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז, כִּי הֵם מַכְנִיסִים יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, עֲצָלוּת וּמְרִירוּת בְּתוֹךְ הָאָדָם, כִּי עַל־יְדֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת גּוֹרְמִים תֹּהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְּהוֹם, כִּי אֵלּוּ הָאַתֵּאִיסְטִים, אֲשֶׁר כּוֹפְרִים בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עוֹלָמָם הוּא עוֹלָם שֶׁל תֹּהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוֹם, וְעַל־כֵּן הֵם בְּתוֹךְ תּוֹכָם מְמֹרְמָרִים וּמְלֵאִים יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, וְאַף

שֶׁבִּפְנִים הֵם מַרְאִים לְךָ כְּאִלּוּ הֵם הֲכִי מְאֻשָּׁרִים בְּחַיֵּיהֶם, וּכְאִלּוּ אֵין עֲלֵיהֶם שׁוּם עֹל, תִּלְעַג לָהֶם, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לִחְיוֹת וּלְהַרְגִּישׁ חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים בְּרוּכִים וּנְעִימִים בְּעוֹלָם שֶׁל תֹּהוּ וָבֹהוּ?! לֹא־כֵן מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין — כָּל זְמַן שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בַּלְּבוּשׁ הַגַּשְׁמִי וְהַחוֹמְרִי, שֶׁהוּא נִמְצָא בּוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁקִּלְקֵל בְּרִיתוֹ וְשָׁפַךְ זַרְעוֹ לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְטִמֵּא אֶת מֹחוֹ בְּכָל מִינֵי זֻהֲמוֹת שֶׁל נְאוּף, שִׁקּוּץ וְתֵעוּב, וּפִטֵּם אֶת עַצְמוֹ בַּאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכוּ׳, אֵיךְ יָבִין מֹחוֹ הַמְלֻכְלָךְ וְדַעְתּוֹ הַפְּגוּמָה וּלְבָבוֹ הֶעָקֹם בְּדְבָרִים רוּחָנִיִּים?! אֶלָּא הַהֶכְרֵחַ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְלֵידַע, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְיֵצֵית אֶת הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁמָּסְרוּ אֶת נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְטִהֲרוּ וְזִכְּכוּ אֶת עַצְמָם וְאֶת גּוּפָם, עַד שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ כָּל אֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בְּשִׁכְלִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהֵם הִשִּׂיגוּ אֶת הָאֱמֶת — אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הָאוֹר

וְהַחִיּוּת וְהַתִּקְוָה, וּמִי שֶׁדָּר בְּעוֹלָם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה,
וְיוֹדֵעַ וְצוֹפֶה וּמַבִּיט, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב אוֹתוֹ,
כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר, אָז
חַיָּיו חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים בְּרוּכִים וְחַיִּים
נְעִימִים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים יוֹתֵר טוֹבִים מֵחַיֵּי הָאֱמוּנָה
הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ מִכָּל
מִינֵי כִּתּוֹת שֶׁל מִינִים וְכוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְצוּיִים
עַכְשָׁו בָּעוֹלָם בְּכָל מִינֵי שֵׁמוֹת נִרְדָּפִים, הַמִּסְתּוֹבְבִים
בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְהֵם מִסְטָרָא דְּעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם כּוֹפְרִים
גְּמוּרִים, אַתֵּאִיסְטִים, אֲשֶׁר עוֹלָמָם הוּא תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְחֹשֶׁךְ
עַל־פְּנֵי תְּהוֹם, וְהֵם מְשֻׁקָּצִים וּמְתֹעָבִים בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹת
וּמִדּוֹת רָעוֹת, וּמֻפְקָרִים לְגַמְרֵי, וְאֵינָם מִתְחַשְּׁבִים עִם
חַיֵּי בְּנֵי־אָדָם, וְהֵם הַמַּכְנִיסִים עֲצֵבוּת וְעַצְלוּת בְּתוֹךְ
אֵלּוּ הַהוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, יוֹתֵר טוֹב לְךָ,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִבְרֹחַ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר זָכוּ
לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמָם וְאֶת גּוּפָם, וְקִדְּשׁוּ וְטִהֲרוּ אֶת מֹחָם,
וְזָכוּ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם תָּמִיד
דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְלֵאִים אוֹר וְחִיּוּת וְזִיו וְנֹעַם,
וְעוֹלָמָם הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, וְאִם תִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם,
אֲזַי הֵם יַמְשִׁיכוּ גַּם עָלֶיךָ אוֹר וְחִיּוּת וַעֲרֵבוּת וְנֹעַם וְזִיו,
וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת זָרִיז וּמֻצְלָח בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ, וְתִהְיֶה תָּמִיד
שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקֶךָ, וְאַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה שָׂרוּי

בִּסְפֵקוֹת וּבְעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַזְּרִיזוּת, כִּי הַזְּרִיזוּת מַכְנֶסֶת בְּלֵב הָאָדָם תְּשׁוּקָה וְחִיּוּת לִחְיוֹת וְלִבְנוֹת וּלְהַמְצִיא הַמְצָאוֹת חֲדָשׁוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְתָמִיד יֵשׁ לוֹ תָּכְנִיּוֹת אֵיךְ לַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ, וְאֵיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְיַפּוֹת יוֹתֵר אֶת חַיָּיו בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, לֹא־כֵן הֶעָצֵל, עָלָיו אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי יט, טו): "עַצְלָה תַּפִּיל תַּרְדֵּמָה" וְגוֹ׳, "טָמַן עָצֵל יָדוֹ בַּצָּלָחַת גַּם אֶל פִּיהוּ לֹא יְשִׁיבֶנָּה" (שָׁם יט, כד):; כִּי הָעַצְלוּת הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמַכְנֶסֶת בּוֹ יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם חָרַב בַּעֲדוֹ, וּמַה גַּם מֵרֹב עַצְבוּתוֹ וְעַצְלוּתוֹ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לַהֲרֹס וְלִשְׁבֹּר וּלְקַלְקֵל וְכוּ׳, כִּי אֵינוֹ חָפֵץ בְּחַיָּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְקַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵדַע, כִּי יֵשׁ לְךָ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּלְגַלּוֹת לִפְנֵיהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ אֶצְלוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים, מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁמָתוֹ נֶאֶצְלָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָרְדָה אֶל זֶה הָעוֹלָם

בְּהִתְלַבְּשׁוּת גּוּף עָכוּר וְעוֹלָם גַּשְׁמִי וְחוֹמְרִי, אֲשֶׁר מָלֵא הַסְּתָרוֹת, וְאִם אֵינוֹ בַּטְלָן, רַק לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, אֲזַי לֹא רַק שֶׁיָּכוֹל לְהָאִיר עַל עַצְמוֹ עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא גַּם יָכוֹל לִבְנוֹת וּלְקָרֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהוֹרִיד אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְדָבָר זֶה תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַזְּרִיזוּת, וּמִי שֶׁזָּרִיז בֶּאֱמֶת, אֲזַי הוּא תָּמִיד רָץ וְחָפֵץ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְזֻלָּתוֹ, וּמַצְלִיחַ.

ז.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּיֵאוּשׁ, כִּי הַיֵּאוּשׁ בָּא מֵעַצְלוּת וַעֲצָבוּת, וְכָל מִי שֶׁזָּרִיז בְּיוֹתֵר, זוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁהוּא עָצוּב וְשׁוֹרֶה בְּדִכָּאוֹן, שֶׁאָז הוּא תָּמִיד עָצֵל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין זוֹ עֵצָה לִחְיוֹת כָּךְ בִּמְרִירוּת וּבְעַצְלוּת, כִּי אֶל שׂוּם דָּבָר לֹא תַּגִּיעַ עַל־יְדֵי־זֶה, רַק תִּכָּנֵס יָשָׁר בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו עוֹד בְּחַיֶּיךָ, כִּי הֶעָצֵל שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ כְּפֶגֶר מֵת, וּמִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, וְאַף אֶחָד לֹא מִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְתֵדַע שֶׁהַחַיִּים שֶׁל

הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעִקַּר גְּדֻלַּת הָאָדָם הוּא כְּפִי מִדַּת זְרִיזוּתוֹ: אִם הוּא זָרִיז, אֲזַי הוּא תָּמִיד נִשְׂכָּר, וְאִם הוּא עָצֵל, אֲזַי הוּא תָּמִיד מַפְסִיד, כִּי עִקַּר הַהֶפְסֵד לָאָדָם הוּא עַל־יְדֵי עַצְלוּת, שֶׁבָּאָה מִיֵּאוּשׁ, וְעִקַּר הַהַצְלָחָה בָּא מִזְּרִיזוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת זָרִיז, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת זָרִיז בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ, כִּי הַזְּרִיזוּת הִיא יְסוֹד וְעִקַּר גָּדוֹל בְּחַיֵּי הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאִם אַתָּה רוֹאֶה אָדָם שֶׁמַּצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, תֵּדַע שֶׁהוּא מִטִּבְעוֹ אִישׁ זָרִיז, וּבְגַשְׁמִיּוּת רוֹאִים, אֲשֶׁר הַזָּרִיז תָּמִיד זָרִיז, וְתָמִיד עָסוּק בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְרֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ בְּתוֹךְ הָעֵסֶק, עַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת מַצְלִיחַ, כִּי עִקַּר הַהַצְלָחָה בְּגַשְׁמִיּוּת הוּא כְּפִי מִדַּת הַזְּרִיזוּת שֶׁבּוֹ, וּכְמוֹ־כֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוּת, אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁאָחַד מִתְיַגֵּעַ בִּתְפִלָּה, וּמִתְפַּלֵּל בִּדְבֵקוּת אֲמִתִּית, וְאָחַד לוֹמֵד הַרְבֵּה תּוֹרָה, וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, תֵּדַע שֶׁהוּא מִטִּבְעוֹ זָרִיז, כִּי הָעִקָּר וְהַיְסוֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הַזְּרִיזוּת, וּכְפִי מִדַּת הַזְּרִיזוּת שֶׁבָּאָדָם, כֵּן הוּא זוֹכֶה

לְהַצְלָחָה בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁתִּהְיֶה זָרִיז גָּדוֹל, וְאָז תִּרְאֶה בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַזְּרִיזוּת, תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה לְזָרֵז אֶת עַצְמְךָ הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת — לַעֲשׂוֹת אֶת מַעֲשֶׂיךָ בִּזְרִיזוּת, וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת — לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם וְלִלְמֹד בִּזְרִיזוּת, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ.

ט.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מְאֹד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִבְרַח מִכָּל מִינֵי עַצְבוּת וְעַצְלוּת, אֲשֶׁר הוֹרֶסֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת זָרִיז בְּכָל עִנְיָנָיו, כְּמוֹ־כֵן הוּא זוֹכֶה לְהַצְלִיחַ בְּכָל עִנְיָנָיו, וּלְהִפּוּךְ — כְּפִי שֶׁהוּא מִתְעַצֵּל בְּכָל עִנְיָנָיו, כֵּן הוּא מַפְסִיד בְּכָל עִנְיָנָיו, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת חָכָם, וְתִהְיֶה זָרִיז בְּכָל עִנְיָנֶיךָ, וְאָז תָּמִיד הַהַצְלָחָה תָּרוּץ אַחֲרֶיךָ.

י.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ: אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָרִיז גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ, לְהִזְדָּרֵז מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר הוּא הָעֲשִׂיָּה — לִלְמֹד הַרְבֵּה, וְלַעֲשׂוֹת מִצְווֹת הַרְבֵּה, וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה, וְלִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְלַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים דַּעַת וְשֵׂכֶל גָּדוֹל לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם מִדַּת הַזְּרִיזוּת, זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאַל תְּבָהֵל מִפְּנֵי זֶה לוֹמַר: "מָתַי אוּכַל לְקַיֵּם אַחַת מֵהֵנָּה — מִכָּל הָעִנְיָנִים הַלָּלוּ, וּלְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמִי בְּכָל הַקְּדֻשׁוֹת, וּלְהַצְלִיחַ בִּדְרָכַי", כִּי צָרִיךְ לְבַל יִהְיֶה מְבֹהָל לַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, רַק יֵלֵךְ בְּנַחַת וּבְהַדְרָגָה מְעַט מְעַט, וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם וְלַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וּמֵחֲמַת זֶה מִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּשׂוֹרָפָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמֵּחֲמַת הַבֶּהָלָה, חוֹטְפִים מַה שֶּׁלֹּא צְרִיכִים, רַק צָרִיךְ לִנְהֹג בְּהַדְרָגָה וּבְנַחַת מְעַט מְעַט, וְאִם לִפְעָמִים אֵין הָאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מַה לַּעֲשׂוֹת? אַף רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ (בָּבָא קַמָּא כה:), וַיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְכִסֵּף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַכְּסוּפִים בְּעַצְמָם הֵם דְּבָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְרַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי (סַנְהֶדְרִין קו:), וְכָל זֶה נוֹהֵג בְּרוּחָנִיּוּת, שֶׁצְּרִיכִים לָדַעַת, שֶׁאַף שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לַעֲשׂוֹת, עִם כָּל זֶה צְרִיכִים לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵל עִם

הַזְּרִיזוּת, וְכֵן הוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁאַף שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָרִיז מְאֹד מְאֹד, וְלֵידַע שֶׁחֶבֶל עַל הַזְּמַן, וְיכוֹלִים עִם הַזְּמַן הַיָּקָר לְהַצְלִיחַ מְאֹד מְאֹד, וַחֶבֶל עַל כָּל רֶגַע וָרֶגַע שֶׁמְּבַזְבְּזִים, עִם כָּל זֹאת לֹא בְּכָל פַּעַם הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְחַכּוֹת הַרְבֵּה, וְאָז בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְחַכֶּה, אָסוּר לוֹ לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וּכְשֶׁיֵּדַע דָּבָר זֶה, אָז הַיָּקָא יַצְלִיחַ, עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּדְבָרֵינוּ מֵעֵנְיַן הַזְּרִיזוּת — אֵיךְ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָרִיז בְּעִנְיָנָיו בֵּין בְּגַשְׁמִי בֵּין בְּרוּחָנִי, וְאָז בֶּאֱמֶת תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתִהְיֶה אִישׁ מֻצְלָח; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ לִי, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָרִיז גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה׳, לְהִזְדָּרֵז מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת ה׳, כִּי עִקַּר הוּא הָעֲשִׂיָּה, לִלְמֹד הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מִצְווֹת הַרְבֵּה, וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת ה׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תְּהִי נִבְהָל, כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה בִּסְפָרִים קְדוֹשִׁים עִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת הַרְבֵּה, אַל תְּהִי נִבְהָל מִפְּנֵי זֶה לֵאמֹר מָתַי אוּכַל לְקַיֵּם אַחַת מֵהֵנָּה מִכָּל הָעִנְיָנִים הַלָּלוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן כֻּלָּם צָרִיךְ לְבַל יִהְיֶה מְבֹהָל לַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, רַק לֵילֵךְ בְּנַחַת וּבְהַדְרָגָה מְעַט מְעַט, וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם וְלַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בִּשְׂרָפָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמֵּחֲמַת הַבֶּהָלָה חוֹטְפִין מַה שֶּׁאֵין צְרִיכִין, רַק צָרִיךְ לִנְהֹג בְּהַדְרָגָה בְּנַחַת מְעַט מְעַט, וְאִם לִפְעָמִים אֵין הָאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל בַּעֲבוֹדַת ה׳ — מַה לַּעֲשׂוֹת, אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ (בָּבָא קַמָּא כה:), וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לִכְסֹף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַכְּסוּפִין בְּעַצְמָם הֵם דְּבָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְרַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי (זֹהַר שְׁמוֹת קסב.).

(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כז)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיָּה מְרֻצָּה

יְחַזֵּק אֶת הָאָדָם, שֶׁיְּקַבֵּל כָּל הַבָּא עָלָיו בְּשִׂמְחָה, וְיִהְיֶה
מְרֻצֶּה עִם הַכֹּל, וְאָז דַּיְקָא יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים
וְנָעִימִים, וְיַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל אָדָם צָרִיךְ
לִהְיוֹת מְרֻצֶּה בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי צָרִיךְ
לַחֲקֹק בְּדַעְתּוֹ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב, שֶׁלֹּא כָּל
מַה שֶׁרוֹצֶה — מְקַבֵּל, וְלֹא כָּל מַה
שֶׁמְּקַבֵּל — רוֹצֶה, וְעַל־כֵּן עַל כָּל
אָדָם לִהְיוֹת מְרֻצֶּה בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעא)

קוּנְטְרֵס

תְּהִיֶּה מְרֻצָּה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, וְהַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹת אוֹתוֹ, וְלִרְאוֹת אֵיךְ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יְהַרְהֵר אַחַר דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, "תְּהִיֶּה מְרֻצָּה" מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֵדַע כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמַכְאוֹבֶיךָ, וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי אִם הָאָדָם מַחֲזִיק מַעֲמָד בְּעֵת צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה וּשְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד, וְשׁוּם מַלְאָךְ וְשׁוּם שָׂרָף אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד בְּמְחִיצָתוֹ, וְאַף שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד מְאֹד, כִּי

עוֹבְרִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים עַד מְאֹד, עַד שֶׁיָּכוֹל לִנְשֹׁךְ חֲתִיכַת עֵץ מֵרֹב יִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, אוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵרֹב צָרוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו, וְעִם כָּל זֹאת אִם הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְהוּא מְרֻצֶּה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאוֹמֵר "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קמה, יז), "צַדִּיק הוּא ה' כִּי פִיהוּ מָרִיתִי" (אֵיכָה א, יח), "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט", "אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד). אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַעֲלָתוֹ בַּשָּׁמַיִם, כִּי מִתְפָּאֲרִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עִם הָאָדָם הַזֶּה, אֵיךְ שֶׁהוּא נִשְׁאָר חָזָק וְאַמִּיץ בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם מְנַסִּים אֶת כָּל אָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וּכְפִי שָׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְהַכֹּל כְּדֵי לִרְאוֹת מַה יַּעֲשֶׂה בְּעֵת צָרוֹתָיו וּבְעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג

אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה
מְאֹד, וּבְדֶרֶךְ נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת מֵעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְעַל־כֵּן
רֹב הָעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּלָל,
וּמִזֶּה בָּא, שֶׁנִּכְנָסִים בְּרֹב בְּנֵי־הָאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת
עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא
לִצְלָן, מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם וּמַכְאוֹבֵיהֶם, שֶׁעוֹבְרִים
עֲלֵיהֶם, כִּי הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵהָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם;
וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה שֶּׁעוֹבֵר —
צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים, מְרִיבוֹת וּבְלְבּוּלִים,
חֻלְשׁוֹת הַדַּעַת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, רְאֵה לְסַלֵּק אֶת דַּעְתְּךָ
לְגַמְרֵי וְ"תִּהְיֶה מְרֻצֶּה" מִכָּל הַבָּא עָלֶיךָ, וְתַאֲמִין
בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית,
כְּדֵי לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, וּכְדֵי לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינַת עֻזּוֹ
יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, כִּי אֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב נִשְׁבָּר
וְנִדְכֶּה (עַיֵּן בַּזֹּהַר תְּרוּמָה קנח:); וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי,
לִהְיוֹת חָכָם, וּבְעֵת צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים,
אַל תְּהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תְּבַלְבֵּל עַצְמְךָ מִשּׁוּם
בִּלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תָּשִׂים לֵב אֶל כָּל אֵלּוּ הַמְבַלְבְּלִים
דַּעְתְּךָ וְרוֹצִים לְהַפִּילְךָ, אֶלָּא בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ
אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, כְּפִי שֶׁאַתָּה
רָגִיל לְדַבֵּר בָּהּ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, אֲשֶׁר בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁעוֹבֵר

עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאַתָּה מְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאַתָּה מְרֻצֶּה
מֵהַכֹּל, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נָמוֹךְ, בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה,
אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֵיזֶה אוֹר, אֵיזֶה זִיו וְאֵיזֶה נֹעַם
יֶמְשָׁךְ אָז עַל נִשְׁמָתְךָ, אִם רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד. וְתֵדַע,
אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁרֹב רֻבָּם שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ כְּבָר
בְּזֶה הָעוֹלָם, לֹא זָכוּ וְלֹא הִגִּיעוּ אֶל מַדְרֵגָתָם הַגְּבוֹהָה
וְהַנִּשְׂגָּבָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד בְּעֵת שֶׁעָבְרוּ
עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ
כָּל מִינֵי מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת: אָבִינוּ
הָרִאשׁוֹן אַבְרָהָם הִתְנַסָּה בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים,
וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיק מַעֲמָד וּבָרַח יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
וְכֵן יִצְחָק אָבִינוּ סָבַל מַה שֶּׁסָּבַל, וְעִם כָּל זֹאת הָיָה
מוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר פָּשַׁט אֶת
צַוָּארוֹ לְהִשָּׁחֵט בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל יָמָיו סָבַל חֲרָפוֹת
וּבְזָיוֹנוֹת מִבָּנוֹ עֵשָׂו, שֶׁהָיָה רוֹצֵחַ וְשׁוֹפֵךְ דָּמִים וְכוּ',
וְעִם כָּל זֹאת חִזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וּבָא אֶל בִּטּוּל אֶמֶת אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם
כְּלָל, וְכֵן יַעֲקֹב אָבִינוּ סָבַל כָּל יְמֵי חַיָּיו צָרַת עֵשָׂו,
שֶׁרָצָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ, צָרַת לָבָן שֶׁנִּצֵּל אוֹתוֹ, צָרַת יוֹסֵף,
צָרַת דִּינָה, צָרַת שִׁמְעוֹן וְצָרַת רָחֵל וְכוּ' וְכוּ', וְעִם
כָּל זֹאת תָּמִיד בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּכְלַל לְגַמְרֵי
בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יח.):

מִנַּיִן שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לג, כ): "וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", וְאָבוֹת הָעוֹלָם אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, עַל אַף שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, דִּינִים וּמַכְאוֹבִים קָשִׁים וּמָרִים, הֵם הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וּבָרְחוּ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּכְלְלוּ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזָכוּ שֶׁמַּזְכִּירִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם — אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק מַעֲמָד בְּתִקֻּף מְרִירוּתוֹ וְצָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְהוּא מְרֻצֶּה מֵהֶם, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק דַּיְקָא, אָז זוֹכֶה לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה כְּסֵא וּמֶרְכָּבָה לֶאֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תִּקְרָא תִּגָּר בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, רַק תִּדֹּם וְתִשְׁתֹּק בְּמַחֲשַׁבְתְּךָ וּבְדִבּוּרְךָ, וְאַל תִּשְׁאַל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תַּאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל כָּל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתָמִיד "תִּהְיֶה מְרֻצֶּה" מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, עַל

אַף שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ עַכְשָׁו צָרוֹת קָשׁוֹת וּמָרוֹת עַד מְאֹד, וְכִמְעַט שֶׁתִּשְׁתַּגַּע מֵרֹב צָרוֹת, עִם כָּל זֶה תֵּדַע, שֶׁבְּוַדַּאי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה וְנִשְׂגָּבָה עַד מְאֹד, וְ״תְּהִיֶּה מְרֻצֶּה״ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְהוּא רוֹצֶה מִמְּךָ רַק תְּפִלָּה — שֶׁתִּתְיַחֵד לְעַצְמְךָ מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְסוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרָע יָבוֹא הַטּוֹב, וְתִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַשֵּׁם וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, כִּי יִתְהַפְּכוּ כָּל הַמְּרִירוּת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ לְטוֹבָה, וְתִרְאֶה שֶׁהַכֹּל הָיָה לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית, כִּי עַל־פִּי־רֹב בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים עַד מְאֹד, וְכִמְעַט שֶׁיֵּצֵא מִדַּעְתּוֹ מֵרֹב צָרוֹתָיו, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ עָלָיו עִוּוּת הַדִּין, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכַעַס וּבְרֹגֶז עָלָיו, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אַף פַּעַם לֹא יַעֲזֹר לוֹ, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא מְרֻצֶּה בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, וּמְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אָז דַּיְקָא נִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְרוֹאֶה אֵיךְ שֶׁהָרָע וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, הָיוּ כְּסֵא לַטּוֹב וְלַחֶסֶד,

לַקְּדֻשָּׁה וְלָאוֹר שֶׁיִּזְכֶּה לָהֶם. וּכְלָל זֶה תֵּדַע — כְּפִי הַטּוֹב, הָאוֹר וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁמְּחַכִּים לוֹ, כְּמוֹ־כֵן עוֹבְרִים עָלָיו קֹדֶם צַעַר, יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים קָשִׁים וּמָרִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, וְהוּא מְרֻצֶּה, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגָלִים, וְהָעִקָּר לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלָיו בְּאַהֲבָה, וְלִהְיוֹת מְרֻצֶּה, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּכָל הַצָּרוֹת, הַמְרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה מְקַבֵּל אֶת זֹאת, וְאַף שֶׁגַּם יְדִיעָה זוֹ קָשֶׁה מְאֹד לְקַבֵּל, כִּי מֵרֹב צָרוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגָלִים, כְּמַעַט שֶׁיִּתְפּוֹצֵץ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת אִם רַק רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת, הַהֶכְרֵחַ לְהוֹדוֹת בַּמֶּה שֶׁאָמַר הֶחָכָם: "הַסַּבָּלָנוּת הִיא תַּחְבּוּלָה לְמִי שֶׁאֵין לוֹ תַּחְבּוּלָה", וְאִם תַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, דִּבּוּרִים אֵלּוּ, תִּרְאֶה וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל אֶת אֱמִתּוּתָם, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם רַק לְבָרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַק שָׁם יְכוֹלִים לְהִוָּשַׁע, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַרְבֶּה לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים

וּבְתַחֲנוּנִים, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו וְיוֹצִיאוֹ מֵהַמֵּיצָר וְהַצָּרָה שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ, עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בָּהֶם בִּקְבִיעוּת, זֶה בְּעַצְמוֹ יַרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהָבִין, שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַקְבֵּל אֶת כָּל הַבָּא עָלָיו לְטוֹבָה, וְיִהְיֶה מְרֻצֶּה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ לְקַוּוֹת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁגַּם לְקַבֵּל אֶת זֶה צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים וְהִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבֵּרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁכְּבָר אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת עִם עַצְמוֹ מֵרֹב מְרִירוּתוֹ, הַרְפַּתְקָאוֹתָיו וּבִלְבּוּלָיו, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁנִּכְנָס בְּלֵב הָאָדָם לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵין זוֹ שׁוּם עֵצָה, כִּי מִי אָמַר לְךָ, שֶׁאַחַר־כָּךְ יִהְיֶה יוֹתֵר טוֹב, כִּי אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים אֲשֶׁר הַמְאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא (עַיֵּן שְׁמָחוֹת ב, א בְּעִין זֶה), וְאִם־כֵּן הוּא מְאַבֵּד גַּם אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְגַם אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־כֵּן מַה שָּׁוִים לוֹ כָּל הַחַיִּים?! וְאַף שֶׁמֵּרֹב מְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם לֹא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר, זֶה בָּא לוֹ רַק מֵחֲמַת קַטְנוּת וְחֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי מִי שֶׁבֶּאֱמֶת יוֹדֵעַ בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיוֹדֵעַ אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַשִּׂיג אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא יוֹדֵעַ מֶרְחוֹק מַה נִּקְרָא שַׁעֲשׁוּעַ וְתַעֲנוּג הָעוֹלָם הַבָּא, לֶהָנוֹת מִזִּיו

שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי יְגִיעָתוֹ, טִרְחָתוֹ וְצָרוֹתָיו, יְסוּרָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו בְּזֶה הָעוֹלָם וְכוּ׳, וּכְפִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְ״תְּהֵיֶה מְרֻצֶּה״ מִכָּל אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי יַהֲפֹךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ה.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים וּבְהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְאַף שֶׁמֻּרָּב צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אֵינְךָ יָכוֹל לְתָפֹס וּלְהַשִּׂיג מַה וְּלָמָּה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהַאֲמִין בַּצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּבְתַלְמִידֵיהֶם, שֶׁכְּבָר זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ, וְהִשִּׂיגוּ מַה שֶּׁהִשִּׂיגוּ, עַד שֶׁהוֹרִידוּ אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְחִדְּשׁוּ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הַשָּׁוִים לְכָל נֶפֶשׁ, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כֹּחַ לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ נֶפֶשׁ כָּל חַי, אֲפִלּוּ הַקָּטָן וְהַפָּחוּת וְהַיָּרוּד — אִם רַק יַטֶּה אָזְנוֹ וְלִבּוֹ לִשְׁמֹעַ אֶל דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, אָז יִזְכֶּה לָצֵאת מִצָּרוֹתָיו וּמִמְּצוּקוֹתָיו, אַף עִקַּר הַצָּרָה, שֶׁנִּדְמֶה לָאָדָם, שֶׁאֵין מִתְכַּוְּנִים אֵלָיו, הֵינוּ שֶׁהוּא כְּבָר נָפַל כָּל־כָּךְ,

שֶׁאֵין הַדְּבָרִים נוֹגְעִים לוֹ כְּלָל, כִּי לִפְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָדָם שׁוֹמֵעַ אוֹ מְעַיֵּן בִּסְפָרִים, וְרוֹאֶה אֶת הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁחִזְּקוּ אוֹתָנוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְתַלְמִידֵיהֶם הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם, וְהוֹדִיעוּ לָנוּ שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל כְּמוֹ שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְסָמוּךְ לוֹ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְגַם מִשָּׁם מְצַפֶּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִתְשׁוּבָתוֹ בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה שֶׁהוּא, אַךְ מֵחֲמַת חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמַּעֲשָׂיו שֶׁאֵינָם טוֹבִים, כִּי יָדַע אִינִישׁ בְּנַפְשֵׁיהּ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא גָּרוּעַ מִן הַכֹּל, וְלֹא עָלָיו נֶאֶמְרוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, הַגַּם כִּי הַצַּדִּיקִים בֵּאֲרוּ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁהֵם מְדַבְּרִים אֲפִלּוּ עַל הַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הֵם רוֹצִים רַק לְפַתּוֹת אוֹתוֹ וּלְהָסִיתוֹ, וּלְהַכְנִיס עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ פְּשָׁרָה בְּעַלְמָא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל עוֹד יוֹתֵר וְיִהְיֶה גָּרוּעַ בְּיוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל הָאֱמֶת הוּא יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ אֶת פְּחִיתוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָחוֹק מִמֶּנּוּ מְאֹד, וּכְבָר אָבְדָה תִּקְוָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְכַיּוֹצֵא בַּחֲלִישׁוּת וּבִנְפִילוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁרוֹצֶה הַבַּעַל דָּבָר לְהָסִיתוֹ וּלְהַדִּיחוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, אֲבָל אוֹתָם שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל בְּתוֹךְ הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ הָאוֹחֲזִים עַצְמָן בַּצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֵם מַאֲמִינִים בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי כָּל דִּבְרֵי הַצַּדִּיק וְהִתְחַזְּקוּתוֹ, אֵינָם בְּדֶרֶךְ פְּשָׁרָה וּפִתּוּי וַהֲסָתָה,

חַס וְשָׁלוֹם, רַק כָּךְ הִיא הָאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, כִּי בְּגֹדֶל הַשְׂגָתָם הָעֲצוּמָה הִשִּׂיגוּ אֶת הָאֱמֶת — אֲשֶׁר רַבִּים רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ, עַד אֵין חֵקֶר, וְהוּא יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת "לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח" (שְׁמוּאֵל־ב יד, יד), אֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר נִדַּח לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הַדִּבּוּרִים שֶׁהַצַּדִּיקִים מְחַזְּקִים אוֹתָנוּ וּמְנַחֲמִים אוֹתָנוּ וּמְעוֹרְרִים וּמְקִיצִים אוֹתָנוּ, לֵידַע כִּי עֲדַיִן הַשֵּׁם אִתָּנוּ וּבְמִקּוֹמֵנוּ מַמָּשׁ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, לֹא מִלְּבָם הוֹצִיאוּ דְּבָרִים אֵלֶּה, רַק הֵם דִּבְרֵי הַשֵּׁם מַמָּשׁ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ הוֹדִיעַ לָנוּ הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים וְתַלְמִידֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁנִּשְׁאֲרוּ אַחַר הִסְתַּלְּקוּתָם, לֵידַע כִּי עֲדַיִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְלֹא יַעַזְבֵנוּ לְעוֹלָם, "עַד יְכוֹנֵן וְעַד יָשִׂים אֶת יְרוּשָׁלַיִם תְּהִלָּה בָּאָרֶץ" (יְשַׁעְיָה סב, ז), וּלְעָתִיד לָבוֹא יִזְכּוּ לִרְאוֹת זֹאת בָּעֵינַיִם מַמָּשׁ, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה מ, ה): "וְנִגְלָה כְּבוֹד הַשֵּׁם וְרָאוּ" וְכוּ', "כִּי פִּי הַשֵּׁם דִּבֵּר", וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר כָּל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְתַלְמִידֵיהֶם סוֹבְבִים וְהוֹלְכִים גַּם עָלֶיךָ, וּבְוַדַּאי אִם תַּכְנִיס אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּךָ, וּתְקַיֵּם בֶּאֱמֶת, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אָז תִּזָּכֶה לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם אֶל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ, וְתִזָּכֶה

לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם עַל לִבּוֹ דְּבָרִים אֵלּוּ.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל אַף שֶׁנִּפַּלְתָּ עַכְשָׁו בְּעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְנִכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ וְכוּ׳, אֲפִלּוּ בַּעֲבֵרָה הֲכִי גְּרוּעָה וְכוּ׳, כִּי רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה עַד אֵין סוֹף, וּבְוַדַּאי גַּם עָלֶיךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם, וְיוֹדֵעַ מִי הֵבִיא אוֹתְךָ לְמַה שֶׁהֵבִיא, וְלָכֵן הִזָּהֵר שֶׁהַמַּצְפּוּן לֹא יַהֲרֹס אוֹתְךָ, וּרְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְ״תִּהְיֶה מְרֻצֶּה״ מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וְתֵדַע כִּי גַּם שָׁם בִּמְקוֹמְךָ, בַּמָּקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא, גַּם שָׁם מֵאִיר אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמְךָ — מַדּוּעַ אַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם לִמְקוֹמוֹת מְגֻנִּים כָּאֵלּוּ, וְאַתָּה נִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר קִבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה קַבָּלוֹת — לֹא לַחֲזֹר אֶל הָרָע וְהַטְּנוּף וְהַזְּהָמָה שֶׁנִּלְכַּדְתָּ בָּהֶם, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ כְּלָל, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ כְּרֶגַע, רַק ״תִּהְיֶה מְרֻצֶּה״ מֵהַכֹּל, וַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה נִמְשָׁךְ, וּמֵהֵיכָן שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתְךָ, כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ

רְשָׁעִים גְּדוֹלִים שָׁנִים רַבּוֹת, וְעָבְרוּ עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאַחַר־כָּךְ הִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְנַעֲשׂוּ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה גְּמוּרִים, כַּמּוּבָא כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלֶּה בַּגְּמָרָא וּבַמִּדְרָשִׁים וּבִשְׁאָר הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים; וּכְמַעֲשֶׂה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא (עֲבוֹדָה זָרָה יז.), שֶׁאָמְרוּ עָלָיו, עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ זוֹנָה אַחַת בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ. וּפַעַם אַחַת שָׁמַע שֶׁיֵּשׁ זוֹנָה אַחַת בִּכְרָכֵי הַיָּם, וְהָיְתָה נוֹטֶלֶת כִּיס דִּינָרִין בְּשִׂכָרָהּ, נָטַל כִּיס דִּינָרִין וְהָלַךְ, וְעָבַר עָלֶיהָ שִׁבְעָה נְהָרוֹת, בְּשָׁעַת הֶרְגֵּל־דָּבָר הֵפִיחָה, אָמְרָה — כְּשֵׁם שֶׁהַפָּחָה זוֹ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת, כָּךְ אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה; הָלַךְ וְיָשַׁב בֵּין שְׁנֵי הָרִים וּגְבָעוֹת, אָמַר: "הָרִים וּגְבָעוֹת בַּקְּשׁוּ עָלַי רַחֲמִים", אָמְרוּ: "עַד שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים עָלֶיךָ, נְבַקֵּשׁ עַל עַצְמֵנוּ", וְכוּ', אָמַר: "שָׁמַיִם וָאָרֶץ בַּקְּשׁוּ עָלַי רַחֲמִים", אָמְרוּ: "עַד שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים עָלֶיךָ" וְכוּ', אָמַר: "חַמָּה וּלְבָנָה בַּקְּשׁוּ" וְכוּ', אָמְרוּ: "עַד שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים" וְכוּ', אָמַר: "כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בַּקְּשׁוּ" וְכוּ', אָמְרוּ: "עַד שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים" וְכוּ', אָמַר: "אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּי". הִנִּיחַ רֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכָּיו וְגָעָה בִּבְכִיָּה, עַד שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ, יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: "רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא מְזֻמָּן לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא", בָּכָה רַבִּי וְאָמַר: "יֵשׁ

הַקּוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּכַמָּה שָׁנִים, וְיֵשׁ הַקּוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת״, וְאָמַר רַבִּי: ״לֹא דַיָּן לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמְּקַבְּלִין אוֹתָן, אֶלָּא שֶׁקּוֹרִין אוֹתָן ״רַבִּי״״, עַיֵּן שָׁם; וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלֶּה מַעֲשִׂיּוֹת הַרְבֵּה מְאֹד בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ הַדָּבָר, הֲלֹא עֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה (אָבוֹת ד, ב), וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲבֵרָה יוֹתֵר, הוּא נוֹפֵל בְּיַד הַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּיוֹתֵר, וּמֵאַיִן בָּא שֶׁלְּבַסּוֹף יִתְגַּבֵּר נֶגֶד הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה? אַךְ הָעִנְיָן הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ נְשָׁמָה יְקָרָה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל לַעֲמֹד נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, כִּי אִם לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע, לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ יֵצֶר הָרָע כָּזֶה, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָה עִם בְּרִיּוֹתָיו (עֲבוֹדָה זָרָה ג.), וְאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן שׂוּם מְנִיעוֹת לָאָדָם, שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד בָּהֶן, אַךְ עִקַּר כָּל הַחֲטָאִים וְכָל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁהָאָדָם נִלְכָּד בָּהֶם, וְעִקַּר תַּאֲוַת נאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁהִיא עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר וַיִּקְרָא טו:), הָעִקָּר הוּא מֵחֲמַת שְׁטוּת, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִכֹּחוֹ, וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְתַאֲוַת נאוּף, שֶׁהִיא כְּלַל כָּל הַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּקְטָן מֹחוֹ וְנֶחְלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִכֹּחוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד תַּאֲוָה זֹאת, כִּי

עִקַּר הַגְּבוּרָה הִיא בַּלֵּב, וּמִי שֶׁלִּבּוֹ חָזָק, יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר נֶגֶד כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ כַּמָּה צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים, שֶׁעָמְדוּ בְּנִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי חָכְמָתָם וְדַעְתָּם, שֶׁזֶּה עִקַּר הַכֹּחַ שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז, יט): "הַחָכְמָה תָּעֹז לֶחָכָם" וְכוּ', וְעַל־כֵּן חָכְמָה אוֹתִיּוֹת — כֹּחַ מַה, כִּי הַמֹּחִין הֵם מְחִיצוֹת פְּרוּסוֹת בִּפְנֵי תַּאֲוַת נאוּף, רַק הָעִקָּר שֶׁיַּאֲמִין בְּכֹחוֹ, וְיֵדַע בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחַ שִׂכְלוֹ וּמֹחוֹ לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הַתַּאֲוֹוֹת, אֲפִלּוּ נֶגֶד תַּאֲוַת נאוּף, כִּי הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל הוּא הַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֲפִלּוּ שֶׁל הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, בְּוַדַּאי הִיא יְכוֹלָה לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם עִם כָּל הַתַּאֲוֹוֹת, כִּי אֵין זוֹ דֶּרֶךְ הָעֲנָוָה לְהַקְטִין כֹּחוֹ, וְלוֹמַר, שֶׁאֵין לוֹ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה כְּמוֹ הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, וּכְאִלּוּ אֵין בְּיָדוֹ כְּלָל לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וְצַדִּיק, כִּי עֲנָוָה כָּזוֹ אֲסוּרָה, וְהִיא עֲנָוָה פְּסוּלָה, וְאֵין זוֹ עֲנָוָה כְּלָל רַק מֹחִין דְּקַטְנוּת, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים לְכָל הַתַּאֲוֹוֹת וְהָעִקָּר לְתַאֲוַת נאוּף, רַק אַדְרַבָּה צָרִיךְ כָּל אֶחָד לוֹמַר לְעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְשָׁמָה גְּבוֹהָה מְאֹד, כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל גַּם־כֵּן גְּבוֹהָה וּקְדוֹשָׁה מְאֹד מְאֹד, וְצָרִיךְ לוֹמַר בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאֵין נָאֶה לוֹ לִהְיוֹת כָּרוּךְ אַחַר תַּאֲוֹוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן לַעֲבֹר אֵיזוֹ עֲבֵרָה,

חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־ב יז, ו): "וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בִּדַרְכֵי ה'" — שֶׁצְּרִיכִים לְהַגְבִּיהַּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם, וְלֵידַע כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּשָׁרְשׁוֹ רָחוֹק מֵעֲבֵרוֹת מְאֹד מְאֹד, וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם עִם כָּל הַתַּאֲווֹת, רַק הָעִקָּר שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע מִכֹּחוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא אוֹרֶבֶת מְאֹד לָאָדָם, וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה יוֹתֵר, יוֹנֶקֶת מִמֶּנּוּ הַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּיוֹתֵר, וּבוֹלַעַת אוֹתוֹ יוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים הַסִּטְרָא אַחֲרָא בּוֹלַעַת אֶת הָאָדָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמַּגַּעַת לְעֶצֶם פְּנִימִיּוּת קְדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ, וְהִיא מִתְחַזֶּקֶת וּמִתְגַּבֶּרֶת לִבְלֹעַ גַּם נְקֻדָּה זֹאת, וּמְבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי עֲבֵרָה גְּדוֹלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּדֵי לִבְלֹעַ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל תֵּכֶף כְּשֶׁהִיא רוֹצָה לִבְלֹעַ אֶת עֶצֶם פְּנִימִיּוּת קְדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ, אָזַי זֹאת הַנְּקֻדָּה עוֹמֶדֶת לַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּבֵית הַבְּלִיעָה שֶׁלָּהּ, כִּי זֹאת הַנְּקֻדָּה שֶׁל פְּנִימִיּוּת קְדֻשָּׁתוֹ הִיא בַּעֲלַת כֹּחַ גָּדוֹל מְאֹד, וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַסִּטְרָא אַחֲרָא לִבְלֹעַ אוֹתָהּ בְּשׁוּם אֹפֶן, וְלֹא דַּי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִבְלֹעַ אוֹתָהּ, אַף גַּם זֹאת הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה עוֹמֶדֶת לַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּבֵית הַבְּלִיעָה שֶׁלָּהּ, עַד שֶׁהִיא מֻכְרָחָה לִתֵּן הֲקָאוֹת לְהָקִיא וּלְהוֹצִיא כָּל הַקְּדֻשׁוֹת שֶׁבָּלְעָה מִזֹּאת הַנְּשָׁמָה, וּמִזֶּה בָּא מַה שֶּׁלִּפְעָמִים הָאָדָם נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אַחַר כַּמָּה

עֲבֵרוֹת, הַיְנוּ כִּי לִפְעָמִים עֲבֵרָה מְבִיאָה אֶת הָאָדָם
לִתְשׁוּבָה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁנִּלְכַּד בְּאֵיזוֹ עֲבֵרָה חֲמוּרָה,
רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַרְמֵר לִבּוֹ, וְנִתְעוֹרֵר
בִּתְשׁוּבָה, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר, וְכָל זֶה
מֵחֲמַת הַתְגַּבְּרוּת הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא בֶּאֱמֶת בַּעֲלַת כֹּחַ
גָּדוֹל, וּכְשֶׁהִיא רוֹאָה שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא רוֹצָה לִבְלֹעַ
אוֹתָהּ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, אָז מִתְגַּבֶּרֶת כְּנֶגְדָּהּ, עַד
שֶׁמַּכְרָחָה לִתֵּן הֶקָּאוֹת וּלְהַחֲזִיר אֶת הַקְּדֻשׁוֹת שֶׁבָּלְעָה
מִמֶּנּוּ, אַךְ בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל זֶה,
חַס וְשָׁלוֹם, כִּי (יוֹמָא פח:): הָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב,
אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי לִפְעָמִים
מִתְגַּבֶּרֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁבּוֹלַעַת אוֹתוֹ
בֶּאֱמֶת לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ כַּמָּה וְכַמָּה רְשָׁעִים, שֶׁלֹּא
שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה גַּם לְבַסּוֹף, וְנִכְרְתוּ וְנֶאֱבְדוּ לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא
לִצְלָן, כִּי זֶה סִתְרֵי דַּרְכֵי הַבְּחִירָה, שֶׁאֵין שׁוּם אָדָם
יָכוֹל לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם, וּבְוַדַּאי צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִן הָעֲבֵרָה
בְּתַכְלִית הַבְּרִיחָה, אַךְ אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר עָבַר מַה שֶּׁעָבַר, חַס
וְשָׁלוֹם, צָרִיךְ לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם
כְּלָל, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר רָצָה לְהִתְגַּבֵּר אַלְפֵּי פְּעָמִים
לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, וְנָפַל לְמַה שֶׁנָּפַל,
וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל לַעֲבֵרוֹת גְּמוּרוֹת וַחֲמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם,
אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה כָּל עוֹד נִשְׁמָתוֹ בּוֹ,

וְהָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה — שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּדֵּל בְּכָל עֹז לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֲמִתִּי, וְיִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּגַלֶּה לוֹ אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה עַל יָדוֹ לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְאָז בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי עִקַּר הַכֹּחַ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע הוּא — עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, שֶׁהִיא כְּלָל וְעִקַּר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ (עַיֵּן מַכּוֹת כד.); וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, אַתָּה רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי חֲזָקָה, וְתָמִיד תִּשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבֵּין כָּךְ אַתָּה נוֹפֵל בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר יָצָאתָ וְנִתְעַלֵּיתָ וְכוּ׳, וְאַחַר־כָּךְ עוֹד פַּעַם נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ שֶׁהָיָה כָּךְ אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים וְכוּ׳, אַל תִּסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, רַק ״תִּהְיֶה מְרֻצֶּה״ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְתִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת גְּמוּרָה, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלֶיךָ לָצֵאת מֵעִמְקֵי עֲמָקִים מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶת מִקְצַת עֲבוֹדָתְךָ וְיִגִיעֲךָ, וְתָמִיד ״תִּהְיֶה

מְרֻצֶּה" מִכָּל הַבָּא עָלֶיךָ, וְתִבְרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְתִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי וְדוּיִים, וּתְפַיְּסוֹ בְּכָל מִינֵי פִּיּוּסִים, וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל מִינֵי תְּחִינוֹת וּבַקָּשׁוֹת בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְלֹא תַּעֲזֹב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל אַף מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲזַי יִהְיֶה לִבְךָ בָּטוּחַ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לָצֵאת מֵהַבּוֹר וּמֵהַחֹשֶׁךְ וּמֵהָרָע שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַהִכָּלְלוּת, וְתַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ עַל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן תְּמַהּ: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, מַה טּוֹב וְנָעִים לָאִישׁ הַזֶּה שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת שָׁלֵם, שֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ קָשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיָה כְּלָל, וְהַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ (הוֹשֵׁעַ יד, י); וְכֵן אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת שֶׁאָמַר: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת וְכוּ׳, וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה כְּמִתְלוֹצֵץ מִזֶּה שֶׁקָּשֶׁה לִקְצָת בְּנֵי עוֹלָם קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה וּגְדוֹלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו וכו׳. רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי לְהָבִין דְּרָכָיו וְהַנְהָגָתוֹ אֶת הָעוֹלָם בְּשׁוּם אֹפֶן.

(שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן קיח)

קוּנְטְרֵס

בִּטָּחוֹן עַצְמִי

יְגַלֶּה אֶת גֹּדֶל הָעִנְיָן שֶׁל בִּטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁבּוֹ תְּלוּיָה כָּל הַצְלָחַת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְעֵצוֹת אֵיךְ לְהַגִּיעַ לְזֶה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וּכְשֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי לֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִפְּנֵי שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יִהְיֶה חָזָק בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, כִּי מַה שֶּׁאָדָם מְפַחֵד וּמִתְיָרֵא מִזּוּלָתוֹ, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז מְאַבֵּד אֶת הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אֲזַי נִתְחַזֵּק אֶצְלוֹ הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, וּמַאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעב)

קוּנְטְרֵס

בִּטָּחוֹן עַצְמִי

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרַק הוּא נִמְצָא וּמִבִּלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים, כִּי הֲרֵי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע אֶת כָּל הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, וּלְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, וְלֵידַע, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּכֹחוֹ לָבוֹא אֶל כָּל מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה בְּזֶה

הָעוֹלָם, וְזֶה נִקְרָא "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁהוּא מַאֲמִין וְיוֹדֵעַ בְּכֹחוֹתָיו, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים, וְיָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל כָּל מַה שֶׁהוּא רוֹצֶה בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כִּי הָאֱמוּנָה שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל עַצְמוֹ מַכְנִיסָה בּוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁיֵּדַע שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר בָּעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת זֶה תָּלוּי בָּזֶה — כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, אֲשֶׁר רַק הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִכָּנֵס בּוֹ גַּם־כֵּן "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁיֵּדַע שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל עַצְמוֹ לָבוֹא אֶל כָּל מַה שֶׁהוּא רַק רוֹצֶה, וּמִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל זֶה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַצְלִיחַ בִּימֵי חַיָּיו, לֹא־כֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְפֵקוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלִבּוֹ מְעֻקָּם בְּעַקְמֻמִּיוּת, וְקָשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱלָשֶׁת אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה שְׁלוּמִיאֵל וּבַטְלָן וְעַצְלָן, וְנוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְיֵאוּשׁ, וְאֵינוֹ מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא נוֹלָד לֹא יֻצְלָח, שֶׁכָּל זֶה בָּא לוֹ מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּעֵינֵיהֶם וּבְדַעְתָּם, עַד שֶׁאֵינָם רוֹאִים שׁוּם תִּקְוָה לַעֲתִידָם, וּמִתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם "בְּטָחוֹן עַצְמִי"; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה

הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֱמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַחְקֹק בְּדַעְתְּךָ הֵיטֵב אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ, וְאָז כְּשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, לֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לְךָ אָדָם מִבִּלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ? ! וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּתְאַסֵּף כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נֶגְדְּךָ, וְיִהְיֶה נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, אֲבָל אִם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לַעֲזֹר לְךָ, לֹא יוֹעִיל לָהֶם שׁוּם דָּבָר, כִּי תִּתְחַמֵּק מֵהֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִתַּחַת עֵינֵיהֶם וְאַפָּם תִּבְרַח, וְזֶה בָּרוּר; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים, וּכְשֶׁיִּתְבָּרֵר לְךָ דָּבָר זֶה, אָז יִכָּנֵס בְּךָ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁתַּאֲמִין גַּם בְּעַצְמְךָ, שֶׁיֵּשׁ לְךָ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים, וְגַם אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְכָל מִינֵי דְּבָרִים שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, אִם רַק לֹא תִּתְרַשֵּׁל מֵהָרָצוֹן הָאֲמִתִּי, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה בֶּאֱמֶת, וּמְדַבֵּק אֶת רְצוֹנוֹ אֶל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת רְצוֹנוֹ לְגַמְרֵי לִרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה כְּבִיכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ רְצוֹנוֹ לִרְצוֹנוֹ, כִּי הָרָצוֹן הוּא בְּחִינַת עַתִּיק שֶׁבַּנְּפָשׁ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלִּית לוֹ יְחִידָה

שֶׁבַּנֶּפֶשׁ, וְזוֹכֶה לְהַצָּלָחָה גְּדוֹלָה בְּחַיָּיו, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עוֹמֵד נֶגְדּוֹ, וּכְאִלּוּ הוּא מְסֻבָּב בְּחוֹמַת בַּרְזֶל וַאֲבָנִים, וּמַיִם רַבִּים הוֹלְכִים לְשׁוֹטְפוֹ וּלְהַטְבִּיעוֹ, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל עַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּעִיל לְשׁוּם בְּרִיָּה לַעֲמֹד נֶגְדּוֹ, וְיוּכַל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חֶשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ, וְיַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּדָבָר זֶה — כְּפִי הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁאָז הוּא יָכוֹל לָקַחַת עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי תָּכְנִיּוֹת בְּחַיָּיו, וְיַצְלִיחַ בֶּאֱמֶת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וּבְדַעְתּוֹ, שֶׁאָז יַצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה.

ב.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים גִּלּוּ לָנוּ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הָרָצוֹן (עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ תְּרוּמָה קסב:), וְכָל אֶחָד יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּאֵיזֶה מַצָּב שֶׁרַק יִמָּצֵא, הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים וְהַחֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, אִם רַק יֵדַע מִכֹּחוֹ, וְאִם לֹא יַעֲזֹב אֶת רְצוֹנוֹ וְחֶשְׁקוֹ, כִּי מַעֲלוֹת הַחֶשְׁק וְהָרָצוֹן הֵם בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים כְּלָל, כִּי הָרָצוֹן הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, וּבוֹ תְּלוּיָה הַנְּשָׁמָה בְּסוֹד הַכֶּתֶר, וְעַל־כֵּן

יֵשׁ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל כֹּחוֹת עֲצוּמִים לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים מְאֹד, אִם רַק לֹא יַעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעַכְשָׁו יִתְגַּבְּרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים, וְיַעֲמְדוּ לְפָנָיו כְּחוֹמַת בַּרְזֶל, עִם כָּל זֹאת אִם לֹא יַעֲזֹב אֶת רְצוֹנוֹ וְחֶשְׁקוֹ, וְיִהְיֶה עַקְשָׁן וְתַקִּיף גָּדוֹל, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל חֶשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ, וְיִזְכֶּה לִדְבָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד, אֲבָל כָּל זֶה תָּלוּי בַּבְּטָחוֹן הָעַצְמִי, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים, וְכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ הֵם בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים, וְאַף שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עָלָיו בַּחַיִּים מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים וְכָל מִינֵי אַכְזָבוֹת, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, עִם כָּל זֹאת אִם רַק יַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְיֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִטְבִּיעַ בּוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים, וְהוּא צָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת זֶה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וְלָבוֹא אֶל כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אֲבָל הָעִקָּר תָּלוּי בַּבְּטָחוֹן הָעַצְמִי, כִּי רֹב הַכִּשְׁלוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לִבְנֵי־אָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת הִתְרַשְּׁלוּת שֶׁמְּבִיאָה לִידֵי יֵאוּשׁ, שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא לֹא שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וְהוּא כְּבָר לֹא יוּכַל לָבוֹא אֶל שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה אֲשֶׁר מַפִּילוֹ וּמְשַׁבְּרוֹ וּמַכְשִׁילוֹ בְּדַרְכּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַאֲמִין בְּעַצְמְךָ, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּךָ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים שֶׁהִטְבִּיעַ בְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּל

בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ (עַיֵּן בַּזֹּהַר וַיְחִי רמה: מִשְׁפָּטִים צו:), כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם הִיא מֵעֶצֶם הָאֲצִילוּת (עַיֵּן תִּקּוּנֵי זֹהַר מִזֹּהַר חָדָשׁ קמט.), וְעַל־כֵּן אֵינָהּ מֻגְבֶּלֶת כְּלָל, וְאַף שֶׁהִיא מֻנַּחַת וּמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ גּוּף הָאָדָם, שֶׁהַגּוּף הוּא מֻגְבָּל וְהוּא מָלֵא מְנִיעוֹת וְהַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, עִם כָּל זֹאת בִּפְנִימִיּוּת הַנְּשָׁמָה הִיא בַּת חוֹרִין לְגַמְרֵי, וְאִם הָאָדָם יִתְגַּבֵּר בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים עֲצוּמִים לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חֶשְׁקוֹ וְכִסּוּפוֹ, וְיַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי" וְיֵדַע מִכֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, אָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ; וּזְכֹר זֹאת הֵיטֵב, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי עַל כָּל אָדָם עוֹבֵר בְּחַיָּיו כָּל מִינֵי מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר יוֹדֵעַ מִכֹּחוֹת נַפְשׁוֹ, עִם כָּל זֹאת הַזְּמַן עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וְנִשְׁתַּנּוּ הַמַּצָּבִים בְּכָל פַּעַם כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת לִרְאוֹת אִם יַעֲמֹד חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם לֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן וְאֶת הַכִּסּוּפִים אַחֲרָיו, וְאָז אִם אֵין הָאָדָם בַּטְלָן וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּךְ מְסַבֵּב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהוּא אֵינוֹ מַרְפֶּה אֶת רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ, אָז לֹא יָזוּז מִשָּׁם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת עִנְיָנוֹ, וְתֵדַע שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת

לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי־זֶה, שֶׁהָיָה לָהֶם "בְּטָחוֹן עַצְמִי", וְלֹא הִרְפּוּ אֶת רְצוֹנָם וְכִסּוּפִים, עַד שֶׁזָּכוּ לָמָּה שֶׁזָּכוּ, וּלְהַבְדִּיל גַּם חַכְמֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁהִמְצִיאוּ כָּל מִינֵי חָכְמוֹת, הַכֹּל הָיָה מֵחֲמַת "בְּטָחוֹן עַצְמִי" שֶׁהָיָה בָּהֶם, וְלֹא הִרְפּוּ אֶת רְצוֹנָם וְכִסּוּפִים, עַד שֶׁהוֹצִיאוּ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת חָכְמָתָם שֶׁהִמְצִיאוּ; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי הוּא יְסוֹד גָּדוֹל בַּחַיִּים, כִּי בְּלִי "בְּטָחוֹן עַצְמִי" אִי אֶפְשָׁר לָזוּז כְּלָל בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְאָז תִּתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לְגָמְרֵי מֵהַהִפּוּךְ הַהִפּוּךְ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת שֶׁיְּצוּרִים עָלֶיךָ הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינְךָ מַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁטְּמוּנִים בְּךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", כִּי כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּכְשְׁלוּ וְנִתְאַכְזְבוּ מֵחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁנָּפְלוּ לְיֵאוּשׁ וְהִתְיָאֲשׁוּ לְגָמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וְנָפְלוּ בְּמַחֲלַת הַדִּכָּאוֹן וְהַדִּפְרֶסְיָה, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁהִשְׁתַּגְּעוּ לְגָמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְגָמְרוּ חַיֵּיהֶם בְּבָתֵּי חוֹלִים לְחוֹלֵי נֶפֶשׁ, וְכֵן אֵלּוּ שֶׁאִבְּדוּ עַצְמָם לָדַעַת,

רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם "בְּטָחוֹן עַצְמִי", כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ שֶׁגַּם בָּהֶם טְמוּנִים כֹּחוֹת נֶפֶשׁ, וְגַם הֵם יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְמַה שֶׁרוֹצִים לְהַגִּיעַ, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם־כֵּן "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁיֵּדַע שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת, אָז נִכְלֶלֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹצֵא מִכָּל מִינֵי הַגְבָּלוֹת, וּמַגִּיעַ לְמַה שֶׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ, וּלְמַה שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוֹצֵאת נַפְשׁוֹ לְחֵרוּת, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה, הָאָדָם הוּא מֻגְבָּל וּמְלֻבָּשׁ וּמֻסְתָּר וְנֶעֱלָם בְּתוֹךְ עַצְמוֹ, אֲבָל תֹּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצֵאת נַפְשׁוֹ מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלָא שָׁם, וְהוּא זוֹכֶה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חֶשְׁקוֹ וְכִסּוּפוֹ וּרְצוֹנוֹ, לֹא־כֵן מִי שֶׁרָחוֹק מֵאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִבּוֹ מָלֵא עַקְמִימִיּוּת וּבִלְבּוּלִים וּטְעָנוֹת עָלָיו

יִתְבָּרַךְ, הוּא נוֹפֵל בְּרוּחוֹ וְנִשְׁבָּר לִבּוֹ וְנִתְבַּלְבְּלֶת דַּעְתּוֹ וְנֶחֱלָשׁ רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ, עַד שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", וְאֵינוֹ מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי אוֹ שֶׁמְּאַבֵּד עַצְמוֹ לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה — הַיְנוּ כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וְיֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְהָבִין בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נֶחֱקֶקֶת בּוֹ גַּם־כֵּן אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, וְיֵשׁ לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים, וּבְוַדַּאי הוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מַה שֶּׁרוֹצֶה, וְאַף שֶׁעַכְשָׁו מְסַבְּבִים אוֹתוֹ הַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים, כִּי הוּא מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, עִם כָּל זֹאת הוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אִם לֹא יַעֲזֹב וְיַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ, אָזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל וְיֵצֵא מֵהַכֶּלֶא שֶׁנִּכְלָא בּוֹ, וְיַגִּיעַ לְמַה שֶּׁרָצָה לְהַגִּיעַ; וְעַל־כֵּן הָעִקָּר, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה תָּלוּי בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ; וּתְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ וְכָל מַה שֶּׁמְּעִיק לְךָ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְחַזֵּק

וּמְאַמֵּץ אֶת הָאֱמוּנָה בָּאָדָם, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם יְדַבֵּר יוֹתֵר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַהֶכְרֵחַ לוֹ שֶׁתִּתְגַּלֶּה לוֹ הָאֱמוּנָה בְּתֹקֶף וּבְחֹזֶק יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי לֹא יְדַבֵּר הָאָדָם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אִם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ־כֵן לְהִפּוּךְ — אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת לְהַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר לְמַרְאֶה עֵינָיו, וְהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָאוֹר, אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֶל הַגִּלּוּי הַזֶּה אֶלָּא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁיִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, אַף שֶׁבְּתְחִלָּה יִדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, אֲבָל אִם יִתְגַּבֵּר עַל זֶה, סוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלּוּ לוֹ אוֹרוֹת נוֹרָאִים וְאוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, וְיָבִין וְיַשְׂכִּיל בְּהַשְׂכָּלוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁהָיוּ נֶעֱלָמוֹת וְנִסְתָּרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִפָּתַח לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ, וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַאֲמִין יוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְגַם הוּא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּחִים לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְיֵשׁ לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי" וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין גַּם

בְּעַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לָדַעַת דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהָאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ הֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", זֶה תָּלוּי בָּזֶה וְזֶה מְחַזֵּק אֶת זֶה, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה בֶּאֱמֶת לָבוֹא וּלְהַגִּיעַ אֶל כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה לָבוֹא וּלְהַגִּיעַ, וְהָעִקָּר — שֶׁלֹּא תַּרְפֶּה מִמְּךָ אֶת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, עֲרֵב, הֲלָכָה ג), כִּי בָּזֶה תָּלוּי כָּל סוֹד הַהַצְלָחָה בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְעִקַּר שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ וְשִׂמְחָתָהּ תָּלוּי רַק בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל מַה שֶּׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁהָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהָאֱמוּנָה בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבּוֹ אֶחָד הֵם, עַל־יְדֵי־זֶה יִחְיֶה אֶת חַיָּיו בְּשַׁלְוָה וּבְשִׂמְחָה וּבְהַרְחָבַת הַדַּעַת, וְיַרְגִּישׁ אֶת עוֹלָמוֹ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וּמְתִיקוּת וּנְעִימוּת כְּמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאָז אֵין הָאָדָם מְקַנֵּא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן גַּם הוּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אִם רַק לֹא יַעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִים, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְזֶה עִקַּר תַּעֲנוּגֵי וְשַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַצַּדִּיקִים זוֹכִים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וּמַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הָאָדָם הוּא דָּבָר נִפְרָד מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ אוֹ הֵם שְׁנֵי דְּבָרִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מְסַלֵּק אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם, אֲזַי הוּא מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּעִצָּבוֹן וּבְדָכָאוֹן וּבְשִׁגָּעוֹן, עַד שֶׁמִּשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ וּבִמְרִירוּת וּבְדִיפְרֶסְיָה, וְחַיָּיו מְרוֹרִים מְאֹד, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", כִּי אֵינוֹ מְקַשֵּׁר אֶת זֶה הָעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ, וְתֵדַע כִּי בָּזֶה תְּלוּיָה כָּל הַצְלָחָתְךָ, הַצְלָחַת הַנֶּפֶשׁ לְהִתְעַלּוֹת וּלְהַגִּיעַ אֶל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה לְהַגִּיעַ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל הוּא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים, וְיִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בִּנְעִימוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ תָּמִיד.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁהַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּחַיֵּי הָאָדָם, שֶׁיַּעֲבֹד הַרְבֵּה עַל הִתְגַּלּוּת כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבּוֹ, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", וְיֵדַע אֲשֶׁר גַּם הוּא חָשׁוּב בַּשָּׁמַיִם, וְגַם הוּא יָכוֹל לִזְכּוֹת לְדְבָרִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים, וְגַם הוּא יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בְּכָל דָּבָר שֶׁיַּעֲשֶׂה, וְאֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לְזֶה? עַל־יְדֵי תִּקֶּף הָאֱמוּנָה

בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לֵידַע הֵיטֵב אֲשֶׁר אֵין מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא (יוֹמָא לח.), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גָּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, (הַיְנוּ זֶה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבְּיוּבִים שֶׁהִיא מִשְׂרָה קַלָּה וּפְחוּתָה גַּם זֶה מִן הַשָּׁמַיִם מְתְמַנֶּה (בְּרָכוֹת נח.), וְאָז כְּשֶׁתִּתְבָּרֵר לְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת הַזּוֹ, אָז אַף פַּעַם לֹא תִּקָּנֵא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין בְּגֹדֶל כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבְּךָ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם אַתָּה צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ עָלֶיךָ לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָצֵאת מִכָּל הַקְּטָנוּת וְהַמְרִירוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁלְּךָ, וּכְבָר תֵּצֵא מֵעַצְמְךָ, וְתַכְנִיס עַצְמְךָ בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁתֵּדַע וְתַאֲמִין גַּם בְּעַצְמְךָ, וְאַל תִּתְרַשֵּׁל מִכָּל דָּבָר, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת וְצָרוֹת בְּחַיֶּיךָ, שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה לֹא יָצָלַח, וּכְאִלּוּ אַתָּה שְׁלוּמִיאֵל, וּכְאִלּוּ אַתָּה נִבְרֵאתָ מִיֶּתֶר בָּעוֹלָם, כִּי כָּל אֶחָד לוֹעֵג לְךָ, וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ וּמְבַזֶּה אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּדַּבֵּק אֶת

עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבְּךָ, אָז לֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תִּהְיֶה כָּל־כָּךְ חָזָק בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי שֶׁגַּם אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה, וְגַם אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת זֶה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְגַם אַתָּה יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ בְּכָל מַה שֶּׁרַק תַּעֲשֶׂה, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁתַּאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּטְבְּעוּ בְּךָ, וְלֹא תִּתְפַּעֵל מִכָּל הָאַכְזָבוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָעַקְשָׁנוּת הַזּוֹ, תִּזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְהַגִּיעַ אֶל דְּבָרִים יָפִים, דְּבָרִים נִפְלָאִים בָּעוֹלָם. שֶׁלֹּא חָלַמְתָּ עֲלֵיהֶם כְּלָל; וְזָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ, וְתַכְנִיס אוֹתָם הֵיטֵב אֶל תּוֹךְ לִבְּךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתָם לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי לֹא תֵּדַע מָה עוֹד יָכוֹל לַעֲבֹר עָלֶיךָ, אֲבָל אִם תִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תְּסַפֵּר רַק לוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְאַמֵּץ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז סוֹף כָּל סוֹף תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הִיא הַמָּגֵן וְהַמִּכְסֶה נֶגֶד כָּל הָרוּחוֹת הָרָעוֹת, וְכָל גַּלֵּי הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים הָרוֹצִים לִשְׁטֹף אֶת הָאָדָם; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּדָבָר זֶה, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ

אֶת רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ כְּרֶגַע, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס וְנֶחְדָּר בּוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁאָז בְּוַדַּאי יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּחַיָּיו.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא כְּפִי מִדַּת הַבְּטָחוֹן הָעַצְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְרוֹאִים בְּגַשְׁמִיּוּת — כָּל אֵלּוּ שֶׁהִצְלִיחוּ בְּעִנְיְנֵיהֶם הָיָה רַק עַל־יְדֵי תֹּקֶף הַבְּטָחוֹן הָעַצְמִי שֶׁהִתְחַזְּקוּ בּוֹ, הַיְנוּ שֶׁיָּדְעוּ וְהֶאֱמִינוּ בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאִים דְּבָרִים אֵלּוּ מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם אֵיךְ שֶׁאָדָם פּוֹתֵחַ חֲנוּת וְרוֹצִים רַק לְחַפְּלוֹ וּלְשׁוֹבְרוֹ וּלְעוֹקְרוֹ — כָּל הַמִּתְחָרִים שֶׁלּוֹ, וְהָרְבֵּה פְּעָמִים הֵם מַצְלִיחִים לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹרְפִים אֶת הַחֲנוּת אוֹ אֶת הָעֵסֶק שֶׁפָּתַח, אוֹ מוֹרִידִים אֶת הַמְּחִירִים עַד שֶׁהוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת פּוֹשֵׁט רֶגֶל, אֲשֶׁר עַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם מַשְׁבְּרִים כָּאֵלּוּ בַּעֲסָקָיו, הוּא עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ וְנוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן וּבְיֵאוּשׁ וּבְדִפְרֶסְיָה גְּדוֹלָה, לֹא־כֵן הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִטְבִּיעַ בּוֹ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים, הוּא לֹא יִתְפַּעֵל מֵאַף בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּשְׂרְפוּ לוֹ אֶת הַחֲנוּת וְהָעֵסֶק עֶשֶׂר פְּעָמִים הוּא יַחֲזֹר וְיִבְנֶה אֶת עַצְמוֹ עוֹד פַּעַם וְעוֹד

פַּעַם, וְלֹא יַעֲזֹב אֶת הַחֶשֶׁק וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל חֶשְׁקוֹ וְכִסּוּפוֹ, וְדַיְקָא אָדָם כָּזֶה יַצְלִיחַ מְאֹד בַּעֲסָקָיו, וְאַל תַּחֲשֹׁב, בְּנִי, שֶׁכַּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה חֲנוּת אוֹ עֵסֶק מֻצְלָח מְאֹד, שֶׁכָּךְ הָיָה תָּמִיד, כִּי אִם תִּשְׁאַל אוֹתוֹ, יְגַלֶּה לְךָ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְאֵיךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מִכְשׁוֹלִים בַּדֶּרֶךְ, וְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה אַכְזָבוֹת, וְרָמוּ אוֹתוֹ מֵאוֹת פְּעָמִים, אַךְ הוּא לֹא הִרְפָּה אֶת הַחֶשֶׁק וְהָרָצוֹן כְּלָל, רַק הָיָה בּוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", וְעַל־יְדֵי־זֶה הִגִּיעַ לְמַה שֶּׁהִגִּיעַ, וְהָעֵסֶק שֶׁלּוֹ הוֹלֵךְ וּמַצְלִיחַ, וְהַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁהִטְבִּיעַ בְּעַצְמוֹ "בְּטָחוֹן עַצְמִי", שֶׁהֶאֱמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וּבֶאֱמֶת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּעֹמֶק הַדְּבָרִים, תֵּדַע כִּי הַכֹּל לַכֹּל דְּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם אַכְזָבוֹת וְכִשְׁלוֹנוֹת בְּחַיָּיו, זֶה גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל צָרָה וְצָרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם לוֹ צָר, כְּבֵיכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הַצָּרָה, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַה שֶּׁמְּסַבֵּב עִם הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁמְּסַבֵּב, שֶׁבָּא לוֹ אֵיזֶה מִתְחָרֶה בָּעֵסֶק שֶׁלּוֹ, אוֹ אֶחָד רוֹצֶה לְשׁוֹבְרוֹ, אוֹ פִּלּוּנִי שׁוֹרֵף אֶת כָּל הָעֵסֶק שֶׁלּוֹ, גַּם שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, כִּי בְּלִי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא יֵאָרַע לָאָדָם שׁוּם דָּבָר, וְעַל־כֵּן

אִם תִּשְׁאַל: מַה וְלָמָּה עוֹשֶׂה זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁהַכֹּל הוּא סִבָּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הָאָדָם, אִם יַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מְנַסֶּה אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, לִרְאוֹת אֵיךְ יָגִיב, וְאִם יַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן אִם עוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים וְאַכְזָבוֹת בְּתוֹךְ עֲסָקֶיךָ, תֵּדַע וְתַאֲמִין כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעָלֶיךָ רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְהַכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּתֹקֶף הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִים, וְאָז תַּצְלִיחַ, וְכָל זֶה הוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְנַהֵל עֵסֶק וּבִפְרָט כְּשֶׁהָעֵסֶק מְלֻבָּשׁ עִם בְּנֵי־אָדָם, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד דַּעְתּוֹ מְשֻׁנָּה מֵחֲבֵרוֹ, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם שָׁוִים כְּלָל, כִּי כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת (עַיֵּן בְּמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, סִימָן ו), כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ דַּעַת וַהֲבָנָה וְהַשְׂכָּלָה אַחֶרֶת, וּבְוַדַּאי קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לְהַשְׁוֹוֹת אֶת כָּל הַדֵּעוֹת שֶׁיַּחֲזִיקוּ יַחַד בְּדַעַת אַחַת מִצַּד הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְהָרָצוֹן הֶחָזָק גַּם עַל זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּדָבָר רוּחָנִי הַיְנוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית וּלְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהִתְעַלּוֹת בִּידִיעוֹת הַתּוֹרָה, וְכֵן לִזְכּוֹת לְהַשִּׂיג בְּרָזֵי וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת

הַתּוֹרָה וּלְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּבַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצְּרִיכִים "בְּטָחוֹן עַצְמִי" לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ מְאֹד, וְלֵידַע שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, אִם לֹא יַנִּיחַ אֶת רְצוֹנוֹ וְחֶשְׁקוֹ כְּרֶגַע, וְאָז עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים הָאֵלּוּ יִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְיַגִּיעַ אֶל מְחוֹז חֶפְצוֹ בְּשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁסִּפְּרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר, שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא הָיוּ לָהֶם כִּשְׁרוֹנוֹת מְיֻחָדִים, רַק אָזְרוּ אֶת עַצְמָם בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְהָיָה בָּהֶם "בְּטָחוֹן עַצְמִי", וְיָדְעוּ מִגְּדֶל הַכֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִטְבִּיעַ בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן יָגְעוּ וְטָרְחוּ מְאֹד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעָבְדוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּיגִיעוֹת וּבְטָרְחוֹת עֲצוּמוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זָכוּ סוֹף כָּל סוֹף לְהַגִּיעַ אֶל יְדִיעוֹת הַתּוֹרָה וְאֶל הַשָּׂגוֹת רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל מֻחְמַת שֶׁלֹּא הִרְפּוּ אֶת רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם; וּזְכֹר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁבֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת עִקַּר הַהַצְלָחָה שֶׁל הָאָדָם תָּלוּי רַק כְּפִי תֹּקֶף הַבְּטָחוֹן הָעַצְמִי שֶׁלּוֹ, שֶׁיֵּדַע מִכֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ עַל לִבּוֹ, וְאָז יַעֲבֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְנָקֵל וְיַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים כִּשְׁלוֹנוֹת וְאַכְזָבוֹת וִירִידוֹת וּנְפִילוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְתָמִיד נוֹפֵל וּמַחֲלִיק, עִם כָּל זֹאת כָּל הַצְּלָחָתוֹ בַּחַיִּים הִיא רַק כְּשֶׁמַּחְדִּיר בְּעַצְמוֹ "בִּטָּחוֹן עַצְמִי", וְיוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִטְבִּיעַ בּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹבֵר עַל הַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהָאַכְזָבוֹת, הַבִּלְבּוּלִים, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, וּמַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, כִּי עִקַּר הַצְּלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא רַק בִּידִיעוֹת אֵלּוּ — שֶׁיֵּדַע וְיַאֲמִין וְיַשְׂכִּיל בְּגֹדֶל כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה אָדָם שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּחַיָּיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהוּא מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, וּמָלֵא כִּשְׁלוֹנוֹת וְאַכְזָבוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַצְלִיחַ, תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת סוֹד הַחַיִּים שֶׁהוּא סוֹד הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, שֶׁיּוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא הִטְבִּיעַ בְּנֶפֶשׁ כָּל חַי כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים, שֶׁעוֹד בְּחַיָּיו בְּעַלְמָא הָדֵין יִזְכֶּה לְגַלּוֹת אֶת כָּל הָהַעֲלָמוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַכִּסּוּיִים, וְיִזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחְדִּיר אֶת כָּל הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ הֵיטֵב בְּתוֹךְ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, שֶׁאָז יוּכַל לַעֲבֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּנָקֵל, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת,

יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ: אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

בַּעַל דִּמְיוֹן

יְגַלֶּה אֶת גְּנוּת הָאָדָם הַמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, וְחוֹשֵׁב שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהִתְגַּדֵּל עָלָיו, וּמְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ, כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי שִׁטּוּתוֹ וְדִמְיוֹנוֹ הַהוֹרְסִים אֶת כָּל חַיָּיו הַנַּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים גַּם יַחְדָּיו.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁל
הָאָדָם הוֹרְסִים אֶת חַיָּיו לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ
בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִכְנְסוּ בְּדִמְיוֹנוֹת,
עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד רוֹצֶה לְהָרַע לָהֶם, וְהַדִּמְיוֹנוֹת
הָאֵלּוּ הוֹרְסִים אֶת הַחַיִּים מַמָּשׁ. וְצָרִיךְ
הָאָדָם לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת נָקִי מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעד)

קוּנְטְרֵס

בַּעַל דִּמְיוֹן

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא מִצַּד הַדִּמְיוֹן שֶׁלּוֹ. כִּי בַּעַל דִּמְיוֹן מְדַמֶּה תָּמִיד בְּדַעְתּוֹ, כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם שׂוֹנֵא אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כָּל אֶחָד הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים רַק לַעֲשׂוֹת לוֹ רַע, וְכָל־כָּךְ נִכְנָס בְּדִמְיוֹנוֹת, עַד שֶׁכְּבָר קָשֶׁה לְהוֹצִיאוֹ מִזֶּה, וְנֶחְקֶקֶת בְּדַעְתּוֹ שְׁטוּת דִּמְיוֹנוֹתָיו, עַד שֶׁזֶּה מְמָרֵר חַיָּיו, וְסוֹבֵל יִסּוּרִים וְצָרוֹת מִמֶּנּוּ וּמֵעַצְמוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלַן. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים, וּלְהַרְגִּישׁ מְתִיקוּת וְאוֹר בְּחַיֶּיךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ

לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, וּלְעוֹלָם אַל תַּחֲשֹׁב מֵאַחַר כְּלָל, רַק הַכְנֵס אֶת עַצְמְךָ בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לֵידַע — כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְאַתָּה וְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רַק בְּיָדוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יִרְצֶה לְהָרַע לְךָ?! וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תּוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְךָ, וְיִשְׁתַּנֶּה מַצָּבְךָ לְטוֹבָה; וּזְכֹר כְּלָל זֶה — כִּי בַּעַל דִּמְיוֹן הוּא חוֹלֶה גָּדוֹל, וְצָרִיךְ לִרְפוּאָה.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי לְכָל אָדָם יֵשׁ דִּמְיוֹנוֹת, כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁבַּמֹּחַ מְלֻבֶּשֶׁת וּמְכֻסֵּית בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים לְבוּשׁ בְּתוֹךְ לְבוּשׁ, עַד הַלְּבוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא הַלְּבוּשׁ הַחִיצוֹנִי לְגַמְרֵי, וְזֶה נִקְרָא כֹּחַ הַדִּמְיוֹן, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְזַכֵּךְ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲזַי גַּם כֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלּוֹ נַעֲשֶׂה מְזֻכָּךְ, וְזוֹכֶה לַחֲשֹׁב וּלְדַמּוֹת מַחֲשָׁבוֹת וְדִמְיוֹנוֹת קְדוֹשִׁים — בְּסוֹד בְּיַד הַנְּבִיאִים אִדַּמֶּה (הוֹשֵׁעַ י״ב), אֲבָל מִי שֶׁעֲדַיִן פָּגוּם, אֲזַי הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ הוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי

אָדָם, שֶׁסּוֹבְלִים מְאֹד מֵאֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁהוֹרְסִים לָהֶם אֶת חַיֵּיהֶם לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְמַחֲשָׁבוֹת וְדִמְיוֹנוֹת קְדוֹשִׁים, וְהוּא תָּמִיד חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַמֶּה אֶת הַצּוּרָה לְיֹצְרָהּ, אֲזַי מַרְגִּישׁ תָּמִיד אֱלֹקוּת עַל פָּנָיו, וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁרָחוֹק מִזֶּה, אֲזַי תָּמִיד רַק חוֹשֵׁב וּמְדַמֶּה שֶׁחֲבֵרוֹ רוֹצֶה לְהָרַע לוֹ, וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל הַמְּרִירוּת וְהַחשֶׁךְ שֶׁבָּעוֹלָם, עַד שֶׁנֶּהֱרַס לְגַמְרֵי מֵרֹב עַקְמוּמִיּוּת וְקַשְׁיוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו, עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעַל אֲחֵרִים; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, וְלִזְכּוֹת לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, עָלָיו לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וּלְדַמּוֹת צוּרָה לְיֹצְרָהּ, לְחַפֵּשׂ תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע — כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמֵרֹב הִתְכַּלְלוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת סוֹף כָּל סוֹף לְהַגִּיעַ אֶל זֶה; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לוֹ תָּמִיד!

ג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, אֲשֶׁר הוֹרְסִים אֶת בְּרִיאוּתְךָ, וְאֶת עֲצַבֶּיךָ,

תַּתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהַמְתִּיק אֶת כָּל הַדִּינִים וְהַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בַּיּוֹם הַזֶּה דַּוְקָא, מַה וְלָמָּה לְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מִיּוֹם הַמָּחָרַת, אֲשֶׁר אֵינְךָ בָּטוּחַ אֵלָיו, וְכֵן מַה לְךָ לְמָרֵר חַיֶּיךָ מֵאֵיזֶה אָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד עַכְשָׁו לְפָנֶיךָ, רַק אַתָּה מְדַמֶּה בְּדַעְתְּךָ, כְּאִלּוּ הַהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְךָ רָעָה, וְיַעֲשֶׂה לְךָ רָעָה, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה וּבַמָּקוֹם הַזֶּה, וְעִם בְּנֵי אָדָם הַנִּמְצָאִים עַתָּה עִמְּךָ, הָעִקָּר אַל תְּבַלְבֵּל עַצְמְךָ — לֹא מֵהֶעָבַר, וְלֹא מֵהֶעָתִיד, וְלֹא מִשּׁוּם דָּבָר, וְאֶל זֶה תִּזְכֶּה דַּוְקָא אִם תּוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲזָיוֹת שֶׁרַק עוֹבְרִים בְּרֹאשְׁךָ וּבְמַחֲשַׁבְתְּךָ, וּבָזֶה שֶׁתַּתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, יִהְיֶה נָקֵל לְךָ לְקַבֵּל הַכֹּל, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים מְיֻשָּׁבִים, וְתִהְיֶה בֶּן חוֹרִין לְגַמְרֵי.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ זוֹכֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַתָּה חַי בְּדִמְיוֹנוֹת, וּמְדַמֶּה בְּדַעְתְּךָ כְּאִלּוּ כָּךְ הָיִיתָ צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג

וְכוּ׳, וְכֵן אָדָם זֶה לְרָעָתְךָ מְכַוֵּן וְכוּ׳, וְכֵן מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ מְיַשֵּׁב דַּעְתְּךָ הֵיטֵב, וְאֵינְךָ מְנַתֵּחַ הֵיטֵב אֶת בְּעָיוֹתֶיךָ, נִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֶת הַבְּעָיוֹת שֶׁלְּךָ אִי אֶפְשָׁר לִפְתֹּר כְּלָל וְכוּ׳, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַדַּעַת הָאֱמֶת, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ כְּלָל, רַק בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת שֶׁהוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע בִּידִיעָה מֻחְלֶטֶת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה וִידִיעָה זוֹ כְּבָר לֹא שַׁיָּךְ לִהְיוֹת בַּעַל דִּמְיוֹן, כִּי מַה יֵּעָשֶׂה לִי אָדָם מִבִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן אֵינִי מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, תָּמִיד אֲנִי יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט מֵעִנְיָנַי יַד הוי״ה בָּאֱמְצַע, וְהַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁרֹב הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, מִכָּל שֶׁכֵּן הַצָּרוֹת שֶׁסּוֹבֵל כְּשֶׁמִּסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת, הֵן רַק מִצַּד הַדִּמְיוֹנוֹת — שֶׁמְּדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ כַּוָּנַת חֲבֵרוֹ הָיְתָה בִּשְׁבִיל כָּךְ... אוֹ בִּשְׁבִיל כָּךְ... וּמַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי חֶזְיוֹנוֹת שֶׁל שָׁוְא וְדִמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל וְכָךְ נִתְרַקְּמִים בְּמֹחוֹ וְדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי הַבְלֵי הַבָּלִים, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ שֶׁיֵּצֵא לָרִיב עִם חֲבֵרוֹ, אוֹ מְצַעֵר עַצְמוֹ בְּצַעַר חִנָּם, וְהַכֹּל מִצַּד הַדִּמְיוֹנוֹת; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַתְחִיל לִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְלִהְיוֹת אִישׁ שָׁלוֹם, רְאֵה לָצֵאת מִדִּמְיוֹנוֹת, וְאַל תִּהְיֶה בַּעַל דִּמְיוֹן, וּרְאֵה לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק הוּא מְצִיאוּתִי וְאֵין בִּלְעָדָיו מְצִיאוּת כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל בְּיָדוֹ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּמְיוֹן הוֹרֵג אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁהַדָּבָר

נוֹגֵעַ לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ, זֶה הוֹרֵס אֶת בְּרִיאוּת גּוּפוֹ לְגַמְרֵי, וְגַם פּוֹגֵם וְעוֹקֵר אֶת נַפְשׁוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, כִּי כָּל בַּעַל דִּמְיוֹן מְדַמֶּה בְּדִמְיוֹנוֹ כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזוֹ רָעָה אוֹ אֵיזֶה עָוֶל, וּבָזֶה שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ כָּל־כָּךְ דִּמְיוֹנוֹת הַשֶּׁקֶר, עַל־יְדֵי־זֶה מַרְגִּישׁ מַמָּשׁ אֵיךְ שֶׁחֲבֵרוֹ רוֹצֶה לְהָרַע לוֹ, וּמֵרֹב עֲצַבִּים וּמְתָחִים, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, גּוּפוֹ רוֹעֵד, (מֵרֹב עַצְבָּנוּת) וְאוֹכֵל אֶת עַצְמוֹ חַי, וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת כְּבָר אֵין לוֹ מֹחַ וְכֹחַ — לֹא לִלְמֹד וְלֹא לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא לְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה בְּשִׂמְחָה — מֵרֹב פְּחָדִים וּמְתָחִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְהוּא בְּכַעַס וּבְמְרִירוּת, וּמִסְתּוֹבֵב וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת — אֵיךְ לַהֲרֹס וְלִנְקֹם בַּחֲבֵרוֹ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי לַחֲבֵרוֹ אֵין שׁוּם כַּוָּנָה לְהָרַע לוֹ, וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ חוֹשֵׁב עָלָיו כְּלָל, רַק הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ, וְכָל זֶה הָעֲצַבִּים וְהַמְּתָחִים וְהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי, מַה לְּפָנֶיךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּעַל דִּמְיוֹן כְּלָל, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִדְבֹּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, כִּי "הַבּוֹטֵחַ בַּהוי"ה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ", וְיִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ תָּמִיד בְּרוּחָנִי וּבְגַשְׁמִי.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּכֹחַ הַמַּחֲשָׁבָה יֵשׁ גַּם כֹּחַ הַמְדַמֶּה, הַיְנוּ הַלְּבוּשׁ הַחִיצוֹנִי בְּיוֹתֵר שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה נִקְרָא — כֹּחַ הַמְדַמֶּה, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְבָרְרוֹ וּלְזַכְּכוֹ, אָז יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלּוֹ עַד מַדְרֵגַת הַנְּבוּאָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "בְּיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה" (הוֹשֵׁעַ י"ב), כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַמּוֹת לְעַצְמוֹ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב וּמְדַמֶּה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, אָז כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ, אַף שֶׁבִּתְחִלָּה הַכֹּל עֲדַיִן בְּדִמְיוֹן אֶצְלוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן סוֹף כָּל סוֹף אִם יִזְכֶּה לְדַמּוֹת לְעַצְמוֹ דָּבָר זֶה, אָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת צוּרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְיַחֵד יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וּלְקָרֵב וּלְיַחֵד אֶת הָעוֹלָמוֹת יַחַד, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שֶׁפַע גִּלּוּי אֱלֹקוּת, וְיָבִין וְיַשְׂכִּיל מַה שֶּׁאֵין לְבַעַל שֵׂכֶל פָּשׁוּט לְהַשְׂכִּילוֹ, לֹא כֵן אִם, חַס וְשָׁלוֹם יַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל — כְּאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהַזִּיקוֹ... אוֹ זֶה רוֹצֶה לְהָצֵר לוֹ... אוֹ זֶה רוֹצֶה

לָקַחַת מִמֶּנּוּ מַשֶּׁהוּ... אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁיִּפֹּל עוֹד יוֹתֵר, וְיַתְחִיל לְדַמּוֹת לְעַצְמוֹ הִרְהוּרֵי נְאוּף, רַעְיוֹנוֹת מִתְעָבִים וּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִפֹּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר בִּבְאֵר שַׁחַת, וְיִשָּׁבֵר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, עַד שֶׁיָּכוֹל לִפֹּל בְּפַח זֶה, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ תְּקוּמָה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לָצֵאת מֵהַדִּמְיוֹנוֹת הַהֶבֶל שֶׁלְּךָ, וְאַל תַּתְחִיל לַחְשֹׁב כְּלָל מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה — הֵן מֵהִרְהוּרֵי נְאוּף, וְהֵן מֵהִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְהֵן מִבְּנֵי אָדָם, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לַחְשֹׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה בַּעַל דִּמְיוֹן דִּקְדֻשָּׁה, וְתָמִיד תַּחְשֹׁב וּתְדַמֶּה לְעַצְמְךָ אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל הָעוֹלָם מְסֻבָּב בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָאוֹר מְסַבֵּב אוֹתְךָ, וְאַתָּה נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ בְּמַחֲשָׁבוֹת וְדִמְיוֹנוֹת אֵלּוּ, יוֹתֵר תִּזְכֶּה לְהִזְדַּכֵּךְ וּלְהִטָּהֵר, עַד שֶׁמֵּרֹב הָאוֹר שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלֶיךָ, תִּבָּטֵל מִמְּךָ כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים — הֵן שֶׁל נְאוּף, וְהֵן שֶׁל כְּפִירוּת, וְהֵן דִּמְיוֹנוֹת אֲחֵרִים, שֶׁכְּבָר נִלְכַּדְתָּ בָּהֶם מִימֵי קַטְנוּתְךָ, וְתִזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל זֶה, וְתִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּגְבוֹהוֹת מְאֹד מְאֹד, הָעִקָּר חֲזַק וֶאֱמַץ עַד מְאֹד, וְאַל תִּהְיֶה שָׁבוּר מִכָּל מַה שֶּׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ עַד עַכְשָׁו — שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִכְשַׁלְתָּ כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ

וְנִתְלַכְלַכְתָּ עַד מְאֹד, כִּי הַדִּמְיוֹן דִּקְדֻשָּׁה יוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי רָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בַּעַל דִּמְיוֹן דִּקְדֻשָּׁה — לְדַמּוֹת לְעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתַּשְׂכִּיל, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַל־פִּי רֹב כָּל צָרוֹתֶיךָ, מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל, הַכֹּל בָּא מִצַּד הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, כִּי אַתָּה מְדַמֶּה לְעַצְמְךָ כְּאִלּוּ הַהוּא כְּוִן לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ נֶגְדְּךָ, וּכְאִלּוּ הַהוּא עָשָׂה הַדָּבָר שֶׁמֵּעִיק לְךָ בְּכַוָּנָה, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל רַק דִּמְיוֹן גָּדוֹל שֶׁהִכְנַסְתָּ בְּדַעְתְּךָ, כִּי מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ, וְיִסּוּרֶיךָ נַעֲשֵׂיתָ בַּעַל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס לְךָ אֶת כָּל מֹחֲךָ, כִּי הַדִּמְיוֹנוֹת הֵם מַחֲלָה כְּמוֹ כָּל שְׁאָר מִינֵי מַחֲלוֹת, וְלִפְעָמִים בַּעַל דִּמְיוֹן סוֹבֵל יוֹתֵר, אֲפִלּוּ מֵחוֹלֶה מְסֻכָּן, כִּי הַדִּמְיוֹנוֹת הוֹרְסִים וְהוֹרְגִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי תָּמִיד מְדַמֶּה בְּדַעְתּוֹ דִּמְיוֹנוֹת — כְּאִלּוּ חֲבֵרוֹ רָצָה לְהָרַע לוֹ, וּכְאִלּוּ אֵין לוֹ דְּאָגוֹת אֲחֵרִים אֶלָּא לַחְשֹׁב כָּל הַיּוֹם רַק מֻמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶּׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּדִמְיוֹנוֹת אֵלּוּ, יוֹתֵר, נִתְבַּהֵל וְנִתְבַּלְבֵּל וּמֵצִיק לְעַצְמוֹ וְלַאֲחֵרִים,

כִּי בַּעַל דִּמְיוֹן הוֹרֵג וְהוֹרֵס — הֵן אֶת עַצְמוֹ, הֵן אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהֵן אֶת חֲבֵרָיו, כִּי הוּא תָּמִיד מְצָרֵף אוֹתָם וּמְשַׁתֵּף אוֹתָם עִם הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וּמֵעִיק לְכֻלָּם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל רַק דִּמְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמּוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, הָאָדָם הַזֶּה אֵינוֹ מְדַמֶּה לְעַצְמוֹ שׂוּם דִּמְיוֹנוֹת, רַק מְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים, וּמִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג זִיו הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה; אַשְׁרֵי לוֹ!.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּמְיוֹן הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב רֻבָּן שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל מִצַּד הַדִּמְיוֹן — שֶׁמְּדַמֶּה לְעַצְמוֹ כָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ שֶׁזֶּה רוֹצֶה לְהַכְעִיס אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ זֶה רוֹצֶה לְהַכְאִיב לוֹ, וּכְאִלּוּ זֶה שׂוֹנֵא אוֹתוֹ. וְכֵן בְּכָל פַּעַם נִכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת אֲחֵרִים, וְזֶה מַמָּשׁ הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְבַל תִּהְיֶה בַּעַל דִּמְיוֹן, וְאַל תַּחֲשֹׁב מְשׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הַדְּבֵק עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי אֵין לְךָ

בָּעוֹלָם שׁוּם בְּרִיָה שֶׁיְּכוֹלָה לְהָבִין אוֹתְךָ, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכֵן הַכְּנֵסִ הַיּטֵב בִּלְבָּךְ, וְדַעְתְּךָ, אֲשֶׁר שׁוּם בְּרִיָה לֹא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת לְךָ שׁוּם דָּבָר רַע מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָה לְךָ לִהְיוֹת בַּעַל דִּמְיוֹן, וְלַהֲרֹס אֶת כָּל חַיֶּיךָ בִּשְׁבִיל סְתָם הֲבָלִים וְדִמְיוֹנוֹת, אֲשֶׁר רֻבָּם כְּכֻלָּם כּוֹזְבִים, רְאֵה לְהַדְבִּיק עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה יוֹצִיא אוֹתְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וְיָבִיא אוֹתְךָ אֶל הַמְצִיאוּת — שֶׁתִּרְאֶה שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְשׁוּם בְּרִיָה לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת לְךָ מְאוּמָה מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ.

י.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר הֵיטֵב, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מֵהַדִּמְיוֹנוֹת, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַמְצִיאוּת, וְהוּא — אֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ רְאֵה לְקַשְּׁרוֹ וּלְחַבְּרוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ רוּחָנִיוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל כָּל בְּרִיָה בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר מַה

שֶׁעוֹבֵר, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה, רַק כְּשֶׁבּוֹרְחִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּילִים אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז כְּשֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְבָרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, וּתְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת — לֵידַע כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְזֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ — שֶׁיַּעֲבֹר עָלֶיךָ דָּבָר זֶה דַּוְקָא, מִפְּנֵי כַּוָּנָה נֶעֱלֶמֶת, וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה יָמִים וְשָׁנִים, כִּי מַה שֶּׁתִּפְלָה פּוֹעֶלֶת שׁוּם דָּבָר לֹא פּוֹעֵל.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ לְהַפּוּךְ שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּדַעְתְּךָ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה וְדִמְיוֹן, כְּאִלּוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָרִיךְ אוֹתְךָ, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת מִצַּד חֲטָאֶיךָ הַמְּרֻבִּים, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן הוּא בּוֹרֵא מַשְׁחִית וּקְלִפָּה, שֶׁהֵם מִתְלַבְּשִׁים בְּאֵיזֶה דִּמְיוֹן, וְהַדִּמְיוֹן בְּעַצְמוֹ הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁעָבַר אֵיזוֹ עֲבֵרָה, אוֹ

חָטָא בְּאֵיזֶה חֵטְא, עָלָיו לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שֶׁל אַהֲבָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְדִמְיוֹנוֹת — כְּאִלּוּ אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ, וּכְאִלּוּ שֶׁכְּבָר לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לָצֵאת מֵהַבּוֹץ וְהַלְּכְלוּךְ שֶׁנָּפַל וְנִכְנַס לְשָׁם, אֲשֶׁר דִּמְיוֹנוֹת אֵלּוּ הוֹרְסִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְחָפֵץ לְהֵיטִיב לִבְרִיּוֹתָיו, וְעִקַּר הִתְרַחֲקוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד שֶׁמִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא רַק מִצַּד הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ עַל־יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו — כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַעַס עָלָיו, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יוּכַל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית; עַל־כֵּן רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מֵהַדִּמְיוֹנוֹת, וְתַתְחִיל לִחְיוֹת עִם הַמְּצִיאוּת, וְהוּא — לֵידַע כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מִלֹּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, רַק הֵם הַסְתָּרוֹת לְגַבֵּי גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי גַּם הַלְּבוּשִׁים שֶׁבָּהֶם מִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא כִּבְיָכוֹל הֵם הַסְתָּרוֹת לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכְלוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר, כִּי זֶה טוֹב בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, וְכָל הַלְּבוּשִׁין הֵם הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת; וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מִתְגַּשֵּׁם בְּיוֹתֵר, וְחוֹטֵא חַס וְשָׁלוֹם, יוֹתֵר, כְּמוֹ כֵן נוֹפֵל יוֹתֵר בְּדִמְיוֹנוֹת עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם כְּבָר לֹא יוּכַל לָצֵאת מִגְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו, וּכְאִלּוּ כְּבָר אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים שֶׁמְּדַמֶּה וּמְפַתֶּה אוֹתוֹ יְצִרוֹ הָרַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְחָפֵץ חֶסֶד הוּא, וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְעַד יוֹם מוֹתוֹ יְחַכֶּה לוֹ, וְאִם יָשׁוּב מִיָּד יְקַבְּלוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, וְתַמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמַּסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁזּוֹהִי הַמְּצִיאוּת הָאֲמִתִּית.

יג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי רֹב רֻבָּם שֶׁל כָּל מִינֵי סוֹבְלֵי חֲלָאִים רָעִים, עִקַּר הַסֵּבֶל הַמַּר שֶׁלָּהֶם הוּא רַק מֵרֹב הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִכְנִיסוּ עַצְמָם בְּדִמְיוֹן חָזָק,

וְזֶה הוֹרֵג וְהוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל כָּךְ נִכְנְסוּ בְּטֶבַע הַדְּמְיוֹנוֹת, עַד שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָצֵאת מִזֶּה, וּמַמָּשׁ מַרְגִּישִׁים כְּאֵבִים וְחֳלָאִים רָעִים, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הַכֹּל רַק דְּמְיוֹנוֹת, וַהֲבָלִים שֶׁהִכְנִיסוּ בְּעַצְמָם; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָצֵאת מִדְּמְיוֹנוֹ, וּבָא לִרְאוֹת אֶת הַמְּצִיאוּת, שֶׁאָז כָּל חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ — גַּם בְּגַשְׁמִיוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיוּת, וְעִקַּר הַמְּצִיאוּת הוּא — לֵידַע כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן רַק בְּיָדוֹ אָנוּ נִמְצָאִים, וְרַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לָנוּ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְטוֹבָה, כִּי רֹב הַדְּמְיוֹנוֹת בָּאִים רַק מִפְּחָדִים — שֶׁמַּפְחִיד עַצְמוֹ מֵאֵיזֶה בָּשָׂר וָדָם, כְּאִלּוּ בְּיָדוֹ לְהֵיטִיב לוֹ אוֹ לְהָרַע לוֹ, וּכְפִי רֹב הַפְּחָדִים שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ מֵאֲחֵרִים, כְּמוֹ־כֵן נֶחֱלָה בְּיִסּוּרִים וְחֳלָאִים, וְנוֹפֵל בְּדַכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן וּמְתָחִים, עַד שֶׁנִּשְׁבָּר וְנוֹפֵל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן — אִם יַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיֵדַע, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אָז כְּבָר אֵינוֹ מִתְפַּחֵד וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְהוּא נִכְנָס בְּעוֹלָם הַחֵרוּת לְגַמְרֵי וְהַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְטוֹבָה.

יד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים, שֶׁמְּדַמִּים וּמְפַתִּים אוֹתְךָ, כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, וּכְאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אַתָּה לֹא יֵצָלַח וְכַדּוֹמֶה פְּתוּיִים כָּאֵלּוּ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר אַתָּה נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא בְּיַד בָּשָׂר וָדָם, וְעַל־כֵּן אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ אַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת מֵהַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, וּבִפְרָטִיּוּת אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, זֶה יוֹרִיד וִיבַטֵּל מִמְּךָ כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמְבַטֵּל אֶת הַדִּמְיוֹנוֹת מֵהָאָדָם כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁנִּדְבָּקוּ בְּהָאָדָם הֵם הֵם הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָא בַּעֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ לְעוֹלָם לֹא יִשְׁתַּנֶּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן — כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וְנִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, זֶה מַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר וְהָאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מִן הַשָּׁמַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹצֵא מִדִּמְיוֹנוֹתָיו.

טו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמְךָ מֵהַדְּמְיוֹן, וְתִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלוֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְחַיֶּה וְהַמְהַוֶּה אֶת זֶה הַדָּבָר, וְאָז יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלָךְ מַחְשָׁבְתְּךָ, וְכָל חַיֶּיךָ יֵלְכוּ לְךָ בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְתִזְכֶּה לְהַצְלִיחַ תָּמִיד, כִּי עִקַּר אִי הַצְלָחַת הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁהוּא בַּעַל דְּמְיוֹן — שֶׁחַי עִם דְּמְיוֹנוֹת, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ מַחְשָׁבוֹת וַהֲבָלִים הַהוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בְּדִמְיוֹנוֹת וּבִלְבּוּלִים, זֶה הוֹרֵס אֶת כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, כִּי בְּכָל פַּעַם נִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ אַחֵר לָקַח מַשֶּׁהוּ מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַחֵר רוֹצֶה לְהִתְגַּדֵּל עָלָיו וּלְהִתְפַּשֵּׁט עָלָיו, וּמִזֶּה נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁחַיִּים חַיִּים שֶׁל פְּחָדִים, וּמְפַחֲדִים מֵהַצֵּל שֶׁל עַצְמָם, כִּי בְּכָל פַּעַם נִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אֶחָד רוֹצֶה לָקַחַת דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לָהֶם, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דְּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאִי אֶפְשָׁר לָקַחַת מִמְּךָ שׁוּם דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לְךָ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁמִּיָּעַד בִּשְׁבִילְךָ; וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִחְיוֹת בִּפְחָדִים כָּאֵלּוּ, בְּטַח בְּהַוָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִשְׁתַּנֶּה מַהֲלָךְ מַחֲשָׁבְתְּךָ לְגַמְרֵי, וְתַתְחִיל לְחָיוֹת חַיִּים נְעִימִים וּבְטוּחִים, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, כָּל חַיָּיו מְשֻׁתָּנִים לְטוֹבָה, וְאֵינוֹ יָרֵא, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַדְבִּיק מַחֲשָׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּמוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח!

טז.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְתִחְיֶה עִם בִּטָּחוֹן חָזָק — לֵידַע, אֲשֶׁר כָּל עִנְיָנֶיךָ מֻשְׁגָּחִים בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּכְפִי שֶׁתִּזְכֶּה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה זוֹ, כְּמוֹ־כֵן תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, אֲשֶׁר הוֹרֵס אֶת חַיֵּי הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּדִמְיוֹנוֹת, חַיָּיו מְרוּרִים מִמָּוֶת, כִּי בְּכָל פַּעַם מִפַּחַד מִכָּל בְּרִיָה, וְנִדְמֶה לוֹ, כְּאִלּוּ רוֹצִים לַהֲרֹס אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים לִנְקֹם בּוֹ, וּכְאִלּוּ רוֹצִים

לָקַחַת דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לוֹ, וְכָל זֶה בָּא לוֹ עַל יְדֵי — פְּגַם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי מִי שֶׁאֵין אֱמוּנָתוֹ בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, הוּא תָּמִיד שָׁקוּעַ בְּדִמְיוֹנוֹת וְרַעְיוֹנוֹת רָעִים, וְחוֹשֵׁשׁ כָּל מִינֵי חֲשָׁשׁוֹת וּפְחָדִים יְתֵרִים, עַד שֶׁחַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל; עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ — לֵידַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ תִּזְכֶּה לְהַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחַיִּים בְּעֵינַיִם אֲחֵרוֹת, וְלֹא תִּהְיֶה בַּעַל דִּמְיוֹן רַק אָדָם הַחַי עִם הַמְצִיאוּת, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיוֹתֵר מִזֶּה יִהְיֶה לְךָ טוֹב לְנֶצַח נְצָחִים, כִּי עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים לָנֶצַח.

תַּם וְנִשְׁלָם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

דַּי לַצָּרוֹת

יְגַלֶּה עֵצוֹת וְהַדְרָכוֹת לָאָדָם, אֵיךְ לְהִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו,
וְיַכְנִיס בּוֹ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה, אֵיךְ לַעֲבֹר עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר
עָלָיו, וְיִהְיֶה תָּמִיד אֵיתָן וְחָזָק בְּדַעְתּוֹ, לְבִלְי לְהִתְרַחֵק
מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: הַצָּרוֹת שֶׁמְּסַבְּבוֹת אֶת הָאָדָם הֵן הַגָּלוּת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לוֹמַר דַּי לַצָּרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵצֵא מִגָּלוּת לִגְאֻלָּה. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִין עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁאָדָם יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, שֶׁאָז עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, יִזְכֶּה לְזִכּוּךְ וְטָהֳרַת הַמֹּחִין, וְיִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעד)

קוּנְטְרֵס

דַּי לַצָּרוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַקְּלָלָה בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁהָאָדָם נַעֲשָׂה מְקֻלָּל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא רַק כְּשֶׁמּוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ אֶל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז מַתְחִילוֹת לַעֲבֹר עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וּבְעָיוֹת, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה (חֻלִּין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ, אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָא (יוֹמָא לח:), וַאֲפִלּוּ רֵישׁ גְּרוֹגִיתָא (זֶה

שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַבִּיּוּבִים), מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ (גַּם אוֹתוֹ מְמֻנִּים מִן הַשָּׁמַיִם) (בְּרָכוֹת נח.), וּכְשֶׁיִּוָּדַע דָּבָר זֶה, אָז אַף פַּעַם אֵינוֹ מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מַפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִידִיעוֹת אֵלּוּ, וְנִמְשָׁךְ לְדֵעוֹת נִפְסָדוֹת — לִכְפִירוֹת וּלְאֶפִּיקוֹרְסוּת, לְמִינוּת וּלְרִשְׁעוּת וְכוּ׳, אָז דַּיְקָא מִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת, וּבְרֶגַע שֶׁמִּסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת, הוּא מִדַּרְדֵּר מִצָּרָה לְצָרָה, עַד שֶׁמֵּרֹב צָרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו, הוּא מְיֹאָשׁ מֵחַיָּיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהוֹלֵךְ מְמֵרְמָר בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לוֹמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הַיְנוּ שֶׁתֵּלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתַתְחִיל לְהָשִׂיחַ וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט תֵּרָדְנָה מִמְּךָ כָּל הָאֲבָנִים הַכְּבֵדוֹת הַמַּנָּחוֹת עַל לִבְּךָ, וְיַתְחִיל לְהָמֵשׁ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם פּוֹנֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, בְּאוֹתוֹ רֶגַע, הוּא נִפְטָר

מִכָּל הַצָּרוֹת וּמִכָּל הַבְּעָיוֹת, כִּי כְּבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֱמֹר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לִבְרֹחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתַחֲזֹר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַכֶּה לְךָ שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו, וּמִיָּד כְּשֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּפָּטֵר מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; נָא וְנָא, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שְׁמַע בְּקוֹלִי, וּתְקַיֵּם זֹאת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכְּבָר יִהְיֶה "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבָר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, הֵן עִם עַצְמְךָ — שֶׁתַּשְׁלִים עִם גּוּרָלְךָ, וְהֵן עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ — שֶׁתַּשְׁלִים עִמָּהֶם, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הָעַוְלוֹת וְהָרַע שֶׁעָשׂוּ לְךָ, וְהֵן עִם אֲחֵרִים — שֶׁתַּשְׁלִים עִמָּהֶם, וְתָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הָרַע שֶׁעָשׂוּ לְךָ, כִּי "דַּי לַצָּרוֹת" וְהַפְסָקָתָם תָּלוּי רַק בְּמִדַּת הַשָּׁלוֹם — כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִחְיוֹת עִם כָּל אֶחָד בְּשָׁלוֹם, וְדָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְסָקוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת, כִּי לְהִפּוּךְ — כָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם נִמְשָׁכוֹת

לָאָדָם רַק עַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, שֶׁהוּא רָב עִם עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים עִם מַצָּבוֹ וְעִם מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְכֵן רָב עִם אִשְׁתּוֹ וְעִם יְלָדָיו, וְתָמִיד יֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת עֲלֵיהֶם, וְאֵינוֹ דָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת, וּבֵיתוֹ נֶהְפָּךְ לְבֵית רִיב וּמַחֲלֹקֶת, וְכֵן עִם כָּל אָדָם הוּא רָב וּמְתָקוֹטֵט, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל הַצָּרוֹת, כִּי הַצָּרוֹת נִמְשָׁכוֹת לָאָדָם רַק עַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לוֹמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, רְאֵה לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְתַשְׁלִים עִם עַצְמְךָ, עִם אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ וְעִם זָלְתְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְתִחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד בְּרָכָה כְּמוֹ הַשָּׁלוֹם, וְאַף שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְסַדְּרִים אוֹתְךָ, וְכֵן אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, אַתָּה רְאֵה לְהַמְשִׁיךְ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַשָּׁלוֹם, וְתָמִיד תִּזְכֹּר, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — שָׁלוֹם (שַׁבָּת י׳:), וְעַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה אִישׁ שָׁלוֹם, וְתַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם, תִּהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְלֹא תִּפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתֶיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁם שָׁלוֹם לְדַרְכּוֹ, וְאָז אוֹמֵר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, וְנִפְטָר מִכָּל רַע, וְנִמְשֶׁכֶת עָלָיו בְּרָכָה, יְשׁוּעָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לִהְיוֹת שָׂשׂ, שָׂמֵחַ וְעָלִיז, וְתִרְקֹד וְתִשְׂמַע כְּלֵי זֶמֶר בְּכָל יוֹם, וּתְנַגֵּן לְעַצְמְךָ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל לְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, מָרָה שְׁחוֹרָה וְדִכָּאוֹן, שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ, כִּי זֶה עִקַּר הַצָּרָה בְּכָל הַצָּרוֹת — שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְיַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, אַפְלוּ עַל־יְדֵי מִלְתָא דִּשְׁטוּתָא וּמִלְתָא דִּבְדִיחוּתָא (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד), הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ, כִּי הַשִּׂמְחָה מְרַחֶקֶת מֵהָאָדָם אֶת הַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַשָּׂשׂוֹן וְהַשִּׂמְחָה — שֶׁהָאָדָם שָׂמֵחַ וְצוֹחֵק מֵהַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטְּלוֹת כָּל הַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ, אָז כֻּלָּם הָיוּ שָׂשִׂים וּשְׂמֵחִים, רוֹקְדִים וּמְנַגְּנִים לְעַצְמָם נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים זֹאת, וְדֶרֶךְ בְּנֵי־הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ תָּמִיד אֶל הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכוֹת עֲלֵיהֶם צָרוֹת רַבּוֹת, וְהֵם תָּמִיד בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּן, וְיֵשׁ לָהֶם כָּל

מִינֵי תֵּרוּצִים וְהַצְדָקוֹת, לָמָּה הֵם בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, מֵאַחַר שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וּמַחֲלוֹת, וְסוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ — לְהַכְנִיס בָּאָדָם מְרִירוּת וְעַצְבוּת, וְנוֹתֵן לוֹ כָּל מִינֵי הַצְדָקוֹת שֶׁיִּהְיֶה בְּעַצְבוּת, וּבִשְׁבִיל זֶה סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לִשְׂמֹחַ, אָז נַעֲשָׂה "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לִשְׂמֹחַ, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר וְנִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַשִּׂמְחָה הִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁהָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם בְּעֵינַיִם פְּקוּחוֹת, וּמִסְתַּכֵּל עַל פְּנִימִיּוּת כָּל דָּבָר, הַיְנוּ עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, אָז דַּיְקָא יִהְיֶה שָׂשׂ, שָׂמֵחַ וְעָלִיז, וְיִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד, שֶׁאָז יֹאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, וְיִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו; וּזְכֹר כְּלָל גָּדוֹל זֶה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְאַל יִהְיוּ דְּבָרִים אֵלּוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, וּשְׁנוֹתֵינוּ מְרָמָה, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְהִנֵּה כְּבָר נִהְיֶה שָׁם, וְעַל־כֵּן חֲבָל מְאֹד לְבַלּוֹת אֶת הַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, הַשָּׁבוּעוֹת, הַחֳדָשִׁים וְהַשָּׁנִים שֶׁיֵּשׁ

לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם בִּמְרִירוּת, בְּעַצְבוּת וּבְדָכְאוֹן, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמֵנוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, לָזֹאת שְׁמַע בְּקוֹלִי, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְאָז דַּיְקָא תֹּאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, וְתִשְׁתַּעֲשַׁע בְּשַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל, הֵם רַק מֵחֲמַת בִּטּוּל תּוֹרָה, כִּי מִי שֶׁמְּבַטֵּל תּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא עָלָיו יִסּוּרִים מְכֹעָרִין, וְעוֹכְרִים אוֹתוֹ (בְּרָכוֹת ה.); וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לוֹמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, רְאֵה לִבְרֹחַ אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב, וְאֵין לְךָ עוֹד נֹעַם כְּמוֹ לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּתִמִּימוּת וּבְפָשִׁיטוּת גְּמוּרָה — שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה וְאַגָּדָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ח׳): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; וְכָל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת יִבָּדְלוּ מִמְּךָ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה הַתּוֹרָה, וְכָל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא חַטָּאת וְלֹא

עוֹלָה וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם (מְנָחוֹת קי.), וְאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה (אָבוֹת ו); וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת לִמּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם לוֹמֵד בִּתְמִימוּת וּבְפִשְׁיטוּת, וְאוֹמֵר אֶת הַתֵּבוֹת שֶׁל מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה וְאַגָּדָה, וְאֵיךְ שֶׁזֶּה מְבַטֵּל אֶת כָּל צָרוֹתָיו, אָז הָיוּ רְגִילִים לִלְמֹד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי אֲפִלּוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, שְׁכִינָה עִמּוֹ (בְּרָכוֹת ו.); וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לוֹמַר דַּי לְצָרוֹתֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ קְבִיעוּת עֲצוּמָה לִקְרֹא בְּכָל יוֹם בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכָה וּבָאַגָּדָה בְּחֵשֶׁק חָדָשׁ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּכְנִיס אֶת עַצְמְךָ לְתוֹךְ הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה תִּפָּטֵר מִכָּל הַצָּרוֹת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: כֵּיוָן שֶׁקָּרָא אָדָם תּוֹרָה, נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְשָׁנָה מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, וְשָׁנָה הַגְּמָרָא, וְשָׁנָה הַפִּלְפּוּל לְשִׁמָּהּ, מִיָּד רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו (עֵין תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, זוּטָא, פֶּרֶק א׳); כִּי הַתּוֹרָה מְשַׁמַּרְתּוֹ מִכָּל רַע בְּנַעֲרוּתוֹ, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזִקְנוּתוֹ (קִדּוּשִׁין פב.), וּכְכָל שֶׁהָאָדָם בּוֹרֵחַ יוֹתֵר אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא אוֹמֵר ״דַּי לַצָּרוֹת״ שֶׁלּוֹ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת

לִמּוּד הַתּוֹרָה, וְאֵיךְ שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לָאָדָם חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, הָיוּ עוֹסְקִים בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל יוֹם, וְהָיוּ רְגִילִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם כַּמָּה פְּרָקִים וְכַמָּה דַּפִּים בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכָה וּבָאַגָּדָה, וְלֹא הָיוּ מִתְיָאֲשִׁים כְּלָל, כִּי הַתּוֹרָה מְבַטֶּלֶת אֶת הָעָנִי, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים מֵהָאָדָם, וּמַמְשֶׁכֶת עָלָיו יְשׁוּעוֹת רַבּוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, רַק תִּבְרַח אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ה׳): מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לִינֹק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבַּיּוֹם, כָּךְ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִיגַּע בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבַּיּוֹם, וּכְמוֹ שֶׁהַתִּינוֹק — עִקַּר חִיּוּתוֹ הוּא הַיְנִיקָה מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל לְהַרְגִּישׁ, שֶׁעִקַּר חִיּוּתוֹ הוּא עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶצְלוֹ תָּמִיד חָדָשׁ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֵרוּבִין נד:): מָה אַיָּלָה רַחְמָהּ צָר, וַחֲבִיבָה עַל בּוֹעֲלָהּ כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִין עַל לוֹמְדֵיהֶן בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה כְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה; כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם בְּחֶשֶׁק חָדָשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטֵּל אֶת כָּל הַצָּרוֹת מִמֶּנּוּ, וּמַרְגִּישׁ חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל יוֹם, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת סג:): חֲבִיבָה תּוֹרָה עַל לוֹמְדֶיהָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּיוֹם שֶׁנִּתְּנָה מֵהַר סִינַי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי תַּעֲשֶׂה

לְעַצְמְךָ חֹק קָבוּעַ לִקְרֹא בְּכָל יוֹם בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בִּגְמָרָא, בְּמִדְרָשׁ, בַּהֲלָכָה וּבְאַגָּדָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תֹּאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁמְּגָרֵשׁ אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁל הָאָדָם כְּמוֹ מִדַּת הַחֶסֶד, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זֻלָתוֹ, אֲזַי אוֹמֵר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת שֶׁנִּמְשָׁכוֹת לָאָדָם הֵן רַק כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם זֻלָתוֹ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם חָטָא בַּמֶּה שֶׁחָטָא, בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים מִתְכַּפֵּר (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יח:), כִּי מַעֲלַת הַתּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, פֵּאָה פֶּרֶק א׳): "תַּאֲרִיכוּ יָמִים" (דְּבָרִים לב, מז) — זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים; בָּזֶה שֶׁאָדָם גּוֹמֵל חֶסֶד עִם זֻלָתוֹ, הוּא מַאֲרִיךְ יָמִים, וּמַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי, תַּעֲנִית, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ב׳): "וּבְצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךְ" (יְשַׁעְיָה נא, טז), זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, זוֹכֶה

לֵישֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לוֹמַר דַּי לְצָרוֹתֶיךָ, רְאֵה לַעֲסֹק בְּחֶסֶד עִם זֻלָתֶךָ, וּכְכָל שֶׁתַּעֲשֶׂה יוֹתֵר חֶסֶד עִם זֻלָתֶךָ, יֵמְשַׁךְ עָלֶיךָ חֶסֶד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ (סוֹטָה ח.), וְעַל־יְדֵי־זֶה תֹּאמַר דַּי לְצָרוֹתֶיךָ; וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה כְּכָל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי (עֵין יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכ״ב); וְלָכֵן, בְּנִי, תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד צְדָקָה וָחֶסֶד עִם זֻלָתֶךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְבַּטְּלָנָה מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים טז): אִם רָאִיתָ אָדָם שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים, עָתִיד הוּא לִזְכּוֹת לַעֲטֶרֶת שִׂיבָה כְּמוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת, וְיַגִּיעַ לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תַּנִּיחַ בְּעַצְמְךָ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת כְּרֵגַע, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנִּמְשָׁכִים לָאָדָם, הֵם רַק כְּשֶׁנּוֹפֵל לְקַטְנוּת הַדַּעַת, וְנֶחֱלֶשֶׁת דַּעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁמְּסַבֵּב אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַרְחִיב דַּעְתְּךָ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּהְיֶה לְךָ הַרְחָבַת הַדַּעַת תֹּאמַר ״דַּי לַצָּרוֹת״ שֶׁלְּךָ; וְצָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד לִזְכּוֹת

לְהַגִּיעַ לְגַדְלוּת הַדַּעַת וּלְגַדְלוּת הַמּוֹחִין, שֶׁלֹּא יִהְיֶה קַמְצָן וְכִלַּי, רַק יִתְנַהֵג בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, וְזֶה יוֹצִיא אוֹתוֹ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַצְּמְצוּמִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְחִיב אֶת דַּעְתּוֹ, וְהוּא וַתְּרָן עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, שֶׁאָז יֹאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, וְיֵמְשְׁכוּ עָלָיו יְשׁוּעוֹת וְהַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק מֵחֲמַת כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁמְּדַמֶּה לְעַצְמוֹ דִּמְיוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ רָעָה, וּכְאִלּוּ כָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַקְנִיטוֹ וּלְהַשְׁפִּילוֹ, לְרַחֲקוֹ וּלְגָרְשׁוֹ, וּבֶאֱמֶת זֶה בָּא לָאָדָם מֵחֲמַת קַטְנוּת הַדַּעַת, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֹּדֶל הַדַּעַת וְהַמּוֹחִין, וּמֵאִיר לוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּם תְּשׁוּמֶת־לֵב מִבְּנֵי־אָדָם, וַאֲזַי אֵין לוֹ צָרוֹת; וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לוֹמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, וְתֵצֵא מֵהַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה מְדַמֶּה לְעַצְמְךָ כְּאִלּוּ כָּל אֶחָד רוֹצֶה לַעֲקֹר אוֹתְךָ וְכוּ׳, אוֹ לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ וְכוּ׳, אוֹ לְנַקֵּם בְּךָ וְכוּ׳, אוֹ לִרְדֹּף אוֹתְךָ וְכוּ׳, כִּי כָּל אֵלּוּ הַדִּמְיוֹנוֹת הֵם

מַחֲלַת עֲצַבִּים, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִוָּשַׁע וְלָצֵאת מִצָּרָתְךָ, רְאֵה לָצֵאת מִכָּל מִינֵי הַדְּמְיוֹנוֹת שֶׁאַתָּה מְדַמֶּה בְּדַעְתְּךָ, וְאָז דַּיְקָא תֹּאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ.

ח.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תֵּדַע שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאַתָּה מַרְחִיק עַצְמְךָ מִבְּנֵי־אָדָם, כִּי אִם הָיִיתָ מְעֹרָב עִם בְּנֵי־אָדָם, וּמְדַבֵּר עִמָּהֶם, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לָהֶם, לֹא הָיִיתָ נוֹפֵל לְדִכָּאוֹן וּלְעַצָּבוֹן, שֶׁהֵם מַחֲלַת הָעֲצַבִּים, כִּי מִי שֶׁמַּרְחִיק עַצְמוֹ מִבְּנֵי־אָדָם, וְהוֹלֵךְ בִּבְדִידוּת, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה, זֶה סִימָן שֶׁל שִׁגָּעוֹן וּשְׁטוּת, וְזֶה מֵבִיא עַל הָאָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שֶׁמִּתְיַסֵּר מִמֶּנּוּ מֵעַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר דַּי לְצָרוֹתֶיךָ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, וְתִתְעָרֵב עִמָּהֶם, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּמְחַזֵּק אוֹתָם, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה בַּמַּצָּבִים הֲכִי גְּרוּעִים, בָּזֶה שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים, בָּזֶה הוּא יוֹצֵא מִצָּרוֹתָיו; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, אֱמֹר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לִפְנֵיהֶם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהִתְחַזְּקוּת, וּתְחַזֵּק וּתְשַׂמַּח אֶת לִבָּם הַנִּשְׁבָּר, וּבָזֶה תִּהְיֶה גַּם לְךָ תִּקְוָה

לְתַקֵּן אֶת שִׁבְרוֹן לִבְּךָ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים, נַעֲשָׂה אוֹר יָשָׁר וְאוֹר חוֹזֵר, שֶׁבָּזֶה שֶׁהוּא מְעוֹרֵר אֲחֵרִים, הַדִּבּוּרִים נִשְׁלָכִים בַּחֲזָרָה אֵלָיו, וְהוּא גַּם־כֵּן נֶהֱנֶה מִדִּבּוּרָיו; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם דִּבּוּרֵי שִׂמְחָה וְהִתְחַזְּקוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם אַתָּה תִּהְיֶה שָׂמֵחַ, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ.

ט.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לָלֶכֶת בִּמְרִירוּת, בְּעַצְבוּת וּבְדָכָאוֹן?! לָמָּה לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ?! הֲלֹא בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תִּבַּלֶּה אֶת יָמֶיךָ בְּשָׁוְא — בִּרְצוֹנְךָ וְשֶׁלֹּא בִּרְצוֹנְךָ, מַדּוּעַ לֹא תִּרְאֶה, שֶׁיַּעֲבֹר לְךָ הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה, בְּשִׁירִים וּבְנִגּוּנִים, מַדּוּעַ לְךָ לְהִתְיַסֵּר בְּיִסּוּרִים וּבְמַכְאוֹבִים לַשָּׁוְא, עַל־יְדֵי עַצְבוּת וּמְרִירוּת שֶׁאַתָּה מִתְמָרֵר בְּעַצְמְךָ, רְאֵה לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים דִּבּוּרִים שֶׁל שִׂמְחָה וְהִתְחַזְּקוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תְּשַׂמַּח גַּם אֶת עַצְמְךָ, וְתֹאמַר "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלְּךָ; וּזְכֹר דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם יְסוֹד גָּדוֹל בַּחַיִּים, וְכָל אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנָפְלוּ בְּפַח יָקוּשׁ, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצוּ לָקַחַת אֶת עַצְמָם בִּידֵיהֶם, כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְאוֹמֵר: "דַּי לַצָּרוֹת" שֶׁלּוֹ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִם זֻלָּתוֹ, וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אוֹתוֹ, וְיוֹצֵא מִתּוֹךְ עַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה

נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו; לָזֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה בְּלִבְּךָ, וְאָז תִּשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, וְיִתְרַחֵב לְךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וְאִם תְּצַיֵּת אוֹתִי בָּזֶה לֹא תִתְחָרֵט — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, כִּי תִּזְכֶּה לִירַשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד, שֶׁאָז יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד; אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה — חַיָּיו חַיִּים, וְהוּא מְבַלֶּה יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב תָּמִיד, כִּי כְּשֶׁהוֹלֵךְ לוֹ כָּרָאוּי וְיֵשׁ לוֹ טוּב, בְּוַדַּאי טוּב לוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ כָּךְ (דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין מִתְנַהֵג לוֹ כְּסֵדֶר, וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִין, חַס וְשָׁלוֹם), גַּם־כֵּן טוּב, כִּי הוּא בָּטוּחַ שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו לְהַבָּא וְיֵיטִיב אַחֲרִיתוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה רָעָה, שׁוּב אֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת, כִּי אֵין לוֹ בַּמֶּה לְנַחֵם עַצְמוֹ כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה כְּלָל, וְאֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת וְשׁוּם טוּב, מֵאַחַר שֶׁהוֹלֵךְ בְּלִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְלִי הַשְׂגָּחָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, מַה טּוֹב וְיָפֶה הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל.

(שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נג)

קוּנְטְרֵס

גַּם זֶה יַעֲבֹר

יְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק יַרְגִּיל עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל צָרָה שֶׁרַק תַּעֲבֹר עָלָיו: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְיַגֶּלֶה עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֶל כָּל זֶה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא"שׁ נ"י אָמַר: רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְעַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו יֹאמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר". כִּי בֶּאֱמֶת יְמֵי חַיֵּינוּ וּשְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל רָרִיק, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לִדְאֹג וְלִחְיוֹת בִּמְרִירוּת וּבְדָאוֹן, עַל הָאָדָם לַחֲזֹר לְעַצְמוֹ תָּמִיד עַל הַפִּתְגָּם הַזֶּה: "גַּם זֶה יַעֲבֹר".

(אִמְרֵי מוֹהַרָא"שׁ, חֵלֶק ב', סִימָן תעה)

קוּנְטְרֵס

גַּם זֶה יַעֲבֹר

א.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתֵדַע, כִּי הַכֹּל רַק נְסִיונוֹת מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁמְּנַסִּים אוֹתְךָ לִרְאוֹת אֶל מִי תִּבְרַח בְּעֵת צָרָתְךָ, כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ צָרָתְךָ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל צַעַר וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל כִּבְיָכוֹל אֲנִי עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, ט): "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר"; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִלְבּוּלִים, תֵּדַע שֶׁשָּׁם מִסְתַּתֵּר אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַיְנוּ בְּתוֹךְ צָרָתְךָ נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעֵת צָרָתְךָ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ הֵם רַק כְּדֵי לְעוֹרֵר אוֹתְךָ

וּלְהַחֲזִירְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּסְבֹּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, תִּזְכֶּה לְמָרֵק אֶת כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֵיךְ שֶׁמִּתְחַשְּׁבִים לְמַעְלָה עִם הָאָדָם הַסּוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, לֹא הָיִיתָ נוֹפֵל בְּדַעְתְּךָ כָּל־כָּךְ, כִּי לְמַעְלָה מִתְחַשְּׁבִים מְאֹד עִם אָדָם שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַף שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ עַכְשָׁו הַיִּסּוּרִים מְאֹד מְאֹד, תִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, וְעוֹד תִּזְכֶּה לִרְאוֹת יְשׁוּעוֹת רַבּוֹת, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי כָּךְ הוֹלֵךְ עִם כָּל אָדָם — שֶׁבִּתְחִלָּה מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁמִּתְחַזֵּק וּמַחֲזִיק מַעֲמָד מִתְהַפֵּךְ לוֹ הַכֹּל לִישׁוּעוֹת, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ דָּבָר זֶה כַּחֲלוֹם, מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וּבִלְבּוּלֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַקָּשִׁים וְהַכְּבֵדִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאַף פַּעַם לֹא תֵּצֵא מִזֶּה, כִּי כָּל־כָּךְ מָר וּמָרוֹר לְךָ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתָּמִיד תִּזְכֹּר אֶת הַמִּילִים הָאֵלּוּ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְתַזְכִּיר לְעַצְמְךָ שֶׁעוֹד תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי בֶּאֱמֶת סוֹף כָּל סוֹף תִּרְאֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, שֶׁלֹּא הֶאֱמַנְתָּ וְלֹא תֵּאָרְתָּ בְּחַיֶּיךָ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ

בַּמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא עֵקֶב ג): כָּל הַמִּצְטַעֵר בְּתְחִלָּתוֹ נוֹחַ לוֹ בְּסוֹפוֹ; וְאֵין לְךָ מִצְטַעֵר בְּתְחִלָּתוֹ יוֹתֵר מֵאַבְרָהָם וְכוּ', שֶׁסָּבַל מַה שֶּׁסָּבַל כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם קָשִׁים וּמָרִים, וְכֵן יִצְחָק סָבַל צָרוֹת רַבּוֹת מֵעֵשָׂו וְכוּ', וְכֵן יַעֲקֹב סָבַל צָרוֹת מְרוּרוֹת וְכוּ', וְעִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁחִזְּקוּ אֶת עַצְמָם בְּכָל מִינֵי חִזּוּקִים, זָכוּ לְהֵעָשׂוֹת כֵּלִים לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מִתְפַּלְּלִים בְּכָל יוֹם אֱלֹהֵי יִתְבָּרַךְ בִּזְכוּתָם, וּמַזְכִּירִים אוֹתָם בְּעֵת הַתְּפִלָּה: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי, אֶלָּא עַל בַּעַל יִסּוּרִין (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד, ה), שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק וּלְקַבֵּל אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים בְּהַרְחָבַת הַדַּעַת וּבְלֵב יָשָׁר, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא הַכֹּל יָשָׁר לְפָנָיו, וְאָז עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה אָדָם לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, וְהָעִקָּר לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר בְּעֵת צָרָתוֹ תֵּבוֹת אֵלּוּ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז בֶּאֱמֶת יַעַבְרוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים.

ב.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּתַקֵּף צָרוֹתֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְאַף שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת כָּאֵלּוּ, שֶׁאֵין לְךָ לְשַׁלֵּם שְׂכַר דִּירָה, וְאַתָּה חַיָּב חוֹבוֹת עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאל, וּמַמָּשׁ הִגַּעְתָּ לַעֲנִיּוּת כָּזוֹ שֶׁאֵין לְךָ כְּכָר לֶחֶם, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַזְכִּיר אֶת שֵׁם שָׁמַיִם בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, הַיְנוּ שֶׁתֵּדַע כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ צָרוֹתֶיךָ, וְהַכֹּל כְּדֵי לְנַסּוֹת אוֹתְךָ, לִרְאוֹת הֲיֵשׁ בִּלְבָבְךָ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אוֹ אַתָּה מָלֵא קֻשְׁיוֹת וְעַקְמִימִיּוּת, וְאָז אִם יִהְיֶה לְבָבְךָ יָשָׁר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ לְךָ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁהִגַּעְתָּ לְמַצָּב נָמוּךְ כָּזֶה, שֶׁאֵין לְךָ כְּכָר מַה לֶּאֱכֹל, וְאַתָּה מָלֵא חוֹבוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה אוֹמֵר: "צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא" (דְּבָרִים לב, ד), "צַדִּיק הוּא ה' כִּי פִיהוּ מָרִיתִי" (אֵיכָה א, יח), "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו" (תְּהִלִּים קמה, יז), עַל־יְדֵי שֶׁתַּצְדִּיק עָלֶיךָ אֶת הַדִּין, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ, כּוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ; בָּזֶה שֶׁהָאָדָם שָׁבוּר כָּל־כָּךְ וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לוֹ אוֹר בַּחַיִּים, כִּי מֵרֹב הָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת וְהַחוֹבוֹת

וְהַמְרִירוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֹאת הוּא מִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, וְכוֹפְלִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ, שֶׁיָּבִיא לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁפַע כָּפוּל כָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְשַׁלֵּם כָּל חוֹבוֹתָיו, וְתִהְיֶה לוֹ הַרְחָבָה כָּזוֹ, שֶׁיּוּכַל לָתֵת לַאֲחֵרִים, הָעִקָּר הוּא, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְחַזֵּק בַּמַּצָּבִים הַגְּרוּעִים וְהַדְּחוּקִים בְּיוֹתֵר, וּבָזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי — שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, חוֹבוֹת וּבְלְבּוּלִים, אָז הוּא רָץ וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד עֵצָה אַחֶרֶת לִתֵּן לָאָדָם בִּשְׁעַת צָרָתוֹ, כִּי אִם עֵצָה זוֹ — שֶׁיֵּלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיָפֵרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁכּוֹאֵב לוֹ מְאֹד מְאֹד שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לְפַרְנֵס אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְהַחוֹבוֹת מְעִיקִים עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וְכִמְעַט שֶׁיִּתְמוֹטֵט לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁצָּר וָמָר לוֹ, הוּא בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, בְּנִי, בְּנִי, לֹא תָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁתִּוָּשַׁע, וְכֵן אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה א): אִם בָּאָה

עַל הָאָדָם צָרָה לֹא יִצְוַח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְאָז דַּיְקָא יְוָשַׁע, וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, וַעֲשֵׂה זֹאת, וּבְרַח לְךָ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד מְאֹד, כִּי בַּעֲלֵי הַחוֹבוֹת מְעִיקִים עָלֶיךָ, וְאַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מֵאִשְׁתְּךָ וּמִילָדֶיךָ שֶׁאֵין לְךָ בַּמֶּה לְפַרְנְסָם, רְאֵה לִבְרֹחַ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", עַכְשָׁו בֶּאֱמֶת אֲנִי נִמְצָא בְּמַצָּב דָּחוּק, אֲבָל אֲנִי מְקַוֶּה וּבוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעַזְבֵנִי, וּבְוַדַּאי יַעַזְרֵנִי סוֹף כָּל סוֹף לַעֲבֹר עַל כָּל צָרוֹתַי וּמְרִירוּתַי וְדַחֲקוּתַי, וְתִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נָכוֹן יִהְיֶה לִבְךָ וּבָטוּחַ שֶׁתִּוָּשַׁע, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד יְקָרָה תְּפִלָּה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא מְסַבְּבִים עִמְּךָ כְּמוֹ שֶׁמְּסַבְּבִים, כְּדֵי שֶׁתִּבָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַעֲלַת תְּפִלָּתְךָ בַּשָּׁמַיִם, אָז לֹא הָיִיתָ נוֹפֵל כָּל־כָּךְ בְּדַעְתְּךָ, וְהָיִיתָ מַקְדִּים תְּפִלָּה לַצָּרָה, וְלֹא הָיִיתָ בָּא לְזֶה, הַיְנוּ לַעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וְחוֹבוֹת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, אֲבָל עַכְשָׁו כְּשֶׁכְּבָר בָּאתָ לְכָל זֶה, רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, רַק תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וּבְרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ

בְּעֵת צָרָתוֹ, שֶׁאָז לֹא יָזוּז מִשָּׁם, עַד שֶׁיִּוָּשַׁע בִּישׁוּעָה שְׁלֵמָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ג.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, אַף שֶׁרַע וּמָר לְךָ עַכְשָׁו בַּחַיִּים, וְאַתָּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאָסוּר לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תִּכָּנְסָנָה בְּךָ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת אוֹ שֶׁאָר מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ כַּוָּנָה עֲמֻקָּה בָּזֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מְרִירוּת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, וְאִם רַק תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא תִּשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, אָז תִּרְאֶה מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לוֹמַר בְּעֵת צָרָתְךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", עוֹד יָבוֹא הַיּוֹם וְיַעַבְרוּ מִמֶּנִּי כָּל אֵלּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְעוֹד אֶזְכֶּה לִרְאוֹת טוֹב בְּחַיָּי, וְאַף שֶׁכָּל זֶה נִדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו כַּחֲלוֹם, כִּי מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּבִלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אַתָּה מִתְפּוֹצֵץ לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כְּבָר אַתָּה הוֹלֵךְ לְקַבֵּל הַתְקָפַת לֵב, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שָׁבָץ מֹחַ, הַשֵּׁם יִשְׁמָרְךָ, עִם כָּל זֹאת בְּתוֹךְ תִּקָּף צָרָתְךָ וְיִסּוּרֶיךָ שֶׁהִגַּעְתָּ כְּבָר לְמַצָּב כָּזֶה, אָסוּר לְךָ לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, רַק רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְלֵידַע אֲשֶׁר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַף שֶׁאַתָּה

כְּבָר יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, וְלָמַדְתָּ דָּבָר זֶה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְחַדֵּשׁ אֶת הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ אֶצְלְךָ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל הוּא יַעֲבֹר עַל הַכֹּל, הַיְנוּ עַל כָּל צָרוֹתָיו, יִסּוּרָיו וְדַחֲקוּתוֹ וּמְרִירוּתוֹ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי הוּא תָּמִיד בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו אוֹמֵר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְהָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ לִבְרֹחַ אֶל מָקוֹם פָּנוּי אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְאִם אֶפְשָׁר לִבְרֹחַ אֶל אִיזֶה קֶבֶר שֶׁל צַדִּיק קָדוֹשׁ אוֹ שֶׁל תַּנָּא, וְלִשְׁפֹּךְ שָׁם שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ (עַיֵּן בְּתַעֲנִית טז.), אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַעֲלַת דָּבָר זֶה, כִּי מַעֲלַת קִבְרֵי צַדִּיקִים הִיא גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד (עַיֵּן סוֹטָה לד:), וְשָׁם הַתְּפִלָּה מְאֹד מְקֻבֶּלֶת וּמְרֻצֵּית בַּשָּׁמַיִם, בִּזְכוּת הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ הַשּׁוֹכֵן שָׁם אוֹ בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַשּׁוֹכֵן שָׁם, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא לְשָׁם, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי זְכוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַתַּנָּא אוֹ הַצַּדִּיק תָּגֵן בַּעֲדוֹ, וְתִתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ מְאֹד בַּשָּׁמַיִם, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם בָּא אֶל קֶבֶר צַדִּיק קָדוֹשׁ אוֹ אֶל קֶבֶר תַּנָּא אוֹ אָמוֹרָא, גּוֹרֵם נַחַת רוּחַ לְאוֹתוֹ צַדִּיק, וְהוּא מַעֲלֶה אֶת תְּפִלָּתוֹ לְרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים (עַיֵּן זֹהַר תְּרוּמָה קמא:); וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁפֹּךְ

אֶת נַפְשׁוֹ תָּמִיד עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר שָׁם מָקוֹם נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי שָׁם הוּא הַמָּקוֹם הֶכִי מְקֻבָּל, וְעַל־כָּל־פָּנִים אִם אֵין לְךָ מָקוֹם כָּזֶה, לֵךְ בְּרַח לְךָ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתָשִׂיחַ וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל צָרָתְךָ וּמְרִירוּתְךָ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, כִּי הוּא נִמְצָא בְּכָל מָקוֹם, כִּי "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (יְשַׁעְיָה ו, ג), וְיכוֹלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם בָּעוֹלָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כ): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בְּשָׁעָה שֶׁמַּגַּעַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל וּמְבַקְּשִׁים אוֹתִי, וּמִשְׁתַּתְּפִים בִּכְבוֹדִי, כְּבוֹדִי עִמָּהֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֲנִי עוֹנֶה אוֹתָם; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּכְנִיס בְּתוֹךְ צָרָתְךָ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַיְנוּ שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָבוֹא וְתִבְכֶּה וְתִתְחַנֵּן רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה בָּטוּחַ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְיִשְׁמַע אֶת קוֹל תְּפִלָּתְךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ עַכְשָׁו כְּאִלּוּ הַכֹּל סָגוּר מִמְּךָ, וְאַתָּה נָפַלְתָּ בְּצָרָה מָרָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְךָ בֵּית מָנוֹס לָצֵאת מִמֶּנָּה, וְאַתָּה אֵינְךָ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר אֲפִלּוּ בְּקֻצֵּה הַמְּנָהָרָה, עִם כָּל זֹאת זְכֹר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם): כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אִם רְאִיתֶם שֶׁהַצָּרוֹת מְכַסּוֹת אֶתְכֶם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אַתֶּם נִגְאָלִים;

דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁכָּל־כָּךְ מָר וְחַשָּׁךְ לְךָ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כְּבָר אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ לְגַמְרֵי, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תּוֹעֶלֶת וְתִקְוָה בְּחַיֶּיךָ מֵרֹב מְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, דַּיְקָא אָז תִּהְיֶה מוּכָן לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, כִּי דַּיְקָא מִתּוֹךְ הַצָּרָה, הָאָדָם יָכוֹל לָצֵאת, אִם הוּא רַק בּוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שָׁם): מִתּוֹךְ צָרָה רְוָחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ל, ז): ״וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ״; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד לְךָ מְאֹד לְקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, כִּי בְּעֵת צָרָתוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא כָּל־כָּךְ נִשְׁבָּר וְכָל־כָּךְ מְעֻקָּם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֹּל חֲלוֹם, וְהוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יִרְאֶה אוֹר, עִם כָּל זֹאת זָכוֹר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר הַנָּבִיא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל: אִם רְאִיתֶם הַצָּרוֹת שֶׁיְּכַסּוּ אֶתְכֶם מִיָּד אַתֶּם נִגְאָלִים (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תרפ), וְעַל־כֵּן תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר בְּעֵת מְרִירוּת הַצָּרוֹת שֶׁלְּךָ תֵּבוֹת אֵלּוּ: ״גַּם זֶה יַעֲבֹר״, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת יַעֲבֹר; אַשְׁרֵי שֶׁמַּכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ עַכְשָׁו, וְאַף שֶׁרָעִים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל מִינֵי

יְסוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס
וְתִקְוָה מִמְּךָ מֵרֹב צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּבִלְבּוּלֶיךָ שֶׁעוֹבְרִים
עָלֶיךָ מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, מִבַּיִת יֵשׁ לְךָ צָרוֹת מִילָדֶיךָ, שֶׁהֵם
מְמָרְרִים לְךָ אֶת חַיֶּיךָ, וְרָעִים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים מֵהֶם,
שֶׁהֵם עוֹשִׂים לְךָ אֶת הַמָּוֶת מַמָּשׁ, וּמִבַּחוּץ פִּטְרוּ אוֹתְךָ
מֵהַפַּרְנָסָה שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה מָלֵא חוֹבוֹת, וְאֵין לְךָ בַּמֶּה
לְפַרְנֵס אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת יְלָדֶיךָ, וְנוֹסָף עַל זֹאת אַתָּה
מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ חָלָשׁ מְאֹד, עַד שֶׁכְּמַעַט תִּתְעַלֵּף בְּכָל
רֶגַע, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי צָרָתְךָ הִיא צָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, עִם
כָּל זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תֵּדַע, שֶׁאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ
כְּלָל, אֶלָּא דַּיְקָא מִצָּרָה מָרָה כָּזוֹ שֶׁאַתָּה נָפַלְתָּ אֵלֶיהָ,
שֶׁאַתָּה כָּל־כָּךְ מְמֹרְמָר וְשָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן וּבְעִצָּבוֹן, וְכִמְעַט
שֶׁתִּשְׁתַּגַּע מֵרֹב צָרוֹת, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי
זֶה עִקַּר גְּדֻלַּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד
וְלַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְתַאֲמִין, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכְּבָר עָבַר
עַל עַם יִשְׂרָאֵל בָּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעָבַר כָּל יְמֵי שְׁנוֹת
גָּלוּתֵנוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וּבְכָל פַּעַם שָׁכְחוּ
אֶת הֶעָבָר וְהִתְחִילוּ הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְחָזְרוּ וּבָנוּ אֶת
עַצְמָם, וְכֵן גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ
בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּמְשֹׁךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, כִּי כָּל הַנִּמְשָׁךְ
אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת
שֶׁבָּעוֹלָם לָדוּן אֶת עַצְמְךָ לְכַף זְכוּת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן,

חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), וְאַל תַּנִּיחַ שֶׁהַמַּצְפּוּן יַהֲרֹס אוֹתְךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹת אֶת הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל לְהַבָּא, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִכְנָס בְּאֵיזוֹ צָרָה, אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבָּבְךָ, וְהָעִקָּר שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵדַע וְתַאֲמִין שֶׁגַּם אַתָּה חָשׁוּב עֲדַיִן אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁיִּצְרְךָ בָּא וְשׁוֹבֵר אוֹתְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתְךָ וְכַדּוֹמֶה, מַחֲשָׁבוֹת וַהֲבָלִים כָּאֵלּוּ, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, וְרוֹצֶה לַעֲזֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְעִקַּר כַּוָּנָתוֹ הִיא שֶׁיַּחְזְרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַל תִּשְׁאַל שׁוּם קֻשְׁיוֹת — אִם־כֵּן מַה וְלָמָּה עָבַר כְּבָר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעָבַר, כִּי בַּהֲדֵי כּוֹבְשָׁא דְּרַחֲמָנָא לָמָּה לָךְ (בַּמֶּה שֶׁהֶעֱלִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָמָּה לְהִתְעַמֵּק) (עַיֵּן בְּרָכוֹת י׳), לָמָּה לְךָ לְהִכָּנֵס בִּמְקוֹמוֹת הַגְּבוֹהִים וְהַנֶּעֱלָמִים מִמְּךָ, רְאֵה לְבַטֵּל אֶת דַּעְתְּךָ וְשִׂכְלְךָ לְגַמְרֵי, וְתֵדַע שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל, רַק דָּבָר זֶה — שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ תְּפִלָּה, וְשׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, עַל־כֵּן רְאֵה לְצַיֵּת אוֹתִי, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לוֹמַר עַכְשָׁו: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְתַאֲמִין אֲשֶׁר אִם תִּזְכֶּה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּתִקֶּף הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מִבַּיִת — מִילָדֶיךָ, וּמִבַּחוּץ — מִפַּרְנָסָתְךָ, וְתַחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וּפָגַמְתָּ, לֹא תָּזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיְּכַפֵּר לְךָ הַכֹּל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל זֹאת אֲבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", הֵינוּ בְּכָל צָרָה שֶׁרַק תִּפָּגֵס בָּהּ, חַס וְשָׁלוֹם, תֵּכֶף־וּמִיָּד תֹּאמַר לְעַצְמְךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁבֶּאֱמֶת יְקַיֵּם אֶצְלְךָ "גַּם זֶה יַעֲבֹר", שֶׁהַכֹּל יַעֲבֹר, וְתִזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ.

ה.

בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁקָּשִׁים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד, וְעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַה שֶּׁעוֹבֵר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְכִמְעַט שֶׁתֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וּלְבַסּוֹף תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁזֶּה יַעֲבֹר, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

חָפֵץ בּוֹ הוּא מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם בְּאַהֲבָה, "יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים" (יְשַׁעְיָה נג, י), וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים, רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבְּלֵם בְּאַהֲבָה, וְתֹאמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וּלְבַסּוֹף תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל צָרוֹתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוּתְךָ יַעַבְרוּ וְיִתְבַּטְּלוּ מֵעָלֶיךָ, וּמַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל עַכְשָׁו מַה שֶּׁאַתָּה סוֹבֵל הוּא רַק בִּשְׁבִיל לְמָרֵק עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְּרֻבִּים, שֶׁעָשִׂיתָ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עַל כָּל חֵטְא וָפֶשַׁע שֶׁאָדָם חוֹטֵא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא צָרִיךְ לְסִבֹּל עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, וְעַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְהַבְּזָיוֹנוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדָּמִים וְהַבְּרִיאוּת שֶׁהוּא סוֹבֵל, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמָרֵק כָּל גּוּפוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): מַה שֵּׁן וְעַיִן עֶבֶד יוֹצֵא בָּהֶם לְחֵרוּת, יִסּוּרִים שֶׁמְּמָרְקִים כָּל גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיֵּצֵא עַל יָדָם לְחֵרוּת; וְעַל־כֵּן, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּשָׁעָה שֶׁמָּרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְאַתָּה כָּל־כָּךְ מְמֹרָמָר, אַל תָּקוּץ בְּחַיֶּיךָ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ, רַק תֹּאמַר עַל צָרוֹתֶיךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף זֶה יַעֲבֹר מִמְּךָ, אַל תִּסְתַּכֵּל מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים עָלֶיךָ, וּמְגִיבִים עָלֶיךָ, מַה יֵּשׁ לְךָ עִם אֲחֵרִים, רְאֵה לְדַבֵּק

עַצְמְךָ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְרוֹצֶה רַק שֶׁתִּתְחַזֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז אִם בֶּאֱמֶת תַּעֲשֶׂה זֹאת, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָתְךָ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין קא:): מִכָּל טוֹרַח שֶׁטָּרַח בּוֹ וּמִכָּל עָמָל שֶׁעָמַל בּוֹ לֹא הֶעֱלָהוּ לְמוֹטָב אֶלָּא יְסוּרִים, הַיְנוּ מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ שֶׁעָבַר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֲבֵרוֹת, וְכָפַר בָּעִקָּר, שׁוּם דָּבָר לֹא הֶעֱלָהוּ לַחֲזֹר לְמוֹטָב אֶלָּא יְסוּרִים, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עָלֶיךָ יְסוּרִים קָשִׁים וּמָרִים כָּאֵלּוּ, תַּאֲמִין, שֶׁהַכֹּל בְּכַוָּנָה מְצֻמְצֶמֶת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁתִּתְחַזֵּר לְמוֹטָב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לִבְרֹחַ עַכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַמַּצָּב שֶׁנִּקְלַעְתָּ אֵלָיו, הֵן שֶׁאַתָּה סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְקַטְנוּת מִילָדֶיךָ שֶׁמְּצַעֲרִים וּמְחָרְפִים וּמְבַזִּים אוֹתְךָ, וְעוֹשִׂים לְךָ בַּבַּיִת גֵּיהִנּוֹם מַמָּשׁ, וְהֵן מַה שֶּׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ חוֹבוֹת וְאֵין לְךָ בַּמֶּה לְפַרְנֵס אֶת יְלָדֶיךָ, אֲשֶׁר הַצָּרָה הַזּוֹ הִיא צָרָה מָרָה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין לְךָ עוֹד צָרָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, הַיְנוּ מֵהָעֲנִיּוּת, כִּי הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה רַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָעִקָּר רְאֵה

לוֹמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה עֲדַיִן לֹא רוֹאֶה אֵיךְ לָצֵאת מֵהַיִּסּוּרִים כִּי מָרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לוֹמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יַעֲבֹר לְךָ בְּשָׁלוֹם.

ו.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בַּמֶּה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לְךָ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, עִם כָּל זֹאת זְכֹר מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁאָמְרוּ (שַׁבָּת פח:): עוֹשִׂים מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִים מִיִּסּוּרִים עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ה, לא): "וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ"; כִּי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הָאַהֲבָה לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְהוּא שָׂמֵחַ בְּיִסּוּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר כָּזֶה שֶׁמֵּאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשָּׂמֵחַ בְּיִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם כָּל־כָּךְ מִתְחַזֵּק בְּעֵת צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, וּבְנֵי־אָדָם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו אֵיךְ שֶׁהָאָדָם הַזֶּה יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ לְהִתְחַזֵּק עַל אַף שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת

כָּזוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁשָּׂמֵחַ בְּיִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם, כִּי עוֹזֵר גַּם לַאֲנָשִׁים אֲחֵרִים, שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְחַזֵּק, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לוֹמַר בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", כִּי בְּוַדַּאי יַעַבְרוּ מֵעָלֶיךָ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְעוֹד תִּזְכֶּה לִרְאוֹת דְּבָרִים יָפִים, הָעִקָּר רְאֵה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַחַר הָרַע יָבוֹא הַטּוֹב, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (עֲבוֹדָה זָרָה נה.): יִסּוּרִים — בְּשָׁעָה שֶׁמְּשַׁגְּרִים אוֹתָן עַל הָאָדָם, מַשְׁבִּיעִין אוֹתָן, שֶׁלֹּא תֵּלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְלֹא תֵּצְאוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית וְכוּ'; וְעַל־כֵּן אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתֹאמַר בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", אָז תִּרְאֶה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יַעַבְרוּ מֵעָלֶיךָ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְיִהְיֶה לְךָ רַק טוֹב, הָעִקָּר רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תִּקְרָא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבָה, וְזֶה יַעֲבֹר כָּלִיל יַחֲלֹף מִמְּךָ, רַק תֹּאמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר".

ז.

בְּנִי הַיָּקָר! אַף שֶׁאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמַצָּב מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, וְכָל־כָּךְ צָרִים וּמָרִים לְךָ הַחַיִּים, עַד שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ בְּמַחֲשָׁבָה שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עָלֶיךָ

לָדַעַת, שֶׁחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ט, ח): "וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בְּרֵאשִׁית א, לא) — זוֹ מִדַּת יִסּוּרִין, שֶׁעַל יָדֶיהָ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וּבְוַדַּאי אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, תֵּדַע שֶׁעַל־יְדֵי כָּל אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים, תִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר עוֹלָם הַבָּא, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ:): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא יִסּוּרִים עַל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּרְשׁוּ עוֹלָם הַבָּא, כִּי בָּזֶה שֶׁסּוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, הָעִקָּר לֹא לִקְרוֹת תִּגָּר בְּעֵת שֶׁבָּאִים עָלָיו הַיִּסּוּרִים, אֶלָּא יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז בֶּאֱמֶת יַעַבְרוּ וְיִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא כִּי תֵּצֵא ב): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, לָמָּה? שֶׁהַיִּסּוּרִין מוֹשְׁכִין אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן רְאֵה לוֹמַר, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ הַמָּרוֹת: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", כִּי בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִתְבַּטֵּל מִמְּךָ הַכֹּל, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מֵהָאֲרַת הָעוֹלָם הַבָּא, וְתֵדַע שֶׁכָּל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהַכְנִיעַ אֶת גּוּפָם הַגַּשְׁמִי וְאֶת חוֹמְרָם הַגַּס וְהָעַב, וְזָכוּ לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, לֹא זָכוּ לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁבִּטְּלוּ אֶת עַצְמָם לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם

יִסּוּרִים וְקִבְּלוּ אֶת זֶה בְּאַהֲבָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁו לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תַּתְחִיל לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין קֻשְׁיָה כְּלָל, וְתֹאמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יַעֲבֹר עָלֶיךָ.

ח.

בְּנִי הַיָּקָר! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, עַד שֶׁהִגַּעְתָּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁכְּבָר אַתָּה לֹא יָכוֹל לְקַבֵּל אוֹתָם, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד, ה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי אֶלָּא עַל בַּר יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים, רְאֵה לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַעֲשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְיַחֵד שְׁמוֹ עָלֶיךָ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ אֶלָּא עַל אֶחָד שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְנַעֲשֶׂה כְּלֹא בְּעֵינָיו מַמָּשׁ, וְאֵיךְ זוֹכִים לְהַגִּיעַ לָזֶה? רַק עַל־יְדֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים; רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְנַצֵּל אֶת הַיִּסּוּרִים וּלְמָרֵק מִמְּךָ אֶת גַּשְׁמִיּוּת גּוּפְךָ, וְתֵעָשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים צד): חֲבִיבִין יִסּוּרִים

לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָל עַל מִי שֶׁיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁהָאָדָם שׁוֹתֵק בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים, אֵינוֹ זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁהַשְּׁכִינָה עוֹשָׂה קֵן אֶצְלוֹ, כִּי אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא בָּאָדָם הַשָּׁבוּר בְּתַכְלִית הַשְּׁבִירָה מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁסּוֹבֵל, וְאֵינוֹ קוֹרֵא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי מז): אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁנִּגְּעוּ בּוֹ יִסּוּרִין, וְכָבֵשׁ רַחֲמָיו וְלֹא קָרָא תִּגָּר אַחַר מִדַּת הַדִּין; וּזְכֹר זֹאת תָּמִיד, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁקּוֹרֵא תִּגָּר, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יַלְקוּט אִיּוֹב, רֶמֶז תתקח): אִיּוֹב אִלּוּלֵא קָרָא תִּגָּר כְּשֶׁבָּאוּ עָלָיו יִסּוּרִים, כְּשֵׁם שֶׁאוֹמְרִים עַכְשָׁו: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק, אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, כָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים: אֱלֹהֵי אִיּוֹב, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁקָּרָא תִּגָּר, עַל־יְדֵי־זֶה נֶאֱבַד לְגַמְרֵי; עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, בְּנִי, מַה גֹּדֶל הַיִּסּוּרִים, וְלֹא זָכוּ אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב — אֲבוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם — אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁסָּבְלוּ יִסּוּרִים וְלֹא קָרְאוּ תִּגָּר; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִשָּׁלִים עִם מַצָּבְךָ וְאַל תִּקְרָא תִּגָּר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק תֹּאמַר: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְאָז תִּרְאֶה שֶׁהַכֹּל יַעֲבֹר מִמְּךָ, וְתִזְכֶּה שֶׁיָּאִיר עָלֶיךָ הָאוֹר הַגָּנוּז

מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְתֵדַע שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים שֶׁזָּכוּ לְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהֵאִיר עֲלֵיהֶם אוֹר הַשְּׁכִינָה וְנַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה לַשְּׁכִינָה, לֹא זָכוּ לְזֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֲרוּפִין וְגִדּוּפִין, וְלֹא קָרְאוּ תִּגָּר, אֶלָּא אָמְרוּ תָּמִיד: "גַּם זֶה יַעֲבֹר", וְעַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ סוֹף כָּל סוֹף שֶׁעָבְרוּ מֵעֲלֵיהֶם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְנַעֲשׂוּ כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם, וְזָכוּ לְהִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה לְגַבֵּי גִּלּוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְהוֹלֵךְ עִמָּהֶם וּמְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ עִמָּהֶם, שֶׁאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִזְכֶּה שֶׁיִּתְמָרְקוּ כָּל עֲוֹונוֹתָיו מִמֶּנּוּ, וְיִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהָעֲנָשִׁים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁתֵּי פְּעָמִים
דָּבָר אֶחָד, כִּי אֲפִלּוּ גִּלְגּוּלִים, אֵין
זֹאת הַנְּשָׁמָה מִתְגַּלְגֶּלֶת פַּעַם שְׁנִיָּה
כְּמוֹת שֶׁהִיא, רַק זֹאת הַנֶּפֶשׁ עִם זֶה
הָרוּחַ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כַּיָּדוּעַ (מוּבָא בְּשַׁעַר
הַגִּלְגּוּלִים), נִמְצָא, שֶׁעַכְשָׁו כְּשֶׁזֶּה הַנֶּפֶשׁ
מִתְקַבֵּץ עִם רוּחַ אַחֵר, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שׁוּב
אֵין זֶה מַה שֶּׁהָיָה קֹדֶם, כִּי אֵין הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה שְׁתֵּי פְּעָמִים דָּבָר אֶחָד.
(שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נד)

קוּנְטְרֵס

הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה

יְבָאֵר אֶת הַדֶּרֶךְ הַקַּלָּה בְּיוֹתֵר לְהַגִּיעַ לְהַצְלָחָה בַּחַיִּים — בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת, וְיחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת הָאָדָם שֶׁנָּפַל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁהוּא כְּבָר לֹא יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְיַרְאֶה לוֹ אֵיךְ שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לַהֲפֹךְ מַזָּלוֹ וּלְהַצְלִיחַ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר: הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה בְּחַיֵּי הָאָדָם — לִהְיוֹת מְקֹרָב לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּלְקַיֵּם עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְכָל מַה שֶּׁהַצַּדִּיק אוֹמֵר יְקַיֵּם בְּלִי שׁוּם עַרְמוּמִיּוּת וְהַטְעָיָה כְּלָל. זוֹ הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה לְהַצְלִיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו, כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם הוּא, כְּפִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת.

(אִמְרֵי מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעו)

קוּנְטְרֵס

הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁיִּמְסֹר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן הַכֹּל מֵשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׃): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת נח׃): אַפְלוּ רֵישׁ גַּרְגִּיתָא מִן שְׁמַיָּא מַנּוּ לֵיהּ, (אַפְלוּ מִי שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַזְּבָלִים וְעַל הַבִּיּוּבִים, שֶׁהִיא מִשְׂרָה קְטַנָּה, גַּם זֶה מִתְמַנֶּה עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ); וְאָמְרוּ (יוֹמָא לח.): בְּשִׁמְךָ יְקָרָאוּךְ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךְ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֶרְתָּהּ; וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד

כְּשֶׁתִּתְבָּרְרָנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּבָר לֹא תִּקָּנֵא בְּשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְבָר לֹא תִּפְחַד פֶּן וְאוּלַי מִישֶׁהוּ יָכוֹל לָקַחַת דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לְךָ, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וּמַה שֶּׁמִּיעָד לְךָ לֹא תּוּכַל שׁוּם בְּרִיָּה לָגַעַת, וִידִיעוֹת אֵלּוּ הֵן "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, כִּי כָּל אִי הַהַצְלָחָה שֶׁל הָאָדָם הִיא רַק מִפְּנֵי שֶׁנֶּעְתָּק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל וְנִכְנָס בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וּמִתְבַּלְבֵּל מְאֹד, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל לָקַחַת דָּבָר הַשַּׁיָּךְ לוֹ, אוֹ דָּבָר הַמִּיעָד לוֹ, וּמִזֶּה בָּאִים לוֹ כָּל הַפְּחָדִים הַיִּתֵּרִים, וְכֵן גֹּדֶל חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ, וְנַעֲשֶׂה בֶּאֱמֶת רַע מַזָּל (שְׁלִימַזְּל), כִּי הַמַּזָּל וְהַהַצְלָחָה תְּלוּיִים רַק בְּדָבָר זֶה — שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיֵשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן חָזָק וְלֵב אַמִּיץ, וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וְאָז כְּשֶׁתִּהְיֶה חָזָק בְּכָל זֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זוֹהִי "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְתַצְלִיחַ תָּמִיד דַּרְכְּךָ; אַשְׁרֵי הַמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבָּבוֹ, וְיַצְלִיחַ תָּמִיד דַּרְכּוֹ.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר רֹב הַצָּרוֹת שֶׁהָאָדָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם הֵן רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ,

וְכִמְעַט שֶׁאֵין צָרָה שֶׁהִסְתַּבֵּךְ בָּהּ הָאָדָם, שֶׁלֹּא הָיְתָה מִפְּגַם הַדִּבּוּר — שֶׁדִּבֵּר מַה שֶּׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ, אוֹ הִפְלִיט מִפִּיו בְּשָׁעַת כַּעֲסוֹ אֵיזֶה דִּבּוּר נֶגֶד זֻלָּתוֹ, אֲשֶׁר זֶה גָּרַם לוֹ עַכְשָׁו לְכָל הַמִּתְיַחוּת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר דָּבָר, הוּא מוֹשֵׁל בִּי, וּכְשֶׁאֵינִי מְדַבֵּר, אֲנִי מוֹשֵׁל בּוֹ"; וְאָמַר: "כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֶתְחָרֵט, וּכְשֶׁאֵינִי מְדַבֵּר לֹא אֶתְחָרֵט"; כִּי הַדִּבּוּר עַל זֻלָּתוֹ הוּא מוּמוֹ, וְגוֹרֵם לוֹ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרְךָ, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ טֶבַע שֵׁנִי — לִשְׁתֹּק, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "אִם תַּרְבֶּה לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁמֹעַ, תְּיַפֶּה חָכְמָתְךָ וְתַמְעִיט אַשְׁמָתְךָ"; וְאָמַר: "הַמְעֵט דְּבָרֶיךָ וְיִמְעֲטוּ שְׂגִיאוֹתֶיךָ"; וְזֶה הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּ"הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֵילּוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים הֵם יְכוֹלִים לִמְנֹעַ עַל־יְדֵי מִדַּת הַשְׁתִיקָה, הָיוּ מַרְגִּילִים עַצְמָם תָּמִיד לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק לִמְחָרְפֵי נַפְשָׁם וְלִמְבַזֵּיהָ, הֵן הַבַּעַל הָיָה שׁוֹתֵק לָאִשָּׁה, וְהֵן הָאִשָּׁה הָיְתָה שׁוֹתֶקֶת לַבַּעַל, וְכָךְ הָיוּ יְכוֹלִים לִמְנֹעַ כָּל מִינֵי מְרִיבוֹת וְחִפּוּכִים, וּכְוִחִים וּקְטָטוֹת, וְכֵן אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ, וְהָיוּ יְכוֹלִים לִחְיוֹת חַיִּים מְאֻשָּׁרִים. וְאָמַר הֶחָכָם: "לֹא תּוּכַל לְהִלָּחֵם עִם נָבָל כְּמוֹ שֶׁתַּחֲרִישׁ לוֹ"; וְאָמַר: "אַל תַּרְבֶּה לְדַבֵּר, וְיִמְעֲטוּ חַטָּאֶיךָ"; כִּי

כְּשֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת פִּיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, לְבַסּוֹף בָּא לִידֵי קְלָלוֹת וּמְרִיבוֹת, צְעָקוֹת וּוִכּוּחִים, וְזֶה גּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ לִקְטָטוֹת וּלְשִׂנְאָה, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד; וְעַל־כֵּן זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הִיא מִדַּת הַשְׁתִּיקָה, וּבִפְרָטִיּוּת דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁלְּךָ, אַל תְּגַלֶּה לְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "טוֹב שֶׁתִּשְׁמֹר אַתָּה סוֹדְךָ, וְלֹא יִשְׁמְרֵהוּ אַחֵר"; וְאָמַר: "כְּשֶׁתִּצְפֹּן סוֹדְךָ, טוֹב לְךָ מִשֶּׁיְּגַלֶּהוּ זוּלָתֶךָ"; וּלְעוֹלָם אַל תַּאֲמִין לְזוּלָתְךָ עִם סוֹדְךָ, וְאָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד מִי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּר פִּיו, וּמְגַלֶּה עִנְיָנָיו לְזוּלָתוֹ, כְּבָר חַי עִם פְּחָדִים — מַה יִּהְיֶה?! וּפֶן וְאוּלַי הַהוּא יְפַרְסְמוֹ?! אוֹ אוּלַי עַכְשָׁו הוּא יִזָּרֵז עַצְמוֹ לַחֲטֹף מִמֶּנִּי עִנְיָנַי?! וְכַדּוֹמֶה בִּלְבוּלִים וּדְאָגוֹת וּפְחָדִים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם הַשַּׁעַר וְהַדֶּרֶךְ לְכִשָּׁלוֹן בַּחַיִּים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", רְאֵה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּר פִּיךָ עַד מְאֹד, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹמֵר עַל מָמוֹנְךָ, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "רָאוּי לוֹ שֶׁיַּחֲמֹל עַל דִּבּוּרוֹ, יוֹתֵר מֵחֶמְלָתוֹ עַל מָמוֹנוֹ"; וְאָמַר: "תָּקֵל בְּעֵינֶיךָ הוֹצָאַת מָמוֹנְךָ מֵהוֹצָאַת דְּבָרֶיךָ"; עַד כְּדֵי כָּךְ הִזְהִירוּ הַחֲכָמִים הַקְּדָמוֹנִים עַל זְהִירוּת הַדִּבּוּר, שֶׁזֶּה מֵבִיא לָאָדָם הַצְלָחָה בְּכָל עִנְיָנָיו, וְאָמְרוּ: "מִמּוֹפְתֵי

הַחֲכָמִים — מְעוּט הַדְּבָרִים, וּמְמוּפְתֵי הַסְּכָלִים — רֹב הַדְּבָרִים"; וְאִם תַּכְנִיס אֶת כָּל זֶה בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ, וְתַחֲזֹר עַל כְּלָלִים אֵלּוּ, אָז תֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ עַל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְתִהְיֶה שָׁמוּר מִכָּל רַע, וְתַצְלִיחַ בִּימֵי חַיֵּי הֶבְלְךָ, וְתִנָּצֵל מִכָּל פֶּגַע רַע שֶׁבָּעוֹלָם.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי טֶבַע כָּל אָדָם לְהִתְעַצְבֵּן וְלָבוֹא לִידֵי כַּעַס וּקְפִידוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא עוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרוֹת, יִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ חֲדָשִׁים, מַה שֶּׁלֹּא עָבַר עָלָיו יוֹם לִפְנֵי כֵן, וְזֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ לְמִתָּחִים וּלְעַצְבָּנוּת, וּמִתְעַצְבֵּן וְנַעֲשָׂה כַּעֲסָן גָּדוֹל, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר כָּל־כָּךְ בַּמִּדָּה הַמְגֻנָּה הַזּוֹ שֶׁל כַּעַס, שֶׁהֵם מַמָּשׁ רוֹצְחִים וּמַטִּילִים אֵימָה יְתֵרָה בְּבֵיתָם — הֵן עַל הָאִשָּׁה, הֵן עַל הַיְלָדִים, וְהֵן הַחֲבֵרִים פּוֹרְשִׁים מֵהֶם, כִּי רוֹאִים אֶת כַּעֲסָם וּרְצִיחָתָם, וַאֲזַי מַמָּשׁ פּוֹחֲדִים מֵהֶם, וְזֶה עִקַּר הַדֶּרֶךְ לְכִשָּׁלוֹן בַּחַיִּים — כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד כַּעֲסָן וְקַפְּדָן, לֹא־כֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וַאֲרִיכוּת אַפַּיִם — שֶׁתָּמִיד הוּא סוֹבֵל, וְאֵינוֹ קוֹפֵץ לִכְעֹס, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ חוֹלֵק אוֹ רַב עִם שׁוּם בְּרִיָּה, אֲזַי זוֹ "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְתָמִיד יַצְלִיחַ, כִּי מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וַאֲרִיכוּת

אַפַּיִם — לְהַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הִיא מֵהַמִּדּוֹת הַיְקָרוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּהֶן, וְכִמְעַט שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּלִי מִדָּה זוֹ, כְּפִי תֻּקֶּף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד בְּחַיָּיו, וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת סַבְלָן בְּיוֹתֵר, הוּא מַצְלִיחַ בְּחַיָּיו בְּיוֹתֵר, וְאָמַר הֶחָכָם: "אֵין גְּבוּרָה כַּהִתְאַפְּקוּת"; בָּזֶה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְאַפֵּק, וְאֵינוֹ קוֹפֵץ לִכְעֹס עַל זֻלָתוֹ, זֶה עִקַּר גְּבוּרַת הַגִּבּוֹר, וְרַק בָּזֶה נִקְרָא גִּבּוֹר, כְּמַאֲמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת ד): אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, לב): "טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר, וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר"; כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לִכְבֹּשׁ אֶת כַּעֲסוֹ, אַף שֶׁרָאוּי לוֹ לִכְעֹס, בָּזֶה לְבַד הוּא הַגִּבּוֹר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ גִּבּוֹר שֶׁלּוֹכֵד עִיר גְּדוֹלָה, וְזֶה שֶׁכּוֹבֵשׁ כַּעֲסוֹ וַחֲרוֹן אַפּוֹ, הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִגִּבּוֹר שֶׁכּוֹבֵשׁ עִיר שְׁלֵמָה, וְאָמַר הֶחָכָם: "בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם רַבּוּ הָעוֹזְרִים"; וְזֶה עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", כִּי אָדָם שֶׁהוּא סַבְלָן כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וְעוֹזְרִים לוֹ, וְכֵן לָאָדָם בְּעַצְמוֹ יֵשׁ מִזֶּה שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ, כְּמַאֲמַר הֶחָכָם: "בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם תָּנוּחַ הַנֶּפֶשׁ"; וְהוּא תָּמִיד מְיֻשָּׁב; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְאַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת, קַטְנוּת וְדִינִים,

אַתָּה רְאֵה לִהְיוֹת רַק סַבְלָן, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, וְאָמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁל בְּכַעֲסוֹ, אֵין שִׂכְלוֹ שָׁלֵם"; כִּי אָדָם שֶׁהוּא סַבְלָן, זֶה מוֹרֶה שֶׁהוּא מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וְדָבוּק בְּחַי הַחַיִּים, וְאֵינוֹ יָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי תָּמִיד שָׂם לְפָנָיו עֵינָיו אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁהוּא סַבְלָן, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הוּא כּוֹבֵשׁ וּמְנַצֵּחַ אֶת כֻּלָּם, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁל בְּכַעֲסוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מוֹשֵׁל בְּזֻלָּתוֹ"; כִּי הַכַּעַסָן וְהַקַּפְדָּן בּוֹעֶרֶת בּוֹ הָרְצִיחָה, וְשׂוֹכֵחַ בֵּין כָּךְ מֵעַצְמוֹ, וְהוּא רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת זֻלָּתוֹ, וַאֲזַי — זֶה וְזֶה לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, הַיְנוּ — הֵן שֶׁאֵינוֹ מַצְלִיחַ עִם עַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא תָּמִיד עָסוּק עִם אֲחֵרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְנַצֵּחַ אֶת זֻלָּתוֹ, כִּי דָּבָר זֶה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי בְּכֹחַ, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם סַבְלָן, וְנִדְמֶה בְּכָל פַּעַם כְּאִלּוּ מְנַצֵּחַ אוֹתוֹ וּמַכְנִיעַ אוֹתוֹ, וְהוּא סוֹבֵל הַכֹּל, פִּתְאֹם עוֹבֵר עַל הַכֹּל, וְכֻלָּם מִשְׁתּוֹמְמִים אֵיךְ זָכָה לְנַצֵּחַ, וְהַכֹּל רַק הוֹדוֹת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת שֶׁבּוֹ; וְעַל־כֵּן זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הִיא רַק סַבְלָנוּת, וּלְהַפּוּךְ — הַכַּעַס וְהַקְּפִידוּת, סוֹפָן לַחֲרָטָה.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱטֹם אֶת אָזְנָיו מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא דַּיְקָא חַי

חַיִּים טוֹבִים (עֵין סְפוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יג, יוֹם ב׳), כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הֵן רַק כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בּוֹ פְּחָדִים יְתֵרִים, אוֹ קִנְאָה שֶׁמְּקַנֵּא בְּזֻלָּתוֹ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק אוֹטֵם אָזְנָיו מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמַכְנִיס בְּאָזְנָיו רַק קוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַיְנוּ מִכָּל דָּבָר מְקַבֵּל רְמָזִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְכֵן מַכְנִיס בְּאָזְנָיו דִּבְרֵי תּוֹרָה וֶאֱמוּנַת חֲכָמִים וְדִבְרֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכֶה לְחַיּוֹת חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, אֲבָל כְּשֶׁמַּפְקִיר אֶת אָזְנָיו וְשׁוֹמֵעַ כָּל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל מַה שֶּׁכָּל נוֹאֵף וַחֲסַר דֵּעָה אוֹמֵר וְכוֹתֵב, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בּוֹ פְּחָדִים יְתֵרִים, וְחַיָּיו מְמֻרְמָרִים עַד מְאֹד, וְעַל־כֵּן הִזְהִירוּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַד מְאֹד עַל קְדֻשַּׁת הָאָזְנַיִם, עַד שֶׁאָמְרוּ (כְּתֻבּוֹת ה.): ״וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ״ (דְּבָרִים כג, יד), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶךָ, אֶלָּא — עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אֶחָד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו; וְאָמְרוּ (שָׁם): מִפְּנֵי מַה הָאֹזֶן כֻּלָּהּ קָשָׁה וְהָאַלְיָה רַכָּה? שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יָכוֹף אַלְיָה לְתוֹכָהּ; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת אָזְנֶיךָ לְבַל תִּשְׁמַע הֶבְלֵי הַבְלִים, מַה שֶּׁכָּל מְטֻמְטָם מְפַטְפֵּט, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): אַל יַשְׁמִיעַ אָדָם לְאָזְנָיו

דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ כָּל מִינֵי פִּטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים, נִכְנָסִים בּוֹ קִנְאָה וְשִׂנְאָה וּפְחָדִים יְתֵרִים, וַאֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא הַדֶּרֶךְ לְכִשָּׁלוֹן בְּחַיָּיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל אָזְנָיו, וּמַטֶּה אוֹתָן רַק אֶל הַתּוֹרָה וְאֶל הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, וְאֵינוֹ נוֹטֶה מִדִּבְרֵיהֶם כְּהוּא זֶה, זֶה עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" בַּחַיִּים, וְדָבָר זֶה הוּא עִקַּר גָּדוֹל בְּחַיֵּי הָאָדָם וּבְהַצְלָחָתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם וּבָעוֹלָם הַבָּא — כְּפִי שֶׁמַּטֶּה אָזְנָיו רַק אֶל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֶל דִּבְרֵי הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, וְסוֹתֵם אָזְנָיו מִכָּל תַּאֲווֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּפִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אָזְנָיו לִשְׁמֹעַ אֶל כּוֹפְרִים מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, אָז מַצְלִיחַ, וְעַל זֶה יֵשׁ בְּחִירָה, כִּי אֵינוֹ מֻכְרָח לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁכָּל מְנֻוָּל וְנוֹאָף, מְשֻׁקָּץ וּמִתְעָב מְדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁלֹּא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ, יֶאֱטֹם אָזְנָיו"; כִּי בָּזֶה יֵשׁ בְּחִירָה חָפְשִׁית לָאָדָם, וּבִכְלָל, טוֹב מְאֹד לִהְיוֹת רָגִיל לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי בְּנֵי־אָדָם, וְלֹא לַחְפֹּץ דַּיְקָא לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁהֵם מְפַטְפְּטִים, וְאָמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁאָזְנָיו גְּדוֹלוֹת, הוּא כְּסִיל וּבַעַל נְבָלוֹת"; כִּי מַה לְּךָ לִתְחֹב רֹאשְׁךָ, וְלִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מְדַבֵּר, אֲשֶׁר זֶהוּ סִימָן שֶׁל שׁוֹטֶה, כִּי מִי שֶׁאָזְנָיו גְּדוֹלוֹת, סִימָן שֶׁהוּא טִפֵּשׁ, כִּי הֶחָכָם לֹא יֵלֵךְ לִשְׁמֹעַ

מַה שֶּׁשְּׁאָר בְּנֵי־אָדָם מְדַבְּרִים, רַק כְּשֶׁצָּרִיךְ לֵידַע מַשֶּׁהוּ, יָבוֹאוּ וְיִסַּפְּרוּ וְיַגִּידוּ לְפָנָיו, אֲבָל זֶלֶת זֹאת אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְעָרֵב כְּלָל, וְטוֹב מְאֹד לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק תָּמִיד, וְרַק מַה שֶּׁיָּבוֹאוּ וְיִסַּפְּרוּ לְפָנָיו, אֶת זֶה יִשְׁמַע וּלְזֶה יַאֲזִין, וְאָמַר הֶחָכָם: "הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָצַר לָנוּ שְׁתֵּי אָזְנַיִם וְלָשׁוֹן אַחַת, כְּדֵי שֶׁנִּשְׁמַע יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנְּדַבֵּר"; וְזֶהוּ עִקַּר הַצְלָחַת הַחַיִּים בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּטֶּה אָזְנָיו אֶל דְּבָרֵינוּ, וְאָז יַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְיִהְיֶה טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת שֶׁהָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הוּא — שֶׁיְּקַדֵּשׁ וְיטַהֵר אֶת עֵינָיו, הַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל דָּבָר שֶׁרוֹאָה לִפְנֵי עֵינָיו עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁבְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַדָּבָר, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אַךְ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בְּחִירָה וְנִסָּיוֹן וְכוּ', וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לָעוֹלָם וְכוּ', צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ זֶה הַדָּבָר שֶׁאַתָּה רוֹאֶה לִפְנֵי עֵינֶיךָ — הֵן בַּדּוֹמֵם, הֵן בַּצּוֹמֵחַ, הֵן בַּחַי וְהֵן בַּמְדַבֵּר, וְעַל־כֵּן תֵּכֶף־וּמִיָּד

כְּשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנִימִיּוּת הַדָּבָר הַמְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַדָּבָר שֶׁהוּא אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם: "אֵין לְךָ אֵיבָר מֵאֵיבְרֵי הָאָדָם שֶׁיִּגְרֹם לוֹ מִכְשׁוֹל כְּמוֹ הָעֵינַיִם"; כִּי כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִידֵי מִכְשׁוֹל, וְעִקַּר הַמִּכְשׁוֹל — כְּשֶׁאָדָם מְהַרְהֵר הִרְהוּרִים רָעִים, וְהוֹלֵךְ אַחַר הֶבֶל הַיֹּפִי, שֶׁזֶּה מֵבִיא אוֹתוֹ לִידֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרַע שׁוֹלֵט, אֶלָּא בְּמֶה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): "אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" (בְּמִדְבָּר א, לט) — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, כִּי הָעֵינַיִם רוֹאוֹת וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים; עַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּמִדְרָשׁ (בְּמִדְבַּר רַבָּה י, ו): מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִשְׁאֹל מִיִּשְׂרָאֵל הַלֵּב וְהָעֵינַיִם שֶׁיִּהְיוּ אַחֲרָיו? לְפִי שֶׁהָעֲבֵרָה תְּלוּיָה בָּהֶן — הָעֵינַיִם רוֹאוֹת אֶת הַזּוֹנָה, וְהַלֵּב מְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְאָמַר הֶחָכָם: "לֹא יִפְלוּ הָרַגְלַיִם, כִּי אִם לְאַשְׁמַת הָעֵינַיִם"; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי נְאוּף וָחֹשֶׁק, עַל־יְדֵי־זֶה יִפֹּל בְּפַח שֶׁאֵין לוֹ תְּקוּמָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא נז:): "עֹצֶם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרַע" (יְשַׁעְיָה לג, טו), זֶה שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה,

כִּי אָז גּוּפָן מְגֻלֶּה; וְעַל־כֵּן אָמַר הֶחָכָם: "לֹא יִתְחָרֵט מִי שֶׁעוֹצֵם עֵינָיו"; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַעֲצֹם וְלִסְתֹּם אֶת עֵינָיו מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק עַל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְתָמִיד מִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יָבוֹא לִידֵי עֲבֵרָה, וְזֶה עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, כִּי אָמַר הֶחָכָם: "אֶל עֵינַיִם עִוְרוֹת לֹא יָאִירוּ הַמְאוֹרוֹת"; הַיְנוּ מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא יִהְיֶה לוֹ אוֹר, וּלְהִפּוּךְ — "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" — מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁתִּתְגַּלֶּה אֵלָיו אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בַּמֶּה שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל — זֶה יִרְאֶה, וְאִם יִשְׁתַּדֵּל לִרְאוֹת רַק בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז יִרְאֶה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִנָּצֵל מִכָּל רַע, וְזֶה עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה"; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל חִיּוּת הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" בְּחַיֶּיךָ.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁעִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצָּלָחָה" הוּא רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַמְשִׁיךְ אֶת רְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל — לֹא מֵעֲנִיּוּת וְלֹא מֵעֲשִׁירוּת, רַק יֵדַע שֶׁהוּא בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין פב:): אֵין עֲנִיּוּת מִן הָאָמָנוּת, וְאֵין עֲשִׁירוּת מִן הָאָמָנוּת, אֶלָּא לְמִי שֶׁהָעִשָּׁר שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (חַגַּי ב, ח): — "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב"; וְעַל־כֵּן "הַדֶּרֶךְ לְהַצָּלָחָה" הִיא רַק לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְבַטֵּל אֶת כָּל יֵשׁוּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע שֶׁהוּא תָּלוּי בְּיַד הַוָּיָ"ה בָּרוּךְ־הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַדַּעַת הַזּוֹ, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצָּלָחָה", וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מא): אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת, כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת אֵינוֹ עָנִי, וּכְשֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, הוּא עָנִי גָּדוֹל, וְעַל־כֵּן אַל תִּשָּׁבֵר, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּשֶׁאֵין לְךָ מָעוֹת, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק ה'): חִזֵּר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְלֹא מָצָא מִדָּה טוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא עֲנִיּוּת, שֶׁמִּתּוֹךְ עֲנִיּוּת הֵם יְרֵאִים אֶת הַוָּיָ"ה, וְאֵין צְדָקוּת בָּאָה אֶלָּא מִתּוֹךְ עֲנִיּוּת, וְאֵין גְּמִילוּת חֲסָדִים בָּאָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ עֲנִיּוּת, וְאֵין אָדָם יְרֵא שָׁמַיִם וְאֵין אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ עֲנִיּוּת;

וְעַל־כֵּן כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה שֶּׁעוֹבֵר — מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, וְאֵין לְךָ מָעוֹת, אֲשֶׁר אֵלּוּ הֵם הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה לא, יא): אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מֵעֲנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָמְרוּ (שָׁם, סִימָן יד): כָּל מִי שֶׁהוּא מְדֻקְדָּק בַּעֲנִיּוּת, כְּאִלּוּ דְּבוּקִים בּוֹ כָּל יִסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם וְכוּ׳, וְאִם יִתְקַבְּצוּ כָּל הַיִּסּוּרִים לְצַד אֶחָד וְהָעֲנִיּוּת לְצַד אַחֵר, הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת לְכֻלָּם, כִּי הָעֲנִיּוּת שׁוֹבֶרֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרוּבִין מא:): הָעֲנִיּוּת מַעֲבִירָה אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּיצָה לב): כָּל הַמְצַפֶּה עַל שֻׁלְחַן אֲחֵרִים, עוֹלָם חָשׁוּךְ בַּעֲדוֹ, וְכֵן חַיָּיו אֵינָם חַיִּים; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ וְלָצֵאת מֵהָעֲנִיּוּת, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הִיא רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֵידַע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וִידַבֵּק מַחֲשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַמְשִׁיךְ עָלָיו שֶׁפַע גָּדוֹל, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֻלָּתוֹ, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "אֵין הָעֹשֶׁר תָּלוּי בְּכֹחוֹ שֶׁל אָדָם וְלֹא בְּשִׂכְלוֹ"; וְאָמַר: "אֲסֵפַת הָעֹשֶׁר אֵינָהּ תְּלוּיָה בִּיגִיעָה וְלֹא בְּשִׂכְלוֹ שֶׁל אָדָם"; וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה שָׁבוּר בְּדַעְתְּךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר

עָלֶיךָ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְאִם תַּעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקֶךָ, אֲזַי תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל עֲשִׂירוּת נִפְלָאָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת כה:): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר — כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַחַת רוּחַ מֵעָשְׁרוֹ; וְכֵן אָמַר הֶחָכָם: "אֵין רָשׁ יוֹתֵר מִמִּי שֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ"; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ, אַף שֶׁאֵין לְךָ שׁוּם דָּבָר, רַק תִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה"; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּשֶׁתִּזְכֶּה לַעֲשִׁירוּת, שֶׁלֹּא תִּתְגָּאֶה בַּעֲשִׁירוּת שֶׁלְּךָ, אֶלָּא זְכֹר בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב הָיִיתָ עוֹמֵד בְּשָׁעָה שֶׁהָיִיתָ עָנִי, וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו רְאֵה לַעֲזֹר לְזֻלָתְךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה לד, י): הֶעָנִי הַזֶּה עוֹמֵד עַל פִּתְחֶךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ, אִם נָתַתָּ לוֹ, דַּע — מִי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ נוֹתֵן לְךָ שְׂכָרְךָ, וּבָזֶה שֶׁאַתָּה תַּעֲזֹר לֶעָנִי, עַל־יְדֵי־זֶה יַרְחִיב לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וְכֵן אָמְרוּ (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים טו): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב, וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַיֶּיךָ שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִתְּךָ בָּאִין לִידֵי חֳלִי וּמִיתָה, וְאֶזְכֹּר לָהֶם הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי, וּמַצִּיל אֲנִי אוֹתָם; וְעַל־כֵּן,

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הוּא — לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה בֵּין בַּעֲנִיּוּת — כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו עֲנִיּוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאֵין לוֹ שׁוּם דָּבָר, עָלָיו לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין, כִּי לֹא לְעוֹלָם יִהְיֶה כָּךְ, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּגַלְגַּל עָגֹל, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה לא, ב): לֹא מִי שֶׁהוּא עָשִׁיר הַיּוֹם עָשִׁיר לְמָחָר, וּמִי שֶׁעָנִי הַיּוֹם עָנִי לְמָחָר, אֶלָּא לָזֶה מוֹרִיד וְלָזֶה מַעֲלֶה; וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ לְהִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, וְזֶה עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" — כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ נִשְׁבָּר, רַק בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָעוֹת הוּא עוֹזֵר לֶעָנִי, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ: "הָעשֶׁר בִּידֵי אָדָם הוּא פִּקָּדוֹן"; וּכְשֶׁאֵין לוֹ, אֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ לִשְׁאֹל וּלְלַוּוֹת מִזֻּלָתוֹ, אֲשֶׁר אָמַר חֲכָמֵינוּ: "הַשְּׁאֵילָה וְהַהַלְוָאָה, הַמְּעוֹת הַגָּדוֹל אֵצֶל הָאָדָם": וְאָמַר: "טָעַמְתִּי מְרִירוּת כָּל הַדְּבָרִים, וְלֹא מָצָאתִי מַר כְּטַעַם הַהַלְוָאָה וְהַשְּׁאֵילָה"; וְאָמַר: "הֱוֵי זָהִיר לֶאֱכֹל הָעֲשָׁבִים, וְאַל תִּלְוֶה מִבְּנֵי־אָדָם; וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הַחַיִּים הוּא רַק לִמְסֹר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי, כְּשֶׁתַּחְקֹק בְּדַעְתְּךָ דַּעַת זוֹ — שֶׁאֵין לְךָ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, זֶה עִקַּר

"הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ רַק אֶלָּיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה".

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט כְּבָר נִהְיֶה שָׁם, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מְלֻבָּשִׁים בַּגּוּף הַגַּשְׁמִי, וְעוֹטֶרֶת עָלֵינוּ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וְהִנֵּה נִהְיֶה שָׁם לְמַעְלָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּהַפְשָׁטַת הַגּוּף הַגַּשְׁמִי, וְנִזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת, חִיּוּת שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן זְכֹר, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַאֲמַר הֶחָכָם: "אָדָם דּוֹאֵג עַל אִבּוּד דָּמָיו, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אִבּוּד יָמָיו, דָּמָיו אֵינָם עוֹזְרִים, יָמָיו אֵינָם חוֹזְרִים"; וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לְהִתְאַבֵּל עַל אִבּוּד מָמוֹנְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִשְׁמֹר עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, וּלְהִתְאוֹנֵן וּלְהִתְאַבֵּל עַל אִבּוּד יָמֶיךָ, וְאָמַר הֶחָכָם: "שׁוֹטֶה מִתְאַבֵּל עַל אִבּוּד דָּמָיו, וְלֹא יָשִׁית לִבּוֹ עַל אָבְדַן יָמָיו"; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ אֲבֵדָה כַּאֲבֵדַת הַזְּמַן; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, עִקַּר "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הוּא לִשְׁמֹר עַל הַזְּמַן, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת עִם זְמַנְךָ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְתַעֲשֶׂה טוֹבָה לְזֻלָּתְךָ, וּבָזֶה תִּזְכֶּה לְנַצֵּל אֶת

הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלְּךָ; וּזְכֹר אֲהוּבִי, בְּנִי, אִם תִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְתִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ בְּעַצְמְךָ אֶת יְדִיעַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲבֹר לְךָ הַזְּמַן מְהֵרָה, וּלְהִפּוּךְ — אִם תַּפְרִיד אֶת עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּתְבַלֶּה בְּתַעֲנוּגֵי הֶבֶל, עַל־יְדֵי־זֶה יִמָּשֵׁךְ לְךָ הַזְּמַן, וְתַרְגִּישׁ מְמֻרְמָר בְּגָלוּת אֲרֻכָּה, וְעַל־כֵּן רְאֵה רַק לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ, וְאַל תִּמְשֹׁךְ עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, וּזְכֹר אֶת מַאֲמַר הֶחָכָם: "בְּשִׂמְחָה וּבְצָחוֹק יֵרָאֶה אֶצְלָם הַזְּמַן קָצָר, וְלַהוֹאֲגִים וּמְצַטַּעֲרִים יֵרָאֶה יוֹתֵר אָרֹךְ"; עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי, "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה" הִיא רַק לְשַׂמֵּחַ תָּמִיד, וְכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה אֶצְלְךָ דּוֹר שָׁלֵם, וּתְמַלֵּא אֶת הַיּוֹם בְּכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְאַל תַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ אֶל הַהֶבֶל, וְתִהְיֶה מוּכָן בְּכָל עֵת וָרֶגַע לִפְשֹׁט אֶת גּוּפְךָ הַגַּשְׁמִי, וְאָז — עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְאָמַר הֶחָכָם: "הָכֵן צֵידָה לְיוֹם הַפְּרֵדָה, וּמֻבְחָר הַצֵּידָה — יֹשֶׁר וַעֲבוֹדַת הָאֵל"; וְעַל־כֵּן, בְּנִי, זְכֹר אֶת כָּל זֹאת, וְאָז דַּיְקָא תַּגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה", וְתַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ, וּזְכֹר כְּלָלִים אֵלּוּ שֶׁלִּמַּדְתִּי אוֹתְךָ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתָם לַיָּמִים הַבָּאִים, וְאַל יִהְיוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁדִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ, וְאַל תִּצְחַק מֵהֶם, כִּי כְּבָר אָמַר הֶחָכָם: "מָחָר תִּבְכֶּה מֵאֵת אֲשֶׁר הַיּוֹם תִּצְחַק";

וְעַל־כֵּן קַח אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שֶׁדִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ עַד עַכְשָׁו, וְכָתְבֵם עַל לוּחַ לִבְּךָ, וְאָז תַּגִּיעַ אֶל "הַדֶּרֶךְ לְהַצָּלָחָה", וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ — לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא חַי וְקַיָּם לָנֶצַח.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן טוּב הָעוֹלָם הַבָּא מַה שֶּׁיְּכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת ה' בֶּאֱמֶת. עָנָה וְאָמַר: מֻכְרָחִין לוֹמַר וְלִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחֵר לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי־אָדָם, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ שֵׁם טוֹב אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר עַל זֶה, כְּלוֹמַר שֶׁהוּא אֲפִלּוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִטּוֹב, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעַ יוֹתֵר לִבְנֵי־אָדָם, כִּי אִם כְּשֶׁמְּכַנִּין אוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, אֲבָל בֶּאֱמֶת וְכוּ' עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ'.

(שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן נה)

קוּנְטְרֵס

רַק רֶגַע

יְגַלֶּה לָאָדָם אֵיךְ שֶׁכָּל חַיָּיו תְּלוּיִים בְּרֶגַע אֶחָד, וְעַל־כֵּן בִּשְׁבִיל רֶגַע אֶחָד לֹא כְּדַאי לְהִתְקוֹטֵט אוֹ לְהִתְעַצְבֵּן וְלִהְיוֹת עָצוּב. וְיַכְנִיס בּוֹ עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ,
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר: צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לַחֲקֹק בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה עוֹבֵר כְּצֵל עוֹף הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר, וְעַל־כֵּן אֵין לוֹ רַק הָרֶגַע הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, וּכְשֶׁתִּתְבָּרֵרְנָה אֶצְלוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה בְּעַצְבוּת וּבַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כִּי אֵין לוֹ רַק רֶגַע זֶה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תעז)

קוּנְטְרֵס

רַק רְגַע

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר חַיֵּי הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם הֵם "רַק רֶגַע" אֶחָד, כִּי מָה אַתָּה יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה בְּעוֹד רֶגַע, וְעַל־כֵּן בִּידִיעוֹת אֵלּוּ שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, אָז דַּיְקָא תִּחְיֶה חַיִּים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְתִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמְךָ, וְתֵצֵא מֵהַדְּכָאוֹן וְהָעֲצָבוֹן שֶׁלְּךָ, וְתַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּכָל רֶגַע מַמָּשׁ. כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵין לְךָ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִדְאֹג וּלְהִתְעַצְּבֵן וְלִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמִרְירוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, וְלָמָּה לְךָ לִהְיוֹת בְּדִכָּאוֹן וּבְשִׁבְרוֹן לֵב, וּלְהִסְתּוֹבֵב מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל עַל שׁוּם דָּבָר, הֲלֹא כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ שֶׁלְּךָ, רַק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ דְּבָרִים

אֵלּוּ, אָז דַּיְקָא תִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְתִזְכֶּה לְבַטֵּל מִמְּךָ אֶת כָּל הַשִּׁעְבּוּדִים שֶׁאַתָּה מְשֻׁעְבָּד לְיִצְרְךָ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת שִׁעְבּוּד שֶׁהוּא מְשֻׁעְבָּד לְיִצְרוֹ הַמְדַכֵּא אוֹתוֹ, וּמַכְנִיסוֹ בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבָנוּת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יִחְיֶה לְעוֹלָם וָעֶד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לָקַחַת אֶת הָעֹל הַזֶּה. וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת זוֹ, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינְךָ חַיָּב לְאַף אֶחָד שׁוּם דָּבָר, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אִם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְאָז כְּשֶׁתִּתְכַּנְסָנָה בְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, וְתֵדַע כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה שַׁיָּךְ רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְאָז תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֵין לְךָ רַק הָרֶגַע הַזֶּה; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַחוֹבוֹת שֶׁרַק עוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם תָּמִיד שֶׁחוֹשֵׁב עַל הֶעָבַר שֶׁלּוֹ אוֹ עַל הֶעָתִיד שֶׁלּוֹ, וְשׁוֹכֵחַ שֶׁאֵין לוֹ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, אָז הָיָה חַי חַיִּים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ שֶׁיַּעַבְרוּ

עָלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־יְדֵי הִתְגַּבְּרוּת יְצִרוֹ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יִשְׁתַּחְרֵר מֵהָעֹל הַקָּשֶׁה שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, וְיִזְכֶּה לָדַעַת שֶׁאֵין לוֹ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִבָּקַע יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְהַכְנִיס בְּדַעְתְּךָ שֶׁאֵין לְךָ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וְאָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ תָּמִיד, כִּי בְּלֹא זֶה לֹא תַּצְלִיחַ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְלָכֵן רְאֵה לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, לָדַעַת כִּי אֵין לְךָ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וְאָז תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. כִּי כָּל הַחַיִּים תְּלוּיִים רַק בָּזֶה — כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ "רַק רֶגַע" זֶה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁאֵין לוֹ רַק רֶגַע זֶה, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הָאָדָם יָכוֹל לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים, אִם רַק יְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וּמַה דְּהַוָּה הַוָּה, וּמַה שֶׁיִּהְיֶה מָה אִכְפַּת לוֹ, הָעִקָּר לֵידַע, כִּי אֵין לִי "רַק רֶגַע" זֶה, כִּי רוֹאִים בַּמְּצִיאוּת, שֶׁבְּנֵי־אָדָם הוֹרְגִים אֶת עַצְמָם בַּיָּדַיִם רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְיַשֵּׁב עַצְמָם

בְּרֶגַע זֶה, כִּי אִם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁאֵין לָהֶם "רַק רֶגַע" זֶה אָז הָיוּ בְּנֵי חוֹרִין לְגַמְרֵי, כִּי בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן יא, א): אֵין אָדָם מֵת אֶלָּא מִתּוֹךְ הַבַּטָּלָה, כִּי בָּזֶה שֶׁאֵין הָאָדָם מְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ לְרֶגַע זֶה, וְאֵינוֹ שָׂם אֶל לִבּוֹ רַק לְרֶגַע זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְבַטֵּל אֶת הַזְּמַן, וּכְשֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַזְּמַן, הוּא בָּא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לְכָל עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁגִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת נט:): הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה, הַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי שִׁעֲמוּם, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְבּוֹנֵן שֶׁאֵין לוֹ כִּי אִם "רַק רֶגַע", עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ, וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּטוּל זְמַן, וְיֵשׁ לוֹ זְמַן לְבַטֵּל, אָז הוּא מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, וּכְשֶׁמִּשְׁתַּגֵּעַ מֵרֹב הַשִּׁעֲמוּם, אָז הוּא בָּא לִידֵי זִמָּה וּזְנוּת, וְעוֹבֵר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְזֶה מְשַׁגֵּעַ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמֹּחוֹ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָשִׁית לְעַצְמוֹ עֵצָה, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת רַק לְרֶגַע זֶה, וְעַל־כֵּן, רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה וְלִחְיוֹת חַיִּים טוֹבִים וַאֲמִתִּיִּים, רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ רַק רֶגַע זֶה, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ "רַק רֶגַע" זֶה, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת "רַק רֶגַע" זֶה אֵיזוֹ מִצְוָה, וְתִרְקֹד אֵיזֶה רִקּוּד "רַק רֶגַע" זֶה, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ רַק בְּרֶגַע זֶה, וְתַעֲזֹר לְזוּלָתְךָ רַק בְּרֶגַע זֶה, וְתִהְיֶה עָסוּק

רַק בְּרֶגַע זֶה, וְאָז תִּנָּצֵל מִכָּל רַע, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת הַבִּטּוּל זְמַן, שֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְהוֹלֵךְ לוֹ הַכֹּל בְּהֶבֶל וָרִיק, אֵינוֹ עוֹסֵק בְּגַשְׁמִיּוּת בְּפַרְנָסָה, וְאֵינוֹ עוֹסֵק בְּרוּחָנִיּוּת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, בְּמִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִשְׁתַּגֵּעַ מַמָּשׁ, כִּי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת זְמַנּוֹ, הַהֶכְרֵחַ לוֹ שֶׁיָּבוֹא לַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּכְשֶׁבָּא לַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, כָּל הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ מָלֵא זֶבֶל, וּכְבָר אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב יָשָׁר, וְעַל־כֵּן מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רַק רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לְצַמְצֵם אֶת עַצְמְךָ בְּרֶגַע זֶה, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ "רַק רֶגַע" זֶה, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ, וְאִם לֹא תִּשְׁמַע אֶל דְּבָרַי אֵלֶּה, תֵּדַע שֶׁהַבַּטָּלָה תַּהֲרֹס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, כִּי תִּפֹּל בִּנְפִילָה אַחַר נְפִילָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְלָדַעַת שֶׁאֵין לְךָ רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וְאָז תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וּזְכֹר דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, וּבִפְרָט בִּימֵי הָעֲמִידָה וּבִימֵי הַזִּקְנָה, שֶׁאָז אֵין לָאָדָם מַה לַּעֲשׂוֹת, עַל־כֵּן הוּא מִשְׁתַּגֵּעַ, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד עָסוּק, וּכְשֶׁאָדָם עָסוּק הוּא מַצְלִיחַ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר אֵין לָאָדָם רַק הָרֶגַע הַזֶּה, וּכְפִי שֶׁיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ חַיִּים, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְעִקַּר חִדּוּשׁ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הוּא שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם מִתְבָּרֶרֶת יוֹתֵר וְיוֹתֵר הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ כְּדֵי שֶׁאָדָם יַשִּׂיג אֶת זֶה, הֻצְרַךְ לְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ, וְהַצִּמְצוּם זֶה הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבְּכָל רֶגַע וָרֶגַע מִתְחַדֶּשֶׁת בְּדַעַת הָאָדָם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵן לְהִפּוּךְ, זֶה לְעֻמַּת זֶה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע הָאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יִרְאֶה אוֹר, וּלְהִפּוּךְ — בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע מִתְחַדֶּשֶׁת אֶצְלוֹ הַתִּקְוָה לְכִסֵּף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וְלָבוֹא וּלְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ הַמַּחְלֶקֶת הַתְּמִידִית שֶׁיֵּשׁ בְּלֵב וּבְדַעַת הָאָדָם, אִם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמַּחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ "רַק רֶגַע" זֶה וּבְרֶגַע זֶה יָכוֹל לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף

בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִרְצֶה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, וּלְהַפּוּךְ — אִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה נֶעְתָּק לְגַמְרֵי, וְנוֹפֵל לְעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה, כִּי נִתְגַּבֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת עָלָיו הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת הָעוֹקֶרֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמַשְׁלִיכָתוּ בְּבוֹץ עַב. וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר ! לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר יוֹרֶה לְךָ אֶת הַדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין לְךָ "רַק רֶגַע" זֶה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַעֲלוֹת וּלְהַגְבִּיהַּ אֶצְלְךָ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עֲלִיַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְגִדּוּלָהּ הוּא בְּהִתְחַדְּשׁוּת נִפְלָאָה בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ, בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, בְּכָל שְׁמִיטָה וְיוֹבֵל וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר, וְזֶה גֹּדֶל הַשִּׁנּוּיִים הַנִּמְצָאִים אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק אֲמִתִּי, הַמּוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ "רַק רֶגַע", וַחֲבָל לְהִשָּׁבֵר מִמַּה שֶׁיִּקְרֶה בְּעוֹד רֶגַע זֶה אוֹ מִמַּה שֶׁעָבַר לִפְנֵי רֶגַע, כִּי אֵין לִי "רַק רֶגַע" זֶה ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְאָז יִזְכֶּה לְחַדֵּשׁ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיָּאִיר מֵחוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְעָלֶיךָ לָדַעַת אֲשֶׁר רַק בִּשְׁבִיל

זֶה בָּאנוּ אֶל זֶה הָעוֹלָם, לַחֲשֹׁב כָּל רֶגַע וָרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּזֶה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין לוֹ "רַק רֶגַע" זֶה, וְהוּא תָּמִיד רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִדְבֶּקֶת וְנִכְלֶלֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירִיּוֹתָיו, לֹא־כֵן אִם, חַס וְשָׁלוֹם, מַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר מָר וְחָשֵׁךְ לוֹ הַחַיִּים, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם עֵצָה, רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם.

עֲמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְמַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת רַק בְּרֶגַע זֶה — אוֹ לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִכָּלֵל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע בְּאוֹר זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, לִפֹּל בִּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, וּלְהִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים. וְעַל־כֵּן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק תַּחֲזִיק אֶת עַצְמְךָ בַּצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמְבָרֵר אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה אֵצֶל מְקָרָבָיו, וְכָל אֶחָד כְּפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וּכְפִי עֲבוֹדָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, כֵּן זוֹכֶה לְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין לוֹ "רַק רֶגַע" זֶה, כִּי הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא וְאֵינוֹ מִתְקַיֵּם כִּי אִם עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב בָּעוֹלָמוֹת בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, הַכֹּל

רַק בִּשְׁבִיל לְבָרֵר וּלְהַגְדִּיל אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַכָּרָה וּבִידִיעָה חֲדָשָׁה בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע. אַךְ לִזְכּוֹת לְזֶה צְרִיכִים עֲצוּמוֹת עֲמֻקּוֹת, "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ" (קֹהֶלֶת ז, כד), שֶׁמְּגַלֶּה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֵלָיו, וְאָז בְּוַדַּאי תִּתְחַדֵּשׁ אֶצְלוֹ יְדִיעָה זוֹ — שֶׁאֵין לוֹ "רַק רֶגַע", וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לִדְאֹג מִמַּה שֶּׁקָּרָה לְפָנֵי רֶגַע וּמַה שֶּׁיִּקְרֶה אַחַר רֶגַע, אֵין לוֹ "רַק רֶגַע" אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי חַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל אֶחָד וְאֶחָד כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּמְרִירוּת, וְהַכֹּל מֻחְמַת שֶׁנָּפַל תַּחַת הַזְּמַן, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֶלֶף שָׁנִים יִחְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, כִּי מִי יָכוֹל לִסְבֹּל סֵבֶל רַב וְעָצוּם כָּזֶה בְּמֶשֶׁךְ אֶלֶף שָׁנִים, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין לוֹ רַק רֶגַע זֶה, אָז עוֹבֵר בְּנָקֵל אֶת כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי "רַק רֶגַע" אֶחָד יְכוֹלִים לִסְבֹּל. וּכְמַאֲמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָהוּ כו, כ): "חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם", כִּי רֶגַע אֶחָד הָאָדָם יָכוֹל לִסְבֹּל. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי,

בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדְךָ, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק רְאֵה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת בְּכָל עֵת, כִּי בְּטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין שָׁעָה דּוֹמָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְאֵין רֶגַע דּוֹמֶה לְרֶגַע שֵׁנִי, כִּי יֵשׁ שִׁנּוּיִים גְּדוֹלִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, הִנֵּה בְּרֶגַע זֶה נִסְתַּלֵּק לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, וְהִנֵּה בְּרֶגַע זֶה נוֹפֵל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה וְכוֹפֵר בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְכֵן בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשִׂים שִׁנּוּיִים גְּדוֹלִים עַל הָאָדָם, הִנֵּה עוֹלֶה עֲלִיּוֹת וְהִנֵּה יוֹרֵד יְרִידוֹת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ. וּבֶאֱמֶת כָּל הַשִּׁנּוּיִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רְמָזִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַמֵּז לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מַשְׁלִיךְ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפַח יָקוּשׁ, כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנָּפַל לְשָׁם, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָכוֹל לְקַבֵּל רְמָזִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה סוֹד הַנְּבוּאָה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְזַמֵּן לְכָל

אָדָם בְּכָל יוֹם מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, כְּפִי הַזְּמַן וּכְפִי הַמָּקוֹם וּכְפִי הָאָדָם, וּמְרַמֵּז לוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ וּלְהַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ וּלְהָבִין בְּכָל יוֹם רְמָזִים שֶׁמְּרַמְּזִים לוֹ, וּמַגְדִּיל אֶת שִׂכְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְחַזֵּק אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזוֹכֶה לֹא רַק הוּא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא זוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים אֲמִתִּיִּים, וּלְקָרֵב גַּם אֲחֵרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אַךְ אִם אֵינוֹ זוֹכֶה, אֲזַי נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ, וּמִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְנִכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְלֹא רַק הוּא אֶלָּא מַכְשִׁיל עוֹד אֶת אֲחֵרִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ "רַק רֶגַע", וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְסַבֵּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, שֶׁאָז עוֹלָמוֹ יִרְאֶה בְּחַיָּיו, וַיַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כִּי אֵלּוּ הֵם חַיֵּי הָאָדָם, אִם רוֹצֶה — יָכוֹל לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת הֲכִי גְּדוֹלוֹת וְעֶלְיוֹנוֹת, לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה — נוֹפֵל בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, חַס וְשָׁלוֹם, וְנַעֲשֶׂה מְזֹהָם בְּכָל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהַכֹּל כְּפִי הָאָדָם וְהַבְּחִירָה חָפְשִׁית; וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לִבְחֹר רַק בַּטּוֹב, וּלְהִכָּלֵל

בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים שֶׁמּוֹנְעִים וּמְעַכְּבִים אוֹתְךָ מִלַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, שֶׁמְּנַסִּים אוֹתְךָ אֵיךְ שֶׁתּוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לִרְאוֹת אֵיךְ תּוּכַל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְאֶל מִי תִּבְרַח בְּעֵת צָרָה, וְאִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן רַק תָּמִיד תִּבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְלֹא לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ, רַק לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז דַּיְקָא תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְהוּא עוֹשֶׂה פֶּלֶא, אַךְ הָאָדָם מֵרֹב קְטָנוּת דַּעְתּוֹ, וּבִפְרָט מִי שֶׁנִּכְשָׁל כְּבָר בַּעֲבֵרוֹת וּמְסֻבָּב עִם חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, הוּא נָפַל בִּקְטָנוּת הַדַּעַת וְהַמֹּחִין, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם בַּחַיִּים כְּבָר לֹא יִרְאֶה טוֹב. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי,

בְּנִי, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, אֶלָּא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֵדַע שֶׁאֵין לְךָ "רַק רֶגַע" זֶה, וְיוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת — הַכֹּל בֵּרוּרִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְבָרֵר אֶצְלְךָ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא הָאָדָם, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְעַל־כֵּן רוֹאִים אֶת גֹּדֶל הַשְׁנוּיִים שֶׁיֵּשׁ בִּבְנֵי־אָדָם: זֶה יֵשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת מֻפְלֶגֶת, וְזֶה יֵשׁ לוֹ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת עֲצוּמָה, זֶה בָּרִיא וְחָזָק כְּשׁוֹר וּפָר, וְזֶה חָלוּשׁ כֹּחַ מָלֵא חֳלָאִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה יֵשׁ לוֹ כָּל הַכָּבוֹד שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה סוֹבֵל כָּל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְכַדּוֹמֶה שְׁנוּיִים רַבִּים שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, הַכֹּל כְּדֵי לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ אֶצְלוֹ בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת זֹאת, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיוּ נוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, כִּי הָיוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא הָיוּ חַיִּים חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְיוֹדְעִים שֶׁאֵין לָהֶם רַק הָרֶגַע הַזֶּה. וְאָז דַּיְקָא אָנוּ עוֹבְרִים אֶת הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ תִּלְוִיָּה כָּל

הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאֵין לָנוּ "רַק רֶגַע", וְעַל־כֵּן לָמָּה לִדְאֹג עַל מַה שֶּׁהָיָה קֹדֶם וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה אַחַר־כָּךְ, אֵין לָנוּ "רַק רֶגַע". וּכְפִי שֶׁמַּכְנִיס הָאָדָם בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְחַיּוֹת חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, שֶׁאָז דַּיְקָא יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְיִזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, מִזֶּה נַעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְנִתְבָּרְרִים אֶצְלוֹ בֵּרוּרִים, וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁאֵינָם שָׂמִים אֶל לִבָּם כְּלָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא תָּמִיד דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים שֶׁאֵין לָהֶם "רַק רֶגַע", וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכִים תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכִים לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים בְּכָל פַּעַם, חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים, אֲשֶׁר הַחִדּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם הֵם בְּעַצְמָם כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, כִּי כָּל חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁמְּגַלִּים הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵם רַק כֵּלִים אֵיךְ לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה בָּזֶה הָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹלִים בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר גְּבוֹהָה, הֵם זוֹכִים לַעֲשׂוֹת כֵּלִים וְצִמְצוּמִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם כְּלַל חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁאַפִּלּוּ הַיְרוּדִים וְהַפְּחוּתִים, הַקְּטַנִּים וְהַנְּפוּלִים וְהַמֻּשְׁלָכִים בְּתַאֲוֹתֵיהֶם וּבְמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת,

גַּם הֵם יוּכְלוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמָם בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר זוֹכִים לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּלְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם "רַק רֶגַע" זֶה שֶׁעוֹמְדִים בּוֹ, וְאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִדְאֲגוּ שׁוּם דְּאָגוֹת — בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, כִּי תָּמִיד יִזְכּוּ לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבָרֵר אֶצְלָם בְּרוּרִים, וּמְתַקֵּן עִמָּהֶם תִּקּוּנִים כָּאֵלּוּ אֲשֶׁר אֵין יוֹדְעִים כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וּמַכְנִיס דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, שֶׁאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁנָּפַלְתָּ בְּיֵאוּשׁ, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא תּוּכַל לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו, כִּי נִדְמֶה לְךָ כָּל רֶגַע לְשָׁעָה וְכָל שָׁעָה לְיוֹם וְכָל יוֹם לְשָׁנָה מַמָּשׁ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת קַטְנוּת הַמֹּחִין, קַטְנוּת הַדַּעַת, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁרֶגַע הוּא רֶגַע, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, אַדְרַבָּה, הוּא מְכַוֵּן אֶת עַצְמוֹ

בְּתַכְלִית הַגַּשְׁמִיּוּת אֶל תַּכְלִית הָרוּחָנִיּוּת, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. וּלְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה בְּמַרְאֶה, טַעַם וָרֵיחַ, מַהוּת וְתַבְנִית, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּרֵאשִׁית הַתַּכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת אַחַת בְּלִי הֶבְדֵּל כְּלָל, כִּי שָׁם בְּשָׁרְשָׁם בַּמַּחֲשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה הַכֹּל אֶחָד, אַךְ כְּשֶׁיּוֹרֵד כָּאן לְמַטָּה — נַעֲשִׂים הַשִּׁנּוּיִים, אֲשֶׁר מִזֶּה סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, שֶׁזֶּה כְּלַל הַגָּלוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹפֵל לִמְקוֹמוֹ, וּבִירִידָתוֹ וּנְפִילָתוֹ הוּא מְשֻׁנֶּה מֵחֲבֵרוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִשְׁתַּנּוּ מֵחַבְרֵיהֶם, עַד שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וּמְמָרְרִים אֶחָד אֶת חַיֵּי הַשֵּׁנִי, וְרָעִים וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים עַד שֶׁאֵינָם רוֹאִים רַק חֹשֶׁךְ וְלֹא אוֹר, וּבָאִים לִידֵי כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהַכֹּל מֵחֲמַת שֶׁנֶּעְתְּקוּ מֵאַחְדוּת אֲמִתִּית. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֲמִתִּי הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ תָּמִיד אֶצְלוֹ עֵצוֹת עֲמֻקוֹת, אֵיךְ לִזְכּוֹת לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. כִּי אָדָם נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, שֶׁלֹּא יְאַבֵּד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת כְּאֶחָד, כְּפִי רִבּוּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת

שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, זֶה בְּבֵיתוֹ וְזֶה מֵאִשְׁתּוֹ, זֶה מִילָדָיו וְזֶה מֵעַצְמוֹ, זֶה מִשְּׁכֵנָיו וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי שְׁנוּיִים שֶׁיֵּשׁ רַק בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם אֵין הָאָדָם מְקַשֵּׁר אֶת הָרֶגַע הַזֶּה שֶׁהוּא נִמְצָא בּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ כָּל מִינֵי שְׁנוּיִים, וְנֶעְתָּק לְגַמְרֵי מִשָּׁרְשׁוֹ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ עָמֹק, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וּמְקַלֵּל אֶת יוֹם הִוָּלְדּוֹ; וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת מְקֹרָב לְצַדִּיק אֲמִתִּי, אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַחְדִּיר בְּךָ עֵצוֹת אֲמִתִּיוֹת, עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת, עֵצוֹת אֵיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת אֶל עֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל אַחְדוּת גְּמוּרָה הִיא, וּמַה שֶּׁרוֹאֶה וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא עוֹלָם הַפִּרוּד, זֶה רַק מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּשָׁרְשׁוֹ, הוּא הַכֹּל אַחְדוּת אַחַת, זֶה בְּעַצְמוֹ שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא. וְאֶל הַמַּדְרֵגוֹת הָאֵלּוּ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים רוֹצִים לְהָבִיא אוֹתָנוּ, וְיכוֹלִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּדֶגְמַת עוֹלָם הַבָּא; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק כָּזֶה אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַכְנִיס בּוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאֵין לוֹ "רַק רֶגַע" בְּחַיָּיו, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, שֶׁאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּתוֹ, וְתִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה מְסֻבָּב וּמְכֻסֶּה וּמְלֻבָּשׁ רַק עִם אֱמוּנָה, וְתָמִיד

יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ הָאוֹר מְסַבֵּב אוֹתוֹ סָבִיב סָבִיב, וְהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחַי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶגְמַת עוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

*

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן

*

וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בֶּאֱמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגָּלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּה בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז. מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה, טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ, בַּל־אַסִּיךְ נְסִכֵּיהֶם מִדָּם, וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי: יְהוָה מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי, אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִימִים, אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי, אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד, כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי, אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל, לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב. לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: אַשְׁרֵי־אָדָם, לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן, וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמָי, בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ, נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ, וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה, וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא, רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים

אֲלֵיו לֹא יַגִּיעוּ: אַתָּה סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהָרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא. לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי. כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי, רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ: וְאִם־בָּא לִרְאוֹת, שָׁוְא יְדַבֵּר, לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי, עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ, וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לַחְמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי, וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי, כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: וַאֲנִי, בְּתֻמִּי, תָּמַכְתָּ בִּי, וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מב. לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם, כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי, מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי׳ בלקו״מ ח״א סי׳ רי״ג).

וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ, אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים
בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה, הָמוֹן חוֹגֵג: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתְּהֻמִי עָלַי
הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהַי, עָלַי נַפְשִׁי
תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן, וְחֶרְמוֹנִים, מֵהַר מִצְעָר:
תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ, כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי
עָבָרוּ: יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי, תְּפִלָּה לְאֵל
חַיָּי: אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי, לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ, בְּלַחַץ
אוֹיֵב: בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי, בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהֶיךָ: מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ, יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם, בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי, מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי:
הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי
יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים, לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן
וְיִכּוֹנָנוּ, עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל, הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה:
יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וְיסוֹבְבוּ עִיר: הִנֵּה יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם,
חֲרָבוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ,
תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֻזּוֹ, אֵלֶיךָ אֶשְׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: אֱלֹהֵי
חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: אַל־תַּהַרְגֵם פֶּן־יִשְׁכְּחוּ
עַמִּי, הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ, מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־
שִׂפְתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגֵאוֹנָם, וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: כַּלֵּה בְחֵמָה,
כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב, וִיסוֹבְבוּ עִיר: הֵמָּה יְנִיעוּן לֶאֱכֹל,
אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: וַאֲנִי אָשִׁיר עֻזֶּךָ, וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי, וּמָנוֹס, בְּיוֹם צַר־לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה,
כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז. לַמְנַצֵּחַ עַל־יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי*) אֶל־אֱלֹהִים
וְאֶצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי,
יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה, אָשִׂיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי,
נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם, שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה
נְגִינָתִי בַלָּיְלָה, עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה, וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח
אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, גָּמַר אֹמֶר לְדֹר
וָדֹר: הַשָּׁכַח חַנּוֹת אֵל, אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא, שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ, כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ
דַּרְכֶּךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ
בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ
מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם
עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים, אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל,
הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ
בְּמַיִם רַבִּים, וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן:

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם.

צ. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדֹר
וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל, וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם
אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא, וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם,
שֵׁנָה יִהְיוּ, בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף, לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ, וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ
עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ
כְּמוֹ־הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵנוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים
שָׁנָה, וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן, כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ,
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ,
וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ, שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ, שְׁנוֹת רָאִינוּ
רָעָה: יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי
אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה. הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ
לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו: הִתְהַלְלוּ בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח
לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ
בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם
וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ מגוי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:

לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי
וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל
בָּאָה נַפְשׁוֹ: עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: שָׁלַח
מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל
בְּכָל־קִנְיָנוֹ: לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל
מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו, וּמוֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: הָפַךְ אֶת
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת דְּגָתָם: שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי
מַלְכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד,
אֵשׁ לְהָבוֹת בְּאַרְצָם: וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם, וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר
וַיָּבֹא אַרְבֶּה, וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם, וַיֹּאכַל
פְּרִי אַדְמָתָם: וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: וַיּוֹצִיאֵם
בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ, וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא
שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם, הָלְכוּ בַצִּיּוֹת
נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִיא עַמּוֹ
בְּשָׂשׂוֹן, בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִירָשׁוּ: בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ, הַלְלוּיָהּ:

קלז. עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ, גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן,
עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ

דִּבְרֵי־שִׁיר, וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה, שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר יְהוָה, עַל אַדְמַת נֵכָר: אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי, אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלָיִם, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה, אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: אַשְׁרֵי, שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

קנ. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי־שָׁמַע, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעֻזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם, יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

מוֹהַרְנַ״תְּ, זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵעִנְיַן הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד מִלְּהָב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִבְעֹר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְדִבֵּר אָז מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָיָה הַנְּדִיב־לֵב הָרִאשׁוֹן, שֶׁמָּסַר אֶת לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבָעַר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעִם לִבּוֹ הַחַם זָכָה לְהַחֵם לְבָבוֹת שֶׁל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת וְכוּ׳. וְעָמַד שָׁם אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְגָנַח, וְשָׁאַל: הֵיכָן לוֹקְחִים לֵב כָּזֶה? וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ״תְּ, זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּקְפִידָה: גַּם לְךָ יֵשׁ לֵב כָּזֶה, אֲבָל אֵין אַתָּה מְלַהֵב אוֹתוֹ, וּבְזוֹ הַלָּשׁוֹן אָמַר לוֹ: ״דוּ הָאסְט אוֹיךְ אַזוֹי אַיין הַארְץ נָאר דוּ בַּ׳הַארְצְט דָּאס נִישְׁט״.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק א׳, סִימָן רכג)

הספר הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

רות בת משה ע"ה

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים

שזכות רבנו ז"ל תגן בעדה

ותהיה בעבורה מליצת יושר

תזכה לחזות בנועם ה'

ולקץ הימין תעמוד

ת.נ.צ.ב.ה.

סֵפֶר

אוֹצַר־הַקוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ט׳

וְהוּא לְקוּטֵי קוּנְטְרֵסִים יְקָרִים מִפִּז וּמִפְּנִינִים, שֶׁנִּדְפְּסוּ וְנִתְפַּשְׁטוּ כְּבָר בָּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים וּמַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה וְאוֹר וְחִיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיָּיו. וְיוֹרֶה לוֹ דְּרָכִים וְעֵצוֹת קַלּוֹת וּנְעִימוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים וּבְאֶשֶׁר אֲמִתִּי, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ
אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א
שְׁנַת תשנ״ה לִפְרָט קָטָן

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמו"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים



בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל
עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל



מְתִיבְתָא "הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ" — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
851 - 47 ST.
Brooklyn, N.Y. 11220
TEL. (718) 436 - 5062

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה
לספרי חסידות ברסלב"
ת.ד. 2472
בני־ברק

עַל־יְדֵי הָעֵצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בָּעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדְעִין בָּעוֹלָם לִתֵּן עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ, עַל־יְדֵי־זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כה, א): "אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן", שֶׁעַל־יְדֵי הָעֵצוֹת גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה')

אוֹצַר הַקּוּנְטְרֵסִים

חֵלֶק ט׳

בַּעַל תְּשׁוּבָה ..... ה
חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה ..... לג
נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ ..... נז
קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר ..... פה
לְשׁוֹן־הָרָע ..... קז
מֵסִית וּמַדִּיחַ ..... קלא
מִי הַשַּׁקְרָן ..... קנג
שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ ..... קעה
מַסְפִּיק בְּעָיוֹת ..... קצג
מָה עוֹשִׂים ..... ריג
צָרוֹת גְּדוֹלוֹת ..... רמא
מָה אִכְפַּת לְךָ ..... רסה
מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת ..... שצא
הִזָּהֲרוּ מֵרוֹצְחִים ..... תיט
קוֹל קוֹרֵא אֶל ה׳ ..... תמה

קוּנְטְרֵס

בַּעַל תְּשׁוּבָה

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּמַעֲלוֹת הַתְּשׁוּבָה, וְיעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת כָּל הַבָּא לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת קַלּוֹת אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמַד, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ רַחֲמִים רַבִּים שֶׁלֹּא יִשְׁבְּרוּ אוֹתוֹ, וְלֹא יַפִּילוּ אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה אֶל תּוֹךְ הַטֻּמְאָה וְהַזֻּהֲמָה שֶׁהָיָה שָׁם, כִּי בְּנָקֵל לְהַפִּיל בַּעַל תְּשׁוּבָה בַּחֲזָרָה, וְלָכֵן כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא יִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם רַק יַחֲזִיק מַעֲמָד.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעא)

קוּנְטְרֵס

בַּעַל תְּשׁוּבָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מַדְרֵגַת הַתְּשׁוּבָה הִיא הַמַּדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר לִזְכוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): "מָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים עוֹמְדִים", עַיֵּן שָׁם; וְהַטַּעַם כִּי מִי שֶׁעָבַר עַד עַכְשָׁו עֲבֵרוֹת, וְנָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִכְשָׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשָׁל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבִפְרָטִיוּת מִי שֶׁכְּבָר נִשְׁקַע בְּזוֹהַמַּת מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְהַמָּרִים, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ, וּכְבָר נִתְרַגֵּל בָּרַע שֶׁלּוֹ, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁבָּא לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מְנַתֵּק עַצְמוֹ מִן הַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּמְצָא שָׁם וְכוּ' — אֶל הָאוֹר, זֶה יָקָר מְאֹד

מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁגַּם בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם, גַּם מִשָּׁם הוּא מַתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה לֹא יָכוֹל לְהַרְאוֹת שׁוּם צַדִּיק גָּמוּר; כִּי כָּל צַדִּיק עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִנְּעוּרָיו כְּפִי מַצָּבוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ וְשֹׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וּמֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי קִיּוּם כָּל מִצְוָה מִמִּצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן עַל־יְדֵי כָּל לִמּוּד מִלִּמּוּדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְכֵן עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר תְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מוֹרִיד וּמַשְׁרֶה אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, עַד הַמָּקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם, וְלֹא יוֹתֵר, אֲבָל זֶה שֶׁנָּפַל כְּבָר בְּעֹמֶק רַע כָּזֶה, וְנִמְשָׁךְ אַחַר יִצְרוֹ הָרַע, וְהֶחֱשִׁיךְ אֶת כָּל הַמָּקוֹם סְבִיבוֹ, וּמָרִים וְרָעִים לוֹ הַחַיִּים עַד מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבְדָה תִּקְוָתוֹ וּמְנוּסוֹ, וּמִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, וְעוֹלוֹת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, דַּיְקָא כְּשֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר מִמָּקוֹם רָחוֹק כָּזֶה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה גַּם בְּמָקוֹם נָמוּךְ כָּזֶה שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם, וּמְגַלֶּה אֲשֶׁר גַּם בְּאִלּוּ הַמְּקוֹמוֹת

הַיְרוּדִים וְהַפְּחוּתִים וְהַנְּפוּלִים וְהַחֲשׁוּכִים וְכוּ׳, גַּם שָׁם מֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגוֹרֵם שֶׁגַּם נְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת, שֶׁגַּם־כֵּן מֻנָּחוֹת בְּאוֹתוֹ הָרַע שֶׁהוּא נִמְצָא שָׁם, גַּם הֵם יָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־כֵּן מַעֲלָתוֹ גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, וּבְמָקוֹם שֶׁהוּא נִמְצָא, אַף פַּעַם לֹא יִהְיוּ נִמְצָאִים שָׁם צַדִּיקִים, כִּי לְעוֹלָם לֹא יָרְדוּ שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן מִי יְרַחֵם עַל אֵלּוּ הַמֻּנָּחִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה מִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ שָׁם, שֶׁהוּא מָקוֹם מְזֻהָם וּמְלֻכְלָךְ בְּיוֹתֵר, רַחֲמָנָא לִצְלָן — נְאוּף, חִלּוּל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וּפְרִיקַת עֹל לְגַמְרֵי וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְאַתָּה מִתְעוֹרֵר מִמְּקוֹמְךָ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא רַק שֶׁאַתָּה שָׁב, אֶלָּא אַתָּה עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה בְּאַלְפֵי אַלְפִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם־כֵּן מֻנָּחוֹת בְּאוֹתוֹ הַשְּׁאוֹל שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, וְעַל־כֵּן מַעֲלָתְךָ גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, וְאַתָּה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בָּזֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה עֲדַיִן אֵיךְ שֶׁאַתָּה עֲדַיִן, עַל־כָּל־פָּנִים בָּזֶה שֶׁנִּתְעוֹרַרְתָּ כְּבָר בִּתְשׁוּבָה, בָּזֶה אַתָּה מְעוֹרֵר עוֹד נְשָׁמוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאַתָּה

נִמְצָא. וְזוֹ כַּוָּנַת מַאֲמָרָם (יוֹמָא פו:): גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, מוֹחֲלִין לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; הַיְנוּ אִם נִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה הָרָשָׁע הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְעָבַרְתָּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁכָּל הַעִתָּקָה וְהַעְתָּקָה שֶׁאַתָּה נֶעְתָּק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה יָקָר מְאֹד מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם תַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, אֲזַי לֹא רַק לְעַצְמְךָ תִּגְרֹם טוֹב, וְיִמְחֲלוּ לְךָ עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ, אֶלָּא אַתָּה יָכוֹל לִגְרֹם טוֹב, וְיִמְחֲלוּ לַעֲוֹנוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ:): לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חֶצְיוֹ חַיָּב וְחֶצְיוֹ זַכַּאי, עָשָׂה מִצְוָה אַחַת — אַשְׁרָיו, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת, עָבַר עֲבֵרָה אַחַת — אוֹי לוֹ, שֶׁהִכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף חוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ט, יח): "וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה", בִּשְׁבִיל חֵטְא יְחִידִי שֶׁעָשָׂה זֶה, אִבֵּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם טוֹבָה הַרְבֵּה, עַיֵּן שָׁם; וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בֹּא מב): לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתָּשׁוּב אַתָּה בִּתְשׁוּבָה, עוֹד

תְּעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְתַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת וְרַחֲמִים רַבִּים לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

ב.

וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְעוֹרֵר לִבּוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְלַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַל יִתְיָאֵשׁ וְיֹאמַר: "מֵאַחַר שֶׁכְּבָר כָּל־כָּךְ נִשְׁקַעְתִּי בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְעָשִׂיתִי מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעָבַרְתִּי כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר וְכוּ', וְאִם־כֵּן מַה תּוֹעִיל תְּשׁוּבָתִי?!" אַל יֹאמַר זֹאת, אַדְרַבָּה אִישׁ כָּזֶה שֶׁכְּבָר עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְאֵין עוֹד עֲבֵרָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָבַר עָלֶיהָ, וּבִפְרָטִיּוּת פְּגַם הַבְּרִית — כָּל מִינֵי חֲטָאִים שֶׁל נאוּף, שִׁקּוּץ, עֶרֶם, תִּעוּב, לִכְלוּךְ וְכוּ' וְכוּ', כְּשֶׁיַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה נַעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם: "אָדָם מְגֻשָּׁם וְרָחוֹק כָּזֶה, שֶׁלִּכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ זֶה יָמִים וְשָׁנִים בַּחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, וְהֵרְעִיל אֶת עַצְמוֹ עִם מַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים — נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְכוּ', חוֹזֵר עַכְשָׁו בִּתְשׁוּבָה". זֶה חָשׁוּב מְאֹד מְאֹד לְמַעְלָה בְּכָל

הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְכַמּוּבָא (בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, יִתְרוֹ סט.): כַּד אָתֵי יִתְרוֹ שֶׁהָיָה כֹּמֶר, עוֹבֵד לְכָל הָעֲבוֹדוֹת הַזָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְחָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְאָמַר (שְׁמוֹת יח, יא): "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים" וְכוּ', כְּדֵין אִתְיַקַּר וְאִתְעַלָּא שְׁמָא עִלָּאָה וְכוּ'; נִתְעַלָּה שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן י'), שֶׁזֶּה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁגַּם הָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מְאֹד, גַּם הֵמָּה יִתְקָרְבוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה נִתְעַלֶּה וְנִתְיַקֵּר שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כִּי מִתְפָּאֲרִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: "רְאוּ פְּלוֹנִי בְּנִי, שֶׁהָיָה כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה, וְעַכְשָׁו הִתְנַחֵם עַל מַעֲשָׂיו, וּמִתְחָרֵט וְשָׁב אֵלַי, אֵיזֶה לִפְי אֵיזֶה יְקָר הוּא" וְכוּ'; וְעַל־כֵּן אַל לָאָדָם לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִלְּהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, אַף שֶׁהִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע, חַס וְשָׁלוֹם, יָמִים וְשָׁנִים רְצוּפִים, כִּי אַדְרַבָּה מִמֶּנּוּ דַּיְקָא יִתְעַלֶּה וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ נָמוּךְ וּמְרֻחָק בְּיוֹתֵר, אִם רַק יַחֲזֹר בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

יַעֲלֶה יוֹתֵר שַׁעֲשׁוּעִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְיֵצְאוּ כְּרוּזִין לְפָנָיו בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: "הָבוּ יְקָר לִבְרִיהּ רְחִימָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, [תְּנוּ יְקַר לַבֵּן הָאָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא], וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַשֶּׂבַח וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁאַתָּה גּוֹרֵם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה שָׁב, הָיִיתָ רָץ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכִלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע יוֹצֵאת בַּת קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְצוֹעֶקֶת וּמַכְרֶזֶת: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים" (יִרְמְיָה ג, יד), "שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם" (זְכַרְיָה א, ג), וְזַכֵּי הַשְּׁמִיעָה שׁוֹמְעִין זֹאת, אַךְ מֵחֲמַת רֹב הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁהָאָדָם נִתְרַגֵּל בָּהֶם מִנְּעוּרָיו, הֵם גּוֹרְמִים לוֹ שֶׁנִּתְחָרֵשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל, אַדְרַבָּה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין רוֹצִים בּוֹ, וּכְאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּרוֹגֶז וּבְכַעַס עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תַּקָּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר עַל זֶה צוֹעֵק וּמִתְאוֹנֵן הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מח, ח): "גַּם לֹא שָׁמַעְתָּ גַּם לֹא יָדַעְתָּ, גַּם מֵאָז לֹא פִּתְחָה אָזְנְךָ, כִּי יָדַעְתִּי בָּגוֹד תִּבְגּוֹד וּפֹשֵׁעַ מִבֶּטֶן קָרָא לָךְ", וּכְתִיב (תְּהִלִּים נח, ז): "כְּמוֹ פֶתֶן חֵרֵשׁ יַאְטֵם אָזְנוֹ", אֲבָל

בֶּאֱמֶת לֹא־כֵן הַדָּבָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא רַחֲמִים, וְאוֹהֵב אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מְאֹד, וְקוֹרֵא וּמַכְרִיז בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע כְּרוּזִין שֶׁיָּשׁוּב הָאָדָם אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נב): מִכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וַאֲפִלּוּ מִסְפּוּרֵי הַגּוֹיִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ צוֹעֵק תָּמִיד, וְקוֹרֵא וּמְרַמֵּז לָאָדָם שֶׁיִּקָּרֵב אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְקָרֵב אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים, בְּאַהֲבָה וּבְחִבָּה גְּדוֹלָה, עַיֵּן שָׁם; אַךְ צְרִיכִים אֹזֶן לִשְׁמֹעַ דָּבָר זֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צד, ט): ״בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ הַנּטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע״ וְגוֹ׳, וְהֶחָכָם מִכֹּל אָדָם מַכְרִיז (מִשְׁלֵי ב, ב): ״לְהַקְשִׁיב לַחָכְמָה אָזְנֶךָ תַּטֶּה״ וְגוֹ׳, (שָׁם ד, כ): ״בְּנִי לְדְבָרַי הַקְשִׁיבָה לַאֲמָרַי הַט אָזְנֶךָ״ וְגוֹ׳, וְהַנָּבִיא מַכְרִיז (יְשַׁעְיָה נה, ג): ״הַטּוּ אָזְנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי שִׁמְעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם וְאֶכְרְתָה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם״ וְגוֹ׳, כִּי (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְּצֵם עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית בְּמַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה

שֶׁל כָּל אָדָם, וּמְרַמֵּז לוֹ רְמָזִים שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו, רַק צְרִיכִים לְהַטּוֹת אׇזֶן וְלִשְׁמֹעַ אֶת כָּל אֵלֶּה הָרְמָזִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְרַמֵּז לוֹ, וּכְשֶׁרַק יַטֶּה אָזְנוֹ לִשְׁמֹעַ וְעֵינָיו לִרְאוֹת וּלְהַבִּיט, אָז יִרְאֶה אֵיךְ שֶׁרַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְרוֹצֶה וְחָפֵץ בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, וְעַד יוֹם מוֹתוֹ יְחַכֶּה לָהֶם, וְאִם יָשׁוּבוּ יְקַבְּלֵם.

ג.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אַף שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, חֲזֹר בְּךָ וְתַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל: "בָּנַי, פִּתְחוּ לִי פֶּתַח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה כְּחוּדּוֹ שֶׁל מַחַט, וַאֲנִי פּוֹתֵחַ לָכֶם פְּתָחִים, שֶׁיִּהְיוּ עֲגָלוֹת וְקָרוֹנִיּוֹת נִכְנָסוֹת בּוֹ" וְכוּ' וְכוּ' (עַיֵּן בְּמִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ה, ג); וּבָזֶה שֶׁתָּשׁוּב אַתָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תִּגְרֹם שֶׁעוֹד נְשָׁמוֹת רַבּוֹת שֶׁמְּנָחוֹת בְּאוֹתוֹ הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, גַּם־כֵּן יָשׁוּבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאַל תַּחְשֹׁב, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁאַתָּה כְּבָר כָּל־כָּךְ חַיָּב וְשָׁבוּר וּמְלֻכְלָךְ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת

וּפְשָׁעִים, אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לִגְרֹם שֶׁאֲחֵרִים גַּם־כֵּן יָשׁוּבוּ, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה י׳): כָּל שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּדָּבָר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן; אַדְרַבָּה, כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם נָפַל וְנִשְׁלָךְ בְּעֹמֶק הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ וְצָר, וּמָר לוֹ מְאֹד, וּמַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ בֶּאֱמֶת שֶׁהוּא חַיָּב בַּדָּבָר וְכוּ׳, וְנִתְעוֹרֵר מִמְּקוֹמוֹ שֶׁנָּפַל לְשָׁם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהוֹצִיא רַבִּים מִיְּדֵי חוֹבָתָן, כִּי לְהִפּוּךְ, כָּל שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בַּדָּבָר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים מִיְּדֵי חוֹבָתָן, כִּי הוּא עוֹד אַף פַּעַם לֹא הָיָה בְּמָקוֹם מְלֻכְלָךְ וּמְזֹהָם כָּזֶה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הֲלָכָה א׳, אוֹת ג׳), וְעַל־כֵּן אֵיךְ יוֹצִיא אֶת הָרַבִּים מִיְּדֵי חוֹבָתָן?! וּבֶאֱמֶת רוֹאִים זֹאת בְּחוּשׁ, כִּי אֵין אָדָם מֵבִין אֶת חֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי־אָדָם שָׁוִים כְּלָל, וּלְכָל אֶחָד יֵשׁ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת אֲחֵרִים, וְכָל אֶחָד נִדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ גָּרוּעַ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּי (נְגָעִים ב): כָּל הַנִּגָּעִים אָדָם רוֹאֶה חוּץ מִנִּגְעֵי עַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְשׁוּם בְּרִיָּה, מֵאַחַר שֶׁדָּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף חוֹב, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר אֶת

מָקוֹם חֲבֵרוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַשְׁפִּיל וּלְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, אֲזַי זוֹכֶה לְהַחֲזִיר גַּם אֶת אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה, כִּי הוּא מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד חַיָּב בַּדָּבָר, וְעַל־כֵּן מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים מִיְּדֵי חוֹבָתָן. וְזוֹהִי עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, שֶׁהֵם דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֲמִתִּית, וְנִכְלָלִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵרֹב אוֹר וְחִיוּת וְזִיו אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁמֵּאִיר בָּהֶם, הֵם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּעֵינֵי עַצְמָם לְגַמְרֵי, וּמַחֲזִיקִים אֶת עַצְמָם לַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן הֵם דַּיְקָא יְכוֹלִים לֵירֵד אֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּמְקוֹמוֹ וּבְמַדְרֵגָתוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וְכֵן כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְהוּא מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְיוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל עַד עַכְשָׁו, וְשָׁב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה, הוּא דַּיְקָא יָכוֹל גַּם־כֵּן לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁגַּם־כֵּן נָפְלוּ בְּאוֹתוֹ הַחֹשֶׁךְ וְהַזְּהָמָה שֶׁהוּא נָפַל לְשָׁם; וְעַל־כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר סִבְּבוּ עִמְּךָ כָּל־כָּךְ שֶׁתִּפֹּל בִּנְפִילָה כָּזוֹ, וְאַתָּה מְלֵכְלָךְ כְּבָר בְּלִכְלוּךְ וּבְזֻהֲמָה הַזּוֹ שֶׁאַתָּה

נִמְצָא שָׁם, אִם לֹא תִּהְיֶה בַּטְלָן, וְתַחֲזֹר וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אֲזַי תַּעֲשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה אֵצֶל כָּל הַחוֹטְאִים וְהַפּוֹשְׁעִים שֶׁנָּפְלוּ וְנִשְׁלְכוּ בִּמְקוֹמוֹתֵיהֶם, וְתִזְכֶּה לְהוֹצִיאָם מִידֵי חוֹבָתָן, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא הִשְׁלִיכוּ אוֹתְךָ בַּמָּקוֹם הַמְגֻנֶּה וְהַמְלֻכְלָךְ הַזֶּה שֶׁאַתָּה נִמְצָא שָׁם, בְּאֹפֶן שֶׁתּוּכַל לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ גַּם אֶת אֲחֵרִים, וְלַהֲשִׁיבָם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ד.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הִיא רַק עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת הָאֱמוּנָה עַל עַצְמוֹ, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן וָפֶשַׁע גּוֹרֵם לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְלִפָּה וְהֶסְתֵּר גָּדוֹל, שֶׁנִּסְתֶּרֶת וְנֶעֱלֶמֶת מִמֶּנּוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט): "כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ", וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): "הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם", כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת

בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵרֹב הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת נִסְתָּר וְנֶעֱלָם מִמֶּנּוּ הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג:): בִּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שְׁכִינָה שׁוֹרָה בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ נִסְתַּלְּקָה שְׁכִינָה מֵהֶם, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא שֶׁאֲצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שׁוֹרָה הַשְׁכִינָה, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא הוּא מְסַלֵּק אֶת הַשְׁכִינָה לְמַעְלָה, וּבָזֶה שֶׁזּוֹכֶה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד בְּהֶאָרַת הַשְׁכִינָה, וְכָל מַה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַחֲזוֹר יוֹתֵר בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁהוּא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאַף שֶׁכְּבָר גָּרַם מַה שֶׁגָּרַם עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים, וְקִלְקֵל מַה שֶׁקִּלְקֵל עַל־יְדֵי מַחְשְׁבוֹתָיו הַפְּגוּמוֹת, וְהָרַס מַה שֶׁהָרַס עַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו הַמְקֻלְקָלִים, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁרַק יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוּא יִתְבָּרַךְ מִיָּד מְקַבְּלוֹ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי

הַחַיִּים, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה״, וְלָכֵן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, עַל־יְדֵי־זֶה יְקַבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְהִסְתַּכֵּל בַּחֲזָרָה, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאָז יָבוֹא עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה. אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי יִהְיוּ לְךָ כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, כִּי בִּתְחִלָּה עַד שֶׁאָדָם זוֹכֶה שֶׁיָּאִיר אֶצְלוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה שֶׁתִּשְׁרֶה בּוֹ הַשְּׁכִינָה, עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי לֹא בְּנָקֵל יְכוֹלִים לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם חָטָא וּפָגַם וְלִכְלֵךְ אֶת עַצְמוֹ יָמִים וְשָׁנִים, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְחַכּוֹת הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁכָּל־כָּךְ הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם נִתְרַחֲקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דַּיְקָא בִּשְׁבִיל זֶה שֶׁאֵין לָהֶם סַבְלָנוּת לְחַכּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלִים בַּחֲזָרָה, וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, אֶלָּא כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר דַּיְקָא עַל יָדוֹ יְכוֹלִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כִּי הַצַּדִּיק עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה לְמַטָּה, כִּי עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁכַּמָּה שֶׁהוּא עוֹלֶה יוֹתֵר

לְמַעְלָה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יָכוֹל לֵירֵד לְמַטָּה לְמַטָּה אֶל כָּל אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ וְנִכְשְׁלוּ וְנִתְלַכְלְכוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ, וּבַמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלְכוּ, הוּא מַעֲלֶה וּמַגְבִּיהַּ אוֹתָם, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סח), וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בֶּאֱמֶת מְקֹרָב אֶל צַדִּיק אֱמִתִּי, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא לוֹמֵד עִמּוֹ אֶת הַבְּקִיאוּת הַזּוֹ, שֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בָּקִי בְּרָצוֹא וּבָקִי בְּשׁוּב, הַיְנוּ שֶׁמִּצַּד אֶחָד יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִיתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וְלֹא יְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וּמִצַּד שֵׁנִי אַף שֶׁנּוֹפֵל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַל יְיָאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל רַק יֵדַע, כִּי כָּךְ הִיא דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁיַּעֲלֶה וְיֵרֵד, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), כִּי כְּשֶׁאָדָם חָטָא כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים, אֲזַי לוֹקֵחַ הַרְבֵּה זְמַן, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְנַקּוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ וְאֶת רְמַ״ח אֵיבָרָיו וְשָׂסָ״ה גִּידָיו, וּבֵין הַזְּמַן הַזֶּה שֶׁצָּרִיךְ לְחַכּוֹת, הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִפֹּל יוֹתֵר בִּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת יְרִידָתוֹ, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, אָז בְּוַדַּאי יִזְכֶּה

לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַשְׁרֵי לוֹ!

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנָּפַל כְּבָר בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וְנִתְלַכְלֵךְ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, וְנִתְרַחֵק כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַחֵק, עִם כָּל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא, כִּי כָּל זְמַן שֶׁעֲדַיִן נִקְרָא יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל, עִם כָּל זֹאת נִקְרָא עֲדַיִן בְּשֵׁם 'יִשְׂרָאֵל', וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מט, ג): "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר", כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל; וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה כְּבָר נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה נִמְצָא, וְאַתָּה הֲכִי רָחוֹק שֶׁבָּעוֹלָם, עֲדַיִן יֵשׁ לְךָ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁצִּעֲקוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עח): אָסוּר לְיֵאוֹשׁ עַצְמוֹ כְּלָל, וּבִפְרוֹשׁ גְּלָה לָנוּ, אֲשֶׁר אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן;

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לִכָּנֵס — יִכָּנֵס. וְעִקַּר הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד), כִּי דַּיְקָא דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה, דַּיְקָא דֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי רוֹאִים עַל־פִּי־רֹב בְּנֵי־אָדָם שֶׁרוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אֲבָל לֹא יוֹדְעִים הֵיכָן הַדֶּרֶךְ וְהֵיכָן הַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הַפֶּתַח וְהַשַּׁעַר הוּא עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּכָל פַּעַם בְּאֵיזֶה מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, אוֹ בַּיַּעַר אוֹ בַּשָּׂדֶה אוֹ בְּאֵיזֶה מַרְתֵּף אוֹ בְּאֵיזֶה חֶדֶר שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיַרְבֶּה לְהִתְוַדּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא וִדּוּי דְּבָרִים, לְהִתְוַדּוֹת וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה, הַכֹּל לַכֹּל יְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ. וְאָז אִם תִּהְיֶה חָזָק

בַּעֲבוּדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, לְדַבֵּר וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי יִמְחֹל לְךָ, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב שׁוּם בְּרִיָּה, אֶלָּא רוֹצֶה שֶׁיִּתְוַדּוּ לְפָנָיו, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה לְפָנָיו, אֲזַי לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כ, יג): בִּלְעָם הָיָה רָשָׁע עָרוּם, וְיָדַע שֶׁאֵין עוֹמֵד מִפְּנֵי הַפּוּרְעָנֻיּוֹת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר חָטָאתִי, אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לִגַּע בּוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁהָאָדָם מוֹדֶה וּמִתְוַדֶּה עַל חֲטָאָיו, אָז אֵין עָלָיו שׁוּם קְטָרוּג לְמַעְלָה כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא בּוֹרֵא מַשְׁחִיתִים וּמְקַטְרְגִים, וְהֵם בָּאִים לְמַעְלָה וּמְקַטְרְגִים עָלָיו, וּמִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת לִבְנֵי־אָדָם, שֶׁהַמְקַטְרֵג מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה וּפָגַם, וְאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ כְּלָל לְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמַּעִיק לוֹ כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַדִּינִים וְהָעֲנָשִׁים הַמָּרִים שֶׁצְּרִיכִים לַעֲבֹר עָלָיו, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיָּבוֹא הַמְקַטְרֵג אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִרְצֶה

לְקַטְרֵג עַל הָאָדָם הַזֶּה, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁעָשָׂה אָדָם זֶה בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְשָׁעָה פְּלוֹנִית, אָז יֹאמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "לֵךְ, אֲנִי כְּבָר יוֹדֵעַ הַכֹּל, הוּא כְּבָר סִפֵּר לִי הַכֹּל"; וְזוֹ מַעֲלַת הַוִּדּוּי דְּבָרִים שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְוַדּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם מִתְוַדֶּה, אָז אֵין עָלָיו שׁוּם דִּינִים כְּלָל; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי זֶה עִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְתִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ לְדַבֵּר הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵלֵךְ תָּמִיד בְּמָקוֹם פָּנוּי אֲשֶׁר אֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבֵּר וְתָשִׂיחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבְּךָ. וְאִם תִּזְכֶּה לִהְיוֹת בַּמְקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים אֶצֶל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים, וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּמָקוֹם גְּנִיזָתָם, וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשְׁךָ — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי כְּשֶׁאָדָם בָּא אֶל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר שָׁם שׁוֹרָה נַפְשָׁם, וּמִתְוַדֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זְכוּת הַצַּדִּיק מְגִנָּה עָלָיו, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת הַהוֹלֵךְ עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, כִּי הַצַּדִּיקִים אַף שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְכוּ׳ וְכוּ׳, בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכוּ׳ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן נִשְׁאֶרֶת בְּמָקוֹם גְּנִיזָתָם אֵיזוֹ בְּחִינָה

מִנַּפְשָׁם, וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם בָּא לְשָׁם, וּמַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זְכוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַתַּנָּא וְהַצַּדִּיק שֶׁמִּתְפַּלֵּל שָׁם עַל יַד קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, עוֹזֶרֶת לוֹ שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, כִּי דַּיְקָא בְּמָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיק גָּנוּז, שָׁם יֵשׁ אֲוִיר הַזַּךְ וְהַנַּח, וְדַיְקָא שָׁם עוֹלָה תְּפִלָּתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁחָטָאתָ וְקִלְקַלְתָּ כָּל־כָּךְ בְּחַיֶּיךָ, רְאֵה לִהְיוֹת רָגִיל לֵילֵךְ בַּמְּקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים — קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, וְשָׁם דַּיְקָא תִּתְוַדֶּה וְתִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם לֹא תִּזְכֶּה לֵילֵךְ אֶל קִבְרֵי צַדִּיקִים, עַל־כָּל־פָּנִים רְאֵה לְהִתְחַבֵּא בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהוּא נִמְצָא בְּכָל מָקוֹם, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, אָז סוֹף כָּל סוֹף תִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַפַּח הַיָּקוּשׁ שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ לְזֶה, כִּי הַהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, וְאִם הוּא חָזָק בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁזֶּה הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה סוֹף כָּל סוֹף לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע

וּלְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ, וְזוֹכֶה בֶּאֱמֶת לְהָאִיר אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹר גָּדוֹל.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וְאַף שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְנִתְרַחַקְתָּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַחַקְתָּ, וְלִכְלַכְתָּ אֶת נִשְׁמָתְךָ כְּמוֹ שֶׁלִּכְלַכְתָּ, בְּכָל מִינֵי זֻהֲמוֹת וְתוֹעֲבוֹת רָעוֹת, וְנָפַלְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ, וְאַתָּה רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַקְּדֻשָּׁה, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר גִּלּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין, וְלֹא מִילִין, וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא עַד מַהֲלָךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; עָמֹד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, כֵּיוָן שֶׁרַק נִכְנָס בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם אֵיזֶה הִרְהוּר וְרָצוֹן טוֹב לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, הוּא תֵּכֶף־וּמִיָּד עוֹלֶה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹמֵד אֵצֶל כִּסֵּא הַכָּבוֹד; עַל־כֵּן אֲהוּבִי,

אָחִי הַיָּקָר, אִם נִכְנְסָה בְּךָ מַחֲשָׁבָה שֶׁל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, תֵּדַע שֶׁאַתָּה כְּבָר עוֹמֵד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל בֶּאֱמֶת לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תֹּאמַר שֶׁיֵּרִידָתְךָ וּנְפִילָתְךָ כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה, שֶׁאַתָּה כְּבָר לֹא יָכוֹל בְּשׁוּם פָּנִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַל תֹּאמַר זֹאת כְּלָל, כִּי בְּפֵרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא דְּרַב כַּהֲנָא, פֶּרֶק כה): "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ" (הוֹשֵׁעַ יד, ב), אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ וַאֲנִי מְקַבֵּלְךָ, כִּי כָּל־כָּךְ חָשׁוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ תְּשׁוּבָה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד'): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹנוֹתָיו שֶׁעָשָׂה, עַיֵּן שָׁם; כִּי זוֹ מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁתֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים בְּחֻקֹּתַי) עַל פָּסוּק (וַיִּקְרָא כו, מא): "אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל" — לְצַד הַתְּשׁוּבָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁמִּיָּד שֶׁמַּכְנִיעִים לִבָּם לִתְשׁוּבָה, מִיָּד

אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, כִּי זֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה, שֶׁאָדָם יַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו, וְאָז הוּא מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה; וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְאַל יַטְעֶה אוֹתְךָ יִצְרְךָ כְּאִלּוּ לְךָ אֵין כְּבָר שׁוּם תִּקָּוָה, כִּי עָשִׂיתָ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְקָשֶׁה לְךָ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה בַּסְּפָרִים אֵיךְ שֶׁמַּכְבִּידִים לְךָ אֶת הַתְּשׁוּבָה, תֵּדַע שֶׁחָכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (שוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ה׳): אֲפִלּוּ עוֹמֵד אָדָם וְעוֹשֶׂה גְּדִישִׁין שֶׁל עֲבֵרוֹת, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה אָדָם תְּשׁוּבָה, וּכְמוֹ שֶׁלֹּא חָטָא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּוַדַּאי יִמְחֹל לוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְוַדֶּה הַרְבֵּה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פִּינְחָס רלא.): אֱצְטָרִיךְ לְבַר נַשׁ לְפָרְשָׁא חוֹבוֹי כָּל חַד וְחַד כְּמָה דְּאִיהוּ

בְּגִין דְּמַאן דְּמְפָרֵשׁ חֲטָאוֹי לֹא אֶתְמַסַּר דִּינֵיהּ, אֶלָּא בְּיָדָא דְּמַלְכָּא קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּלְחוֹדוֹי [צָרִיךְ כָּל אָדָם לְפָרֵשׁ אֶת חוֹבָתוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁהוּא, כִּי מִי שֶׁמְּפָרֵשׁ אֶת חַטֹּאותָיו לֹא נִמְסָר דִּינוֹ, אֶלָּא בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְבַד], וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, וְחוֹמֵל עָלָיו וּמוֹחֵל לוֹ, וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קיט): "וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם" (שְׁמוּאֵל־א ז, כ) — וְאֵילוּ מַיִם הָיוּ שׁוֹאֲבִים וְשׁוֹפְכִים? אֶלָּא שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְשָׁפְכוּ לִבָּם כַּמַּיִם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהוּא קִבְּלָם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ, וְאַף שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָבַר, רְאֵה לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ קַבָּלָה חֲזָקָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְלֹא לַעֲשׂוֹת אֶת הָרַע שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו, וְתִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְתִתְוַדֶּה וְתִתְחָרֵט עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וְתַתְחִיל לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה

בָּעוֹלָם, וְכֵן תִּמְשַׁךְ עָלֶיךָ רוּחַ טָהֳרָה וְרוּחַ תְּשׁוּקָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּכָּנֵס בְּךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׁם דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



גַּם צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁכְּשֶׁבָּא לְטַהֵר וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אוֹמְרִים לוֹ הַמְּתֵּן, הַיְנוּ אַף שֶׁהוּא צָרִיךְ לְמַהֵר מְאֹד לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ לִבְרֹחַ מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו כְּשֶׁרוֹאֶה רְחוּקוֹ מִתְּפִלָּה וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתִקּוּן גָּמוּר כָּזֶה, בְּחִינַת הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ וְכוּ׳, אוֹמְרִים לוֹ הַמְּתֵּן, וְהָבֵן:

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳)

קוּנְטְרֵס

חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה

יְגַלֶּה לְאֵלּוּ אֲשֶׁר זוֹכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא אֶת הַדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וְאֵיךְ יִתְנַהֲגוּ כָּל יְמֵי
חַיֵּיהֶם. וְשֶׁלֹּא יִתְבַּלְבְּלוּ מִשּׁוּם בְּרִיָה.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁמִּי שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, עָלָיו לְהִתְחַזֵּק כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁלֹּא יַחֲזוֹר אֶל סוּרוֹ, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע בּוֹעֵר בּוֹ מְאֹד לְהַכְשִׁילוֹ וּלְהַפִּילוֹ וּלְהַחֲזִירוֹ בַּחֲזָרָה בְּאוֹתוֹ בּוֹץ שֶׁהָיָה שָׁם, עַד שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה, וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה הִתְחַזְּקוּת חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם וָיוֹם לֹא לַחֲזוֹר אֶל סוּרוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעב)

קוּנְטְרֵס

חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כְּשֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אַתָּה חוֹזֵר אֶל שָׁרְשְׁךָ, הַיְנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אֶל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ מַה לְהִתְבַּיֵּשׁ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלֶיךָ שׁוּם עֹל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק לְקַבֵּל עָלֶיךָ עֻלּוֹ יִתְבָּרַךְ — לֵידַע כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן אַל תַּנִּיחַ אֶת עַצְמְךָ לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנָּהוּג כְּהַיּוֹם, שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאֶחָד זוֹכֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כָּל אֶחָד מְבַלְבֵּל אֶת מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְרוֹצֶה לְהַרְאוֹת לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ הָאֱמֶת

וּמֵרִבּוּי דַּרְכֵי אֱמֶת הוּא מִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה, וְאֵיךְ, וְאֵצֶל מִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, כִּי הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה לֹא נִקְרֵאת כְּשֶׁחוֹזֵר אֵצֶל אֵיזֶה אֲנָשִׁים מְסֻיָּמִים, אוֹ אֵצֶל חוּג מְסֻיָּם, חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה פֵּרוּשׁוֹ לַחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ בְּסִינַי, עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְנִמְסַר לָנוּ מֵחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִדּוֹר דּוֹר בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, סִפְרָא, סִפְרֵי, מְכִילְתָּא וְכוּ׳ וְכוּ׳, עַד הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְנוֹשְׁאֵי כֵּלָיו וּגְדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים.

ב.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת כְּלָל, כִּי שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשִּׂיג וְלָרֶדֶת עַד סוֹף דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים נֶעֱלָמִים וְנִסְתָּרִים מִבְּנֵי אָדָם, הַמְלֻבָּשִׁים בִּלְבוּשׁ הַגּוּף הַגַּשְׁמִי, וְאֶחָד מֵהַדְּבָרִים הוּא גֹּדֶל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַד הֵיכָן מַגִּיעַ, וְאֵיךְ שֶׁהוּא

יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָה, וְרוֹצֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר חָטָאתָ וּפָשַׁעְתָּ וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, הוּא עֲדַיִן מְחַכֶּה וּמְקַוֶּה לְךָ שֶׁתָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב אֱמֶת, כִּי יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּרוּשָׂה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קי״ט.), וְעַל־כֵּן אַף שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, וּרְאֵה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְאִם תָּשׁוּב בֶּאֱמֶת תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ לִזְכֻיּוֹת (יוֹמָא פ״ו:), וּבְעִנְיָן זֶה יֵשׁ סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת נֶעֱלָמוֹת מִכָּל בְּרִיָה — אֵיךְ? וּמַה? כִּי אֵין חֵקֶר לִדְרָכָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לֹא לְהִתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן ג׳), וּרְאֵה לָשׁוּב רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעָבַר וְעוֹבֵר עָלֶיךָ, הָעִקָּר רְאֵה לָשׁוּב רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם, שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אוֹתְךָ, וְאֶת מַצָּבְךָ, וְאֶת קִלְקוּלֶיךָ, וּבָזֶה שֶׁתָּשׁוּב אָז — וְשָׁב וְרָפָא לְךָ.

ג.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִכָּנֵס

אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת, יַעַבְרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת וּפִתּוּיִים, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁעַד עַכְשָׁיו הָיִיתָ בִּמְקוֹר הַטֻּמְאָה, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת, אֲשֶׁר זֶה מְשַׁגֵּעַ אֶת הָאָדָם, כִּי אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוֹטָה ג.). וְכָל אֶחָד כְּפִי רִבּוּי הָעֲבֵרוֹת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן מַמָּשׁ, וְעַל־כֵּן יִקַּח הַרְבֵּה זְמַן עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת מֹחֲךָ, וְאָז בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁל הַחִכּוּי — לְחַכּוֹת עַד שֶׁתַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַזְּמַן הַזֶּה מְאֹד קָשֶׁה לְסִבֹּל, כִּי יַעַבְרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים — מִצַּד אֶחָד חֲבֵרֶיךָ הָרָעִים שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּהֶם עַד עַכְשָׁו כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, הֵם מֵסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתְךָ לַחֲזֹר אֲלֵיהֶם, וְגַם עוֹלוֹת לְךָ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל — אוּלַי נָכוֹן הוּא הַדָּבָר לַחֲזֹר אֶל הַבּוֹץ וְהַזֶּבֶל שֶׁהָיִיתִי שָׁם עַד עַכְשָׁו, וּמִצַּד שֵׁנִי כְּשֶׁכְּבָר תִּכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, יִתְעוֹרְרוּ לְךָ כָּל מִינֵי סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים — אֶל מִי לֵילֵךְ? וְהַדֶּרֶךְ שֶׁל מִי הִיא הָאֲמִתִּית? וּמִי יָבִיא אוֹתִי יוֹתֵר קָרוֹב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אֶחָד מְנַסֶּה לְשַׁכְנֵעַ אוֹתִי שֶׁאֵלֵךְ אֶצְלוֹ, וּכְאִלּוּ רַק דַּרְכּוֹ הִיא הָאֲמִתִּית וְהַנְּכוֹנָה, וְהַשְּׁאָר טָפֵל, וְדָבָר זֶה עוֹד יוֹתֵר מַטְרִיד מֵהַחֲבֵרִים

הָרָעִים, כִּי אֶת הָרַע כְּבָר נִסִּיתִי וְטָעַמְתִּי, וְהִרְגַּשְׁתִּי אֶת הַזֶּבֶל וְהַשִּׁקּוּץ וְהַתִּעוּב הַזֶּה, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אַיֵּה וְאֵיפֹה הַמּוֹרֶה הָאֲמִתִּי, וְאַיֵּה וְאֵיפֹה הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהַפְּשׁוּטָה וְהַתְּמִימָה, עַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק בְּהַזְּמַן שֶׁל הַחִכּוּי מְאֹד מְאֹד, וּלְחַכּוֹת וּלְקַוּוֹת וְלַעֲמֹד חָזָק עַד שֶׁתִּמְצָא אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָעִקָּר אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד.

ד.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה הַמַּחְזֶרֶת אֶת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקִיּוּם מִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תַּחֲזִיר אוֹתְךָ לְמוּטָב, וְלָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל מְגַמָּתְךָ, רְצוֹנְךָ, וְכִסּוּפְךָ, רַק לְהִכָּנֵס אֶל חַדְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשָׁם תִּמְצָא אֶת דֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַתּוֹרָה הִיא אַחַת עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וּכְשֶׁתַּכְנִיס אֶת מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יָדָהּ

תִּזְכֶּה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן בְּרֹאשׁ וּבָרִאשׁוֹנָה, קֹדֶם הַכֹּל רְאֵה לְהַתְחִיל לִלְמֹד קִצּוּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּבֶן אִישׁ חַי, וְכָל קִצּוּרֵי הַהֲלָכוֹת, שֶׁתֵּדַע קֹדֶם אֶת עִקְּרֵי הַיַּהֲדוּת — מַה מּוּתָר לַעֲשׂוֹת, וּמָה אָסוּר לַעֲשׂוֹת, וְאַל יְבַלְבֵּל אוֹתְךָ שׁוּם מְבַלְבֵּל, וְשׁוּם מַנְהִיג אַחֵר, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ אֶת פַּשְׁטוּת הַיַּהֲדוּת — אֵיךְ לְהִתְנַהֵג כְּמוֹ יְהוּדִי פָּשׁוּט, אֵיךְ יְבַלְבְּלוּ אֶת מֹחֲךָ בִּדְרָכִים וְהַשְׁכָּלוֹת שֶׁל דְּמְיוֹנוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת?! אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל וָרִיק, הֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת הוּא פְּשִׁיטוּת בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת, לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אֲבָל בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיגוֹ וּלְמָצְאוֹ, צָרִיךְ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל — לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּצִיצִית, וְלִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְלֶאֱכֹל כָּשֵׁר, וּלְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט וְכוּ', וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לִלְמֹד קֹדֶם אֶת יְסוֹדוֹת הַיַּהֲדוּת, קֹדֶם שֶׁאַתָּה נִכְנָס בִּפְלִפּוּל וְעַמְקוּת וְכוּ', כִּי עָלֶיךָ לִזְכֹּר שֶׁאַתָּה עַכְשָׁו יוֹצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ וְנִכְנָס אֶל אוֹר גָּדוֹל, וְזֶה צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב, עַל כָּל פָּנִים בְּהַזְּמַן שֶׁל הַחִכּוּי וְהַעֲבָרָה — שֶׁאַתָּה עוֹבֵר מֵהֶעָבָר אֶל הֶעָתִיד, עָלֶיךָ לִלְמֹד הַרְבֵּה בְּקִצּוּרֵי־הֲלָכוֹת, עַד

שֶׁתִּכָּנֵס לִלְמֹד מִן הַמָּקוֹר, הַיְנוּ בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, רַמְבָּ״ם, טוּר, שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְהַפּוֹסְקִים, וְזֶה בָּרוּר עַד מְאֹד לֹא כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֵג עַכְשָׁו, אֲשֶׁר תֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, קֹדֶם שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיךְ נוֹטְלִים אֶת הַיָּדַיִם, וּמָתַי נוֹטְלִים אֶת הַיָּדַיִם, וְאֵיזוֹ בְּרָכָה אוֹמְרִים עַל אֲכִילַת לֶחֶם, אוֹ עַל שְׁתִיַּת מַיִם, אוֹ אֵיךְ מַנִּיחִים תְּפִלִּין, וּמַה מּוּתָּר לֶאֱכֹל, וּבְפָרָטִיּוּת דִּינֵי שַׁבָּת הַחֲמוּרִים — מַה כֵּן מּוּתָּר, וּמָה אֵינוֹ מּוּתָּר, כְּבָר לוֹמְדִים עִמּוֹ עִנְיָנִים שֶׁעֲדַיִן לֹא שַׁיָּךְ אֵלָיו כְּלָל — פִּלְפּוּלִים עֲמֻקִּים וּסְבָרוֹת וְכוּ׳, וּבְפָרָטִיּוּת בַּנִּסְתָּר, וְהַשְׂכָּלוֹת וַחֲקִירָה וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לִהְיוֹת חָזָק, וְקֹדֶם לְהִתְעַנְיֵן בְּעִקְרֵי הַיַּהֲדוּת וְלִלְמוֹד הֲלָכָה, אֲשֶׁר רַק עַל־יָדָהּ תִּזְכֶּה לַחֲזֹר בִּשְׁלֵמוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בָּרוּר לְמִי שֶׁרוֹאֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה כְּהַיּוֹם עִם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה.

ה.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד גַּם בְּעִנְיְנֵי מַלְבּוּשִׁים — אֵיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ, תֶּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, רְאֵה לְהִתְלַבֵּשׁ בִּבְגָדִים נְקִיִּים דַּיְקָא, כִּי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְאֹד מְאֹד הִקְפִּידוּ שֶׁיֵּלֵךְ הָאָדָם מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ נָקִי, עַד שֶׁהִתְבַּטְּאוּ: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁנִּמְצָא רָבָב עַל בִּגְדוֹ חַיָּב מִיתָה (שַׁבָּת קי״ד.), וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי תְּקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא כַּאֲשֶׁר נָהוּג כְּהַיּוֹם — מִי שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה מַתְחִיל לְהַזְנִיחַ אֶת לְבוּשׁוֹ וּבְגָדָיו, וְהוֹלֵךְ קָרוּעַ וּבָלוּי, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא עוֹבֵד הַשֵּׁם, אַדְרַבָּה עָלָיו לֵידַע כִּי הוּא מְחַלֵּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגוֹרֵם שֶׁגַּם אֲחֵרִים לֹא יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי רוֹאִים — מַה הוּא חָזַר בִּתְשׁוּבָה, רְאוּ אֵיךְ נִרְאֶה? מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאֲנִי אֶחֱזֹר בִּתְשׁוּבָה, אֵיךְ אֶהְיֶה נִרְאֶה? וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַקְפִּיד מְאֹד מְאֹד עַל נְקִיּוֹן בְּגָדֶיךָ, שֶׁזֶּה יְנַקֶּה גַּם אֶת נִשְׁמָתְךָ, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ נָקִי בִּבְגָדָיו, אָז גַּם נִשְׁמָתוֹ וּמַחֲשָׁבוֹתָיו נְקִיִּים, וְזֶה הוּא הַסְּמָן אִם הָאָדָם בֶּאֱמֶת שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁמְּדַקְדֵּק לָלֶכֶת עִם בְּגָדִים נְקִיִּים, וּמַה גַּם שֶׁגּוֹרֵם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם גָּדוֹל מְאֹד, וְעוֹד יָכוֹל לִזְכּוֹת לְגָרֹם שֶׁעַל־יָדוֹ יִתְקָרְבוּ הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי יִרְאוּ אֵיךְ שֶׁהוּא מְדַקְדֵּק לֵילֵךְ נָקִי, אַשְׁרֵי

ו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ מְאֹד, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל אֲחוֹרֶיךָ כְּלָל, אַף שֶׁיֵּשׁ לְךָ עָבַר מְאֹד מְגֻנֶּה — שֶׁחָטָאתָ, עָוִיתָ וּפָשָׁעְתָּ בְּכָל הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה הֲכִי גָּרוּעַ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לְחַזֵּק עַצְמְךָ, וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, זוּטָא, פֶּרֶק ט׳): מְנַשֶּׁה בֶּן חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא הִנִּיחַ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָבַד אוֹתָהּ, וְחַס עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא הֲרָגוֹ, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְכוּ׳, וְאָמְרוּ (שָׁם): אֲפִלּוּ הַגְּדִיל אָדָם הָרִבֵּה עֲבֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵינִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ וַאֲפִלּוּ אִם עָמַד אָדָם, וְחֵרֵף וְגִדֵּף כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְאַחַר־כָּךְ חָזַר בִּתְשׁוּבָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵינִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַהֲרֵינִי מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו, עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, שֶׁאֲפִלּוּ הִרְבָּה אָדָם לִפְשׁעַ בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְחֵרֵף וְגִדֵּף כְּלַפֵּי מַעְלָה, אֲבָל עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִיָּד מְקַבְּלוֹ. וְעַל־כֵּן רְאֵה גַּם אַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְאַל תִּתְיָאֵשׁ עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי

בְּוַדַּאי יִמְחֹל לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל הָעִקָּר רְאֵה לְשִׁכּחַ הַכֹּל, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְשֶׁלֹּא יָעִיק לְךָ הַמַּצְפּוּן עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לְסַלֵּק וּלְהַעֲבִיר הַכֹּל מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ, וְלַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַל נֹעַם חֶלְקְךָ שֶׁזָּכִיתָ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד, וְזוֹהִי הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁבְּנוֹ חוֹזֵר אֵלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה עַד מְאֹד, כִּי הָיָה עַד עַכְשָׁו בְּחֹשֶׁךְ גָּדוֹל וַאֲפֵלָה וְצַלְמָוֶת, רַחֲמָנָא לְצְלַן, וְעַכְשָׁו חָתַר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמְּצָאוֹ, שִׂמְחָה זוֹ עוֹלֶה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת, וְכָל הָעוֹלָמוֹת שְׂמֵחִים עִמּוֹ, וְיוֹצְאִין כְּרוּזִין: אַשְׁרֵי הַבֵּן הַחוֹזֵר אֶל אָבִיו, אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ! אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַבָּא!

ח.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה נוֹפֶלֶת מִפַּעַם לְפַעַם מְרִירוּת וְעִצָּבוֹן וְדָכָאוֹן גָּדוֹל, כִּי נִזְכָּר מֵהֶעָבַר הָרַע שֶׁלּוֹ, וְכֵן נִדְמֶה לוֹ מֵרֹב הַבִּלְבּוּלִים וְהַקְּשָׁיוֹת שֶׁעוֹלִים עַל דַּעְתּוֹ, כְּאִלּוּ לוֹ אֵין תִּקְוָה, וְהוּא כְּבָר לֹא יוּכַל לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה וְלִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, וִיהוּדִי טוֹב בֶּאֱמֶת; עַל כֵּן רְאֵה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְבַל תַּנִּיחַ אֶת הָעֲצָבוּת לָבוֹא אֵלֶיךָ כְּלָל, כִּי הַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת וּפְתָיוֹ הַיֵּצֶר, שֶׁרוֹצֶה לִנְקֹם בְּךָ. רְאֵה לְהַחְיוֹת אֶת עַצְמְךָ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁתִּמְצָא בְּעַצְמְךָ, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שִׂמְחָה אֲמִתִּית, וּכְשֶׁהָאָדָם הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ, מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, וּבָזֶה מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, וְאֵיךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ הִיא עִם אֱמֶת, כִּי הֲלֹא הוּא שָׂמֵחַ כָּל־כָּךְ שֶׁזָּכָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶׁשָּׂמֵחַ יוֹתֵר, בָּזֶה מְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ בַּחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה הִיא אֲמִתִּית, מֵאַחַר שֶׁשָּׂמֵחַ כָּל־כָּךְ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, וְאָז כַּמַּיִם הַפָּנִים אֶל הַפָּנִים, כְּמוֹ־כֵן תֵּמְשַׁךְ עָלָיו קְדֻשַּׁת הַיַּהֲדוּת, וְיִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת

נְעִימוּת זִיו חִיּוּת קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי מִדַּת הַשִּׂמְחָה שֶׁשָּׂמֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲמִתַּת הַיַּהֲדוּת. אַשְׁרֵי הַשָּׂמֵחַ תָּמִיד, שֶׁאָז בְּוַדַּאי יִהְיֶה נָקֵל לוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ט.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּהַתְחָלַת הַתְּשׁוּבָה אַתָּה צָרִיךְ לְחִזּוּק עָצוּם — לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ, וּלְבַל יֵחָלֵשׁ וּלְבַל יִשָּׁבֵר וּלְבַל יִתְעַקֵּם לְבָבְךָ כְּלָל, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים יִדְמֶה בְּדַעְתְּךָ, כְּאִלּוּ אַתָּה נִרְאֶה מוּזָר בְּעֵינֵי אֵלּוּ אֲשֶׁר הֵם יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים מִנְּעוּרָם, וּכְאִלּוּ הֵם מִסְתַּכְּלִים עָלֶיךָ מוּזָר, וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת — מַה לְּךָ עִם אֲחֵרִים, אַתָּה שָׁב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּמָה אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, שֶׁמִּמֵּילָא לֹא מְבִינִים אוֹתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא אָב הָרַחֲמָן, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ מֵבִין אוֹתְךָ; עַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ — הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְאָז תִּכָּנֵס בְּךָ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁלֹּא תִּתְפַּעֵל כְּבָר מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת

לְךָ כְּבָר מִי מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, אַתָּה אֵינְךָ צָרִיךְ רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד.

י.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁזָּכִיתָ לְהִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה, וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא לְהַחֲזִיר נִשְׁמָתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּבַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה לֹא שַׁיָּךְ אֵיזוֹ מִפְלָגָה אוֹ שִׁיטָה אוֹ דֶּרֶךְ אוֹ חוּג וְכַדּוֹמֶה, הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה פְּרוּשָׁהּ לְהַחֲזִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַדְבִּיקָהּ בְּשָׁרְשָׁהּ, הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְבּוֹנֵן בְּהָאֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אֶת כָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אַךְ נִתְלַבֵּשׁ בַּלְבוּשׁ הַגַּשְׁמִי הַזֶּה, אֲשֶׁר לְמַרְאֶה עֵינֵינוּ, וּמֵחֲמַת רִבּוּי הָעַוּוֹנוֹת, נֶחְשַׁךְ וְנִסְתָּר מֵעֵינֵינוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁשּׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר מִשָּׁם נִשְׁתַּלְשֵׁל כָּל הַקְּטָנוּת וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת, שֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם לְמָקוֹם שֶׁנּוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנָּפְלוּ בִּכְפִירָה גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לִשְׁזָבָן. וְעִקַּר פֵּרוּשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא — לָשׁוּב

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִמְצֹא אוֹתוֹ בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁקִידָה רַבָּה בַּתּוֹרָה, וּבִפְרָטִיּוּת — בַּהֲלָכָה שֶׁהִיא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: "הָ׳רִיעוּ לַ׳ה׳ כָּ׳ל הָ׳אָרֶץ" כִּי אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת עוֹלָם, אֶלָּא הֲלָכוֹת, הַיְנוּ כִּי הִלְכוֹת הַתּוֹרָה מְלֻבָּשׁוֹת בְּתוֹךְ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לַדּוֹמֵם, כְּגוֹן: בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְכוּ׳, וְזֶה מְגַלֶּה, כִּי גַּם בַּדּוֹמֵם יֵשׁ אֱלֹקוּת, כִּי עָלָיו הָרְאָיָה שֶׁכָּל דִּינֵי הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכִים לַדּוֹמֵם מְגַלִּים זֹאת, וְכֵן בַּצּוֹמֵחַ — כָּל הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בַּצּוֹמֵחַ, כְּגוֹן: כִּלְאַיִם, תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת וְכוּ׳, וְזֶה מְגַלֶּה שֶׁגַּם בַּצּוֹמֵחַ יֵשׁ אֱלֹקוּת וְכוּ׳, וְכֵן בַּחַי וּבַמְדַבֵּר וְכוּ׳, כָּל הַהֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְזֶה מְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁבְּהַכֹּל יֵשׁ אֱלֹקוּת, וְאָז בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, כָּל הָאָרֶץ — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר מְזַמֶּרֶת וּמְרִיעָה זְמִירוֹת, שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּטֶּה אָזֶן קַשֶּׁבֶת, וְשׁוֹמֵעַ אֶת שִׁירַת הַתּוֹרָה מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְזֶה נִקְרָא בַּעַל תְּשׁוּבָה אֲמִתִּי — שֶׁחָזַר וְדָבֵק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וּכְשֶׁאָדָם אוֹחֵז כְּבָר בְּמַדְרֵגַת הַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ — שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת אֱלֹקוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, אָז כְּבָר אֵין לוֹ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בֶּן אָדָם.

יא.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ — לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, עָלֶיךָ לְהַתְמִיד קֹדֶם הַרְבֵּה בְּלִמּוּד הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה לָדַעַת אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁתֵּלֵךְ בָּהּ — מַה מּוּתָּר לֶאֱכֹל וּמָה אָסוּר לֶאֱכֹל, אֵיךְ מַנִּיחִים תְּפִלִּין, וְאֵיךְ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת וְכוּ', כָּל פְּרָטֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁבְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר (כַּנִּזְכָּר לְעֵיל), וְלִזְכּוֹת לִלְמֹד תּוֹרָה בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁתָּאִיר לוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְיִזְכֶּה לָלוּן בְּעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, הוּא עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד הָרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ וּבַלָּשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו וּמַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, הַכֹּל לַכֹּל יְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְאִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ בְּדָבָר

זֶה, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן תִּזְכֶּה לְהָאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה, וְתַגִּיעַ אֶל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַמַּדְרֵגוֹת הָאֵלּוּ לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

יב.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְיַחֵד לְעַצְמְךָ מָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וְתַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן עַצְמְךָ, וְתַמְצִיא מִדַּעְתְּךָ תְּפִלּוֹת תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת חֲדָשׁוֹת, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. מָה אֹמַר לְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, אֵין עוֹד דָּבָר הַמְקָרֵב וּמְקַשֵּׁר אֶת לֵב הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ דָּבָר זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּק לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה. וּכְשֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בַּעֲבוֹדָה זוֹ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה נִקְרָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ: הִתְבּוֹדְדוּת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל שְׁלֵמוּת יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְתִהְיֶה מְאֹד מְאֹד מְיֻשָּׁב עִם כָּל עִנְיָנֶיךָ, כִּי הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁאָדָם מִתְבּוֹדֵד עַצְמוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא מְזַכֶּכֶת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ,

וְאֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל הוּא אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת הוּא הַכֹּל.

יג.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנַס רוּחַ טַהֲרָה בְּלֵב הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז גַּם מִצְּטָרֵף אֵלָיו יְצִרוֹ הָרַע לְבַלְבְּלוֹ וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, שֶׁיַּחֲזֹר מִקַּבָּלָתוֹ שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּכְשֶׁרוֹאֶה יְצִרוֹ הָרַע, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לוֹ, אֶלָּא מַמְשִׁיךְ בְּקַבָּלָתוֹ שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי מַדְבִּיק בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת בְּאֹפֶן שֶׁתִּהְיֶה כָּל חֲזָרָתוֹ בִּתְשׁוּבָה בְּאֹפֶן שֶׁל שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כְּגוֹן: שֶׁיֵּלֵךְ קָרוּעַ וּבָלוּי עִם בְּגָדִים קְרוּעִים וּמְלֻכְלָכִים, אוֹ עִם שְׂעָרוֹת אֲרֻכּוֹת כְּנָזִיר, וּפֵאוֹתָיו מְפֻזָּרוֹת כְּמוֹ אֵיזֶה שֵׁד, אוֹ שֶׁיַּתְחִיל לְהִתְעַנּוֹת וּלְסַגֵּף עַצְמוֹ בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְסִגּוּפִים וּבְעִנּוּיִים וְכַדּוֹמֶה, עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל זֶה עֲצַת הַיֵּצֶר, כִּי הוּא רוֹאֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְבַלְבְּלְךָ מִקַּבָּלָתְךָ הַטּוֹבָה, שֶׁקִּבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ לָשׁוּב וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, אָז מַתְחִיל לְבַלְבֵּל שֶׁתִּהְיֶה עַל כָּל פָּנִים בַּעַל תְּשׁוּבָה קִיצוֹנִי, פֵּרֵא

אָדָם, מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, מְסַגֵּף עַצְמוֹ, יָשֵׁן עַל הָרִצְפָּה בְּתוֹךְ לִכְלוּךְ, מִסְתּוֹבֵב בְּשָׂדוֹת כְּמוֹ חַיּוֹת הַיַּעַר, עוֹזֵב אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִפְרָד מִמֶּנָּה כְּמוֹ כּוֹמֶר, פְּאוֹתָיו מְפֻזָּרוֹת כְּמוֹ שֵׁד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכָל זֶה כְּדֵי לְשָׁבְרוֹ וּלְבַטְּלוֹ אַחַר־כָּךְ לְגַמְרֵי, כִּי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּדְרָכִים נְבוֹכוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר לֹא צִוּוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יַחֲזֹר לְסוּרוֹ, וּמַה גַּם שֶׁיִּגְרֹם חִלּוּל ה׳ נוֹרָא, שֶׁגַּם אֲחֵרִים לֹא יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי יִרְאוּ אֶת הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל אֵלּוּ הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה בְּדֶרֶךְ עַקְלָתוֹן הַזּוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן יִמְנְעוּ עַצְמָם מִלַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. עַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, רְאֵה לִשְׁמֹר עַצְמְךָ מֵאֵלּוּ הַפְּרָאִים וְהַמְטֹרָפִים וְהַמְשֻׁגָּעִים, וּבְרַח לְךָ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, כִּי הֵם יַכְנִיסוּ אוֹתְךָ בְּבוֹץ גָּדוֹל, וְתִשָּׁבֵר לְגַמְרֵי, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם (קֹהֶלֶת ז,): אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה, וְאַל תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר לָמָּה תִּשּׁוֹמֵם, כִּי כְּשֶׁרוֹצִים דְּבָרִים מְשֻׁנִּים, אָז לְבַסּוֹף נוֹפְלִים בְּפַח יָקוּשׁ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָקוּם. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, שֶׁדְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם, וְתַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ יִשּׁוּב דַּעַת

אֲמִתִּי, וְתִתְנַהֵג לְאוֹת וּלְמוֹפֵת, כַּאֲשֶׁר רָאוּי לְבַר יִשְׂרָאֵל, וּתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּהִתְנַהֲגוּתְךָ, וְעַל יָדְךָ יִתְקָרְבוּ עוֹד הַרְבֵּה רְחוֹקִים; אַשְׁרֶיךָ, וְאַשְׁרֵי חֶלְקֶךָ!

יד.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אֶל שׁוּם בָּשָׂר וָדָם, אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ; וְאַל יְבַלְבְּלוּךָ אֲחֵרִים שֶׁדַּרְכָּם אוֹ שִׁטָּתָם אוֹ מִפְלַגְתָּם הֵיא הֲכִי נְכוֹנָה, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, לָנוּ אֵין רַק תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְעָלֵינוּ לָשׁוּב רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־פִּי דַּרְכֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וּלְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. וְאָז אִם תַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בָּאֹפֶן הַזֶּה, תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְתִזְכֶּה לָבוֹא אֶל שְׁלֵמוּתְךָ.

טו.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תִּתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עִקַּר חֲזָרָתְךָ בִּתְשׁוּבָה הֵיא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה לְּךָ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי

מְשֻׁהוּ, אַדְרַבָּה רְאֵה לִהְיוֹת בְּגָאוֹן שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד יָקָר כָּל אֶחָד הַחוֹזֵר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה, וּכְרוּזִין יוֹצְאִין בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: אַשְׁרֵי הַבֵּן הַחוֹזֵר אֶל אָבִיו. וְאִם הָיִיתָ זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת הַכְּרוּזִין הָאֵלּוּ, וְהַתַּעֲנוּגִים וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים הַגְּדוֹלִים הַיּוֹצְאִין מִזֶּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אָז לֹא הָיִיתָ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהָיִיתָ צוֹחֵק מִכֻּלָּם.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, בְּכָל הָאֶפְנִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אַתָּה יוֹצֵא מֵהַהֶרְגֵּל הָרַע שֶׁלְּךָ שֶׁנִּתְרַגַּלְתָּ עַד עַכְשָׁו, וְהוּא — חַיֵּי שִׁקּוּץ וְתִעוּב וְזִהֲמָה, וְעַכְשָׁו אַתָּה נִכְנָס אֶל חַיִּים קְדוֹשִׁים, חַיֵּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי בִּתְחִלָּה יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה מְאֹד, כִּי הַהֶרְגֵּל נַעֲשָׂה טֶבַע אֵצֶל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה שָׁב וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁבֹּר אֶת הַטֶּבַע שֶׁלְּךָ שֶׁנִּתְרַגַּלְתָּ בּוֹ, וְזֶה דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד לִשְׁבֹּר טֶבַע; וְעַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, בִּתְחִלָּה הוּא צָרִיךְ חִזּוּק

עָצוּם, שֶׁלֹּא יִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְיַחֲזִיק מַעֲמָד, וְיַעֲבֹר עַל כָּל הַקְּשָׁיִים שֶׁיָּבוֹאוּ לוֹ בְּדַרְכּוֹ. וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן לְהִכָּנֵס אֶל תּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה לִפְנֵי וְלִפְנִים.

יז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהַתְחָלַת הַתְּשׁוּבָה, אָז צְרִיכִים לְחִזּוּק עָצוּם עַד מְאֹד — לֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁרַק מְזַדְּמְנוֹת לְכָל בַּעַל תְּשׁוּבָה — הֵן מִבֵּיתוֹ, וְהֵן מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, וְהֵן מֵחֲבֵרָיו הַקּוֹדְמִים, שֶׁמַּתְחִילִים לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו מוּזָר. עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהָבִין גַּם אוֹתָם, וּבָזֶה שֶׁתִּהְיֶה הַבָּנָה בֵּינֵיכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ יוֹתֵר קַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וּלְעוֹלָם תֵּדַע, כִּי עִקַּר חֲזָרָתְךָ בִּתְשׁוּבָה הוּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לִבְנֵי אָדָם, וְעַל־כֵּן אֵינְךָ צָרִיךְ לְהִפָּרֵד מִמִּשְׁפַּחְתְּךָ אוֹ מִבֵּיתְךָ, אוֹ מֵהַחֶבְרָה שֶׁלְּךָ, וּכְשֶׁתִּתְוַדַּע לְךָ יְדִיעָה זוֹ, תָּבוֹא לְךָ הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה בְּנָקֵל יוֹתֵר, כִּי לֹא תִּצְטָרֵךְ לָרִיב עִם שׁוּם בְּרִיָּה, אַדְרַבָּה תָּדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּמַה

גַּם תִּשְׁתַּדֵּל לְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יִהְיֶה עִקַּר תִּקּוּנְךָ, כִּי כְּשֶׁזּוֹכִים לְקָרֵב רְחוֹקִים, זֶה עִקַּר הַתִּקּוּן עַל כָּל הָעֲבֵר, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקָרֵב אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְאֶת כָּל הַקְּרוֹבִים אֵלָיו, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה בְּתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָשׁוּב בְּעַצְמוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְעוֹד מַחֲזִיר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה; אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

נְצֹר לְשׁוֹנְךָ

יְעוֹרֵר וְיחַזֵּק אֶת הָאָדָם לִשְׁמֹר אֶת פִּתְחֵי פִיו,
וְיגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁכָּל אָדָם סוֹבֵל הֵם רַק
בִּשְׁבִיל פִּיו, שֶׁמַּפְקִירוֹ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים
וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא
וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם
סוֹבֵל הֵן רַק בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּר
פִּיו, וּמַפְקִירוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ,
וְזֶה מַפִּילוֹ אַחַר־כָּךְ בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא
רַבָּא, וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַל פִּיו.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעג)

קוּנְטְרֵס

נְצֹר לְשׁוֹנְךָ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַמַּתָּנָה הַכִּי יָפָה שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם, כִּי מוֹתָר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה הוּא הַדִּבּוּר, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת הַמַּתָּנָה הַיְקָרָה הַזֹּאת כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹצָר נִפְלָא וְהוֹן יָקָר, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּמוֹ יַהֲלוֹם הַשָּׁוֶה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת דִּנְרֵי זָהָב, וּכְמוֹ שֶׁשּׁוֹמְרִים עַל יַהֲלוֹם כַּזֶּה, כְּמוֹ־כֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, וְלִבְלִי לְהוֹצִיאוֹ לָרִיק, רַק לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אוֹ לִלְמֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ לְהִתְפַּלֵּל הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, וּלְבָרֵךְ הַמְּאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם,

וְאִם הָיָה הָאָדָם שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרוֹ כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹמְרִים יַהֲלוֹמִים יְקָרִים, אָז הָיָה זוֹכֶה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְלִנְבוּאָה, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת חֻקַּת קפג:) כָּל מַאן דְּנָטִיר פּוּמֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ זָכִי לְאִתְלַבְּשָׁא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא (כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ זוֹכֶה שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ); כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת אוֹר הַשְּׁכִינָה, וְכָל מַה שֶּׁמְּקַדֵּשׁ וּמְטַהֵר יוֹתֵר אֶת דִּבּוּרוֹ, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, עַד שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ — שֶׁהִיא מִשְׁכָּן נִשְׁמָתוֹ עוֹלֶית עַד אֵין סוֹף, וּמַשֶּׂגֶת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא, וְנִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע הַדַּעַת וְנִתְגַּלֶּה לוֹ הַרְבֵּה יְדִיעוֹת בִּידִיעָה אַחַת, וּמַשִּׂיג רוּחָנִיּוּתָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְרוּחָנִיּוּתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר; אַשְׁרֵי לוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת, וְהַיִּסּוּרִים, וְהַדִּינִים, הַקְּטָנוּת וְהַמְּרִירוּת שֶׁאַתָּה סוֹבֵל, הַכֹּל מִסִּבַּת שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְאַתָּה מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, כִּי בֶּאֱמֶת בְּאִם הָיִיתָ שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וְהָיִיתָ שׁוֹקֵל כָּל דִּבּוּר קֹדֶם שֶׁאַתָּה מוֹצִיאוֹ מִפִּיךָ,

אָז הָיִיתָ נִצּוֹל מֵהַרְבֵּה צָרוֹת, וּמְרִירוּת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, וְהָיִיתָ חַי חַיִּים מְיֻשָּׁבִים, וְחַיִּים טוֹבִים, וְחַיִּים נְעִימִים; וְכִמְעַט שֶׁאֵין צָרָה וְרָעָה שֶׁהָאָדָם מִסְתַּבֵּךְ בָּהּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ מִפְּגַם דִּבּוּרוֹ — שֶׁהִפְקִיר דִּבּוּרוֹ, וְדִבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ; וְעַל־כֵּן עִקַּר הַתְּנַאי הָרִאשׁוֹן לְהַשָּׂגַת הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, הַשָּׂגַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, תָּלוּי רַק בְּזֶה — כְּפִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלָכֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם אַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לָצֵאת מֵהַבּוֹץ שֶׁנָּפַלְתָּ לְשָׁם, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, רְאֵה לְהַתְחִיל עִם דִּבּוּרֵי פִּיךָ — שֶׁתִּשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל כָּל דִּבּוּר שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לְבַטָּלָה.

ג.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת גִּלּוּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה תָּלוּי רַק בְּדִבּוּרֵי פִּיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ״ט): אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי, כִּי הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה זֶה בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהוֹצִיא מִפִּיו אֵיזֶה דִּבּוּר נֶגֶד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי

הַדִּבּוּר יַכְרִיחוּ אַחַר־כָּךְ לַעֲקֹר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּצְרִיכִים לְהִיוֹת בְּרִיָּה לַהֲפֹךְ אֶת הַדִּבּוּר, תָּמִיד רַק לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהַדִּבּוּר הוּא כְּמוֹ צִנּוֹר הַמּוֹרִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וּמַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, אֲשֶׁר זֶה הָיָה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה — שֶׁהָאָדָם הַמְסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רַק גַּשְׁמִיּוּת שֶׁל: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, יוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה, עַד שֶׁכָּל אֶחָד לֹא יְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לְזֶה בְּזֶה הָעוֹלָם — שֶׁיְּדַבֵּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיִגְלֶה לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיו, וְאֵינוֹ מוֹצִיא מִפִּיו שׁוּם דִּבּוּר שֶׁהוּא נֶגֶד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, חַס וְשָׁלוֹם, רַק תָּמִיד מְדַבֵּר מֵאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה יַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה, וְיַרְבֶּה שֶׁפַע חֵן לוֹ, וְחֵן לְכֻלָּל הָעוֹלָמוֹת, וְחֵן לְכֻלָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי הַמְדַבֵּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, יְדִידִי הַיָּקָר, כִּי הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה — שֶׁמְּדַבֵּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹתָיו וּמְבָרֵךְ בִּרְכוֹתָיו, הַדִּבּוּר הַזֶּה מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְגִלּוּי נְבוּאָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל ב׳ כ״ג): רוּחַ ה׳ דִּבֶּר בִּי, וּמִלָּתוֹ עַל לְשׁוֹנִי, אֵיךְ אֶזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה רוּחַ ה׳ בִּי? כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִלָּתוֹ עַל לְשׁוֹנִי; וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַתְּפִלּוֹת בְּפֶה מָלֵא דַּיְקָא, וְלֹא דַּי בְּמַחֲשָׁבָה לְבַד, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים בְּפֶה מָלֵא, הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ רוּחַ נְבוּאָה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ, וְנִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ הַמְּדַמֶּה, וְכָל מֹחַ מַחֲשָׁבְתּוֹ כְּבָר חוֹשֵׁב תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְדַמֶּה לְעַצְמוֹ רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר. — כְּשֶׁמְּדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּמְבָרֵךְ בִּרְכוֹתָיו וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹתָיו בַּפֶּה דַּיְקָא, אָז זוֹכֶה לְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הַמְּדַמֶּה, וְחוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר שְׁמִירַת הַזְּכָרוֹן — לִזְכֹּר הֵיטֵב אֶת אֱלֹקוּתוֹ וְאַדְנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם, אֶל זֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, וְכֵן תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִם כָּל בְּרִיָּה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק עִקַּר דִּבּוּרֶיךָ יִהְיֶה: אוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִזְכֹּר תָּמִיד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹלָם לֹא תִּשְׁכַּח אוֹתוֹ, כִּי הַדִּבּוּרִים הֵם כֵּלִים לְקַבֵּל עַל יָדָם הִתְנוֹצְצוּת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבֶּה לְדַבֵּר בְּיוֹתֵר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים — הֵן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהֵן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר, וְזוֹכֶה לִזְכֹּר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן לְדַבֵּר בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁשָּׁם מִתְגַּלֶּית גִּלּוּי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת כֵּלִים רַבִּים לְקַבֵּל בָּהֶם הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. הָעִקָּר שְׁמֹר

עַצְמְךָ לֹא לְדַבֵּר מֵאֲחֵרִים כְּלָל יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים יוֹמָם וָלַיְלָה הַרְבֵּה, כִּי צְרִיכִים דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד, כְּדֵי לְתַקֵּן עַל יָדָם כֵּלִים קְדוֹשִׁים, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְקַבֵּל בָּהֶם הָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַשְּׁרוֹ הֵיטֵב בְּמֹחוֹ וְלִבּוֹ, וְלֹא יִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם.

ו.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא אֶת הַכֹּל יְכוֹלִים לְהוֹצִיא מֵהַפֶּה וּלְפָרְסֵם, כִּי לֹא יוֹעִיל כְּלָל, וְאַדְרַבָּה עוֹד יַעֲשֶׂה רֹשֶׁם לְהִפּוּךְ, עַל־כֵּן שְׁתֹק, שְׁתֹק, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְאַל תְּגַלֵּהוּ וְאַל תְּפָרְסְמֵהוּ כְּלָל, וְזֶה סוֹבֵב עַל הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּבֵיתְךָ, כִּי הַשְׁתִּיקָה בִּדְבָרִים אֵלּוּ יָפָה מְאֹד, כִּי מַה לְּךָ לְפָרְסָמָם, אֲשֶׁר מִמֵּילָא לֹא יוּכְלוּ לַעֲזֹר לְךָ, רַק הַהִפּוּךְ — יִהְיֶה לְהַשּׂוֹנְאִים שֶׁלְּךָ יוֹתֵר שִׂמְחָה וְיוֹתֵר חֶדְוָה עַל גֹּדֶל מַפָּלָתְךָ שֶׁאַתָּה סוֹבֵל בְּבֵיתְךָ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק, וְלֹא לְפָרְסֵם אֶת כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּבֵיתְךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד מְאֹד כּוֹאֵב לְךָ, וְהַהֶכְרֵחַ לְךָ

לְסַפֵּר לְמִשֶּׁהוּ, כִּי אִם לֹא, יִתְפּוֹצֵץ לִבְּךָ מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לְךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לִזְכֹּר כִּי יֵשׁ זְמַנִּים אֲשֶׁר הַשְׁתִּיקָה יָפָה מְאֹד, שֶׁלֹּא תִּתְוַדַּע מַפָּלָתְךָ לַחוּץ, וְאִם אַתָּה צָרִיךְ לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר הַכֹּל, רְאֵה לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטִי פְּרָטִיּוּת.

ז.

אָחִי הַיָּקָר! זְכֹר הֵיטֵב מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ס״ב.): קַבָּלָה דִּיסּוּרֵי שְׁתִיקוּתָא וּמְבָּעֵי רַחֲמֵי, עִקַּר הַתְּרוּפָה לְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ — שֶׁתִּדֹּם וְתִשְׁתֹּק, וְלֹא תְּדַבֵּר וְלֹא תִּתְרַעֵם — לֹא עַל בָּשָׂר וָדָם הַמְצַעֵר אוֹתְךָ, וְלֹא עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא בַּטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וּלְעוֹלָם יִהְיוּ דְּבָרֶיךָ מְעוּטִים, וְאָז תִּנָּצֵל מִכָּל רַע, וְתַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם אֶת יְמֵי חַיֶּיךָ, וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי אֵין לְךָ טוֹב מֵהַשְׁתִיקָה וְהַדְּמִימָה.

ח.

אָחִי הַיָּקָר! לָמָּה לְךָ לְהִתְרַעֵם עַל מִדָּתוֹ יִתְבָּרַךְ,

וּלְדַבֵּר וּלְסַפֵּר לִפְנֵי כָּל אֶחָד אֶת צָרוֹתֶיךָ וּבְעָיוֹתֶיךָ,
וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲשֶׁר מְאוּמָה לֹא יַעֲזֹר לְךָ,
אַדְרַבָּה יִתְפַּשְׁטוּ עָלֶיךָ כָּל הַצָּרוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בָּשָׂר
וָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר אוֹתְךָ בְּמַצָּבְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ
לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל
לִבְּךָ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוֹת, וּלְעוֹלָם
תִּשָּׁמֵר לֹא לְדַבֵּר מַה שֶּׁאֵינְךָ צָרִיךְ, כִּי לֹא יַעֲזֹר לְךָ
מְאוּמָה, רַק יְקַלְקֵל אוֹתְךָ, וְתִפֹּל בְּעֹמֶק יוֹתֵר רַע,
רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה
לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ מִתְרַעֵם עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל
שֶׁבָּעוֹלָם, אָז הָיִיתָ תָּמִיד שׂוֹתֵק, וּמְדַבֵּר רַק אֵלָיו
יִתְבָּרַךְ, וְיוֹמָם וָלַיְלָה הָיִיתָ בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה עַל עַצְמְךָ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ, בִּבְכִיּוֹת עֲצוּמוֹת, וְהָיִיתָ דָּבוּק בְּחַי
הַחַיִּים; אַשְׁרֶיךָ! כִּי אֵין לְךָ עוֹד דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְקַלָּה
לְהַכָּנֵס לִפְנִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה כְּמוֹ הַדִּבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְהַשְׁתִּיקָה מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל
הוּא רַק בִּשְׁבִיל דִּבּוּרוֹ — הֵן שֶׁיּוֹצֵא לָרִיב עִם חֲבֵרוֹ,

וּמְדַבֵּר נֶגְדּוֹ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, שֶׁאָז סוֹבֵל מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה, וְהֵן בְּעַצְמוֹ כְּשֶׁתָּמִיד מְדַבֵּר מִצָּרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבְּרִים עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכֵן כְּשֶׁמְּסַפֵּר צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו תָּמִיד לַאֲחֵרִים, כְּבָר נִמְאָס לָהֶם לִשְׁמֹעַ זֹאת, וְעַל־כֵּן בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, נִמְצָא שֶׁכָּל הַסֵּבֶל שֶׁאָדָם סוֹבֵל הוּא רַק בִּשְׁבִיל דִּבּוּרוֹ, אֲבָל כְּשֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִדּוֹם וְלִשְׁתֹּק, וְלֹא לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם צָעָרוֹ וּמַכְאוֹבָיו לְשׁוּם בְּרִיָּה, אֲזַי יִהְיֶה מְקֻבָּל לַכֹּל, וְיִשָּׂא חֵן וָחֶסֶד בְּעֵינֵי כֹּל, וְהֵן אֱמֶת שֶׁמֵּרֹב צָעָרוֹ וּמַכְאוֹבָיו הַהֶכְרֵחַ לְסַפֵּר לְמִשֶּׁהוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אַחֶרֶת יִתְפּוֹצֵץ לִבּוֹ, וְחַס וְשָׁלוֹם יָכוֹל לִסְבֹּל הַתְקָפַת לֵב, אוֹ שֶׁתִּתְהַוֶּה לוֹ אֵיזֶה מַחֲלָה אַחֶרֶת, אֲבָל עָלָיו לֵידַע שֶׁאֵין לִפְנֵי מִי לְסַפֵּר צָרוֹתָיו וּמַכְאוֹבֵי נַפְשׁוֹ רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וְיַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וִיסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל נִגְעֵי לִבָּבוֹ וּמַכְאוֹבָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ מַמָּשׁ; אָחִי! אָחִי! אֵין לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר מַעֲלַת הָעִנְיָן הַזֶּה, כִּי בֵּין רֶגַע יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי כָּל מַהֲלַךְ מַחֲשָׁבְתּוֹ, וְיַתְחִיל לְהָבִין וּלְהַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹרֵא עוֹלָם — אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר רַק הוּא מֵבִין

אוֹתוֹ, וְרַק הוּא יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ, וּכְשֶׁיִּהְיֶה רָגִיל בַּזֶּה, אָז סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לִרְאוֹת בֶּאֱמֶת יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם.

י.

צָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר הֵיטֵב, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי שׁוּם בְּרִיָּה לֹא יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ, אוֹ לְהַפּוּךְ — לְקַלְקֵל לְךָ, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, אוֹ שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר כָּל דָּבָר אָסוּר עַל חֲבֵרְךָ, וְאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁבְּזֶה שֶׁתְּדַבֵּר עָלָיו, בְּזֶה תַּשְׁפִּילוֹ וּתְבַטְּלוֹ, וְלֹא דַּעַת וּתְבוּנָה לְךָ, אֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עָלָיו, אַתָּה מְדַבֵּר עָלֶיךָ, אַתָּה חוֹשֵׁב לְהָרַע לוֹ, וּבֵין כָּךְ אַתָּה מֵרֵעַ לְךָ, וְכֵן כְּשֶׁאַתָּה מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְרוֹצֶה לַחֲנֹף אֶת בָּשָׂר וָדָם, וּכְאִלּוּ כָּל יְשׁוּעָתְךָ וְהַצָּלָחָתְךָ מֻנָּחִים בְּיָדוֹ, בַּזֶּה לֹא רַק שֶׁלֹּא תִּוָּשַׁע אֶצְלוֹ, אֶלָּא הַהֵפוּךְ — לְבַסּוֹף יִשְׁנָא אוֹתְךָ מְאֹד, כִּי כָּךְ הַדֶּרֶךְ לְמִי שֶׁחוֹנְפִים אוֹתוֹ — קֹדֶם מְקַבֵּל אֶת הַחֲנֻפָּה, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁלֹּא חוֹנְפִים אוֹתוֹ מַסְפִּיק, אָז בּוֹעֵט בְּךָ, וְלֹא רַק שֶׁלֹּא יַעֲזֹר לְךָ, אֶלָּא עוֹד יַשְׁפִּילְךָ וְיִגָּרֵשׁ

אוֹתְךָ; עַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ לִבְטֹחַ בְּאֵיזֶה בָּשָׂר וָדָם, וּתְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ. וְאַף שֶׁלֹּא תֵּכֶף וּמִיָּד רוֹאִים יְשׁוּעָה, אַדְרַבָּה בִּתְחִלָּה נִדְמֶה כְּאִלּוּ לֹא חָפְצִים בּוֹ, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אַתָּה כְּבָר נוֹשָׁע, כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵין שׁוּם דִּבּוּר הוֹלֵךְ לְבַטָּלָה, כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נִדְבָּק בְּאוֹרוֹ הָאֵין סוֹף, וְנַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה, וּבְרִבּוֹת הַדִּבּוּרִים יוֹרִיד לְמַטָּה אֶצְלוֹ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב; וְכֵן בַּזֶּה שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ לִבֵּד, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל מַכְאוֹבֵי נַפְשְׁךָ וּלְבָבְךָ, כָּל הַיְרִידוֹת וְהַקְּטָנוּת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ בַּזֶּה תַּרְוִיחַ, כִּי תִּבְנֶה אֶצְלְךָ הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע כִּי הַכֹּל רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא תַּחֲנֹף אֶת שׁוּם בָּשָׂר וָדָם, וְכֵן תִּבְנֶה אֶת הָאֱמוּנָה בְּעַצְמְךָ — שֶׁתֵּצֵא מִקְּטָנוּת הַדַּעַת וְהַמֹּחִין כְּאִלּוּ אֵינְךָ שָׁוֶה לְכֻלּוּם, אַדְרַבָּה זֶה יִתֵּן בְּךָ אֱמוּנָה חֲזָקָה בְּעַצְמְךָ, שֶׁבְּוַדַּאי תּוּכַל... וּבְוַדַּאי תַּצְלִיחַ...

וּבְוַדַּאי אַתָּה שָׁוֶה... וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּנְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע, לְעוֹלָם אַל תְּדַבֵּר רָע עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְכֵן אַל תְּדַבֵּר רָע עַל עַצְמְךָ, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ תָּמִיד לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, אֲשֶׁר הַדִּבּוּרִים מְאֹד סְמוּכִים אֵלֶיךָ וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְתַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, כִּי הַצְלָחַת הַחַיִּים תְּלוּיָה רַק בִּלְשׁוֹנְךָ.

יא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר, בְּאִם תִּשְׁמֹר עַצְמְךָ לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְתִשְׁמֹר עַצְמְךָ מִדְּבָרִים בְּטֵלִים אָז תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת הַצְלָחָה, סִימָן י״ג): מִי שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים מַצְלִיחַ בְּכָל מַעֲשָׂיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרוֹ יוֹרֵד עָלָיו אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מֵעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְשָׁמְרוֹ מִכָּל מִינֵי פְּגָעִים רָעִים, וְזוֹכֶה לְהִסְתַּתֵּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז מַצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכָיו; אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיו, וְאָז יִהְיֶה מֻצְלָח בְּכָל מַעֲשָׂיו.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם סוֹבֵל הוּא רַק בִּשְׂבִיל פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ — שֶׁמַּפְקִירָם, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת לְחִיצַת הַמֹּחִין בָּא רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים דְּבָרִים בְּטֵלִים, שֶׁאָז הַדָּם עוֹלֶה עַל הַמֹּחַ וְלוֹחֲצוֹ וּמַתִּיזִין לְתוֹךְ מֹחוֹ, וּמִזֶּה בָּאָה הַנְּפִילָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ״ט); וְעַל־כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לִישׁוּב הַדַּעַת וְלִבְרִיאוּת שְׁלֵמָה, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּתְדַבֵּר רַק שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תְּדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ שֶׁתְּדַבֵּר בְּשֶׁבַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשֶׁבַח הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, יַגְבִּיהוּ אֶת מֹחֲךָ וְדַעְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לִישׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם כְּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם. וּרְאֵה לִהְיוֹת חָזָק בְּדָבָר זֶה מְאֹד — לְעוֹלָם לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, רַק בְּדוֹק הֵיטֵב כָּל דִּבּוּר קֹדֶם שֶׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי! רְאֵה לִזְכֹּר תָּמִיד מַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה י״ח,): סַמָּא דְּכוֹלָא מַשְׁתּוֹקָא, עִקַּר הַסַּם הַטּוֹב יוֹתֵר מֵהַכֹּל הוּא מִדַּת הַשְׁתִּיקָה, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לֹא לְהַתְחִיל לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּמַה שֶּׁיִּשְׁאַל אוֹתְךָ תַּעֲנֶה לוֹ לֹא יוֹתֵר וְלֹא פָּחוֹת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים צט.): יָפָה שְׁתִיקָה לַחֲכָמִים, קַל וָחֹמֶר לַטִּפְּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר: אֱוִיל מַחֲרִישׁ, חָכָם יֶחְשַׁב, וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם שֶׁהוּא תָּמִיד שׁוֹתֵק, כִּי (קִדּוּשִׁין ע״א:) שְׁתִיקוּתֵיהּ דְּבָבֶל הַיְנוּ יְחוּסָא, רָצָה לוֹמַר, כִּי שָׁם בְּעֵת מַחֲלֹקֶת כְּשֶׁרָאוּ מִי שֶׁשּׁוֹתֵק הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא אִישׁ מְיֻחָס, כִּי הַשְׁתִּיקָה מוֹרָה עַל שְׁלֵמוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁפְּנִימִיּוּתוֹ דְּבוּקָה בְּחַי הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה, וְאַף שֶׁיֹּאמַר לְךָ — מַה וְלָמָּה אֵינְךָ מְדַבֵּר, יוֹתֵר טוֹב שֶׁיֹּאמְרוּ לְךָ מַדּוּעַ אֵינְךָ מְדַבֵּר, מֵאֲשֶׁר יִהְיוּ צְרִיכִים לוֹמַר לְךָ — תַּפְסִיק כְּבָר לְדַבֵּר, הַיְנוּ שֶׁתְּדַבֵּר יוֹתֵר מִדַּאי, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (אָבוֹת פֶּרֶק ב׳): סְיָג לַחָכְמָה — שְׁתִיקָה, זֶה עִקַּר הַסְּיָג לְמִדַּת הַחָכְמָה — לִשְׁתֹּק, וּבָזֶה שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִשְׁתֹּק מַרְוִיחַ הַרְבֵּה מְאֹד: קֹדֶם שֶׁנִּשְׁמָר מִדְּבָרִים

בְּטֵלִים, וְלָשׁוֹן הָרָע, וּרְכִילוּת, וְלֵיצָנוּת, אֲשֶׁר זֶה עָוֹן חָמוּר מְאֹד מְאֹד, וְכֵן מַרְוִיחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּנַאי לִלְמֹד הַרְבֵּה תּוֹרָה, כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁמְּפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, הַהֶכְרֵחַ לוֹ לְבַלּוֹת הַזְּמַן הַיָּקָר בְּהֶבֶל וָרִיק, וּלְהַרְאוֹת לְכָל אֶחָד אֶת צִדְקָתוֹ, וְכֵן נִכְנָס בְּוִכּוּחִים וּמַחֲלֹקֶת, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַדִּבּוּר, אָז רַק מַרְוִיחַ.

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין פ״ט.): מַה אֱמָנוּתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה — יָשִׂים עַצְמוֹ כְּאִלֵּם; עַיֵּן שָׁם, וְקָרְאוּ אֶת זֶה בִּלְשׁוֹן אֱמָנוּת, כִּי כְּמוֹ כָּל מִינֵי אֱמָנוּת צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב עַד שֶׁיִּלְמַד אֶת הָאֱמָנוּת הַזּוֹ, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִזֶּה בְּעִנְיַן אֱמָנוּת הַשְׁתִּיקָה, צָרִיךְ לָקַחַת זְמַן רַב, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאֱמָנוּת הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ שֶׁל מִדַּת הַשְׁתִּיקָה וּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר, אֲשֶׁר אָז יִנָּצֵל מֵרָעוֹת רַבּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ״א): שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, כִּי אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר הַמַּכְנִיס אֶת הָאָדָם בְּבוֹץ גָּדוֹל בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי כְּמוֹ

הַדִּבּוּר, שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ: בְּגַשְׁמִי — הוּא מִסְתַּבֵּךְ עִם כָּל מִינֵי בְּנֵי אָדָם, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר דִּבּוּרוֹ וּלְשׁוֹנוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל מַה שֶּׁחוֹשֵׁב עַל חֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה לְעוֹלָם לֹא יָרִיב עִמּוֹ, וְלֹא יֵצְאוּ שׁוּם סְכְסוּכִים וּמַחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם, לֹא כֵן כְּשֶׁכְּבָר הוֹצִיא מִפִּיו אֶת הַדִּבּוּר, כְּבָר לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַחֲזִירוֹ, וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ גָּדוֹל עַד מְאֹד, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל מֵחֲבֵרוֹ הֵם בִּשְׁבִיל הַדִּבּוּר שֶׁלֹּא שָׁמְרוֹ הֵיטֵב, וְהִפְלִיט נֶגֶד זֻלָּתוֹ דִּבּוּרִים שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לְהַפְלִיט, וְכֵן בְּרוּחָנִי — הָאָדָם שֶׁנֶּעֱקַר מִשָּׁרְשׁוֹ הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַדִּבּוּר שֶׁמַּפְקִירוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל אָדָם עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, דִּבּוּרֵי הָאֱמוּנָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁלּוֹ — נִבְנִים מִזֶּה עוֹלָמוֹת, מַלְאָכִים, וְהֵיכָלוֹת, עַיִן לֹא רָאֲתָה, כִּי מִכָּל דִּבּוּר נַעֲשָׂה צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה, וְכָל זֶה כְּשֶׁאָדָם יֵשׁ לוֹ פֶּה נָקִי, אֲזַי כָּל דִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר כַּאן נִתְחַבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, וְעוֹשֶׂה שָׁם רֹשֶׁם; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי קַלְקוּל הַדִּבּוּר גּוֹרֵם רַע לְעַצְמוֹ בְּגַשְׁמִי וְרוּחָנִי גַּם יַחַד, וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו כְּשֶׁאַתָּה כְּבָר יוֹדֵעַ וְרוֹאֶה וּמֵבִין וּמַרְגִּישׁ אֶת גֹּדֶל הַקַּלְקוּל שֶׁקִּלְקַלְתָּ

בְּגַשְׁמִי וּבְרוּחָנִי, רְאֵה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּזְכֹר כִּי אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּבַמֶּה שֶׁקִּלְקַלְתָּ אַתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן — עַל־יְדֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְדִבַּרְתָּ כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה, פְּרָטִי פְּרָטִית, וּתְחַזֵּק אֶת כָּל לֵב נִשְׁבָּר, וְכֵן רְאֵה לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְתַקֵּן הַכֹּל.

טו.

אָחִי! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן אֶת פְּגַם דִּבּוּרוֹ רַק עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְיַתְמִיד בְּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יַדְבִּיק מַחֲשָׁבְתּוֹ וּמֹחוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה מְקֻשָּׁר וּמְהֻדָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵּקוּת כַּזּוֹ בִּלְתִּי נִפְרָד, וְכֵן כְּנֶגֶד שֶׁדִּבֵּר רַע עַל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַרְגִּיל עַצְמוֹ תָּמִיד לְבַקֵּשׁ בְּשִׁבִילָם, וַיְמַשִּׁיךְ עֲלֵיהֶם שֶׁפַע וְרַחֲמִים וְחַיִּים וִישׁוּעוֹת, וְלֹא יְקַמֵּץ תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת עֲבוּר הַכֹּל, כִּי כְּנֶגֶד זֶה שֶׁדִּבֵּר עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה רָגִיל לִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה תָּמִיד לְדַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, דִּבּוּרֵי זְכוּת עַל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְשֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְכֵן שֶׁיִּזְכֶּה לְעֹשֶׁר וְכָבוֹד גַּם יַחַד: תּוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד, וּבַזֶּה שֶׁתָּמִיד יְבַקֵּשׁ עַל אַחֵינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל יִזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עִוֵּת; וְזֹכֶר כְּלָל זֶה, אֲהוּבִי, אָחִי — בַּמֶּה שֶׁפָּגַמְתָּ תְּתַקֵּן, אַתָּה דִּבַּרְתָּ כָּל רַע עַל עַם יִשְׂרָאֵל, רְאֵה לְהַתְחִיל לְדַבֵּר רַק טוֹב עֲלֵיהֶם, וּתְבַקֵּשׁ תָּמִיד רַחֲמִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם.

טז.

אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְצַיֵּר תָּמִיד לִפְנֵי עֵינֶיךָ אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאַתָּה עוֹמֵד בְּאֶמְצַע, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִם זֻלָתֶךָ תְּכַוֵּן שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אָז עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ וְאָז דִּבּוּר כַּזֶּה יֵצֵא מִפִּיךָ כְּמוֹ אֵשׁ לוֹהֶטֶת מַמָּשׁ, וְזֶהוּ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, אֲשֶׁר תָּמִיד הֵם דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁמְּדַבְּרִים יוֹצְאִים דִּבּוּרֵיהֶם כְּמוֹ חִצֵּי אֵשׁ וְנִכְנָסִים וְנִתְקַבְּלִים בְּלֵב הַשּׁוֹמְעִים וְנִתְעוֹרְרִים עַל־יְדֵי־זֶה, וְנִמְשָׁכִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

יז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר, כִּי עִקַּר מַעֲלַת וּשְׁלֵמוּת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי — שֶׁיִּהְיֶה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁתָּמִיד יִרְאֶה לִפְנֵי עֵינֵי שִׂכְלוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה כָּל־כָּךְ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֶל כָּל זֶה יִזְכֶּה עַל־יְדֵי שֶׁיְּקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ — שֶׁיְּדַבֵּר תָּמִיד רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְגִלּוּי אֱלוֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם יַעֲזֹר לַאֲחֵרִים לִהְיוֹת דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יַזְכִּיר לָהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן יַמְשִׁיךְ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר גַּשְׁמִי, עַד שֶׁגַּם הַדָּבָר הֲכִי גַּשְׁמִי יִתְעַלֶּה, כִּי בַּזֶּה שֶׁמְּדַבֵּר וּמְגַלֶּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל הַדָּבָר הַגַּשְׁמִי נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֵפֶה כ״א:): שִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם צְרִיכִין לִמּוּד, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם הוּא זֶה שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא רְצוֹנוֹ, וְשִׂכְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא מֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר יֵשׁ בְּדִבּוּרָיו לִמּוּד עָמֹק, כִּי מְדַבֵּר תָּמִיד בְּאֹפֶן כַּזֶּה שֶׁמַּזְכִּיר גַּם אֶת עַצְמוֹ בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן

מַזְכִּיר וּמְעוֹרֵר אֶת אֲחֵרִים הַשּׁוֹמְעִים דִּבּוּרָיו, וְכֵן מְעוֹרֵר וּמְקַשֵּׁר אֶת הַמָּקוֹם וְהָעִנְיָן הַגַּשְׁמִי שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם — אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁל הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי גּוֹרֵם לְקַשֵּׁר וּלְשַׁלֵּב וּלְיַחֵד אֶת כָּל הַבְּרִיאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַכְנִיס עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה כַּזּוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ כָּל נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא תָּמִיד מְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן לְמַה שֶּׁקִּלְקֵל וּפָגַם עַד עַכְשָׁו בְּדִבּוּרֵי פִּיו.

יח.

אָחִי הַיָּקָר! תָּמִיד רְאֵה לְהַזְכִּיר עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶל זֶה תִּזְכֶּה עַל־יְדֵי שֶׁתִּשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרְךָ — שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה חֲלִין דְּבָרֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר ל׳): לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ, הַיְינוּ שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה דִּבּוּרְךָ חֲלִין: לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים, לָשׁוֹן הָרָע, וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וְהַטַּעַם כִּי־כָל הַיּוֹצֵא מִפִּיךָ יַעֲשֶׂה רֹשֶׁם גָּדוֹל לְמַעְלָה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְתֵדַע כִּי כָּל מַה שֶּׁאַתָּה מְדַבֵּר לְמַטָּה נִבְרָא מִזֶּה מַלְאָךְ אִם לְטוֹב אִם לְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, הַיְינוּ כְּשֶׁתְּדַבֵּר דִּבּוּרִים

קְדוֹשִׁים — דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, אָז מִכָּל דִּבּוּר נִבְרָא מַלְאָךְ, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁתְּדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת, לֵיצָנוּת וְדִבּוּרִים מֵאֲחֵרִים, אָז עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר נִבְרָא מַלְאָךְ רַע, וְאָז כְּשֶׁתִּדַּע יְדִיעוֹת אֵלּוּ תִּשְׁמֹר מְאֹד עַל פְּתִחֵי פִּיךָ וְתַתְחִיל לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּבְרָא מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ סוֹדוֹת וְרָזֵי דְּרָזִין, וְתַמְשִׁיךְ תָּמִיד עָלֶיךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

יט.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! בְּאֵם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת שׁוֹמֵר דִּבּוּרְךָ בֶּאֱמֶת, וּלְעוֹלָם לֹא לְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוּם דִּבּוּר אָסוּר, אָז תִּשְׁמֹר עַצְמְךָ מִשְּׁתֵּי מִדּוֹת רָעוֹת, שֶׁהֵן: גַּאֲוָה, וְכָבוֹד, כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם מְדַבֵּר רַע עַל חֲבֵרוֹ הוּא רַק מֵחֲמַת גַּאוּתוֹ שֶׁמִּתְגָּאֶה עָלָיו, וְהוּא מְחַפֵּשׂ כָּבוֹד, וּכְשֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ הַיְנוּ — שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל כָּבוֹד כִּרְצוֹנוֹ, וְהוּא מִתְגָּאֶה עַל חֲבֵרוֹ, אָז יְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ עַל חֲבֵרוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה לְבַטֵּל עַצְמְךָ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעוֹלָם לֹא תִּרְצֶה שׁוּם דָּבָר מִזֶּלֶתְךָ — לֹא כָּבוֹד וְלֹא הִשְׁתָּרְרוּת, וְאָז לְעוֹלָם לֹא תְּדַבֵּר עַל זֶלֶתְךָ.

כ.

אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהִתְחַזְּקוּת, וְאָז כָּל אֶחָד יִרְצֶה לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ לֹא כֵן אִם תָּמִיד תְּדַבֵּר מוּסָר וְתוֹכִיחַ בְּנֵי אָדָם לֹא יִרְצוּ לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְיִתְרַחֲקוּ מִמְּךָ, וּמַה גַּם שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ אֶת דְּבָרֶיךָ, אֲבָל אִם תְּדַבֵּר תָּמִיד רַק דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וְדִבְרֵי נֶחָמִים, כֻּלָּם יִרְצוּ לִשְׁמֹעַ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לְהַחֲזִיר הֲמוֹן אֲנָשִׁים בִּתְשׁוּבָה.

כא.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר! שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ כְּפִי הַדִּבּוּר, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נ״ה:): כָּל הַחֲלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַחַר הַפֶּה, כְּפִי שֶׁאָדָם פּוֹתֵר חֲלוֹמוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִתְקַיֵּם; וְעַל־כֵּן אֵיךְ שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר, כָּךְ נִתְקַיֵּם — אִם לְטוֹב אִם לְהִפּוּךְ, כִּי לְמַעְלָה מְאֹד מְאֹד מְדַקְדְּקִים בְּדִבּוּרֵי בְּנֵי אָדָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַיּוֹם הַזֶּה מַה שֶּׁאַתָּה מְדַבֵּר וְאַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ, כִּי בְּאוֹתוֹ רֶגַע אַתָּה דָּן אֶת עַצְמְךָ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קי״ג).

כב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, הַיָּקָר! עַל כָּל רֵגַע וָרֶגַע, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִבְלֹם אֶת פִּיו, הוּא זוֹכֶה לְהֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לַעֲלוֹת עִם מַחֲשָׁבְתּוֹ עַד אֵין סוֹף, וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת; עַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק, וְאֵינְךָ צָרִיךְ לְהָשִׁיב לְכָל אֶחָד, וְלֹא יַזִּיק לְךָ כְּלָל, כִּי יֵשׁ טֶבַע בִּבֶן אָדָם, שֶׁהוּא מֻכְרָח תָּמִיד לְהָגִיב וּלְהָשִׁיב עַל כָּל מַה שֶּׁאוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בְּפִטְפּוּטֵי דִּבּוּרִים בְּטֵלִים, וְעוֹקֵר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְבַּלְבְּלִים דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדוֹ, וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק תָּמִיד, וּתְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תַּתְמִיד בִּלְמוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל דִּבּוּרֶיךָ שֶׁתְּדַבֵּר יִהְיוּ רַק דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, דִּבּוּרֵי הַשְׂגָּחָה פְּרָטִיוּת, וְזֶה יְקַשֵּׁר אֶת מֹחֲךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְךָ עוֹד דֶּרֶךְ הַיּוֹתֵר קַלָּה וְהַיּוֹתֵר בְּטוּחָה לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה כְּמוֹ מִדַּת הַשְׁתִּיקָה — לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

כג.

תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהִתְחַזְּקוּת, דִּבּוּרֵי נִחוּמִים וְדִבּוּרִים טוֹבִים, וְאָז כֻּלָּם יַחְפְּצוּ לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ, כִּי טוֹב הַכֹּל חֲפֵצִים לִשְׁמֹעַ, וּלְעוֹלָם תִּבְרַח מִלְּדַבֵּר דְּבָרִים רָעִים וַאֲסוּרִים, וְכֵן אַל תִּתְאַנֵּחַ לִבְנֵי אָדָם אֶת מְרִירוּת צָרוֹתֶיךָ, וְאַל תְּסַפֵּר לָהֶם אֶת יְרִידוֹתֶיךָ וְקַטְנוּתֶיךָ וְכִשְׁלוֹנוֹתֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה כֻּלָּם יִבְרְחוּ מִמְּךָ, כִּי טִבְעָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם הוּא רַק לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים טוֹבִים וְהִתְחַזְּקוּת וְאַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל אֶת הַצָּרוֹת שֶׁל הַשֵּׁנִי בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם; וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר תָּמִיד רַק בְּוַדָּאוּת, וּתְחַזֵּק אַתָּה אֶת כָּל הַבָּאִים לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרֶיךָ, וְאַל תְּחַכֶּה וְאַל תְּצַפֶּה עַל תַּשְׁלוּם גְּמוּל, כִּי מִמֵּילָא לֹא תְּקַבְּלוּ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ אַחַר־כָּךְ אַכְזָבוֹת בְּחַיֶּיךָ, וְלָכֵן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר תָּמִיד רַק דִּבּוּרִים טוֹבִים, וּתְחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הַבָּא לִשְׁמֹעַ אוֹתְךָ, וּבַזֶּה שֶׁתְּחַזֵּק אוֹתוֹ תִּתְחַזֵּק בְּעַצְמְךָ.

כד.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר הָעוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ — לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר וּמְפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ, וְהַדְּמִים מַתִּיזִים לְמֹחוֹ, וְנוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלַן בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ״ט); וְעַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לִשְׁתֹּק, וְלֹא לְהִכָּנֵס בְּשׂוּם וְכוּחִים עִם שׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל תְּפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ מִזֶּה מְצָוָה רַבָּה עַד מְאֹד, וּמַשְׁרֶה אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם בְּכָל־לִיּוּת וְעַל עַצְמוֹ בִּפְרָטִיּוּת, וְכֵן הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת תְּסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְזֶה יְזַכֶּךָּ לְךָ אֶת הַמֹּחִין, וְתִזְכֶּה לְהַרְחֲבַת הַדַּעַת תָּמִיד.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם.



קוּנְטְרֵס

קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר

יְבָאֵר וְיגַלֶּה מַעֲלַת הָאָדָם הַמְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵיךְ שֶׁשּׁוֹקֵל כָּל דִּבּוּר קֹדֶם שֶׁמּוֹצִיאוֹ מִפִּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁגַּם יִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לָנֶצַח.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, אִם הָיָה הָאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, וְתָמִיד הָיָה מְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהָיָה מְחַזֵּק אֶת זוּלָתוֹ, אָז הָיָה נַעֲשָׂה מִשְׁכַּן הַשְׁכִינָה, שֶׁהַשְׁכִינָה הָיְתָה שְׁרוּיָה אֶצְלוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעד)

קוּנְטְרֵס

קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר זֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאָדָם עַל כָּל הַנִּבְרָאִים, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַצִּנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע לָאָדָם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וּלְהִפּוּךְ — כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדִּינִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, שֶׁמִּסְתַּבְּכִּים בָּהֶם הָאָדָם, הֵם רַק עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר — כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַדְּשׁוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מֵהָרֶגַע הַזֶּה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לַחֲשֹׁב קֹדֶם שֶׁאַתָּה מוֹצִיא אֵיזֶה דִּבּוּר מִפִּיךָ מַה יֵּצֵא לְךָ מִזֶּה, וְהַאִם בְּהַדִּבּוּר הַזֶּה יֵשׁ לָשׁוֹן הָרָע, אוֹ רְכִילוּת, אוֹ לֵיצָנוּת, אוֹ דְּבָרִים בְּטֵלִים, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ הוּא עֲבֵרָה חֲמוּרָה, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּר פִּיךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה

לְמִחִין נְקִיִּים, וְיֵמְשְׁכוּ עָלֶיךָ רַחֲמִים וַחֲסָדִים גְּדוֹלִים, וְתִהְיֶה מְיֻשָּׁב הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, לֹא־כֵן אִם תִּפְגֹּם בְּדִבּוּר פִּיךָ, וּתְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, אָז יִתְבַּלְבֵּל מֹחֲךָ לְגַמְרֵי, וְתִסְבֹּל יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וּמַה גַּם שֶׁתִּסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי וְכוּחִים, מַחֲלוֹקוֹת וּמְרִיבוֹת, וְדָבָר זֶה יַעֲקֹר אוֹתְךָ מִשָּׁרְשְׁךָ לְגַמְרֵי, וְתִסְבֹּל אַחַר־כָּךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; עַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרְךָ — וְתִרְאֶה לְקַדֵּשׁ אֶת הַדִּבּוּר, וּתְדַבֵּר תָּמִיד רַק דִּבּוּרִים נְקִיִּים, שֶׁלְּבַל יִהְיֶה מְעֹרָב בָּהֶם אֵיזֶה דִּבּוּר אָסוּר, כְּגוֹן: לָשׁוֹן הָרָע, אוֹ רְכִילוּת, אוֹ נִבּוּל פֶּה, אוֹ קְלָלוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה יַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, שֶׁזֶּה יְסוֹד הָאָדָם.

ב.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַדְבִּיק נַפְשְׁךָ תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְאַתָּה עוֹמֵד בְּאֶמְצַע הָאוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִקְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ מְסַבֵּב אוֹתוֹ, וְהוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, אָז

אֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבֵּר, מִכְּיוָן שֶׁהוּא מְדַבֵּר אָז אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא עוֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ דִּבּוּרָיו, זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַמְשִׁיךְ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים הַדִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ כְּחִיצִים, וְקוֹלְעִים אֶל הַשַּׂעָרָה, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמְּדַבֵּר, יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא אָז מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הָעוֹמֵד סָמוּךְ לוֹ, וְזֶה שְׁלֵמוּת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר.

ג.

אָחִי וְרֵעִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן אֵין לְךָ לִקְרוֹת תָּגָר עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אַדְרַבָּה רְאֵה לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְהָעִקָּר רְאֵה לִשְׁתֹּק וְלֹא לְהָגִיב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא לְדַבֵּר אָז דִּבּוּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ — בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, רַק אַדְרַבָּה בְּשָׁעָה שֶׁמָּר לְךָ מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר אָז עִם כָּל מְיֻדָּעֶיךָ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר — כְּשֶׁזּוֹכֶה מִתְּקֻף דַּחֲקוּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁגַּם עוֹסֵק לְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים עַל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,וּמְגַלֵּהוּ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ, אָז הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה. כִּי בְּנָקֵל יָכוֹל לִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא עַל־יְדֵי שֶׁיַּפְלִיט מִפִּיו אֵיזֶה דִּבּוּר רַע, חַס וְשָׁלוֹם, כְּלַפֵּי מַעְלָה, אוֹ יְדַבֵּר וְיִתְקוֹטֵט עִם אֲחֵרִים, וְיַפְלִיט מִפִּיו אֵלּוּ דִּבּוּרִים שֶׁאֵין רָאוּי לְהַעֲלוֹתָם עַל שִׂפְתֵי פִּיו, וְעַל־כֵּן בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, תְּדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפֵּר רַק לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁמֵּעִיק לְךָ, וְכֵן תְּדַבֵּר עִם אֲחֵרִים רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז דַּוְקָא תִּזְכֶּה לְהַכְלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְזוֹ שְׁלֵמוּת מַדְרֵגַת קְדֻשַּׁת דִּבּוּר, אֲשֶׁר תָּבִיא אוֹתְךָ אֶל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בָּרוּר.

ד.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק, וְאַל תּוֹצִיא שׁוּם דִּבּוּר נֶגֶד שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל,

וְאַף שֶׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד, רְאֵה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרַק לוֹ יִתְבָּרַךְ תְּסַפֵּר הַכֹּל, אֲבָל לֹא לִפְנֵי בָּשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר לֹא יוֹעִיל כְּלָל, כִּי אֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְכָל מַה שֶּׁתִּזְכֶּה יוֹתֵר לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יוֹתֵר יִתְקַדֵּשׁ וְיִטָּהֵר דִּבּוּרְךָ וְתִזְכֶּה לְהַכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל בְּטוּל אֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמֹּרֶב כְּאֵב וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְךָ מִכָּל הָעָוֹל שֶׁעוֹשִׂים לְךָ נִתְעַקֵּם לְבָבְךָ, עִם כָּל זֹאת יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לוֹ הַכֹּל, מֵאֲשֶׁר תֵּלֵךְ לְסַפֵּר לִפְנֵי בָּשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר רַק יִצְחַק מִמְּךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יָבִין אוֹתְךָ כְּלָל, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת זִיו אוֹר חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תְּצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאַתָּה עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וְאָז כְּשֶׁתְּצַיֵּר כָּךְ בְּדַעְתְּךָ וּבְמַחְשַׁבְתְּךָ, אָז תִּשְׁמֹר וּתְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ,

מֵאַחַר שֶׁתִּדַּע וְתִרְאֶה וְתַשְׂכִּיל, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיךָ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְיֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹקֵד עַל מוֹצָא שְׂפָתוֹתֶיךָ, וְאָז תּוּכַל לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרְךָ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר תְּדַבֵּר, תְּכַוֵּן שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר אָז רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַלְבִּישׁ בְּדִבּוּרְךָ, שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְתַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת לְכָלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר מַדְרֵגָה זוֹ הִיא שְׁלֵמוּת **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת אֱמֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁמַּרְגִּישׁ, בֶּאֱמֶת אֶת עֲרֵבוּת זִיו נֹעַם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזוֹכֶה לִקְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא, וְזֶה עִקַּר הַמְשָׁכַת רוּחַ — הַקֹּדֶשׁ, רוּחַ טָהֳרָה עַל הָאָדָם.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! כִּי עִקַּר גְּדֻלַּת הָאָדָם הוּא כְּפִי דִּבּוּרוֹ — אִם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מְדַבֵּר רַק דִּבְרֵי תוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְכֵן מְדַבֵּר דִּבּוּרָיו בְּאֹפֶן חִיּוּבִי — שֶׁיִּהְיֶה טוֹב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיַחֲזֵק וְיַאֲמֵץ אֶת כָּל הַשְּׁבוּרִים הָרְחוֹקִים וְהַנִּדְכָּאִים, כָּל זֶה הוּא בִּכְלַל **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, וּכְמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ

יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד, וְיִהְיֶה תָּמִיד מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, וּלְהַפּוּךְ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, יַפְקִיר אֶת פִּיו וִידַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וִיפַטְפֵּט כָּל מִינֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וּדְבָרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן, אִם יְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, גַּם דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לָשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה וְכַדּוֹמֶה, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּהֵל וְתִתְבַּלְבֵּל דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, כִּי הַכֹּל תָּלוּי כְּפִי דִּבּוּרוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרֶיךָ, וּלְעוֹלָם אַל תְּדַבֵּר מֵאַחַר כְּלָל — אִם לְטוֹב אִם לְהַפּוּךְ, רַק הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּתְחַזֵּק אֶת כָּל מִי שֶׁבָּא אֵלֶיךָ, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְיֶתֶר הַדִּבּוּרִים רְאֵה לְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, הַיְנוּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ רְאֵה לְהִתְיַעֵץ וּלְדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עִם בָּשָׂר וָדָם, אֲשֶׁר מִמֵּילָא לֹא יָבִין אוֹתְךָ, וְזֶה נִקְרָא בֶּאֱמֶת **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר** — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרָיו בְּצוּרָה כָּזוֹ, אֲשֶׁר אֵין לוֹ דִּבּוּרִים אֲחֵרִים, אֶלָּא — אוֹ שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ שֶׁמְּדַבֵּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְלַל זֶה תִּנְקֹט הֵיטֵב בְּעִנְיַן **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, כִּי רַק בְּאֹפֶן כָּזֶה נִתְקַדֵּשׁ

הַדִּבּוּר, וּמִמֵּילָא נִתְקַדֵּשׁ כָּל הָאָדָם — כְּשֶׁמְּדַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָה זוֹ, וְאָז לְעוֹלָם לֹא יָמוּט, רַק יַעֲלֶה תָּמִיד מַעְלָה מַעְלָה, וְיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר רוּחָנִי עַד מְאֹד.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם שֶׁאֵינְךָ שׁוֹמֵר דִּבּוּרְךָ, וְאַתָּה מְפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה עוֹקֵר אֶת עַצְמְךָ מֵחַי הַחַיִּים — מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי לְהַפּוּךְ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, רַק עִקַּר דִּבּוּרָיו הֵם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, דִּבְרֵי אֱמוּנָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, דִּבְרֵי תּוֹרָה וְדִבְרֵי תְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד הַמָּקוֹם שֶׁהוּא מֻנָּח שָׁם; וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ עַד עַכְשָׁיו בְּעָמְקֵי שְׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עַל־יְדֵי שֶׁתִּזָּהֵר מֵעַכְשָׁו **בִּקְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, וּתְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, שִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁתִּמְשַׁךְ עַל נִשְׁמָתְךָ הֶאָרָה נִפְלָאָה מֵעֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָאִיר נִשְׁמָתְךָ בְּאוֹר נִפְלָא כַּשֶּׁמֶשׁ

בַּצָּהֳרַיִם, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶל מָה אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי שֶׁתְּקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרְךָ, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִתְלַכְלַכְתָּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה מֻנָּח שָׁם, וְתִזְכֶּה לָצֵאת גַּם מִשָּׁם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְשׁוֹמֵר וּמְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ תָּמִיד.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר וּלְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרְךָ, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה — אִם הָאָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחוֹתָיו לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵן כְּשֶׁמְּדַבֵּר עִם אֲחֵרִים דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אוֹתָם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עַל לִבָּם דִּבּוּרֵי נִחוּמִים, וְכֵן כְּשֶׁמְּדַבֵּר דִּבּוּרֵי תּוֹרָה, וּלְהַפּוּךְ — אִם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּמְפַטְפֵּט דְּבָרִים בְּטֵלִים, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה מָר מְאֹד לְמִי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּעֱקָר

לְגַמְרֵי, וְנֶאֱבָד לָנֶצַח, עַל־כֵּן הַמַּשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת, צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּיוֹתֵר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּלְבַל יְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי אֵין אֶחָד שֶׁעוֹשֶׂה וְגוֹרֵם לְעַצְמוֹ רָעָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו כְּמוֹ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, כִּי רֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּחַיָּיו הֵם רַק כְּשֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ שָׁמְרוֹ כָּרָאוּי, עַד שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּרִיבוֹת בְּבֵיתוֹ אוֹ עִם שְׁכֵנָיו, נִגְרָמִים לוֹ רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרָיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחַ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ כְּלָל, וּכְעֵין שֶׁאָמַר הֶחָכָם: "עַד שֶׁהַדִּבּוּר בְּפִי אֲנִי מוֹשֵׁל עָלָיו, וּמֵיָּד שֶׁהוֹצֵאתִי אֶת הַדִּבּוּר מִפִּי, הוּא מוֹשֵׁל עָלַי" וּכְבָר אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחֲזִירוֹ אֵלָיו, וּכְבָר יָצָא לְחַבֵּל לוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְהַגִּיעַ אֶל **קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר**, אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ לְגֶדְלָתָהּ וּמַעֲלָתָהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְשָׁלוֹם אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְאַף פַּעַם לֹא תָּבוֹא לִידֵי מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם — לֹא

בְּבֵיתְךָ וְלֹא עִם שְׁכֶנֶיךָ, כִּי עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר זוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא; אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה!

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ, רַק נִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁקָּרָא עוֹלָמוֹת עַד גַּשְׁמִיּוּת עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַזֶּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת עִקַּר הַבְּרִיאָה הָיְתָה רַק כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָטֵי לְבוּשׁוֹ, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי, וְיַחֲזֹר הָאָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁיְּבַטֵּל מִדַּעְתּוֹ אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת, וְיָבוֹא אֶל בְּטוּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּעֵינָיו כְּאַיִן וְכְאֶפֶס מַמָּשׁ לִהְיוֹתָם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה "בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ" כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הִיא דְּבַר הַשֵּׁם, וְעַל־כֵּן אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר תָּמִיד רַק מֵאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּהוּ לְכֻלָּם, בָּזֶה הוּא מוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת כָּל כַּוָּנַת הַבְּרִיאָה, שֶׁהָיְתָה בִּשְׁבִיל שֶׁיַּכִּירֵהוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּעֵת הַבְּרִיאָה הֵצַרְךָ כִּבְיָכוֹל לְצַמְצֵם עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לְהַבְּרִיאָה, שֶׁכָּל זֶה

סוֹד הַדִּבּוּר: "בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ" כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם הַפְּרָטִי, כְּשֶׁרוֹצֶה לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בָּעוֹלָם, צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת דִּבּוּרוֹ הֵיטֵב, כִּי בְּהֶכְרֵחַ לְהַהִתְגַּלּוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַדִּבּוּר, כִּי אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה עִנְיָן בְּמִחּוֹ וְשִׂכְלוֹ — עִם כָּל הַפְּרָטִים שֶׁבָּעִנְיָן הַהוּא, וּכְשֶׁרוֹצֶה לְגַלּוֹת לְזֻלָתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְדַבֵּר אֵלָיו בְּאֹפֶן שֶׁהַהוּא יִשְׁמַע וְיָבִין, נִמְצָא שֶׁהַדִּבּוּר הוּא הַצְּמְצוּם, כִּי בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בְּמִחּוֹ זֶה אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַה שֶׁמְּדַבֵּר וּמְגַלֶּה לַחֲבֵרוֹ, זֶה הַצְּמְצוּם שֶׁמְּצַמְצֵם מִחּוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ וְשִׂכְלוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁחֲבֵרוֹ יוּכַל לִתְפֹּס וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגָתוֹ, וּלְפִי רֹב הַדִּבּוּרִים, כְּמוֹ־כֵן נִמְשָׁכִים רִבּוּי הַצְּמְצוּמִים, וּכְמוֹ־כֵן הוּא רִבּוּי הַגִּלּוּיִים שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֵלָיו; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַהֶכְרֵחַ לוֹ שֶׁיִּשְׁתּוֹק, עַד שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ תַּעֲלֶה מַעְלָה, וְתִדְבַּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁרוֹצֶה לְגַלּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַהֶכְרֵחַ לְדַבֵּר, וְעַל־כֵּן אִם זוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ, אֲזַי יֵשׁ לוֹ כְּלִי קָדוֹשׁ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה כָּאן בַּתַּחְתּוֹנִים, עַד שֶׁהַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לְמַהוּתוֹ וּלְעַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶל זֶה זוֹכִים רַק עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר; וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ אֶת

דִּבּוּרוֹ, וּמְנַצֵּל אֶת דִּבּוּרוֹ רַק לִדְבָרִים טוֹבִים — גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְהַפֵּךְ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לִמְקוֹם דִּירָה לְהַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי לוֹ.

יא.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! מַדּוּעַ לֹא תֵּשֵׁב עַצְמְךָ, וְתִרְאֶה וְתַשְׂכִּיל אֵיךְ שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַקְּטָנוּת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלְּךָ, הַכֹּל נִגְרָם לְךָ רַק עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה מַפְקִיר אֶת פִּיךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְזֶה עוֹקֵר אֶת דַּעְתְּךָ גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לֵידַע, אֲשֶׁר הַדִּבּוּר הוּא הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּדַעְתְּךָ וּבְמֹחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ, כָּל זְמַן שֶׁזֶּה עָצוּר אֶצְלְךָ, אֲזַי יֵשׁ לְךָ חָכְמָה וְשֵׂכֶל, בִּינָה וָדַעַת, וְתֵיכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁאַתָּה מוֹצִיאוֹ בַּחוּץ עַל־יְדֵי דִּבּוּר פִּיךָ, נִתְרוֹקֶנֶת דַּעְתְּךָ, וְאַתָּה נַעֲשֶׂה כְּסִיל, וְעַל־כֵּן אָמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ: סְיָג לַחָכְמָה — שְׁתִיקָה! כִּי זֶה עִקַּר גֶּדֶר לְהַחָכְמָה — כְּשֶׁשּׁוֹתֵק, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁאָר אֶצְלוֹ הַלִּמּוּד וְהַחָכְמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְהִנֵּה בִּקְדֻשָּׁה, כְּשֶׁאֶחָד לוֹמֵד עִם חֲבֵרוֹ, וּמְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי תוֹרָה וֶאֱמוּנָה וְשֵׂכֶל אֱלֹקִי, עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמּוֹצִיא וְנִתְרוֹקֵן דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ, אֲזַי זוֹכֶה שֶׁיִּתְמַלֵּא לוֹ כְּפָלַיִם, כִּי בָּזֶה

שְׁלוֹמֵד עִם אֲחֵרִים, וּמוֹצִיא חָכְמָתוֹ לַחוּץ, הוּא זוֹכֶה לְהַכְנִיס יוֹתֵר, כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: וּמִתַּלְמִידַי יוֹתֵר מִכֻּלָּם, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד וּמְדַבֵּר עִם אֲחֵרִים, הוּא לוֹמֵד גַּם מֵהֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁמּוֹצִיא גַּם מַכְנִיס, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק נִתְרוֹקֵן, יֵשׁ לוֹ מָקוֹם לְהַכְנִיס יוֹתֵר חָכְמָה וָדַעַת, וְהַשָּׂגָה וּמֹחִין, וְכָל זֶה בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁמְּדַבֵּר וּמְפַטְפֵּט בְּדִבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה שׁוֹטֶה, וּמֹחוֹ מִטַּפֵּשׁ, וְנַעֲשָׂה טִפֵּשׁ גָּמוּר, וְעַל־כֵּן אָמַר הַתַּנָּא: סְיָג לַחָכְמָה — הַגֶּדֶר שֶׁלֹּא תֵּצֵא חָכְמָתְךָ הוּא — שְׁתִיקָה, הַיְנוּ לִשְׁתֹּק בְּמִילֵי דְעַלְמָא; וְעַל־כֵּן רְאֵה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וְלֹא תְּדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּבָזֶה תִּהְיֶה חָכָם אֱמֶת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם זֹאת, וְאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל.

יב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר הַחָכְמָה בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — אֵיךְ לְמַעֵט בְּדִבּוּרוֹ וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדִבּוּרוֹ, וּבָזֶה נִמְדֶּדֶת עִקַּר חָכְמַת

הָאָדָם, כִּי כָּל מִי שֶׁשּׁוֹתֵק יוֹתֵר, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא חָכָם בְּיוֹתֵר, כִּי גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ חָכָם יֵחָשֵׁב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁחָכָם אֲמִתִּי הוּא בְּוַדַּאי מְמַעֵט בְּדִבּוּר, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּבָזֶה נִתְיַשֶּׁבֶת וְנִתְקַיֶּמֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: אִם תַּרְבֶּה לְהַחֲרִישׁ וְלִשְׁמֹעַ, תִּיפֶּה חָכְמָתְךָ וְתַמְעִיט אַשְׁמוּתֶיךָ, כִּי עִקַּר חָכְמַת הַחַיִּים הוּא לְמַעֵט בְּדִבּוּר, וּבָזֶה יַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּטוֹב, וְתִתְקַיֵּם חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ, וְלֹא יִסְתַּבֵּךְ בְּשׁוּם צָרָה אוֹ בְּאֵיזֶה רִיב וּמַחֲלֹקֶת חַס וְשָׁלוֹם.

יג.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה אֵיךְ שֶׁעָקַרְתָּ אֶת עַצְמְךָ זֶה יָמִים וְשָׁנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִסְתַּבַּכְתָּ בְּכָל מִינֵי סִבּוּכִים רָעִים וּמַחֲלֹקֶת, וְהַכֹּל רַק מִצַּד שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְלֹא שָׁמַרְתָּ אֶת הַדִּבּוּר, מַדּוּעַ לֹא תַּחְלִיט בְּעַצְמְךָ — עַד כָּאן, וּמֵעַכְשָׁו אַתְחִיל לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרַי, וְאֶשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּי אֵיךְ לְהוֹצִיאוֹ, וַאֲנַפֶּה אֶת דִּבּוּרַי בְּשִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה נַפּוֹת, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: רָאוּי לוֹ לָאָדָם שֶׁיַּחֲמֹל עַל דִּבּוּרוֹ, יוֹתֵר מֵחֶמְלָתוֹ עַל מָמוֹנוֹ, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכָה — אִם מְדַבֵּר

דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְדִבּוּרֵי תּוֹרָה אֲזַי מַמְשִׁיךְ אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וּמַרְבֶּה קְדֻשָּׁה וְחִיּוּת וְזִיו בָּעוֹלָם, וּלְהִפּוּךְ — אִם מְדַבֵּר רַע וְנִבּוּל פֶּה וְדִבּוּרִים מְגֻנִּים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, הֲרֵי זֶה מַמְשִׁיךְ קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת בָּעוֹלָם, וְנֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְצָרוֹת רַבּוֹת מִתְרַבּוֹת בָּעוֹלָם, וְסוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה מֵעַכְשָׁו, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, וְלֹא תְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה, וְאָמַר הֶחָכָם: "שְׁתֹק וְתִנָּצֵל, שְׁמַע וְתִלְמַד" וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַבֶּה חָכְמָתְךָ, כְּמַאֲמָרָם, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, בָּלָק קצ"ג:), מִי שֶׁמְּדַבֵּר הַרְבֵּה, בָּזֶה מַרְאֶה פְּגַם שִׂכְלוֹ, כִּי הִתְגַּלּוּת הַחָכְמָה הִיא עַל־יְדֵי מְעוּט הַדִּבּוּרִים, וְהִתְגַּלּוּת הַסִּכְלוּת הִיא עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְאָז דַּוְקָא תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת; אַשְׁרֵי הַמְּצִיאִים, וְאַשְׁרֵי הַמְקַיְּמִים!

יד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מַעֲלַת קְדֻשַּׁת

הַדִּבּוּר עוֹלָה עַד אֵין סוֹף, כִּי בְּדִבְרֵי קְדֻשָּׁה שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִבְרָאִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה עוֹלָמוֹת וּמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, וּמֵאִיר אוֹר גָּדוֹל עַל נִשְׁמָתוֹ, וְיִהְיוּ אַחַר־כָּךְ הַדִּבּוּרִים מְלִיצִים וּפְרַקְלִיטִים טוֹבִים בַּעֲבוּר נִשְׁמָתוֹ, וְהִנֵּה כָּל זֶה נֶאֱמַר רַק אִם הָאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת הַדִּבּוּר, אָז דַּוְקָא — עַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ בּוֹנֶה וּמֵאִיר עוֹלָמוֹת וּמַלְאָכִים וְזִיו וְחִיּוּת, אֲבָל לְהַפּוּךְ — אִם מַפְקִיר אֶת דִּבּוּר פִּיו, וּמְטַמְּאוֹ, אֲזַי גּוֹרֵם בְּדִיּוּק הַהֶפּוּךְ — שֶׁמַּחֲרִיב עוֹלָמוֹת, וּבוֹרֵא מַשְׁחִיתִים, אֲשֶׁר יְקַטְרְגוּ עָלָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲזֹב כְּבָר אֶת הֶרְגֵּלְךָ הָרָע — שֶׁהִתְרַגַּלְתָּ עַד עַכְשָׁו מִנְּעוּרֶיךָ לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וְתַתְחִיל לְתַקֵּן אֶת כְּלִי הַדִּבּוּר שֶׁלְּךָ, וְאֵיךְ מְתַקְּנִים? עַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְעַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְעַל־יְדֵי רִבּוּי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזֶּה מְכַפֵּר עַל פְּגַם הַדִּבּוּר, וּמְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְהַקָּטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר; אַשְׁרֵי הַמְקַדֵּשׁ אֶת דִּבּוּרוֹ!

טו.

אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עִקַּר הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ הִיא — הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תָּמִיד עֲרֵבוּת זִיו וְנֹעַם חִיּוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְנֶגֶד זֶה שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו בְּקַטְנוּת הַדַּעַת וּבִנְפִילַת הַמֹּחִין וּבִשְׁבִירַת הָרוּחַ, עַד שֶׁכִּמְעַט הִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, וְאָמַר — טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי, וְהָיָה מְבַקֵּשׁ וּמְצַפֶּה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה שֶׁיָּמוּת, כְּנֶגֶד זֶה יַהֲפֹךְ הַכֹּל, וְיָאִיר אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּאוֹר גָּדוֹל, וַיַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹת וְחִיּוּת עוֹלָמוֹת וּמַלְאָכִים, דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּרְגִּישׁ מִכָּל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה אֶת הָאֱלֹהוּת הַמְחַיָּה וְהַמְהַוֶּה וְהַמְקַיֶּמֶת אֶת הַכֹּל, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב מִזֶּה — שֶׁהָאָדָם מְקֻשָּׁר וּמְיֻחָד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲשָׁבְתּוֹ, דִּבּוּרוֹ וּמַעֲשָׂיו מְשֻׁלָּבִים וּמְחֻבָּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁהוּא מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, עִם כָּל זֹאת הוּא מִתְהַלֵּךְ בָּעֶלְיוֹנִים, הַיְנוּ — רַגְלָיו הֵם בַּתַּחְתּוֹנִים וְרֹאשׁוֹ בָּעֶלְיוֹנִים, אֲשֶׁר זוֹהִי הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה בְּזֶה הָעוֹלָם; וְאֶל כָּל זֶה תּוּכַל לִזְכּוֹת, אֲהוּבִי, בְּנִי יָקִירִי, רַק עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר — לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר כָּל

הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן לֹא לְטַנֵּף אֶת דִּבּוּרוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּדִבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לָשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוּת, וְלֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה וּדְבָרִים בְּטֵלִים, לָכֵן, אֲהוּבִי הַיָּקָר! מַה דְּהַוָּה הָיָה, רְאֵה לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה מֵעַכְשָׁו, וְתִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיךָ, אֲשֶׁר הוּא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהַגִּיעַ עַל יָדוֹ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת — שֶׁתִּסְתּוֹבֵב עִם רַגְלֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל רֹאשְׁךָ יִהְיֶה תָּמִיד בַּשָּׁמַיִם, צוֹפֶה וּמַבִּיט בְּפַרְצוּף כָּל הָעוֹלָמוֹת, מְיַחֵד יִחוּדִים קְדוֹשִׁים, מְקַשֵּׁר וּמְשַׁלֵּב הָעוֹלָם הַזֶּה עִם הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וּמַתְחִיל הַתְּחָלָה מֵעַכְשָׁו בִּקְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, וְאָז יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ וְלָבוֹא לְכָל זֶה.

טז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר לִזְכוֹת לְהַגִּיעַ אֶל קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, אֶל זֶה צְרִיכִים אֱמָנוּת גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין פט.): מַאי אֱמָנוּתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה? יָשִׂים עַצְמוֹ כְּאֻלָּם, וְנָקֵט אֱמָנוּת כִּי עַל קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר צְרִיכִים אֱמָנוּת גְּדוֹלָה, וּכְדֶרֶךְ אֱמֶן, אֲשֶׁר לוֹקֵחַ לוֹ הַרְבֵּה זְמַן וִיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת מְרֻבּוֹת

עַד שֶׁיִּלְמַד הֵיטֵב הֵיטֵב הָאֱמָנוּת, כְּמוֹ־כֵן בָּאֱמָנוּת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר. צָרִיךְ הַרְבֵּה זְמָן עַד שֶׁיִּלְמַד עַצְמוֹ לִהְיוֹת זָהִיר בְּדִבּוּרוֹ, וּלְדַבֵּר רַק הַמֻּתָּר, וְיִזָּהֵר לֹא לְדַבֵּר מַה שֶּׁאָסוּר, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: "מִי שֶׁיַּפְחִידֵהוּ הַדִּבּוּר, תַּצִּילֵהוּ הַשְׁתִּיקָה" כִּי בְּזֶה שֶׁיִּלְמַד עַצְמוֹ אֱמָנוּת הַדִּבּוּר — לִשְׁתֹּק מָתַי שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁתֹּק, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא תַּפְחִידֵהוּ שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה בָּטוּחַ מְאֹד מְאֹד, כִּי מַאֲמַר הָעוֹלָם יָדוּעַ: "כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר דָּבָר, הוּא מוֹשֵׁל בִּי, וּכְשֶׁאֵינִי מְדַבֵּר, אֲנִי מוֹשֵׁל בּוֹ" וְעַל־כֵּן עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַל קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר צְרִיכִים אֱמָנוּת גְּדוֹלָה, לִלְמֹד אֶת חָכְמַת הַדִּבּוּר וְלִשְׁתֹּק בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁתֹּק, עַד שֶׁיִּהְיֶה אִלֵּם גָּמוּר, וּלְדַבֵּר בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לְדַבֵּר, הֵינוּ בְּגִלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לַכֹּל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִלְמֹד עִם אֲחֵרִים אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד זְכוּת הָרַבִּים יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — שֶׁלּוֹמֵד עִם אֲחֵרִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד אֶת חָכְמַת הַדִּבּוּר, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ בֶּאֱמֶת אֶל קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

לְשׁוֹן־הָרָע

יַרְבֶּה לְגַלּוֹת אֶת מַעֲלַת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, וּלְהַפּוּךְ
חֹמֶר הֶעָוֹן שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, וְאֵיךְ שֶׁכָּל הַצָּרוֹת
הַבָּאוֹת לָאָדָם הֵן רַק עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ,
לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר לְפִי דִּבְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הֶעָוֹן שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע חָמוּר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְכוֹפֵר בָּעִקָּר, וְהַסִּבָּה לָזֶה כִּי זֶה גּוֹרֵם פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגוֹרֵם לִשְׁנָאַת חִנָּם, וּבְרֵגַע שֶׁנַּעֲשָׂה פֵּרוּדִים וּמַחֲלֹקֶת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְגָרְשִׁים אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהָעוֹלָם, וְגוֹרְמִים צָרוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הֶעָוֹן הַזֶּה חָמוּר יוֹתֵר מִכָּל הָעֲוֹונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר מֵהַחֵטְא הָרַע הַזֶּה.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעה)

קוּנְטְרֵס

לְשׁוֹן־הָרָע

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד דָּבָר שֶׁאָדָם רָגִיל בָּזֶה עוֹד מִימֵי קַטְנוּתוֹ כְּמוֹ לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁמֹּרֶב הַהֶרְגֵּל כְּבָר אֵינוֹ תּוֹפֵס שֶׁעוֹבֵר עַל אֵיזוֹ עֲבֵרָה, כִּי כָּל־כָּךְ הִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר מֵאַחֵר, עַד שֶׁכְּבָר אֵינוֹ מַבְחִין מַה זֶּה נִקְרָא לְשׁוֹן־הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ קִלְקוּלִים רַבִּים וַעֲצוּמִים, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, פֵּאָה, פֶּרֶק א׳), שֶׁאֵין הָאָדָם מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָאָדָם מַאֲמִין, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו

יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה מְדַבֵּר מֵאַחֵר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא הָיָה מְדַבֵּר בִּגְנוּת חֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה מְסַפֵּר עָלָיו לְשׁוֹן־הָרָע, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוטה מב.), שֶׁכַּת מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע אֵינָם מְקַבְּלִים פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁהִיא הֶאָרַת זִיו הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן הוּא מַפְקִיר אֶת דְּבוּרוֹ, וּמְסַפֵּר עַל חֲבֵרוֹ כָּל רַע, וְכֵן מִפְּנֵי שֶׁהִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ לְדַבֵּר מֵחֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה סִלֵּק אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ עָלָיו אֶת אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, דִּינִים וְקַטְנוּת, הַשְׁלָכוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, מֵאַחַר שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כִּי אֵינוֹ מַרְגִּישׁוֹ כְּלָל.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְקַבֵּל עַל עַצְמְךָ קַבָּלָה חֲזָקָה מֵעַכְשָׁו לֹא לְדַבֵּר מִזּוּלָתְךָ כְּלָל — בֵּין טוֹב בֵּין רַע, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ כְּלָל וִיסוֹד גָּדוֹל אֲשֶׁר מֵאַחַר אָסוּר לְךָ לְדַבֵּר אוֹ לְהַזְכִּיר, כִּי מִתּוֹךְ שִׁבְחוֹ

תָּבֹא לִידֵי גְּנוּתוֹ, וְזֶה יִגְרֹם לְךָ אַחַר־כָּךְ סִלּוּק הַשְּׁכִינָה, וְאָז תִּסְבֹּל מַה שֶּׁתִּסְבֹּל, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבָר שֶׁלְּךָ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁהִפְקַרְתָּ כָּל־כָּךְ אֶת דִּבּוּרְךָ, וְאַף פַּעַם כְּבָר אַל תַּזְכִּיר שְׁמוֹת בְּנֵי־אָדָם בְּעֵת שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּבֹא לִידֵי עָוֹן הֶחָמוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִכָּל רַע, וְתִזְכֶּה שֶׁהַשְּׁכִינָה תָּאִיר עַל פָּנֶיךָ תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הַקְּלָלָה לָאָדָם הוּא בְּשָׁעָה שֶׁמַּפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּמְפַטְפֵּט כָּל מִינֵי פִּטְפּוּטֵי הֶבֶל, אֲשֶׁר לֹא יְמַלֵּט שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אָז לְשׁוֹן־הָרָע, אֲשֶׁר הִיא מְאֹד מְאֹד חֲמוּרָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מוֹחֵל עַל זֶה כְּלָל, כִּי הִיא יוֹתֵר חֲמוּרָה מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים (עֲרָכִין טו.), וּמִי שֶׁמְּסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר בָּעוֹלָם (שָׁם), וּמְמֵילָא הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מֵהָאָדָם הַזֶּה, וְהוּא

נִמְצָא אָז בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפְרִיד עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל מֵהָאָדָם, אָז הוּא מָלֵא קְלִפּוֹת, וְרוּחוֹת רָעִים שׁוֹרִים אֶצְלוֹ, וְסַכָּנָה לַעֲמֹד עַל יָדוֹ, כִּי הַמָּקוֹם הוּא מְקוֹם סַכָּנָה, וְכָל זֶה עַל־יְדֵי שֶׁהִפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ וְלֹא נִזְהָר בְּעָוֹן הֶחָמוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה מֵעַכְשָׁו, וְהַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּתְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד חַיִּים טוֹבִים וְנָעִימִים כְּמוֹ מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל לִבּוֹ וְרוּחוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת לְשׁוֹן־הָרָע, אֲשֶׁר הוּא חָמוּר מְאֹד מְאֹד, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַקְפִּיד עַל זֶה יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת, כִּי בְּכָל עֲבֵרָה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם עַל־כָּל־פָּנִים אֵיזוֹ הֲנָאָה מִזֶּה, אֲבָל מֵהַחֵטְא הֶחָמוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע אֵין לוֹ לַמְסַפֵּר שׁוּם הֲנָאָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח.): מַאי דִּכְתִיב (קֹהֶלֶת י, יא): אִם יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלוֹא לָחַשׁ, וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן, לֶעָתִיד לָבוֹא מִתְקַבְּצוֹת וּבָאוֹת כָּל הַחַיּוֹת אֶצֶל הַנָּחָשׁ, וְאוֹמְרוֹת לוֹ: אֲרִי דּוֹרֵס וְאוֹכֵל, זְאֵב טוֹרֵף וְאוֹכֵל, אַתָּה מַה הֲנָאָה יֵשׁ לְךָ? אָמַר לָהֶם: וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן, וְלִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִין, שַׁאֲלוּ אֶת בַּעַל הַלָּשׁוֹן מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ שֶׁמְּדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עַל חֲבֵרוֹ, כְּאוֹמֵר שֶׁהוּא דּוֹמֶה לוֹ, שֶׁנּוֹשֵׁךְ בְּלִי שׁוּם הֲנָאָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא לְהַפְקִיר אֶת דִּבּוּרְךָ, וְלֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מֵהַרְבֵּה צָרוֹת וְרָעוֹת מְרוּרוֹת, וְתַרְגִּישׁ עוֹלָמְךָ בְּחַיֶּיךָ, כִּי הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרוֹ, אַזַי מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל־כֵּן הַרְגֵּל עַצְמְךָ עַל־כָּל־פָּנִים מֵעַכְשָׁו לֹא לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה מֵאָדָם אַחֵר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן כְּלָל, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ הֶרְגֵּל, שֶׁמְּאַחֲרִים אֵין אַתָּה מְדַבֵּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְמֵילָא תִּנָּצֵל מֵהָעָוֹן הֶחָמוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, וּמַה גַּם שֶׁלֹּא תִּסְתַּבֵּךְ עִם שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הַשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ לֹא לְדַבֵּר מֵאֲחֵרִים, אָז אֵי אֶפְשָׁר

לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁתִּהְיֶה לָהּ אֵיזוֹ טַעֲנָה אוֹ מַעֲנֶה עָלָיו;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת דִּבּוּרוֹ, וְנַעֲשָׂה צְנוּר
הַמַּשְׁפִּיעַ טוֹב לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר עִקַּר
הָאָדָם הוּא הַדִּבּוּר, כִּי מוֹתָר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה הוּא
רַק הַדִּבּוּר, וְעַל־כֵּן כָּל הָאָדָם תָּלוּי כְּפִי דִּבּוּרוֹ, אִם
מְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה, אֲזַי מַמְשִׁיךְ
עַל עַצְמוֹ אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ,
וְעוֹלָמְךָ תִּירַשׁ בְּחַיֶּיךָ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁמַּפְקִיר אֶת
דִּבּוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל לִבּוֹ, אֲזַי מַחֲשִׁיךְ
מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הָאוֹרוֹת, וְגוֹרֵם לְעַצְמוֹ חֻרְבָּן
בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַגֵּיהִנּוֹם בְּזֶה
הָעוֹלָם, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא,
פָּרָשַׁת מְצוֹרָע), הַכֹּל תָּלוּי בַּלָּשׁוֹן, עָסַק בַּתּוֹרָה
בִּלְשׁוֹנוֹ — זָכָה לְחַיִּים, וְהִיא רְפוּאָתוֹ שֶׁל לְשׁוֹן־
הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר "מַרְפֵּא לָשׁוֹן עֵץ חַיִּים", וְאִם עָסַק
אָדָם בִּלְשׁוֹן־הָרָע, מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ לָמוּת, שֶׁקָּשָׁה
לְשׁוֹן־הָרָע מִשְּׁפִיכוּת דָּמִים; וְעַל־כֵּן אִם יֵשׁ לְךָ רַק

קְצָת דַּעַת, רְאֵה לְקַדֵּשׁ אֶת לְשׁוֹנְךָ לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה עִם זוּלָתְךָ, דִּבּוּרֵי תּוֹרָה עִם עַצְמְךָ, וְדִבּוּרֵי תְּפִלָּה עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתִהְיֶה הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, כִּי תָּמִיד תִּהְיֶה עָסוּק בְּמַשֶּׂהוּ, וְלֹא תֵּלֵךְ בָּטֵל, חָלִילָה, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת בָּאוֹת לוֹ לָאָדָם עַל־יְדֵי שֶׁהוֹלֵךְ בָּטֵל, וְאָז הוּא נֶהֱרָס לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, אָז כָּל הַיּוֹם שֶׁלּוֹ מְשֻׁתָּנֶה, וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּצוּרָה אַחֶרֶת, וּמַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת, יְדִידוּת, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת!

ה.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! הַרְגֵּל עַצְמְךָ לְדַבֵּק אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹקֵד עַל שְׁפְתוֹתֶיךָ, וְעַל־כֵּן מַה וָלָמָּה לְךָ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עַל זוּלָתְךָ, כִּי בָּזֶה שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר עַל זוּלָתְךָ, אַתָּה עוֹקֵר עַצְמְךָ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִמֶּנּוּ

יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לֹא בְּחִנָּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי, פֵּאָה פֶּרֶק א׳): אֵין אוֹמֵר אָדָם לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא עוֹמֵד עָלָיו וְשׁוֹקֵד עַל שְׁפָתוֹתָיו, לֹא הָיָה מְדַבֵּר עַל אַחֵר כְּלָל, וְעַל־כֵּן בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאַתָּה מְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אַתָּה מְסַלֵּק מֵעַצְמְךָ אֶת הַשְּׁכִינָה, וְאֵינְךָ זוֹכֶה לְזִיו, עֲרֵבוּת, נְעִימוּת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מב.), שֶׁכַּת מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע אֵינָן מְקַבְּלוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה; וְעַל־כֵּן אֶשְׁאַל אוֹתְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַה וָלָמָּה לְךָ לְדַבֵּר מִזּוּלָתְךָ, יוֹתֵר טוֹב לְהַכְנִיס עַצְמְךָ בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אַף פַּעַם לֹא תְּדַבֵּר מֵאַחֵר כְּלָל, רַק תָּמִיד תִּהְיֶה לְךָ מִלָּה טוֹבָה עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד תָּדוּן לְכַף זְכוּת אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז דַּיְקָא תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁהִפְקַרְתָּ אֶת דִּבּוּרְךָ לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת עַל

כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה עוֹקֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל דִּבּוּר פִּיךָ, וּתְדַבֵּר רַק טוֹב עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל וְאָז תִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי עִקַּר הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשִׂים לָאָדָם הוּא רַק כְּפִי קְדֻשַּׁת דִּבּוּרֵי פִּיו, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַצְמוֹ לֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, וּפִיו נַעֲשָׂה פֶּה קָדוֹשׁ, כְּלִי לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו נִסִּים נִגְלִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִדִּבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע, וְאֶל מַה הֵם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה, אָז הָיוּ נִזְהָרִים בָּזֶה כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם; וְעַל כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ, לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחֲךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת וְנִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז יִהְיֶה פִּיךָ נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְּׁכִינָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִסֵּי נִסִּים.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר מְאֹד עַל דִּבּוּרֵי פִּיךָ לְבַל תַּפְקִירוּ, כִּי רֹב הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת דִּבּוּרֵי פִּיו, שֶׁאָדָם מַפְקִיר אֶת פִּיו, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה לֹא יִמָּלֵט שֶׁלֹּא יְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה נֶעֱקָר, כִּי כָּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּרִיבוֹת, הַקְּנָאוֹת, הַשִּׂנְאוֹת וְהַוִּכּוּחִים שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, זֶה רַק עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ, וְכָךְ מַבְעִיר אֵשׁ בּוֹעֶרֶת, וְכֵן מֵהָעוֹלָם הַבָּא נֶעֱקָר, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי קָדוֹשׁ, צִנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, לֹא־כֵן בְּשָׁעָה שֶׁמְּטַמֵּא אֶת פִּיו עִם דִּבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, עַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹבֵר אֶת הַכְּלִי וּמְלַכְלֵךְ אֶת הַצִּנּוֹר, וְעוֹקֵר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְסוֹבֵל יִסּוּרֵי גֵּיהִנּוֹם; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַה לְּפָנֶיךָ, אַתָּה יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר לְהַגִּיעַ אֶל דְּבֵקוּת, נֹעַם וַעֲרֵבוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ

בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת, וְתִתְעַנֵּג בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן שְׁמֹר מְאֹד מְאֹד מֵהַיּוֹם הַזֶּה לֹא לְהַפְקִיר אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ, וְתַעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ הֶרְגֵּל לֹא לְהַתְחִיל לְדַבֵּר עִם אַף אֶחָד רַק הַמֻּכְרָח לְךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת תִּנָּצֵל מִדִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּמוֹ לְשׁוֹן־הָרָע וְלֵיצָנוּת, וְתוּכַל לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּתְחַזֵּק עַצְמְךָ מְאֹד, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, וְעָלֶיךָ לָדַעַת כִּי עִקַּר קִיּוּם הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְשֶׁיִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ בִּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר, לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְפַגֵּם אֶת דִּבּוּרוֹ בְּדִבּוּרִים אֲסוּרִים, שֶׁהֵם לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה קְלָלוֹת וְכוּ', כִּי הַדִּבּוּר זֶה יְסוֹד הָאָדָם, וְהוּא הַצִּנּוֹר הַמַּמְשִׁיךְ שֶׁפַע לָאָדָם, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם נִזְהָר מְאֹד בְּדִבּוּרֵי פִּיו, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ צִנּוֹר נָקִי, וְיָכוֹל

לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שֶׁפַע רַב, שֶׁפַע רוּחָנִי, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת אוֹרוֹת נִשְׂגָּבִים, וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי — פַּרְנָסָה בְּנָקֵל וּבְשֶׁפַע רַב, כִּי הַפַּרְנָסָה בָּאָה לָאָדָם רַק עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַדִּבּוּר, הַיְנוּ כְּשֶׁאֵינוֹ מְקַלְקֵל אֶת דִּבּוּרוֹ עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי לְשׁוֹן־הָרָע מֵבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי עֲנִיּוּת בְּגַשְׁמִיּוּת וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ רַק הַכֹּל בִּרְשׁוּת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אָז לֹא הָיָה מַפְקִיר אֶת דִּבּוּרוֹ כְּלָל; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אִיעַצְךָ וִיהִי אֱלֹקִים עִמָּךְ, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, רְאֵה לִשְׁמֹר מֵהַיּוֹם הַזֶּה אֶת דִּבּוּרֵי פִּיךָ. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, אֲשֶׁר בִּכְלָל טוֹב מְאֹד לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהַתְחִיל לְדַבֵּר עִם שׁוּם בְּרִיָּה, כִּי אִם הַמֻּכְרָח מְאֹד מְאֹד — מִצַּד פַּרְנָסָה אוֹ דַּרְכֵי שָׁלוֹם, וְגַם בָּזֶה יִרְאֶה לְקַצֵּר כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַתְחִיל לְפַטְפֵּט כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ כָּל מִינֵי

פְּטָפּוּטֵי דִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, אֲשֶׁר הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ מְבַלְבְּלִים מְאֹד מְאֹד אֶת הַמֹּחַ, וְעוֹקְרִים אוֹתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם זוֹכֶה לִשְׁתֹּק יוֹתֵר כְּמוֹ־כֵן מֵאִיר עָלָיו בְּיוֹתֵר אוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד, כִּי כְּלָל זֶה תִּקַּח בְּיָדְךָ, אָדָם הַזּוֹכֶה לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק, סִימָן שֶׁהוּא דָּבוּק מְאֹד בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְאוֹר הַשְּׁכִינָה שׁוֹרֶה עָלָיו, כִּי מֵרֹב אֵימַת הַשְּׁכִינָה, אֵינוֹ מַרְבֶּה לְדַבֵּר, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה אֶצְלוֹ, אָז כְּבָר כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת אֶצְלוֹ, וְעַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִדֹּם וְלִשְׁתֹּק וּבִפְרָט לִמְחָרְפֵי וְלִמְבַזֵּי נַפְשְׁךָ, וְאַל תֵּצֵא לָרִיב עִמָּהֶם, כִּי מִמֵּילָא לֹא יוֹעִיל לְךָ, כִּי אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַיּוֹצְאִים נֶגְדְּךָ, הֵם הֵם עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְאִם תֵּצֵא נֶגְדָּם יִתְעוֹרְרוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עָלֶיךָ בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, רְאֵה לִשְׁתֹּק, וְאַל תֵּצֵא לְדַבֵּר נֶגְדָּם שׁוּם לְשׁוֹן־הָרָע, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִפָּלוּ תַּחְתֶּיךָ לְגַמְרֵי, הָעִקָּר רְאֵה לְדַבֵּק עַצְמְךָ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּשְׁמֹר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִדִּבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁלְּבַסּוֹף תַּצְלִיחַ וְתַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְאִם

הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לַעֲצֹר רוּחוֹ וְדִבּוּרוֹ, וְלֹא יֵצֵא נֶגֶד זוּלָתוֹ, אָז הָיִיתָ מִתְחַזֵּק בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶהוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת רוּחָנִיּוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דִּבּוּרִים אֵלּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב אֶל לִבּוֹ, וְשׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי דִּבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת, שֶׁאָז יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה צִנּוֹר הַמַּשְׁפִּיעַ שֶׁפַע לְכָל יִשְׂרָאֵל.

ח.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֹא לְהַטְעוֹת עַצְמְךָ כְּלָל, כִּי בְּעִנְיַן לְשׁוֹן־הָרָע כֻּלָּם נִתְפָּסִים, וְרָאוּי לְךָ לְהִתְבּוֹנֵן מְאֹד מְאֹד כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה הָעֲוֹונוֹת הַחֲמוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (בְּעֲרָכִין טו. וּבְמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב): תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע מַגְדִּיל עֲוֹונוֹת כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת: עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכַת דָּמִים, דִּכְתִיב הָכָא "לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת", וְאִלּוּ בַּעֲבוֹדָה זָרָה כְּתִיב: "אָנָא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְּדוֹלָה", וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת כְּתִיב:

"וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת", וּבְשִׁפְיכוּת דָּמִים כְּתִיב: "גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא", בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁקָּשֶׁה לְשׁוֹן־הָרָע מִשָּׁלֹשׁ עֲוונוֹת הַלָּלוּ, דָּבָר אַחֵר: שֶׁהַהוֹרֵג אֶת הַנֶּפֶשׁ, אֵינוֹ הוֹרֵג אֶלָּא נֶפֶשׁ אַחַת, וְהָאוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע הוֹרֵג שְׁלשָׁה: הַמְסַפְּרוֹ וְהַמְקַבְּלוֹ וְהַנֶּאֱמָר עָלָיו, וּמִנַּיִן אַתָּה לָמֵד זֶה? מִדּוֹאֵג, שֶׁאָמַר לְשׁוֹן־הָרָע עַל אֲחִימֶלֶךְ לִפְנֵי שָׁאוּל, וְנֶהֱרְגוּ שְׁלשְׁתָּן, שָׁאוּל — שֶׁקִּבְּלוֹ, וַאֲחִימֶלֶךְ — שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו, וְדוֹאֵג — שֶׁאָמָרוֹ, שָׁאוּל שֶׁקִּבְּלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּמָת שָׁאוּל" וְגוֹ', וַאֲחִימֶלֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ", וְדוֹאֵג שֶׁאָמָרוֹ, שֶׁנִּטְרַד מִן הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם אֵל יִתָּצֶךָּ לָנֶצַח" מִן חַיֵּי הָעוֹלָם, וּמִי גָּרַם לוֹ? לְשׁוֹן־הָרָע, וְאִיתָא בְּסִפְרֵי וְכֵן אָמְרוּ בְּעֶרְכִין (טו:): עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ, וּבְכֻלָּם לֹא נֶחְתַּם גְּזַר דִּינָם, אֶלָּא עַל עָוֹן לְשׁוֹן־הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְנַסּוּ אוֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וּכְתִיב: "הוֹגַעְתֶּם ה' בְּדִבְרֵיכֶם", וְכֵן מָצִינוּ בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב וּבִירוּשַׁלְמִי פֵּאָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן, שֶׁבִּימֵי אַחְאָב אַף שֶׁהָיוּ עוֹבְדִין עֲבוֹדָה זָרָה, הָיוּ נוֹצְחִין הַמִּלְחָמוֹת,

מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶן לְשׁוֹן־הָרָע, שֶׁלֹּא הִלְשִׁינוּ אֶת עוֹבַדְיָה שֶׁהֶחְבִּיא מֵאָה נְבִיאִים בִּשְׁתֵּי מְעָרוֹת, וְלֹא גִּלָּה אָדָם שֶׁיֵּשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל מִבִּלְתִּי אֵלְיָהוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "אֲנִי נוֹתַרְתִּי נָבִיא ה' לְבַדִּי", אַף שֶׁכָּל הָעוֹלָם יָדְעוּ מִזֶּה שֶׁהֵן הָיוּ נוֹתְנִין לְעוֹבַדְיָה לֶחֶם וּמַיִם לְכַלְכְּלָם, וּבְסוֹף יְמֵי שָׁאוּל שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם דֵּלָטוּרִין, כְּמוֹ דוֹאֵג וְהַזִּיפִים, אַף שֶׁלֹּא הָיְתָה בָּהֶם עֲבוֹדָה זָרָה כְּמוֹ בִּימֵי אַחְאָב, וְהָיוּ נִמְצָאִים בָּהֶם תִּינוֹקוֹת שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה פָּנִים בַּתּוֹרָה, הָיוּ יוֹרְדִין לַמִּלְחָמָה וְנוֹפְלִין, וְגוֹרְמִים לְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ה, י): אָמַר רַבִּי מִינָא: "כָּל שֶׁאוֹמֵר לְשׁוֹן־הָרָע מְסַלֵּק הַשְּׁכִינָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, תֵּדַע לְךָ, מַה דָּוִד אוֹמֵר (תְּהִלִּים נז, ה): "נַפְשִׁי בְּתוֹךְ לְבָאִם אֶשְׁכְּבָה לוֹהֲטִים בְּנֵי־אָדָם שִׁנֵּיהֶם חֲנִית וְחִצִּים וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה", מַה כְּתִיב אַחֲרָיו (שָׁם, פָּסוּק ו): "רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים" וְגוֹ', אָמַר דָּוִד: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָה הַשְּׁכִינָה עוֹשָׂה לְמַטָּה סַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה לָרָקִיעַ, וְכֵן אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (דְּבָרִים רַבָּה ו, יד): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ

בֵּינֵיכֶם בַּעֲלֵי לְשׁוֹן־הָרָע, סִלַּקְתִּי אֶת שְׁכִינָתִי מִבֵּינֵיכֶם; וְלֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם בַּמִּקְדָּשׁ שֵׁנִי אֶלָּא בַּעֲוֹן מְסַפְּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, בִּשְׁבִיל שְׁנַאַת חִנָּם שֶׁהָיְתָה בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בִּיוֹמָא (ט:), וְהַמְסַכְסֵךְ בִּלְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת שֶׁלּוֹ בֵּין אֲנָשִׁים אֲהוּבִים, וְעוֹשֶׂה בֵּינֵיהֶם מַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא מְתֹעָב בַּעֲבוּר זֶה לִפְנֵי ה׳, וְקָשֶׁה הֶעָוֹן הַזֶּה יוֹתֵר מֵעָוֹן גַּאֲוָה וְשֶׁקֶר וּשְׁפִיכַת דָּם נָקִי וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ו, טז): שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא ה׳ וְשֶׁבַע תּוֹעֲבַת נַפְשׁוֹ, עֵינַיִם רָמוֹת לְשׁוֹן שָׁקֶר וְיָדַיִם שׁוֹפְכוֹת דָּם נָקִי וְגוֹ׳ וּמְשַׁלֵּחַ מְדָנִים בֵּין אַחִים, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, דְּזוֹ הִיא הַשְּׁבִיעִית הַקָּשָׁה שֶׁבְּכֻלָּן, וְיוֹתֵר מִזֶּה מָצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּתֵּף כְּלָל עִם בַּעַל לְשׁוֹן־הָרָע לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִצָּרוֹתָיו, וְאֵין שׁוּם עֵצָה לָאָדָם רַק שֶׁיִּנָּצֵר לְשׁוֹנוֹ מֵרַע, וְגַם יַטְמִין תָּמִיד אֶת עַצְמוֹ מִלֵּישֵׁב בַּחֲבוּרַת אֲנָשִׁים הַמְדַבְּרִים דִּבְרֵי גְּנַאי מֵחַבְרֵיהֶם, וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ וְסִפְרֵי זוּטָא (הֶבְיאוֹ הַיַּלְקוּט פָּרָשַׁת כִּי־תֵצֵא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִכָּל צָרוֹת הַבָּאוֹת עֲלֵיכֶם אֲנִי יָכוֹל לְהַצִּיל אֶתְכֶם, אֲבָל בִּלְשׁוֹן־הָרָע הַטְמֵן עַצְמְךָ

וְאֵין אַתָּה נִפְסָד, מָשָׁל לֶעָשִׁיר שֶׁהָיָה אוֹהֵב בֶּן כַּפְרִי, הָלַךְ לִשְׁאוֹל בִּשְׁלוֹמוֹ, וְהָיָה שָׁם כֶּלֶב שׁוֹטֶה, וְהָיָה נוֹשֵׁךְ אֶת הַבְּרִיּוֹת, אָמַר אוֹתוֹ עָשִׁיר לְאוֹהֲבוֹ: בְּנִי, אִם אַתָּה חַיָּב לָאָדָם, אֲנִי פּוֹרֵעַ לְךָ וְאַל תִּתְחַבֵּא מִמֶּנּוּ, אֲבָל אִם רָאִיתָ כֶּלֶב שׁוֹטֶה, מִמֶּנּוּ הִתְחַבֵּא, שֶׁאִם נוֹשְׁכְךָ, אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת לְךָ, כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יַצִּילְךָ, וּבְשׁוֹט לָשׁוֹן תֶּחָבֵא עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וּרְאֵה אֶת הַמְתָּקַת דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהִמְתִּיקוּ אֶת דִּבְרֵי הַמְקַלְקֵל בְּחֵטְא זֶה כְּמוֹ הַנָּשׁוּךְ מִכֶּלֶב שׁוֹטֶה, כִּי בֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם שָׁוִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פד), שֶׁמִּי שֶׁנִּשְׁכוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה, אֵין לוֹ רְפוּאָה, וְעַל לְשׁוֹן־הָרָע גַּם־כֵּן אָמְרוּ שֶׁהַמֶּרְגֵּל בָּעָוֹן זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין לוֹ תַּקָּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טז:): סִפֵּר — אֵין לוֹ תַּקָּנָה, וּבֶאֱמֶת אִם נַתְחִיל וְנִתְבּוֹנֵן, נִרְאֶה מֵאַיִן בָּא דָּבָר זֶה שֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עַל חֲבֵרוֹ, הוּא רַק מֵחֲמַת גַּאוּת, כִּי עִקַּר פְּגַם לְשׁוֹן־הָרָע הוּא, שֶׁמֵּרֹב גַּאֲוָתוֹ שֶׁמִּתְגָּאֶה עַל כֻּלָּם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹצֵא מוּם בְּכָל

בַּר יִשְׂרָאֵל וּמְקַטְרֵג עָלָיו, וּמְדַבֵּר עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה עוֹקְרוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ וְיָכוֹל לְהַפִּילוֹ וּלְהַרְחִיקוֹ מֵהַקְדֻשָּׁה לְגַמְרֵי, כִּי עַל מִי שֶׁמְּדַבְּרִים כָּל דָּבָר רָע, טִבְעָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם הוּא שֶׁמְּקַבְּלִים לְשׁוֹן־הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילִים לִשְׂנֹא אֶת הָאָדָם הַזֶּה שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו לְשׁוֹן־הָרָע, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הַלְּשׁוֹן־הָרָע עַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִילִים לִשְׂנֹא אֶת הָאָדָם הַזֶּה וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁשּׁוֹבְרִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְיָכוֹל לִפֹּל לִנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא וּלְהַרְחִיקוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, וְעַל־כֵּן גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנִּשֹׂא שֶׁל כָּל מִי שֶׁמְּדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלִיצָנוּת עַל זוּלָתוֹ, וְהַחֵטְא הַזֶּה גָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹנוֹת, וַאֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, כִּי חֲטָאִים אֵלּוּ שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, הוּא עֲדַיִן יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, עִם כָּל זֹאת אִם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ, כִּי אֲפִלּוּ אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף כְּלַפֵּי מַעְלָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַבְּלוֹ, וְכֵן בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, וְכֵן בִּשְׁפִיכוּת

דָּמִים, יֵשׁ תִּקּוּנִים לָאָדָם שֶׁיָּכוֹל לְתַקֵּן אֶת חֲטָאָיו, לֹא־כֵן הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁגּוֹרֵם לְהַחְלִישׁ אֶת דַּעַת הָאָדָם, וְעַל־כֵּן גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנֹּשֹׂא, וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁלְּשׁוֹן־הָרָע הוֹרֶגֶת אֶת שְׁלֹשְׁתָּן — אֶת הַמְסַפֵּר, הַמְקַבֵּל וְהַנֶּאֱמָר עָלָיו, כִּי אֵין אָדָם עוֹמֵד וּמְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, עַד שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְעַל־יְדֵי כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת נוֹפֶלֶת וְנִתְפַּשֶּׁטֶת עָלָיו חֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן אֵין לָאָדָם דַּעַת וָשֵׂכֶל וְנוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָס בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה, וְאָז נֶהֱרָג לְגַמְרֵי, וְלָכֵן גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנֹּשֹׂא, שֶׁמַּחֲלִישׁ אֶת דַּעַת עַצְמוֹ, כִּי אַחַר־כָּךְ מִתְחָרֵט "מֶה עָשִׂיתִי שֶׁנִּסְתַּבַּכְתִּי בְּמַחֲלֹקֶת, וּכְבָר אֵינִי יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת זֶה", וְעַל־כֵּן לְשׁוֹן־הָרָע הוֹרֵג אֶת הַמְסַפֵּר, כִּי מֵרֹב חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁרוֹאֶה מַה שֶּׁגָּרַם הַלְּשׁוֹן־הָרָע שֶׁלּוֹ, שֶׁגָּרַם מַחֲלֹקֶת כָּזוֹ וְשִׂנְאָה עֲמֻקָּה כָּזוֹ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר כְּבָר לְתַקֵּן אֶת זֶה, וּמֵרֹב חֲלִישׁוּת הַדַּעַת יוֹצֵא וּפוֹרֵק עֹל לְגַמְרֵי, וְכֵן מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ לְשׁוֹן־הָרָע, גַּם בּוֹ נִכְנָס הָאֶרֶס הַזֶּה,

וְהוּא הַמְקַבֵּל אֶת הַלְּשׁוֹן־הָרָע, לְבַסּוֹף גַּם הוּא נִסְתַּבֵּךְ בְּמַחֲלֹקֶת לֹא לוֹ, וְאָז מַתְחִיל לְהִתְחָרֵט, לָמָּה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְעֹרָב בַּמַּחֲלֹקֶת וּבַמְּרִיבוֹת הָאֵלּוּ בְּחִנָּם, עַד שֶׁהַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת הַזּוֹ גּוֹרֶמֶת לוֹ לִכְפֹּר בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּפוֹרֵק עֹל לְגַמְרֵי, וּכְמוֹ־כֵן עַל מִי שֶׁנֶּאֱמַר הַלְּשׁוֹן־הָרָע, בְּוַדַּאי שֶׁהוּא נִשְׁבַּר לְגַמְרֵי מֵרֹב חֲלִישׁוּת הַדַּעַת עַל מַה וְלָמָּה מְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר עַל לֹא דָּבָר, וּמֵרֹב חֲלִישׁוּת הַדַּעַת הוּא יָכוֹל לִפֹּל לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה הַחֵטְא הַמְגֻנֶּה הַזֶּה שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, שֶׁהוֹרֵג אֶת שִׁלְשְׁתָּן — אֶת הַמְסַפֵּר וְהַמְקַבֵּל וְהַנֶּאֱמַר עָלָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהִתְעָרֵב בְּשׁוּם מַחֲלֹקֶת וְלֹא לְדַבֵּר שׁוּם לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה וּבָטוּחַ שֶׁיַּעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע מִתְגַּבֵּר הַכֹּחַ הַמְדַמֶּה, כִּי עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַדַּעַת וְנוֹפֵל מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנוֹפֵל לְאַהֲבַת הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁהֵם כָּל הַתַּאֲוֹות, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁהוּא כֹּחַ הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁמִּתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְגָּם הַזִּכָּרוֹן וְנוֹפֵל לְשִׁכְחָה שֶׁהִיא מִיתַת הַלֵּב, שֶׁמֵּת לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְאֵינוֹ מֵשִׂים עַל לִבּוֹ לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם בְּעַלְמָא דְּאָתֵי שֶׁשָּׁם עִקַּר הַחַיּוּת לָנֶצַח, וְהוּא בְּחַיָּיו חָשׁוּב כַּמֵּת, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מֵשִׂים עַל לִבּוֹ לִזְכֹּר תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי בְּכָל יוֹם.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד)

קוּנְטְרֵס

מֵסִית וּמַדִּיחַ

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּבְרַח מִכָּל מִינֵי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, וְיַגֵּלֶה שֶׁכָּל מִי שֶׁרַק מֵסִית נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנֶגֶד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְנֶגֶד הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה, שֶׁקִּבַּלְנוּ מִדּוֹר דּוֹר עַל־יְדֵי אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ, הוּא בִּכְלַל מֵסִית וּמַדִּיחַ, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, אֲשֶׁר כָּל מִי שֶׁמְּקָרֵר
אֶת נִשְׁמוֹת, וּמְקָרֵר אֲנָשִׁים מֵהַצַּדִּיק
הָאֱמֶת, יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁל מֵסִית וּמַדִּיחַ.
(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעו)

קוּנְטְרֵס

מְסִית וּמַדִּיחַ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל מִי שֶׁמֵּסִית וּמַדִּיחַ אֶת אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעָקְרוֹ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְרַחֲקוֹ מִדַּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, אֵין עָלָיו שׁוּם לְמוּד זְכוּת, וְהוּא בִּכְלַל מוֹרִידִין אוֹתוֹ וְלֹא מַעֲלִין, וּמִצְוָה לְגַלּוֹתוֹ וּלְפַרְסְמוֹ בָּרַבִּים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁמוּרִים מִמֶּנּוּ, וּצְרִיכִים לְהִבָּדֵל מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, וְאֵין עַל זֶה שׁוּם מְחִילָה שֶׁבָּעוֹלָם, וּבִזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיָה חַיָּב מִיתָה, וּמִיתָתוֹ בְּסְקִילָה, וְאַף שֶׁמֵּסִית — הוּא לְהָסִית לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, אַךְ אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמְּסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, כָּל עִקַּר פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתָם, לְהַחֲלִיף לְבַסּוֹף אֶת דַּת

יַהֲדוּתֵנוּ וֶאֱמוּנָתֵנוּ אֶל עֲבוֹדָה זָרָה גְּמוּרָה, וְרַק בַּפָּנִים הֵם מְרַמִּים, כְּאִלּוּ רוֹצִים רַק לְתַקֵּן אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כְּפִי דֵּעוֹתֵיהֶם הַמְקֻלְקָלוֹת וּמַחֲשָׁבוֹתֵיהֶם הַפְּגוּמוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הַתָּכְנִית הָרָעָה וְהַמָּרָה שֶׁלָּהֶם הִיא לְהַחֲלִיף אֶת צִבְיוֹן הַיַּהֲדוּת — לִהְיוֹת כְּכָל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל; עַל־כֵּן צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִכָּל מִינֵי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְגַלּוֹת אֶת חֶרְפָּתָם וְטֻמְאָתָם בָּרַבִּים בְּלִי שׁוּם בֹּשֶׁת כְּלָל, אַדְרַבָּה כְּמוֹ שֶׁהֵם אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים בִּנְכְלֵי עַרְמוּמִיּוּתָם, כְּמוֹ־כֵן אָסוּר לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ לְגַלּוֹתָם וּלְפַרְסָמָם בָּרַבִּים, לְמַעַן שֶׁאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּמִימִים וְהַיְשָׁרִים לֹא יִתָּפְסוּ בִּרְשָׁתָם הַטְּמֵאָה שֶׁעָשׂוּ, לִלְכֹּד בָּהּ נְשָׁמוֹת טְהוֹרוֹת, וּלְמַעַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִצָּוָה לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם מֵסִית וּמַדִּיחַ, לְמַעַן שֶׁיֵּדְעוּ אֵיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וּמֵחֲבֵרָיו.

ב.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים בְּיָמֵינוּ אֵלּוּ, הֵם אוֹתָם הַכּוֹפְרִים לְגַמְרֵי בַּתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וּמִתְלוֹצְצִים מִמְּצוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְזַלְזְלִים בָּהֶם, מִכָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ שֶׁמְּדַבְּרִים בְּפֶה מָלֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי

שום בשה, אלו הם הרשעים הארורים, אשר מצוה להבדל מהם, ואסור להתערב עמהם יחד כלל, ולא־לתן להם שום כח ושום ממשלה, ואסור להתחבר עמהם כלל — בין בגלוי, ובין בסתר, ואסור לבחר עמהם יחד, ואסור לדונם לכף זכות כלל, כמו שאמר בפרוש רבנו הקדוש (ספר המדות, אות מריבה, סימן פ״ח): אין מלמדין זכות על המסית, כי הוא קלפה חזקה, ובקל לו שיקלקל אותך, וכאשר כבר ראינו בעינינו שכל מי שהתחבר עצמו עם מסיתים ומדיחים, לבסוף נתחבר להיות כמותם ממש, רחמנא לצלן; ועל־כן ראה לברח מכל מיני מסיתים ומדיחים המדברים עליו יתברך, ומתלוצצים ממצוותיו הקדושות ומדת תורתנו הקדושה, ואל תתחבר עמהם יחד בשום פנים ואפן, ומה שרק עושים תעשה בדיוק ההפוך, ובזה תלך לבטח על דרך האמת, כי המסית והמדיח הרוצה להדיחך אותך ממנו יתברך, הוא יותר גרוע מעובד כוכבים ומזלות, כי הוא בא בנכלי ערמומיות ובלשון חלקה, כאלו רוצה רק לתקן אותך, ליהודי יותר טוב, ובאמת פנימיות כוונתו היא רק להדיחך מעם הוי״ה אלהיך: על־כן ברח לך מכל מיני מסיתים ומדיחים, ותכף ומיד כשרק תשמע שהם

מְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹ נֶגֶד דַּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, אוֹ מִתְלוֹצְצִים מֵאֵיזוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, תֵּדַע שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף וּמֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, וְאַל תֹּאמַר שֶׁהֵם אֵינָם יְכוֹלִים לְקַלְקֵל אוֹתְךָ, כִּי כְּבָר קִלְקְלוּ אֲנָשִׁים הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹלִים וַחֲזָקִים מִמְּךָ עַל־יְדֵי טֻמְאַת פִּיהֶם, וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, וְאַל תִּתְבַּיֵּשׁ לְגַלּוֹתָם וּלְפַרְסָמָם בָּרַבִּים, כְּדֵי לְהַצִּיל עַל־יְדֵי־זֶה אֶת שְׁאָר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יֵרְדוּ אַחֲרֵיהֶם שַׁחַת.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי אָחִי הַיָּקָר, כִּי עַכְשָׁו — קֹדֶם הִתְגַּלּוּת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא בְּקָרוֹב, יִתְרַבּוּ וְיִתְפַּשְּׁטוּ הַמְּסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם, וִידַבְּרוּ כָּל דָּבָר רַע נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה כְּלָל, וְכֵן יָסִיתוּ וְיַדִּיחוּ אֶת אָחֵינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַעֲזֹב וּלְהִתְרַחֵק לְגַמְרֵי מִן הַיַּהֲדוּת, וְיִתְלוֹצְצוּ מִכָּל דָּבָר הַשַּׁיָּךְ אֶל הַקְּדֻשָּׁה — קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיָּסִיתוּ וְיַדִּיחוּ אֶת כֻּלָּם לְדַבֵּר סָרָה עַל הַיְרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר, שֶׁהֵם הַחֲרֵדִים עַל דְּבַר ה׳; צָרִיךְ

שֶׁתֵּדַע, כִּי אֵלּוּ **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** הֵם זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהֵסִית וְהִדִּיחַ אֶת אָדָם וְחַוָּה לִכְפֹּר בַּכֹּל, וְיַעַן שֶׁמָּשִׁיחַ יִתַּקֵּן אֶת חֵטְא אָדָם וְחַוָּה, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת, וּמֵחֲמַת שֶׁהַנָּחָשׁ רוֹאֶה כִּי בְּקָרוֹב יָבוֹא סוֹפוֹ, כִּי מָשִׁי״ח עוֹלֶה נָחָ״שׁ (אתוון דדין כאתוון דדין), כִּי הוּא יִתַּקֵּן אוֹתוֹ, וְהוּא יְתַקֵּן אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת, וְעַל־כֵּן קֹדֶם הִתְגַּלּוּת וּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, יִתְרַבּוּ **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיִגְרְמוּ חֻרְבָּן נוֹרָא בִּרוּחָנִיּוּת וְגַם בְּגַשְׁמִיּוּת, כִּי כְּשֶׁאֵין רוּחָנִיּוּת, וְאֵין מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין גַּם גַּשְׁמִיּוּת, כִּי אֵין הַפַּרְנָסָה וְהַשֶּׁפַע יוֹרְדִים לָעוֹלָם; וְעַל־כֵּן מִצְוָה לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים,** וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מֵהֶם כְּלָל, רַק לֵידַע, כִּי הֵם הֵם זֶהֱמַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, וְהֵם **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנּוֹפְלִים בִּכְפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁנִּגְלֶה לְכֻלָּם מִי הֵם **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים,** הָרוֹצִים לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּהְיֶה לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְלוּלֵא נְשִׁיכַת וְהַסָּתַת הַנָּחָשׁ הָיָה הַכֹּל מְתֻקָּן, וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל

דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא הָיָה חָסֵר לָהֶם שׁוּם דָּבָר, כִּי בְּעֵת שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, פָּסְקָה זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה נִמְשַׁךְ שֶׁפַע גָּדוֹל בָּעוֹלָם, אֲבָל עַל־יְדֵי־אֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים שֶׁשָּׁרְשָׁם הוּא יוֹנָס וְיוֹמְבְּרַס בְּנֵי בִּלְעָם גָּרְמוּ מַה שֶּׁגָּרְמוּ, עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וּמֵאָז נִתְקַלֵּל הַכֹּל וְהוֹלְכִים נָע וָנָד, וְאֵין פַּרְנָסָה, וְאֵין תּוֹרָה, וְאֵין חָכְמָה, אֲבָל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה לוֹחֲמִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בַּנָּחָשׁ שֶׁהוּא כְּלָל הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים, וְהֵם אֵינָם מִתְיָרְאִים מֵהֶם כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַצִּילִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמוֹצִיאִים אוֹתָם מִכְּפִירוּתָם שֶׁכָּפְרוּ, וְזֶה שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שְׁבוּעָה אֲפִלּוּ לַכּוֹפֵר בַּכֹּל, וְנִקְרֵאת: שְׁבוּעַת הֶסֵת, כִּי הַצַּדִּיקִים מְרַחֲמִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיוֹדְעִים אֶת עֹמֶק קְלִפַּת הַנָּחָשׁ שֶׁהוּא הַמֵּסִית וְהַמַּדִּיחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיָּבוֹאוּ לִכְפֹּר בַּכֹּל, וְלוֹמַר לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן תִּקְּנוּ שְׁבוּעָה, וְסָתָם שְׁבוּעָה הִיא בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁהוּא סֵפֶר הַתּוֹרָה, שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם עַל כָּל פָּנִים אֵיזוֹ שַׁיָּכוּת אֶל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְאָט לְאָט מַחְדִּירִים וּמַכְנִיסִים אֱמוּנָה וּתְשׁוּבָה בִּנְשָׁמוֹת־יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְקָרֵב בִּיאַת מָשִׁיחַ (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעָן הֲלָכָה ב׳), וְזֶה גֹּדֶל מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים

הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר — שֶׁיֵּשׁ בְּכֹחָם לְקָרֵב אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָבִיא עַל־יְדֵי־זֶה אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, לוּלֵא שֶׁקָּמִים עֲלֵיהֶם **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים**, וּמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר רַע, וְגוֹרְמִים לְהַרְחִיק נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהֶם, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הֵם מְרַחֲקִים אֶת הַגְּאֻלָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּצַיֵּת אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** — הֵן מִבַּיִת וְהֵן מִבַּחוּץ, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּשֶׁם שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל דָּבָר רַע, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גָּלֵי, בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה וְחֶרְפָּה כְּלָל, כַּאֲשֶׁר מָצוּי עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים עַל־יְדֵי הָרְשָׁעִים הָעֵרֶב רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעָשׂוּ חֻרְבָּן נוֹרָא בֵּין כְּלַל יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵסִיתוּ וְהִדִּיחוּ אֶת רֻבָּם כְּכֻלָּם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִלְבִּישׁוּ אֶת עַצְמָם בְּמִצְוַת יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,

כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** גַּם בְּפָנִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מֵהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ בְּכֹחָם לְהַחֲזִיר לְמוּטָב אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵם **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הָאֵלּוּ, וּמִתְלוֹצְצִים מֵהֶם, וּמוֹצִיאִים שֵׁם רַע עֲלֵיהֶם, וּמִתְלַבְּשִׁים עַצְמָם בְּמִצְווֹת, כְּאִלּוּ הֵם מְקַנְּאִים קִנְאַת ה׳, וּבֶאֱמֶת הֵם מְלֵאִים קִנְאָה סְרוּחָה, כִּי שָׁרְשָׁם הוּא שֹׂרֶשׁ פָּסוּל מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהֵם טְמֵאִים וּמְטַמְּאִים; וְעַל־כֵּן כְּמוֹ שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד עַכְשָׁו מֵהַמְסִיתִים **וְהַמַּדִּיחִים** הַכְּלָלִיִּים, שֶׁהֵם הָעֵרֶב רַב, הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים הַמְדַבְּרִים בְּרֵישׁ גָּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלִי שׁוּם בֹּשֶׁת וְחֶרְפָּה כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן אַתָּה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מֵהַמְסִיתִים **וְהַמַּדִּיחִים** הַפְּרָטִיִּים, שֶׁהֵם הָעֵרֶב רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, וְהֵם מְדַבְּרִים כָּל דָּבָר רַע עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמַּמְשִׁיכִים אֶת דֶּרֶךְ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים מֵבְּחֲרֵי הַדּוֹרוֹת, וּבֶאֱמֶת בְּכַמָּה בְּחִינוֹת הֵם גְּרוּעִים יוֹתֵר מֵהַמְסִיתִים **וְהַמַּדִּיחִים** הַכְּלָלִיִּים, כִּי מֵהֶם, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה זִיק שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, הוּא בּוֹרֵחַ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, אֲבָל אֵלּוּ, הַצְּבוּעִים הַמַּלְבִּישִׁים אֶת עַצְמָם בִּדְמוּת יְרֵאִים, וְהֵם מְדַבְּרִים וּמְסִיתִים **וּמַדִּיחִים** נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים

מַמְשִׁיכֵי דֶּרֶךְ גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹרוֹת הַקְּדוּמִים, מֵבְחֲרֵי הַדּוֹרוֹת, הֵם הַרְבֵּה הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּרוּעִים, וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֵם וּמֵהֲמוֹנָם, וּלְגַלּוֹת אֶת פַּרְצוּפָם הַטָּמֵא, וְלֹא לִירֹא וְלֹא לִפְחֹד מֵהֶם כְּלָל, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי, לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מִכָּל מִינֵי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמְדַבְּרִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הַמְדַבְּרִים נֶגֶד יְרֵאָיו הָאֲמִתִּיִּים, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּבְרַח מֵהֵם וּמֵהֲמוֹנָם, יָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה עַד מְאֹד, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ בְּכֹחָם גַּם לְהַמְשִׁיךְ אוֹתְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר גַּם בְּךָ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לוּלֵא אֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים, יִמַּח שְׁמָם וְזִכְרָם, הַמְדַבְּרִים עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז עַל הַצַּדִּיקִים, וְעָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם; אַשְׁרֵי הַבּוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְחַבֵּר עַצְמוֹ אֶל יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ה.

עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר כֹּבֶד

הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל מִצַּד **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁיֵּשׁ **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** הַמְדַבְּרִים בְּרֵישׁ גָּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל וְעוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם כּוֹפְרִים בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְכֵן יֵשׁ **מְסִיתִים וּמַדִּיחִים** נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהֵם מִתְלוֹצְצִים מֵהֶם, וּמוֹצִיאִים כָּל מִינֵי שֵׁם רַע עֲלֵיהֶם, וּמַשְׁפִּילִים אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְגוֹרְמִים לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְרַחֲקוּ מֵהֶם, וְהַחִלּוּק שֶׁבֵּין **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** הָאֵלּוּ הוּא, כִּי אֵלּוּ שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר בְּפַח יָקוּשׁ, וּמְדַבְּרִים בְּרֵישׁ גָּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם רֻבָּם כְּכֻלָּם פָּרְקוּ עֹל לְגַמְרֵי, וְאֵינָם מְקַיְּמִים כְּבָר שׁוּם מִצְוָה, וְאֵין עֲבֵרָה שֶׁלֹּא עָבְרוּ עָלֶיהָ, וְעַל־כֵּן יְכוֹלִים לְהַזְהִיר וּלְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, כִּי רוֹאִים תֵּכֶף וּמִיָּד בְּעַיִן גְּלוּיָה מִי הֵם, אֲבָל אֵלּוּ **הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים** נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם מְלֻבָּשִׁים בִּלְבוּשִׁים שֶׁל יְרֵאִים, וְאוֹחֲזִים עַצְמָם גַּם כֵּן לִירֵאִים וְצַדִּיקִים, וְהֵם יוֹתֵר מְסֻכָּנִים מֵהָרִאשׁוֹנִים, כִּי מֵהֶם כֻּלָּם נִזְהָרִים וְנִשְׁמָרִים, אֲבָל אֵלּוּ הַצְּבוּעִים הַמְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, מֵהֶם אַף אֶחָד לֹא רָחוֹק, אַדְרַבָּה מַחֲזִיקִים אוֹתָם גַּם כֵּן לִירֵאִים,

וְעַל־כֵּן לֹא נִשְׁמָרִים וְלֹא נִזְהָרִים מֵהֶם, וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גָּדוֹל בְּפִיהֶם הַטָּמֵא וְהַסָּרוּחַ, וְלוֹכְדִים נְשָׁמוֹת טְהוֹרוֹת בְּרִשְׁתָּם, לְהַרְחִיקָם מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִתְרַחֲקוּ גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם יָבוֹאוּ וְיָסִיתוּ אוֹתְךָ נֶגֶד צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמְגַלִּים וּמְפַרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מַמְשִׁיכִים אֶת דַּרְכָּךְ אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ וְצַדִּיקֵינוּ מֵהַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, תֵּדַע כִּי כָּל אֵלּוּ הֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ לוֹהֵט, כִּי הֵם הֵם הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים שְׁלִיחֵי הַשָּׂטָן, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁנּוֹפֵל בְּרִשְׁתָּם, כִּי כְּבָר קִלְקְלוּ הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וְהֶאֱרִיכוּ אֶת הַגָּלוּת, וְגָרְמוּ מַה שֶּׁגָּרְמוּ, אוֹי לָהֶם, וְאוֹי לְנַפְשָׁם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּבְרַח מֵהֶם, וְיַדְבִּיק עַצְמוֹ דַּוְקָא בְּהַצַּדִּיקִים הָאֵלּוּ הַמּוֹסְרִים נַפְשָׁם לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ו.

אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי בַּדּוֹר הַזֶּה נִתְרַבּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכְדוּ בִּרְשָׁתָם

הַטָּמֵא אֶת רֹב מִנְיָן וְרֹב בִּנְיָן כְּלַל יִשְׂרָאֵל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אֲשֶׁר הַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ יוֹתֵר קָשָׁה וְיוֹתֵר כְּבֵדָה מִכָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁכְּבָר סָבַלְנוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי הֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְכְפֹּר בַּכֹּל, וּלְהִתְלוֹצֵץ מִכָּל הַכָּרוּךְ בַּיַּהֲדוּת, וּבַעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים גַּם בִּפְנִים יֵשׁ מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, הַמְלַמְּדִים זְכוּת עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם לוֹכְדִים נְשָׁמוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁגַּם הֵם יִתְעָרְבוּ בֵּין אֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים, וְרַבֵּינוּ, זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, צָעַק, שֶׁאָסוּר לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַמֵּסִית (עַיֵּן סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן פ״ח): אֵין מְלַמְּדִין זְכוּת עַל הַמֵּסִית, כִּי בְּנָקֵל לִפֹּל בְּפַח יָקוּשׁ, וְגַם־כֵּן לִכְפֹּר בַּכֹּל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כַּאֲשֶׁר הַמְצִיאוּת הֶרְאָתָה אֶת שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, וְלֹא יַשִּׂיגוּן אָרְחוֹת חַיִּים, וּמִי שֶׁנִּכְנַס בֵּין הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים נִתְפָּס וְנִלְכָּד בִּרְשָׁתָם הַטְּמֵאָה, וְאָמַר רַבֵּינוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שָׁם, אוֹת הַרְחָקַת רְשָׁעִים, סִימָן י״ז): אַל תְּדַבֵּר עִם הַמְסִיתִים, אֲפִלּוּ לְהוֹכִיחָם וּלְקָרְבָם, כִּי בְּנָקֵל שֶׁהֵם יַהַפְכוּ אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִכָּל מִינֵי כִּתּוֹת מְסִיתִים וּמַדִּיחִים הַמְדַבְּרִים בְּגַאֲוָה עָתָק וָבוּז נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וּבָזֶה יִשָּׁאֵר בִּקְדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיִזְכֶּה לְהָקִים דּוֹרוֹת

יראים ושלמים, ובנים ובני בנים בעלי אמונה יזכה לראות; אשרי המצית!

ז.

אחי היקר! עליך לדעת, כי עקר אריכות הגלות המרה הזו עכשו היא רק על־ידי אלו המסיתים והמדיחים את נשמות ישראל מאחרי המקום ברוך הוא, ומעבירים על הדת את כלל נשמות־ישראל, כי הם מוליכים אותם שולל, כאלו יש להם כבר איזו מלכות וממשלה בישראל, אבל באמת הם טמאים ומטמאים, כופרים ואפיקורסים גדולים, וכל מגמתם היא רק למחק את שם ישראל וזכרו האמתי, ורוצים להחליף את צביון כלל ישראל, שיהיה ככל הגויים בית ישראל; והם מסיתים ומדיחים נגדו יתברך וננגד התורה הקדושה, אשר זה החרבן הגדול פי אלפים ורבבות וכו׳, מכל החרבנות שהיו מאז גלותנו בעוונותינו הרבים, כי זו שטנה של נצח, ויש להמסיתים והמדיחים כחות עצומים לטמא ולהשחית את כלל נשמות ישראל בנאוף, שהתירו ערוות לגמרי, ופרצו כל הפרצות, והם מערבים כל מיני פסולים

ופסולות, גויים וגויות בין אחינו בני ישראל, ומרבים
ממזרים, והורידו את כל זיק הבשה מפניהם הטמא,
ונואפים כלבים, ועוברים על אסורי כריתות ממש, כי
אין לך אסור ערוות שלא עוברים על זה, ועוד **מסיתים**
ומדיחים את כלליות נשמות ישראל שיעשו
כמעשיהם, ומתלוצצים מתורתנו הקדושה, וכופרים
בעקר, וכל זה כבר היום גלוי ומפרסם לעיני כל בעין
בשר, וגם הם אינם מתבישים כלל ממעשיהם, ואדרבה
עוד מתפארים בזה, איך שהם מערבים זכרים ונקבות
לטמאותם בכל מיני נאוף ושקוץ ותעוב, ועל־ידי־זה
ממילא כבר נכנס בהם ארס הכפירות והאפיקורסות, כי
תכף ומיד כשאדם נופל בנאוף, הוא כופר בכל; על־כן
ראה, אהובי, אחי היקר, לברח מהם ומהמונם, ואל
תתחבר עמהם כלל בשום פנים ואפן, ואל תתן שום
כחות לאלו **המסיתים והמדיחים**, ואל יפתה אותך
יצרך, כאלו בשביל להציל משהו מתר להתחבר
עמהם, כי הכל הבל ורעות רוח, ואין פועלים אצלם
כלל, אדרבה בזה שיראים וכשרים מתחברים עם
מסיתים ומדיחים, נותנים להם כחות עצומים להוציא
מהכח אל הפעל טמאת כונתם, כי מתלבשים עצמם
בכח היראים, ועל־כן כל אלו המתחברים עצמם אל

מְסִיתִים וּמַדִּיחִים בְּאֵיזוֹ צוּרָה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, עֲתִידִים לִתֵּן עַל זֶה אֶת הַדִּין, וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה קִלְקְלוּ כְּבָר, וְהַקּוֹלָר מֻנָּח עַל צַוָּארָם; אוֹי לָהֶם, וְאוֹי לְנַפְשָׁם!

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי כָּל אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז נֶגֶד צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הַמְגַלִּים וּמְפַרְסְמִים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, וְהֵם מְגַלִּים אֶת הַלְּמוּדִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל צַדִּיק הָאֱמֶת מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, כָּל אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם, עָלֶיךָ לֵידַע, שֶׁהֵם הֵם הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים שֶׁצְּרִיכִים לִבְרֹחַ מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם, כִּי אֲוִיר פִּיהֶם טָמֵא וּמְטֻמָּא, וּמוֹלִידִים אֲוִיר אַרְסִי שֶׁל נָאוּף, וּמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אֶל אֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים הוּא יִפֹּל בִּבְאֵר שַׁחַת שֶׁלֹּא יוּכַל אַחַר־כָּךְ לָצֵאת, וְאַף שֶׁאֵלּוּ הָרְשָׁעִים — הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים בָּאִים בִּנְכְלֵי עַרְמוּמִיּוּת, וְתוֹלִים אֶת עַצְמָם בְּאִילָן גָּדוֹל, כְּאִלּוּ קִבְּלוּ דִּבְרֵיהֶם וְקַבָּלָתָם — לַחֲלֹק עַל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מֻרְבּוֹתֵיהֶם שֶׁהָיוּ מַלְאֲכֵי מַעְלָה וּשְׂרָפִים וְכוּ', תֵּדַע כִּי הַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וְהַכֹּל נִמְשָׁךְ מִלְּמוּדִים נְפוּלִים וּמִכָּל מִינֵי טָעֲיוֹת

שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהֶם, עַד שֶׁמְּהַפְּכִים וְשָׂמִים אוֹר לְחֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ לְאוֹר, וְהַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי לְמוּדָם הוּא מֵאַלְפִּין הַנְּפוּלִים, שֶׁמִּשָּׁם מְקַבְּלִים הַשֵּׁדִין יְהוּדָאִין (עַיֵּן לְקוּטֵי מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ"ח), וּמֵאֵלּוּ הָאַלְפִּין הַנְּפוּלִים הֵם מַמְשִׁיכִים כֹּחוֹת טְמֵאִים לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ נְשָׁמוֹת כְּשֵׁרוֹת, שֶׁיִּתְרַחֲקוּ עַצְמָם מֵהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַמְגַלִּים עַל־יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָתָם בַּפֶּה וְעַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת סִפְרֵיהֶם בִּכְתָב אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי כָּזֶה, שֶׁעוֹד לֹא נִתְגַּלָּה לְעוֹלָמִים, כִּי אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים זָכוּ לְהָאַלְפִּין בְּקֻדְשָׁה, שֶׁהֵם מְגַלִּים, אֲשֶׁר אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם נִמְצָא בְּכָל מָקוֹם, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְקָרֵב אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהָאִיר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד גַּם כֵּן אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל לֹא כֵּן אֵלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמְחָרְפִים אֶת יִרְאֵי הַשֵּׁם וְהֵם הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים, הֵם מְקַבְּלִים כֹּחָם מֵהָאַלְפִּין הַנְּפוּלִין, כִּי אֶצְלָם נֶחְשָׁךְ אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דָּבָר רַק לִרְדֹּף אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּלְדַבֵּר עֲלֵיהֶם בְּפִיהֶם הַטָּמֵא וְהַסָּרוּחַ, אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל, כִּי הֵם רוֹצִים לְרַחֵק אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵהַצַּדִּיקִים

הַקְּדוֹשִׁים הַיְכוֹלִים לִמְצֹא בְּתֹקֶף הַקְּלִפּוֹת אֶת הָאַלְפִּין, חֲמִשָּׁה אַלְפִּין כְּנֶגֶד חָמֵשׁ תֵּבוֹת אֱלֹהִים, שֶׁהֵן תַּכְלִית הַטֶּבַע מִדַּת הַדִּין, וְעַל־כֵּן דַּוְקָא מֵאֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים כָּל הַצָּרוֹת בָּאוֹת, וְהֵם מַאֲרִיכִים אֶת הַגָּלוּת, כִּי אִם לֹא הָיוּ מוֹנְעִים אֶת אָחֵינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלְּקַבֵּל מֵהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְהָיוּ מַנִּיחִים אוֹתָם לִלְמֹד בְּסִפְרֵי הַצַּדִּיקִים, אָז הָיִינוּ כְּבָר נִגְאָלִים לְגַמְרֵי, וְהָיִינוּ זוֹכִים לְבִיאַת מָשִׁיחַ וּלְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁהֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַאֲרִיכִים אֶת הַגָּלוּת, וְאָנוּ בּוֹכִים בְּכָל לַיְלָה בְּעֵת חֲצוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבָר תִּתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה וְהַנֶּעֱלֶמֶת שֶׁל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים מֵהָאַלְפִּין דִּקְדֻשָּׁה — לְגַלּוֹת אֶת אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה, וּכְלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִתְקָרְבוּ כְּבָר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁמֹר עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, מִכָּל מִינֵי כִּתּוֹת שֶׁל מְסִיתִים וּמַדִּיחִים, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תִּשְׁמַע

שמזלזלים אפלו במצוה אחת, חס ושלום, תדע כי הם הרשעים וקלי העולם, שלוחי השטן, מכל שכן כהיום רואים כבר בגלוי מי הם המסיתים והמדיחים טמאים ומטמאים, ומזלזלים וכופרים בכל המצוות ובכל התורה כלה, מחללים שבת בריש גלי, ואוכלים את בשר החזיר והגמל והחמור, בלי בושה, והתירו את הערוית בפרהסיה, ומערבים את נשמות ישראל באמות העולם, ומתחתנים עמהם, ומעודדים נשואי תערבת, רחמנא לצלן, ואם־כן בודאי צריכים לברח מאלו המסיתים והמדיחים כמו שבורחים מאש שורף, כי בודאי מי שיתחבר אליהם, אפלו בלא מתכוין, לבסוף יהיה כמותם, כי שאני מינות דמשכי, ובפרטיות מינות וכפירות כזאת הגרועה יותר מכל מיני עבודות זרות שבעולם, בודאי צריכים לברח מהם ומהמונם, וישמר את בניו ובנותיו שלא יתחברו אל אלו המסיתים והמדיחים, וירבה לספר בביתו את גריעות מעשיהם ואת כוונותיהם הטמאות, למען שיתרחקו בניו ובנותיו ובני ביתו ומשפחתו מכל אלו הרשעים וקלי העולם, ששמו מגמה אחת לפניהם — איך לעקר את זכר היהדות והאמונה מלבות אחינו בני ישראל, ועל־כן איך תוכל להטעות עצמך, כאלו יש איזה ממש בהם,

וכאלו הם יכולים לעזור, הלא מסית ומדיח מורידין אותו ולא מעלין, ובפרטיות אלו הרשעים שהעבירו כבר את רב מנין ובנין כלל ישראל על דתם בלי שום גזמה כלל, אם־כן איך מתר להתחבר עמהם?! ואיך מתר לדונם לכף זכות?! כי בודאי יתפס ברשתם הטמאה; ועל־כן אהובי, אחי היקר, ראה לברח מכל מיני מסיתים ומדיחים, ואל תתחבר עמהם כלל, וברח לך רק אל יראים וכשרים אמתיים, אשר מאמינים בו יתברך בתמימות ובפשיטות גמור, כאשר האמינו אבותינו ורבותינו הקדושים, ואל תזיז שום זיז כל שהוא מכל מה שילמדו אותך ומכל מה שראית אצל אבותיך ואבות אבותיך, ואז תלך לבטח דרכך, ותעמיד דורות ישרים יהודים אמתיים; אשריך ואשרי חלקך!

י.

אחי היקר! ראה לאחז עצמך רק אצל יראים וכשרים, יהודים תמימים המקיימים את תורת השם בתמימות ובפשיטות גמור, ומוסרים את נפשם על כל מצוה ומצוה ועל כל מנהג ישראל, כי דוקא הם היהודים האמתיים, ודוקא על ידיהם ישאר שם וזכר

לְיִשְׂרָאֵל, וְדַוְקָא הֵם יְקַבְּלוּ פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, לֹא כֵּן אֵלּוּ הַמְסִיתִים וְהַמַּדִּיחִים הַמְדַבְּרִים בְּגַאֲוָה וּבְבוּז עָלָיו יִתְבָּרַךְ וְעַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם יוֹצְאִים לְגַמְרֵי מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְאִשָּׁם לֹא תִּכְבֶּה, וְיִשָּׁאֲרוּ לְחֶרְפַּת וּלְדֵרָאוֹן עוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶם, וְאַשְׁרֵי מִי שְׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹחֵז עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

מִי הַשַּׁקְרָן

יְגַלֶּה לַכֹּל, אֵיךְ שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע הוּא הַשַּׁקְרָן, וּמַטְעֶה אֶת בְּנֵי אָדָם בְּכָל מִינֵי שְׁקָרִים וְנִכְלֵי עַרְמֻמִּיּוּת, וְכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה רַק לְרַחֲקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, יֵדַע שֶׁהוּא שַׁקְרָן גָּדוֹל, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ.

★

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן,
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי **נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי **נָתָן מִבְּרֶסְלֶב**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהַ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר: כָּל מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אוֹ נֶגֶד הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אוֹ נֶגֶד אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים, הוּא הַשַּׁקְרָן הַכִּי גָּדוֹל, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעז)

קוּנְטְרֵס

מִי הַשַּׁקְרָן

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר הַיֵּצֶר הָרַע דּוֹמֶה לְמִי שֶׁהוֹלֵךְ וְרָץ בֵּין בְּנֵי אָדָם, וְיָדוֹ סְגוּרָה, וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה בְּתוֹכָהּ, וְהוּא מְרַמֶּה בְּנֵי אָדָם, וְשׁוֹאֵל לְכָל אֶחָד — מָה אֲנִי אוֹחֵז? וּלְכָל אֶחָד נִדְמֶה, כְּאִלּוּ הוּא אוֹחֵז מַה שֶּׁהוּא מִתְאַוֶּה, וְעַל־כֵּן הַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו, כִּי כָּל אֶחָד סוֹבֵר, שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶּׁהוּא חָפֵץ, וְאַחַר־כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ אֶת יָדוֹ, וְאֵין בָּהּ כְּלוּם, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מְרַמֶּה אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְהַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו, וּמְרַמֶּה אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְאָדָם, כְּאִלּוּ יֵשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶּׁהוּא חָפֵץ, כָּל אֶחָד כְּפִי שִׁטְיוֹתָיו וְתַאֲוָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ בַּסּוֹף, הוּא פּוֹתֵחַ

אֶת יָדוֹ וְאֵין בָּהּ כְּלוּם, כִּי אֵין מִי שֶׁיִּמַּלֵּא תַּאֲוָתוֹ אֶצְלוֹ, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן, שֶׁקֶר וְכָזָב; וְעַל־כֵּן מִי הַשַּׁקְרָן? זֶה הַיֵּצֶר הָרַע בְּעַצְמוֹ, שֶׁמַּטְעֶה אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי עַרְמֻמִּיוּת, וּמְשַׁגֵּעַ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת, וּבָא אֵלָיו בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, הַכֹּל כְּדֵי לְהַסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵלֵךְ שׁוֹבָב, וּלְבַסּוֹף יִפֹּל לִבְאֵר שַׁחַת מַמָּשׁ: עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתְךָ וּמִדִּמְיוֹנְךָ, וְתִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע מוֹלִיךְ אוֹתְךָ שׁוֹלָל מַמָּשׁ, וְתִתְעוֹרֵר וְתָקוּם לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

ב.

וְאָמַר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּל הַתַּאֲוֹוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הֵן נִדְמוֹת כְּמוֹ עַמּוּדֵי אוֹר, הַנִּכְנָסִים בַּבַּיִת מִן אוֹר הַחַמָּה, כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁבַּחוּץ מְאִירָה הַחַמָּה בְּתֹקֶף, נַעֲשֶׂה כְּמוֹ עַמּוּד שֶׁל אָבָק מֵהַבַּיִת עַד הַחוּץ, וּכְשֶׁרוֹצִים לִתְפֹּשׂ אֶת הָעַמּוּד בְּיָדוֹ, אֵינוֹ אוֹחֵז שׁוּם דָּבָר, כִּי הַכֹּל דִּמְיוֹן וְהֶבֶל, כָּךְ הוּא הַיֵּצֶר הָרַע וְתַאֲוֹוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל הוּא שֶׁקֶר גָּדוֹל, וְאֵין בְּיַד הָאָדָם אַחַר־כָּךְ כְּלוּם; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר,

לְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב, וְתֵדַע וְתָבִין מִי הַשַּׁקְרָן הָרוֹצֶה לְהַטְעוֹתְךָ, לְהוֹלִיךְ אוֹתְךָ שׁוֹלָל, וּלְרַחֵקְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁמֹר עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ מְאֹד מְאֹד, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרַק תִּכָּנֵס בְּךָ אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שֶׁעֵינֶיךָ יִרְצוּ לְהַטְעוֹת אוֹתְךָ, כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזוֹ גַּשְׁמִיּוּת נִמְצֵאת מִבִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תֵּדַע, שֶׁזֶּהוּ הַשַּׁקְרָן, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם מַטְעִים אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, וּבְכָל פַּעַם קָם אֵיזֶה שַׁקְרָן וְצָבוּעַ, וּמוֹלִיךְ שׁוֹלָל אֶת הֲמוֹן הָעָם וְכֻלָּם רָצִים אַחֲרָיו, וְהוּא אוֹחֵז כְּאִלּוּ אֶת יָדוֹ סְגוּרָה, הַיְנוּ שֶׁאֵין אַף אֶחָד יוֹדֵעַ מַהוּתוֹ הָאֲמִתִּית, רַק הוּא נִדְמֶה כְּאָדָם סָגוּר וְגָנוּז, נֶעֱלָם וְנִסְתָּר, וְהַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו, וְכָל אֶחָד חוֹשֵׁב כְּאִלּוּ יֵשׁ בּוֹ מַשֶּׁהוּ, וּכְאִלּוּ עִנְיָנוֹ הוּא אֶצְלוֹ, וְכָכָה מוֹלִיךְ הֲמוֹן רַב שׁוֹלָל, וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁפּוֹתֵחַ אֶת יָדוֹ, רוֹאִים, שֶׁהַכֹּל הָיָה רַק דִּמְיוֹן וָהֶבֶל, וְלַשָּׁוְא רָצוּ אַחֲרָיו כְּקוֹרֵא בֶּהָרִים, כִּי הָאָדָם הַזֶּה הָיָה סְתָם שַׁקְרָן, וְהַטָּעָה כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, וּלְבַסּוֹף מְאוּמָה אֵין בְּיָדָם,

וּבֶאֱמֶת בְּעִנְיָן זֶה יֵשׁ נִסָּיוֹן גָּדוֹל, כִּי מִי יוֹדֵעַ בֶּאֱמֶת מִי הַשַּׁקְרָן? אֲבָל כְּלָל זֶה תִּקַּח בְּיָדְךָ — אִם אֵין אַתָּה מִתְעַלֶּה בְּיִרְאַת שָׁמַיִם עַל יָדוֹ, וְאִם אֵין אַתָּה מַתְחִיל לְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל יָדוֹ, וְאִם אֵין אַתָּה מַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, יָדוֹעַ תֵּדַע, שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא שַׁקְרָן, וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁיִּפָּתְחוּ דַּעְתְּךָ וְלִבְּךָ, תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ בְּהֶבֶל וָרִיק, וּמְאוּמָה לֹא יִהְיֶה נִשְׁאָר בְּיָדְךָ, כִּי הַלָּה יִפְתַּח כְּבָיְכוֹל אֶת יָדוֹ, וְתִרְאֶה, שֶׁאֵין שָׁם כְּלוּם, וְלַשָּׁוְא עָמַלְתָּ וְהִתְיַגַּעְתָּ לָרוּץ וְלִרְדֹּף אַחֲרָיו, כִּי הוֹלִיךְ אוֹתְךָ שׁוֹלָל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַךְ אָז יִהְיֶה כְּבָר מְאֻחָר, עַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אִיפֹה, בְּנִי, וְלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁתְּקַבֵּל יִרְאַת שָׁמַיִם, וְיָאִירוּ בְּךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן תְּקַבֵּל שָׁם הַתְמָדָה בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּתְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, יָדוֹעַ תֵּדַע, כִּי דַּיְקָא שָׁם הוּא מְקוֹם אֱמֶת, וְרָאוּי וְנָכוֹן לְהִשָּׁאֵר שָׁם, אֲבָל אִם אֵין בְּיָדְךָ כְּלוּם, וְעוֹבֵר עָלֶיךָ יוֹם אַחַר יוֹם בְּלִי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבְלִי קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, וְאַתָּה מִתְרַשֵּׁל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מִתְפַּלָּה, וְהָאֱמוּנָה נִתְקָרְרָה אֶצְלְךָ, יָדוֹעַ תֵּדַע, כִּי הַמָּקוֹם הַהוּא הוּא מְקוֹם שֶׁקֶר, וְרָאוּי לִבְרֹחַ מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁרָצִים וּבוֹרְחִים מֵחַיָּה רָעָה וְלִסְטִים מְזַיְּנִים.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים תִּכָּנֵס בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ מַחֲשָׁבָה וּשְׁאֵלָה — מִי הַשַּׁקְרָן? עָלֶיךָ לָדַעַת, מִי שֶׁמְּסִית אוֹתְךָ, שֶׁתִּהְיֶה שָׁבוּר וְרָצוּץ, וּכְבָר אֵין לְךָ תִּקְוָה, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא תּוּכַל לְהִשְׁתַּנּוֹת מֵרֹעַ מַעֲשֶׂיךָ וְכוּ׳, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הוּא הוּא הַשַּׁקְרָן הֲכִי גָּדוֹל, כִּי בֶּאֱמֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עֲדַיִן חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ, כִּי אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, הוּא יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, וְיָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הַמַּעֲלוֹת וְהַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא, וְרוֹצֶה, שֶׁכָּל אֶחָד יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו, וְהוּא מְקַבֵּל אֶת הַשָּׁבִים, וּמוֹחֵל לָהֶם עַל הַכֹּל; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתִהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁזָּכִיתָ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, וְאַל יַטְעֶה אוֹתְךָ שׁוּם שַׁקְרָן, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה וְתַקָּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, תִּלְעַג לוֹ וּתְדַבֵּק עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּדְבֵקוּת אֱמֶת, וְתֵדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה

וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַה שַּׁיָּךְ, שֶׁאֵין לְךָ תְּקוָה וְתַקָּנָה, רְאֵה לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה רַק עַל הָאֱלֹקוּת הַמְחַיֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְכָל מַה שֶּׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן תִּכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת וְעַל־כֵּן אַ׳ל תַּ׳שְׁלִיכֵנוּ מִ׳לְּפָנֶיךָ, רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱ׳מֶ׳ת׳, כִּי זֶה עִקַּר הָאֱמֶת, שֶׁלֹּא תִּיָּאֵשׁ עַצְמְךָ מִלְּבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, שֶׁלֹּא תִּרָּחֵק עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְהוּא בְּוַדַּאי לֹא יַשְׁלִיךְ אוֹתְךָ, רַק יְקַבֵּלְךָ בֶּאֱמֶת, אִם רַק תַּחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הָאֱמֶת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בָּהֶם, וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁהָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי זוֹכֶה לָבוֹא לְהַכָּרָה זוֹ, אֲזַי מִדַּבֵּק עַצְמוֹ בְּעֶצֶם הָאֱמֶת, וְהוּא כֻּלּוֹ אֱמֶת, וּמֵאִיר בּוֹ תָּמִיד אוֹר הָאֱמֶת, אֲבָל אִם אֵין הָאָדָם רוֹצֶה לְקַבֵּל יְדִיעָה זוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁכּוֹפֵר בְּכָל זֶה, הוּא

מְקוֹר הַשֶּׁקֶר, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִמְּצוֹרַע וּמִנֶּגַע צָרַעַת, אֲשֶׁר הִיא מַחֲלָה מְדַבֶּקֶת, כִּי כָּל מִי שֶׁכּוֹפֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמֵּעֵז לְדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הוּא צָרוּעַ, אֲשֶׁר צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא יַדְבִּיק אוֹתְךָ בְּזֶהֲמַת טִנּוּף מַחֲלָתוֹ הַמְדַבֶּקֶת, כִּי הַשֶּׁקֶר הוּא מְקוֹר הַזֶּהֲמָה וְהַטִּנּוּף, קִיא, צוֹאָה מַמָּשׁ, וְגוֹרֵם לְכָל מִינֵי חֳלָאִים רָעִים, מָרִים וְקָשִׁים עַד מְאֹד, כִּי לְהַפּוֹךְ — מִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁבּוֹא יָבוֹא הַיּוֹם, הַשָּׁעָה וְהָרֶגַע, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, תִּפָּרֵד נִשְׁמָתוֹ מִגּוּפוֹ, וְהַנִּשְׁמָה תַּעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְתִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ, וְכֵן הַגּוּף לִקְבוּרוֹת יוּבַל, וְיִטָּמֵן בָּאָרֶץ, וְשָׁם יִזְדַּכֵּךְ בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׁקִּידָה עֲצוּמָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִזְכּוֹת עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, שֶׁגַּם גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי יִזְדַּכֵּךְ, וְיִהְיֶה כְּלִי לְגַבֵּי הָאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, לֹא כֵן מִי שֶׁעוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל זֶה, תֵּדַע שֶׁהוּא הַשַּׁקְרָן הַכּוֹפֵר בַּכֹּל, וּכְשֶׁיִּשְׁאַל אוֹתְךָ מִשֶּׁהוּ "מִי הַשַּׁקְרָן"? תֹּאמַר לוֹ: מִי שֶׁעוֹקֵר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְלוֹצֵץ מִכָּל זֶה, וְחוֹלֵק עַל זֶה, הוּא הַשַּׁקְרָן הֲכִי גָּדוֹל, וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ

כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִמְּצוֹרָע, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַחֲלָה מְדַבֶּקֶת; אַשְׁרֵי הַנִּזְהָר מִכָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְיֹאמַר לְךָ, שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר תַּקָּנָה וְתִקְוָה, תֵּדַע כִּי הוּא שַׁקְרָן, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה, וְעִקַּר הַתִּקְוָה שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְהִתְעַלּוֹת אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, וּלְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, וְאַף שֶׁיִּרְצוּ לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ הֲלֹא כְּבָר עָשִׂיתָ בְּחַיֶּיךָ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, וְחָטָאתָ כָּל־כָּךְ, וְנִטְמֵאתָ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, עִם כָּל זֹאת תֵּדַע, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הָאֱמֶת, וְקָרוֹב הַשֵּׁם לְכָל קֹרְאָיו, לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת (תְּהִלִּים קמ״ה), וְאִם חוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, בְּלֵב טָהוֹר וְנָכוֹן, אָז מִיָּד מְקַבְּלָם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְשׁוּם מְקַטְרֵג כְּלָל, כְּמַאֲמָרָם (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פ״ח): בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָאָדָם הָרִאשׁוֹן, נַעֲשׂוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת כִּתּוֹת כִּתּוֹת, חֶסֶד אוֹמֵר — יִבָּרֵא, וֶאֱמֶת אוֹמֵר אַל יִבָּרֵא, שֶׁכֻּלּוֹ שְׁקָרִים, מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל אֶת הָאֱמֶת, וְהִשְׁלִיכוֹ

לָאָרֶץ, כִּי אִם אוֹמֵר — אַל יִבָּרֵא, וּמְקַטְרֵג עַל הָאָדָם, סִימָן שֶׁאֵין זֶה אֱמֶת; עַל־כֵּן כְּשֶׁתִּרְצֶה לָדַעַת מִי הַשַּׁקְרָן, תֵּדַע — אִם הוּא רוֹצֶה לְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא הַשַּׁקְרָן, וַאֲפִלּוּ שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשׁ הַיִּרְאָה, כְּאִלּוּ שֶׁאֵין לְךָ כְּבָר תַּקָּנָה מֵרֹב חֲטָאֶיךָ, תֵּדַע, שֶׁהַכֹּל שֶׁקֶר, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וְחָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, וְאַף שֶׁכְּבָר עָשׂוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ, כִּי עַד יוֹם מוֹתָן יְחַכֶּה לָהֶן, אִם יָשׁוּבוּ, מִיָּד יְקַבְּלָן, מִכָּל שֶׁכֵּן אִם תִּשְׁמַע מִינִין, אֶפִּיקוֹרְסִים וְכוֹפְרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמִּתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מָצוּי עַכְשָׁו, אֲשֶׁר נִתְרַבּוּ כָּל מִינֵי עֵרֶב רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וּמְדַבְּרִים כְּנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְחוֹקְקִים חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁהֵם הַשַּׁקְרָנִים, אֲשֶׁר צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת, וְלֹא לְהִתְעָרֵב עִמָּהֶם כְּלָל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן, שֶׁלֹּא לִתֵּן לָהֶם שׁוּם כֹּחַ, כִּי אָסוּר לָשֶׁבֶת עִמָּהֶם יַחַד, כִּי הֶבֶל פִּיהֶם מַזִּיק, כִּי הֵם חוֹלִים בְּחוֹלַאַת מְדַבֶּקֶת, כִּי מִי שֶׁמֵּעֵז פָּנָיו לְדַבֵּר בְּרֵישׁ גָּלֵי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכוֹפֵר בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, תֵּדַע שֶׁהוּא אִישׁ חוֹלָנִי, וְנַפְשׁוֹ מְזֹהֶמֶת בְּכָל מִינֵי טֻמְאוֹת, וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ,

וְאַף שֶׁהוּא יִתְלוֹצֵץ גַּם מִדִּבּוּרִים אֵלּוּ, כַּאֲשֶׁר מָצוּי, שֶׁהַמִּנִּין, הָאֶפִּיקוּרְסִים וְהַכּוֹפְרִים מַחְדִּירִים בְּתַלְמִידֵיהֶם כָּל מִינֵי לֵיצָנוּת לְהִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הֵם טְמֵאִים וּמְטֻמָּאִים, חוֹלִים בְּכָל מִינֵי חֳלִי נֶפֶשׁ, וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם, וְאָז דַּוְקָא, כְּשֶׁתִּזָּהֵר בְּכָל זֶה, תַּעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁלוֹם.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! אִם תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא תִּתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, רַק תְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גָּלֵי, וְלֹא תִּתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם מַלְעִיג וּמִתְלוֹצֵץ, מִשּׁוּם כּוֹפֵר וָלֵץ, רַק תֹּאחַז עַצְמְךָ בְּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְתַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אֶת הָאֱמֶת, שֶׁהִיא אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר, כְּמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ: כְּשֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים וְהַשַּׁקְרָנִים בָּעוֹלָם, וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל יֵשׁ צַדִּיק אֶחָד, שֶׁאֵינוֹ

מִתְפַּעֵל מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת, וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּרֵישׁ גָּלֵי, וּמַרְבֶּה בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים, לוֹ דָּוְקָא יֵשׁ כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְבַטֵּל אֶת הַשֶּׁקֶר וְהַחֹשֶׁךְ, כִּי מְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מֵהַחֹשֶׁךְ; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַחֲזִיק תָּמִיד בְּמִדַּת הָאֱמֶת, וּזְכֹר אֲשֶׁר חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — אֱמֶת (שַׁבָּת סג.), וּכְשֶׁאוֹחֲזִים בַּחוֹתָם, כְּבָר אוֹחֲזִים בְּהַכֹּל, כִּי חוֹתָמוֹ שֶׁל הָאָדָם זֶה כָּל הָאָדָם, וּכְמוֹ־כֵן כִּבְיָכוֹל — כְּשֶׁרַק אוֹחֲזִים בְּמִדַּת הָאֱמֶת, כְּבָר מַחֲזִיקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְגַּלִּים לוֹ אוֹרוֹת צַחֲצָחוֹת, רָזִין וְסִתְרֵי תוֹרָה, כְּמַאֲמָרָם (יַלְקוּט הָאֲזִינוּ, רֶמֶז תתקמ״ב): עוֹשֶׂה אָדָם עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֱמֶת, מוֹסְרִין לוֹ מַלְאָךְ מְדַבֵּר אֱמֶת, וּמְגַלֶּה לוֹ רָזִין וְסִתְרֵי נִסְתָּרוֹת; וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה, וּפְתַח אֶת לִבְּךָ וְתָבִין — מִי הַשַּׁקְרָן, כְּדֵי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְאַל תְּחַבֵּר עַצְמְךָ עִמּוֹ כְּלָל, רַק הַדְבֵּק עַצְמְךָ בְּאוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָכָל שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, כְּמוֹ־כֵן תֹּאחַז בְּמִדַּת הָאֱמֶת, וְתוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְתִגְרֹם טוֹבוֹת רַבּוֹת לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְתַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה

אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְשׁוּם בְּרִיָּה לֹא תֵּדַע מֵאַיִן בָּאִים אֵלֶיהָ הָרְהוּרֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּהּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמֵּשִׂים לֵב אֶל כָּל דִּבְרֵינוּ אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ וְטוֹב לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא!

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ כָּל יְמֵי חַיָּיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר, וְאַל יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהוּא כְּבָר אוֹחֵז בְּאֵיזוֹ אֱמֶת, כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ יוֹדֵעַ מִי הַשַּׁקְרָן, וְעַל־כֵּן בְּכָל פַּעַם יִבְדֹּק עַצְמוֹ, פֶּן וְאוּלַי מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא עֲדַיִן מָלֵא שְׁקָרִים, כִּי כְּשֶׁהָאָדָם מְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ הֵיטֵב, וְרוֹאֶה אֵיךְ שֶׁנִּטְבָּע בְּשֶׁקֶר, וַאֲפִלּוּ כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא גַּם כֵּן בְּשֶׁקֶר גָּדוֹל, וְאָז אִם הוּא צוֹעֵק עַל זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִתְאַוֶּה וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לָבוֹא אֶל הָאֱמֶת, אָז כֵּיוָן שֶׁהוּא מְעוֹרֵר עָלָיו אֶת מִדַּת הָאֱמֶת שֶׁהִיא סוֹד — רֹאשׁ תּוֹךְ סוֹף, אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן, וּמִבִּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים. הַיְנוּ הָאֱמֶת הִיא מֵהַתְחָלָה וְעַד הַסּוֹף, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִבְרָא עַל־יְדֵי אוֹתִיּוֹת הָאָלֶף־בֵּית בְּסוֹד — בִּדְבַר הַוָ״ה שָׁמַיִם

נַעֲשׂוּ, וְאוֹתִיּוֹת אֱ״מֶ״ת׳ הֵן: רֹאשׁ תּוֹךְ סוֹף, הַיְנוּ כִּי אָלֶ״ף הִיא רֹאשׁ הָאוֹתִיּוֹת, מֶ״ם הִיא אֶמְצַע הָאוֹתִיּוֹת, תָּי״ו הִיא סוֹף הָאוֹתִיּוֹת, וְזֶהוּ אֱ״מֶ״ת׳, שֶׁמְּרַמֶּזֶת עַל שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהוּא הָיָה, הֹוֶה וְיִהְיֶה, אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן, וּמִבִּלְעֲדַי אֵין אֱלֹהִים, כִּי רַק הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין זֻלָתוֹ נִמְצָא, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה מְעוֹרְרִין עָלָיו מִלְמַעְלָה גַּם־כֵּן אוֹתָהּ הַמִּדָּה, כִּי בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין עִמּוֹ וּכְפִי הִתְעוֹרְרוּתוֹ וְהִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ,כֵּן נִמְשָׁךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה; וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי כִּסּוּפָיו, הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הָאֱמֶת, נִמְשֶׁכֶת עָלָיו מִלְמַעְלָה מִדַּת הָאֱמֶת, וְנִכְלָל בְּמִקּוֹר הָאֱמֶת, וְנִפְתָּחוֹת עֵינָיו, וְרוֹאֶה מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, מַה שֶּׁאֲחֵרִים אֵינָם יְכוֹלִים לִרְאוֹת, וְשׁוֹמֵעַ כְּרוּזִין מִלְמַעְלָה, מַה שֶּׁאֵין אַחֵר יָכוֹל לִשְׁמוֹעַ, וְאַף שֶׁעוֹמְדִים עַל יָדוֹ מַמָּשׁ, עִם כָּל זֹאת מֵרֹב אֱמֶת שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ, זוֹכֶה לִרְאוֹת מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, וְשׁוֹמֵעַ כְּרוּזִין עִלָּאִין, שֶׁאֲחֵרִים אֵינָם זוֹכִים לִשְׁמֹעַ וְלִרְאוֹת, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהֵם אֵינָם מִתְאָרִים לְעַצְמָם אֶל מַה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם עַל־יְדֵי מִדַּת הָאֱמֶת; וְעַל־כֵּן רְאֵה תָּמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא תַּטְעֶה אֶת עַצְמְךָ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְעֶה אוֹתָנוּ, וְהָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם

הָעוֹלָם (עֵין שִׂיחוֹת הָרַ״ן, סִימָן נ״א), וְעַל־זֶה צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּאֵיזֶה שֶׁקֶר חָלִילָה, וְגַם עֲבוֹדָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עִם שֶׁקֶר, חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְרַחֵק מֵאַנְשֵׁי שֶׁקֶר, וְאִם תִּתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּנָּצֵל מִשֶּׁקֶר, אָז תַּצְלִיחַ, וְתִזְכֶּה לְהִתְאַחֵד בְּעֶצֶם הָאֱמֶת, בְּחֵי הַחַיִּים, בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ עֶצֶם הָאֱמֶת, וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתִּשְׁמֹר עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי, מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַמִּתְלוֹצְצִים מֵאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים, כִּי בְּנָקֵל שֶׁיִּמְשְׁכוּ אוֹתְךָ אֶל הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, כִּי עִקַּר הַתִּקָּוה לִזְכּוֹת לָבוֹא אֶל מַדְרֵגַת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּה, הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַבֵּר אֶל אַנְשֵׁי אֱמֶת הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וּמַתְמִידִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וּמְשִׂיחִים הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְיַחֲדִים יְחוּדִים קְדוֹשִׁים, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אִם תִּתְחַבֵּר עַצְמְךָ אֶל אֲנָשִׁים צַדִּיקִים

כָּאֵלּוּ, אֲזַי בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן גַּם עָלֶיךָ יֵמְשֶׁךְ אוֹר נִפְלָא מֵהָאֲרַת הָאֱמֶת שֶׁלָּהֶם, וּלְהִפּוּךְ אִם תִּהְיֶה מְחֻבָּר וּמְקֹרָב אֶל כַּת לֵצִים וְשַׁקְרָנִים, תִּתְרַחֵק לְגַמְרֵי, וְלֹא תִּזְכֶּה לִרְאוֹת בַּעֲרֵבוּת, נֹעַם וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל כֵּן בְּרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם מִלֶּבָּשִׁים בִּלְבוּשֵׁי יִרְאַת שָׁמַיִם, אִם הֵם רַק מְדַבְּרִים עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע כִּי הֵם מִכַּת הַשַּׁקְרָנִים, וּצְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הָרִחוּק וְלֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם מַגָּע וּמַשָּׂא עִמָּהֶם, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד.

י.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וּבִפְרָטִיּוּת מֵאָז שֶׁגָּלָה עַם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת הַמָּרָה, וְנִתְּנוּ מִלְּמַעְלָה כֹּחוֹת וּרְשׁוּת לַשֶּׁקֶר שֶׁיִּתְגַּבֵּר בָּעוֹלָם, עַד שֶׁקָּשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לְהַכִּיר בֵּין הָאֱמֶת וְהַשֶּׁקֶר, וְאֵין יוֹדְעִים מִי הַשַּׁקְרָן, כִּי כָּל אֶחָד אוֹמֵר, שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת, וְעַל זֶה עִקַּר הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיוּ יוֹדְעִים אַיֵּה וְאֵיפֹה הָאֱמֶת וּמַהִי הָאֱמֶת, אָז כְּבָר לֹא הָיְתָה שׁוּם בְּחִירָה

וְנִסָּיוֹן כְּלָל, כִּי הָיוּ מְדַבְּקִים עַצְמָם בְּעֶצֶם הָאֱמֶת, שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְהָיוּ בּוֹרְחִים מִכָּל הַצְּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, מִכָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁבְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ, זֶהוּ עִקַּר הָאֱמֶת, וְהוּא אוֹחֵז וּמַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בָּאֱמֶת, אָז סוֹף כָּל סוֹף יֵצֵא מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסִּבְּבוּהוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעֲדַיִן מַר לוֹ מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁמַּחֲזִיק בָּאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּכָּנֵס בּוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם וְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה לְסַבֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וִיחַכֶּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם לִישׁוּעָתוֹ עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ, וְאָז דַּוְקָא בּוֹא יָבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם לֹא יִתְנַהֵג כָּךְ, אֲזַי יִפֹּל בְּשֶׁקֶר גָּדוֹל, וְיִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיִפֹּל בְּאֵין סוֹמֵךְ, וְיִכָּנְסוּ בּוֹ קֻשְׁיוֹת, סְפֵקוֹת וְעַקְמִימִיוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֹּאבַד עַצְמוֹ לָדַעַת לְגַמְרֵי מֵרֹב עֲצָבָנוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַשֶּׁקֶר וְהַתּוֹעֵבָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לֶאֱחֹז עַצְמְךָ בָּאֱמֶת, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְתִבְחַר לְךָ מָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וְשָׁם תִּשְׁפֹּךְ נַפְשְׁךָ אֵלָיו, וְעַל־יְדֵי־

זֶה תַּחֲזִיק בְּעֶצֶם הָאֱמֶת, וְתִכָּנֵס בְּךָ סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְסוֹף הַכָּבוֹד לָבוֹא, שֶׁתִּזְכֶּה לְהֶאָחֵז בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לִישׁוּעָה נִצְחִית, וּבִלְבַד, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, שֶׁתִּשְׁתּוֹק וְתִדֹּם עַל כָּל הַחֲרוּפִין וְהַגְּדוּפִין שֶׁיִּהְיוּ מְנַת חֶלְקְךָ, כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לְנַסּוֹת אוֹתְךָ אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת צָרָה, וְעַל־כֵּן בְּחַר נָא בָּאֱמֶת שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב תָּמִיד, וְתַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, שֶׁתַּכְנִיס בְּךָ יְשׁוּב הַדַּעַת וְסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, וְתִבְרַח מֵהַשֶּׁקֶר, אֲשֶׁר שׁוֹבֵר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה כְּלָל, וּכְאִלּוּ מִמְּךָ כְּבָר שׁוּם דָּבָר לֹא יִהְיֶה, תִּלְעַג לוֹ, כִּי אַתָּה אוֹחֵז עַצְמְךָ בְּחַי הַחַיִּים, בְּעֶצֶם הָאֱמֶת, אַשְׁרֶי לְךָ!

יא.

רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק עַצְמְךָ עַל אַף כָּל הַמַּשְׁבְּרִים וְהַגַּלִּים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁאָבַד מָנוֹס מִמְּךָ, וְאַף פַּעַם לֹא תִּרְאֶה אוֹר וְכוּ'; עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁכָּל זֶה הוּא הַשֶּׁקֶר, צַד הַטֻּמְאָה, הָרוֹצֶה לְהַחֲשִׁיךְ לְךָ אֶת חַיֶּיךָ, עַד שֶׁתִּשְׁתַּגַּע, חַס וְשָׁלוֹם, מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת,

הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא כֵן הוּא, כִּי מִצַּד הָאֱמֶת, צַד הַקְּדֻשָּׁה, עֲדַיִן יֵשׁ לְכָל בְּרִיָּה תִּקְוָה טוֹבָה, בְּחַיֶּיהָ, וְאַף שֶׁלִּעֵת עַתָּה אַתָּה סוֹבֵל מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וּנְדֻמֶּה לְךָ מַמָּשׁ, כְּאִלּוּ תֵּצֵא מִדַּעְתְּךָ, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת אִם תַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ תָּמִיד רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת, אָז תַּחֲזִיק מַעֲמָד, וְתִזְכֶּה לְרֹב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, כִּי רַק בָּזֶה מְנַסִּים אֶת הָאָדָם לִרְאוֹת אִם יַעֲמֹד חָזָק בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיַהֲפֹךְ אֶת הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר, וְאֶת הַשֶּׁקֶר אֶל הָאֱמֶת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם.

יב.

זָכוֹר תִּזְכֹּר, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר הָאֱמֶת הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְתֵכֶף וּמִיָּד מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ אוֹ נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עָלֶיךָ לֵידַע, כִּי זֶה עִקַּר הַשֶּׁקֶר וְהַטֻּמְאָה, וְרָאוּי לְךָ לְהִתְרַחֵק מִשָּׁם כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת, וְלִבְרֹחַ מִשָּׁם כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ שׁוֹרֵף, וְתִרְאֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד אֵצֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים תָּמִיד בְּחַי הַחַיִּים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, הַנִּקְרָא חַי, וְאָז גַּם עָלֶיךָ יֵמְשְׁכוּ חַיִּים נִצְחִיִּים, וְתִשְׂרֶה בְּךָ רוּחַ טָהֳרָה

מִמָּרוֹם, וְתָאִיר בְּךָ עֶצֶם הָאֱמֶת, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



כְּשֶׁאָדָם בְּאֵיזֶה צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אָז הָאֱמֶת הוּא פָּגוּם, עַל־כֵּן צָרִיךְ אָז לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִלְכָּד בְּאֵיזֶה טָעוּת וְשֶׁקֶר, עַל־יְדֵי הַצָּרָה, חַס וְשָׁלוֹם.

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳)

קוּנְטְרֵס

שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג שׁוּם דְּאָגוֹת כְּלָל, רַק הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְאָדָם שֶׁמַּחֲזִיק בְּמַדְרֵגָה זוֹ, הוּא חָשׁוּב מְאֹד בַּשָּׁמַיִם, וְחַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״ש נ״י אָמַר, שֶׁהַתַּעֲנוּג הַכִּי גָּדוֹל בָּעוֹלָם הוּא מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת 'שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ', וְאָז יִרַשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּחַיָּיו, וְיִתְעַנֵּג בְּנֹעַם הַשְׁכִינָה, בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם הַבָּא.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״ש, חֵלֶק ב', סִימָן תקעח)

קוּנְטְרֵס

שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד הַצְלָחָה בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, וְאַף שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם, וְהוּא בְּדַחֲקוּת גְּדוֹלָה בֵּין בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגַשְׁמִי, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וְקוֹפֵץ וְרוֹקֵד, וְשָׂר וּמְנַגֵּן לְעַצְמוֹ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, אָז בֶּאֱמֶת נִתְרַחֵב לוֹ, וְזוֹכֶה לְהַצְלִיחַ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת; כִּי עִקַּר הַצְלָחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם תָּלוּי רַק בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן

כְּשֶׁאָדָם אַף פַּעַם אֵינוֹ "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנָה רוֹצֶה מָאתַיִם, וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ מָאתַיִם רוֹצֶה אַרְבַּע מֵאוֹת וְכוּ', וְאַף פַּעַם הוּא אֵינוֹ מֻרְצֶה בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אָדָם כָּזֶה תָּמִיד בִּמְרִירוּת וּבְעַצְבוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר כָּל טוּב, הוּא תָּמִיד בִּמְרִירוּת, כִּי רוֹצֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית לַעֲשִׁירוּת וְכוּ', וְעַל־כֵּן הוּא תָּמִיד מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ רֵיק, כִּי תָּמִיד חָסֵר לוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "חַסְדֵי הַשֵּׁם" וְכוּ', "בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם" וְכוּ', "בָּרוּךְ הַשֵּׁם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לִי עַד עַכְשָׁו" וְכוּ', וְהוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, אָז בֶּאֱמֶת נִתְרַחֵב לוֹ, וְזוֹכֶה אַחַר־כָּךְ שֶׁנִּשְׁפָּעוֹת עָלָיו בְּכָל פַּעַם הַשְׁפָּעוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת; עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר לִהְיוֹת רָגִיל לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְאָז בֶּאֱמֶת לֹא יֶחְסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁ"שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי שִׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה — שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד,

הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי זֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם תָּמִיד "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וַיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ הִיא הַנְּקֻדָּה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות; כִּי עִקַּר כָּל הַמִּצְוֹות הוּא לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לִדְבֵקוּת אֲמִתִּית בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", כִּי הַמִּצְוֹות צְרִיכוֹת לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה, כִּי עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר עָרֵב עַד מְאֹד, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה אֲמִתִּית, שֶׁהוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁהוּא בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל — שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה אֲמִתִּית, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ כָּל יָמָיו בְּכָל עֵת וָרֶגַע כְּשֶׁיַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת הַחֶסֶד הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּרָאוֹ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְנָתַן חֶלְקוֹ בְּחֵלֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר הִיא מְגַלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לְהִתְעַלּוֹת תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹות

וּבְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַ"שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְאֵיךְ שֶׁמַּעֲלָה זוֹ מְבִיאָה אֶת הָאָדָם אֶל הַמַּדְרֵגוֹת הֲכִי גְּבוֹהוֹת בְּקְדֻשָּׁה — הֵן בְּקִיּוּם הַמִּצְווֹת, הֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵן בִּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא וְהֵן בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, הָיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם; לָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא יְסוֹד וְעִקַּר גָּדוֹל בַּיַּהֲדוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד!

ג.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כָּל יוֹם וָיוֹם — מְרִירוּת, עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן וְאַתָּה תָּמִיד מָלֵא יִסּוּרִים, דְּמְיוֹנוֹת וּמַכְאוֹבִים, וְאַתָּה סוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל, וְתָמִיד חָסֵר לְךָ, וּמַה שֶּׁרַק יֵשׁ לְךָ אַתָּה מַרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ חָסֵר מִכֹּל וְכוּ', מַדּוּעַ לֹא תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, שֶׁזּוֹ הַבְּרָכָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר לָאָדָם — שֶׁיִּהְיֶה "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד. אֲבָל עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְזֶה, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה

שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּיהּ, כִּי הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת נִתְפָּסוֹת בְּלֵב הָאָדָם כְּפִי שֶׁמֵּכִין אֶת עַצְמוֹ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כְּפִי זֶה זוֹכֶה שֶׁתִּתְנוֹצֵץ לוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ תָּמִיד בְּחֶלְקוֹ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לָבוֹא אֵלָיו יָבוֹא אֵלָיו מְמֵילָא, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגַת מָחָר כְּלָל, וְעַל־כֵּן יְהוּדֵי תָּמִים, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמֵד אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הוּא תָּמִיד "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֵלּוּ הַחוֹקְרִים הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים, שֶׁהֵם הָעֵרֶב־רַב, הָרוֹצִים לְדַמּוֹת עַצְמָם אֶל הַגּוֹיִים, אֵין לָהֶם שׁוּם שִׂמְחָה אֲמִתִּית כְּלָל, וְכָל יְמֵיהֶם הֵם מְלֵאִים עַצְבוּת יָגוֹן וַאֲנָחָה, מֵאַחַר שֶׁכּוֹפְרִים בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּבַעֲשִׂית מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְכוֹפְרִים בְּעִקָּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם בּוֹדִים מִלְּבָם טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל וּשְׁטוּת עַל כָּל פְּרָט

מֵהַיַּהֲדוּת, וְלָכֵן הֵם תָּמִיד מְמֻרְמָרִים וְאֵינָם עוֹמְדִים בְּמָקוֹם אֶחָד, וְתָמִיד רָצִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כִּי אֵין לָהֶם שׁוּם שִׂמְחָה בְּחַיֵּיהֶם, וַאֲפִלּוּ כָּל הַהוֹלְלוּת — שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים לָלֶכֶת לְתֵאַטְרוֹן וְכוּ׳, כְּדֵי לְבַדֵּחַ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמָם, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה אֵין זוֹ שִׂמְחָה כְּלָל, כִּי תָּמִיד חָסֵר לָהֶם מַה שֶּׁחָסֵר. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְלוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא יְהוּדִי כָּשֵׁר, אָז הוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד; וְאֵין לְךָ עוֹד אֹשֶׁר כְּמוֹ שֶׁל יְהוּדִי הַמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְהוּא הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו, וְאַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל הַשָּׁבוּעַ מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה בָּעֶרֶב וּבַבֹּקֶר הוּא נִכְנָס בְּשִׂמְחָה רַבָּה אֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עִם הַטַּלִּית וְהַתְּפִלִּין שֶׁעָלָיו, וְכֵן כְּשֶׁנִּכְנָס לְבֵיתוֹ וְרוֹאֶה אֶת הַמְּזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, הוּא שָׂשׂ וְ"שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וּמְנַשֵּׁק אֶת הַמְּזוּזָה מֵרֹב שִׂמְחָה, וַאֲפִלּוּ עִם מְעַט הָאֹכֶל שֶׁיֵּשׁ

לוֹ הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, כִּי הוּא אוֹכֵל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְהוּא תָּמִיד "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁבָּאָה שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אַף שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל הַשָּׁבוּעַ מְרִירוּת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וְדַחֲקוּת, כְּשֶׁבָּאָה שַׁבָּת, הוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" מְאֹד שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְהוּא רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְאֶת הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לְאַחֵר כְּלָל, כִּי אִם לִיהוּדִי מַאֲמִין, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּתוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לִהְיוֹת "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְאַל תִּדְאַג דַּאֲגוֹת אֲחֵרִים, כִּי לֹא תֵּדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, וְרוֹאִים בְּחוּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁתָּמִיד דּוֹאֲגִים דַּאֲגַת מָחָר, וּלְבַסּוֹף דַּאֲגָתָם הִיא לְחִנָּם וּמְמָרְרִים אֶת חַיֵּיהֶם לְחִנָּם, כִּי נַעֲשָׂה בְּדִיּוּק הַהִפּוּךְ מִמַּה שֶׁחָשְׁבוּ, לֹא־כֵן אִם הָאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", אָז אַף פַּעַם

אֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגוֹת אֲחֵרִים וְלֹא דַּאֲגַת הַמָּחָר, וְהוּא שָׂשׂ וְ"שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" וּבְיוֹמוֹ, וְכָל יוֹם וָיוֹם הוּא אֶצְלוֹ יוֹם טוֹב, וְהוּא רַק עָלִיז וְשָׂמֵחַ, וְחַי חַיִּים נְעִימִים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; עַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְאָז תִּהְיֶה הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, וּלְעוֹלָם אַל תִּסְתַּכֵּל עַל אַחֵר, כִּי מַה יֵּשׁ לְךָ עִם אַחֵר, הֲלֹא מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ זֶה שֶׁלְּךָ, וּמַה שֶּׁיֵּשׁ לַחֲבֵרְךָ, הֲרֵי זֶה שֶׁל חֲבֵרְךָ, וְעַל־כֵּן לָמָּה לְךָ לְקַנֵּא בַּחֲבֵרְךָ, וְלָמָּה לְךָ לִדְאֹג דְּאָגָה שֶׁל הֶבֶל?! הַרְגֵּל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, וְנִתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָרִים, עַד שֶׁנִּכְנָס לָהֶם בְּמַחֲשַׁבְתָּם לְאַבֵּד עַצְמָם לָדַעַת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם, שֶׁאָנוּ עֵדִים וְשׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים רָעִים כָּאֵלּוּ, וּבִפְרָט

בֵּין הַנּעַר — שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת עַצְמָם לָדַעַת, וְשָׂמִים קֵץ לְחַיֵּיהֶם, וְהַכֹּל בָּא לָהֶם מֵחֲמַת שֶׁהֵם מְמֻרְמָרִים, וְנָפְלוּ בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוֹן, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לָצֵאת מִזֶּה. וּבֶאֱמֶת אִם תַּשְׂכִּיל אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, תֵּדַע שֶׁהַשֹּׁרֶשׁ פּוֹרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה — לִפֹּל בִּמְרִירוּת כָּזוֹ, זֶה בָּא לָאָדָם מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", כִּי תָּמִיד רוֹצֶה דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה מִכֹּחוֹ, לְמַעְלָה מֵהַשָּׂגָתוֹ, וְאַף פַּעַם אֵינוֹ "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וּמַה שֶּׁרַק נוֹתְנִים לוֹ, זֶה אֵינוֹ מַסְפִּיק לוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִדַּרְדֵּר בְּעַצְבוֹן וּבְדִכָּאוֹן, עַד שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא שׁוּם עֵצָה לְנַפְשׁוֹ, רַק לָשִׂים קֵץ לְחַיָּיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִשְׂמֹעַ כְּלִי זֶמֶר, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וְאָז שׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, רַק תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ עַל נֹעַם חֶלְקְךָ, שֶׁזָּכָה אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז אִם תִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל חֶלְקְךָ, תִּרְאֶה שֶׁבֶּאֱמֶת יִהְיֶה לְךָ טוֹב. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְּאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, תִּשְׁתַּדֵּל בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וּתְשַׂמַּח אֲחֵרִים, וְהָעִקָּר — תֵּצֵא מֵהָעַצְבוּת וּמֵהַמְּרִירוּת שֶׁלְּךָ, אֲשֶׁר לֹא

יְבִיאוּךָ אֶל שׁוּם דָּבָר, רַק לַעֲשׂוֹת סוֹף וָקֵץ לְחַיֶּיךָ, רַחֲמָנָא לִצְלָן; עַל־כֵּן זְכֹר זֹאת, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, רַק שְׁמַע נָא כְּלִי זֶמֶר, וְזֶה יַגְבִּיהַּ רוּחֲךָ, וְתִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְאָז תִּהְיֶה הַכִּי מְאֻשָּׁר בְּחַיֶּיךָ, וּכְשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, אָז הוּא מַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ, כִּי עִקַּר אִי הַצְלָחַת הָאָדָם הוּא כְּשֶׁנּוֹפֵל בִּמְרִירוּת, בְּעִצָּבוֹן וּבִדְכָאוֹן; עַל־כֵּן רְאֵה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְלֹא תִּתְחָרֵט — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא.

ו.

רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וְתִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וְתָמִיד תִּרְקֹד אֲפִלּוּ בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ וְתָשִׁיר לְעַצְמְךָ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וּתְשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים, וְתַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְאָז תַּרְגִּישׁ נְעִימוּת בְּחַיֶּיךָ, כִּי כָּל אִי הָאשֶׁר בְּחַיֵּי הָאָדָם בָּא לוֹ, מֵחֲמַת שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ בִּדְאָגוֹת שְׁדוֹאֲג עַל הֶעָבַר, עַל הַהֹוֶה וְעַל הֶעָתִיד, וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ דִּכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה לְעַצְמוֹ שׁוּם תַּכְלִית וְטַעַם

בְּחַיָּיו, וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת אַךְ וְרַק "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הִזְהִירָנוּ עַל דָּבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְגִלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר כְּשֶׁהָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְרוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא גּוֹרֵם יִחוּד גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם וּבְכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְעִקַּר עֲבוֹדַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא הוּא לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם בְּעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבְדֶאָגוֹת שֶׁל הֶבֶל; עַל־כֵּן רְאֵה אָהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְתִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ וּתְשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים, וְאָז תִּרְאֶה הַצְלָחָה בְּחַיֶּיךָ. וְאַל יִהְיֶה נָקֵל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי חַיֶּיךָ תְּלוּיִים בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וּכְשֶׁתִּזְכֶּה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ וְלֹא תִּרְצֶה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ, אָז בֶּאֱמֶת יָבוֹא לְךָ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ; כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה תָּמִיד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, יֵשׁ לוֹ אַכְזָבוֹת בַּחַיִּים — כְּשֶׁלֹּא בָּא לוֹ, וְהוּא תָּמִיד עָצוּב וּמֻנָּח בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְאֵינוֹ חָפֵץ שׁוּם דָּבָר מִבִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בַּמֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ, אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

עוֹזֵר לוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ שֶׂפַע כָּפוּל, וְנִתְעַלֶּה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְיֵשׁ לוֹ מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי, תִּשְׂמַח בְּחֶלְקְךָ, וְתִרְקֹד בְּכָל יוֹם מֵרֹב שִׂמְחָה, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וּתְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר הוֹלְכִים בְּמְרִירוּת, כִּי זוֹ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר — לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַכְנִיס בָּהֶן יְדִיעָה זוֹ — שֶׁיִּהְיוּ שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁ"שָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעָה זוֹ בַּאֲחֵרִים — שֶׁיִּהְיוּ שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי עִקַּר גְּדֻלּוּת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ שָׂמֵחַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעַכְשָׁו הוּא אֵינוֹ שָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ בֶּאֱמֶת לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, כִּי בֶּאֱמֶת הַשִּׂמְחָה הִיא הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם תָּמִיד "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וְלֹא יִדְאַג שׁוּם דְּאָגוֹת — לֹא מֵהֶעָבָר לֹא מֵהַהֹוֶה וְלֹא מֵהֶעָתִיד, רַק יָשִׂים אֶת בִּטְחוֹנוֹ בּוֹ

יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וְעָלִיז עַל חֶלְקוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ, וְכָל אֵלּוּ שֶׁמַּצְלִיחִים, זֶה דַּיְקָא מִפְּנֵי שֶׁשְּׂמֵחִים בְּחֶלְקָם, וְאֵינָם דּוֹאֲגִים דַּאֲגַת מָחָר, מִכָּל שֶׁכֵּן דַּאֲגַת אֶתְמוֹל וַאֲפִלּוּ לֹא דַּאֲגַת הַיּוֹם, רַק תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְאָז תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כִּי מִדַּת הַשִּׂמְחָה הִיא הַמִּדָּה הַיְקָרָה בְּיוֹתֵר וְהַחֲשׁוּבָה בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְרֹב הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשִּׂמְחָה, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָאָדָם "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְהָיָה שָׂשׂ, שָׂמֵחַ וְעָלִיז, הָיָה חַי חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, וְהָיָה נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. וְעִקַּר כָּל אִי הַהַצְלָחָה שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁדּוֹאֵג דַּאֲגַת חִנָּם, וּמְפַחֵד בְּכָל פַּעַם — מַה יִּהְיֶה, וְאֵיךְ יִהְיֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ

בְּיָדֶיךָ, וְתִהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל חֶלְקְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל חַיֶּיךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעַכְשָׁו עוֹבְרִים עָלֶיךָ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהַגִּיעַ אֶל שִׂמְחָה אֲמִתִּית, תִּשְׁתַּדֵּל לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקְךָ, וְתַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיָּבוֹא לְךָ דָּבָר זֶה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, עִם כָּל זֹאת תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ לִשְׂמֹחַ — לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ, וְאָז יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד!

ט.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְאִם תִּהְיֶה רָגִיל בָּזֶה, תַּרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו יְדִידוּת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עִקַּר אִי הַצְלָחַת הָאָדָם, הוּא רַק כְּשֶׁדּוֹאֵג דַּאֲגוֹת חִנָּם, וְתָמִיד מְפַחֵד — מַה יִּהְיֶה, אַךְ כְּשֶׁאָדָם "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג שׁוּם דְּאָגָה שֶׁל הֶבֶל, אֲזַי אַף פַּעַם אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, רַק הוּא שָׂשׂ וְעָלִיז וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת חָזָק בָּזֶה,

וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ וּבְנֵי־אָדָם יִמָּשְׁכוּ אֵלֶיךָ, כִּי הַטֶּבַע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים אַחַר הָאָדָם שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי שֶׁתָּמִיד עָצוּב וְשָׁבוּר, בְּנֵי־אָדָם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, כִּי כָּל אֶחָד מְחַפֵּשׂ רַק שִׂמְחַת חַיִּים, וְעַל־כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וּתְשַׂמַּח אֶת אֲחֵרִים, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים.

י.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְתֵצֵא מֵהַכֹּל, מַה לְּךָ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ כָּל־כָּךְ אֶל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן?! וּמַה לְּךָ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִשְׁבְרוֹן לֵב?! יוֹתֵר טוֹב לְךָ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק וְכוֹאֵב לְךָ, תְּסַפֵּר רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר רַק הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין זוּלָתוֹ נִמְצָא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, וּבְוַדַּאי כָּל

מַה שֶּׁתִּבַּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה לְךָ בְּטָחוֹן חָזָק שֶׁיַּעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתְךָ, אָז תִּרְאֶה נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; לָזֹאת רְאֵה, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקְךָ תָּמִיד, וְאַל תַּמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל הַצַּעַר, אַדְרַבָּה תִּרְקֹד בְּכָל יוֹם, וְתָשִׁיר לְעַצְמְךָ נִגּוּנִים שֶׁל שִׂמְחָה, וְתִשְׁמַע כְּלֵי זֶמֶר, וּתְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים שֶׁיִּהְיוּ שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם, אֲשֶׁר הַמִּצְוָה הַזֹּאת עוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְווֹת — לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ וְעָלִיז. כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי רַק בְּדָבָר זֶה — אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד; כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם בָּא אֶל יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אָז הוּא "שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַכְנִיס בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, וְכֵן תַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ בַּאֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ חֵלֶק בַּגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְקַוִּים וּמְצַפִּים לָהּ בְּכָל יוֹם, שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק בְּעָיוֹת

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל הַצַּעַר, כִּי הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, אֶלָּא יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ תָּמִיד רַק נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְיָדוּן עַצְמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְשֵׂכֶל הַיָּשָׁר, אָז נִצּוֹל מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁבָּאִים בְּכָל יוֹם, כִּי אֵין יוֹם שֶׁלֹּא יִהְיוּ צָרוֹת לָאָדָם, וּכְשֶׁמַּשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה נִצּל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּבְעָיוֹת שֶׁרַק בָּאִים עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, כִּי ״דַּעַת קָנִיתָ — מֶה חָסַרְתָּ, דַּעַת חָסַרְתָּ — מַה קָּנִיתָ״.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקעט)

קוּנְטְרֵס

מַסְפִּיק בְּעָיוֹת

א.

בְּנִי! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּפָּטֵר מִכָּל הַבְּעָיוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי בֶּאֱמֶת עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, בְּעָיוֹת, מְרִירוּת וְחוֹבוֹת בְּכָל יוֹם, וְהָאָדָם צָרִיךְ לִבְרֹחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

הַיְנוּ שֶׁיַּחֲשֹׁב שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ
כְּלָל, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ,
אָז מִתְפָּרְדִים מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וּמִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ
כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל
עַצְמוֹ חַיִּים עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, כִּי הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת
וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן
הָאֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין
בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא,
אָז יָכוֹל לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם
עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל כָּל
מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה,
אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר
שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בִּבְעָיוֹת קָשׁוֹת מְאֹד,
עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ,
כִּי לִפְעָמִים מִתְגַּבְּרִים הַיִּסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, פַּעַם
אַחַר פַּעַם כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן
וּלְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל
לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, כִּי מֵרֹב חֲלִישׁוּת הַדַּעַת וְיִסּוּרִים
וּבְעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ רוֹצִים רַק
אֶת הָרַע שֶׁלּוֹ וּכְאִלּוּ אֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם,

וּבֶאֱמֶת הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְלָכֵן שׁוֹלְחִים לוֹ מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים וּבְעָיוֹת שֶׁהֵם עִקַּר יִסּוּרֵי הָאָדָם, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם תָּמִיד, עַל־יְדֵי שֶׁיַּחְשֹׁב אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְיִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר: "ה' נָתַן וַה' לָקַח, יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ", וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ הַיִּסּוּרִים, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, אֶלָּא מִכָּל הַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו וּמְרִירוּתוֹ וּבְעָיוֹתָיו, וְיַרְגִּישׁ טַעַם אַחֵר בְּחַיָּיו.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁמְּנַסִּים בְּכָל יוֹם אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, עַד שֶׁלִּפְעָמִים נִתְבַּלְבֵּל דַּעַת הָאָדָם לְגַמְרֵי בִּשְׁעַת הַבְּעָיוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַצַּעַר שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נָפַל עָלָיו, וּכְאִלּוּ,

חַס וְשָׁלוֹם, כָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ עָלָיו יַחַד, חַס וְשָׁלוֹם, בְּלִי הַרְחָבָה כְּלָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעַקֵּם לִבּוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר זוֹ הַצָּרָה הַכִּי גְּדוֹלָה; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם יָכוֹל לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׁעַת צַעֲרוֹ, וְיָכוֹל לְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ, אָז יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, אֲבָל בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁמִּתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַבּוֹת עָלָיו הַצָּרוֹת בֶּאֱמֶת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ מַפִּילוֹת אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; עַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְתֵדַע וְתַאֲמִין שֶׁמִּכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת יְכוֹלִים לָצֵאת אִם רַק יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הַבֵּן אֶל אָבִיו וְאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְיָשׂוּחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לוֹ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אָז יָאִיר לוֹ אוֹר נִפְלָא בְּחַיָּיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָשׂוּחַ

וּתְסַפֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתְךָ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דִּבְרֵי אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים עַד שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אַף פַּעַם בַּחַיִּים לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת מִבְּעָיוֹתֵיהֶם, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּעָיוֹת רְצִינִיּוֹת, וְהֵם מַמָּשׁ אוֹבְדֵי עֵצוֹת וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלּוּ שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ לְגַמְרֵי מֵחַיֵּיהֶם, וּמְקַלְקְלִים אֶת יוֹם הַוָּלְדָם, וּמְחַכִּים לְיוֹם מוֹתָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם וּבְעָיוֹתֵיהֶם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וּבֶאֱמֶת הָאָדָם הַמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא

בְּהַשְׂגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, הוּא יוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר
בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת בֵּין
בְּנֶפֶשׁ וּבֵין בְּגוּף וּבֵין בְּמָמוֹן, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
וְהַכֹּל בְּכַוָּנָה עֶלְיוֹנָה, הוּא אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר,
אֶלָּא אַדְרַבָּה הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר
וְנִדְכָּא, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם
עָלָיו, וְיוֹצִיאוֹ מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת
וּמֵהַבְּעָיוֹת שֶׁנָּפַל אֲלֵיהֶם, וְכָל מַה שֶּׁצָּרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו
וּבְעָיוֹתָיו יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וּמִתְעַקֵּשׁ בְּעַקְשָׁנוּת יוֹתֵר
גְּדוֹלָה לָבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, וּבֶאֱמֶת תְּפִלָּה הוּא הַצְּנוּר
הַמַּמְשִׁיךְ לְהָאָדָם כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת
עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ,
וְיִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל, לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּרְאֶה
יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת — שֶׁיִּתְרַחֵב לוֹ, וְיִתְהַפֵּךְ כָּל
הַחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וּמַה שֶּׁהָיָה לוֹ עַד עַכְשָׁו בְּעָיוֹת
וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, יִתְהַפֵּךְ לוֹ לִישׁוּעוֹת, אֲבָל הַבְּעָיָה
וְהַצָּרָה הֲכִי רְצִינִית, שֶׁאֵין הָאָדָם מַאֲמִין בֶּאֱמֶת בּוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְכֵן אֵין לָאָדָם אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, וְהוּא אֵינוֹ
מַאֲמִין שֶׁהוּא יָכוֹל לָצֵאת פַּעַם מִצָּרוֹתָיו, וְעַל־יְדֵי־

זֶה מִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין אֲשֶׁר אֵין מִבִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹקֵד עַל שִׁפְתוֹתָיו, וְשׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים אֵלָיו, וְהוּא אֵינוֹ מִתְרַשֵּׁל כְּלָל מֵעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, אֶלָּא הוּא בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְשָׂח וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל שִׁבְרוֹן לִבּוֹ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, שֶׁיָּחוּס וְיִרַחֵם עָלָיו, וּכְכָל שֶׁצָּרוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת, יְבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּכְמוֹ־כֵן אִם הָאֱמוּנָה שְׁלוֹ חֲזָקָה מְאֹד מְאֹד בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה גַּם בְּעַצְמוֹ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְקַבֵּל וְלַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי בֶּאֱמֶת זֶה תָּלוּי בָּזֶה, כְּפִי הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כֵּן הָאֱמוּנָה בּוֹ בְּעַצְמוֹ, וּכְשֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו, וּמַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו; וְעַל־כֵּן רְאֵה,

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה גְּדוֹלָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַל תַּנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא בֹּא תָּבֹא בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, וְיוֹצִיאֲךָ מֵהַבּוֹץ וְהַצָּרָה וְהַבְּעָיָה שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלֶיהָ, וּכְכָל שֶׁתִּתְאַמֵּץ יוֹתֵר בִּתְפִלָּה, אָז תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, שֶׁיִּתְרַחֵב לִבְּךָ, וְתֵדַע וְתַאֲמִין שֶׁגַּם בְּךָ יֵשׁ כֹּחוֹת לָצֵאת מֵהַפַּח הַזֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא חָזָק גַּם בֶּאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיִזְכֶּה לִהְיוֹת כְּלִי הַמְקַבֵּל בּוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיָכוֹל לַעֲבֹר עַל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת, עַל־יְדֵי תִּקֻּף הַרְחָבוֹת לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ!

ד.

אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ

וַחֲלִישׁוּת דַּעַת, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְעִקַּר גְּדֻלַּת הָאָדָם כְּשֶׁאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא אַדְרַבָּה הוּא מִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהִשָּׁבֵר, אֶלָּא בְּכָל בְּעָיָה וּבְעָיָה וּבְכָל צָרָה וְצָרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, הוּא אוֹמֵר: "מַסְפִּיק הַצָּרוֹת, 'מַסְפִּיק הַבְּעָיוֹת', אֲנִי אֶקַּח אֶת עַצְמִי בַּיָּדַיִם, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לֹא אֶשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם". וְאָז כְּשֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּקַבָּלָה חֲזָקָה דָּבָר זֶה, אֲזַי לֹא יָזוּז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת. וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְעַל־זֶה צְרִיכִים חִזּוּק גָּדוֹל. וְלִזְכּוֹת לְזֶה צְרִיכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשָׂתַל צַדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר (יוֹמָא לח:), שֶׁהֵם הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, זוֹכֶה לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, כִּי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר מַמְשִׁיךְ אֶת הָאָרַת אֵין סוֹף בְּזֶה הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁנָּפְלוּ לְעִמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל

תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, אִם רַק יְקַשְּׁרוּ אֶת עַצְמָם בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אוֹר וְזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמַּשְׁפִּיעַ עַל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, מְגַלֶּה הַתּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁהִיא דַּעַת וַאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְפִי שֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַבֵּי הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, כְּמוֹ־כֵן נַעֲשֶׂה כְּלִי שֶׁגַּם בּוֹ יָאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, יְדִידִי הַיָּקָר, לֹא לִהְיוֹת בַּטְלָן, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ וּבִלְבּוּלִים וּסְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, לֵךְ וּבְרַח לְךָ אֶל הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וְתִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלָיו, וְתִשְׁמַע בְּקוֹל תּוֹרָתוֹ, וְתִהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְיַשֵּׁר עַקְמוּמִיּוֹת לִבְּךָ, וְלֹא יִהְיוּ לְךָ כְּבָר שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּא עָלֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן וּבְהַרְחָבַת הַדַּעַת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים. וְעָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁזֶּה לֹא בָּא בְּנָקֵל לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, אֶלָּא צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּלְעֵת עַתָּה, אַף

שֶׁאֵין זוֹכִים לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, וְעַל שׁוּם מַנְהִיג עֵדָה, כִּי מִי יוֹדֵעַ אוּלַי הוּא הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, וּבָזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו, עַל־יְדֵי־זֶה אַף פַּעַם לֹא יִמְצָא אֶת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים עַל גַּבֵּי לְבוּשִׁים, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁהָאָדָם יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אוֹתוֹ, וּכְמוֹ־כֵן הִלְבִּישׁ וְהִסְתִּיר וְהֶעֱלִים אֶת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, כְּדֵי שֶׁבְּנֵי־אָדָם יְחַפְּשׂוּ וִיבַקְּשׁוּ וְיִמְצְאוּ אוֹתוֹ, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים וְכָל הַבְּעָיוֹת; וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם מַנְהִיגִים שֶׁבַּדּוֹר, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁהֵם שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים, אַתָּה, בְּנִי, בְּרַח לְךָ מִכָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, אֶלָּא תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹלִיךְ אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְאָז יִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְיִתְרַחֵב לְךָ

בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּטֶּה אָזֶן אֶל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא עוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְיֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁסּוֹבְלִים כָּל־כָּךְ בְּחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁמִּתְפּוֹצְצִים מֵרֹב צַעַר, וְכָל זֶה בָּא לָהֶם מֵחֲמַת עַצְבוּת וְעַצְלוּת שֶׁנָּפְלָה עֲלֵיהֶם, כִּי מִי שֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה שׁוּם צָרָה וְיִסּוּרִים, שׁוּם מַכְאוֹב וּבְעָיוֹת אֵינָם יְכוֹלִים לָגֶשֶׁת אֵלָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ שֶׁנִּבְרָא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְזוֹכֶה לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה קְטַנָּה שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִדְלֶקֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי תִּקֻּף הַשִּׂמְחָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְרַחֵב לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר דַּעְתּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג

שׁוּם הַשָּׂגָה רוּחָנִית, אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם דַּעַת וְרָחָבָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְדַעַת וְרָחָבָה אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹקֶף הַשִּׂמְחָה, לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה עַל נֹעַם חֶלְקוֹ שֶׁנִּבְרָא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לִשְׂמֹחַ בָּזֶה, כֵּן זוֹכֶה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִתְרַחֵב לוֹ דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ, עַד שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַקְּטָנוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו; וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאַף שֶׁזֶּה הָעֲבוֹדָה הַכִּי קָשָׁה לָאָדָם לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אֶל הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת, וּבִפְרָט כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה עֲצַבִּים, וְעוֹבְרִים עָלָיו כָּל מִינֵי בִּלְבּוּלִים וּסְפֵקוֹת וְחַשְׁכוּת, לוֹ מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, עִם כָּל זֹאת אִם רוֹצֶה רַק לְהִתְרַפֵּא, עָלָיו לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, וּכְכָל שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לִשְׂמֹחַ, כְּמוֹ־כֵן יִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ וְיָכוֹל לַעֲבֹר עַל כָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו וּמְרִירוּתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹתָיו וּבְעָיוֹתָיו; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד, וְאָז יִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיָכוֹל לְקַבֵּל אֶת כָּל הַבָּא

עָלָיו בְּנָקֵל, וּלְבַסּוֹף יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמַּכְאוֹבִים לְגַמְרֵי, כִּי עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת קַטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחַ, שֶׁאָדָם מְאֹד מְצֻמְצָם, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נָפַל עָלָיו, וְעָלָיו לָשֵׂאת אֶת כָּל דַּאֲגוֹת הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן הוּא מִמֵּרְמָר וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת מִזֶּה, כִּי נִכְנָס בְּמָבוֹי סָתוּם, וּמִזֶּה בָּא שֶׁנִּכְנָסוֹת לָאָדָם שְׁטֻיּוֹת בְּרֹאשׁוֹ לְהִתְאַבֵּד, וְכָל זֶה בָּא מִקַּטְנוּת הַמֹּחִין שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אַף פַּעַם כְּבָר לֹא יֵצֵא מֵהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ וּמֵהַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ וּמֵהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁלּוֹ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְקִיּוּם הַמִּצְווֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נִדְלֶקֶת נִשְׁמָתוֹ בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת אֱלֹקִי, וּמִתְעַדֵּן בְּעֹנֶג זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִתְבַּטְּלִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, וְזוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַוָיָ"ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ תָּמִיד; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּטֶּה אֹזֶן

אֶל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אוֹר פָּשׁוּט, אַךְ בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַבְּרִיאָה נִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת יֵשׁ וּמְצִיאוּת, וְהַכֹּל כֵּלִים לְקַבֵּל בָּהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף, וְהַכְּלִי הוּא הַהִסְתָּרָה, וּכְכָל שֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר יֵשׁוּת וְהִתְנַשְּׁאוּת שֶׁזֶּה רִבּוּי וְעִבּוּי הַכְּלִי, כְּמוֹ־כֵן נֶעֱלָם וְנִסְתָּר אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם בָּאִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיְתָה נִתְגַּלִּית לָאָדָם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אוֹר פָּשׁוּט, אָז לֹא הָיוּ לְהָאָדָם שׁוּם צָרוֹת וְיִסּוּרִים כְּלָל, כִּי הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בִּלְי שׁוּם כִּסּוּי וּמְכֻסֶּה וּבִלְי שׁוּם מָסָךְ הַמַּבְדִּיל כְּלָל, וּבִשְׁבִיל קִיּוּם הַבְּרִיאָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיָצַר וּבָרָא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם כְּלַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת

שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וְלוּלֵי רַחֲמָיו הַמְרֻבִּים שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָנוּ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְגַלִּים וּמַפְרִידִים אֶת הַהֶעֱלֵם וְהַהֶסְתֵּר מֵהַבְּרִיאָה, לֹא הָיָה לָנוּ קִיּוּם כְּרֶגַע כְּלָל, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַזּוֹכִים לְהַכְלִיל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּמְגַלִּים אֶת הַהֶסְתָּרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מֵהֶם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים לִהְיוֹת מְקֻרָב אֶל צַדִּיקֵי דּוֹרֵנוּ, וְתִתְבַּטֵּל לִפְנֵיהֶם לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַעֲשׂוֹת כִּסֵּא לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת מִמְּךָ, וְיָאִיר עָלֶיךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד, עַד שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַבְּעָיוֹת וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, וְתַרְגִּישׁ נֹעַם זִיו עֵדֶן עִלָּאָה וְעֵדֶן תַּתָּאָה, וְתִהְיֶה מְקֻשָּׁר בּוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְתִתְהַלֵּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל זֶה תִּזְכֶּה אִם תְּבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ

לְגַמְרֵי אֶל הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וּתְקַבֵּל מִפִּי תַּלְמִידָיו אֶת הַלִּמּוּד הֶעָמֹק הַזֶּה שֶׁל גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת, וְאָז תִּזְכֶּה לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם זִיו עֲרֵבוּת יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִתְבַּטְּלוּ מִמְּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת וְהָרִפְתְּקָאוֹת וְהַבְּעָיוֹת, וְהַכֵּלִים יִתְהַפְּכוּ לְאוֹרוֹת, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּטֶּה אָזֶן קַשֶּׁבֶת אֶל כָּל דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ, וּמִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בָּהֶם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ, וְיִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַטּוֹב וְהָאוֹר הַגָּנוּז בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁלֹּא
יִבְעַט וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מֵהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים
עָלָיו, רַק יַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית.

(לִקּוּטֵי־עֵצוֹת, אוֹת סַבְלָנוּת, סִימָן א׳)

קוּנְטְרֵס

מָה עוֹשִׂים

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת לָאָדָם מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְאֵיךְ לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהַרָא״שׁ נ״י אָמַר: עַל־יְדֵי תְּפִלָּה
וְהִתְבּוֹדְדוּת זוֹכִים לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְזוֹכֶה
לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ מָה עוֹשִׂים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְחַי
עִם חֶשְׁבּוֹן צֶדֶק בְּכָל דָּבָר.

(אִמְרֵי מוֹהַרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפ)

קוּנְטְרֵס

מָה עוֹשִׂים

א.

מָה עוֹשִׂים עִם עַצְמוֹ?

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, דְּכְאוֹנוֹת וַעֲצָבִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת עִם עַצְמָם, וְדָבָר זֶה מְדַכֵּא אוֹתָם כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, עֲצוּבִים וּמְמֻרְמָרִים, וְכָל־כָּךְ כּוֹאֵב לָהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם עִם מִי לְדַבֵּר וְעִם מִי לְהִתְחַלֵּק בִּבְעָיוֹתֵיהֶם וּבְצָרוֹתֵיהֶם, כִּי הֵם כָּל־כָּךְ מְסֻבָּכִים בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם בִּמְרִירוּת וּבְדִכָּאוֹן עָמֹק, עַד

שֶׁאֵינָם מוֹצְאִים לְעַצְמָם שׂוּם עֵצָה, וְזֶה הוֹרֵס לָהֶם אֶת הַחַיִּים — בֵּין בְּגַשְׁמִיוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיוּת; כִּי בְּרֶגַע שֶׁאֵין לָאָדָם עִם מִי לְדַבֵּר וְעִם מִי לְהִתְחַלֵּק עִם הַבְּעָיוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי אֵין לוֹ מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ, זֶה שׁוֹבְרוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁהוּא נֶהֱרָס וְנוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן עָמֹק מְאֹד, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת; לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עָלַי לְגַלּוֹת לָכֶם, עִמְדוּ לְרֶגַע, וּשְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם, וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה, תִּתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב מִי בָּרָא אֶת הַבְּרִיאָה הַזּוֹ, וּמַה הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַהִי הַמַּטָּרָה שֶׁבַּעֲבוּרָהּ מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁצְּרִיכִים לְסִבֵּל אֶת הַסֵּבֶל הַקָּשֶׁה הַזֶּה שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים, בְּרֶגַע שֶׁתִּזְכּוּ שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת הַזֶּה, תֵּכֶף־וּמִיָּד תָּבוֹאוּ אֶל הַהַכָּרָה, כִּי יֵשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם לְזֹאת הַבְּרִיאָה, כִּי שׂוּם דָּבָר לֹא יָכוֹל לִקְרוֹת מֵעַצְמוֹ, אֵין דָּבָר כָּזֶה — "טֶבַע", שֶׁהַכֹּל נוֹצָר מֵעַצְמוֹ, כִּי יֵשׁ בַּעַל־הַבַּיִת לַבִּירָה הַזֹּאת, וְהוּא בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָם, וְאִם תַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעָה זוֹ, שֶׁהַבּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים בָּרָא וְיָצַר וְעָשָׂה אֶת הָאָדָם, אֲזַי כְּבָר יַתְחִיל לְהִשְׁתַּנּוֹת מַצַּבְכֶם; כִּי כְּשֶׁאָדָם מוֹצִיא מֵהַחַיִּים שֶׁלּוֹ אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז מָר לוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין לוֹ עִם מִי לְהִתְחַלֵּק בִּבְעָיוֹתָיו וְצָרוֹתָיו, אֵין לוֹ לְמִי לְסַפֵּר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּחַיִּים הַפְּרָטִיִּים שֶׁלּוֹ, אָז הַכֹּל מִשְׁתַּנֶּה, כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם מַאֲמִין בֵּאלֹקִים, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם לְבוּשׁ לְגַבֵּי גִּלּוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ נִשְׁתַּנִּים לוֹ כָּל הַחַיִּים; כִּי בְּרֶגַע שֶׁמַּכְנִיס הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיָּיו הַפְּרָטִיִּים, וּמַרְגִּישׁ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוּם נִמְצָא, אָז נֶחְקָק בְּדַעְתּוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת כָּזֶה — "מַה וְלָמָּה לִי לְהִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם מְחֻסְכָּל, שָׁבוּר, מְדֻכָּא, עָצוּב וְעַצְבָנִי, הֲלֹא יֵשׁ לִי אֶת הַבּוֹרֵא עוֹלָם, שֶׁהוּא נִמְצָא פֹּה עִמִּי, אִתִּי וְאֶצְלִי, כִּי הֲלֹא אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלָכֵן עָלַי לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה שֶׁלִּי, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאֲנִי רָגִיל בָּהּ, וַאֲנִי אֲסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם

לְבָבִי, וְכָל מַה שֶּׁמֵּעִיק לִי, וְכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט מַה שֶּׁעָבַר עָלַי בַּחַיִּים, מֵאָז שֶׁאֲנִי זוֹכֵר אֶת עַצְמִי, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי עַכְשָׁו — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, דְּכְאוֹנוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, לָמָּה לִי לָרוּץ אַחַר בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאֵינָם מְעֻנְיָנִים בִּי, וְאֵין לָהֶם זְמַן בִּשְׁבִילִי, וּמְזַלְזְלִים בִּבְעָיָתִי, הֲלֹא יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֶל בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים, שֶׁבָּרָא וְעָשָׂה וְיָצַר אוֹתִי וְאֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הוּא בְּוַדַּאי שׁוֹמֵעַ כָּל מִלָּה וְכָל דִּבּוּר שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֵלָיו״.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם — בְּרִיאָה נֶהְדֶּרֶת! בָּרֶגַע שֶׁתַּכְנִיסוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ זֶה הָעוֹלָם, וְתֵדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא וְיָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל לַכֹּל הוּא אֱלֹקוּת גָּמוּר, אָז כְּבָר תִּסְתַּכְּלוּ עַל כָּל הַבְּרִיאָה בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, כִּי תַּרְגִּישׁוּ אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה שֶׁמְּמַלֵּאת אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, וְאָז יִפָּתַח פִּיכֶם וְלִבְּכֶם לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְסַפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לָכֶם.

וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַרְבֵּה צוֹחֲקִים מִזֶּה, אֵין זֶה אֶלָּא מִסִּבַּת עֲוֹנוֹתֵיהֶם הַמְרֻבִּים, שֶׁעָשׂוּ מְחִיצָה עָבָה וְקָשָׁה בֵּינָם לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, ב): "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּנֵיכֶם וּבֵין אֱלֹקֵיכֶם", כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מֵקִים חוֹמָה בְּצוּרָה סְבִיבוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא צָרִיךְ אוֹתוֹ וְלֹא מְעֻנְיָן בּוֹ, כִּי נֶעְתַּק לְגַמְרֵי מֵחַיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא מִתְכַּסֶּה בְּיִסּוּרִים, וְסוֹבֵל מַה שֶּׁסּוֹבֵל — דְּכְאוֹנוֹת וַעֲצָבִים, וְהַכֹּל מֵחֲמַת הַחוֹמוֹת שֶׁבָּנָה בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם, כִּי הִנֵּה אַתֶּם רוֹאִים שֶׁהִנְּכֶם חַיִּים, וְאִם הָיָה כְּמוֹ שֶׁיִּצְרְכֶם מִסִּית וּמַדִּיחַ אֶתְכֶם, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אֶת עוֹלָמוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶתְכֶם, חֲלִילָה לֹא הָיָה נוֹתֵן לָכֶם חִיּוּת, וְלֹא הֲיִיתֶם חַיִּים כְּרֶגַע, כִּי כָּל הַחִיּוּת רַק

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ט, ו): "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם, וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים"; וְעַל־כֵּן אִם אַתֶּם עֲדַיִן חַיִּים, וְכָל הַבְּרִיאָה קַיֶּמֶת, זֶה סִימָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר בְּזֶה הָעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וּמִסְתַּתֵּר בָּכֶם בִּפְרָטִיּוּת, הוּא אוֹהֵב אֶתְכֶם, וְרוֹצֶה שֶׁתִּפְנוּ אֵלָיו וְתִפְתְּחוּ אֶת הַפֶּה שֶׁלָּכֶם וּתְדַבְּרוּ עִמּוֹ, וּתְסַפְּרוּ לוֹ כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק לָכֶם, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאָז אִם תִּהְיוּ חֲזָקִים בְּדָבָר זֶה — לְדַבֵּר תָּמִיד רַק עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד אֶל הַשָּׁמַיִם, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁרַק עוֹלֶה לָכֶם בְּמַחֲשַׁבְתְּכֶם, אָז בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יֵרְדוּ מִכֶּם כָּל הַדְּמְיוֹנוֹת, שֶׁהֵם הַחוֹמוֹת הַמַּבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיָאִיר לָכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת, אֲשֶׁר אַתֶּם אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר.

כִּי בֶּאֱמֶת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בָּרָא וְיָצַר וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בִּכְלָל וְאֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרָט בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא יוּכְלוּ

לִרְאוֹת אוֹתוֹ תֵּכֶף־וּמִיָּד, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְזַהוֹת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַבְּרִיאָה, כִּי בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּתֵּר בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה: דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי וּמְדַבֵּר, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, הוּא מַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן, וְרוֹאֶה וּמֵבִין וּמַשְׂכִּיל שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר הוֹלֵךְ מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא יֵשׁ פֹּה בּוֹרֵא עוֹלָם, וּמְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו, וּמְבַקֵּשׁ וּמַפְצִיר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו, אָז זוֹכֶה שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלֶּה אֵלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיוּת אֱלֹקוּת בְּגִלּוּי שֶׁלֹּא נִתַּן לְהַסְבִּיר, לֹא־כֵן אִם אֵין אָדָם מְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו, אֶלָּא בּוֹרֵחַ מֵהַמְצִיאוּת, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמַזָּל וּמִקְרֶה, אָז מִסְתּוֹבֵב בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים כָּאֵלּוּ, וּבוֹנֶה סְבִיבוֹ חוֹמָה בְּצוּרָה, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וּכְאִלּוּ הַכֹּל הֶפְקֵר, וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר, וְכָל אֶחָד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁרוֹצֶה, וּמִשָּׁם נוֹבַעַת הַקִּנְאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהִשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, וּמִזֶּה בָּא, שֶׁהוּא כָּל־כָּךְ מְמֻרְמָר וּמִסְתּוֹבֵב בְּדִכָּאוֹן עָמֹק וְעָצוּב וּמִתֻּסְכָּל, וְסוֹבֵל יִסּוּרִים וּמְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁכָּל־כָּךְ מָרִים לָהֶם הַחַיִּים,

וְכָל־כָּךְ חָשֵׁךְ לָהֶם, עַד שֶׁמְּקַלְּלִים אֶת יוֹם הִוָּלְדָם, וְכָל זֶה נַעֲשָׂה מֵאַחַר שֶׁאֵין הֵם מַכְנִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיהֶם הַפְּרָטִיִּים וּבְתוֹךְ עוֹלָמָם, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּכְלָל וּבְעוֹלָמוֹ הַפְּרָטִי בִּפְרָט, אָז כְּבָר מִשְׁתַּנִּים לוֹ הַחַיִּים לְטוֹבָה.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ בַּטְלָנִים, וּתְקַיְּמוּ אֶת דִּבְרֵי הַנָּבִיא שֶׁאָמַר (יְשַׁעְיָה מ, כו): "שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה", תִּסְתַּכְּלוּ תָּמִיד עַל הַשָּׁמַיִם, עַל הַשֶּׁמֶשׁ, עַל הָרֹחַ וְעַל הַכּוֹכָבִים, עַל יְפִי הַנּוֹף שֶׁל הָאֲדָמָה, עַל הָעֵצִים וְהַפְּרָחִים, עַל הַיַּמִּים וְהַנְּהָרוֹת, עַל הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְעַל בְּנֵי־הָאָדָם, וְתִרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל מִתְנוֹעֵעַ וְחַי עִם חִיּוּת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם תִּסְתַּכְּלוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, תִּזְכּוּ לְהִתְדַּבֵּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזֶה יַדְבִּיק אֶתְכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּבָר לֹא תִּהְיוּ מְתֻסְכָּלִים וּמְסֻבָּכִים בְּדִכְאוֹנוֹת וּבְיִסּוּרִים וּבְמַצְפוּנִים וּבִשְׁאֵלוֹת וּבְקֻשְׁיוֹת "מָה עוֹשִׂים", אֶלָּא כְּבָר יִתְגַּלֶּה

לָכֶם, שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְדַבֵּר אֵלָיו, וְלָשִׁיר לְפָנָיו שִׁירֵי תְּהִלָּה, שְׁבָחִים וְתִשְׁבָּחוֹת, וְזֶה יַכְנִיס בָּכֶם הַרְגָּשָׁה כָּל־כָּךְ נְעִימָה וְטוֹבָה, עַד שֶׁתִּהְיוּ נַעֲשִׂים כִּסֵּא וּלְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתָמִיד תִּשְׁתַּדְּלוּ לְהַחֲיוֹת וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד אֶת כָּל נִשְׁבְּרֵי לֵב, הִנֵּה אֶתְמוֹל הָיִיתֶם כָּל־כָּךְ בְּדִכָּאוֹן, וּמְחֻסְכָּלִים בְּיִסּוּרִים וּבְמְרִירוּת, לֹא יְדַעְתֶּם "מָה עוֹשִׂים", וְהַכֹּל הָיָה מִפְּנֵי שֶׁנֶּעֱלַם וְנִסְתַּר וְנִתְכַּסָּה מִכֶּם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִכְנַסְתֶּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ חַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים, וְהִסְתּוֹבַבְתֶּם בְּעוֹלָם שֶׁל תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְהַיּוֹם כְּבָר נִתְגַּלָּה לָכֶם מַה הַתַּכְלִית שֶׁל הַבְּרִיאָה, וּכְבָר יֵשׁ לָכֶם מַה לַּעֲשׂוֹת — לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְלָשִׁיר לְפָנָיו שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר עַל לֵב נִשְׁבָּרִים וְנִדְכָּאִים, לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד כָּל מִינֵי סוֹבְלֵי חֳלָאִים וַאֲנָשִׁים שֶׁשְּׁרוּיִים בְּעִצָּבוֹן וּבְדִכָּאוֹן, וּלְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ אוֹתָם. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תִּתְבּוֹנְנוּ הֵיטֵב הֵיטֵב בִּדְבָרַי אֵלֶּה, וְתַתְחִילוּ עִם עַצְמְכֶם, לְהַכְנִיס אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיֵּיכֶם הַפְּרָטִיִּים וּבָעוֹלָם הַכְּלָלִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּפְתְּחוּ אֶת הַפֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תִּהְיוּ רְגִילִים לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְזֶה יוֹצִיא אֶתְכֶם מֵעַצְמְכֶם, עַד שֶׁתּוּכְלוּ אַחַר־כָּךְ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְאַמֵּץ גַּם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין לָכֶם עוֹד מִצָּוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֲנָשִׁים שֶׁשְּׁרוּיִים בְּמַצָּב שֶׁל דְּכָאוֹן וְעִצָּבוֹן, וּכְמוֹ שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם, שֶׁלֹּא הָיָה לָכֶם לְמִי לְסַפֵּר וּלְהִתְחַלֵּק עִם בְּעָיָתְכֶם, וְהָיוּ לָכֶם מָרִים מְאֹד הַחַיִּים, תִּזְכְּרוּ זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב, וְתִרְאוּ עַכְשָׁו לַעֲזֹר לְזוּלַתְכֶם, תִּתְבּוֹנְנוּ וְתַקְשִׁיבוּ לְצָרוֹתֵיהֶם וּלְבְעָיוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲזֹר לָהֶם, כִּי בָּזֶה שֶׁשּׁוֹמְעִים אֶת הַזּוּלַת, וּמִתְחַלְּקִים עִמּוֹ, מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְאַמְּצִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חָזָק בָּזֶה, אֲזַי יֵשׁ לוֹ כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם תְּקַיְּמוּ אֶת דְּבָרַי אֵלּוּ, יִהְיֶה לָכֶם כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם.

ב.

מָה עוֹשִׂים כְּשֶׁיֵּשׁ בְּעָיָה בַּבַּיִת?

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין בַּיִת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה שָׁם אֵיזוֹ בְּעָיָה, זֶה סוֹבֵל מֵעַצְמוֹ, זֶה סוֹבֵל מֵאִשְׁתּוֹ, וְאֵלּוּ סוֹבְלִים מֵהַיְלָדִים, וְלִפְעָמִים יֵשׁ בֶּן אוֹ בַּת חוֹלִים אוֹ בְּעָיָתִיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ אֵיזוֹשֶׁהִי צָרָה בַּבַּיִת, שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לְהִתְמוֹדֵד אִתָּהּ, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת חָפְשִׁי וְלֹא כָּבוּל, טֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין, וְלֹא לִסְבֹּל שׁוּם סֵבֶל, אַךְ אֵיךְ אָמַר הֶחָכָם: "לֹא כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים — מְקַבְּלִים, וְלֹא כָּל מַה שֶּׁמְּקַבְּלִים — רוֹצִים", שׁוֹמְעִים מִקְרִים מְזַעְזְעִים מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּבָתִּים, הַבַּעַל חוֹלֶה בְּכָל מִינֵי מַחֲלוֹת אוֹ חֶלְיֵי נֶפֶשׁ, אוֹ הָאִשָּׁה חוֹלָה בְּכָל מִינֵי מַחֲלוֹת אוֹ חֶלְיֵי נֶפֶשׁ וְדִכָּאוֹן וּמְרִירוּת, אוֹ נוֹלַד, חָלִילָה וְחַס, בֵּן אוֹ בַּת פִּגּוּעַ מֹחַ, אוֹ שְׁאָר מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד צַעַר יוֹתֵר מֵהַצַּעַר הַזֶּה, כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁמְּסֻבָּךְ בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, שֶׁנִּתְקַע עִם כְּסָפִים אַדִּירִים, וְנָפַל בְּפַח, וְרָמוּ אוֹתוֹ אוֹ נִכְשַׁל בַּעֲסָקָיו,

אֲשֶׁר בְּוַדַּאי גַּם זֶה צַעַר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ (עֵרוּבִין מא:), וְהַחוֹבוֹת מְעִיקִים עַל הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, אֲבָל עִם כָּל זֹאת זֶה לֹא מַגִּיעַ לְצָרָה בְּרִיאוּתִית, אִם הַבַּעַל חוֹלֶה אוֹ הָאִשָּׁה חוֹלָה אוֹ הַיְלָדִים חוֹלִים אוֹ פְּגוּעִים בְּנֶפֶשׁ וּבְרוּחַ, אֵיזֶה צַעַר וְאֵילּוּ יִסּוּרִים הֵם, הַלֵּב מִתְפּוֹצֵץ רַק לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם, הַלֵּב נִקְרָע בְּכָל רֶגַע לְאַלְפֵי קְרָעִים, מַרְגִּישִׁים שֶׁאֵין יְכוֹלִים לִסְבֹּל יוֹתֵר, וְשׁוֹאֲלִים לְעַצְמָם: "מָה עוֹשִׂים, מָה עוֹשִׂים?!" וּמָרִים הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, כִּי אֵין עוֹד מְרִירוּת בַּחַיִּים יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁיֵּשׁ מִישֶׁהוּ מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הַסּוֹבֵל בְּרִיאוּתִית וְנַפְשִׁית, זֶהוּ צַעַר כָּזֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִסְבֹּל, בּוֹכִים וְנִשְׁבָּרִים וּמִסְתּוֹבְבִים עֲצוּבִים וּמְמֻרְמָרִים, וְשׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמָם וְאֶת אֲחֵרִים: "מָה עוֹשִׂים, מָה עוֹשִׂים?!"

וְכֵן מִי שֶׁנִּקְלַע לְצָרוֹת בְּחוֹבוֹת שֶׁל כְּסָפִים, שֶׁנִּכְנַס בַּעֲסָקִים לְמַעְלָה מִכֹּחוֹתָיו, עַד שֶׁנִּתְקַע בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וּבַעֲלֵי הַחוֹבוֹת נוֹגְשִׁים אוֹתוֹ, וּמַתְחִילִים לְעַקֵּל דְּבָרִים מִבֵּיתוֹ, וּמָרִים לוֹ מָמָוֶת

הַחַיִּים, וְהוּא בּוֹכֶה וּמְבַכֶּה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְשׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים: "מָה עוֹשִׂים, מָה עוֹשִׂים?!"

וְכֵן כְּשֶׁנִּסְתַּבֵּל בְּכָל מִינֵי טִפּוּסִים שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁהוֹרְסִים לוֹ אֶת הַבְּרִיאוּת וְהַחַיִּים, מַשְׁפִּילִים וּמְדַכְּאִים אוֹתוֹ בַּעֲבוֹדָה, מְזַלְזְלִים בּוֹ וּמְתַלְעֲצִים מִמֶּנּוּ, וּמָרִים לוֹ כָּל־כָּךְ הַחַיִּים, עַד שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת מֵרֹב צַעַר וְיִסּוּרִים וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, הַלֵּב שֶׁלּוֹ מִתְפּוֹצֵץ, וְהוּא שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים: "מָה עוֹשִׂים, מָה עוֹשִׂים?!"

עָלַי לְהוֹדִיעַ לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם הֵם סַךְ הַכֹּל גֶּשֶׁר צַר מְאֹד, הָאָדָם יוֹצֵא מֵרֶחֶם אִמּוֹ, וְעוֹבֵר אֶת הַחַיִּים עַל חוּט דַּק, עַד שֶׁנִּכְנָס לְבֶטֶן הָאֲדָמָה, הַחַיִּים כָּל־כָּךְ קְצָרִים וּמַפְחִידִים עַד מְאֹד, וְכָל זֶה מוֹסִיף עַל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים וְעַל הַפְּחָדִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מִבְּעָיוֹתָיו וְצָרוֹתָיו, הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבְּנֵי הַבַּיִת, הֵן מִשְּׁכֵנִים וּמִידִידִים, מִקְרוֹבִים וּמֵרְחוֹקִים; וּבֶאֱמֶת אִם אָדָם מַכְנִיס בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמְּצִיאוּת הָאֲמִתִּית, וּמֵבִין וּמַשְׂכִּיל וְיוֹדֵעַ אֶת מַה שֶּׁנִּגְזָר עָלָיו, וּמִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי חִזּוּקִים, וּמְעוֹדֵד אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי עִדּוּדִים, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי שְׂמָחוֹת, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל מַה שֶּׁמֵּעִיק וּמְצַעֵר אוֹתוֹ, אָז בּוֹ בָּרֶגַע כְּבָר יִשְׁתַּנּוּ לוֹ הַחַיִּים לְטוֹבָה, כִּי הַמְרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק כְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת; וּבֶאֱמֶת הַצַּדִּיק הוּא אִתּוֹ, כִּי מִי יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַמָּרָה הַזּוֹ — שֶׁהַבַּעַל חוֹלֶה, אוֹ הָאִשָּׁה חוֹלָה, אוֹ הַיְלָדִים פְּגוּעִים בְּנֶפֶשׁ וּבְרוּחַ אוֹ שְׁאָר מוּמִים, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר?! אוֹ שֶׁאָדָם חַיָּב חוֹבוֹת לַאֲנָשִׁים, וְנִקְלָע לְצָרוֹת גְּדוֹלוֹת, שֶׁמְּעַקְּלִים לוֹ כְּבָר אֶת הַדְּבָרִים וְהַחֲפָצִים, מִי יָכוֹל לִסְבֹּל וּלְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ?! עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַבֵּא וּלְהִתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּנּוֹת כְּרֶגַע, כִּי הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ מוֹרִידָה וּמְבַטֶּלֶת אֶת הַסֵּבֶל

וְהַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁסּוֹבְלִים, כִּי הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא הַחִיּוּת שֶׁל הָאָדָם, וְכָל מִי שֶׁחָזָק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ וְיוּכַל לְהִתְמוֹדֵד עִם הַכֹּל, זֶה לֹא אוֹמֵר שֶׁיִּתְבַּטְלוּ מִמֶּנּוּ הַיִּסּוּרִים וְיִשְׁתַּנֶּה הַמַּצָּב, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּכֶת, יוּכַל לְקַבֵּל וּלְהִתְמוֹדֵד הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּקַלּוּת מֵאֲשֶׁר בְּלִי אֱמוּנָה, כִּי הָאֱמוּנָה נוֹתֶנֶת בָּאָדָם כֹּחַ עֶלְיוֹן לְהִתְמוֹדֵד עִם הַחַיִּים הַקְּצָרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַעֲבֹר עַל הַגֶּשֶׁר הַצַּר הַזֶּה, שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲבֹר עָלָיו, וּמַה גַּם כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל וּמַפְצִיר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַנֵּן בְּכָל יוֹם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּמִשְׁתַּטֵּחַ בְּשִׂיחָה וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלָיו, וְיַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים וְהַצָּרוֹת, כֹּחַ הַתְּפִלָּה כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁמְּשַׁנֶּה אֶת הַטֶּבַע וְהַמַּזָּל לְגַמְרֵי, אַף שֶׁנִּגְזָרָה עַל הָאָדָם גְּזֵרָה רָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, הֵן עַל הַבַּעַל אוֹ עַל הָאִשָּׁה אוֹ עַל הַיְלָדִים, וְהֵן שְׁאָר צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת כֹּחַ הָאֱמוּנָה שֶׁיּוֹצֵא דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה, מְסַגֵּל לַהֲפֹךְ אֶת הַטֶּבַע לְגַמְרֵי,

כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כָּךְ, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה אֶת הַטֶּבַע וְהַמַּזָּל וְהַמִּקְרֶה.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם קָרָה לָכֶם אֵיזֶה מִקְרֶה רַע, חָלִילָה וְחַס, בַּבַּיִת, שֶׁהִגַּעְתֶּם לְמַשְׁבֵּר כָּזֶה שֶׁאֶחָד מִכֶּם סוֹבֵל סֵבֶל רַב בִּבְרִיאוּתוֹ בְּרוּחוֹ וּבְנַפְשׁוֹ, אוֹ שֶׁנִּקְלַעְתֶּם בְּחוֹבוֹת, אִם תַּרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת לִבְּכֶם, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם רְגִילִים בָּהּ, בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּכֶם, אָז תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הָאֱמוּנָה שֶׁמִּתְבַּטֵּאת דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ עָצוּם, כֹּחַ אַדִּיר, לְשַׁנּוֹת אֶת הַכֹּל. אֲבָל עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁזֶּה לֹא מִשְׁתַּנֶּה בֵּן לַיְלָה לְיוֹם, כִּי יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּשָׁעָה, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּיוֹם, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּשָׁבוּעַ, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּחֹדֶשׁ, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּשָׁנָה, וְיֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת בְּשָׁנִים, הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִתְּפִלָּה, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם פַּעַם אַחַר פַּעַם, לָבוֹא לְפָנָיו וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ וּלְבַקֵּשׁ

רַחֲמִים מְרֻבִּים, רַחֲמִים עֲצוּמִים, וְלֹא לַעֲזֹב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא לָבוֹא בְּתַחֲנוּנִים, אִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים עַל זֶה לֹא לַעֲזֹב אֶת מְקוֹמְכֶם, אָז תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים, שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה כָּל הַטֶּבַע לְגַמְרֵי.

אֲבָל עָלַי לְגַלּוֹת לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, כִּי יִהְיֶה לָכֶם נִסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד, כִּי טֶבַע הָאָדָם לֹא לְהַאֲמִין בְּנִסִּים וּבְנִפְלָאוֹת, בִּדְרָכִים שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְכָל זֶה בָּא מִפְּנֵי הַלִּבּוּשׁ הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הָעָב וְהַגַּס שֶׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר בֵּין הָאָדָם וּבֵין קוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נט, ב): "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם וּבֵין אֱלֹקֵיכֶם"; כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן הָאָדָם מַעֲלִים וּמַסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז סוֹבֵל אֶת הַסֵּבֶל הַגָּדוֹל הַזֶּה, וְקָשֶׁה לוֹ לְהַאֲמִין, שֶׁאִם יִתְפַּלֵּל וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — יִשְׁמְעוּ אוֹתוֹ, כִּי לִפְעָמִים הַחוֹמָה כָּל־כָּךְ עָבָה, עַד שֶׁלּוֹקֵחַ לוֹ זְמַן רַב לִשְׁבֹּר אֶת הַחוֹמָה, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן עֲלֵיכֶם לִהְיוֹת חֲזָקִים מְאֹד בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וּלְהִתְחַזֵּק בְּכָל יוֹם וָיוֹם לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְחִנָּה

וּבַקָּשָׁה, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים, כִּי אֲפִלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם, אַל יִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים (בְּרָכוֹת י.), כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בִּתְפִלָּה, וְאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת נִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשׂוּ עִמּוֹ מֵהַשָּׁמַיִם, וְיִפָּטֵר מִכָּל צָרוֹתָיו וּמִכָּל הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, וְיִזְכֶּה לִבְרִיאוּת לוֹ, לְאִשְׁתּוֹ וְלִילָדָיו, וְיוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַחוֹבוֹת וְכָל מַה שֶּׁמְּעִיק לוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּחַיִּים נִצְחִיִּים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לֵב וְאָזֶן קַשֶּׁבֶת לִדְבָרַי אֵלֶּה, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

מָה עוֹשִׂים שֶׁתִּהְיֶה לוֹ הַצְלָחָה בְּפַרְנָסָה וּבַעֲסָקָיו?

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ — זֶהוּ יוֹם הַשַּׁבָּת, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע בְּפַרְנָסָה, וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְהוּא מַצְלִיחַ בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדָיו, כִּי שַׁבָּת

הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (זֹהַר ח״ב, פח:), וְכָל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, אֲפִלּוּ שֶׁעָבַר כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת מוֹחֲלִין לוֹ (שַׁבָּת קיח.); וְעַל־כֵּן רְאוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם עַל שְׁמִירַת שַׁבָּת, שְׁתִּשְׁמְרוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, לֹא לְנַסֵּעַ בְּשַׁבָּת, לֹא לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּשַׁבָּת, לֹא לְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת וּמְחַלֵּל אוֹתָהּ, כִּי אֵין הַדְּלֵקָה מְצוּיָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל שַׁבָּת (שָׁם קיט); וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם פְּקֵחִים וַחֲכָמִים, וּפָתְחוּ עֵסֶק, וְהִתְחִיל לָלֶכֶת לָהֶם, וְהֵם מַצְלִיחִים, וּלְבַסּוֹף הַכֹּל נִשְׂרָף וְחָסַל עַל־יְדֵי חוֹבוֹת וְרִבִּית וְכָל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין, וְאֵין יוֹדְעִים לָמָּה מַגִּיעַ לָהֶם דָּבָר כָּזֶה, וְשׁוֹכְחִים שֶׁזֶּה בָּא מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָמוּר מֵחִלּוּל שַׁבָּת. וְאַף שֶׁרוֹאִים שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מְחַלְּלִים שַׁבָּת, וְאֵין חָסֵר לָהֶם דָּבָר, עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁזֶּה רַק זְמַנִּית, כִּי כָּתוּב (שְׁמוֹת לא, יד): ״מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת״, עַל חִלּוּל שַׁבָּת

מְקַבְּלִים עֹנֶשׁ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם עַל תְּאֻנוֹת דְּרָכִים, לֹא עָלֵינוּ, אֲנָשִׁים נֶחֱנָקִים בְּתוֹךְ הָרֶכֶב, נִשְׂרָפִים בְּתוֹךְ הָרֶכֶב, נִמְעָכִים בְּתוֹךְ הָרֶכֶב, וְאֵין יוֹדְעִים מַה וְּלָמָּה מַגִּיעַ לָנוּ דָּבָר כָּזֶה, וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַכֹּל — מִפְּנֵי שֶׁמְּחַלְּלִים שַׁבָּת, כִּי חִלּוּל שַׁבָּת עוֹשֶׂה חָלָל בַּלֵּב, חָלָל בַּכִּיס, חָלָל בַּהַצְלָחָה, חָלָל בַּמַּזָּל.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת מֻצְלָחִים בַּחַיִּים, שֶׁלֹּא יֶחְסַר לָכֶם שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא יִהְיֶה לָכֶם שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וּמַזָּל טוֹב, רְאוּ לִשְׁמֹר שַׁבָּת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף שַׁבָּת הִיא הַמַּתָּנָה שֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא מָסַר לָנוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ לָנוּחַ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אוֹתוֹ, לְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אוֹתוֹ, שֶׁבָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וְנָח, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא תְּקַבְּלוּ מַתָּנָה זוֹ?! הֲרֵי אִם נוֹתְנִים לָאָדָם מַתָּנָה, אָסוּר לוֹ לִהְיוֹת כְּפוּי טוֹבָה וְלִזְרֹק אוֹתָהּ בַּחֲזָרָה בִּפְנֵי הַנּוֹתֵן, וְדָבָר זֶה מְדֻבָּר אֲפִלּוּ לְסָתָם בֶּן־אָדָם שֶׁנּוֹתֵן לְךָ מַתָּנָה, שֶׁתִּקָּחֶנָּה בְּסֵבֶר

פָּנִים יָפוֹת וּבְחֻפָּץ לֵב, וּמִכָּל שֶׂכֶן וְכָל שֶׂכֶן קַל
וָחֹמֶר וּבֶן בְּנוֹ שֶׁל קַל וָחֹמֶר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב
הָרַחֲמָן, שֶׁבָּרָא אוֹתְךָ וּמְחַיֶּה אוֹתְךָ, וּמֵפִיחַ בְּךָ רוּחַ
חַיִּים, כָּל דַּקָּה וְכָל שְׁנִיָּה מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ, וְהוּא נָתַן
לְךָ מַתָּנָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, מַדּוּעַ לֹא תְּקַבֵּל אֶת זֶה
בְּשִׂמְחָה, וְתֵלֵךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְתוֹדֶה וּתְהַלֵּל
לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁזֶּה מְאֹד
קָשֶׁה לְךָ, מִפְּנֵי הַחֶבְרָה וְהַסְּבִיבָה שֶׁאַתָּה גָּר בָּהּ,
אֲבָל תַּעֲשֶׂה לְעַצְמְךָ חֶשְׁבּוֹן, אִם יִהְיֶה לְךָ נֵזֶק
בְּפַרְנָסָתְךָ, אִם תִּפְשֹׁט רֶגֶל, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲסָקֶיךָ,
הַאִם גַּם הַחֶבְרָה בִּסְבִיבָתְךָ תְּרַחֵם עָלֶיךָ, הַאִם
אֲנָשֶׁיהָ יַעַזְרוּ לְךָ?! הֲרֵי הֵם יִהְיוּ הָרִאשׁוֹנִים
שֶׁיִּצְחֲקוּ מִמְּךָ, וְיִשְׂמְחוּ לְאֵידְךָ עַל הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁלְּךָ,
וְכֵן הַנּוֹשִׁים וּבַעֲלֵי הַחוֹבוֹת יָבוֹאוּ וְיַעֲשׂוּ 'חִינְגָּה'
סְבִיבוֹתֶיךָ, וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁתְּרַחֵם עָלֶיךָ;
וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ עָלֶיךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֶבְרָה וְהַסְּבִיבָה
שֶׁאַתָּה גָּר וְנִמְצָא שָׁם, בְּרַח לְךָ מֵהֶם, וְתִשְׁמֹר שַׁבָּת,
וְאָז תִּרְאֶה אֵיזוֹ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה תִּהְיֶה בְּכָל מַעֲשֶׂה
יָדֶיךָ; כִּי עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת, הָאָדָם מִתְבָּרֵךְ
בְּפַרְנָסָה בְּשֶׂפַע גָּדוֹל. וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁמָּסְרוּ אֶת

נַפְשָׁם עַל שְׁמִירַת שַׁבָּת, וּבֵרַךְ אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשֶׁפַע גָּדוֹל בְּפַרְנָסָה וּבַעֲשִׁירוּת, כִּי "בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר" (מִשְׁלֵי י, כב) — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב', הֲלָכָה ח'); כִּי הַשַּׁבָּת מְבָרֶכֶת אֶת הָאָדָם, וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם מְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אָז נִשְׁפָּע עָלָיו שֶׁפַע בְּלִי גְּבוּל, וְכָל מַה שֶׁשָּׂמֵחַ יוֹתֵר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, מְקַבֵּל יוֹתֵר שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי, כִּי כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים (שַׁבָּת קיח.); כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ (שָׁם); כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ עִם קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וְיוֹצֵא מֵהַהִתְבַּטְּלוּת וְהַמְצָרִים, כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע בְּפַרְנָסָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו, וּמוֹצֵא חֵן בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וַאֲנָשִׁים.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מֵאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָסַר לָנוּ מַתָּנָה כָּל־כָּךְ יָפָה — אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא מְסֻגָּל לְכָל הַבְּרָכוֹת וּלְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת הַטּוֹבוֹת, מַדּוּעַ תִּתְרַשְּׁלוּ בִּשְׁמִירָתָהּ?! הֲרֵי אִם אָדָם הָיָה אוֹמֵר לָכֶם, שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי אַתֶּם

יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ בְּעֵסֶק פַּרְנָסָה וּלְהַרְוִיחַ הוֹן תּוֹעֲפוֹת, הַאִם לֹא הֱיִיתֶם רָצִים לְשָׁם כְּדֵי לְהִתְעַשֵּׁר?! וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָכֶם בְּתוֹךְ בֵּיתְכֶם מַתָּנָה כָּזוֹ — יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאִם רַק תִּשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא תְּחַלְּלוּהָ, וְלֹא תִּסְעוּ בְּשַׁבָּת, וְ"לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת" (שְׁמוֹת לה, ג), אָז כְּבָר יָבוֹא לָכֶם הַשֶּׁפַע לְתוֹךְ הַבַּיִת; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מְאֹד מְאֹד לְהַזְהֵר בִּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וּכְשֶׁיֵּשׁ לָכֶם אֵיזוֹ צָרָה בַּבַּיִת, הֵן בְּעָיָה בְּרִיאוּתִית, בְּעָיָה מִפַּרְנָסָה, בְּעָיָה מִשְּׁכֵנִים, בְּעָיָה מִילָדִים, וְאַתֶּם שׁוֹאֲלִים לְעַצְמְכֶם: "מָה עוֹשִׂים, מָה עוֹשִׂים?!" הַתֵּרוּץ הוּא, שֶׁתֵּכֶף־וּמִיָּד תִּבְדְּקוּ בְּעַצְמְכֶם, וּתְחַפְּשׂוּ הֵיטֵב הֵיטֵב אִם אֵינְכֶם מְחַלְּלִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזוֹ צוּרָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא יוֹם קָדוֹשׁ, יוֹם מֻצְלָח, שֶׁהַצְלָחָתָהּ וְהַשְׁפָּעָתָהּ נִמְשֶׁכֶת עַל שֵׁשֶׁת יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת, נִמְשֶׁכֶת לוֹ בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כִּי כָּל הַשָּׁבוּעַ תָּלוּי בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם בְּפֹעַל מַמָּשׁ לֹא לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, וְאַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ לְאֵלּוּ אֲשֶׁר צוֹחֲקִים וּמִתְלוֹצְצִים מִקְדֶּשֶׁת שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי מִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת יְקַבֵּל אֶת הָעֹנֶשׁ שֶׁלּוֹ מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עַל חִלּוּל שַׁבָּת, אֶלָּא אִם־כֵּן שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל שֶׁחִלַּלְתֶּם שַׁבָּת עַד עַכְשָׁו, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אַתֶּם כָּל־כָּךְ סוֹבְלִים, הֵן מֵעַצְמְכֶם שֶׁאַתֶּם לֹא מוֹצְאִים אֶת מְקוֹמְכֶם, וְהֵן שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים בִּשְׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁאֵין שָׁלוֹם שָׁרוּי בֵּינֵיכֶם, וְהֵן שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת מֵהַיְלָדִים, וְהֵן שֶׁאַתֶּם סוֹבְלִים מִבְּרִיאוּת, וְהֵן שֶׁמַּשְׁפִּילִים וְדוֹחִים אֶתְכֶם, הַכֹּל בָּא רַק מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת; וְלָכֵן רְאוּ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עֲלֵיכֶם. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּשַׁבָּת מֵאִיר

אוֹר רוּחָנִי עַד מְאֹד, וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מַשְׁגִּיחַ עָלָיו וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, מְחַבֵּק אוֹתוֹ וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ; וְלָכֵן רָאוּי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאָז יֶשְׁפַּע עֲלֵיכֶם שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לְהִתְעַנֵּג מִנֹּעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר עֲלֵיכֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדִגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא מְיַשְּׁבִין עַצְמָם הֵיטֵב, מַה הַתַּכְלִית מִכָּל הָעוֹלָם, אֲבָל עַל־יְדֵי שִׁמְחָה הַמּוֹחַ מְיֻשָּׁב, יְכוֹלִים לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב.

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳)

קוּנְטְרֵס

צָרוֹת גְּדוֹלוֹת

יְגַלֶּה וְיָבֵאר אֵיךְ יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּל מִינֵי צָרוֹת הַבָּאוֹת עַל הָאָדָם, וְעֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּתֹקֶף צָרָתוֹ וְיִסּוּרָיו הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים, וְלַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: אִם אֵין הָאָדָם שׁוֹמֵר עַל עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא יָכוֹל לְהִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַל עַצְמוֹ מְאֹד, הֵן שֶׁלֹּא יֶחְטָא, חַס וְשָׁלוֹם, וְהֵן שֶׁלֹּא יִסְתַּבֵּךְ עִם הַמַּלְכוּת וְהַמְּדִינָה שֶׁגָּר בָּהּ, וְהֵן שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ עֲסָקִים מְפֻקְפָּקִים וְלֹא יִתְחַבֵּר אֶל חֲבֵרִים רָעִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּצָרוֹת גְּדוֹלוֹת אַחַר־כָּךְ.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפא)

קוּנְטְרֵס

צָרוֹת גְּדוֹלוֹת

א.

מַה נִּקְרָאוֹת צָרוֹת אֱמִתִּיּוֹת?

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי עִקַּר הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת הֲכִי גְּדוֹלוֹת לָאָדָם זוֹ צָרַת הַנֶּפֶשׁ, כְּשֶׁמִּתְרַחֶקֶת מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ נִקְרֵאת צָרָה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד חוֹזֵר וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי כָּל הַצָּרוֹת אֵינָן נִקְרָאוֹת צָרוֹת כְּלָל, אַדְרַבָּה הוּא בּוֹרֵחַ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וְנִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁבָּא לַחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, זֶה

נִקְרָא יִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת נה): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן, שֶׁכְּשֶׁאֵין בָּהֶם עָוֹן אֵינָם יִסּוּרִים, כִּי עִקַּר הַיִּסּוּרִים זֶה רַק כְּשֶׁנּוֹפְלִים בַּעֲוֹנוֹת, וְזֶה נִקְרָא יִסּוּרִים אֲמִתִּיִּים, כִּי עִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ נוֹפְלִים, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲוֹנוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי זֶה רַחֲמָנוּת הַכִּי גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי רַחֲמָנוּת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם נֶחְשָׁבִים כְּלָל כְּנֶגֶד הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹפְלִים בַּעֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה מַשָּׂא כָּבֵד מְאֹד, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לָשֵׂאת כְּלָל הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לח, ו): "כִּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי", כִּי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל מֵאַיִן הֵם לְקוּחִים, וְיוֹדֵעַ רוּחָנִיּוּת וְדַקּוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מֵעָוֹן, וְאֵין עָוֹן שַׁיָּךְ לָהֶם כְּלָל וּכְלָל לְפִי גֹּדֶל קְדֻשָּׁתָם וְשָׂרְשָׁם וְגֹדֶל דַּקּוּתָם וְרוּחָנִיּוּתָם, וְעַל־כֵּן כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם נֶחְשָׁבִים לְמַשָּׂא כְּנֶגֶד הַמַּשָּׂא הַכָּבֵד שֶׁל הָעֲוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁעִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַמְּרוֹרִים וְהַקָּשִׁים

שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲוונוֹת, שֶׁזֶּה נִקְרָא צָרוֹת וְיִסּוּרִים עֲמֻקִּים; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתָּשׁוּבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם כָּל הַיִּסּוּרִים; כִּי בֶּאֱמֶת הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה רַק בִּתְשׁוּבַת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרְבוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת נג:): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִמָּכֶם תִּדְעוּ, אֲשֶׁר צָרוֹת וְיִסּוּרִים נִקְרָאִים רַק כְּשֶׁבָּאִים לַעֲוונוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם יִסּוּרִים מְרוֹרִים, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא יוֹדֵעַ אֲשֶׁר כָּל חֵטְא וְעָוֹן כָּל דִּבּוּר רַע וְכָל מַחֲשָׁבָה וְהִרְהוּר רַע מְנַתְּקִים אֶת הַנְּשָׁמָה מִשָּׁרְשָׁהּ וּבִשְׁבִיל זֶה בָּא לָאָדָם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, יִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ, וְעַל־כֵּן אִם עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, רְאוּ לַחֲזוֹר תֵּכֶף־וּמִיָּד

בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מִכָּל מִינֵי עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים שֶׁמַּגִּיעִים עַל הָעֲוונוֹת, וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ט, ח): "טוֹב מְאֹד" (בְּרֵאשִׁית א, לא) — זֶה מִדַּת הַיִּסּוּרִים, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא; וְלָכֵן רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים, כִּי כָּל הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה הַזּוֹ שֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם עַכְשָׁו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת הִיא רַק כְּדֵי שֶׁתִּתְעוֹרְרוּ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבֵּל אֶתְכֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיט.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְרוֹצֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ אֵלָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה יט, ד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹסֵל לִבְרִיָּה אֶלָּא לַכֹּל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שָׁעָה, וְכָל מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִכָּנֵס — יִכָּנֵס, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, כִּי הוּא רוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְלָכֵן כְּשֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת

וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, שֶׁכָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁלָּכֶם, רְאוּ תֵּכֶף־וּמִיָּד לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲלוּ עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי, סִימָן מד): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, כֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד י׳ מִילִין וְלֹא עַד כ׳ מִילִין וְלֹא עַד ק׳ מִילִין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ־מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְלָכֵן תִּזְכְּרוּ זֹאת הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֲשֶׁר יִסּוּרִים נִקְרָאִים רַק כְּשֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲוונוֹת, שֶׁזּוֹ הַצָּרָה הָאֲמִתִּית, כְּשֶׁאָדָם נֶעְתָּק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹבֵר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה וּבְצִנְעָה, אוֹכֵל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, וְעוֹבֵר עַל כָּל עֲרָיוֹת, זֶה נִקְרָא צָרָה קָשָׁה וּמָרָה, וְעַל זֶה צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים שֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק שָׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִמְתָּקִים וְנִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וּבָאִים עָלָיו יְשׁוּעוֹת וְרַחֲמִים גְּמוּרִים. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד,

וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא חוֹזֵר וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו.

ב.

מַדּוּעַ בָּאוֹת צָרוֹת עַל הָאָדָם.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם הֵם רַק כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ וּלְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד זוֹכֶה לָדַעַת דָּבָר זֶה, וְעַל־כֵּן מְסַבְּבִים עִמּוֹ מִלְּמַעְלָה וּמַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ בְּתוֹךְ צָרוֹת, כְּדֵי שֶׁיַּרְגִּישׁ כְּאֵבִים גְּדוֹלִים, וְיַתְחִיל לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בְּצָרוֹת, אָז נִתְבַּלְבְּלֶת וְנִתְעַקֶּמֶת דַּעְתּוֹ מְאֹד, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם דַּעַת וָשֵׂכֶל, וּבְעֵת שֶׁבָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים, אֵינוֹ מְבַעֵט בַּיִּסּוּרִים, אֶלָּא הוּא חוֹזֵר אָז אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

עַל־יְדֵי־זֶה מַמְתִּיק מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַדִּינִים וְהַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁסָּבְבוּ אוֹתוֹ, כִּי מַעֲלַת בַּעֲלֵי יִסּוּרִים אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, נִכְנָע חָמְרוֹ הָעַב וְהַגַּס, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל עָלָיו אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְכָל שֶׁהוּא סוֹבֵל יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבְרוֹת עָלָיו צָרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהוּא אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא בּוֹרֵחַ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וְהַיִּסּוּרִים; כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק כְּדֵי לְהַחֲזִירוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה רַק בְּטוֹבָתָן שֶׁל בְּרִיּוֹתָיו, עִם כָּל זֹאת רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים גְּדוֹלִים, וּבֶאֱמֶת כָּל כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק כְּדֵי שֶׁהָאָדָם יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְעֵין שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל מְנַשֶּׁה הַמֶּלֶךְ (סַנְהֶדְרִין קא:): מִכָּל טַרַח שֶׁטָּרַח בּוֹ וּמִכָּל עָמַל שֶׁעָמַל בּוֹ לֹא הֶעֱלָהוּ לְמוּטָב אֶלָּא יִסּוּרִים, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים עוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, רַק כְּדֵי שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ אֵלָיו,

וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה.): כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ בּוֹ — מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִים, וְאִם קִבְּלָם בְּאַהֲבָה — יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, רְאוּ לַחֲזֹר עַד הַמַּכֶּה אֶתְכֶם, וּתְבַטְּלוּ אֶת עַצְמְכֶם לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַצָּרוֹת, כִּי כָּל הַתַּכְלִית שֶׁל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם הוּא רַק כְּדֵי שֶׁתִּהְיוּ רְאוּיִים לִהְיוֹת כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אוֹר זִיו הַשְּׁכִינָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צד): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עַל בְּרִיָּה כְּשֶׁהוּא חַי, אֶלָּא עַל בַּעַל יִסּוּרִים; וְעַל־כֵּן רָאוּי לָכֶם לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא שֶׁתִּשְׂמְחוּ בַּיִּסּוּרִים, יִמְחֹל לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל עֲוֹונוֹתֵיכֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי, פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן): יְהֵא אָדָם שָׂמֵחַ בְּיִסּוּרִים יוֹתֵר מִן הַטּוֹבָה, שֶׁאִלּוּ אָדָם בְּטוֹבָה — אֵין נִמְחָל לוֹ עָוֹן שֶׁבְּיָדוֹ, וּבַיִּסּוּרִים — נִמְחָל לוֹ; וְעַל־כֵּן הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם, הֵם רַק

לְטוֹבַתְכֶם, וְאִם רַק תָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יֵמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים; וְעַל־כֵּן רְאוּ לֹא לִבְעֹט בְּיִסּוּרִים כְּלָל, אֶלָּא לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ג.

עַל־פִּי־רֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְגָלֻיּוֹת בָּאִים עַל־יְדֵי שְׁנֶּאֱבְדָה מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדְעוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַגָּלֻיּוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנֶּאֱבְדָה מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים. וְכָל הַדִּינִים וְהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים תָּמִיד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה

לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וְזֶה הַדָּבָר הֲכִי קָשֶׁה לָאָדָם לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֵלָיו, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר זֶה גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ שֶׁיִּתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵּקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ נִתְעוּ וְנָפְלוּ בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עַד שֶׁהֵם מְלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס לָהֶם אֶת הַחַיִּים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אֶתְכֶם, אֶלָּא מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, רְאוּ לִמְצֹא אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּדָּבָר הַזֶּה, כִּי בְּוַדַּאי גַּם בְּתוֹךְ הַצָּרָה גָּנוּז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא, פָּרָשָׁה יח): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל צַעַר וְצַעַר שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל, כְּבְיָכוֹל אֲנִי עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, ט): "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר", וּבְוַדַּאי אִם תַּחֲזִיקוּ מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, בְּעֵת שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיכֶם צָרוֹת גְּדוֹלוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכּוּ לָצֵאת לְבַסּוֹף לְגַמְרֵי מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ; וּבֶאֱמֶת עִקַּר הָעֵצָה

לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת הַמָּרוֹת וְהַקָּשׁוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכִים לִמְצֹא הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, כִּי בְּוַדַּאי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה רַק בְּטוֹבָתָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, אַךְ מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, אֵין לָאָדָם שֵׂכֶל וְקוֹרֵא תִּגָּר וּמְבַעֵט בְּיִסּוּרִים. וּבֶאֱמֶת כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁשּׁוֹלְחִים עַל הָאָדָם, הֵם בְּחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוֹדָה זָרָה נה): יִסּוּרִים בְּשָׁעָה שֶׁמְּשַׁגְּרִים אוֹתָם לָאָדָם, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא תֵּלְכוּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבִזְמַן פְּלוֹנִי וּבְמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְאִם יֵשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל, וְדַיְקָא מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ, הוּא מוֹצֵא הַרְחָבוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. וְזוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל יָמָיו סָבַל צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְקַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, וְרָדְפוּ אוֹתוֹ רְשָׁעִים אֲרוּרִים וְהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ וְדִבְּרוּ עָלָיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיק מַעֲמָד, וְתָמִיד בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְהַעֲשׂוֹת מֶרְכָּבָה לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשָׂה רֶגֶל רְבִיעִית מֵהַמֶּרְכָּבָה

הָעֶלְיוֹנָה דַּיְקָא, עַל־יְדֵי שֶׁסָּבַל אֶת הַיִּסּוּרִים, וּמָצָא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ט׳): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כָּל צָרָה שֶׁהָיִיתִי נִכְנָס אֵלֶיהָ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנָתַתָּ לִי אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיְתָה תָּמִיד לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְזֶה הָיָה עִקַּר הַצְּלָחָתוֹ, וְעַל־כֵּן אִם בַּר יִשְׂרָאֵל זוֹכֶה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ זוֹ, אָז הוּא מְהַפֵּךְ אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים לִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי הֵם מְזַכְּכִים לוֹ אֶת גּוּפוֹ, וְזוֹכֶה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת אוֹר אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, תֵּלְכוּ בְּדַרְכּוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁתָּמִיד מָצָא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ יִסּוּרָיו, וְתָמִיד חִפֵּשׂ הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, הַיְנוּ שֶׁבְּתוֹךְ תֹּקֶף הַצָּרוֹת מָצָא הַרְחָבוֹת, וּבְעֵת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִבָּנָיו — אַבְשָׁלוֹם, אַמְנוֹן וְתָמָר, מָצָא הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת,

וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצַּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה׳) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ג, א): ״מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, הֲוָיָ״ה מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי, רַבִּים אוֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לוֹ בֵּאלֹקִים סֶלָה״, ״מִזְמוֹר לְדָוִד״? — קִינָה לְדָוִד מִבָּעֵי לֵיהּ, כִּי הֲֵרי עָבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, עַד שֶׁבְּנוֹ קָם עָלָיו וְגֵרְשׁוֹ, וְאֵיךְ הָיָה שָׁר זְמִירוֹת וְנִגּוּנִים בְּעֵת צָרוֹת כָּאֵלּוּ, אֶלָּא כֵּינָן שֶׁרָאָה שֶׁבְּנוֹ הוּא — שָׁמַח, כִּי פָּחַד שֶׁמָּא יָקוּם עָלָיו עֶבֶד אוֹ מַמְזֵר, וַעֲדַיִן קָשֶׁה עַל דָּוִד בְּעַצְמוֹ, מָה רָאָה עַל כָּכָה בְּעֵת צָרָה גְּדוֹלָה כָּזֹאת, בְּעֵת שֶׁבָּרַח מֵאַבְשָׁלוֹם, לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בַּצָּרָה אֵיזוֹ הַרְחָבָה, וְלוֹמַר עַל זֶה שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מָצוּי בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁבְּנוֹ קָם עָלָיו, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד צָרָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁהַבֵּן קָם עַל אָבִיו, וּמֵעִצָּם צָרָתוֹ וּמְרִירוּתוֹ רָצָה הַבַּעַל־דָּבָר לְהַפִּילוֹ בְּעֵינֵי דַּעְתּוֹ מְאֹד מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיק מַעֲמָד, וְשָׁר שִׁירָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָצָא מִכָּל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, וְכֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִתְנַהֵג בְּעֵת שֶׁמְּסַבְּבִים

אוֹתוֹ הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, עָלָיו לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, אִם יִסְתַּכֵּל בֶּאֱמֶת, אָז יִמְצָא הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְלָכֵן בְּעֵת צָרָה שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם, הוּא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִתְעַקֵּם לִבּוֹ דַּיְקָא אָז מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא אָז לֹא יִתְרַחֵק, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַצָּרוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן, יְכוֹלוֹת לְעַקֵּם הַלֵּב מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי כְּשֶׁאָדָם בְּצָרָה גְּדוֹלָה, הוּא בְּסַכָּנָה עַד מְאֹד גַּם בְּעִנְיַן כַּשְׁרוּתוֹ וְיַהֲדוּתוֹ, כִּי לִפְעָמִים נִתְעַקֵּם הַלֵּב מְאֹד עַל־יְדֵי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, עַד שֶׁמִּהַרְהֵר אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל הַוָ"ה יִזְעַף לִבּוֹ", כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לָאָדָם בְּחִירָה תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁשּׁוֹלֵחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין טוֹב וּבֵין לְהֶפּוּךְ הוּא בְּמִשְׁקָל, וּכְמוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לָאָדָם טוֹבוֹת — בָּנִים וַעֲשִׁירוּת וְכָל טוּב, יֵשׁ שֶׁזּוֹכֶה לְהַכִּיר בְּחַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטוּבוֹ עָלָיו, וְנִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּצְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים,

וְיֵשׁ חַס וְשָׁלוֹם, לְהַפּוֹךְ, שֶׁנַּעֲשָׂה אֶצְלוֹ הַהֵפּוּךְ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב, טו): "וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט", דַּיְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכָּל טוּב, הוּא בּוֹעֵט בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּבוֹעֵט בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּכְמוֹ־כֵן לְהַפּוּךְ, כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַסֶּה וּמְיַסֵּר אֶת הָאָדָם בְּיִסּוּרִים וְצָרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, בְּחוֹבוֹת, בְּמַכְאוֹבִים וּרְדִיפוֹת, שֶׁסּוֹבֵל חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין מִבְּנֵי־אָדָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא נִמְצָא אָז גַּם־כֵּן בְּנִסָּיוֹן גָּדוֹל, כִּי מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם הוּא רַק לְטוֹבָה, כְּדֵי שֶׁיַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵחֲמַת גֹּדֶל כֹּחַ הַבְּחִירָה, יֵשׁ לִפְעָמִים שֶׁאַדְרַבָּה עַל־יְדֵי צָרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, נִתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְעַל־כֵּן הָאָדָם צָרִיךְ רַחֲמִים רַבִּים בְּעֵת צָרָה, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְלֹא יִקְרָא תִּגָּר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְזוֹ הָיְתָה מַעֲלַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בְּצָרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁנִּתְגָּרֵשׁ מִירוּשָׁלַיִם עַל־יְדֵי בְּנוֹ וְרָדַף אוֹתוֹ, שֶׁבֶּאֱמֶת הִיא צָרָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת שֶׁהָרוֹדֵף הוּא בְּנוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּתוֹךְ

צָרָתוֹ הוֹפֵךְ הַדָּבָר לְטוֹב, וְאָמַר סְתָם בְּרָא מְרַחֵם עַל אַבָּא, גַּם מָצָא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ צָרָתוֹ, שֶׁרָאָה שֶׁטַּכְסִיסוֹ קַיָּם עֲדַיִן, שֶׁהַסַּנְהֶדְרִין אוֹחֲזִים עִמּוֹ, וְעַל כָּל אֵלּוּ הַטּוֹבוֹת חִפֵּשׂ וּמָצָא הַרְחָבוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר עָזַר לוֹ לְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעֵת צָרָתוֹ, וְעַל־כֵּן רֹב מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים נֶאֶמְרוּ וְנִתְחַדְּשׁוּ אֶצְלוֹ בְּעֵת צָרוֹתָיו דַּיְקָא, שֶׁעָבְרוּ עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים מֻרְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁחֵרְפוּהוּ וְגִדְּפוּהוּ וְהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, וְסָבַל מֵהֶם מַה שֶּׁסָּבַל, עִם כָּל זֹאת לֹא נִתְעַקֵּם מֹחוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא אַדְרַבָּה נִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי־זֶה, וּבָרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁר שִׁירוֹת וּזְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יָצָא סוֹף כָּל סוֹף מִצָּרוֹתָיו, וְזָכָה לְהֵעָשׂוֹת מֶרְכָּבָה לַשְּׁכִינָה, כִּי נַעֲשָׂה רֶגֶל רְבִיעִית לַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה; וְעַל־כֵּן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אָפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, אֶלָּא תִּבְרְחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לָבוֹא

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָשׂוּחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא תֹּאבַד אֱמוּנַתְכֶם, חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּה שֶׁתִּהְיוּ חֲזָקִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת שֶׁתִּהְיֶה לָכֶם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תֵּצְאוּ מִגָּלוּתְכֶם, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים גְּדוֹלִים, כִּמְעַט שֶׁיְּאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, עִם כָּל זֹאת עֲלֵיכֶם לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁכֶם לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר וּלְזַמֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, זְמִירוֹת וְנִגּוּנִים, וּלְמִצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתֵיכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּבָּנֶה אֶצְלְכֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתֶכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּהְיוּ חֲזָקִים בָּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם הַצָּרוֹת, וְאַף שֶׁלִּבְּעַת עַתָּה אֵין אַתֶּם רוֹאִים שׁוּם מַרְאֶה מָקוֹם אֵיךְ לָצֵאת מֵהַצָּרָה, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לְשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ צָרוֹתֵיכֶם, וְאָז יַעֲנֶה לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל תְּפִלּוֹתֵיכֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר

טוֹב, תְּהִלִּים כ): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁמַּגַּעַת צָרָה לְיִשְׂרָאֵל וּמְבַקְּשִׁים אוֹתִי, וְהֵם מְשַׁתְּפִים בְּכְבוֹדִי, כְּבוֹדִי עִמָּהֶם, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה אֲנִי עוֹנֶה אוֹתָם, כִּי דַּיְקָא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֹאת הוּא מַחְזִיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא יוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר גַּם שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם נִמְצָא, עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָל, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הָאָדָם זוֹכֶה לִרְאוֹת יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים כא): מִתּוֹךְ צָרָה רְוָחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה ל׳): ״וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ״, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים דַּיְקָא מִתּוֹךְ הַצָּרָה יָצְאָה לוֹ רְוָחָה, הָעִקָּר לֹא לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל בְּעֵת צָרוֹתָיו וּמַכְאוֹבָיו הַקָּשִׁים, רַק יַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִרְאֶה בְּרָכָה וְהַצָּלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו. בִּלְבַד אֲהוּבַי, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים, תָּבֹאוּ וְתִתְחַנְּנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבְּרוּ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתֶּם רְגִילִים בָּהּ, וְאָז תִּרְאוּ נִסִּים נִגְלִים

שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בִּדְבָרִים אֵלּוּ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הֵם רַק לַהֲבִיאוֹ אֶל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק שֶׁיִּזְכֶּה לְהֵעָשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן עַל כָּל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים עָבַר כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים גְּדוֹלִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, כִּי יָדְעוּ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְאֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא חָסֵר לוֹ שׂוּם דָּבָר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם מַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז מַרְגִּישׁ כָּל הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, כִּי כָּל

הַיְסוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, הַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּכָל עֵת וָרֶגַע שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא הוּא תּוֹלֶה בְּטֶבַע וּבְמִקְרֶה וּבְמַזָּל, כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּדַעַת שְׁלֵמָה, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׁוּם יִסּוּרִים כְּלָל, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁבְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, גַּם עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת הַיִּסּוּרִים לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא בְּעֵת צָרוֹתָיו, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִנָּצֵל מִיִּסּוּרִים קָשִׁים, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, הוּא רָץ וּבוֹרֵחַ אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה שֶׁמִּתְחַדְּשׁוֹת אֵלָיו יְדִיעוֹת חֲדָשׁוֹת גְּלוּי אֱלֹקוּת, וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק ו׳): אִם רָאִיתָ שֶׁיִּסּוּרִים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין עָלֶיךָ, רוּץ לְחַדְרֵי תוֹרָה, מִיָּד הַיִּסּוּרִים בּוֹרְחִים מִמְּךָ, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הַבְטוּל אֶל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי הוּא דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת

וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, עִקַּר עֲצָתוֹ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָל מַה שֶּׁמַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה׳): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה — יִסּוּרִים בְּדִלִּים מִמֶּנּוּ, וּלְהַפּוּךְ — כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵבִיא עָלָיו יִסּוּרִים מְכֹעָרִים וְעוֹכְרִים אוֹתוֹ; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לִבְרֹחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיכוּ אֶת עַצְמְכֶם תָּמִיד אֶל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְאֶל מִצְוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת, לְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּדֶרֶךְ קַבָּלַת עֹל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁךְ עֲלֵיכֶם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים הֵם רַק לְמָרֵק אֶת הָעֲוונוֹת, וּכְדֵי לְהַכְשִׁירוֹ לִהְיוֹת כְּלִי לָבוֹא אֶל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי לְהַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִכָּל הַיִּסּוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אֶלָּא הוּא רָץ

וּבוֹרֵחַ אֶל תּוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזוֹכֶה לִלְמֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיהָ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יֵמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם יַחַד — אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

מָה אֹכְפַּת לְךָ

יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל
מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַל יָשִׂים לֵב אֶל כָּל מַה
שֶׁאוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלָיו.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

מוֹהַרַא״שׁ נ״י אָמַר, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָה, אָז חַי חַיִּים עֲרֵבִים וְנָעִימִים, כִּי לֹא אִכְפַּת לוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר, רַק מַכְנִיס עַצְמוֹ תָּמִיד בְּתוֹךְ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מְסַבְּבוֹ.

(אִמְרֵי מוֹהַרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפג)

קוּנְטְרֵס

מָה אִכְפַּת לְךָ

א.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! הִנֵּה אַתָּה רוֹאֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים, שֶׁכָּל אֶחָד מְרַחֵק אוֹתְךָ וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתְךָ, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (תַּעֲנִית כג.): אוֹ חַבְרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא; אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם חֲבֵרִים טוֹבִים שֶׁעוֹזְרִים לוֹ, וְאִם לֹא הַמָּוֶת טוֹב מִזֶּה. וְאַתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב כָּזֶה, שֶׁנִּדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּנֶגְדְּךָ, וְזֶה אֲשֶׁר שׁוֹבֵר אוֹתְךָ לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן עָלַי לוֹמַר לְךָ, שֶׁזּוֹ טָעוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ, וְכָל

אֶחָד אִם יִקַּח אֶת עַצְמוֹ בְּיָדָיו, יָכוֹל לְהַצְלִיחַ יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אִם רַק לֹא יְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִמַּה שֶׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלָיו, אֶלָּא אַדְרַבָּה יֹאמַר לְעַצְמוֹ: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים עָלַי וְחוֹשְׁבִים עָלַי", אַתָּה לֵךְ עִם נְקֻדָּתְךָ זוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּךָ מַה שֶּׁאֵין בַּאֲחֵרִים, וְאָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ. וּבֶאֱמֶת אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלֶיךָ וְחוֹשְׁבִים עָלֶיךָ וּמִתְיַעֲצִים עָלֶיךָ, זֶה רַק מֵחֲמַת קִנְאָה שֶׁמְּקַנְּאִים בְּךָ, כִּי כַּנִּרְאֶה שֶׁאַתָּה יוֹתֵר מֻצְלָח מִכֻּלָּם, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיוּ מְדַבְּרִים מִמְּךָ וְלֹא הָיוּ חוֹשְׁבִים רָעָה עָלֶיךָ. וְעַל־כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁאֲחֵרִים מְדַבְּרִים וְאוֹמְרִים וְחוֹשְׁבִים עָלַי", וְדַיְקָא כְּשֶׁתַּכְנִיס בְּדַעְתְּךָ יְדִיעָה זוֹ, אָז תַּצְלִיחַ בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ. וְהָעִקָּר, אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, חַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָמִיד יִהְיֶה רָגִיל עַל לְשׁוֹנְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁאֲחֵרִים מַשְׁפִּילִים אוֹתִי", אָז דַּיְקָא תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְתִהְיֶה הַכִי מֻצְלָח בָּעוֹלָם, כִּי בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ מַה שֶּׁאֲחֵרִים

אוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים וְחוֹשְׁבִים עָלָיו, אָז הוּא מַצְלִיחַ בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו; כִּי עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים הוּא רַק כְּשֶׁתָּמִיד חוֹשֵׁב מָה אֲחֵרִים חוֹשְׁבִים עָלָיו, וְדָבָר זֶה שׁוֹבְרוֹ לְגַמְרֵי, וְהוּא בָּא לִידֵי אַכְזָבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחַיָּיו, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמֵּרֹב אַכְזָבוֹת וְכִשָּׁלוֹנוֹת מִתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים שֶׁלָּהֶם, וְאוֹמְרִים לְעַצְמָם: "אֲנִי כְּבָר לֹא שָׁוֶה לִשׁוּם דָּבָר". וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד טָעוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כִּי לָאָדָם אָסוּר לַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְאָסוּר לוֹ לְהִתְרַשֵּׁל מִמַּה שֶׁקִּבֵּל וְלָקַח עַל עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל זוּלָתוֹ, אֶלָּא יֵדַע וְיַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחוֹת גְּדוֹלִים הַטְּמוּנִים בּוֹ. וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ תָּמִיד; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְתִהְיֶה כָּל־כָּךְ חָזָק בְּעַצְמְךָ, עַד שֶׁלֹּא תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כְּאִלּוּ אֵינָם קַיָּמִים כְּלָל, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז תִּרְאֶה אֵיזוֹ הַצְלָחָה תִּהְיֶה לְךָ בַּחַיִּים. אֲבָל אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְאֹד מְאֹד חָזָק בָּזֶה, כִּי טֶבַע שֶׁל אָדָם שֶׁכֵּן אִכְפַּת לוֹ מַה שֶּׁזּוּלָתוֹ חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ וּמַה

שֶׁזּוּלָתוֹ מְדַבֵּר עָלָיו, וְתָמִיד רוֹצֶה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי זוּלָתוֹ, וְזֶה עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן וְהָאַכְזָבָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי בְּרֶגַע שֶׁמִּתְבַּלְבֵּל מֵאַחֵר, וּמִתְעַנְיֵן בְּדַעַת זוּלָתוֹ, מַה שֶּׁחוֹשֵׁב עָלָיו וּמַה שֶּׁמְּדַבֵּר עָלָיו, זֶה הַפֶּתַח לַכִּשָּׁלוֹן וְלָאַכְזָבָה בַּחַיִּים; וְעַל־כֵּן בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְתַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְלֹא יִהְיֶה אִכְפַּת לְךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם הַמְדַבֶּרֶת וְחוֹשֶׁבֶת עָלֶיךָ רָעָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד. וְתִזְכֹּר דָּבָר זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ, כִּי אִם אֵינְךָ צָרִיךְ אֶת זֶה עַכְשָׁו, תִּצְטָרְכֶנּוּ לֶעָתִיד הַקָּרוֹב, וְאִם לֹא לֶעָתִיד הַקָּרוֹב, תִּצְטָרֵךְ אֶת זֶה בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי הַחַיִּים מְלַמְּדִים אֶת הָאָדָם לֶקַח קָשֶׁה מְאֹד, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם הַנִּשְׁבָּרִים, הֵם רַק עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַלְבְּלִים אֶת עַצְמָם מִמַּה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים עֲלֵיהֶם, וּמַה שֶּׁאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים מֵהֶם, כִּי הַטֶּבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה לָשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וּכְשֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, אָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת עִקַּר נִצְחוֹן הַחַיִּים הוּא רַק כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּצוּרָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא אִכְפַּת לוֹ שׁוּם דָּבָר

מַה שֶּׁכָּל הָעוֹלָם מְדַבְּרִים עָלָיו וְחוֹשְׁבִים עָלָיו וּמְקַנְּאִים בּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְדַיְקָא אָז מַצְלִיחַ בְּכָל עִנְיָנָיו. וְכָל אֵלּוּ שֶׁהִצְלִיחוּ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הָיָה רַק עַל־יְדֵי עֵצָה זוֹ, שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, וְתָמִיד אָמְרוּ לְעַצְמָם: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁזּוֹלְתִי חוֹשֵׁב וּמְדַבֵּר עָלַי", וְכֵן כְּשֶׁאֶחָד רָצָה לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, עָנָה וְאָמַר לוֹ: "מָה אִכְפַּת לְךָ מֵעִנְיָנַי", וְהִתְאַזֵּר בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הִצְלִיחוּ בְּחַיֵּיהֶם. וּזְכֹר כְּלָל זֶה, כִּי תִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לַיָּמִים הַבָּאִים, וְתִהְיֶה לִי אָסִיר תּוֹדָה שֶׁלָּמַדְתִּי עִמְּךָ עֵצָה נִפְלָאָה אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּשָׁלוֹם וּלְהַצְלִיחַ בָּהֶם.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, חֳלִישׁוּת הַדַּעַת וּבִלְבּוּלִים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁמֵּרֹב עִמֶּס הַצָּרוֹת הַמְסַבְּבִים אוֹתָם, אֵינָם רוֹאִים לְעַצְמָם עֵצָה רַק לְהִתְאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם,

כִּי מֵרֹב דִּכְאוֹנוֹת וְעַצְבוּת שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, עוֹלָמָם חָרֵב בַּעֲדָם, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, וּכְאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא יֵצְאוּ מֵהַפַּח שֶׁנָּפְלוּ אֵלָיו. וּבֶאֱמֶת לֹא נִקְלְעוּ אֶל הַמַּצָּב הַזֶּה, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ תָּמִיד עַל זוּלָתָם, וְחָשְׁבוּ: "מָה אוֹמֵר זוּלָתִי עָלַי?! וּמַה מְדַבֵּר זוּלָתִי עָלַי?! וּמַה חוֹשֵׁב זוּלָתִי עָלַי?!" וְתָמִיד יֵשׁ בְּדַעְתָּם רַק אֶת זוּלָתָם, כְּאִלּוּ הֵם חַיִּים רַק בִּשְׁבִיל זוּלָתָם, וְאִם נִדְמֶה לָהֶם שֶׁזּוּלָתָם דִּבֵּר עֲלֵיהֶם אוֹ צָחַק מֵהֶם אוֹ הִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, הֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וְנוֹפְלִים בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת גְּדוֹלָה, עַד שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לָהֶם כָּל הַחַיִּים, וְאֵינָם רוֹאִים לְעַצְמָם שׁוּם עֵצָה רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וּבֶאֱמֶת אֵין לְךָ עוֹד טִפְּשׁוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, הַאִם אַתָּה חַי בִּשְׁבִיל זוּלָתְךָ?! הַאִם זוּלָתְךָ בֶּאֱמֶת מִתְעַנְיֵן בְּךָ?! וְלוּ יְצַיֵּר שֶׁהַלָּה בֶּאֱמֶת מְקַנֵּא בְּךָ, וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ כָּל דָּבָר רַע, וְחוֹשֵׁב אֵיךְ לְהָרַע וּלְהַצִּיק לְךָ, אַדְרַבָּה תִּתְחַזֵּק וְתִהְיֶה גֶּבֶר, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מִמֶּנּוּ, אַדְרַבָּה אֲנִי אַרְאֶה לוֹ אֵיךְ אֲנִי כְּבָר מֻצְלָח וְאֵיךְ שֶׁאוֹתִי לֹא יְכוֹלִים לִשְׁבֹּר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן"; וְאָז

אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדָבָר זֶה, לַחְקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתְּךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מִזּוּלָתִי", אָז דַּיְקָא יִכָּנֵס בְּךָ חֹזֶק וְאַמִּיצוּת הַלֵּב, וְלֹא תִּתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. אֲבָל אֶל כָּל זֹאת אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ, אֶלָּא עַל־יְדֵי תֹּקֶף הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וּלְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה חֲזָקָה, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאַף שֶׁאֱמוּנָה וִידִיעָה הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים, כִּי אֱמוּנָה שַׁיָּךְ רַק בְּדָבָר שֶׁהַשֵּׂכֶל לֹא יָכוֹל לְהָבִין, וִידִיעָה הוּא דָּבָר שֶׁהַשֵּׂכֶל כֵּן מֵבִין, עִם כָּל זֹאת אַתָּה צָרִיךְ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּחַיֵּי הָאָדָם עוֹבְרִים כָּל מִינֵי נְפִילוֹת וִירִידוֹת, כָּל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, כָּל מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים, וּמִזֶּה בָּא שֶׁאָדָם מְבַלְבֵּל עַצְמוֹ מִמַּה שֶּׁאֲחֵרִים מְדַבְּרִים וְחוֹשְׁבִים עָלָיו, וְרוֹצֶה לָשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וְאִכְפַּת לוֹ מַה שֶּׁאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים וּמְדַבְּרִים עָלָיו, וְזֶה מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ הֵם חַיִּים שֶׁל זוּלָתוֹ, וְהוּא לֹא חַי אֶת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ,

מֵאַחַר שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לִחְיוֹת חַיִּים אֲחֵרִים, הַיְנוּ מָה אֲחֵרִים אוֹמְרִים עָלָיו, וּמָה אֲחֵרִים חוֹשְׁבִים מִמֶּנּוּ, וְעַל זֶה צְרִיכִים לֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת שֶׁחֲבֶרְךָ לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לְךָ הָרַע אוֹ הַטּוֹב, כִּי הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְאִם יִקָּשֶׁה לְךָ אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת דָּבָר כָּזֶה, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף הוּא בַּעַל בְּחִירָה? עַל זֶה צְרִיכִים אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהָבִין. עַל־כֵּן בְּחַיֵּי הָאָדָם צְרִיכִים אֶת שְׁנֵיהֶם — יְדִיעָה וֶאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁאֵין לִי לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלוֹמַר לְעַצְמִי אֶלֶף פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים וְחוֹשְׁבִים עָלַי, הֲלֹא הֵם לֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לִי שׁוּם דָּבָר בִּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ", וְאִם יִכָּנְסוּ בְּךָ אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף הוּא בַּעַל בְּחִירָה? עַל זֶה תִּזְרֹק וְתַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמְךָ אֶל תּוֹךְ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, וְתַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, דָּבָר קָטָן וְדָבָר גָּדוֹל לֹא

נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.
וְאָז אִם תֵּלֵךְ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּדֶרֶךְ זוֹ, תַּצְלִיחַ
דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר
אוֹתְךָ, אַךְ אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְאֹד מְאֹד חָזָק בָּזֶה,
כִּי אַחֶרֶת הַחַיִּים שֶׁלְּךָ יִהְיוּ חַיִּים מְרוֹרִים מְאֹד מְאֹד,
כִּי רוֹאִים שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, הֵם שְׁרוּיִים
בְּדִכָּאוֹן עָמֹק וּבְעַצְבוּת, וּמָרִים לָהֶם הַחַיִּים מְאֹד
מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא רוֹאִים שׁוּם אוֹר בְּקִצֵּה הַמְּנָהָרָה,
וְאֵינָם רוֹאִים שׁוּם דֶּרֶךְ וְתִקְוָה אֵיךְ לָצֵאת פַּעַם
מֵהַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁנָּפְלוּ וְנִקְלְעוּ אֲלֵיהֶם, וּמִזֶּה
נִכְנָסוֹת בָּהֶם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְאַבְּדוּת, רַחֲמָנָא
לִישֵׁזְבָן; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת
בְּרִיָּה, וְתַעֲזֹב אֶת כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת שֶׁלְּךָ, וְאֶת כָּל
הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת וְהַמְּרִירוּת, וּרְאֵה גַּם רְאֵה אֵיךְ
עָבְרוּ אֶצְלְךָ הַחַיִּים עַד עַכְשָׁו וּמַה פָּעַלְתָּ בָּהֶם,
כְּלוּם וְלֹא כְּלוּם, מַדּוּעַ לֹא תִּקַּח עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ?!
וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ פַּעַם וּלְתָמִיד: "מָה אִכְפַּת לִי מַה
שֶּׁאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים וּמְדַבְּרִים וְאוֹמְרִים עָלַי? עָלַי
לָקַחַת עַצְמִי בְּיָדַי וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, וּלְהַחְדִּיר בְּעַצְמִי, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין הָעוֹלָם מַעֲלִים אֶת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא הוּא לְבוּשׁ לְגַבֵּי אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן גּוּפִי הוּא לְבוּשׁ לְהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי, שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל״. וּכְכָל שֶׁתַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְתִכָּנֵס בְּךָ הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה וְאֹמֶץ לֵב לֹא לִירֹא וְלֹא לְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מֵאַף אֶחָד, אֶלָּא תֵּלֵךְ לְפִי תּוֹמְךָ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ. וַאֲנִי מֻכְרָח לְהַגִּיד לְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁזֶּה לֹא קַל לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִטְבַּע בְּעַצְמְךָ טֶבַע כָּזֶה, שֶׁאַתָּה כֵּן מִתְעַנְיֵן בַּמֶּה שֶׁזּוֹלָתְךָ חוֹשֵׁב וְאוֹמֵר וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ, וְתָמִיד אַתָּה חַי רַק עִם רֹאשׁ זוֹלָתְךָ — מַה הוּא אוֹמֵר?! מַה הוּא חוֹשֵׁב?! אֵיךְ הוּא מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ?! שֶׁזֶּה כָּל הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁלְּךָ בְּחַיֶּיךָ, וְעַכְשָׁו אַתָּה רוֹצֶה לְשַׁנּוֹת אֶת הַטֶּבַע הָרַע שֶׁלְּךָ, וְזֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, עִם כָּל זֹאת, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, עָלֶיךָ לַעֲקֹר וּלְשָׁרֵשׁ מֵעַצְמְךָ אֶת הַטֶּבַע הָרַע הַזֶּה שֶׁמְּבַלְבֵּל אוֹתְךָ תָּמִיד, מַה זּוֹלָתְךָ

אוֹמֵר וְחוֹשֵׁב וּמְדַבֵּר עָלֶיךָ, וְאָז אִם יִהְיֶה לְךָ לֵב אֲמִיץ וְחָזָק לֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָמִיד תֹּאמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מֵאֲחֵרִים, אֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַדְּבֵקוּת, וּלְבַטֵּל עַצְמִי לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְבַטֵּל אֶת גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו וּלְהַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְהוֹצִיא אֶת נְקֻדָּתִי הַשַּׁיֶּכֶת אֵלַי"; אִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְתַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לִמְנֹעַ אוֹתְךָ מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעוֹת אֵלּוּ הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, שֶׁאָז יִשְׁתַּנֶּה לוֹ כָּל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל וְיִרְאֶה אֶת כָּל הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא.

ג.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לָדַעַת כִּי חַיֵּי הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם מְאֹד מְאֹד מְסֻכָּנִים, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְכִמְעַט שֶׁיִּתְאַבֵּד מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת שֶׁאָדָם

עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ; כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁבּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, וּמְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָדָם כָּזֶה חַי חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ אֵיזֶה טֶבַע אוֹ מִקְרֶה אוֹ מַזָּל, אוֹ אֵיזֶה בֶּן אָדָם יָכוֹל לְצַעֵר אוֹתוֹ מִבִּלְעֲדֵי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נֶעֱקָר לְגַמְרֵי מִשָּׁרְשׁוֹ, וּמִשָּׁם בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתְךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, תָּמִיד תַּגִּיד: "מָה אִכְפַּת לִי, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי צָרִיךְ רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַסְפִּיק כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁאֲנִי מִתְעַנֶּה בָּהֶם, וּבִפְרָט שֶׁנָּפַלְתִּי כְּבָר בְּעָמְקֵי עֲמָקִים בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית

וּמִתַּחְתָּיו, וְחָטָאתִי וְעָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ יָמִים וְשָׁנִים בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵין חֵטְא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי, וְעַל־כֵּן מָה אִכְפַּת לִי עַכְשָׁו מֵאֲחֵרִים, אֲנִי צָרִיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ״; וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדִבּוּרִים אֵלּוּ, לוֹמַר תָּמִיד: ״מָה אִכְפַּת לִי מֵאֲחֵרִים, אֲנִי צָרִיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ״, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּזְכֶּה לְהַצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, וְתָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אֲבָל אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וְלֹא לְהִתְעָרֵב בְּשׁוּם עֲסָקִים שֶׁל אַף אֶחָד, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם הוּא תָּמִיד לְהִתְעָרֵב מָה אַחֵר אוֹמֵר וּמָה אַחֵר חוֹשֵׁב, וְאֵיךְ הוֹלֵךְ הָעִנְיָנִים אֵצֶל אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וּבִפְרָט כְּשֶׁנִּתְפָּס בְּמִדַּת הַקִּנְאָה. וְלָכֵן כָּל אָדָם וְאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיד לְעַצְמוֹ: ״מָה אִכְפַּת לִי מֵאֲחֵרִים. וְכֵן אִם אֶחָד בָּא וְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ, שֶׁאַתָּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה שׁוּם דָּבָר, וּלֹא צְרִיכִין אוֹתְךָ בַּשָּׁמַיִם, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי דִּבּוּרִים וּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים, תֹּאמַר לוֹ: ״מָה אִכְפַּת לְךָ מִמֶּנִּי, אֲנִי לֹא צָרִיךְ אוֹתְךָ, אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, וַעֲדַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתִי, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר עָשִׂיתִי מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, עִם כָּל זֹאת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ פָּגוּם וּמְגֻשָּׁם כָּמוֹנִי יָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה". וְצָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲפִלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ שֶׁרוֹצִים לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, וְאוֹמְרִים לְךָ שֶׁאֵין לְךָ שׁוּם תִּקְוָה, וְאַתָּה כְּבָר לֹא שָׁוֶה לְשׁוּם דָּבָר, תַּעֲנֶה לָהֶם בְּעַזּוּת וּבְעַקְשָׁנוּת דִּקְדֻשָּׁה: "מָה אִכְפַּת לְךָ מִמֶּנִּי, אֲנִי לֹא רוֹצֶה בִּכְלָל לְהִתְיַחֵס לַדִּבּוּרִים שֶׁלְּךָ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל־כָּךְ גָּדוֹל, שֶׁאֲפִלּוּ מְגֻשָּׁם וְיָרוּד וּפָגוּם כָּמוֹנִי, גַּם־כֵּן יָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה"; וְתִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בִּדְבָרִים אֵלּוּ, וְאָז תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְךָ הַצְלָחָה גְּדוֹלָה, כִּי רַק בָּזֶה תִּלּוּיָה הַצְלָחַת הָאָדָם בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כְּשֶׁאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֲבָל בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, אוֹ שׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים לוֹ וְשׁוֹבְרִים אוֹתוֹ, אֲזַי הוּא בָּא לְכָל מִינֵי כִּשְׁלוֹנוֹת וּלְכָל מִינֵי אַכְזָבוֹת וְנִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, וְכָל אֵלּוּ שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיֵּיהֶם הָיָה רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּשְׁבְּרוּ מִמַּה

שֶׁדִּבְּרוּ עֲלֵיהֶם וְאָמְרוּ לִפְנֵיהֶם. וְלָכֵן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתֹאמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מֵאֲחֵרִים, אֲנִי לֹא צָרִיךְ אֶת אַף אֶחָד, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא", וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ תָּמִיד, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַצְלִיחַ בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל עִנְיָנְךָ הוּא רַק לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל רְצוֹנְךָ וְכִסּוּפְךָ וּמְגַמָּתְךָ, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מַה יֵּשׁ לְךָ עִם אֲחֵרִים, סוֹף כָּל סוֹף עוֹבֵר יוֹם אַחַר יוֹם, וְשָׁבוּעַ אַחַר שָׁבוּעַ, וְחֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ וְשָׁנָה אַחַר שָׁנָה, וּמִי מִתְעַנְיֵן בְּצָרוֹתֶיךָ וּבִבְעָיוֹתֶיךָ וּבְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ?! וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה תִּתְבַּלְבֵּל מַה שֶּׁזֶּה אוֹמֵר וּמַה שֶּׁזֶּה חוֹשֵׁב, אוֹ מַה שֶּׁזֶּה מִתְלוֹצֵץ וּמַה שֶּׁזֶּה מְדַבֵּר עָלֶיךָ?! הֲלֹא הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כִּי מַה יְכוֹלִים כְּבָר לַעֲשׂוֹת לְךָ?! הֲלֹא בְּעֵת צָרָה אַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לַעֲזֹר לְךָ, אַדְרַבָּה שְׂמֵחִים בְּאֵידְךָ, וְאִם־כֵּן מַה וְלָמָּה לְךָ

לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁלְּךָ, שֶׁאַתָּה מִתְבַּלְבֵּל מֵאֲחֵרִים; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר לוֹמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מֵאַחֵר, הֲלֹא הוּא רַק רוֹצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתִי וְלִרְאוֹת אֶת נְקֻמָּתִי, וְאִם־כֵּן עָלַי לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בִּנְקֻדָּתִי, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֶחָד יָבֹא וְיִרְצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתִי, אַגִּיד לוֹ פָּתוּחַ: 'מָה אִכְפַּת לְךָ מִמֶּנִּי'"; וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחַ דַּרְכְּךָ, כִּי עִקַּר כָּל הָרִחוּק שֶׁאָדָם מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּבְפָרָט מִי שֶׁכְּבָר הָיָה בֵּין חֲבֵרִים רָעִים, וְעָשָׂה מַעֲשִׂים מְגֻנִּים עִמָּהֶם, עִקַּר רִחוּקוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַתְּשׁוּבָה, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ מַה יֹּאמְרוּ הַחֲבֵרִים, כִּי "פֶּן וְאוּלַי יִצְחֲקוּ מִמֶּנִּי, כִּי נַעֲשֵׂיתִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה"; וּבֶאֱמֶת עָלֶיךָ לְהִתְבּוֹנֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף צְרִיכִין לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְבָר לֹא יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר, הַהֶכְרֵחַ לָמוּת, אִם כֵּן רוֹצִים וְאִם לֹא רוֹצִים, הַהֶכְרֵחַ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ לֹא תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַל תְּבַלְבֵּל אֶת עַצְמְךָ מִשּׁוּם בְּרִיָּה

שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ מֵאֵלּוּ הַחֲבֵרִים הָרָעִים שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּהֶם מַעֲשִׂים מְגֻנִּים, מַה לְּךָ מֵהֶם, תֹּאמַר לְנַפְשְׁךָ: "עַד כָּאן הָיִיתִי בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֲנִי כְּבָר רוֹצֶה לְנַתֵּק אֶת כָּל הַקְּשָׁרִים מֵהֶם, אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַטֵּל אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה אֶהְיֶה לְלַעַג וּלְקֶלֶס בְּעֵינֵי זוֹלָתִי וּבְעֵינֵי חֲבֵרַי, כִּי יֹאמְרוּ עָלַי מַה שֶּׁיֹּאמְרוּ", עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כְּשֶׁקּוֹנִים לְעַצְמוֹ אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ, לֵידַע אֲשֶׁר "לֹא אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁזּוֹלָתִי אוֹמֵר, כִּי מַה לִּי עִם אֲחֵרִים?!" וְאִם תַּחְדִּיר יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּלִבְּךָ וּבְדַעְתְּךָ, אָז תַּצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת, כִּי עִקַּר הַכִּשְׁלוֹנוֹת וְהָאַכְזָבוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם בְּגַשְׁמִיּוּת הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁמְּבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים עָלָיו וְחוֹשְׁבִים עָלָיו וּמְדַבְּרִים עָלָיו, וְזֶה אֲשֶׁר שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, רַק עוֹבֵד עַל עַצְמוֹ וְעַל נְקֻדָּתוֹ, וְרוֹצֶה לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים וְאוֹמֵר

לְעַצְמוֹ: "מָה אִכְפַּת לִי מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים וּמְדַבְּרִים עָלַי", דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה מַצְלִיחִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחָנִיּוּת אִי אֶפְשָׁר לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי הָעֵצָה הַיְקָרָה הַזּוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִם אֲחֵרִים, כִּי עַל־פִּי־רֹב נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וּמִתְבַּלְבֵּל, כִּי רוֹאֶה אֲשֶׁר חֲבֵרָיו כְּבָר זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ וְהִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁהִגִּיעוּ, וְהִצְלִיחוּ אֵיךְ שֶׁהִצְלִיחוּ, "זֶה לוֹמֵד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, וְזֶה מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וַאֲנִי עֲדַיִן רָחוֹק מִכָּל זֶה, וּמֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וַעֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתִּי לִלְמֹד, וְאֵינִי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אַחַת בְּכַוָּנָה בְּלִי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְרָעוֹת, וְאֵינִי יָכוֹל לְקַיֵּם שׁוּם מִצְוָה בְּשִׂמְחָה וּבְהִדּוּר", וְזֶה אֲשֶׁר שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, אֲבָל אִם יְצַיֵּת לָעֵצָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִכְפַּת לוֹ מֵאֲחֵרִים כְּלָל, אֶלָּא יִהְיֶה שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁבּוֹ, וְעִם כָּל מִצְוָה קְטַנָּה שֶׁרַק זוֹכֶה לְקַיֵּם יִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה שֶׁהוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁהוּא מָלֵא פְּגָמִים, עִם כָּל זֹאת הוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ, אַף

שֶׁהוּא מָלֵא מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְרָעוֹת, וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְקַשֵּׁר אֶת הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר, כִּי הַדִּבּוּר הוֹלֵךְ לְצַד אֶחָד וְהַמַּחֲשָׁבָה הוֹלֶכֶת לְצַד אַחֵר, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִין לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד עִם פָּסוּק אֶחָד שֶׁאוֹמְרִים בְּכַוָּנָה וּבְקִשּׁוּר הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכִים לוֹמַר בְּרָכָה בְּכַוָּנָה וּבְדִבֵּקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, צְרִיכִין לִשְׁמֹחַ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה קְטַנָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל, וְאָסוּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אִכְפַּת מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִם אֲחֵרִים, וְאָז דַּיְקָא אִם תֵּלֵךְ בְּדַרְכּוֹ זוֹ — תַּצְלִיחַ בְּיוֹתֵר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס הָעֵצָה הַיְקָרָה הַזּוֹ אֶל תּוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה בַּעַל תְּשׁוּבָה אֲמִתִּי, וְשׁוּם דָּבָר לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ וּלְבַטֵּל אוֹתוֹ, כִּי אַף פַּעַם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל. וְאַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁבּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאַתָּה חוֹקֵק בְּדַעְתְּךָ שֶׁלֹּא אִכְפַּת לְךָ שׁוּם דָּבָר, אָז תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

ה.

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! רְאֵה לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ

יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד תַּחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְלַבְּשׁוּ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַרְאֵה עֵינֶיךָ, וּכְשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז כְּבָר לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵאַף אֶחָד בָּעוֹלָם, כִּי הוּא כָּל־כָּךְ דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ כְּלָל, כִּי מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה שׂוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם כְּבָר לֹא יוּכַל לְנַתֵּק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא אִכְפַּת לוֹ מִשּׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בּוֹא בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַחְלִיט בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אָז נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, וּמִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם לֹא אָדָם אֶלָּא מַלְאָךְ, כִּי הוּא הִפְשִׁיט מֵעַצְמוֹ כָּל לְבוּשֵׁי גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ וְכָל לְבוּשֵׁי גַּשְׁמִיּוּת זֶה הָעוֹלָם וַהֲבָלָיו, וְנִשְׁאָר רַק אוֹר הָאֱלֹקִי הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאַף שֶׁמִּבַּחוּץ רוֹאִים אֶת הָאָדָם מִסְתּוֹבֵב עִם לְבוּשִׁים וְהַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, כִּי מִסְתּוֹבֵב בְּתוֹךְ

עוֹלָם גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, עִם כָּל זֹאת הָאָדָם הַזֶּה דָּבוּק
בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶצְלוֹ כְּבָר נִפְשַׁט הַלְּבוּשׁ
וְהַהַסְתָּרָה וְהַהַעֲלָמָה שֶׁמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים
וּמַלְבִּישִׁים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא כְּבָר
בְּדַרְגַּת מַלְאָךְ שֶׁדָּבוּק בְּאֵשׁ אוֹכְלָה אֵשׁ, וְלֹא אִכְפַּת
לוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, עַל אַף שֶׁמְּבַזִּים וּמְחָרְפִים
וּמְגַדְּפִים אוֹתוֹ, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר, עִם
כָּל זֹאת זֶה לֹא נוֹגֵעַ לוֹ כְּלָל, כִּי מֵאַחַר שֶׁהִפְשִׁיט
כְּבָר אֶת כָּל הַלְּבוּשִׁים וְהַהַסְתָּרוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת
מִנְּקֻדַּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם
אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה
לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת גְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי
הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבֵקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא
אִכְפַּת לָהֶם כְּלוּם, וְזָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל בְּטוּל כָּזֶה, עַד
שֶׁנַּעֲשִׂים מֶרְכָּבָה לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,
אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְאַשְׁרֵי הַדְּבֵקִים בָּהֶם;
וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהִתְחַבֵּר תָּמִיד אֶל
צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר גַּם הֵם יַמְשִׁיכוּ עָלֶיךָ מֵאוֹרָם
וְזִיוָם, שֶׁזָּכוּ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה, וְגַם לְךָ יָאִיר מֵאוֹרָם
הַצַּח וְהַמְצֻחְצָח, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה

שֶׁאוֹמֶרֶת אַחֶרֶת, כִּי מַה לְּךָ עִם אֲחֵרִים, הֲלֹא הֵם אֵינָם רוֹצִים לַעֲזֹר לְךָ, וְאֵינָם מִתְעַנְיְנִים בִּירִידָתְךָ וּבִנְפִילָתְךָ הֵיכָן שֶׁאַתָּה נִמְצָא, וְעַל־כֵּן מַדּוּעַ אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְבַּלְבֵּל מֵהֶם?! יוֹתֵר טוֹב לְךָ לִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁרוֹצִים לַעֲזֹר לְךָ וּלְהַשְׁפִּיעַ גַּם עָלֶיךָ מִטּוּבָם וּמֵאוֹרָם וּמִזִּיוָם, וּלְהִפּוֹךְ — אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הָרוֹצִים לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ וּלְרַחֵק אוֹתְךָ, עָלֶיךָ לוֹמַר לְעַצְמְךָ: "מָה אִכְפַּת לִי מֵהֶם, אֲנִי לֹא רוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹתָם, וְלֹא מְעַנְיֵן אוֹתִי כְּלָל מֵהֶם, מֵאַחַר שֶׁאֵינָם חֲפֵצִים בְּטוֹבָתִי, וְאֵינָם רוֹצִים לַעֲזֹר לִי, עַל־כֵּן מָה אִכְפַּת לִי מֵהֶם". וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם תַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, תִּזָּכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה; כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל עִנְיָנָם הוּא רַק לְהָאִיר אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּלְהַחְדִּיר אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ כִּסֵּא לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְלָכֵן אֲהוּבִי בְּנִי הַיָּקָר, תְּבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר מִזְּמַן נָעְתַּק מֵהֶם חִיּוּ דְּהַאי

עַלְמָא, וְעַל־יְדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְקֹרָב אֲלֵיהֶם, גַּם עָלֶיךָ תִּהְיֶה מֻשְׁפַּעַת יְדִיעָה וְדַעַת זוֹ — לֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא עַל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד טוֹב וְנֹעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה כָּאן בַּתַּחְתּוֹנִים, הֵינוּ שֶׁמְּקַשֵּׁר גַּשְׁמִיּוּת גּוּפוֹ וְגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם וַהֲבָלָיו, אֶל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל כְּלָל, אֶלָּא הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, וְאָז בִּידִיעוֹת אֵלּוּ נַעֲשִׂים בְּעַצְמָם כְּלִי לְהַמְשָׁכַת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלֹא רַק שֶׁיָּאִיר לוֹ אֶלָּא יָאִיר גַּם לַאֲחֵרִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְאַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת אֲחֵרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא תָּמִיד מַחְדִּיר בָּהֶם יְדִיעַת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז טוֹב לוֹ וְטוֹב לָעוֹלָם, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

❖ ❖ ❖

"אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם" (יְחֶזְקֵאל לג): שֶׁאַבְרָהָם עָבַד הַשֵּׁם רַק עַל־יְדֵי שֶׁהָיָה אֶחָד, שֶׁחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא רַק יְחִידִי בָּעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁסָּרִים מֵאַחֲרֵי ה' וּמוֹנְעִים אוֹתוֹ, וְלֹא עַל אָבִיו וּשְׁאָר הַמּוֹנְעִים, רַק כְּאִלּוּ הוּא אֶחָד בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ: "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם". וְכֵן כָּל הָרוֹצֶה לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִכְנֹס, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ, שֶׁיַּחְשֹׁב שֶׁאֵין בָּעוֹלָם, כִּי אִם הוּא לְבַדּוֹ יְחִידִי בָּעוֹלָם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם אָדָם הַמּוֹנְעוֹ, כְּגוֹן: אָבִיו וְאִמּוֹ אוֹ חוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְכַיּוֹצֵא, אוֹ הַמְנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, הַמַּלְעִיגִים וּמְסִיתִים וּמוֹנְעִים מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יָחוּשׁ וְיִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל, רַק יִהְיֶה בִּבְחִינַת "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם" — כְּאִלּוּ הוּא יָחִיד בָּעוֹלָם כַּנַּ"ל:

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן בַּהַשְׁמָטָה)

קוּנְטְרֵס

מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַמְסַלֵּק אֶת חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וּמְקַיֵּם הַרְבֵּה מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת בְּלִי שׁוּם הַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, רַק בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְכֵלִים לְקַבֵּל בָּהֶם אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיָאִירוּ לוֹ חַיָּיו בְּהֶאָרַת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵי לוֹ!

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרַא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׂוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת שֶׁל הֶבֶל, וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לְקַיֵּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט), וּבָזֶה מַכְנִיעִים אֶת עַמָּלֵק שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת וְהַקֻּשְׁיוֹת שֶׁנִּכְנָסִים בְּלֵב הָאָדָם בְּכָל פַּעַם.

(אִמְרֵי מוֹהֲרַא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפד)

קוּנְטְרֵס

מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָה בֵּיהּ כְּלָל, וְאֵין שׁוּם נוֹצָר וְנִבְרָא נַעֲשָׂה וְנֶאֱצָל לְמַטָּה וּלְמַעְלָה לְמַעְלָה וְכוּ׳, שֶׁיּוּכַל לְהַשִּׂיגוֹ, כִּי הַוָ״ה עֶלְיוֹן וְנוֹרָא, וּמְאֹד נַעֲלָה עַל כָּל הַהַשָּׂגוֹת שֶׁל כָּל דָּרֵי מַעְלָה וּמַטָּה, וְכָל דָּרֵי מַעְלָה וּמַטָּה, כֻּלָּם רוֹעֲשִׁים וּבוֹעֲרִים מִתְלַהֲבִים וְרוֹדְפִים בְּמַחֲשַׁבְתָּם, לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה טִבְעָם, כִּי כָּל בְּרִיָה שֶׁנִּבְרָאָה וְנֶאֱצָלָה נוֹצְרָה וְנֶעֱשְׂתָה, מִשְׁתּוֹקֶקֶת לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַעְלָה, וּלְהַשִּׂיג אֶת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וָאֲפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, כֻּלָּם

בּוֹעֲרִים וּמִתְלַהֲבִים וּמִשְׁתּוֹקְקִים לְהַשִּׂיג אֶת אֲשֶׁר יוֹתֵר עֶלְיוֹן מֵהֶם, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם בְּסוֹד: מָטִי וְלֹא מָטִי, וְעִקַּר מְנִיעַת הַהַשָּׂגָה לְהַשִּׂיג אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מֵחֲמַת רִבּוּי אוֹר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ, עַל־כֵּן עִקַּר הַהַשָּׂגָה הוּא עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַכֶּתֶר דַּיְקָא, שֶׁהוּא סוֹד הַמְסַדֵּר וּמְיַשֵּׁב אֶת הַמֹּחִין, שֶׁהוּא כְּמוֹ מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב אֶת הַמֹּחִין מֵרְדִיפָתָם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא עִקַּר הַהַשָּׂגָה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי מַה שֶּׁרּוֹדֵף מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד יֵשׁ לוֹ מְחִיצָה פְּרוּשָׁה נֶגֶד הַמֹּחִין, שֶׁזֶּה מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב אֶת הַמֹּחִין מֵרְדִיפָתָם, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא עִקַּר הַהַשָּׂגָה, וְזֶה אֵין זוֹכִים כִּי אִם עַל־יְדֵי "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא, הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּשִׂמְחָה, וּמְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה כְּלִי לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה עַם יִשְׂרָאֵל גָּדוֹל יוֹתֵר מִמַּלְאָכִים, וְהַשָּׂגָתוֹ יְכוֹלָה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר מֵהֶם, כִּי בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה, וְאַף שֶׁהוּא עַב וְגַס בְּיוֹתֵר,

וְהַחָמְרִיּוֹת וְהַבַּהֲמִיּוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת עָלָיו, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשִׂכְלִיִּים הַנִּפְרָדִים, שֶׁהֵם הָרוּחָנִיּוֹת, מַלְאָכֵי מַעְלָה וָאָפָנִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, הֵם יוֹתֵר מְזֻכָּכִים וְהֵם יוֹתֵר קְרוֹבִים אֶל אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֹאת הָאָדָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, שֶׁהוּא בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא כְּסוּיִים וְהַסְתָּרוֹת, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְכֵלִים כָּאֵלּוּ, שֶׁעַל יָדָם יַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כָּזוֹ, יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה וְיוֹתֵר נַעֲלָה מִמַּלְאָכֵי מַעְלָה; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, כִּי עַל־יְדֵי הַמִּצְוֹת שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם, עַל־יְדֵי־זֶה יְזַכְּכוּ אֵיבָרֶיךָ וּגְיִדֶיךָ, כִּי יֵשׁ רְמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, וְיֵשׁ שָׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה גִּידָיו שֶׁל הָאָדָם, וּכְשֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, אוֹ נִזְהָר מֵאֵיזוֹ מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה, עַל־יְדֵי־זֶה מְזַכֵּךְ אֵיזֶה אֵיבָר אוֹ אֵיזֶה גִּיד מֵאֵיבָרָיו וְגִידָיו, וּמַשְׁרֶה עֲלֵיהֶם שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי, רְאֵה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ אַחַת אֶל אַחַת, וְתִשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ

מִמַּה שֶּׁהַתּוֹרָה אָסְרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַשְׂרוֹת עָלֶיךָ רוּחַ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, וּכְמַאֲמָרָם, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (מְכִילְתָא, פָּרָשָׁה בְּשַׁלַּח): כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו מִצְוָה אַחַת בֶּאֱמוּנָה, כְּדַאי הוּא שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ; כִּי עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהִיא כְּלִי לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַשְׁרֶה עַל עַצְמוֹ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְאָמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת ג): "כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרֻבִּים מֵחָכְמָתוֹ — חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת, וְכָל שֶׁחָכְמָתוֹ מְרֻבָּה מִמַּעֲשָׂיו — אֵין חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת; כִּי הָעִקָּר תָּלוּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם יְסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיִזְכֶּה לְקַיֵּם "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא, וּכְכָל שֶׁיְּסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת בְּתָמִימוּת וּבְפָשְׁיטוּת, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כָּזוֹ, אֲשֶׁר מַלְאֲכֵי מַעְלָה, מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן, הָרוֹעֲשִׁים וּבוֹעֲרִים וּמִתְלַהֲבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֵינָם זוֹכִים, כִּי זֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי בָּזֶה הָעוֹלָם הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי — שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַיֵּם "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת", עַל־יְדֵי־זֶה

עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ כֵּלִים לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ;
אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ
שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוּם סְפֵקוֹת כְּלָל, רַק
מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת
גְּמוּרָה; אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁהָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם
הוּא לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ,
הֵינוּ שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, יִשְׁתַּדֵּל
לְקַשֵּׁר וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר
לַעֲשׂוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי קִיּוּם "הַמִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת"
דַּיְקָא, כִּי מִצְוָה הִיא מִלְּשׁוֹן צַוְּתָא וְהִתְחַבְּרוּת, כִּי
עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת,
עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְקַבֵּל עָלָיו אוֹר הָרְשִׁימוּ מֵהַבְּטוּל
אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְחַבְּרָהּ וּלְקַשְּׁרָהּ אֶל כְּלֵי
הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקֻשָּׁרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי
בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָטִיּוּת
כְּשֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּשִׂמְחָה בְּחִיּוּת וּבִדְבֵקוּת, בָּהֶם
מְהַפֵּךְ אֶת רְמַ"ח אֵיבָרָיו וְשָׁסָ"ה גִּידָיו אֶל כְּלֵי

לְקַבֵּל בּוֹ רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְפִי שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה וְרוֹקֵד בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה, וְשָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּכְּכִים כְּלֵי הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וְזוֹכֶה לְהַשִּׂיג בָּהֶם הַשָּׂגוֹת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה, מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, אַךְ לִזְכּוֹת לְהַכְנִיסוֹ בְּמֹחוֹ אִי אֶפְשָׁר, כִּי אִם עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת, כִּי הַמִּצְוֹת הֵן סוֹד הַהִתְחַבְּרוּת וְהַצְּוָתָא, וּלְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה עֲבֵרָה, זֶה מִלְּשׁוֹן חָלַף עָבַר, שֶׁעַל־יְדֵי הָעֲבֵרָה חוֹלֵף וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ אוֹר הָרְשִׁימוּ וְהַדְּבֵקוּת הַזֹּאת; וְעַל־כֵּן אָמַר הַתַּנָּא (אָבוֹת ד): "מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה"; כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִכָּלֵל בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים מֵהַזִּרִיחָה שֶׁל הָרְשִׁימוּ, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמֵד אֶת

תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא דַּעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, שֶׁמִּתְחַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם, עוֹבֵר עֲבֵרָה, אָז חוֹלֵף וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הָאוֹר, הַדְּבֵקוּת וְהַחִיּוּת, וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה, שֶׁנֶּחְשָׁכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שֶׁאַתָּה כְּבָר נִמְצָא בְּבוֹץ גָּדוֹל, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ, לֵךְ וּתְפֹס אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁלְּךָ, וְתַנִּיחֵם בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְתִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי מַעֲלַת קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי הַתְּפִלִּין מְבִיאִים חַיִּים לָאָדָם, וּכְשֶׁתַּלְבִּישׁ עַצְמְךָ עִם הַתְּפִלִּין הַקְּדוֹשִׁים, וּתְכַוֵּן שֶׁאַתָּה מְקַיֵּם בָּזֶה רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לִזְכֹּר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְשַׁעְבֵּד אֶת לִבְּךָ וְאֶת מֹחֲךָ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּתְקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת הָאוֹר וְהַזִּיו שֶׁתַּרְגִּישׁ; וְכֵן מִצְוַת צִיצִית, וְכֵן מִצְוַת צְדָקָה לַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ, וְכֵן לְהִזָּהֵר לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יְזַכֵּכוּ הַדָּמִים שֶׁלְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה כְּלִי לְקַבֵּל אֶת הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאַל תִּהְיֶה בַּטְלָן. וְאַף

שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכְּבָר עָשִׂיתָ בְּזֶה הָעוֹלָם מַה שֶּׁעָשִׂיתָ וְכוּ׳, וְנָפַלְתָּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ וְכוּ׳, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אַל תִּתְיָאֵשׁ כְּלָל, רַק תַּתְחִיל מֵעַכְשָׁו. וּרְאֵה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ שֶׁהִיא אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְתִשָּׁמֵר אֶת עַצְמְךָ לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה בָּהּ כְּלָל, וְתָנוּחַ בַּיּוֹם הַזֶּה, וְתִרְקֹד כָּל הַיּוֹם מֵרֹב שִׂמְחָה שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְכֵן בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת, תִּהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה, וְאָז אִם תְּקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבְּךָ וְדַעְתְּךָ לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלָמְךָ תַּרְגִּישׁ בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי הַמְשֻׁתַּדֵּל לְהַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ אוֹר הַזְּרִיחָה הַזֹּאת — אַשְׁרֵי לוֹ; וְהַבְּחִירָה חָפְשִׁית לְכָל אָדָם לַחֲטֹף אֶת הַתְּפִלִּין הַקְּדוֹשִׁים, וְלֶאֱכֹל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים דַּיְקָא, וְלִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְלִתֵּן צְדָקָה וְלַעֲזֹר לַדַּלִּים; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת, וְאָז לֹא יִתְחָרֵט — לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא!

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות וְהַזְּכִיוֹת שֶׁעוֹשִׂים בָּעוֹלָם הַזֶּה, נַעֲשִׂים מֵהֶם חַלּוּקָא דְּרַבָּנָן, שֶׁהֵם לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה, שֶׁתּוּכַל לַעֲלוֹת וּלְהִכָּלֵל בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכָה לַעֲלוֹת וּלְהִכָּלֵל, וּכְכָל שֶׁהָאָדָם מַרְבֶּה בְּ"מִצְוֹות מַעֲשִׂיוֹת" דַּיְקָא בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַרְבֶּה לְבוּשִׁים נָאִים וְיָקָרִים לִנְשָׁמָתוֹ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְהִתְעַלּוֹת מַעְלָה מַעְלָה וּלְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין לְבוּשִׁים לַנְּשָׁמָה, אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲלוֹת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית הוּא לִזְכּוֹת לְהַכִּיר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַפִּין בְּאַפִּין, וּלְהָאִיר נִשְׁמָתוֹ בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, בָּרָצוֹן הָאֵין סוֹף בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים, כִּי הַלְּבוּשׁ בְּוַדַּאי הוּא הַסְתָּרָה וְצִמְצוּם הָאוֹר, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי הַסְתָּרָה וְהַצִּמְצוּם הֵם רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרָצוֹן, כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ מְנִיעָה, בְּסוֹד לְבוּשִׁים הַמְעַכְּבִים וּמוֹנְעִים אֶת הָאוֹר, אָז דַּיְקָא מִתְגַּבֵּר הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר לִרְדֹּף וּלְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּסוֹד מָטֵי וְלֹא מָטֵי, עַל־יְדֵי הַלְּבוּשִׁים בְּעַצְמָם, שֶׁזֶּה כָּל

סוֹד הַמִּצְוֹות, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּ"מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת", שֶׁהֵן כְּלִי לְהַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן כְּפִי שֶׁהָאָדָם מַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בְּ"מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת", אַף שֶׁמִּצַּד אֶחָד מִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים, אֲבָל הַלְּבוּשִׁים הָאֵלּוּ הֵם מְזַכְּכִים אֶת אֵיבָרָיו, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כֵּלִים לְהַשָּׂגַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתִשּׁוּקָה נוֹרָאָה וַעֲצוּמָה מְאֹד מְאֹד, וּכְכָל שֶׁמַּרְבֶּה בְּ"מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְרַבִּים אֶצְלוֹ הָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִים לַעֲלוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים מִשְׁתַּדְּלִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹות חֲדָשׁוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַלְבִּישִׁים אֶת נִשְׁמָתָם בִּלְבוּשִׁים נְהוֹרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְעַלִּים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמַשִּׂיגִים אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בְּמַדְרֵגָה הֲכִי גְּבוֹהָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, שֶׁזֶּה סוֹד ת׳ עַלְמִין דְּכִסּוּפִין דְּיַרְתִּין צַדִּיקַיָּא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, כִּי הַצַּדִּיקִים זוֹכִים עַל־יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה לִלְבוּשִׁים מְזַכְּכִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם מַשִּׂיגִים אֶת אַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם, כִּי כָּל עוֹלָם כָּלוּל מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכָל עֶשֶׂר כָּלוּל מֵעֶשֶׂר, אֲשֶׁר עֶשֶׂר פְּעָמִים עֶשֶׂר זֶה מֵאָה, וּכְנֶגֶד אַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה,

עֲשִׂיָּה, הֵם הַת׳ [אַרְבַּע מֵאוֹת] עָלְמִין דְּכִסּוּפִין, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמְּקַיְּמִין אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׂשִׂים וּשְׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְלַבֶּשֶׁת נִשְׁמָתָם בִּלְבוּשִׁים נְהוֹרִין, וּמִשְׁתּוֹקְקִים תָּמִיד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר מַעֲלַת הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַצַּדִּיק עַל הַמַּלְאָכִים, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת, וְעִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקָה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה וְלַעֲשׂוֹת "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת", דַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זָכְתָה לְהָאֳרַת הָרָצוֹן בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים וְ"הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמַת הַצַּדִּיק זוֹכָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְהַשִּׂיג הֶאָרַת הָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת גְּדוֹלָה, בְּסוֹד מָטִי וְלֹא מָטִי, בִּלְבוּשִׁים קְדוֹשִׁים דַּיְקָא, וּכְכָל שֶׁהֵם זוֹכִים לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּמוֹ־כֵן מִתְרַבִּים יוֹתֵר הַלְּבוּשִׁים, וּכְמוֹ־כֵן זוֹכִים לְהָאֳרַת הָרָצוֹן בְּיוֹתֵר, וּמַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמֵּאִיר בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לֹא לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, אַף שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וְעָשִׂיתָ כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת וַחֲטָאִים עַד

עַכְשָׁו, רְאֵה לְהַתְחִיל לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, וּתְדַקְדֵּק לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם אֵיזוֹ מִצְוָה: שֶׁתַּלְבִּישׁ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, וְתִתֵּן צְדָקָה, וְתַעֲזֹר לְאֵיזֶה בַּר יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם, וְתֹאכַל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְכֵן תִּזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה — לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל הָרוּחַ הָרָעָה, הָרוּחַ הַמְצוּיָה שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, שֶׁהִיא — הַשְׁקָפוֹת הָעוֹלָם הַחִילוֹנִי, רַק תְּקַיֵּם אֶת מִצְוַת הָעֲשֵׂה שֶׁל אֱמוּנָה — לְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁיִּהְיוּ לְךָ סְפֵקוֹת, עִם כָּל זֹאת תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֳפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׁלִיךְ מִמְּךָ אֶת כָּל הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוּרְסוּת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (הוֹרָיוֹת ח.): אֵיזוֹהִי מִצְוָה שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּכָל הַמִּצְוֹות? הֱוֵי אוֹמֵר — זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם מְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ כָּל מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְחָכְמוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וּמַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, זֶה עִקַּר הַמִּצְוָה הָעוֹלָה עַל כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי

"כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה" (תְּהִלִּים קיט), כָּל הַמִּצְוֹות צְרִיכוֹת לְהָבִיא אֶל אַחְדוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלֶאֱמוּנָה, וְזֶה דַּיְקָא כְּשֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות", עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לִלְבוּשִׁים נָאִים לִנְשָׁמָתְךָ וּלְחַלּוּקָא דְּרַבָּנָן, וְזֶה יַעֲזֹר לְךָ לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ; אַשְׁרֵי הַמְצַיֵּת וְיַגִּיעַ לִדְבָרִים נִפְלָאִים בְּחַיָּיו.

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, כִּי כְּלַל הַ"מִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּות", שֶׁאָנוּ זוֹכִים לְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם עַל־פִּי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ רַק בִּשְׁבִיל לְדַבֵּק אֶת מַחְשָׁבוֹתֵינוּ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, כְּפִי הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם וְהָאָדָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹעֵר בְּדַעְתּוֹ כְּבָיְכוֹל שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוֹות אֵלּוּ נוּכַל גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי לְדַבֵּק מַחְשָׁבוֹתֵינוּ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי לְפִי הָעֵת, הַזְּמַן, הַמָּקוֹם וְהָאָדָם, שֶׁזֶּה סוֹד הַמִּצְוֹות שֶׁהֵן בְּשִׁנּוּי הַזְּמַן, כְּגוֹן בְּפֶסַח — הַמִּצְוֹות שֶׁל פֶּסַח, וּבְשָׁבוּעוֹת — הַמִּצְוֹות שֶׁל שָׁבוּעוֹת, וּבְסֻכּוֹת — הַמִּצְוֹות שֶׁל סֻכּוֹת, וְכַיּוֹצֵא בְּשְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַיָּמִים הַטּוֹבִים, וְכֵן בְּכָל יוֹם וָיוֹם עַל־יְדֵי צִיצִית וּתְפִלִּין

וּצְדָקָה, גְּמִילוּת חֲסָדִים, מְזוּזָה וְכַשְׁרוּת וּשְׁאָר הַמִּצְוֹות הַנּוֹגְעוֹת לְכָל יוֹם וָיוֹם, וְכֵן הַמִּצְוֹות שֶׁהֵן לְפִי הָאָדָם, כְּגוֹן: מִצְוֹות הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וּשְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, וְכֵן לְפִי הַמָּקוֹם, כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁנּוֹהֲגוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: עֲרָלָה, שְׁבִיעִית וּתְרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת, וְכֵן כָּל שָׁסָ"ה מִצְוֹות לֹא תַּעֲשֶׂה, הֵן בִּשְׁבִיל לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהַדְּבָרִים הַפּוֹגְמִים בַּזִּכָּרוֹן — לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ שִׁעֵר כְּבְיָכוֹל בְּדַעְתּוֹ עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, אֵיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי דַּיְקָא, וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְקַיֵּם "הַמִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא, כִּי כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה מִתְאַחֲדוֹת בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא — בְּגוּף הַמֶּלֶךְ, מִינָן בְּרִישָׁא דְּמַלְכָּא — יֵשׁ מִצְוֹות הַשַּׁיָכוֹת לָרֹאשׁ, וּמִינָן בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא — וְיֵשׁ מִצְוֹות הַשַּׁיָכוֹת לַגּוּף, וּמִינָן בִּידֵיהּ דְּמַלְכָּא — וְיֵשׁ מִצְוֹות הַשַּׁיָכוֹת לַיָּדַיִם, וּמִינָן בְּרַגְלָא דְּמַלְכָּא — וְיֵשׁ מִצְוֹות הַשַּׁיָכוֹת לָרַגְלַיִם, וְלֵית מָאן דְּנָפִיק מִגּוּפָא דְּמַלְכָּא לְבַר — וְאֵין מִצְוָה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מְקֻשֶּׁרֶת לַמֶּלֶךְ, כִּי כְּבְיָכוֹל הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֻבָּשׁ בְּתוֹךְ מִצְוֹותָיו,

וּכְשֶׁאָדָם מְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא מִתְקַלְקֵל וּמִתְאַחֵד בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא — בְּגוּף הַמֶּלֶךְ כִּבְיָכוֹל, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל הַמִּצְוֹת הֵן מְקֻשָּׁרוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן בְּתִקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן ע): וּבְגִין כָּךְ מַאן דְּפָשַׁע בְּחַד פִּקּוּדָא אוֹרַיְתָא, כְּמָאן דְּפָשַׁע בְּגוּפָא דְּמַלְכָּא [בִּשְׁבִיל זֶה מִי שֶׁעוֹבֵר עַל אֵיזוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹת הַתּוֹרָה הוּא קוֹרֵעַ אֶת בֶּגֶד הַמֶּלֶךְ, וּפוֹגֵם בְּגוּף הַמֶּלֶךְ כִּבְיָכוֹל], וַי לַחַיָּבִין דְּעוֹבְרִין עַל פִּתְגָּמָא אוֹרַיְיתָא, וְאֵינָם יוֹדְעִים מַאי קָעַבְדִין [אוֹי לָהֶם לְחַיָּבִים שֶׁהֵם עוֹבְרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים]; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְתֵלֵךְ אֶל רַב שֶׁיְּלַמֶּד אוֹתְךָ אֶת הַמִּצְוֹת כֻּלָּן, וּתְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁתַּחֲשֹׁב תָּמִיד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי זֶה עִקַּר מַעֲלַת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁמִּסְתּוֹבֵב בְּמָקוֹם גַּשְׁמִי הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, וְעִם כָּל זֹאת עוֹבֵר עַל הַכֹּל, וּמַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים הַמְחַיֶּה,

מְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ — דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא בְּדָבָרִים גַּשְׁמִיִּים, שֶׁהֵן הַ"מִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּות" דַּיְקָא הַשַּׁיָּכוֹת לַדּוֹמֵם, לַצּוֹמֵחַ, לַחַי וְלַמְדַבֵּר; כִּי יֵשׁ מִצְוֹות הַשַּׁיָּכוֹת לַדּוֹמֵם, כְּגוֹן: "כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ, וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ" וְכוּ' וְלַצּוֹמֵחַ: עִנְיַן שֶׁל שְׁבִיעִית וְכִלְאַיִם וְעָרְלָה וְכוּ', וְלַחַי: מַה שֶּׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל וּמַה שֶּׁאָסוּר לֶאֱכֹל וּמִצְוַת שְׁחִיטָה וְכוּ', וְלַמְדַבֵּר: כָּל הַמִּצְוֹות הַשַּׁיָּכוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְכוּ', וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא מִדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, בָּזֶה הוּא מְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן רְאֵה אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה בְּדִחִילוּ וּרְחִימוּ בְּאַהֲבָה וּבְיִרְאָה, בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב, וְאָז דַּיְקָא תִּזְכֶּה לִזְכֹּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בַּחַיִּים חַיּוּתְךָ, וְתִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִצְוֹת חֲדָשׁוֹת, וְכֵן תִּשְׁתַּדֵּל לִלְמֹד אֶת הַמִּצְוֹת שֶׁצִּוָּנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְקַיֵּם, וּבָזֶה שֶׁתְּקַיֵּם אֶת הַ"מִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת" בְּפֹעַל מַמָּשׁ, וְכֵן תִּלְמַד אֶת הַמִּצְוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְאַחֵד וְתִתְיַחֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ וּמִצְוֹתָיו אֶחָד הֵם, וּכְשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל מְקַיֵּם מִצְוָה מִמִּצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אוֹ לוֹמֵד אֵיזוֹ מִצְוָה מִמִּצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יוֹצְאִים כְּרוּזִים לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: "אַשְׁרֵי הַבֵּן הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו! אַשְׁרֵי הַבֵּן הַמְקַיֵּם אֶת רְצוֹן אָבִיו! אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!", וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל אֶת גֹּדֶל הַשֶּׂבַח וְהַתְּהִלָּה שֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְתְפָּאֲרִים עִמּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי כְּכָל שֶׁהָאָדָם יוֹתֵר רָחוֹק, יוֹתֵר זָרוּק וְיוֹתֵר מֻשְׁלָךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא עֲבֵירוֹת וּקְלִפּוֹת וְהַסְתָּרוֹת, וְעִם כָּל זֹאת מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמֵד אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה הִיא אֵיבְרִי

הַמֶּלֶךְ וְגִידֵי הַמֶּלֶךְ כְּבְיָכוֹל, וּבְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה יֵשׁ שֵׁם הַוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ מֵאִיר, עַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם אֵיזוֹ מִצְוָה אוֹ לוֹמֵד אֵיזוֹ מִצְוָה וְשָׁמֵחַ בַּמִּצְוֹות, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו שֵׁם הַוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אֶחָד כְּפִי הִכָּלְלוּתוֹ שֶׁנִּכְלָל בְּתוֹךְ הַמִּצְוָה וְלוֹמֵד אֶת הַמִּצְוָה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ וְשָׂמֵחַ בָּהּ, כְּמוֹ־כֵן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַיִּחוּד שֶׁל הַמִּצְוָה הַזּוֹ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַעֲלָתוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם; וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִשְׁתַּדֵּל בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֵכִי עֲצוּמָה לְקַיֵּם בְּכָל יוֹם מִצְוֹות חֲדָשׁוֹת, וְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה תִּהְיֶה אֶצְלְךָ חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאַף שֶׁהִנַּחְתָּ כְּבָר כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יָמִים תְּפִלִּין, וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת עַצְמְךָ בְּצִיצִית, וְנִשְׁמַרְתָּ מִלֶּאֱכֹל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת, וְשָׁמַרְתָּ שַׁבָּת, עִם כָּל זֹאת רְאֵה שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם תִּהְיֶינָה הַמִּצְוֹות אֶצְלְךָ חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, תְּפִלִּין חֲדָשִׁים, כְּאִלּוּ לֹא הִנַּחְתָּ אַף פַּעַם בְּחַיֶּיךָ תְּפִלִּין, הַצִּיצִית הַקְּדוֹשָׁה, כְּאִלּוּ לֹא הִלְבַּשְׁתָּ אֶת עַצְמְךָ בְּצִיצִית, מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, כְּאִלּוּ עוֹד לֹא אָכַלְתָּ מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים מִיָּמֶיךָ, שְׁמִירַת שַׁבָּת, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא רָאִיתָ אֶת

הַשַּׁבָּת וְכוּ׳, וְכֵן בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, אִם תִּשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה בִּשְׁלֵמוּת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, בְּשִׂמְחָה בְּתַכְלִית הַשִּׂמְחָה, בִּתְשׁוּקָה כָּזוֹ, כְּאִלּוּ עֲדַיִן עוֹד אַף פַּעַם מִיָּמֶיךָ לֹא קִיַּמְתָּ אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אִם תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ לְקַיֵּם כָּל מִצְוָה בְּאֹפֶן כָּזֶה, וְלִלְמֹד כָּל מִצְוָה בְּאֹפֶן כָּזֶה, יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא כָּזֶה, שֶׁתָּמִיד תַּרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֶיךָ, וְיָאִיר עָלֶיךָ שֵׁם הַוָי״ה בָּרוּךְ הוּא, וְתִזְדַּכֵּךְ נִשְׁמָתְךָ לְגַמְרֵי, וְתָאִיר הַצּוּרָה בְּתוֹךְ חָמְרֶךָ, וְתִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּעַלְמָא דְּאָתֵי עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם;

אַשְׁרֵי הַמְצַיֶּת וְיַגִּיעַ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אָדָם נוֹפֵל בְּחֹשֶׁךְ עַל־יְדֵי חֲטָאָיו הַמְרֻבִּים, וּמִתְרַבִּים אֶצְלוֹ הַדִּמְיוֹנוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ חָטְאוּ בַּעֲוֹנוֹת וּבִפְשָׁעִים, וּבְפֶרְטִיּוּת בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה וּשְׁאָר מִינֵי נְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבַאֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁנָּפְלוּ לְגַמְרֵי בַּעֲבוֹדָה זָרָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה

מִתְרַבִּים אֶצְלָם הַדִּמְיוֹנוֹת, כִּי עַל־יְדֵי כָּל חֵטְא וְעָוֹן, מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם הַכֹּחַ הַמְדַמֶּה הַבַּהֲמִי שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן כְּדֵי לִזְכּוֹת לְבָרֵר אֶת הַמְדַמֶּה, הַיְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת הָרַע שֶׁבּוֹ, וּלְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, וְלִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, זֶהוּ רַק עַל־יְדֵי קִיּוּם "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא, כִּי עִקַּר הָאֱמוּנָה תָּלוּי בָּזֶה שֶׁמְּקַיְּמִים "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא, כִּי זֶה הָעוֹלָם הוּא עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה וְהַמְדַמֶּה, הַיְנוּ כֹּחַ הַדִּמְיוֹן מִתְלַבֵּשׁ רַק בָּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה שֶׁשָּׁם כֹּחַ הַבַּהֲמִיּות, כֹּחַ הַגּוּף הַגַּשְׁמִי שֶׁל הָעֲשִׂיָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְבֵרוּר הַמְדַמֶּה, בֵּרוּר הַשֵּׂכֶל וְזִכּוּךְ הַמֹּחִין, כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא, שֶׁאָז כְּשֶׁמְּזַכֵּךְ אֶת הַמַּעֲשֶׂה, מְזַכֵּךְ אֶת הַדִּמְיוֹן, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁכְּבָר זָכוּ לְבֵרוּר וּלְזִכּוּךְ הַמֹּחִין, בֵּרוּר וְזִכּוּךְ הַמְדַמֶּה, וְנִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי אֶל הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר הֵם לְגַמְרֵי רוּחָנִיִּים, וּבָזֶה שֶׁאַתָּה תִּתְחַבֵּר אֲלֵיהֶם יָאִירוּ עָלֶיךָ מֵאוֹרָם הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְקַיֵּם גַּם־כֵּן "מִצְוֹות

מַעֲשִׂיּוֹת״ דַּיְקָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ גַּם הַמְדַמֶּה שֶׁלְּךָ, וְאַף שֶׁעָבַרְתָּ כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְנִתְרַבָּה אֶצְלְךָ הַמְדַמֶּה וְהַבַּהֲמִיּוּת עִם כָּל זֹאת בָּזֶה שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים וְלַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם כְּבָר זָכוּ לְהַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת בְּרוּר וְזִכּוּךְ הַמְדַמֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם יָאִירוּ עָלֶיךָ גַּם־כֵּן מֵאוֹרָם וְיִזְדַּכְּכוּ דַּעְתְּךָ וְשִׂכְלְךָ גַּם־כֵּן עַד שֶׁתִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְקַיֵּם אֶת ״הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת״ בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל־כֵּן בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה רָאוּי לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִם הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה שֶׁהוּא מְחַבֵּר וּמְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ מִתְבָּרֵר אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה, וְזוֹכֶה גַּם־כֵּן לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהָעִקָּר הוּא הַדְּבֵקוּת בַּחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יג ה): ״אַחֲרֵי הַשֵּׁם אֱלֹקֵיכֶם תֵּלֵכוּ, וְאֹתוֹ תִירָאוּ, וְאֶת מִצְוֹתָיו תִּשְׁמֹרוּ, וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּן״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְכִי אֶפְשָׁר לְהִדָּבֵק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֲלֹא אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא? אֶלָּא הִדָּבֵק בַּחֲכָמִים, כִּי הַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים כְּבָר זָכוּ

לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבֵרְרוּ וְזִכְכוּ אֶת עַצְמָם מִכָּל מִינֵי דִּמְיוֹנוֹת עַד שֶׁמְּאִירָה עֲלֵיהֶם הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁגַּם אַתָּה תִּתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה גַּם־כֵּן תִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּפַח יָקוּשׁ כָּזֶה, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּתְלַכְלַכְתָּ וְעָבַרְתָּ כְּבָר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְעַל כָּל מִינֵי עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְךָ לְהִתְקָרֵב לַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, כִּי בָּזֶה שֶׁמִּתְקָרְבִים לַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, זֶה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות", כִּי הַהֲלִיכָה שֶׁהוֹלֵךְ אֲלֵיהֶם, וְהַיְגִיעָה שֶׁמִּתְיַגֵּעַ לָבוֹא אֲלֵיהֶם וְהַבְּזִיּונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁסּוֹבֵל בַּעֲבוּר זֶה — הֵן כְּשֶׁהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק, וְהֵן כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ אֵלָיו, כִּי הַרְבֵּה צְרִיכִים לְסִבֹּל הֵן בַּדֶּרֶךְ וְהֵן כְּשֶׁמַּגִּיעִים כְּבָר אֶל הַצַּדִּיק, אֲבָל עִם כָּל זֹאת כְּשֶׁהָאָדָם מִתְבּוֹנֵן, וְיוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶׁחָטָא וּפָגַם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, כְּדַאי לוֹ כָּל הַבְּזִיּונוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים, וְזֶה נִקְרָא "מִצְוֹות מַעֲשִׂיּות" דַּיְקָא, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְזַדַּכֵּךְ, וְיָכוֹל לָבוֹא לִתְקוּנוֹ; וְעָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי מֵחֲמַת רִבּוּי הַחֲטָאִים

וְהָעֲוונוֹת, יִתְגַּבְּרוּ עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וִידַבְּרוּ לְפָנֶיךָ כָּל מִינֵי לְשׁוֹן־הָרַע וּרְכִילוּת נֶגֶד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים, אֲשֶׁר יָכוֹל לְתַקֵּן אוֹתְךָ, וְעַל־כֵּן אִם יֵשׁ לְךָ קְצָת דַּעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, וְאִם אַתָּה רַק מִתְבּוֹנֵן בַּמֶּה שֶׁעָשִׂיתָ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁחָטָאתָ וּפָגַמְתָּ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז לְדַעְתְּךָ לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם נִסָּיוֹן רַק תְּקַיֵּם "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת", דַּיְקָא בָּזֶה שֶׁתִּלָּחֵם אֶצֶל הַחָכְמִים הָאֲמִתִּיִּים, וְתִסְבֹּל אֶת כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁעָלֶיךָ לִסְבֹּל וְהֵן בַּדֶּרֶךְ מֵהַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת וְהֵן כְּשֶׁתִּהְיֶה שָׁם תַּרְגִּישׁ כָּל מִינֵי בְּזָיוֹנוֹת עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי שֶׁתִּתְחַבֵּר עַצְמְךָ לַחֲכָמִים הָאֲמִתִּיִּים, הֵם יָאִירוּ בְּךָ אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף, וְתִזְכֶּה לַחֲזֹר עַל יָדָם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְתִזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם אַתָּה תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּחַי הַחַיִּים, אַשְׁרֵי הַמְצַיֶּת וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת

וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי י): הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח; כִּי עַל־יְדֵי תְּמִימוּת וֶאֱמוּנָה, הוּא מְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּדִינָהּ, וּמַאֲמִין שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת צִיצִית לִבְגָדוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ בְּצִיצִית, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְהוֹסִיף עַל הַחוּטִים, כִּי אִם שְׁמוֹנָה חוּטִים וְלֹא יוֹתֵר, וְכֵן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם טַעַם כְּלָל, וַאֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּלִי שׁוּם שֵׂכֶל עַצְמִי כְּלָל, אַף שֶׁהַרְבֵּה דְּבָרִים אֵין מְבִינִים כְּלָל, וְכֵן אֲפִלּוּ כְּשֶׁחָס וְשָׁלוֹם, הָאָדָם נִכְשָׁל לִפְעָמִים בְּאֵיזֶה חֵטְא וְעָוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִפֹּל מִזֶּה כְּלָל, רַק יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, כִּי צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע, שֶׁיֵּשׁ בֵּרוּר לְמַעְלָה שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתַּקֵּן הַכֹּל, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת בַּעַל הַתְּשׁוּבָה, שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד, וּתְשׁוּבָה בְּעַצְמָהּ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה, וְעַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ.

וְעַל־כֵּן אֲהוּבִי, בְּנִי, אַף שֶׁנָּפַלְתָּ כְּבָר בַּמֶּה שֶׁנָּפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁלַכְתָּ, אַל יִכָּנְסוּ בְּךָ אֵילּוּ חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר תִּקְוָה וְתַקָּנָה אַדְרַבָּה תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לְקַיֵּם מִצְוַת תְּשׁוּבָה וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד.): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁתָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בְּלִי שׁוּם הַשְׂכָּלוֹת וְחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מְקַיֵּם מִצְוֹת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא "מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת" דַּיְקָא, וְלָכֵן רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וּכְמוֹ שֶׁמִּצְוַת צִיצִית צְרִיכִים לְקַיֵּם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְלֹא לְהוֹסִיף אֲפִלּוּ חוּט אֶחָד עַל חוּט הַצִּיצִית, וְכֵן בְּשְׁאָר הַמִּצְוֹת אָסוּר לְהוֹסִיף וְאָסוּר לִגְרֹעַ כְּמוֹ־כֵן הוּא בְּמִצְוַת הַתְּשׁוּבָה כְּשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל הַלֵּצִים שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, רַק שָׁב בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְקַיֵּם אֶת צִוּוּי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֵין לְמַעְלָה מִזֶּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ

מִצְוֹות מַעֲשִׂיוֹת

מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְאָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

הִזָּהֲרוּ מְרוֹצְחִים

יְגַלֶּה מִי הֵם הָרוֹצְחִים שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעֵצוֹת אֵיךְ יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ אֶל דִּבְרֵינוּ אֵלֶּה, וְאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְיִטְעַם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם — אַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא וְאַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב"א

מוֹהֲרָא״ש נ״י אָמַר: כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא רוֹצְחִים הָרוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן עָלָיו לְהִזָּהֵר מֵרוֹצְחִים כָּאֵלּוּ. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַחֲלִישׁ דַּעְתְּךָ וְלוֹמַר לְךָ כְּאִלּוּ אֵין לְךָ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, הוּא הוּא הָרוֹצֵחַ, כִּי אֵין דָּבָר כָּזֶה לוֹמַר לָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה, אַדְרַבָּה כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וּמִי שֶׁאוֹמֵר אַחֶרֶת הוּא רוֹצֵחַ נְפָשׁוֹת.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״ש, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפב)

קוּנְטְרֵס

הִזָּהֲרוּ מֵרוֹצְחִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, כִּי אֵין לָכֶם רוֹצֵחַ יוֹתֵר גָּדוֹל מֵהַשָּׂטָן, שֶׁהוּא הַסָּמ״ךְ־מ״ם, אֲשֶׁר שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם, וּמַכְנִיס בּוֹ יֵאוּשׁ וְדַכָּאוֹן, וּמַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה בְּזֶה הָעוֹלָם. וְדָבָר זֶה עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאָדָם שֶׁנּוֹפֵל בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדַכָּאוֹן, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִהְיֶה לוֹ טוֹב בַּחַיִּים, וְהוּא כְּבָר לֹא יִרְאֶה אוֹר בַּחַיִּים, וְהוּא תָּמִיד שָׁבוּר וְעָצוּב, וְזֶה מַכְנִיס אוֹתוֹ בַּעֲצַבִּים, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁכָּל־כָּךְ

מְמֻרְמָרִים בַּחַיִּים, שְׁרוּצִים לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מֵרֹב יֵאוּשׁ, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת הָרוֹצֵחַ שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, הָרוֹצֶה לְחַסֵּל אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מִכָּל אֵלּוּ הָרוֹצִים לְדַכֵּא אֶתְכֶם וּלְהַשְׁפִּיל אֶתְכֶם, וְלוֹמַר לָכֶם כְּאִלּוּ אֵין לָכֶם שׁוּם תִּקְוָה, אַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ אֲלֵיהֶם כְּלָל, כִּי הֵם רוֹצְחִים נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ, וְאֵין לָכֶם עוֹד רוֹצְחִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מֵאֵלּוּ אֲשֶׁר אוֹמְרִים, שֶׁאַתֶּם לֹא שָׁוִים שׁוּם דָּבָר, תִּלְעֲגוּ לָהֶם, וְאַל תֹּאבוּ וְאַל תִּשְׁמְעוּ לָהֶם, אֶלָּא עֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי אֵין לָכֶם אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ תִּקְוָה, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם, וְאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ זְמַן, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ וְהַמָּקוֹם שֶׁלּוֹ וְהַזְּמַן שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן אָסוּר לִפֹּל בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן, וְרָאוּ כְּבָר בְּחוּשׁ אֲנָשִׁים, שֶׁאֵלּוּ הָרוֹצְחֵי נֶפֶשׁ אָמְרוּ לָהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם תִּקְוָה בַּחַיִּים, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָהֶם טוֹב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהָיוּ בְּנֵי־אָדָם שֶׁבֶּאֱמֶת עָבְרוּ עֲלֵיהֶם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים — הֵן צָרוֹת מֵעַצְמָם, הֵן צָרוֹת מֵהַמִּשְׁפָּחָה,

הֵן צָרוֹת מֵהַיְלָדִים, הֵן צָרוֹת בַּעֲבוֹדָה וְהֵן צָרוֹת בִּבְרִיאוּת, וּבָאוּ רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת, וְאָמְרוּ לָהֶם, שֶׁאֵין לָכֶם כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, וְאַף פַּעַם לֹא תִּרְאוּ אוֹר, עִם כָּל זֹאת חַסְדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גָּבְרוּ עֲלֵיהֶם, וְעָבְרוּ עַל הַכֹּל, וְעָזַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָצֵאת מֵהַחֹשֶׁךְ לְאוֹר; וְעַל־כֵּן גַּם אַתֶּם צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהִתְחַזֵּק, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, וּבְשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן לֹא לָשִׂים לֵב אֶל אֵלּוּ הָרוֹצְחִים, אֲשֶׁר רוֹצִים לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, כִּי אַתֶּם צְרִיכִים לָדַעַת כְּלָל זֶה: מִי שֶׁמַּחְדִּיר בָּכֶם יֵאוּשׁ וְעַצְבוּת וְשׁוֹבֵר אֶתְכֶם, וּמַרְאֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם כְּבָר לֹא שָׁוִים אֶל שׁוּם דָּבָר, תֵּדְעוּ שֶׁהֵם הָרוֹצְחִים הֲכִי גְּדוֹלִים, כִּי אֵין לָכֶם אָדָם שֶׁאֵין לוֹ הִזְדַּמְּנוּת בַּחַיִּים לְהַצְלִיחַ, אַךְ הַרְבֵּה מְאַבְּדִים אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת שֶׁלָּהֶם, עַל־יְדֵי שֶׁהֵם פּוֹגְשִׁים בְּרוֹצְחִים כָּאֵלּוּ הָעוֹסְקִים לְיָאֵשׁ בְּנֵי־אָדָם; וְעַל־כֵּן רְאוּ לִבְרֹחַ מְאֹד מְאֹד מֵאֵלּוּ הָרוֹצְחִים, כִּי מִי שֶׁמְּיָאֵשׁ אֶת אֲחֵרִים, וְאוֹמֵר לָהֶם שֶׁאַף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָהֶם כְּבָר טוֹב, הֵם הָרוֹצְחִים הֲכִי גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד מֵרוֹצְחִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר שׁוֹבְרִים בְּנֵי־אָדָם, אַדְרַבָּה תִּהְיוּ חֲזָקִים בְּעַצְמְכֶם, וְשׁוּם דָּבָר

שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם, וְאָז אִם תִּהְיוּ עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים, וְתִתְחַזְּקוּ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, אָז תִּרְאוּ שֶׁתַּעַבְרוּ עַל הַכֹּל, הָעִקָּר לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד, לֹא לָשִׂים לֵב וּלְהַטּוֹת אָזֶן אֶל אֵלּוּ הָרוֹצְחִים הָרוֹצִים לִשְׁבֹּר אֶתְכֶם.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהַכְנִיס בְּעַצְמְכֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהָוָדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִמְצֵם עַצְמוֹ וְהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ, מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹאִים בָּעוֹלָם, וְהֵם: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּכָל פְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וְזֶה שֶׁלֹּא רוֹאִים אוֹתוֹ בְּחוּשׁ, זֶה הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, כְּדֵי שֶׁאָדָם יִבְחֹר בַּחַיִּים, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, יִבְחֹר בְּמָוֶת, אִם זוֹכֶה וְהוּא בּוֹחֵר בַּחַיִּים, שֶׁתָּמִיד

מְחַפֵּשׂ אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלָיו הוּא רַק בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אָז הוּא חַי חַיִּים אֲמִתִּיִּים; כִּי אֵין לְךָ חַיִּים יוֹתֵר טוֹבִים מֵאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הוּא לֹא מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד, וְאַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וּלְהִפּוּךְ מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִבְחֹר בַּחַיִּים אֶלָּא בְּמָוֶת, שֶׁזֶּה הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא מַאֲמִין בִּכְלוּם, זֶה עִקַּר הַכִּשָּׁלוֹן בַּחַיִּים, וְזֶה עִקַּר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו. וּבֶאֱמֶת אֵלּוּ בְּנֵי־אָדָם הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵם הָרוֹצְחִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר; כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה שָׁתַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הַמְפָרְסְמִים לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְלַמְּדִים לְכֻלָּם אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלִבְרֹחַ רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלִבְטֹחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם

הַמַּכְנִיסִים חַיִּים בִּבְנֵי־אָדָם, לֹא־כֵן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְהַקַּלֵּי עוֹלָם הַמַּעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעוֹד מְעִזִּים בְּחֻצְפָּתָם הַגְּדוֹלָה לְדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, הֵם הָרוֹצְחִים הֲכִי גְּדוֹלִים, וּמֵהֶם אַתֶּם צְרִיכִים לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי הֵם רוֹצְחִים מַמָּשׁ, כִּי מִי שֶׁמְּדַבֵּר נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִי שֶׁמַּלְעִיג עַל כָּל הַיַּהֲדוּת וְעַל כָּל מִנְהָגֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא הָרוֹצֵחַ הֲכִי גָּדוֹל, וְהוּא יָכוֹל לְאַמְלֵל אֶתְכֶם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן רְאוּ בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לִשְׁמֹר אֶת עַצְמְכֶם מְאֹד מְאֹד מֵהָרוֹצְחִים הָאֵלּוּ שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הָרוֹצְחִים הֲכִי גְּדוֹלִים. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה כא, ה): גָּדוֹל הַמַּחֲטִיאוֹ יוֹתֵר מִן הַהוֹרְגוֹ, מִי שֶׁמַּחֲטִיא אֶת זוּלָתוֹ בַּחֲטָאִים, הוּא יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמִּי שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת, כִּי בָּזֶה שֶׁהוֹרְגִים אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת, הָרַגְתָּ אוֹתוֹ רַק פַּעַם אַחַת, אֲבָל אִם אַתָּה הוֹרֵג אוֹתוֹ בְּרוּחָנִיּוּת, אַתָּה הוֹרֵג אוֹתוֹ בְּכָל רֶגַע וּבְכָל דַּקָּה בְּמֶשֶׁךְ שִׁבְעִים

שְׁנוֹתָיו בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הֲרֵי אַתָּה עוֹקֵר אוֹתוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַתָּה גּוֹרֵם שֶׁהַיְלָדִים שֶׁלּוֹ גַּם־כֵּן לֹא יֵדְעוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַנְּכָדִים שֶׁלּוֹ גַּם־כֵּן לֹא יֵדְעוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן אֵין לָכֶם רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת יוֹתֵר גְּדוֹלִים מֵאֵלּוּ הַכּוֹפְרִים בָּעִקָּר, שֶׁמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; וְעַל־כֵּן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, הִזָּהֲרוּ מֵרוֹצְחִים וְתִשָּׁמְרוּ מֵהֶם מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה סַם הַמָּוֶת, לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵיהֶם וְלִקְרֹא אֶת מַה שֶּׁהֵם כּוֹתְבִים, כִּי הֵם רוֹצְחִים כְּפְשׁוּטוֹ, וְהֵם רוֹצִים לַעֲקֹר אֶתְכֶם מֵחַי הַחַיִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לָרוּץ וְלִבְרֹחַ אֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים דַּיְקָא, הַדְּבֵקִים רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁדַּיְקָא עַל יָדָם תִּזְכּוּ לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּבוֹרֵחַ מֵרוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת, שֶׁהֵם הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַלּוֹעֲגִים לְכָל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּבוֹרְחִים אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים אֲשֶׁר יְקַשְּׁרוּ אֶתְכֶם לְחַי הַחַיִּים, וְתִחְיוּ לָנֶצַח.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא יְסוֹד בְּחַיֵּי הָאָדָם, וּלְהַפּוּךְ הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן וְהַמְרִירוּת, זֶה מְחַסֵּל אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְרֹב בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּעָיוֹת בַּחַיִּים, זֶה רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהֶם, וְעַל־כֵּן תִּהְיוּ כָּל־כָּךְ חֲזָקִים בְּשִׂמְחָה, שֶׁתָּמִיד תִּהְיוּ רַק שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים וְכָךְ תּוּכְלוּ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא רַק שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א טז, כז): "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ", וּלְהַפּוּךְ הַיֵּצֶר הָרַע וְהַסָּמ"ךְ־מ"ם הוּא הָרוֹצֵחַ הַגָּדוֹל, שֶׁמַּכְנִיס בָּאָדָם מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְקֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה מְמָרֵר אֶת חַיֵּי הָאָדָם, עַד שֶׁהָאָדָם נוֹפֵל בְּיֵאוּשׁ גָּדוֹל; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לֹא לַעֲזֹב אֶת עַצְמְכֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֶלָּא תִּהְיוּ תָּמִיד שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֶת מִי שֶׁאַתֶּם רַק פּוֹגְשִׁים בְּזֶה הָעוֹלָם, תְּחַזְּקוּ וּתְאַמְּצוּ אוֹתוֹ, וְזוֹ הַמְּצוָה הַכִּי גְּדוֹלָה — לַעֲזֹר לַיְּהוּדִים

לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים. וְאִם יֵשׁ לָכֶם בַּבַּיִת אֲחָדִים מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּכֶם, שֶׁהֵם תָּמִיד עֲצוּבִים וְהֵם שְׂרוּיִים בְּדָכָאוֹן, רְאוּ לְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, וְאִם יֵשׁ לָכֶם שְׁכֵנִים וּקְרוֹבִים שֶׁהֵם בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת, רְאוּ וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְחַזְּקָם וּלְאַמְּצָם, וְזוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כִּי אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, לְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְהָפוּךְ אֵין עוֹד רְצִיחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְשַׁבֵּר אֵיזֶה יְהוּדִי וּלְהַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, לָרִיב אִתּוֹ וְלָצֵאת אִתּוֹ בְּמַחֲלֹקֶת, וְכָל אֵלּוּ שֶׁגּוֹרְמִים פֵּרוּדִים וּמַחֲלֹקֶת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַכְנִיסִים בָּהֶם עַצְבוּת וְדָכָאוֹן וְשׁוֹבְרִים אוֹתָם, הֵם הָרוֹצְחִים הֲכִי גְּדוֹלִים, וְעַל־כֵּן הִזָּהֲרוּ מֵרוֹצְחִים כָּאֵלּוּ, וְאַל תִּתְקָרְבוּ אֶל שְׂכוֹנָתָם אַתֶּם צְרִיכִים רַק לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת כָּל מִי שֶׁאַתֶּם רַק יְכוֹלִים, וְזֶה עוֹלֶה עַל כָּל הַמִּצְוֹות; אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בָּזֶה, וְאָז יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בָּזֶה וּבַבָּא תָּמִיד.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתֵדְעוּ שֶׁדָּבָר

גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְכָל שֶׁתַּכְנִיסוּ בְּעַצְמְכֶם יְדִיעוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי־זֶה תַּצְלִיחוּ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, הוּא רַק בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי זֶה דָּבָר מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְהַחְדִּיר בְּדַעְתּוֹ, אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אָדָם הוּא גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וְאֵיךְ יַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת, וְעַל זֶה נִכְנָסִים הָרוֹצְחִים, שֶׁהֵם כְּלַל הַכּוֹפְרִים, וּמְקָרְרִים אֶת הָאָדָם מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתוֹ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא דָּבָר רוּחָנִי, קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד לְקַבֵּל דָּבָר זֶה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְהִזָּהֵר מֵאֵלּוּ הָרוֹצְחִים הַמְדַבְּרִים פָּתוּחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לָכֶם עוֹד רוֹצֵחַ יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁמְּסִית וּמַדִּיחַ אֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי קָשֶׁה הַמַּחֲטִיאוֹ יוֹתֵר מֵהַהוֹרְגוֹ, כִּי הַהוֹרְגוֹ הוֹרְגוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַמְּסִיתוֹ הוֹרְגוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא לְנֵצַח נְצָחִים, כִּי מַה נִּשְׁאָר לָאָדָם? רַק אֱמוּנָה, שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל רֶגַע וְדַקָּה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב

מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וּלְדָבְקָה בּוֹ" (דְּבָרִים יא, כב), וְנִכְלָל בְּחַי הַחַיִּים וְחַי חַיִּים נִצְחִיִּים, וְזֶה סוֹבֵב אֲפִלּוּ לַהֲכִי גָּרוּעַ שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל זְמַן שֶׁהוּא רַק חוֹשֵׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֲפִלּוּ מַחֲשָׁבָה קְטַנָּה, אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְנַהֵג בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, בָּזֶה הוּא כְּבָר מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְדָבַקְתָּ בּוֹ", וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה הֲכִי גָּרוּעַ וַהֲכִי מְגֻשָּׁם וַהֲכִי מְזֹהָם וְרָחוֹק בְּתַכְלִית הָרְחוֹק וּמֻנָּח בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עִם כָּל זֹאת אֲפִלּוּ בִּמְקוֹמוֹ הַמְגֻשָּׁם וְהַמְזֹהָם וְהַפָּחוּת וְהַיָּרוּד שֶׁנִּמְצָא שָׁם, אִם גַּם מִשָּׁם מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וּגְדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמַּגַּעַת עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד (יוֹמָא פו:), כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ לְדַקָּה אַחַת, הוּא כְּבָר נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן כָּל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הִיא לְהַחְדִּיר בְּתַלְמִידֵיהֶם וּבְאַנְשֵׁיהֶם וּבְכְלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל גִּלּוּי

אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל עִנְיְנֵיהֶם הוּא רַק אֵיךְ לְמַלֵּא אֶת הָאָדָם עִם גִּלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ חוֹזְרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַךְ זֶה לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ רוֹצְחִים שֶׁהֵם כְּלַל הַכּוֹפְרִים בָּעִקָּר, שֶׁמַּחְדִּירִים בָּאָדָם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר קָדוֹשׁ, עַד שֶׁעוֹקְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְשִׁילִים אוֹתָן בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְעוֹקְרִים אוֹתָן מֵהַקְדֻשָּׁה; וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר מִכָּל מִינֵי רוֹצְחִים הַמִּתְפַּשְׁטִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם עִם דֵּעוֹתֵיהֶם הַטְּמֵאוֹת וּמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, וּמְשְׁתַּדְּלִים לְהַסִּית וּלְהַדִּיחַ אֶתְכֶם לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְתִתְחַבְּרוּ אֶל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וְתִלְמְדוּ בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְתִתְחַבְּרוּ אֶל תַּלְמִידֵיהֶם מִדּוֹר דּוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ גַּם־כֵּן אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, וּבִפְרָט בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְעַמֵּק בְּסִפְרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת, הַבְּנוּיִים וּמְיֻסָּדִים עַל־פִּי דִּבְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בִּגְמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ, עַל־פִּי דִּבְרֵי הָאֲרִיזַ״ל וְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, עִם

תַּלְמִידָיו וְתַלְמִידֵי תַּלְמִידָיו, וְכֵן לְהִתְקָרֵב אֶל חַכְמֵי וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ בְּטוּחִים מִכָּל מִינֵי רוֹצְחִים, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיכֶם, וְתַצְלִיחוּ בְּחַיֵּיכֶם, וּתְגַדְּלוּ דּוֹרוֹת יְשָׁרִים הַמְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאַל תִּפְּלוּ בְּדַעְתְּכֶם כְּלָל, וְאַף שֶׁמָּרִים וּמְרוֹרִים לָכֶם הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָסוּר לְהִשָּׁבֵר, וְאַף שֶׁהִגִּיעוּ מַצָּבִים כָּאֵלּוּ בַּחַיִּים שֶׁמַּגְבִּיהִים אֶת הַיָּדַיִם וְאוֹמְרִים: אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ כָּכָה, וּמִתְיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי, עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁהֵם הֵם הָרוֹצְחִים הָרוֹצִים לְרַצֵּחַ אֶתְכֶם מֵחַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה וּמֵחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא עִקַּר הָרְצִיחָה, וְעַל־כֵּן אַתֶּם צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים

שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ נְצוֹלִים מִכָּל מִינֵי רוֹצְחִים הָרוֹצִים לִרְצֹחַ אֶתְכֶם, כִּי הַיֵּאוּשׁ הוּא רְצִיחָה מַמָּשׁ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר אֵין לוֹ שׂוּם בֵּית מָנוֹס לִבְרֹחַ, זֶה עִקַּר הָרְצִיחָה שֶׁהוֹרֶגֶת אֶת הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת; וְלָכֵן תִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד מְאֹד לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם וְכֵן תְּחַזְּקוּ אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיוּ נְצוֹלִים מִכָּל מִינֵי רוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת הַמִּסְתּוֹבְבִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם; כִּי בֶּאֱמֶת עֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּהַר סִינַי, וּמֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (אָבוֹת א, א), וְכֵן מִדּוֹר דּוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, אַךְ זֶה לְעֵמַת זֶה יֶשְׁנָם הָעֵרֶב־רַב, שֶׁמֵּאָז שֶׁיָּצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, נִדְבְּקוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר זֶה לְעֵמַת זֶה כְּשֶׁיֵּשׁ מָקוֹם שֶׁמְּגַלִּים אֶת הַתּוֹרָה, בָּאִים רוֹצְחִים עֵרֶב־רַב לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ וּלְהִתְלוֹצֵץ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּדֵי לְקָרֵר אֶת הַלֵּב שֶׁלֹּא

יִתְעוֹרֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵם הֵם הָרוֹצְחִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְקָרְרִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצְחִים נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ, כִּי בְּרֶגַע שֶׁעוֹקְרִים אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים אוֹתוֹ לַעֲבֹר אֲפִלּוּ עַל מִצְוָה אַחַת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה רוֹצְחִים אוֹתוֹ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. וְלָכֵן רְאוּ, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, לְהִזָּהֵר מֵאֵלּוּ הָרוֹצְחִים הָעֵרֶב־רַב, וּלְבַל יִהְיֶה לָכֶם שׁוּם עֵסֶק עִמָּהֶם, וְתִבְרְחוּ רַק אֶל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתִתְקַבְּצוּ תָּמִיד בְּמָקוֹם שֶׁמְּלַמְּדִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, וְתַחְזִירוּ גַּם בִּבְנֵיכֶם וּבִבְנוֹתֵיכֶם אֶת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה כֻּלְּכֶם תִּהְיוּ נִזְהָרִים מֵרוֹצְחֵי נְפָשׁוֹת וּמֵהָעֵרֶב־רַב שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הֵם הֵם הָרוֹצְחִים, וְהֵם הֵם הַמַּכְנִיסִים יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן בָּאָדָם, כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם מִתְרַחֵק מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וּבְדִכָּאוֹן וּבְמְרִירוּת, וְצָרִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים; וְעַל־כֵּן רְאוּ לְהִזָּהֵר מֵרוֹצְחִים הַמְקָרְרִים אֶתְכֶם מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵאֵלּוּ הָעֵרֶב־רַב, וְתַדְבִּיקוּ אֶת עַצְמְכֶם

בְּצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצְלוּ מִכָּל רַע, וְתִזְכּוּ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ אֶל לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ לָנֶצַח.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עַצְמְכֶם בְּיוֹתֵר לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הַיְסוֹד וְהָעִקָּר בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קַטְנוּת וּמַכְאוֹבִים, הַכֹּל מֵחֲמַת מְרִירוּת וְעַצְלוּת, וְצָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת שֶׁמִּדַּת הַשִּׂמְחָה הִיא הַכִּי קָשָׁה לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֵלֶיהָ, כִּי אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו מְרִירוּת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים קַטְנוּת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְצָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, כִּי עִקַּר הָרוֹצְחִים, הֵם הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת וְהַכּוֹפְרִים, שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְשִׁיכִים עַצְבוּת וְעַצְלוּת עַל בְּנֵי־אָדָם, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת

גָּמוּר, הוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל נֹעַם חֶלְקוֹ שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְזוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אֵלּוּ הַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, הֵם הֵם הָרוֹצְחִים שֶׁרוֹצְחִים אֶת בְּנֵי־אָדָם, כִּי עַל־יְדֵי כְּפִירָתָם שֶׁכּוֹפְרִים בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם מַכְנִיסִים בְּלִבּוֹת הַשּׁוֹמְעִים דִּבְרֵיהֶם עַצְבוּת וּמְרִירוּת. וְזֶה סוֹד הַכְנָעַת 'הָמָן עֲמָלֵק' בְּפוּרִים, שֶׁאָז עִקַּר הַמִּצְוָה רַק לִשְׂמֹחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ט, יט): "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה", וּכְמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים כָּל יִשְׂרָאֵל לִשְׂמֹחַ בְּכָל מִינֵי שְׂמָחוֹת בְּפוּרִים, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר מִצְוַת פּוּרִים, כִּי עִקַּר הַכְנָעַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהוּא זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ הוּא בְּפוּרִים, כִּי אָז מַכְנִיעִין קְלִפַּת 'הָמָן עֲמָלֵק', שֶׁהוּא עִקַּר זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל־יְדֵי חֵטְא עֵץ הַדַּעַת, שֶׁמִּשָּׁם אַחִיזַת הָמָן הָרָשָׁע, יִמַּח שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין קלט): הָמָן מִן הַתּוֹרָה, מְנַיִן? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ג, יא): "הֲמִן הָעֵץ" וְכוּ', נִמְצָא, שֶׁהָמָן הָרָשָׁע, יִמַּח שְׁמוֹ, הוּא סוֹד פְּגַם עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשְׁכָה זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְעִקַּר זֶהֲמַת הָמָן, זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, הוּא סוֹד עַצְבוּת וּמָרָה

שְׁחוֹרָה, שֶׁמִּתְגַּבְּרִים בְּכָל עֵת עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתָם לִשְׁמֹחַ, כִּי עִקַּר הַסִּטְרָא אַחֲרָא הוּא עַצְבוּת, שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִפְּגַם עֵץ הַדַּעַת, בְּסוֹד "בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה" (בְּרֵאשִׁית ג, יז), שֶׁנִּגְזָר אָז "וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ" (שָׁם ו, ו), הַנֶּאֱמַר בְּדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי פְּגַם עֵץ הַדַּעַת כַּיָּדוּעַ, כִּי עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה הוּא שִׂמְחָה, דְּהַיְנוּ לִשְׁמֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ תָּמִיד בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּיהּ, וְהָמָן וַעֲמָלֵק שֶׁהֵם סוֹד הַמְחַקְרִים וְהַכּוֹפְרִים, מֵהֶם נִמְשָׁךְ עִקַּר הָעַצְבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה, כִּי עִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, בְּסוֹד (תְּהִלִּים יט, ט): "פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב", וּמִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת כְּמוֹ שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים, בְּוַדַּאי אֵין שִׂמְחָה בָּעוֹלָם כְּמוֹ שִׂמְחַת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹות, שֶׁאָנוּ זוֹכִין לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וּבוֹרְאֵנוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ קוֹנִים לָנוּ חַיֵּי עוֹלָם לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, עַל־יְדֵי חוּטֵי הַצִּיצִית

שֶׁקּוֹנִים אוֹתָם בְּעַד כַּמָּה שְׁקָלִים, וְאָנוּ נִכְלָלִים עַל־יְדֵי־זֶה בָּאוֹר הָאֵין סוֹף, הֲיֵשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ?! כִּי זֶה כָּל אָדָם יָכוֹל לְהָבִין, שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין שׂוּם שִׂמְחָה, כִּי מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְאִם יִצְבֹּר כֶּעָפָר כֶּסֶף וְזָהָב, סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּתְרוֹן לוֹ בְּכָל זֶה, כִּי לֹא בְּמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל, וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁסּוֹף אָדָם לָמוּת, וְיָמִינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַק אֵיזֶה רְשִׁימָה בְּעַלְמָא שֶׁל שֵׂכֶל אֲמִתִּי, אֲפִלּוּ נָכְרִי יָכוֹל לְהָבִין שֶׁאֵין שׂוּם שִׂמְחָה בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי "וְאַחֲרִיתָהּ שִׂמְחָה תוּגָה" (מִשְׁלֵי יא, יג), וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וּלְשִׂמְחָה מַה זּוֹ עֹשָׂה" (קֹהֶלֶת ב׳), וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הַמְחַקְּרִים וְהַכּוֹפְרִים, אֵין לָהֶם שׂוּם שִׂמְחָה אֲמִתִּית כְּלָל, וְהַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם, שֶׁעַל־פִּי־רֹב הֵם מְלֵאִים עַצְבוּת, יָגוֹן וַאֲנָחָה, כִּי מֵהֵיכָן יְקַבְּלוּ חִיּוּת וְשִׂמְחָה אֲמִתִּית, מֵאַחַר שֶׁכּוֹפְרִים בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּבַעֲשִׂיַּת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבוֹדִים מִלִּבָּם טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל וּשְׁטוּת עַל עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְיִחֲפּוּ עַל ה׳ וְעַל תּוֹרַת מֹשֶׁה בִּדְבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן, אֲשֶׁר בָּדוּ מִלִּבָּם, כְּאִלּוּ כָּל טַעֲמֵי הַמִּצְוֹת הַקְּדוֹשִׁים הֵם

נְמוּסִיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הָעוֹלָם וְתִקּוּן
הַמְּדִינָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם, תִּפַּח
רוּחָם וְנִשְׁמָתָם, כִּי אֵין כְּפִירָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ,
וּלְדִבְרֵיהֶם הָרָעִים וְהַזָּרִים וְהַמָּרִים וְהַמְטֻנָּפִים
בְּוַדַּאי אֵין לִשְׁמֹחַ בְּשׁוּם מִצְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאַחַר
שֶׁתַּכְלִית הַמִּצְוָה הִיא בִּשְׁבִיל תִּקּוּן זֶה הָעוֹלָם, וְאִם
בְּגוּף הָעֲשִׁירוּת וְהַמָּמוֹן וּשְׁאָר חֻפְצֵי הָעוֹלָם אֵין
שׁוּם שִׂמְחָה אֲמִתִּית, כִּי אַחֲרִיתוֹ מָרָה כְּלַעֲנָה, מִכָּל
שֶׁכֵּן אֵיךְ יִשְׂמַח בְּהַמִּצְוָה שֶׁהִיא רַק בִּשְׁבִיל קִיּוּם
נְמוּס הַמְּדִינָה, חַס וְשָׁלוֹם, לְפִי דַּעְתָּם הָרָעָה
וְהַמְשֻׁבָּשֶׁת, וְאֵיךְ יִשְׂמַח בְּמִצְוַת סֻכָּה, מֵאַחַר
שֶׁאוֹמֵר עָלֶיהָ טַעַם שֶׁל שְׁטוּת כָּזוֹ, שֶׁאָז טוֹב לֵישֵׁב
בַּאֲוִיר כָּזֶה, וְהוּא בְּעַצְמוֹ יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה שְׁטוּת, כִּי
עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ וַדַּאי אָז טוֹב יוֹתֵר לָשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ
מִלֵּישֵׁב בְּסֻכָּה, וְאִם יִרְצֶה לֵישֵׁב בַּצֵּל יַעֲשֶׂה לוֹ אֹהֶל
שֶׁל פִּשְׁתָּן כְּדֶרֶךְ הַשָּׂרִים, וְלֹא סֻכָּה הָעֲשׂוּיָה כְּדִינוֹ,
שֶׁסְּכָכָהּ מִפְּסֹלֶת גֹּרֶן וְיֶקֶב דַּיְקָא, וְכֵן בִּשְׁאָר
הַמִּצְוֹות, וְאֵין צְרִיכִין לַחֲזֹר לִסְתֹּר שְׁטֵיּוֹת וּשְׁקָרִים
וְדְבָרִים בְּדוּיִים כָּאֵלֶּה, שֶׁהֵם הֵם עִקַּר הָאֶפִּיקוֹרְסוּת
וְהַכְּפִירוּת, שֶׁכּוֹפְרִים בְּתוֹרַת מֹשֶׁה לְגַמְרֵי, וּמְחַפִּין

הַשֶּׁקֶר שֶׁלָּהֶם בִּשְׁטֵיוֹת כָּאֵלֶּה, כְּאִלּוּ הֵם מִתְרַצִּים אֶת דִּבְרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְנוֹתְנִים טַעַם לִדְבָרָיו, טְעָמִים מָרִים וּסְרוּחִים כָּאֵלֶּה, "אִם יֵשׁ טַעַם בְּרִיר חַלָּמוּת" (אִיּוֹב ו, ו) וּשְׁטֵיוֹת כָּאֵלֶּה, בִּפְרָט עַתָּה שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל שֶׁמְּבֹאָר בָּהֶם, שֶׁכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מְרַמֶּזֶת לִדְבָרִים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים מְאֹד מְאֹד, עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ בָּזֶה וּבַבָּא לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְאָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִבְדִּילָנוּ בְּרַחֲמָיו מִן הַתּוֹעִים וְהַכּוֹפְרִים הָאֵלֶּה, שֶׁהֵם בְּוַדַּאי מִן הָעֵרֶב־רַב, מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וְכוּ', כַּמָּה וְכַמָּה יֵשׁ לָנוּ לִשְׂמֹחַ בְּכָל עֵת. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָנוּ מַגִּיעִים לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ מִצְוָה, אֲשֶׁר אָנוּ זוֹכִים בְּרֶגַע קַל שֶׁל עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה לִהְיוֹת נִכְלָלִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָנוּ קוֹנִים לָנוּ חַיֵּי עוֹלָם לָעַד וְלָנֶצַח, עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם קַלִּים לַעֲשׂוֹתָם וּנְעִימִים מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, יז): "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם" וְכוּ', וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה לְאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, כִּי הֶחָכָם יָבִין מִדַּעְתּוֹ כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ

בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִחַת הַמִּצְוָה, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא עִקַּר עֲלִיַּת הַשְׁכִינָה מֵהַגָּלוּת, עַד שֶׁזּוֹכִין לְהַעֲלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁמַּשִּׂיגִין אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לָבֹא תָּמִיד אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עִם נְקֻדַּת הַמִּצְוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְבַטֵּל אֶת כָּל הָרוֹצְחִים, שֶׁהֵם כְּלַל הָאֶפִּיקוֹרְסִים, הָעוֹקְרִים אֶת הָאָדָם מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַכְנִיסִים בָּאָדָם מְרִירוּת וַעֲצָבוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהָרוֹצְחִים הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר אֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר בְּגָלוּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים כְּלַפֵּי מַעְלָה בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה, שֶׁהֵם גְּרוּעִים מִכְּלָבִים וּמֵחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, וְהֵם הֵם הָרוֹצְחִים בַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי מִי שֶׁכּוֹפֵר בָּעִקָּר, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא הָרוֹצֵחַ הֲכִי גָּדוֹל, וְהוּא הַמַּחְדִּיר מְרִירוּת וַעֲצָבוּת אֶל לֵב הָאָדָם, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהֶם, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵסֶק עִמָּהֶם, רַק שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹת, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּשׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁל הֶבֶל, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יְבַטֵּל אֶת 'הָמָן עֲמָלֵק',

שֶׁהָיָה הָרוֹצֵחַ הַגָּדוֹל שֶׁרָצָה לִרְצֹחַ אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי תִּקֶּף הַשִּׂמְחָה מָחֲקוּ אוֹתוֹ לְגַמְרֵי;
וּכְמוֹ־כֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עָמְדוּ עָלֵינוּ רוֹצְחִים כָּל
מִינֵי עֲמָלֵקִים וְהַמִּינִים, וְעַל־יְדֵי שֶׂעַם יִשְׂרָאֵל חִזְקוּ
אֶת עַצְמָם בְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, וְקִיְּמוּ אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, זָכוּ לְהִתְגַּבֵּר
עֲלֵיהֶם וּלְהַכְנִיעָם לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ־כֵן בַּדּוֹר הַזֶּה
צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד מִכָּל אֵלּוּ הָרוֹצְחִים, שֶׁהֵם
כְּלַל הַכּוֹפְרִים הַמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה,
וּמִכָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, רוֹצְחִים אֶת נִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל בְּהֶבְלֵיהֶם וְכוֹפְרִים בָּעִקָּר, מְחַטְּטִים
בְּקִבְרֵיהֶם וְזוֹרְקִים אֶת עַצְמוֹתֵיהֶם כְּדֹמֶן עַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה, שֶׁאֵין לְךָ עוֹד רִשְׁעוּת כְּמוֹ זֶה, וְהֵם הֵם
הָרוֹצְחִים בְּיָמֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁכָּל עִקַּר כַּוָּנָתָם הַטְּמֵאָה
וְהַמְזֹהֶמֶת לַעֲקֹר מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הָאֱמוּנָה
בְּהַשְׁאָרַת הַנֶּפֶשׁ בְּחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וְאִי אֶפְשָׁר
לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁנַּרְבֶּה חַיָּלִים
לָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהַחְדִּיר בְּתוֹךְ שִׁכְבוֹת הָעָם
מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וּלְקַיֵּם אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּדוֹלָה, וְהָעִקָּר לִשְׁמֹחַ

בְּהַמְצָוֹות, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְבַטֵּל אֶת אֵלּוּ הָרוֹצְחִים הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי, וְתִתְגַּלֶּה מַלְכוּת שָׁמַיִם לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, "וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ, וְיָבִין כָּל יְצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ, הַוָי"ה מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה", שֶׁזֶּה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!



קוּנְטְרֵס

קוֹל קוֹרֵא אֶל ה׳

דְּבָרִים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, מְחַזְּקִים וּמְאַמְּצִים לְבָבוֹת שְׁבוּרִים, מְקָרְבִים וּמַחֲזִירִים נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל רְעֵבוֹת וְצְמֵאוֹת אֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּמְגַלִּים לָהֶן עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרוֹת, אֵיךְ לַעֲמֹד חָזָק בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נִמְצָאִים.

*

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ,

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

מוֹהֲרָא״שׁ נ״י אָמַר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹצֵא קוֹל מֵהַשָּׁמַיִם אֶל הָאָדָם לְעוֹרֵר וְלִקְרֹא לָאָדָם לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל צְרִיכִים לִזֶּה זְכִיָּה לִשְׁמֹעַ אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, וּמִי שֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ — זוֹכֶה לְזִכּוּךְ הַמֹּחִין, וְאָז גַּם הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַקּוֹרֵא אֶל ה׳.

(אִמְרֵי מוֹהֲרָא״שׁ, חֵלֶק ב׳, סִימָן תקפה)

קוּנְטְרֵס

קוֹל קוֹרֵא אֶל ה׳

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקֵּן, עַיֵּן שָׁם; וְאִם תְּעַיֵּן הֵיטֵב בְּדִבּוּר זֶה, וְתַעֲמִיק דַּעְתְּךָ מְאֹד מְאֹד וּתְיַשֵּׁב עַצְמְךָ הֵיטֵב, תָּבִין וְתַשְׂכִּיל וְתֵדַע, שֶׁכָּל סוֹד הַתְּשׁוּבָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, תָּלוּי בְּדִבּוּר זֶה, כִּי עַל־פִּי־רֹב מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נוֹפֶלֶת עָלָיו כְּבֵדוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְנִתְעוֹרֵר אֶצְלוֹ יֵאוּשׁ וְדִכְאוֹן נֶפֶשׁ וּשְׁבִירַת הַלֵּב מְאֹד מְאֹד מִכָּל מַה שֶּׁחָטָא יָמִים וְשָׁנִים וְהִרְבָּה לִפְשֹׁעַ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁעָבְרוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל מִינֵי חֲטָאִים שֶׁל זְנוּת וְנִאוּף וְכוּ׳, חִלּוּל שַׁבָּת וְכוּ׳, אֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְכוּ׳, עַד שֶׁיֵּשׁ שֶׁעָבְרוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל כָּל הַתּוֹרָה

כֵּלָּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בָּהֶם רוּחַ טָהֳרָה, רוּחַ קְדֻשָּׁה מִמָּרוֹם, עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר, לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עֲלֵיהֶם מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְגַּבֵּר הַכְּבֵדוּת וְהַיֵּאוּשׁ וְדִכְאוֹן נֶפֶשׁ וְרוּחַ נִשְׁבָּרָה וּנְמוּכָה עַד מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שֶׁרוֹאִים וּמְבִינִים וּמִתְבּוֹנְנִים מֵרָחוֹק אֶת גְּרִיעוּת וְקִלְקוּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁעָשׂוּ עַד עַכְשָׁו, וְהַמַּצְפּוּן מֵעִיק לָהֶם בְּיוֹתֵר וְכוּ׳, עֲלֵיהֶם לַחֲזֹר לְעַצְמָם עַל מַאֲמָר זֶה: ״אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקֵּן״; כִּי בֶּאֱמֶת מַעֲלַת הַבַּעַל תְּשׁוּבָה עֲצוּמָה וּגְבוֹהָה מְאֹד מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): אָמַר ר׳ אֲבָהוּ: מָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִין, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה נז, יט): ״שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב״, לָרָחוֹק בְּרֵישָׁא וְהָדַר לַקָּרוֹב, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חַיֵּי־שָׂרָה קכט:): ר׳ יוֹסִי אָמַר תַּנִּינָן אֲתַר דְּמָארֵיהוֹן דִּתְשׁוּבָה קַיְימֵי בֵּיהּ בְּהוּ עַלְמָא צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֵית לוֹן רְשׁוּת לְקַיְמָא בֵּיהּ בְּגִין דְּאִינּוּן קְרִיבָן לְמַלְכָּא יַתִּיר מִכֻּלְהוּ וְאִינּוּן מָשְׁכֵי עֲלֵייהוּ בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא יַתִּיר וּבְחֵילָא סַגִּיא לְאִתְקָרְבָא

לְמַלְכָּא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן הוּא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא טז:): תַּנְיָנָן אֲתַר דְּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה יַתְבֵי צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יַתְבֵי בֵּיהּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; אַךְ מַה וְלָמָּה נִכְנַס בְּלֵב בַּעַל תְּשׁוּבָה יֵאוּשׁ וְדִכְאוֹן נֶפֶשׁ וּסְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים וְכוּ׳? כִּי מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפְּשַׁע שֶׁל אָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם, עַיֵּן שָׁם; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל — דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בִּלְבוּשׁ כָּזֶה אֲשֶׁר לְמַרְאֵה עֵינֵינוּ, וְזֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁיַּרְדְנוּ אֶל זֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי לְגַלּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִפְּרָטֵי פְּרָטִיּוּת הַבְּרִיאָה, וְלֵידַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת אֲשֶׁר הַכֹּל אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת הוּא הַכֹּל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם מַמָּשׁ, וְזֶהוּ עִנְיָן שֶׁל הִתְגַּלּוּת הַשְׁכִינָה שֶׁמַּכִּירִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים שֶׁהוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ, וְהַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אַךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְרָד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנֶעֱלָמֶת וְנִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ יְדִיעָה זוֹ, וְנִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (יְשַׁעְיָה נט, ב): ״כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם, וְחַטֹּאתֵיכֶם הִסְתִּירוּ

פָּנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ״ וְגוֹ׳, וּמְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִן הָאָרֶץ. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (סוֹטָה ג:): בִּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שְׁכִינָה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים כג, טו): ״כִּי ה׳ אֱלֹקֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ״, כֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ — נִסְתַּלְּקָה שְׁכִינָה מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ״, עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן אַף שֶׁכְּבָר נִתְעוֹרֵר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה לְתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹשִׂין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁמְּבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁיַּחֲזֹר וְיוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, כִּי כָּל צַדִּיק אֱמֶת כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ וִיגִיעָתוֹ וּמְסִירַת נַפְשׁוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּעֲבוֹר זֶה לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, כְּמוֹ־כֵן הוּא מְבָרֵר בְּרוּרִים שֶׁנִּתְעוֹרְרוֹת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַשַּׁיָּכוֹת לְשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבִּים הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בָּעֵסֶק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה לְהוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, הֵן עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהֵן עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה שֶׁמְּדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם

וְהֵן עַל־יְדֵי חִדּוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁמְּחַדְּשִׁין וּמְפָרְסְמִים, כְּמוֹ־כֵן נִתְבָּרְרִים בֵּרוּרִים חֲדָשִׁים, וְנִתְעוֹרְרִים עוֹד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה; וְעַל־כֵּן דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים לְהַטְרִיחַ אֶת עַצְמָם לֵילֵךְ וְלִנְסֹעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא ח:) עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים לג, ג): ״וְהֵם תָּכוּ לְרַגְלֶךָ״, אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה לְלַמֵּד תּוֹרָה, (שָׁם): ״יִשָּׂא מִדַּבְּרוֹתֶיךָ״ — לָשֵׂאת וְלִתֵּן בְּדִבְּרוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַצַּדִּיקִים בְּכָל מְקוֹם בּוֹאָם הֵם מְדַבְּקִים עַצְמָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַשְׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הִיא עִמָּהֶם, וְאָז מֵרֹב אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת שֶׁפַּע רוּחָנִיּוּת אֱלֹקִי הַשּׁוֹפֵעַ עֲלֵיהֶם, מִשָּׁם נִשְׁפָּע גַּם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עוֹמְדִים וְגָרִים וּמִסְתּוֹבְבִים שָׁם, וְנִתְעוֹרֶרֶת אַחַר־כָּךְ גַּם בָּהֶם אֵיזוֹ בְּחִינָה וְנִצּוֹץ מִזֶּה הָאוֹר, כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הֵם בְּטֵלִים לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהֵם הֵם הַמֶּרְכָּבָה, וְהֵם הֵם מַמְשִׁיכִין וּמוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, וּמֵהֶם וְעַל יָדָם נִתְעוֹרְרִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה וּלְכִסֵּף אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְגַלִּים עֵצוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת לְכָל הַחוֹטְאִים

וְהַפּוֹשְׁעִים אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ וּלְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפְלוּ וְנִתְרַחֲקוּ וְנִכְשְׁלוּ כְּמוֹ שֶׁכָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ נִגְעֵי וּמַכְאוֹבֵי לְבָבוֹ וְכוּ׳, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַבְּחִירָה הִיא כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אַחֲרֵי הַהֶרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה חוֹזֵר וְנִתְעוֹרֵר בְּלִבָּם שֶׁל הָרְחוֹקִים מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְהַמְגֻנִּים, וּבִפְרָט אוֹתָם שֶׁנִּכְשְׁלוּ בִּזְנוּת וְנֹאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְחִלּוּל שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲכִילַת נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְכוּ׳, בָּהֶם מִתְעוֹרֵר בְּכָל פַּעַם הָרַע שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם, כִּי עָבְרוּ עַל גֶּדֶר הַקְּדֻשׁ, הַמַּגְדִּיר וּמַבְדִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעַמִּים, וְנִתְלַכְלְכוּ כְּמוֹ הָעַמִּים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן בְּכָל פַּעַם חוֹזְרִים וּנְעוֹרִים אֶצְלָם הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְנִזְכָּרִים בֶּעָבַר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנֶסֶת בָּהֶם בְּכָל פַּעַם מְרִירוּת וְקַשְׁיוּת, וְנִשְׁבֶּרֶת רוּחָם בְּקִרְבָּם, וְהַמַּצְפּוּן כּוֹאֵב לָהֶם מְאֹד מְאֹד, לָמָּה וְאֵיךְ עָשִׂיתִי דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ לֹא חַסְתִּי עַל נִשְׁמָתִי לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים מְגֻנִּים וּמִתְעָבִים כָּאֵלּוּ וְכוּ׳, לְהוֹרִיד אֶת עַצְמִי בְּלִכְלוּכֵי הַיֵּצֶר, וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שְׁפֵלִים וְנִבְזִים כָּאֵלּוּ וְכוּ׳, וְכָל עוֹד שֶׁחוֹזְרִים וְחוֹשְׁבִים מִזֶּה, כָּל אֶחָד בְּלִכְלוּךְ מַעֲשָׂיו הַמְגֻנִּים,

יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִתְעַקֵּם לְבָבָם וְנִשְׁבָּר רוּחָם, וְנִכְנָסִים בְּדִכְאוֹן נֶפֶשׁ, וְהַמַּצְפּוּן הוֹרֵג אוֹתָם מַמָּשׁ.

אֲבָל בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לֵידַע, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר הֵם הִשִּׂיגוּ רַחֲמָנוּתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, עִקַּר עֲצָתוֹ שֶׁיִּתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר הֵם מְקַבְּלִים תּוֹרָתָם וַעֲצָתָם מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַמֻּפְלָג בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, שֶׁהוּא מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא "פֶּלֶא יוֹעֵץ" (יְשַׁעְיָה ט, ה), שֶׁהוּא זָכָה לַעֲלוֹת וּלְהַשִּׂיג עַד יְחִידָה דִּיחִידָה שֶׁלֹּשׁ רִאשׁוֹנוֹת דְּעַתִּיק וְכוּ׳ (עֵין חַיֵּי־מוֹהַר״ן, אוֹת גְּדֻלַּת הַשָּׂגָתוֹ, סִימָן כז), אֲשֶׁר הָעֵצוֹת שֶׁמַּמְשִׁיךְ מִשָּׁם אִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג, יא): "עֲצַת ה׳ לְעוֹלָם תַּעֲמֹד", כִּי עִקַּר תִּקּוּן שְׁלֵמוּת הָעֵצָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, כִּי עִקַּר חֲלוּקַת הָעֵצָה בִּפְרָט בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁהָאָדָם מְסֻפָּק אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְכָל חֲלוּקַת הָעֵצָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּזֶה, כָּל זֶה

נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ג, כד): ״לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת״, הַנִּמְשָׁךְ מִפְּגַם אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגָּרֵשׁ הָאָדָם מִגַּן־עֵדֶן, אֲשֶׁר שָׁם הָעֵץ הַחַיִּים, וַיָּשֶׂם אֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַתְּמוּרוֹת שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם בְּכָל פַּעַם מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה וּמֵעֵצָה לְעֵצָה, כִּי אֵין יוֹדְעִין בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לְהִתְקָרֵב לְעֵץ הַחַיִּים וְלִזְכּוֹת לְחַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי הַכֹּל חֲפֵצִים לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ, אַךְ (קִדּוּשִׁין ל:): בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְכוּ׳, ״וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפַּח כָּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי־אָדָם״ (קֹהֶלֶת ט, יב), וּבְוַדַּאי יֵשׁ עֵצוֹת בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא אֵיךְ לָשׁוּב וְלָצֵאת מִשָּׁם, אֲבָל אֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ הָעֵצָה הַיְשָׁרָה בִּשְׁלֵמוּת, אֵיךְ לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, כִּי מֵחֲמַת אֲחִיזַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שֶׁנִּתְאַחֵז בְּכָל אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֶּאֱמֶת בֵּין דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַהֶפֶךְ, כִּי לִפְעָמִים (מִשְׁלֵי יד, יב): ״יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת״, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ חֲלוּקַת הָעֵצָה שֶׁל כָּל אֶחָד בַּעֲבוֹדַת ה׳, אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן הַכּוֹלֵל, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַכֹּל, שֶׁמִּשָּׁם נִמְתָּקִין כָּל

הַדִּינִים וְהַצְּמְצוּמִים, עַל־כֵּן הוּא יוֹדֵעַ כָּל הַדְּרָכִים וְכָל הַנְּתִיבוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁבְּעִמְקֵי הַחֹשֶׁךְ, בְּחִינַת: ״יָדַע מַה בַּחֲשׁוֹכָא״ (דָּנִיֵּאל ב, כב), כִּי שָׁם בְּשָׁרְשׁוֹ אֵין שׁוּם חֲלוּקַת הָעֵצָה כְּלָל, כִּי שָׁם נִכְלָל הַכֹּל בְּאֶחָד, וְעַל־כֵּן שָׁם הָעֵצָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהוּא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם עֵצוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מְקוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת תְּשׁוּבָה הוּא דָּבָר פֶּלֶא מְאֹד מְאֹד, כִּי מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל בַּעֲבֵרוֹת וְלֹא זָכָה לְקַיֵּם הָעֵצוֹת הַטּוֹבוֹת וּקְדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵם מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְקִלְקֵל הָעֵצוֹת עַל־יְדֵי הָעֲבֵרוֹת, אֵיךְ יְקַבֵּל עֵצָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּמָה אִם קֹדֶם שֶׁקִּלְקֵל הָעֵצוֹת לֹא הוֹעִילוּ לוֹ עֵצוֹת אֵלּוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן אַחַר שֶׁקִּלְקֵל גַּם עֵצוֹת אֵלּוּ, מֵהֵיכָן יְקַבֵּל עֵצוֹת לַחֲזֹר?!

וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, כִּי אִם בְּכֹחַ צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁזּוֹכִין לְקַבֵּל מֵאוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁעֵצוֹת נִפְלָאוֹת כָּאֵלּוּ נִמְשָׁכוֹת מִשָּׁרְשֵׁי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵן לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה, שֶׁכְּשֶׁזּוֹכִין לַעֲלוֹת לְשָׁם, נִתְהַפְּכִין שָׁם כָּל הָעֲוֹנוֹת לִזְכֻיּוֹת, שֶׁזֶּהוּ סוֹד יוֹם כִּפּוּר, שֶׁהוּא

יוֹבֵל הַגָּדוֹל, שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא שַׁעַר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתְּשׁוּבָה, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִין עֵצוֹת נִפְלָאוֹת לְכָל הַחוֹטְאִים, לְבַעֲלֵי עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְעוֹרֵר בְּכָל עֵת לִתְשׁוּבָה מִכָּל מָקוֹם שֶׁהֵם, עַד שֶׁיִּזְכּוּ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. וְעִקַּר הוּא הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא שַׁבָּת, כִּי כָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, בְּוַדַּאי יָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק עַצְמוֹ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי מַה שֶּׁהַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא רוֹצִים לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר מִתְנַכֵּל בְּנַפְשׁוֹ לְהַפִּילוֹ בְּכָל עֵת, מֵחֲמַת שֶׁמַּכְנִיס בְּלִבּוֹ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ עוֹד לְתַקֵּן עֲבֵרוֹת כָּאֵלּוּ, בִּפְרָט כְּפִי מַה שֶּׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁקִּלְקְלוּ כְּמוֹ שֶׁקִּלְקְלוּ, כְּמוֹ שֶׁהֵם יוֹדְעִים בְּעַצְמָם שֶׁעָבְרוּ עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת וְרַבּוֹת יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן וְכוּ׳, וְיֵשׁ שֶׁכְּבָר רָצוּ כַּמָּה פְּעָמִים לָשׁוּב וְכַמָּה פְּעָמִים הִתְחִילוּ בִּתְשׁוּבָה וּבַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, וְאַחַרֵי־כֵן נָפְלוּ כְּמוֹ שֶׁנָּפְלוּ — כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי נְפִילָתוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מַכְנִיס הַבַּעַל־דָּבָר בְּלִבָּם בְּכָל פַּעַם שֶׁכְּבָר אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, לְפִי עִנְיַן הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה,

אֲבָל בֶּאֱמֶת בָּזֶה בְּעַצְמוֹ יָכוֹל הָאָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ עֲדַיִן, שֶׁהָעֲבֵרָה הִיא פְּגָם גָּדוֹל, שֶׁעַל יָדָהּ פּוֹגְמִין הַרְבֵּה בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְכוּ׳, נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לִי אֱמוּנָה עֲדַיִן, בְּוַדַּאי יֵשׁ לִי תִּקָּוָה בְּלִי סָפֵק, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלְקֵל, בְּוַדַּאי יְכוֹלִין לְתַקֵּן גַּם־כֵּן, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל בְּפֵרוּשׁ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): ״אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקֵּן״, כִּי זֶה יָדוּעַ שֶׁהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים הַמְחַקְרִים אֵינָם מַאֲמִינִים שֶׁהָעֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, הִיא פְּגָם גָּדוֹל בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְכוּ׳, שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ שֶׁהֵם נוֹתְנִים טְעָמִים שֶׁל שְׁטוּת וְהֶבֶל לְמִצְווֹת וַעֲבֵרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, אֲבָל אֲנַחְנוּ עַם קָדוֹשׁ שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁהָעֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, הִיא פְּגָם גָּדוֹל בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְכוּ׳, וּמֵחֲמַת זֶה רוֹצֶה בַּעַל־דָּבָר לְהַפִּילוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי־זֶה רָאוּי לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה עֲדַיִן; כִּי עִקַּר כַּוָּנַת הַבַּעַל־דָּבָר הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהַפִּיל אוֹתוֹ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיַּפִּיל אוֹתוֹ לִכְפִירוֹת גְּמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁיֹּאמַר לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ

חֲזַ״ל: הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וְכוּ׳, עַד שֶׁאוֹמֵר לוֹ וְכוּ׳, אֲבָל הָאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁכִּיל עַל דְּרָכָיו וְלָחוּס עַל חַיָּיו, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל בְּכָל עֵת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כַּמְבאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי מַאֲמִין שֶׁמְּקַלְקְלִין עַל־יְדֵי עֲבֵרָה, נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ לִי אֱמוּנָה עֲדַיִן, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לִי אֱמוּנָה, יֵשׁ לִי תִּקְוָה עֲדַיִן בְּוַדַּאי, וּבְוַדַּאי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וּבְוַדַּאי יְכוֹלִין לְתַקֵּן, כִּי (תְּהִלִּים קיט, פו): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״, וְעִקַּר הַמִּצְוֹת הֵם לָבוֹא לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כְּדֵי לְהַכִּיר אֶת מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם נְקֻדָּה מֵאֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה עֲדַיִן, כִּי יֵשׁ עֵצוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁגַּם הוּא יָכוֹל לַחֲזוֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל עַל־יְדֵי אֵיזֶה נַחַת רוּחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת, עַל־יְדֵי כֹּחַ צַדִּיקֵי אֱמֶת, עַד שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל הָעֲוונוֹת לִזְכֻיּוֹת. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים קֹדֶם לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט בַּעַל תְּשׁוּבָה, מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וּלְתַקֵּן אֶת הֶעָבֵר שֶׁפָּגַם וּלְכַלֵּךְ אֶת עַצְמוֹ כָּל־כָּךְ וְכוּ׳, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיקִים

הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, הַמְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת.

כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינָיו וּמֵעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה, לְשׁוֹטֵט לְבַקֵּשׁ וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיּוֹכַל לְרַפְּאוֹתוֹ, וּלְהַכְנִיס בּוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, כְּמוֹ שֶׁצָּעַק עַל זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (מִשְׁלֵי ו, ד): "אַל תִּתֵּן שֵׁנָה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעַפֶּיךָ, הִנָּצֵל כִּצְבִי מִיָּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ", וְזֶה עַל־יְדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ עַד שֶׁיִּמְצָא אֶת הַצַּדִּיק הַמַּנְהִיג הָאֱמֶת, שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ג) בַּפָּסוּק הַסָּמוּךְ לְזֶה: "עֲשֵׂה זֹאת אֵפוֹא, בְּנִי, וְהִנָּצֵל, כִּי בָאתָ בְּכַף רַעֶךָ, לֵךְ הִתְרַפֵּס וּרְהַב רֵעֶיךָ", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: הַרְבֵּה רֵעִים שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלֶיךָ לְפָנָיו, הַיְנוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם נִקְרָאִים אַחִים וְרֵעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ כְּאַסְקֻפָּה הַנִּדְרֶסֶת וְנִרְפֶּסֶת לְבַקְּשָׁם בְּכָל תַּמְצִית כֹּחוֹ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצָאָם, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (שָׁם י) בְּסָמוּךְ: "מֵעַט שֵׁנוֹת מֵעַט תְּנוּמוֹת מֵעַט חִבֵּק

יָדַיִם לִשְׁכָּב וּבָא כִּמְהַלֵּךְ רֵאשֵׁךְ וּמַחְסוֹרֵךְ כְּאִישׁ מָגֵן״, שֶׁצְּרִיכִין לְמַעֵט בְּשֵׁנָה וּתְנוּמָה, כְּדֵי לְבַקֵּשׁ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁנִּקְרָא מְהַלֵּךְ וְאִישׁ מָגֵן, כִּי הַצַּדִּיקִים נִקְרָאִים מְהַלְּכִים עַל שֵׁם שֶׁהוֹלְכִים מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זְכַרְיָה ג, ח): ״וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים״ וְכוּ׳, וְגַם נִקְרָא הַצַּדִּיק מָגֵן, כִּי הוּא מָגֵן לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ, וְזֶהוּ (שָׁם): ״מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת״ וְכוּ׳, עַד אֲשֶׁר תִּזְכֶּה שֶׁיָּבֹא כִּמְהַלֵּךְ רֵאשֵׁךְ, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: דְּבָרִים שֶׁאַתָּה רָשׁ מֵהֶם וּמַחְסוֹרֵךְ יִתְמַלֵּא וְכוּ׳, הַיְנוּ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁאַתָּה רָשׁ מֵהֶם, וְכָל מַה שֶּׁחָסֵר לְךָ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת הַכֹּל יָבֹא לְךָ כִּמְהַלֵּךְ וּכְאִישׁ מָגֵן, הַיְנוּ כְּפִי מַעֲלַת הַצַּדִּיק שֶׁתִּזְכֶּה לִמְצֹא, שֶׁנִּקְרָא מְהַלֵּךְ וְאִישׁ מָגֵן, כְּמוֹ־כֵן יָבֹא לְךָ כָּל מַחְסוֹרֵךְ וְרֵאשֵׁךְ, דְּהַיְנוּ הַדְּבָרִים שֶׁאַתָּה רָשׁ מֵהֶם, כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת נִתְמַלְּאִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, כִּי הוּא מַמְשִׁיךְ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס יְדִיעַת אֱלֹקוּתוֹ בַּנִּלְוִים אֵלָיו, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַלְּאִים כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (נְדָרִים מא): דַּעַת קָנִיתָ מֶה חָסַרְתָּ; וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַשֵּׁנָה וְלָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, לְאוֹנֵן וּלְקוֹנֵן וְלִבְכּוֹת וְלִצְעֹק

מְאֹד עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְתִקֻּף מְרִירוּת הַגָּלוּת בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לִבְכּוֹת וְלִצְעֹק מְאֹד מְאֹד עַל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים, שֶׁקָּשֶׁה כִּפְלַיִם כְּחֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (ראש השנה יח:), אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת אָנוּ סוֹבְלִים עַל־יְדֵי זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב, כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסָף הַצַּדִּיק״; עַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁחָס עַל נַפְשׁוֹ, צָרִיךְ לִצְעֹק מְאֹד, שֶׁיִּזְכֶּה גַּם עַתָּה לִמְצֹא רַבִּי וּמַנְהִיג אֲמִתִּי, שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס בּוֹ יְדִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְמַלְּאוּ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַצָּרוֹת וְיִתַּקֵּן הַכֹּל, וְעִקַּר הַלִּמּוּד שֶׁלּוֹמֵד הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ עִם תַּלְמִידָיו הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם יִלְמְדוּ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִקָּרְבוּ אוֹתָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ הַגְּרוֹעַ שֶׁבַּגְּרוֹעִים, וַאֲפִלּוּ אֵלּוּ שֶׁכְּבָר עָבְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֵם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא עַצְמָם מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן וּלְהַגִּיעַ אֶל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן כַּמּוּבָא (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), וְזֶה הָעִנְיָן הוּא בֶּאֱמֶת דָּבָר נִפְלָא וְנֶעֱלָם

מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי. אַךְ דַּע שֶׁעִקַּר הַזְּמַן הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין מְבִינִים, דְּהַיְנוּ מֵחֲמַת שֶׁשִּׂכְלֵנוּ קָטָן, כִּי כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, הַזְּמַן נִקְטָן וְנִתְבַּטֵּל בְּיוֹתֵר, כִּי בַּחֲלוֹם שֶׁאָז הַשֵּׂכֶל נִסְתַּלֵּק, וְאֵין לוֹ רַק כֹּחַ הַמְדַמֶּה, אֲזַי בְּרֶבַע שָׁעָה יְכוֹלִים לַעֲבֹר כָּל הַשִּׁבְעִים שָׁנָה, כַּאֲשֶׁר נִדְמֶה בַּחֲלוֹם, שֶׁעוֹבֵר וְהוֹלֵךְ כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים בְּשָׁעָה מוּעֶטֶת מְאֹד, וְאַחֲרֵי־כֵן כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה, אֲזַי רוֹאִים שֶׁכָּל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים וְהַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעָבְרוּ בַּחֲלוֹם, הֵם זְמַן מוּעָט מְאֹד בֶּאֱמֶת, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁאַחֲרֵי כֵן בְּהָקִיץ אָז חוֹזֵר הַשֵּׂכֶל אֵלָיו, וְאֵצֶל הַשֵּׂכֶל כָּל אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעָבְרוּ בַּחֲלוֹם, הֵם רַק רֶבַע שָׁעָה אֶצְלוֹ, רַק שִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה גַּם אֵצֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ, וּבֶאֱמֶת בַּשֵּׂכֶל הַגָּבוֹהַ לְמַעְלָה מִשִּׂכְלֵנוּ, גַּם מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב אֶצְלֵנוּ לְשִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הוּא גַּם־כֵּן רַק רֶבַע שָׁעָה אוֹ פָּחוֹת, כִּי כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲבֹר שִׁבְעִים שָׁנָה בַּחֲלוֹם, וּבֶאֱמֶת אָנוּ יוֹדְעִין אַחֲרֵי־כֵן בַּשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ, שֶׁהוּא רַק רֶבַע שָׁעָה, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב לְפִי שִׂכְלֵנוּ שִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הוּא בַּשֵּׂכֶל הַגָּבוֹהַ לְמַעְלָה יוֹתֵר

רַק רֶבַע שָׁעָה, רַק שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים זֹאת, כִּי גַּם בַּחֲלוֹם אִם הָיָה אֶחָד בָּא אֶצְלוֹ בִּשְׁעַת הַחֲלוֹם, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ שֶׁכָּל זֶה שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים, בֶּאֱמֶת אֵינָם כְּלוּם, וְהַכֹּל הוּא רַק רֶבַע שָׁעָה, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מַאֲמִין לוֹ כְּלָל, כִּי לְפִי הַדִּמְיוֹן שֶׁבַּחֲלוֹם נִדְמֶה לוֹ שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים מַמָּשׁ, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ אַף־עַל־פִּי שֶׁאֶצְלֵנוּ לְפִי שִׁכְלֵנוּ נִדְמֶה שֶׁזֶּהוּ זְמַן שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, בַּשֵּׂכֶל הַגָּדוֹל יוֹתֵר, הוּא רַק רֶבַע שָׁעָה, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה שֶׁבַּשֵּׂכֶל שֶׁהוּא גָּבֹהַּ עוֹד יוֹתֵר לְמַעְלָה, גַּם אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבַּשֵּׂכֶל הַגָּבֹהַּ מִשִּׂכְלֵנוּ אֵינוֹ נֶחְשָׁב שָׁם בַּשֵּׂכֶל הַגָּבֹהַּ עוֹד יוֹתֵר, רַק לִזְמַן מוּעָט וּפָחוֹת מְאֹד, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה, עַד אֲשֶׁר יֵשׁ שֵׂכֶל גָּבֹהַּ כָּל־כָּךְ שֶׁשָּׁם כָּל הַזְּמַן כֻּלּוֹ אֵינוֹ נֶחְשָׁב כְּלָל, כִּי מֵחֲמַת גֹּדֶל הַשֵּׂכֶל מְאֹד, כָּל הַזְּמַן אַיִן וָאֶפֶס לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁאֶצְלֵנוּ הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעוֹבְרִים בַּחֲלוֹם הֵם רַק רֶבַע שָׁעָה בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ שֵׂכֶל לְמַעְלָה מִשֵּׂכֶל, עַד שֶׁהַזְּמַן נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי.

וְעַל־כֵּן מָשִׁיחַ שֶׁעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְסָבַל מַה שֶּׁסָּבַל, וְאַחַר כָּל זֶה בַּסּוֹף

יֹאמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״ (תְּהִלִּים ב, ח), וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ וְנִפְלָא מְאֹד לְכְאוֹרָה, אַךְ כָּל זֶה מֵחֲמַת גֹּדֶל עֹצֶם שִׂכְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, לְפִי גֹּדֶל מַדְרֵגָתוֹ שֶׁיֹּאחַז אָז, וּמֵחֲמַת הַפְלָגַת עֹצֶם מַעֲלַת שִׂכְלוֹ שֶׁיִּגְדַּל אָז מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן יִהְיֶה כָּל הַזְּמַן שֶׁעָבַר עָלָיו מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן כֻּלּוֹ אַיִן וָאֶפֶס מַמָּשׁ, כְּאִלּוּ נוֹלָד הַיּוֹם, כִּי יִתְבַּטֵּל כָּל הַזְּמַן בְּשִׂכְלוֹ שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל מְאֹד, וְעַל־כֵּן יֹאמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: ״אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ״, הַיּוֹם מַמָּשׁ, כִּי כָּל הַזְּמַן שֶׁעָבַר — אַיִן וָאֶפֶס לְגַמְרֵי.

וְזֶהוּ כְּלַל הָעֵצָה שֶׁמְּשִׁיחַ מָשִׁיחַ בְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁיֵּדַע כָּל אֶחָד אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת שֶׁל זְמַן וּמָקוֹם כְּלָל, כִּי הוּא בְּגֹדֶל נִפְלָאוֹת נוֹרָאוֹת הַשָּׂגָתוֹ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג בְּהַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַעֲלֶה וְיִכָּלֵל בְּמָקוֹם שֶׁיַּעֲלֶה וְיִכָּלֵל, הַיְנוּ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה, וְיוֹרִיד וְיִגַּלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי כָּזֶה, עַד אֲשֶׁר יִתְגַּלֶּה לַכֹּל, אֲשֶׁר הַכֹּל אֱלֹקוּת וְאֱלֹקוּת הוּא הַכֹּל, וְגַם הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם הוּא רַק צִמְצוּם וּכְלִי

לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הוּא יַמְשִׁיךְ אֶת הַתְּשׁוּבָה בָּעוֹלָם כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק עַל־יְדֵי אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, כ): ״וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב״ וְגוֹ׳, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדַּעַת וְהַגִּלּוּי הַזֶּה שֶׁל בְּטוּל הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, כִּי עִקַּר הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן הוּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דֵּעָה בְּיוֹתֵר, הוּא סָמוּךְ בְּיוֹתֵר לְבְחִינַת לְמַעְלָה מִן הַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁאָז נִכְנֶסֶת בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (סוֹטָה ג.), עַל־כֵּן אָז נוֹפֵל בְּיוֹתֵר תַּחַת הַמָּקוֹם הַגַּשְׁמִי וְהַזְּמַן, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד לְהִתְמַהְמֵהַּ בְּזֶה הָעוֹלָם הַרְבֵּה מְאֹד, וְאָז נִתְמָרֵר לִבּוֹ וְנוֹפֵל רוּחוֹ וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וּמִזֶּה בָּא שֶׁכָּל מִי שֶׁכְּבָר זָכָה, וְנִתְעוֹרֵר בּוֹ אֵיזֶה רוּחַ קְדֻשָּׁה רוּחַ טָהֳרָה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נֶעְתָּק מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן וְעוֹלֶה אֶל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, כִּי (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳): יוֹם שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, עַיֵּן שָׁם; אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּתְקָרֵרֶת הִתְלַהֲבוּתוֹ הוּא חוֹזֵר וְיוֹרֵד אֶל לְמַטָּה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וּמִזֶּה בָּא שֶׁנּוֹפֵל

לִסְפֵּקוֹת, וְנִשְׁבָּר רוּחוֹ וְנִתְעַקֵּם דַּעְתּוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁזֶּה בִּשְׁבִיל תְּשׁוּבָתוֹ, עַד שֶׁנּוֹכְנָס בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ אֵין רוֹצִים בּוֹ כְּלָל, מֵחֲמַת שֶׁיָּרַד אַחַר הַתְּשׁוּבָה כָּל־כָּךְ, וּבֶאֱמֶת הוּא לֹא־כֵן, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, נִתְעַלֶּה מִירִידָתוֹ, וְעוֹלֶה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן אֶל לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, עַד שֶׁמַּרְגִּישׁ נְעִימוּת גְּדוֹלָה, כִּי שָׁם הוּא בְּחִינַת הָאָרַת עוֹלָם הַבָּא מַמָּשׁ, כִּי מַרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת, נְעִימוּת זִיו הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁכְּבִית אוֹתָהּ הָהֶאָרָה, וְנִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּקָה, אָז נוֹפֵל חֲזָרָה אֶל לְמַטָּה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וּמִזֶּה בָּא שֶׁאַחֲרֵי שֶׁכְּבָר נִכְנָס בְּגֶדֶר בַּעַל תְּשׁוּבָה, חוֹזֵר וְנִתְחַשֵּׁךְ לוֹ.

וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ לֵידַע שֶׁכֵּן הוּא אֵצֶל כָּל אֶחָד, כִּי בִּתְחִלָּה כְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי הוֹלֵךְ לוֹ עַל־פִּי־רֹב כְּסֵדֶר קָצָת, וּמִתְפַּלֵּל וְלוֹמֵד וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְזֶה עִנְיַן שַׁחֲרִית, שֶׁהוּא חֶסֶד, וְאָז כָּל סֵדֶר הַתְּפִלָּה בַּאֲרִיכוּת: קָרְבָּנוֹת וּקְטֹרֶת וְכוּ׳, וּקְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּכְמוֹ־כֵן גַּם הוּא מַרְבֶּה אָז בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, אֲבָל עַל־פִּי־רֹב

אַחֲרֵי־כֵן נוֹפֵל מֵעֲבוֹדָתוֹ, וּמַתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְנַסּוֹת אוֹתוֹ, וּמִתְגָּרֶה בּוֹ הַבַּעַל־דָּבָר כַּיָּדוּעַ לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וַאֲזַי עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל הָאָדָם, וַאֲזַי צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת גְּדוֹלָה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלִבְלִי לִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְהָעִקָּר שֶׁצְּרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד הַמֹּחִין דְּקַטְנוּת, שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִין אָז עַל הָאָדָם וְרוֹצִין לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ, כְּאִלּוּ אֵין לוֹ תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ לְמָנְעוֹ מִתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה וּבְשִׂמְחָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְכָל זֶה הוּא עִנְיַן צָהֳרַיִם, זְמַן הַמִּנְחָה, שֶׁאָז עִקַּר אֲחִיזַת הַמֹּחִין דְּקַטְנוּת, וְצָרִיךְ לְקַיֵּם מַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ו:): לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, הַיְנוּ שֶׁאָז צְרִיכִין לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְלֹא יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק יֵדַע וְיַאֲמִין בִּדְבָרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁצָּעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וְחָזָק, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי (תְּהִלִּים קמו, ו): ״וְלִגְדֻלָּתוֹ [יִתְבָּרַךְ] אֵין חֵקֶר״, וּבְגֹדֶל רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְגַמְרֵי מֵרַע לְטוֹב וּמֵעֲוונוֹת לִזְכֻיּוֹת, עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל; וּכְמוֹ־כֵן בִּכְלַל חַיֵּי הָאָדָם, שֶׁיְּמֵי חַיָּיו

נִקְרָאִים ״יוֹם״, וּמִיתָתָם וְהִסְתַּלְּקוּתָם נִקְרֵאת ״לַיְלָה״ וְחֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת יב, ב): ״עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ״, וְעַל־כֵּן אַחַר חֲצִי יָמָיו הוּא עִנְיַן צָהֳרַיִם, זְמַן הַמְּנָחָה, וְעַל־פִּי־רֹב אָז דַּיְקָא מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהַתְחִיל עִקַּר הָעֲבוֹדָה בִּימֵי הַנְּעוּרִים דַּיְקָא, כִּי (אֵיכָה ג, כו): ״טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו״, וְכֵן (שַׁבָּת קנב.): יַנְקוּתָא כְּלִילָא דְּוַרְדָּא, אֲבָל אַפְלוּ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מִנְּעוּרָיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְאֶמְצַע יָמָיו, וְרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהַגִּיעַ, אֲזַי עַל־פִּי־רֹב מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר, וּמִתְפַּשֵּׁט מְאֹד לְמָנְעוֹ מִדֶּרֶךְ הַחַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁלֹּא הִתְחִיל כְּלָל בִּימֵי נְעוּרָיו, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁעָבְרוּ רֹב שְׁנוֹתָיו, וּמְהָרְהֵר בִּתְשׁוּבָה וְרוֹצֶה אָז לְהַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֲזַי תֵּכֶף מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחוֹ לָצֵאת מִתַּאֲוֹתָיו וְרִשְׁתּוֹתָיו אֲשֶׁר נִלְכַּד בָּהֶם, וְעַל זֶה צוֹעֵק הַפָּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ז): ״הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם״, בַּצָּהֳרַיִם דַּיְקָא, שֶׁאָז זְמַן הַמְּנָחָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁלֹּא יִפֹּל

לְעוֹלָם מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם נוֹפֵל לְעֵת זִקְנוּתוֹ, וּבִפְרָט כְּשֶׁכְּבָר הַיָּמִים בָּאִים וְהִגִּיעַ לְאֶמְצַע יָמָיו, וּמַתְחִיל הַיּוֹם לַעֲרֹב, אָז צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ מְאֹד עַל אַחֲרִיתוֹ וְסוֹפוֹ, לְהִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי אָז הוּא עִנְיַן הַצָּהֳרַיִם זְמַן הַמִּנְחָה, שֶׁצְּרִיכִין לְהִזָּהֵר בָּהּ בְּיוֹתֵר לְהַמְתִּיק הַדִּינִים שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁאֲחִיזָתוֹ מִמֹּחִין דְּקַטְנוּת זְמַן הַמִּנְחָה, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ הֵיטֵב לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהֵם דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהַמְתִּיק הַדִּין שֶׁל זְמַן הַמִּנְחָה בְּשָׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן.

כִּי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַמְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל וּמֻפְלָג בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, מְגַלִּים עֵצוֹת נוֹרָאוֹת לְכָל הַדְּבוּקִים בָּהֶם בֶּאֱמֶת, וְעִקַּר הָעֵצָה שֶׁמְּגַלִּים הוּא בְּחִינַת שִׂכְחָה, הַיְנוּ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבַר, וְאַף שֶׁחָטָא וּפָגַם כְּבָר הַרְבֵּה בִּזְנוּת וְנִאוּף, חִלּוּל שַׁבָּת אֲכִילַת טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָבַר כְּבָר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, עַכְשָׁו כְּשֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, הוּא

צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּעֵינָיו כְּבְרִיָה חֲדָשָׁה, כִּי כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית, כָּל תַּקָּנָתוֹ שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא יִהְיֶה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּרִיָה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת נַעֲשָׂה הָאָדָם כְּבְרִיָה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה מְבָרְכִין כָּל יוֹם בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר כַּמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְעַל־כֵּן אֵיךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הָעֲבוֹדָה שֶׁעוֹסֵק בְּכָל יוֹם חֲדָשָׁה אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כַּמָּה מִצְוֹות בְּכָל יוֹם — צִיצִית וּתְפִלִּין וְכַיּוֹצֵא, אַךְ הָעִקָּר שֶׁיִּרְאֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁזֶּה הַיּוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, וְכֵן לֹא יִהְיֶה עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה בָּעוֹלָם, וְהָעֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁצְּרִיכִים בְּזֶה הַיּוֹם הִיא חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְרַק עָלֶיךָ נָפְלָה חוֹבַת הַיּוֹם, עַל זֶה הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הוּא דַּיְקָא צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה זֹאת, וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף וַאֲפִלּוּ נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן־עֵדֶן הָעֶלְיוֹן אֵינָם יְכוֹלִים לְהַשְׁלִים הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת, רַק "חַי חַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמֹנִי הַיּוֹם" (יְשַׁעְיָה לח, יט), כָּמוֹנִי הַיּוֹם דַּיְקָא, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנִי הַיּוֹם, בְּאֵיזוֹ מַדְרֵגָה פְּחוּתָה שֶׁהִיא, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁאֲנִי חַי, אֲנִי

צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לְךָ דַּיְקָא, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא גָּרוּעַ וּמְקֻלְקָל בְּיוֹתֵר, עַל יָדוֹ דַּיְקָא יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר — כְּשֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ סו:): כַּד אָתֵי יִתְרוֹ וְאָמַר וְכוּ׳, כְּדֵין אֶסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכוּ׳, כִּי עִקַּר גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁהָרְחוֹקִים מִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הָעֲצָה לְקִיּוּם הַתּוֹרָה הוּא לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וַאֲפִלּוּ אִם אֵין יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת כְּלוּם מִגֹּדֶל הִתְגָּרוּת וְהִתְגַּבְּרוּת הַגָּלוּת בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן יַתְחִיל בְּכָל פַּעַם לְהָכִין וּלְהַזְמִין אֶת עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֶהְיֶה דָּא אֲנָא זָמִין לְמִיהַוִי, וְלִפְעָמִים צְרִיכִין לְהַתְחִיל בְּיוֹם אֶחָד כַּמָּה וְכַמָּה הַתְחָלוֹת חֲדָשׁוֹת מִכָּל שֶׁכֵּן בְּכָל שָׁבוּעַ וְכוּ׳, עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ מִצְטָרְפוֹת כָּל הַהַתְחָלוֹת הָאֵלּוּ וּבָאוֹת לְעֶזְרָתוֹ, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְעֲבִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְהַתְחִיל וְלִגְמֹר עֲבוֹדָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. וְהָעִקָּר — שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל פַּעַם כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, וְכָל הַהַתְחָלוֹת מִכָּל

הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהִתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד עַתָּה לֹא יַעֲלוּ אֶצְלוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן כְּלָל, רַק כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן מֵעוֹלָם כְּלָל, כִּי עִקַּר הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד הוּא מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ בְּדַעְתּוֹ שֶׁכְּבָר הִתְחִיל קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְנָפַל מִזֶּה, וְאַחַר־כָּךְ הִתְחַזֵּק לְהַתְחִיל עוֹד וְנָפַל עוֹד פַּעַם וְכֵן הַרְבֵּה פְּעָמִים, וְעַל־כֵּן מִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִתְרַשֵּׁל בַּעֲבוֹדָתוֹ מִלְּהַתְחִיל עוֹד פַּעַם. עַל־כֵּן עִקַּר הָעֵצָה לִשְׁכֹּחַ בְּכָל פַּעַם כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עַתָּה יַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְגַמְרֵי לְהָכִין וּלְהַזְמִין אֶת עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, אִם לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם מֵעֹמֶק הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ עַתָּה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אִם לְהִתְחִיל לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת מִצְווֹת, אִם לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי וְכוּ׳, וְכֵן בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשָּׁאֵר קַיָּם בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה תָּמִיד; כִּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ מִי שֶׁחָטָא כָּל יָמָיו וְשָׁב בָּאַחֲרוֹנָה — מוֹחֲלִין לוֹ הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל כַּמָּה פְּעָמִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הַנְּפִילוֹת

וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִזֶּה שֶׁרָאוּ שֶׁכְּבָר נִסּוּ אֶת עַצְמָם וְהִתְחִילוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְנָפְלוּ, הוּא רַק מַעֲשֵׂה הַבַּעַל־דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לַהֲסִיתָם עַל־יְדֵי־זֶה וּלְעַרְבֵּב דַּעְתָּם וּלְיָאֵשׁ אֶת עַצְמָם, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִזָּהֵר מְאֹד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַנַּ״ל, לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בְּאֵיזוֹ בְּחִינָה שֶׁהוּא, וְיִשְׁכַּח מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, וְכָל הַהַתְחָלוֹת שֶׁהִתְחִיל עַד עַתָּה לֹא יַעֲלֶה לוֹ מִן הַחֶשְׁבּוֹן כְּלָל, רַק עַתָּה צָרִיךְ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְגַמְרֵי וְכֵן לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהַתְחִיל וְלִגְמֹר בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּכָל זֶה, אֲזַי זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לִדְבָרִים גְּבוֹהִים וְעֶלְיוֹנִים מְאֹד.

וְעִקַּר זֶה הַדַּעַת מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן כו): אֵצֶל הָעוֹלָם הַשִּׂכְחָה הִיא חִסָּרוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵיהֶם, אֲבָל בְּעֵינַי יֵשׁ בְּהַשִּׂכְחָה מַעֲלָה גְּדוֹלָה, כִּי אִם לֹא הָיְתָה שִׂכְחָה, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אִם הָיָה זוֹכֵר כָּל מַה שֶּׁעָבַר, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהָרִים אֶת

עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֹפֶן, גַּם הָיוּ מְבַלְבְּלִין
אֶת הָאָדָם מְאֹד כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אֲבָל
עַכְשָׁו עַל־יְדֵי הַשִּׂכְחָה נִשְׁכַּח מַה שֶּׁעָבַר, וְאֶצְלוֹ
הַדֶּרֶךְ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר וְהָלַךְ נִפְסָק וְהוֹלֵךְ לַחֲלוּטִין,
וְאֵינוֹ חוֹזֵר עוֹד בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל כְּלָל
עַצְמוֹ עוֹד בַּמֶּה שֶׁכְּבָר עָבַר וְהָלַךְ. וְעִנְיָן זֶה הוּא דֶּרֶךְ
עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי עַל־פִּי־רֹב
יֵשׁ לְהָאָדָם בִּלְבּוּלִים רַבִּים וְעִרְבּוּב הַדַּעַת מְאֹד מִמַּה
שֶּׁחָלַף וְעָבַר, בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁאָז בָּאִים עָלָיו
כָּל הַבִּלְבּוּלִים, וּמְעַרְבְּבִים וּמְעַקְּמִים אֶת דַּעְתּוֹ מִמַּה
שֶּׁכְּבָר עָבַר, וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ בִּלְבּוּלִים מֵעִנְיַן מַשָּׂא
וּמַתָּן שֶׁלּוֹ וְעִסְקֵי בֵּיתוֹ וְכַיּוֹצֵא, בַּאֲשֶׁר כִּי לֹא טוֹב
עָשָׂה בְּעִנְיָן זֶה וְכַיּוֹצֵא, וְכָךְ הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת
וְכַיּוֹצֵא בַּדָּבָר הַזֶּה, וְיֵשׁ שֶׁמְּבַלְבְּלִים אוֹתוֹ בְּעֵת
עֲבוֹדָתוֹ בְּתוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה וְכַיּוֹצֵא בְּהַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם
מִקֹּדֶם, בַּאֲשֶׁר שֶׁבְּעִנְיָן זֶה לֹא עָשָׂה כָּהֹגֶן נֶגְדּוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה מְאֹד, כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ לְכָל
אָדָם בְּעַצְמוֹ; עַל־כֵּן הַשִּׂכְחָה הִיא עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה
מְאֹד לְזֶה, שֶׁתִּכֶּף־וּמִיָּד שֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדָּבָר, יַעֲבִיר
וְיסַלֵּק אוֹתוֹ מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה לְגַמְרֵי,

וְלֹא יַתְחִיל לַחֲשֹׁב עוֹד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל,
וְהָבֵן הַדָּבָר הֵיטֵב, כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד.

וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל הֶעָבַר עָלָיו עַד עַכְשָׁו, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְזֶהוּ הַתִּקּוּן הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּשְׁבִירַת הַלּוּחוֹת אַחַר חֵטְא הָעֵגֶל שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הָעֵגֶל הָיָה כָּלוּל מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא תִּשָּׂא), וְתֵכֶף־וּמִיָּד אַחֲרֵי שֶׁחָטְאוּ בָּעֵגֶל, נָפְלוּ בְּדַעְתָּם מְאֹד מְאֹד, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁרָאָה זֹאת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זַ״ל, לָכֵן שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת, וְאָמְרוּ חֲזַ״ל (עֵרוּבִין נד:): אִלְמָלֵא נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת לֹא הָיְתָה שִׁכְחָה, עַיֵּן שָׁם; נִמְצָא שֶׁעִנְיַן שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת הוּא הַמְשָׁכַת שִׁכְחָה בָּעוֹלָם, כִּי רָאָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם שֶׁמַּמְשִׁיכִים קֹדֶם אֶת מִדַּת הַשִּׁכְחָה בָּעוֹלָם, וְזֶה קְשׁוּר וְחָבוּר סוֹף הַתּוֹרָה לְתִחְלָתָהּ ״לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י: שֶׁנָּשָׂא לִבּוֹ לִשְׁבֹּר אֶת הַלּוּחוֹת לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל ״בְּרֵאשִׁית״ הֵינוּ כַּנַּ״ל, כִּי זֶה עִקַּר הַתִּקּוּן וְהַגְּבוּרָה הַנִּפְלָאָה שֶׁל מֹשֶׁה,

שֶׁהַמְשִׁיךְ תִּקּוּן נִפְלָא עַל־יְדֵי שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת דַּיְקָא, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל כָּל אֶחָד לְסַלֵּק מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם, וּלְהַשְׁכִּיחַ וּלְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶׁעָבַר, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְחַזֵּק שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בְּכָל פַּעַם, וְעַל־כֵּן בָּזֶה דַּיְקָא מְסַיְּמִין אֶת הַתּוֹרָה, וְחוֹזְרִין וּמַתְחִילִין אוֹתָהּ מֵחָדָשׁ "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁמַּמְשִׁיכִין בְּכָל שָׁנָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם, בִּבְחִינַת (אֵיכָה ה, כא): "הֲשִׁיבֵנוּ ה׳ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם", וְדָבָר זֶה סוֹבֵב מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, אָנוּ מְסַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה בִּ"לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל", אֲשֶׁר בּוֹ נִתְגַּלָּה שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת שֶׁהוּא עִנְיַן הַשִּׁכְחָה שֶׁהַמְשִׁיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בָּעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה מֵחָדָשׁ וּמַתְחִילִים אֶת הַתּוֹרָה מִ"בְּרֵאשִׁית".

וְעַל־כֵּן עַל כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה הָרוֹצֶה לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְאַף שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יַחֲזֹר אֶל הָרָע וְהַלְכְלוּךְ וְהַזְּהָמָה שֶׁנָּפַל לְשָׁם עַד

עַכְשָׁו, וְהַקַּבָּלָה הִיא בְּלֵב חָזָק, וְאַחַר־כָּךְ הוּא חוֹזֵר וְנוֹפֵל וְשָׁב לְשָׁם כְּכֶלֶב הַשָּׁב אֶל קִיאוֹ, אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ אַלְפִּים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים, כִּי צָרִיךְ לֵידַע אֲשֶׁר (מְכִילְתָא פָּרָשַׁת יִתְרוֹ): כָּל הַהַתְחָלוֹת קָשׁוֹת, וְעַל־כֵּן בְּכָל עֵת שֶׁעוֹשֶׂה הַתְחָלָה, מִתְפַּשֶּׁטֶת עָלָיו הַכְּבֵדוּת בְּיוֹתֵר, וּמוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ חֲזָרָה לָשׁוּב אֶל הָרַע שֶׁיָּרַד וְנָפַל לְשָׁם, וְכֵן הוּא בְּכָל הַהַתְחָלוֹת, שֶׁצְּרִיכִין לְהַתְחִיל לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְנוֹצֵץ לוֹ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר לָשׁוּב, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַזְרִיחַ לוֹ מֵאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם כְּשֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי ״כָּל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ״, וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן הַהַתְחָלָה, וְלִפְעָמִים כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמַזְרִיחַ לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְתוֹךְ עֹמֶק חַשְׁכוּת שֶׁלּוֹ וְלִנְפִילָתוֹ הַגְּדוֹלָה, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ בִּתְשׁוּבָה, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל הָאוֹר הַזֶּה, כִּי לְפִי עֹצֶם שִׁבְיָרְתוֹ לְשִׁבְרֵי שְׁבָרִים עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים, הַכֹּל הוּא אֶצְלוֹ בְּחִינַת רִבּוּי אוֹר, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת מִזְדַּמֵּן עַל־פִּי־רֹב שֶׁמִּתְעוֹרֵר הָאָדָם בִּתְשׁוּבָה אֵיזֶה זְמַן, וְאַחַר־כָּךְ נוֹפֵל מִזֶּה, וְכֵן יִזְדַּמֵּן כַּמָּה פְּעָמִים.

וְזֶהוּ עִנְיַן כָּל הַגָּלֻיּוֹת בִּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁבָּאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נָפְלוּ יוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִזְהֲרוּ לְהִתְקַדֵּשׁ בְּיוֹתֵר כָּרָאוּי לְפִי קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ בְּוַדַּאי צְרִיכִים לְהִזָּהֵר לִהְיוֹת בְּנִקְיוּת וּבְטָהֳרָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִזְהֲרוּ בָּזֶה, עַל־כֵּן הָיָה אֶצְלָם שָׁם הַכֹּל בִּבְחִינַת רִבּוּי אוֹר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר שְׁבִירַת כֵּלִים, שֶׁמִּשָּׁם הִתְגַּבְּרוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, עַל־כֵּן חָטְאוּ שָׁם יוֹתֵר, עַד אֲשֶׁר "מִפְּנֵי חַטָּאֵינוּ גָּלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ" זֶה כַּמָּה פְּעָמִים, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן (תְּהִלִּים קיח, טז): "יְמִין ה׳ רוֹמֶמָה", וְכֵן (שָׁם צב, ט): "וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם ה׳", וּפֵרֵשׁ רַשׁ"י: לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל הַגְּאֻלּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, תִּקְּנוּ בְּכָל פַּעַם תִּקּוּנִים הַרְבֵּה, וְנִשְׁאֲרוּ רְשִׁימוֹת הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כֹּחַ לְתַקֵּן כֵּלִים לְקַבֵּל אוֹר הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחָטְאוּ, נִתְקַלְקְלוּ יוֹתֵר כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁתִּקְּנוּ מִקֹּדֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאָר מֵהֶם רְשִׁימוֹת הַרְבֵּה, וַאֲשֶׁר בַּכֹּחַ הַזֶּה אָנוּ חַיִּים בַּגָּלוּת, וְיֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְקַבֵּל אֵיזוֹ הִתְנוֹצְצוּת מִידִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וֶאֱמוּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וּכְמוֹ־כֵן

הוּא בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁמַּתְחִיל
פְּעָמִים הַרְבֵּה אֵין מִסְפָּר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,
וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם, אֲפִלּוּ אִם נְפִילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד,
רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲפִלּוּ אִם נוֹפֵל, חַס וְשָׁלוֹם, לַעֲבֵרוֹת
מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁהִתְחִיל
אֵיזוֹ הַתְחָלָה בְּכָל פַּעַם, אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, כִּי
אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּשְׁעַת הַנְּפִילָה נִתְקַלְקֵל הַכֹּל, אַף־עַל־
פִּי־כֵן נִשְׁאָר תָּמִיד רְשִׁימָה מִכָּל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה
וּמִכָּל הַתְחָלָה וְהַתְחָלָה, וְאֵלּוּ הָרְשִׁימוֹת הֵם תְּקוּנִים
נִפְלָאִים, וְהֵם נִצְרָכִים וּמֻכְרָחִים מְאֹד אֶל בִּנְיַן
הַקְּדֻשָּׁה שֶׁצְּרִיכִין לְהָקִים, כִּי אֲנַחְנוּ צְרִיכִין עַכְשָׁו
שֶׁיָּבֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁתִּהְיֶה גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה שֶׁאֵין
אַחֲרֶיהָ גָּלוּת, וּצְרִיכִין לְהָקִים בִּנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, בִּנְיָן
שָׁלֵם בְּדֶרֶךְ נִפְלָא, שֶׁלֹּא יֵהָרֵס לְעוֹלָם, וּצְרִיכִים לֶאֱסֹף
כָּל נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַבְּצָם יַחַד בִּקְדֻשָּׁה שְׁנִית, וְלֹא
יִשָּׁאֵר שׁוּם נִצּוֹץ וּנְשָׁמָה נִדַּחַת מִבַּחוּץ, כִּי הוּא
יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו ״חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ
נִדָּח״, עַל־כֵּן צְרִיכִין לִבְנְיָן זֶה כֵּלִים רַבִּים לְאֵין
מִסְפָּר, וּצְרִיכִים לָהֶם כְּלֵי אֻמָּנוּת הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר.
וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מִפִּי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁאָמַר בְּזוֹ

הַלָּשׁוֹן: אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּלִים נִפְלָאִים, אֲבָל הַחִסָּרוֹן, שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת גַּם־כֵּן אֶת הַכְּלֵי אֻמָּנוּת, שֶׁקּוֹרִין (גִיצַייג); עַל־כֵּן עַכְשָׁו בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ בְּעִקְבְתָא דִמְשִׁיחָא, שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא הִתְפַּשְׁטָה וְהִתְגַּבְּרָה מְאֹד מְאֹד לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, מֵחֲמַת שֶׁהִיא רוֹאָה שֶׁעוֹד מְעַט מְעַט יָבֹא מָשִׁיחַ וְיוֹצִיא בְּלָעָה מִפִּיהָ, עַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה לִפְעָמִים אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה — הֵן לִמּוּד הַתּוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה אוֹ צְדָקָה וּגְמִילוּת חֶסֶד אוֹ שְׁאָר מִצְוֹות, הַכֹּל יָקָר מְאֹד מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נִצְרָךְ מְאֹד מְאֹד לְבַעַל הַשָּׂדֶה הָעוֹסֵק בְּתִקּוּנֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁהוּא תִּקּוּן כָּל הַנִּשְׁמוֹת וְכָל הָעוֹלָמוֹת, כִּי כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה גָּדוֹל אוֹ קָטָן, הַכֹּל נִצְרָךְ לוֹ מְאֹד לִבְנְיַן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת, וְעַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הָאָדָם שֶׁעָשָׂה הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אוֹ עָסַק כְּבָר קְצָת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יָמִים אוֹ שָׁנִים, נָפַל אַחַר־כָּךְ, אֲפִלּוּ אִם נְפִילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲפִלּוּ אִם חָזַר וְנִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְחָזַר וְנָפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן תֵּדַע וְתַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין

שׁוּם דִּבּוּר וְלֹא שׁוּם עֲבוֹדָה קַלָּה נֶאֱבָדִים לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הִתְעוֹרְרוּת בְּעַלְמָא וּמַחֲשָׁבָה טוֹבָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד וְכוּ׳, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בְּאֵיזוֹ הִתְעוֹרְרוּת בְּעַלְמָא, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזוֹ עֲבוֹדָה דִּקְדֻשָּׁה, תֵּכֶף חוֹטֵף אוֹתוֹ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר הָעוֹסֵק בְּתִקּוּן הַשָּׁדֶה, הוּא חוֹטֵף אוֹתוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁמַּכְנִיס, לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא שֶׁהוּא עוֹסֵק לִבְנוֹת, לְהַכְנִיס לְשָׁם כָּל הַנִּדָּחִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר אֶחָד מֵהֶם בַּחוּץ, וְכַמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳) בְּעִנְיַן רִבּוּי בָּתִּים הַנִּפְלָאִים שֶׁנִּתְוַסְּפִין בִּלְי שִׁעוּר, כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף שָׁכֵן אֶחָד לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, עַיֵּן שָׁם עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה לג, כד): ״וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי״ וְגוֹ׳, וּמוּבָן וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ לְמָשָׁל עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים הָעוֹסְקִים בִּתְפִלָּה, כְּשֶׁבָּא וְנִתְוַסֵּף לָהֶם עוֹד אֶחָד, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּלִי שִׁעוּר, כִּי כְּשֶׁנִּתְוַסֶּפֶת אוֹת אַחַת עַל צְרוּף שֶׁל עֶשְׂרִים אוֹתִיּוֹת, אֲזַי נִצְטָרְפוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת אַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת פְּעָמִים, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב.

וְרַבֵּנוּ זַ״ל דִּקְדֵּק וְקָרָא הַנִּתְוַסֵּף בְּשֵׁם ׳שָׁכֵן׳, וְכַמְרֻמָּז בַּפָּסוּק: ״וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי״, ׳שָׁכֵן׳ דַּיְקָא, כְּמוֹ מִי שֶׁדָּר בִּשְׁכֵנוּת אֵצֶל אֵיזֶה בַּעַל־הַבַּיִת, שֶׁהוּא רַק לְפִי שָׁעָה, וְאַחַר־כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יוֹצֵא מִשָּׁם, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף אָדָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בִּבְחִינַת שְׁכֵנוּת, שֶׁאֵינוֹ נִקְבָּע עִמָּהֶם בִּקְבִיעוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שָׁכֵן בְּעַלְמָא לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא רַק לְפִי שָׁעָה, נִתְוַסְּפִין גַּם־כֵּן הַבָּתִּים שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר כַּמִּבֹאָר שָׁם, וְנַעֲשָׂה עַל יָדוֹ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה בְּלִי שִׁעוּר, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נִתְרַחֵק כְּמוֹ הַשָּׁכֵן. וְכֵן רוֹאִין בְּחוּשׁ לְמָשָׁל כְּשֶׁיֵּשׁ תִּשְׁעָה אֲנָשִׁים, וּצְרִיכִין לוֹמַר דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, ״קַדִּישׁ״ אוֹ ״קְדֻשָּׁה״, אֲפִלּוּ אִם כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר הַקְּדֻשָּׁה בְּתִשְׁעָה, וּכְשֶׁבָּא אֶצְלָם אֶחָד, אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים מִן הַשּׁוּק לְפִי שָׁעָה, וּמְצָרְפִים אוֹתוֹ לְמִנְיָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כַּמָּה שַׁעֲשׁוּעִים גָּרַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל הַקְּדֻשָּׁה נִגְמָרָה עַל יָדוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה שָׁם מִנְיָן בִּלְעָדָיו, וַאֲפִלּוּ אִם הָיוּ שָׁם כַּמָּה מִנְיָנִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶׁנִּתְוַסֵּף נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל,

נִתְוַסֵּף קְדֻשָּׁתוֹ וּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי ״בְּרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ״ (מִשְׁלֵי יד, כח), עַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁנִּצְטָרֵךְ עוֹד אֶחָד, נִתְרַבֵּית הַקְּדֻשָּׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁמִּתְחַבְּרִין יוֹתֵר אֲנָשִׁים בִּקְדֻשָּׁה, כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד נַעֲשָׂה עַל יָדוֹ תִּקּוּנִים וּבְנָיָנִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר אַלְפֵי אַלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בְּלִי שִׁעוּר, כַּמּוּבָן הֵיטֵב בַּתּוֹרָה הַנַּ״ל בְּעִנְיַן שָׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים וְכוּ׳ חָמֵשׁ מֵאָה וְעֶשְׂרִים, שֵׁשׁ שֵׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְכוּ׳ וְכוּ׳, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם עוֹשֶׂה אֵיזוֹ עֲבֹדָה בְּעַלְמָא בַּעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ עוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֹאת הָעֲבֹדָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וּכְבָר נִצְטָרְפָה עַל הַבִּנְיָן הַנִּפְלָא וְגַרְמָה תִּקּוּן לְבִנְיַן הַקְּדֻשָּׁה, וְנִתְרַבּוּ כַּמָּה אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים עַל יָדָהּ, וְאִם יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְקַבְּצוּ כָּל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים שֶׁגָּרַם בְּכָל עֲבוֹדָה וּבְכָל הַתְחָלָה, וְכֻלָּם יִתְקַבְּצוּ לְעֶזְרָתוֹ לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמֶת, וְ״אִם רֵאשִׁיתוֹ מִצְעַר אַחֲרִיתוֹ יִשְׂגֶּא מְאֹד״ (עַיֵּן אִיּוֹב ח, ז), וְאָז יֵרָאֶה מַה שֶּׁפָּעַל עַל־יְדֵי כָּל עֲבָדָה שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁאֵין דָּבָר נֶאֱבָד לְעוֹלָם, וְכֵן הוּא בִּכְלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל יְדֵי הַגְּאֻלּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נִתְקַלְקְלוּ בַּחֲטָאֵינוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִשְׁאֲרוּ מֵהֶם רְשִׁימוֹת נִפְלָאוֹת, וּמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּהֶם לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן הָאַחֲרוֹן שֶׁעוֹסֵק לִבְנוֹת, שֶׁכֻּלָּם מֻכְרָחִים לוֹ, וּכְשֶׁיִּגְמֹר בִּנְיָנוֹ וְיָבֹא וְיִגְאָלֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָז יֵרָאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ מִגֹּדֶל הַתִּקּוּנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יְדֵי כָּל גְּאֻלָּה וּגְאֻלָּה. וְעַל־יְדֵי כָּל עֲבוֹדָה בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ב, ב): ״זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלוֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד): ״תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהָרְרֵי נְמֵרִים״, שֶׁפִּרּוּשָׁם שֶׁבַּסּוֹף יִזְכֹּר לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַחֲסָדִים וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ מִן הַהַתְחָלָה, שֶׁהָלַכְנוּ אַחֲרָיו בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה, וְעָבַרְנוּ בְּמָעוֹנוֹת אֲרָיוֹת בְּהָרְרֵי נְמֵרִים וְכוּ׳, נִמְצָא שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעָשׂוּ, עַד

שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲוֹונוֹתֵיהֶם, וְגָלוּ מֵאַרְצָם וְלֹא הוֹעִילוּ לָהֶם כָּל הַזְּכֻיּוֹת הָאֵלֶּה, מֵאַחַר שֶׁמְּרַחֲקָם בְּגָלֻיּוֹת כָּאֵלֶּה בְּצָרוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁעָבְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל בְּלִי שִׁעוּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ, כז): ״לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וּתְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דַרְכִּי מֵה׳ וּמֵאֱלֹקַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבֹר״, וּכְתִיב (תְּהִלִּים מד): ״אַף זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה מט, יד): ״וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבַנִי ה׳ וַאדֹנָי שְׁכֵחָנִי״; אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, וּכְמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם הַפָּסוּק (שָׁם א): ״הַתִּשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ״ וְגוֹ׳, ״גַּם אֵלֶּה תִּשָּׁכַחְנָה וָאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ״, הַיְנוּ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף, נָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְכָל הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים שֶׁלָּנוּ יִשְׁכַּח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כָּל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים, כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה טוֹבָה — לֹא יִשְׁכַּח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת ״גַּם אֵלֶּה תִּשָּׁכַחְנָה וָאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ״ וְדָרְשׁוּ חֲזַ״ל (בְּרָכוֹת לד:), שֶׁמַּעֲשֶׂה הָעֵגֶל שֶׁאָמְרוּ ״אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ״ וְגוֹ׳, יִשְׁכַּח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל זְכוּת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁקִּבְּלוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם, בְּחִינַת ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״, זֶה לֹא יִשְׁכַּח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, וְכֵן הוּא בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה

שֶׁעוֹבֵר, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אֵין מוֹעִיל כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, מַה שֶּׁהִתְחִיל לִפְעָמִים מְעַט בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁרָחוֹק כָּל־כָּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בַּסּוֹף יִרְאֶה מַה שֶּׁפָּעַל בִּתְחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ח): ״תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה״ וְכַנַּ״ל; עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, ״כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה׳״ (אֵיכָה ג, לא), וְלֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִיתְאֲבִיד, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים פט, י): ״בְּשׁוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם״, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְנַשֵּׁא עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי נוֹפֵל אַחַר־כָּךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא מִתְחַזֵּק וּמַגְבִּיהַּ וּמְנַשֵּׁא עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ שִׁבְחָא דִּילֵיהּ וְיִקָּרָא דִּילֵיהּ.

וְהָעִקָּר צָרִיךְ כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה לֵידַע, אֲשֶׁר עִקַּר הַתְּקָוָה לָצֵאת מִכָּל הָרַע וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ כָּל אֶחָד כְּפִי טָעוּתוֹ וּכְפִי יְצִרוֹ הָרַע הַבּוֹעֵר בּוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי לִכְלוּךְ מַעֲשָׂיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו הַמְּגֻנִּים, כָּל אֶחָד כְּפִי

שֶׁיָּרַד וְנָפַל וְכוּ׳, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וְיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּמְחל לוֹ, וְיוֹצִיאוֹ מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַבּוֹץ שֶׁנָּפַל לְשָׁם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה וְהַצְּעָקָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, זֶה אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (יוֹמָא פו:): אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמְרִי בְּמַעֲרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר מָרִי, בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מַקְנִיט אֶת חֲבֵרוֹ בִּדְבָרִים — סָפֵק מִתְפַּיֵּס הֵימֶנּוּ סָפֵק אֵין מִתְפַּיֵּס הֵימֶנּוּ, וְאִם תֹּאמַר מִתְפַּיֵּס הֵימֶנּוּ — סָפֵק מִתְפַּיֵּס בִּדְבָרִים סָפֵק אֵין מִתְפַּיֵּס בִּדְבָרִים, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, מִתְפַּיֵּס מִמֶּנּוּ בִּדְבָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וְקַח טוֹב״, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ הִקְרִיב פָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ״, וְעַיֵּן בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים (פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי כו, מ): ״וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנָם וְאֶת עֲוֹן אֲבוֹתָם״ — לְצַד הַתְּשׁוּבָה הֵם הַדְּבָרִים, שֶׁמִּיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, מִיָּד

אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כו, מ): ״וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנָם וְאֶת עֲוֹן אֲבוֹתָם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ בִי״; וְעַיִן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (פָּרָשַׁת בָּלָק כ, יג), שֶׁאֵין עוֹמֵד מִפְּנֵי הַפֵּרָעָנוּת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר חָטָאתִי, אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לִגַּע בּוֹ; וְעַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית נו): ר׳ חִזְקִיָּה אָמַר, כָּל מַאן דְּאוֹדֵי עַל חַטָּאֵיהּ, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁבִיק לֵיהּ וּמָחִיל עַל חוֹבֵיהּ; וְעַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בֹּא מא.): מַאן דְּאִשְׁתָּעִי וּמְפָרֵט חֲטָאוֹי עַל כָּל מַה דְּעָבִיד וְכוּ׳, וְכֵיוָן דְּאַקְדִּים בַּר נַשׁ וּמַפְרִיט חֲטָאוֹי כָּל חַד וְחַד, לֹא אַשְׁאִיר פַּטְרָא דְּפוּמָּא לְהַהוּא מְקַטְרְגָא, וְלֹא יָכִיל לְמִתְבַּע עָלֵיהּ דִּינָא; וְעַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא כ׳) פָּתַח ר׳ חִיָּא וְאָמַר (תְּהִלִּים לב, ה): ״חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ״ וְגוֹ׳, מִכָּאן אוּלְפִינָא דְּכָל בַּר נַשׁ דְּמִכַּסֵּי חֲטָאוֹי וְלֹא מְפָרֵשׁ לוֹן קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְיִתְבַּע עֲלֵייהוּ רַחֲמֵי לֹא יְהָבִין לֵיהּ לְמִפְתַּח פִּתְחָא דִּתְשׁוּבָה בְּגִין דְּאִיהוּ אַכְסִיף מִינֵיהּ וְאִי אִיהוּ פָּרִישׁ לוֹן קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַיִּיס עָלֵיהּ וְיִגְבְּרוּן רַחֲמֵי עַל דִּינָא, וְכָל שֶׁכֵּן אִי אִיהוּ בָּכֵי דְּהָא כָּל פִּתְיְחִין סְתִימִין אִיהוּ פָּתַח, וְאִתְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ וְעַל דָּא פְּרִישׁוּ דְּחַטָּאוֹי

יְקָרָא הוּא דְּמַלְכָּא לְאַגְבְּרָא רַחֲמֵי עַל דִּינָא.

כִּי כְּשֶׁאָדָם נִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲווֹת רָעוֹת וַעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲזַי הוּא בְּחִינַת (יִרְמְיָה לא, יד): ״רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ״ וְכוּ׳, כִּי הַשְׁכִינָה שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת רָחֵל כַּיָּדוּעַ, וַאֲזַי הוּא בִּבְחִינַת ״כְּרָחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה״, כִּי הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא גּוֹזְזִין אוֹתָהּ, וְנוֹטְלִין מִמֶּנָּה כְּבָיְכוֹל הוֹדָהּ וְתִפְאַרְתָּהּ, וְהִיא נֶאֱלָמָה בִּידֵיהֶם, וְאָז הִיא בְּחִינַת (בְּרָכוֹת ג.): שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת קָלַנִי מֵרֹאשִׁי וְכוּ׳, וּכְשֶׁזֶּה הָרָחוֹק מְאֹד נִתְעוֹרֵר בְּעֹצֶם רְחוּקוֹ, וְאֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן וּבוֹכֶה וְצוֹעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, זֶה בְּחִינַת (שָׁם): ״קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים״ כִּי קְדֻשַּׁת נַפְשׁוֹ בּוֹכָה בִּמְרִירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד וּמֵאֲנָה לְהִנָּחֵם וְכוּ׳ כִּי אֵינֶנּוּ, כִּי רוֹאָה שֶׁזֶּה זְמַן רַב אֲשֶׁר הִיא רְחוֹקָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל־כָּךְ, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁהִיא מְחַזֶּקֶת אֶת עַצְמָהּ עֲדַיִן לִצְעֹק וְלִבְכּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אֲזַי נִתְעוֹרְרִין רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵאִיר עָלֶיהָ הֶאָרָה וְהִתְחַזְּקוּת

מִלְמַעְלָה, בִּבְחִינַת (שָׁם): ״כֹּה אָמַר ה׳ מְנָעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ״; וְכָל זֶה מוֹדִיעַ לָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק עַל־יְדֵי צַדִּיק הַדּוֹר הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְשָׁשְׂכָר, הַיְנוּ שֶׁמֵּאִיר בְּכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל וּמוֹדִיעַ לָהּ, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ שָׂכָר, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, כִּי אֵין שׁוּם דִּבּוּר וְלֹא שׁוּם צְעָקָה נֶאֱבֶדֶת, אֲפִלּוּ צְעָקָה מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהַתַּאֲוֹות וְהַמְנִיעוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו וּמִתְפַּשְׁטוֹת לְפָנָיו מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת מֵהֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם אָז כְּשֶׁהוּא כּוֹסֵף וְחוֹמֵד בְּכָל עֵת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַנִּיחַ הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין לְעוֹלָם, גַּם זֶה יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְצָרִיךְ לֵידַע וְלַחְקֹק הֵיטֵב הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ, כִּי כַּמָּה וְכַמָּה עִתִּים עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל — עִתִּים לְטוֹבָה עִתִּים לְרָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם הָעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה עִתִּים הָאֲמוּרִים בְּסֵפֶר קֹהֶלֶת, וּבָהֶם כְּלוּלִים כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד

וְאֶחָד מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ, אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם הִתְחַנֵּן דָּוִד: ״בְּיָדְךָ עִתּוֹתַי הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרוֹדְפַי״, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה וְדַעַת לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ יְשָׁשְׁכָר, שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיּוּכַל לְהִתְחַזֵּק וּלְהִשָּׁאֵר עַל עָמְדוֹ בְּכָל הַזְּמַנִּים וְהָעִתִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו, בְּחִינַת (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א יב, לב): ״וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יְדֵעֵי בִינָה לְעִתִּים לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל״, שֶׁיֵּדַע כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מַה לַּעֲשׂוֹת בְּכָל עֵת וָעֵת, אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָעֵת כְּפִי הָעֵת וְהַזְּמַן — פַּעַם בְּתוֹרָה, פַּעַם בִּתְפִלָּה, פַּעַם בִּצְדָקָה, פַּעַם בִּצְעָקָה וְשַׁוְעָה וּתְחִנָּה וּבְכִיָּה, פַּעַם בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, פַּעַם בְּדִבּוּר, פַּעַם בִּשְׁתִיקָה. וְיֵשׁ עֵת שֶׁצְּרִיכִין וּמֻכְרָחִין לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ דַּיְקָא מֵהָעֲבוֹדָה, בִּבְחִינַת (מְנָחוֹת צט:): בְּטוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ קִיּוּמָהּ; כִּי יֵשׁ עֵת שֶׁצְּרִיכִין לֶאֱכֹל אוֹ לִישֵׁן בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַגּוּף, אוֹ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, וְהַכֹּל כְּפִי הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי עִתִּים שׁוֹנִים, וְכֵן בְּדָוִד הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק נֶאֱמַר (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כט, ל): ״וְהָעִתִּים אֲשֶׁר

עָבְרוּ עָלָיו וְעַל יִשְׂרָאֵל״, וְהַצַּדִּיק הַדּוֹר הָאֲמִתִּי הוּא הַמֵּאִיר בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וָעֵת.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן לִבְלִי לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹתָיו בְּהֶתֵּר אוֹ בְּאִסּוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן אִם כְּבָר נִכְשָׁל, חַס וְשָׁלוֹם, וְעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, לְבַל יִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מַה שֶּׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם וְאוֹמְרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר עוֹד, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת תַּאֲוָתָם וְיִצְרָם הָרַע, שֶׁמְּבַקְּשִׁים תּוֹאֲנָה וַעֲלִילָה לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַתּוֹאֲנוֹת וַעֲלִילוֹת שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר מוֹצֵא לְכָל אָדָם רַבּוּ מִסְפֹּר, וּלְכָל אֶחָד מוֹצֵא עֲלִילוֹת מְיֻחָדוֹת רַבּוֹת, עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן פַּרְנָסָה וּמְנִיעוֹת הַמּוֹנְעִים וְכוּ׳, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד עַל זֶה, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁיִּצְטָרֵךְ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וְעַל־כֵּן מִתְגַּבֵּר בּוֹ הַטּוֹב בְּכָל פַּעַם

וּמִתְעוֹרֵר לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ בְּשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מוֹצֵא לְעַצְמוֹ עֲלִילָה וּפְטוּר כָּל־כָּךְ, כְּמוֹ עַל־יְדֵי הַתַּחְבּוּלָה הַנַּ״ל שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר שֶׁמַּפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם, וּמַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָפְסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רוֹאֶה בְּעֵינָיו שֶׁכְּבָר חָתַר כַּמָּה פְּעָמִים לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנָפַל אַחֲרֵי־כֵן — כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁנָּפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסְפָּר, וְעַל־כֵּן הוּא פָּטוּר כְּבָר בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מִלַּחְתּוֹר עוֹד חֲתִירוֹת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הָרַעְיוֹנוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל נְפִילוֹת כְּאֵלּוּ, הֵם רַק מַעֲשֵׂי בַּעַל־דָּבָר, שֶׁמּוֹצֵא לוֹ עֲלִילָה לִפְרֹשׁ אַחֲרֵי הַמָּקוֹם כַּנַּ״ל; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל אָדָם צָרִיךְ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו הַרְבֵּה הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְדַיְקָא בְּכָל אֵלּוּ הַמֵּאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּאוּ רוּחוֹת וְחִמְּמוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (עֵרוּבִין יח:), וּבְוַדַּאי נֶחֱלְשָׁה דַּעְתּוֹ מְאֹד מִזֶּה בְּכָל פַּעַם, וּבְוַדַּאי אָרַב עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר וְרָצָה לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי בְּכָל פַּעַם, אֲבָל הוּא הִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל עֵת וְלֹא הִנִּיחַ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָתוֹ

שֶׁעָסַק בָּהֶם, עַד שֶׁזָּכָה בְּסוֹף הַמֵּאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לְהוֹלִיד אֶת שֵׁת שֶׁמִּמֶּנּוּ הֻשְׁתַּת הָעוֹלָם, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ הָאָבוֹת מֹשֶׁה וּמָשִׁיחַ, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעַצְמוֹ הָיָה גַּם־כֵּן כָּל יָמָיו צַדִּיק וְחָסִיד וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן צְרִיכִים לְתַקֵּן הַפְּגָם שֶׁלּוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם לֹא הָיָה מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק בְּעַצְמוֹ לְתַקֵּן מַה שֶּׁתִּקֵּן, בְּוַדַּאי הָיָה קָשֶׁה מְאֹד הַתִּקּוּן בְּיוֹתֵר גַּם לַצַּדִּיקִים הַבָּאִים אַחֲרָיו, וּכְמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּכָל אָדָם גַּם עַכְשָׁו, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עָלָיו, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וִידַמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ נוֹלַד הַיּוֹם, וְאָז מַה שֶּׁיִּזְכֶּה לְתַקֵּן בְּעַצְמוֹ עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ הַשְּׁלֵמָה בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, וּמַה שֶּׁלֹּא יִזְכֶּה לִגְמֹר הַתִּקּוּן, יִהְיֶה בָּטוּחַ בְּכֹחַ וּבִזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לַהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ מִלְּצַפּוֹת לָהֶם בְּקִוּוּי אַחַר קִוּוּי, וּלְהַרְבּוֹת בִּצְעָקָה וּבַקָּשָׁה וְתַחֲנוּנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, ״כִּי עִם ה׳ הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת״ וְכוּ׳ (תְּהִלִּים קל).

וְאַחַר כָּל זֹאת, אַחֲרֵי כָּל הַהִתְחַזְּקוּת הַנִּזְכֶּרֶת לָעֵיל, צָרִיךְ לֵידַע, כִּי לִפְעָמִים נוֹפֵל הָאָדָם מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרָיו בְּנֵי גִּילוֹ טוֹבִים מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי הִיא מִדָּה טוֹבָה לִהְיוֹת שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָּל אָדָם, וּלְהַחֲזִיק אֶת כָּל אָדָם טוֹב מִמֶּנּוּ, אֲבָל אִם יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵין זוֹ עֲנָוָה, אַדְרַבָּה זוֹ גַּדְלוּת גְּדוֹלָה, שֶׁאֵין נָאֶה לוֹ שֶׁיַּעֲבֹד אֵיזוֹ עֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק כָּל־כָּךְ, וַחֲבֵרָיו כְּבָר זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ; כִּי בֶּאֱמֶת אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַמָּקוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, כִּי אֵין אָדָם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ״ל לְעִנְיַן סְפִירַת הָעֹמֶר: ״וּסְפַרְתֶּם לָכֶם״ (וַיִּקְרָא כג, טו) — וּסְפַרְתֶּם לְעַצְמְכֶם, כִּי כָּל הַבָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וְלִזְכּוֹת לְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁהוּא הֲכָנָה לְקַבָּלַת תּוֹרָה, צָרִיךְ לִסְפֹּר הַיָּמִים לְעַצְמוֹ דַּיְקָא, וְאַל יַפִּיל אוֹתוֹ חֲבֵרוֹ כְּלָל, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּה (יְחֶזְקֵאל לג, כד): ״אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם״, כַּמְבֹאָר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳ בַּהַתְחָלָה), הֵינוּ שֶׁחָשַׁב תָּמִיד שֶׁהוּא רַק אֶחָד בָּעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב

וּמְבַלְבֵּל, כִּי בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה מְנִיעוֹת מִתּוֹעִים הָרוֹצִים לְמָנְעוֹ בְּכַמָּה הֲסָתוֹת וּפִתּוּיִים וְלֵיצָנוּת וְכוּ׳, אוֹ בְּהִתְגַּבְּרוּת הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁמַּרְבִּין עָלָיו, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ גַּם־כֵּן לִפְעָמִים כַּמָּה מְנִיעוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת אֲפִלּוּ מֵחַבְרָיו וְאוֹהֲבָיו הַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הֵיטֵב בִּכְתָב, רַק הַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ, כִּי כְּנֶגֶד כָּל מִינֵי מְנִיעוֹת כָּאֵלּוּ, צְרִיכִין לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַנַּ״ל, בְּחִינַת (שָׁם): ״אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם״, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל חֲבֵרוֹ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּסְפַרְתֶּם לָכֶם״ — לְעַצְמְכֶם, וְלִנְהֹג בְּדַרְכֵי הַתְּמִימוּת, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, אֲפִלּוּ בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, וְגַם אֲפִלּוּ אִם עֲבוֹדָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם כְּלָל, שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע וְגַם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה נִדְמֶה לוֹ שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ אַלְפֵי מַדְרֵגוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא רָאוּ מֵהֶם יְגִיעוֹת כָּאֵלֶּה, וְהוּא הִתְיַגְּעַ כָּל־כָּךְ וְלֹא זָכָה לְזֶה, וְהוּא בַּעֲנִיּוּת וּבְשִׁפְלוּת גְּדוֹלָה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל, וְיִהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְיִחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת בַּמֶּה

שֶׁיּוּכַל, וְכָל נְקֵדָּה טוֹבָה שֶׁמַּרְוִיחַ לִפְעָמִים תִּהְיֶה יְקָרָה בְּעֵינָיו מְאֹד, וְיוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמּוֹ לִזְכּוֹת לְזֶה עַל־כָּל־פָּנִים, וּמָה אִכְפַּת לֵיהּ מַה שֶּׁחֲבֵרוֹ גָּדוֹל וְטוֹב מִמֶּנּוּ, (תְּהִלִּים קמה, ט): ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״, וְכַמּוּבָא בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַתָּם (סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה מֵהָתָם וְתָם), שֶׁהָיָה רָגִיל לְהָשִׁיב עַל שֶׁשָּׁאֲלוּהוּ עַל כָּךְ שֶׁחֲבֵרוֹ לוֹקֵחַ מִקַּח גָּדוֹל יוֹתֵר בְּעַד מְלַאכְתּוֹ, וְהֵשִׁיב: מָה אִכְפַּת לִי בָּזֶה, זֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ וְזֶה מַעֲשֶׂה שֶׁלִּי, וְהוּא הָיָה מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְשָׂמֵחַ מְאֹד בִּמְלַאכְתּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיְתָה בַּשְּׁלֵמוּת הָרְאוּיָה, וְגַם בִּמְעַט הָרֶוַח שֶׁהִרְוִיחַ מִיָּד לְיָד אַחֲרֵי עָמָל וִיגִיעָה רַבָּה, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים כְּלָל. וּבִשְׁלֵמוּת יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְהַשָּׂגָה זוֹ רַק עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְיִסַּפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבּוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְיִהְיֶה חָזָק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ עַד מְאֹד, וְיִהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, כִּי עַל־פִּי־רֹב עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם כַּמָּה מִינֵי צָרוֹת וּמְרִירוּת, יְרִידוֹת וְקַטְנוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת מִפְּגְעֵי הַזְּמַן, כָּל אֶחָד

וְאֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, וּלְנַתֵּק עַצְמוֹ מֵהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו מִתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט בְּיוֹתֵר הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת וְכוּ׳, מֵאַחַר שֶׁעַד עַכְשָׁו הָיָה מֻרְגָּל בְּרַע, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁזּוֹכֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, מַתְחִיל לְנַתֵּק עַצְמוֹ מִגְּרִיעוּת מַעֲשָׂיו וּמִמַּחְשְׁבוֹתָיו הַמְּגֻנּוֹת, וְאָז מִתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט עַצְמוֹ הַיֵּצֶר הָרַע בְּיוֹתֵר עָלָיו, כִּי כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ (סֻכָּה נב.), וְעַל־כֵּן אֵין שׁוּם עֵצָה אַחֶרֶת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחָה וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַרְבּוֹת לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וְאַף שֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ גַּם עַל זֶה הַמּוֹנְעִים וְהַמַּסְתִּירִים בְּכַמָּה מִינֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְחִלּוּקֵי עֵצוֹת וְכוּ׳.

כִּי לְכְאוֹרָה קָשֶׁה, מֵאַחַר שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם, הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (בְּרָכוֹת ס:), שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר כָּל מַה דְּעַבְדִין מִן שְׁמַיָּא לְטַב עַבְדִין, אִם־כֵּן לָמָּה צָנְחוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַצָּרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֲלֹא

כָּל הַיִּסּוּרִין וְהַצָּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת בֶּאֱמֶת לְזַכּוֹתוֹ עַל יָדָם לְחַיִּים נִצְחִיִּים? אַךְ בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְהָאָדָם הַכֹּל לְטוֹבָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָצֵאת מֵהַצָּרָה לִרְוָחָה, כִּי עִקַּר בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיָה בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נִמְסָר בְּיַד הָאָדָם, שֶׁהָאָדָם דַּיְקָא יַעֲשֶׂה כֵּלִים וְצִנּוֹרוֹת לְהַמְשִׁיךְ שִׁפְעוֹ וְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, וּבְלֹא תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים הַנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי הָאָדָם, אֵין שֶׁפַע וְחֶסֶד יָכוֹל לֵירֵד לְמַטָּה, כִּי אִם יֵרֵד הַחֶסֶד קֹדֶם תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים, יִהְיֶה בִּבְחִינַת רִבּוּי הַשֶּׁמֶן הַגּוֹרֵם כִּבּוּי הַנֵּר, וַאֲזַי הַחֶסֶד נִתְהַפֵּךְ לְדִין קָשֶׁה, חַס וְשָׁלוֹם, וְעִקַּר תִּקּוּן הַכֵּלִים הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְעִקַּר עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ה): ״וְכָל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ״ וְגוֹ׳, ״כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳״ וְגוֹ׳ ״וְאָדָם אַיִן״, וּפֵרֵשׁ רַשׁ״י, שֶׁאָדָם אֵין לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ׳, הַיְנוּ כַּנַּ״ל, וְעַל־כֵּן קֹדֶם שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם בְּוַדַּאי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה כָּל מַה שֶּׁבָּא עַל הָאָדָם אֲפִלּוּ יִסּוּרִין, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, כִּי לְפִי מַעֲשָׂיו אֵין יָכוֹל

לֵירֵד לוֹ שׁוּם שֶׁפַע וְחִיּוּת, כִּי אִם הָיוּ מַשְׁפִּיעִין לוֹ רַק חֶסֶד בְּלֹא דִּין כְּלָל, הָיָה חַס וְשָׁלוֹם, רִבּוּי אוֹר שֶׁמַּזִּיק יוֹתֵר, עַל־כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְעִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא הַמְתָּקַת הַדִּינִים, שֶׁעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה הוּא מַמְתִּיק הַדִּינִים וּמְתַקֵּן הַכֵּלִים שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל שֶׁפַע חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא יָכוֹל לְבַטֵּל הַיִּסּוּרִים, כִּי יוּכַל לְקַבֵּל חַסְדּוֹ וְטוּבָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַנִּצְחִית בְּלֹא הַיִּסּוּרִין, רַק עַל־יְדֵי תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים שֶׁתִּקֵּן עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִין עַל הַתַּכְלִית, וְכוֹלְלִין כָּל הַתְּפִלָּה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ טוֹב, כִּי בְּלֹא זֶה אֵין יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, מֵחֲמַת עִנְיַן הַקְּשָׁיָה שֶׁהִקְשׁוּ חַז״ל, וְכִי נוֹתְנִין לְשׁוֹטֶה וּלְתִינוֹק מַה שֶּׁמְּבַקְּשִׁין, לְמָשָׁל כְּשֶׁאֶחָד יֵשׁ לוֹ עֲנִיּוּת, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ יִסּוּרֵי הַגּוּף, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִתְפַּלֵּל שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת וּבְרִיאוּת הַגּוּף וְכוּ׳, הֲלֹא קָשֶׁה אֵיךְ שַׁיָּךְ לְהִתְפַּלֵּל, וְאֵיךְ יִשְׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּתוֹ לִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה וּבְרִיאוּת וְכַיּוֹצֵא, הֲלֹא כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנּוֹתֵן לוֹ עֲנִיּוּת וְכַדּוֹמֶה הוּא רַק לְטוּבָתוֹ, כְּדֵי לְמָרֵק עֲוֹנוֹתָיו, שֶׁהִיא טוֹבָה נִצְחִית, וְגַם אוֹלַי כַּוָּנַת הַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאִם הָיָה לוֹ פַּרְנָסָה מִכָּל שֶׁכֵּן אֵיזוֹ עֲשִׁירוּת, יְקַלְקֵל מַעֲשָׂיו בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ כַּמָּה מְקַלְקְלִים רֹב הָעֲשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם, וְהָעֹשֶׁר שָׁמוּר לָהֶם לְרָעָתוֹ, אֲשֶׁר עַל זֶה הִתְפַּלֵּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (קֹהֶלֶת ה, יב): "יֵשׁ רָעָה" וְגוֹ׳, "עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ", וְכִי יֵשׁ רָעָה גְּדוֹלָה מִזֹּאת כְּשֶׁנּוֹתְנִין לָאָדָם אֵיזֶה אַלְפֵי מַטְבְּעוֹת לְשַׂחֵק בָּהֶם בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן, וְאַחַר־כָּךְ הַמָּמוֹן הוֹרֵג אוֹתוֹ וְעוֹקֵר אוֹתוֹ מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: חַיְיכִית בְּהוֹן בְּעֵתְרָא בְּהַאי עַלְמָא וּלְבָתַר קְטִילַת לְהוֹן רַחֲמָנָא לִצְלָן; עַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁצְּרִיכִין מִקֹּדֶם לְהִכָּלֵל בְּאֶחָד, וּלְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַתַּכְלִית, וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, וְאָז דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל אַחַר־כָּךְ עַל כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, כִּי אָז יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוּנִים מֵאוֹר הָרְשִׁימוּ שֶׁל הַבִּטּוּל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים הַכֵּלִים לְהַמְשִׁיךְ בְּתוֹכָם רֹב שִׁפְעוֹ וְחַסְדּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְקַבֵּל פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת וּבְרִיאוּת וּבָנִי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי וְכוּ׳, וְהַכֹּל יִהְיֶה לְטוֹבָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר תִּקֵּן כֵּלִים כָּרָאוּי לְקַבֵּל בָּהֶם

שֶׁפַע הַחֶסֶד, וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הָעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סה), שֶׁאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁשָּׁבִין מֵהַבְּטוּל מְכַבִּין צִמְאוֹן הַנֶּפֶשׁ מֵהַיְסוּרִים עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהָרְשִׁימוּ כַּמְבֹאָר שָׁם, כִּי כָּל הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַבְּלִין וּמַמְשִׁיכִין מִשָּׁם מֵהָרְשִׁימוּ שֶׁל הַבְּטוּל צְרִיכִין לְהַמְשִׁיכָהּ עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְכַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָנִים: ח, כ), וְכֵן מוּבָן בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם, סִימָן סה), שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַתַּכְלִית, וְאַחַר־כָּךְ מְסַיֵּם שֶׁעַל־יְדֵי הַהִסְתַּכְּלוּת עַל הַתַּכְלִית מַמְשִׁיכִין תּוֹרָה מֵהָרְשִׁימוּ, אַךְ בֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד, כִּי הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כִּי הָאָרַת הַזְּרִיחַת הָרְשִׁימוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת מֵהַבְּטוּל, צְרִיכִין תְּחִלָּה לְהַמְשִׁיכָהּ עַל עַצְמוֹ וּלְקַשְּׁרָהּ בְּגוּפוֹ הֵיטֵב, עַל־יְדֵי תְּפִלָּה שֶׁהִיא שֹׂרֶשׁ וּמְקוֹר הַמַּעְיָן הַנִּמְשָׁךְ מֵהָרְשִׁימוּ, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט הַמַּעְיָן וְנַעֲשָׂה מִזֶּה חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְקֻרָּר וּמְבַטֵּל הַיְסוּרִין, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַתּוֹרָה נַעֲשִׂים כֵּלִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְקַבֵּל שֶׁפַע חַסְדּוֹ לְטוֹבָה לְחַיִּים

נִצְחִיִּים וְלֹא לְרָעָה וְלָמוּת מִיתַת עוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין אָדָם יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל, כִּי אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַהֲבִיאוֹ אֶל הַתַּכְלִית כִּי אִם הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא בַּעַל הַשָּׂדֶה, שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל עַל כָּל מִי שֶׁרָחוֹק עֲדַיִן מֵהַתַּכְלִית, וְאֵין תְּפִלָּתוֹ כְּלוּלָה בְּאֶחָד שֶׁיִּרְאֶה לַהֲבִיאוֹ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ כְּלוּלָה בְּאֶחָד, וְעַל־כֵּן שְׁלֹמֹה בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלֵּל כְּשֶׁנִּגְמַר בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּשְׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל הַמְכֻוָּנִים דַּעְתָּם לְשָׁם, אָמַר בְּפֵרוּשׁ (מְלָכִים־א ח, לט): ״וְנָתַתָּ לָאִישׁ כְּכָל דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת לְבָבוֹ״ וְגוֹ׳, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם: אִם אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מַשְׂחִית בְּמָמוֹנוֹ אֶת חֲבֵרוֹ אַל תִּתֵּן לוֹ; וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת יֵשׁ בָּזֶה נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, כִּי אִם צַדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, צְרִיכִין לְקַשֵּׁר תְּפִלָּתָם לְהַצַּדִּיקִים, וְהֵם יַעֲלוּ תְּפִלָּתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁיַּמְשִׁיכוּ לָהֶם שֶׁפַע מַה שֶּׁצְּרִיכִין — בָּנִי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי וְכוּ׳, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יַזִּיק לָהֶם לָנֶצַח, חַס וְשָׁלוֹם,

אַדְרַבָּה עַל־יְדֵי הַשֶּׁפַע דַּיְקָא יִתַּקְנוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל ה׳, וְזֶה שֶׁדִּקְדֵּק שָׁם שְׁלֹמֹה בִּתְפִלָּתוֹ (מְלָכִים־א ח, לט): ״כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ לְבַדְּךָ אֶת לְבַב כָּל בְּנֵי־הָאָדָם לְמַעַן יִירָאוּךָ כָּל הַיָּמִים״ וְגוֹ׳, הַיְנוּ שֶׁבִּקֵּשׁ שֶׁיְּמַלֵּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁמְּבַקְּשִׁים, אֲבָל יִהְיֶה רַק לְטוֹבָה, שֶׁיִּזְכּוּ לִירְאָה מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי־זֶה, רַק עַל הַנָּכְרִי הִתְפַּלֵּל (שָׁם): ״וְעָשִׂית כְּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי״ וְגוֹ׳, פֵּרֵשׁ רַשׁ״י כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרָא תִּגָּר, וּבְשִׁבִיל זֶה מִתְפַּלְּלִין לִפְעָמִים הַצַּדִּיקִים עַל הָרְשָׁעִים וְהָרְחוֹקִים הַבָּאִים אֲלֵיהֶם, שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם עֲשִׁירוּת, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרְאוּ תִּגָּר וִיקַלְקֵל לָהֶם יוֹתֵר, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל הַתְּפִלָּה נִפְלָאוֹת וְנִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה, וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ וְלִדְחֹק עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר בִּתְפִלָּתוֹ, רַק אִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ), כִּי אוּלַי אִי אֶפְשָׁר לְמַלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ אֲפִלּוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי יַזִּיק לוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁיְּמַלְּאוּ בַּקָּשָׁתוֹ, וְאִם יִדְחֹק וְיִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיַּטְרִיחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיְּמַלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי בִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא

אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה כֹּחַ בִּתְפִלָּתוֹ לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת, אֲבָל לֹא יִהְיֶה לוֹ לְטוֹבָה, כִּי אֵין כֹּחַ בִּתְפִלָּתוֹ לְתַקֵּן הַכְּלִי שֶׁצָּרִיךְ לְקַבָּלַת הַשֶּׁפַע שֶׁהוּא רוֹצֶה.

נִמְצָא, כָּל זְמַן שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְפַּלֵּל, אֲזַי הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ הֵם לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין תְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה מְתַקֵּן כֵּלִים כָּרָאוּי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְמַלֵּא כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וְלֹא יַזִּיק לוֹ הַשֶּׁפַע כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִתְקְנוּ כֵּלִים לְקַבֵּל שֶׁפַע הַחֶסֶד, וְאָז דַּיְקָא אַחַר שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, יָבֹא לוֹ הַשֶּׁפַע לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה; אֲבָל עִקַּר הַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל תַּכְלִית הַנִּצְחִית, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא רַק כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִין עַל הַתַּכְלִית, וְזֶהוּ בֵּאוּר מַה שֶּׁאִיתָא, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁבִיל חֶסְרוֹן הַשְּׁכִינָה כִּבְיָכוֹל, וְכֵן אִיתָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד), עַל מַה שֶּׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה (בָּבָא בַּתְרָא עג:) וְשַׁקְלִית לְסַלְתָּאֵי וְאַנְחֵי בְּכַוְתָּא דְּרָקִיעַ, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה יִהְיֶה לְצֹרֶךְ הַנְּשָׁמָה, אֲפִלּוּ רְפָאֵינוּ וּבָרֵךְ עָלֵינוּ וְכוּ׳, וְזֶה

בְּעַצְמוֹ הוּא מַה שֶּׁאֵיתָא, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה יִהְיֶה עַל חֶסְרוֹן הַשְׁכִינָה, כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמָה הֵם חֶסְרוֹן הַשְׁכִינָה, כִּי הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק הַשְׁכִינָה כִּבְיָכוֹל כַּיָּדוּעַ, הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית, כְּגוֹן כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת, יִתְפַּלֵּל שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָה אוֹ עֲשִׁירוּת בְּזֶה הָאֹפֶן שֶׁייטִיב מַעֲשָׂיו עַל־יְדֵי־זֶה, וְיִתַּקֵּן וְלֹא יְקַלְקֵל, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה, וְכֵן בְּכָל מַה שֶּׁמְּבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל, וְעַל־כֵּן סִדְּרוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל, סֵדֶר הַתְּפִלָּה בְּסֵדֶר נִפְלָא, שֶׁבִּתְחִלָּה צְרִיכִים לְסַדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלְּלִין עַל צְרָכָיו בְּי״ג אֶמְצָעִיוֹת, וְאֵין מַתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל מִיָּד עַל צְרָכָיו, כִּי תְּחִלָּה צְרִיכִין לְסַדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם, וּמַזְכִּירִין בַּתְּפִלָּה עִנְיָם חֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר כַּוָּנַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל, הַיְנוּ שֶׁבִּתְחִלָּה מְשַׁבְּחִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיָם חֲסָדָו, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים שָׁם ״גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים״ וְכוּ׳, עַד ״מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן״, הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,

הַכֹּל חֶסֶד גָּדוֹל וְטוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְאַחַר־כָּךְ מַתְחִיל "אַתָּה גִּבּוֹר", שֶׁהוּא כְּנֶגֶד מִדַּת הַגְּבוּרָה דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁשָּׁם עִקַּר תִּקּוּן הַכֵּלִים כַּיָּדוּעַ, וְשָׁם מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹתָיו וְנִפְלְאוֹתָיו, שֶׁיָּכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים שָׁם: "אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם ה׳", שֶׁהוּא כְּעֵין מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ״י (תְּהִלִּים צב, ט) עַל הַפָּסוּק: "וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה׳", לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה, כִּי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד הִיא לַטּוֹבָה הַנִּצְחִית, וְזֶהוּ "מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה", כִּי אָז עִקַּר הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, וְכָל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְגַלְגֵּל עִם הָאָדָם, הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית אַחַר הַתְּחִיָּה, וְזֶהוּ "רַב לְהוֹשִׁיעַ", שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא "רַב לְהוֹשִׁיעַ", שֶׁהוּא מַרְבֶּה יְשׁוּעוֹת לְכָל אָדָם בְּכָל עֵת, וְזֶהוּ שֶׁמַּזְכִּירִין כָּל פְּרָטֵי חֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא "מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים" וְכוּ׳, "סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר" וְכוּ׳, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר תָּמִיד, הֵן בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה, הֵן בְּעִנְיַן רְפוּאוֹת, הֵן לְכָל דָּבָר, כִּי הוּא מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת תָּמִיד, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּסוֹף בְּרָכָה זֹאת "מִי כָמוֹךָ" וְכוּ׳, "מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה", רַק מַה שֶּׁפְּעָמִים

נִתְעַכֵּב שֶׁפַע הַפַּרְנָסָה אוֹ שֶׁל הָרְפוּאָה, הַכֹּל הוּא לְטוֹבָה כִּי כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה וּלְחֶסֶד נִצְחִי תָּמִיד, וְעַל־כֵּן כּוֹפְלִין כַּמָּה פְּעָמִים בִּבְרָכָה זֹאת הַזְּכָרַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר כְּלַל הַבְּרָכָה שֶׁבָּהּ מַתְחִיל וּבָהּ מְסַיֵּם ״מְחַיֵּה הַמֵּתִים״, וְאִם־כֵּן קָשֶׁה לְכְאוֹרָה מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לִשְׁאָר הַפְּרָטִים שֶׁל צָרְכֵי הַגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִזְכִּיר בִּבְרָכָה זֹאת, שֶׁהֵם פַּרְנָסָה וּרְפוּאָה וְכוּ׳? אַךְ בֶּאֱמֶת הַכֹּל נִיחָא, כִּי הַכֹּל אֶחָד, כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית יִזְכֶּה כָּל אֶחָד לְאַחַר הַתְּחִיָּה, וְעַל־כֵּן הִזְכִּיר בִּבְרַכַּת הַתְּחִיָּה כָּל הַחֲסָדִים הַפְּרָטִיִּים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְחוֹזֵר וְשׁוֹנֶה וּמַזְכִּיר בְּכָל פַּעַם עִנְיַן הַתְּחִיָּה, לוֹמַר שֶׁכָּל הַחֲסָדִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּאֹפֶן שֶׁיִּצְמַח לוֹ עַל־יְדֵי־זֶה טוֹב וְחֶסֶד נִצְחִי אַחַר הַתְּחִיָּה שֶׁהוּא הַתַּכְלִית, וּמְמֵילָא יָבִין כָּל אֶחָד שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ מַה שֶּׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב הַשֶּׁפַע אֵצֶל אֶחָד — הֵן בְּפַרְנָסָה הֵן בִּשְׁאַר הִצְטָרְכוּת, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית אַחַר הַתְּחִיָּה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי כֹּל יָכוֹל, וְיָכוֹל לְפַרְנֵס הַכֹּל בְּרֶוַח, וְלִתֵּן לְכָל אֶחָד עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה וּרְפוּאָה בְּכָל עֵת, כִּי הַלֹּא הוּא יִתְבָּרַךְ

הַמְכַלְכֵּל חַיִּים וְכוּ׳ וְרוֹפֵא חוֹלִים וְכוּ׳, אַךְ מַה שֶּׁמִּתְעַכֵּב הַשֶּׁפַע לִפְעָמִים, הוּא מֵחֲמַת שֶׁהוּא מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד, בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְקַיֵּם ״מְחַיֶּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים״, וְכֵן הוּא יִתְבָּרַךְ סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים, בְּאֹפֶן שֶׁ״יִּתְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר״, וְעַל־כֵּן נִסְמַךְ אֵצֶל הַפַּרְנָסָה בְּפֶרְטִיּוּת הַזְכָּרַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִין: ״מְחַיֶּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ״ ״מוֹרִיד הַגֶּשֶׁם״ אוֹ ״מוֹרִיד הַטָּל״, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַפַּרְנָסָה, וְכֵן תֵּכֶף אַחַר־כָּךְ מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֶּה מֵתִים וְכוּ׳, כִּי בְּעִנְיַן הַפַּרְנָסָה מִתְעַקֵּם לֵב הָאָדָם בְּיוֹתֵר, וְקָשֶׁה לוֹ בְּכָל פַּעַם עַל עִכּוּב הַפַּרְנָסָה, בִּפְרָט בִּימֵי הַגָּלוּת שֶׁפַּרְנָסַת יִשְׂרָאֵל וּבִפְרָט פַּרְנָסַת הַכְּשֵׁרִים נִתְמַעֲטָה מְאֹד, וְגַם כִּי הַפַּרְנָסָה מֻכְרָח הָאָדָם אֵלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹתֵר מִשְּׁאָר בַּקָּשׁוֹת, וְעַל־כֵּן הִזְכִּיר אֵצֶל הַפַּרְנָסָה בְּיוֹתֵר הַזְכָּרַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים, לוֹמַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְכַלְכֵּל וּמְפַרְנֵס כָּל הָאָדָם, אַךְ הוּא יִתְבָּרַךְ מְסִבּוֹת מִתְהַפֵּךְ בְּפַרְנָסָתוֹ שֶׁמְּפַרְנֵס וּמְכַלְכֵּל הַחַיִּים, שֶׁיִּהְיֶה בְּאֹפֶן שֶׁיְּחַיֶּה מֵתִים דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכּוּ לְתַכְלִית הַנִּצְחִית, וְתֵכֶף אַחַר־כָּךְ אוֹמְרִים ״קְדֻשָּׁה״

וּבִרְכַּת ״אַתָּה קָדוֹשׁ״, שֶׁזֶּהוּ עֶצֶם הַתַּכְלִית שֶׁיִּזְכּוּ יִשְׂרָאֵל אַחַר הַתְּחִיָּה, שֶׁיְּקַדְּשׁוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָלַל כָּל הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר יְהַלְלוּךְ סֶלָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְזֶה. וְאַחַר שֶׁמְּסַדְּרִין שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת שֶׁמְּסַדְּרִין בָּהֶם שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מוֹדִים וּמוֹדִיעִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים תָּמִיד, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, אַחַר־כָּךְ מַתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל עַל צְרָכָיו כִּי רַק עַתָּה שַׁיָּךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל צְרָכָיו, אַחַר שֶׁכְּבָר הוֹדִיעָנוּ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ כֹּל יָכוֹל, רַק אָנוּ מִתְפַּלְּלִין עַל צְרָכֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כֵּלִים לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, כִּי גַּם כַּוָּנָתֵנוּ בִּתְפִלּוֹתֵינוּ הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, רַק שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּפִינוּ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כֵּלִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד) עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים א): ״וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם״, וְעַל־כֵּן בַּבְּרָכוֹת הָאֶמְצָעִיּוֹת אָנוּ מַתְחִילִין תְּחִלָּה לְבַקֵּשׁ עַל הַדַּעַת שֶׁיְּחָנֵנוּ מֵאִתּוֹ דַּעַת וְכוּ׳, וְאַחַר־כָּךְ עַל סְלִיחַת עֲוֹנוֹת, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הֵם רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ מִתְפַּלְּלִין עַל צָרְכֵי הַגּוּף, שֶׁהֵם

״רְפָאֵינוּ״ ו״בָרֵךְ עָלֵינוּ״ וְכוּ׳, כִּי בֶּאֱמֶת גַּם צָרְכֵי הַגּוּף שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְלִין, כָּל כַּוָּנָתֵנוּ בִּשְׁבִיל הַנְּשָׁמָה, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל עַל־יְדֵי בְּרִיאוּת הַגּוּף וְעַל־יְדֵי בְּרִכַּת הַפַּרְנָסָה וְכַדּוֹמֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי וְאַשְׁרֵי הַמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, רַק מַכְנִיס הֵיטֵב בְּדַעְתּוֹ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל: ״אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְקַלְקֵל תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקֵּן״, וְתָמִיד מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁיַּצִּילוֹ מִכָּל מִינֵי רָעוֹת וְצָרוֹת וְחַשְׁכוּת, וְאָז בְּרִבּוֹת הַזְּמַן אַחֲרֵי עֲבוֹדָה שֶׁל יָמִים וְשָׁנִים, אִם יִהְיֶה חָזָק בַּדֶּרֶךְ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה הַמּוּבֵאת בְּקוּנְטְרֵס זֶה, יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיַקַּיֵּם ״עוֹלָמְךָ תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ״, כִּי יָאִיר עָלָיו הֶאָרָה עֲצוּמָה מֵעֲרֵבוּת נַעַם זִיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ!

חֲזַק!

הספר הקדוש הזה נדפס לזכות

יחזקאל בן זרין זהבה
תקוה בת רג׳ינה רבקה

וילדיהם
מיכל, לאה, אברהם, מיכאל יצחק, רות וצפורה
הקב״ה יעזור להם בשפע ברכה והצלחה ברו״ג, ויזכו לבריאות השלמה ולאריכות ימים ושנים טובות.

* * *

ולזכות
עופר בן יוכבד
ורחל בת מרים

הקב״ה יעזור להם בשפע ברכה והצלחה ברו״ג, ולזרע של קיימא, ולאריכות ימים בבריאות הנפש והגוף.

* * *

ולזכות

יעקב יזדי בן משה ושרה

הקב״ה יעזור לו בהצלחה רבה ברו״ג ונחת מכל יוצאי חלציו, ואריכות ימים בבריאות השלמה.

* * *

ולעילוי נשמת
זוהרה ע״ה בת אפרים ותמר
נפטרה בי״ט כסלו תשנ״ג
ת.נ.צ.ב.ה

קוּנְטְרֵס

קַוֵּה לְטוֹב

יְגַלֶּה וְיַפְרִסֵם אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְיוֹרֶה דֶּרֶךְ אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם
בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, בְּלִי שׁוּם דְּאָגוֹת כְּלָל.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

קַוֵּה לְטוֹב

א.

כְּתִיב (תְּהִלִּים כז, יד): "קַוֵּה אֶל הֲוָ"ה חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל הֲוָ"ה", וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב:): אָמַר רַבִּי חַמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא, אִם רָאָה אָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נַעֲנָה, יַחֲזוֹר וְיִתְפַּלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "קַוֵּה אֶל הֲוָ"ה חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל הֲוָ"ה"; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין עוֹד דָּבָר טוֹב כְּמוֹ תְּפִלָּה, כִּי כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, זֶה מַכְנִיס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, שֶׁרוֹאֶה שֶׁעַדַיִן הוּא שָׁוֶה לְמַשֶּׁהוּ, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, וְכֵן זֶה בּוֹנֶה לָאָדָם אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה בְּעַצְמוֹ בּוֹנֶה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק

בְּבִטָּחוֹן, יִזְכֶּה לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁאֵין לוֹ אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא כְּבָר רוֹאֶה עָתִיד נִפְלָא בַּעֲבוּרוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ עֵצָה לְנַפְשׁוֹ בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וְתוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּבָשָׂר וָדָם, הוּא מְאַבֵּד אֶת הַבִּטָּחוֹן עַצְמִי שֶׁלּוֹ, וְכֵן מְאַבֵּד אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ הִיא רַק — כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ אַף אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לוֹ, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא לְגַמְרֵי, וְזֶה נִקְרָא שְׁלֵמוּת הַבִּטָּחוֹן וְהָאֱמוּנָה, וְאָז יִרְאֶה רַק יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים עַל כָּל שַׁעַל וּפְסִיעָה שֶׁפּוֹסֵעַ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן א׳): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד; וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יב, א): ״אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד״; כִּי הַבִּטָּחוֹן מַחְדִּיר בָּאָדָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא כְּבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל עֵת וָרֶגַע לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ז׳): מִי שֶׁבָּטוּחַ

בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ מִכָּל צָרוֹת וּבְפָרָט מֵהֲרִיגָה.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל־יְדֵי יְדִיעוֹת אֵלּוּ, הוּא כְּבָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְשׂוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן ח׳): כָּל מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹכֶה לִהְיוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ, מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה יז, ז): ״בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּהֲוָיָ״ה וְהָיָה הֲוָיָ״ה מִבְטָחוֹ״. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ח׳): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן אֵין אָדָם צָרִיךְ לַחֲבֵרוֹ, גַּם אֵין אָדָם מַכְלִימוֹ; כִּי מֵאַחַר שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָזַי לֹא צָרִיךְ כְּבָר אֶת אַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְהוּא מִתְחַבֵּר רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמֵרֹב הִתְכַּלְלוּתוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי

בְּעֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי שׁוּם בְּרִיָּה כְּבָר לֹא יְכוֹלָה לְהַכְלִימוֹ וּלְבַיְּשׁוֹ, כִּי הוּא יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הוּא אֵינוֹ שָׂם לֵב לָזֶה שֶׁאָדָם מַכְלִימוֹ, הוּא כְּבָר אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת אַף אֶחָד, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁאָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא חַי אֶת חַיָּיו בְּנֶעִימוּת וּבְשַׁלְוָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד, וְלֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ אַף אֶחָד, הוּא רוֹאֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא חַי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנוֹשֵׂם רַק אֶת רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם כְּבָר לֹא יְכוֹלָה לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וּמַה גַּם שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג שׁוּם דְּאָגוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ט׳): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן אָדָם נִצּוֹל מִדְּאָגָה; וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, הֵן אֱמֶת שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ בְּחַיֶּיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וְנָפַלְתָּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפַלְתָּ, וְנִשְׁלַכְתָּ בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁלַכְתָּ, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי תְּשׁוּבָה מוֹעֶלֶת תָּמִיד, אֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר חָטָא כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְנִקְרָא רָשָׁע, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי תִּקֶּף הַבִּטָּחוֹן שֶׁבּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יָכוֹל לָצֵאת מִכָּל

הַצָּרוֹת שֶׁלּוֹ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט תְּהִלִּים, רֶמֶז תשי״ט): אֲפִלּוּ רָשָׁע וּבוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם — חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ; כִּי מַעֲלַת הַבְּטָחוֹן שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי הַבְּטָחוֹן מַחְדִּיר בָּאָדָם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן יח): עַל־יְדֵי הַבְּטָחוֹן הָאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְלָכֵן אַל תִּתְיָאֵשׁ, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂיתָ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂיתָ, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר וְעָבַר עָלֶיךָ, הַכֹּל כְּדֵי לְקָרֵב אוֹתְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַל תִּהְיֶה בַּטְלָן, אֶלָּא תִּקַּח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְתִתְבָּרַח לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁמָּה בְּנֵי אָדָם, וּתְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְזֶה יָבִיא אוֹתְךָ אֶל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד בְּמַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבְפֵרוּשׁ גְּלָה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ק׳), אֲשֶׁר מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. וְסִפֵּר, שֶׁגְּדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ רְגִילִים לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה הַשַּׁעַר

וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים מַה זֶּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא הָיוּ מַפְסִיקִים לְרֶגַע, כִּי הַדִּבּוּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה מַכְנִיסוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לב): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יָכוֹל לָבוֹא לְבִטָּחוֹן. וְתֵכֶף־מִיָּד שֶׁהָאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל הַחַיִּים שֶׁלּוֹ מְשֻׁתָּנִים לְגַמְרֵי, וּכְבָר אֵינוֹ מְפַחֵד וּמִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. אֲבָל צְרִיכִים לִהְיוֹת חֲזָקִים בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נא): אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה מְאֹד מְאֹד, וְאֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵהַטָּעוּת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ; כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד — הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם?! וּמַה הוּא עוֹשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם?! וְהַאִם אֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ?! שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁדָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד — הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם; כִּי בְּלִי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, הָאָדָם הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רכח): בְּוַדַּאי נִמְצָאִים כְּשֵׁרִים אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין לָהֶם הִתְבּוֹדְדוּת,

אֲבָל אֲנִי קוֹרֵא אוֹתָם "פְּלֵייטֶיס" — מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים. כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד עַל כָּל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, הוּא אַף פַּעַם לֹא יִטְעֶה, כִּי תָּמִיד יַכְנִיס אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ! רְאֵה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, וְתִבְרַח לְךָ לְמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּתְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֵל אָבִיו, וְאָז תַּרְגִּישׁ מַה זֶּה אֱמוּנָה וּמַה זֶּה בִּטָּחוֹן, וְתִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוֹב וּבַנְּעִימִים, וְלֹא יֶחֱסַר לְךָ שׁוּם דָּבָר. כִּי הָאֱמוּנָה הִיא כְּמוֹ שֵׁנָה, וּכְמוֹ שֶׁאָדָם אֵינוֹ יָשֵׁן, הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, כָּךְ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וְאֵינוֹ רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא תָּמִיד מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל, כִּי אֵינוֹ זוֹכֶה לִמְצֹא עֵצָה לְעַצְמוֹ. וְלָכֵן חֲזַק חֲזַק, אֲהוּבִי, בְּנִי! בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם, וְתַמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְתִזְכֶּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא עִלָּאָה תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּזֶה הָעוֹלָם, הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא, סִימָן יב): אֵין בָּעוֹלָם קָשֶׁה מִן הָעֲנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל יִסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כָּל הַיִּסּוּרִין לְצַד אֶחָד, וְהָעֲנִיּוּת לְצַד אֶחָד. רְצוֹנְךָ לֵידַע, בֹּא וּרְאֵה כְּשֶׁהָיָה הַשָּׂטָן מְקַטְרֵג עַל אִיּוֹב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאוֹמֵר לוֹ: נָתַתָּ לוֹ מָמוֹן וּבָנִים, וְאַתָּה חַס עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב א, י): "הֲלֹא אַתָּה שַׂכְתָּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל אֲשֶׁר לוֹ", וְאוֹמֵר (שָׁם): "הַחִנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים", "וְאוּלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ", אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: מָה אַתָּה רוֹצֶה — עֲנִיּוּת אוֹ יִסּוּרִין? אָמַר לוֹ אִיּוֹב: רִבּוֹן הָעוֹלָם, מְקַבֵּל אֲנִי עָלַי כָּל יִסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם וְלֹא עֲנִיּוּת, כְּשֶׁאֵצֵא לַשּׁוּק וְאֵין בְּיָדִי פְּרוּטָה לִקְנוֹת מָה אֹכַל. כֵּיוָן שֶׁנִּתְיַסֵּר, מַה כְּתִיב? הִתְחִיל צוֹוֵחַ כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כג, ג): "מִי יִתֵּן יָדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ", אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ: מָה אַתָּה צוֹוֵחַ, לֹא אָמַרְתָּ שֶׁאֵינְךָ מְבַקֵּשׁ הָעֲנִיּוּת אֶלָּא הַיִּסּוּרִין, לֹא אַתָּה שֶׁבָּחַרְתָּ הַיִּסּוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם לו, כא): "הִשָּׁמֶר

אַל תִּפֶּן אֶל אָוֶן כִּי עַל זֶה בָּחַרְתָּ מֵעָנִי״; לְכָךְ קָשָׁה עֲנִיּוּת מִכָּל הַיִּסּוּרִין, כִּי עֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נִמְתָּק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים. כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרְנַ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רִבִּית, הֲלָכָה ג׳, אוֹת א׳), אֲשֶׁר עִקַּר עַצְבוּת וְדַאֲגוֹת הַפַּרְנָסָה, הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר פְּגַם וְחֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן נִמְשָׁךְ רַק מִבְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, הַיְנוּ שֶׁנָּפַל תַּחַת הַמָּקוֹם וְתַחַת הַזְּמַן; כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁפִּיעַ שִׁפְעוֹ הַטּוֹב תָּמִיד, בְּלִי הֶפְסֵק כְּלָל אֲפִלּוּ רֶגַע, רַק כְּשֶׁהַשֶּׁפַע בָּא בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, שֶׁהוּא בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, אֲזַי מֵכְרָח הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמָקוֹם וּזְמַן, כִּי שָׁם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם זְמַן וּמָקוֹם כְּלָל, כִּי שָׁם הוּא נִצְחִי, רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲבָל כְּשֶׁיּוֹרֵד לְזֶה הָעוֹלָם, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, שֶׁזֶּה הַכְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ שֶׁפַע רוּחָנִי, אוֹר אֱלֹקִי, רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. וְעַל־כֵּן אֵין הַשֶּׁפַע שֶׁל פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת נִמְשָׁךְ, כִּי אִם בְּמָקוֹם וּבִזְמַן יָדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ זְמַן שֶׁהָאָדָם מַרְוִיחַ וְיֵשׁ לְהֵפֶךְ, וְכֵן בְּמָקוֹם — שֶׁבְּזֶה הַמָּקוֹם מַרְוִיחִין, וּבְמָקוֹם אַחֵר

לְהֶפֶךְ רַק מַפְסִידִים, וּמֵחֲמַת זֶה אִחוּר הַפַּרְנָסָה, מֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב שֶׁפַע פַּרְנָסָתוֹ, עַל־כֵּן עוֹלָה דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה עַל לִבּוֹ, וְדוֹאֵג מַה יֹּאכַל לְמָחָר, וּמֵחֲמַת זֶה הוּא רוֹדֵף אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְסוֹף כָּל סוֹף אֵינוֹ מַשִּׂיג פַּרְנָסָתוֹ, כִּי אִם כְּשֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ וּזְמַנּוֹ. וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל אֱמִתִּי, וְהָיָה מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁצְּרִיכִים לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא זְמַנּוֹ וְעִתּוֹ, לֹא הָיָה רָץ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ כָּל־כָּךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּעִתּוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, כִּי הַהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם אֵיזוֹ עֲבוֹדָה קַלָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי רְאֵה) עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים טו, יח): "וּבֵרַכְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ בְּזֶה הָעוֹלָם פַּרְנָסָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֵּלִים. וְעַל־כֵּן מֻכְרָחִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשִׂין כֵּלִים וְצִנּוֹרוֹת לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין הָעֵסֶק עִקָּר כְּלָל, כִּי עִקַּר הַפַּרְנָסָה הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית לְבַד, כִּי אֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ בַּמֶּה מִשְׁתַּכֵּר. וְעַל־כֵּן אָסוּר לָאָדָם לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְלִרְדֹּף אַחַר פַּרְנָסָה בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בָּזֶה לְבַד, כִּי אַדְרַבָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַעֵט פַּרְנָסָתוֹ, כִּי

כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ (בְּרָכוֹת סד.); כִּי אֵין צֹרֶךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן וְעֵסֶק, רַק לָצֵאת יְדֵי מִצְוַת עֲשׂיַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה כְּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל הַהַשְׁפָּעָה, וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה יוֹצֵא בָּזֶה. וְזֶהוּ "וּבֵרַכְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", הַיְנוּ בְּכָל מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ דָּבָר קַל וְקָטָן כְּבָר יְבָרֶכְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה בְּחוּשׁ בְּרֹב בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהֵם רָצִים וְרוֹדְפִים מְאֹד אַחַר הַפַּרְנָסָה כַּמָּה זְמַנִּים, וְאֵין עוֹלֶה בְּיָדָם שׁוּם רֶוַח, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם, וְאַחַר־כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּמַזְמִין לָהֶם פַּרְנָסָה, וְלִפְעָמִים אֲפִלּוּ עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה בְּסִבָּה קַלָּה מְאֹד, שֶׁהוּא כִּמְעַט בְּלִי שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע. וְכָל הָעוֹלָם מָלֵא מִמַּעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלֶּה, שֶׁהֵם שְׂכִיחִים מְאֹד בָּעוֹלָם, כִּמְעַט בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל, וְהָיָה סוֹמֵךְ עַצְמוֹ בִּתְחִלָּה עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל, לֹא הָיָה צָרִיךְ כְּלָל לִיגִיעוֹת הָאֵלּוּ שֶׁהָיוּ לוֹ בְּחִנָּם, וּכְשֶׁהָיָה מַגִּיעַ הַזְּמַן, הָיָה מַזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַפַּרְנָסָה בְּסִבָּה קַלָּה. וְלֹא דַי שֶׁאֵינוֹ מַרְוִיחַ כְּלָל עַל־יְדֵי דַּאֲגָתוֹ וְעַצְבוּתוֹ וִיגִיעָתוֹ

וְטִרְחוֹתָיו הָרַבּוֹת וְהָעֲצוּמוֹת שֶׁלּוֹ, אַדְרַבָּה הוּא מַפְסִיד שֶׁפַּע פַּרְנָסָתוֹ הָרַבָּה, כִּי שָׁם לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם יֵשׁ רַק אוֹר רוּחָנִי, עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים כְּלָל, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, רַק שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם הַהֶכְרֵחַ שֶׁהַפַּרְנָסָה תִּתְלַבֵּשׁ בְּמָקוֹם וּבִזְמַן, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כְּלִי, שֶׁיּוּכַל הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִלְּמַעְלָה, נִתְקַשֵּׁר הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם אֶל לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, אֲזַי יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, כִּי הוּא מְקֻשָּׁר לְשֹׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה, עַל־יְדֵי אֱמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל רַק אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל כְּשֶׁהוּא רָץ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת וּבִטְרָחוֹת גְּדוֹלוֹת, הוּא נִמְשָׁךְ וְנִתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וּמַפְרִיד בֵּין הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם וּבֵין לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵק מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת, וְעַל־כֵּן קָשֶׁה לוֹ לִמְצֹא פַּרְנָסָתוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ מְעַט פַּרְנָסָתוֹ, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד, כִּי הוּא נִמְשָׁךְ יוֹתֵר אַחַר הַצְּמְצוּם, אַחַר הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, עַל־יְדֵי פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעָה בְּיוֹתֵר,

וְעַל־כֵּן פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעָה בְּיוֹתֵר, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת מָקוֹם וּזְמַן, וְסוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת שֶׁזֶּה, הַצַּעַר הֲכִי קָשֶׁה לָאָדָם. וְזֶהוּ ״כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחֲקָתוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו״ (בְּרָכוֹת סד.); כִּי כָּל מַה שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַזְּמַן בְּיוֹתֵר, וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הוּא נִתְאַחֵז וְנִתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר בִּבְחִינַת זְמַן וּמָקוֹם, וְנִתְרַחֵק יוֹתֵר מִבְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵק מִשֹּׂרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת, וְעַל־כֵּן הַשָּׁעָה דּוֹחֲקָתוֹ. ״הַשָּׁעָה׳ דַּיְקָא, מֵחֲמַת שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת שָׁעָה וּזְמַן, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ דֹּחַק יוֹתֵר, כִּי נִתְרַחֲקָה פַּרְנָסָתוֹ לִזְמַן רָחוֹק וּלְמָקוֹם רָחוֹק בְּיוֹתֵר, עַל יְדֵי שֶׁרָדַף בְּמָקוֹם וּבִזְמַן יוֹתֵר, עַל־כֵּן פַּרְנָסָתוֹ נִתְלַבְּשָׁה בְּמָקוֹם וּבִזְמַן בְּיוֹתֵר; דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי יְגִיעוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁנּוֹסֵעַ לִמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים, וְטוֹרֵחַ וְיָגֵעַ עַד מְאֹד, אֲבָל ״הַנִּדְחֶה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה״, וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁיָּבוֹא זְמַנּוֹ — תָּבוֹא פַּרְנָסָתוֹ מִמֵּילָא בְּסִבָּה קַלָּה, אֲזַי הוּא מְקֻשָּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־כֵּן ״הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו״, כִּי זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְמַעֵט הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְשׁוֹלֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתוֹ בִּזְמַן מוּעָט וּבְקִרוּב מָקוֹם, כִּי הוּא סָמוּךְ

וּמְקֻשָּׁר לִבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בִּשְׁבִיל הַפַּרְנָסָה. כִּי עִקַּר מַה שֶּׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ סִבָּה קַלָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה הוּא, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת צִנּוֹר וּכְלִי לְקַבֵּל בּוֹ הַשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד מִלְּמַעְלָה, וְאִם הָיָה לוֹ בִּטָּחוֹן חָזָק, הָיָה עוֹשֶׂה הַכְּלִי וְהַצִּנּוֹר עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ, כִּי עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן עוֹשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עו); וּכְשֶׁאָדָם בָּטֵל וּמְבֻטָּל בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע שֶׁל פַּרְנָסָה, וּכְבָר אֵינוֹ צָרִיךְ אֶת טוֹבוֹת בְּנֵי־אָדָם.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ! אַל תִּכָּנֵס בְּשׁוּם לְחָצִים, רַק תַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לִבְרֹחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְדַבֵּר וּתְבַקֵּשׁ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָז אַל תִּדְאַג שׁוּם דְּאָגוֹת כְּלָל, וְיִשְׁפַּע עָלֶיךָ שֶׁפַע, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לִדְאֹג דַּאֲגוֹת חִנָּם, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, קַוֵּה אֶל הַוָּיָ״ה תָּמִיד, כִּי הוּא יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת רַגְלְךָ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים הַרְבֵּה הִתְחַזְּקוּת, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים — זֶה מֵעַצְמוֹ, זֶה מֵאִשְׁתּוֹ וְזֶה מִילָדָיו, זֶה מִשְּׁכֵנִים וְזֶה מִקְרוֹבִים, וְעִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא — עַל־יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁצְּרִיכִים לָדַעַת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, וְכָל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַכֹּל לְטוֹבָה (בְּרָכוֹת ס.), אֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵינָנּוּ מְבִינִים, עִם כָּל זֹאת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא רַחֲמִים, שֶׁמְּרַחֵם עָלֵינוּ וְרוֹצֶה רַק בְּטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית, וְזֶה עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יח): "אֶרְחָמְךָ יְיָ"ה חִזְקִי", בָּזֶה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מָלֵא רַחֲמִים וּמְרַחֵם עָלַי — זֶה כָּל חִזְקִי, שֶׁמַּחֲזִיק אוֹתִי בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלַי בַּחַיִּים חִיּוּתִי. וְאִם, אֲהוּבִי, בְּנִי! תְּקַבֵּל אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה, אָז כָּל הַחַיִּים שֶׁלְּךָ כְּבָר יִהְיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, אֲבָל אִם תִּתְעַקֵּשׁ וְלֹא תִּרְצֶה לְקַבֵּל אֶת דְּבָרַי, יִהְיֶה לְךָ מְאֹד קָשֶׁה, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה קָשֶׁה מְאֹד לַעֲבֹר אֶת זֶה

הָעוֹלָם, אֲבָל עִם אֱמוּנָה יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הֲלָכָה ו', אוֹת ג'): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת יְכוֹלִין לַעֲלוֹת לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל; כִּי זֶה יָדוּעַ, אֲשֶׁר בְּכָל עוֹלָם יֵשׁ עֲשָׂרָה תִּקּוּנִים, שֶׁהֵם הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת מִכֶּתֶר עַד מַלְכוּת, וּמַלְכוּת הִיא הַמִּדָּה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁהִיא סוֹד אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וַעֲבוֹדָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הוּא בְּמָה שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מַשִּׂיג וּמֵבִין, וְשָׁם עִקַּר הַנִּסָּיוֹן. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וּלְבַטֵּל שִׂכְלוֹ הַמְגֻשָּׁם, וְלִסְמֹךְ עַל אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ, שֶׁמַּה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין, וְהָיָה צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה, מֵבִין עַתָּה הַדָּבָר בְּשִׂכְלוֹ, רַק שֶׁיֵּשׁ עוֹד דְּבָרִים גְּבוֹהִים יוֹתֵר, שֶׁאֵינוֹ מְבִינָם גַּם עַתָּה, וְצָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאָז מֵבִין גַּם אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּשִׂכְלוֹ, רַק שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בִּידִיעוֹת הַגְּבוֹהוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאֵינוֹ מַשִּׂיגָם עֲדַיִן, וְכֵן מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, כִּי בְּכָל עוֹלָם וּבְכָל דַּרְגָּה יֵשׁ בְּחִינַת הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וֶאֱמוּנָה הִיא הַמִּדָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהֶם, וְאֵצֶל הָאָדָם הִיא מִדָּה רִאשׁוֹנָה

מִמַּטָּה לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם וְהַדַּרְגָּה שֶׁהוּא בָּהּ עַכְשָׁו, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, וְלֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְהַכֹּל בְּחֶשְׁבּוֹן צֶדֶק, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא עַכְשָׁו בְּמַדְרֵגוֹת אֱמוּנָה כְּפִי בְּחִינָתוֹ, וְהוּא חָזָק בִּנְקֻדָּתוֹ מְאֹד מְאֹד, עָלָיו לָדַעַת, שֶׁלְּבַסּוֹף יַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה, כִּי כְּכָל שֶׁהָאָדָם יוֹתֵר חָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא עוֹלֶה לְדַרְגָּה יוֹתֵר גְּבוֹהָה, כִּי כָּל מַדְרֵגָה בֶּאֱמוּנָה כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁמַּתְחִילִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה מִסְּפִירַת הַמַּלְכוּת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים אֶל הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה לְהַשָּׂגַת הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהוּא הִגִּיעַ אֵלָיו, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל שְׁאַר הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עַד הַכֶּתֶר, אַחַר־כָּךְ עוֹלֶה לֶאֱמוּנָה שֶׁבְּעוֹלָם וּבְמַדְרֵגָה הַגְּבוֹהָה יוֹתֵר, שֶׁהִיא הַמַּדְרֵגָה הָאַחֲרוֹנָה, לְמָשָׁל, מֵעוֹלָם הַיְצִירָה, וְהִיא גְּבוֹהָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה וְשֵׂכֶל הָעֶלְיוֹן שֶׁבְּעוֹלָם הַנָּמוּךְ מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, כִּי מַלְכוּת דִּיצִירָה גְּבוֹהָה הַרְבֵּה מִכֶּתֶר דַּעֲשִׂיָּה, כִּי הִיא בְּחִינַת עַתִּיק דַּעֲשִׂיָּה כַּיָּדוּעַ. וְעַל־כֵּן יֵשׁ מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק יוֹתֵר

בֶּאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַשִּׂיג בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתָהּ הַדְּרָגָה, אִם זוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן כַּמָּה יָמִים וְעִתִּים כָּרָאוּי לוֹ לְפִי מַעֲשָׂיו; כִּי עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים וּבִלְבּוּלִים וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וְעִנְיָנוֹ וְשֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְדַלֵּג בְּפַעַם אֶחָת, וּבְפָרָט אִם מַעֲשָׂיו אֵינָם עוֹלִים יָפֶה עַכְשָׁו, וּמַה גַּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָבָר לֹא כָּל־כָּךְ טוֹב, שֶׁנִּכְשַׁל בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁל, וְנָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְכוּ׳, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם וְהַדַּרְגָּה, אָזַי זוֹכֶה לְרָצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת עַתִּיק, בְּחִינַת שֹׁרֶשׁ הַכֶּתֶר שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁעָמַד בּוֹ עַד עַכְשָׁו, שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת מַלְכוּת אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַגְּבוֹהַּ יוֹתֵר, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹ לְהַשִּׂיג גַּם הַשֵּׂכֶל שֶׁבָּעוֹלָם הַגְּבוֹהַּ יוֹתֵר, אָזַי צָרִיךְ לַעֲלוֹת לֶאֱמוּנָה הַגְּבוֹהָה עוֹד יוֹתֵר, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. וְכֵן מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם עַד רֹאשׁ הָאֱמוּנָה, כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע, וְשָׁם עִקַּר הָאֱמוּנָה. נִמְצָא, שֶׁאֱמוּנָה הִיא לְמַטָּה מֵהַשֵּׂכֶל שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם וּמִדַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶד בָּהּ, וְהִיא בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל מֵהָעוֹלָם וְהַדַּרְגָּה הַנְּמוֹכָה מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְהַשָּׂגַת

הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְדַרְגָּה, עַד שֶׁיַּעֲלֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל. אֲבָל עַל זֶה מְנַסִּים אֶת הָאָדָם, לִרְאוֹת אֵיךְ יַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא יִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְשׁוּם דַּרְגָּה בֶּאֱמוּנָה, כִּי אִם כְּשֶׁעוֹמֵד תְּחִלָּה בַּנִּסָּיוֹן, עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין הַדָּבָר בְּשִׂכְלוֹ, וְקָשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסִים בּוֹ סְפֵקוֹת, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ בְּעַקְמוּמְיוּת, וְהוּא מְבַטֵּל שִׂכְלוֹ וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ רוֹאֶה הַדָּבָר בְּעֵינָיו וּמַשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲלוֹת אֶל הַשֵּׂכֶל, עַד שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַשֵּׂכֶל, שֶׁהוּא בְּחִינַת עַתִּיק, בְּחִינַת הָאָרַת הָרָצוֹן, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁבָּעוֹלָם הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר.

וְהַכְּלָל, אֲהוּבִי, בְּנִי! צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁהָעִקָּר לַעֲבֹר עַל הַכֹּל הוּא רַק אֱמוּנָה, כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אֲזַי הוּא תָּמִיד מְקַוֶּה רַק לְטוֹב, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, בִּידִיעוֹת אֵלּוּ הוּא נִצָּל מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְךָ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ; וְלָכֵן כְּשֶׁתִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר עָלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ"; כִּי כָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה שֶׁאֵין רוֹאִים אֶלָּא גַּשְׁמִיּוּת וְחָמְרִיּוּת, טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּבֶאֱמֶת אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן אִם תִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה, תַּעֲבֹר עַל הַכֹּל, וְאַתָּה יָכוֹל לְקַוּוֹת לְטוֹב תָּמִיד, כִּי עַל־יְדֵי אֱמוּנָה נִמְשָׁךְ חֶסֶד.

אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה אֲמִתִּית, אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, כִּי אֱמוּנָה זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, וּבְכָל עוֹלָם וְדַרְגָּה יֵשׁ מַלְכוּת אַחֶרֶת, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה כְּבָר לְהַמְלִיךְ עַל עַצְמוֹ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְזוֹכֶה לְמַלְכוּת דְּמַלְכוּת שֶׁל עֲשִׂיָּה, אָז עוֹלֶה דֶּרֶךְ הַיְסוֹד, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְתַקֵּן אֶת בְּרִיתוֹ, שֶׁזֶּה שְׁלֵמוּת יְחוּד הָאֱמוּנָה, כִּי בְּרִית שֶׁהוּא

יְסוֹד, תָּלוּי בֶּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לא), שֶׁאֱמוּנָה וּבְרִית תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, כט): ״וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ״, כִּי בְּרִית וֶאֱמוּנָה תְּלוּיוֹת זוֹ בָּזוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְנֶצַח וָהוֹד, שֶׁהֵם שְׁנֵי יַרְכִין, שֶׁמִּשָּׁם הָעֲצוֹת, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵצָה כְּבָר אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְעוֹלֶה עַד הַתִּפְאֶרֶת. וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתִּפְאֶרֶת — כְּשֶׁמְּחַבֵּר חֶסֶד וּגְבוּרָה בְּיַחַד, שֶׁאָז עוֹלֶה אֶל הַדַּעַת, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ חָכְמָה וּבִינָה שֶׁהֵם הַמֹּחִין, עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ אֶל הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, וְזוֹ מַדְרֵגָה אַחַת. וְכֵיוָן שֶׁמַּגִּיעַ אֶל הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת שֶׁל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, עָלָיו לְהַתְחִיל עוֹד פַּעַם לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ, עַד שֶׁיַּשִּׂיג עוֹד פַּעַם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, מַלְכוּת דְּמַלְכוּת דִּיצִירָה, וְעוֹד פַּעַם צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ בִּקְדֻשַּׁת וּבְטָהֳרַת הַבְּרִית, שֶׁהוּא בְּיסוֹד, עַד שֶׁזּוֹכֶה לַעֲלוֹת לְתִפְאֶרֶת, וְכֵן מַעְלָה מַעְלָה. וְדָבָר זֶה אֵין לוֹ סוֹף, כִּי כָּל עוֹלָם כָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלֹא שַׁיָּךְ שֶׁהִשִּׂיג כְּבָר אֵיזוֹ מַדְרֵגָה, כִּי בְּכָל פַּעַם שֶׁעוֹלֶה, מִתְגַּלֶּה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל, וְהוּא צָרִיךְ לְהַתְחִיל עוֹד פַּעַם לְהִתְיַגֵּעַ לְהַשִּׂיג אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, לְהַשְׁלִיךְ אֶת שִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְלֵידַע אֲשֶׁר מַלְכוּת הִיא דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהּ כְּלוּם, וְכֵן בְּכָל

פַּעַם. וְאָז, אֲהוּבִי, בְּנִי! אִם תֵּלֵךְ בְּדַרְכְּךָ זוֹ, שֶׁתָּמִיד תֵּדַע אֲשֶׁר תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע, כִּי אֱמוּנָה זֶה בְּלִי שֵׂכֶל וְחָכְמָה, אֶלָּא מוֹרִיק וּמְנַקֶּה אֶת שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ הַמְדֻמָּה, וְיוֹדֵעַ אֶת הָאֱמֶת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד, וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּכָל פַּעַם מֻחָדָשׁ, וּבָזֶה יַחֲזִיק מַעֲמָד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ כְּבָר בְּיָדֶיךָ, וְתָבִין וְתַשְׂכִּיל, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וּבְכָל מַה שֶּׁרַק עוֹבֵר עָלֶיךָ — אַל תִּתְיָאֵשׁ, אֶלָּא "קַוֵּה לְטוֹב", וְאָז טוֹב לְךָ כָּל הַיָּמִים בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

רֶגַע חוֹשְׁבִים

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם,
וְדָבָר זֶה מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת,
וְזוֹכֶה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם חַוַ״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ״ר מוֹהֲרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב זי״ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

רֶגַע חוֹשְׁבִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֶת זֹאת עָלֵינוּ לַחֲקֹק בְּדַעְתֵּנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, כִּי הָאֱמוּנָה — זֶה הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַיַּהֲדוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה"; כָּל הַמִּצְוֹות צְרִיכוֹת לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה. וּכְשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, הוּא מְבֹרָךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת". אֲבָל לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ טְרוּדִים, עֲסוּקִים, עַד שֶׁאֵין לָהֶם אֲפִלּוּ רֶגַע לַחֲשֹׁב הֵיכָן אֲנַחְנוּ, מֵאַיִן בָּאנוּ, לְאָן אָנוּ הוֹלְכִים?! וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**" מַה תַּפְקִידֵנוּ בַּחַיִּים?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ

זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): לָמָּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? הֲלֹא אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁכֻּלָּן בָּאוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְיָרְדוּ אֶל זֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הִתְלַבְּשׁוּ בְּגוּף גַּשְׁמִי וְחָמְרִי עָב וְגַס, הַמָּלֵא שֶׁקֶר, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, הַמָּלֵא שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, הַמָּלֵא שְׁחִיתוּת, הַמָּלֵא עָוֶל, וְשׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי — מַה קּוֹרֶה פֹּה?! מִי מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם?! אֵין לָאָדָם רֶגַע לַחֲשֹׁב — הַאִם בִּשְׁבִיל זֶה יָרְדָה נִשְׁמָתִי מֵרוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים, מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, שֶׁהָיְתָה שָׁם, וְזָכְתָה לַחֲזוֹת בִּנעַם הֲוָיָ״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, וְעַכְשָׁו אֲנִי נִמְצָא פֹּה בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְחוֹשֵׁב רַק דִּמְיוֹנוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מִסְתַּכֵּל עַל כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; אֲנִי נִמְצָא בְּכַעַס וּרְצִיחָה, עַצְבָנִי, מוֹצִיא עֲצַבַּי עַל זוּלָתִי, מְדַבֵּר כָּל דָּבָר אָסוּר: לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, מְרַכֵּל מִזֶּה עַל זֶה וּמִזֶּה עַל זֶה, עוֹשֶׂה הֶבָלִים, שׂוֹנֵא אֶת הַזּוּלַת, רָב עִם כָּל אֶחָד, מַה קּוֹרֶה פֹּה?! בִּשְׁבִיל זֶה יָרְדָה נִשְׁמָתִי לְזֶה הָעוֹלָם?! ״רֶגַע חוֹשְׁבִים״! מַה זֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת?!

מָה אָנוּ עוֹשִׂים פֹּה?! הָאֵינֶנּוּ רוֹאִים אֶת הַשְׁחִיתוּת שֶׁקּוֹרֵית פֹּה, אֲשֶׁר ׳כָּל דְּאַלִּים גְּבַר׳?! אֶת הַגְּזָעָנוּת הָאֲרוּרָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי מֵאֵיזוֹ סִבָּה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה, אֲשֶׁר שִׁנְאָה זֶה אֲבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה, וּמְקוֹרָהּ בַּסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם בְּעַצְמוֹ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳. וְאָנוּ נִמְצָאִים פֹּה בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא זֵהָמָה שֶׁל נְאוּף, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר כְּבִישׁ בְּלֹא לְהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, שׁוֹמְעִים כָּל מִינֵי נִבּוּל פֶּה וּשְׁקָרִים, כָּל מִינֵי הֲסָתוֹת, אָנוּ עֲצוּבִים בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, כָּל אֶחָד מִצָּרוֹתָיו, וּמְלֵאֵי רֹגֶז וּמַכְאוֹבוֹת, מוֹצִיאִים אֶת הַכַּעַס עַל הַזּוּלַת, מְדַבְּרִים רַע, עוֹשִׂים רַע, מַה זֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת?! מָה אָנוּ עוֹשִׂים פֹּה?! מַהִי הַתַּכְלִית אַחַר כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, וְלָמָּה הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵין לוֹ ״רֶגַע חוֹשְׁבִים״ מַה הַתַּכְלִית מֵהַכֹּל. וְלָמָּה אֵין יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי הוּא שָׁרוּי בְּעַצְבוּת וּבְדָכָאוֹן. כִּי הַשִּׂמְחָה מְיַשֶּׁבֶת אֶת הַדַּעַת. אִם הָיִינוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, הָיִינוּ זוֹכִים לְיִשּׁוּב הַדַּעַת, וְרוֹאִים וּמְבִינִים וּמַשְׂכִּילִים מַה אָנוּ עוֹשִׂים בְּזֶה הָעוֹלָם. אֲבָל בַּמֶּה יֵשׁ לָנוּ לְשִׂמֹּחַ, הַחֲסֵרוֹת צָרוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם?! הֲלֹא אֵין אָדָם שֶׁלֹּא תַּעֲבֹרְנָה עָלָיו צָרוֹת — זֶה מֵעַצְמוֹ, זֶה מֵאִשְׁתּוֹ, זֶה

מִילָדָיו, זֶה מֵהַשְׁכֵּנִים — קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, זֶה מֵהַמַּעֲבִיד וְכוּ׳, וּשְׁאָר יִסּוּרִים, וּבַמֶּה יֵּשׁ לְשָׁמֵחַ?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: עִקַּר הַשִּׂמְחָה שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לְשָׂמֵחַ בְּדָבָר אֶחָד: ״שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי״. וְזֶה לֹא תָּלוּי בַּבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ, כָּל דָּבָר תָּלוּי בִּבְחִירָתֵנוּ — כֵּן לִהְיוֹת צַדִּיק, לֹא לִהְיוֹת צַדִּיק, כֵּן לִהְיוֹת מְקֻבָּל אוֹ לָאו, כֵּן לִהְיוֹת לַמְדָן אוֹ לָאו וְכוּ׳. אֲבָל בָּזֶה שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וַאֲנַחְנוּ יְהוּדִים, וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, זוֹ הַשִּׂמְחָה הָעוֹלָה עַל כָּל הַשְּׂמָחוֹת. וְאִם יְהוּדִי יִשְׂמַח בְּכָל יוֹם רַק עִם נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת שֶׁבּוֹ, זֶה יַחְדִּיר בּוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, ״רֶגַע חוֹשְׁבִים״ — מָה אִתָּנוּ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, הַאִם אֲנַחְנוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה בְּכָל יוֹם?! הַאִם אָנוּ הוֹלְכִים לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם?! הַאִם אָנוּ מְקַיְּמִים מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ?! בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁיְּהוּדִי מַתְחִיל לִשְׂמֹחַ עִם נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת שֶׁבּוֹ, שֶׁהוּא יְהוּדִי וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, זוֹ הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. כִּי נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי, זֶה עֶצֶם הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, עֶצֶם הָאֱלֹקוּת. וְזֶה אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא; וְזוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ. וּמֶה הָיִינוּ עוֹשִׂים, אִם הָיִינוּ נִבְרָאִים סִינִים, אַפְרִיקָנִים, תָּאִילַנְדִים אוֹ אַנְגְּלִים וְכוּ׳,

וְכַדּוֹמֶה כִּשְׁאָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָרוֹצְחִים הַמִּתְעָבִים, שֶׁהָרְגוּ וְשָׁחֲטוּ וְחָנְקוּ וְשָׂרְפוּ אֶת אָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, בְּלִי שׁוּם רֶגֶשׁ וְרַחֲמָנוּת, אֲנָשִׁים, נָשִׁים וָטַף חַפִּים מִפֶּשַׁע. וּבָרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ "שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי", וְנִבְרֵאנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. וְאַף שֶׁאֵין לָנוּ כְּלוּם, אֲבָל יֵשׁ לָנוּ נְקֻדַּת הַיַּהֲדוּת. וְלָכֵן צְרִיכִים לְיַקֵּר וּלְכַבֵּד כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא בְּנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם"; וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת סז.): יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם. וְאַף שֶׁעַתָּה נִתְקַיֵּם: 'שִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ', נֶחֱלַף בֶּן הַמֶּלֶךְ עִם בֶּן הַשִּׁפְחָה (בַּמּוּבָא סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה יא), עַד שֶׁמִּסְכִּין בֶּן הַמֶּלֶךְ, מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ, מַשְׁלִיכִים וּמְבַזִּים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, וּבֶן הַשִּׁפְחָה הוּא לְמַעְלָה וְכוּ', אֲבָל זוֹ רַק אֲחִיזַת עֵינַיִם, מְנַסִּים אוֹתָנוּ לִרְאוֹת אִם נַחֲזִיק מַעֲמָד. וְהִנֵּה אַלְפַּיִם שָׁנָה עָבְרוּ, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת מָרָה מְאֹד, אֲבָל עָמְדוּ בַּנִּסָּיוֹן. זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל הוֹרְגִים, שׁוֹרְפִים, חוֹנְקִים, צוֹלְבִים יְהוּדִים בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יְהוּדִים אֵינָם מִתְיָאֲשִׁים, אַחַר כָּל הַגֵּרוּשִׁים שֶׁקָּרוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל, בַּר

מִינָן, אַחַר כָּל הַהֲרִיגוֹת וְהָרְצִיחוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל. כֻּלָּם עָשׂוּ לְעַצְמָם חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ וְאָמְרוּ: "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**" — הֲרֵי אֲנַחְנוּ יְהוּדִים, וְהֻחֲלוּ מֻחְדָּשׁ לִבְנוֹת מִקְוָאוֹת, בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, הָלְכוּ בַּמַּחְתֶּרֶת הָעִקָּר לִשְׁמֹר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, נָשִׁים הָלְכוּ בְּכִסּוּי רֹאשׁ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ הֲכִי גְּדוֹלָה, אַף שֶׁלָּעַגוּ לָהֶן וְכוּ', כִּי זוֹ הָיְתָה גַּאֲוָתָן, שֶׁהֵן יְהוּדִיּוֹת מַאֲמִינוֹת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן יְהוּדִים בָּנוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת לִתְפִלָּה וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת לְתוֹרָה, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה לְבָנִים וּבָתֵּי־סֵפֶר לְבָנוֹת, לִלְמֹד עִמָּהֶם תּוֹרָה וֶאֱמוּנָה, יִרְאַת שָׁמַיִם וּצְנִיעוּת, בָּנוּ יְשִׁיבוֹת לְבַחוּרִים וְכוּ' וְכוּ', וְהַתּוֹרָה נִמְשְׁכָה מִדּוֹר דּוֹר, וְעַם יִשְׂרָאֵל עָמְדוּ בַּנִּסָּיוֹן.

וְהִנֵּה עַכְשָׁו גָּבְרוּ הַנִּסְיוֹנוֹת, עַד שֶׁבְּמוֹ עֵינֵינוּ אָנוּ רוֹאִים, שֶׁהָעֶרֶב־רַב מִתְפַּשְּׁטִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְכָתוּב בַּזֹּהַר, שֶׁבְּסוֹף הַגָּלוּת יִהְיֶה הַנִּסָּיוֹן הֲכִי קָשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן קכו), שֶׁקֹּדֶם שֶׁתָּבֹא הַגְּאֻלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל, לֹא צָדִיק אֶחָד יִהְיֶה, שֶׁיִּצְעַק עַל אֱמוּנָה, וְיַכְרִיז וִיפָרְסֵם לְעַם יִשְׂרָאֵל: "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**" — הֵיכָן אֲנַחְנוּ?! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא! בֹּאוּ נַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! אַיֵּה הֵיכָן דַּעְתֵּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ?! הֶחֱזַקְנוּ מַעֲמָד עַד עַכְשָׁו, וְדַיְקָא כְּשֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים כְּבָר לְהִגָּאֵל, אֲזַי נִתְפַּעֵל מֵהֶעֱרֶב־רַב שֶׁרוֹצִים לִמְחֹק אֶת שֵׁם ה׳ לְגַמְרֵי?! חֲפֵצִים שֶׁלֹּא לְדַבֵּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, שֶׁלֹּא לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, רוֹצִים לַעֲשׂוֹתָהּ יוֹם חוֹל לְגַמְרֵי, אֵין יוֹתֵר שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. הֵיכָן אֲנַחְנוּ?! הֵיכָן שִׂכְלֵנוּ?! דַּיְקָא בִּרְגָעִים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים מוּכָנִים לַגְּאֻלָּה, פִּתְאֹם אָנוּ שׁוֹכְחִים מִי אֲנַחְנוּ?! הֲלֹא אָנוּ יְהוּדִים, הָעָם הַנִּבְחָר! מִמִּי יֵשׁ לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ?! מֵהֶעֱרֶב־רַב?! מַה יֵּשׁ לָנוּ אִתָּם?! זוֹ גָּלוּת כְּכָל הַגָּלֻיּוֹת. מִי דִּמָּה וּמִי צִפָּה שֶׁזּוֹ תִּהְיֶה גְּאֻלָּתָן וִישׁוּעָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּלְיוֹן וָחֵצִי יְלָדִים אֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶּה ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״, שֶׁיְּמַלְאוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ עִם בְּשַׂר הַחֲזִיר, הַשְּׁפַנִּים, הַחֲמוֹר וְהַגָּמָל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בְּשַׂר פִּגּוּלִים, טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, יְפַטְּמוּ בָּהֶם אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, יִהְיוּ ׳רַע־בָּנִים׳, שֶׁיּוֹלִיכוּ שׁוֹלָל אֶת הָעָם?! מִי חָלַם עַל דָּבָר כָּזֶה?! וְעוֹד יֵרְצוּ לוֹמַר לָנוּ, שֶׁזּוֹ אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה, אוֹי לְעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת, וְאוֹי לְאָזְנַיִם שֶׁכָּךְ שׁוֹמְעוֹת, אֵיךְ מַעֲבִירִים עַל הַדַּת מִלְיוֹנִים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מֵאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים שֶׁיִּהְיוּ צוֹעֲקִים לְעַם יִשְׂרָאֵל: תִּתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה, תְּיַשְּׁבוּ אֶת דַּעְתְּכֶם, הֵיכָן אַתֶּם נִמְצָאִים?! כִּי בֶּאֱמֶת חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט שִׁמּוֹת רעד): בְּחֹסֶר כֹּל — בְּלֹא דֵּעָה. מַה נִּקְרָא אָדָם מְחֻסָּר כֹּל? כְּשֶׁאֵין לוֹ דַּעַת. זוֹ הַצָּרָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָרִים מא.): דַּעַת קָנִיתָ — מֶה חָסַרְתָּ, דַּעַת חָסַרְתָּ — מַה קָּנִיתָ?! בְּאֵיזוֹ דַּעַת מְדֻבָּר? ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ״ (דְּבָרִים ד, לה); אֶת זֹאת צְרִיכִים לַחֲקֹק הֵיטֵב בְּדַעְתֵּנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (נְדָרִים מא) אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת, מִי נִקְרָא עָנִי? מִי שֶׁאֵין לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת, אֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵין לוֹ הָאֹמֶץ לוֹמַר לְעַצְמוֹ: ״**רֶגַע חוֹשְׁבִים**״, הֲלֹא אָנוּ יְהוּדִים שֶׁעָבַרְנוּ אַלְפַּיִם שָׁנָה כָּל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת מִכָּל הַגּוֹיִים, אֵין אַף אֻמָּה וְלָשׁוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ חֵלֶק בִּשְׁפִיכַת דָּם יְהוּדִי, וְהֶחֱזַקְנוּ מַעֲמָד וְנַחֲזִיק מַעֲמָד, וּפִתְאֹם אָנוּ שׁוֹכְחִים מִי אָנוּ?! אֵין לָנוּ יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵין לָנוּ דַּעַת וְשֵׂכֶל לוֹמַר לְעַצְמֵנוּ: ״**רֶגַע חוֹשְׁבִים**״, רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים?! מַה קּוֹרֶה עִמָּנוּ?! וּמַדּוּעַ? כִּי הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם נִמְצָא עַכְשָׁו פָּתוּחַ, וּמַעֲלִים וּמַסְתִּיר

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. מֵסִית וּמַדִּיחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ. יֵשׁ גִּזְעָנוּת אֲרוּרָה, שֶׁאֵלּוּ שׂוֹנְאִים אֶת אֵלּוּ, שֶׁזֶּהוּ חֻרְבַּן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לג.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה, כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו; מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל — כְּאִלּוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה בְּיָמָיו. כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן ב׳): כְּשֵׁם שֶׁהַשֶּׁמֶן מֵאִיר, כָּךְ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם; וְכֵן אוֹמְרִים (שָׁם): מֵהֵיכָן נִבְרֵאת הָאוֹרָה? מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; נִמְצָא, שֶׁהָאוֹר וְהַדַּעַת בָּאִים מִבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז): הֶעָבָר אַיִן — כְּבָר נֶחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, נֶחֱרַב הַמּוֹחַ וְהַדַּעַת שֶׁלָּנוּ, אִבַּדְנוּ אֶת הַשֵּׂכֶל, שָׁכַחְנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, חָשַׁבְנוּ שֶׁנִּגְאַלְנוּ, וְעַתָּה אָנוּ מַתְחִילִים לִתְפֹּס בְּאֵיזוֹ גָּלוּת אָנוּ נִמְצָאִים, בְּגָלוּת עֵרֶב־רַב, שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַגְּרוּעָה בְּיוֹתֵר שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֵי פַּעַם מֵאָז שֶׁהָלְכוּ בַּגָּלוּת הַמָּרָה וְהָאֲרֻכָּה. וְצָרִיךְ לֵידַע שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת קֹדֶם הַגְּאֻלָּה, שֶׁיְּדַבְּרוּ פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, בְּלִי שׁוּם בוּשָׁה, יִרְצוּ לַעֲקֹר מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֶת זֶכֶר הַיַּהֲדוּת, לֹא יְחַנְּכוּ אֶת הַיְלָדִים לְ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוַ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוַ״ה אֶחָד״, אֲשֶׁר

עִם פָּסוּק זֶה נִכְנַסְנוּ בְּתָאֵי הַגַּז, עִם פָּסוּק זֶה נִשְׁלַכְנוּ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, עִם פָּסוּק זֶה נִזְרַקְנוּ לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, וּבְדִיּוּק עַתָּה אִבַּדְנוּ הַכֹּל?! וְהָרְאָיָה, שֶׁהַהֶסְתּוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי — זֶה אָיֹם וְנוֹרָא. וְזֶה מַה שֶּׁגּוֹרֵם לָנוּ אֶת הַגָּלוּת הָאֲרֻכָּה.

וְלָכֵן אִם רְצוֹנֵנוּ לְהִגָּאֵל, הַהֶכְרֵחַ לָנוּ אַחַת וּלְתָמִיד לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, אֶת הַגִּזְעָנוּת שֶׁאַף עֵדָה לֹא יְכוֹלָה לְסִבֹּל עֵדָה שְׁנִיָּה, עַל מִי נַעֲבֹד?! הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. הַאֵינְכֶם יוֹדְעִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים, זֶה אֲחִיזַת עֵינַיִם?! הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, וְהַכֹּל לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. אֶלָּא אָנוּ כָּל־כָּךְ רְגִילִים לְהִסְתַּכֵּל בִּשְׁטִיּוֹת, לִקְרֹא הֲבָלִים, לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרֵי סְרָק, שֶׁזֶּה כְּלַל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, הִכְנַסְנוּ עַצְמֵנוּ כָּל־כָּךְ בְּטֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, עַד שֶׁשָּׂכַחְנוּ לְגַמְרֵי מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחוֹשְׁבִים שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹתֵר חָצוּף, יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר כֹּחַ, וְיָכוֹל לְהַשְׁפִּיל אֶת הַשֵּׁנִי. שׂוֹכְחִים שֶׁיֵּשׁ פֹּה יַד הַוָּיָ״ה.

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ.
וְאִם הָיִינוּ יוֹדְעִים אֶת זֹאת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הָיְתָה לָנוּ?!
הָיִינוּ שְׂמֵחִים וְרוֹקְדִים כָּל הַיּוֹם, שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי.
בָּרוּךְ הַשֵּׁם יְהוּדִים אֵינָם רוֹצְחִים בְּדָם קַר, יְהוּדִים
שֶׁעָמְדוּ רַגְלֵיהֶם עַל הַר סִינַי לֹא יִרְצְחוּ גְּבָרִים, נָשִׁים
וִילָדִים חַפִּים מִפֶּשַׁע, יְהוּדִים הֵם רַחֲמָנִים בְּנֵי
רַחֲמָנִים, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בֵּיצָה לב:): כָּל הַמְרַחֵם עַל
הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל
מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינֶנּוּ מִזַּרְעוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ; וְזֹאת אָנוּ יְכוֹלִים לָדַעַת בַּדּוֹר
הַזֶּה — מִיהוּ יְהוּדִי וּמִי לָאו?! בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן, מֶשֶׁךְ
הַדּוֹרוֹת, שֶׁגָּלִינוּ תְּקוּפָה כָּל־כָּךְ אֲרֻכָּה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם
אֵי מִי לֹא הִתְעָרְבָה מִשְׁפַּחְתּוֹ עִם גּוֹיִים, שׁוֹנְאֵי
יִשְׂרָאֵל, וּמַה הַסִּימָן שֶׁאָנוּ יְהוּדִים טְהוֹרִים? אִם אָנוּ
אוֹהֲבִים אֶת כָּל יְהוּדִי, וְהוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים לֶאֱהֹב
יְהוּדִי שֵׁנִי, אֵין אֶצְלֵנוּ גִּזְעָנוּת, זֶה סִימָן שֶׁאָנוּ יְהוּדִים
טְהוֹרִים, אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, רוֹאִים אֶחָד רוֹצֵחַ,
מִתְאַכְזֵר לַשֵּׁנִי, מִתְעַלֵּל בּוֹ, עוֹשֶׂה צְחוֹק מִמֶּנּוּ, יִהְיֶה
מִי שֶׁיִּהְיֶה, הוּא אֵינֶנּוּ יְהוּדִי. שׁוֹאֲלִים מִיהוּ יְהוּדִי?
מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וְעוֹזֵר לַזּוּלַת, אוֹהֵב אֶת
חֲבֵרוֹ, סִימָן שֶׁרַגְלָיו עָמְדוּ עַל הַר סִינַי, וְהוּא קִבֵּל
אֶת הַתּוֹרָה. וּמִי שֶׁשּׂוֹנֵא אֶת הַזּוּלַת, מִתְעַלֵּל בַּזּוּלַת,

בְּיָדוֹעַ שֶׁאֵינֶנּוּ יְהוּדִי, וְרַגְלָיו לֹא עָמְדוּ עַל הַר סִינַי.

וַאֲנִי יוֹדֵעַ שְׁמֹאד חָרִיף לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, אַךְ לְדַאֲבוֹנֵנוּ, הִגַּעְנוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁהַשִּׂנְאָה שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת זוּלָתוֹ, הוֹרֶסֶת אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, עַד שֶׁאֵין לָנוּ הָאֹמֶץ לוֹמַר לְעַצְמֵנוּ: "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**" מִי אֲנַחְנוּ, מָה אֲנַחְנוּ, מַה תַּכְלִיתֵנוּ? ! וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁיְּהוּדִי צָרִיךְ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ לִשְׁמֹחַ שֶׁהוּא יְהוּדִי, וְהַשִּׂמְחָה הַזּוֹ עוֹלָה עַל כָּל הַשִּׂמָחוֹת, שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק מֵחֵלֶק הַגּוֹיִים. וּבְוַדַּאי הָעֵרֶב־רַב אֵינָם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ אֶת זֹאת, כִּי אֶצְלָם הָעִקָּר — נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל, אַךְ הָיֹה לֹא תִהְיֶה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן טז:): מַה כּוֹשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, כָּךְ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים מִכָּל הָעַמִּים; יְהוּדִי קָדוֹשׁ וְטָהוֹר, אֵין יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹתוֹ, הוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּשְׁפִּילוּהוּ וְיַעֲקְרוּהוּ מֵהַיַּהֲדוּת, לְבַסּוֹף יַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כַּשֶּׁמֶן הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה תָּמִיד לְמַעְלָה, אֲפִלּוּ שֶׁשּׁוֹפְכִים עָלָיו לִכְלוּךְ וָזֶבֶל, הַשֶּׁמֶן צָף וְעוֹלֶה. כְּמוֹ־כֵן יִשְׂרָאֵל כַּמָּה שֶׁמַּשְׁפִּילִים אוֹתָם וְגוֹזְלִים מֵהֶם אֶת הַיַּהֲדוּת וְהַמִּצְווֹת, לְבַסּוֹף יָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט מִשְׁלֵי תתקנג): "וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד" — מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת יָפָה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת יָפָה, שֵׂכֶל

מְיֻשָּׁב, הוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, שֶׁהוּא יְהוּדִי גֵּאֶה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל "כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים" — זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ קְצָרָה. וְכֵן "וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד" — זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ רְחָבָה; אָנוּ צְרִיכִים גַּדְלוּת הַמֹּחִין, לִשְׂמֹחַ שֶׁאֲנַחְנוּ יְהוּדִים, זוֹ הַגַּאֲוָה שֶׁלָּנוּ, זֶה הַגָּאוֹן שֶׁלָּנוּ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, מֶה עָשָׂה אוֹתָנוּ לְעַם? הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּהַר סִינַי, וּבְלִי הַתּוֹרָה אֵינֶנּוּ עַם, אֵין דָּבָר כָּזֶה לְאֻמִּיּוֹת. בְּוַדַּאי אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ כַּדָּבָר הַזֶּה: הַהוּא טוּרְקִי, הַהוּא צָרְפָתִי, הַהוּא אַנְגְּלִי וְכוּ׳, אֲבָל יְהוּדִי הוּא רַק מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְקִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי וּמְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, מִי שֶׁחַי עַל־פִּי חֻקֵּי הַתּוֹרָה, מִי שֶׁמַּטֶּה אָזֶן לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִקַּבֵּל עַל עַצְמֵנוּ יִשּׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי, וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ: "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**" — הֵיכָן אָנוּ?! מָה אִתָּנוּ?! אָנוּ נִמְצָאִים עַתָּה בִּימֵי צַעַר, שֶׁנִּשְׁפַּךְ דָּמָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵין חֻרְבָּן גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁמְּחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת, אוֹכְלִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְשׁוֹנְאִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, זֶה

גּוֹרֵם לָנוּ עַכְשָׁו אֶת כָּל הַצָּרוֹת, אִם אָנוּ רוֹצִים לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ גָּדוֹל — מָה אִתָּנוּ, וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ: "רֶגַע **חוֹשְׁבִים**": מִי אֲנַחְנוּ, וּלְשֵׁם אֵיזוֹ תַּכְלִית אָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם?! אָז נָבוֹא לְיִשּׁוּב הַדַּעַת שֶׁאָנוּ יְהוּדִים, קִבַּלְנוּ תּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְעָלֵינוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות וְלֶאֱהֹב אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְלִרְאוֹת בְּגִלּוּי שְׁכִינָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב כֶּאֱמוּנָה. רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן לג): אֱצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה הוּא דָּבָר פָּשׁוּט וְקָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָעִקָּר אֱמוּנָה; כִּי בֶּאֱמֶת אִם אָדָם זוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הֵם רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וְאָז הוּא מִסְכֵּן, אֵין לוֹ שֵׂכֶל וְדַעַת. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן יט): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה — נִתְחַכֵּם; כִּי הָאֱמוּנָה מַכְנִיסָה בָּאָדָם שֵׂכֶל וְחָכְמָה. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאֱמוּנוֹת הָעוֹלָם

מְקַנְּאִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל, הֵם יוֹדְעִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם בַּעֲלֵי בִּינָה וָדַעַת, וּמִסְתַּכְּלִים תָּמִיד עַל יְהוּדִי שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵאִתָּם. וְלָכֵן הֵם שׂוֹנְאִים מְאֹד מְאֹד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת, שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם יַשְׁלִימוּ אִתָּנוּ אֵי פַּעַם. אִם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי אָמַר: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י) — כָּךְ הוּא זֶה, וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פט): מֵאָז שֶׁעָמְדוּ רַגְלֵי עַם יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵהָאֻמּוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְגָּאוֹת שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, קִיַּמְנוּ אֶת הַמִּצְווֹת, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ, וְנָפַלְנוּ בַּמֶּה שֶׁנָּפַלְנוּ, עֲדַיִן יְכוֹלִים לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, כִּי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיָּשׁוּבוּ אֵלָיו, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל הַכֹּל. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְךָ עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ; כִּי מַה זֶּה חֵטְא וְעָוֹן, בַּר מִינָן? שֶׁאָדָם שׁוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה

כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כִּי בְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ תּוֹרָה וַהֲלָכָה, וְאֵין פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹרָה; יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְדוֹמֵם, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְצוֹמֵחַ, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְחַי, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְמְדַבֵּר. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (ח״ג עג.): קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא חַד הוּא; הַתּוֹרָה מְקַשֶּׁרֶת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אָנוּ מְצֻוִּים לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, וְלִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבְלִי הַתּוֹרָה אֵינֶנּוּ עַם.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְיַשֵּׁב הֵיטֵב, וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ: **״רֶגַע חוֹשְׁבִים״** מָה אָנוּ עוֹשִׂים פֹּה בָּזֶה הָעוֹלָם, אִם לֹא לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בֹּא מב.), שֶׁתַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר עִמָּנוּ יַחַד, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵלּוּ כְּלַל הַמִּצְוֹות,

שֶׁנִּזְכֶּה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה מַפְרִיד אוֹתָנוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְאַף שֶׁהָעֵרֶב־רַב עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לְבוֹלְלֵנוּ בֵּין הַגּוֹיִים, וְאוֹמְרִים: "נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל", אֲבָל לֹא יוֹעִיל לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כג, ט): "הֵן עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִים לֹא יִתְחַשָּׁב"; לֹא יְכוֹלִים לְעָרֵב אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאֻמּוֹת. וְאַף שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁלְּצַעֲרֵנוּ הָרַב, בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת הִתְבּוֹלְלוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְגַם מִלְיוֹנִים מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִרְחִיקוּ אוֹתָם מִלְּמוּד תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, אֲבָל לְבַסּוֹף כֻּלָּם יַחְזְרוּ אֶל שָׁרְשָׁם, כֻּלָּם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְכֻלָּם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל נִדְמֶה כַּשֶּׁמֶן, וּכְמוֹ שֶׁמֶן, כְּכָל שֶׁיִּשְׁפְּכוּ עָלָיו כָּל מִינֵי מַשְׁקִים שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל מִינֵי זֶבֶל שֶׁבָּעוֹלָם, הַשֶּׁמֶן צָף לְמַעְלָה, כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל מַה שֶּׁיַּרְחִיקוּ אוֹתָם מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּכָל שֶׁיְּנַתְּקוּ אוֹתָם מִצִּוּר מַחְצַבְתָּם, לְבַסּוֹף יַעֲלוּ חֲזָרָה מַעְלָה מַעְלָה. וּלְזֶה אָנוּ עֵדִים, שֶׁאַף שֶׁהָעֵרֶב־רַב עָקְרוּ מִלְיוֹנֵי יְהוּדִים מֵחֵיק הַיַּהֲדוּת, וְלֹא קִבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי טָהוֹר, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, עַד שֶׁיֵּשׁ מִלְיוֹן וָחֲצִי יְלָדִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַה זֶּה: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד", עִם כָּל זֹאת אָנוּ רוֹאִים, שֶׁאַט

אַט נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִים אֶל שָׁרְשָׁם, אֶל מְקוֹרָם. וּבְוַדַּאי עָלֵינוּ מֻנָּח הַחוֹב לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הַתַּכְלִית הַנִּצְחִית, וְלוֹמַר לָהֶם: "רֶגַע **חוֹשְׁבִים**" מִי אֲנַחְנוּ?! מָה אָנוּ עוֹשִׂים בְּזֶה הָעוֹלָם?! הֲלֹא אָנוּ נְשָׁמוֹת מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, שֶׁשָּׁלְחוּ אוֹתָנוּ לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי לְתַכְלִית אַחַת — לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת, כְּדֵי לַהֲפֹךְ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלַעֲשׂוֹת כָּאן עוֹלָם הַבָּא, לַעֲשׂוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, זוֹ הַתַּכְלִית! כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (סִפְרֵי הַאֲזִינוּ שיג): עַד שֶׁלֹּא בָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ לָעוֹלָם, לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ אֶלָּא עַל הַשָּׁמַיִם, וְנִקְרָא 'אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם', אָבִינוּ אַבְרָהָם הוֹרִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶל הָאָרֶץ, הִרְגִּיל אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפִיּוֹת כָּל הַבְּרִיּוֹת, שֶׁכֻּלָּם יְדַבְּרוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּקְרָא: 'אֱלֹהֵי הָאָרֶץ', שֶׁיּוֹדְעִים כֻּלָּם, שֶׁהַנְהָגַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ. וּבוֹ בָּרֶגַע שֶׁנַּחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בֵּינֵינוּ, נַתְחִיל לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי. כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא יַהֲלוֹם בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ו'). וְלָכֵן דַּיְקָא בִּימִים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ בּוֹכִים עַל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּחֱרַב רַק

עַל־יְדֵי שִׁנְאַת חִנָּם, הָבָה נַתְחִיל לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה.
חָזַרְנוּ לְדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁהַנָּאוּף, הָעֲרֹם, הַשִּׁקּוּץ
וְהַתּוֹעֵב מְמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ, וְלֹא יְכוֹלִים לַחֲצוֹת
כְּבִישׁ בְּלִי לְהִכָּשֵׁל בְּהִסְתַּכְּלֵיוֹת אֲסוּרוֹת, הָעוֹשׂוֹת
פְּגַם בַּנְּשָׁמָה. חָזַרְנוּ לְדוֹר הַהַפְלָגָה, מְלֵאֵי מִפְלָגוֹת,
פֶּלֶג פֶּלֶג. בֹּאוּ נְקַבֵּל קַבָּלָה חֲזָקָה, וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ:
"רֶגַע חוֹשְׁבִים" — מַה קּוֹרֶה פֹּה?! וְהִנֵּה דַּיְקָא
אַחַר דּוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַהַפְלָגָה, הֵאִיר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־
הוּא עוֹלָמוֹ עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָיָה הַיְהוּדִי
הָרִאשׁוֹן, שֶׁהִכְרִיז לְכֻלָּם: שִׁמְעוּ זֹאת, אֲנָשִׁים יְקָרִים!
"רֶגַע חוֹשְׁבִים", מָה אִתְּכֶם?! הַאֵינְכֶם שָׂמִים לֵב,
שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם, הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל
הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, שֶׁרַק אֵלָיו אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל,
וְלָבוֹא וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן! וְכָךְ הִמְשִׁיךְ אֶת הָאֱמוּנָה
אֶל יִצְחָק, וְיִצְחָק אֶל יַעֲקֹב, הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים מָסְרוּ
אֶחָד לַשֵּׁנִי אֶת הָאֱמוּנָה וְאַחַר־כָּךְ לִי״ב שִׁבְטֵי יָ״ה,
וּמֵהֶם יָצָא כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה
עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (אָבוֹת א): מֹשֶׁה קִבֵּל
תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים
לִנְבִיאִים, וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה;
וְכָךְ נִמְשְׁכָה אֵלֵינוּ הַמָּסֹרֶת שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה מִדּוֹר
דּוֹר עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ מְחֻיָּבִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל

חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים וְכוּ׳ וְכוּ׳. וּבְוַדַּאי עָלֵינוּ לִשְׁמֹר מְאֹד מֵהַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁשָּׁם אֶת הָ׳רַע־בָּנִים׳ שָׁלוֹ; כִּי זֶה לְעֻמַּת זֶה נֶגֶד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָמְדוּ מָאתַיִם חֲמִשִּׁים רַבָּנִים, וּבְרֹאשָׁם קֹרַח, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה מח): קֹרַח מִין הָיָה, שֶׁעָשָׂה לְיצָנוּת מֵהַמִּצְווֹת, לָעַג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים, הִתְלוֹצֵץ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ (עֵין לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, סִימָנֵי בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוֹרָה, הֲלָכָה ד׳), וּמֶה הָיָה סוֹפוֹ? נִבְלַע בַּאֲדָמָה עִם הַמָּאתַיִם וַחֲמִשִּׁים רַבָּנִים. וְזֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ מִדּוֹר דּוֹר, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים מֵהָעֵרֶב־רַב הַלָּלוּ, וּבְכָל דּוֹר יֵשׁ לָהֶם שֵׁם אַחֵר; כִּי כְּנֶגֶד כָּל חָכָם מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נז) עוֹמְדִים רְשָׁעִים אֲרוּרִים, כְּנֶגֶד מֹשֶׁה עוֹמֵד בְּלָעָם, וּמַה שֶּׁעוֹשֶׂה מֹשֶׁה — עוֹשֶׂה בִּלְעָם. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ רְשָׁעִים וּצְבוּעִים הָ׳עוֹבְדִים׳ עַל בְּנֵי־אָדָם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ: ״רֶגַע חוֹשְׁבִים״ הֵיכָן אֲנַחְנוּ?! מֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת?! לַחֲזֹר בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבְּרִים פָּתוּחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים, מְגַלִּים

וּמְפַרְסְמִים לְכֻלָּם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ רַק אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר הֵם לוֹמְדִים עִמָּנוּ חֻקֵּי הַתּוֹרָה, וְזֶה יַכְנִיס בָּנוּ אֶת הַדַּחַף לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; כִּי סוֹף כָּל סוֹף כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא, כְּפִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ בְּאֵיזוֹ יְרִידָה נִמְשָׁךְ, בְּאֵיזוֹ תַּאֲוָה נָפַל, בְּאֵיזֶה בּוֹץ הֶחֱלִיק וְהִדַּרְדֵּר. וְהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמֵהֵיכָן אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁבֶּאֱמֶת חָזַרְנוּ בִּתְשׁוּבָה, חֲרֵי כֻּלָּנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְקוֹרְאִים עַצְמֵנוּ 'בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה', מִי אוֹמֵר שֶׁאָכֵן זֶה כָּךְ, אוּלַי אָנוּ מַטְעִים אֶת עַצְמֵנוּ?! וּמֵאַיִן לָנוּ, שֶׁנִּתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתֵנוּ בַּשָּׁמַיִם, אוּלַי אָנוּ מַטְעִים עַצְמֵנוּ?! אֶלָּא אִם אָנוּ אוֹהֲבִים כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא; וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רֵיקָנִים שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹוֹת כָּרִמּוֹן; וְהוֹלֵךְ לָנוּ בַּחַיִּים לַעֲזֹר לְכָל יְהוּדִי, וְאֵין אֶצְלֵנוּ אַפְלָיוֹת בֵּין עֵדוֹת וְעֵדוֹת, זֶה סִימָן שֶׁשַּׁבְנוּ בִּתְשׁוּבָה וּתְשׁוּבָתֵנוּ נִתְקַבְּלָה בַּשָּׁמַיִם, אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ אֵיזוֹ שִׂנְאָה זֶה עַל זֶה, גִּזְעָנוּת הֲדָדִית, סִימָן שֶׁעֲדַיִן אָנוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מֵהַתְּשׁוּבָה, וְעַד שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתֵנוּ — יֵשׁ לָנוּ

עֲבוֹדָה רַבָּה. וְלָכֵן דַּיְקָא בִּימֵים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ מְצַפִּים וּמְקַוִּים כְּבָר עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם, שֶׁרַק בַּעֲבוּר זֶה בָּא הַחֻרְבָּן וְהַגָּלוּת. הִגִּיעַ הַזְּמַן לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ אֲמִתִּי, וְנֹאמַר לְעַצְמֵנוּ: "**רֶגַע חוֹשְׁבִים**", הֲלֹא אָנוּ יְהוּדִים אַחִים, כֻּלָּנוּ בְּנֵי אָב אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וּבָזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, בְּחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, בָּזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק בְּהַגְבָּרַת הַשָּׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד יַעֲזֹר לַשֵּׁנִי, וְנַפְסִיק עִם הַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, בָּזֶה אָנוּ בּוֹנִים כְּלִי לְשֶׁפַע הַבְּרָכָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (עֵקִצִין פֶּרֶק ג'): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; וְדַיְקָא עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׂר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

אוֹר שָׂמֵחַ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ תָּמִיד, וְדַיְקָא
עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִחְיֶה
חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

אוֹר שָׂמֵחַ

א.

עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — מַשִּׂיגִים אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּבוֹרְאוֹ, נִכְנָסֶת בּוֹ שִׂמְחָה, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחָה מַשִּׂיגִים אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַשִּׂמְחָה הִיא עוֹשָׂה כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר הָאֱלֹקִי. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, אֶלָּא כִּבְיָכוֹל הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּלְבוּשׁ כָּזֶה שֶׁנִּקְרָא דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. אֲבָל בֶּאֱמֶת זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְהָרְאָיָה,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה עִם הַמִּצְוֹות, שֶׁהֵן מְלֵבָּשׁוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה. כִּי כָּל הַמִּצְוֹות הֵן מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים: צִיצִית — מִצֶּמֶר רְחֵלִים, תְּפִלִּין — מֵעוֹר בְּהֵמָה, מַצָּה מִקֶּמַח, סֻכָּה — מִפְּסֹלֶת גֹּרֶן וְיֶקֶב שְׂאָר הַמִּצְוֹות, הַכֹּל מְלֻבָּשׁ בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי לְגַלּוֹת שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְכָל דָּבָר יֵשׁ אֱלֹקוּת, בְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה יֵשׁ הֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, וְלָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (שְׁמוֹת נג:): אַמַּאי אִקְרֵי תּוֹרָה? דְּאוֹרֵי וְגָלֵי מַאי דְּהָוֵי סָתוּם דְּלֹא אֶתְיְדַע; וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה פּוֹתַחַת לָנוּ אֶת הָרֹאשׁ וְהַמֹּחַ, הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, לִרְאוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים. וְזֶה מַכְנִיס בָּנוּ שִׂמְחָה עֲצוּמָה; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זוֹכֶה שֶׁמֵּאִיר בּוֹ "אוֹר שָׂמֵחַ". וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ח׳, סִימָן טו): כָּל מָקוֹם שֶׁהִשְׁרָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תּוֹרָתוֹ, הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ; הֵיכָן שֶׁיֵּשׁ תּוֹרָה, שָׁם יֵשׁ הַשְׁרַאַת הַשְּׁכִינָה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּרְאוּ אֵיךְ שֶׁהַיָּמִים וְהַלֵּילוֹת, הַשָּׁבוּעוֹת וְהֶחֳדָשִׁים וְהַשָּׁנִים פּוֹרְחִים לָנוּ.

הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, וּמַה יִּשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ? ! רַק קִיּוּם הַמִּצְוֹות שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַיְּמִים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶת הַתּוֹרָה שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ. בָּזֶה שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה, חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה הָ"אוֹר שָׂמֵחַ" שֶׁל הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ, זֶה עוֹשֶׂה אוֹתָנוּ שְׂמֵחִים, וּבִלְעֲדֵי זֶה אֵין לָנוּ שִׂמְחָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ו', סִימָן יג): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מָה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁכֻּלָּהּ חַיִּים. אָדָם עוֹרֵךְ תָּכְנִיּוֹת, בּוֹנֶה בִּנְיָנִים, וְהִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, הִנֵּה שָׁבוּעַ, הִנֵּה חֹדֶשׁ, וְהִנֵּה שָׁנָה וְהַכֹּל פּוֹרֵחַ, וּמַה קָּרָה עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁחָשַׁב? ! לֹא נַעֲשָׂה כְּפִי שֶׁהָגָה, כִּי לֹא שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ! וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יט, כא): "רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב אִישׁ וַעֲצַת ה' הִיא תָּקוּם"; אָדָם מְתַכְנֵן תִּכְנוּנִים, וְהִנֵּה הַכֹּל פּוֹרֵחַ, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים צ, י): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה", וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּרֵבַע שָׁעָה, וְאָדָם אֵינוֹ שָׂם לֵב שֶׁהַזְּמַן חוֹלֵף בִּיעָף, וַחֲבָל עַל כָּל רֶגַע, דַּקָּה וּשְׁנִיָּה שֶׁחוֹלְפִים לָרִיק. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״, וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; כָּל אֶחָד מְדַבֵּר שֶׁהַזְּמַן פּוֹרֵחַ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: הַלְוַאי שֶׁהָיָה זֶה כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל, שֶׁל קִיר, שֶׁל עֵץ וְכוּ׳, שֶׁהָיָה אוֹרֶךְ זְמַן רַב יוֹתֵר, שֶׁהוּא צֵל קָבוּעַ יוֹתֵר, אַךְ לֹא וָלֹא! הַזְּמַן פּוֹרֵחַ כָּל־כָּךְ, שֶׁהוּא כְּצֵל צִפּוֹר הַפּוֹרֵחַ חִישׁ וְנֶעֱלָם. וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן?! לָמָּה לָנוּ לְבַלּוֹת אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר שֶׁלָּנוּ בְּפִטְפּוּטֵי דְּבָרִים בְּעָלְמָא, סְתָם סִפּוּרִים, וְכוּחֵי סְרָק?! טוֹב יוֹתֵר לְקַיֵּם אֶת מִצְוָתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַּת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, הַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַּת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל צְרָכָיו מְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה צְנוֹר שֶׁמַּמְשִׁיךְ לוֹ ״אוֹר שָׂמֵחַ״, וּמַשִּׂיג אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז נִמְשָׁכֶת עָלָיו אֱמוּנָה, וְכָל חַיָּיו הוֹלְכִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי; כִּי כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא

הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, וְשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, אֱמוּנָתוֹ אֵיתָנָה מְאֹד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ עַל נְקֻדָּה זוֹ, וְאֵין זֶה בָּא קַל כְּלָל וְעִקָּר, כִּי טֶבַע הָאָדָם שְׁנִמְשָׁךְ אַחַר עַצְבוּת וְעַצְלוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפט), שֶׁאָדָם רֵבוֹ מִכֹּחַ הֶעָפָר, וּבִשְׁבִיל זֶה נוֹפֶלֶת עָלָיו עַצְלוּת וַעֲצָבוּת, וְלָכֵן מְאֹד קָשֶׁה לוֹ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, וּבִפְרָט שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם יְסוּרִים — הֵן מֵעַצְמָם, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לָהֶם כְּפִי שֶׁרוֹצִים, וְהֵן מֵאֲחֵרִים שֶׁחוֹלְקִים עֲלֵיהֶם וְכוּ׳, וְהֵן מִילָדִים, שֶׁזֶּה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת, אִם אָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, הוּא יָכוֹל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשָּׂמֵחַ בְּיִסּוּרִים הַבָּאִים עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם; כִּי בְּנֵי־אָדָם מִתְבּוֹנְנִים עַל בַּעַל הַיִּסּוּרִים, שֶׁאַף שֶׁעוֹבֵר עָלָיו סֵבֶל רַב, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֲזַי לוֹקְחִים מִמֶּנּוּ מוּסָר וּמִתְחַזְּקִים בְּעַצְמָם. וְזֶה מַה שֶּׁמְּסַפְּרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ה:) עַל רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁרַחֲמָנָא לִיצְלָן, שִׁכֵּל עֲשָׂרָה יְלָדִים, שֶׁלֹּא נֵדַע מִצָּרוֹת, וְהָיָה בְּכִיסוֹ הַקָּטָן שֵׁן שֶׁל בְּנוֹ הָעֲשִׂירִי (עַיֵּן בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת שָׁם), וּבָזֶה נִחַם אֶת בְּנֵי־אָדָם שֶׁהָיוּ רְצוּצִים וּשְׁבוּרִים וַעֲצוּבִים. וְאָמַר לָהֶם: רְאוּ כֵּיצַד אֲנִי מַחֲזִיק מַעֲמָד! וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא מְצִיעָא פד.), שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל שַׁעֲרֵי הַטְּבִילָה, כְּדֵי שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁתֵּצֵא תִּסְתַּכֵּל עָלָיו, וְתוֹלִיד כְּמוֹתוֹ. לְמֵדִים מִכָּאן שֶׁהַצַּדִּיקִים כָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, וְהֵם שְׂרוּיִים בְּ"אוֹר שָׂמֵחַ", אוֹר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמָם, אוֹר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמְקָרְבִים יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוֹלֵךְ לָהֶם בַּחַיִּים שֶׁיִּהְיֶה אוֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל, שִׂמְחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים צַדִּיקִים, אֵלּוּ נִקְרָאִים חֲכָמִים, שֶׁמּוֹסְרִים נַפְשָׁם בַּעֲבוּר עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה.

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְסַלֵּק הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁלּוֹ, וּלְהִתְקַשֵּׁר לַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר כְּהוּא זֶה יַעֲשֶׂה. כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה סּוֹד

הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? אֶלָּא זָכוּ לְהִזְדַּכֵּךְ בְּזִכּוּךְ כָּזֶה, שֶׁחַיִּים עִם אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, ד): "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה"; כָּל חַיֵּיהֶם הֵם חַיֵּי אֱמוּנָה, מִסְתַּכְּלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְדַבְּרִים אֵלָיו, שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְיַחֲדִים יְחוּדִים. וְאָנוּ מִסְכְּנִים, עָבַר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעָבַר, כַּאֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מֶה עָשָׂה בַּחַיִּים, עָשָׂה שְׁטֻיּוֹת, אָכַל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, חִלֵּל שַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נִתְחַלֵּל בַּעֲרָיוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְהִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁאָנוּ רוֹצִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִרְאוֹת אוֹרוֹת וְזִקּוּקִים, אַךְ אֵין זֶה הוֹלֵךְ כָּךְ, וְאוֹרֵךְ זְמַן רַב. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן עו): הַמַּתְחִיל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁחֶפְצְךָ וּרְצוֹנְךָ לַעֲבֹד אוֹתִי, אֲבָל מַהוּ הַבַּטּוּחוֹת שֶׁמָּא לְמָחָר תַּעֲזֹב אוֹתִי, אִם־כֵּן אֵיךְ אֶקָּרֵב אוֹתְךָ בִּשְׁבִיל הָרָצוֹן שֶׁרָצִיתָ, וְאֵיךְ אֶגַּלֶּה לְךָ דְּבָרִים נִסְתָּרִים? אֶלָּא כֵּן תַּעֲשֶׂה, בַּתְּחִלָּה אֶהֱב אוֹתִי כָּךְ, וְתַעֲשֶׂה מְצוֹוֹתַי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַמִּצְוָה, וַעֲבֹד אוֹתִי פָּשׁוּט בְּלֹא חָכְמוֹת, וּכְשֶׁתַּעֲבֹד אוֹתִי כַּמָּה זְמַנִּים, אָזַי אַאֲמִין לְךָ וַאֲגַלֶּה לְךָ טַעַם וְשֵׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וַאֲקָרֵב אוֹתְךָ

בְּכָל מִינֵי הִתְקָרְבוּת, כִּי הַזְּמַן הָרַב שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי מִקֹּדֶם, הוּא בַּטּוּחוֹת שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב אוֹתִי. לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁהִנֵּה אָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אֲבָל רוֹצֶה תֵּכֶף־וּמִיָּד לִרְאוֹת אוֹרוֹת וְזִקּוּקִים, רוֹצֶה לְהַשִּׂיג "אוֹר שָׂמֵחַ", וְדַיְקָא כְּשֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אָז מִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת יוֹתֵר מִשֶּׁהָיָה קֹדֶם, אֲזַי נִשְׁבָּר, וְשׁוֹאֵל: "מַה קּוֹרֶה פֹּה?! בִּשְׁבִיל זֶה חָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה, בִּשְׁבִיל לִסְבֹּל?!" אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן עב): כְּשֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הָרַג אֶת יִצְרוֹ הָרָע, וְעַתָּה נִכְנָס בּוֹ יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל יוֹתֵר, וְעָלָיו לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם יִהְיֶה חָזָק וְלֹא יַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי יִשְׁבֹּר גַּם אֶת הַיֵּצֶר הָרָע הֶחָדָשׁ, וְיִתְגַּבֵּר עָלָיו יֵצֶר הָרָע יוֹתֵר גָּדוֹל וְכוּ', וְכָךְ מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאִם אָדָם מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, לְבַסּוֹף זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים, אֲזַי "אוֹר שָׂמֵחַ" מֵאִיר עָלָיו, הָאוֹר אֵין סוֹף זוֹרֵחַ עָלָיו, וְהוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ.

אֲבָל צְרִיכִים לָדַעַת, שֶׁעַד שֶׁזּוֹכִים לְשִׂמְחָה

אֲמִתִּית, לִהְיוֹת תָּמִיד שָׂמֵחַ, וּלְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עוֹבֵר זְמַן רַב, כִּי מְנַסִּים אֶת הָאָדָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן גְּדֻלָּה לָאָדָם, עַד שֶׁבּוֹדְקֵהוּ בְּדָבָר קָטָן, וְאַחַר־כָּךְ מַעֲלֵהוּ לִגְדֻלָּה. מְנַסִּים אֶת הָאָדָם אֲפִלּוּ בְּדָבָר קָטָן, וְרוֹצִים לִרְאוֹת אִיךְ הוּא יַחֲזִיק מַעֲמָד. וַאֲפִלּוּ לִפְעָמִים הַנִּסָּיוֹן הוּא קָשֶׁה מְאֹד, שֶׁמְּקַבֵּל מַכּוֹת שֶׁלֹּא צָפָה לָהֶן, וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, זוֹ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים מְרוֹרִים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), שֶׁיֵּשׁ אֶחָד שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בְּפִיּוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי־אָדָם, כֻּלָּם לוֹעֲסִים אוֹתוֹ — זוֹ גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד. וְלֹא כָּל אֶחָד מְסֻגָּל לָזֶה. וְלָכֵן אִם אָדָם חָזָק בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁמְּנַסִּים אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, לְבַסּוֹף נַעֲשֶׂה כְּלִי שֶׁנִּכְנָס בּוֹ ״אוֹר שָׂמֵחַ״, מַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָל־כָּךְ שָׂמֵחַ, שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת כָּל יְהוּדִי. אֲבָל עַד שֶׁזּוֹכִים לָזֶה, עוֹבֵר זְמַן רַב. וְלָכֵן הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, אָסוּר לוֹ לְהִתְיָאֵשׁ, אַף שֶׁרוֹאֶה שֶׁמַּתְחִילִים לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַמְּרִירוּת וְהַצָּרוֹת, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא תֵּאֵר כְּלָל, אַל לוֹ לְהִכָּנֵס בְּיֵאוּשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא לִשְׁאֹל קֻשְׁיוֹת: ״מָה אֵרַע, שֶׁמֵּאָז שֶׁחָזַרְתִּי

בִּתְשׁוּבָה, עוֹבְרוֹת עָלַי יוֹתֵר צָרוֹת?!״ אֶלָּא יִזְכֹּר מַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ג׳): הַשֵּׁם צַדִּיק יִבְחָן (תְּהִלִּים יא, ה), הַיּוֹצֵר הַזֶּה אֵינוֹ בּוֹדֵק קַנְקַנִּים מְרוֹעָעִים, אֶלָּא בּוֹדֵק קַנְקַנִּים יָפִים, שֶׁאֲפִלּוּ מַקִּישׁ עֲלֵיהֶם כַּמָּה פְּעָמִים — אֵינָם נִשְׁבָּרִים, כָּךְ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הָרְשָׁעִים, אֶלָּא אֶת הַצַּדִּיקִים. וְאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹחַ מְאֹד כְּשֶׁבָּאִים עָלָיו נִסְיוֹנוֹת.

ב.

עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — מַצְלִיחִים עִם בְּנֵי־אָדָם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, מַצְלִיחִים עִם בְּנֵי־אָדָם. כִּי הַשִּׂמְחָה מַרְחֶבֶת אֶת הַדַּעַת, עַד שֶׁמַּתְחִילִים לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת. וְאַף שֶׁיֵּשְׁנָם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים מְאֹד עִם הַזּוּלַת, אֵין לְהִתְפַּעֵל כְּלָל, וְאִם אָדָם חָזָק בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵיךְ שֶׁרַק לֹא יַעֲבֹר עָלָיו, הוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ בַּעַל בְּחִירָה מְצַעֵר אוֹתוֹ, מְדַבֵּר עָלָיו, מֵעִיק וּמֵצִיק לוֹ, הוּא בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְשָׂמֵחַ, וְאֵינֶנּוּ נִשְׁבָּר, אָדָם זֶה מַצְלִיחַ עִם בְּנֵי־אָדָם. לֹא־כֵן אִם אָדָם עָצוּב, בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יְכוֹלִים

לְסָבְלוֹ. וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, בֶּן־אָדָם הַמִּסְתּוֹבֵב עָצוּב, שָׂבוּר וּמְדֻכָּא, אַף אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ. וְאוֹמֵר: "מַסְפִּיק הָעֲצָבוֹת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ עָלַי, אֵינֶנִּי צָרִיךְ אֶת הַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁלְּךָ, שֶׁתִּרְבֵּץ עָלַי גַּם־כֵּן. מַסְפִּיק מַה שֶּׁאֲנִי סוֹבֵל מֵעַצְמִי, לָמָּה לִי הָעֲצָבוֹת שֶׁלְּךָ שֶׁתִּפֹּל עָלַי?! עֲשֵׂה לִי טוֹבָה, לֵךְ מֵהֵיכָן שֶׁבָּאתָ. עֲזֹב אוֹתִי, וְאַל תִּמְשְׁכֵנִי בְּצָרוֹתֶיךָ" וְכוּ' וְכוּ', כִּי אָדָם מִדֻּכְדָּךְ, בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יְכוֹלִים לְסָבְלוֹ. לֹא־כֵן אִם אָדָם שָׂמֵחַ, כֻּלָּם נִמְשָׁכִים אֵלָיו כִּדְבוֹרִים אֶל כַּוֶּרֶת, יֵשׁ שָׁם דְּבַשׁ — כֻּלָּן מִתְקַבְּצוֹת. אָדָם שָׂמֵחַ — נִדְבָּקִים אַחֲרָיו, כִּי בְּנֵי־אָדָם מִסְכְּנִים, עוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְכָל אֶחָד רוֹצֶה לָצֵאת מֵהָעֲצָבוֹת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁלּוֹ, וְהִנֵּה בָּא אָדָם וּמְשַׂמְּחָם, כֻּלָּם נִמְשָׁכִים אַחֲרָיו כְּמַגְנֵט, וְנוֹשֵׁא חֵן בְּעֵינֵיהֶם. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; אֵין זוֹ סְתָם מִדָּה טוֹבָה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, אֶלָּא זוֹ מִצְוָה שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות תְּלוּיוֹת בָּהּ. כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א'): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לֵאלֹקָיו; כִּי עִם שִׂמְחָה אָדָם מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבָּבוֹ, שֶׁהָאוֹר אֵין סוֹף

שָׁרוּי בּוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת ל:): אֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה; כְּשֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם "**אוֹר שָׂמֵחַ**", סִימָן שֶׁהַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת אֶצְלוֹ, וְאָז מַצְלִיחַ עִם בְּנֵי־אָדָם.

וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.), שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם וְהִתְנַהֲגוּתוֹ בְּצָדָקָה, הַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הָעֲשִׁירִים — אִם יָדָם פְּתוּחָה, וְהָעֲנִיִּים — אִם אֵינָם בָּאִים בְּטְרוּנְיָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר, עוֹשֶׂה עָשִׁיר לְזֶה וְעָנִי לְזֶה, אֶת הֶעָשִׁיר מְנַסֶּה אִם נוֹתֵן צְדָקָה וְעוֹזֵר לֶעָנִי, וְאֶיְנְנוּ מְגָרְשׁוֹ, וְאֶת הֶעָנִי מְנַסֶּה אִם אֵינוֹ מִתְלוֹנֵן, בַּר מִינָן נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבֵּל אֶת הָעֲנִיּוּת בְּשִׂמְחָה. וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַכִּי קָשֶׁה, כְּבַקָּשַׁת הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי ל, ח): "רֵאשׁ וָעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי", אֵינִי צָרִיךְ עֲנִיּוּת וְאֵינִי צָרִיךְ עֲשִׁירוּת; כִּי עַל־יְדֵי עֲנִיּוּת אָדָם יָכוֹל לְהִתְלוֹנֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִקְרָא תִּגָּר, וְיַפְלִיט מִפִּיו מִלִּים כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; כִּי מֵרֹב עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו, יָכוֹל לְהוֹצִיא מִפִּיו טְרוּנְיוֹת וּמְעָנוֹת נֶגֶד הָאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּכְמוֹ־כֵן הֶעָשִׁיר — אִם אֵינוֹ עוֹזֵר לָעֲנִיִּים, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּגָרְשָׁם, עָנְשׁוֹ כָּבֵד

מְאֹד. וְלָכֵן אוֹמְרִים הַצַּדִּיקִים, שֶׁנִּסְיוֹן הָעֹשֶׁר קָשֶׁה בְּהַרְבֵּה מִנִּסְיוֹן הָעֹנִי. כִּי אִם יֵשׁ לָאָדָם כֶּסֶף, וּבָאִים אֲנָשִׁים אֵלָיו שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם, וְתַחַת לְעָזְרָם — הוּא מְגָרְשָׁם, זֶה הַחֵטְא הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. כִּי כָךְ אוֹמְרִים הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן י׳): הֶעָנִי הַזֶּה עוֹמֵד עַל פִּתְחֲךָ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ וְנוֹתֵן לְךָ שְׂכָרְךָ, וְאִם לֹא נָתַתָּ לוֹ, דַּע, מִי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ — פּוֹרֵעַ מִמְּךָ. וְאִם אַתָּה מְבַזֶּהוּ, לְזֶה שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ אַתָּה מְבַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן״. מִי עוֹמֵד לִימִין הֶעָנִי? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. נִמְצָא, שֶׁאַתָּה מְבַזֶּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם־כֵּן כְּשֶׁבָּא עָנִי לְפֶתַח בֵּיתֵנוּ וְאֵין נוֹתְנִים לוֹ צְדָקָה וּמְגָרְשִׁים אוֹתוֹ, מְגָרְשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר בָּזֶה מְאֹד. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח״א קד.): אֶת מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב, שׁוֹלֵחַ לוֹ מַתָּנָה עָנִי. וְלָכֵן אִם אֶחָד בָּא לְפִתְחֲכֶם וּמְבַקֵּשׁ צְדָקָה, תִּתְּנוּ לוֹ בְּעַיִן יָפָה, בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, כִּי אָז מְנַסִּים אֶתְכֶם מִן הַשָּׁמַיִם, לִרְאוֹת אִם בֶּאֱמֶת תִּתְּנוּ, וְלֹא תְּבַיְּשׁוּ אֶת הֶעָנִי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בָּבָא בַּתְרָא ט.): הַנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפַיְּסוֹ בִּדְבָרִים, מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת.

וְלָכֵן הָעִקָּר — פִּיּוּס. וְכָתוּב (יְשַׁעְיָה לב, יז): "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר חָדָשׁ מִדְרָשׁ רוּת): צְדָקָה עוֹשָׂה שָׁלוֹם; כִּי עָנִי הַמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים מִסְכֵּן, אֵין לוֹ, וְהוּא מִתְלוֹנֵן עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: לָמָּה אֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת עָנִי, חֲסַר כֹּל, וְהַהוּא עָשִׁיר, וְאֵינֶנּוּ חָסֵר דָּבָר. הַאִם לֹא נוֹלַדְתִּי מֵאַבָּא וְאִמָּא כָּמוֹהוּ? נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם, כִּבְיָכוֹל, בֵּין הֶעָנִי לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כְּשֶׁבָּא עָנִי לְפֶתַח בֵּיתֵיכֶם, עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר שֶׁמְּנַסִּים אֶתְכֶם. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ח, ה): בְּשָׁעָה שֶׁעָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת וְאוֹמֵר פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ — מוּטָב, וְאִם לָאו: עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ עוֹשֶׂה כֻּלָּם ה׳, מִי שֶׁעָשָׂאוֹ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי, עָנִי לְזֶה — עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר; הַיְנוּ שֶׁנִּהְפָּךְ הַגַּלְגַּל. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַזְהֵר בִּדְבָרִים כָּאֵלּוּ, וּכְשֶׁבָּא עָנִי, לִרְאוֹת לְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם, וְלִתֵּן לוֹ כְּפִי הַיְכֹלֶת, אֲבָל בְּכָבוֹד וְלֹא בְּזִלְזוּל, חַס וְשָׁלוֹם, וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְלֹא לְשַׁלֵּחַ אֶת הַבֵּן אוֹ הַבַּת לוֹמַר: אַבָּא אֵינֶנּוּ בַּבַּיִת, אִמָּא אֵינָהּ בַּבַּיִת וְכוּ׳, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יִגְרְמוּ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁבֶּאֱמֶת הָאָב אוֹ

הָאֵם יֵעָדְרוּ מִן הַבַּיִת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי הָעִקָּר בַּנּוֹתֵינָה — הַשִּׂמְחָה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, מַצְלִיחִים מְאֹד עִם בְּנֵי אָדָם, כִּי נִתְרַחֵב הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וְלֹא חַיִּים בְּצִמְצוּם — רַק ׳אֲנִי׳ וְכוּ׳, וְהָאֱנוֹכִיּוּת נֶעֱקֶרֶת מֵהָאָדָם. כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַ הָאָדָם נִכְנָס בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, אֲזַי רוֹצֶה לַעֲזֹר לְכֻלָּם, וְנַעֲשֶׂה אָהוּב עַל הַבְּרִיּוֹת, כִּי בְּנֵי־אָדָם אוֹהֲבִים מִי שֶׁהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים. וּמְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית כב.), שֶׁרַב בְּרוֹקָא טָיֵל בְּשׁוּקָא דְּלֶפֶת עִם אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא, וּשְׁאָלוֹ: הֲיֵשׁ בַּשּׁוּק הַזֶּה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא? וְהֶרְאָהוּ אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא עַל שְׁנֵי אֲנָשִׁים. וְרָץ רַב בְּרוֹקָא וּשְׁאָלָם: מַה מַּעֲשֵׂיכֶם? וְעָנוּ: אָנוּ אֲנָשִׁים שְׂמֵחִים וּמְבַדְּחִים בְּנֵי־אָדָם, כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם עֲצוּבִים וְרָבִים זֶה עִם זֶה, אֵיְנָנוּ מָשִׂים מִשָּׁם, עַד שֶׁמַּשְׁלִימִים בֵּינֵיהֶם. וְאִם אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הַשְּׁרוּיִים בְּצַעַר גָּדוֹל, אָנוּ מְשַׂמְּחִים אוֹתָם. אֲזַי הֵבִין רַב בְּרוֹקָא מַדּוּעַ הֵם בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא. כִּי זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה — כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְשַׂמֵּחַ יְהוּדִי אַחֵר, כְּשֶׁיְּהוּדִי מְקָרֵב יְהוּדִי אַחֵר. וּבֶאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת שֶׁלָּנוּ הֵן מֵחֲמַת,

שֶׁלֹּא דַּי שֶׁאָנוּ עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְאֵינֶנּוּ מְשַׂמְּחִים אֲחֵרִים, עוֹד זֹאת שֶׁנִּדְבָּק בָּנוּ הַחַיְדָּק שֶׁל גְּזָעָנוּת, שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי, וּבִמְקוֹם לַעֲזֹר וּלְסַיֵּעַ לַזּוּלַת, אָנוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ. וְאַחַר־כָּךְ שׁוֹאֲלִים: לָמָּה אָנוּ כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! וְלָמָּה כָּל־כָּךְ מָר לָנוּ?! בְּשָׁעָה שֶׁגֵּרַשְׁנוּ מֵאִתָּנוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, סִלַּקְנוּ מִתּוֹכֵנוּ אֶת ה״אוֹר שָׂמֵחַ״. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת: אַל תִּגַּע בּוֹ. הַיְנוּ יָכוֹל אַף, שֶׁנִּגְזַר עַל הָאָדָם יִסּוּרִים, מֵחֲמַת חֲטָאָיו, וְעַל־יְדֵי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסִירָם מִמֶּנּוּ. כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חָשׁוּב שֶׁיְּהוּדִי עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קו), שֶׁהַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם הָאָדָם — לְשַׂמְּחוֹ. וְלָכֵן אִם רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רַבִּים, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם, אִם רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם עֲצוּבִים, צָרִיךְ לְשַׂמְּחָם. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים כַּיּוֹם, שֶׁהַסָּמ״ךְ־מֵ״ם עוֹבֵד שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת, הָעִקָּר לִגְרֹם

לַהֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת, עַד שֶׁעָדָה אַחַת מִסִּיתָה נֶגֶד זוּלָתָהּ. הִתְבּוֹנְנוּ בְּכָל מוֹשָׁבָה, יֵשׁ שָׁם ס״מ, בְּכָל עֲיָרָה יֵשׁ שָׁם ס״מ, בְּכָל כְּפָר יֵשׁ שָׁם ס״מ, בְּכָל עִיר יֵשׁ שָׁם ס״מ, וּמִיהוּ? הַשָּׂטָן, מַלְאָךְ הַמָּוֶת, שֶׁמֵּמִית אֶת הָאָדָם, וְכֵיצַד? אֶלָּא כָּל כֹּחוֹ ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳, לַעֲשׂוֹת פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, לַעֲקֹר מִתּוֹכָם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י.). וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאָה, וְנִזְכֶּה לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְעַל־יְדֵי שִׂמְחָה נַצְלִיחַ עִם בְּנֵי־אָדָם.

ג.

עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — יֵשׁ לָאָדָם פַּרְנָסָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מָה רוֹאִים הַיּוֹם? בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל. יֶשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מֻכְטָלִים, מְחֻסְרֵי פַּרְנָסָה, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה לא, יד): אִלּוּ נִתְקַבְּצוּ כָּל הַיִּסּוּרִים לְצַד אֶחָד, וַעֲנִיּוּת לְצַד אֶחָד — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת; כָּל־כָּךְ קָשָׁה הִיא הָעֲנִיּוּת, שֶׁמַּכְרִיעָה אֶת כַּף הַמֹּאזְנַיִם לְצִדָּהּ. וְלָמָּה

אֵין לִבְנֵי־אָדָם פַּרְנָסָה? מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם שִׂמְחָה, כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — יֵשׁ לָאָדָם פַּרְנָסָה. כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ — נִתְרַחֶבֶת דַּעְתּוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַפַּרְנָסָה בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם, אֲזַי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁמִּבְטָל וַחֲסַר פַּרְנָסָה, הָעֵצָה — לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְלָצֵאת מֵעַצְמוֹ. וְכֵיצַד זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּילִים עַצְמָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר מִזֶּה. וּכְשֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקְּשׁוֹ כָּל צָרָכָיו — כָּל אֲשֶׁר צָרִיךְ מְקַבֵּל. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳):

עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, תָּבֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ; כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, תְּפִלָּתוֹ נִכְנֶסֶת בְּהֵיכַל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּפוֹעֵל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל חֶפְצוֹ. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳): עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — מַצְלִיחַ. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מַצְלִיחִים בְּפַרְנָסָה, כִּי הֵם שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים. אֲבָל כָּל־כָּךְ קָשֶׁה לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת הַמְמָרְרוֹת אֶת חַיָּיו. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לא): אֵין לְךָ

בָּעוֹלָם קָשֶׁה מִן הָעֲנִיּוּת, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם; כָּל־כָּךְ קָשֶׁה לָאָדָם כְּשֶׁהוּא חָסֵר פַּרְנָסָה, וְהוּא מָלֵא חוֹבוֹת וְכוּ׳. אֲבָל הָאַשְׁמָה בּוֹ, כִּי אִם הָיָה מִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָיָה מְקַבֵּל כָּל צְרָכָיו. הַאִם נִסִּיתֶם כְּבָר דָּבָר זֶה לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִקְבֹּעַ לְעַצְמְכֶם מָקוֹם מְיֻחָד, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לִי פַּרְנָסָה, נִסְתַּבַּכְתִּי בְּחוֹבוֹת, עֲזֹר נָא לִי״ וְכוּ׳ וְכוּ׳, הֲנִסִּיתֶם אֶת זֹאת פַּעַם?! אִם הֲייתֶם מְנַסִּים, בְּוַדַּאי הֲייתֶם נוֹשָׂעִים. כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא מַרְגִּישׁ ״אוֹר שָׂמֵחַ״, אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְנִתְרַחֶבֶת דַּעְתּוֹ, וּבָאָה לוֹ פַּרְנָסָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לַעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים — אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּה; וְהִנֵּה אָדָם יְדַבֵּר הַכֹּל, וְיִתֵּן עֵצוֹת עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְרַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יְדַבֵּר וְלֹא יְזַכִּיר שֵׁם ה׳, רַק מִתְּפִלָּה אֵין מְדַבְּרִים. וּמְמֵילָא כָּל אֶחָד שָׁבוּר וְרָצוּץ, וּמַרְגִּישׁ עַצְמוֹ בּוֹדֵד, אֻמְלָל.

אֲבָל אִם הָיִינוּ זוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְיַחֵד יְחוּדִים, נַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ "אוֹר שָׂמֵחַ", הָאוֹר הָרוּחָנִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ בְּנֵי אָדָם. אִם הָיִינוּ שׁוֹמְעִים לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה, גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁרַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל עַם, רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבִלְעָדֶיהָ אֵינֶנּוּ אֻמָּה כְּלָל, אֲזַי אִם הָיִינוּ שׁוֹמְעִים בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, בְּקוֹל רָאשֵׁי כוֹלְלִים יִרְאֵי שָׁמַיִם, הָיִינוּ פּוֹתְחִים פִּינוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְזוֹכִים לִשְׂמְחָה אֲמִתִּית, וְהָיִינוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּבְדְּקוּ וְתִרְאוּ אֵיךְ רִבְבוֹת רִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, שֶׁחַיִּים אֶת חַיֵּיהֶם בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות, בִּשְׁמִיעָה בְּקוֹל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אֵיזֶה אֹשֶׁר יֵשׁ לָהֶם?! אֵיזוֹ עֲשִׁירוּת נִפְלָאָה הִיא מְנַת חֶלְקָם?! וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ד, א): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. זוֹ הָעֲשִׁירוּת הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאָדָם כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ עִם מַה שֶּׁחָנַנוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמִמֵּילָא יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׂפַע, כִּי מְרֻצֶּה בְּחֶלְקוֹ. לֹא־כֵן אָדָם שֶׁאַף פַּעַם אֵינֶנּוּ מְרֻצֶּה,

וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן לב): יֵשׁ לוֹ מָנָה — רוֹצֶה מָאתַיִם, יֵשׁ לוֹ מָאתַיִם — רוֹצֶה אַרְבַּע־מֵאוֹת. כָּךְ טִבְעוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאַף פַּעַם אֵינוֹ מְרֻצֶּה, וְכַמָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ, רוֹצֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲבָל אִם אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵאִיר בּוֹ ״אוֹר שָׂמֵחַ״, אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ שָׂמֵחַ, וְאָז אָדָם זוֹכֶה לְשֶׂפַע כָּפוּל, וְאֵינֶנּוּ חָסֵר דָּבָר.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּתְחִילוּ עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה, הַשָּׂעָה הַזּוֹ, הָרֵגַע הַזֶּה לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה אָדָם מַה שֶּׁעָשָׂה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל; וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים, אֲפִלּוּ יָבוֹאוּ הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל־יְדֵי הַחֲטָאִים, וְיֹאמְרוּ לָכֶם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה אֶתְכֶם, וּבְכַעַס עֲלֵיכֶם, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ

בְּרַחֲמִים וּמְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו. לְמֵדִים מִכָּאן רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ עָבַר אָדָם עֲבֵרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְיתָא, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אִם אַתָּה עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ אֲנִי מְקַבֵּלְךָ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא רַבָּתִי מד): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי אֶלָּא שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; אִם אָדָם רַק מַתְחִיל לַחֲשֹׁב: "אוּלַי בֶּאֱמֶת כְּדַאי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְלַחְדֵּל מִכָּל הַהֶבְלִים, מִכָּל הַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, הָבָה אֶחֱזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַמְשִׁיךְ עַל עַצְמִי 'אוֹר שָׂמֵחַ', לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא". תֵּכֶף כְּשֶׁרַק חוֹשֵׁב מִזֶּה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כְּבָר נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְאִם אָדָם מַגִּיעַ לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, אָז נִשְׁפָּע עָלָיו פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, כִּי תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד יֵשׁ כָּל הַכֶּסֶף שֶׁבָּעוֹלָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן א'): אֵיךְ מַגִּיעִים לְכִסֵּא הַכָּבוֹד? אִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדוֹת יַחַד, אָז מַגִּיעִים עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְאֵין חָסֵר לוֹ פַּרְנָסָה.

ד.

עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ מְצַפִּים וּמְחַכִּים וּמְקַוִּים בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְהִגָּאֵל, וְאֵינְכֶם שָׂמִים לֵב, שֶׁעַל־יְדֵי שִׂמְחָה — נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל. כָּל זְמַן שֶׁאָנוּ עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, אָנוּ רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמִמֵּילָא אָנוּ רְחוֹקִים מֵהַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן מֶה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת עַתָּה? לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. אָסוּר לִדְחוֹת אֶת הַשִּׂמְחָה, וְלוֹמַר: מָחָר אֶהְיֶה שָׂמֵחַ, מָחָר אַשְׂלִים עִם יְהוּדִי שֵׁנִי, מָחָר אֶעֱשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, מָחָר אֲשַׂמַּח אֶת חֲבֵרִי וְכוּ׳, לֹא וָלֹא! אֶלָּא כְּבָר עַכְשָׁו תַּעֲשֶׂה הַכֹּל, הַיּוֹם תַּעֲשֶׂה טוֹב. וּמָה עוֹשֶׂה עֲמָלֵק? דּוֹחֶה לְמָחָר אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַטּוֹבוֹת. וְלָכֵן מוֹצְאִים בְּמִלְחֶמֶת עֲמָלֵק, שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ (שְׁמוֹת יז, ט): ״לֵךְ צֵא וְהִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק מָחָר״; הַיְנוּ לֵךְ תִּלָּחֵם בַּעֲמָלֵק הַזֶּה שֶׁאוֹמֵר לְךָ ׳מָחָר׳: מָחָר אַשְׂלִים עִמּוֹ, מָחָר אֲשַׂמַּח אוֹתוֹ וְכוּ׳, לֹא וָלֹא! אֵין מָחָר! יֵשׁ רַק הַיּוֹם הַזֶּה. לָזֹאת, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְנוּ בֶּאֱמֶת לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לִחְיוֹת בְּצַוְותָּא בְּאַהֲבָה, וְלָדוּן זֶה אֶת זֶה לְכַף זְכוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מְעוֹרְרֵנוּ וּמְחַזְּקֵנוּ לִמְצֹא אֶת הָ׳עוֹד מְעַט׳ טוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי; כִּי אִם נְחַפֵּשׂ וּנְבַקֵּשׁ, נִמְצָא בְּכָל יְהוּדִי מְעַט טוֹב שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל־יְדֵי־זֶה ׳וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ׳ — כְּבָר אֵינוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה, כִּי עָלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ. וְלָכֵן הָבָה לֹא נְחַטֵּט בָּרָע שֶׁל הַזּוּלַת, אֶלָּא נְבַקֵּשׁ אֶת הַטּוֹב שֶׁל כָּל אֶחָד. כִּי אֵין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַה לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, ״מִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ״, אֵין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמָה כְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֻּלָּם בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל אוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֶלָּא מֵרֹב הַגָּלוּת, הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֵינוּ זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, אִבַּדְנוּ אֶת הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת, הַחָכְמָה וְהַתְּבוּנָה, וְאֵין לָנוּ דַּעַת לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְעָלֵינוּ רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו,

עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וּכְבָר נִהְיֶה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ כְּבָר יִשְׂרֶה בֵּינֵינוּ, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י), וְגָדוֹל שָׁלוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳). וּבִפְרָט בְּיָמִים אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ בּוֹכִים עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּמְצַפִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, אֲבָל זֶה תָּלוּי בָּנוּ, כְּפִי שֶׁנִּשְׁלִים זֶה עִם זֶה, וְהַשָּׁלוֹם יִהְיֶה בֵּינֵינוּ. לָכֵן הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה שֶׁבֹּא יָבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לזכות
פַּנִינָה בַּת רִבְקָה
הקב״ה יעזור שתמצא את זווגה
משורש נשמתה בקרוב, ותזכה
לבנות בית נאמן בישראל

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
מרדכי בן אסתר
הקב"ה יעזור שיזכה לתיקונו
הנצחי בזכות רבינו ז"ל
ולזכות
פירחה בת יוכבד כבידה
הקב"ה יעזור שתזכה לבריאות הנפש
והגוף ולאריכות ימים ושנים טובות,
ותרווה רוב נחת מכל יוצאי חלציה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֹגֶם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּהַחְיוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הָאָדָם סָבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע,

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

וְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

קוּנְטְרֵס

אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה

יְגַלֶּה וִיפָרֵשׁ אֶת הָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל הַמַּגִּיעַ לָאָדָם הָעוֹסֵק תָּמִיד
בִּתְפִלָּה וּבְבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁחַיָּיו הֵם חַיִּים
רוּחָנִיִּים, עֲרֵבִים וְנָעִימִים, וְזוֹכֶה שֶׁיָּאִיר עָלָיו אוֹר הַשְּׁכִינָה
בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא עַד מְאֹד.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

אַשְׁרֵי הַתְּפִלָּה

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי כָּל עִנְיַן הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה, שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה לוֹ הָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי בְּלִי תְּפִלָּה אָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאֵין לוֹ לְפָנֵי מִי לִשְׁפֹּךְ אֶת לִבּוֹ, אֲזַי מַרְגִּישׁ עַצְמוֹ אֻמְלָל וּבוֹדֵד, וְלִבּוֹ עָקֹם בְּכָל מִינֵי עַקְמוּמִיּוּת, עַד שֶׁהוּא שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר, כִּי אֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָתוֹ וּמַכְאוֹבָיו. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, וּמַרְבֶּה בְּדָבָר זֶה, אֲזַי הוּא הֲכִי

מְאֻשָּׁר, כִּי יֵשׁ לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת בְּעֵת קַטְנוּתוֹ וּמְרִירוּתוֹ וְצָרָתוֹ הַקָּשָׁה, וְאַף שֶׁמֹּרֶב חֲלִישׁוּת וּבִלְבּוּל דַּעְתּוֹ וּכְאֵבוֹ הֶעָצוּם נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל דִּבּוּרָיו שֶׁמְּדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ — הֵם לְבַטָּלָה, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, אַל תַּחְשֹׁב זֹאת כְּרֶגַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, וּכְמוֹ שֶׁאֵין מִי שֶׁיַּשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן אֵין מִי שֶׁיַּשִּׂיג גְּדֻלַּת עִנְיַן הַתְּפִלָּה וּמַעֲלָתָהּ, שֶׁבָּשָׂר וָדָם, אִישׁ גַּס וּמְגֻשָּׁם, עַב בְּתַכְלִית הָעֲבִיוּת, מַעֲמִיד עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא הַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, הַמָּלֵא קְלִפּוֹת וְדִינִים, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מֵהַדִּבּוּרִים וּמֵהַשִּׂיחוֹת הָאֵלּוּ, אֵילּוּ שַׁעֲשׁוּעִים הוּא מַעֲלֶה, אֵיזוֹ נַחַת רוּחַ וְיִחוּדִים עֶלְיוֹנִים הוּא גּוֹרֵם, כִּי לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מְאֹד מִתְחַשְּׁבִים עִם כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם הַמִּסְתּוֹבֵב בְּזֶה עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה עוֹשֶׂה, כְּדֵי לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל זֶה הוּא הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי רוֹאִים הַכֹּל בְּדִיּוּק הֵפֶךְ מֵהַמְּצִיאוּת, אֵיךְ שֶׁלְּאֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי הָעוֹלָם הוֹלֵךְ הַכֹּל בְּטוֹב, וּלְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הוֹלֵךְ הַכֹּל

לְהִפּוּךְ, לְאֵלּוּ מֵאִיר מַזָּלָם, וְיֵשׁ לָהֶם מִכָּל טוּב, וְלֹא חָסֵר לָהֶם שׁוּם דָּבָר, וּלְאֵלּוּ נֶחֱשָׁךְ מַזָּלָם, וְהֵם חֲסֵרִים מִכָּל טוּב, וְעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בָּא הָאָדָם הַגַּשְׁמִי, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִכָּל הַקַּטְנוּת וְהַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלּוֹ, וּמִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הוּא מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ רַק עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה דַּיְקָא מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁאֵין עוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ זוּלָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי רַק אֵלָיו הוּא פּוֹנֶה וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר כְּלָל מַה נַּעֲשֶׂה מִכָּל זֶה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁחָזָק בְּדָבָר זֶה, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל מִינֵי עֲשִׁירוּת רוּחָנִית וְגַשְׁמִית, וְיִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בְּחַיָּיו; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, שֶׁעִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת הוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר, וְיִכָּנֵס לְאֵיזֶה

חֶדֶר אוֹ לְשָׂדֶה וְיִתְבּוֹדֵד לְבַדּוֹ, וְיָפֵרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּטְעָנוֹת וּבְאַמַתְלָאוֹת, בְּדִבְרֵי חֵן, בְּרִצּוּי וּבְפִיּוּס, וִיבַקֵּשׁ וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּקָרְבֵהוּ אֲלָיו וְלַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת, וְכֵן יְדַבֵּר וְיָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, דְּהַיְנוּ כָּל אֶחָד כְּפִי לְשׁוֹנוֹ וּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כִּי בְּאֹפֶן כָּזֶה הָאָדָם יָכוֹל בְּנָקֵל לְדַבֵּר, לְסַפֵּר וְלָשִׂיחַ כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ, כִּי הַלֵּב נִמְשָׁךְ וְקָרוֹב יוֹתֵר אֶל הַלָּשׁוֹן וְהַשָּׂפָה שֶׁהוּא רָגִיל בָּהּ, וְכָךְ יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — הֵן בַּחֲרָטָה וּבִתְשׁוּבָה עַל הֶעָבָר, וְהֵן בְּבַקָּשׁוֹת וּבְתַחֲנוּנִים לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כָּל אֶחָד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, וְיַתְמִיד בָּזֶה מְאֹד מְאֹד מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכּוֹ, וְדָבָר זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל, כִּי בִּלְא תְּפִלָּה הָאָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, אֲבָל כְּשֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְיַחֵד לְעַצְמוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, אוֹ בַּשָּׂדֶה אוֹ בַּיַּעַר, וְהוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וּמַרְבֶּה בְּכָל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר גֹּדֶל מַעֲלָתוֹ, וְדָבָר זֶה הוּא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וְסִפֵּר לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר כָּל

הַצַּדִּיקִים לֹא זָכוּ לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגָתָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט שָׁבְרוּ אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת, וְזָכוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה כָּזוֹ, עַד שֶׁהֵאִיר עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד.

עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְמַהֵר וְלָרוּץ עַכְשָׁו לְאֵיזֶה מָקוֹם פָּנוּי, שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, בְּחֶדֶר, אוֹ בְּשָׂדֶה, אוֹ בְּיַעַר, וּתְפָרֵשׂ אֶת כָּל שִׂיחָתְךָ וְאֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְזוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁהָאָדָם מִתְבּוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְפָרֵשׂ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה שֹׁרֶשׁ כָּל הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַדְּבֵקוּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה הוּא מִדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו מַשְׁבִּרִים וְגַלִּים, וְאַתָּה נִמְצָא בְּצָרוֹת מָרוֹת וְקָשׁוֹת מְאֹד, עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִזֶּה, רַק עַל־יְדֵי רִבּוּי שִׂיחָה, תְּפִלָּה, בַּקָּשָׁה וּתְחִנָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, אֲזַי בְּוַדַּאי תִּפְעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ. הָעִקָּר רְאֵה

לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, וְאָז תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי תְּפִלָּה עוֹמֶדֶת בְּרוּם רוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר מַעֲלַת הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְהַדִּבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה עוֹלֶה עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת, הַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, כִּי הַתְּפִלּוֹת, הַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, יוֹדְעִים אוֹתָם כָּל הַמְּחַבְּלִים וְהַמְקַטְרְגִים, וְהֵם אוֹרְבִים בַּדְּרָכִים שֶׁל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מֵהֶם מִכְּבָר, כְּמוֹ לְמָשָׁל: עַל הַדֶּרֶךְ הַכְּבוּשָׁה הַיְדוּעָה וּמְפֻרְסֶמֶת לַכֹּל, שָׁם אוֹרְבִים רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים תָּמִיד, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים מִדֶּרֶךְ זוֹ כְּבָר, אֲבָל כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּנָתִיב וּבְדֶרֶךְ חֲדָשָׁה, שֶׁלֹּא נוֹדְעָה עֲדַיִן, שָׁם אֵין יוֹדְעִים לֶאֱרֹב כְּלָל, כְּמוֹ־כֵן הַשִּׂיחָה שֶׁאָדָם מֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר מֵעַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּמְגַלֶּה לוֹ אֶת פְּנִימִיּוּת לִבּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, זוֹהִי דֶּרֶךְ חֲדָשָׁה וּתְפִלָּה חֲדָשָׁה שֶׁהָאָדָם אוֹמְרָהּ בְּלִבּוֹ מֻחְדָּשׁ, עַל־כֵּן אֵין הַמְקַטְרְגִים מְצוּיִים

כָּל־כָּךְ לֶאֱרֹב שָׁם, וַאֲפִלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזָּרוֹת כְּבָר לֹא יְבַלְבְּלוּ אוֹתוֹ, כִּי זֶהוּ דָּבָר חָדָשׁ; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּאֶמְצַע הַתְּפִלּוֹת הָרְגִילוֹת נִכְנָסִים בּוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, הַמְבַלְבְּלוֹת אוֹתוֹ וּמְבַטְּלוֹת אֶת תְּפִלָּתוֹ, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, אֵינוֹ מְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל דִּבּוּרוֹ. וְכָל זֶה מֵחֲמַת רִבּוּי עֲוֹנוֹתָיו. אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹשֶׂה תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת וְדִבּוּרִים חֲדָשִׁים שֶׁאַף פַּעַם לֹא דִּבֵּר, כִּי בְּהֶכְרֵחַ כְּשֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְדַבֵּר בְּכָל פַּעַם דִּבּוּרִים, תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת חֲדָשׁוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת הַדְּבוּקִים בּוֹ מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, אוֹרְבִים לוֹ כָּל־כָּךְ, מֵחֲמַת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּפִלָּה חֲדָשָׁה.

וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לָבוֹא בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לַכֹּל בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, וְתִתְוַדֶּה עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְתוֹצִיא וּתְגַלֶּה אֶת רְצוֹנְךָ וְכִסּוּפְךָ שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר "אשֶׁר הַתְּפִלָּה". וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וּתְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִמּוֹ

יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, אָזַי לְבַסּוֹף יְזַדַּכְּךָ מֹחֲךָ, בְּאֹפֶן שֶׁכְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל הַתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁהֵן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת תִּזְכֶּה שֶׁיְּזַדַּכְּךָ מֹחֲךָ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמַּחֲשַׁבְתְּךָ תִּהְיֶה מְקֻשֶּׁרֶת אֶל הַדִּבּוּרִים שֶׁל הַתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל; כִּי זוֹ מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה, שֶׁהָאָדָם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת מֹחוֹ, עַד שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֶה בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלוֹת — שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, אָזַי זוֹכֶה לְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל דִּבּוּרָיו, וּלְהַקְשִׁיב אֶל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, אֲשֶׁר זֶהוּ בֶּאֱמֶת **"אשֶׁר הַתְּפִלָּה"** — כְּשֶׁאָדָם מְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלוֹת. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבְהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְיָשִׂיחַ וִידַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בִּרְבוֹת הַזְּמַן, יוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת הַהַסְתָּרוֹת וְהַקְּלִפּוֹת, עַד שֶׁתְּפִלָּתוֹ תִּהְיֶה מְבֹרֶרֶת, וְיָאִירוּ לוֹ כָּל תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, רַק עוֹסֵק בְּכָל יוֹם וָיוֹם שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת בְּשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָז יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁיָּבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁלּוֹ: שַׁחֲרִית,

מִנְחָה, מַעֲרִיב חֲצוֹת, יִתְפַּלְלָם בִּדְבֵקוּת עֲצוּמָה, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד אשֶׁר כְּמוֹ "אשֶׁר הַתְּפִלָּה".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא הַדְּבֵקוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּלָשׁוֹן וּבְשָׂפָה שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, כִּי אָז הַלֵּב סָמוּךְ וְדָבוּק מְאֹד בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וְיָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר. אָמְנָם כְּבָר תִּקְנוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סֵדֶר הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, וְזֶה מֻחְמַת שֶׁלֹּא כָּל אָדָם יָכוֹל לְסַדֵּר סֵדֶר תְּפִלָּה לְעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא (עֵיֵן בָּרַמְבַּ"ם, הִלְכוֹת תְּפִלָּה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה ד׳), עַל־כֵּן אָנוּ חַיָּבִים לְהִתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְהָעִקָּר הוּא רַק לְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּפִלָּה, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִדַּבְּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ מֻחְמַת שֶׁהָאָדָם חָטָא הַרְבֵּה מְאֹד, וּבִפְרָטִיּוּת בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה קִלְקֵל אֶת מֹחוֹ לְגַמְרֵי, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְכַוֵּן

פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, עַד שֶׁעַל־פִּי־רֹב בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, מַחֲשַׁבְתּוֹ מְשׁוֹטֶטֶת בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים, וְיָכוֹל לְבַלְבֵּל אֶת סֵדֶר הַתְּפִלָּה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה שֶׁנִּקְבְּעָה לָנוּ מֵאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה — שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, וּמַחֲשַׁבְתּוֹ חוֹשֶׁבֶת בְּצָרְכָיו הַגַּשְׁמִיִּים וְכוּ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּה. לָזֹאת צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְיַרְבֶּה בָּזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיוֹצִיא מִפִּיו אֶת הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה רָגִיל בָּזֶה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה סוֹף כָּל סוֹף לְזִכּוּךְ הַמֹּחִין וּלְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, עַד שֶׁכְּשֶׁיִּתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת שֶׁל אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהֵן: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, וְסֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְעַלֶּה מַעְלָה מַעְלָה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּכָל יוֹם לְאַט לְאַט, וּלְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, אֲשֶׁר זֶהוּ "**אֲשֶׁר הַתְּפִלָּה**". אֲבָל בְּהֶכְרֵחַ גַּם לְפָרֵשׁ הַרְבֵּה שִׂיחָתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת

גְּמוּרָה, בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ, עַד שֶׁתִּהְיֶא תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה מְזֻכֶּכֶת. וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁגְּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר מְשִׂיחַ צִדְקֵנוּ יַכְנִיס דָּבָר זֶה בָּעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְדִּים עוֹד עַכְשָׁו, וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ — לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְזִכּוּךְ וּלְטָהֳרַת הַמֹּחִין, עַד שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת, שֶׁהֵן: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, מַעֲרִיב, חֲצוֹת, יָאִירוּ לוֹ אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה, וְיִזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא גִּלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַנְהָגוֹת מְיֻחָדוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם כְּפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, אֲבָל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת — לִשְׁפֹּךְ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ, זוֹהִי הַנְהָגָה כְּלָלִית, שֶׁמְּחֻיָּב בָּהּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל

בְּכָל יוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי בָּזֶה הָאָדָם מְזַכֵּךְ וּמְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְיָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לַהַפֵּךְ אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, וּלְבַטְלָן לְגַמְרֵי, וְכֵן יִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת בְּמַחֲשָׁבוֹת נְקִיּוֹת וּבְכַוָּנַת פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְכֵן יִזְכֶּה עַל־יְדֵי הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת לְזִכּוּךְ וּלְטָהֲרַת הַמֹּחִין, שֶׁיָּבִין אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּנָקֵל. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה לְאַט לְאַט מוֹרִיד אֶת הַחַשְׁכוּת וְהַמְסַכִּים שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו מֵרִבּוּי עֲוֹנוֹתָיו, וּמְעַט מִן הָאוֹר דּוֹחֶה הַרְבֵּה מִן הַחשֶׁךְ, עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַתְּפִלָּה וְהַתְּהִלָּה הֵם אֶחָד עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים י): "הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ"; שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתְּהִלָּה זֶה דָּבָר אֶחָד, וּכְשֶׁאָדָם מַרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מֵאִיר עָלָיו אוֹרוֹ הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עוֹד אוֹר, וְעַל־יְדֵי הָאוֹר מִמֵּילָא נִדְחָה הַחשֶׁךְ לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה לִזְכּוּךְ וּלְטָהֲרַת הַמֹּחִין, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִלְמֹד הַרְבֵּה בְּמִעוּט זְמַן וּלְהָבִין הַכֹּל; עַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לִהְיוֹת חָזָק בַּעֲבוֹדָה

הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְזֶהוּ "אשֶׁר הַתְּפִלָּה", אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו וְחִיּוּת לָאָדָם כְּמִי שֶׁרָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, וְיֵשׁ לוֹ תָּמִיד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת וּלְטָהֳרַת הַמֹּחִין, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וּמְצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל בַּעֲבוּדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת וּתְפִלָּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי לוֹ!

ו.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִבְרֹחַ מִצָּרוֹתָיו אֶלָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם וָיוֹם עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַשַּׁעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָבוֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, בְּחֶדֶר מְיֻחָד,

אוֹ בְּשָׂדֶה, אוֹ בְּיַעַר, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר מַה נַּעֲשֶׂה מִזֶּה לְמַעְלָה. וְאִם תִּהְיֶה עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל דָּבָר זֶה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ כָּל הָרָע, וְיָאִיר לְךָ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, וְאָסוּר לִהְיוֹת חַלָּשׁ בְּדָבָר זֶה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל גִּלָּה לָנוּ מָשָׁל נִפְלָא עַל זֶה, מִגִּבּוֹר אֶחָד, שֶׁחָגַר מָתְנָיו לִכְבֹשׁ חוֹמָה חֲזָקָה, וְהִנֵּה כְּשֶׁבָּא אֶל הַשַּׁעַר, הָיָה אָרוּג עַל הַשַּׁעַר מִטְוֶה שֶׁל קוּרֵי עַכָּבִישׁ, שֶׁסָּתַם אֶת הַשַּׁעַר, וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁיַּחֲזֹר מִמִּלְחַמְתּוֹ, מֵחֲמַת הַמִּטְוֶה שֶׁל קוּרֵי הָעַכָּבִישׁ?! וְסִיֵּם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא: כֵּן הוּא בַּתְּפִלָּה, כְּשֶׁאָדָם בָּא לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה לִכְבֹשׁ וּלְנַצֵּחַ, וְהַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ עָצוּם לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, אַךְ תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁבָּא לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי בָּאָה לוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, וְנִזְכָּרִים לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו וּפְגָמָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וְאָז נִכְנֶסֶת בּוֹ אֵיזוֹ בּוּשָׁה, כְּאִלּוּ עִנְיַן תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵינוֹ שַׁיָּךְ אֵלָיו, וּכְאִלּוּ אֵין שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִים אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כְּבָר עָסַק בָּזֶה יָמִים וְשָׁנִים וְלֹא

נַעֲנָה, וְכַדּוֹמֶה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, וְנוֹפֵל וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְכָל זֶה הוּא כְּדֶגְמַת הַגִּבּוֹר הַנַּ״ל, שֶׁחָגַר מָתְנָיו לִכְבֹּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה, וּכְשֶׁכְּבָר בָּא אֶל הַחוֹמָה, וְרוֹאֶה קוֹרֵי עַכָּבִישׁ, הוּא בּוֹרֵחַ וְנִמְלָט. כֵּן הוּא כְּשֶׁאָדָם בָּא לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁנִּכְנָסֹת בּוֹ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת אוֹ סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שְׁאָר קְרִירוּת — הוּא בּוֹרֵחַ, הֲרֵי הוּא נִדְמֶה לַגִּבּוֹר הַנַּ״ל; וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל, וְצָרִיךְ עַל זֶה עֲזוּת דִּקְדֻשָּׁה, וְלִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְאָז כְּשֶׁיִּהְיֶה חָזָק בְּדָבָר זֶה, יִזְכֶּה לְנַצֵּחַ בַּמִּלְחָמָה, וְיִכְבֹּשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִכְבֹּשׁ, וְיִפְעַל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִפְעֹל; הָעִקָּר רְאֵה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה הַזּוֹ שֶׁל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה יָמִים וְשָׁנִים, וְאָז דַּיְקָא תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר

עָלֶיךָ, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ יוֹם אַחַר יוֹם, שֶׁאַתָּה מְקַיֵּם זֹאת, וַעֲדַיִן אֵינְךָ פּוֹעֵל מְאוּמָה בְּשִׂיחָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ וּבְדִבּוּרֶיךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל תִּפֹּל מִזֶּה כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַדִּבּוּרִים עוֹשִׂים רֹשֶׁם, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא הַצָּלָחָה נִצְחִית, וְהוּא כְּלִי לְהַמְשָׁכַת עֲרֵבוּת נְעִימוּת זִיו יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל, כְּמוֹ מַיִם הַיּוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה כִּי אֵין לַמַּיִם כֹּחַ כְּנֶגֶד הָאֶבֶן הַקָּשָׁה, וְאֵין נִכָּר רֹשֶׁם הַמַּיִם עַל הָאֶבֶן, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁהַמַּיִם יוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים רְצוּפִים, הֵם עוֹשִׂים נֶקֶב בָּאֶבֶן, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ; כְּמוֹ־כֵן אַפִלּוּ לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם לֵב אֶבֶן, וְקָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין נִכָּר בּוֹ רֹשֶׁם דִּבּוּרוֹ וּתְפִלָּתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִרְאֶה לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וּבִרְבוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִנָּקֵב לִבּוֹ לֵב הָאֶבֶן, עַל־יְדֵי שִׂיחָתוֹ וְדִבּוּרוֹ שֶׁיְּדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; אֲבָל עָלֶיךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל עַל זֶה, וְדֶרֶךְ הָעַקְשָׁן — שֶׁעוֹשֶׂה אֶת דְּבָרָיו בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְהַשְׂכָּלוֹת כְּלָל, הוּא מְקַיֵּם וּמְנַהֵל אֶת עִנְיָנָיו כְּפִי עַקְשָׁנוּתוֹ, כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן צְרִיכָה לִהְיוֹת הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל

תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה צָרִיךְ עַקְשָׁנוּת יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל — לִהְיוֹת רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּין בְּבֵיתוֹ וּבֵין כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ לְבַד, וּבְכָל מָקוֹם בּוֹאוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, יִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַקְשָׁנוּת, וְאָז סוֹף כָּל סוֹף יִזְדַּכֵּךְ לִבּוֹ לֵב הָאֶבֶן, וְיִזְכֶּה לְלֵב בָּשָׂר, שֶׁתָּאִיר בּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַרְגִּישׁ עֲרֵבוּת נֹעַם זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ; הָעִקָּר אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ כְּלָל, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ. וְאִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בָּזֶה, תִּרְאֶה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְחַזֵּק וְלַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, בְּלִי תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְיָשִׂיחַ וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה. וּכְכָל שֶׁיַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה

וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּרוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וְאַל תֹּאמַר, שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא נַעֲנֵיתָ, כִּי עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — זוֹהִי הַצְלָחָה נִצְחִית, הַצְלָחָה כָּזוֹ, שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק וְאַמִּיץ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אָז דַּיְקָא יַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ.

ט.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין לְךָ עוֹד אֹשֶׁר, נֹעַם וַעֲרֵבוּת בַּחַיִּים כְּמִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְפָרֵשׁ אֶת כָּל שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הָעִנְיָן הַזֶּה, הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, כִּי כֵן מוּבָא (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶשָׁה יג): לְפִי שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת, הֵם הַמְלַוִּים אוֹתוֹ עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית עוֹלָמוֹ; הֵינוּ מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ

יִתְבָּרַךְ, זֶה מְלַוֶּה אוֹתוֹ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, וְהֵיכָן שֶׁרַק הוֹלֵךְ הַדִּבּוּר, הַתְּפִלָּה וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מְלַוִּים אוֹתוֹ, וְאָז הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, כִּי כָּל מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהוֹלֵךְ וּבָא שָׁמָּה, הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק וּמַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מְסַפֵּר רַק לוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, זֶה מְלַוֶּה אוֹתוֹ עַד הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן וְהַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה וְהָרֶגַע הָאַחֲרוֹן בְּצֵאתוֹ מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאָז יִרְאֶה אֶת גְּדֶל הַנּוֹרָאוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת, הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהַיִּחוּדִים שֶׁגָּרַם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, עַיִן לֹא רָאֲתָה; וְעַל־כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! לֹא לִהְיוֹת בַּטָּלָן, רַק קַח אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, שֶׁאַתָּה נוֹפֵל וְיוֹרֵד בְּכָל פַּעַם בִּירִידוֹת וּבִנְפִילוֹת עֲמֻקּוֹת, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת, מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, אַךְ אַתָּה עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפוֹא, בְּנִי, וּבְרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִתְהַפֵּךְ לְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, פָּרָשַׁת וַיֵּרָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל

הַקְּרֻבָנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה, וְכֵיוָן שֶׁהָאָדָם פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל מַלְאֲכֵי מַעְלָה רוֹעֲדִים וְזוֹחֲלִים מִפָּנָיו, וּמִשְׁתּוֹקְקִים לְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, כִּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם מְסֻבָּב בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְהַסְתָּרוֹת, בִּמְסַכִּים עַל גַּבֵּי מְסַכִּים, בִּמְנִיעוֹת עַל גַּבֵּי מְנִיעוֹת, בְּחַשְׁכוּת עַל גַּבֵּי חַשְׁכוּת, וְעִם כָּל זֹאת הוּא מִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל, וּמַעֲמִיד אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעִים וְהָעֲרֵבוּת שֶׁגּוֹרֵם לְמַעְלָה, כִּי הוּא שׁוֹבֵר אֶת כָּל הַמְּסַכִּים וְהַמְּנִיעוֹת, הַחַשְׁכוּת וְהַהַסְתָּרוֹת, וּמֵאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר זֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיָּרַד לְזֶה הָעוֹלָם — לְגַלּוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם חָזָק כְּעַמּוּד בַּרְזֶל, וְאֵינוֹ נִרְתָּע לָאֲחוֹרָיו מִשּׁוּם דָּבָר, רַק עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז יִזְכֶּה לָעֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת שְׂכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּאִיר עָלָיו, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשָׁכַת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם;

אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַמְצַיֵּת לְכָל זֶה, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה לַשְׁכִינָה; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
חיים בן מיכאל ורבקה
לילי לאה בת חיים יצחק וזלפה
לבריאות ולהצלחה
רבקה בת לאה וכל ילדיה
הקב"ה יעזור שיצליחו בכל מעשי ידיהם,
ויהיו בריאים ברמ"ח איבריהם ובשס"ה
גידיהם בבריאות הנפש והגוף אכי"ר!

9הקונטרס הקדוש הזה נדפס לזכות
משפחת מועלם הע״י
א״מ יחזקאל בן חניני הי״ו
א״מ נעימה בת ויקטוריה תחי׳
יעקב בן נעימה הי״ו
ירדנה בת צ׳חלה רחל תחי׳
שרה רחל מלכה בת ירדנה תחי׳
אליעזר שלמה בן ירדנה הי״ו
וכן לזכות
דן יחזקאל בן צ׳חלה רחל הי״ו
דורי ויקטור בן דורון ומשפחתו הע״י
ברין אברהם בן שמחה ומשפחתו הע״י
מטלון רונן אלישע בן אביבה ומשפחתו הע״י
לרפואת
לוטיקוס סעידה בת חניני תחי׳
הלאלי יחזקאל בן שמחה הי״ו
לעילוי נשמת
אליהו בן ברוך ע״ה
ולעילוי נשמת כל מתי ישראל

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

אֵשֶׁת חַיִל

יְחַזֵּק וְיעוֹרֵר אֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיַדְרִיךְ לָהֶן עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, אֵיךְ לְהַחֲזִיק בַּיִת יְהוּדִי בְּלִי שׁוּם פְּשָׁרוֹת.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

אֵשֶׁת חַיִל

א.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁהָאִשָּׁה הִיא "אֵשֶׁת חַיִל", וְעָלֶיהָ לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר מֵהָאִישׁ, עַל־כֵּן רְאִי לְהִתְאַזֵּר בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקֻיּוֹת וְלֹא לְהִשָּׁבֵר; כִּי בֶּאֱמֶת עַל הָאִשָּׁה מֻנָּח הָעֹל שֶׁל כָּל הַבַּיִת, לָכֵן נִקְרֵאת עֲקֶרֶת הַבַּיִת, וְאִם כָּל הַבַּיִת עוֹמֵד עָלֶיהָ, אֲזַי צְרִיכָה הִיא הִתְחַזְּקוּת הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵהָאִישׁ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! קְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וּצְאִי מֵעַצְמֵךְ, וּדְעִי שֶׁיֵּשׁ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת קטו.): אִשָּׁה — כְּלֵי זֵינָהּ עָלֶיהָ; לָאִשָּׁה כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּדוֹלִים, וְאִם הָיְתָה יוֹדַעַת אֵילּוּ כֹּחוֹת מָסְרוּ

לָהּ, אֲשֶׁר בְּנָקֵל יְכוֹלָה לַהֲפֹךְ דַּעַת בַּעְלָהּ שֶׁתִּהְיֶה כְּדַעְתָּהּ, אֲזַי לֹא הָיְתָה נִשְׁבֶּרֶת מִכָּל דָּבָר פָּעוּט, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵינֶנָּהּ יוֹדַעַת מִגִּדֶל כֹּחָהּ, לָזֹאת נוֹפֶלֶת תֵּכֶף־וּמִיָּד בְּדִכָּאוֹן וְנִשְׁבֶּרֶת, וְזֶה מוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ לְכָל הָעֲצָבִים, שֶׁצּוֹעֶקֶת וּמִתְפָּרֶצֶת עַל בַּעְלָהּ, עַל הַיְלָדִים, וְהִיא חַסְרַת סַבְלָנוּת. אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, אֶלָּא עַל הָאִשָּׁה לִזְכֹּר שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית בַּת־מִצְוָה בְּגִיל שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וְיוֹם אֶחָד, כִּי הִיא יוֹתֵר מְפֻתַּחַת מֵהָאִישׁ, שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּר־מִצְוָה בְּגִיל שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה וְיוֹם אֶחָד (נִדָּה מה:); אִם הָיְתָה כָּל אִשָּׁה מַכִּירָה בְּגֹדֶל כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלָּהּ, אֲזַי כָּל חַיֶּיהָ הָיוּ הוֹלְכִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! אֲבַקֵּשׁ אוֹתָךְ מְאֹד, קְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, עַל־יְדֵי שֶׁתַּרְגִּילִי עַצְמֵךְ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּךְ, בְּשָׂפָה שֶׁאַתְּ רְגִילָה בָּהּ, וְתִשְׁפְּכִי נַפְשֵׁךְ וְלִבֵּךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל אֲשֶׁר תִּצְטָרְכִי דְּעִי לָךְ, שֶׁהַכְּתֹבֶת הָרִאשׁוֹנָה וְהָאַחֲרוֹנָה זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרֵעַ שֶׁתִּהְיִי חֲזָקָה בִּתְפִלָּה, לִשְׁפֹּךְ צְקוֹן לַחֲשֵׁךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל הִצְטָרְכוּתֵךְ, אֲזַי יִבָּנֶה אֶצְלֵךְ הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי, וְיִתְגַּלֶּה לָךְ שֶׁאַתְּ "אֵשֶׁת חַיִל", וְיִכוֹלָה אַתְּ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁאֵין בִּיכֹלֶת בַּעְלֵךְ לַעֲשׂוֹתָם; כִּי

סוֹף כָּל סוֹף אַתְּ עוֹבֶרֶת צַעַר הָעִבּוּר, צַעַר הַלֵּדָה, צַעַר הַגִּדּוּל, אֲשֶׁר הָאִישׁ אַף פַּעַם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹר שְׁלַבִּים אֵלּוּ, וְאַתְּ כֵּן יְכוֹלָה, כִּי לָאִשָּׁה נִתְּנוּ מֵהַשָּׁמַיִם כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, אַף שֶׁעָבַר עָלַיִךְ בַּחַיִּים מַה שֶּׁעָבַר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וַעֲדַיִן עוֹבְרִים עָלַיִךְ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, הַשְׁפָּלוֹת, בִּזְיוֹנוֹת וְעֶלְבּוֹנוֹת מִבַּעְלֵךְ, אַל תִּתְיָאֲשִׁי, קְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וְתַתְחִילִי לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלִבְרֹחַ אֵלָיו. כִּי דְּעִי לָךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְהוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט שֶׁאָדָם יַחֲזֹר אֵלָיו, בַּעֲבוּר זֶה אָדָם מְקַבֵּל מַכּוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר וְיִבְרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל רֹב בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מִכָּךְ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בְּחַיֵּיהֶם, בִּפְרָט הַשְׁפָּלוֹת וּבִזְיוֹנוֹת, הֵם נִכְנָסִים בְּתוֹךְ עַצְמָם, וְנוֹפְלִים בְּדַכָּאוֹן גָּדוֹל וּבְמְרִירוּת, וְזֶה הוֹרֵס אֶת כָּל בְּרִיאוּתָם וּבִטְחוֹנָם הָעַצְמִי, וּבִפְרָטִיּוּת אִשָּׁה, כְּשֶׁמַּשְׁפִּילִים וְשׁוֹבְרִים אוֹתָהּ, הִיא נִכְנֶסֶת בְּתוֹךְ עַצְמָהּ מֵרֹב יֵאוּשׁ וּמְרִירוּת, עַד שֶׁחָשָׁה הֲכִי חֲלָשָׁה. וּבֶאֱמֶת לֹא־כֵן הוּא, אֶלָּא לָאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּדוֹלִים, אִם רַק תַּדְבִּיק עַצְמָהּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד תַּחֲשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה

יִבְנֶה אֶת אָפְיָהּ בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁלֹּא תִּתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָה. וּבֶאֱמֶת עָלַיִךְ לִזְכֹּר, בִּתִּי הַיְקָרָה, שֶׁבַּעְלֵךְ רוֹצֶה וְאוֹהֵב אִשָּׁה חֲזָקָה, וּבָרֵגַע שֶׁתִּקְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וְלֹא תַּחְשְׁשִׁי מֵאַף אֶחָד, רַק תַּעַמְדִי עַל זְכֻיּוֹתַיִךְ, בַּעְלֵךְ יַעֲרִיךְ אוֹתָךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; כִּי אַף שֶׁטֶבַע הַגֶּבֶר, שֶׁהוּא שְׁתַלְטָן וְרוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ עֶלְיוֹנוּת עַל אִשְׁתּוֹ, וּמַשְׁפִּיל וּמְבַזֶּה אוֹתָהּ, זֶהוּ רַק כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהִיא חֲלָשָׁה וְשַׁבְרִירִית, וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת אִתָּהּ כְּחֶפְצוֹ, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁרוֹאֶה שֶׁהָאִשָּׁה עוֹמֶדֶת עַל זְכֻיּוֹתֶיהָ, הוּא מִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי. וּמִכָּל שֶׁכֵּן, בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם יִהְיֶה לָךְ דַּעַת וָשֵׂכֶל, וּתְכַבְּדִי וּתְיַקְּרִי אֶת בַּעְלֵךְ, וּתְחַזְּקִי וּתְעוֹדְדִי אוֹתוֹ, אֲזַי תִּוָּכְחִי שֶׁבַּעְלֵךְ יֹאהֲבֵךְ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה, וְיכַבֵּד אוֹתָךְ בִּמְאֹד מְאֹד, כִּי הַגֶּבֶר אוֹהֵב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה חֲזָקָה. הֵן אֱמֶת, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁעוֹבְרִים עָלַיִךְ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת מֵהַיְלָדִים, מֵהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת, אֵין זֹאת רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵינֵךְ יוֹדַעַת מִכֹּחוֹתַיִךְ, כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלָּךְ, אֲשֶׁר הֵם בִּלְתִּי מֻגְבָּלִים, אִם רַק תִּבְרְחִי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְדַבְּרִי אֵלָיו, אָז תִּוָּכְחִי בְּכֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ הַגְּדוֹלִים שֶׁלָּךְ, וְכָל הָאֲוִירָה בַּבַּיִת תִּשְׁתַּנֶּה. מֵחַד גִּיסָא עָלַיִךְ לְכַבֵּד אֶת בַּעְלֵךְ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ

רַבָּה, פֶּרֶק ט׳): אֵיזוֹ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה — כָּל שֶׁעוֹשָׂה רְצוֹן בַּעְלָהּ; וּמֵאִידָךְ גִּיסָא, עָלַיִךְ לִהְיוֹת חֲזָקָה מְאֹד, וְלַעֲמֹד עַל עֶקְרוֹנוֹתַיִךְ. וְאִם בַּעְלֵךְ צוֹעֵק וּמִתְפָּרֵץ עָלַיִךְ, וּמַשְׁפִּיל וּמְבַזֶּה אוֹתָךְ, תַּכְנִיסִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּתְדַבְּרִי עִם בַּעְלֵךְ בְּצוּרָה יָפָה, אֲבָל תַּקִּיפָה: ״בַּעֲלִי הַיָּקָר, לָמָּה לְךָ לְהִתְפָּרֵץ עָלַי, הָאֵינְךָ יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ בַּבַּיִת — עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִיבוֹת וּמַחֲלֹקֶת, עֲגָמַת נֶפֶשׁ, הֶפְסֵדִים וְחוֹבוֹת וְכוּ׳ וְכוּ׳, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁעָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה! זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁהוֹצֵאנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיֵּי נִשּׂוּאֵינוּ! כִּי אִם הָיִינוּ מַזְמִינִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְתוֹךְ הַבַּיִת, וְתָמִיד הָיִינוּ מְדַבְּרִים רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכָל דָּבָר קָטָן מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַשְׁכִינָה הָיְתָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְכָל הַבַּיִת הָיָה מִתְהַפֵּךְ לְגַן־עֵדֶן. וְלָכֵן, בַּעְלִי הַיָּקָר, לָמָּה לְךָ לְהוֹצִיא עָלַי חֲמָתְךָ, לְהַשְׁפִּילֵנִי וּלְבַזּוֹתֵנִי?! הַאִם בָּזֶה תַּגִּיעַ לְחֶפְצְךָ?! לֹא אַסְכִּים לָזֹאת!״ וְכָךְ תַּמְשִׁיכִי לְדַבֵּר, בִּתְּי הַיְקָרָה, עִם בַּעְלֵךְ, מֵחַד גִּיסָא בְּאַהֲבָה, בְּכָבוֹד וּבְהַעֲרָצָה, וּמֵאִידָךְ גִּיסָא בְּתַקִּיפוּת, וּתְדַבְּרִי דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה בַּבַּיִת, וּבְוַדַּאי לֹא יַעַזְבֵנוּ. וְאִם תִּהְיִי

חֲזָקָה בָּזֶה, תְּנָכְחִי אֵיךְ שֶׁתִּבָּנֶקֶל יִשְׂתַּנֶּה בַּעְלֵךְ לְטוֹבָה; כִּי מִסְכֵּן הוּא, לֹא קִבֵּל חִנּוּךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הָאִשָּׁה. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, אַתְּ תִּהְיִי הַמְחַנֶּכֶת שֶׁלּוֹ, וְתִהְיִי חֲזָקָה מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֵידַע שֶׁחַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין שֶׁלָּכֶם תְּלוּיִים רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי סוֹף כָּל סוֹף הִתְחַתַּנְתֶּם סִימָן שֶׁאַתֶּם נְשָׁמָה אַחַת, אַחֶרֶת לֹא הֱיִיתֶם מִתְחַתְּנִים. וְאַל תִּסְתַּכְּלִי מַה שֶּׁקּוֹרֶה סָבִיב, הַכֹּל בָּא מֵהַשָּׂטָן, וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת, שֶׁאָדָם בָּרָא בַּחֲטָאָיו, אֲשֶׁר זֶה מֵבִיא לְמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל גֵּרוּשִׁין, שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת לִשְׁבֹּר בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, אַל תִּסְתַּכְּלִי סָבִיב — רַק בְּבֵיתֵךְ, אִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זִמֵּן אֶת בַּעְלֵךְ, דְּעִי לָךְ, שֶׁזּוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּךְ, וְאַתְּ הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, וְאַתְּ וּבַעְלֵךְ נְשָׁמָה אַחַת, כִּי לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם הֱיִיתֶם נְשָׁמָה אַחַת, וּכְשֶׁיָּרַדְתֶּם לְזֶה הָעוֹלָם נִתְפַּצַּלְתֶּם, הַבַּעַל בָּא מִזּוּג הוֹרִים אֶחָד, וְהָאִשָּׁה בָּאָה מִזּוּג הוֹרִים שֵׁנִי, וְעַד שֶׁמָּצְאוּ זֶה אֶת זֶה — קָשֶׁה כִּקְרִיעַת יַם סוּף. וֶהֱיוֹת שֶׁכְּבָר זְכִיתֶם לִמְצֹא זֶה אֶת זֶה, עֲלֵיכֶם לֵידַע שֶׁאַתֶּם נְשָׁמָה אַחַת (עַיֵּן זֹהַר ח״א צא.). לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, מֵאַחַר שֶׁזֶּהוּ בַּעְלֵךְ וְאֵלּוּ יְלָדַיִךְ, רְאִי לָקַחַת עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וְאַל תִּהְיִי שְׁבוּרָה,

הַפְסִיקִי לְהִתְיָאֵשׁ וְלַחֲשֹׁב, כְּאִלּוּ מֵהַבַּיִת שֶׁלָּךְ לֹא יֵצֵא כְּלוּם, אַל תַּשְׁלִימִי עִם הַמַּצָּב לוֹמַר, שֶׁזֶּהוּ גֵּיהִנּוֹם וְכָךְ יִשָּׁאֵר גֵּיהִנּוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, לוֹמַר דָּבָר כָּזֶה, רַק תַּחְדִּירִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ לִבֵּךְ, בְּתוֹךְ בֵּיתֵךְ, הַתְחִילִי לְדַבֵּר עִם בַּעְלֵךְ רַק מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכֵן עִם הַיְלָדִים, וְאָז תִּרְאִי אֵיךְ הַגֵּיהִנּוֹם יִבְרַח, וְיִכָּנֵס תַּחְתָּיו גַּן־עֵדֶן; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַגַּן־עֵדֶן, שֶׁאָדָם חַי בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְכָל אֲשֶׁר קוֹרֶה זֶהוּ מֵאִתּוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ רַק רוֹצֶה שֶׁנִּפְתַּח פִּינוּ וּנְדַבֵּר אֵלָיו, אֲזַי כָּל חַיֵּינוּ הָיוּ מִשְׁתַּנִּים, וְהָיִינוּ רוֹאִים עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לְהַחְדִּיר בְּתוֹךְ לִבֵּךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּדְעִי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתָךְ וְרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ קוֹלֵךְ, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה זוֹעֶקֶת (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): "הַשְׁמִיעִנִי אֶת קוֹלֵךְ, כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה". אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חֲשׁוּבָה מְאֹד תְּפִלַּת הָאִשָּׁה, כִּי הָאִשָּׁה דִּמְעוֹתֶיהָ מְצוּיוֹת (בָּבָא מְצִיעָא נט.), וְאֶצְלוֹ

יִתְבָּרַךְ חֲשׁוּבוֹת מְאֹד תְּפִלּוֹת עִם דְּמָעוֹת (זֹהַר ח״ב יב: קסה: רמה:), וּבַעֲבוּר זֶה עוֹבְרִים עָלַיִךְ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁתִּפְתְּחִי אֶת פִּיךְ וּתְדַבְּרִי אֵלָיו, אוֹ שֶׁתֵּלְכִי לְשַׁעַר הַשָּׁמַיִם וְתִשְׁפְּכִי אֶת שִׂיחַ נַפְשֵׁךְ, אוֹ תִּבְרְחִי אֶל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים, וּתְבַקְּשִׁי שֶׁבִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים יִתְעוֹרְרוּ רַחֲמֵי שָׁמַיִם עָלַיִךְ, אוֹ כְּשֶׁאַתְּ לְבַד בְּבֵיתֵךְ, תִּפְתְּחִי פִּיךְ וּתְדַבְּרִי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהָאִשָּׁה מְדַבֶּרֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — נִשְׁמַע וְנִתְקַבֵּל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! הַרְגִּילִי אֶת עַצְמֵךְ לָשִׂיחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יִבָּנֶה אֶת בִּטְחוֹנֵךְ הָעַצְמִי, וְתִהְיִי חֲזָקָה וְלֹא תִּשָּׁבְרִי, וּקְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וּתְחַנְּכִי אֶת בַּעְלֵךְ וְהַיְלָדִים עִם אֱמוּנָה, וְאָז תִּוָּכְחִי שֶׁלֹּא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, וְכָל הֲלָךְ הַבַּיִת יִשְׁתַּנֶּה. אֲבָל זֶה תָּלוּי רַק בָּךְ, כְּפִי תֹּקֶף דַּעְתֵּךְ שֶׁתַּחְלִיטִי אַחַת וּלְתָמִיד בְּהַחְלָטָה נְחוּשָׁה, שֶׁאֲנִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא אֶעֱזֹב לְעוֹלָם, וַאֲנִי שָׂבָה בִּתְשׁוּבָה, וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמִי לִשְׁמֹר שַׁבָּת וְלֶאֱכֹל מַאֲכָלִים כְּשֵׁרִים, וְלִשְׁמֹר אֶת הַמִּצְוֹות, וְלִלְמֹד אֶת הַהֲלָכוֹת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה — שֶׁלּוֹמְדִים אֶת כָּל הִלְכוֹת הַתּוֹרָה, וְשׁוֹמְרִים מִצְוֹותֶיהָ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבְּרִים וּמְשִׂיחִים

לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹפְכִים אֶת כָּל הַלֵּב וְכוּ׳. וְאִם, בִּתִּי הַיְקָרָה, תְּקַבְּלִי עַל עַצְמֵךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה מֵרֶגַע זֶה, וְתִהְיִי נְחוּשָׁה בְּדַעְתֵּךְ, אֲשֶׁר אֲנִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינִי עוֹזֶבֶת בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, זֶה יִתֵּן לָךְ דְּחִיפָה כָּזוֹ בַּחַיִּים, שֶׁיִּתְגַּלּוּ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבָּךְ, אֲשֶׁר לֹא תֵּאָרְתְּ וְשַׁעֲרְתְּ מִגָּדְלָם. וּבָזֶה תַּעַזְרִי לְבַעְלֵךְ שֶׁיִּשַּׂגֶּה אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת. וְאַל תִּשָּׁבְרִי וְאַל תִּירְאִי, בָּרֶגַע שֶׁכּוֹעֵס וְרוֹגֵז עָלַיִךְ, מַשְׁפִּילֵךְ, מְבַזֵּךְ וְצוֹעֵק וּמִתְפָּרֵץ עָלַיִךְ, אֶלָּא תֹּאמְרִי לוֹ בְּחִיּוּךְ: ״בַּעְלִי הַיָּקָר! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עַיִן זֹהַר בְּרֵאשִׁית כז:): כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (עַיֵּן רַמְבַּ״ם, פֶּרֶק ב׳ מֵהִלְכוֹת דֵּעוֹת). לָמָּה לְךָ לִהְיוֹת בְּכַעַס?! הֲלֹא אַתָּה מְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִמְּךָ וּמֵהַבַּיִת! מַדּוּעַ תַּשְׁפִּיל אוֹתִי?! הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא כָּאן בַּבַּיִת, וְשׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ״. וְאַף שֶׁבַּעְלֵךְ יִצְעַק בַּחֲמַת זַעַם, וְיַעֲנֶה בְּעַזּוּת: ״אֵין אִכְפַּת לִי כְּלוּם״, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָרִים כב:): כָּל הַכּוֹעֵס אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ, כִּי מִי שֶׁנִּכְנָס בְּכַעַס, מְאַבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וְכֵן אָמְרוּ (פְּסָחִים סו:): כָּל אָדָם שֶׁכּוֹעֵס אִם חָכָם הוּא — חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת; אֲבָל אַתְּ, בִּתִּי הַיְקָרָה, אַל תִּסְתַּכְּלִי עַל

זֶה, אֶלָּא תְּחַזְּקִי אוֹתוֹ בְּחִיּוּךְ וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְתֹאמְרִי לוֹ: "בַּעְלִי הַיָּקָר, אַף שֶׁאַתָּה כּוֹעֵס וּמִתְפָּרֵץ עָלַי, דַּי לְךָ לְבַזּוֹתֵנִי וּלְהַשְׁפִּילֵנִי, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, אַף שֶׁאֲנִי שַׁבְתִּי בִּתְשׁוּבָה, רְצוֹנִי שֶׁגַּם אַתָּה תָּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הָבָה נְשַׁנֶּה שְׁנֵינוּ אֶת אֹרַח חַיֵּינוּ, אֶת דַּרְכֵּנוּ וּמַדּוֹתֵינוּ". אִם תִּהְיִי חֲזָקָה בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יִתְגַּלּוּ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּךְ, שֶׁתִּזְכִּי לִבְנוֹת בַּיִת כְּדֶגְמַת גַּן־עֵדֶן, וְתִתְבּוֹנְנִי לְפֶתַע וְתִרְאִי שֶׁיֵּשׁ לָךְ בַּעַל אַחֵר, יְלָדִים אֲחֵרִים, שְׂכֵנוֹת אֲחֵרוֹת, קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה אֲחֵרִים; כִּי בָּרֵגַע שֶׁתִּתְגַּלֶּה לָךְ הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּרְאִי עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי; כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת שֶׁהוֹצִיא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחַיָּיו, אֲבָל בָּרֵגַע שֶׁמַּכְנִיס אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ חַיָּיו, וְחַי עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, מִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַרְגִּישׁוֹ יִתְבָּרַךְ, נוֹשֵׁם אֱלֹקוּת, אֲזַי מִשְׁתַּנִּים חַיָּיו לְגַמְרֵי. עַל־כֵּן בָּרֵגַע שֶׁתִּחְיִי רַק עִם הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, הַבִּטָּחוֹן הָעַצְמִי יִתְפַּתַּח אֶצְלֵךְ, וּבַעְלֵךְ יַעֲרִיךְ אוֹתָךְ, כִּי יִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה חֲזָקָה, וְתַחַת אֲשֶׁר לְצַפּוֹת לְחִזּוּק מִמֶּנּוּ, אַתְּ תְּחַזְּקִי אוֹתוֹ, בִּמְקוֹם לְהַמְתִּין לִתְשׁוּמֶת לֵב מִמֶּנּוּ, תַּעֲנִיקִי לוֹ אַתְּ

תְּשׁוּמֶת לֵב, וְזֶה יְשַׂגֶּה אֶת כָּל הָאֲוִירָה בַּבַּיִת, וְתִרְאִי שֶׁיֵּשׁ לָךְ בַּעַל יָקָר, וְלֹא כְּדַאי לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת פְּסוּלוֹת שֶׁל גֵּרוּשִׁין, בַּר מִינָן, אַדְרַבָּה "חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ" (מִשְׁלֵי יד, א). וְזוֹ נִקְרֵאת "אֵשֶׁת חַיִל", שֶׁעוֹשָׂה חַיִל בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הִיא מַצְלִיחָה לְהַנְהִיג אֶת הַבַּיִת; אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַמַּחְדִּירָה בְּתוֹךְ לִבָּהּ דְּבָרִים אֵלּוּ, אֲשֶׁר אָז יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי כָּל הֶלֶךְ רוּחַ הַבַּיִת, וְתִזְכִּי לְחַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים עִם בַּעְלֵךְ וִילָדַיִךְ.

ב.

בִּתִּי הַיְקָרָה! הִשְׁתַּדְּלִי לִהְיוֹת אֵשֶׁת חַיִל, וְלֹא לִירֹא מֵאַף אֶחָד, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. הַנָּבִיא אוֹמֵר (מִיכָה ו, ח): "הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמַה יְהוָ"ה דּוֹרֵשׁ מֵעִמָּךְ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד, וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ"; הָרָצוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶהוּ צְנִיעוּת; אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַשּׁוֹמֶרֶת עַל מִדַּת הַצְּנִיעוּת, כִּי עִקַּר יְפִי הָאִשָּׁה שֶׁמַּצְנַעַת עַצְמָהּ, וְאֵינָהּ מִסְתּוֹבֶבֶת בֵּין גְּבָרִים, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל רוּת (רוּת רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ח׳): מֶה הָיָה שִׁבְחָהּ? כָּל הַנָּשִׁים מְשַׂחֲקוֹת

עִם הַקּוֹצְרִים, וְזוֹ מַצְנַעַת עַצְמָהּ, לָזֹאת בֹּעַז חָפַץ בָּהּ וְהִתְחַתֵּן עִמָּהּ, וּמֵהֶם יָצָא דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵא הַגּוֹאֵל. הַאִם אֵינֵךְ יוֹדַעַת, בִּתִּי הַיְקָרָה, שֶׁאִם אַתְּ תֵּלְכִי בִּצְנִיעוּת הַלְּבוּשׁ, וְלֹא תִּתְיַפִּי בְּמַלְבּוּשִׁים הַמּוֹשְׁכִים אֶת הָעַיִן, וְכֵן מִדּוֹתַיִךְ תִּהְיֶינָה צְנוּעוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכִּי שֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בְּקִרְבֵּךְ?! הֲרֵי כָּל הַנָּשִׁים הַצְּדָקָנִיּוֹת שֶׁזָּכוּ אֲשֶׁר מֵהֶן יָצְאוּ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בָּנִים צַדִּיקִים וּבָנוֹת צְדָקָנִיּוֹת, הַכֹּל הָיָה רַק הוֹדוֹת לְמִדַּת הַצְּנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בָּהֶן. אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם שֶׁהָעֵרֶב־רַב מְעָרֵב בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל גּוֹיִים וְגוֹיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַצְּנִיעוּת יָרְדָה פְּלָאִים. הוֹלְכוֹת בַּחוּצוֹת עֲרֻמּוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מַכְשִׁילוֹת אֶת הָאֲנָשִׁים; אוֹי לְאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ שׁוֹמֶרֶת עַל מִדַּת הַצְּנִיעוּת, אֲשֶׁר בָּזֶה גּוֹרֶמֶת לְעַצְמָהּ הֲמוֹן צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אִם הִיא רַוָּקָה, אֵינָהּ זוֹכָה לִמְצֹא אֶת זִוּוּגָהּ, וְסוֹבֶלֶת בּוֹדְדָה שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים, מַגִּיעָה לְגִיל שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ וְכוּ׳, וַעֲדַיִן נוֹתֶרֶת לְבַד, וְאִם הִיא נְשׂוּאָה, עַל־יְדֵי חֹסֶר הַצְּנִיעוּת לְבַסּוֹף מִתְגָּרֶשֶׁת מִבַּעְלָהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנִשְׁבָּר הַבַּיִת. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, רְאִי מַה בְּיָדַיִךְ, הֱעָתִיד שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, אוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, חֻרְבַּן עַם

יִשְׂרָאֵל, אִם תֵּלְכִי בְּבִגְדֵי שַׁחַץ, וְתִגְרְמִי שֶׁבְּנֵי־אָדָם יִכָּשְׁלוּ בַּעֲוֹנוֹת בְּעֶטְיֵךְ, אַתְּ מַחֲרִיבָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם תֵּלְכִי בְּמַלְבּוּשִׁים צְנוּעִים, וְשַׂעֲרֵךְ מְכֻסֶּה תָּמִיד, וְלֹא תֵּבוֹשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא תִּהְיִי גֵּאָה בִּצְנִיעוּתֵךְ, בָּזֶה תִּזְכִּי לְהוֹלִיד בָּנִים וּבָנוֹת צַדִּיקִים וְצִדְקָנִיּוֹת, שֶׁיָּאִירוּ אֶת עֵינֵיהֶם שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל. וְאַל לָךְ לַחֲשֹׁב שֶׁזֶּהוּ רַק מִלְיָצָה, וְאֵלּוּ דִּבּוּרִים בְּעַלְמָא שֶׁאֲנִי מַמְלִיץ לָךְ וְרוֹצָה לְפַתּוֹתֵךְ שֶׁתֵּלְכִי בְּמַלְבּוּשִׁים צְנוּעִים, אֶלָּא זוֹ הַמְצִיאוּת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח ו): כְּשֶׁהָאִשָּׁה מַצְנַעַת אֶת עַצְמָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, רְאוּיָה לְהַנָּשֵׂא לְכֹהֵן גָּדוֹל; כְּשֶׁהָאִשָּׁה מַקְפִּידָה עַל מַלְבּוּשֵׁי צְנִיעוּת בַּבַּיִת כְּפִי שֶׁהוֹלֶכֶת בַּחוּצוֹת, וּמְכַסָּה אֶת שַׂעֲרוֹתֶיהָ כִּדְבָעֵי, אֲזַי רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא לְכֹהֵן גָּדוֹל, וְתִזְכֶּה שֶׁבַּעְלָהּ יְהֵא תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל וְצַדִּיק קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, וּמֵהֶם יֵצְאוּ בָּנִים וּבָנוֹת קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים; כִּי עֲתִיד הַיַּלְדִּים תָּלוּי רַק בָּאִשָּׁה, כְּפִי שֶׁנּוֹהֶגֶת בְּמִדַּת הַצְּנִיעוּת, וְזֶה הַגָּאוֹן שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּקְפִּידָה עַל צְנִיעוּתָהּ. כְּפִי שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן ג׳): יָפָה הִיא הַצְּנִיעוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ״, וְכֵן דָּוִד אָמַר (תְּהִלִּים

מה, יד): "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה". לְעוֹלָם אָסוּר לְאִשָּׁה לְהִסְתּוֹבֵב בֵּין גְּבָרִים, בֵּין בַּחוּרִים (עַיֵּן תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יח), עָלֶיהָ לֵילֵךְ בִּצְנִיעוּת, צְנִיעוּת הַמִּדּוֹת, לֹא לְנַבֵּל פִּיהָ, לֹא לְקַלֵּל, וְלֹא לֵילֵךְ בִּבְגְדֵי שַׁחַץ וּפְרִיצוּת, כִּי הָעֹנֶשׁ עַל זֶה חָמוּר עַד מְאֹד; כִּי כְּשֶׁהָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בִּפְרִיצוּת, הֲרֵי הִיא חוֹטֵאת וּמַחֲטִיאָה אֶת הָרַבִּים, וּבוֹרַאת מַלְאָכִים רָעִים, מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, שֶׁעוֹמְדִים וּפוֹרְעִים מִמֶּנָּהּ בְּחַיֶּיהָ וּבְמוֹתָהּ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי מַה לְּפָנַיִךְ, אוֹ שֶׁבִּיכָלְתֵּךְ לְהַחֲרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְלִבְרֹא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים כָּל הַנְּזָקִים, הֶחָלָאִים רָעִים, אוֹ שֶׁבִּיכָלְתֵּךְ לִבְנוֹת אֶת עָתִיד כְּלַל יִשְׂרָאֵל, בָּזֶה שֶׁתִּלְכִי בְּמַלְבּוּשִׁים צְנוּעִים, וְתִשְׁמְרִי עַל מוֹצָא פִיךְ, וּמִדּוֹתַיִךְ וַהֲלִיכוֹתַיִךְ תִּהְיֶינָה בִּצְנִיעוּת, וְתֵלְכִי בְּכִסּוּי רֹאשׁ, בָּזֶה אַתְּ שׁוֹרֶפֶת אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת שֶׁבָּרָאת בְּעֵת שֶׁהָלַכְתְּ בִּפְרִיצוּת. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעִקַּר הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה אֵצֶל הָאִשָּׁה — לְהַתְחִיל לֵילֵךְ בִּבְגָדִים צְנוּעִים, וּלְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לֵילֵךְ בְּאָפְנַת הַגּוֹיִים הַטְּמֵאִים, הָעֲרֵלִים, הַמְשֻׁקָּצִים וְהַמִּתְעָבִים, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא מְאֹד

מְאֹד דַּרְכֵיהֶם (עַיֵּן יְבָמוֹת סג:), כִּי דַּרְכֵיהֶם אֵינָם דַּרְכֵּנוּ, אֶלָּא דַּרְכֵי הַחַיּוֹת, חַיְתוֹ יַעַר, שֶׁגַּם הֵן מְסְתּוֹבְבוֹת בַּחוּצוֹת עֲרֵמוֹת וְטוֹרְפוֹת בְּנֵי־אָדָם. כֵּן אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ נוֹהֶגֶת בִּצְנִיעוּת, וְהוֹלֶכֶת חֲשׂוּפָה וּפְרוּצָה, בְּמַלְבּוּשֵׁי שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם, הֲרֵי הִיא גַּם־כֵּן חַיָּה טוֹרֶפֶת, הַטּוֹרֶפֶת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, לֹא־כֵן כְּשֶׁהִיא בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה, וְהוֹלֶכֶת בְּמַלְבּוּשִׁים צְנוּעִים וּבְכִסּוּי רֹאשׁ, וְגֵאָה בְּיַהֲדוּתָהּ, אַף שֶׁסָּבִיב סָבִיב מְסְתּוֹבְבוֹת חַיּוֹת טֶרֶף, זֶה עִקַּר שִׂבְחָהּ בַּשָּׁמַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד מִתְפָּאֵר עִמָּהּ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם בִּרְצוֹנֵךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן — הַתְחִילִי לְשַׁנּוֹת אֶת לְבוּשֵׁךְ; כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה׳), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁנּוֹשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הִקְפִּידוּ לֵילֵךְ בִּבְגָדִים צְנוּעִים בְּמִצְרַיִם, בֵּין הַמִּצְרִים הַמְשֻׁקָּצִים וְהַמִּתְעָבִים, וְלֹא הִתְבַּיְשׁוּ מֵהֶם, אַדְרַבָּה הָלְכוּ בְּגָאוֹן וּבִתְפְאֶרֶת, בְּגַאֲוָה וּבְעֹז עַל שֵׁהֵם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְשָׁמְרוּ עַל לְשׁוֹנָם, לְבוּשָׁם וּשְׁמָם, בִּזְכוּתָן נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ־כֵן לְנַבֵּי הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, בִּזְכוּת נָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַהוֹלְכוֹת בִּצְנִיעוּת וּבְגָאוֹן, בְּלִי לֵבוּשׁ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, מַה יֹּאמְרוּ הַגּוֹיִים הַמְשֻׁקָּצִים

וְהַמִּתְעָבִים, בִּזְכוּת זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁאָנוּ מְחַכִּים אֵלֶיהָ. בִּתִּי הַיְקָרָה! קְחִי עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וְהַתְחִילִי לְמָסֵר נַפְשֵׁךְ בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵן אֱמֶת אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁזֶּה קָשֶׁה עַד מְאֹד לְאִשָּׁה לְשַׁנּוֹת לְבוּשָׁהּ, וּבִפְרָט שֶׁעַד עַתָּה חָיִית בְּחֶבְרָה אֻמְלָלָה, שֶׁהָלְכוּ בְּהַנְהָגוֹת הַגּוֹיִים, וְנִתְקַיֵּם אָצְלָם (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם", וְחָיוּ כְּחַיּוֹת מַמָּשׁ, לְלֹא שֶׁמֶץ שֶׁל צְנִיעוּת, חַיֵּי הֶפְקֵרוּת, חָטְאוּ בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, וְהָלְכוּ פְּרוּצִים לְגַמְרֵי, וְהִנֵּה בְּרֵאשִׁית הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, קָשֶׁה הַדָּבָר מְאֹד — לְשַׁנּוֹת אֶת אֹרַח הַחַיִּים, וְהַסְּבִיבָה לוֹעֶגֶת וְשׂוֹחֶקֶת מְאֹד. אַל תִּתְפַּעֲלִי מִכָּךְ, בִּתִּי הַיְקָרָה, וְהַזְכִּירִי לְעַצְמֵךְ, אֲשֶׁר אִם תָּשׁוּבִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף שֶׁעָשִׂית עֲבֵרוֹת כֹּה חֲמוּרוֹת, וְנִכְשַׁלְתְּ וְהִכְשַׁלְתְּ אֲחֵרִים, עִם כָּל זֹאת אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, עַל־כֵּן עַתָּה כְּשֶׁאַתְּ שָׁבָה בִּתְשׁוּבָה — חֲשִׁיבוּתֵךְ גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁאַתְּ מִתְוַדֵּית לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, וַאֲנִי מִתְחָרֶטֶת לְגַמְרֵי, וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמִי לֵילֵךְ רַק בִּבְגָדִים צְנוּעִים, וַאֲכַסֶּה אֶת גּוּפִי שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בִּי, וַאֲכַסֶּה שַׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְכוּ', זוֹ נִקְרֵאת חֲזָרָה

בִּתְשׁוּבָה. וְאַף שֶׁיֶּשְׁנָן חֲבֵרוֹת שֶׁלּוֹעֲגוֹת לָךְ וּמְבַזּוֹת אוֹתָךְ, עַל הַדֶּרֶךְ הַחֲדָשָׁה שֶׁבָּחַרְתְּ לְעַצְמֵךְ, אַל תִּתְפַּעֲלִי, אֶלָּא תְּקַבְּלִי אֶת כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת הַדָּמִים שֶׁהֵם מְנַת חֶלְקֵךְ — לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, וּבָזֶה שֶׁתִּשְׁתְּקִי וְלֹא תָּשִׁיבִי לְמְחָרְפַיִךְ דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָךְ עַל כָּל עֲבָרֵךְ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חֲשׁוּבָה מְאֹד מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי אַתְּ גָּדַלְתְּ עַד עַתָּה בְּחֶבְרָה שֶׁהָיוּ רְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָלְכוּ בְּתַרְבּוּת הַגּוֹיִים, וְחָיוּ כְּחַיּוֹת הַיַּעַר, חַיֵּי הֶפְקֵרוּת, וְאַתְּ עָשִׂית מַעֲשִׂים נִבְזִים כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחֵךְ, נִכְשַׁלְתְּ וְהִכְשַׁלְתְּ אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְהִנֵּה אַתְּ נוֹטֶלֶת עַצְמֵךְ בַּיָּדַיִם, וְאוֹמֶרֶת לְעַצְמֵךְ: ״מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ״. וְאַתְּ מְדַבֶּרֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּךְ, וְאַתְּ מְשַׁנָּה אֶת אֹרַח חַיַּיִךְ לְגַמְרֵי, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁים צְנוּעִים, תֵּדְעִי לָךְ, שֶׁהַנַּחַת רוּחַ שֶׁאַתְּ גּוֹרֶמֶת הָרֶגַע לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ — אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל. וְאֵילוּ כְּרוּזִים יוֹצְאִים לְמַעְלָה עַל אִשָּׁה שֶׁשָּׁבָה

בִּתְשׁוּבָה, עַל אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה עַד עַתָּה פְּרוּצָה, וְהָלְכָה בִּבְגָדִים שֶׁל שַׁחַץ וְנאוּף וְתִעוּב, וְעַתָּה הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, וְכָךְ מַכְרִיזִים בַּשָּׁמַיִם: אַשְׁרֵי הַבַּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַשְׁרֵי בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל! וְאִם הָיִית זוֹכָה לִשְׁמֹעַ אֶת הַכְּרוּזִים הַלָּלוּ הַיּוֹצְאִים לִפְנֵי אִשָּׁה הַהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, בֵּין כָּל מַעֲרֻבֹלֶת הַנּוֹאֲפִים וְהַפְּרוּצִים, וּבֵין הַנָּשִׁים הַהוֹלְכוֹת חֲשׂוּפוֹת וַעֲרֻמוֹת כְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר גֹּעַל נֶפֶשׁ לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶן, הַכֹּל פָּתוּחַ בְּלִי שׁוּם שֶׁמֶץ בּוּשָׁה וְכָבוֹד עַצְמִי, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אָז לֹא הָיָה לָךְ שׁוּם נִסָּיוֹן, וְכָל הַבְּזָיוֹנוֹת וְהָעֶלְבּוֹנוֹת שֶׁלּוֹעֲגִים לָךְ בָּרְחוֹב, לֹא הָיוּ נִכְנָסִים בָּךְ כְּלָל, אַדְרַבָּה הָיִית מִסְתַּכֶּלֶת עַל כֻּלָּם בְּעַיִן שֶׁל רַחֲמָנוּת, בְּעַיִן שֶׁל חֶמְלָה, מִסְכֵּנִים! שֶׁאַתֶּם עֲדַיִן אֵינְכֶם מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עֲדַיִן אֵינְכֶם חָשִׁים אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי רַק אִשָּׁה הַהוֹלֶכֶת בְּמַלְבּוּשֵׁי צְנִיעוּת, חָשָׁה אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! שׁוּבִי בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַתְחִילִי לֵילֵךְ בִּצְנִיעוּת, וּמִסְרִי נַפְשֵׁךְ עַל מִדָּה זוֹ. וּבִפְרָט הַקְּפִידִי לְכַסּוֹת שֵׂעַר רֹאשֵׁךְ, כִּי גִּלּוּי רֹאשׁ זֶהוּ עָוֹן חָמוּר מְאֹד. אִשָּׁה נְשׂוּאָה אָסוּר שֶׁיִּתְגַּלֶּה שֵׂעַר רֹאשָׁהּ לְבַחוּץ, כִּי מַכְשִׁילָה אֶת בַּעְלָהּ וְכֵן אֶת

אֲחֵרִים. וְהַזֹּהַר (ח״ג קכה:) מַקְפִּיד עַל זֶה מְאֹד, וְאוֹמֵר: תּוּנְבָא לֵיתֵי עַל הַהוּא בַּר נָשׁ דְּשָׁבַק לְאִתְּתֵיהּ דְּתִתְחַזֵּי מִשַּׁעְרָא דְּרֵישָׁהּ לְבַר; קְלָלָה תָּבֹא עַל אִישׁ שֶׁנּוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ שֶׁתִּתְגַּלֶּינָה שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ; לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! חִזְרִי בִּתְשׁוּבָה, וּלְכִי בְּדַרְכֵי הַצְּנִיעוּת, וַאֲזַי יַעַזְרֵךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְכוּת הַצְּנִיעוּת שֶׁבָּךְ, יָאִיר עָלַיִךְ אוֹר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁתָּאִיר עָלַיִךְ הַשְּׁכִינָה, כְּבָר לֹא יֶחְסַר לָךְ שׁוּם דָּבָר; וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבַּהַתְחָלָה יִהְיֶה לָךְ דָּבָר זֶה מְאֹד קָשֶׁה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הַיּוֹם הָאָפְנָה שֶׁל אִשָּׁה, שֶׁהוֹלֶכֶת יוֹתֵר חֲשׂוּפָה וְכוּ׳, וְקוֹרֶצֶת עֵינַיִם וְכוּ׳, וּמִתְנַהֶגֶת כִּפְרוּצָה וְכוּ׳, וּמְפַטְפֶּטֶת עִם כָּל עוֹבֵר וָשָׁב וְכוּ׳, יֵשׁ לָהּ יוֹתֵר חֲשִׁיבוּת בָּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי אוֹי לַחֲשִׁיבוּת הַזּוֹ, כִּי אִשָּׁה פְּרוּצָה, אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, נוֹפֶלֶת בְּפַח יָקוּשׁ, עַל־יְדֵי בְּנֵי בְּלִיַּעַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְנִכְשֶׁלֶת בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וּלְבַסּוֹף זוֹרֵק אוֹתָהּ לְכָל הָרוּחוֹת, וְנִשְׁבֶּרֶת וְנִתְאַכְזְבָה וְנִכְנֶסֶת בְּדִכָּאוֹן וּבְשִׁבְרוֹן לֵב, וּבוֹכָה וּמְבַכָּה עַל בְּתוּלֶיהָ וְכוּ׳, וְעַל יְמֵי נְעוּרֶיהָ וְעַל יָפְיָהּ וְכוּ׳, וּמִתְאוֹנֶנֶת עַל מַה וְלָמָּה הָיְתָה צְרִיכָה לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הַיֵּצֶר וְלָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַגּוֹיִם

הַמִּתְעָבִים, אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם (יְחֶזְקֵאל כג, כ), וְחַיִּים מַמָּשׁ כְּדֶגְמַת כְּלָבִים, שֶׁבְּכָל פַּעַם מַחֲלִיפִים כַּלְבָּה אַחֶרֶת, הַאִם אֵלּוּ נִקְרָאִים חַיִּים?! הַאִם זֶה נִקְרָא תַּעֲנוּג וְתַאֲוָה?! אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה! אוֹי לְאוֹתָהּ חֶרְפָּה! אוֹי לְמִי שֶׁהוֹלֶכֶת אַחֲרֵי תַּאֲוֹת הַגּוֹיִים וְאָפְנָתָם! עִקַּר חֲשִׁיבוּתָהּ שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל הִיא דַּיְקָא כְּשֶׁבּוֹדֶלֶת מֵהַגּוֹיִים וּמִדַּרְכֵיהֶם, וְשׁוֹמֶרֶת עַל בְּתוּלֶיהָ, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים פז.): אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִיעִים — אֵלּוּ בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם חֵטְא, בְּנוֹתֵינוּ כְּזָוִיּוֹת — אֵלּוּ בְּתוּלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹגְדוֹת פִּתְחֵיהֶן לְבַעְלֵיהֶן. וּבִשְׁבִיל זֶה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאוֹת "אֵשֶׁת חַיִל", כִּי הֵן שׁוֹמְרוֹת עַל עַצְמָן, וְאֵינָן מַפְקִירוֹת עַצְמָן לְכָל עוֹבֵר וָשָׁב, שׁוֹמְרוֹת עַל מִדַּת הַצְּנִיעוּת, אֵיזֶה יֹפִי זֶה! אֵילּוּ שַׁעֲשׁוּעִים הֵן גּוֹרְמוֹת לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר מַלְאֲכֵי מַעְלָה מִתְפָּאֲרִים עִמָּהֶן, כִּי אִשָּׁה אֲשֶׁר שׁוֹמֶרֶת עַל עַצְמָהּ, אַף שֶׁיֵּשׁ לָהּ נִסְיוֹנוֹת גְּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעוֹמֶדֶם בָּהֶם, וְהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, וְאֵינָהּ מִפַּטְפֶּטֶת עִם כָּל גֶּבֶר, חַס וְשָׁלוֹם, וְשׁוֹמֶרֶת עַל כְּבוֹדָהּ, זוֹ מִדַּת הַגְּבוּרָה שֶׁלָּהּ, וְזֶה שִׁבְחָהּ וְזֶה יָפְיָהּ. וְאִשָּׁה כָּזוֹ רְאוּיָה לְהִקָּרֵא "אֵשֶׁת חַיִל". וְעָלֶיהָ שִׁבַּח הֶחָכָם מִכָּל

אָדָם (מִשְׁלֵי לא, י): "אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: לֹא יֶחְסַר לָהּ טוֹב; כִּי אִשָּׁה הַשּׁוֹמֶרֶת עַל עַצְמָהּ וּמִתְנַהֶגֶת בִּצְנִיעוּת, מוֹשֶׁכֶת עַל עַצְמָהּ חֵן. וְזוֹ מַעֲלַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵינָן מִתְעָרְבוֹת בְּמַעֲשֵׂי הַגּוֹיִים וּבְאָפְנָתָם, אֶלָּא שׁוֹמְרוֹת עַל מִדַּת הַצְּנִיעוּת, אֲשֶׁר בִּזְכוּתָן תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יַלְקוּט רוּת, רֶמֶז תרו): אֵין הַדּוֹרוֹת נִגְאָלִים אֶלָּא בִּשְׂכַר נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּדּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צח, ג): "זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל", לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא לְבֵית יִשְׂרָאֵל — אֵלּוּ הַנָּשִׁים. וְלָכֵן, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי מַה לְּפָנַיִךְ, אַל תִּסְתַּכְּלִי עַל הֶעָבָר שֶׁלָּךְ, חִזְרִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָךְ עַל הַכֹּל, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה תֵּלְכִי בִּבְגָדִים צְנוּעִים, וְתִתְנַהֲגִי בְּמִדּוֹת הַצְּנִיעוּת, וּבָזֶה תִּזְכִּי לִהְיוֹת "אֵשֶׁת חַיִל", וְיֻמְשַׁךְ עָלַיִךְ חֵן דִּקְדֻשָּׁה, וְיָאִיר עָלַיִךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא, וּשְׂכָרֵךְ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

בִּקּוּר חוֹלִים

יְגַלֶּה וְיַפְרֵסֵם אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְבַקֵּר חוֹלִים, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ, אַף פַּעַם לֹא יִצְטָרֵךְ שֶׁיְּבַקְּרוּ אוֹתוֹ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אוֹתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

בִּקּוּר חוֹלִים

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִמִּצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים, כִּי הַחוֹלֶה שׁוֹכֵב בַּמִּטָּה מְיֹאָשׁ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ סוֹף הָעוֹלָם, וְאַף פַּעַם כְּבָר לֹא יִתְרַפֵּא, וְלֹא יֵרֵד מֵהַמִּטָּה; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִי שֶׁנָּפַל לְמִשְׁכָּב וְנָתוּן בְּחָלְיוֹ, הוּא נִמְצָא בְּקַטְנוּת הַדַּעַת וּבְצִמְצוּם הַמֹּחִין, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ מְאֹד הַחַיִּים, וְהוּא שׁוֹרֶה בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת וּמְרִירוּת עֲמֻקָּה, וּכְשֶׁבָּא אָדָם וּמְבַקֵּר אוֹתוֹ, הוּא כְּבָר מְחַיֵּהוּ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמְּדַבְּרִים אִתּוֹ וּמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, וּמְדַבְּרִים עַל לִבּוֹ, אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ. כִּי זוֹ הַצָּלַת נְפָשׁוֹת, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים מ.): תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידַי

רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁחָלָה, לֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבַקְּרוֹ. וְנִכְנַס רַבִּי עֲקִיבָא לְבַקְּרוֹ, וּבְשֶׁבִיל שֶׁכִּבְּדוּ וְרִיבְּצוּ לְפָנָיו חַיָּה. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הֶחֱיֵיתָנִי. יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וְדָרַשׁ: כָּל מִי שֶׁאֵין מְבַקֵּר חוֹלִים, כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: כָּל הַמְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה גּוֹרֵם לוֹ שֶׁיִּחְיֶה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה גּוֹרֵם לוֹ שֶׁיָּמוּת; מִכָּל זֶה לְמֵדִים מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְבַקֵּר חוֹלִים, כִּי לִפְעָמִים עַל־יְדֵי דָּבָר קָטָן מְחַיִּים אֶת הַחוֹלֶה. וְלָכֵן אֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, כִּי זֶה מַמָּשׁ מְחַיֶּה נְפָשׁוֹת, וְאִם הֱיִיתֶם יוֹדְעִים, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, אֶת מַעֲלַת הַמִּצְוָה הַזֹּאת, הֱיִיתֶם עוֹשִׂים לְעַצְמְכֶם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים פַּעַם בַּשָּׁבוּעַ הֱיִיתֶם מְבַקְּרִים בְּבֵית רְפוּאָה, וּמְטַיְּלִים מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, וְשׁוֹאֲלִים בִּשְׁלוֹם הַחוֹלִים, לְפָחוֹת פַּעַם בְּחֹדֶשׁ, וְיֵשׁ בָּזֶה שְׁתֵּי מַעֲלוֹת גְּדוֹלוֹת:

א. בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּדַבְּרִים עַל לִבּוֹ, וּמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, מַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה לְחַיּוֹת, כִּי מִסְכֵּן הוּא, חוֹשֵׁב שֶׁזֶּהוּ זֶה, וְאַף פַּעַם לֹא יוּכַל לָצֵאת מִשָּׁם, כִּי כֵן דַּרְכּוֹ שֶׁל חוֹלֶה, שֶׁנּוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְלִבּוֹ שָׁבוּר מְאֹד, וּכְשֶׁמְּדַבְּרִים עַל לִבּוֹ, וּמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיסִים בּוֹ

תִּקְוָה, וְנִשְׁתַּנָּה רוּחוֹ לְטוֹבָה. ב. כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹפְלוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת וְהָעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּלִבּוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים מָרֵי נֶפֶשׁ, שֶׁמְּלֵאִים קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וּטְעָנוֹת, כְּבְיָכוֹל, עָלָיו יִתְבָּרַךְ — זֶה מֵחֲמַת עֲנִיּוּת, וְזֶה מֵחֲמַת צָרוֹת אֲחֵרוֹת, וְכָל מִי שֶׁנִּקְלָע לְאֵיזוֹ צָרָה, נִתְעַקֵּם לְבָבוֹ בְּעַקְמוּמִיּוֹת, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל כְּשֶׁרוֹאֶה מַצָּבָם שֶׁל חוֹלִים, הוּא מְשַׁנֶּה לְגַמְרֵי אֶת כָּל הֲלָךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ, כִּי מַתְחִיל לִרְאוֹת, שֶׁיֵּשׁ צָרוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹלוֹת מֵאֲשֶׁר לוֹ, כִּי רוֹאֶה חוֹלֶה הַמְחֻבָּר לְמַכְשִׁירִים — זֶה לְאִינְפּוּזְיָה, וְזֶה לִכְלֵי הַנְּשָׁמָה, וְזֶה מְקַבֵּל מְנַת דַּם וְכַדּוֹמֶה, כָּל חוֹלֶה עִם הַמַּחֲלָה שֶׁלּוֹ, וְאָז כְּבָר מִשְׁתַּנָּה דַּעְתּוֹ, וְיוֹצֵא וְנוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל, הוּא בָּרִיא. כִּי עַד שֶׁאָדָם אֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית־חוֹלִים, וְרוֹאֶה חוֹלִים מְסֻכָּנִים, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהַצָּרָה שֶׁלּוֹ הִיא הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק רוֹאֶה חוֹלִים שֶׁסּוֹבְלִים, הוּא כְּבָר נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם טְעָנוֹת עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ קְבִיעוּת

פַּעַם בְּשָׁבוּעַ, אוֹ פַּעַם בְּחֹדֶשׁ, לָלֶכֶת לְבַקֵּר חוֹלִים, אֲשֶׁר זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): אָמַר רַב, כָּל הַמְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה נִצּוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מא, א): "אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ הַוָיָ"ה", אֵין דָּל אֶלָּא חוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ לח, יב): "מִדַּלָּה יְבַצְּעֵנִי", אִי נַמִי, מִן הַדִּין קְרָא (שְׁמוּאֵל־ב׳ יג, ד): "מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל בֶּן הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר" וְגוֹ׳, אֵין רָעָה אֶלָּא גֵּיהִנּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, ד): "כָּל פֹּעַל הַוָיָ"ה לְמַעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה". וְאִם בִּקֵּר מַה שְׂכָרוֹ? כִּדְאָמַר נִצּוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, אֶלָּא מַה שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה? (תְּהִלִּים מא, ב): "הַוָיָ"ה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אוֹיְבָיו", הַוָיָ"ה יִשְׁמְרֵהוּ מִיֵּצֶר הָרָע, וִיחַיֵּהוּ מִן הַיִּסּוּרִין, וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ, שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מִתְכַּבְּדִין בּוֹ. כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה מִצְוָה שֶׁל בִּקּוּר חוֹלִים.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּעֲשׂוּ כָּל מִינֵי מַאֲמַצִּים שֶׁבָּעוֹלָם לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם אֶת הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אַתֶּם וּבְנֵי בֵיתְכֶם וְיַלְדֵיכֶם לֹא יַגִּיעוּ לְמַצָּב כָּזֶה, שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבַקֵּר אוֹתָם. וּמַה

גַּם שֶׁתִּקְחוּ אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל הַחוֹלִים, וְתִתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם, כִּי זוֹ גְּמִילוּת הַחֶסֶד הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם חוֹלִים — לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁתִּקְּנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם בַּעֲבוּר רְפוּאָה בִּבְרָכַת "רְפָאֵנוּ", הֵן בַּעֲבוּרוֹ וּבַעֲבוּר מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהֵן בַּעֲבוּר כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה חֶסֶד גָּדוֹל, שֶׁמַּזְכִּיר בִּתְפִלָּתוֹ אֶת חוֹלֵי עַם יִשְׂרָאֵל. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בָּבָא קַמָּא צב.): כָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, הוּא נַעֲנָה תְּחִלָּה. וְזֶה בָּדוֹק וּמְנֻסֶּה, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר חוֹלֶה שׁוֹרֶה בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת גְּדוֹלָה, וְהוּא מְאֹד מְאֹד שָׁבוּר, וְזֶה בְּטִבְעוֹ, כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁאַף פַּעַם כְּבָר לֹא יֵרֵד מִמַּטָּתוֹ, וְלָכֵן הוּא מִצְטַעֵר בְּיוֹתֵר, וְשָׁרוּי בְּדִכָּאוֹן עָמֹק, וּכְשֶׁבָּא אָדָם לְבַקְּרוֹ, וּמְדַבֵּר עַל לִבּוֹ דִּבְרֵי נִחוּמִים וְהִתְחַזְּקוּת, מַמָּשׁ חַיִּים חֲדָשִׁים מַכְנִיס

בּוֹ. וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים — לְדַבֵּר עַל לֵב הַחוֹלֶה, לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ, שֶׁבְּקִרּוּב יֵצֵא מֵהַצָּרָה שֶׁנָּפַל אֵלֶיהָ. וּבְדָבָר זֶה מֻתָּר אֲפִלּוּ לְשַׁנּוֹת, כִּי כָּל דִּבּוּר טוֹב שֶׁמְּדַבְּרִים עַל לֵב הַחוֹלֶה, זֶה מַמָּשׁ הַצָּלַת נַפְשׁוֹ, כִּי אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַצַּעַר וְהַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, הָעַקְמִימִיּוּת וְהַפְּחָדִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הַחוֹלֶה, כִּי מִי שֶׁנּוֹפֵל בְּאֵיזוֹ מַחֲלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁרוֹפֵא אֶלִּיל מְיָאֵשׁ אוֹתוֹ, אַזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עוֹלָמוֹ חָרַב בַּעֲדוֹ, וּכְשֶׁבָּא אָדָם וּמְבַקֵּר אוֹתוֹ, וּמְדַבֵּר עַל לִבּוֹ דִּבְרֵי נְחוּמִים, וּמְעוֹדְדוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ, וְחוֹזֵר וּמְעוֹדְדוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ פַּעַם אַחַר פַּעַם, בָּזֶה הוּא מַמָּשׁ מַצִּיל אֶת הַחוֹלֶה מִמָּוֶת בָּטוּחַ, כִּי הַיֵּאוּשׁ שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם שׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמַכְבִּיד בְּיוֹתֵר אֶת חָלְיוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁמְּחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת הַחוֹלֶה, וּמְפִיחִים בּוֹ רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה, בָּזֶה מַכְנִיסִים בּוֹ תִּקְוָה לְחַיּוֹת, וְהוּא רוֹאֶה עָתִיד לְפָנָיו. וַעֲלֵיכֶם לָדַעַת, כִּי הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עַל הַחוֹלֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת יב:): מִנַּיִן שֶׁשְּׁכִינָה סוֹעֶדֶת אֶת הַחוֹלֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מא, ד): ״יְהוָ״ה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי״, תַּנְיָא נָמֵי הָכִי הַנִּכְנָס לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, לֹא יֵשֵׁב לֹא עַל גַּבֵּי מִטָּה וְלֹא עַל גַּבֵּי כִּסֵּא, אֶלָּא

מִתְעַטֵּף וְיוֹשֵׁב לְפָנָיו, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁכִינָה לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹתָיו שֶׁל חוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי"; וְאָמַר רָבָא, אָמַר רָבִין: מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זָן אֶת הַחוֹלֶה? שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי", נִמְצָא, שֶׁבָּזֶה שֶׁמְּחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת הַחוֹלֶה, גּוֹרְמִים נַחַת רוּחַ גָּדוֹל לִשְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹתָיו שֶׁל הַחוֹלֶה, וְזָן אֶת הַחוֹלֶה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת אֶת הַמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל בִּקּוּר חוֹלִים, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים לט:):

בִּקּוּר חוֹלִים אֵין לָהּ שִׁעוּר, מַאי אֵין לָהּ שִׁעוּר? סָבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימָר, אֵין שִׁעוּר לְמַתַּן שְׂכָרָהּ, וְאִם בְּנֵי־אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים אֶת חֲשִׁיבוּת הַמִּצְוָה הַזּוֹ, הָיוּ עוֹסְקִים בָּזֶה תָּמִיד, כִּי הִיא מְחַיָּה נְפָשׁוֹת, וּמַה גַּם שֶׁמְּקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה. וְהָעִקָּר רַק לְדַבֵּר עִם הַחוֹלֶה דְּבוּרִים טוֹבִים, דְּבוּרֵי נִחוּמִים, לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְשַׂמְּחוֹ, וּלְהַבְטִיחַ לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִמַּצָּבוֹ בְּקָרוֹב, וְתִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, כִּי רַק אֶת זֶה הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיַּחֲזֹר עַל דְּבוּרוֹ מֵאָה פְּעָמִים — שֶׁהוּא אָבוּד, וְאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, אַל תִּתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ, אֶלָּא תַּמְשִׁיכוּ לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְהַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה לְחָיוֹת. וְזוֹ הַטּוֹבָה הֲכִי גְּדוֹלָה

שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִם הַחוֹלֶה. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן, פֶּרֶק ל׳): בִּקּוּר חוֹלִים מְבִיאִים טוֹבָה לָעוֹלָם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (מִדְרָשׁ בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה נג, סִימָן כו): יָפָה תְּפִלַּת הַחוֹלֶה לְעַצְמוֹ יוֹתֵר מִכֹּל. וְלָכֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַחוֹלֶה, וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ, שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה הַכְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֶת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן ״יָפָה תְּפִלַּת הַחוֹלֶה לְעַצְמוֹ יוֹתֵר מִכֹּל״, כִּי אִם הַחוֹלֶה מִתְפַּלֵּל עַל עַצְמוֹ, וְהוּא בְּלֵב נִשְׁבָּר גָּדוֹל מְאֹד, תְּפִלָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת בַּשָּׁמַיִם. אֲבָל הוּא צָרִיךְ הַרְבֵּה הִתְחַזְּקוּת עַל דָּבָר זֶה, לֵידַע כְּשֶׁהוּא יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וִיבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, הוּא יִתְבָּרַךְ יַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר עֶלְיוֹן

וְנוֹרָא מְאֹד, עַד שֶׁיַּבְרִיא לְנַמְרֵי; כִּי כְּשֶׁאָדָם מַדְבִּיק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זֶה עוֹזֵר לוֹ לְהַבְרִיא יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרַנַ"תְּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה ג', אוֹת ה'): כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ אֲפִלּוּ שָׁעָה קַלָּה, נִמְצָא הוּא קָרוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְהוּא שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִשְׁפָּטוֹ יוֹצֵא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּבְוַדַּאי נִצּוֹל מִכָּל הַמִּשְׁפָּטִים וְהַיִּסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים יז, ב): "מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא, עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים", כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַנּוּן וְרַחוּם וּמַרְבֶּה לְהֵיטִיב, אֲבָל כְּשֶׁאֵין הָאָדָם מִתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, לַחֲשֹׁב עַל דְּרָכָיו וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל דָּבָר, נִמְצָא, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָחוֹק מִבֵּין עֵינָיו, וְשׁוֹכֵחַ, חַס וְשָׁלוֹם, לְפָנֵי מִי הוּא עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. וּכְמוֹ־כֵן גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּבְיָכוֹל, מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲזַי בְּעֵת שֶׁמַּגִּיעַ הַמִּשְׁפָּט עָלָיו, אֲזַי הַמִּשְׁפָּט מִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁאָר דְּבָרִים, עַד שֶׁקָּשֶׁה לְהַכִּיר אוֹתוֹ, וּמַה גַּם, שֶׁמֵּרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל מִתְעַקֵּם לִבּוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבְעַקְמִימִיּוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז קָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד כְּבָר לַחֲזֹר אֶל שָׁרְשׁוֹ, וּצְרִיכִין אָז לְהַבִּיט הֵיטֵב

לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר קָשֶׁה לוֹ, כִּי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עֲזָבוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חַס וְשָׁלוֹם. וּבֶאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא תָּמִיד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וּבִפְרָט הַשְׁכִּינָה מְצוּיָה אֵצֶל הַחוֹלֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת יב:): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זָן אֶת הַחוֹלֶה, וְהוּא נִמְצָא לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹתָיו, וְלָכֵן אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב מִלְּחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת הַחוֹלֶה, וּלְעוֹרְרוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּעַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְתַקֵּן מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן, וּמַה שֶּׁאְפְשָׁר לְתַקֵּן, וְאָז וְשָׁב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרָפָא לוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ אִם אֵין הָאָדָם זוֹכֶה לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְלִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ מִקֹּדֶם עַד שֶׁבָּא עָלָיו הַדִּין, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא צָרִיךְ עַל־כָּל־פָּנִים לְהִזָּהֵר בְּנַפְשׁוֹ לָשׁוּב אָז עַד הַמַּכֶּה, וּלְהַעֲלוֹת כָּל הַיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּתְבּוֹנֵן שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיּוּכַל לְיָרֵא וּלְהַפְחִיד אוֹתוֹ אוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין וְיִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־פִּי מִשְׁפָּט שֶׁלְּמַעְלָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי חִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הַדָּבָר, כְּדֵי לְהִשָּׁפֵט מִמֶּנּוּ, וְאָז כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן כָּל זֹאת הֵיטֵב בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וּמְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ

עַכְשָׁו עַל־כָּל־פָּנִים, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזַי זוֹכֶה לְהַעֲלוֹת כָּל הַיִּרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת לְשָׁרְשָׁן, וְזוֹכֶה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה וְלִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, אֲבָל מִי יוֹדֵעַ אִם יִזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר אָז וְלָשׁוּב בֶּאֱמֶת, כִּי לִפְעָמִים הַיִּסּוּרִין מְעַקְּמִין אֶת לְבָבוֹ בְּיוֹתֵר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הֵם בְּחִינַת יִרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת שֶׁמִּשָּׁם אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים, וְהֵם מַטְעִין וּמְעַקְּמִין אֶת לְבָבוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן טוֹב לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם שֶׁבָּאִין עָלָיו הַיִּסּוּרִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ הַדִּין לְהַלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזֶה דִּין קָשֶׁה, בְּאֵיזוֹ מַחֲלָה וְחוֹלָאַת, אוֹ בְּאֵיזֶה מִשְׁפָּט עִם אָדָם אַלִּים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד:): לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה, שֶׁאִלְמָלֵא הִקְדִּים אַבְרָהָם תְּפִלָּה לְצָרָה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעָי לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִשּׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שָׂרִיד וּפָלִיט; כִּי כְּשֶׁהָאָדָם שׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ, אֲזַי הַמִּשְׁפָּט הוּא רַק רַחֲמִים וְחֶמְלָה וַחֲנִינָה. וְלָכֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹרֵר מְאֹד מְאֹד אֶת הַחוֹלֶה שֶׁכְּבָר נֶחֱלָה, שֶׁיִּדַּבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וִיפָרֵשׁ אֶת שִׂיחָתוֹ וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי יָפָה תְּפִלַּת הַחוֹלֶה לְעַצְמוֹ. וְזוֹ הַמְּצָוָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁל בִּקּוּר חוֹלִים — לְחַזֵּק אֶת הַחוֹלֶה שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּעַצְמוֹ, וְאָז יַמְשִׁיךְ עַל

עַצְמוֹ הֶאָרַת אוֹר זִיו שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יָבִיא לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה.

ד.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, אֲשֶׁר מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים זוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יד.): מַאי דִּכְתִיב (דְּבָרִים יג, ג): "אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם תֵּלֵכוּ", וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לָאָדָם לְהַלֵּךְ אַחַר שְׁכִינָה? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (דְּבָרִים ד, כד): "כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא", אֶלָּא לְהַלֵּךְ אַחַר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְכוּ', הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּקֵּר חוֹלִים דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית יח, א): "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלוֹנֵי מַמְרֵא", אַף אַתָּה בַּקֵּר חוֹלִים. וְכֵן אָמְרוּ (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): בְּשָׁעָה שֶׁמַּל אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת עַצְמוֹ, קָרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַמַּלְאָכִים וְאָמַר לָהֶם: בֹּאוּ וּנְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה וְכוּ'; לְמֵדִים מִכָּל זֶה מַעֲלַת בִּקּוּר חוֹלִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֵיךְ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר בִּקּוּר חוֹלִים לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, וּלְדַבֵּר עַל לִבּוֹ, לְחַזְּקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְשַׂמְּחוֹ,

וּלְהַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, כִּי מִי שֶׁנֶּחֱלָה, הוּא נִמְצָא בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִכָּנְסוּ בּוֹ אֵילּוּ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים הִיא כָּל־כָּךְ חֲשׁוּבָה, כְּדֵי לְהַחְדִּיר בַּחוֹלֶה אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁלֹּא תִּכָּנֵס בּוֹ אֵיזוֹ קֻשְׁיָה וְסָפֵק סְפֵקָא אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, זֶה בְּעַצְמוֹ תְּרוּפָתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְחַפֵּשׂ אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, כִּי יֵשׁ סוֹבְלֵי חֳלָאִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַכּוֹת מֻפְלָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָא יְהוָ״ה אֶת מַכּוֹתֶךָ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת וָחֳלָיִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, מַה הַלָּשׁוֹן ׳וְנֶאֱמָנִים׳? אֶלָּא שֶׁהֵם בָּאִים עַל־יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, הוּא יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּאַבֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה מָרִים לוֹ הַחַיִּים מְאֹד, וְנִמְשָׁךְ אַחַר הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁבָּאִים לְבַקְּרוֹ, וּמְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אוֹתוֹ

בְּדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו רְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁבָּא לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, עָלָיו לְדַבֵּר עִמּוֹ רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה לִחְיוֹת, וְכָךְ מִתְרַפֵּא, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הוּא שׁוֹכֵב מִיאָשׁ מֵחַיָּיו, כִּי אֵין לוֹ בַּעֲבוּר מַה לִחְיוֹת, כִּי אֵין בּוֹ שׁוּם תִּקְוָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁחָסֵר בֶּאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, וּמָר וּמָרוֹר לוֹ מְאֹד, עַד שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת. לֹא־כֵן מִי שֶׁמְּבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, וּמַחְדִּיר בּוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מַכְנִיס בּוֹ תִּקְוָה לִחְיוֹת, וְזֶה מֵבִיא לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים, עָלָיו רַק לְדַבֵּר עִם הַחוֹלֶה דִּבּוּרִים שֶׁל אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ לְהַבְרִיא יוֹתֵר מַהֵר, כִּי עִקַּר הָרְפוּאָה זֶה רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, וְלָכֵן מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, תִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה.

ה.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַף שֶׁמִּצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת צְרִיכִים לִהְיוֹת

חָכָם גָּדוֹל, וּלְהָבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנָיו, כִּי הַרְבֵּה פְּעָמִים קָשֶׁה וְכָבֵד לַחוֹלֶה שֶׁיַּאֲרִיכוּ בְּבִקּוּר אֶצְלוֹ, כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁנִּכְנָסִים לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה וְכַוָּנָתָם לְטוֹבָה, אֲבָל יוֹצֵא מִזֶּה רַע לַחוֹלֶה, כִּי לֹא בְּכָל פַּעַם הוּא מוּכָן לְקַבֵּל מְבַקְּרִים, כִּי פַּעַם מִתְגַּבֵּר עָלָיו מְאֹד מְאֹד הַחֹלִי, וְקָשֶׁה לוֹ אָז הַדִּבּוּר, וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ לוֹמַר לַמְבַקְּרִים שֶׁיֵּצְאוּ. וְלָכֵן הַמְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בִּינָה וְהַשְׂכֵּל לְהָבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנָיו, אִם הוּא רוֹאֶה תְּנוּעוֹת שֶׁל אִי נְעִימוּת בְּקֶרֶב הַחוֹלֶה, אָזַי תֵּכֶף־וּמִיָּד יָקוּם וְיֵצֵא, וּבָזֶה יְקַיֵּם בְּיוֹתֵר מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יֵשֵׁב שָׁם כַּמָּה שָׁעוֹת, וְיַכְבִּיד עַל הַחוֹלֶה, כִּי עִקַּר מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים הִיא לַעֲזֹר לַחוֹלֶה וְלֹא לְהַכְבִּיד עָלָיו. וְלָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת חָכָם גָּדוֹל, כִּי לֹא בְּכָל פַּעַם הַחוֹלֶה מוּכָן לְקַבֵּל מְבַקְּרִים, כִּי יֵשׁ לִפְעָמִים כְּשֶׁכָּבְדָה עָלָיו הַמַּחֲלָה, וְהוּא גּוֹנֵחַ מִיסּוּרִים, לֹא כְּדַאי לַעֲמֹד לְפָנָיו, כִּי רַק מַכְבִּידִים אֶת חָלְיוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וּמַה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוּרוֹ? רַק לְהִתְפַּלֵּל, וְלֵילֵךְ אֵצֶל צַדִּיק וְחָכָם, וּלְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלָיו, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא קטז.): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים; כִּי כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁהַכְּאֵבִים וְהַיִּסּוּרִים מַכְבִּידִים עַל הַחוֹלֶה,

אֵין עֵצָה אַחֶרֶת, אֶלָּא לְעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים עָלָיו, וְלֹא לְהִשָּׁאֵר שָׁם, וּלְהַכְבִּיד עָלָיו חָלְיוֹ. וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ מְקַיְּמִים מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים, שֶׁבָּאוּ כַּמָּה דַּקּוֹת, וְהַחוֹלֶה רָאָה אֶת הָאֲנָשִׁים, וְהֶחֱיוּ אוֹתוֹ וּכְבָר הָלְכוּ, וְהוּא מַכִּיר לָהֶם טוֹבָה. וְאַל יֵקַל בְּעֵינֵיכֶם דָּבָר זֶה, כִּי זֶה עִקָּר גָּדוֹל שֶׁל בִּקּוּר חוֹלִים.

ו.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לב.): אָמַר רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, לְעוֹלָם יְבַקֵּשׁ אָדָם רַחֲמִים שֶׁלֹּא יֶחֱלֶה, שֶׁאִם חָלָה, אוֹמְרִים לוֹ: הָבֵא זְכוּת וְהִפָּטֵר. וְכָתַב בַּטּוּר (יוֹרֶה דֵּעָה, סִימָן שלה) וְכֵינָן שֶׁחָלָה הָאָדָם, מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לְבַקְּרוֹ, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁמְּבַקֵּר חוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ (סוֹטָה יד.) בַּפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית יח, א): "וַיֵּרָא אֵלָיו הַוָי"ה בְּאֵלוֹנֵי מַמְרֵא", מְלַמֵּד שֶׁבָּא אֵלָיו לְבַקֵּר הַחוֹלֶה, וְאַסְמְכוּהָ אַקְרָא (שְׁמוֹת יח, כ): "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ", וּמִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא לְבַקֵּר, שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ יְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, וְנִמְצָא כְּאִלּוּ מְחַיֶּה אוֹתוֹ, וְגַם מִתּוֹךְ שֶׁרוֹאֵהוּ וּמְעַיֵּן בְּעִנְיָנוֹ, אִם יִצְטָרֵךְ לְשׂוּם דָּבָר יִשְׁתַּדֵּל בּוֹ לְהַמְצִיאוֹ

לוֹ, וְעוֹשֶׂה שֶׁיְּכַבְּדוּ וְיִרְבְּצוּ לְפָנָיו, וְהַקְּרוֹבִים נִכְנָסִים מִיָּד לְבַקְּרוֹ, וְהָרְחוֹקִים אַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים וְהַחֲבֵרִים הַקְּרוֹבִים, וְאִם קָפַץ עָלָיו הַחֹלִי, אֵלּוּ וָאֵלּוּ נִכְנָסִים מִיָּד, וַאֲפִלּוּ הַגָּדוֹל יֵלֵךְ לְבַקֵּר הַקָּטָן, וַאֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים בַּיּוֹם, וַאֲפִלּוּ הוּא בֶּן גִּילוֹ שֶׁנּוֹטֵל אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מֵחָלְיוֹ, וְכָל הַמּוֹסִיף הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַטְרִיחַ, עַיֵּן שָׁם. כִּי מְאֹד מְאֹד צְרִיכִים לְהִזָּהֵר בִּדְבָרִים אֵלּוּ, כִּי לִפְעָמִים אָדָם רוֹצֶה לַעֲזֹר, וְהָעֵזֶר שֶׁלּוֹ הוּא קִלְקוּל גָּדוֹל. וְלָכֵן גַּם עַל זֶה צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת מִצְוַת בִּקּוּר חוֹלִים. וְכֵן לְבַקֵּשׁ עַל הַחוֹלֶה, כִּי זוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַחוֹלֶה, וְיִכְלֹל אוֹתוֹ בֵּין חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת יב:): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּעָרְבֶנּוּ בְּתוֹךְ חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁכּוּלָּן עִם הָאֲחֵרִים, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת בִּזְכוּתָן שֶׁל רַבִּים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְבַקֵּר חוֹלִים וּמִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, שֶׁבִּזְכוּת זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת בִּישׁוּעָתוֹ וּבְשִׂמְחָתוֹ, וְאָצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְּבַקֵּר חוֹלִים וּמִתְפַּלֵּל בַּעֲדָם.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לְהַחוֹלֶה שֶׁיְּבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ בְּכָל יוֹם

הָעֲתַק מִלְּקוּטֵי־תְּפִלּוֹת, תְּפִלָּה כז

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רִבּוֹנוֹ דְּעָלְמָא כֹּלָּא "רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה, כִּי תְהִלָּתִי אַתָּה", כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת מְרִירוּת לְבָבִי, אֶת מְרִירוּת מַכּוֹתַי הָאֲנוּשׁוֹת, אֶת מְרִירוּת נַפְשִׁי הָאֻמְלָלָה, כִּי נַפְשִׁי מָרָה לִי מְאֹד, וְאֶל מָה אֲדַמֶּה וְאַמְשִׁיל מְרִירוּתִי, מָר מִמָּוֶת, מָר מִלַּעֲנָה וָרֹאשׁ, מָר מִכָּל מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם. וְאַתָּה יָדַעְתָּ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲשֶׁר לְפִי עִצָּם חֻלְשׁוֹת נַפְשִׁי, לְפִי עִצָּם וְרִבּוּי הַחוֹלָאַת וְהַמַּכְאוֹבִים הָרָעִים וְהַמָּרִים וְהַכְּנָמִים הָעֲצוּמִים שֶׁהִטַּלְתִּי בְּנַפְשִׁי, עַל־יְדֵי מַעֲשַׂי הָרָעִים, אֵין שׁוּם רְפוּאָה בָּעוֹלָם שֶׁתּוּכַל לְהוֹעִיל לִי, וַאֲפִלּוּ אִם תִּמָּצֵא בְּרַחֲמֶיךָ אֵיזֶה רְפוּאָה שֶׁיּוֹעִיל לִי, אִי אֶפְשָׁר לִי לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאָה לְפִי מַכּוֹתַי הָאֲנוּשׁוֹת מְאֹד, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִי לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאָה וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁצְּרִיכִים לִסְבֹּל לְתַקֵּן פְּגַם הַרְחוּר אֶחָד, מִכָּל

שֶׁכֵּן הִרְהוּרִים וּפְגָמִים וַחֲטָאִים רַבִּים וַעֲצוּמִים כָּאֵלֶּה. וְאִם אָמַרְתִּי לְסַפֵּר אֲפִלּוּ קְצָה מֵהַפְּגָמִים שֶׁל יוֹם אֶחָד, יִכְלֶה הַזְּמַן, אֲפִלּוּ הַפְּגָמִים שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁנִּקְרָא אָצְלֵנוּ טוֹב קְצָת, גַּם־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְהַעֲרִיךְ הַפְּגָמִים שֶׁבְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, מִכָּל שֶׁכֵּן הַיָּמִים רָעִים שֶׁהָיָה לִי. אוֹי, אוֹי וַאֲבוֹי, אוֹי אוֹי, וָמַר, מָה אֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר, מְרִירוּת נַפְשִׁי עַד שָׁמַיִם יַגִּיעַ, כְּאֵב נִשְׁמָתִי מִי יוּכַל לְשַׁעֵר.

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יָדַעְתָּ וְאִם אֲפִלּוּ תַּשְׁלִיךְ אַחֲרֵי גַּוֶּךָ כָּל חַטֹּאתַי כַּאֲשֶׁר אַתָּה מִתְנַהֵג עִם בְּרִיּוֹתֶיךָ בְּרַחֲמִים, וְלֹא תַלְבִּישׁ אֶת רְפוּאָתִי כִּי אִם בִּמְרִירוּת מְעַט דִּמְעַט, גַּם־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִי לְסַבֵּל כְּלָל, כִּי לְפִי עִצֵּם רִבּוּי הַמְּרִירוּת הַמֻּכְרָח לִרְפוּאָתִי, לְפִי עִצֵּם חֳלָיֵי נַפְשִׁי, אִי אֶפְשָׁר לִי לְקַבֵּל וְלִסְבֹּל אֲפִלּוּ חֵלֶק אֶחָד מֵאַלְפֵי אַלָּפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מֵהַמְּרִירוּת הַמֻּכְרָח לִרְפוּאָתִי, לְפִי עִצֵּם חַטָּאַי וַעֲוֹונוֹתַי וּפִשָּׁעַי הַמְרֻבִּים, כִּי "אַתָּה חָשַׂכְתָּ נַפְשִׁי מִשַּׁחַת בִּלִי", וְהִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גַּוֶּךָ כָּל חַטֹּאתָי, וְלֹא הִלְבַּשְׁתָּ אֶת

הַשָּׁלוֹם וְהָרְפוּאָה שֶׁלִּי, כִּי אִם בִּמְרִירוּת מְעַט דִּמְעַט, כְּפִי יְכָלְתִּי. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם זֶה מְעַט הַמְּרִירוּת קָשֶׁה לִי לְקַבֵּל וְלִסְבֹּל, כִּי לְפִי עִצֻּם חָלְיִי וְחֻלְשָׁתִי וּמַכּוֹת נַפְשִׁי הָאֲנוּשׁוֹת מְאֹד וּפְזוּר דַּעְתִּי, אִי אֶפְשָׁר לִי לִסְבֹּל שׁוּם מְרִירוּת כְּלָל.

וְעַל זֹאת בָּאתִי לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי. "גְּדוֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילְיָה", עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר, נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר, וְאֵין דָּבָר נִמְנָע מִמֶּךָּ, הֵן "כֹּל תּוּכַל וְלֹא יִבָּצֵר מִמְּךָ מְזִמָּה", וְאַתָּה רוֹפֵא נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֱמֶת, וּבְיָדְךָ הַכֹּל, "וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל", וּמִי יֹאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה, עַל־כֵּן "עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹדָה", וְאֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ וְאֶצְעַק אֵלֶיךָ תָּמִיד עַד שֶׁתְּחָנֵּנִי, וְתַמְתִּיק אֶת מְרִירוּת רְפוּאָתִי, וְתוֹרֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ אֶת עֵץ הַחַיִּים לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל מְרִירוּת הַמַּיִם הָרָעִים, וְתָסִיר מִמֶּנִּי כָּל מִינֵי מְרִירוּת בְּרַחֲמֶיךָ, וְתִתֶּן לִי כֹּחַ וּגְבוּרָה וְהִתְחַזְּקוּת לִסְבֹּל וּלְקַבֵּל עָלַי בְּאַהֲבָה מְעַט הַמְּרִירוּת שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לִסְבֹּל בִּשְׁבִיל

רְפוּאָתִי, וּתְמַעֵט בְּחַסְדְּךָ אֶת הַמְּרִירוּת שֶׁל רְפוּאָתִי בְּתַכְלִית הַמְּעוּט, וּתְמַהֵר לְרַפֹּאת אוֹתִי רְפוּאָה שְׁלֵמָה, רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף, כִּי אֲנִי רוֹאֶה מֵרָחוֹק חֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁאַתָּה מַגְדִּיל עִמִּי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ וּמִסְפָּר, עַל־כֵּן אֲנִי מַשְׁלִיךְ יְהָבִי עָלֶיךָ לְבַד, שֶׁתְּרַחֵם עָלַי, וְתָגֵן בַּעֲדִי, וְתִפְרֹס עָלַי אֶת סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ, וְתַעֲלֶה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל תַּחֲלוּאַי וּמַכְאוֹבֵי נַפְשִׁי וְגוּפִי, וּתְקַיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם, שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְהוָה וּרְפָאתִיו״.

לרפואת

אורלי בת מרים

דניאל בן חסיבה

סעדה מזל בת שמעה

פלורנס בת נזירה

שלמה חי יששכר בן מזל טובה

הקב"ה יעזור שיזכו לבריאות הנפש והגוף,
ברמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם, וכל טיפי
דמם וממשת מושיהם, ושאר כוחות הגוף,
ויזכו לאריכות ימים ושנים טובות מתוך
בריאות השלימה, אכי"ר.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

בָּרְגַע הָאַחֲרוֹן

יְחַזֵּק וְיעוֹדֵד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְיגַלֶּה לוֹ עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁהָעוֹלָם מָלֵא פְּחָדִים גְּדוֹלִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבָּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן

עַם יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים עַכְשָׁו "בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁל הַגָּלוּת, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְכּוֹנֵן לַגְּאֻלָּה. רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'): כָּל הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמְמַלֵּא כָל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, בִּכְלַל לֹא הָיָה שַׁיָּךְ גָּלוּת. כִּי הַגָּלוּת זֶה רַק מִצַּד הַגּוּף, כִּי הַנְּשָׁמָה אַף פַּעַם לֹא הָלְכָה בַּגָּלוּת, נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל מַמָּשׁ, עֶצֶם אֱלֹקוּת. וְלָכֵן מַה שֶּׁהָלַךְ בַּגָּלוּת זֶה רַק הַגּוּף, וְנִתְקָיֵם (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם". וְזֶה עִקַּר הַצָּרָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רנ): מַה שֶּׁעַם יִשְׂרָאֵל מַרְגִּישִׁים אֶת הַצַּעַר וְנִמְצָאִים בַּגָּלוּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם

מְעַרָבִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁעָשׂוּ שְׁטִיּוֹת, וּכְאִלּוּ זֶה הָיָה תָּלוּי בְּיָדָם מַה יִקְרֶה וְאֵיךְ יֵאֵרַע. וְלָכֵן אָדָם נִשְׁבָּר, וְשׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ: "אֵיךְ עָשִׂיתִי טָעוּת כָּזוֹ?! וְאֵיךְ הִגַּעְתִּי לְמִשְׁגֶּה כָּזֶה?! וְלָמָּה הָלַכְתִּי בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁנָּפַלְתִּי וְנִשְׁלַכְתִּי בָּהּ, הֲלֹא הָיָה לִי לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת" וְכוּ' וְכוּ'. וְאֵינוֹ קוֹלֵט, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז.): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמַטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה; כָּל דָּבָר קָטָן שֶׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲפִלּוּ נְקִיפַת אֶצְבַּע קְטַנָּה, זֶה נַעֲשֶׂה מִלְּמַעְלָה. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאָנוּ רוֹאִים דְּבָרִים נוֹרָאִים וּמְזַעְזְעִים מְאֹד, שֶׁקּוֹרִים מִלְּמַעְלָה, בְּוַדַּאי זֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּמַה שֶּׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, זֶה רַק מֵחֲמַת שֶׁנָּפַל תַּחַת הַמָּקוֹם וְתַחַת הַזְּמַן. אֲבָל אִם אָדָם מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אָז אֵין גָּלוּת. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן נו): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב, אֵין שַׁיָּךְ אֱצְלוֹ מָקוֹם כְּלָל, כִּי אַדְרַבָּה הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ;

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּמְלֹא כָל הָעוֹלָם כְּבוֹדוֹ; אָדָם רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ מַצְלִיחַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם, אֲזַי חוֹשֵׁב שֶׁיַּעֲבֹר מָקוֹם, וְאוּלַי שָׁם יַצְלִיחַ, וְעוֹבֵר לְמָקוֹם אַחֵר וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ גַּם שָׁם וְכוּ׳, וְכָךְ הוֹלֵךְ נָע וָנָד וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ, אֲשֶׁר זוֹ הַגָּלוּת שֶׁלּוֹ, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה, הָיָה מוֹצֵא מְקוֹמוֹ בְּכָל מָקוֹם.

וְלָכֵן עָלֵינוּ עַתָּה לָקַחַת אֶת עַצְמֵנוּ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלָדַעַת שֶׁכָּל הַקּוֹרֶה עִמָּנוּ — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְכָל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ יֵשׁ בָּזֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מְנָחוֹת נג.): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים. אָדָם שׁוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּמְפַחֵד מֵרְשָׁעִים וּמֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְשׁוֹכֵחַ שֶׁהִנֵּה הוּא נִמְצָא "בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן" לְהִגָּאֵל. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לוֹ מַכּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֵהַשְּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁיָּשֵׁן בָּהּ, שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֵהָעַצְלוּת וְהָעַצְבוּת שֶׁלּוֹ, וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ח׳): ״טוֹב מְאֹד״ — זוֹ מִדַּת הַיְּסוּרִים, שֶׁעַל יָדָהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טְעָנוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — ״לָמָּה מַגִּיעַ לִי יִסּוּרִים, לָמָּה בָּאוּ לִי עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים כָּאֵלּוּ״, אַךְ מִי שׁוֹאֵל כָּךְ? מִי שֶׁהוּא חֲסַר דַּעַת, כִּי אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, לֹא הָיָה שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת כָּאֵלּוּ, אֶלָּא הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה לוֹ, זֶה מֵחֲמַת שֶׁמְּנַעְנְעִים אוֹתוֹ, וְאִם רַק יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַה שֶּׁעָלָיו לַעֲשׂוֹת — רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי כְּבָר נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁכָּל זֶה עִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה בּוֹנֶה לְעַצְמוֹ אֶת הָאֱמוּנָה, לֵידַע שֶׁזֶּה ״הָרֵעַ הָאַחֲרוֹן״ לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה. אֲבָל יַעַן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפְּשַׁע שֶׁל הָאָדָם, מַכְנִיס

כְּפִירָה בָּאָדָם; אֲזַי נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַב אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִתְנַהֵג לְבַד, וְאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, בְּשָׁעָה שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, חֲווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמַּרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. וְזוֹ הָעֵצָה — רַק לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא:

״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּפְקַח עֵינַי וּלְבָבִי, שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹתְךָ וּלְהַרְגִּישׁ אוֹתְךָ שֶׁאַתָּה נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדֶיךָ נִמְצָא, וְאֶהְיֶה רָגִיל תָּמִיד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ, עַד שֶׁאֶזְכֶּה לְהוֹרִיד אֶת כָּל הַלְּבוּשִׁים וְהַכְּסוּיִים, הָעֲלָמוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת שֶׁמַּעֲלִימִים וּמְכַסִּים אוֹתְךָ מִמֶּנִּי, שֶׁאֲנִי חוֹשֵׁב, שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְזַכֵּנִי לִהְיוֹת נִכְלָל בְּךָ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּלְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ דְּמַלְכָּא, וְלֵהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם״. וְכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִדֵּי פַּעַם בְּפַעַם, וְזֶה בּוֹנֶה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו

בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וְשֵׂכֶל כְּלָל, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ נֹעַם עֲרֵבוּת זִיו הַשְׁכִינָה, וְהוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. כִּי לָמָּה אָדָם שָׂרוּי בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחֹרָה וּבְדָכָאוֹן? כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁזֶּה הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן שֶׁלּוֹ, וְאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר אֵינֶנּוּ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּכְבָר לֹא יִרְאֶה אַף פַּעַם אוֹר בְּקִצֵּה הַמְּנָהָרָה, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ. וּלְהֵפֶךְ — אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁזֶּה הַמַּצָּב שֶׁאָלָיו נִקְלַעְתִּי, שֶׁאֲנִי מָלֵא חוֹבוֹת וְיִסּוּרִים, וְהָרְשָׁעִים רוֹצִים רַק לִתְפֹּס אוֹתִי, וּלְהַכְנִיסֵנִי בְּפַח וּבְמַלְכֹּדֶת, אֲבָל זֶה "הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁלִּי, כִּי הִנֵּה אֲנִי כְּבָר יָכוֹל לָצֵאת — אִם רַק אַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל זֶה בְּהַשְׁגָּחָה, אָז אֶהְיֶה שָׂמֵחַ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תַּזְרִיעַ ה׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אַתֶּם מְשַׂמְּרִים אֶת הַמִּצְוֹוֹת וְתִשְׂמְחוּ בָּהֶם, אֲנִי מוֹסִיף לָכֶם שִׂמְחָה. מָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְבַקֵּשׁ אוֹתָנוּ? שֶׁנְּקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ תַּרְי״ג מִצְוֹוֹת: רְמַ״ח מִצְוֹוֹת עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה, וְשֶׁבַע מִצְוֹוֹת דְּרַבָּנָן, אֲשֶׁר בְּיַחַד הֵם כֶּ״ת. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא אֶבֶן יְקָרָה בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, וְלָכֵן צְרִיכִים

לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב אֵצֶל כָּל יְהוּדִי. כֻּלָּנוּ הָיִינוּ בְּהַר סִינַי, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ שָׁמְעוּ אֶת קוֹל הַתּוֹרָה, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָה ל:): כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא הַתִּינוֹק לָאֲוִיר הָעוֹלָם, בָּא מַלְאָךְ וְסוֹטְרוֹ עַל פִּיו וְשׁוֹכֵחַ הַכֹּל. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כו): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִמְצָא אֵצֶל כָּל יְהוּדִי בְּכָל אֵבֶר וָאֵבֶר, וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אוֹתוֹ: תְּקַיֵּם בִּי אֶת הַמִּצְוֹות. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא כִּי תֵצֵא ב׳): רְמַ״ח מִצְוֹות עֲשֵׂה יֵשׁ בַּתּוֹרָה כְּמִנְיַן אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם צוֹעֲקִים עַל הָאָדָם: עֲשֵׂה אוֹתָנוּ שֶׁתִּחְיֶה בְּזְכוּתֵנוּ וְתַאֲרִיךְ יָמִים; וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ הָרֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹות כָּרִמּוֹן; כָּל יְהוּדִי אַף שֶׁנִּדְמֶה שֶׁהוּא הֲכִי רָחוֹק — הוּא מָלֵא מִצְוֹות, וְאֵינֶנּוּ קוֹלְטִים, שֶׁאָנוּ הֲכִי מְאֻשָּׁרִים שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלָמָּה אָנוּ כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): מַה שֶּׁבְּנֵי־אָדָם רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְלָמָּה אֵינָם בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי אֵינָם בְּשִׂמְחָה, כִּי אִם הָיָה אָדָם בְּשִׂמְחָה, הָיָה מְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ, מַה לִּי לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת?! עָרֹם יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב לְבֶטֶן הָאֲדָמָה. הַתָּם הַקָּדוֹשׁ הָיָה רָגִיל לוֹמַר

(סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ט׳): לָמָּה לִי לְהִסְתַּכֵּל עַל אֲחֵרִים?! מַה הִפְסַדְתִּי?! כַּמָּה אֲנִי מַרְוִיחַ מִיָּד לְיָד?! רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נה): רֶוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר, הַיְנוּ מַה שֶּׁאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה; כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם פּוֹתֵחַ עֵסֶק, עָלָיו לְהַשְׁקִיעַ תֵּכֶף־וּמִיָּד כֶּסֶף, לִשְׂכֹּר חֲנוּת, וְאַחַר־כָּךְ לְתַקֵּן אוֹתָהּ וּלְסַדְּרָהּ, לְהָבִיא סְחוֹרָה וּפוֹעֲלִים, וּלְהַמְתִּין לְלָקוֹחוֹת, וְעַל סָפֵק סְפֵקָא שֶׁל רֶוַח — מַשְׁקִיעַ הוֹן תּוֹעֲפוֹת, וּמַה יַּעֲשֶׂה אִם לֹא יַצְלִיחַ — אֲזַי הִפְסִיד הַכֹּל. וְהִנֵּה בְּרוּחָנִיּוּת יְהוּדִי אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה, רַק פּוֹקֵחַ אֶת הָעֵינַיִם בַּבֹּקֶר, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קמט), שֶׁבַּבֹּקֶר טוֹב לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, כִּי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יִרְאַת שָׁמַיִם גְּדוֹלָה. וְלָכֵן אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה מ, כו): ״שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם, וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה״ — זֶה הַיְסוֹד; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), שֶׁכָּךְ מִנְהַג יִרְאֵי ה׳, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים מֵהַשֵּׁנָה, כְּבָר חוֹשְׁבִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. הַמַּחֲשָׁבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הָאָדָם צְרִיכָה לִהְיוֹת — הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא נִמְצָא פֹּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְתֵכֶף־וּמִיָּד צְרִיכָה לְהִכָּנֵס בּוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה: "בָּרוּךְ הַשֵּׁם, זָכִיתִי לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, מֶה הָיִיתִי עוֹשֶׂה אִם הָיִיתִי נִבְרָא גּוֹי אָרוּר טָמֵא, הֲלֹא הָיִיתִי צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לִי זְכוּת לָדַעַת שֶׁאֲנִי עֶרֶל טָמֵא, כְּדֵי שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְגַּיֵּר, וְכוּלֵי הַאי וְאוּלַי, וְהִנֵּה זָכִיתִי לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לִי בְּרָכָה שֶׁאֲנִי מְבֹרָךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה: 'שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי'", זוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וְלָכֵן אִם אָדָם שָׂמֵחַ שֶׁנִּבְרָא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, אֲזַי זוֹכֶה לְיִשּׁוּב הַדַּעַת. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִצְטַוּוּ עַל רְמַ"ח מִצְוֹות עֲשֵׂה כְּנֶגֶד הָאֵיבָרִים, כָּל אֵבֶר אוֹמֵר לָאָדָם: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ עֲשֵׂה בִּי מִצְוָה זוֹ, אֵיזוֹ זְכוּת יֵשׁ לָנוּ, שֶׁכָּל אֵבֶר וָאֵבֶר צוֹעֵק לָנוּ: תַּעֲשֶׂה בָּנוּ אֶת הַמִּצְוָה. וְלָכֵן "בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב, שֶׁהִנֵּה אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנִּי, וְאֵינִי שָׁוֶה מְאוּמָה, לָמָּה תֹּאמַר כָּךְ?! יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט:): יָשַׁב וְלֹא עָבַר עֲבֵרָה — נוֹתְנִים לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה. אָדָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה דָּבָר, אֵין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה, אֲבָל אֵינוֹ עוֹשֶׂה עֲבֵרָה, זֶה כְּבָר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מִצְוָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ מִצְווֹת לֹא תַּעֲשֶׂה יֶשְׁנָן, כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יְמוֹת הַחַמָּה, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם צוֹעֵק לָאָדָם אַל תַּעֲשֶׂה בִּי רַע. אִם אָדָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה מְאוּמָה, אַךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה רַע: אֵינוֹ גּוֹנֵב וְגוֹזֵל, אֵינוֹ עוֹשֶׂה עֲוָלוֹת לַזּוּלַת, וְאֵינוֹ עוֹבֵר עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעַצְמוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה.

וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁל דְּכָאוֹן וְיֵאוּשׁ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהִגִּיעַ "הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁל חַיָּי, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת, תִּזְכֹּר שֶׁדַּיְקָא כְּשֶׁנִּכְנָסָה בְּךָ מַחֲשָׁבָה זוֹ, "בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן" אַתָּה יָכוֹל לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה. וּתְהִלָּה לָאֵל, יֵשׁ בְּכָל יְהוּדִי מִצְווֹת: צִיצִית, תְּפִלִּין, מְזוּזָה, שַׁבָּת, טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, כַּשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים, אֲשֶׁר עִם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה יְכוֹלִים לִרְקֹד כָּל הַיּוֹם, אֵיךְ שֶׁהוּא — יֵשׁ בִּי מִצְווֹת, וַאֲנִי עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַה שֶּׁאֲנִי עָצוּב — מִפְּנֵי שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם מַכְנִיס בִּי יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, וְאוֹמֵר לִי: "הִנֵּה 'הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן' שֶׁלְּךָ, זֶהוּ זֶה, כְּבָר לֹא תִּרְאֶה אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה. תִּשְׁכַּח מִלִּרְאוֹת עוֹד פַּעַם אוֹר וִישׁוּעָה". וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים וַעֲצוּמִים, שֶׁנָּבוֹא לְשִׂמְחָה

עֲצוּמָה וּלְגָרֵשׁ אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹן, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּלְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ הָעַצְבוּת בְּכָל הַכֹּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי טֶבַע הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר עַצְבוּת וְעַצְלוּת, וְגַם חַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁמַּה שֶּׁאָדָם נֶחֱלָה, אֵין זֹאת אֶלָּא מֵחֲמַת עַצְבוּת וְעַצְלוּת. יֶשְׁנָם חוֹלִים הַחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּהוּ הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן שֶׁלָּהֶם, אַךְ אִם יַכְרִיחוּ עַצְמָם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה — שׁוּם דָּבָר לֹא יִשְׁבֹּר אוֹתָם. אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו, וְהוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, אֵין מַעֲלָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳): מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד — מַצְלִיחַ. כָּל כִּשְׁלוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא בְּעַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדִכָּאוֹן, וְהוּא מָלֵא עֲצָבִים, אֲבָל אִם אָדָם שָׂמֵחַ, אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי נִכְנָס בּוֹ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְיוֹדֵעַ — אַפִּלּוּ שֶׁאֲנִי נִמְצָא ״בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן״, אֲנִי יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; וְלָכֵן כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ צָרִיךְ לְהַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלֹא

לִדְחֹק אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵרֶגַע לְרֶגַע, אֶלָּא הִגַּעְתָּ לָ"רֶגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁנִּדְמֶה לְךָ, שֶׁאִבַּדְתָּ תִּקְוָה, תֵּדַע לְךָ, שֶׁדַּיְקָא בְּרֶגַע זֶה אַתָּה יָכוֹל לְהִתְהַפֵּךְ מֵהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ, וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת עֶלְיוֹנוֹת בְּיוֹתֵר, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (חֵלֶק א׳ קכט.), בְּשַׁעֲתָא חֲדָא וּבְרִגְעָא חֲדָא הָאָדָם יָכוֹל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. בְּרֶגַע אֶחָד אָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ לַמַּעֲלוֹת הַגְּבוֹהוֹת בְּיוֹתֵר, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ יֵשׁ רַק שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ טז, כז): "עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ"; וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ הוּא נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן טו): כְּשֶׁתִּשַּׂמַּח אֶת הַצַּדִּיק, תּוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה. הַצַּדִּיק דָּבוּק בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בּוֹ בְּקִבְיעוּת, וְהוּא מְקָרֵב אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה לָהֶם אֵיךְ שֶׁגַּם הֵם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְבוֹרְאָם, אֲבָל עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא כָּלוּל מִכְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַסָּמ"ךְ־מ"ם בְּעַצְמוֹ קָם, וְרוֹצֶה לְבָלְעוֹ וְלַהֲרֹס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. הַצַּדִּיק מְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַסָּמ"ךְ־מ"ם זֶה

לְעֵמַת זֶה מַעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן שׂוֹנֵא הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם אֶת הַצַּדִּיק. וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ז׳), שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּרְדָה נִשְׁמַת הַצַּדִּיק לְזֶה הָעוֹלָם, הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם עָשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, וְאָמַר: אִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ תֵּרֵד בָּעוֹלָם, אֵין לִי כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת; כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהַצַּדִּיק יְגַלֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיַחֲזֵק וְיעוֹדֵד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיַכְנִיס בָּהֶם תִּקְוָה וְשִׂמְחָה, וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת; כִּי כָּל עִנְיַן הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם לְהַכְנִיס מַחֲלֹקֶת וּפֵרוּדִים בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלִגְרֹם קְטָטוֹת וּפְלוּגִים וְשִׂנְאַת חִנָּם, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם כּוֹפֵר בָּעִקָּר, וְהוּא לֵץ גָּדוֹל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן ו׳): ״לֵץ תַּכֶּה״ — זֶה עֲמָלֵק. הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם הוּא שָׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וּמֵעֵשָׂו יוֹצֵא עֲמָלֵק. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן טז): מִי שֶׁמְּפָרְסֵם אֶת הַצַּדִּיק, זוֹכֶה לְשִׂמְחָה; אִם הָיָה לָנוּ שֵׂכֶל, הָיִינוּ מְפָרְסְמִים אֶת הַצַּדִּיק לְכֻלָּם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה נִכְנֶסֶת בָּנוּ שִׂמְחָה עֲצוּמָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט): מִי שֶׁמְּדַבֵּר תָּמִיד מִשְׁבַּח הַצַּדִּיקִים, זוֹכֶה שֶׁהַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, כִּי בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וְרוֹצִים רַק

לִשְׁמֹעַ אֶת הַטּוֹב, כִּי טוֹב הַכֹּל חֻפְּצִים לִשְׁמֹעַ, אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן שֶׁיִּשְׁבְּרוּ אוֹתוֹ, אִישׁ אֵינוֹ מְעֻנְיָן שֶׁיַּכְנִיסוּ בּוֹ עַצְבוּת וּמְרִירוּת, וְיֹאמְרוּ לוֹ: "אַתָּה כְּבָר אָבוּד, וְנִמְצָא 'בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן' שֶׁל חַיֶּיךָ". וְהַצַּדִּיק בָּא וּמְהַפֵּךְ: "כֵּן, כֵּן, אַתָּה 'בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן' שֶׁל גְּלוּתְךָ, אִם אַתָּה רַק תְּצַיֵּת לְקוֹלִי, כְּבָר תִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ". וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב'): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְלָכֵן אָסוּר לָנוּ לִדְחוֹת אֶת הַשִּׂמְחָה מֵרֶגַע לְרֶגַע וּמִשָּׁעָה לְשָׁעָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִיּוֹם לְיוֹם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִשָּׁבוּעַ לְשָׁבוּעַ, אֶלָּא צָרִיךְ כְּבָר "בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן", שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁזֶּה סוֹף וָקֵץ שֶׁל חַיֶּיךָ, לְחַזֵּק עַצְמְךָ עִם הַמִּצְווֹת וְהַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין זוֹ עֵצָה לְהַפִּיל עַצְמוֹ; יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַהוֹלְכִים מְמֻרְמָרִים, בְּיֵאוּשׁ וּבְדָכָאוֹן, וְחוֹשְׁבִים: "מִמֶּנִּי לֹא יֵצֵא מְאוּמָה, אֲנִי נִמְצָא 'בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן', וַאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קֵץ לְחַיַּי, וּלְאַבֵּד עַצְמִי לָדַעַת", כְּאִלּוּ שָׁם בַּקֶּבֶר יִהְיֶה לָהֶם מְנוּחָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן פד), הֲלֹא

הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): וְאַל תֹּאמַר, כִּי הַשְּׁאוֹל בֵּית מָנוֹס לָךְ. בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם אָדָם מְקַבֵּל דְּקִירָה אוֹ נְשִׁיכָה מִיַּתּוּשׁ אוֹ זְבוּב וְכַדּוֹמֶה, הוּא כָּל־כָּךְ עָסוּק וְטָרוּד, שֶׁאֵינֶנּוּ שָׂם לֵב לָזֶה כְּלָל, אֲבָל בַּקֶּבֶר אֵין יְכוֹלִים לָזוּז, וְשׁוֹמְעִים כָּל רְחִישָׁה שֶׁל כָּל תּוֹלַעַת, שֶׁל כָּל עַכְבָּר שָׂדֶה, שֶׁל כָּל עַקְרָב וְנָחָשׁ. וְאֵיךְ תֹּאמַר: ״אֲנִי רוֹצֶה לְאַבֵּד עַצְמִי לָדַעַת, כִּי אֲנִי נִמְצָא ׳בָּרֵגַע הָאַחֲרוֹן׳, וְאֵין לִי שׁוּם תִּקְוָה, וְהַשְּׁאוֹל בֵּית לִי״, הֲלֹא שָׁם לֹא תִּהְיֶה לְךָ מְנוּחָה כְּלָל וּכְלָל. אֲבָל אִם תִּהְיֶה שָׂמֵחַ, וּתְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ בִּטָּחוֹן עַצְמִי, וְתִהְיֶה הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳): עַל־יְדֵי שִׂמְחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהֵיכַל־מֶלֶךְ; אִם רַק תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה, תְּפִלּוֹתֶיךָ יִכָּנְסוּ לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּהֵיכַל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן פא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמְתֻקָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב מְאֹד כְּשֶׁיְּהוּדִי בְּשִׂמְחָה, וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּשִׂמְחָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוּלְחַן טוֹב תְּהִלִּים ק׳): בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יְהֵא לִבּוֹ שָׂמֵחַ,

שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק): "עִבְדוּ אֶת יְיָ"ה בְּשִׂמְחָה"; וְלָכֵן דַּיְקָא כְּשֶׁמַּגִּיעִים לָאָדָם מַצָּבִים כָּאֵלּוּ, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ: "הִנֵּה 'הָרֶגַע הָאַחֲרוֹן', אֲנִי אָבוּד, אֵין לִי שְׁלוֹם־בַּיִת, אֵין לִי פַּרְנָסָה, אֵין לִי נַחַת מִילָדִים, אֲנִי שָׁבוּר, שׁוֹנְאַי רוֹצִים לְבָלְעֵנִי, פָּרְשׁוּ מַלְכֻּדֶת לְהַפִּילֵנִי", בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁזֶּה "הָרֶגַע אַחֲרוֹן", עָלָיו לִזְכֹּר, שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא נִמְצָא "בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁל הַגָּלוּת, וְהוּא יָכוֹל כְּבָר לָצֵאת, וְלִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו גְּלוּי שְׁכִינָה, שֶׁזּוֹ הַגְּאֻלָּה.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַצְמֵנוּ קַבָּלָה חֲזָקָה, שֶׁהִנֵּה מֵעַכְשָׁו אָנוּ מַתְחִילִים רַק לִשְׁמֹחַ, וְלֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וּלְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ח'): לִמְּדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיְּהֵא עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ; הֲלֹא אָנוּ מְלֵאֵי מִצְוֹות, לָמָּה לֹא נַעֲשֶׂה אוֹתָן בְּשִׂמְחָה?! הֲלֹא כְּשֶׁיְּהוּדִי יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ, וְהוֹלֵךְ לִכְווֹן בֵּית־הַכְּנֶסֶת, מְלַוִּים אוֹתוֹ רִבְבוֹת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ, וְאִם הָיְתָה רְשׁוּת לָעַיִן לִרְאוֹת, אֵיךְ מַלְאֲכֵי מַעְלָה סוֹבְבִים אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צוֹעֵד לְבֵיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהִתְפַּלֵּל, אֲשֶׁר זוֹ

תַּהֲלוּכָה שְׁלֵמָה עִם רִבְבוֹת רִבְבוֹת מַלְאָכִים, הָאוֹמְרִים: "אַשְׁרֵי הַבֵּן הַהוֹלֵךְ לְבֵית־הַמֶּלֶךְ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא!" אָדָם הָיָה רוֹקֵד כָּל הַדֶּרֶךְ. אֲבָל מֵרֹב עֲוונוֹת — הַלֵּב מְטֻמְטָם, הַמֹּחַ חָשׁוּךְ, הָעֵינַיִם עִוְרוֹת, וְאֵינָן רוֹאוֹת מְאוּמָה, וְהָאָזְנַיִם חֵרְשׁוֹת לִשְׁמֹעַ אֶת הַכְּרוּזִין. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קמו): אֵין לְךָ צַעַר כְּצַעַר עִוְרוֹן עֵינַיִם, שֶׁאָדָם אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ רוֹאֶה אֵיךְ מַלְאֲכֵי מַעְלָה הוֹלְכִים אִתּוֹ וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ בְּתַהֲלוּכָה שְׁלֵמָה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּטַלִּית וּתְפִלִּין, מַלְאֲכֵי מַעְלָה מְקַנְּאִים בּוֹ מְאֹד, שֶׁזּוֹכֶה לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּבֶגֶד הַמֶּלֶךְ — צִיצִית, וּמִתְעַטֵּר בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ — הַתְּפִלִּין. וְכֵן מַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר נִבְרָאִים מַלְאָכִים, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ו׳): עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַלְאָךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מִצְוות — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁנֵי מַלְאָכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוות — נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חֲצִי מַחֲנֵהוּ;

לָמָּה אֲנַחְנוּ בְּעַצְבוּת וּבְדִכָּאוֹן? כִּי אֵין לָנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם הָיְתָה לָנוּ אֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, תָּמִיד הָיִינוּ שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה מוֹחֵל לָנוּ עַל כָּל הָעֲוונוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, לה): "יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּהֲוָיָ"ה", בָּרֶגַע שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בַּה', מִיָּד כָּלִים כָּל הַחֲטָאִים וְכוּ'. אַךְ אָדָם בְּטִבְעוֹ נִכְנָס לְלַחַץ, וְרוֹאֶה שָׁחֹר וּמִתְפַּחֵד מְאֹד מְאֹד, וְקָשֶׁה לוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. אֲבָל אִם הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁבּוֹ בָּרֶגַע שֶׁכֻּלָּנוּ אוֹמְרִים: "הִגִּיעָנוּ 'לָרֶגַע הָאַחֲרוֹן', וְאֵין כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת", הִנֵּה עַכְשָׁו דַּיְקָא, כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁאָפְסָה תִּקְוָה וְאָבַד מָנוֹס, הָעֵצָה — לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּשִׂפַת הָאֵם, וּלְבַקֵּשׁ — שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׁכִינָה. וְכָל זֶה זוֹכִים — כְּשֶׁמְּגַלִּים וּמְפַרְסְמִים אֶת הַצַּדִּיק בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲשֶׁר זוֹ הַמְּצָוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כִּי אִם אֲנִי זָכִיתִי לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁפּוֹתֵחַ לִי אֶת הַלֵּב, שֶׁלִּבִּי יִבְעַר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָמָּה שֶׁלֹּא אֲגַלֶּה אֶת זֹאת לַשֵּׁנִי?! הֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי ג, כז): "אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו".

וְלָכֵן זוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עַכְשָׁו כָּל עֲבוֹדָתֵנוּ — לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמֵנוּ, לְשַׂמֵּחַ אֶת הָאִשָּׁה, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ו:): אִשָּׁה — בַּעְלָהּ מְשַׂמְּחָהּ. לְשַׂמֵּחַ אֶת הַיְלָדִים, וּלְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים טוֹבִים זֶה עִם זֶה, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּלְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זוֹ הַמְּצָוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים עַכְשָׁו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים וּפְחָדִים, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, נִדְמֶה לוֹ שֶׁזֶּה סוֹף הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים פה:): אֲפִלּוּ מְחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם; אִם בְּכָל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁהָיוּ וְעָבְרוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל הָיָה צַדִּיק שֶׁמְּגַלֶּה לְכֻלָּם: "מָה אַתֶּם פּוֹחֲדִים, לָמָּה לָכֶם לִרְעֹד וְלִזְחֹל, תַּתְחִילוּ לְדַבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּכֶם, שֶׁתִּהְיֶה לָכֶם הִתְבּוֹדְדוּת", אָז מָה אִכְפַּת לָנוּ מַה יִּהְיֶה אִתָּנוּ?! אָנוּ הוֹלְכִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינֶנּוּ צְרִיכִים דָּבָר, אֵינֶנּוּ פּוֹחֲדִים מֵאַף אֶחָד — אֶלָּא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְזֶה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים כג, ד): "גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רַע, כִּי אַתָּה עִמָּדִי". אַתָּ"ה אוֹתִיּוֹת: א׳ת׳ה׳ — הָא"ב כָּלוּל מֵא׳ עַד ת׳, וְכֵן ה׳ — חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה, וְלָכֵן מַה לִּי

לִפְחֹד? יֵשׁ לִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! אֲזַי אִם הָיוּ מְגַלִּים לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת עִנְיַן תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, אֵין מַה לִפְחֹד, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רַק דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל, שֶׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

לָכֵן בֹּאוּ נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁדָּבָר זֶה כָּל־כָּךְ חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל שַׁבַּח, לְגַדְּלָם וּלְפָאֲרָם (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳, סִימָן ה׳); צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אַף אֶחָד אֵינוֹ מְעֻנְיָן לִשְׁמֹעַ רַע, כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ רַק טוֹב. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳), אֲשֶׁר לָכֵן לֹא כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהוֹכִיחַ, אַף שֶׁתּוֹכֵחָה הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל (וַיִּקְרָא יט, יז): ״הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ״, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ אָדָם לָדַעַת, שֶׁלֹּא כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהוֹכִיחַ. וְעַל־כֵּן הַתּוֹכֵחָה שֶׁעָלֵינוּ לְהוֹכִיחַ זֶה אֶת זֶה, הֵינוּ לְהָיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, לְעוֹדֵד וּלְשַׁמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַחְדִּיר בָּהֶם אַהֲבָה וְאַחְדוּת, וְזוֹ הַשְׁלֵמוּת — שֶׁנִּחְיֶה בְּשָׁלוֹם וּבְאַחֲוָה, וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵקְצִין פֶּרֶק ג׳): לֹא מָצָא

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם; וּכְכָל שֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם הַזּוּלַת, הוּא מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם.

אַךְ מָה עוֹשֶׂה הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם? 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', וְזֶה כָּל כֹּחוֹ — לְהַפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִמְשֹׁל עֲלֵיהֶם, שֶׁזֶּה כְּלַל הַמִּפְלָגוֹת — פֶּלֶג פֶּלֶג, כְּדוֹר הַהַפְלָגָה, שֶׁכֻּלָּם שֶׁקֶר אֶחָד גָּדוֹל, כִּי בְּלִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין כְּלוּם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט שְׁמוֹת רעג): בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִתֵּן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהָיוּ חֲלוּקִים אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לְסִינַי — נִתְאַחֲדוּ יַחַד, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שָׁלוֹם, וּלְמִי אֲנִי נוֹתְנָהּ? לְאֻמָּה שֶׁאוֹהֶבֶת שָׁלוֹם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּלְהַרְבּוֹת בְּשָׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן כח): כָּל הַמֵּשִׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֶלֶךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; רְאוּ לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים, אַף שֶׁהָאִשָּׁה צוֹוַחַת שֶׁאֵין פַּרְנָסָה, צָרִיךְ לְכַבְּדָהּ וּלְיַקְּרָהּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא מְצִיעָא

נט.): אוֹקִירוּ לְנָשַׁייכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ; וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רסד), שֶׁהַסָּמַ״ךְ־מֵ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִשְׁבֹּר אֶת בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם שְׁלוֹם־בַּיִת, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יַכְשִׁילָם בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת. וְלָכֵן צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל כְּבוֹד הָאִשָּׁה, וְכֵן לְהַשְׂלִים עִם הַיְלָדִים, וְאַף שֶׁאֵין לוֹ נַחַת מֵהֶם, עָלָיו לִהְיוֹת טוֹב עִמָּהֶם. כּוֹאֵב לוֹ שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְדַבֵּר עִמּוֹ, אוֹ בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ וְכוּ׳, עָלָיו לִלְמֹד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁגַּם הַבָּנִים שֶׁלּוֹ בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, וְכִבְיָכוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ צַעַר. וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מַשְׂלִים בֵּין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְבֵין יִשְׂרָאֵל, וּמְקָרֵב אֶת הַבָּנִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם הַזּוֹכֶה לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, וּבָזֶה יְקָרֵב אֶת בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

בַּת מֶלֶךְ

יְעוֹרֵר וְיַחֲזֵק אֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁתַּחֲזֹרְנָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִתְנַהֲגְנָה בְּמִדַּת הַצְּנִיעוּת, וְתִשְׁמְרָנָה אֶת בַּעֲלֵיהֶן, שֶׁלֹּא יָבֹאוּ בַּעֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אָז זְכוּתָן גְּדוֹלָה מְאֹד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבִזְכוּתָן תִּתְגַּלֶּה הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם בִּגְאֻלָּה אֲמִתִּית.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

בַּת מֶלֶךְ

א.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי בַּת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת "**בַּת** מֶלֶךְ". תְּתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם בַּת מֶלֶךְ, בְּאֵיזוֹ אַהֲבָה, בְּאֵיזוֹ שִׂמְחָה, בְּאֵיזוֹ הֲרָמַת רֹאשׁ הִיא הוֹלֶכֶת, כִּי בִּתָּהּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הִיא! עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, "**בַּת** מֶלֶךְ" מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּוַדַּאי צְרִיכָה לִהְיוֹת שִׂמְחָה וַעֲלִיזָה, כִּי נָפְלָה בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא הָאַבָּא שֶׁלָּךְ, וְהוּא מִשְׁתּוֹקֵק אֵלַיִךְ שֶׁתַּחְזְרִי אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַף שֶׁיֵּשׁ לָךְ עָבַר לֹא נָעִים, אוֹ הָיִית בִּשְׁפַל הַמַּצָּב, בַּאֲשֶׁר עָבַרְתְּ כְּבָר מַה שֶּׁעָבַרְתְּ, עִם כָּל זֹאת אַבָּא תָּמִיד מְחַכֶּה לְבִתּוֹ; טֶבַע שֶׁל אַבָּא שֶׁאוֹהֵב

אֶת בִּתּוֹ בִּמְאֹד מְאֹד יוֹתֵר מֵהַכֹּל (עַיִן סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה א׳). לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָאַבָּא שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, מִשְׁתּוֹקֵק אֵלַיִךְ מְאֹד, כִּי אַתְּ "בַּת מֶלֶךְ", וְרוֹצֶה מְאֹד שֶׁתַּחְזְרִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו. וְאַף שֶׁאַתְּ מַרְגִּישָׁה עַצְמֵךְ הֲכִי רְחוֹקָה, שֶׁעָשִׂית דְּבָרִים רַבִּים נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִכְשַׁלְתְּ בְּכָל מִינֵי עֲוֹונוֹת וַחֲטָאִים: חִלּוּל שַׁבָּת, עֲרָיוֹת, כַּשְׁרוּת וְכוּ׳ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיט.): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּשׁוּבָה, וּכְשֶׁיְּהוּדִי חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו, כְּשֶׁ"בַּת מֶלֶךְ" שָׁבָה אֶל אָבִיהָ, זֶהוּ אֶצְלוֹ הַתַּעֲנוּג וְהַשַּׂעֲשׁוּעַ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים; אִם בַּת יִשְׂרָאֵל חוֹזֶרֶת בִּתְשׁוּבָה, אֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֵיזֶה שַׂעֲשׁוּעַ גּוֹרֶמֶת לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם. כִּי לָאִשָּׁה יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת יוֹתֵר קָשִׁים מִגֶּבֶר, כִּי טֶבַע שֶׁל הָאִשָּׁה, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מְאֹד אַחַר חַבְרוֹתֶיהָ, נִמְשֶׁכֶת אַחַר הָאָפְנָה וְהַחֶבְרָה, וְאִם בָּאָפְנָה לֵילֵךְ בִּבְגְדֵי פְּרִיצוּת, בַּר מִינָן, לְהַכְשִׁיל בְּנֵי־אָדָם בַּעֲבֵרוֹת,

שֶׁהוֹלְכוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן, חֲשׁוּפוֹת, בִּשְׁעָרוֹת פְּרוּעוֹת, וְהִיא חוֹזֶרֶת בִּתְשׁוּבָה, וּמְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה תֵּלֵךְ בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וּמֵהַיּוֹם וָהָלְאָה תֵּלֵךְ בְּשַׂרְווּלִים וּבַחֲצָאִיּוֹת אֲרֻכּוֹת, אַף שֶׁהַחֻבְרָה צוֹחֶקֶת וְלוֹעֶגֶת לָהּ, עִם כָּל זֹאת אֵינָהּ שָׁתָה לִבָּהּ, וְשָׁבָה בֶּאֱמֶת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה חָשׁוּב כָּל־כָּךְ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁאִם הַיִּיתֶן יוֹדְעוֹת גֹּדֶל מַעֲלַתְכֶן לְמַעְלָה, לֹא הָיָה לָכֶן נִסָּיוֹן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְעָלַיִךְ לִזְכֹּר, בִּתִּי הַיְקָרָה! שֶׁאִם אַחַת עוֹשָׂה תְּשׁוּבָה אֲמִתִּית, גּוֹרֶמֶת לְעוֹד מֵאוֹת וְאַלְפֵי נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם־כֵּן תַּחֲזֹרְנָה בִּתְשׁוּבָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יוֹמָא פו:): גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, מוֹחֲלִין לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אִשָּׁה אַחַת מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ לָלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, בְּבִגְדֵי צְנִיעוּת, מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ לִשְׁמֹר שַׁבָּת, לֶאֱכֹל רַק כָּשֵׁר, מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ אֶת כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה בֶּאֱמֶת, הִיא יְכוֹלָה לְזַכּוֹת אֶת כָּל הַדּוֹר וְאֶת כָּל הָעוֹלָם, הֵיכָן שֶׁרַק נִמְצֵאת אֵיזוֹ אִשָּׁה ״בַּת מֶלֶךְ״ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁגַּם בָּהּ יִכָּנֵס הִרְהוּר תְּשׁוּבָה. אִם אִשָּׁה אַחַת מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ: ״מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֲנִי מַתְחִילָה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵעַתָּה אַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְלָשִׂיחַ לְפָנָיו

יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַפְרִיד בֵּינִי לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא״. עָלַיִךְ לָדַעַת, בִּתִּי הַיְקָרָה, שֶׁאַתְּ גּוֹרֶמֶת בְּאוֹתוֹ רֶגַע הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּאַלְפֵי וּרְבָבוֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. אַךְ מֵחֲמַת שֶׁדָּבָר זֶה נֶעֱלָם מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין יוֹדְעִים מַעֲלַת הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, לָזֹאת עֲדַיִן יֵשׁ נִסָּיוֹן בְּעִנְיָן זֶה; כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁאִם הוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה בַּפְּנָה שֶׁלּוֹ, בְּדִ׳ אַמּוֹתָיו, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ: ״מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֶהְיֶה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּדִבֵּקוּת אֱמֶת, מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֵינֶנִּי נִפְרָד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ״, בְּמַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, וּבִפְרָט כְּשֶׁמּוֹצִיאָן מִפִּיו, הוּא גּוֹרֵם לְהִתְעוֹרְרוּת בֵּין אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁפִּתְאֹם נִכְנָס בָּהֶם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה. וּבְעֶצֶם אֵינָם יוֹדְעִים מֵהֵיכָן נוֹבֵעַ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה זֶה. אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ נוֹבֵעַ אֶלָּא מֵחֲמַת שֶׁנִּשְׁמָה אַחַת הַיּוֹשֶׁבֶת בְּפִנָּתָהּ, קִבְּלָה עַל עַצְמָהּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי הִיא גּוֹרֶמֶת אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת לְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לָקַחַת אֶת עַצְמֵךְ בְּיָדַיִךְ, וְשׁוּבִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעָלַיִךְ לִהְיוֹת שְׂמֵחָה וַעֲלִיזָה בְּמְאֹד מְאֹד בַּבְּחִירָה שֶׁבָּחַרְתְּ — לָשׁוּב אֶל צוּר מַחֲצַבְתֵּךְ. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לָשׁוּב אֶל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, גּוֹרֵם שֶׁעֲשׂוּעַ גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְאֵין עוֹד שַׁעֲשׂוּעַ גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאָדָם הָיָה עַד עַתָּה רָחוֹק, וּמִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִשָּׁבֵר וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וְהַכְנִיסִי הֵיטֵב בְּלִבֵּךְ, אֲשֶׁר אַף אֶחָד לֹא יְנַסֶּה לִשְׁבֹּר אוֹתָךְ, כְּאִלּוּ אֵין לָךְ שׁוּם תִּקְוָה, וּכְאִלּוּ אֵין רוֹצִים אוֹתָךְ, אֵין כַּדָּבָר הַזֶּה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כ׳, סִימָן יג):
בִּלְעָם הָיָה רָשָׁע עָרוּם, וְיָדַע שֶׁאֵין עוֹמֵד בִּפְנֵי הַפֶּרְעָנוּת אֶלָּא תְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל הַחוֹטֵא וְאוֹמֵר חָטָאתִי, אֵין רְשׁוּת לַמַּלְאָךְ לִגַּע בּוֹ; בִּלְעָם הָרָשָׁע שֶׁהִכְשִׁיל אֶת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בְּנאוּף, בַּעֲרָיוֹת, וּבָאוּ עַל יָדוֹ לִידֵי פְּרִיצוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָרָשָׁע הַזֶּה יָדַע אֶת כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, אִם בַּת יִשְׂרָאֵל תִּקַּח עַצְמָהּ בַּיָּדַיִם, וְתִתְבַּטֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֹאמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַד עַתָּה עָשִׂיתִי כָּזֹאת וְכָזֹאת, תְּרַחֵם עָלַי, וַאֲנִי מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמִי מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לְהִמָּנַע מִשְּׁטְיוֹת וּמֵהַבְלֵי הַבָּלִים הַלָּלוּ, אָזַי אֵין רְשׁוּת לְשׁוּם מַלְאָךְ לִגַּע בָּהּ. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! רְאִי לָקַחַת אֶת עַצְמֵךְ בְּיָדַיִךְ, וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר הָאִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל

אָבִיו בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת; כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד): הַשַּׁעַר וְהַפְּתַח לְהִכָּנֵס אֲלָיו יִתְבָּרַךְ זֶהוּ הַפֶּה — הַתְּפִלָּה; בְּמִקּוֹם לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וּשְׂאָר פְּטְפּוּטֵי סְרָק, הַתְחִילִי לִשְׁמֹר מוֹצָא פִיךְ, וּבַקְּשִׁי אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם עָלַיִךְ, אֲזַי תִּרְאִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבְּלֵךְ בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית. וְאַל יֹאמְרוּ לָךְ, שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי אֵין זֶה נָכוֹן כְּלָל וְעִקָּר, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁמְּהַרְהֵר אָדָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חָמֵשׁ מֵאוֹת פַּרְסָה, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְלֹא עַד רָקִיעַ שֵׁנִי וְלֹא עַד רָקִיעַ שְׁלִישִׁי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; בָּרֵגַע שֶׁאִשָּׁה אֲשֶׁר הִיא ״בַּת מֶלֶךְ״ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַק מְהַרְהֶרֶת בִּתְשׁוּבָה, וְחוֹשֶׁבֶת — ״אוּלַי כְּדַאי לֵילֵךְ בִּצְנִיעוּת כְּפִי שֶׁמַּתְאִים לְ׳בַּת מֶלֶךְ׳״, ״אוּלַי כְּדַאי לְכַסּוֹת אֶת הָרֹאשׁ״, ״אוּלַי כְּדַאי לְהַדְלִיק נֵרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת״ וְכוּ׳, בַּמַּחֲשָׁבָה הַזּוֹ הִיא עוֹלָה עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. מִכָּל שֶׁכֵּן, בִּתִּי הַיְקָרָה, אִם תְּבַצְּעִי וְתוֹצִיאִי מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת

הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה, אֵינְךְ יְכוֹלָה לְתָאֵר אֵיזֶה רַעַשׁ תִּגְרְמִי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְלֹא רַק לִנְשְׁמָתֵךְ תִּפְעָלִי, אֶלָּא תְּזַכִּי אֶת הָרַבִּים, תְּזַכִּי עוֹד אַלְפֵי אֲלָפִים בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם הֵן תַּחֲזֹרְנָה בִּתְשׁוּבָה. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! אַף שֶׁעָבַר עָלַיִךְ בַּחַיִּים מַה שֶּׁעָבַר, וְנִשְׁבַּרְתְּ מִכָּל מִינֵי אַכְזָבוֹת וְנִסְיוֹנוֹת בַּחַיִּים, עִם כָּל זֹאת קְחִי אֶת עַצְמֵךְ בְּיָדַיִךְ, וְהַחְדִּירִי בְּעַצְמֵךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּדְעִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. יְדִיעוֹת אֵלּוּ שֶׁתַּחְדִּירִי בְּעַצְמֵךְ, עַל־יָדָן יִהְיֶה לָךְ קַל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עַד שֶׁכְּבָר לֹא תִּסְתַּכְּלִי עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְאַדְרַבָּה יִכָּנֵס בָּךְ אֹמֶץ לְהַחֲזִיר עוֹד אַלְפֵי אֲלָפִים בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה. כִּי לְכָל אִשָּׁה וְאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים, אֲבָל עָלַיִךְ לֵידַע מִכֹּחוֹתַיִךְ, שֶׁאִם אַתְּ תָּשׁוּבִי בִּתְשׁוּבָה, תַּחֲזִירִי אַלְפֵי אֲלָפִים וְרֹב רִבְבוֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה. עַל־כֵּן הַחֲזִיקִי מַעֲמָד, וְהַתְחִילִי לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּךְ, אָז תִּזְכִּי לְחַיִּים נְעִימִים, וּתְזַכִּי אֶת שְׁאָר בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּשְׁבְּנָה בִּתְשׁוּבָה.

ב.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לִשְׂמֹחַ, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשִּׂמְחָה עַל בַּעְלֵךְ וִילָדַיִךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי סֵפֶר, פֶּרֶק ה׳, הֲלָכָה א׳): אֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ; לָזֹאת, רְאִי תָּמִיד לִשְׂמֹחַ, לְשַׂמֵּחַ אֶת בַּעְלֵךְ וְהַיְלָדִים, וְתַחְדִּירִי שִׂמְחָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת; כִּי טֶבַע שֶׁל אִשָּׁה, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת אֶל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹן, אֲבָל אִם הִיא מִתְגַּבֶּרֶת בְּכָל תֹּקֶף לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, הִיא מְהַפֶּכֶת אֶת כָּל הַבַּיִת שֶׁיִּהְיֶה מִשְׁכָּן לַשְּׁכִינָה. לָזֹאת זִכְרִי, שֶׁאַתְּ ״**בַּת** מֶלֶךְ״ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלַיִךְ לִהְיוֹת חֲזָקָה בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וְתָמִיד תְּשַׂמְּחִי אֶת בַּעְלֵךְ וִילָדַיִךְ, וְאָז תִּרְאִי שֶׁכָּל בֵּיתֵךְ יִתְהַפֵּךְ לְשִׂמְחָה. וְאַל תְּצַפִּי לִתְשׁוּמֶת לֵב מִבַּעְלֵךְ וְהַיְלָדִים, אֶלָּא אַדְרַבָּה אַתְּ תַּעֲנִיקִי לָהֶם, וְתַתְחִילִי עוֹד הַיּוֹם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתִּינָה לְאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם שָׂמֵחַ לְמָחָר; אָסוּר לִדְחוֹת אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם, אֶלָּא הַיּוֹם צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ, וּלְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת בַּעְלֵךְ וּמְשְׁפַּחְתֵּךְ, לִבְנוֹתָם וּלְשַׁבְּחָם, וְאָז תִּרְאִי אֶת הַכֹּחוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּךְ, תִּקְחִי עַצְמֵךְ בְּיָדַיִךְ וְתִנְהֲגִי שֶׁאַתְּ

״בַּת מֶלֶךְ״ מַלְכֵי הַמְלָכִים, וְאַתְּ יְכוֹלָה לְשַׁנּוֹת אֶת טֶבַע בַּעְלֵךְ וְהַיְלָדִים. וְזִכְרִי הֵיטֵב שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהַכֹּל לַכֹּל עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לָזֹאת אִם אַתְּ צְרִיכָה מַשֶּׁהוּ, תְּבַקְּשִׁי רַק מִמֶּנּוּ, וְאַל תָּצִיקִי לְבַעְלֵךְ: ״תֵּן לִי, וְאַתָּה מֻכְרָח לָתֵת לִי״ וְכַדּוֹמֶה, אֶלָּא תַּפְנִילִי תְּחִנָּתֵךְ רַק לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְלָכִים יָכוֹל לִתֵּן כָּל צְרָכַיִךְ. וְכֵן רוֹאִים אֵצֶל חַנָּה, שֶׁכָּל כֹּחָהּ הָיָה רַק תְּפִלָּה, וּבָכְתָה לִפְנֵי אֲדוֹן כֹּל, וְלֹא עָזְבָה וְלֹא חָדְלָה, עַד שֶׁיָּלְדָה אֶת שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שֶׁשָּׁקוּל שְׁמוּאֵל כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן; וְכֵן אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ד׳, הֲלָכָה ד׳): וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל — מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה נַעֲנָה; עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה שֶׁהִתְפַּלְּלָה חַנָּה, פָּעֲלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ לְבֵן צַדִּיק קָדוֹשׁ כָּזֶה, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע, שֶׁלֹּא יְכַנֵּס לַהֵיכָל שִׁלוֹ בַּשָּׁמַיִם, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאַל אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל זֹאת זָכְתָה אִשָּׁה אַחַת — חַנָּה. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! גַּם אַתְּ בַּת לְמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְלָכִים, וְכָל אֲשֶׁר אַתְּ צְרִיכָה, תְּבַקְּשִׁי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יד.): ״אַחֲרֵי הַוָי״ה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ״ (דְּבָרִים

יג), וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לָאָדָם לְהַלֵּךְ אַחַר שְׁכִינָה? אֶלָּא לְהַלֵּךְ אַחַר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה הוּא מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים אַף אַתָּה הַלְבֵּשׁ עֲרֻמִּים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּקֵּר חוֹלִים, אַף אַתָּה בַּקֵּר חוֹלִים, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִחֵם אֲבֵלִים, אַף אַתָּה נַחֵם אֲבֵלִים; מַה הוּא מְשַׂמֵּחַ עֲנִיִּים, אַף אַתָּה הֱיֵה כָּךְ, מַה הוּא מְחַיֶּה אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, אַף אַתָּה הֱיֵה כֵּן; זֶה הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לָךְ, בִּתִּי הַיְקָרָה! לְחַזֵּק, לְשַׂמֵּחַ וּלְעוֹדֵד אֻמְלָלִים, צְאִי מֵעַצְמֵךְ, וְהַתְחִילִי לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּדְעִי, שֶׁיֵּשׁ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים, תְּחַזְּקִי אֶת בַּעְלֵךְ וִילָדַיִךְ, אַל תְּצַפִּי לְתִשּׁוּמֶת־לֵב מֵהֶם, כִּי לֹא תְּקַבְּלִי אֶת זֹאת, אֶלָּא אַתְּ תִּהְיִי הַמַּשְׁפִּיעָה, אַתְּ "בַּת מֶלֶךְ" מַלְכִּי הַמְּלָכִים, יֵשׁ לָךְ כֹּחוֹת עֲצוּמִים, וְכָךְ תִּזְכִּי לְשֵׁם טוֹב אֵצֶל בַּעְלֵךְ וּבְקֶרֶב כָּל הַמִּשְׁפָּחָה, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁזּוֹ אִשָּׁה חֲזָקָה, אֲשֶׁר אֵינָהּ צְרִיכָה מֵאַף אֶחָד מְאוּמָה, אֶלָּא מְחַזֶּקֶת וּמְאַמֶּצֶת אֶת אֲחֵרִים. לָזֹאת הַתְחִילִי לִהְיוֹת צַדֶּקֶת, וְהַתְחִילִי לְהִדַּבֵּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָךְ אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נוֹלָד אֵין הַכֹּל יוֹדְעִים מִיהוּ, נִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב וְעָשָׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, בָּאִים יִשְׂרָאֵל וּמַכְרִיזִים שִׁבְחוֹ כַּמָּה צְדָקוֹת, כַּמָּה תּוֹרוֹת, כַּמָּה מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים

טוֹבִים עָשָׂה, וְנִתְפַּרְסֵם בָּעוֹלָם; לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! שׁוֹמְעִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת הָיוּ נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת, שֶׁדָּאֲגוּ וְעָזְרוּ לְבַעְלֵיהֶן לִגְדֹּל וְלַעֲלוֹת בַּתּוֹרָה, וּלְהִתְעַלּוֹת לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים. לָזֹאת, גַּם אַתְּ הַתְחִילִי לִבְנוֹת אֶת בַּעְלֵךְ, וְתִהְיִי שְׂמֵחָה וַעֲלִיזָה שֶׁאַתְּ "**בַּת מֶלֶךְ**", מַלְכֵי הַמְּלָכִים, שֶׁאַתְּ חוֹזֶרֶת בִּתְשׁוּבָה, הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, שׁוֹמֶרֶת שַׁבָּת, מַדְלִיקָה נֵרוֹת, שׁוֹמֶרֶת כַּשְׁרוּת, וּבִזְכוּת זֶה יִהְיוּ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לְהַחֲזִיר אֶת בַּעְלֵךְ וְהַיְלָדִים בִּתְשׁוּבָה, לְהָשִׁיב אֶת אַחְיוֹתַיִךְ וְגִיסוֹתַיִךְ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתֵּךְ, אֲשֶׁר זֶה תָּלוּי רַק בָּךְ, אִם תִּהְיִי שְׂמֵחָה וַעֲלִיזָה שֶׁאַתְּ "**בַּת מֶלֶךְ**" מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי אֵין עוֹד שָׂכָר לְשַׁלֵּם לָךְ. לָזֹאת הַחֲזִיקִי מַעֲמָד מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלַיִךְ, וְהַכֹּל יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה, וּבִזְכוּתֵךְ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה; כִּי אַתְּ תִּשְׁמְרִי אֶת בַּעְלֵךְ מֵחֲטָאִים וַעֲוונוֹת, וְאַתְּ תִּשָּׁמְרִי שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בָּךְ בְּנֵי־אָדָם, בִּזְכוּת זֶה יְבִיאֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהִתְגַּלּוּת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְהִגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּעֵינֵינוּ עֵינֵי בָּשָׂר, "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב הָוָי"ה צִיּוֹן" (יְשַׁעְיָה נב, ח), שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹכֶנֶת

עָלֵינוּ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ג.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁיֵּשׁ לָךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים. וְכָךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת קטו.): אִשָּׁה כְּלִי זֵינָהּ עָלֶיהָ, אִשָּׁה יְכוֹלָה לַהֲפֹךְ אֶת בַּעְלָהּ לְטוֹב, אוֹ חַס וְשָׁלוֹם, לְרַע. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲבוֹדָה זָרָה לט.): מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁאָה לֶחָבֵר וְהָיְתָה קוֹשֶׁרֶת לוֹ תְּפִלִּין, נִשְׂאָה לְמוֹכֵס וְהָיְתָה קוֹשֶׁרֶת לוֹ קִשְׁרֵי מוֹכְסִין; הֲרֵי לְאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת גְּדוֹלִים, אִם הִיא רוֹצָה, עוֹשָׂה מִבַּעְלָהּ צַדִּיק גָּדוֹל, וְחַס וְשָׁלוֹם, אִם רוֹצָה עוֹשָׂה מִמֶּנּוּ רָשָׁע מֻרְשָׁע. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁבַּעְלֵךְ נִמְצָא עַתָּה בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, הָעֵרֶב־רַב מְמַלְּאִים אֶת כָּל הָאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ עִם גּוֹיִים וְגוֹיוֹת, וְאוֹתָן גּוֹיוֹת מְטֻנָּפוֹת הַהוֹלְכוֹת בְּבִגְדֵי שַׁחַץ, זְהוּם, שִׁקּוּץ וְתִעוּב, מַכְשִׁילוֹת אֶת רוֹאֵיהֶן. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לְהַזְהִיר אֶת בַּעְלֵךְ, שֶׁיִּשָּׁמֵר עַל קְדֻשַּׁת הָעֵינַיִם מְאֹד מְאֹד, כִּי קְדֻשַּׁת הָעֵינַיִם עוֹלָה

עַל הַכֹּל, וְיִשָּׁמֵר מֵהֶן כְּמִטַּחֲוֵי קֶשֶׁת, כִּי הָעֵרֶב־רַב הִכְנִיסוּ זֶהֲמָה זוֹ, כְּדֵי לְהַכְשִׁיל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל־כֵּן הַנָּשֵׁק הֶחָזָק בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדַיִךְ — לְהַרְאוֹת לְבַעְלֵךְ אַהֲבָה, וּלְנַחֲמוֹ וּלְעוֹדְדוֹ, לְשַׂמְּחוֹ וּלְקָרְבוֹ; הֵן אֱמֶת שֶׁאַתְּ סוֹבֶלֶת הַרְבֵּה יִסּוּרִים בַּבַּיִת, וּבַעְלֵךְ קָשׁוּחַ מְאֹד וּמִתְפָּרֵץ עָלַיִךְ, עִם כָּל זֹאת עָלַיִךְ לָדַעַת, שֶׁבַּעְלֵךְ בְּיָדַיִךְ, אִם תִּהְיִי חֲכָמָה וּפִקְחִית, תָּמִיד תְּקָרְבִי אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה, וּתְדַבְּרִי עִמּוֹ בְּנֹעַם, אֲזַי תִּרְאִי שֶׁאַתְּ שׁוֹלָה אֶת לִבּוֹ, וְיִתְהַפֵּךְ לִרְצוֹנֵךְ; כִּי כְּפִי שֶׁאַתְּ תְּנַוְּטִי אֶת בַּעְלֵךְ, כֵּן יִתְנַהֵג אִתָּךְ. וְאַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִקְשֶׁה עָלַיִךְ מְאֹד, כִּי טֶבַע שֶׁל גֶּבֶר הוּא רַע וְקָשֶׁה, עִם כָּל זֹאת לָאִשָּׁה יֵשׁ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּלְתִּי רְגִילִים, אִם תְּדַבֵּר בְּכָל יוֹם לְבַעְלָהּ דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית: ״בַּעְלִי הַיָּקָר! אַל תִּדְאַג, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, וְיִתֵּן לָנוּ כָּל צְרָכֵינוּ. הָבָה נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּנְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל מַחְסוֹרֵינוּ״. אַף שֶׁבִּתְחִלָּה יִתְפָּרֵץ וִידַבֵּר דִּבּוּרֵי כְּפִירוּת וּמִינוּת, וְיִצְעַק כְּחַיָּה טוֹרֶפֶת, אַךְ, בִּתִּי הַיְקָרָה! אַל תְּשִׁיתִי לֵב לְכָל זֶה, אֶלָּא תְּטַפְּטְפִי לוֹ בְּכָל יוֹם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דִּבּוּרֵי אַהֲבָה, וְכַאֲשֶׁר אַתְּ תִּתְּנִי לוֹ חֹם וְאַהֲבָה, הוּא יִהְיֶה שָׁמוּר מֵעֲבֵרוֹת. כִּי בָּזֶה שֶׁיֵּשׁ

לוֹ אִשָּׁה בְּבֵיתוֹ הַשּׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ, לֹא יִכָּשֵׁל בַּחוּץ עַל־יְדֵי הִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת, בַּר מִינָן, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים; כִּי כָל הַסֵּבֶל שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת נְאוּף, כִּי הַנּוֹאֵף מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא נָשׂא ה): אֵין הַמְנָאֲפִים נוֹאֲפִים, עַד שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶם רוּחַ שְׁטוּת; וְכֵן אֵין אָדָם הוֹלֵךְ אֵצֶל אֵשֶׁת אִישׁ, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ; לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם אַתְּ תִּשְׁבְּרִי כַּעֲסֵךְ, וְתִתְאַזְּרִי בְּסַבְלָנוּת, וְתִהְיִי חֲזָקָה בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְכָל הָעוֹבֵר עָלַיִךְ הוּא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא תִּרְגְּזִי עַל בַּעְלֵךְ, אַף שֶׁהוּא מְמָרֵר חַיֵּיךְ כְּלַעֲנָה. כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא כִּי תֵצֵא): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִין עָלָיו, לָמָּה? שֶׁהַיִּסּוּרִין מוֹשְׁכִין אֶת הָאָדָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן כְּתִיב: ״אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ״. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה, אִם אַתְּ סוֹבֶלֶת עַתָּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִבַּעְלֵךְ, שֶׁמַּשְׁפִּילֵךְ וְצוֹעֵק עָלַיִךְ, וּמְדַכֵּא אוֹתָךְ, הַחֲזִיקִי מַעֲמָד, וְהִשְׁתַּדְּלִי לְחַזְּקוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וּתְדַבְּרִי אֵלָיו בְּצוּרָה יָפָה, אֲזַי תִּוָּכְחִי שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי, רַק אַתְּ אַל תִּהְיִי

הַגּוֹרֵם לִקְטָטוֹת, תַּעֲשִׂי כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַשְׂלִים עִמּוֹ, אַף שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְלִיַּעַל, אַל תִּסְתַּכְּלִי עַל זֹאת, כִּי כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לָךְ הֵם בִּלְתִּי נִתָּנִים לְהֶסְבֵּר. וּבְעִקַּר עַתָּה, שֶׁכָּל־כָּךְ קָשֶׁה לְבַעְלֵךְ, שֶׁצָּרִיךְ לָצֵאת לַחוּץ וְלִרְאוֹת אֶת זֶבֶל הָעֵרֶב־רַב, פְּסֹלֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם, הַמִּסְתּוֹבְבִים כְּחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, כְּחַיְתוֹ יַעַר, עֲרֻמּוֹת בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה כְּלָל, וְזֶה מַכְנִיס בְּבַעְלֵךְ הִרְהוּרִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לָזֹאת בִּתִּי הַיְקָרָה! אִם רְצוֹנֵךְ לִמְנֹעַ אֶת בַּעְלֵךְ מֵעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, רְאִי רַק לְקָרְבוֹ וּלְחַזְּקוֹ, לְעוֹדְדוֹ וּלְהַרְאוֹת לוֹ אַהֲבָה, וּבָזֶה תִּזְכִּי שֶׁיִּהְיוּ לָךְ בָּנִים וּבָנוֹת צַדִּיקִים וְצִדְקָנִיּוֹת. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעְזֹרֵךְ שֶׁתִּהְיֶה לָךְ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, וְלֹא יֶחְסַר לָךְ אַף פַּעַם בַּבַּיִת כְּלוּם; כִּי כְּשֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹמֶרֶת עַל בַּעְלָהּ שֶׁלֹּא יֶחְטָא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן עָלֶיהָ חֵן כָּזֶה, שֶׁמַּה שֶּׁעוֹשָׂה מַצְלַחַת, וּבַעְלָהּ מְחַבְּבָהּ מְאֹד. לָזֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! הִתְבּוֹנְנִי אֵילּוּ כֹּחוֹת מָסְרוּ בְּיָדַיִךְ, שִׁמְרִי מְאֹד עַל הַצְּנִיעוּת, וְאַל תִּתְעָרְבִי בְּמַעֲשֵׂי הַגּוֹיִים, אַל תִּסְתַּכְּלִי עַל הַזְּהָמָה וְהַזֶּבֶל שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים עַתָּה בַּחוּצוֹת, שֶׁהֵם פְּסֹלֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ הַנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן לִפְנֵי בֹּא יוֹם הַשֵּׁם הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. הִנֵּה

אֲנַחְנוּ כְּבָר זוֹכִים לְהִגָּאֵל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד לְהִתְגַּלּוֹת אֵלֵינוּ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁכְּבָר נִזְכֶּה לִרְאוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, כְּלָנוּ נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. אַךְ לִפְנֵי הַגִּלּוּי הַזֶּה, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו) מְנַסִּים אֶת הָאָדָם בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים מְאֹד, וְעִקַּר הַנִּסָּיוֹן — בְּתַאֲוַת נאוּף. לָזֹאת הָעֵרֶב־רַב יָצְאוּ מִדַּעְתָּם לְגַמְרֵי, וְהֵבִיאוּ מֵאַרְצוֹת שׁוֹנוֹת רִבְבוֹת גּוֹיִים וְגוֹיוֹת פְּרוּצִים וּפְרוּצוֹת לְהַכְשִׁיל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, כִּי הוֹלְכִים עֲרֵמִים וַעֲרֵמוֹת כְּחַיּוֹת יַעַר, גַּעַל נֶפֶשׁ, בְּלִי שׁוּם בּוּשָׁה כְּלָל. כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רמב): לִפְנֵי שֶׁעוֹמֵד לְהִתְגַּלּוֹת אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁבְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּסְתַּכֵּל יִרְאֶה גִּלּוּי אֶלְקוּת בְּמַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה, כְּנֶגֶד זֶה מִתְפַּשֵּׁט אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְלִפָּה, שֶׁבְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל מֵכְרָח לְהִכָּשֵׁל בְּהֶרְהוּרִים רָעִים, בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת, הַמְּבִיאוֹת לְמַעֲשִׂים מְגֻנִּים, חַס וְשָׁלוֹם. וְעָלַיִךְ, בִּתִּי הַיְקָרָה, מֻנָּח הַחוֹב לִשְׁמֹר אֶת בַּעְלֵךְ מֵעֲבֵרוֹת אֵלּוּ, לְשָׁמְרוֹ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם מִכְשׁוֹל. לָזֹאת רְאִי לִרְאוֹת לִשְׁמֹר עַל טָהֳרַת

הַמִּשְׁפָּחָה, וְאַל תִּדְחִי אֶת הַטְּבִילָה, אֶלָּא הֱיִי חֲזָקָה בְּטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וַהֲיִי טְהוֹרָה, וְתַצִּילִי אֶת בַּעְלֵךְ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּבִזְכוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַצִּיל אֶת בַּעְלֵךְ מִכָּל רַע, וַאֲזַי יִהְיֶה לָכֶם שֶׂפַע בְּבֵיתְכֶם, וְלֹא יֶחְסַר לָכֶם מְאוּמָה — אֹכֶל לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לְלְבֹּשׁ, וְתִזְכּוּ לְרֹב נַחַת מֵהַיְלָדִים, שֶׁזֶּה הָעִקָּר; וְהַכֹּל רַק בִּזְכוּת שֶׁאַתְּ שׁוֹמֶרֶת אֶת בַּעְלֵךְ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בְּשׁוּם חֲטָאִים וַעֲוונוֹת. לָזֹאת רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה! אַף שֶׁקָּשֶׁה לָךְ מְאֹד מְאֹד לְהִתְמוֹדֵד עִם בַּעְלֵךְ, כִּי הוּא אִישׁ קָשֶׁה וְעַצְבָנִי מְאֹד, מַדּוּעַ לֹא תְּדוּנִי אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי סוֹבֵל מִתַּבְעֵרַת הַיֵּצֶר שֶׁבּוֹעֶרֶת בּוֹ מֵרֹב פְּרִיצוּת, שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְעֵרֹם, שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, וּבָזֶה שֶׁאַתְּ תְּקָרְבִי אוֹתוֹ, וְתַרְאִי לוֹ תָּמִיד אַהֲבָה, וְתַמְצִיאִי עַצְמֵךְ אֵלָיו, הוּא יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרֵי. כִּי סוֹף כָּל סוֹף בָּזֶה שֶׁהִתְחַתַּנְתֶּם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָזַר לָכֶם לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם, סִימָן שֶׁאַתֶּם נִשְׁמָה אַחַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מַה וְלָמָּה לָךְ לְהִתְיַסֵּר בְּיִסּוּרִים בַּבַּיִת, בִּמְרִיבוֹת וּקְלָלוֹת, צְעָקוֹת, בִּזְיוֹנוֹת וְעֶלְבּוֹנוֹת עַל לֹא דָּבָר, בְּשָׁעָה שֶׁאַתְּ יְכוֹלָה לַהֲפֹךְ אֶת הַבַּיִת לְגַן־עֵדֶן מַמָּשׁ, אִם רַק תִּתְאַזְּרִי בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, וְתָמִיד תַּרְאִי אַהֲבָה

לְבַעְלֵךְ, וְתִשְׁמְרִי אוֹתוֹ מִלְּהִכָּשֵׁל בִּרְאִיּוֹת אֲסוּרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים. וּבָזֶה יִהְיֶה שְׂכָרֵךְ גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חֲשׁוּבָה אִשָּׁה שֶׁזּוֹכָה לִשְׁמֹר אֶת בַּעְלָהּ שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן עֲשִׂי זֹאת, בִּתִּי הַיְקָרָה! תָּמִיד לְחַזֵּק אֶת בַּעְלֵךְ, וּתְדַבְּרִי עִמּוֹ דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְתִשְׁמְרִי אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲבֵרוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּגְדַּל זְכוּתֵךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם.

ד.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת — עִם בַּעְלֵךְ וְעִם הַיְלָדִים; כִּי עָלַיִךְ לִזְכֹּר אֲשֶׁר הַחַיִּים מְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר כְּלָל. כִּי בָּזֶה נִמְדֶּדֶת גְּדֻלַּת הָאָדָם, שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ נִשְׁבָּר, וְאֵינוֹ מִתְמוֹטֵט, חַס וְשָׁלוֹם, אַדְרַבָּה הוּא מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים. וְזוֹ גְּבוּרַת בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אָז לֹא רַק שֶׁהוּא אֵינוֹ נִשְׁבָּר, אֶלָּא גַּם מְחַזֵּק אֶת

אֲחֵרִים. וְכֵן אַתְּ, בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לִהְיוֹת חֲזָקָה כְּפִי שֶׁמַּתְאִים לְ"**בַּת מֶלֶךְ**" מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת בַּעְלֵךְ וְאֶת הַיְלָדִים. אַף שֶׁמָּרִים וְרָעִים לָךְ הַחַיִּים, וְעוֹבְרִים עָלַיִךְ מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עִם כָּל זֹאת עָלַיִךְ לִזְכֹּר, אֲשֶׁר עִם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי תְּפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יְכוֹלִים לַהֲפֹךְ הַכֹּל. וְהָעִקָּר — אִם אָדָם מְחַזֵּק עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתָמִיד מְדַבֵּר רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה עוֹזֵר לוֹ לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הַדִּבּוּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ מְחַזֵּק אֶת הַלֵּב לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּקַלּוּת. אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַיּוֹדַעַת שֶׁהִיא "**בַּת מֶלֶךְ**", וּמִתְחַזֶּקֶת בֶּאֱמוּנָה וּבִתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְחַזֶּקֶת אֶת בַּעְלָהּ וְאֶת יְלָדֶיהָ לִשְׂמֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז תַּמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וּבִמְקוֹם שֶׁהַשְׁכִינָה נִמְצֵאת, כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת, אַשְׁרֵי לָהּ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוּוּ לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגּוֹלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:** ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:**
ה **יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:** ח **שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:** ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:** י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:** יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:**

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיִו לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשַׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוִי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יְתַלַּחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שְׂכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מָאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זִרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנַעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטֵיהֶם כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְּשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

להצלחת

זאב בן עדה

אפרת בת תג'י

שי בן אפרת עדי בת אפרת

בראל בן אפרת

הקב"ה יעזור שיצליחו ברו"ג וזכו לפרנסה
בשפע ובנקל, ולחזרה בתשובה, ולזיווגים
הגונים וזכו לאריכות ימים ושנים טובות בבריאות
השלימה, ולנחת מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר.

לזכות

מלכה בת נעמי. אורטל בת יונה

הקב"ה יעזור שיחזרו בתשובה שלימה.

לזיווג הגון

יניב בן אביבה. אריק זכריה בן נג'ה

להצלחת

אליהו בן עליזה

עליזה בת חסיבה

דוד בן עליזה. ליאור בן עליזה

שלומי סלים בן אלגריה

הקב"ה יעזור שיזכו לברכה ולפרנסה
ולרפואה שלימה, ולשלום בית, ולזיווג הגון

לעילוי נשמת

חסיבה בת חנה. דוד בן חנניה

להצלחת עם ישראל

קוּנְטְרֵס

גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת

יְדַבֵּר מִמַּעֲלַת הַזּוֹכֶה לִשְׁמוֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁעַל־
יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ,
וּכְבָר לֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבָּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת

א.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מַתָּנָה יְקָרָה עַד מְאֹד וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וְעָלֵינוּ לְקַבֵּל אֶת הַמַּתָּנָה הַזּוֹ בְּשִׂמְחָה. כִּי מַהִי מַעֲלָה שֶׁל מַתָּנָה? כְּשֶׁמְּקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, אֲזַי נוֹתֵן הַמַּתָּנָה — נֶהֱנֶה, וְגוֹרְמִים לוֹ קוֹרַת רוּחַ. כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן לְזוּלָתוֹ מַתָּנָה, הֲרֵי זֶה מֵחֲמַת שֶׁאוֹהֲבוֹ, עַל־כֵּן נוֹתֵן לוֹ מַתָּנָה, וּכְשֶׁאָדָם מְקַבֵּל אֶת הַמַּתָּנָה בְּשִׂמְחָה, הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁמַּעֲרִיךְ אֶת נוֹתֵן הַמַּתָּנָה, וּכְכָל שֶׁשָּׂמֵחַ יוֹתֵר בַּמַּתָּנָה, נִתְגַּלֶּה יוֹתֵר שֶׁמַּעֲרִיךְ אֶת נוֹתְנָהּ. כֵּן הַדָּבָר, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שַׁבָּת י.): מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית־גְּנָזַי, וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִתְּנָהּ לְיִשְׂרָאֵל — לֵךְ וְהוֹדִיעָם; אִם אֲנַחְנוּ נִשְׂמַח עִם הַמַּתָּנָה הַזּוֹ,

נִשְׁמַח עִם הַשַּׁבָּת, וְנִשְׁמְרֶנָּה בְּכָל לֵב וּבְחֶדְוָה, בָּזֶה אָנוּ מְגַלִּים שֶׁאָנוּ מַעֲרִיכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנָּתָנָנוּ אֶת הַמַּתָּנָה. וּמַהִי? יוֹם אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ לֹא לַעֲבֹד, יוֹם אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ לֹא לְהַבְעִיר אֵשׁ, יוֹם אֶחָד לָנוּחַ, וְלֹא לִשְׂכֹּחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אִם נַעֲשֶׂה כָּל זֹאת בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִרְאֶה שֶׁאָנוּ מַעֲרִיכִים אוֹתוֹ, וּבוֹ בָּרֵגַע יִתֵּן לָנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. טֶבַע שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, כְּשֶׁנּוֹתֵן לִפְלוֹנִי מַתָּנָה וְהוּא מַעֲרִיכָהּ, אֲזַי מַשְׁפִּיעַ הַנּוֹתֵן עוֹד וָעוֹד, וְאִם פְּלוֹנִי נוֹתֵן לוֹ תּוֹדָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, אֲזַי הַנּוֹתֵן מַשְׁפִּיעַ בְּשֶׁפַע גָּדוֹל וּבְעַיִן יָפָה — זֶהוּ בָּשָׂר וָדָם; עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁיְּהוּדִי מְקַבֵּל אֶת מַתְּנַת הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, כִּי יוֹדֵעַ מַהִי "גְּדֻלַּת שַׁבָּת", וּמַעֲרִיךְ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הַשַּׁבָּת, וְאֵין הִיא נוֹפֶלֶת עָלָיו כְּעֹל וּכְמַשָּׂא, אֶלָּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר שֶׁפַע, וּבָאָה עָלָיו עֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה. לָזֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): "בִּרְכַּת הַוָּיָ"ה הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; שַׁבָּת מְעַשֶּׁרֶת אֶת הָאָדָם. כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר (יִתְרוֹ פח:), שֶׁכָּל הַהַשְׁפָּעוֹת הַבָּאוֹת לָאָדָם בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, כֻּלָּן

בָּאוֹת בִּזְכוּת הַשַּׁבָּת, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמָרָהּ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּעֲרִיכוּ אֶת הַמַּתָּנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָכֶם, וְהִיא: שְׁמִירַת שַׁבָּת, וְזֶה שֶׁתִּשְׁמְרוּ שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָכֶם עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם. אֲשֶׁר בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אָנוּ מְלֵאִים חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת, עֲבָרֵינוּ אֵינָנוּ נָאֶה כְּלָל וּכְלָל, עָשִׂינוּ מַעֲשִׂים נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, צִעַרְנוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת — רְמַ״ח מִצְוֹת עֲשֵׂה וְשָׁסָ״ה מִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה, וּבָרַחְנוּ מִמֶּנּוּ, שָׂכַחְנוּ מִמֶּנּוּ, רָמַסְנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַתָּה אָנוּ רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. כֵּיצַד, אִם־כֵּן, נוּכַל לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּמְחֹל לָנוּ? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִים לוֹ. אָדָם עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, הִשְׁתַּחֲוָה לְאֵלִיל, לִצְלָב, חֵיֵּשׁ עָוֹן חָמוּר יוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁאָדָם כּוֹפֵר בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן? אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם אָדָם לוֹקֵחַ אֶת עַצְמוֹ בַּיָּדַיִם, וּמַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וּמַרְגִּישׁ אֶת ״**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּתְקַבְּלוּ אֶת הַמַּתָּנָה הַיְקָרָה

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וְתַתְחִילוּ לְשָׁמְרָהּ; כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, כָּל הַתְּאֻנּוֹת דְּרָכִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּר מִינָן, מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם, הַכֹּל רַק מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת. וּבְמֵיֻחָד כְּשֶׁאָדָם נוֹסֵעַ בְּשַׁבָּת, בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וַדַּאי הוּא שֶׁיֵּהָרֵג, כִּי דִּין מְחַלֵּל שַׁבָּת — עָנְשׁוֹ בִּסְקִילָה, עַל־כֵּן אוֹ שֶׁהָרֶכֶב יִתְהַפֵּךְ בְּוַאדִי, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר, אוֹ שֶׁהָרֶכֶב יִתְנַגֵּשׁ בְּאַחֵר וְיֵהָרְגוּ בִּסְקִילָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רַחֲמוּ עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְחִמְלוּ עַל יַלְדֵיכֶם, חִזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְהַתְחִילוּ לְקַבֵּל אֶת הַמַּתָּנָה שֶׁנָּתַן לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשִׁמְרוּ שַׁבָּת, וְתַעֲרִיכוּהָ בִּמְאֹד מְאֹד, אֲזַי תִּרְאוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתֵּן לָכֶם אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע וּבְנָקֵל, וְתֵצְאוּ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, זִכְרוּ זֹאת הֵיטֵב, וְאַף שֶׁהַרְבֵּה שׁוֹאֲלִים: הֲלֹא אֲנִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת מִנְּעוּרַי, וַעֲדַיִן אֲנִי מָלֵא חוֹבוֹת וְיִסּוּרִים, עֲדַיִן אֲנִי סוֹבֵל סֵבֶל גָּדוֹל, וְהַפַּרְנָסָה בְּקֹשִׁי וּבְזַעַת אַפַּיִם, בְּצִמְצוּם וּבְדֹחַק? אוֹ שֶׁאָדָם צוֹעֵק: אַף פַּעַם לֹא חִלַּלְתִּי שַׁבָּת, וְתִרְאוּ מָה אֵרַע לִי, אָסוֹן כָּזֶה? תֵּדְעוּ לָכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, שֶׁהַשַּׁבָּת הִיא הַמַּתָּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ

שֶׁאָדָם מְקַבֵּל מַתָּנָה בְּשִׂמְחָה, בָּזֶה מוֹרֶה שֶׁהוּא מַעֲרִיךְ אֶת נוֹתְנָהּ, כֵּן הַדָּבָר, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲרִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כִּבְיָכוֹל, צָרִיךְ לִשְׁמֹר שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכָל הַשַּׁבָּת יִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה, וּכְכָל שֶׁיִּקְפֹּץ וְיִרְקֹד מֵחֲמַת רֹב שִׂמְחַת הַשַּׁבָּת, כֵּן מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבּוֹ, שֶׁמַּעֲרִיךְ אֶת נוֹתֵן הַמַּתָּנָה שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֻשְׁפְּעוּ עָלָיו כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ. בָּזֶה שֶׁאָדָם רַק מְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, מִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לְכְבוֹד שַׁבָּת כָּל טוּב, בָּזֶה הוּא מוֹרֶה שֶׁמַּעֲרִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי כְּשֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, מְגַלֶּה שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת — מְרֻחָק מֵעֲבֵרָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, קַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר עֲלֵיכֶם, וּכְכָל שֶׁתִּשְׁמְחוּ עִם הַשַּׁבָּת, כֵּן תֵּמְשַׁךְ עֲלֵיכֶם בְּרָכָה וְהַצְלָחָה, וְתִהְיוּ שְׁמוּרִים בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה, וּבָזֶה מְגַלֶּה אֶת טֹהַר לִבּוֹ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

ב.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, כִּי "גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת" עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּמֵחֲמַת זֹאת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו. רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל — עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת וְחֳלָאִים רָעִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים מִמַּה זֶּה בָּא, אַךְ הַכֹּל מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת. כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת וּבִפְרָט כְּשֶׁמְּחַלְּלָהּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים עָלָיו דִּינִים קָשִׁים וּמָרִים, וְסוֹבֵל כָּל מִינֵי עֲנָשִׁים, שֶׁלֹּא תֵּאֵר בְּנַפְשׁוֹ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לְקַבֵּל עַל עַצְמְכֶם לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר הַזֹּהַר אוֹמֵר (יִתְרוֹ פח:): מַאי שַׁבָּת? שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַהִיא דִּשְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי; הַשַּׁבָּת הִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ; בְּשַׁבָּת מִתְגַּלֶּה אוֹרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבְמָקוֹם שֶׁאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, שָׁם כָּל הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת. עַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְכָל הַשַּׁבָּת רַק שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ עַל הַזְּכוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּשְׁמִירָתָהּ, אֲזַי זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁדָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נִמְשָׁךְ עָלָיו שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי. לָזֹאת, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי בְּשַׁבָּת נִמְשֶׁכֶת עַל הָאָדָם נְשָׁמָה יְתֵרָה. וּמוּבָא בַּזֹּהַר, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מַגִּיעָה לָאָדָם כָּל אֶחָד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי שֶׁמֵּכִין עַצְמוֹ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, כָּךְ זוֹכֶה, שֶׁנִּמְשֶׁכֶת עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת; אִם אָדָם מִתְנַהֵג בְּשִׁשָּׁה יָמִים בְּמִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁעוֹשֶׂה כָּל יוֹם וָיוֹם חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, כְּשֶׁבָּאָה שַׁבָּת נִמְשֶׁכֶת עָלָיו נֶפֶשׁ שֶׁל חֶסֶד, וּמַרְגִּישׁ אָז חֶסֶד גָּדוֹל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא מִתְאַהֵב בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה כָּזוֹ, עַד שֶׁמּוּכָן לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרַךְ; אִם אָדָם בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ מִתְגַּבֵּר בִּגְבוּרָה עַל יִצְרוֹ, וּפוֹחֵד וּמִתְיָרֵא לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ עֲבֵרָה, בָּאָה שַׁבָּת, הוּא מְקַבֵּל נְשָׁמָה יְתֵרָה מִמִּדַּת הַגְּבוּרָה, שֶׁנּוֹפֶל עָלָיו אָז פַּחַד כָּזֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁחָשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְהוּא פּוֹחֵד לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן חוֹשֵׁשׁ לְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִתְיָרֵא לַעֲשׂוֹת אֵיזוֹ עֲשִׂיָּה נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ. כְּשֶׁיְּהוּדִי הוֹלֵךְ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת, אֵינוֹ יוֹדֵעַ חָכְמוֹת, מוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ רַק אַחֲרֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ שׂוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו

יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא מִתְנַהֵג בִּתְמִימוּת, בָּאָה שַׁבָּת, הוּא מְקַבֵּל נְשָׁמָה יְתֵרָה מִמְּדַּת הָאֱמֶת, שֶׁנִּכְנֶסֶת בּוֹ אֱמֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְהַסְבִּיר לְזוּלָתוֹ מַהִי מִדַּת הָאֱמֶת, כִּי נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, הָאֱמֶת אֲנִי יוֹדֵעַ, מֶה עָבַר עֲלֵיכֶם בִּימֵי חַיֵּיכֶם, אֲבָל עַכְשָׁו תַּתְחִילוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁתּוֹקְקוּ לְיוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי "גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת" אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, כִּי אֲפִלּוּ שֶׁעָבַר אָדָם עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, הַשַּׁבָּת מַמְשִׁיכָה עָלָיו חֶסֶד, גְּבוּרָה וְתִפְאֶרֶת, שֶׁאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ סְפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, שֶׁמִּצַּד אֶחָד בָּאָה עָלָיו אֲהָבָה גְּדוֹלָה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — זֶה מִצַּד הַחֶסֶד, וּמִצַּד שֵׁנִי בָּאָה עָלָיו יִרְאָה וָפַחַד — שֶׁמִּפַּחַד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — שֶׁזּוֹהִי מִדַּת הַגְּבוּרָה, וּמִצַּד שְׁלִישִׁי נִכְנֶסֶת בּוֹ אֱמֶת כָּזוֹ, שֶׁבָּאָה מֵהַתִּפְאֶרֶת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיכֶם בְּחַיֵּיכֶם, וְאַף שֶׁעֲבַרְתֶּם מַה שֶּׁעֲבַרְתֶּם, עַל־יְדֵי שֶׁתִּזְכּוּ לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, יִמְחֹל לָכֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵיכֶם; כִּי בְּשַׁבָּת אָדָם זוֹכֶה לִנְשָׁמָה יְתֵרָה, וְהִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ כָּל הַשָּׁבוּעַ מִכָּל מִינֵי מִקְרִים רָעִים, וּמַשְׁחִיתִים וְסִטְרָא אַחֲרָא.

וְרוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁבְּנֵי־אָדָם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים לְקַבֵּל אֵיזֶה תִּקּוּן בַּעֲבוּר עַצְמָם, וְכָל אֶחָד נוֹתֵן לָהֶם תִּקּוּן אַחֵר, בְּשָׁעָה שֶׁעִקַּר תִּקּוּנָם לְתַקֵּן אֶת נִשְׁמָתָם רַק עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מַתָּנָה יְקָרָה וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וְאִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ "גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת", הָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת, שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם, הוּא זוֹכֶה לְשָׁמְרָהּ, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי שְׁמִירָתָהּ נַעֲשָׂה קָרוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, רְאוּ מַה הָעֵרֶב־רַב עוֹשִׂים עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁרוֹצִים לְשָׁרֵשׁ מֵהֶם אֶת נִשְׁמָתָם, וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי שֶׁעוֹקְרִים מֵהֶם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת; פּוֹתְחִים אֶת הַחֲנֻיּוֹת, אֶת הָעַסָקִים בְּשַׁבָּת, רוֹצִים לִמְחֹק כָּלִיל אֶת הַשַּׁבָּת שֶׁהִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל־כֵּן אִם רְצוֹנְכֶם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, עֲלֵיכֶם לִשְׁמֹר שַׁבָּת. וְעִקַּר שְׁלֵמוּת שְׁמִירַת שַׁבָּת — לִשְׁמֹחַ עִם הַשַּׁבָּת, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עֲלֵיכֶם כְּעֹל וּכְמַשָּׂא, אֶלָּא דְּעוּ לָכֶם, שֶׁבְּיוֹם זֶה נִפְתָּחִים שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, וְזַכֵּי הָרְאוּת זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה. לָכֵן, אֵצֶל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא יוֹם קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד, וְזוֹכִים לְהַגִּיעַ בּוֹ אֶל דְּבֵקוּת וְיִחוּדִים כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי הַחֹל אֵינָם זוֹכִים אֲלֵיהֶם, אַף שֶׁגַּם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל הֵם דְּבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם

מַסִּיחִים דַּעְתָּם כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע מְיַחֲדִים יִחוּדִים וְצֵרוּפִים אֲחֵרִים, כִּי צֵרוּפֵי הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ מִשְׁתַּנִּים בְּכָל שָׁעָה בְּצֵרוּפִים וּבְיִחוּדִים אֲחֵרִים, וּגְדוֹלֵי מֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים יוֹדְעִים אֶת הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְכָל צֵרוּפֵיהֶם; כִּי יֵשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת בִּימָמָה כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה שֵׁמוֹת אדנ״י, שֶׁיְּכוֹלִים לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה צֵרוּפִים, וְכֵן יֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר צֵרוּפֵי הַוָּיָ״ה, שֶׁאֶת שֵׁם הַוָּיָ״ה יְכוֹלִים לְצָרֵף בִּשְׁנֵים־עָשָׂר יִחוּדִים וְצֵרוּפִים. לָכֵן הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים בְּכָל יוֹם מְיַחֲדִים הוי״ה אדנ״י כְּפִי הַצֵּרוּף שֶׁל הַשָּׁעָה, וּמְצָרְפִים לָזֶה שֵׁמוֹת אהי״ה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְיַחֲדִים יִחוּדִים קְדוֹשִׁים בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה. וְלָנוּ הַפְּחוּתִים וְהַיְרוּדִים אֵין שׁוּם הַשָּׂגָה בְּצַדִּיקִים קְדוֹשִׁים אֵלּוּ, לְאֵיזוֹ מַדְרֵגָה זָכוּ בְּזֶה הָעוֹלָם — לְגִלּוּי שְׁכִינָה, שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וּבַעֲבוּר זֶה כָּל מַה שֶּׁהֵם מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ — מְקַבְּלִים. עִם כָּל זֶה, כְּפִי עֵרֶךְ ״**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**״, אֲזַי הַצֵּרוּפִים וְהַיִּחוּדִים שֶׁזּוֹכִים אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, אֵינָם מַגִּיעִים כְּלָל כְּנֶגֶד יְמֵי הַחֹל. וְכָל זֶה מְדֻבָּר בְּצַדִּיקִים

קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁאֵינָם מַסִּיחִים דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּרֶגַע, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אֲנָשִׁים קְטַנִּים כָּמֹנוּ, פְּגוּמִים וּמְלֻכְלָכִים בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אִם נִקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וּנְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְנִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה, וְנִתְגַּבֵּר עַל יִצְרֵנוּ, אַף שֶׁבּוֹעֲרוֹת בָּנוּ הַתַּאֲוֹת הָרָעוֹת, תַּאֲוַת נאוּף, תַּאֲוַת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, תַּאֲוַת מָמוֹן, עִם כָּל זֹאת אִם נִתְגַּבֵּר עַל הַתַּאֲוֹת, וּנְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ רַק בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְכֵן נֵלֵךְ בְּמִדַּת הַתְּמִימוּת — הֵן בִּתְפִלָּה, שֶׁנָּבוֹא וּנְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֱמֶת שֶׁלָּנוּ, וְכֵן בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁנִּלְמַד בְּהַתְמָדָה וּבִשְׁקִידָה רַבָּה, עַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ מִדּוֹת אֵלּוּ — חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נִזְכֶּה לְהַגִּיעַ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אֶל נְשָׁמָה שֶׁנִּמְשְׁכָה מֵחֶסֶד, נְשָׁמָה שֶׁנִּמְשְׁכָה מִגְּבוּרָה, נְשָׁמָה שֶׁנִּמְשְׁכָה מִתִּפְאֶרֶת, שֶׁזֶּה אַהֲבָה, יִרְאָה וֶאֱמֶת, שֶׁזּוֹכִים אֲלֵיהֶן בְּשַׁבָּת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם — "**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ כְּלָל בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת. וְאַל תִּסְתַּכְּלוּ עַל כָּל פּוֹרְקֵי הָעֹל הַמִּסְתּוֹבְבִים נְבוּבִים וְרֵיקָנִיִּים, וּמְחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת בְּרֵישׁ־גְּלֵי, אַל תִּקַּנְאוּ בָּהֶם, כִּי יָבוֹא יוֹם וְיִקַּבְּלוּ עָנְשָׁם, אֲשֶׁר לֹא

תֵּאָרוּ וְשִׁעֲרוּ בְּחַיֵּיהֶם. אָנוּ עֵדִים לַאֲשֶׁר קוֹרֶה, כָּל מִינֵי הֲרִיגוֹת וּרְצִיחוֹת, תְּאֻנוֹת דְּרָכִים וּשְׁרֵפוֹת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, הַשֵּׁם יְרַחֵם, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר וְיַצִּיל, וּבְנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים לָמָּה מַגִּיעַ לָנוּ?! לָמָּה בָּא עָלֵינוּ?! וְשָׂכְחוּ שֶׁחִלְּלוּ שַׁבָּת, חִלְּלוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תַּמְשִׁיכוּ עַצְמְכֶם אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְתַתְחִילוּ לִפְקֹחַ עֵינֵיכֶם, וְתֵדְעוּ שֶׁ״גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת״ עוֹלָה עַל הַכֹּל, וּבִזְכוּת שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמָרְכֶם, וְיַשְׁפִּיעַ עֲלֵיכֶם שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

ג.

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁ״גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת״ עוֹלָה עַל הַכֹּל, כִּי בְּשַׁבָּת מֵאִיר הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, כִּי בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל אָדָם עָסוּק בַּעֲסָקָיו וּמְשַׁלֵּם אֶת חוֹבוֹתָיו, וְדוֹאֵג מֵהֵיכָן יְהֵא לוֹ לְשַׁלֵּם, וְהוּא טָרוּד בְּעִנְיָנָיו, פַּעַם הוּא אָסוּר וּפַעַם הוּא מֻתָּר, פַּעַם הוּא טָהוֹר וּפַעַם הוּא טָמֵא, פַּעַם הוּא פָּסוּל וּפַעַם הוּא כָּשֵׁר — זֶה שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, אֲבָל בְּשַׁבָּת — אָז

מֵאִיר רַק הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. לָזֹאת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, הָאוֹר שֶׁל שַׁבָּת חוֹפֵף עָלָיו. וּמוּבָא בַּזֹּהַר, שֶׁכָּל הַהַשְׁפָּעוֹת שֶׁבָּאוֹת עַל הָאָדָם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, הֵן רַק בִּזְכוּת שַׁבָּת. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁאֵינְכֶם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת זֹאת, הַבַּיְת נַעֲשָׂה גֵּיהִנּוֹם, הַמְּרִיבוֹת וְהַכַּעַס וְהָרְצִיחָה עוֹקְרִים אֶת מֹחֲכֶם וְדַעְתְּכֶם, וְשׁוֹבְרִים אֶת לִבְּכֶם, אֵין לָכֶם פַּרְנָסָה, אַתֶּם נֶחֱנָקִים בְּחוֹבוֹת, הַכֹּל מֻחֲמַת שֶׁאֵינְכֶם נִזְהָרִים בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת. כִּי אִם אָדָם הָיָה שׁוֹמֵר שַׁבָּת, הָיְתָה לוֹ עֲשִׁירוּת נִפְלָאָה בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְהָיָה זוֹכֶה לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): בִּרְכַּת הֶוָיָ״ה הִיא תַּעֲשִׁיר — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; כִּי ״**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**״ אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר כְּלָל, מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה אֶצְלוֹ, אֵין חָסֵר לוֹ דָּבָר. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאַל תִּהְיוּ בָּהּ בְּעַצְבוּת, חַס וְשָׁלוֹם; כִּי בְּשַׁבָּת כְּלוּלָה כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּכְשֶׁאָדָם שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל,

וְקִבֵּל אֶת מַתְּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא שַׁבָּת, אֲזַי אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יַשִּׂיג. כִּי בְּשַׁבָּת נִתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כה, סִימָן טז):
בְּעֵת שֶׁאָדָם שׁוֹמֵר שַׁבָּת, הוּא גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַיְּמָהּ. וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁהַצַּדִּיקִים גּוֹזְרִים גְּזֵרָה, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְקַיְּמָהּ; כָּל מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מְבָרֵךְ וּמַבְטִיחַ — מִתְקַיֵּם, וּמֵהֵיכָן זֶה נִמְשָׁךְ? עַל־יְדֵי שֶׁהֵם דְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בִּדְבֵקוּת עֶלְיוֹנָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, כִּי חָשִׁים אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּהִתְגַּלּוּת כָּזוֹ, עַד שֶׁבְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְגַמְרֵי לְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר לָנוּ אֵין בָּזֶה שׁוּם תְּפִיסָה; כִּי סוֹף כָּל סוֹף אָנוּ רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ בְּזֶהָמָה גְּדוֹלָה, וְאָנוּ בִּסְפֵקוֹת — פַּעַם אָסוּר וּפַעַם מֻתָּר, פַּעַם כָּשֵׁר וּפַעַם פָּסוּל, פַּעַם טָהוֹר וּפַעַם טָמֵא, וּמְסֻתְּבָּב אִתָּנוּ הַגַּלְגַּל, לֹא־כֵן הַצַּדִּיקִים דְּבוּקִים בַּשְּׁכִינָה, וְאֵין לִפְנֵי מַרְאֵה עֵינֵיהֶם רַק הַוָ״ה יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁאוֹר הַשַּׁבָּת מְסַבֵּב אוֹתָם אַף בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וּמֵאִיר עֲלֵיהֶם אָז. לָזֹאת אֲפִלּוּ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה תָּאִיר עֲלֵיהֶם קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת. כִּי הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, יוֹדְעִים מַהִי ״גְּדֻלַּת

הַשַּׁבָּת״, וְלָכֵן הֵם נִקְרָאִים שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי (זֹהַר ח״ג קמד:): אַנְתְּ שַׁבָּת דְּכוּלֵי יוֹמֵי; כִּי מַה שֶּׁאָדָם פָּשׁוּט זוֹכֶה לְאֵיזֶה נִצּוֹץ בְּשַׁבָּת, אֵינֶנּוּ מַגִּיעַ לְאֶפֶס קָצֵהוּ מֵהָאוֹר אֵין סוֹף וְהַגְּלוּיִים שֶׁהַצַּדִּיקִים זוֹכִים לָהֶם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לְהַרְגִּישׁ ״גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת״, עֲלֵיכֶם לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לָבֹא אֶל הַצַּדִּיק וּלְהִתְבָּרֵךְ מִפִּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ גַּם עֲלֵיכֶם אוֹר הַשַּׁבָּת, וְתַרְגִּישׁוּ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, זִיו, יְדִידוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כָּל חַיֵּיכֶם יֵלְכוּ בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי, וְלֹא תִּהְיוּ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, לֹא תִּהְיוּ בְּעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן; כִּי בָּרֶגַע שֶׁהַצַּדִּיקִים יַמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה, יְמַלֵּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל מִשְְׁאֲלוֹת לִבְּכֶם לְטוֹבָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לָדַעַת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לִ״גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת״, לְגִלּוּי שְׁכִינָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרְבִים לַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּלְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם כְּבָר זָכוּ לִרְאוֹת אֶת הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנַעֲשׂוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַמְקֻרָב אֲלֵיהֶם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, שֶׁאָז יָאִיר גַּם עֲלֵיהֶם אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ

יִתְבָּרַךְ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, וְאַף שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת, וַעֲדַיִן עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים שֶׁמַּעֲכִירִים חַיֵּיכֶם, עִקַּר הַתִּקּוּן עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, שֶׁתַּתְחִילוּ לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְאַף שֶׁזֶּה בָּא בְּקֹשִׁי, עֲלֵיכֶם לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לֹא לְחַלְּלָהּ; כִּי עַל־יְדֵי חִלּוּל שַׁבָּת, אָדָם סוֹבֵל סֵבֶל נוֹרָא מְאֹד — הֵן בִּבְרִיאוּת, הֵן בְּפַרְנָסָה, הֵן בִּשְׁלוֹם־בַּיִת וְהֵן עִם יְלָדָיו; כִּי אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ מַהִי שַׁבָּת, הָיָה רָץ כְּבָר בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּמֵכִין הַכֹּל, וְהָיָה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת, שֶׁזּוֹכֶה לְשָׁמְרָהּ, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁחָטָא, הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהִי שַׁבָּת, וּמַהוּ אוֹר הַשְּׁכִינָה. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִזְכּוֹת לְהַרְגִּישׁ "**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**", עֲלֵיכֶם לִמְסֹר נַפְשְׁכֶם לָבֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֶל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּתְקַבְּלוּ אֶת דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, וּתְקַיְּמוּ אֶת עֲצוֹתֵיהֶם הַנִּפְלָאוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה גַּם עֲלֵיכֶם תָּאִיר "**גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת**", שֶׁאָז תִּנָּצְלוּ מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים; כִּי בֶּאֱמֶת אָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת עַל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל; כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית — שֶׁאָדָם יִהְיֶה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף

בָּרוּךְ הוּא, חַי הַחַיִּים, בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִרְצֶה כְּלוּם, רַק יִשְׁתּוֹקֵק אֶל שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה זוֹכִים דַּיְקָא בְּשַׁבָּת. אֲבָל אָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁבְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ גַּם יִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם מַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, אֲזַי אֵינֶנּוּ צָרִיךְ לִטְרֹחַ כָּל־כָּךְ בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, וְלִרְדֹּף אַחַר הַכֶּסֶף, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּתוֹךְ בֵּיתָם. כְּפִי שֶׁרוֹאִים בַּמִּדְבָּר, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן מָן לְיִשְׂרָאֵל, וְהֻצְרְכוּ לִטְרֹחַ וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלֶאֱסֹף אֶת הַמָּן, וְכָל מִי שֶׁהָיָה לוֹ יוֹתֵר קַטְנוּת הַמֹּחִין, הֻצְרַךְ יוֹתֵר לְהִתְיַגֵּעַ וְלֵילֵךְ רָחוֹק לְקַבֵּץ אֶת הַמָּן. אֲבָל כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לְגִלּוּי כָּזֶה, שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, הַמָּן הִגִּיעַ לִפְנֵי פֶּתַח בֵּיתוֹ. וְזֶה הָיָה בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לֹא יָרַד מָן, אֶלָּא בְּעֶרֶב שַׁבָּת יָרַד שֶׁפַע כָּפוּל — לֶחֶם מִשְׁנֶה, כִּי יוֹם הַשַּׁבָּת, אָז הוּא עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּת, וְאָז אֵין שׁוּם עֲבוֹדָה, וְאֵין שׁוּם פְּעֻלָּה גַּשְׁמִית. לָזֹאת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְהוּא שָׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבָּת, וּמִתְעַנֵּג בְּשַׁבָּת, זוֹכֶה שֶׁנִּשְׁפַּע עָלָיו שֶׁפַע כָּפוּל כָּזֶה, עַד שֶׁבְּכָל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ לְפַרְנָסָה, אֶלָּא הַפַּרְנָסָה בָּאָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. לָזֹאת, בָּנַי

וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם יֵשׁ לָכֶם חֶסְרוֹן פַּרְנָסָה, זֶהוּ בָּא רַק מֵחֲמַת חִלּוּל שַׁבָּת, וְאַף שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, שֶׁהִנְּכֶם שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עוֹבֶרֶת עֲלֵיכֶם עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, קַטְנוּת וּמְרִירוּת, מֵכְרָח הוּא שֶׁבְּמָקוֹם כָּלְשֶׁהוּ אוֹ בִּנְקֻדָּה כָּלְשֶׁהִי אֵינְכֶם מְדַקְדְּקִים עַל הִלְכוֹת שַׁבָּת, וְאֵינְכֶם מוּדָעִים לַהֲלָכוֹת מְסֻיָּמוֹת. לָזֹאת עֲלֵיכֶם לַחֲזֹר עַל הִלְכוֹת שַׁבָּת כָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי שַׁבָּת הִיא יְסוֹד בַּיַּהֲדוּת, כִּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְגַּלֶּה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא (זֹהַר ח״ב פח): שַׁבָּת שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַהִיא דִּשְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי; בְּשַׁבָּת מִתְגַּלֶּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאִם אָדָם נִזְהָר וְלוֹמֵד בְּכָל יוֹם וָיוֹם כַּמָּה הֲלָכוֹת מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת, נוֹכַח לִרְאוֹת, שֶׁיֵּשְׁנָם הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁמְּזַלְזֵל בָּהֶם, וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ לְפַרְנָסָתוֹ, כִּי מְחַלֵּל שַׁבָּת, בַּר מִינָּן. וְכֵן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, זֶהוּ מֵחֲמַת שֶׁכּוֹעֵס בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בִּ״גְדֻלַּת הַשַּׁבָּת״, עַל־כֵּן סוֹבֵל כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתֵיכֶם, תַּתְחִילוּ לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְתִשְׂמְחוּ בָּהּ כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וְתִסְפְּרוּ אֶת הַיָּמִים: ׳הַיּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ׳, ׳הַיּוֹם יוֹם שֵׁנִי בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ׳ וְכוּ׳.

וּכְשֶׁתַּמְתִּינוּ וּתְצַפּוּ וְתִשְׁתּוֹקְקוּ כָּל הַשָּׁבוּעַ לְיוֹם הַשַּׁבָּת, יִתְגַּלֶּה עֲלֵיכֶם אוֹר הַשַּׁבָּת בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְיֵמְתְּקוּ מִכֶּם כָּל הַדִּינִים, וְתַמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה הַשֶּׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה לָאָדָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיְּמָם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁאָז לֹא יֶחְסַר לוֹ כְּלוּם, אַשְׁרֵי לוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מִכְתָּב הֶעְתֵּק מֵהַסֵּפֶר הַנִּפְלָא שׁוּ״ת
״אֲשֶׁר בַּנַּחַל״

הַמְדַבֵּר מִגְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם שִׁשִּׁי — עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְסֵדֶר כִּי תָבֹא ה׳תשל״ז.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה אֶל הָאַבְרֵךְ הַיָּקָר לִי מְאֹד, שׁוֹתֶה מִמֵּי הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ ... גֵּרוֹ יָאִיר וְיִזְרַח.

לְנָכוֹן קִבַּלְתִּי אֶת מִכְתָּבְךָ.

רְאֵה לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּיוֹתֵר עִם כָּל הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּךָ. וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וּמִי שֶׁשָּׁמַח כָּל הַשַּׁבָּת, מֻבְטָח לוֹ שֶׁמְּכַפְּרִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, וַאֲפִלּוּ אֵין בְּיָדוֹ רַק שִׁמְחַת גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת, זֶה כְּבָר מַסְפִּיק שֶׁתָּגֵן עָלָיו מִכָּל הַמַּזִּיקִים. וְלָכֵן אַף שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר וְכוּ׳, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה מַאֲרִיךְ בְּמִכְתָּבְךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה

רַק לִשְׂמֹחַ כָּל הַשַּׁבָּת. וּבִפְרָטִיּוּת שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לִתְחֹב אֶת רֹאשְׁךָ בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים, וְאַתָּה בָּא בְּכָל סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, שֶׁאָז לוֹמְדִים בְּצַוָּתָא "לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן", אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, כִּי כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִין מִנְיַן אֲנָשִׁים, וּבִפְרָטִיּוּת בְּעֵת סְעֻדַּת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, אָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע, שֶׁאֲפִלּוּ מַלְאָךְ מִיכָאֵל אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד שָׁם. וְלָכֵן תִּהְיֶה רָגִיל לִהְיוֹת בְּצַוָּתָא עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים בְּכָל סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, וְתָשִׁיר בְּיַחַד עִמָּהֶם אֶת כָּל סֵדֶר הַזְּמִירוֹת, וְכֵן תִּשְׁמַע שִׁעוּר בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר אֵין עֶרֶךְ אֵלָיו, וְאָז תִּהְיֶה לְךָ הִתְחַזְּקוּת עַל כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ.

מָה אֹמַר לְךָ, בְּשַׁבָּת נִתְגַּלֶּה אוֹר נִפְלָא כָּזֶה, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ עִם הָאוֹר הַזֶּה, עַד שֶׁתִּשָּׁאֵר הַהֶאָרָה עַל כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל. וּבֶאֱמֶת רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב') אֲשֶׁר צְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת אוֹר הַשַּׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, הֶאָרַת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר אֵין עוֹד תַּעֲנוּג יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה; כִּי בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל הָאָדָם שָׁרוּי בְּעַצְבוּת וּבְדַחֲקוּת וְכוּ' וְכוּ', אַךְ בְּשַׁבָּת מֵאִיר הָאוֹר הָאֵין סוֹף בְּגִלּוּי נִפְלָא, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכֶת הַשִּׂמְחָה

וְהָרַחֲבוּת וְכוּ׳ וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת הֶאָרַת הַשַּׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ תָּמִיד, אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁאָדָם נִבְרָא בִּשְׁבִילָהּ — לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

הָעִקָּר בְּרַח לְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתֵדַע שֶׁהַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית, עִם מִי שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהִפָּגֵשׁ, וּמִי צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁלִיחַ לַעֲזֹר לְךָ וְכוּ׳. וְלָכֵן בְּרַח לְךָ מֵעַצְבוּת וּמִמָּרָה שְׁחוֹרָה. זְכֹר, כִּי אֵין לָנוּ בְּעוֹלָמֵנוּ רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַה וְלָמָּה לָנוּ לִדְאֹג דַּאֲגַת חִנָּם?!

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה...

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת יְדִידוּת זִיו חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד): עִקַּר הִתְחַבְּרוּת וּדְבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר שֶׁדַּרְכּוֹ נִכְנָסִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִשָּׁם הוּא יִשְׁתַּמּוֹדָעוּן לֵיהּ. הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זֹהַר בֹּא מב): בְּגִין דְּיִשְׁתַּמּוֹדָעוּן לֵיהּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא טז): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּכִּיר אוֹתוֹ, שֶׁנִּדְבַּק עַצְמֵנוּ בּוֹ, שֶׁזּוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וּבוֹ תִּדְבָּק״ (דְּבָרִים י, כ), לְדַבֵּק עַצְמוֹ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵיזֶה תַּעֲנוּג זֶה, אֵיזֶה שַׁעֲשׁוּעַ זֶה, כְּשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד,

אֲשֶׁר דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמִתְבּוֹנֵן בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, מִי מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ, הוּא בָּא לִידֵי הַכָּרָה, אֲשֶׁר "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם" (נְחֶמְיָה ט, ו), הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, כָּל הַבְּרִיאָה זֶה אֱלֹקוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'): הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַל הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אֶת הַדָּבָר, וְאִם אָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ שֶׁל "**דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ**", שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵין עוֹד זִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת יוֹתֵר מִזֶּה. כִּי סוֹף כָּל סוֹף מִי אָנוּ, מַה חַיֵּינוּ? כְּלוּם. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא מְחַיֵּינוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ וּלְדַבֵּר אֵלָיו. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן פד): הַתְּפִלָּה הִיא הַשַּׁעַר, שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אָנוּ אוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָנוּ מְחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׁים דֶּרֶךְ אֵיךְ לִרְאוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ לְדַבֵּר אִתּוֹ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן מט): הַתְּפִלָּה הִיא מַלְכוּת, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, ד): "וַאֲנִי תְּפִלָּה", תְּפִלָּה זֶה לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ל, ח): "נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי", וְאוֹמֵר עַל זֶה הַתַּרְגּוּם לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת אֵלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל צְרָכָיו בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זֶה מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם, וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ"ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁנַּרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁלֹּא נוּכַל לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ "דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", אֵיזֶה נַחַת רוּחַ גּוֹרְמִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁטִּפָּה סְרוּחָה שֶׁבָּהּ הִתְלַבְּשָׁה נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, חוֹזֶרֶת לְהַכָּרָה מְלֵאָה, שֶׁהִיא חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָדָם מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְצַעֵק: "**אַבָּא, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, אַבָּא, תִּתְגַּלֶּה אֵלַי, אַבָּא, אֵינִי רוֹצֶה כְּלוּם רַק אוֹתְךָ, אֲנִי רוֹצֶה רַק לְהַכִּיר אוֹתְךָ, אֲנִי מוֹסֵר אֶת עַצְמִי לְגַמְרֵי אֵלֶיךָ**", אֵיזֶה תַּעֲנוּג

וְשַׁעֲשׁוּעִים גּוֹרֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים הַלָּלוּ שֶׁמְּדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמִתְחַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מְדַבֵּק עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים עַל רָחֵל, שֶׁכָּל־כָּךְ הִשְׁתּוֹקְקָה שֶׁיִּהְיוּ לָהּ גַּם־כֵּן יְלָדִים, וּכְשֶׁנּוֹלַד לְשִׁפְחָתָהּ בִּלְהָה בֵּן, קָרְאָה אוֹתוֹ נַפְתָּלִי, עַל שֵׁם: "נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחוֹתִי גַּם יָכֹלְתִּי", אוֹמֵר עַל זֶה רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ: נִתְחַבַּרְתִּי עִם אֲחוֹתִי לִזְכּוֹת לְבָנִים, וְכֵן נִתְעַקַּשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנַפְתּוּלִים הַרְבֵּה לַמָּקוֹם, הֵיא בְּקָשָׁה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּהְיֶה שָׁוָה לַאֲחוֹתָהּ, וְעָזַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. רוֹאִים מִזֶּה, שֶׁתְּפִלָּה זוֹ "דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", כְּשֶׁיְּהוּדִי בָּא לִידֵי הַכָּרָה, שֶׁאֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹ עִקַּר "דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל: אֲבָל אֵין זֶה קַל כְּלָל וְעִקָּר, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, נוֹפְלוֹת לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל גַּדְלוּת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא מַלְכוּת, בְּסוֹד אֲנִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, כד): "וַאֲנִי תְּפִלָּה", אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁכָּל הָאֲנִ"י שֶׁלּוֹ יִהְיֶה רַק תְּפִלָּה. 'וַאֲנִי תְּפִלָּה' — אֵין לִי בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלוּם רַק תְּפִלָּה, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמֵר

רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב): אֲנִי זֶה הַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים לָאָדָם: מִי זֶה? הוּא עוֹנֶה אֲנִי. וּמִי זֶה אֲנִי? הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּקְרֵאת אֲנַ״י. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר: ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, כָּל הָאֲנַ״י — הָאָנֹכִי שֶׁלִּי זֶה רַק תְּפִלָּה, אֵין לִי כְּלוּם בְּזֶה הָעוֹלָם, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִגִּיעַ לְשִׂיא הַמַּדְרֵגוֹת, שֶׁבִּטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זָכָה אֶל שְׁלֵמוּת ״**דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ**״. וְלָכֵן אָמַר ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, כָּל הָאֲנַ״י שֶׁלִּי זֶה תְּפִלָּה, כִּי הָפַךְ אֶת הָאֲנַ״י לְתֵבַת אַיִ״ן, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳): כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בַּחֲטָאִים וַעֲוונוֹת וּפְגָמִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְאָז וַאֲנַ״י בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה, הָאֲנַ״י שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, וּמִתְגַּבֶּרֶת עָלָיו מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁבָּזֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה רִשְׁעוּת לַשֵּׁנִי, בָּזֶה שֶׁיִּגְנֹב וְיִגְזֹל וְיַעֲשֹׁק אֶת הַשֵּׁנִי, וְיַעֲשֶׂה עָוֶל לַזּוּלַת, בָּזֶה הוּא יַצְלִיחַ, זוֹ נִקְרֵאת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, הוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ עַל הַזּוּלַת, לַעֲשׂוֹת לוֹ רִשְׁעוּת, לְצַעֵר אוֹתוֹ, לְדַבֵּר עָלָיו רַע, וּכְכָל שֶׁאָדָם פּוֹגֵם, בָּאִים הָעֲנָנִים דִּמְכַסִּין עַל עֵינָן, וּמְבַטְּלִים אוֹתוֹ מִתְּפִלָּה, בָּאוֹת מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּבִמְקוֹם לַחֲשֹׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו

נִמְצָא, בִּמְקוֹם "דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", לְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁרַק הַקְּדֻשָּׁה מוֹלֶכֶת, מִתְגַּבֶּרֶת עָלָיו מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁיָּכוֹל לִתֵּן לְעַצְמוֹ עֵצָה בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז אָדָם סוֹבֵל כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַיִּסּוּרִים וְכָל הַמְּרִירוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ מְאוּמָה מֵחַיָּיו, וּמִסְתּוֹבֵב מִיֵּאָשׁ וְעָצוּב, וּמָר וְחָשֵׁךְ לוֹ הַחַיִּים, וְאֵינוֹ רוֹאֶה סוֹף וָקֵץ לְכָל צָרוֹתָיו, וּמִסְכֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה אוֹר בְּקָצֶה הַמְּנָהָרָה, וְהַחַיִּים מָרִים לוֹ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ, וּמִסְתּוֹבֵב נָע וָנָד בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מָתַי יִגָּמְרוּ צָרוֹתָיו. וְאֵינוֹ שָׂם עַל לֵב, שֶׁכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, זֶה רַק מִפְּנֵי שֶׁשָּׂטָן אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים לא, כב): "וְהָיָה כִּי תִמְצֶאןָ אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת, וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאֻנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה", מִפְּנֵי שֶׁאָדָם אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָכֵן הוּא סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים. וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ"ל רוֹצֶה — לְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדְּכָאוֹנוֹת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת, וְלַהֲבִיאֵנוּ אֶל תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל

(לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁחַרְבּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ תִּהְיֶה תְּפִלָּה, מָשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם עַל־יְדֵי שֶׁיַּחְדִּיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה, שֶׁכָּל הָאֱמוּנוֹיוּת שֶׁלְּךָ, כָּל הַמְצִיאוּת שֶׁלְּךָ תִּהְיֶה רַק תְּפִלָּה, וַאֲנִי תְּפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְהַגִּיעַ אֶל ״דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ״. אֲבָל אִם אָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, מִתְגַּבְּרוֹת עָלָיו הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, שֶׁעוֹשֶׂה רִשְׁעוּת לַזּוּלַת, וְתָמִיד מְדַבֵּר אֲנִ״י וְשׁוּב אֲנִ״י, הַגְּאוּת וְהַיְּשׁוּת הוֹרְסוֹת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי בָּזֶה שֶׁהוּא מִתְגָּאֶה עַל הַזּוּלַת, נֶהֱרָס לְגַמְרֵי. כִּי אִם אָדָם הָיָה מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְהָיָה יוֹדֵעַ מָה אֲנִי, מַה חַיָּי, הָיָה אוֹהֵב אֶת כֻּלָּם, וְלָמָּה אָדָם שׂוֹנֵא אֶת אַחֵר, מֵהֵיכָן נוֹבֵעַ שֶׁאָדָם מַגִּיעַ לִשְׁפָלוּת כָּזוֹ, שֶׁיְּדַבֵּר רַע עַל הַזּוּלַת, וְיַעֲשֶׂה לוֹ רִשְׁעוּת? אֵין זֹאת אֶלָּא מֵחֲמַת הַגַּאֲוָה וְהַגַּדְלוּת שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ, הָאֲנִ״י שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ הַגּוּלָה, וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁנִּשְׁלָח בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, שֶׁהוּא רַבֵּנוּ זַ״ל, הוּא רוֹצֶה לִגְאֹל אֶת הָאֲנִ״י הַזֶּה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה יוֹתֵר בַּגּוּלָה, אֶלָּא יִהְיֶה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת קיא:): ״וּבוֹ תִּדְבָּק״, וְכִי יָכוֹל אָדָם לְהִדַּבֵּק בַּשְּׁכִינָה, וַהֲלֹא נֶאֱמַר (דְּבָרִים ד, כד): ״כִּי יְהוָ״ה אֱלֹקֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה

הוּא״? אֶלָּא כָּל הַמַּשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמְהַנֶּה מִנְּכָסָיו, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו: ״וּבוֹ תִּדְבָּק״. אָדָם זוֹכֶה וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים וּבָנוֹת, הוּא נוֹתֵן לָהֶם חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, מְחַתֵּן אֶת בָּנָיו בְּגִיל צָעִיר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדְעוּ מַה זֶּה חֵטְא, מַשִּׂיא אֶת בְּנוֹתָיו לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, מִשְׁתַּדֵּל שֶׁבָּנָיו יִהְיוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, בָּזֶה הוּא מְקַיֵּם ״וּבוֹ תִּדְבָּק״. עוֹד אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): ״וּבוֹ תִּדְבָּק״, שֶׁתְּכַבֵּד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְתֵהָנֶה אוֹתָם מִנְּכָסֶיךָ; הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם מִיחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיק מְיֻחָד, שֶׁמֵּקִים תַּלְמִידִים כָּאֵלּוּ, הַמּוֹרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לְהוֹצִיא אֶת הָאֱנוֹכִיּוּת שֶׁלִּי מֵהַגָּלוּת, וַאֲנִ״י בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה, וּמַעֲלֶה אֶת הָאֲנִ״י שֶׁלּוֹ לְתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, וְאָנוּ עוֹזְרִים לָהֶם, בָּזֶה אָנוּ מְקַיְּמִים ״וּבוֹ תִּדְבָּק״.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק עַתָּה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְוַדַּע מֵהַלִּמּוּד הֶעָמֹק שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמְּלַמְּדֵנוּ דֶּרֶךְ קַלָּה אֵיךְ לִזְכּוֹת לְ״דְבֵקוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ״, שֶׁזֶּה עַל־יְדֵי — תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת,

שֶׁצְּרִיכִים לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְעָלֵינוּ לְהַתְמִיד מְאֹד בַּתּוֹרוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁגִּלָּה לָנוּ בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן", אֲשֶׁר בְּפֵרוּשׁ אָמַר (חַיֵּי־מוֹהַר"ן, סִימָן שמו), שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ "לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן", הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה, וּמֵאַחַר שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ כְּבָר יָצָא בָּעוֹלָם, אָמַר: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּלְמְדוּ אוֹתוֹ הַרְבֵּה, עַד שֶׁתִּהְיוּ בְּקִיאִים בּוֹ מַמָּשׁ. כָּל תּוֹרָה וּמַאֲמָר בְּ"לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן", זֶהוּ לִמּוּד עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֶל "דְּבֵקוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ", וְכֵן צְרִיכִים לִלְמֹד בְּכָל יוֹם "סֵפֶר־הַמִּדּוֹת", שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר: הַסֵּפֶר הַזֶּה עָשָׂה אוֹתִי לִיהוּדִי; כִּי הַמִּדּוֹת הֵן עִקַּר הָאָדָם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סוֹטָה ח:): בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. הָעִקָּר זֶה הַמִּדּוֹת, שֶׁנִּזְכֶּה לְתַקֵּן אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלָּנוּ, וּלְהַגִּיעַ לְדֶרֶךְ אֶרֶץ גָּדוֹל. וְזֶה הָיָה הַיְסוֹד אֲצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְכָךְ אָמַר: אִם קֵיסָרִים וּמְלָכִים הָיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ אֲנִי מְלַמֵּד אֶת אֲנָשַׁי דֶּרֶךְ אֶרֶץ, הָיוּ שׁוֹלְחִים יַלְדֵיהֶם אֵלַי. כִּי הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת זֶה דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט', סִימָן ג'): דֶּרֶךְ אֶרֶץ קַדְמָה לַתּוֹרָה; הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלֶּה לָנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (מִצְוָה נג:): אַמַּאי

אִיקְרֵי תּוֹרָה? דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי מַאי דַּהֲוָה סָתִים וְלָא אֶתְיַדַּע; הַתּוֹרָה מְגַלָּה מַה שֶּׁסָּתוּם, כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן הַתּוֹרָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְדוֹמֵם, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְצוֹמֵחַ, יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְחַי וְכֵן לִמְדַבֵּר, וְהַתּוֹרָה מְגַלָּה לָנוּ, אֲשֶׁר הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אֲבָל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה, צְרִיכִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ, לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן צא): סְגֻלָּה לְהַתְמָדָה — לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם; כִּי יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת לַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים, אִם חֲסֵרָה אוֹת אַחַת בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה, כְּבָר כָּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה פָּסוּל, כָּךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים אֶת כֻּלָּם, בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וְצָרִיךְ לִמְצֹא אֵצֶל כֻּלָּם רַק אֶת הַטּוֹב, כִּי אִם יֶחְסַר יְהוּדִי אֶחָד, כְּבָר כָּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה פָּסוּל. וְלָכֵן ׳דֶּרֶךְ אֶרֶץ קַדְמָה לַתּוֹרָה׳, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ זֶה בַּעֲבוּר זֶה, וְלֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת. וְלָכֵן אוֹמֵר הָאַר״י זַ״ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה צְרִיכִים לִתֵּן צְדָקָה, שֶׁאָז זוֹכִים לְמִשְׁפָּט, שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה מִשְׁפָּט — אִם אֵין בְּיָדִי אֵיזֶה כֶּסֶף גְּזֵלָה, וְאִם הַלֵּב שֶׁלִּי פָּתוּחַ וַאֲנִי נוֹתֵן צְדָקָה, מִמֵּילָא אֲנִי

מְבַטֵּל אֶת הָאֲנִ״י שֶׁלִּי שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, וַאֲנִי זוֹכֶה לְ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, אֲנִי מַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל, לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), שֶׁעִקַּר הַדִּבּוּר תָּלוּי בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): ״אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם״, וְהָאַר״י זַ״ל תִּקֵּן קֹדֶם הַתְּפִלָּה, שֶׁנְּקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, וְאָז אָנוּ יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל, וְלָכֵן ׳דֶּרֶךְ אֶרֶץ קַדְמָה לַתּוֹרָה׳. וְלָכֵן נָתַן לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל ״סֵפֶר הַמִּדּוֹת״, וְאָמַר שֶׁיַּדְפִּיסוּ אֶת זֹאת בְּפוֹרְמַט קָטָן, שֶׁתָּמִיד יִהְיוּ יְכוֹלִים לְעַיֵּן בּוֹ, וְאָמַר שֶׁזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ יְהוּדִי. וְכֵן נָתַן לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״, שִׁלְשָׁה־עָשָׂר נִהֲרֵי אֲפַרְסְמוֹן, גִּלּוּיִים מֵעַתִּיק יְחִידָה שֶׁבִּיחִידָה, שֶׁרַק מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יֹאמַר עַל זֶה פֵּרוּשׁ, שֶׁנָּבִין אֶת הָעֹמֶק שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיִּשְׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים וְלוֹמְדִים וּמְקַיְּמִים מִצְוֹות, אֲבָל זֶה בְּחִינַת שֵׁנָה, כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה (יְשַׁעְיָה כט, יג), וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְעוֹרֵר אוֹתָנוּ מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים בָּהּ, עַל־יְדֵי סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּסַפֵּר לָנוּ. וְלָכֵן אִם אָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, צָרִיךְ לִלְמֹד ״סִפּוּרֵי־

מַעֲשִׂיּוֹת", שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים מֵהַשִּׁנָה, עַד שֶׁמַּתְחִיל לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵץ בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פ׳, סִימָן ז׳): "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּהֲוָיָ"ה אֱלֹקֵיכֶם" (דְּבָרִים ד, ד) — דְּבוּקִים מַמָּשׁ; אִם אָדָם מִתְעוֹרֵר מֵהַשִּׁנָה, וּמַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, שֶׁזּוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ. וְהִנֵּה אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד אֶלֶף שָׁנִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיֵשׁ לוֹ עוֹד זְמַן רַב לַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבֵין כָּךְ עוֹשֶׂה עַוְלוֹת לִבְנֵי־אָדָם, וּבֵין כָּךְ גּוֹזֵל וְעוֹשֵׁק עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים, מְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת עַל הַזּוּלַת, וְאֵינוֹ תּוֹפֵס שֶׁאֵין לָנוּ בַּחַיִּים כְּלוּם, יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו), עַל הַפָּסוּק (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כט, טו): "כַּצֵּל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ", וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׂעָה שֶׁהוּא עָף; כָּל־כָּךְ מַהֵר חוֹלְפִים הַחַיִּים כְּצֵל עוֹף הַפּוֹרֵחַ בִּיעָף. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים צ, י): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה", כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם

כְּרֶבַע שָׁעָה; וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁבִּשְׁבִיל רֶבַע שָׁעָה, אָדָם יָכוֹל לְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, וַהֲרֵי הַמַּעֲלָה הֲכִי גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה הִיא: "וּבוֹ תִּדְבָּק", כְּמוֹ דֶּבֶק הַמַּדְבִּיק שְׁנֵי חֲפָצִים, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְאִם מַפְרִידִים בְּכֹחַ, נֶעֱקָר גַּם מַשֶּׁהוּ מֵהַחֵפֶץ הַשֵּׁנִי — זוֹ הַדְּבֵקוּת הָאֲמִתִּית, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהַפְרִידוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִם מַפְרִידִים אוֹתוֹ, סוֹחֵב עִמּוֹ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. אֵיזֶה נֹעַם, אֵיזוֹ עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאֶל זֶה רוֹצֶה רַבֵּנוּ זַ"ל לַהֲבִיאֵנוּ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד בְּכָל יוֹם סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ. וְכֵן מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן נא): הָעוֹלָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ, וְאֶת זֹאת תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם.

וְלָכֵן מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וּלְהִתְוַדַּע מִסְּפָרִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ: "לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן", שֶׁהֵם אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה, "סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת", שֶׁהֵם מַעֲשִׂיּוֹת מְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, "סֵפֶר־הַמִּדּוֹת", מִדּוֹת נַעֲלוֹת, עָלֵינוּ לְהַתְמִיד בָּהֶם, וְגַם לִרְאוֹת לַעֲזֹר לַהֲפִיצָם לְכָלַל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר

מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה׳) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קיט, קמב): ״צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת״, אֵיזוֹ צְדָקָה נִשְׁאֶרֶת לָאָדָם לְעוֹלָם? כְּשֶׁמְּנַהֵב עַל תּוֹרַת אֱמֶת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, צָרִיךְ לֵידַע שֶׁאֵין לֶעָנִי מַה לֶּאֱכֹל, וְהִנֵּה בָּאתָ וְעָזַרְתָּ לוֹ, נָתַתָּ לוֹ וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ — אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, אַךְ זוֹ צְדָקָה רִגְעִית, כִּי לְמָחָר הוּא שׁוּב צָרִיךְ לֶאֱכֹל וְאֵין לוֹ. וּמַהִי הַצְּדָקָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת לְעוֹלָם? זֶה הַכּוֹתֵב סְפָרִים וּמַשְׁאִילָן לַאֲחֵרִים. אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לְהַדְפָּסַת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, זוֹ נִקְרֵאת צְדָקָה בְּכָל עֵת, נָתַתָּ לִיהוּדִי סֵפֶר, הוּא קוֹרֵא בָּזֶה, הוּא יָשֵׁן עִם זֶה, הוּא נוֹסֵעַ עִם זֶה, שִׂנִּיתָ לוֹ אֶת כָּל דֶּרֶךְ הַחַיִּים. וְלָכֵן הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לָתֵת לְהַדְפָּסַת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, וּלְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל יֵלְכוּ וְיִתְפַּשְׁטוּ בְּכָל הָעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד מְאֹד רָצָה שֶׁהַלִּמּוּד הֶעָמֹק שֶׁלּוֹ שֶׁל תִּפְלָה וְהִתְבּוֹדְדוּת יִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם. וּמָה רַבֵּנוּ זַ״ל מְגַלֶּה לָנוּ? עֵצוֹת אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי אֵין אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְלָכֵן עָלֵינוּ לִלְמֹד בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל,

שֶׁהֵם מְבִיאִים אוֹתָנוּ אֶל הַשְּׁלֵמוּת שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת לְאַחֲרָיו, שֶׁהִיא "דְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"; וּכְשֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד מֵעַצְמוֹ אֶת הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמֵּעִיק וּמֵצִיק לוֹ, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁשּׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם כְּמוֹ הַיֵּשׁוּת וְהַגַּאוּת. וְאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע: אֵיךְ אָדָם מִשְׁתַּגֵּעַ? רַק עַל־יְדֵי גַּאֲוָה, אִם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַה שֶּׁרוֹצֶה — מִתְפּוֹצְצִים עֲצַבָּיו, וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי עַד שֶׁיּוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַחֲטָאִים שֶׁשּׁוֹבְרִים אֶת הָאָדָם, וְזֶה בָּא מִדְּחִיקַת הַשָּׁעָה. וְאוֹמֵר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּזֵלָה, הֲלָכָה ה'), שֶׁעַל־יְדֵי דְּחִיקַת הַשָּׁעָה מַגִּיעִים לְכָל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אֶלָּא לְהַמְתִּין עַד שֶׁמְּקַבֵּל מְבֻקָּשׁוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ'), שֶׁגַּם בִּתְפִלָּה אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁאַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת לִי מַה שֶּׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ, אֵין דָּבָר כָּזֶה מֻכְרָח, מְבַקְּשִׁים בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְאִם יִתֵּן — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, וְכָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו; אָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְסוֹד הַבִּטּוּל,

לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה, רְצוֹנוֹ רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז כֻּלָּם מִתְבַּטְּלִים אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַתַּנָּא (אָבוֹת ב, ד): ׳בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ׳; עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, אָדָם מַגִּיעַ לְדַרְגָּה כָּזוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּלוּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ עַל־יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת לְבִטּוּל כָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה בָּטֵל בִּמְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה בְּ״דְּבֵקוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ״. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצו) עַל דִּבְרֵי הַתַּנָּא (אָבוֹת ב, יג): ׳וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא׳; קֶבַע הוּא לְשׁוֹן גְּזֵלָה, לְשׁוֹן ״וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ״ (מִשְׁלֵי כב, כג), שֶׁכָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה — הֵן פַּרְנָסָה וּבְרִיאוּת וְכוּ׳, אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, אֲשֶׁר זֶה מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְאַכְזָבָה גְּדוֹלָה, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב:): כָּל הַמְעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב; וְאוֹמֵר רַשִׁ״י, שֶׁאוֹמֵר שֶׁמְּכָרְחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, אֲזַי נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. וְזֹאת רַבֵּנוּ זַ״ל

רוֹצֶה לְהוֹצִיא מֵאִתָּנוּ, אֵין אֲנִ״י, תִּקַּח אֶת הָאֲנִ״י, וְתַהֲפֹךְ אוֹתוֹ לְאַיִ״ן, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לֹא לְהַטָּעוֹת עַצְמוֹ, וּלְקַבֵּל אֶת הָאֱמֶת מִפִּי שֶׁאֲמָרָהּ, וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הַצַּדִּיק שֶׁמְּעוֹרֵר אוֹתָנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. וְאֵיךְ זוֹכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה? עַל־יְדֵי שֶׁמְּחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׁים וּמוֹצְאִים בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִירֵנוּ לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּכָל אֶחָד עוֹד מְעַט טוֹב, וְאָז ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, בַּאֲשֶׁר עָלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ; כִּי בְּכָל יְהוּדִי יֵשׁ מְעַט טוֹב, וְאַף הָרֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹות (בְּרָכוֹת נז.), וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד.), יִשְׂרָאֵל אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא; צְרִיכִים לִמְצֹא הַטּוֹב שֶׁבְּכָל אֶחָד, וְזֶה בְּטוּל הָאֱנוֹכִיּוּת שֶׁלּוֹ, אֵין מֻשָּׂג שֶׁל אֲנִ״י, הָאֲנִ״י צָרִיךְ לִהְיוֹת ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״, אֲשֶׁר זוֹ מַדְרֵגַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לַהֲבִיאֵנוּ, וְזֶה יַכְנִיס מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק

ב׳, סִימָן פג): מָשִׁי״חַ לְשׁוֹן מֵשִׁי״חַ אִלְמִים, שֶׁיִּפְתַּח אֶת הַפֶּה לְכֻלָּם, שֶׁיְּדַבְּרוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַמִּתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ, וּבָא תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל צָרָכָיו מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז יִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים; אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

יַעֲקֹב בֶּן יְהוּדָה ז״ל

נלב״ע ד׳ בשבט ה׳תשס״ג

ת.נ.צ.ב.ה.

ולזכות

זוהרה בת בידה

ציון בן זוהרה

חיה בת זוהרה

שמואל בן זוהרה

הדסה בת זוהרה

רותי בת זוהרה

יהודה בן זוהרה

לין בת זוהרה

הקב״ה יעזור שיצליחו ברו״ג ויזכו לפרנסה בשפע ובנקל ולבריאות השלימה ברמ״ח איבריהם ושס״ה גידיהם וכל כוחות הגוף, ולאריכות ימים ושנים טובות ולנחת מכל יוצאי חלציהם ולחזרה בתשובה שלימה, אכי״ר

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בֶּאֱמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגּוֹלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:** ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:**
ה **יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:** ח **שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:** ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:** י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:** יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:**

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שְׂכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זִרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וְזַקְנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְּשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

דַּבֵּר יָפֶה

יְגַלֶּה מִמַּעֲלַת קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר, וְיַחֲזֵק וְיעוֹדֵד אֶת כָּל
בַּר יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרֵי פִּיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה
יַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ הֵאָרַת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

דִּבֵּר יָפֶה

א.

עִקַּר הָאֱמוּנָה תָּלוּי רַק בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי עִקַּר יְסוֹד הַיַּהֲדוּת זֶה אֱמוּנָה — לְסַלֵּק אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וּלְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּכְכָל שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּבוֹרְאוֹ, כָּל חַיָּיו מִתְנַהֲלִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת. לָמָּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים יִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים; יֵשׁ עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, יֵשׁ טְרָדוֹת וְצָרוֹת, הַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלְאִים רָעִים הַבָּאִים

לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הָיָה מִתְרַפֵּא. וְהֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם אוֹמֵר (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת". כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבָּאוֹת לָאָדָם, הֵן רַק בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְכָל צָרָכָיו מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וּלְהֵפֶךְ — כָּל הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הֵן רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד): הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה כָּל הָאָדָם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): "אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי". עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים אֶת הָאֱמוּנָה בַּפֶּה, זֶה בְּעַצְמוֹ הָאֱמוּנָה. בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים תָּמִיד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה נִבְנֵית הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁצְּרִיכִים מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַדִּבּוּר — אֵיךְ לְדַבֵּר וּמַה לְדַבֵּר, וְלֹא לְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, דִּבּוּרֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל

חוֹזֵר עַל מַה שֶּׁאֵיזֶה אֶפִּיקוֹרֶס אוֹ כּוֹפֵר אָמַר, וּמִתְלוֹצֵץ מִדִּבּוּרֵיהֶם, גַּם אֶת זֹאת אָסוּר לוֹמַר, כִּי אָסוּר לְהוֹצִיא מִפִּיו דִּבּוּרִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן. וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סא.): לְעוֹלָם יִהְיוּ דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם מוּעָטִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַתְרִיס כְּלַפֵּי מַעְלָה; יֵשׁ הֲמוֹן דְּבָרִים שֶׁאֵינָנוּ מְבִינִים, וְאָסוּר לִקְרֹא תִּגָּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. עִקַּר גַּדְלוּת הָאָדָם, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאֵינָנוּ יוֹדֵעַ. בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הַחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל גָּלוּי וְיָדוּעַ לָהֶם, עַד שֶׁהַהֶכְרֵחַ לָהֶם לְתַחֵב אַפָּם לְכָל מָקוֹם וְעִנְיָן, וּכְאִלּוּ עַל כָּל דָּבָר יֵשׁ לָהֶם תְּשׁוּבָה, וּלְבַסּוֹף נִתְגַּלֶּה קְלוֹנָם בָּרַבִּים, שֶׁהֵם שׁוֹטִים גְּמוּרִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים אֶת אֲשֶׁר מְדַבְּרִים. יֶשְׁנָם דְּבָרִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים, וְזוֹ לֹא בּוּשָׁה לוֹמַר, שֶׁאֵינָנוּ יוֹדְעִים, כִּי אָנוּ קְטַנֵּי עֵרֶךְ, וּנְמָלָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ. אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הִתְבַּיֵּשׁ לוֹמַר (תְּהִלִּים כב, ז): "וָאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ", וְאַבְרָהָם אָבִינוּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית יח, כז): "וָאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר", וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר (שְׁמוֹת טז, ז): "וְנַחְנוּ מָה", עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, מָה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לוֹמַר?! אָנוּ כְּלוּם שֶׁבַּכְּלוּם! עִם הַשֵּׂכֶל הַקָּטָן שֶׁלָּנוּ, שֶׁחָטָאנוּ וְלִכְלַכְנוּ וְעָשִׂינוּ כָּל

מִינֵי תּוֹעֵבוֹת בָּעוֹלָם, בַּר מִינָן, אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְהָבִין דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא? וְלָכֵן אָסוּר לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לְהַתְרִיס כְּלַפֵּי מַעְלָה, כִּי מְקַבְּלִים אַחַר־כָּךְ עֹנֶשׁ מְאֹד גָּדוֹל. הַרְבֵּה דְּבָרִים אָדָם אֵינֶנּוּ מֵבִין, וְאֵין זוֹ בוּשָׁה לוֹמַר: אֵינֶנִּי מֵבִין, אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן יֵשׁ הַרְבֵּה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיקִים. כִּי כְּבָיְכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דַּעְתּוֹ לְמַעְלָה מִדַּעְתֵּנוּ, וְהַצַּדִּיקִים דַּעְתָּם לְמַעְלָה מִדַּעְתֵּנוּ. אֲבָל אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁלֹּא קָשָׁה לוֹ שׁוּם קֻשְׁיָה עָלָיו יִתְבָּרַךְ! וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד כֵּיצַד מְדַבְּרִים, כִּי כָּל דָּבָר שֶׁקּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְאַף שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵינֶנּוּ מְבִינִים, אֵין זוֹ בוּשָׁה לוֹמַר, שֶׁאֵין לָנוּ הֲבָנָה בְּכִגּוֹן דָּא. אָסוּר לָנוּ לְהִכָּנֵס בְּדְבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַשָּׂגָתֵנוּ וּמֵחָכְמָתֵנוּ, אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר (תְּהִלִּים קמה, יז): ״צַדִּיק יְיָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו, וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״. וּמַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה — הוּא יוֹדֵעַ אֶת אֲשֶׁר

עוֹשֶׂה, וְאָנוּ אֵיׁנֶנּוּ יוֹדְעִים כְּלוּם! וְלָכֵן תִּקְנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לוֹמַר בְּעֵת צָרָה, בַּר מִינָן, אֶת הַפָּסוּק (דִּבְרִים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא". מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה, כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת וְלֹא אַחֶרֶת! וְאַף שֶׁאֵינֶנּוּ מְבִינִים, אֵינֶנּוּ מְעֻנְיָנִים לְהִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת וּבְדִרִישׁוֹת — מָה וְלָמָּה?! אֶלָּא אָנוּ מַאֲמִינִים בְּאֵל עוֹלָם וּמֶלֶךְ יָחִיד, וְאָנוּ מְגַלִּים וּמְפַרְסְמִים לְכֻלָּם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא. וּמַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, מַה שֶּׁאָנוּ שׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְצַמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּמְרַמֵּז לָאָדָם רְמָזִים שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד): בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קוֹרֵא אֶת הָאָדָם שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו, וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲבָל אָנוּ מְקַטְנוּת דַּעְתֵּנוּ, אֵינֶנּוּ שׁוֹמְעִים וְאֵינֶנּוּ מַרְגִּישִׁים אֶת הַקְּרִיאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קוֹרֵא אוֹתָנוּ, וְלָכֵן עוֹבְרוֹת עָלֵינוּ צָרוֹת וּמְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, וּמִזֶּה בָּא שֶׁבְּנֵי־אָדָם מְפַטְפְּטִים דִּבְרִים בְּטֵלִים, פִּטְפּוּטֵי הֶבֶל וָרִיק, אֲשֶׁר חֲבָל מְאֹד, כִּי הַדִּבּוּר הוּא הַכְּלִי שֶׁאָדָם יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ

כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת. אָדָם יָכוֹל לְהַשְׁפִּיעַ עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת, אִם רַק יְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה. וּלְהֵפֶךְ כָּל הַצָּרוֹת שֶׁבְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים בְּזֶה הָעוֹלָם הֵן רַק מֵחֲמַת הַדִּבּוּר, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. לָכֵן אָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כא, כג): "שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ", אִם אָדָם שׁוֹמֵר פִּיו, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת, הוּא שׁוֹמֵר אֶת נַפְשׁוֹ. וּבְפֶרֶט אִם אָדָם נִשְׁמָר מְאֹד לֹא לְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, דִּבּוּרִים שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַתְרִיס כְּלַפֵּי מַעְלָה, הוּא יִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִצָּרוֹת. וְאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי יז, כח): "גַּם אֱוִיל מַחֲרִישׁ — חָכָם יֵחָשֵׁב"; אָדָם אֱוִיל, טִפֵּשׁ, חָסַר דַּעַת, אִם שׁוֹמֵר עַל דִּבּוּרוֹ וְשׁוֹתֵק, נִדְמֶה בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת כְּחָכָם. וּכְמַאֲמַר הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת ג, יג): "סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה". אִם אָנוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת גָּדֵר לַחָכְמָה, שֶׁלֹּא תִּפָּרַח מֵאִתָּנוּ וְתִבָּרַח, אֲזַי עָלֵינוּ לִגְדֹּר אֶת עַצְמֵנוּ וְלִשְׁתֹּק. כִּי כָּל הַצָּרוֹת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן לח), בָּאוֹת רַק עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמח, ח): "רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ", מִי גּוֹרֵם אֶת הָרוּחַ סְעָרָה בָּעוֹלָם? מִי גּוֹרֵם אֶת הָרוּחַ סְעָרָה בְּמֹחַ

הָאָדָם? הַדִּבּוּר שֶׁדִּבֵּר, אִם לֹא מְדַבֵּר, אֵין אִישׁ יָכוֹל לְתָפְסוֹ, וְאֵינוֹ גּוֹרֵם רוּחַ סְעָרָה.

וְלָכֵן צָרִיךְ לִזְכֹּר תָּמִיד מִלִּים אֵלּוּ: "דַּבֵּר יָפֶה", אִם מְדַבְּרִים תָּמִיד דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אָז אֵין לָנוּ מַה לִּפְחֹד. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן ו׳) עַל יִתְרוֹ, שֶׁהִכְנִיעַ עַצְמוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן עָמָלֵק לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ דָּבָר. מָשָׁל לְעוֹף יָפֶה מְאֹד, שֶׁהַצַּיָּד רוֹצֶה לְתָפְסוֹ, וְהוּא רָץ וְרוֹדֵף אַחֲרָיו, וְרוֹצֶה לִירוֹת בּוֹ, וְהִנֵּה הָלַךְ הָעוֹף וְהִתְיַשֵּׁב עַל כֶּתֶר הַמֶּלֶךְ, הִגְבִּיהַּ הַצַּיָּד יָדָיו וְאָמַר: כְּבָר לֹא אִירֶה בְּךָ, כִּי אִם אַחֲטִיא אֶת הַמַּטָּרָה, אֶפְגַּע בַּמֶּלֶךְ; כָּךְ אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם לְכֻלָּם אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ מַה לִּפְחֹד, כִּי זוֹ הַמְּצִיאוּת שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן אָנוּ רוֹאִים גַּשְׁמִיּוּת: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, עוֹלָם שָׁלֵם. וְלָמָּה נִקְרָא עוֹלָם? לְשׁוֹן הֶעְלֵם, שֶׁנֶּעֱלָם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁשּׁוֹרֶפֶת בָּהֶם הַתַּאֲוָה

שֶׁל נְאוּף, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁגּוֹרֵם לָהֶם כָּל הַצָּרוֹת. כִּי כַּעַס וּרְצִיחָה בָּאִים מִנְּאוּף. יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁבּוֹעֶרֶת בָּהֶם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה כָּל הָעַנְיוּת וְהַדַּחֲקוּת. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה אוֹתָנוּ: "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם". וְאוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): "אַחֲרֵי לְבַבְכֶם" — זוֹ מִינוּת, "וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה. אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל עֵינָיו, וְאָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹרֶה בּוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת א, ה): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם יְהָבִית לִי עֵינָא וְלִבָּךְ, אֲנָא יָדַע דְּאַתְּ לִי; אִם אַתָּה מוֹסֵר לִי עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה שֶׁלִּי. אִם אָדָם שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, וּמְסִתַּכֵּל רַק עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אָז יָאִיר לוֹ הַמֹּחַ, וְאִם אָדָם רַק בּוֹעֵר עִם לִבּוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז יָכוֹל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קנו): כְּשֶׁאָדָם בּוֹעֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יֵשׁ לוֹ דִּבּוּרִים תָּמִיד לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקְּשׁוֹ כָּל צְרָכָיו, וְהוּא נִשְׁמָר מִכָּל מִינֵי צָרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְגִלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן,

חֵלֶק א׳, סִימָן קיג) סוֹד נִפְלָא, שֶׁעָלֵינוּ לְזָכְרוֹ הֵיטֵב; רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים, וְאֵינָם קוֹלְטִים שֶׁהֵם אֲשֵׁמִים בְּכָל הַסֵּבֶל שֶׁסּוֹבְלִים, כִּי בִּמְקוֹם לְהַרְגִּיל עַצְמָם לְדַבֵּר יָפֶה לִבְנֵי־אָדָם, הֵם מְנַבְּלִים פִּיהֶם וּמְקַלְלִים וּפוֹסְקִים לְרַע אֶת הָאָדָם, וְאָז נוֹפְלִים כָּל הַדִּבּוּרִים רָעִים וְהַפְּסָקִים שֶׁפָּסְקוּ אֶת הַזּוּלַת — עֲלֵיהֶם. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁהַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר (אָבוֹת ג, טז): "וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ". שׁוֹאֵל רַבֵּנוּ זַ״ל: מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת? הֲלֹא מִמָּה נַפְשָׁךְ, אוֹ שֶׁזֶּה מִדַּעְתּוֹ אוֹ לָאו? אֶלָּא מַסְבִּיר, שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי״ע אָמַר, שֶׁקֹּדֶם שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם, שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ: הַאִם נַעֲשֶׂה לְךָ כָּךְ וְכָךְ? וְהוּא עוֹנֶה: הֵן. וְאָז פּוֹסְקִים לוֹ אֶת הַדִּין כְּפִי שֶׁהוּא אָמַר. וְאִם נִשְׁאַל לְעַצְמֵנוּ: וְכִי אֵיזֶה אָדָם יָדוּן עַצְמוֹ בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּמַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בַּעֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, שִׁכּוּל יְלָדִים, בַּר מִינָן, הֲלֹא לְשׁוֹטֶה גָּדוֹל יֵחָשֵׁב? אֶלָּא מִלְּמַעְלָה מְבִיאִים לוֹ סִפּוּר, שֶׁבְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ: מָה אַתָּה אוֹמֵר עַל פְּלוֹנִי אוֹ אַלְמוֹנִי, הוּא עָשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ׳, וּמְסַפְּרִים לוֹ אֶת הַסִּפּוּר, וְתֵכֶף־וּמִיָּד אָדָם קוֹפֵץ וְאוֹמֵר: וְכִי הַהוּא עָשָׂה כָּךְ

וְכָךְ? צְרִיכִים לִתְלוֹתוֹ, צְרִיכִים לְהַעֲנִישׁוֹ קָשׁוֹת וְכוּ׳. אוֹ שֶׁדָּן אוֹתוֹ בְּמִיתָה מְשֻׁנָּה וּמְקַלְלוֹ, אוֹ דָּנוֹ לַעֲנִיּוּת וְכַדּוֹמֶה, וְאָדָם אֵינוֹ קוֹלֵט, שֶׁעַכְשָׁו דָּנִים אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם, וְאוֹמְרִים לוֹ: פָּסַקְתָּ שֶׁכָּךְ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לְמִי שֶׁנּוֹהֵג הִתְנַהֲגוּת זוֹ?! וּבְכֵן אַתָּה נָהַגְתָּ כָּךְ, וְאִם־כֵּן הַפְּסַק־דִּין שֶׁפָּסַקְתָּ, הוּא עַל עַצְמְךָ. וְזֶה מַה שֶּׁהַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר: ״וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם״ — מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, זֶה מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ, אֲבָל ״מִדַּעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ״, הַיְנוּ שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה, שֶׁאֵיֶּנּוּ תּוֹפֵס שֶׁהוּא דָּן אֶת עַצְמוֹ, וְחוֹרֵץ עָלָיו דִּין.

וְכֵן הָיָה אֵצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב יב, א): ״וַיִּשְׁלַח ה׳ אֶת נָתָן אֶל דָּוִד וַיָּבֹא אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אֶחָת, אֶחָד עָשִׁיר וְאֶחָד רָשׁ, לֶעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד וְלָרָשׁ אֵין כֹּל, כִּי אִם כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה, וַיְחַיֶּהָ וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם בָּנָיו, מִפִּתּוֹ תֹּאכַל וּבְחֵיקוֹ תִּשְׁכָּב, וַתְּהִי לוֹ כְּבַת. וַיָּבֹא הֵלֶךְ לָאִישׁ הֶעָשִׁיר וַיַּחְמֹל לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לָאֹרֵחַ הַבָּא, וַיִּקַּח אֶת כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָשׁ וַיַּעֲשֶׂהָ לָאִישׁ, וַיִּחַר אַף דָּוִד בָּאִישׁ מְאֹד, וַיֹּאמֶר אֶל נָתָן חַי ה׳ כִּי בֶן מָוֶת הָאִישׁ, וְאֶת

הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתַּיִם״ וְגוֹ׳. שָׁאֲלוּ אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּדֶרֶךְ סִפּוּר, שֶׁהָיוּ עָשִׁיר וְעָנִי, הֶעָשִׁיר אֵינוֹ חָסֵר דָּבָר, וְלֶעָנִי הָיְתָה רַק כִּבְשָׂה אַחַת, וּבָא לֶעָשִׁיר אוֹרֵחַ, וְהָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בְּצֹאנוֹ, וְהָלַךְ וְגָזַל אֶת כִּבְשַׂת הֶעָנִי וְכוּ׳, אֲזַי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הֵחֵל לִצְעֹק: בֶּן מָוֶת הָאִישׁ הַזֶּה, וְאֶת הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתַּיִם וְכוּ׳. אָמַר לוֹ נָתָן הַנָּבִיא: אַתָּה הָאִישׁ, וְעָלֶיךָ לְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתַּיִם. וְשִׁלֵּם אַרְבַּע פְּעָמִים עַל אַרְבָּעָה יְלָדִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

לְמֵדִים מִכָּאן אֵיךְ אָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרוֹ, וְלֹא לָדוּן שׁוּם בְּרִיָּה, אֶלָּא לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר יָפֶה עִם הַזּוּלַת, דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יִהְיֶה בָּטוּחַ, שֶׁשּׁוּם דָּבָר לֹא יֵאָרַע לוֹ. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם אֵינָם נִזְהָרִים בָּזֶה, מְפַטְפְּטִים וּמְדַבְּרִים דִּבּוּרֵי הֶבֶל וּסְרָק, וּמֵרֹב הַדִּבּוּרִים הֵם דָּנִים אֶת עַצְמָם, כִּי הֵם שׁוֹמְעִים סִפּוּרִים: זֶה עָשָׂה כָּךְ וְזֶה כָּךְ וְכוּ׳, וְהֵם דָּנִים אֶת פְּלוֹנִי וְכוּ׳, וְאֵינָם שָׂמִים לֵב, שֶׁבְּאוֹתוֹ רֶגַע הֵם דָּנִים אֶת עַצְמָם. וְאִם הָיְתָה לִבְנֵי־אָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה

אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, אָז הָיוּ שׁוֹמְרִים עַל דִּבּוּרָם, וְתָמִיד הָיוּ מְדַבְּרִים יָפֶה אֶל הַזּוּלַת, מְחַזְּקִים אוֹתוֹ וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, שֶׁזּוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְגַלּוֹת אֶת הָאֱמוּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. כִּי עִקַּר הָאֱמוּנָה תִּלּוּיָה בְּפִי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָדָם מְדַבֵּר — כָּךְ נִמְשָׁךְ בָּעוֹלָם. וְלָכֵן עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי הַאֲזִינוּ שיג), הוֹרִיד אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, וְעַד שֶׁלֹּא בָּא אָבִינוּ אַבְרָהָם לְזֶה הָעוֹלָם, לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ אֶלָּא עַל הַשָּׁמַיִם, אָבִינוּ אַבְרָהָם הִרְגִּילוֹ יִתְבָּרַךְ בְּפִי הַבְּרִיּוֹת, עַד שֶׁנִּקְרָא 'אֱלֹהֵי הָאָרֶץ'. וְאֶת זֹאת מָסְרוּ לָנוּ, אַף שֶׁאָנוּ חוֹטְאִים וּפוֹשְׁעִים, אַף שֶׁאָנוּ יְרוּדִים וְכוּ', עָלֵינוּ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאֱמוּנָה.

וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג):
עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, יִסְלַח לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ; הֲרֵי כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים בְּאֵילוּ פָּנִים אָנוּ נִרְאִים, אִם לֹא נַטְעֶה אֶת עַצְמֵנוּ, אִם נִסְתַּכֵּל בְּעֵין הָאֱמֶת עַל מַה שֶּׁעָשִׂינוּ עַד כֹּה, שֶׁחָטָאנוּ, פָּשַׁעְנוּ, עָוִינוּ, עָשִׂינוּ אֶת כָּל הָרָע בָּעוֹלָם, וְהִנֵּה רְצוֹנֵנוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל:

עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְךָ. בָּזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וּנְגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה לְעַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי בְּלִי הַתּוֹרָה עַם יִשְׂרָאֵל אֵינֶנּוּ עַם, וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְצַיֵּת רַק לְחֻקֵּי הַתּוֹרָה. אִם נְגַלֶּה וּנְפַרְסֵם אֶת זֹאת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

ב.

הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, כְּפִי שֶׁמְּדַבֵּר — כָּךְ יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, כְּפִי שֶׁמְּדַבֵּר — כָּךְ יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ, אִם אָדָם מְדַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרִים טוֹבִים, דִּבּוּרֵי הִתְחַזְּקוּת וֶאֱמוּנָה, דִּבְרֵי עִדּוּד וְשִׂמְחָה, זֶה מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ. וְלָכֵן צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל הַדִּבּוּר, וְלֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם יְכוֹלִים לְדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, וְלֹא יוֹצֵא מִזֶּה מְאוּמָה, רַק מִסְתַּבְּכִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי רִבּוּי הַדִּבּוּרִים מֵבִיא אֶת הָאָדָם לְצָרוֹת,

כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הֵחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי י, יט): "בְּרָב דְּבָרִים לֹא יֶחְדַּל פֶּשַׁע", אִם מְדַבְּרִים הַרְבֵּה, מְבִיאִים עַל עַצְמָם חֲטָאִים, כִּי לֹא יִמָּלֵט, שֶׁאָדָם יִכָּשֵׁל עַל־יְדֵי־כָךְ בִּלְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה וְכוּ' וְכוּ'. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיג.): הַפֶּךְ בְּנִבְילְתָא וְלֹא תַּהֲפֹךְ בְּמִלֵּי. יוֹתֵר טוֹב שֶׁתַּהֲפֹךְ בִּנְבֵלָה שֶׁנּוֹדֵף מִמֶּנָּה רֵיחַ רַע, מֵאֲשֶׁר תַּהֲפֹךְ לְשׁוֹנְךָ לְדַבֵּר וּלְדַבֵּר וּלְפַטְפֵּט וּלְפַטְפֵּט, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִגְרָמוֹת לְךָ צָרוֹת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יח.): מִלָּה — בְּסֶלַע, מִשְׁתּוֹקָא — בִּתְרֵין; הַיְנוּ אִם מְשַׁלְּמִים עַל מִלָּה סֶלַע, עַל שְׁתִיקָה מְשַׁלְּמִים שְׁתַּיִם. וְלָכֵן טוֹב יוֹתֵר לִשְׁתֹּק, טוֹב יוֹתֵר לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְבַקְּשׁוֹ כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו וּלְבַקְּשׁוֹ כָּל צְרָכֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לד), שֶׁהַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים א, יא): "וְיִתֵּן לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם"; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן כְּפִי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו. כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִפְעַל, אֲפִלּוּ שֶׁנִּגְזַר עָלָיו אֵיזֶה גְּזַר דִּין, בַּר מִינָן, עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלָּה, יַמְתִּיק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין יד.): לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְעֵתֶר? מָה עֵתֶר מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגֹּרֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אַף תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת מִדָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִדִּין לְרַחֲמִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הַצַּדִּיקִים בְּכָל מִינֵי סֵבֶל, עַד שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם מֻשָּׂג כְּלָל מַה הֵם סוֹבְלִים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), שֶׁהַצַּדִּיק צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּפִי כָּל אֶחָד, אַף שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ, לוֹעֲסִים אוֹתוֹ, וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דָּבָר אָסוּר. וְיֵשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל, לָמָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּפִי כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה; דַּיְקָא הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, שֶׁדָּבוּק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְיַחֵד יְחוּדִים, מְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מַמְשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת וְכוּ׳, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּהִלִּים יא, ה): ״ה׳ צַדִּיק יִבְחָן״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ. וְלָמָּה? כִּי אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹצֵר הַזֶּה שֶׁמְּיַצֵּר קַנְקַנִּים, אֵינוֹ בּוֹדֵק קַנְקַנִּים מְרוֹעֲעִים, אֶלָּא בּוֹדֵק בְּקַנְקַנִּים יָפִים, שֶׁאֲפִלּוּ מַקִּישׁ עֲלֵיהֶם כַּמָּה פְּעָמִים, אֵינָם נִשְׁבָּרִים, כָּךְ אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַסֶּה אֶת הָרְשָׁעִים, אֶלָּא אֶת הַצַּדִּיקִים. וְלָכֵן הֵם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד. וּמַהִי גְּדֻלָּתָם? שֶׁמַּחֲזִיקִים מַעֲמָד. וְכֵן מָצִינוּ אֵצֶל

אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁנִּתְנַסּוּ בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, וְלֹא שָׁאֲלוּ קֻשְׁיוֹת, וְהִמְשִׁיכוּ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זָכוּ לִהְיוֹת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ, נִסּוּ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, וְהֶחֱזִיק מַעֲמָד, וְזָכָה לִהְיוֹת הָרֶגֶל הָרְבִיעִית בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ מַזְכִּירִים: "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב", כִּי הֵם הִמְשִׁיכוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזֶה הָעוֹלָם. וְכֵן מַזְכִּירִים (בְּשַׁבָּת) "מָגֵן דָּוִד", כִּי אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה הֵם הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהִמְשִׁיכוּ אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם, הֵם גִּלּוּ אֵיךְ יְכוֹלִים לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר עַל אַף כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וּמָרִים.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נַתְחִיל לִשְׁמֹר דִּבּוּרֵינוּ לֹא לְדַבֵּר שְׂטֵיוֹת, לֹא לְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, זֶה עַל זֶה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לֹא לְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט שִׁמְעוֹנִי, פֶּרֶק יט, רֶמֶז תרג): "וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר", עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל פֶּה. מָה אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי־אָדָם מְנַבְּלִים פִּיהֶם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְגַלִּים מַה שֶּׁהֵם חוֹשְׁבִים, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת נִבּוּל פֶּה, סִימָן א'):

מִי שֶׁמְּדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, בְּיָדוּעַ שֶׁלִּבּוֹ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת אָוֶן. אָדָם מְגַלֶּה מַה יֵּשׁ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): "מִפִּיו דַּעַת תְּבוּנָה", מִפִּי הָאָדָם יוֹדְעִים מַה כָּל הָאָדָם. וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַתְחִיל לִשְׁמֹר עַל דִּבּוּרֵינוּ, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר יָפֶה עִם הַזּוּלַת, לְחַזֵּק, וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין מִצְוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ! לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֻמְלָלִים, סוֹבְלִים סֵבֶל מֵעַצְמָם, יֵשׁ זְקֵנִים, זְקֵנוֹת, גַּלְמוּדִים, מְבֻדָּדִים, שֶׁאֵין מִי שֶׁיְּכַנֵּס אֲלֵיהֶם וִידַבֵּר עִמָּהֶם כַּמָּה מִלִּים. יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים בְּבָתֵּי חוֹלִים, וְאֵין מִי שֶׁיָּבוֹא לְבַקְּרָם, אֵיזוֹ מִצְוָה לְהִכָּנֵס אֲלֵיהֶם וּלְחַזְּקָם וּלְעוֹדְדָם וּלְשַׂמְּחָם. וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה נָתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֶּה לְדַבֵּר, כְּדֵי לְאַמֵּץ וּלְחַזֵּק אֲנָשִׁים שְׁבוּרֵי לֵב. כַּמָּה הוֹרִים שַׂכּוּלִים יֶשְׁנָם, בַּר מִינָן, אֲשֶׁר רַב עַד מְאֹד כְּאֵבָם, שֶׁלֹּא נֵדַע מִצָּרוֹת, וּכְשֶׁיְּהוּדִי בָּא וּמְחַזְּקָם וּמְשַׁתֵּף בְּצַעֲרָם, אֵיזוֹ מִצְוָה זוֹ! וְלָכֵן "דַּבֵּר יָפֶה" עִם הַזּוּלַת, זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרֹאשׁ מַעְיָנֵינוּ, לֹא לְדַבֵּר נִבּוּל פֶּה, אֲשֶׁר מָצוּי עַתָּה, שֶׁהָעֵרֶב־רַב מְמַלְאִים אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף. כָּל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, הָעִתּוֹנִים, מְלֵאֵי נִאוּף, עֵרֹם, זְהוּם, נִבּוּל

פֶּה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לג.): בַּעֲוֹן נִבּוּל פֶּה, צָרוֹת וּגְזֵרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל מֵתִים, חַס וְשָׁלוֹם. וְיִתּוֹמִים וְאַלְמָנוֹת צוֹעֲקִים וְאֵינָם נַעֲנִים; כָּל־כָּךְ חָמוּר עֲוֹן נִבּוּל פֶּה. וְכֵן אוֹמְרִים (עֲרָכִין טו.): חָמוּר הָאוֹמֵר בְּפִיו מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. יוֹתֵר חָמוּר מַה שֶּׁאָדָם מְדַבֵּר בְּפִיו, מֵאֲשֶׁר עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם תָּמִיד לְדַבֵּר יָפֶה עִם הַזּוּלַת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ב׳): אֵין מִדְבָּר אֶלָּא דִּבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): ״וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה״; הַדִּבּוּר צָרִיךְ לִהְיוֹת יָפֶה. וְהָעִקָּר — אִם כְּבָר מְדַבְּרִים, צְרִיכִים לְדַבֵּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד יְהוּדִים שְׁבוּרִים, כַּאֲשֶׁר עוֹבֵר הַיּוֹם עַל בְּנֵי־אָדָם — עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְסִבְלָם קָשֶׁה לְבִלְתִּי נְשֹׂא. אוֹ יֵשׁ סוֹבְלֵי חֳלָאִים, שֶׁזֶּה מַעֲבִירָם עַל דַּעְתָּם וְעַל דַּעַת קוֹנָם, שֶׁלֹּא נֵדַע מִצָּרוֹת, וְאֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה, וּמָרִים חַיֵּיהֶם כְּלַעֲנָה. לְזֶה הָאִשָּׁה חוֹלָה, בַּר מִינָן, לְזוֹ הַבַּעַל חוֹלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לְאֵלּוּ הַיְלָדִים חוֹלִים, אֵיזֶה צַעַר הוּא זֶה, לִרְאוֹת אֶת הִתְפַּתְּלוּתָם בְּיִסּוּרֵיהֶם, וְאֵין לְמִי לִשְׁפֹּךְ אֶת הַלֵּב, וּכְשֶׁבָּא אָדָם הַמּוּכָן לִשְׁמֹעַ אֶת הַסֵּבֶל וְכוּ׳, אֵיזוֹ שִׂמְחָה גּוֹרֶם לַסּוֹבֵל! וְאֵין מִצְוָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ — לְדַבֵּר עִם

אֲחֵרִים, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, וּכְפִי שֶׁאָדָם מְדַבֵּר, כֵּן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ. אִם מְשַׂמֵּחַ אֲחֵרִים, אֲזַי זוֹכֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְשַׂמֵּחַ אוֹתוֹ. וְכָתוּב בַּזֹּהַר: כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עֹנֶשׁ לָאָדָם שֶׁמְּדַבֵּר דִּבּוּר אָסוּר, כָּךְ יְקַבֵּל עֹנֶשׁ שֶׁיָּכוֹל הָיָה לְדַבֵּר דִּבּוּר טוֹב וְלֹא דִּבְּרוֹ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֲרֵי אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר מִזֶּה. אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ כָּל צְרָכָיו: בָּנִים, בְּרִיאוּת, פַּרְנָסָה, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בִּתְפִלָּה. וְאִם הִתְפַּלֵּל וְרָאָה שֶׁלֹּא נַעֲנָה, אֲזַי עָלָיו לְהִתְפַּלֵּל שׁוּב וָשׁוּב. כִּי תְּפִלָּה הִיא מֵהַדְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים חִזּוּק. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים עַל חַנָּה (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ד, א): "וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל", מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִּתְפִלָּה — נַעֲנָה. אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, הַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַה זֶּה עוֹשֶׂה בָּעוֹלָמוֹת

הָעֶלְיוֹנִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְלֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַל תְּבַזֶּה תְּפִלָּתָם; זֶה מַה שֶּׁנּוֹתָר לָנוּ, אֵין לָנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת, אֶלָּא הַפֶּה נִשְׁאָר — לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרָכֵינוּ.

אֲבָל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְזֶה, צְרִיכִים לָבֹא אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּעוֹרְרִנוּ מֵהַשֵּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים יְמֵיהֶם. מֹחֵנוּ יָשֵׁן, אֵינֶנּוּ קוֹלְטִים וּמַשִּׂיגִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, נְדַבֵּר מִכָּל הַשְׁטֻיּוֹת בָּעוֹלָם, כְּאִלּוּ אָנוּ תְּלוּיִים וְעוֹמְדִים בִּפְלוֹנִי אוֹ בְּאַלְמוֹנִי, וְנִתְחַנֵּן: תַּעֲזְרוּ לִי, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְכֵּן, אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, וְאֵיךְ יַעֲזֹר לַזּוּלַת?! רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ קְשׁוּחִים, כְּאִלּוּ הַמִּפְעָל אוֹ הַמִּשְׂרָד שֶׁהֵם מְנַהֲלִים הוּא שֶׁלָּהֶם, שֶׁל אֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם וְכוּ׳, וּכְשֶׁבָּא אָדָם לְבַקֵּשׁ טוֹבָה, שׁוֹלְחִים אוֹתוֹ בְּלֵךְ וָשׁוֹב וְלֵךְ וָשׁוֹב, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם בַּעֲלֵי בָּתִּים עַל הַמִּשְׂרָד וְכוּ׳, בְּשָׁעָה שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁבֶּן־רֶגַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָכוֹל

לְטֹל נִשְׁמָתָם וְכוּ׳, וְאֵיךְ מְלָאָם לִבָּם לְהִתְקַשֵּׁחַ לִזְקֵנִים וִישִׁישִׁים וְגַלְמוּדִים וְכוּ׳?! וּמַדּוּעַ אֵינָם מַגִּישִׁים עֶזְרָה וְכוּ׳?! אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת, אַזַי לֹא הָיָה מִתְחַצֵּף לַזּוּלַת, וְלֹא הָיָה חוֹנֵף אוֹתוֹ. כִּי אִם הָיָה אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא הָיָה צָרִיךְ אַף אֶחָד, כִּי הַכֹּל בָּא אֵלָיו, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׂרָאֵל: הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לַעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים — אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. לְמֵדִים מִכָּאן, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁאֲנַחְנוּ נְדַבֵּר אֵלָיו, כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע, שֶׁיָּבִיא לָנוּ אֶת כָּל הַשֶּׁפַע בָּעוֹלָם. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נַתְחִיל לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר יָפֶה עִם הַזּוּלַת, לְדַבֵּר יָפֶה כְּלַפֵּי מַעְלָה, לְבַקֵּשׁ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶת אֲשֶׁר נְבַקֵּשׁ — נְקַבֵּל.

ג.

צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד לֹא לְדַבֵּר דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, אֲשֶׁר גּוֹרְמִים לוֹ כָּל הָרָע

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר דִּבּוּרִים אֲסוּרִים: לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, כִּי זֶה גּוֹרֵם כָּל הָרָעוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. חֶרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נַעֲשָׂה רַק עַל־יְדֵי שִׂנְאַת חִנָּם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט:): וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן; עַד עַכְשָׁו מְרַקֵּדֶת בֵּינֵינוּ הַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁקַּיֶּמֶת בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וַהֲרֵי זֶה אָיֹם וְנוֹרָא, הַגִּזְעָנוּת בֵּין עֵדוֹת לְעֵדוֹת, הַשְּׁקָרִים שֶׁנַּעֲשִׂים בֵּין מִפְלָגוֹת, מַמָּשׁ דּוֹר הַהַפְלָגָה. מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נַעֲשֶׂה הַכֹּל מִפְלָגוֹת מִפְלָגוֹת, וְכָל אֶחָד מוֹשֵׁךְ לְכִוּוּנוֹ, כְּאוֹמֵר שֶׁרַק אֶצְלוֹ הָאֱמֶת, מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אִישׁ כְּנֶגֶד זוּלָתוֹ. וְתִרְאוּ וְתִתְבּוֹנְנוּ לְמַה מְבִיאָה שִׂנְאָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה מֵעוֹלָם — הֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת, עַד שֶׁיְּהוּדִים שׂוֹנְאִים יְהוּדִים, שִׁמּוּ שָׁמַיִם! מֶה הָיָה לָנוּ?! אֵימָתַי נִתְעוֹרֵר?! הֲשָׁכַחְנוּ מֶה הָיָה בַּשּׁוֹאָה, שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם לָעֲגוּ לָנוּ, וְהִסְתַּכְּלוּ אֵיךְ מוֹלִיכִים אוֹתָנוּ לְתָאֵי הַגָּז?! כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל — אַף אֵלּוּ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהֵם יְדִידֵי

עַם יִשְׂרָאֵל! כֻּלָּם שָׂמְחוּ כְּשֶׁרָאוּ שֶׁשָּׂרְפוּ וְחָנְקוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאֵיךְ יֵשׁ לָנוּ רְשׁוּת לְדַבֵּר אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, בְּשָׁעָה שֶׁכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ שִׂנְאַת מָוֶת, וְרוֹצִים לְהַשְׁלִיכֵנוּ לַיָּם?! כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ג'): חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, אוֹהֵב אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּנוּ יוֹשְׁבִים בְּסִירָה אַחַת גְּדוֹלָה, הַשָּׂטָה בְּיַם סוֹעֵר שֶׁל שׂוֹנְאִים גּוֹיִים אֲרוּרִים, שֶׁרוֹצִים לְהַטְבִּיעָהּ. כִּבְשָׁה אַחַת בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים. וְרָאִינוּ בְּשׁוֹאָה, שֶׁלֹּא עָשׂוּ הֶפְרֵשׁ בֵּין מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּצִּיצִית וּמִי שֶׁלָּאוּ וְכוּ', אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ אֶצְלָם אוֹתוֹ דָּבָר, וְלֹא הִבְדִּילוּ בְּאֵיזוֹ מִפְלָגָה פְּלוֹנִי אוֹ אַלְמוֹנִי, אֶלָּא אֶת כֻּלָּם הִשְׁמִידוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. לָמָּה לֹא נִטֹּל מוּסָר, לֶאֱהֹב מֵעַתָּה אֶת כָּל יְהוּדִי?! הֲלֹא שִׂנְאַת חִנָּם הַזּוֹ גָּרְמָה לְחָרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, לְגָלוּת אַלְפַּיִם שָׁנָה, קְהִלּוֹת שְׁלֵמוֹת לַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת נִמְחֲקוּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה עַל־יְדֵי הַצָּלָב, עַל־יְדֵי הַמִּסְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוֹלֵךְ הַיּוֹם פָּתוּחַ בָּאָרֶץ, הֵם הֵם שֶׁהֵסִיתוּ אֶת כָּל הַגּוֹיִים נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל. וְזִכְרוּ אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת פט): מִיּוֹם שֶׁקִּבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם, כִּי הָאֻמּוֹת מִסְתַּכְּלִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם יוֹתֵר מֵהֶם. וְהִנֵּה בָּאִים עֵרֶב־רַב וְרוֹצִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, לֹא נוֹתְנִים חִנּוּךְ תּוֹרָנִי לְמִלְיוֹן וָחֵצִי יְלָדִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶּה "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד". רוֹצִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשַּׁבָּת וְהַמִּצְווֹת וְכוּ'. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְרַחֵם אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, לְקָרֵב אֶת כֻּלָּם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהַחֲזִיר אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, וְלִשְׁמֹר מְאֹד לֹא לְקַבֵּל לְשׁוֹן־הָרָע, וְלֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרָע זֶה עַל זֶה, שֶׁזּוֹ עֲבוֹדַת הַסָּמ"ךְ־מ"ם. וְכָתוּב בַּזֹּהַר: הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי הוּא שֶׂהֵסִית אֶת חַוָּה שֶׁהִכְשִׁילָה אֶת הָאָדָם, יָשַׁב עָלָיו הַסָּמ"ךְ־מ"ם שֶׁזֶּה הַשָּׂטָן, שֶׁכָּל כֹּחוֹ — הַפְרֵד וּמְשֹׁל. כִּי אֵיךְ יֵשׁ לַסָּמ"ךְ־מ"ם כֹּחוֹת לְהִשְׁתַּלֵּט עַל עַם יִשְׂרָאֵל? עַל־יְדֵי פְּרוּדִים, שֶׁהוּא מַפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ הֶעָוֹן הֶחָמוּר בְּיוֹתֵר. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרָע, מַגְדִּיל עֲוֹונוֹת כְּנֶגֶד עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. הֲלֹא יֶשְׁנָם שְׁלֹשָׁה עֲוֹונוֹת שֶׁצְּרִיכִים לְמְסֹר עֲלֵיהֶם נַפְשֵׁנוּ; אִם אֶחָד בָּא

וְאוֹמֵר: לְכוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, אָנוּ מְחֻיָּבִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לְהִכָּנֵס בְּכִבְשָׁן הָאֵשׁ לְהִשָּׂרֵף, אֲבָל לֹא לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה. אִם אֶחָד בָּא לְגַלּוֹת עֲרָיוֹת וּלְהַתִּיר אֵשֶׁת אִישׁ, לְהַתִּיר, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נְאוּף, צְרִיכִים לֵילֵךְ בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ בְּתוֹךְ הָאֵשׁ לְהִשָּׂרֵף וְלֹא לַעֲבֹר עַל זֶה. כָּל־כָּךְ חָמוּר חֵטְא זֶה. אִם אָדָם אוֹמֵר לָנוּ לַהֲרֹג אֶת הַזּוֹלֶת, עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ וְלֹא לַהֲרֹג אֶת הַזּוֹלֶת. מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת שֶׁיְּהוּדִי יַהֲרֹג?! יְהוּדִי אֵינֶנּוּ רוֹצֵחַ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: מִי שֶׁמְּסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע עַל הַזּוֹלֶת, זֶה חָמוּר יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וּמִי מֵאִתָּנוּ נִזָּהֵר בָּזֶה?! וְאַחַר־כָּךְ יֵשׁ לָנוּ קֻשְׁיוֹת וּשְׁאֵלוֹת לָמָּה עֲדַיִן לֹא נִגְאַלְנוּ, וּמָתַי תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, כְּשֶׁאָנוּ שׁוֹכְחִים, שֶׁאָנוּ נְגוּעִים בְּשִׂנְאַת חִנָּם, אָנוּ נְגוּעִים בְּחַיְדַק שֶׁל גְּזָעָנוּת, וְעַל מִי נַעֲבֹד?! שׂוֹנְאִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, שִׂמּוּ שָׂמַיִם! הֶעָוֹל שֶׁעוֹשִׂים זֶה לָזֶה, הֲכִיצַד יִתָּכֵן, שֶׁיְּהוּדִי יִשְׂנָא יְהוּדִי שֵׁנִי?! מַבְדִּילִים בֵּין דָּם לְדָם, לְזֶה עוֹשִׂים הֶעָוֹל הֲכִי גָּדוֹל, וְלַשֵּׁנִי אֵין עוֹשִׂים מְאוּמָה! וְאַחַר־כָּךְ שׂוֹאֲלִים — לָמָּה הַגּוֹיִים שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ?! בְּשָׁעָה שֶׁאָנוּ שׂוֹנְאִים אֶת עַצְמֵנוּ! אָנוּ שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה. קֹמֶץ קָטָן שֶׁל עֵרֶב־רַב שֶׁאִינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כְּלָל, הֵם יִשְׁתַּלְּטוּ בָּנוּ?! הֵם

יְדַבְּרוּ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, הֵם יְדַבְּרוּ נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה?! הֵם יְדַבְּרוּ נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?! נֶגֶד חַכְמֵי הַתּוֹרָה גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמּוֹסְרִים נַפְשָׁם לְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בָּרַבִּים, לְלַמֵּד תּוֹרָה עִם תַּלְמִידִים, אַיֵּה הֵיכָן דַּעְתְּנוּ וְשִׂכְלֵנוּ?! מָתַי נַפְסִיק לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרָע זֶה עַל זֶה?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טו:): כָּל הַמְסַפֵּר לְשׁוֹן־הָרָע, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִים לָדוּר בָּעוֹלָם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה, כִּי רַק בָּזֶה תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה וְהַיְשׁוּעָה שֶׁלָּנוּ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ דַּיְקָא בִּימִים אֵלּוּ אַהֲבָה — לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, אַף שֶׁזֶּה בָּא מְאֹד קָשֶׁה, וְיֵשׁ לָנוּ טְעָנוֹת עַל הַזּוּלַת, אֵינָנּוּ הַבֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְאֵינָנּוּ דָּנִים בְּנֵי־הָאָדָם, אָנוּ יְהוּדִים קְטַנִּים, וּמַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְדָנִים כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ אֵצֶל כָּל אֶחָד אֶת הָ׳עוֹד מְעַט׳ טוֹב, וְאָז נִתְבּוֹנֵן שֶׁכְּבָר אֵינֶנּוּ רָשָׁע, וּכְבָר אֵינֶנּוּ אוֹתוֹ אָדָם. כִּי אֵצֶל

כָּל יְהוּדִי יֵשׁ טוֹב. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא; וְכֵן אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת נז): אַפִּלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ, מְלֵאִים מִצְוֹוֹת כָּרִמּוֹן; בֹּאוּ נְחַטֵּט וּנְבַקֵּשׁ וּנְחַפֵּשׂ וְנִמְצָא אֶת הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יְהוּדִי, נַחְדֵּל מֵהֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת שֶׁל הָעֵרֶב־רַב, הַמְסִיתִים יוֹמָם וָלַיְלָה נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, בֹּאוּ נְפַרְסֵם בְּרֵישׁ גְּלֵי שֶׁאָנוּ יְהוּדִים, הַמַּאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּנְחַנֵּךְ יְלָדֵינוּ רַק חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, וּנְגַלֶּה לְכֻלָּם: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹהֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד", אֲשֶׁר עִם הַפָּסוּק הַזֶּה הָלַכְנוּ לְתָאֵי הַגַּז, וְנִכְנַסְנוּ לַמַּיִם וְלָאֵשׁ, וְלֹא פָּחַדְנוּ מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְכָךְ נַמְשִׁיךְ! וְאִם נִתְאַחֵד יַחַד, וְנִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אָז אָנוּ מוּכָנִים לַגְּאֻלָּה, וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׂר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים — אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַר״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצָּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכְּלָל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחֲשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצָּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וּבָזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לזכות
נתן בן סעידה שושנה
אסתר בת פירחה
הקב"ה יעזור שיזכו להצלחה
ברוחניות ובגשמיות, ולפרנסה בשפע
ובנקל, בריאות בנפש ובגוף,
ויזכו לעשות תמיד רצונו יתברך אכי"ר

קוּנְטְרֵס

הַדָּבָר הַכִּי טוֹב

יְגַלֶּה מַהוּ הַדָּבָר הַכִּי טוֹב לָאָדָם לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וִיחַזֵּק וִיאַמֵּץ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֶל זֶה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חַכָּמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הַדָּבָר הֶכְרֵחִי טוֹב

א.
אֱמוּנָה זֶה הַדָּבָר הֶכְרֵחִי טוֹב בַּחַיִּים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל אֶחָד מְחַפֵּשׂ אַחַר "**הַדָּבָר הֶכְרֵחִי טוֹב**" בַּחַיִּים, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהוּ "**הַדָּבָר הֶכְרֵחִי טוֹב**" לָאָדָם לִזְכוֹת אֵלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם; זֶה חוֹשֵׁב כֶּסֶף, זֶה חוֹשֵׁב כָּבוֹד, זֶה חוֹשֵׁב תַּאֲוֹוֹת, זֶה חוֹשֵׁב שֵׁם טוֹב וְכוּ', אֲבָל בֶּאֱמֶת "**הַדָּבָר הֶכְרֵחִי טוֹב**" לִזְכוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם זֶה אֱמוּנָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם. אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיגוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אָדָם כָּזֶה חַי חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים

נְעִימִים, חַיִּים בְּרוּכִים, וְהוּא הֵכִי מְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם; כִּי "**הַדָּבָר הֵכִי טוֹב**" לִזְכוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, לֵידַע שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֵאלֹקוּת זֶה הַכֹּל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׳): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִים עָלָיו מִלְמַעְלָה; אָדָם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַכָּה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה, אִם לֹא הִכְרִיזוּ עַל כָּךְ קֹדֶם בַּשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁכָּל־כָּךְ גְּדֹלָה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אָז אֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל. וּכְשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה צַעַר וְיִסּוּרִים, אָזַי בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁחֲבָל לִי לָרוּץ אֶל בֶּן־אָדָם, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, וְאֵיךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לִי?! שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קמו): "אַל תִּבְטְחוּ בִּנְדִיבִים, בְּבֶן־אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה". הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, וְאֵיךְ יַעֲזֹר לִי?! וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְתָמִיד מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הֵכִי מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים, כִּי "**הַדָּבָר הֵכִי טוֹב**" בַּחַיִּים — זֶה אֱמוּנָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם; וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁכָּל הַגְּלוּת שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים, הִיא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, לֹא שַׁיֵּכֶת

אֶצְלוֹ גָּלוּת כְּלָל, כִּי הֲרֵי נִדְבָּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת, אֶלָּא בִּשְׂכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתְּ מוֹצֵא שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֶלָּא בִּזְכוּת אֱמוּנָה; עַל־יְדֵי תִּקֶּף הָאֱמוּנָה, שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל זֶה מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם אֲנִי צָרִיךְ מַשֶּׁהוּ, עָלַי לְפָנוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה הַדָּבָר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים. מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ סוֹבֵל יִסּוּרִים, עָגְמַת נֶפֶשׁ?! הַחַיִּים אֵינָם הוֹלְכִים כְּפִי שֶׁרוֹצִים, יֵשׁ עֲלִיּוֹת, יְרִידוֹת וְכוּ'. אֲבָל אִם אָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז זוֹכֶה שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו זֶה רַק לְטוֹבָתוֹ, הוּא חַי חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָדָם יָכוֹל לְהִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלִחְיוֹת חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אִם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֵאלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָדָם זֶה חַי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶרֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא. וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרִים, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א',

סִימָן רנ): אִם אָדָם מַמְשִׁיךְ לְתוֹךְ עַצְמוֹ אֶת הַהַשְׁגָּחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל בְּנָקֵל. וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לב): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא יָכוֹל לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ וּלְהִתְחַזֵּק, אֲשֶׁר סוֹף כָּל סוֹף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹצִיאוֹ מֵהַצָּרָה, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו זֶה נִסָּיוֹן מֵהַשָּׁמַיִם לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹת. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשָּׁמֵחַ בְּיִסּוּרִין שֶׁבָּאִין עָלָיו, מֵבִיא יְשׁוּעָה לָעוֹלָם; כִּי אָדָם שֶׁמַּחְדִּיר בְּעַצְמוֹ שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, זֶה **״הַדָּבָר הֵכִי טוֹב״** בַּחַיִּים. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצא): אָנוּ רוֹאִים בְּזֶה הָעוֹלָם שְׁנֵי אֲנָשִׁים יְכוֹלִים לֵישֵׁב זֶה לְצַד זֶה, זֶה מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּשַׁעֲשׁוּעַ הָעוֹלָם הַבָּא, חַי חַיִּים נִצְחִיִּים, וְזֶה מִסְכֵּן, חַי חַיֵּי גֵּיהִנּוֹם, מָרִים חַיָּיו כְּלַעֲנָה. וְכֵיצַד יִתָּכֵן? שְׁנֵי אֲנָשִׁים יוֹשְׁבִים אִישׁ לְיַד זוּלָתוֹ, וְאֶחָד מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי טַעֲמֵי גַּן־עֵדֶן, וְהַשֵּׁנִי מִסְכֵּן, גָּר בְּגֵיהִנּוֹם? אֶלָּא זוֹ הַבְּחִירָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, ה): ״רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַתָּנָה אֶת הַיּוֹם. וְאֵינְכֶם

יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים, מַה זֶּה "הַיּוֹם", מָה אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אִם רַק יְנַצֵּל אֶת "הַיּוֹם". וּלְהֵפֶךְ, הֵיכָן יָכוֹל לִפֹּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אִם אֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הַיּוֹם.

וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רעב), שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים צה, ז): "הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ"; אִם רְצוֹנְכֶם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תֵּדְעוּ שֶׁאֵין לָכֶם רַק הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַיּוֹם מַתָּנָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לָקוּם בַּבֹּקֶר — זוֹהִי הַמַּתָּנָה בַּעֲבוּרוֹ, כִּי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים הָלְכוּ לִישֵׁן, וְלֹא קָמוּ, בַּר מִינָן, וְעַל־כֵּן הַיּוֹם — הוּא מַתָּנָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּמַהוּ הַדָּבָר הֵכִי טוֹב בַּחַיִּים לִזְכּוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה? אֱמוּנָה, שֶׁהִיא הַבְּרָכָה. וּמַה הַדָּבָר הֵכִי רַע בַּחַיִּים שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בַּיּוֹם הַזֶּה — זוֹ קְלָלָה. וְלָכֵן אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם", אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם מַתָּנָה — יוֹם, אֲבָל בַּיּוֹם יֵשׁ בְּרָכָה וּקְלָלָה, "אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת הֲוָי"ה אֱלֹקֵיכֶם", אִם תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תַּרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְקַיֵּם מִצְוֹות, אָז יֵשׁ לָכֶם בְּרָכָה — גַּן־עֵדֶן,

וּמִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּתוֹךְ רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, מַרְגִּישִׁים אֱלֹקוּת, רוֹאִים אֱלֹקוּת, שׁוֹמְעִים אֱלֹקוּת, מְדַבְּרִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. "וְהַקְלָלָה — אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹות ה' אֱלֹקֵיכֶם, וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם" וְגוֹ'. רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; אִם אָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מִמְּנוּחַ יִתְבָּרַךְ, וּמִתְרַחֵק מִבּוֹרְאוֹ, מִתְרַחֵק מִן הַמִּצְוֹות, וּמְזַלְזֵל בָּהֶן, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמִתְרַחֵק מִן הַתּוֹרָה, אֲזַי הוּא מִדַּרְדֵּר לַתְּהוֹם, וּמִסְכֵּן, נַעֲשֶׂה מְקֻלָּל, וְהֵיכָן שֶׁהוֹלֵךְ — הַקְלָלָה רוֹדֶפֶת אַחֲרָיו. וְעוֹבְרִים עָלָיו בַּחַיִּים מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, וְאֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת, וְהוֹלֵךְ לִפְסִיכִיאַטְרִים וּפְסִיכוֹלוֹגִים, וּמְבַזְבֵּז כְּסָפִים, פֶּן וְאוּלַי יְכוֹלִים לַעֲזֹר לוֹ, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת, אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לְעַצְמָם, וְאֵיךְ יַעְזְרוּ לוֹ?! אֲבָל כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּקוֹנוֹ, יֵשׁ לוֹ הֵיכָן לִהְיוֹת, וְהוּא חַי בְּגַן־עֵדֶן, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה. וְאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת"; אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מָלֵא בְּרָכוֹת, כִּי יֵשׁ לוֹ לְמִי לִפְנוֹת.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם, עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בִּפְרָט

בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁעוֹבֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁעוֹבֵר — פְּחָדִים, שֶׁאֵין יוֹדְעִים מַה הַמָּחָר יָבִיא, וְכָל אֶחָד עִם דֵּעוֹתָיו וְכוּ׳, וּבֵין כָּךְ מַפְסִידִים וּמְאַבְּדִים אֶת הַיּוֹם הַזֶּה. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְדַבֵּר רַק מִמָּחָר — מַה יִּהְיֶה מָחָר, וְאֵיךְ יִהְיֶה מָחָר, רַבִּים וּמִתְקוֹמְמִים, עוֹשִׂים הַפְגָּנוֹת, וְשׁוֹכְחִים שֶׁמְּבַזְבְּזִים אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁיְּכוֹלִים בַּיּוֹם הַזֶּה לַחֲשֹׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר כָּל דַּקָּה וּשְׁנִיָּה שֶׁאָדָם רַק חוֹשֵׁב מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וְדָבַקְתָּ בּוֹ״, שֶׁל יִחוּד הַוָּיָ״ה. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב עוֹד רֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁחוֹשֵׁב יוֹתֵר וְיוֹתֵר בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֵינָם מַסִּיחִים דַּעַת כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, מַה לִּי מִיּוֹם הָאֶתְמוֹל וּמַה לִּי מִיּוֹם הַמָּחָר, הָעִקָּר הַיּוֹם הַזֶּה. וְלָכֵן אֱמוּנָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי טוֹב בַּחַיִּים. וּלְהֵפֶךְ — מִסְכֵּן, כְּשֶׁאָדָם אֵין לוֹ אֱמוּנָה, אָז יֵשׁ לוֹ פַּחַד, וְהוּא מְפַחֵד מֵהַצֵּל שֶׁלּוֹ, מַה יִּהְיֶה, וְאֵיךְ יִהְיֶה?! עַד שֶׁבְּנֵי־אָדָם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי רַק מֵחֲמַת הַפַּחַד. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא י׳): גּוּף קָשֶׁה, פַּחַד שׁוֹבְרוֹ; אֲפִלּוּ יִהְיֶה גּוּף חָזָק מְאֹד, הַפַּחַד יִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין ע.), שֶׁפַּחַד הוּא אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַמַּכְחִישִׁים כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם. וְאֵין לָאָדָם מְנוּחָה, הוּא כָּל־כָּךְ עָסוּק בִּשְׁטֻיּוֹת, בְּפוֹלִיטִיקָה שֶׁל שֶׁקֶר — מַה יִּהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה, עַד שֶׁלְּגַמְרֵי שׁוֹכֵחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, הוּא קוֹבֵעַ וְלֹא אֲנַחְנוּ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי בְּטָחוֹן — תִּנָּצֵל מִפַּחַד. כִּי מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִשּׁוּם דָּבָר. הוּא חַי אֶת חַיָּיו. שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, עַם יִשְׂרָאֵל הַתְּמִימִים, שֶׁהוֹלְכִים עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, קוֹבְעִים עִתִּים לַתּוֹרָה, מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה, מְחַנְּכִים אֶת הַיְלָדִים לְחַיֵּי אֱמוּנָה, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, זֶה בֶּאֱמוּנָה, וּמְכַבְּדִים אֶת הַזּוּלַת, לֹא עוֹשִׂים לוֹ עָוֶל, חָיִים חַיִּים יְהוּדִיִּים, חַיִּים תְּמִימִים, זֶה ״הַדָּבָר הֵכִי טוֹב״ בַּחַיִּים, לֹא־כֵן אִם אָדָם מִסְכֵּן, רָחוֹק מֵאֱמוּנָה, לֹא טָעַם מַה זֶּה טַעַם אֱמוּנָה וְיַהֲדוּת, מַה זֶּה טַעַם קִיּוּם הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה, מַה זֶּה בֵּית־הַכְּנֶסֶת לְהִכָּנֵס לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ, מַה זֶּה לַעֲנוֹת ״אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה״, קְדֻשָּׁה וּ״בָרְכוּ״, וַאֲפִלּוּ בַּעֲסָקִים כָּל הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ — אֵיךְ לַעֲבֹד עַל בְּנֵי־אָדָם, אֵיךְ לְנַצְּלָם וּלְקַפְּחָם. אָדָם כָּזֶה

הוּא מָלֵא פְּחָדִים. אֲשֶׁר זֶה מַה שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ג, יד): עַד שֶׁלֹּא יֶחְטָא אָדָם, נוֹתְנִים לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה, וְהַבְּרִיּוֹת מִתְפַּחֲדִים מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן שֶׁחוֹטֵא, נוֹתְנִים עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה, וּמִתְפַּחֵד מֵאֲחֵרִים; כִּי עַד שֶׁאָדָם לֹא חוֹטֵא, כֻּלָּם מְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ וּמְכַבְּדִים אוֹתוֹ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁחוֹטֵא, הוּא מִתְפַּחֵד מִכֻּלָּם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן דַּיְקָא עַכְשָׁו לְהִתְבּוֹנֵן מַה תַּכְלִיתֵנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, עוֹבֵר לָנוּ יוֹם אַחַר יוֹם וְלֹא קוֹלְטִים שֶׁהִנֵּה יוֹם וְהִנֵּה לַיְלָה, הִנֵּה שָׁבוּעַ, הִנֵּה חֹדֶשׁ וְהִנֵּה שָׁנָה, וְהִנֵּה הַכֹּל פּוֹרֵחַ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים צ): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה", אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא), שֶׁכָּל הַשִּׁבְעִים שָׁנָה פּוֹרְחִים לָאָדָם כְּרֶבַע שָׁעָה; הָבָה נַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן, כַּמָּה דַּקּוֹת פָּרְחוּ לָנוּ מֵהָרֶבַע שָׁעָה, וְכַמָּה דַּקּוֹת נוֹתְרוּ לָנוּ?! כִּי חוֹלֵף לוֹ הַזְּמַן בִּיעַף, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה צו, ב): "כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ" — וְהַלְוַאי כְּצֵלוֹ שֶׁל כֹּתֶל, אוֹ כְּצֵלוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצֵל צִפּוֹר בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף, הִנֵּה רוֹאִים אוֹתָהּ, וְהִנֵּה נֶעֱלָמָה. וְלָכֵן אֱמוּנָה זֶה "הַדָּבָר הֵכִי

טוֹב״ בַּחַיִּים, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי עִם אֱמוּנָה, כָּל רֶגַע וּשְׁנִיָּה — זֶה הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וְנִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ב.

לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה זֶה הַדָּבָר הֵכִי טוֹב בַּחַיִּים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְחַפֵּשׂ אַחַר הָאֹשֶׁר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִסְתַּכֵּל וּמִתְבּוֹנֵן מַה קּוֹרֶה אֵצֶל הַזּוּלַת, וּמְקַנֵּא בּוֹ, כִּי לְכָל אֶחָד נִדְמֶה שֶׁלַּשֵּׁנִי יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וּכְפִתְגַּם הָעוֹלָם: כָּל סוּס חוֹשֵׁב, שֶׁהָעֲשֶׂב בְּגִנַּת חֲבֵרוֹ יוֹתֵר יָרֹק מֵהָעֲשֶׂב שֶׁלּוֹ. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מִתְקוֹטְטִים זֶה עִם זֶה, מַדּוּעַ? מֵחֲמַת קִנְאָה, חוֹשְׁבִים שֶׁהַשֵּׁנִי יָכוֹל לָקַחַת מֵהֶם מַשֶּׁהוּ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בָּהֶם דִּכָּאוֹן עָצוּם; ״פָּתַחְתִּי עֵסֶק״, חוֹשֵׁב אָדָם, ״וּלְפֶתַע פִּתְאֹם צָץ לִי מִתְחָרֶה, וְרוֹצֶה לַהֲרֹס אוֹתִי, וַאֲנִי שָׁבוּר לְגַמְרֵי, חַיַּי אֵינָם חַיִּים. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁלִּי יֵשׁ עֵסֶק, וַחֲבֵרִי פָּתַח אַחֲרַי, וַחֲנוּתוֹ מְשַׂגְשֶׂגֶת יוֹתֵר״, הַקִּנְאָה הוֹרֶסֶת אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנב:): כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִין; וְזֶה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, הוּא נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה

בָּא לָאָדָם מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, וּכְשֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה — אֵין לוֹ שִׂמְחָה. וְלָכֵן לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, זֶה "**הַדָּבָר הֵכִי טוֹב**" בַּחַיִּים; כִּי מִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, חֵלֶק ב', סִימָן א'), הוּא תָּמִיד מַצְלִיחַ; הַשִּׂמְחָה בָּאָה עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, וֶאֱמוּנָה בָּאָה עַל־יְדֵי שִׂמְחָה, כִּי הָא בְּהָא תַּלְיָא. כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מִכְּלוּם, וּכְשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, נִתְרַחֶבֶת דַּעְתּוֹ וּמִתְחַזֶּקֶת אֱמוּנָתוֹ בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיוֹדֵעַ מַאֲמָרָם זַ"ל (יוֹמָא לח): בְּשִׂמְךָ יְקָרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא; אֵיֶנּוּ מְפַחֵד כְּלָל, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל — יְקַבֵּל, וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לָקַחַת אֶת הַשַּׁיָּךְ לוֹ. וּמִי שֶׁחַי בְּצוּרָה כָּזוֹ, הוּא תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְזֶה "**הַדָּבָר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר**" בַּחַיִּים — לִמְסֹר נַפְשׁוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד), שֶׁגַּם חַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלָאִים רָעִים הַבָּאִים לָאָדָם, הֵם רַק מֵחֲמַת הָעַצְבוּת וְהַמְרִירוּת שֶׁנִּכְנָסוּ בּוֹ, וְהַדְּכָאוֹן הַפְּנִימִי שֶׁשָּׁרוּי בּוֹ. לָכֵן מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, כִּי אֵין

עוֹד דָּבָר חָשׁוּב בַּחַיִּים כְּשִׂמְחָה. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה — לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ד׳): אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ! מִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְאֵינוֹ מִקַּנֵּא בַּזּוּלַת, זֶהוּ הֶעָשִׁיר הַכִּי גָּדוֹל, אֲבָל מִי שֶׁאֵינֶנּוּ מְרֻצֶּה אַף פַּעַם, הוּא תָּמִיד מְקַנֵּא בַּזּוּלַת וְרָב עִמּוֹ, וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ז׳): אֵין קִנְאָה אֶלָּא לְשׁוֹן כַּעַס; הַקִּנְאָה מְבִיאָה אוֹתוֹ לְרֹגֶז, וְרָב וּמִתְקוֹטֵט תָּמִיד. וּכְפִתְגַּם הָעוֹלָם: סוּס הַשּׁוֹתֶה מַיִם, תָּמִיד בּוֹעֵט בְּרַגְלָיו הָאֲחוֹרִיּוֹת, כִּי מִשְׁתַּקֵּפֶת מֵהַמַּיִם עוֹד דְּמוּת שֶׁל סוּס שׁוֹתֶה, וְלָכֵן בּוֹעֵט בַּמַּיִם. וּכְמוֹ־כֵן אָדָם שֶׁהוּא בְּקַטְנוּת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, כִּי חֲסֵרָה לוֹ אֱמוּנָה, תָּמִיד יָרִיב עִם הַזּוּלַת, וְהוּא שָׁבוּר וּמְדֻכָּא וּמְדֻכְדָּךְ, מְאֻכְזָב וּמֻשְׁפָּל.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב, אֲשֶׁר לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, זֶה "**הַדָּבָר הַכִּי טוֹב**" בַּחַיִּים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה הַמָּחָר יָבִיא לְךָ, לָכֵן רְאֵה לִשְׂמֹחַ עוֹד הַיּוֹם הַזֶּה, וְאַל תִּדְחֶה אֶת הַשִּׂמְחָה

מִיּוֹם לְיוֹם. לָזֹאת, בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנַתְחִיל לִחְיוֹת חַיֵּי אֱמוּנָה, חַיִּים שֶׁל שִׂמְחָה, לֹא נִתְעָרֵב בְּכָל מִינֵי שְׂקָרִים, בְּכָל מִינֵי פּוֹלִיטִיקָה שֶׁל הֶבֶל, כְּאִלּוּ זֶה תָּלוּי בְּיָדֵינוּ, כְּאִלּוּ אִם נַפְגִּין — יוֹעִיל לָנוּ, וְשׂוֹכְחִים שֶׁיֵּשׁ פֹּה יַד חֲזָ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וְאִם נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הַגּוֹיִם יִפְחֲדוּ מֵאִתָּנוּ, וְיִבְרְחוּ וְיַעַזְבוּ אוֹתָנוּ. אַךְ אִם, בַּר מִינָן, לֹא נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה — אָנוּ נִפְחַד מֵהֶם, וְיַטְּילוּ חִתָּתָם עָלֵינוּ, ״לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה״ (נָחוּם א, ט), מַה שֶּׁעָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם. עַל־כֵּן הָבָה נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִהְיֶה בְּשִׂמְחָה, שֶׁזֶּה ״**הַדָּבָר הֵכִי טוֹב**״ בַּחַיִּים.

ג.

מִדַּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה זֶה הַדָּבָר הֵכִי טוֹב בַּחַיִּים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה וּלְשִׂמְחָה, רַק אִם אוֹהֲבִים אֶת כָּל יְהוּדִי, וְחוֹקְקִים הֵיטֵב הֵיטֵב בַּדַּעַת וּבַשֵּׂכֶל, שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בִּכְבוֹד חֲזוּלַת, וְלֹא לְהַשְׁפִּיל וְלֹא לְבַזּוֹת שׁוּם בַּר

יִשְׂרָאֵל. מָה אָנוּ רוֹאִים? הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם נִבְרָא בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, וּמֵסִית וּמַדִּיחַ תּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם אִישׁ כְּנֶגֶד רֵעֵהוּ, אֵין מוֹשָׁבָה, אֵין כְּפָר, אֵין קִבּוּץ, אֵין עֲיָרָה, אֵין עִיר וּמְדִינָה, שֶׁלֹּא יִהְיוּ שָׁם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶחָד נֶגֶד הַשֵּׁנִי. וְעַל־פִּי־רֹב מִי אֵלּוּ הַמְסִיתִים? הַמֻּשְׁחָתִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, הַגַּנָּבִים שֶׁחַיִּים עַל כַּסְפֵּי הַצִּבּוּר, וְרוֹצִים שֶׁלֹּא יִתְפְּסוּ שְׁחִיתוּתָם, אֲזַי מְסִיתִים אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ, וְעוֹשִׂים עָשָׁן וָרוּחַ שֶׁיִּשְׂרֹף בָּעֵינַיִם, עַד שֶׁמְּהַכֹּל יְדַבְּרוּ, אֲבָל לֹא מֵעַצְמָם, וְהַכֹּל — כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עַל הַגְּנֵבוֹת וְהֶעָוֶל שֶׁלָּהֶם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ שֶׁמִּדַּת הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה זֶה "**הַדָּבָר חֲכִי טוֹב**" בַּחַיִּים, כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים, אֵין טוֹב יוֹתֵר מִזֶּה. אֲבָל הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם שֶׁנִּבְרָא לְהָצִיק לִבְנֵי־אָדָם, אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים, אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל שֶׁהַיְהוּדִים בַּמּוֹשָׁבָה אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וְלָכֵן כָּל כֹּחוֹ 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', מַפְרִיד בֵּין אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִמְשֹׁל עֲלֵיהֶם. וּבֶאֱמֶת אַף שֶׁשּׁוֹנוֹת הַבְּרִיּוֹת בְּדַעְתָּן, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרָכוֹת נח:): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים כֵּן דֵּעוֹתֵיהֶן שׁוֹנוֹת; אֵין זוֹ סִבָּה לְרִיב וּמָדוֹן, כִּי זְכוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד לַחֲשֹׁב אַחֶרֶת, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַכְרִיחַ דַּעְתּוֹ עַל זוּלָתוֹ, אֶלָּא יַחֲשֹׁב

כָּל אִישׁ וָאִישׁ כִּרְצוֹנוֹ, וּצְרִיכִים לֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד כְּפִי שֶׁהוּא, וְאָסוּר לִשְׂנֹא זֶה אֶת זֶה, אֶלָּא לִרְאוֹת לַעֲזֹר וּלְסַיֵּעַ זֶה לָזֶה, כִּי אָנוּ יְהוּדִים בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא; וְכֵן אָמְרוּ (בְּרָכוֹת נז): אַפִּלּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ, מְלֵאִים מִצְוֹות כָּרִמּוֹן; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל יְהוּדִי לְכַף זְכוּת; אַל תִּקְפֹּץ עָלָיו, אַל תְּחַפֵּשׂ וּתְחַטֵּט אַחַר הָרָע שֶׁלּוֹ, אֶלָּא תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ אַחַר הַטּוֹב שֶׁבּוֹ, כִּי כָּל יְהוּדִי יֵשׁ בּוֹ טוֹב. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לז): "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ"; הַיְנוּ הַפָּסוּק מַזְהִירָנוּ לְחַפֵּשׂ אֵצֶל כָּל אֶחָד עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ, וּכְבָר אֵינֶנּוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְכָךְ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת. אֲבָל הַסָּמ"ךְ־מ"ם אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל דָּבָר זֶה, כִּי הוּא רַמַּאי וְצַבוּעַ, כָּל רֹאשׁוֹ בְּתַקְצִיבִים, וְאֵיךְ לְהוֹצִיא עוֹד כֶּסֶף, וְלָכֵן עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ — 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', שֶׁזֶּה מַה שֶּׁקּוֹרֶה בֵּינֵינוּ, מְסִיתִים וּמַדִּיחִים זֶה נֶגֶד זֶה, הַגְּזָעָנוּת אוֹכֶלֶת כָּל חֶלְקָה טוֹבָה. כִּי

מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת לַעֲשׂוֹת אַפְלָיוֹת בֵּין יְהוּדִים?! הֲלֹא עֲלֵיכֶם לְזָכֹר, שֶׁבְּעֵינֵי הַגּוֹיִים כֻּלָּנוּ אוֹתוֹ דָּבָר, הַגּוֹיִים אֵינָם בּוֹדְקִים בַּצִּיצִיּוֹת, אֵינָם בּוֹדְקִים אִם מַנִּיחִים שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין אִם לָאו, הַגּוֹיִים שׂוֹנְאִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, הֵם רַק מְחַיְכִים כְּלַפֵּי חוּץ, כְּדֵי שֶׁנַּחְשֹׁב שֶׁאֵינָם שׂוֹנְאִים לָנוּ. אַךְ אִם אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י), צְרִיכִים לֵידַע שֶׁזֶּהוּ זֶה! רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי יוֹדֵעַ אֶת אֲשֶׁר הוּא אוֹמֵר. וְכֵן אִם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פט): מֵאָז שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל; אֲזַי אֵינֶנּוּ חֲכָמִים יוֹתֵר מֵהֶם. וּבָרוּר שֶׁהַגּוֹיִים אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי רוֹאִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִים נַפְשָׁם זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, הוֹלְכִים בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם עִם "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ"ה אֶחָד" עַל שְׂפָתָם, וְאֵינָם זָזִים מֵהַתּוֹרָה כְּהוּא זֶה, אֵינָם נוֹטִים מִמִּצְוָה אַחַת, אֵינָם סוֹטִים מִשַּׁבָּת וְכוּ'. אֶת זֹאת הַגּוֹיִים אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בִּמְקוֹם לָרוּץ וּלְהִתְרוֹצֵץ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, שֶׁזֶּה אַף פַּעַם

לֹא יִקְרֶה, כִּי הַגּוֹי שׂוֹנֵא אוֹתָנוּ, כְּפִי שֶׁנּוֹכַחְנוּ כְּבָר מֶשֶׁךְ אַלְפַּיִם שָׁנָה, וְלֹא הוֹעִיל לְשׁוּם יְהוּדִי שֶׁזָּרַק אֶת הַתְּפִלִּין, בַּר מִינָן, שֶׁהִשְׁלִיךְ אֶת הַכַּשְׁרוּת וְהַשַּׁבָּת, שֶׁהַגּוֹי חָמַל עָלָיו, אֶלָּא הִשְׁלִיכוֹ לְתָאֵי הַגַּז בְּדִיּוּק כְּמוֹ יְהוּדִי חֲרֵדִי, עִם זָקָן וּפֵאוֹת, הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת וְכוּ׳. לָכֵן בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה: שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, לֶאֱהֹב אֶת הַזּוּלַת, לִשְׁרֹף מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם, שֶׁבַּעֲבוּרָהּ אָנוּ סוֹבְלִים עַתָּה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), שֶׁחֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה רַק מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יד.): גְּדוֹלָה הֲסָרַת טַבַּעַת יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נְבִיאִים וְשֶׁבַע נְבִיאוֹת שֶׁנִּתְנַבְּאוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל;. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, נְבִיאִים בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמִּתְחַנְּנִים לְעַם יִשְׂרָאֵל: בֹּאוּ תַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה לָכֶם טוֹב בַּחַיִּים, בֹּאוּ תִּהְיוּ בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה זֶה עִם זֶה וְכוּ׳, וְלֹא מוֹעִיל מְאוּמָה, דִּבּוּרֵיהֶם נוֹפְלִים עַל אָזְנַיִם אֲטוּמוֹת, וְאֵין שׁוֹמְעִים לָהֶם. וְהִנֵּה אַחֲשְׁוֵרוֹשׁ הַשּׁוֹטֶה הֵסִיר אֶת הַטַּבַּעַת וּנְתָנָהּ לְהָמָן הָרָשָׁע, וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל הֻחֲלוּ לִפְחֹד. עַל־כֵּן לָמָּה לָנוּ לְהַגִּיעַ לָזֶה?! עָבַרְנוּ אֶת

הַשָּׁלָב הַזֶּה כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה, הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנַּעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאַת חִנָּם, אֲשֶׁר כֻּלָּנוּ נְגוּעִים בָּהּ. הָבָה לֹא נְשַׁטֵּה אֶת עַצְמֵנוּ, כֻּלָּנוּ נְגוּעִים בַּחַיְדָק שֶׁל גְּזָעָנוּת, וְחוֹשְׁבִים שֶׁעֵדָה זוֹ יוֹתֵר מֵעֵדָה זוֹ. אֲבָל אִם נְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הַשִּׂנְאָה וְהַקִּנְאָה, שֶׁיֵּשׁ עַל זוּלָתֵנוּ — אֲזַי נִגָּאֵל. לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָעִקָּר מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו לַעֲבֹד — עַל נְקֻדָּה אַחַת, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב):
גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה, עַל־יְדֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְיִגְאָלֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַר״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצָּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכְּלָל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנֶקֶל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחְשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וְזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

להצלחת

זאב בן עדה

אפרת בת תג'י

שי בן אפרת עדי בת אפרת

בראל בן אפרת

הקב"ה יעזור שיצליחו ברו"ג וזכו לפרנסה
בשפע ובנקל, ולחזרה בתשובה, ולזיווגים
הגונים וזכו לאריכות ימים ושנים טובות בבריאות
השלימה, ולנחת מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר.

לזכות

מלכה בת נעמי. אורטל בת יונה

הקב"ה יעזור שיחזרו בתשובה שלימה.

לזיווג הגון

יניב בן אביבה. אריק זכריה בן נג'ה

להצלחת

אליהו בן עליזה

עליזה בת חסיבה

דוד בן עליזה. ליאור בן עליזה

שלומי סלים בן אלגריה

הקב"ה יעזור שיזכו לברכה ולפרנסה
ולרפואה שלימה, ולשלום בית, ולזיווג הגון

לעילוי נשמת

חסיבה בת חנה. דוד בן חנניה

להצלחת עם ישראל

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

הֲכִי מְאֻשָּׁר

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה
לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲזוֹר לְזוּלָתוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ״ר מוֹהֲרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב זי״ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הֲכִי מְאֻשָּׁר

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי "הֲכִי מְאֻשָּׁר" בַּחַיִּים זֶהוּ מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת. אֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁהִנֵּה זֶה סוֹף הָעוֹלָם, הִנֵּה קֵץ כָּל בָּשָׂר, הִנֵּה תַּמּוּ חַיֵּיהֶם, בַּר מִינָן, מֵרֹב יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן שֶׁאוֹכְלִים בָּהֶם בְּכָל פֶּה, וְכָל זֶה בָּא מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר", כִּי מַה יֵּשׁ לוֹ לְאַבֵּד בְּזֶה הָעוֹלָם?! הֲרֵי נִמְצָא פֹּה בִּשְׁבִיל תַּכְלִית אַחַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (בֹּא מב.): בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ; כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָכֵן, אָדָם יָכוֹל לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים דְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא,

אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לִהְיוֹת "הֲכִי מְאֻשָּׁר" בַּחַיִּים, אִם רַק יִזְכֶּה לְהִתְבּוֹנֵן לְרֶגַע מָה עוֹשֶׂה כָּאן. וּכְמוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיד): רֶוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר כְּלָל, אֵין לָנוּ מֻשָּׂג כְּלָל כַּמָּה אָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינֵנוּ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה.

בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֵיזֶה עֵסֶק, עַד שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת רְוָחִים, עָלָיו לְהַשְׁקִיעַ הַרְבֵּה: לִשְׂכֹּר חֲנוּת, לְשַׁלֵּם מֵרֹאשׁ שְׂכִירוּת לְכַמָּה חֳדָשִׁים, לְסַדֵּר אֶת הַחֲנוּת, לַהֲכִינָהּ לְקַבָּלַת הַסְּחוֹרָה, כְּגוֹן: בְּנֵית מַדָּפִים וְכוּ', לְהָבִיא אֶת הַסְּחוֹרָה, לְהַעֲסִיק פּוֹעֲלִים וְכוּ', וְעַל סְפֵק סְפֵקָא שֶׁל רֶוַח, מִתְיַגֵּעַ וְטוֹרֵחַ וְעָמֵל בְּיֶגַע וּבְיֵזַע רַב. לֹא־כֵן בְּרוּחָנִיּוּת, אָדָם אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ כְּלוּם, וּכְבָר מַרְוִיחַ. כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה, וְרַק חוֹשֵׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ לוֹקֵחַ אֶת כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה וּמַדְבִּיקוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמַמְשִׁיךְ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמְבִיאוֹ אֶל הַתִּקּוּן הַשָּׁלֵם. הֲיֵשׁ אָדָם מְאֻשָּׁר

מִמֶּנּוּ?! אֲשֶׁר מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, הַמָּלֵא שֶׁקֶר וְחֹשֶׁךְ, הַמָּלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וּמִסְתּוֹבֵב וּמִסְתַּכֵּל רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִתְבּוֹנֵן הֵיאַךְ הוּמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַשֵּׁר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד. אָדָם זֶה "הֲכִי מְאֻשָּׁר". וּמַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנֵּי הַקֹּדֶשׁ מְקַנְּאִים בּוֹ, אֵיךְ טִפָּה סְרוּחָה, שֶׁעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, יָכוֹל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהַגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁיִּהְיֶה דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, זֶה שׁוּם מַלְאָךְ וְשׁוּם נִבְרָא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְאוֹת, רַק אָדָם בַּעַל בְּחִירָה.

וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן א׳): אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִבְרָא, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מֻמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים, וְזֶה הַתַּכְלִית וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יְרוּשַׁלְמִי שַׁבָּת, דַּף לט:): עֲתִידִים צַדִּיקִים, שֶׁתִּהְיֶה מְחִיצָתָם לִפְנִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כג, כג): "כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל"; הֵינוּ הַמַּלְאָכִים יִצְטָרְכוּ לִשְׁאֹל מִיִּשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיַּחְפְּצוּ לֵידַע מַה פָּעַל אֵל; וְזוֹ

הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֶה הָעוֹלָם, הַמָּלֵא כִּסּוּיִים וְהַעֲלָמוֹת, אֲשֶׁר אֵין רוֹאִים בּוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּת, אֶלָּא שֶׁקֶר וְחֹשֶׁךְ, קְלִפּוֹת וְהַסְּתָרוֹת, עִם כָּל זֹאת הוּא מַגְבִּיר רְצוֹנוֹ, וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, אֲזַי הוּא גָּבֹהַּ יוֹתֵר מִמַּלְאָכִים, וּמַלְאֲכֵי מַעְלָה צְרִיכִים לְשָׁאֲלוֹ: "תֹּאמַר לִי, מַה קּוֹרֶה בַּשָּׁמַיִם, מַה פָּעַל אֵל?!" הַאִם אָדָם כָּזֶה אֵינֶנּוּ "הֲכִי מְאֻשָּׁר" בַּחַיִּים?!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לִּפְנֵיכֶם! רְאוּ אֶל מָה אַתֶּם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם לֹא תַּטְעוּ אֶת עַצְמְכֶם. בְּוַדַּאי עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת, הַרְפַּתְקָאוֹת וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, הַאִם אֵינֶנּוּ מִתְבּוֹנְנִים — מַדּוּעַ בָּאנוּ לְזֶה הָעוֹלָם?! בִּשְׁבִיל לִסְבֹּל סֵבֶל נוֹרָא כָּזֶה?! בַּעֲבוּר זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאָדָם, שֶׁיַּעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשִׁבְעִים שָׁנָה, וְיָחוּשׁ רַק צַעַר וּמַכְאוֹבִים, חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, וְכַאֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה לא, יא): אִלּוּ נִתְקַבְּצוּ כָּל הַיִּסּוּרִין לְצַד אֶחָד וְהָעֲנִיּוּת לְצַד אֶחָד — הָעֲנִיּוּת מַכְרַעַת לְכֻלָּן; כִּי קָשָׁה הִיא

הָעֲנִיּוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵרוּבִין מא:): הָעֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ. כְּשֶׁאָדָם עָנִי, דַּל וְאֶבְיוֹן, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לִקְנוֹת אֹכֶל, אֵין לוֹ בַּמֶּה לְשַׁלֵּם שְׂכַר דִּירָה, אֵין לוֹ בַּמֶּה לְפַרְנֵס אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְהוּא מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת, זֶה עוֹקֵר לוֹ אֶת כָּל הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל, וּכְבָר אֵינוֹ יָכוֹל וְאֵינוֹ מְסֻגָּל לַחֲשֹׁב יָשָׁר. עִם כָּל זֹאת בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁעוֹבְרִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, אֶחָד פָּחוֹת אֶחָד יוֹתֵר, אֲבָל אֵין מִי שֶׁיִּמָּלֵט מִזֶּה, כִּי כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן בִּשְׁבִיל מַה בָּאנוּ לְזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, הַמָּלֵא מְרִירוּת וְצָרוֹת, אֵין זֶה כִּי אִם לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא. כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתַּכְלִית — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַתַּהְפּוּכוֹת, וּלְהִתְחַזֵּק בְּכָל הַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים, הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת, וְנַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא נִשָּׁבֵר, וְנִהְיֶה שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, וְנַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן לט), אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הַדָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד מְאֹד, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ

הַשֵּׁם, וַאֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי לְבַד, עָצְמוּ וְגָבְהוּ נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, מַה שֵּׁיֵּשׁ בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, דְּבָרִים נִפְלָאִים מְאֹד, מִי יוּכַל לְשַׁעֵר גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בִּשְׁאַר עוֹלָמוֹת. שֶׁאֵין לָנוּ מֻשָּׂג מַה קּוֹרֶה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים — הַכֹּל אֱלֹקוּת, מַעְלָה מַעְלָה עוֹלָמוֹת עַל גַּבֵּי עוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּעֲנִית ג׃): כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל; וְעַם יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָם עִקַּר בְּרִיאָתָם הָיְתָה רַק בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה — לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה עֶצֶם הַשַּׁבָּת.

כִּי בְּשַׁבָּת — אָז נִתְגַּלֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי רַב מְאֹד. כִּי שַׁבָּת הִיא תַּכְלִית מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁזֶּה עוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, וְשָׁם יַשִּׂיגוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי בְּלִי שׁוּם מָסָךְ הַמַּבְדִּיל, וּבְלִי שׁוּם מוֹנֵעַ, כִּי כְּשֶׁיִּתְגַּלֶּה עֶצֶם הַשַּׁבָּת, עֶצֶם הָאֱלֹקוּת, עֶצֶם תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, אָז תִּהְיֶה נַעֲשֵׂית אַחְדוּת גְּמוּרָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יַרְאֶה בְּאֶצְבָּעוֹ: ״זֶה הַוָ״ה קִוִּינוּ לוֹ״; כָּל אֶחָד יִזְכֶּה

לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת וְהַחָמְרִיּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּבְיָכוֹל, יִרְאֶה עֶצֶם אֱלֹקוּת מִתּוֹךְ הַבְּרִיאָה, יוּכַל לְהַרְאוֹת בָּאֶצְבַּע: "הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא". וְזוֹ הַתַּכְלִית שֶׁבַּעֲבוּרָהּ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה. אֲבָל אָדָם מֻכְרָח לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, הוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, וְיַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא יִשָּׁבֵר. אֲבָל כַּמָּה מֵאִתָּנוּ זוֹכִים לְזֶה?! בָּרֶגַע שֶׁרַק עוֹבֵר עָלֵינוּ אֵיזֶה נִסָּיוֹן קָשֶׁה, אֵיזֶה נִסָּיוֹן קָטָן, כְּבָר שׁוֹכְחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר נִמְשָׁכִים אַחַר הַהֶבֶל וְהַטִּנּוֹפֶת שֶׁיֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּלַל הַקְּלִפּוֹת וְהַהַסְתָּרוֹת, הַמְכַסִּים וּמַסְתִּירִים אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וּבֶאֱמֶת גַּם הֵם נִבְרְאוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת וְהָעִתּוֹנִים, הַמְלֵאִים זֻהֲמָה שֶׁל נְאוּף, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כָּל כְּלֵי הַמַּשְׁחִית, הַטֶּלֶוִיזְיָה וְהַוִּידְאוֹ, הַמַּרְאִים רַק טִנּוּף וְזִהוּם וְהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, גַּם־כֵּן נִבְרְאוּ בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, לִרְאוֹת לְמַה אָדָם יִמָּשֵׁךְ, אֶל הַזֶּבֶל וְהַטִּנּוֹפֶת הַזֶּה, שֶׁמַּרְאִים נְאוּף פָּתוּחַ בְּלִי בוּשָׁה, וְהַנְּאוּף עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַנּוֹאֵף — מֹחוֹ מְטֻמְטָם לְגַמְרֵי,

שִׁכְלוֹ מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנּוֹפֵל לִידֵי יֵאוּשׁ, כִּי הַפּוֹגֵם בַּבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נִכְנָס בְּדִכָּאוֹן עָמֹק מְאֹד, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת עַל שֵׁם הַיְלָלָה: לילי״ת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסט):

כְּשֶׁיְּהוּדִי מְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ וְשָׂמֵחַ בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא שׁוֹרֵף אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמְרוֹ מִפְּגַם הַבְּרִית. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בְּזֶה הָעוֹלָם, אָנוּ שְׁרוּיִים בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד, אָדָם מְסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב, וּמֵכִרָּח לִרְאוֹת כָּל מִינֵי קְלִפּוֹת וְנָאוּף, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, קוֹרֵא חֲדָשׁוֹת, הַמְּלֵאִים כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּמֵהַכֹּל יְדַבְּרוּ אֲבָל לֹא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְנַבְּלִים אֶת הַפֶּה, מְדַבְּרִים רַק נָאוּף, שִׁקּוּץ, זְהוּם וְתִעוּב, וְהֵיכָן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ, מַה שֶּׁאָדָם רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְרוֹאֶה רַק דִּבְרֵי טִנּוֹפֶת, וְלָכֵן עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר: עַצְבוּת, מְרִירוּת וְדִכָּאוֹן; כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם עוֹקֵר עַצְמוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא שָׁרוּי בְּנִסָּיוֹן קָשֶׁה מְאֹד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! ״הֲכִי מְאֻשָּׁר״ בַּחַיִּים — זֶה שֶׁמְּדַלֵּג עַל הַכֹּל, וּמַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן: מִי בָּרָא אֶת כָּל אֵלֶּה?! כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה

מ, כו): "שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה?!" אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְהִתְבּוֹנֵן: "מַה קּוֹרֶה פֹּה, בְּאֵיזֶה עוֹלָם אֲנִי נִמְצָא?! מִי בָּרָא אֶת הָעוֹלָם?! מַה הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם?!" וְאִם אָדָם יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ, אָז יִמְצָא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיַתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁאֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁהוֹלֵךְ לְבַד. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ (עַיֵּן ח"א עח.): תָּקִיל בְּתִיקְלָא עַד דְּאִתְגַּלֵי לֵיהּ. אַבְרָהָם אָבִינוּ חָפַר וְחָפַר וְחָפַר, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא חִפֵּשׂ וּבִקֵּשׁ מִי בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה אֵלָיו מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ.

וְזוֹ עֲבוֹדָתֵנוּ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ — לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאָז אָדָם הוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר". וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, יג): רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹות; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ מְזֻכָּכִים, שֶׁהַגּוּף יִהְיֶה מְזֻכָּךְ לְקַבֵּל בּוֹ אֶת הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹקַ מִמַּעַל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות. כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר", כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם

הַלּוֹמֵד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי חֲגִיגָה ז), שֶׁהַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ יַחֲזִירֵנוּ לְמוּטָב. אוֹר הַתּוֹרָה יַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְדַלֵּג עַל הַכֹּל, יַכְנִיס עַצְמוֹ בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב כְּמוֹ לְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת קי.): כֵּיוָן שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, כְּבָר אֵינֶנּוּ צָרִיךְ — לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא אָשָׁם, אֶלָּא הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ מְכַפֶּרֶת; כִּי מַהוּ חֵטְא וְעָוֹן? אָדָם שָׂכַח מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעָשָׂה אֶת הָרָע, בַּר מִינָן, עָבַר עַל צִוּוּיוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הֶעֱלִים וְהִסְתִּיר מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אִם אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְדַבֶּקֶת אוֹתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן "הֲכִי מְאֻשָּׁר" — זֶה שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, וְהוֹלֵךְ אֶל שְׁעוּרֵי תּוֹרָה וְשׁוֹמֵעַ תּוֹרָה; כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַחִיּוּת שֶׁל הָאָדָם. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ מַה זֶּה תּוֹרָה, אַף פַּעַם לֹא הָיָה פּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה. כִּי הַפּוֹרֵשׁ מֵהַתּוֹרָה כְּפוֹרֵשׁ מֵהַחַיִּים, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין יַעֲקֹב חֲבַקּוּק תקסב): מַה דָּגִים שֶׁבַּיָּם, כֵּיוָן שֶׁעוֹלִים לַיַּבָּשָׁה, מִיָּד מֵתִים, כְּמוֹ־כֵן בְּנֵי־אָדָם כֵּיוָן שֶׁפּוֹרְשִׁים מִלְּמוּד

תּוֹרָה — מִיָּד מֵתִים. מָה אָנוּ רוֹאִים בְּזֶה הָעוֹלָם? מִסְתּוֹבְבִים אֲנָשִׁים בְּדִכָּאוֹן, בְּעַצְבוּת, בִּמְרִירוּת וּבְיֵאוּשׁ, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְהַכֹּל בָּא מִפְּנֵי שֶׁעָקְרוּ עַצְמָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינָם לוֹמְדִים תּוֹרָתוֹ, אֲשֶׁר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת מַהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, מֻכְרָח לִלְמֹד תּוֹרָה, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים. וּלְהֵפֶךְ אוֹמְרִים: צַדִּיקִים אַף שֶׁמֵּתוּ נִקְרָאִים חַיִּים, מַדּוּעַ? כִּי מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, נִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, נִדְבָּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחַי חַיִּים נִצְחִיִּים, חַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְהוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר", וְאָז אֵין הֶפְרֵשׁ אֶצְלוֹ בֵּין חַיִּים לְמִיתָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא), שֶׁמִּי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶצְלוֹ אֵין הֶבְדֵּל בֵּין חַיִּים לְמִיתָה, "עַכְשָׁו אֲנִי כָּאן וּמָחָר אֶהְיֶה שָׁם", הַנְּשָׁמָה הִיא עֶצֶם אֱלֹקוּת, וְהַגּוּף רַק מַלְבִּישׁ אֶת הַנְּשָׁמָה, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ מְלֻבֶּשֶׁת בְּגוּף גַּשְׁמִי, וְאִם לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם מִצְוֹות, מְקֻשָּׁר רְמַ"ח אֵיבָרִים וְשָׁסָ"ה גִּידִים אֶל רוּחָנִיּוּת, הַמְחַיָּה אֶת אֵיבָרִים וְהַגִּידִים; כִּי אֵיבְרֵי הָאָדָם וְגִידָיו, הֵם לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה הַמְלֻבֶּשֶׁת בְּתוֹךְ אֵלּוּ הָאֵיבָרִים

וְהַגִּידִים. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וְשׁוֹמֵעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, כָּל מִי שֶׁמַּטֶּה אָזְנוֹ אֶל הַתּוֹרָה, אֶל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא מַדְבִּיק נִשְׁמָתוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן הוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר", וְחַי חַיִּים נִצְחִיִּים. לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד תּוֹרָה, אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, אֵין מְעַנְיֵנֶת אוֹתוֹ הַתּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל דִּבְרֵי חֲכָמִים, הוּא הָאֻמְלָל הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וּמִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמֵת, בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, אֵין עוֹד זְכוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְעַל זֶה אָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", שֶׁאָנוּ מוֹדִים לוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁעָשָׂנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְזוֹ בְּעַצְמָהּ הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן י'), שֶׁהַשִּׂמְחָה הַזּוֹ, לִשְׁמֹחַ "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", הִיא עוֹלָה עַל כָּל הַשִּׂמְחוֹת, כִּי בְּכָל שִׂמְחָה וְשִׂמְחָה הַסָּמ"ךְ־מֵ"ם יָכוֹל לִתְפֹּס אֶת הָאָדָם וּלְשָׁבְרוֹ: "אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָה לְךָ אָסוֹן בְּמִשְׁפָּחָה, בַּר מִינָן?! אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן?! אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל

לִשְׁמֹחַ בְּשָׂעָה שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ יִסּוּרִים וְדַחֲקוּת, וְאַתָּה מְסֻבָּב בְּחוֹבוֹת?!" אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מִתְבּוֹנֵן וְרוֹאֶה סָבִיב סָבִיב אֶת כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא נִבְרָא מֵעַם יִשְׂרָאֵל, הָעָם הַנִּבְחָר, שֶׁזָּכוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, הוּא "הֲכִי מְאֻשָּׁר", וְהוּא תָּמִיד שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, וּבָזֶה אֵין יְכוֹלִים לְשָׁבְרוֹ אַף פַּעַם. וּבִשְׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, מְבָרְכִים אֶת בְּרָכָה דַּיְקָא בְּלָשׁוֹן שְׁלִילִית: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", כִּי אִם הָיִינוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם "שֶׁעָשַׂנִי יְהוּדִי", הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם הָיָה שׁוֹבְרוֹ: "אַתָּה יְהוּדִי?! כָּךְ נִרְאֶה יְהוּדִי?! הֲלֹא אַתָּה נִכְשָׁל בַּעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים, וְאֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לִשְׁמֹחַ?! חִלַּלְתָּ שַׁבָּת, בַּר מִינָן, אָכַלְתָּ טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, עָבַרְתָּ עַל עֲרָיוֹת, עָשִׂיתָ הָרַע בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵיצַד אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר שֶׁאַתָּה יְהוּדִי?!" אֲבָל בָּזֶה שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּלְשׁוֹן שְׁלִילָה: "שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי", בָּזֶה אָנוּ יְכוֹלִים לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂינוּ מַה שֶּׁעָשִׂינוּ, וְאָנוּ הֲכִי גְּרוּעִים, חַס וְשָׁלוֹם, עִם כָּל זֹאת אֵינָנוּ גּוֹיִים כְּגוֹיֵי הָאָרָצוֹת. כִּי הַגָּרוּעַ מִיִּשְׂרָאֵל שָׁוֶה יוֹתֵר מֵהַטּוֹב שֶׁבָּאֻמּוֹת. וְדָבָר זֶה רָאִינוּ בְּמֶשֶׁךְ כָּל שְׁנוֹת גָּלוּתֵנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ יְהוּדִי הוּא רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַקְּדֻשָּׁה, יֵשׁ בּוֹ רַחֲמָנוּת. כִּי זֶהוּ הַסִּימָן שֶׁל עַם

יִשְׂרָאֵל: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. וּלְהֵפֶךְ: אֻמּוֹת הָעוֹלָם אַכְזָרִיִּים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הָרְגוּ, שָׂרְפוּ, חָנְקוּ בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז.): אַפְלוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹוֹת כָּרִמּוֹן. וְזוֹ הַמְּצָוָה שֶׁעָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ בָּהּ, שֶׁנִּבְרָאנוּ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשַׂנוּ כְּגוֹיֵי אֲרָצוֹת, וְאֵין שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ עִם נְקֻדַּת יַהֲדוּתֵנוּ, וְלִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁרִים. וַאֲפִלּוּ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת רְאוּ לְהִתְחַזֵּק וְלָדוּן עַצְמְכֶם לְכַף זְכוּת, כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֶצְלוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְאָסוּר לוֹ לִשְׁנֹא אֶת עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס מִמֶּנּוּ, אֵין זוֹ חָכְמָה לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת וְהַצָּרוֹת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן כז): כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו; כָּל גְּדֵלַת בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַפְלוּ בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, אֵינֶנּוּ מְאַבֵּד אֶת עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, אֶלָּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שָׂמֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשָׁשׂ

וְשָׁמֵחַ וְכֵן מְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וּמְעוֹדֵד וּמְחַזֵּק אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר זוֹ הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ כָּל־כָּךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַרְגִּישׁ רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְלֹא דַּי שֶׁהוּא מְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא גַּם מְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, וּמְאַחֵד אֶת עַצְמוֹ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד, עוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וּלְהֵפֶךְ — הַסָּ״ךְ־מֵ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, לְהַפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָנוּ סוֹבְלִים בַּגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, שֶׁאֵין אַחְדוּת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶחָד מִסְתַּכֵּל עַל זוּלָתוֹ כְּאִלּוּ הוּא אֵיזוֹ בְּרִיָּה מְשֻׁנָּה, יְצוּר שֶׁלֹּא מִכָּאן, וּמֵחֲמַת זֹאת בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. כִּי אִם הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד, שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לָנוּ. וְכֵן הָיִינוּ כֵּלִים לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וְהִנֵּה אָנוּ עֲדַיִן לַקְנָאָה וְלַשְׂנְאָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וְעוֹד מַלְבִּישִׁים זֹאת בִּקְדֻשָּׁה כְּאִלּוּ זֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אוֹי ׳לְשֵׁם שָׁמַיִם׳ כָּזֶה. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב אֵצֶל אַנְשֵׁי סְדוֹם (בְּרֵאשִׁית יג, יג): ״רָעִים וְחַטָּאִים לַה׳ מְאֹד״, כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ אָמְרוּ: ״אָנוּ ׳לַה׳ מְאֹד׳״; בְּתוֹךְ הָרִשְׁעוּת שֶׁלָּהֶם, הִזְכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַחֲמָנָא

לְצָלָן. וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם, בְּנֵי־אָדָם רַבִּים בֵּינֵיהֶם, וְאוֹמְרִים שֶׁזֶּה ׳לְשֵׁם שָׁמַיִם׳, בְּנֵי־אָדָם שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, וּמַלְבִּישִׁים זֹאת בְּ׳לְשֵׁם שָׁמַיִם׳, וְעָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב, בָּרַגַע שֶׁיֵּשׁ פְּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, זֶה כְּבָר הַקְלִפּוֹת וְהַעֲלֹמוֹת וְהַסִּתְרוֹת, כִּי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵהֵיכָן בָּאוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — מֵאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז אַף פַּעַם לֹא הָיָה שׂוֹנֵא שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, וְלֹא הָיָה שַׂיָּךְ אֶצְלוֹ חִילּוֹנִים, דָּתִיִּים, יֵשׁ רַק בַּעֲלֵי שֵׂכֶל שֶׁמַּאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ שׁוֹטִים שֶׁחֲסֵרִים מִכָּל זֶה, כִּי כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳׳ אֱלֹקֵיכֶם״, וְלֹא הָיָה מִתְוַכֵּחַ וְכוֹחֵי סָרָק, מִי צוֹדֵק מִי לָאו, וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם גֶּשֶׁר לְגַשֵּׁר בֵּין אֵלּוּ לְאֵלּוּ, כִּי מִמֵּילָא הַגּוֹיִים עוֹשִׂים מְלַאכְתּוֹ הֵיטֵב, הֵם כְּבָר מְגַשְּׁרִים בֵּין דָּתִיִּים לְחִילּוֹנִים; כִּי הַגּוֹיִים שׂוֹנְאִים אֶת כֻּלָּנוּ, וְזֹאת רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, כְּשֶׁעָמַדְנוּ לִפְנֵי תָּאֵי הַגַּז, לִפְנֵי הַמִּשְׁרָפוֹת בְּאוֹשְׁבִּיץ, בַּר מִינָן, לֹא עָשׂוּ הֶפְרֵשׁ בֵּין דָּתִיִּים לְחִילּוֹנִים, לֹא בָּדְקוּ בַּצִּיצִיּוֹת אִם פְּלוֹנִי הִנִּיחַ תְּפִלִּין אִם לָאו, אֻצְלָם כָּל יְהוּדִי הָיָה חָתוּם לַמָּוֶת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. עַל־כֵּן לְשֵׁם מַה צְרִיכִים אֶת הַדּוּ שִׂיחַ, אֶת הַגֶּשֶׁר לְגַשֵּׁר בֵּין יְהוּדִים, הַגּוֹיִים עוֹשִׂים

עֲבוֹדָה זוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ. הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנַּחֲזֹר כֻּלָּנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנַעֲזֹב אֶת הַשְּׁטֻיּוֹת, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְעוֹד מְעַט אָנוּ יוֹצְאִים מִפֹּה, וְאֵיךְ יֵשׁ זְמַן לִשְׁטֻיּוֹת וּלְוִכּוּחִים?! יוֹתֵר טוֹב לָנוּ לְדַבֵּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְגַלּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אִם כֵּן רוֹצִים אִם לָאו, הָעֲבֹדָה הִיא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעָלֵינוּ לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וּבִפְרַט מִצְוַת שַׁבָּת, וּבִשְׁבִיל זֶה אָנוּ רוֹאִים שֶׁהָעֵרֶב רַב עוֹמְדִים עַל מִצְוַת שַׁבָּת דַּיְקָא, וְרוֹצִים לַעֲקֹר אֶת הַשַּׁבָּת מִיִּשְׂרָאֵל, וּמְאֹד כּוֹאֵב לָהֶם שְׁמִירָתָהּ, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא אוֹת בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵם הָעָם הַנִּבְחָר, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת זֹאת, לָכֵן הֵם רוֹצִים לַעֲקֹר שְׁמִירַת שַׁבָּת. וּמָה אָנוּ רוֹאִים, בַּר מִינָן? בְּכָל שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ נִפְתָּחִים קֶנְיוֹנִים וַחֲנֻיּוֹת לְהַכְשִׁיל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּחִלּוּל שַׁבָּת.

וְלָכֵן אֲבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! תִּפְקְחוּ אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלָּכֶם, וְתַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַתְחִילוּ לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְאָז הַשַּׁבָּת תִּשְׁמֹר

עֲלֵיכֶם; כִּי כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבָּאוֹת לָאָדָם, הֵן רַק בִּזְכוּת הַשַּׁבָּת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יא, א): ״בְּרֵכַת הֲוַיָ״ה הִיא תַּעֲשִׁיר״ — זוֹ הַשַּׁבָּת. וְאִם תִּזְכּוּ לִשְׁמֹר שַׁבָּת תִּהְיוּ הַמְאֻשָּׁרִים בְּיוֹתֵר. וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה בְּכַסְפּוֹ? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מַדּוּעַ עוֹבֵר עַל כֻּלָּנוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר? מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶנּוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת. וְאִם תֹּאמַר: ״יֶשְׁנָם יְהוּדִים הַשּׁוֹמְרִים שַׁבָּת, וְעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעוֹבֵר, יֶשְׁנָם יְהוּדִים הַשּׁוֹמְרִים שַׁבָּת, וְסוֹבְלִים עֲנִיּוּת וְכוּ׳? אֶלָּא מַהִי שְׁמִירַת שַׁבָּת? אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּבְחִינַת ׳שׁוֹמֵר׳, הַיְנוּ שֶׁמַּפְקִידִים בְּיָדָיו אֵיזֶה חֵפֶץ, וְעָלָיו לִפְקֹחַ עֵינַיִם וּלְשָׁמְרוֹ מִכָּל מִשְׁמָר, אַף אִם מוּעֵל הוּא בַּשְּׁמִירָה — חַיָּב. כְּמוֹ־כֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁבוּעַ, יוֹם שַׁבָּת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת י:): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה, מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וַאֲנִי רוֹצֶה לִתְּנָהּ לְיִשְׂרָאֵל, לֵךְ וְהוֹדִיעָם. שַׁבָּת הִיא הַמַּתָּנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ, וְעָלֵינוּ לִשְׁמָרָהּ, כִּשְׁמִירַת חֵפֶץ גַּשְׁמִי, וְאָסוּר לָנוּ לְהַעֲלִים עַיִן, אֶלָּא לִשְׁמֹחַ כָּל הַשַּׁבָּת. וְאִם אָדָם שָׂשׂ כָּל הַשַּׁבָּת, נִתְגַּלֶּה אֵלָיו אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי עַל שַׁבָּת נֶאֱמַר (שְׁמוֹת טז, כט): ״רְאוּ כִּי

הֲוָיָ״ה נָתַן לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת״, שַׁבָּת הִיא בְּחִינַת רְאִיָּה, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז): בְּשַׁבָּת נִתְגַּלָּה אֵלֵינוּ הָאוֹר אֵין סוֹף בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, וְזֶה מְרֻמָּז בְּאוֹתִיּוֹת שַׁבָּת: שׁ׳ בַּת. שׁ — תְּלַת גַּוְנִין דְּעֵינָא, וּבַת עַיִן. הַיְנוּ הָעַיִן שֶׁל הָאָדָם יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים, וּבַת עַיִן — אִישׁוֹן הָעַיִן; הַיְנוּ דֶּרֶךְ הַשַּׁבָּת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּכֵּל עָלֵינוּ. וְלָכֵן כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת וְשָׁמֵחַ בְּשַׁבָּת, שׁוּם רַע לֹא יִקְרֶה לוֹ. וְאִם קָרָהוּ אֵיזֶה רַע, צָרִיךְ לֵידַע שֶׁחִלֵּל שַׁבָּת, לֹא שָׂמַח בְּשַׁבָּת. כִּי כָּךְ כְּתִיב (שְׁמוֹת לא, יד): ״וּמְחַלְּלֶהָ מוֹת יוּמָת״.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוֹת בְּהַר סִינַי, וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, עָלֵינוּ לִהְיוֹת הֲכִי מְאֻשָּׁרִים, וְלִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל נֹעַם חֶלְקֵנוּ. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): קְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שְׁלָשְׁתָּן חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת; רַק הַשַּׁבָּת מְקַשֶּׁרֶת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל הַדּוּ־שִׂיחַ שֶׁרוֹצִים לְגַשֵּׁר בֵּין יְהוּדִים לִיהוּדִים, לֹא יוֹעִיל כְּלָל. כִּי הַיּוֹם אַתָּה אוֹמֵר כָּךְ, וּלְמָחָר הַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם יֹאמַר כָּךְ, וִיבַטֵּל

אֶת כָּל דִּבּוּרֶיךָ. כִּי כָּל עֲבוֹדַת הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָעֵרֶב־רַב זֶה רַק ׳הַפְרֵד וּמְשֹׁל׳, הַאֵינָכֶם רוֹאִים אֶת הַהֶסְתּוֹת שֶׁיֵּשׁ בֵּין יְהוּדִים?! וְזוֹרְעִים שִׂנְאָה בֵּינֵיהֶם, הַכֹּל כְּדֵי לְכְפּוֹר בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, הַכֹּל כְּדֵי לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן מַה מְּאַחֵד אוֹתָנוּ? רַק הַשַּׁבָּת! כִּי קְדֻשַּׁת הַבּוֹרֵא וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, שְׁלָשְׁתָּן חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת. וְהַגּוֹי אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין זֹאת, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נח:): גּוֹי שֶׁשָּׁבַת — חַיָּב מִיתָה; כִּי אֵין לוֹ שׁוּם שַׂיָּכוּת לְשַׁבָּת. וְהוּא עוֹשֶׂה אֶת הָעֲבוֹדָה בִּשְׁבִילֵנוּ. וְלָכֵן לָמָּה לָכֶם לְבַזְבֵּז אֶת הַזְּמַן הַיָּקָר עַל דּוּ שִׂיחַ לְגַשֵּׁר בֵּין יְהוּדִים, הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְקַשֶּׁרֶת אוֹתָנוּ יַחַד. וְלָכֵן כֻּלָּנוּ צְרִיכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כֻּלָּנוּ צְרִיכִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרְכֵינוּ, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אֵינוֹ פּוֹנֶה לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁמִּי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, הוּא תָּמִיד יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, אָדָם אֵינוֹ

מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שְׁנֵי אֲנָשִׁים יְכוֹלִים לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה חָמֵשׁ דַּקּוֹת, עֶשֶׂר דַּקּוֹת, חֲצִי שָׁעָה, שָׁעָה שְׁעָתַיִם וְשָׁלֹשׁ וְכוּ׳, וּמְסְתּוֹבְבִים וּמְפַטְפְּטִים, כִּי אֶחָד רוֹאֶה אֶת זוּלָתוֹ, וְאִלּוּ כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּבֵד לוֹ מְאֹד, עַד שֶׁמּוֹצִיא מִלָּה אַחַת מִפִּיו, וְאַף לְאַחַר שֶׁהוֹצִיאָהּ, הוּא נֶחֱלָשׁ לְגַמְרֵי, כִּי חוֹשֵׁב, שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם; עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם חוֹטֵא, נִכְנֶסֶת בּוֹ כְּפִירָה, כִּי אִם הָיָה מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, לֹא הָיָה חוֹטֵא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְלָכֵן מַה שַּׁיָּךְ לַחֲטֹא, וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה הָיְתָה תּוֹבַעַת אוֹתוֹ, לֹא הָיָה חוֹטֵא, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה. וְלָמָּה, אִם־כֵּן אָדָם חוֹטֵא? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג.): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת [נַעֲשָׂה שׁוֹטֶה]; כִּי בֶּאֱמֶת אִם יֵשׁ לָאָדָם רַק קְצָת שֵׂכֶל וְחוֹשֵׁב: מִי חוֹשֵׁב בִּי? מִי מִסְתַּכֵּל בִּי? מִי שׁוֹמֵעַ בִּי? מִי מִתְנוֹעֵעַ בִּי? מִי הוֹלֵךְ בִּי? אִם לֹא

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל!

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ כֻּלָּנוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! בֹּאוּ כֻּלָּנוּ נַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר, יוֹתֵר יָקָר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ הַתְּפִלָּה וְהַהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו, וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כְּשֶׁיְּהוּדִי שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְרִירוּת וְעַצְבוּת וְדִכְאוֹנוֹת, וּבָא וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִפְרָט כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לְקִבְרֵי צַדִּיקִים, שֶׁבִּמְקוֹם גְּנִיזָתָם מְאִירָה רוּחָנִיּוּתָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ ז״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז), שֶׁיֵּשׁ אֲוִיר הַנַּח וְהַזַּךְ, וְזֶה נִמְצָא בִּמְקוֹם גְּנִיזָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם מָסְרוּ נַפְשָׁם בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, לְגַלּוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל קִבְרָם, שָׁם נִפְתָּח הַלֵּב, וְיכוֹלִים לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לֵילֵךְ אֶל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים, וְשָׁם יִפָּתַח לִבּוֹ, וְיוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה. וְלָכֵן

אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים תרכג):
בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד בִּתְפִלָּה, יְהֵא שָׂמֵחַ שֶׁמִּתְפַּלֵּל לֵאלוֹהַּ שֶׁאֵין כְּמוֹתוֹ בָּעוֹלָם, וְאַל תְּהִי נוֹהֵג קַלּוּת רֹאשׁ לְפָנָיו. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ וְנִתְאַחֵד יַחַד! בֹּאוּ וְנִשְׂמַח יַחַד! בֹּאוּ וְנִקַּבֵּל אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה יַחַד! בֹּאוּ וְנַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַחַד! הָבָה וְנַחְדֵּל מִכָּל הַשְּׁטֻיּוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת, שֶׁנִּכְנְסוּ בָּנוּ מֵרֹב עֲוונוֹתֵינוּ, שֶׁאֵלּוּ הַפִּלּוּגִים שֶׁנִּתְפַּלְּגוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִפְּלָגוֹת מִפְּלָגוֹת, שֶׁהַכֹּל הֶבֶל. הַאִם אָנוּ צְרִיכִים שֶׁהַגּוֹיִים יְאַחֲדוּ אוֹתָנוּ וְיִגְזְרוּ עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת רָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם?! הַאֵיְנָנוּ רוֹאִים שֶׁהַגּוֹיִים מַשְׁחִיזִים סַכִּינֵיהֶם עָלֵינוּ — הָיֹה לֹא תִהְיֶה. לָמָּה לְהַמְתִּין שֶׁהַגּוֹיִים יְאַחֲדוּ אוֹתָנוּ?! הָבָה נִשְׁמֹר שַׁבָּת, וְהַשַּׁבָּת תְּאַחֵד אוֹתָנוּ.

וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה):
כְּשֶׁהַשַּׁבָּת נִכְנֶסֶת, אָנוּ מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּשִׁירִים וּבְזִמְרִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אוֹ אָז הַשַּׁבָּת שׁוֹמֶרֶת עָלָיו. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח טז): מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר שַׁבָּת — מְרֻחָק מֵעֲבֵרָה. וְזֶה צָרִיךְ לְאַחֵד אוֹתָנוּ,

וְלִפְקֹחַ לָנוּ אֶת עֵינֵינוּ, לָמָּה הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לַעֲקֹר דַּיְקָא אֶת הַשַּׁבָּת, לָמָּה פּוֹתְחִים קֶנְיוֹנִים דַּיְקָא בְּשַׁבָּת?! כִּי רוֹצִים לְשָׁרֵשׁ הַדָּבָר הַשּׁוֹמֵר עַל יִשְׂרָאֵל וּמְאַחֲדָם. מַהוּ הַדִּוּ־שִׂיחַ שֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת בֵּין דָּתִיִּים לְחִילוֹנִים?! מַה הַגֶּשֶׁר שֶׁרוֹצִים לְגַשֵּׁר?! הַאֵינְכֶם רוֹאִים, שְׁזוֹ אֲחִיזַת עֵינַיִם, שְׁטוּת וָהֶבֶל, וְלֹא יוֹעִיל כְּלָל, כִּי כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם אֶחָד, וְרַק רוֹצִים לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְלָתֵת שֵׁמוֹת חִילוֹנִים דָּתִיִּים וְכוּ׳, כִּי שִׂנְאַת הָעֵרֶב־רַב מַעֲבֶרֶת אוֹתָם עַל דַּעְתָּם. בֹּאוּ נְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנַעֲזֹב אֶת הַשְּׁטֻיּוֹת, הַקְּנָאָה וְהַשִּׂנְאָה וְהַגִּזְעָנוּת שֶׁיֵּשׁ בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד צוֹעֵק, שֶׁהַדֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ נְכוֹנָה, הַמַּנְהִיג שֶׁלּוֹ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, בְּשָׁעָה שֶׁכֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֻלָּנוּ צְרִיכִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. לָכֵן הָבָה נִתְאַחֵד יַחַד וְנִהְיֶה הֲכִי מְאֻשָּׁרִים, וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִתְגַּלֶּה לְעֵינֵינוּ, וְיִבְנֶה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ יַחַד לַעֲלוֹת וְלֵרָאוֹת בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם יִהְיֶה גִּלּוּי שְׁכִינָה, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
להצלחת
עַלְיָה בַּת רחמה
וילדיה: דוד, חיים, אוסנת,
יעקב, אילן, מרים ואסתר
בנימין בן עַלְיָה
שׁוֹשַׁנָּה בַּת שׂרה
אֵלְיַעְזר שְׁלֹמה בן בנימין
אֵלְיָהוּ עַמְרם בן בנימין
הקב"ה יזכה אותם לרפואה שלמה,
שלום בית, פרנסה טובה, ונחת
מהילדים שיזכו להיות מקושרים
למוהרא"ש שליט"א עד סוף ימיהם
בעלמא דין ובעלמא דאתי
ולעילוי נשמת
אֵלְיָהוּ עַמְרם בן אסתר

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹכָה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנֹּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמָּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּתִיחוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וַיַּאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וִיתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וִיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע,

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל נִסִּים

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג
אֶת עוֹלָמוֹ בְּנִסִּים נִגְלִים, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ
נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הַכֹּל נִסִּים

אִם אָדָם הָיָה מִתְבּוֹנֵן בְּזֶה הָעוֹלָם מַה קּוֹרֶה אִתּוֹ, וּמַה נֶּאֱרָע עִם כֻּלָּם, הָיָה מֻכְרָח לְהוֹדוֹת, שֶׁיֵּשׁ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וּבְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲציל הָעֶלְיוֹן, **"הַכֹּל נִסִּים"** גְּלוּיִים שֶׁקּוֹרִים עִם הָאָדָם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (נְדָה לא.): לְעוֹלָם, אַפִּלּוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים גָּלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, אֵינָהּ אֶלָּא בְּשִׁבְיל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה — מִסְכֵּן, הוּא מִסְתּוֹבֵב כְּמוֹ בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, עוֹלָם הַתֹּהוּ, הַחַיִּים שֶׁלּוֹ תֹּהוּ וָבֹהוּ, אֵין לוֹ טַעַם בָּהֶם, וְהוּא מָלֵא פְּחָדִים, הוּא חוֹשֵׁשׁ מֵהַצֵּל שֶׁלּוֹ, מַפְחִידִים אוֹתוֹ: "אַל תֵּלֵךְ לְשָׁם, שָׁמָּא

יֵאֵרַע לְךָ כָּךְ וְכָךְ, אַל תַּעֲשֶׂה כָּזֹאת, פֶּן יַעֲשׂוּ לְךָ כָּךְ וְכָךְ", וְכָל אֶחָד עִם הַדִּמְיוֹן שֶׁלּוֹ, אֲשֶׁר זֶה הַחִסָּרוֹן שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד שֶׁשָּׁם עַל עַצְמוֹ פְּחָדִים מִבְּנֵי־אָדָם. וְהַכֹּל בָּא מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, הָיָה חַי חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נִצְחִיִּים, כִּי אֵין חַיִּים טוֹבִים יוֹתֵר מֵחַיֵּי אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ח): "תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה", כְּשֶׁתִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, יִהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כג, סִימָן ה'): אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים אֶלָּא בִּשְׂכַר הָאֱמוּנָה; אִם נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וְנֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְאֵין לָנוּ מַה לְּפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אָז נִזְכֶּה מִזְּמַן לָצֵאת מֵהַגָּלוּת. מַמְשִׁיךְ רַבֵּנוּ זַ"ל וְאוֹמֵר: מַהִי אֱמוּנָה? שֶׁאָדָם מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהוֹכִיחַ שֶׁיֵּשׁ לִי אֱמוּנָה? אִם אֲנִי מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֱמוּנָה הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, יב): "וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה", אוֹמֵר הַתַּרְגּוּם: 'פְּרִישָׁן בְּצִלּוֹ', הַיָּדַיִם הָיוּ פְּרוּשׂוֹת בִּתְפִלָּה. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִגְבִּיהַּ יָדָיו אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, וְהוּא רְמֵז לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, אִם יֵשׁ לָכֶם

אֵיזוֹ צָרָה, אִם אַתֶּם נִמְצָאִים בְּאֵיזֶה לַחַץ אוֹ דְּכָאוֹן, הָעֵצָה רַק תְּפִלָּה, לְהִסְתַּכֵּל רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עַמָּלֵ״ק גִּימַטְרִיָּה סָפֵ״ק, שֶׁמַּכְנִיס בָּאָדָם סְפֵקוֹת — ״הֲיֵשׁ הַוָּיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״. וּמַה נּוֹבֵעַ מִזֶּה? מַחֲלֹקֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יז, ד): ״וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה, עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל נַסּוֹתָם אֶת הַוָּיָ״ה לֵאמֹר הֲיֵשׁ הַוָּיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״, בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מְסֻפָּק אִם יֵשׁ כָּאן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִם לָאו, מִזֶּה נוֹבְעוֹת מַחֲלוֹקוֹת וּמְרִיבוֹת, שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִתְקוֹטְטִים וּמַשְׁפִּילִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וּמַכְנִיסִים זֶה אֶת זֶה בְּלַחַץ, אֲשֶׁר זוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק. בָּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וּמַגְבִּיהַּ אֶת שְׁתֵּי יָדָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְּיָדָיו, מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה עַד בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ״. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִגְבִּיהַּ יָדָיו כְּלַפֵּי שָׁמַיִם, אוֹמֵר עַל זֶה הַתַּרְגּוּם: ׳וְהָוֵי יָדוֹהִי פְּרִישָׁן בִּצְלוֹ׳, שׁוֹאֲלִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כט.): וְכִי יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹשׂוֹת מִלְחָמָה אוֹ שׁוֹבְרוֹת מִלְחָמָה? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּמְשַׁעְבְּדִים אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיוּ נוֹצָחִים, וְאִם לָאו — הָיוּ נוֹפְלִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִגְבִּיהַּ יָדָיו לַשָּׁמַיִם, לְהוֹרוֹת לָנוּ, שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם

עֵצָה — רַק לְהִסְתַּכֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רַק לְהִתְפַּלֵּל, מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, תָּמְכוּ יָדָיו מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים, לְהוֹרוֹת לָאָדָם — תִּסְתַּכֵּל לְצַד זֶה וְתִרְאֶה רַק אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּסְתַּכֵּל לְצַד זֶה וְתִרְאֶה רַק אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הֶחֱלִישׁ אֶת עֲמָלֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): "וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק לְפִי חָרֶב", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קמט): פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל חַרְבָּם; פִּיו שֶׁל יְהוּדִי זֶה תְּפִלָּה. נִמְצָא, כְּשֶׁיְּהוּדִי יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּזֶה מְבַטֵּל מֵעַצְמוֹ אֶת כָּל הַפְּחָדִים, כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּבוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים, אֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹתוֹ דָּבָר, כִּי הַגָּרוּעַ מִכֹּל — שֶׁיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ, הֲלֹא הוּא מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל רֶגַע וּשְׁנִיָּה לָמוּת עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. וְאִם־כֵּן בַּמֶּה יְכוֹלִים לְהַפְחִידוֹ?! וְלָכֵן אָדָם שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא יְדַבֵּר הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. נִמְצָא, שֶׁאֱמוּנָה זוֹ תְּפִלָּה וּתְפִלָּה זוֹ אֱמוּנָה.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁזֶּה נִסִּים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, כִּי הַטֶּבַע מְחַיֵּב כָּךְ, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה אֶת הַטֶּבַע, כִּי הִיא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע. אוֹמְרִים לָאָדָם: "אַל תֵּלֵךְ כִּי יַהַרְגוּ אוֹתָךְ, אַל תֵּלֵךְ כִּי יַעֲשׂוּ לְךָ כָּךְ וְכָךְ", וְהוּא

פּוֹחֵד, זֶה סִימָן שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן ח׳): הַפַּחַד מַכְחִישׁ כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם; הוּא חוֹשֵׁשׁ וּמִתְיָרֵא, אֲזַי נַעֲשֶׂה חוֹלֶה מֵרֹב פַּחַד. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן ט׳): בַּר דַּעַת אֵין לוֹ לְהִתְפַּחֵד מִפְּנֵי קוֹל דְּעַלְמָא; פְּלוֹנִי אוֹ אַלְמוֹנִי אָמְרוּ מַשֶּׁהוּ וְהוּא מִתְיָרֵא, מַדּוּעַ?! הֲלֹא אִם יֵשׁ לְךָ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹתְךָ?! אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח.): בְּשִׁמְךָ יִקְרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא; לָמָּה לְךָ לַחֲשֹׁשׁ?! וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, סִימָן טו): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן לֹא יִהְיֶה לְךָ פַּחַד; שֶׁלֹּא תִּתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה.

וּבֶאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם ״**הַכֹּל נִסִּים**״, כְּפִי שֶׁאָנוּ רוֹאִים מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד — צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים, אֲזַי רוֹאִים בְּחוּשׁ שֶׁ״**הַכֹּל נִסִּים**״. אָדָם בְּעַצְמוֹ הוּא נֵס גָּדוֹל, הָרְמַ״ח אֵיבָרָיו וְשָׁסָ״ה גִּידָיו, אֲשֶׁר אֵיךְ הֵם מִתַּפְקְדִים, זֶה בְּעַצְמוֹ נֵס נִפְלָא, שֶׁאֵין לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֵיךְ הֵם פּוֹעֲלִים. וּתְהִלָּה לָאֵל, הוּא בָּרִיא, הוּא רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ, הוּא מִתְנוֹעֵעַ וְהוֹלֵךְ, הוּא

נוֹשֵׂם וּבוֹלֵעַ — הַכֹּל נִסִּים גְּדוֹלִים. וּבְפָרָט כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא זוֹכֶה וְרוֹאֶה רַק נִסִּים, וּמַדּוּעַ? כִּי מִכָּל דָּבָר רוֹאֶה אֱלֹקוּת, כִּי כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶהוּ נֵס אֶחָד גָּדוֹל. וְהַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת נִסִּים. וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית כה.), שִׂבְחוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא בָּאָה אֵלָיו בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְאָמְרָה: אוֹי, אַבָּא, הִדְלַקְתִּי נֵרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת, וּבִמְקוֹם שֶׁמֶן שַׁמְתִּי חֹמֶץ, וּבְוַדַּאי יִכְבּוּ הַנֵּרוֹת. עָנָה וְאָמַר לָהּ אָבִיהָ: מִי שֶׁאָמַר לַשֶּׁמֶן שֶׁיִּדְלַק יֹאמַר לַחֹמֶץ שֶׁיִּדְלַק. וְהָיוּ הַנֵּרוֹת דּוֹלְקִים עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, הֲכִיצַד? כִּי רַבִּי חֲנִינָא הָיָה לוֹ כֹּחַ הַתְּפִלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת לד:), שֶׁרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא הָיָה מִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָמַר: אִם תְּפִלָּתִי שְׁגוּרָה בְּפִי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁמְּקֻבֶּלֶת, וְאִם אֵינָהּ שְׁגוּרָה בְּפִי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאֵינָהּ מְקֻבֶּלֶת; הוּא חַי עִם אֱמוּנָה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁהָלַךְ בָּרְחוֹב וְיָרַד גֶּשֶׁם, וְאָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִנֵּה אֲנִי נַעֲשֶׂה רָטֹב״ וְכוּ׳, וּפָסַק הַגֶּשֶׁם, וְהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְאָמַר: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם שָׂרוּי בְּצַעַר שֶׁאֵין גֶּשֶׁם, וְרַבִּי חֲנִינָא שָׂרוּי בְּנַחַת״, וְיָרַד גֶּשֶׁם. נִמְצָא, מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה

וּבִתְפִלָּה, הוּא רוֹאֶה נִסִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל.

מַמְשִׁיךְ רַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר: שְׁלֵמוּת הַנִּסִּים זֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁם הוּא מְקוֹם הַתְּפִלָּה, כִּי שָׁם הָיָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, ״כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה״ (יְשַׁעְיָה נו, ז), בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא, יב): ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה עַד אַחֲרִית שָׁנָה״; בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵשׁ גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה. וְרוֹאִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת; מֵאָה מִלְיוֹן יִשְׁמָעֵאלִים רוֹצִים רַק לְבַלֵּעַ אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל — הָיֹה לֹא תִהְיֶה, וּמִלְּבָדָם עוֹד מֵאָה מִלְיוֹן נוֹצְרִים, אֲשֶׁר שׂוֹנְאִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, וְעַם יִשְׂרָאֵל מִתְקַיְּמִים בְּנִסִּים גְּלוּיִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.): גְּדוֹלָה כִּבְשָׁה זוֹ הַמִּתְקַיֶּמֶת בֵּין שִׁבְעִים זְאֵבִים; אֶלָּא שֶׁעָנָה וְאָמַר עַל זֶה הַתַּנָּא: גָּדוֹל עוֹד יוֹתֵר הָרוֹעֶה הַמְשַׁמְּרָהּ; ״**הַכֹּל נִסִּים**״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר עַל עַם יִשְׂרָאֵל בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹרְדִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כָּל יְהוּדִי הוּא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, כא):

"וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים", יְהוּדִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה וְאַגָּדָה, הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם. הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה. כְּשֶׁיְּהוּדִי מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, מַנִּיחַ תְּפִלִּין וְכוּ', הוּא מוֹרִיד אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּשֶׁיְּהוּדִי הוֹלֵךְ בְּזָקְן וּפְאוֹת, יֵשׁ לוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים, הוּא מוֹרִיד אֶת אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת דַּיְקָא וְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לָנוּ נִסִּים, אֱמוּת הָעוֹלָם — עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל מֵאָז וּמְתָמִיד רָצוּ לְהַכְחִיד אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְהֵם נִכְחֲדוּ וְלֹא נוֹתָר מֵהֶם זֵכֶר, כְּגוֹן: בָּבֶל, פָּרַס, מָדַי, יָוָן, רוֹמִי וְכוּ', אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל נִשְׁאָר חַי וְקַיָּם.

וְלָכֵן עִקַּר הַגָּלוּת זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד עַל אֱמוּנָה, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן לג): אֱצֶל הָעוֹלָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי אֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה אָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט

הוֹשֵׁעַ תקיט): אַתְּ מוֹצֵא שֶׁאֵין הַגָּלֻיּוֹת מִתְכַּנְּסוֹת אֶלָּא בִּשְׁכַר אֱמוּנָה, וְכֵן אַתְּ מוֹצֵא, שֶׁלֹּא נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. בָּזֶה שֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תֵּכֶף־וּמִיָּד נִגְאָל מִכָּל צָרוֹתָיו. כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, חַיָּיו חַיִּים טוֹבִים וּנְעִימִים, יֵשׁ לוֹ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן מ׳): כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא רוֹאֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מְחֻבָּרִים יַחַד, הַמַּטָּה וְהַמַּעְלָה, הַמַּעְלָה וְהַמַּטָּה — זֶה דָּבָר אֶחָד, מִתְחַבְּרִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאָרֶץ וְשָׁמַיִם גַּם יַחַד, שֶׁזֶּה סוֹד הַסִּבִּיבוֹן, שֶׁנַּעֲשֶׂה מִמַּטָּה מַעְלָה וּמִמַּעְלָה מַטָּה. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אָז הוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּסִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּבִפְרָט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יַעֲקֹב אָבִינוּ יָרַד לְמִצְרַיִם עִם הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, שְׁנֵים־עָשָׂר שִׁבְטֵי יָ״הּ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיָּרַד עִם שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה נֶסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה לְתוֹךְ מִצְרַיִם, לְתוֹךְ הַגָּלוּת, לְתוֹךְ הַמְּצָרִים, וְכָךְ הִמְשִׁיכוּ בָּנָיו לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָךְ נִגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם. וְכָךְ נִזְכֶּה, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְהִגָּאֵל מֵהַגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ. מַהִי הַגָּלוּת? שֶׁיֵּשׁ אֶפִּיקוֹרְסִים

בָּעוֹלָם, כּוֹפְרִים וּמִינִים, אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בִּתְפִלָּה, אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים, אֵלּוּ הֵם אֶפִּיקוֹרְסִים, חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁחוֹשְׁבִים, כִּי תָּמִיד הֵם יִחְיוּ, וְתָמִיד יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת רִשְׁעוּת לָאֲחֵרִים, וְתָמִיד יוּכְלוּ לִגְנֹב וְלִגְזֹל וְלַעֲשׂוֹת עָוֶל וָפֶשַׁע לְזוּלָתָם, וְאֵינָם יוֹדְעִים, שֶׁיּוֹם אֶחָד יִצְטָרְכוּ לַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל לָהֶם אָז הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, הַכָּבוֹד וְהַשֵּׁם וְכוּ׳, כִּי מַלְאַךְ הַמָּוֶת יִקַּח אוֹתָם בְּלֹא רַחֲמָנוּת כְּלָל. אָדָם כָּל־כָּךְ נִכְנָס בְּטֶבַע וּמִקְרֶה, עַד שֶׁמְּדַמְיֵן וְחוֹשֵׁב: ״אֲנִי?! יֵשׁ לִי עוֹד זְמַן עַד מֵאָה וְעֶשְׂרִים״. אָדָם בְּגִיל שִׁשִּׁים, חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד שִׁשִּׁים שָׁנָה לִחְיוֹת, וְלָמָּה לוֹ לִדְאֹג?! וּמִכָּל שֶׁכֵּן צָעִיר בְּגִיל שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה, שֶׁאָז מְקַבֵּל אֶת הַדַּעַת, הַיֵּצֶר טוֹב מִתְחַבֵּר אֵלָיו, אָזַי עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן: ״עַד מֵאָה וְעֶשְׂרִים יֵשׁ לִי מֵאָה וְשִׁבַּע שָׁנִים, וְלָמָּה לִי לִדְאֹג?!״ כָּל אֶחָד וְהַדִּמְיוֹן שֶׁלּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁאָנוּ שׂוֹכְחִים, כִּי ״**הַכֹּל נִסִּים**״, כָּל יוֹם, כָּל שָׁעָה וְכָל רֶגַע זֶהוּ נֵס שֶׁאָנוּ חַיִּים, וְאִם עֲדַיִן אֵינֶנּוּ מַאֲמִינִים בָּזֶה, אָזַי בָּא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, פִּגּוּעַ מְזַעְזֵעַ, לֹא תָקוּם צָרָה פַּעֲמַיִם, אָדָם אֵינוֹ

בָּטוּחַ בְּחַיָּיו לְדַקָּה. אָדָם יוֹצֵא לַחוּץ, וְהִנֵּה רֶכֶב פָּגַע בּוֹ. אָדָם מָעַד בְּרַגְלוֹ וְנָפַל, וְנַעֲשָׂה מְשֻׁתָּק, וּלְבַסּוֹף נִפְטַר, בַּר מִינָן, אַף אֶחָד אֵינוֹ חַי לָנֶצַח, וַאֲפִלּוּ בְּעֵת חִיּוּתוֹ חַי בְּנִסִּים, כִּי "**הַכֹּל נִסִּים**", וְאֵין מֻשָּׂג שֶׁל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, אָנוּ חַיִּים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נוֹשְׁמִים עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוֹמְעִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַרְגִּישִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי "**הַכֹּל נִסִּים**", אֶלָּא הֱיוֹת שֶׁגָּרִים בֵּין אֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִידִיעוֹת אֵלּוּ, אֲזַי הֵם מַחְדִּירִים בָּנוּ טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, כָּל דְּאַלִּים גִּבֵּר. הֲלֹא בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֵבִיא מִצַּד אֶחָד — צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, אֲשֶׁר מְגַלִּים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְעוֹרְרִים וּמְחַזְּקִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמִצַּד שֵׁנִי הֵבִיא רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, כַּתָּבִים נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, שֶׁהֵם כּוֹתְבִים וּמַשְׁמִיעִים חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם, וּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת מְפַרְסְמִים כָּל הַזְּמַן טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, מִשְׁטָרָה, חַיָּלִים, צָבָא, מֶמְשָׁלָה, מְדִינוֹת, מִלְחָמוֹת, עַד שֶׁאָדָם הַקּוֹרֵא וְשׁוֹמֵע זֹאת כָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה, נִדְמֶה לוֹ שֶׁהַכֹּל טֶבַע — זֶה מְנַצֵּחַ אֶת זֶה, שָׂר זֶה עוֹלֶה, נָשִׂיא זֶה יוֹרֵד וְכוּ׳, וְנִדְמֶה שֶׁכָּל הָעוֹלָם מִתְנַהֵל בְּמִקְרֶה וּבְמַזָּל, בְּשָׁעָה

שֶׁשּׁוֹכְחִים שֶׁיֵּשׁ כָּאן אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם, וְ״**הַכֹּל נִסִּים**״, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁמְּדַמִּים, שֶׁיֵּשׁ כָּאן אֵיזוֹ מַלְכוּת בִּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזּוֹ כְּפִירָה גְּמוּרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ.

וּמְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל — לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה כָּזוֹ, לְבֵרוּר וְזִכּוּךְ הַמְּדַמֶּה כָּזֶה, שֶׁאָדָם יִזְכֶּה לִרְאוֹת וְלִשְׁמֹעַ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זֶה עַל־יְדֵי אֱמֶת, אֱמֶת צְרִיכָה לְהִתְחַבֵּר אֶל אֱמוּנָה, וּכְשֶׁמִּתְחַבְּרוֹת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה גַּם יַחַד — זוֹ הַשְׁלֵמוּת. וְדָבָר זֶה יַכְנִיס מָשִׁיחַ בָּעוֹלָם. וְלָכֵן כָּתוּב אָצְלוֹ (יְשַׁעְיָה יא, ה): ״וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו, וֶאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו״, מָשִׁיחַ יִהְיֶה לוֹ אַבְנֵט (גַּארְטֶל), שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מִצֶּדֶק וֶאֱמוּנָה. וּמוּבָא בַּזֹּהַר (בְּלָק קצח:): לָמָּה צְרִיכִים צֶדֶק בִּנְפָרָד וֶאֱמוּנָה בִּנְפָרָד, הַיְנוּ צֶדֶק הַיְנוּ אֱמוּנָה, כִּי הֲרֵי אִם אָדָם מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מְחַפֵּשׂ רַק אֶת הַצֶּדֶק? אֶלָּא מַהוּ צֶדֶק? לַעֲשׂוֹת רַק טוֹב לַשֵּׁנִי, לַעֲזֹר לַזּוּלַת, לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֶסֶד וּלְרַחֵם עָלָיו, זֶה יְהוּדִי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִימָנִים בְּאֻמָּה זוֹ: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. יְהוּדִים צְרִיכִים לִהְיוֹת רַחֲמָנִים, לְרַחֵם זֶה

עַל זֶה, לְסַיֵּעַ לְזוּלָתָם, וּלְהִתְבַּיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת עַוְלָה לָאֲחֵרִים, אֲבָל אִם רוֹאִים אָדָם אַכְזָר, עַז פָּנִים, שֶׁרַק עוֹשֶׂה רִשְׁעוּת, נִהְיֶה בְּטוּחִים שֶׁזֶּה אֵיֶנּוּ יְהוּדִי, אוֹ לְפָנֵי דּוֹר אוֹ שְׁנַיִם הִתְבּוֹלְלוּ בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ, וְעַתָּה הוּא מִסְתּוֹבֵב בְּזָקָן וּפֵאוֹת וּבַחֲלִיפָה, וַאֲפִלּוּ בְּכוֹבַע רַבָּנִי, וְחוֹשְׁבִים — מִי יוֹדֵעַ מִי הוּא, אֲבָל צְרִיכִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּמִדּוֹתָיו — יֵשׁ אֶצְלוֹ רַחֲמָנוּת, וּמְרַחֵם עַל הַזּוּלַת, הוּא יִתְבַּיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת עַוְלוֹת, וְיַרְבֶּה בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, סִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי טָהוֹר, אֲבָל אִם לָאו, הוּא גּוֹי אַכְזָרִי, גַּנָּב, גַּזְלָן וְנוֹכֵל, וְאוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, וְאֵין צְרִיכִים לְהִתְפַּעֵל מִמֶּנּוּ, כִּי מֻשְׁחָת הוּא, וְסוֹפוֹ יָבוֹא לְבַסּוֹף, וְאֵימָתַי? זֶה הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל אֵין צְרִיכִים לְהִתְפַּעֵל כְּלָל.

שׁוֹאֵל הַזֹּהַר: הַיְנוּ צֶדֶק הַיְנוּ אֱמוּנָה, הֲלֹא זֶה אוֹתוֹ דָּבָר? אֶלָּא ׳אֱמוּנָה אִתְקְרִיאַת כַּד אִתְחַבַּר בָּהּ אֱמֶת׳, בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה צְרִיכִים לְהַכְנִיס אֱמֶת. אִם יֵשׁ אֱמֶת, אֲזַי צֶדֶק וֶאֱמוּנָה זֶה אוֹתוֹ דָּבָר. וּמַה זֶּה אֱמֶת? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. ״וַהֲוָיָ״ה אֱלֹקִים אֱמֶת״ (יִרְמְיָה י, י), חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמֶת (שַׁבָּת נה.); וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא): רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא אֱמֶת, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר שֶׁאוֹחֵז בֶּאֱמֶת, וְזוֹ הַגָּלוּת, שֶׁכָּל אֶחָד צוֹעֵק

שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, טו): "וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת", וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צז.): מְלַמֵּד שֶׁתְּהֵא הָאֱמֶת נַעֲשֵׂית עֲדָרִים עֲדָרִים. תֵּבֵת אֱמֶת הֵינוּ — א׳הִיֶה מ׳ת׳, שֶׁתֵּדַע שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, וְתִתֵּן דִּין עַל כָּל דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה וּמַחֲשָׁבָה שֶׁעָשִׂיתָ, תִּתֵּן חֶשְׁבּוֹן עַל כָּל הִסְתַּכְּלוּת שֶׁהִסְתַּכַּלְתָּ, אִם אָדָם מִתְנַהֵג כָּךְ, אֲזַי חַי חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, חַי עִם חֶשְׁבּוֹן, אֵינוֹ עוֹשֶׂה עַוְלוֹת לִבְנֵי־אָדָם, אֶלָּא מַרְבֶּה בְּטוֹבוֹת וּבַחֲסָדִים.

אֲבָל, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמֶת, רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים, כִּי הַצַּדִּיקִים כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת, וַאֲפִלּוּ עֲצוּתֵיהֶם כֻּלּוֹ אֱמֶת. כִּי מַהוּ צַדִּיק? כְּתִיב (חֲבַקּוּק ב, ד): "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", כָּל חַיָּיו רַק אֱמוּנָה, רַק רוֹצֶה לַעֲזֹר לַזּוּלַת, הוּא יְסוֹד שֶׁמַּשְׁפִּיעַ עַל הַזּוּלַת, מְגַלֶּה נְסִים וּמוֹפְתִים, וּכְשֶׁאָדָם מִתְקָרֵב לַצַּדִּיק, זֶה כְּמוֹ נִשּׂוּאִין, שֶׁמִּתְחַתֵּן וּמִתְיַחֵד עִם הַצַּדִּיק, זֶה כְּמוֹ זִוּוּג, כִּי עֲצוּת הַצַּדִּיק הֵן עֲצוּת מֵהָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַצַּדִּיק אֵינוֹ מְעֻנְיָן בְּכֶסֶף אוֹ בְּכָבוֹד וְכוּ׳, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁ״לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה׳ צְבָאוֹת״ (חַגַּי ב, ח), כַּמָּה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ יִהְיֶה לִי, הַצַּדִּיק יוֹדֵעַ, שֶׁמָּלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, כָּל

הַכָּבוֹד שַׁיָּךְ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, "וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁאֶקַּח לְעַצְמִי כָּבוֹד, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה?!" וְלָכֵן עֲצוֹת הַצַּדִּיק הֵן מֵהָעוֹלָם הַבָּא, הוּא מְגַלֶּה לָנוּ — אַתֶּם יוֹדְעִים מֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם? יְהוּדִי שֶׁמְּדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ כַּמָּה מִלִּים, וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹצִיאֵנִי מֵעַצְבוּת וְדָאוֹן, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי מִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרֶיךָ" וְכוּ', זֶה מְהַפֵּךְ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. כְּשֶׁיְּהוּדִי מְקַיֵּם מִצְוָה אַחַת, הוֹלֵךְ עִם צִיצִית וּמְנַשְּׁקָהּ, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ, וּמְסַתֵּכֶּל עַל הַצִּיצִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר טו, לט): "וּרְאִיתֶם אֹתוֹ", אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז:): 'אוֹתוֹ' זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְסַתֵּכֶּל עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהַמִּצְוֹת זֶה דָּבָר אֶחָד. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן יז): כְּשֶׁיְּהוּדִי מְנַעְנֵעַ בְּפֵאוֹתָיו, גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁיְּהוּדִי יוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ וּמְנַשֵּׁק אֶת הַמְּזוּזָה, וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִנֵּה אֲנִי יוֹצֵא, תִּשְׁמֹר אוֹתִי בַּדֶּרֶךְ מִכָּל מִינֵי פְּגוּעִים, שֶׁאֶזְכֶּה לַחֲזֹר בָּרִיא וְשָׁלֵם", מַלְאֲכֵי הַשְּׁמִירָה מְלַוִּים אוֹתוֹ. כְּשֶׁיְּהוּדִי חוֹזֵר לְבֵיתוֹ, וּמַנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה וּמְנַשְּׁקָהּ, וְאוֹמֵר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹדָה לְךָ

שֶׁהֶחֱזַרְתָּנִי בָּרִיא וְשָׁלֵם", מֵהַתּוֹדָה הַזּוֹ גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב'), שֶׁתּוֹדָה וְהוֹדָאָה זֶה שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן הָבָה נְקַבֵּל עֲצוֹת רַק מֵהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְהֵפֶךְ — עֲצוֹת רְשָׁעִים אֵלּוּ עֲצוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, הָרָשָׁע מַטְעֶה אוֹתְךָ, וְרוֹצֶה לִגְזֹל אוֹתְךָ. וְזֹאת עָלֵינוּ לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ, שֶׁאֶחָד לֹא יְשַׁטֶּה בְּזוּלָתוֹ, כִּי לְבַסּוֹף יִפֹּל הָרָע עָלָיו, נִדְמֶה לוֹ שֶׁיָּכוֹל לִגְנֹב וְלִגְזֹל, אֲבָל אַחַר־כָּךְ יְשַׁלֵּם בַּבְּרִיאוּת שֶׁלּוֹ, רוֹאִים אֲנָשִׁים מְחַלְּלִים שַׁבָּת, אוֹ עוֹשִׂים עָוֶל לַזּוּלַת, הֲגַם שֶׁמַּרְוִיחִים כֶּסֶף, אֲבָל לְבַסּוֹף אֵין בְּרָכָה בַּכֶּסֶף, כַּסְּפָם הוֹלֵךְ לְרוֹפְאִים, לְבָתֵּי חוֹלִים, וּמָה, אִם־כֵּן, פָּעֲלוּ בְּכָל זֶה?! וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּאַבְּדִים אֶת הָאִשָּׁה, בַּר מִינָן, אוֹ מְשַׁכְּלִים בֵּן אוֹ בַּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּצְרִיכִים לְשַׁלֵּם הַרְבֵּה לִכְרוֹת לָהֶם קֶבֶר. וְלָכֵן הָעוֹשֶׂה עַוְלוֹת, לֹא יִנָּקֶה מֵעֹנֶשׁ, וּלְבַסּוֹף יִתְגַּלֶּה קְלוֹנוֹ בָּרַבִּים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת עֵצָה, סִימָן א'): אַל תִּשְׁאַל עֵצָה, אֶלָּא מֵאֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים סִתְרֵי תּוֹרָה; תִּשְׁאַל עֵצוֹת מִצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים מֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה. בַּשָּׁמַיִם חָשׁוּב כְּשֶׁלּוֹמְדִים חֲמָשׁ וְרַשִׁ"י, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת, הוּא מְזַעְזֵעַ

אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד דַּף גְּמָרָא, בּוֹרֵא מִלְיוֹנֵי מַלְאָכִים, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד הֲלָכוֹת, זוֹכֶה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָה עג.): כָּל הַשׁוֹנֶה הֲלָכוֹת בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (מְגִלָּה כח:): ״הֲלִיכוֹת עוֹלָם לוֹ״, אַל תִּקְרֵי הֲלִיכוֹת, אֶלָּא הֲלָכוֹת; כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד הֲלָכָה, אֵיזֶה נַחַת מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ, אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה מַמְשִׁיךְ עַל נַפְשׁוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת יִרְאָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ בָּאִים לְיִרְאָה; וְכֵן מוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, רָאוּי לוֹ שֶׁיִּלְמַד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְאָז יִזְכֶּה לְיַשְׁרוּת לֵב, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. שֶׁזֶּה (תְּהִלִּים קיט, ז): ״אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב, בִּלְמֹדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ״; אִם אַתָּה רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל יַשְׁרוּת לֵב, אֲזַי תִּלְמַד מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ, שֶׁהֵם הֲלָכוֹת. וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי מַקְפִּיד לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית בְּמִנְיָן, אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה. כְּשֶׁיְּהוּדִי יוֹצֵא מִפֶּתַח בֵּיתוֹ לַתְּפִלָּה, מְלַוִּים אוֹתוֹ כִּתּוֹת כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאָכִים, תַּהֲלוּכָה שֶׁל מַלְאֲכֵי מַעְלָה סוֹבְבִים אוֹתוֹ, וְשָׁרִים לְפָנָיו: ״אַשְׁרֵי הַבֵּן הַהוֹלֵךְ לְבֵית הַמֶּלֶךְ״, ״אַשְׁרֵי הַבֵּן הַהוֹלֵךְ לְבֵית אָבִיו״, אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, הָיָה הוֹלֵךְ בְּכַוָּנָה

עֲצוּמָה, אֲבָל מִסְכֵּן, אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ, אֵינֶנּוּ רוֹאֶה, וְאֵינֶנּוּ מַרְגִּישׁ, וּמִמֵּילָא בָּא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּמְזַלְזֵל בִּקְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם, מְדַבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, מְשׁוֹחֵחַ בְּאֶמְצַע קְרִיאַת הַתּוֹרָה, אוֹ בִּקְדֻשָּׁה אוֹ בְּקָדִישׁ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נִכְנָס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, אֵיזוֹ בּוּשָׁה הִיא זוֹ! הַמַּלְאָכִים מִתְבַּיְּשִׁים, וְאוֹמְרִים: "חָשַׁבְנוּ שֶׁבָּאתָ לְהִתְפַּלֵּל, וְהִנֵּה אֵינְךָ עוֹנֶה 'אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּה', לֹא קְדֻשָּׁה וְלֹא בָּרְכוּ". וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל אֶת הָעֵצוֹת שֶׁלָּנוּ רַק מִצַּדִּיקִים הַדְּבֵקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם יוֹדְעִים מַה קּוֹרֶה לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתָנוּ, לֵאמֹר: "חָטָאתָ — אַתָּה יָכוֹל לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה", כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; אֲבָל אִם מְקַבְּלִים עֵצוֹת מֵרְשָׁעִים, אֵלּוּ עֵצוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֻּלּוֹ שֶׁקֶר, וְהֵם מְשַׂטִּים בְּךָ, כִּי אִם אֵינְךָ מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה עַל־יְדֵי הָאָדָם הַזֶּה שֶׁלָּקַחְתָּ אוֹתוֹ לְמַדְרִיךְ וּלְמוֹרֶה דַּרְכְּךָ, סִימָן שֶׁהוּא שַׁקְרָן, אִם אֵינְךָ מַתְחִיל לִלְמֹד עַל יָדוֹ מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכָה וְאַגָּדָה, סִימָן שֶׁהוּא עוֹבֵד עָלֶיךָ, כִּי עָלֶיךָ לִרְאוֹת תָּמִיד — מַה יֵּשׁ לְךָ בַּיָּד; אִם נוֹטְלִים מִמְּךָ אֶת כָּל

כַּסְפְּךָ, וְנוֹתַרְתָּ רָעֵב, צָמֵא, עֵרֹם וַחֲסַר כֹּל, הֲרֵי סִימָן שֶׁרִמּוּ אוֹתְךָ, נִשְׁאַרְתָּ עָנִיךָ וְיָחֵף, סִימָן שֶׁעָבְדוּ עָלֶיךָ. אֲבָל אִם אָדָם מַלְבִּישְׁךָ בְּמַלְבּוּשִׁים יָפִים, שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְווֹת וְיִרְאַת שָׁמַיִם, נוֹתֵן לְךָ מָזוֹן לֶאֱכֹל, מַשְׁקֶה לִשְׁתּוֹת, סִימָן שֶׁהוּא צַדִּיק אֲמִתִּי, וּכְדַאי וּכְדַאי מְאֹד, שֶׁתִּסְתּוֹבֵב אֶצְלוֹ. אַךְ דָּא עַקָּא, שֶׁכָּל אֶחָד מֵבִין זֹאת בְּגַשְׁמִיּוּת, וְלָמָּה לֹא נָבִין זֹאת בְּרוּחָנִיּוּת?! וְאִם־כֵּן הָעִקָּר לְקַבֵּל אֶת עֲצוֹת הַצַּדִּיקִים.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד, שֶׁאָנוּ מְקֻרָבִים לְצַדִּיק אֱמֶת, אֲשֶׁר הוּא מְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ וּמְחַזֵּק אוֹתָנוּ. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): אֵיךְ זוֹכִים לְקַבֵּל אֶת הָעֵצוֹת מֵהַצַּדִּיק, וּלְהִשָּׁמֵר מֵרְשָׁעִים? עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית. צִיצִית שׁוֹמֶרֶת מִנְּאוּף, אֲשֶׁר הִיא הַתַּאֲוָה הַמְכַלָּה אֶת הָאָדָם יוֹתֵר מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת; הָעֵינַיִם שֶׁל הָאָדָם מִסְתַּכְּלוֹת עַל נָשִׁים, בִּמְקוֹם לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּמִי שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; אִם אָדָם הָיָה שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד), הָיָה רוֹאֶה רַק רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, כִּי

הָעֵינַיִם רוֹאוֹת תָּמִיד דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים מְאֹד, וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית, שֶׁהִיא לְשׁוֹן הִסְתַּכְּלוּת, מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים. וְלָכֵן מִי שֶׁהוֹלֵךְ עִם צִיצִית, הוּא נִשְׁמָר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְסַבֵּב אוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כה.): שְׁקוּלָה מִצְוַת צִיצִית כְּנֶגֶד כָּל מִצְווֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, "וּרְאִיתֶם אֹתוֹ" כְּתִיב, וְלֹא "וּרְאִיתֶם אוֹתָם", מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמְקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית, כְּאִלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה; וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁעַל יָדוֹ זוֹכֶה לְנִסִּים, עַד שֶׁרוֹאֶה שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ הִיא נֵס אֶחָד גָּדוֹל. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כד, סִימָן א'): בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נִסִּים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם הָאָדָם, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁאִלּוּלֵא הָיָה אוֹכֵל פַּת כְּשֶׁהִיא חַיָּה, הָיְתָה יוֹרֶדֶת תּוֹךְ מֵעָיו וּמְשָׁרֶטֶת אוֹתוֹ, אֶלָּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעְיָן בְּתוֹךְ גַּרְגַּרְתּוֹ, וְכָךְ בּוֹלֵעַ מַאֲכָלוֹ, וְאֵינוֹ נֶחֱנָק. אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁיֹּאכַל וְהַכֹּל יַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם, וְאֵינוֹ שָׂם עַל לֵב כַּמָּה אֲנָשִׁים נֶחְנָקוּ בְּעֵת מַאֲכָלָם, אוֹ אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו, וְאֵינוֹ זוֹכֵר כַּמָּה אֲנָשִׁים שָׁבְרוּ אֶת רַגְלָם וְכוּ' וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ בַּעֲלֵי מוּמִין, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כָּל שְׁנִיָּה בַּחַיִּים "הַכֹּל נִסִּים". וְלִידִיעוֹת אֵלּוּ זוֹכִים

— עַל־יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק. וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם הַמְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְרוֹאֶה שֶׁ"**הַכֹּל נִסִּים**", וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּבִתְפִלָּה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְיַגָּלֶה אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לזרע של קיימא ולהצלחת
דוד בן רחל
כרמלה בת שרה
שיזכו לכל הברכות ולבנים ולבנות בקרוב
ולעילוי נשמת
אברהם בן מסעודה
שרה בת קמילה

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לזכות

יחיאל מאיר בן אסתר

חיה בת רחל

וילדיהם: אלחנן דוד בן חיה

אליעזר שלמה בן חיה

יעל נחמה בת חיה

וההורים: חיים יוסף צבי ברוך

בן חנה דינה

אסתר בת שמחה

וכל המשפחה

הקב"ה יעזור שיזכו לראות נחת

מכל יוצאי חלציהם ולבריאות השלימה

ברמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם

ויזכו להיות מקורבים תמיד לצדיק האמת

אכי"ר!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל

יְעוֹרֵר וִיחַזֵּק אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, וְיוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, עַל אַף גֹּדֶל הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁמְּעִיקִים וּמְצִיקִים לוֹ, וְיִתֵּן לוֹ עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאַמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לִדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

ניו״ק ירושלים ת״ו

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל

א.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הַנִּסָּיוֹן הֲכִי קָשֶׁה לָאָדָם הוּא, כְּשֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, מֵרֹב מְרִירוּת וְצָרוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ, שֶׁבּוֹעֵר בּוֹ יִצְרוֹ הָרָע בְּתַאֲוַת נְאוּף וּבְתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁשְּׁתֵּי הַתַּאֲווֹת הַלָּלוּ הוֹרְסוֹת אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל לְתַאֲוַת נְאוּף, הוּא מְטַמֵּא אֶת מֹחוֹ בְּכָל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת, עַד שֶׁרַחֲמָנָא לִצְלָן, פּוֹגֵם בִּבְרִיתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל אַחַר־כָּךְ לְתַאֲוַת מָמוֹן, וּמִי שֶׁנּוֹפֵל כְּבָר בְּתַאֲוַת מָמוֹן, קָשֶׁה לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּעִנְיְנֵי יִרְאַת שָׁמַיִם, כִּי כְּבָר לֹא יְקַבֵּל אֶת דִּבּוּרְךָ, כִּי אַף שֶׁתַּאֲוַת נְאוּף הִיא תַּאֲוָה מְגֻנָּה מְאֹד, הַמּוֹלִיכָה שׁוֹלָל אֶת הָאָדָם בְּדִמְיוֹנוֹת וּבְמַחֲשָׁבוֹת

זָרוֹת וְהִרְהוּרִים מְגֻנִּים, אֲשֶׁר הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, אַף שֶׁהִיא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב), שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה הוּא שְׁטוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְזֶה בָּא מֵהַדְּמִים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁלֹּא זְכֵךְ אוֹתָם, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת בִּגְדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, אֲפִלּוּ תִּתְבַּע אוֹתוֹ אֵיזוֹ קְלִפָּה לַעֲבֹר עֲבֵרָה — לֹא יִרְצֶה. וְעִקַּר הַתַּאֲוָה הַזּוֹ בָּאָה מִטֻּמְטוּם הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ דִּמְיוֹנוֹת, וּמְדַמֶּה כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וּמְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי לִכְלוּךְ וָזֶבֶל, עַד שֶׁבָּא, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, לִפְגַם הַבְּרִית. כִּי הַתַּאֲוָה הַזּוֹ הָעִקָּר תָּלוּי בַּדִּמְיוֹן, כִּי הוּא מַכְנִיס בְּדִמְיוֹנוֹ כָּל מִינֵי צוּרוֹת שֶׁל הֶבֶל. וְיֵשׁ שֶׁכָּל־כָּךְ נִתְפָּסוּ בְּהִרְהוּרִים רָעִים, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לָצֵאת מִזֶּה, כִּי מְהַרְהֲרִים וְחוֹזְרִים וּמְהַרְהֲרִים אַחַר הַהֶבֶל שֶׁל נְאוּף, וְזֶה מֵבִיא אוֹתָם אַחַר־כָּךְ לִפֹּל אֶל תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁרוֹדְפִים יוֹמָם וָלַיְלָה אַחַר מָמוֹן, עַד שֶׁנִּתְעַקֵּם לְבָבָם לְגַמְרֵי מֵחָמַת זֶה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עֲרוּבִין מא:): עֲנִיּוּת מַעֲבֶרֶת אֶת הָאָדָם עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ; הַיְנוּ שֶׁהוּא מִתְבַּלְבֵּל וְנִשְׁבָּר לְגַמְרֵי, וְנִכְנָס

לְדַכָּאוֹן — לָמָּה אֵין לוֹ כֶּסֶף, כִּי יֵשׁ לוֹ מָנָה — רוֹצֶה מָאתַיִם, וְיֵשׁ לוֹ מָאתַיִם — רוֹצֶה אַרְבַּע־מֵאוֹת, כִּי אֵין סוֹף וּגְבוּל לְתַאֲוַת מָמוֹן, וְאַחַר־כָּךְ מַעֲבֶרֶת אוֹתוֹ עַל דַּעַת קוֹנוֹ, שֶׁהוּא מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַנְּשָׁיוֹן הַגָּדוֹל שֶׁל הָאָדָם, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׂלִים עִם הַמְּצִיאוּת, כִּי כָּל־כָּךְ נִתְעַקֵּם לִבּוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּכְנָסוֹת בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת — לָמָּה לַזּוֹלַת יֵשׁ וְלוֹ אֵין?! לָמָּה הַהוּא עָשִׁיר וַאֲנִי עָנִי?! אֲשֶׁר כָּל ׳לָמָּה׳ זוֹ קְלִפָּה הַמְעַקֶּמֶת אֶת לִבּוֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנִּכְנָסִים בָּהֶם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַכֹּל מֵחֲמַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁנִּכְנְסָה בָּהֶם, וְרוֹאִים שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים, וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ אֶל מָמוֹן. כִּי מִי שֶׁנִּכְנָס בְּתַאֲוַת מָמוֹן, נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ מַה שֶּׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (קֹהֶלֶת ה, ט): ״אוֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף״, שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כב, סִימָן א׳): ״אוֹהֵב מָמוֹן לֹא יִשְׂבַּע מָמוֹן״, שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא הוֹמֶה וּמְהַמֶּה אַחַר מָמוֹן, וְקַרְקַע אֵין לוֹ, מָה הֲנָאָה לוֹ?! כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר כֶּסֶף, אִם אֵין לוֹ עֲדַיִן קַרְקַע וּבַיִת וְדִירָה, הוּא תָּמִיד בְּצַעַר וּמְקַנֵּא בַּזּוֹלַת. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁלְּכָל אֶחָד יֵשׁ בַּיִת וְדִירָה

נָאָה, וְלוֹ אֵין, זֶה מַמָּשׁ שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, כִּי מֵרֹב קִנְאָה נֶהֱרָסִים לוֹ כָּל הַחַיִּים, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קנב:) עַל הַפָּסוּק (מִשְׁלֵי יד, יד): ״וּרְקָב עֲצָמוֹת קִנְאָה״; כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְּלִבּוֹ — עַצְמוֹתָיו מַרְקִיבִים, וְזֶה עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁמֵּרֹב קִנְאָה שֶׁמְּקַנֵּא בַּזּוּלַת, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן וְדִירָה וּמְכוֹנִית, וְכָל תַּאֲוֹות הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ עַד שֶׁעַצְמוֹתָיו נִרְקָבוֹת עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, כִּי הוּא אֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ — ״לָמָּה לַזּוּלַת יֵשׁ וְלִי אֵין״. וַאֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הוּא תָּמִיד חוֹשֵׁב — לָמָּה לַזּוּלַת יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּי זוֹ מַחֲלָה אֲצֶל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁלַּזּוּלַת יֵשׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹׁב וּלְתָאֵר לְעַצְמוֹ, שֶׁהָעַיִן שֶׁל הָאָדָם מַטְעָה אוֹתוֹ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלּוּ לָנוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים נד:), שֶׁאֶחָד מִן הַדְּבָרִים הַמְכֻסִּים מִבְּנֵי־אָדָם — שֶׁאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה בְּלִבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְלָכֵן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמִּבַּחוּץ רוֹאִים אֲצֶל מִישֶׁהוּ עֲשִׁירוּת, וְלֹא חָסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר, אֲבָל בִּפְנִים הוּא מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוּת וּמַכְאוֹבִים רָעִים, וַאֲנָשִׁים מְקַנְּאִים בּוֹ מְאֹד מְאֹד, וְזֶה אַשֶּׁר מֵבִיא אֶת הָאָדָם שֶׁיִּתְעַקֵּם לִבּוֹ, וְיִהְיוּ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַנִּפָּיוֹן הֲכִי גָּדוֹל

בַּחַיִּים. וְכָל זֶה בָּא לוֹ מִבִּלְבּוּל הַדַּעַת, שֶׁנִּתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נוֹפֵל לְתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ, שֶׁנִּתְעַקֵּם הַלֵּב בְּעַקְמוּמִיּוּת וּבְקֻשְׁיוֹת וּבְסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנּוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְנִכְנָסִים בּוֹ סְפֵקוֹת בִּמְצִיאוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁנּוֹפְלוֹת עַל הָאָדָם מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, הוּא נִמְצָא בְּמָקוֹם מְסֻכָּן מְאֹד מְאֹד, כִּי בּוֹ בָּרֶגַע שֶׁאָדָם נוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְנִכְנָסִים בּוֹ סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה, הוּא נִמְצָא בִּמְקוֹם תַּנִּינִים וּנְחָשִׁים מְסֻכָּנִים מְאֹד, וְיָכוֹל לְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע.

וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אַף שֶׁאֲנִי מֵבִין אֶת צַעַרְךָ הַקָּשֶׁה, וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעִנְיַן תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁבּוֹעֶרֶת בְּךָ כְּתַנּוּר לוֹהֵט, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר בִּפְגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁנִּתְקַלְקֵל דַּעְתְּךָ, אֲשֶׁר מִזֶּה בָּאָה עָלֶיךָ תַּאֲוַת מָמוֹן, עַד שֶׁאַתָּה אוֹכֵל אֶת לִבְּךָ מֵרֹב צַעַר וְעָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁאַתָּה מְקַנֵּא בַּזּוּלַת, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס לְךָ אֶת הַחַיִּים, עַד שֶׁאֵינְךָ שָׂם עַל לִבְּךָ, שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ יוֹם אַחַר יוֹם בְּהֶבֶל וָרִיק. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, מְגִלָּה, הֲלָכָה ו׳, אוֹת יח): עִקַּר אֲבֵדַת

הַיָּמִים, שֶׁאָדָם מְאַבֵּד אֶת יְמֵי חַיָּיו, חַס וְשָׁלוֹם, הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יִרְמְיָה יז): "עֹשֶׁה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ", כִּי אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַשְׁלִים אֶת יָמָיו, כִּי מְאַבֵּד אֶת יָמָיו עַל־יְדֵי־זֶה, וְכַמֵּרְגָּל לָשׁוֹן זוֹ בְּסִפְרֵי מוּסָר: "אָדָם דּוֹאֵג עַל אֲבוּד דָּמָיו, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אֲבוּד יָמָיו, דָּמָיו חוֹזְרִים וְיָמָיו אֵינָם חוֹזְרִים", וְעִקַּר מְרִירוּת וְטִרְדַּת הַמָּמוֹן שֶׁל כָּל אֶחָד, הוּא עַל־יְדֵי הַקִּנְאָה וְהַכַּעַס, כִּי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַקִּנְאָה וְהַכַּעַס זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת תָּמִיד, כִּי הוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (אָבוֹת, פֶּרֶק ד'): "אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ", וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת אֲמִתִּית מַמָּשׁ, כִּי מִי שֶׁהוּא שָׂמֵחַ עִם כָּל מַה שֶּׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ אָץ לְהַעֲשִׁיר, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה שִׂמְחָה רוּחָנִית; וּמַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי עֲרֵבוּת וּנְעִימוּת בְּחַיָּיו, וְהוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, מֵאַחַר שֶׁהוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמְּחַיֶּה אוֹתוֹ. אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁבֵּר אֶת הַקִּנְאָה וְהַכַּעַס, עָלָיו נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה ח, כא): "וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹקָיו" וְגוֹ', אֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת, הוּא מָלֵא

כַּעַס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וְכַעַס עִנְיָנוֹ גַּם בַּלַּיְלָה לֹא שָׁכַב" וְגוֹ', כִּי בְּכָל פַּעַם חָסֵר לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְתָמִיד הוּא מְקַנֵּא בַּזּוּלַת, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי אִם אָדָם מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו, וְהוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, זֶה עִקַּר הָעֲשִׁירוּת הָאֲמִתִּית, שֶׁהוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ. וּלְהֵפֶךְ מִי שֶׁתָּמִיד מְקַנֵּא בַּזּוּלַת, אֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת, עִם כָּל זֹאת בֶּאֱמֶת כָּל הָעֲשִׁירוּת שֶׁלּוֹ אֵינָהּ כְּלוּם, וְעָלָיו נֶאֱמַר (נְדָרִים מא.):
דַּעַת חָסַרְתָּ, מַה קָּנִיתָ?! הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַכַּעַס, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְאָז הוּא חָסַר דַּעַת, וּבָרַע שֶׁאֵין לוֹ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת שֶׁל אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז 'מַה קָּנִיתָ'?! כִּי בְּוַדַּאי אֵין הָעֲשִׁירוּת שֶׁלּוֹ כְּלוּם, כִּי תָּמִיד חָסֵר לוֹ יוֹתֵר, וּלְבַסּוֹף אֵין נִשְׁאָר לוֹ כְּלוּם, וּמְאוּמָה לֹא יִשָּׂא בְּיָדוֹ.
וְעַל־כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַיָּמִים, עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַקִּנְאָה וְהַכַּעַס מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא יְקַנֵּא וְלֹא יִכְעַס עַל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, רַק לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת אֲמִתִּית מַמָּשׁ.

וְצָרִיךְ שֶׁתִּזְכֹּר אֶת זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנִי! כִּי כְּשֶׁאָדָם נִכְשָׁל בִּפְגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, נִתְעָרְבֶבֶת דַּעְתּוֹ, וְאָז אֵינוֹ זוֹכֶה לַחֲשֹׁב יָשָׁר, כִּי נִתְבַּלְבְּלֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבְסְפֵקוֹת אֲחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא רוֹאִים אֶת זֹאת מִבַּחוּץ, מִבִּפְנִים הוּא מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לָקַחַת אֶת עַצְמְךָ בְּיָדֶיךָ, וְאִם אַתָּה יוֹדֵעַ, שֶׁפָּגַמְתָּ בַּבְּרִית, וְנָפַלְתָּ כְּבָר בְּתַאֲוַת מָמוֹן, וְאַתָּה מָלֵא קִנְאָה וְכַעַס עַל הַזּוּלַת, מָלֵא סְפֵקוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, רְאֵה לִפֹּל עַל פָּנֶיךָ, וּתְבַקֵּשׁ רַחֲמִים רַבִּים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, שֶׁתִּזְכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרָה הַמָּרָה הַזּוֹ, כִּי אֵין עוֹד צַעַר וּמַכְאוֹב לַנְּשָׁמָה כְּמוֹ קִלְקוּל הָאֱמוּנָה, כִּי הָאֱמוּנָה זוֹ מִדַּת הַמַּלְכוּת, שֹׂרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁמּוֹרִיד אֶת נִשְׁמָתוֹ אֶל מְקוֹמוֹת הַמְּטֻנָּפִים, שֶׁהֵם הַסְּפֵקוֹת וְהַהִרְהוּרִים רָעִים וְהָעַקְמוּמִיּוּת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ הַצָּרָה הֲכִי גְּדוֹלָה לַנְּשָׁמָה, אֵין עֵצָה אַחֶרֶת אֶלָּא לִפֹּל עַל פָּנָיו, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹצִיאוֹ מֵהַפַּח יָקוּשׁ שֶׁנָּפַל אֵלָיו, וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְטַהֵר אֶת לְבָבוֹ הַמָּלֵא זֻהֲמָה שֶׁל כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְיִזְכֶּה לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת

עֵינָיו, שֶׁזֶּה (בַּמִּדְבָּר טו, לט): "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יב:): "אַחֲרֵי לְבַבְכֶם" — זוֹ מִינוּת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים נג, ב): "אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹקִים", "אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים יד, ג): "וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְּעֵינָי", "אַתֶּם זוֹנִים" — זֶה הִרְהוּר עֲבוֹדָה זָרָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ח, לג): "וַיָּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין ח.): גְּמִירֵי דְּאֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט, אֶלָּא בְּמָה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; וְלָכֵן צְרִיכִים לִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁמְרֵהוּ לֹא לִפְגֹּם בְּעֵינָיו. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, אֲשֶׁר אֵשׁ הַפְּרִיצוּת עוֹשָׂה פְּרָצוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּצְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לְהִנָּצֵל מֵהִסְתַּכְּלִיּוֹת רָעוֹת, שֶׁזֶּה מֵבִיא לִידֵי חִמּוּם עֲבֵרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבְּלֶת דַּעְתּוֹ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבוֹ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְרָץ אַחַר הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב כְּקוֹרֵא בֶּהָרִים, שֶׁזֶּה מְכַלֶּה לוֹ אֶת יָמָיו הַטּוֹבִים. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מַה לְּפָנֶיךָ! וְאַל תִּתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ בַּמֶּה שֶׁנִּכְשַׁלְתָּ, וַאֲפִלּוּ עַכְשָׁו עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, עִם כָּל זֹאת אַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים,

כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת י.): אַפִּלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם, אַל יִמְנַע עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד חֲשׁוּבָה תְּפִלָּה, וּבַקֵּשׁ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְעִנְיַן הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, שֶׁתַּרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְהָעִקָּר — בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתָּה רָגִיל בָּהּ, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלּוֹ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לוֹ בְּתְחִלָּה, שֶׁאֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיָּבִין אוֹתוֹ, כִּי עוֹלָמוֹ חֹשֶׁךְ בַּעֲדוֹ מִתַּאֲוָתוֹ שֶׁבּוֹעֶרֶת בּוֹ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ, וּתְדַבֵּר דִּבּוּר אַחַר דִּבּוּר, וְתִזָּרֵק תְּפִלָּה אַחַר תְּפִלָּה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לְבַסּוֹף תִּרְאֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, הָעִקָּר לֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עִקַּר הַנְּסָיוֹן הַגָּדוֹל לָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְהִשָּׁאֵר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֲפִלּוּ שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ הֵפֶךְ מִמַּה שֶּׁהוּא

רוֹצֶה; כִּי עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם נוֹפֵל בִּדַעְתּוֹ כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׂוּם תּוֹצָאוֹת מִכָּל תְּפִלּוֹתָיו, זֶה מַה שֶּׁמֵּבִיא אוֹתוֹ לְעַקְמוּמִיּוּת הַלֵּב, וְנִכְנָסִים בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת לב:): כָּל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ וּמְעַיֵּן בָּהּ, סוֹף בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יג, יב): ״תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב״, וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: וּמְעַיֵּן בָּהּ — מְצַפֶּה שֶׁתֵּעָשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ עַל־יְדֵי הַאֲרָכָתוֹ, סוֹף שֶׁאֵינָהּ נַעֲשֵׂית, וְנִמְצֵאת תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכֶת חִנָּם, וְהִיא כְּאֵב לֵב, כְּשֶׁאָדָם מְצַפֶּה וְאֵין תַּאֲוָתוֹ בָּאָה; וְכִמְעַט אֵין אָדָם שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִזֶּה, כִּי לָא מִבַּעְיָא, מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כְּלָל, שֶׁבְּוַדַּאי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה מַשְׁבֵּר אוֹ צָרָה, הוּא נוֹפֵל בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלִבּוֹ מִתְעַקֵּם בְּקֻשְׁיוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אֲפִלּוּ מִי שֶׁכֵּן מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְבֶּה בִּתְפִלָּה, אֲבָל מְעַיֵּן בִּתְפִלָּתוֹ, וְהוּא מֻבְטָח שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ, זֶה גַּם־כֵּן מֵבִיא אוֹתוֹ לִידֵי כְּאֵב לֵב, כִּי הוּא גּוֹרֵם עַל עַצְמוֹ קִטְרוּג, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁהוּא רָאוּי שֶׁיַּעֲנוּ לוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַיְשׁוּעָה; כִּי אָדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, בְּלִי קִוּוּי שָׂכָר, אֶלָּא עָלָיו לְבַקֵּשׁ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים בְּלִי

שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצו) עַל מַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳): וּכְשֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל, אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע, אֶלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים; כִּי אָסוּר לָאָדָם לַעֲמֹד עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר, הַיְנוּ אָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ דַּוְקָא אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי זֶהוּ כְּמוֹ שֶׁלּוֹקֵחַ דָּבָר בְּחָזְקָה וּבִגְזֵלָה, רַק צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, אִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו, וְזֶה ׳אַל תַּעַשׂ תְּפִלָּתְךָ קֶבַע׳, מִלְּשׁוֹן גְּזֵלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כב, כג): ״וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ״, הַיְנוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא מְבַקֵּשׁ — הֵן פַּרְנָסָה אוֹ בָּנִים אוֹ שְׁאָר צְרָכִים, אָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ לַעֲמֹד עַצְמוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁדַּוְקָא יַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת תְּפִלָּתוֹ, כִּי זוֹהִי תְּפִלַּת קֶבַע, שֶׁלּוֹקֵחַ הַדָּבָר בְּחָזְקָה וּבִגְזֵלָה, רַק יִתְפַּלֵּל בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, אִם יִתֵּן — יִתֵּן, וְאִם לָאו — לָאו.

וְזֶה יְסוֹד גָּדוֹל לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁכְּבָר חָטָא וּפָגַם בִּבְרִיתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ לְגַמְרֵי, וְנֶעֱקָרָה מִמֶּנּוּ הַחֲמִימוּת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִכְנְסוּ בּוֹ סְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת אַחֲרָיו

יִתְבָּרַךְ, לוֹ אָסוּר לַחֲשֹׁב כְּרֶגַע, שֶׁבָּזֶה שֶׁיִּתְפַּלֵּל, תֵּכֶף־וּמִיָּד יִתְּנוּ לוֹ אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי זֶה יָבִיא לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַקְמוּמִיּוּת וּסְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלָכֵן אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְלֹא יְבַקֵּשׁ אֶלָּא בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְיֵדַע שֶׁהוּא אֵינוֹ רָאוּי שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ מֵרֹב חֲטָאָיו וַעֲוונוֹת שֶׁחָטָא בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁעִרְבֵּב אֶת דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, עִם כָּל זֹאת יִהְיֶה חָזָק מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אַחַר תְּפִלָּה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יִרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִי שֶׁמְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, וּבוֹרֵחַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹפֵךְ אֶת לִבּוֹ הַנִּכְאֶה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר זֶה אֶלֶף פְּעָמִים — אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אֲזַי לְבַסּוֹף יִרְאֶה יְשׁוּעָה.

וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים בְּחַיֶּיךָ, וְאַתָּה מָלֵא הִרְהוּרִים רָעִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לָמָּה אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנְךָ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מְעַקֵּם אֶת לִבְּךָ בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת, רְאֵה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד, וּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ עַכְשָׁו, וְאַל יֵרַע לִבָּךְ,

וְאַל יִכָּנְסוּ בְּךָ שׁוּם הִרְהוּרִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזּוֹ עִקַּר גְּדֻלַּת בַּר יִשְׂרָאֵל. וְאַף שֶׁהוּא הַנִּסָּיוֹן הֲכִי גָּדוֹל, עִם כָּל זֹאת זֶה הָיָה שִׂבְחָם שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁאַף פַּעַם לֹא הִרְהֲרוּ אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין קיא.) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת ה, כג): ״וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה״, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲבָל עַל דְּאַבְדִין וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין, הֲרֵי כַּמָּה פְּעָמִים נִגְלֵיתִי אֶל אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי, וְלֹא הִרְהֲרוּ עַל מִדּוֹתַי, וְלֹא אָמְרוּ לִי מַה שְׁמֶךָ. אָמַרְתִּי לְאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית יג, יז): ״קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה״, בִּקֵּשׁ מָקוֹם לִקְבֹּר אֶת שָׂרָה וְלֹא מָצָא, עַד שֶׁקָּנָה בְּאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף, וְלֹא הִרְהֵר עַל מִדּוֹתַי. אָמַרְתִּי לְיִצְחָק (בְּרֵאשִׁית כו, ג): ״גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמְּךָ וַאֲבָרַכְתִּיךָ״, בִּקְּשׁוּ עֲבָדָיו מַיִם לִשְׁתּוֹת וְלֹא מָצְאוּ, עַד שֶׁעָשׂוּ מְרִיבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו): ״וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר עִם רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם״, וְלֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתַי. אָמַרְתִּי לְיַעֲקֹב (בְּרֵאשִׁית כח, יג): ״הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה״, בִּקֵּשׁ מָקוֹם לִנְטֹעַ אָהֳלוֹ וְלֹא מָצָא, עַד שֶׁקָּנָה בְּמֵאָה קְשִׂיטָה, וְלֹא הִרְהֵר אַחַר מִדּוֹתַי. וְלֹא אָמְרוּ לִי מַה שְׁמֶךָ, וְאַתָּה

אָמַרְתָּ לִי מַה שְּׁמֶךָ בַּתְּחִלָּה, וְעַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר לִי (שְׁמוֹת ה, כג): "וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: חֲבָל עַל דְּאַבְדִין — הֶפְסֵד גָּדוֹל יֵשׁ עַל גְּדוֹלִים שֶׁאָבְדוּ, וְאֵינִי יָכוֹל לִמְצֹא חֲסִידִים אֲחֵרִים כְּמוֹתָם, שֶׁאֵין אַתָּה כְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁלֹּא הִרְהֲרוּ אַחֲרֵי מִדּוֹתַי. הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ, אֵיךְ שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהַרְהֵר אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק כְּמשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הֵעִידָה עָלָיו (דְּבָרִים לד, י): "וְלֹא קָם עוֹד נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל כְּמשֶׁה אֲשֶׁר יְדָעוֹ יְהוָ"ה פָּנִים אֶל פָּנִים", וּמִכָּל שֶׁכֵּן אֲנָשִׁים קְטַנִּים וּפְחוּתִים וּמְגֻשָּׁמִים, מְלֵאִים עֲוֹונוֹת, כָּמוֹנוּ הַיּוֹם, שֶׁבְּוַדַּאי אָסוּר לָנוּ לְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הֶסָּתַת הַיֵּצֶר, כִּי לֹא דַּי שֶׁהִכְשִׁיל אוֹתָנוּ בַּעֲוֹונוֹת חֲמוּרִים שֶׁל פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַלְקֵל דַּעְתֵּנוּ וּמֹחֵנוּ, וְנִתְעַקֵּם לְבָבֵנוּ, עוֹד זֹאת הוּא מַכְנִיס בָּנוּ הִרְהוּרִים לְהַרְהֵר אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ עָוֹן חָמוּר בִּמְאֹד מְאֹד, כִּי בּוֹ בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, נִפְתַּחַת תַּחְתָּיו הַגֵּיהִנּוֹם, וְרָעִים וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים, וּמְסְתּוֹבֵב בְּעוֹלַם הַדִּמְיוֹן, וְחשֶׁךְ בַּעֲדוֹ וְלֹא אוֹר.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לְהַשְׁלִיךְ אֶת דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי, וּתְסַלֵּק אֶת חָכְמָתְךָ הַמְדֻמָּה, וְלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וְשָׁם תַּתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלְּךָ, וּתְבַקֵּשׁ וְתִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֶיךָ, שֶׁיּוֹצִיא אוֹתְךָ מֵהַפַּח יָקוּשׁ וְנִשְׁבָּר שֶׁנָּפַלְתָּ אֵלָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, חֲווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת; וְאִם תִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, תִּרְאֶה שֶׁלְּבַסּוֹף יִתְגַּלֶּה אֵלֶיךָ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּעַצְמוֹ, וְתִרְאֶה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיֵּעָשֶׂה עִמְּךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן רכ), שֶׁתֵּרֵד מִלְּמַעְלָה אֶפִּיקוֹרְסוּת גְּדוֹלָה בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל הַנְּסָיוֹן, וַאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי יִהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, אֲבָל אֲנִי מְגַלֶּה אֶת זֹאת, כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזְּקוּ אֲנָשִׁים וְיֵדְעוּ שֶׁדִּבְּרוּ מִזֶּה. וּבֶאֱמֶת עָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן לָמָּה אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהָאֲנָשִׁים

שֶׁלּוֹ יִהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה? אֶלָּא יָדוּעַ, שֶׁכָּל הָעִנְיָן שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל זֶה תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּאֲמִינִים שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), כִּי מַה שֶּׁאָדָם אֵינוֹ מִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה חֲזָקָה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא עַל יָדוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה יוֹדֵעַ הָאָדָם יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם, שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה וְשׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה, וַדַּאי הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְהָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכַוֵּן אֶת דְּבָרָיו. נִמְצָא, שֶׁכָּל הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ — יְסוֹדוֹ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר גַּם בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים שֶׁנִּמְצָא, גַּם שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא טז, טז): ״הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאָתָם״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עח), שֶׁהַדִּבּוּר הוֹלֵךְ עִם הָאָדָם אֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, כְּמוֹ הָאִם

הַהוֹלֶכֶת עִם הַתִּינוֹק בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ.
וְעַל־כֵּן הַדִּבּוּר נִקְרָא אֵם הַבָּנִים, וְזֶה (יִרְמְיָה לא, יט):
"כִּי מִדֵּי דַבְּרִי בּוֹ זָכוֹר אֶזְכְּרֶנּוּ", שֶׁהַדִּבּוּר זוֹכְרִים
תָּמִיד, וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ אֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים; כִּי
בֶּאֱמֶת סוֹד הַהִתְבּוֹדְדוּת — לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר
אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל
בָּהּ, וְזֶה בָּא מִשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁיְּגַלֶּה מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ
אֶת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ לְכָלַל יִשְׂרָאֵל וְלִכְלַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): "כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה
בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם הֲוָי"ה, לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד",
וְזֶה נִקְרָא בִּנְיַן הַמַּלְכוּת, שֶׁכֻּלָּם יְקַבְּלוּ מַלְכוּתוֹ
יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ עוֹד עַכְשָׁו
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ בְּגַשְׁמִיּוּת
וּבְרוּחָנִיּוּת הוּא מְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶצְלוֹ נִבְנֵית
הָאֱמוּנָה בְּיוֹתֵר, כִּי הוּא מַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־
הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִתּוֹ,
עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְכִבְיָכוֹל מְטַיֵּל עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כו): "וְהִתְהַלַּכְתִּי בְתוֹכֲכֶם וְהָיִיתִי
לָכֶם לֵאלֹקִים, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם". וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י:
אֲטַיֵּל עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם, וְלֹא תִּהְיוּ
מְזַדַּעְזְעִים מִמֶּנִּי; כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר
אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחַי עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

וְנוֹשֵׁם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא מַרְגִּישׁ שֶׁהַכֹּל הוּא אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת הוּא הַכֹּל, הוּא חַי עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֶרֶגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר, שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ הַיְנוּ אֵלּוּ שֶׁיְּדַבְּרוּ תָּמִיד אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִבְרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יִהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה.

וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! אַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים מִפְּגָעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן, וְכֵן אַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בַּעֲוֹונוֹת חֲמוּרִים, וּכְכָל שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָצֵאת מִזֶּה, אַתָּה נוֹפֵל יוֹתֵר עָמֹק, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁנִּתְרַחֵק כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַחֵק, גַּם מִשָּׁם יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וּכְתִיב (דְּבָרִים ל, ד): ״אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ הֲוָ״ה אֱלֹקֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ״; וְלָכֵן לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ שָׁבוּר?! הָאֵינְךָ יוֹדֵעַ, שֶׁעַכְשָׁו עוֹבֵר עָלֶיךָ הַנְּסָיוֹן הֲכִי קָשֶׁה?! כִּי בֶּאֱמֶת הַנְּסָיוֹן הַגָּדוֹל שֶׁל הָאָדָם — לִרְאוֹת אֶל מִי

יִפְּנֶה בְּעֵת צָרָה, אִם יִתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי מֵחַיָּיו, אוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לָרוּץ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֹאמַר לְעַצְמוֹ: "יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, אֲנִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא עוֹזֵב, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר לֹא יִהְיֶה לִי — לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, אֲנִי תָּמִיד אֲדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ", וּמִי שֶׁחָזָק בִּרְצוֹנוֹת וּבְכִסּוּפִים חֲזָקִים כָּאֵלּוּ, אֲזַי אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּעָמְקָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא, גַּם מִשָּׁם יִזְכֶּה לָצֵאת, כִּי הָרָצוֹן עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, עֶרֶב, הֲלָכָה ג', אוֹת א'), כִּי הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְכִסֵּף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ בְּכָל עֵת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ וּלְמִצְוֹתָיו, וּלְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ רְצוֹנוֹת טוֹבִים וַחֲזָקִים דְּקְדֻשָּׁה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן נא), שֶׁעִקַּר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הָרָצוֹן, כִּי לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵינִי יוֹדֵעַ מִי הוּא זֶה שֶׁיּוּכַל לוֹמַר שֶׁיַּעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ מַלְאָךְ וְשָׂרָף אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה שֶׁהַכֹּל רוֹצִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַכֹּל חֲפֵצִים לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא מִבַּעְיָא, שֶׁאֵין אָדָם אֶחָד דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ

בְּעִנְיַן הָרָצוֹן, כִּי אִם גַּם בְּאָדָם אֶחָד אֵין יוֹם אֶחָד דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ בְּעִנְיַן הָרָצוֹן. וְכֵן דִּבֵּר מִזֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת, שֶׁהָעִקָּר הוּא רַק הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין, שֶׁיִּרְצֶה וְיִכְסֹף תָּמִיד בְּרָצוֹן חָזָק לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ זוֹכֶה, מַה לַּעֲשׂוֹת?! עַל־כָּל־פָּנִים יִתְגַּבֵּר לִבְלִי לְהַפְסִיק וּלְבַטֵּל הָרָצוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יִרְצֶה יוֹתֵר בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, וְיִתְגַּבֵּר בְּרָצוֹן חָזָק וּבְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל עֵת לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן.

כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר תַּכְלִית הַטּוֹב שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא, שֶׁתִּזְכֶּה לְתַכְלִית שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, שֶׁהוּא סוֹד רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, שֶׁתִּזְכֶּה הַנְּשָׁמָה שֶׁיִּהְיוּ לָהּ רְצוֹנוֹת חֲזָקִים וַאֲמִתִּיִּים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְהִכָּלֵל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, יְחִידָה דִּיחִידָה, שֶׁזּוֹהִי הַשְׁלֵמוּת וְהַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה מִכָּל הַמַּעֲלוֹת, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ, שֶׁמשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא מֵבְחַר הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי, וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מִמשֶׁה, רַבָּן שֶׁל כָּל הַנְּבִיאִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת, וּלְבַסּוֹף בְּעֵת הִסְתַּלְּקוּתוֹ, שֶׁאָז זָכָה בְּוַדַּאי לְהַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית

שְׁלֵמוּת הַמַּעֲלָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, וְכָל עִקַּר עִנְיָנָם הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ הוּא, שֶׁזָּכָה בְּעֵת הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְהִכָּלֵל בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (תְּרוּמָה פח:): בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא כַּד מָטָא עִידָּן דְּצִלּוֹתָא דְּמִנְחָה רַעֲוָא דְּרַעֲוִין אֶשְׁתַּכַּח וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא גַּלְיָא רָצוֹן דִּילֵיהּ, וְכָל דִּינִין מִתְכַּפְיָין וּמִשְׁתַּכַּח רְעוּתָא וְחֵדוּ בְּכֻלָּא וּבְהַאי רָצוֹן אֶסְתַּלַּק מֹשֶׁה נְבִיאָה מְהֵימָנָא קַדִּישָׁא מֵעָלְמָא בְּגִין לְמִנְדַּע דְּלָא בְּדִינָא אֶסְתַּלַּק, וְהַהִיא שַׁעֲתָא בְּרָצוֹן דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא נָפַק נִשְׁמָתֵיהּ, וְאִתְטַמַּר בֵּיהּ בְּגִין כָּךְ (דְּבָרִים לד, ו): "וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ", מָה עַתִּיקָא קַדִּישָׁא טְמִירָא מִכָּל טְמִירִין, וְלָא יָדְעִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין, אוֹף הָכָא הַאי נִשְׁמָתָא דְּאִתְטַמַּר בְּהַאי רָצוֹן דְּאִתְגַּלְיָא בְּשַׁעֲתָא דְּצִלּוֹתָא דְּמִנְחָה דְּשַׁבָּתָא כְּתִיב: "וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ", וְהוּא טָמִיר מִכָּל טְמִירִין דְּעָלְמָא וְדִינָא לָא שָׁלְטָא בֵּיהּ זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּמֹשֶׁה, שֶׁהִסְתַּלְּקוּת מֹשֶׁה הָיְתָה בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה, בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין; נִמְצָא, שֶׁשְּׁלֵמוּת הָרָצוֹן הוּא גָּבֹהַּ מִן הַכֹּל, וְכָל עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הוּא — לִזְכּוֹת לָרָצוֹן, וּלְהִכָּלֵל בָּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. וְעַל־כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

גִּימַטְרִיָּה תַּרְי״ג, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹד כְּלָלִיּוּת תַּרְי״ג מִצְווֹת הַתּוֹרָה. וְתַכְלִית שְׁלֵמוּת מַעֲלַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא, שֶׁנִּכְלָל בָּרָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, בְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין. נִמְצָא, שֶׁתַּכְלִית כָּל הַמִּצְווֹת, שֶׁהֵם סוֹד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עִקַּר הַתַּכְלִית הוּא לִזְכּוֹת לָרָצוֹן בִּשְׁלֵמוּת. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחַר שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, וְגַם עַכְשָׁו עוֹבְרִים עָלֶיךָ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים מִכָּל הַצְּדָדִים, אַל תִּתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים, וְאַל תַּעֲזֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, תָּמִיד תָּבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתַגִּיד לוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה רַק אוֹתוֹ, וְתוֹצִיא אֶת הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁיֵּשׁ בְּלִבְּךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל עֵת וָרֶגַע לִמְסֹר אֶת נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל — שֶׁנִּתְעַקֵּם לְבָבְךָ, וְאַתָּה מָלֵא בִּלְבּוּלִים וּסְפֵקוֹת, שָׁבוּר כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר וּמָלֵא מְרִירוּת, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה יִּוָּלֵד יוֹם, עִם כָּל זֹאת אַל תַּעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן טוֹב שֶׁיֵּשׁ לְךָ, כִּי זֶה הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל שֶׁמְּנַסִּים אוֹתְךָ עַכְשָׁו מִן הַשָּׁמַיִם — אֶל מִי תִּפְנֶה בְּעֵת צָרָה. וְלָכֵן אַל תַּעֲזֹב אֶת מְקוֹמְךָ, וּתְקַיֵּם מַה שֶּׁעָשָׂה יוֹנָה הַנָּבִיא בְּעֵת שֶׁעָבְרָה עָלָיו צָרָה גְּדוֹלָה וּמָרָה, שֶׁנִּבְלַע בְּבֶטֶן הַדָּג, מַה כְּתִיב אָצְלוֹ (יוֹנָה ב׳): ״קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל

הֲוָיָ״ה וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי:
וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה בִּלְבַב יַמִּים וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי, כָּל
מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי
מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ, אַךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ:
אֲפָפוּנִי מַיִם עַד נֶפֶשׁ תְּהוֹם יְסֹבְבֵנִי סוּף חָבוּשׁ
לְרֹאשִׁי: לְקִצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי הָאָרֶץ בְּרִחֶיהָ בַּעֲדִי
לְעוֹלָם, וַתַּעַל מִשַּׁחַת חַיַּי הֲוָיָ״ה אֱלֹהָי: בְּהִתְעַטֵּף
עָלַי נַפְשִׁי אֶת הֲוָיָ״ה זָכָרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלֶיךָ תְּפִלָּתִי אֶל
הֵיכַל קָדְשֶׁךָ״; לְמֵדִים מִכָּאן, שֶׁאַפִּלּוּ שֶׁכְּבָר הָיָה
בְּעָמְקֵי עֲמָקִים בְּבֶטֶן הַדָּג, וְלֹא יָכוֹל הָיָה לָזוּז, עִם
כָּל זֹאת לֹא הִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל, אֶלָּא מִשָּׁם צָעַק
אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן גַּם אַתָּה, אֲהוּבִי, בְּנִי!
אַל תִּתְיָאֵשׁ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, זְכֹר
אֲשֶׁר זֶה הַנִּסָּיוֹן הַגָּדוֹל וְהָאַחֲרוֹן שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאִם
תִּהְיֶה חָזָק — לֹא לְהַנִּיחַ אֶת הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁלְּךָ
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז תִּרְאֶה, שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְכָל
שׂוֹנְאֶיךָ וּמִתְנַגְּדֶיךָ יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלֶיךָ, וְיִקַּיֵּם אֶצְלְךָ
(תְּהִלִּים פו): ״עֲשֵׂה עִמִּי אוֹת לְטוֹבָה, וְיִרְאוּ שֹׂנְאַי
וְיֵבֹשׁוּ, כִּי אַתָּה הֲוָיָ״ה עֲזַרְתָּנִי וְנִחַמְתָּנִי״.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַּם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לְפֻגַּם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחְשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְכְוֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וַיַּאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וִיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע,

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעַצְבוֹן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

להצלחת

עמוס בן גילה

דבורה בת רבקה

וילדיהם

אליעזר שלמה בן שבורה

מלכה בת דבורה

הקב"ה יעזור שיצליחו ברו"ג ובכל מעשי ידיהם, ויהיו מקורבים לצדיק האמת כל ימי חייהם בעוה"ז ובעוה"ב, וזכו לפרנסה בשפע ובנקל, ולאריכות ימים ושנים טובות בבריאות השלימה, ולנחת מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר.

משה בן פורטונה

גילה בת איבט

רחל שלי בת גילה

דניאלה בת גילה

הקב"ה יעזור שיחזרו בתשובה שלימה.

קוּנְטְרֵס

הַסַּבְלָנוּת מִשְׁתַּלֶּמֶת

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַקּוֹנֶה לְעַצְמוֹ
מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, שֶׁאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה
בָּטוּחַ, שֶׁיִּנָּצַח בַּמִּלְחָמָה בְּזֶה הָעוֹלָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הַסַּבְלָנוּת מִשְׁתַּלֶּמֶת

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה): עֲצָבוּת וְעַצְלוּת הוּא מִדָּה רָעָה מְאֹד. וּמַה שֶּׁאָדָם אֵינוֹ נוֹסֵעַ לְהַצַּדִּיק, הוּא מֵחֲמַת עַצְלוּת וּכְבֵדוּת, וְכֵן מַה שֶּׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, הוּא מֵחֲמַת עֲצָבוּת וְעַצְלוּת. רַבֵּנוּ זַ״ל מְקַשֵּׁר כָּאן שְׁנֵי דְּבָרִים: לָמָּה אָדָם עָצוּב? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְכָל אֲשֶׁר עוֹשִׂים בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, אָז הָיָה שָׂמֵחַ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? מִפְּנֵי שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו עֲצָבוּת וְעַצְלוּת, וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ נוֹסֵעַ לַצַּדִּיק וּמִתְקָרֵב אֵלָיו? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֲצָבוּת וְעַצְלוּת. נִמְצָא מִכָּל זֶה, שֶׁכְּדֵי שֶׁאָדָם יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — בְּהֶכְרֵחַ לוֹ לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק, כִּי

רַבֵּנוּ זַ״ל מְקַשֵּׁר אֶת שְׁנֵי הַדְּבָרִים. וּמֵהֵיכָן נוֹבַעַת עַצְבוּת וְעַצְלוּת? מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, תָּמִיד יִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לָמָּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם בְּדִמְיוֹנוֹת, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְלֵאֵי סְפֵקוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֵינָם מוֹצְאִים אֶת עַצְמָם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, אֵינָם מוֹצְאִים אֶת מְקוֹמָם? כָּל זֶה בָּא מֵעַצְבוּת וְעַצְלוּת שֶׁנּוֹפֶלֶת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּמֵהֵיכָן זֶה נוֹבֵעַ? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ חָזָק בֶּאֱמוּנָה. כִּי אִם הָיָה אָדָם מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל הָיָה לְשָׁבְרוֹ, וְהָיָה תָּמִיד שָׂמֵחַ, וּמְקַבֵּל עָלָיו אֶת עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמַה יֵּשׁ לוֹ לְהִתְעַצְּבֵן, מַה יֵּשׁ לוֹ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת, מַה יֵּשׁ לוֹ לִהְיוֹת בְּדִכָּאוֹן?! הוּא מוֹסֵר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

אֲבָל לְהַגִּיעַ לְזֶה אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם מֵהַשֵּׁנָה, כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיִּשְׁנִים אֶת יְמֵיהֶם,

וַאֲפִלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות — זֶה בְּחִינַת שֵׁנָה, כִּי אִם אָדָם אֵינוֹ מַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, סִימָן שֶׁאֱמוּנָתוֹ לְקוּיָה. וְאֵיךְ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה? עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳); וְלָכֵן הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. אֲבָל הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם מְאֹד שׂוֹנֵא אֶת הַצַּדִּיק, וְיַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַרְחִיק בְּנֵי־אָדָם מֵהַצַּדִּיק, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁאִם בְּנֵי־אָדָם יִתְקָרְבוּ אֶל הַצַּדִּיק, אֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), שֶׁצָּרִיךְ לְפַרְסֵם אֶת הַצַּדִּיק בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא הַחֵן וְהַיֹּפִי וְהַפְּאֵר שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּכְשֶׁיִּתְפַּרְסֵם וְיִתְגַּלֶּה זֶה הַצַּדִּיק, אָז יִתְגַּלֶּה שֵׁם ה׳, מְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁיָּאִיר לְכֻלָּם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כִּי רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כָּל הַחֲרָבָן בָּא רַק מִפְּנֵי הַעֲלָמַת שֵׁם הַצַּדִּיק, שֶׁהַסָּמ״ךְ־מֵ״ם לוֹחֵם נֶגְדּוֹ. וְלָכֵן נִתְעוֹרֵר מְאוֹרֵי אֵשׁ, בּוֹעֵר בָּאָדָם אֵשׁ הַתַּאֲוֹות: זֶה בְּתַאֲוַת נאוּף שֶׁכָּל־כָּךְ נִשְׁקָע בָּזֶה, עַד שֶׁכָּל אִשָּׁה הָעוֹבֶרֶת בָּרְחוֹב, הוּא מֵכִרָה לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ, וְזֶה בְּתַאֲוַת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְזֶה בְּתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק לָרוּץ אַחַר הַכֶּסֶף, וְזֶה רָץ אַחַר כָּבוֹד, שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מְפֻרְסָם, רוֹצֶה לִהְיוֹת אַדְמוֹ״ר

וְרַבִּי. בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל בָּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. מְאוֹרֵי אֵשׁ מַכְנִיס בָּאָדָם כַּעַס וּרְצִיחָה, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ עַצְבָנִיִּים, שֶׁמּוֹצִיאִים עֲצַבִּיהֶם עַל הַזּוֹלַת. כִּי הַכַּעַס הִיא מִדָּה מְגֻנָּה מְאֹד, שֶׁיְּכוֹלָה לַהֲרֹס אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁתְּכַלֶּה אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, כִּי הַכַּעַס מְקַצֵּר אֶת יְמֵי הָאָדָם, וְרֹב רֻבָּם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם הַמְקַבְּלִים הֶתְקֵף לֵב, בַּר מִינָן, זֶה בָּא מִמִּדַּת הַכַּעַס, שֶׁהֵם רַגְזָנִים וְרַתְחָנִים. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא חַיֵּי־שָׂרָה ב׳): הַזִּקְנָה קוֹפֶצֶת עַל הָאָדָם מִפְּנֵי כַּעַס בָּנִים; יֵשׁ לָאָדָם צָרוֹת מִילָדָיו, מְמָרְרִים אֶת חַיָּיו, וְהוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, זֶה מַה שֶּׁמַּזְקִין אוֹתוֹ.

וּבֶאֱמֶת אִם יֵשׁ לָאָדָם יְשׁוּב הַדַּעַת, הוּא מֵבִין, שֶׁעַל־יְדֵי כַּעַס וְעַצְבָנוּת לֹא יַגִּיעַ לְשׁוּם דָּבָר. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין מ׃): רַגְזָן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ אֶלָּא רַגְזָנוּתָא; שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל עִם כַּעֲסוֹ מְאוּמָה, וְכֻלָּם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁנּוֹתָר לְבַדּוֹ, כִּי אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אָדָם כַּעֲסָן וְעַצְבָנִי. וּבֶאֱמֶת גַּם הָאָדָם בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ סוֹבֵל אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁהוּא בְּרִתְחָה וּבְזַעַם, וְשׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ: ״לָמָּה אֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּכַעַס עַל אִשְׁתִּי, עַל יְלָדַי, עַל

חֲבֵרַי וְכוּ׳, הֲלֹא יִבְרְחוּ מִמֶּנִּי וְיַעַזְבוּ אוֹתִי, וּמַה יּוֹצֵא לִי מִכָּל הַסַּעַס? כְּלוּם״. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כב.): כָּל הַכּוֹעֵס, אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ. כִּי אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, אֲזַי הָיָה סַבְלָן, וְעַל־יְדֵי סַבְלָנוּת הָיָה מְנַצֵּחַ. כִּי זֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר הֵיטֵב בְּמוֹחֵנוּ, אֲשֶׁר **״הַסַּבְלָנוּת מִשְׁתַּלֶּמֶת״**, וּמִי שֶׁיּוֹתֵר סַבְלָן — מַצְלִיחַ.

וּמֵהֵיכָן נוֹבַעַת סַבְלָנוּת? מֵאֱמוּנָה, שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָז יָכוֹל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): ״שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה״, מָה אָנוּ רוֹאִים? כְּשֶׁאָדָם חוֹרֵשׁ בַּאֲדָמָה טוֹבָה, וְזוֹרֵעַ וּמַשְׁקֶה אֶת הָאֲדָמָה, אֲזַי צוֹמֵחַ אַחַר־כָּךְ אִילָן הַמּוֹצִיא פֵּרוֹת. אִם טִפְּלוּ בָּאִילָן כָּרָאוּי, שָׁמְרוּ אוֹתוֹ מִכָּל מִינֵי תּוֹלָעִים, מִכָּל מִינֵי עַכְבְּרֵי שָׂדֶה, מִכָּל מִינֵי מַשְׁחִיתִים, וּמְטַפְּחִים אוֹתוֹ וּמַשְׁקִיעִים בּוֹ, אֲזַי מַשְׁרִישׁ שָׁרָשִׁים עָמֹק בְּתוֹךְ הָאֲדָמָה, וּכְכָל שֶׁמַּשְׁרִישׁ יוֹתֵר שָׁרָשִׁים, הוּא גָּדֵל חָזָק יוֹתֵר, עַד שֶׁכָּל רוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לְעָקְרוֹ. אֲבָל אִם אֵין חוֹרְשִׁים כָּרָאוּי, וְהַטִּפּוּל בָּעֵץ מֻזְנָח וְשִׁטְחִי,

לְבַסּוֹף הָאִילָן אֵינוֹ מַשְׁרִישׁ שָׁרָשִׁים עֲמֻקִּים, וְכָל רוּחַ נוֹשֶׁבֶת עוֹקַרְתּוֹ מֵהַשֹּׁרֶשׁ. כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם נִדְמֶה לְעֵץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כא): "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה" וגו', אִם מֻשְׁרָשׁ הֵיטֵב בֶּאֱמוּנָה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה", וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לא:): אֱמוּנָה זֶה סֵדֶר זְרָעִים, אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פֶּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְכָל אֲשֶׁר נֶאֱרַע עִמִּי זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּמוֹדֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַטּוֹב שֶׁנָּתַן לוֹ, שׂוּם רוּחַ רָעָה לֹא יְכוֹלָה לְשָׁבְרוֹ, כִּי הוּא מֻשְׁרָשׁ בְּשָׁרָשִׁים חֲזָקִים בְּתוֹךְ הָאֲדָמָה.

וְזֹאת עָלֵינוּ לֵידַע, שֶׁמְּנַסִּים אוֹתָנוּ בְּכָל מִינֵי נִסְיוֹנוֹת, וְהָעִקָּר לֹא לְהִשָּׁבֵר. וְהַנִּסָּיוֹן הֲכִי גָּדוֹל שֶׁמְּנַסִּים אֶת הָאָדָם, הוּא בְּמִדַּת הַכַּעַס — לִרְאוֹת אִם לֹא יִתְעַצְּבֵן וְלֹא יִכָּנֵס בְּלַחַץ וּבְכַעַס וּבִרְצִיחָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי שְׁמוֹת לד, ו): אַף וְחֵמָה מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הֵם; כִּי הַכַּעַס הוּא בְּחִינַת מַלְאָךְ חַבָּלָה הַמְסַבֵּב אוֹתוֹ. יֶשְׁנָם הָאוֹמְרִים: "הַיּוֹם אֵין קַיֶּמֶת מְצִיאוּת שֶׁל שֵׁדִים וְרוּחוֹת, אוֹ קְלִפּוֹת וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה", וְאִישׁ אֵינוֹ שָׂם עַל לֵב, שֶׁעַל־יְדֵי

כָּל עָוֹן שֶׁאָדָם עוֹבֵר, עַל־יְדֵי כָּל עֲבֵרָה שֶׁאָדָם חוֹטֵא, בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, שֵׁדִים וְרוּחוֹת, וְאַף אִם אֵינוֹ מַאֲמִין בָּזֶה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא כג): לָמָּה נִקְרָאִים הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת ׳קֶטֶב מְרִירִי׳? שֶׁמְּמָרְרִים חַיֵּי הָאָדָם. הִנֵּה יֶשְׁנוֹ אָדָם שֶׁאֵין חָסֵר לוֹ מְאוּמָה: יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה, יְלָדִים, דִּירָה וְכוּ׳, וּלְפֶתַע פִּתְאֹם נִכְנָס בְּכַעַס וּבְעַצְבוּת, בִּרְצִיחָה וּבְדִכָּאוֹן, עַל מַה וְלָמָּה, מָה אֵרַע לוֹ?! אֶלָּא קֶטֶב מְרִירִי, אַמַּאי נִקְרָא כָּךְ? אֶלָּא שֶׁמְּמָרֵר חַיֵּי הָאָדָם, שֵׁדִים וְרוּחוֹת הַמַּכְנִיסִים אֶת הָאָדָם בְּדִכָּאוֹן, אַף וְחֵמָה — מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ מֵרִבּוּי עֲוֹונוֹתָיו, כִּי לֹא יִשְׁתַּגֵּעַ הָאָדָם, אֶלָּא אִם חָטָא, כִּי כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג.): אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה, אֶלָּא אִם־כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת; נִמְצָא, כְּפִי רִבּוּי עֲבֵרוֹת, כְּמוֹ־כֵן שׁוֹרָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת מַמָּשׁ, שֶׁהוּא תָּמִיד עַצְבָּנִי וְכַעֲסָן גָּדוֹל, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אִם אַתָּה רוֹאֶה שֶׁלְּפֶתַע אַתָּה עָצוּב וּמְמֻרְמָר, אוֹ אַתָּה מוֹצִיא עֲצַבֶּיךָ עַל אִשְׁתְּךָ וִילָדֶיךָ, סִימָן שֶׁחָטָאתָ, וְעַתָּה יוֹצְאִים מִמְּךָ מַלְאֲכֵי הַחַבָּלָה — אַף וְחֵמָה, עַכְשָׁו יוֹצֵא מִמְּךָ קֶטֶב מְרִירִי, שֶׁמְּמָרֵר חַיֶּיךָ. וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר יָאִיר בָּנוּ

הִתְחַזְּקוּת כָּזוֹ, שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם, וּמַחְדִּיר בָּנוּ סַבְלָנוּת, שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים עַל כָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ. וְעַל־יְדֵי סַבְלָנוּת מְנַצְּחִים, כִּי "**הַסַּבְלָנוּת מִשְׁתַּלֶּמֶת**", אֲשֶׁר דָּבָר זֶה עָלֵינוּ לִזְכֹּר הֵיטֵב הֵיטֵב.

וְלָכֵן בֹּאוּ נַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, בֹּאוּ נִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בֹּאוּ וְנִלְמַד אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ "לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן". רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קצב), אֲשֶׁר פָּנָיו, שִׂכְלוֹ, חָכְמָתוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, הֵם בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר; אִם אָדָם רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת הַצַּדִּיק, עָלָיו לִלְמֹד בְּסִפְרוֹ, וּכְכָל שֶׁיִּלְמַד יוֹתֵר אֶת סִפְרוֹ, יִרְאֶה יוֹתֵר אֶת הַצַּדִּיק. וּמְעַט מְאֹד זָכוּ לָזֶה, שֶׁכְּבָר מֵאתַיִם שָׁנָה מֵאָז שֶׁנִּשְׁמַת רַבֵּנוּ זַ"ל הָיְתָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וַעֲדַיִן בְּנֵי־אָדָם מְחַיִּים עַצְמָם כְּאִלּוּ עַתָּה הֵם אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל. וּמַהוּ הַסּוֹד? אֶלָּא רַבֵּנוּ זַ"ל הִכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ סִפְרוֹ, וְאִם רוֹצִים לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל וְלִרְאוֹתוֹ, עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לִלְמֹד בְּסִפְרוֹ, כִּי בָּרֶגַע שֶׁאָדָם לוֹמֵד אֶת סֵפֶר הַצַּדִּיק — מוֹצֵא אֶת הַצַּדִּיק וְנִמְצָא עִמּוֹ.

הָיְתָה מַחֲלֹקֶת בֵּין גְּאוֹנִים וְצַדִּיקִים, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁאָמְרוּ, שֶׁלֹּא כְּדַאי לְהַדְפִּיס סֵפֶר, כְּשֶׁלּוֹמְדִים בַּסֵּפֶר שֶׁהוּא נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, וְלוֹקְחִים אֶת הַצַּדִּיק עִמּוֹ לְכָל מָקוֹם, כִּי לוֹמְדִים אֶת הַסֵּפֶר בְּכָל עֵת, וְכֵן בְּשָׁכְבוֹ עַל מִטָּתוֹ טֶרֶם שְׁנָתוֹ נוֹטֵל אֶת הַסֵּפֶר עִמּוֹ וְכוּ', וְהָיוּ צַדִּיקִים שֶׁאָמְרוּ דַּיְקָא לְהַדְפִּיס אֶת כָּל מַה שֶּׁחִדְּשׁוּ וְגִלּוּ, וְאָמְרוּ: יוֹתֵר טוֹב שֶׁתִּקַּח אוֹתִי לַמִּטָּה שֶׁלְּךָ, וְתֵלֵךְ לִישֹׁן אִתִּי, מֵאֲשֶׁר תִּקַּח שְׁטֵיוֹת לְמִטָּתְךָ וְתִישַׁן עִם זֶה, כִּי עָדִיף שֶׁתִּפֹּל בְּשֵׁנָה עִם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה. וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, עָלֵינוּ לְהַתְחִיל לִלְמֹד אֶת סִפְרוֹ, וְשָׁם נִרְאֶה אֶת הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיק. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קלג): הָאוֹר שֶׁל הַצַּדִּיק מֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲבָל הַמַּטְבֵּעַ הַקְּטַנָּה מַעֲלִימָה אֶת הַצַּדִּיק, הַיָּד הַקְּטַנָּה מַעֲלִימָה אֶת הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁבְּתוֹךְ הַצַּדִּיק. וְלָכֵן אִם רְצוֹנֵנוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, עָלֵינוּ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לִלְמֹד אֶת סְפָרָיו. וְזוֹ נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק מַחְדִּיר בָּנוּ סַבְלָנוּת, שֶׁנִּסְבֹּל כָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ, שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, כִּי "הַסַּבְלָנוּת מִשְׁתַּלֶּמֶת", זֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בָּנוּ.

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה), שֶׁאֲרִיכוּת אַפַּיִם, שֶׁאָדָם מַאֲרִיךְ אַף, וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּכַעַס, זֶה תָּלוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן רָאִינוּ, שֶׁהַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם עָשָׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ לֹא יִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הִלְכוֹת בִּיצִים, הֲלָכָה ה׳, אוֹת ו׳ בְּשֵׁם הַמִּדְרָשׁ), שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ לִהְיוֹת כְּמוֹ צְפוֹר, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ. שׁוֹאֵל רַבֵּנוּ זַ״ל: לָמָּה רָצָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כָּל־כָּךְ לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הֱבִין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זוֹכִים לַאֲרִיכוּת אַפַּיִם וְלֶאֱמֶת, וּשְׁנֵיהֶם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּפִּי הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, כֵּן יֵשׁ לוֹ אֲרִיכוּת אַפַּיִם. עַל כָּל אֶחָד עוֹבְרִים צָרוֹת וְיִסּוּרִים, בַּל נַטְעֶה אֶת עַצְמֵנוּ, אֵין אָדָם שֶׁלֹּא עוֹבְרִים עָלָיו מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, הַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹ, אֶת מִי נַטְעֶה?! הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה אִתָּנוּ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ מַעֲשֵׂינוּ, אֶת מִי נְרַמֶּה?! הַיֵּצֶר הָרָע בּוֹעֵר בָּנוּ, זֶה מְנַאוֵף, זֶה מְכֻסָּף, וְזֶה מִשְׁאָר תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת. זֶה יֵשׁ לוֹ צָרוֹת מִילָדָיו, שֶׁמְּמָרְרִים אֶת חַיָּיו, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, וְזֶה יֵשׁ לוֹ צָרוֹת מֵאִשְׁתּוֹ, וְזֶה מִשְׁכֵּנִים, וְזֶה יֵשׁ לוֹ צָרוֹת מֵעַצְמוֹ, שֶׁעַדַיִן הוּא

רַק, אֲשֶׁר אֵין עוֹד צַעַר כַּצַּעַר הַזֶּה. בְּכֵן, מָה עוֹשִׂים? אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַצַּדִּיק מַכְנִיס בּוֹ רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳), כִּי עִקַּר הָרוּחַ חַיִּים מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק, וַהֲכִיצַד?! הֲלֹא הָרוּחַ חַיִּים מְקַבְּלִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא הַצַּדִּיק מְגַלֶּה לָנוּ, שֶׁמִּי מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אוֹתָנוּ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בְּלִי הַצַּדִּיק לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פֹּה אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם אוֹתָנוּ כָּל רֶגַע וָרֶגַע, וְאִם אָדָם יוֹדֵעַ בֵּן, אֲזַי רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה.

וְזֶה כָּל חֶרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קד): מֵהֵיכָן נִבְרֵאת הָאוֹרָה? מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; שֶׁאוֹר יָצָא מִשָּׁם מֵרֹב הַקְּדֻשָּׁה. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁאָדָם בּוֹרֵחַ מֵהַצַּדִּיק, מֵהָאֱמֶת, מֵהֵיכָן זֶה בָּא? אֶלָּא שֶׁנֶּעֱלַם וְכָבָה מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹר. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מח.): מִשֶּׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ פָּסְקוּ אַנְשֵׁי אֲמָנָה; כִּי כְּשֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם וְאָדָם חָטָא, מֶה עָשָׂה? הָיָה בָּא לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, וּמֵבִיא בְּהֵמָה לְקָרְבָּן, וְעַל־יְדֵי הַקְרָבַת הַקָּרְבָּן הָיָה מִתְכַּפֵּר

לוֹ, כִּי הָיָה מִתְחָרֵט וּמְבַכֶּה עַל חַטָּאָיו וְכוּ׳, אֲבָל מִשֶּׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֵין לָנוּ אוֹר, אֵין לָנוּ אֱמוּנָה, בְּכֵן מָה עוֹשִׂים? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז): הֶעָבָר אַיִן, כְּבָר נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מָה עוֹשִׂים עַתָּה? עָלֵינוּ לִרְאוֹת, שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נִמְנַע מִלִּבְנוֹת אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אֶת הָאֱמוּנָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט.): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא עַל שֶׁפָּסְקוּ בָהּ אַנְשֵׁי אֱמָנָה; כִּי בֶּאֱמֶת הָאֱמוּנָה זֶה הַיְסוֹד, וְאֵיךְ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה? עַל־יְדֵי אֱמֶת.

וּמָה עוֹשֶׂה הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם? מַחֲלִיף אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעֵגֶל. כִּי כֵּן הָיָה בְּחֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁאָמְרוּ הָעֵרֶב־רַב (שְׁמוֹת לב, א): ״כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ לֹא יָדַעְנוּ מֶה הָיָה לוֹ״, וְהָלְכוּ וְהֵמִירוּהוּ בָּעֵגֶל. וּבֶאֱמֶת תָּמוּהַּ הַדָּבָר, וְכִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טִפְּשִׁים הָיוּ, וְכִי יֵלְכוּ לָקַחַת עֵגֶל תַּחַת מֹשֶׁה? אֶלָּא אוֹמֵר מוֹהַרַנ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שְׁלוּחִין, הֲלָכָה ה׳), שֶׁהַפְּגָם הַזֶּה נַעֲשֶׂה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, חוֹשְׁבִים שֶׁהַצַּדִּיק לֹא יַחֲזוֹר, וְהוֹלְכִים וְלוֹקְחִים תַּחֲלִיף לוֹ, וּבֶאֱמֶת לַצַּדִּיק אֵין תַּחֲלִיף, לָמָּה לֹא תִּקְחוּ אֶת סִפְרֵי הַצַּדִּיק, וְתַתְחִילוּ לְהַחֲיוֹת עַצְמְכֶם עִם דִּבּוּרֵי הַצַּדִּיק, עִם עֲצוֹת

הַצַּדִּיק?! וְאָז תִּרְאוּ שֶׁהַצַּדִּיק פֹּה אִתְּכֶם, שֶׁזּוֹ הַמַּעֲלָה, שֶׁאָדָם לוֹמֵד סִפְרֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וְלָכֵן הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הָעִקָּר שֶׁאָדָם לֹא יִלְמַד סִפְרֵי הַצַּדִּיק.

עַל־כֵּן הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לְהִתְקָרֵב מֵחָדָשׁ אֶל הַצַּדִּיק, וְלֵידַע שֶׁהַצַּדִּיק מַחְדִּיר בָּנוּ אֱמוּנָה, מַכְנִיס בָּנוּ אֱמֶת, סַבְלָנוּת, אֲרִיכוּת אַפַּיִם, וְאָז נוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּגְלֶךְ, וְנִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יָקָר יוֹתֵר מִזֶּה. אָדָם הוֹלֵךְ לְטַיֵּל בַּשָּׂדֶה, בַּיַּעַר, עַל הָהָר, וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו — בּוֹרֵא מִזֶּה מַלְאָךְ, וְאִם הָיָה זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת הַמַּלְאָכִים שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף פַּעַם לֹא הָיָה לְבַד, תָּמִיד הָיָה מְסֻבָּב בְּמַלְאָכִים. בָּא הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם לַעֲקֹר אֶת הָאָדָם מֵאֱמוּנָה, מַחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ: ״לְךָ לֹא תִּהְיֶה פַּרְנָסָה, אַתָּה לֹא תַּגִּיעַ לְשׁוּם מַדְרֵגָה, כִּי חָטָאתָ״ וְכוּ׳, וְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. בָּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאוֹמֵר לָאָדָם: ״אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל

אֵלּוּ הַמַּחֲלִישִׁים דַּעְתְּךָ, וּמַכְנִיסִים בְּךָ יֵאוּשׁ וְדַכָּאוֹן, הֵם מַלְאֲכֵי חַבָּלָה — אַף וְחֵמָה, הֵם מַשְׁחִיתִים וּקְלִפּוֹת — קֶטֶב מְרִירִי״.

וְלָכֵן בֹּאוּ נִקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְנֵדַע שֶׁעִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, זֶה רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁעַל יָדָם הַצַּדִּיק מְעוֹרְרֵנוּ מֵהַשִּׁנָּה הָעֲמֻקָּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי אֵין עֵצָה אַחֶרֶת לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת, אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת. אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת, כִּי אָדָם נִשְׁבָּר, עֲוֹנוֹתָיו מְסַבְּבִים אוֹתוֹ עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אִם רַק לֹא יַעֲזֹב עַצְמוֹ. אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים הִתְחַזְּקוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי בְּנֵי־אָדָם מְסֻבָּבִים עִם הַרְבֵּה צָרוֹת וְחוֹבוֹת, עָגְמַת נֶפֶשׁ וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת. אֲבָל צְרִיכִים לֵידַע שֶׁהַכֹּל זֶה מַלְאֲכֵי חַבָּלָה וּמַשְׁחִיתִים הַמְסַבְּבִים אוֹתוֹ.

וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת

בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד חָשׁוּב תְּפִלָּה. אֵיךְ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה? עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים. אֲבָל הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם שׂוֹנֵא אֶת הַצַּדִּיקִים, אֲזַי מֵקִים כָּל מִינֵי פּוֹשְׁעִים, רַמָּאִים, שִׁכּוֹרִים, שֶׁהֵם נַעֲשִׂים הָרָאשִׁים, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (זֹהַר נָשֹׂא קכה.): "הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ" (אֵיכָה א, ה), אֶלּוּ רָאשֵׁי הָעֵרֶב־רַב שֶׁעוֹקְרִים בְּנֵי־אָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת — אִם רַק יִרְצֶה, אִם יִקַּח עַצְמוֹ בְּיָדָיו, וְיֹאמַר: "זֶהוּ זֶה! אוֹתִי לֹא יוּכְלוּ לִשְׁבֹּר, אֲנִי אַחֲזִיק מַעֲמָד, וּמַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלַי אֶבְרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲפִלּוּ תִּהְיֶה לִי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת הֲכִי גְּדוֹלָה, סוֹף כָּל סוֹף אֶשְׁבֹּר אֶת כָּל הָעִכּוּבִים וְהַמְּנִיעוֹת".

אָנוּ עוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם גֶּשֶׁר צַר מְאֹד, מֵהָרֵגַע שֶׁאָדָם יוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וּבְגֶשֶׁר צַר מְאֹד, וּמֵנַח בְּסַכָּנָה שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן מח), וְהַכְּלָל וְהָעִקָּר — לֹא לְהִתְפַּחֵד כְּלָל. הַפַּחַד שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם, הַפַּחַד

הוֹרֵס אֶת הָאָדָם. וְלָכֵן אָמַר לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל לֹא לִפְחֹד, כִּי מִמִּי יֵשׁ לָנוּ לִפְחֹד?! פַּחַד בָּא מֵהַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁמַּפְחִיד אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ מִמֶּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה מְאוּמָה. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ג׳): עַד שֶׁלֹּא יֵחָטֵא הָאָדָם, נוֹתְנִים לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה, וְהַבְּרִיּוֹת מִתְפַּחֲדִים מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן שֶׁחוֹטֵא, נוֹתְנִים עָלָיו אֵימָה וְיִרְאָה, וּמִתְפַּחֵד הוּא מֵאֲחֵרִים. בָּרֵגַע שֶׁאָדָם שׁוֹמֵר עַצְמוֹ מֵחֵטְא, הוּא מִתְעַיֵּל עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ מִתְפַּחֵד כְּלָל. אֲבָל אִם חוֹטֵא — יֵשׁ לוֹ פְּחָדִים וְיִרְאוֹת מֵאֲחֵרִים. וְלָכֵן אִם חָטָא — עָלָיו לֵילֵךְ וְלַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. וּמַהוּ גֶּדֶר הַתְּשׁוּבָה? תְּפִלָּה. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק מַכְנִיס בּוֹ שִׂמְחָה אֲמִתִּית. כִּי רֹב בְּנֵי אָדָם מְקַלְקְלִים אֶת יוֹם הֻלַּדְתָּם, מוֹצִיאִים עֲצַבִּיהֶם עַל הָאִשָּׁה, עַל הַיְלָדִים, עַל הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וְכָל זֶה בָּא מֵעֲוֹנוֹת, שֶׁמַּכְנִיסִים בָּאָדָם דְּאָגוֹת, וְהוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וּבִפְרָט אִם אָדָם חָטָא בַּחֵטְא הַמְגֻנֶּה שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, שֶׁבָּזֶה בָּרָא קְלִפּוֹת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת עַצְבוּת, סִימָן א׳): מִי שֶׁלֹּא תִּקֵּן חַטֹּאת נְעוּרִים, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לוֹ דְּאָגוֹת. רוֹאִים בְּנֵי־

אָדָם דּוֹאֲגִים דַּאֲגַת חִנָּם, וְדַאֲגוֹתֵיהֶם הוֹרְסִים אֶת חַיֵּיהֶם, וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין ק:): לָא תֵּעִיל דַּוְיָא בְּלִבָּךְ, דְּגַבְרֵי גָּבְרִין קָטַל דַּוְיָא, אַל תַּכְנִיס בְּעַצְמְךָ דְּאָגָה, כִּי הַרְבֵּה גִּבּוֹרִים מֵתוּ עַל־יְדֵי הַדְּאָגָה. וְלָכֵן עִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק — לִהְיוֹת רַק בְּשִׂמְחָה, שֶׁזָּכִינוּ לָדַעַת מִצַּדִּיק כָּזֶה, הַמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אוֹתָנוּ עַל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת. וְאִם אָנוּ רוֹצִים לְהַצְלִיחַ בַּגֶּשֶׁר הַצַּר הַזֶּה, שֶׁאָנוּ עוֹבְרִים בּוֹ יוֹם יוֹם אוֹתָהּ דֶּרֶךְ, אוֹתָן צָרוֹת, אוֹתָן בְּעָיוֹת, עִקַּר הָעֵצָה — לִהְיוֹת מְקֻרָבִים אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁהִנִּיחַ לָנוּ שְׁנֵי גְּדָרִים: מִצַּד אֶחָד — גֶּדֶר הַשִּׂמְחָה, שֶׁעָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ, שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם אָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בָּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנוּ זוֹכִים לְהִתְעַטֵּף עִם צִיצִית וּתְפִלִּין, יֵשׁ לָנוּ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתֵנוּ, וְאָנוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת וְאוֹכְלִים כָּשֵׁר, זוֹ עֲצַת הַצַּדִּיק — לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאֶת הַזּוּלַת, זֶה קִיר אֶחָד מִצַּד זֶה. וּמִצַּד שֵׁנִי — תְּפִלָּה, לְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִהְיוֹת רָגִיל לָבוֹא לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁהַגֶּשֶׁר הַצַּר שֶׁאָנוּ עוֹבְרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא מַפְחִיד מְאֹד וּמְסֻכָּן בְּיוֹתֵר. כְּדֶגֶמֶת גֶּשֶׁר הַמְקֻשָּׁר בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּבוֹהִים, וּמִי שֶׁעוֹבֵר בּוֹ, נִבְהָל מֵרֹב פַּחַד, כִּי רוֹאֶה תְּהוֹם פְּעוּרָה תַּחְתָּיו,

וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁהַגֶּשֶׁר עוֹמֵד לְהִשָּׁבֵר כָּל רֶגַע, וְאוֹי לוֹ אִם יִפֹּל לְמַטָּה. וְאָז מַרְגִּישׁ הֵיטֵב אֶת דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל: הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא גֶּשֶׁר צַר מְאֹד, וְהָעִקָּר לֹא לְהִתְפַּחֵד כְּלָל. הַרְבֵּה פְּעָמִים חַיֵּי הָאָדָם עַל הַגֶּשֶׁר הַצַּר הַזֶּה מַפְחִידִים אוֹתוֹ — ״מַה יִּהְיֶה, אֲנִי רָזֶק, מָתַי יָבוֹא יוֹם יְשׁוּעָתִי, וְאֶמְצָא אֶת זִוּוּגִי״, וְאִם כְּבָר זָכָה לְהִתְחַתֵּן וְלֹא נִפְקַד עֲדַיִן בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, נִכְנָס בִּפְחָדִים — ״אֵין לִי יְלָדִים, מַה יִּהְיֶה, אֵימָתַי אֶזְכֶּה לִישׁוּעַת ה׳״, אוֹ אִם יֵשׁ לוֹ יְלָדִים, וְאֵינוֹ רוֹאֶה נַחַת מֵהֶם, אֲזַי נִכְנָס בִּלְחָצִים וְשׁוֹאֵל: ״מַה יִּהְיֶה, אֵין לִי נַחַת״, וְגָדוֹל סִבְלוֹ מִנִּשּׂא, אוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ פַּרְנָסָה, גָּדוֹל צַעֲרוֹ בִּמְאֹד מְאֹד.

אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי גְּדָרִים לְהִתְחַזֵּק: מִצַּד אֶחָד — שִׂמְחָה, לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה. אִם הָיָה אָדָם יוֹדֵעַ מַה זֶּה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, מַה זֶּה זָקָן וּפֵאוֹת, מַה זֶּה שַׁבָּת, מַה זֶּה אֲכִילַת כַּשְׁרוּת וְכוּ׳, הָיָה רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, מִכָּל שֶׁכֵּן אִשָּׁה הַהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, וּבִפְרָט עַכְשָׁו בְּדוֹר פָּרוּץ כָּזֶה, יְכוֹלָה לְזַכּוֹת פִּי כַּמָּה וְכַמָּה יוֹתֵר מִגֶּבֶר, כִּי יֵשׁ עָלֶיהָ הַרְבֵּה נִסְיוֹנוֹת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת לג:): נָשִׁים

דַּעְתָּן קַלָּה, וְאִם הִיא מַחֲזִיקָה מַעֲמָד, וְאֵינָהּ מִתְפַּתָּה לֵילֵךְ כְּאָפְנַת הַגּוֹיִים, זֶה חָשׁוּב לְמַעְלָה בִּמְאֹד מְאֹד. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַהוֹלֶכֶת בְּגַאֲוָה וּבְגָאוֹן כְּבַת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם יָבוֹא וְיִשְׁבֹּר אֶת הָאָדָם לוֹמַר לוֹ: ״אֵינְךָ שָׁוֶה מְאוּמָה״, אַךְ עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ. וּמִצַּד שֵׁנִי יֵשׁ גָּדֵר שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת, לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְדַבֵּר אֵלָיו. וְאִם גִּלֵּךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, נַצְלִיחַ בְּחַיֵּינוּ, וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְׁלֵמָה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְלֹא יְאַחֵר.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עֵצוֹת טוֹבוֹת

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַר״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצָּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכֹּלָל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחְשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וְזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

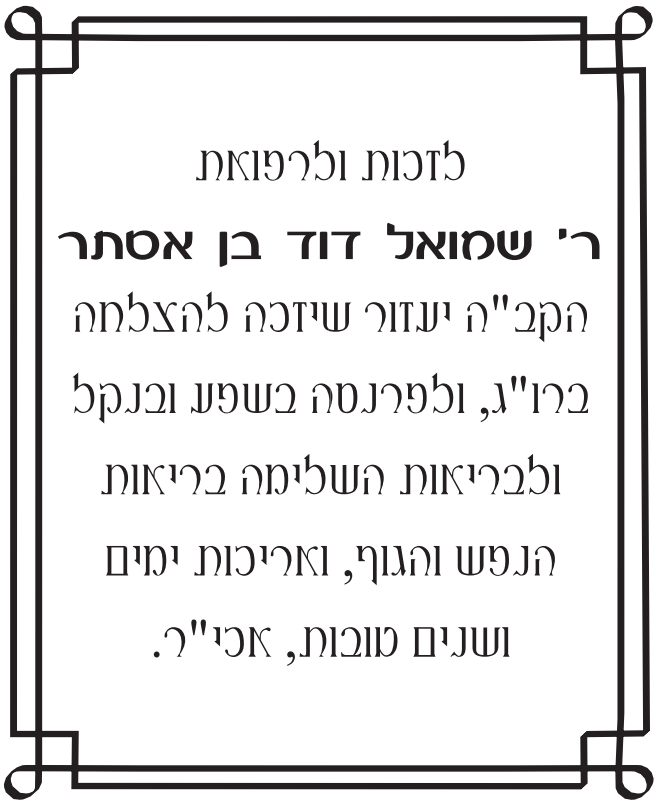
לזכות ולרפואת
ר' שמואל דוד בן אסתר
הקב"ה יעזור שיזכה להצלחה
ברו"ג, ולפרנסה בשפע ובנקל
ולבריאות השלימה בריאות
הנפש והגוף, ואריכות ימים
ושנים טובות, אכי"ר.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

הָרָצוֹן קוֹבֵעַ

יְגַלֶּה מִמַּעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִתְחַזֵּק בְּרָצוֹן חָזָק
לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְהִתְעַלּוֹת בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה,
שֶׁיִּזְכֶּה לָזֶה אִם לֹא יַעֲזֹב אֶת הָרָצוֹן הַקְּדֻשָּׁה.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהִ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הָרָצוֹן קוֹבֵעַ

א.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב יִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, וּלְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל שָׁרְשֵׁנוּ, מֵהֵיכָן אָנוּ בָּאִים, מַהוּ שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מֻשְׁרָשׁוֹת מִדּוֹר דּוֹר עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲשֶׁר זָכָה לְהַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח״ב פח:), שֶׁאַחֲרֵי כָּל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בְּחִיר הָאֱנוֹשִׁי זָכָה, שֶׁהִגִּיעַ אֶל דַּרְגָּה גְּבוֹהָה שֶׁל רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, שֶׁרָצָה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב

(דְּבָרִים ה, כז): "וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי" וְגוֹ', וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, אֲזַי הוֹלֶכֶת הַמָּסֹרֶת עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, כֻּלָּנוּ מְקֻשָּׁרִים עִם כְּלַל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אֲבָל זֶה תָּלוּי בְּדָבָר אֶחָד: בָּרָצוֹן. אִם יֵשׁ לָאָדָם רָצוֹן קָדוֹשׁ לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, כִּי "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", וְזוֹ הָיְתָה מַעֲלַת כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁלֹּא הִטְעוּ עַצְמָם בְּזֶה הָעוֹלָם. הֲלֹא נִשְׁמַת כָּל יְהוּדִי הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לוֹקֵחַ נְשָׁמָה וּמוֹרִיד אוֹתָהּ דֶּרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת עַד הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי הַזֶּה, וּמַהִי הַתַּכְלִית בָּזֶה שֶׁהַנְּשָׁמָה מִסְתּוֹבֶבֶת בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הֲמָלֵא הַסְּתָרוֹת וְהַעֲלָמוֹת? אֶלָּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַנְּשָׁמָה תַּחֲזֹר אֵלָיו עוֹד בַּחַיִּים חַיּוּתָהּ בְּתוֹךְ עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַזֶּה, וְתַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בֹּא מב.), שֶׁתַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג'): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה

שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתּוֹקֵק לָגוּר אִתָּנוּ שֶׁנִּרְאֶה אוֹתוֹ, וּכְכָל שֶׁאָדָם רוֹצֶה לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהָיוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַד הוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, וּמִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב אֵיךְ הֵם זָכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ; כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק זָכָה לְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ, וְזָכָה לְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְחַבֵּר סְפָרִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים, אֲשֶׁר הַכֹּל הָיָה מֵחֲמַת הָרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיָה לוֹ לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן אִם אָנוּ גַּם־כֵּן נַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ אֶת הָרָצוֹן הֶחָזָק לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" שֶׁנַּגִּיעַ לָזֶה; כִּי אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הָרָצוֹן. וְרַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד מְאֹד הִקְפִּיד בְּשָׂעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ — אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְדַמּוֹת עַצְמֵנוּ לְצַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, הֲלֹא הֵם הָיוּ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְאָנוּ פְּחוּתִים, קְטַנֵּי עֵרֶךְ, הִקְפִּיד עַל זֶה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: זוֹ הַטָּעוּת שֶׁלָּכֶם, כִּי כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה מְאֹד יְקָרָה בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא הַהֶפְרֵשׁ הוּא, שֶׁהַצַּדִּיקִים אֵינָם נוֹתְנִים לְהַטָּעוּת עַצְמָם, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, שֶׁזֶּה הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן, הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים עוֹמְדִים בַּנִּסָּיוֹן, וְיוֹדְעִים שֶׁ"הָרָצוֹן קוֹבֵעַ". וְלָכֵן עָלֵינוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכָּם,

וּלְהִשְׁתּוֹקֵק גַּם־כֵּן לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּפִי שֶׁהֵם הִרְגִּישׁוּ, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּפִי שֶׁהֵם עָשׂוּ. וְזוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵינָם נוֹתְנִים לְהַטָּעוֹת עַצְמָם, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, אַחֶרֶת לֹא הָיוּ מַגִּיעִים אֶל מַדְרֵגוֹת נִשְׂגָּבוֹת כְּפִי שֶׁזָּכוּ לָהֶן. וְעָלֵינוּ לְחַקּוֹתָם וְלִלְמֹד בְּסִפְרֵיהֶם, אֲשֶׁר כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁהָיָה בְּזֶה הָעוֹלָם גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא כְּפִי בְּחִינָתוֹ, כְּפִי נִשְׁמָתוֹ, כְּפִי שָׁרְשׁוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְגִלָּה גִּלּוּיִים חֲדָשִׁים, וְעָלֵינוּ לִלְמֹד בְּסִפְרָיו, וְעַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ גַּם־כֵּן לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, וּלְגִלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה.

ב.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב יִזְכֶּה לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְטַיֵּל בְּכָל חֲלָקֶיהָ וּמִכְמָנֶיהָ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם נִתְבּוֹנֵן בִּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים, לְמַה זָּכוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה תּוֹרָה, יָמִים וְשָׁנִים יָגְעוּ וְטָרְחוּ בָּהּ בְּהַתְמָדָה

גְּדוֹלָה מְאֹד, וְגַם אָנוּ יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְזֶה, אֲבָל הַכֹּל תָּלוּי בָּרָצוֹן, כִּי "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", אִם אָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, וְאַף שֶׁיִּהְיוּ לוֹ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְנִסְיוֹנוֹת, לֹא יַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, לְבַסּוֹף יִזְכֶּה לְכָל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי; כִּי בֶּאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ו, ב): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה; כִּי מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי; כִּי הִנֵּה אָנוּ מִסְתּוֹבְבִים בְּזֶה הָעוֹלָם, וְנִדְמֶה לָנוּ שֶׁהַכָּבוֹד קוֹבֵעַ, שִׂלְטוֹן, שֵׁם, פִּרְסֹמֶת, מָמוֹן וְכוּ', וְכֵיוָן שֶׁאָדָם מַכְנִיס עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נוֹכַח שֶׁאֵין טוֹב הֵימֶנָּה, כִּי הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, לֹא הִטְעוּ אֶת עַצְמָם, אֶלָּא יָגְעוּ וְטָרְחוּ וְלָמְדוּ בְּכָל יוֹם הַתּוֹרָה, וְזֶה זְכֵּךְ וְהֶעֱלָה אוֹתָם לְתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וְלָכֵן גַּם אָנוּ, אִם נִתְחַזֵּק בְּרָצוֹן חָזָק לִלְמֹד תּוֹרָה, גַּם אָנוּ יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. אֲבָל "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", לֹא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ שֶׁגַּם הוּא מְסֻגָּל לִלְמֹד תּוֹרָה. הִנֵּה מָצִינוּ, שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא הָיָה אַרְבָּעִים שָׁנָה עַם הָאָרֶץ, וְהָיָה רָחוֹק לְגַמְרֵי מֵהַתּוֹרָה, וְאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה הֶחְלִיט — זֶהוּ זֶה! עָזַב הַכֹּל, וְהֵחֵל לִלְמֹד תּוֹרָה, וְזָכָה

לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁהֶעֱמִיד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף תַּלְמִידִים. וְאַחַר־כָּךְ הֶעֱמִיד עוֹד חֲמִשָּׁה תַּלְמִידִים, שֶׁהֵאִירוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּבֵינֵיהֶם: רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי, שֶׁגִּלָּה וּפִרְסֵם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁהוּא הַלִּמּוּד הֶעָמֹק בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמִּתְגַּלֶּה בַּזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים. לְמֵדִים מִכָּאן שֶׁ"הָרָצוֹן קוֹבֵעַ". וְלָכֵן אִם נִתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לִלְמֹד תּוֹרָה, גַּם אָנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְזֶה. אֲבָל עַל כָּךְ צְרִיכִים רָצוֹן חָזָק, תְּשׁוּקָה עַזָּה לְהַתְמִיד בַּתּוֹרָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צז, סִימָן ה׳): מַה הַדָּגִים הַלָּלוּ גְּדֵלִים בַּמַּיִם, כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת טִפָּה אַחַת מִלְמַעְלָה, מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּצִמָּאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם מַיִם מִימֵיהֶם, כָּךְ יִשְׂרָאֵל גְּדֵלִים בַּמַּיִם — בְּתוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹמְעִים דָּבָר חָדָשׁ מִן הַתּוֹרָה, מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּצִמָּאוֹן, כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ דְּבַר תּוֹרָה מִימֵיהֶם; אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, דָּגִים שׂוֹחִים בַּמַּיִם תָּמִיד, זֶהוּ מְקוֹם חִיּוּתָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁיּוֹרְדוֹת טִפּוֹת גֶּשֶׁם חֲדָשׁוֹת, הֵם מַגְבִּיהִים עַצְמָם וּפוֹתְחִים פִּיהֶם שֶׁתִּכָּנֵס עוֹד טִפָּה וְכוּ׳, וַהֲלֹא נִמְצָאִים תָּמִיד בְּתוֹךְ הַמַּיִם, גָּרִים בַּמַּיִם, וְלָמָּה יִשְׁתּוֹקְקוּ לְמַיִם?! כָּךְ עַם יִשְׂרָאֵל, שָׁרְשָׁם הוּא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי קֻדְשָׁא

בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא וְיִשְׂרָאֵל חַד הוּא (זֹהַר ח״ג עג.), הַתּוֹרָה מְקַשֶּׁרֶת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, יֵשׁ לוֹ רְמַ״ח אֵיבָרִים וְשָׁסָ״ה גִּידִים, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, אֶלָּא אֵיבָרִים וְגִידִים רוּחָנִיִּים, כִּי כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ רְמַ״ח מִצְווֹת עֲשֵׂה כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרָיו, וְשָׁסָ״ה לֹא תַּעֲשֶׂה, כְּנֶגֶד שָׁסָ״ה גִּידָיו. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סא.): אָדָם אַתֶּם, אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם, וְלֹא אֻמּוֹת הָעוֹלָם קְרוּיִים אָדָם. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, מְלֵאִי מִצְווֹת, כָּל אֵבֶר וָאֵבֶר יֵשׁ לוֹ מִצְוָה מְיֻחֶדֶת, כָּל גִּיד וָגִיד מֻזְהָר לֹא לַעֲבֹר עַל אֵיזֶה לֹא תַּעֲשֶׂה. וְלָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בְּתוֹךְ הַמַּיִם, בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן ״הָרָצוֹן קוֹבֵעַ״, וְאִם מִשְׁתּוֹקְקִים לִלְמֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְקַדְּשִׁים וְזוֹכִים לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה לְעָמְקָהּ. וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהָיוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ וְעַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, כָּל צַדִּיק הָיוּ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים כָּאֵלּוּ לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְהַרְבִּיץ תּוֹרָה, וְלָכֵן זָכָה כָּל אֶחָד לְחַבֵּר חִבּוּרִים וּסְפָרִים קְדוֹשִׁים בַּתּוֹרָה. וְהַחוֹב עָלֵינוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכּוֹ, וּלְהִשְׁתּוֹקֵק כְּמוֹתוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם; כִּי הַתּוֹרָה שׁוֹמֶרֶת אֶת

הָאָדָם מִכָּל רַע, וּמְקַשֶּׁרֶת אוֹתוֹ אֶל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. אֲבָל צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁלֹּא בְּיוֹם אֶחָד נִלְמֶדֶת כָּל הַתּוֹרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יב, סִימָן יא): לָמָּה נִמְשְׁלָה תּוֹרָה בִּתְאֵנָה? שֶׁהַתְּאֵנָה נִקְלֶטֶת מְעַט מְעַט, כָּךְ הַתּוֹרָה הַיּוֹם לוֹמֵד מְעַט וּלְמָחָר הַרְבֵּה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִתְלַמֶּדֶת לֹא בְּשָׁנָה וְלֹא בִּשְׁתַּיִם; וְלָכֵן "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" לִלְמֹד תּוֹרָה. וְזוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים שֶׁיָּדְעוּ מִזֶּה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם כָּסְפוּ לִלְמֹד תּוֹרָה בְּהִתְחַדְּשׁוּת חֲדָשָׁה, עַד שֶׁזָּכוּ עַצְמָם וְהָיוּ מְלֵאֵי תּוֹרָה. וְעָלֵינוּ לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּלְחַקּוֹתָם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ו', סִימָן יג): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מַה הֶנָּאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שֶׁכֻּלָּהּ חַיִּים. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן יט): אַפִלּוּ אֲנָשִׁים שֶׁנָּפְלוּ כְּבָר בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וַעֲדַיִן שְׁקוּעִים בָּזֶה, אִם יִקְבְּעוּ לְעַצְמָם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לִלְמֹד בְּכָל יוֹם תּוֹרָה, הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה תּוֹצִיא אוֹתָם מֵהַבּוֹץ שֶׁנָּפְלוּ אֵלָיו. וְלָכֵן "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" אִיךְ לִלְמֹד תּוֹרָה, אִיךְ לְהִשְׁתּוֹקֵק וְלָבוֹא לְמַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים.

ג.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב יִזְכֶּה לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִתְחַזֵּק בְּכָל הָעוֹבֵר עָלָיו

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. אִם אָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לַחְדֵּל מֵחֲטָאָיו, אַף שֶׁעַד כֹּה הָיָה שָׁרוּי בְּבוֹץ, בְּזֻהֲמָה, וְעָשָׂה מַעֲשִׂים מְתֹעָבִים, אֲבָל הִנֵּה מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קַבָּלָה חֲזָקָה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אֵין דַּרְגָּה בָּעוֹלָם שֶׁנִּשְׁמָתוֹ אֵינָהּ יְכוֹלָה לִזְכּוֹת לָהּ. וּבֶאֱמֶת אוֹמֵר מוֹהַרַנַ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, עֲרֵב, הֲלָכָה ג'): לָמָּה אָדָם נוֹפֵל וְנִכְשָׁל בַּעֲוֹונוֹת, וְנֶחֱשָׁךְ מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹר, עַד שֶׁמִּתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו? אֶלָּא כְּדֶגְמַת מֶלֶךְ וּבְנוֹ, כָּל זְמַן שֶׁהַבֵּן נִמְצָא אֵצֶל הַמֶּלֶךְ, הַמֶּלֶךְ מִשְׁתַּעְשֵׁעַ בּוֹ וְרָגִיל בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהַבֵּן אָבַד, אֲזַי מִשְׁתּוֹקֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר לָשׁוּב אֶל אָבִיו. כִּי כְּשֶׁהָיָה אֵצֶל הָאַבָּא, הָיָה רָגִיל אֶצְלוֹ, עַד שֶׁלֹּא הֵבִין מַעֲלַת אָבִיו, וְכֵיוָן שֶׁהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְעָבְרוּ עָלָיו מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, שֶׁבָּאוּ עָלָיו רוֹצְחִים וְשׁוֹדְדִים, וְהִכּוּהוּ וּפְצָעוּהוּ, עִנּוּהוּ וְכוּ' וְכוּ', אֲזַי הִתְגַּבֵּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּרָצוֹן חָזָק לְהִשְׁתּוֹקֵק אַחַר אָבִיו. וְצָעַק: "אַבָּא, אַבָּא, הֵיכָן אַתָּה! אַבָּא, אַבָּא, אֲנִי רוֹצֶה לַחֲזוֹר אֵלֶיךָ". כְּמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן

בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, הַנְּשָׁמָה נִמְצֵאת בְּעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְאֵינֶנָּהּ חֲסֵרָה דָּבָר, הִיא נֶהֱנֵית מִזִּיו הַשְׁכִינָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁאָדָם יִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו, שֶׁיַּתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן בִּגְדֻלַּת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן מוֹרִיד אוֹתָהּ לְזֶה הָעוֹלָם הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי, הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, וְעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, נִכְשָׁל בַּעֲוונוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת נה.): אֵין יִסּוּרִים בְּלֹא עָוֹן; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳): אִם אֵין עֲוונוֹת — אֵין זֶה יִסּוּרִים, כִּי יִסּוּרִים הֵם רַק אִם הַנֶּפֶשׁ חוֹטֵאת, אִם הַנְּשָׁמָה מִתְלַכְלֶכֶת זֶה נִקְרָא יִסּוּרִים. וְלָכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי כְּבָר נָפַל בְּמָקוֹם שֶׁנָּפַל, וּמַתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אוֹמְרִים חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי מִשְׁתּוֹקְקִים כָּל־כָּךְ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה מַעֲלֶה אוֹתָם מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה; כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם כָּל־כָּךְ רָחוֹק, מַתְחִיל לְהָבִין מֵרָחוֹק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֲפִלּוּ הֵם דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזָכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן מַחֲזִיקִים עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים,

וּמִתְבּוֹדְדִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה", וְחָשִׁים עַצְמָם הֲכִי רְחוֹקִים, וְכָךְ מִתְעַלִּים מַעְלָה מַעְלָה. כִּי כָּל שֶׁאָדָם מִשְׁתּוֹקֵק יוֹתֵר וְיוֹתֵר לַעֲלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לָזֶה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף שֶׁעָשִׂינוּ מַה שֶּׁעָשִׂינוּ, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, רַק לִזְכֹּר אֲשֶׁר "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", וְאִם נִקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנִשְׁתּוֹקֵק בְּכִסּוּפִים חֲזָקִים לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְדַבֵּר אֵלָיו וּלְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו, אֲזַי אֵין דַּרְגָּה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נַגִּיעַ אֵלֶיהָ. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד'): אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר לוֹ אֲפִלּוּ מִקְצָת עֲוֹונוֹתָיו.

לְמֵדִים מִכָּאן, אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנַתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּעֲלֶה אוֹתָנוּ אֶל תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁתָּמִיד הִשְׁתּוֹקְקוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף שֶׁלֹּא פָּגְמוּ כְּלוּם, כִּי לֹא הָיְתָה לָהֶם שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם, שׁוּם שְׁמִיעָה וְדִבּוּר בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהָיוּ

נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן תָּמִיד הִשְׁפִּילוּ עַצְמָם, וְהֶחֱזִיקוּ עַצְמָם לַהֲכִי גְּרוּעִים, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, כִּי בֶּאֱמֶת עָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל אֲשֶׁר חָטָאנוּ, עָוִינוּ וּפָשַׁעְנוּ לִפְנֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְהִתְוַדּוֹת עַל רֹעַ מַעֲלָלֵינוּ, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמִּיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם.

ד.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב יִזְכֶּה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, וְיִשַּׂמַּח אֲחֵרִים

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לְזֶה הָעוֹלָם וְשׁוֹכַחַת לְגַמְרֵי מַה תַּפְקִידָהּ, עַד שֶׁיֵּשְׁנָם בְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מֻנָּחִים בְּעִצָּבוֹן וּבְדִכָּאוֹן פְּנִימִי, עַד שֶׁמָּרִים לָהֶם הַחַיִּים, וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וּבִלְעָדָיו אֵין נִמְצָא. וּכְכָל שֶׁנִּדַּבֵּק עַצְמֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִהְיֶה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַדְּבֵקוּת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׂמֹחַ בִּנְקֻדַּת

יַהֲדוּתֵנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם"; עָלֵינוּ לִהְיוֹת גֵּאִים עִם הַמִּצְווֹת. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לִמְדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיְּהֵא עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ. כִּי בָּזֶה מְגַלֶּה טֹהַר לִבּוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, זֶה סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לְאֵלֹקָיו; כִּי כָּל רְצוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הָעִקָּר לְהִתְחַזֵּק מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלַעֲקֹר וּלְשָׁרֵשׁ מֵאִתָּנוּ אֶת הָעַצְבוּת וְהַמְּרִירוּת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר; וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת לְהַתְחִיל מֵהַיּוֹם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְזוֹ מַדְרֵגַת כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַד דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁגִּלּוּ וּפִרְסְמוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְחִבְּרוּ סְפָרִים קְדוֹשִׁים הַמְגַלִּים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֶחְדִּירוּ בָּהֶם אֱמוּנָה, שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת, וְעָלֵינוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכָּם. וּבָזֶה שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה, גַּם

לָנוּ תִּכָּנֵס שִׂמְחָה אֲמִתִּית, שֶׁנִּשְׂמַח עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה, כְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, כְּשִׂמְחַת הַיְהֲדוּת.

ה.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הַטּוֹב יִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, וְיַעֲזֹר לְכָל אֶחָד

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בָּזֶה שֶׁנִּתְחַזֵּק בְּרָצוֹן טוֹב לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, יֵמָשֵׁךְ עָלֵינוּ שָׁלוֹם וְאַהֲבָה. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד): תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; עִקַּר עֵסֶק הַצַּדִּיקִים — רַק לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין הַמִּשְׁפָּחָה. מָה אָנוּ רוֹאִים? יֶשְׁנָן הַרְבֵּה אִי הֲבָנוֹת, אֵין שָׁלוֹם־בַּיִת, אֵין שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, אֵין שָׁלוֹם בֵּין הַשְּׁכֵנִים, אֵין שָׁלוֹם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, פְּרוּדִים וּמְפֻלָּגִים זֶה מִזֶּה, אֲבָל הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, כָּל עִסְקֵיהֶם רַק לְגַלּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁשְּׁמוֹ יִתְבָּרַךְ נִקְרָא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י); וְלָכֵן הָעִקָּר לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַחַר־כָּךְ הַנְּבִיאִים, הַתַּנָּאִים, הָאֲמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים

וְהַמְקֻבָּלִים, גִּלּוּ וּפִרְסְמוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הַשָּׁלוֹם שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָךְ הִרְבּוּ בְּשָׁלוֹם, הִשְׁתַּדְּלוּ הַרְבֵּה בְּשָׁלוֹם־בַּיִת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמָסְרוּ נַפְשָׁם שֶׁלֹּא יִהְיוּ, חַס וְשָׁלוֹם, גֵּרוּשִׁים, אֲשֶׁר כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סוֹטָה א, ד): מַה שֵּׁם הַקָּדֹשׁ שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה, אָמַר הַכָּתוּב שֶׁיִּמָּחֶה עַל הַמַּיִם, בִּשְׁבִיל לְהַטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, כְּבוֹד רַבִּי מֵאִיר לֹא כָל שֶׁכֵּן; כְּשֶׁבָּאָה לְרַבִּי מֵאִיר אִשָּׁה וְסִפְּרָה לוֹ, שֶׁהוֹצִיאָהּ בַּעְלָהּ מֵהַבַּיִת, עַד שֶׁתִּירֹק לְרַבִּי מֵאִיר בְּעֵינָיו, וְכָךְ עָשְׂתָה, וְיָרְקָה בִּפְנֵי רַבִּי מֵאִיר, אָמְרוּ הַתַּלְמִידִים: רַבֵּנוּ עַד הֵיכָן?! וְאָמַר לָהֶן: אִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָמַר: יִמָּחֶה שְׁמִי עַל הַמַּיִם, אֲזַי כְּבוֹד רַבִּי מֵאִיר לֹא כָל שֶׁכֵּן; לְמֵדִים מִכָּאן מַהִי מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, הַגְּאוֹנִים וְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם בַּעֲבוּר שָׁלוֹם־בַּיִת, שֶׁלֹּא יִהְיוּ גֵּרוּשִׁים. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְקָרֵב לְחַכְמֵי הַדּוֹר, לִגְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, וּלְהִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהָקֵל בִּכְבוֹדָם אֶלָּא לְצַיְּתָם, וְאָז נִזְכֶּה לְשָׁלוֹם־בַּיִת אֲמִתִּי, וְנִנָּזֵהר לֹא לַהֲרֹס אֶת הַבַּיִת, חַס וְשָׁלוֹם. אַךְ עַל זֶה צְרִיכִים רָצוֹן חָזָק, כִּי "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", אִם נִרְצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיקִים וְלַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אָז יִהְיֶה לָנוּ

שְׁלוֹם־בַּיִת, שָׁלוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, שָׁלוֹם בֵּין קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים, שָׁלוֹם בֵּין כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וּבִזְכוּת הַשָּׁלוֹם נִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִגְאָלֵנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם; יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים לְהִגָּאֵל גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה.

ו.

עַל־יְדֵי הָרָצוֹן שׁוֹבְרִים אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בְּזֶה הָעוֹלָם יֶשְׁנָן כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְנִיעוֹת לַקְּדֻשָּׁה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סו), שֶׁהַמְּנִיעוֹת מְעַכְּבוֹת אֶת הָאָדָם מִלְּהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ עַל זֶה מְנִיעוֹת, כִּי אִם לָאו, אָדָם לֹא הָיָה מַצְלִיחַ. כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁבָּא בְּנָקֵל — נֶעֱלָם בְּנָקֵל וְנִפְסָד בִּמְהֵרָה. גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת, אָדָם הַמַּרְוִיחַ מִיגִיעַ כַּפָּיו, בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה וּמְיַגַּעַת, יִשְׁמֹר עַל הָרֶוַח מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יַפְסִידֶנּוּ בְּקַלּוּת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם מַרְוִיחַ לְלֹא מַאֲמָץ,

יְבַזְבֵּז אֶת הָרֶוַח עַל נְקֻלָּה. לָכֵן הַמְנִיעוֹת שֶׁיֶּשְׁנָן עַל הַקְּדֻשָּׁה, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת חֲזָקוֹת מְאֹד, עַד כְּדֵי חוֹמַת בַּרְזֶל, עָלָיו לָדַעַת שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁעוֹמֶד הוּא לְהַשִּׂיג, הִיא יְקָרָה וּבַעֲלַת עֵרֶךְ רַב, וְהָרְאָיָה — שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים רַבִּים, שֶׁלֹּא תֵּאֵר וְשִׂעֵר כְּלָל. וְכֵיצַד שׁוֹבְרִים אֶת הַמְנִיעוֹת? עַל־יְדֵי הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, לֹא לַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. כִּי בֶּאֱמֶת אִם נִתְבּוֹנֵן נִרְאֶה, שֶׁ"הָרָצוֹן קוֹבֵעַ", כִּי עַל יָדוֹ שׁוֹבְרִים אֶת כָּל הַמְנִיעוֹת. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא רְצוֹנוֹתָיו מִפִּיו, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן לא), שֶׁבָּזֶה נִצְטָרְפִים עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים בַּשָּׁמַיִם, עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַה גּוֹרֵם בַּשָּׁמַיִם, בָּזֶה שֶׁרַק הוֹצִיא מִפִּיו אֶת הַכִּסּוּפִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַקְּדֻשָּׁה; אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּמִדּוֹר הַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, חֹשֶׁךְ לוֹ וְלֹא אוֹר, הוּא רוֹאֶה שֶׁמְּסֻבָּב עִם תַּאֲווֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וּכְבָר אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מִזֶּה — כָּךְ נִדְמֶה לוֹ, וְכָךְ מְסִיתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע, עִם כָּל זֹאת אִם מִתְגַּבֵּר בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמוֹצִיא הָרְצוֹנוֹת מִפִּיו,

וְאוֹמֵר: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ, אֲנִי רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וּלְהַרְגִּישׁ אֶת אוֹר הַשַּׁבָּת, שֶׁמְּהָרֵגַע שֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת עַד שֶׁיּוֹצֵאת, אַרְגִּישׁ וְאָחוּשׁ אוֹר הַשַּׁבָּת. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, אֲנִי רוֹצֶה לִזְכּוֹת לְטַיֵּל וְלִהְיוֹת בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, בְּרֵירוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְווֹת, וְכָל מִצָּוָה וּמִצָּוָה תָּאִיר לִי אֱלֹהוּתְךָ יִתְבָּרַךְ״ וְכוּ׳. בְּמִלִּים אֵלּוּ שֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו, זֶה עוֹזֵר לוֹ לְהוֹצִיא אֶת הַדָּבָר מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי הַחֵשֶׁק וְהָרְצוֹנוֹת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, זֶה מְסַיֵּעַ בְּיָדוֹ לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת. וְלָכֵן גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קטו): מֵהֵיכָן נוֹבְעוֹת הַמְּנִיעוֹת? לָמָּה בֶּאֱמֶת שֶׁתִּהְיֶינָה מְנִיעוֹת לָאָדָם לְהַרְגִּישׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? אֶלָּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְרוֹצֶה שֶׁכָּל אֶחָד יַחֲזֹר אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, אוֹ שֶׁנּוֹלַד שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה, זֶה גּוֹרֵם לוֹ אַחַר־כָּךְ מְנִיעוֹת רַבּוֹת לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, כִּי הוּא לָבוּשׁ בִּלְבוּשִׁים צוֹאִים, וּמִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת עַל

אָדָם זֶה הַמְלֻכְלָךְ בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים, אֵיךְ אָדָם זֶה יָכוֹל לְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְלָמָּה מַגִּיעַ לוֹ?! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה שֶׁכֻּלָּנוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו, כִּי אָנוּ בָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וְאֵיזֶה אַבָּא אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁהַבֵּן יַחֲזֹר אֵלָיו?! אֲבָל מִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת: אָדָם זֶה מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוונוֹת, אָדָם זֶה לֹא נוֹלָד בִּקְדֻשָּׁה, אָדָם זֶה לֹא קִבֵּל חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, הָיָה עַד כֹּה כָּל־כָּךְ רָחוֹק, וְאֵיךְ עַכְשָׁו יִזְכֶּה לְהָבִין אוֹתְךָ?! וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֻכְרָח כִּבְיָכוֹל לָתֵת בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסָיוֹן צָדֵק לְהַקְטְרוּגִים, אֲבָל הוּא יִתְבָּרַךְ מִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הַמְנִיעוֹת, וְאִם אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְגַלֶּה לָאָדָם שֶׁבְּתוֹךְ הַמְנִיעוֹת שָׁם נִסְתָּר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין דָּבָר בִּלְעָדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז אָדָם רוֹאֶה שֶׁהַכֹּל אֲחִיזַת עֵינַיִם, וְשׁוֹבֵר אֶת כָּל הַמְנִיעוֹת וְקוֹפֵץ לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, עַל אַף הַמְנִיעוֹת

יוֹדֵעַ שֶׁ"הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" לִשְׁבֹּר אֶת כֻּלָּן.

וּמַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קטו), שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ, יז): "וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחוֹק, וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים",

מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּגַשְׁמִיּוּת כָּל יָמָיו, וְאַחַר־כָּךְ מִתְלַהֵב וְרוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תֵּכֶף־וּמִיָּד יֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁחָטָא, יֵשׁ לוֹ לְבוּשִׁים צוֹאִים, וּמְסֻבָּב עִם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת. וְלָכֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי, הוּא בִּבְחִינַת: "וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחוֹק", "הֲיִנּוּ הִנֵּה נִסִּיתִי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, וְיֵשׁ לִי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים", אֲזַי עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ. אֲבָל "וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים", הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא נִגָּשׁ אֶל תּוֹךְ הַמְּנִיעוֹת, וּמְגַלֶּה אֲשֶׁר שָׁם אֱלֹקִים, הֲיִנּוּ קוֹרֵא: מָה אִתְּכֶם?! כְּכָל שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּבָא לָכֶם קָשֶׁה מְאֹד, בַּאֲשֶׁר הַמְּנִיעוֹת רַבּוֹת, אֲבָל אַל תַּעַזְבוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַדְרַבָּה בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהַמְּנִיעוֹת תִּשְׁתַּדְּלוּ לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָךְ אִם אָדָם חָזָק בָּזֶה, אֲזַי בּוֹ בָּרֶגַע נִפְתָּח לוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמַתְחִיל לְהָאִיר לוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים; מַהוּ צַדִּיק גָּמוּר? שֶׁלֹּא חָטָא, קִבֵּל חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה מִגִּיל יַלְדוּת, וְיָשַׁב כָּל יָמָיו בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, נוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה, חַי בִּקְדֻשָּׁה, הוּא סִיֵּם

עֲבוֹדָתוֹ, אֲבָל אָדָם שֶׁמִּסְכֵּן, לֹא נוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הִלְבִּישׁ עַצְמוֹ לְבוּשִׁים צוֹאִים, שֶׁמֵּהֶם בָּאוֹת כָּל הַמְּנִיעוֹת לָאָדָם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא עוֹקֵר עַצְמוֹ מֵהָרָע וְהַטֻּמְאָה שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ, וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהַמְּנִיעוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת עָלָיו מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁהִתְרַגֵּל בָּהֶם מִקַּטְנוּת לֹא עוֹזְבוֹת אוֹתוֹ, הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַהִרְהוּרִים מְגֻנִּים אֵינָם מַנִּיחִים אוֹתוֹ כְּרֶגַע, וְתָמִיד מַזְכִּירִים אֶת עֲבָרוֹ, אִם אָדָם מִתְגַּבֵּר לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת, מִתְחַזֵּק בִּרְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים חֲזָקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהָאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר כָּזֶה שֶׁצַּדִּיק גָּמוּר אֵינֶנּוּ מַשִּׂיג. וּמַדּוּעַ? כִּי הוּא אַף פַּעַם לֹא הָיָה בַּחוּץ, בַּחשֶׁךְ, הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא עָזְבוּ אוֹתוֹ, הוּא שָׁבַר אוֹתָם מִגִּיל קַטְנוּת, וְלָכֵן דַּיְקָא בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, שֶׁהָיוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וְהַמְזֹהָמִים, וּמִשָּׁם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, מִשָּׁם מְחַפְּשִׂים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שָׁם צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִים, לָמָּה? כִּי אַף פַּעַם לֹא הָיוּ שָׁם. וְלָכֵן הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים כָּל־כָּךְ בְּמַעֲלַת בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁהֵם יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים עַד מְאֹד, וְהַכֹּל מִפְּנֵי הַמְּנִיעוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם וְסוֹבְבוֹת אוֹתָם;

כִּי כְּכָל שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם יוֹתֵר מְנִיעוֹת וְהַעֲלָמוֹת וְכִסּוּיִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, יוֹתֵר אוֹר הוּא מַרְגִּישׁ. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב), שֶׁאָדָם אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַל בַּעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא, עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת שֶׁל הַטֻּמְאָה, שֶׁהֵן נֶגֶד עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִזְכּוֹת לִרְאוֹתָן, לְהַרְגִּישָׁן, לִחְיוֹת עִמָּהֶן.

אִם אָדָם אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא מִשְׁתּוֹקֵק וְכוֹסֵף אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יוֹדֵעַ שֶׁ״הָרָצוֹן קוֹבֵעַ״, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, רַק מְבַקֵּשׁ תָּמִיד ״אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ״, ״הֵיכָן אַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵיכָן נִתְחַבֵּאתָ מִמֶּנִּי, אֲנִי בָּטוּחַ שֶׁאַתָּה פֹּה, אֲבָל אִם אֵינֶנִּי רוֹאֶה אוֹתְךָ וּמַרְגִּישׁ אוֹתְךָ, זֶה מִפְּנֵי שֶׁחָטָאתִי, אֲזַי אֲנִי מְחַפֵּשׂ אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאוּכַל לִמְצֹא אוֹתְךָ״. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אִם אָדָם אֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הָרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁלּוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁ״הָרָצוֹן קוֹבֵעַ״, אֲזַי לְבַסּוֹף עוֹלֶה עַד תַּכְלִית מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, עַד הַמַּאֲמָר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, שֶׁזֶּה מַאֲמָר סָתוּם, הוּא עוֹלֶה עַד הַכֶּתֶר, וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּכֶתֶר

הַמֶּלֶךְ, שֶׁזֶּה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כב, ז): "וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה", קָרְבָּן עוֹלָה הָעוֹלֶה כָּלִיל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא הַקָּרְבָּן הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר, כִּי נִשְׂרָף לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל: "וְאַיֵּה" — אִם אָדָם שׁוֹאֵל תָּמִיד: "אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאוּכַל לִמְצֹא אוֹתְךָ", וְאֵינוֹ עוֹזֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל אַף כָּל הַמְנִיעוֹת וְהַחֹשֶׁךְ שֶׁמְסַבְּבִים אוֹתוֹ, עַל אַף שֶׁשּׁוֹבְרִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: "תִּרְאֶה, נִסְיוֹנָךְ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה מִתְבַּלְבֵּל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כָּל אֶחָד מַנְהִיג אוֹתְךָ בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת, מַה שֶּׁלְּזֶה טוֹב — לָזֶה רַע, מַה שֶּׁלַּהוּא רַע — לְזֶה טוֹב", עַד שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, בְּכָל פַּעַם יֵשׁ לִי יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת אֲחֵרוֹת, וַאֲנִי מִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי מֵרֹב בִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לִי" וְכוּ' וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא צוֹעֵק: "אַיֵּה", "אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִמְצֹא אוֹתְךָ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֵיכָן אַתָּה?!" אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל: "וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה", בָּזֶה שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב עַצְמְךָ, וְתָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְדַבֵּר אֵלָיו וּלְהִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו, וְתֹאמַר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִמֶּנִּי לֹא תִסְתַּתֵּר, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה פֹּה, "הָרָצוֹן קוֹבֵעַ" לְכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וְלִמְצֹא אוֹתְךָ, וְלֹא אֶעֱזֹב

אוֹתְךָ״, הָרָצוֹן הַזֶּה גּוֹרֵם שֶׁיַּעֲלֶה עַד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ כְּקָרְבָּן עוֹלָה שֶׁנִּשְׂרָף כָּלִיל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לְמִדִּים מִכָּאן, מַהִי מַדְרֵגַת הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹזֵב עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא רַבָּתִי מד): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הִיא עוֹלָה לֹא עַד י׳ מִילִים וְלֹא עַד כ׳ וְלֹא עַד ק׳, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ ה׳ מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, אֶלָּא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד; בָּרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם רַק הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, הַיְנוּ שֶׁרוֹאֶה יְהוּדִים עִם צִיצִית, תְּפִלִּין, זָקָן וּפֵאוֹת, הוֹלְכִים לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל, לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד, וְהֵם כָּל־כָּךְ שְׂמֵחִים, שׂוֹמְרִים שַׁבָּת, וְחוֹשֵׁב: אוּלַי גַּם־כֵּן אֶעֱשֶׂה כְּמוֹתָם, יֵשׁ לוֹ רָצוֹן פָּעוּט לָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה. אוֹ אִשָּׁה רוֹאָה אֶת חֲבֵרְתָּהּ בְּכִסּוּי רֹאשׁ, בְּבִגְדֵי צְנִיעוּת, וְנִכְנֶסֶת בָּהּ תְּשׁוּקָה — אוּלַי גַּם־כֵּן אָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְאֶעֱשֶׂה כָּמוֹהַ, אֵלֵךְ בְּכִסּוּי רֹאשׁ, בְּבִגְדֵי צְנִיעוּת וְכוּ׳. הָרָצוֹן הַקָּטָן הַזֶּה מַעֲלֶה אֶת הָאָדָם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְזוֹכֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. רַק עַל־יְדֵי הָרָצוֹן וְהַהִרְהוּר תְּשׁוּבָה שֶׁנִּכְנַס בּוֹ. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם בְּפֹעַל חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְאֵינוֹ עוֹזֵב עַצְמוֹ, וְכוֹסֵף אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר

בְּלָשׁוֹן שֶׁרָגִיל בָּהּ, בִּשְׁפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, שֶׁזּוֹ עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁנָּתַן לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, לְאֵילוּ מַעֲלוֹת גְּבוֹהוֹת זוֹכֶה! וּבֶאֱמֶת בְּלִי הִתְבּוֹדְדוּת אָדָם מִסְכֵּן גָּדוֹל, כִּי לֹא לְכָל אָדָם יֵשׁ חָבֵר, וְאַף אִם יֵשׁ לוֹ חָבֵר, לֹא תָּמִיד יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ, הַהוּא לֹא בְּמַצַּב־רוּחַ לְדַבֵּר עַכְשָׁו, אוֹ אֵין לוֹ פְּנַאי וְכוּ׳, וְהִנֵּה מֵעִיק לָאָדָם, מֵצִיק לוֹ, עוֹבְרִים עָלָיו יִסּוּרֵי תֹּפֶת, וְרוֹצֶה לְסַפֵּר לְמִישֶׁהוּ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, וּלְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, אֵין מַעֲלָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ. וְאָדָם כָּזֶה אֵינוֹ צָרִיךְ חָבֵר, הוּא מְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל־כָּךְ מִתְאַוֶּה לִתְפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (עַיֵּן יְבָמוֹת סד.): מַדּוּעַ הָיוּ הָאִמָּהוֹת עֲקָרוֹת? כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים, ״יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע״, לָמָּה עֲשָׂאָן עֲקָרוֹת? בִּשְׁבִיל ״הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ״; לָמָּה עוֹבֵר עַל הָאָדָם מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים? כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר עִם הָרָצוֹן הַטּוֹב, וְיוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶת כָּל רְצוֹנוֹתָיו. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר בֶּאֱמֶת, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת

חֲדָשִׁים, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, אוּמָנִין, הֲלָכָה ד׳). וּכְכָל שֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִים בּוֹנֶה לְעַצְמוֹ הֵיכָלוֹת חֲדָשִׁים. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, וּכְכָל שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עָלָיו הַמְנִיעוֹת וְהַחֹשֶׁךְ וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וַאֲפִלּוּ מִבְּנֵי־אָדָם שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: ״לֹא תּוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כִּי נִסִּיתָ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּעָמִים וְקָשֶׁה לְךָ״, הוּא צוֹחֵק מֵהֶם, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּה, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פד), שֶׁזֶּה הַשַּׂעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז הוּא לֹא יַעֲזֹב אֶת רְצוֹנוֹ הַטּוֹב, וּלְבַסּוֹף יִזְכֶּה לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַמְנִיעוֹת, וְיִתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְיָאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ, וְאָז אֶל רֹב טוּב הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן יִזְכֶּה בָּזֶה וּבַבָּא לְנֶצַח נְצָחִים.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַר״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצָּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכְּלָל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחֲשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וְזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

הקונטרס הקדוש הזה
נדפס לזכות
חדד אברהם בן דזי
עינב בת שרה
הקב״ה יעזור שיזכו להצלחה ברו״ג, ולפרנסה
בשפע ובנקל ולשלום בית ולזרע של קימא
ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות
השלימה
ולרפואת ולזיווג הגון
חדד עמיר בן דזי
ולהצלחת דזי בת מרים
ולזש״ק
תומר בן דזי
חגית בת אילנה
ולהצלחת
שימחי שלמה בן אסתר
שרה בת ר״נה
לעילוי נשמת
מור אבי חדד אליהו בן שרה ז״ל
נפטר י״ז בניסן ה׳תשנ״ז
חדד גבריאל בן מסעוד
חדד שרה בת חכמון
חדד אשר בן שרה
דודיאן עובדיה בן פרי
דודיאן מרים בת שרה
לע״נ ברנויה בת בוריס ע״ה
ת.נ.צ.ב.ה.

הקונטרס הקדוש הזה
נדפס לעילוי נשמת
חנה רבקה בת יעקב
נלב"ע כ"ג אדר א'
תש"ס לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

קוּנְטְרֵס

הְרַת עוֹלָם

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת אֵיךְ לַעֲבֹר עַל יְמֵי מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג,
וּלְהִנָּצֵל מִכָּל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ
עֲרֵבוּת יְדִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הֲרַת עוֹלָם

א.

יְסוֹד הַיִּחֲדוּת הוּא אֱמוּנָה

אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בִּימֵי "הֲרַת עוֹלָם", עוֹמְדִים לִקְרוֹת דְּבָרִים מְזַעְזְעִים, שֶׁיְּזַעְזְעוּ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁאֲנָשִׁים לֹא יֵדְעוּ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא מֵרֹב פַּחַד וְיִסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת כְּבָר אָמְרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כג, סִימָן ה׳): אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים אֶלָּא בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה. כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו. רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָאֱמוּנָה זֶה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְעִקַּר הָאֱמוּנָה בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁכָּל אֲשֶׁר מִתְנַהֵג אִתּוֹ בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת —

הַכֹּל זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְכָל אֲשֶׁר נֶאֱרַע — הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין יְכוֹלִים לְהִתְחַמֵּק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אִם בִּרְצוֹן הָאָדָם אוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנוֹ. כִּי הַכֹּל בָּא רַק מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה, יִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לָבוֹא. אֱמוּנָה זוֹ הַבְּרָכָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת". וְאֵין עוֹד דָּבָר שֶׁאָדָם מִתְבָּרֵךְ בּוֹ כֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַה זֶּה אֱמוּנָה, הָיוּ מִתְחַזְּקִים בָּזֶה תָּמִיד. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), שֶׁצְּרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ הֵיכָן מַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה, כִּי כָּל הַמַּחֲלוֹת וְהֶחָלְאִים רָעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, וּבִפְרָט מַחֲלַת הָעֲצַבִּים, שֶׁבְּנֵי־אָדָם עַצְבָנִיִּים וּמוֹצִיאִים עֲצַבֵּיהֶם עַל הַזּוּלַת, זֶה מֵהֶעְדֵּר אֱמוּנָה; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כָּל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, אֲבָל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ הַנִּקְרָאִים: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ,

חַי, מְדַבֵּר, אַף בֶּאֱמֶת אֵין דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֻנְהָג מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה — יַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), אֲשֶׁר לָכֵן עַם יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים ׳עִבְרִיִּים׳, עַל שֵׁם שֶׁעוֹבְרִים מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. כִּי יֵשׁ חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁזֶּה כְּלַל הַבְּרִיאָה, כִּי הַכֹּל הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קִיּוּם לַבְּרִיאָה, הֶעְלִים וְהִסְתִּיר עַצְמוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתוֹ, וְלֹא יִשְׁמְעוּ אוֹתוֹ, וְלֹא יַרְגִּישׁוּ אוֹתוֹ, שֶׁזֶּה נִקְרָא חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁפִּנָּה אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁאָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין, אֵיךְ הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. אֲבָל אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, הוּא עוֹבֵר דֶּרֶךְ כָּל הֶחָלָל הַפָּנוּי, וּמַשִּׂיג אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן בִּקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁנְּגַלֶּה אֶת הָאֱמוּנָה לִכְלַל עַם יִשְׂרָאֵל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יִסְלַח לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ; מִי מֵאִתָּנוּ יָכוֹל לוֹמַר שֶׁהוּא נָקִי מֵחֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת?! וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה תַּעֲנִיּוֹת וְסִגּוּפִים, כַּמָּה יְגִיעוֹת וּטְרָחוֹת עָלֵינוּ לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ וְלָצוּם וּלְהִתְפַּלֵּל, לְצָעֵק וְלִזְעֹק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְזַכֵּךְ עַצְמֵנוּ וּלְתַקֵּן אֲפִלּוּ חֵטְא אֶחָד, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן חֲטָאִים

וַעֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים רַבִּים, שֶׁחָטָאנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה ׳עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יִסְלַח לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיךָ׳. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִנָּצֵל מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר מְחַכֶּה עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְקַיֵּם שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּשַׁבָּת, נִצּוֹל מִשָּׁלֹשׁ פֻּרְעָנֻיּוֹת: מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג. שַׁבָּת זוֹ הַמַּלְכוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁיְּהוּדִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, בָּזֶה מִתְגַּלֶּה אֱמוּנָתוֹ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן ט:): בִּרְכַּת הֶוָיָ"ה הִיא תַּעֲשִׂיר — זוֹ הַשַּׁבָּת; כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּמְסַלֵּק דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת וָשֵׂכֶל, אֵין לוֹ הֲבָנָה וְהַשְׂכָּלָה, וּמַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבֵר עַל הַכֹּל, שֶׁזּוֹ אֲכִילַת שַׁבָּת, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נז), שֶׁהִיא כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ, כֻּלָּהּ אֱלֹקוּת, וּמִי שֶׁאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וּמְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּשַׁבָּת, וּמִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג שַׁבָּת, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לָצוּם כְּלָל. וְהִתְבַּטֵּא רַבֵּנוּ

זַ״ל: רְאוּ, הִנֵּה אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אוֹמֵר לָנוּ: בָּנַי, אִכְלוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַהַוָ״ה, הַיּוֹם לֹא תִמְצְאֻהוּ בַּשָּׂדֶה. דּוֹרְשִׁים מִזֶּה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח), שֶׁכָּתוּב בְּפָסוּק אֶחָד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים 'הַיּוֹם', מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּשַׁבָּת, וְגַם זֶה קָשֶׁה לְקַיֵּם. וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיִינוּ מַאֲמִינִים שֶׁכָּל מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים — זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר, וְהָיִינוּ מִתְחַזְּקִים בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, הָיִינוּ נִצּוֹלִים מִכָּל הַיִּסּוּרִים. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א', סִימָן סא), שֶׁכָּל הַסֵּבֶל שֶׁאָדָם סוֹבֵל, זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנַת חֲכָמִים, עַד שֶׁבְּנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת וְאֵיךְ לְהִתְנַהֵג, כִּי אֵין לָהֶם אֱמוּנַת חֲכָמִים, וּכְשֶׁאֵין אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֵין אֱמוּנָה בַּה', כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יד): "וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", אִם בְּמֹשֶׁה הֶאֱמִינוּ בַּהַוָ״ה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַק עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה רַק עַל־יְדֵי אֱמֶת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לֶאֱמֶת, רַק עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, שֶׁעֲצָתָם עֲצַת אֱמֶת (לִקּוּטֵי־

מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), וְלָכֵן אִם אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: כָּל הַמְקַיֵּם שָׁלֹשׁ סְעֻדוֹת שַׁבָּת, נִצּוֹל מִשָּׁלֹשׁ פֻּרְעָנֻיּוֹת: מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ, מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וָעֹז, וּלְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה, וְכֵן כָּל יוֹם וָיוֹם נִסְפָּר אֶת הַיָּמִים: הַיּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת, הַיּוֹם שֵׁנִי בְּשַׁבָּת הַיּוֹם שְׁלִישִׁי בְּשַׁבָּת וְכוּ׳, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם נַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ מֵהַשַּׁבָּת, שֶׁזּוֹ הָאֱמוּנָה, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁתִּהְיֶה לָנוּ הָאֱמוּנָה, יִהְיֶה לָנוּ הַכֹּל, וְאַף בִּרְיָה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹתֵנוּ דָּבָר, כִּי הָאֱמוּנָה הִיא הַדְּבֵקוּת בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מַכּוֹת כד.): בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (חֲבַקּוּק ב, ד): ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״; חֲבַקּוּק הָיָה בְּנָהּ שֶׁל הַשּׁוּנַמִּית (זֹהַר ח״א ז.), שֶׁהָיְתָה לָהּ אֱמוּנַת חֲכָמִים בֶּאֱלִישָׁע הַנָּבִיא, וְהָלְכָה וּבִקְּשָׁה מִמֶּנּוּ שֶׁיְּבָרְכָהּ בְּבֵן, וְלֹא עָזְבָה אוֹתוֹ עַד שֶׁאָמַר לָהּ: ״כָּעֵת חַיָּה אַתְּ חוֹבֶקֶת בֵּן״ (מְלָכִים־ב׳ ד, טז), וְאָכֵן נוֹלַד לָהּ בֵּן, וְקָרְאָה אוֹתוֹ בְּשֵׁם חֲבַקּוּק, וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה נָבִיא, כִּי הוּא גִּלָּה אֶת הָאֱמוּנָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּלְכֻלָּם פִּרְסֵם — הִנֵּה אֲנִי נוֹלַדְתִּי בִּזְכוּת בִּרְכָתוֹ שֶׁל אֱלִישָׁע הַנָּבִיא.

וְלָכֵן מֵאַחַר שֶׁזָּכָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתָנוּ, וּבִרְכוֹתָיו מִתְקַיְּמוֹת, אֲנַחְנוּ מְקָרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּחַזֵּק וּמְעוֹדֵד בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁלָּנוּ, וּכְפִי שֶׁנִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּפִי שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כֵּן נִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁאֵלּוּ הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת שֶׁיִּתְקַבְּצוּ יַחַד, וְיִכְסּוּ אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל אֵלּוּ שֶׁיִּהְיוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹתָם דָּבָר, וְלָכֵן זֶה מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים עַכְשָׁו בִּימֵי **"חֶרֶת עוֹלָם"** — לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְחַזֵּק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְדַבֵּר זֶה עִם זֶה רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְהָאֱמוּנָה מַכְנִיסָה בָּנוּ בִּטָּחוֹן עַצְמִי וּבִטָּחוֹן בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא לִפְחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מֵאַף אֶחָד, "הִרְגּוּ אוֹתִי — וּמַה בְּכָךְ? אֶהְיֶה יוֹתֵר קָרוֹב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵינִי רוֹצֶה דָּבָר, רַק לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְפָרְסֵם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת לְכֻלָּם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲנִי רוֹאֶה רַק

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי נוֹשֵׁם אֲוִיר — אוֹר י׳, אוֹר הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, אֲנִי שׁוֹמֵעַ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין לְפָנַי מַרְאֶה עֵינַי בְּרִיאָה, רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֱלֹקוּת״, וְאִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה כָּזוֹ, אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ דָּבָר.

ב.

הָאֱמוּנָה מִתְבַּטֵּאת עַל־יְדֵי תְּפִלָּה

בַּמֶּה מִתְבַּטֵּאת הָאֱמוּנָה? קַל מְאֹד לוֹמַר: ״אֲנִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ אֱלֹקוּת״, אֲבָל מֵהֵיכָן יוֹדְעִים שֶׁהָאָדָם אוֹחֵז בָּזֶה בִּשְׁלֵמוּת? אִם הוּא מִתְבּוֹדֵד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר וּמְסַפֵּר כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, כִּי אֱמוּנָה תְּלוּיָה בִּתְפִלָּה, וּתְפִלָּה תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): לָמָּה בְּנֵי־אָדָם אֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? כִּי אֵין לָהֶם

אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיוּ מַאֲמִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּם, עִמָּם וְאֶצְלָם, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, תָּמִיד הָיוּ מְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ; וּמֵאַחַר שֶׁאָדָם אֵינוֹ חָזָק בָּזֶה, לָכֵן הוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ וְשׁוֹרֶה בְּדַכָּאוֹן וּמָרִים חַיָּיו, וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ, אֲבָל אִם הָיָה חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא הָיָה מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָמִיד הָיָה שָׂמֵחַ וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. אָנוּ עוֹמְדִים עַתָּה לִפְנֵי יְמֵי "**חֲרַת עוֹלָם**", אֵיֶנּוּ יוֹדְעִים מַה הַיּוֹם יָבִיא, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מַה הַמָּחָר יָבִיא, וְלָכֵן עָלֵינוּ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת, שֶׁזֶּה נִקְרָא 'הִתְבּוֹדְדוּת', לְהַתְחִיל עִם חָמֵשׁ דַּקּוֹת, לְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ, וּלְהוֹצִיא מִפִּינוּ הַכְּסוּפִים שֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֵלָיו, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סו): כְּשֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו הַכְּסוּפִים וְהָרְצוֹנוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה סוֹף כָּל סוֹף מוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הָרְצוֹנוֹת

הַלָּלוּ. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לא): כְּשֶׁיְּהוּדִי מוֹצִיא מִפִּיו רְצוֹנוֹתָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא אוֹרֵג עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים, וְגוֹרֵם יְחוּדִים חֲדָשִׁים; כִּי מַעֲלַת הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל בּוֹרְאוֹ, וּבְפָרָט שֶׁמּוֹצִיא הַכִּסּוּפִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת אוּמָנִין, הֲלָכָה ד׳): כְּשֶׁיְּהוּדִי מוֹצִיא מִפִּיו רְצוֹנוֹתָיו וְכִסּוּפָיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה מְיַצֵּר עוֹלָמוֹת חֲדָשִׁים, מַלְאָכִים חֲדָשִׁים, וְהֵם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל רַע. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאָסוּר לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ כְּרֶגַע, כִּי הַכֹּל תָּלוּי רַק כְּפִי שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם אָדָם מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא הֵכִי מְאֻשָּׁר. וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, הַתְּפִלָּה נִכְנֶסֶת אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָא (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע׳): עַל־יְדֵי שִׂמְחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהֵיכַל־מֶלֶךְ; בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, תְּפִלּוֹתָיו נִכְנָסוֹת בְּהֵיכַל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שָׁם סִימָן פא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמְתוּקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד אוֹהֵב

כְּשֶׁיְּהוּדִי מְדַבֵּר אֵלָיו בְּשִׂפַּת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּכְמוֹ יֶלֶד קָטָן בּוֹכֶה לְפָנָיו: "אַבָּא, אַבָּא", אֵיזֶה נַחַת רוּחַ גּוֹרֵם לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה תְּלוּי כְּפִי הָאֱמוּנָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְהִיא אֲשֶׁר מַחְדִּירָה בָּאָדָם שִׂמְחָה עֲצוּמָה. וַאֲפִלּוּ אָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׂוֹנְאִים, הָרוֹצִים רַק לְעָקְרוֹ מֵהָעוֹלָם, אִם הוּא מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַפִּיל אֶת כָּל הָרָע שֶׁרָצוּ לְרָאוֹת בּוֹ — עֲלֵיהֶם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן נז): מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ וּפוֹקֵד לוֹחֲצָיו: לְמִי אֵין שׂוֹנְאִים, לְמִי אֵין אֲנָשִׁים הָרוֹצִים לְעָקְרוֹ וּלְהָרַע לוֹ?! וּבֶאֱמֶת מֵהֵיכָן זֶה נוֹבֵעַ? רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, בְּתַאֲוַת נְאוּף, עַל־יְדֵי־זֶה בּוֹרֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים שֶׁעוֹשִׂים לוֹ רָעָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת נְאוּף, אוֹת כו), עַל־יְדֵי הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, בּוֹרֵא קְלִפּוֹת הַמִּתְלַבְּשִׁים בִּבְנֵי־אָדָם הַחוֹלְקִים עָלָיו, וְעוֹשִׂים לוֹ יִסּוּרִים; וְאִם אָדָם מְסַפֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מַפִּיל אֶת שׂוֹנְאָיו, הַשׂוֹנְאִים חוֹשְׁבִים שֶׁהִנֵּה מָסְרוּ אֶת הַצַּדִּיק, אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל, וְהִנֵּה הַצַּדִּיק וּבַר יִשְׂרָאֵל, בּוֹרֵחַ לוֹ לְאֵיזוֹ

פְּנֵה, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַפִּיל שׂוֹנְאָיו מַטָּה מַטָּה. וְלָכֵן אֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק תְּפִלָּה, כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ חָמֵשׁ דַּקּוֹת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא פ.): 'תָּפַסְתָּ מְרֻבֶּה לֹא תָפַסְתָּ', לְהַתְחִיל עִם מְעַט — חָמֵשׁ דַּקּוֹת חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, וְאַחַר־כָּךְ מִמֵּילָא יִמְשֵׁךְ עוֹד דַּקָּה וְעוֹד דַּקָּה, וְכֵן מִפַּעַם לְפַעַם עוֹד וָעוֹד, לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עוֹד חָמֵשׁ דַּקּוֹת וְעוֹד חָמֵשׁ דַּקּוֹת, וּמִזֶּה יֵעָשֶׂה שָׁעָה, שְׁעָתַיִם וְשָׁלֹשׁ; כִּי כָּל הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בִּתְפִלָּה, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'), שֶׁחַרְבּוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ תִּהְיֶה תְּפִלָּה, וְיִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה. וְלָכֵן בִּימֵי "**הֲרַת עוֹלָם**" אֵלּוּ, שֶׁאֵינֶנּוּ יוֹדְעִים מַה יִּקְרֶה, וְכָל הָעוֹלָם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, מִי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בִּתְפִלָּה — יִנָּצֵל מֵהַכֹּל. וְלָכֵן לָקַחַת מַסֵּכָה — זוֹ סְתָם שְׁטוּת וְדִמְיוֹן, יוֹתֵר טוֹב לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה, שֶׁהִיא הַמַּסֵּכָה הֲכִי טוֹבָה, כִּי תְּפִלָּה עוֹלָה עַל הַכֹּל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה!

ג.

תְּפִלָּה תְּלוּיָה רַק בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה

עִקַּר הַדִּבּוּר תָּלוּי רַק בְּשָׁלוֹם, תְּפִלָּה תְּלוּיָה בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): ״אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם״, וְלָכֵן עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם וּבְאַחְדוּת עִם כָּל יְהוּדִי, אַף שֶׁקָּמִים עָלֵינוּ רְשָׁעִים אֲרוּרִים וְרוֹצִים לְהַכְנִיעֵנוּ, אֵין לָנוּ עֵצָה אַחֶרֶת — רַק שָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה. כָּל הַצָּרוֹת שֶׁקּוֹרוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, אֵינָם אֶלָּא מֵחֲמַת הַפֵּרוּדִים וְהַפִּלּוּגִים, הַמִּפְלָגוֹת, פֶּלֶג, פֶּלֶג, שֶׁמְּפַלְּגִים אֶת הָעָם כְּדוֹר הַהַפְלָגָה, וְאַלְפַּיִם שָׁנָה אֲנַחְנוּ סוֹבְלִים מִשְּׁנָאַת חִנָּם, מִגְּזָעָנוּת, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לִסְבֹּל זֶה אֶת זֶה, עוֹשִׂים לְמִישֶׁהוּ טוֹבָה, וּמְשַׁלֵּם רָעָה, גּוֹמְלִים עִם פְּלוֹנִי חֶסֶד, וּמֵשִׁיב רִשְׁעוּת מֵאֵין כְּמוֹתָהּ, אַף לְבַסּוֹף אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים, כְּפוּיֵי טוֹבָה, יֵעָקְרוּ מִזֶּה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אִם עֲשִׂיתֶם לְמִישֶׁהוּ טוֹבָה, וּמְשַׁלֵּם לָכֶם רָעָה, אַל תַּחְשְׁשׁוּ, כִּי הַהוּא יְקַבֵּל עָנְשׁוֹ מֵשְׁלָם. אֲבָל הָעִקָּר לְהַרְבּוֹת בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה, וְאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה. וְרַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כִּי מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו

אֵין שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו. אָדָם מְבֻלְבָּל אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, לָלֶכֶת יָמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה, קָדִימָה אוֹ אֲחוֹרָה, לָשֶׁבֶת, לָקוּם וְכוּ׳, מַה לַּעֲשׂוֹת? ! אָדָם אֵין לוֹ שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו, הוּא בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וְכוּ׳, אֵינוֹ רָגוּעַ, כִּי אֵין שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו מֵחַטֹּאתָיו. וְכֵן צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּמִדּוֹתָיו, שֶׁיְּקַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, זֶה נִקְרָא שָׁלוֹם — שְׁלֵמוּת. וְכֵן עַל הָאָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; אֲנָשִׁים מֵרֹב צָרוֹתֵיהֶם, יֵשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵם מְמֻרְמָרִים וּמְלֵאֵי סְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַכֹּל מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַשָּׁלוֹם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתֵינוּ, לֵידַע אֲשֶׁר כָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ זֶה בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, כִּי ״צַדִּיק הַוָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״ (תְּהִלִּים קמה, יז), ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״ (דְּבָרִים לב, ד); וְכֵן עַל הָאָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): גָּדוֹל שָׁלוֹם שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁעַל יָדָם שׁוֹרָה הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם; וְזֶה חָשׁוּב יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם אִשְׁתּוֹ, גּוֹרֵם שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן כח): כָּל הַמֵּשִׂים שָׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ,

מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מֵשִׁים שָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֻלָּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלוֹם — הַשְׁכִינָה שָׁם. וּבַיִת שֶׁאֵין בּוֹ שָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, מְגָרְשִׁים אֶת הַשְׁכִינָה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שְׁלוֹם־בַּיִת, וְאִם הַבַּעַל הוּא בַּעַל קָשֶׁה, עַל הָאִשָּׁה לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, וּלְחִלּוּפִין — אִם הָאִשָּׁה קָשָׁה, הַבַּעַל צָרִיךְ לָדוּנָהּ לְכַף זְכוּת, כִּי מַה תַּרְוִיחוּ אִם תִּתְגָּרְשׁוּ?! הֲלֹא תַּחֲרִיבוּ אֶת הַבַּיִת, וְהַיְלָדִים יִסְבְּלוּ מְאֹד. וְלָכֵן אִם אָדָם רוֹצֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, עָלָיו לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַצְמוֹתָיו, שֶׁיְּקַבֵּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו לְטוֹבָה, וְיֵדַע שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל. כִּי אִם בִּרְצוֹנוֹ לִהְיוֹת חָזָק בִּתְפִלָּה, יִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁלוֹם־בַּיִת, וְיִהְיֶה בְּאַחְדוּת עִם כָּל אֶחָד, וְכֵן יִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ.

ד.

שָׁלוֹם וְאַהֲבָה מִתְבַּטֵּא כְּפִי הַחֶסֶד

"שָׁלוֹם" הִיא מִלָּה יָפָה מְאֹד, וְכָל אֶחָד מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ וְכוּ', אֲבָל אֵיךְ מִתְבַּטֵּא שָׁלוֹם וְאַהֲבָה

— כְּפִי מִדַּת הַחֶסֶד. הָבָה נִרְאֶה אֵיךְ מַרְבִּים בְּחֶסֶד עִם בְּנֵי־אָדָם; אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁעוֹשִׂים עִם הַבְּרִיּוֹת. אָנוּ נִמְצָאִים בִּימֵי "**הֲרַת עוֹלָם**", אֵינֶנּוּ יוֹדְעִים מַה יֵּלֶד יוֹם, אֲבָל אִם אָדָם יַעֲשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, יַעֲזֹר לְעוֹד יְהוּדִי, יִקָּרְבוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזּוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה, יַעֲזֹר לְהָפִיץ אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל בָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹ הַצְּדָקָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין עוֹד צְדָקָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, יְנַצֵּל מִצּוּק הָעִתִּים הַלָּלוּ. וְלָכֵן שָׁלוֹם וְאַהֲבָה מִתְבַּטֵּא כְּפִי הַחֶסֶד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה, אָז אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה אִישׁ שָׁלוֹם, אִם אֲנִי רוֹאֶה, שֶׁאַתָּה מוֹסֵר נַפְשְׁךָ בַּעֲבוּר הַזּוּלַת, אַתָּא עוֹזֵר לוֹ לָצֵאת מִמְּצוּקָתוֹ, אָז אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה אִישׁ שָׁלוֹם, אֲבָל אִם אַתָּה רַק מְדַבֵּר מִשָּׁלוֹם, וְאֵינְךָ עוֹשֶׂה מְאוּמָה, סִימָן שֶׁאַתָּה שַׁקְרָן וְכוּ׳. וּבָזֶה צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד, כִּי הַיּוֹם יֵשׁ כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים וּצְבוּעִים הָעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם, כְּאִלּוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תִּקּוּנֵי נְשָׁמוֹת, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר כָּזֶה — לֹא בְּנִגְלֶה וְלֹא בְּנִסְתָּר וְכוּ׳,

וּמְבַקְּשִׁים כֶּסֶף כְּדֵי לְתַקֵּן נִשְׁמָתְךָ. וּבֶאֱמֶת אֵינָם מְתַקְּנִים נְשָׁמוֹת, אֶלָּא מְתַקְּנֵי הַכִּיס שֶׁלָּהֶם, אֲבָל זֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם, שֶׁכָּל מִינֵי שֶׁרֶ״ץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ מִתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם, וְעוֹבְדִים עַל זוּלָתָם, וְכָל מִינֵי עֵרֶב־רַב, אֲנָשִׁים קַלִּים וְרֵיקִים הַמְשַׁטִּים בַּבְּרִיּוֹת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲזֹר לְעַצְמָם, וְאֵיךְ יַעַזְרוּ לְךָ?!

וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנַּתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וּצְדָקָה לַזּוּלַת, וְרַק בָּזֶה תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה, וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה נִנָּצֵל מִכָּל חֻבְלֵי מָשִׁיחַ, מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, בִּזְכוּת הַחֶסֶד שֶׁנַּעֲשֶׂה זֶה לָזֶה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא פ״א): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁמְּמַהֶרֶת יוֹם בֶּן דָּוִד וִימוֹת הַגְּאֻלָּה; כְּכָל שֶׁנִּתְגַּבֵּר בַּעֲשִׂיַּת צְדָקָה וָחֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ, וִיבִיאֵנוּ לִדְבָרִים יָפִים מְאֹד בִּימֵי ״חֵרַת עוֹלָם״ אֵלּוּ, שֶׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁים כָּל־כָּךְ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): גְּדוֹלָה צְדָקָה, שֶׁהִיא מַעֲלָה אֶת הַנְּשָׁמָה וְנוֹתְנָהּ תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד; מִי שֶׁיִּרְבֶּה בִּצְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, יִזְכֶּה לְרַב טוּב, וְאֵין לוֹ מַה לִּפְחֹד מִימֵי ״חֵרַת עוֹלָם״ אֵלּוּ, כִּי שׂוּם דָּבָר לֹא יֵאָרַע לוֹ. וְזוֹ

מַעֲלַת הַיְהוּדִי הַמַּפְיץ אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מֵאִישׁ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל צְמֵאִים לִדְבַר ה׳ עַכְשָׁו, כֻּלָּם מְפֻחָדִים, מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה יִּקָּרֶה וּמָה עוֹמֵד לִקְרוֹת, אֲנָשִׁים חוֹשְׁשִׁים מְאֹד מְאֹד, אֲבָל בָּזֶה שֶׁעוֹשִׂים צְדָקָה וָחֶסֶד עִמָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה יַצִּילֵנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ, מֵעָנְשֵׁי גֵּיהִנּוֹם. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים פ״א):
הַזְּהִירוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְדָקָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לִהְיוֹת מְקַבֵּל שְׂכִינָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פֶּרְעָנוּת אַל תִּגַּע בּוֹ; אִם אָדָם נוֹתֵן צְדָקָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַצִּילוֹ מִצָּרָה וְצוּקָה. וְאֵיזוֹ צְדָקָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִלְּקָרֵב בָּנִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם?! וְלָכֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַיּוֹדֵעַ שֶׁחָטָא בִּפְגַם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וּשְׁאָר מִינֵי שִׁקּוּץ וְזֹהוֹם שֶׁעָשָׂה, מַה תִּקּוּנוֹ? לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיֵּלֵךְ וְיַפְיִץ אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל בָּעוֹלָם בְּעַקְשָׁנוּת גְּדוֹלָה, וְלֹא יִפְחַד מֵאַף אֶחָד, וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם בְּרִיָה, מַה יֵּשׁ לְהִתְבַּיֵּשׁ? הַבּוּשָׁה הֲכִי גְּדוֹלָה תִּהְיֶה בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנַּעֲמֹד לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וּמַה נַּעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה?! וְלָכֵן הַתִּקּוּן בְּזֶה

הָעוֹלָם רַק לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וְזֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה הַמִּתְבַּטֵּא כְּפִי הַחֶסֶד שֶׁלּוֹ. זֶה קַל מְאֹד לוֹמַר: "אֲנִי רוֹצֶה שָׁלוֹם וְאַהֲבָה", הָבָה וְנִרְאֶה מָה אַתָּה מַשְׁקִיעַ בַּזּוּלַת, הַאִם בָּנִיתָ מִקְוֶה בַּעֲבוּר הַזּוּלַת?! הַאִם בָּנִיתָ פְּעוּטוֹן, אוֹ חֶדֶר, אוֹ בֵּית־סֵפֶר בִּשְׁבִיל הַזּוּלַת?! הַאִם בָּנִיתָ יְשִׁיבָה אוֹ כּוֹלֵל לַזּוּלַת?! הַאִם עָזַרְתָּ לַזּוּלַת?! הַיּוֹם רוֹאִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים וּצְבוּעִים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, נוֹטְלִים רַק תַּקְצִיבִים, מְמַלְּאִים כִּיסָם רַק עִם כַּסְפֵּי גְּנֵבָה וּגְזֵלָה, וְהֵם מְדַבְּרִים מִ'שָּׁלוֹם' 'שָׁלוֹם', אֲבָל 'שָׁלוֹם' תָּלוּי כְּפִי הַחֶסֶד שֶׁעוֹשִׂים. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהֵרָתֵם לְהַצִּיל אֶת הָעוֹלָם, וְזֹאת — עַל־יְדֵי צְדָקָה, וְאֵין צְדָקָה חֲשׁוּבָה יוֹתֵר מִלְּעוֹדֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה תָּלוּי בָּנוּ! אִם אָנוּ רוֹצִים שֶׁיְּכַפְּרוּ עַל כָּל מַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים, עָלֵינוּ לְהָפִיץ אֶת אוֹר רַבֵּנוּ זַ"ל, וְלֹא לְהִתְפַּעֵל מֵאִישׁ, בְּוַדַּאי יָקוּמוּ כָּל מִינֵי כְּלָבִים שֶׁיִּנְבְּחוּ, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נ'): אֵלּוּ הַכְּלָבִים הֵם עַזֵּי פָּנִים, וּפָגְמוּ בִּפְגַם הַבְּרִית וּבִשְׁאָר מִינֵי נְאוּף. וְאֵיךְ נוֹבְחִים? שֶׁאוֹמְרִים: "אֶצְלֵנוּ לֹא אָחֲזוּ מִסְפָּרִים אֵלּוּ" וְכוּ', "הַדִּבּוּרִים אֵינָם כָּל־כָּךְ מְדֻיָּקִים" וְכוּ' וְכוּ'; בְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹצְאִים כְּתָבֵי נְאוּף, כָּל מִינֵי חוֹבְרוֹת

וְגִלְיוֹנוֹת טְמֵאִים וּמְטֻמָּאִים, וְעַל זֶה אֵינָם מְדַבְּרִים, אֶלָּא כְּשֶׁיּוֹצְאִים לְהָפִיץ אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, אָז הַכְּלָבִים מִתְעוֹרְרִים וְנוֹבְחִים. וְזֹאת עָלֵינוּ לִזְכֹּר — לֹא לִפְחֹד מֵאַף בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם. וְלָכֵן כָּל הַיּוֹדֵעַ שֶׁחָטָא וּפָגַם בִּפְגַם הַבְּרִית, שֶׁיִּמְסֹר עַצְמוֹ לְהָפִיץ אוֹר רַבֵּנוּ זַ״ל, וּבָזֶה מִתְגַּלֶּה הַשָּׁלוֹם וְאַהֲבָה — כְּפִי הַחֵסֶד שֶׁעוֹשֶׂה. הִנֵּה כֻּלָּם מְדַבְּרִים ׳שָׁלוֹם׳ ׳שָׁלוֹם׳, אֲבָל מַה בֶּאֱמֶת עָשׂוּ לְמַעַן הַשָּׁלוֹם?! מֶה עָזַרְתָּ לַזּוּלַת?! מַה הֶחְדַּרְתָּ בַּזּוּלַת?! רַק לוֹמַר ׳שָׁלוֹם׳ זֶה קַל מְאֹד. וְזֹאת אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם, שֶׁיֵּשׁ כָּל מִינֵי עֵרֶב־רַב, רַע־בָּנִים אֲרוּרִים, הָעוֹבְדִים עַל הַבְּרִיּוֹת, בַּעֲבוּר כַּמָּה מֵאוֹת דוֹלָרִים עוֹשִׂים גִּטִּין וְכוּ׳, בִּמְקוֹם לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם־בַּיִת, אֲשֶׁר זֶה הַחֵסֶד הֲכִי גָּדוֹל, אֲזַי בַּעֲבוּר כֶּסֶף — שׁוֹבְרִים בָּתִּים, וְלֹא אִכְפַּת לָהֶם שֶׁהַהוּא בְּצַעַר, שֶׁלִּפְלוֹנִי אֵין כֹּל וְכוּ׳. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר מֵרְשָׁעִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם קַלִּים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, וְעַל־יְדֵי זֶה שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵהַשָּׁנָה הָעֲמֻקָּה, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ נִזְכֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ בִּימֵי ״**הֲרַת עוֹלָם**״ אֵלּוּ, שֶׁאֵין יוֹדְעִים מַה מְּצַפָּה עָלֵינוּ, גּוֹג וּמָגוֹג מוּכָנִים לְכַסּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, בְּהֶרֶג וְאַבְדָן, אֲבָל מִי שֶׁיַּרְבֶּה בִּגְמִילוּת חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וִיקָרֵב אֶת הַזּוּלַת

אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לֹא יִקָּרֶה לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מֵאִישׁ. "מָה אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹתֵנִי בְּלִי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ?!" וְלָכֵן כָּל עִנְיַן הַמַּסְכָּה, הוּא שְׁטוּת וָהֶבֶל, הַמַּסֵּכָה הֲכִי טוֹבָה — עֶזְרָה לַזּוֹלַת, אָז אַתָּה מֻבְטָח, שֶׁלֹּא יֵאֶרַע לְךָ דָּבָר.

ה.

בְּעֵת שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה

צְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב, כְּשֶׁאָדָם מַרְבֶּה בְּחֶסֶד עִם הַזּוֹלַת — שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. וְאֵין עוֹד חֶסֶד גָּדוֹל מִלְּקָרֵב נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הָעֵרֶב־רַב הִתְפַּשְּׁטוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְכָל הָעוֹלָם, וּמַעֲבִירִים עַל הַדַּת מִלְיוֹנִים מֵאָחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם שְׁקוּץ, נְאוּף וְזִהוּם, עִם כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְלָכֵן עַכְשָׁו הָעִקָּר לִמְסֹר נַפְשׁוֹ רַק לַעֲזֹר לַזּוֹלַת, וְאָז יַעַזְרוּ לָנוּ מֵהַשָּׁמַיִם לְהִנָּצֵל מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, לְהִנָּצֵל מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ. אַשְׁרֵי הָאָדָם הַמַּחְדִּיר דְּבוּרִים אֵלּוּ לְתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ, כִּי בְּפֵרוּשׁ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (שִׂיחוֹת־הָר"ן, סִימָן נא): אֶת

זֶה תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי, שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה מְאֹד; יְכוֹלִים לִחְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם בְּדִמְיוֹן גָּדוֹל, וְלַחֲשֹׁב שֶׁהִנֵּה נִתְבָּרַכְנוּ וְנוֹשַׁעְנוּ, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁאֵינֶנּוּ נוֹשְׁמִים אֱלֹקוּת, כָּל זְמַן שֶׁאֵינֶנּוּ רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים אֱלֹקוּת, אָנוּ בְּדִמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל. מִי יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה?! מִי יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר שֶׁרוֹאֶה מִכָּל דָּבָר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! שֶׁרוֹאֶה מִכָּל דָּבָר אֶת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁל הַבְּרִיאָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל דָּבָר צְרִיכִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַאִם אָנוּ אוֹחֲזִים בָּזֶה?! הֲלֹא אָנוּ בְּעַצְבוּת וּבְדָכְאוֹן, וְאֵינֶנּוּ מוֹצְאִים מְקוֹמֵנוּ, אֲבָל אִם הָיִינוּ חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, הָיִינוּ מִתְפַּלְּלִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הָיִינוּ חַיִּים בְּשָׁלוֹם עִם כָּל יְהוּדִי, וְהָיִינוּ מַרְבִּים בִּגְמִילוּת חֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, אָז הָיִינוּ זוֹכִים לְכָל טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי. אַךְ דָּא עָקָא, שֶׁאֵינֶנּוּ אוֹחֲזִים בְּכָל זֶה, וְאָנוּ רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לָנוּ שָׁלוֹם זֶה עִם זֶה, וְאֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם הַשֵּׁנִי כְּלָל וּכְלָל, אֲנָשִׁים כָּל־כָּךְ אַכְזָרִיִּים, שֶׁמְּמָאֲנִים לְהַשְׁלִים זֶה עִם זוּלָתָם, אַתָּה בָּא לְחֶסֶד וּצְדָקָה וְכוּ', וְאֵינָם רוֹצִים אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיךָ, מִפְּאַת הַגַּזְעָנוּת הָאֲרוּרָה

שֶׁקּוֹרֵית הַיּוֹם, אֲשֶׁר צְרִיכִים לְעָקְרָהּ בְּכָל מְחִיר. וְלָכֵן אִם יֵשׁ שָׁלוֹם, יְכוֹלִים לְקָרֵב אֶת כֻּלָּם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבְוַדַּאי הַמַּחֲלֶקֶת בָּאָה מִמְּרִירוּת, אֲבָל אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַקְּטָטוֹת הֵן לְכַפָּרַת עֲוונוֹת, אֵינוֹ מְפַחֵד כְּלָל וּכְלָל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת רַק לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בַּעֲבוּר הַזּוּלַת, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד בָּעוֹלָם, וְאָז נִהְיֶה בְּטוּחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ, מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וּמֵעָנְשֵׁי גֵּיהִנּוֹם, וְנִהְיֶה מְחֻסָּנִים מֵאַבַּעְבּוּעוֹת הַשְּׁחוֹרוֹת, שֶׁאֵלּוּ הַסִּטְרָא אָחֳרָא, הַקְּלִפּוֹת וְהָעֵרֶב־רַב, הֵם הֵם אַבַּעְבּוּעוֹת הַשְּׁחוֹרוֹת, שֶׁמַּשְׁחִירִים לָנוּ אֶת הָעֵינַיִם, וְעוֹשִׂים לָנוּ חֹשֶׁךְ וַעֲלָטָה, הַגִּזְעָנִים הָאֲרוּרִים, הֵם וְרַק הֵם הַסַּכָּנָה הֲכִי גְּדוֹלָה, זוֹ מִלְחֶמֶת נֶשֶׁק בִּיולוֹגִי, שֶׁמְּלֵאֵי חַיְדְקֵי שִׁנְאָה עַצְמִית, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁרוֹאִים הַיּוֹם, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל הַזּוּלַת, הוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ וּמוֹצִיא עָלָיו שֵׁם רַע. כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ אֵצֶל הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם וְגוּנְדָא דִּלֵּיהּ, יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ, שֶׁנִּמְצָא בְּכָל עִיר וָעִיר, בְּכָל כְּפָר וּכְפָר, שֶׁרַק מֵסִית וּמַדִּיחַ זֶה נֶגֶד זֶה, וְזֶה כָּל כֹּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן כְּדֵי לַעֲבֹר אֶת יְמֵי "**חֶרֶת עוֹלָם**" אֵלּוּ בְּשָׁלוֹם, וּלְהִנָּצֵל מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ וּמִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, זֶה תָּלוּי

— כְּפִי שֶׁנַּעֲזֹר זֶה לָזֶה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלָה חֲזָקָה עַכְשָׁו: מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אָנוּ עוֹשִׂים חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וְעוֹזְרִים לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתֵּן לְרָשָׁע מְרֵשָׁע שֶׁיִּכָּנֵס בֵּינֵינוּ, לֹא נִתֵּן לִשְׁלוּחֵי הַסָּמָ״ךְ־מֵ״ם שֶׁיַּחְדִּירוּ לְתוֹכֵנוּ, נִהְיֶה חֲזָקִים בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה, בְּחֶסֶד וּצְדָקָה, וְנִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, וּבִזְכוּת זֶה נִרְאֶה כְּבָר בִּגְאֻלָּתָן וּבִישׁוּעָתָן שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַגְּלָיוֹן, נַעְתִּיק כַּמָּה עֵצוֹת מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לְהִנָּצֵל מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג

א.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא: כָּל הַמְקַיֵּם שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת בְּשַׁבָּת, נִצּוֹל מִשָּׁלֹשׁ פֻּרְעָנֻיּוֹת: מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם, וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג. מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ כְּתִיב הָכָא יוֹם, וּכְתִיב הָתָם (מַלְאָכִי ג,

כג): "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם" וְגוֹ'. מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנּוֹם כְּתִיב הָכָא יוֹם, וּכְתִיב הָתָם (צְפַנְיָה א, טו): "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא". מִמְּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג כְּתִיב הָכָא יוֹם, וּכְתִיב הָתָם (יְחֶזְקֵאל לח, יח): "בְּיוֹם בּוֹא גּוֹג".

(שַׁבָּת קיח.)

ב.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי: קָשָׁה תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר מִמְּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ג, א): "מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ", וּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ (תְּהִלִּים ג, ב): "יְהוָ"ה מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי". וְאִלּוּ גַּבֵּי מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג כְּתִיב (תְּהִלִּים ב, א): "לָמָּה רָגְשׁוּ גּוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ רִיק", וְאִלּוּ "מָה רַבּוּ צָרָי" לֹא כְּתִיב.

(בְּרָכוֹת ז.)

ג.

לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת אַבְשָׁלוֹם לְפָרָשַׁת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁאִם יֹאמַר לְךָ אָדָם: כְּלוּם, יֵשׁ עֶבֶד שֶׁמּוֹרֵד

בְּרַבּוֹ? אַף אַתָּה אֱמֹר לוֹ: כְּלוּם, יֵשׁ בֵּן שֶׁמּוֹרֵד בְּאָבִיו?! אֶלָּא הֲוָה, הָכָא נָמֵי הֲוָה.

(בְּרָכוֹת י.)

ד.

"לְךָ הֲוָיָ"ה הַמַּמְלָכָה" — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת יז, טז): "כִּי יָד עַל כֵּס יָ"הּ", "וְהַמִּתְנַשֵּׂא" — זוֹ מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְחֶזְקֵאל לח, ג): "הִנֵּנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל".

(בְּרָכוֹת נח.)

ה.

אָמַר רַבִּי לֵוִי, אַף גּוֹג וּמָגוֹג לֶעָתִיד לָבוֹא עָתִיד לוֹמַר כֵּן: שׁוֹטִים הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּעֵצוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פַּטְרוֹן בַּשָּׁמַיִם, אֲנִי אֵינִי עוֹשֶׂה כֵן, אֶלָּא בִּתְחִלָּה אֲנִי מְזַדֵּוֵג לְפַטְרוֹן שֶׁלָּהֶם, וְאַחַר־כָּךְ לָהֶם, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים ב, ב): "יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ", אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רָשָׁע, לִי בָּאתָ לְהִזְדַּוֵּג? חַיֶּיךָ, שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה מב, יג): "הֲוָיָ"ה כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה", וּכְתִיב (זְכַרְיָה יד, ג): "וְיָצָא הֲוָיָ"ה

וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם", וּמַה כְּתִיב תַּמָּן (שָׁם ז): "וְהָיָה הַוָי"ה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ".

(וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה כז, סִימָן יא)

ו.

(**שִׁיר** הַשִּׁירִים ד, טז): "עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵּימָן", לְכְשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַגָּלֻיּוֹת הַנְּתוּנוֹת בַּצָּפוֹן, וְיָבוֹאוּ וְיַחֲנוּ בַּדָּרוֹם, כְּמוֹ דְּאָמַר (יִרְמְיָה לא, ז): "הִנְנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אָרֶץ", לְכְשֶׁיִּתְעוֹרֵר גּוֹג וּמָגוֹג שֶׁנָּתוּן בַּצָּפוֹן, וְיָבוֹא וְיִפֹּל בַּדָּרוֹם, כְּמַה דְּאָמַר (יְחֶזְקֵאל לט, ב): "וְשִׁבַּבְתִּיךָ וְשִׁשֵּׁאתִיךָ וְהַעֲלִיתִיךָ", לְכְשֶׁיִּתְעוֹרֵר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁנָּתוּן בַּצָּפוֹן, וְיָבוֹא וְיִבְנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנָּתוּן בַּדָּרוֹם.

(שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן לב)

ז.

(**שְׁמוֹת** טו, י): "נָשַׁפְתָּ בְּרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם", וְכֵן עֲתִידִין גּוֹג וּמָגוֹג לָבוֹא עַל יִשְׂרָאֵל, וְגַם הֵם יִשָּׁרְפוּ כֻּלָּם בְּשֶׁרֶפָה אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל לו, כב): "וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ בְּדֶבֶר וּבְדָם וְגֶשֶׁם שׁוֹטֵף" וְגוֹ', וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה "וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים" וְגוֹ'.

(תַּנְחוּמָא רְאֵה)

מוֹהַרְנַ״תְּ זַ״ל אָמַר, שֶׁבִּמְגִלַּת סְתָרִים לֹא הָיָה כָּתוּב כָּל הָעִנְיָן שֶׁל מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, מַשְׁמַע מִזֶּה, שֶׁעִקַּר מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג יִהְיֶה כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁיִּתְפַּשְׁטוּ בָּעוֹלָם, וְיִצְטָרְכוּ רַחֲמִים רַבִּים לְהַשְׁאִיר בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְלָכֵן נוֹתְנִים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עֵצוֹת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵחֶבְלֵי מָשִׁיחַ וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג — לְהִזָּהֵר מְאֹד לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נז), אֲכִילַת שַׁבָּת כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ, כֻּלּוֹ אֱלֹקוּת, וְזֶה מוֹעִיל כְּמוֹ תַּעֲנִית, וְאִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁחָטָא וְצָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת, אֲזַי יִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג שַׁבָּת, וְכֵן כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים בְּבֵיתוֹ מִילָּדָיו, עָלָיו לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל בְּאַהֲבָה, וְיֵדַע שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְפַּשֵּׁר מִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁהוּא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בְּבֵיתוֹ זֶה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ חֶבְלֵי מָשִׁיחַ, כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם סוֹבֵל מִבָּנָיו וּמַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִנָּצֵל מֵחֶבְלֵי

מָשִׁיחַ וּמִמִּלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג. וּכְשֶׁאָדָם מְגַלֶּה שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתּוֹ, הַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַכְנִיעַ אֶת קְלִפַּת עֲמָלֵק וְאֶת גּוֹג וּמָגוֹג. וּבֶאֱמֶת רוֹאִים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב לוֹחֲמִים נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, וּמְנַבְּלִים פִּיהֶם כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמְדַבְּרִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לָהֶם: "רְשָׁעִים, עִמִּי אַתֶּם בָּאִים לְהִזְדַּוֵּג? חַיֵּיכֶם, שֶׁאֲנִי מְבַטֵּל אֶתְכֶם כֻּלְּכֶם", וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בּוֹא יָבוֹא מִצְּפוֹן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיִבְנֶה אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בִּדְרוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכָל הָרָע יִשָּׂרֵף לְגַמְרֵי, וְיִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּה לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְתָגֵל נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לזכות

חדד אַבְרָהָם בן דיזי

עֵינַב בת שָׂרָה

לְזֶרַע שֶׁל קַיְימָא

דיזי בת מרים

עַמִיר בן דיזי, תומר בן דיזי

חגית בת חוה

שמחי שְׁלֹמָה בן אַסְתֵּר

שמחי שרה בת מנחם

שמחי, אַיְלֹן, שירי, אַסְתֵּר וציון

בְּנֵי שָׂרָה

הקב"ה יעזור להם שיזכו לברכה
ולהצלחה בכל מעשי ידיהם, פרנסה
בשפע ובנקל, בריאות ברמ"ח איבריהם
ובשס"ה גידיהם ושיזכו להיות מקורבים
לצדיק האמת כל ימי חייהם אכי"ר!
ולעילוי נשמת

אֵלְיָהוּ חדד בן גַּבְרִיאֵל

ת.נ.צ.ב.ה.

קוּנְטְרֵס

הִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק

יְגַלֶּה נִפְלָאוֹת מִמַּעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת
מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאֶל מַה הוּא יָכוֹל
לְהַגִּיעַ עַל יָדוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָּא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

הִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳):
כָּל אָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיָּכוֹל לְזַכֵּךְ לוֹ אֶת הַמֹּחִין, שֶׁיּוּכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הַשָּׂגַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, הַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּישׁ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, יֵשׁ מֵאַיִן הַמֵּחְלָט. כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיְתָה לוֹ לָאָדָם שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁהָיָה מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כָּל חַיָּיו הָיוּ חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. כָּל יוֹם וָיוֹם הָיָה מְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ מֵחָדָשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה: ״וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת הַבְּרִיאָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵחָדָשׁ. וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ

זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת זֹאת? אֶלָּא רֹב רֻבָּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם מֻנָּחִים בְּעַצְבוּת וּבְעַצְלוּת, בִּמְרִירוּת וּבְדָכָאוֹן, כִּי מַרְגִּישִׁים שֶׁנּוֹשְׁאִים עַל גַּבָּם עֹל כָּבֵד מְאֹד, וּכְאִלּוּ נִמְצָאִים פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם שָׁנִים רַבּוֹת, וְקָשֶׁה לָהֶם לְקַבֵּל אֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם. כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ. אֲבָל לְהַגִּיעַ אֶל זֶה אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מְגַלֶּה לָנוּ הָעִנְיָן שֶׁל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, חִדּוּשׁ הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת הַבְּרִיאָה מֵחָדָשׁ. וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ דָּבָר זֶה, הוּא מֵבִין שֶׁאֵין עִנְיָן שֶׁל יֵאוּשׁ, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, הַיֵּאוּשׁ בָּא לָאָדָם רַק מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁהוּא כְּבָר אָבוּד, וּכְבָר סָבַל מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי חַיָּיו, וּכְבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁתַּנּוֹת, וּכְאִלּוּ כָּל הַבְּרִיאָה רַק רוֹדֶפֶת אוֹתוֹ, וּכְאִלּוּ כֻּלָּם רַק רוֹצִים לְהִתְנַקֵּם בּוֹ, וְעַל־כֵּן הוּא נוֹפֵל בְּדִכָּאוֹן פְּנִימִי, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ עַצְמוֹ וּמְיֹאָשׁ מֵחַיָּיו.

בָּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּמְגַלֶּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עָלָיו לָדַעַת שֶׁזֶּה חֵלֶק מֵהַחַיִּים, הִנֵּה אָדָם עוֹלֶה וְהִנֵּה אָדָם נוֹפֵל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יט), שֶׁזּוֹ קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא אֶבֶן נֶגֶף, וּמַנִּיחַ עַצְמוֹ בַּדֶּרֶךְ, כְּדֵי שֶׁאָדָם יִפֹּל. ״כִּי שֶׁבַע׳ יִפֹּל׳ צַדִּיק׳ וָקָם״, סוֹפֵי תֵּבוֹת: עֲמָלֵ״ק, עֲמָלֵק רוֹצֶה שֶׁהָאָדָם יִפֹּל, הוּא חָפֵץ שֶׁאָדָם יִתְיָאֵשׁ מֵחַיָּיו, שֶׁאָדָם יַחֲשֹׁב שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה. אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה לָנוּ, אַף שֶׁעֲמָלֵק רָץ אַחֲרֶיךָ וּמְקַרֵר אוֹתְךָ מֵאֱמוּנָה מְזַכֶּכֶת בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם כָּל זֹאת אָסוּר לְךָ לְהִתְיָאֵשׁ, אֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ שֶׁבַע מֵימוֹת, כְּמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה י׳, מֵהַבֶּערְגֶּער וְהֶעָנִי), שֶׁעָבְרוּ עַל הַבַּת מֶלֶךְ שֶׁבַע מֵימוֹת, כִּי זֶה בִּכְלַל ״כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק וָקָם״, עַד שֶׁאָדָם זוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְגַם הוּא נִקְרָא צַדִּיק, הוּא צָרִיךְ לִפֹּל שֶׁבַע פְּעָמִים, הוּא צָרִיךְ לְהִכָּנֵס בְּשֶׁבַע מֵימוֹת, אֲבָל אִם ״וָקָם״ — שֶׁמַּחֲזִיק מַעֲמָד אֲפִלּוּ שֶׁנּוֹפֵל, וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא מַתְחִיל מֵחָדָשׁ, זוֹ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַחַר כָּל מִינֵי

נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד, וּבוֹרֵחַ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִתְעַלֶּה בְּגֶדֶר צַדִּיק. וְזֶה מַה שֶּׁרַבֵּנוּ זַ״ל רוֹצֶה לְהַחְדִּיר בָּנוּ, וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁל הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל.

וְעִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו, זֶה עַל־יְדֵי לִמּוּד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצב), שֶׁפָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, הֵם בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, אִם רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, צְרִיכִים לִלְמֹד הַרְבֵּה אֶת סִפְרוֹ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן״, שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל רָצָה מְאֹד שֶׁנַּתְמִיד בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. וְאָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה הוּא ׳אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה׳, אֲשֶׁר בְּעֵת הַגְּאֻלָּה יִהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת כָּזֶה, שֶׁנִּזְכֶּה בְּמוֹ עֵינֵינוּ לִרְאוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נב, ח): ״כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן״, וְאָז יֻקַּיַּם גַּם (צְפַנְיָה ג, ט): ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳״, כֻּלָּם יְדַבְּרוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), כִּי אֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, אִם הָיְתָה לָאָדָם אֱמוּנָה,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּמְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הַשַּׁעֲשׁוּעַ הֲכִי גָּדוֹל, אֲשֶׁר אֵין שַׁעֲשׁוּעַ גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁנִּשְׁמָה הַמִּסְתּוֹבֶבֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַמָּלֵא עֲבֵרוֹת וְגַשְׁמִיּוּת, מָלֵא שֶׁקֶר, הַסְתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת, וּמְדַבֶּרֶת אֶל בּוֹרֵא כָּל עוֹלָמִים. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, כְּמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים לְחָבֵר טוֹב, אֵין עוֹד דָּבָר יָקָר מִזֶּה. אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, מַרְגִּישׁ כָּל מִינֵי טְעָמִים, כָּל מִינֵי נֹעַם וַעֲרֵבוּת בְּחַיָּיו, כִּי מַה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם? הַבְּדִידוּת, שֶׁאָדָם מְבֻדָּד, אֵין לוֹ חֲבֵרִים, יְדִידִים וּקְרוֹבִים, אִישׁ אֵינוֹ מֵבִין אוֹתוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲזֹר לוֹ, כָּל אֶחָד כְּפִי הַדִּמְיוֹן הַפּוֹרֶה שֶׁלּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה בַּמְּצִיאוּת כָּךְ, אֲבָל אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר. כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה זֶּה אָדָם? נְשָׁמָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּגוּף גַּשְׁמִי, עַכְשָׁו הַנְּשָׁמָה מִסְתּוֹבֶבֶת בּוֹ בְּתוֹךְ גּוּף גַּשְׁמִי, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהַגּוּף, אָז יִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): בֵּין חַיִּים לְמֵיתָה אֵין שׁוּם הֶפְרֵשׁ, אֶלָּא דְּאָמוֹת. עַכְשָׁו אָדָם מִסְתּוֹבֵב פֹּה וְאַחַר־כָּךְ יִהְיֶה בַּקֶּבֶר. אֲבָל הַנְּשָׁמָה תָּמִיד תִּהְיֶה אִתּוֹ. הַנְּשָׁמָה זֶה עֶצֶם הָאָדָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב): מַה שְּׁנִּקְרָא אֲנִי, זוֹ הַנְּשָׁמָה, חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשְׁכִינָה שֶׁשּׁוֹכֶנֶת אֶצְלוֹ, הַיְנוּ הָרְשִׁימוּ שֶׁאָדָם עוֹבֵר זֶה הַשְׁכִינָה, זוֹ הַנְּשָׁמָה, זֶה חֵלֶק אֱלוֹקַּ מִמַּעַל, זֶה הַנִּצְחִי, וְאָז אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְבּוֹדֵד אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא אֵינֶנּוּ לְבַד, וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזּוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּכָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו, עָשָׂה מִזֶּה תְּפִלָּה, וְלֹא הִתְיָאֵשׁ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעָבְרוּ עָלָיו מֵשֶׁךְ הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה בְּזֶה הָעוֹלָם, תָּמִיד בָּרַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל הַסֵּבֶל שֶׁרַק סָבַל וּמִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁרַק עָבְרוּ עָלָיו — עָשָׂה תְּפִלּוֹת. וּבַעֲבוּר זֶה זָכָה שֶׁמִּמֶּנּוּ יֵצֵא מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא יַכְנִיס אֶת עִנְיַן הַתְּפִלָּה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְלָכֵן הַסֵּפֶר שֶׁל רַבֵּנוּ זַ״ל זֶה סִפְרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יְגַלֶּה אֶת הַפְּנִימִיּוּת בַּ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, וְלָכֵן עֶצֶם הַ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ שֶׁנִּמְצָא כְּבָר בָּעוֹלָם, זֶה אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה, וְעָלֵינוּ לִרְאוֹת לִלְמֹד הַרְבֵּה

סֵפֶר קָדוֹשׁ וְנוֹרָא זֶה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁמִּי שֶׁיִּלְמַד בּוֹ, יִפָּתְחוּ לוֹ קַשְׁיוּת גִּידָיו, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּדוֹל, וְכֵן יִזְכֶּה לִהְיוֹת בַּעַל הַשָּׂגָה גָּדוֹל, כִּי הַסֵּפֶר הַזֶּה הוּא עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל כָּל־כָּךְ הִרְבָּה לְבַקֵּשׁ אוֹתָנוּ שֶׁנִּלְמַד הַרְבֵּה בְּסִפְרוֹ, וְזוֹ נִקְרֵאת הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק, כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, אֶת הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק, אֲזַי רוֹאֶה שֶׁהַצַּדִּיק חַי.

וְלָכֵן אִם זָכִינוּ לְהִתְוַדַּע מֵרַבֵּנוּ זַ״ל, עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְלִלְמֹד אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״ בְּהַתְמָדָה רַבָּה וּבְשִׁקִּידָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר עַל פִּינוּ, וְכֵן לְחַזֵּק וּלְעוֹרֵד וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מְצָוָה גְּדוֹלָה בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁעוֹבֵר עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים וְדִכְאוֹנוֹת, וּבְנֵי־אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים מַה הַמָּחָר יָבִיא, אֲנָשִׁים מְאֹד מְמֻרְמָרִים, אֵינָם יוֹדְעִים מַה יִּהְיֶה וּמַה יִּקָּרֶה, מַה מְּחַכֶּה וּמַה מְּצַפֶּה לָנוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְפַחֲדִים וְיִרְאִים. אֲבָל אִם אָדָם מְגַלֶּה לַזּוּלַת אֶת מַעֲלַת הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק, הֲרֵי מַצִּיל אוֹתוֹ. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן

קא), הַצַּדִּיק הוּא הַצֶּלֶם אֱלֹקִים שֶׁל הַדּוֹר, וְכָל מִי שֶׁמִּקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים. הָאַר״י זַ״ל אוֹמֵר: מָתַי הַקְּלִפּוֹת יְכוֹלוֹת לְהִתְאַחֵז בָּאָדָם? כְּשֶׁאֵין לוֹ צֶלֶם אֱלֹקִים, אָז מְסִבִּין, הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים נוֹקְמִים בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם צֶלֶם אֱלֹקִים, הוּא נִשְׁמָר מִכָּל רַע. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַצֶּלֶם אֱלֹקִים שֶׁל הַדּוֹר. כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וּמְקַיֵּם אֶת עֲצוֹתָיו, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָצֵאת מֵהַפַּח שֶׁנָּפַל אֵלָיו, לְהִמָּלֵט מֵהַבּוֹר שַׁחַת שֶׁנִּכְשַׁל בּוֹ, וְתָמִיד יָכוֹל לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהַצַּדִּיק מְעוֹרְרוֹ מֵהַשֵּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּדְמֶה שֶׁהֵם עֵרִים, אֲבָל הַמּחַ שֶׁלָּהֶם יָשֵׁן, וְהַצַּדִּיק מְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, עַד שֶׁמַּתְחִילִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם חָזָק לָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שׂוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, כִּי מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו, תָּמִיד יָבוֹא וִידַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ הַמַּעֲלָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה.

כָּל הָעִנְיָן שֶׁל יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן, עַצְבוּת וּמְרִירוּת, זֶה בָּא לָאָדָם, רַק כְּשֶׁמְּנַתֵּק אֶת עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אִם אָדָם הָיָה דָּבוּק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הוּא אַף פַּעַם לֹא הָיָה לְבַד, תָּמִיד הָיָה מְשְׁתּוֹקֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה אֱלֻקוּת, אֲנַחְנוּ עִוְרִים, אֵינֶנּוּ רוֹאִים כְּלוּם, רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנד): הָעֵינַיִם שֶׁל הָאָדָם רוֹאוֹת דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים מְאֹד, אֶלָּא זֶה הוֹלֵךְ כָּל־כָּךְ בִּמְהִירוּת, עַד שֶׁאֵין פְּנַאי וּזְמַן שֶׁיַּגִּיעַ אֶל הַמֹּחַ וְהַדַּעַת שֶׁלּוֹ, שֶׁיָּבִין מַה הוּא רָאָה, הַיְנוּ אֵיךְ הָעַיִן רוֹאָה? מוֹצִיא אוֹר יָשָׁר, וּמִסְתַּכֵּל עַל אֵיזֶה דּוֹמֶם, וְאַחַר־כָּךְ הָאוֹר חוֹזֵר אֶל הַמֹּחַ לְהָבִין מָה רָאָה. וְלָכֵן אִם לוֹקְחִים חֵפֶץ, וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הָעֵינַיִם בִּמְהִירוּת גְּדוֹלָה, בֶּאֱמֶת אָדָם רָאָה אֶת הַחֵפֶץ, אֲבָל עָבַר לִפְנֵי עֵינָיו כָּל־כָּךְ מַהֵר, שֶׁעוֹד לֹא חָזַר אֶל מֹחוֹ לָדַעַת מָה רָאָה, וְעַל־כֵּן אַף שֶׁרָאָה אֶת הַדָּבָר, אֲבָל שֶׁאֵינוֹ מֵבִין מָה רָאָה. כְּמוֹ־כֵן, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, עֵינֵי הַשֵּׂכֶל, עֵינֵי הַנְּשָׁמָה, רוֹאוֹת דְּבָרִים רַבִּים מְאֹד, דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קלג), אֶלָּא הַמַּטְבֵּעַ הַקְּטַנָּה מַסְתִּירָה אֶת אֲשֶׁר רוֹאֶה, אָדָם רָץ אַחַר

כֶּסֶף, הַתַּאֲוָה הַזּוֹ מַסְתִּירָה לוֹ אֶת הָאוֹר, וְכֵן הַיָּד הַקְּטַנָּה מַעֲלֶמֶת אֶת הָאוֹר, הַיְנוּ מְגַלִּים לָאָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וּבָא פִּלּוּנִי, וּמַטֶּה בְּיָדוֹ הַקְּטַנָּה כְּאוֹמֵר: "נוּ, מַה כְּבָר שְׁמַעְתֶּם?!" וּמְבַטֵּל בְּלֵיצָנוּת אֶת כָּל דִּבּוּרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁשָּׁמַע אוֹתוֹ אָדָם, וְזֶה מַה שֶּׁמַּסְתִּיר אֶת הָאוֹר, וּמִזֶּה סוֹבְלִים כָּל הַסֵּבֶל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קמו): אֵין צַעַר גָּדוֹל וְאֵין יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וְקָשִׁים כְּעִוָּרוֹן עֵינַיִם; הַצַּעַר הַכִּי גָּדוֹל לָאָדָם, שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וְכֵן אוֹמְרִים (יוֹמָא עד:): הַסּוּמָא אֵין לוֹ שִׂבְעָה; מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה — אֵין לוֹ שְׂבִיעָה. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן עו): מִי שֶׁסּוּמָא, שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֱלֹקוּת, אֵין לוֹ שְׂבִיעָה, הוּא תָּמִיד בִּבְחִינַת צְמָאוֹן, אֵין לוֹ סִפּוּק בְּחַיָּיו, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ שִׂמְחָה בְּכָל אֲשֶׁר עוֹשֶׂה, וְהוּא שָׁבוּר וּמֻנָּח בְּדַכָּאוֹן. וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ: מַה לְּךָ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת?! הֲלֹא יֵשׁ לְךָ זָקָן וּפְאוֹת, צֶלֶם אֱלֹקִים, הִנַּחְתָּ תְּפִלִּין, יֵשׁ לְךָ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתְךָ, אַתָּה שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אוֹכֵל כָּשֵׁר, שׁוֹמֵר טָהֳרָה, הֲלֹא אַתָּה מָלֵא מִצְוֹות, וְלָמָּה תִּהְיֶה עָצוּב כָּל־כָּךְ?! וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהָשִׁיב.

וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כד): כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, אִם יְקַיֵּם אֶת הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה, שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת תַּעֲלֶה אוֹתוֹ מֵעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַנַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי אֶל עוֹלָם הַיְצִירָה, וּמֵעוֹלָם הַיְצִירָה לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וּמֵעוֹלָם הַבְּרִיאָה יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הַמֵּאִיר בְּעוֹלָם הָאֲצִילוּת, בִּבְחִינַת מָטֵי וְלָא מָטֵי; כִּי עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת אָדָם עוֹלֶה לְמַעְלָה מִנַּפְשִׁין, רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, עַד שֶׁנִּכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְדָבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת עַיִל וְנָפִיק, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ר׳), שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה, לָדַעַת אֵיךְ לְהִכָּנֵס לִפְנַי וְלִפְנִים, וְלָדַעַת אֵיךְ לָצֵאת וְלֹא לְהִשָּׁבֵר, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (עַיֵּן ח״ג קמא.): זַכָּאָה מָאן דְּעַיִל וּמָאן דְּנָפִיק, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מָטֵי וְלָא מָטֵי, אָדָם צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁאַף שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הַנַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְהִשָּׁבֵר, וְצָרִיךְ לֵידַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עִם הָאָדָם דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְזֶה אָנוּ מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן עד):

הַמְקֹרָבִים שֶׁיֵּשׁ לַצַּדִּיק בְּחַיָּיו, הֵם יִהְיוּ מְקֹרָבִים בְּמוֹתָם; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְעוֹרֵר אוֹתָנוּ מֵהַשֵּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳): יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם, אַף שֶׁלּוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִים, אֲבָל הַכֹּל בְּחִינַת שֵׁנָה, שֶׁמֹּחָם יָשֵׁן; כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, סִימָן שֶׁמֹּחוֹ יָשֵׁן. אֵימָתַי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מֹחִין, שֶׁאָדָם הִתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁיָּשֵׁן בָּהּ? כְּשֶׁמְּדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוֹלֵךְ בְּאֵיזֶה חֶדֶר לְבַדּוֹ בְּאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, אוֹ עוֹלֶה עַל אֵיזֶה גַּג שֶׁאֵין שָׁם אִישׁ, אוֹ נִכְנָס לְאֵיזֶה מַרְתֵּף, שֶׁאֵין שָׁם אִישׁ, אוֹ יוֹצֵא בַּחוּץ לַשָּׂדֶה, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי־אָדָם, אוֹ נִכְנָס לְאֵיזֶה יַעַר, אוֹ מְטַפֵּס עַל אֵיזֶה הַר וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע לוֹ, כָּל זֶה בָּא מֵחֲמַת הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפְּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם; וְלָכֵן בַּהַתְחָלָה בָּא לָאָדָם מְאֹד קָשֶׁה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְכָל שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כֵּן מַחְדִּיר

בּוֹ הַצַּדִּיק עֲצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), שֶׁעֲצוֹת הַצַּדִּיק אֵלּוּ עֲצוֹת מֵעַלְמָא דְּאָתֵי, וְעַל־יְדֵי עֲצוֹתָיו זוֹכִים לֶאֱמֶת וֶאֱמוּנָה, הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם אֱמֶת כָּזוֹ, עַד שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת נה.): חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֱמֶת; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא): אֱמֶת זֶה רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (יִרְמְיָה י׳, י׳): ״וַה׳ אֱלֹקִים אֱמֶת״. וְלָכֵן כָּל שֶׁאָדָם יוֹתֵר מִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹתֵר נִכְלָל בֶּאֱמֶת. וְהָאֱמֶת שֶׁלּוֹ הִיא אֱמֶת אַחֶרֶת לְגַמְרֵי. מַהִי הָאֱמֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? לֹא לְרַחֵק שׁוּם יְהוּדִי. עַל הָאָדָם לִזְכֹּר, שֶׁכֻּלָּנוּ בָּנִים לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹקֵיכֶם״. אַבָּא אֵינוֹ מְרֻצֶּה כְּשֶׁיֵּשׁ מְרִיבוֹת בֵּין בָּנָיו, וְכוֹאֵב לוֹ הַדָּבָר מְאֹד מְאֹד, וּכְמוֹ־כֵן וְיוֹתֵר מִכֵּן בְּאֵין עֵרֶךְ כְּלָל, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת, וְזֶה מַה שֶּׁמְּעַכֵּב אוֹתָנוּ מִלְּהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, זֶה מוֹנֵעַ אוֹתָנוּ מִלְּדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא

עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב, ח): "אֲדַבְּרָה נָא שָׁלוֹם", הַדִּבּוּר בָּא רַק מִשָּׁלוֹם, וְלָכֵן תִּקֵּן הָאָר"י זַ"ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ". כְּשֶׁיְּהוּדִי אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, אָז הוּא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל שׁוּם יְהוּדִי, וְלִבּוֹ שָׁלֵם עִם אֱלֹקָיו, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שָׁלוֹם וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵקְצִין פֶּרֶק ג'): לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּלִי הַמַּחֲזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא הַשָּׁלוֹם. כְּשֶׁאָדָם בְּשָׁלוֹם עִם הַזּוּלַת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת י:), שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ שָׁלוֹם; וְלָכֵן דַּיְקָא עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק זוֹכִים אֶל הַשָּׁלוֹם הַנִּצְחִי, כִּי הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּנוּ דַּעַת, וּמַהִי דַּעַת? שֶׁמְּחַבֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים: חֶסֶד וּגְבוּרָה, דַּעַת אֵינֶנָּהּ סְפִירָה, אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד חֶסֶד וּגְבוּרָה — זוֹ נִקְרֵאת דַּעַת. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'), שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם כְּשֶׁשְּׁנֵי הֲפָכִים מִתְאַחֲדִים יַחַד. וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים לִקְנוֹת לְעַצְמֵנוּ — מִדַּת הַשָּׁלוֹם, לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, לַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, זֶה חָשׁוּב וְיָקָר בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ

יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּשָׁלוֹם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לג): הַכְּלָל הוּא, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ אַחַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ, שֶׁלֹּא יָרִיב עִם זוּלָתוֹ, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, רוֹאִים הַרְבֵּה פְּעָמִים, שֶׁאָדָם אֵינוֹ שָׁלֵם עִם עַצְמוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁלִים עִם הַמַּצָּב שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו, וְכֵן שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. רוֹאִים שֶׁבְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים מְלֵאֵי קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבְיָכוֹל, שֶׁזֶּה עִקַּר הַצָּרָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב), שֶׁנִּכְנֶסֶת עַקְמוּמִיּוּת בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, עַד שֶׁהוּא מָלֵא סְפֵקוֹת, וְזֶה מַה שֶּׁהוֹרֵס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּבְכֵן מַה יַּעֲשֶׂה? עָלָיו לְחַפֵּשׂ אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, הֵיכָן אַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְהֵיכָן נָפַלְתִּי וְנִשְׁלַכְתִּי, שֶׁיֵּשׁ לִי קֻשְׁיוֹת עָלֶיךָ?! וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא עוֹלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אֲשֶׁר אֵין לְךָ דָּבָר יָקָר מֵהִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן נג): קִרְבַת הַצַּדִּיק טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא; עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מִקָּרֵב אֶל הַצַּדִּיק, טוֹב לוֹ בָּעוֹלָם

הַזֶּה, שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּזֶה הָעוֹלָם, וְטוֹב לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיךְ וּמַה וּלְהֵיכָן לְהַגִּיעַ, כִּי כָּךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״א ק.): כְּפִי הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב בְּזֶה הָעוֹלָם, כֵּן נִדְבָּק בְּשָׁרְשׁוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה כְּשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, גַּם אָז יִהְיֶה דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּפִי הָרָצוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ יִהְיֶה לוֹ הָרָצוֹן כְּשֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם. אִם אָדָם רַק מִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִים לְהַגִּיעַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְבַסּוֹף כְּשֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, גַּם אָז מִשְׁתּוֹקֵק רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל אִם אָדָם מִסְכֵּן, בְּזֶה הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ דִּמְיוֹנוֹת שֶׁל תַּאֲוֹת רָעוֹת, כֶּסֶף וּשְׁאָר זֻהֲמוֹת וָזֶבֶל, כְּשֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, מוֹלִיכִים אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ, וְנִמְצָא הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא, וַאֲזַי יָכוֹל לְהִסְתּוֹבֵב בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, עוֹלָם הַתֹּהוּ, שָׁנִים עַל גַּבֵּי שָׁנִים. וְזוֹ הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם מְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, וּמַתְמִיד בְּיוֹתֵר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּהַתְמָדָה וּבְשִׁקִידָה רַבָּה, כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל פּוֹתֵחַ אֶת מֹחוֹ לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וּמְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ חִדּוּשׁ הַבְּרִיאָה,

חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה מַתְחִיל הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁבְּכָל פַּעַם צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּהִתְקָרְבוּת חֲדָשָׁה, כְּאִלּוּ אַף פַּעַם לֹא הִתְקָרֵב, וּכְשֶׁחָזָק בָּזֶה, אָז מַצְלִיחַ בַּחַיִּים. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וּלְגַלּוֹתוֹ וּלְפַרְסְמוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לזכות

משפחת רנדר

רן חיים בן דליה

רינה בת פנינה

וילדיהם: מלכה בת רינה

ברכה בת רינה

אליעזר שלמה בן רינה

הקב"ה יעזור שיצליחו בכל מעשי ידיהם ויזכו לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות השלימה, וירוו רוב נחת מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר

ולעילוי נשמת

פנינה פרוין בת שרה

מרים מחבובה בת שרה

לאה טוראן בת סולטנה

גיל בן דליה

משה בן חוה

אברהם בן חוה

שרה בת גוני

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֶגַם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגָּלָה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לְפֶגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהַרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנַּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל

דָּבָר בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וִיתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וִיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל

פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיְּכַנִּיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמִּלֹּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחְשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוונוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

וְחַי בָּהֶם

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּזֶה
הָעוֹלָם, וְאֵינֶנּוּ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

וְחַי בָּהֶם

א.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו בְּמַצָּב מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה, עַם יִשְׂרָאֵל אֵינָם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת וְאֶל מִי לִפְנוֹת. וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים, אֲשֶׁר הֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׂמְּחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְגַם בַּדּוֹר הַזֶּה שָׁלַח לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲשֶׁר הוּא מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמַדְרִיךְ אוֹתָנוּ בְּדֶרֶךְ נְכוֹנָה, אֵיךְ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי סוֹף כָּל סוֹף חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים צָפוּ וְרָאוּ מַה יִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת, עַד שֶׁבָּאוּ לְהַסְכָּמָה מֻחְלֶטֶת (עַיֵּן סוֹטָה מח:), שֶׁאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, יְהוּדִי אֵין לוֹ עַל מִי

לִסְמֹךְ אֶלָּא עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. בָּרֵעַ שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כָּל חַיָּיו כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי; כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מַשְׁבֵּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, עַד שֶׁאֵין הֵיכָן לִפְנוֹת רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא; כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ מֵגֵן עָלָיו בָּזֶה וּבַבָּא גַּם יַחַד. מִדַּת בְּטָחוֹן לִבְטֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין דָּבָר יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, כִּי כְּשֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַחַיִּים שֶׁלּוֹ כְּבָר חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, כִּי לָמָּה בּוֹטֵחַ בַּה׳? מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, אֲזַי שָׂם בִּטְחוֹנוֹ רַק בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁלִיךְ עָלָיו יְהָבוֹ, וְאָז חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא פה:) עַל הַפָּסוּק (וַיִּקְרָא יח, ה): "וָחַי בָּהֶם", וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַמִּצְוֹות, כְּדֵי לְהַזְכִּיר עַצְמֵנוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט, פו): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה", הַמִּצְוֹות שֶׁאָנוּ מְקַיְּמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, זֶה

כְּדֵי לִבְנוֹת לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ד׳), עַל־יְדֵי אֱמוּנָה יָבוֹא לִבְטָחוֹן; כִּי מִי שֶׁמַּאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא בּוֹטֵחַ בּוֹ. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כה:): לֹא נִתְּנָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, אֶלָּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה נִקְרָא ״וָחַי **בָּהֶם**״ זוֹ נִקְרֵאת חִיּוּת, כְּשֶׁיְּהוּדִי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, וּמְסַפֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ, זוֹ הַחִיּוּת הָאֲמִתִּית, וְאָדָם זֶה אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם דָּבָר. כִּי לִפְנֵי שֶׁנִּכְנָס בָּאָדָם בִּטָּחוֹן, הוּא מְפַחֵד מִכָּל דָּבָר. וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם אָנוּ שׁוֹמְעִים פִּגּוּעִים, הֲרִיגוֹת, אַלִּימוּת, שְׁחִיתוּת, גְּנֵבוֹת, וְאָדָם מִתְיָרֵא — מַה יִּהְיֶה?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן א׳): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד. וְכֵן אוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה יב, ב): ״אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד״; אֲבָל לְהַגִּיעַ לְבִטָּחוֹן אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּכָל שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין וּבְתוֹךְ כָּל

עָלְמִין, יוֹתֵר נִבְנֵית אֱצִלוּ הָאֱמוּנָה, וְנִתְבַּסֵּס אֱצִלוֹ הַבִּטָּחוֹן. וְאַף שֶׁהַצַּדִּיקִים חוֹזְרִים עַל דָּבָר זֶה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עֲדַיִן לֹא מַסְפִּיק, כִּי בְּכָל רֶגַע שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵאֱמוּנָה, אָנוּ מְקַיְּמִים מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל יִחוּד הַוָיָ״ה, בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִבְנֵית לָנוּ הָאֱמוּנָה, בָּזֶה שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָנוּ מַמְשִׁיכִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלֵינוּ. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מד): הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״, עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים הָאֱמוּנָה בַּפֶּה, זֶה בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה, וְזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת עִקַּר דִּבּוּרֵינוּ; כִּי סוֹף כָּל סוֹף אֵין לָנוּ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְאָן אָנוּ שָׁבִים? רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְסוֹף כָּל סוֹף מִי מְחַיֶּה אוֹתָנוּ? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁמְּדַבֵּר תָּמִיד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר זֶה יַעֲזֹר לוֹ לַעֲבֹר עַל כָּל הַפְּחָדִים. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן ט׳): עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן נִצּוֹל מִדְּאָגָה; כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵינוֹ דּוֹאֵג דַּאֲגוֹת חִנָּם, אֶלָּא יוֹדֵעַ שֶׁנִּמְצָא בְּיָדַיִם טוֹבוֹת — בְּיָדָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דִּבְרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳): כָּל מִי

שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת נִיצָּא בּוֹ; אָדָם הַבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן מַה זֶּה "וָחַי **בָּהֶם**" שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה? שֶׁהַתּוֹרָה מְחַיָּה אוֹתָנוּ, אִם אָנוּ שָׂמִים לֵב הֵיטֵב הֵיטֵב מִיהוּ נוֹתֵן הַתּוֹרָה — הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן יֵשׁ לָנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה, שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ. וּכְדֶגְמַת אָדָם שֶׁלִּפְנֵי שֶׁאוֹכֵל אֵיזֶה מַאֲכָל — מְבָרֵךְ בְּרָכָה, וְכָל מַאֲכָל שֶׁחָבִיב עָלָיו, וְרוֹצֶה לְאָכְלוֹ — צָרִיךְ לְבָרֵךְ תְּחִלָּה. כְּמוֹ־כֵן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְרִיכִים לְבָרֵךְ עָלֶיהָ מֵחָדָשׁ בִּרְכוֹת הַתּוֹרָה, כִּי אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן רַשִׁ"י דְּבָרִים ו, ו): בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, הַתּוֹרָה צְרִיכָה לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ בְּכָל יוֹם חֲדָשָׁה, הָאֱמוּנָה צְרִיכָה לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וָרֶגַע כַּחֲדָשָׁה, אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּצְרִיכִים לְהִתְחַדֵּשׁ בָּזֶה, לֹא שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ כְּבָר וְכוּ', אֶלָּא אֵיֶנִּי יוֹדֵעַ כְּלוּם, עַכְשָׁו אֲנִי מַתְחִיל מֵחָדָשׁ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיִן רַשִׁ"י דְּבָרִים כו, טז) עַל קַבָּלַת הַתּוֹרָה: בְּכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה נִכְנַסְתָּ עִמּוֹ בַּבְּרִית; כָּל יוֹם וָיוֹם אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ, שֶׁהִנֵּה מְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה

מֵחָדָשׁ, וְאִם אָדָם הוֹלֵךְ בְּצוּרָה כָּזוֹ, עָלָיו נֶאֱמַר: "וָחַי **בָּהֶם**", חַיָּיו עִם אֱמוּנָה, הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ. אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר חָשׁוּב מִזֶּה; כִּי כָּל יְהוּדִי נֶאֱצָלָה נִשְׁמָתוֹ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְנִמְשֶׁכֶת תָּמִיד אַחַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַדֶּלֶת וְהַפֶּתַח אֵיךְ נִכְנָסִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל פַּעַם שֶׁבְּנֵי־אָדָם אוֹמְרִים: הַלְוַאי הָיִיתִי נִכְנָס אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ וּמְסַפֵּר לוֹ הַכֹּל, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן פד): הַשַּׂעַר וְהַפֶּתַח לְהִכָּנֵס אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה הַפֶּה שֶׁלְּךָ, אִם אָדָם שׁוֹמֵר עַל פִּיו לֹא לְדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת, רְכִילוּת וְלָיצָנוּת, עִם הַפֶּה הַזֶּה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָזַי נִכְנָס אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא ח'): אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָפֵץ לְחַיֵּב שׁוּם בְּרִיָּה, אֶלָּא מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בְּרִיּוֹת

לְפָנָיו וְיַקְבְּלָם; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִנְקֹם בָּנוּ, אֶלָּא חָפֵץ לִשְׁמֹעַ קוֹלֵנוּ, וְלָכֵן שׁוֹלֵחַ לָנוּ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְעַל־כֵּן הִגִּיעַ הַזְּמַן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים, עַד מָתַי נִשְׁמָע בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה פִּגּוּעִים?! אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה גַּם־כֵּן פּוֹרְחִים כְּרֶבַע שָׁעָה, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְהִנֵּה אָנוּ יוֹצְאִים מִפֹּה, וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהִתְפַּחֵד כָּל־כָּךְ מִכָּל דָּבָר?! הֲלֹא יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְאוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב׳): ״כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ״ (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א׳ כט, טו), וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף; הַזְּמַן כָּל־כָּךְ פּוֹרֵחַ, כְּצִפּוֹר הָעָפָה, וּמַנִּיחָה צֵל, וְהַצֵּל עוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן. מִי שֶׁחַי בִּתְחוּשָׁה כָּזוֹ, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בִּטָּחוֹן חָזָק, חַי חַיִּים נְעִימִים. לָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן יב): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן לֹא יִתְקַצְּרוּ יָמָיו; כִּי עִקַּר הַקִּצּוּר יָמִים בָּא מֵחֲמַת שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ פְּחָדִים — מַה וְאֵיךְ יִהְיֶה. אֲבָל אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא

יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — עוֹבֵר עַל הַכֹּל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים לב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים לב, א): "רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּהֲוָיָ"ה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ", אֲפִלּוּ רָשָׁע וּבוֹטֵחַ בַּהֲוָיָ"ה — חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ; כָּל־כָּךְ גָּדְלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ אִם אָדָם הוּא רָשָׁע, אֲבָל אִם בּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו חֶסֶד. אָדָם שֶׁחָטָא וְעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וּמַחְלִיט לְשַׁנּוֹת רַע מַעֲשָׂיו וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו יְשׁוּעוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי מד): כֵּיוָן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, מִיָּד הוּא עוֹלֶה לֹא עַד עֲשָׂרָה מִילִין, וְלֹא עַד עֶשְׂרִים מִילִין וְלֹא עַד מֵאָה מִילִין, אֶלָּא עַד מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ־מֵאוֹת שָׁנִים, וְלֹא עַד רָקִיעַ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹמֵד תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד; כָּל־כָּךְ גָּדְלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּנַּקֵּחַ עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל צָרָכֵינוּ נְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יַעֲזֹר לָנוּ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל.

ב.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וּלְהִתְבּוֹדֵד לִפְנֵיו יִתְבָּרַךְ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִכְנֶסֶת בּוֹ שִׂמְחָה עֲצוּמָה, כִּי יֵשׁ לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת. כִּי לִפְנֵי שֶׁאָדָם שָׂב בִּתְשׁוּבָה, הוּא מְסִתּוֹבֵב כְּמֵת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, אֵינָם יוֹדְעִים מָה עֵרֶךְ יֵשׁ לְחַיֵּיהֶם, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם הַמִּתְלוֹנְנִים וְקוֹבְלִים: לָמָּה נִבְרֵאנוּ?! לָמָּה הֻצְרְכוּ הוֹרֵינוּ לַהֲבִיאֵנוּ לָזֶה הָעוֹלָם?! אֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלוּם! כָּל זֶה בָּא מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה מָלֵא אֱמוּנָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה זֶה אֱלֹקוּת, מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים — הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, כִּי דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי כָּל דַּקָּה וּשְׁנִיָּה הָיְתָה לוֹ תַּאֲוָה לִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יָכוֹל בְּמוֹ עֵינָיו הַגַּשְׁמִיּוֹת וְהַחָמְרִיּוֹת לִרְאוֹת בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִבְרָא לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ, לְהִתְבּוֹנֵן מִי

מְחַיֶּה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז הַחַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וְאָדָם תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים, אֲשֶׁר אֵין מִצְוָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִלְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? קֹדֶם צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּעַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה. אֲבָל כְּפִי פִּגְעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ, קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לִשְׂמֹחַ, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בְּכֹחַ עַל הָעַצְבוּת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, וּלְהַכְרִיחַ עַצְמֵנוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד), שֶׁזּוֹ הָעֲבוֹדָה הֲכִי קָשָׁה לָאָדָם — לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּצְרִיכִים לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת, וַאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הַמַּחֲלוֹת הֵן רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וְדִכָּאוֹן, שֶׁזֶּה מְבִיאוֹ לְעַצְלוּת, שֶׁעוֹזֵב עַצְמוֹ וְלֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְעָרֵב בְּשׁוּם עִנְיָן, אֵינוֹ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם אִישׁ, נִכְנָס בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ, יוֹשֵׁב בְּחֶדֶר בּוֹדֵד, הַכֹּל אֶצְלוֹ שָׁחוֹר, אֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר בִּקְצֵה הַמְּנָהָרָה, אֲשֶׁר זֶה בָּא רַק מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֵיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הָיָה מַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו וְלִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחוֹ, וְשָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ק): בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל,

יְהֵא לִבְּךָ שָׂמֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק, ב): ״עִבְדוּ אֶת יְיָ״ה בְּשִׂמְחָה״; הַשִּׂמְחָה זוֹ הַגְּאֻלָּה. אֲבָל צְרִיכִים לִזְכֹּר, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. אָדָם חוֹשֵׁב — הֵן אֱמֶת שֶׁזֶּהוּ דָּבָר נִפְלָא מְאֹד לִהְיוֹת שָׂמֵחַ, אֲבָל הַיּוֹם עָבְרוּ עָלַי מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, הֶפְסֵדִים, יֵשׁ לִי עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, הָיָה לִי רִיב עִם מִישֶׁהוּ, מָחָר אֲנִי מַבְטִיחַ שֶׁאֶהְיֶה בְּשִׂמְחָה, אוֹמְרִים לוֹ: לֹא, לֹא! אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. תַּתְחִיל עוֹד הַיּוֹם, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ערב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים צה, ז): ״הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ״, אִם אַתֶּם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵין לָנוּ — רַק הַיּוֹם הַזֶּה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה, אֲבָל זוֹ עִקַּר עֲבוֹדָתֵנוּ, לַהֲפֹךְ אֶת הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה אֶל תּוֹךְ הַשִּׂמְחָה, וְזֶה יוֹצִיאֵנוּ מֵהַגָּלוּת וּמִכָּל הַצָּרוֹת. אֵיזֶה יֹפִי שֶׁיְּהוּדִי שָׂמֵחַ, אֲשֶׁר זֶה מַדְבִּיקוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לא.): אֵין עוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל, אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׂמֵחַ שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! יֵשׁ

לוֹ מְזוּזָה, הוֹלֵךְ בְּצִיצִית, בְּזָקָן וּפֵאוֹת, אוֹכֵל כָּשֵׁר, שׁוֹמֵר שַׁבָּת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה! וּכְשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בַּמִּצְווֹת שֶׁלּוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה טֹהַר לִבּוֹ, שֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לֵאלֹקָיו. אִשָּׁה שֶׁהוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, גּוֹרֶמֶת שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ עִם אִשָּׁה שֶׁלֹּא נִסְחֶפֶת אַחַר אָפְנַת הַגּוֹיִים, אֶלָּא הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וְלֹא רוֹאִים שׂוּם שַׂעֲרָה מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת כד.): שֵׂעָר בְּאִשָּׁה עֶרְוָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אוֹמֵר בְּסִפְרוֹ הַזֹּהַר (נָשׂא קכו): תּוּנְבָא לֵיתָא עַל בַּר נָשׁ שֶׁמַּרְשֶׁה לְאִשְׁתּוֹ לֵילֵךְ בְּגִלּוּי שֵׂעָר, וְכָל הָעֲנִיּוּת וְהַצָּרוֹת שֶׁבָּאוֹת בַּבַּיִת, הֵן מֵחֲמַת שֶׁהָאִשָּׁה אֵינָהּ הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁמְּכַסָּה שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ, הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת, שׁוֹמֶרֶת טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה — אֵיזֶה יֹפִי הוּא זֶה! אֵיזֶה שָׂכָר תְּקַבֵּל; לְאִשָּׁה יוֹתֵר קָשֶׁה, כִּי סוֹף כָּל סוֹף הִיא מִסְתַּכֶּלֶת סָבִיב, וְרוֹאָה אֶת אָפְנַת הַגּוֹיִים הַמִּסְתּוֹבְבִים בִּפְרִיצוּת כְּחַיּוֹת, וְהִיא הוֹלֶכֶת בְּגַאֲוָה וּבְגָאוֹן בְּשַׁרְווּלִים אֲרֻכִּים, כְּבַת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה, שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בָּהּ. בָּזֶה הִיא מְמַלֵּאת אֶת רְצוֹן הַבּוֹרֵא

יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! וְכֵן כָּל יְהוּדֵי הַמְקַיְּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה, יוֹצְאִים עָלָיו כְּרוּזִים בַּשָּׁמַיִם: אַשְׁרֵי הָאָדָם הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לִמְדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ. אִם אַתָּה כְּבָר עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה, תַּעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה, וּבָזֶה אַתָּה מְגַלֶּה שֶׁלִּבְּךָ שָׁלֵם עִם אֱלֹקֶיךָ. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם בָּא וּמִתְפַּלֵּל אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, אֵיזוֹ זְכוּת הִיא זוֹ! חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּהּ, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. אֵיזֶה יֹפִי שֶׁל חַיִּים שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְדַבֵּר אֶל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרָכָיו, הַצַּדִּיקִים מְבַקְּשִׁים אוֹתָנוּ, שֶׁנַּתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (הוֹשֵׁעַ יד, ב): ״שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָ״ה אֱלֹקֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ, קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל יְהוָ״ה״; אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה

לח, סִימָן ד׳): אֵינִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁרַק נָבוֹא אֵלָיו וּנְדַבֵּר לְפָנָיו. וְזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַקֵּשׁ כָּל צְרָכֵינוּ. וּבָזֶה תְּלוּיוֹת כָּל הַמִּצְוֹות, כִּי כְּשֶׁאָדָם רָגִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז יְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו: **״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין כְּשֵׁרוֹת מִסּוֹפֵר הָגוּן. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי שֶׁתְּהֶיֶה לִי מְזוּזָה כְּשֵׁרָה עַל דֶּלֶת בֵּיתִי, וְתִשְׁמֹר אוֹתִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי פֶּגַע וָנֶגַע בְּתוֹךְ בֵּיתִי. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לֶאֱכֹל רַק מַאֲכָלוֹת כְּשֵׁרִים בְּלִי שׁוּם פִּקְפּוּק כְּלָל, וְלֹא יָבוֹא לְפִי שׁוּם מַאֲכָל שֶׁאֵינֶנּוּ כָּשֵׁר, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹלָעִים וַחֲרָקִים. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לִשְׁמֹר שַׁבָּת וְלֹא לְחַלְלָהּ, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה כָּל הַשַּׁבָּת״**. אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר כָּךְ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ הַשִּׂמְחָה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תַּזְרִיעַ ה׳): אִם אַתֶּם מְשַׁמְּרִים אֶת הַמִּצְוֹות וְתִשְׂמְחוּ בָּהֶם, אֲנִי מוֹסִיף לָכֶם שִׂמְחָה; כִּי אֵין שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ אֶת זֹאת, הָיָה כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת אֲחֵרִים.

ג.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְחַזֵּק תָּמִיד אֲחֵרִים וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר מַה זֶּה לְחַזֵּק יְהוּדִים אֲחֵרִים. לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, יֶשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עֲנִיִּים, שֶׁאֵינָם מְסַיְּמִים אֶת יוֹמָם, וְהֵם מְלֵאֵי חוֹבוֹת, יֶשְׁנָם הוֹרִים שַׁכּוּלִים, יֶשְׁנָם אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, יֶשְׁנָם סוֹבְלֵי חֳלָאִים, וְיֶשְׁנָם סְתָם בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים, וּכְשֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים לְחַזְּקָם וּלְעוֹדְדָם וּלְשַׂמְּחָם, וּלְהַשְׁלִים עִמָּהֶם, אֵין עוֹד מַעֲלָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין כֻּלָּם. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת י׃): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם; וְכֵן אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳, סִימָן ט׳): גָּדוֹל שָׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ. וְזֶה אָנוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת — שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי; בַּבַּיִת — הַבַּעַל לָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה לַבַּעַל, אֵיזוֹ שִׂמְחָה זוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם־בַּיִת, אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ מְרִיבוֹת בֵּינֵיהֶם, אֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְרַכֵּז בְּשׁוּם דָּבָר, מָרִים חַיֵּיהֶם מְאֹד, נוֹחֲלִים גֵּיהִנּוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהַמָּוֶת טוֹב מֵחַיִּים

כָּאֵלּוּ. וּלְהֵפֶךְ — מָתַי נֶאֱמַר "וָחַי **בָּהֶם**"? כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ, שֶׁעוֹשִׂים שְׁלוֹם־בַּיִת. אָנוּ עֲדִים הַיּוֹם לְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה קְטָטוֹת שֶׁנִּתְהַוּוֹת בְּבָתִּים, וְתוֹצְאוֹתֵיהֶן הָרוֹת אָסוֹן, עַד כְּדֵי גֵּרוּשִׁין, וְהַכֹּל מַתְחִיל מִשְּׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים, מִוִּכּוּחִים, מִדִּבּוּרִים שֶׁל מַה בְּכָךְ, שֶׁזֶּה אֲשֶׁר גּוֹרֵם אַחַר־כָּךְ לְכָל הַצָּרוֹת, וְתֵכֶף־וּמִיָּד יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּין בְּנֵי הַזּוּג, וְגוֹרְמִים לָהֶם לְהִתְגָּרֵשׁ. בְּשָׁעָה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁיֶּשְׁנָם צַדִּיקִים הַמּוֹסְרִים נַפְשָׁם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּבַּיִת, וְאֵינָם מְעוֹדְדִים גֵּרוּשִׁין. קוֹרֶה שֶׁרָבִים, וּבְוַדַּאי אֵין זֶה טוֹב, אֲבָל אִם כְּבָר יֶשְׁנָן אִי הֲבָנוֹת, מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲשׂוֹת בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נג:): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שְׁמִי יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַסְכִּים שֶׁיִּמְחוּ אֶת שְׁמוֹ, הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּבַּיִת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא יִתְרוֹ יז), הִנֵּה מָצִינוּ שֶׁעַל אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ אָסוּר לְהָנִיף בַּרְזֶל. וּמָה אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁאֵינָן רוֹאוֹת, אֵינָן שׁוֹמְעוֹת וְאֵינָן מְדַבְּרוֹת, עַל שֶׁמַּטִּילוֹת שָׁלוֹם, אָמְרָה תּוֹרָה: לֹא תָּנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל, הַמַּטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמָיו

וּשְׁנוֹתָיו; עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת שְׁלוֹם־בַּיִת, זוֹכֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים. אָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם מִקְרִים מְזַעְזְעִים, וְשׁוֹאֲלִים; לָמָּה זֶה מַגִּיעַ לָנוּ?! מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא הָיָה בְּיָדֵינוּ הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא עָשִׂינוּ, אִם לֹא הָיָה לָנוּ הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים וְלֹא דִּרְבַּנּוּ אֶת זֹאת, יְכוֹלִים לָגוּר בְּיַחַד בְּבִנְיָן מְשֻׁתָּף, וְלֹא לְדַבֵּר עִם שְׁכֵנִים, לָרִיב עִמָּהֶם בַּעֲבוּר הֶבְלֵי הַבָלִים וְכוּ', הַיִתָּכֵן?! הֵן זוֹ עֲצַת הַסָּמ"ךְ־מ"ם — לְהַרְבּוֹת בְּמִפְלָגוֹת, פֶּלֶג, פֶּלֶג, לְפַלֵּג אֶת הָעָם. הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד, עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְוֹות, נִרְאֶה לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹות, נִשְׁתַּדֵּל שֶׁיּוֹתֵר יְהוּדִים יָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לְהַכְנִיס אַהֲבָה בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל, מָה אִכְפַּת לִי דֶּרֶךְ מִי הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה?! הָעִקָּר שֶׁהוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי זֹאת כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה הִיא רַק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא אֶל בְּנֵי־אָדָם, לֹא אִכְפַּת לִי עַל־יְדֵי מִי יֵשׁ לִפְלוֹנִי הִתְעוֹרְרוּת, אֲנִי צָרִיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה רַק אֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם. וְאִם תֵּלְכוּ בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָז תִּהְיוּ בְּשָׁלוֹם זֶה עִם זֶה, וְתַעֲזְרוּ זֶה לָזֶה.

ד.

מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַל־יְדֵי הַחֶסֶד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, זוֹכֶה לִחְיוֹת חַיִּים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר. לָמָּה בָּאנוּ לְזֶה הָעוֹלָם? לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בֹּא מב.): בְּגִין דְּאִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ; כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פָּנִים אֶל פָּנִים, שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת בְּכָל דָּבָר אֶת הָרוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אֶת זֶה הַדָּבָר, וְאָז נֹאהַב אֶת כָּל אֶחָד, וְנִגְמֹל חֶסֶד עִם כָּל בְּרִיָּה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב אֶלֶף קָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם. אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַחֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם יְהוּדִי שֵׁנִי, שָׁוֶה אֶצְלִי יוֹתֵר מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב לְפָנַי שְׁלֹמֹה. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין יְהוּדִים, וַיִּרְבּוּ בַּעֲשִׂיַּת חֶסֶד זֶה עִם זֶה. אַךְ אָנוּ עֲדַיִן רְחוֹקִים מִזֶּה, וְלֹא נַטְעָה אֶת עַצְמֵנוּ, הַאִם הֻרְגַּלְנוּ לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם?! יָכוֹל לַעֲבֹר אָדָם בָּרְחוֹב וּלְהִפָּגֵשׁ עִם מֵאוֹת אֲנָשִׁים, וְלֹא יַקְדִּים לָהֶם שָׁלוֹם,

וְעוֹד תִּהְיֶה בִּלְבּוֹ טִינָה עֲלֵיהֶם, לָמָּה לֹא הִקְדִּימוּ הֵם לוֹ שָׁלוֹם. אָדָם שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ מַה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתָנוּ, אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְעַל־כֵּן מַקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל אָדָם. וּמַהִי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא טז): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, וְאֵיךְ? אִם נְדַבֵּר אֵלָיו, וְאִם תָּמִיד יִהְיֶה בְּפִינוּ מִלָּה טוֹבָה לַזּוּלַת. וְזֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְקַיֵּם; אֶחָד יֵשׁ לוֹ חֲנוּת, תַּקְדִּים שָׁלוֹם לְכָל קוֹנֶה שֶׁנִּכְנָס אֶצְלְךָ, תֹּאמַר: "בָּרוּךְ הַבָּא", "אֵיךְ אַתָּה מַרְגִּישׁ?!" "מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲזֹר לְךָ?!" "הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתְּךָ" וְכוּ' וְכוּ', וְכָךְ נִכְנָסִים בְּשִׂיחָה עִם אָדָם, וְלֹא יֶאֱרַךְ זְמַן רַב, וְיִפְתַּח אֶת לִבּוֹ הַכָּאוּב; הַיּוֹם יֶשְׁנָם כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מְחַפְּשִׂים אָדָם שֶׁיּוּכְלוּ לְדַבֵּר אִתּוֹ וּלְסַפֵּר לוֹ מַה שֶּׁמֵּעִיק וּמֵצִיק לוֹ, אַךְ מִסְכְּנִים, אֵין לָהֶם אֶל מִי לְדַבֵּר. וְלָמָּה לָנוּ לֵילֵךְ רָחוֹק?! בֹּאוּ נַתְחִיל בַּבַּיִת, יֵשׁ לָנוּ אַבָּא וְאִמָּא קְשִׁישִׁים, הַאִם אָנוּ הוֹלְכִים לְבַקְּרָם?! יָכוֹל לַחֲלֹף שָׁבוּעַ, שְׁבוּעַיִם, חֹדֶשׁ, וְלֹא הָלַכְנוּ אֲלֵיהֶם.

הוֹרִים יְקָרִים, שֶׁגִּדְּלוּ אוֹתָנוּ, נָתְנוּ לָנוּ מִכָּל טוּב, וְיכוֹלִים לַעֲבֹר שָׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא נִרְאֶה פְּנֵיהֶם, הֲכִיצַד?! וְעַל־כָּל־פָּנִים לְצַלְצֵל אֲלֵיהֶם בַּטֶּלֶפוֹן, וּלְשָׁאֲלָם לִשְׁלוֹמָם, גַּם זֹאת אֵין עוֹשִׂים, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן ב׳), שֶׁמִּצְוַת כִּבּוּד אָב וָאֵם הִיא מֵהַחֲמוּרָה שֶׁבַּחֲמוּרוֹת. וְכֵן אוֹמְרִים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ כו): כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הָאָדָם אֶלָּא שֶׁיְּכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ. הַאִם אָנוּ מְכַבְּדִים אוֹתָם?! וּלְבַל יִהְיוּ לָנוּ טְעָנוֹת אַחַר־כָּךְ לָמָּה יְלָדֵינוּ מְצִיקִים לָנוּ, לָמָּה אֵינָנוּ רוֹוִים נַחַת מֵהֶם, לָמָּה הֵם בּוֹרְחִים וְעוֹזְבִים אוֹתָנוּ, וּבְכָל יוֹם מְצַלְצְלִים אֵלֵינוּ מִמּוֹסְדוֹת הַלִּמּוּד עַל הִתְנַהֲגוּתָם הַבִּלְתִּי נָאוֹתָה. הֲלֹא גַּם אָנוּ אֵינָנוּ מְכַבְּדִים אֶת הוֹרֵינוּ, וְעַל־כֵּן גֵּלֶךְ וּנְבַקֵּשׁ מְחִילָה וּסְלִיחָה מֵהֶם, וְנַתְחִיל לְכַבְּדָם, וְלִגְרֹם לָהֶם קוֹרַת רוּחַ, וּלְהַשְׁבִּיעָם רֹב נַחַת, אֲשֶׁר זוֹ הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה, עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁאָדָם מְכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ דַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם וְכִבְּדוּנִי (קִדּוּשִׁין ל׃). הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דָּר בְּמָקוֹם שֶׁמְּכַבְּדִים אָב וָאֵם, וּלְהֵפֶךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְכַבְּדִים אֶת הַהוֹרִים,

מְגָרְשִׁים, כִּבְיָכוֹל, אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אִם אָנוּ מְדַבְּרִים מִשָּׁלוֹם וְאַהֲבָה, צְדָקָה וָחֶסֶד, צְרִיכִים תְּחִלָּה לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים, וְלֹא יַעֲבֹר יוֹם אֶחָד שֶׁלֹּא נְבַקְּרָם, וְאִם אָנוּ גָּרִים בְּעִיר אַחֶרֶת, לְכָל הַפָּחוֹת לְצַלְצֵל אֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, לָמָּה יֵשׁ לָנוּ פְּנַאי לְדַבֵּר עִם כָּל הַמִּי וָמִי, וְרַק לַהוֹרִים אֵין לָנוּ זְמַן?! וְכַאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַהוֹרִים, וְנִשְׁאַל לִשְׁלוֹמָם, וְנַעֲזֹר לָהֶם, הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ יִרְאוּ דֻּגְמָא חַיָּה מַה זֶּה כִּבּוּד הוֹרִים, וַאֲזַי גַּם הֵם יִשְׁמְרוּ בִּכְבוֹדֵנוּ, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (סֵפֶר נו): שׁוּתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא אוֹ דְּאָבוּהּ אוֹ דְּאִמֵּיהּ; אִם הַיְלָדִים מְדַבְּרִים דְּבַר מָה, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת זֹאת בַּבַּיִת. וְלָכֵן חִנּוּךְ הַיְנוּ לְחַנֵּךְ עַצְמוֹ קֹדֶם, אִם נִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ מִמְּרִיבוֹת, מִמַּחֲלֹקֶת, מֵאִי הֲבָנוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, נִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ לֹא לְהָצִיק לִשְׁכֵנִים, וְאַדְרַבָּה נַעֲזֹר כְּכָל יְכָלְתֵּנוּ, אֵיזֶה יֹפִי שֶׁל חַיִּים הוּא זֶה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וָחַי בָּהֶם". שְׁכֵנִים חַיִּים בְּצַוָּתָא בְּאַהֲבָה וְרֵעוּת, אֲשֶׁר עַל זֶה אָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כז, י): "טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק"; יֵשׁ לִי אָח בְּחוּץ לָאָרֶץ, אוֹ בְּעִיר רְחוֹקָה, וְיֵשׁ לִי שָׁכֵן קָרוֹב בַּבִּנְיָן שֶׁלִּי, טוֹב לִחְיוֹת עִמּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְשָׁלוֹם, שְׁכֵנִים שֶׁחַיִּים בְּאַחֲוָה וּבְרֵעוּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

בָּא לָגוּר בִּשְׁכוּנָתָם, וּמַרְגִּישִׁים חַיִּים אֲחֵרִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וָחַי **בָּהֶם**"; וּבֶאֱמֶת כֻּלָּנוּ יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לָזֶה, אִם רַק נֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֶסֶד, לְהַרְבּוֹת בְּחֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת, לַעֲזֹר לִבְנֵי־אָדָם, וּבִפְרָט עַכְשָׁו, שֶׁלְּצַעֲרֵנוּ הָרַב, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אַלְמָנוֹת וְיתוֹמִים, יֵשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה תִּינוֹקוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ, מִסְכְּנִים, לֹא קִבְּלוּ חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, מִסְכְּנִים, מִסְתּוֹבְבִים בְּתֹהוּ וָבֹהוּ, בְּהֶבֶל וָרִיק, לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַרְגִּישִׁים טַעַם הַחַיִּים, מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּסַמִּים וּבְסַכִּינִים, בַּר מִינָן, וְאִם נְקָרְבָם אֶל הַתּוֹרָה וְנַטְעִימָם מֵחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, שֶׁל יַהֲדוּת וֶאֱמוּנָה, זֶהוּ הַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם. עַל־כֵּן נִשְׁתַּדֵּל לְהַזְמִינָם לְבֵיתֵנוּ לְשַׁבָּת, נְזַכֶּה אוֹתָם בְּמִצְוַת תְּפִלִּין, צִיצִית, צְדָקָה וְכוּ', נַרְאֶה לָהֶם אַהֲבָה, וְנִזְכֶּה לְהַחֲזִיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה. וְזֶה מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה — שֶׁנַּחֲזִיק עַצְמֵנוּ יַחַד, וְנַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְזֶה "וָחַי **בָּהֶם**", זֶה נִקְרָא חַיִּים, מַסְפִּיק הַשְּׂנָאָה, מַסְפִּיק הֶסָּתוֹת הַסָּמ"ךְ־מֵ"ם שָׁתַל שְׂלִיחָיו בְּכָל מוֹשָׁבָה, בְּכָל עִיר, בְּכָל מְדִינָה, לַעֲשׂוֹת פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עָלֵינוּ בְּכֹחַ הַתּוֹרָה וְחָכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכֹחַ צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, לָלֶכֶת וּלְהַשְׁפִּיעַ עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לִרְשֹׁם יַלְדֵיהֶם

בְּמוֹסָדוֹת שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁיְּקַבְּלוּ חִנּוּךְ עַל בִּרְכֵּי הַיַּהֲדוּת, עַל יְסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה הַצְּרוּפָה. הָבָה נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם כֻּלָּם, וְאָז נִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁרֶה בֵּינֵינוּ, וְיִשְׁמֹר אוֹתָנוּ. לָמָּה קוֹרוֹת לָנוּ כָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ? מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְגָרְשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִתָּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לא, יז): "הֲלֹא כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי וּמְצָאֻנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה", מְגָרְשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאִתָּנוּ, עַל־כֵּן אָנוּ סוֹבְלִים סֵבֶל, כִּי אִם הָיִינוּ מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה בְּאַחְדוּת אַחַת, וּמְחַזְּקִים אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הָיוּ לוֹמְדִים מֵאִתָּנוּ, וְעוֹזְבִים אוֹתָנוּ. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן ו׳):

גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם שֶׁאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה וְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, אָמַר הַמָּקוֹם, כְּבָיְכוֹל, אֵינִי יָכוֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם; רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֲנָשִׁים הִדַּרְדְּרוּ עַד עֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל אִם אוֹחֲזִים עַצְמָם בְּיַחַד, לֹא יְכוֹלִים לְקַבֵּל עֹנֶשׁ, כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָשׁוּב מְאֹד אַחְדוּת וְאַהֲבָה. וְלָכֵן הָבָה נַפְסִיק עִם הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת, שֶׁאָנוּ שׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם בִּכְלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת, אֲשֶׁר מְמַלְּאִים אָזְנֵינוּ עִם שֶׁקֶר וְכָזָב, וְעוֹבְדִים עַל בְּנֵי־אָדָם. יֶשְׁנָם כָּאֵלּוּ הַמְקַבְּלִים מַשְׁכּוֹרוֹת ׳שְׁמֵנוֹת׳, וְכָל עֲבוֹדָתָם

— רַק חֲסָתוֹת, לְהָסִית זֶה נֶגֶד זֶה וְכוּ׳. הָבָה נְגַלֶּה כָּל־כָּךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכֻלָּם, עַד שֶׁתִּתְבַּטֵּלְנָה כָּל הַחֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, וְנֹאהַב זֶה אֶת זֶה, וְנִשְׂמַח זֶה עִם זֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, שֶׁבּוֹא יָבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
יִצְחָק בֶּן אֲסְתֵּר גִּיטֶל
נלב״ע ד׳ טבת ה׳תשס״ג
ת.נ.צ.ב.ה.

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַּם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לְפֻגַּם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחְשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחְשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל

דָּבָר בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל

פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיִּכָּנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דְּכָאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצֶּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכֹּל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחְשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרַסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתִּכֶּף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעְנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצָּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וּבָזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

קוּנְטְרֵס

טוֹב לָדַעַת

יְגַלֶּה וְיַפְרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹרֶה דֶּרֶךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל אֵיךְ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְאֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן

בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן

הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

טוֹב לָדַעַת

א.

טוֹב לָדַעַת, אֲשֶׁר הָאֱמוּנָה הִיא יְסוֹד הַיַּהֲדוּת

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי "**טוֹב לָדַעַת**" אֲשֶׁר אֱמוּנָה הִיא יְסוֹד הַיַּהֲדוּת, כִּי בְּלִי אֱמוּנָה אָדָם סוֹבֵל צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים, עַד שֶׁאֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת. וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל אֱמוּנָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ"ן, סִימָן לג): אֵצֶל הָעוֹלָם אֱמוּנָה הוּא דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה. כִּי אִם יֵשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה, יָכוֹל לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֱמוּנָה. וְעִקַּר יְסוֹד הִתְחַזְּקוּת הָאֱמוּנָה — שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לֹא יְדַבֵּר אָדָם אֶל בּוֹרְאוֹ, אִם נֶעְדֶּרֶת אֶצְלוֹ הָאֱמוּנָה.

וְלָכֵן בִּנְיַן הָאֱמוּנָה — זוֹ הַתְּפִלָּה, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר מֵעִיק לוֹ וּמְצַעֵר אוֹתוֹ, שֶׁזּוֹ מַעֲלַת אֲמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁכָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי אוֹמֵר. כִּי כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עג), אֲשֶׁר אֲמִירַת תְּהִלִּים מְסֻגֶּלֶת לִתְשׁוּבָה, מְסֻגָּל לִפְתֹּחַ הַשְּׁעָרִים הַנְּעוּלִים, וּמְסֻגָּל לְקַשֵּׁר אֶת הָאָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָנִים ק, קא), אֲשֶׁר הַתְּהִלִּים הָיָה הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִכָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו, אֵיזוֹ צָרָה וָסֵבֶל, כְּבָר עָשָׂה תְּפִלָּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן נִקְרָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּלְשׁוֹן קַבָּלָה: מַלְכוּת, אֱמוּנָה, כִּי יְסוֹדוֹ הָיָה תְּפִלָּה. וְהֶחְדִּיר בָּנוּ, שֶׁאִם עוֹבֵר עַל אָדָם אֵיזוֹ צָרָה, אֵילוּ יִסּוּרִים, אֵיזוֹ מְרִירוּת, אֵין עֵצָה אַחֶרֶת, אֶלָּא לָבוֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו, לְדַבֵּר אֵלָיו בְּשִׂפַת הָאֵם שֶׁלָּנוּ, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת הִתְבּוֹדְדוּת, אֲשֶׁר אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; הַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם אוֹ לְקִבְרֵי צַדִּיקִים, וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר כָּל הַמֵּעִיק עַל לִבּוֹ, אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא צְנוֹר הַמַּמְשִׁיךְ לָאָדָם כָּל מִינֵי הַשְׁפָּעוֹת

טוֹבוֹת. וַאֲמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁאָדָם נוֹטֵל אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים וְאוֹמֵר מִזְמוֹר אַחַר מִזְמוֹר, זֶה מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ לוֹ יְשׁוּעוֹת. וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים מַה סֵּפֶר תְּהִלִּים פּוֹעֵל, הָיוּ רְגִילִים לוֹמַר בְּכָל פַּעַם תְּהִלִּים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז:): הָרוֹאֶה דָּוִד בַּחֲלוֹם — יְצָפֶּה לַחֲסִידוּת. אֲפִלּוּ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה, שֶׁחוֹלֵם עַל סֵפֶר הַתְּהִלִּים, זֶה מְבִיאוֹ לִהְיוֹת חָסִיד. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ד.): אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: וְכִי אֵינִי חָסִיד, שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב יְשֵׁנִים עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, וַאֲנִי חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ; דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וּמִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן יֵשׁ בְּמִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ יְשׁוּעוֹת, לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ אֶת הָאֱמוּנָה, כִּי הַתְּפִלָּה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַמִּזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁאָדָם אוֹמֵר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, זֶה בּוֹנֶה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! **"טוֹב לָדַעַת"**, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב מֵאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר כָּל

אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ לְפָנָיו. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נה:): כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד, לֹא רָאָה חֲלוֹם טוֹב. כִּי עָבַר עַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, סָבַל מִלֵּיצָנִים שֶׁהִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ, אֲנָשִׁים רְשָׁעִים רְדָפוּהוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי שְׁקָלִים ב): אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִים כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד; הָיוּ הוֹלְכִים אֵצֶל חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד, וְאוֹמְרִים: דָּוִד, אֵימָתַי בֵּית ה׳ נֵלֵךְ?! וְהָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר: אַף־עַל־פִּי שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְהַכְעִיסֵנִי, יָעִיד עָלַי אִם לֹא הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּדִבְרֵיהֶם. הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְטִיחַ לְדָוִד, שֶׁבְּנוֹ שְׁלֹמֹה יִבְנֶה אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְלֵיצָנֵי הַדּוֹר הָיוּ בָּאִים אֵצֶל חֲלוֹנוֹתָיו וּמִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, בְּשָׁאֲלָם: אֵימָתַי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ יִבָּנֶה?! כְּאִלּוּ רוֹצִים אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אַךְ בְּאֶמֶת הָיְתָה כַּוָּנָתָם — אֵימָתַי יָמוּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְכוּ׳. כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה שׂוֹנְאִים הָיוּ לוֹ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה שָׂמֵחַ וְדָן אוֹתָם לְכַף זְכוּת. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ד.): אָמַר דָּוִד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לֹא חָסִיד אָנִי, שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב יוֹשְׁבִים אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת, וַאֲנִי יָדַי מְלֻכְלָכוֹת בְּדַם בְּשַׁפִּיר וּבְשִׁלְיָה כְּדֵי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָסַר נַפְשׁוֹ לְקָרֵב רְחוֹקִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּהְיֶה שְׁלוֹם־בַּיִת בֵּין אִישׁ

לְאִשְׁתּוֹ, וְכָךְ בָּנָה אֶת הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נִתְחַזֵּק עַכְשָׁו בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִהְיֶה רְגִילִים לוֹמַר בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים, שֶׁזּוֹ הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְגַם אָנוּ נַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּנְבַקְּשׁוֹ כָּל צְרָכֵינוּ, אֲשֶׁר אֵינָם יְכוֹלִים לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶל אֵילוּ יְשׁוּעוֹת תַּגִּיעוּ, וְאֵילוּ נִסִּים נִגְלִים תִּרְאוּ! אֲבָל צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה בֶּאֱמֶת אֲמִירַת תְּהִלִּים, בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁרוֹאִים יְהוּדִים תְּמִימִים הַמִּתְנַהֲגִים בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, לֹא בְּחָכְמוֹת, וְאוֹמְרִים תְּהִלִּים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְבּוֹדְדִים אֵלָיו, וְאָז זוֹכִים וְרוֹאִים נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמָּהֶם. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָנִים: ט, קיב), שֶׁהַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת עִם אֱמֶת, וְאִם אָדָם בָּא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו עִם לֵב אֱמֶת, אֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה אַחֶרֶת, רַק לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו, וּמִתְבּוֹדֵד בִּשְׂפַת הָאֱם שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר תְּהִלִּים, עַל־יְדֵי־זֶה נִבְנָה אֱמוּנָה, וְזֶה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים בְּעַצְמָם יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה.

וְצָרִיךְ שֶׁתִּזְכְּרוּ הֵיטֵב, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים!

אֲשֶׁר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מֹשֶׁה נָתַן חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְדָוִד נָתַן חֲמִשָּׁה סְפָרִים שֶׁבִּתְהִלִּים לְיִשְׂרָאֵל. וְכָתוּב בְּכִתְבֵי הָאֲר״י זַ״ל: מֹשֶׁה הוּא סוֹד תִּפְאֶרֶת, זְעֵיר אַנְפִּין, דָּוִד הוּא סוֹד מַלְכוּת, נוּקְבָא דִּזְעֵיר אַנְפִּין. וְעַל־יְדֵי שְׁנֵיהֶם נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹרִיד לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל כָּל יְהוּדִי. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רָצָה לִמְחֹק אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וּכְשֶׁהַמְרַגְּלִים דִּבְּרוּ רַע, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מָסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: ״מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ״. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן יא), שֶׁאָמַר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ: יָמוּת מֹשֶׁה וּמֵאָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ, וְלֹא תִּנָּזֵק צִפָּרְנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם; כָּל־כָּךְ אָהַב אֶת כָּל יְהוּדִי. לָכֵן הָיָה יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל. דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִּלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת הָעִנְיָן שֶׁל תְּפִלָּה, שֶׁאִם יָבוֹאוּ וְיִתְפַּלְּלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ יִזְכּוּ לְנִסִּים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּהֶם. וְלָכֵן אֲמִירַת תְּהִלִּים חֲשׁוּבָה מְאֹד אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַמְשִׁיכָה יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן יָדְעוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת — כְּשֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ צָרָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּר מִינָן, עִקַּר הָעֵצָה — לָקַחַת אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, וּלְהַרְבּוֹת בַּאֲמִירָתָם, וּלְהִתְבּוֹדֵד לְפָנָיו

יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילֵנוּ מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְכָךְ נִבְנֵית הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): מַה שֶּׁעָשָׂה מֹשֶׁה — עָשָׂה דָּוִד. מֹשֶׁה הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְדָוִד מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, מֹשֶׁה מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל, וְדָוִד מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה. מֹשֶׁה קָרַע לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, וְדָוִד נְהָרוֹת, מֹשֶׁה בָּנָה מִזְבֵּחַ וְדָוִד בָּנָה מִזְבֵּחַ, זֶה הִקְרִיב וְזֶה הִקְרִיב. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק עַכְשָׁו בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְאוּ הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת".

ב.

טוֹב לָדַעַת, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הִיא סוֹד קִיּוּם הָאָדָם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "**טוֹב לָדַעַת**", אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הִיא סוֹד קִיּוּם הָאָדָם, אֵין עוֹד דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהַצִּיל מִנִּי שַׁחַת כְּמוֹ שִׂמְחָה. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וּצְרִיכִים לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי זֶה הַדָּבָר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר; כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד סוֹבֵל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וּמְרִירוּת,

עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה סוֹף וָקֵץ לְצָרוֹתָיו. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁצְּרִיכִים לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה, וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּשְׂבִיל הַשִּׂמְחָה. כִּי טֶבַע הָאָדָם, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קפט), שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הָעַצְבוּת וְהָעַצְלוּת, כִּי יְסוֹד הָאָדָם הוּא עָפָר, וְזֶה מַה שֶּׁמַּכְנִיס בּוֹ עַצְבוּת וְדִכְדּוּךְ, וְשׁוֹבְרוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ, וּמִסְתּוֹבֵב נָע וָנָד. וְלָכֵן ״**טוֹב לָדַעַת**״, אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הִיא סוֹד קִיּוּם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כִּי כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, יָכוֹל לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת מַעֲלַת קִיּוּם הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה; וַהֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף כֻּלָּנוּ חָטָאנוּ, וְעָשִׂינוּ הֶבְלֵי הֲבָלִים, וּבְשִׂבְיל זֶה אָנוּ סוֹבְלִים מַה שֶּׁסּוֹבְלִים. אֲבָל אִם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנִמְצָאִים בְּשִׂמְחָה וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תֵּצֵא ב׳): מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹות עֲשֵׂה יֵשׁ בַּתּוֹרָה, כְּמִנְיַן אֵיבְרִים שֶׁבָּאָדָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם צוֹעֲקִים עַל הָאָדָם: עֲשֵׂה אוֹתָנוּ, שֶׁתִּתְחֶיֶה בִּזְכוּתֵנוּ וְתַאֲרִיךְ יָמִים. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב מִשְׁלֵי לא): בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִצְטַוּוּ עַל מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹות עֲשֵׂה, כְּנֶגֶד

הָאֵיבָרִים, וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר אוֹמֵר לוֹ לָאָדָם: בַּקָּשָׁה מִמְּךָ, עֲשֵׂה בִּי מִצְוָה זוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כו), שֶׁמַּשָּׂה רַבֵּנוּ נִמְצָא בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וּמְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה מִצְוָה, עֲשֵׂה עוֹד מִצְוָה. כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי זוֹכֶה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, בָּזֶה מוֹחֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוונוֹתָיו. וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, רוֹאֶה מַה פָּעַל עִם כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְכָל־כָּךְ מִתְחָרֵט: ״הֲלֹא הָיִיתִי בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, וְעָבְרוּ עָלַי כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְיָכֹלְתִּי לַעֲשׂוֹת מִצְוֹות לְאֵין סְפֹר, וְלָמָּה הִתְרַשַּׁלְתִּי?!״ כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ג׃): עָשָׂה אָדָם מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו בָּעוֹלָם הַבָּא; אָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ גְּדֻלָּהּ וַחֲשִׁיבוּתָהּ. אַךְ צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁכָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם, הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמוֹלִיכָה אוֹתוֹ לַהֵיכָל הַשַּׁיָּךְ לַמִּצְוָה הַזּוֹ; כִּי לְכָל מִצְוָה יֵשׁ הֵיכָל בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וּבְתוֹךְ הַהֵיכָלוֹת יֶשְׁנָם רְבָבוֹת רְבָבוֹת חֲדָרִים, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְקַיֵּם מִצְוָה, וּבִפְרָט כְּשֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה, בָּזֶה הוּא מַרְאֶה שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לֵאלֹקָיו;

וְלָכֵן עַל־יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת, אָדָם זוֹכֶה לִשְׁרֹף אֶת כָּל הָרָע שֶׁעָשָׂה עַד כֹּה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! "**טוֹב לָדַעַת**", אֲשֶׁר הַשִּׂמְחָה הִיא סוֹד קִיּוּם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל־יְדֵי שִׂמְחָה יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי נִתְרַחֵב לוֹ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן ג'): בִּרְבוֹת הַשִּׂמְחָה, נִתְחַזֵּק הַכֹּחַ הַשִּׂכְלִי, וְהַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה סְבָּה גְּדוֹלָה לְשִׂמְחַת הַלֵּב, וּלְהַרְחִיק הָעַצְבוּת וְהַדְּאָגוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד), שֶׁאֲפִלּוּ חַכְמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁכָּל הֶחֳלָאִים הָרָעִים בָּאִים לָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמְרִירוּת וְדָכָאוֹן. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה! וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הַמִּצְווֹת, עַד שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כד), שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם הַמֻּנָּח בְּעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, שֶׁחָטָא כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם מְקַיֵּם מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, יֵשׁ כֹּחַ בַּמִּצְוָה הַזּוֹ לְהוֹצִיאוֹ מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, וְלַעֲלוֹתוֹ לְמַעְלָה מִנַּפְשִׁין, רוּחִין וְנִשְׁמָתִין, שֶׁזֶּה עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, בְּרִיאָה, יְצִירָה, וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְעוֹלָם הָאֲצִילוּת,

וּלְהַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם בְּשִׂמְחָה, נִתְרַחֵב לוֹ הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וְיֵשׁ לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת. כִּי כָּל הַצָּרוֹת, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן י׳), הֵן רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְלָמָּה אֵין לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי אֵינֶנּוּ בְּשִׂמְחָה, וְתֵכֶף כְּשֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה, יָכוֹל לְהוֹלִיךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהֵיכָן שֶׁרוֹצֶה, וְלָכֵן ׳מַחֲשָׁבָה׳ אוֹתִיּוֹת ׳בְּשִׂמְחָה׳ (עַיֵּן תִּקּוּנֵי זֹהַר דַּף סז.). וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי מוֹעֵד קָטָן ב, ד): שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא דָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ; הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הוֹלְכִים בְּגָלוּת, אֲשֶׁר זוֹ הַקְּלָלָה הֲכִי גְּדוֹלָה, שֶׁאָדָם אֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּעַצְמוֹ, וְתָמִיד מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ וּמוֹצֵא אֶת הָרָע שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ שָׁלֵם עִם מַצָּבוֹ, עִם מְקוֹמוֹ, וּבָא לְמָקוֹם אַחֵר, וְאֵינוֹ מְרֻצֶּה, וּבָא לְמָקוֹם נוֹסָף וְאֵינוֹ מְרֻצֶּה וְכוּ׳, וְכָךְ הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וּמֵהֵיכָן זֶה נוֹבֵעַ? כִּי אֵין לָאָדָם שִׂמְחַת הַחַיִּים, כִּי אֵינוֹ חָזָק בְּמִצְווֹת, אֵינוֹ חָזָק עִם הַנְּקֻדָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד), אֲשֶׁר כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה שֶׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ. וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל עַל הַזּוּלַת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִבְרָא בְּזֶה הָעוֹלָם לְהוֹצִיא שְׁלִיחוּתוֹ. הוּא שָׁלִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל

הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ אֶת הַנְּקֻדָּה הַשַּׁיָּכָה לָעֵת הַזֹּאת, וְלִהְיוֹת שָׂמֵחַ עִם הַנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְזֶה ׳שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁדָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ׳, חַי עִם שֶׁלּוֹ, וּמְחַיֶּה עַצְמוֹ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. אֲשֶׁר כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נז): אֲפִלּוּ רִיקָנִים שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹות כָּרִמּוֹן; וְלָכֵן לָמָּה לְהִסְתּוֹבֵב בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת?! הָעִקָּר לִהְיוֹת רַק שָׂמֵחַ, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה מְאֹד, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לִשְׂמֹחַ בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת: אוֹ שֶׁהוּא אֵינוֹ מַרְגִּישׁ טוֹב, אוֹ אִשְׁתּוֹ אֵינָהּ בְּקַו הַבְּרִיאוּת, אוֹ הַיְלָדִים חָשִׁים רַע וְכוּ׳, כִּי אֵין בַּיִת שֶׁאֵין שָׁם צָרָה, בַּר מִינָן. עִם כָּל זֹאת אִם אָדָם מוֹסֵר נַפְשׁוֹ וְשָׂמֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא יִתְבָּרַךְ מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, לד): ״אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּה׳, יִתָּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ״, בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, אָז מַה יֵּשׁ לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת?! וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סֶפֶר ה, א): אֵין רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל לֵב שָׂמֵחַ; כְּשֶׁיְּהוּדִי

תָּמִיד בְּשִׂמְחָה, זוֹכֶה שֶׁנִּשְׁפָּע עָלָיו רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִדְבָּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְבָר מַרְגִּישׁ שֶׁגָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ נָע וָנָד, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנַתְחִיל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוּוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לד, סִימָן ט׳): לִמְּדָתְךָ תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שָׂמֵחַ. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט:): כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מֵיטִיבִין לוֹ, וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ; יַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ אֶת הַמִּצְוּוֹת, וְלָכֵן לָמָּה לְחַכּוֹת עַד שֶׁנִּתְקַבֵּל מַכּוֹת, בַּר מִינָן, וְאָז נַחֲזֹר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנַתְחִיל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה? ! בֹּאוּ כְּבָר עַכְשָׁו נְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוּוֹת. וּבִפְרָט בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁזֶּה יִבְנֶה לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה. וְאַל תִּדְחוּ אֶת הַשִּׂמְחָה לְמָחָר, כִּי אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם, שָׂמֵחַ לְמָחָר (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב׳), צְרִיכִים הַיּוֹם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה

שְׁלֵמָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹות, וְאָז יִהְיֶה לָנוּ קִיּוּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

ג.

טוֹב לָדַעַת, אֲשֶׁר הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד עֲלֵיהֶם עוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז לָתֵת צְדָקָה לַעֲנִיִּים, לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם כָּל יְהוּדִי, כִּי הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד, עַל שְׁנֵיהֶם עוֹמֵד הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִ שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד חֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם עוֹד יְהוּדִי. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹסֶפְתָּא פֵּאָה ד׳): צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים שְׁקוּלוֹת כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹותֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁצְּדָקָה נוֹהֶגֶת לַעֲנִיִּים, וּגְמִילוּת חֲסָדִים בֵּין לַעֲנִיִּים וּבֵין לַעֲשִׁירִים, הַצְּדָקָה נוֹהֶגֶת בַּחַיִּים וּגְמִילוּת חֲסָדִים בַּחַיִּים וּבַמֵּתִים, הַצְּדָקָה בְּמָמוֹנוֹ וּגְמִילוּת חֲסָדִים בֵּין בְּמָמוֹנוֹ וּבֵין בְּגוּפוֹ. וְאֵיזֶה נֹעַם וַעֲרֵבוּת שֶׁיְּהוּדִי גּוֹמֵל חֶסֶד עִם זוּלָתוֹ?! וְאֵין דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר אֶצְלוֹ

יִתְבָּרַךְ מִזֶּה. וְלָכֵן כָּתוּב בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת וַיֵּרָא קד.): מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב, שׁוֹלֵחַ לוֹ מַתָּנָה עָנִי לִזְכוֹת בּוֹ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ זוּטָא שִׁיר הַשִּׁירִים א׳): הַדּוֹרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צְדָקָה, הַנּוֹתֵן צְדָקָה אֲפִלּוּ הָיְתָה בְּיָדוֹ עֲבֵרָה, וְנֶחְתַּם דִּינוֹ לְאַבֵּד, יָכוֹל לְהְיוֹת מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל יוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹמֵר לְמַלְאָךְ שֶׁל פּוּרְעָנוּת אַל תִּגַּע בּוֹ; מָה אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם? בְּנֵי־אָדָם מִסְתּוֹבְבִים מְמֻרְמָרִים, חוֹלִים, חוֹלֵי נֶפֶשׁ, וּמִמַּה זֶּה נוֹבֵעַ? אִם אֵיזֶה דִּבּוּק וְגִלְגּוּל נִכְנַס בָּהֶם, וְגוֹרֵם לָהֶם יִסּוּרִים, וְהוֹלְכִים וּמִתְרוֹצְצִים לְרוֹפְאִים, וְאֵין מוֹצְאִים תְּרוּפָה. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם חוֹטֵא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נִשְׁמָתוֹ צְרִיכָה לָרֶדֶת בְּזֶה הָעוֹלָם וּמִתְגַּלְגֶּלֶת וְנִכְנֶסֶת בְּמִישֶׁהוּ, וְשָׁנִים סוֹבֵל סֵבֶל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא מִשְׁפָּטִים טו): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל עָנִי הָיְתָה מְפַרְכֶּסֶת לָצֵאת מִן הָרָעָב וְנָתַתָּ לוֹ פַּרְנָסָה וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתוֹ, חַיֶּיךָ שֶׁאֲנִי מַחֲזִיר לְךָ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ, לְמָחָר בִּנְךָ אוֹ בִתְּךָ בָּאִין לִידֵי חֹלִי וְאֶזְכֹּר לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁעָשִׂיתָ עִם הֶעָנִי; כָּל־כָּךְ חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ צְדָקָה. וְלָכֵן אָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם: ״צְדָקָה תָּצִיל מִמָּוֶת״, רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים מְאֹד בְּזֶה הָעוֹלָם

מֵרֹב צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֲבָל אִם יִרְבּוּ בִּצְדָקָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִמְחֹל לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ד, כד): "וַחֲטָאָךְ בִּצְדָקָה פְּרָק", וּצְרִיכִים הַרְבֵּה בַּקָּשׁוֹת לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיֵּדַע הֵיכָן לָתֵת צְדָקָה, כִּי מִי שֶׁאֵינֶנּוּ רָאוּי, אֲזַי מִסְכֵּן נִכְשָׁל בַּעֲנִיִּים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים (עַיֵּן בָּבָא קַמָּא טז:), וְלֹא רַק שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר עַל זֶה, אֶלָּא מְקַבֵּל עוֹד עֹנֶשׁ עַל כָּךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּזְכֶּה לָדַעַת לְמִי לָתֵת אֶת הַצְּדָקָה. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים: "וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה". נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה, לָמָּה לֹא מַקְדִּימִים קֹדֶם צְדָקָה וְאַחַר־כָּךְ תְּפִלָּה וּתְשׁוּבָה, הֲלֹא אָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה צְרִיכִים לִתֵּן צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ב'), וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאָז דָּנִים אֶת הָאָדָם, אָז כֻּלָּנוּ מִתְפַּלְּלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה"? אֶלָּא הַיְסוֹד הוּא צְדָקָה, כִּי "**טוֹב לָדַעַת**" אֲשֶׁר עַל צְדָקָה וָחֶסֶד עוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם. אֲבָל כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לָתֵת אֶת הַצְּדָקָה שֶׁלָּנוּ לַמָּקוֹם הָרָאוּי, לְצַדִּיק שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עָלֵינוּ קֹדֶם כֹּל לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה, וְאַחַר־

כָּךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאַחַר־כָּךְ נֵדַע הֵיכָן לָתֵת אֶת הַצְּדָקָה.

וְלָכֵן בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַעֲשֶׂה חֶסֶד זֶה עִם זֶה, אֲשֶׁר זֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹשֶׁר, וְאֵינוֹ מַלְוֶה בְּרִבִּית, מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַמִּצְוֹות כֻּלָּן. הֲלֹא יַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁנִּצְטָרֵךְ אֶת הַמִּצְוֹות וְהַצְּדָקָה שֶׁעָשִׂינוּ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נח, ח): "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ", יַגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁנַּעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְאָז נִרְאֶה, שֶׁכָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה שֶׁנָּתַנּוּ לִצְדָקָה וְעָזְרָנוּ לְזוּלָתֵנוּ, זֶה יַצִּיל אוֹתָנוּ, וְזֶה יִגְרֹם שֶׁיִּמְחֲלוּ לָנוּ עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אַל תִּתְיָאֲשׁוּ אֲפִלּוּ שֶׁעָבַר עֲלֵיכֶם מַה שֶּׁעָבַר, אֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָכֶם סֵבֶל כָּל־כָּךְ גָּדוֹל בַּבַּיִת, — הֵן מֵעַצְמְכֶם, הֵן מֵהָאִשָּׁה, הֵן מֵהַיְלָדִים, תַּרְבּוּ בִּצְדָקָה, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג): כְּשֶׁיְּהוּדִי נוֹתֵן צְדָקָה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳): כְּשֶׁיְּהוּדִי נוֹתֵן צְדָקָה, פּוֹתֵחַ אֶת כָּל הַפְּתָחִים בַּשָּׁמַיִם. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב "פָּתוֹחַ תִּפְתַּח" — בָּזֶה שֶׁפּוֹתְחִים אֶת

הַיָּד, פּוֹתְחִים אֶת הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְלָכֵן, בֹּאוּ וְנִתְחַזֵּק מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה, וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְנִשְׁתַּדֵּל כְּכָל יְכֹלְתֵּנוּ לַעֲזֹר לַעֲנִיִּים. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (וַיִּקְרָא רַבָּה לד, י): הֶעָנִי הַזֶּה עוֹמֵד עַל פִּתְחָךְ וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ וְנוֹתֵן לְךָ שְׂכָרְךָ, וְאִם לֹא נָתַתָּ לוֹ, דַּע, שֶׁמִּי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ — פּוֹרֵעַ מִמְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קט, לא): "כִּי יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן". הִנֵּה בָּא עָנִי לַפֶּתַח, וּבִמְקוֹם לְהַכְנִיסוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, לִתֵּן לוֹ לִשְׁתּוֹת וְכוּ', וְלָתֵת לוֹ כְּפִי יְכֹלְתֵּנוּ, עוֹד זֹאת מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ בְּבִזְיוֹנוֹת, שׁוֹלְחִים אֶת הַבֵּן אוֹ הַבַּת לוֹמַר: הָאָב אֵינוֹ בַּבַּיִת, אוֹ הָאֵם לֹא בַּבַּיִת, וּמַה גּוֹרְמִים? שֶׁבֶּאֱמֶת הָאָב אוֹ הָאֵם לֹא יִהְיוּ בַּבַּיִת, בַּר מִינָן. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד עַל דָּבָר זֶה כְּשֶׁבָּא עָנִי, וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לָתֵת לוֹ. וְאִם נוֹתְנִים לוֹ, נוֹתְנִים לְמִי שֶׁעוֹמֵד עַל יְמִינוֹ, שֶׁזֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאִם מְבַזִּים אוֹתוֹ, חָלִילָה, מְבַזִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חַס וְשָׁלוֹם. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נַעֲשֶׂה חֶסֶד עִם הַזּוּלַת, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת.

ד.

טוֹב לָדַעַת, אֲשֶׁר הַשָּׁלוֹם הוּא הַגְּאֻלָּה, וּמַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְכָל מַה שֶּׁקּוֹרֶה עִם הָאָדָם זֶה מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְלָכֵן "**טוֹב לָדַעַת**", שֶׁהַשָּׁלוֹם הוּא יְסוֹד הַגְּאֻלָּה, וּמַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. וְכָל הַצָּרוֹת הֵן מֵחֲמַת שֶׁאֵין שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְיֶשְׁנָהּ שְׁנָאָה כְּבוּשָׁה בֵּין הַבְּרִיּוֹת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט.), שֶׁשִּׁנְאַת חִנָּם הוֹרֶסֶת אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי, וְעַד הַיּוֹם אָנוּ סוֹבְלִים מִשִּׁנְאַת חִנָּם, שֶׁבְּנֵי־אָדָם אֵינָם מַסְכִּימִים לְדַעַת אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹבְלִים סֵבֶל הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב, שֶׁבָּזֶה שֶׁשּׁוֹנְאִים אֶת הַזּוּלַת, עוֹבְרִים עַל לָאו תְּמִידִי: "לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ". וַהֲרֵי זוֹ שִׂנְאַת חִנָּם, חֹלִי קָשֶׁה מְאֹד, רֹאשׁ לְכָל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְזֶה מַה שֶּׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם עוֹשֶׂה. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, מַצְלִיחַ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל'. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְעוֹרֵר מֵהַשְּׁנָה הָעֲמֻקָּה שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בָּהּ, מֵהַשִּׂנְאַת חִנָּם שֶׁאָנוּ שׂוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, וַאֲפִלּוּ

שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים עִם הַזּוּלַת, זֶה רַק מִן הַשָּׂפָה וְלַחוּץ וְלֹא בַּלֵּב, אֶת מִי נְרַמֶּה? ! הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, וְרוֹצֶה שֶׁלּוֹם שֶׁיִּהְיֶה בֵּין בְּרִיּוֹתָיו, אֲשֶׁר בָּזֶה מְקָרְבִים אֶת הַגְּאֻלָּה. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים לְכָל־כָּךְ הַרְבֵּה מַחֲלֹקֶת וּפִלּוּגִים, וְכָל אֶחָד צוֹעֵק שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְאוֹי וַאֲבוֹי לְלֹשֶׁם שָׁמַיִם כָּזֶה, שֶׁמַּחְדִּירִים שִׂנְאָה בֵּין יְהוּדִי לִיהוּדִי, וּבוֹעֶרֶת בֵּינֵינוּ הַגִּזְעָנוּת, וְאַחַר־כָּךְ אָנוּ מִתְפַּלְאִים לָמָּה עוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאָנוּ נֶעֱנָשִׁים בָּעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר עִם הַזּוּלַת, זֶה רַק כְּלַפֵּי חוּץ, אֲבָל בְּלִבּוֹ שׂוֹנְאֵהוּ, יוֹדֵעַ לַחֲנֹף אֶת בְּנֵי־אָדָם וּמְרַמֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת. וְזֶהוּ שֶׁקָּרָן גָּדוֹל, וּמְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קא, ז): ״דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי״, מִי שֶׁמְּדַבֵּר אֶחָד בַּפֶּה וְאֶחָד בַּלֵּב — מְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנַּחְדֵּל מֵהַשְׁקָרִים, שֶׁאֶחָד שׂוֹנֵא אֶת הַשֵּׁנִי. וְאוֹמְרִים חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לז.): אָדָם הָרִאשׁוֹן יְחִידִי נִבְרָא, שֶׁלֹּא יִתְגָּאוּ זֶה עַל זֶה, וְלֹא יֹאמְרוּ, שֶׁמִּשְׁפָּחָה זוֹ מְיֻחֶסֶת וּגְדוֹלָה יוֹתֵר מֵאַחֶרֶת, אֶלָּא

כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וְכֻלָּנוּ בָּאִים מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּמַה שַּׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יַחֲזִיק עַצְמוֹ מְיֻחָס יוֹתֵר מִזּוּלָתוֹ?! מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת שֶׁמִּשְׁפָּחָה אַחַת תֹּאמַר שֶׁהִיא חֲשׁוּבָה יוֹתֵר מִמִּשְׁפָּחָה אַחֶרֶת?! מַה צְּרִיכָה לִהְיוֹת הַגְּוָנוּת הָאֲרוּרָה, שֶׁעֲדָה זוֹ תַּרְגִּישׁ שֶׁהִיא יוֹתֵר מֵעֲדָה זוֹ?! וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ל'): קַיִן לֹא נָגַע בְּאָחִיו אֶלָּא מִתּוֹךְ מְרִיבָה. וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהַגִּיעַ לִקְטָטָה וּמַחֲלֹקֶת?! וְכֵן אוֹמְרִים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ה'): תְּנוּ דַּעְתְּכֶם שֶׁלֹּא תִּשְׁנְאוּ זֶה אֶת זֶה, וְלֹא תְּחַרְחְרוּ זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנַי, תּוֹרָה שֶׁנָּתַתָּ לָהֶם אֵינָם עוֹסְקִים בָּהּ, וַהֲרֵי אֵיבָה וְתַחֲרוּת בֵּינֵיהֶם; הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנַּשְׁלִים זֶה עִם זֶה, אַחֶרֶת אָנוּ הוֹרְסִים אֶת עַצְמֵנוּ, כִּי כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד יוֹשְׁבִים בְּאוֹתָהּ סְפִינָה: צַדִּיקִים, בֵּינוֹנִים, רְשָׁעִים, כֻּלָּנוּ בְּאוֹתָהּ אֳנִיָּה, וְעָלֵינוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַזֵּיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה. הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים לִמְסֹר נַפְשָׁם בִּשְׁבִיל הַבֵּינוֹנִים וְהָרְשָׁעִים, וְהַבֵּינוֹנִים צְרִיכִים לִמְסֹר נַפְשָׁם בִּשְׁבִיל הָרְשָׁעִים, וְכָךְ יַחְזְרוּ כֻּלָּם וְיִהְיוּ צַדִּיקִים. כִּי עַם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס): "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים", אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

חָשׁוּב כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי; הָבָה נַחְדֵּל מֵהַגְזָעָנוּת! אִם רְצוֹנֵנוּ לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, כִּי (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳) כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל — שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפָאֳרָם; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד מְאֹד אוֹהֵב כְּשֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים כָּל יְהוּדִי. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ו׳), שֶׁכָּל יְהוּדִי הוּא יַהֲלוֹם בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַחֲזִיק מְאֹד מְאֹד יָקָר כָּל יְהוּדִי, כִּי צְרִיכִים לְשַׁבְּצוֹ בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ, וְאִם הַיַּהֲלוֹם מָלֵא טִיט וָבוֹץ וָרֶפֶשׁ, עָלֵינוּ לְשָׁטְפוֹ, אִם אָנוּ רוֹאִים יְהוּדִים רְחוֹקִים, בַּר מִינָן, מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עָלֵינוּ לְקָרְבָם, לִמְחֹל לָהֶם וּלְעָזְרָם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צח): נַעֲשֶׂה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲגֻדָּה אַחַת — הַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לִגְאֻלָּה. הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה רַק בָּזֶה שֶׁנַּחֲזִיק עַצְמֵנוּ בְּיַחַד. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יב): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם. יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּזְכֶּה כְּבָר לִרְאוֹת אֶת הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִפְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּגְלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ: ב אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי |
לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי
דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ:
ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם
עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג:
ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ
מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה
יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה |
לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב:
יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה
אֱלֹהָיִךְ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי
תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי
הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי
יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יְרֻצוּן וְיָכוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה
יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם
אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב

וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמָרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמַנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמְּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לְרָצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

*) באמרך אל אלהים תכוין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־ אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־ לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

יַעֲלַת חֵן

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת מִגְּלוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ
בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד, וְיִתֵּן עֵצוֹת אֵיךְ שֶׁכָּל בַּר
יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְהָאִיר עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

יַעֲלַת חֵן

רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳):
אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר, וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כְּדֵי שֶׁיָּאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי אוֹתוֹ הַדָּבָר. מַה זֶּה שֵׂכֶל? גִּלּוּי אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִמְצֵם עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית, וּבָרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת מֵרוֹם גָּבְהֵי הָאֲצִילוּת עַד גַּשְׁמִיּוּת, עָבְיוּת וְחָמְרִיּוּת הָעֲשִׂיָּה, לְאֵין סְפֹר עוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְאֵין סוֹף בְּרוּאִים לְמַטָּה, וְהַכֹּל בָּרָא — כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ פָּנִים אֶל פָּנִים, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בֹּא מב), שֶׁתַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פָּנִים אֶל פָּנִים. זֶה הַתַּעֲנוּג וְהַשַּׂעֲשׁוּעַ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּבְיָכוֹל אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁיְּהוּדִי נִמְצָא בְּזֶה

הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַמָּלֵא עָבְיוּת וְגַשְׁמִיּוּת, הַמָּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, הַמָּלֵא שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, הַמָּלֵא הֶסְתֵּר פָּנִים וְחֹשֶׁךְ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, וְעִם כָּל זֹאת מְסְתּוֹבֵב לוֹ יְהוּדִי, וּמְסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, מִכָּל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה הוּא לוֹמֵד לְמוּדִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּדוֹמֵם, וְהוּא מַטֶּה אָזֶן אֶל הַדּוֹמֵם, כִּי גַּם הַדּוֹמֵם צוֹעֵק וְקוֹרֵא לָאָדָם לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, יא): "אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק". אָדָם הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב, אִם הוּא דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְסְתַּכֵּל רַק עַל אֱלֹקוּת, הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת הָאֲבָנִים מְדַבְּרוֹת וְצוֹעֲקוֹת אֵלָיו: אַל תִּשְׁכַּח מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַתָּה דּוֹרֵךְ עַל אֱלֹקוּת, שׁוֹמֵעַ אֱלֹקוּת וְכוּ'. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב'): הָאִילָנוֹת מְשִׂיחִים זֶה לָזֶה, אִם אָדָם רַק מַטֶּה אָזֶן קַשֶּׁבֶת, שׁוֹמֵעַ אֵיךְ כָּל הָעֵצִים, הֶעָלִים, הָעֲנָפִים, קוֹרְאִים לוֹ לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ. וְאִם אֵינֶנּוּ שָׂם לֵב, הוּא מְקַבֵּל דְּקִירָה מִקּוֹץ, שֶׁצוֹעֵק לוֹ: אַל תִּשְׁכַּח מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם מְסְתּוֹבֵב בֵּין חַיּוֹת, הוּא שׁוֹמֵעַ שֶׁכֻּלָּם צוֹעֲקִים בְּקוֹלָם: הַחָמוֹר נוֹעֵר, הַכֶּלֶב נוֹבֵחַ, הַפָּרָה גּוֹעָה וּשְׁאָר הַחַיּוֹת

וְהָעוֹפוֹת קוֹרְאִים וּמְצַפְצְפִים וּמְקַרְקְרִים וְאוֹמְרִים לָאָדָם: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כָּאן אִתְּךָ, עִמְּךָ וְאֶצְלְךָ, תִּתְבּוֹנֵן עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אוֹתָנוּ. כְּשֶׁאָדָם מִסְתּוֹבֵב בֵּין בְּנֵי־אָדָם, כֻּלָּם מְדַבְּרִים וּמְגַלִּים סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן נב), שֶׁמִּכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְגוֹיִים קוֹרְאִים לָאָדָם לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. זֶה נִקְרָא שֶׁצְּרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיָּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כִּי הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְכֻלָּם קוֹרְאִים לָאָדָם לַחֲזֹר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אִם אָדָם שָׂם לֵב, אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶה אֱלֹקוּת, אֲזַי מֵבִין, אֲשֶׁר הַשֵּׂכֶל הוּא אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, וּמֵאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ח, א): ״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״. הַחָכְמָה שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, זֶה מֵאִיר לוֹ אֶת הַפָּנִים, וְזוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּל־כָּךְ דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵם רוֹאִים, שׁוֹמְעִים, מַרְגִּישִׁים וּמְדַבְּרִים רַק אֱלֹקוּת, וְלָכֵן לִפְנֵיהֶם נִגְלָה הַכֹּל, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ד, יח): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ, הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם״, עַל הַצַּדִּיקִים מֵאִיר אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, הֵיכָן שֶׁהֵם הוֹלְכִים

וּמְסִתּוֹבְבִים, הֵם רוֹאִים רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת. וְזוֹ הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּיוֹתֵר שֶׁאָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיִּהְיוּ פֹּה נִבְרָאִים, שֶׁהֵם עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יַכִּירוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזּוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזָכָה לְהִכָּלֵל כָּל־כָּךְ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁנִּקְרָא אֵ״ל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה יח:): מִנַּיִן שֶׁקְּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת יַעֲקֹב אֵל? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לג, כ): ״אֵל אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל״. יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא הָיְתָה מְצִיאוּת שֶׁל יַעֲקֹב, כִּי עֶצֶם יַעֲקֹב הָיָה מֻרְכָּבָה לְעֶצֶם גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יַעֲקֹב אָבִינוּ רַק גִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן זָכָה לִבְכוֹרָה, מַהִי בְּכוֹרָה? רֵאשִׁית, מַהִי רֵאשִׁית? חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיא): ״רֵאשִׁית חָכְמָה״, וְהַתַּרְגּוּם אוֹמֵר עַל הַמִּלִּים (בְּרֵאשִׁית כז): ״וַיַּעַקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם״ — וְחַכְמַנִי, שֶׁזּוֹ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁזָּכָה יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהַחְדִּיר בִּילָדָיו, שֶׁמֵּהֶם יָצְאוּ כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ תָּמִיד עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי אִם אָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי מֵאִיר לוֹ הַמֹּחַ מְאֹד כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, שֶׁאֲנָשִׁים מִתְחַמְּמִים לְאוֹרָהּ, אֲנָשִׁים נֶהֱנִים מֵהָאוֹר הַזֶּה, כִּי הוּא נִקְרָא שֶׁמֶשׁ, אֲשֶׁר מְאִירָה בַּצָּהֳרַיִם וּמְחַמֶּמֶת אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר וּבָטוּחַ, וְאֵין לוֹ מַה לְּפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא מִסְתַּתֵּר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְרוֹאֶה מִכָּל דָּבָר רַק אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, כְּדִגְמַת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְכַבּוֹתָהּ כְּלָל, אֶפְשָׁר לְהַעֲלִימָהּ וּלְהַסְתִּירָהּ, אֲבָל הִיא בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת, אַף שֶׁהֶעָנָנִים מְכַסִּים אוֹתָהּ, אַךְ הִיא בּוֹעֶרֶת וְאֵין יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹתָהּ דָּבָר. כָּךְ יְהוּדִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבוֹעֵר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹתוֹ דָּבָר. וְזוֹ הַחִיּוּת שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

וְלָכֵן הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ — לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, נִקְרֵאת חֵי״ת — לְשׁוֹן חִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז): ״וְהַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ״, אִם אָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, זֶה מְחַיֶּה אוֹתוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁכָּל אֲשֶׁר רוֹאֶה — זֶה אֱלֹקוּת, כָּל אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ — זֶה אֱלֹקוּת, הוּא מַרְגִּישׁ אֱלֹקוּת,

וּמְדַבֵּר אֱלֹקוּת וְנוֹשֵׂם אֱלֹקוּת וְכוּ׳. נִמְצָא, שֶׁמַּדְרֵגָה זוֹ שֶׁל אָדָם הַמִּסְתַּכֵּל רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — נִקְרֵאת יַעֲקֹב, שֶׁהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וְזֶה נִקְרָא שֶׁמֶשׁ, כִּי מֵאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְנִקְרָא חֵי״ת — לְשׁוֹן חִיּוּת, כִּי זוֹ הַחִיּוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, שֶׁיּוֹדֵעַ לָמָּה נִבְרָא — לְהִסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת. יֶשְׁנָהּ בְּרִיאָה שְׁלֵמָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כֻּלָּם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים, טְרוּדִים וַעֲסוּקִים, וְהִנֵּה יוֹשֵׁב לוֹ יְהוּדִי בַּצַּד, אוֹ הִנֵּה הוֹלֵךְ לוֹ יְהוּדִי וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, הָאֵין זֶה תַּעֲנוּג יוֹתֵר מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים שֶׁבָּעוֹלָם?! הָאֵין זֶה עֹשֶׁר יוֹתֵר מִכָּל הָעֲשִׁירוּת שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם — רַק לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ דַּקָּה אַחַת, לֵידַע שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה זֶה אֱלֹקוּת, וּמְחַבֵּר עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים יַחַד, וְיוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֵאלֹקוּת זֶה הַכֹּל.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, אֲבָל הַמַּדְרֵגָה הַזּוֹ הִיא מַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד, זֶהוּ אוֹר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי אוֹר הַשֵּׂכֶל גָּבֹהַּ מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה אֶלָּא עַל־יְדֵי נו״ן, שֶׁזֶּה צִמְצוּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עב): ״לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ״, הַיְנוּ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ

אֶלָּא עַל־יְדֵי צִמְצוּם. מַה זֶּה נו״ן? לְשׁוֹן מַלְכוּת, צִמְצוּם, מַה זֶּה מַלְכוּת? מַלְכוּת פֶּה, לִזְכוֹת לְהַגִּיעַ אֶל הָאוֹר אֵין סוֹף הַזֶּה צְרִיכִים אֶת הַצִּמְצוּם, וּמַהוּ? הַדִּבּוּר. אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עג): ״לִפְנֵי שֶׁמֵּשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ״, וּפֵרֵשׁ רַשְׁ״י: לְשׁוֹן מַלְכוּת, זֶה הַדִּבּוּר, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, זוֹכֶה שֶׁמֵּאִיר לוֹ מְאֹד; אַךְ בְּוַדַּאי בַּהַתְחָלָה לֹא יִרְאֶה שׁוּם דָּבָר, רוֹאֶה רַק גַּשְׁמִיּוּת: דּוֹמֶם — נוֹף, יַמִּים, נְחָלִים, נְהָרוֹת. צוֹמֵחַ — אִילָנוֹת עוֹשִׂים פְּרִי, אִילָנִי סְרָק, קוֹצִים וְדַרְדָּרִים. חַיּוֹת — מִקַּרְנֵי רְאֵמִים עַד בֵּיצֵי כִּנִּים, עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם. רוֹאֶה בְּנֵי־אָדָם מִכָּל סוּגֵי הָאֻמּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רוֹאֶה מִלְחָמוֹת, מְרִיבוֹת, אֶחָד רוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת הַשֵּׁנִי, מַר וְחֹשֶׁךְ לוֹ, אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלוּם, נִתְקָעִים אֶצְלוֹ (בְּרֵאשִׁית יט, יא): ״וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פֶּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בְּסַנְוֵרִים מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לִמְצֹא הַפָּתַח״; כִּי בַּהַתְחָלָה מָר מְאֹד לָאָדָם, וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם אוֹר, וּבִפְרָט אִם חָטָא, בַּר מִינָן, הַמֹּחַ שֶׁלּוֹ נִטְמְטֵם וְרוֹאֶה רַק גַּשְׁמִיּוּת, חֻמְרִיּוּת וְעָבְיוּת, כֶּסֶף וְזָהָב, תַּקְצִיבִים

וּמִלְחָמוֹת, כָּבוֹד וּפִרְסוּם, כִּי מֵרֹב עֲוֹנוֹת נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אוֹר אֱלֹקִי, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רוּחָנִיּוּת, רַק גַּשְׁמִיּוּת, וּמָר לוֹ מְאֹד, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קמו): אֵין לְךָ צַעַר כְּצַעַר עִוְרוֹן עֵינַיִם; וְכֵן אָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה עא, סִימָן ו׳): הַסּוּמָא הוֹמֶה לְמֵת; מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֱלֹקוּת, הוּא בִּבְחִינַת מֵת, וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים; מְסִתּוֹבְבִים מְלִיוֹנֵי אֲנָשִׁים, אַךְ אֵינָם אֶלָּא מְלִיוֹנֵי מֵתִים הַמְּסִתּוֹבְבִים בְּתַכְרִיכִים צִבְעוֹנִיִּים, כִּי אִם אֵין מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זֶה בִּבְחִינַת מֵת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עו): מַה שֶּׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יוֹמָא עד:): הַסּוּמָא אֵין לוֹ שִׂבְעָ, הַיְנוּ מִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל אֱלֹקוּת — הוּא תָּמִיד בְּצָמָאוֹן, הוּא תָּמִיד רָעֵב, הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ שָׂבֵעַ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה רַק אֱלֹקוּת, הוּא שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ.

וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לָאוֹר הַגָּדוֹל הַזֶּה, אֶלָּא עַל־יְדֵי נו״ן, שֶׁזֶּה צִמְצוּם, מַלְכוּת, לְבָנָה, עַל הַשֶּׁמֶשׁ אֵין יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל, אֶלָּא מִסְתַּכְּלִים עַל הַלְּבָנָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת אֶת הָאוֹר מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְאָז רוֹאִים

אֶת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁזֶּהוּ הַדִּבּוּר, אִם יְהוּדִי מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל אֲשֶׁר צָרִיךְ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אַף שֶׁבִּתְחִלָּה נִדְמֶה לוֹ — "מִי צָרִיךְ אוֹתִי, מִי שׁוֹמֵעַ אוֹתִי" וְכַדּוֹמֶה, אַךְ אִם מִתְחַזֵּק וּמַמְשִׁיךְ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְבַסּוֹף יִתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, שֶׁגַּם הוּא זוֹכֶה שֶׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, הָאוֹר הָאֱלֹקִי, מֵאִיר לוֹ.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, זֶה לְעֻמַּת זֶה כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּקְדֻשָּׁה צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַנִּקְרָאִים יַעֲקֹב, שֶׁמֵּאִיר לָהֶם הָאוֹר אֱלֹקִי כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, שֶׁזּוֹ הַחִיּוּת שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ עֵשָׂו הָרָשָׁע, גַּשְׁמִיּוּת עָבְיוּת וְחָמְרִיּוּת, שֶׁנִּקְרָא עֵשָׂו, עַל שֵׁם עֲשִׂיָּה, שֶׁנּוֹלַד גָּמוּר, חוֹשֵׁב שֶׁהַבְּרִיאָה הָיְתָה מֵעַצְמָהּ, הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, שֶׁעַל־כֵּן בִּזָּה אֶת הַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה): "וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה", בִּזָּה אֶת הַחָכְמָה הָאֱלֹקִית, וְעָלָיו נֶאֱמַר (מִשְׁלֵי יח, ב): "לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה, כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ"; וְכֵן נֶאֱמַר עָלָיו (יְשַׁעְיָהוּ כד, כג): "וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה". לֹא־כֵן אֵצֶל יַעֲקֹב נַעֲשָׂה (יְשַׁעְיָה ל, כו): "אוֹר הַלְּבָנָה

כְּאוֹר הַחַמָּה״. וְזֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין יַעֲקֹב לְבֵין עֵשָׂו; עַל עֵשָׂו נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כז, מ): ״וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה״, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֱלֹקוּת, מִי שֶׁרָחוֹק מֵאֱלֹקוּת, חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ פֹּה טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, הוֹלֵךְ עִם חֶרֶב, וְחוֹשֵׁב שֶׁעִם חַרְבּוֹ יוּכַל לְנַצֵּחַ, אֲבָל אֵצֶל יַעֲקֹב כָּתוּב (שָׁם פָּסוּק כב): ״הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב״, כָּל הַכֹּחַ שֶׁל יַעֲקֹב הוּא בְּקוֹלוֹ. אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סה, סִימָן כ׳): בְּזְמַן שֶׁהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, אֵין הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו שׁוֹלְטוֹת בּוֹ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁזֶּה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַיֵּצֶר טוֹב לַיֵּצֶר הָרָע, הַיֵּצֶר טוֹב זֶה יַעֲקֹב, הַצַּדִּיקִים הֵם בְּחִינַת הַיֵּצֶר טוֹב, שֶׁמְּיַצְּרִים אֶת הַטּוֹב, שֶׁמְּגַלִּים לְכֻלָּם: אַל תִּהְיוּ שְׁבוּרִים, עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, יֵשׁ לָכֶם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים, תִּסְתַּכְּלוּ עַל הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְכָל דַּקָּה וּשְׁנִיָּה שֶׁאַתֶּם מִסְתַּכְּלִים עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁל יִחוּד הֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, כָּל שְׁנִיָּה שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּמַכְנִיס בְּעַצְמוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּת — זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, כָּל דַּקָּה וָרֶגַע שֶׁאָדָם רַק מִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, זֶה הַיֵּצֶר טוֹב, שֶׁמְּיַצֵּר אֶת הַטּוֹב, וְאָדָם זֶה הוּא אָדָם טוֹב, רוֹצֶה לַעֲזֹר לְכֻלָּם,

כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב יְהוָ"ה לַכֹּל", מִשֶּׁה רַבֵּנוּ נִקְרָא טוּבְיָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, ב): "וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב", הַצַּדִּיקִים הֵם כֻּלּוֹ טוֹב, הֵם הַיֵּצֶר טוֹב, הֵם מְיַצְּרִים אֶת הַטּוֹב, הֵם מְדַבְּרִים מֵהַטּוֹב וּמְגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. זֶה לְעֻמַּת זֶה יֶשְׁנוֹ יֵצֶר הָרָע, שֶׁאֵלּוּ כְּלַל הָרְשָׁעִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט בְּרֵאשִׁית ד'): "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד"; וַיְהִי עֶרֶב — אֵלּוּ מַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים, וַיְהִי בֹּקֶר — אֵלּוּ מַעֲשֵׂי הַצַּדִּיקִים, יוֹם אֶחָד — אַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מְלַמֵּד שֶׁהַכֹּל בָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. נִמְצָא, שֶׁעֲשָׂו זֶה יֵצֶר הָרָע, מְיַצֵּר אֶת הָרָע, שׁוֹבֵר אוֹתְךָ: "מִפְּךָ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, אַתָּה אָבוּד, נִקְלַעְתָּ לְצָרָה שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִמֶּנָּהּ, אָפְסָה תִּקְוָתְךָ, יֵשׁ לְךָ בְּעָיָה קָשָׁה מְאֹד, יֵשׁ לְךָ חוֹלֶה בְּבֵיתְךָ, לֹא תִּרְאֶה אַף פַּעַם אוֹר, אֵין לְךָ פַּרְנָסָה, וְלֹא תִּהְיֶה לְךָ פַּרְנָסָה, אֵין לְךָ זִוּוּג" וְכוּ', זֶה יֵצֶר הָרָע הַשּׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם, מְיַצֵּר אֶת הָרָע, וַיְהִי עֶרֶב — זֶה עֵשָׂו, מַעֲשֵׂה רְשָׁעִים, הַשּׁוֹבְרִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. וַיְהִי בֹּקֶר— מַעֲשֵׂה צַדִּיקִים, יַעֲקֹב מַכְנִיס בָּאָדָם הִתְחַזְּקוּת לֹא לְהִתְיָאֵשׁ אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים, צָרִיךְ לִמְצֹא תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלָדַעַת שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה אֶת הַבְּרִיאָה, יוֹם

אֶחָד — אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַח׳ שֶׁזֶּה הַחִיּוּת אֱלֹקוּת, וּמְחַבְּרִים אֶל הַדִּבּוּר שֶׁזֶּה הַנ׳, מִזֶּה יוֹצֵא אוֹתִיּוֹת חֵ״ן, זֶה הַחֵן שֶׁיֵּשׁ עַל הַצַּדִּיקִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים תשכז): כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חֵן, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא יְרֵא שָׁמַיִם, כִּי חִבֵּר עוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה.

מַהוּ עוֹלָם הַבָּא? בְּלִי בְּלְיוֹנִים עוֹלָמוֹת, שֶׁאֵין לָנוּ מֻשָּׂג, בְּלִי בְּלְיוֹנִים מַלְאָכִים, שֶׁאֵין סְפוֹר לָהֶם. מַה זֶּה עוֹלָם הַזֶּה? שִׁשָּׁה בְּלְיוֹן בְּרִיּוֹת עַד אֵין מִסְפָּר, בְּלִי בְּלְיוֹנִים חַיּוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם, רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף, עֵצִים, אִילָנוֹת וַעֲשָׂבִים, עָלִים וּצְמָחִים לְאֵין סְפֹר, מִי יָכוֹל לִסְפֹּר אֶת זֹאת?! כְּשֶׁמְּקַשְּׁרִים יַחַד הָעוֹלָם הַבָּא וְהָעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת, וּמְקַשְּׁרִים אֶת הַחָכְמָה, שֶׁהוּא הַחֵי״ת, הַיְנוּ הַחִיּוּת, אֶל הַנ׳ — הַצְּמָצוּם, הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה, ״וַיְהִי אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״, זוֹ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, יוֹם אֶחָד — לַעֲשׂוֹת מִכָּל הַבְּרִיאָה יוֹם אֶחָד, זֶה הַחֵ״ן. וְלָכֵן מָצִינוּ דָּבָר מְעַנְיֵן מְאֹד, שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בְּרָכוֹת ז:): ״וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן״, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן;

אָדָם שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו חֵ״ן. ״וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן״, אֵין מֻשָּׂג שֶׁחָטָאתִי, עָוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, וְאֵין לִי תִּקְוָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ עָשִׂיתִי מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, עֲדַיִן אֲנִי יָכוֹל לִמְצֹא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְאַדְרַבָּה, כְּשֶׁאָדָם כְּבָר הָיָה בְּחשֶׁךְ וְרָאָה רַק רַע, לוֹ מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּדֶרֶגְמַת אָדָם הַמִּסְתּוֹבֵב בְּחשֶׁךְ, וּמָר לוֹ מְאֹד, סוֹבֵב בָּעֲבִי הַיַּעַר, וְנוֹפֵל בֵּין קוֹצִים וְדַרְדָּרִים, וּפוֹצֵעַ עַצְמוֹ וְנִשְׁבָּר, וּלְפֶתַע פִּתְאֹם רוֹאֶה אוֹר קָטָן, וּמַתְחִיל לְהָאִיר לוֹ, וּכְכָל שֶׁמִּתְקָרֵב לָאוֹר, מַתְחִיל לְהָאִיר לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, הוּא מַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר. מַה שֶּׁאֵין כֵּן אָדָם הַנִּמְצָא תָּמִיד בָּאוֹר, אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַעֲרִיךְ זֹאת. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד; כִּי לָהֶם מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בְּאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי. וְזֶה הַחִבּוּר בֵּין הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּקְרָא ח׳ — חָכְמָה, לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא נ׳ — מַלְכוּת, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הַצֵּרוּף חֵ״ן, וְאִם אָדָם זוֹכֶה לְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַבָּא אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, הוּא הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, וְנִמְשָׁךְ עָלָיו חֵן מְיֻחָד, מֵאַחַר שֶׁזּוֹכֶה לְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל הָעוֹלָם הַבָּא.

נִתְבּוֹנֵן מַה קּוֹרֶה עִם אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם; יֶשְׁנָם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַמַּשְׁבְּרִים אוֹתוֹ: א. שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ, הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ מִתְאַקְלֵם בְּשׁוּם מָקוֹם, מַגִּיעַ לְאֵיזֶה יִשּׁוּב, נִדְמֶה לוֹ שֶׁטּוֹב שָׁם, וּלְפֶתַע נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין הַמָּקוֹם מַתְאִים בַּעֲבוּרוֹ, אֲזַי נִכְנָסֶת בּוֹ מַחֲשָׁבָה חֲדָשָׁה — אוּלַי כְּדַאי לִבְרֹחַ לְמָקוֹם אַחֵר, וְשָׁם יִיטַב לוֹ, וְכָךְ מִסְתּוֹבֵב מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה, וְאֵינוֹ מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ — זוֹ צָרָה אַחַת. ב. בְּכָל אֲשֶׁר הוּא עָמֵל וּמִתְפַּרְנֵס אֵינוֹ שָׂמֵחַ, הוּא צַבָּע — עוֹבֵד קָשֶׁה מְאֹד, מַרְוִיחַ יָפֶה, נִכְנָס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ — אִם הָיִיתִי אוֹפֶה, הָיִיתִי מַרְוִיחַ פִּי כַּמָּה וְכַמָּה, וּמַנִּיחַ עֲבוֹדָתוֹ, וְנַעֲשֶׂה אוֹפֶה, וּמַרְוִיחַ טוֹב, נִכְנָס לוֹ בְּמַחֲשָׁבָה: אִם הָיִיתִי חַשְׁמַלַאי, הָיִיתִי מַרְוִיחַ עוֹד יוֹתֵר טוֹב, וְעוֹזֵב אָמָנוּת קוֹדֶמֶת וְנַעֲשֶׂה חַשְׁמַלַאי, וְכָךְ נוֹדֵד מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְאֵינוֹ מוֹצֵא סִפּוּק נַפְשִׁי בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְתָמִיד חוֹשֵׁב שֶׁבְּפַרְנָסָה אַחֶרֶת יִיטַב לוֹ, וּבְכֵן מָר לוֹ מְאֹד. ג. אָדָם שֶׁמָּצָא זִוּוּגוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁלְּזוּלָתוֹ יֵשׁ זִוּוּג מֻצְלָח יוֹתֵר, וְחוֹשֵׁב שֶׁאִם יִתְגָּרֵשׁ יִהְיֶה לוֹ טוֹב יוֹתֵר, אִם שׁוֹטֶה הוּא — מִתְגָּרֵשׁ, וּמִתְחַתֵּן עִם אַחֶרֶת, וְשׁוּב נִדְמֶה לוֹ שֶׁלְּאַחֵר טוֹב מִמֶּנּוּ, וְכָךְ מִסְכֵּן מְקַנֵּא בְּכֻלָּם, וְאִם אֵין לוֹ שֵׂכֶל מִתְגָּרֵשׁ שׁוּב וְנַעֲשֶׂה גֵּרְשַׁיִם, וְאִם אֵין

לוֹ שֵׂכֶל נַעֲשֶׂה שַׂלְשֶׂלֶת. אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מז:): שְׁלֹשָׁה חִנּוֹת הֵם: חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, חֵן מְקַח עַל מִקְחוֹ, חֵן אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ; אִם אָדָם מְקַשֵּׁר הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּקְרָא ח׳ לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא נ׳ — נַעֲשֶׂה חֵ״ן, אָז הֵיכָן שֶׁהוּא גָּר, מוֹצֵא שָׁם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינֶנּוּ זָז מִן הַמָּקוֹם בּוֹ הוּא יוֹשֵׁב, אַדְרַבָּה, פֹּה רוֹאֶה וּמַרְגִּישׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סְבִיב שֶׁזּוֹ הַפַּרְנָסָה שֶׁלִּי, זוֹ הָאֱמָנוּת שֶׁלִּי — אֲנִי מָלֵא שִׂמְחָה, אֲנִי אוֹפֶה, אֵינִי רוֹצֶה לִהְיוֹת נַגָּר, אֲנִי סַנְדְּלָר, אֵינִי רוֹצֶה מַשֶּׁהוּ אַחֵר, אֲנִי שָׂמֵחַ בְּחֶלְקִי וּבַעֲבוֹדָתִי״. חֵן אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ — זוֹ אִשְׁתִּי, עֶצֶם מֵעַצָמַי, זוֹ הַמַּתָּנָה שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין דָּבָר אַחֵר, זֶה הַחֵלֶק שֶׁלִּי, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רסה), שֶׁלְּמַעְלָה נִשְׁמוֹת הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה חֵן נְשָׁמָה אַחַת, וּלְמַטָּה מִתְפָּרְדִים, וְעַד שֶׁמּוֹצְאִים זֶה אֶת זֶה אוֹרֵךְ זְמַן, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁמָּצְאוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, הֵם שְׂמֵחִים וְעַלִּיזִים, וְאַף אִם יֶשְׁנָן לְעִתִּים אִי הֲבָנוֹת — מַגִּיעִים לְעֵמֶק הַשָּׁוֶה, וּשְׁרוּיִים בְּשִׂמְחָה. אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה חִנּוֹת, וּכְשֶׁמְּחַבְּרִים הַחָכְמָה אֶל הַמַּלְכוּת וְהַמַּלְכוּת אֶל הַחָכְמָה — נַעֲשֶׂה חֵ״ן, וְנִתְבַּטֵּל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, וְרוֹאִים רַק אֱלֹקוּת.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אֵיךְ זוֹכִים לְחֵ״ן, אֵיךְ מְחַבְּרִים הָעוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה?! אָדָם מִסְתּוֹבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא אוֹפֶה, אוֹ נַגָּר, אוֹ סַנְדְּלָר וְכוּ׳, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וִילָדִים, מִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם הַזֶּה, עָסוּק בַּעֲסָקִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי לִמּוּד תּוֹרָה; אִם לוֹמְדִים תּוֹרָה, הַתּוֹרָה מַמְשֶׁכֶת עָלָיו חֵן, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת (מִשְׁלֵי ה, יט): ״אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן״, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵרוּבִין נד.), שֶׁמַּעֲלָה חֵן עַל לוֹמְדֶיהָ; מָה עוֹשֶׂה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְעַם? הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלּוֹמְדִים, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי בְּלִי תּוֹרָה אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת וְאֵיךְ לְהִתְנַהֵג. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מְצֹרָע נג): אַמַּאי אִקְרֵי תּוֹרָה? דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי מַה דַּהֲוָה סָתוּם וְלָא אֶתְיַדַּע; כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא מְקַשֵּׁר אֶת הָעֶלְיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לְעֶלְיוֹנִים, וְרוֹאֶה רַק אֱלֹקוּת, וְלִמּוּד הַתּוֹרָה מַמְשִׁיךְ עָלָיו חֵן, כִּי מְחַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַבְּלוֹת כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת שֶׁמִּתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי מַדּוּעַ אֵין נִתְקַבְּלוֹת הַתְּפִלּוֹת? מֵאַחַר שֶׁאֵין לָאָדָם חֵן; כִּי

כֵּן הוּא בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ דָּבָר מִפְּלוֹנִי, אִם הוּא אֵינוֹ נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינָיו, לֹא יַעֲזֹר לוֹ שׁוּם תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, שֶׁיְּמַלֵּא חֶפְצוֹ; כְּמוֹ־כֵן כִּבְיָכוֹל, לְמַעְלָה, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, בַּר מִינָן, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, שֶׁנֶּעֱלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁבָּא לְהִתְפַּלֵּל, הוּא מָלֵא מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים, וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ אֵינָן עוֹלוֹת, כִּי מִתְיָאֵשׁ מִלְּהִתְפַּלֵּל, אֲבָל אִם אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, הַתּוֹרָה מְטַהֶרֶת אוֹתוֹ וּמַמְשֶׁכֶת עָלָיו חֵן, שֶׁכְּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִסְתַּכֵּל עָלָיו, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג): כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְׁגָּחָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה יד): בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁמְּטַהֶרֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה, אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּיָדָם. זוֹ מַעֲלַת לִמּוּד תּוֹרָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ו׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם קְרִיתֶם אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה אַתֶּם עוֹשִׂים עַל עוֹלָמִי, שֶׁאִלְמָלֵא הַתּוֹרָה, הָיָה הָעוֹלָם חוֹזֵר לְתֹהוּ וָבֹהוּ. נִמְצָא, כְּשֶׁיְּהוּדִי לוֹמֵד תּוֹרָה, הוּא מְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה, כִּי בְּלִי הַתּוֹרָה אֵין לַבְּרִיאָה קִיּוּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָהוּ לג, כה): ״אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה,

חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שַׂמְתִּי״; הָעִקָּר זֶה הַתּוֹרָה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ו׳, סִימָן יג): הוֹאִיל וְהֶבֶל הֵם יָמָיו שֶׁל אָדָם וּכְצֵל הֵם, מָה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים? אֶלָּא יִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁכֻּלָּם חַיִּים; כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ מְאוּמָה. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה ד, ח): כֵּיוָן שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם עֹל תּוֹרָה, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִלּוּ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם; וְלָכֵן כְּשֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה — נִתְרַבֶּה הַחֵן, וְנִתְקַבְּלוֹת כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת. וְזֶהוּ (קֹהֶלֶת ט): ״דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים״. וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, דִּבּוּרֵיהֶם בְּנַחַת נֶאֱמָרִים, וְאֵין נַחַת גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמֵד תּוֹרָה, וְשׂוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): אֵין מְלַוִּים לוֹ לָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב, וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד; מַה מְּלַוֶּה אֶת הָאָדָם לָעֲצַח? רַק הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד; זָכִיתָ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, הֲלָכוֹת וְאַגָּדוֹת, זֶה מְלַוֶּה אוֹתְךָ לָעַד. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, פֶּרֶק טו): לְפִי שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה שִׂיחוֹת וּתְפִלּוֹת,

הֵם הַמְלַוִּים אוֹתוֹ לְבֵית עוֹלָמוֹ; אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָבֵר, אֵין דָּבָר כָּזֶה, כִּי כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב רַק מִטּוֹבַת עַצְמוֹ, וְדוֹאֵג רַק לְעַצְמוֹ, וְאַל תִּחְיֶה בְּאַשְׁלָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֵיזֶה חָבֵר טוֹב, אֶלָּא מִי כֵּן הֶחָבֵר? זֶהוּ שֶׁזּוֹכֶה לְחַבֵּר וּלְיַחֵד אֶת הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד, כִּי חָבֵר — לְשׁוֹן חִבּוּר, אִם תִּזְכֶּה לְחַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא וְהָעוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה — זֶה הֶחָבֵר הֲכִי טוֹב שֶׁלְּךָ, אִם תְּחַבֵּר תּוֹרָה וּתְפִלָּה — הֵם הַחֲבֵרִים הַטּוֹבִים בְּיוֹתֵר שֶׁלְּךָ. אַתָּה מִסְתַּכֵּל עַל הַבְּרִיאָה, וְרוֹאֶה אֱלֹקוּת בְּכָל דָּבָר, וְשָׁר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֵין נֹעַם יוֹתֵר מִזֶּה, אִם אָדָם יִפְקַח עֵינָיו וְיִרְאֶה רַק אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּכָל דָּבָר, אֲזַי הוּא אַף פַּעַם אֵינוֹ לְבַד, כִּי תָּמִיד מֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה מֶרְכָּבָה לַשְּׁכִינָה, וְתָמִיד רוֹאֶה אֱלֹקוּת. וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה וְלוֹמֵד תּוֹרָה, אֵין חָכְמָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

וְלָכֵן יַעֲקֹב אָבִינוּ זָכָה לְחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לג, יא): "כִּי חָנַנִי אֱלֹקִים", וּבֵרַךְ אֶת בָּנָיו בְּחֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פָּסוּק ה'): "הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן", אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁגַּם יוֹסֵף הַצַּדִּיק זָכָה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה זוֹ, כִּי כָּל מַה שֶׁלָּמַד יַעֲקֹב, לִמֵּד

אֶת יוֹסֵף, וְיוֹסֵף בֵּרַךְ גַּם אֶת בִּנְיָמִין. וְזֶה מַה שֶּׁהֶחֱזִיק אֶת יוֹסֵף בַּמַּצָּבִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר שֶׁעָבְרוּ עָלָיו: אֶחָיו שָׂנְאוּ אוֹתוֹ, "וַיִּשְׂנְאוּ אוֹתוֹ, וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלוֹם, וַיּוֹסִיפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ", הֲשִׁמַעְתֶּם דָּבָר כָּזֶה, שֶׁאַחִים שׂוֹנְאִים אָח, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְדַבֵּר עִמּוֹ?! "וַיִּקְנְאוּ בוֹ אֶחָיו", וְהִנֵּה הוּא הוֹלֵךְ לְבַקְּרָם, וַיִּרְאוּ אוֹתוֹ מֵרָחוֹק, וּבְטֶרֶם יִקְרַב אֲלֵיהֶם, "וַיִּתְנַכְּלוּ אֵלָיו לַהֲמִיתוֹ", הֵיתָכֵן דָּבָר כָּזֶה, שֶׁאַחִים רוֹצִים לַהֲרֹג אֶת אֲחִיהֶם?! "וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת כְּתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר מֵעָלָיו, וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרָה, וְהַבּוֹר רֵיק אֵין בּוֹ מָיִם", מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ. תְּתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם אַחִים נוֹטְלִים אֶת אֲחִיהֶם, וּמַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ לְבוֹר מָלֵא מַזִּיקִים, נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, וּמַשְׁאִירִים אוֹתוֹ שָׁם לְבַדּוֹ. מֶה עָשָׂה יוֹסֵף? צָעַק כָּל הַלַּיְלָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא אִבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו. וְהִנֵּה חֶלְפָה אָרְחַת יִשְׁמָעֵאלִים, וְהוֹצִיאָה אוֹתוֹ מִן הַבּוֹר, וְקָנוּ אוֹתוֹ וְכוּ', וְיוֹרְדִים עִמּוֹ לְמִצְרַיִם, וְשָׁם הֶעֱמִידוּ אוֹתוֹ עַל הַדּוּכָן שֶׁל מְכִירַת הָעֲבָדִים, בָּחוּר יְהוּדִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, שֶׁהָיָה עָלָיו כָּל מִינֵי חֵן, וְהִנֵּה צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בֵּין עֲבָדִים כּוּשִׁים, עֲרֵלִים וּטְמֵאִים, אֵיזֶה צַעַר הוּא זֶה! עַד (תְּהִלִּים קה, יז): "לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף". מֶה הָיִינוּ

עוֹשִׂים בִּמְקוֹמוֹ?! אַךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק לֹא אִבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וְדִבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְהִנֵּה בָּא פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה, שַׂר הַטַּבָּחִים, וְקָנָה אֶת יוֹסֵף לְעֶבֶד. פֹּה יָשַׁב יוֹסֵף אֵצֶל הָאַבָּא יַעֲקֹב, וְלָמַד תּוֹרָה, רָאָה גִּלּוּי אֱלֹקוּת, הָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יָדַע דָּבָר רַק אֱלֹקוּת, וּפֹה הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בֵּין מִצְרִים פְּגוּמִים, מְזֹהָמִים וּשְׁפֵלִים, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן תַּנְּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא ז): אֵין לְךָ אֻמָּה וְלָשׁוֹן שֶׁהָיוּ מְלֵאִים זִמָּה וּכְשָׁפִים כַּמִּצְרִים, כִּי הָיוּ מְקַלְקְלִים מִכָּל הָעַמָּמִים. וְהִנֵּה מַה כָּתוּב אֵצֶל יוֹסֵף? "וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו הַמִּצְרִי, וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ", הוּא הָיָה שָׂמֵחַ, כִּי קִשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, חֵלֶק ב', סִימָן א'): מִי שֶׁשָּׂמֵחַ תָּמִיד — מַצְלִיחַ; יוֹסֵף לֹא נִשְׁבָּר, אֶלָּא יָדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא גַּם שָׁם, עַד כְּדֵי כָּךְ גִּלָּה אֱלֹקוּת, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לט, ג): "וַיַּרְא אֲדוֹנָיו כִּי יְהוָ"ה אִתּוֹ", מִצְרִי מְזֹהָם מַתְחִיל לִרְאוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עִם יוֹסֵף, הֵכֵיצַד? אֶלָּא זוֹ הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וְזוֹהִי גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהָאִיר גִּלּוּי אֵין סוֹף גַּם בָּרְחוֹקִים, בְּגוֹי אָרוּר טָמֵא יְכוֹלִים לְהַכְנִיס אֱלֹקוּת. וְהִנֵּה לֹא אוֹרֶךְ זְמַן רַב, וּבָאָה אֵלָיו

אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר וְרָצְתָה לְהַכְשִׁילוֹ, אַךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק לֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): "וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ", אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה לו:): דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו נִרְאֲתָה לוֹ בַּחֲלוֹם; יוֹסֵף הַצַּדִּיק רוֹאֶה לְפֶתַע אֶת עֲבוֹדַת אָבִיו יַעֲקֹב, שֶׁהָיָה לוֹ אָח עֵשָׂו, וְחָמִיו הָיָה לָבָן, וְלֹא הִתְפַּעֵל מֵהֶם, אֲזַי גַּם הוּא לֹא הִתְפַּעֵל מֵאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר, אֶלָּא "וַיִּנָּס וַיֵּרֶץ הַחוּצָה", רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת פַּחַד, חֵלֶק ב', סִימָן ג'):

הַבּוֹרֵחַ מִן הַצָּרָה פִּקֵּחַ; וְתָפְסוּ אוֹתוֹ וְהִכְנִיסוּהוּ לְבֵית־סֹהַר. מֶה הָיִינוּ עוֹשִׂים בְּהְיוֹתֵנוּ בְּבֵית־סֹהַר? הֲלֹא הָיִינוּ נִשְׁבָּרִים בְּיוֹתֵר. אַךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק מַתְחִיל לְהִסְתּוֹבֵב בֵּין כָּל הָאֲסִירִים, מְשַׂמֵּחַ אוֹתָם, מְגַלֶּה לָהֶם, שֶׁגַּם שָׁם יֶשְׁנוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, מֵאִיר לוֹ הָאוֹר כַּשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם. וּמַה כָּתוּב (שָׁם): "וַיְהִי הֲוָיָ"ה אֶת יוֹסֵף, וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד, וַיִּתֵּן חִנּוֹ בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית־הַסֹּהַר", יוֹסֵף קִשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּקְרָא ח', אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא נ', וְנַעֲשָׂה מִזֶּה חֵ"ן. וְהוּא נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאָיו, וּמְסְתּוֹבֵב בֵּין כָּל הָאֲסִירִים. מַה יֵּשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת בֵּין גּוֹיִים מְזוֹהָמִים? יוֹסֵף הַצַּדִּיק מְחַזְּקָם וּמְעוֹדְדָם וּמְשַׂמְּחָם, וּמְגַלֶּה

לָהֶם שֶׁיֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁיָּצָא בַּחוּץ,
וְכֻלָּם נִתְבַּטְּלוּ אֵלָיו, וְנַעֲשָׂה מֶלֶךְ.

אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁיַּעֲקֹב וְיוֹסֵף הָיוּ בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה, שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בַּשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁגִּלָּה רַבָּה בַּר בַּר חָנָה לְרַבֵּנוּ זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא עג.): הַאי גַּלָּא דְּמַטְבָּע לְסִפְינְתָּא מִתְחַזֵּי כִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חִוַּרְתָּא בְּרֵישָׁא; סְפִינָה שָׂטָה בַּיָּם, וְהִנֵּה בָּא גַּל וְרוֹצֶה לְהַטְבִּיעָהּ, וְהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹר לָבָן, וְאֵיךְ יְכוֹלִים לִשְׁבֹּר אוֹר לָבָן זֶה? אֶלָּא בְּמַקֵּל שֶׁחָקוּק עָלָיו הַשֵּׁם: אֶהְיֶ״ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה. וְהוּא בָּא אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל וְאָמַר לוֹ: אֲגַלֶּה לְךָ סוֹד שֶׁאָמַרְתִּי, גַּלָּא זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁדּוֹמֶה לַגַּל הַזֶּה שֶׁרוֹצֶה רַק לְהַטְבִּיעַ אֶת מִי שֶׁבָּא לְיָדוֹ, הַיְנוּ שֶׁרוֹצֶה לְהַטְבִּיעַ כָּל יְהוּדִי, כְּמוֹ בַּדּוֹר הַזֶּה, אֲשֶׁר רוֹאִים בְּחוּשׁ, אֵיךְ הָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לְבוֹלֵל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הַגּוֹיִם, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְשַׁבֵּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה, כִּי הוּא בָּא בִּמְתִיקוּת, בְּשָׁלוֹם, בְּלָבָן, הַיְנוּ שֶׁצּוֹבֵעַ עַצְמוֹ בְּצֶבַע לָבָן, בְּלִי כֻּתֶּם וְכוּ׳, מַמָּשׁ כְּלָבָן הָאֲרַמִי, שֶׁפַּרְעֹה בִּקֵּשׁ רַק אֶת הַזְּכָרִים, וְאִלּוּ לָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת גַּם יַחַד. לָבָן מְסֻכָּן יוֹתֵר מִכָּל הַקִּלְפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, לָבָן

הָאֲרַמִּי זֶה שֹׂרֶשׁ הַטֻּמְאָה, כִּי מִי שֶׁמַּסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ וְאוֹמֵר שֶׁרוֹצֶה רַק שָׁלוֹם, וּמְדַבֵּר בְּמֶתֶק שְׂפָתַיִם: ״אֲנִי חָפֵץ בְּאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת״, מִמֶּנּוּ צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶהוּ לָבָן צָבוּעַ, וְהוּא גָּרוּעַ מֵעֵשָׂו, כִּי עֵשָׂו מְגַלֶּה פָּתוּחַ מְגַמָּתוֹ וּרְצוֹנוֹ: ״עַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה״, אֲנִי רוֹצֶה לַהֲרֹג אוֹתְךָ, כִּי אֲנִי שׂוֹנֵא אוֹתְךָ. וְכֵן יִשְׁמָעֵאל מַרְאֶה אֶת פַּרְצוּפוֹ הָאֲמִתִּי: ״וְהוּא יוֹרֶה קֶשֶׁת״, אַף שֶׁזֶּה בָּא מֵרָחוֹק, עִם כָּל זֹאת יוֹדְעִים שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ, אֲבָל לָבָן בָּא מְעֻטָּף בְּטַלִּית, הוֹלֵךְ גַּם־כֵּן בְּבִגְדֵי רַבָּנִים, וּפִיו נוֹטֵף דְּבַשׁ, וּמְשַׁכְנֵעַ בְּדִבּוּרִים יָפִים, וְנִדְמֶה שֶׁהַנֵּה הוּא רוֹצֶה רַק אֶת הַטּוֹבָה שֶׁלָּנוּ, וְאֵין שָׂמִים עַל לֵב, שֶׁזֶּהוּ לָבָן הָאֲרַמִּי, וְהוּא נוֹכֵל וּמְסֻכָּן מְאֹד, וּבְלִבּוֹ כַּוָּנוֹת זְדוֹנִיּוֹת. וְכָךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בּוּשָׁה, סִימָן ב׳): מֻתָּר לְבַזּוֹת אֶת הָרַבָּנִים שֶׁשּׁוֹכְרִים אֶת הָרַבָּנוּת לְשֵׁם גַּאֲוָה, וְרָאוּי לְבַזּוֹתָן וּלְהָקֵל בִּכְבוֹדָן, וְאֵין עוֹמְדִין בִּפְנֵיהֶם, וְאֵין קוֹרִין אוֹתָן רַבִּי, וְהַטַּלִּית שֶׁעֲלֵיהֶם כְּמַרְדַּעַת שֶׁעַל חֲמוֹר.

וְאֵיךְ יְכוֹלִים לָדַעַת מִיהוּ לָבָן הָאֲרַמִּי? עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה. הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת יָ״ו, וְהַיָּ״ו הוּא צוּרַת מַקֵּל, הַשּׁוֹבֵר אֶת הָרָע, כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה

הִיא מַכְנִיעָה אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, כִּי בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע, וּכְמוֹ שֶׁמְּשֻׁגָּעִים צְרִיכִים לְהַכּוֹתָם בְּמַקֵּל, כְּדֵי לְגָרֵשׁ אֶת הַשִּׁגָּעוֹן מֵהֶם, שֶׁעוֹשִׂים הֶזֵּקוֹת בְּמֵזִיד, כְּמוֹ־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה מַכְנִיעִין אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְגַלִּים אֶת פַּרְצוּפוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל הָאָדָם הַמִּתְחַזֶּה לְרַב מְקוֹמִי, לְרַב אֲזוֹרִי וְכוּ׳, עַד שֶׁנִּתְגַּלֶּה שֶׁהַמִּקְוֶה לֹא הָיָה מִקְוֶה, וְהִכְשִׁיל אֶת כֻּלָּם בִּכְרִיתוּת, הָעֵרוּב לֹא הָיָה עֵרוּב, וְהִכְשִׁיל אֶת כֻּלָּם בִּסְקִילָה, הַמַּשְׁרוּת לֹא הָיְתָה מַשְׁרוּת, וְהִכְשִׁיל אֶת כֻּלָּם בִּטְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת; כָּל זֶה נִתְגַּלֶּה כְּשֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה, אָז מַתְחִילִים לְהָנַחַ — ׳רֵעַ, רֵעַ, הֲלֹא לָבָן הָאֲרַמִּי עוֹבֵד עָלַי, הוּא בָּא בִּמְתִיקוּת, דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנוֹ, אֲבָל אֵין הוּא אֶלָּא לָבָ״ן — נָבָ״ל׳. וְכָל זֶה זוֹכִים לֵידַע עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה; כִּי כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְגַּלֶּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי כְּשֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה, לוֹקְחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כה, ב): ״וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה״, שֶׁזֶּה תּוֹרָה מ׳, הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּמ׳ יוֹם, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עא): וְיִקְחוּ לִי — אֵיךְ לוֹקְחִים אֶת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? עַל־יְדֵי תְּרוּמָ״ה, עַל־יְדֵי תּוֹרָ״ה שֶׁנִּתְּנָה בְּמ׳ יוֹם, כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, נִפְתָּחִים לוֹ הָעֵינַיִם וְהַמֹּחַ, וּמְקַשֵּׁר הָעוֹלָם הַבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה, וּתְפִלּוֹתָיו מִתְקַבְּלוֹת, וְאָז כָּל חַיָּיו מִשְׁתַּנִּים לְגַמְרֵי, וְנָבָ״ל שֶׁהוּא לָבָ״ן נוֹחֵל מַפָּלָה גְּדוֹלָה, וְיָדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עַל הָעֶלְיוֹנָה, וּמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְעַל יָדוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לְעִילּוּי נִשְׁמַת
אַסְתֵּר בַּת סַעֲדָה וּרְאוּבֵן ז״ל
פְּרוּסְפֶּר בֶּן פְּרִיחָה ז״ל
שְׁלֹמֹה חַיִּים בֶּן יוֹסֵף ז״ל
פְּרִיחָה בַּת חֲבִיבָה ז״ל
חַיָּה מָרִים בַּת סַעֲדָה ז״ל
ת.נ.צ.ב.ה.

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לברכה ולהצלחה וליראת שמים טהורה
יצחק בן חנה
אלנה בת מזל
וילדיהם: אלאור בן אלנה
רחל בת אלנה
דוד בן אלנה
רבקה בת אלנה
שמעון בן אלנה
ולרפואת
מזל בת שרה
ולעילוי נשמת
סבי אהרון בן שוכר
יוסף בן ג׳סון
וסבתי סעדה בת חממה

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהִרְהוּר, כִּי הִרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצֶּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכֹּל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחְשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרַסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתִּכֶּף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וּבָזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

קוּנְטְרֵס

יִרְאַת הַשֵּׁם

יְגַלֶּה מַעֲלַת מִדַּת יִרְאַת שָׁמַיִם, וְאֵל מַה יְכוֹלִים
לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה, שֶׁיִּפָּתַח לוֹ הָאוֹר הַגָּנוּז,
וְיִזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הֲוָיָ״ה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַבְ״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

יִרְאַת הַשֵּׁם

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (מִשְׁלֵי י, כז): "יִרְאַת הַשֵּׁם תּוֹסִיף יָמִים, וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצַרְנָה", כְּשֶׁאָדָם מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מוֹסִיף יָמִים, לֹא־כֵן שְׁנוֹתָם שֶׁל הָרְשָׁעִים מִתְקַצְּרוֹת. מַהִי הַמַּשְׁמָעוּת בָּזֶה? אֶלָּא רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן פד), שֶׁבְּכָל יוֹם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, בְּעֵת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַבְּרִיאָה, הָיָה רַק אוֹר אֵין סוֹף, רָאוּ, כְּבְיָכוֹל, רַק אֱלֹקוּת, לֹא רָאוּ שׁוּם דָּבָר מֵהַבְּרִיאָה רַק אֶת עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה פַּחַד וְיִרְאָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי אִם יוֹדְעִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהוּא עוֹמֵד בֵּינֵינוּ וּמְסְתַּכֵּל עָלֵינוּ, אֲזַי נוֹפֶלֶת אֵימָה וּרְעָדָה גְּדוֹלָה לִפְחֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהָאוֹר הַזֶּה — אֵינָם רְאוּיִים הָרְשָׁעִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ

בּוֹ, כִּי הָרָשָׁע יוֹדֵעַ רִבּוֹנוֹ וּמִתְכַּוֵּן לְמָרֹד בּוֹ, יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עוֹשֶׂה עֲוונוֹת לְהַכְעִיס, אֲזַי הֶעֱלִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ טוֹב, וְכֵן שֶׁלֹּא יְקַבֵּל עֹנֶשׁ קָשֶׁה כָּל־כָּךְ. כִּי כָּךְ יֵשׁ לִמּוּד זְכוּת עַל הָרָשָׁע — מִסְכֵּן, אֵינוֹ רוֹאֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וּפֶן וְאוּלַי הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת, לֹא הָיָה חוֹטֵא, וְלָכֵן גָּנַז הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֶת הָאוֹר הַזֶּה מֵהָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא יִרְאוּהוּ, וְהִשְׁאִירוֹ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְהַצַּדִּיקִים שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה, הֵם רוֹאִים אֶת הָאוֹר הַזֶּה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אֵין טוֹב אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב יְהוָ"ה לַכֹּל", אֵין טוֹב אֶלָּא הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ד, ב): "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ", אֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ג, י): "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב", נִמְצָא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא עֶצֶם הַטּוֹב, הַתּוֹרָה הִיא עֶצֶם הַטּוֹב, וְהַצַּדִּיקִים הֵם עֶצֶם הַטּוֹב, וְלָכֵן לָהֶם מִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַגָּנוּז.

וְאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זֶה רַק אוֹר אֵין סוֹף, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, דּוֹמֶם,

צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאִם־כֵּן לָמָּה בֶּאֱמֶת אֵין רוֹאִים אֶת זֹאת? לָמָּה זֶה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר, וְאֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נֶעֱלָם וְנִסְתָּר?! אֶלָּא בָּאִים נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, וּמְבַלְבְּלִים לָאָדָם אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם עֵינַיִם לִרְאוֹת, כָּךְ יֵשׁ עֵינֵי הַשֵּׂכֶל, הָעֵינַיִם רוֹאוֹת אֶת הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַחָמְרִיּוּת, אֲבָל אִם הָעֵינַיִם מְקֻשָּׁרוֹת לְעֵינֵי הַשֵּׂכֶל, אֲזַי רוֹאֶה רַק רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, וְאֵינוֹ רוֹאֶה בְּרִיאָה. וְלָכֵן הַצַּדִּיקִים אֵינָם רוֹאִים מִשּׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הֵם מִסְתַּכְּלִים עַל בְּנֵי־אָדָם, וְיוֹדְעִים בְּדִיּוּק מַה הֵם עָשׂוּ, כִּי לָהֶם נִגְלֶה הַכֹּל, וּמְבִינִים מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מְדַבֵּר, וּמִתּוֹךְ דִּבּוּרָיו שֶׁמְּדַבֵּר, הֵם מְבִינִים סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ־כֵן מִכָּל הַחַיּוֹת וְהָעוֹפוֹת שֶׁמְּצַיְּצִים וּמְקַרְקְרִים וְנוֹהֲמִים וְנוֹבְחִים, כָּל חַיָּה בַּקּוֹל שֶׁלָּהּ, הַצַּדִּיק יָכוֹל לְצָרֵף אֶת הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ, וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם דִּבּוּרִים, כִּי כֻּלָּם — כָּל הַחַיּוֹת וְהָעוֹפוֹת, מוֹצִיאִים קוֹלוֹת, וְהַקּוֹלוֹת שֶׁלָּהֶם דִּבּוּרִים, וְכֵן הָאֵילָנוֹת מְשִׂיחִים זֶה עִם זֶה, וְכֵן דּוֹמֵם צוֹעֵק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (חֲבַקּוּק ב, יא): "אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק", וְלָכֵן אֵצֶל הַצַּדִּיקִים הַכֹּל רַק אֱלֹקוּת, וְאֵינָם רוֹאִים דְּבָרִים אֲחֵרִים, כִּי הַמֹּחַ־מַחֲשָׁבָה

שֶׁלָּהֶם מְטֹהָר וּמְזֻכָּךְ, וּמְמֵילָא עֵינֵי הַשֵּׂכֶל מְקֻשָּׁרִים אֶל עֵינֵי הַנִּשְׁמִי, לֹא־כֵן לָרְשָׁעִים יֵשׁ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הַנִּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים הַמְבַלְבְּלִים לָהֶם אֶת הַמֹּחַ וְהַמַּחֲשָׁבָה, עַד שֶׁאֵינָם זוֹכִים לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא רַק טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. עַד שֶׁיֶּשְׁנָם רְשָׁעִים שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּתַאֲוַת נְאוּף, שֶׁעַל כָּל אִשָּׁה הָעוֹבֶרֶת בָּרְחוֹב הֵם מֻכְרָחִים לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ, שֶׁזֶּהוּ הֶעָוֹן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (יַלְקוּט וַיִּקְרָא תרנח): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, אִם אָדָם הָיָה שׁוֹמֵר אֶת עֵינָיו, וְלֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים, לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם תְּמוּנוֹת תּוֹעֲבָה, עַל שׁוּם דָּבָר הַמְחַמֵּם אוֹתוֹ לַעֲבֵרוֹת, אָזַי לֹא הָיָה חוֹטֵא כְּלָל וּכְלָל, אֶלָּא שֶׁבָּאִים נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, וּמְסִיתִים לְהִסְתַּכֵּל עַל גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה. וְלָכֵן הָרֹאשׁ וְהַמֹּחַ שֶׁלּוֹ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בַּזֶּבֶל, וּמְמֵילָא שׁוֹכֵחַ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִמְשָׁךְ אַחַר הַזֹּהֲמָה, וְעוֹבֵר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא עד:): טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם בְּאִשָּׁה יוֹתֵר מִגּוּפוֹ שֶׁל מַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ו, ט): ״טוֹב מַרְאֵה עֵינַיִם מֵהֲלָךְ נָפֶשׁ״, לְהִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִכָּל הָעֲוֹונוֹת. יוֹסֵף הַצַּדִּיק

זָכָה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ, שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, כִּי שָׁמַר עַל עֵינָיו. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כ.): עַיִן שֶׁלֹּא רָצְתָה לָזוּן בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אֵין עַיִן הָרָע שׁוֹלֵט בּוֹ. נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל נָשִׁים וּשְׁאָר דְּבָרִים הַמְּבִיאִים אוֹתוֹ לִידֵי טֻמְאָה וְזֻהֲמָה, אֶלָּא מִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹסִיף יָמִים, שֶׁזֶּה "יִרְאַת יְהוָ"ה תּוֹסִיף יָמִים", מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי מִסְתַּכֵּל עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ פֹּה, וְלָכֵן מִתְבַּיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁטֻיּוֹת, וַאֲזַי כָּל יוֹם וָיוֹם נַעֲשֶׂה לוֹ אָרֹךְ, כִּי מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, כָּל יוֹם מִתְאָרֵךְ אֶצְלוֹ וְנִמְשָׁךְ, וְנַעֲשֶׂה יוֹם שָׁלֵם, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פְּרָשָׁה א׳, סִימָן ה׳) עַל הַפָּסוּק (קֹהֶלֶת א, ד): "דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא", כָּל יוֹם וָיוֹם נוֹלָדִים בּוֹ שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מֵתִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא; נִמְצָא, שֶׁכָּל יוֹם זֶהוּ דּוֹר שָׁלֵם; כָּל זֶה כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם יִרְאַת שָׁמַיִם, וּמְפַחֵד מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי הַיּוֹם שֶׁלּוֹ כָּל־כָּךְ אָרֹךְ, וְיָכוֹל לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה תּוֹרָה, חֻמָּשׁ וְרַשִׁ"י עִם הַתַּרְגּוּם, מִשְׁנָיוֹת, גְּמָרָא בַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא, מִדְרָשׁ רַבָּה וְתַנְחוּמָא, זֹהַר

וְתִקּוּנִים, עֵץ חַיִּים וּפְרִי עֵץ חַיִּים, שְׁמוֹנָה שְׁעָרִים, אוֹצָרוֹת חַיִּים וְכוּ׳ וְכוּ׳, רַמְבַּ״ם, טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכָל סִפְרֵי הַשּׁוּ״תִים, כָּל סִפְרֵי חֲסִידוּת וּמוּסָר, וְכָל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, כִּי אִם יֵשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁמְּפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמִסְתַּכֵּל רַק עַל רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת, יֵשׁ לוֹ יוֹם אָרֹךְ, וְיָכוֹל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לִלְמֹד, וְהוּא כָּל־כָּךְ שָׂמֵחַ, כִּי מִסְתַּכֵּל רַק עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים, לֹא רַק שֶׁאֵין לָהֶם יָמִים, אֶלָּא אֲפִלּוּ הַשָּׁנִים שֶׁלָּהֶם מְאֹד מְקֻצָּרוֹת, בְּחִינַת: ״וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצַרְנָה״, אֵין לָהֶם מְאוּמָה, מִסְכְּנִים רֵיקִים יְמֵיהֶם מִתְּכֶן.

וְלָכֵן יִרְאַת הַשֵּׁם זֶה הַיְסוֹד בַּעֲבוֹדַת ה׳, לִפְחֹד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מִבָּשָׂר וָדָם. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יט, ו): ״יִרְאַת ה׳ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד, מִשְׁפְּטֵי הַוָ״ה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו״, אִם יֵשׁ לָאָדָם יִרְאָה טְהוֹרָה, אֵינֶנּוּ מְפַחֵד מֵאַף בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. זוֹ נִקְרֵאת יִרְאָה טְהוֹרָה, וְהִיא עוֹמֶדֶת לוֹ לָעַד. רֶגַע אֶחָד שֶׁאָדָם רַק חוֹשֵׁב מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְפַחֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הָרֶגַע הַזֶּה נִשְׁאָר לוֹ לָנֶצַח. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן טו), אֲשֶׁר לָאוֹר

הַגָּנוּז הַזֶּה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּעֲלִים אֶת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ, וְאֵיךְ עוֹשִׂים כֵּן? עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, שֶׁשּׁוֹפְטִים אֶת עַצְמוֹ, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִשְׁאֹל: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֶה עָשִׂיתִי עַד עַכְשָׁו?!" הוּא צָרִיךְ לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו — "אֵיךְ הִתְנַהַגְתִּי עַד כֹּה", וְעַל כָּל פְּרָט וּפְרָט הוּא צָרִיךְ לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוֹרְדוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְכָל הַדִּינִים. כִּי עַד שֶׁאֵינוֹ שׁוֹפֵט עַצְמוֹ, מִדַּת הַדִּין מִתְלַבֶּשֶׁת בְּשַׂר וְשׁוֹטֵר, בְּרוֹצֵחַ וְגַנָּב, בְּחַיָּה רָעָה — לְהַפְחִידוֹ, אֲבָל אִם אָדָם שׁוֹפֵט עַצְמוֹ — "הֵיכָן אֲנִי בָּעוֹלָם, מִי בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה? הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְהֵיכָן אֲנִי צָרִיךְ לַחֲזֹר? אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵיךְ אֶחֱזֹר בְּלִי שׁוּם צֵדָה, כִּי אַף פַּעַם לֹא לָמַדְתִּי חָמֵשׁ וְרַשׁ"י עִם הַתַּרְגּוּם, מִשְׁנָיוֹת, גְּמָרָא וְכוּ', אַף פַּעַם לֹא לָמַדְתִּי מִדְרָשׁ רַבָּה וְתַנְחוּמָא, אַף פַּעַם לֹא לָמַדְתִּי זֹהַר וְתִקּוּנִים, אַף פַּעַם לֹא לָמַדְתִּי סִפְרֵי קַבָּלָה וַחֲסִידוּת וּמוּסָר, וְכֵיצַד אֶעֱלֶה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּשֶׁאֲנִי חָסֵר מִכָּל זֶה?!" כְּשֶׁשּׁוֹפֵט עַצְמוֹ, אָז הוּא נוֹכֵחַ לִרְאוֹת, שֶׁחֲבָל עַל הַזְּמַן הַיָּקָר לְבַטְּלוֹ בִּשְׁטֻיּוֹת, וּמַתְחִיל לִלְמֹד. וְזֶה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר: "יִרְאַת הֲוָיָ"ה טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד,

מִשְׁפְּטֵי הַוָּיָ״ה אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו״, הַיְנוּ אִם יֵשׁ לָאָדָם יִרְאָה טְהוֹרָה, וּמְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זֶה עוֹמֵד לוֹ לָעַד. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹפֵט עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אוֹתוֹ. וְזוֹ מַעֲלַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁתָּמִיד מִתְבּוֹדְדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְשִׂיחִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכִים לְיִרְאָה כָּל־כָּךְ גְּדוֹלָה, שֶׁמִּתְיָרְאִים רַק מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ!

אֲבָל כְּדֵי לְהַגִּיעַ לָזֶה צְרִיכִים אֶת הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר הוּא מָלֵא יִרְאָה, וְתָמִיד מְפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְשֶׁאָדָם בָּא אֶל הַצַּדִּיק, הוּא מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִרְאָה לִפְחֹד רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְתָמִיד צְרִיכִים לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, וְאַחַר־כָּךְ בָּאָה אַהֲבָה. יִרְאָה זֶה בְּחִינַת אִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי לא): ״אִשָּׁה יִרְאַת הַוָּיָ״ה״, אַהֲבָה זֶה בְּחִינַת אִישׁ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (קִדּוּשִׁין ב:): דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר אַחַר אִשָּׁה, אִם יִהְיֶה קֹדֶם יִרְאָה שֶׁזֶּה אִשָּׁה, מִמֵּילָא תָּבוֹא אַחַר־כָּךְ אַהֲבָה, שֶׁזֶּה אִישׁ, כִּי הָאִישׁ שֶׁהוּא אַהֲבָה יְחַזֵּר אַחַר הָאִשָּׁה שֶׁהִיא יִרְאָה, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, כִּי אַהֲבָה תָּבוֹא אַחַר־כָּךְ.

וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז): יִרְאָה וְאַהֲבָה מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק; וְלָכֵן כְּכָל שֶׁאָדָם מְקָרָב יוֹתֵר לַצַּדִּיק, יֵשׁ לוֹ יִרְאָה, וּמְפַחֵד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן יֵשׁ לוֹ אַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב רַק אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי אֵין לוֹ שׁוּם אַהֲבָה אֶל שׁוּם גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קלה), שֶׁאָדָם צָרִיךְ כָּל־כָּךְ לֶאֱהֹב אֶת הַצַּדִּיק, הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאַהֲבַת נָשִׁים — שֶׁזּוֹ אַהֲבָה נְפוּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ א, כו): ״נִפְלְאַתָה אַהֲבָתְךָ מֵאַהֲבַת נָשִׁים״, אֲבָל לֶאֱהֹב אֶת הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים אַהֲבָה כָּל־כָּךְ חֲזָקָה, כִּי הַצַּדִּיק מְקָרֵב אוֹתִי אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַצַּדִּיק מְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמֵּחַ אוֹתִי, כִּי אֲנִי שָׁבוּר, מָלֵא עֲוונוֹת, מָלֵא חֲטָאִים וּפְשָׁעִים, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, אֲזַי אֲנִי מִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וְהַצַּדִּיק פּוֹקֵחַ אֶת עֵינַי, שֶׁאַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲזַי חַיָּיו חַיִּים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה ״יִרְאַת חֲטָאִים״ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד״, הַיִּרְאָה שֶׁהִיא נְקִיָּה בְּלִי שׁוּם רְבָב, אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה עוֹמֵד לוֹ לָנֶצַח.

הַחַיִּים שֶׁלָּנוּ כָּל־כָּךְ קְצָרִים, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְעוֹד מְעַט נֵצֵא מִכָּאן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁהַשִּׁבְעִים שָׁנָה פּוֹרְחִים לָאָדָם כְּמוֹ רֶבַע שָׁעָה. אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יִחְיֶה לָנֶצַח, יֵשׁ לְפָנָיו עוֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה שָׁנִים, אֲזַי אֵינוֹ מִתְאַמֵּץ לִלְמֹד תּוֹרָה; כִּי בֶּאֱמֶת כָּל יְהוּדִי רוֹצֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, כִּי הַנְּשָׁמָה וְהַתּוֹרָה זֶה אֶחָד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), שֶׁהַחִיּוּת שֶׁל הָאָדָם זֶה הַתּוֹרָה, וְנִמְצָא, אֵיךְ יְכוֹלִים לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַחִיּוּת? אֶלָּא אָדָם אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: יֵשׁ לִי עוֹד זְמַן, אֲנִי אֶחְיֶה מֵאָה שָׁנָה וְכוּ׳, וְדוֹחֶה וְדוֹחֶה לְמָחָר, וּבֵין כָּךְ עוֹבֵר יוֹם וָלַיְלָה, וְעוֹד שָׁבוּעַ, וְעוֹד חֹדֶשׁ, וְעוֹד שָׁנָה וְכוּ׳. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים תרעה): יִרְאַת הַשֵּׁם טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד, זֶה הַמְלַמֵּד תּוֹרָה בְּטָהֳרָה. לָכֵן כָּל בָּחוּר צָרִיךְ לְהִתְחַתֵּן מַה שֶּׁיּוֹתֵר מַהֵר, כִּי כָּךְ כָּתוּב בַּזֹּהַר: כָּל זְמַן שֶׁאָדָם לְבַד, הוּא נִקְרָא ׳פְּלַג גּוּף׳, חֲצִי גּוּף, וְהַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו שֶׁהוּא לֹא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, יח): ״לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ״, וְלָכֵן כְּדֵי לִמְצֹא אֶת הַזִּוּוּג, צְרִיכִים לָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל

(לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פט), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא שַׁדְכָן, הַמְשַׁדֵּךְ אֶת כָּל הַשִּׁדּוּכִים; וּבָרֵעַ שֶׁאָדָם זוֹכֶה וּבָא אֶל הַצַּדִּיק, הַצַּדִּיק מוֹצֵא לוֹ אֶת הַזִּוּוּג, וְזוֹכֶה לְיִרְאָה וְאַהֲבָה, שֶׁזֶּה הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. הָאִישׁ הוּא אַהֲבָה, וְהָאִשָּׁה יִרְאָה, וּבְיַחַד נַעֲשֶׂה שְׁלֵמוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סוֹטָה יז.): אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם, לָאִישׁ יֵשׁ י׳ וְלָאִשָּׁה ה׳, שֶׁזֶּה יָ״ה, ״כִּי בְיָ״ה הַוָיָ״ה צוּר עוֹלָמִים״; וְזֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — לְזָכֹר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לִפְחֹד מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר זֶהוּ אוֹצָרוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה לג, ו): ״יִרְאַת הַשֵּׁם הִיא אוֹצָרוֹ״, וְזוֹ הַחָכְמָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לִירֹא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיא, י): ״רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת הַוָיָ״ה״; וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא מִתְחַזֵּק וּמִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, וְאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיק וּמִתְקַשֵּׁר אֵלָיו, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְיִרְאָה וְאַהֲבָה. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח״ג כח.): יִרְאָה וְאַהֲבָה שְׁנֵי גַּדְפִּין וּפוֹרְחִים לְעֵילָא; כְּמוֹ צִפּוֹר שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי כְּנָפַיִם לָעוּף, כָּךְ כָּל מְצָוָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּיִרְאָה וּבְאַהֲבָה, שֶׁאִלּוּ שְׁנֵי הַכְּנָפַיִם שֶׁעוֹלִים אִתָּם לַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר (תִּקּוּנֵי זֹהַר כה:): כָּל פִּקּוּדָא דְּלֵית לָהּ גַּדְפִּין, לָא פָּרְחַת לְעֵילָא;

כָּל מִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ כְּנָפַיִם, לֹא עוֹלָה לְמַעְלָה, כִּי הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה מַעֲלוֹת אֶת הַכֹּל לְמַעְלָה לְמַעְלָה. אֲבָל לִזְכוֹת לְיִרְאָה וְאַהֲבָה אִי אֶפְשָׁר, רַק עַל־יְדֵי שֶׁבָּאִים אֶל הַצַּדִּיק.

וְלָכֵן מֵאַחַר שֶׁזָּכָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵרַבִּי אֱמֶת כָּזֶה, רַבִּי נוֹרָא וְנִפְלָא כָּזֶה, עָלֵינוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי שֶׁשּׁוֹקְדִים וּמַתְמִידִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. כִּי רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצב), אֲשֶׁר פָּנָיו, שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ הֵם בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר; אִם רוֹצִים לִרְאוֹת אֶת הַצַּדִּיק, צְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל הָרְבֵּה בַּסֵּפֶר שֶׁלּוֹ, שֶׁשָּׁם הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, הַשֵּׂכֶל וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן מִי שֶׁלּוֹמֵד הַרְבֵּה ״לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן״, עַד שֶׁשָּׁגוּר עַל פִּיו, הוּא רוֹאֶה אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, אִם אָדָם לוֹמֵד הַרְבֵּה ״סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת״ וְ״סֵפֶר־הַמִּדּוֹת״ עַד שֶׁשָּׁגוּר עַל פִּיו, הוּא רוֹאֶה אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, אִם אָדָם לוֹמֵד הַרְבֵּה שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת עַד שֶׁשְּׁגוּרוֹת עַל פִּיו, הוּא רוֹאֶה אֶת רַבֵּנוּ זַ״ל, וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב בֶּאֱמֶת אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי הָרְבֵּה מְאֹד בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַחֶרֶת הוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אֲחֵרִים, וּכְכָל שֶׁלּוֹמְדִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר

סִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בְּתוֹךְ הָאָדָם, אֲזַי אוֹהֲבִים אֶת הַצַּדִּיק אַהֲבָה כָּל־כָּךְ חֲזָקָה, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ, וְזוֹ נִקְרֵאת בֶּאֱמֶת הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק, לֹא־כֵן אִם אָנוּ רוֹאִים אָדָם, שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו מִקָּרֹב אֶל הַצַּדִּיק, וְאַחַר־כָּךְ עָזַב אֶת הַצַּדִּיק, סִימָן שֶׁאַף פַּעַם לֹא הָיָה מִקָּרֹב אֵלָיו, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת צַדִּיק, סִימָן קנג): מִי שֶׁמִּקָּרֵב עַצְמוֹ לַצַּדִּיק, וְקִרְבָתוֹ אֵינוֹ בִּתְמִימוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ אַחַר־כָּךְ לְרוֹדֵף, כִּי סִימָן שֶׁאַף פַּעַם לֹא הָיָה מִקָּרֹב לַצַּדִּיק. וְלָכֵן עָלֵינוּ לָקַחַת אֶת עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְלָדַעַת — אִם אָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת מְקָרְבִים אֶל רַבֵּנוּ זַ״ל, הַהֶכְרֵחַ לִלְמֹד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁגוּרִים עַל פִּינוּ, וְלַחֲזֹר עַל זֶה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עַד שֶׁיִּהְיוּ חֲקוּקִים עַל לִבֵּנוּ, וְאָז נִהְיֶה מְקָרְבִים אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁזּוֹ הַשְּׁלֵמוּת. וְעַל־יְדֵי הַצַּדִּיק מְקַבְּלִים יִרְאָה וְאַהֲבָה, שֶׁהֵם שְׁנֵי הַכְּנָפַיִם לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לַשָּׁמַיִם. אֲבָל צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת מְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, כִּי כָּךְ כָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ה): ״אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳, וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא״, אִם אָדָם מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה שֶׁיִּפָּתַח לוֹ הַמֹּחַ, וּמַתְחִיל לְהָבִין מַה זֶּה יִרְאַת הַשֵּׁם, אָז הוּא מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה ״אָז תָּבִין

יִרְאַת הֲוָיָ״ה, וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא״, שֶׁמּוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֲפִלּוּ בַּטֶּבַע, שֶׁזֶּה גּוֹדֶל הַפְלָגַת מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַדָּבוּק תָּמִיד בְּיִרְאַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּדַּת הַדִּין עוֹבֶרֶת עָלָיו, שֶׁזֶּה כְּלַל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, שֶׁכָּל אֶחָד מֵצִיק לוֹ וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו, הוּא אֵינוֹ מִתְפַּעֵל, אֶלָּא מִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), שֶׁהַצַּדִּיק — כֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו וְלוֹעֲסִים אוֹתוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּפֶּה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הוּא צָרִיךְ לַעֲבֹר אֶת הַיִּסּוּרִים, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק מִתְחַזֵּק, וְאֵינוֹ נִשְׁבָּר מִשּׁוּם דָּבָר, אֶלָּא מִתְקָרֵב יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עָלָיו וּמַשְׁפִּילִים וּמְבַזִּים אוֹתוֹ, זֶה רַק כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רס): הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם זֶה הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, יט): ״נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ״, שֶׁזֶּה רוּחַ מְמַלְלָא, וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מְסִירוּת נֶפֶשׁ בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁהוֹרְגִים אֶחָד, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַצִּילִים אֶת שְׁאָר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כֵּן יֵשׁ צַדִּיק שֶׁשְּׁמוֹ נַעֲשֶׂה זוֹל בְּעֵינֵי קַלִּים, רֵיקִים וּפוֹחֲזִים, נוֹאֲפִים כִּכְלָבִים, אוֹכְלֵי טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, מְחַלְּלֵי שַׁבָּת, בּוֹעֲלֵי נִדּוֹת, וְעוֹשִׂים כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם,

וְהֵם מְדַבְּרִים עַל הַצַּדִּיק, וְעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ צְחוֹק, וְדַיָּקָא עַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּיל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהַצַּדִּיקִים יוֹדְעִים, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים עֲלֵיהֶם, זֶה רַק לְטוֹבָתָם.

וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנִּקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנַתְחִיל לְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם, לָצֵאת לַשָּׂדֶה וּלְטַפֵּס עַל הָהָר וְלִצְעֹק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּזְכֶּה לִפְתֹּחַ לְעַצְמוֹ אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו), שֶׁמִּי שֶׁפָּגַם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בִּפְגַם הַבְּרִית, צָרִיךְ לִצְעֹק ע׳ קָלִין כְּיוֹלֶדֶת, שֶׁקֹּדֶם הַלֵּידָה צוֹעֶקֶת ע׳ קָלִין, כָּךְ כְּדֵי לְהוֹלִיד אֶת הַמֹּחִין צְרִיכִים לִצְעֹק. וְכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): כְּדֵי לְהוֹלִיד אֶת הַמֹּחִין צְרִיכִים הַרְבֵּה לִצְעֹק — בֵּין בְּתוֹרָה וּבֵין בִּתְפִלָּה, לְהִתְפַּלֵּל הַשָּׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה, עַרְבִית בְּקוֹל, וְלִצְעֹק בַּתְּפִלָּה. וְכֵן כְּשֶׁלּוֹמְדִים מִשְׁנָה וּגְמָרָא, צְרִיכִים לִלְמֹד בְּקוֹל וּבְנִגּוּן, וְזֶה פּוֹתֵחַ לָאָדָם אֶת הַמֹּחַ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל יִרְאַת הָעֶלְיוֹנָה, וּמוֹצֵא אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁבְּכָל הַבְּרִיאָה, שֶׁזֶּה מַה שֶׁהָחָכָם מִכָּל הָאָדָם אוֹמֵר: ״אָז תָּבִין יִרְאַת הָעֶלְיוֹנָה וְדַעַת אֱלֹקִים

תִּמְצָא״; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז, וְלִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְחַפֵּשׂ רַק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה עַל יִרְאַת שָׁמַיִם, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קֹהֶלֶת רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן יח): גְּדוֹלָה הִיא הַיִּרְאָה, שֶׁשָּׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בִּזְכוּת הַיִּרְאָה; כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ לֹא נִבְרְאָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַיִּרְאַת שָׁמַיִם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט דְּבָרִים תתנה): אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו, אֶלָּא אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְחַפֵּשׂ אַחַר יִרְאַת שָׁמַיִם, לְחַפֵּשׂ הֵיכָן יִרְאַת הַשֵּׁם, וְאִם אֲנַחְנוּ זוֹכִים לְיִרְאַת הַשֵּׁם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בֵּית עוֹלָמִים קלב:): אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, אֶלָּא ד׳ אַמּוֹת שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם; וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מְאֹד שֶׁבְּד׳ אַמּוֹת שֶׁלָּנוּ תִּהְיֶה יִרְאַת הַשֵּׁם, שֶׁנִּפְחַד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא מִבָּשָׂר וָדָם. וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי הַרְבֵּה הִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁמִּתְבּוֹדְדִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם מַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל צָרָכָיו מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל זֶה לֹא בָּא כָּל, כִּי בְּאֹפֶן שֶׁאָדָם יוּכַל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, צָרִיךְ

שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת, לֵידַע שֶׁאֵין בִּלְעָדָו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב): וּבֶאֱמֶת אִם הָיָה אָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא עַל יָדוֹ, וְשׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, בְּוַדַּאי הָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד עַל דִּבּוּרוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה, לָכֵן מְמַעֵט לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ גַּם עַל זֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּזְכֶּה לְיִרְאָה גְּדוֹלָה כָּזוֹ, שֶׁיַּרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה וּמִסְתַּכֵּל עָלָיו, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת יִרְאַת הַשֵּׁם, שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה לִלְמֹד, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים לד, יב): "לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְיָ"ה אֲלַמֶּדְכֶם, מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב", מִיהוּ הָאָדָם שֶׁחָפֵץ בַּחַיִּים, וְרוֹצֶה לִחְיוֹת חַיִּים נִצְחִיִּים, אוֹהֵב אֶת כָּל הַיָּמִים שֶׁלּוֹ, וְרוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יוֹם, הָעֵצָה לָזֶה: "נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע, וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה", שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר עַל הַדִּבּוּר. טֶבַע שֶׁל כָּל אָדָם וּבִפְרָט שֶׁל בָּחוּר שֶׁאוֹהֵב לְפַטְפֵּט, כִּי אֵין לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וּמֹחוֹ מָלֵא זֶבֶל וְלִכְלוּךְ מֵחַטֹּאת נְעוּרִים, אֲזַי אֵינוֹ מַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה, וּמְסַפֵּר סִפּוּרִים עַל דָּא וְעַל הָא, הוּא רוֹאֶה כָּל

מִינֵי בְּנֵי־אָדָם וּמִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, מְסַפֵּר סִפּוּרֵי הֶבֶל וָרִיק, שֶׁרָאָה צְפֶּרִים, חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, פְּרָחִים יָפִים, נְהָרוֹת וְיַמִּים, הָרִים וּגְבָעוֹת, וּמְדַבֵּר שְׁטֻיּוֹת, בְּשָׁעָה שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאִם עוֹשֶׂה כֵּן, כָּל דַּקָּה זֶה יְחוּד הֲוָיָ״ה, וּמְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל יִחוּד הַשֵּׁם, כִּי מְדַבֵּר רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עֶצֶם הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר זֶה מְבִיאוֹ לְגִלּוּי אֱלֹקוּת, שֶׁמְּמַלֵּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם אֱלֹקוּת, וּמְגָרֵשׁ אֶת הַחֹשֶׁךְ. וּבְשִׁבְיל זֶה אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז), שֶׁהַצַּדִּיק יוֹשֵׁב בְּחַדְרוֹ, וּמְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, וְזֶה הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. וּלְפֶתַע אֲנָשִׁים חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְגוֹיִים מִתְגַּיְּרִים, וְאִישׁ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה קָּרָה, יֶשְׁנָהּ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ גּוֹיִים מִתְגַּיְּרִים, וּמֵהֵיכָן זֶה בָּא? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, דָּבָר זֶה כָּתוּב אֵצֶל מָרְדֳּכַי הַצַּדִּיק (אֶסְתֵּר ט, ד): ״וְשָׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת״; מָרְדֳּכַי הַצַּדִּיק הוּא הַכּוֹפֵר בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְלָכֵן נִקְרָא אִישׁ יְהוּדִי, שֶׁמְּדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּחַדְרוֹ, אֲבָל הַקּוֹל הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְנִכְנָס בְּתוֹךְ בְּנֵי אָדָם וּמִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְאִישׁ אֵינוֹ מֵבִין מֵאַיִן הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ, שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ וּמְנַעְנְעִים אוֹתוֹ: ״חֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה״, וַאֲפִלּוּ לַגּוֹי קוֹרְאִים לְהִתְגַּיֵּר וּלְהִתְקָרֵב

אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּתוֹךְ סִפְרֵיהֶם מוֹצְאִים הֵפֶךְ אֱמוּנָתָם, כִּי מַתְחִילִים לִרְאוֹת שֶׁאֵין בְּזֶה הָעוֹלָם רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְלָכֵן הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנַּעֲבֹד הַרְבֵּה עַל יִרְאַת הַשֵּׁם, וְנִפְחַד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִזְכֶּה תָּמִיד לַחֲשֹׁב רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְנִזְכֶּה לִלְמוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאֵין טוֹב הֵימֶנָּה, וְתִהְיֶה לָנוּ יִרְאַת שָׁמַיִם, וְנִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מַכְנִיס בָּנוּ יִרְאַת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טו, לג): "יִרְאַת יְיָ"ה מוּסַר חָכְמָה, וְלִפְנֵי כָּבוֹד עֲנָוָה", אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן עו), שֶׁעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת זוֹכִים עַל־יְדֵי הִתְקָרְבוּת אֶל הַצַּדִּיק, וּכְכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּעַצְמוֹ יוֹתֵר דַּעַת הַצַּדִּיק, נִכְנָסֶת בּוֹ עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, וּכְבָר אֵינוֹ רוֹצֶה מְאוּמָה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה מְבִיאוֹ לְתַחַיַּת הַמֵּתִים, כִּי עַד עַכְשָׁו הָיָה מֵת, כִּי 'רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים', רוֹאִים בִּלֵי בְּלִיוֹנֵי אֲנָשִׁים חַיִּים, אֲבָל בֶּאֱמֶת הֵם בְּלִיוֹנֵי מֵתִים הַמִּסְתּוֹבְבִים בְּתַכְרִיכִים, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא מֵת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמַּזִּיק לַשֵּׁנִי, הוּא חַיָּה בְּדִמּוּת אָדָם, הַיּוֹם גַּם כֶּלֶב מַלְבִּישִׁים בִּלְבוּשׁ, גַּם

סוּס וַחֲמוֹר מַלְבִּישִׁים יָפֶה עִם סְרָטִים וְאֵפֶךְ, כָּךְ מְסִתּוֹבְבִים בִּלְיוֹנֵי חֲמוֹרִים וְסוּסִים עַל שְׁתֵּי רַגְלַיִם, וְהֵם בִּבְחִינַת מֵתִים, כִּי אִם אֵינָם מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵין הֵם חַיִּים. אַף בָּרֶגַע שֶׁזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הוּא מְחַיֶּה מֵתִים, וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בָּנוּ יִרְאַת ה׳, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִים לַאֲרִיכוּת יָמִים, כִּי יִרְאַת הַוָיָ״ה תּוֹסִיף יָמִים. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ, שֶׁאָז תִּהְיֶה לוֹ אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, כָּל יוֹם יִהְיֶה אֶצְלוֹ יוֹם אַחֵר, יוֹם חָדָשׁ, וְיִרְצֶה בּוֹ לִלְמֹד כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה מִקְרָא, מִשְׁנָה, גְּמָרָא, מִדְרָשׁ, בְּרַיְתוֹת וְתוֹסֶפְתּוֹת, יִרְצֶה כָּל־כָּךְ לְהַתְמִיד בַּתּוֹרָה וּלְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא יַסִּיחַ דַּעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּרֶגַע, וְיֹאהַב אֶת הַצַּדִּיק, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַטּוֹב. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא טוֹב, וְהַצַּדִּיקִים נִקְרָאִים טוֹב, וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת טוֹב, וְאָז הוּא נִכְלָל בַּטּוֹב, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּמִדַּת הַטּוֹב, וְטֶבַע הַטּוֹב לְהֵיטִיב, שֶׁזּוֹ הַשְׁלֵמוּת שֶׁאָנוּ צְרִיכִים — לְהַרְבּוֹת בְּאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד זֶה לָזֶה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ תקכב): חָבִיב עָלַי הַחֶסֶד שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים זֶה לָזֶה, יוֹתֵר מִכָּל הַזֶּבַח שֶׁזָּבַח לְפָנַי שְׁלֹמֹה; וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי יִרְאַת

הַשֵּׁם. יְזַכֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִהְיוֹת מְקֹרָבִים אֶל הַצַּדִּיק, שֶׁאָצְלוֹ מְקַבְּלִים יִרְאַת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ כג, ג): "צוּר יִשְׂרָאֵל מוֹשֵׁל בָּאָדָם, צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹקִים". הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲזֹר לָנוּ, שֶׁבֶּאֱמֶת נִזְכֶּה כְּבָר לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא נֵדַע מִשּׁוּם דָּבָר רַק מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
מור אבינו ע"ה רפאל בן אליהו
נלב"ע י"ג בניסן ה'תשס"ג נ"ע
ולע"נ דודתי מענה מלכה בת יוכבד,
גדעון חיים בן שרה, דוד בן כריה,
יוכבד בת מרים, רחל בת חנה,
אליהו בן יצחק, ירמיהו בן דוד,
הרצל בן תמרה
ת.נ.צ.ב.ה.
ולזכות ולהצלחה ברוחניות ובגשמיות
מרת אימי תמרה בת רחל
ירמיהו אורי בן תמרה,
יצחק בן תמרה
יהודית בת אורה, אליעזר
שלמה בן יהודית
אליהו בן תמרה, צפורה בת שרה
דוד בן תמרה, מנשה בן
תמרה, בני בן תמרה, יוכבד
בת תמרה
מיכאל בן ליאנה לאה ומשפ'
יוסף בן כריה, שרה בת נעימי,
דתו דוד בן רחל
אליהו בן רחל ומשפ'
נעם בן אסתר ומשפ'
ולזרע בר קיימא בנים זכרים
ובנות צדיקים וצדיקות **לאליהו בן**
תמרה ולציפורה בת שרה אכי"ר!

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ שָׂכָר

יְגַלֶּה אֵיךְ שֶׁכָּל בַּר יִשְׂרָאֵל רָאוּי לוֹ לְהִתְחַזֵּק,
עַל אַף כָּל הַחֹשֶׁךְ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת
וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֹבֶת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

יֵשׁ שָׂכָר

הַנָּבִיא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לא, יד): ״כֹּה אָמַר יְהוָ״ה קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם״, רָחֵל אִמֵּנוּ מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְאֵינָהּ רוֹצָה לְהִנָּחֵם, עַד שֶׁלֹּא תִּרְאֶה בִּגְאֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל. כָּל זְמַן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְלֹא פַּעַם אַחַת בִּלְבָד הִיא בּוֹכָה, אֶלָּא בְּכִיָּה בְּקִבְיעוּת. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳): עִקַּר הַגָּלוּת זֶה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ, אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — זֶה אֱלֹקוּת, אָז לֹא שַׁיָּךְ גָּלוּת, כִּי הֵיכָן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ, הוּא מוֹצֵא אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הֵיכָן שֶׁאָדָם

הוֹלֵךְ הוּא מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַגָּלוּת הִיא כְּשֶׁאָדָם רָחוֹק מֵאֱמוּנָה, נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָזַב אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ, וּכְאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. וְלָכֵן בִּמְקוֹם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא מְפַטְפֵּט דְּבָרִים בְּטֵלִים: לְשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת וּמַחֲלוֹקוֹת, שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מח): רָחֵ״ל רָאשֵׁי תֵּבוֹת: לַ׳פֶּתַח חַ׳טָּאת ר׳וֹבֵץ, אִם אָדָם מִסְכֵּן, אֵינוֹ מַרְגִּישׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁל יֵאוּשׁ וְדִכָּאוֹן עָמֹק, וּמָרִים לוֹ הַחַיִּים עַד מְאֹד, וּמְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ לָמוּת. אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת זוֹ טָעוּת חֲמוּרָה, וְאוֹתָהּ בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל לְתַקֵּן מֵאִתָּנוּ, וּמְגַלֶּה לָנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ הָאָדָם נָפַל, עַד שֶׁחָטָא, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ בַּעֲוֹנוֹת חֲמוּרִים, עִם כָּל זֹאת עֲדַיִן יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין מֻשָּׂג כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ; אַף שֶׁאָדָם נִמְצָא בִּמְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, גַּם מִשָּׁם יָכוֹל לָצֵאת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר הַנָּבִיא (שָׁם פָּסוּק טו): ״מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבְּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמָעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב״, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַחֵם אֶת רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אַל תִּבְכִּי, כִּי ״וְיֵשׁ

תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ, וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם״, עוֹד יַגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז ״יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ״, אָז יִתְגַּלֶּה שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ, הָיְתָה בָּזֶה כַּוָּנָה עֶלְיוֹנָה.

כִּי בֶּאֱמֶת עָלֵינוּ לְהָבִין, לָמָּה עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת וְהַשְׁלָכוֹת, קַטְנוּת וְצִמְצוּמִים וּבִלְבּוּלִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שָׁרְשׁוֹ? אֶלָּא כָּל יְהוּדִי הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ מֶסֶר לְהָבִיא לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לָגוּר בֵּינֵינוּ, וְהוֹרִיד כָּךְ וְכָךְ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיֶה צָנוֹר לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא לְזֶה הָעוֹלָם, וְהִנֵּה לַ׳פֶּתַח חַ׳טָּאת רׇ׳בֵּץ, כֵּיצַד? כְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, כְּבָר בָּא הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם לְשׁוֹבֵר אוֹתוֹ וּלְהַשְׁכִּיחוֹ הַכֹּל. וְאִם אָדָם מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אָז לֹא רַק אֶת עַצְמוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן, אֶלָּא אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְזֶה שַׁיָּךְ לְכָל

יְהוּדִי בִּלְי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לז.): חַיָּב אָדָם לוֹמַר, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי; אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳): כָּל אָדָם צָרִיךְ לוֹמַר, אִם הָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילִי, אֲנִי צָרִיךְ לִרְאוֹת לְתַקֵּן אוֹתוֹ, לַעֲסֹק בְּתִקּוּן הָעוֹלָם, כִּי לָמָּה נִבְרֵאתִי? אֶלָּא כְּדֵי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי, כִּי כָּל יְהוּדִי נִבְרָא בְּכַוָּנָה מְיֻחֶדֶת, שֶׁהוּא וְדַיְקָא הוּא צָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל רֹב רֻבָּם אֵינָם יוֹדְעִים מִכֹּחוֹתֵיהֶם, וְכָאן נִכְנָס כֹּחַ הַשְּׁמָאָה שֶׁל הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, שֶׁשּׁוֹבֵר אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁכָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁאֵינֶנּוּ שָׁוֶה מְאוּמָה, וּמִמֶּנּוּ לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, וּבִפְרָט כְּשֶׁנִּכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁהִכְשִׁילוֹ הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם וְהָעֵרֶב־רַב וְגוּנְדָּא דִּלֵּיהּ, אָז נִשְׁבָּר לְגַמְרֵי. בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לד): לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ נְקֻדָּה אֲשֶׁר אֵין בַּחֲבֵרוֹ; וְלָכֵן לֹא שַׁיָּךְ שֶׁאֶחָד יְקַנֵּא בְּזוּלָתוֹ, כִּי גַּם אַתָּה יֵשׁ לְךָ אֶת הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁעִמָּהּ אַתָּה יָכוֹל לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם אֱלֹקוּת. וּמֵבִיא רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַסִּפּוּר (תַּעֲנִית כב.), שֶׁהָיָה רוֹפֵא בְּשֵׁם אַבָּא אוּמָנָא, שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם כָּל יוֹם: ״שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוּמָנָא״, אַבָּיֵי שָׁמַע בַּת קוֹל כָּל

עֶרֶב שַׁבָּת: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבַּיֵי", רָבָא שָׁמַע פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ רָבָא". אַבַּיֵי וְרָבָא שֶׁכָּל הַשַּׁ"ס מְלֵאִים מֵהֶם, חֲוָיוֹת דְּאַבַּיֵי וְרָבָא, כָּל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה מְלֵאָה מֵהֶם, הָיְתָה לָהֶם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אֵיךְ רוֹפֵא פָּשׁוּט, רוֹפֵא נָשִׁים, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁתַּגִּיעַ אֲלָיו בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל יוֹם וְיִשְׁמַע: "שָׁלוֹם עָלֶיךָ אַבָּא אוּמָנָא?" וְהֵשִׁיבוּ לָהֶם: לָא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעוֹבְדָא דְּאַבָּא אוּמָנָא. לָמָּה לָכֶם לִהְיוֹת בַּחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, אָכֵן אַתֶּם מְלֵאִים מִכָּל הַשַּׁ"ס, אַתֶּם הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, כִּי אַבַּיֵי וְרָבָא עוֹלֶה רל"ב, כְּמִסְפַּר הָאַרְבָּעָה שֵׁמוֹת: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, כְּנֶגֶד הַד' עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה. וְלָכֵן כָּתוּב חֲוָיוֹת דְּאַבַּיֵי וְרָבָא, שְׁנֵיכֶם יְסוֹד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, מוֹרִידִים אֶת הָאוֹרוֹת מֵהַד' עוֹלָמוֹת, אֲבָל אֵינְכֶם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הָרוֹפֵא הַפָּשׁוּט אַבָּא אוּמָנָא. מְגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל סוֹד נִפְלָא, שֶׁאֵין זֶה מַפְחִית מִגְּדֻלָּתָם שֶׁל אַבַּיֵי וְרָבָא, אֶלָּא כָּל יְהוּדִי בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, יֵשׁ לוֹ נְקֻדָּה, שֶׁעִם הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ יָכוֹל לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. אֲבָל לָדַעַת מַהִי הַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ וּמַה יְכוֹלָה לִפְעֹל, עַל זֶה צְרִיכִים לָבוֹא לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הָרַב שֶׁבַּדּוֹר, וּלְקַבֵּל מִפִּיו הָאוֹר הַגָּנוּז. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ

זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז): יֵשׁ מִזָּרָח וְיֵשׁ מַעֲרָב, בְּמִזָּרָח הָאוֹר מֵאִיר, וּבְמַעֲרָב הָאוֹר שׁוֹקֵעַ, מַה זֶּה אוֹר וּמַה זֶּה אֵשׁ? כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, זֶה נִקְרָא מְאוֹרֵי אוֹר, זֶה זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁמֵּאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁשּׁוֹקַעַת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז מִתְגַּבְּרִים הַמְּאוֹרֵי אֵשׁ. בַּיּוֹם — אִם מַדְלִיקִים אֵשׁ, זֶה לֹא עוֹשֶׂה שׁוּם פְּעֻלָּה, כִּי שְׂרַגָּא בְּטִיהֲרָא מַאי מְהַנְיָא, אִם מַדְלִיקִים נֵר בַּיּוֹם, מֵרֹב אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, אֵין נִכָּר אוֹר הַנֵּר שֶׁהִדְלִיקוּ, וְכֵן אֲבוּקָה אוֹ מְדוּרָה אֵינוֹ נִכָּר, כִּי אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ כָּל־כָּךְ מֵאִיר, עַד שֶׁאֵין נֶחֱשָׁבִים הָאוֹרוֹת הַקְּטַנִּים הַנַ״ל, לֹא־כֵן בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁיָּרְדָה חֲשֵׁכָה, וּמַדְלִיקִים נֵר אוֹ אֲבוּקָה, זֶה מֵאִיר בִּמְאֹד מְאֹד. מַסְבִּיר רַבֵּנוּ זַ״ל: כָּל מַה שֶּׁרָחֵל בּוֹכָה, מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בְּעַרְבִית, בְּחֹשֶׁךְ, שֶׁזֶּה רָ׳חֵל מְ׳בַכָּה עַ׳ל בָּ׳נֶיהָ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַעֲרָ״ב, כְּשֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בַּחֹשֶׁךְ, אָז מִתְגַּבֵּר עָלֵינוּ מְאוֹרֵי אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵת הַחֲרָבָן (אֵיכָה א, יג): ״מִמָּרוֹם שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמוֹתַי״, הָאֵשׁ הַזּוֹ הִיא אֵשׁ הַמַּחֲלֶקֶת, אֵשׁ הַתַּאֲוֹות שֶׁבּוֹעֶרֶת בָּנוּ. כִּי בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז הַשֶּׁמֶשׁ זוֹרַחַת, מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף שֶׁנִּקְרָא שֶׁמֶשׁ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן

א׳), שֶׁהָאוֹר אֵין סוֹף, הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (מִשְׁלֵי ד, יח): ״וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם״, אוֹר הַצַּדִּיקִים מֵאִיר לָהֶם תָּמִיד. מִמֵּילָא, מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אֶצְלוֹ לֹא שַׁיֶּכֶת גָּלוּת, הוּא תָּמִיד רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וּמְפַרְגֵּן לְכָל יְהוּדִי שֶׁיּוֹצִיא נְקֻדָּתוֹ, וְאַדְרַבָּה, הוּא עוֹזֵר לוֹ, וּמַדְלִיק אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת, כְּדֶגְמַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן טו), שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה נִדְמֶה כְּמַדְלִיק נֵר מִנֵּר, וְהוּא אֵינֶנּוּ חָסֵר כְּלוּם. כְּשֶׁאָדָם נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בָּבָא בַּתְרָא עה.): פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה; אֲזַי כָּל עִנְיָנוֹ לְהַדְלִיק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יָאִיר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּזְכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִכָּל פְּרָט וּפְרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה. שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁבְּכָל דָּבָר, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁהָיָה בִּזְמַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁמִּשָּׁם הֵאִיר

הָאוֹר לְכָל הָעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן ד׳): מֵהֵיכָן נִבְרֵאת הָאוֹרָה? מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; וְזֶה מֹשֶׁה, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, שֶׁהַתַּנָּאִים קָרְאוּ זֶה לָזֶה ׳מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ׳, כִּי כָּל תַּלְמִיד חָכָם וְכָל צַדִּיק הַדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, וְזֶה רַק מִי שֶׁאֵין לוֹ עַיִן צָרָה, מִי שֶׁאֵין לוֹ צְמְצוּם הַמֹּחִין, הוּא נִקְרָא מֹשֶׁה, הוּא נִקְרָא צַדִּיק מַשְׁפִּיעַ, הָרוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יָאִיר לָהֶם כְּמוֹ שֶׁמֵּאִיר לוֹ. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר (עַיֵּן ח״ב עח:): מֶה הָיְתָה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ? שֶׁכָּל יְמֵי חַיָּיו הָלַךְ עִם רָצוֹן אֶחָד — אֵיךְ מְגַלִּים לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכּוּ לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא הִשִּׂיג, שֶׁכָּתוּב בּוֹ, שֶׁאַף יוֹם לֹא נִפְרָד מֵהַשְּׁכִינָה, וְהָיָה בַּעֲלָהּ דְּמַטְרוֹנִיתָא, וְלָכֵן מָצִינוּ, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנּוֹלַד — נִתְמַלֵּא כָּל הַבַּיִת אוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ב, ב): ״וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא״, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה רַק טוֹב, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת סה:): מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל הָיָה; כִּי הָיָה כֻּלּוֹ טוֹב, וְרָצָה רַק לַעֲזֹר לְיִשְׂרָאֵל.

לֹא־כֵן כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, מִתְגַּבְּרִים הַמְּאוֹרֵי

אֵשׁ הַתַּאֲוּוֹת רָעוֹת, "שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמוֹתַי", נִשְׂרַף בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, נִשְׂרַף בֵּית־הַמֹּחִין, אָנוּ נִמְצָאִים בְּמַעֲרָ"ב, שֶׁזֶּה רָאשֵׁי תֵּבוֹת: רָ׳חֵל מְ׳בַכָּה עַ׳ל בָּ׳נֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם, כִּי כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, וְחוֹשֵׁב שֶׁרַק הוּא וְשׁוּב רַק הוּא, וְהוּא מָלֵא אֱנוֹכִיּוּת, וְאֵינוֹ מְפַרְגֵּן לַשֵּׁנִי — זוֹ הַגָּלוּת, זֶה הַסִּימָן שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לַשְׁלֵמוּת שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן מָצִינוּ אֵצֶל יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא עה.): פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי הַלְּבָנָה; שֶׁרָץ אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאָמַר לוֹ: אֲדוֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם, אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה, עָנָה לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ: מִי יִתֵּן כָּל עַם ה׳ נְבִיאִים, הַלְוַאי יִהְיוּ כֻּלָּם נְבִיאִים, יִהְיוּ כֻּלָּם כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ. זוֹ הַגָּלוּת, כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם קַטְנוּת הַמֹּחִין, וְרוֹאֶה רַק אֶת עַצְמוֹ, רַק אֲנִי וְשׁוּב אֲנִי, וְרוֹצֶה לִרְדּוֹת בְּכֻלָּם, זֶה מֵבִיא לוֹ תַּאֲוּוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת וְאֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְגִּיעַ עַצְמוֹ, וְהוּא מָלֵא קִנְאָה וְשִׂנְאָה, תַּחֲרוּת וְכָבוֹד, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ", רָחֵל אִמֵּנוּ הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, מְבַכָּה — לָמָּה זֶה חִשֵּׁף לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מָתַי יַגִּיעוּ לְמְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁיִּתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִתְגַּלָּה עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְצָרִיךְ לְהָאִיר עַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לְיַשֵּׁם דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁבִּקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יד), שֶׁצְּרִיכִים לְהַשְׁקוֹת בְּנֵי־אָדָם הַנִּמְצָאִים בַּחוּץ — עִם תּוֹרָה, וּלְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאוֹר שֶׁלּוֹ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה מֵהַחֹגֵר), שֶׁהָיָה חָכָם, שֶׁהִנִּיחַ צַוָּאָה לְבָנָיו, שֶׁהָעֲבֹדָה שֶׁלָּכֶם יִהְיֶה לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, מֻתָּר לָכֶם לַעֲסֹק גַּם בְּפַרְנָסוֹת אֲחֵרוֹת, אֲבָל עִקַּר פַּרְנָסַתְכֶם יִהְיֶה — לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כ, יט): ״כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה״, כָּל יְהוּדִי הוּא עֵץ, וּצְרִיכִים לְהַשְׁקוֹתוֹ וּלְטַפֵּל בּוֹ, שֶׁיִּגְדַּל וְיוֹצִיא פֵּרוֹת נִפְלָאִים. וְזוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת עֲבוֹדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְקָרֵב נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהַשְׁקוֹת אִילָנוֹת, לְהַשְׁקוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּחֱשָׁךְ מֵהֶם הָאוֹר, שֶׁהֵם נִמְצָאִים בְּמַעֲרָב — עַרְבִית, וְחֹשֶׁךְ לָהֶם וְלֹא אוֹר בַּעֲדָם, וּמִתְקוֹטְטִים זֶה עִם זֶה, וּמַגִּיעִים לִידֵי מַחֲלֹקֶת, וּמַדּוּעַ? כִּי יֶשְׁנָהּ קִנְאָה, אֶחָד מְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ — שֶׁמָּא הַהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִמֶּנִּי, פֶּן וְאוּלַי הַהוּא יוֹתֵר מֻצְלָח מִמֶּנִּי, זוֹ הַטָּעוּת וְזוֹ הַגָּלוּת שֶׁלָּנוּ. אַךְ אִם נָאִיר לְעַצְמֵנוּ אֶת מְאוֹרֵי הָאוֹר, אָז נִשְׁמַע אֶת צַעֲקַת הַנָּבִיא: ״כֹּה אָמַר הַוָ״ה מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ

מִדְּמָעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב״. יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם, וְאָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן, וְכֵיצַד מְתַקְּנִים? עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּים לְעוֹד יְהוּדִי אֶת הָאוֹר שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הַחֵן וְהַיֹּפִי וְהַפְּאֵר שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם הַצַּדִּיק הַזֶּה יִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם, אָז יִרְאֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתוֹ, אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִכָּל הַמַּצָּבִים הַקָּשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לָדַעַת, מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלָיו מַשְׁבֵּרִים כָּאֵלּוּ — הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לִרְאוֹת אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד מִצָּרוֹת כָּאֵלּוּ, מִיסוּרִים וּבִלְבּוּלִים כָּאֵלּוּ, אֵיךְ אַתָּה מִתְעוֹרֵר וּמִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — זֶה הַשַּׁעֲשׁוּעַ לְמַעְלָה. וְזֹאת גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, וִיסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, כְּבֵן

הַמְבַכֶּה לִפְנֵי אָבִיו: ״אַבָּא, כּוֹאֵב לִי הָאֵיבָר הַזֶּה, אַבָּא, אֲנִי נִמְצָא בְּמַצָּב כַּסְפִּי דָּחוּק, אֵין לִי אֹכֶל, אֵין לִי כְּלוּם, אַבָּא, אֲנִי רָזֹק, אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְחַתֵּן, אַבָּא, אֲנִי צָרִיךְ יְלָדִים, אַבָּא, אֵין לִי נַחַת מִילָדִים״ וְכוּ׳ וְכוּ׳, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יְבַקֵּשׁ צְרָכָיו וְחֶסְרוֹנוֹתָיו מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיָה מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הַמְדַבֵּר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וּמְגַלֶּה פְּנִימִיּוּת לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֶת כְּאֵבוֹ וְצַעֲרוֹ, הוּא מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ מִימוֹת עוֹלָם. נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה: מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת כְּשֶׁיְּהוּדִי מִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מַעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם? אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִבְרָא בִּשְׁבִיל תַּכְלִית מְיֻחֶדֶת, וְלָכֵן אִם הוּא בָּא מֵהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, מֵהַבְּעָיוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלּוֹ, וְחוֹזֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִמְצָא, שֶׁמְּמֶנּוּ עוֹלִים שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא עָלוּ אַף פַּעַם, כִּי אִם כְּבָר עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ, אָדָם זֶה לֹא הָיָה נִבְרָא, וְאִם כְּבָר נִבְרָא, סִימָן שֶׁהֻצְרַךְ לִהְיוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַלֵּא תַּכְלִיתוֹ. וְזֹאת מַחְדִּיר בָּנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, וּבָרֵגַע שֶׁאָנוּ

מַכְנִיסִים יְדִיעוֹת אֵלּוּ בְּדַעְתֵּנוּ, אָז אֵין כְּבָר שׁוּם תַּחֲרוּת וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה, אֶלָּא יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֶלְקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, וְאַדְרַבָּה, יֵשׁ לָנוּ שְׁלִיחוּת עֶלְיוֹנָה לְקָרֵב אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֶל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל קוֹנָם, לְפַרְסֵם וּלְגַלּוֹת לְכֻלָּם, שֶׁעַדַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וּלְגַלּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, וְנַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִשְׁכִינְתָּא. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. וּמְגַלֶּה רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁאֲפִלּוּ בִּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים וְחָמְרִיִּים נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתָּא, כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מַאֲכָל גַּשְׁמִי, הוּא גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים לְמַעְלָה, גּוֹרֵם הַיִּחוּד הַנַּ״ל, וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל עַל הַפָּסוּק (רוּת ב, ד): ״לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלוֹם״, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הָאֹכֶל נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לַשְׁכִינָה, וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי אוֹכֵל וּמַזְמִין עוֹד יְהוּדִי, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם־כֵּן לֶאֱכֹל, אֲזַי עוֹשֶׂה יִחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לִשְׁכִינְתָּא. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז.): גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה; כִּי בָּרֵעַ שֶׁנּוֹתְנִים לְעוֹד יְהוּדִי לֶאֱכֹל, סִימָן שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁמּוֹסְרִים נֶפֶשׁ לְגַלּוֹת לְעוֹד יְהוּדִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא,

מַעֲלִים שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלּוּ לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם, כִּי מְגַלִּים בָּזֶה אֶת טֹהַר הַלֵּב, שֶׁרוֹצִים דָּבָר אֶחָד כְּמשֶׁה רַבֵּנוּ לְהָאִיר אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בְּעוֹד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מְקַנְּאִים בְּאַף אֶחָד.

וְזוֹ הָיְתָה רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ מָסַר לָהּ סִימָנִים, וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאָבִיךְ לָבָן הָאֲרַמִּי יְרַמֶּה אוֹתִי, וְלָכֵן אֶתֵּן לָךְ סִימָנִים, וּלְעֵת הַחֻפָּה הַזְכִּירִי לִי אֶת הַסִּימָנִים, וְאָז אֵדַע שֶׁלֹּא רִמָּה אוֹתִי, וּמֶה עָשְׂתָה רָחֵל אִמֵּנוּ? בִּרְאוֹתָהּ שֶׁאֲחוֹתָהּ לֵאָה עוֹמֶדֶת לְהִתְבַּזּוֹת, כִּי אָבִיהָ הֶחֱלִיף אוֹתָהּ בְּלֵאָה, וְאִם לֹא תֵּדַע אֶת הַסִּימָנִים — תִּתְבַּזֶּה מְאֹד, וְהָלְכָה וְגִלְתָה לָהּ אֶת הַסִּימָנִים וְכוּ׳, וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב שֶׁהֶחְלִפוּ הַשִּׁתִּים. לְמֵדִים מִכָּאן גֹּדֶל הַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁמָּסְרָה נַפְשָׁהּ בַּעֲבוּר אֲחוֹתָהּ, לְמָנַע מִמֶּנָּהּ בּוּשָׁה וּכְלִמָּה פָּנִים. וְלָכֵן דַּיְקָא הַשְּׁכִינָה, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַצַּדִּיקִים, נִקְרָאִים עַל שֵׁם רָחֵל, כִּי הַצַּדִּיקִים אֵינָם רוֹצִים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יִתְבַּזּוּ עַל־יְדֵי לָבָן הָאֲרַמִּי, עַל־יְדֵי הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם שֶׁרוֹצֶה לְהַחֲטִיאָם וּמַחֲטִיאָם, וְלָכֵן הֵם בְּחִינַת רָחֵל, מְרַחֲמִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמְגַלִּים לָהֶם אֶת הַסִּימָנִים, וּמְקָרְבִים אֶת נִשְׁמוֹת

יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, ״רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ״, אֵינָם רוֹצִים לְהִתְנַחֵם, כִּי עַז חֶפְצָם וּרְצוֹנָם שֶׁאַחֵרִים גַּם־כֵּן יֵדְעוּ מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלָכֵן זָכְתָה רָחֵל לְהוֹלִיד שְׁנֵי בָּנִים: יוֹסֵף וּבִנְיָמִין, שֶׁזֶּה יְחוּד בֵּין קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתָּא, יוֹסֵף זֶה הַיְסוֹד — זְעֵיר אַנְפִּין, בִּנְיָמִין זֶה הַמַּלְכוּת — בֶּן יָמִין שֶׁזּוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נה); וְלָכֵן יוֹסֵף הַצַּדִּיק זָכָה לְמַה שֶׁכָּל אֶחָיו לֹא זָכוּ, כִּי יוֹסֵף הַצַּדִּיק זַן וּפַרְנֵס אֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, לֹא־כֵן אֶחָיו קִנְאוּ בּוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ (בְּרֵאשִׁית לז, ח): ״הֲמָלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ, אִם מָשׁל תִּמְשֹׁל בָּנוּ״?! זֶה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בִּבְחִינַת יְהוֹשֻׁעַ, הַתַּלְמִיד, שֶׁהוּא בְּצִמְצוּם הַמֹּחִין, בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, וְעֵינוֹ צָרָה בְּזוּלָתוֹ, לֹא־כֵן הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה כָּאֵלּוּ הַמְאַחֲדִים אֶת כְּלַל יִשְׂרָאֵל וּמְקָרְבִים אוֹתָם אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְאוֹמֵר מוֹהַרַנ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד׳), שֶׁזֶּה מַה שֶׁאָמַר יוֹסֵף הַצַּדִּיק הָאֱמֶת: ״וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה״, חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הֵם חִדּוּשִׁים כָּאֵלּוּ, הַמְאִירִים לִכְלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד גַּם־כֵּן יָכוֹל

לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ, שֶׁלֹּא קִנְאָה בַּאֲחוֹתָהּ לֵאָה, אֶלָּא גִּלְתָה לָהּ אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלֹּא תִּתְבַּיֵּשׁ. וְאַחַר־כָּךְ מָצִינוּ, כְּשֶׁרָאֲתָה רָחֵל, שֶׁלַּאֲחוֹתָהּ לֵאָה נוֹלָדוֹת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ל, א): "וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ", עַל שֶׁהִיא אֵינָהּ זוֹכָה לְהוֹלִיד נְשָׁמוֹת כָּאֵלּוּ, אַךְ קִנְאָה זוֹ לֹא נָבְעָה מִצָּרוּת עַיִן, אֶלָּא קִנְאָה מִבְּחִינַת (בָּבָא בַּתְרָא כא.): 'קִנְאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה', הִיא רָצְתָה גַּם־כֵּן לִזְכּוֹת לְגַלּוֹת אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם. אֲשֶׁר זֶהוּ כָּל רְצוֹנָם וְכִסּוּפָם וְהִשְׁתּוֹקְקוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רָחֵל, לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם אֶת הָאוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, שֶׁזֶּהוּ הַיְפִי וְהַפְּאֵר וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְאִם יִתְגַּלֶּה הָאוֹר הַנּוֹרָא הַזֶּה בָּעוֹלָם, כֻּלָּם יִתְקָרְבוּ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אָנוּ עֵדִים, שֶׁכָּל הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה מִקֹּדֶם אוֹ אַחַר־כָּךְ נִמְשָׁךְ אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, כִּי אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל יֵשׁ לְמוּדִים כָּאֵלּוּ, שֶׁיְּכוֹלִים לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלוֹמַר לָהֶן: אַל תִּתְיָאֲשׁוּ, "יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ, וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ", אַל תִּפְּלוּ בְּעַצְבוּת, סוֹף כָּל סוֹף יִתְקַיֵּם: "וְשָׁבוּ בָנִים

לִגְבוּלָם", שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִרְאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׁכִינָה, שֶׁיִּתְקַבְּצוּ יַחַד כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁבּוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת בָּעַיִן הַגַּשְׁמִית שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹרִיד לָנוּ בֵּית־מִקְדָּשׁ שֶׁל אֵשׁ לְכַבּוֹת אֶת מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, וְיָאִיר לָנוּ מְאוֹרֵי הָאוֹר, וְיִתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ", שֶׁנִּזְכֶּה לְאוֹר בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּאִיר בָּעוֹלָם בְּעֵת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס

לעילוי נשמת

שְׁלֹמֹה בֵּן יִצְחָק

ת.נ.צ.ב.ה.

*

ולזכות

יִצְחָק וְנַאֲוָה כֹּהֵן

וְיַלְדֵיהֶם: יוֹסֵף חַיִּים, נְחֶמְן נָתָן,

שָׂרָה, בְּרָכָה חַנָּה, שְׁלֹמֹה יִשְׂרָאֵל

הקב"ה יעזור שיזכו להצלחה ברו"ג ולפרנסה בשפע ובנקל ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות השלימה, וירוו רוב נחת מכל יוצאי חלציהם, אכי"ר

*

ולרפואת

חַנָּה בַּת מַרְדְּכַי

מִרְיָם בַּת שְׁלֹמֹה

הקב"ה יעזור שיזכו לרפואה שלימה ברמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם וכל טיפי דמיהם, ויאריכו ימים ושנים טובות בבריאות הנפש והגוף.

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַּם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לְפֻגַּם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחְשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחְשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהֶרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל

דָּבָר בְּהַחִיּוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיְּרַגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל

פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיִּכָּנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דְּכָאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֲדָוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הָאַחְדּוּת וְהָאַהֲבָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וַאֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוּבַב״א

הַכְּתֻבָה לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים

* * *

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל

* * *

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219

* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר כְּתִיב (דִּבְרִים יד): "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בָּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ג): "חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם; נִמְצָא, שֶׁאִם אֲנַחְנוּ בְּנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי "כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת; וְלָכֵן עָלֵינוּ לִרְאוֹת לֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה, וְלַעֲזֹר זֶה לָזֶה, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יָפֶה כְּמִשְׁפָּחָה אַחַת הַמִּתְאַחֶדֶת יַחַד, וּמְסַיְּעִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ, כְּמוֹ־כֵן אֵין עוֹד דָּבָר יָפֶה כְּשֶׁמַּחֲזִיקִים עַצְמָם יַחַד, כִּי אִם עַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרְמִים שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ כְּמוֹתָם מִימוֹת עוֹלָם, כִּי אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְאַחֲדוּ יַחַד. רַבֵּנוּ זַ"ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב'), שֶׁאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ חָשׁוּב מְאֹד כְּשֶׁפְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת מִתְאַחֲדוֹת

בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט; הַיְנוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא פְּעֻלָּה מְשֻׁנָּה מֵהַזּוּלַת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נח): כְּשֵׁם שֶׁפַּרְצוּפֵיהֶם שׁוֹנִים, כָּךְ דֵּעוֹתֵיהֶם שׁוֹנוֹת; אֵין אָדָם שֶׁנִּדְמֶה כְּזוּלָתוֹ, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ פַּרְצוּף אַחֵר וְכֵן דֵּעָה אַחֶרֶת, וְאֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב, שֶׁהַדֵּעוֹת הַנִּפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ מִתְאַחֲדוֹת יַחַד בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה גּוֹרֵם שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כְּשֶׁנִּמְצָאוֹת פֹּה כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה פְּעֻלּוֹת מְשֻׁנּוֹת, אֲנָשִׁים מְשֻׁנִּים בְּדֵעוֹתֵיהֶם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁבָּאִים לְאַחְדוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ — כֻּלָּם מִתְאַחֲדִים, וְכָךְ אָנוּ נַעֲשִׂים מִשְׁפָּחָה אַחַת גְּדוֹלָה.

וְלָכֵן הָעִקָּר צָרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁבְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן אֵין יְכוֹלִים לְהִתְבּוֹלֵל בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא כְּפִי שֶׁהַגּוֹיִים חוֹשְׁבִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַטְמִיעֵנוּ בֵּינֵיהֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פִּרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נב): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, כָּךְ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם מִכָּל הָאֻמּוֹת; עַם יִשְׂרָאֵל שׁוֹנִים מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּתַכְלִית הַשִּׁנּוּי, אֻמּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם הָאֱלִילִים שֶׁלָּהֶם, וְהַמִּנְהָגִים שֶׁלָּהֶם וְכוּ׳ וְכוּ׳, אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם אֵל אֶחָד וְתוֹרָה אַחַת שֶׁקִּבְּלוּ בְּהַר סִינַי, וְאַף אֶחָד בָּעוֹלָם

אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹרָה מֵאִתָּנוּ. אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִסּוּ לַהֲרֹג וְלִטְבֹּחַ, לַחֲנֹק וְלִשְׁרֹף אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת בְּמֶשֶׁךְ אַלְפַּיִם שָׁנוֹת גָּלוּתֵנוּ, שֶׁיַּעַזְבוּ אֶת אֱמוּנָתָם, אֲבָל לֹא הִצְלִיחוּ, הַרְבֵּה אֻמּוֹת מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִכְחֲדוּ, וְעַם יִשְׂרָאֵל נִצְחִי, חַי וְקַיָּם!

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וּלְהַחֲזִיק עַצְמֵנוּ בְּיַחַד, וּלְכַבֵּד וּלְיַקֵּר זֶה אֶת זֶה, וְאַף שֶׁהַסָּמ"ךְ־מ"ם, שֶׁהוּא מְקוֹר הַטֻּמְאָה, כָּל כֹּחוֹ 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל', לְהַפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִמְשֹׁל עֲלֵיהֶם, וּמִתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט הֵן בְּעַצְמוֹ, וְהֵן עַל־יְדֵי שְׁלוּחָיו, אֲבָל עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד, וְנִזְכֹּר שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, לֹא יוּכַל לְנַצְּחֵנוּ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא בַּמִּדְבָּר טו): מַה תָּמָר זֶה, אֵין לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֶלָּא לֵב אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. עַם יִשְׂרָאֵל מִשְׁתּוֹקְקִים רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרוֹצִים רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן זוֹ הַשְׁמִירָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לָגַעַת בָּנוּ, שֶׁלֹּא תּוּכַל תַּרְבּוּת הַגּוֹיִים לְטַמֵּא אוֹתָנוּ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט תְּהִלִּים תתלא): לֹא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא אֻמָּה וְלָשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם. וְלָכֵן

בִּזְמַן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, אֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בָּהֶן. וְהָעִקָּר לִזְכֹּר — שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וּכְמוֹ בְּמִשְׁפָּחָה, שֶׁעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, אַחִים וַאֲחָיוֹת אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ־כֵן עָלֵינוּ לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וּלְקָרֵב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט דְּבָרִים תתקמא): אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֵין כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הָעֶרֶב־רַב, שֶׁהֵם הַקִּלְפָּה הָאַחֲרוֹנָה לִפְנֵי זְרִיחַת אוֹר הַגְּאֻלָּה, אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל, אִם מִתְאַחֲדִים יַחַד בְּאַחְדוּת גְּדוֹלָה וַאֲמִתִּית כְּמִשְׁפָּחָה אַחַת גְּדוֹלָה. וּכְדֻגְמַת מִשְׁפָּחָה, כְּשֶׁאֶחָד מְסַיֵּעַ לַשֵּׁנִי, זֶה סוֹד הַצְּלָחָתָהּ, יֵשׁ אָב וָאֵם, בָּנִים וּבָנוֹת, וּכְשֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד — זוֹ מִשְׁפָּחָה בְּרִיאָה. כְּמוֹ־כֵן, כְּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא אַבָּא, הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא אֻמּוּנָה, שֶׁהִשְׁרָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת אֱלֹקוּתוֹ בֵּינֵינוּ — הִיא נִקְרֵאת אִמָּא, וַאֲנַחְנוּ עַם יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בָּנִים וּבָנוֹת לַמָּקוֹם, וּבִלְשׁוֹן קָבָלָה: אַבָּא וְאִמָּא זֶה חָכְמָה וּבִינָה, בֵּן וּבַת זֶה זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבָא. וּבָזֶה שֶׁמִּתְאַחֲדִים יַחַד, "כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה", בָּזֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד עֶלְיוֹן נוֹרָא וְאָיֹם.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר זֹאת תָּמִיד, אֲשֶׁר הַהֶכְרֵחַ לְהִתְאַחֵד יַחַד, וְלֶאֱהֹב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְלֹא לְהִסְתַּכֵּל עַל רִשְׁעוּת הָרְשָׁעִים, הַמְצִיקִים לָנוּ וּמְצַעֲרִים אוֹתָנוּ. כִּי כָּךְ אוֹמֵר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ב): "כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת"; שׁוֹשַׁנָּה הֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַנִּמְצָאוֹת בֵּין הַחוֹחִים — הָרְשָׁעִים. מָה אָנוּ רוֹאִים? שׁוֹשַׁנָּה נָאָה צוֹמַחַת בַּמִּדְבָּר, וְהִיא מְסֻבֶּבֶת עִם חוֹחִים וְקוֹצִים, בָּאָה רוּחַ וְנוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ לְמִזְרָח, וְנִדְקֶרֶת מִן הַחוֹחִים הַנִּמְצָאִים שָׁם, בָּאָה רוּחַ וְנוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ מִמַּעֲרָב, וְנִדְקֶרֶת מֵהַחוֹחִים אֲשֶׁר שָׁם, בָּאָה רוּחַ וְנוֹשֶׁבֶת עַל הַשּׁוֹשַׁנָּה מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם, וְנִדְקֶרֶת מֵהַכִּוּוּנִים הַלָּלוּ, וְכָךְ כָּל רוּחַ נוֹשֶׁבֶת גּוֹרֶמֶת לַשּׁוֹשַׁנָּה הַיָּפָה לְהִדָּקֵר מִן הַדַּרְדָּרִים אֲשֶׁר סְבִיבָהּ, כֵּן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַדַיִן נִמְצָאוֹת בַּגָּלוּת, הֵיכָן שֶׁיִּסְתּוֹבְבוּ יְקַבְּלוּ דְּקִירוֹת, אַךְ עִקַּר יְפִי הַשּׁוֹשַׁנָּה, שֶׁאֵינָהּ מִתְפַּעֶלֶת מִכָּל הָרוּחוֹת זָרוֹת, אֶלָּא יוֹדַעַת שֶׁסְּבִיבָהּ אֵלּוּ חוֹחִים וְקוֹצִים, וְהִיא שׁוֹשַׁנָּה מַרְהִיבָה, כֵּן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ אֵל אֶחָד הַמְחַיֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְרַק אֵלָיו עָלֵינוּ לָבוֹא וּלְהִתְפַּלֵּל, זֶה עִקַּר יָפְיָן; כִּי זֶהוּ הַיֹּפִי שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה, יְפִי הַפֶּרַח, שֶׁיּוֹדְעִים אֶת הָאֱמֶת,

אֲשֶׁר אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְאֵלּוּ שֶׁדּוֹקְרִים אוֹתָנוּ הֵם חוֹחִים בְּעַלְמָא, וּלְבַסּוֹף יָבוֹא בַּעַל הַכֶּרֶם, וְיכַלֶּה אֶת הַקּוֹצִים וְהַדַּרְדָּרִים, וְהַשּׁוֹשַׁנָּה תּוֹצִיא רֵיחוֹת טוֹבִים שֶׁבָּהּ. אֲבָל לְעֵת עַתָּה עָלֵינוּ לְטַפֵּל בַּשּׁוֹשַׁנָּה. כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה הִיא פֶּרַח, וְעָלֵינוּ לִשְׁמֹר הֵיטֵב עַל הַפְּרָחִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁהֵם הַיְלָדִים. לְהַקְפִּיד עַל צְנִיעוּת הַבָּנוֹת, אֲשֶׁר זֶה הַיְּפִי שֶׁלָּנוּ, שֶׁבַּת יִשְׂרָאֵל הוֹלֶכֶת בִּצְנִיעוּת כָּרָאוּי, שֶׁאִשָּׁה הוֹלֶכֶת בְּכִסּוּי רֹאשׁ, וְאֵין רוֹאִים שַׂעֲרָה אַחַת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשָׂה תִּגְלַחַת — אַשְׁרֶיהָ וְאַשְׁרֵי חֶלְקָהּ; וְכָךְ מִתְנַהֲגוֹת הַנָּשִׁים הַכְּשֵׁרוֹת הַחֲרֵדִיּוֹת לִדְבַר הַשֵּׁם, שֶׁעוֹשׂוֹת תִּגְלַחַת לְגַמְרֵי, וְאֵין לָהֶם בִּכְלָל שְׂעָרוֹת, וְכֵן כְּשֶׁיְּהוּדִי מַקְפִּיד עַל חֲזוּתוֹ הַיְּהוּדִית, וְיֵשׁ לוֹ זָקָן וּפֵאוֹת, שֶׁזֶּה הַצֶּלֶם אֱלֹקִים שֶׁעָלָיו, וְשׁוֹמֵר עַל הַדִּבּוּר, לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, זֶה הַיְּפִי שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה, הַיְנוּ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וּצְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר זֶה אֶת זֶה, וְלִזְכֹּר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא יִתֵּן לָנוּ לִפֹּל, וְאַף שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים דְּקִירוֹת מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב, מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם, הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אִלְמָלֵא מוֹרָאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֵיךְ אֱמָה אַחַת יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם בֵּין שִׁבְעִים אֻמּוֹת; וְזֶה בְּכָלָליוּת הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹמֵר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בִּפְרָטִיּוּת, אִם נִמְצָא קִבּוּץ שֶׁל יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים לִדְבַר ה׳, הַנָּשִׁים הוֹלְכוֹת בִּצְנִיעוּת גְּדוֹלָה, לֹא רוֹאִים אֶצְלָן אֲפִלּוּ שַׂעֲרָה אַחַת בַּחוּץ, וְשׁוֹמְרוֹת עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וּמַקְפִּידוֹת עַל טַהַר הַדִּבּוּר, וְכֵן הַגְּבָרִים בָּאִים עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וּמִתְאַסְּפִים בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ לִלְמֹד תּוֹרָה, וּמְקַיְּמִים מִצְוֹות בְּהַקְפָּדָה עֲצוּמָה, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיוּ סָבִיב חוֹחִים, לֹא יוּכְלוּ לָנוּ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, מֵרֹב אַחְדוּת וְאַהֲבָה שֶׁיֵּשְׁנָם בַּקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. וְזֶה יְסוֹד הַגְּאֻלָּה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צח, סִימָן ב׳): נַעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲגֻדָּה אַחַת — הִתְקִינוּ עַצְמָם לִגְאֻלָּה; זוֹ הֲכָנָה לַגְּאֻלָּה — כְּשֶׁנִּתְאַחֵד יַחַד, כְּשֶׁנַּעֲזֹר זֶה לָזֶה, אֵיזֶה יִפְּי לִרְאוֹת מִשְׁפָּחָה אַחַת, שֶׁכֻּלָּם מִתְאַחֲדִים בָּהּ יַחַד — אַחִים וַאֲחָיוֹת, וְאוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, וְעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וְעוֹשִׂים שְׂמָחוֹת, וְכֻלָּם מִשְׁתַּתְּפִים בַּשִּׂמְחָה, לַהוֹרִים יֵשׁ נַחַת־רוּחַ גְּדוֹלָה מְאֹד. כְּמוֹ־כֵן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ מִתְפָּאֲרִים כְּשֶׁיֵּשׁ

קְבוּצָה אַחַת, קְהִלָּה אַחַת שֶׁל יְהוּדִים קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, שֶׁעוֹזְרִים זֶה לָזֶה, וּשְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַזּוּלַת כִּבְשִׂמְחָתָם שֶׁלָּהֶם, אֵיזֶה שַׁעֲשׁוּעַ גּוֹרְמִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלִשְׁכִינַת עֻזּוֹ, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּאַחֲדִים אוֹתָנוּ. אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סא), שֶׁיֵּשׁ שִׂכְלִיִּים נִפְרָדִים, הַיְנוּ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל פְּרָטִי, וְלֹא יְכוֹלִים לְהַכְרִיחַ דַּעְתּוֹ עַל הַזּוּלַת, הוּא מֵבִין אַחֶרֶת מִמֶּנּוּ, וּזְכוּתוֹ לַחֲשֹׁב כְּפִי שֶׁהוּא חוֹשֵׁב, אֲבָל יֵשׁ שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל, זֶהוּ הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ שֵׂכֶל אַחֵר, אֶלָּא הוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן כָּל הַשִּׂכְלִיִּים הַפְּרָטִיִּים, כְּשֶׁבָּאִים אֶל הַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל, הֵם מִתְבַּטְּלִים אֵלָיו, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יג, ט): ״אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח״, וְזֶה נַעֲשֶׂה בִּרְאֹשׁ הַשָּׁנָה. וְלָכֵן אָנוּ נוֹסְעִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל, וְכָל שֵׂכֶל וְשֵׂכֶל פְּרָטִי שֶׁבָּא אֶל הַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל — נִכְלָל בּוֹ.

וְלָכֵן עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁ״כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה״ אַחַת, וְהַהֶכְרֵחַ לַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְלִזְכֹּר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְחֵד שְׁמוֹ רַק עָלֵינוּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה

כט, סִימָן ב׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֱלוֹהַ אֲנִי עַל כָּל בָּאֵי עוֹלָם, אֲבָל לֹא יְחַדְתִּי שְׁמִי אֶלָּא עֲלֵיכֶם, אֵינִי נִקְרָא אֱלֹהֵי הָעַכּוּ״ם, אֶלָּא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. עַם יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״, וּמְגַלִּים אֶת אַחדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אֶת ״כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה״ אַחַת. בַּמֶּה אֲנַחְנוּ מִתְאַחֲדִים? בֶּאֱמוּנָה. מִי מְמֵנֶּה עָלֵינוּ? רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וּבָא בְּכָל יוֹם וּמְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ, אֲזַי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֵלָיו, וְאַף שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתַּלֵּק מִזֶּה הָעוֹלָם, הוּא מֵת מִיתַת נְשִׁיקָה כְּמשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּמִרְיָם הַנְּבִיאָה, שֶׁזָּכוּ לִדְבֵקוּת אֲמִתִּית, לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתָם בִּנְשִׁיקָה, כִּבְיָכוֹל הִתְנַשְּׁקוּ עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ הַמַּדְרֵגָה הֲכִי עֶלְיוֹנָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ בְּזֶה הָעוֹלָם — לִהְיוֹת כָּל־כָּךְ חָזָק בֶּאֱמוּנָה, לְהַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא פֹּה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, ג): ״אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי״, אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אוֹתִי, וְאָז שׁוּם אֵמָה וְלָשׁוֹן אֵינָם יְכוֹלִים

לְהַגִּיעַ אֵלָיו, וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת וְשָׂרוֹ הַסָּמ״ךְ־מ״ם אֵינָם יְכוֹלִים לוֹ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ז׳): כְּשֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּסִינַי וְקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת: עַל כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ לְךָ רְשׁוּת, וְעַל אֻמָּה זוֹ אֵין לְךָ רְשׁוּת, שֶׁהֵם חֶלְקִי. וְלָכֵן רָאִינוּ בִּרְאִי הַהִסְטוֹרְיָה מֶשֶׁךְ כָּל הַתְּקוּפוֹת, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מֵתוּ מִיתַת נְשִׁיקָה, כְּשֶׁעַל שִׂפְתוֹתֵיהֶם הָיוּ הַמִּלִּים: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ״ה אֱלֹקֵינוּ יְהוָ״ה אֶחָד״.

וְאִם־כֵּן ״כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה״ אַחַת, שֶׁתָּמִיד רוֹצִים לְעוֹדֵד וּלְחַזֵּק זֶה אֶת זֶה, וְעַל־יְדֵי כָּךְ נַצְלִיחַ מְאֹד. וּבֶאֱמֶת אִם רְצוֹנֵנוּ לְהִגָּאֵל, עָלֵינוּ לִזְכּוֹר הֵיטֵב, שֶׁכָּתוּב בְּזֹהַר חָדָשׁ (פָּרָשַׁת נֹחַ): עַל־יְדֵי בֵּי כְּנִישְׁתָּא חָדָא, אִם יִהְיֶה בֵּית־הַכְּנֶסֶת אֶחָד שֶׁיִּתְאַחֲדוּ יַחַד, נִזְכֶּה לְהָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם, הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, עוֹשִׂים כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לְהַכְנִיס מַחֲלֹקֶת, לְהָבִיא לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת וְלֵיצָנוּת, לְהַפְרִיד בַּמִּשְׁפָּחָה, לְהַפְרִיד בַּקְּהִלָּה. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז לְהִתְאַחֵד יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה, כִּי ״כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה״ אַחַת, וְעָלֵינוּ

לִרְאוֹת לְשַׁדֵּךְ אֶת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ זֶה לָזֶה, שֶׁבֶּאֱמֶת נִהְיֶה כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה אַחַת, מִשְׁפָּחָה הָאוֹהֲבִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, לָמַדְנוּ לֶקַח עַל בְּשָׂרֵנוּ מֵרְשָׁעִים אֲרוּרִים, שֶׁרַק הִכְפִּישׁוּ שְׁמֵנוּ מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ, וְגָרְמוּ אִיּוּם עַל מִשְׁפַּחְתֵּנוּ, וּבָרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, זָכִינוּ לְהִגָּאֵל מֵהַפְּסֹלֶת הַזּוֹ, מִמַּעֲכִירֵי הָאֲוִירָה, מֵאִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלְּי, וְאָנוּ מִשְׁפָּחָה אַחַת מְזֻקֶּקֶת לְלֹא סְיָגִים, הָרוֹצָה לַעֲשׂוֹת רָצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כֻּלָּנוּ רוֹצִים לְקַיֵּם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הָבָה נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְלֹא נִסְתַּכֵּל עַל הַקּוֹצִים וְהַחוֹחִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ מִבַּחוּץ. עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁאָנוּ הַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הַפֶּרַח הַיָּפֶה, הַצְּנִיעוּת שֶׁבַּנָּשִׁים וְהַיִּחוּדִיּוּת שֶׁל הַגְּבָרִים, זֶה יְפִי הַפֶּרַח שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ נַחַת־רוּחַ מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ בְּעֵת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ. כְּשֶׁיְּהוּדִי בָּא וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ כָּל צָרְכָיו, אֵיזֶה רַעַשׁ הוּא עוֹשֶׂה בַּשָּׁמַיִם, כְּשֶׁאִשָּׁה מוֹזִילָה דְּמָעוֹת מֵעֵינֶיהָ, וּמְבַקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל צָרָכֶיהָ, אֵיזֶה נַחַת־רוּחַ גּוֹרֶמֶת בַּשָּׁמַיִם, כְּשֶׁעוֹשִׂים חֶסֶד זֶה עִם זֶה, אֵיזֶה נַחַת־רוּחַ גּוֹרְמִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם גּוֹמְלִים זֶה לָזֶה, יוֹתֵר מֵאֶלֶף עוֹלוֹת שֶׁהִקְרִיב לְפָנַי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד חָבִיב שֶׁיְּהוּדִי עוֹזֵר לְזוּלָתוֹ, וּמְבָרְכוֹ וּמְלַמֵּד זְכוּת עָלָיו. עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיְחִי ה׳): כָּל הַמְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ מְבָרֵךְ אֶת הַשְּׁכִינָה; אֵיזֶה חֵן וָיֹפִי שֶׁאֶחָד מְבָרֵךְ אֶת זוּלָתוֹ כְּמִשְׁפָּחָה אַחַת, שֶׁהַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, הָאַחִים וְהָאַחָיוֹת הֵם בְּאַחְדוּת, וּמְקַבְּלִים מָרוּת מֵהָאָב, וּמִסְתַּכְּלִים עַל הָאֵם. כְּמוֹ־כֵן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אִם מְשַׁעְבְּדִים לִבָּם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּמִסְתַּכְּלִים תָּמִיד רַק עַל שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל זֶה אֶלְקוּת וֶאֱלֹקוּת זֶה הַכֹּל, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, זֶה יְפִי הַשִּׁוּשַׁנָּה.

וְלָכֵן זִכְרוּ הֵיטֵב, מַה שֶּׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְבַקֵּשׁ אִתְּכֶם, שֶׁתַּחְדִּירוּ בָּכֶם אַחַת וּלְתָמִיד, אֲשֶׁר "כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וְזֶה יַעֲזֹר לָנוּ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שָׁם): כָּל הָעוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל כְּעוֹזֵר לַשְּׁכִינָה; בְּוַדַּאי יֵשׁ עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת רָעוֹת, אֲבָל אֵימָתַי נְבַטֵּל אֶת כֻּלָּן? אִם נִזְכֶּה הֵיטֵב, שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, אָז הַסָּמ"ךְ־מ"ם יִתְפּוֹרֵר לְגַמְרֵי, וְיִמָּחֵק מִן הָעוֹלָם, וְכָל שְׁלוּחָיו יִתְפַּגְּרוּ בָּזֶה

אַחַר זֶה, מֵחֲמַת שֶׁיִּפֹּל פַּחַד עֲלֵיהֶם. כִּי בְּעֵת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְאַחֲדִים יַחַד, אֵין לְשׁוּם קְלִפָּה שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם. כְּפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּהָמָן־עֲמָלֵק, שֶׁקִּטְרֵג עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר (אֶסְתֵּר ג, ח): "יֶשְׁנוֹ עַם מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים", וְרָצָה עַל־יְדֵי־זֶה לְחַסֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּבָאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְאָמְרָה (שָׁם): "לֵךְ כְּנֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים". אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בָּאָה אֶל מָרְדֳּכַי שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, וְאָמְרָה לוֹ: אִם רְצוֹנְךָ שֶׁהָמָן־עֲמָלֵק לֹא יִשְׁלֹט בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיַעֲבִיר אֶת הַגְּזֵרוֹת רָעוֹת שֶׁגָּזַר — כִּלָּיוֹן וּפְרוּד, עִקַּר הָעֵצָה — לֵךְ כְּנֹס, תְּכַנֵּס אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְאַחֲדוּ יַחַד. מִי זֶה הָמָן־עֲמָלֵק? נֶכְדּוֹ שֶׁל עֵשָׂו. מִי הַשָּׂר שֶׁל עֵשָׂו? הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם הָרָשָׁע. אֵיךְ יְכוֹלִים לְהַפִּילוֹ? רַק עַל־יְדֵי אַחְדוּת, כְּמוֹ שֶׁהָיָה אֵצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱבַק עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו — הַסָּמֶ"ךְ־מֵ"ם, כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לב, כד): "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ", הוּא נִשְׁאָר לְבַדּוֹ, אוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה עז): הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ב, יא): "וְנִשְׂגָּב הַוָ"ה לְבַדּוֹ"; יַעֲקֹב אָבִינוּ הִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁיָּדַע שֶׁאֵין אַף אֶחָד בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לַעֲזֹר לוֹ — רַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה מַה שֶּׁהִצִּילוֹ. וְזֶהוּ לִמּוּד לְדוֹרֵי לְדוֹרוֹת, כָּל זְמַן

שֶׁנִּזְכַּר, שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, שׁוּם אֻמָּה וְלָשׁוֹן לֹא יוּכְלוּ לָנוּ, הַסָּמ"ךְ־מ"ם יִתְפּוֹרֵר לְגַמְרֵי, לְפָנֵי שֶׁיִּחְיֶה לִרְאוֹת לְפוֹרֵר אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּכְלָלִיּוּת וְאֶת קְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל בִּפְרָטִיּוּת, וּבִפְרָט אֶת קְהִלַּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲשֶׁר "כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וְאוֹהֲבִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְרוֹצִים אֶת הַטּוֹבָה שֶׁל הָאֶחָד לַשֵּׁנִי, וְנִשְׁאִים זֶה עִם זֶה, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת בֶּאֱמֶת מִשְׁפָּחָה אַחַת, אֵיזֶה עֹנֶג הוּא זֶה, כְּשֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה וּמִשְׁתַּתְּפִים כֻּלָּם בַּשִּׂמְחָה. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה כח): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בָּנַי, אֲהוּבַי, מָה אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם? אֶלָּא שֶׁתִּהְיוּ אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה וְתִהְיוּ מְכַבְּדִים זֶה אֶת זֶה; וְלָכֵן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת רָצוֹן הַבּוֹרֵא, וְלֶאֱהֹב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְלַעֲזֹר אֶחָד לַשֵּׁנִי, וּבִפְרָט כְּשֶׁבָּאִים אוֹרְחִים, עָלֵינוּ לְקַבְּלָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה הַסִּבָּה שֶׁהִגִּיעוּ דַּיְקָא לְכָאן; וְעַל־כֵּן עָלֵינוּ לְדַבֵּר עִמָּהֶם רַק מֵאֱמוּנָה, וְלֹא לְהַזְכִּיר שׁוּם דִּבּוּר מֵהַסְּטָרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז.): גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים יוֹתֵר מֵהַשְׁכָּמַת בֵּית־הַמִּדְרָשׁ; כִּי בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ לוֹמְדִים תּוֹרָה, אֲבָל בָּזֶה שֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הָאוֹרְחִים וּמְדַבְּרִים

עִמָּהֶם דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ אָנוּ עוֹשִׂים בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, אֲפִלּוּ בָּרְחוֹב, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּבֵיתוֹ, כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי הוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וּפוֹגֵשׁ אוֹרֵחַ, וּמַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם, וּכְבָר מַתְחִילִים לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וּמְשַׂבֵּחַ הַצַּדִּיק, זֶה גּוֹרֵם גְּדֻלּוּת הַמֹּחִין, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כט): כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּר מְשַׂבֵּחַ הַצַּדִּיקִים, עַל־יְדֵי זוֹכֶה לְמֹחִין נְקִיִּים. וְלָכֵן הָבָה וּרְאוּ לְדַבֵּר תָּמִיד רַק מְשַׂבֵּחַ הַצַּדִּיקִים לְגַדְּלָם וּלְפָאֳרָם, וּבִפְרָט כְּשֶׁבָּאִים אוֹרְחִים לְהִתְאָרֵחַ אֶצְלֵנוּ, עָלֵינוּ לְסַפֵּר נִפְלָאוֹת מֵהַצַּדִּיק, וְזֶה יִתֵּן לָנוּ אֶת הַדַּעַת הָאֲמִתִּית. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קכז.): גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִים מִקַּבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה. מַהִי שְׁכִינָה? אֱמוּנָה, שֶׁאָנוּ מַרְגִּישִׁים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פֹּה אִתָּנוּ, וּכְשֶׁבָּאִים אוֹרְחִים וְאָנוּ מְקַבְּלִים פְּנֵיהֶם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּמְדַבְּרִים עִמָּהֶם מֵהַצַּדִּיק וּמִדִּבּוּר אֱמוּנָה, בָּזֶה אָנוּ מוֹרִידִים אֶת הַשְׁכִינָה בָּעוֹלָם.

וְלָכֵן הָבָה נֹאהַב זֶה אֶת זֶה וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה, כִּי הַקְּלִפָּה, הַטֻּמְאָה וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וּשְׁלוּחֵיהֶם — הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם וְגֶנֶדָּא דִּלֵּיהּ, כָּל כֹּחָם הוּא אַךְ וְרַק לַעֲשׂוֹת פֵּרוּדִים לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ. אִי לְכָךְ הִגִּיעַ הַזְּמַן,

שֶׁנִּזְכַּר הֵיטֵב, אֲשֶׁר "כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה" אַחַת, וּכְמוֹ שֶׁאָסוּר לְדַבֵּר אַחִים עַל אֲחָיוֹת וּלְהֵפֶךְ, כְּמוֹ־כֵן אָסוּר לָנוּ לְדַבֵּר זֶה עַל זֶה. וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בְּיַלְדֵינוּ, לְהַרְבּוֹת בְּאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת וְכָךְ אַף אֶחָד לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹתֵנוּ דָּבָר. וּבְעֵת שֶׁמְּדַבְּרִים עַל הַזּוּלַת, צְרִיכִים רַק לְשַׁבְּחוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מח, סִימָן ז׳): עַל כָּל שֶׁבַח וְשֶׁבַח שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ. כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ שֶׁבַח נִפְרָד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה הַחֶסֶד שֶׁמְּגַלֶּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל, לָדַעַת וְלִזְכֹּר שֶׁכָּל יְהוּדִי חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן הִזְהִירָנוּ מְאֹד (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן זֶה אֶת זֶה לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא בּוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, אֵיזֶה יִפְי שֶׁל מִשְׁפָּחָה, כְּשֶׁכֻּלָּם עוֹזְרִים זֶה לָזֶה וְדָנִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְכַף זְכוּת. עִם כָּל זֹאת אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן סו): בְּמָקוֹם מְרִיבָה — שָׁם הַשָּׂטָן. אִם חַס וְשָׁלוֹם, תִּהְיֶה מְרִיבָה בֵּינֵינוּ, בָּזֶה אָנוּ מַכְנִיסִים אֶת הַשָּׂטָן בְּד׳ אַמּוֹתֵינוּ, מַחְדִּירִים אֶת הַסָּמ"ךְ־מ"ם שֶׁיִּכָּנֵס בֵּינֵינוּ, בַּר מִינָן. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן פח): אֵין מְלַמְּדִים זְכוּת עַל הַמֻּסְכָּת; אַף שֶׁהִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם לָדוּן כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, אֲבָל אִם יֵשׁ אֶחָד

מֵסִית נֶגֶד הַצַּדִּיק, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁזֶּהוּ טָמֵא וּמְטֻמָּא, וְאָסוּר לָדוּנוֹ לְכַף זְכוּת, אֶלָּא לְרַחֵק אוֹתוֹ מֵעִמָּנוּ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם. עָלֵינוּ לְהִתְאַחֵד יַחַד וּלְהַחֲזִיק עַצְמֵנוּ בְּאַחְדוּת אַחַת, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (חַיֵּי־מוֹהַר״ן, סִימָן רצב): הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמְהוּ עַל גֹּדֶל הָאַהֲבָה שֶׁתִּהְיֶה בֵּינֵינוּ. וּבָזֶה תְּלוּיָה כָּל הַגְּאֻלָּה — אִם נִתְאַחֵד יַחַד, וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה, וְנַרְבֶּה בְּאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת, בָּזֶה נְגַלֶּה אֶת טֹהַר לְבָבֵנוּ.

אֵיךְ יְכוֹלִים לְהַכִּיר אִם אֶחָד שַׁיָּךְ לַמִּשְׁפָּחָה, לְמִשְׁפַּחַת יִשְׂרָאֵל? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת עט.): שְׁלֹשָׁה סִימָנִים בְּאָמָּה זוֹ, עַם יִשְׂרָאֵל הֵם מִשְׁפָּחָה אַחַת, מֵאַיִן יוֹדְעִים שֶׁפְּלוֹנִי אוֹ פְּלוֹנִית שַׁיָּכִים לְמִשְׁפַּחַת יִשְׂרָאֵל, לְמִשְׁפַּחַת יְהוּדִים? אִם יֵשׁ לָהֶם שְׁלֹשָׁה סִימָנִים אֵלּוּ: רַחֲמָנִים, בַּיְשָׁנִים וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. מְרַחֲמִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, יֵשׁ לָהֶם רַחֲמָנוּת עַל הַזּוּלַת, אֲבָל אִם רוֹאִים אֲנָשִׁים אַכְזָרִיִּים, הַמִּתְאַכְזְרִים עַל זוּלָתָם, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵינָם מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ עֲבָדָה! כִּי הַגּוֹי הוּא אַכְזָרִי, חֲסַר רַחֲמָנוּת, וְלָכֵן אִם יֶשְׁנוֹ אֶחָד אַכְזָרִי, נְטוּל כָּל שֶׁמֶץ שֶׁל רַחֲמָנוּת, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵינֶנּוּ מִמִּשְׁפַּחַת יִשְׂרָאֵל. אִם רוֹאִים אֶחָד חֲסַר בּוּשָׁה,

שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ לְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה, וְאוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, צְרִיכִים הַרְבֵּה מְאֹד לְבַקֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בַּהֶקְדֵּם הָאֶפְשָׁרִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלָּכֵד בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אִם רוֹאִים אֶחָד שֶׁאֵינֶנּוּ גּוֹמֵל חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת, צְרִיכִים לֵידַע שֶׁאֵינֶנּוּ מִמִּשְׁפַּחַת יִשְׂרָאֵל, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הֵם מִשְׁפָּחָה אַחַת, הַמְרַחֲמִים אִישׁ עַל רֵעֵהוּ, וּמִתְבַּיְּשִׁים לַעֲשׂוֹת רַע וְנֶזֶק, וּמֵיטִיבִים עִם זוּלָתָם.

וְלָכֵן הָבָה נִתְחַזֵּק יַחַד, וּנְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ אַחַת וּלְתָמִיד לֵילֵךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וּנְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו קַבָּלָה חֲזָקָה, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה נֹאהַב אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, נְכַבֵּד אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְנִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. וּמַה זֶּה יִגְרֹם? שֶׁכָּל תְּפִלּוֹתֵינוּ תִּתְקַבֵּלְנָה בַּשָּׁמַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מַסֶּכֶת כַּלָּה, פֶּרֶק ג׳): כָּל הָרוֹדֵף שָׁלוֹם, אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רֵיקָם. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רלט), שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה תָּלוּי בְּשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכב): ״אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם״. וְלָכֵן תִּקֵּן הָאַר״י זַ״ל, שֶׁקֹּדֶם הַתְּפִלָּה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ״וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ״, זֶה הַיְסוֹד בְּמִשְׁפָּחָה

אַחַת, שֶׁיֵּשׁ אַהֲבָה בֵּין אַחִים וַאֲחָיוֹת, בָּזֶה שֶׁנִּזְכֹּר שֶׁ"כֻּלָּנוּ מִשְׁפָּחָה", נִגְרֹם נַחַת־רוּחַ לְאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, נָסֵב נַחַת־רוּחַ לַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאִמָּא שֶׁלָּנוּ, כְּאֵם הַמְנַקָּה אֶת לְכְלוּךְ בְּנָהּ וּבִתָּהּ, וּמוֹרִידָה עַצְמָהּ אֲלֵיהֶם וּמַחֲלִיפָה בִּגְדֵיהֶם וְכוּ'. כֵּן הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים מוֹרִידִים עַצְמָם אֵלֵינוּ, וַאֲפִלּוּ שֶׁאָנוּ מְזֹהָמִים בַּעֲווֹנוֹת חֲמוּרִים, כְּפִי שֶׁכָּל אָחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ הֵיטֵב הֵיטֵב — מִיהוּ וּמֵהֵיכָן הִגִּיעַ, עִם כָּל זֹאת הַצַּדִּיק מוֹרִיד עַצְמוֹ אֵלֵינוּ, וּמְכַבֵּס וּמְזַכֵּךְ אוֹתָנוּ, הַצַּדִּיק יוֹרֵד אֵלֵינוּ לְכָל מִינֵי טִנּוֹפֶת, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹעַ כָּל מִינֵי דְּבָרִים בִּלְתִּי נְעִימִים כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. וְעַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מִתְאַחֲדִים יַחַד, בָּזֶה אָנוּ גּוֹרְמִים נַחַת לְאָבִינוּ בַּשָּׁמַיִם וְלִשְׁכִינַת עֻזּוֹ, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, וְכָךְ יִתְקַבְּלוּ תְּפִלּוֹתֵינוּ לְרַחֲמִים וּלְרָצוֹן, וְנִזְכֶּה בְּיַחַד לְקַבֵּל פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ט', סִימָן ט'): גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַשֵּׁר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ נִגְאָלִים אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס לזכות

אַהֲרוֹן מַגֵּל בֶּן זִינָה

הקב״ה יעזור שימצא את זווגו משורש נשמתו

בקרוב ותהיה לו הצלחה ברו״ג, בריאות

ברמ״ח איבריו ושס״ה גידיו

וכל טיפי דמיו אכי״ר

ולזכות

זִינָה מַגֵּלַשׁוּילִי בַּת הָאַסְלוֹ

הקב״ה יעזור שתזכה לנחת מכל יוצאי

חלציה ולהצלחה ברו״ג, פרנסה בשפע

ובנקל, אריכות ימים ושנים טובות

מתוך בריאות הנפש והגוף אכי״ר!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
אַמִּיר אַזְמַרְהוּ בֵּן טַרוּ וִיסַלַּיי
נלב״ע בראש חודש אדר ב׳ ה׳תשס״ג

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
עַלִּיה בַּת זוּהֲרָה ז״ל
נלב״ע ט״ו בניסן ה׳תשס״ג
ת.נ.צ.ב.ה.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת
הַחֲטָאִים וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
*
הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרִינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרִינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעֱלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:** ב **אָמַרְתְּ** לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ: ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־ בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־ שְׂפָתָי: ה יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: ו חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי: ז אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי: ח שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט: ט לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח: י כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חַסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת: יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה: ב אַשְׁרֵי־
אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־
הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה
תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי
אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה
וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד |
אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה |
סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ |
וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ | כְּסוּס
כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ:
י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ:
יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל בְּיוֹם
רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר
בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו: ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי
כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה
נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד
שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא
לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה
לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת

---

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתָמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־
מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאָמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב

וִיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם
כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ
אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ
בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שִׂפְתֵימוֹ
וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה
וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:
טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה יְנִיעוּן
לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי | אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ
אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *) אֶל־
אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם
צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נגְרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם
נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי
סֶלָה: ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי
יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם־לְבָבִי
אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף
לִרְצוֹת עוֹד: ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר:
י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי
הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם
פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים
בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל

---

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

עֹשֶׂה פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף
יִרְגְּזוּ תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף־
חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ
בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל
וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר
שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף:
ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ
וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר
פָּנֶיךָ: ט כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה:
יג שׁוּבָה יְהוָה עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ
שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־
בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ
בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב | מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ

בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ
אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם
אַחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ: טז וַיִּקְרָא רָעָב
עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד
נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל
עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ:
כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעַצְמֵהוּ מִצָּרָיו:
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו: כו שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים
בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ
אֶת־מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים
בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם
וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ
כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל
פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה:

מ שְׁאַל וְיָבֵא שְׁלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־
אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי
שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ
מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר:
ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים
עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־
לָךְ אֶת־גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־עֹלָלַיִךְ
אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע
שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ
בְּמִנִּים וְעֻגָב: ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
תְרוּעָה: ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשּׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם
יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

לֵב טוֹב

יְגַלֶּה מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִהְיוֹת טוֹב לְכֻלָּם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹרֵשׁ עוֹלָמוֹ בְּחַיָּיו.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהּ״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd STREET
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

לֵב טוֹב

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר זֶה הָאֱמוּנָה. כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אַף אֶחָד בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה! וְעִקַּר הַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד, זֶה רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים — מַהוּ סוֹד הַהַצְלָחָה שֶׁל אִילָן? שֶׁצּוֹמֵחַ, וּמוֹצִיא פֵּרוֹת טוֹבִים. וּבַמֶּה זֶה תָּלוּי? אִם שׂוֹתְלִים אֶת הַזֶּרַע בַּאֲדָמָה חֲרוּשָׁה, מַשְׁקִים אוֹתוֹ, אָז צוֹמֵחַ לְתִפְאָרָה, וּמוֹצִיא פֵּרוֹת עֲרֵבִים לַחֵךְ, טְעִימִים לְמַאֲכָל, יָפִים לְמַרְאֶה. כְּמוֹ־כֵן הָאָדָם נִקְרָא עֵץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כ, יט): ״כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה״.

וּכְמוֹ הָעֵץ, שֶׁכַּאֲשֶׁר מַכְנִיסִים אֶת הַזֶּרַע בָּאֲדָמָה מְעֻבֶּדֶת כְּדָבָעִי, וְנוֹתְנִים לוֹ אֶת הַטִּפּוּל הַמַּתְאִים, גָּדֵל אִילָן חָסוֹן, כְּמוֹ־כֵן אָדָם, אִם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הָאֱמוּנָה נִקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): "שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה". אָז יֵשׁ לָאָדָם כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבְּרוֹ. כְּאוֹתוֹ אִילָן, אֲשֶׁר בַּחֹרֶף נוֹשְׁרִים כָּל עָלָיו, וּבָאִים גְּשָׁמִים וְרוּחוֹת עַזּוֹת, אֲשֶׁר כָּל מְגַמָּתָם לְעָקְרוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, אֲבָל אִם הוּא מֻשְׁרָשׁ הֵיטֵב בָּאֲדָמָה, שׁוּם רוּחַ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְשָׁרְשׁוֹ, וְכָל הַגְּשָׁמִים וּשְׁלָגִים, סְעָרוֹת אִיתָן וְכוּ', אֵין בְּכֹחָם לַהֲזִיזוֹ. וְכֵן בַּקַּיִץ, אַף שֶׁבָּאִים כָּל מִינֵי תּוֹלָעִים הָרוֹצִים לְיַבְּשׁוֹ וּלְכַרְסְמוֹ, אִם שָׁרָשָׁיו עֲמֻקִּים בָּאֲדָמָה, אֵין יְכוֹלִים לְעָקְרוֹ וּלְשַׁבְּרוֹ. כְּמוֹ־כֵן אָדָם, אִם הוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוּם רוּחוֹת רָעוֹת, שׁוּם תּוֹלָעִים רָעִים אֵינָם יְכוֹלִים לְהַזִּיקוֹ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (שַׁבָּת לא.): אֱמוּנָה זֶה סֵדֶר זְרָעִים; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וְלֹא מַזִּיק לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכֶה לְ"**לֵב טוֹב**", שֶׁהוּא טוֹב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. שֶׁזֶּה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת,

יְהוּדִי צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּתוּב (תְּהִלִּים קמה, ט): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", כְּמוֹ־כֵן כָּל יְהוּדִי צָרִיךְ לִקְנוֹת לְעַצְמוֹ "**לֵב טוֹב**", שֶׁיָּבִין אֶת הַזּוּלַת, שֶׁיִּרְצֶה לַעֲזֹר לַזּוּלַת, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְזֶה, אֶלָּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּשֶׁיְּהוּדִי חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אָז יֵשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", וְרוֹצֶה לְסַיֵּעַ לְרֵעֵהוּ, מִתְעַנְיֵן בְּצָרוֹתָיו, חוֹרֶה לוֹ כְּשֶׁרוֹאֶה בְּסֵבֶל חֲבֵרוֹ וּבֶעָוֶל שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ, וּמִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת הַדָּבָר. לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, אֵין לוֹ שֶׁמֶץ רַחֲמָנוּת עַל הַזּוּלַת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא אִישׁ בְּלִיַּעַל וְאִישׁ רַע. וּבָזֶה יְכוֹלִים לְהַכִּיר מִיהוּ יְהוּדִי טָהוֹר, וְיֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ — אִם יֵשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", וְעַז חֻפְצוֹ לַעֲזֹר לְכֻלָּם, וְהוּא בַּעַל חֶסֶד, בַּעַל רַחֲמִים. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בֵּיצָה לב:): כָּל מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כִּי הַיּוֹם אָנוּ נִמְצָאִים בְּגָלוּת שֶׁל עֵרֶב־רַב, שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים, וְזוֹ הַגָּלוּת הֲכִי קָשָׁה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ מֵאָז יְרִידָתָם לַגּוֹלָה. וּמוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁגָּלוּת הָעֵרֶב־רַב תִּהְיֶה הַקָּשָׁה בְּיוֹתֵר, וְיִתְקַיֵּם (אֵיכָה א, ה):

״הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ״, אֵלּוּ הַמְצָרִים וּמְצִיקִים לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הֵם נַעֲשִׂים רָאשִׁים, דּוֹחֲקִים עַצְמָם לְמַעְלָה, וּמַשְׁפִּילִים אֶת הֲמוֹן־הָעָם, רוֹדִים בִּבְנֵי־אָדָם, וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל, וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר. וְהָרִשְׁעוּת וְהָאַכְזָרִיּוּת כְּלַפֵּי הַזּוּלַת נַעֲשָׂה עַל כָּל שַׁעַל וְשַׁעַל.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, וְזֶה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁאֵלּוּ הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים חַיִל, עוֹשִׂים לֵיצָנוּת מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּחֲלִישׁ אֶת לֵב הָאָדָם, עַד שֶׁנּוֹפְלִים עָלָיו פְּחָדִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשִׂית עֵצָה לְנַפְשׁוֹ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן מג): מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲלִישׁוּת הַלֵּב, נוֹפְלִים עָלָיו פְּחָדִים גְּדוֹלִים, וּמְפַחֵד מִכָּל דָּבָר. וּמַהִי גְּבוּרַת הַגִּבּוֹר? שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד כְּלָל, וְרָץ בְּתוֹךְ קִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה. וְעִקַּר הַגְּבוּרָה — זֶה בַּלֵּב. וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְאֹמֶץ לֵב רַק עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי כְּשֶׁיְּהוּדִי מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עוֹלָמוֹ וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה, וְאֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא

אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֻלִּין ז:), עַד כְּדֵי כָּךְ גְּדֻלָּה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְקַבֵּל מַכָּה קְטַנָּה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה, אִם לֹא גָּזְרוּ כָּךְ קֹדֶם בַּשָּׁמַיִם. בְּדֶרֶךְ כְּלָל כְּשֶׁבֶּן־אָדָם מְקַבֵּל מַכָּה מִדֶּלֶת, מֵאָרוֹן וְכוּ׳, חוֹשֵׁב: אֵיזֶה שְׁלוּמִיאֵל אֲנִי, לֹא נִזְהַרְתִּי וְכוּ׳, אִם הָיִיתִי נִשְׁמָר יוֹתֵר, בְּוַדַּאי לֹא הָיִיתִי מְקַבֵּל מַכָּה. וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ, שֶׁהַמַּכָּה הַקְּטַנָּה שֶׁקִּבֵּל, הִיא רַק לְעוֹרְרוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם, וְאֵין הֶפְקֵר. וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַכְשָׁו, כְּשֶׁקִּבֵּל אֶת הַמַּכָּה הַקְּטַנָּה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה, בְּטֶרֶם יִקְרֶה מַשֶּׁהוּ רְצִינִי. וְאִם בַּר דַּעַת הוּא, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מִתְוַדֶּה לְפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! תִּמְחֹל לִי, וַאֲנִי מְקַבֵּל עַל עַצְמִי לֹא לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר שְׁטֻיּוֹת כְּפִי שֶׁעָשִׂיתִי״, וְעַל־יְדֵי־זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קיט): יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁנֵּדַע שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל דָּבָר מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ עָשָׂה אָדָם מַה שֶּׁעָשָׂה, אֶת הַדָּבָר הֲכִי גָּרוּעַ, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְתַקֵּן הַכֹּל. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, יִסְלַח לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל

עֲוֹנוֹתֶיךָ; כִּי בָזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, הוּא חוֹזֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָרֵגַע שֶׁחוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיֵשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", וְהוּא רוֹצֶה לַעֲזוֹר לַזּוּלַת. וּבָזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא מִזֶּרַע שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (סִפְרֵי הַאֲזִינוּ שיג): עַד שֶׁלֹּא בָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ לָעוֹלָם לֹא נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, אָבִינוּ אַבְרָהָם הִקְרִיא אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּפִי הַבְּרִיּוֹת. כִּי הוֹרִידוֹ יִתְבָּרַךְ בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם יְדַבְּרוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִקְרָא אֱלֹהֵי הָאָרֶץ; וְלָכֵן אִם אָנוּ רוֹאִים יְהוּדִי, שֶׁתָּמִיד מְדַבֵּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, תָּמִיד מַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם, סִימָן שֶׁהוּא מִזֶּרַע אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְיֵשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", לֹא־כֵן אִם אָנוּ רוֹאִים אָדָם שֶׁלֹּא רַק שֶׁאֵינֶנּוּ מַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא עוֹד חוֹרֶה לוֹ שֶׁאֲחֵרִים מַזְכִּירִים שֵׁם שָׁמַיִם, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁאֵינוֹ מִזֶּרַע אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְהוּא מִסִּטְרָא דְּעֵרֶב־רַב, וְשָׁרְשׁוֹ מִן הַגּוֹיִים, וְהוּא אַכְזָר גָּדוֹל, וְיֵשׁ לוֹ לֵב רַע.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ נִמְצָאִים בְּגָלוּת גְּדוֹלָה, וְכָתוּב (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ

בַּגּוֹיִים וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם״, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה שָׁנִים אָנוּ בַּגָּלוּת, וּבְוַדַּאי לָמַדְנוּ מִמַּעֲשֵׂי הָאֻמּוֹת, עַד שֶׁנִּכְנַס גַּם בָּנוּ לֵב רַע, וְאָנוּ מְצִיקִים לַזּוּלַת. גַּם בָּנוּ נִכְנְסָה רִשְׁעוּת שֶׁאָנוּ שׂוֹנְאִים אֶת הַזּוּלַת, וְנִכְנַס בָּנוּ חַיְדַק הַגְּזָעָנוּת, שֶׁאֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לִסְבֹּל עֵדָה זוֹ אוֹ אַחֶרֶת, וְאֵינֶנּוּ קוֹלְטִים שֶׁהָרַע לֵב הַזֶּה בָּא, כִּי נִתְעָרַבְנוּ בֵּין הַגּוֹיִים, וְעָלֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת רַבָּה כג, יא): כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה״, מַה שַּׁלְמָה הַזֹּאת מִתְלַכְלֶכֶת, וְחוֹזֶרֶת וּמִתְלַבֶּנֶת, כָּךְ יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי שֶׁחוֹטְאִים, הֵם שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמַה שֶּׁאָנוּ מְקַבְּלִים פֹּה וָשָׁם מַכּוֹת, כִּי רוֹצֶה שֶׁנַּחֲזֹר אֵלָיו, וְלָכֵן מַכֶּה בָּנוּ, כְּדֵי לְעוֹרְרֵנוּ מֵהַשֵּׁנָה הָעֲמֻקָּה בָּהּ אָנוּ שְׁרוּיִים. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל עַל חוֹנִי הַמְּעַגֵּל, שֶׁאָמַר: מִי אִיכָּא דְּנַיְימִי שִׁבְעִים שְׁנִין (תַּעֲנִית כג.); אֵיךְ יְתָכֵן שֶׁיְּשֵׁנִים שִׁבְעִים שָׁנָה. וְאוֹמֵר עַל זֶה רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ס׳), שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים שִׁבְעִים שָׁנָה, וְחוֹלְפִים הַשָּׁנִים, וְאֵינָם חוֹשְׁבִים לְרֶגַע — מַהִי הַתַּכְלִית שֶׁאֵלֶיהָ נִבְרְאנוּ?! מָה אָנוּ עוֹשִׂים בְּזֶה הָעוֹלָם?! מַה תַּפְקִידֵנוּ פֹּה?! מַה תַּפְקִיד

יְהוּדִי בַּחַיִּים חִיּוּתוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם?! אָנוּ יְשֵׁנִים, וְהָרְאָיָה — שֶׁאָנוּ שׁוֹכְחִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. עַל־כֵּן הָבָה נַתְחִיל לִרְאוֹת, מֶה עָבַר עָלֵינוּ הַיּוֹם הַזֶּה, הַאִם חָשַׁבְנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא?! הַאִם דִּבַּרְנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ?! לֹא נָטְעָה אֶת עַצְמֵנוּ, יָכוֹל לַעֲבֹר יוֹם שָׁלֵם, לַיְלָה וָיוֹם, וּלְגַמְרֵי שׁוֹכְחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וּמִזֶּה נִתְהַוּוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים, הַמְמַלְּאִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ עִם שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם וְנִאוּף, עַד שֶׁבְּנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים: "עָזַב אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ" (יְחֶזְקֵאל ח, יב); וּמִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, וְשׁוֹלֵחַ לוֹ יִסּוּרִים וְצָרוֹת, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ מֵהַשֵּׁנָה, וְאִם אָדָם תּוֹפֵס תֵּכֶף־וּמִיָּד שֶׁכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו — זֶה לַהֲשִׁיבוֹ לְצוּר מַחֲצַבְתּוֹ, וּכְבָר חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אֲזַי נִמְתָּקִים מִמֶּנּוּ הַדִּינִים, אֲבָל אִם אֵין לוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַכְזֵר אֵלָיו, וּכְאִלּוּ עָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלָקַח עַצְמוֹ רַק עָלָיו, וּמַפְלִיט מִפִּיו מִלִּים כְּלַפֵּי מַעְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי מְקַבֵּל יִסּוּרִים קָשִׁים יוֹתֵר, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מְנָחוֹת נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית,

כָּךְ יִשְׂרָאֵל, אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, וְעָלֵינוּ לָשׁוּב אַחַת וּלְתָמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲזֹב אֶת הָרַע־לֵב שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, וְלִדְבֹּק בְּ"**לֵב טוֹב**", וְלַעֲזֹר לַזּוּלַת, וּבָזֶה אָנוּ מְגַלִּים, שֶׁאָנוּ מִזֶּרַע אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁרִחֵם עַל כֻּלָּם, סִיַּע לְכֻלָּם, הֶאֱכִיל אֶת כֻּלָּם, פָּתַח אָהֳלוֹ מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, כְּדֵי שֶׁהָעָנִי לֹא יִצְטָרֵךְ לִטְרֹחַ וּלְחַפֵּשׂ אֶת הַפֶּתַח, אֶלָּא מִכָּל צַד יוּכַל תֵּכֶף לְהִכָּנֵס. וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל יְהוּדִי, שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל "**לֵב טוֹב**", מָלֵא רַחֲמָנוּת. וְהִנֵּה אָנוּ עֵדִים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב הֵם הִפּוּךְ הַגָּמוּר, בַּעֲלֵי רַע לֵב, מִתְאַכְזְרִים לִבְנֵי־אָדָם, לֹא אִכְפַּת לָהֶם מֵהַזּוּלַת, מְסִיתִים וּמַדִּיחִים זֶה נֶגֶד זֶה, אֲשֶׁר דָּבָר כָּזֶה לֹא הָיָה מֵעוֹלָם. יָדַעְנוּ מֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחָאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י), וְלֹא יוֹעִיל כְּלוּם, יֵשׁ לְעֵשָׂו שִׂנְאָה עֲמֻקָּה כְּלַפֵּי יַעֲקֹב, וְרוֹצֶה לְהָרְגוֹ. וּלְצַעֲרֵנוּ הָרַב, כְּשֶׁיָּכוֹל הָיָה לְהָרְגוֹ — הֲרָגוֹ. וְרָאִינוּ זֹאת בְּמוֹ עֵינֵינוּ, מֶשֶׁךְ כָּל

הַשְׁמָדוֹת וְהַחֲרִיגוֹת שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם, לְאוֹרֶךְ כָּל הַגֵּרוּשִׁים וּמַסְעֵי הַצְּלָב, שֶׁרָצְחוּ בְּמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וְהָרְגוּ וְשָׁחֲטוּ וְשָׂרְפוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל שֶׁתְּהֶיֶינָה הַסָּתוֹת בְּתוֹךְ תּוֹכֵנוּ, דָּבָר כָּזֶה לֹא הָיָה, אֶלָּא זֶה בָּא רַק מֵהָעֵרֶב־רַב.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יד.): גְּדוֹלָה הֲסָרַת טַבַּעַת, יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נְבִיאִים וְשֶׁבַע נְבִיאוֹת שֶׁנִּתְנַבְּאוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לְעַם יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נְבִיאִים, שֶׁיְקָרְבוּ וְיַחַזְקוּ וְיעוֹדְדוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן שָׁלַח שֶׁבַע נְבִיאוֹת, שֶׁיָּשִׁיבוּ בִּתְשׁוּבָה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל — וְלֹא הוֹעִיל, כֵּיוָן שֶׁאַחַשְׁוֵרוֹשׁ הַטִּפֵּשׁ הֵסִיר טַבַּעְתּוֹ וּנְתָנָהּ לְהָמָן, וַאֲמָרוֹ, שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת עִם יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁרוֹצֶה, אָז עַם יִשְׂרָאֵל הִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וּבִקְשׁוּ רַחֲמִים מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לְהַגִּיעַ שׁוּב לִרְאוֹת מַה שֶּׁאֵינֶנּוּ רוֹצִים לִרְאוֹת, הָבָה נָשׁוּב עַתָּה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הֲרֵי עַם יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאָנוּ מְצֻוִּים לְהִתְרַחֵק מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא יח, ג): "וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", אֵינֶנּוּ

צְרִיכִים לְחַקּוֹת אֶת הַגּוֹיִים, גּוֹי זֶה רוֹצֵחַ, מְלֻכְלָךְ, יְהוּדִי צָרִיךְ לִהְיוֹת קָדוֹשׁ וְטָהוֹר, לִחְיוֹת עַל־פִּי הַתּוֹרָה, לִנְהֹג בְּרַחֲמָנוּת, וּבָרֵגַע שֶׁאוֹמְרִים: נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִים בֵּית יִשְׂרָאֵל", זוֹ כָּל הַצָּרָה שֶׁלָּנוּ, זֶה הָעֵרֶב־רַב. כִּי יְהוּדִים אַף פַּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִתְעָרֵב עִם הַגּוֹיִים, הַגּוֹי שׂוֹנֵא אוֹתָנוּ, וּכְכָל שֶׁנִּרְצֶה לְהִתְיַפּוֹת לְפָנָיו, יִשְׂנָא אוֹתָנוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מוֹעֵד קָטָן טז): מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם; וְכֵן אָמְרוּ (תַּנְחוּמָא בַּמִּדְבָּר טו): מַה תָּמָר זֶה אֵין לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם אֶלָּא לֵב אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. יְהוּדִים הֵם צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, כא): "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים", בַּל נָא נִשְׁכַּח לְרֶגַע מַה שֶּׁעַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ לְנֶגֶד עֵינֵינוּ בַּשּׁוֹאָה, אֵיזוֹ אַכְזָרִיּוּת הֻנְהֲגָה כְּלַפֵּיהֶם, וְהַגּוֹיִים בִּרְשָׁעָתָם הָרְגוּ, שָׁחֲטוּ, שָׂרְפוּ, חָנְקוּ בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת אֲנָשִׁים חַפִּים מִפֶּשַׁע, גְּבָרִים, נָשִׁים וִילָדִים, וְכֵיצַד נִשְׁכַּח דָּבָר זֶה?! וְכָךְ נַעֲשֶׂה כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה. וּבִשְׁבִיל קֹמֶץ קָטָן שֶׁל עֵרֶב־רַב, אָנוּ צְרִיכִים לְפַחֵד לְהַזְכִּיר שֵׁם ה'?! הֲלֹא אֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר הָלְכוּ בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם עִם הַפָּסוּק: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַוָ"ה אֶחָד", וְכַיּוֹם

מִלְּיוֹן וָחֵצִי יְלָדִים אֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶּה "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" בִּכְלָל. וְלָכֵן כָּל יְהוּדִי, שֶׁיֵּשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", עָלָיו לַעֲשׂוֹת תַּעֲמוּלָה בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁיִּשְׁמְעוּ אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיַּכְנִיסוּ יַלְדֵיהֶם בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, שֶׁלּוֹמְדִים בּוֹ אֱמוּנָה, חִנּוּךְ שֶׁל "**לֵב טוֹב**", עָלֵינוּ לָדַעַת, שֶׁהַלֵּב שֶׁל יְהוּדִי בּוֹעֵר תָּמִיד אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי לֵב הַיְהוּדִי זֶהוּ מְקוֹם מִשְׁכַּן הַשְּׁכִינָה, אֲבָל כָּתוּב בַּזֹּהַר (תִּקּוּנֵי זֹהַר סט:): לְבָא הוּא אֱגוֹז, בְּתוֹךְ הָאֱגוֹז יֵשׁ פְּרִי טָעִים, שֶׁיְּכוֹלִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, אֲבָל סְבִיב הָאֱגוֹז יֵשׁ קְלִפָּה עָבָה, וּמִי שֶׁשּׁוֹבֵר אֶת קְלִפָּתוֹ, שֶׁזֶּה נִקְרָא יֵצֶר הָרָע, עָלָיו נֶאֱמַר הַפָּסוּק (תְּהִלִּים נא, יט): "לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה", יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ "**לֵב טוֹב**", אֲלָא אָנוּ בְּגָלוּת, וְכָל הַיּוֹם וּלְרַבּוֹת הַלַּיְלָה רַק שׁוֹמְעִים נְבִיחַת הַכְּלָבִים שֶׁנּוֹבְחִים נֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּמְסִיתִים וּמַדִּיחִים זֶה נֶגֶד זֶה, וְכֵן אָנוּ קוֹרְאִים דִּבְרֵי כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, נְאוּף, שִׁקּוּץ, תִּעוּב וְזִהוּם, כָּל כְּלֵי הַתִּקְשֹׁרֶת מְלֵאֵי נְאוּף בְּלִי בּוּשָׁה, זִהוּם — מְזַהֲמִים אֶת הָאֲוִיר, עַד שֶׁהַלֵּב מִתְכַּסֶּה בִּקְלִפָּה קָשָׁה, שֶׁאֵין מַרְגִּישִׁים אֶת הַלֵּב שֶׁל יְהוּדִי. וְהַקְּלִפָּה הַזּוֹ הִיא הַיֵּצֶר הָרָע הַמִּתְגַּבֵּר עָלֵינוּ. וּבָרֶגַע שֶׁנִּשְׁבּוֹר אֶת

הַקְּלִפָּה הַמְסַבֶּבֶת אֶת הַלֵּב, אָז יִהְיֶה לָנוּ לֵב נִשְׁבָּר. וְזֶה מְאֹד חָשׁוּב בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבָרֵגַע שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב נִשְׁבָּר, הוּא מַרְגִּישׁ גַּם אֶת הַשֵּׁנִי. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? אָדָם עָנִי תָּמִיד חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת: "אִם יִהְיֶה לִי כֶּסֶף, אֶתֵּן צְדָקָה לָרֹב, אֶעֱזֹר לַבְּרִיּוֹת, וּמְתַכְנֵן תָּכְנִיּוֹת: אֶבְנֶה בָּתֵּי חֲרֹשֶׁת, אַעֲסִיק פּוֹעֲלִים, אַפְעִיל אֲנָשִׁים, אֶתֵּן לָהֶם פַּרְנָסָה, כִּי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֲנִי מֻבְטָל וְכוּ', אִם רַק יִהְיֶה לִי כֶּסֶף, אֶבְנֶה יְשִׁיבוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה, בָּתֵּי סֵפֶר, בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת, יְשִׁיבוֹת", וּמַדּוּעַ חוֹשֵׁב כָּךְ? כִּי הוּא שָׁבוּר, יֵשׁ לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, וְלָכֵן מַרְגִּישׁ צָרַת הַזּוּלַת, לֹא־כֵן מִי שֶׁאֵין לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, מֻחְמַת שֶׁחָטָא, עַד שֶׁלִּבּוֹ כָּבֵד מְכֻסֶּה עִם קְלִפַּת הָאֱגוֹז, וּמִתְאַכְזֵר עַל עֲנִיִּים, מַעֲמִיד כֶּלֶב בְּשַׁעַר בֵּיתוֹ, כְּדֵי שֶׁהֶעָנִי לֹא יִכָּנֵס אֵלָיו, אֲזַי לֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּתֶחֻבּוֹת סח.): כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מֵהַצְּדָקָה, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; כִּי סִימָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב שֶׁל גּוֹי. כִּי יְהוּדִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב רַחֲמָן, **"לֵב טוֹב"** לַעֲזֹר לַזּוּלַת, וְעַל נְקֻדָּה זוֹ עָלֵינוּ לְדַבֵּר הַרְבֵּה וּלְשַׁנְּנָהּ הֵיטֵב, כִּי זֶה הַיְסוֹד בֶּאֱמוּנָה — לְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת. וְכָל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת — מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין

מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם (שַׁבָּת קנא:); כְּמוֹ שֶׁאָדָם מִתְנַהֵג פֹּה, כָּךְ מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ שָׁם. כְּמוֹ שֶׁאָדָם מִתְנַהֵג עִם בְּנֵי־אָדָם, כָּךְ בְּנֵי־אָדָם מִתְנַהֲגִים אִתּוֹ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, נַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. בֹּאוּ נַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה ה.): אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם־כֵּן מֵשִׂים לִבּוֹ כְּבָשָׂר; כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב בָּשָׂר, אָז מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לֹא־כֵן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב אֶבֶן, לֹא יָבוֹא לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (יְחֶזְקֵאל יא, יט): "וַהֲסִירוֹתִי מִכֶּם לֵב הָאֶבֶן וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר"; הַיְנוּ עַתָּה יֵשׁ לָנוּ לֵב אֶבֶן, וְלֹא אִכְפַּת לָנוּ מִבְּנֵי־אָדָם, רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל, וְאֵין אִישׁ בָּא לְבַקָּרָם, רוֹאִים אֲנָשִׁים שַׂכּוּלִים, שֶׁשִּׁכְּלוּ יַקִּירֵיהֶם, וְאֵין אִישׁ בָּא לְנַחֲמָם, לֹא אִכְפַּת מֵהַזּוּלַת כְּלָל. בְּשָׁעָה שֶׁחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מַזְהִירִים אוֹתָנוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא: מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּר חוֹלִים אַף אַתֶּם תְּבַקְּרוּ חוֹלִים, מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְנַחֵם

אֲבֵלִים אַף אַתֶּם כֵּן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ה, ג): כְּמַה דַּאֲנָא רַחֲמָן בַּשָּׁמַיִם, כֵּן תְּהֵוּוֹן רַחֲמָנִין בָּאָרֶץ; כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם "לֵב טוֹב" וְרוֹצֶה לַעֲזוֹר לַזּוּלַת, בָּזֶה מְגַלֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. עַד כֹּה הָיָה לָנוּ לֵב אֶבֶן, לֹא הָיָה אִכְפַּת לָנוּ מֵהַזּוּלַת, לִי טוֹב — לֹא אִכְפַּת לִי מִזּוּלָתִי, אַךְ אֵין זוֹ דֶּרֶךְ שֶׁל יְהוּדִי, לֵב יְהוּדִי זֶה לֵב חַם, הוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים שֶׁלְּכָל יְהוּדִי יִהְיֶה טוֹב, הוֹלֵךְ לְנַחֵם אֲבֵלִים, לְבַקֵּר חוֹלִים לַעֲזוֹר לְאֻמְלָלִים, וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי טָהוֹר, וְזֶה מַה שֶּׁמְּלַמְּדִים אוֹתָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא־כֵן אֵלּוּ הָרְשָׁעִים, מְסִיתִים וּמַדִּיחִים נֶגֶד חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, בְּכָל מִינֵי מְלִיצוֹת שָׁוְא, כְּאִלּוּ אָמְרוּ כָּךְ אוֹ אַחֶרֶת, מַה הֵם עוֹשִׂים לְמַעַן הַזּוּלַת?! וּמַה חַכְמֵי הַתּוֹרָה עוֹשִׂים לְמַעַן הַזּוּלַת?! בֹּאוּ נִרְאֶה אֶת הַהֶפְרֵשׁ בֵּין בְּנֵי לְבָן חָמִי, בֵּין אַבְרָהָם אָבִינוּ לְבֵין בִּלְעָם הָרָשָׁע. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת, פֶּרֶק ה׳): מַה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְבֵין תַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע?

שׁוֹאֲלִים הַמְפָרְשִׁים, לָמָּה לֹא כָּתוּב: מַה הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אַבְרָהָם אָבִינוּ לְבֵין בִּלְעָם הָרָשָׁע, לָמָּה צְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּלְמִידִים שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְתַלְמִידֵי בִּלְעָם הָרָשָׁע, וּלְהִוָּכַח בְּהֶבְדֵּל? אֶלָּא אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נז), שֶׁנִּגָּד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָמַד בִּלְעָם הָרָשָׁע, וּבְדִיּוּק מַה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה — עָשָׂה בִּלְעָם. מֹשֶׁה אָמַר תּוֹרָה, גַּם בִּלְעָם אָמַר תּוֹרָה. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קמ): אֶת הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, כִּי אֵין לָנוּ תְּפִיסָה בּוֹ, אֶלָּא עַל־יְדֵי תַּלְמִידָיו, בָּהֶם יֵשׁ לָנוּ יוֹתֵר הַשָּׂגָה. וְכֵן לְגַבֵּי אִלּוּ שֶׁמְּדַבְּרִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל, מֵאַיִן יוֹדְעִים שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת יְהוּדִים? אִם הוֹלֵךְ לָהֶם בַּחַיִּים לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָלַךְ לוֹ בַּחַיִּים, שֶׁכָּל בְּרִיָּה בָּעוֹלָם יִתְוַדַּע מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעָזַר לְכֻלָּם, וְהֶאֱכִיל וְהִשְׁקָה כָּל עוֹבֵר וָשָׁב, שֵׁם שָׁמַיִם הָיָה שָׁגוּר עַל פִּיו, זֶה סִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וּלְהֵפֶךְ אִם אָנוּ רוֹאִים אֲנָשִׁים אַכְזָרִיִּים, רָעִים, לֹא אִכְפַּת לָהֶם מֵהַזּוּלַת, זֶה סִימָן שֶׁהֵם בְּנֵי בִּלְעָם, בְּנֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ הָיָה רַק לְקַלֵּל. וְכָתוּב בַּזֹּהַר (ח״א סח:): בִּלְעָם הָיָה אָרוּר, הֵיכָן שֶׁרַק הִסְתַּכֵּל, הַמָּקוֹם נַעֲשָׂה

מְקֻלָּל. וְלָכֵן הִתְבַּטְּאוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: מַה בֵּין תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע, כִּי בִּלְעָם מְאֹד הִתְחַזָּה כְּאַבְרָהָם, אֲבָל כְּשֶׁרוֹאִים אֶת הַתּוֹצָאוֹת, אָז מְגַלִּים מַהֶם הַשָּׁרָשִׁים, רוֹאִים אֶת הַפֵּרוֹת וּמְבִינִים אֶת טִיב הַשָּׁרָשִׁים. וְזֶה הָיָה סִימָן עַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת; אוֹ רָאִינוּ שֶׁהָיוּ כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, אַף שֶׁכִּסּוּ עַצְמָם עִם פְּסוּקִים וּמַאֲמָרִים, אֲבָל כַּאֲשֶׁר רוֹאִים שֶׁהַבָּנִים וְהַנְּכָדִים שָׂכְחוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵינָם מַזְכִּירִים שֵׁם ה׳, נוֹכְחִים שֶׁהֵם מִבְּנֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁרַק מְקַלֵּל, רוֹצֶה לְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהָעוֹלָם, וְאֵינָם יְהוּדִים, אֶלָּא עֵרֶב־רַב שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ, וּלְהֵפֶךְ אֵלּוּ שֶׁהֵקִימוּ יְשִׁיבוֹת, שֶׁלִּמְּדוּ תּוֹרָה, אֵלּוּ שֶׁהֵקִימוּ כּוֹלֵלִים, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה וּבָתֵּי־סֵפֶר עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, לְדֶרֶךְ אֶרֶץ וְכוּ׳, הֵם מִתַּלְמִידֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּפְקַח עֵינֵינוּ, שֶׁלֹּא יַעַבְדוּ עָלֵינוּ. אָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, וְהוֹלְכִים בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם עִם "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל", וְאַף אֶחָד לֹא יוּכַל לִמְחֹק אוֹתָנוּ, וְלֹא

יוֹעִיל שׁוּם דָּבָר. וְהִנֵּה עַכְשָׁו כְּשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְהִגָּאֵל, פִּתְאֹם נֶחֱלַשׁ?! פִּתְאֹם נִתְיָאֵשׁ?! פִּתְאֹם נַעֲזֹב אֶת הַכֹּל?! הַאֵינְכֶם קוֹלְטִים שֶׁזֶּה הַנִּסָּיוֹן הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר שֶׁעָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל?! מִתְפַּעֲלִים מַה שֶּׁהָעֵרֶב־רַב יַגִּידוּ, בְּשָׁעָה שֶׁעָלֵינוּ לִהְיוֹת גֵּאִים עִם הַשַּׁבָּת, אָנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעָלֵינוּ לְגַלּוֹת אֶת זֹאת לְכֻלָּם, וְלֹא לִפְחֹד כְּלָל. רַבֵּנוּ זַ״ל אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נו): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לֵב, לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם, אָדָם אוֹמֵר: הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵינוֹ טוֹב בִּשְׁבִילִי, אֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְכוּ׳, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי **״לֵב טוֹב״**, לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ. הֵיכָן שֶׁיְּהוּדִי נִמְצָא, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אִתּוֹ, וְלֹא שַׁיָּךְ לִפְחֹד כְּלָל. יְהוּדִים נִמְצָאִים בְּכָל חֶלְקֵי הָעוֹלָם, וְאֵינָם מִתְפַּעֲלִים מֵהַגּוֹיִים, בּוֹנִים מִקְוָאוֹת, בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, בּוֹנִים תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה לְבָנִים, בָּתֵּי סֵפֶר לְבָנוֹת, יְשִׁיבוֹת לְבַחוּרִים, כּוֹלְלִים לְאַבְרֵכִים, מוֹסְרִים נַפְשָׁם שֶׁיִּהְיֶה בָּשָׂר כָּשֵׁר, וְשׁוֹמְרִים עַל כַּשְׁרוּת הַמָּזוֹן, וְאֵין מִתְפַּעֲלִים מֵהַגּוֹיִים, כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לִיהוּדִי לֵב חָזָק, לֵב אַמִּיץ, לֵב טָהוֹר, אֵינוֹ מְפַחֵד מֵאַף אֶחָד וּמְגַלֶּה וּמְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וּבְדִיּוּק עַכְשָׁו, קֹדֶם שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְהִגָּאֵל, יֵשׁ לָנוּ הַנְּסָיוֹן הָאַחֲרוֹן, נְסְיוֹן הָעֵרֶב־רַב, אָנוּ צְרִיכִים לְהֶחָלֵשׁ וְכוּ׳?! עָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. תִּרְאוּ אֵיךְ מְבַזִּים אֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר?! וּמַעֲלִילִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי עֲלִילוֹת, וְכוֹתְבִים עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי בּוּז, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְלֹא בְּחִנָּם שֶׁאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא עַל שֶׁבִּזּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים; עַזֵּי פָּנִים בָּאִים וּמְבַזִּים אֶת גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה הָיָה חֻרְבַּן יְרוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר הִיא לֵב הָעוֹלָם. וְאֵיךְ לֵב יְהוּדִי כָּבֶה? בָּרֵגַע שֶׁעוֹקְרִים אוֹתוֹ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה לֹא נִסָּחֵף אַחַר הַהֶסָּתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁיֵּשׁ עַתָּה, הָבָה נְגַלֶּה וּנְפַרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים גֵּאִים בְּיַהֲדוּתֵנוּ, גֵּאִים עִם הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת, אֵיֵּנוּ כְּמוֹ הַגּוֹיִים, הַנָּשִׁים גֵּאוֹת בִּצְנִיעוּתָן, בְּכִסּוּי רֹאשָׁן, אֵיזֶה נַחַת רוּחַ גּוֹרְמוֹת בַּשָּׁמַיִם. הַיּוֹם בּוֹעֵר כְּתַנּוּר, וּנְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הוֹלְכוֹת צְנוּעוֹת וְכוּ׳. אֵיזֶה קִדּוּשׁ ה׳ גּוֹרְמוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבָזֶה מוֹכִיחוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן לֵב יְהוּדִי. לָזֹאת, בֹּאוּ נִתְחַזֵּק וְנַעֲזֹר לַזּוּלַת, וּנְגַלֶּה וּנְפַרְסֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּלִי בּוּשָׁה, אֵין לָנוּ

לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּיַהֲדוּתֵנוּ, וְזֶה הַגַּאֲוָה וְהַגָּאוֹן שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים וּמוּכָנִים לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִזְכוּת הַמְסִירוּת נֶפֶשׁ בַּעֲבוּר אֱמוּנָה, בִּזְכוּת הַ"**לֵּב טוֹב**" שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ, לֵב חָזָק, לֵב אַמִּיץ, לֵב טָהוֹר, נִזְכֶּה לְהִגָּאֵל בַּגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הקונטרס הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת
מוּלֹּוק (מַלֹּכָה) בַּת רחמים וחורמון
נלב"ע י"א בשבט ה'תשס"ד לפ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם
זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן הַכְּלָלִי

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לִכְלָלִיּוּת הַחֲטָאִים
וְהוּא פְּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן
*
וּמְסֻגָּל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצָּלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם
*
יִסְּדוּ, תִּקְּנוּ, גִּלּוּ וְצִוָּה לְפַרְסְמוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בֶּאֱמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא**, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגּוֹלָה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:** ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:**
ה **יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:** ח **שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:** ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:** י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:** יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:**

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יִקְבָּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ
כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל
יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ
שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי
עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם:
יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי
עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ
לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם
וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג
עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים:
ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא
וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם
וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: ה אֵלֶּה
אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ
אֶדַּדֵם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן
חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי
לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי
נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא
לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ:
ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי
תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שְׂכַחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֶצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זִרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וְזַקְנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְּשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ:

קוּנְטְרֵס

מַצָּב טוֹב

יְגַלֶּה וְיַפְרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁאֵין לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִידִיעוֹת אֵלּוּ אָדָם יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהֲרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

מַצָּב טוֹב

א.

מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא תָּמִיד בְּמַצָּב טוֹב

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם רַק אֱמוּנָה, וּכְכָל שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מֵאֱמוּנָה, אֵין דַּי בָּזֶה, כִּי עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בַּחַיִּים מְרִירוּת וְצָרוֹת, סֵבֶל וְיִסּוּרִים, בְּנֵי־אָדָם מִתְיָאֲשִׁים מֵהַחַיִּים, וְאֵינָם רוֹאִים סוֹף לְצָרוֹתֵיהֶם, אֲבָל בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ, כִּי מִי שֶׁמִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, הוּא תָּמִיד בְּ"מַצָּב טוֹב", כִּי אֱמוּנָה זוֹ הַבְּרָכָה. כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת". וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחְדִּיר

בְּעַצְמֵנוּ אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לִזְכֹּר שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שׁוֹמְעִים וּמַרְגִּישִׁים, הַכֹּל זֶה אֱלֹקוּת. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּמַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר. כִּי הוּא נִמְצָא תָּמִיד בְּ"**מַצָּב טוֹב**", כִּי מַה שֶּׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו, הוּא בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּמְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו. וְלָכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב): אִם אָדָם הָיָה מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל מִפְּנֵי שֶׁאָדָם אֵינוֹ חָזָק בֶּאֱמוּנָה זוֹ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא עִמּוֹ, בַּעֲבוּר זֶה מִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּה. וְזוֹ כָּל הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ז'), שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמַּאֲמִין, שֶׁשּׁוּם דָּבָר אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אֶצְלוֹ לֹא שַׁיָּךְ כְּלָל גָּלוּת, וְהוּא מְדַבֵּק עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

וְזֹאת עֲלֵיכֶם לָדַעַת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים ! שֶׁרַק הַגּוּף שֶׁלָּנוּ הָלַךְ בְּגָלוּת, אֲבָל הַנְּשָׁמָה הִיא עֶצֶם אֱלֹקוּת. בִּשְׁבִיל זֶה אָנוּ רוֹאִים זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מֵהַגּוֹיִים. הוֹרְגִים, שׁוֹחֲטִים, שׂוֹרְפִים, צוֹלְבִים בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת וְאַכְזָרִיּוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ רַק אֶת הַגּוּף, אֲבָל אֶת הַנְּשָׁמָה אֵינָם יְכוֹלִים לְדַכֵּא, כִּי אָנוּ רוֹאִים, אֲשֶׁר בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַגָּלוּת, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ וְעוֹבְרִים — אֵינָם מִתְיָאֲשִׁים, אֶלָּא חוֹזְרִים וּבוֹנִים בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מִקְוָאוֹת, תַּלְמוּדֵי תּוֹרָה לְבָנִים וּבָתֵּי סֵפֶר לְבָנוֹת, כּוֹלְלִים לְאַבְרֵכִים, יְשִׁיבוֹת לְבַחוּרִים, וּמְלַמְּדִים תּוֹרָה עַל אַף שֶׁשּׂוֹרְפִים וּמוֹחֲקִים מֵאוֹת וְאַלְפֵי קְהִלּוֹת קְדוֹשׁוֹת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְרַחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוּב בּוֹנִים מֵחָדָשׁ. עַם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וְזֶה מַרְאֶה שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא עֶצֶם אֱלֹקוּת, וְאֵין יְכוֹלִים לְמָחֳקָהּ. וּלְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, אָנוּ נִמְצָאִים עַתָּה בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה, גָּלוּת הָעֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּינֵינוּ גּוֹיִים, וְרוֹצִים לַעֲקֹר מֵאִתָּנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁלֹּא נֵדַע מַהִי, וְעוֹשִׂים אֶת הַשַּׁבָּת יוֹם חֹל. וּבַעֲבוּר זֶה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁפּוֹקְדוֹת כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה אֲסוֹנוֹת, בַּר מִינָן, מֵחֲמַת שֶׁעוֹקְרִים

אֶת הַמִּלָּה ׳שַׁבָּת׳ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְקוֹרְאִים לָזֶה: ׳סוֹף שָׁבוּעַ׳. כִּי שַׁבָּת הִיא הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח״ב פח:): שַׁבָּת שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִילָּא וְתַתָּא; שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְמַטָּה בְּכָל הַבְּרִיאָה נִקְרָא שַׁבָּת. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז): שַׁבָּת זֶה עֶצֶם גִּלּוּי אֱלֹקוּת; וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (דַּף קכו:): תֵּבַת שַׁבָּת זֶה ש׳ בַּת, תֹּלַת גַּוְנִין דְּעֵינָא וּבַת עַיִן. אֵיךְ הָעַיִן שֶׁל הָאָדָם מִסְתַּכֶּלֶת? לָעַיִן יֵשׁ שְׁלֹשָׁה צְבָעִים, וְהָאֶמְצָעִי זֶה בַּת עַיִן, כְּמוֹ רְאִי. כָּךְ הִיא הַשַּׁבָּת, ש׳ זֶהוּ שְׁלֹשָׁה צִבְעֵי הָעַיִן, כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בַּת זֶה הַבַּת־עַיִן, כְּנֶגֶד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁזֶּה הַמַּלְכוּת. וְהֵם הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. וְלָכֵן נֶאֱמַר עַל שַׁבָּת (שְׁמוֹת טז, כט): ״רְאוּ כִּי יְהוָ״ה נָתַן אֶת הַשַּׁבָּת״. עַל־יְדֵי שַׁבָּת, אָז נִמְשָׁךְ גִּלּוּי אֱלֹקוּת לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן אִם עַם יִשְׂרָאֵל רַק יִשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת, מִיָּד הֵם נִגְאָלִים. וּמָה אָנוּ רוֹאִים, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב? שֶׁהָעֵרֶב־רַב רוֹצִים לַעֲקֹר מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, אֲבָל לֹא יַצְלִיחוּ, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל מָסְרוּ נַפְשָׁם בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אַף שֶׁבְּוַדַּאי פֹּה וָשָׁם הֵם מַצְלִיחִים לַעֲקֹר מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְשָׁמוֹת מִשַּׁבָּת. וְעַל־יְדֵי־זֶה, מִי שֶׁמְּחַלֵּל

שַׁבָּת, בַּר מִינָן, הוּא בְּמַצָּב רַע מְאֹד, כִּי כָּל הַבְּרָכָה שֶׁבָּאָה לָאָדָם הִיא רַק בִּזְכוּת הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ. כָּל אֲשֶׁר רוֹצֶה — הוּא מְקַבֵּל, אִם הוּא מְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת וְשָׂמֵחַ בָּהּ — כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתְנִים לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מְצָרִים (שָׁם). וּבָזֶה שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, בָּזֶה מִתְחַזֵּק אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן שַׁבָּת הִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּת, הִיא בִּנְיַן הָאֱמוּנָה. וְלָכֵן אָנוּ רוֹאִים, שֶׁהָעֵרֶב־רַב רוֹצִים הָעִקָּר לְהַשְׁכִּיחַ אֶת הַשַּׁבָּת מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, פּוֹתְחִים קֻנְיוֹנִים בְּשַׁבָּת, חֲנֻיּוֹת, מִפְעָלִים, דַּיְקָא בְּשַׁבָּת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וּמַה נֶּאֱרָע לְבַסּוֹף? תְּאֻנּוֹת דְּרָכִים, בַּר מִינָן.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שֶׁנַּתְחִיל לָשׁוּב אֵלָיו, וְנַתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו וּלְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טז, כט): "רְאוּ כִּי יְהוָ"ה נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת"; הַשַּׁבָּת זֶה רְאִיָּה, מִסְתַּכְּלִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּמִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה וְשׁוֹמֵר שַׁבָּת, וְשָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, הוּא תָּמִיד בְּ"**מַצָּב טוֹב**", כִּי כָּךְ אוֹמְרִים

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן א׳): ״בִּרְכַּת יְהוָ״ה הִיא תַּעֲשִׁיר״ — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; כָּל הָעֲשִׁירוּת שֶׁל הָאָדָם בָּאָה בִּזְכוּת שַׁבָּת, וְאִם אָדָם אוֹמֵר: הֲלֹא אֲנִי שׁוֹמֵר שַׁבָּת, וַעֲדַיִן אֲנִי עָנִי, סִימָן שֶׁאֵינוֹ שָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת, כִּי הָעִקָּר — שִׂמְחַת הַשַּׁבָּת, לִשְׂמֹחַ בָּהּ מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְגַלֶּה אֶת אֱמוּנָתוֹ. וַהֲיֵשׁ עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה, שֶׁאָדָם מַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וּמְדַבֵּר אֵלָיו, מִתְדַּבֵּק בּוֹ, וּמְפַחֵד רַק מִמֶּנּוּ?! וְאֵימָתַי זֶה מִתְגַּלֶּה? בְּשַׁבָּת. וְלָכֵן כָּתוּב בְּתִקּוּנֵי זֹהַר (דַּף כד:): בְּרֵאשִׁית — אוֹתִיּוֹת יְרֵא־שַׁבָּת. שַׁבָּת מַכְנִיסָה יִרְאָה בָּאָדָם, שֶׁמְּפַחֵד רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא מִבָּשָׂר וָדָם. וּמָה אָנוּ רוֹאִים? יְהוּדִים שׁוֹמְרִים שַׁבָּת וּשְׂמֵחִים בָּהּ, אֵיזֶה עֹנֶג וְתַעֲנוּג?! הָאָב יוֹשֵׁב בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן, הָאֵם וְהַיְלָדִים יוֹשְׁבִים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן, שָׁרִים שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֵיזֶה נֹעַם הוּא זֶה! אֵיזֶה **״מַצָּב טוֹב״** יֵשׁ לָאָדָם שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֶצְלוֹ שַׁבָּת זֶה שַׁבָּת. לֹא־כֵן מִסְכֵּן אָדָם שֶׁרָחוֹק מֵהָאֱמוּנָה, אֲזַי הוּא רָחוֹק מִשַּׁבָּת, אֵין אֶצְלוֹ שֻׁלְחָן שַׁבָּת, אֵין אַבָּא, הוּא מִתְנַמְנֵם מֵרֹב יְגִיעָה וְטִרְחָה שֶׁהִתְיַגֵּעַ כָּל הַשָּׁבוּעַ. וְהָאִמָּא מִסְכְּנָה דּוֹאֶגֶת הֵיכָן

הַיְלָדִים, בָּרְחוּ — זֶה לְפוֹפּ וְזֶה לְדִיסְקוֹטֵק, וְזֹאת מִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן. וּמַה קוֹרֶה לְבַסּוֹף? רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן מִקַּבְּלִים הוֹדָעָה: בִּנְךָ אוֹ בִּתְּךָ נִדְרְסוּ לַמָּוֶת, אוֹ נִדְקְרוּ לַמָּוֶת, אוֹ אֶרְעָה תְּאֵנָה קָטְלָנִית וכו׳, הַשֵּׁם יִשְׁמֹר. מַדּוּעַ לֹא נִקַּח עַצְמֵנוּ בְּיָדֵינוּ, וְנַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים רַק בִּזְכוּת הַתּוֹרָה! אָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי חֻקֵּי הַתּוֹרָה. וְאִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֶזְהִיר אוֹתָנוּ עַל שַׁבָּת, עָלֵינוּ לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, כִּי כָּךְ אָמַר הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ (שְׁמוֹת כ, ז): ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ, וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה׳׳ אֱלֹקֶיךָ, לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה, אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ״ וְגוֹ׳. בְּשַׁבָּת אֵין עוֹשִׂים שׁוּם מְלָאכָה, שׁוּם עֲבוֹדָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מַתָּנָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאוֹמֵר לָנוּ: אִם נִשְׁמֹר אֶת הַיּוֹם שֶׁלּוֹ, הוּא יִשְׁמֹר אֶת הַשִּׁשָּׁה יָמִים שֶׁלָּנוּ, וְיִהְיֶה לָנוּ שֶׁפַע עַל כָּל הַשָּׁבוּעַ, נִהְיֶה בְּ״**מַצָּב טוֹב**״. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, נְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, מַה יִּהְיֶה? נִהְיֶה בְּמַצָּב חָמוּר מְאֹד.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם רַק לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר אֶל

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, וְלִשְׁמֹחַ בְּשַׁבָּת, שֶׁזֶּה הַיְסוֹד בַּיַּהֲדוּת, וְזֶה מַמְשִׁיךְ לָאָדָם כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת. וְלָכֵן אֲפִלּוּ שֶׁעָשִׂינוּ כְּבָר מַה שֶּׁעָשִׂינוּ, וְנִכְשַׁלְנוּ בַּעֲוֹונוֹת עַד כֹּה, כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מַעֲמָד וּמַצָּב הָיָה עַד עַכְשָׁו, וַעֲדַיִן הוּא נִמְצָא. עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיח.): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת, אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִים לוֹ. אָדָם מִסְכֵּן, נִכְשַׁל בַּעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאֵין גָּרוּעַ מִזֶּה, שֶׁזֶּהוּ פְּגַם הָאֱמוּנָה, הֱאֱמִין בִּשְׁטֻיּוֹת, אֱמוּנוֹת כֻּזְבִיּוֹת, בְּכָל מִינֵי עוֹבְדֵי אֱלִילִים, בָּרַח מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בַּר מִינָן, בָּרַח לַמִּזְרָח הָרָחוֹק, לִמְצֹא שָׁם כָּל מִינֵי הֲבָלִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, בָּרַח לַמַּעֲרָב הַפָּרוּעַ, וְנִכְשַׁל בְּכָל מִינֵי עֲרָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עִם כָּל זֹאת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אִם אָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וּמַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל לוֹ. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הָרַחֲמָן, וְרוֹצֶה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,

וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ, וְאַף שֶׁבַּהַתְחָלָה יִדְמֶה לָכֶם כְּאִלּוּ אֵין מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶתְכֶם, כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, הוּא עוֹשֶׂה מָסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינוֹ לְבֵינוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַנָּבִיא (יְשַׁעְיָה נט, ב): "כִּי עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם", וְכָל זֶה בָּא מִכְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן כב): הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מַכְנִיס כְּפִירָה לָאָדָם; כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא נִכְנֶסֶת בּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, עַד שֶׁיְּשַׁכְּנָם הַחוֹשְׁבִים כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵינוֹ נִמְצָא פֹּה, וְהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל. וְלָכֵן כָּל אֶחָד נִהְיָה פּוֹלִיטֵקַאי וְכוּ', וְאוֹמֵר: כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה וְכוּ', וְשׂוֹכְחִים מַה שֶּׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כא, א): "פַּלְגֵי מַיִם, לֵב מֶלֶךְ [וְשָׂרִים] בְּיַד הַוָי"ה" וְגוֹ', הַכֹּל תָּלוּי בִּידֵי הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ! כִּי אִם נַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנַתְחִיל לִשְׁמֹר שַׁבָּת, וּנְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח טז): מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת — מְרֻחָק מֵעֲבֵרָה. כִּי הַשַּׁבָּת שׁוֹמֶרֶת אֶת הָאָדָם.

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הָבָה נֵצֵא

מֵהַדִּמְיוֹנוֹת בָּהֶם אָנוּ שְׁרוּיִים. כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד חַי בִּדְמְיוֹן אַחֵר, כְּאִלּוּ תָּלוּי הַגּוֹרָל שֶׁלָּנוּ בִּידֵי בָּשָׂר וָדָם. וּמִזֶּה בָּא, שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַכֹּל, חוֹשְׁבִים מֵהַכֹּל, אֲבָל רַק לֹא מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אָדָם יַחֲשֹׁב כָּל מִינֵי תָּכְנִיּוֹת, וְהוּא שׁוֹכֵחַ שֶׁ״רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ, וַעֲצַת יְהוָ״ה הִיא תָקוּם״ (מִשְׁלֵי יט, כא); יֵשׁ לְךָ הַרְבֵּה מַחֲשָׁבוֹת וְדִמְיוֹנוֹת וְתָכְנִיּוֹת, אֲבָל מַה שֶּׁיִּקְרֶה זֶה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה אֵינְךָ חוֹלֵם וּמְדַמְיֵן. בְּנֵי־אָדָם מְדַבְּרִים הֶבְלֵי הֲבָלִים, וְכוּחֵי סְרָק, לוֹמַר: ״כָּךְ יִהְיֶה, וְאֵיךְ יִהְיֶה״, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ מְדַבֵּר מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: ״הִנֵּה הוּא פֹּה, הִנֵּה הוּא שָׁם, הִנֵּה הוּא בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ״. מַה שַּׁיָּךְ לְנַתֵּק עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ?! זוֹ הַמְצִיאוּת! וְלָכֵן מִי שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא תָּמִיד נִמְצָא בְּ״**מַצָּב טוֹב**״, וְהוּא צוֹחֵק מֵהַכֹּל, כִּי יֵשׁ לוֹ הֵיכָן לְהִתְחַבֵּא.

ב.

מִי שֶׁתָּמִיד בְּשִׂמְחָה, הוּא נִמְצָא בְּמַצָּב טוֹב

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לִזְכֹּר: מִי שֶׁתָּמִיד בְּשִׂמְחָה, הוּא נִמְצָא בְּ״**מַצָּב טוֹב**״. וְכֵיצַד זוֹכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה? רַק עַל־יְדֵי יִשּׁוּב הַדַּעַת, שֶׁאָדָם

זוֹכֶה לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ — ״מִי אֲנִי?! מָה אֲנִי עוֹשֶׂה פֹּה?! מַה תַּפְקִידִי בַּחַיִּים?! אֲנִי מִסְתּוֹבֵב מֻבְטָל, חֲסַר עֲבוֹדָה, אֵין פְּרוּטָה בְּכִיסִי, לוֶה כְּסָפִים מִזֶּה אוֹ מִזֶּה, מִתְהַלֵּךְ שָׁבוּר וְרָצוּץ, הַחַיִּים שֶׁלִּי בְּחֹשֶׁךְ, אֵיֶנֶּנִּי רוֹאֶה אוֹר בִּקְצֵה הַמִּנְהָרָה״, אוֹ שֶׁאָדָם עוֹבֵד כָּל הַיּוֹם בַּחֲמוֹר וָסוּס, אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, בָּא לְבֵיתוֹ תָּשׁוּשׁ מֵרֹב יְגִיעָה וְטִרְחָה, נוֹפֵל בַּמִּטָּה וְנוֹחֵר, קָם בַּבֹּקֶר, וְשׁוּב רָץ לַעֲבוֹדָה, יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבּוֹתוּ, מְבַלֶּה זְמַנּוֹ הַיָּקָר בִּשְׁטֻיּוֹת, עוֹשֶׂה חֲבָלִים, עוֹבֵר עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נוֹאֵף כַּכֶּלֶב, כֶּלֶב רוֹאֶה כַּלְבָּה — רָץ אַחֲרֶיהָ, אַחַר־כָּךְ רוֹאֶה כַּלְבָּה אַחֶרֶת, עוֹזֵב אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְרָץ אַחֲרֶיהָ, כָּךְ הוּא מִתְנַהֵג. וּמְבַלֶּה זְמַנּוֹ בְּרִיק, בְּבִלּוּיֵי סְרַק. הַאִם זוֹ תַּכְלִית הַחַיִּים?! כָּךְ לִחְיוֹת?! שׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי שֶׁאָנוּ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁבָּאנוּ מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת, וְתַפְקִידֵנוּ לְהָאִיר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה עִם אֱלֹקוּת, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם, שֶׁדּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — זֶה אֱלֹקוּת, לְבוּשׁ לְגַבֵּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, שֶׁזּוֹהִי הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁאָדָם מַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּת. וְזֶה

פּוֹתֵחַ לוֹ אֶת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת, וּמַתְחִיל לִשְׂמֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ, שֶׁאָדָם מַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז הוּא בּוֹרֵחַ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁנַּתְחִיל לַחֲשֹׁב מָה אָנוּ עוֹשִׂים בְּזֶה הָעוֹלָם?! מַה תַּכְלִיתֵנוּ?! מַה תַּפְקִידֵנוּ בַּחַיִּים?! לְיַשֵּׁב דַּעְתֵּנוּ. וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י׳): מַה שֶּׁבְּנֵי־אָדָם כָּל־כָּךְ רְחוֹקִים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת, וְלָמָּה אֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת? כִּי הֵם תָּמִיד עֲצוּבִים, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מִסְתּוֹבְבִים מְדֻכָּאִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יֵשׁ לוֹ הַחֲבִילָה שֶׁלּוֹ, אֶת הַצָּרָה שֶׁלּוֹ, אֲבָל שׂוֹכֵחַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אִם רַק נִזְכֶּה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נִהְיֶה שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, נִהְיֶה תָּמִיד בְּ״**מַצָּב טוֹב**״. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן כז): עַל־יְדֵי שִׂמְחָה — נִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הָאָדָם, גַּם יִזְכֶּה לְדַעַת; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ, אֲפִלּוּ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁלּוֹ, בָּזֶה מְגַלֶּה אֶת הַכָּבוֹד הָאֱנוֹשִׁי שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא נְשָׁמָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּגוּף, וְאֵינוֹ מְאַבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וּמַה גַּם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת וָשֵׂכֶל, וְאֵינוֹ מִתְפַּעֵל מִשּׁוּם דָּבָר

בַּחַיִּים. הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף עוֹבֵר עַל בְּנֵי־אָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְאֵין אָדָם שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה, יִסּוּרִים וּמְרִירוּת, אֲבָל מִי שֶׁדָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, כִּי יֵשׁ לוֹ אֶל מִי לִבְרֹחַ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי מוֹעֵד קָטָן ב, ד): שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׂעָה שֶׁדָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם מְחֻסְרֵי דִּיּוּר, מַצָּבָם רַע בְּיוֹתֵר וּבִלְתִּי נָעִים. מִסְתּוֹבְבִים נָע וָנָד, הֵיכָן שֶׁיִּשְׁבִים אֵינָם הוֹלְכִים, הֵיכָן שֶׁמְּטַיְּלִים אֵינָם יוֹשְׁבִים, וּמִסְתּוֹבְבִים אָנָה וָאָנָה עִם שַׂק בְּלוּיֵי סְחָבוֹת, וְהֵם תָּמִיד מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים, עֲצוּבִים וּמְדֻכָּאִים, וְעוֹלָמָם חֹשֶׁךְ בַּעֲדָם. לֹא־כֵן אִם אָדָם יֵשׁ לוֹ בַּיִת, יֵשׁ לוֹ דִּירָה הֵיכָן לְהִכָּנֵס וּלְהִמָּצֵא, וְזוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׂעָה שֶׁדָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ; אֲבָל לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, אָנוּ רוֹאִים אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ דִּירָה, גַּם־כֵּן שׁוֹרֶה בְּדִכָּאוֹן וּבְעַצְבוּת, וְאֵינוֹ מֻרָּצֶה. וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הַדִּירָה הָאֲמִתִּית הִיא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס לִבְרֹחַ, זֶה רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם בּוֹרֵחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוּא הֲכִי מְאֻשָּׁר, כִּי הוּא רוֹאֶה אֶת רַחֲמָנוּתוֹ

יִתְבָּרַךְ, שֶׁאוֹהֵב אוֹתָנוּ וּמְרַחֵם עָלֵינוּ, וְרוֹצֶה שֶׁנִּדַּבֵּר אֵלָיו וְנִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בְּשִׂמְחָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן נז): מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַבֵּד אוֹתוֹ וּפוֹקֵד אֶת לוּחֲצָיו. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד): מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד; לֹא סְתָם עֵצָה — תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה, אֶלָּא מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת תְּלוּיוֹת בָּזֶה — זוֹ שִׂמְחָה, וּמַדּוּעַ? כִּי כָּךְ אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן א׳): כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה, סִימָן שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם לֵאלֹקָיו. וּמַדּוּעַ מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה? כִּי מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁצִּוָּה לְקַיְּמָהּ: לִשְׁמֹר שַׁבָּת, לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, שֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, שֶׁיֹּאכַל רַק כָּשֵׁר, שֶׁיִּשְׁמֹר עַצְמוֹ מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, יִתְחַתֵּן בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, יִשְׁמֹר עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, אִשָּׁה תֵּלֵךְ בְּכִסּוּי רֹאשׁ וּבִצְנִיעוּת, זֶה הַכָּבוֹד שֶׁל הָאִשָּׁה, זֶה הַבַּיִת שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁהִתְחַתֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ, וְנוֹלָדִים לָהֶם יַלְדֵי חֶמֶד, וְהוּא מְחַנְּכָם בְּחִנּוּךְ תּוֹרָנִי, חִנּוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה, אֵיזוֹ שִׂמְחָה הִיא זוֹ?! אֵין אֹשֶׁר גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא חַי

בְּשָׁלוֹם עִם אִשְׁתּוֹ, עִם הַיְלָדִים, מְחַנְּכָם עַל־פִּי דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל סָבָא, אֵין "**מַצָּב טוֹב**" יוֹתֵר מִזֶּה! אֲבָל כַּאֲשֶׁר אֵין לָאָדָם כָּל זֹאת, אֵינֶנּוּ מְקַיֵּם מִצְוֹת, וְאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נַעֲשֶׂה מְמֻרְמָר וּמְדֻכְדָּךְ, וְנִמְצָא בְּמַצָּב הַכִּי גָּרוּעַ, אֵין לוֹ יוֹם וְאֵין לוֹ לַיְלָה, אֵינוֹ רוֹאֶה בְּרָכָה בַּכֶּסֶף, אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַיְלָדִים, צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ שֶׁבְּנוֹ נִמְצָא בְּבֵית־סֹהַר, אוֹ בִּתּוֹ בָּרְחָה עִם אֵיזֶה גּוֹי אָרוּר טָמֵא וְכוּ', אֵיזֶה צַעַר זֶה?!

לָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נְיַשֵּׁב דַּעְתֵּנוּ — מַה תַּכְלִיתֵנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם?! לָמָּה נִשְׁתַּלַּחְנוּ לְזֶה הָעוֹלָם?! מָה אָנוּ עוֹשִׂים פֹּה?! אִם לֹא לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! אִם לֹא לְקָרֵב יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בִּשְׁבִיל יְהוּדִי שֶׁנִּי וּלְעָזְרוֹ, וְכֵיצַד? לְהַחְדִּיר בּוֹ גַּם־כֵּן שִׂמְחָה. כְּשֶׁרוֹאִים יְהוּדִי מִסְכֵּן, שָׁבוּר, רָצוּץ, הַמְּצָוָה הֲכִי גְּדוֹלָה — לְשַׂמְּחוֹ. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְסַפְּרִים לָנוּ (תַּעֲנִית כב.), שֶׁרַב בְּרוֹקָא הָלַךְ לְטַיֵּל עִם אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וּשְׁאָלוֹ: הַאִם יֵשׁ בַּשּׁוּק הַזֶּה בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא? וְהֶרְאָהוּ מֵרָחוֹק, וְהִצְבִּיעַ לוֹ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַל שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁנִּרְאוּ

בָּאֹפֶק, וְאָמַר: שְׁנֵי אֲנָשִׁים אֵלּוּ בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא הֵם. רַב בְּרוֹקָא לֹא הִתְעַצֵּל, וְרָץ אַחֲרֵיהֶם, וּשְׁאָלָם: מַה מַּעֲשֵׂיכֶם? וְאָמְרוּ: אֵינְשֵׁי בַּדְחֵי אֲנַחְנוּ, הֵיכָן שֶׁאָנוּ רוֹאִים אִישׁ עָצוּב, אָנוּ מְבַדְּחִים וּמְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ, הֵיכָן שֶׁאָנוּ רוֹאִים אֲנָשִׁים רָבִים, אָנוּ מַשְׁלִימִים בֵּינֵיהֶם; אָז הֵבִין רַב בְּרוֹקָא, לָמָּה הֵם בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא. כִּי זוֹ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר — לְשַׂמֵּחַ יְהוּדִים, וְכֵיצַד? עַל־יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִים אוֹתָם לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי שֶׁמְּגַלִּים לָהֶם גַּם־כֵּן מַה זֶּה שַׁבָּת, נוֹתְנִים לָהֶם לְהַרְגִּישׁ אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, אָזַי גַּם הֵם יִהְיוּ בְּ"מַצָּב טוֹב", מְזַכִּים אוֹתָם בְּמִצְוַת תְּפִלִּין, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת מד.): כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין — זוֹכֶה לְחַיִּים; מְזַכִּים אוֹתָם בְּמִצְוַת מְזוּזָה, שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (ח"ג ש.): מְזוּזַת אוֹתִיּוֹת ״זָז מָוֶת״, מֵהַבַּיִת הַזֶּה יָזוּז וְיָסוּר הַמָּוֶת. הִנֵּה עוֹבְרִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת עַל בְּנֵי־אָדָם, וְכָל זֶה מֻחָמַת שֶׁאֵין הַמְּזוּזוֹת בְּבֵיתָם כְּשֵׁרוֹת. בְּנֵי־אָדָם סוֹבְלִים סֵבֶל רַב, מִפְּנֵי שֶׁהַתְּפִלִּין שֶׁלָּהֶם אֵינָן כְּשֵׁרוֹת, וְלָכֵן צְרִיכִים לִבְדֹּק אֶת הַתְּפִלִּין וְהַמְּזוּזוֹת, וּלְזַכּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עִם אֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהַחְדִּיר בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מַה זֶּה חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ, שֶׁכַּמָּה שְׁיוּתֵר יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל יְקַבְּלוּ חִנּוּךְ

תּוֹרָנִי טָהוֹר. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, הָעֵרֶב־רַב מִתְפַּשְׁטִים עַתָּה לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ, וְרוֹצִים לְנַתֵּק אוֹתָנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַשְׁכִּיחַ מֵאִתָּנוּ שֵׁם הַוָּיָ״ה בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, עַד שֶׁמְּקַבְּלִים חִנּוּךְ כַּפְרָנִי יוֹתֵר מִמְּלִיוֹן וָחֵצִי יְלָדִים, וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה זֶּה ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָּיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָּיָ״ה אֶחָד״, אֵינָם יוֹדְעִים מַהִי הַמָּסֹרֶת הַיְהוּדִית, מַהִי קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ וְלִדְאֹג, שֶׁמַּה שֶּׁיּוֹתֵר מִשְּׁפָּחוֹת תָּשׁוּבָנָה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתַכְנֵסְנָה יַלְדֵיהֶן בְּחִנּוּךְ טָהוֹר, אֲשֶׁר אֵיזֶה **״מַצָּב טוֹב״** יִהְיֶה לָהֶן בַּחַיִּים! אֵיזֶה נַחַת יִהְיֶה לָהֶן מֵהַבָּנִים וְהַבָּנוֹת! אֵיזוֹ שִׂמְחַת הַחַיִּים תִּהְיֶה לָהֶן! כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ, שֶׁהַיְלָדִים בָּאִים הַבַּיְתָה, וּמְנַשְּׁקִים אֶת יְדֵי אֲבִיהֶם וְאִמָּם, סָבָם וְסָבְתָּם, וְהֵם בַּעֲלֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וּכְשֶׁאוֹכְלִים — אֵיזֶה נֹעַם לִרְאוֹת נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם, וּבְרָכָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַחַר־כָּךְ אוֹכְלִים וּמְבָרְכִים בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן, אֵיזֶה יֹפִי שֶׁל חַיִּים זֶה?! אֵיזוֹ שִׂמְחָה זֶה מֵבִיא?! וְלָכֵן מִי שֶׁתָּמִיד בְּשִׂמְחָה, מַגִּיעַ לְ״מַצָּב טוֹב״, וּמִי נִמְצָא בְּשִׂמְחָה? מִי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ.

ג.

כָּל מִי שֶׁתָּמִיד שָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִכָּלֵל עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְלִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם עִם כָּל אֶחָד

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זוֹ נִקְרֵאת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאוֹהֲבִים כָּל יְהוּדִי, וְרוֹצִים שֶׁכָּל אֶחָד יָשׁוּב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְלֹא שׁוּם נְגִיעוֹת אִישִׁיּוֹת; כִּי מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא נִמְצָא תָּמִיד בְּ"**מַצָּב טוֹב**". לֹא־כֵן מִי שֶׁנִּגּוּעַ עִם חַיְדָק שֶׁל גַּזְעָנוּת, אֲשֶׁר לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, מִסְתּוֹבְבִים הַיּוֹם אֲנָשִׁים חוֹלִים, חוֹלֵי נֶפֶשׁ, וְעוֹשִׂים אַפְלָיוֹת בֵּין אַשְׁכְּנַזִּים לִסְפָרַדִּים, בֵּין סְפָרַדִּים לְאַשְׁכְּנַזִּים, בֵּין עֵדוֹת לְעֵדוֹת, אֲשֶׁר הֵם חוֹלֵי נֶפֶשׁ, וְאוֹתָם צְרִיכִים לְאַשְׁפֵּז, כִּי הֵם נִגּוּפִים בְּחַיְדָק שֶׁל שִׂנְאָה, הַהוֹרֵס לָהֶם אֶת כָּל חַיֵּיהֶם, לֹא־כֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית, שֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא נִמְצָא תָּמִיד בְּ"**מַצָּב טוֹב**". וּמָה אָנוּ רוֹאִים? הַהֶסְתּוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁקּוֹרוֹת עַתָּה, זֶה אָיֹם וְנוֹרָא. אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה חָרַב הַמִּקְדָּשׁ — מִפְּנֵי שִׂנְאַת חִנָּם. הַסָּמָ"ךְ־מֵ"ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְּעֻלּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיוּ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל כֹּחַ הַטֻּמְאָה זֶה 'הַפְרֵד וּמְשֹׁל'. הַאֵינְכֶם שָׂמִים עַל לֵב,

שֶׁקֹּמֶץ קָטָן שֶׁל אֲנָשִׁים חוֹלֵי נֶפֶשׁ, הֵם מוֹלִיכִים שׁוֹלָל מִלְיוֹנִים יְהוּדִים, קֹמֶץ קָטָן שֶׁל אֲנָשִׁים הַשּׁוֹנְאִים אֶת עַצְמָם, מוֹלִיכִים שׁוֹלָל אֶת הָעָם, וְעַם יִשְׂרָאֵל תְּמִימִים, בְּנֵי תְּמִימִים, מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, אֵינָם קוֹלְטִים שֶׁ׳עוֹבְדִים׳ עֲלֵיהֶם. רַבֵּנוּ זַ״ל הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הַתְּמִימוּת, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָר״ן, סִימָן נא), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת הַתְּמִימוּת, אֲבָל הִזְהִירָנוּ, שֶׁגַּם בִּתְמִימוּת אָסוּר לִהְיוֹת שׁוֹטֶה. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, מֵרֹב הַתְּמִימוּת שֶׁלָּנוּ, מַעֲבִירִים אוֹתָנוּ עַל הַדַּת, מוֹכְרִים לָנוּ כָּל מִינֵי שְׁטֻיּוֹת, כְּאִלּוּ אָנוּ הַחֲשׁוּכִים, וְהֵם הַנְּאוֹרִים, קֹמֶץ קָטָן שֶׁל אֶפִּיקוֹרְסִים, כּוֹפְרִים בָּעִקָּר מְסִיתִים וּמַדִּיחִים יוֹמָם וָלַיְלָה נֶגֶד כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְאָנוּ שׁוֹמְעִים לְכָל הֶבְלֵי הַבְלִים הַלָּלוּ, דִּבּוּרֵי סְרָק, מְלֵאֵי מִינוּת וְתִעוּב. זִכְרוּ הֵיטֵב, שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָנוּ עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וּבִלְעָדֶיהָ אֵיֶנּוּ אֲמָה כְּלָל.

עַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם אֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל אוֹתָנוּ, וְלֹא יוֹעִיל דָּבָר! וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת פט): מֵאָז שֶׁיָּרְדָה תּוֹרָה בְּסִינַי,

יָרְדָה שִׁנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם. וְכֵן אָמְרוּ (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י): אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׂעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב, וְאֵין יְכוֹלִים לְשַׁנּוֹת זֹאת. בְּנֵי עֵשָׂו שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה, בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ שִׂנְאָה תְּהוֹמִית, אַל תִּחְיוּ בְּאַשְׁלָיוֹת, כְּאִלּוּ יַשְׁלִימוּ עִמָּכֶם. זִכְרוּ הֵיטֵב מַה שֶּׁעוֹשִׂים כְּבָר אַלְפַּיִם שָׁנָה לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — שׂוֹרְפִים אוֹתָם, הוֹרְגִים, צוֹלְבִים, חוֹנְקִים וְשׁוֹחֲטִים אוֹתָם, בְּכָל מִינֵי מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וּלְבַסּוֹף אָנוּ רוֹצִים לְהִדַּמּוֹת אֲלֵיהֶם?! בְּשָׁעָה שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִזְהִירַתְנוּ (וַיִּקְרָא יח, ג): "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", וְעָלֵינוּ לֵידַע, שֶׁאֵין לָנוּ שַׂיָּכוּת עִמָּהֶם כְּלָל, אָנוּ אֲחֵרִים לְגַמְרֵי. כִּי גַּם בִּלְעָם הָרָשָׁע אָמַר (בַּמִּדְבָּר כג, ט): "הֵן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּון וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב"; עַם יִשְׂרָאֵל הֵם הָעָם הַנִּבְחָר! אִם כֵּן רוֹצִים וְאִם לֹא רוֹצִים. קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְאָנוּ מְשֻׁנִּים מֵהַגּוֹיִים, אָנוּ עַם רַק עַל־פִּי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, וּצְרִיכִים לְצַיֵּת רַק לְחֻקֵּי הַתּוֹרָה, רַק לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ. וְאֵיךְ לְפֶתַע פִּתְאֹם אָנוּ מִתְפַּעֲלִים מֵאֵיזֶה קֻמְץ כּוֹפְרִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם

יִשְׂרָאֵל? ! אַיֵּה וְהֵיכָן שִׁכְלֵנוּ וְדַעְתֵּנוּ? ! עָלֵינוּ לָצֵאת וּלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים אֶת כָּל יְהוּדִי, וְלֹא נָנוּחַ וְלֹא נִשְׁקֹט, עַד שֶׁנַּחֲזִיר אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה לְצוּר מַחֲצַבְתּוֹ, לִמְקוֹרוֹ. אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בַּפֶּה (עֵץ בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה כ׳, סִימָן ד׳); כֹּחַ הַתְּפִלָּה — לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַקְּשׁוֹ יִתְבָּרַךְ. לָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סה, סִימָן כ׳): בִּזְמַן שֶׁהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, אֵין הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו שׁוֹלְטוֹת בּוֹ; אִם עַם יִשְׂרָאֵל יַמְשִׁיכוּ רַק לְהִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לָנוּ. וְזֹאת עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר בְּעַצְמֵנוּ, בְּנְשׁוֹתֵינוּ וּבִילָדֵינוּ. וְזֶה הַחִנּוּךְ שֶׁעָלֵינוּ לְחַנֵּךְ בּוֹ אֶת עַצְמֵנוּ וְאֶת בְּנֵי בֵיתֵנוּ וִילָדֵינוּ. וְזוֹ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית — לְהַחֲזִיר כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר יְהוּדִים אֶל בּוֹרְאָם, שֶׁיִּזְכּוּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, וְיֹאהֲבוּ זֶה אֶת זֶה. וּבָזֶה תִּלּוּיָה הַגְּאֻלָּה.

וּלְצַעֲרֵנוּ הָרַב, מָה אָנוּ רוֹאִים עַתָּה? הֲסָתוֹת פְּרוּעוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עָבְרוּ כְּבָר אֶת כָּל הַגְּבוּלוֹת! יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים הַמִּתְפַּרְנְסִים רַק מִשִּׂנְאָה וַהֲסָתוֹת, וְהֵם חוֹלֵי נֶפֶשׁ, כָּאָמוּר,

נְגוּעִים בְּנֶגַע שֶׁל גִּזְעָנוּת וְשִׂנְאָה עַצְמִית, שֶׁזֶּהוּ הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם בְּעַצְמוֹ, שֶׁכָּל כֹּחוֹ רַק לְהַפְרִיד בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ אֶת הַשְּׁלִיחִים שֶׁלּוֹ בְּכָל מוֹשָׁבָה, בְּכָל כְּפָר, בְּכָל עִיר וּבְכָל מְדִינָה. וְזֶה הַסִּימָן יִהְיֶה מָסוּר בְּיַדְכֶם — אִם אָדָם מֵסִית וּמַדִּיחַ אֶחָד כְּנֶגֶד זוּלָתוֹ, וְאֵין מְשַׁנֶּה מֵאֵיזוֹ סִבָּה, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהוּא חוֹלֶה חֹלִי נֶפֶשׁ, וּצְרִיכִים לְאַשְׁפּוּזוֹ. מִסְכֵּן, הוּא נִדְבַּק בְּחַיְדָק שֶׁל שִׂנְאָה עַצְמִית וְגִזְעָנוּת אֲרוּרָה. לֹא־כֵן כָּל הַגְּאֻלָּה שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָנוּ מְחַכִּים וּמְצַפִּים וּמְקַוִּים לְהִגָּאֵל, תִּהְיֶה רַק עַל־יְדֵי שָׁלוֹם וְאַהֲבָה.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! זִכְרוּ הֵיטֵב — מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא נִמְצָא בְּ״**מַצָּב טוֹב**״, הוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ, כִּי מַה לּוֹ לִפְחֹד מֵהַזּוּלַת?! מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ הַזּוּלַת?! אֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ, וְאוֹהֵב אֶת כָּל יְהוּדִי, הוּא אָחִי, הִיא אֲחוֹתִי, כִּי כֻּלָּנוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יד, א): ״בָּנִים אַתֶּם לַהֹוָ״ה אֱלֹקֵיכֶם״; וְזֹאת צְרִיכִים לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם, אֲשֶׁר חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה זֶה רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְלֹא אֶל בָּשָׂר וָדָם, לֹא אֶל שׁוּם בְּרִיָּה. כִּי, לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, גַּם מִזֶּה עוֹשִׂים כְּבָר

פַּרְנָסָה, אַפְלָיוֹת וּפְלוּגִים, זֶה אוֹמֵר: הַדֶּרֶךְ שֶׁלִּי טוֹבָה יוֹתֵר. זֶה אוֹמֵר: הַשִּׁיטָה שֶׁלִּי נְכוֹנָה יוֹתֵר וְכוּ', עַד שֶׁכָּל אֶחָד מוֹשֵׁךְ לְכִוּוּן אַחֵר, אֲשֶׁר הַכֹּל דִּמְיוֹן אֶחָד גָּדוֹל. וְאַשְׁרֵי הָרַבָּנִים, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁמַּחֲזִירִים בִּתְשׁוּבָה יְהוּדִים אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמוֹהֶם יִרְבּוּ בְּיִשְׂרָאֵל. אָנוּ מְצַוִּים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים, הַמַּרְבִּיצִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, אֲלֵיהֶם עָלֵינוּ לְצַיֵּת, וּלְהִתְרַחֵק מִכָּל מִינֵי צְבוּעִים, רַמָּאִים וְנוֹכְלִים, הַמְרַמִּים אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְ'עוֹבְדִים' עַל בְּנֵי־אָדָם. כִּי בֶּאֱמֶת שָׁלוֹם זֶה רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר נִקְרֵאת 'שָׁלוֹם', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג, יז): "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם"; וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; וְזֶה הַסִּימָן אִם חָכָם פִּלּוֹנִי הוּא מֵחַכְמֵי הַתּוֹרָה, מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲמִתִּיִּים — אִם הוּא מְקָרֵב יְהוּדִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם הוּא מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְעַם יִשְׂרָאֵל! אֲבָל אִם אָדָם מְרַמֶּה אֶתְכֶם, תִּבְרְחוּ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִים מֵאֵשׁ, כִּי זֶהוּ שִׁלִּיחַ הַסָּמ"ךְ־מ"ם.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו יוֹתֵר מֵהַכֹּל צְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְהַכֹּל יִהְיֶה רַק כְּפִי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא לח): בְּשִׁמְךָ יִקָּרָאוּךְ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךְ, אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמֶּה שֶׁמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בְּמַלְכוּת חֲבֵרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא נִימָא; וְכֵן מְסַפְּרִים לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה יד.), שֶׁמַּה שֶּׁגָּרַם הָמָן לְאַחַשְׁוֵרוֹשׁ, לֹא יָכְלוּ לִגְרֹם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נְבִיאִים וְשֶׁבַע נְבִיאוֹת. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלַח לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ דּוֹרוֹת עַל גַּבֵּי דּוֹרוֹת נְבִיאִים, אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בְּמִסְפָּר, לְהוֹכִיחַ אוֹתָם וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֹא הוֹעִיל כְּלָל, כִּי לֹא שָׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּקוֹלָם, עַד שֶׁבָּא מֶלֶךְ אַחַשְׁוֵרוֹשׁ הַשּׁוֹטֶה, וְהֵסִיר טַבַּעְתּוֹ מִיָּדוֹ וּנְתָנָהּ לְהָמָן, וְהָמָן הָרָשָׁע גָּזַר גְּזֵרוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאָז נִבְהֲלוּ כֻּלָּם, וְהֵחֵלּוּ לְבְכּוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. אָנוּ נִמְצָאִים עַתָּה בְּאוֹתוֹ מַצָּב. וְכִי אָנוּ צְרִיכִים לִפְחֹד מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם?! עָלֵינוּ לִירֹא רַק מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא! וְאֵימָתַי נִזְכֶּה לָזֶה? כְּשֶׁנַּטֶּה אׇזֶן קַשֶּׁבֶת לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה,

נָשׁוּב עַל יָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִהְיֶה דְּבוּקִים בְּצַדִּיקֵי הַדּוֹר הַמְגַלִּים וּמְפַרְסְמִים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אָז תִּהְיֶה בֵּינֵינוּ אַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְנֹאהַב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הספר הקדוש הזה נדפס

לזכות

יוֹאֵל בֶּן רָחֵל

עֲנַת בַּת דִּינָה

וילדיהם

הקב״ה יעזור שיזכו להצלחה

ברוחניות ובגשמיות,

ולפרנסה בשפע ובנקל,

ולבריאות הנפש והגוף,

ולאריכות ימים ושנים טובות

מתוך בריאות השלימה ונחת מכל יוצ״ח

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֻגַם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנְּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּהַחיוּת אֱלקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאד מְאד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְכוֹוֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאד מְאד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַדַּעַת, תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הָאָדָם סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיַתְקֵן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע,

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעִצָּבוֹן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

קוּנְטְרֵס

נֵרוֹת־שַׁבָּת

יְגַלֶּה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲלַת
הַדְּלָקַת נֵר שַׁבָּת, וַאֲשֶׁר אָז הוּא עֵת רָצוֹן
גָּדוֹל בִּשְׁבִילָן בַּשָּׁמַיִם, וִיכוֹלוֹת לִפְעֹל אֶצְלוֹ
יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁהֵן מְבַקְּשׁוֹת.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בְּפִסּוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב״א

הַכְּתֻבֶּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַרַ"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *
באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

נֵרוֹת־שַׁבָּת

א.

בִּתְי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת" לְאִשָּׁה, הִיא חוֹבָה (שַׁבָּת כה:); וְלָכֵן רְאִי לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בַּמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁמָּסְרוּ לָךְ, וְהִיא הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת"; כִּי אָז בְּעֵת שֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת הַנֵּרוֹת, אַתְּ מַמְשֶׁכֶת אֶת אוֹר הַשַּׁבָּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כִּי הַדְלָקַת נֵרוֹת הִיא הַקְדֵּשָׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל שַׁבָּת (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דַּיָּנִים, הֲלָכָה ג׳, אוֹת כד), וֶהְיוֹת שֶׁהַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה בִּתְחִלַּת כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת הִיא הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, שֶׁמַּדְלִיקִין אוֹתָן בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת, בְּעֵת שֶׁמּוֹסִיפִים מֵחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ, כִּי נֵר שֶׁל שַׁבָּת זֶה סוֹד אוֹר הָאֱמֶת, שֶׁהוּא עִקַּר הָאוֹר הַמֵּאִיר; וְעַל־כֵּן נִתְּנָה מִצְוָה זֹאת לָאִשָּׁה דַּיְקָא, כִּי הִיא כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְפִיכָךְ תַּדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ח׳): מִפְּנֵי

כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְפִיכָךְ תַּדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ח׳): מִפְּנֵי מַה נִּתְּנָה לָהּ מִצְוַת נֵר שַׁבָּת? מֵחֲמַת שֶׁכִּבְתָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, לְפִיכָךְ נִתְּנָה לָהּ מִצְוַת נֵר שַׁבָּת; כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן נִבְרָא לְהָאִיר אֶת אוֹר הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לַכֹּל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה אוֹר הָאֱמֶת, שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה צָרִיךְ לְגַלּוֹת לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אַךְ הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְעַתָּה בַּשֶּׁקֶר שֶׁל הַנָּחָשׁ, וְנָטְתָה מִן הָאֱמֶת, כִּי כָּל הֶסָּתַת עֲצַת הַנָּחָשׁ הָיְתָה עַל־יְדֵי שֶׁקֶר, שֶׁאָמַר לָהּ (בְּרֵאשִׁית ג, א־ד־ה): ״אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר הַנָּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תְּמֻתוּן, כִּי יֹדֵעַ אֱלֹהִים כִּי בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע״ וְגוֹ׳. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַפְּגָם שֶׁל חַוָּה הָיָה — שֶׁנִּטְתָה מִן הָאֱמֶת לַשֶּׁקֶר, וְעַל־כֵּן כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהוּא אוֹר נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנִּבְרָא לְהָאִיר אֶת אוֹר הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, לְגַלּוֹת לְכֻלָּם אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אַךְ הַנָּחָשׁ

הֵסִית אֶת חַוָּה בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר, וְהִיא הֵסִיתָה אֶת בַּעְלָהּ, בְּכֵן נִתַּן לָהּ תִּקּוּן — לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת. וְכֵן אָמְרוּ (אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים): אָדָם הָרִאשׁוֹן נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁכִּבַּתּוּ אִשְׁתּוֹ — נִתְחַיְּבָה בְּהַדְלָקַת נֵר שַׁבָּת. וּבָזֶה שֶׁהָאִשָּׁה מַדְלֶקֶת "נֵרוֹת שַׁבָּת", הִיא מְתַקֶּנֶת מַה שֶּׁקִּלְקְלָה חַוָּה. עַל־כֵּן מִצְוַת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת" חֲשׁוּבָה וִיקָרָה מְאֹד לָאִשָּׁה, וְאָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, וִיכוֹלָה הָאִשָּׁה לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכָה. וְלָכֵן, בִּתִּי הַיְקָרָה, בְּעֵת שֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", תְּבַקְּשִׁי אָז מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי הַתְּפִלּוֹת שֶׁתִּתְפַּלְּלִי אָז אֶלָיו יִתְבָּרַךְ מְקֻבָּלוֹת וּמְרֻצּוֹת בַּשָּׁמַיִם עַד מְאֹד, וְרָאוּי לָךְ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַנֵּרוֹת וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ וּתְפִלָּה אֶלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁאַתְּ רְגִילָה בָּהּ, וּלְבַקֵּשׁ אָז עַל בַּעְלֵךְ, וְכֵן עַל הַיְלָדִים, כִּי הַתְּפִלָּה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רְצוּיָה בַּשָּׁמַיִם. וְאִם אֵין לָךְ עֲדַיִן יְלָדִים עַכְשָׁו בְּעֵת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת" אַתְּ יְכוֹלָה לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִתְבָּרֵךְ בִּפְרִי בָּטֶן, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת כג:): אָמַר רַב הוּנָא, הָרָגִיל בְּנֵר, הַוְיָין לֵיהּ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים; כִּי דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת אֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", אַתְּ מְאִירָה אֶת אוֹר הָאֱמוּנָה, אוֹר הָאֱלֹקוּת בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ,

וְלָכֵן זְכוּתֵךְ גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם. וְכָתַב רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי (פָּרָשַׁת יִתְרוֹ): רְאוּיָה הָאִשָּׁה לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁעַת הַדְלָקַת נֵר שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁהִיא מִצְוָה מֻטֶּלֶת עָלֶיהָ, שֶׁיִּתֵּן לָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּנִים מְאִירִים בַּתּוֹרָה, כִּי הַתְּפִלָּה יוֹתֵר נִשְׁמַעַת בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת מִצְוָה, וּבִזְכוּת נֵר שַׁבָּת שֶׁהוּא אוֹר, תִּזְכֶּה לְבָנִים בַּעֲלֵי תוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת אוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ו, כג): "כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר"; וְעַל־כֵּן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בַּמִּצְוָה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", וְתִזָּהֲרִי בָּזֶה בְּכָל שָׁבוּעַ בִּזְמַן כְּנִיסַת שַׁבָּת, וְהוּא עֶשְׂרִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה (וְיֵשׁ מַחֲמִירִים לְהַדְלִיק גַּם קֹדֶם לָזֶה, וְהַכֹּל כְּפִי מִנְהַג הַמָּקוֹם). וְרָאוּי וְנָכוֹן לִלְבֹּשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת לִפְנֵי הַהַדְלָקָה, כִּי אָז הָאִשָּׁה מְקַבֶּלֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וּמִצְוָה לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת סָמוּךְ לַשֻּׁלְחָן שֶׁסּוֹעֲדִים עָלָיו, כְּדֵי שֶׁיְּקַדְּשׁוּ וְיֹאכְלוּ לְאוֹרָם, וְזֶה בִּכְלַל עֹנֶג שַׁבָּת, וְזֶה מְסֻגָּל מְאֹד לִשְׁלוֹם־בַּיִת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת כג:): נֵר בֵּיתוֹ עָדִיף מִשּׁוּם שְׁלוֹם בֵּיתוֹ; וְאָמְרוּ (שָׁם) (אֵיכָה ג, יז): "וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה"; מַאי וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ — זוֹ הַדְלָקַת נֵר בְּשַׁבָּת; כִּי כָּל הַצָּרוֹת שֶׁהָאִשָּׁה סוֹבֶלֶת, וְאֵין לָהּ שְׁלוֹם־בַּיִת, וְאֵין לָהּ מַזָּל וְהַצְלָחָה בַּבַּיִת

— הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ נִזְהֶרֶת בְּהַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת"; וְעַל־כֵּן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְהִזָּהֵר מְאֹד לְהַדְלִיק בְּכָל שָׁבוּעַ בְּעֶרֶב שַׁבָּת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּמְשִׁיכִי עַל עַצְמֵךְ חֶסֶד וְרַחֲמִים, וּבְפָרָט אִם תְּנַצְּלִי אֶת הָרְגָעִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ, שֶׁל הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", וְתִשְׁפְּכִי שִׂיחַ וּתְפִלָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקְּשִׁי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה, אָז לֹא תָּזוּזִי מִשָּׁם עַד שֶׁתִּרְאִי יְשׁוּעָה; אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַנִּזְהֶרֶת בְּהַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת".

ב.

בִּתִּי הַיְקָרָה! אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב אֶת הַסֵּבֶל שֶׁאַתְּ סוֹבֶלֶת מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ בְּכָל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, צָרוֹת וּמַכְאוֹבִים רַבִּים, עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת, מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת וְהַשְׁפָּלוֹת הֵם מְנַת חֶלְקֵךְ, עִם כָּל זֹאת עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי מָסְרוּ לָךְ מִצְוָה יְקָרָה מְאֹד, וְהִיא הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", אֲשֶׁר מִצְוָה זוֹ שַׁיָּכֶת לְנָשִׁים דַּיְקָא, כַּמּוּבָא (הַקְדָּמַת הַזֹּהַר, דַּף מח): נֵר שֶׁל שַׁבָּת לְנָשֵׁי עַמָּא קַדִּישָׁא אִתְיְהִיבַת לְאַדְלָקָא וְכוּ' [נֵרוֹת שַׁבָּת לְנָשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים נִתַּן לְהַדְלִיק], דְּאִיהִי כְּבְתָה בּוּצִינָא דְּעַלְמָא וְאַחְשִׁיכַת לֵיהּ וְכוּ' [כִּי הִיא כִּבְתָה אוֹרוֹ שֶׁל הָעוֹלָם,

וְהֶחֱשִׁיכָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁמְעָה לְהַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, וְעַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן לְתַקֵּן אֶת זֹאת]. אֲבָל רָזָא דְּמִלָּה [אֲבָל יֵשׁ עוֹד סוֹד בַּדָּבָר], הַאי סֵכַּת שָׁלוֹם מַטְרוֹנִיתָא דְּעַלְמָא הִיא [כִּי הַשְּׁכִינָה קְדִישָׁא הִיא שַׁבָּת הַמַּלְכָּה, וְאָז מְאִירָה סֵכַּת שָׁלוֹם] וְנִשְׁמָתִין דְּאִינּוּן בּוּצִינָא עִלָּאָה בָּהּ שַׁרְיָן [וְהַנְּשָׁמוֹת הֵם בְּדֶרֶגַת נֵרוֹת, שֶׁתְּלוּיִים בָּהּ], וְעַל דָּא מַטְרוֹנִיתָא בַּעְיָא לְאַדְלָקָא [וְעַל־כֵּן הָאִשָּׁה, שֶׁהִיא הַמַּלְכָּה שֶׁל הַבַּיִת, צְרִיכָה לְהַדְלִיק נֵרוֹת שַׁבָּת], דְּהָא בְּדוּכְתָּא אִתְאַחֲדַת, וְעַבְדַּת עוֹבָדָא [כִּי הִיא מִתְאַחֶדֶת עִם הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמָהּ, וְעוֹסֶקֶת בְּעִסְקָהּ], וְאִתְתָּא בַּעְיָא בְּחֶדְוָה דְּלְבָּא וּרְעוּתָא לְאַדְלָקָא בּוּצִינָא דְּשַׁבָּת [וְהָאִשָּׁה צְרִיכָה לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּלִבָּהּ, וְכֵן שֶׁיִּהְיוּ לָהּ אָז רְצוֹנוֹת טוֹבִים, בְּעֵת שֶׁמַּדְלִיקָה נֵרוֹת שַׁבָּת], דְּהָא יְקָרָא עִלָּאָה הִיא לָהּ [שֶׁהֲרֵי כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא לָהּ, כִּי זֶה הַדָּבָר הֲכִי נַעֲלֶה, הַיְנוּ הַדְלָקַת נֵרוֹת שַׁבָּת], וּזְכוּ רַב לְגַרְמָהּ לְמִזְכֵּי לְבְנִין קַדִּישִׁין [וּזְכוּת גְּדוֹלָה הִיא לָהּ, לִזְכוֹת אָז לְבָנִים קְדוֹשִׁים], דְּיֵהוֹן בּוּצִינָא דְּעַלְמָא בְּאוֹרַיְתָא וּבְדַחְלְתָּא, וְיִסְגּוּן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא [שֶׁיִּהְיוּ נֵרוֹת הַמְּאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה, וְיִרְבּוּ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם], וְיָהֲבַת לְבַעְלָהּ אוֹרְכָא דְּחַיִּין [וְנוֹתֶנֶת לְבַעְלָהּ אֲרִיכוּת

יָמִים], בְּגִין כָּךְ בַּעְיָא לְאִזְדַּהָרָא בָּהּ [וּבִשְׁבִיל זֶה אִשָּׁה צְרִיכָה לְהִזָּהֵר מְאֹד בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת שַׁבָּת]; וְלָכֵן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, מַה לְּפָנַיִךְ, אֵיזוֹ זְכוּת יֵשׁ לָךְ לְהַדְלִיק "**נֵרוֹת־שַׁבָּת**" בְּכָל שָׁבוּעַ. וּמִצַּד הַדִּין הוּא, שֶׁהָאִשָּׁה תַּדְלִיק לְפָחוֹת שְׁנֵי נֵרוֹת: אֶחָד כְּנֶגֶד זָכוֹר וְאֶחָד כְּנֶגֶד שָׁמוֹר, וְכֵן נֶגֶד אִישׁ וְאִשָּׁה, כִּי לָאִישׁ יֵשׁ רְמַ"ח אֵיבָרִים, וְלָאִשָּׁה יֵשׁ רנ"ב אֵיבָרִים, וּפַעֲמַיִם נ"ר עוֹלֶה חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּמִסְפַּר רמ"ח רנ"ב בְּיַחַד, וְלָכֵן אָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם לְאִשָּׁה לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה לָהּ שְׁלוֹם־בַּיִת, וְתַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל עַל עַצְמָהּ וְעַל בַּעְלָהּ, וְתָשִׂיחַ וּתְדַבֵּר אָז אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁהִיא רְגִילָה בָּהּ, כִּי הַתְּפִלּוֹת שֶׁהָאִשָּׁה מִתְפַּלֶּלֶת בְּעֵת הַדְלָקַת "**נֵרוֹת שַׁבָּת**", מְאֹד מְקֻבָּלוֹת וּמְרֻצּוֹת בַּשָּׁמַיִם, וְיֵשׁ שֶׁנִּזְהָרִים מְאֹד שֶׁשְּׁנֵי הַנֵּרוֹת הָאֵלּוּ יִהְיוּ שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת דַּיְקָא, וְיֵשׁ שֶׁמּוֹסִיפִים עוֹד אַרְבָּעָה נֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב, כְּנֶגֶד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוָ"ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָךְ כָּל אִשָּׁה נְשׁוּאָה מַדְלֶקֶת מֵהַשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַנִּשּׂוּאִין, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנּוֹלָדִים יְלָדִים, מוֹסִיפִים עַל כָּל בֵּן וְעַל כָּל בַּת נֵר אֶחָד (וְיֵשׁ שֶׁמַּדְלִיקִים שִׁבְעָה נֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב, וְיֵשׁ שֶׁמַּדְלִיקִים עֲשָׂרָה נֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב, וְהַכֹּל כְּפִי הַמִּנְהָג), וְעַל־כָּל־פָּנִים לֹא תַּחְסִיר

הָאִשָּׁה מִשְּׁנֵי נֵרוֹת שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת, וְאַרְבָּעָה נֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב, וּלְהוֹסִיף נֵר אֶחָד לְכָל בֵּן וּבַת שֶׁיִּוָּלְדוּ לָהֶם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא מְצוֹרָע): מִנַּיִן שֶׁחַיָּב אָדָם לִהְיוֹת זָרִיז וּמְזֹרָז בְּהַדְלָקַת הַנֵּר? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג" (יְשַׁעְיָה נח, יג) — זוֹ הַדְלָקַת הַנֵּר, וְלָמָּה נִמְסְרוּ לָאִשָּׁה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִיא כִּבְּתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, דִּכְתִיב: "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם" (מִשְׁלֵי כ, כז), לְפִיכָךְ תִּשְׁמֹר מִצְוַת נֵר. וּמֵאַחַר שֶׁהִזְכִּיר 'אָדָם' חוֹב עַל הָאָדָם לִהְיוֹת זָרִיז וּמְזֹרָז בְּהַדְלָקַת הַנֵּר, לָכֵן נוֹהֲגִים שֶׁהַבַּעַל מְסַדֵּר אֶת הַנֵּרוֹת וּמְכִינָם וְהָאִשָּׁה מַדְלֶקֶת אוֹתָם, וְיֵשׁ בָּזֶה סוֹד גָּדוֹל, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מִתְאַחֲדִים יַחַד, וְהִיא סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לִשְׁלוֹם־בַּיִת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר בָּזֶה.

ג.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת אָז נִתְעַלִּית הָאֱמוּנָה אֵצֶל הָאָדָם (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שַׁבָּת הֲלָכָה ד'); כִּי בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל הָאָדָם הוּא מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל מְאֹד, וְנִתְחַלֵּף אֶצְלוֹ הַבֵּן מֶלֶךְ — שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ, לְבֶן הַשִּׁפְחָה — שֶׁהִיא הַקְּלִפָּה וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, כְּפִירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, קֻשְׁיוֹת

וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וְעַל־כֵּן בְּעֵת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", אָז מַתְחִיל לְהָאִיר אוֹר הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, כִּי בְּשַׁבָּת־קֹדֶשׁ מְאִירָה הַשְׁכִינָה בְּלִי שׁוּם לְבוּשִׁים, וְלָכֵן קְדֻשַׁת וּשְׁמִירַת שַׁבָּת עוֹלָה עַל הַכֹּל, עַד שֶׁאָמְרוּ (שַׁבָּת קיח:): כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ; וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם) אִלְמָלֵי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, לֹא שָׁלְטָה בָּהֶם אֻמָּה וְלָשׁוֹן; וְלָכֵן אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֵיךְ הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָעֵרֶב־רַב מִתְפַּשְׁטִים מְאֹד מְאֹד עַל קְדֻשַׁת הַשַּׁבָּת, וְרוֹצִים לַעֲקֹר אוֹתָהּ מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, כִּי הֵם מְפַחֲדִים מְאֹד מִשַּׁבַּת־קֹדֶשׁ, כִּי שַׁבָּת הִיא אוֹת לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ תָּמִיד, וּמַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ נִתְבַּטְּלִים הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהָעֵרֶב־רַב מִן הָעוֹלָם. וְעַל־כֵּן אֲנַחְנוּ רוֹאִים אֵיךְ שֶׁהָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים, הָעֵרֶב־רַב, הַמִּתְיַוְּנִים, מִתְלַבְּשִׁים דַּיְקָא עַל יוֹם שַׁבַּת־קֹדֶשׁ לְחַלְּלוֹ, וְהֵם מְסִיתִים וּמַדִּיחִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְחַלְּלוֹ, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, אֲשֶׁר עִנֵּשׁ

חִלּוּל שַׁבָּת הוּא קָשֶׁה מְאֹד, וְדִינוֹ כְּגוֹי גָּמוּר; כִּי מִי שֶׁמְּחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁל גּוֹי, וְיֵינוֹ יֵין נָסְךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבַּת־קֹדֶשׁ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת מְרֻחָק מִן הָעֲבֵרָה. וְלָכֵן, בִּתִּי הַיְקָרָה, בְּעֵת שֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", אָז אַתְּ מְאִירָה אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בָּעוֹלָם, וְדַיְקָא עַל יָדֵךְ נִתְגַּלָּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם בֶּן הַמֶּלֶךְ הָאֲמִתִּי, וְאֵלֶּה הָרְשָׁעִים הַטְּמֵאִים, הָעֵרֶב־רַב, הַמִּתְיַוְּנִים, הֵם אֵינָם מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בְּנֵי הַשִּׁפְחָה, וְלָכֵן בְּעֵת הַדְלָקָתֵךְ אֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת" קֹדֶשׁ, עָלַיִךְ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹר הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם, כִּי דַּיְקָא אָז בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, מַתְחִיל לְהָאִיר אוֹר הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא אוֹר הַהַשְׂגָּחָה, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוָּדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת, הָאָדָם זוֹכֶה לִידֵי עֲשִׁירוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יְרוּשַׁלְמִי, בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ח׳): "בִּרְכַּת הֲוָיָ"ה הִיא תַּעֲשִׁיר" — זוֹ בִּרְכַּת שַׁבָּת; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ מַתָּנָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאוֹמֵר לָנוּ: אִם אֲנַחְנוּ מְשַׁמְּרִים אֶת הַיּוֹם

שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא יוֹם שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אָז הוּא שׁוֹמֵר לָנוּ אֶת הַשִּׁשָּׁה יָמִים שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְהוּא מַשְׁפִּיעַ לָנוּ אָז שֹׂבַע, וְיֵשׁ בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, הָאָדָם מְחַלֵּל יוֹם שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לוֹקֵחַ אֶת הַבְּרָכָה מֵהָאָדָם, וְסוֹבֵל עֲנִיּוּת וְדַחֲקוּת כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא עוֹבֵד וְיֵשׁ לוֹ מִשְׂרָה טוֹבָה, אֵינוֹ רוֹאֶה בַּכֶּסֶף סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַלֵּל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי עַל־יְדֵי חִלּוּל שַׁבָּת מְאַבְּדִים אֶת הַבְּרָכָה. וְלָכֵן, בִּתִּי הַיְקָרָה, בְּעֵת שֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", אָז דַּיְקָא אַתְּ מַתְחִילָה לְהָאִיר אֶת אוֹר הַהַשְׁגָּחָה בְּבֵיתֵךְ, וְאָז הוּא זְמַן וְעֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם לִפְעֹל שֶׁיִּהְיֶה בְּבֵיתְכֶם שֶׁפַע פַּרְנָסָה בְּרֶוַח, וּבְרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. וְלָכֵן תְּבַקְּשִׁי אָז עַל בַּעְלֵךְ שֶׁיַּצְלִיחַ, וְתִהְיֶה הַבְּרָכָה שְׂרוּיָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו. וְאִם הָיִית יוֹדַעַת, בִּתִּי הַיְקָרָה, אֶל מָה אַתְּ יְכוֹלָה לִזְכּוֹת בְּעֵת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", וְכֵן בַּמֶּה אַתְּ מְזַכָּה אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, הָיִית נִזְהֶרֶת בָּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְהָיִית מְעוֹרֶרֶת אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתֵּךְ הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים, וְכֵן אֶת כָּל הַשְּׁכֵנוֹת שֶׁתִּזָּהֲרֶנָה לְהַדְלִיק "נֵרוֹת־שַׁבָּת". וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט בְּהַעֲלוֹתְךָ, רֶמֶז

תשי״ט): אִם שְׁמַרְתֶּם נֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת, אֲנִי מַרְאֶה לָכֶם נֵרוֹת שֶׁל צִיּוֹן; כִּי גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת, וְכָל הָעֵרֶב־רַב וְהַמִּתְיַוְּנִים הַכּוֹפְרִים בַּכֹּל, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ — הֵם לָקְחוּ אֶת עַצְמָם לַעֲקֹר אֶת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת מֵעַם יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן. וְלָכֵן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לִהְיוֹת נִזְהֶרֶת בְּהַדְלָקַת ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״, וְכֵן תַּעֲשִׂי הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה בֵּין שְׁאָר בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם הֵן תִּזָּהַרְנָה בְּהַדְלָקַת ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״, וּזְכוּתֵךְ תִּגְדַּל מְאֹד; כִּי אֵין עוֹד זְכוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה לָאִשָּׁה הַמַּדְלֶקֶת ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״ בְּעַצְמָהּ, וְעוֹד מְעוֹרֶרֶת וּמְחַזֶּקֶת וּמְזָרֶזֶת אֶת שְׁאָר נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּדְלֵקְנָה אֶת ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״ קֹדֶשׁ.

ד.

בִּתִּי הַיְקָרָה! תִּזָּהֲרִי מְאֹד לְהָכִין בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ אֶת שֻׁלְחַן הַשַּׁבָּת כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר מֻקְדָּם, לָשִׂים מַפָּה לְבָנָה עַל הַשֻּׁלְחָן וּלְהַנִּיחַ אֶת הַפָּמוֹטוֹת שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל עָרוּךְ וּמוּכָן לְשַׁבָּת. וְעָלַיִךְ לָדַעַת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁמְּכִינִים אֶת שֻׁלְחָן הַשַּׁבָּת וּפוֹרְשִׂים מַפָּה לְבָנָה עַל הַשֻּׁלְחָן וּמַנִּיחִין אֶת

הַפָּמוֹטוֹת, וּמְכִינִים אֶת הַנֵּרוֹת, כְּבָר שׁוֹרָה קְדֻשָּׁה וַאֲוִירָה שֶׁל שַׁבָּת בַּבַּיִת, וְנִשְׁמוֹת הַנִּפְטָרִים נִכְנָסוֹת לְגַן־עֵדֶן. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַנִּזְהֶרֶת בָּזֶה מְאֹד, וּמְסַיֶּמֶת אֶת נִקְיוֹן הַבַּיִת בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ מֻקְדָּם כְּכָל הָאֶפְשָׁר, וְכֵן אֶת סִדּוּר הַשֻּׁלְחָן וְהַמַּפָּה וְהַפָּמוֹטוֹת וַהֲכָנָתָם מְסַיֶּמֶת בְּשָׁעָה מֻקְדֶּמֶת, אֲשֶׁר זֶה יִגְרֹם לָהּ שַׁלְוַת הַנֶּפֶשׁ וְנַחַת רוּחַ, וְיַמְשִׁיךְ עָלֶיהָ וְעַל בַּעְלָהּ וְעַל הַיְלָדִים אוֹר הַשַּׁבָּת. וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד לֹא לָרִיב בַּבַּיִת בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, כִּי אָז הַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַשֵּׁדִים רוֹצִים לַעֲשׂוֹת מְרִיבוֹת בְּבָתֵּי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד עַל עִנְיַן הַשָּׁלוֹם וְהָאַהֲבָה בְּעֶרֶב־שַׁבָּת, וְלֹא לִצְעֹק וְלֹא לְהִתְפָּרֵץ עַל אַף אֶחָד, אֶלָּא לְהָכִין אֶת עַצְמָם לְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב וַעֲרֵבוּת וּנְעִימוּת יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְהָכִין מִבְּעוֹד יוֹם כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בַּעֲבוּר שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. וְרוֹאִים אֵיךְ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת, הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, מִתְפַּשְׁטִים מְאֹד אָז, וְגוֹרְמִים מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת. וּצְרִיכִים לִהְיוֹת חֲזָקִים בָּזֶה — לְהִזָּהֵר מְאֹד לֹא לְהַנִּיחַ בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶה אֵיזוֹ מַחֲלֹקֶת אוֹ מְרִיבוֹת בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וּצְרִיכִים לְמָסֵר אֶת

נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר זֶה, כִּי מִי שֶׁנִּכְנָס אֶל יוֹם הַשַּׁבָּת בְּשָׁלוֹם וְאַהֲבָה, זוֹכֶה לְהִתְעַנֵּג בְּאוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמֵּאִיר עָלָיו אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, וְנַעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה. וְלָכֵן רְאִי, בִּתִּי הַיְקָרָה, לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד, לֹא לְהִתְפָּרֵץ אָז בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְלֹא לְהִכָּנֵס בַּעֲצַבִּים וְלֹא לִצְעֹק עַל הַיְלָדִים, אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת בְּסַבְלָנוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְאָז תַּיְקָא תִּתְבָּרְכוּ מִפִּי אֵל עֶלְיוֹן.

ה.

בִּתִּי הַיְקָרָה! כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, תְּזָהֲרִי מְאֹד מְאֹד, שֶׁכָּל הַמְלָאכוֹת תִּהְיֶינָה גְּמוּרוֹת, כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאַתְּ מַדְלֶקֶת אֶת הַנֵּרוֹת, בָּזֶה קִבַּלְתְּ עָלַיִךְ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וְאָסוּר לָךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה, וְלָכֵן תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁסִּיַּמְתְּ אֶת כָּל הַמְלָאכוֹת, וְהִגִּיעַ זְמַן הַדְלָקַת נֵרוֹת, תִּטְלִי יָדַיִךְ וְתַדְלִיקִי אֶת הַנֵּרוֹת. וּמִנְהַג אַחֵינוּ בְּנֵי עֵדוֹת הַמִּזְרָח לְבָרֵךְ קֹדֶם הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, וּמִנְהַג אַחֵינוּ הָאַשְׁכְּנַזִּים לְבָרֵךְ לְאַחַר הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, וְתֹאמְרִי אֶת הַבְּרָכָה בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה:

״בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
לְהַדְלִיק נֵר [שֶׁל] שַׁבָּת״.

וְתִתְעוֹרְרִי אָז מְאֹד מְאֹד, כִּי עַכְשָׁו בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, וְאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁהָאִשָּׁה אֵינָהּ יְכוֹלָה לִפְעֹל אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן תִּתְפַּלְּלִי לִפְנֵי הַנֵּרוֹת תְּפִלָּה זוֹ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל, שֶׁתְּחוֹנֵן אוֹתִי וְאֶת בַּעְלִי
וְאֶת בְּנֵי בֵיתִי וְאֶת כָּל קְרוֹבַי, וְתִתֵּן לָנוּ
וּלְכָל יִשְׂרָאֵל חַיִּים טוֹבִים וַאֲרוּכִים,
וְתִזְכְּרֵנוּ בְּזִכָּרוֹן טוֹבָה וּבְרָכָה, וְתִפְקְדֵנוּ
בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים, וְתַשְׁפִּין
שְׁכִינָתְךָ בֵּינֵינוּ וְזַכֵּנוּ לְגַדֵּל בָּנִים וּבְנֵי
בָנִים חֲכָמִים וּנְבוֹנִים, אוֹהֲבֵי יְהוָה, יִרְאֵי
אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, זֶרַע קֹדֶשׁ, בַּיהוָה
דְּבֵקִים וּמְאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָה
וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּבְכָל מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת
הַבּוֹרֵא. אָנָּא שְׁמַע אֶת תְּחִנָּתִי בִּזְכוּת
שָׂרָה וְרִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה אִמּוֹתֵינוּ, וְהָאֵר

נֵרֵנוּ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה לְעוֹלָם וָעֶד, וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה, אָמֵן.

וְתַרְבִּי אָז גַּם לְהִתְפַּלֵּל בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלָּךְ, וּתְדַבְּרִי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּתְבַקְּשִׁי אָז אֶת כָּל מַה שֶּׁאַתְּ צְרִיכָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, כִּי כָּל תְּפִלָּה וְכָל תְּחִנָּה וְכָל בַּקָּשָׁה שֶׁהָאִשָּׁה מִתְפַּלֶּלֶת וּמִתְחַנֶּנֶת וּמְבַקֶּשֶׁת אָז בְּעֵת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת" אֵלָיו יִתְבָּרַךְ — נִשְׁמַעַת וְנִתְקַבֶּלֶת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹשָׂה פְּעֻלּוֹת גְּדוֹלוֹת בַּשָּׁמַיִם, וְאִם הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל יוֹדַעַת אֵיזֶה רֹשֶׁם עוֹשׂוֹת עַכְשָׁו הַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּהּ בְּעֵת הַדְלָקַת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", לֹא הָיְתָה זָזָה מִ"נֵרוֹת הַשַּׁבָּת", וְהָיְתָה שׁוֹפֶכֶת דְּמָעוֹת כַּמַּיִם; כִּי הַתְּפִלּוֹת שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, אֵינָן חוֹזְרוֹת רֵיקָם, וְלֹא בְּחִנָּם אִמּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשׁוֹת שָׁפְכוּ דְּמָעוֹת כַּמַּיִם בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, וּבִקְּשׁוּ אָז עַל הַצָּלָחַת הַבַּיִת, הַצָּלָחָה הַבַּעַל, הַצָּלָחַת הַיְלָדִים וְעַל בְּרִיאוּת וְעַל שָׁלוֹם, וּפָעֲלוּ פְּעֻלּוֹת גְּדוֹלוֹת בִּתְפִלּוֹתֵיהֶן; אַשְׁרֵי בַּת יִשְׂרָאֵל הַהוֹלֶכֶת בְּדַרְכָּן שֶׁל אִמּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשׁוֹת מִדּוֹר דּוֹר.

ו.

בִּתִּי הַיְקָרָה! מוּבָא בַּסֵּפֶר שְׁלָ"ה [שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית] הַקָּדוֹשׁ (מַסֶּכֶת שַׁבָּת, פֶּרֶק נֵר תָּמִיד), וַאֲנִי קִבַּלְתִּי, שֶׁתִּקְרָא הָאִשָּׁה בְּזֹאת הַפַּעַם הַהַפְטָרָה דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל חַנָּה עַד "וְיָרֶם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ" (שְׁמוּאֵל־א ב), וְזֶה מוֹעִיל מְאֹד לְהַפְקֵד בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, וְכֵן לִזְכוּת לִשְׁלוֹם־בַּיִת וּלְפַרְנָסָה טוֹבָה; וְעַל־כֵּן רְאִי לוֹמַר אֶת זֹאת עַכְשָׁו אַחַר שֶׁהִדְלַקְתְּ אֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת":

וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר, עָלַץ לִבִּי בַּיהוָה, רָמָה קַרְנִי בַּיהוָה, רָחַב פִּי עַל אוֹיְבַי, כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ: אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה, כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ: אַל תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ גְּבֹהָה גְּבֹהָה יָצָא עָתָק מִפִּיכֶם, כִּי אֵל דֵּעוֹת יְהוָה, וְלוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִלוֹת: קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חָיִל: שְׂבֵעִים בַּלֶּחֶם נִשְׂכָּרוּ, וּרְעֵבִים חָדֵלוּ, עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה: יְהוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה, מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל: יְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר, מַשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם: מֵקִים מֵעָפָר דָּל, מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן, לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים

וְכִפֵּא כָּבוֹד יַנְחִלֵם, כִּי לַיהוָה מְצַקֵּי אֶרֶץ, וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תֵּבֵל: רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ, כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ: יְהוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָו עָלָו בַּשָּׁמַיִם יִרְעַם יְהוָה יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ, וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם: כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתָּ לִתְפִלַּת חַנָּה בְּעֵת מְצוּקָתָהּ, כֵּן תִּשְׁמַע לִתְפִלָּתִי בְּעֵת מְצוּקָתִי, שֶׁעוֹבֵר עָלַי עַכְשָׁו (תִּפְרְשִׁי כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלַיִךְ)**, וְתֵן לִי בָּנִים זְכָרִים, חַיִּים וְקַיָּמִים, עוֹסְקִים בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וּדְבֵקִים בְּךָ כְּמוֹ שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: 'וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל הוֹלֵךְ וְגָדֵל וְטוֹב גַּם עִם יְהוָה וְגַם עִם אֲנָשִׁים', וְלֹא תַּעֲלֶה שׁוּם קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְעַיִן הָרָע עֲלֵיהֶם, וְתֵן לִי כֹּחַ וּבְרִיאוּת לְגַדְּלָם בְּנָקֵל, וְלְהַשִּׂיאָם סָמוּךְ לְפִרְקָם מַמָּשׁ, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ שְׁמוּרִים מִן הַחֵטְא, וְיִהְיוּ דְּבוּקִים בְּךָ תָּמִיד בֶּאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, וְלֹא יִהְיֶה שׁוּם פְּסוּל בְּזַרְעִי לְעוֹלָם, וְאֶזְכֶּה לִרְאוֹת בָּנִים לִבְנֵיהֶם, וְתִתֵּן לִי וּלְבַעְלִי אֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת, וְנִרְוֶה רֹב נַחַת מִכָּל צָאֱצָאֵינוּ**

וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה.

ז.

בִּתִּי הַיְקָרָה! עָלַיִךְ לָדַעַת, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בְּשַׁבָּת, כִּי מַעֲלַת וְקְדֻשַּׁת שַׁבָּת גְּדוֹלָה וְיקָרָה מְאֹד (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יז), וְצָרִיךְ לִנְהֹג שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְלִבְלִי לְהַרְאוֹת שׁוּם עַצְבוּת וּדְאָגָה כְּלָל, רַק לְהִתְעַנֵּג עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְבּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי שַׁבָּת בְּכָל מִינֵי תַּעֲנוּג: הֵן אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, הֵן מַלְבּוּשִׁים כְּפִי מַה שֶּׁיָּכוֹל, כִּי אֲכִילַת שַׁבָּת הִיא כֻּלָּהּ רוּחָנִיּוּת, כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ, כֻּלָּהּ אֱלֹקוּת; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂמֵחַ כָּל הַשַּׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז יִזְכֶּה לְדַעַת הַשְׁלֵמָה, וְלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשַׁבָּת נִתְרוֹמֵמֶת וְנִתְגַּדֶּלֶת הַדַּעַת, וְאֵינָם מְפַחֲדִים מִשּׁוּם יִרְאוֹת נְפוּלוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת, אֶלָּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּמַה טּוֹב וּמַה נָּעִים אִם תֹּאמְרִי עַכְשָׁו אֶת הַתְּפִלָּה הַנּוֹרָאָה וְהַנִּפְלָאָה הַזֹּאת:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אָיוֹם וְנוֹרָא, עָזַרְנִי
וְהוֹשִׁיעֵנִי, וְזַכֵּנִי מְהֵרָה לִירְאַת
הָרוֹמְמוּת, לְיִרְאָה קְדוֹשָׁה עִם דַּעַת הַנִּמְשָׁךְ
מִשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. מָלֵא רַחֲמִים, גּוֹאֵל
וּמוֹשִׁיעַ, פּוֹדֶה וּמַצִּיל, פְּדֵנִי וְהַצִּילֵנִי,
וְהוֹצִיאֵנִי מֵעֲבֹדוֹת לְחֵרוּת מִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה.
זַכֵּנִי לְשִׂמְחָה שֶׁל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָזְכֶּה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים לְקַבֵּל
שַׁבָּתוֹת מִתּוֹךְ רֹב שִׂמְחָה וּמִתּוֹךְ עֹשֶׁר וְכָבוֹד
וּמִתּוֹךְ מִעוּט עֲוֹנוֹת. עָזְרֵנִי שֶׁאָזְכֶּה לְכַבֵּד
אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָל עֹז וְתַעֲצוּמוֹת, בְּכָל מִינֵי
שִׂמְחָה וְחֶדְוָה. וְאָזְכֶּה לְהַרְבּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי
שַׁבָּת בְּכָל מִינֵי תַּעֲנוּגִים, הֵן לְהַרְבּוֹת בְּמִינֵי
מַאֲכָלִים וּמַעֲדַנִּים וּמַשְׁקוֹת טוֹבִים, הֵן בִּבְגְדֵי
כָּבוֹד, לְהִשְׁתַּדֵּל לִזְכּוֹת לִבְגָדִים נָאִים לְכָבוֹד
שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. וְהָעִקָּר, שֶׁתְּרַחֵם עָלַי וְתַעֲזְרֵנִי
וְתוֹשִׁיעֵנִי לִזְכּוֹת לִשְׂמֹחַ בְּכָל לֵב בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ
בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁאָזְכֶּה
עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה לָצֵאת מֵעֲבֹדוֹת לְחֵרוּת
מִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה. עַד שֶׁאָזְכֶּה עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה
וְהַחֵרוּת שֶׁל שַׁבָּת, לְהַשְׁלִים וּלְהַגְדִּיל הַעֲתִי
בְּתַכְלִית הַגְּדֻלּוֹת וְהַשְׁלֵמוּת כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב

בֶּאֱמֶת. וְעַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְיִרְאָה שְׁלֵמָה
שֶׁתִּהְיֶה הַיִּרְאָה עִם דַּעַת בְּלִי שׁוּם סְכָלוּת
כְּלָל. וְתַעֲזְרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי לְהָרִים וּלְהַגְבִּיהַּ עַל־
יְדֵי הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ אֶת כָּל הַיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת
אֵלֶיךָ לְבַד תִּתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי שׁוּם יִרְאָה
נְפוּלָה, שֶׁלֹּא אֶפְחַד וְלֹא אֶתְיָרֵא מִשּׁוּם בְּרִיָּה
שֶׁבָּעוֹלָם, לֹא מִשּׁוּם שַׂר וְאָדוֹן, וְלֹא מִשּׁוּם
אָדָם וְלֹא מִשּׁוּם חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים, וְלֹא מִשּׁוּם
דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק מִמְּךָ לְבַד אִירָא וְאֶפְחַד
בֶּאֱמֶת, וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי לְבִלְתִּי אֶחֱטָא.
רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַכֵּנִי לְיִרְאָה שְׁלֵמָה

וַאֲמִתִּית, לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד
וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אוֹתוֹ לְבַד
אִירָא, וּבוֹ אֶבְטַח וְאֶשָּׁעֵן, וְלֹא אֶפְחַד מִשּׁוּם
דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְיִקַּיֵּם בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב:
"יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְהוָה מָעוֹז חַיַּי,
מִמִּי אֶפְחָד". וְנֶאֱמַר: "יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה
יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם", וְנֶאֱמַר: "בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא
אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי". וְנֶאֱמַר: "הִנֵּה אֵל
יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד, כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ
יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן
מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה":

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מָלֵא רַחֲמִים, טוֹב וּמֵיטִיב לַכֹּל. זַכֵּנִי לְטִעֹם טַעַם עֹנֶג שַׁבָּת בֶּאֱמֶת, זַכֵּנִי לְשִׂמְחָה וְחֵרוּת שֶׁל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וּלְבַטֵּל כָּל הַשְׁעִבּוּד שֶׁל יְמֵי הַחֹל, וּלְיַשֵּׁב דַּעְתִּי בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׁוּם בִּלְבּוּל הַדַּעַת כְּלָל. וְלֹא יַעֲלֶה עַל דַּעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ שׁוּם מַחֲשָׁבָה בְּאֵיזֶה עֵסֶק וּמְלָאכָה וּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְלֹא שׁוּם דְּאָגָה וְטִרְדָּה כְּלָל, רַק יִהְיֶה בְּעֵינַי כְּאִלּוּ כָּל מְלַאכְתִּי עֲשׂוּיָה, וְאֶזְכֶּה בֶּאֱמֶת לִמְנוּחָה וָעֹנֶג וְשִׂמְחָה שֶׁל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, מְנוּחַת אַהֲבָה וּנְדָבָה, מְנוּחַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, מְנוּחַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט וָבֶטַח, מְנוּחָה שְׁלֵמָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בָּהּ. "שַׂמֵּחַ נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ, כִּי אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֶשָּׂא". שַׂמְּחֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּמִיד, וּבְפָרָט בְּשַׁבָּתוֹת בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּמִיד, וּבְפָרָט בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, "תַּשְׂמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תָּגֵל עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ". כִּי אֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשִׁי כִּי אִם אַתָּה לְבַד בְּחַסְדְּךָ הֶעָצוּם לְבַד, בְּרַחֲמֶיךָ הַגְּנוּזִים לְבַד, בִּזְכוּת וְכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם שַׁבָּת דְּכֻלְּהוּ יוֹמֵי. קַדְּשֵׁנוּ

בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ, שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמֵּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ, וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת, וְהַנְחִילֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ, וְיָנוּחוּ בוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ. "תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים, שִׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ, נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי":

ח.

בִּתִּי הַיְקָרָה! תִּשְׁתַּדְּלִי מְאֹד לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה כָּל הַשַּׁבָּת, כִּי שִׂמְחָה בְּשַׁבָּת מַמְשֶׁכֶת רְפוּאָה וִישׁוּעָה וּבְרִיאוּת הַשְׁלֵמָה עַל כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְאַל תְּדַאֲגִי שׁוּם דְּאָגוֹת כָּל הַשַּׁבָּת, כִּי בְּשַׁבָּת אָסוּר לְהַרְהֵר שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, וְכֵן אָסוּר לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר שֶׁל עֲבוֹדָה שֶׁל חֹל, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת קיג.): "וְדַבֵּר דָּבָר" — שֶׁלֹּא יְהֵא דִּבּוּרְךָ שֶׁל שַׁבָּת כְּדִבּוּרְךָ שֶׁל חֹל; וְתַכְנִיסִי בְּעַצְמֵךְ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֵידַע אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְשַׁבָּת הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ פח:): מַאי שַׁבָּת,

שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׁמָא דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁמְּצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ כָּל הַשַּׁבָּת אֵיךְ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וּבִפְרָט אִשָּׁה שֶׁמַּדְלֶקֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת", עָלֶיהָ לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד כָּל הַשַּׁבָּת, עַל גֹּדֶל הַזְּכוּת שֶׁזָּכְתָה לִהְיוֹת שׁוֹמֶרֶת שַׁבָּת וּמַדְלֶקֶת "נֵרוֹת־שַׁבָּת"; כִּי צְרִיכִים לְהַדְלִיק לְכָל הַפָּחוֹת שְׁנֵי נֵרוֹת, כְּנֶגֶד "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר", וּבִזְכוּת שְׁנֵי הַנֵּרוֹת הָאֵלּוּ שֶׁמַּדְלִיקוֹת, זוֹכִים לְאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת אַהֲבָה, סִימָן ג'): עַל־יְדֵי אַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִשְׁמֶרֶת הַנֶּפֶשׁ מִכָּל פְּגָעִים רָעִים; וּשְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹ"ר עוֹלֶה וְאָהַב"תָּ, כִּי יֵשׁ אַהֲבָה עִלָּאָה, וְיֵשׁ אַהֲבָה תַּתָּאָה, אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹ נִקְרֵאת אַהֲבָה עִלָּאָה, שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתַכְלִית הָאַהֲבָה, וּמִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים מֵרֹב אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת שֶׁמַּשִּׂיג; כִּי עַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁהָאָדָם מִתְבּוֹנֵן בִּגְדֻלַּת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, נוֹלָדָה בַּנֶּפֶשׁ הַמַּשְׂכֶּלֶת אַהֲבָה רַבָּה, וְאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּתַכְלִית אַהֲבָה, וּמִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בְּתִשׁוּקָה עֲצוּמָה, וְרוֹצֶה

רַק לְהִכָּלֵל בּוֹ מֵרֹב תַּעֲנוּג וּדְבֵקוּת, שֶׁמַּרְגִּישׁ תַּעֲנוּג יוֹתֵר מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים. וְאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת — זוֹ נִקְרֵאת אַהֲבָה תַּתָּאָה, שֶׁאוֹהֵב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כְּנַפְשׁוֹ, וְהוּא מוּכָן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יִשְׂנָא אֶת שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת מַפֶּלֶת, סִימָן ה׳): בַּעֲוֹן שִׂנְאַת חִנָּם הָאִשָּׁה מַפֶּלֶת נְפָלִים; וְאָמַר (שָׁם, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן יח): כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שׂוֹנְאִים, וְהוּא מְחַפֵּשׂ בְּכָל מִינֵי חִפּוּשׂ לִמְצֹא לָהֶם אַהֲבָה, עַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ כְּאֶפֶס וְכַאַיִן. וְאָמַר (שָׁם, אוֹת תְּשׁוּבָה, סִימָן סח): עַל־יְדֵי שֶׁתְּבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לְךָ אַהֲבָה, עַל־יְדֵי־זֶה יְכַסֶּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פְּשָׁעֶיךָ. וְאֶל כָּל זֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי הַדְּלָקַת שְׁנֵי ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״, שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינֵי אוֹרוֹת — אוֹר עֶלְיוֹן וְאוֹר תַּחְתּוֹן, ׳אַהֲבָה רַבָּה׳ וְ׳אַהֲבַת עוֹלָם׳; אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה הַזּוֹכָה לְהַדְלִיק ״נֵרוֹת־שַׁבָּת״ וְשׁוֹמֶרֶת שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, שֶׁאָז יִמְחֹל לָהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹונוֹתֶיהָ וְעַל כָּל מַעֲשֶׂיהָ הָרָעִים שֶׁעָשְׂתָה עַד עַכְשָׁו, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קיח:): אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ — מוֹחֲלִין לוֹ,

שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָהוּ נו, ב): "אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן־אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שׁוֹמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ" וְגוֹ', אַל תִּקְרֵי מְחַלְּלוֹ אֶלָּא מָחוּל לוֹ; אַשְׁרֵי לָהּ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לָהּ בַּבָּא!

מוּבָא בְּסֵפֶר שְׁלָ"ה הַקָּדוֹשׁ (מַסֶּכֶת שַׁבָּת תּוֹרָה אוֹר) סוֹד הַדְּלָקַת נֵר שַׁבָּת: כָּתַב בְּתוֹלַעַת יַעֲקֹב, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: וְעַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת סוֹד סֵכוֹת שְׁלוֹם הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהֵם נֵרוֹת הָעוֹלָם, מִמֶּנָּה בָּאוֹת וְשׁוֹרוֹת עַל הָרְאוּיִים אֲלֵיהֶם, וְלֵיל מַלְכוּת שַׁבָּת מְחַלֶּקֶת לָהֶם נְשָׁמָה יְתֵרָה, וְהֵם נֵרוֹתֶיהָ, וּלְסוֹד זֶה מֻטָּל עַל רֶמֶז לְמַלְכוּת הָאִשָּׁה לְהַדְלִיק נֵר שַׁבָּת. וּזְכוּת גָּדוֹל הוּא לָהּ, תְּזֻכֶּה לְבָנִים קְדוֹשִׁים מְאִירִים בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאַת הַשֵּׁם, מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְגוֹרֶמֶת לְבַעְלָהּ אֹרֶךְ יָמִים, וּצְרִיכָה לְהַדְלִיק שְׁתֵּי פְּתִילוֹת כְּנֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְזוֹ לְשׁוֹן הַ׳חַיָּט׳ בְּשַׁעַר הַשְּׁבִיעִיּוֹת: אָמְרוּ כִּי מִצְוָה לְהַדְלִיק נֵר

בְּלֵיל־שַׁבָּת שֶׁהוּא שְׁלוֹם־הַבַּיִת וְכוּ׳, יֵרָצֶה מִפְּנֵי שֶׁהַשַּׁבָּת רוֹמֶזֶ לְאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, שֶׁאָז הַלְּבָנָה יִהְיֶה לָהּ אוֹר כְּאוֹר הַחַמָּה, מִפְּנֵי זֶה נִצְטַוֵּינוּ לְהַדְלִיק נֵר בְּלֵיל שַׁבָּת. וּמִפְּנֵי שֶׁסִּבַּת הָאוֹר הַצָּפוּן וְהֶעְדְּרוֹ מִמֶּנּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא בְּסִבַּת חַוָּה, לָכֵן מְצֻוָּה הָאִשָּׁה בְּהַדְלָקָתָהּ, וְרָאִיתִי מְדַקְדְּקִים מַדְלִיקִין עַל־פִּי סוֹד שִׁבְעָה נֵרוֹת, וְנָכוֹן הוּא, כִּי ״אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת״, וְיֵשׁ מַדְלִיקִין עֲשָׂרָה נֵרוֹת, כִּי כֻּלָּם מְאִירוֹת, וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וְאֵלּוּ הַנֵּרוֹת אֵינָן צְרִיכִין לִהְיוֹת כֻּלָּם עַל הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, אַף אִם הֵם מְפֻזָּרוֹת — מִצְטָרְפוֹת לְרַמֵּז הַסּוֹד הַזֶּה.

עֵצוֹת טוֹבוֹת מְיֻסָּדוֹת עַל־פִּי סִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַר״ן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִכָּל רַע לָנֶצַח

א) צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מֵהָרְהוּר, כִּי הָרְהוּר מַזִּיק וּפוֹגֵם מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בְּדַעַת הָאָדָם כְּלָל עִצָּם פְּגַם הַהִרְהוּר; הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּילֵנוּ.

ב) הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה, כִּי הַכֹּל — שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת, עַל־כֵּן בְּנָקֵל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחֲשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, רַק לַחֲשֹׁב אֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִפָּטֵר מִמֵּילָא מֵהָרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאִין אֵלָיו. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוֹלֶכֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ וּפוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים רָעִים וְזָרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, גַּם־כֵּן בְּיַד הָאָדָם לַחֲזֹר

וּלְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס, שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל־כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִן הַדֶּרֶךְ — צָרִיךְ לְתָפְסָהּ בְּעַל־כָּרְחָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי. וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וָהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כַּנִּזְכָּר לָעֵיל, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק, וּמִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ.

ג) עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת שֶׁל נְאוּף, וְלָכֵן כְּשֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת, וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פְּגַם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ, וְזֶה הוּא מוֹצִיא נִצּוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

קוּנְטְרֵס

סַבְלָן גָּדוֹל

יְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַסַּבְלָנוּת,
אֲשֶׁר זוֹ הַמִּדָּה הֲכִי יְקָרָה וּגְדוֹלָה לִזְכוֹת אֵלֶיהָ בְּזֶה
הָעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֵלֶיהָ, וְאָז יַעֲבֹר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּטוּב וּבַנְּעִימִים.

❖

בָּנוּי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דִּבְרֵי
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוּצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וְעַל־פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן
הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ
רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
וּמְשֻׁלָּב בִּפְסוּקֵי תּוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמַאֲמְרֵי
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מִגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ

❖

הוּבָא לְדְפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיה״ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבַב״א

הַכְּתֻבָּת לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אַדְמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֶב זי"ע
וְסִפְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים
* * *
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
יַבְנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֶב
גָּלִיל
* * *
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית
מְתִיבְתָא הֵיכַל־הַקֹּדֶשׁ — חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב

Mesifta Heichal Hakodesh
Chasidei Breslov
1129-42nd street
Brooklyn N.Y 11219
* * *

באמצעות הדואר לפי הכתובת:
"קרן הדפסה והפצה"
ת.ד. 8065 אשדוד
ובמספר טלפון: 03/6765235

קוּנְטְרֵס

סַבְלָן גָּדוֹל

בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב בְּקִיּוּם הַיַּהֲדוּת כֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וֶאֱמוּנָה מְבִיאָה אֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וַאֲרִיכַת אַפַּיִם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קנה). וְהִנֵּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים קיט): ״כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה״. כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה, צְרִיכוֹת לַהֲבִיאוֹ לֶאֱמוּנָה, שֶׁיַּחֲשֹׁב: ״לָמָּה אֲנִי מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא צִוָּה״. וְהָאֱמוּנָה זוֹ הַשְׁכִּינָה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן כֹּחַ לָאָדָם שֶׁהוּא מֻגְבָּל, כִּי הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם הַמָּלֵא הַסְּתָּרוֹת וְהַעֲלָמוֹת וְכִסּוּיִים, שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵיךְ זוֹכִים לָזֶה? עַל־יְדֵי אֱמוּנָה. עַלי־יְדֵי שֶׁאָדָם מְסַלֵּק אֶת הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל הַמְדֻמְיָן שֶׁלּוֹ, וְיוֹדֵעַ וָעֵד שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת וְשֵׂכֶל כְּלָל, אֶלָּא מַאֲמִין

בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ. וּבְרֶגַע שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, אָז הוּא "סַבְלָן גָּדוֹל", וְזוֹכֶה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין אָדָם שֶׁלֹּא עוֹבֵר עָלָיו בַּחַיִּים אֵיזֶה מַשְׁבֵּר, בַּר מִינָן, וּמַהוּ הַדָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהַצִּילוֹ, וּלְהוֹצִיאוֹ מֵהַפַּח שֶׁנָּפַל אֵלָיו? רַק אֱמוּנָה. בָּרֶגַע שֶׁאָדָם מַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קנה), יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ. אָנוּ רוֹאִים, כְּשֶׁמַּכְנִיסִים גַּרְעִין בְּתוֹךְ אֲדָמָה מְעֻבֶּדֶת, יוֹצֵא אַחַר־כָּךְ אִילָן יָפֶה לְהַפְלִיא, אֲשֶׁר שׁוּם רוּחַ רָעָה וּגְשָׁמִים, בָּרָד וְשֶׁלֶג, אֵינָם יְכוֹלִים לְשָׁבְרוֹ, וּמַדּוּעַ? כִּי הַגַּרְעִין נִזְרַע בְּתוֹךְ אֲדָמָה חֲרוּשָׁה הֵיטֵב. לֹא־כֵן אִם זוֹרְעִים אֶת הַגַּרְעִין בַּאֲדָמָה בִּלְתִּי מְעֻבֶּדֶת, תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹרְדִים גְּשָׁמִים, בָּרָד כָּבֵד, אוֹ שֶׁלֶג וּכְפֹר עַז, הוּא נֶעֱקָר מִשָּׁרְשׁוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת לא.): אֱמוּנָה זֶה סֵדֶר זְרָעִים; כִּי כָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ג): "שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה"; כְּמוֹ־כֵן בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה, כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַגָּדֵל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ, וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְעָקְרוֹ, וְנַעֲשֶׂה סַבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, וְאַף פַּעַם לֹא

יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ, וְלֹא תִּשָּׁבֵר רוּחוֹ, וְיֵשׁ לוֹ סַבְלָנוּת. אֲשֶׁר זֶה הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים. וּמָה אָנוּ רוֹאִים בְּזֶה הָעוֹלָם? מְבַיְּשִׁים, מְחָרְפִים וּמְבַזִּים בְּנֵי־אָדָם, שׁוֹבְרִים אוֹתָם, עַד שֶׁהֵם נוֹפְלִים בְּדַעְתָּם וְנִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לִשְׁבֹּר כְּמוֹ חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין, אֲבָל אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יָזִיז אוֹתוֹ, כִּי אֱמוּנָה הִיא הַבְּרָכָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, וּכְמַאֲמַר הֶחָכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי כח, כ): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת".

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת חַיֵּינוּ בְּטוּב וּבַנְּעִימִים, בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה עִם הַבְּרִיּוֹת, כִּי נִזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָנִיִּים גְּדוֹלִים עַל כָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ. וּבֶאֱמֶת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה מב.): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲפִלּוּ לֹא קִיַּמְתֶּם אֶלָּא קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, אֵין אַתֶּם נִמְסָרִים בְּיָדָם. אִם עַם יִשְׂרָאֵל מִתְחַזְּקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, כְּבָר אֵינָם נִמְסָרִים בִּידֵי הַגּוֹיִים. יֶשְׁנָהּ מִצְוַת עֲשֵׂה בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב לִקְרֹא: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ

הַוָיָ״ה אֶחָד״, וְלָמָּה צְרִיכִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְהַתְחִיל עִם קְרִיאַת שְׁמַע? כִּי זֶהוּ גִּלּוּי אֱמוּנָה, שֶׁנִּהְיֶה חֲזָקִים כָּל הַיּוֹם בֶּאֱמוּנָה בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאָז נִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים בְּנָקֵל. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה — הוּא ״סַבְלָן גָּדוֹל״. וּכְמוֹ־כֵן בָּעֶרֶב יֵשׁ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַוָיָ״ה אֱלֹקֵינוּ הַוָיָ״ה אֶחָד״, שֶׁכָּל הַלַּיְלָה נִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבָרֵגַע שֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא סַבְלָן גָּדוֹל, וְיָכוֹל לִסְבֹּל כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו. לָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְתָאֵר וּלְשַׁעֵר אֶת גֹּדֶל הַמַּעֲלָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה בְּכָל יוֹם וָיוֹם לוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע, וְזֶה מֵבִיא לוֹ רְפוּאָה. כִּי לָמָּה אָדָם סוֹבֵל מַחֲלוֹת וָחֳלָאִים רָעִים? אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), כְּשֶׁאֵין לָאָדָם אֱמוּנָה, הוּא מְסֻכֶּן גָּדוֹל, כִּי סוֹבֵל חֳלָאִים רָעִים, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ מֵחֲמַת מַה סּוֹבֵל. אֲבָל בֶּאֱמֶת, הַכֹּל מֵחֲמַת הֶעְדֵּר אֱמוּנָה. וְזֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (דִּבְרִים כח, נט): ״וְהִפְלָא הַוָיָ״ה מַכּוֹתְךָ מַכּוֹת רָעוֹת וְנֶאֱמָנוֹת, וָחֳלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים״, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: ׳וְנֶאֱמָנִים׳ — לְשׁוֹן אֱמוּנָה, הַיְנוּ מֵחֲמַת שֶׁאָדָם פּוֹגֵם וְנוֹפֵל מֵהָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאוֹת עָלָיו מַכּוֹת רָעוֹת שֶׁאֵין לָהֶן רְפוּאָה.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן לג): אֵצֶל בְּנֵי־אָדָם אֱמוּנָה זֶה דָּבָר קָטָן, אֲבָל אֶצְלִי הָעִקָּר הוּא אֱמוּנָה, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר מֵאֱמוּנָה, וּבָרֵעַ שֶׁאָדָם מַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ. אָנוּ מוֹצְאִים אֵצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָיָה תְּפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְחִבֵּר אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, וּמִכָּל צָרָה שֶׁעָבְרָה עָלָיו — עָשָׂה תְּפִלָּה. וְלָכֵן כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו: יִסּוּרִים וָסֵבֶל, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת — הֵן מֵעַצְמוֹ, הֵן מֵחָמְיו, הֵן מֵאִשְׁתּוֹ, וְהֵן מִילָדָיו, תָּמִיד בָּרַח אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְאַף שֶׁקָּמוּ עָלָיו שׂוֹנְאִים וְלֵיצָנִים, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי שְׁקָלִים ב): אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִים כְּדוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בָּרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה אֲשֶׁר הֶחֱזִיקוֹ וְלֹא שְׁבָרוֹ. עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁאַף כְּשֶׁבָּא שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא, וְעִפֵּר בֶּעָפָר, וְקִלְלוֹ וּבִיְּשׁוֹ וּקְרָאוֹ: נוֹאֵף, צוֹרֵר, רָשָׁע וְכוּ׳, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קה.) עַל הַפָּסוּק (מְלָכִים־א׳ ב, ח): ״וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת״, וְרָצָה יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה לִנְקֹם נִקְמָתוֹ, לֹא הִתִּיר לוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה?!״ כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּרַח תָּמִיד אֶל הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא, וְהָיָה סַבְלָן גָּדוֹל, וְשָׁפַךְ לִבּוֹ בִּתְפִלָּה לִפְנֵי קוֹנוֹ. וְזוֹהִי עֲצָתוֹ לְכָל יְהוּדִי, אִם רוֹצֶה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, יִבְרַח תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי סוֹף כָּל סוֹף הָעוֹלָם הַזֶּה מַעֲבָר, גֶּשֶׁר צַר מְאֹד, וְלֹא נִשָּׁאֵר פֹּה לָנֶצַח, וּמַה יַּחֲזִיק אוֹתָנוּ בַּחַיִּים, מַה יְּבִיאֵנוּ לְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת הָרַבּוֹת [כִּי אֵין אָדָם יָכוֹל לְתָאֵר בְּדַעְתּוֹ מַה הַמָּחָר יָבִיא בִּכְנָפָיו]?! אֶלָּא כַּאֲשֶׁר חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדְעִים — מַה שֶּׁלֹּא יַעֲבֹר עָלֵינוּ, אָנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא נַעֲזֹב, וְלֹא נַחְדֹּל מִתְּפִלָּה — שֶׁהִיא אֱמוּנָה. כִּי בַּמֶּה מִתְבַּטֵּא שֶׁאָדָם מַאֲמִין בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ? בָּזֶה שֶׁהוּא חָזָק בִּתְפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): כְּשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו נִמְצָא, וְשׁוֹקֵד עַל שְׂפָתָיו, אֲזַי מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ, וְאֵיזֶה נֹעַם הוּא חָשׁ, אֵיזוֹ שִׂמְחָה יֵשׁ לוֹ, בְּיָדְעוֹ אֶת הַכְּתֹבֶת לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה. הִנֵּה אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם נִשְׁבָּרִים, מְרֻגִּישִׁים עַצְמָם בּוֹדְדִים וּמְבֻדָּדִים, אֵין לָהֶם חֲבֵרִים, אוֹ שֶׁהֵם נִרְדָּפִים מֵרְשָׁעִים הַמְקַפְּחִים לָהֶם פַּרְנָסָתָם, עַד שֶׁהֵם נִשְׁבָּרִים לְגַמְרֵי, וּמִמַּה זֶּה נוֹבֵעַ? מֵחֶסְרוֹן אֱמוּנָה.

אֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת בְּעֵת צָרָה. אֲבָל אִם אָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, וְיוֹדֵעַ וָעֵד, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְכָל אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֶה, אֲנִי מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבְרוֹ. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, הוּא "סַבְלָן גָּדוֹל", וְאֵין יְכוֹלִים לַהֲזִיזוֹ כְּהוּא זֶה. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה ל׳, סִימָן ג׳): בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא, לֹא כֹּהֵן וְלֹא אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵין לָהֶם אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ בִּלְבָד, אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַל תְּבַזֶּה תְּפִלָּתָם; יַגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁיִּהְיֶה חָרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְכוּ׳, וְרַק תְּפִלָּה תִּשָּׁאֵר קַיֶּמֶת, אֲזַי בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יִמְאַס בִּתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן גִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ עָשָׂה אָדָם כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, בַּר מִינָן, עֲדַיִן יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל!

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי אֵין אָדָם

בְּזֶה הָעוֹלָם נָקִי מִזֶּה, וּבְפָרָט מִי שֶׁחָטָא כְּפִי שֶׁחָטָא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּאֲשֶׁר נִמְצָאִים הַיּוֹם בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעָבְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, בַּר מִינָן, חִלְּלוּ שַׁבָּת, אָכְלוּ טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, עָבְרוּ עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, הִתְבּוֹלְלוּ בֵּין הַגּוֹיִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו): ״וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם״, וְנֶעֱקְרוּ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, כִּי נָפְלוּ וְנִכְשְׁלוּ הֵיכָן שֶׁנָּפְלוּ וּבַמֶּה שֶׁנִּכְשְׁלוּ. וְעַתָּה רוֹצִים לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַזַי יֵשׁ לָהֶם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת — ״מִי אוֹמֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְקַבְּלֵנוּ בִּתְשׁוּבָה?! מִי אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ תְּשׁוּבָה עַל כָּל חֲטָאֵינוּ״?! בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר: אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל; וְכֵן אוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, הוּא יָכוֹל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה ד׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה לְפָנַי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרֵי אֲנִי עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וַאֲנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אֲנִי זוֹכֵר אֲפִלּוּ מִקְצַת עֲוֹונוֹתָיו; כָּל־כָּךְ גָּדְלָה רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְצַפֶּה שֶׁנָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְאֵינֶנּוּ רוֹצֶה לְיַסְּרֵנוּ וּלְהַעֲנִישֵׁנוּ, אֶלָּא

רוֹצֶה שֶׁנַּחֲזוֹר אֵלָיו. אֲבָל לָנוּ אֵין דַּעַת וָשֵׂכֶל, אֲזַי אָנוּ מְקַבְּלִים מַכּוֹת, וּבִמְקוֹם לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לָשׁוּב עַד הַמַּכֶּהוּ, אָנוּ מִתְרַעֲמִים עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת זֶה בְּדִיּוּק הַהִפּוּךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (מְנָחוֹת נג): מַה זַּיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שַׁמְנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כָּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִים. הִנֵּה כַּאֲשֶׁר רוֹצִים לְהוֹצִיא שֶׁמֶן, נוֹטְלִים זֵיתִים וְכוֹתְשִׁים אוֹתָם הֵיטֵב, עַד שֶׁיּוֹצֵא שֶׁמֶן זַךְ וְטָהוֹר. כְּמוֹ־כֵן כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֲזַי הֵם מִתְעוֹרְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה; כְּגוֹן: כְּשֶׁיֵּשׁ חוֹלֶה בַּבַּיִת, וְהָרוֹפְאִים מְיָאֲשִׁים אֶת בְּנֵי הַבַּיִת, אֲזַי נוֹטְלִים אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, וְשׁוֹפְכִים אֶת הַלֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֵן הִתְבַּטֵּא פַּעַם רַבֵּנוּ זַ״ל וְאָמַר: מַה שֶּׁבְּנֵי־אָדָם עוֹשִׂים לְבַסּוֹף, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתַּעֲשׂוּ בַּהַתְחָלָה; הַיְנוּ הִנֵּה בְּנֵי־אָדָם עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, אֶחָד חוֹלֶה, בַּר מִינָן, וְרָץ וּמִתְרוֹצֵץ לְכָל מִינֵי רוֹפְאִים וּפְרוֹפֶסוֹרִים, שֶׁיִּמְצְאוּ מָזוֹר לְמַחֲלָתוֹ. אוֹ אֶחָד הִסְתַּבֵּךְ עִם הַחֹק, הוּא רָץ וּמִתְרוֹצֵץ מֵעוֹרְכֵי דִּינִים אֵלּוּ לְאֵלּוּ, הָעִקָּר שֶׁיּוֹצִיאוּהוּ מִן הַסְּבָךְ שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו. אוֹ אֶחָד נִכְנַס בְּדַקָּאוֹן פְּנִימִי, וְהוּא שָׁבוּר וְרָצוּץ, אֲזַי רָץ וּמִתְרוֹצֵץ מִפְּסִיכוֹלוֹג לְפְּסִיכִיאַטֶר, לִמְצֹא לְעַצְמוֹ

תְּרוּפָה וְתַחֲלוּאָה. וְאִם אַחַר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, הוּא רוֹאֶה, שֶׁאֵין עוֹזֵר לוֹ מְאוּמָה כָּל הַהִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת שֶׁעָשָׂה, וְהוּא נִשְׁפָּט בְּכָל אֹפֶן, אוֹ שֶׁהָרוֹפְאִים מְיָאֲשִׁים אוֹתוֹ, שֶׁאֵין תִּקְוָה וְכוּ׳, אֲזַי נוֹטֵל לְבַסּוֹף אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אַחַר כָּל הַצָּרוֹת שֶׁסָּבַל וְעָבַר בַּחַיִּים, וְנוֹתָר בְּאֵין תּוֹחֶלֶת וְתַקָּנָה, אֲזַי נִזְכָּר לְפֶתַע, שֶׁיֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבָא אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתַּעֲשׂוּ כֵּן בַּהַתְחָלָה, הַיְנוּ שֶׁכְּבָר בַּהַתְחָלָה תִּבְרְחוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בִּנְיַן הָאֱמוּנָה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל וְלָבֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלִי הָאֱמוּנָה. וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בֶּאֱמוּנָה, הוּא סַבְלָן גָּדוֹל, וּמְדַבֵּר וּמְשִׂיחַ וּמְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבָּבוֹ עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו.

וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְכָל־כָּךְ מָרִים חַיֵּיכֶם, עַד שֶׁאֵינְכֶם יוֹדְעִים לְמִי לִפְנוֹת, וְאַתֶּם רָצִים וּמִתְרוֹצְצִים אֶל זֶה וְאֶל זֶה, הִנֵּה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וְאוֹמֵר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כה), שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת הִיא מַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל; דְּהַיְנוּ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פָּנוּי שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי־אָדָם, אוֹ

הוֹלֵךְ לְקִבְרֵי צַדִּיקִים, וְשׁוֹפֵךְ לִבּוֹ בִּשְׂפַת הָאֵם שֶׁלּוֹ וְכוּ׳, אֲזַי אֵין מַעֲלָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִים בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהֵיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לֵעָנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ; אִם אָנוּ שׁוֹמְעִים דָּבָר כָּזֶה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו, מַה שַּׁיָּךְ לְהִתְיָאֵשׁ וּלְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ?! וְכָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא דְּרַב כַּהֲנָא כה) עַל הַפָּסוּק (הוֹשֵׁעַ יד, ב): ״שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד הַוָ״ה אֱלֹקֶיךָ״, אֲפִלּוּ כָּפַרְתָּ בָּעִקָּר, אָדָם עוֹמֵד וּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף בַּשּׁוּק, וְאוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה בֵּינִי לְבֵינְךָ וַאֲנִי מְקַבֵּלְךָ; הֵיאַךְ עֲבֵרָה חֲמוּרָה מִזּוֹ — שֶׁאָדָם מְחָרֵף כְּלַפֵּי מַעְלָה?! וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה — אֲקַבֶּלְךָ. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. עָבַר עָלֵינוּ בַּחַיִּים מַה שֶּׁעָבַר, טָעִינוּ כְּבָר אֶת כָּל הַשְּׁטֻיּוֹת, עָשִׂינוּ כְּבָר אֶת כָּל הָעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמַה נּוֹתָר לָנוּ בַּיָּד? מְאוּמָה! רַק

דִּכָּאוֹן, עַצְבוּת וּמְרִירוּת, צָרוֹת וָסֵבֶל. וּמַתְחִילִים לְהִתְבּוֹנֵן: ״הִנֵּה אֲנִי כְּבָר רַוָּק בְּגִיל שְׁלֹשִׁים, שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ״ וְכוּ׳, אוֹ ״הִנֵּה סוֹף סוֹף הִתְחַתַּנְתִּי וְהֵבֵאתִי יְלָדִים, וְהֵם לֹא קִבְּלוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, חִנּוּךְ תּוֹרָנִי, וְהֵם מְסֻמָּמִים וְנִמְצָאִים בְּבָתֵּי סֹהַר״, אוֹ שְׁאָר מַרְעִין בִּישִׁין שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם: אֲנָשִׁים חוֹלִים, אֲנָשִׁים שַׁפּוּלִים וְכוּ׳, וְסוֹבְלִים סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד, שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, אֵינָם יוֹדְעִים מַה הָלְאָה, מַה יִּהְיֶה, הַכֹּל חָשׁוּךְ לִפְנֵיהֶם, אֵינָם רוֹאִים אוֹר בְּקֵצֶה הַמְּנָהָרָה. וְהִנֵּה בָּא רַבֵּנוּ זַ״ל וּמְגַלֶּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ז׳), אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ; כִּי זוֹ גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק, שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ, שֶׁנֵּדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמָן, וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה אֵלֵינוּ, שֶׁנַּחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְנָבֹא אֵלָיו. אֲשֶׁר זֶה עִקַּר הַשְׁלֵמוּת. כִּי בֶּאֱמֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רַחֲמָן גָּדוֹל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת ז.) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת לג, יט): ״וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם״ — אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן; אֲפִלּוּ אָדָם עָשָׂה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵעָשׂוּ, וְעָבַר עַל הַתּוֹרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אָב הָרַחֲמִים, וּמְחַכֶּה שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים

(פְּסָחִים פז:): אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — זוֹכֵר אֶת הָרַחֲמִים. וּמִי מַמְשִׁיךְ אֶת הָרַחֲמִים הַלָּלוּ? הַצַּדִּיקִים, שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר; כִּי הֵם דְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְלַמְּדִים אֶת הָעָם אֵיךְ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקִים הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, רָאשֵׁי כּוֹלְלִים, הַמַּרְבִּיצִים תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, כְּדַאי לָלֶכֶת וְלִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תּוֹרָה מִפִּיהֶם, וְעַל יָדָם נִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה יח): גָּדוֹל כֹּחָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁמְּטַהֶרֶת אֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ מֵעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּיָדָם; אֵין עָוֹן חָמוּר יוֹתֵר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, עִם כָּל זֹאת, אִם אָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְכַפֵּר לוֹ. לָכֵן אֵין לָנוּ אֶלָּא חַכְמֵי הַתּוֹרָה, וְלֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל; יֵשׁ הַיּוֹם חֲכָמִים גְּדוֹלִים וַאֲמִתִּיִּים, הַמַּרְבִּיצִים תּוֹרָה בָּרַבִּים, גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים מְחַבְּרֵי סְפָרִים, הַמּוֹרִים לָנוּ הַדֶּרֶךְ שֶׁנֵּלֵךְ בָּהּ. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה; כִּי אָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֵינֶנּוּ

עַם, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וְאֵין לָנוּ אֶלָּא חֻקֶּיהָ, וּמָסַרְנוּ נַפְשֵׁנוּ אַלְפַּיִם שְׁנוֹת גָּלוּת בַּעֲבוּרָהּ, וְכָךְ נַמְשִׁיךְ הָלְאָה — לֹא לָזוּז כְּהוּא זֶה מֵהַתּוֹרָה. לְעַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּבִלְעָדָיו — אֵין הוּא נִקְרָא יְהוּדִי.

וְרַבֵּנוּ זַ״ל הִקְפִּיד מְאֹד עַל לִמּוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְאָמַר (שִׂיחוֹת־הָרַ״ן, סִימָן כט), שֶׁכָּל יְהוּדִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְזוֹהִי הַתַּמְצִית שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וּכְשֶׁאָדָם לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, אוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳) הוּא מְבָרֵר הַטּוֹב מֵהָרָע שֶׁבּוֹ; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, נִכְנָס בּוֹ רַע, עַד שֶׁרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם רָעִים מְאֹד וְעוֹשִׂים רִשְׁעוּת לְזוּלָתָם, וְאֵין לָהֶם שֵׁמֶץ שֶׁל רַחֲמָנוּת, אֲשֶׁר כָּל זֶה מֵחֲמַת הָרָע שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם מֵרֹב עֲוֹנוֹת שֶׁפָּשְׁעוּ, וְעַל־כֵּן הֵם עַצְבָנִיִּים וְחַסְרֵי סַבְלָנוּת; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, נִפְגָּמֶת אֱצְלוֹ הָאֱמוּנָה, וְאֵין לוֹ סַבְלָנוּת לְשׁוּם דָּבָר, עַד שֶׁכָּל דָּבָר פָּעוּט מַכְעִיסוֹ וְשׁוֹבְרוֹ לְרִסִיסִים. אֲבָל כַּאֲשֶׁר לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁזֶּהוּ תַּמְצִית תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, מִתְבָּרֵר אֱצְלוֹ הַטּוֹב מֵהָרָע, עַד שֶׁהָרָע נוֹפֵל, וְנִשְׁאָר רַק הַטּוֹב. וּמַהוּ הַטּוֹב? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּקְרָא ׳טוֹב׳, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה): "טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"; וְאוֹמֵר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב): אָדָם מָלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּשֶׁהוּא חוֹטֵא, בַּר מִינָן, נִכְנָס בּוֹ רַע, וְהֵיכָן? בָּרֹאשׁ, בַּמֹּחַ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם קוֹרֵא עִתּוֹנִים שֶׁכְּתָבָם נוֹאֵף, אוֹ מִסְתַּכֵּל בִּכְלֵי מַשְׁחִית, בַּטֶּלְוִיזְיָה וּבַוִּידֵאוֹ, אוֹ בִּשְׁאָר זְהֲמוֹת שֶׁיֵּשְׁנָן הַיּוֹם, שֶׁכָּל מִינֵי מְנֻוָּלִים פּוֹעֲרִים פִּיהֶם שָׁם, וְאֵינָם מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲזַי נֶחְדָּר בּוֹ רַע בַּמֹּחַ וּבַדַּעַת, וְיֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, קָשֶׁה לוֹ מְאֹד לְדַבֵּר אֵלָיו. אֲבָל כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד שֻׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁזֶּה מִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְיַשְׁרוּת לֵב. וְזֶה מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים קיט): "אוֹדְךָ בְיֹשֶׁר לֵבָב, בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ", מָתַי תִּזְכֶּה לְיַשְׁרוּת לֵב? כְּשֶׁתִּלְמַד מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אָנוּ עַם יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לָנוּ רַק חֻקֵּי הַתּוֹרָה, וְרַק לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וְכוֹלְלִים, רַק אֲלֵיהֶם אָנוּ מְצֻוִּים לִשְׁמֹעַ, וְעַל זֶה מָסְרָנוּ נַפְשֵׁנוּ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְכָךְ נַמְשִׁיךְ

לִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ לִלְמֹד תּוֹרָה וְלִשְׁמֹעַ לְקוֹל חֲכָמֶיהָ וְלוֹמְדֶיהָ. וְזוֹ הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה — עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה.

לָזֹאת, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם לִחְיוֹת בֶּאֱמֶת חַיִּים טוֹבִים, חַיִּים נְעִימִים, חַיִּים מְאֻשָּׁרִים, הַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת, לִהְיוֹת סַבְלָנִיִּים עַל כָּל הָעוֹבֵר עֲלֵיכֶם. לֹא צְרִיכִים לַעֲנוֹת לְכָל שׁוֹטֶה וֶאֱוִיל, לְכָל בּוּר וְעַם הָאָרֶץ, לֹא כְּדַאי לְהִכָּנֵס עִמּוֹ בְּוִכּוּחִים. אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ רַק לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יְהוּדִים מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְנַתְּקֵנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְאִם נִהְיֶה חֲזָקִים בָּזֶה, שׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם לֹא תּוּכַל לְשָׁבְרֵנוּ, וְנִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתֻקִּים. כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל עַצְמוֹ לָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, הוּא נַעֲשֶׂה סַבְלָן גָּדוֹל, וְעוֹבֵר אֶת חַיָּיו בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאֵין לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, וּבָזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם אָבִינוּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בֵּיצָה לב:): כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת,

בְּיָדוֹעַ שֶׁאֵינוֹ מִזַּרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ; אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁגִּלָּה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַד שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרִי הַאֲזִינוּ שיג): עַד שֶׁלֹּא בָּא אָבִינוּ אַבְרָהָם לָעוֹלָם, כִּבְיָכוֹל לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ אֶלָּא עַל הַשָּׁמַיִם, הַיְנוּ שֶׁנִּקְרָא ׳אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם׳, כִּי כֻּלָּם יָדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא לְמַעְלָה, אַבְרָהָם הִמְלִיכוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וְעַל הָאָרֶץ, כִּי הִכִּירוֹ בְּפִי כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְהוֹרִידוֹ יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם יְדַבְּרוּ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאָז נִקְרָא ׳אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׳. וְזֶהוּ תַּפְקִידֵנוּ — לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכָל יְהוּדִי אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְזוֹ הָרַחֲמָנוּת הַכִּי גְּדוֹלָה, שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לְרַחֵם עַל זוּלָתֵנוּ, לֵילֵךְ עִם כָּל אֶחָד בְּמִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְהָרַחֲמִים, לֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס, וְלֹא לְהוֹצִיא אֶת הָעַצַבִּים עַל הַזּוּלַת, וּלְהַחְדִּיר בְּכֻלָּם אֶת הָעֵצָה הַזּוֹ — לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ.

הָבָה נִרְאֶה מַה קּוֹרֶה בַּבַּיִת? לָמָּה אֵין ׳שְׁלוֹם־בַּיִת׳? כִּי אֵין אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ט): אִי אֶפְשָׁר לְאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵיהֶם בְּלֹא שְׁכִינָה; כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת,

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִמְצָא אִתָּנוּ, עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ, מַה קּוֹרֶה? אָדָם "סַבְלָן גָּדוֹל"; כִּי אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, לָמָּה לוֹ לְהִתְרַגֵּז?! כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֻלִּין ז׃): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה, אֶלָּא אִם־כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה; קוֹרֶה אֵיזֶה הֶפְסֵד בַּבַּיִת, לֹא צְרִיכִים לְהִתְעַצְבֵּן, לֹא לְהוֹצִיא אֶת הָעַצַבִּים עַל הָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה לֹא תּוֹצִיא עַצַבֶּיהָ עַל בַּעְלָהּ, וּשְׁנֵיהֶם לֹא יוֹצִיאוּ עַצַבֵּיהֶם עַל הַיְלָדִים, אֶלָּא תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁקּוֹרֶה אֵיזֶה נֵזֶק, חַס וְשָׁלוֹם בַּבַּיִת, צְרִיכִים לָרוּץ עַד הַמַּכֶּהוּ, אֶל מִי שֶׁמַּחֲזִיק אֶת הַמַּקֵּל, לֹא צָרִיךְ לִפְחֹד מֵהַמַּקֵּל, וְלֹא לִהְיוֹת בְּכַעַס עַל הַמַּקֵּל, אֶלָּא לָרוּץ אֶל הַמַּחֲזִיק אֶת הַמַּקֵּל, וּמִיהוּ? הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן כְּשֶׁעוֹבֵר מַשֶּׁהוּ בַּבַּיִת, צְרִיכִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת י׳): שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם; הִנֵּה בָּנִינוּ בַּיִת, זָכָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּיִלְדִים, אֵיזוֹ זְכוּת זוֹ?! כַּמָּה אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת רַוָּקִים וְרַוָּקוֹת מִסְתּוֹבְבִים בְּעוֹלָם הַדִּמְיוֹן, וְאֵינָם מוֹצְאִים זֶה אֶת זֶה, כִּי מְחַפְּשִׂים אֶת אֲשֶׁר לֹא נִבְרָא. וְהִנֵּה זְכִיתֶם לִבְנוֹת בַּיִת, אִם לֹא תַּכְנִיסוּ אֶת הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֲזַי כָּל הַבַּיִת

יִתְפּוֹרֵר. וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְנֵלֵךְ בִּדְרָכָיו יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סִפְרִי עֵקֶב מט): ״לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו״ (דְּבָרִים י, יב) — אֵלּוּ דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, מַה הַמָּקוֹם נִקְרָא רַחוּם וְחַנּוּן, אַף אַתָּה הֱוֵי רַחוּם וְחַנּוּן; בֹּאוּ נְרַחֵם עַל הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים! הָבָה נְרַחֵם עַל הַבַּעַל וְהַיְלָדִים! הָבָה נְרַחֵם עַל כָּל יְהוּדִי, וְנַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה! בֹּאוּ נַעֲזֹב אֶת כָּל הַשְּׁקָרִים שֶׁנִּקְרָאִים: ׳פּוֹלִיטִיקָה׳, שֶׁזּוֹהִי קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁמַּכְנִיסָה סְפֵקוֹת בָּאָדָם ״הֲיֵשׁ הְוָיָ״ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן״ (שְׁמוֹת יז, ד); הָבָה נִתְאַחֵד יַחַד! הֲלֹא סוֹף כָּל סוֹף אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׂוֹנְאִים אוֹתָנוּ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סִפְרִי בְּהַעֲלוֹתְךָ ט, י): אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, הֲלָכָה הִיא בְּיָדוּעַ, שֶׁעֵשָׂו שׂוֹנֵא לְיַעֲקֹב; בִּמְקוֹם לְהִתְרוֹצֵץ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם הַגּוֹיִים, שֶׁאַף פַּעַם לֹא יַשְׁלִימוּ אִתָּנוּ, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פט): מִיּוֹם שֶׁיָּרְדָה תּוֹרָה בְּסִינַי, יָרְדָה שִׂנְאָה מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעַם עוֹלָם; הֵם חָשִׁים עַצְמָם נְחוּתִים, וּמְקַנְּאִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל. תְּתָאֲרוּ לְעַצְמְכֶם, יְהוּדִי מִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, מִתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין, יֵשׁ לוֹ מְזוּזָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, הוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה, קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, אֲזַי הַגּוֹיִים

מְקַנְּאִים בָּעָם הַזֶּה. יְהוּדִי זוֹכֶה לִשְׁמֹר שַׁבָּת, אֵיזֶה אֹשֶׁר זֶה, שֶׁנּוֹתְנִים לָנוּ יוֹם אֶחָד שָׁלֵם לָנוּחַ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה): אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְכַּנְּסִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְהַרְחִיקָם מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם מְיַחֲדִים שְׁמוֹ פַּעֲמַיִם בַּיּוֹם: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְיָ"ה אֶחָד"; יְהוּדִים חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, קָמִים בַּבֹּקֶר, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעוֹשִׂים — רָצִים לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְקוֹרְאִים: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְיָ"ה אֶחָד", חוֹזְרִים מִיּוֹם עֲבוֹדָה, לְהֵיכָן רָצִים? לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְקוֹרְאִים: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ"ה אֱלֹקֵינוּ יְיָ"ה אֶחָד"; אֻמּוֹת הָעוֹלָם רוֹצִים לַעֲקֹר אוֹתָנוּ, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים, כִּי עַם יִשְׂרָאֵל חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה. וְזֶה מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים לְהַחְדִּיר בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה כְּבָר יָבִיא אוֹתָנוּ לַמַּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, לִסְבֹּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִשָּׁלִים עִם כָּל יְהוּדִי. בֹּאוּ וְנַחֲזִיר עֲטָרָה לְיָשְׁנָהּ, לֶאֱהֹב אֶת כָּל יְהוּדִי וּלְרַחֵם עָלָיו. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא, סִימָן ו׳): "וִיחֻנֶּךָּ" (בַּמִּדְבָּר ו, כד) — יִתֵּן לָכֶם דַּעַת, וְתִהְיוּ מְרַחֲמִים זֶה אֶת זֶה. הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה שֶׁאָנוּ נְרַחֵם עַל

הַזּוֹלַת. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (יַלְקוּט הוֹשֵׁעַ, רֶמֶז תקכב):
אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חָבִיב עָלַי חֶסֶד שֶׁאַתֶּם
גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה יוֹתֵר מִכָּל הַזְּבָחִ שֶׁזָּבַח לְפָנַי
שְׁלֹמֹה; שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִקְרִיב בְּכָל יוֹם אֶלֶף
קָרְבָּנוֹת, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶצְלִי חָשׁוּב
יוֹתֵר הַחֶסֶד שֶׁיְּהוּדִי עוֹשֶׂה עִם זוּלָתוֹ, יוֹתֵר מִכָּל
הַקָּרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. עַל־כֵּן בֹּאוּ וְנַעֲזֹר זֶה לָזֶה, נַחְדֵּל
מֵהַהֲסָתוֹת הַפְּרוּעוֹת, נְגַלֶּה וּנְפַרְסֵם אֶת הַבּוֹרֵא
יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. בְּוַדַּאי אֵין זֶה קַל,
כִּי כָּל אֶחָד חַשְׁדָנִי, וְחוֹשֵׁב — אוּלַי פְּלוֹנִי
שְׁמְדַבֵּר, רוֹצֶה לַעֲבֹד עָלָיו, וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ
לְמִפְלַגְתּוֹ וְכוּ׳; כִּי לְדַאֲבוֹנֵנוּ הָרַב, אָנוּ עַתָּה
שְׁרוּיִים בְּגָלוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, גָּלוּת שֶׁל דּוֹר
הַהַפְלָגָה, שֶׁזּוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, פֶּלֶג, פֶּלֶג, כָּל
אֶחָד מוֹשֵׁךְ לְכִוּוּן אַחֵר, כָּל אֶחָד מֵקִים מִפְלָגָה,
וְטוֹעֵן שֶׁרַק מִפְלַגְתּוֹ הִיא הָאֱמֶת, וְהִיא תָּבִיא אֶת
הַיְשׁוּעָה לַכֻּלָּל וְלַפְּרָט, שֶׁזֶּה הָיָה דּוֹר הַהַפְלָגָה,
פְּגַם הָאֱמוּנָה, שֶׁרָצוּ לַעֲלוֹת וְלִלְחֹם עִם הַקָּדוֹשׁ־
בָּרוּךְ־הוּא. וְכֵן אָנוּ נִמְצָאִים בְּדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁרַחֲמָנָא
לִצְלָן, הַפְּרִיצוּת עוֹשׂוֹת פְּרָצוֹת בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
הַנְּשִׁים הוֹלְכוֹת חֲשׂוּפוֹת לְהַכְשִׁיל בְּנֵי־אָדָם
בַּעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין

מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת; אֲשֶׁר זוֹ הָיְתָה עֲצַת בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁהֵסִית אֶת בָּלָק שֶׁיַּפְקִיר אֶת הַבָּנוֹת לִזְנוּת וְכָךְ יִלְכְּדֵם, כִּי אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שׁוֹנֵא זִמָּה. אֲזַי אָנוּ נִמְצָאִים עַתָּה בְּדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַהַפְלָגָה, וְאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְרַחֵם זֶה עַל זֶה, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמְגַלֶּה אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם עוֹשֶׂה פְּעֻלּוֹת, שֶׁיִּהְיוּ פֵּרוּדִים בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה עִקַּר כֹּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (נָשֹׂא קכח.), שֶׁאֵלּוּ הֵם רִשְׁעֵי הָעֵרֶב־רַב, שֶׁעַל זֶה צוֹעֵק הַנָּבִיא (אֵיכָה ה): ״הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ״, הַמַּנְהִיגִים, שֶׁקּוֹרְאִים עַצְמָם רַע־בָּנִים, הֵם רָאשֵׁי עֵרֶב־רַב, מַתִּירִים עֲרָיוֹת, מְזַלְזְלִים בַּמִּצְווֹת. וְאֵיךְ יְכוֹלִים לְהִוָּכַח בָּהֶם? אִם מְסִיתִים אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ, תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁהֵם רָאשֵׁי עֵרֶב־רַב. כִּי חַכְמֵי הַתּוֹרָה הָאֲמִתִּיִּים, צַדִּיקֵי הַדּוֹר הַדְּבוּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אַף פַּעַם לֹא יָסִיתוּ אֵלּוּ נֶגֶד אֵלּוּ, מִי שֶׁמֵּסִית אֶת הַבְּרִיּוֹת, זֶהוּ שְׁלִיחַ הַסָּמֶ״ךְ־מֵ״ם. וְאוֹמְרִים חַכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָּא רַבָּתִי לט): סִימָן זֶה יִהְיֶה מָסוּר בְּיָדֶיךָ, כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה מְרַחֵם עַל חֲבֵרְךָ,

הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ. אַבְרָהָם קָנָה רַחֲמִים עַל אֲבִימֶלֶךְ, וְנִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ, מִיָּד נִפְקְדָה אִשְׁתּוֹ. אִם נְרַחֵם עַל הַזּוֹלַת, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יְרַחֵם עָלֵינוּ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת ה, ג): כְּמָה דַּאֲנָא רַחֲמָן בַּשָּׂמַיִם, כֵּן תְּהֵוּוֹן רַחֲמָנִין בָּאָרֶץ; וְלָכֵן, בָּנַי וּבְנוֹתַי הַיְקָרִים! בֹּאוּ נַעֲזֹר זֶה לָזֶה, בֹּאוּ נִזְכֶּה לְהַשְׂלִים זֶה עִם זֶה! אֵיזוֹ רַחֲמָנוּת יֵשׁ עוֹד עַל הַזּוֹלַת, כְּמוֹ לְהוֹצִיאוֹ מֵעַוְונוֹת. אָנוּ רוֹאִים, בַּר מִינָן, מִסְתּוֹבְבִים נֹעַר מְסֻמָּמִים, נֹעַר עִם אַלִּימוּת וְסַכִּינִים, וְעָלֵינוּ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּלְהַכְנִיס בָּהֶם דַּעַת וָשֵׂכֶל. וְאֵיזוֹ דַּעַת? "אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי הַוָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה). עָלֵינוּ לְגַלּוֹת וּלְפַרְסֵם לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְרַק בַּעֲבוּר זֶה אָנוּ חַיִּים. וּבָרֵגַע שֶׁנֶּחְדֶּרֶת בּוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נֶחְדֶּרֶת בּוֹ מִדַּת הַסַּבְלָנוּת, אֲשֶׁר בָּזֶה תְּלוּיָה גְּאֻלָּתוֹ וְהַצָּלָחָתוֹ שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּזֶה הָעוֹלָם. וַעֲלֵיכֶם לִזְכֹּר, אֲשֶׁר כָּל יְהוּדִי יֵשׁ לוֹ כֹּחוֹת עֲצוּמִים לַהֲפֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּלְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כָּל יְהוּדִי יָכוֹל לְהוֹרִיד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְזֶה הָעוֹלָם. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סוֹטָה ג): בִּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה הַשְׁכִינָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כְּיוֹן

שֶׁחָטְאוּ, סִלְקוּ מֵהֶם אֶת הַשְּׁכִינָה; וְעַכְשָׁו כְּשֶׁיְּהוּדִי שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הוּא מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם. וּמַהִי הַשְּׁכִינָה? אֱמוּנָה. עַל־יְדֵי שֶׁנִּגָּלֶה לְכֻלָּם אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מוֹרִידִים אֶת הַשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם, אֶת הָרַחֲמָנוּת בָּעוֹלָם, אֶת הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁאֶחָד מַשְׁלִים עִם רֵעֵהוּ. וְזוֹ עֲבוֹדַת חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר, גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּגַלִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; וְלָכֵן עָלֵינוּ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל חַכְמֵי הַתּוֹרָה, צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, הַדְּבוּקִים בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלֵילֵךְ בְּדַרְכָּם. אַשְׁרֵי הַמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאָז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

תַּם וְנִשְׁלַם, שֶׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הָאוֹרוֹת, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ.

יְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּכָל יוֹם בַּמִּקְוֶה, וּבִפְרָטִיּוּת כְּשֶׁחָטָא בְּפֹגֶם הַבְּרִית, יִשְׁתַּדֵּל הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה, אֲשֶׁר הוּא הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל: ״דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ (הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן הוּא מִקְוֶה).

יִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר בְּכָל יוֹם הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ״ל, שֶׁהֵם תִּקּוּן גָּמוּר לִפְגַם הַבְּרִית, וְהֵם: **ט״ז ל״ב מ״א מ״ב נ״ט ע״ז צ׳ ק״ה קל״ז ק״נ**, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם, אַל יַחֲשֹׁב יוֹתֵר מִזֶּה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי נִתְכַּפֵּר לוֹ.

יִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה עַד מְאֹד, וּלְהִפּוּךְ יִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרְהוּרִים רָעִים, אֲשֶׁר הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמַּכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. אָז הוּא אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת, שָׁם כָּל הָאָדָם.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם, כִּי הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים. וְעַל־כֵּן יְקַדֵּשׁ אֶת הָעֵינַיִם. וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר בְּהַחְיוּת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, וְיוֹצִיא לְעַצְמוֹ רְמָזִים אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְכֵן יִשָּׁמֵר מְאֹד לֹא לְהִסְתַּכֵּל בִּדְבָרִים מְאֻסִּים, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מה.): אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְאָמְרוּ (בְּרָכוֹת יב:): אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם — זֶה הִרְהוּר עֲבֵרָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ מְאֹד מְאֹד אֶת הָעֵינַיִם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בְּהָעֵינַיִם.

יְזָהֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם שֶׁלּוֹ, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִשְׁמֹעַ רַק בְּקוֹל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְקוֹל הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִזָּהֵר מְאֹד לֹא לֵישֵׁב בֵּין לֵצִים וְקַלִּים וְרֵיקִים, מִינִים וְאֶפִּיקוֹרְסִים, וְלֹא יַנִּיחַ לַדְּבָרִים הַטְּמֵאִים לְהִכָּנֵס בְּאָזְנָיו. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (כְּתֻבּוֹת ה.): אַל יִשְׁמַע אָדָם לְאָזְנָיו דְּבָרִים בְּטֵלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְווֹת תְּחִלָּה לָאֵיבָרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם) עַל פָּסוּק: "וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶיךָ" (דְּבָרִים כג), אַל תִּקְרֵי אָזְנֶיךָ, אֶלָּא עַל אָזְנֶיךָ, שֶׁאִם יִשְׁמַע אָדָם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, יַנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ בְּאָזְנָיו, כִּי כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הָרְשָׁעִים וְהַקַּלִּים — יִהְיֶה אַחֲרֵיהֶם, וּלְהִפּוּךְ כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּקוֹל הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים יִמָּשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם.

יְזָהֵר מְאֹד מְאֹד מֵהַמִּדָּה הַמְגֻנָּה שֶׁל כַּעַס וּקְפִידוּת, וְכִמְעַט שֶׁכָּל תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בָּזֶה — שֶׁיִּהְיֶה

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

הָאָדָם סָבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי אֶת הַנּוֹאֵף מַכִּירִים בָּאַף שֶׁלּוֹ, כָּךְ גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל, כְּפִי כַּעֲסוֹ וּרְצִיחָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ־כֵן יוֹדְעִים שֶׁהוּא נוֹאֵף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַגִּיעַ לְתִקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, צָרִיךְ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בַּמִּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל סַבְלָנוּת, וְיִסְבֹּל כָּל הַבָּא עָלָיו, וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מִבַּעַל בְּחִירָה. וּכְפִי שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַאֲרִיךְ אַף, כְּמוֹ־כֵן יִזְכֶּה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, וְיִתַּקֵּן אֶת אֲשֶׁר קִלְקֵל בִּבְרִיתוֹ.

יְקַדֵּשׁ הָאָדָם וְיטַהֵר מְאֹד אֶת דִּבּוּר פִּיו, וִידַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְדִבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְיִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יְנַבֵּל אֶת פִּיו בְּדִבְרֵי נְבָלָה וְנאוּף, כִּי הַדִּבּוּר יַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, חַס וְחָלִילָה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פֶּרֶק כד, סִימָן ז׳): וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֶרְוַת דָּבָר, אַל תִּקְרֵי עֶרְוַת דָּבָר, אֶלָּא עֶרְוַת דִּבּוּר — זֶה נִבּוּל הַפֶּה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְסַלְּקִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; וְעַל־כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, וּבִפְרָטִיּוּת בְּהוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה יְקַדֵּשׁ מְאֹד אֶת דִּבּוּרוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר שׁוּם דְּבָרִים בְּטֵלִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן דִּבּוּרִים אֲסוּרִים, כְּגוֹן: לְשׁוֹן הָרַע,

הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת

וְכִילוּת, לֵיצָנוּת, נִבּוּל פֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי בְּתִקּוּן הַלָּשׁוֹן.

יַחֲזִיק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְתָמִיד יְצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וּכְשֶׁיַּחֲשֹׁב אֶת זֶה תָּמִיד, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְדַּכֵּךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַכֹּל.

יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד רַק צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְיִרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה עַל נְקֻדַּת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזָּכָה לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂנִי גּוֹי, וְיִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל נְקֻדַּת הַשִּׂמְחָה, כִּי כָּל עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית בָּא לְהָאָדָם רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת, כִּי הַקְּלִפָּה הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בִּפְגַם הַבְּרִית נִקְרֵאת יְלָלָה, וְעַל־כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְאַף שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד לוֹ מְאֹד מְאֹד, מֵרֹב עֲוֹנוֹתָיו בִּפְגָמֵי הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם דִּכָּאוֹן וְעַצְבוּן פְּנִימִי, עִם כָּל זֹאת עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה, וּצְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה מַכְנִיס בְּהָאָדָם רוּחַ טוֹבָה וּמִדַּת רַחֲמָנוּת, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל.

תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ

בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁאַתָּה נוֹסֵעַ בַּדֶּרֶךְ, תֹּאמַר תְּפִלָּה זוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּנָּצֵל מִתְּאֻנַּת דְּרָכִים וּמִכָּל מִינֵי רַע הַמִּתְרַגְּשִׁים לָבוֹא. וְתַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ, בָּרִיא וְשָׁלֵם.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, וְתַחֲזִירֵנוּ לְבֵיתֵנוּ לְשָׁלוֹם. וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ, כִּי אֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

כִּי׳ מַלְאָכָיו׳ יְצַוֶּה׳ לָךְ׳ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם: מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנָיִם:

בְּשֵׁם יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִימִינִי מִיכָאֵל, וּמִשְּׂמֹאלִי גַּבְרִיאֵל, וּמִלְּפָנַי אוּרִיאֵל, וּמֵאֲחוֹרַי רְפָאֵל, וְעַל רֹאשִׁי שְׁכִינַת אֵל:

אתה בקעת מעיין ונחל

קונטרס זה נדפס
לעילוי נשמת
מעיין נעים הי"ד
בת מזל וחיים
שנרצחה בכ"ב בתמוז תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

אתה הובשת נהרות איתן
(תהילים
ע"ד מ"ו)

ולזכות
מזל בת עליזה
וחיים בן עליזה
הקב"ה יעזור שיצלימו ברו"ג, וזכו לפרנסה
בשפע ובנקל, ולאריכות ימים ושנים
טובות בבריאות השלימה, וזכו לכל הישועות
ולנחומים מן השמים, אכי"ר